Staatsbibliothek
zu Berlin
Preußischer Kulturbesitz

Baldi Vbaldi Pervsini Ivrisconsvlti Omnium ... In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria. Alexandri Imolen. Andreæ Barb. Celsi, Philippiq[ue] Declj adnotationibus illustrata, Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo, vniuersas Digest. Cod. ac Instit. materias complectente, cum Pactorvm etiam ac Constitvti eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata ...

Vollständiger Titel:	Baldi Vbaldi Pervsini Ivrisconsvlti Omnium ... In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria. Alexandri Imolen. Andreæ Barb. Celsi, Philippiq[ue] Declj adnotationibus illustrata, Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo, vniuersas Digest. Cod. ac Instit. materias complectente, cum Pactorvm etiam ac Constitvti eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata
PPN:	PPN1040821308
PURL:	http://resolver.staatsbibliothek-berlin.de/SBB000255BC00000000
Erscheinungsjahr:	1615
Signatur:	an:2" Gc 16196-2
Kategorie(n):	Historische Drucke, Rechtswissenschaft
Projekt:	intR2DoD, Historische Drucke digital
Strukturtyp:	Monografie
Seiten (gesamt):	563
Seiten (ausgewählt):	1-250
Lizenz:	Public Domain Mark 1.0

BALDI VBALDI PERVSINI IVRISCONSVLTI

Omnium ſuæ tempeſtatis celeberrimi, ingenio acutiſſimi, ſenſuque profundiſſimi.

In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria.

ALEXANDRI IMOLEN. ANDREAE BARB. Celſi, Philippiq; Decij adnotationibus illuſtrata,

Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletiſsimo, vniuerſas Digeſt. Cod. ac Inſtit: materias complectente, cum PACTORVM etiam ac CONSTITVTI eiuſdem Authoris Tractatibus, in ſtudioſorum gratiam exornata.

Hac poſtrema editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus vindicata.

VENETIIS, Apud Iuntas. M. DC XV.

Titulorum, & qui in poſterioribus Codicis Libris habentur, Tabula.

ABolitionibus. 231
Acceptilationi. 168
Accuſationibus & inſcriptio. 206
Acquiren. & retinen. poſſeſſ. 20.& 36
Adoptionibus. 173
Ad Senatuſconſultum Tertu. 232
Ad legem Iuliam repetund. 228
Ad legem Corneliam de fal. 226
Ad legem Corneliam de ſic. 224
Ad legem Iul.de adul.& ſtup. 218
Ad Senatuſconſultum Turpil. 232
Ad legem Iuliam de ambi. 228
Ad legem Iuliam Viſcelliam. 226
Ad legem Iuliam maieſta. 217
Ad legem Iul.de vi pub.vel pri. 222
Ad legem Flauiam de plag. 225
Adminiſtrat. rerum public. 283
Ædificijs priuatis. 140
Agricolis, & cenſit. 283
Alexandriæ primatibus. 283
Alluuionibus, & palud. 35
Annali exceptione. 34
Annonis & tributis. 257.& 275
Annonis ciuilib. 282
Apochis publicis. 260.275
Appellationibus & conſul. 91
Aquæductu. 283
Aſſertione tollenda. 14
Athletis. 270
Auri publici perſecutorib. 280

B

¶ Bonis eorũ q mor. ſibi conſci. 236
Bonis proſcrip. ſiue damnato. 234
Bonis authoritate iudicis poſſi. 119
Bonis vacantib. 253.& 274

C

¶ Calumniatoribus. 232
Canone frumen. 282
Canone largitional.tit. 261.& 276
Capiend.& diſtrahen.pign. 260
Capit.ciuium cenſi. eximen. 284
Claſſicis. 282
Collatio. donatio.aut relat. 262
Collatione æris eod.
Colla.fund.patrimo. 285
Collegiatis & cratopatis. 282
Conductorib. & procura. &c. 285
Colluſione detegenda. 16
Collationibus fund.fiſca.&c. 285
Comminationes vel epiſto. 81
Communi ſeruo manumiſſo. 8
Communia de vſucap. 19.& 36
Communia de manumiſ. 12
Condit in horreis pub. 262.& 276
Confeſſis. 85
Contrahenda & com.ſtip. 156
Cõuenien. fiſci debitor. 247.& 273
Credit.euict. pign.non deb. 172
Crimine ſtellionatus. 229
Crimine peculatus. 228
Crimine ſacrilegij. 229
Crimine expil.hęred. eo.
Cupreſſis ex lucro Daphnes &c. 255
Cuſtodia & exhibitione reorũ. 216

D

¶ Debitorem vendi. pign. impedi. non poſſe 152
Debitoribus ciuit. 283
Decurionibus &c. 263.& 276
Dedititia libertate tollenda. 6
Delatoribus. 254.& 274
Diſcuſſoribus. 262.& 276
Diſtractione pignorum. 151
Diuerſis prædijs arb. 285
Decretis Decurio. 271.& 278
Donationibus quæ ſub modo. 188
Donationibus cauſa mortis. 189
Donationibus. 182
Duobus reis promittendi & ſtipul. 161

E

¶ Emendatione ſeruorum. 224
Emendatione pro pinquorum. 224
Emancipationibus liberorum. 175
Etiam ob chirographariam pecuniam &c. 150
Euictionibus. 169
Exceptionibus, ſeu præſcriptionibus. 154
Exhibendis & tranſmittendis reis. 216
Executione rei iudicatæ. 71
Exactoribus tribut. 259.& 275
Excuſationibus mun. 271.& 278
Excuſationibus artificum. 280
Expenſis ludorum. 283

F

¶ Fabricenſibus. 282
Falſa moneta. 228
Famoſis libellis. 229
Fideiuſſoribns & manda. 162
Fideicommiſſarijs libertatibus. 5
Fidei inſtrumentorum, & iure haſtæ fiſca. 249.& 273
Fructibus & litium expenſis. 65
Frumento vrb.Conſtantinop. 282
Frumento Alexand. 283
Fundis limitrophis. 284
Fundis rei priuatæ. 285
Fundis & ſaltib.rei dominicæ. 285
Fundis patrimonialibus. eod.

G

¶ Generali abolitione. 231
Gladiatoribus tollendis. 283

H

¶ His, qui propter merũ iudic. 114
His, qui a non domino manumittuntur. 10
His, qui paren.vel liber.occide. 224
His, qui in prio. credit. loco ſucce. 148
His, qui latro. vel alijs crimin.reos occu. 230
His, qui ſibi aſcrib.in teſt. 228
His, qui accuſa.non poſſ. 190
His, qui in exilium dati. 279
His, qui ex pub.ratio. 252.& 274
His, qui ſe deferunt. 256.& 275
His, qui ex officio quod adminiſtra. 283
His, qui ſpõte munera ſubeũt. 271
His, qui a princip.vacat.accep. 271

I

¶ Immunitate nemini cõcedenda. 262.& 276
Imponẽda lucra.deſcri. 270.& 277
Incol.& vbi quis donu. 270.& 278
Indictionibus. 259.& 275
Infamibus. 278
In quibus cau.pig. vel hyp.&c. 144
Iniurijs. 229
In quib. cauſis ceſſat lon. 26.& 36
In quibus cauſis coloni. 284
Ingenuis manumiſſis. 11
Infantibus expoſitis. 180
Ingratis liberis 178
Infirmandis pœnis cœlibatus. 140
Interdictis. 129
Inutilibus ſtipulationibus. 161
Irenarchis. 280
Iure dominij impetrando. 153
Iure fiſci. 238.& 273
Iure reipubli. 283

L

¶ Latina libertate tollenda. 7
Lege Fuſia Caninia tollen. 4
Liberali cauſa. 12
Litigioſis. 155
Liberis exhibendis. 140
Luitione pignoris. 152
Legationibus. 280
Locatio.prædio.ciuilium. 285

M

¶ Malefi.& mathema. 224
Mutatione nominis. 228
Mancip.& colonis patrimo. 185
Mendicantibus valid. 283
Metallis & metallarijs. 281
Metropoli.Beryto. 282
Mulieribus, & in quo loco. 279
Muneribus & honoribus non continuan. 271.& 278
Muneribus patrimo. 271
Municip.& origina. 270.& 278
Murilegulis. 281

N

¶ Nauibus nõ excuſan. 272.& 281
Nauicularijs. 272.& 281
Naufragijs. 272.& 281
Ne fiſcus rem quã ven. 252 & 274
Ne operæ a collatoribus exigant. 262.& 276
Ne rei dominicæ vel templorum. 29.& 37
Ne liceat in vna eademque. 116
Ne de ſtatu defunctorum. 16
Ne ſine iuſſu principis. 234
Ne qd oneri pu. impo. 272.& 281
Ne quis liber inui.reipub. 283
Nili aggeribus non rump. 230
Nouationib. & delegationib. 165
Nudo iure Quiritum tollendo. 17
Nulli licere ĩ frenis & equeſtri. 282

O

¶ Operis noui nunciatione. 141
Operibus publicis. eod.
Ordine cognitionum. 15

P

¶ Pactis pignorum. 153
Patria poteſtate. 172
Partu pignoris. 150
Paſcuis publicis. 285
Peculio eius, q libertatẽ meruit. 17
Pœnis. 233
Pęna iudicis, qui male iudicauit. 62
Pęnis fiſcal.cred.præſe. 252.& 274
Periculo ſucceſ.paren. 279
Periculo nominatorum. 283
Periculo eorũ, qui pro magiſt. 283
Petit.bono.ſubla. 255.& 275
Pignoribus, & hypothecis. 141
Precario & Saluiano interd. 140
Ponderatoribus. 280
Poſtliminio reuerſis & redemptis ab hoſtibus. 178
Prætorio pignore. 149
Præbendo ſalario. 278
Præd.& oĩbus reb.nauic. 272.281
Præd.curial. 269.& 277
Præſcriptione lon.q̃ pro lib.&c. 17
Præſcript.lon.temp.10.vel 20.ann. 24.& 36.
Præſcrip.30. vel 40.ann. 29.& 37
Priuatis carceribus inhiben. 217
Priuilegio fiſci. 125
Priuilegio dotis. 126
Priuilegijs domus Auguſtæ. 285
Profeſſoribus & medicis. 278

Q

¶ Quãdo prouoc.non eſt neceſ. 107
Quæ ſit longa conſuetudo. 180
Quæſtionibus. 230
Quæ res pig.oblig.poſſ. 145
Quan.& qui.qua.pars. 270.& 277
Quemadmo.muner.ciui.iud. 271
Quibus non obiſt.lon.tem.pręſcri. 27.& 37
Quibus ad libertatem procla. 15
qui manumittere non poſ. 10
quibus res iudicata non nocet. 80
qui non poſſunt ad lib.perue. 10
quibus ex cauſis ſerui pro præmio. 11
qui bonis cedere poſſunt. 117
quadriennij p̃ſcriptione. 27.& 37
qui potio.in pign.hab. 146
qui ætate ſe excuſant. 278
qui morbo ſe excuſant. eo.
quorum legatorum. 132
quorum bonorum. eod.
quomodo & quando iudex. 38
quorum appella. non reci. 110
quo ord. quis conueniat. 283

R

¶ Raptu virginum. 223
Ratiocinijs publi.ope.& de patrib. ciuitatum. 141
Re iudicata. 69
Relationibus. 91
Remiſſione pignoris. 150
Requirendis reis. 230
Res inter alios acta vel iud. 90
Reuocandis ijs, quæ in frau. 127
Reuocandis donationibus. 188

S

¶ Seditioſis. 229
Sententijs ex breuic.reci. 46
Senten.& interlocu.omn.iud. 47
Sententijs præſe.præto. 38
Sententijs, quæ ſine certa quan. 54
Sententiam paſſis, & reſtitu. 236
Sententijs, quæ pro eo qd inte. 56
Sententiam reſciudi non poſ. 63
Senten.aduerſ.fiſ.lat. 252
Seruis reipublicæ manumit. 9
Senatuſconſulto Claudiano tol. 17
Seruo pignori dato manumiſſo. 8
Sepulchro violato. 225
Si vnus ex pluribus appella. 114
Si liberalis imperia.ſocius. 257
Si ſeruus aut lib.ad dec. 269.& 277
Si vnus ex pluribus.appellaue. 114
Si ex falſis inſtrumentis. 83
Si de momen.poſſeſ. 115
Si pignus pignori datum ſit. 149
Si aduerſus cred.præſcr.op. 27
Si pendente appellatione mors interuen. 113
Si vnus ex pluribus hæred.&c. 152
Si antiquior creditor pignus vendiderit. 149
Si in cauſa iudicati pignus &c. 149
Si reus vel accuſa.mor.fuerit. 217
Si a non competenti iud. 95
Si cõis res pignori data ſit. 149
Si vendito pignore agatur. 152
Si plures vna ſententia condemnati fuerint. 79
Si per vim vel alio. 138
Si aliena res pignori data ſit. 145
Si quis eam cuius tutor. 222
Solu.& libera. 167
Si qs Imperatori maledixerit. 217
Si pignoris conuentionem numeratio perſecuta non fuerit. 153
Studijs liberalibus vrbis Conſtantinopo. 182
Sumptuum recuperatione. 280
Superexactoribus. 260
Superindicto. 259.& 275
Suſceptoribus præpoſi. 280

T

¶ Tabulis exhiben. 140
Temporibus appellationum. 102
Teſtamentaria manumiſ. 3
Tabularijs. 280
Theſauris. 257.& 275

V

¶ Vaca.mune.publ. 271
Vendit.rerũ fiſcalium. 252.& 274
Vend.rebus ciuitatis. 283
Veſtibus oloberis & aura. 282
Veteris numiſmatis poteſtate. eo.
Vindicta libertate. 2
Vi bonorum raptorum. 229
Vnde vi. 133
Vſucap.pro hærede. 19
Vſucapione pro dote. 18
Vſucap.transfor.&c. 19.& 36
Vſucapione pro donato. 18
Vſucapione pro emptore, vel pro tranſactio. 17
Vſuris rei iudicatæ. 78
Vſuris fiſcalibus. 252.& 274
Vt armorum vſus. 283
Vt intra certum tempus. 232
Vti poſſidetis. 139
Vt nemini liceat in compar. ſpeci. 262

BALDI VBALDI PERVSINI

In ſeptimum Codicis librum Commentaria.

De vindicta libertate, & apud concilium manumiſſione. Rubrica.

1 *Voluntas ſub rationali parte animæ reponi dicitur.*
2 *Iudicibus faciem hominum pro aliqua pœna cicatricibus deformare, an ſit licitum.*
3 *Faciens appellatur, quidquid eſt diſcoopertum.*
4 *Tractatus de præſcriptienibus, quare ponitur poſt tractatum de libertatib.*
5 *Tractatus de ſententijs, quare non adijcitur in ſeptimo libro Codicis.*
6 *Interrogatio crebra ſecundum naturam capitulorum fit a principio litis uſque ad finem.*
7 *Sententiæ executio reſtitutionis auxilio impedittur, ſecundum Azonem.*
8 *Libertas triplex eſſe dicitur.*
9 *Seruus factus ingenuus, qualiter libertatem recuperet.*

a VIndicta. Ideſt, de his, qui manumittun-
tur vindicta. *a* Dicitur autē vin-
dicta in bona, & in meritoria parte: vel quia
meritus eſt, vel quia ſperatur mereri; & eſt qui-
dam actus magis ſolemnis, quam ſimplex ma-
numiſſio, vt ff. de verbo. obli. l. Qui Romæ, §. Fla
uius, & qui manumittitur percutitur virga Prætoris, quia præ-
tor ſerui caput tangit: & dicit, aio te liberum more Quiritum,
ſecundum Azo. in Sum. ſic & excommunicatus, cum reconci-
liatur, tangitur baculo, ſed ille baculus eſt ſignum correctionis:
hic baculus eſt ſignum inueſtituræ authenticę libertatis. Et not.
ſecundum Azo. quod hic in hoc ſeptimo libro agitur de liberta-
te, operoſo quodam ingenio. Iſte ſeptimus reputatur, quoniam
homo ex ſeptenario cōſtat, i. ex triplici animi proprietate, & qua
tuor elementis. Additur anteriori parti capitis, imaginatiua; de-
putatur mediæ cogitatiua, vel rationalis. parti poſteriori capitis
memoria appropriatur. In imaginatiua intellectus incipit, in co
gitatiua meditando perfectus diſcutit, & diſcernit; in memora-
tiua. i. retentiua conſeruat & cuſtodit, nam reflectit theſauros in
1 tellectus. † Et not. ꝙ voluntas reponitur ſub rationali parte ani-
mæ, ideſt, in medio, quia debet eſſe recta: alias non eſſet volun-
tas, ſed quędam concupiſcentia, ſeu appetitus vanus, & præter
naturam, ſecundum Ariſtotelem. illud conſtat, quod homo ex
b duabus *b* ſubſtantijs eſt compoſitus, ſcilicet rationali, cui dice-
bat vt eſſet perpetua: & natura irrationabili, cui non decebat vt
eſſet perpetua, quia nullum irrationabile eſt perpetuum. Adde
quod ſi voluntas ſtat in finibus voluntatis, iſta, proprie dicitur
abſoluta voluntas. Si autem eſt ratione coniuncta, iſta vocatur
arbitrium vt l. fideicommiſſa, §. q̃q̃. de leg. 3. ſup. de tranſa. l. ſi qs
maior. Item conſtat homo ex ſeptem membris, ſcilicet mani-
bus, pedibus tibijs, anguine, ventre cum ſuis interioribus, collo,
& capite in quo eſt facies, quæ ad imaginem Dei eſt, quia ibi eſt
2 forma pulchritudinis cęleſtis, & decoris. † Et ideo iudicibus nō
c eſt licitum pro aliqua pœna mundi faciem *c* hominis cicatrici-
bus deformare, vel naſum amputare, vel extrahere oculos, vel
3 amputare auriculas. † Quia quicquid eſt diſcoopertum, facies
4 appellatur, vt inf. de pœn. l. ſi quis in metallum. † Adhuc poſt tra-
ctatum de libertatibus, non incompetenter adijcitur de præſcri
d ptionibus, in quibus ſeptem *d* requiruntur: nec poſſunt procede
re, niſi circunſtantiæ conſtiterint, ſcilicet rei traditio, vel quaſi.
Item bona fides in initio. Item titulus iuſtus, vel id quod habet
pro titu. Item quod res non ſubiaceat vitio. Item poſſeſſio con-
tinua pro ſuo. Item poſſeſſio non interrupta. Item poſſeſſio cō-
5 tinua vſque ad completum tp̄s lege pręfixum, ſm̄ Azon. † Am-
plius quoque de ſententijs in hoc ſeptimo libro tractatur, quas
e certum eſt nullius eſſe momenti, niſi & ipſę ex ſeptem *e* formis
quibuſdam pręcedentibus, & quibuſdam conſequentibus inue
niantur eſſe vallatæ, quæ ſunt hæ. libelli oblatio, cautionis expoſi
tio, litis conteſtatio, iuramenti de calumnia præſtatio, cauſę exa-
minatio cum crebris interrogationibus, ſententiæ in ſcriptis, p̱-
nunciatio, & executio, niſi ſnīæ executio impediatur auxilio re-
ſtitutionis, vel communis remedij, id eſt, appellationis ſuſpenda
6 tur adminiculo. Azo in Summa. † Adde, ꝙ crebra interrogatio
fit a principio litis vſque ad finem ſecundum naturam capitulo-
rum. dicā de primo principio tm̄, nam qn̄ offertur libellus, q de-
bet concludere iudici & reo, iudex ex officio petit ſibi edi actio-
nem, vel accuſationem concludentem, & ſi actor nō poteſt ede
re: tunc libellus non concludit iudici, & ideo repellitur officio
iudicis. Sed qn̄ non concludit reo, repellitur ope exceptionis. in
omnibus. n. perſpiciendis per iudicem ſupplet iudex ex mero of
ficio. Et quando iudex legit libellum, debet videre, an actio ſibi
edatur: nec eſt opus, quod reus ſe defendat, quia hoc non p̱tinet
f ad officium rei, ſed iudicis, vt not. in d. l. vbi pactum. *f* Et ſimili-
ter in probationibus ſi probationes nō concludunt Iudici, reus
g eſt abſoluendus, *g* licet ex forma ſtatuti denegetur ei defenſio,
vt ſup. de eden. l. qui accuſare, non enim auditur ipſe, ſed iudex,
cuius intereſt pro officio ſuo exercendo, vt l. j. de offic. aſſeſſor.
7 † Item no. quod Azo caute dicit, quod ſententiæ executio *h* im-
h peditur auxilio reſtitutionis, & non dicit, ſuſpenditur, quia non
ſuſpenditur ſententia, ſed effectus eius, vt ff. de dona. inter vir. &
vxor. l. cum hic ſtatus, §. ſiue. per appellationem vero ſuſpendi-
tur ipſa, & eius effectus. & ita debet intelligi ſupra de tranſac. l. ſi
cauſa cognita, & facit quod no. ſup. de tranſac. l. ſi ex falſis. Ex di
ctis d. Azo. colligitur, ꝙ iſte totus liber tractat de triplici ſeptena
rio, & ſic diuiditur in tres partes, & continuatur ad præceden-
tia hoc ordine. Quia dictum eſt ſupra generaliter de relictis, hic
8 tractatur ſpecialiter de libertatibus, ſm̄ Azo. † Et dic, quod liber
tas eſt triplex, ſcilicet natiua, quæ vocatur īgenuitas, datiua, quæ
9 vocatur libertinitas. tertio vocatur reſtitutio natalium. † Item
no. ꝙ ingenuus factus ſeruus, nunquam recuperat ipſam inge-
nuitatem verā, niſi per dictam reſtitutionem natalium, vt ff. de
actio. & obligat. l. ſeruus, effectus.

ADDITIONES.

a Philip. Deci. Vindicta. Qualiter liberi ſerui olim fiebant, melius videbis ex Boetio in Topica Ciceronis, qui ita inquit faciendi liberos tres ſunt ſpecies vna quidem, vt cenſu liber ſit, &c. Accur. ſubijcit. Vindicta vero eſt virgula quædam, quā prætor manumittendi ſerui capiti imponens, eundem ſeruum in libertatem vindicabat, dicens quædam verba ſolennia; atque ideo illa virgula vindicta uocabatur. Et plenius potes videre per eundem Boetium ibidem, tu habes etiam in hiſt. 4. lib. 2. apud legiſtas autem, ff. de orig. iur. l. 2. §. in initio, & §. cum placuiſſet, & ibidem per Doc. Et vide gl. ſatis bonam, inſt. de liber. §. multis, in ver. uindicta. At dum manumiſſio, & emancipatio fieri habent, an authoritatem interponere, ſit mixti, an meri imperij, uide quæ ſcripſi in l. Imperium, ff. de iuriſ. om. iud.

b Quod homo. Differentiam ponit inter uoluntatem, & arbitrium, Bart. in extraua. ad reprimen. in uer. videbitur, in prin.

c Faciunt. Ita no. Ale. in l. cum in diuerſis, ff. de reg. do. uer. homo. Inno. in cap. ad audientiam, extra. de cri. fal. & Fel. plene in c. cum non liceat, in prin. ext. de præſcri. Contrarium tamen obſeruat curia, ut dixi in ſtilo parla. par. 4. Arreſto. c. 50.

d Septem. Quæ requirantur in præſcriptionibus, uide Bal. late in l. longi. in 2. no. inf. de præſcr. lon. temp.

e Ex ſeptem. Quæ sūt ſubſtantialia iudicij, uide no. per gl. Bar. & Doc. in l. prolatam, inf. de ſent. & inter. omn. iudic.

f And. Bar. L. ubi pactum. Vide quod uoluit Inn. & alij, in c. ex tenore, de reſcript. & quæ dicit Bal. hic.

g Abſoluendus. Vide Ant. de But. in c. cum dilectus, extra. de conſue. ubi alleg. Inno. in c. cum olim, extra, de cenſi. & uide Imo. in l. 1. de iurepa. & no. per Bar. in l. fi. de pe. hær. cum ſim.

h Sententiæ executio. Adde l. illud, & ibi Bar. ff. de app. cum concor.

Celſus. Niſi per reſtitutionem natalium, facit ad hoc tex. in l. 2. in fin. de lib. & eorū liberis, quem ad hoc all. & Doc. & præceptor meus Iaſ. de May. in l. 3. §. 1. ff. de cōdi. inde. & ꝙ no. Gerar. de Petra Sancta. ſin. ſuo. 1. poſt prin.

LEX PRIMA.

1 *Manumiſſionis cauſa a iudicē approbata, quamuis falſa, an ſit nulla.*
2 *Iudex ſi arbitretur aliquem eſſe talem, qualis eſſe requiritur, an ſuo arbitrio ſit ſtandum.*
3 *Concilium, quid ſit.*
4 *Sententia ſi feratur in concilio, non eſt vis ſi proferentes dicant, Nos Concilium, aut Nos Archiepiſcopus.*
5 *Concilium per c, & conſilium per ſ, qualiter differant.*
6 *An ſit differentia quando dicitur cum conſilio, vel de conſilio.*
7 *Decretum, in quo fuit expreſſa cauſa erroris, an valeat.*
8 *Expreſſum illud dicitur, quod per ſe patet.*
9 *Manifeſtm aliquid eſſe dicitur, quod tamen non eſt expreſſum.*

EOrum, qui, Manumiſſus apud concilium ſui iu
ris efficitur, nec ei obijcitur cauſæ
1 defectus. h. d. † Oppo. ſi cauſa eſt falſa, licet ſit a iudice ap-
probata, iſte non eſt manumiſſus vindicta, vt ff. de tranſactio. l.
cum hi, §. ſi prætor. quia falſa cauſa nulla eſt, vt digeſtis d.

verbo,ſignification.l. Paulus.Solu. interdum eſt cauſa omnino
a falſa,& tunc error *a* iſtius cauſæ vitiat libertatem. Vel dic,aut iu
dex circũſcribitur per manumittentẽ,aut per manumiſſum. pri
mo caſu valet decretum , quia minori non ſuccurrit in delictis.
Secundo caſu non valet,vt ff.de fideicom.libe.in l.cum vero. §.
ſubuentum. Interdum cauſa eſt omnino incongrua , ſeu nulla.
vt quia Rex Parthorum viuit,& idem.interdum eſt congrua,id
eſt apta,ſed non perfecta, id eſt, non ſufficiẽs per ſe, qualia ſunt
merita,& tũc ex quo Iudex arbitratur ſufficere,valet manumiſ
2 ſio.vt hic,& Inſt.qui manumit.non poſ.§.ſemel.†Et hæc eſt re-
gula in omnibus arbitrarijs , ꝙ ſi iudex arbitratur aliquem eſſe
talem,qualis requirit ad eſſe,ſtandũ eſt iudicis authoritati:nimi-
rum, quia poteſtas eſt data Iudici non ſub ꝯditione. ſi vera ſint
b quia tunc non retractaret,ſed ipſo iure nõ fieret:qa ꝯ *b* conditio
nem iudex non haberet iuriſdictionẽ, ſed eſt ei data iuriſdictio
ſub modo vel cauſa.& ideo habet poteſtatem, cum iniq; decer-
nit,vt eleganter no.s.de tranſa.l.ſi ex falſis.in 3.glo. Oppo. & vi-
detur,quod etiam ſi cauſa ſit funditus falſa?tamẽ ſi ille,q manu-
mittit,ſit maior viginti annis,non vitietur manumiſſio: qa quæ
cauſam non deſiderant,ea nõ vitiantur ex cauſæ defectu,& hoc
ꝑ regulam gñalem; quia vtile non cauſat ab inutili , & qđ eſt ab
inutili ſeparatum,per inutile non vitiatur.vt in reg.vtile, & no.
ff.de verb.obl.l.j.per Iac.de Are.Sol.concedo op.niſi manumit-
tens nõ erat alias facturus proprie: ergo lex noſtra intelľr in mi-
nore viginti annis,qui niſi in concilio manumittere non poteſt.
3 † Modo ego quæro , quid eſt conciliũ ? Rñdeo interdũ ponitur
pro multitudine legitime adunata, & cõgregata authoritate ſu-
perioris.Interdũ ponitur pro præſidentibus concilio, & ita dicit
hæc gl.no.Interdum ponit pro loco concilij, vt l.penult. ff. de iu-
ſti.& iu.extra,de iud.c.j. Expediebantur.n.quidam actus volũta
4 riæ iuriſdictionis in concilio,vt hic.†Modo dico, *c* quod qñ ſen-
c tentia fertur in concilio,non eſt vis vtrum pronunciantes dicãt
Nos conciliũ,aut Nos Archiepiſcopus de conſenſu noſtri con-
5 cilij eccleſię,ſecundum Arch.qui ita no.17.diſt.generalia.†Quę
ritur,vtrum ſit differentia inter concilium,& cõſilium ? Rñdeo
ſic; Nam conſilium eſt quædam probabilis perſuaſio debito tẽ-
pore alij inſinuata , quando conſilium eſt de forma. Sed ſi eſt
de voluntate inquirenda : de vrbanitate , non de neceſſitate eſt
ſequendum,vt s.de diuor.l.dubium,p̃ſumitur de forma, quãdo
lex vult interuenire conſilium : & eſt actus qui poteſt importa-
re alterius præiudicium. Sed ſi nemo læditur, non præſumitur
eſſe de forma,vt ff.de admi.tut.l.quidã decedens,§. Papinianus.
ff.de arb.l.ſicuti.21.diſt.decretis, de hoc plene dixi extra, de elect.
c.cum in veteri,& plenius Bar.tractat in ſua rep.l.1. §.ſi plures,ff.
6 de exer. † Concilium autem dr̃ hominum congregatio ad ali-
quid,ſeu de aliquo ſtatuendum,vt in §.eadem lege, Inſt.quib.ex
cau.ma.non licet,& ibi per Iac.Et an ſit differentia , vtrum dica-
tur cum conſilio,vel de conſilio,quidam dicunt, ꝙ ſic : quia di-
ctio.cum ſignificat acceſſorium, & principale non põt depende
re ab acceſſorio:ſed illa dictio,de ſignificat ſubſtantiam . † Quæ-
ritur,nunquid in iſta lege valeret authoritas ſic interpoſita. De-
cerno te eſſe liberum , quia iuiſti pro dño meo Capuam? vr̃, ꝙ
non pp vitium decreti,vt ff.de exc.tu.l.qui in teſtõ.ſicut ſi iudex
diceret,Pronuncio te iuſte exheredatum, quia fuiſti inobediens
p̃ri tuo. Nã iſte non eſt de cauſis enumeratis.& ſubſtantialib. In
ꝯriũ facit hæc lex.Sol.glo.hic,& in l.j.s.de erro. cale.dicit , ꝙ aut
fuit expreſſa cauſa erroris,& non valet:aut non fuit expreſſa, &
8 tunc ſic.†Illud aũt eſt expreſſum,qđ per ſe patet.Nam per ſe pa-
tet,ꝙ illa cauſa ius non ꝯtinet.& ſic expreſſa eſt cauſa incongrua
in iure, q̃ hẽt decretũ vitiare , ſed ſi iudex interpoſuiſſet decretũ
in nube dicẽs,qa meruiſti,nõ expreſſa qualitate meritorum,p̃ſu
d meretur ꝓ decreto,qa animus Iudicis p̃t moueri *d* ẽt ex nõ ſcri-
ptis in ꝓceſſu, puta ex aliqua cõfeſſione coram ſe facta viua vo-
9 ce.vt eleganter no.ff.de ꝓba.l.quoties,§.ſi.† Et no. quod aliquid
põt eſſe manifeſtum,quod tamen non eſt expreſſum,ſed mani-
feſtat per rimationem actorum: & iſtud non reddit ſententiam
nullam,quia non inducit peccatum formæ,ſed materiæ,v.g.di-
e cit Iudex, *e* ꝙ per A.& B.probatum eſt,& ideo,&c.Nã licet A.&
B.dixerunt ſe nihil ſcire , & ſic de viſis actis ſit error manifeſtus,
tñ ſententia tenet,quia nulla expreſſa cauſa teneret. hoc ſingul.
no.Inn.extra,de renun.c.in præſentia.Non ob.ff.de tranſac.l.cũ
hi, §.ſi p̃tor , quia ibi iudex omiſit ordinem , quia non cognouit
de cauſa,ſecus ſi cognouiſſet,& iniuſte decreuiſſet;qa tunc vale
ret decretum,vt hic, quandoq; error iudicis eſt occultus. & tũc
pro iudice præſumitur,& decretum valet,vt l. actor. ff. rem rat.
hab.& no.in l.j.j̃.de ſi.inſtru.& iure haſtæ ſiſc.lib.10.

ADDITIONES.

a And.Barb.Et tunc error.No. ſing.ꝙ ſi iudex dicit , quia nihil probatur per A,& B,
ideo ſic pronuncio,tenet ſententia,licet A,& B,bene probent,vide quod no.in l.ſi
is,ad quem,ff.de acq.hære.& idem ſenſit Inno. in cap.qm̃, de proba.ſed poſtea in
contrarium allegauit c.cum Bertol.de re iud.& ſic videtur reſidere,& contra tene
re,& idem tenuit in d.c.cum Bertol.& Hoſt.in d.cap.quoniam,& ſequitur Dom.
meus,& ibi dicit D.Ant.ꝙ ſi in actis eſt inſtr̃m, ꝙ debitor eſt abſoluendus, & iu-
dex illum condemnauerit,ꝙ ſententia non tenet, licet dñs meus ibi contra teneat
ex hoc quod habet Bal.in l.prolatam,C.de ſent. & interlo. om.

iudi.& vide tex.in c.ea noſcitur,de his,quæ ſi.a maio.par.ca.& tex.ſi.l.ſi tutor pe-
titus,ff.de tut.& cur.da.ſecundum Bal.in l.1.ff.reb.eor.
b Quia contra.Faciunt no.per Bar.in l.non dubium.ſup.de leg.vbi quærit de clauſu
la,ſi tibi conſtiterit.
Cel.De hac clauſula, & eius effectu,dixi plene in apoſt.ad iſtum in l. non dubium,
ver.iuxta hoc quæro in ver.conſtiterit,ſup.de leg.
c And.Bar.Modo dico.No.quando profertur ſententia in conſilio: qualiter ſunt con
cipienda verba,de quo in l.edita,in repe.ſup.de eden.vide tex.in c.1.de pac. & ibi
Mod.in c.1.de ſpon.c.1.de elec.
d Poteſt moueri.In contrarium facit c.cum ad ſedem extra,de renun.& d. Bald.hic
no.ad limitationem.no.in l.illicitas,§.veritas,ff.de off.præſid.& no. in l. ſi quis ad
exhibendum,ff.de excep.rei iud.& vide quod no.Bal.in l.ſi.ſup.de edi.diui Adria.
tol.& in l.quoties.hic alle.
e Dicit iudex.Vide Bal.in l.2.in prin.inf.de re iud.vbi idem tenet. & Bar. & quæ ibi
ſcripſi poſt eum in l.ſi is,ad quem,ff.de acq hær.& Bal.in l.prolatam,inf.de ſen.&
inter omn.iud.& dum alle.Inn.voluit allegare.in ca.quoniam contra ad ſi. extra,
de proba.ſed tamen contra tenet in c.cum Bertoldus . extra , de re iudic. in verbo,
conſenſu.

LEX II.

1 *Manumiſſus ſemel amplius manumitti non poteſt.*
2 *Tabellio qui creatus eſt , poſtea deponitur ab officio, an de nouo reuocari poſſit.*
3 *Condemnatus tanquam rebellis, an iterum condemnari poſſit.*
4 *Criminis,læſæ maieſtatis reus ſit ſubditus, & nemo alius.*

1 Nihil. † Semel manumiſſus amplius manumitti non põt.
h.d. Vel ſic rei perfectę nihil poteſt ſuper addi.Et no.
ex hac lege generale in omnibus actibus, qui conſumationem
requirunt vnico actu,vt non recipiant retractationem reſpectu
eiuſdem effectus,vt ff.de vſuc.l.ſequitur,§.lana.& j̃. in quib. ca.
2 ceſ.lon.temp.præſcri.l.in ſeruorum. † Et per hanc *a* legem deter
a minatur quæſtio Do.Old.de eo, qui creatus eſt Tabellio, & po-
b ſtea deponitur ab officio, *b* ꝙ non poteſt de nouo recreari per
Comitem Palatinum.& eſt alia ratio, quia leges non debent eſ-
ſe ludibrio,vt ſup.de bon.quæ lib .l.cum non ſolum, §.pen.ẽt ſi ꝑ
Principem eſſet reſtitutus ad famam,non tñ non ad offm̃.Et idẽ
dicimus in ſacramento baptiſmatis, ꝙ licet baptizatus ſit factus
hæreticus. & Papa ei indulgeat ; tñ rebaptizari non poteſt : quia
c non eſt quid reiterabile, ita dicit gl.hic no.j. Et per hoc *c* dico,ꝙ
ſi Notarius damnatus de falſo iuit ad partes remotas , vbi dicta
condemnatio non erat nota, & multa ibi confecit inſtr̃a:vtrum
dicta inſtr̃a ſint valida?Dico.n.ꝙ non, quia mandatum conficiẽ
di inſtr̃a,quod hẽbat ex officio,erat funditus reuocatum;& erat
oĩno falſus Notarius : vñ cũ authoritas conficiendi inſtr̃a ſit res
ipſius Principis, non potuit circa ipſam rem aliquid diſponere,
vt ff.ſi cer.pet.l.eius,q in prouincia.§.quas vero.& iſta eſt ſubtilis
ratio.Non ob.l.Barbarius,quia quidã ſunt in ſtatu inualido, qui
tñ p̃nt validari,ſicut eſt ſeruus,qui põt ad libertatem peruenire,
& ad quaſi poſſeſſionem libertatis ; tunc loquitur ibi, vt cõis &
publica vtilitas validitatẽ geſtorum inducat. Quidam vero ſunt
in ſtatu prohibito,ita ꝙ nec in iure, nec in quaſi poſſeſſione eſſe
poſſint,ſicut eſt Notarius quondam , nũc publice exauthoratus
ꝑ ſñĩam,qui nun q̃ reponi põt in poſſeſſione Tabellionatus: imo
quoties ſe ingerit,toties de nouo falſum committit,vt ff.de fal.l.
d eos,qui ſe.& iſte eſt caſus,de quo q̃ritur.Non ob. *d* quod not. in
Aut.de Tabel.§.pe.in gl.quæ incipit, hic eſt argu.qa ibi loquitur,
qñ Tabellio perdit officium per ſñĩam legis, & remanet bonę fa
mæ.hic ſecus; vt l.ſi aliquid de ſuſce.& arca.& no.in Authen.de
armis.circa ſi.in gl.quę incipit,no.ꝙ ſi Tabellio.facit qđ legit,&
no.j̃.de Decur.l. vniuerſos. Opp. ꝙ ꝑ vltimã aliqd addat primæ,
vt ff.de hære.inſti.l.3.§.qui fideicõmiſſariã.Sol.ibi prima erat im
3 perfecta quo ad eſſe donationis,hic non.† Et no.ex hac lege arg.
quod ſi aliquis eſt ſemel cõdemnatus tanq̃ rebellis:qa deſijt eſſe
ſubditus,nõ põt vlterius condemnari tanq̃ rebellis: nam (vt di-
cit

ADDITIONES.

a Et per hanc. Vide no.per Pe.de Anch.in cle.1.de exceſ. præl. facit quod habetur in
l.ſi aliquid,inf.de ſuſceptorib.& Arch.li.10.& ibi Bar.& Doc.& iſtud dictum Bar
to.ſequitur etiam Lud.Ro.in l.ſi vero,in 38.fal.ff.ſol.mat.maxime per l.iudices,in
fra de dig.lib.12.& ibi dixi poſt Bar.
b And.Barb.Deponitur ab officio.Semel remotus ab officio non poteſt iterũ reaſſu
mi. Vnde Virgilius.Facilis deſcenſus auerni. Vide Bal.in l.2.C.de lib. & eorum lib.
tex.& ibi Bal.l.2.C.de diuer.offic.l.12.Bald.in c.2.de poſthu.prela.in proœ.Greg.
vide quæ dixi in d.c.2.Bal.in c.cum quidam,de iureiur.aliter loquitur Bald. in c.2.
de iud.alleg.gl.ſing.in auth.de Tabel.§.ſi.tu uide tex.in c.ad aures.de pœ.vbi pro
batur,quod ſi quis propter delictum priuatur aliqua re,poteſt ſibi illa concedi. ita
dicemus hic.vide Bald.in conſ.incip.quæſtio talis.vbi arguit,quidam vituperauit
ſuum officium,quod ad illud amplius redire non poteſt.ad hoc alleg.l.quicunque,
§.placet.C.de epiſ.& cler.tene menti.Bal.in c.ſicut.de teſt.Ego allego tex. in l.qui
cum vno,§.ignominia,ff.de re mil.ubi eſt caſus.melius allegauit illũ Bal. in l. Lu-
cius, ff.de his,qui no.infa.
Cel.Ego poſt.Domi.coapoſtillatores meos inquantum facit ad hanc materiam.Ad
do Bal.in hoc plene limitantem.in c.at ſi clerici,extra,de iud.in c.gratum, de po-
ſtu.præl.quem ad hoc refert & ſequitur Gera.de Petra Sancta ſin.ſuo 1.incip.No.
quod ex quib.cauſis,poſt prin.
c Et per hoc. Contra tenet Bar.in l.1.in 2.col.ſup.de teſt.ſed idem.quod hic tenet ip
ſe in l.pen.ſup.de pig.act.& in auth.habita.ſup.ne fil.pro pat.
d Non ob.Dixi poſt.Bar.in l.eadem.ff.ad l.Iul.repe.& uide Bal.in l.2,inf.de ſent. &
interlo.om.iu & in l.ſi.ſup.de ſerui.

cit Pau.de Lea.in c.paſtoralis de re iud.[in Clem.) læſæ maieſta-
a tis criminis nemo *a* fit reus, niſi ſubditus. hoſtes tamen pn̄t eſſe
de quacunque gente, vt ſin.not. ff.de cap.& poſtli.reuer.l.hoſtes.
b Item eſt arg. *b* ꝙ excōicatus non pōt amplius excōicari. Sed ꝯ̃-
rium eſt verum, quia excōicatio eſt ſententia medicinalis; & nō
eſt dubium ꝙ vbi plures ægritudines, ibi plures medicinæ, ſed il-
lud verum eſt ꝙ ſecunda excommunicatio debet magis aggra-
uari, vt l.2.inf.vt intra certum tempus crimi.queſt.termin.

ADDITIONES.

a Nemo, No.differentiam inter hoſtem, & reum accuſatum læſæ maie.vide Bal.in l.2.inf.de fal.mo.& quod maie.quis non efficiatur reus, niſi ſubditus, vide Bal.in l.amiſſione, §.qui deficiunt, ff.de ca.di.& Bar.in l.de pupillo, §.ſi in pluribus, ff. de ope.no.nun.cum concor.

b And.Barb.Item eſt arg. An excommunicatus poterit amplius excommunicari. vide not.in l.diuortio, ff.de uerb.obl.

LEX III.

1 *Legitimatio filij, an per procuratorem fieri poſſit.*
2 *Nuncio, vel procuratori extra adminiſtrationem patrimonij, nihil committi poteſt.*

Nec mulierem. Simplex adminiſtratio non confert manumiſſionē.h.d.No. caſū,
in quo poſſum perſonaliter per me, quod non poſſum per aliū.
1 †Et eſt arg. *a* quod legitimatio filij non pōt fieri per procurato-
a rē, qa non cōſiſtit in p̄rimonialibus. Conſidera, ſi filius eſt preſēs;
b qa pater & filius ſunt vna pſona: ſicut pater p filium pōt manu-
mittere, eadē rōne & hic pōt. Pone enim quod eſt idē filius, &
ſeruus, nempe poterit fungi duobus officijs. argu.ff.de adopt.l.ſi
Conſul.nā (vt eleganter ait gl.in l.ꝯperimus, ȷ̃.de pro. ſacr. ſcri.)
quaſi vnū reputat̄, cū ſint circa idem. Dices tu: ergo idem in ado
ptione & arrogatione.qđ eſt falſum, vt ff.de ado.l.poſt mortē, §.
fi.Rn̄.ꝙ non eſt ita: quia anteꝗ̃ arroget, vel adoptetur, non eſt fi-
lius: & ideo non accōmodat̄ ei conſenſus tanꝗ̃ filio, ſed tanꝗ̃ ex-
2 traneo.† Et no.hic mirabilē gl.quæ tradit hanc doctrinam, ꝙ ex-
tra adminiſtrationem patrimonij nihil nuncio, vel procuratori,
vel adminiſtratori committi poteſt. Caue tibi: quia iſta doctri-
na nō eſt gn̄alis, vt patet in delictis, vt l.j.§.deieciſſe, de vi, & vi ar.
cum ſua materia.& inf.ſi reus, vel accu.mor.fue.l.j.de hoc plene
& ſubtiliter no.ſup.de cad.tol.l.j.§.ne autem. Opp.glo. de l.cum
proponas, & de l.ſi vero negotium.dic vt in ea.no.

ADDITIONES.

a And.Barb.Et eſt arg. An legitimatio filij potuerit fieri per procuratorem, vide eundem in l.fi.inf.de adop.

b Cel.Per procuratorem. Vide no.per Doc in l.Gallus, §.forſitan, ff. de libe. & poſt. Celſus. Adde plene iſtum in l.fi.ſup.de adop.[Bar.in l.poſt mortem, ff. de adopt. & plenius in l.nequaquam, §.1.ff.de exc.tu.

LEX IIII.

1 *Manumiſſionis iuriſdictio, an ſpecialiter committatur.*

Apud Apud quemlibet iudicem etiam municipalem, pōt
1 fieri manumiſſio.h.d.† Quæritur, nunquid ſit neceſ
ſe, quod iſta iuriſdictio ſpecialiter committatur. Rn̄.gl.no.[& di-
a cit, ꝙ non, *a* quia ordinaria iuriſdictio non requirit aliquorum
capitulorum ſpecificationem: nam ſi requireret, redigeretur ad
inſtar delegatæ, quod eſt impoſſibile, & no. bene hanc gl.

ADDITIO.

a Phil.Dec. Quod non. Quinimo poteſt quilibet magiſtratus etiam minimus caſtri villæ ciuitatis, manumiſſioni authorari, ut habes per Spec.in titu.de offi. om. iud. uer.porro. Et quæ ſint manumiſſiones, & quam uaria inſtrumenta, uide apud eundem Spe. pleniſſime in tit.de ſer.non ord.

De teſtamentaria manumiſſione. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Confirmatum eſt interdum de ſe validum, & perfectum.*
2 *Declarare quid ſit, & an habeat vim confirmationis.*
3 *Tempus, quo aliquid mandatur, non attenditur.*

Si codicillos. Quando tp̄s confirmationis eſt inua
lidum, & tp̄s rei confirmatæ eſt vali
dum, trahitur confirmans ad confirmatū h d. & iſtud eſt
1 valde notabile. † Et no. *a* quod interdum illud, quod confirma
tur, eſt de ſe validum, & perfectum, & certū, & prius tp̄e & tunc
alius confirmator non dr̄ diſponere, ēt ſi ſit ſuperior, vt no. ff.de
iuſt.& iu.l.manumiſſiones.in 1.gl. Interdum id qđ cōfirmat̄, eſt
principiatū, ſed non perfectum, nec conſummatū reſpectu finis
ad quē ordinatur, vt electio, quæ cōfirmationē deſiderat, & tunc
cōfirmator[dr̄ ꝯfirmare.i.cum alio firmare, non per ſe diſpone-
2 re, vt ff.de iur.om.iu.l.& quia.[† Et vnum ſcias, ꝙ declarare non
eſt confirmare, nec hēt vim confirmationis, vt ff.de teſta.l. hære-
des palam, §.ſed ſi notam.& prædicta faciunt ad quæſtionem im
b petrantis, *b* qui impetrauit in beneficijs pertinentibus ad proui-
ſionem epiſcopi: quod non intelligitur impetrare in pertinenti-
bus ad confirmationem, ideſt in electiuis, vt in cap.1.de præb. in
Cle.niſi confirmatio haberet vim electionis, & confirmationis,
eo.ti.c.cum in illis.li.6.de app.c.conſtitutus in gl. Inn. quę inci-
pit, quid eſt. Et interdum confirmans præcedit tp̄e ipſum cōfir-
mabile, & tunc loquitur lex noſtra, & ff.de here.inſti.l.aſſe toto.
3 † Et no.ex lege nr̄a ar.ꝙ non inſpicitur tp̄s, quo aliquid mandat̄,
ſed quo aliquid cōfirmatur.quod eſt verum, qn̄ ꝯfirmatio non
trahitur retro, vt ff.de of.Procon.l.obſeruare, §.fi.facit ꝙ no.Cy.
ſ̃.de fer.l.dies feſtos, & Inn.de appe.c.præterea requiſiſti. Hoc tn̄
ſcias, ꝙ aut virtus mandatoris augetur tp̄e, & ſunt vera prędicta:
aut infringitur, & tūc totum reſoluitur, quia ꝯfirmari nō poteſt
vt legitur.& no.ff.de teſt.mili.l.ſi certarum, §.fi.& in c.præſenti.
de offi.de leg.li.6.& in c.1.qui ſucceſ.tene.colla.x.

ADDITIONES.

a Et nota. Vide Bar.& Doct.in l.& quia hic alleg. & quæ ibi dixi.

b Ad quæſtionem. Quando confirmatio habeat vim electionis, vide in ca.conſtitutus in gl.in ver.exceptiones, extra de appel.

LEX II.

1 *Hominis memoria extat, & non homo.*

Ex teſtamento. Hæreditatis nō aditio, vel memo-
riæ defuncti damnatio, p̄ſtationē
impedit libertatis.h.d. Primū fallit ſi ſeruus hæres, & inſtitutus
ff.de fideic.lib.l.cum quaſi, §.ſed ſi quis. Itē fallit, ſi bona ſunt adi
ta libertatū cōſeruandarū cā, vt Inſti.de eo. cui lib.bona ad.& il-
la eſt ſucceſſio noua, & miranda, ſm Azo. & dr̄ anomala, ſcđm
Accur.nā talis nō dr̄ decedere teſtatus, nec inteſtatus, ſed ei dat̄
ſucceſſor bonorū.ſic ſ̃.de pact.l.licet.ſm vnā opi. idē dicit Azo.
in ſucceſſione, ꝗ fit p auth.hoc amplius.ſ̃. de fideicom. ꝙ illa eſt
anomala, extraordinaria, & miranda, vt ipſe no.in d.tit. Inſt. in
1 Summa.† Item no.hic, ꝙ extat memoria hominis, & nō homo:
nā ſi nō extaret, non poſſet cōdemnari de hoc Inſti.de hære.quę
a ab inteſta.§.p ꝯ̃rium.Hanc ēt pœnā pōt pati ciuitas *a* incidens in
crimē læſæ maieſtatis, cuius bona (ſi pietas Principis nō reuocat
intentionē) poſſent dari occupantibus in p̄dā, ar.in ca.1.§. vlti.de
mili.vaſ.qui contumax eſt, & ſ̃.de ſacroſ.ecc.auth.caſſa. & irrita.

ADDITIO.

a Ciuitas. Vide no.per Bal.in l.aut facta, §.fi.ff.de pœn.& quæ ibi.

LEX III.

1 *Legata minori facta, an pereant per reſtitutionem in integrum.*

Libertas. Licet minor reſtituatur in integrū, libertas nō
perit: cū aditione hr̄ditatis ꝯſummauit effectū.
1 h.d.† Quæritur quid de alijs legatis. Rn̄deo, nō poterūt. *a* tex. eſt
a no.in l.3. ff.de condi.indebi. Quid ſi non eſſet conceſſa reſtō, ſed
tranſactum, vel iudicatum per arbitratorē, ꝗ non pōt in integrū
reſtituere? Rn̄deo dic, vt ſubtiliter no.ff.de tranſ.l. controuerſia.
Quærit gl.quid ſi ſunt plures inſtituti? ſufficit vnum adire, quia
aditione vnius totum teſtamentum confirmatur, vt ff.ad Treb.
l.apud Iul.§.j.ſ̃.de cadu.tol.l.j.§.pro ſecundo.

ADDITIO.

a Pereunt. Si hæres petiit reſtitutionem aduerſus aditionem, an legata firma remaneant, vide Bar.in l.nec nouum, ff.de condi.inde.ubi tenet, quod non.

LEX IIII.

1 *Liber factus, vel eius hæres, rationem reddere non tenetur.*
2 *Poteſtas ad ſyndicatum ſtare non debet, qui bene geßit officium.*
3 *Liquidatio idem operatur, quod purum ab initio.*
4 *Conditio reddendarum rationum, quatuor complectitur.*
5 *Venditor emptori lite euictionis pendente, ad ſumptus litis non tenetur.*
6 *Guarentigiæ inſtrumenta ſi habere conditionem re vera purificatam, an debeant dici pura, vel conditionalia.*

Cum teſtamento. Libertas pure relicta, compe
tit etiam non redditis rationi
bus. Item relicta ſub cōditione rationum reddendarum, cenſen-
tur relicta pure, ſi rationibus cancellatis fuerit repertus non de-
1 bitor.hoc dicit.† No.quod liber factus, *a* vel hæres eius, non tene
a tur reddere rationem.hoc dicit.vt ff.de neg. geſto.l. eum actum.
No.ꝙ ipſo facto videtur reddita ratio ab eo, qui omnia bene ad-
miniſtrauit, nec vlli querelæ ſuppoſitus eſt, ff. de fideicom. lib.l.
teſtamento ita, & l.Thais, §.Splendoforus.† No.in tex.ibi, ſi au-
tem non debitor ex rationib. fuerit repertus. negatiuam *b* pro-
2 bari per ſcripturæ aperturam.† Et eſt hæc lex arg.ꝙ nō debet ſta
re Ptās ad ſyndicatū, qui ita bene geſſit officiū, quod in oīb. eſt
3 laudandus, & in nullo vituperandus.† Item no.ꝙ idem operatur
c liquidatio, quod operatur purū ab initio. Et eſt argu. *c* quod di-
ſcuſſio

ADDITIONES.

a No.ꝙ liber factus. Et an teneatur de leuiſſima culpa, vide text. & glo.l.filium, ff.de manu.teſt.& quod no.in l.ſub conditione, ff.de condit.& dem.

b Negatiuam. De probatione negatiuæ vide l.fi. ſupra de rebus credit.

Celſus. De negatiua. An qualiter probetur no.iſte in l.actor. & ibi poſui in apoſt.ad ipſum in verſ.poſſit probari, ſupra de prob.& ibi poſui in apoſt. ad Bart.num.2.in apoſt.in eo.verſ.& dixi poſt collecta in c.quoniam contra, num.2.verſ.quis habet probare negatiuam, extra.de proba.

Negatiuam. No.negatiuam probari per aperturam ſcripturarum, vide Bal.in l.Titię textores, de leg.2.& tex.l.1.infra de exac.trib. lib.10. Ang.in l.in illa, & in l.hoc iure.de verbor.ob.& in l.ſi binæ, de iniu.teſta.

Et eſt arg. Vide no.per Bar.& doct.in auth.hoc ſi debitor.in fi.cum concor.infra de pig.intellige, ſecundum no.per Bal.in l.2.ſupra communi diui. bene facit.l.ſi rem, §.fi.ff.de pig.act.cum fi.& ita conſului.& vide per Barto.in l.1.quæ in frau.cre.& Ang.& Imo in l.decem, ff.de verb.obl.

Celſus. Facit etiam quod hic dicitur, quod ſcholaris, qui communiter ab omnibus pro Docto.& perito reputatur, non debet ſubire talem rigorem examinis, qualem alius qui ad doctoratum promouetur, ita no. Card.poſt glo. in cle.1.§.2.ext.de iureiuran.

ſcuſſio facta pendente hypothecaria, fingit actum cum ordine, quia declarat retro ante lite conteſ. bona fuiſſe non reſoluenda. Item eſt hæc lex ar. ad omnem negatiuam probandã, vt s̃. de re.
4 cre. l. fin. † Modo quærit gloſſ. de vna notabili quæſtione. certum
a eſt, ꝙ conditio rõnum reddendarum quatuor *a* complectitur. ſ. codices edi, calculum poni, reliqua reddi, culpã purgari ſolutione eius, qđ debetur, vt ff. de cõd. & dem. l. cũ ſeruus. & ff. de fideicom. lib. l. ſi pure. §. fin. & l. ſi pater, §. ſi Sticho. pone ergo, ꝙ non, inuenitur debitor in pecunia, nunquid ſaltem de facto dẽt oſtẽdere codices, & dñm inſtruere anteꝗ̃ ſit liber? Dicunt quidam ꝙ ſic. gl. dicit ꝯriũ. quia ſi reliqua nulla ſunt, libertas pure competit: quia conditio hr̃ pro nulla, & ſi tu dicis, iſte tenetur copulatiue ad duo, ſ. ad reliqua, & ad edendos codices. Reſpõdeo illa duo ſunt propter vnum. i. propter reddenda reliqua, ſeu conſeruandum aduerſarium indemnem. Et ideo deſtructo eo, qđ eſt principale, & cauſa alterius, id eſt. quia non debet, deſtruitur acceſſorium, id eſt annihilatur, & hr̃ pro non adiecto, videlicet, vt illud acceſſorium non faciat conditionem per ſe, & inducit gloſſ. plura ſimilia, & inter cætera adducit vnum ſimile valde notabile. Nam ſi res euincatur, venditor ad duo tenetur. l. ad duplum, & ſumptus litis, ſed ſi emptor vincit, non agit ad ſumptus, quia ad deſtructionẽ antecedentis obligationis, ſequitur deſtructio con ſequentis: & quia vbi vnum competit propter aliud, eo ceſſante
5 remouetur, & illud, vt ff. de accept. l. ſi accepto latum fuerit. † Ex iſta glo. ſume arg. validum: quia lite euictionis pendente, nõ te-
b netur venditor emptori ad ſumptus *b* litis: quia non eſt certum eos debitum in gl. alle. optimam leg. ff. de libe. leg. l. petitor, & tene menti hanc ſingularem gl. Item no. in hac leg. ꝙ ille q declarat, non diſponit: ſed quid in præteritum actum ſit, oſtendit, ſic
6 ff. ad leg. Aquil. l. huic ſcripturæ, §. penul. † Et no. ad inſtrumenta
c guarentigia, *c* ꝙ ſi habent conditionem re vera purificatam, ſed in iudicio nondum probatam, dicuntur inſtrumenta pura, & nõ conditionalia, licet ad executionem facti non poſſit procedi, donec liqueat Iudici, vt ff. de verb. obl. l. hoc iure. quæ lex eſt valde notabilis.

ADDITIONES.

a Quatuor. Vide in l. cum ſeruus. hic alleg. in l. ſi cui libertas. eo. ti.
b Ad ſumptus. Vide Bar. poſt gl. in l. 1. inf. de euic. & in l. exceptione. ff. de fideiu. contrarium tenet Bal. in l. qui abſentem, ff. de procu.
c Ad inſtrumenta. Vide no. per Bar. in l. proinde, §. notandum, ff. ad leg. Aquil. cum concor. de quib. ibi, & hic, in l. ſi quidem, infra de excep. & quod ibi dixi, quod ad hoc iure. hic alleg. eſt ſin. & uide ad hoc Ang. & Imol. in l. ita ſtipulatus, ff. de verbor. oblig.

LEX V.

In fraudem. Qualitas hæredis non facit conualeſcere teſtamentum. h. d.

LEX VI.

1 *Vſurarij hæredes ſatisfaciendo, teſtamentum conualeſcere faciunt.*

Si hereditas. Vbi libertas relicta propter es alienũ ſpernitur, ibi liberalitate donatus creditorib.
1 ſatis offerens, conſequitur libertatis donationem h. d. † Et eſt ar.
a ꝙ hæredes vſurarij *a* ſatisfaciendo, faciant conualeſcere teſtamẽtum, etiam hæredes extranei: quod falſum eſt, quia nemo poſt mortem teſtabilis efficitur.

ADDITIO.

a Heredes vſurarij. Vide no. in l. filio præterito, in fi. ff. de iniu. rup. & irr. teſt. Ang. & Imo. in l. qui ſoluendo, la 1. ff. de hære. inſt. & in d. l. filio.

LEX VII.

1 *Defuncti uoluntas non debet uiolari.*
2 *Teſtatoris prohibitio dicitur cauſam habere propter demeritum verum, vel preſumptum.*

Contra voluntatem. Non præſtat hæres libertatem cõtra defuncti vo
1 luntatem. h. d. † No. ꝙ voluntas *a* defuncti non debet violari. Itẽ,
a † ꝙ propter demeritum *b* verum, vel præſumptum, prohibitio
2 teſtatoris dicitur cauſam habere. ſic ff. de manu. teſt. l. teſtamẽto
b centurio, quia contra odium hæres non poteſt, vt hic nec poteſt ſeruo renunciare, quia nulli ius quæritur.

ADDITIONES.

a And. Barb. No. ꝙ voluntas. No. ꝙ non eſt violanda voluntas defuncti, & pondera, quia tex. hic dicit iure pietatis, quod eſt pium exequi voluntatem defuncti. text. eſt in auth. de hære. & Fal. §. ſi uero expreſſum.
b Propter demeritum. Vide ad hoc in l. filiusfa. §. diui, & ibi Bar. de le. 1. & expreſſe Bal. in l. fi. inf. de his qui ad lib. per ue. non poſſ. & Cy. expreſſe, in l. quoties ab omnibus. ſup. de fideic. & Bar. in l. codicillis. §. marre, de leg. 2.

LEX VIII.

1 *Tempus nuptiarum intelligitur cũ actu ſuo, ideſt cum nuptijs ſequentibus.*
2 *Nuptiæ intelliguntur tam ex parte viri, quam ex parte mulieris.*

Cum teſtator. Hæc lex eſt notabilis, & dicit † ꝙ hæc verba, tpe nuptiarum, ſignificant tps cũ actu ſuo. i. cum nuptijs ſubſequentibus, non ętatẽ ſimpl̃r. vnde aliud eſt ſi teſtator diceret, tpe nubili, vel cum erit nubilis ętatis, quia tunc nõ reqritur proceſſus ad actum mr̃imonij, vt ff. de vulg. ſubſt. qui hẽbat, ſm̃ expoſitionem gl. Vel dic. ꝙ ibi ſpeciale eſt in filia, vt ſufficiat habilitas ſine actu, vt ff. de fideicom. l. b. l. Thais, §. ſplendo forus, ꝑ pręſumptã voluntatem teſtõris; &
a tunc non fit violentia illi litterę, qđ eſt notabile. Opp. de l. *a* ex his verbis. Sol. dicit gl. ꝙ ibi apponitur certum tps hic incertum, qđ
2 habet ſe ad eſſe, & non eſſe, & ideo facit conditionem. † In text. ibi, tpe nuptiarum filij ſui, vel filię. no. quod nuptię. intelliguntur tam ex parte viri, quam ex parte fœminæ, & ſic proprie dici poteſt, quod vir nubit mulieri, ſicut dicitur mulier nubit viro.

ADDITIO.

a And. Bar. Opp. de l. Vide Bar. in l. ſicut, §. ſi. ff. de leg. 1.

LEX IX.

1 *Verbum directum non vertitur in obliquum, etiam ſi verſetur fauor maximus.*

Seruo. Non poteſt quis ſeruo alieno directam relinquere libertatem h. d. tex. nec vertitur in fideicommiſſariã
1 h. d. gl. † Ex qua no. gñale, quod verbum directum non vertit in obliquum, ẽt ſi verſetur fauor maximus, vt fauor libertatis, vel animę defunctorum, vt ff. de vul. ſubſti. l. verbis ciuilibus, & in l. pupillari. ar. ꝯ. de fideic. li. l. Antonius, vbi obliqua vertuntur in directa. quod eſt magis ꝯ rationem: quia verti in directa eſt aſcendere, & verti in obliqua eſt deſcendere. Sed ibi ſpeciale propter duplicem fauorem militis, & libertatis.

LEX X.

1 *Signum, in eſſe ſuum ſignatum ponere non dicitur.*
2 *Conſecratio Papam non facit.*

Directis. Inueſtitura non inducit diſpoſitionem, vbi cętera deſunt, quę debent ad eſſe. h. d. notabiliter,
a eſt arg. ꝙ ſola coronatio, *a* vel palij datio, non facit Regem, vel
2 Archiepiſcopum, ſed canonicus cõſenſus, quod eſt verum. † Et no. ꝙ ſignum non ponit in eſſe ſuum ſignatũ, vnde ſtigmata nõ faciunt militẽ, ſed authoritas militantis, adiunctis ſtigmatib. vt l. ſtigmata. de fabricen. & in l. decernimus. de aquę ductu, tamen
b bene faciunt præſumi talẽ, *b* qualis per ſigna demõſtratur. nam ex actibus pręſumitur habitus, vt in c. ſi Iudex laicus. de ſen. exc. lib. 6. & ex eorum remotione ꝑſumitur quem dignitatis ſubſtantiam non hr̃e, vt ff. loc. l. ſi quis ignorans. & l. nomen. s̃. ſi ſeruus.
3 expor. ve. † Item no. hic arg. quod conſecratio *c* non facit Papã,
c canonica electio non pręceſſit. quod eſt verum, quia eligere Papam pertinet ad omnes Cardinales: conſecrare vero ad ſolos Cardinales epiſcopos; ita quod officium conſecrationis non eſt tale officium, in quo participent duę partes Cardinalium.

ADDITIONES.

a And. Barb. Sola coronatio. No. quod ſola coronatio non facit Regem, uel ſola conſecratio non facit Archiepiſcopum. uide quod pulchre dicit Bal. in c. caſum matrimonij. de prob.
b Præſumi talem. No. præſumi pro habitu, & ſic habitus facit monachum, uide in l. item apud, §. ſi quis uirgines, ff. de iniur. & quod no. Bal. in l. 1. §. ſed & qui. inf. de lati. lib. tol.
c Conſecratio. Adde quod non indiget aliqua confirmatione. Vide Bal. in l. bene a Zenone, inf. de quadr. præſcrip.

LEX XI.

1 *Teſtamentum inualidum trahitur ad cauſam inteſtati, ſi eſt adiuncta clauſula inteſtati, vel iuramentum.*

1 Si iure. † Teſtamentum inualidum ad cauſam inteſtati nõ trahitur, niſi ſit clauſula inteſtati adiuncta: ſubaudi,
a vel ęquipollens, vt iurm̃. *a* vt de leg. 2. l. cum pater, §. filius matrẽ
b vel prouiſio *b* teſtatoris in defectum teſtamenti, vt ff. de leg. 2. l. Lucius §. filia. Opp. quod licet teſtamentum ſit ſolemne, tamen filius libertatem præſtare debeat intuitu pietatis, vt ff. de fideicõ.
c lib. l. in teſtamento. *c* Sol. ibi ſpeciale, qñ legatarij perſona erat nimium dilecta teſtatori, vt ardor amoris liciti idem operetur, ꝙ clauſula codicillaris. Non tamen adeo licet hoc extendere, ſed
d reſtringam ad caſum libertatis, & ad alia *d* relicta pietatem continentia. Tene menti, quia non reperitur alibi quam in gloſſa hic poſita, & ibi.

ADDITIONES.

a Iuramentum. No. iuramentum habere uim clauſulę codicillaris uide Bart. & quæ ibi dixi, in l. eam quam, ſup. de fideicom.
Celſus. Adde de ui & poteſtate iuramenti in teſtamento minus ſolemni adhibiti per Bar. in l. ſi quis in prin. teſtamenti, nu. 11. uer. quæro utrum iurm̃, & qđ ibi poſui in addi. ad ipſum in apoſt. in eo. uer. ff. de leg. 1. & Ang. de Pe. in repe. l. 1. effectu. 62 & 65. ff. de iureiu.
b Vel prouiſio. Vide Bal. in l. eam quam, ſup. de fideic.
c L. in teſtamento. Ad l. in teſtamento. uide quod no. Bar. in l. 1. de ſacroſ. eccl.
d Ad alia. Libertas, & cauſa pia æquiparantur ad idem Bal. in l. quamuis, & in l. pe. inf. de fideic. lib. & prob. tex. in l. j. §. fi. in uer. rationem, inf. de com. ſer. mat. & ibi Bal. Bar. tamen in l. 1. 3 q. 5. principalis, ſup. de ſacroſ. eccl. uidetur facere differentiam inter relictum libertatis, & ad piam cauſam, niſi libertas eſſet relicta pro anima. Ang. in l. fideic. lib. & in l. illa inſtitutio, ff. de hęr. inſt. uidetur facere differentiam inter relictum libertatis, & ad piam cauſam, tamen Imo. in l. captatorias, ff. de hær. inſt. reprehendit Bar. in d. l. 1.

LEX XII.

1 *Tranſactio, qualiter efficitur nulla.*
2 *Donatio aliqua in tranſactione vertitur.*

Si hæredes. Colluſio libertati non nocet, hereditatis repudiatio nocet, niſi facta ſit in fraudem li-
1 bertatum. hoc dicit. Not. quod per primum reſponſum huius legis gloſſatur. l. controuerſia, ff. de tranſactio. quia illa debet intelligi

telligit vbi bona fide, & ſine colluſione eſt tranſactū. Item gloſ-
ſator ponit quoddam capitulum feudorum, quo cauetur ꝙ va-
ſallus pōt trāſigere ſuper cauſa feudi: quia debet intelligi qn̄ bo-
na fide, & ſine colluſione, vt ſup. de tranſ. l. ſi præſes. Quinimmo
ſi pater gratioſe tranſegit, non præiudicat filio: qa tranſactio ſu-
per debito liquido eſt ſpecies donationis, ſeu liberalitatis, vt l. 1.
2 §. ſi tranſegit, ff. ſi qnid in frau. patr. vbi Iac. de Are. dicit. † No. ar.
ꝙ in tranſactione vertitur aliqua donatio. Ex hoc ſequitur talis
a concluſio, ꝙ arbitrator non poteſt tranſigere *a* ſuper debito li-
quido, niſi modicum lædat. Nam pro bono pacis de modico
non curamus; de prælato autem dicimus, quod ſi quæſtio eſt de
perſona eccleſiæ, vt de monacho, vel conuerſo, non poteſt tran-
ſigere niſi cum decreto, vt no. ſup. de tranſ. quia perſona mona-
chi vel conuerſi æquiparatur immobilibus; ſed ſuper cæteris re-
bus dic, vt dixi, in d. l. preſes.

ADDITIO.

a Tranſigere. Vide Bar. in l. ſocietatem, §. arbitratorum, ff. pro ſoc.

LEX XIII.

Statu liberis. Hæres non poteſt alienare ſtatu liberū, nec vſucapiendi conditionem præſtare in præiudicium libertatis, h. d.

LEX XIIII.

1 *Interpretis vnius ſententiæ credendum eſt.*

Directas. Grecis verbis, vel Latinis poteſt relinqui liber-
1 tas, h. d. † Queritur, ſi teſtamentum *a* factum
a eſt literis Grecis, & prod ıc t Peruſij, vbi non eſt niſi vnus *b* Gre-
b cus, qui ſciat interpretari, an ſufficiat eius interpretatio. Reſpon-
deo ſic, propter cauſæ neceſſitatem, dum modo ſit honeſta per-
ſona; quia illud non eſt teſtificari, ſed exponere. tex. eſt vnicus. ff.
de verb. obl. l. j. in fi. & ille tex. eſt omnibus notus, quibus non ce-
cidit puluis ſuper libro.

ADDITIONES.

a Si teſtamentum. Vide Bar. in l. 1. §. fi. ff. de verb. ob. no. per eum in proemio, ff. in fi. prin. & quæ ibi dixi. & Ang. in auth. vt præp. no. Impera.

b Niſi vnus no. ſtandum dicto vnius interpretis, & vide alium tex. ſecūdum Ang. in Auth. vt p̄p. no. Impe. §. j. alias fi. uide quæ dixi in l. mutos, ff. de acq. hær. & pondera, quia d. l. §. 1. fi. loquitur in contractu, uide ibi tex.

Cel. Adde Fel. in c. veniens. uer. in gl. fi. extra de teſt. & in c. licet uniuerſis eo. tit. & pleniſ. in c. ſuper eo. uer. extra gl. præall. tit. de teſti.

LEX XV.

1 *Libertates in teſtamento relictæ non valent, niſi hæreditate adita ex teſtamento.*
2 *Legatorum occaſione ad pias cauſas bona ſimiliter adijci debent.*
3 *Decretum ſub conditione interponi dicitur.*
4 *Satiſdari vni nomine omnium, an poſſit.*
5 *Vniuerſitas ſyndicum qualiter facere poteſt.*
6 *Actio ex ſtipulatione, an quæratur ſine ceſſione.*
7 *Hæreditas iacens an patiatur ſecundum decretum.*
8 *Anni ſpatium poſt vendita bona datur ad bonorum reuocationem.*
9 *Bonam fugiens malum habere debet.*
10 *Libertatem nemo recuſare poteſt.*
11 *Res, de qua facta eſt ſubhaſtatio, debet omnibus ſtabiliri pro rata.*

Cum conſtitutio. Pręmitte ad euidentiam totū quicquid habes inſt. de eo, cui
a liber. cauſa bona ad vſque ad §. ſed cum multas. Caſum autem *a*
in terminis in hac l. per omnes particulas pono, vt Azo in Sum-
ma huius tit. §. quid autem ſi nullus, vſque ad §. illud notādum
1 eſt. † In principio huius l. no. ꝙ libertates *b* relictæ in teſtō non va
b lent niſi hæreditate adita ex teſtō: libertates relictæ ab inteſtato
non valent niſi hr̄ditate adita ab inteſtato, ſcilicet ab aliquo gra-
du inteſtati. non enim requiritur, ꝙ adeatur a primo gradu inte-
ſtati, vt ff. de fideicom. lib. l. ſi pr̄, §. fi. quod dixi in libertatibus, fal-
lit ſi alicui bona adijciantur cauſa libertatum conſeruandarum.
Si autem in teſtō libertates nullę relictę ſunt, regula non fallit,
vt inſt. eo. §. hęc conſtitutio. & no. ff. de hęre. inſt. l. qui filio, §. ſer-
uus nam cum ex legato neceſſe ſit obligationem pſonalem na-
ſci ad confirmationem legati, illud impoſſibile eſt niſi adeatur
hęreditas, vt no. ſ. de cad. tol. l. j. §. j. in gl. quæ incipit, duobus mo-
dis. vbi eſt gl. ſing. Adde tn̄ quod dixi ſ. de fideicom. l. eam quā.
2 † Et ſcias, *c* ꝙ Bar. dixit ꝙ occaſione legatorū ad pias cauſas, ſilr
c debent adijci bona. Sed dicit ꝯ text. d. §. hæc conſtitutio. ibi dum
dicit, ſi libertates nullę ſunt datę, ceſſat conſtitutio hæc. Ibi, adire
velit. no. ꝙ non habens bona, non inuenit hęredem, & ideo do-
natio ſeruorum per indirectum impedit teſtamenti factionem,
3 vt no. in l. fi. ſ. de pac. † In tex. ibi, ſub hac conditione, nota decre
d tum *d* ſub conditione interponi, ſic ff. fideiuſſo. libe. l. 2. §. illud.
nam illa conditio eſt tacita, quia ex iuris diſpoſitione. Item eſt
4 de ſubſtantia inſtrumenti. † In tex. ibi, ſatiſdatione. Sed quæ-
ritur, vtrum poſſet ſatiſdari vni nomine omnium? Reſpondeo
ſic, ſi eſt creatus. i. electus, ſeu conſtitutus procurator ab eis, vt ff.
e de fideicom. lib. l. 3. §. creditoribus. Quæritur, nunquid *e* ad hoc
compellantur officio iudicis; Rn̄deo, ꝙ ſic. Et eſt notandum, ꝙ
5 coguntur ad creandum cōem procuratorem. † Vnde dicit ibi
f Iaco. de Aret. ꝙ eſt ar. quod vniuerſitas *f* ſyndicum facere com-
pellatur officio iudicis, qn̄ vniuerſitati aliquid imminet facien-
dum, & hoc debēt facere, vt vniuerſi, non vt ſinguli, & iō ſingu-
li nō pn̄t cōſtituere ſingulos procuratores. tex. eſt notabilis in d.
6 §. creditoribus. † Quæritur, nunquid *g* ex dicta ſtipulatione quæ-
g ratur actio ſine ceſſione? Rn̄deo ꝙ ſic, quia decretū iudicis acq-
ritur iuris authoritate, vt no. ff. de fideicom. li. l. 3. & l. ergo, §. pen.
nam vbi lex dicit, ex ea cautione, quam alius interpoſuit agi, non
requiritur ceſſio: quia dictio, ex, ſignificat cauſam immediatā.
7 † In tex. ibi, nam ſi hæreditarię res hærede minime inuento ve-
h nerint, nam *h* vr̄ hic expreſſum, ꝙ hr̄ditas iacēs patiatur ſm̄ de-
i cretum, *i* ꝙ falſum vr̄, quia nō pōt latitare, vt ff. de hęred. inſt. l. ſi
quis inſtituat. Non ob. hęc lr̄a: quia intelligit quando bona ven-
dunt a creditorib. ita dicit glo. parua. & ſi intelligas ex pacto, nō
eſt dubiū, ſed ſi intelligas ex lege, illud debet fieri cū decreto iu-
8 dicis. † In tex. ibi, annale tempus. no. ꝙ poſt vendita bona dat an-
ni ſpatiū ad bonorū adiectionē, & reuocationē. Item no. poſt ter
minū anni quē repelli, qa termini aſſignatio non debet eſſe elu-
ſoria. Ex ver. ſi naūt. collige ex tex. plenius pollicentem aliū ſupe
rare, dūmodo ſatiſdet. Ex ver. ſin vero qdam. no. tex. ibi dum di-
cit. & maneat liberū ſeruorū arbitriū, ꝙ ſeruus habeat qn̄q; li-
9 berū arbitriū. † Item no. ꝙ q non vult bonū, habeat malū. & eſt
ar. ꝙ ſi ex duob. fratrib. vnus elegit pacem, alter guerram, ꝙ ille
q eligit guerrā non gaudeat beneficio pacis, nec eōrio ſentit one
ra annexa pacis, puto ꝙ puniat tanq̄ violator pacis, ſi inimicū
ſuū offendit. facit ca. 1. de eo, q occidit fratrem domini ſui coll. x.
In tex. ibi, ex voluntate, no. ꝙ ſi non valet pactū de concordia,
10 ꝙ non valet de diſcordia. † In tex. ibi, licet enim. no. ꝙ libertatem
nemo poteſt recuſare. Quærit glo. qd in emancipatione? Rn̄det
K gl. ꝙ nemo emancipat inuitus. *K* idem Azo. in Sūma. nec igno-
rans, niſi per reſcriptū Principis, j. de eman. lib. l. iubemus. No. in
§. ſed ſi qdē. ꝙ qn̄ plures cōcurrūt eodē momēto, & ſunt pares,
11 omnib. adijcit, & fiūt pares per concurſum. † Et eſt arg. *l* ꝙ ſi red
l ditus omnes vendunt, & plures pariter offerentes concurrūt, &
tam in ſatiſdatione, q̄ in alijs ſunt idonei, ꝙ omnib. debet adijci
res de qua facta eſt ſubhaſtatio, videlicet cuilibet pro rata, dic ꝙ
hoc caſu locus eſt gratificationi, ar. ff. ad Syl. l. ſi quis ingraueſcē-
te, §. ſi cum oēs, & ff. de leg. 2. l. ſi qs ſeruum, §. ſi inter duos, ſed
ſi vnus fuiſſet anterior alter poſterior: deberet cęteris alijs parib.
præferri anterior, ptopter temporis prærogatiuam, arg. huius li-
terę, quę dicit, qui primus venit habeat prærogatiuam.

ADDITIONES.

a And. Barb. Caſum autem. No. quod non habens bona non inuenit hęredem. uide Mod. in l. 1. ſup. qui teſt. face. poſ. & Bal. in l. fi. ſupra de pact. Ang. in q. donatio omnium bonorum, & in l. ſtipulatio hoc modo, de verb. obl. & in l. eius, §. fi. & in l. lege Cornelia. de teſta. & in diſput. alleg. opti. l. ad hoc in l. obſides, ff. de teſta. & eſt fi. ad hoc ſecundum eum ibi.

b Libertates. Ad cōfirmationem relictorum requiritur aditio ab inteſtato, vide quæ no. Bar. in l. ſi quis inteſtatus. ff. de fidei. liber. qui filio. hic alle. & quæ ibi habent.

c Et ſcias. Vide per Bar. & Doc. in l. 1. ſup. de ſacroſ. eccl. & quæ ibi dixi.

d Decretum. Vide l. & ſi conditionalis, ff. de auth. tut. cum materia.

An. B. Decretum. No. decretum interponi ſub conditione, & vide quod no. Bar. in l. cum poſt, ff. de leg. 1. & in l. ait prætor, §. 1. & l. iudex, ff. de re iud. & l. ſi quando de leg. 1. & quod no. gl. in c. cum contingat, ff. de off. delega. & Bal. in l. edita, ſup. de eden. & in d. l. & ſi conditionalis. Bar. in ca. 1. §. hoc quoque de ſuc. feud.

Cel. Adde quid in alternatiua. Vide Anto. Cor. ſing. ſuis in verſ. decretum, incip. an decretum valeat.

e Quæritur nunquid. Not. ꝙ ex decreto iudicis quæritur actio, vide Bar. in l. ſi quis vxori fugitiuum ſeruum, ff. de fur. Bal. in l. auth. generaliter, ſup. de Epiſ. & cle. Pet. de Anch. in c. quamquam, de vſu. in 6.

f Vniuerſitas. Vide Bar. in §. creditoribus, hic alleg. & quod ibi dixi poſt eum.

g Nunquid. Facit ad no. per Doc. in l. 1. ſupra de act. & obli. & hoc ſequitur Rom. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipulor. in fi. ff. de verb. obl.

h And. Barb. Nam videtur. No. ꝙ hæreditas iacens patitur ſecundum decretum, vide quod no. poſt Bal. ſup. in rub. de ſuc. edi.

i Decretum. Vide Bar. in l. ſi quis inſtituatur, in fin. hic alleg. & quod ibi dixi.

K And. Barb. Emancipatur inuitus. An ſeruus inuitus poterit manumitti, & an naturalis inuitus poterit legitimari, vide tex. in auth. generaliter.

l Et eſt arg. Vide no. in l. pen. §. ſi tamen plures, ff. de lib. ho. exhi. & Bald. in l. ſi quis ad declinandum, ſup. de epiſco. & cler.

De lege Fuſia Caninia tollenda. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Statutum in contractibus ſi eſt magis fauorābile, quā ſtatutum in vltimis voluntatibus, an ad vltimam voluntatem porrigi debeat.*
2 *Statuta municipalia interpretationem extenſiuam non recipiunt.*

a SEruorum. *a* † Statutum in contractibus ſi eſt ma
1 gis fauorabile, quam ſtatutū in vltimis
voluntatibus, debet porrigi ad vltimam voluntatem, hoc di
cit. Tu dic, ꝙ hoc ideo, quia lex vltra procedit: alias non lice-
ret per locum ab exemplo, id eſt a ſimili, legibus de ogare.
Sed tale argumentum valeret, quando præter legem, & in ca-
ſu omiſ-

ADDITIO.

a And. Barb. Seruorum. An iſta l. procedat in ſeruo eccleſiæ. Vide gl. 10. q. 2 c. redemptor, & Do. Io. in c. conſenſus, de reb. eccl. non alie. no. ſi ſtatutum in contractu eſt fauorabilius, quam ſtatutum in vlt. voluntate, extenditur ad vlti. vol. quod eſt no. dignum.

ſu omiſſo.& dic,ut no.Dy.de leg.1.l.ſeruū filij, §.eū q chyrogra-
phum . dic aut loquimur in pmiſſis tunc arguitur de ɔ̃ctibus ad
vltimas volūtates affirmatiue,vt hic.aut in prohibitis fauore pu-
blicę vtilitatis,& arguitur negatiue,vt l.queadmodum , de agri.
& cenſi,aut fauore priuatę vtilitatis;tunc prohibito vno,nō pro-
hibetur alia ſpecies,vt l.pater,in princ. de leg.3. aut loquimur in
conceſſione priuilegij:& idem,vt ff.de verb.ſig.l.verba ɔ̃xerunt
aut loquimur in adhibendis ſolennitatibus:& idem,vt l. vbi nu
merus,ff.de teſti.coniuncta l.hac conſultiſſima. in prin. ſupra de
3 teſta.cum ſimilib.† Et prædicta vera.ſaluo quod in ſtatutis *b* mu
b nicipalibus, quæ non recipiunt interpretationem extenſiuam
contra caſus a iure communi deciſos.

ADDITIO.

a In ſtatutis. Vide Bal.in l.teſtamentum,ſupra de teſtam.

De fideicommiſſariis libertatibus. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *L.1.de fideicommiſſarijs libert.& l.ſi iure,ſup.tit.2.in quo differant.*
1 *Teſtamentum ſecundum ſi fuit inualidū,repetitio facta ab inteſtato in pri-*
mo,an aliquid operetur.

CVm proponas. Ab inteſtato veniens liber
tatem non p̄ſtat,niſi ab in-
1 teſtato fuerit repetita,vel colluſum appareat.h.d.† Quæ
ro,in quo differt hæc lex a l.ſi iure,ſup.titu.2. Rn̄deo,qa
a ibi non tenuit teſtamentum, hic ſic. Quæro, nunquid *a* eadem
clauſula codicillaris operetur, ſi factū eſt nouū teſtm̄ inualidū?
Reſpondeo non:quia ſublatum eſt primum cum ſuis clauſulis.
2 † Quæritur,ſi ſm̄ *b* fuit inualidum,nunquid repetitio ab inteſta-
b to facta in primo aliquid operet? Reſpondeo non,ſi in ſecundo
teſtō ſit illa clauſula,caſſans, & irritās omne aliud teſtm̄,& c. fa-
cit quod no.Iac.de Aret.in l. niſi, §. legatarius, ſi cui pluſquam
per leg.fal.ſecus ſi iſta clauſula nō ſit expreſſa.Nam tacitum nū-
quam ſubintelligitur,niſi poſtrema voluntas ſit valida de iure.h.
d.illa lex ſingula,ff.de leg.3.l.ſi iure.

ADDITIONES.

a Nunquid. Vult dicere, vtrum clauſula codicillaris adiecta in primo teſtamento operetur.ſi poſtea factum eſt ſecundum teſtamentum inualidum, & dicit quod non.uide Bar.in l.1.in 15.q.ff.de iur.cod.Bar.in l.fi.ſup.de cod.
And.Barb.Quæro nunquid.No.ſi in ſecundo teſtamento inualido apponitur clauſula caſſans,& irritans clauſula codicillaris poſita in primo, nihil operatur, uide Bar.in l.ſi iure.de leg.3.
Celſus.De materia,& effectu huius clauſulæ,adde iſtum in authen. ingreſſi, nume.17.ver.iuxta hoc quæro,ſup.de ſacroſan.eccl. & dixi in apoſt.ad Bar.in l.ſi iure,hic alleg.ver.& idem ſi in ſecundo teſtamento inualido, ff.de leg.3.& hoc facit etiam ad materiam apoſt.ſeq.
b Quæritur ſi ſecundum.Idem tenet Bar.in l.ſi iure hic alleg.& in l.1.ff.de iure cod. intelligo tamen dictum Bal.hic ſecundum no.per Bar.in d.l. ſi iure & per Bald.& Ang.in l.ſed & ſi conditionis.§.fin.ff.de hær.inſti.|quando ſecundum teſtamentū inualidum fuit tale,ex quo potuit adiri hæreditas,|vel etiam ab inteſtato.

LEX II.

1 *Dominium ex falſa ſcriptura transfertur indefinite.*
2 *Deo ſemel dedicatum,deſtrui non poteſt.*
3 *Raſum,& falſum,dictiones, qualiter differunt.*
4 *Notarius ſtatim quod commiſit falſum,an ſit periurus.*
5 *Periurus a teſtimonio indiſtincte repellitur.*
6 *Dies,indictio,locus,teſtes inſtrumenti ſolennitates eſſe dicuntur.*

Quamuis. Ex falſa cā dn̄ium transfertur,& libertas da-
ta non reuocat̄.h.d.Opp.gl.de l.fi.de pet.hę-
re.Dic,ꝙ a lege nunq̄ libertas dat̄ ex falſa cā,ſed ab hoīe ſic. Nā
legis diſpō nunq̄ aliquid producit in eſſe ɔ̃ veritatem, vt ff.de ɔ-
di.ob cām.l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruum,ſed factum hoīs ſic,vt s̄.de
tranſa.l.ſi ex falſis.hinc eſt, ꝙ falſus modus non impedit obligō-
nem ɔ̃hi,ſed bene impedit nālem trāſactionē dn̄ij, vt eleganter
1 no.Cy.in l.j.s̄.de erro.cal.† Opp.ſecundo,& ſolue, vt in gl.in fin.
a ibi,& ſic transtulit dn̄ium. No.ex falſa *a* ſcriptura dn̄ium trāsfer
ri,nec diſtinguo in quo ſit falſa,an in die, & ɔſule:an vero ſit ra-
ſa, an tota ſubſtantia falſa ſit: qa cā immediata translationis dn̄ij
eſt ɔſenſus dn̄i,vt ff.de cond.ob cām.l.3.§.ſubtilius,& qđ hęc lex
đt in libertate, idē dico ſi ex falſo teſtō authoritate Epiſcopi ſit
b conſtructa capella, *b* vel hoſpitale. † Nā non p̄t deſtrui qđ ſemel
2 Deo eſt dedicatū,eſt.n.irretractabile. Extra q̄rit̄, hic legatū erat
relictū ſub mō: ſed Notarius falſo omiſit ſcribere modū, & ſic
qualitatem diſpoſiti; vtrum veritate comperta totū inſtr̄m red-
dat falſum,an vero dēat cogi notarius ad ſupplendū, & ponen-
dū id,qđ falſo omiſit ſcribere,& non poſſit ad hoc cogi,ſic pro-
bat̄.Iſte Notarius dēt offō priuari:priuatus āt veterib.protocol-
lis nil addere p̄t,vt ff.de infa.l.2.§.miles. ēt Iudicis mandato,qa
iudex non p̄t hoc reſeruare.Dic, ꝙ anteq̄ iudex priuet eum,hoc
mandabit,& nihilominus puniet:poſtq̄ āt priuauit,mandatū eēt
c impoſſibile,vt not.in §.pęna grauior. Ad aliud āt q̄ſitum,dic, ꝙ
qualitas & capl̄m reputant̄ vnū, & idē: & iō in nihilo creditur,
vt no s̄.de tranſa.l.ſi ex falſis,& p Old.& Bar.in l.Aurelius, §.idē
3 q̄ſijt.ff.de lib.leg.† Quo ad alia vero capl̄a,Doctores faciunt dn̄ā
inter raſum,& falſum:quia raſum eſt ſuſpectum, non autē ple-
ne facit ɔſtare de dolo,vt s̄.de teſt.l.ſi vnus. Alij dicunt,ꝙ vtile p
inutile nō vitiat̄;& iō non vitiat̄ verum ꝑꝑ falſum, vt j̃. de fal.l.
4 ſatis aperte.† Old.& qdam alij dn̄t,ꝙ Notarius ſtatim ꝙ commi
ſit falſum,eſt periurus;& iō non eſt idoneus teſtis in aliquo. Tu
d dic,ꝙ ɔ̃;quia quādiu eſt in officio,toleratur ꝑꝑ *d* authoritatē pu-
e blici officij. In ſimplici aūt teſte *e* vera eſt regula in eadem cau-
ſa,ſed in diuerſa cauſa ſm̄ me Bal.non eſt vera, vt ſi tulit falſum
teſtimonium ɔ̃ Titium & verum contra Seium.Nam licet per-
iurus ſit,non tamen eſt infamis ipſo facto, donec ɔ̃ eum ſit pro-
nunciatum. Nam crimen ſtellionatus,vel falſi, non infamat, ni-
ſi per ſententiam,vt l.j.§.qui iudicio,ff.de infa.& no.eo.tit.l. Lu-
5 cius.† Sed Canoniſtæ indiſtinctæ dicunt,& periurus repellitur a
teſtimonio in omni cauſa,vt ext.de teſt.c.teſtimonium.dic vt ibi
vnde ſcias,ꝙ prædicta vera ſunt in falſo proprie ſumpto,ſecus ſi
improprie;quia tunc indiſtincte eſt verū,quod vtile non vitiatur
per inutile,vt ff.de fal.l.filius,§.ſequēs,facit quod no. in Auth.de
non alie.§.qa vero Leonis. Item ſuſpiciones non ſunt trahendę
ad conſequentiam,niſi ſint in loco,vbi ſtant vires totius negotij,
6 vt no.Inn.ext.de hæred.c.fraternitatis.† Iſtud certum eſt,quod p
f ſe ſunt ſolemnitates *f* inſtr̄i: vt dies,iudicium,locus,teſtes.Et per
ſe ſunt ſolemnitates negotij, vt ſtipulatio,vt ff.de eden.l.j. §. edi-
tiones. Item quædam ſunt mixtæ ſolemnitates quib. deficienti-
tibus non valet negotium,nec inſtr̄m, vt authoritas & decretū,
vt in Auth.de non alie.§.vero Leonis.qđ accidit vbicunque po-
nitur ſcriba,vt s̄.de ſacroſan.eccl.l.iubemus. §. his Tabellionib.
Item ſcias,quod ille,qui producit inſtr̄m non ſolemne,vr̄ confi-
g teri *g* contenta in eo vera eſſe: ſecus ſi producit inſtr̄m falſum
non ex facto ſuo,vel atteſtationes teſtium, qui falſum depoſue-
runt,cum audiatur ad reprobandum,vt no.Inn.extra, de excep.
c.cum venerabilis,& facit aut.ad hæc, ſup.de fid. inſtru.

ADDITIONES.

a No.ex falſa. Et ſic intelligit.l.2.§.1.ff.de cond.indeb.forte non poteſt dici æſtimationem referendam,vt hic dicit tex.
b Capella,No.æquiparari libertatem, & cauſam piam, ad idem no.in l. proxime.ff. de his,quæ in teſta.delen.& Bar.in l.ſi iure.ſup.tit.2.
c Ad aliud. An inſtrumentum pro parte falſum, vel raſum vitietur in totum. vide in l.ſi ex falſis hic alle.& Bal.in l.fi.in 4.opp.ſup.de edi.diui.Adria. toll.
Celſus. Adde quod no.in apoſt.ad ipſum in l.ſi ex falſis.nu.14.ver.ſed quæro,& in verſ.in parte falſum.ſup.de tranſac.& quod dixi poſt Colle. in c.cum Io. eremita. in fi.in ver.totum reprobatur,extra,de fi.inſtr.
d Toleratur propter. Ad hoc alleg.gl.in §.pen.in auth.de Treb. de quod dixi in l. eadem.poſt Bar.ff.ad leg.Iul.rep.
e Teſte.vtrum dictum teſtis pro parte falſum vitietur in totum.vide Bar.in l.Quintus.ff.de au.& arg.leg.la 2.& ibi dixi.& Bal.in l.fi.in 4.opp.ſup.de edi.di. Adr.tol. Cel.Periurus repellitur a teſtimonio.Adde collecta.in c.cum dilectus, nu.4. & ibi poſui in apoſt.in ver.periurus. extra, de or. cog. & Fely. plene in c.ex parte, verſ. ad tertium.extra, de reſcript. & in c. teſtimonium, ver.ſed eſt magna difficultas extra, de teſt.
f Solemnitates. No.quod teſtes ſunt de ſubſtantia inſtrumenti,ad idem glo.in l.generali,inf.de Tab.li.11.vide quæ inde dixi in l.in fraudem,§.ex eis,ff.de iu.fiſ.
g Confiteri.Vide Bar.in l.poſt legatum, in prin.ff.de his,quib.vt indig.& quæ ibi dixit Bal.in l.cum precum,inf.de lib.cau.

LEX III.

Cum libertatem Statu libera ſeruum parit, ſed
ſi paſſa eſt moram, liberis ſub-
uenitur.h.d.quibus autem remedijs,habes hic gl.magiſtrā. No.
illa verba,pertinere ad hæredes iure dominij.

LEX IIII.

1 *Enunciatio ſi ad aliud propoſitum dirigatur, dicitur quoddam dictum, &*
non diſpoſitum.

Si voluntate. Morari in libertate domini voluntate
manumiſſioni par eſt.h.d.No.ſm̄ gl.ꝙ p
hæc verba, Sta in libertate,dat̄ libertas.dices tu ꝙ illa ſunt verba
enūciatiua, quæ non diſponunt. dicas ꝙ imo ſunt verba effecti-
ua. Et ſcias quod ſecundum Dialecticos enunciatio eſt oratio ſi
gnificans verum,vel falſum. Idem ſm̄ Iuriſtas, qn̄ principaliter
ꝑꝑ ſe,ideſt qn̄ non terminatur ad aliud, ſed qn̄ digitur ad alium
effectum,enunciatio eſt quædam adiectio,ſeu orō, aliud princi-
2 paliter q̄ ſeipſam ſignificans.† Ex his apparet, ꝙ qn̄ dirigitur enū
ciatio ad aliud propoſitum;tunc eſt quoddam dictum,& nō di-
ſpoſitum,ſed qn̄ conſiſtit in ſeipſa, tunc eſt quoddam diſpone-
re,vt ff.de pact.l.tale pactum.in prin.ſic ff.de ædil.edic.l. ſciendū,
§.dictum.Item no.ar.pro gl.iſta, ꝙ per hæc verba, Sta in poſſeſ-
ſione,datur titulus. Item no.optimum text.ibi dum dicit, ſed ſi
nunquam, &c. Nam mora non fit negligenti, nec eius hæredi.
Opp. pupillo fit mora reipſa. ergo & ei qui eſt in vtero. Rn̄deo
non ita: quia qui eſt in vtero, eſt pars viſcerum; & ideo non fit
mora matri, nec ſibi. Item quia ille, qui eſt in vtero,non dicitur
pupillus,vt ff.de min.l.etiam ei.

LEX V.

1 *Teſtamentum iuuatur per cauſam, quæ poſt mortem teſtatoris probatur.*

Minor annis Minor viginti annis non pōt in teſta-
mento manumittere,niſi ex cauſa.h.d.
1 No.† ꝙ teſtamentum iuuatur per cauſam, quæ poſt mortem te
ſtatoris probatur.

L E X VI.

1 *Hominis propoſitum dicitur mutabile.*
2 *Dictum vel actum non ſuo tempore, non nocet.*
3 *Executor in teſtamento relictus in manibus Epiſcopi officio renuncians, an poſtea aſſumi poſſit.*
4 *Dormiens mori non dicitur.*
5 *Relictum debetur, licet non pareatur uoluntati.*
6 *Relictum hoſpitali non legitime cōſtructo per ſimplices homines, an valeat.*

Deberi. Poteſt per fideicommiſſum ſeruo alieno liber-
tas relinqui:& licet dominus.nolit vendere,lega
tū non abrumpitur,ſed differtur in craſtinum.donec forte mu-
1 tauerit propoſitum voluntatis.h.d.notabi. † Not.ꝙ propoſitum
a hominis eſt mutabile: & facit ad quæſtiones,ſi citatus *a* dicit no
lo venire.Nam nihilominus eſt expectandus in tota illa citatio-
ne ſine vlla dilatione: quia poteſt mutare propoſitum, cū hoc
non vergat in alterius detrimentum, tñ ſi hæc verba dicuntur
poſt emanatam citationem, non eſt citandus denuo, ut no.in l.
fi.ff.de in inte.reſt. Idem vr̄,ſi ante vllam citationem proteſtaba
tur non venturum, vt not. ff. ex qui. cau. ma.l. antepe. de exce.
doli.l.apud Celſum.in princ.& §.1.& ff.ex quib.cauſ.in poſ.ea .l.
apud Iul.§.ſed is,qui. Nam in prædictionibus p̄ſumitur animi p
ſeuerantia,vt ff.de rei.l.at ſi quis, §.pleriq;. quod non credo ve-
rum:quia ſequeret̄ ꝙ iſte nec ſemel citandus eſſet:quod falſum
2 eſt. † Item quia nō ſuo tpe dictum,vel actum,non nocet.ff.quo
b rum legat. l. 1. §. quod ſi ante. Item conſidera,*b* vtrum dixerit
hæc verba, aliqua motus rōne, necne. Nam ſi forte timebat ire
ad iudicē, ēt ex leui occaſione, non cenſetur contumax,vt ff.de
fideicom.libe.l.3.§.quod deinde.& ibi bona gloſſ.quæ dicit not.
c bonum verbum. *c* vnde quāquam talis citatio cōnumeretur in
numero citationum: quia non uitio citationis, quæ non eſt vi-
tium, ſed pp ſimplicitatem citati:tñ iſte non eſt verus cōtumax
quia non eſt in dolo. iſta eſt gloſ.or. & ſingularis,ff.ſi quis ius di.
non ob.l. vnica,§.hoc vero iudicium,in fi.magnæ gl quā perpe-
3 tuo tene menti. † Item facit ad aliam q. executor relictus in te-
ſtamento renunciauit officio in manibus epiſcopi. poſtea vult
ipſum aſſumere acceptando:quæritur,vtrum poſſit?& vr̄,p non
quia illud eſt legatum officij:ergo repudiatum euanuit,vt l.pro-
inde,ff.ſi cer.pe. In ꝯrium vr̄, quia illud non eſt legatum, ſed eſt
q̄dam facultas,& ideo re integra poteſt pœnitere. ergo ſi ep̄us;
qui eſt ſuperior & dominus,aſſentit:pōt pœnitere, alias non, vt
4 in c.licet.de proc lib.6.quod tene menti. † Item not.hic, ꝙ non
abrumpitur,quod in craſtinum differtur:ſicut non moritur,qui
dormit, vt patet. quia appellatio pendere dormit ſententia ta-
men non eſt in toto abolita, cum per deſertionem appellatio-
5 nis poſſit aſſumere ſpiritum executionis. † Item eſt ar. hæc lex
d ad aliam q. Teſtator reliquit mihi centum,vt conſtruerem ho-
ſpitale:intelligitur authorirate epiſcopi, alias non eſſet hoſpita-
le,ſed eſſet quædam domus,quæ poſſet vendi, modo epiſcopus
non vult conſentire aliqua ratione motus,nunquid debeatur le
gatum? Dic ꝙ ſic:nam dicit glo.deberi relictum,licet nō parea
tur voluntati,quia per eum nō remanet.l.cum pater, §.Tuſcu-
e lanus,*e* de leg.3 & l.Lucius,§.quiſquis.de lega.2.& no.ſ̄ de con-
6 di. inſer.l.legatum. † Sed pone, *f* ꝙ tali hoſpitali non legitime
f conſtructo ſimplices homine aliqua relinquant. Reſpondeo
relictum valere:quia no intelligitur relictum muris,vel domui,
ſed vſui, vel hoſpitalitati in genere & in abſtracto: & id capiet
epiſcopus,& pauperibus erogabit:quia quicquid pro ſolute ani
mæ relinquitur,ad diuinum numē in miniſterium ſpectat,vt ff.
g de iureiu.l.qui per ſalutem.& idem *g* ſi relinquitur Maieſtati de
volta Peruſinæ,

ADDITIONES.

a Citatus. Facit quod dicitur licere variare.l.nonnunquam,cum materia. ff.de col. bono.& q.Bal.hic.Vide Bar.in l.ſi.hic alle.qui in aliquibus eſt contrarius Bal. hic, & vide Barto.& glo.in l.conſentaneum,inf.quomodo,& quando iudi.& Bald.in l.ea quæ eo.tit.& habet locum etiam in criminibus ſecundum Bal.in l. qui crimē in 8.q.qui accuſ.non poſ.
b Item conſidera. No.ꝙ iuſta cauſa citari excuſat a vera contumacia, & adde gloſſ. & ibi Doct. in l.ex conſenſu,§.fi.ff.de appel.
c And.Barb.Bonum verbum.No.ſingulariter, ꝙ ille qui habet coloratam cām non dicitur contumax.& uide gl.ſing.l.ex conſenſu,de,app. ſecundum Bal.in præalle. l.1.& vide quæ notaui plene ad Bar ff.ſi quis teſt.lib.l.1.§.non autem.
d Teſtator.Vide Bal.in l.1.in 8.op.ſup.de inſtr.ſubſti.ſub condi.fac.& ī l.1.ſ̄.de his, quæ pæ.no.ſed an in caſu quo Epiſcopus non vult conſentire, debeat conuerti in alium pium vſum. cogita,quia iſte tex. uidetur velle, ꝙ debeat expectari,ſi forte Epiſcopus in futurum conſentiet.
Andr.Barb. Teſtator. Si eccleſia,cui relinquitur, non ædificat,an perdat legatum, & an eccleſiæ nondum fundatæ poterit legari,uide Bar.in l.ſeruus,ff.de alim.leg. & quod notaui in l.ſeruos,ff.de lib.cau.ſuper tex.
Celſ.adde Bar.in l.1.nu.3.& quod etiam ibi poſui in apoſt.ad ipſum in ver.facto tertij.de iuſtitu.& ſubſti.Ro.ſing.ſuo 470.incip.teſtator mandauit.eundem conſil.409.
e And.Barb.§.Tuſculanus Pro intellectu,§.Tuſculan.vide Bal.in l.hæreditas ex die. & ibi per Doc.ff.de hære.inſti.& D.Pe.de Anc.conſi.35.
f Sed pone.Vide Bald.in Auth.hoc ius porrectum.ſup.de ſacro.eccl. quem ſequitur Pe.de Anc.in cle.2.de relig.do.& quod no.in l.orphanotrophos, & Bal.in l.ſi quis ad declinandum,ſup.de Epiſ.cle.
g Idem.Vide que dixi poſt Bar.in lege l.Iul.ff.ad leg.Iul pecu.

L E X VII.

1 *Seruitia terminata, ſuis finibus ſunt contenta.*

His, quibus. Not. ꝙ qs poteſt eſſe in duobus ſtatibus
ſemiplenus:v.g.quo ad qd libertus. nē-
pe,quoad obſequia,quæ conſiſtunt in ſimplici reuerentia: item
quo ad paſſiuam ſucceſſionem, & quo ad quid ingenuus, quia
non pōt in ſeruitutem reuocari. Item nec poſſunt ei imponi an
gariæ,& perangariæ,& tales,quæ ſunt publici iuris,qua propter
a nobiles *a* non poſſunt eas imponere ſubditis ſuis: quia ingenui
1 ſunt,niſi ex conſuetudine vel cōuentione, & conclude, ꝙ † ter-
minata ſeruitia,ſuis finibus ſunt contenta,ut ext.de offic.Arch.
c.dilecto.& j̄.de agri.& cenſi.l.cum ſcimus,§.caueat.lib.11.

ADDITIO.

a Quapropter nobiles.Faciunt quæ no.in l.ſi publicanus,§.in omnibus.ff.de publ. & l.fi.ſup.de vec.& commiſſ.

L E X VIII.

1 *Commiſſio, quæ fit alicui in dignitate poſito expreſſo proprio nomine, intelligitur tamen ratione dignitatis fieri.*

Cum proponas. Placere vr̄, quod non diſplicet.
a Itē hr̄dis *a* etiam repudiantis ex
plorat̄ voluntas in eo,quod habet arbitrari.h.d.Op.ff.de fidei. li.
l.Lucius,ubi ſi idem eſt hæres, & executor, repudiata hæredita
te perdit officium executionis.Sol.hic arbitriū fuit commiſſum
per ſe, & proprio noīe:ſecus ſi noīe appellatiuo, vel ſimpliciter
1 dic vt ibi dicit Iac.de Are.ar.in hac litera, ꝙ licet † expreſſo no-
mine alicuius in dignitate poſiti fiat commiſſio: tñ intelligitur
fieri rōne dignitatis,ar.ad Treb.l.ita tñ.§.qui ſuſpectam. Iac. de
Are. Et eſt ar.ꝙ repudiato officio cōmiſſarij, videatur repudia-
ta hæreditas ꝙ non placet,quia qui partem indiuidui renunciat.
nihil renunciat,vt l.1.& 2.ff.de acqui.hæred.

ADDITIO.

a And.Barb.Item hæredis.No.ꝙ exploratur voluntas hæredis in eo, quod habet arbitrari,licet non ſit hæres & gl.huius legis not.quia ſin.eſt,& uide D.Io.de Imo. in l.centeſimis,ad fi.ff.de verb.obl.

L E X IX.

1 *Libertas intelligitur relicta fauore pupilli & libertatis.*

1 Et ſi non. †Propter geminū fauorē libertatis, & pupil-
li,præſumitur relicta libertas p fideicōmiſſū
h.d.Opp.gloſ.ꝙ imo directe.& ſoluit,ꝙ hæc interpretat̄ fideicō
miſſaria pp iuſpatronatus:qa eſt veriſimile,ꝙ pater voluerit filio
ſuo reſeruare pp ſupremā dilectionem:quod eſt no.dignū.

L E X X.

1 *Tempus complexum cum certa ætate, reſoluitur in ſimplex.*

1 Fideicommiſſaria. Tempus † complexum cū
certa ętate,reſoluit̄ in tēpus
ſimplex:& ideo ætate perempta,tempus expectatur,ſecus ſi non
eſſet inſertum certum tempus, vt lego Titio cum fuerit docto
ratus,qa Doctorari poteſt citius & tardius,uel cum fuerit ingreſ
ſus monaſterium, & ideo ſi interim moritur, deficit relictum
vt ſ̄.de cond.infer.l.legatum.quæ lex eſt multum notabilis, &
quotidiana.& ideo tene menti.

L E X XI.

1 *Beneficia impetrantes per ordinarium collatorem, poſſeſſionem adipiſci nō poſſunt.*

Si ſeruus. Quod debet fieri per mediam manum, reqrit
illam,vel æquipollens,nec prius tranſit in perfe
a ctionem effectus. Et eſt ar.*a* ꝙ illud,qđ debet fieri per executo-
2 rem, non poteſt præueniri per hæredem. † item ꝙ impetrantes
beneficia non poſſunt adipiſci poſſeſſionem per ordinariū col-
latorem:ſed ſolummodo per executorem deputatum.facit ff.de
acq.poſ.l.qui abſenti.in prin.& in l.in fundi,in prin.eo.titu. quæ
lex ad hoc ſingulariter eſt notanda.

ADDITIO.

a Et eſt ar.Vide per Bar.in l.fi.inf.eo.

L E X XII.

1 *Teſtator mandans hæredi ꝙ conſtruat capellam, & certam quantitatē pecuniæ penes quendam campſorem deponat, an ille campſor poſſit petere illam pecuniam ſibi deponi.*

Ex verbo. Verbum,commendo,nō inducit diſpoſitio
nem,ſed quandam congratulationem,h.d.
1 Et eſt ar.ꝙ in beneficialibus commenda non det titulū. † Item
a eſt ar.ad q.ſi teſtator *a* mandauit hæredi,ꝙ conſtrueret capellā,
& deponeret quantitatem pecuniæ penes quendam campſorē
nunqd ille cāpſor pōt petere illam quantitatē,vt ſibi deponatur
Rñ,non:quia deponere idem eſt,quod ꝯmendare.ſecus ſi eſſet
b relictus executor *b* in ſoluendo pecuniam ſigillatim opificibus
quia tunc petere poſſet,ſecundum Iac.de Aret. qui ita elegāter
notauit.ff.de leg.1. l.quidam teſtamento,§.ſi ſcriptis.

ADDITIONES.

a Teſtator.Facit quod legitur,& no.in l.fideicommiſſa,§.plerumque,ff.de leg.1.
b Executor.Vide no.per Bar.in l.ſi quis Titio,de leg.2.

L E X XIII.

Si te. Agnoſcens legatum tenetur parere iudicio defuncti
hoc dicit.

LEX

LEX XIIII.

1 *Exiſtens in vtero, non dicitur homo.*
2 *Numerus ſingularis, qualiter pro plurali accipiatur.*

Cum inter veteres. Poteſt relinqui libertas ei, q̃ eſt in vtero, & p̃uenit ad
libertatem: non in vtero, quia eſt pars viſcerũ, ſed in egreſſu vte
ri, & orõ ſingularis, vel indefinita cõuertitur ad pluralem ex ca
1 ſus contigentia. hoc dicit.† In tex. ibi, & homo fieri ſperaretur
a No. quod qui *a* eſt in utero, non eſt homo, ſed ſperatur fieri ho-
mo. Ex hoc no. ꝙ q̃n in legibus, vel ſtatutis fit mentio de homi-
b ne, non continetur uenter, *b* ſi ſtatutum eſt odioſum. Item ſi cõ
c ceſſę *c* ſunt repreſalię ꝯtra omnes homines talis ciuitatis, vel ex
banniti ſunt omnes de tali progenie, ꝙ nõ includuntur illi, qui
tunc erant in utero. facit l. vlti. ff. de aſſignan. libe. & leg. vlti. ff. de
collatio. bono. No. tex. ibi, dum dicit, cum libertate ſolem reſpi
ciat. Nam etiam in media nocte eſt ſol in ſua uirtute, vel in al-
tero hemiſpherio, & ideo natus in media nocte dicitur cum ſo
2 le recipere libertatem.† Item not. tex. ibi, dum dicit, ſiue vnius
fecit mentionem. q̃d ſingularis numerus accipitur pro plurali,
non ex ui numeri, ſed ex mente loquentis. Item poteſt operari
natura actus, vt qui prius intrauerit caſtrum, habeat qnque: ſi
multi ſimul intrant, debent habere inter omnes quinque, non
quilibet per ſe, quia eſt quid diuiduum, vt ſ̃. de cadu. tolle. l. 1. §.
ſi autem diſiunctim. ideo dico hanc eſſe naturam huius actus,
quia nõ de facili vnus ſolus ingreditur caſtrum: alias eſſet locus
gratificationi, de hoc per Cyn. in procemio Digeſto. vbi videas.
Et eſt ar. ꝙ non ſufficiat habere pacem ab uno ex hæredibus, ni
3 ſi forte ille ſit magis idoneus, vt maſculus, & non fœmina: vel
ſit maior pars heredum, vt l. maiorẽ, ff. de pact. quę lex bene fa-
cit, quia hic agitur de fauore liberationis. de hoc p̃ Bar. in §. Ca
to, dixi in l. 2. ſ̃. de lib. & eorum lib. Item no. fauorabilius agi cũ
poſthumo, quam cum iam nato.

ADDITIONES.

a No. quod qui Vide Bal. in l. quod dicitur, ff. de lib. & poſth.
No. quod qui No. quod poſthumus non eſt homo, ſe ſperatur eſſe homo. quod bene no. propter ſtatuta, vide l. fi. ff. de col. bo. & ideo dicit. no. Bal. in l. omnes populi quod ſtatuta, quæ trahunt ſe retro, vt comprehendant tempus, quo quis erat in vẽtre, ſunt latronabilia. Præterea dicit, quod ſi ſtatutum loquitur per verbum. ſi q̃s non comprehendit: poſthumum: puta ſi quis non petierit debitum, non venit hæreditas iacens, nec ciuitas, uel caſtrum; ſed ſi ſtatutum loqueretur de prælatis, bene comprehenderet omnes, id eſt etiam de min. q̃n autem dicatur verus homo. uide tex. in c. in quadam, de cele. miſſ. & c. cum Chriſtus deberet, & ibi dixi, uide Bal. in l. ſi voluntas, ſup. eo.
b Cel. Non continetur uenter. Hoc facit ad q̃onem, an procurans abortiuum committat homicidium quod uide per Ang. in ſuo tract. maleſi. in uer. mortuus & habetur in l. diuus. ff. de uar. & extraordina. cogni. adde iſtum in l. quod dicitur, & ibi omnino alle. ff. de lib. & poſth. & Panor. in c. ſicut, el 2. nu. 3. & ibi poſui in addit. ad ipſum, in uer. poſt infuſionem animæ. extra de homicid.
c Item ſi conceſſæ. Vide quod no. Bal. in l. fi. inf. de lib. cauſa.

LEX XV.

Ancillam. Factũ iudicis ſupplet factũ hominis ad dãnum & non ad commodum contumacis. hoc dicit.

LEX XVI.

1 *Terminus alius, niſi mox cum potuerit, quare in perſonarum electionem non ſtatuitur.*
2 *Hæres penas timere debet.*
3 *Cauſa contumaciæ in his, quę fiunt propter contumaciam, eſt apponenda.*
4 *Cauſa in ſententia exprimi debet.*

Si quis in teſtamento. Habens poteſtatẽ eligẽdi unũ ex plurib. ſi
ꝯtumaciter non eligit oẽs manumittere tenet̃: & ſi morit̃ mora
1 ꝯtracta, heredes eadem pena puniuntur. h. d.† In tex. ibi, mox cũ
potuerit. Nota ꝙ in electione perſonarum nõ ſtatuitur alius ter
minus a iure, niſi mox cum potuerit, & illud eſt fauore liber-
a tatis, & pię cauſę, nec reperitur melior text. in iure, & eſt con-
b tra Barto. *b* in eo, quod no. ff. de leg. 2. le. cum quidam Not. hic,
quod hæres non poteſt purgare moram defuncti commiſſam
circa electionem perſonarum. Secundo no. quod oratio de in-
certo de certis ſua aptitudine continet uniuerſos. Tertio no. he
2 res † debet metuere pœnas. Quarto no. quod contumax nõ ha-
c bet cõqueri *c* de lege, ſed de ſeipſo, lugere enim debet ſuam cõ
tumaciam, & non conqueri de iuſtitia & terrore legis. facit q̃d
not. ff. de proba. leg. cum probatio. & ff. de ritu nup. leg. palam.
3 † Et not. ar. *d* quod in his, quæ fiunt propter contumaciam, ſit
d apponenda cauſa contumacię, ſic e dicit Iac. de Aret. in l. ſi lega-
e tario, ff. de fideicom. lib. in uerbo. pronunciare debere.† No. cau
4 ſam in ſententia exprimendam, ut talem condemno in 10. pro
pter ſuam contumaciam. ſic ſ̃. de iud. l. properandum §. illo pro
culdubio. & ff. de excu. tuto. l. ſed & hę. Iac. de Are. ergo in ſentẽ
tia banni ſemper debet exprimi cauſa, quod tene menti.

ADDITIONES.

a Libertatis. No. fauorẽ libertatis, & piæ cauſæ, æquiparari. dixi in l. ſi iure poſt Bar. ſup. tit. 2. & l. quamuis, poſt Bal. ſup. eo.
b Contra Bar. Imo non eſt contra, quia Bar. tenet idem.
c Contumax non habet conqueri. Contumax non poteſt conqueri de lege, niſi de ſe, uide tex. in l. Imperator, ff. de iure fiſci. vbi tex. ipſe ĩquit, Te pænæ ſubdidiſti.
d And Bar. Et no. ar. Sententia lata propter contumaciam requirit inſertionem cauſæ, uide tex. in l. 2. §. quoties, ff. de iureiu.
e Cauſa contumaciæ. adde alios caſus per Bal. in l. præſes. j. de ſen. & interloc. om. iu. & hic adde Bal. in Auth. qui ſemel, inf. quomodo & quando iudex, & in l. pe. in fi. ſup. de conſti. pecu.
Ceſſ. No. cauſam in ſententia exprimendam, adde qnod not. in apoſt. ad iſtum in l. properandum, §. illo proculdubio, nu. 5. ver. quæro hic duo in ver. ſit, inferenda cã ſup. de iud. dixit poſt Bar. in l. ſi legatario. in ver. cauſa in ſententia exprimenda. ff. eo. & poſt Colle. in c. de cauſis, in fi. in veſ. cauſam debet exprimere.

LEX XVII.

1 *Sententia, quæ non eſt lata ſuper libello an ſit nulla.*
2 *Sẽtentia, quæ fertur ſuper æſtimatione, an ſit interlocutoria, vel diffinitiua*
3 *Sententia lata in ſpecie, ſi p̃etatur genus, an valeat.*
4 *Sententia ſi libellus ſit inepte formatus, qualiter ualeat.*
5 *Sententia in appellatione qualiter ſit ferenda.*
6 *Sententia quod debet eſſe conformis libello qualiter intelligi debeat.*
7 *Arbitrium quando pronunciari debet nullum.*
8 *Procuratoris mandatum, cuius forma eſt ſtricti iuris, dicitur venire in cõpromiſſo.*
9 *Condemnationis quæſtio, qualiter determinatur.*
10 *Iudex diſcretus cenſetur qui pronunciat aliter quam petitum ſit, ſi diuerſitas ſurgit ex qualitate probatiouum.* 11.
12 *Libelli conceptionis emendationis, & mutationis materia.*
13 *Libelli concluſio in verbo, peto, conſtare dicitur.*
14 *Edictum nunquam aperitur alteri, niſi per eum, qui contra tabulas habet.*

a **Cum quidam.** Fatuus eſt *a* ille iudex, qui cũ res pe
titur in æſtimatione condẽnat, ſi
res præſtari põt, & debet. h. d. not. vel ſic. Sententia debet eſſe cõ
b formis libello, *b* alias eſt iniuſta. & ad hoc ſ̃p allegat̃. ꝯ̃ ꝙ† Oppo.
1 ꝙ imo ipſo iure ſit nulla. quia non eſt lata ſup̃ libello, vt l. vt fun-
c dus. ff. communi diui. ff. ſi pars hæ. peta. l. non poſſumus. Nam ſi-
ue in ſnĩa mutetur res, ſiue cã, ſiue actio, iſta ſnĩa eſt lata lite nõ
cõte. ergo ipſo iure nulla. cuius ꝯ̃rium hic dr̃. Solu. æſtimatio rei
non eſt res oĩno extranea: quia ꝯſueuit ſuccedere loco rei, & ſic
nõ ob. ꝯ̃. ꝙ Opp. de l. uinũ, ff. ſi cer. pe. Sol. regula iſta, ꝙ ſnĩa dẽat
eſſe ꝯformis libello, intelligit̃ in diffinitiua ſnĩa, & condemnato-
ria; ſecus interlocutoria, quæ fertur ſup̃ emergentibus. Item in
condemnando iudex poteſt modificare libellum, vt ff. de peti.
2 l. cum, is, qui legatum.† Sed utrum ſententia, quę fertur ſup̃ æſti
matione, ſm l. vinum. ſi certum pet. ſit interlocutoria, vel diffi-
nitiua. Nam ſi eſt interlocutoria, põt ſupplere eodem die: ſi diffi
nitiua, debet ferri eodem contextu, puto quod ſit diffinitiua, q̃a
continet condemnationem æſtimationis rei, & ex ea oritur
3 actio in factum.† Quæro, mutuaui *d* decem, quæ petij ĩ iudicio;
d iudex dicit condemo reum ad reſtitutionem eorũdem decem.
nunquid valeat ſnĩa; Videtur ꝙ nõ, quia petitur genus, & ſentẽ
tia fertur in ſpecie. Cõtra videtur. quia ſpecies, & genus non dif
ferunt in materia generali, licet iudex non ſic debuerit deter-
minare ad materiam ſpecialem, libellus igitur prædicatur de
hoc ſubiecto per poſſibile, non per neceſſe, ut not. in l. 2. ff. ſi cer.
pet. Simile cum peto maſſam iudex condemnat in pecunia, ut
l. 1. & l. Titia, de au. & argen. leg. nam non videtur aliud quod il
lius vice fungitur, quia eſt æquipollens. Item quæritur de eo,
4 quod dicam j̃. de ſenten. & inter. l. præſes. †item quæro, quomo
e do *e* valeat ſententia, ſi libellum neptum formo? Reſpon. quia
iudex in iure ſupplere poteſt, & iſte eſt articulus iuris. idem ſi p̃
nunciat ſtatutum, uel conſuetudinem coram ſe allegatam non
5 valere, vt l. cum prolatis. ff. de re iud.† Quæro, quomodo iudex
fert ſententiam in appellatione, de qua loquitur. ff. de mino. l. ait
prætor. §. permittitur? Reſpon. quia reuocabitur preceptum, tã-
f quã non rite interpoſitum licet enim confeſſus *f* non poſſit obij
cere de non ordine iudicij, tamen poteſt obijcere quod perſona
non eſt legitima in iudicio. Et not. ꝙ lex in appellatione non cõ
ſiderat intereſſe, ſed quod quædam iniuria fit ei cui non ſeruan
tur præcepta legum vnde quod dicitur, non ſolent audiri appel-
lantes niſi duorum intereſt, debet intelligi niſi contra eos ſit p̃-
6 ceſſum p̃ter legis diſpoſitionem, quod eſt notandum.† itẽ quæ-
ro,

ADDITIONES.

a And. Barb. Fatuus eſt. Vide pro iſta l. quod dicitur in c. qualiter, el 2. de accu. & quę ibi dixi, & Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, ad fi. de verb. obli.
b Libello. Quando ſententia debeat eſſe conformis libello, dixi poſt Mod. in §. curare. Inſti. de act.
c Opp. Adde l. ſi quod ex Pamphyla, §. fin. ff. de leg. 2. & uide Bar. latius inf. ead. l.
d Mutuaui. Vide quod in ſimili no. Bal. in l. ſi eam quæ, inf. de adul.
e And. Barb. Item quæro quomodo. Tene menti, quod licet confeſſus in iudicio non poterit opponere de inepto libello, Inno. in c. qualiter, & quando, de accuſ. Bald. in l. 2. edita. ſup. de eden. leg. 1. ff. de iuriſ. om. iud. tex. in cap. Piſanis, de reſt. ſpol. Bal. in l. 2. inf. de re iu. tamen poteſt opponere, quod perſona non ſit legitima. uide quæ notaui in l. 2. infra de re iu. ad Bald. vide quæ dixi in cap. at ſi clerici, de iudi. ubi reprobaui dictum Innoc. in cap. qualiter, el 2. de accuſ. alleg. Ang. in quodam conſ. licet Angel. ſequatur Innoc. in l. denunciaſſe, de adult. vide quæ dixi in cap. qualiter. el 2. §. ſi. de accuſ.
f Confeſſus. Vide quæ no. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo.

a ro quid eſt dictum, ꝙ ſnĩa debet eſſe cõformis libello? Reſpond.
id eſt de rebus & cauſis: non aũt in cõlu ſione: nam & ꝯ̃ libellum
& præter concluſionem libelli, iudex debet ſequi acta & ꝓbata,
in quibus ſtat ſubſtantia deciſionis cauſę, vt ỹ. de tempo. appell.
7 l. per hanc. & ff. de app. l. ſciendum. † Item no. *b* q̃d ſi peto arbi-
b trium corrigi, & poſtea dico arbitrium excõicatum, iudex debet
pronunciare arbitrium nullum, ut no. Archi. l. 2. q. 6. a iudicibus
quia & ſi non pronuncietur ſm̃ libellum, pronunciatur tñ iux-
ta libellum. ff. iud. ſol. l. ita. §. in hoc. Item ſuper hoc articulo, dic,
ꝙ quædam veniunt in ↄſequentiam petitorum: tunc ſiue veniãt
iure actionis, clauduntur ĩ libello, ſiue officio iudicis: ſunt enim
de tacitis appendicijs libelli, nam talia veniunt in compromiſſo,
vt not. ff. de arbi. l. arbiter. Item in mandato iuriſdõnis, quod eſt
8 ſtricti iuris, vt ỹ. ſi a non ↄpe. iu. l. ſi de ꝓprietate. † Item in mãda-
to procuratoris, cuius forma eſt ſtricte obſeruanda, vt no. ff. de ꝓ
cu. l. qui proprio. § item quæritur & in iudicio talia ↄcludũtur:
quia oẽ iudicium eſt vniuerſale quo ad ſua capitula, quę ei insũt
vt ff. de iu. l. ſolemus: vnde in alia materia, q̃ in materia liberta-
tis, ſi iudex re petita per prius officio implorato ↄdemnat in ęſti
matione, ſiue æſtimatio ſuccedanea eſſet, ſiue veniret arbitrio
iudicis: non diceretur iudex iniuſtitiam facere, vt de verb. obl. l.
ſtipl'ones non diuiduntur §. Celſus, & ff. de rei ven. l. qui reſtitue
re. iudex. n. magis ſe habet ↄformare cum materia libelli, dũmo-
do id poſſit in iudicio includi, q̃ cũ eius forma, vt l. 1. §. biduum,
ff. qñ appel. ſit. & ỹ. de ſentẽ. l. cum eorum, ſed in libertate ideo iu
dex malefecit: quia non eſt ſecutus effectum iuſtę petitionis:
nam petitio tendebat in fauorem libertatis præſtãdæ, ſnĩa aũt tẽ
debat ad libertatem declinandam, & ideo iudex fuit fatuus: non
tñ ꝙ eius ſnĩa ſit nulla ipſo iure, imo tenet inter litigatoris: quia
pretium ſuccedit loco rei: ſed nõ tenet ĩ ꝑiudicium libertatis ſic
& *alias* iudex fuit fatuus, tñ eius ſnĩa tenet de iure, vt ff. quod me
tus cau. l. ſi cũ exceptione, §. Labeo. Porro ſi quæritur quid in iu
dicio claudat? Rñdeo, exitus ↄtrouerſiæ, vt ff. de acq. poſ. l. exitus
9 † Determinetur autem qõ cõdemnationis ſm̃ quid ſimpliciter.
Sed quæ non ↄtingunt iudicium, per ſnĩam terminari non pñt:
quia hæc ſpectant ad iuriſdicentem. Item oĩs agens agẽdo repel
litur, ſi perperam agit, reflexa ſagitta in ocolos proprios. Et iõ in
c directo *c* ꝯ̃rijs ſufficit vnus libellus: nec eſt opus ↄtrario libello:
verbi gratia, ſi ago contra te vt dñs, & tu probas te dñm: quia iu-
dex cauſæ poteſt declarare te dñm. ff. de procur. l. Pompon. ſi is
qui. & Inſtit. de acti. §. omnium. alias fruſtra reciperentur proba-
tiones rei ſuper dñio rei, quod eſt falſum, vt ſ̃. de ſer. fug. l. cum
ſeruum. Sed Hoſt. dicit, ꝙ probatio rei valet ad reprobandum
& elidendum probationis actoris, non ad iudicandum dñium
rei, cum hoc non petierit. de except. rei iudi. l. ſi inter te & me.
& bene dicit quo ad non petita. & male quo ad petita in libel-
lo actoris: quia idem & vnum eſt iudicium ꝯ̃riorum, ſm̃ Ariſt.
10 cuius dicta tanq̃ fontem intellectus ius ciuile ſequit̃. † Oppo. &
vr̃ ꝙ iudex ſit ſapiẽs & diſcretur, qui pronunciat aliter quam pe
titum ſit, ſi iſta diuerſitas ſurgit ex qualitate probationũ: nam ſi
petitur res diuidi, põt vni adiudicari, vt Inſt. de offi. iud. §. fi. Sol.
illud ꝑꝑ nãm iudicij. quæ magis dẽt cõſiderari, q̃ modus agendi
imo quia ẽt ipſo modo agendi tacite iõ eſt natura. Item op. nam
ſi peto ſnĩam declarari iniquam, & eſt æqua, tñ nulla ꝑꝑ ordinẽ
non ſeruatum, iudex põt ꝓnunciare eam nullã, vt ff. de appel. l. ſi
ↄſtat. Solu. illud eſt ꝑꝑ naturam cauſæ appellationis, quæ funda-
datur ex proceſſibus: & ideo totus proceſſus vr̃ intentatus, & ſic
nõ extra narrata in libello. Item quia iudicium appellatiõis ẽ re-
ſciſſorium: & ideo ẽt nullitatem ↄtinet, vt ext. de reſt. in integ. c.
ↄſtitutus, & not. in l. 1. ỹ. qñ prouo. non eſt neceſſe. item in cã ap-
d pellationis *d* non eſt proprie actor, vel reus appellans & appel-
latus: iõ non tam attendit̃ ↄcluſio libelli, q̃ iuſtitia & ueritas, arg.
ỹ. de temp. app. l. per hanc. In text. ibi, ſeruũ dare. ideſt tradere. nã
cũ eſſet ſeruus teſtatoris, tranſlatum eſt dñium. In text. ibi, ſtul-
tũ putamus. No. pręſumptionẽ eſſe ꝓ iudice, niſi appareat ꝯ̃riũ
11 † In gloſ. ibi, quia hæres ſua ↄtumacia. No. arg. *e* ad quęſtionem
e Titius ex ↄtumacia poſitus eſt in banno cẽtum lib. & ſoluit, ſed
poſtea ꝑꝑ idem delictũ eſt relegatus: quia ex forma ſtatuti non
veniebat imponenda pœna cẽtum lib. ſed relegationis: quęritur
nũquid centũ poſſit repetere, tanq̃ indebita? Rñ. non: quia hoc
damnũ ſentit ex ſua ↄtumacia. & hoc per iſtam glo. ordinariam,
quã tene menti. & habes ſimilem glo. ff. de vſufr. l. ſi vſufr. leg. §.
12 fin. † De libelli ↄceptione, emendatione, mutatione, dictum eſt
pleniſſime in l. edita. ſ̃. de ede. Et ſcias, ꝙ duo ſunt ĩ omni iudice
ſeruanda, ſ. actio relata ad rẽ, & cãm: & modus agẽdi, & ĩ modo
agendi dẽt ↄſiſtere forma libelli. Eſt forma verborum cõceptio
f apte ↄcludens, non tñ uitiat libellum præpoſteratio *f* verborũ: vt
ſi dico peto decem, quia mutuaui, vt l. 2. §. circa, de exce. doli. Il-
lud conſtat, ꝙ in verbo, peto, ſtat cõcluſio, non in verbis narrati
13 uis. † vt no. Inno. extra, de reſcript. c. ſuper literis. Et not. *g* ꝙ inter
g dũ libellus eſt nullus, & tñ ſnĩa eſt aliqua, verbi gratia, frater ute-
rinus egit querela inofficioſi: libellus enim eſt ipſo iure nullus,
quia cum nullo eſt ipſa actio, argu. ff. de interrog. actio. l. ↄfeſſi o-
nibus: & tñ reſciſſio teſtĩ ualet, vt ff. de inoffic. teſta. l. Pompo. §. ſi
quis ex his, qui §. caret ſpiritu rationis, ſi ponamus nemini, & cũ
nemine poſſe agi querela: ſed ſi ponatur ꝙ alicui competebat
querela, licet non competeret agenti ſuo nomine, tũc §. ille poſ
ſet defendi eo ꝙ alicui competeret actio, & quod iſta eſt talis
ſententia, quæ facit ius, vel dic ꝙ ratio eſt, quia non refert a quo
14 obſtaculum remouetur. † Et ſcias, *b* ꝙ ille. §. non habet locum
h in ꝯ̃tabulas, quia nunq̃ aperitur edictum alteri, niſi per eum qui
ꝯ̃tabulas habet, vt ff. de contratab. l. ſi poſt mortem, §. exhæreda
ti. & §. fi. & eſt ratio, quia prætor non facit quem funditus inte-
ſtatum, quia contratabulas non decernitur in figura iudicij ma
xime ſolennis, cum in ea lis non. conteſtetur, arg. ff. de libe. agn.
l. ſi quis a lib. §. meminiſſe.

ADDITIONES.

a Item quæro. No. quod ſuper emergenti vel incidenti, valet ſententia non confor
mis libello ſecundum Bald. no. in l. & ſi ſeuerior, in ver. tu dic. ſupra de his, qui no.
infa. facit. l. ædiles, §. ſciendum, ff. de ædi. edicto. & ex verbis Bald. hic no. ſuper qua
parte libelli ſententia debet eſſe conformis libello. & vide omnino Bar. & Bald. in
l. 1. infra ſi plur. vna ſenten. conſ. ſu. & ad id, quod hic dicitur, vide Bald. in l. 2. in
princ. inf. de ſentent. ex breui. reci. & no. quod licet ſententia feratur ſuper non pe
titis, ſi tamen ſunt de natura petitorum, vel correlatiua, vel correſpondentia, &
ex eodem fonte, ſufficit, ſecundum Bart. in l. cum eorum, infra de ſentent. & inter-
lo. omn. iud. & dicit Bart. in l. pen. infra de ſenten. quæ ſine certa quant. proc. quod
ſi peto rem reſtitui, & poſſeſſionem rei ſpoliatæ: iudex vero non denotat ad reſti-
tutionem fundi, valet & refertur ad libellum, quod nota.
b Item no. Hoc procedebat in iure, vt ſup. no. Bald. & ſic no. quod in hoc caſu iudex
non poteſt ſententiam, ſeu laudum reformare, iuxta ea quæ habentur in l. ſi ex-
preſſim, ff. de appel. & uide in Spe. in tit. de ſenten. §. iuxta. ver. ſed ſi, & ibi. Io. An.
c Ideo in directo. An reo poſſit adiudicari directum dominium, uide Inno. in c. ex
conqõne. extra, de reſti. ſpol. Bal. in l. hęreditas materterræ. ſup. de pet. hære. & ie.
ordinarij, ſup. de rei vend. & in l. 2. in princ. ſup. communi diui. & in l. ſi a te. §. ſi
quis, & quod ibi dixi poſt Bart. ff. de exc. rei iud. & adde, l. ſed & ſi poſſeſſori in
prin. ff. de iureiu. & quod not. Bar. in l. diffamari, infra de ing. & ma. late Bald. in l.
pen. ſupra de ſenten. & interlocu. omn. iudic. & plene per Romanum in l. Pompo
nius, §. ſi iuſſu. ff. de acqui. poſſ. & Bald. in l. 1. infra vti poſſidetis.
d Item in cauſa appellationis. Quis autem dicatur actor in cauſa appellationis, vi-
de in c. ſignificauerunt, vbi glo. extra, de excep. & tex. in clem. conſtitutionem, de
elect. in ver. in ſuper & dicit Petrus de Ancha: ꝙ appellans debet agere, quando
principaliter cauſam introducit, ſed quando proſequitur principaliter, debet de-
fendere, faciunt no. in l. de pupillo, §. qui remiſſionem, ff. de ope. no. nun. per Bald.
in l. fina. §. neceſſitatem, ſup. de bo. quæ lib. vbi dicit, quod appellans fungitur vi-
ce actoris, vide Bald. in l. hi, qui ad ciuilia. de appel.
e No. ar. Circa iſtam q. poſſet allegari regula. l. 1. ſup. de cond. inde. propter authorita
tem ſnĩæ. Conſidera, aut potuit bene puniri. fa. ea, quæ hñr̃ in l. Senatus. ff. de acc.
f Pręposteratio. Faciunt no. in l. i. inf. de excep. rei iud.
g Et no. Dum allegat. §. ſi quis ex his, uide de intellectu iſtius. §. & quæ ibi dixi poſt
Bar. in l. ſi Titius, ff. de verb. obl.
And. Bar. Et no. No. caſum, in quo eſt nullus libellus, & ſententia eſt aliqua quod
intellige. quando non apparebat eius ineptitudo, uide Bald. in l. 2. inf. de re iud.
Celſ. Tu adde alios caſus, in quibus ſententia lata ſuper inepto valet per Bar. Soc.
in ſuo tracta fallen. reg. 366. eunde conſil. 146. 91. viſo. volu.
h Et ſcias. Vide Bar. in l. filium, §. ſi quis, ff. de leg. præſtan.

De dedititia libertate tollenda. *Tit. v.*

1 *Quid hodie eſſet ſi aliqua ciuitas ſe traderet populo Romano.*
2 *Nomina nullius effectus, & magni effectus quæ dicantur.*
3 *Hoſtibus ſe dantes, an poſſint apponere aliqua pacta.*
4 *Victus reddens ſe tanquam hominem mortuum in duello moribus militum approbato, ad pacta quomodo recipiendus & nu. ſeq.*

Contingebat, ꝙ populus Romanus deduxerat ad extremum
quandam ciuitatem ſibi inimicam, & ꝙ timore deſtructionis
ſuæ, ij. ſine vllo pacto dabant ſe ciuitati Romanæ. per hoc iſti re-
digebantur ad extremam ſubiectionem populi Romani, & ĩ iu
dicijs & in alijs cauſis tractabãtur tanq̃ ſerui quodam mõ. forte
a non credebatur eorũ teſtimonio abſque tormentis & in actibus
ſolennibus, ut ſunt teſtamenta, forte nõ poterãt adhiberi teſtes,
& ſic ſe habebant vſq; ad extremũ vitæ ſpiritum, in quo reaſſu-
mebant libertatẽ, ſepeliebant tanq̃ liberi, & habebat hæredem.
& iſta vocabãt libertas dedititia; quæ quia nomen verum nõ ha
1 bebat, receſſit ab aula. † Quæro ergo, quid hodie eſſet, ſi aliqua
ciuitas ſic ſe traderet populo Romano, vel alteri populo libero;
Reſpond. faceret victor voluntatẽ ſuã de eis. & tamen uitã non
deberet admittere eis, ſi erant ſimpliciter hoſtes, & nõ rebelles
Nam ſi nõ ꝑdũt libertatẽ, ergo nec debẽt perdere uitam. In tex.
no. ꝙ vana nomina, ideſt quæ nihil ſignificant, debent aboleri.
2 † Item dicit gloſ. ꝙ chimera nihil ſignificat quod verum eſt ꝓ-
prie, ſed ꝑꝑ cauſam aliquid repreſentat, vt vexillum, & ſonus
campanæ. Quot autem repreſentationes habeat ſonus campa-
b ne, dicit Io. And. ꝙ multas. Nam aliquando eſt ſignum congre-
c gandi *b* capitulum; aliquando eſt ſignum eundi ad bellum; *c*
aliquando

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Abſq. Ad hoc multum facit, vt bene intelligas, quod ſcribit Suetonius
de Augu. cum inquit, Seruos non contentus multis difficultatibus a libertate re-
mouiſſe, cum de numero, & de condõne, & differentia eorum, qui manumittere
tur, curioſe cauiſſet, hoc quoque adiecit, ne uictus vnquam tortus, vt quis vllo li-
bertatis genere ciuitatem adipiſceretur. huiuſmodi autem amplius in iure non cõ
ſiderãtur, quia ſublata, vt in Inſt. de ſucceſ. lib. §. ſed hęc. & de lib. §. & dedititios.
b Congregandi. Vide Bar. in l. 2. infra de Decurio. lib. 10.
c Ad bellum. Vide Bart. in l. aut facta, ff. de pœnis.

aliquando eſt ſignum horarum;aliq̄n eſt ſignum factæ electio-
nis;aliq̄n ſignū obitus:aliq̄n gaudii:aliq̄n extinguēdi ignē,aliq̄n
intrandi parlamentū;aliq̄n leuandi corpus Chriſti, ut no. Ioan.
And.extra de offic.cuſto.cap.1.& iſta vocant̄ ſigna muta, ut po
3 nit Vegetius de re militari.† Vlterius not. ꝙ ſunt quędam noīa
nullius effectus,vt hic: quędam ſunt nomina magni effectus.itē
q̄dam ſunt noīa quæ repræſentant in una pſona duas eſſentias;
ut cum dico,Titius ꝓcu.Caius tutor,vt ff.de ꝓcu.l.ꝓcurator, q
pro euictione,& ff.mand.l.ſeruū Titii.qđ eſt verum , q̄n vtrūq;
a nomen ꝓfert principaliter pp ſe.Sed ſi vnū *a* ꝓfertur principal̄r,
aliud incidenter,tunc de principali curamus,non de incidēti,ut
ff.de ſtipu.ſer.l.ſi ſeruus cōis.idque q̄nq.apparet ex ordine ver-
borū,ut ibi.interdū ex implemēto qđ ex ꝯctu.oritur.v.g.ſi ꝓcu-
rator vendit rem dn̄i,primitiua obl̄o,q̄ eſt exequibilis p dn̄m,&
non per aliū,obligat dn̄m;ſcđaria uero de euictione,ſi eſt tacita;
id eſt,ꝙ in ea non ſubintelligatur alia pſona,arg.ff.de verb.ob.l.
ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus. Aut eſt exp̄ſſa per ſtipulantem,
tunc ꝓcurator obligat dn̄m,& ēt ſeipſum;quia niſi aliud p teſte
tur?onus obl̄onis ſuſcepiſſe vr̄,ſp.n.in ſtipl̄onibus ineſt nomen
proprium, C.de conſti.pecu.auth.ſi q̄n.& ff.de procu.l.procura
tor,qui ꝓ euictione. Si aūt ꝓcu.vendit rem propriā, cum ꝯctus
nō ſit in plenū exequibilis,niſi p ſe,ēt primitiua obl̄o eum tene
vt ff.man.l.ſeruū Titii.iſta materia eſt ſatis extranea ab hac ru-
brica;tn̄ cum occurreret animo,volui,ſicut ſępe,potius calamo
4 cōmendare q̄ obliuiſci.† Reuertor ad rubricam,& q̄ro,nunqd
b iſti , *b* qui ſe dedidere hoſtibus, poſſint apponere aliqua pacta?
Rn̄de,ſic ſi,per victorem accetant̄, & maxime ſi interuenerūt
iura,ſiue iuret̄ inuocato pſidio diuini numinis , ſiue imperialis
culminis,ſiue ſub cōmemoratione ꝓpriæ ſalutis:licet hoc ulti-
mo caſu periurium non infamet,ut s̄.de tranſa. l. ſi quis maior.
5 † Et idem dic in duello *c* moribus militum approbato , ꝙ ſi ui-
c ctus reddit ſe tanq̄ hoīem mortuum,non pōt in eū animaduer
ti,ſed ſi aliqua pacta apponūt̄, ſunt ſeruanda. Sed opp. ꝙ non
ſint ſeruanda,q̄a facta per metū,vt d.l.ſi quis maior.ff.de ne.ge.
l.Neſēnius reſp.iſte metus eſt de nā victoriæ.& ideo, eſt licitus ,
vt no.ff.de uerb.obl.l.in executione,§.fi.& dic de iſto duello, ꝙ
interdum duellū eſt experimētū innocentiæ,& tunc init̄ demū
in defectū aliarū probationū,& eſt legibus valde odioſum,vt l.j
j̄.de gladiat.Dicit aūt Lōgobarda,ſub iſto clipeo multos vide-
mus perire:ſed pp cōſuetudinē gentis noſtrę ꝓhibere non poſ-
ſumus.in iſto itaq;duello non licet alium ꝓuocare,ſed bene li-
cet ꝓuocato ſe defendere,ſi aūt non eſt neceſſitas,nec duellum
offerre,nec ſuſcipere licet.facit quod no.Inſt.de hæ.quæ ab inte.
§.per ꝯrium.interdū duellū eſt experimētū militæ ſeu armige-
ræ virtutis,ut ff.ad leg. Aq.l.qua actione,§.ſi qs in colluctatione
& iſtud eſt tolerabile,dūmodo non fiat ex odio. interdū fit duel
lū cā publicę ſalutis.& iſtud eſt ualde laudabile,& glorioſum,vt
ff.de poſt.l.1.§.beſtias.& Inſti.de excu.tut. §. ſed ſi in bello dum
dicit;hi.n.qui ꝓ Reipublica deciderūt,in perpetuum per gl̄iā in
telligunt̄ viuere. hoc dē Cicero in princi. Quæſt.Tuſcu. dicens
inter Deos ſurſum aſſignatum locum,quo fruantur perpetua fę
licitate. Vltimo no.pulchra verba,ꝙ lex fundatur ſuper veritate
pro hoc facit.ff.de caſtrenſi pecu.l.ſi forte.

ADDITIONES.

a Sed ſi vnum.Vide quod leg.& no.in l.optimam,inf.de contra.& comp.ſtip.
b Nunquid iſti.Ad hoc facit,an hoſti ſit ſeruāda fides,quod no. Bar. in l.conuentio
num,ff.de pact.& in l.1.§.1.& ibi dixi,ff.de dolo.
c In duello.De duello dixi remiſſiue poſt Bar.in l.ex hoc iure, in princ.ff.de iuſt. &
iure.uide inf.proxime in materia quam no.Imo.in l.is,qui reus,ff.de pub.iud.& di
xi Bal.in l.is,penes quem ſup.depoſi.ꝙ duellum de conſuetudine generali eſt lici
citum. Vide Io.de Lignano in tract.de duello.
Adde Cal.conſ.1.in tit.de tre.& pace.Old.conſ.191.dixi remiſſiue in add.ac Iac.
Rebuf.in l.1.nu.2.in ver.an duellum.1.de gladiato.lib.11.poſt.Gem.in c.j,§.ſacr.
nu.7.in uer.pugnare,extra,de hom.li.6.& dixi in ſtilo parla.part.j. titu.de duello.
verſ.1.& fi.

De Latina libertate tollenda. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Libertas proprie dicitur Romanorum.*
2 *Libertas,quare olim improprie dicebatur Latina.*
3 *Principio ſublato,omnia principiata tolluntur.*

CVm dedititij. Dominus Azo ī,Summa po-
nit caſum in terminis totius l.
reducendo ad caſum ſummarium,dic ut in gloſ. rubri
1 cæ.† Et ad euidentiam præmitte, quod not. in gloſſ.
olim.Clarius tamē per Azo.in ſumma.dicas quod libertas pro
prie dr̄ Romanorum,olim vero dicebatur improprie latina in
multis caſibus. Erant aū latini illi qui erant uicti a Romanis
& de propriis ædibus expulſi mittebātur ad alia loca, qui uiuen
tes habebāt proprium,ſed in morte non poterant teſtari: & qa
per illa collegia gentium extranearum, tam prouinciæ ad quas
mittebantur,quam etiam populus Romanus,patiebantur iter
2 dum graues ſciſſuras;item † quia erat falſum nomen,cum Ro-
mani dicantur proprie Latini,iō tam ipſa ſubſtantia Latinę liber
tatis,q̄ ēt verborum illius obſcuritas receſſit ab Aula:quia talia
noīa reb.non conueniunt,vt s̄.tit.j.l.vnica,& quia origine ſubla-
ta.ſ.talium miſſionum,& diſperſionum per colonias . bſurdnm
eſt ꝙ remaneat imago maxime ludibrioſa,ſicut in ludo iocula-
torum,& puerorum,qui portant laruas,& barbas inſcias,ſeu fi-
ctiles. No.in iſto proæmio, ꝙ proprium legis eſt vti ſermonibus
3 quib.fit plana veritas.† Secundo no.ꝙ ſublato principio,*a* tollū-
a tur oīa principata,ſeu quæ poſt principia ſunt. Et eſt arg.ꝙ reuo
catis ſtatutis,ſunt reuocatæ omnes reformationes factæ circa ip
ſa ſtatuta.Itē eſt ar.ꝙ ſi tollerentur iſtæ partialitates.ſ.Guelphus,
& Gebellinus,ꝙ ēt ipſa noīa eſſent ſublata:& nemo amplius poſ
ſet vocari Gebellinus,vel Guelphus.facit j̄.de frum.. Ale. l.diur-
nos.In tex.ibi,quas.n.not.ꝙ duo accidentia ꝯdictoria non pn̄t ſi
mul informare idē ſubiectum , ſic j̄.ea.l.§.illud , & ff. pro ſuo l.
ancillam.Item nota hic,ꝙ qualiter quis vixit,taliter moritur.

ADDITIO.

a And.Barb.Principio.No.ꝙ ſublato principio tolluntur principata, & ſic reuocatis
ſtatutis videntur reuocatæ omnes reformationes ipſorum,quod bene not.pro his
quæ no.in c.1.de his,quæ fi.a ma.par.ca.

1 *Subſcriptio ſine viua teſtificatione non facit fidem.*

§.Sancimus. Hic ponitur primus caſus, in quo olim
Latina,hodie plena competit libertas,&
1 no.† hic in verbo, præbere, ꝙ ſubſcriptio ſine viua teſtificatione
non facit fidem , ſi litera intelligatur ꝙ fides , ſcilicet per viuam
vocem,debet imponi ſicut in codicillis .

1 *Beneficia , & præbendæ , poſſunt abſenti conferri.*
2 *Scriptura habet pro ſe præſumptionem .*

§.Sed & ſi quis. Hic eſt ſecundus caſus , in quo ſi-
ne nuncio,vel epiſtola,libertas cō-
1 fertur abſenti. Et eſt† arg.ꝙ beneficia,& prębendæ poſſint abſen
ti conferi,vt no.in l.Labeo.ff.de iureiur.nam diſpoſitio inter vi-
uos,quæ volūtate vnius ſumit eſſentiam, poteſt perfici inter ab-
2 ſentes,vt hic & s̄.de pac.l.poſtq̄, & no. † ꝙ ſiue ſcripturat dicat,
do libertatem,ſiue confiteor me dediſſe libertatem, valet,pręſu
mitur enim ſic feciſſe,vt ff.de donat.l.ex hac ſcriptura, licet non
interueniat partium pręſentia fauore libertatis.

ADDITIO.

a An.Barb.Hic eſt ſecundus.Not.caſum, in quo libertas confertur abſenti ſine nun-
tio,quod eſt mirabile,licet Doct.reſpondeant ad l.poſtquam, quia loquitur in a-
ctione reali,vide Sal.in præalleg.l.poſtquam domi.Io.in c.ueniens,de renun. Bar.
in l.non ſolum,§.liberationis,de liber.cauſa.
¶ Beneficia,& præbende quod poſſint abſenti conferri.adde præſuppoſito hoc di
cto pro uero,ſicut eſt,prout notatur per Card.in clem.1. in 3.oppo.extra de renū.
& Panor.in c.accedens,extra,de præb.quid ſi eſt abſenti collatum,an poſſit alteri
conferri,ſi non renunciauerit,etiam ſi nondum acceptauerit,& dic quod nō,imo
plus dico,ꝙ ſi conferatur,hoc caſu non conualeſcit per eius renunciationē. Idem
no.Pan.ſupra,poſt prin.quem ibi uide.

1 *Vir expellens vxorem ſine cauſa,lucrum dotis perdere debet.*
2 *Pauperes in hoſpitalibus ſunt recipiendi.*
3 *Vaſallus,an dominum alere tenetur.*

§.Sed ſcimus. Hic ponitur tertius caſus antiquę La
tinitatis,& nouæ libertatis,q̄n quis ſer
a uum ægrotum omni auxilio deſtitutū de domo expellit. Et no.*a*
ꝙ qui expellit pſonā, n̄ dēt hr̄e bona eius , & eſt ar.ꝙ ſi monaſte
rium expellit monachum de monaſterio, tenet̄ aſſignare bona
1 vt in Auth.de ſanc.epiſ.§.ſi monachus , colla.9. † Item eſt arg.ꝙ
b ſi vir expellit *b* vxorē ſine cā, dēt pdere lucrū dotis , vt ff.ſol.ma.
2 l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir. † Item no hic, ꝙ pauperes in hoſpitalib.
c ſunt recipiendi.& no.hic mirabile,*c* ꝙ ſi quis tenet̄ aliquem ale-
re,ſufficit ſi facit eum recipi in aliquo hoſpitali , vel domo Dei,
vel procuret ei aliquā p̄bendam . q̄đ dixi de hoſpitali , intelilge ſi
ille,q dēt alimentari, pōt ibi morari ſine dedecore , vel pp igno-
bilitatē hoſpitalis:vel quia eſt viliſſima pſona, vt ſeruus , vt hic:
3 vel ſi ad eius curam ipſe non ſufficiat,alias ſecus.† Sed nunquid
d *d* vaſallus tenetur alere dn̄m ; Dic ꝙ ſic de reditibus fundi, non
de proprijs bonis.Idem eꝯ,vt in ca.j.§.fina. an mutus vel ſurdus.
colla.9.& no.ff.de reg.iur.l.in condemnatione. Item no. arg.ꝙ
pp paupertatem monaſterij Abbas pōt cogere monachum , ꝙ
monachus pōt petere ab Abbate, ꝙ induat ipſum more conſue
ro ipſius monaſterij expenſis, niſi pp inopiam excuſetur. Item
eſt ar. in conſuetudine obſeruanda in exactionibus : de agri. &
cenſi.l.cum ſatis.§.caueant.lib.11.

ADDITIONES.

a And.Barb.Et no.quod ſi monaſterium expellit monachum, poteſt cogi monaſte-
rium aſſignare ei bona eius;quod intellige, quando non expellit eum propter deli
ctum,alias ſecus,vide D.Ant.& Car.& plenius D.Io. in c.quod ad te. de cler.con-
iug.& quod no.in c.ex tranſmiſſa de renun.& c.ex eo.& c.ſtatuimus , de reg.n
b Si vir expellit.Facit ad no.per Bal.in l.fi.inf.de ſent.quæ ſine cer.quan.pro.& uide
Bar.poſt Cy.in l.quod in vxorem, ſup. de neg.ge. & quæ ibi.
c Mirabile.Vide l.necare,& quod ibi glo.de lib.leg.
d Sed nunquid. Vide Bar.in l.alimenta,§.1.ff.de lib.agn,& eundem Bar. in tract.ali-
mentorum, prope finem.

1 *Argumentum quod quiſque iuris ſtatuit, eodem iure vti debere.*
2 *Sententia diffinitiua, fortior dicitur, quam ſententia ſtatuti.*

§. Similique modo. Hic ē quartus caſus, ĩ quo libertas obuenit olim latiua, hodie Romana.ſ. qñ quis cogit ancillam peccare in corpus
1 ſuum.† Et no. *a* hic arg. ꝙ quis tenetur ſeruare legem, quam alijs
a impoſuit. & eſt ar. ꝙ ſi Eps excommunicat facientes furtum, &
ipſe facit furtum, ꝙ ipſe ſit excõicatus. nec obſtat ſi dicat̄, quod
non põt excõicare ſeipſum, quia quoties ſuperior cauſa cum inferiore concurrit illud quod non põt inferior cã ex ſe, põt virtute cauſę ſuperioris vnde quia cã ſuperior. *i.* authoritas iuris canonicis ↄcurrit cũ ſtatuto epi, ligat potius a ſuperiore, q̃ a ſeipſo, vt no. Cy. s̃. de ſacroſ. eccle. auth. quibuſcunque modis. & Archi. in c. 2. de conſti. lib. 6. Sed Io. And. diſputando tenuit ↄ̃rium. quia nõ põt quis ſibi præcipere vel vetare, vl l. penu. ff. de arbi. & *quia ſicut ſnĩa* hoïs non ligat proferentem, ita nec ſnĩa ſtatuti ligat promulgantem: quia cũ cã immediate non poſſit effectum ꝓducere, ſic nec cauſa generalis ſiue remota illum effectum ꝓducere põt, exemplum in cõtractu & obłone: nam obligatio eſt cã immediata, qua ſublata, impoſſibile eſt ꝙ actio oriat̄ ex ↄ̃ctu & ꝙ cã immediata ſit potius reſpicienda. no. in l. ſi mulier. ff. rerum amo. cauſæ igitur gñales in tm̃ operantur, inquantum reducuntur ad ſpecies, vt ff. de pac. l. iuriſgentium. in princi. modo ita eſt, ꝙ ſicut ſe habet genus ad ſpeciem ſic ſe habet ius commune ad ſtatutum, vnde potius debemus conſiderare naturam ſpecifici ſtatuti, q̃ naturam iuris cõis. igitur qui non poteſt ſe in ſpetie ligare vel ſoluere: ita nec ſub gñaliter verborum, & iſtud non procedit, quia cõe ius non poſſit: ſed quia ſtatutum non includit, nec includere poteſt diſponẽtis ꝑſonam. Amplius licet ſnĩa excõicationis nõ ſit ciuilis, nec criminalis, ſed medicinalis, quo ad intentionem excõicantis: tñ per ↄparationem debet aſſimilari, & ſimiles caſus inueniens, ꝙ quis in ſeipſum non dicit ius † itē fortior eſt ſnĩa diffinitiua q̃ ſnĩa ſtatuti, cum ſnĩa diffinitiua trãſeat in rem iudicatam, licet ſit iniquiſſima, ſed ab iniquitate ſta-
b tuti ſemper poteſt ſupplicari *b* principi, quod ergo per ſententiam *diffinitiuam* fieri non poteſt repugnãte natura actus, ſimiliter nec per ſententiam ſtatuti.

ADDITIONES.

a Eno. An ſtatutum liget condentem. Vide Bart. in l. Lucius Titius. & ibi dixi poſt eum, ff. de fideicom. lib.

b Supplicari. Ad hoc no. per Bal. in l. fi. eum materia, ff. de app. reci.

1 *Habitus longo tempore publice portatus. talem probat eſſe interius, qualē exterius repræſentat.*
2 *Populus illud non debet.*
3 *Hæredis conſenſus ante aditam hæreditatem nihil operatur.*
4 *Tacere in aliorum deceptionem nocet.*

§. Sed & qui domini. Hic no. quod repręſentatio debet repræſẽtare ue
1 rũ, nõ falſum. Item. no. arg. a repræſentationibus, & iõ habitus *a*
a & tonſura longo tpe publice portata, talem ꝓbat eſſe interius, qualem exterius repræſentat. Et ſcias, ꝙ erat ↄſuetudo, ꝙ liberti, qui ducebant funus dñi, vel antecedebãt, irẽt cum pileo in capite: ſerui aũt tanq̃ viles nõ ferebant corpus dñi. ↄtingebat autē, ꝙ interdũ ſeruis imponebat̄ pileus & decipiebant̄ oculi omniũ qui credebant ꝙ teſtator, vel hæres eius pietate motius liberalſet eos, ne igitur populus decipiatur, & vt ſignũ oſtendat ſignatum, olim Latina, hodie Romana cõpetit libertis, & ſi hoc fuit
3 factum de volũtate teſtatoris, vel hæredum.† No. hic argu. quod
b populus non debet illudi. Et facit ↄ̃ Cardinales, *b* qui dicunt ſe coronaſſe Papam fictitie. ſed ipſi dicunt ꝙ fecerunt per metum itaꝙ interdum eſt licitum fingere, vt l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. Item ſi non valet electio, nõ valet coronatio: quia non põt intrari ad apoſtolatum, niſi ſors electiua cadat ſuper eum, ſicut patet in electione Beati Matthiæ. Item in §. noſtro requiritur volũtas vnde ſi qs ꝑ totam vrbem portaretur per populum & clericum coronatus, tanq̃ Papa, ñ tñ eſſet Papa. Dico igitur ꝙ electio Papæ eſt potius diuina q̃ humana: & ideo alias niſi per iſtud oſtium intret̄, impoſſibile eſt ad Papatum peruenire. & iſta eſt veritas.
3 † Deinde no. ſm glo. quod conſenſus hæredis ante aditam hæreditatem nihil operatur, ſed conſenſus teſtatoris ſic, in his, quæ
4 trahunt ſecum executionem.† Item no. ſm glo. quod tacere *c* in
c aliorum deceptionem, nocet.† Item collige arg. *d* ad equos, qui
d ducuntur ad ſepulturam militum. Item ad cereos, ꝙ debeant remanere fratribus ſepelientibus: quaſi ſequela cadaueris, argu. ↄ̃ ff. de aur. & arg. l. medico, §. fin.

ADDITIONES.

a Ideo habitus. Vide quod no. Bal. in l. directis. ſup. de teſt. man.

b And. Barb. Contra Cardinales. Vide c. bonæ. de poſt. præla. cle. cum illuſio, de renun. c. tenor. de re iu. vbi fuit illuſus iudex & excommunicauit illudentem, c. 1. de alie. iudi. c. dilectus. el 2. de præben. & c. ſuggeſtum, de app. & ibi Dom. Cardi. tex. in c. licet, de offi. deleg. c. intimaſti, de ap. c. auditis, de procu. glo. ibi alle. tex. l. 1. §. decretalis, ff. de ſucce. edi.

c Tacere. Vide inf. eo. auth. ad hæc.

d Argumen. Decidere rem ſecundum conſuetudinem regionis, arg. l. excepto cum fi. ſup. loca.

And. Barb. Argu. no. quod equi & cerei, qui ducuntur ad ſepulturam militum, debent remanere fratribus. Vide quod nota Io. de Imo. in cap. fi. de re. eccl. non alie.

1 *Superuacua adiectio non vitiat.*
2 *Proteſtatio contra Imperium miniſtri legis non valet.*

§. Illo proculdubio. Iſte ver. eſt notabilis, pone aliqs ĩ teſtamẽto dixit, relinquo ſeruo meo Latinam libertatem: nunquid per hoc verbum, Latina. minuat̄ ſtatus libertatis? & dicit imperator ꝙ non
1 quia † ſuperuacua adiectio non vitiat. Et no. ꝙ arctatio non arctat id, quod arctari non põt· ſic nec proteſtatio: niſi ſubtrahat̄ conſenſus ab actu, nam tunc vitiat in dependetib. a ↄſenſu: Vel dic, ꝙ quatuor ſunt virtutes legis: in trib. nõ valet ꝓteſtatio, ſ. qd̄ lex imperat, vetat, vel punit. in quarta. ſ. qñ ꝑmittit, valet ꝓteſta
a tio. Et per hoc ſoluit̄ qõ, ſi qs *a* rñdet libello ꝑ̃miſſa ꝓteſtatione: ꝙ nõ intẽdit litē ↄteſtari, nã ſi. quidem eſt iuſſus a iudice, ꝙ litē
2 ↄteſtetur, non † valet proteſtatio ↄ̃ imperium miniſtri legis, ſed ſi iudex nõ iubet tũc ↄteſtari, vel non ↄteſtari, eſt voluntariæ iuriſdõnis, & iſta ꝓteſtatio tenet, & ita debet inlelligi, qd̄ no. in l. j. s̃. de lit. conte. Item eſt ar. ad ingredientes monaſterium, ꝙ licet ꝓteſtentur ſe uelle retinere bona, talis ꝓteſtatio vitiet̄, & non uitiet, præſertim fauore religionis; nam religio abhorret pacta ſeculariũ: nam oĩs religioſus eſt emancipatus a ſeculo temporali.

ADDITIO.

a And. Barb. Si quis. No. ſi quis iubeatur a iudice litem conteſtari, licet contra proteſtetur, non valet proteſtatio. vide Bal. in l· qui alieno, §. fi. de acq. hær.

Cel. Adde Bar. in l. 1. n. 7. procedo vlterius & quæro. & quod ibi appoſui ad ipſum, in ver. non animo conteſtandi litem. C. de liti. dixi poſt Colle. in c. generaliter, nume. 2. in ver. pro litis conteſt. haberi. extra, de pac. & Matheſi. ſin. 63. incip. No. cautelam. ubi prouidet contra talem cautelam.

1 *Libertas non mutatur ſed qualitas.*
2 *Cauſæ mutatio inducit mutationem effectus.*

§. Sed & ſi ſub conditione. Iſte verſ. eſt notabilis, olim ſtatus depẽdens a libertate ĩ libertatē, Latinus vocabat̄, nũc
1 Romanus dr̄. Et no.† ꝙ nõ mutat̄ libertas, ſed eius qualitas. fa-
2 cit. ff de hære. inſti. l. 3. §. qui fideicommiſſariam. Not.† ꝙ mutatio cauſę inducit mutationem effectus.

1 *Iuri ſuo quis non cogitur renunciare.*
2 *Seruus poteſt conſequi per alium, quod non poteſt per ſeipſum.*
3 *Repugnantia non conueniunt, nec ſimul morantur.*

§. Illud etiam. Hic ponit̄ caſus, in quo per ſnĩã hẽt locum ius offerẽdi. ĩ quo caſu qſq; extraneus põt offerre. ſ. qñ pro ſeruo pronũciatio offert̄ victori pretium, ſed certe hic non fuit ſtatutum in finib. oblationis, ſed
1 dñs ſponte ſuſcepit; nõ enim poteſt ad hoc compelli, quia† non
2 cogitur iuri ſuo renunciare.† Item ſm † gl. poteſt ſeruus conſe
3 qui per alium, quod non poteſt per ſeipſum. Item not.† illud verbum de repugnantibus.

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur.

No. iſtud verbum elegans, ipſe ſibi quodammodo libertus inuenitur. quaſi dicat. ius quod conſueuit habere patronus, habet ipſe libertus in ſeipſo. & poteſt dici libertus francus, ſicut nos dicimus feudum francum. i. ſuijpſius, paucis domino reſeruatis, ar. in l. fi. s̃. de bo. lib.

1 *Ancilla efficitur libera per maritum.*
2 *Dotalia inſtrumenta conſueuerunt inter nobiles interuenire.*

1 §. Sed & ſi quis. Not.† ꝙ ancilla per maritum efficit̄ libera, ſi dñus eã maritet & do-
2 tet. h. d. Item not.† ꝙ inter nobiles conſueuerunt interuenire dotalia inſtrumenta. Itē no. in verbo, conſentaneum effectum. ar, ꝙ ipſo facto aliquid declaratur. & eſt arg. ꝙ per inueſtituram feudum declaratur. Item, ꝙ per inueſtituram probatur cauſa.

1 *Iudex ſecularis aliquam eſſe famulam, an pronunciare, poſſit.*
2 *Filiafamilias de dote ſine conſenſu patris, an agere poſſit.*
3 *Domino propria authoritate aſcriptitium ſuum capere licet.*

AVTHENTICA.

a Ad hoc. Not. ꝙ ille, qui ex ſtudio tacet in alterius deceptione, perdit ius ſuum. item no. *a* ꝙ iſta dictio ex ſtu-

ADDITIO.

a And. Barb. Item no. De verbo, ſtudioſe, uide Ang. in auth. ad hoc, & tex. l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſti. & iu. & ibi Bald. dicit, ꝙ ſi cauetur ſi quis malitioſe fecerit maleficium, intelligitur voluntarie cum applicatione animi & in maleficijs uerbum ſtudioſe, ſignificat malum animum, id eſt doloſum, & de iſto verbo vide tex. cap. quæſitum, de pæ. & tex. in c. ſicut, in verſ. ſtudioſe, de cohabi. cle. & mulier, & c. cũ ab omni, de vi. & ho. cle. Ang. in §. ſi vero ab initio. in Auth. de nup. & in l. 1. C. de his, qui ſe defe. lib. x. vide tex. c. quã ſit, §. pe. de ele. in 6. in ver. ſtudeant, ꝙ non ſufficit petere conſenſum, ſeu confirmationem, ſed debet inſtare, & cum inſtantia, petere. vide l. fi. in fi. ſup. de epi. & cle. ver. ſtudioſiſſime. vide tex. & ibi dixi in ca. ex ſtudijs, de præſum. & c. vigilanti ſtudio. de præſcri. vide Ang. in Auth. de reſt. in uer. ſtudio. quia fingitur malitia, ſecundum eũ alle. tex. in Auth. vt exac. inſtan. §. fi. & ibi uide ēt per Ang. & uide tex. l. 1. ver. ſtudent. inf. de rap. virg. Ang. in l. 1. C. de theſa. li. 10. uide c. ex trãſmiſſa. uer. ſtudioſis. & c. audita, de reſt. ſpol. tex. in c. præterea, de teſtib. cog. c. ſicut, el 2. de iureiu. in uer. ſtudeas, cap. 2. de offi. dele. c. 2. de adop. c. ſignificaſti. el 3. c. peruenit. de homi. in uer. ſtudio. c. lator, de re iud. in uer. ſtudio, ubi pro malitia capitur. uide Bal. in l. conſti. ff. in fin. uer. tex. in cap. irrefragabilis, §. fi. de of. ordi. uide quod no. Inno. in c. prudentiam, de of. deleg. qñ committitur aliquid ſtudioſe fieri. uide c. qualiter, de pac.

ex ſtudio,ſiue aduerbium ſtudioſe,ſignificat malitiam & dolo-
a ſitatem.item no.*a* ꝙ ſi declarat famulla aliqua,declarat matri-
1 monium non tenere.† Quæritur igitur,an iudex *b* ſecularis poſ-
b ſit hoc pronunciare?& vr̄ ꝙ non:quia cauſa matrimonialis ita
nāliter pertinet ad forum eccleſiæ, ꝙ nec principaliter,nec in
cidenter cadit in iudice ſeculari,vel laico;quanq̄ ſint quædam
cāæ,quæ non ita naturaliter pertinēt ad forum eccleſię, de qui-
bus incidenter pōt cognoſcere iudex laicus,ſed non principali-
ter,ſicut eſt cauſa vſurarum argumen.s̄.de iudici.l.quoties, de
hoc tñ dic ut not.archid.11.quæſt.1.§.1.& quod no. in clem. di-
c ſpendioſam,de iud.in clem.in cōtrarium vr̄ *c* per iſtam auth.nā
ſi imperator non eſſet iudex in pronunciando:ergo non eſſet iu
dex in ſtatuendo.& ſic ſtatutum huius auth.eſſet nullum.quam
uis ergo iudex laicus non poſſit ꝓnunciare ſup fædere mr̄imo-
nij,ita ꝙ ſnīa faciat ius ſuper ſnīa matrimonij,tñ bene poteſt ꝓ-
nunciare ſuper patria poteſtate,vel quod teſtamentū nō valeat
2 tanquā a filio familias factū.† Vel ꝙ filiafamilias,nō poſſit age
re de dote ſine ꝯſenſu patris,vt ff.ſol.ma.l.Titia.vel dic cautius,
ꝙ iudex ſecularis non dicet,ꝓnunciamus ſup matrimonio, ſed
adiiciet ꝑ modum cauſæ,videlicet teſtamentum nō valere,quia
factum a filiofam.ver filium ſuccedere,quia legitimus eſt, nam
aliud eſt directo ꝓnūciare, aliud ꝑ modū cāę,vt.l.1.s̄.de ord.iu.
3 vel dic vt dixi in d.l. quoties.† Deinde not. ꝙ licet dño propria
d authoritate aſcriptitiū ſuum capere, & plagis mediocrib. caſti-
e gare.Idem licet nobilibus *d* de hominibus ſuis.*e*

ADDITIONES.

a Item no.De hac quæſtione latius vide in auth.ingreſſi.ſup. de ſacroſan. eccle.
b An iudex.Vide plene in l.omni.ſupra de ſacroſan.eccleſ.& quæ ibi dixi poſt Bar. per Bal.in l.eos.in fi.ſupra de vſur.
c And.Barb.In contrarium videtur.An iudex laicus poterit incidenter cognoſcere de cauſa ſpirituali, vide Bald.& Ioan.de Imo.in l.Titia. ff.ſolu. matri. Bal. ſup.de ſacroſan.eccle.l.omni inuocatione.& ibi Bar.in l.quoties,ſup.de iudi.& vide eundem in l.1.inf. de confeſ. vbi dicit quod arbiter incidenter poteſt cognoſcere de cauſa liberali.vide tex.ſecundū lec.gl.valde no.in l.cum propona,ſup.de reb.credi.Bal.in auth.ei qui,inf.de bo.auth.indi.poſ.Spec.in titu.de conuen: & reconuē. gl.in c.cum ſit,de foro compet.& in clem.1.de vſur. & c.ex. literis.de iniur. & in c.fi.de iud.lib.6.& caſum contra commune opin.in c.poſt miſerabile,de vſu.&c. propoſuit,de homi.& c.ſi iudex laicus,de ſenten.excommu.lib.vi.& vide tex.ſingu.ſecundum Moderniores in c.per tuas de arbi.quod ſi compromittitur in laicū, & clericum in cauſa ſpirituali,teneret laudum,& ita tu poſſis ſuſtentare Bald. in l.1.inf.de confeſ.& an ſuper vſuris poterit in laicum tantum compromitti. Modernio.in d.c.per tuas,in repetitione,dicunt ſe hanc quæſtionem non legiſſe alibi,ipſi non dicunt,ꝙ quando daretur materia fęnerandi ex laudo,ſicut alias viderunt,non poteſt in laicum compromitti.nam ſicut non valet arbitrium ſimoniacum vt c.2.de arbi.ita nec fœneratitium.& ſic dicunt, quod ſuper vſuris futuris non poteſt compromitti,ſuper præteritis bene poteſt , quod limitant, cum compromiſſum ſponte ſit,ſecus ſi coacte.non enim poſſunt vſuræ repeti non obſtante laudo,ita notanter tenet Ioan.And.in addi,Spec.in tit.de vſu.Dyn.in regula,peccatum,Fed.de Senten.conſ.18.aliter dicunt, videlicet aut eſt quæſtio facti & poteſt compromitti , aut iuris, & non poteſt,vt tenet Bart.in l.Titia.ff.ſolu.mat.& an poterit compromitti in laicum in cauſa beneficiali,vt in arbitratore, vide Moder.in l.Titia,pręalle.& Bal.in l.2.ſup.de ope.libe.dicit quod de iuramento ſuper contractu ſimulato poteſt ſecularis indiſtincte cognoſcere.
d Nobilibus.Facit in arg.l.j.de his qui ſunt ſui,vel alie.iuris,& l.j.inf.de emē.ꝓpin.
e Suis.Et quid in ſeruis,an & quando dominus famulos verberare poſſit,& non eos verberando pęnam mereatur,uide pereleganter per Ale. in conſi. 35 .3.par. Et an de crimine punire poſſet,per Bar.in l.j.circa fi.ff.de his,qui ſunt ſui,uel ali.iur. & l.j.C.de emen.ſeruo.& illic per eundem,an incarcerare poſſit, de quo etiam in l. ſi certus.ff.ad Syllan.& l.ſi ſeruum,de verb.oblig.

1 *Papa aliquos in filios recipiens,videtur eos eximere a iuriſdōne Epiſcopi.*
2 *Figura iudicij vnde dicatur.*
3 *Figura multis modis dicitur.*
4 *Argnmentum,quod ſi non valet quod ago,ut proprie ſonat,valet ut improprie.*
5 *Vſurarius manifeſtus dicitur,qui apud acta ſe confitetur vſurarium.*

§.Similique modo. No.ꝙ ille,qui ſeruū ſuum vocat filiū ſuum, non in ſe
certo,ſed publice,interuenientibus actis,& quaſi in figura iudi-
cij,ꝓſumitur ipſum in tm̄ diligere,ꝙ ei libertatem donet,pp plu
ra concurrentia.primo,quia nominat eum filium,& quia publi
ce,& quia ſolenniter apud acta:nam acta debēt aliquid operari
1 † Item no.arg.ꝙ ſi dn̄s Papa recipit aliquos in filios,eo ipſo vide
tur eos eximere a iuriſdōne Epī.Sed ꝯriū eſt verum,ut in c.ſi Pa
pa,de priuil.nō ob.hic §. qa dic nulli alij ext. dn̄m paraꝛ ꝑiudiciū
ſed paraꝛ ꝑiudiciū ordinario,ar.j̃.de emāc.li.l.nec auus.cū ſimi.
2 †itē no.hic optimū tex.Nā quędā *a* ſunt,q̄ fiunt in figura iudicij:
a vt ea quæ expediunt inter litigantes,& dr̄ ꝓprie figura iudicij *b* a
b litis cōteſtatione incluſiue,vſq;ad ſnīam incluſiue, ſed ante lit.
c conteſt.ꝓpriæ non dr̄ figura:quia nondum eſt iudicium, ſed ꝑ-
iudiciū iudicij,ut in Auth.in medio litis non fieri ſac.iuſſio.§.fi.
collat.8.item poſt ſnīam non proprie dr̄ figura iudicij.quia ter-
minus iudicij eſt diffinitiua ſnīa:quædam vero dicuntur fieri ī
quaſi figura iudicij vt ea quæ ſunt apud acta per modum volun
3 tariæ iuriſdictionis text.eſt hic not.† porro figura capitur mul-
tis modis.uno modo pro ſuperficiali apparentia,vt s̄.de edic.di
ui Adria.toll.l.fin. Secūdo modo pro quadam ſimilitudine: vt
hic.Tertio modo pro ipſa ſubſtātia veritatis,vt ſcribitur j.ad He
4 bręos,figura ſubſtantia eius.† Deinde gl.no.hic arg. quod ſi non
valet qđ ego,vt ſonat proprie,valet vt improprie,vt ff.fam.erc.l.
& puto,§.1.Not.optimū text.ibi,& hoc non ſecreto,neq; inter
ſolos amicos. quędam fiunt in ſecrero , quędam inter amicos
quanq̄ plurimos,quædam paſſim,& euidenter & in oculis oīū,
vel maioris partis ;& hoc tertio modo dr̄ vſurarius manifeſtus.
5 †Idem ſi apud acta cōfitetur ſe vſurarium,nam eo ipſo efficitur
manifeſtus , etiam ſi adijciat , confiteor me vſurarium, ſed non
manifeſtum:nam nihilominus vſurarius in futurum manifeſtu
c *c* eſt,argu.huius §.

ADDITIONES.

a Nam quædam.Dixi in auth.clericus,in uerſi.habere formā. s̄.de Epi. & cleri.
b And.Bar.Figura iudicii.No.ante lit.conte.non proprie dici iudicium.uide gloſſ.l. iudicium, ff. de iud.D.Abb.in rub.de iud.
c Manifeſtus. Quis dicaꝛ vſurarius manifeſtus,uide Bar.in l.2.ff.de fur.& quod no. Bald.in l. ea quidam,inf.de accu.Item manifeſtus dicitur,qui coram ſeptem teſtibus dedit ſub uſura, vt per Bal.in l.hæredes palam,in princ. ff.de teſta.argu.illius tex. & an fiat manifeſtus per ſuam ſcripturam , uide Bald.in l.ſcripturas ,inf. qui pot.in pig.ha.ſed Bal.fuit ſibi contrarius in l.fi.infra de confeſſis.

LEX VI.

1 *Inſtrumentum cancellatum produci ab aliquo debitore ,an ſufficiat.*
2 *Iuramentum ex præſumptione, an deferatur .*
3 *Inſtrumentum cancellatum producens,non probans,an interrogari debeat qua ex cauſa fuerit cancellatum.*
3 *Inſtrunenti redditio facit præſumere tantum pactum de non petendo.*
5 *Pignore reddito ius debiti an ſit ſolutum.*
6 *Caſus fortuitus,an officiat inſtrumento.*

Ille autem. Iſte eſt notabilis verſi.pone.dominus emit
ſeruum; tandem inter dominum & ſeruū
orta quæſtione,ſeruus dicit ſe manumiſſum, & ad hoc proban-
dū producit inſtr̄m emptionis ſuę caſſum & cancellatum, ꝙ di
cit ſibi redditū a dño ſuo.dicit Imperator , ꝙ debet ꝓbare iſtud
inſtr̄m fuiſſe ſibi traditū a dño ſuo,adhibitis ad hoc quinque te-
ſtibus:alias non arripitur in libertatem , ne furandi occaſio ſer-
a uis detur.Et not.ꝙ *a* hoc caſu eſt falſum iuſpatronatus.† Quærit
1 gl. nunquid *b* ſit idē in alio debitore producente inſtr̄m cancel-
b latum? Reſpondet:ꝙ hoc nō ſufficit debitori,niſi probet inſtr̄m
ſibi redditum.q̄uis aūt non ſufficit ad plenam:tñ facit magnam
pręſumptione. ita dicit gl.no.vnde cum uno teſte de veritate,q
teſtificatur de ſolutione,vel de pacto de non petendo,erit tutus
debitor.dic,aut inſtr̄m reperiꝛ penes debitorē.& tūc ſi probat ſi
bi redditum,præſumitur liberatus,ſiue ſit cancellatum, ſiue nō,
vt ff.de pact. l. Labeo, & ff.de proba.l.ſi chyrographū. aut nō pro
bat redditū : & tūc n̄ pręſumitur liberatus.ꝑſertim ſi ſit domeſti
cus, vel familiaris ; ne deꝛ occaſio delinquēdi,ut hic.aut reperiꝛ
penes creditorem:& tunc aut non cancellatum.& tunc non prę
ſumitur debitor liberatus,niſi hoc probet, ff.de leg.j.l.huiuſmo
di §.ſi cui.aut eſt cancellatū,& pręſumiꝛ debitor liberatus.& eſt
verum,etiā ſi in protocolo Notarij appareat integrum. & hoc
verū,niſi debitor ſit tam domeſtica perſona,ꝙ ipſo idem potuiſ
c ſet cācellaſſe,ar.huius §.ſed ꝯtra ꝑdicta opp.& vr̄, ꝙ per inſtr̄m *c*
cancellatum ꝓbeꝛ debitum,non aūt liberatio , vt l.fullo ſarcina
tor,§.qui tabulas,ff.de fur.vbi expreſſe dr̄,ꝙ ex inſtr̄o cancellato
penes debitorem reperto probat creditor pecuniam ei ſolutam
fuiſſe debitam. Sol.ibi conſtat debitorē ſubtraxiſſe.Itē & ſi hoc
non conſtaret,ex quo eſt ſolutum,per inſtr̄m cancellatū tñ præ-
ſumitur fuiſſe debitum.vbi aūt nec de furto,nec de ſolutione ap
2 paret per inſtr̄m cancellatū,ꝓſumiꝛ liberatio.† Modo ego *d* quæ
d ro,nunquid ex tali ꝓſumptione.deferaꝛ iur̄m? Reſpon.non:quia
q̄n ꝓſumptio pōt elidi,non defertur iur̄m ex ea.ſed hic poteſt eli
di:quia non apparet de cā,niſi probeꝛ redditum a creditore : &
tunc nō eſt opus ꝙ deferaꝛ aliud ſacramentum , quia præſumiꝛ
liberaliter redditum,& factū pactū tacitum de nō petendo,vt d.
3 l.Labeo. † Modo quæro, nunquid q̄n debitor producit inſtr̄m
cancellatū, & non probat ſibi redditū , poſſit debitor interroga-
ri,qua cā fuit cancellatum? Reſpondeo ſic , vt s̄.de tranſa.l.age
cū Geminiano.& ſi dicat ex cā donationis,nullā præſumptionē
facit,vt ff.de proba.l.cū de indebito.Si aūt dicit ꝙ ſatisfecit,facit
qualēqualē præſumptionem,& ita intelł̄r quod no.Cy.s̄.de pro
4 ba. l. ſi de poſſeſſione . † Sed ſtatim quæritur : quare per reddi-
tionem inſtr̄i præſumitur tacitum pactum de non petendo.Re-
ſpondeo.quia qui tradit inſtr̄m,rem tradere vr̄,vt j̃.de dona.l.1.
rei autem traditio hic non eſt aliud, quam ipſa liberatio, vt ff.de
cond.ob cau. l.ſi mulier.ff.de iure do.l.ſi ſponſalibus,§.1.& not.
s̄.de tranſac. l. ſub prætextu. in glo.ſic ergo . Denuo quęro quid
ſi debitor

ADDITIONES.

a And.Barb.Et no.ꝙ. De inſtrumento debiti reperto apud debitorem, uide Bar.in l. Labeo,ff.de pactis.& de lib.leg.l.ſi quis.§.nunc de effectu.
b Nunquid,Vide plene Barto.in l.Labeo,ff.de pactis.
c Per inſtrumentum.An per inſtrumentum cancellatum ꝓbetur debitum ꝑceſſiſſe, uide Bar.in l.qui tabulas,& ibi dixi,ff.de fur.
d Modo ego. No. ergo.ex præſumptione non deferri iuramentum de quo uide Lud. in l.admonendi,ff.de iureiu.& ibi Bart.& Bal.in l.ſi fundum,ſupra de rei ven.& in l.in bonæ fidei.ſupra.de reb.cred.Bal.ſup.in rub.de fide inſtrum.

a ſi debitor *a* habens inſtrm̄ pacti de non petendo, reddit dictum
inſtrumentum creditori.vtrū videatur feciſſe pactum de petē-
do?& vr̄ ꝙ ſic:qa tacite videtur renunciare iuri ſuo, & promit-
tere nō vti illo inſtrō, vt s̄.de pac.l.pacta nouiſſima.ij.reſpond.
nam qui renunciat probationi,etiam iuri renunciare vr̄,qm̄ in
probationibus ius continetur, vt s̄.de fid.inſt.l.aduerſarius.In
ꝯrium videtur:quia pactum de petendo non tenet ſine cauſa, l.
b 3.*b* §.circa.de except.doli.ſecus in pacto de non petendo, vt ſu.
de pac.l.tale pactū.in prin.nō ob.l.Labeo.quia fauorabilior eſt
5 liberatio q̄ oblo.† Quæro, *c* quare reddito pignore non ſolui-
c tur ius debiti principalis? Rn̄deo, quia acceſſoriū non eſt poten
tius quam ipſum principale. Sed econtra caſſo inſtrō principa
d li, & acceſſoriū caſſatur.vnde ſcias, *d* ꝙ ubi eſſet hypotheca ſi-
ne principali: tunc reddito debitori pignore, omnis obligatio
eſſet ſublata, exemplū ff.de publica.l.cōmiſſa.& j̃.de luitio.pi.l.
intellige.Itē ſcias ꝙ reddito inſtrumento debitori, etiam fide-
iuſſor vel mandator eſt liberatus:quia non reperit, ꝙ fideiuſſo
9 ria oblo ſtet p ſe ſingulariter, ut no.ff.ad Treb.l.ſi hæres pecu-
niam,Vltimo quæritur,nunquid caſus fortuitus officiat inſtru
mento? Reſpon.nō, vt ſupr.de teſta.l.non idcirco.& ff.de edē.
l.argentarius, §.cum autem.& ſup.de proba.l.ſi de poſſeſſione.
& d.l.fullo,vel ſarcinator,§.vlt.

ADDITIONES.

a Quid ſi debitor.¦De hoc vide quod no.Bart.in l.Labeo, ad fi.ff.de pact.
b L.2.Melius.in l.iuriſg.§.ſed cum nulla,ff.de pact.
c Quæro,Vide Bald.in l.Labeo.ff.de pac.
d Vnde ſcias.Vide in l.ſi hæres pecuniam, ff.ad Treb.

1 *Derogatoria primo debet ſcribi verbis ſpecialibus,demum generalibus.*
2 *Lex,quæ facit mentionem liberatis,intelligitur de plena libertate.*
3 *Clauſa reuocatoria legis,vel ſtatuti, reuocat eatenus,quatenus repugnan-
tia reperitur.*

1 §. His tantūmodo. No. † in iſto verſ.quomo-
a do derogatoria *a* dēt ſcri-
bi primo uerbis ſpecialib.ſecūdo gn̄alibus,ut patet ibi,& ſi qua
alia lex,&c.nec reperitur alibi iſtud formularium melius.Item
2 †not.in text.ibi,ſi aliqua &c.ꝙ ubi lex facit mētionē libertatis,
3 intelligitur de plena libertate, ſcilicet Romana.Item no.† val-
b de *b* notabilem tex.ibi dum dicit, quātum ad eam partem, &c.
ꝙ clauſula reuocatoria legis, vel ſtatuti contrarij, reuocat eate
nus, quatenus repugnantia reperitur,& non in alio.& ſic no.le
gem vel ſcripturam pro parte tenere, & pro parte non tenere
ita hic dicit gl.ſingularis,& menti tenenda.

ADDITIONES.

a Quomodo derogatoria. Vide melius in l.omnes, & ibi Bald.inf.de præſ.30 ann. Celſus.Adde quod notaui in tractatu clauſularum,in clauſula derogatoria,in prin. vbi per 25.& amplius verſ.& per quæſtiones examino hanc materiam.
b And.Barb.Item no.valde.No.caſum in quo ſcriptura pro parte valet,& pro parte non.Vide Ro.conſ.55.incip.in caſu vertente. vbi pulchre loquitur in materia huius l.& glo.vide ibi.

De communi ſeruo manummiſſo. Tit.vij.

LEX PRIMA.

1 *Satutum licet compellat aliquem emere,non tamen compellit aliū vendere.*
2 *Arbitrio Prætoris intelligitur,ſi fiat mentio de pretio incerto.*
3 *Libertatis fauore quis compellitur rem ſuam vendere.*
4 *Seruus communis a quolibet ſocio poſſidetur, & dicitur conſors ratione mi nimæ partis.nu.5.*
6 *Libertatis fauore minimum trahit ad ſe maximum.*
7 *Statutum in ſeruo communi,an locum habet in aſcriptitio communi plurium dominorum.*
8 *Serui dominium quis poſſidet,i.quaſi poſſidet.*
9 *Legali taxationi in pretijs ſtandum eſt.*
10 *Libertas eſt actus pietatis.*
11 *Ius patronatus omnes manumittentes æqualiter habere dicuntur.*
12 *Libertas ſerui communis,an ſit indiuidua.*

IN cōmunes. Olim non poterat vnus ex
dominis ſeruū cōem manu-
mittere,hodie aūt pt̄:ita tn̄ vt manumittens,vel hæres
eius, vel ipſe manumiſſus ptium alteri ſoluat, vel cōſi-
gnatum apud publicas perſonas deponat periculo accipere ne-
gligentis.h.d.cum l.ſe.In tex.ibi,Sed & alia conſtō.queritur,hic
fit mentio de duab. conſtitutionib. in quo differunt iſtæ conſti-
tutiones inter ſe? Reſpondeo,prima compellit emere, ſecunda
a vendere. Et nota, *a* ꝙ licet ſtatutum compellat aliquem emere
1 nō tamen compellit alium vendere,nec eꝯ: quia vnū ſtatutum
aliud non includit.ita dicit hic tex. & glo.notabilis.non obſtat.l.
1.infr.de cupreſſis ex lucro Dap.lib.xj. vbi dicit ꝙ pœna impoſi-
ta ementi,vr̄ impoſita vendenti,& eꝯ: quia ibi prohibitio fiebat
ratione rei, & ideo comprehendit vtrumque contrahentē,licet
verba dirigantur ad alium ꝯhentē. & ſic alia eſt ibi rō, q̄ hic. In
2 text.ibi, arbitrio Prætoris,not.ꝙ vbi in lege fit mentio de pretio
incerto, intelligitur arbitrio iudicis.ſic ff.de contrahend.empt.
3 l.officij.† In tex.ibi, neceſſitas.&c.no.caſum, in quo quis cō-
pellitur uendere partem ſuam.& eſt ratio, quia libertas ſecun-
dū nām nō recipit ſeparationem.ſimile j̃.de uend.rerum fiſca.
l.j.lib.x. Modo quærit glo.quando quis compellitur uendere,
vtrum primo ſit ſoluēdum pretium? & dicit gl.ꝙ ſic: quia non
cogitur fidem habere de pretio ille, qui ad venditionem com-
pellitur: cum nec ſi vendidiſſet teneretur tradere pretio non ſo-
luto.& no.glo.& intellige prius.i.non eſt interuallo, ſed ſtatim,
4 vt ff.de ſolu.l.ſi ſoluturus.† In tex.ibi,partem poſſidet.no.ſeruū
communem a quolibet ſocio pro ſua parte poſſideri, licet ipſe
5 ſeruus vno ſpiritu contineatur.† In tex.ibi, quantumcunque.
b no.quod *b* etiam ratione minimæ partis quis dicitur conſors:
& facit ad ſtatutum Florētinum, quo cauetur quod domus nō
poſſit alienari extra conſortes. Nam ſi ſunt tres conſortes, vel
plures; etiam ei qui habet milleſimam partem, poteſt alienari,
non obſtante ꝙ ſit alius conſors maiorem partem habens, qd̄
tene menti.† Item † no.caſum, *d* in quo minimum trahit ad ſe
6 maximum. † In tex. ibi, & hoc moriturus dixerit. not. quod
c inſtituendo ſeruum communem,non videtur teſtator ei relin-
quere libertatem,niſi hoc exprimat in teſtamento. In tex.ibi &
ſigillo impreſſo. no.tex. ibi de impreſſione ſigilli, ita pulchrum
ſicut habeas in iure, In text.ibi, in ædem ſacram.Quæro, nun-
quid iudex poſſit prouidere de alio loco? Reſpon.ſic,ſecundum
gl.quod not.In tex.ibi,ſibi imputent. dicit glo. quod etiam mi-
nor ligatur per conſtitutionem legis,& ſic fit de inhabili habilis
7 ad alienandum.quod eſt no.dignum.† Quærit hic gl.nunquid
hoc ſtatutum in ſeruo communi, habeat locum in aſcriptitio
communi plurium dominorum? & reſpondet glo. quod ſic.
nam & aſcriptitius dicitur manumitti; & ſimilis eſt ſeruo, vt
infr.de agrico. & cenſi.l. ne diutius. libro.11.idem ergo in his,
8 qui dicuntur homines noſtri.quod no. † In tex.ibi, dominium
ſerui poſſidet.i.quaſi poſſidet in ver.ſinautem ſeruus.no. quod
obligatus ad ratiocinia non peruenit ad libertatem,niſi rationi-
bus redditis. Item no.ꝙ etiam ſeruo poteſt ſtatui terminus per
iudicem ad rationes reddendas, & reliqua conſignanda, & idē
dico in monacho ratiocinijs ſubdito,vt non poſſit trāſire etiam
9 ad arctiorem religionem,niſi rationibus redditis.† In §. ne au-
tem, nota ſtandum legali taxationi in pretijs dicit dominus A-
zo in Sum.ꝙ illud eſt verum, vt æſtimatio vltra non producat,
ſed infra bene poteſt ſubſiſtere,ꝙ eſt notandum ad impetrādū
beneficia ſecundum taxationem decimæ, vt infra poſſint taxa-
ri,non ſupra, niſi eſſet taxatum tam ſupra, quam infra. In text.
ibi, melior quidem, no.meliorem conditionem præuenientis
10 in actu pietatis. Item not. † quod libertas *d* eſt actus pietatis.
d Item not. gloſſ. ibi dum dicit: non aſtutia. hoc facit, nam iſta
dictio, aſtutia, idem eſt dicere quod volendo alium ſuperare.
alias non facturus.& iſtud vocabulum raro reperitur in iure ci
11 uili.† Item tex.ibi, iura autem patronatus. nota optimum tex-
tum, quod omnes manumittentes habent æqualiter ius patro-
natus: quia id, quod indiuiduum eſt, æquale eſſe neceſſe eſt,
quo ad eius ſubſtantiam.text.eſt hic,& quod dixi. ſup. de fidei-
com.l.cum ſecundum.licet autem non diuidatur ſtatus,tamen
12 bona diuiduntur,vt ſup.verſ.ſed ne circa.† Item no.ꝙ quædam
ſunt indiuidua in conferente, quæ non ſunt indiuidua in ſuſci-
e piente,vt libertas ſerui communis. Et hæc lex eſt arg. *e* ꝙ ſi te-
ſtator mādat conſtrui eccleſiam in loco communi,ꝙ ſocius te-
netur partem ſuam vendere:& hæres redimere fauore religio-
nis:vt ff.de vſufr.l.locum.& ff.de relig.l.ſi quis ſepulchrum.

ADDIDIONES.

a Et nota.Dubito multum de hoc dicto alia ratione quam per l. hic alleg. quia ſtatutum compellens emptorem, videtur in conſequentiam compellere venditorem ſine quo ſtatutum verificari non poteſt,iuxta no.Bal.in l.fi.ſup.de fideicommiſſ.li.& vide no.per Bar.in l.fi.ff.de accept.cum ſimilibus.
b Nota,quod etiam.Ad iſtud quis dicatur conſors,uide Bal.in l.dudum,ſup. de cōtrah.emp.& quod ualeat ſtatutum,quod ſocius non poſſet uendere irrequiſito ſocio tenet Bal.in l.1.in prin.ſup.commun.diui.
c Item uo.caſum. In cauſa præfertur habens maiorem partem,l.ſancimus, & ibi Bal.inf.de don.no.gl.Bar.& Doc.in l.fi.in prin.ſu.commu.de leg.
d Libertas.Facit.l.proxime,ff.de his,quæ in teſt.delen.
e Eſt argum.Vide pulchre Ang.in l ſi rem,& ibi Imo.in fi.ff.de rei uend.

LEX II.

1 *Interpretatio fieri debet in benigniorem partem, quotieſcunque aliquid poteſt eſſe.duobus modis.*2
3 *Oblatio non ſolum requiri debet, ſed etiam conſignatio.*
4 *Depoſitum ſtat periculo creditoris.*
5 *Depoſitum poteſt reuocari antequam acceptetur a parte.*

Cum apud Qui legat ſeruo cōi ſe ipſum, videtur ei
legare libertatem.Itē quando verba poſ
ſunt dupliciter intelligi,dēnt interpretari in humaniorem partē
h.d.no. In tex.ibi. partim ſit prius no. optium tex.ꝙ dicitur ꝓ-
pria pro parte res cōis.& vide ff.de leg.j. l.ſerui electione, §.cum
1 fundus.† In tex.ibi,fiat.not.ꝙ verbum. fiat ſignificat futurum.
a Et eſt arg. *a* licet Papa,ſcribat,fiat,non fit perfecta gratia, anteq̄
in modum redigatur,& bulletur.contrarium eſt verū: quia ni-
hil eſt quod eā ſuſpēdat,vt no.in procem. ſexti libri, in Nouella
In tex.ibi,fautores,no.verbum fautores, poni in bona parte, li-
cet frequentius ponatur in mala. In text.ibi, interpretamur.
Nota

ADDITIO

a Et eſt arg.Vide Bal.in l.ſi qua per calumniam.ſup.de Epiſcopis & clericis.

a nota voluntatem teſtatoris interp̃tari per Principem. *a* Et not.
2 † ꝙ quotieſcunq; aliquid poteſt eſſe duobus modis: interpreta-
tur in benigniorẽ partem dicit lex, ꝙ ſi aliquis põt eſſe ſpurius
& legitimus, interpretatur legitimus. vt ff. de adult. l. miles. §. de-
functo. ibi, cum poſſit, &c. & ibi eſt tex. aureus, ꝙ ille qui allegat
defectum, dẽt ipſum de neceſſitate, & concludenter probare.
3 † In tex. ibi, tam offerendo, q̃ conſignando. nota, requiri non ſo
lum oblationem, ſed & ɔſignationẽ. quod eſt verum extra iudi
cium, ſed in iudicio ſufficeret ſola oblatio, vt l. ſi rem. §. fin. ff. de
4 pig. ac. & not. s̃. de pig. act. l. ſi creditores. † In tex. ibi, periculo eo
b rum. not. depoſitum *b* ſtare periculo creditoris, & tene menti
5 hunc textum † Sed an deponens poſſit re integra pænitere, an-
teq̃ aduerſarius cõſentiat? dic ꝙ ſic, vt s̃. de vſu. l. acceptã. in fin.

ADDITIONES

a Celſus. interpretari per Principem. Adde ad hoc Gerar. de Petra ſancta ſing. ſuo 26. incip. libro liberato.
b No. depoſitum. Vide in l. ſi ſoluturus. & in l. qui decem, ff. de ſolu.

De ſeruo pignori dato manumiſſo,

LEX PRIMA.

1 *Seruus dotalis, a viro an manumitti poſſit.*
2 *Res cum datur in dotem, tacite videtur actum, quod ipſa ſoluto matrimonio reddatur.*
3 *Mulier res ſuas an obligare poſſit.*
4 *Precarium iu poſſeſſione dotis reſtituendæ apponi debet.*
5 *Mulieris conſenſu, res dotalis mobilis an alienari poſſit.*

Licèt. Maritus eſt dominus rei dotalis ad hoc allegat̃.
Caſus: Mulier dedit Stichum in dotem & pro re
ſtitutione vir obligauit ei ſpecialiter Pamphilum; Stichus
poteſt manumitti, non Pamphilus. h. d. vel dic, ꝙ mulier dedit
in dotem Stichum, & pro reſtitutione dotis vir obligauit mu-
lieri eundem Stichum. & licet iſte Stichus tanquam dotalis
poſſit manumitti: tamen ratione ſpecialis hypothecæ manu-
1 miſſio prohibetur, niſi mulier conſentiat. h. d. † Opp. ꝙ ſeruus
dotalis manumitti non poſſit a viro: quia mulier eſt domina rei
dotalis, vt s̃. de iure dot. l. in rebus. Solu. dic ꝙ imo maritus eſt
dominus rei dotalis, licet quædam reliquiæ dominij naturalis
remaneant penes mulierem. vel dic, ꝙ maritus eſt dominus rei
dotalis dotaliter, ſed non totaliter: tamen eſt ſpeciale fauore li-
bertatis quod vir poſſit manumittere; tñ ſoluto matrimonio
reſtituet ius patronatus: & omnia commoda, vt ff. ſolu. matri. l.
2 ſi vero, §. de viro. & l. dotalem. † Op. nam cum datur res in do-
tem, tacite vr̃ actum quod ipſa res reddatur ſoluto matrim. vñ
non debet plus operari ſpecialis hypotheca, q̃ hoc ſpeciale pa-
ctum, cuius ɔ̃tium hic dr̃. Sol. iſtud pactum intelligit rebus ſic
ſe habentibus quod dic vt ff. ſoluto mr̃imonio l. ſi æſtimatis, cũ
3 l. ſeq. † Oppo. *a* ꝙ non poſſit mulier res ſuas obligare, præſer-
a tim cum obligatio conferatur ſoluto matrimonio, & ſic in ca-
ſum. quo mulier erit plena domina, vt ff. de reg. iur. l. neque pi-
gnus. Sol. iure illo ueteri non transferebatur dominium ipſo iu
re in mulierem, vt ſup. de iu. dot. l. & ſi dotis. Sed iure nouo eſſe
ſecus Iac. de Aret. dicit in l. ſi mulier, §. rerum. ff. re. amo. quod
mulier non eſt domina, nec conſtante, nec ſoluto matri. anteq̃
ei reſtituatur. alle. l. dotis. ſupr. ſoluto matr. Sed illa lex non dicit
hoc, ſed dicit ꝙ poſſeſſio non transfertur ipſo iure. & eſt bene
4 no. † Ideo conſulo, ꝙ in promiſſione reſtituendi dotem appo-
natur precarium: & tunc poterit mulier ſua authoritate poſſeſ-
b ſionem ingredi, *b* ut ſup. quod cum eo. l. ſi ſeruus. idem ſi poſſeſ
ſio uacat, q̃a hæres mariti nondum eam apprehendit: quia do-
minus uel quaſi poteſt poſſeſſionem rei uacantis apprehendere
5 ſine alterius iniuria. vt j̃. vnde vi. l. dum quærebatur. † Item no.
c *d* rem mobilem dotalem de conſenſu mulieris alienari poſſe.
idem in re mobili ſpecialiter obligata pro dote. ſecus in reb. im
mobilibus vt leg. & not. in Auth. vt immobilia ante nupt. §. &
multo fortius & ſup. de iure dot. l. ſi prędium, ſup. de rei vxoriæ
act. §. & cum l. Iul. in gl. quas habet.

ADDITIONES.

a Opp. Vide Bal. in auth. ſiue a me, ſup. ad Velleia.
b Ingredi. Vide ad hoc gl. ſecundum vnam opi. in l. cum creditorem, ff. de fur. quam alle. Sal. in l. 2. in 10. q. ſup. de ſer. & quod no. in c. bonæ, in glo. requiſitus. de poſt. præla ibi, & dicit quidem Cy. & etiam Bal. in l. pe. ſup. de pign. act. & per glo. ibi. & in l. pen. in prin. ſup. de non nu. pecu. & quod dixi poſt Bart. in l. neque. ſup. de con. pec. & in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de cond. indeb. adde quod dicit Bar. in l. 1. in prin. inf. vnde vi. vbi dicit, quod eo ipſo quod poſſidens precario denegat mihi reſti. poſſum propria authoritate repellere.
c Item no. Vide Bal. in auth. ſiue a me. ſup. ad Velleia. & l. ſi æſtimatæ. ff. ſolu. mat.

LEX II.

1 *Specialiter declaratum plus operatur, quam quod in genere prædicatur.*
2 *Specialibus per ſpecialia derogatur.*

1 Libertas. Quod † ſpecialiter declaratur, validius opera-
tur, quam quod in genere prędicatur. h. d. &
hoc eſt ius commune in fiſco & priuato. ratio eſt, q̃a quo ad de-
rogationem poteſtatis dominicę, quę naſcitur de dominico
actu permanente, requiritur derogatoria ſpecialis: & ideo non
ſumus hic in generali regula, quæ dicit, ꝙ idem operatur genus
quo ad genus, qđ ſpecies quo ad ſpeciem, ut l. ſi duo, ff. de adm.
tut. nã illud eſt verum, niſi genus ſit contra ipſius rei ſpecificatę
naturam, vel niſi tendat ad derogationẽ iuris publici, vel niſi tẽ-
dat ad derogationẽ priuilegij ſpecialis quia ɔ̃riorũ eadẽ eſt di-
2 ſciplina: & ideo oportet, ꝙ ſpecialib. † per ſpecialia deroget̃, arg.
ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi q̃s, §. q̃ſitũ. & qđ not. in l. j. ff. ſi quis in ius
vo. nõ ierit. Et adde omnino gl. 24. diſt. c. quamquam. In tex. ibi
priuilegio fiſ. no. valde, ꝙ plus op̃at̃ pactũ. ſpeciale q̃ priuilegiũ.

LEX III.

1 *Specialis hypotheca impedit libertatem.*

1 Ab eo. † Generalis hypotheca non impedit libertatẽ, ſed
ſpecialis ſic. Intelligas, niſi ex generali ſit deuentũ
ad ſpecialẽ traditionẽ, vel ad ſp̃alem incluſionẽ rei obligatæ. &
deriſus eſt Nerua, qui putauit per feneſtrã ſeruũ incluſum ma-
numitti poſſe. licet. n. per feneſtrã ſe oſtendat; tñ veluti quodã
ergaſtulo incluſus manumitti nõ põt. vt ff. q̃. in cau. pig. tacite ɔ̃
ħatur. l. pen. pro cuius intellectu vide Azo. in Sum. huius tit.

LEX IIII.

1 *Minor creditor poteſt cõſentire manumiſſioni ſerui ſpecialiter obligati ſibi.*

Si vt proponis. Seruus ſpecialiter pignori obligat⁹
poteſt manumitti, ɔſentiẽte credi-
1 tore. h. d. † Quæro quid ſi creditor eſt minor 20. an. & vr̃ ꝙ nõ
valeat conſenſus. nã ille, qui ɔſentit, facit & celebrat actũ, ut ff.
de pig. l. ſi fundus, §. ſi neſciẽte. dic ꝙ imo ualet cõſenſus & ma-
numiſſio: q̃a qui ɔſentit, nõ facit, ſed nõ impedit, vt ff. de manu
miſ. u in. l. ſi pr̃, §. fi. multũ. n. refert, an conſentiẽs ſit dñs: & tunc
ɔſentiẽs ꝓprie facit, ut d. l. ſi fundus an nõ ſit dñs: & tunc nõ fa-
cit, ſed nõ impedit, id eſt quandã obſtantiã de medio tollit. &
adde qđ no. ff. de reg. iu. l. cum quis. & l. creditor. & l. aliud eſt.

LEX V.

1 *Contra factum ſuum, vel ſui prædeceſſoris, venire non licet.*
2 *Cauſa & titulo ſuperueniente, contra factum ſuum an quis venire poſſit.*
3 *Procurator falſus ſi ſuccubuit, & hæres inſtitutus iterum agere velit, obiicitur ei quod non tenuit ſententia, an hoc allegari poſſit.*
4 *Turpitudinem ſuam an quis allegare poſſit.*
5 *Iniuriarum actione ſi duo pariter ſe inſultant, neuter agere poteſt.*
6 *Statutum dicens, quod qui non ſoluit collectam fiſco, non audiatur, nec agẽdo, nec excipiendo, an valeat.*
7 *Turpitudinem licet allegare, ſi factum eſt turpe.*

Si creditoribus. Ad reſcindẽdũ, aliqđ factũ nõ p̃t
q̃s ſuã, vel quaſi ſuã turpitudinem
1 allegare: h. d. no. qđ dixi in ſummario. † Item no. ꝙ nõ licet *a* ve-
a nire ɔ̃ factum ſuum, vel prædeceſſoris ſui, licet illud a principio
nõ tenuerit, ſed ex poſt facto fuerit confirmatũ: ſecus ſi ex poſt
facto fuerit infirmatũ, vel infirmandũ, vt l. 1. & ibi no. j̃. de li. cau.
2 † Item no. ꝙ ex ſuperueniẽti cã, & titulo põt q̃s venire ɔ̃ factum
ſuum ad ipſum retractãdũ, ɔpetentib. remedijs licet de iure te-
b nuerit: verbi gratia, *b* ſi iudex qui male iudicauit ſuccedit uicto
appellanti, non iure hæreditario, poteſt ſuam appellationem ꝑ
ſe proſequi, & factum ſuum infringere, ut no. in l. 1. in princi. ff.
de excep. rei iud. & 3. q. 7. c. ſi contra patrem. in gl. & per Archi.
ibi. & no. etiam ipſe Arch. ꝙ delegatus poteſt ferre contrariam
ſententiam ei, quam pronunciauit, vt arbiter. tamen ibi eſt alia
3 ratio, quia illud facit ex neceſſitate officij. † Pone, falſus *c* pro
c curator ſuccubuit: tandem hæres inſtitutus a vero domino ite
rum agit· obijcitur ꝙ non tenuit ſententia, quia carebat man-
dato, quæritur vtrũ poſſit hoc allegare? Reſpond. non, quia te-
nuit iudicium in eius præiudicium. vñ obſtat ſibi exceptio rei
iud. potius q̃ turpitudo, hoc tenet gl. no. ff. de ſol. l. Modeſtinus.
licet Dy. & Iac. de Aren. reprehendant illam gl. per l. ſi quis hæ-
res nõ erat. §. fi. ff. de excep. rei iudi. ſed ibi nõ experiebatur ſuo
4 nomine, & ſic non obſtat. † Modo hic generaliter quæritur,
d vtrum quis *d* poſſit allegare ſuam turpitudinem? Reſpond. aut
quis allegat turpitudinem ſuam tm̃, & non auditur, vt ff. de iure
iuran. l. alias aut aduerſarij tantum, & auditur, vt l. eleganter, in
prin. ff. de dolo. aut vtriuſq; partis, & tũc dolus cũ dolo ɔpenſat̃,
& auditur, vt l. viro, atq; vxore. & l. cũ mulier. ff. ſol. matrim. ſci-
licet quando ex alio fonte agitur, cui non inerat turpitudo, vt
in actione de dote, vt ibi patet. Item eſt aliud exẽplum. ſuper. de
hæret. l. quoniam, §. inter ſe, & s̃. de inofficio. teſta. l. in arenam.
† Item

ADDITIONES.

a Quod non licet. Vide plene in l. poſt mortem. ff. de adop. & in l. 2. ſup. ſi in fraud. pa. & de hoc ſecundo. in l. ſi ab eo. inf. de lib. cau.
b And. Barb. Quod non licet, Nota, ꝙ iudex ſuccedens appellanti poteſt proſequi cauſam appellationis, vide D. Ant. in c. 1. de re iud. vbi dicit, ꝙ ſi iudex, qui tulit ſententiam contra appellantem, ſuccedat appellato, poteſt proſequi appellationem. alleg. Io. And. in addit. in tit. de ſentent. prola. §. quoniam. verſ. procurator. Verbi gratia. Vide Bald. in l. eos, in prin. de app.
c Pone, falſos. Vide Bald. in l. Modeſtinus. hic alleg.
d Vtrum quis. Vide Bart. plene in l. hic alleg. & quæ ibi dixi.
e Adde glo. in l. ſi ſeruus. in verſ. ad ipſius. & ibi poſui in addit. in ver. turpitudinem, ff. de leg. 1. dixi poſt Bart. in l. ſi vnquam. in verſic. allegari non poteſt. inf. de reuo. do. & dixit Panor. in c. cum ſuper quæſtione, num. 8. in verſ. diſtingue ſic.

5 † Item eſt arg. ad hoc, ff. ſi qua.pau.fec.dic.l.1.§.cum arietes, in
a gl.nam ſi duo *a* pariter ſe inſultant, neuter ciuiliter agit actionē
iniuriarum. quia ſicut iniuria cum iniuria cōpenſatur, & ſic cō
penſatur caſus cum caſu, vt ff. ad leg. Aquil. l. quemadmodū, §.
ſi nauis alteram. Si vero dolus cum dolo non compenſatur, vt
qñ criminaliter agitur: v.g. ſi duo ſe inuicem vulnerauerint: nā
fiſcus dolum cum dolo non cōpenſat, ſed vtrunq; punit: tūc ni-
hil prodeſt doloſo allegare dolum aduerſarij, ſed vterq; punitur
6 vt ff. de adul. leg. 2. §. qui.h.d.† Ex hoc *b* arguitur ad talem quæ-
b ſtionem: dicit ſtatutum, ꝙ non ſoluens collectam fiſco, non au-
diatur agendo, nec excipiendo: vnde quæritur, qd iuris, ſi neuter
ſoluit? Reſpon. omnis audientia incipit ab actore: quia ipſe pri-
mo loco habet ſe fundare in iudicio tam in perſona, quā in iure
agendi: & ideo ſemp eſt in deteriore loco, vt no. ſ. de trāſa. l. vbi
pactum, & extra de accuſa. c. 1. Præterea licet allegare dolū ad
uerſarij ad defenſionem, vbi nō licet ad impugnationem: ſic ex
cōicatus ꝯ excōicatum excipit, ſed non agit. extra, de excep. c. cū
inter priorem, & quod not. extra, de cōceſ. præben. c. ex tenore
7 † Vnum ſcias, ꝙ ſi factum *c* eſt turpe: ſed alias eſt iuri contrariū
c & impoſſibile. ita ꝙ non poteſt ratificari, licitum eſt allegare le-
gis interdictum, & turpitudinem, vt ext. de dona. c. inter dilectos
& leg. a diuo. ff. de ritu nup. item ſcias, quod quis poteſt allegare
d ſententiam, *d* licet contineat turpitudinem allegantis, vt no. In-
no. extra, de iureiur. c. mulieri.

ADDITIONES.

a Nam ſi duo. Vide Bar. in l. 1. hic alleg. ſi quad. pau. feciſ. dica.
b Ex hoc. Vide Bar. plene in l. cum mulier, ff. ſolu. mat. & in l. 1. §. Offilius, ff. ne quis eum, qui in ius voc. eſt, vi exi. & dixi poſt Imo. in d. l. cum mulier.
c Si factum. Vide no. in l. poſt mortem, per Bar. & Doct. ff. de adop. & tex. in c. ex tenore. extra, de conceſ. præben.
d Sententiam. Vide Bar. in auth. contra qui propriam, ſup. de non num. pec. & ibi p Imo. bene facit gl. in auth. item poſſeſſor, & quod ibi dixi poſt Bar. inf. qui pot. in pig. hab. & illud dictum not. alleg. Bal. in auth. nouo iure. in fi. de pę. iu. qui male iu. & in l. 1. in 10. op. ſup. de fur.

LEX VI.

1 *Res empta de pecunia pupili, an ſit ſtatim ipſius pupilli.*
2 *Pupilli electio, an ſit uera in quocunque emente.*
3 *Prædium de uſuris emptum, pro reſtitutione uſurarū an ſit tacite obligatū*
4 *Bona ex pecunia uſuraria empta, pro reſtitutione vſurarum ſunt tacite obligata, ſecundum Canoniſtas.*
5 *Res ex pecunia vſurarij empta, non eſt eius, cui vſurarū reſtō debet fieri.*

Si tutor. Res empta ex pecunia pupilli eſt ei tacite obli-
gata, & nō ſolum tacite obligata. ſed ei tacite &
ſpecialiter obligata, & ideo ſi de pecunia pupilli tutor ſeruum
1 emit, ipſum manumittere non pōt. h.d.† Opp. & primo videt̄, ꝙ
ſtatim & ipſo iure res empta de pecunia pupilli, ſit ipſius pupilli
vt legitur & no. ſ. de rei uend. l. ſi vt proponis, & ſ. arbi. tut. l. cu-
rator, & ff. qñ ex fac. tuto. l. 2. Solu. dicit glo. notabiliter, ꝙ eſt ele-
ctio pupilli, vtrum velit vendicare, vel in perſonam agere ad ip-
ſam pecuniam, & idem in eccleſia, quæ pupillo æquiparatur.
2 † Modo ergo quęro, nunqd id ſit verum in quocunq. emente,
ſiue ſit adminiſtrator pupilli, ſiue alius? Reſpon. ſ̃m Iac. de Are.
& Cy. ꝙ ſi non eſt adminiſtrator, non acquirit̄ pupillo vtile do-
minium, ſed ſolum hypotheca, vt ff. de admi. tuto. l. Titium, &
Mæuium, §. altero. Nam qđ pupilli noīe geſtum nō eſt, nec geri
debuit, nec niſi periculo geſtoris geri potuit, pupillus ratum ha-
bere non pōt. Idē in eccleſia, ſed vbi adminiſtrator emit per ſe,
vel per interpoſitam perſonam. tunc habet locum gl. l. noſtrę, ꝙ
ſi non geſſit noīe pupilli, vel eccleſię, gerere tñ debuit & potuit
ſine proprio periculo. ideo pro ſic geſto debet haberi quod ſic
3 debuit geri, quod eſt notabile.† Conſueuit quæri, quid de vſu-
a rario, *a* qui de vſuris emit prædium, nunquid illud prędium pro
reſtōne vſurarum ſit tacite obligatum? & dicunt quidam quod
efficitur illius ꝓprium, ex cuius pecunia emptū eſt, vt ext. de vſu
c. cum tu, qđ falſum eſt, quia emēs teneret̄ ad reſtōnē fructuum
niſi forte aliqs diceret, ꝙ in utili rei uendicatione non ueniunt
fructus, niſi ex tpe moræ, quia tale dñiū vtile eſt de iure ſpecia-
4 li.† De hypotheca *b* autem Canoniſtæ ſunt concordes, quod ꝓ
b reſtōne vſurarum bona empta ex vſuraria pecunia ſunt tacite
obligata, & poſſunt per hypothecariam auocari. Quod ergo dr̄
in c. cum tu, ꝙ ſuccedit res loco pretii, intelligo quo ad cautelā,
& non quo ad dominum, & ſi talis res poſſideatur ab extraneo,
erit neceſſaria excuſſio. quia in ſubſidium demum proponitur
hypothecaria contra tertium poſſeſſorem excipiētem de excuſ
ſione, ſecus ſi non excipit, vt inf. de pign. authen. hoc ſi debitor.
5 † Dico ergo, ꝙ ēt in ſubſidium res empta ex pecunia uſuraria
non fit eius, cui debet fieri vſurarum reſtitutio: quia tex. dicit, ꝙ
dicta res debet uendi, & de pretio ſatisfieri. nam rem ſuccedere
loco pretii eſſet quędam permutatio, & cōfunderetur debitum
quantitatis in ipſa ſpecie, & vſurarius eſſet liberatus reſtitutione
quantitatis, non emptoris, ſed creditoris electione. Et ꝙ res non
ſuccedat loco quātitatis, eſt regula communis, cuius ratio colli
gitur. ff. de fideiuſſo. l. ſi ita fideiuſſ. accepero, & regulę iuris ſunt
tenaciter ſeruandæ, niſi in cōtrarium appareat diſpoſitio ſpecia
lis, vt ff. de reg. iur. l. omnis diffinitio.

ADDITIONES.

a Quid de vſurario. An res empta ex pecunia vſurarij ſit ilius, cuius fuit pecunia, vide Inno. in c. cum tu, hic alleg. & latius per Bal. ubi omnino uide, in l. executorem, inf. de execu. rei. iud.
b De hypotheca. Bona empta ex uſuraria prauitate ſunt tacite hypothecata, uide Bal. in l. ēt, ſup. de iure do. & ibi an habeat regreſſum contra fundum datum in dotem filię per uſuram extortum, & Bald. ēt in l. executorem, ȷ. de execu. rei iudi.

LEX VII.

1 *Res dotalis, & empta ex pecunia dotali, eſt in dominio & adminiſtratione mariti.*
2 *Mulier pro dote præfertur omnibus creditoribus mariti.*
3 *Matrimonio ſoluto, mulieri datur utilis uendicatio in ſubſidium, & rō.*

1 Siue cum. Res † dotalis eſt in dominio & adminiſtra-
tione mariti.† Item empta ex pecunia dota-
li: quia dotalis proprie eſt mariti, & efficitur ipſius mariti iure do
2 minij. h.d.† Not. tamen quod eſt obligata pro dote, ſicut cætera
bona mariti: & in ipſa hypotheca mulier omnibus alijs credito-
ribus pręfertur, vt ſup. de iure dot. l. in rebus, & arg. inf. de pig. l.
3 fi.† Item ſoluto matrimonio poteſt vendicari utili rei vendica-
tione in ſubſidium, tali ratione, quia ſoluto matrimonio vir tra-
ctat de lucro captando, & ideo ne lucretur cum iactura vxoris,
vtilis rei vendicatio datur in ſubſidium, vt no. in d. l ſi ut propo-
nis, & ff. de dona. inter vir. & vxo. l. vxor marito.

De ſeruis Reipublicæ manumittendis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Lex municipalis, legis municipalis nomen retinet.*
2 *Statutum municipale, & ius commune, duæ leges dicuntur.*
3 *Lex municipalis non poteſt infamiam irrogare:*
4 *Statutum quando dicatur ſtatutum, & quando non.*
5 *Syndicus uniuerſitatis nomine abſque magiſtratus authoritate conſtitui non poteſt.*
6 *Syndicum abſq; authoritate Epi eccleſiarum capitula conſtituere poſſunt.*
7 *Manumittere qui non poteſt, nec alium contractum facere.*
8 *Præpoſitus capituli habet iuriſdictionem.*
9 *Eccleſia Vniuerſitati æquiparatur.*

Si ita. Seruus Reip. conſentiēt ordine Decurionum ab
illius ciuitatis Ptāte, vel Præſide manumiſſus dato
vocatio, per ſe libertatem conſequitur. & licet ſeruus vica
rius poſtea aufugerit, ñ reuertit̄ ad ſeruitutis iugū, ꝙ ſemel euaſit
1 h.d.† In tex. ibi, vt l. municipali conſtitutionibus quæ Principū.
a no. quod lex municipalis *a* retinet nomen legis municipalis, licet
formali-

ADDITIO.

1 Nota. ꝙ lex municipalis. No. de iure municipali diſponente id quod ius cōe, & an ſublato iure cōi, ſit ſublatum ius municipale, vide Io. de Imo. in l. 1. in prin. ff. ad leg. Falcid. vbi pleniſſ mè diſputant Doct. vide tex. in l. magiſtratus. ff. ad municip. quod iurans ſeruare ſtatuta, tenet̄ ſeruare ſtatuta diſponentia diem quod ius commune, quem tex. no. ad hoc alleg. Bald. in l. 2. alias 1. ſup. de conſtit. pecu. vbi omnino vide, & in l. omnes populi, ad fi. vbi dicit, ꝙ ſtatutum diſponens idem, quod ius commune, eſt ius commune tranſlatum in formam ſtatutorum. & vide Sal. in l. fi. inf. quæ ſit lon. conſue. vbi dicit, ꝙ ſi conſuetudo diſponit idem, quod ius cōmune, neq; addit, neq; minuit, & ſi Princeps vult tollere legem, an videatur tollere conſuetudinem, dic ꝙ ſi lex tollitur per legem generalem, videtur tolli lex. & conſuetudo, ſeu ſtatutum, & ita dicit procedere opin. Io. And. in c. 1. de conſti. in 6. facit ſecundum eum, l. Titia, §. diuus, 2. reſpon. in fi de ſepul. viol. & quod dicitur in l. ius ciuile. de iuſt. & iure, aut tollitur per reſcriptum Principis cum clauſula non obſtante tali. l. & tunc non tollitur conſuetudo, vel ſtatutum, & procedit opinio cōtraria, imputet ſibi princeps, ꝙ de ſtatuto non fecit mentionem. l. ueteribus, ff. de pac. & hoc dicit eſſe nouum, & ideo tene menti, & ibi omnino vide. Et vide limitationem ad illam glo. in cle. ſtatutum, de elect. in gl. conſuetudinem, & ibi, Io. de Imo. & vide Bald. in c. 1. §. naturales, in tit. ſi. de feu. fue. contro. & inde tex. in c. 2. de præ. lib. 6. ubi domi. contra. & gl. in d. c. 1. facit tex. in l. ſi ita ſtipulatio facta fuerit, ff. de ver. obl. vbi eſt tex. formalis, ꝙ ſtipulatio pęnalis continens pęnam legis cenſetur idem, quod pęna legalis, & arguit ibi Ang. de ſtatuto diſponente idem, quod ius commune, quod nihil adit. vide quæ dixi in c. 1. de reſcript.
Et vide gl. c. cum dilectus, de cle. non reſi. in verſi. non obſtante, quæ dicit, quod Papa in reuocatione ſtatuti, quod continet ius commune debet facere mentionem ipſo ſtatuto, facit gl. in c. 1. de conſt. in 6. quæ dicit, quod ſi conſuetudo eſt legitime ꝑſcripta, addit̄ vinculum, adeo ꝙ Papa tollendo ius cōe, non tollit ipſam conſuetudinem, niſi de illa faciat mentionem rō eſt, quia plus valet vnum tale quale, quam quid ſimpliciter. cle. dudum, in gloſſ. de ſepul. l. non impoſſibile. ff. de pac. & ibi dicit Bar. quod ſi ei, qđ eſt de iure cōmuni additur pactum, additur vinculū & ibi dicit Bar b. quod acrius punietur veniens contra pactum, facit c. cum omnes, de conſti. ubi fuit facta conſuetudo ſecundum ius commune, poſtea emanauit contraria conſtitutio. Papa dicit, quod ſeruetur prior conſuetudo, non dicit ius commune, facit c. ex parte, el 3. de ver. ſig. & iſtud tenet Do. Ant. in cle. 1. de elec. Io. de Imo. in cle. ſtatutum. de elect. Barto. in l. 1. ff. ad leg. Falcid. quod ius commune concurrat cum conſuetudine, ſeu ſtatuto facit c. venerabilem. de elec. c. ſopite, de cenſi. c. cum veniſſent, de inſti. c. cæterum, de teſti. cogen. c. cum eſſes, de teſta. c. cum omnes, c. ex literis, do conſti. c. quia in omnib. c. ſuper eo. de uſu. & uide Ang. conſi. 199. vbi tenet cum Barto. uide text. in c. 2. de præb. lib. 6. & ibi Do. vbi eſt text. contra gloſſ. Io. And. vide Ang. in conſi. 298. vbi conſuluit, quod ſi ſtatuto cauetur, quod nulla præſcrip. currat minori, quod nec curret præſcriptio cauſata contra maiorem ex contumacia minoris. quod quilibet diſponit idem quod ius commune, uide ibi omnino.
Celſus. Breuiter in quantum iſte quærit, an ſtatuta continentia ius commune vide per Roma. ſing. 306. incip. iudex iurat ſeruare ſtatuta.

formaliter ꝯſonet cum iure cõi.ꝯ̃rium no.in c.1.de conſti.lib.6.
Sed iſta gl. debet intelligi quo ad ius municipale tollendum per
conſtõnē ſuperioris. Na cū idē ſtatutū ſit vtriuſq;ſtatuentis, re-
uocare iure cõi,reuocat ēt ius municipale:ſed ſi ius municipale
diſpoſuiſſet ꝯ̃legem,vel diuerſum iuri cõi,non reuocaretur ius
1 municipale,vt d.c.1.† In text.ibi, l.municipali.not. *a* hic expreſ-
a ſe tex.ꝙ ius cõe, & municipale ſtatutū,ſunt duę leges:vna gene
ralis, alia localis ſiue municipalis:vnde condemnatus ex forma
ſtatuti ad eandem pænam,quę irrogatur de iure cõi,non eſt infa
3 mis:quia lex municipalis non pōt infamiam irrogare:*b*qđ patet
b quia nec reſtituere famæ, vt l.1.§.de qua re.ff.de poſt. Conſide-
4 ra:† aut ius *c* cõe eſt neceſſarium ita, ꝙ non poſſet tolli per ius
c municipale in loco municipij, & tunc ſtatutum & ius cõe ſunt
idem,aut ꝯtinet ius voluntarium,& derogabile per ſtatutum,&
tunc non ſunt idē; quia ſi ſtatutum pōt informare, idem diſpo-
nendo,confirmare vr̄; & cõfirmans,& ꝯfirmatum nō ſunt idē:
qua propter omiſſis ſomnij Io. de Ligna. cū Eps non poſſit de-
rogare canonib.per ſuum ſtatutum, vt C.de off. Præfecti Præto.
l. norma. ſi ſtatutum Eporum continet idem quod ius cõe, eſt
ꝑciſe ius cõe, ſi aūt non eſt ſm ius cõe,nihil valet, & ita loquit̄
5 Io. And.in c.1.de conſti.lib.6.† Conclude ergo,ꝙ aut ſtatutum
pōt derogari iure cõi.& eſt ſtatutum;aut non,& tunc non ē ſta
tutum,vt l.vnum ex familia,§.1.de leg.2.ſicut dicimus ꝙ ille,qui
decedit ab inteſtato, vr̄ conferre cum pōt adimere. ſecus ſi non
poſſet,quia eſt inteſtabilis.& quia tunc non vr̄ conferre cum nō
poſſit adimere,vt l.2.ff.de iure codicil.& l.1.in princ.ff. de ſuis &
leg.tunc aut ius commune eſt ius neceſſarium,qn̄ eſt immutabi
le. Sed ſi eſt mere poſitiuum,tunc bene poteſt mutari vt l.2.de
vſuf.ea.re.quę vſu conſu.& eſt caſus.in l.omnes populi.ibi, par-
d tim ſuo, partim communi,&c.ff.de iuſt.& iure.In text.ibi, *d* cõ-
ſentiente præſide, iſte tex.ſemper alleg.quod quando Decurio-
e nes,*e* vel Antiani,† Vel Conſiliarij alicuius ciuitatis,conſtituunt
6 Syndicū nomine totius vniuerſitatis, requiritur authoritas ma-
giſtratus;quia conſtituere Syndicum eſt voluntariæ iuriſdõnis
cum ſit publicum officium,& ideo iure magiſtratus decernitur
apud decuriones autem nulla eſt iuriſdictio, ſeu decretum, niſi
abſēte, vel mortuo magiſtratu,vt ff.de tuto.& curat.da ab his.l.
vbi autem abſunt.& not.in l.nulli, ff.quod cuiuſque vniuer. no-
mi.Sed nomine proprio ipſorum Decurionum in eo,quod tan
git ipſum ordinem, & non totam vniuerſitatem, bene poſſunt
conſtituere Syndicum,quia eſt Syndicus conſtituentium,& nō
abſentium, vt l.1.ff.de magi.conue.& ff.de procu.l.filius,§.mili-
7 tes.† Sed quomodo probat hæc lex,quod vniuerſitas non poſſit
ſyndicum conſtituere ſine authoritate ſuperioris? Reſpondeo;
quia ſi non poteſt manumittere;ergo multominus alium cõtra
ctum facere.Item mandare eſt ꝯ̃ctus mandati,& ſic qui non po
8 teſt ꝯ̃here, nec mandare. † Sed ꝯ̃ oppo.nam tota die videmus ꝯ̃
rium,videlicet ꝙ capitula eccleſiarum & loco cõſtituunt ſyndi-
cū abſque authoritate Epiſcopi, vel Principis, vt ext.de reſcrip.
f c.edoceri.Sol.illud ideo,† quia Præpoſitus capituli habet iuriſdi-
ctionem, vt ext. de offi. ord.c.cū eccleſiarum & ideo authorita-
tem interponit, arg.in l.1.§.ſolens,ff.quando app. ſit & in c.præ-
ſentium, de teſti. lib.6.& vide ſ̄.de Epiſ.& cle.l.omnes,§.nihilo-
9 minus.† Quæro,quid in ſeruis eccleſiarum? Reſpondeo idem,
quod in ſeruis vniuerſitatis,quia eccleſia vniuerſitati æquipara-
tur,quod in notandum.

ADDITIONES.

a No.Nota,ꝙ ſi ſtatutum dictat id quod ius commune, an dicatur ius municipale. vide Bar.in l.1.in princ.ff.de leg.Falc.cum materia.

b Irrogare. Vide de hoc per Bar.in l.infamem.ff.de publ.iudi.

c And.Barb. Conſidera, aut ius nota. de ſtatuto addente vinculum ad ius commune: vide tex.c.uenerabilem,de elec.ca.ſopitæ,de cenſi.cum ueniſſent, de inſt.c.cū eſſes,de teſt.c.niſi,de offi.dele.c.de ſeruorum,& c.ex antiquis,54.diſt.dixi in c.de reſcrip.uide quæ ibi dixi.

d And. Bar. ibi Nota, quod in conſtitutione ſyndici ciuitatis requiritur authoritas magiſtratus,& uide quod notat gl.in l.nulli,ff.quod cuiuſq; vniuerſit.nom. & illam glo.habes in l.procuratores inf.de decurio lib.10.& uide Nicolaum de Neapoli ibi,alleg.Albe.Gal.in Margar.in l.ubi abſunt,§.1.& notaui in text.meo.ff.de tuto.& cura.da.ab his,& uide glo.& Do.meum.l.ita tamen,& ibi notaui in text. ff.ad Treb.& quæ notaui in l.1. ff. de decu. & ibi notaui plene an Decuriones repræſentent totam ciuitatem,& an prior confraternitatis poſſit conſtituere ſyndicum: vide Bal.in l.1.ff.de procu.ubi relinquit cogitandum, & Ang.ibi idem voluit:& an ſit dandum aliquid iſtis Prioribus: vide gloſſ. in l.item magiſtri.ff.de pac.quam ſingularem alleg.Bald.in repetitione.l.1.inf.de emancip.lib. uide Ang. ff.de vſur. l.Caius.& ibi eſt glo.de Maſſario communis;& quid de maſſario ciuitatis,ubi uide eum,& quid de Bariſello,& uide Ang.in l.iuſtiſſime.§.proponitur, ff.de ędil.edic.Io.de Imo.de Antianis in c.cum viceſimum, de offic.deleg.glo.in authen.de defen.ciui. prope.fin. quæ loquitur de Maſſario communis Bononiæ, & de Camerlingo. capitu.dilectis. de exceſſi. præla. c. ſuam, de pœnis. ubique per Dominum Cardi. de rectoribus clericorum; uide ibi de propoſitis conſortij, & de ſequentibus clericorum,uide Inno.in cap.fin. de procu.ubi dicit contra:uide ibi Doctores.

e Quando decuriones. Vide Barto.in l.actor.rem rat.hab.in l.neq; in fi.ſup. de ꝑc. Adde quod notaui de huius dicti ueritate in apoſt. ad iſtum poſt eum in l.omnes. nu.8.ver.deinde no.in ver.authoritas,iudicis ſup.de epiſ.& cle.

f Sol.illud ideo. Vide pro d̄cto Bald. Do. Abb.in c. occidens de præſcri. & quæ ibi dixi late.

LEX II.

1 *Authoritas,quæ requiritur ad eſſe rei,debet interuenire confeſtim, quid ſi ad executionem.*

Si decretum Decretum ordinis auhoritate.Recto
ris prouinciæ cõprobatum ſeruo pu-
1 blico libertatem imponit.h. d. † Sed nunquid *a* iſta authoritas
a debeat interuenire confeſtim dicunt Doct.ꝙ ſic, nam autoritas
debet interuenire in ipſo fundamento actus;ſed litera huius le-
gis ſup.verbo,comprobauit,innuit ꝯ̃rium.dic,ꝙ aut authoritas
requirit̄ ad eſſe rei,& debet interuenire cõfeſtim;aut ad execu-
tionem eſſe,& tunc ſufficit ꝙ ex interuallo temporis,vt in l.fi.ſ̄.
arbi.tut.& eſt ratio differentiæ,quia primo caſu reqritur autho-
ritas ad fundandū originem actus,ſed in ſecūdo caſu requiri
tur ad coadiuuandum,ſed qcqd dicatur. qdam magni viri dn̄t,
ꝙ authoritas prętoris ſufficit ex poſt facto,vt l.ſi autem.de aqua
plu.arc.& l.2.j̃.de iure fiſ.li.10.quod verum eſt,vbi per inquiſi-
tionem eſt authoritas interponenda,ſicut dicimus confirman-
do tutorem,quia iſtud quaſi iudicium,eſt actus inſeparatus, &
ad de quod dixi ſ̄.de bo.quæ lib.l.fi.§.neceſſitatem.

ADDITIO.

a Sed nunquid. Vtrum authoritas,ſeu decretum,requiratur in ipſo actū,vide no.per Do.in l.ſi quis mihi bona,§.iuſſum,ff.de acq.hære.cum mate.
And.Barb. Additio.Sed nunquid,an authoritas debeat interuenire confeſtim, an ex interuallo; vide de hoc Bal.in l. quicunque C. de bo. quæ lib. & quæ notaui ad Bal.in l.fi.§.neceſſitatem,eo.tit.uide quæ dico in conſ. fauentium.
Celſ.Tu dic,ꝙ debet in ipſo actu præſtari, vel poſt incontinenti de quo dixi in apoſt.ad iſtum in l.habeat,nu.6.in ver.nil operatur conſenſus ſubſequēs in rep.ſup. de ſacroſ.eccl.alias.n.ratificatio non prodeſſet,ita no.Bar. in l.obligari, §.tutor.ff. de auth.tut.& iſte in l.vxorem ver.extra quæritur hic,ſup.de contrahen.emp.

LEX III.

1 *Vectibulicus fuit autor legis condendæ ꝙ ſeruus Reipublicæ poſſet manumitti.*
2 *Status beneficium non amittitur,licet quis gerat vile officium.*

1 Titulo. † Ad euidentiam præmitte,quod quidam nomi-
ne Vectibulicus,in ciuitate Romana fuit auctor
condendæ legis,quod ſeruus Reipublicę Romanorum poſſet
manumitti,quod ſtatutum fuit extenſum ad prouincias;dicitur
ergo hic,ꝙ ſeruus ſic manumiſſus efficitur libertus,& filii eius
poſſunt eſſe decuriones,nec pręiudicatur eis,licet pater eorum
geſſerit tabulariam: quia per hoc nō perditur libertas,nec prę-
2 iudicatur filiis.† No.quod licet quis gerat vile officium, non ta
men perdit per hoc ſtatus ſui beneficium.

De his,qui a non domino manumittuntur. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Re pretium & intereſſe,idem ſunt.*

Eum,qui. Qui ſeruum alienum vt proprium ma
numittit,tenetur domino ad pretium
1 ſeu intereſſe.h.d.† nota hic expreſſum, ꝙ pretium *a* rei
a & intereſſe ſunt idem, contra quoſdam proteruos Do-
ctores,qui dicunt contrarium j̃.de ſenten.quę pro eo, quod in
tereſt.l.1.& dic ut ibi.

ADDITIO.

a Quod pretium. Vide Bal.in l.1.hic alleg.in prin.
Tu vide plenius quam alibi,eundem Bal.in l.1.§.conſiderandum,ff.de tute. & ratio.diſtra.& in add.ad Spe.in ti.de intereſſe ver.1.in fi.ubi tenet oppoſitum, mihi tamen verius videtur,quod hic dicitur,& hoc dictum ſecutus ſum in add.ad Dy. poſt eum in regula,mora in ver.ſint idem.

LEX II.

1 *Mandatarius an teneatur crimine ſtellionatus.*

Feliciſſima. Mandatarius, qui emit ſeruum ſuo no-
mine,dn̄s efficitur,& ideo ſi nondū tra
1 didit mandatori,eum poteſt manumittere.h.d.Opp.† ꝙ iſte mā
datarius teneatur crimine ſtellionatus,vt ff.ad muni.l. Titio.So
lu.concedo,quod erit infamis,quia deſcendit ex dolo,vt l.furti,
§.fi.ff.de infam Oppo.ꝙ mandator ſit factus dominus,& non ip
a ſe procur. vt ff. de acquir.rer.do.l.ſi proc.Sol.diſtingue,*a* aut ip-
ſe mandatarius, vel tradens gerebat in animo quod acquirere-
tur mandatori, & ei acquiritur;aut neuter hoc gerebat,& tunc
acquiritur emptori,vt ff.de uerbo. obliga.l.ſi ita quis.§. ea lege.
Sed quomodo ſciam de iſto animo? Reſpond. animus quan-
doque eſt res ſenſibilis,vt qa voce exprimitur,vel per indicia de
claratur; & tunc bene poteſt probari, qn̄q; nō eſt res ſenſibilis
quia in corde retinetur;& tunc in dubio id præſumitur conceſ
ſum de neceſſitate, quod naturæ rei & bonæ fidei cõgruit,ar.ff.
de teſtib.l.ob carmen,§.fi.& ff.depoſi.l.bona fides.facit extra,de
præben.c.accedens,& in c.1.§.perſonam. ꝑ quos fiat inueſti.&
per quos reci.colla.10.

ADDITIO.

a A.B.Sol.diſtingue.Quomodo probetur animus,vide Bal.& ibi dedi remiſſionem, in auth.ei qui,inf.de bo.auth.iu.poſ.alias in l.cum proponas,& adde quod etiam probatur animus iudicis ex dicto ſuo:puta ex qua cauſa,an ex falſa iudex tulerit ſententiam,iſta eſt gl.in l.cum Prætor,§.Marcellus,ff.de iudi.quam Angelus dicit eſſe auream,ff.de euict.l.hoc iure.

LEX III.

1 *Vniuerſitas iuris, vel mixta,non recipit proprie traditionem.*

a b **Qui tibi.** Ex ꝯtractu vniuerſali *a* nõ tráſit dñium *b* ſine traditione.h.d.Not.glo. dubitauit de hoc puncto in l.1.2.reſpon.ff.de vſuca.pro do.& ratio dubitationis eſt, quia
1 †vniuerſitas iuris,vel mixta,non recipit ꝓprie traditionem:tñ illa quæſtio determinatur per hanc l.valde ſingula.ſed hæc regula fallit in contractu ſocietatis.vt ibi no.Tene menti.

ADDITIONES.

a A.B.Additio.Ex contractu vniuerſali.Nota tex. ſingularem pro gl. in l. 1.de vſucap.pro do.ff.& pro illa gl.vide Bal.in l.nulla,ſupra de iure do.quam ſingula.dicit Ang.in diſputatione,in refulgenti Palatio.vbi ſequitur illam alleg.l.1. ff.de pign. Dominum Ioannem in l.1.alias in rub.ff.ſol.mat.vbi etiam allegauit tamẽ iſtum textum non allegant:& ſi fuiſſet:tranſlata poſſeſſio & dominium, an veniant futura & vide gl.notabilem l.j.ff.pro ſocio & quod no.Ang.in præalleg.l.j.de pign. alleg.gl.in l.hæreditas,ſupra de pact.conuen.& ſic non eſt ſingularis.gl. legis primæ,ff.pro ſoc.allegauit eam D.Pe.in cle.2.de iurepa.vide quæ dixi in c.3.
b Dominium.Vide Bal.in l.1.inf.pro do.

LEX IV.

1 *Dominium non adipiſcitur,qui habet precarium vſum.*

1 **Si non proprietatem.** † Habẽs præcariũ vſũ non adipiſcit̃ dominiũ & ideo rem alienare,vel rei ſtatum mutare non poteſt.h. d. not. Opp.gl.de l.competit.qui & a quib.Sol,vt in gl.& in l.Barbarius ff.de offi.Præto.

LEX V.

1 *Donator poſt traditionem deſinit eſſe dominus.*

1 **Si tradita.** † Donator poſt traditionem deſinit eſſe dominus,& adminiſtrator,h. dicit.ſic ſ.de do. ante nup.l.ſi ante.

LEX VI.

1 *Pater non poteſt ſupplere defectum filij legitimæ ætatis.*

1 **Si pater.** † Pater non poteſt ſupplere defectũ filij, qui in ætate reperitur.h.d.notabiliter.

LEX VII.

1 *Dictio,alius,ſignificat ſimilitudinem.*
2 *Conſenſus ex longo ſilentio induci dicitur.*
3 *Silentium longum inducit negligentiam & amiſſionem proprietatis.*
4 *Negligentia in principali,præiudicat in pæna.*
5 *Dignitas tenta longo tempore, in obripiente dicitur conualeſcere.*

a **Si a non *a* dominis.** Decretum obreptitiũ non valet.& ſi Princeps fallitur, impetrãs punit̃:ſed ſi actus geſtus temporis diuturnitate firmet̃, tam ciuilis,ꝗ̃ criminalis pæna funditus euaneſcit.h.d.In tex. ibi fallendo Principis conſcientiã malum ſit.no.puniri fallentem. Principis cõſcientiã.in tex.ibi,& alia tria.no.ꝙ pro eodem delicto duplex pæna imponitur:vna applicatur dño, alia fiſco. item
1 no.ꝙ dicit alia tria ſimilia,qa † dictio,alius,ſignificat ſimilitudinem,quia ponitur comparatiue,non ꝯriæ.ſic.ſ.de ſer.fug.l.3.In
2 tex.ibi,taciturnitate firmauit.Not. † ex longo ſilentio *b* induci
b cõſenſũ,ſic ſ.de pet.hær.l.ſi filius.† Item not. ex longo ſilentio
3 induci negligentiã & amiſſionẽ proprietatis,vt hic.Item poſſeſſionis,vt ff.de vſuc.l.fructuum,§.j.nam ſi rem meam neſcio ab alio poſſideri per decennium,perdo.poſſeſſionẽ.vt no.in l.j.ſ.de
c ſer.fug.Si aũt ſcio *c* ab alio poſſideri, perdo ciuilẽ poſſeſſionem elapſo anno.& ẽt ante,ſi ſuſpicor me poſſe repelli,vt ff. de vi, & vi arm.l.3.§.eũ igit̃.& tñ ius recuperandi mea propria authoritate non perdo ꝯ violentiã,ſi tale eſt negocium,qđ non poteſt ĩ breui expediri,vt ſi princeps expellat̃ de terra ſua,vt not.Hug.in ſua glo.antiqua.j.diſt.c.ius naturale.vbi dicit,ꝙ eſt licitum recu
d perare *d* qñcunque facultas ſe obtulerit,ẽt poſt decẽniũ, quod
4 tene menti † Not. in hac lege,ꝙ negligentia in principali præiudicat in pœna,& ratio eſt.quia ex longo ſilẽtio inducit̃ ratihabitio,quæ fingit retro.& hoc eſt bene notandũ, quia negligens in tanto,eſt negligens in toto:qa in fonte & origine. Item not.
e dicit gl.ꝙ negligens *e* in vno,ſibi ꝑiudicat in alio.i.in alijs ſuis debitis nomine pęnæ.ſed hoc ideo,quia deſtruitur cauſa agendi in totum.facit ff.de acq.poſſ.l.ſi de meo.§.j. ecõtra no. ꝙ diligẽs in vno,eſt diligens in alio.& illud facit ratio ꝯnexorũ,vt ff.de bon.
5 poſſ.cũ quidã propinquus.† Extra no.ꝙ gñalis diligentia complectitur omnes ſuas ſpecies,vt l.fin.ſ. de anna. except. Vltimo
f no.arg.ꝙ dignitas longo tẽpore tenta *f* conualeſcit in obripiente,de hoc vide in l.Barbarius,de offi.præto.

ADDITIONES.

a Si a non.iſtum text.multum notat Bal.in l.ſi quis ad declinandam, ſupra de epiſ. & cler.& Bar.poſt gl.in l.3.ſupra.quod metus cau.
b A.B.Ex longo ſilentio.Ex longo ſilentio inducitur conſenſus, vide quod not. in l. qui in aliena,§.1.de acq.hære.
c Si autem ſcio.Vide per Bar.in l.ſi de eo,§.1.ff.de acq. poſſ.
Si aũt ſcio.No.ſingulariter,ꝙ licitũ eſt recuperare terram,vel caſtrũ poſt decẽniũ. vide ꝙ no.gl.in l.3.§.cũ igit̃,de vi,& ui arma.& Mod.in l.1. in prin.de ver. obl.
d Recuperare.Hoc dictum Bal.ſequitur in effectu Io.de Imo.in l.1.§.qui præſens,ff. de verb.obl.& uide no.per Bar.in l.3.§.eum igitur,ff. de vi, & vi arma.& gl. in c. olim,el 1.ver.cum ſtatim.extra,de reſt.ſpo.
e Quod negligens.Vide gl.& Bar.in l.item ſi res,ff.de alie.iud.met.cauſa facta,& in l.3.ff.vi bono.rap.
f Celſus.Dignitas longo tempore tenta.Hoc facit ad quæſtionem de eo,qui ſe geſſit pro Doctore,mentitus ſe eſſe talem,cui cum quæreretur,vt doceret de priuilegio, obijciebat diuturnitatem temporis.ſ.decennium,ſed in hoc non ſubleuatur, non.n.per totum continuum decennium ſe geſſit pro Doctore, ſed pro baccalario qñque,& intermedio tempore pro licentiato, demum maiores pennas nido extẽdens,in tantam deuenit audaciam,vt non modo ſe iurium Doctorem,ſeu iuris vtriuſq; profeſſorem pecus Archadiæ iactet,quod ſi aduertat non euitat pęnã falſi iuribus & rationibus poſitis per me in add.ad iſtum, poſt eum in l.qui ſub prætextu.nu.5.in ver.mentiens ſe clericum poſt And.Bar.ſupra de ſacroſ.eccl.

Qui manumittere poſſ. &c. *Tit.xi.*

LEX PRIMA.

1 *Creditor dicitur is,cui ex vltima voluntate debetur.*

CErtum. Fraudis nomine continetur conſilium,& euentus.h.d.vide hic l. ſi quis locuples,ff.
1 de manumiſ.teſta.In tex.ibi,eos numerandos.† No. qđ creditor dicitur is,cui ex vltima voluntate debetur,de hoc conſueuit formari quæſtio in l.j. ff.ſi cert.pet.

LEX II.

1 *Infectum dicitur quod ad populi tumultum fit.*

1 a **Diuo Marco.** † Quod fit *a* in ſpectaculo, & populi tumultu, pro infecto debet haberi.h.d.concor.ff.qui & a qui.l.ſi priuatus,& extra, de elect. ca.Oſius, & no.contra Vrbaniſtas.

ADDITIO.

a And.Barb.Quod fit.Vide hic Sal.qui loquitur not.

LEX III.

1 *Minor xx.annis non poteſt manumittere.*

1 **Si minor.** † Minor 20.annis ſm leg. Aeliam Sentiam nõ manumittit,nec per ſe,nec per aliũ.h.d.hoc eſt hodie correctum,qñ manumittit in vltima voluntate:nam ſufficit ætas legitima ad teſtandum,vt in auth.hic poſita.

LEX IIII.

1 *Fraudatus non dicitur, qui recipit pretium.*

2 **Si in fraudem.** Non † dicitur fraudatus ille, qui pretium recipit,h.d.vide quod no.ſupra de rei ven.l.mater.

LEX V.

1 *Tutor non poteſt manumittere.*

1 **Nec fideicommiſſam.** † Tutor non ꝑt manumittere h.d. & ratio ponitur in l.ſeruus furioſi,ff.de manumiſ.

LEX VI.

1 *Directum fauorabilius eſt,quam obliquum.*

1 **Si debitor.** † Collige hic,ꝙ fauorabilius eſt directum ꝗ̃ obliquum.h.d. quod tene menti.

Qui non poſſunt ad libertatem peruenire. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Inhabilitas durantè pęna durat, ſed pœna conſumpta reſurgit habilitas.*
2 *Hæreditas relicta damnato vincula, ſi iſte damnatus beneficio reſtitutionis reſtitutus fuerit, & à pęna liberatus,an hęreditatem capere poterit.*
3 *Seruus,vel libertus, ad perpetuam carcerum cuſtodiam damnari poteſt.*
4 *Damnari an quis poſſit ad perpetuam cuſtodiam carcerum.*
5 *Damnatus ad carcerem,ſi moritur in carcere, an dicatur criminaliter mori,& num 6.*
7 *Mors naturalis dicitur caſus fortuitus.*

CVm diuus. Seruus ad perpetua vincula dãnatus manumitti non põt. Idem ſi ad temporalia vincula pœna durante: ſed ea finita manu-
1 mitti põt,& libertas ei relinqui.h.d.† No. ꝙ pęne durante durat inhabilitas,ſed pœna conſumpta reſurgit habilitas, quod intellige,non vt confirmetur geſtum noĩe pęnæ,ſed de nouo actũ, alij dicunt,ꝙ ẽt præcedens legatum conſequitur habilitate reaſſumpta,exemplo excõicati,qui de geſtis tp̃e excõicationis audit̃ poſt
2 abſolutionem,& ita intelligunt hunc tex.† Sed ꝯ eos facit,quod no.in l.1.§.exigit,ff.de ſec.tab. Pone,damnato ad perpetua vincula fuit relicta hęreditas.demum iſte damnatus beneficio Principis reſtitutus eſt natalibus,& ẽt liberatus a pęna: nunquid capete poterit hæreditatem? & vr̃ ꝙ ſic, quia priuilegium æquiparatur poſtliminio,vt l.ſi quis filio exhæredato.ad fi. ff.de iniu.teſta.Item pro hoc,ff.de manumiſ.teſta.l.Ariſt. Sed ꝯ hoc vr̃, ff.de ꝯdit.& demon.l.intercidit.Solu.ſi relinquitur capaci,qui poſtea efficitur ſeruus pęnæ,licet tandem reſtituatur in integrũ, nõ capiet relictum,quod erat funditus extinctum:ſed ſi relinquitur ñ capaci tp̃e mortis defuncti, & poſtea beneficio Principis fit capax,tunc capiet relictum;quia nunꝗ̃ fuit extinctum, rõ dr̃iæ patet,per l.qui res,§.area,ff.de ſol.vel dic ꝙ l.Ariſt. loquitur in condõnali legato,in quo inſpicitur tp̃s ꝯdõnis exiſtentis, vt ff.de leg. 1.l.cętera.§.j.Sed l.intercidit, loquitur in puro legato, ꝙ ex quo ſemel ſeruitute pœnæ erat abolitum,nũquam reſuſcitatur, arg. ff.de act.& obl.l.ſeruus effectus. Sed hæc ſol.eſt ꝯ textum d.l.intercidit, qui loquitur in conditionali legato: niſi dicat, quod ibi erat talis conditio, quæ erat conſumpta etiam quo ad ſpẽ, quia

nulla ſpes eſt, ꝙ ſeruus pęnæ reſtituat̃ natalibus,&Conſul fiat.&
facit, ff.ad Ter.l.j.ver.niſi forte.vbi videas,& no.hanc.l.†ad q.de
clerico ſeculari damnatū ad perpetuū carcerē Epi, ꝙ actiue &
paſſiue ſit inteſtabilis.vñ nec teſtm̃ facere pōt, nec ex teſtō cape
re,niſi alimenta,vt ff.de cap.dim.l.legatum.alimenta.n.capit na
tura,non perſona:qa non cenſet̃ pſona,ſed q̃dam nã eſuriẽs, &
4 facit,ff.de re iud.l.ſi victum.†Quæro, nunquid aliquis poſſit dã-
nari ad ppetuam cuſtodiã carcerũ,vel alterius loci?& videtur ꝙ
ſic,ſi ſit ſeruus,vel libertus,arg.ff.de manumiſ.te.l.Meuia.Sed ꝯ̃
a rium eſt verum,*a* quia iudices non pñt imponere extranea gña
pęnarum,de quibus nulla lex meminit,vt ff.de pę. l.aut damnũ.
ver.ſed animaduerti.vñ dicit ibi glo.no.ꝙ morituro nō pōt dare
iudex electionem mortis,ſed ipſe iudex debet eligere.Tene mẽ-
b ti.item no.hic *b* de pęna perpetui carceris, quod intellige in ſer-
uis,& libertis,non ingenuis,vt ff.de pę.l.capitalium,§.ſolent. qđ
hoc de iure ciuili:de iure cano. dic.vt extra,de hære.c.vt ꝯmiſſi.
5 ver.illorũ.lib.6.† Quæro,nũquid c̃dãnatus ad carcerẽ ſi moritur
c in carcere,dicat̃ criminaliter mori?& vr̃ ꝙ non: alioquin Eps̃ q
tulit ſententiã, efficeret̃ irregularis. Item iſta mors iudicio Dei
6 obuenit, vt not.Inſtr.de cap.dimi.§.1.†In ꝯtrarium vr̃:nam iſte
dr̃ mortuus in cruciatu,quia moritur ĩ carcere,vt ĩ.de cuſto,reo
7 l.1.† Quæro nunquid mors naturalis dicatur caſus fortuitus ? *d*
d & vr̃ ꝙ ſic, in l.fi.in prin.d,de iure dot. Sed ibi fortuitum eſt præ
decedere,naturale autem decedere.

ADDITIONES.

a Phi. D. Verũ, Quoniam carcer ex iuris ciuilis propoſito ad pęnam inuentus non eſt,ſed ad cuſtodiam tantum,vt l.aut dampum , hic alleg.in §.ſolent.& l.incredibile,C.de pęnis:vnde Ang.& Io.de Imo.in l.ſi quis mihi bona , §.1.ff.de acq.hære.dicunt carceri perpetuo damnatum,per iudicem laicum, inteſtabilem non effici & Alex.in l.2.ff.de pub.iu.& d.l.aut dampum , §.deniq;quoniam huiuſmodi pęna per laicum imponi non poteſt,ſ.ſeruo , & d.l.incredibile , C.de pęnis. fallit tamen in caſu.l.1.§.fi.C.de aleato.At iu.can.quod ſanguinẽ non nouit,contra ſtatuitur,vt c.quamuis.de pęnis.in 6.quid intelligas inter clericos, quoniam ſecus ſi clericus laicum punire debeat,iuxta ſingulariter dicta per Old.in conſi.88.Et adde quod perpetuo carcere condemnatus , publico iudicio damnatus dicitur,per Bar.in l.2.ff.de pub.iud.

b A.B.Item nota.hic.No.quod clericus damnatus ad perpetuum carcerem efficitur inteſtabilis.uide Do.Abb.in rub.de teſta.vbi refert ſe vidiſſe plura conſilia,pro,& dicit iſtam partem fore meliorem.

c A.B.Quæro,nunquid autem quis poterit damnari ad perpetuum carcerem , vide quæ dixi in c.a nobis.de poſt.

Cel.adde , an iudex eccleſiaſticus poterit damnare laicum ad perpetuum carcerẽ , quia quod poſſet clericum pena perpetui carceris damnare,non eſt dubium,ut in c.quamuis. extra. de pęn. & dic quod non , vt ſingulariter voluit Old. conſil.48. quem refert & ſequitur Rom.ſing. ſuo dccvj.inci. Tu ſcis , quod de iure ciuili. & hoc per Felyn.omnino in c.cum ſit.verſi.& adde.extra,de foro compe.

d And.Barb.An mors naturalis dicatur caſus fortuitus, Vide Bald.in tit.de pace Cōſtan.in uer.diuina uocatione,uide quæ dixi in c.fi.de his, qui filios occid.

LEX II.

1 *Fauor finitur,cauſa fauoris finita.*
2 *Gratiam in perpetuum non reaſſumit,qui ſemel demeruit.*
3 *Statuta quo ad intẽtionẽ ſtatuẽtis , potius fauorabilia q̃ odioſa intelligũt.*
4 *Prohibitio teſtatoris per hanc leg.eſt valida non ſolum cauſa expreſſa,ſed etiam tacite comprehenſa ex ipſius intentione.*

Si quidem. Seruus ꝓhibitus manumitti tanq̃ neceſſa-
rius filio, in obſequiũ pōt manumitti filio
mortuo.ſecus ſi tanquam male meritus:quia tunc nunq̃ pōt ad
libertatem perduci.h.d.No.quod inſpicitur cauſa,& ratio prohi
1 bitionis. † Item not.ꝙ cauſa fauoris finita,finitur fauor.& idem
a dicemus econtra,ꝙ finita cã odij,finitur odium:vnde ſi*a* mulier
non poteſt ſtare in ciuitate pp virum bannitum ex forma ſtatuti
mortuo viro ſoluta eſt a pęna , & poteſt libere ad ciuitatẽ reuer
2 ti. caſus eſt in hac. l. multum not. † Not.ꝙ qui ſemel demeruit
gratiam , in perpetuum non reaſſumit . Quęrit gloſſ.quid in du-
3 bio? & rñdet ꝙ potius præſumitur fauor quam odium.†Et facit
ad qō.ꝙ ſtatuta quantum ad intentionem ſtatuentis,potius,fauorabilia intelligantur,q̃ odioſa. v.g.ꝙ ſuccedat frater fratri excluſa ſorore. nã ſtatutum intelligitur fauorabile , licet fauor ſit cauſa odij.quod eſt no.ſecus in ſtatuto,quod excluderet filiam: quia aufert dominium filiæ in poteſtate,quod eſt odioſum, vt l. maximum vitium,ſ.de lib.pręter. & l. in ſuis,ff.de lib. & poſthu.
4 †No.iſtam.l.nam per ipſam probatur, quod prohibitio teſtatoris,q̃ cauſam prohibitionis debet hẽre,vt leg.& no.ĩ. pro emp.l. 2. eſt valida non ſolum ſi cauſa exprimitur , ſed etiam ſi tacitæ poteſt comprehẽdi ex intentione ipſius,vt hic vides. Item no.ꝙ prohibitio facta a teſtatore non finitur in primis perſonis : quia non finitur delictum,quod tene menti.

ADDITIO.

a And.Bar.unde ſi.No.quod ſi uxor prohibetur ſtare in ciuitate propter uirum bannitum, quod illo mortuo eſt ſoluta a pæna uide Bar.in l.Titia , §.uſuras.de leg.2. quod no.Ang.in l.cum eorum,de poſtula.

Quibus ex cauſis ſerui pro præmio libertatem recipiunt. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Præmium non meretur probant indicia,propter quæ venturus eſt ad torturam iudicis officio.*
2 *Probanti indicia ad torturam præmium non debetur.*

QVoniam. Serui , qui detulerunt dominorum
proprioꝝ interfectores, per pro-
priam ſñiam iudicis nō ipſo facto merent̃ præmium li
1 bertatis.h.d.no.† No.fidem remunerãdam. No. præ-
mium per ſententiam dandum.In tex.ibi,probationes.no.ꝙ ei,
2 qui refert,& non probat,nō debetur præmium.† Item no. ꝙ ſi
quis probauit indicia,propter quæ venturus eſt ad torturam iudicis officio,ꝙ iſte nō meretur pręmium.quia iſta probatio potius eſt facta officio iudicis inquirentis,quam per ipſum delatorem.Tene menti hunc tex.item not.quod ei non debetur præmium,qui falſo probat.

LEX II.

1 *Ciuitas ſi quid facit in alieno,debet ei ſoluere.*
2 *Malefactores habent iuſtitiari expenſis Reipublicæ.*
3 *Res publica tenetur conſorti domus dirutæ pro maleficio conſortis ad pretium pro rata.*
4 *Princeps ſine cauſa non debet quem priuare dominio ſuo.*

Serui. Seruus alterius,qui defert falſatorẽ monetæ, liberta
tem conſequitur,& dño fiſcus dat pretiũ ſerui. h. d.
1 † No.bene hanc l.in arg.valde not. ꝙ ſi ciuitas aliqua vult facere
2 foſſata per agrum alienum , ꝙ debet ei ſoluere pretium. † Item
3 no.arg.ꝙ expenſis Reip.debent iuſtitiari malefactores. † Item
a no.arg.*a* ꝙ ſi Reſpu.pp delictum vnius ꝯſortis deſtruit domum
cōem,tenetur illi conſorti,qui non erat culpabilis , ſoluere pretium partis ſuæ,facit.ff.de capti.l mulier in opus ſalinarum , & quod no.in l.1.in princ.ff.de iuſti.& iu.& ĩ.de deſerto.le.1.li.12.
4 Item no.hic,ꝙ Princeps priuat aliquem dominio ſuo: non tñ
gratis,& vide quod no.x.q.vlt.c.per principalem.& 19.diſt.ca.in memoriam no.hanc.l.multum argumentabilem.

ADDITIO.

a And.Barb.Item no.ar.Si debet dirui domus communis , debet offerri pretium alteri conſocio a fiſco vide quod not.in l.in venditione,§.1.ff.de bon.auth.iud.poſſ. & l.fundus,ff.loca.& l.in fraudem,§.quoties,ff.de iure fi. Bald. in l.1. §.diui.ff.ad Silla.

Cel. Adde omnino de hoc dicto Ant.Corſetum in ſing. ſuis in verſ. communitas. inci.duo fratres habuerunt,&c.

LEX III.

1 *Tranſigi poteſt de raptu virginis.*

1 Si quis. Collige in hac l.ꝙ † de raptu virginis poteſt tranſi
gi:tamen maleficium non remanet impunitum. h. d. valde ſingulariter.

LEX IIII.

1 *Militiæ deſertor poteſt a quolibet accuſari.*

1 Si deſertorem. Deſertor † militiæ, poteſt a quolibet accuſari.& ex hoc ſeruus conſequitur libertatem.h.d.

De ingenuis manumiſſis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Ingreſſus ſi non valuit,ea quæ ſunt collata monacho,conferenti reſtitui debent.*
2 *Contradictor debet eſſe iuſtus.*

SI ingenuum. Ingenuus teſtamẽto manumiſſus
non efficitur libertinus:& tamẽ te
netur manumittenti reſtituere,quicquid de eius domo,
1 vel eius cõtemplatione meruit.h.d.† Not.ex hoc arg. qđ
ea,quæ ſunt collata monacho,ſi non valuit ingreſſus,debeãt reſtitui conferenti.Sed ſi contemplatione monaſterij aliqua acq-
2 ſiuit debent ipſi monaſterio remanere.†In tex.ibi , ſi tamen iu-
ſtum contradictorem habes.nota tex.ꝙ contradictor debet eſſe iuſtus.& talis qui iuſta ratione facit ſe aduerſarium.

LEX II.

1 *Ingenuitas non præſcribitur.*
2 *Confiteri non videtur,qui recipit abſolutionem ab excommunicatione.*
3 *Veritas præualet opinioni.*

1 Ingenuam. Etiam ſi per mille annos qs ſeruiat,nō efficitur ſeruus.h.d. † No. ꝙ ꝯ̃ ingenuitatẽ
non præſcribitur.dicit tñ.gl.ꝙ ex longiſſimis ſeruitijs ſeruitus p̃
2 ſumitur.qđ tene menti.† Item hæc lex ar. ꝙ recipiendo abſo-
lutionem ab excommunicatione,nō videor me ꝯfiteri excom-
a municatum,niſi aliter conſtaret:nec videor *a* propterea confite
ri excōicatorem eſſe meum iudicem.ſicut hic recipiendo manumiſſionem non videor confiteri manumiſſorem eſſe meum
3 dominum,niſi quo ad quãdam pręſumptionem.† Item no. ex
hac l.arg.quod plus valet veritas,quam opinio.

ADDITIO.

a And.Barb.Nec videor.Vide Bal.in l.abſolutionem,inf.de re iudi.

LEX III.

1 *Conſilium ſapientis in cauſis iudex habere debet.*

a Si auiam. Natus ex *a* ingenua,lite pendẽte eſt ingenuus h.d.Vel ſic.Vitium litigioſi non officit libertati,

ADDITIO.

a And.Bar.Natus ex.Et vide D.An.poſt Hoſ.ad quid all.iſtũ tex. in c.j. de primice.

1 tati,h.d.† No.hic pulchra verba, ꝙ ſi cum peritioribus tractatū
a habuiſſes,facile cognoſceres. Et hic ſumitur *a* ar. ꝙ Iudex debet
habere conſilium ſapientis in cauſis,dic ꝙ hæc eſt perſuaſio, nō
neceſſitas, vt ff.de arb.l.qualem,in prin.& dicam ĩ.de ſen. & in-
terl.l.nemo.In tex.ibi ſolenniter.dicit gl 1.per ſententiam diffini
tiuam.& no expoſitionem huius verbi,ſolenniter.

ADDITIO.

a A.B.Et hic ſumitur.No.ꝙ iudex debet habere conſilium cum ſapiente, non tñ de neceſſitate iuris,& an poſſit habere conſilium cum aduocato partis aduerſæ? dic ꝙ ſic,ſi non eſt deliberatiuum.vide Bal.in l.placet,ſup.de Epi.& cle. Celſus. Adde Lanf.de Oria in c.quoniam contra falſam,§.interlocutiones.nu.10. verſ.dubitatur.extra,de proba.

LEX IIII.

1 *Teſtamentum capti in bello poſt mortem Imperatoris valet,& ratio.*

Cum cognatum. Captus in guerra duarum ciui
tatum non efficitur ſeruus, &
ideo non redit poſtliminio,ſed retinet natiuā ingenuitatem.h.d.
tex.cum gl.idem eſt,qñ aliqui capiunt̄ in bello, qđ mouet̄ inter
aliquos Duces,vel Reges. Fallit in Rege Romanorū, & in ſum-
mo Pontifice:quia proprie hi hoſtes ſūt, vt ff.de cap.l. hoſtes.&
1 no.per Inn.in c.ſicut,de iur.†Quid ſi Imperator indixit bellū, &
mortuo Imperatore gens ſua capit aliquē ex hoſtib. demum il-
le in captiuitate fecit teſtm̄,q̄rit̄ an valeat? & vr̄ ꝙ ſic, quia mor-
tuo Imperatore bellū non durat amplius,nec indictio belli. iſta
qō fuit de facto tempore Imperatoris Henrici in perſona Berga
mi de Martiano comitis: & fuit qō ardua, quia ille nobilis erat
multū diues, iſte deceſſit in carcere Piſarum poſt mortē Impe-
ratoris p̄dicti,& fuit captus mortuo Imperatore nā ſi in vita Im
peratoris fuiſſet captus,nulli dubium eſt, ꝙ fuiſſet ſeruus hoſtis,
& non potuiſſet teſtari, ff.de capti.l.in bello,§.codicilli.

LEX V.

1 *Diffamari quid ſit.*
2 *Diffamatio & fama differunt.*
3 *Ventilari eadem apud ſucceſſorem debent,quæ apud prædeceſſorem ventilanda erant.*
4 *Citatio quando fit viua voce,vocitatio interuenire debet.*
5 *Terminus ad agendum,interdum alicui ſtatuitur.*
6 *Inuitus agere quis compellatur.*
7 *Termini aſſignatione præterita,an quis ad agendum admittatur.*
8 *Sententia contra infamantem qualiter formatur.*
9 *Cridæ & proclamationes publicæ,quare fieri ſolent cum termini aſſignatione.*
10 *Termini aſſignatio ad probandum fit ſine libello.*

a Diffamari. *a* Diffamanti alienum ſtatū terminus aſſi
gnatur ad proponendū, & ꝓbandū de iu-
re ſuo: quo non probante imponit̄ ei ſilentium, ne vlterius infa
met,vel inquietet; qui ſi non paret ſñīæ, mulcta afficitur. h. d.
1 no.† In tex.ibi,ſeu errore, ſeu malignitate.no.ꝙ interdum qs ali
quem diffamat errore,interdū dolo,& diffamare eſt, vel in vul-
go prædicare, vel coram iudice diffamare,ēt nō in figura iudicij
vt hic,quod eſt no.ad ſtatutum Peruſinum,qđ loquitur de diffa
mantibus aliquem:tex.tñ vr̄ dicere,ꝙ ēt in cętu vr̄ qs infamari,
dum tñ infamandi cā dicatur,ēt ſi coram paucis quis diffamet̄,
2 vt ff.de iniu.l.item apud.§.ex his apparet. † Et not. drīam. nam
aliud eſt diffamatio,qñ inimicus infamat ſuū inimicum, aliud
b eſt fama.dr̄.n. duplex fama.*b* vno modo,i.vox publica de aliquo
alio modo.i.ſtatus ſuæ exiſtentiæ primum eſt de perſona, ſecun
dum in perſona. Item not. ꝙ ab inimicis naſcitur diffamatio ut
hic,ſed fama non, vt ff.de adul.l.miles,§.pe. Et ideo teſtis in cau-
ſa criminali debet caute interrogari de origine famæ, & de con
iecturis,vt no.ff.de quæſtioni.l.de minore,§.tormenta p Bar. In
tex.ibi,præſidem vnum atque alterum.no.ꝙ ſucceſſor dr̄ alter.
3 †Item no.apud ſucceſſorem ventilari & proſequi, quæ apud p̄
deceſſorem erant ventilanda & proſequenda.ēt iudicio nondū
4 inchoato.† In tex.ibi,vocitaſſe.no.ꝙ qñ citatio *c* fit viua uoce ad
c domum alicuius,debet interuenire vocatio.i.alta voce locutio.
d vt quilibet aſtans valeat audire:tex.eſt hic not.in tex.*d* ibi, ſi de-
fenſionibus ſuis confideret.no.formam citandi aliquem. cito
te vt compareas,ſi de iure tuo confidis.Simile not.ſ̄.ſi māci. ita
fue.aliena.ne proſtit.l.ea quidem.in tex.ibi,ne de cetero.no.for
mam ſñīæ & ſilentii perpetuo imponendi.& vide qđ no.ff.de li-
be.leg.l. Aurelius,§.centum.in tex.ibi, in eadem obſtinatione.
No.dici obſtinatum illum,qui non paret rei iudicate.Not. qūo
fit executio ɔ̄ eum,cui eſt ſilentiū impoſitū, vel in alijs factis ne
gatiuis qa ſi venit ɔ̄, punitur. Item tenetur ſatiſdare de non ve-
niendo ɔ̄,& iſto modo fit executio ĩ oībus factis negatiuis,ut ff.
de dam.infe.l.a quo fundum, & ff.ſi ſer.vend.l.harum.& l.egi.&
5 ff.de nou.ope.nun.l.ſi prius.† Expedito tex.venio ad glo. & præ
mitto,ꝙ interdum ſtatuit̄ terminus alicui ad agēdum, vt hic. &
ĩ.qui accu.non poſ.l.ſi ea.interdū ad faciendū oēm ſuā defenſio
nē,vt ff.de re mil.l.3.§.ſi ad diē.interdū ad aliquem certū articu
lū,interdū gñal̄r ad cām, vt no.Inn.de offi.dele.c.ɔſuluit. Et cō-
clude,ꝙ interdū terminus aſſignat̄ ad iudici ingreſſum.interdū
ad progreſſum.interdum ad egreſſum.i.ad terminū litis.item in
terdū ſtatuit̄ terminus p iudicem, interdū p legem, tam cōem,q̄
municipalem:nam non licet venire ɔ̄ id,qđ lex municipalis diſ-
ponit,vt ff.de decre.ab ord.faci.l.fin. Et drīa eſt:quia ɔ̄ ſtatutum
iudicis pōt mora purgari,niſi tranſiuerit in rē iudicatam p ſentē
tiā diffinitiuam, vel per impoſitionē ſilentij factam p interlocu
toria,cā cognita latam,vt ff.de accuſa.l.Titia. & not.ff.de optio.
leg.l.mancipiorum. Sed ɔ̄ terminum legis municipalis, vel cōis
iuris excluſiuum,non dat̄ reperatio,niſi probetur impedimentū
vt ĩ.de adul.l.ob commiſſa.& ff.ad Trebel.l.facta.§.ſi quis bono
rū vbi dicit Iaco. de Are.ꝙ fortior eſt excluſio termini legalis,q̄
6 repudiationis.† Deinde opp.dr̄ hic, ꝙ quis inuitus compellitur
agere.ɔ̄,ſ̄.vt ne inuitus:in rubro & nigro.Sol.nemo inuitus cō-
pellitur agere,niſi ſe aſtrinxerit ad agendum expreſſe.vel tacite.
e Sed ille qui diffamat,*e* aſtringit ſe tacite ad agendū,quia diffama
re eſt ad iudiciū prouocare.tex.eſt hic no.Scdo op.dr̄ hic,ꝙ ɔtra
non agentē fert̄ ſñīa diffinitiua: ſed hoc eſt falſum,quia lis non
erat cōteſtata, &c.vt ff.de iu.l.& poſt edictū.Nam.iudicium dēt
ſolenniter incipere p ɔteſtatiōnē, & ſolēniter diffiniri p diffiniti
uam,non per interlocutoriā,niſi eſſet caſus, in quo poſſet dupli
citer ꝓcedi.ſ.de plano, & extraordinarie; quo caſu ſi actor dixit
ago,non in modū libelli,ſed ſimplicis petitionis, pōt procedi de
plano,ſi aūt ordinarij,ſecus ad hoc induco glo.ſingularē,q̄ non
eſt alibi,ff.ad l.Aqui.l.proinde.la 2.in fi.glo.Sol.huius ɔ̄rij timore
eſt hic vna opi.ꝙ lis fuit cōteſtata,& lata diffinitiua ɔ̄ non probā
tem,& iſta lectura procedit ſine ſcrupulo. Alia lectura eſt,ꝙ hic
non fuit lata diffinitiua,ſed interlocutoria,quia diffamatus ĩtra
terminū non egit;& ideo iudex ꝓnunciauit eum de cętero non
audiendū. Nā ɔtumaci iuriſdictio denegat̄, vt no.ff.ex qb.cauſis
7 maio.l. ſed & ſi per p̄torem.§.ſed & ſi dum decreto.† Modo hic
f quæro *f* vnum; vtrum poſt aſſignationem termini qs admittat
ad agendū? Rñ.ſic anteq̄ iudex ſibi ſilentiū imponat poſtea non
& an a dicta interlocutoria poſſit appellari, dic vt in d.l. Titia.&
ibi no.ꝙ ſic,licet verus cōtumax in nō veniēdo nō appellet;tñ ſe
cus in vero contumace in agēdo, qđ eſt no.dignū,& rō drīę eſt,
qa cōtumax in nō agēdo vr̄ diffidere de iure ſuo,nō tñ renuncia
re;& iſta eſt q̄dā præſumptio iudicis,nō tñ ſtatutæ legis,ſed ɔtu-
max in nō veniēdo ſe facit a iudiciorū copia alienū, vt ſ̄.de iud.
l.ſancimus.ſcias tñ,ꝙ verus cōtumax qñq; audit̄ in prin.appella
tionis,ſed non in fine;qñq; eſt verus cōtumax,ſed nō expreſſus,
vnde appl̄o eſt introducēda,& poſt lit. ɔte.vel quaſi;ſi allegatio
cōtumaciæ diſcutit̄,tanq̄ exceptio peremptoria appl̄onis. qñq;
non auditur,nec in prin.nec in fine, vt quia eſt expreſſus contu-
max,& ſic appellatus habet exceptionē declinatoriam appl̄onis
cum poſſit ſtatim ꝓbare. Iſte igitur cōtumax nō pōt appl̄onem
introducere. & poſito ꝙ introduxerit, ad huc in fine cauſæ ſuc-
cumbet, qa ex vera, & expreſſa cōtumacia orit̄ ɔ̄ contumacem
duplex exceptio.ſ.declinatoria:& peremptoria.& ita dēt intelli-
8 gi.qđ no.in c. ſi ante.de dolo & contu.in cle.† Modo q̄ro quali-
ter format̄ ſñīa, ɔ̄ infamentē? Rñd. ne de cætero infamet; certe
per hoc non eſſet plene conſultum diffamato,quia nō eſſet uia p̄
cluſa agendi ſine diffamatione, & ideo lr̄a dicit, ꝙ iudex dēt pro-
nunciare, ne de cætero inquietet̄.qđ idē eſt,qđ imponere perpe
tuū ſilentiū ſup diffamatione & ipſa cā.de hoc p Inn.extra q ma.
ac. poſ.c.cum in tua. Sed nunquid iudex pronunciauit diffama-
tū eſſe liberū? Rñdeo nō;quia non ꝓbauit de libertate ſua,vt no.
Io. 11.q.1.c.Chriſtianis.& alle.de lib.cau.l.diui fratres. de hoc p
Inn.extra qui fil.ſint leg.c.cauſam.Item diffamatus non petit ſe
pronunciari liberum;ergo cum ad hoc non ſit actū,non pōt fer
ri ſñīa,vt ff.de fideicom.li.l.fin.bene tñ fuit actum ad hoc,vt ter-
minus

ADDITIONES.

a Diffamari.ad huius l. intellectum vide quæ habes per Bald. & ibi dixi poſt eum, in l. Titia,ff.de accuſa.& authen.ad hæc,ſup.de vſu.verſi. quæro etiam nunquid, arg.in §.1.in Auth.qui.mo.natu.effi.leg.

b A.B.Duplex fama.Quotuplex ſit fama, vide quod.not.in l.1.ex quibus cau. infa. irrog.

c A.B.Nota,ꝙ quando citatio.Not.quando nuncius citat ad domum,debet vocitare,vt quilibet aſtantium valeat audire.Idem dic in accuſatore.c.euidentia,de accu.in verſi.clamore accuſatoris.

d A.B.In tex.No.quod citatio poteſt fieri ſub conditione intrinſeca,vt eſt gl.ſing.in præalleg.l. ea quidem.

e A.B. Sed ille, qui diffamat.Not.quod diffamare eſt id iudicium prouare.& ſic facit iſte tex.quod excommunicatus poteſt petere,ꝙ imponatur terminus,ei qui eū extra iudiciū diffamat.facit quod not.in c.intelleximus.extra de iudi.

f A.B.Modo hic quæro.No.quod verus contumax auditur in appellatione, quod ꝓcedit quando eſt contumax in non veniendo,ſecus quando eſt contumax in non agendo,quod eſt no.dignum.idem.dicas,ſi in continenti uenit, quia tūc appellatur,vt l.diuus,ff.de in inte.reſt.idem ſi eſt contumax in non exhibendo,l.creditor §.iuſſus,ff.de appel.idem dicas,quando eſt verus contumax & euidens, alias approbauit tex. Hoſt.in l.properandum,§.ſinautem reus,ſup.de iud.idem ſi dubitetur, an ſit verus contumax, quia Index poteſt deferre appellationi.idem dicas, ſi eſt contumax a lege,& ab homine,puta quia citatus per diſpoſitionem legis,quia tunc poteſt appellare,licet ſit contumax,glo.or.in cle.ſi ante de dolo.& contu.idē die in muliere,quæ ſi citatur,& non comparet,poteſt appellare.ita dicit Ang.in l. vbi exigitur,ff.de eden.ar. illius gl.
Celſ.adde iſtum in l.properandum,§.ſinautem reus.nu.5.ver.vlterius nota, quod uerus contumax,ſup.de iud.& dixi in additio.ad colle.poſt eum in c.1.num.9.in uerſi.fructus bene appella.extra de li.non conteſtata.

minus aſſignaret diffamanti, implorato ad hoc officio Iudicis:
ſuper hac tñ petitione nō oportuit litem conteſtari,quia talis pe
titio tendit ad pręparationem cauſæ,vt no.ff.de inter.ac.in ru. Et
no.hanc inter locutoriam fieri poſſe,abſente altera parte:tñ legi
time citat, nam licet quis ſit contumax ad agendum,tñ debet ci
tari ad ſnīam:& dico ꝙ ſolenniter eſt citandus per tria edicta,ga
agitur de pleno præiudicio,vt hic colligitur ex litera,quæ eſt val
9 de not.† Vltimo nota arg.ad q.de ſcholari. nam cum habeat de
neceſſitate diſcedere,& redire ad partes,vt maleficijs hominum
obuietur.fiunt cridæ,& proclamationes publicæ, cum termini
aſſignatione,& ita ſeruatur cōſuetudo.Sed pone quod creditor
dicit ſcholari, ſatiſda de iudicio ſiſti,& iudicato ſoluendo in tuo
foro, nunquid ſcholaris teneatur ſatiſdare? Reſpondeo ſic, eo
modo, quo poteſt,uel iuratoria cautione,vt not.ff.de iudi.l.1.§.
pen.& eſt ſpeciale, ꝙ ſuo nomine conuentus ſatiſdat iudicatum
ſolui,quia fit quodammodo ſuſpectus propter receſſum,de do
lo.vel dic ꝙ non cauet,niſi de iudicio ſiſti, vt d.§.pe. Inſt.đ ſatiſ.
§.ſed hodie.& conclude,ꝙ cauſatiua ſuadente æquitate neceſſi
tatiue quis compellitur agere, non pręciſe. Extra Oppo. de l.1.
per totum.j.commi.vel epiſtolas. Sol. iſta non eſt nuda contu-
macia, cum fiat cum cauſæ cognitione. Item in l. noſtra eſt v-
num mirabile,actor.ꝙ reus prius introducit cauſam quam.cō-
tra l.pure. in fi. ff.de excep. doli. Sed reſpondeo quod diffamare
eſt ad iudiciū prouocare:& ideo reus iam eſt prouocatus ad cau
10 ſam: & ſic non ob.contrarium.Item no. ex hac l.quod aſſigna-
a tio termini ad probandnm a fit ſine libello,quod & alias contin-
git.ſ.quando neutra partium vult libellum offerre,ſed armis,&
virib. de facto litigare, vt l.liberis,§.vlt.ff.de libe.cauſa.& not.p
Inn.extra,de proba.c.in præſentia.

ADDITIO.

a Cel.Aſſignatio termini ad probandum.adde Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra
falſam.§.confeſſiones.num.12.ver.quæro iuxta commiſſa.& ꝙ ibi poſui in addi.
ad ipſum in ver. terminus ſtatuitur.extra,de prob.

LEX VI.

1 *Dominia rerum quæri ſolent vero titulo præcedente.*

1 Scientis. Siens liberum non pſcribit. h.d.In text.ibi,non
pcedente vero titulo.Not.†quod rerum domi-
nia quęri ſolent præcedente vero titu.& ſic duo not.ex iſto text.
primo,ꝙ præſcriptione longi tpis acquiritur dictum dominium
rei immobilis.Secundo,ꝙ iſtius dominij cauſa eſt magis titulus
& traditio,quam temporis,licet non fiat ſine tempore.

LEX VII.

1 *Liti renuncians non fatetur.*

Si te. Si natalium veritas tenetur, renunciatione litis facta
1 ab aduerſario,non augetur effectus.h.d. † In text.ibi,
probationem not.quod ille,qui renunciat liti, non fatetur, licet
ſibi præiudicet.tex.eſt hic multum ſingularis.

LEX VIII.

1 *Legati nati dicuntur, qui occaſione Eccleſiarum ſunt legati.*
2 *Tranſactio vnius alteri non præiudicat.*

Ingenui. Ingenuum natiuitas facit:manumiſſio liberti-
num, ēt ſi expreſſe agatur ꝙ ſit ingenuus.h.d.
Not.aliquid fieri poſſe naturaliter,quod non poteſt fieri per pa-
ctū. Item no.ar.ad ſtatuta,quæ dicunt ꝙ Doctores habeatur p
1 originarijs ciuibus: nam iſta fictio non eſt veritas. † Item nota
ſimile huic legi in legatis: nā aliqui dicuntur legati nati, q ſunt
legati occaſione eccleſiarum ſuarum:quidam dati ſiue cōſtitu
ti,qui ſunt legati ratione perſonæ.& a ſimili poteſt dici,ꝙ eſt du
plex iuriſdictio.ſ.nata,quę competit alicui ratione territorij: &
data, quæ competit alicui ratione perſonæ, ſeu priuilegij perſo-
2 nalis,vt no.Dy.in l.ergo.ff.de acq.rer.do.†Item no.ꝙ tranſactio
vnius,alteri non præiudicat.Nunquid ſuper ſtatu poſſit tranſigi
Dic vt not.in l.fi.ſup.de tranſac.Vel dic ꝙ aut ſtatus continet ne
ceſſitatem, vt matrimonium,& monachatio,& non poteſt trā
ſigi: aut non continet neceſſitatem, tunc poteſt tranſigi,vt ff.de
infa.l.quoniam. Item no.hic de verbo,aſſignat.

LEX IX.

1 *Filius libertinæ melior eſt matre.*

Alibertina. Qui naſcitur ex libertina,ingenuus eſt, &
ſi capitur ad hoſtibus,& reuertitur, habet
1 ius poſtliminij. hoc dicit.No. † meliorem naſci filium,quam ſit
mater.

LEX X.

1 *Nomina ſunt inuenta ad recognitionem hominum.*
2 *Matrimonium eſt ſacramentum, & omne ſacramentum eſt res ſenſibilis.*

1 Ad recognoſcendos. Nomina † hominum
ſunt inuēta ad recogni-
tionem eorum, & celatio nominis non officit veritati.h.d. Per
voces etiam recognoſcimus rerum quidditates.i.ſubſtantias,&
qualitates.i.accidentia.& circumſtantias a proximis,vel remo-
tis,& generaliter mentem loquentis.nam vt ait Caſſiodor. nul-
lū eſt maius mentis teſtimonium,q̄ qualitas conſpecta verborū
& quędam ſunt,quæ ſine voce fieri nō poſſunt,vt matrimonū,
ff.de.regu.iur.l.nuptias.& inf.de præſcr.30.ann.l.cū notiſſimi,in
prin.& hoc inductum eſt ab eccleſia ad vitandum periculū ani-
2 marum,ſecundum Inn.vel ſecūdum alios, † quia matrimoniū
eſt ſacramentum,& omne ſacramentum eſt res ſenſibilis.

LEX XI.

1 *Locare operas ſuas in perpetuum an quis poſſit.*

Si veſtram. Locando operas ingenuus nō efficitur ſer
uus,tamen debet ſeruire.ideſt operari.hoc
1 d.nunquid† autem quis poſſit locare operas ſuas in perpetuum
alibi formatur,& ſoluitur.

LEX XII.

1 *Violentia ſtatum non eripit.*

Ad mutandum. Plagio abductus ſtatū nō mu-
tat.hoc dicit. † No. qđ violētia
ſtatum non eripit.

LEX XIII.

1 *Dicens ſe dominum directo, & ſuccubuit, poteſt poſtea ſe vtiliter dominum dicere.*
2 *Allodium eſt dominium directum, vel vtile.*

Ingenuum. Qui egit de ingenuitate,& ſuccubuit,pōt
1 poſtea de libertinitate experiri. h. d. † Ex
hoc no.ar.ꝙ ſi quis dixit ſe directo dominū,& ſuccubuit,poteſt
poſtea dicere ſe vtiliter dominum,ſicut qui egit rei vend.poteſt
poſtea agere publiciana,vt ff.de eui.l.minor,§.j.item eſt argu. ꝙ
qui vendicauit rem tanquā proprietarius,& ſuccubuit,poſſit po
ſtea ꝯ eundem ēt ſuum dñm tanquam feudatarius experiri. ita
dicit gl.not.hic Conſidera tñ,ꝙ ſi vaſallus egit ꝯ dominū ſuum
tanquam proprietarius,& commiſit felloniam in fidelitate, de-
bet carere feudo, non ipſo iure ſed per ſnīam,quæ debet ferri p
pares curiæ, cum ſit quæſtio inter dominum, & vaſallum: non
lata igitur ſententia priuatiua,gl.eſt vera.Sed lata ſnīa per pares
curię,gl.eſſet falſa,nō enim hic generatur pręiudicium ratione
ſolius contrarietatis.ſed rōne infidelitatis,vt in ca.1.§.ſi vaſallus
ſi de feu.fue.cōtro.& ibi dixi. Si vero vaſallus egit ꝯ extraneum
non habentem cauſam a domino,tunc glo.eſt ſimpliciter vera
2 & no.† Item not.hic de allodio.Eſt autem allodium a dominiū
a directum,vel vtile,quod non eſt ſub alio conſtitutum, quod iu-
re hæreditario tranſmittitur,maxime ad ſuos hęredes.Feudum
vero eſt beneficium ſub domino conſtitutū in re immobili, vt
dixi in euidentialibus feudorū.Item eſt hæc l.in ar.ꝙ per aſſum-
ptionem extremorū non renunciatur medijs.eſt.n.extremū in-
genuitas,medium aut.i.medius ſtatus,eſt libertinitas,vt ff.de in
ſtit.& iur.l.manumiſſiones,& iſtud notabile eſt ſatis pulchrum.

ADDITIO.

a Celſus.Eſt autem allodium.Adde quid ſit allodium,& res allodialis:& quibus,&
quo iure competat Guil.de Cu.in l.ſi familiæ. nu.1. & quod ibi poſuit in add.ad
ipſum in verſ.feuda allodia,ſup.fa.erc.& Pau.de Caſt.conſ.161.in princ. & iſtum
in c.2.3.in tit.ſi de feu.fue.contro.in vſi.feu.

LEX XIIII.

Statui. Etiam per titulum fauorabilem,ſtatus non amitti-
tur.h.d.

Communia de manumiſſionibus. *Tit.xv.*

LEX PRIMA.

1 *Seruus ſine domino eſſe non poteſt.*
2 *Iugo liberatus poteſt ſua authoritate quo vult abire.*
3 *Inquietatus iniuſte poteſt proponere Iudicis officium, ne de cætero inquiretur.*

SAncimus. Si vnus habet proprietatē, alter vſum-
fructum.aut vterque manumittit, &
manumiſſus pleno iure fit liber,& quicquid acquirit,ſibi
acquirit.h.d.Si autem ſolus pprietarius manumittit effi-
citur liber, tamen quamdiu durat vſusfructus.fructuario ſeruit
vt ſeruus,& ea quæ ſibi quęrit,ad hæredes tranſmittit.Si autem
vſufructuarius ſolus manumittit, aut contemplatione pprieta
rij,& cedit proprietario, aut contemplatione manumiſſi gratiā
in ipſum conferendo,quod in dubio præſumitur, tunc non effi
citur liber,ſed ſeruitus ſua habet quandam intercapedinem,ga
donec durat vſufr.nemini ſeruire tenetur, quaſi dormitante in
terim ſeruitute,vnde dicit Azo,quod ſeruus remanet in quadā
laxitate,& exoneratione,& quod eſt quædā manumiſſio ano
mala & irregularis,vt ipſe eleganter not.in ſumma huius tit.&
1 h. d.hæc l.vſque ad §. illud quoque. † In text. ibi ſine domino.
no.ꝙ ſeruus non poteſt intelligi eſſe domino, & eſt argum.ꝙ
monachus non poteſt eſſe ſine monaſterio,nam & ſi non ſit ei
determinatus locus,habetur monaſterij loco ipſa profeſſio re-
gularis,& eſt monachis proprie.In tex.ibi,pleno iure not. quod
quædam eſt libertas pleno iure,quædam non pleno,& eſt ſimi-
le in exemptione a iuriſdictione Papę,quia quędam ſunt exem
uti pleno iure,quidā nō,& iſta eſt bona ſimilitudo,quia exēptio
2 eſt quædā libertas.† In tex.ibi,quo maluerit.no.ꝙ liberatus a iu
go poteſt ſua authoritate quo vult abire.Et idem ī monacho li-
centiato ab Abbate, qui poteſt ſibi eligere aliud monaſterium
ſine Abbatis licentia. In text. ibi, gratias agendo. not. inſpici
eum cui quis gratiam facere voluit.ſic dicimus, ꝙ inſpicimus
3 vtrum Papa voluerit facere gratiam eccleſiæ, an perſonæ. † In
tex.ibi,

tex.ibi,inquietem teneat.no.ꝙ ille qui inquietat iniuſte, pōt ꝓ-
ponere officium iudicis,ne inqetetur.Et eſt arg. ad ſubditos , vt
l.cum ſcimus,§.caueant.inf.de agri.& cenſi.lib.11.

ADDITIO.

a And.Bar.in tex.ibi inquiete.No.quod ille qui iniuſte inquietatur,pōt ꝓponere of-
ficium iudicis,ne inquietetur,arg.tex.& no.per Bal.inf.qui bo.ced.poſſ.in l.3.

---

1 *Filius exiſtens in poteſtate patris procurator eſſe poteſt.*

Illud quoq; Poteſt pater & mater ꝑ filium & filiam
per iudicem,vel aliter , ſeruū manumit-
tere.h.d.in text.ibi , ſiue apud iudicem. Not. ꝙ fœmina poteſt
eſſe procuratrix in iudicio iuriſdōnis voluntariæ In tex.ibi , pe-
ne omnib.not.ꝙ ſublata eſt dñia emancipationis & patriæ pote
1 ſtatis fere in omnibus.† Item no.ꝙ filius in poteſtate poteſt eſſe
procurator pr̄is.Item no.hic ſpāle,ꝙ pr̄ manumittit per filium,
quia ipſa natura recipiunt functionem pater & filius.facit quod
no.in l.2.ℑ.qui æta.lib.x.vbi dicit glo.not.ꝙ domus habitationis
a patris,intelligit eſſe dom⁹ habitationis filij.In tex. ibi peculiare *a*
eſt.i.proprium,ſeu propriæ pertinens.Simile dicimus.iſte popu
lus eſt peculiaris eccleſiæ ideſt immediate ei pertinens.

ADDITIO.

a And.Barb.In tex.ibi peculiare.Quis dicatur populus peculiaris.no.ꝙ audiui,quod
Rex Siciliæ interrogauit aliquis Doc.quis dicatur populus peculiaris,& fuit ꝑ eos
reſponſum,ꝙ dicitur ille,quem Princeps de multis elegit.ut populus Iſrael,q. fuit
electus ab omnibus nationibus in peculiū Dei,puta erit mihi in peculiū populus
Iſrael,vt habet Decut.9.c.tu habes hic tex.& Bal.licet non fuit alleg. ꝙ bene no.
uide D.Pe.in c.2.de ſer.facit ſimile quod dicimus,quod omnes dies ſunt domini
tamen dies dominicus dicitur dominicus,ut in c.1.de fer.

LEX II.

1 *Feudum poteſt concedi infanti,& ratio.*
2 *Dominus debet ſuam ciuitatem ampliare.*

Si quis ſeruo. Poteſt manumitti tam in eccleſia quā
apud iudicem,vel in teſtō ēt infans &
1 ignorans,vt ſit ciuis Romanus.h. d.† Et idem dicimus *a* in feu-
a do,ꝙ poteſt feudum concedi infanti,qa feudū magis accedit be
neficio q̄ ↄ̄ctui,vt in ca.1.§.perſonā.ꝑ quos fiat inueſt.& ꝑ quos
recipi.coll.x.Nec ob.qđ non poſſit iurare fidelitatē: quia iur̄m
fidelitatis non eſt de ſubſtanti inueſtituræ,ſed de conſecutiuis,
vt habes ſimile in cautione de vtendo & fruendo arbitrio boni
viri.vt no.in l.1.ff.de vſufr.In text. ibi , ſiue in eccleſia.not.ꝙ va-
let ſeculare officium in eccleſia ad qualecunque tribunal.& hoc
ideo,quia reſpicit pietatem alias ſecus,ut not.Io. And. in Nouel.
1 extra,de iud.in rub.† In tex.ibi,ampliandam.no.ꝙ dominus de-
bet ſuam ciuitatem ampliare.non minuere.Item no.ꝙ liberi ho
mines faciunt ciuitatem,non ſerui.

ADDITIO.

a Et idem dicimus.No.infanti poſſe concedi feudum.idem dic in emancipato,vide
Bald.in l.iubemus,alias l.pe.inf.de eman.lib.an poterit eſſe miles. vide quod no.
in l.fi.ſup.de teſta.mil.an poterit ſibi concedi beneficium. Vide Bal.in l.2.inf.ſen.
reſcin.non poſ.& c.1.per quos fiat inueſt.10.colla.

LEX III.

1 *Concubina ex illicito concubinatu , qualiter libertatem conſequatur &
eius filij.nu.2.*

Si quis. Ancilla retenta in concubinā vſq; ad exitū vitæ
dñi,conſequitur libertatem: niſi dñs de ea aliter
diſponat,vel niſi dominus habeat vxorē;qa illicitus ↄcubinatus
1 præmium non meretur.h.d.† Not.in hac l.ex licito concubina-
tu concubinā præmiari;videlicet vt mors dñi ſit ei' libertatis ex
2 ordium,ac etiam liberorum.† Et not.mirabilem caſum,& mo
dum legitimandi ſpurios.certum eſt enim , ꝙ dicti liberi erant
ſpurij,quia matrimonium non poterat cadere inter dominum
& ancillam:ſed morte domini efficiuntur liberi , & per conſe-
quens legitimi.Conſidera tex.nam non facit mentionem de le
gitimatione,ſed de ſola libertate.Item no.hic arg.ad prouerbiū
quod dicit,ꝙ mortuus aperit oculos viuentis.

De liberali cauſa. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Contra factum proprium quis poteſt venire,& in quibus caſibus.*

Rem quidem. Pater poteſt venire ↄ̄ factum
ſuum illicitum, & inhoneſtū,
in fauorem filiorum,qui nō potuerunt per patrem affi
1 ci iniuria.h.d.† Not.quem poſſe venire cōtra propriū
ↄ̄ctum,qui ipſo iure non valuit.Et vtrum quis poſſit venire ↄ̄ fa
ctum ſuū,eſt via brocardia.dic,vt plene no.ff.de adopt. leg. poſt
mortem.& ad ſołonē huius brocardi,coniūge ſolutiones ↄ̄rias
huius gl.nam aut in libertate,aut in alijs.Secūdo caſu,aut nomi
ne alieno,& licet:aut proprio,& tunc aut fuit factum ↄ̄ legem
& idem,aut præter legem.& ſi quidem fuit ↄ̄ctus ipſo iure nul-
lus quo ad rem,& obligationē,& idem,aut quo ad rem, ſed nō
quo ad obligationem:tunc,aut inter ſcientem,& idem , aut in-
ter ignorantem,& tunc non licet venire contra factum ſuum.
Deinde quære,& ſolue,vt in gl.quæ eſt no. Et conclude , ꝙ tri-
plici modo venit quis ↄ̄ factum ſuum primo,quando ipſo iure
non tenet,ſecuudo,quādo quis agit nomine alieno tertio,liber
tatis fauore.Adde quartum,ff.ſol.mat.leg.2.§.ſed vtrum.Adde
ꝙ qñque aliquis non venit contra factum ſuum,licet de iure nō
teneat,vt l.cum dominus,§.filius,ff.de pecu. leg. dicit Iac.de A-
re.no.quod quis faciendo de facto , tamen ſi non de iure faciat ,
ſibi præiudicat.

LEX II.

1 *Cauſa proprietatis non eſt cauſa liberalis.*

Si ij. Sententia lata ſuper proprietatem non officit libertati.
rō eſt, quia iudicatum eſt de proprietate , non de ſtatu
1 inter dñm,& ſeruum. h.d. † Et ex hoc *a* no.ꝙ cā proprietatis nō
a eſt cauſa liberalis,& no.hanc l.in arg. ꝙ ſi inter duos nobiles cō
tenditur de iuriſdōne alicuius caſtri,hoc non pręiudicat populo,
qui non interfuit tunc cauſæ,quia res inter alios acta,&c.niſi for
te vniuerſitas ſciebat cauſam de ſe agi:quod non placet, quia n̄
poterat prohibere,& ideo conſulo, ꝙ ipſa vniuerſitas citetur ad
cauſam,vt ff.de re iud.l.ſæpe,illud non puto expedire, ꝙ libellus
offeratur contra vniuerſitatem,quia venit acceſſorie, & nō im-
plicite,cum ſententia ſit ſubiectum iudicij.

ADDITIO.

a And.Barb.Ex hoc.No.quod licet duo litigent de dominio illius terræ,non præiudi
cat illi terræ,quod inter illos actum eſt,uide do.Abb. in cap. ad probandum,de re
iud.ubi hoc recitat.

LEX III.

1 *Proteſtatio nihil operatur,quæ non fulcitur ratione iuris.*

Si liber homo. Homo liber ↄ̄hendo contubernium
cum ancilla,etiam ↄ̄ proteſtationem
1 domini,non efficitur eius ſeruus.h.d. † No. proteſtationem nil
operari,quando iuris rationibus,non fulcitur,gl.dicit, ꝙ contra
rium eſt de iure Longobardo , quia ſi in coitu reperitur aliquis
cum ancilla,fit ſeruus domini viuente ea.

LEX IV.

1 *Eremodicium abſente actore,de iure veteri contrahebatur.*
2 *Appellationis tempus ignoranti non currit.*

Si is. Sententia in liberali cauſa valet, abſente parte : ſed ſi eſt
appellatum in auditorio iudicis, ad quem debet exami-
nari,an de iure ſententia lata ſit,necne.† No.caſum,in quo de iu
re veteri contrahebatur eremodicium abſente actore. Secundo
no.ꝙ tp̄s appellandi incipit a die ſcientiæ abſentis . Tertio not.ꝙ
in auditorio iudicis appellationis debet trutinari.i.examinari.an
2 de iure ſententia primi iudicis lata ſit , tene menti tex. † Not.ꝙ
tp̄s appellationis interponendæ non currit ignoranti.intellige,ni
ſi ignorantia eſſet ſupina . Idem vr̄ in tempore appellationis pro-
ſequendæ,vt inf.ſi pen.app.mors interue.l.fi. in verſ.ignorantes.

LEX V.

1 *Probationis onus in ſe ſuſcipiens, ad probandum id,quod eſt probandum,ſe
aſtringere videtur.*
2 *Proteſtatio non iuuat,vbi eſt impoſita neceſſitas a iure .*

Non ideo. Vendō fiſci non pręiudicat cāæ liberali: itē
probōnis onus incumbit non poſſidenti ,
quo non probante poſſeſſio rei remanet inconcuſſa. h. d. Et ex
1 hoc verſ.no.ꝙ abſolutoria ↄfirmat poſſeſſionem rei. † Item no.
tex.dum dicit , probōnis onus ad ſe recipit, &c.quod quis vr̄ ſe
aſtringere ad probandū id,quod eſt probādū:nec valet ꝓteſtatio
2 in ↄ̄riū,quia †proteſtatio n̄ iuuat,ubi neceſſitas īpoſita eſt a iure.

LEX VI.

1 *Confeſſio facta contra libertatem non ualet.*

Nec ſi volens. Si ſpontanea confeſſio nō valet, mul
to minus facta coacte,vel in tormen
1 tis.h.d.no. † No.ꝙ confeſſio facta ↄ̄ libertatem non valet,qa eſt
a facta ↄ̄ nām. i. ↄ̄ nālem ſtatum hoīs,& per hanc l.*a* dico,quod ſi
Rex Francorum facit aliquam ciuitatem confiteri ſuam eſſe,&
ſibi fidelitatem iurare,cum ſua non ſit:ꝙ talis confeſſio,& iur̄m
non valet. Idem in Papa,& Imperatore,quia rediguntur ad in-
ſtar tyranni.vnde ſi ciuitas Peruſina nō eſſet eccleſiæ Romanæ,
omnia inſtrumenta in contrarium facta eſſent caſſa,& irrita to
taliter,quod pro Deo not*a*,& tene menti perpetuo.

ADDITIO.

a And.Barba. Et per hanc l.No. ꝙ licet Rex faciat confiteri aliquam ciuitatem eſſe
ſuam,quod talis confeſſio non ualet,uide quod plene notaui ad Bald.in l.decerni-
mus,ſup.de ſacroſ.eccl.uide tex.& ibi Bald.l.2.inf.quo.app. non reci. & ibi etiam
uide gl.iunctam cum tex.ꝙ ex confeſsione facta in tormentis poteſt ferri ſnīa, &
ualet ſi non appelletur,quod no.pro intellectu Bar.l.pen.ff.de conſtitu.princ.uide
quod uoluit Bal.in l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.uide quæ dixi in c.utrum,de fo.cō
pe.pro iſto dicto Bal.all.Inn.in c.dilectus, de cap. mona. ubi in terminis iſtud di-
cit,quod hic dicit Bal.& uide do.Ant. in c.fi.de cā poſ. ubi all.iſtud dictum Inno.

LEX VII.

1 *Hæreditatis aditio inducit conſenſum .*

Si ab eo. Manumittens non pōt venire ↄ̄ factum ſuum ,
nec hæres eius.h.d. In tex. ibi,uoluntate. no.ꝙ
2 †aditio hæreditatis inducit conſenſum,& per conſenſum hæres
obligatur ad confirmandum factum defuncti. concor. ff. de iu.
dot.l.ſi ego.§.1.& in c.1.qui ſuc.tene.colla.10.ar.ↄ̄,ꝙ imo requi
ratur ratificatio vera.ff.pro ſuo.l.pen.§.ſi pater.

LEX VIII.

1 *Dominus eſt hortandus,non autem cogendus.*

Cum affirmes. Hortandus eſt dñs, vt ſeruet pactū
ſeruo ſuo;ſed nō cogēdus,nec ſtrā-
gulādus.h.d.Itē inter Abbatē,& monachum,qa inter eos oritur
a oblō honeſtatis,& nō neceſſitatis:ſic & iudex p̄t ſuadere pacē *a*
ſed non componere partib. inuitis:niſi guerra poſſet afferre præ-
iudicium Reipub.Item perpetrato delicto, nō dēt iudex facere
aut ſuadere concordiam,niſi primo puniat.hoc not.ſentit glo.ſ.
1 de tranſa.l.tranſigere,vel paciſci.†in gl.magna.ibi, verius.quam
perpetuo no.& ſp allegat,ꝙ hortandus eſt dñs , non cogendus.
Pone.Abbas ſpoliauit monachum de prioratu manuali,nunqd
monachus pōt agere ꝯ Abbatem ad reſtōnem prioratus? dic ꝙ
non,licet ꝯ tertium agere poſſet.ſ.quod cum e.l.ſi ſeruus.& ȷ̃.ſi
per vim.vel alio modo.l.1.& ff.de iud.l.lis nulla.

ADDITIO.

a A.B.Suadere pacem.No.ꝙ iudex poteſt ſuadere pacem,ſed nō componere.vide
quæ addidi.ad Bar.in l.æquiſſimum,ff.de vſuf.vbi remiſi ,plene de hoc.
Celſus.Tu vide de hoc omnino quod notaui in apoſt.ad Bart.in alleg.l.ęquiſſimū.
poſt coapoſtillatorem meum in ver.non poteſt cogere.

LEX IX.

1 *Confiteri quis dicitur,quod in libello ponit.*
2 *Aſcriptitij licet non ſint ſerui, ſeruili tamen macula ſunt aſperſi.*
3 *Inſtrumentum producens , an videatur confiteri illud eſſe verum.*
4 *Confeſſio non præiudicat,vbi ex ea ius non oritur.*
5 *Homiuis ſalus tanquam res publica eſt tuenda.*

Cum precum. Aſſertum in libello hēt vim confeſ-
ſionis,& ei ſtat ꝯ proferentem,& ſi
in diuerſis libellis ꝯria dixit, ſtatur ei,quod nocet.h.d.Caſus,ſup
plicaui in libello precum,ꝯ Titium tanꝙ̃ aſcriptitium,qui hic vo
catur ſeruili macula aſperſus , tandem obtuli libellum ꝯ ipſum,
coram iudice impetrato,dicens eum ſeruum eſſe, vel eꝯ ī libel-
lo precum aſſerui eum ſeruum in cōuentionali aſſero eum aſcri
ptitium:certe non audior,quia ſtandum eſt libello meo ꝯ me,ſi
1 ue ſit libellus primus,ſiūe ſecundus.h.d.† No.ꝙ quis dr̄ confite
a ri,qđ in libello ponit. Oppo.ff.fa.erc.l.q familiæ.Sol.dicit gloſſ. *a*
ꝙ hic eſt ſpāle fauore libertatis.certe ſi eſt ſpāle . ergo, in ꝯrium
eſt ius cōe.ergo falſo allegat hęc lex ad id,quod gl.allegat.videli
cet ꝙ quis videatur confiteri id,qđ in libello ponit.Barto.in l.ex
hac ſcriptura,in fi.ff.de don. quærit an in iudicio verba enūciati
ua inducant diſpoſitionem? Dicit,ꝙ d.l.qui familiæ,eſt vtilior q̃
alia lex finaliter dicit ꝙ ante li.cōteſt.probationem inducunt,li-
cet poſſit probari ꝯrium.Tu dic.quod aut id, quod ponitur in li
bello,vel poſitione,ponit,ab errante,aut a ſciente,aut dubitatur
Primo caſu non p̄iudicat probato errore.& ita intelligitur l.qui
familiæ qđ ergo ibi dr̄ agit,ſ.per errorem.Secundo caſu , aut li-
bellus continet quid certum, aut incertum.ſi quidem continet
certum,aut aduerſarius ꝯdicit,& non nocet confeſſio,quia in ꝯ
feſſione dr̄ quaſi ꝯhi,& talis quaſi ꝯctus non celebrat̄ inter diſſē
tientes,aut non ꝯdicit:& tunc libellus,vel poſitio præiudicat, ac
ſi expreſſe intentans eſſet confeſſus, vt in hac l.& ȷ̃. de omni ag.
deſer.l.rura.Si vero libellus non cōtinet quid certum,vt puta,ſi
agens familiæ erciſcundæ dicit hr̄ditatem eſſe cōem, & non di-
cit ex qua parte,tunc non vr̄ agens confiteri, & ita poteſt intelli
gi d.l.qui familiæ.Si aūt dubitatur, vtrum ex certa ſcientia an ꝑ
errorem:aut actor emendauit libellum, & tūc præſumit̄ erraſſe
in facto alieno:aut non emendauit.& tunc ſibi præiudicat,l.edi-
ta,ſ.de ed.& ita ēt poteſt intelligi l.noſtra . quam diſtinctionem
no.quia vtilis eſt. Extra oppo.ſi libellus conuentionalis non cō-
ſonat in materia, nec in forma cum libello precum:ergo ipſo iu
re libellus eſt nullus , qa ſuper hoc delegatus non hēt mandatū
vt ȷ̃.ſi a non compe.iud.l.ſi de proprietate.ergo ſequit̄,ꝙ talis li
bellus non p̄iudicat libellanti,vt ȷ̃.ne de ſta.defun.l.pater.Opor
tet te dicere,ꝙ hic erat delegatus tā ſpāliter q̃ gn̄aliter inter par-
2 tes: alias non eſſet iudex ꝯpetens.†Vlterius no.ꝙ licet aſcriptitij
b non ſint ſerui,*b* vt no.Inſti.de iure perſo.tn̄ ſeruili macula aſper
ſi ſunt.Illud ſcias,ꝙ alia cognomina ſeruis imponunt̄,alia libe-
ris, & cognominatum cognoſcitur per cognomen . Poteſt etiē
hæc lex exēplificari in eodem libello.v.g dico , & pono ꝯ Titiū.
ꝙ ipſe eſt ſeruus maius,& ſeruili macula aſperſus:quare peto ip
ſum pronūciari eſſe ſeruū meum , & ſeruili macula aſperſum.
talis libellus mihi præiudicat,nec eſt reijciendus ꝯ me.ſed acce-
ptandus.qa mihi p̄iudicat.i.ꝙ ſit ſeruili macula aſperſus:puta ꝙ
iſte ſit aſcriptitius.& iſtud eſt bene notandum,ꝙ reus poteſt di-
uidere libellum actoris.& acceptare id.qđ eſt pro ſe,& id,quod
eſt ꝯ ſe,reſpuere.& ita in hac l.caſum ponit quidam egregius vl
tramontanus,qui tn̄ dicit,ꝙ hic eſt ſpeciale fauore libertatis, &
in hoc aſſignat rationem ſpecialitatis,ſ.in diuiſione libelli.&ſm
hoc expone literam,dum dicit,cū precum,ideſt,conuētionaliū.
3 † Extra quæro,nunquid ille, q ꝓducit inſtr̄m videatur confiteri
illud eſſe verum:& qd in eo,qui ꝓducit atteſtationes teſtiū pu-
blicatas.& dic ꝙ vr̄ confiteri,non tn̄ adeo,ꝙ nō poſſit corrigere
errorem ſuum,vt ſ.de fid.inſtr.l.ſi aduerſarius. Et not.ꝙ allegās
c contraria non debet audiri,*c* vt l.1.ſ.de fur.tn̄ ſi aduerſarius nō
vult eum repellere in totū,ſed vnum de ꝯrijs acceptare , p̄t hoc
4 facere,quod eſt no.dignum.† Et ſcias.ꝙ vbi ex ꝯfeſſione *d* non
d oritur ius,i.nec obligatio,nec probatio,talis cōfeſſio non p̄iudi
cat,vt d.l.qui familiæ.Si aūt oritur obligatio,non pōt reuocari.
Si autem orit̄ ꝓbatio,aut apparenter, aut exiſtenter : vt quia ex
certa ſcientia quæ p̄ſumit̄, ſi p̄ceſſit deliberatio; vt ſingulariter
no.extra,de diuor.c.ex literis,& tūc non admittitur probatio in
ꝯrium.Fallit in cauſa capitali,ut de quæſt.l.1.§.ſi quis vltro,ff.de
5 appel.l.non tantum.qđ eſt verum, ſi liquet de innocentia.† Nā
ſalus hominis tanꝙ̃ reſpublica eſt tuenda officio iudicis: non tn̄
iudex tenetur hoc facere de neceſſitate,nec intricare ſuum pro
ceſſum,reuocando in dubium ipſas confeſſiones,vt in c.Roma
na de appell.lib.6.aūt ex confeſſione oritur obligatio apparēter,
non autem exiſtenter;vt quia dicitur emanaſſe per errorem,&
tunc poteſt reuocari,& in contrarium probari, ſi tempora lar-
giuntur,vt ff.de confeſſ.l.non fatetur.

ADDITIONES.

a A.B.dicit gl.An in iudicijs verba enunciatiua inducant diſpoſitionem?de materia
vide Bar.in l.ex hac ſcriptura,ff.de dolo.Bal.in l.ex his,ſup.de teſt.mil.D. Ant. in
c.pe.de teſt.& quod no.in cle.1.de prob.& c.ſi Papa,de priui.lib.6.Bal. in l.1.ſup.
de fal.cau.Adde Bal.in l.Titia,§.Caius,de leg.2.
Celſus.Adde Matt.Mathe.ſing.ſuo 33.inci.no.quod ſi in inſtrumento, de quo per
iſtum in l.ſi cui.de repu.hæred.& Ang.in l.gerit.col.5.verſ.item adde inquantum
Bar tangit hic,ff.de acq.hęred.
b P.D.Serui.Sunt.n.liberi hoies,vt per Bar.in l.3.ff.de ſtatu.ho.& Ang.Inſt.de iure
perſo.& quod aſcriptus glebę , & fundo, fundi pars eſſe cenſetur, & eius inſtr̄m
reputatur,annumeraturque inter immobilia,quod ſecus eſt in alijs animantib.vt
boue,& aſino,qui inter mobilia cenſent̄,ſm eundē Bal.in l.j. ver. 4.C.de ſer. fug.
c Audiri.Et no.ꝙ allegans cōtraria non debet audiri,tn̄ aduerſarius poteſt vnū ac-
ceptare,& aliud repudiare,& vide gl.& Ang.in auth.de trien. & ſemiſ. vbi dicit,
quod ſi vnus fuit punitus in vno dēt alio cōtrario audiri, quod eſt no. dignum.
Celſus.Vide Dy.in rub.ff.de nou. oper.nun.& quod ibi poſui in addi.ad ipſum in
ver.aliud.& dixi poſt Bar.in l.ſi is cui.inſ.eo.ver.fi.C.de fur.
d A.B.Ex confeſſione.Not.ſi confeſſio emanat de libertate,non admittitur proba-
tio in contrarium.vide Bal.in l.ſi quidem,inſ.de exce.vbi illam gl.dicit ſing.& eū
omnino vide,quia etiam probat aliud ſingulariter.ſed in c. fi.de confeſſ. damnat
illam gl.ex eo,quia ſemper habet illam confeſſionem deliberatam, tu dic contra.
quia ad quid daretur tempus ad deliberandum in proprio facto , Pondera , ſi dici
poſſit,an ſit tempore longinquo.

LEX X.

1 *Dominus ſui ipſius nemo eſt.*
2 *Confeſſione,vel voluntate ſola,quis non poteſt fieri homo alterius.*

1 Liberos. Non valet pactū libertatē infringens,& ſic † ne
2 mo eſt dñs ſuiipſius.h.d.Et per hoc not. † ꝙ ſo-
la confeſſione,vel voluntate,non pōt quis fieri homo alterius.

LEX XI.

1 *Honores publici proprij,vel paterni,non faciunt quem de ſeruo liberum.*

1 Non mutant. †Publici honores proprij,vel paterni
nō faciūt de ſeruo liberum eū,qui ad
a honorē improbe aſpirauit.h.d.Nō ob.leg. Barbarius. *a* ff.de off.
preto.quia eſt ſpeciale in dignitate prætoria;vel ibi,licet acta va-
leant,tn̄ Barb.ſeruus eſt.vel ibi ſpeciale ī populo Romano ; vel
ibi propter publicam vtilitatē, & quod ibi dr̄ in prætore multo
fortius eſſet in Papa ineligibile , ꝙ ualerēt temporaliter iura ab
eo facta,non ſpiritualiter,dicut no.Inn.extra de elec.c. nihil.

ADDITIO.

a A.B.Non ob.l.Barbarius.Habet locum in Papa inelligibili , vt facta temporaliter
valeant,non autem ſpiritualiter.vide Inn.in c.vniuerſitatis,de do.& contu.& ibi
doc.& c.ad probandum de re iu.& gl.ſing.in c. dudum el 2. de ele. & quæ notaui
ad Bar.in præall.l.Barbarius.vbi remiſi,& addidi.

LEX XII.

1 *Ingenuus a patre venditus, non fit ſeruus.*

1 Si ex liberta. Ingenus † a patre venditus,non fit ſer-
uus.h.d.notabiliter.

LEX XIII.

1 *Mortuo excommunicato,non poteſt moueri quæſtio.*
2 *De ſtatu defuncti non propter defunctum,ſed propter uiuentes agitur.*
3 *Præbenda eſt litigioſa etiam mortuo altero de litigantibus.*

Principaliter. Status quæſtio non mouetur principa
liter contra defunctum,ſed poteſt ſe-
cundario de ipſa diſputari propter res, & ſtatum filiorum , hoc
dicit.Oppoſ.ff.de rei vend.l.vtique.& in leg. 3. inf. ſi penden.ap-
pel. mors interue. Solu. caro. & oſſa ſerui mortui non poſſunt
1 impeti,ſed de bonis,& ſtatu eius filij bene poteſt inquiri. † Et
not.per hanc legem,quod mortuo excōmunicato: vel vſurario
non poſſit moueri queſtio de carne,& oſſibus exhumandis ni-
hil eſſet ſepultus contra edictum eccleſiæ.& eſt arg.ꝙ de excom
mu.vel vſuraria paruitate poſt mortem alterius non quæritur,
niſi eſſet caſus exhumationis,vel controuerſiæ propter bona. fa
2 cit ff.de pœn.l.ſi pœna alicui.† Not.quod de ſtatu defuncti agi
poteſt,non propter defunctum,ſed propter uiuentes. Opp. ſen-
tentia non poteſt dari contra defunctum , ergo fruſtra de eo fit
commemoratio,vt ff.de ſuſpec. tut. l. poſt finitam. Solut. illud
3 uerum,niſi aliis expediat , ꝙ ius illud ſententia decidatur. † Et
ideo ſi inter duos eſt contentio de præbendis, & vnus moritur,
nihilominus præbenda eſt litigioſa, & oportet ferri ſentētiam,
vt

vt extra vt li.penden.cap.2.lib.6.de arb.c.ex parte,ff.de re iud.l.ſi
homo.

LEX XIV.

1 *Seruus habetur pro libero,pendente lite de ſtatu.*
2 *Bannitus lite pendente de banno , non poſt impune offendi.*

1 Lite ordinata. †Pendente lite de ſtatu ſeruus hr̃ pro libero. h. d. ſic excõmunicatus dum
eſt dubium per litis pendentiam de excõicatione, põt eſſe in iu-
dicio ſuper cauſa. & eius appendicijs, ac ſi non eſſet excõmuni-
2 catus,vt in c.1.de reſcr.lib.6.†Idem in bannito: nam dum pẽdet
lis ſuper banno,non poteſt impune offendi.

LEX XV.

1 *Libertati non officit omiſſio ſcripturæ de natalibus.*

1 Nec omiſſa. Licet † de natalib. nõ ſit facta ſcriptura. hoc non officit libertati,nec falſa ſimu-
latio nocet.h.d.No.ꝙ adiectiuum,falſa,adijcitur ſimulationi.

LEX XVI.

1 *Seruituti ſe ſubijcere non poſſunt, qui alij libertatem dare nequeunt.*

Si miniſterium. Quæ de mea voluntate non procedunt actiue, nec in mei præiudiciũ
1 a lege procedunt paſſiue,h d.Iac.Bu.† In tex.ibi,non pñt no,ꝙ q
non pñt libertatem alij dare,non pñt ſe ſubijcere ſeruituti. Not.
ꝙ inſtr̃m ſcriptum ſine mea voluntate mihi non præiudicat.

LEX XVII.

1 *Probatiue non infertur,quod ſeparabile eſt.*
2 *Probatio debet de neceßitate concludere.*
3 *Præſumptio a communiter accidentibus ſumpta, quando probet.*

Multis. Nãlis ſtatus mutationem recipit in delictis,&cri minibus,nec ſequitur,ego ſum ingenu⁹, ergo,&
1 fratres mei:qa†qđ ſeparabile eſt,ꝓbatiue non infertur.h.d. Not.
2 †ꝙ dẽt probatio de neceſſitate ↄcludere.Item no. quod non ſeq
tur,fuit tale, ergo eſt tale. Circa quod eſt ſciendum ,ꝙ quædam
ſunt,quæ pñt liquide probari,& data eſt certa forma probãdi ea
a iure , & in illis debet probatio concludere per cauſas teſtimo-
nij immediatas,vt per viſum,& auditum,vt l.teſtium,s̃. de teſti.
quædam ſunt,quæ non pñt probari , niſi indirecte.i.per quandã
ↄñtiam,& tunc ſi ſunt a remotis , tñ veriſimilia vocãtur indicia,
ſi vero ſunt a coniunctis, & proximis , ſunt plus quam indicia,
& minus quam plena probatio, & interdum ſupplentur qõnib.
interdum iureiurando,ar.l.admonẽdi, ff.de iureiu.& l. maritus.
de qõ.cũ ſi.Interdũ ſtat̃ p̃ſumptioni aſſumptæ a cõiter accidenti
3 bus vt de cõd.& demon.l.Lucius.† Item pone exemplum in eo
qui vult probare, ꝙ vitam ſuam defendẽdo inimicum ſuum oc
cidit,vt in c.1.§.ſi quis alium, de pace tenẽ. nam ſufficit probare
a ꝙ aduerſarius animo occidendi,*a* vel vulnerãdi in eum irruebat
ff.ad l. Aqui.l.ſi ex plagis,§.tabernarius.& l.is , q cũ telo.j̃. de ſic.

ADDITIO.

a Ceſ.Animo occidendi.Ratio aũt huius dicti eſt in promptu:nam in delictis ſemper inſpicitur animus delinquentis.& ita no.Fel.in ſuo trac. quando puniatur conatus,qui eſt poſitus poſt tit.de ſent.excom.poſt prin.& Corn ſin.ſuis,in uer.uis.

LEX XVIII.

1 *Libertas non probatur per conductionem rei a domino per ſeruũ conductæ.*

1 Ad probationem. Licet ſeruus cõducat rẽ a domino,per hoc non† probatur
libertas,nec per locationem operarum probãtur ſeruitutes.h.d.
Not.hic idem ar. diuerſis modis vterque aduerſarius allegabat,
vnus.n.inducebat contractum ad libertatem præſumendam; a-
lius ad ſeruitutem præſumendam.& neutrius allegatio erat bo-
na de iure.ita dicit gl.quam no.

LEX XIX.

1 *Cauſa quoties agitur cum aliquo,cuius euentus mihi præiudicare poteſt,inuito eo poſſum probationem inducere.*
2 *Confeſſionem,quam facit filius ſuper aliquo delicto pater reuocare poteſt.*

Principaliter Cauſa dr̃ principaliter ptinere ad illũ, cuius magis intereſt : ſecundario autẽ
dr̃ pertinere ad illum , ad quem pertinet per quandam ↄñtiam.
h.d.verbi gratia, manumiſi ſeruum,quidam tertius dicit eſſe ſuũ
ſeruum, ego dico eſſe meum libertũ. qõ libertatis principaliter
pertinet ad manumiſſum , ſed quia ex manumiſſione ſurgit ius
patronatus, per quandam ↄñtiam ẽt mea intereſt , per quod in-
tereſſe poſſum meum ius patronatus defendere , etiã ſe inuito.
Vnde dicebat Fran. Accur.ꝙ hic verificatur prouerbium. Quel
1 lo,del quale è lo aſino,lo prenderà per la coda.†Tu no.hanc ſo-
lennem legem , quod quoties aliqua cauſa agitur cum aliquo,
cuius euentus mihi præiudicare poteſt, poſſum ego probationẽ
inducere,ẽt inuito eo , cum quo negocium principaliter agitur.
vñ adde quod no.ff.de inof.teſt.l.ſi ſuſpecta.in prin. Et no. ꝙ etiã
2 inuito prodeſt veritas ab alio detecta. † Item no. per hanc l. *a* ꝙ
a pr̃ p̃t reuocare cõfeſſionẽ, q̃ fecit filius ſuper aliquo delicto pro-
bando ↄ̃rium,vt no.in l.2. §.ſi abſens,ff.ſi ex noxa.cã aga. Idẽ põt
Abbas pro monacho,& dñs pro ſeruo,vt j̃.de acc.l.1. Item not.
in hac l.qd eſt dicere principaliter.& qd ſecundario. vnde ſume
ar.ad ſtatutũ , quo grauius puniuntur principales delinquentes.

ADDITIO.

a And.Bar.Item no.per hanc l. An pater poſſit reuocare confeſſionem filij,vide Bar. in præalleg.l.2. & an procurator poterit reuocare erroneam confeſſionem domini,dic quod ſic.Caſus eſt valde no.in l.ſi hominem,ff.man.& an hæres poterit reuocare erroneam confeſſionem teſtantis dic ꝙ ſic l.non idcirco.ſup.de iur.& facti ign.& an poterit reuocari erronea confeſſio aduocati , dic quod ſic l.2.alias 3.ſup. de err.aduo.& vide plene Bar.in l.error.ſup.de iur.& fac.ign.& an quis poterit reuocare ſuam confeſſionem erroneam.dic, ꝙ ſi incontinenti non accepto termino ad deliberandum reſpondit,& vult illam corrigere, poteſt c.fi.& ibi Doc. de confeſ.incontinenti non probato errore,gl.eſt ſecundum aliquos in c. apud miſericordem.31.q.j.ſed habes aliam in c.fi.de iurei.in 6. aut ex interuallo volunt illam reuocare,& non poſſunt,niſi probato errore,quod no.in locis præal. & c. præterea. de teſti.co.Quid ſi præceſſit tempus ad deliberandum,& poſtea confeſſus eſt.dic, quod non poteſt illam confeſſionem reuocare,vt eſt gl.in c.ex literis.de diuor.quę ſecundum Bal.in l.ſi quidem,inf.de excę.eſt ſing. pro hoc vide etiam Bal. in l.diffamari.ſup.de ing.ma.alle.l.1.inf.de confeſ. & quid ſi quis erat præſens,& fuit ſcriptum a Notario parte præſente, & acceptante confeſſ. an poſtea poſſit reuocare. Dic quod non,ſ̃m Bal.valde ſing.in l.Gallus,§.idem recte,ff.de lib.& poſth. & dicit,quod iſta eſt practica noua, & inaudita,quam ſumme no.& forte poſſes attentare,& dicere,quod ſi pater fuit præſens cum filio confitente , & pars aduerſa acceptaſſet,non poteſt poſtea reuocare confeſſionem filij per ſententiam Bal. & ſic limitatur,quod hic dicitur. Or cogita,iſta tene menti,licet improuiſe iſta ſic dixerim,licet nunc ſim minimus ſcholaris Bal.in l.reos,C.de accu.

LEX XX.

Sicut ſemel. No. hic ſimilitudinem per contrarium : nam ſicut vera libertas nõ reuocatur, ita
non data competit.& no.quod in actibus requiritur animus.

LEX XXI.

1 *Seruituti ſe ſubijcere non poſſunt,qui libertatem alijs dare non poſſunt.*

Eam,quæ. Allegatur hæc l. ꝙ in iurib. incorporalibus quaſi poſſeſſio bona fide habita releuat ab
onere probandi,ſecus ſi mala fide & ita debet limitari gloſ. ff. ſi
ſer.ven.l.ſicuti,§.ſi quæratur.& h.d. Qui doloſe poſſidet liberta-
tem,in poſſeſſione ſeruitutis eſſe non vr̃. Itẽ ex libelli conceptio-
ne apparet, vtrum qs prouocet ex poſſeſſione ſeruitutis in liber-
tatem, an prouocetur ex poſſeſſione libertatis in ſeruitutem , nã
ſemper reus præſumitur eſſe in poſſeſſione niſi tenor libelli di-
cat ↄ̃rium.In tex.ibi, ſui conceptione.ſ.libelli, vt s̃.eo.l.cum pre-
2 cum. Iac.But.põt ẽt aliter exponi,vt in gl.† No.furtiuam vel vio
lentam poſſeſſionem nemini patrocinari in onere probationis,
& ſuper hoc articulo viles perſonæ debent torqueri, vt in gl.

LEX XXII.

1 *Patrem nemo ſibi aßignare poteſt.*

1 Parentes † Nemo ſibi põt patrem aſſignare, ſed natura aſſignat.vnde qui ſe vocat ex alio parente na-
tum non officit veritati.h.d.Idem in repu.dicendum eſt, vt l.aſ-
ſumptio.in prin.ff.ad muni.

LEX XXIIII.

2 *Actorum appellatione,quid contineatur.*

Interrogatam. Confeſſio apud acta nõ in modum iudici. facta,nõ officit veritati,ſecus
1 ſi fieret ſolemniter in figura iudicij.h.d.tex.cum gl.† No.ꝙ noĩe
actorum,continetur quicquid factum eſt in iudicis præſentia,e-
tiam ſi non ſit in figura iudicij.

LEX XXV.

1 *Inſtrumentorum omiſſio, vel amiſſio,non officit libertati.*

1 Sicut inſtrumenta. † Omiſſio,vel amiſſio inſtrumentorum,non officit liber
tati.h.d.

LEX XXVI.

1 *Dominus tenetur ſeruo manumiſſo dare inſtrumentum libertatis.*
2 *Vaſſallus,qui confitetur ſe vaſallum,tenetur facere inſtrumentum recognitionis feudi.*

1 Sicut datam. Dñs,†qui ſeruum manumiſit, cogitur tradere inſtr̃m collatę libertatis.h.d.Et
eſt rõ,qa ſicut non põt venire ↄ̃ factũ ſuũ,ita non dẽt eius proba
tio occultari:qđ de facili poſſet contingere,ſi inſtr̃m inde nõ fie-
ret.iſtam rõnem reddit tex.& gl.declarat valde no.per iſtam rõ-
nem apparet qđ non eſt ſpãle fauore libertatis,ſed quædam regu
la generalis.de quo vide per Mod.ff.ſol.mat.l.2.ver.nec cogitur.
Et no.gl.q̃ dicit,quẽ ad hoc compelli iudicis officio . Alij dñt, ꝙ
nemo cogitur facere inſtr̃m, qđ ab initio facere non propoſuit.
ſicut nemo cogitur ↄ̃ ſe . Item nec fundare originem petitionis
aduerſarij ↄ̃ ſe,vt s̃.de eden.l.fi. Fallit fauore libertatis, vt hic . Itẽ
fauore liberationis, vt s̃.de condic.ſine cã.l.diſſolutæ. Item fallit,
ſi ab initio fuit confectum inſtr̃m,ſed caſu fuit perditum,vt l.ne
caſu inf.de diſcu.li. 10.dic,aut is,a quo hoc petitur confitetur:&
tunc cogitur facere inſtr̃m ; aut diffitetur, & tunc non cogitur.
2 † Et ideo vaſallus ſi qdem ↄfitetur ſe vaſallum,tenetur facere in-
a ſtr̃m recognitionis *a* feudi.ſi aũt diffitet̃,non tenetur. tñ feudum
b amittit, vt in c.j.§.ſi vaſallus feudũ,ſi de feu. fue. ↄtrou. colla.x. *b*

ADDITIONES.

a Recognitionis. Adde tamẽ,quod in præiudicium ſuæ libertatis uaſallus inſtr̃m facere non poteſt,ſ̃m ipſum. Bal.in l.ſi quam,in uer.no.hanc legem. C.de op. lib.

b Phil.Dec.Col.10.Quando autem uaſallus negans rem feudalem, feudum perdat, & an perdere debeat,uide per Fel.in c.cæterum.uer.negas.de iud. Quid autem ſi uaſallus pro parte tantum neget.an in totum a feudo cadat.uide per Bal.ipſum in c.1.§.uaſallus.lo 1.uer.dicitur hic.ſi de feu.fue.contr.inter do.& uaſal.

LEX

LEX XXVII.

1 *Quæſtio ſopita, iterum non poteſt introduci.*

1 Arianus. † Quæſtio ſopita iterum introduci non pōt, & confeſſio cohæredis non præiudicat cohæredi. hoc dicit.

LEX XXVIII.

1 *Dignitas aui paterni, uel materni, non probat ingenuitatem.*

1 Aui paterni. Dignitas † aui paterni, vel materni ad ꝓbandum ingenuitatem nō ſufficit: quia paternus ſtatus non dependet a materno, aut poſſibilis ſtatus cōtrarietas, non infert neceſſariam conſequentiam. h.d.

LEX XXIX.

De ancilla. Qui redimit ancillam, vt eam teneat in ꝯcubinatu, non propterea eā manumittit. h.d.

LEX XXX.

1 *Vaßallus non priuatur feudo propter leuem inobedientiam.*

Solo. Licet libertus non præſtet patrono operas obſequiales, non tamen propterea in ſeruitutē redigatur. h.d. not.

1 Et eſt arg. † quod vaſallus propter leuem inobedientiam nō poſſit priuari feudo, ſecundum gl. & eſt expreſſum in vſib. feudorū, quod grauis debet eſſe felonia, non leuis, vt vaſallus feudo ſit priuandus, & ponitur exemplum de grauibus, quando eſt talis offenſa, propter quam filius poſſit exhæredari a patre, vnde tex. æquiparat vaſallum filio, & eſt tex. valde notabilis.

LEX XXXI.

1 *Criminaliter poteſt accuſari, qui per calumniā fuit ciuiliter litē proſecutus.*

Si tibi. Qui per calumniam dicitur ſeruus, probata cā liberali, poteſt iniuriarum experiri, & ēt de rebus, quas

1 ei ablatas dicit. no. ordinem. † Item no. ꝙ ille, qui ciuiliter ꝑ calūniam aliquem trahit ad iudicium, poteſt de iniuria criminaliter puniri, quod eſt no. dignum: licet gl. ſentiat contrarium, inſtit. in procemio. Dic, ꝙ ſi calumnia eſt expreſſa, poteſt criminaliter accuſari: tamen finita lite ciuili & non ante. caſus eſt not. huius l. ſed quando eſſet calumnia tacita, ſine dubio forte iuramentum calumniæ ſufficit ad excu. actoris.

LEX XXXII.

1 *Subſcriptio non mutat ea, quæ ſcripta ſunt.*

Subſcriptio. Libertati nil addere, vel detrahere poteſt ſubſcriptio filiorum manumittentis. h.

1 d. No. quod ſubſcriptio non mutat ea, quæ ſcripta ſunt, & certos fines habent.

LEX XXXIII.

1 *Manumiſſio poteſt fieri per pecuniam.*

2 *Feudum pretio concedi poteſt.*

1 Licet. † Etiam per pecuniam poteſt fieri manumiſ. h.d. Itē

2 emancipatio, vt ff. de verb. obl. l. vtrum. Item † feudū licet debeat dari gratia & amore: tñ ſi pretio conceditur, valet ꝯceſſio, quia multa fieri non debent, quę facta tamen tenent, vt ff. de aqua quoti. & eſt. l. 1. §. permittitur.

LEX XXXIIII.

1 *Ancillam per concubinatum non conſequitur libertatem.*

1 Libera. Ancilla † per concubinatum non conſequitur libertatem. h.d. & eſt ar. quod licet dominus teneat vaſallam ſuam in concubinatu, & honorifice tractet eam, tamē per hoc non deſinit eſſe vaſalla.

LEX XXXV.

1 *Seruus non efficitur libertus, licet officio tutoris in perſona domini fungatur de facto.*

1 Non idcirco. † Licet ſeruus tutoris officio fungatur de facto in perſona domini ſui, non tamen efficitur libertinus. h.d.

LEX XXXVI.

1 *Paciſci per pactum expreſſum ꝙ feudo renunciare non liceat, an quis poſſit.*

Poſt certi. Pactum factum cum ancilla, vt ſi certo tpe ſeruierit, debeat manumitti, nullam neceſſitatem manumittendi imponit; nec eō pactum de ſeruiendo ad tps officit libertati, ſed ille qui promiſit ſeruitia, tenetur ad intereſſe, niſi ſe in perpetuum obligaſſet: qa tale pactum ingenuitatē onerans, eſt ipſo iure nullum, ſecundum glo. quam no. & hęc eſt rō. Quia vaſallus poteſt renunciare feudo inuito domino, quia als pactum non valeret, nec iurm fidelitatis, vt in c. j. de vaſa. qui cont. conſt. Loth. coll. x. cum n. eſſet perpetua ſeruitus, non poſ-

1 ſet induci per pactū. † Et ex hoc vr̄ dicendum, ꝙ per pactū expſſum non poteſt qs paciſci, ꝙ non liceat feudo renunciare, quod non puto verum, quia in feudis natura ipſius feudi, quæ in forma iuri explicite & implicite continetur, & pactis etiam augetur, & minuitur, debet perpetuo cōſeruari. arg. l. 2. ſup. de iure emph.

LEX XXXVII.

1 *Scientia propter perſonarum affinitatem præſumitur.*

2 *Matrimonium contrahens cum conſanguinea, uel affine impedimentum ſcire præſumitur.*

Si filium. Inter cognatos præſumitur ſcientia, & participes eiuſdem criminis inuicem ſe non accuſant. hoc d. Caſus quidam filium ſuum ingenuum vendidit gñro ſuo. non valet venditio, & incidit in lege Flauiā, de plag. nunc ille, qui emit, vult accuſare venditorem de plagio, quæritur nun quid poſſit? Reſpon. ꝙ non, quia ſunt ſocij eiuſdem criminis, &

1 ſocius ſocium eiuſdē criminis non accuſat. † No. ſcientiam præ-

a ſumi pp perſonarū affinitatem. Item no. ꝙ ſocius criminis aliū ſocium non accuſat. dicit glo. ꝙ nec iudicat, nec teſtificatur, & eſt valde no. † Modo quærit gl. qualiter reus formabit exceptionem ſuā. nam ſi dicit non poteſt iudicare, accuſare, vel teſtificari, quia ſocius confitetur ſe deliquiſſe, ergo pro condemnato debet haberi, vt l. proinde, ff. ad l. Aquil. & ſi non puniretur virtute accuſationis debet puniri officio iudicis, ārgū. ſ. de teſt. l. nullum Reſpon. gl. valde no. ꝙ exceptio dēt cōditionaliter formari hoc modo excipiendo dico ꝙ non commiſi hoc crimen, & ſi commiſiſſem, tu non potes accuſare: nam qui excipit condōnalr, & negatione præmiſſa, non fatetur, quia exceptio contra perſonā opponitur. vnde ſi accuſator non eſt legitimus, non procedit iudicium, & ideo confeſſio non ꝑiudicat. iſta verba ſunt gloſſ. Vel dic, ꝙ non dicat excipio, quia ſocius, ſed quia ſimili crimine es irretitus, vel dicat, excipio ꝙ tu commiſiſti illud crimen quod intentas ꝯ me, non ego. Sed nonne teſtes deponent, ꝙ vterque deliquit? Reſpon. non debent hoc modo interrogari, ſed an accuſator deliquerit. ſed poſito ꝙ interrogetur, & deponant, non nocet reo reorum depoſitio, tum quia lite non conteſt. tum qa nō ſunt ad hoc inducti, & adde quod no. in c. mediatores. de teſt. li. 6. Extra gl. no. ꝙ par pari non obijcit delictum eiuſdem generis,

2 vel ſpeciei. † Item no. arg. ꝙ ille, qui contrahit matrimonium cū conſanguinea, vel affine, præſumitur ſcire impedimentum, ut hic, & ff. vnde cognati, l. octaui, & ſ. de in integr. reſtit. mil. l. tute. Item not. quod vbi accuſator non eſt legitimus, iudex vlterius non inquirit, nec intromittit ſe, niſi in abſoluendo a foro, & hoc eſt quod no. in litera dicit, criminis accuſator deeſt.

ADDITIO.

a A. B. No. ſcientiam præſumi. No. quod ſocius ſocium non accuſat, nec iudicat. tex. eſt ſing. ſecundum Ang. l. 3. §. fi. de cond. ob tur. cau. uide omnino. Bar. Cel. Facit ad hoc quod no. iſte conſ. 373. uo. 3. & Raph. Ful. conſi. 131.

LEX XXXVIII.

Non idcirco. Qui nemine ꝯdicente eſt creatus Limiarcha, poteſt tamen qōnem ſtatus pati. h.d. Idē vr̄ ſi creatus ſit Patriarcha. Sed gl. dicit, quod hoc non eſt verum, quia officium Liminarchæ poteſt ſeruo committi, ꝙ non eſt verum, quia eſt publicum officium.

LEX XL.

1 *Lite conteſtata in cauſa aſcriptitiæ conditionis, an procedi poſſit.*

2 *Cauſa beneficialis quando dicatur liberalis.*

1 Iuxta. In cā liberali poteſt procedi lite non conte. h.d. Quærit gl. † quid in cauſa aſcriptitiæ conditionis. Reſp. gl. ꝙ hæc dr̄ cā liberalis, vel ſaltem cauſa ſtatus, quam not. & pari rōne ēt cauſa monachatus dr̄ cauſa liberalis. & poteſt procedi lite non conteſt. Quærit gl. quid ſi non agatur de libertate competente, ſed petat quis ſibi libertatem præſtari. Reſpō. glo. quod hæc qō non eſt liberalis. & ad hoc, ff. de iud. l. qui ſe. dic, vt no. j.

1 eo. l. fi. † Et eſt ar. ꝙ cauſa beneficialis dicatur liberalis, a vbi agit

a de beneficio eccleſiaſtico collato, ſecus ſi de conferendo, vt quia Papa mandauit conferri. Idem quod gl. dicit Azo. in ſum.

ADDITIO.

a Celſ. Cauſa beneficialis dicatur liberalis. Adde gl. & Card. c. 2. q. 11. extra, de procu. & melius in cle. 1. q. 2. ext. de re iud. & omnino in clem. 1. q. 36. de iu.

LEX XLI.

1 *Confeßio coram Tabellione facta, non habet executionem paratam.*

Iubemus. Epiſtolaris pagina ſcripta ad ſeruum, tanq̄ ad publicum officialem, vel ad ſuperiorem (de cuius ſeruitute conſtat) inanis, & vacua eſt iudicanda, de ſeruitute vera. conſtat autem per confeſſionem factam coram iudice cōpetente. h.d. Opp. ꝙ per confeſſionem non probetur ſeruitus, vt j. de agr. & cenſ. l. cū ſcimus. libr. 11. Solu. ibi fuit conceſſo facta non coram iudice, ſed coram Tabellione ſm gl. facit. j. de fi.

2 deiuſſ. l. pen. & ſ. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. pen. in gl. † Ex qua no. argū. ꝙ confeſſio facta coram Tabellione non habet executionē paratā. Vel dicit gl. Ibi facta fuit confeſſio non in figura iudicij, & ideo non habet vim rei iudicatę, vt ſ. eo. l. interrogatam. Et ꝑdicta vendicant ſibi locum in qualibet cauſa ſtatus, puta in aſcriptitijs. Tene menti gl. qa fin. eſt. Ex qua no. quod confeſſio facta coram Notario maleficiorū abſq; iudice, vel corā iudice non in figura iudicij, non facit plenam ꝓbationē, ſed facit īdiciū. ita dicit gl. valde no. Item no. ꝙ ꝯfeſſio facta in vno iudicio nocet in alio, & ita ſp allegatur. Item no. arg. ꝙ licet Eps ſcribat alicui, tanq̄ Canonico, tñ pōt poſtea eum negare Canonicum, & referre ſibi qōnē Canonicatus, qa iſta verba non ſunt ſolennia.

LEX XLII.

1 *Sententia ſuper felonia patris lata, non nocet filio ſuper feudo antiquo.*

2 *Mulier prægnans ſi eſt bannita, partus qui poſtea naſcitur, in ciuitate morari non poteſt.*

3 *Lupam prægnantem capiens, pro lupatinis præmium habere non debet.*

Placuit. Sententia lata cū matre ꝑgnante afficit partū. ſecus ſi ante iudicū, partus erat editus, & eſt ratio
dr̃iæ, quia primo caſu erat pars viſcerum, ſecundo caſu erat per
ſe diſcretus a matre. Et hæc diſtinctio non hẽt locum in patre,
1 qa partus nunq̃ eſt pars viſcerum patris.† Et eſt arg. ꝙ ſententia
lata ſuper fellonia patris, non nocet filio ſuper feudo antiquo:
ſecus ſi habet originem in perſona ipſius condemnati de fellonia, vt l.3 ff. de inter. & releg. Conſidera, aut fellonia eſt commiſſa in perſonam domini, aut extra ꝑſonam. primo caſu prçiudicat delictum patris tã filio, q̃ liberis eius, ſucceſſorio ordine feudi ſucceſſuris, & veniunt agnati, q ſunt in quarto gradu. i. q vſq; ad eũ gradũ ſunt, qnib. nõ dẽt nocere alterius culpa, vel dolus, vt l. ſancimus, j̃. de pœ. & in c.j. §. ſi vaſallus culpam. ſi de feud. fue. cont. qbus non extantib. feudum reuertit̃ ad dominum. Si autẽ delinqtur extra ꝑſonam dñi, aut fellonia reſpicit pacta feudi, vt qa vaſallus non ſeruat ea, q̃ tenet̃ ſeruare iure ꝯ̃ctus, & tunc aut ꝑ voluntatem, & tunc feudũ reuertitur ad dñm; aut ꝑ impertinẽ ſiam, & tunc ſecus, vt in c.j. §. itẽ ſi delatoı, q̃ fuit. pri. cau. bene. amit. & eſt rõ qa feudũ eſt datũ ſub modo: & ideo ſi modus ſtudioſe non ſeruatur, quia deficiente forma feudi, deficit eius eſſe, vt ff. loc. l. quæro, §. inter locationem, aut fellonia cõmittit̃ extra legẽ ꝯ̃ctus, puta ſi vaſallus cucurbitat, vel conatus eſt cucurbitare dominã ſuã, &c. vt in c.j. §. itẽ ſi fidelis. qb. mo. feu. ami. & tũc põt diſtingui inter feudũ nouũ, & antiquũ, vt ſ̃. dixi. Alij dicunt ꝙ vbicunque fellonia ꝓprie reſpicit dñm, poteſt dñs (ſi vult) ꝯ̃ quoſcunq; hr̃e ſuæ iniuriç vltionem, vt in c.j. §. deniq; quæ fuit prima cã bene ami. colla. x. Sed male dñt, qa tex. ibi dicit, ſi in dominum peccauerint. i. intra ꝑſonam dñi, non extra, vt ff. de flum. l.1. §. in flumine. Sed nũquid ille, q ꝑ̃ſcripſit feudum, cadere poſſit a feudo? Reſp. ſic, qa ꝑ̃ſcriptio, & conſuetudo eſt altera natura. & ideo quæ naturalr̃ inſunt feudo conuento, ineſſe videntur & feudo præſcripto. ergo ſi non prçſtat ſeruitium, non habet bñficium, vt in c.1. §. ſi qs per 30. ſi de feu. fue. contr. † Item l. noſtra eſt arg. ꝙ ſi mulier prægnans eſt bannita, ꝙ partus q poſtea naſcitur, non poſſit in ciuitate poſtea morari, ꝙ non credo verum, qa delictum matris non nocet puero, vt Inſtit. de ingenu. §. Et ex ꝯ̃-
3 rio, quia nemo aliena culpa fit reus criminis. † Item eſt argu. ad
qõnem illius, qui capit lupam prægnantem, ꝙ non debeat habe
4 re ꝑmium pro lupatinis, qa ſunt vnum, & idem corpus. Si autẽ caperet lupam, quæ haberet lupatinos pendẽtes ad vbera, adhuc videretur idem, vt ff. locati. l. ſed addes, §. ſi quis mulierem, quia adhuc ſunt quodammodo pars viſcerum matris. Non ob. l. noſtra, quia non eſt caſus ſimilis. Item eſt l. poſtea arg. ꝙ ſi pendente lite inter uirum, & uxorem ſuper diuortio, aliqui filii naſcuntur, ꝙ diuortij ſententia noceat eis. Nam ſi v.g. pronũciatur matrimonium nullum ꝑꝑ conſanguinitatem[a], iſta ſentẽtia facit ius quoad ventrem, ar. huius l. & l.1. in fi. ff. de lib. agno. Sed Ber. no. contrarium ext. qui fil. ſint leg. c. cum inter.

ADDITIO.

a Celſ. Sunt unum, & idem corpus. Adde Bar. idem tenentem in l. qui in utero per illum tex. uide etiam illum, ff. de ſta. ho. Ale. de Imo. in l. in lege Falcidia, la 2. poſt Cyn. ff. ad l. Fal. & Io. de Imo. in lege Falcidia, §. placuit. eod. ti.

De aſſertione tollenda. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Caſus, in quo quis per procuratorem reſpondere non poteſt.*

Lites Ad euidentiam præmitte, qđ de quadã iuris prudentia ſtatutũ erat, qđ ſerui putatiui ſiue aſſerti, ñ poſſent litigare cũ his, qui ſe dños prætendebant, niſi per quoſdam qui vocabant̃ aſſertores, q forte deputabant̃ ad defenſionem libertatis, procuratorib. nullum locũ hñtib. Item oportebat cãs per tres ſñĩas diffiniri, alias non generabatur præiudiciũ victo. Modo Imperator per hanc ꝯſtõnem remouet aſſertores. Item abbreuiat terminos litium. Dicit ergo, quod loco aſſertorum põt conſtitui procuratores, videlicet per eum, qui dicit ſe dña. Ille vero, qui dicit ſe liberum ex poſſeſſione libertatis, põt
a procuratorẽ ꝯſtituere[a]. Sed ſi ex poſſeſſione ſeruitutis, non ꝑ̃t per procuratorem iudicio ſiſtere, ſed ſolũ per ſeipſum, & hoc pertinet ad præparatoria, ſeu ad principiũ iudicij. Sequit̃ aliud, quod pertinet ad terminũ litis, vʒ, ꝙ vnica ſñĩa non ſufficit niſi appellatũ ſit, & ſic eſt neceſſaria applł̃o, ſi ſñĩa diſplicet, & ſi ſñĩa appellationis ꝯfirmat primã, non appellãt iterũ ſ̃m primã lecturã, vel ſ̃m aliã ꝑ̃t appellari ẽt ſecunda vice, ſed nõ tertiã, & ſic qñ appellatur in cã ſtatus, ſeruat̃ ius cõe. In tex. ibi, interdicimus no. caſũ,
1 † in quo quis non ꝑ̃t rñdere per procuratorẽ, ſed ipſe ꝑſonaliter iudicio dẽt adeſſe. Quid ergo eſt impeditus? Rñdeo, admittit̃ excuſatio, vt ff. de procu. l. ſeruum quoq;, §. publice. Quæro, in quo iſti aſſertores differebant a procuratoribus? Dicit gl. ꝙ de calumnia iurabant, certe ẽt ñ erãt veri procuratores, qa no habeãt mãdatũ a dño litis, vt ff. iudicatũ ſolui. l.3. §. ſed ſi forte. Illud not. qđ
b poſt tres ſñĩas *b* nullum eſt remedium etiam nullitatis, in cauſa liberali, vt hic, ſed in cauſa beneficiali dic vt in c. vt calumnijs, de re iud. in Clem.

ADDITIONES.

a Conſtiruere. Vide ad hoc l. ſed & hæ, §. j. ff. de proc.
b Tres ſententias. Vide in l. j. inf. ne lic. ter. pronoc.

---

1 *Inſtrumentis dotalibus permittitur, quod dos in tuto reponatur.*
2 *Sequeſtrum quare fit in poſſeſſorio retinendæ,*
3 *Difficultas probatur per iuramentum.*
4 *Satiſdans de iudicio ſiſti, debet in abſentia citari tribus edictis.*
5 *Contumax per annum in contumacia ꝑſeuerans, contra ſe confiteri videtur.*
6 *Ius ſuum perdit, qui ſuſpenſo primo iudicio coram alio iudice reũ trahit.*
7 *Cautio iuratoria propter inopiam, an ſufficiat.*

§. Super peculio. Etiam ſublata veteri obſeruãtia peculium eſt eorũ, q ex poſſeſſione ſeruitutis ad libertatem proclamant, & quæcunque res ꝑ eos tentç, mandato iudicis ſequeſtrãtur in tuto. Si autem ex poſſeſſione libertatis patiuntur controuerſiam, ſatiſdant de iudicio ſiſti, & rebus reſtituendis, caſu quo ſuccumbant ſi poſſunt, alias ꝯmittitur iuratoriæ cautioni, tam de iudicio ſiſti, q̃ de rebus reſtituendis, & de impotentia dandi fideiuſſores, ſciẽtes, ꝙ ſi ꝑ annũ poſtea extiterunt ꝯtumaces, tanq̃ ſerui aſſignabuntur ei, q eos in ſeruitutẽ vendicabat: & hoc eſt introductum ꝯ̃ ꝯtumaces. Sed ꝯ̃ eos, qui prætẽdunt ſe dominos, eſt ſtatutũ, ꝙ ſi pendente lite coram vno iudice trahant ad alium, cadant a cauſa, niſi hoc conti-
a gerit facto rei. h.d. no. In tex. ibi, ſuper *a* peculio, i. ſuper eo, quod dr̃ conceſſum in peculium; non tamen hoc conſtabat. Item tex.
1 ibi, in tuto. pro diſpoſitione iudicis collocari. † No. iſtum *b* text.
b ad inſtr̃a dotalia, in quib. ꝑmittitur, ꝙ dos in tuto collocetur, ꝙ idem eſt dictum, ꝙ in tuto apud ſequeſtrum deponatur, vt extra
2 de dote poſt diuor. rçſti. c. nup. † Not. arg. quod in poſſeſſorio retinendæ fit ſequeſtrum, qa agens prouocat iudiciũ ex poſſeſſio-
3 ne, ſecus in poſſeſſione recuperandæ, qa agens nõ eſt ĩ poſſ. † In
c tex. ibi, reuera impoſſibilis. no. difficultatẽ per iur̃m *c* probari. Itẽ no. ĩ ſubſidiũ recurri ad iuratoriã cautionem. In tex. ibi, ꝙ ſi poſt
4 † no. ꝙ ſi qs ſatiſdedit de iudicio ſiſti tñ debet in abſentia citari tribus edictis, etiam ſi de iudicio ſiſti iurauerit, nec ſufficit vna, vel bina citatio, & vide ꝙ no. in c.1. de mil. vaſ. q cõt. eſt. colla. x. Item no. ꝙ non ideo ꝙ qs eſt contumax, ſtatim ꝑdit litem: & facit ex-
5 tra, de iud. c. j. † In tex. ibi, per vnum annum. no. ꝙ contumax ꝑ vnum annum in contumacia perſeuerans, vr̃ ꝯ̃ ſe confiteri, & ꝑdit beneficium libertatis. Quid de beneficio eccleſiaſtico? Dic, vt legitur, & no. extr. de iud. ca.1. In tex. ibi, accuſationem, i. petitionem ſecuta citatione, alias debet omittere iudicem primum, &
6 alium adire. In tex. ibi, in quocunque alio iudicio. † Not. ꝙ ille,
d *d* q primo iudicio ſuſpenſo, coram alio iudice reum trahit in cã, perdit ius ſuum in ipſo iure, ſed debet priuari per ſentẽtiam. Fal-
e lit *e* ſi hoc contingat culpa rei, vel qa primum iudicem contem-
f nens *f* nolebat comparere coram eo, nec eum timebat: nã tunc põt coram alio iudice conueniri, quod eſt no. dignum. Item fal-
g lit ſi actor primæ inſtantiæ renunciet ſ̃m glo. Quæro, nunqd *g* idem ſit in alijs cauſis, ꝙ in cauſa liberali, vt qui ſpernit iudicem primum, & vadit ad alium, perdat cãm? Pet. dicit, ꝙ ſic, arg. ꝯ̃ de iudi. l. nulli. & ibi per Cy. Ber. dicit ꝯ̃rium, ext. de reſcr. c. ex teno-
7 re, qa hoc eſt ſpãle ſ̃m Ber. ꝙ eſt verius. † Extra quæritur, *h* nun-
h qd ꝑꝑ inopiam ſꝑ ſufficit iuratoria cautio? Rñd. non, eſt. n. ſpãle in præparatorijs iudiciorum, vt hic, & ff. q ſatiſd. coga. l. j. & ff. de iud. l.2. §. ſed & ſi dubitet. & forte idem vbicunque eſt neceſſaria ſatiſdatio, & non voluntaria vt no. in l.5. ſ̃. de vſufr. ꝙ nõ placet: nam tutor, qui nõ põt ſatiſdare, remouetur ab officio, vt ſ̃. de tut. vel cur. qui non ſatiſde. l.2. quæ eſt ad hoc notabilis.

ADDITIONES.

a Super. Iſtum tex. no, alle. Bar. & induxi poſt eum in l. ꝙ priusquã. ff. de op. no. nũc
b No. Iſtum voluit allegare c. per veſtras, ext. de don. inter vir. & vxor.
c Per iuramentum. Sentit hic Bar. iuncto tex. ꝙ ſemper diffitultas potentiæ cauendi probatur per iuramentum, vt perueniat ad iuratoriam cautionem, tamen ſatis violat literam iſtam. & vide no. in l. vſufru. ff. de vſufr. & Bal. inf. ea. l. & Ang. in l.1. ff. qui ſatiſd. cog. & in auth. generaliter, in prin. ſup. de epiſ. & cle. ibi tex. & limita, vt per Pau. de Ca. in l.1. præall. poſt Bal. in lect. antiq.
d No. quod ille. De exceptione litis pendentis, vide Bar. in l. peremptorias, in fine, infra ſen. reſcin. non poſſ.
e Fallit. Quod hic dicitur ſi negabat ſe ad illud poſſe ibi conueniri, vt no. Bald. in l. fi. in §.1. ſupra, de leg. & in l.2. in fi. eo. tit.
f Contemnens. Vide Bar. in l. vbi cæptum, & quæ ibi dixi, ff. de iud. Bald. in l.1. ſup. communia deleg. & gl. fin. hic.
g Quæro nunquid. Vide quæ dixi poſt in l. nulli. hic alle. quid in cauſa appellationis. vide l. ſi quis libellos, inf. de app.
h Extra quæritur. Vide not. in l.5. ſup. de vſufr. Bar. in l. fi. inf. de prin. agen. in re. li.12. & in l. fin. de ferijs.

LEX II.

1 *Actionis fundamenta, quot ſint.*

Expeditam. Si ſeruus venditus moritur ante litem conte. in cauſa liberali non debetur euictio: ſed ſi moritur lite conteſtata, debetur euictio, niſi venditor doceat de dominio. h.d. Quæro nunquid idem ſit in alia re vendita mortua pendente lite. Solu. vt ff. de rei vendica. l. vtique. In tex. ibi, reddat. id, ꝙ emptionali inſtrumento continebat̃, vel na-

tura

1 tura ꝯctus exigebat. Not. † ꝙ duo ſunt fundamenta actionis de
euictione.ſ.pactũ,& natura ꝯctus. In tex.ibi,vna tantummodo ꝑ
ſona.no.ꝙ forma iudicii deſtruitur,ſi vna de perſonis ſubſtantia
libus iudicij de medio ſubtrahatᷓ, & hoc cum diſtinctione, quæ
a ſequitur.In tex.ibi,vel venditor oſtendat.No. ꝙ *a* non præſumitᷓ
venditor dominus,niſi probet. In text.ibi, quaſi libera perſona,
no.ꝑſumi liberum,qui ſeruus non probatur. Quæro, nunqd per
iudicem liberalis cauſæ recipiantur iſtæ probõnes vẽditoris.Re-
ſpon.non ſic.ff.de iud.l.venditor.vende ſi non probat, & in ſe ſu
ſcipit iudicium,per eundem iudicem liberalis cauſe cogetur eui
ctionem præſtare emptori,& hoc eſt quod dicit gl.prædictæ l.vẽ
ditor.ꝙ de reb.venditoris ſatisfiat.Idem dicit But.ꝟ.de ſen.& in-
terlo.om.iu.l.cum eorum. & hoc eſt quod dicit litem implere,
ſecus ſi venditor non ſuſceperit in ſe iudicium, quia tunc cõtra
venditorem oportet agi de nouo coram iudice ſuo.

ADDITIO.

a No.quod faciunt ad no.per Bar.in l.cum res,ſup.de prob.

Quibus ad libert. proclamare non licet. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Libertas non perditur diſſimulatione.*

1 DIſpar. † Diſſimulatione libertas non perditur, ſed
pretij participatione cũ ſuis annexis, & opor-
tunis.h.d. Quæro, an diſſimulans puniatur,& qualiter,
dic vt in glo.

LEX II.

1 *Bannitum capiens efficitur eius dominus,ſtantẽ tali ſtatuto.*

De latronum. Familia latronum efficitur capiẽtis,
ſi hoc dictat decretum Principis, vel
1 fiſci ſtatutum.h.d.† No.mirabile ſtatutum valere,vt qui capit bã
nitum,fiat dñs eius,ꝙ alibi non reperitur: nam de iure commu-
a ni dẽt ſtatĩ iudici ꝯſignari.*a* tex.ẽ vnicus, ꝟ.de male. & math.l.fi.

ADDITIO.

a Celſus.Debet ſtatim iudici conſignari. Idem no.iſte in addi.ad Spe.in tit.de com-
pe.iud.adi.item eſt argumentum.

LEX III.

1 *Confitens debitum,agentem reconuenire non poteſt.*
2 *Reſtitutio de certis debet fieri.*
3 *Res per negationem,an efficiatur dubia.*
4 *Res per verbum, non credit,an efficiatur dubia.*
5 *Relictum alicui factum, propria eius contemplatione præſumitur factum,*
& non alterius.
6 *Cautione idonea interpoſita,an ceſſet ſequeſtrum.*
7 *Sequeſtrum licet ſit factum, non tamen contendit de proprietate rerum.*
8 *Res fit dubia,ne detur noua poſſeſſio.9.*

Si quis in libertatem. Qui ex poſſeſſione ſerui
tutis proclamat in inge
nuitate,tenetᷓ cõfeſtim reſtituere aduerſario res,quas confitetur
ipſius:ſed ſi diffitetᷓ debet ꝑſtare cautionem, de ipſis reb. conſer-
uãdis,ſi liber pronuncietᷓ, & appareat dictas res ad aduerſarium
ꝑtinere,vel ex ꝑtinentibus, aut fructib. earũ ꝯparatas eſſe porro
extrinſecus quæſita ad ipſum victorem pertinent,& lata ſentẽtia
anteꝗ̃ appareat cuius ſint res, ſequeſtrabuntᷓ,& ꝯſtito ad quẽ de-
1 bẽt ꝑtinere,reſignabunt eidẽ.h.d.† No.ar.*a* ꝙ ille,ꝗ confitetur de
a bitũ,nõ poſſit reconuenire agẽtẽ,qa amodo nõ eſt iudicium. tu
dic,ꝙ aut ꝯfitetᷓ nõ in figura iudicij,& ceſſat recõuẽtio,vt ff.de iu
di.l.& ſi reſtituatᷓ,qa nulla eſt lis,aut in figura iudicij, & tunc aut
in ipſa rñſione, & procedit reꝯuentio,ſed nõ modus recõuentio
nis:qa nõ ſuſpẽditᷓ certum ꝑꝑ incertum,i. non procedit recõuẽ-
tio quantum ad ſimilitudinem ꝓcedendi, ſed quãtum ad ius fo-
ri,aut ex interuallo poſt confeſſionem, & tunc quo ad neutrum
hẽt locum recõuentio: qa amodo non eſt procedere, ſed ſopitũ
2 eſſe,vt hic.† No.ꝙ de certis debet fieri reſtitutio, de incertis au-
tem debet ꝑſtari ſatiſdatio concordat,ff.de ſta.lib.l.ſtatuliber ra-
tionem.nã ibi dicit de dubio ſatiſdari,ſic extra,de verb. ſign.c.ex
parte.& valet hoc ad qõnem,ſi aliqs forbannitus dicit ſe eximẽ-
dum de libro forbannitorum: qa iniuſte bannitus eſt: & paratũ
ſe offert deponere illam pecuniam, pro qua bannitus eſt, quod
in dubio audiendus eſt,volens ſatiſdare ſoluendo, ſi appareat eũ
iniuſte forbannitum,vel etiam depoſitionem facere, ſm Iac. de
Are.qui ita no.in d.l.ſtatuliber rationem. Tu dic, ꝙ cum bannũ
ſit quædam ſententia,ſtãdum eſt banno,donec ꝯ̃rium appareat,
ff.de tranſactio.l.poſt rem. No. in iſta l.ꝙ non eſt diſputandum
b *b* de eo, quod ſtatim cõſtare põt. ſi igitur petit vxor ſibi reſtitui
virum,& vir paratus ſit incontinenti probare de conſanguinita-
te,non eſt audiẽda,vt no.xcvj.diſt.cap.bene quidem.Sed lex no-
3 ſtra ꝑt in ꝯ̃riũ allegari, qa ꝑ ꝯ̃dictionem fit res dubia. † Quæro,
c nunquid ſit verum,ꝙ per negationẽ *c* fit res dubia & vr̃ ꝙ ſic,vt
hic.In ꝯ̃riũ vr̃ per ea,quæ no.in l.1. ſ.de proc. vbi non dr̃ dubitari
de mandato per ſolam negationẽ, ſed per qualemqualem pro-
bationem mandati.Sol.fit res dubia quãtum ad neceſſitatem ꝓ-
bationis,vt hic:non quantum ad releuandum ab onere proban-
d di,vt in l.contraria. Quæro, *d* nunquid per verbum, dubito, res
dubia fiat. Reſpond. ſic, niſi quis dubitet de eo,de quo nõ debet
dubitare,vt ſ.de ſum.Trini.l.nemo clericus.& ff.de tranſactio.l.
4 poſt rem iudicatã.† Quæro nunquid *e* ꝑ verbũ,nõ credo, fiat res
e dubia? Reſpon.ſic,adeo ꝙ ſi qs rñdendo libello animo litem cõ
teſtandi dicat, non credo libellum verũ. per tale reſponſum fiat
litis conteſtatio,vt extra de reſti.ſpo.c.cum ad ſedem.& ibi no.ꝑ
Bar. In tex.ibi,qſtu ac fructib.not.ſing.tex.ꝙ res empta ex fructi
bus loco fructus ſuccedit.In tex.ibi,de furtiuis compendijs. No.
quod natura ſeruorum eſt furari.Idem faciunt famuli ſcholarũ
quod vulgo appellatur Trebellianum ſm gl. quam tu ſcholaris
5 tene menti.In tex.ibi,quę teſtõ.† No.hunc tex.valide,ꝙ qñ quid
legatur,vel relinquitur alicui,relictũ præſumitur propria eius cõ
templatione.& non alterius. Idem in reb. donatis. In tex.ibi, in
6 ſequeſtro.Op.quod † cum fuerit interpoſita idonea cautio,ergo
ceſſat ſequeſtrum.Sol.aut capit de conſeruando,& tũc poſt ſen
tentiam fit ſequeſtrum: hoc enim modo fuit ſuperius cautum,
vt patet in verbo,cõſeruabitur, aut fuit idoneè cautũ de reſtituẽ
do,& tunc ceſſat ſequeſtrum,vt ff.qui ſatiſ.cogan.l.fideiuſſor,§.
fi.ꝙ eſt bene no.Item no.valde hunc tex. Pone, lata eſt ſnĩa vr̃is
ſuper petitione hæreditatis pro actore, nam in executione ſentẽ
tiæ res,de qb.dubitatur an ſint hæreditariæ,ſequeſtrabuntur, qa
non ſic lex a modo confidit de tempore.ſic ꝟ.quorum app. non
re.l.ab executione.In text.ibi, ad eorum proprietatem vterque
7 contendit.† No.optimum tex. ꝙ licet ſit factum ſequeſtrũ, non
contendit proprietatem rerum cum ſequeſtro, ſed inter partes,
8 ar.de iud.c.examinata.† Extra quæro, nunquid *f* per negationẽ
f extra iudicium factam fiat res dubia;& vr̃ ꝙ ſic.vt ff. depoſiti.l. ſi
quis iuſtificatus, nam econtra per confeſſionem fit res certa, vt
ff.de Aedi.l.edic.quero.§.fin.In contrarium vr̃,nam ſi monaſte-
rium extra iudiciũ negat Epiſcopum hr̃e ius viſitandi,qa dicit ſe
exemptum,tamen ꝑꝑ hoc Eps non dimittit viſitare: nam (vt di
cunt Doct.) per negationem extra iudicium non fit res dubia,vt
9 extra de cenſib.c.venerabili.† Vel melius dic, ꝙ ne noua poſſeſ-
ſio detur,fit res dubia, vt hic: tamen per negationem aduerſa-
rii non dẽt aliqs dimittere vti iure ſuo,quin veteri poſſeſſione v-
tatur, qa ſemper poſſeſſor tuendus eſt in ſua poſſeſſione vſque-
quo poſſeſſio euincatur,vt ff.de eui.l.habere licere. Porro nemo
cogitur ius ſuum indiſcuſſum relinquere,vt ff.de pet.hær.l.illud.

ADDITIONES.

a No.arg.Facit quod no.Bal.in l.neque.ſup.de compen.
A.B.No.arg.Tene menti,quod reconuentio non habet locum,quando emanat con
feſſio in iudicio,ubi Bal.in auth.& conſequenter,inf.de ſen.
b Diſputandum.No.limitationem ad regulam, ꝙ ſpoliatus ante oĩa dẽt reſtitui,&
uide Bal.in l.1.in prin.inf.ſi de momenta.poſſ.fuer.appe. & Inno.in c.ex conque-
ſtione,ext.de reſt.ſpo.in gl.fi.Bar.in l.naturaliter,in §.nihil commune,ff.de acqu.
poſſ. & in l.fi.de vi.ff.de iud.Inno.in c. ſignificaſti,extra, de diuor.
c A B.Per negationem.Doc.in c.tua nos,de coha.cler.& mul. limitant iſtam legem
non habere locum in notorio actus permanentis,vide ibi,ea,quæ dixi.
Celſ.Adde.Lanfran.de Oria.in c.quoniam contra falſam, in prin.nu.3.cum plurib.
verſ.ſeq.& ibi aliquid dixi,ext.de proba.
d Quæro.Vide Bar.inf.ead.l.& Doct.in l.1.ſup.de proc.
e Nunquid.Vide Bal.in l.1.ſup.de li.cont. & quod ibi dixi poſt Bart.
A.B.Quæro,nunquid.No.ꝙ per verbum,non credo,fit res dubia.& an fiat dubium
notorium,vide Dom.Ant.in c.noſtra,de coha cler.& mulie.
Nunquid.Vide ſup.& iſta ſunt verba Inn.in c.venerabilis,hic alleg.

De ordine cognitionum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Quæſtio ex conuentu alterius cauſæ præcedens,ſimul ventilari non poteſt.*
2 *Quæſtio ſtatus dicitur eſſe præiudicialis.*

CVm & ipſe. Patiens ſtatus ſui controuerſiam,
anteꝗ̃ qõ ſtatus ſit diffinitiua, nõ
ꝑt aduerſarium accuſare.h.d. In tex. ibi,præſidem pete.
1 no.verbum,pete.In tex.ibi, ex euentu. no.ꝙ † qõ præcedens ex
euentu alterius cãæ ſimul ventilari non ꝑt,ſic ff.de excu.tut.l.di-
ximus.Ibi,quid de crĩe,ſ.iniuriarum, nam qui mouit ſtatus qõ-
nem alicui per calumniam,ꝑt crĩaliter accuſari, vt ſ.de li.cau.l.
ſi tibi.Idem ſi de alio crĩe vellet accuſare, vt infra de adul. l. qm̃
2 Alex.No.ꝙ quæſtio ſtatus eſt præiudicialis, & dicitur quæſtio ꝑ-
a iudicialis,*a* ideo, quia præiudicat ceteris quæſtionib. quas inte-
rim moueri non permittit,ut inſt.de acc.§.præiudiciales.

ADDITIO.

a Præiudicialis.Vide Bar.l.2.ff.de excep.

LEX II.

1 *Sententia ſuper principali expreſſa,& ſuper emergenti tacito,ſufficit.*
2 *Sententia lata ſuper incidenti,an ſit per ſe ferenda.*
3 *Emergens quæſtio quæ dicatur,& quæ incidens,nu.4.*
5 *Lis ſuper emergenti conteſtari non poteſt.*
6 *Iudex ſi exceptione iuriſdictionis prætermiſſa procedat ad ulteriora,annu-*
lleat proceſſus.
7 *Exceptio nõ ſui iudicis,& falſi procuratoris,ſi opponatur,ſuper quo primo*
ſit pronunciandum.

Si de hæreditate. Prius tractatur, & finitur quæ-
ſtio libertatis,ꝗ̃ hr̃ditatis petitio
niſi

niſi cauſa libertatis incidat petitioni hæreditatis, nam tunc de
vtroq; cognoſcit, ꝙ ſufficit ſuper principali pronunciari, licet de
incidenti non fiat expreſſa mentio. h. d. no. Caſus. Titius poſſide
bat hæreditatem ad me pertinentem: & ēt me tanꝗ̃ ſeruū ſuum
egi ꝯ ipſum, ꝑtēdo me liberū ꝓnunciari, & hæreditatem ad me
pertinere declarari. Quæritur qualr̃ ſit procedendum? Reſpon.
ꝙ primo cauſa liberalis eſt terminãda: ſecundo, ſi ꝓnuncietur li-
ber, hęreditatis qō̃ cognoſcetur, & terminabitur. Sed pone, qđ
ago ꝯ poſſeſſorem petitione hæreditatis, nec facio aliquam men
tionē de ſtatu, ſed aduerſarius excipit, ꝙ ſum ſeruus ei, q̄rit̃ qua
liter procedet̃. Rñ. Imperator, ꝙ de vtroq; plene cognoſcetur, &
ſufficit ſi pro me ſuper hæreditate pronunciet̃. h. d. Not. ꝙ inter
duas qōnes principales eſt ordo vnius ad alteram in cognitione
& iudicio, ſed inter principalem, & incidentem non eſt ordo, ꝙ
ſint duo iudicia, quia vnica ſententia expediuntur. No. quod cū
aliquis vincit in cauſa principali, omnia incidentia ſunt ſopita.
1 †No. quod ſufficit vna ſententia expreſſa, alia tacita: expreſſa, ſ.
ſuper principali, & tacita ſuper incidenti, vel emergenti. Opp. ꝯ
primam partem legis, & videtur, ꝙ ſuper petitione hæreditatis
ſit prius procedendum, & non ſuperſedendum, vt ff. de pe. hr̃. l. ſi
qs libertatem. Solu. ibi libertas ex teſtō pēdebat, & iō q̄ſtio teſtī
eſt qō fundamēti, & ideo nimirum ſi petitio hærediratis, q̄ con-
cernit teſtm̃, dēt prius diffiniri, tanꝗ̃ principalior. Secūdo op. &
2 videtur, †ꝙ ſuper incidenti *a* ſit pronunciandum, vt ff. qui ſatiſd.
a cog. l. arbitro, Sol. ibi incidēs, immo emergens conſiſtit in prępa-
ratorijs cauſæ, hic in deciſorijs, Opp. ad idem, ff. de minor. l. intra
vtile. Sol. ibi incidens non determinabat totam cauſam: quia li-
cet ſententia ferretur pro ætate minori, non tamē ſequebatur,
quod eſſet danda reſtitutio, quia ꝑ hoc non conſtabat de fragili-
tate, quia nec de læſione. Si autem incidens determinaret totã
cauſam, tunc ſuper incidenti non eſſet pronunciandum, ſed ſuꝑ
principali, & iō in l. intra vtile. ſi conuerteres terminos, & pone-
res, quod ſnĩa fuerit lata ꝯ ætatem, & ſic excluderet bñficium
reſtōnis. tunc non eſſet pronunciandum interloquendo ꝑ mo-
dum incidentis, ſed ſolēniter, & diffinitiue. Oppo. ad idem de l.
3. ff. de præua. Solu. quæſtio præuaricationis eſt quæſtio ſuꝑ pro-
ceſſu. ſ. an ſit ꝑ calumniam proceſſum, non ſuꝑ crimine intēta-
to, & iō expeditur interloquēdo. Oppo. inf. de plag. l. præſes. & ĵ.
de adul. l. quoniam Alex. Sol. ibi emergēs. hic incidēs. Conſidera
3 quod †emergēs *b* eſt, quæ ſeorſum examinatur a principali nego
b tio, & ei non cohæret. & ſuꝑ tali emergēti eſt pronunciandum,
quia tantum ſemel pronunciatur, nec releuatur ꝑ appłōnē a dif
4 finitiua, vt in c. vlt. de app. in Cle. †Incidēs autē eſt illa, quæ cohæ
ret ipſi negotio principali, & negotium principale non pōt deci-
c di ſuſpēſa *c* incidēti. Fallit exceptione compēſationis, quia ꝑ ſe
ſtat, & ſuꝑ ea pronunciari non oportet, vt ff. de comp. l. quod in
diē. §. 1. Itē fallit in ꝯfeſſione, ꝯ quã pōt pronūciari ĩterlocutorie,
& diffinitiue, vt ff. de iud. l. ſi debitori. quod dic, vt dixi s̃. de bon.
5 q̃ libe. l. cum non ſolum. §. neceſſitate. Br̃ dic, ꝙ incidēs recipit
d diffinitiuam, emergēs interlocutoriã. † Et no. ꝙ ſuꝑ emergēti *d*
non conteſtat̃ lis, quia de eius nã eſt, ꝙ dirimatur ante lit. conte.
e ſuper exceptionibus *e* aūt perēptorijs dixerūt antiqui. quod dēt
lis conteſtari, ꝙ intellige, ſi vtraq; pars eſt præſens, vel melius, ꝙ
tacite fit conteſtatio ſuper exceptionib. perēptorijs eo ipſo. qđ
lis eſt conteſtata ſuꝑ principali, nam principalis extēditur ad ac-
ceſſorium. arg. huius l. in fi. & l. 1. s̃. de ord. iu. Bar. dicit quod ſi qs
excipiēdo negat in libello contēta, & actor replicando negat in
f exceptionibus contēta, qđ fit lit. cont. *f* ſuꝑ omnib. vt ipſe no. in
l. fi. ff. pro ſuo. Conclude, ꝙ ſi lis eſt ꝯteſtanda expſſe, vel tacite, nō
per ſe fit lit. cont. ſuꝑ exceptionibus perēptorijs, quod patet, qa
nec ꝑ ſe eſt iurandum de calumnia, & ita oportet intelligere di-
cta antiquorum, alias eſſēt falſa. Hoc etiam patet, quia ꝑ litis cō
teſtationē quaſi contrahitur, vt ff. de pec. l. 3. §. idem ſcribit. ergo,
& in exceptionibus dēret idem quaſi contrahi: quod falſum eſt,
quia nemo excipiēdo ſe obligat. & conſequēter nec quaſi ꝯhit.
6 †Modo quæritur, ſi prætermiſſa exceptione iuriſdictionis iudex
procedit ad vlteriora, vtrum valet proceſſus, & vr̃ ꝙ ſic, vt extra
de iud. c. 1. vbi tenet excōicatio, licet excōicatores non ꝓnuncia-
uerint ſe iudices. Solu. aut eſt liquidum de iuriſd. & nō reqritur
pronunciatio, vt ibi. Aut non eſt liquidum de iuriſdōne, & tunc
aut eſt appoſita exceptio, & requiritur pronunciatio, & hoc eſt
verum in his, q̄ ſunt declaratiua iuriſdōnis, ſicut eſt reſcriptum
g Principis: nam ſi opponitur, ꝙ reſcriptum *g* eſt falſum, dēt ſuper
hoc ꝓnunciari. vt extra de reſcr. c. ſuꝑ literis. Sed in his, quæ ſunt
prorogatiua iuririſd. vel adminiculatiua, ualet proceſſus omiſſa
7 ꝓnunciatione ſuꝑ iuriſdōne. tex. eſt in d. c. 1. † Sed pone, *h* oppo-
h nitur exceptio non ſui iudicis, & falſi procuratoris. Quæro, ſuꝑ
quo primo ſit pronunciandum? Rñ. ſuꝑ iuriſdōne. tñ iſta ꝓnun-
ciatio hēt in ſe tacitã cōdōnem, ſi verus ſit procurator, vt l. licet.
s̃. de proc. vel dic, ꝙ ſimul, & ſemel in eodē inſtanti pronūciabi-
tur ſuꝑ vtraq; ar. huius l. in fi. & hoc ꝑꝑ ꝯnexitatē, qa nō p̄t plene
valere vna ſine altera: nã ſine iudice non eſt iudiciū. Itē cū falſo
procuratore non eſt iudiciū, cognoſcet̃ ergo ſimul de vtraq; ne
procedat̃ in incerto, ar. l. pe. ff. de iniu. teſt. & ĵ. de accuſ. l. qui de
crimine. ēt ſi hoc iudex pronunciare ſimul poſſit, qa de vtroque
ei conſtat: alioquin primo dēt pronunciare ſuꝑ eſſentia iuriſdō-
nis, tanꝗ̃ ſuꝑ fundamento declaratiuo totius cognitionis aliorū
articulorum. Adde Dom. Azo. in Sum. huius tituli, ponentē opi.
quorundã, q dñt ſemper pronunciandum de incidenti, niſi con
ditio ꝑſonæ, puta impuberis, vel pedanei iudicis, aliud inducat.
Adde ꝙ incidens requirit pleniorem cognitionem, q̃ cauſa prin
cipalis, vt ſi cauſa principalis ſit de alimentis, cauſa incidēs ſit de
filiatione: quia agens ad alimenta negetur filius, tūc enim de iſta
incidenti qōne filiationis eſt pronunciandum, vt l. ſi iudex, ff. de
his, qui ſunt ſui, vel alie. iu. poſtea dicit Azo. quod ſuper emergē-
i tibus ſemper eſt pronunciandum. Tu dic, *i* ꝙ eſt caſus, l. quod li
cet non pronuncietur ſuper emergenti, tenet ſententia diffiniti-
ua, vel quaſi, vt ff. de mi. l. ait prætor, §. permittitur. vbi ſuper exce
ptionibus nihil fuit pronūciatum, ſed factum præceptum de ſol-
uendo. & dr̃ ibi, quod tale p̄ceptum eſt validum, niſi appelletur.
Porro appellari poteſt, non ratione intereſſe, ſed ratione iniurię,
K quia fuit pręuaricatum *k* mandatum legis, quod eſt, vt prius ꝑ-
ſona legitimetur, quam vlterius procedatur.

ADDITIONES.

a Superincidenti. Vide in l. fi. ſup. de or. iu. & in l. a procedente, ſup. de dila. cum ma. & ibi quid in emergenti, & uide Bal. in l. quoniã Ale. in fi. inf. de adul. & inf. e. l. ĩ fi.
b Emergens. Quæ ſit emergens, vide Bar. in l. 1. C. de ord. cogn.
c P. D. Suſpenſa. Differri tamen pōt incidens, ut ſimul cum principali negotio termi netur, ſm̃ Abb. poſt gl. in c. j. uerſ. ad ſecun. partem, per tex. ibi iuncta hac l. ubi ha bes optimam gl. de emergenti, & incidenti quæſtione.
d A. B. Super emergēti. Vide Bal. in l. fi. ſup. de his, qui ſunt ſui, uel alie. iur. ubi de iſto incidenti determinat elegans dubium, ſuper quo conſuluit in ciuitate Ianuæ.
e Super exceptionibus. Vide Bal. in auth. ſed & ſi quis ſup. de teſti. Inn. in c. quoniã, in fi. in gl. extra, ut li. non cont. & quod no. Bal. in l 3. §. idem ſcribit, ff. de pec.
f Celſ. Fit li. cont. Adde iſtum in l. 1. nu. 7. in 6. no. & quod ibi poſui in addi. ad ipſum in uer. negando narrata, ſup. de lit. cont. in c. dilec. nu. 1. ubi etiam poſui in apo. in uer. prout narrant. extra, de libel. obla.
g Reſcriptum. Vide Bar. in l. a procedente, ſup. de dila. & quæ ibi ſcripſi.
h Sed pone. Vide c. præterea, extra de dila. & ibi Imo. & Io. An. & uide Bar. & Bald. in l. ſi quæramus, ff. de teſt. & Bal. in l. iudices, ſup. de iud. & quæ no. Bar. in l. quidã conſulebant. ff. de re iud. & quæ ibi dixi in 1. & 2. col.
i Tu dic. Vide Bar. in l. a procedente, ſup. de dila. & in l. ſi quæramus, ff. de teſt. ubi al legat iſtum §. permittitur hic alleg.
K Præuaricatum. Vide Bal. in l. fi. ſup. de fideic.

LEX III.

1 *Quæſtio clericatus prius eſt terminanda ſi contra clericum procedatur, & Epiſcopus vendicat.*
2 *Pœnę ex varietate ſtatus imponuntur variæ.*
3 *Flagitia priora aggrauant poſteriora.*

Si crimen. Quando pœna delicti dependet a ſtatu, quę-
ſtio ſtatus eſt prius determinanda. h. d. Iſta eſt
no. lex. glo. ponit caſum duob. modis. primo mō, qñ vnus accu-
ſat, alius agit de ſtatu. Secundo, qñ vnus, & idem accuſat, & agit
de ſtatu, ſed qdã tertius defendit ſtatū, & non crimen: vtroq;. n.
caſu prius eſt de ſtatu pronunciandum, qa a declaratione ſtatus
dependet impoſito pęnæ. i. qualitas pœnę, & gl. ponit exemplum
in accuſatore homicidij, & iſtud eſt valde no. ꝙ iſtius accuſatio-
nis ſuſpēſio fit tertio ꝯdictore opponēte, & ſic admittit̃ ꝯdictor
ad ſuſpenſionē nō ad eneruationē criminis publici, & capitalis.
1 † Et ſic eſt ar. ꝙ ſi ꝯ aliquē de homicidio procedatur, & Ep̄s ven-
dicat eū ĩ ſuū clericū, ꝙ prius dēt terminari qō clericatus, & no.
hic, ꝙ ſi alicui mouetur qō crĩs ab vno, & qō ſtatus ab altero, &
vterq; mouet̃ principaliter, primo ſuꝑ ſtatu pronūciandū eſt. ad
de per eundē iudicē ſi hēt vtrãque iuriſ. ſed ſi vnus iudex hēt iu-
riſd. mere crĩalem: quilibet cognoſcit ſm̃ qualitatē ſuæ iuriſ. ſer-
a uato ordine huius leg. & no. ꝙ ſnĩa lata *a* per vnū iudicē primo
cognoſcentē ex ordine dato a iure, facit ius alium iudicē, & fidē
facit c. vlt. de exc. lib. 6. qa quoties iudicia diuerſorū iudicū per le
gem ſubordinãtur ad inuicē, dēt poſterior prioris ſnĩam ratam
hr̃e. & eſt no. ꝙ coram vno examinatur delictū, & corã alio eius
qualitas. Sed q̄ro, quare gl. ponit exēplū in homicidio? Rñ. quia
in homicidio ponit̃ pęna inuariabilis attento tp̄e delicti, vt l. 1. ff.
de pœ. vnde debet apponi pęna attento tempore delicti: & aliter
punitur ſeruus, aliter liber. & ſic no. ex varietate ſtatus varias pę-
2 nas imponi. † Sed qd *b* ſi poſt delictū variatur ſtatus? Dic vt no.
b in l. pe. ff. ſi ex nox. cauſa aga. nam aut pena eſt arbitraria, & inſpi
citur tp̄s ſnĩæ: aut inuariabilis, & inſpicit̃ tp̄s delicti, & hoc verū,
qñ pœna eſt terminus pœnæ; ſed ſi vna pœna eſt p̄paratio alte-
rius pœnę, tunc tp̄s ſnĩæ debet inſpici, vt dicit lex in officiali, qui
primo deponitur poſtea punit̃, vt in Authē. vt iud. ſine quoquo
3 ſuffra. §. oportet. † Et vnū ſcias, ꝙ priora flagitia aggrauãt poſte-
riora, ſe nō eꝯ, niſi iudex habet arbitrium puniēdi: quia tūc in ar-
bitrarijs inſpicitur tempus ſententiæ, quod eſt no. dignum.

ADDITIONES.

a Sententia lata. Vide Bar. in l. diuus, la 2. ff. de cuſt. reo.
b Sed quid. Vide Bar. in l. 1. ff. de pet. hær.
Celſ. Adde iſtum in l. 1. nu. 2. uer. & iſta faciunt ad q. de eo, qui factus eſt clericus, ſu pra an ſeruus ex ſuo facto.

LEX IV.

1 *Reconuentio in præiudicialibes locum non habet.*

Exce-

2 *Exceptionem ſuam ſuper iure tertij interdum quis fundare poteſt.*
3 *Seruum alterius dicere aliquem eſſe, non eſt iudicium liberale.*

Si ſtatus. Duo dicta hēt, dicit.n.primo, ꝙ ſi patior cōtro
uerſiam ſtatus ab aliquo, non poſſum eum in
terim reconuenire, quia cā liberalis eſt prius terminanda. Scđo
dicit, ꝙ ſi accuſo aliquē, & ipſe excipit, ꝙ ſum ſeruus cuiuſdā ter
tij, iſta cā non eſt liberalis: tñ primo, & incidenter eſt cognoſcen
dum de ſtatu, qa ſententia lata ſuper eo, viā proceſſus accuſato-
1 ris aperit, vel claudit. † No. *a* primo, ꝙ in ꝑiudicialibus non hēt
a locū recōuentio, q̄ eadē ſnīa terminet: nā cū qō præiudicialis ob
ſtet iudicio, & cauſæ, vel ſaltem iudicio, ſimul cognoſcere, eſſet
2 quodāmodo intricare diuerſa, vt ext.de iu.c.exhibita. † No.ſecū
do, ꝙ qs pōt ſuā exceptionē fundare ſuper iure tertij, qñ ius ter-
tij eſt inhabilitatiuū ꝑſonæ agentis. Idē ſi ſit excluſiuū intentio-
nis, vel intendentis, vt ſ̄.de ſer.fu.l.cū ſeruū, & quotieſcunq.n.ius
tertij ē obligatiuū, de iure tertij ꝑt opponi, & probari, & fieri po-
3 ſitio de iure tertij, alias non, vt ff.de rei ven.l.in ſpeciali. † Tertio
no. ꝙ cū dico aliquē eſſe ſeruū alterius, nō eſt iudiciū liberale, qa
ſtatus in ſnīa nō ꝯſiſtit, ſed cū dico ſeruū meū, eſt iudicium libe-
b rale. Et eſt ar. *b* ꝙ ſi poſſideo bñficiū, qđ tertius petit a me; & ego
oppono, ꝙ ſi non ꝑtinet ad me, ꝑtinet ad quēdam tertiū, quia ex
parte mei opponētis iſta qō nō eſt bñficialis: tñ quia ex parte agē
tis eſt bñficialis, puto hēre locū quo ad modū procedendi. c.di-
ſpendioſam.de iud.in cle.qa quo ad ordinē iudicij fauemus acto
ri potius, q̄ reo, vt eleganter no.in c.cum ad ſedem.de reſt.ſpol.

ADDITIONES.

a Phi.D.No. Adde ad hunc quæ dicit Bar.in auth & confite.ver.1.quæro.C.de ſent.
b Et eſt ar. Quando dicatur cauſa beneficialis, vide quod notat. Bar.in l.iuxta, ſup.de li.cauſa. Celſ. Adde omnino Card.in cle.11.q.36.de iud.& cle.1.q.18.de uſur.& in cle.1.2.q.& fin.de re iud.

LEX V.

1 *Iura quando ex euentu ad contrarios pertinere poſſunt, ſuſpenduntur interim quo ad exercitium.*
2 *Neutralis tempore ſchiſmatis quis eſſe poteſt.*
3 *Sententia cum ſit emergens, qualiter ſuper ſtatu pronunciari poteſt.*

Cum ſtatus. Patiens qōnem ſtatus non pōt interim
petere debitū a debitore, qa incertū eſt,
1 vtrum petitio ad eū ꝑtineat, an aduerſariū.h.d. No.caſum ꝙ † qñ
iura poſſunt ex euentu ꝑtinere ad ꝯrios: interim quo ad exerci-
tiū ſuſpendunt. Itē no.caſum, in quo debitores ſunt veri, & puri
debitores; & tñ nō pñt cōueniri. Et eſt hæc lex.ar.expreſſum, ꝙ ſi
duo ꝯtendunt de ꝑlatura, debitores interim nemini tenentur rñ-
2 dere. † Item eſt ar. *a* ꝙ tpe ſchiſmatis qs poſſit eſſe neutralis. † De-
a inde no.tex.ibi, dū dicit, vel ſeruus non eſt pronūciatus, ꝙ ſnīa ſu
3 ꝑ ſtatu, ꝑt ferri pro ſtatu verbis negatiuis. Quæro qūo potuit hic
pronunciari ſuꝑ ſtatu, cū eſſet emergēs? Rñ. imo erat qō princi-
palis, & ex actis liquebat, ꝙ agēs iure carebat, quod pōt eſſe, vel
quia teſtes actoris deponebant ꝯ actorē, vel qa reus ſuſcepit in ſe
onus probandi, & probauit de ſuo ſtatu. facit inf.l.prox.

ADDITIO.

a And.Bar. Item eſt ar. No.quod tpe ſchiſmatis quis poteſt eſſe neutralis, uide D.Ab. in c.firmiſſime, de hære.& quæ ibi dixi. uide Bal.in c.cum contingat.de reie.

LEX VI.

1 *Lis eſt conteſtanda in petitorijs recuperandæ poſſeſſionis.*
2 *Furti agens debet probare de rebus.*

Si res. Dum pendet qō liberalis ſuꝑ actione furti, vel rerum
amotarum, non dēt ꝓcedi.h.d. Caſus duo homines a
me bona fide poſſeſſi rapuerunt, vel amouerunt a me res meas,
peto eos declarari ſeruos meos. item condemnari ad rerum re-
ſtitutionem. certe prius debet expediri cā liberalis: & ſi pro illis ꝓ
nuncietur, tunc deſcenditur ad ſequens iudicium rapinæ, vel re-
rum amotarū. Si aūt pronunciabuntur ſerui, quieſcente iudicio,
dñs erit ſibijpſi iudex, vt ff.de fur.l.ſerui, & filij.ff.ad Syllan.l. & ſi
1 certus ſit percuſſor, §.finali. † In tex.ibi, ꝯteſtanda eſt. no.hic in pe
a titorijs *a* recuperandæ poſſ.ſicut eſt actio vi bonorum rap.& con
dō furtiua, litem eſſe conteſtandam. Opp.ꝯ hanc legem, qa ſpo-
b liatus *b* ante oīa eſt reſtituendus. Solu.illud verum eſt, ſi qualitas
ꝑſonæ illud patit; ſecus ſi non patitur, vel quia ſeruus agit ꝯ dñm
vel monachus ꝯ Abbatē, vel agit dubius de ſtatu. tex. eſt hic not.
2 In tex.ibi, adhibita probatione not. † ꝙ ille, qui agit furti, vel vi
c bo.rap.dēt probare de reb.ſubtractis, ſcias tñ, *c* ꝙ hæc probō.ſ.re
rum æſtimatio probabitur per iurm, vt no.Inn.in c.fin.extra, qđ
me.cau.& inſt.de ver.ob.§.fi. Extra op. ꝙ ille libellus erat implici
tus, & impoſſibilis: ergo in totū repellendus, vt l.1.ſup.de fur.Sol.
illa lex hēt locum, niſi datus ſi certus ordo procedendi a iure, qa
tunc non reijcitur libellus, ſed diuiditur, & ordinatur, vt probat
hęc lex cum pręcedentibus. quod eſt no.

ADDITIONES.

a And.Bar. In petitorijs. No.in petitorio recuperandę poſ.lite cōt. & an ſufficiāt uerba queruloſa. uide gl.10.q.11.c.quia præſulatus.2.q.2.c.notum. c. cum eccleſia. de cau.poſ.& prop. Doc.in c.1.de lit.cont.& c.accedens, el 2.ut li. non cont.
b Spoliatus. Vide Cy.hic ultra D.& Bar.in l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq. poſ.& Ant.de But.in c.in literis extra, de reſt.ſpol.
c And.Bar. Scias tamē. No.quod æſtimatio probatur per iuramentū, quando agitur furti, quod eſt no.dignum pro ampliatio.l.ſi qñ inf.unde ui.& uide Bal.in c.1.§.iniuria.de pac.iur.fir.hoc anno fuit dubium. uide ꝙ no.Bar.in fin. ff.de in litem iur.

LEX VII.

1 *Poſſeſſionis prerogatiua primo defertur cauſę liberalis.*
2 *Fideiuſſor vbi datur idoneus ſequeſtrum ceſſat.*
3 *Reſtitutio rerum ſi ſuſpendatur, uenitur ad ſequeſtrum.*
4 *Aduerſarius aduerſario prouidet, tam in expenſis litis, quā in ſumptibus.*
5 *Queſtio nullitatis ſententię, executionem non impedit.*
6 *Exceptio quando petitur, acta cauſę produci debent.*
7 *Sumptus litis futuros, iudex an taxare poſſit.*

Si quando. Dictum eſt ſ̄.l.proxi. qñ ille, qui prætēdit ſe
dñm, cū q̄ritur de reb. raptis. vel amoris ab
eo, quem ſeruum ſuum eſſe dicit, modo lex noſtra loquitur eꝯ
qñ ille, q dr̄ ſeruus ꝯqueritur de dño ꝑtenſo. dicens ſe liberum,
& ille ꝑtenſus dñs fecit ſibi furtum, vel rapinam: & q̄ritur quali
ter ꝓcedatur. Rñd. cū diſtinctione, nam aut de reb. reſtituendis.
nondū eſt lata ſnīa, aut ex lata, primo caſu refert, aut de poſſeſſio
a ne *a* ſeruitutis ꝓclamat in libertatē, & interim ſuꝑſedetur in re-
bus, aut eꝯ ex poſſeſſione libertatis in ſeruitutem reuocat. & tūc
in rerū reſtōne, quas ꝯſtat ablatas, non eſt ſuperſedendum, ſi ſal-
uam rē furtiuā ꝑ idoneos fideiuſſores ꝓmiſerit. Nam ſi talis fide
iuſſor non potuerit dari, res ſequeſtrantur interim, donec qō li-
bertatis decidatur: ex ipſis tñ rebus ſequeſtratis debebit interim
ali, moderatis ſumptibus alimoniæ, arbitrio iudicis. Secundo ve
ro caſu, quando iam erat lata ſnīa de reb. reſtituēdis, talis ſnīa eſt
executioni mandanda ſine cautione, & ſequeſtro, non obſtante,
1 ꝙ dicatur ſeruus, & ſnīa nulla.h.d. † No.hic de prerogatiua poſ-
ſeſſionis, q̄ defertur primo cauſæ liberali, vt patet in tex.ibi, vni-
uerſa, quæ ꝯſtiterit ablata, reddi ꝯuenit. de hoc ext.de iud. c. ſub
2 orta ꝑ Ber. † Scđo no. *b* quod vbi datur fideiuſſor idoneus, ceſſat
b ſequeſtrum. ibi dum dicit, ſi modo, &c. Tertio no. ꝙ ꝑꝑ impotē
tiā ſatis dandi deuenitur ad ſequeſtrum. ibi, nā ſi tales, &c. & eſt
3 ar.ad id, quod no.in l.6.ſup.de vſuf. † Item no. quod qñ ſuſpen-
ditur reſtō rerum ablatarū, interim venitur ad ſequeſtrum: idē
dicerē in interdicto vti poſſid. vt fiat interim ſequeſtrum, ne ve-
c niatur ad arma. *c* de hoc no.11.q.j.ſi res in litigio poſita, dic vt ibi
per gl.& Arch. facit ext.de iudi.c.examinata. Quarto no. caſum,
4 † vbi aduerſarius aduerſario prouidet tam in expenſis litis, quā
in ſumptibus alimentorum. facit ff.de inoffic.teſt.l.ſi inſtituta.§.
d inoffi. ſecundum gl. conſidera, iſta ꝓuiſio *d* fit hic de rebus abla-
tis illi, cui ꝓuidetur, tanq̄ de ꝓprio patrimonio, non de alio. & ſic
non facit ad ea, q̄ no.extra de accu.c.ex parte, licet ibi eccleſia ꝓ
uideat de expenſis, quia ibi iudicium tendebat ad vtilitatem ec-
5 cleſiæ, & propterea eccleſia ſubminiſtrat. dic vt ibi no. † Deinde
no.in ver.cum autē, ꝙ quæſtio nullitatis non impedit executio-
nem ſnīæ, & quidam dicunt, ꝙ hoc eſt generale, vbicunque ſen
tentia prima facie apparet rite lata. & quæſtio nullitatis requirit
altiorem indaginem: cum enim in executione interueniat ſum
maria cognitio, non debet differri per qōnē, q̄ non poteſt ſum-
marie examinari. ſecus ſi opponens de nullitate nihil haberet ꝓ
bare, puta quia ſnīa eſſet nulla exiſtenter, & apparenter, vel quia
e poſſet incontinenti *e* probare de nullitate, hoc eſt intra breuem
f terminum arbitrio iudicis, *f* vt no.ff.de iure iu.l.nam, & poſtea.in
prin.ff.vt in poſſ.leg.l.ſi is, a quo, & per Bar.ff.de re iud.l.4.§. con
demnatum. Non ob.l.vlt. j.ſi ex fal.inſtr. quia debet intelligi, qñ
falſitatis ꝓbatio erat in promptu, & eadem diſtinctio fit in reſti-
tutione in integ. vt ff. de iudi.l.ſi prætor.§.Marcellus. ſecundum
g Barto. tamen quædam. Cle. *g* dicit, quod niſi ſint tres ſententię
quæſtio nullitatis impedit executionem, vt Cle.vt calumnijs. de
re iudic. ſed illa Cle. debet intelligi, quando de nullitate ſtatim fi-
des fieri poterat, quo caſu impeditur executio, niſi ſint latæ
tres ſententiæ ſuper iudicio poſſeſſorio; nam tunc prius eſt
exequendum, poſtea diſputandum, quod eſt not. dignum.

Vnum

ADDITIONES.

a And.Barb. Poſſeſſione. No.eleganter caſum, quod non habēs vnde ſe alat, pōt alere ſe de fructib.rei litigioſę. vide quæ notaui ad Bar.in l.diuus.ff.de peti.hæred.
b And.Bar. Secundo no. Not. propter impotentiam ſatiſdandi deuenitur ad ſequeſtrum, & an poterit purgari; uide Bar.in l.litib.de agri.& cenſi.lib.10.& text. l. ſi pecuniæ, ff. vt lega.no.caue.& l.de die.§.plane.ff.qui ſatiſ.cog.& ibi Ang.& l.intereſſe, ff de acq.poſ. Bal.in l.1.ſup.de prohi.ſequeſt.& quod no.Bar.in l.defenſionis infr.de iu.fiſ.li.10.in l.1.ff.de ven.in poſſ.mit.
c Ad arma. Vide Bar.& quæ ibi dixi in l.ſi vſusfructus.§.ſed ſi inter.ff.de vſuf.& Bal. omnino in l.ab execution e inf.quo.app.non recip.in fine.
d And.Bar. Iſta prouiſio. An quæſtio nullitatis impediat executionem ſententiæ, vide plene Io.de Imo.in l.1.§.condemnatum.de re iud.& quæ notaui ad Io.And.in addi.Spec.in tit.de execu.ſen.
e And.Bar. Incontinenti. An exceptio nullitatis, quæ incontinenti probatur, habeat locum in hac lege ponunt Doct.in cle.1.de re iudi.uide Bal. in l.2. ne li.in una, eademque cauſa.
Cel. Adde Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra falſam.§. interlocutoriæ.& appellationes, nu.25.uer.no.tamen unum.nu.36.uer.uiſo de impeditiuis, nu.37.uer. eſt præterea aliud.& ſeq.uer.eſt aduertendum, & utrobique dixi in apoſtilla ad ipſum, extra de proba.
f Iudicis. Qui iudex debet arbitrari, ut declarat Bal.in l.ſi is a quo in princip.ff.ut in poſ.leg.& in §.condemnatum.hic alleg.& Do.Inno.in cap. veniens.el 2.extra de teſt.& ibi Doct. qui utuntur verbis Bal.hic.
g Clemen. Vide Bal.in l.1.ne lic.ter.prouo.

Vnum ſcias, ꝙ lex noſtra non probat generaliter id, ad quod al-
legatur, ſed loquitur tantum in ſententia reintegrandæ rei, vel
poſſ. quo caſu ſi vitium nullitatis eſt latens, licet excipiens de nul-
litate velit ſtatim de ipſa probare, non debet audiri tum odio in-
uaſoris, tum ꝑ authoritatem ſententiæ; & quia natura cauſæ li-
beralis principaliter motę non patiebatur hanc ſubitam probō-
nem, vel dic ꝙ loquitur hęc lex in quibuſdam rebus, & ſic opti-
me allegabatur, quod eſt verius. & ſic ſi probatio eſſet in prom-
ptu, poſſet repelli executio ſummatim excipiendo. vt in ll. ꝯrijs,
non aūt ordinarie per indirectum agendo de nullitate, vt hic, ꝙ
eſt no. † Et no. ꝙ qn̄ petitur executio, debent produci acta cauſę,
quia ſententia fundatur ex proceſſib. de fi. inſt. c. G perpetuus. ꝑ
Inn. *b* Item no. ꝙ finis litis principalis imponit finem ſequeſtro,
qđ intellige non ipſo iure, ſed per interlocutoriam iudicis, qui
mandauit rem reſtitui victori, vt ff. de dolo. l. ſi oleum. † Itē no. *c*
in hac l. mirabile, ꝙ iudex taxat ſumptus futuræ litis. Tene men-
ti hanc legem. Item no. arg. ad taxationem alimētorum relicto-
rum viduæ, quæ debent fieri in principio.

ADDITIONES.

De nullitate. Vide Imo. in l. 4. §. condemnatum. ff. de iud.
Per Inn. Ibi no. dicit tu uide in contrarium, in c. ſicut, & c. cum inter uos, extra de re iudi.
An. B. Item no. No. mirabile. ꝙ iudex taxat ſumptus futuræ litis vide tex. meliorē de iure ſecundum Bal. in l. nouiſſime. §. fin. ff. ꝙ fal. tut. aut. ꝙ vbi poſſunt peti expenſę litis futuræ, admittitur libellus, & inde male iudicans punitur ad expenſas litis, quæ ſunt futurę in appellatione, uide eundem omnino.

De colluſione a *detegenda:* *Rub.*

ADDITIO.

a De colluſione. Ad intellectum huius tit. & quando licita ſit colluſio, uide no. per Bar. in l. 1. in prin. ſup. de peda. iu.

LEX PRIMA.

1 *Confeſſio facta coram Epiſcopo, quod inſtrumentum eſt de uero, & puro capitali an valeat.*
2 *Cauſa falſa reddit reſcriptum nullum.*
3 *Stupra, quæ committuntur in camera, uicini pro veritate ignorant.*

CVm ſeruum. Mendacium in ſubſtantiali
cauſa; vel principali motiuo
priuilegij, vel reſcripti, reddit priuilegium nullum. hoc
dicit. Vel ſic, Non valet reſcriptum, cuius falſa cauſa,
vel falſa allegatio, eſt fundamentum. Caſus. Seruus dominam
ſuam ſtuprauit: & vt euaderent delictum, dicebant ſe matri-
monium contraxiſſe. Item domina confeſſa erat in iudicio eum
liberum. item iſte ſeruus tp̄e quo ſtuprū commiſit, prætendebat
ſe abfuiſſe. eo quod tunc eſſet captus ab hoſtibus, & redemptus.
Item producebatur quoddam reſcriptū Principis rn̄dēs ad con-
ſultationem dicti iudicis interrogantis. vtrū captus ab hoſtibus
& redēptus eſſet liber, qui ſcripſit, ꝙ ſic. Ecōtra filius dictę mu-
lieris dicebat ipſum eſſe ſeruum ſuum, ipſumque matrē ſtupraſ-
ſe, & ex fictis mendacijs reſcriptum emanaſſe. dicit Imperator,
ꝙ cum iſta emanauerint per colluſionem, dato ꝙ etiam fuiſſet
confeſſus vera eſſe, tn̄ ſeruus permanet, & colluſionis fructum
non reportat. h. d. In text. ibi, & turpis coniunctionis maculam.
a Dicit alibi gl. *a* ꝙ ſi quis deprehenditur cum aliqua, & iurat ſe eā
in vxorem acceptaſſe, nam ita vulgus loquitur, pro veritate acci-
b pitur, *b* nec punitur, vt no. in l. penu. j. de fideiuſſor. ſed illud eſt
verum. ſi qualitas perſonarum, & alia indicia patiuntur: alias ſe-
1 cus, vt hic. † Et no. arg. ex hac leg. ꝯ fœneratores, *c* qui faciunt fie-
c ri confeſſionem coram Epiſcopo. quod inſtrumentum eſt de
vero, & puro capitali: nam iſta colluſio in fraudem vſurarum fa-
cta nō valet, ꝙ aūt ſit colluſū, dēt probari ſaltem ꝑ præſumptio-
nem canonum, quæ in hoc articulo præualet confeſſioni. No.
d ꝙ erronea ꝯfeſſio *d* filij credentis matri ſuæ non nocet filio, qui
fuit ſeductus a matre. No. ꝙ filius auditur allegādo ſtuprū ma-
2 tris. † No. ꝙ dixi, ꝙ falſa cauſa reddit reſcriptū nullū, licet ſecus
ſit in legatis. Rn̄deo imo idem, ſi alias non eſſet relicturus. Opp.
e & videt, *e* imo reſcriptū ſit aliquod, ſed per exceptionem elida-
tur, vt extra de reſcr. c. ſuper literis. Sol. ibi erat reſcriptū cauſam
præparans: hic cauſam prima facie terminans, vt ff. de tu. & cu-
3 ra. datis ab his. l. tutor ſi petitus. † Deinde no. gl. hic, q̄ dicit, quod
f talia ſtupra cōmittūtur in camera. *f* ſi ergo dicit teſtis *g* verū eſſe
g ꝙ ſtuprauit. interrogatus de cā ſcientiæ dicit, qa vicinus, non ꝓ-
bat nā vicini talia ſecreta ꝓ veritate ignorāt, ſecus ſi deponeret
aliq̄ eſſe publicā meretricē, nā tūc cā eſt idonea, qa oculos vici-
norū latere nō p̄t, & ita dēt intelligi, qđ no. Bal. in l. j. ff. ſi cer. pet.

ADDITIONES.

a Dicit alibi gl. Vide Bal. in l. pe. hic alleg.
b And. Barb. Quod pro veritate accipitur. No. limitationem ad gl. ſing. l. pe. de fideiuſ. quā adde ad Bal. in l. 1. de ſer. fu. & c. 1. §. iniuria. de pace iura. firm. & vide pro iſto dicto Bal. gl. ſing. in c. alter, xxx. q. v. Bal. in l. eam quam. C. de fideic. & l. quicūque. C. de ſeru. fug. vide Ludouic. Roman. in conſi. 243. vbi allegauit de teſte, quando dicit, ego ſum vicinus facit ſimile, quod voluit gl. & Bar. & alij in l. ſi voluntate. de dot. promiſſ. pro Barto. in l. diuortio, de uerbo. oblig. ego ibi dixi, & Pondera, quia Bal. loquitur ſi qualitas perſonarum hoc patitur. Ang. dicit, quod debeat eſſe qualitas, aut paritas inter ipſos, ut uidi pridie conſultum per quoſdam allegantes Barto. hic, qui reuera hoc non dicit etiam pondera, quod Bald. hic ponit exemplum in iſta lege, ut patet quando dicebatur ſeruum contraxiſſe cum domina, quia tunc qualitas perſonæ non patitur hoc modo; ſecus ſi vnus nobilis diceret ſe contraxiſſe cum alio magis nobili, vel contra.
Celſ. Adde quod no. in apoſt. ad iſtum poſt eum, in l. quicunque. nu. 24. ver. ulterius uides in apoſt. in uerſ. nunquid creditur, ſup. de ſeru. fug.
c Fœneratores. Vide Bal. in l. 1. inf. de confeſ. & quid de dona. uſurarum facta fœneratori, vide per Bal. in l. ab Anaſtaſio, ſup. mand.
d Confeſſio. Vtrum falſa cauſa uitiet, uide Bar. in l. demonſtratio falſa, §. 1. ff. de con di. & demon.
e A. B. Opp. & uidetur. An reſcriptum ex falſa cauſa ſit nullum iure, uide Doct. in c. ſuper literis. de reſcr. Bal. in l. falſus. ſup. de fur. & Bar. in l. ſi is, ad quem, ff. de acqu. hær. & tex. & ibi Bald. l. qui teſtamento. de excu. tut. ff. & Ange. in l. qui Romæ, §. duo fratres, de uer. obl. & l. ſi prætor, §. Marcellus, ff. de iud.
f In camera. No. ad illud quod dicitur, quod uicinus præſumitur ſcire facta uicini, & facit quod no. Bal. in l. quoniam, ſup. de iu. delibe. & de materia probandi adulterium, uide Bar. in l. 2. §. fi. de adul.
g A. B. Si ergo dicit teſtis. Not. ſi teſtis deponit de ſtupro dicens, ſcio factum fuiſſe ſtuprum, quia ſum vicinus. reddit cauſam, non tamen concludit quod eſt not. dignum. uide Bal. in l. 2. ſup. de ſer. fug. & l. conuenticula. de Epiſ. & cle. & l. data opera. inf. qui accu. non poſ. & l. non hic ſup. unde cognati, & l. neque natales. de proba, & Mod. in l. 1. ff. ſi cer. pe. uide no. in c. literis, & c. dudum, de præſump. & quæ dixi ibi per Do. Abb. uide Bar. in l. capite quinto, de adul.

LEX II.

1 *Honores publici per colluſionem non conſequuntur.*
2 *Ius patronatus alienatur ex delicto.*

Libertinæ. Qui detegit colluſionem, ꝯſequitur ꝑmiū.
nam ſi ſeruus erat pronunciatus liber, effi-
citur detegentis ſeruus. h. d. Si autem libertinus erat pronuncia-
tus ingenuus, detegentis efficitur libertinus colluſione detecta,
1 vt no. ſ. eo. in rub. & hoc per Azo. in ſum. No. † ad publicos ho-
2 nores per colluſionem aſpirari nō poſſe. Item † no. ex delicto ius
patronatus alienari, hæc tamen alienatio eſt legalis.

Ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæratur. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Præſcriptio oppoſita in modum duplicationis impedit proceſſum actionis, & replicationis.*

ADitus. Præſcriptio, quæ tuetur authorem, eius ſuc-
ceſſorem tuetur. h. d. Caſus, Sempronius ha-
bebat duos ſeruos. ſ. Stichum, & Domitianam, iſte Sti-
chus degens in libertate aſſerens ſe dominum Domitianæ, eam
manumiſit, lapſo quinquennio poſt mortem Stichi deceſſit Do-
mitiana, Caio inſtituto hærede, ꝯ quem agit Sempronius ad res,
quas Domitiana tenuit. hæres Domitianæ eam liberam eſſe di-
cit, eo quia fuit a Sticho manumiſſa. replicat Sempronius, ꝙ nō
tenuit manumiſſio, quia nō potuit Stichus manumittere eā, qa
eſſet ſeruus. duplicat Caius dicens, ꝙ de ſtatu non poteſt quæri
1 poſt quinquennium, quare de iure ſn̄ia fert̄ pro Caio. Not. † qđ
p̄ſcriptio oppoſita in modū duplicationis impedit proceſſum a-
ctionis, & replicationis, ꝙ tene mēti, qa vix alibi reperies. Itē not.
a hic caſū, in quo p̄ſcriptio *a* firmat id, ꝙ eſt irritum ipſo iure. Item
no. ꝙ cuius author approbatur, eius ſucceſſor firmiter ꝯfirmat̄.

ADDITIO.

a Præſcriptio. Vide Bar. in l. fi. ff. pro ſuo, & Bal. in l. ſi is, la 2. inf. eo.

LEX II.

1 *Præſcribenti pacifice libertatem, quæſtio ſtatus moueri non poteſt.*

Si is, qui. Quinq; anni an̄ litē motam defuncto in pacifica
poſſ. libertatis, impediunt moueri qōnē ſtatus,
1 h. d. No. de re p̄ſcribentem pacifice, & ſine interpellatione poſſe-
a diſſe, ſcias tn̄, *a* ꝙ interpellatio debet eſſe iudicialis, vel naturalis,
vt p̄ſcriptio interrumpatur: non. n. ſufficit ad interrumpendā p̄-
ſcriptionē q̄libet inquietatio, vt ſ. de ann. exce. l. vt ꝑfectius, ff. de
vſuca. pro emp. l. alienā. In tex. ibi, an̄ quinq; annos. no. ꝙ dictio,
an̄, ſignificat tp̄s præteritum perfectum. In tex. ibi, quandiu. ſup-
ple maxime, quia idē ſi tempore mortis tm̄. Non ſunt hic alia.

ADDITIO.

a Scias tamen. Vide Bar. in l. ſi alienam. hic alleg.

LEX III.

Quamuis. Defuncta perſona, remanet quæſtio ſtatus
propter bona. h. d. dic, vt no. ſ, eo. in rub.

LEX IV.

1 *Præſcriptionis exceptio controuerſiam moueri impedit.*

Si quem. Qui vt ciuis Romanus vixit per quinquenniū
eius ſucceſſio nō poteſt in dubium reuocari:
1 ſecus ſi non ſit quinquennium lapſum. h. d. † In tex. ibi, contro-
a uerſiam te facere poſſe. no. ꝙ *a* exceptio præſcriptionis impedit
controuerſiam moueri, quod verum eſt, ſi eſt liquida ſolo lapſu
temporis, vel liquidanda ſaltem, alias non impedit proceſſum,
vt inf. de preſcr. lon. temp. l. emptor.

ADDITIO.

a No. quod. Dixi 1. uer. præſcr. ſup. eod.

LEX V.

1 *Præſcriptio a lege introducta ceſſat, vbi lex ceſſat.*

Quod eſt conſtitutum. Statū fauore liber-
tatis non porrigit
ad caſum emancipationis. hoc dicit. No. in iure ſingulari non ꝓ-
cedi

cedi de ſimilibus ad ſimilia. Item no. ꝙ non iure factum poteſt
perpetuo refricari. Caſus. Sempronius duos habebat filios, vnū
de facto emancipauit, alium non, lapſo itaque poſt emancipatio
nem quinquennio, deceſſit emancipatus condito teſtamento,
in quo dictum fratrem ſuum hæredem inſtituit. pater dicebat
teſtamentum non valere, opponebatur patri exceptio præſcri-
ptionis quinquennij; certe non obſt. exceptio, quia non eſt hoc
2 caſu credita a iure.† No. ꝙ vbi lex ceſſat, ceſſat præſcriptio a lege
introducta. Et ideo verba ſtatutorum diſponētia de prẹſcriptio-
nibus, ſunt multum ponderanda, in quo caſu loquantur; quia ēt
ſi præſcriptio fauorabiliter diſponat, tamen ad ſimilia non extē-
ditur. Conſidera hic, non erant omnino ſimilia, nec paria, quia
emancipatio non eſt proprie ſpecies liberationis, licet ſit quidā
vſus liberi arbitrij.

LEX VI.

1 *Varietas ſi interueniat. poſteriora tempora ſunt ſpectanda.*
2 *Opiniones contrariæ ubi interueniunt, ultima ſemper eſt tenenda.*
3 *Beneficium, quod aliquando fuit curatum, ſi fuit rectum tanquam ſine cura, pro non curato haberi debet.*
4 *Prẹſcriptio ſtatutaria, an currat minoribus, & Reip.*

Si mater tua. Quod aliquis vixerit tanquam ingenu-
us, probatur per vulgi opinionem, quæ
opi. inſpicitur tempore mortis, nam vltima fama prẹualet ꝯriæ
præcedenti. h. d. valde no. No. ergo finem vitæ inſpici, non princi
pia, vel media, iuxta illud, in fine laudabitur, vel vituperabitur
1 opus.† Iſta ergo litera in fi. eſt valde notabilis, quæ dicit, ꝙ ſi ua-
rietas interueniat, poſteriora tempora ſpectari conueniet, & ſic
fama elidit famam, immo abſorbet, quando eſt poſterior. Sed ſi
a in eodem tempore *a* concurrant duæ famæ contrarie, *b* illa eſt
b potior, quæ habet originem ab honeſtioribus, & credibiliorib.
vel melioribus indicijs comprobatur: nam fama non ſolū con-
firmat aliud, ſed ēt eſt confirmanda, & alias eſt nuda fama, & ſi-
2 ne cauſa, vt dixerim informis.† Item no. ex hac l. ar. ꝙ vbi in gl. *c*
c contrariæ opiniones reperiuntur, opi. vltima eſt tenenda. † Item
3 no. ꝙ vbi beneficium aliquando fuit curatum, poſtea vero fuit
rectum tanquam ſine cura, ꝙ pro non curato debet haberi. Eꝯ
ſi aliqñ fuit rectum tanq̃ non curatum, poſtea tanq̃ curatum, ꝓ
d curato debet haberi, vt ff. de ali. leg. l. Mela. *d* §. j. ꝗ l. hęc gl. elegan
4 ter allegat.† Extra quæro, *e* vtrum præſcriptio ſtatutaria currat
e minoribus, & Reipub. videtur hic caſus, quod ſic. Sed gl. dicit, ꝙ
hic eſt ſpeciale. Inn. dicit currere, ſed in integrum reſtitutionem
dari, quia l. ultima, ſupra in quibus cauſis in integ. reſt. non eſt ne
ceſ. non pertinet ad præſcriptionem ſtatutariam tum quia non
pertinet ad nouas leges poſt illam inductas, vt patet ibi in verbo,
vetera iura, a contrario ſenſu: tum per tex. extra, de reſt. in integ.
c. cōſtitutus: tum quia ſtatuta municipalia æquiparantur pactis,
ſicut conſuetudo. Bar. dicit, ꝙ minoribus currit, ſi minores tra-
ctant de lucro captando, ſecus ſi de damno euitando. Tu dic,
f *f* quod aut ſtatutum facit ſpecialiter mentionē de minoribus,
g *g* vel de Repu. & tunc præſcriptio currit, ſed datur in integrum
reſtitutio, vt inf. de ſen. aduer. fiſ. lat. l. 1. lib. x. aut nō facit mentio-
nē de minoribus, vel de Repub. & tunc ſerua dictum In. cū etiā
h minores ligentur *h* per ſtatuta locorum, & per conſuetudines
municipales vniuerſales, niſi nominatim minor, vel Reſpublica
excipiatur, vt ff. de adm. tut. l. ſi ſine, §. Lucius.

ADDITIONES.

a An. Bar. Eodem tempore. Not. ſi ſunt duæ famæ contrariæ, ſtatur illi, quæ oritur ab honeſtioribus indicijs. vide in c. 1. alias in rub. qui feu. da. poſ. & Bar. Mo. in l. is poteſt, ff. de acq. hæred. & l. 1. C. de reſti. idem dic ſi poſterior fama eſſet procurata, ut eſt tex. in l. miles, §. militem ff. de adul. & vide Bar. in l. is poteſt, de acq. hære. vbi dicit, quod ſi eſt fama de morte teſtantis, & eſt ſecuta aditio ñ inualidatur propter ſequentem famam, quia poſterior fama impedit actum exercendum, non iam exercitatum allegauit l. 2. in prin. quis ordo in bo. poſ. ſerue. Bal. allegauit iſtū tex. eſſe meliorem, & l. Barbarius, de offi. præ. & l. ad teſtium §. conditionem, ff. de teſt. mili. & bene facit l. j. ſup. eod. & addit, quod ſi ſit formata inquiſitio contra aliquem, contra quem erat publica fama, ſi poſtea veniat contra famam, non impeditur inquiſitio; ſed non poterit torqueri, quia eſt actus exercendus, quod eſt bene not. vide Bal. in l. diuus. ff. de teſt. mili. vbi ſi ex forma ſtatuti contra magnatem ſufficit ſola fama, & probatur de fama, & magnas probat contra famam. prima fama tanquam eliſa non ſufficit, qnod ſingulariter no. quomodo autem probetur fama, uide gl. l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſti. & ibi Bal. Ang. in l. ſi quis paterfa. ff. ad Mace. quomodo eſt poſſibile, quod eo tempore ſint contrariæ famæ in eo loco, cū fama ſit illa, quæ eſt in ciuitate, vel maiore parte ciuitatis, c. inquiſitionis, de acc. & l. de minore. §. tormenta de quæſt. Bar. tenet, quod ſic in l. is poteſt. prææalle. Bal. contra, & ibi Do. Io. tenet cum Bal. & l. ſaluat Bar. in rumore populi, vel vulgi, vide tex. ualde no. in l. fi. ibi, falſus rumor. ff. de hær. inſtit. Et an fama ſufficiat quod ſic in loco delicti, uide Bal. in l. 3, §. eiuſdem, de teſti. & an fama faciat plenam probationem quo ad probandum hominis qnalitatem, ſingulariter dicit Bald. quod ſic. in l. i. ſupra de teſt. Et adde Doct. in c. cum oporteat. de accu. & quæ ibi dixi. & l. ſimiles, §. mulier. in ver. falſis rumorib. de adult.

b Duæ famæ contrariæ. Vide Bar. in l. de minore, §. plurimum in verſ. quæro, utrum poſſit probari fama. cum ſeq. ff. de quæſt. Bal. in l. diuus, de teſta. mil.

c Vbi in gl. Vide gl. in l. qui filium, §. Sabinus, ff. ad Treb. tex. & ibi Bar. ī l. bona fides. ff. de poſ. Bal. in auth. ex teſtamento. ſupra de coll.

d l. Mela. Vide quæ ibidem dixi poſt Bar.

e Extra quæro. vide iſtum in l. fi. ſupra in qui. cau. in integ. reſt. non eſt neceſſ.

f And. Bar. Tu dic, An præſcriptio ſtatuti currat minoribus. uide Bal. in l. omnes populi. qui quærit, ſi cauetur, quod non petens debitum per annum cadat ab eo. uide eum ibi, quia non loquitur. vide Sali. in l. 1. quę ſit lon. conſue. ubi dicit, ſi cauetur, quod deceptus ultra dimidiam non poſſit intentare remedium l. 2. de reſcin. uen. tamen pupillus, uel minor, poterit in integ. reſtitui. quod eſt not. ſecundum eum. vide omnino gl. Bal. in l. fi. ſupra de in integ. reſti. mino. ſi caueatur, quod cauſæ cōſanguineorum compromittantur, an intelligantur minores, & vide Angel. conſil. cxcix. vbi dicitur ſi cauetur quod vera præſcriptio currat minori, non currit præſcriptio incœpta cum maiore.

g De minoribus. In contrarium quod no. Bal. in l. 1. in xxiiij. oppo. ſupra qui admit. & plene per Bar. in l. 1. §. ſi quis autem, ff. de itin. actuque priuat.

h Ligentur. Vide quod no. Bal. in l. fi. ſup. de teſti. in integ. & in l. 1. ſupra ſi aduer. do.

LEX VII.

1 *Litis conteſtatio per confeſſionem quandoq; fieri ſolet.*
2 *Iuriſdictio per citationem, quæ non tenet, an perpetuetur.*

Si pater tuus. Per iudicem incompetentem non po-
teſt interrumpi præſcriptio. h. d. notabi-
a liter ꝙ intellige etiā ſi lis *a* de facto ſit conteſtata: nam vt elegan-
ter hic dicit gl. conteſtatio litis, quæ non tenet, maxime propter
defectum iudicis, pro non facta habetur. Idem no. Bar. extra, de
app. c. vt debitus. Idem ſi non tenet ꝑꝑ ordinem iuris non ſerua-
tum, quia ſimiliter pro non facta habetur, vt ſ̃. de lit. cont. authē.
1 offeratur. & ita no. in l. j. de dam. infect. per Iaco. de Are.† Modo
b quæro, *b* cum litis conteſt. quandoque fiat per confeſſionem. vt
ff. de neg. ge. l. at qui natura. §. cum vtrum. num iſta gloſ. ſit vera?
Reſpon. quod ſic, ſi ponas iſtam confeſſionem factam in vetito
examine, vt extra de iud. c. at ſi clerici: nam vetitum examen nō
poteſt prorogari, vt extra de foro competen. c. ſi diligenti. Si aūt
examen non eſt ꝯ legē, ſed ꝑter legē, & ſic examen poteſt proro-
c gari, tunc litis conteſtatio *c* valeret, immo, & ante litem conte-
ſtatam ſtandum eſſet confeſſioni, nec oportet litem conteſtari,
vbi per confeſſionem fit prorogatio iuriſdictionis, nec tunc hēt
d locum pœnitentia, *d* ar. ff. de pecu. l. depoſiti, §. 1. Sed an per cita-
e tionem, *e* quæ non tenet, perpetuetur iuriſdictio? Canoniſtæ di-
ſputant. tu dic, ꝙ aut non tenet quo ad iudicem, & quo ad par-
tem, vt quia facta, die feriata in honorem Dei. & non perpetua-
tur iuriſdictio, quæ non incipit quo ad actum ſuum, nam iuriſdi
ctio dicitur prout eſt apta ius dicere. aut non tenet citatio rōne
citati, vt quia citatus erat infans, vel furioſus, tenuit tamen quo
ad ius dicentis opinionem, & ſic quo ad extremum ius dicētis,
prout reſidet in iudice. & tunc perpetua eſt iuriſdictio, licet quo
ad reum elidatur citatio.

ADDITIONES.

a An. Bar. Etiam ſi lis. No. quod lis de falſo, conteſtata non interrumpit præſcriptionem. uide tex. no. in l. accuſaturus, ff. de adult.

b And. Bar. Modo quæro. Licet aliqui velint, quod ſaltem oriatur indicium ex illa cōfeſſione, vide Bar. in l. diuus. de cuſto. reo. & l. magiſtratibus, ff. de iuriſ. om. iu. Do. Ant. in præalleg. c. at ſi clerici.

c Conteſtatio. Vide Bar. in l. accuſaturus. ff. de adult.

d Penitentia. No. limitationem, l. ſi conuenerit, ff. de iu. om. iud.

e Sed an per citationem. Vide Bar. & quæ ibi dixi, in l. accuſaturus, ff. de adul.

LEX VIII.

1 *In incorporalibus perſonalia iura quædam ineſſe, & an ea tempore aliquo inducantur.*
2 *Incorporalia realia, ideſt, rebus annexa, & cohærentia, quæ ſint.*
3 *Iuriſdictiones longo tempore ſine titulo præſcribi non poſſunt.*
4 *Fuga nemini prodeſſe debet.*

Repetitio. Res, quæ nullo titulo poſſidentur, non prę-
ſcribuntur. Item ſtatus eius, qui deceſſit in
fuga, & latitatione, non conualeſcit tpis curſu. h. d. In tex. ibi, cor
1 pora. no. ꝙ cum miſterio dicit corpora. In † incorporalibus autē
quædam ſunt perſonalia, vt obligationes. Et iſto nullo tpe indu-
cuntur, nec producuntur in eſſe, vt ff. de act. & oblig. l. obligatio-
num fere, §. placet. Sed ex longi tpis curſu, & præſtatione bene
ꝓbatur ſubeſſe, vt ff. de vſu. l. cum de in rem verſo. niſi appareat
ſaltem per aliquas præſumptiones, ꝙ ſit facta non aīo obligandi,
ſed gratis: vnde ſi quis prætendit titulum donationis, non proba
a bit ipſum virtute dictæ l. cum de in rem verſo, *a* quia præſūptio
iuris eſt in ꝯrium, ſ. quod nemo velit iactare ſuum, ut ff. de prob.
l. cum de indebito, & no. in l. obſeruare. §. fi. de off. Proconſ. in gl.
2 ord.† Quædam autem incorporalia ſunt realia, i. rebus annexa,
vel cohærentia, vt ſeruitutes: & tunc aut loquimur in ſeruituti-
bus, quæ habent iſtar dñij, & titulus requiritur, j. de prẹſcr. long.
3 temp. l. fi.† Et ideo iuriſdōnes *b* non præſcribuntur longo tempo
b re ſine titulo, *c* quia iuriſdictiones dominio æquiparantur, vt
c ff. de ſtatu homil. qui furere. aut loquimur in alijs ſeruitutibus,
quæ ſunt parui præiudicij, ſicut eſt ſeruitus viæ, & ſimilis, tunc ſi
ue conſiſtant in patientia aduerſarij, ſiue in facto, vt ſeruitus one
ris ferendi, non requiritur titulus, vt l. ſi quis diuturno, ff. ſi ſerui.
4 ven.† No. ꝙ fuga, & latitatio nemini dēt prodeſſe. Item no. qđ gl.
hic

ADDITIONES.

a L. cum de in rem verſo. Et ibi Bar.

b Et ideo iuriſdictiones. Vide no. Bar. in l. iuſto, §. non mutat. ff. de vſuc. in fi.

c Celſus. Sine tit. Aduerte, quod ad acquiſitionem iuriſdictionis ſufficit titu. putatiuus, cum tanti tamen temporis præſcriptione, ꝙ non ſit memoria in contrarium, ita no. iſte. in l. fi. ad fi. ſupra de long. temp. præſcr. Flor. in l. ſic conſtituta, ff. quem ad. ſer. amit. Alex. in l. ſi quis diuturno, ff. ſi ſer. vend. & Pa. de Caſt. conſi. mihi 132. ſecundum antiquum numerum, & ita notaui poſt Pan. in addi. ad ipſum, in ca. cū contingat. nu. 5. in ver. priuilegium, & conſuetudo, ext. de fo. comp.

a hic dicit, quod de iure antiquo *a* nulla preſcriptio currebat ma-
læfidei poſſeſſori, ad quod ius antiquum redit ius canonicum, vt
in c. poſſeſſor malæfidei. de reg. iur. lib. 6.

ADDITIO.

a And. Barb. De iure antiquo. No. quod de iure antiquo præſcriptio nõ tuebatur ma
læ fidei poſſeſſorem, & ſic per c. 2. de re iud. reditur ad ius antiquum, quod ſumme
no. pro intellectu c. fi. de præſcr. & eorum, quæ dixit Bar. in l. non ſolum, §. ſi mihi,
ff. de vſucap.

De præſcriptione longi temporis, quæ pro liber-
tate, &c. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Fugiens malam fidem habere videtur.*

MAla. Diuturna poſſeſſio non illum tuetur, qui ma-
la fide fuit in poſſeſſione libertatis. & ex fuga p̃
1 ſumitur mala fides. h. d. † No. quod ille, qui fugit, malã
fidem habere videtur.

LEX II.

1 *Poſſidere ſeipſum nemo poteſt.*
2 *Preſcriptio libertatis, an titulum requirat.*
3 *Poſſeſſione longi temporis, libertas, & Romana ciuitas ſeruo competunt.*

Preſtat. Sola bona fides etiam ſine titulo, præſtat iuſtum
initium præſcribendi libertatem 30. ann. ſpacio.
1 h. d. No. ꝙ iſta litera innuit, ꝙ quis poſſidet *a* ſeipſum. Sed glo. di
cit notabiliter, ꝙ nemo ſe poſſidere poteſt in ſe, ſed quaſi poſſi-
dere. Adde, quod eſt in quaſi poſſeſſione actuum, qui quaſi poſ-
ſidetur. Conſidera, actuum quidam ſunt extra ſe, vt viuere tanq̃
liber homo: quidam a ſe in alium, vt vti iuriſ. dicit Inno. ꝙ ſi quis
in caſu vtitur iuriſdõne, vel alio iure prætenſo, iſte non poſſidet
aliud, niſi labia ſua; v. g. ſi ſubditi non obediunt, vel ſi patronus
2 præſentat, & Eps præſentatum reprobat. † Quæro, nunquid in
iſtis præſcriptionibus titulus requiratur? Dñt Doc. ꝙ non, quia
b tex. hoc nõ dicit. Iſta gl. eſt multũ notabilis. Pone, ſtatuto *b* caue
tur, ꝙ poſſidens rem per x. an. poſtea conueniri nõ poſſit; dico. n.
ꝙ ſufficit bona fide poſſediſſe x. an. licet ſine titulo, quia ſtatutũ
3 non requirit titulũ, quod tene menti. † In tex. ibi, liberi & ciues.
no. ꝙ ex longi temporis poſſeſſione libertas, & Romana ciuitas
ſeruo competunt, dixerunt quidam, quod in iſta præſcriptione
requiritur, quod publice ſe gerant pro libero.

ADDITIONES.

a Quod quis poſſidet. Vide Do. in l. 3. §. ſi ſeruus, ff. de acq. poſſ.
b Pone, ſtatuto. In contrarium facit, quod no. Bal. per illum tex. in l. contractibus, in
prin. ſup. de non num. pec. & in c. 1. §. ſi quis per triginta, ſi de feu. fue. controuer.
& quæ retuli in l. ſequitur, §. ſi viã. ff. de vſuc. contra Bal. ſingulariter tenet Lu. Ro.
in l. Prætoris, in prin. in add. nouis, ff. de dam. infec. & pro dicto Bal. hic facit, quia
ſtatutum debet aliquid addere iuri cõmuni. no. Bal. in l. cum ſcimus, inf. de agric.
& cenſi. lib. 11.

---

1 *Tempus non eſt modus tollendæ ingenuitatis.*

Sola. Ex temporis longinquitate ingenuus ſeruus non effici
1 tur. h. d. No. † qđ *a* tempus ñ eſt modus tollendæ inge-
a nuitatis. In tex. ibi, ſi 40. ann. no. quod in materia præſcriptionis
de iſto tempore 40. anno. alibi non fit mentio.

ADDITIO.

a No. quod uide Bal. in l. 2. ſup. de inge. manu.

De peculio eius, qui libertatem meruit. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Prouidere facilius quis intendit contra ſe, quam contra ſuum ſucceſſorem.*
2 *Reſeruans ſibi nihil nil excipere poteſt.*
3 *Contractus perſonam non egrediuntur.*

LOnge. Manumiſſo inter viuos, tacite vr̃ peculiũ con
ceſſum, ſecus in vltima voluntate: & not. mi-
rabile, ꝙ actus inter viuos fauorabilior eſt, quam vltima
1 voluntas. hoc dicit. † Quærit Azo in Summa, de ratione differẽ-
tiæ, dicas, ꝙ facilius quis intendit prouidere ꝯ ſe, quã ꝯ hæredem
ſuum, vel ſuum ſucceſſorem, arg. extra de aut. & vſu pallij. c. ex
tuarum. glo. reddit alias rationes perſuaſiuas: nam in contractu
nil ſibi reſeruat, quia nil excipit, ſed in vltima voluntate res vni-
2 uerſas in hæredem dirigit. † No. glo. quod q̃ nil ſibi reſeruat, nil
excipit. de offic. delega. ca. ſuper quæſtionum. §. porro. Secunda
ratio, quia inter viuos habet longum ſpatium ad deliberandum,
ſed in vltima voluntate, vbi mors feſtinat, non poteſt ſic cogita-
re, vnde lex pro eo cogitat. Nota hanc rationem nos dicimus,
ꝙ in contractibus non receditur a perſona, ſecus in vltima vo-
luntate. Et eſt ratio. quia in vltima voluntate non potuit ſic co-
gitare, vnde lex cogitat pro eo. Sed melior ratio eſt, quia vltima
voluntas non poteſt reparari per teſtatorem, qui deceſſit, vnde
lex prouidet, vt no. in l. fi. ſup. de contrahend. empt. niſi teſtator
appoſuiſſet conditionem expreſſam, ſi arbitrabitur, nã tunc non
receditur a perſona, vt l. 1. ff. de leg. 2. Tertia ratio redditur a Io.
quia inter viuos manumittens ſperat operas: & ideo vberius p̃-
uidere videtur, moriturus autem nil ſperat.

De Senatuſconſulto Claudiano tollendo. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Mulier inter ſeruos incontinens, eſt dedecus totius cognationis.*
2 *Caſtigare põt dominus ſeruum ſuum, & aſcriptitium, propria authoritate.*

CVm in noſtris. Olim mulier libera ſeruili
amore capta, vel bacchata, ſi
ei denunciatũ eſſet a dño, ne ſeruo ſuo cõmiſceretur, &
iudex ſuper eo eam admonuiſſet, quæ tamen non deſi-
ſtebat a complexu, ſuam ſubſtantiã perdebat, & libertatẽ amitte
bat. fiebat. n. conſerua, qđ (quia indignum erat) ſublatũ eſt, quia
nec bona perdit, nec amoris fauore libera eſſe deſinit. h. d. In tex.
ibi, & quod ab hoſtium ferocitate. No. ꝙ ſeruitutes ab hoſtium
ferocitate ceperunt ꝯ nãlis libertatis ſtatum, quod dic vt not. ff.
1 de iuſt. & iu. l. manumiſſiones. † In tex. ibi. ad libidinem nequiſſi-
morum hoĩum. no. vitiũ libidinis principaliter homini attribui.
In tex. ibi, infelici. no. cupidinem infelicem. In tex. ibi, peſſimum
dedecus. no. ꝙ mulier incontinens inter ſeruos, eſt dedecus to-
a tius cugnationis, & fulgoris eius. *a* In tex. ibi, cognatis ſuis infe-
2 riorẽ no. ꝙ dedecus eſt ſeruire inferiori, vel deteriori ſe. † In tex.
ibi, ſiue p̃ ſe, ſiue per p̃ſidẽ. no. ꝙ ſeruum, & aſcriptitiũ ſuũ quis
põt caſtigare ꝑpria authoritate, & ẽt præſidali. Adde, ꝙ in tali ca
ſtigatione ordo iuris nõ requirit̃, ẽt ſi fiat per preſidẽ, vt no. Inſt.
de libertinis, §. multis. In tex. ibi, reuerſuram. no. ꝙ negligẽtia ꝓ-
curatoris parit dño damnum glo. hic ponit uerſus. Spicula figit
amor, &c. Et no. ꝓpter talem negligentiam ſeruum confiſcari.

ADDITIO.

a Phil. Dec. Fulgoris eius. Quinimo, & nobilitatem perdit ſi nobilis ſit, & infamis
fit, ut per eundem in l. cum antiquis 8. q. de iu. deli. per l. ſi qua illuſtris, C. ad Orfi-
cianum, & in reg. infamibus, lib. 6. Addit. ẽt Bar. in l. his ſolis, C. de reuo. do. quod
mulier inhoneſte uiuens tenetur ad oẽs pęnas aduerſus ſecũdo nuben. impoſitas.

De nudo iure Quiritum tollendo. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Nomina debent habere conſonantiam.*

ANtiquæ. Olim erat quoddã nudũ dñium, ꝙ nõ
erat in ꝯſuetudine, licet eſſet iure ſcri
ptũ, quod nihil ab enigmate, i. ab obſcuritate diſcrepat,
ſed tanq̃ vacuum. & ſuperfluum verbum non erat in vſu, & ani
mi iuuenum infirmabantur in talium verborum ludibrio, cum
debeant a primis cunabulis utilia capere. Et ideo Imperator ſta-
tuit, ꝙ illud nudum dominium quod carebat effectu, careat no-
mine, & ꝙ vnuſquiſque ſerui ſui, & aliarum rerum ad ſe perti-
nẽtium, efficax habeat dominium. h. d. In tex. ibi, ludibrium. no.
nimias ſubtilitates ludibrium appellari. In tex. ibi, nudum nomẽ
quod non erat in cõſuetudine, licet eſſet in iure. In tex. ibi, enig-
mate. i. obſcuritate, vnde Apoſtolus, Videmus in ænigmate, i.
tenebrarum obſcuritate, tunc autem videbimus de facie ad fa-
ciem. In tex. ibi, pleniſſimus not. de pleniſſimo dominio, & iſtud
vocabulum pleniſſimum dominium, raro alibi inuenies. Not.
1 † ꝙ nomina debent habere rerum conſonantiam, alioquin non
debent dici nomina. Et eſt arg. contra Epiſcopos, qui habent ti-
tulos nulla tenentes, i. nullius utilitatis, vel poſſeſſionis, vt in c. in
plerifque de ele, in Cle.

De vſucapione pro emptore, vel pro tranſactione. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Titulus illicitus non dat cauſam præſcribendi.*
2 *Vendendi ius qui dicantur non habere.*
3 *Rem furtiuam ſcienter emens, an committat furtum.*
4 *Rem furtiuam ſcienter vendens, quam non poſſidebat, nec poterat tradere, obligatur ad rem tradendam.*
5 *Rei furtiuæ ſcienter legatæ in ultima voluntate, an teneat legatum.*

MAncipia. Qui emit rem ab eo, qui non habet
ius vendendi, dñiũ nõ acquirit, nec
1 ẽt vſucapit, ſed illicite emit. h. d. † No. ꝙ illicitus titulus
2 non dat cauſam præſcribendi. † Quæro, qui ſunt illi, qui non ha-
bent ius vendendi? Reſpon. aut quęris de iure quo ad obligatio
nem, aut quo ad immediatam dominij tranſlationem primo ca
ſu dic, ꝙ quandoque ex neutra parte contrahentium ꝯtrahitur
obligatio, qñque ex altera tm̃, vt ff. de ꝯhen. empt. l. ſi in emptio-
ne, §. idem ſi emptor. Nam vterque ſcit rem furtiuam, ideo ex
neutra parte ꝯhitur obligatio; quia ſi contraheretur obligatio,
ordinaretur ad delictum, ideſt ad furtiuam traditionem: vnde
talis datur regula, quod qñ impoſſibilis eſt in traditione eius ob-
ligatio, & titulus eſt impoſſibilis. ex altera vero parte ꝯhit̃ oblõ,
ſi ſolus emptor ſcit rẽ furtiuã, q̃ emptor bñ ad pretiũ obligat̃, qa
in ſolõne pretij non cõmittitur furtũ, eꝯ ſi venditor ſolus ſcit rẽ
furtiuã, qa emptor recipiendo, furtum non cõmittit, nec vendi-
tor pretium ſuſcipiendo, vtrinque obligatio ꝯtrahitur. Porro ſi
ſcientia non inducit uitium, bene tenet commercium, vt ſubti-

liter legit̄, & notat̄ in l. itē ſi res. ff. de alien. iud. mu. cau. fac. Item
no. ibi, ꝙ apparet, ꝙ vbi res erat apud emptorem prius q̃ emeret,
nō ꝯmittit furtum ꝑ venditionē rei alienæ: qa nemo paciſcēdo
facit furtum, ſed amouendo. Si aūt loqueris, quantum ad imme
diatam tranſlationem dominij. dic, vt plene no. ff. de re. iud. l. id
qđ noſtrum. & adde quod no. Iac. de Are. in l. non dubium, s̃. de
3 legib. † Extra opp. *a* ꝙ emens ſcienter rē alienā, non ꝯmittit fur-
a tum, vt in vxore. quæ vendidit rē donatam. ff. de don. inter vir. &
vx. l. ſi donante. Sol. ibi ideo, quia venditor habebat occaſionem
poſſidendi a domino, quaſi titulo pro ſuo, vt ibi dicit litera ele-
4 ganter. † Quæro, quid ſi quis vendidit ſciēter rem furtiuam, quā
non poſſidebat, nec poterat tradere, quia poſſidebatur a quodā
tertio? Reſp. ꝯhitur perſonalis obligatio ad rem tradendam līī-
me. debet. n. facere, & curare, vt tradere poſſit līme, ut l. ratio. ff.
5 de actio. empt. † Quæro, quid in vltima voluntate, ſi teſtator lega
uit ſcienter rē furtiuam, vtrum teneat legatum? & vr̄ ꝙ non. ar-
guendo de ꝯctibus ad ultimas uoluntates. In ꝯrium uidetur ꝙ
æſtimatio debeatur, quia poteſt redimi a domino, ut l. non du-
bium. ſup. de leg. quod eſt verius.

ADDITIO.

a Extra op. Vide in l. ſciens, inf. eo. & omnino Bal. in l. alienum. ſup. de fur. & Cy. hic & uide quod ſequitur.
Celſus. Adde quod notaui in apoſt. ad Bar. in alle. l. alienum. & melius in l. qui fundum. §. furtiua res in apoſt. in verſ. ignorauerit. poſt Alex. ff. pro emp.

LEX II.

1 *Prohibitio per verba affirmatiua fieri poteſt.*
2 *Prohibitio facta de vendendo, an videatur facta de oī ſpecie alienationis.*
3 *Prohibitio teſtatoris requirens cauſam, quæ cauſa intelligitur.*
4 *Res prohibita alienari an præſcribi poßit.*

SI CŌTRA. Res iuſſa ſeruari, nō poteſt uendi, nec præſcribi
h. d. No. ꝙ omnis prohibitio impedit alienatio-
1 nem legalem. Not. ꝙ † aliquid prohibetur per uerba affirmatiua.
nam teſtator, qui iubet rem ſeruari, loquitur uerbis affirmatiuis
No. ꝙ poſito conſequēti, qđ ex prohibitione ſequit̄, perinde eſt
ac ſi ꝓhibuiſſet: unde ſi probo, ꝙ teſtator mādat rē ſeruari, ꝓbo
ꝙ uetuit alienari, qa eadē eſt nā uerborū æquippollentiū, qđ te-
2 ne menti. Modo reuoco in dubium, † teſtator prohibuit vendi,
a vtrum videatur prohibuiſſe oēm ſpeciem alienationis? *a* Dicit
gl. ꝙ ſic per l. ſtatuliberi a cæteris. §. quib. ff. de ſtatulib. quæ eſt ad
hoc melior lex, quæ ſit in iure, tu dic verbum venditionis per ſe-
ipſum, non hoc habet ſignificare, vt l. fi. inf. de prędijs Cur. lib. 10.
ſed ratione adiuncti, i. ratione cauſæ prohibitionis bene includit
alios titulos, vt in iſta gl. Idem no. ff. quæ res pig. ob. poſſ. l. j. §. fi. &
extra, de pig. c. 1. & ff. de pig. in l. quorum. Vel dic, aut prohibitio
b eſt extraordinaria, vel legalis: & non comprehēdit alios ꝯctus. *b*
vt d. l. fi. aut eſt regularis prohibitio, ſicut eſt, ꝙ teſtator pōt pro-
hibere: quia uoluntas, teſtatoris reputatur eſſe lex communis, &
tunc comprehendit omnem alienationis ſpeciem. Vel dic, vt di
3 xi ſup. de fideicomm. l. voluntas. † Quæro, cum teſtōris prohibi-
tio requirat cauſam, quæ cauſa hic ſuberat? Rñd. cauſa erat in
ipſa re, propter perfectæ artis peritiam. Idem ergo ſi propter co-
gnationis tutelam, vt in tueri, no. ſup. de fideicommiſ. l. quoties.
4 † Quęro, vtrum talis res prohibita alienari poſſit præſcribi, ſi qs
habeat cauſam ab alio, q̃ a prohibito, vel eius vices gerēte. Reſp.
ſic: quia teſtator nō poteſt imponere legem, niſi ſucceſſori ſuo.
Vltimo vides, ꝙ pręſcriptio eſt legalis alienatio, & tñ impeditur
per hominis prohibitionem, facit, ff. de verb. ſig. l. alienationis.

ADDITIONES.

a Alienationis. Vtrum appellationis venditionis, ueniant alii contractus. Vide Bar. hic, & quæ poſt eum dixi. quibus adde Bal. in auth. & qui iurat furioſus. de bo. authori. iud. poſſ. ſed quid de verbo, comparere, an ſit generale, & importet omnem permutationem. Vide Bar. & Bal. in l. 1. ſup. de rerum permut. & ibi etiam, an permutatio comprehendat uenditionem, & alios ſimplices contractus. Et ſimiliter, an venditio comprehendat permutationem iſtis adde Spec. & Ioan. And. in tit. de emp. & uend. §. nunc uidendum. uer. ſed pone, ſtatutum. & Nico. de Neap. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, ff. de lib. & poſthu.
Celſ. Adde pro originali quæſito huius. ſ. an prohibitus uendere, poſſit alios contractus alienationis celebrare. & de hoc uide iſtum in l. fin. ſup. de rebus alie. non ali. & in l. voluntas. ad fi. uer. modo reſta. l. ſup. de fideicomm. & in cap. 1. in tit. de ſtu. alie. in uſib. feud. & in cap. 1. in ti. per quos fiat inueſti. in eo. lib. & Can. in c. 1. extra de his, quæ fit a præla.
b Alios contractus. In contrarium facit l. filium habeo. ff. ad Maced. iuncta l. ſtatuliberi. ff. de ſtatuli. & quod no. Cy. in l. 1. inf. quæ ſit lon. conſue. Non ob. l. fin. hic alle. quia ibi facta eſt mentio de pretio.

LEX III.

1 *Partus ancillæ furtiuæ apud poſſeſſorem bonæfidei editus, & conceptus poteſt uſucapi.*

1 SI MATREM. Partus † ancillę furtiuę apud bonęfidei em
ptorē conceptus, & editus, poteſt uſucapi.
h. d. diſtingue hic, ut ff. pro ſuo. l. ſi ancillam, & ff. de Publiciana,
l. ſi ego. §. partus. & dic, ut dixi ſup. de furtis. l. ancillæ.

LEX IIII.

1 *Ratificare non poſſum quod nomine meo non eſt geſtum.*
2 *Scientia erronea, an dicatur bona fides.*
3 *Error iuris qualiter probari poteſt.*
4 *Errans ſimul in iure, & in facto pro bonæfidei poſſeſſore cenſeri debet.*

1 VENDITIONI. Tria tuentur poſſeſſorem. ſ. dñium, con-
ſenſus, & vſucapio. † Opp. qđ ſuo noīe ñ
eſt geſtum, non poteſt quis ratificare, ff. de neg. geſ. l. item ſi cum
putaui. alias l. ſi pupilli, §. ſi ego. Solu. proprie loquendo iſta non
eſt ratificatio, ſed quidam conſenſus, vt ff. de pign. l. ſi fundus, §.
a 1. Vel dic, ꝙ non poteſt ratificare, *a* aut ex ꝯctu agat, ſed vt ius ꝑ-
dat ſic, vt ff. quib. modis pignus, vel hypoth. ſoluitur. l. ſicut, §. ſi
venditioni, qui ꝯſenſus in vltima volūtate ēt interuenire poteſt.
b tex. eſt hic ſingularis. *b* † Quæro, dr̄ hic, ꝙ in vſucapione requi-
2 ritur bona fides. Vtrum erronea ſcientia dicatur bona fides? Re
ſpond. ſic, ſi errat in facto, ſecus ſi in iure, & eſt ratio, quia ille, qui
vſucapit, tractat de lucro quærendo cum alterius iactura, vel ſal
tē de damno alteri inferēdo, ꝯ naturalem æquitatem: & ideo nō
prodeſt error iuris, qui non eſt probabilis, imo eſt lata culpa, quę
vſucapientibus obeſt, hoc tenet glo. ff. de pet. hære. l. ſed ſi lege. §.
ſcire. Sed contrarium tenet hic dicens, ꝙ error iuris operatur bo
nam fidem, qđ intellige aliquo titulo præcedente, non lucratiuo
c ſed oneroſo, vt ff. de vſuca. l. poteſt, §. vltimo. vel verius dic quod
bona fides inducit ex errore iuris, quo ad fructus, quorum poſ-
ſeſſio eſt inutilis, & abiecta, vt ff. de acq. poſ. l. ſi rem mobilē, non
quo ad rem præſcribendam, vt notatur. ff. de vſuc. l. ſi fur. ff. 1. &
d l. ſed ſi lege, §. ſcire, & ff. de iur. & fac. igno. l. iuris ignorantia in
d vſuc. Sed hic q̄rit, *d* † qualiter iuris error ꝓbetur? Rñd. quia erat
3 mulier, minor, vel miles armatæ militiæ: vel qa paſſus erat diffi-
cilis in iure, & interrogauit ſapientem, qui errauit in opinione: a-
e lias aūt quilibet pręſumitur ſcire *e* iura ſcripta, niſi ſit amens, vel
4 furioſus, vt s̃. de legib. l. leges ſacratiſſimæ. † Quæro, quid ſi erra-
f ret ſimul *f* in facto & in iure? Rñd. bonę fidei cenſeri debet, vt ff.
de vſuca. pro dona. l. ſi vir vxori, nam licet error iuris non patro-
cinet̄, tñ non officit erranti in facto. Aut ergo qs vult ſumere ad
miniculū ex iuris errore ad pręſcriptionē fundādā, & nō pōt: aut
aliunde vult fundare pręſcriptionē, & pōt, quia vtile ꝑ inutile nō
vitiat̄, cū nihil habeāt cōe, nec veniāt inuicē ad ꝯflictū tex. eſt no.
cū glo. ſua, in d. l. ſi vir vxori. Nā vitium erroris iuris, errore facti
g purgat̄. *g* ad hoc facit totū illud brocardū inſpici, qđ prodeſt, &
nō qđ nocet. de quo hic per Cy. & eſt no. hoc fauore poſſidētiū.

ADDITIONES.

a Non poteſt ratificare. Vide Bar. in l. fi. ſup. de rei vend.
b Tex. eſt hic ſingularis. Ita etiam alleg. Bal. in c. 1. §. præterea ducatus, quibus modis feu. amit.
c And. Barb. Vel verius. An errans in iure lucretur fructus. Vide Dyn. & Dom. & ibi Io. de Imol. in l. ſi fur. §. 2. de vſuca. & Ang. ponit verba Bal. hic, in l. ſed ſi lege §. ſane. ff. de pet. hær. Imo. in c. ad noſtram. de reb. eccle. non alien. & ibi dixi, Innoc. in c. conſultationibus, de iure patro. uide Do. in c. ad noſtram, & quæ ibi dixi.
d Sed hic quęritur. Intellige ſane iuxta l. fi. ſup. de iuris, & facti ign.
e Pręſumitur ſcire. Vide Bar. in l. quod nerua, ff. depoſi. & qualiter probetur error iuris, vide Bar. in l. non fatetur, ff. de confeſ.
f Simul. Vide Bal. in l. nullas, ſup. de rei vend.
g Purgatur. Vide Bar. in l. ſequitur, §. dominus fundi, ff. de uſuc.

LEX V.

1 *Poſſeſsionis vitium purgatur ſi ad dominum res reuertitur.*

S PARTEM. Malę fidei poſſeſſor partem, quam poſſidet.
non pſcribit: bonę fidei autem poſſeſſor pręſcribit, niſi res eſſet vi poſſeſſa. Item præſcriptio nondum cōple-
ta non tuet̄ poſſeſſorē ꝯ dñm vendicantem. h. d. Oppo. s̃, quod
1 metus cauſa. l. ſi vi. Solu. vt in glo. † Quęro, dr̄ hic, ꝙ vitiū purga-
tur ſi ad dñm poſſeſſio reuertatur. Quid ergo, ſi non fuit dñs, ſed
alius poſſeſſione expulſus? Rñd. res non eſt ita affecta, quin poſ-
ſit vſucapi, ſed glo. vr̄ determinare ꝯrium, ſ. ꝙ debeat reuerti in
ptātem vi expulſi: alias nec ꝯ dñm poſſit pſcribi, vt no. ff. de pre-
ca. l. certe. §. Iulia. Quid ergo, ſi nō dñs eſt expulſus, & reuerſa eſt
in poteſtatem dñi, vtrum poſſit vſucapi? Dñs Cyn. reliquit ſub
dubio. Tu dic poſſe vſucapi, quia vr̄ breui manu reuerſa in pote
ſtatem expulſi, & exinde in poteſtatem domini, exemplo eius, q
ſoluit creditori creditoris, vt ff. de do. excep. l. Paulus.

LEX VI.

5 *Furtum committit, qui rem alienam quam pignorauit, ſubtrahit.*

1 CUM SIT. † Pignorans rem alienam, poſtea ſubtrahēdo
creditori facit furtum, nec poteſt vſucapi. h. d.
quod intellige, vt in glo. no. in tex. ibi, obligatum, ſcilicet a nō do
mino, & ſic de facto: tamē committitur furtum, & efficitur res
furtiua, quod eſt notandum.

LEX VII.

1 *Furtiuitatis vitium officit poſsidenti.*

1 SCIENS. Vitium † furtiuitatis officit poſſidenti, non ratio-
ne malę fidei, ſed ratione vitij, quod non eſt purga
tum. h. d. quod nota.

LEX VIII.

1 *Dominium conſenſu domini facilius acquiritur, quam vſucapiēdi cōditio.*
2 *Res ex cauſa tranſactionis retenta, an præſcribi poſſit.*

EX CAUſA. Titulus trāſactionis, ex quo ſequuta traditio
eſt, idoneus eſt ad pręſcribendum: ſecus ſi nō
continet traditionem, ſed liberationē a ꝯtroue ſia mota, quia
per hoc non datur titulus in ipſa re. Iſte textus eſt ſingularis, ſup.

de trāſactio.l.ſi pro fundo.h.d.& rō differentię eſt, qa ille, qui rē
accipit ex cā tranſactionis, accipit tanq̃ traditam aīo acquirēdi
dominium. Sed ille, qui retinet ex cauſa tranſactionis, retinet vt
ſuam, & ideo non acquirit vt nouum dominium, nec vt vſuca-
piendi condictionem, vt ff.de condi.ob cau.l.3.§.ſubtilius. Præ-
1 terēa facilius acquiritur dominium conſenſu domini, quā vſu-
capiendi condictio conſenſu non dñi, vt ff.de iur. & fac. ignorā.
l.regula, §.qui ignorauit. Sed Io. dicit ēt per liberationē acquiri
ius vſucapiendi, & quod regula quæ tradit̄.ff.de ꝯh.emp.l.claui-
bus non eſt ſemper vera, quia dñium fortius inhęret domino, q̃
quaſi dñium non domino, vt l.magis, §.1.ff.de reb. eorum, & ff.
1 de vſucap.pro empt.l.2.§.ſi a pupillo.† Conſidera, vtrum res re-
a tenta ex cā tranſactionis poſſit pręſcribi, *a* nam cōſideranda eſt
figura tranſactionis: nam aut continet, quod ſi quod ius habet
actor, reo cedat, & tunc p̄ſcribitur: aut agitur hoc ſolum, vt ad iu
dicem eatur, & tunc non p̄ſcribitur. In dubio aūt qui tranſigit,
ſoli liti cedit, & renunciare vr̄.ff.de cond.ob.cau.l. dedi. in prin.
Illud eſt indubitatum ꝙ id, qđ ex cā tranſactionis promittitur,
& traditur: quia habet in ſe titulum, ideſt ꝯ̃ctum, & obligationē,
pręſcribitur: at vbi eſt tranſactio ab omni obligatione abſtracta,
licet ibi ſit titulus, & tranſactio, non eſt ibi obligatio ſed eſt ibi q̃-
dam nuda patientia, q̃ pro titulo non hr̄ quo ad acquirendū do-
miniū, vel vſucapiendi condōnem, vt ff.de acquir.rerum dom.l.
nunq̃ nuda. & hoc placet Pet. & Cyn. Non ob.ff.de vſuc.l.ſi per
errorem, vt ibi no. & iſta opi. mihi placet per ea, quę not. ſup. de
tranſac.l.ſiue apud acta.in gl.dicitur pendere.

ADDITIO.

a Præſcribi. Vide Bar.in l.1.ff.eod.
Celſus. Tu uide quod poſui in tract.meo clauſularum, in clauſula contract.ver.ce
dit omnes ius, quod habet, aut habere ſperat.

ADDITIO.

a Precarij. Vide Bal.in 2.ſup.de vſu.Bar.in l.Pomponius, §.ſi is qui precario. ff.de ac-
quir.poſ. Et aduerte, quia gl.in d.l.ab emptione, hic all.loquitur, quando uenditor
conſtituit ſe precario nomine emptoris poſſidere, & illa glo. uerum dicit tunc, ſed
tex.& gl.& Bar.in dicto §.ſi is q̄ p̄cario, & §.ex uendito.loquuntur, quando rea-
lis poſſeſſio datur emptori recipienti præcario, & retinente venditore, puta quouſ
que precium ſoluatur, quo caſu non eſt liberatus venditor, a traditione, ut in gl.d.
§.ex vendito. & no.Ang.in d.l.ab emptione, licet Cyn.in l.1.in ult.q. ſup. quando
lic.ab empt.diſced.teneat contra gl.in d.l.ab emptione, & dicat, quod translatio
poſſeſſionis per precarium, vel conſtitutum, eſt ficta, ſed Ang. in d.l.ab emptione
concor.Sal.in l.traditionibus, in prin.ſup.de pac.ſimpliciter tranſit cum gl. in l.ab
emptione, quam dicit eſſe ſingularem.
Celſus. Adde omnino Alex.poſt Bar.in l.2.ver.no.& tene menti gloſſ. iſtam, ff.de
pac.& quod poſui in tract.meo clauſularum, in clauſula, contract.uer.precatio no
mine emptoris.

LEX IX.

1 *Eccleſia tenetur ex illicito contractu, quatenus eſt facta locupletior.*

1 Eum, qui. Iuris occaſio non dēt trahi ad iniquum com
pendium.h.d.† Et no.arg.ꝙ ex illicito ꝯ̃ctu te
netur eccleſia, quatenus facta eſt locupletior, vel ſaltem per ex-
ceptionem doli repellitur, arg.ff.de ꝯh.emp.l.ſi in emp.§. item ſi
emptor.2.reſponſo.& ff.de min.l.intra vtile. §. vendentibus. Et
a no.ꝙ pupillus dr̄ locupletior, *a* quando eſt vtilitas in actu perma
nens, vel neceſſitas in actu tranſiens, ſeu conſumpta, vt ff.de neg.
geſ.l.ſed an vltro.§.ſi. Vltimo no.excipiendum contra eum, qui
de pręda eſt ſolicitus.

ADDITIO.

a Locupletior. Vide Bar.in l.ſi ipſa res, ff.quod me.cau.& hic omnino per glo. no.

De vſucapione pro donato. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Traditio dicitur immediata cauſa transferendi dominium, vbi a domino transfertur.*
2 *Dominium etiam in pactis nudis per fictam traditionem transferri poteſt.*
3 *Vſucapiones iuris cauſam deſiderant, & non factum.*
4 *Res aliena donari poteſt.*

Siue fuerit dominus. Traditione & vſuca
pione pro donato do
miniū q̄ritur.idē in alijs titulū habentib.vt s̄.de pac.l.tradi
1 tionibus.h.d.† Et no.ꝙ gl.vult hic, ꝙ vbi dñium transfertur im-
mediate a dño, traditio ſit immediata cā trāſferendi dñium. Tu
dic, ꝙ eſt voluntas dñi traditione ſubnixa, vt ff.de cond. ob cau.l.
3.§.ſubtilius. Volūtas.n.ſola non ſufficit, quia dñia rerum a poſ-
ſeſſione cęperunt, non a nuda voluntate.l.j.in prin. ff. de acquir.
poſſ. Horumque principiorum veſtigia maxime remāſerunt in
feudis, quia in poſſeſſione conſiſtit effectus, vt in c.1.quid ſit in-
veſtitu.& c.ſciendum.de conſue.rec.feu.extra.quæro, conſtat ꝙ
omnis ꝯ̃ctus innominatus ab omni ſua ſpecie eſt pactum nudū,
niſi ſit traditione, vel alio fomento veſtitum, vt ff. de pact.l. diui-
2 ſionis placitum. Quæritur ergo, † vtrum ex eo dominium trāſ-
a feratur per conſtōnem præcarij? *a* & puto, ꝙ ēt per fictam tradi
tionem, ēt in pactis nudis dñium trāſferatur, ſi qua traditio facta
ſit a dño, & vſucapiendi condictio ſi a non dño, idem facit con-
ceſſio pręcarij, quod conſtitutio eius, vt no.ff.de pactis, l. ab em-
ptione, etiam ſit id actum ſi t vt omnis poſſeſſio ſit penes rogātē,
quo caſu liberatur ab obligatione perſonali, prout concernit fa-
ctum obligationis, vt no.ff.de act. empt.l. Iulianus, §.ex vendito.
3 Modo quæro, † cum ex ꝯ̃ctibus innominatis oritur vſucapio, qs
eſt titulus? Rñdeo, in do vt des, eſt titulus pro ſuo. Ex ꝯ̃ctu aūt fa
cio vt facias nō oritur titulus ad vſucapionē, nec in do vt facias,
quo ad faciēdum exercitium, quia vſucapiones iuris cām deſi-
derant, & non merum factum, vt dixi s̄.ti.j.l.pe. nullus titulus ap
pellatur, do vt des, nec facio vt des, niſi quis vellet ita magiſtrali
4 ter loqui, ſed hoc magiſteriū nulla lege ꝓbatur.† Vltimo nota, ꝙ
res aliena pōt donari: alias non daret cām pręſcribendi ſm̄ Azo.
in ſumma, & probatur.ff.de do.cauſa mor.l.ſi alienā.cum ſimil.

LEX II.

Donantem. Vitium cōtrectationis impedit rem vſu
capi, quod intelligo, quando cōtrectatio
habet in ſe furtum regulare, vel irregulare, vt l.1.s̄.de ſer. fugit.

LEX III.

1 *Perfecta donatio ſicut non irritatur, ita inualida ad vſucapionem non patrocinatur.*
2 *Error nō traditæ poſſeſſionis magis nocet q̃ non ſubſiſtentis obligationis.*
3 *Donatio quando morte confirmatur, an vſucapio incipiat a die cōfirmationis, an retro a die traditionis.*
4 *Vſucapio in donatione inter uirum, & vxorem procedit.*
5 *Titulus pro donato, quomodo poſſit cadere in rem alienam.*
6 *Contra iuramentum inter patrem, & filium appoſitum, quis eorum venire non poteſt.*
7 *Lex potentior eſt qualibet patria poteſtate, & nulla conſtitutio humana patentior eſt diuina.*
8 *Diuiſio bonorum, quam fecit pater inter ſe, & filios ſtipulātes pro ſe, & eorum hęredibus, ac poſteris, poſito ꝙ non valeret inter patrem, & filium in poteſtate, valet tamen reſpectu nepotis, qui naſcitur poſt mortē aui, qui nunquam fuit in poteſtate aui.*

1 Irritam. †Sicut perfecta donatio non irritatur, ita inualida
ad vſucapionem non patrocinatur, licet poſſeſſor
iuris errore putet eſſe validam, vel putet donationem interceſſiſ
ſe, quæ non interceſſit. Op.ꝙ immo irritetur, vt inf.de reuoc.do-
na.l.ſi.Sol.illud ꝑꝑ ingratitudinem. Op.eo.tit.l.ſi nunquam.Sol.
illud ꝑꝑ liberorum ſuperuenientiam.†Opp.& vr̄, quod ex tit.pu
tatiuo procedat vſucapio, vt plene no.ff.de vſucap.l.Celſus. Solu.
aut opinio eſt iuſta, loquitur ibi, aut non habet radicem alicuius
rationis, ſed eſt vana opinio. & tunc non hr̄ pro titulo, vt dicit
tex.d.l.Celſus. Multa autem exempla ponit Azo.in Summa, ſu-
a pra de vſuc.pro emp.vbi omnino vide. Quæro, quidam habet *a*
verum titulum, ſed in traditione errat, quia putabat rem ſibi tra
ditam, & ideo, quia forte fuit inductus in corporalem poſſeſſio-
nem non credens alium poſſidere, dum alius poſſideret, nunqd
illo deſinente poſſidere poteſt vſucapere? Diſtingue, aut talis ti-
tulus exigit traditionem, & non vſucapit: aut non exigit tradō-
nem, vt titulus pro legato, & titulus pro hęrede; & tunc vſucapit
ita ſubtiliter gl. loquitur in d.l.Celſus. Sed cur tam varie? Reſp.
quia titulus eſt cauſa remota vſucapionis; ſed poſſeſſio eſt cauſa
b proxima, & magis de ſubſtantia: *b* & ideo † magis nocet error
2 non traditæ poſſeſſionis, q̃ non ſubſiſtentis obligationis. Modo
quærit hic gl.de vna quæſtione ſatis difficili.pater donat filio ſuo
in poteſtate poſito rem alienam, & tradit bona fide. quęritur, v-
trum iſte filius poſſit eam pręſcribere, & videtur ꝙ non, vt ff.pro
dona.l.i.§.ſi pater, ſed ibi donauit, vt habeat in peculium donec
pater viuit, non vt habeat perpetuo: & ſic non eſt vera donatio.
ſed conceſſio peculiaris; ſed iſta eſt diuinatio. Præterea etiam ſi
donauit. vt eſſet donatio perpetua, talis donatio non tenet ut l.
pen.§. ſi pater. ff.pro ſuo. ſicut ſi ego diuiderem bona mea cum
filijs meis, ex intentione, vt talis diuiſio eſſet perpetuo rata.tñ ta-
lis diuiſio nō tenet, ut ibi eleganter dicit lr̄a, & iō qa tit.eſt nullus
(niſi poſt motē pr̄is, filij eā habeant ratā) ceſſat uſucapio. Vel dic,
ſi non hēnt ratā, talis diuiſio morte ꝯfirmat̄, tanq̃ tacita donatio:
& ideo procedit uſucapio ex quaſi tit. ꝓ legato; nā nō eſt verū le
c gatū, nec uera *c* donatio, ar.ff.de le.2.l.ſequēs. Iac.de Are. dicit ꝙ
donatio nō firmat̄ morte, qñ pr̄ donat rem ꝓpriā: ſecus ſi alienā.
2 Pet.vero non facit iſtā diſtinctionē, & bñ, vt hic per Cyn. Modo
d q̄rit̄, qñ iſta don. *d* ꝯfirmat̄ morte, utrū uſucapio incipiat a die ꝯ-
firmationis, an retro a die traditionis? & ur̄ ꝙ retro, ut l. donō-
nes.s̄.de do.int.ui.& ux.Gl.dicit ꝯ̃riū, qa illa lex loq̄t quo ad fru-
ctus, in quorū acquiſitione nō req̄rit̄ tit. ſed ſufficit qualiſqualis
occaſio poſſidēdi, ut no.ff.de pet.hęr.l.ſed, & ſi lege, §.ſcire, quo
ad ꝓprietatē aūt rei donatę, nō fingitur retro; qa fictio eſſet ꝯ̃ria
diſpoſitioni

ADDITIONES.

a Quidam habet. Vide Bar.in l.Celſus, & Bal.in l.nullo ſup.de rei vend. Bar.in l.lon
gi.alias ſuper longi.inf.de præſcr.lon.tempo.
b Subſtantia. No.quod poſſ.eſt magis de ſubſtantia vſucapionis, quam titulus. Item
eſt potior traditio, & tit.quam curſus temporis, l.ſcientis, & ibi Bald. ſup.de inge.
manu.
c Nec uera vide Bar.in l.1.§.1.& ibi dixi, ff.eo.& uide inf.eod.
d Quando iſta donatio. Vidi Bar.in l.j.§.j.ff.eod.

diſpoſitioni legali. Porro fictio fingit ꝯ factū, ſed non ꝯ ius legis,
a vt elegāter no. ff. de le. 1. l. talis ſcriptura, ſed Bar. dicit, *a* ꝙ ēt quo
ad fructus, nō ꝯfirmat donatio, vt retrahatur in re aliena donata
ne q̄s locupletetur cū aliena iactura, vt ipſe not. l. 1. §. ſi pater. ff. ꝑ
dona. qđ nō eſt verū, q̄a quo ad fructus bonæfidei poſſeſſor lo-
b co dn̄i hr̄, vt ff. de vſur. l. qui ſcit. Extra opp. *b* & vr̄, ꝙ imo ſtatim
valeat ꝑpetua donatio, vt s̄. de inof. teſt. auth. vn̄ ſi parens. Sol. ibi
pater erat obligatus filio ad antidora, q̄a bn̄ filius meruerat talē
& tantam remunerationē; licet. n. obligatio ad antidota nō fun-
det originem obl̄onis, q̄a eſt incerta re, & genere; tn̄ adducta in
actum ſpecificū remunerationis, dat ipſi actui fomētū, & vali-
dat, & veſtit ipſum. Oportet tamē, ꝙ in donatione iſta hoc expri
mat̄, & poſtea ꝓbet̄, ut ff. de do. l. Aquilius. & l. ſi pater, ff. de caſt.
pec. l. ſi forte. & l. ſi pr̄. & no. s̄. de colla. l. ſi donatione. ff. ſi cer. pet.
l. ſi tibi. per Gul. facit qđ no. ff. de prob. l. qui teſtm̄. Cum igit̄ non
ualeat don. tanq̄ donatio, ſed tanq̄ relictū inter patrē, & filium in
ꝑtāte, nō ꝓcedēte merito arbitrio boni uiri æſtimando: ſequitur
ꝙ talis don. (q̄a habet uim relicti) non indigeat inſinuatione, ut
c *c* no. s̄. de coll. auth. ex teſtō. Si tn̄ pater emanciparet filium, & ſic
dona. ꝯfirmaretur emancipatione. ut ff. de dona. l. donationes in
concubina, §. pater, ex tunc requireretur inſinuatio, tunc. n. inci
pit hēre ſtatim uim ꝯctus, & adde qđ no. Cyn. s̄. de colla. l. ut libe
4 ris. † Quærit glo. quid de don. inter uir. & uxor. Reſpond. ſi ualet
donatio, procedit uſucapio, alias non: puta, q̄a maritus fieret pau
perior; ſed, & tunc procederet uſucapio ex die confirmationis.
5 † Quærit gl. qūo tit. pro donato poteſt cadere in rē alienā: nā hoc
eſt ꝯ etymologiā uocabuli q̄a donatio dr̄ doni datio. ff. de dona.
l. in ædib. §. fi. ſed expone lr̄am, dū dicit, ꝙ eius fit. i. fieri poteſt, ſeu
fieri ſperat̄, ut hic per Cy. uel dic, ꝙ dr̄ donatio largo mō. i. cuiuſ
dam lucri datio. Item dat occaſionē lucrandi fructus: licet acceſ
ſiones non proprie dicant̄ donari, q̄a ſunt ꝯſecutiua rei, non ꝯſe
cutiua ꝯctus, quia non cadunt in ꝯctū ſm̄ formā ꝯctus, & iō non
augent quantitatē donationis, nec requirunt inſinuationem, vt
d eleganter no. ff. de don. l. in ædib. §. ex reb. Ex prędictis *d* apparet,
ꝙ pater filio in poteſtate non tenetur aſſignare ex bonis ſuis ali-
quā portionē, cū ſp̄ tanquam profectitium peculium remaneat
pr̄is, vt s̄. fam. erc. l. certū, nec cogit̄ quis ꝑſtare. qđ ſtatim pōt re-
uocare, ut dicimus in donatione cā mortis, ut ff. de dona. cauſa
6 mortis. l. Seia. † Sed quid ſi fuit inter patrem, & filium appoſitū
e iuramētum? *e* Vr̄, ꝙ nō poſſit uenire ꝯ iur̄m, quia iur̄m eſt de iu
re nāli. quo iure non curator patria poteſtas. unde conſtat, quod
inter patrem, & filium oritur obligatio naturalis, ut ff. de cond.
indebi. l. frater a fratre, tunc arguo ſic. oritur obligatio naturalis
ad dandum, ergo dari pōt, & ſic dn̄ium transfertur: alias ſeque-
retur, quod illa naturalis obligatio eſſet inanis, & uacua, qđ eſt
7 abſurdum, ut l. 1. s̄. de nouo iure Quiritum. † Præterea iſta natu-
f ralis *f* ueſtitur iur̄o per legem ſacræ ſcripturæ quæ lex potentior
eſt qualibet patria poteſtate: quia nulla conſtō humana poten-
tior eſt diuina. ad hoc s̄. de Epiſc. & cle. authē. ſed Epiſcopalis di-
8 gnitas. † Sed pone, *g* ꝙ pater diuiſit bona inter ſe, & filios ſtipulan
g tes pro ſe, & eorum hęredibus, ac poſteris: modo poſito, quod
non ualeret inter patrem, & filium in poteſtate, utrum ualeat re
ſpectu nepotis, qui naſcitur poſt mortem aui, qui nunquā fuit
in poteſtate aui? & ur̄ ꝙ ſic, quaſi reſoluto impedimento, argu-
men. d. l. Seia. in gloſ. quæ incipit, primam, de qua. Nam iſte con
tractus duas habet clauſulas: & illa quæ refertur ad poſthumos.
non tam continuatiue, quam per ſe debet intelligi, iuxta notata
in eadem gloſſ. in uer. & not. quod duæ. niſi reſpondeas, quod
ibi erant duæ clauſulæ formaliter diſcrepātes. Sed hic erat quę-
dam cōtinuatio eiuſdem tenoris, ſicut cum quis recipit emphy-
h teuſim *h* pro ſe, & filijs. Nam unus ur̄ eſſe ꝯctus deſcenſiuus in
poſteros, non in plures, ut in c. 1. an agnatus, uel filius coll. 10. &
a principio tituli poſterior formatur euentus. l. 1. j. de imponen.
lucra. deſcrip. lib. 10.

ADDITIONES.

a Sed Bar. dicit. Quod non reperio in Bar. meo.
b Extra opp. Quando valeat don. inter patrem, & filium propter merita. uide Bart. in l. 1. §. 1. ff. eo.
c Inſinuatione. An donatio confirmata morte patris, vel emancipatione filii indigeat inſinuatione, uide quæ dixi poſt Bar. in l. 1. §. 1. ff. eo. & quæ not. Bal. infr. ea l. & in auth. ex teſtamento. de colla. & quod dixi poſt Bal. in l. data. alias, lata. inf. de dona. & Bal. in l. ſi mortis. ſup. ad leg. Falc.
d And. Barb. Ex prædictis. An donatio inter patrem, & filium firmetur iuramento Bald. in l. 1. ſup. de ſacroſ. eccl. in rub. tenet. quod non contrarium tn̄ conſuluit in conſi. 26. uide Old. in conſi. 53. Io. An. in tit. de teſt. §. inſuper. verſi. de falſa cauſa. in addi. Spec. Bal. in l. ſi pater. ſup. de inof. dona. in addi. vide glo. in c. 1. §. item ſacramenta. in ver. contractib. de pa. iur. fir. quæ a nemine allegatur. uide Lud. Rom. in l. donationes. §. pater, ff. de dona. ubi dicit ſe vidiſſe plura conſilia pro, & contra uide Io. An. in c. non eſt obligatorium, de reg. iur. in 6. in Mercu. ubi dicit, quod confirmatur iur̄o donatio, quæ fit per Abbatem monacho Bald. in l. 2. ff. de iureiu. in 20. chart. in verſic. exemplum in donat. inter virum, & uxor. Vbi dicit idem in patre, & filio. Bald. in capi. cum contingat. in vlt. q. dicit contra id, quod hic dicit. conſului Vrbini ſecundum Bal. hic, & incipit illud conſilium Old. factum tale, licet aliqui allegent conſilium 255. inci. factum tale. quod loquitur de alia materia, & allegatur ad aliud propoſitum, & non ad iſtud, uidelicet de certa ſcientia Papæ. Celſus. Adde Barto in l. ſi donatione. numer. 1. & quod ibi poſui in apoſtil. ad ipſum, in ver. ſi merita præceſſerunt, ſup. de coll. & no. plene Ang. de Peru. in repe. l. 1. in 1. effectu ver. veruntamen ſi interuenerit iuramentum, ff. de iureiu.
e Iuramentum vide Bal. in l. 2. in prin. in vna addi. ſup. de inof. don. & quod iuramētum ſit de iure naturali, tenet etiam Bal. in l. 1. inf. qui bon. ce. poſ. eſt etiam de iure diuino. c. & ſi Chriſtus. extra, de iureiu. & quod ſit de iure naturali, tenet glo. 15. q. 6. cap. author. & Spec. in tit. de loca. §. nunc oſtendendum, verſ. 24. & quod iuramētum validet contractum inter patrem & filium, qui alias non valeret, vr̄ text. in c. quamuis, de pac. in 6. & in c. cum contingat, in fi. extra, de iureiu. licet Bald. ibi ad fin. teneat contrarium. Pau. de Caſt. in conſ. 152. tenet, ꝙ donatio facta a patre filio nō tenet, etiam ſtante iuramento, non tamen facit mentionem de Bal. hic. Ad de ꝙ de iure canonico inter patrem, & filium oritur efficax obligatio ex iuramento, cap. 1. & ibi not. Doct. extra, de homi. & de prædictis, uide etiam per Bal. in repe. l. 1. ff. de iureiu. & in l. ſi donatione, ſup. de colla. & ibi dixi. facit quod no. Ioan. And. in reg. non eſt obligatorium, de reg. iur. in Mercur.
f Iſta naturalis. Vide Bal. in l. 1. ſup. de ope. lib. cum concor.
g Sed pone. Et ſic vr̄ ſm̄ Bal. ꝙ ſi iſte contractus fuiſſet factus per duas clauſulas ſeparatas quod teneat ſaltem quo ad clauſulam poſteriorem, quod eſt not. quia nō attenditur tempus, quo fuit confirmata per mortem, ſed initium.
Celſus. Vide quod poſui in tract. meo clauſularum, in clauſu. 1. in prin. ver. clauſula, in princip.
h Emphyteuſim. Vide no. in l. Gallus, §. quidam recte, ff. de lib. & poſtu.

De vſucapione pro dote. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Vſucapio pręcedente titulo pro dote, ante matrimonium contractum, ſponſalibus præcedentibus locum non habet.*
2 *Vſucapio ex titulo pro ſuo, ante matrimonium locum habet.*
3 *Sponſus ſuſtinens onera ſponſæ, interim fructus lucratur.*
4 *Res, quando eſt quaſi dotalis, ante nuptias vſucapi non poteſt.*
5 *Titulus dotis non eſt in dote futura.*
6 *Dominium in dote, an tranſeat ſine traditione.*

RES. Res mobilis in dotem data ſi vitium vſucapionē
non impedit, vſucapitur. h. d. in tex. ibi, datæ ſcili-
cet cum deſtinatione, & de facto traditæ. Si enim eſſet a
principio tranſlatum dominium, non haberet locum vſucapio:
quia nemo rem ſuam vſucapit, vt ff. de vſucap. l. ſequitur §. lana,
niſi poſſet ab eo auocari, vt ſup. quod metus cau. l. ſi vi. ff. de cap.
& poſtli. reuer. l. in bello, §. ſi quis ſeruum, tunc enim eodem tp̄e
vſucaperetur confirmatio dn̄ij, quo & dominium vſucapi con-
1 ſueuit. ff. de vſucapio. l. ſequitur, §. fructus. † Quæro, *a* an ante
a matrimonio contractum, ſponſalibus tn̄ præcedentibus, habeat
locum vſucapio præcedente titulo, pro dote? Reſpondeo non.
ff. eo. l. 1. §. ante nuptias. & hoc, quia titulus dotis non poteſt eſſe
ſine matrimonio, vt ſup. de dona. ante nupt. l. fin. Item nec bona
fides titulo dotis titulata: quia bona fides eſt qualitas, ſiue acci-
dens, quod ſine ſubſtantia eſſe non poteſt, vt ff. eo. l. ſi æſtimata,
in 1. glo. ver. vnde cum habeantur, &c. & quod notatur. ff. de ꝓ-
2 ba. l. ſi arbiter, in fi. magnæ gl. † Sed nunquid pōt vſucapi titulus
pro ſuo? Reſpondeo ſic, ſi eſt ea mente tradita, vt ſtatim fiat ac-
cipientis: ſecus ſi eſt collata acquiſitio poſt matrimonium, vt ff.
eo. l. 1. in princ. Sed quid ſi non apparet qua mente res ſi tradita?
Dicit ibi tex. quod præſumitur tradita ea mente, vt ſtatim fiat ac
cipientis. ad hoc, ff. de iure dot. l. quod niſi. Nam conditio non
ſubintelligitur, niſi cum ad perfectum actum deuenitur, ideſt ad
3 actum traditione ſubnixum, vt ff. de ſol. l. ſub conditione. † Quę-
ro, vtrū ſponſus interim lucretur fructus, ſi ſuſtineat onera ſpon
ſæ? & vr̄ ꝙ ſic, titulo pro ſuo. In ꝯrium vr̄, quia quantum excedūt
onera ſponſæ, augent quaſi dotem, vt ff. quod falſo tuto. authen.
l. penul. §. Iulia. & ff. de iure dot. l. dotis fructus, ī principio. & hoc
verum ſm̄ quoſdam de iuris rigore. ſecus de æquitate conſue-
tudine approbata, vt no. ff. ſol. matr. l. ſi ante præſertim ſi puella e-
rat proxima tempori nuptiarum, & ſequutum eſt matrimoniū:
b nam eo non ſequuto, fructus *b* condicerentur tam de rigore, q̄
de ęquitate, ff. ſi cer. pet. l. cum quis, ff. de cond. ob cauſam l. quod
4 ſeruus. Et prædicta vera, qn̄ res eſt quaſi dotalis. † Sed quid ſi nō
eſt quaſi dotalis, quia fuit tradita æſtimata? Reſpondeo, non vſu
capitur ante nuptias, nec titulo dotis, nec titulo quaſi emptionis
vt dicta l. ſi æſtimata, & eſt ratio, quia non eſt mera venditio, ſed
dotis cauſa: & ideo eius antecedēs pręcedere debet, ſcilicet, ꝙ ſit
5 dos. † Ex prædictis conclude, ꝙ titulus dotis non eſt in dote futu
ra, ſed in pręſenti tm̄. Modo quęro, quid in dote ꝑſenti? Rn̄deo,
aut res eſt res ęſtimata, ſiue appretiata: tunc vſucapit titulo pro
emptore, aut non, & tunc titulo pro dote, dicit Azo hic in Sum-
ma, ſub ſequuto poſtea matrimonio de iure, & de facto. Sed ego
factum non exigo: nam & ſine copula coniugali, & ſine ductio-
c ne *c* domū, ꝯſtat efficax matrimonium, nempe ꝯſenſu ſolo, vt l.
nuptias, de regul. iur. & ff. de dona. inter virum, & vxorem. l. pe-
6 nultima. §. virgini. † Modo quęro, vtrum ſine traditione in do-
te tran-

ADDITIONES.

a Quæro. Vide inf. ead. l.
b Fructus. Ludo. Rom. in l. ſi ante. ff. ſol. mat. licet non alleget Bald. hic, tamen tenet contrarium, quia hic eſt donatio remuneratoria, quæ nunquam reuocatur, vt l. ſi pater. ff. de don.
c Ductione. Vide gl. & Bal. in l. cum in te. ſupra, de don. ante nupt.

a te tranſeat dñium, *a* vel quaſi? Vr̃ diſtinguendũ:nam aut eſt da-
ta in dotem vniuerſitas,vt hæreditas: & tunc ſufficit ceſſiò ver-
balis,arg.ff.ad Treb.l.reſtiuta,aut res ſingularis:& tunc requiri-
tur traditio. Item pro hoc,quia in ſocietate oĩum bonorũ trãſit
dñium,& quaſi,ſine traditione, ergo idem in dote, maxime fa-
uore dotium.gl. determinat ɔ̃rium in l.j.ff.eo.quod ſequitur ibi
Bar.quod eſt verius.aliud eſt.n.promittere,aliud cedere: ceſſio.
enim dñij,& quaſi poſſet fieri ſine traditione poſſeſſionis, vt l. fi.
ſup.de hær.vel actio.vẽdi. Vel verius,ibi ceditur actio,dñium au
tem tam directum,quam vtile,ſeu plenum remanet apud cedẽ-
tem,vt no.in l.j.in prin.in magna.gl.ff.de eden.

A D D I T I O.

a Dominium.Vide Bal.in l.qui tibi.ſup.de his,qui a non do. ma.

De vſucapione pro hærede. *Rubrica.*

L E X PRIMA.

1 *Hæres nouus,noua qualitas.*

CVm pro hærede. Sicut ſuus hr̃s non vſucapit titulo ꝓ hærede,ita nec hæres hr̃dis, ẽt extraneus ex perſona defuncti. h. d.
Caſus q̃ſitũ fuit ab Imperatore,Domine Imperator, mater mea
tanq̃ hæres patris ſui,poſſidet quandam rem, & deinde ego ma-
tris meæ heres, nunquid procedit vſucapio titulo pro hærede?
1 Rñdet Imperator,& dicit quod non.Oppo.quod imo, quia ego
matri meæ ſum extraneus hæres.Sol.hic non nitebar ex perſona
mea,ſed ex perſona matris meæ,vel coniunctim, & continuati-
ue:ſed a meipſo,ſi tp̃s computarem vſucaperem, quia nouus hæ
res,noua qualitas,vt no.in l.2.& 3.ff.de petitione hæred.niſi vtat̃
acceſſione ſui anteceſſoris,quia tunc talis hæres habetur ſecun-
dus,qualis primus,vt ff.de acq.hær.l.qui in aliena.§. interdum.
Vel aliter pone caſum,vt in gl.ſ.qñ tale eſt vitiũ,vel impedimen
tum,quod non mutatur etiam per hæredem milleſimum.

L E X II.

1 *Hæres ſuus non vſucapit titulo pro ſuo.*
2 *Hæres bonæfidei,ſi defunctus extraneus habeat malam fidem, rem mobilem vſucapere non poteſt.*
3 *Animus dupliciter conſiderari poteſt.*
4 *Hæres ſuus deterioris conditionis eſſe non debet,quam extraneus.*
5 *Error iuſtiſſimus habetur pro titulo.*

Nihil. Suus,& neceſſarius hæres non præſcribit titulo pro hærede,ẽt ſi habeat cohęredẽ extraneũ.h.d.tex.cum
glo.Et eſt rõ,quia iuris fictione nõ accedit ei nouus titulus, nec
noua poſſeſſio:ſed q̃dam continuatio eiuſdem naturæ cum per
ſona ſui anteceſſoris,vt ff.ex quib.cau.maio.l.cum miles,in prin.
& ff.de acq.poſ.l.cum hęredes.Item eſt, rõ quia cum ſit neceſſa-
rius hęres,de neceſſitate ſuccedit in vitium,non in eadem quali
tate poſſeſſionis,de iuris ciuilis diſpoſitione: quia non debet eſ-
ſe melioris condõnis hr̃s,q̃ defunctus,vt ff.de reg.iur.l.in his, §.
non debet,niſi hæres habeat cãm extrinſecus ſeparatam,vt ff.de
diuer.& temp.præſcri.l.an vitium,§.1.Opp. ſi habet extraneum
cohęredem:ergo non eſt ſuus & neceſſarius, ſed ad inſtar extra-
nei,vt plene dixi ſup.de iure delibe.l.ſi fratris.Sol.illud eſt verum
quo ad licentiam abſtinendi:ſed hic ſe immiſcuit poſſidendo,vt
ff.de acqu.hær.l.cum bonis,& ideo ſuus hęres extitit,iuris ciuilis
1 diſpoſitione, & eius conſenſu ſimul iuncto. † Quæro, nunquid
vſucapit tit.ꝓ ſuo.quidam determinat ꝙ ſic gl. determinat ɔ̃riũ
hic,& in l.penul.§.ſi pater.ff.pro ſuo,dic,vt ibi no. & finaliter te-
neas,quod in ſuo hęrede non hẽat locum tit.ꝓ ſuo,tanq̃ ad p̃ſcri
bendũ.ſecus forte quo ad Publicianã, qa latius patet Publicia-
na,q̃ condõ vſucapiendi: nam vſucapio vergit in pręiudicium
dñi, Publiciana vero in pręiudiciũ poſſeſſoris. vnde regulę Pu-
a bliciane,& vſucapionis negatiuę,non ſunt ęquipollentes, *a* & iõ
falſe,vnde non eſt bene dictum, a quo remouet̃ vſucapio remo
uet̃ Publiciana. Sed ſi affirmatiue det̃ regula,tunc eſt vera,vide-
licet q vſucapit,hẽt Publicianã, quia p̃tor vult ꝙ interruptio vſu
capionis ẽt nãliter non obſtet Publicianę, vt inſt.de act.§.alię,&
dic vt ibi pleniſſime no.tã per auream gl. ibi poſitam q̃ per Dyn.
Vel dic verius,quod nec Publicianam hẽt, quia de ſubſtãtia Pu
blicianę eſt titulus aptus ad dñij productionem,nec in Publicia-
b na ſufficit iuſtus error, *b* vt ff.de Publ.l.eum qui.§.Prætor, & l.q̃-
cunque,in prin.cum ergo ſuus hęres non hẽat alium titulum, q̃
defunctus,& ille carebat titulo, ergo & iſte ſimiliter, nec eſt ve-
rum,ꝙ ſit fauorabilior Publiciana, q̃ vſucapio. Vel dic vt dixi s̃.
2 de fur.l.ancillę.† Quęrit gl. ſi defunctus *c* extraneus habeat malã
c fidem, *d* vtrum hæres bonæ fidei poſſit vſucapere rem mobilẽ,
d vel rem immobilem p̃ſcribere longo tp̃e titulo pro hęrede, &
arguit ſatis plene,& determinat finaliter ꝙ non,quia hr̃s eſt ſuc
ceſſor vniuerſalis,ergo in bono,& malo,vt inf.de fruc.& li.expẽ.
l.2.ſed de iure canonico,ſi cã nõ ſit deducta in iudicium,mala fi
des defuncti nõ obeſſet hr̃di,cum eius poſſeſſio ſit noua: vt ff.ſi
quis teſta.liber eſſe iuſſus fue.l.1.§.Scęuola:nã quia inter mortẽ,
& aditionẽ hr̃ditatis eſt mediũ, in quo medio nemo poſſidet, ſe
quitur,ꝙ in hr̃dem extraneum nõ coniunctum poſſeſſio defun-
cti non deſcendit,quia medium inhabile impedit extrema con-
iungi:nam bona fides idem eſt quod animus, & animus defun-
cti non eſt animus hæredis,cum igitur hæres a ſe incipiat,de æq-
tate canonica præſcribit,ita eleganter no. Cyn. in c.2.de reg.iur.
2 in 6.† Conſidera,ꝙ animus *e* põt dupliciter conſiderari,vno mo
e do reſpectu perſonæ & affectionis; alio modo reſpectu rei, &
quo ad effectum præſcriptionis. Primo caſu non egreditur per-
ſonam.Secundo caſu ſic,vt j̃.de præſcrip.longi temp. auth.ma-
læfidei,per q̃ authenticam reprobo dictum Dyn.in pręſcr.long.
temporis, ſed in pręſcriptione longiſſimi temporis puto dictum
Dyn.verum, vt j̃. de pręſcri.30.ann.l.ſi quis emptionis,exigo tñ
bonam fidem toto tp̃e, quo completur pręſcriptio, vel ſaltẽ in
principio,& fine,arg.s̃.ne de ſtatu defunct.l.ſi mater, & ff.de hæ-
re.inſt.l.ſed & ſi conditioni. §.ſolemus. & l.2.§.2.ff.quis ordo in
bon.poſſ.ſeruetur.& j̃.de vſucap.transfor.l.1. §.1. & adde quod
dicam j̃.de acquiren.poſſeſ.l.vitia poſt Iac.But.Extra oppo. ſuus
4 non debet eſſe deterioris conditionis q̃ extraneus. hac enim æ-
quitate motus prætor,dedit ſuis beneficium abſtinendi, vt ff.de
legat. j. l. nam nec emancipatus, ſed hic eſt deterioris conditio-
f nis ſuus,quam extraneus, quia non præſcribit ſuus titulo *f* pro
hærede, ſed extraneus hæres ſic, ergo beneficium prętoris nihil
operatur.Sol.de iure ciuili non præſcribit ſuus, licet de æquitate
prętoria pręſcribat.Iſta ſol.non eſt vera,& iõ dic, ꝙ prætoris be-
neficium habet locum in abſtinente,non immiſcente ſe hr̃dita-
5 ti,vt hic erat,& ſic non ob.† Item oppo. uſtiſſimus error hr̃ pro
titulo,ſed in facto alieno eſt iuſtiſſimus error, vt l.vlt. ff.pro ſuo,
& ff.de re iu.l.qui in alterius. ergo ſuus hr̃s,licet non præſcribat
titulo,pręſcribit iuſto errore.Sol.iuſtus error hr̃ pro tit.verũ eſt,
vbi cadit titulus:ſed inter patrem & filium in p̃tãte non cadit no
uus titulus,ſed eſt quædam continuatio,l.in ſuis.ff.de lib.& poſt.

A D D I T I O N E S.

a Aequipollentes.Vide Bald.in l.1.inf.ſi plu.una ſent. Ioa.And.in addi.Spe.in tit.de cauſa poſſeſsio.& propriet.§.nunc uidendum,& tamen contra Bart.uidetur text. in l.ſiue autem,§.hęc actio.ff.de Publiciana,uide quæ ibi no.in gl.
b Iuſtus error.Vide Bar.in l.eum qui.§.prętor.ff.de publiciana, ſed Bald.& Ang.ibi uidetur expreſſe tenere contra iſta,& Bal.in l.ancillæ,hic alleg.
c Si defunctus.Vide Bar.& quæ ibi dixi,in l.cum hęres,ff.de diuer.& tempo.pręſcr. & uide tex.& gl.in l.fi.inf.tit.1. & limita etiam, ut per Bal.in l. ancilllæ,in 4.opp. ſup.de fur.
d And.Barb.Habeat malam fidem.An mala fides defuncti tranſeat in ſucceſſorem, uide Bal.in auth.ad hęc.C.de uſu.uide Bar.& ibi remiſsi,in l.& ex diuerſo in prin. in fi.ff.de rei uend.
Celſus.Tu adde omnino Dyn.in regimalæ fi.poſſeſſor. & quod ibi poſui in apoſto. ad ipſum poſt do.Boerium,extra de reg.iur.lib.6. tractant legiſtæ peculiariter in l. naturaliter,ff.de uſucap.
e Animus.Quo tempore exigatur bona fides.Vide Bal.in l.1.de uſuc. transfor.
f Titulo.Idem tenet & tradit Bar.in l.in ſuis,uer.& hoc dicit,ff.de lib.& poſthu.& uide hic eundem.

L E X III.

Opinione. Error non facit ius, præſertim in lucro captando,h.d.

L E X IIII.

Vſucapio. Vſucapio requirit titulum præcedentem, & quædam veniunt in petitione hæreditatis, quæ non veniunt in vſucapione.h.d.

Communia de vſucapionibus. *Rubr.*

L E X PRIMA.

1 *Poſſidere,verbum,quot modis accipitur.*
2 *Vſurarius poſſidet taxato modo.*
3 *Colonus poteſt poſſeſsionem domino interuertere,& quomodo.*

QVi ex conducto, Colonus corporaliter tenet,ſed non poſſidet
1 ſibi,ſed dño,& iõ non pręſcribit.h.d. † In tex.ibi,poſſi-
a det per iſtud verbum excuſantur ruſtici, *a* qui teſtificantur, ꝙ vi-
b derunt colonum poſſidere.Quæro vtrum verbum, poſsidere, *b*
ſimpliciter prolatum ſignificet ciuilem poſſeſsionem,an nãlem,
an vero detentionem corporalem? Reſpondeo, aut profertur a
lege,& intelligitur de ciuili poſſeſſione, quia verba legis ſunt ci-
uiliter intelligenda, & quia ciuilis trahit ad ſe nãlem conſecuti-
ue,& ẽt intellr̃ de nãli,non principaliter, vt ff.de acq.poſ.l.clam
poſsidere.§.fi.Vel dic intelligi ſm̃ ſubiectam mãm,vt no. eo.tit.
l.3.§. eɔ̃rio. Si autem profertur ab homine, aut pręcedit ɔ̃ctus,
vel cauſa, vnde ſurgit plena poſſeſſio, & tunc de ea intelligitur,
vt

A D D I T I O.

a Ruſtici.Vide Bar.in l.ſtipulatio iſta.§.hæc quoque,ff.de uerb.obl.
Poſsidere.Vide quod no.Bar.in l.naturaliter,§.nihil commune, de acq.poſ. & Lud. Ro.in l.3.§.ex plurib.ff.de acq.poſſ.& poſſ.& unum uerbum per Imo. in l.ſtipulatio iſta,§.hæc quoque,ff.de uerb.obl.ubi eſt bon. text. & ꝙ in dubio appellatione poſseſsionis intelligatur de ciuili,& naturali,uide per Bal.in l.ſciendum, §.1.& 2. ff.qui ſatiſ.cog.Si autem diceret,habeant,uel poſsideant, intelligeretur, habeant ciuiliter,poſsideant naturaliter.l.ſi in emptione,§.omnium, cum glo.de contrah. emp.& ibi ponderat Bal.in lect.antiqua.

vt l.ratio.in princip.ff.de actio.emp.aut non præcedit talis cauſa
vt ſi quis dicat, trado tibi poſſeſſionem talis fundi, tunc intelli-
gitur de mera poſſeſſione plena,id eſt ciuili,& naturali, vt ff. vti
poſſidetis. l. ſi duo. in fine. Cum ergo dicimus, talis poſſidet ex
conducto ꝑꝑ iſtam adiectionē,ex ꝯducto,verbum poſſidet, po-
nitur pro detinet,ſi eſt ſimplex colonus: ſed ſi eſſet ꝑpetuus, vel
emphyteuta, vel feudatarius,intelligitur tunc,poſſidet.ſ.nāliter,
quæ nālis ēt vtilis ciuilis poteſt appellari,cum retineatur animo.
2 † Idem in vſufructuario, *a* & vſurario, licet vſuarius poſſideat
a quodam taxato mō,prout nā vſus requirit,vt in fin.ff.vti poſſid.
3 † Quæro nunquid colonus *b* poſſit interuertere poſſeſſionem
b dño? Rñdeo nō ſola cogitatione, ſeu animi deſtinatione ſimpli-
ci. Item nec ſolo verbo,puta ab alio ꝯducendo, vel conſtituēdo,
ſe pro alio precario tenere: ſed per actū facti, puta aliū in poſſeſ-
ſionē inducendo,& ipſe recedēdo ſic,qđ dic vt ĩ.de acqu.poſſ.l.
fi.ꝯclude ergo,aut vult interuertere,& alii non tradere, vel non
ꝑdere,nec dño reuertēti vim inferre,& non pōt, aut vult in aliū,
trāſferre,& tunc aut ꝑ actū verbi,& nō pōt: aut ꝑ actum facti,&
tunc pōt,ſed ſuccurritur dño ꝑ ꝯdōnē ex d.l.fi.ſm gl. Sed verius
eſt,ꝙ non poteſt: ex ſola enim vi illata dominus perdit poſſeſſio
nem.non ex colluſione coloni,ſecundum Modernos.

ADDITIONES.

a In vſufructuario. Vide quod no.in l.mulier,in prin.ff.de acqui.poſſ.idem in condu
ctore ad non modicum tempus,quia naturaliter poſſidet,vt eſt glo.no.in l.ut cer
to,§.ſi duobus.ff.commod.quæ eam allegando mihi fecit honorem, & glo. in l.ſi
quis vi.ff.de acqui.poſſ.

b And.Barb.Quæro,nunquid colonus. Hæc lex ſecundum Angel.hic ſatisfacit con-
tra Barto. triplicem eſſe poſſ. quia corporalis poſſeſſio non inuenitur,ſed proprie
ſtat in nomine detentionis.hoc apparet dum dicit,quod corporaliter teneat.pro-
bo per caſum.l.ſi id,quod.§.fi.ff.de acqui.poſſ.& l.communi diu.§.neque.ff.com
mu.diui.vbi litera dicit,colonum,& depoſitarium poſſidere,quos conſtat nullam
poſſ.habere,vt l.non ſolum,§.quod vulgo.de uſuca.cum ſi. unde oporteret dicere
neceſſario,quod poſsideret,contra tex.l.debitor,§.fin.de pig.act.ubi appellat poſ
ſeſsionem corporalem,non autem ſe refert ad detentionem, & dic quod non poſ
ſident ſibi ſed alijs.

LEX II.

1 *Preſcriptio centum annorum contra Imperium,vel Romanam eccleſiā,non ſufficit,ubi reſeruatio facta eſt.*
2 *Reipublicę verbum,in ciuitate alia quam Romana,verificari non poteſt.*

a Iam pridem. 1 Mancipium fiſcale nō vſucap.t.h.d.&
diſtingue,vt in glo. Qñque res ſunt fiſca
les eo ꝙ vacantes, nondum tñ in fiſcum delatæ, & iſtæ cum tit.
vſucapiunt mō cōi,ſ.mobiles triennio, immobiles longo temp.
vt Inſt.de vſuca.& long.temp.p̄ſcri.§. res fiſci. & idem in patri-
b monialibus *b* Cæſaris,vt ibi no.in fi.tit. vſucapiunt ann.30. com
putandis a die vacationis. poſt denunciationem aūt corporalē
c in fiſcū,*c* ſufficit ſolum quadrienniū,vt ĩ.de quadrien.p̄ſc.l.fi.de
iure fiſc.l.1.§.diuus.& §.p̄ſcriptio.& de diuer.& tēp.præſcr.l.in-
tra. Hodie vero de iure authenticorū non ſufficit minus tp̄s cen
d tū annorū, qa ſicut Romanū imperiū *d* gaudet eadē p̄rogatiua,
2 vt no.glo.ordi.in corpore de nō alienan. §. vt aūt lex. † Atten-
e de tñ,ꝙ nec centū annorū *e* ſufficit p̄ſcriptio ꝯ imperium,vel Ro
manā eccleſiam in his q̄ ēt ſibi reſeruauit imperium in ſignum
p̄eminentiæ,& ſuperioritatis, & ꝯ priuilegium p̄latorum,ſm Io.
And.in c.1.de clerico ægrotā,in gl.nō obſtante.li 6. Item,ea quę
ſunt in vſu publico, nullo tp̄e p̄ſcribunt, vt ſunt viæ publicæ,vt
l.2.ff.de via pub.ſunt ēt q̄dā aliā,quæ nō p̄ſcribunt,quæ glo.enu
merat in d.§.res fiſci.dic vt in ea.glo.1.ibi, idem in rebus ciuita-
2 tis,vt eadē fiat diſtinctio,quæ in rebus fiſcalib.† Sed iſtud eſt, pe-
f riculoſum dicere, ſm Cy.quia verbum, Reipublicæ,*f* non verifi
catur in ciuitate alia q̄ Romana.de ver.ſign.l.eum, qui vectigal.
& not.in l.Reſpu.ſ.ex quib.cau.maio. tamen ciuitates iſta vſur-
pauerunt,ſm Cy.cū tñ ciuitates non habeāt ius confiſcandi bo-
na,niſi habeant regalia vt in tit.q̄ ſint rega.10.coll. dixi in authē.
bona damnatorū.idem tamen qđ hic tenet glo. in d.§. res fiſci.

ADDITIONES.

a Iam pridem. Hic incipit lect. Ang.quia Bal.in his tit.non ſcripſit vſque ad titu.inf.
quomodo.& quando iudex.
b In patrimonialibus. Contrarium tenet Bal.in l.2.inf.ne rei do.vel templ.
c In fiſcum. Quæ præſcriptiones habeant locum contra fiſcum,uide omnino Bal.in
l.2.inf.ne rei dom.vel templo.& in l 1.inf.de quadr.præſcr.
d Imperium. Vide Bar.in l.ſicut,inf.de præſcr.30.ann.in l.1.inf.de anna.excep.& in
l.2.circa prin.inf.ne rei dom.uel templo.
e Centum annorum.uide plene in c.cum contingat.extra, de foro compet.& ple-
nius in diſpu. mea incipiente.§.Sigiſmundus,& uide Bal. in l.ſicut inf. de præſcr.
30.ann.Bal.tamen.in l.2.inf.ne rei do.vel templ.tenet;quod iſtis præſcribatur ſpa
tio centum annorum.
f Reipublicæ. Vide Bar.in rub.de iu.fiſ.li.10.& quomodo præſcribatur contra ciui-
tates,uide Bar.§.ne rei dom.uel templ.
Celſus. Adde Bart.in l. cum tem. & quod ibi poſui in apoſt i.ad ipſum in verſic.de
Republica Romanorum,qui potio.in pig.hab.dixi poſt Iac.Rebuf. in l. Rempu-
blicam,nu.3.in uer.poteſt dici publiea.inf.de iure Reipub.lib.11.no.Alex.in l.eū,
qui.ff.de uerb.ſig.& Card.in cle.2.de re iud.

LEX III.

1 *Mala fides authoris nocet ſucceſſori ſingulari.*

1 Si mala. † Mala fides authoris nocet ſucceſſori ſingulari
voleti vti actione ſingulari.h.d. Idem ſi nolit vti,
vt in auth.malæfidei,inf.ti.3.& idē ſm hæc iura,ſi ponamus hūc
ſucceſſorem vniuerſalem,,put gl. vr intelligere, licet de hoc fuit
magna controuerſia,vt in diſtinctione,in l.2.ſ.tit. 1. & ibi tetigi
in gl.magna;tamen hic glo.præciſe decidit.

De vſucapione transformanda, & de ſublata differentia rerum mancipi, & nec mancipi. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Mancipi, & nec mancipi verba,quid importent.*
2 *Bona fides quo tempore requiratur.*
3 *Poſſeſſor malęfidei vſucapionem inchoatam cum titulo non interrumpit.*
4 *Fides bona quantum ad vſucapionem ſufficit ab initio.*

a Cvm nostri. Remotis *a* aliorum temporum arti
culis,res mobilis vſucapit triēnio:
res immobilis longo temp.bona fide; mala autem fides
interrumpit præſcriptionem,& ſublata eſt differentia rerum ꝓ-
1 uincialium & Italicarum. hoc dicit. † Quid importent hæc ver-
ba,mancipi,& nec mancipi, Cyn.hic refert Iac.de Are. qui dicit
ſe vidiſſe in libro Sapientiæ, conſtitutionem, & expoſitionem
iſtorum verborum, dic vt ibi in eo. attamen litera hic ſatis ex-
ponit,vt accipiatur mancipi, id eſt Italicarum, & nec mancipi,
2 id eſt prouincialium.quidam eꝯ; prima vera. † In tex.ibi,homo
abſens,nota inhumanum quem excludi a potentia recuperan-
di rem propriam ſolo curſu temporis biennialis. Ibi, ab initio
b bona fide.ſ. *b* de tradente,a quo vſucapiens cauſam habuit,quia
credebat tradentis eſſe. Ibi,ſm quod exigitur longi temporis p̄-
ſcriptio:exemplum,ſi mihi libet vt debitū tradatur: nā licet ſciā
indebitum,eum ſi credo ſoluētis,eſſet vſucapio; licet gl. dicat ꝯ-
rium in l.indebitum,§.ſi nūmi.ff.de condi. indeb. ꝙ tenuit Bart.
c ibi,ex poſteriore forſitan alienæ rei ſcientia, dic quod ſi deficit *c*
poſſidere,q vſucapere inchoauit bona fide, & recuperaſſet poſ-
ſeſſionem,& recuperationis tp̄e fuit malæfidei nō potuit vſuca-
pere,non.n.ex prima poſſeſſione,qa interrupta; non ex ſecunda
qa tp̄e ſecundæ affuit mala fides.caſus eſt in l.ſi is,qui pro empto
3 re,§.pe.ff.de vſuca. † Et circa iſtum articulum nota, ꝙ poſſeſſor
malæ fidei non interrūpit vſucapionem, aut prę́ſcriptionem in-
choatam cum titulo,& bona fide,vt hic. Et hoc intellige,quia ti
tulus fuit verus: ſi autem fuit putatiuus concurrentis in ipſo er-
rore,ſecus eſt;quia deſtructio bonæfidei eſt ēt deſtructio tituli,ſi
mul & ſemel cū titulus redeat ad nō titulū. Idē,vbi procedit vſu-
capio ex titulo ſolo,nec requiritur bona fides, nō interpellat vſu
capio,licet ſuperueniat malafides,nō interpellat eandē: ſed iſtud
iō eſt,qa deſtruit fundamētū totū,ex quo ꝓcedit vſucapio. Quid
d aūt eſt,cum quis poſſidet pro ſuo *d* certo articulo? Nota exēplū
quis poſsidet partum,quē emit,nō poſsidet pro emptore, ſed ꝓ
ſuo: ſuperueniens malafides interrūpet ne vſucapionem: dic ꝙ
non, ſaluo niſi ſciuerim ancillam alienam, & furtiuam, vt l. ſi
qđ ex Pamphila,de leg.2.no.gl.magna in fine l.ancillæ. C.de fur.
ſecus ſi interueniret ei ſcientia ancillæ alienæ,vt l.iuſto.§.poſſeſ-
ſiones.ff.de vſuca.& in l.cum notiſſimi.ĩ.de præſcr. triginta an-
e no.de iure aūt canonico exigit ꝯtinua *e* bona fides, extra de prę-
4 ſcri.c.qm̄ oē,& hic in gl.cui iuri.cum hic agat de petit.† In gl. ſu-
per ver.ab initio.ibi,l.cū ancillis,§.fi.Solu. ꝙ quantum ad actum
vſucapionis,procedit hęc regula, ꝙ ſufficit bona fides ab initio:
f ſed quantum ad fructus,*f* & effectus reliquos reſultātes ex ma-
la fide,non ſufficit initium,ſed perſeuerantia, vt in iuribus con-
trarijs. In eadem glo.ibi,extra de pręſc.ca. qm̄.dic & illud ſerua
vt ſ.dixi. In gl.ſuper verbo,ſcientia,in l.2.de fruc.& li.expen.& l.
hæres eius,dic vt in gl.quæ ponit rōnem, & ſi hæres non adiuiſ-
ſet hęreditatem, completa fuiſſet vſucapio hęreditatis iacentis:
& ideo malafides ſuperueniens heredi,non interpellat vſucapio
nem inchoatam a defuncto, ſed ſingularis ſucceſſor habet ini-
tium malum,& ſi actor cecidiſſet a poſſeſſione, non fuiſſet cō-
pleta,& iō attenditur eius malafides,non autem authoris ſui,li-
cet fuerit bonęfidei,vt l.1.§.ſi ad diem, ff.pro emp. In eadem gl.
ſequen.ibi,non tamen interpellatur incępta vſucapio concedo,
ſuperueniente ſcientia rei alienę: ſecus ſi ſuperueniſſet ſcientia
g rei furtiuę, *g* vt ſ.dixi. Vltimo not.quod illud dicitur trāſforma
ri,cui forma noua datur,vt in rubro, & nigro.

ADDITIONES.

a And.Barb.Remotis. Vide Ang.ſuper iſta l.qui notanter loquitur: & hic dat limi-
tationem,quam Doc.non ponunt.vt ipſe dicit,videas eum.
b Bona fide. Quo tempore requiratur bona fides,vide l.3.ff.pro ſoc.& l.2. in princ.
cum gl.ff.pro emp.Bal.in l.nihil.ſup.pro hærede, & in l.ſequitur, §. fructus, ff.de
vſuc.& iſta intellige iure ciuili: ſecus de iure cano. quia requiritur continua bona
fides.& declarat Bar.in l.ſuper longi.inf.de præſcr.lon.tem. & in l.naturaliter, ff.
de vſuc.& inf.ea.l.& glo.hic.
c Si deficit. Vide Bal.in l.naturaliter,ff.de vſuc.& Bar.in l.ſuper longi.inf. de præſc.
long.temp.
d Pro ſuo. Vide Bal.in l.ancillæ,6.op.& ibi etiam Bar.ſup.de fur.
e Continua. Dixi ſup.in l.1.tit.bona fide.
f Sed quantū ad fructus. Vide per Bar.in l.& ex diuerſo,ff.de rei vend.& in l.ſequitur
§.fructus,ff.de vſucap.& Inno.in c.conſultationibus,extra,de iure pat.Bal.in l.2.
ſup.de fer.& inf.eod.
g Furtiuæ. Vide Bar.in l.ſequitur,§.de illo,ff.de uſucap.

De acquirenda, & retinenda poſſeſsione. *Rubric.*

Conuerſo ordine procedit Iuriſconſultus in ff. quia primo præ-
mittit de poſſeſsione quã de vſucapione, nimirum, quia primo
præmittendum eſt de cauſa q̃ de cauſato, ſed quia hęc ſunt etiã
de præſcriptione, ideo iſta rubrica poteſt adaptari ad ſequentia,
quia dicturus de præſcriptione,&c. idem eſt quantum ad noti-
tiam, non quantum ad ſubſtantiam.

LEX PRIMA.

1 *Dominium non acquiritur negotiorum geſtori ante vſucapionem.*
2 *Dominium per procuratorem, quare quæratur domino ignoranti.*
3 *Dominium ex qua perſona quęratur ignoranti.*
4 *Vſucapiendi conditio quare non quęratur ignoranti.*

PEr liberam. Per liberam perſonam ignoranti
poſſeſſio acquiritur: ſed ſolum ſciẽ
ti vſucapiendi conditio. h.d. concor. ff. eo. l. poſſeſſio, & ſic
1 loquitur hæc lectura, cum traditio fit procuratori.† Si autem ne
a gotiorum geſtori, *a* non acquiritur dominium ante ratihabitio-
nem ſecutam, vt ff. de nego. geſt. l. ſi ego, & ibi caſus, & loquitur
hæc lectura in procuratore non reuocato: nam ſi traditio fieret
procuratori reuocato, non eſt materia huius l. ſed l. cum quis, §.
1. de fal. & l. falſus, ſup. de fur. & dic vt ibi dixi in repe. illius l. & eſt
b hic caſus *b* expreſſus, in quo fallit regula tua tradita, ff. de con-
trah. emp. l. clauib. ſcilicet ꝙ vbi traditio fit a domino, trãsfertur
dominium: vbi autem a non domino, ſolum transfertur vſuca-
piendi condõ: quia intelligi debet vbi traditio fit ei, pro cuius vti
litate de vſucapione tractatur, ſed ſi fiat alteri pro eo, hæc regu-
la procedit. Nam ſi fit traditio procuratori per dñm, quæritur,
dño ꝓcuratoris ignoranti dñium & poſſeſſio, de poſſeſſione eſt
caſus hic, de dñio habes caſum in l. 1. §. per quas perſo. nobis acq.
niſi ſola poſſeſſio, non vſucapiẽdi condõ: ſed illa q̃ritur demum
2 ſcienti, vt hac lege.† Nunc reſtat videre, quæ ſit rõ, *c* ꝙ per procu
c ratorem incontinenti quærit̃ dño ignoranti dñium & poſſeſſio,
vt eſt dictum: actiones. n. perſonales non quæruntur, niſi demũ
facta ceſſione? *Dic* ꝙ acquiſitio actionis fit per actum ciuilem;
ſed acquiſitio poſſeſsionis & dñij fit per actum & inſtr̃m natura
le, vt l. traditionibus. §. de pac. & voluit hoc ſentire Imperator in
d. l. 1. §. per quas perſonas nobis acquiritur, & ibi dicam. Item ha-
bes, ꝙ ille, qui habet titulum acquiſitionis, & habet poſſeſſionẽ,
ſi ignorat ſe hr̃e titulum, & poſſeſsionem, non vſucapit vllo mo-
do; quia ignorat principij fundamenta, quibus vſucapio funda-
tur, vel cauſatur, ſi autem ignorat alterum ipſorum, dic vt in l. 3.
3 §. de vſuca. pro hr̃de. † Reſtat nunc videre quęrendo ex qua per-
d ſona *d* quæratur ignoranti, an requiratur conſenſus dñi & pro-
e curatoris, an ſufficiat conſenſus alterius, & eius ad quærendũ *e*
poſſeſsionẽ, & dñium dño per ꝓcuratorẽ, vt ff. de acq. rerum do.
l. res ex mandato, vbi eſt caſus, ſ̃m verum intellectum, & eſt ca-
ſus in l. ſi ita quis, §. Seia. ff. de ver. obl. ſcilicet ſi vterque geſsit in
aĩo & incontinenti quærit̃ & ignoranti, l. ſi procuratorem, ff. de
acqu. rerum dom. & d. l. 1. §. per quas perſo. Sed ſi alter eorũ tan
tum geſſit vt dñs, licet procurator non gerit in animo, tñ quęri-
tur, vt l. ſi mihi donatum, ff. de don. & idem ſi procurator gerat
hoc in animo, licet non gerat hoc tp̃e dñs, vt l. fi. ſup. ſi quis alte-
ri vel ſibi, & poteſt dici, ꝙ ſit caſus hic, & ff. e. l. j. §. hoc ꝙ de ſeruis
& l. per ſeruum, §. fi. ff. de acquir. rerum dom. Et hęc ſunt plana
quo ad acquiſitionem poſſeſsionis, vt etiam alterius ꝯhentium
conſenſus ſufficiat. Sed quo ad acquiſitionem dñij dixerũt Iac.
de Are. & Pet. ꝙ non ſufficit ꝯſenſus procuratoris, niſi interue-
niat conſenſus tradentis; & cõſenſus ſolus fundat ſe gratis, ſed
poſſeſſio ſic, ff. ex quib. cauſis. maio. l. nec vtilem. ff. eod. l. ſi quis,
§. dñia. de reg. iur. l. id quod noſtrum hoc non placet; quia licet
f tradens *f* hoc non geſtauerit in animo, vt quæreret dñium dño
procuratoris tñ in ꝯhendo cũ procuratore, & tradendo eidẽ, ha-
buit in animo ſaltem dñium perdere, & interuenerunt oĩa ſuffi-
cientia ad perditionem dñij, vnde dñium q̃ritur, cum acquiſitio
deſcendat a voluntate potius volentis procuratoris acquirere al
teri, nõ ſibi. ꝯfiteor tñ de plano, ꝙ ſi ille qui tradidit, tradidit ſub ꝯ-
dõne, ſi procuratori q̃reretur dñium, ꝙ hoc caſu põt procedere
opi. Iac. & Pet. qa noluit a ſe abdicare dñium & poſſeſſionem, ni
ſi cõditionaliter; & ſic poteſt fieri de quolibet iſtorũ, ꝙ non con
dõne exiſtente, non quęratur, neque perdatur. de dño habes ca-
ſum expreſſum in l. qui abſenti, §. j. ff. eo. & no. diligenter iſta, qa
vtilia & ſubtilia ſunt. In gl. magna, nota bene, quæ poſſeſsio ha-
beat plurimũ facti, & quæ iuris, & iſtum articulũ, & eius effectũ
proſequere, vt no. per Bar. ff. de vſuca. l. ſi is, qui pro emptore, &
4 dic vt ibi.† Vltimo dubitatur, quæ eſt ratio quod vſucapiendi ꝯ-
ditio non q̃ritur ignoranti, poſſeſsio & dominiũ ſic? Iac. de Are.
dicit ꝙ vſucapio eſt contra naturalem æquitatem diſponentem
quem non debere locupletari cum aliena iactura: licet propter
bonũ publicũ ſit permiſſa, ne dominia ſp ſint incerta, vt ff. de vſu
cap. l. 1. Addit. tamen Cyn. quia per vſucapionem maius infert̃
præiudicium ei, contra quem vſucapitur; & ideo cautius eſt a-
gendum, g vt ff. de c. l. j. §. ſed ſi quis, in hoc reſidet Cyn.

ADDITIONES.

a Negotiorum geſtori. An per neg. geſt. actionem acquiratur poſſeſſio. de hoc Bar. in diſp. ſua, inc. accuſatus de vi turbatiua. & per Bald. in c. 1. in princ. quo temp. mil.
b Et eſt hic caſus. No. ad limitationem l. clauibus, hic all. limitat̃ per Bal. in l. 2. J. eo.
c Quæ ſit ratio. Vide Bar. in l. qui mihi donatum, in fi. de do.
d Ex qua perſona. Vide Bar. in l. qui mihi donatum, ff. de don. & quod no. Bal. in l. cũ nemo. uerſi. item per hunc tex. inf. eo.
e Ad quærendum poſſeſſionem No. ꝙ modus acquirendi eſt fictus, ſed acquiritur vera poſſeſſio. vide Bal. in rub. de conſue. & in fi. de condic. ob cauſam dicitur in c. 2. de conſue.
f Licet tradens. Non eſt verum, quia ita demum videor velle perdere, ſi ille cum quo contraho non diſſentiat. l. ſi me in vacuam, in princ. & ibi hoc no. Bart. & Doc. ff. eo. ſed ſi procurator diſſentiebat non acquirit, prout volebat tradens, ergo &c.
P. D. Agendum. Vnde fit, vt in ea ſcrupuloſius agatur. in ea. n. bona fides, & totius triennij continuatio in poſſeſſione requiritur, vt no. Spe. tit. de exce. §. 4. ver. eſt ergo, Et addit. Card. in cle. 1, 8. no. de ſeque. poſſ. ꝙ res vitio carere debeat, & ita perfici triennium vſque ad vltimam diem ſaltem incæptam, quod ſufficiet ſecundũ Ang. vt pro completa habeatur, in l. in vſucapione, de diuerſis & temp. præſcr. Et pro quæſtione Bal. vide hic eundem Ang. nu. 4.

ADDITIO.

1 *Poſſeſſio vera acquiritur ignoranti per ſeruum.*
2 *Dominum, & poſſeſſio acquiritur domino, quando procurator, vel ſeruus gerit in animo vt acquiratur.*
3 *Poſseſsio cur quæritur ignoranti, & ſi non uſucapiendi conditio.*

Per liberam. Per liberam perſonam abſenti & igno-
ranti quæritur poſſeſſio, ſed non vſuca-
piendi conditio, & de primi redduntur, duæ rõnes, ſ. rõ vtilitatis
& ſubtilitatis, quæ in iure ꝯſiſtit. h.d. primo ponit dictum ſuum
quo ad acquiſitionem poſſeſſionis, ſecundo quo ad inchoatio-
nem vſucapionis, tertio refert ſe ad primum dictum, ꝙ probat
per duas rõnes ſecunda ibi, & poſtquam, tertia ibi, tam rõne ca
ſum pone in nube. Scientia, ſ. acquiſitæ poſſeſſionis, & tituli, vſu
capionis conditionem. i. ipſam vſucapionem, vel illud quod di-
cit conditionem, ſonat in cauſam tam rõne utilitatis, quam ſub
tilitatis iſta rõ refertur ad primum dictum, poteſt ẽt referri ad
utrunque. Primo nota ꝙ per procuratorem quærit poſſeſſio ẽt
ignoranti. ſecundo, ꝙ vſucapiendi conditio non acquiritur niſi
ſcienti. tertio, ꝙ uſus procuratorum eſt ad negotia ualde utilis,
quarto ꝙ iuris prudentia introduxit hanc fictionem, unde quod
per alium facio, ipſe feciſſe uideor. Oppo. ꝙ non ſolum per libe-
ram perſonam, ſed etiam per ſeruos alienos, poſſeſſionem ac-
quiramus, ut no. ff. eo. l. ſi me in uacuam. §. fi. Fateor cõtrarium,
ſed reſpondeo quod quantum ad me pertinent, ſeruus alie-
nus liber eſt, nec obſtat. l. j. §. ſed, & p̱ eum. ff. eo. dic, vt in gl. ſup
1 iſto vide no. ext. de p̃ben. c. accedens. † Mõ q̃ro, an nãlis, vel ficta
poſſeſſio acquirat̃. ſi ꝯſideras lr̃am: q̃ dicit de iuris prudentia, vr̃
ꝙ ficta. Br̃, veritas eſt, ꝙ modus acquirendi eſt fictio, ſed illud qđ
acquiritur eſt ipſa ſubſtantia veritatis. l. certe. §. 1. ff. de prec. vbi
2 dr̃, ꝙ poſſeſſio acquirit̃ ignoranti. † Opp. de l. res ex mandato ff.
de acq. rerum dom. & l. ſi ego de nego. geſto. vbi dr̃, ꝙ non prius
acquirit̃ dñium. q̃ ratificet̃, l. qui mihi donatum. de don. loquitur
aliter, vnde dicamus, aut tradens, & ipſe ꝓcurator gerit in aĩo, vt
mihi acquiratur, & tunc ẽt mihi ignoranti ſtatim q̃ritur dñium
& poſſeſſio, ſi eſt dñs ſola poſſeſſio, aut neuter, & tunc non acq̃ra
tur, aut ſolus tradens, & mihi acquiritur ex animo ſolius traden
tis, d. l. qui mihi donatum. Aut procurator ſolus, & glo. dicit idẽ.
Pet. & Iac. contra, dñium non acquiritur, ſed poſſeſſio ſic, ex eo.
quia cum tradit, gerit in animo amittere poſſeſſionem, vnde ꝓ-
curator mihi acquirit tanquam poſſeſſionem vacantem. Modo
ꝯ iſtam opi. opp. de l. ſi ego. Breuiter, illa loquitur in geſtore ſine
mandato, vt ff. de fur. l. ſi vendidero, §. ſi Titius. hic autem in hñte
mandatum gñale, nam ſi haberet ſolum mandatum ſpãle, tunc
ſtatim acquiritur; cũ vero immediate vſucapiendi cõditio q̃rit̃,
tunc animus dñi non intelligitur ſeparatur ab actu. Item opp. de
l. 2. ff. pro ſoluto, vbi ignoranti acquiritur vſucapiendi condõ. So
lutio iſta in ſeruo. Iuxta hoc quæro de ratione dr̃iæ in re pecu-
liari, & in re propria. Rñ. gl. ꝙ interdum poſſeſſio habet priuile-
gium iuris alio reſpectu, vt ſi poſſidebam per colonum, quam
poſſeſſionem ego retineo etiam mortuo colono. l. ſi de eo. §. ſi
forte. ff. eo. Iſta eſt mã l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſuca. Quæro
3 de dr̃ia, cur ignoranti q̃ritur poſſeſſio. & non vſucapiendi cõdõ?
Dic vt in gl. quam no. nos habemus, ꝙ bonæfidei poſſeſſor facit
fructus ſuos, & eſt reperire neutrum genus poſſeſſorum. Vltra-
mon. reddunt aliam rõnem: quia in poſſeſſione vertitur æqui-
tas? in vſucapione non. l. ſi quis vxori, §. fin. de fur. Alibi gl. reddit
aliam rõnem: quia vſucapio conſiſtit in iure: ſe poſſeſſio in facto
vt l. ea quæ ciuiliter de acq. rerum do. non ſic in dñio, ſuper quo
recurre ad rationem Iac. de Raue.

LEX II.

1 *Poſsidere pręſumitur, quis, dummodo oſtendat titulum.*
2 *Poſſeſsio uacua ad acquiſitione dominij, an ſit neceſſaria.*
3 *Temporis diuturnitate omnia præſumuntur legitime acta.*
4 *Poſsidens certam rem ut dominus, habetur pro domino.*
5 *Clauſula cõfiteor me tuo nomine poſsidere, transfert omnem poſseſsionem*
6 *Poſſidere pręſumitur, qui ex titulo habili ad translationem dominij in poſſeſsione reperitur.*

Minus inſtructus. Qui dño ſciente, & patiente
poſt contractum poſſedit intel
ligitur per eundem in poſſeſſionem inductus.h.d.Vel ſic. Quo
ad acquiſitionem dñij,paria ſunt hr̃e poſſeſſionem traditam, &
a aditam,vel ſciente & patiente *a* dño poſſidere.h.d. † Item ſi dñs
1 non ꝯdicat,vt ĵ.eo.l.nec ex vera.Secus aũt,ſi ꝯdicat,vel ignoret,
b vt ibidem coniuncta.l.ſi ex ſtipulatione.ff.eod. & vr̃ *b* hic caſus,
quem reperi in poſſeſſione, dummodo oſtendat titulum: quia
præſumitur poſſidere ex titulo præambulo,& de voluntate titu-
lum concedentis,niſi contrarium appareat, vt hic concor.ff.de
rei vend.l.quædam mulier,cum ibi no.In tex.ibi, minus inſtru-
ctus,hanc legem exemplificat Cyn.in ſcholari valde glorioſo re
uerſo de Bononia, qui tanq̃ legũ Doctor prima vice conſultus,
2 falſum dedit rñũ,caſue ergo ne ſis de illis. In tex. ibi, quaſi in va-
c cuam poſſeſſionem:non intelligas *c* ꝙ ſit neceſſe ad acquiſitionẽ
dñij, ꝙ quis inducat ĩ poſſeſſionem vacuam:imo ſufficit in eam
ſimplex inductio.ita no.ff.de fundo dot.l.ſi fundum,& ibi caſus.
ff.de acq.rerum dñio.l.liber homo.§.quicquid de peculio.l.eo
tpe,& iſta fuit opinio gl. & vera in hoc fallit regula, de qua dixi
ſ.l.proxima,ꝙ non operatur idem traditio facta a non vero dño
quo ad vſucapiendi conditionem quærendam, requiritur.n.ꝙ
primo tradatur vacua.qui ergo non hẽt ciuilem,non põt vſuca-
pere,vt l.acquiritur,de acquirendo rerum dñio.in fi.leg.licet ex
ſola ciuili procedat vſucapio abſque nãli ex poſtfacto, vt l.1.§.ꝑ
ſeruum,qui in fuga.ff.de acqui.poſ.& etiam a principio, qñ quis
vult vſucapere nudum dñium abſtractum, vel vſumfructum:
ſufficit enim,ꝙ habeat ciuilem nãlis fructuarij. Non obſtat Cy.
imo compatitur,vt l.nãliter,in prin.coniuncto, §.j.ff.eo.& hoc
3 declarabitur plene in l.nemo.ĵ.eo. & dic vt ibi. † Ibi,diu in poſ-
d ſeſſione fuiſſe,quantum tp̃s intelligatur,diu, *d* dic ut in gl. & ha-
bes hic,ꝙ ex diuturnitate tp̃is oĩa pręſumuntur legitime acta:&
loquitur ẽt extrinſecus.concor.ĵ.de pact.pig.l.j. & ibi gl.ſ.de pe
ti.hęr.l.ſi filius,ff.de acqui.rerum dñio.l.ſi is, qui alien.§.j.tñ diu
4 non requiritur in caſu huius legis,vt glo.hic tenet,& bene. † Se-
quitur in litera, vt dñm geſſiſſe, hic aſſumit ad veram practicã,
& formam dictandi ponendo. Titius talem rem confinatam &
per tm̃ tp̃s tenuit,& poſſedit tanq̃ ſuam,& pro ſua,& ex ea re col
ligit fructus,& redditus,vt verus dñs de re ſua,concordat de ſo-
lu.l.Titia.de acqu.hęre.l.ſi is ad quem.Sequitur in tex.quod tibi
tradita ſit.primo gl.exponit,ꝙ verba erant concepta hoc modo,
talis tradidit, & hæc expoſitio non eſt vera *ſimpliciter*: nã licet
inſtr̃m dicat,talis vendidit,& tradidit,prout *hic fit* cõiter, tamẽ
hæc verba traditionẽ nõ probant,niſi ꝯctus fieret in re,vel iuxta
rem Spec.& Inno.exponunt illa verba,tradidit,id eſt,habuit vo
luntatem tradendi,per quam ſolum transfertur poſſeſſio, quod
probat̃.ff.de fur.l.qui vas.§.vetare,& comm.prædio.l.ſi qs duas
§.fi.Sis ergo cautus, qui habes de traditione poſſeſſionis proba-
re,vt ex alio te fundes q̃ ex ipſo inſtr̃o,ſaluo niſi res eſſet in con-
5 ſpectu,vt ꝯctus factus in re. Tene menti. † Scd̃o exponit *e* gloſſ.
e qñ ꝯhens dixit, cõfiteor me tuo nomine poſſidere:nã iure tranſ-
fertur omnis poſſeſſio,quam hẽo per hæc verba, & in iſta parte
glo.dicit veritatem,& nota eam ſingulariter, ꝙ licet non adda-
f tur illud verbum,precario,transfertur *f* poſſeſſio: tñ ſi eſſet appo
ſitum, nulla eſſet dubitatio. l. quod meo. ff. eod. titu.not.in d.l.
quædam mulier:quia tunc iſta confeſſio iſtius precarij operatur
qñ quis ita confitens poſſidebat,alias non.hoc.n.probatur aper-
te in l.quamuis,§.ſi conductor,ff.eod.ſis cautus,vt non confidas
g *g* in conſtõne precarij,niſi ille,qui conſtituit precarium nomine
tuo ſe poſſidere,poſſidebat:alias illa conſtitutio eſſet inanis,vt di
ctum eſt.Tertio,& vltimo docet hæc gl.formam conſtitutionis
nam debet quis confiteri ſe poſſidere nomine contrahentis. ſi-
6 cut in glo.quæ dicit,quod præſumitur.† In fine glo.no. bene pro
illis,quæ ibi dixi in prin.ꝙ ille, qui reperitur in poſſeſſione ex ti-
h tulo habili ad translationem dñij,præſumitur *h* poſſidere nolen-
te eo,qui tit.contulit,niſi contrarium probetur.

ADDITIONES.

a Patiente.No.quod patientia,de qua hic,debet eſſe per annum,ad hoc vt uideatur tradita poſſeſſio.vide Bal.in l.pe.inf.de exec.rei iud. & pro iſta qõne facit iſte tex. hic,qui dicit diu.& uide Bal.inf.& gl.quæ tenet contrarium. aduerte tamen quod in caſu huius.l.videtur venditor uere tradere emptori,quod videtur pro Bal.& gl. in l.item ſi res,ff.de ali.iu.mu.cau.fac. quæ uoluit, ꝙ iſto caſu non dicatur venditor committere furtum, quia in eo requiritur conteſtatio quam glo. ſequitur Bal. in l.1.in prin.inf.de ſepulc.uiol. & quid ſi vendo tibi poſſidenti rem alienam, an dicat rem tradere,uide Bal.in l.ſi alienum.ſup.de fur.

b Et uidetur.Vide Bal.inf.ea.l.in fine.

c Non intelligas.Vide Bar.& latius Bal.in l.cum res.ſup.de prob.& Bar.in l. Celſus. ff.de vſuc.

d Celſus.Quantum tempus intelligatur diu. Adde omnino, quod notaui in apoſt. ad iſtum poſt ipſum.in l.1.nu.2.in gl.ſuper ver. receſſit.in uer.diu ponitur pro decennio.ſup.vbi cauſa ſtatus,vbi remiſſiue tacto qualiter accipiatur.

e And.Barb.Secundo exponit Ang.hic no.iſtam glo.ſingulariter,quod licet non apponatur precario, ſi apponatur iſtud uerbum. confiteor me tuo nomine poſſidere quod transfertur poſſeſſio,& dicit,quod tunc operatur qñ ille, qui apponit iſtam confeſſionem,poſſidet,alias ſecus,ut l.quamuis.§.ſi conductor.ff.eo.ſis ergo cautus,vt apponas, quod tempores conſtitutionis præcarii conſtituens poſſidebat.

f Transfertur.Caue per no.per Cyn.& Bal.in l.cum falſa. ſup. de iur. & facti igno. & uide Bal.in l.interdum,ff.eo.

Celſus. Tu uide pro elucidatione huius dicti iſtum in l. 1. & quod ibi plene tetigi in apoſt.ad ipſum,in ver.precarij,inf.de vſuc.pro donato.

g Vt non confidas.Benefacit,quod no.Bar.in l.quod meo,in princ.verſicu.ſed iuxta prædicta.& Ludo.Rom.in l.quamuis,§.1.ff.eo.& quod dixi poſt Bar. in l.ab emptione.ff.de pact.

h Præſumitur. Intellige,ſi impleuerit contractum ex parte ſua,ſm̃ Bal.no.in l.ſuper long.inf.de præſcr.longi temp.adde tamen,quod ſi debitor dediſſet licentiam de ingrediẽdo poſſeſſionem, poſſet ſemper etiam eo ignorante creditor ingredi poſſeſſionem.de quo uide Bal.in l.3.in repet.inf.de pig.

ADDITIO.

1 *Patientia habetur pro conſenſu.*
2 *Poſſeſſor præſumitur eſſe in poſſeßione ex titulo.*
3 *Traditio longa poſſeſſione interueniſſe pręſumitur, licet in inſtrumento non continetur.*
4 *Poſſeſſio pacifica poteſt probari.*
5 *Poßeſſio poteſt probari per inſtrumentum.*
6 *Dominus pręſumitur, qui gerit actum tanquam dominus.*
7 *Diu,dictio quantum tempus pręſumitur.*
8 *Traditio probatur per inſtrumentum,in quo cõtinetur traditio, & quando.*
9 *Patientia non poſſidentis,nec tradentis,idem operatur,quod traditio, & in poſſeſſionem inductio.*

Minus inſtructus. Venditor patiens emptorem
poſſidere,poſſeſſionẽ ſibi tra-
dere vr̃. h. d. concor.l.quædam mulier, de rei vend. tñ loquitur
qñ emptor poſſidebat,anteq̃ emeret. Idem facit l.non ſolum,§.
qđ vulgo.de vſucap.ſed illa loquit̃ in patiẽtia poſt venditionẽ, fa
cit ff.ſi ſer.ven.l.ſi a te & ibi fuit emptor inductus in poſſeſſionẽ
ꝑ venditorem,& iõ negat̃ ꝙ hr̃et proprietatem, vñ petebant̃ fru
1 ctus,vt dñium.concor.de ſolu.l.Titia. † Not. patientiã haberi ꝑ
2 conſenſu, & conſenſum hr̃i pro condõne. Nota ꝙ ille, qui repe
ritur in poſſeſſione,p̃ſumitur eſſe in poſſeſſione ex titulo præce-
3 denti.concor.d.l.ſi a te. Nota,† ꝙ qñ aliquid non continet in in-
ſtr̃o,ꝙ tñ rei inſpecta veritate ſubſecutum eſt,quaſi inſtr̃o com-
prehenſum hr̃,vt ſi in inſtr̃o non continetur traditio,ex longa tñ
poſſeſſione, & patientia venditoris præſumeretur interueniſſe
traditio,vel quaſi,vt habeatur quaſi inſtr̃o ꝯprehenſum ſit. No.
4 † ꝙ põt probari pacifica poſſeſſio. Not.ꝙ qui gerit aliquid, gerit
5 aliud, ſcilicet inſtr̃m. Nota, † per illam patientiam dominium
6 transferri.Nota † hic argu. ꝙ per inſtrumentum poteſt probari
poſſeſſio. No.ꝙ qui gerit aliquid tãquam dominus, pręſumitur
verus poſſeſſor & dominus. Opponitur, ꝙ licet caueatur ꝙ poſ-
ſiderẽ hoc modo,ſum tñ prædo.ff.de acqu.poſ.l.ſi ex ſtipulatio-
ne.Sol.ibi accepit ꝯ voluntatem venditoris,hic cũ eius volunta-
te præſumpta. Sed opp.qa dñs rei p̃ſumitur inuitus, ff.de fur.l.q
vas,§.vetare. Sol. hic p̃cedit cauſa, per quam cogitur ad volen-
7 dum, & eſt glo. no. Modo † quæritur, quantum tp̃s intelligitur
8 diu? Dic vt in glo. quam ſpecialiter no. Item † quęritur, vtrum
per inſtr̃m,in quo ꝯtinet̃ traditio,probetur ipſa traditio: Gl. ſen-
tit hic no.ꝙ ſic, dicunt Doc.ꝙ ſi inſtr̃m eſt factum in re ipſa, &
procurator interuenit,in loco alio nõ intelligitur factum:ita dñt
Doct.hic, & ff.de acquir.poſ.l.prędia. Nunquid ergo inſtr̃m eſt
falſum? certe non·quia intelligitur ꝙ tradidit animo,hoc eſt de-
dit ei licentiam,vt ſua authoritate ingrediatur poſſeſſionem,d.l.
p̃dia.Modo q̃ro, nunquid ad translationem dñi requirat̃ vacua
poſſeſſio? Dic vt in glo.& hic fit mentio de vacua reſpectu q̃ren-
9 dæ poſſeſſionis,non reſpectu dñij. † Et no.iſtam glo quod idem
operatur patientia non poſſidentis,nec tradentis,quod inductio
in poſſeſſionem,vel traditio, quod alibi non reperitur.

LEX III.

1 *Legum correctio eſt euitanda.*
2 *Infans ſtipulando abſque tutore, ſibi acquirit.*

Donatarum. Poſſeſſio infanti quæritur per ſe ipſum
authoritate tutoris,vel ꝑ pcuratorem,
vel per ſeruum.h.d.ſm̃ cõem intellectum. Adde alium modum
quærendi, quia ẽt abſq; tutore,ſi infans aliquem intellectũ hẽt,
& eſt res in qua infantis cadit affectio, infans quęrit exemplum
1 in iocalibus,ſm̃ Dyn.& Cyn.quod mihi placet. † In glo. magna
ibi,hæc corrigit.hoc falſum, quia euitanda eſt legum correctio.
Cy.& Iac.But.Sequitur in gl.ponit̃ hic impropriæ. hoc falſum,
quia deſtruit lr̃am. Cy.& in eadem glo.vel hic eſt ſpẽle. hoc fal-
ſum,quia non põt reddi cauſa ſpecialitatis.Ibi.vel dic ſm̃ Io.hęc
vera.Cy.& Iac.But.quia defectum inſtantiæ ſupplet tutoris,au-
2 thoritas,qui repreſentat pupillum ſm̃ Iaco.But.† Et bene etiam
habeo caſum ſingularem,qui non eſt alibi,quod infans ſtipulan
a do *a* acquirit ſibi abſque tutore ſcilicet cum ſtipulatur ſibi rem
ſuam ſaluam fore,vt ff.rem pupill.ſal.fore.l.ſeruum, quod tene
b menti. In eadem gloſſ. & erat ratio *b* dubitationis, not. bene

ex hac

ADDITIONES.

a Infans ſtipulando.Ang.hic dicit eſſe caſum ſing.quod pupillus, uel infans ſtipulãdo,ſibi acquirit ſine authoritate tutoris,ſtipulando rem ſuam ſaluam fore l.ſeruũ, ff.rem pupilli ſaluam fore.& no.in l.1.ſup.de auth.tu.& l.1.inf.de inu.ſtipu.& eſt gl.ibi poſita,ꝙ infans non adit hæreditatem abſq; tutore,quia iſte actus eſt ciuiis,& multum ſolemnis. And.Bar.

b Ratio.vide Bar.& Bal.in contrarium, in l.potius.ſup.de iur.delib.

ex hac gl. ꝙ infans authoritate tutoris hæreditatem nō adit.rō,
quia aditio eſt actus ciuilis,& eſt multum ſolenne fundamentū
& ſubſtantia ſuſcipiens in radice eum adeuntis,vt l.potuit.ſupr.
de iure delib.ff.de acq.hæred.l.populus,nec ēt reſtituitur hære-
ditas infanti tutoris authoritate ex Trebelliano, nec ēt reſtituit
alteri ab eo, quia ambo ſunt magni p̄iudicij: ideo per tutorem
ſunt explicanda,nec ēt agit cām iudicialem,ſed ſolus tutor,vt in
hac gl. & bene,ff. de admi.tut.l.j.§.j.& eſt ratio,qa infans ad po-
ſtulandū non eſt habilis, cum neſciat maieſtatem prætoris, vt l.
1.j.de falſa moneta,& neſciens reuerentiam exhibere,prohibe
tur a poſtulando,vt patet in eo,qui prohibetur,& poſtulat auer-
a ſa ſella, vt l.1.§.caſum. ff.de poſth. & ideo ſis cautus,a qn̄ litigas
cum infante, vt omnes actus iudiciales formari facias in perſo-
nam tutoris,non in perſonā infantis authoritate tutoris,in acq-
ſitione autem ſimplicis poſſeſſionis non verſatur ſolus animus,
imo verſatur & factum,& quandoq; acquiritur ignoranti,vt l.j.
j.eo. nec per acquiſitionem infanti præiudicari pōt, imo quem
admodum per ſolum tutorem in hoc fieri poteſt,ita & per ſer-
uum,ſecundum illam lecturam.

ADDITIO.

a Sis cautus.Vide quæ no.Barto.in l.in condictione.ff.de cond.furti.& latius. Bald.
in c.1.de mili.vaſ.qui con.eſt,& quæ habentur in l.1.§.1.ff.de admi.tut.& ibi di-
xi poſt Barto.

ADDITIO.

Donatarum, Infans donatę rei poſſeſſionem quæ-
rere poteſt.h.d.text.ſ.tutorū ſuffragio.
h.d.gloſ.vel tradentis animo, dummodo infans aliquid intelli-
gat.h.d.Petr.& Dy.dicebat,ꝙ infans ſolus in rebus,in quibus ca
debat affectio eius,poterat acquirere poſſeſſionem, non in alijs,
vt ff.eod.l. quamuis, §.infans. Hoc credo non eſſe verum,quia,
non cadit niſi in minimis, alias puerilibus rebus.tenendo opin.
Pet.non eſt tuta ratio, quia animus tradentis bene facit poſſeſ-
ſionem vacare,ſed non inducit tranſlationem.opp.gl.eſt opinio
ſolida,donatarum cum authoritate tutorum: ſed nunquid pri-
mum eſt verū p l.mulier,de verbo.obl. Sol.hic dēt intelligi, qđ
hēt aliquem intellectū,qa ſi non erat aliqualis intelligentię,non
poterit acquirere, quod eſt falſum No.iſta paria ſunt,authorari
pro infante, & tutorem poſſidere p infante; arguit.n.ſic, ſi non
valeret authoritas,ergo nec ſolus acquireret. Alij faciunt aliam
argumentationē.glo.vadit multum vacillando,tene,quod dixi,
aut.n.nullum habet intellectum,& nihil q̄ſiuit,aut habet, & tūc
aut cadit effectio infantis in re,& acquirit ſm Dy.aut non cadit,
& tunc requiritur tutorum authoritas,ſecundum glo.& Pet.

LEX IIII.

1 *Corpus & animus requiritur in qualibet poſſeſſione quærenda.*
2 *Animo nudo,id eſt abſtracto ab omni actu corporeo.*
3 *Titulus ſimplex quandoque ſufficit in incorporalibus.*
4 *Poſſeſſio vnius partis fundi ſi eſt apprehenſa, dicitur totius fundi quæſita.*
5 *Poſſeſſio vnius rei penes duos inſolidum eße non poteſt.*
6 *Obliuio per quantum tempus inducatur.*
7 *Scientia nobilitat hominem.*

Licet poſſeſsio. In acquiſitione poſſeſſionis requi
ritur aīus,& corpus,in retentione
ſufficit ſolus animus,nec vr̄ poſſeſſionem deſerere,qui agricul-
turam metu deſerit.h.d.Iac.But.concord.ff.eo.l.quemadmodū
1 & l.3.§.in amittenda.† In text. ibi, poſſeſſio ciuilis, id eſt natu-
ralis,quia in qualibet earū poſſeſſione quærenda requiritur cor-
pus,& animus,vt d.l.quemadmodum,qui ergo vult quærere ci
uilem,debet habere animum accipiendi eam, & debet ingredi
corpore in poſſeſſionem,& quærit ſolum ciuilē, nec eſt ſibi im-
pedimentum,ꝙ alius poſſideat naturaliter,vt fructuarius, vt l.p
miſceri.ff.eodem,& ibi eſt caſus,ſed ſi poſſidet ciuiliter,nō quæ
rit ciuilem,cum duo inſolidum poſſidere non poſſint, ſed tunc
q̄reret,cum alius depoſuiſſet aīum poſſidenti ciuiliter.vere, vel
præſumptiue,ut quia reuertens non fuit admiſſus,vel fuit ſuſpi-
catus ſe poſſe repelli, vt l.clam poſſidere, §.qui ad nundinas.ff.
2 eod.† In text.ibi,nudo animo.a ideſt abſtracto ab omni actu cor
poreo, quia in acquiſitione poſſeſſionis proprietatis actus,pro-
ut eſt cum quis poſſeſſionem corpore ingreditur, vel ordina-
tur, eſt iure ciuili introductus.exemplū,ut cum retinet ꝯtrahens
vſumfructum, vt l.quiſquis, j.de don.& l.ſi quis argentū.§. ſi q-
dem eo.tit. Vel cū poſſidens ꝯſtituit ſe precario poſſidere. ff.eod.
l.quod meo. vel cum quis ꝯfitet̄ ſe pro alio poſſidere, licet non
adijciat verbum,precario,vt no.gl.s.eo.l.1. vel cū traduntur cla-
ues granariorum, vel cellę uinarię,vel domus, vt l.clauibus, ff.
de ꝯhē. emp.vel cum traditur inſtrm̄ rei donatę, ff.de leg.1.l.ſer
uum filij,§.eum qui chirographū.& j.de don.l.1.vel ſi poſſidēs
rē poſſidentis conducit, ff.eo.l.qui bona.& l.quædam.& nullus
caſus inuenitur ſm glo.& Docto.iur.ciuilis, in quo tranferatur
poſſeſſio nullo actu corporeo interueniente,niſi alias ſtatutum,
b vel conſuetudo b hoc diſponat: & ita decidit ēt Innoc.in c.ex
literis, de conſue.in hoc etiam eſt ſpeciale,vt eo ipſo quos qs re
cipit aliquid nomine poſſeſſionis, acquiratur ſibi poſſeſſio. de
teſti.ſpol.c.cum veniſſet. ſm Inno. non pōt tamen negari quin-
c ēt hic interueniat actus corporeus.Per inueſtituram c autem ſo-
lam,quæ fit vt plurimum per traditionem annuli,baculi,vel bire
ti,non credas poſſeſſionem acquiri;ſed tn̄ licentiam concedi in
veritate poſtea acquirendi.vt no.in c.1.de re.iur.lib.6. per Inn.in
c.j.de reſt.ſpo.& prædicta vendicāt ſibi locum in poſſeſſione ac-
3 quirēda rerum corporalium. † In corporalibus d autem ſufficit
d aliquando ſimplex titulus.Vnde dixit Inn. in d.c. cum veniſſet,
ꝙ cum iudex pronunciat ad me pertinere ius eligēdi prælatum,
eo ipſo intelligitur ponere me in quaſi poſſeſſione iuris, & poſ-
ſum vti.Idem dicas, ſi pronunciat mihi ſeruitutem conſtituta,
quia poſſum incontinenti vti, tanq̄ poſitus in poſſeſſione per ſo
lum titulum conceſſorum; licet tradere proprie tunc dicatur,
4 cū conſtituens patitur me vti.l.3.§.dare.ff.de vſufr.† Vltimo e at
e tende hic iſtam legē,quia in apprehēſa poſſeſſione vnius partis
fundi,poſſeſſio eſt totius fundi q̄ſita,vt in l.3. in princ.ff.eod. ſed
non intelligo apprehenſam poſſeſſionem aliorum fundorum di
ſtinctorum:nec apprehenſa poſſeſſione vnius rei beneficialis,in
telligitur alias apprehēſa omnium rerum illius beneficii, vt no.
Dyn.in d.c.1.& bene,quod aūt dixi de alijs fundis diſtinctis, in-
tellige ſm diſtinctionē patrisfamilias, q voluit eſſe plures fun-
dos,ſecus ſi ſimpliciter diuiſiſſet per ſepem & foſſata,gratia vbe
rioris culturæ,vt l.iubemus,§.ſane,s.de ſacroſan.eccl.in gl.fi. de
ſerui.vb.præd.l.ſi quis.In glo.magna ibi, Io. & Hug. dicunt hæc
f vera, & approbata cōiter per oēs. ſ.ꝙ poſſeſſio eſt duplex; vna f
n̄alis,& alia ciuilis:& ſunt ſpecies diſtinctæ, ſicut ſunt duæ oblo
nes ſpecie differentes,ſ.n̄alis,& ciuilis: & de iſtis duabus poſſeſ-
ſionibus ſic ſpecie differentibus habemus tantum duas leg.for-
maliter ita loquētes,ff.pro hærede.l.2.§.quod vulgo, quam leg.
dicit Dynus non eſſe alibi.nota bene,vt hic patet, & videtur ca-
ſus in l.1.§.deijcitur,ff.de vi, & vi ar. licet quidam reſpondeant,
ꝙ ibi nō loquitur de poſſeſſione,ſed de detentatione, cū exēplū
ponat de ꝯmodatario,& colono nullā poſſeſſionē hētibus.ff.de
vſufr.l.non ſolū,§.qđ vulgo.ꝯiuncta.l. rei ꝯmodatæ.ff.ꝯmo. ſed
nō pn̄t reſpondere ad l.3.§.fi.ff.ad exhib. ibi. loquit̄ de poſſeſſio-
ne vera,dum ponit exēplū in creditore, q poſſidet n̄aliter mere.
debitor vero poſſidet ciuiliter quantū ad vſucapionē, vt l.1.§. q
ſeruū,ff.eo.Marti.vt vidiſtis,dicit ꝙ poſſeſſio eſt vna ſola n̄alis in
ſubſtantia,q̄ poteſt dici ciuiliter approbata, ita ꝙ ciuilis non eſt
alia in ſubſtātia,ſed ſolū in qualitate ſed eius opinio eſt falſa per
rationes,& leges hic allegatas in glo.quib.nō eſt dare reſpōſum.
Iac.But.fuit in opinione noua,volēs ꝯcordare Azo.& Io. ꝙ aut
ciuilis,& n̄alis poſſeſſio eſt penes eūdē, & ſic ſimul ſunt in vno,
qđ ſic eſt vna poſ.in ſubſtātia,ſ.n̄alis hēns ꝯprobationē n̄alem,&
ciuilem, & ſic ciuilis hēt ſe per modum qualitatis & pediſſæ q̄
ad n̄alem,& ita intelligat̄ Azo, ſicut & qn̄ oblo habēs in ſe duo
vincula,& ciuilis hēt ſe p modum qualitatis ad n̄alem, vt Inſt.de
obl.in prin. Nō ob.ſi dicis,vna eſt in ſubſtātia,ergo pdita n̄ali p-
dit̄ ciuilis,ex quo hēt ſe p modū qualitatis perēpta ſubſtantia,&
hoc eſt falſum qa qs pdit n̄alē p ingreſſum alterius retinet ſibi ci
uilē,vt d.§.q ad nūdinas.nā dum illę poſſeſſiones ſunt vnitę,ciui
lis hēt ſe p modū qualitatis:ſed immediate cū n̄alis ſeparat̄ ab ea
illa ciuilis trāsfundit̄ in ſubſtantiā,iō nimirū,ſi illa non perdatur.
vn̄ dicit ipſe,ꝙ ſi alias fiet ſeparatio p violentā occupationē, nec
eſt vnius,quod remanet ciuilis poſſeſſio, vt l. peregre, §.quibus,
ff.eo.

ADDITIONES.

a Nudo animo. Per quos actus veros,vel fictos acquirat poſſeſſionem,vide plene in
l.j.§.eo.& gl.in l.j.ſup.eo. & aduerte, ꝙ iſtis caſib.qb. p fictos actus ſine actu tn̄
corporeo transferatur poſſeſſio. alias poſſeſſio diceretur ciuilis, non naturalis vt
no.Bal.inf.ea.l.& hic,vide Bal.in l.traditionib.ſup.de pact.
b Statutū,vel cōſuetudo. Vide Bal.l.traditionibus,in fi.ſup.de pac. & in l.j.in prin.
ſuper,commu.de leg.& in l.ea leg.ſup.de cond.ob cau.& in l.fi. ſup. de ſacroſan.
eccl.& in l.j.inf.ſi plu.vna.ſen.Bal.in d.l.j.in prin.ſup.commu.de le.tenet contra
expreſſe Ang.& Imo.in l.ſi is,qui pro emptore.ff.de uſuc.tenet idem,quod hic,&
Bal.in rub.extra,de conſuet.& Ang.in l.j.ff.de diſtr.pig.
c Inueſtituram. Vide Bal.in l.traditionibus,in prin.ſup.de pac.& in l.j.de don. Inn.
in c.2.extra.de conſue.
Celſus.Ego puto illud,quod hic dicitur,non procedere in feudo, niſi poſſeſſio eſ-
ſet prius apud feudatarium,ita no,iſte in auth.defuncto.ad Tert. quod tamen in-
telligo,ſi dominus ſciebat feudatarium poſſidere ſecundum Ang.in l.quidam, ff.
de rei uendicatione.& dixi de hoc in apoſt.ad Cy.poſt Dom.Boeri in reg.benefi-
cium,in ver.vide ibi Bal.
d Incorporalibus. Quomodo acq̄ratur poſſeſſio in incorporalib.vide omnino Inno.
in c.cum noſtris extra,de conceſ.præben.& in c.ex literis.ext.de reſt.ſpo. & in c.
bonæ,circa prin.extra,de elect.& in c.cum M.extra,de conſt.& in cap.cum ſuper
extra,de cauſa poſſeſſ.o,& proprie,& in c. ꝓpoſuit.extra,de conceſ.præbē.& Ar-
chi.in c.eum,qui.de præben.in 6.Bald.poſt Barto. in leg.j. & in leg. 2. & fere per
totam illam l.ſup.de ſer.fug.& Bal.in l.non epiſtol.ſup.de prob.& in l. traditioni
bus,ſup.de pac.& in l.j.ſuper commu.vtri.iud.& in l.quoties,ſup.de rei uendi.&
Inn.in c.conquerente.extra,de offi.ordi.& Bal.in l.fi.ſup.de ſacroſan.eccle.& Bar.
plene in l.j.§.hoc interdicto,ff.de iti.actuque priua.& Inno.in c. conſultationib.
extra,de iure patro.& Iac.But.plene in c.fi.extra,de cauſa poſſ.& proprie.& in d.
c.ex literis.
e Vltimo. Vide per Inn.in c.in literis extra de reſt.ſpo.& late Ant.de But.in c.in cau
ſa,extra,de ca.poſſ.& proprie.Bal.in l.2.ſup.de ſer.& Bar.& Doc.in l.2.in prin.ff.
f Duplex. Quod duplex ſit poſſeſſio,uide plene per Bar.in l.j.ff.eo.& Bal.in l.nemo.
inf.eo.tit.tenet opi.Io.ꝙ duplex ſit poſ.& reprobat alias opi.

ff.eod,vbi autem eſt poſſeſſio apud duos,tunc ne aliquid abſur-
ditatis reſultet,verum eſt ꝙ duplex eſt vna ciuilis,alia naturalis.
ita ꝑcedit opi.Ioã.Bar.aũt in d.l.1. ff. eo. dicit, ꝙ eſt triplex. vna
a naturalis,alia ciuilis,& alia corporalis *a* ſed hoc eſt falſum,quia
omnes leges,quas allegat de corporali poſſeſſione,loquunt̃ de-
tentatione ſimplici.hęc aũt differunt inter ſe,vt l.ſi quis vi,§.dif
ferentia,ff.eo.ti.& iſtũ tex.declaraui in tex.l.j.ſ̃.ꝯmu.de vſuc.dic
5 vt ibi.† in.ea.gl.ibi,cũ duo nõ poſſunt poſſidere inſolidũ, alius,
ambo ciuil̃r,nec ambo nãliter,ſed vnus natural̃r inſolidũ,alius
ciuil̃r,ſic ff.e.l.ꝑmiſceri.& l.nãliter.& l.1.eo.ti.ſ̃m Ia.Bu. & oẽs,
6 & bñ.† gl.fi.ibi,ſed inducit obliuionẽ. *b* Inn. dicit per quantum
b tp̃s inducat obliuio,*c* & ſic per quãtum tp̃s ꝑdat̃ poſſeſſio. hoc
c totũ relinquit̃ arbitrio iudicantis,de electio.c.querelam. tetigi ĩ
7 l.j.de ſeruis fugit.dic vt ibi.† In ea.gl.ibi,ſcientia inflat.*d* nota. ꝙ
d ſcientia facit quem ſuperbum,& ex hac ſuperbia quædam infla
tio reſultat Alibi habemus,ꝙ ſcientia nobilitat,ſ̃.de poſtu.l.pro
uidendum.Caue igitur ſuperbia efferri,quia cito cades.

ADDITIONES.

a And.Bar.corporalis.Quotuplex ſit poſſ.uide plene Bar.in l.i.& ibi Dom.Io.ff. de acq.poſſ.& an reperiatur duplex poſ naturalis & ciuilis,Ang.hic allegauit caſum ſingu.ſecundum Dyn.in l.2.§.quod vul.ff.pro hærede.ipſe dat ſimilem. ff. de ui. arma.l.1.§.deiicitur.licet aliqui reſpondeant, quod ibi loquitur in detentatione, eum loquitur in colono:ſed Ang.dicit.quod non poſſunt reſpõdere ad l.3.in fi.ff. ad exhib.ibi loquitur de poſſ.

b And.Barb.Sed inducit obliuionem.nota,quod tempus inducit obliuionem poſſeſſionis,vide gloſsã in l.1.C.de ſeruis fugiti.& quod ibi no.per Bal.ad fi.& ibi vide Ang.& no.in c.querelam,de electio.

Obliuio.Quanto tempore inducatur obliuio ad amiſſionem poſſeſſionis, vide in l.ſi de eo.§.ſi forte,ff.eo.

And.Barba.Scientia inflat. Vide gloſſ. hic ſecundum Ang. quod ſcientia inflat.

ADDITIO.

1 *Poſſeſſio ſolo animo non quæritur,ſed retinetur.*
2 *Iura promptiora ſunt in retinendo quam in acquirendo.*
3 *Animus nudus quid ſignificat.*
4 *Tempus non eſt modus perdendæ poſſeſſionis.*
5 *Poſſeſſionum duæ ſunt ſpecies ſecundum communem opinionem.*
6 *Poſſeſſio ſolo viſu acquiritur aliquo tradente,alias ſecus.*

1 LIcet poſſeſſio. Nudo animo † poſſeſſio non q̃ri-
tur ſed retinet,& qui metu hoſtiũ
non accedit ad agrum colẽdum , nõ ꝑpea perdit poſſeſſionem
hoc dicit.caſus incipias a fine.primo ponit vnam regulam circa
poſſeſſionẽ acquirendã. ſecundo aliam circa retinendã. tertio
refert ex ſecunda regula deſerta quo ad culturã.primo no. ꝙ ſo
2 lo animo poſſeſſio nõ acquiritur. ſecundo † ꝙ iura promptiora
ſunt in retinendo,q̃ in acquirendo,& ideo ſolo animo poſſeſſio
quæſita retinetur.tertio,quod ille qui timet vim inferri ꝑſonæ
timet reſpectu ꝑſonę:nõ reſpectu poſſeſſionis,& iõ ſi non acce
3 dit ad agrũ,nõ deſinit poſſidere.† Quæro , q̃d eſt dictum nudo
animo?dic vt in gl.nudo.i.ſolo. Modo op.de l.q̃d meo.§.ſi uen-
ditorem.ff.eo.Sol.breuiter aut interuenit aliud æquipollens, &
loquit̃ ibi:aut nõ interuenit æquipollẽs.& loquit̃ hic. Secundo
op.de l.ſi id q̃d.§.fi.de acq.poſ.Sol.ibi loquit̃ in vi reſpectu poſ-
ſeſſionis.l.ſed ſi nolit.eo.tit.hic reſpectu perſonæ tñ , & loquit̃
4 hęc l.ſingularis. Vlterius op.hic† colligit ꝙ tp̃s nõ eſt modꝰ ꝑdẽ
dæ poſſeſſionis.Op.de l.furtũ.§.fundi.& l.quare.ff.de vſu.Solut.
non eſt cã immediata vt hic,ſed mediata ſic:quia inducit obli-
uionẽ,& obliuio poſſeſſionis amiſſionẽ.hoc no. in l. 1.ſupra de
ſeruis fugit.Quarto opp.de leg.q̃a agros. j̃. de omni agro deſer.
lib.12.Sol.ibi ſpeciale. Modo uenio ad materiã , q̃ ꝯſiſtit in tri-
bus,in diffinitione,in diuiſione,in acquiſiti.retẽti.& amiſſi.Poſ-
ſeſſio,corporalis & naturalis eſt q̃dã corporis poſſeſſio , ciuilis
eſt ꝯſenſus animi,iſta eſt q̃dã deſcriptio,diffinitio proprie ponit̃
a in l.1.in prin.ff.eo.An *a* aũt ſit vna poſſeſſio,an duæ,gl.in l.1.ff.d̃
do.tenet ꝙ ſunt duę.D.Azo.in hoc tit.tenet ꝙ ſi vna.tñ. D, Bar.
addit de ſuo,& dicit ꝙ ſunt tres.addendo corporalẽ.Iſta nõ eſt
cõgrua poſitio diuiſiua ſpecierũ,ſicut ſi diceremus,q̃dã mulier
eſt p̃gnans,q̃dã non:ita in poſſeſſione.iſta ergo eſt diuiſio reſpe-
5 ctu utilitatis.† Doc.noſtri cõiter tenẽt ꝙ ſint duæ ſpẽs , ꝙ pro-
batur,quia diuerſa ſunt in ſubſtantia,quorũ vnũ reperit̃ altero
circumſcripto:ſed ita eſt in poſſeſſione,ergo &c. Itẽ differũt in
diffinitione,ergo in ſubſtantia:nã ciuilis poſſeſſio eſt iure robo
rata,nãlis nõ.Itẽ diuerſi modi ſunt acquirẽdi & retinẽdi:poſſeſ-
ſio enim naturalis eſt illa,q̃ retinet nãlibus inſtr̃is, ſicut eſt cor-
6 pus,ciuilis inſtrumentis ciuilibus.vt eſt animus.† Tertia queſtio
qualiter acquirat̃.certe animo & corpore, ut hic. ſed nunquid ꝑ
viſum certe ſic aliquo tradẽte.l.j.§.ſi iuſſerim.de acq.poſ.ſed.ne
mine tradẽte nõ acquirit̃ ꝑ viſũ ciuiliter.ꝑdit̃ aũt animo, q̃n q̃s
nõ vult poſſidere.Itẽ ſine animo,q̃n q̃s expellit,q̃a animus,tunc
fert̃ ſup impoſſibili,ſed q̃n poſſeſſio vacat ab aliis animus meus
non fertur ſuper impoſſibili,ideo tunc poſſeſſionem retineo.

ADDITIO.

a Phil.Dec.An.adde,quod in variis partibus iuris varie poſſeſſionem partitur, ac diuidit Bald.modo in plenam,ſemiplenam,& uacuam,ut in auth.defuncto.C.ad Tert.uer.2.q.eſt.vide Alex.in leg.1.§.2.ff.de ac.emp.modo in naturalem,ciuilem & ciuiliſſimam,vt in l.pe.ſi a non compe.iud.uer.modo quæro.& l.fi.ver. vnum tamen non eſt omit.C.de ſacroſ.eccl.modo inuiſibilem,& inuiſibilem , in ca.1.in prin.de contro.inueſti.in vſib.feu.in addi.modo in conuentionalem, iudicialem , & violentam,de qua in margar.per eum,in ver.poſſeſſio.ver.2.de quib.omnib. & qualiter intelligi debeant,vide in locis pręallegatis . Dantur & variæ adiectiones aliæ,vt clandeſtina,precaria,facta ſincera,quieta, de quib. partim hẽs in c.ſanctorum,de præſcr.& per Bar.tum in varijs locis,tum etiam in l.j. C.uti poſſidetis, & per Doct.infinitis locis.

LEX V.

1 *Abbas cauſam ſuæ poſſeſſionis mutare non poteſt, niſi Epiſcopus renunciet ſuo iuri.*
2 *Poſſidens rem nomine ſuo, & animo deſtinat nolens plus poſſidere nomine ſuo, ſed alterius, cauſam ſuæ poſſeſſionis non mutat.*
3 *Colono vendente rem,quę non eſt ſua,res ipſa acquiritur emptori.*

CUm nemo. Nullus p̃t ſibi cãm poſſeſſionis mutare
nulla cã extrinſecus accedente.h.d.&ad
hoc alle gat̃:& pone exẽplũ in eo,q̃ poſſidet titulo pro donato, &
in aĩo ſuo deſtinat velle poſſidere pro emptore,vel alia cã,vel cũ
poſſideret ex aliqua cã deſtinat in aĩo ſe velle poſſidere ex nul-
la.ſola.n.huiꝰ animi deſtinatione impoſſibile eſt, q̃d mutet cãm
poſſeſſionis,& eodẽ mõ ille,qui non poſſidet,ſed detinet, ſi tñ in
ſuo aĩo deſtinat ſe velle poſſidere rem , hoc ſolo non mutat ſibi
cã m,vt hic:quinimo & ſi non ſtaretur in finib.tm̃, ſed ad ꝯ̃ctum
veniret cũ extraneo,quẽ ſcit non poſſidere,vendendo eidẽ rem,
aut emendo ab eodẽ,per hoc ſolũ non mutat̃ cã. Vñ ſi iſte emẽs,
vel vendens erat colonus, non efficit̃ poſſeſſor : & iſte eſt caſus i-
ſtius legis ſ̃m duas lecturas hic poſitas,& bonas. Idem ſi talis ſub
traxiſſet dño inſtr̃a emptionalia,cũ hoc propoſito, vt vellet poſ-
ſidere,& pro ſuo poſſidere,& hoc determinat tex. coniun. gl.in
l.j.in quib.cauſis ceſſat longi tp̃is pręſcr. & ibi bonus tex. Sed ſi
ꝑueniſſet ad alium actũ facti,ut q̃a dñm veniẽtem expuliſſet, vel
non admiſiſſet : hoc caſu bñ efficitur de detentatore poſſeſſor ꝑ
iſtã cãm extrinſecã antecedentẽ,ut l.colonus,& l.cum fundũ, ff.
de vi,& vi.ar.& d̃t Inn.per hanc l.alle.ext.de pręſcr. c.cum veniſ
a ſent,*a* in prin.q̃d † Abbas inſtitutus ab Ep̃o, ſi vult eidẽ interuer
1 tere poſſeſſionẽ ſolũ ꝑ verba hęc , dicendo ſe a monachis ꝯſtitu-
b tũ,& iſtos hr̃e ꝑtãtem ꝯſtituendi eum in Abbatẽ in monaſterio,
ex eo quia non p̃t ſibi cãm poſſeſſionis mutare, niſi Ep̃s renũcia
ret illi,vel ſaltẽ verbo,in aliũ transferat poſſeſſionẽ , aut ſaltem ꝯ̃
Ep̃m feratur ſñia, ꝙ ad ipſum ius inſtituendi non pertineat, vel
c niſi Abbas *c* ſic inſtitutus incipiat alij rñdere cũ Ep̃o non ſubdi-
d to. Eodẽ modo dico in colono:*d* q̃a ſi de fructib. incipit alij rñde
re,tanq̃ dño,& poſſeſſori immutat ſibi cãm detentationis,& aliũ
e conſtituit poſſeſſorẽ. Secus ãt *e* ſi non rñderet de fructib.ſed ſim
pliciter conduceret ab alio tranferendo poſſeſſionem , q̃ ipſe nõ
hẽt.vnde ſibiipſi non mutat cãm poſſeſſionis,ſic.ff.eo.l.q̃uis,§.ſi
2 ꝯductor.† Item per hunc *f* tex.dicit Inn.de reſt.ſpo. ca. cũ veniſ-
f ſent,ꝙ ſi poſſideo rẽ noĩe meo,& aĩo deſtino nolle plus poſſide
re noĩe meo,ſed alterius,ꝙ non muto mihi cãm poſſeſſionis,q̃d
intellige verum,niſi ſequatur ratihabitio illius , quia tunc ꝑ me,
tanq̃ negotiorũ geſtorem acquiritur ſibi poſſeſſio, vt ff.de nego.
geſt.l.ſi ego.coniuncta l.2.eo.ti.dum dicit, ꝙ qui ꝯfitetur ſe poſſi
dere noĩe alieno, per illam ꝯfeſſionem in eum transferret poſſeſ
3 ſionẽ.† In tex.ibi,ad iniquæ vendõnis. intellige,ꝙ colonus vẽdi-
dit,ſed non tradidit,nã ſi tradidiſſet, licet ipſe non poſſideret , tñ
emptori eſſet acquiſita,ut j̃.eo.l.fi.& emptor vſucaperet,ſi bonã
fidem hẽt ſ̃m tp̃a hæc,licet hodie ſecus ꝑꝑ malam fidem vendi-
toris,vt in auth.malæfidei.j̃.ti.1. Vel expone lr̃am , ꝙ colonus e-
mit ab extraneo,quem ſciebat non poſſidere , vnde per hunc ꝯ̃-
ctum non mutat ſibi cãm poſſeſſionis,nec ẽt vſucapit, licet mil
le annis tenuerit,quia per hunc tex.non eſt mutata cã poſſeſſio-
nis,ergo non eſt conſtitutus poſſeſſor, & ſic vſucapio non p̃t pro
cedere ſine poſſeſſione,vt j̃.ea.l.patet,& hanc lecturã proſeque-
re,quæ eſt vltima in ordine gl.fi.ibi,l.2.§.ſi a pupillo, de emente
a pupillo,an vſucapiat,dixi in l.j.ſ̃.de vſuc.pro hr̃de,& l.fi. Et ad-
de quæ ibi dixi,quod no.gl.l.eum quia pupillo.ſ̃.de auth.pręſt.

ADDITIONES.

a c.Cum ueniſſet.Puto ꝙ uoluit alle.Inno.in c.ueniens,in gl.contra dixit, de præſc. ext.& quod no.ipſe no.in c.cum ueniſſent,ext.de reſti. ſpol.1.alleg.

b A.B.Abbas inſtitutus.Dicit Inn.in c.cum ueniſſent, de præſcr.in prin.per iſtam l. ꝙ Abbas inſtitutus ab Ep̃o,ſi uult eidem interuertere poſſeſſionem, per hoc,quod dicat ſe inſtitutum a monachis,& ipſos habere ius inſtituendi,quod non vr̃ priuatus Ep̃s iure quaſi inſtituendi,quia non poteſt ſibi cauſam poſſeſſionis mutare, niſi renunciet Abbatiæ.per hunc tex.dicit Io.in c.cum veniſſent,de reſti.ſpol. quod ſi poſſideo rem noĩe meo,& in aĩo meo deſtino poſſidere noĩe alterius,quod non muto mihi cãm poſſeſſionis: quod intellige uerum , niſi ſequatur ratihabitio illius,quia tunc per me tanquam per negotiorũ geſt,quęrit̃ illi poſſeſſio.l.2. ſup.eo. ubi dr̃,ꝙ qui confitetur ſe poſſidere nomine alieno,quod transfertur poſſeſſio .

c Niſi Abbas . Vtrum per ſolam denegationem mercedis dicatur interrumpere poſſeſſionem,uide gl.in l.2.inf.de præſcr.30.ann.

d In colono.Faciunt no.in l.fi.inf.eo.

e Secus autem.Sed certe idem,& ſi reſponderet de fructibus, text.eſt in l.quamuis. §.1.in ver.& utrique mercedes,ff.eo.non ob.dictum Innoc. in c.cum ueniſſent,in prin.extra,de reſti.ſpo.reſponde,ut ibi per Docto. & ſic limitatio iſta nou eſt uera ad d.l.quamuis.§.1.

f Item per hunc.Bene faciunt no.in l.1 ſup eo.in q.cuius conſenſus requiratur.

ADDI-

ADDITIO.

Cum nemo cauſam. Colonus per acquiſitionem tituli a nõ domino cauſam poſſeſſionis ſibi mutare nõ põt, ſm̃ veram lecturã.h.d. Colonus cãm poſſidendi ſuo emptori p̄ſtare non põt,hoc dicit. ſm̃ alias lecturas. Ad euidentiã præmitte duas glo.q̃ ſunt hic, ꝙ cã poſſeſſionis dr̃ dupliciter: vno mõ dr̃ cã poſſeſſionis, alio modo capiendi conditio, vt in gl.j. in prin.Sc̃do modo dr̃ mutatio poſſeſſionis.l.contrariatiua, ſ. qñ ex nulla efficeretur aliqua,vel ex aliqua nulla: quędã translatiua, qñ ex non aliqua efficeretur aliqua,& hẽt duas partes.primo ponit̃ regula, ſecũdo quædam deciſio ſurgens ex regula ſecunda ibi, ꝓponas.Ibi.venditionis paſſiue:qa ipſe emit a vendente, ſm̃ primũ intellectũ.Sed ꝯ illũ caſum op. ꝙ ꝯrietur literæ,quia litera dicit,ꝙ ꝓceſſit ad actũ ini quę vẽditionis:tu aũt dicas ꝙ emit,ergo &c. Timore huius contrarij alij ponunt caſum in colono vendẽte nõ in emente. Modo ꝯ iſtã lecturã op.ꝙ iſte caſus nõ cõueniat literæ, quia tũc iſte colonus nõ mutaret ſibi cãm poſſeſſionis, imo q̃tum ad propoſitũ ſuũ mutaret. alia prima mutatio eſt translatio de aliquo in aliquid.extra,de præb. c.dilectus. Præterea.l.cauetur ꝙ colonus vendẽs transfert verã poſſeſſionẽ, ergo dño p̄iudicat.l. peregre, §.quibus explicitis, ff.eo.& hoc ꝯfirmat̃ viua rõne:certũ eſt,q̃d poſſeſſio coloni hẽt ſe quantũ ad ciuilem dñi,tanq̃ inſtr̃m.Modo cum inſtr̃m eſt cã alicuius,ſublato inſtr̃o,tollitur effectus, ſicut ſi tollatur,cithara,tollitur ſonus,d.§.quibus explicitis.qdam volẽtes fugere primũ,ꝯriũ,dicunt,ꝙ mutauit ſibi cãm aĩo,ideſt conſilio,& tunc habet locũ verbũ , ſibi. Alij dicunt ꝙ illud,ſibi, non ſolũ ponit̃ perſonaliter,ſed repreſentatiue. Breuiter domini,prima caſus poſitio verior eſt pone,ꝙ colonus emit a domino, nunquid mutat ſibi cãm poſſeſſionis.illud non determinat̃ hic,ſed vide hoc in l.ſi rem, in princ.ff.de euict. Vlterius quæro, vtrum ille,qui emit a colono,& poſſedit per ſpatiũ x.vel xx.ann. præſcripſerit? Io.fuit in opinio.ꝙ ſic;opinio aliorum fuit ꝯ. nam dũt ipſi, ꝙ requiritur ꝙ poſſeſſio correſpondeat tit.j. ab eodem habeatur.l.cũ ſolus.de uſuca.& l.eum qui,§.fi.de publ.Modo dicunt ipſi, ꝙ emptor hẽt poſſ.non a colono,qa non habebat:ſed a domino priuatiue,igitur non pręſcribet.Breuiter opinio Ioa. eſt vera,modificata tamen hodie per auth.malęfidei,j̃.tit.j.quędam enim eſt poſſeſſio abſoluta,& illa non coniungitur cũ titulo,quia non habet reſpectum ad tit.& loquitur ꝯrium, quędam relatiua ad titulũ.& licet ab alio auferatur poſſeſſio,quam a tradente,præſtat tamen cauſam præſcribendi.

LEX VI.

1 *Vitioſum a nemine vſucapi poteſt.*
2 *Fur clandeſtinus qualiter præſcriptione tueri poteſt.*
3 *Præſcriptionis exceptio,litem conteſtari impedit.*

Si nulla. Per ingreſſum vacuæ poſſeſſionis ꝯhit̃ vitiũ pſonale,nõ vitiũ reale:& ideo nõ impedit̃ vſucapio eius,ad quem ꝑuenit poſſeſſio titulo,& bona fide,hoc dicit not. & ſic habes caſum expreſſum,ꝙ licet uitiũ furtiuitatis & violentiæ afficiat rem vitio.In reali longo tp̄e, qñ purgatur vitiũ clãdeſtinitatis,*a* non afficit rẽ ipſam q̃d tene menti. Vñ intrans clam poſſeſſionẽ alterius vacãtẽ,quam ille ex toto ꝑdidit,qa non fuit reuerſus, ſuſpicans ſe poſſe repelli.ſi uendit alteri emẽti bona fide, emptor vſucapit bona fide longo tp̄e ſm̃ hæc iura.caſus eſt hic,licet hodie ſecus ꝑꝑ malam fidem venditoris, ut in auth.malęfidei. Et de iſtis vitijs realibus & perſonalibus,dic vt ibi not.in
1 l.proxi.†In tex.ibi,agrum *b* tuũ,ſiue uineas clam,vt s̃.dixi.Nam
b ſi eſſet ꝯctum uitium reale,per neminem vſucapi poſſet.Et not.
c hic,qa diſtinguit agrũ a uinea. *c* vnde q legat uineã, non intelligit legare agrũ,eꝯ, quia ſunt ſpecies diſtincte. Nã vinea eſt ager
2 vineatus, & iſtud mixtum non ꝯtinetur ſub vno ſimplici.† Sequitur in tex. ne vlla p̄ſcriptione, ſ.longi tp̄is intelligendo, ꝙ ille, q clam fuit ingreſſus,vendidit alteri bonæfidei poſſeſſori ſm̃ vnam lecturam,& bonam. vel expone longiſſimi tp̄is,intelligẽdo,ꝙ ipſe poſſideat, q clam intrauit. nam fur clandeſtinus & ẽt violentus tuendi ſunt pręſcriptione tanti tp̄is ꝯctus,de p̄ſcr.xxx. anno.l.ſi quis emptionis.§.pe.no.plene Inſtit.de vſucap.§.furti-
3 ue.†In tex.ibi,interpellatur petitio,per iſtum text.dicit Iac.Butr. ꝙ exceptio præſcriptionis impedit litem cõteſtari,& licet ſit peremptoria, habet tamen vim dilatoriæ, & poteſt proponi cõtra proceſſum.concor.j̃.in l.emptor.& ibi tangam.

ADDITIONES.

a Clandeſtinitas. Vide in l.vitia, in princ.& per totum.inf.eod.

b Agrum.Quid differat ager a uinea,uide gloſſ.& ibi Ang.& Ludo.Ro.in l. ſi quis.in fundi vocabulo , ff.de leg.j. quando autem in legato ſimplici veniat mixtum vide in l.Titiæ textores. de leg.j. & quis proprie dicatur ager , uide in l.fundi.de verbor. ſig. & ille text.facit contra Ang.hic.non obſt.iſte text. qua diſiuncta poteſt poni inter genus & ſpeciem,l.vbi pactum.ſup.de tranſ.facit rub.ſup.de ſerui. & aqua contra Ang.ẽt facit l.certo generi,ff.de ſer.ruſt.prædio.tñ Pau.de Caſt.in d.l.ſi quis in fundi vocabulo,ponderat quod gl.ibi probat,ꝙ appellatione fundi ñ venit uinea , quia fundus ſimpliciter prolatus intelligit̃ de fundo ſimpliciter non uinali,ſed quælibet uinea dicitur fundus a ſolo,tamen denominatio fit non a ſuperficie.& dicit eſſe menti tenendum,tamen mihi vr̃,quod illa glo. in l.ſi.quis in fundi, §.fin. ſi bene inſpiciatur probat,quod appellatione prati nõ ueniat vinea.

c And.Barb.Diſtinguit agrum a vinea.No.hic tex.quod vinea no.eſt ager ideo qui legat uineam,non legat agrum,quod eſt no.in tex.ibi, interpellatur petitio,dicit per iſtum tex.Iac.But.ꝙ exceptio præſcriptionis impedit litem conteſtari. & ſic licet ſit peremptoria, habet uim dilatoria,& poteſt opponi ad proceſum in l. emptor.inf.tit.1.vbi eſt caſus.

ADDITIO.

Si nulla. Ingreſſus ſine cã poſſeſſionem alterius, tenet̃ eã reſtituere cũ fructib.h.d.potes ponere.Ingreſſus nec ui nec clam non tñ iuſte,exemplum j̃.vnde vi.leg. cum quidam.loquitur ergo iſta lex in malæfidei poſſeſſore ab initio, id eſt ex poſtfacto.ante litẽ motã loquit le.j.§. hoc,tñ s̃.tit.j.poſt lit. conteſt.motã loquitur.l.litigator,j̃.de fru.& lit. exp. dr̃ ꝙ tenet̃ reſtituere rem cum fructibus;ergo tenet̃ reſtituere fructus vſq; ad 29.annos.tex.vr̃ dicere ꝙ iſti fructus vſucapiuntur triennio, l.ſequitur,§.fructus.Br̃ malę fidei poſſeſſor nõ capit fructus,qui modificant totam materiam fructuum.

LEX VII.

1 *Poſſeſſionem fundi tributarij vacuam ingrediens biennio vſucapit.*
2 *Poſſeſſionem vacantem nemini ocupare licet.*

Improba. Improba poſſeſſio ius vſucapiendi nõ tribuit
1 h.d.† hoc fallit in ingrediente uacuã poſſeſ-
a ſionem fundi tributarij: *a* quia licet ingrediat̃ mala fide, vſucapit tñ biennio.& eſt ſpeciale,vt le.q agros,j̃.de omni agro deſer.
2 lib.11.& not.illum caſum. † Vltimo habeo hic, ꝙ nemini licet occupare poſſeſſionem vacantem:& poſſeſſio ita acquiſita appellat̃ improba,& talis occupator incidit in conſtitutionẽ l. cũ quærebat̃.j̃.vnde vi.& qñq;incidit in conſtitutionem l.inuaſor, eo.tit.qbus legib.hoc anno dedi intellectũ nouũ , videlicet quia qñq; poſſeſſio vacat, eo ꝙ poſſidẽs ꝑ errorẽ,aut in curia deſinit poſſidere,& ſic quodãmodo ipſam poſſeſſionem habeat pro derelicta,ſed non dñium,& tunc incidit in conſtitutionẽ d.l.inuaſor.ſufficit enim tunc,ꝙ reſtituat̃ ei poſſeſſio ſine pęna,qa nullã iniuriam paſſus eſt circa poſſeſſionem, q̃ dereliquerat,per occupationẽ tertij.qñq; autem quis occupat poſſeſſionem vacantẽ & dñiũ ad aliũ ꝑtinens,nõ tñ eius negligẽtia vel incuria:& tunc occupans ille potuiſſet iuſte & licite reſtituere abſque alia controuerſia,& ſumptu.tñ non reſtituit, & ideo incidit in conſtitutionem illius l.cum quærebatur,quia tenetur reſtituere poſſeſſionem,& pęnam inſtitutam.& hoc tene menti.

ADDITIO.

a Tributarij.Vide Bal.in l.j.ad fi.ſup.tit.j.

ADDITIO.

1 *Verbum,concedo,pertinet ad poſſeſſionem,& proprietatem.*

Improba. Poſſeſſio improba improbũ poſſeſſorẽ nõ fouet.h.d & ſic habes,ꝙ titulus in ſuo gñe põt
1 etiam ex iuſta cã concedi.itẽ no.† de uerbo,concedo , qua pertinet ad poſſ.& ad ꝓprietatem.cum hac.l.cõcordat ff.de aç.poſ. l.ex ſtipulatione.dicit Iac.de Are.ꝙ oĩs poſſeſſor ſine titulo præſumitur malefidei.dicam j̃.de præſcr.lon.temp.l.pe.

LEX VIII.

Per procuratorem. Huius leg. declarationem diximus in l.j.ꝑ quas perſo-
a nas no. eq.& ſatis dixi s̃.eo.l.*a* Et no.modũ loquẽdi ex glo.vltima,ꝙ inſtr̃m facit domũ,& ẽt fabricans cum eo: nã inſtr̃m eſt duplex,unum quod agit in voluntate liberi arbitrii,ſicut eſt mãdatarius occidẽs ex madato,& manus occiſoris.aliud eſt ĩſtr̃m agẽs aliqd ex neceſſitate p̄ciſa,& nihil ei attribuit̃, niſi merũ factũ,ſicut eſt gladius,& martellꝰ.de hoc loqt̃ hæc lex,tene mẽti.

ADDITIO.

a L.j.Vide quæ ibi dixi.

ADDITIO.

1 *Poſſeſſio acquiritur domino per procuratorem.*
2 *Poſſeſſio & proprietas,quantũ ad ſubſtantiam ſunt ſeparata , ſed quantũ ad acquiſitionem,non.*

Per procuratorem. Per procuratorẽ acqritur poſ.& ꝓprietas ei cohærẽs
1 h.d.vtilitatis cã.illud verbum expone,vt s̃.l.j.† Nota per procuratorem acquiri poſeſſionem.Itẽ no.quęri ꝓprietatem,nõ ſeparari a poſeſſione.Contra hoc opp.de l.2.§.ſeparata.ff. de vſu
2 ca.pro emp.dic vt in gl.quod † tu dic,quantum ad ſubſtantiam ſunt ſeparata.ſed quo ad acquiſitionẽ nõ,& tunc qñq. interuenit cã dñij acquirendi & dñium cohæret poſeſſioni , & loquit̃ hic.Opp.ꝙ proprietas acqritur per voluntatẽ dñi, & traditionẽ poſeſſionis;dicũt quidã ꝙ acquiritur poſeſſio cũ miniſterio ꝓcuratorũ.videte poſeſſio cũ miniſterio ꝓcuratorũ eſt cõiuncta,ideo non põt dici,ꝙ magis ſit immediata cã quam miniſterium procuratorũ.ſed poſito ꝙ eſſet magis immediata cã,quã miniſterium procuratorum,dicit gl.nihil ad rumbum,vt in ea. iſtud ponunt Doc.ſicut alibi.nam quando te percutio gladio , actus attribuitur motori,nõ cauſę inſtrumentali;ſecus his,quę procedunt mediantibus organis animatis & liberis.

LEX IX.

1 *Decima propria authoritate exigi non poteſt.*

Decretum.

2 *Decretũ ſi nõ tenet ipſo iure, intrãs an incidat in pœnam punientẽ violentos.*
3 *Executor mixtus, vices ſuas alteri committere non poteſt.* 4.
5 *Hæres, qui non habet ab alio apprehendere poſſeſſionem de iure, poteſt poſſeſſionem intrare de facto.*
6 *Legatarius an poſſit propria authoritate poſſeſſionem apprehendere.*
7 *Venditor poſſeſſionem tradens pretio non ſoluto an vendicare poſſit.*
8 *Teſtator licentiam intrandi poſſeſſionem dare poteſt.*
9 *Poſſeſſio ex cauſa iudicati, an intrari poſſit.*

Nec ex vera. Vbi deficit titulus, non procedit vſucapio. h. d. concor. ſ. pro hærede. l. 1. & dixi ſ. eo. tit. l. 3. qñq; quis intrat poſſeſſionem propria authoritate. Primo videndum, an licite poſſit. Secundo, ſi intrauit, an poſſit
1 ab eo poſſeſſio auocari. † Circa primum do regulam & fallentiam. Regula eſt, ꝙ non poteſt, vt l. extat, ff. quod met. cau. & l. 5. ff. eo. & hanc regulam intellige in oẽm ꝯſtum, vt l. ſtatulib. §. qñtus, ff. de ſtatulib. Secundo fallentiã do, & dico ꝙ hoc fallit, ſi pactum eſt ꝯuentum inter debitorem, & creditorẽ, ꝙ poſſit intrare, vt l. creditores. ꝟ. de pig. Item fallit, ſi iudex dedit licentiã, ut l. iuſte poſſidet, ff. eo. & hoc intellige, qñ ſimpliciter dedit licentiã intrandi: alias ſi daret licentiã, ꝙ intraret ui, non poſſet hoc facere: vt l. nõ eſt ſingulis, ff. de reg. iu. requirit ergo, ꝙ decretũ ſit iuſte
2 interpoſitũ, vt d. l. 1. leg. iuſte poſſidet. Quæro circa hoc, ſi decretum non tenet ipſo iure an intrans incidat in ꝯtõnem punientẽ violentos? Vna gl. dicit ꝙ ſic, ut l. ſi quis in tantã. ꝟ. vñ vi. alia dicit, ꝙ non, ut eo. tit. l. meminerint. puto dicẽdũ cõcordãdo iſtas gl. ꝙ ſi nullitas erat patens, ꝙ dicat verũ gl. ſ. in l. ſi quis in tãtum.
a qa tunc iuſſus iudicis *a* nõ excuſat, ſi nõ erat patens nullitas, & loquit gl. in l. meminerint qđ not. in l. 2. ſ. de edic. diui Adri. tol-
3 len. † Quæro, ſi iudex committit nuntio, vel executori, ut mittat aliquem in poſſeſſionẽ, an poterunt hęc per aliũ expediri? Inn. in ſimi. in c. qm̃. de offi. deleg. vr̃ tenere ꝙ ſic, ꝙ põt eſſe verũ in executore. cui ꝯmittitur facti executio, ſeu explicario, vt l. ſi ut proponis. & l. executoris. de exec. rei iud. ſed in mixto executore, & q habet aliquã iuris cognitionẽ annexam, vr̃ ꝯtrium, qa vr̃ eius induſtria electa, vnde alteri non põt ꝯmittere vices ſuas, ut le. itẽ ſi vnus, in ſi. & qđ ibi no. ff. de arbi. & hoc verum, niſi ſpecialiter ipſa iuris ꝯmiſſione exprimeret votum ſuum ſuper hoc, qđ no. Inno. in c. pp. de electio. Sed in caſu, in quo poſſit nuncius, vel executor, alteri ꝯmittere, an ipſi parti põt dare licentiam intrãdi Rñdeo, ſic, ſm Ia. de Are. in l. 1. §. nunciatio. de ope. no. nõ. Sed an debitor poſſit cõſtituere nuncium, vel procuratorem admittendum in poſſeſſionem, ſicut iudex? Rñdeo, ꝙ ſic, ut l. debitor fundi, ff. eod. Sed an eo caſu pars poſſit ingredi ſua authoritate,
4 anteq̃ mittatur per procuratorem. Certe non, ut ibi. † Aduerte vnum cõiter hic notari, ponunt in inſtrumentis hæc verba, de-
b dit licentiam *b* intrandi, & apprehendi ſua propria authoritate, ꝑ d. l. creditores. de pig. itẽ fallit, ſi uenditor ꝯſtituerit ſe precario noĩe poſſidere, qa vr̃ tradidiſſe poſſeſſionem, ut l. quod meo, in prin. ff. eod. nam põt emptor abſq; voluntate venditoris, qui ſe ꝯſtituit ꝑcario noĩe emptoris poſſidere, reuocare precarium, ut l. 1. ff. de preca. niſi uenditor reſiſtat, quia non liceret eo inuito poſſeſſionem apprehendere de facto. itẽ fallit, qñ facta eſt venditio in re ꝑſenti, qa tunc habet vim traditionis, vt l. 1. §. ſi iuſſerim, ff. eo. & no. in l. 3. in prin. ff. eod. item fallit, qñ venditor eſſet ſuſpectus de facto, & emptor ſatisfecit pro pretio, vt leg. ait prę-
5 tor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fraudem credit. † Vltimo aduerte quia hæres, qui non habet ab alio apprehendere poſſeſſionem: põt intrare poſſeſſionem non de iure, ſed de facto: non tamẽ ꝑdit ius ſuum pp hoc, vt notat in l. inter oẽs, ff. qui ſatiſdare cogi. & hoc qñ eſt ſubſtitutus ſub cõditione, alias ſine dubio de iure poſſideret. Quid autem in legatario? vide Bar. in gl. in l. Celſus,
6 de vſucap. † Viſo de primo, reſtat uidere de ſecundo, ſ. qñ qs intrat poſſeſſionem propria authoritate, an poſſit ab eo auocari & breuiter dic, aut non habebat neceſſe apprehendere ab alio poſſeſſionem, & non põt auocari, quãuis ſua authoritate apprehendiſſet, ut eſt exemplum in hærede, ut dictum eſt ſupra. Aut hẽbat neceſſe ab alio poſſeſſionem apprehendere, tunc aut non hẽbat titulũ ꝯ illã re, aut habebat, aut intrauit ſciente dño & nõ ꝯdicente, aut ꝯdicente, aut ignorante. primo caſu dic, vt in l. 2. ſ. eo. Secundo caſu, qñ contradicente, tunc aut ſumus in caſibus, in qb. dixi poſſe ingredi ſua authoritate, aut non. primo caſu, puta qñ fecit pactum de intrãdo, tunc ẽt non licet intrare arg. l. negantes. ſ. de actio. & obligatio. l. extat, ff. quod metus cã. facit l. q retiario, ff. de pign. actio. ciuiliter aũt ſi intra authoritate iudicis vt d. l. creditores. ꝟ. de pig. & predicta vera, ſi nõ hẽbat cãm ingrediendi, vt puta, qa erat venditor, qui fecit pactum intrandi ſi ſibi non eſſet ſolutum pretiũ, vt in l. 1. in titu. de exce. rei vẽd. & hoc caſu poterit poſſeſſio occupata vendicari, vt ibi, aut ſumus in caſu, in quo nõ poterit intrare ſua authoritate, vt eſt, præſcribẽs, & ſi ſine dubio intrat, poſſeſſio occupata vendicari põt, & incidit in cõſtõnem punientẽ violentos, vt l. 2. ſ. quod met. cau. Secũdo caſu principali, ſ. qñ intrat ignorante dño, & tunc aut intrauit cum vitio, & dic vt in l. 1. §. 1. de excep. rei iud. & quod nota in l.
7 procu. §. fin. de tribu. & l. diligenter, ff. mand. † Sed quæro quid ſi venditor tradit poſſeſſionem ꝑtio non ſoluto ante, quia vr̃ habuiſſe fidẽ de pretio nõ ſoluto? Rñdeo non põt vendicare, vt d. §. penul. de trib. bene tñ põt agere ad pretium, vt ibi not. & eſt verum in his ꝑſonis, q̃ pñt habere fidẽ de ꝑtio, in alijs ſecus. vt in ꝓcuratore fiſci, & ſimilib. de quib. in l. emptor, de rei ven. Probatur hoc in l. ſi ꝓcurat. ff. de iure fiſci. Finaliter aũt põt licite ingredi, & regulariter non reuocat, vt patet per ꝑdicta, & adde in hac
8 materia. l. qui pendentem, & l. Quintus, de act. emp. † An teſtator poſſit dare licentiã? certe ſic, vt l. Titia, §. Lucius, de leg. 2. per Bar. in l. 2. cõia. de lega. Qñq; quis põt ingredi armata manu, per eundem. in l. j. ꝟ. de appel. Item, ꝙ talis ingrediens non præſcribit ſpatio 10. vel 20. anno. ẽt ſi intret poſſeſſionẽ uacuã, q̃ nullus poſſidet, vt not. in l. ſequitur. §. itẽ ſi occupauerit. ff. de vſuca. & l. fin. ꝟ. vnde vi. Item no. vnum ſm Do. Ang. ꝙ ſi iudex conceſſit alicui licentiã capiendi ſuum debitorẽ, & ipſe obuiauit iudici ante quã caperet debitorẽ, nihilominus creditor poſſit facere ipſum capi, allegat. ibi Auth. vt nulli iudi. §. & hoc vero. facit qđ not. in l. ſundi venditor, de acq. po. ꝑ eundẽ. & ꝑ Bar. hic. & facit qđ no. in l. 1. de poſtu. qđ credo verũ, ſi licentia fuit cõceſſa cã cognita. facit. c. gratia, de reſcri. lib. 6. an aũt ſi poſſum intrare poſſeſſionẽ propria authoritate in rem debitoris poſſim iſtud eidem ven-
9 dere. Barto. in l. 1. §. fin. de no. ope. nun. Et † an ex cã iudicati poſſim propria authoritate ĩtrare, vide l. miles. §. iudicati. ff. de re iu di. Et adde ad materiam. ſ. de edic. Diui Adri. toll. l. edicto.

ADDITIONES.

a Celſus. Iuſſus iudicis. De iuſſu iudicis; vel alterius ſuperioris, an & quando excuſet, dixi poſt glo. an in l. quamquam, in verſi. actionem. in apoſt. ad eum. in ver. iuſſus iudicis. ff. de aqua plu. arcen. poſt Dyn. in reg. quod quis in ver. non excuſat. & poſt Collectarium in c. laudabilem. num. 4. in ver. præceptum. ext. vt lite. pend. ponunt Legiſtæ in l. non uidetur, §. qui iuſſu, poſt glo. ordi. ff. de re iudi.
b Cel. Dedit licentiam. Tu vide omnino de hac clauſula, & eius effectu, in tractatu meo clauſularũ, in clau. contra. in ver. licentiam creditor, &c. vbi plene & remiſſiue tracto de hac clauſula, dixi de hac clauſula poſt Bar. in l. 3. in 3. quæſtio. princ. ver. tertio principaliter quæro, nu. 13. in ver. tale ius. ſup. de pign.

LEX X.

1 *Poſſeſſio dicitur eſſe duplex.*
2 *Interruptio ciuilis vnius, omnibus non prodeſt.*
3 *Poſſeſſio naturalis requiritur ad vſucapionem complendam.*

Nemo. Duæ ſunt qualitates in poſſidẽdo, vna q̃ cõſiſtit in aĩo, & alia in corpore, & vtraque ſortit plenum effectũ, ſi ſine interruptione ꝓceditur. h. d. ſm Iac. Butr. & ſic formatur opinio, quã ponit. ſ. eo. l. licet. ſ. qñ poſſeſſio eſt apud vnũ, vnica in ſubſtantia. Qualitates autẽ poſſeſſionis ſunt diuerſæ, vt ibi dixi, ſed tene, ꝙ ſint poſſeſſiones duæ, prout tenuit Io. & ideo litera iſta, dum dicit, duplicem poſſeſſionem, ſeu ſpeciem, ſummat hanc legẽ aliter, & ſic; ſi concurrat poſſeſſio naturalis, & ciuilis ad vſucapionem, non tñ ſufficit ſi eſt ſolum poſſeſſio ciuiliter interpellata. h. d. lex iſta. In tex. ibi. poſſeſſionis. ſ. in genere. ibi, duplicẽ eſſe rõne, id eſt duplicem eſſe ſpeciẽ: vna q̃ in iure cõſiſtit, & iſta appellatur ciuilis ex eo. qa ciuiles producit effectus in animo ꝯſiſtentes, cui aĩo adhæret diſpoſitio iuris ciuilis, ſm Iac. alia eſt naturalis, & iſta conſiſtit in corpore, & ideo ſolum naturales producit effectus prouenientes ab exiſtentia, & iõ vſu rei & ſolũ ex fructuum ꝑceptione. & hoc eſt, qđ voluit dicere lr̃a, dũ dicit,
1 duplicẽ eſſet rõne, quę in iure cõſiſtit, aliã q̃ in corpore. † Et not.
a quia dicit, duplicẽ, *a* vnde patet, ꝙ falſa eſt opinio Bar. ꝙ poſſeſſio eſt triplex. in text. ibi, ita demum eſſe ltimã. ideſt ltimum, & perfectũ effectũ ꝓducere quo ad acquiſitionẽ dñij ex vſucapio-
2 ne reſultantẽ. In tex. ibi, aduerſariũ. hoc tñ non intelligas, *b* quod
b interruptio ciuilis vnius proſit oĩbus, ſed ſolum iuterrumpenti licet ſecus ſit interruptione naturali. ff. de vſuca. l. naturaliter. de præſcr. triginta ann. l. cum notiſsimi, §. ſed & ſi quis. in gl. vltima, quæ ponit modum interrumpendi vſucap. ciuiliter. & tãgit
3 in eadem l. in prin. in verbo, ſolam. † Attende bene, quia lex iſta vr̃ ſonare, ꝙ ad vſucapionem complẽdam requiratur poſſeſſio
c naturalis, *c* vt hic, dum dicit, vtranq; autem, &c. In ꝯtrium facit, quod imo ex ſola ciuili procedat. ff. eodem l. j. §. per ſeruũ, qui in fuga. hoc tenet Dyn. in l. acquiritur, de acquir. rerum domi. qm̃ imo vr̃ ꝙ ẽt procedit ex ſola naturali, nam emphyteuta ſolã naturalem habet & ei dat Publiciana, vt ff. de publ. l. eum, qui. 1. reſponſo. Item fructuarius habet ſolam naturalem, vt l. naturaliter. ff. eo. & non eſt dubium, ꝙ vſufructuarius ꝑſcribit, & cõpetit ei cõfeſſoria, quę eſt in rem. Iac. But. dicit, ꝙ ambæ poſſeſſiones ſunt ordinatę ad vnum dominium acquirendum, quod verum eſt quando ſunt penes eundem, & tunc præſcriptio procedit ex ambabus; & iõ vna interrupta, interrumpitur vſucapio, vt hac l. Aut

ADDITIONES.

a Duplicem. Contra Bar. in l. 1. in prin. ff. eo.
Celſus. Tu dic de veritate huius dicti, vt dixi in apoſt. ad Bar. in l. vna. §. ſatiſdationis. in fi. ſup. vti poſ. & in ap. ad Iac. Rebuf. poſt eum, in l. ſi. num. 3. verſ. triplex eſt poſſeſſio. inf. de ſun. patri. lib. 6.
b Non intelligas. Vtrum interruptio vnius proſit omnibus. uide in l. cum notiſſimi, hic alleg. Bar. in l. 7. inf. tit. 1.
c Naturalis. Vide Bald. in l. 2. ſupra, eod. & in l. 3. §. ex contrario, ff. eod.

l.Aut ſunt penes diuerſos,& tunc aut ſunt ꝯriȩ,quia vnus habet
ciuilē,& alter in conditione naturalem,tunc ex ſola ciuilis nō ꝓ
cedit vſucapio,vt d.l.naturaliter,& l.acquiritur.§.fin.Si autē nō
ſunt ꝯriȩ, vt quia vnus vult quærere dñium directū ꝑ ciuile, al-
ter vult quærere dñium vtile,vt emphyteuta,vel vſufructuarius
per naturalem,& tunc ad acquiſitionem directi ſufficit ſola ciui
lis,vt ad acquiſitionē vtilis,vel vſucapionem ſufficit ſola natura
lis,vt d.l.acquirit.& d.l. eū qui.hæc ꝓcedunt in vſucapione rerū
corporalium.In prȩſcriptione vero ſeruitutum realium haben-
tiū cām continuam,vel quaſi,procedit vſucapio vel præſcriptio
& ex quaſi nāli poſſeſſione & ciuili,vt l.ſeruitutes, ff.de ſer.Sed
ſi non hēt cām p̄dictā,ſine vlla poſſeſſione procedit præſcriptio
a a tp̄e,cuius initij memoria *a* non exiſtit, ſm Roſ.ſed ſm alios ꝓ
cedit ex nāli poſſeſſione,quæ tn̄ quotidie interrūpit̄,& iō requi
ritur tp̄s,cuius initij memoria nō exiſtit.& ita Iac.ſub his verbis
dubitatiue ꝑtranſit.ego aūt in l.vlt.de vſuc.transfer.dico, ꝙ im-
poſſibile eſt ex ſola naturali īducit aliquam p̄ſcriptionem alicu-
ius iuris corporei,vel rei corporeȩ,dummodo præſcriptio com
plenda non ſit ordinata ad acquiſitionem dominij, ſed tantum
ad acquiſitionem fructuū,& ad petentiam retinendi ipſam rē ,
& ēt reuocandi ab auferente per vim, vel clam,per dictā l.acqui
ritur, in fin.coniuncta l.3. §. hoc interdctm̄ de vi , & vi arma.&
coniuncta l.clā poſſidere,§.ſi ad nūdinas,ff.eo. ſola aūt ciuilis ad
hoc non eſt ordinata , cuius' effectus conſiſtit in aīo ad acquiſi-
tionē ordinatus, cui animo adhȩret diſpoſitio iur. ad vſucapio-
nem,vt ſ.dixi in prin.Nō ob.qđ dicit Iac.vſufructuarium & em
phyteutā ſolū naturaliter poſſidere,& tn̄ conſtat eos vſucapere.
b quia cōcedo ꝙ ipſi rem nō poſſident naturaliter tm̄,ſed ipſum *b*
ius emphyteuſis,& ipſum ius vſusfructus cū animo acquirendi
dñium ipſius iuris.& vſucapiendi, quȩrit̄ ipſius iuris dñiū.text.ē
in l.vſumfructū,ff. de vſuf. eodē modo p̄ſcribēs ſeruitutē, qua-
ſi poſſidet naturaliter,prout vtit̄ ſeruitutē poſſidet ciuiliter,pro-
ut nō deſtinat quærere dñiū, ipſius iuris diſpoſitio procedit pro-
ut vſucapio. ꝯcluſiue ergo teneas,quicqd ipſe dicat,ꝙ nūquam
ex naturali ipſius iuris,vel ꝙ ꝑſcribitur,procedat vſucapio.dicas
ꝙ ſi apud vſ̄em unum eſt,cōſtituat̄ naturalis, & procedat vſuca
pio ex ſola ciuili.exemplū in hn̄te poſſeſſionē ciuilē & nālem in
ſeruo,ſm quā vſucapiebat,ꝑdit naturalē ꝑ fugā ipſius ſerui,non
tn̄ fuit apprehenſus ꝑ aliū . Idē ſi ſit occupata ꝑ habentem cām
ab eodē.exemplū in debitore,qui rē pignori dedit,quā vſucapie
bat, nam ſola ciuilis remanet apud eum ad vſucapionē ſufficiēs
vt l.j.§.per ſeruum,quia in fuga.ff.eo.no.gl.in l.cum notiſſimi,§.
c ſed cū illud,j̃.de præſcr.xxx.anno.Idē ſi nō hēt ab eo cām,tamē
poſſidens naturaliter nō poſſidebat directū ad oppoſitum eius,
ꝙ poſſidens ciuiliter quærere intēdebat.exemplū in eo,qui vult
vſucapere nudū dñiū ab vſufructu, & poſſidebat rē naturaliter,
ciuiliter ad ſolū directū dñium,& ſimiliter poſſidet ciuiliter, nā
poſſeſſio naturalis emphyteutȩ,fructuarij,vł feudatarij,ad aliud
ordinata non impedit vſucapionē eius, ff.eod.l.naturaliter. & l.
permiſerit.ibi eſt optimus tex.& d.l.eū, qui.hoc verū dicit Iac.ī
tex.ibi,& cauſa in iudiciū deducta,an debeat educi per conteſta
tionem, an ſufficiat ſolus libellus, vel citatio ? Dic vt dixi plene
in l.j.ſup.de iud.in repeti.illius l.In tex.ibi,vacillet ac dubitet.dic
iuris præſumptione ſm gl.& bene. Et not. ꝙ omnes illȩ contro
uerſiȩ,quȩ mouentur de re,prȩſumptione iuris intelliguntur va
cillare,& dubitare de iure ſuo,eſto, ꝙ non dubitent,& eſt ratio,
quia euentus belli dubius eſt, l.quod debetur,ff.de pecu.

ADDITIONES.

a Memoria.Vide Bald.in l.i.de proba.& facit quod no.Bart.in l.j.in princ.in verſic.
quæro,quid de quaſi poſſeſſione iurium realium, ff.eo.
b Sed ipſum.Vide Bal.in l.pe.infra,de præſcrip.lon.temp.
c Caſum.Vide Imo.in l.3.§.Labeo,& quod ibi dixi,ff.eo.

LEX VI.

1 *Violentiæ vitium rem afficit,ne præſcribatur ſpatio longiſſimo.*
2 *Dolus dans cauſam contractu,reddit contractum nullum.*
3 *Dolus non faciens contractum,operatur ut poſſit agi ad decipiendum.*
4 *Poſſeſſio precaria,non dicitur ſimpliciter iniuſta.*
5 *Clandeſtinatis vitium rem non afficit.*
6 *Poſſeſſio recuperandæ non obſtat exceptio dominij .*

Vitia. Vbi poſſeſſio efficitur uitioſa, omnem poſſeſſorem
comitatur uitium.h.d.Vel ſic, vitiū reale in perſonā
1 authoris ꝯctum deſcendit in omnē ſucceſſorem. h.d. † In gloſſ.
a ibi,poſſeſſa.vitiū *a* violentiæ afficit ipſam rē,ne præſcribatur ſpa
tio longiſſimo,vnde vitium furti,vt quia res ſit data præſidi cō-
tra l.Iuliam repetundarū, Inſti.de uſucap. §. furtiuȩ. impedit ne
2 uſucapi furtiuum , aut indebite acceptum poſſit. † In gloſſ. ibi.
b dolus dans cām ꝯctui bonȩfidei,& per hoc ꝯctus *b* eſt nullus ip-
ſo iure:tamen licet illud uitium ꝑſonale non eſſet efficiens ſuc-
ceſſorē ſingularem tp̄e huius legis,tn̄ afficit per auth.malȩfidei,
j̃.tit.j.& hoc tenet glo.in l.apud Celſum,§.de authoris,ff. de ex-
3 cep.doli.† In eadem glo.ibi,vel incidens ex propoſito.iſte dolus
non facit contractum nullum , operatur tamen ut poſſit agi ad
decipiendū,vt l.& eleganter,ff.de dolo.& ideo tale uitium eſt ꝑ-
ſonaliſſimum nō afficiens rē,neq; poſſeſſionē , & ideo nullate-
nus afficit fiſci ſucceſſorem,quid ergo de poſſeſſione relicta ti-
more inundationis,an factus poſſeſſor ꝯſtituat̄ in uitio , cū alle-
gatū fuerit,rem a p̄donibus occupatā? Reſpon.ſic.& ſic nō pote
rit vſucapi,de quo ēt vide qđ no.in l.3.§.ſi quis armatus,ff.eod.
In ea.gloſ.ibi , ſcientia rei alienæ,ſ.nam iſte licet non afficiat,vt
in gl.tn̄ hic impedit ſucceſſionis vſucapionem,vt in auth.malæ
4 fidei.† Sequitur in glo.quod placet.& bene, quia poſſeſſio p̄ca-
ria non eſt ſimpliciter iniuſta ꝑꝑ rōnē glo.ſed quantū ad poſſeſ-
c ſionem vſucapiendā,ſufficit ꝙ ſit precaria;qa ſi p̄cario *d* tenens
ſcit poſſeſſionē alienā eſſe,ꝑꝑ ſcientiam impedit vſucapio ſuc-
ceſſoris,ſecus ſi credat ſuā eſſe rē & non ſit,qa nō certamus de p̄
ſcriptione poſſeſſionis,ſed de p̄ſcriptionis eſſe,in quo nulla ver
5 titur mala fides.† Sequitur in gl.nō dr̄ clādeſtina.not. ꝙ *d* uitiū
d clandeſtinitatis nō afficit rē.& iō gl.appellat iſtud non eſſe vitiū
reale.item indiſtincte.l.ſi nulla,rō tn̄ gloſſæ re ꝓbat̄ ꝑ Vltramō
e tanos.nā & uiolentia poſſeſſio *e* ſiłr appellatur violenta & non
uiolenta afficit rē,vnde eodem mō vr̄ clādeſtinam eſſe.gl.tn̄ di-
cit verum,quia eſt caſus in l.furtū,in fi. & l. ſequenti.ff. de vſuc.
6 † Etiam attende vnum ſing.quia licet agenti poſſeſſorio recu-
perandæ ex ea parte,ꝙ ui ſpoliatus eſt,non obſtat exceptio dñij,
in l.ſi quis ad ſe fundū.j̃.ad leg.Iul.de ui.tn̄ ſecus in agente poſ-
ſeſſorio recuperandȩ ex ea parte, quia clā ſpoliatus eſt. caſus eſt
& non eſt alibi,in l.ſi de eo,§.fi.ff.eo.Sequitur in gl. de litigioſa,
f ſi ꝯſtat.de vitio litigioſi *f* uide in l.1.j̃.titu. 1.dic ut ibi.Conclude
ex p̄dictis,ꝙ q̄dā ſunt uitia realia,item & rem afficientia, q̄dam
ſunt mere ꝑſonalia,& realia quantū ad vſucapionē cōplendā,q̄
oēs ſucceſſores comitantur,ut hic,& d.§.furtiuæ.eodem mō vi-
g tia quaſi realia.*g* exemplū,cum res ꝓhibetur vſucapi,quia pupil
li.itē,quia præſidi data eſt ꝯ leg.Iul.repetundarū,vt ff.de vſuca.l.
ubi de acqui.rerum domi.leg. bonæfidei.vniuerſalem afficiunt
olim,& hodie,licet Mar.fuerit in ꝯria opi.& male.ipſe.n.non eſt
ſucceſſor uitiorum,& culpȩ,ſ.de vſuca.l.fi.ſ.ꝓ hær.l.nihil.de di-
g uer.& tem.præſcri.l.cum hæres.Quantum vero ad actionem *h*
velit exercendam,ſi inſpiciatur ſucceſſor,an cadat a poſſeſſione
& velit eā recuperare,tene diſtinctionem gl.ſi ſibi obiici pōt de
dolo actoris,ſi ſucceſſor vłis eſt per prædicta iura , & reputatur
eadem ꝑſona cū actore.vt in aut.de iureiu.a mo.præſti.§ j.j̃. de
fru.& li.exp.l.2.Siłr ſingulari ſucceſſori , ſi uitium eſt reale. de
ſerui.ruſt.p̄d.l.via,§.ſi fundus.idem ſi vitiū eſt ꝑſonale, & huius
ſucceſſor habeat cām lucratiuā,vel quaſi:vel ēt hēat cām onero
ſam,& vti velit adminiculo authoris,vel ēt uelit uti,tn̄ ad autho
rem res reuerſa eſt,alias,de dolo authoris nunq̄ obijcitur ſingu
lari ſucceſſori,& hȩc diſtinctio ꝓbatur plene in d.§.de authoris
i cū §.ſeq.idē.ff.de noua.l.doli.quo ad fructuū *i* vero acquiſitio-
nem vitium authoris ſucceſſori nō nocet,vt d.l.bonæfidei.Idē
ſi de hæreditate res ſubtrahatur,& ſic committitur crimē expi-
latȩ hæreditatis,illud vitium non afficit rem.ff.de vſuca.l. ſi ho-
mo,q̄ non eſt alibi,ſecus ſi in vitio, vt Inſti.eodem.§. furtiue.

ADDITIONES.

a Vitium.Vide Bar.& Doc.poſt gl.in l.Pomponius,§.cum quis,ff.eo. & ibi vide, &
Bal.in l.nulla,in prin.ſup eo.& Imo.in l.ſequitur,§.penul.ff.de vſucap.
b Contractus.Vide gl.& ibi Bal.in l.ſi fraudem,inf.de præſcr.long.temp.
c Si precario.Vide in l.Pomp.§.cum quis ff.eo.& no.bene,quia vult Bal. ꝙ poſſidēs
precario,ſi tn̄ putet ſe dñm,quia habeat titulum, ſed ſciat ſe precario poſſidere p̄-
ſcribat.in hoc dubito,quia cum poſſideat alieno nomine & ſcienter nullo modo
vr̄ poſſe præſcribere.tex.eſt in l.male agitur,inf.de præſc.30.ann.Et licet iſte dicat
ꝙ tractatur de præſcriptione dominij,non poſſeſſionis,tamen dico ꝙ ad præſcri-
ptionem requiratur poſſeſſio,ergo &c.cogita, poteſt intelligi quando non puta-
bat,ſe precario poſſidere.
d No.ꝙ Vide Bar.& Doc.in l.Pompo.§.cum quis.ff.eod.
e Poſſeſſio.No.ſing.quod limitatur regula,ſpoliatus ante omnia debet reſtitui,&c.
& vide Bal.in l.2.in 11.q.ff.de ſer & quæ dixi in l. naturaliter,§. nihil commune,
poſt Bar.ff.eo.& vide Bal.in l.ſi quis.§.ſed hȩc ſuper inf.de præſcr.30.ann.& Bal.
& Imo.in 1.lect.in d.l.nihil commune.
f Litigioſi.De vitio litigioſi vide in l.Pompo.§.cum qui.ff.eo.
g Quaſi realia.Vide no.per Bal.in l.nihil.ſup.pro hære.& Bar.l.in l.pomp.§.1.ff.eo.
h Actionem.Vide per Cyn.hic.
i Fructuum Vide quod legitur & no.per Bar.in l.2.inf.de frue.& lib.exp.& vide hic
per gl.& Bar.in l.ex diuerſo.in prin.in duobus locis.ff.de rei vend.& no. in l. 2.&
quod ibi poſui,ſup.de peti.hæred.

LEX XII.

1 *Debitor precario nomine ſui creditoris ſe conſtituit poſſidere.*
2 *Poſſeſſio rei animatæ incontinenti non perditur,cum a præſentia noſtra aufugit.*
3 *Lex iſta contra reliquentem vel perdentem ſolum prouidere dicitur.*
4 *Electio mala eſt in culpa.*
5 *Dominus per dolum procuratoris,perdit poſſeſſionem.*
6 *Dominus de iure veteri perdebat poſſeſſionem per dolum procuratoris.*
7 *Dominus de rigore iuris per dolum procuratoris non perdit poſſeſſionem.*
8 *Procurator ſi perdit poſſeſſionem,dominus perdere non poteſt.*
9 *Dominus ſi de poſſeſſione eijcitur,& non colonus,an perdatur poſſeſſio naturalis,vel ciuilis.*

Ex libris. Dolus procuratoris coloni, vel inquilini, aut
alterius poſſeſſionem relinquentis,dolo,aut de
ſidia, domino cuius nomine poſſidebat , non nocet. hoc dicit
Iſta lex ponit tria dicta, primum ponit in poſſeſſione iam quæ-
ſita, vt dolus non noceat domino. Secundo ponit contrarium

inacquirenda,& rõnem aſſignat. Vltimo cõſeruit domino ad-
uerſus lędentes omne ius ei competens. In tex.ib ,di inas noſtri
numinis aures. Nota, quod aures Principis appellantur diuinæ
ſunt.n.ſicut vox hominis clamantis in deſerto. Sequitur in tex.
vel quiſpiam alius.dic ut debitor, qui precario nomine credito
a ris ſui bona ſe ꝯſtituat poſſidere.† Nã ſi aliquid *a* ex dictis bonis
alienat,& ſic alienãdo poſſeſſionem interrumpat, vel ĩteruertat
creditor poteſt agere ad reuocandum illam poſſeſſionem con-
tra eum, in quem alia alienatio facta eſt condictione ex hac le-
ge, nec requiritur, quod tunc fiat diſcuſſio debitoris principalis.
b & ita limitat *b* authen.hoc ſi debitor. ȷ̃. de pigno. per Iac. Butri
ꝙ tene mẽti perpetuo, quia vtilis eſt limitatio illius auth. & uide
2 quæ no. ȷ̃.ea.l.in lect.† Sequitur in tex.cuiuſcunq.rei *c* dicit glo.
c ꝙ ẽt mobilis, ꝙ tene menti. Nam per hoc habes limitationẽ ad
l.ſi rẽ mobilẽ,ff.eo.quæ dicit, ꝙ nõ perdimus poſſeſſionẽ rei mo
bilis animatæ anima irrationali incontinenti cum aufugit a prę
ſentia,& cuſtodia noſtra, anteq̃ occupet ab alio.quia illud eſt ve
rũ, qñ eam poſſidemus per nos, vel aliũ: & ille alius circa eam ꝯ-
mittit dolum, vel fraudem, delinquẽdo, vel perdendo: nam licet
ex toto aufugiat a noſtra cuſtodia, non ꝑpea perdimus poſſeſſio
nẽ ciuilẽ, licet perdamus poſſeſſionẽ naturalem: & iſtud eſt no-
uum Iuſtiniani,& nõ eſt alibi.& iſta lex eſt una de deciſionibus
d eius.iõ autem dixi anima irrationali, quia res mobilis animata *d*
anima rõnali, licet per dolum effugiat a noſtra cuſtodia, non tñ
ſua poſſeſſione nos priuat, ut l. 1.§.per ſeruum,ff.eo.quem Legi
ſtæ ita ſicco pede trãſeuntes intelligunt ſimpliciter, ſed Inn.eum
mirabiliter limitat, dicens ꝙ eſt verũ, ꝙ ꝑdimus poſſeſſionẽ eã
dẽ, ſecus & ſi perſecutionẽ omittamus,& nõ regramus, vt l. 4.
§.Nerua, in fi.ff.e.& gl.in l.peregre, in prin. verſi. ſicut ſeruus de
ponit animum reuertendi. ꝙ tene menti perpetuo & ipſe ita de
cidit,& limitat in c.de ſeruorum.de ſer.nõ ordi.& alle.ff. de ac.
poſſ.l.ſi rẽ mobilem. Sequitur in tex.dereliquerit.glo.hic variat.
& eſt argu. ꝙ differentia eſt inter relinquere,& perdere poſſeſſio
nem, de quo habes ȷ̃.veritas eſt, ꝙ tũc dr̃ qs relinquere, qñ exit
de poſſeſſione, vel cultura, animo nõ reuertendi, nõ tñ ſuum ꝑ-
poſitum ordinauit, ut alius poſſeſſionem occupet: tũc autem ꝑ-
dit, cum exit animo nõ reuertẽdi ordinato ad finem, ut alius oc-
cupet: & in iſtis duobus caſibus tantum prouidet iſta lex. & tũc
an ille, qui per iſtum relinquentem, vel perdentem poſſidebat,
perdet poſſeſſionẽ ex tali.poſſeſſionis perditione, vel derelictio-
4 ne, uariæ fuerunt opi.ut videbitis in gloſ. mag.& ibi dicam.† In
e tex.ibi, libere.per hanc literam dixerunt quidam, ꝙ *e* hæc lex nõ
intendit prouidere, niſi ꝯ relinquentem, vel ꝑdentẽ, nõ ꝯ aliũ.ſed
iſtud reprobo, quia imo ꝯ alium.occupantem extraneum, alias
non eſſet differẽtia inter hunc caſum,& ſequentẽ, cum ſit dolus
in quærendo. ꝙ aperte eſt ꝯ mentẽ huius leg. Sequitur in litera,
4 mala ſua electione.† Not.quod mala electio eſt in culpa, vnde
imputatur ei, q̃ malũ procuratorẽ, vel nũciũ deſtinauit, aut ma-
lũ procuratorẽ, ſeruitorem ve elegit, aut malũ animal de rebus
ꝑ̃tioſis ſuperonerauerit.aut nauim malam.& ꝯcor.hẽs in gl. Ad
de ff.de neg.geſt.l.ſiue hæreditaria & ff.nau.cau.ſtabu.l.licet. Se-
quitur in tex.antiqua regula, ꝙ in quæſitis non præiudicatur do
mino per ſeruũ, ſed in quęrendis ſic.de quo hic per Cy. In gl.ma
gna ibi, Solu.hæc corrigit illas ſm M. Iſta ſolut.reprobat, quia vi
tanda eſt legum correctio. Secundo, ꝙ non eſt verum ſimplici-
ter & indiſtincte, ꝙ qñ procurator vel colonus derelinquit, vel
perdit, ꝙ dñs retinet poſſeſſionem, vt ȷ̃.patebit. Sequitur in gl.ibi
ſm, Iac.dñs priuatur poſſeſſione per dolum procuratoris, licet ei
non fiat ꝑiudicium in dñio.ſed huic ſolutioni multum repugnat
5 litera, cum dicit, nihil penitus.† Sequitur gl.vel tertio, ſm Bulg.
Iſta ſol.concord.cum pręcedenti.in hoc ſcilicet ꝙ dñs perdit poſ
ſeſſionem, ſed differt, quia dñs, hic habet condictionem ex hac
lege, ad eã recuperandam, quam Dñs Bul.dicit nõ ꝯpetere olim
nec ẽt aliud remediũ, niſi ſolum ad iudiciũ petitoriũ: & iſtud vr̃
falſum, q̃a ſaltẽ ꝯdictio ex hac lege quærebat.dicebat ꝯ occupan
tem eandẽ, niſi dicas ꝙ iſtud eſt ius nouum. Sed ꝯ iſtum, procu.
6 & colonũ non eſt dubium, ꝙ actio cõpetebat.† Sequitur in gl. q̃
bus nec per hanc l.nec iure veteri.quod dicit iure, eſt falſum ſe-
cũdum Modernos, quia imo iure veteri dñs perdebat poſſeſſio-
nem procuratore perdente, vel derelinquẽte vel ꝑdẽte immedia
te, cum alius occupabat tex eſt in l.3.§.ſi ſeruus,ff.eo tit.& l.non
ſolũ.§.qui pignore.ff.de vſuca. Hic vero, an retineatur, an perda-
tur beneficio huius l. ȷ̃.dicam. Sequitur in gl.vel ſecundum Ioã.
communiter approbatur de facto & de conſuetudine, ſed ſm iu
7 ris rigorem non procedit in omni proceſſu, vt infra patebit.† Se
f quitur in glo.dñs omnino poſſidere *f* deſijt, cum procurator vel
colonus dicit, iſtud eſt ſine dubio, qñ dominus poſſideret,& ſic
competit tunc interdictum, vnde vi, qñ traditur dominus ꝑdet
poſſeſſionem, eſt opin. Ioan.nã tenet ꝙ ſic,& ita obſeruat. multi
autem tenent oppoſitum, quia ſi dominus non perdit poſſeſſio-
nem, qñ procurator perdit hic, ergo nec qñ tradit procurator ex
identitate rõnis, q̃a ſimiliter tradendo ꝑdit: & iſta lex voluit oc-
currere ꝯ dolum procuratoris & aliorum, vt dño non noceret.
& iſtam opi.de rigore dixit Cyn.eſſe verã, ſequẽdo Pet. & alios.
licet de conſuetudine ſeruetur opin. Ioan. & ego dico hoc eſſe
8 per rationem, quam infra dicam. † Concluſiue ergo *g* pro intel-
g lectu huius l. & totius materię teneas ſm opin. Vltramontano-
rum Modernorum. ꝙ ſi procurator, vel alius derelinquit, vel ꝑ-
dit, aut tradit poſſeſsionem, dominus non perdit eam. Imo ſer-
uatur ei poſſeſſio ſua illęſa in primis duobus caſibus, per hanc l.
Tertio per rationem, quia iſta l.non eſt mota, ne dñs alterius do
mino afferat iniuriam, ſm uero Io.concluſiue tene, ꝙ procu.tra
dit poſſeſsionem. Cum aut reliquerit, vel perdiderit, non perdit
dñs per iſtam l.quę in illis duob.caſib.loquitur, & dicit etiã Ioa.
ꝙ nec olim perdebat, ſed iſtud reprobaui. Tu autem ſequendo
Iac.But.& Roſ.& quoſdam alios Doc. dic, ꝙ qñ colonus mori-
tur,& nõ loquitur hoc lex, ſed ſequitur ius antiquum diſponẽs,
ꝙ dñs eius perdit poſſeſsione naturalem per mortem eius,& re-
tinet ſolam ciuilem, & ſi negligenter ſe habet ad adipiſcendam
naturalem perdit etiam ciuilem tex.eſt in d.l.ſi de eo,§.fin. qñq;
colonus non moritur, ſed de poſſeſſione ſponte diſcedit, & tũc
non animo interuertendi poſſeſsionem, ſeu culturam, & tunc
non perditur naturalis, nec interpellatur vſucapio dñij. tex. eſt
in l.ſi colonus,ff.eo.aut animo deſerendi, & non reuertendi, &
hoc conſtat,& poſſeſſio per alium occupatur,& dñs perdit, non
dico ratione doli procuratoris, vel coloni, ſed ratione occupa-
tionis factæ per alium, qui inuenit naturalem vacante, caſus eſt
in l.clam poſsidere.in prin.§.qui ad nundinas.ff.eo. Ciuilem ve-
ro retinet apud ſe, vt ibidem.rõne cuius ciuilis, authoritate pro-
pria poterit occupare naturalem, anteq̃ ſuſpicetur ſe poſſe repel
li, vel ſit repulſus,& ẽt ratione dictę ciuilis, in qua turbatur, pote
rit intentare interdictum, uti poſsidetis, cuius uigore recupera-
bit naturalem. Et iſta remedia ẽt de iure ueteri erant inducta, ut
d.§.qui ad nundinas,& ꝙ facta occupatione, dñs perdat nãlem,
caſus eſt in d.§.1.in l.peregre.§.quibus,ff.eo. titu.*l.3*. §.ſi ſeruus.
eo.titu. Si autem dubitat quo animo de poſſeſſione *diſceſſerit*,
præſumendum eſt in dubio de animo bono, argum. ff. de prob.
l.quoties,§.qui dolo,ff.pro ſoc.l.merito, niſi ex aliis ſignis, *vel in-*
dicijs aliud appareat, ut l.dolus. ſ̃.de dolo. hęc vero vltimo dicta
remedia inducta a iure antiquo ad recuperandam dictam natu-
lem, competunt dño,& condictio ex hac l.quę locum habet, &
pro poſſeſsione etiam occupatur per alium olim vero dominus
per l.perdebat poſſeſsionem naturalem ſimiliter in d. l. ſi de eo.
§.1.adeo ꝙ ſi eam non adipiſcebatur, ſed negligenter ſe habebat
ad eam quęrendam, perdebat ciuilem, ut d.§.1. hęc autẽ lex hoc
nouum inducit, ut ſolus animus procuratoris, uel coloni dere-
linquentis, uel perdentis non priuet dominũ poſſeſſione natu-
rali.

ADDITIONES.

a Nam ſi aliquid. Et no.ſecundum Ange. ꝙ ſi quis alienando interuertit poſſeſſionẽ
creditori, ꝙ creditor poteſt agere ad recuperandam illam poſſeſſionem contra eũ,
in quem alienatio facta eſt, condict.ex hac lege, nec requiritur, ꝙ tunc fiat diſcuſ-
ſio de debitore principali,& ita limitat authen.hoc ſi debitor, inf. de pig.per Iac.
Butr.ibi, quod tene menti, quia eſt vtilis limitatio. Andr. Barb.

b Limitatur. Vide Bal.in l.nulla, ſup.de rei ven.in fi. ubi videtur dicere aliter, in alio
tamen caſu, ſed ibi vide Bal qui facit mentionem de iſta l.& de iſto dicto. Iac.But.
quod ſequuntur Raph. Ang.& Io.de Imo.in l.exitus, ff eo. & idem Flo.in authen.
hoc ſi debitor, hic alleg.& uide Bald.in l.1.inf.de reuo.his, quæ in frau.cre.& idem
Iac.But.in auth.ſed hodie, ſup.de act.& ob.ibi poſt eum ſequitur Petr.de Anch.&
vide etiam no.Bal.in prin. idem dicendum, quando proceditur contra tertiũ poſ-
ſeſſorem poſſidentem nomine debitoris,& etiam in pignore prætorio, ſecundum
Bald.in d.l.1.de his, quæ in frau.cred. & de hoc dixi plene in diſputatione mea, Si-
giſmundus &c. Quid autem in hypotheca legali, vide per no.inſt.de ac. §.Itẽ Ser-
uiana,& hæc dicta declara, ut per Ang.in l.2.§.in hac actione, in fi. ff.vi bon.rap.
& hoc dicit verum, ſi agatur condictione, ex hac lege, ſecus ſi hypoth. per Bal.in l.
1.in fi.in repet.antiqua, ff.pro ſoc. Item limita per uer. ſed neq; in auth.de fideiu.
procedere in hypot.inita per conuẽtionẽ, ſecus ſi facta fuit realis traditio, q̃a ſi ca
dit a poſſeſſione, poterit agere contra poſſeſſore, non facta excuſſione: nam ſi vel-
let excutere principaliter, tenetur pignoratitia, ſibi reſtituere rem, & ſi cecidit a
poſſeſſione culpa ſua, obſtaret ſibi exceptio doli a debitore oppoſita, l. apud Cel-
ſum,§.itẽ quæritur ſi vniones, ff.de doli exce.& ita dicit Raph.in l.ſępe, ff.de rę iu.

c And.Bar. Cuiuſcunque rei. Dicit gl.etiam mobilis, nam per hoc habes ſingularem
limitationem ad l.ſi rem mobilem, ff.eod nam habet locum, quando rem poſſide
mus per nos, alias per alium carentem omni dolo: ſecus ſi per alium committen-
tem dolum, licet perdamus naturalem poſſeſſionem; non tamen ciuilem,& eſt no
uum,& ſingulare dictum, quid autem ſi dominus deijcitur,& non colonus, an ꝑ-
datur poſſeſſio, uide gl. Singul.l.1.§.non alij, ff.de vi,& vi armata.

d Mobilis animata. No.ad limitationem l.1.§.per ſeruum, qui in fug.ff.eod. & ibi vi
de Bar.pro opi. Inno.facit gl.in l.ſi rem, in fi.hic alle.quæ ſupplet, maxime per l.rẽ
quæ nobis.in fin.eo.tit. pro hoc, quia quilibet ſeruus fugitiuus dicitur habere ani-
mum non reuertendi.l.quis ſit fugitiuus, in prin.ff.de ędi. edi.nec reperio, quod ꝑ
omiſſionem proſecutionis videatur perdidiſſe poſſeſſionem, niſi per longum tem
pus, iuxta no.per Bal.in l.ſi forte, ff.eo. vnde animus poſſidendi non videtur nota-
tus, niſi probetur.

e Dixerunt quidam quod. Mihi ſatis placet, quia in nulla parte huius legis reperio
prouiſum contra occupantem.

Poſſidere. Vide plene in l.1.§.non alij, ff.de vi,& ui arma. ſed quid ſi colonus uendi
dit tanq̃ proprium, an ꝑꝑ hoc poſsit a dño expelli, vide Bal.in l.3.in ult.col.j.loc.

f Concluſiue ergo. An procurator, uel colonus poſſit interuertere poſſ.domino. vide
Bal.poſt gl.in l.1.§.eum, de uſu.& quod no.Bal.in l.cum nemo.ſup.eo. in uerſ.mõ
& in ver.in tex.& uide quod ſcripſi poſt Barto.in l.quamuis,§.1. ff.eo.& quæ no.
Bar.in l.3.in 3.q.ad fi.prin.inf.de pig ubi alle.no.hanc l.& ibi tenet, quod ſi preca
rio tenens poſſeſſionem tradat alij, non priuat dominum ſua ciuili, quia hoc caſu
naturalis eſt ſeparata a ciuili, ſed tex. & glo. hic facit in contrarium.

Celſ. Tu adde ad originale dictum huius Barto. multum notabiliter in l. ſi colonus,
poſt prin.ff.eod.ubi plene examinaui materiam huius dicti.

rali,ne dolus eorum habebat domino obeſſe· & ideo ſi ɔtra iſtã
a naturalẽ *a* ſe habet negligenter, non perdat ciuilem, & ſic hoc
caſu tantum eſt vera ſententia Mar.& hæc lex corrigit.d.l.ſi de
eo,§.j.qñq; procu.vel colonus cõducit ab alio,qui non poſſidet,
& tunc non priuat ipſum poſſeſſione ex ſolo ɔ̃ctu,& non mutat
ſibi cãm poſſeſſionis, ſic intelligitur l.q̃uis,§.ſi cõductor.ff.eod.
qñque de poſſeſſione diſcedit per violentiam,& tunc dñs perdit
omnem poſſeſſionem, vt ſuperius dixi, ſecundum oẽs.qñq; tra-
b dit *b* vere mittendo alium in poſſeſſionẽ, ſm Io. An.& hoc ob-
ſeruat,& ad eam recuperandam competit dño cõdictio.& hoc
Iac.non aũt interdictum,vnde vi,cum nulla violentia commiſ-
ſa fuerit,& ideo hoc vltimo ꝑiudicat hæc lex,& hoc vltimũ tenet
9 Iac.But.Nũc habes hanc l.expeditã in oĩbus partib.ſuis.† Vnum
tamen reſtat,ſi dñs deijcitur,& non colonus,an perdatur poſſeſ
c ſio naturalis,vel ciuilis?& dic,ꝙ non:ſed ſi dominus *c* tradit,om
nem perdit,& ſi colonus velit retinere pro eo.tex. habes coniũ-
cta gl.quæ non eſt alibi,in l.j.§.non alij.de vi,& vi arma.

ADDITIONES.

a Naturalem. Adde Ang.in l.ſi de eo.§.1.in fin.ff.eo.ſed gl.& Do. ibi intelligunt, ſi ſuſpicatus ſit ſe poſſe repelli,& vide quæ ſcripſi poſt Imo.in l.ſi colonus. ff.eo. Itẽ dico,quod tex.in d.§.j.loquitur de ciuili.& dicitur ibi, ꝙ illo iure perdebatur naturalis per deſertionem coloni,ciuilis autem non, niſi eſſet occupata poſſeſſio per [illegible],quia tunc perdit ſi dominus ſuſpicetur ſe poſſe repelli,ut ibi glo.

[b] Quandoque tradit. Cum hac opi.Io.tranſit Barto.in l.peregre,§.quibus,hic alle. [et] idem uidetur velle in l.3.q.princ.inf.de pig.& Bartol.in l.1.§.in amittenda, in [fi]n.ff.eod.

[c] [S]i dominus. Vide Bar.in l.quod meo,In prin.ff.eo.& in §.non alij,hic alleg.& Bal. [i]n l.cum teſtamentum,ſupra de iur.& fac.igno.

ADDITIO.

Studium viguit in ciuitate Aretij.
Negligentia eius,qui alieno nomine poſsidet,domino non præiudicat.
Dominus an perdat poſſeſsionem ex negligẽtia illud, qui eius noĩe poſsidet.
Dominus qualiter recuperet poſſeſsionem, q̃ perdit negligentia poſſeſſoris.
Ratio,quare poſſeſſor in acquirendis dominio præiudicat,ſecus in acquiſitis

Ex libris. Iſte eſt de quinquaginta deciſionibus inter cõ
menta per Do.Roſ.Beneuentanum, q fecit li-
1 bellos ſuos,& cõmenta ſua in ciuitate Aretij, † vbi tũc vigebat
[2] ſtudiũ. Alieno nomine tenens,vel poſſidens negligendo, vel per
dendo non ꝑiudicat dño,licet teneatur ei actione mandati, vel
alia deſcendente ex ɔ̃ctu initio inter eos. Ad euidentiam ꝓmitte
ꝙ aliud eſt negligere,vt ſi locaui tibi agrũ,& qñ credebã,ꝙ tu la
borates,ibas ad ſtipẽdiũ, vnde omnes poterant ingredi. Aliud ẽ
perdere,vt cum colonus receſſit de fundo contemplatione tua,
ad hoc vt poſſes ingredi fundum meum, ſicut in ſimili in l.ſi qs
a Barbaris,j̃.de re mili. Aliud eſt rem,expreſſe tradere, vt cũ pla-
cet,fundũ tradit alteri. Aliud eſt dare,cum inuitus expellitur,vt
ſi fugeret,videlicet cum eſſet proditor,& eſſemus in caſu prodi-
tionis,& ſingulariter hanc.l.not.ad agnoſcẽdũ,quis ſit proditor.
Querit Guil.in l.manumiſſiones.ff.de iuſt.& iu.quid importent
iſta verba,loco tibi iſtũ fundũ,ita vt de manibus tuis non exeat,
nec tranſeat in nouũ poſſeſſorem? Opp.ꝙ imo ꝑiudicet qa poſ-
ſeſſiones ꝑdo,l.peregre,§.q̃b,explicitis.& l.q̃uis. Sol.per hæc ĩtel
ligendo illã,ꝑdo ibi,alteri tradendo,tñ dñs põt illam poſſeſſionẽ
recuperare ꝑ ꝓdõnem ex hac l.ita no.ꝑ l.s̃.eo.tit.l.cum nemo.Si
expellitur,nõ eſt dubiũ,ꝙ amittitur ciuilis,& naturalis,rõ qa illa
3 ciuilis eſt adherens illi naturali. † Sed adhuc reuoco in dubium,
vtrum in caſu huius ſ. dñs perdat poſſeſſionem multę ſunt opi.
quidam, ꝙ non, niſi alius ſit ingreſſus: & iſte eſt opi.do.Roſ.&
ẽt Iac.But.qui hoc ſentit ꝑ illã rõnẽ, quã dixi de pendentia.Alij
dñt,ꝙ non perdit ciuilem,ſed naturalem,& adhuc iſta opi.eſt ſa
tis tuibilis,quia illi dicunt, ꝙ nullũ ſentit ꝑiudicium, ſed magnũ
eſt commodum poſſeſſionis. Alij dicunt,ꝙ indiſtincte perdit ci-
uilem, & naturalem. Breuiter, voluntas eſt,ꝙ ſi vllus eſt ingreſ-
4 ſus,tũc naturalẽ perdit, ciuilem vero retinet. † Sed qualiter re-
cuperatur illa,quã perdit? Rñdeo cõdict.ex hac l.niſi in vno ca-
ſu qñ amiſit per expulſionẽ,quia tũc datur interdũ, vñ vi. Vlti-
5 mo nota differentiam inter acquiſita,& acquitenda, quia in ac-
quiſitis non præiudicat,in acquirendis ſic, & ratio eſt,quia acq-
ſitiam ſunt deducta in ſuo eſſe,acquirenda vero non.

De præſcriptione longi tempore decem,vel viginti annorum. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Res litigioſa alienari poteſt.*
2 *Alienatio facta ſopita inſtantia,an valeat.*
3 *Quæſtio non dicitur,niſi poſt litem conteſtatam.*
4 *Litigioſi vitium rem non afficit.* 5.
5 *Res quantumcunque litigioſa,alienari poteſt.*
7 *Res,quæ non poteſt alienari,an præſcribi poſsit.*

CVm poſt. Ciuilis interruptio ꝑſcriptionis nõ ope
ratur, niſi contra eũ ɔ̃ quẽ interruptio
facta eſt,& in hypothecaria non ɔtrahit vitium litigioſi:
& ideo nõ interumpit vſucapio,nec inchoari, impedit de nouo,
hoc d̃t,& nihil obſtat.In tex.ibi,omiſſa quæſtione,gl.intelligit.ꝙ
fuit omiſſa per lapſum triennii,& iſta eſt dubitabilis,vel per con
ſenſum partium,& iſta nullũ hẽt dubium, vel ꝙ non fuit omiſ-
ſa ex toto,ſed tñ dilata,& iſta ſimiliter non eſt dubitabilis,cõſi-
derato,ꝙ res litigioſa non põt alienari.videbatur tñ poſſe ꝑſcri-
bi,de vſuca.l.ubi lex.de verb.ſig.l.alienationis verbum, & ideo
gl.hoc timens,dixit ꝙ agebat hypothecaria, vnde non afficitur
res litigioſa; vel ſi agebat reali,adhuc tale vitium non afficit rẽ.
Conclude,ꝙ lex iſta loquit duob.modis principaliter, uno mo-
do,ꝙ hic inchoabatur ꝑſcriptio facta alienatione per conuentũ
lite durante. Et iſta ſubdiuiditur in duas,vna eſt ꝙ reus erat con-
uentus hypothecaria,& ita ponatur ſummarium,& nullum ha-
bet dubium,ſed ſuſtineas,ꝙ vitium litigioſi non afficit rem, qđ
1 apparet,quia † alienari põt res litigioſa actionibus & exceptio-
nibus remanentibus apud litigantes,vel eorum hæredes,vt j̃.de
2 litig.l.pen.in fi.& ideo põt vſucapi. Secundo legitur principali-
ter,ꝙ hæc alienatio fuit facta,ſopita inſtãtia,& ſimiliter iſta ſub-
diuidirur in duas.prima eſt,quia inſtantia erit ſopita per lapſum
triennij,& iſta lectura eſt bona,ſed non eſt ſine dubio ꝑpea,quæ
dicam in gl.ſed finaliter eã teneas. Alia eſt,ꝙ inſtantia erat ſopi-
ta conſenſu partium,& iſte procedit ſine ſcrupulo,quia vitium
litigioſi erat perẽptũ,vt l.poſtq̃ liti.s̃.de pac.in tex.ibi, quod etiã
in Republica poſſidente,& emẽte.Cy.licet gl. hic uariet, ſed iſte
3 eſt verus intellectus.† in gl.ibi,quod fit lite cõteſt.dicit quod nõ
a dr̃ qõ,*a* niſi poſt litem ɔteſtatã.alleg.optimã l.s̃.fin.reg.l.3. qñ ve
ro dicatur ɔtrouerſia,vel cã,dic ut s̃.de tranſa.l.cauſalis.& qñ di
catur iudicium,uide in c.forus,de verb.ſign.aut lis,dic ut dixi in
l.1.s̃.de iud.in rep. qñ autem dicatur querimonia, dicam in d.l.j.
4 in eadem gloſ. ibi. omiſſa aũt fuit. dic, ꝙ iſta eſt bona lec.quia
vitium litigioſi non afficit rẽ,ut dixi,ſed attende bene, ꝙ iſta gl.
deciſiue tenet,ꝙ perempta inſtãtia per lapſum triennij,perit, vi-
tiũ litigioſi,ſi nõ afficit rẽ.ut dixi,dũ dicit ꝙ ſi res ꝑ litigantẽ alie
nat,põt vſucapi.Contrariũ tenet in l.ꝓperandũ §.& ſi quidem,s̃.
de iudi.illã gl.tenent Doc.Tu vero cõcorda,ꝙ perit vitiũ litigio
ſi quo ad tertium,ut hic,quia vſucapere põt,ſed non quo ad me
rũ ꝑiudicium tm̃ ipſius litigantis,ut in gl.ɔ̃ria,& quo ad quid pa
rit uitium litigioſi perempta inſtantia?dic ut dixi plene in l.2.inf.
de fru.& lit.expen.In ea.glo. vel cõſenſu partiũ.iſta lec.procedit
de plano.Not.tñ ex ea,ꝙ licet ſola inſtantia finiat cõſenſu par-
tium,vel lapſu triennij,hæc ꝓcedunt a pari.quod tene menti, ſi
aũt non renunciatur ſoli inſtantiæ,ſed liti, tunc funditus extin-
5 guitur uitium litigioſi,& hoc eſt quod ſequit in glo. & bñ.† in
q ea.gl.ibi,qa uitium.ex qua no.ꝙ vitiũ litigioſi non afficit *a* rem.
6 hoc eſt verũ,& † ꝓbatur ꝙ res quantũcunq.ſit litigioſa,alienari
põt,præterq̃ per litigãtes,ergo non eſt affecta. in ea. gloſſ. ibi, vel
dic,actum &c.iſta lec.ꝓcedit ſine ſcrupulo,& ſm eã poſui ſum
7 mariũ,& eã tenuit Iac.But.† in glo. quæ inci. ſcilicet priori. ibi,
nõ ualet ſꝑ illa argumẽtio,&c. Azo in Summa.s̃.in tit.pro emp.
deciſiue tradit regulam, ꝙ res quæ non põt alienari, nec poteſt
c vſucapi,*c* nec ꝑſcribi,*d* per l.alienationis verbum, ff.de verb. ſig.
d qñ alienatio ꝓhibetur a lege. & Bar. vtile reputans, offendit qđ
idem ſi prohibeatur a teſtatore,vt l.2. pro empt. & idem putat ſi
prohibeatur in ɔ̃ctu,ff.de vſu.l.vbi lex ſed ad l.ſi fundum,de fun-
do dot.non reſpondet,quæ dicit oppoſitum, dic ergo, ꝙ vſuca-
pio inchoata ante ꝓhibitionem alienationis factã a lege,teſtõrẽ,
vel ɔ̃hentem, non interpellatur per prohibitionem ſubſequen-
tem,iſte eſt caſus ſingularis in l.ſi fundum, ſed bene impeditur
inchoari,& ita procedit doctrina prędicta.

ADDITIONES.

a Quæſtio. De differentia inter quæſtionem, quærimoniam, cauſam, litem & controuerſiam,vide per Bar.in l.amplius,rem ra.ha.Bald. per illum tex.in l.1. ſup.de teſt.& in l.cum poſtea.ſup.de pac.& vide Bal.in l.1.§. ſimilique modo,de lat.lib. ubi quando dicatur figura iudicij.

b Afficit. Vide Bar.in l.Pomponius,§. cum quis, ff. de acq. poſſ. & quæ no.gloſſ. & doct.in l.vlt.ſup.eo.tit.de acq.poſ.

c Vſucapi. Bar.non reſpondet ad l.ſi fundum,ff.de fun.do.quæ dicit oppoſitum.dic ergo, vſuca.inchoata ante prohibitionem alienationis factam a lege teſtatore,vel contrahente,non interpellatur per prohitionem ſequentem,iſte eſt caſus ſing.in d.l.ſi fundum,ſed bene impeditur inchoari, ita procedit doctrina Azonis,& quomodo procedat regula,ſi res non poteſt alienari, nec præſcribi,vide Bart. in l. vbi lex,hic alleg.& quæ no.Bal.in c.1.§.aut ſi libellario,quibus mo.feu.amit.

d And.Bar. Nec præſcribi. Ang.hic tangit, an res prohibita alienari poterit præſcribi.& dicit,ꝙ quando prohibetur a l.non põt præſcribi.idem ſi a teſtatore ſecũdũ Bar.in l.2.ſup.pro emp.idẽ ſi prohibeatur in cõtract.l.ubi lex.ff.de vſuc.ad l.ſi fundum.ff.de fundo do.quæ eſt ſing.non reſpondet,quia dicit oppoſitum.dic, quod ibi vſucapio erat inchoata,& ſic propter ſuperuenientem probationem non interpellatur.caſus eſt ſing.l.ſi fundũ prælle.bene tñ impeditur inchoari.

ADDITIO.

1 *Vitium litigioſi non afficit ſingularem ſucceſſorem.*

Cum poſt. Inſtantia non perempta durat vitium liti-
gioſi quo ad conuentum, ſed ſingularem
non afficit ſucceſſorem. h. d.vel conuerte caſum, vt melius ha-
1 beas literam. † Vitium litigioſi inſtantia etiam non perempta,
ſingularem non afficit ſucceſſorem,durat tamẽ,quo ad conuẽ-
tum.hoc dicit. Primo loquitur, quando poſſeſſio lite mota fuit
transla-

tranſlata ad nouum poſſeſſorē. Secundo,qñ remanſit penes eū-
dē.ſecunda ibi,ꝙ ſi prior poſſeſſor. Ad euidentiam p̄mitte ꝙ in-
ſtantia,qñq;finitur,& tunc qñq.lapſu tp̄is,qñq; partium couen
tione,qñq;actoris renunciatione,qñq;inſtantia ſuſpenditur, &
ſine conuentione,ſiue renũciatione inſtantia non recipit termi
nationem.legitur ergo tribus modis,& poſtea additur nouus in
tellectus.prima lectura eſt,qñ finitur,inſtantia per renunciatio-
nē.ſecunda,qñ per pactum.tertia,qñ nō finitur,ſed ſuſpenditur
quarta lectura eſt,qñ non loquitur in rei uen.ſed hypothecaria,
quo caſu non efficitur res litigioſa.tertia non eſt bona ratio, qa
donec inſtantia durat,nec reus.nec habens cām ab eo preſtabit
l.2.j.de litig.quarta eſt diuinatio,ita ꝙ primæ duæ bonæ, & pri-
ma eſt notabilior,& non reperitur al[illegible]nquietatus.p litem mo
tam,ut ſ.propoſitum eſt,& nihilominus inſtantia ſopita erat, ta
men durat uitium litigioſi,quod eſt nota,dignum,interpellatio
ne,ſcilicet noua.

AVTHENTICA.

1 *Bona fides vbicunque ad vſucapionem ſufficit ſine tit.authoris, mala fides ſucceſſori non nocet.*
2 *Fides mala in vſucapione trienniJ,non habet locum.*
3 *Curſus longi temporis tranſiens, requiritur a tempore ſcientiæ domini.*

MALÆ FIDEI. Iſta auth.corrigit.l.Codicis,quia ſm eam
mala fides authoris non nocebat ſingula-
ri ſucceſſori.iſta auth.dicit contrarium,ꝙ ſicut author pp malā
fidē non poterat vſucapere,id eſt longo tempore pp [illegible]alam fi-
1 dem,ita nec ſucceſſor ſingularis.† Sed attēde diligenter, *a* alias
a nō intelliges,qa vbicunq; ad vſucapionem ſufficit bona fides ſi
ne tit.ut in ſeruitutibus contingit,& ibi malafides authoris non
nocet ſucceſſori,ſm Io. An.qui ita limitat hanc auth.in ca,cū qs
b de reg.iur.lib.6.nec ēt *b* habet locū hæc auth.niſi author oī tpe
fuerit in mala fide.ſecus ſi in prin.fuit bonæ fidei,& poſtea ma-
lę:quia ſicut mala fides ei ſuperueniens, non interpellat vſuca-
pionem ſuam,vt l.1.ſ.de vſuca.transfor.ita non impedit vſucap.
ſucceſſoris,ſm Richar.Malum.& bene,ſecus ergo ſi interpellaſ
ſet vſuca.ſuam,qđ eſt de iure canonico,& contingit qñq;de iu-
2 re ciuili,ut dixi in d.l.una.† item non habet locū *c* in vſucapione
c trienniJ,quia hæc auth. correctiue venit.& loquitur ſolū de vſu-
capione longi tp̄is.vnde nō eſt extēdēda ad aliū caſum ſm Pe.
de Belui.ſ.de ſacroſ.eccl.aut.quas actiones,nec hēt locum, niſi
in ſucceſſore immediato,nō aūt mediato.exēplum, ſi poſſideo
mala fide,& vendo tibi mala fide ementi,& tu uēdis alteri,nam
tua mala fides non nocebit alteri,alias ſequeret̃,ꝙ illa mea mala
fides afficeret illam rem uitio reali, qđ falſum eſt,vt ff.de diuer.
& temp.p̄ſcri.l.an uitium.& ff.de lib.cau.l.liberis. §.ſi quis ſciēs
d & hoc tenet Iac.de Are.nec ēt hēt locum in debitore *d* vendēte
rem pignori obligatam.quia licet vendat mala fide, cum ſciat
hypothecatam,tñ eſt dñs:vnde ꝯtra debitorem p̄ſcribitur hypo
thecaria lōgo tpe pp bonam fidem emptoris,& iſta auth.nō lo-
quitur niſi in p̄ſcribente dñium,nō actionem,& hoc tenet Iac.
3 de Are.& Cy.& bene. In gloſ. 1. ibi forte non in hoc tenet Pet.
& Cy.ꝙ requiritur trāſiens curſus longi tp̄is a tpe ſciētiæ ipſius
dñi,per auth.ꝙ ſi quis quibuſdam annis.& Guil.dicit,ꝙ non eſt
neceſſarium,ut labatur totum longum tp̄s poſt ſcientiam domi
ni,ſed ſufficit ꝙ labatur tm̃ tempus,intra quod dominus potuit
litem mouere,& non mouerit,argu.ff.de euic.le.ſi rem,§.quoli-
bet tempore.& ff.de vſuc.l.rerum mixtura,§.Labeo.ff.ex quib.
cau.ma.l.ab hoſtib.§.ꝙ ſimpliciter.& iſta opi.placet per l. tracta
batur.ff.de teſt.milit.

AVTHENTICA.

QUID SI QUIS QUIBUSDAM. Melius caderet ſup l.vlt.& ibi le
gitur per Odo.& ibi videas, & caſus iſtarum auth.non ſunt ali-
bi,& ideo ſigna bene caſus.

LEX II.

1 *Præſcriptio ſortitur effectum re bona fide cum titulo poſſeſſa.*

1 LONGI. † Preſcriptio ſortitur effectum re poſſeſſa bona fi-
de cum tit.per longum tempus nō interruptū.h.d.
declara late,vt videbitur j.ead.l.penul.

LEX III.

1 *Filius non tenetur dotare matrem.*
2 *Filio per ſecundum matrimonium matris fit iniuria.*

SI VINEÆ. Dominus vendicat a quocunq;rem,niſi ſit pre
ſcripta, aut aliud canonicū ſibi obſiſtat. h.d.&
ceſſat omnino contrariū.præſcribit ergo vitricus ꝯ priuignū, vt
hic,& dicit Guil.ꝙ videbatur filius repellendus,quaſi teneretur
1 dotare matrem, † Sed contra determinatur per hanc l. ex quo
concludit filium,aut filiam compelli nunquam ad matrem do-
3 tandam † per ſm matrimonium ei infertur iniuria. & eſt caſus
in l.tutor ſecundum dignitatem,§.fin.de adm.tuto.

LEX IIII.

1 *Vſucapio non procedit ſine titulo.*

1 DIUTINA. † Sine tit.non procedit vſucapio longi tempo-
ris,h.d.Intelligitur de vero, vel putatiuo.l.vnic.
ſupra de uſu.transfert.& intelligitur de errore iuſto, vel iuſtiſſi-
mo,quod declara,vt dicam j.eo.l.penult.& tetigi in d.l.j.hic nō
ſunt alia.Cetera uideatis per uos,quia clara ſunt.

LEX V.

1 *Error domini non tribuit titulum poſſeſſori.*

1 NEC PETENTEM. † Error dñi p̄ſtans patrocinium
alteri in re propria, vel etiā effect̃
non tribuit poſſeſſori titulum.h.d.declara,vt dicam j.eod.l.pen.

LEX VI.

1 *Titulus impeditur,quando dolus dat cauſam.*

1 SI FRAUDE. Si † dolus dat cauſam contractui bonefidei,
impeditur titulus,& per cōſequens vſucapio.
h.d.Secus autem,ſi incidit in contractum, quia non afficit rem
talis dolus,vt in glo.dixi in l.vitia.ſupra tit.1.

LEX VII.

1 *Inſtrumentorum amiſſio non nocet, ſi de iure poſſeſſoris poteſt probari.*

1 LONGI. † Non nocet amiſſio inſtrumentorum,ſi de iure
poſſeſſoris aliter poteſt probari.h.d.

LEX VIII.

1 *Titulus iniuſtus non parit conditionem vſucapiendi.*

1 SI IS. Titulus † iniuſtus propter errorem iuris, vſucapiendi
conditionem non parit.h.d.concor. ff.de vſuca.l.nun-
quam.tetigi.in l.1.ſupra de vſucap.transfor.

LEX IX.

1 *Vſucapio completur decennio inter præſentes.*
2 *Præſentia ab identitate prouinciæ cauſatur.*

a EMPTOR. Exceptio præſcriptionis non poteſt opponi in
initio,ſed probanda venit fundata intentione
1 actoris.h.d.† Et dr̃ hic,quod ſi opponitur in vim dilatorię,impe
b dit ingreſſum litis, *b* in l.fin.ff.pro ſuo.ad exhib.l.3.§.idem, ergo
impedit litis cōteſt. quia eſt exceptio rei finitæ, vt in c.exceptio
nem,de lit.conteſt.lib.6.coniuncta l.1.§.fi. ff. ad Tertu.facit.iud.
ſolui.l.cum querebat,& hoc tenet Iac.But.Cy.idem Guil.q alle
gat ad hoc.l.valde no. ſ.cōmu.de vſuca.l.iā pridē.& vide eos.&
c dicit hic Guil. *c* ꝙ licet actor in libello *d* ſuo debet concludere
d in fine ad ꝯdēnationē,tñ reus in exceptione ſufficit,ꝙ ꝓponat fa
ctū,narrando ita ꝙ ex narratione ſequatur ꝯcluſio ſm iuris ordi
nem.allegat.ff.de flu.l.1.§.Labeo. Tu vero alle.tex. Cle.vl.de ap.

In text.

ADDITIONES.

a Attende diligenter. Iſtam eandem limitationem ponit Bald.in l.1.ſup.eod.in aliquib.lec.ſed ipſe in l.1.ſup.de vſuc.transfor.videtur tenere cōtra.Io.An.ſed rō huius dicti eſſe poteſt, quia tunc non vtitur aliquo adminiculo authoris, ſed titulo acquiſito ab authore,& ſic non tanquam ſucceſſor præſcribit.facit l.an vitium.§.1.in fi.ff.de diuer.& temp.præſcr.& pro dictis in auth. facit, quia iſta authen. ut patet in corpore,loquitur in præſcriptione,in qua interuenit titulus.

b Nec etiam. Vide Ang.& Imo.in l.furtum,in §.fundi,ff.de vſuca.& Cyn.

c Item non habet locum. Vide Bar.in l.Pomp.§.cum quis,ff.de acq.poſ.Bald.in l.ancillæ.ſup.de fur.Ang.& Imo.in l.furtum,§.fundi,cum ſeq.ff.de vſuc.& Cy.hic in tex.in corpore,ubi non eſt verbum,uſucapio.

d Debitore. Vide Spec.in tit.de præſcri.§.quid ſi debitor. ver.ſed nunquid hodie, & ibi ſequitur.Io.An.allegans.Iac.de Are.ita tenere per l.ſequitur,§.ſi rem.ff. de vſucap.& Ang.& Imo.in l.furtum,§.fundi.eo.tit.& quod ſing.no.Bal. in l.3. ſup.qđ met.cā.adde ꝙ non habet locum in creditore, l.2.ſi vend.pig.ag. item non habet locum.ſi dominus ſciuit alienationem,quod declara ſecum Bar.in l.Pomp.§.cum quis.ff.de acqui.poſ.& Bal.in l.ancillæ.ſup.de fur.& ibi Bart.non habet locum in præſcriptione longiſſimi temporis,vt hic.& in l.oēs,infra de præſc.30.an.item nō habet locum in præſcriptione actionum,quia tantummodo loquitur in præſcriptione rerum corporalium.ſecūdum Iac.de Are.& Cy.hic,ſed iſta videtur comprehendi ſub ea,quam proxime dixi,quia actiones præſcribuntur ſpatio lon.tp̄is, niſi intelligeres in quibuſdam actionibus,quæ non requirunt longiſſimum tempus, item videtur limitanda, quando ageretur de mala fide vera authoris, ſecus ſi de præſcripta & ficta,ut no.Bald.& Ang. in l.eum qui.§. in hac, ff.de Publiciana,& quod no.Bar.& ibi dixi in l.cum hæres,ff.de diuer.& temp.præſcri. item poteſt limitari,ꝙ in alienatione voluntaria procedat,ſecus in neceſſaria.l.Pomp. §. ſi inf. ff.de acqui.poſ.contrarium tamen tenet.Bald. in auth. ei qui inf. de bon. authen. iud.poſ.ad iſtas tamen limitationes. Vide Raph.in d.l.Pompo.§.1.& §.ſi.iuſſu & l.rem quæ nobis,ff.de acqui.poſ.

ADDITIONES.

a And.Barb. Exceptio. No.caſum, in quo præſcriptio non impedit litem conteſtari. ſic habes pro opi.Inno.in c.cum venerabilis.de exce.vbi vult,quod per excep.peremptoriam inducatur litis conteſt.ſi pars velet,ſi autem nolit,non, & ſic intelligitur c.2.de conteſt.in 6. & ſic reducitur ad concordiam gloſſ.in l.1.ſupra. de lit.conteſt.c.2.de lit.conteſt.lib.6.licet Barto.ibi uideatur text.illius c.ſed tu pro gl. uide text.in c.prout.de do.& contu. c.cum venerabilis. de exce.& in c. cum cauſam,de appe.&c.Raynutius.de teſta.ſed contra gloſſ.uide text.in l.eleganter.§. ſi quis poſt.ff.de condi.inde.ſed reſpondeat ſecundum Accur.quod ibi ideo non cōprehendit quia opponitur ad proceſſum, ſed valde obſt.text. l. ad peremptorias. inf.ſen. re non poſſ. & l.quidem.inf. de excu.ubi in initio debet opponi exceptio peremptoria.uide Doc.in c.1.de lit.Conteſt. & Raph.in l.1. ſupra de lit. conteſt. Quando autem dicatur litis initium.vide glo.l.ſi.inf.de excep.

b Ingreſſum litis. Vtrum exceptio præſcriptionis impediar litis ingreſſum,vide Bal. per illum text.in l.ſi nulla ſupra de acq.poſſ.dixi poſt Bartol.in l. fin.hic alleg.ff. pro ſuo.& Barto.hic,& in l.1.per illum tex.inf.de qua.præſ.& in l.ſicut per illum tex.infra de præſcr.30.ann.& quando opponatur,uide Bald.in l.peremptoria.inf. ſententiam re.non poſſ.

c Dicit hic Guil. filius non tenetur dotare matrem.& hoc etiam tenet Iac.de Are.& dicit eſſe caſum,& de pluribus alijs perſonis uide per Io.de Impol.in l.1.ff.ſol.mat.& hic uide Bal.in l.1.in fin.infra de inof.do.& Bald.Ang.& Imol.in d.l.1.

d Libello. Vide Bar.in l.1.de except.

In tex.ibi,ꝯ p̄ſentem decennii p̄ſcriptionē.ergo ꝯ præſentes lon
gi temp.ſpatio x.ann.ꝯ abſentes,ann.xx.& quis dicatur præſens,
& quis dicatur abſens,hoc totum deciditur in l.fi.j.eo.& ibi vi-
a debitis.Sed pone *a* q̄onem quotidianam,ꝙ reus cōuentus reali
a dn̄o obijcit de p̄ſcriptione.probat de tit.bona fide, & poſſeſſio
ne continuata x.annis:agēs replicat,ꝙ fuit abſens,& ideo vſuca
pio non eſt completa,cui incumbet onus ꝓbandi, an replicanti
abſentiā,an uero p̄ſentiam excipienti? Quidam Doctor magnus
ſm̄ Iac.Bu.determinauit,ꝙ replicanti incumbit onus probandi
Item Iac.decidit ꝯrium,j.eo.l.fi.mouet̄, q̄a vſucapio cōplet̄ de
cennio inter p̄ſentes:ergo hęc duo copulatiue ꝑ allegātē vſuca-
pionem probari,oportet,ēt q̄a p̄ſentia facti eſt,& q̄a non p̄ſumit̄
niſi probet̄,l.in libello,§.factæ.ff.de capt.& q̄a ex hoc negatur p̄-
ſentia,allegāti eā incumbit onus probandi,vt leg. ei incūbit,ff.de
2 prob.† Tu aūt tene opi.illius Doctoris,arg. q̄a p̄ſentia cauſatur
ab idētitate ꝓuinciæ,& hodie ab identitate ciuitatis,q̄ habet ſua
propria,& diſtincta regimina,vt l.fi.j.eo.& iō allegans p̄ſcriptio
nē,& identitatem prouinciæ,vel ciuitatis,eo ipſo fundat intētio
nem ꝑ lapſum decennalē.q ergo hanc intētionem fundatam ꝑ
ſuā replicationē abſentiæ vult deſtruere,ꝓbat abſentiam,quę eſt
cā deſtructionis,vt d.l.ei incumbit.& ſ.de proba.l.cum te mino
rem.& ita de facto,& cōſuetudine vidi milles obſeruari,& bene
alias petit opi.q̄ vult ꝓbare aliquē fuiſſe in vna ciuitate per decē-
nium p̄ſentē,q̄a iſtud eſt impoſſibile quodammodo,niſi ꝓbaret̄
de carceratione eius continua,de cuius p̄ſentia certatur.vn̄ ſerui
uiſſent nobis oēs leges de uēto,q̄ dn̄t ſufficere x.anno. inter p̄ſē
tes,cum p̄ſentiam probari ſit quaſi impoſſibile,& præſentiā ſo-
lum ſufficiat negari.Iac.quod falſum eſt.hic non ſunt alia,

ADDITIO.

a Sed pone.Vide tex.in l.præſcriptione,inf.qui non ob.lon.temp.præſcr.

LEX X.

1 *Vſucapio interrumpitur lite conteſtata.*

1 **Nec bona.** Vſucapio † longi tp̄is,lit.conte. interrūpit̄.
h.d.concor.ſ.de rei ven.l.moræ, vſucapio
vero triennij non interrumpitur,niſi quātum ad effectum,ff. de
rei ven.l.ſi poſt acceptum.vſucapio long.temp. interrumpitur ꝑ
ſolam executoris miſſionem,j.de pręſcr.30.ann.l.cum notiſſi-
mi,*in prin.*& hæc omnia,ſ.de vſuc.transfor.l.1.

ADDITIO.

Nec bona. Per lit.cont.præſcr.interrumpitur ipſo iu-
re.h.d.præſcriptio conſumanda īterrumpi
tur,nec ɔſumpta.h.d.tex.cum gl.conco.l.cum quis,§.ſi q̄s ne ra
to.de fideiuſ.& ibi no.Quid ſi non fuit lis conte. ꝑꝑ aſtutias rei;
& iō compleuit præſcriptionem. Caſus eſt unicus in iure, quod
illa ceſſatio habetur loco litis conte.l.ſi eum,§.qui ff.ſi quis cau.
In text,ibi,æſtimetur.quidam exponunt,ꝙ omnis euentus litis
refertur ad tp̄s lit.cont.& ſecundum illud iudicatur, vt ff.de rei.
ven.l.ſi poſt acceptum.ſunt uerba Pet.ibi.

LEX XI.

1 *Titulus ad præſcriptionem complendum requiritur.& nu.2.*
3 *Error iuſtus in facto proprio cauſatus,dicitur per aduerſariū,qui dicit ita eſſe verum.*
4 *Error iuſtiſſimus cauſatur ex facto alieno.*
5 *Error quando cauſatur ex aſſertione maiorum.*
6 *Error interdum cauſatur a fama uiciniæ.*
7 *Error ab aſſertionē propinquorum cauſatur.*
8 *Fides mala ſuperueniens, impedit uſucapionem compleri.*
9 *Fides mala ſuperueniens eidē,de iure ciuili nō impedit uſucapionē cōpleri.*
10 *Fides in dubio ſemper præſumitur bona.*
11 *Fides bona allegari debet.*
12 *Fides mala apparet ex multis circunſtantijs.*
13 *Vſucapio ſine poſſeſſione,non procedit.*
14 *Habens titulum putatiuum ab vno,& ab alio poſſeſſionem, non vſucapit.*
15 *Poſſeſſio authoris putatiui nunquam continuatur ,ſi quis titulum putatiuum ab vno habeat,& poſſeſſionem ab altero.*
16 *Habens titulum ab uno , poſſeſſionem ab altero , ſufficit titulus.dummodo poſſeſſio præcedat.*
17 *Traditio putatiua ad vſucapionem ſufficit,errore iuſto interueniente.*
18 *Poſſeſſio continuata ad vſucapionem requiritur.*
19 *Res niſi ſit vſucapibilis,vſucapi non poteſt.*
20 *Perſona ſi non ſit habilis,vſucapere non poteſt.*

Super longi. Poſſeſſio ɔtinua lō. tēp. 10. vel 20.anno.
interuenietę ēt ti.lucratiuo, & bona fid.
ſufficit ad vſucapionem inchoandam,& ēt complendā,& ēt tp̄s
authoris ei additur.h.d.& not.ꝙ appellat longum tp̄s 10.vel 20.
1 ann.& patet hic,& in rub.j.quæ ſit lon. ɔſue.† Secundo not.ꝙ
a ad p̄ſcriptionē *a* ɔplendam req̄ritur tit.& ita ſufficit lucratiuus,
ſicut oneroſus. Secundo requiritur bona fides. Tertio requiri-
tur poſſeſſio. Quarto requiritur , ꝙ ſit continuata per longum
tp̄s,& iſta quatuor hic probantur.Quinto requiritur,ꝙ non ſit ī
terrupta nec naturaliter,ut l.naturalis,ff.de vſuc.nec ciuil̄r,ut ſ.
l.prox.& ſup.e.l.1,Sexto requiritur,ꝙ res ſit vſucapibilis,vt Inſt.
de vſuc.§.furtiue.Septimo requiritur,ꝙ perſona ad vſucapien-
dum ſit habilis,ff.eo.l,ſequitur,§.1.cū ſeq.vſq. ad §.quod aūt.ſi
quid autem iſtorum ſeptem deficiat,vſucapio non procedit. Et
iō aduocatus,qui non habet caput aſini, nec eſt legum Doctor,
ex infra dicendis erit inſtructus, quid dēat articulari, & q̄d dēat
examinari,& q̄d debeat conari,& probare vt vincat rōne uſuca
pionis complete,& ſil̄r qūo dēat articulari,& probare,ut uincat
rōne vſucapionis deſtructę, vel impedite.† Redeo ad primum,
2 & dico, ꝙ primo requiritur tit.ſubaudias verus,vel putatiuus.d̄
vero conſtat apud omnes,de putatiuo erat dubitatio : ſed dic ꝙ
interueniente errore iuſto in quolibet caſu, ſufficiat putatiuus,
b excepta venditione, *b* in qua req̄ritur iuſtiſſimus ex eo,q̄a in eo
req̄ritur bona fides duob.tp̄ibus,ſ.tp̄e venditionis,& traditionis
ff.pro ſoluto.l. ſi exiſtimans.ita intel̄r l.Celſus,cum glo.ſua,ff.de
vſuca.& ſemper intellige,ꝙ ti.ſit habilis ad translationem dn̄ij;
alias ex eo,ſecundum om̄es indifferenter, non procedit uſuca-
3 pio.† Primo igitur articulandum eſt de vero titu. vel putatiuo
c iuſto,*c* vel iuſtiſſimo errore dr̄ aūt iuſtus in facto proprio cauſa-
tus perſuaſione aduerſarij,q dixit ita eſſe verum.exemplū, ſi tra
debas mihi libram,q̄ dicebas te mihi promiſiſſe. tex.eſt ī l.homi
nem,ff.pro ſuo.nam tua aſſertio ꝯ te parat iuſtam cām tradendi
mihi,& errandi,ut ibi,& in l.1.§. quæſitum.in fi.gl. magnæ.q §
eſt alias l.ff.q̄n act.de pecu.eſt annalis,l.4.in fi.cum gl.ff.quod cū
eo.l.habebat,in prin.ff.de inſti.q̄d intellige, niſi diceres te promi
ſiſſe de proprinquo,vel alia cā ſubeſſet,per quam tibi nō deberē
credere,q̄a hoc iudex ex uarijs circunſtantis exiſtimabit,ut ff.de
acq.her.l.cum falſum,ff.de iu.& fac.ign.l.plurimum,& ff.ad Vel
le.l.q̄q̄,ff.loc.l.itē quæritur,§.ſi fullo.Fatuus.n.eſt ille, q facti ſui
de proximo non recordatur,j.de ꝯh.ſtip.l.magnam,ff.pro emp.
l.qui fundum,§.ſeruus meus. in glo. quæ allegat multas cōcor.
p̄dictus ergo error iuſtus ſufficiet in omni alio titulo putatiuo,q̄
4 emptionis,vt d.l.ſi exiſtimas, ff.pro ſoluto.† Iuſtiſſimus *d* autem
d error cauſat̄ ex facto alieno, coniuncta perſuaſione aduerſarij,
exemplum,quia didicis te vendidiſſe patri meo fundū, & tradis
mihi re vera,cum non vendidiſti,vel mihi legaſti rem, quæ tua
non erat probatur ff.pro leg.l.fi. ff.pro ſuo.l. ſi ancillam.Idem ſi
cauſatur a facto procuratoris, vel ſerui, vel filij mei qui dixit ſe
emiſſe,quod non emerat,ff.pro ſuo,l.fin. vbi pro emp. l. q̄d vul-
go.vbi tex.Idem ſi cauſatur a ſcriptura primo facta,& deinde ſe
creto poſtea reuocata.Exemplum,primo teſtator mihi legauit,
vel me hr̄dem inſtituit,deinde ſecreto illud reuocauit, vt ff.pro
leg.l.4.Idem ſi cauſatur ex identitate nominis,vel amicitię.exē-
plum legauit teſtator domum Titio amico ſuo, & ego credebā
ſenſum de me,quia etiam erat Titius eius amicus,vt l.4.& ff.de
5 teſt.tut. l.duo ſunt Titij.† Idem ſi cauſatur ex aſſertione maio-
rum,vt q̄a pr̄,vel auus meus dixerunt mihi ſe hanc domū emiſ-
ſe,q̄ empta non inuenio per inſtr̄a,vel teſtes,vt d.l.fin.pro ſuo.de
vſu.l.iuſte,§.filius,debuit.n.credere aſſertionib. eorum in geſtis
per eos,& in eos.tex.eſt in l.mr̄,j.de cal.ff.ad Silla.l.1.in fi. & l.2.
6 §.1.† Et idem ſi cauſatur a fama *e* uiciniæ, vel uniuerſitatis to-
e tius loci,vt ſi ī vicinia noſtra, aut in tota Padua eſt publica fama
ꝙ pater meus emit hanc domum. Nam ad credendum,& n̄ cre
dendum fama multum inducit,vt in l.fi.de hęre.inſti.de acquir.
hær.l.cum quidam,§ quod dr̄,ſ.de pericu.tut.l.ſi tutor.in gl.ſ.de
nup.l.ſi uicinis.ff.de quæſtio.l.1.§.idem Cornelio, ff.de teſtib.l.3.
7 §.eiuſdem quoque principis.† Idem ſi ſit cauſatus ab aſſertio-
ne propinquorum, vel ſociorum dudum patris mei,qui mihi aſ
ſerunt propter coniunctionem , & ſocietatem.primum patet in
l.octaui,ff.unde cog.ſ.de in inte. reſt.l.de tutela:ſm̄ patet ſup.de
repu.auth.hodie quantiſcunque ita credendum eſt ſocijs, ſicut
fratribus,ff.pro ſoc.l.verum.Idem ſi cauſetur error a communi
curſu. exemplum.q̄a cōiter quilibet fallitur,ſeu deceptus fuiſſet
exemplum pone in emēte a furioſo in conſpectu inumbratę q̄e
tis,& publicę & notoriæ:vel in eo,qui emit ab adoleſcente,q ca
nus & antiquus uidebatur,vt ff.pro empt.l.2.§.ſi a pupillo , & §.
ſi a furioſo. Multę etiā alię circumſtantiæ erroris iuſtiſſimi indu
ctæ contingere p̄nt ſecundum verietatem factorū, quas ſolers
f inueſtigator. ingrat *f* Tn̄ illud concluſiue dico, ꝙ nullus error
iuſtus,vel iuſtiſſimus vnquā probat cām uſucapiendi,vbi tit.ve
rus non poteſt aſſiſtere ꝑꝑ impedimentum naturæ.not.text.ha-
bes in l.3.ſup.pro hærede.& ibi dixi.& ff.pro leg.l.ſi is coniuncta
gloſſella.

ADDITIONES.

a præſcriptionem.Vide Bal.breuiter in rub.ſup.de ind.lib.
b Excepta venditione.Vide Bar.in l.Celſus, hic alle.& Bal.in l.nullo,ſup.de rei vē.
c Iuſto.Quis dicatur iuſtus error,vide Bar.in l.Celſus,hic alle.
Celſus.Ad eundem Bar.in l.Iulianus,in prin.& ibi poſui in apo.ad ipſum,in uer.
iuſtus error , ff.ex qui.cau ma.& in l.1.ff.quorum bo.& iſtum ī opp.15.ſup.de edi.
di.Adri.toll.
d Iuſtiſſimus.Vide Bald.in l.indicia,ſup.de rei vend.& in l.proprietatis,in fin.& ibi
Bar.ſup.de prob.
e Fama.Vide Bar.in l.Celſus,ff.de vſuca,
Celſus.Hoc puta verum in fama publica,per quam etiā probatur dominium,vt no
Bar.in l.Celſus,ff.de vſuc.& iſte in l.indicia.ſup.de rei vend.& ſignanter ſi fama
talis ſit antiquiſſima,nec eſt memoria de contrario,ut ibi per eos.
f Inquirat.Et in hoc ex quibus cauſis iuſtus error inducatur,vide per Bar.in l.Celſus
ff.de vſucap.

gloſſella.iniuſtus aũt error eſt in facto ꝓprio,nõ cauſatus ab ali-
qua ꝓbabili cã,vt patet in iurib,allegatis.Item oĩs error iuris, vt
l.nunꝗ̃ in princ.ff.de vſuca.& l.fi.ff.pro emp.Item oĩs error repu
gnans publicæ famę.vt patet ex p̄dictis.exẽplum,ſi fama eſt in vi
cinia, ꝙ res mihi legata,ſeu mihi uendita,erat Titij.& ita erat &
ego eam poſſedi vt Sempronij.Nunc habemus,q̄d ſit articulan
dũ ad probandum errorẽ iuſtũ,vel iniuſtũ, vel erroris iuſtitiam.
a Dixi ſcdo,ꝙ reqrit̃ bona fides,*a* & illa dẽt eſſe cõtinua, ſ̃m Ca-
noniſtas.& iõ de ꝯtinua bona fide articulare potero,vt in c.ma-
le fide.de reg.iur.lib.6.& in hoc ſtandũ eſt Canoniſtis:q̄a agitur
de peccato.de iud.c.nouit.per Io.And.in c.2.de reg.iur.lib.6.ſed
8 attende,ne decipiaris.† Mala fides *b* ſuperueniens,ſ̃m eos, impe-
b dit vſucapionẽ ꝯpleri,vñ de ea oportet,ꝙ excipiat̃ & ꝓbetur,nõ
aũt ſufficit ſi mala fides nõ ſuperuenit,ſed tñ adeſt non bona.no
ta bñ exemplum,ſi incępi uſucapere bona fide,& uſucapione pẽ
dente dñs denunciat mihi,ꝙ res eſt ſua, q̃ ꝓteſtatio licet a prĩci.
inducat malam fidẽ p̄ſumptiue,vt l.ſi fundum,s̃.de rei.vẽ.tñ ex
cap.facta non releuat.text.in l.alienã,ff.pro emp.vel ſi uſucapio-
ne incepta bona fide,incipit dubitare an res mihi uendita uendi
toris fuerit, q̄a ſurrexit fama de ꝯ̃rio:& hoc vult.tex.in ca.poſſeſ
ſor malęfidei,dum dixit tex.malæ fidei.& hoc vr̃ de mente Inn.
in c.dilecti filij, de maio.& obed.dũ allegat d.l.ſi fundum, & d.l.
9 alienam.† De iure vero ciuili mala fides ſuꝑueniẽs eidẽ non im
pedit vſucapionẽ ꝯpleri,vt s̃.de vſuca.transfor.l.unica,& ibi ca-
c ſus.ſed ſi mala fides incipit in perſona ſucceſſoris,*c* & bona fides
fuit in perſona authoris,an impediatur uſucapio ex hac mala fi-
de ſuperueniente? Dicas,ſi emptori nunꝗ̃ res fuit tradita,ſed ſo-
lum traditur ſucceſſori,tunc indiſtincte malefides ſucceſſoris in
pedit p̄ſcriptionem inchoari,& impleri ꝑ ſucceſſorẽ tex.eſt ff.de
vſuc.l.hæres eius.& rõ:q̄a vſucapio inchoatur a tꝑe traditionis.
& requiritur bona fides in omni tit. vt l.iuſta, §.& ſi poſſeſſiõis,
§.de vſuca.l.exſtimans,s̃.alle.q̃ hic non interuenerunt,ergo &c.
ſed ſi poſſeſſio fuit tradita authori habenti bonam fidem,& cõ-
tinuatam in ſucceſſorem, tunc mala fides ſucceſſoris non impe
dit complementũ,ſi erat vl̃is,cum reputetur eadem perſona cũ
defuncto.tex.eſt in l.2.§.ſi defunctus,de vſuc.pro emp.& d.l.hæ-
res eius.ſecus ſi ſit ſingularis ſucceſſor,q̄a non reputat̃ idẽ,quod
p̄deceſſor. text.eſt in l.2.§.ſi eam, ff.pro empt. Nunc habes quid
d ſit articulãdũ rõne *d* bonę, vel malę fidei,ad ꝯplementum vel ꝑ-
10 fectionẽ uſucapionis.† illud aũt ſuꝑ hoc tene cõcluſiue,quod bo
e na fides in dubio ſemꝑ præſumitur,*e* vt l.pe.j̃.de Decur. li.x.niſi
ſint aliquę circunſtantiæ excludentis hanc p̄ſumptionem. fit ãt
excluſio ſ̃m Cy.hic, ſi poſſeſſor poſſidet abſq. titulo per l. cũ q̃-
rebat̃,j̃.vnde vi.Bar.autem eum reprehendit ꝑ l.ſi qs emptionis
§.fi.j̃.de præſc.30.an.coniuncta gl.ſua.Tu aũt dicas, ꝙ aut quis
poſſidet ſine titulo,& reperitur lõgiſſimo tꝑe poſſidere,& tunc
tantis tꝑis longitudo inducit bonæ fidei p̄ſumptionem,ut d.§.fi.
& hoc caſu ſit vera opi.Bart.q̄d vr̃ de mente Inn.de prob.ca.cũ
cãm.Idem ſi non longo,vel longiſſimo tꝑe,ſi non appareat rem
ad alium pertinere,q̄a nullũ dñium p̄ſumitur uacans, vnde ĩ du
bio p̄ſumitur ipſum poſſidere,s̃.de proba.l.uis eius,habes gl.bo-
nam in l.ob maritorum,s̃.ne vxor pro mari.ſaluo,quod niſi ap-
pareat,ꝙ poſſideret rem q̃ poſſidere nõ licet,q̄a tũc ſꝑ præſumi
tur malę fidei,& ſi mille annis poſſideret,niſi oſtendatur de titu
lo,i Exemplũ de laico, qui reperitur poſſidere iura ſp̃ualia ſecun
dum Inn.in c.conſtitutus,de elec.& ſatis hoc dicit in c. cũ cãm.
vbi vero noc apparet rem ad alium pertinere, tunc vera ſit opi.
Cy.ꝙ non poſſidens cum titulo , ex quo non poſſidet lõgiſſimo
temp.præſumitur in dubio mala fide poſſediſſe,vt d.l.cum quæ
11 rebatur.† Illud aũt tene fixum cordi, q̄a vbicunq.dicimus p̄ſu-
f mi bonam fidem, intellige,ſi allegat̃,*f* vt l.ſi adulteriũ cũ inceſtu
§.idem Pollioni,ff.de adul.Sit ergo cautus aduocatur,vt d̄ bona
f de ſemper ſaltem articuletur. Si quis autem in eadem partim
hẽt bonam fidem, partium malam,an aliqua parte ꝓcedat uſu-
capio:uide caſum in l.emptor,ff.pro empt. & hæc de bona fide.
12 † Mala vero fides *g* ex multis circunſtantijs apparet. & probatur
g & iõ ſit cautus. Aduocatus eam allegare & ꝓbare , vt excludat
vſucapionẽ,& ſic ꝑ malam fidem uſucapere volentem,nunc ex
hac,nunc ex illa cõiectura,ff.pro emp. l. ſi qs cum ſciret.ubi ha-
bemus bonum text.Vltimo circa iſtum articulum bonæ ſidei,
eſt uidendũ,q̄d ſi ꝯ̃ctus celebrat̃ ꝑ procuratorem , vel ſuppoſitũ
ptãti noſtræ,cuius fides tunc attẽdat̃,an ꝯ̃hentis,vel dñi? De hoc
vide caſum de Publiciana ,l. eum qui , §.in hac no.de ꝯ̃h.emp.
13 l.in hmõi.de ędi.edic.l.cum mancipium.† Dixi tertio, ꝙ reqrit̃
poſſeſſio , q̄a ſine ea uſucapio non procedit, vt in l.ſine poſſeſſio
ne,ff.de uſuc.& iſta poſſeſſio debet eſſe ciuilis eius,quod præſcri
bitur.nunꝗ̃ enim ſufficit naturalis eius, de cuius præſcriptione
tractatur,licet ſufficiat naturalis qñq.ipſiꝰ rei,dummodo habea
tur ciuilis eius,quod p̄ſcribitur:exemplum ĩ feudatario,emphy
teuta,vſufructuario,& vſurario,qui non poſſident ipſam,rẽ,ſed
h ius quod præſcribitur *h* naturalr̃,& ciuilr̃,vt dixi in l.licet,ſup.ti.
1.& ĩ l.nemo.dic ut ibi.& an ſufficiat ipſa ciuilis ſimpliciter, dic
ut ibi; & oportet ꝙ illa poſſeſſio ad uſucapionem neceſſaria uſu
capienti ſit tradita,aut eo nomine tradita,aut ſaltem pro tradita

14 habita,vt in l.eum qui.ff.de pub.& ita eſt caſu in §.fi.† Sed circa
i iſta,*i* duo puncta ſubtilia examinanda ſunt incidente. Primum
punctum,ſi hẽo poſſeſſionem ab uno,& ab alio titulum;an ſuf-
ficiat iſtud,an vero ſit neceſſe ꝙ hẽam titulum, & poſſeſſionem
ab eodem? Bar.in hoc puncto facit magnum feſtum. & dicit q̄d
Doctores in hoc puncto non bñ aduerterũt,& dicit concluſiue,
K ꝙ ſi hẽo *K* titulum putatiuum ab uno quãtumcunq; iuſto erro
re,& ab alio poſſeſſionẽ,ꝙ nõ vſucapio , & dicit eſſe caſum ſin-
gularẽ in l.cũ ſolus.ff.de vſucap. ſ̃m vnã lect. ſ̃m q̃ traditio facta
ex cã diuiſionis ꝑ hr̃dẽ verum hr̃di putatiuo,eidem nõ affert cõ
ditionẽ vſucapiendi;& iſtud non eſt ꝑꝑ aliud ſ̃m eum, niſi quia
l titulus *l* putatiuus p̄tenditur a defuncto, & poſſeſſio ab hr̃de. ſed
eius opinio mihi nõ placet,q̄a ſomniauit,& eſt de directo ꝯ̃ caſũ
leg.cui non põt rñderi,ff.pro ſuo.l.pe.§.fi.ubi hæres verus ſoluit
legatario putatiuo rem,q̃ legatam putabat,& ſic ab eo p̄tẽdeba-
tur poſſeſſio, a defuncto vero titulus putatiuus , tñ ibi procedit
vſucapio.& cum illo §.concor.l.3.ff.pro leg. Ad l.cum ſolus rñ-
det duplr̃.primo,quia ibi non uſucapitur illa particula,quæ hæ-
redi putatiuo tanꝗ̃ eius propria tradebatur,& quia nullus eſt ti-
tulus in ea,nec uerus nec putatiuus,ſed bene vſucapitur illa par-
ticula,quę traditur tanꝗ̃ ipſius tradentis. Vel ſecũdo,et ſubtilius
vel utilius,dico,ꝙ ibi non tractatur de uſucapione inchoanda ꝑ
hr̃dem putatiuum, nam illa bene inchoari põt, ſed bene tractat̃
de vſucapione continuanda rõne poſſeſsionis,quæ fuit apud de
functum,quod illa lex negat,quaſi vſucapio defuncti ĩterrupta
ſit per mediam poſseſsionẽ hr̃dis,et hoc eſt quod aperte et cla-
15 rius dicit finis illius leg.† Ex quo *m* infero tibi unum mirabile
m & ſingulare,ꝙ vbicunque qs hẽt titulum putatiuum,ab vno,&
poſſeſſionẽ ab altero,nunꝗ̃ poſſeſſio authoris putatiui continua
tur illi,ẽt ſi ille,a quo hẽbatur poſſeſſio ſit ul̃is ſucceſsor autho-
ris,licet ſecus ſit in habẽte ti.verum,vt l.Pomponius, §. cum qs,
16 ff.de acq.poſ.uſq; quaſi in fi.l. † Et not. ꝙ qñ habet poſseſsionẽ
ab vno,& tit.ab altero, ſine dubio,quando titulus poſſeſſionem
precedit,ſufficit,dummodo eo nomine ſit tradita poſseſſio , ſe-
cus ſi alio nomine,vt d.l.eũ qui,§.fi.ubi eſt caſus,ſufficit.n.poſ-
ſeſſionem traditam eſse,& eo nomine,ut d.l.eum qui,§.fin.nec
eſt nouũ,quod bñ ſoluat unus pro alio.Si aũt poſseſsio p̄cedit ti.
vt q̄a poſſeſſionẽ habui a te,demum emo ab altero, vel etiã non
emo,ſed iuſtiſsimo errore dictus credo emptũ eſse , & tunc ad
huc ſufficit,q̄a intento cãm poſſeſſionis ex ſuperuenienti cã,vt
s̃.titu.j.l.cũ nemo.hoc tñ intellige,ſed ille q mihi titulum tribuit
ſciebat me poſſidere,vt ff.de rei vẽ.l.hęc ſi res. not. ff.de fur.l.eũ
n qui.ſi aũt dubitatur.*n* an res fuerit mihi tradita,& ab eodem eo
nomine

ADDITIONES.

a Bona fides Vide Bal.in l.1.ſup.de vſuca.
b Mala fides.De mala fide ſuperueniente.vide Bar.in l.naturaliter,ff.de vſuc.& Bal in l.1.ſup.de vſuca.transfor.
c Succeſſoris.Intellige ſemper de iure ciuili.
d Ratione bonæ,vel malæ fidei.No. ꝙ ille dicitur bona fide poſſidere , qui domini cognitione poſſidet.l.apud antiquos,& ibi Bar.& Bal.ſu.de fur.l. ſi exiſtimãs , & ibi Bar.ff.pro ſoluto.
e Præſumitur.Vide Bal.in l.1.ſu.de vſuc.transfor.Bal.in l.Celſus,ff.de vſu.glo. hic & Bar.& quæ ibi dixi,& plene in diſputatione mea incipiente,Sigiſmundus in 2.du bio,& in gl.in l.j.ſu.cã ſtatus.& uide Bal.in l.pen.inf.qui non ob long.temp.præ-ſcri.qui dicit,ꝙ poſſidens long.temp.ſine controuerſia,prȩſumitur bona fide poſſi dere,& plene per Imo.in c.fi.extra,de præſcr.ſed Bar.no.in l.fin.inf.unde ui.dicit, ꝙ mala fides præſumitur in non habente tit.ſed hoc non põt allegari.niſi ab eo,q̃ fuit iam dominus,vel poſſeſſor.idem dicit ibi.ꝙ poſt 30.anno.quilibet præſumi-tur bonę fidei. quid ſi em. rem a Titio tanquam ab executore teſtamenti. quod non tamen probatur,an præſumatur mala fides.uide Bal.in l.1.ſup.de reb.alie.nõ alien.
f Allegatur.Bona fides debet allegari,ut dixit Ang.in l.cum qui, §. fi. ff. de publiciana.ibi uide.idem in mala fide,vt per Bal.in l.1.in fin.de præſcr.30. anno. & ideo dicit Bal.in l.etiam.inf.de exe.rei iud. quod ubi ex poſſeſſione quis de iure p̄ſumit̃ dominus,illud procedit,ſi allegat dominiũ,alias nõ & hic adde Bal.in c.1.§. ſi qs per 30.ſi de feu.fue.con.inter do.& agna.
g Mala uero fides. Vide tex.& ibi Bal.in l.pen.inf.de euic.& ibi dixi plene.
h Præſcribunt. Vide Cy.in l.competit,in 4.q.1.de præſcr.30.ann.
i A.B.Sed circa iſta.No.quod aliud eſt dicere,anno,& aliud per annum.uide q̄d ſingulariter dicit Ang.in l.Thais,in prin.ff.de fideicom.libe.& uide ad hoc Ange.plene loquentem.ſuper iſtã l.& tangit etiam de ti.putatiuo.inter alia dicit,quod vbicunque quis habet tit.putatiuum ab uno,& poſſeſſionem ab altero,nũquã poſſeſſio putatiui authoris continuatur illi,etiam ſi ille,a quo hr̃ poſſeſſio,ſit vniuerſalis ſucceſſor authoris:licet ſecus ſit in habẽte titulum verum, l.pomp.§.cum quis,ff. de acq.poſſ.ſi autem habet poſſeſſionem ab vno,& titulum verũ.ab alio,quando tit.poſſeſſionis præcedit,ſufficit vt l.eum qui.§.fi.ff.de publiciana.uide hic Ang.q̃ dicit hoc eſſe mirabile.& ſic habeo tit.ab uno,& poſſeſſionem ab alio, refert Bar. dicere quod nõ per tex.ſing.l cum ſolus ſecundũ vnã lec.Bar.ff.de vſuc.& an ſufficiat tit.putatiuus ad vſuc.Ang.allegat gl.cõtra communem opinia nemine alleg: quam dicit eſſe ſing.l.fi.ff.pro ſuo,in uerbo,emiſſe,ubi aperte ſufficit putare traditam rem mihi.
K Si habeo. Vide Bal.in l.celſus,ff.de vſuca.& l.cum ſolus.e.ti.& l.in iudicio, ſup.de rei uend.& in l.cum nemo,ſup.de acq.poſ.
l Quia titulus. Vide Doc.in l.cum ſolus,ff.de uſuc.multũ laborantes circa hoc.
m Ex quo. Vide Bar.in l.cum ſolus,de vſuc.
n Si autem dubitatur. Vide per Bar.plene in l.Celſus,ff.de vſuc. adde quod plene no.in apoſt.ad Bar.in præalle.in d.l.Celſus,poſt prin.in uer.tradita,vbi menini iſtius hic,& ipſum in teſtem cito,ff.de uſuca.l.Celſus.

nomine tradita,ſolũ aũt conſtat de mea poſſeſſione , & de tit. in
dubio iſto ad p̄ſumptionem recurritur;& in dubio pręſumit̄ mi
hi tradita ab eodē,ſi ille poſſidebat,& ex illa cā.caſus eſt in l.quæ
dam mulier,ↄiũcta gl.ff.de rei vend.facit ſ̃. tit. 1.l.minus inſtru-
ctus.ſi ille non poſſidebat,p̄ſumit̄ ꝙ habeam poſſeſſionē ab alio
& iuſtè:quaſi ſit mihi ꝑ p̄ſentem titulum potētia data ab auocā
do eam a quocunq; præterꝗ̃ in caſu d. l.eum qui. Si aũt ↄſtaret,
ꝙ authoritate ꝓpria auocaui poſſeſſionē,tũc dicas ꝙ aut conſtat
me occupaſſe,iniuſtè & nõ uſucapio , qa non habeo bonam fi-
dē tp̄e poſſeſſionis adeptę,quod reqritur neceſſario, vt d.l.ſi exi-
ſtimās,aut ↄſtat ꝙ iuſte,& tunc vſucapio,ſic intelligo gl.magnā
a in l.Celſus *a* quæ dicit,ꝙ nõ reqritur traditio in caſib. in quibus
transfertur dñium ſine poſſeſſione , vel ſine traditione , ſed ſola
ſufficit apprehenſio poſſeſſionis:intellige.n.de apprehēſione iu
b ſta,& non iniuſta.Si vero *b* dubitatur de iuſtitia , ſiue de iniuſti-
tia meæ poſſeſſionis,tunc ſi tertius poſſidebat in dubio poſſeſſio
mea pręſumitur iniuſta,& clādeſtina,& tunc vſucapio.tex.not.
eſt in l.clam poſſidere.in prin.& c. licet cām.extra, de probat. Si
c autem *c* poſſidebat author, qui probauit mihi titulum , & tunc
in dubio poſſidere videor iuſte & eius conſenſu,ſi impleuero ↄ̃-
ctũ ex parte mea,vt vidiſti in d.l.minus.ſecus ſi nõ impleuiſſem,
vt ff.de act.emp.l.Iul.§.offerri.Inſt.de re.diui. §.venditę. ſ̃.de rei
vend.l.in ciuilem.Si vero neſcitur qs poſſidebat,præſumor poſ-
d ſidere iuſtè,*d* cũ nõ probetur alium poſſediſſe añ me,& iõ vſuca
17 pio.Ideo incidenter eſt videndum de alio ſubtilis puncto. † An
ſicut ad vſucapionem ſufficit titulus putatiuus ſ̃m prædicta,ita
e ſufficiat putatiua *e* traditio interueniente errore iuſto.Exemplũ
ſi iuenio in hæreditate patris mei domum,ꝗ̃ credidi ſibi traditā
ex titulo præambulo,& reuera non erat tradita ex titulo pręam
bulo.ſuper hoc gl.in d.l.Celſus.dicit ꝙ non ſufficit error iuſtus,
ſed iuſtiſſimus,ita tranſit Dy.Gui.de Suza,Bar.& alij Mod.Ad-
de ſ̃.pro dona.l.irritam.Idem vr̄ tenere glo.in l.iuſto,§.filius, de
f vſuca.ego aũt do *f* tibi gl.ꝗ̃ nullus allegat,& illam gl. reputo ſin-
gu.in l.fi.ff.pro ſuo.in verbo,emiſſe.q̃ apertè decidit, ꝙ non ſuffi
cit putare traditam,niſi re vera tradita ſit. Quare dico, ꝙ aut qs
hēt titulum verum, & ſufficit putatiua traditio iuſto errore , &
ꝙ operatur circa titulum,illud idem operatur circa traditionē,
cum quodlibet eorum ſit facti.ſic intelligo gl.in d.l.Celſus, & d.
§.filius,ſed vbi non ſubeſt,niſi ſolus titulus putatiuus. tunc non
ſufficit putatiua traditio quocunque errore , ēt iuſtiſſimo. Iſta
mens gl.in d.l.fi.ff.pro ſuo,relata ad l.& eſt rõ in promptu,ne cir
ca idem concurratur duplex putatio , ex qua inſurgit duplex fi-
ctio,qa fingeret ti. vbi non eſt,q̃ duplex fictio reprobatur,vt ſ̃.de
18 dot.prom.l.1.† Dixi quarto,ꝙ requiritur continua poſſeſſio, *g*
g nam ea interpellata nãliter,ſiue ciuiliter , interrumpitur vſuca-
pio.ff.de vſuc.l.nãliter.Sis ergo cautus tu,q vis vſucapionem ꝓ-
bare,vt ſp̄ te aſtringas ad tale tp̄s continuum , quod ſit conclu-
ſiuum omnis interruptionis nãlis & ciuilis, alias vſucapio nõ ꝓ
baretur.Sed qualiter ſit articulanda,& probanda iſta ↄtinua poſ
ſeſſio,ſum cõtentus recitatione Bar.q̃ eſt vera,ꝗ̃ ponit in d.l.Cel
ſus.dic,vt ibi per eum,& bñ.De iſta uero interruptione naturali
& ciuili dicā in l.cum notiſſimi,§.ſed & ſi quis, j̃. de pręſcri.30.
ann.ibi gl.ponit,& per hoc habes quæſitum reqſitum ſ̃.ꝙ nõ ſit
19 interrupta.† Dixi quinto, ꝙ reqritur; ꝙ res ſit vſucapibilis , vñ
res ſacræ & ſanctæ,q̃ ſunt in uſu publico populi Romani,uel ci-
uitatum,vt liberi hoĩes,non vſucapiuntur.ff.e.l.vſucapione, nec
res affectæ uitio reali,vt furtiuæ,ui poſſeſſæ,& ſimiles,Inſt.de vſu
20 ca.§.furtiuæ,ſ̃.ti.1.l.vitia.ff.eo.l.i.† Sexto,& ultimo dixi, & reqꝛ-
ritur;ꝙ ꝑſona ſit habilis ad vſucapionem;vnde furioſi,& infan-
tes non incipiunt vſucapere per ſeipſos,ff.eo.l.1.

ADDITIONES.

a L.Celſus.Vide ibi Bar.ver.quæro vtrũ debeam.& Bal.in l.nullo,ſup.de rei vend.
b Si vero.No Io.And.in c.licet cauſam hic alleg.& Bar.in l.Celſus,ff.de vſuca.& ui-
de quod no.in l.ſi duo,ff.uti poſſ.
c Si autem.No.limitationem ad l.2.ſup.de acq.poſ.& eſt glo.no. in §. interdum , in
ver.tuam.Inſt.de re diui.
d Poſſidere iuſte. Vide ad hoc,quod no.Bar.in l.Celſus,ff.de vſuca.in quæſtio quali-
ter probetur bona fides,& quod ēt no.Bar.ſup.in eadem q.& Bar.omnino in l.cõ-
muni,§.inter ff.communi diui.& in l.j.ſup.de re.ali.non alie.ubi plene diſputat ,
an quis præſumatur iuſte potuiſſe uendere,& quem licite emiſſe,ꝙ poſſeſſio præ
ſumatur iuſta in q.ſua incip.accuſatus de ui turbatiua.
e Putatiua.Vide Bar.in l. Celſus,ff.de vſuca.& Bal.in l.nullo,ſue. de rei uendi. & in
l.fi.in prin.ſup.pro donato.
f Ego aũt do.illa gl.hoc dicit,immo potius contrarium,ſalua reuerentia.
g Poſſeſſio.vide Bal.in l.1.ſup.de vſuca.transfor.

ADDITIO.

1 *Præſcriptio dicitur cauſa lucratiua.*
2 *Bona fides pręſumitur in præſcriptione.*
3 *Mala fides probatur per publicam famam.*

Super longi. Ex quacũq.cā ſiue oneroſa,ſiue lucrati-
ua procedit long.tempo.præſcrip.h.d.rõ
dubitandi eſt.qa p̄ſcriptio habet in ſe quandam odioſitatem,vñ
1 videbatur cā lucratiua non poſſe poni . † item præſcriptio dicit̄
cā lucratiua,l.apud Celſum,§.de authoris.de exce.doli.vnde nõ
uidebantur duæ cauſæ lucratiuæ poſſe concurrere,arg. l. nemo,
ff.de leg.2.br̄, duæ cāæ lucratiuę in eundē effectũ bñ pñt ↄcurre-
re,ſed non ad ↄſequendum eandē rē bis. No.ꝙ dictio,per,ſigni
ficat ↄtinuationem: vnde aliud eſt dicere, anno, aliud per annũ,
& intellige decem inter pñtes, & viginti inter abſentes tenuiſſe,
ꝙ ſufficit probare tenuiſſe: quia qui tenet , p̄ſumit̄ poſſidere ſ̃m
2 Inn.in c.cum olim,de priu.Et hic eſt caſus. † No.glo.ꝙ bona fi-
des præſcriptione : & rõ eſt, quia hic loquitur in præſcriptione
cum titulo,vñ vbi titulus,ibi bona fides,ſecus in his, quę præſcri-
buntur ſine titulo,quia non præſumitur , niſi poſſideantur cum
patientia aduerſarij,ſup.eo.l.nec petentem,& l.improba. ſup.de
3 acq.poſſ. † Probatur autem mala fides per publicam famam la-
borantem ↄ̃ poſſidentem,niſi probetur bona fides , facit ſ̃.de pe-
ri.tut.l.ſi tutori.in gl.ſua,& uide Bar.in l.Celſus,ff.de vſucap.

L E XII.

1 *Abſentia vnica ratione prouinciæ diſtinctæ a præſcribentis prouincia, effi-
cit, vt ad complendam longi temporis præſcriptionem 20.annor. curſus
requiratur.*
2 *Præſcriptio contra eum,qui per orbem peregrinari incipit, currere non po-
teſt minore ſpatio,quam viginti annorum.*
3 *Iudicium reale contra poſſidentem in loco ſui domicilij, intentari poteſt.*
4 *Actiones tanquam corporales,oſſibus creditorum ſunt infixæ .*
5 *Præſcriptio longi temporis currit contra ignorantes.*
6 *Reſtitutio contra præſcriptionem,ſi inciderent dies feriati, ex clauſula gene
rali implorari poteſt.*
7 *Vſucapio aliquando non currit contra ignorantem.*
8 *Vſusfructus pręſcribitur longo tempore .*
9 *Creditor,cui obligatur res aliena,an præſcribat ius authoris,in quo ius ſuũ
fundatur.*
10 *Ciuitas quę dicatur prouincia.*
11 *Locus quis debeat appellari prouincia.*

Cum in longi. Iſta lex eſt una de quinquaginta no
uis.Conſtitutionib.Iuſtiniani,& de-
cidit tres qõnes antiquorum,& eſt pulchra,& breuis , h.d.Tunc
a dr̄ perfici p̄ſcriptio inter pñtes,*a* qñ pręſcribens,& is ↄ̃ quem pr
ſcribitur,ſunt eiuſdē prouinciæ,nec requirit̄ pñtia rerũ, aut ſcię̄
tia eius,ↄ̃ quem pręſcribit̄.h.d.tota lex,ꝙ vna eſt abſentia,ↄ̃ ꝗ̃ pr
ſcribit̄.Vel ſic pñtes dñr,q ſunt de eadē prouincia , & dēt inſpici
ubi eædem partes domiciliũ hñt,non ubi eſt res ſita,ad p̄ſcriptio
nē ↄplendā,nec curat̄ an res ſit corporalis , uel incorporalis , ut
1 ſeruitus;nec reqrit̄ ſcĩa eius,ↄ̃ quē p̄ſcribit̄.h.d.tota lex.† Et p̄mit
te,ꝙ vna eſt abſentia, ↄ̃ ꝗ̃ p̄ſcribit̄ rõne prouincię diſtinctę a pro
uincia p̄ſcribentis,& iſta abſentia operat̄,ut ad p̄ſcriptionē long.
tēp.ↄplendā reqrat̄ curſus 20.ann.& iſte ēſt caſus in hac lege.itē
vr̄ ꝙ ſi is,ↄ̃ quē p̄ſcribit̄, habitat in prouincia pręſcribentis , ſi tñ
ibi domiciliñ non hēt,ſed in alia prouincia diſtincta,& ſeparata,
non p̄ſcribit̄ ↄ̃ eũ,tanꝗ̃ ↄ̃ pñtem ſpat. 10.ann.quia in hoc articulo
p̄ſcribentis,abſentē ↄſideramus ſ̃m identitatē,& diſtõnē domi-
cilij vtriuſq; vt in hac l.licet aliter abſentia,& p̄ſentia iudicet̄ ſ̃m
ſubiectam mām,l.4.§.abeſſe,ff.de dam.infect.& ff.de proc.l.prę
ſens,de ver.ſig.l.abſentem, & ꝑꝑ hāc abſentiā ita ↄſideratā,vt ſ̃.
nunꝗ̃ abſenti tanꝗ̃ læſo,ↄceditur in integ. reſt.& ita intelli̊r hæc
lex,alia abſentia ↄſideratur rõne perſonæ,vt ſi apponat vtranq;
rē eſſe eiuſdē domicilij,vel ēt diuerſorum,tñ ꝑꝑ illā abſentiam
factam de domicilio per alterum ipſorum ex iuſta cauſa petit is,
ↄ̃ quem p̄ſcriptum eſt,in integ.reſt.& tunc reſtõ locum habet,
& de iſta abſentia,& reſtitutione loquitur l.1.& 2.& l.ab hoſtib.
2 & l.fi.j̃.ti.2.& quaſi per totum.† Deinde p̄mitte,ꝙ licet præſcri
bens,& is ↄ̃ quem præſcribitur,ſint eiuſdem prouinciæ:tñ ſi is ↄ̃
quem præſcribitur,incipit peregrinari per orbem,& de domici
lio ſuo recedere,quo ad omnes hr̄ pro abſente.& ideo non præ
ſcribitur ↄ̃ eum minori ſpatio 20.ann.& in hac opin.reſidet hic
Io.And.in gl.q̃ incipit,nota domiciliũ.& bñ dicit, qa tales pere-
grinātes appellant̄ vagabundi,dici gl.in l.4.§.quoties,ff. de dam.
infe.& tanꝗ̃ vagabũdi poſſunt vbicunq; ↄueniri.ſ̃.vbi de cri.agi
opor.l.1.in gloſ.& ſ̃.vbi quis Decur.vel coarcta.l.1.ſ̃.ubi ſenato-
res vel clariſſi.l.2.facit optime j̃.de Tyron.l.1. li.12. ↄiuncta l.1.
de colo.Paleſti.& ↄiuncta l.1.de colo. Tracē.lib.11.In tex.ibi ni-
3 hil.n.prohibet. † Nota bene, *b* ꝙ reale iudicium põt intentari ↄ̃
b poſſidentē in loco ſui domicilij,licet alibi in partibus valde lon-
ginquis res,quę vēdicat̄,ſit ↄſtituta.p̄t ēt moueri in loco,in quo
eſt cõſtituta,vt ſ̃.ubi in rē actio.l.fi.idē ſi non intentat̄ reale iudi-
ciũ,ſed actio ꝑſonalis in rem præſcripta.ſ̃m Inn.in c.dilectus, el
2.actio vero mere perſonalis in foro intentanda eſt, vt d.l.fin.&
extra,de fo.ↄp.c.cũ ſit gñale.actio vero ꝑſonalis ad rē ut pignora
titia ſimiliter eſt intentanda in foro rei,nõ aũt in loco,vbi res ſi-
tuata

ADDITIONES.

a Præſentes.Ad intellectum huius l.eſt euidendum,cui incumbat onus probandi p̄-
ſentiam,vel abſentiam,de quo uide Bal.in l.emptor,ſup.eo.
b Nota.bene.Vide Bar.& Doc.in l.fi.hic alle.& Cano.in c.fi.ext.de fo.comp.& ad-
de quod debitor ſortitur forum in loco contractus, ex quo ad hypothecariam o-
bligatur,ſecundum Bal.in l.3.in fi.ſup.man.

a tuata eſt & hæc duo decidit Inn.in c.ex parte,*a* de ver.ſig.ↄiūcto
eo.qđ no.in c.poſtulaſti.in fi.de fo.cō. Nūc hēs perfecte,qn̄ agi-
tur actione reali,vel pſonali,vel in rē ſcripta, vel ad rem , vbi iu-
diciū ſit mouēdū, an in foro rei , an vbi res ſituata eſt.Seq̄tur in
b tex.& diuino quadā motu. *b* Elicit hic gl. ꝙ leges motu diuino
emanauerūt.qđ declara,vt in gl.qđ & Cyn.hic tangit Seq̄tur in
4 tex.ius ſuū & effm̄ . † Not.ꝙ actiones tanq̄ corporales īfixæ ſūt
oſſib.creditorū actiue,& in oſſib.debitorū paſſiue,vt l.q̄a debet,
ff.de pecu.& hęc ſuū effectū,& ius ſuū vbiq.extendūt, nā comi-
tant̄ pſonā eorū.non tn̄ intelligas,ꝙ fiat earū executio,niſi ꝙ vē
dicent p Iudicē loci,in quo ē pſona , vel res in qua petit̄ execu-
tio.de bo.auth.iud.poſ.l. cū vnus. in fi.ſ.de iud.l.,p[...]erandū,§.ſin
5 aūt reus.† In text.ibi, vel ignorantia.*c* nota bn̄ , ꝙ p̄ſcribit̄ longo
c tpe ↄ̄ ignorātes.& intellige, ꝙ iſtud eſt adeo ↄtinuū, *d* ꝙ currūt
d dies utiles & feriati,& oēs dies q̄b.potuit;ꝙ n̄ potuit experiri,&
ita đt gl.magna decidēdo.in l.fi.ſ.de in integ.reſt.& adde ꝙ ſicut
e vſucapio lon.tēp.currit ↄ̄ ignorātę,*c* vt hic:ita vſucapio triennij,
6 qđ eſt notādum.† Adde, ꝙ ſi inciderent dies feriati *f* repentini,
f poterit reſtō implorari ex cł'ag n̄ali,vt j̃.ti.2.l.1.& 2.ff.ex q̄b.cau.
maio.l.ab hoſtib.in princ.vbi caſus Bar.tenet in l.1. §. ſi q̄s p̄p in-
7 undationē,ff.de itinere actuq.priu.† Vnius eſt ſolus caſus,ī quo
vſucapio lōgi tpis ↄ̄ ignorātę nō currit,ſed req̄rit̄ longiſſimum,
qn̄ ſingularis ſucceſſor hn̄t titulū,& bonā fidē,ſuccedit authori
malę fide;nā non præſcribit lōgo tpe,niſi is ↄ̄ quē p̄ſcribit̄ ſciat,
vt in auth.malę fidei,ſ.eo.& p̄dicta in vſuca.rerū corporaliū,nā
īcorporalia nō vſucapiunt̄ lōgo tpe citra ſcīam eius,ↄ̄ quē p̄ſcri
bit̄.Rō eſt,q̄a p̄ſcribēs nō pōt aliter acq̄rere poſſeſſionē illius iu-
8 ris conſtituti.de hoc examinamus plene in l.3.ſ.de ſer.† In text.
ibi,veluti vſufructus. hic vr̄ caſus rotūd⁹, ꝙ vſusfructus licet ha
beat cām diſcōtinuā,p̄ſcribit̄ tn̄ longo tpe.Sed gl.in l.iuſto,§.nō
mutat, ff.de vſuc.đt ꝙ ſicut cæterę ſeruitutes, q̄ hn̄t cām diſcō-
tinuā, nō p̄ſcribūt niſi tāto tpe, cuius initij memoria in ↄ̄riū nō
exiſtit(qđ ↄtingit p lapſum cētū anno.)ita & uſusfructus n̄ p̄ſcri
bit̄ minori tpe.ſed iſtud vr̄ falſū,ita.đt gl.fi.hic: q̄a ſi tāto tpe du
raſſet, vt deberet expiraret,vt l.an vſufruct⁹,ff.de vſuf.Ideo Cy.ī
l.3.ſ.de ſeru.in 3.q.dicit,ꝙ cū ti.p̄ſcribit̄ longo tpe,vt hic,& d.§.
nō mutat,ſine tit.p̄ſcribit̄ longiſſimo tpe, nunq̄ ergo eſt neceſſa
rius curſus tāti tpis,vt gl.dicit.& Bar.idē tenet,ꝙ lō.tēp.p̄ſcribit̄,
in d.§.nō mutat.ſicut p̄ſcribitur ius,& iuriſdō colligēdi pedagiū
& gabellā,nā licet q̄s nō vtatur oī tpe,nec iuriſdōnē exerceat,tn̄
illa iura cohęrent pſonæ . vn̄ ſaltē q̄s ſp in animo hēt ↄ̄tinuā poſ-
ſeſſionē, & reſpū aī eſt continua.Bar.ↄ̄ ꝙ iuriſdō non p̄ſcribitur
longo tpe, ſicut nec ſeruitutes reales hn̄tes cām diſcontinuā,de
quo per Guil. in l.Imperium,ff.de iuriſd.omn.iu.& ibi dicā Deo
dante, & tetigi ſ. de ſeru.l.ea quæ,alias l.2.& hæc ſunt valde uti-
g lia ad q̄ōnem ruſticorum, *g* qui ſe dicunt vſum nemoris p̄ſcrip
9 ſiſſe,de quo hic per Cy.qui referendo Iac.de Are.dicit,†ꝙ credi
tor,cui obligatur res aliena,licet poſſideat long. temp. non prę-
10 ſcribit ius authoris,in quo ius ſuum fundatur,& bene.†In gloſ.
h q̄ incipit,in una prouincia.*h* ibi,cū ſingulę ciuitates.Iſta eſt gloſ.
ſing.in iure,& non hēt ſociam,ſ'm Accur.ꝙ unaqueq; ciuitas,q̄
hēt ſuum regimen proprium & diſtinctum,ſupponitur de facto
i iuriſdictioni ſuperioris, dr̄ prouinciā. *i* exemplum pone in Flo-
rentia,Peruſio,& in ciuitate Senatum,quæ habentur loco uni⁹
prouinciæ:vnde exercentur in eis imperium,tenet locum Præ-
11 ſidis.† Vltimo *K* eſſet hic uidendum, qui locus debeat appellari
K prouincia? Dic vt per Cy.qui clare dicit.

ADDITIONES.

a c.Ex parte. Voluit allegare Inn.in c.ex parte,de fo.comp.
b A.B.motu.Hic colligit gl.quod leges factæ fuerunt motu diuino.
c A.B.Vel ignorantia.Not.ſecundo Ang. ꝙ præſcribitur ignoranti , & idem dic de vſuc.triennij,quod eſt no.dignum.
d Continuum.Vide gl & Bar.in tu.ff.de diuer.& temp.p̄ſcr.gl.& Doc.in l.fin.ſu.de tēp.in inte.reſti.pe.& quod no.Bal.in l.ſicut,circa prin.inf.de p̄ſ.30.uel 40.anno.
e Ignorantem Idem in præſcr.longiſſima,ſecundum Bal.in l.ſicut,in prin.inf. de p̄ſcri.30.anno.
f Feriati.Vide Bar.in l.naturaliter,ff.de vſuc.& in c.ex tranſmiſſa.extr.de præſcr. & quæ dixi poſt Bar.in l.fi.ſup.de temp.in integ.reſt.pe.& quod not.Bald.in l. ſicut, in fi.inf.de præſcr.30.ann.
Celſ.Tu uide Lanf. de Quia in c.quoniam contra falſam,§.dilationes,num.7.verſ. illud etiam addo,& quod ibi poſui in apo.ad ipſum in verbo,mihi placet Hoſ.ext. de p̄b.
g Ad quæſtionem ruſticorum.Si enim mihi obligatus res aliena lon.temp. non pręſcribili.Vide ſingulari,l.ſi finc, ad Velle.
h A.B.In una prouincia.No.iſtam glo.fin.& iure non habentem ſociam,ſecundum Doc.quod unaquęque ciuitas,quæ habet ſuum regimen proprium non ſubditum de facto ſuperiori,ut ciuitas Florentię,& Senatum , dr̄ una prouincia quod nota Ang. tu uide quod dicit Bar.in l.nulli,inf.de ſent.
i Prouincia.Vide Bar.hic,& in l.1.inf.de metro.Berito.lib.11.facit ꝙ no.Bar.in l.hoſtes,ad fiſcum materia,ff.de ca.& poſt.reuer.
K Vltimo.Vide in l.1.per Bal.inf.de metro.lib.11.& ibi dixi.

1 *Tempore 30.annorum tollitur omne ius contra præſentes,& abſentes.*

AVTHENTICA.

Quod ſi quis. In tex.ibi,tot ann',quot annis,&cęt.
dummodo tp̄s 30. an.nō excedat,nā
r †tanto tpe tollitur oē ius ↄ̄ præſentem,& abſentem maſculum,
& fœminam,maiorem,& minorem,vt l.ſi quis emptionis,in fi.
de præſcr.30.ann.& ita limità hanc auth.

In quibus cauſis ceſſat longi temporis pręſcrip. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Colonus non præſcribit,etiam quod ſubtrahat inſtrumentæ locationis.*

1 SI is,cui. Colonus † ſubtrahendo inſtr̄a conductio-
nis,non p hoc mutat cām poſſidēdi, & ideo
nō p̄ſcribit.h.d. Et nō.illud pulchrū exemplum,per le.ne-
mo,ſ.ti.1.quia ibi non poſui.In tex.ibi,quibus.dn̄ium.dic
ↄ̄ conductorem erat inſtr̄m ↄductionis,quod conductor ſubtra
hi fecit locatori,& ideo vr̄ ſibi mutaſſe cām poſſidēdi,tn̄ neutrū
eſt ſufficiens ad vſucapionem.No.etiam ex hoc,ꝙ probatur do
minium locatoris per inſtrumentum conductionis.

ADDITIO.

1 *Dominium poteſt probari per inſtrumenta.*
2 *Furtum inſtrumentorum officit domino.*

SI is,cui. Colonus dn̄o ſubtrahēs inſtr̄a proprietatem ex
hoc,nec poſſeſſionem q̄rit,nec vſucapiendi con
1 ditionem.h.d.principalr̄.† per inſtr̄a poſſe probari dn̄ium. & vi-
de hic.l.trib.j̃.ad agri.& cenſi.de poſſeſſione dixi.in l.2.ſ. de acc.
poſ.non poteſt,dicit gl.ꝙ mutauit ſibi cām poſſeſſionis, ex hoc
colonus nō mutauit,ſed mutare voluit, vel dic mutauit animo.
2 No.ꝙ furtum inſtr̄orum,non officit domino.Bal.de Peruſ.

LEX II.

1 *Res mobilis vſucapitur triennio.*

a In ſeruorum. Res mobilis *a* vſucapitur triennio,nec
expectatur curſus longi tpis.h. d.ſi quis
tamen nollet vſucapere triennio,ſed ſolum lon.temp.bene poſ-
ſet tex.in l.1.ſ.de ſer.ru.pręd.& de ſer.ſu.ſ'm lect.Gui.de Suz.nec
1 eſt alibi,vt ibi dixi.† Mo.ꝙ dixi in ſummario,ꝙ res mobilis uſu-
capitur triennio concurrente tit.& bona fide , inquantum autē
deficeret titulus,aut bona fides,nō minori tempore præſcribitur
res immobilis,q̄ mobilis,ut Inſti.de vſuca.§.quod autem.& ſ.fa.
erc.l.ſeruum,& ibi not.& ideo ſis cautus ſcholaris,qui emis pul-
chrum librum,ut de hoc facias publicum inſtr̄m , ne deficias in
probatione tit.libro comperto apud alium,quia alias non pote-
ris uincere in reali,ut l.fi.ſ.de rei uen.quæ eſt ſingularis.

ADDITIO.

a A.B.Res mobilis.No.ꝙ res mobilis uſucapit triennio,niſi quis uellet vſucapere lōgo tpe,tex.eſt ſin.ſecundum unam lect.l.1.ſu.de ſer.ſu.Et uide hic Bal. quid dicit ꝙ tu ſcholaris,qui emis pulchrum librū,ſis cautus ut facias fieri publicū inſtr̄m, vt libro reperto penes alium,poſſis probare tit.ꝙ ſi non potes,ſuccumberes in reali.l.fi.ſu.de rei uend.quæ eſt ibi ſing.ſecundum eum,& hoc dicit in lec.

LEX III.

1 *Hæreditatis petitio,quando poſſit intentari.*

Vnus. Actioni mixtæ non p̄ſcribitur lon.tempo. h. d. cum
l.ſeq.ratio,quia poſſeſſor nō habebat titu. alias bene
vſucaperet longo tempore,ut patet in ultimo reſp.l.ſeq.& gl. te-
1 net hic,& bene. Vltimo no.gl.fi.l.ſeq.quæ ponit, quando poteſt
petitio hæred.intentari contra tit.poſſidentem.

ADDITIO.

1 *Præſcriptio non habet locum contra poſſidentem.*
2 *Præſcriptio non ſolum elidit actionem ſed eneruat probationem.*

Vnus. Cōtra diuiſorium , uel petitorium iudiciū vnus ex
ſociis lon.tēp.non præſcribit.h.d.ad euidentiam p̄-
mitte,ꝙ ſi tu & ego habemus aliquid cōe pro indiuiſo,& ambo
poſſidemus,non eſt q̄rendum de poſſeſſione p̄ſcribenda , ratio,
1 † q̄a ↄ̄ poſſidentem non p̄ſcribitur.ſed pone ꝙ tu ſolus poſſedi-
ſti,hic eſt caſus de hoc,ꝙ rōne partis non p̄ſcribitur alia pars, in
qua non habet ti.h.d vt ff.de acq.hær.l.duo fratres,quærit gl.po-
ne,tu,alienaſti rem cōem totam,nunquid ille,qui emit poteſt p̄-
ſcribere:vr̄ ꝙ non,quia tu,qui alienaſti,non poteras.gl.determi-
nat ↄ̄rium , quæ intelligitur cum determinatione auth. malę fi-
2 dei. No.† gl.ꝙ præſcri.non ſolum elidit *a* actionem,ſed etiā ener
a uat probationem,hoc tamen non eſt omnino expeditum, ſicut
in l.1.ff.commu.di.vel fam.erc.Bal.

ADDITIO.

a P.D.Elidit.aduerte ad dictum Bal.qui dicit,quod præſcriptio elidit actionē.quaſi velit,quod in totum non tollat.Bar.autem dicit præſcriptionem proprius ciuilem actionem tollere,ſed naturalem elidere,in l.fi.§.1.ff.rem ra.ha.& uide per eundē Bal.in auth.ad hæc,uer.item dubitatur,C.de vſur.Imo.& Doct.in c.fi.de præſcr. Sed quod in totum tollatur,habes tex.in c.ad aures,de præſcr.ubi per Pau. quamquam communiter recipiatur gl.ſententia in l.at qui natura,ff.de ne.ge.& in l.cū qui,§.qui iniuriarum,ff.ſi quis caut.uide ibi idem gl.& Doct.

LEX IIII.

1 *Hæreditatis petitio eſt talis naturæ,ꝙ agens obtinet in ea, etiam ſi non probat de dominio,uel quaſi.*
2 *Titulus pro poſſeſſore,vel pro hærede,non eſt titulus.*

Hęreditatem. Petitioni hæreditatis non præſcribi
tur longo tempore,niſi poſſeſſor cū
tit.& bona fide dominium vſuceperit.h.d.hęc petitio hęredita-
tis ſapit naturam realis iudicij.& ideo ſicut contra eam præſcri-
bitur longo tempore,ſimiliter præſcribitur petitio.hęredita-
tis:

tis:qa vbicunq; datur ↄ tit.poſſidētem,& in hac excedatur ſuos
terminos,excedit a terminis non ſuis, vt pſcribatur lōgo tpe, &
1 hoc voluit gl. magna hic,& bene.† In gl. ſuper verbo,non poſſit
in fi.imo dic ꝙ rō eſt, qa petitio hrditatis eſt iſtius nāæ, ꝙ agens
obtinet in ea,ēt ſi nō ꝓbat de dn̄io,vel quaſi, nec de poſſeſſione
a defuncti,dummodo ꝓbet remāſiſſe hæreditatem *a* defuncti,qa
forte commodata,& depoſita fuerit,vt l.item veniunt,§.& non
tm̄,ff.de peti.hær. vnde ↄſiderauit, ꝙ Legiſlator impartitur agē
b ti ↄ titulo poſſidentē,*b* qui hēt ius fortuitus,& nobilius, ideo nō
2 dat ↄ titulo poſſidentē,in ipſis caſibus notatis in gl. † titulus aūt
pro poſſeſſore,vel pro hrde,nō eſt tit. ideo ↄ poſſidentem datur
c pro poſſeſſore,vel pro hrde. Si aūt agēs *c* dicit ſe hæredem,& cō
uentus dicit ſe hæredem,alterum eſſe oportet hæredem, & non
vtrunq; & ideo,ſi reus non eſt hæres,eſt ſine tit. vnde non cura-
tur,licet dicat ſe pro hærede poſſidere.

ADDITIONES.

a Hæreditatem.in aliquibus lec.ord. Ang.non legit hanc l.& uide Bal.in l.poteſt,de rei ven.& ea quæ habentur per gl.& Doc.in l.bona,ff.de bo.poſ.

b Poſſidentem.Quare pet.hæ.non datur contra tit.poſſidentem,uide Bar. in l.hæreditatis,ſup.de pet.hęr.& quod tit.diuiſionis excludat pet.hær.uide in l.1.cum ibi no.ſup.com.vtriuſq.iud.

c A.B.Si autem agens,No.quod ſi intentio agentis infringit intentionem defendentis,tunc ſucumbit reus.ſed quando intentionem agentis infringit intentione rei, tunc vincit reus.

LEX V.

1 *Vſucapere non poteſt,qui eo animo non poſſidet.*

1 SI puerum. † Qui non poſſidet eo animo,vt quæratur ei dominium,non vſucapit lon.tēpore.h.d. Idem ſi poſſidet longiſſimo tempore, vt inf.de pręſcr.30.anno. l.malè agitur.

Quibus non obiicitur præſcriptio longi temporis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Miles vulneratus,ſine licentia ab inſignis recedere non debet.*
2 *Sententia partibus vocatis ferri debet.*

TEmpus. Si præſcriptio conſumatur in abſentia
perſonali iuſta, impetrari poteſt in inte.
reſti.ex cła generali.h.d.cum l. ſeq. non aūt ex abſentia
voluntaria tantum.j̃.de præſcr.30.ann.l.ſicut.ibi, nō ſe-
cus,&c.hoc in cā neceſſaria tm̄,& in probabili, vt l. Papinianus
exuli,ff.de min.ſed probabilis,vt ſtudiorum cā ꝙ mercantię,vel
neceſſaria & probabilis,vt legationis,vt l.fi.ff.de in integ.reſti.&
ibi per gl.iō aūt dixi de abſentia perſonali,quia abſentia,quę in-
ducitur ex diuerſitate locorum domicilij, nunquam parat cau-
a ſam reſtōni, vt dixi in l.fin.ſ̃. tit.2.In l.2.ibi, a comitatu *a* noſtro
1 diſcedere.i.a pręſentia noſtra.†No.bene ꝙ miles ēt vulneratus,
2 non debet diſcedere a ſignis ſine licentia.† In tex. ibi,accerſitis.
i.conuocatis. No ergo ſententiam per acta ferri debere partibus
pręſentibus,uel ſaltem vocatis.concor.l.ea,quę j̃. quō & qn̄ iu.
b dicit tn̄ Inn.ꝙ quęlibet interlocutoria *b* pōt ferri abſente parte,
& valet,vt dt l.diem proferre,& l.ſed interpellatur,§.fi.ff.de arb.
ſed debet reſcindi eo ipſo,ꝙ oſtenditur partem non eſſe citatam
vt in c.auditis.extra,de proba.Sed illud dictum non eſt verum p
l.de unoquoque,ff.de re iud.& ff.de adop.l.nam ita diuus,& d.l.
ea quę.& ff.de mi.l.in cauſę,§.cā cogita.& eod.titu.l.intra utile.
non ob.l.alle.per Inn.quia loquitur in interlocutoria lata in fa-
c uorē *c* ipſius abſentis,non ad ſui pn̄tiā faciendam,qđ fieri poteſt
extra,de fi.inſtru.c.cum Ioan.heremi.ibi per Inn.& Io.And.

ADDITIONES.

a Comitatu.iſte tex.poteſt intelligi in medico,quem oportebat ſtare in exercitu ad curandum,& ita uidetur intelligere Bar.hic ſuper rub.

b Interlocutoria. Vide Bar.& Doc.in l.ſi opus,& ibi dixi poſt eum,ff.de no.ope. nū.& Bar.in l.1.inf.de ſen.ex breui.reci.

c In fauorem. Et eſt iuſſus de citando,in quo non requiritur citatio,l.ſed & interpellatur,§.arbiter,ff.de arb.& ibi not.ſed interlocutoria, quæ requirit citationē,puto q. ualeret etiam pro abſente non citato,quia & tunc habet locum ratio Bart. in l.ea quæ,inf.quomodo & quando iud.

LEX II.

1 *Miles per principem ad exercitum miſſus,ſine licentia recedere non debet.*
2 *Præſcriptionis exceptio poteſt elidi per reſtitutionem in integrum.*

Cum per abſentiam. Fruſtra precibus īpetra
tur,ꝙ p reſtōnē in inte.
conceditur.& hoc nō reperit alibi de iure cōi,niſi in l.1.j̃.de the
ſau.item habenti priuilegium de iure cōi, non dr̄ fieri gr̄a. h. d.
1 †No.ꝙ Princeps,q hēt militem ſecum,vel mittit ad exercitum
non poteſt recedere ſine licentia Ducis exercitus. Not.uocādos
2 omnes,quorum intereſt.† Nota, ꝙ exceptio præſcriptionis pōt
a elidi *a* per replicationem in integ.reſt.

ADDITIO.

a Celſus.pōt elidi.Tu uide hic Pau.de Ca.in l.1.§.fi.& ibi Bar.ff.ad Tert.dixiī apo.ad Bar.in l.fratris,ad fi.ſup.de tranſ.& de hoc per Alex.conſi.212.vol.2.

LEX III.

1 *Præſcriptio non currit contra minorem.*
2 *Vſucapio longi temporis olim currebat contra minorem.*
3 *Actiones loco immobilium computantur,ſi pro immobilibus competunt.*

NOn eſt. Minori 25.anno.non.præſcribitur longo tpe,
ſed demum poſt minorem ętatem incipit.h.d.
ſm veram lecturam Io.Iaco.Bu.dicit,ꝙ nō currit in effectu;Io.
autem intelligit,ꝙ non currit præſcriptio ipſo iure. prima vero.
1 † In text.ibi,non computari.ſ.in effectu. Iac. But.ibi,currere in-
cipit in effectu.& quidam dixerunt,ꝙ ipſe minor ipſo iure ſerua
tur illæſus,& iſta lex hodie eſt correcta per l.fin.ſ̃.in quib.cau.in
inte.reſt.non eſt neceſſa.& ita fuit opinio quorundam antiquo
rum recitata hic in prima glo.ipſe Accurſius tenuit,ꝙ vſucapio
longi tpis non currit pupillo,nec etiā adulto iure antiquo , ipſo
iure,quia per orationem diui Seueri bona minorum prohibent
alienari,vt ſ̃.de pręd.mi.l.1.per conſequēs prohibetur vſucapio
longi temporis ex regula l. alienationis. de verb. ſign. & propte-
rea concluditur,ꝙ l.fi.ſ̃.in quib.cau.in integ.reſt.non eſt neceſſa
quæ dicit ; ꝙ minores hodie ipſo iure ſeruantur illæ ſi per illam
legem factam per Iuſtinianum,quæ non loquitur niſi in uſuca-
pione tm̄ rerum mobiliū,quę olim currebat minoribus, & mi-
nores reſtituebantur:ſed hodie per l.Iuſtiniani nō currit ipſo iu
re:ſed ille intellectus non vr̄ bonus,qa omnes res mobiles, quę
a ſeruando ſeruari poſſunt,*a* de iure antiquo alienari non poſſunt
vt.l.lex,quę tutores,ſ̃.de admi.tu.vnde eadem ratione nō debēt
vſucapi, quia etiam immobiles hodie præſcribi non poſſunt qđ
gl.hic uetat.vnde aliquid dixerunt, vt Pla.quod Iuſtinianus hic
putabat,& non recordabatur,quod etiam iure antiquo erat ſta
tutum,quod res minoris non poſſent præſcribi,conſiderato , ꝙ
erant prohibitę alienari:ſed iſte eſt fatuus intellectus . Vnde alij
dixerunt,ꝙ illa lex loquitur de præſcriptionibus,actionis,& hoc
nouum introduxit hic Inſtinianus,ut ipſo iure non currant:ſed
iſta opinio eſt falſa,quia actioni perſonali non præſcribitur lon-
go tpe,vnde non poteſt de ea ſenſiſſe.Ideo alij dixerunt, ꝙ ibi lo
quitur de pręſcriptione rerum,quæ pn̄t alienari,licet ſint mino-
rum,& ideo iure antiquo poterant præſcribi;ſed minor poterat
reſtitui,vn̄ per Iuſtinianum inducitur hodie, ut ipſo minor ipſo
iure conſeruatur illæſus, & hanc opinionem ſequutus fuit Iac.
de Are.Sed hæc opinio falſa eſt , quia res ſolum q̃ ſeruando ſer-
uari non pn̄t,poterant alienari:tn̄ ille non pn̄t uſucapi,quia tāto
tpe non durant,vt dicit gl.ibi,& apertius in l.vnica.ſi aduer.vſu-
ca.Tanta fuit uarietas,ꝙ glo.iſtum punctū quaſi indiſcuſſum re
2 liquit,& Bar.ſe non firmat, ſed ſimpliciter tranſit cum alijs.†Po
b tes dicere,& iſtud credo verum,*b* ꝙ vſucapio longi temporis,q̃
eſt incepta ↄ prędeceſſorem ,continuatur etiam ↄ minorem,vt
l.ēt,ff.de mi.ſed reſtituitur,vt ibi:& ideo Iuſtinianus in hoc caſu
voluit minorem illæſum conſeruari , & hoc ipſe ſolus introdu-
xit in d.l.fin.ſi vero incipit ab ipſo minore,tunc ēt ipſo iure anti-
quo non currebat ipſo iure,& iſta eſt caſus l.noſtrę,vt patet ex li
tera ibi,dum dicit,incipit &c.non autē dicit continuari,ut ff.de
acq.rer.do.l.bonæ fidei.vbi aperte dicit litera.ꝙ ↄ pupillum vſu-
capio non inchoatur.in hoc ergo Iuſtinianus nihil ſtatuit,ſed ſo
lum in præcedenti, & iſte eſt verus ītellectus ad l fin.Cōcluſiuę
dic,ꝙ olim vſucapio lon.tem.currebat ↄ minorem , & etiā triē-
nalis,ſed poterat reſtitui , vt hac l.hodie uero ipſo iure ſeruatur
illæſus,vt d.l.fi.ſ̃.alleg.Item currebat etiam ſi partus erat in ven-
tre,vt d.l.etiam.& quia minor & miles ęquiparantur,conſtat au
tem ↄ,ꝙ militi præſcriptio currit,licet ipſe poſſit reſtitui. uidebi-
tis in l.ab hoſtibus.j̃.eod.& ſ̃.eo.l.1.& 2.& quia tex.d.l.fi.dixit,ꝙ
omnes temporales præſcriptiones,quæ olim currebant ↄ mino
res,ſed reſtituebantur,hodie ipſo iure non currūt.ergo neceſſa-
rio relatio fit ad uſucapionem triennalem,& longi temporis p̄-
ſcriptionem,licet quidam dixerint,ꝙ ſolum ad uſucapionē triē
nalem imperator ſe refert;& in ea mutat iura antiqua, quia illa
currebant olim ↄ minores,hodie vero nō,ſed hęc lectura repro
batur.Quidam autem dixerunt, ꝙ illa lex ſe refert ad p̄ſcriptio-
nem actionū , q̃ longo tpe tollebatur , ſed iſte intellectus nō eſt
3 verus . † Nam actiones loco immobilium computantur , ſi pro
immobilib.competunt;& loco mobilium,ſi pro mobilib.& vbi
ſumuntur pro iurib.incorporalib.eſt tertia ſpecies,l.qui Tubero
nis,§.in peculio,ff.de pecu.& audi,quia lex loquitur de tempore
p̄ſcriptionis, quæ olim currebat . Si ergo hodie alia præſcriptio
ītroducta eſt præter illam,puta ſtatutaria,currit illa ipſo iure,ut
in c.conſtitutus,de in integ.reſti.in prin.In gl.ibi , in vſucapione
ergo tantum.dic ꝙ hæc non eſt vera,vt dixi ſ̃.nam illa eſt in plu-
ribus,vſucapio autem triennalis eſt vna.

ADDITIONES.

a Celſus . Quæ ſeruando ſeruari poſſunt. adde ad hoc , licet per modum incidentis quæſtionis,an pecunia ſit de rebus quæ ſeruando ſeruari non poſſunt . & diceres quod ſic,per glo.in l.1.§.fuit quæſitum,ff.ad Treb.uide tamen caſum ſing.in quo eſt contrarium,in l.3.§.quid ergo,ff.de contra.iu.tute.& Ro.in l.ſi ex legati cauſa, ff.de uerb.obl.

b Credo verum.Sed Bart.in l.fi.hic alle.& in l.etiam,hic alleg.& in l.naturaliter,ff. de vſuca.tenet contrarium.vide per Bar.& gl.in l.ſi intra,ſu.de non nu.pec.& l.1. ſup.ſi aduer.uſuc.

LEX III.

1 *Præſcriptio currit contra abſentem cauſa Reipub.ſi poſſeſſio longo tempore fuit apud præſcribentem.*

Bal.ad poſter.lib.Cod.

1 Si poſſeſsio. † Contra abſententẽ Reipu.cauſa,vel ca
ſu fortuito,præſcribit longo tempore, ſi
poſſeſſio apud præſcribentem ſemper,& diu inconcuſſa fuit ab ſ
que controuerſia.h.d.

LEX V.

1 *Perſonalis actio non preſcribitur longo tempore,& quando fallit.*

1 Neque. † Actioni perſonali non præſcribitur longo tem
pore.h.d.Limita hoc per l.pen.de vſuc.Nã vſuſ-
fructus perditur longo tempo. & tamen pro eo competit actio
perſonalis,vt ĩ.eo.&c.Item no.hanc regulam eſſe,ſed fallit in ca
ſibus hic annotatis.

LEX VI.

1 *Reuerſus ab hoſtibus ante uſucapionem completam,illam eandem intẽtat, quam primo habebat.*

a Ab hoſtibus. *a* Aduerſus p̃ſcriptionem ꝯ captum ab
hoſtibus reuerſus p̃t reſtitui, & reſtitu
tus intentat directam,q̃ primo habebat, & q̃nque intẽtat vtilẽ,
1 q̃ appellatur reſciſſoria.h.d.coniuncta gl.†In gloſ.1.ibi,ſ.vtili re-
ſciſſoria,& bene: nam ante vſucapionem completam,reuerſus
ab hoſtib.illam eandem actionem intentat,q̃ habebat primo,cũ
ius ſuum non ſit habebat. & ideo ſi habebat directam rei ven.in
tentat illam;ſi publicianam,illam intentat;ſi vtilem,illam hẽbat
quia emphyteuta,vel ſuperficiarius, ſiſr intentat vtilem vſuca-
pione non completa,& ſi completo iure ſuo, & perempto non
competit ſibi actio directa,quæ cõpetebat primo,ſed utilis. Tñ
illa appellabatur reſciſſoria, q̃ non obſtante ꝙ ſit rei pſecutoria
cum detur ꝯ ius commune,finitur anno,vt l.in honorarijs,§.ſed
cum reſciſſa,ff.de act.& ob.& illa debet intentari petitio,& obtẽ
to beneficio reſtitutionis in integrum, vt not.in l.ab hoſtib.la 3.
ĩ.de ca.& d.§. ſed cum reſciſſa.

ADDITIO.

a Ab hoſtibus.In aliquibus lect.ord.Ang.non habetur iſta lex.

LEX VII.

1 *Preſcriptio longi temporis quot annis finitur.*

2 *Titulus,bona fides,& poſſeſsio inconcuſſa,requiruntur ad complendum preſcriptionem decennalem,nu.3.*

Præſcriptione. Præſcriptio lon.temp.ꝯ præſentem
finitur annis decẽ.ꝯ abſentẽ ann.20.
de quo dẽt deduci omne tp̃s,qđ debebat deduci beneficio reſti
1 tutionis.h.d.† In text.ibi,bona fide.hæc præſumitur in dubio, ſi
a habet titulum verum,vel putatiuum *a* iſto errore concurrente,
ff.de uſuc.l.Celſus.Inſti.de actio.§.aliæ.in glo. *Idem* ſi nõ habet
tit.nec verum, nec putatiuum,ſed poſſedit longo tempore ſine
b controuerſia,nam præſumitur poſſediſſe bona fide, *b* Inn.de re
ſtit.in integ.ca.cum veniſſet.verſi.item nota,quod non ſufficit.
2 † Ideo qui poſſidet longo tempore, *c* quantumcunque ſine ti-
c tulo,non tenetur ad reſtitutionem fructuum perceptorum, tã-
quam mala fide poſſiderit, niſi de eius mala fide doceat. Tene
menti.In text.ibi,poſſidentis continue & inconcuſſe, s̃. de præ-
d ſcr.lon.tem.l.4.& s̃.ſi aduer.vendi.cui ergo *d* incumbit onus p-
bandi,an præſcribenti præſentiam aduerſarij, an vero aduerſus
3 abſentiam eius, qui dicit ſe abſentem fuiſſe. † Dic ꝙ iſta copu
latiuo requiruntur ad complendam præſcriptionem decẽnalẽ
ſ.titulus,bona fides,inconcuſſa poſſeſſio, & aduerſarij preſentia
quæ omnia & copulatiue debent probari,cũ ſint cãe,& funda-
mentum ipſius intentionis.& hoc tenet Iac.But.in l.fi.s̃.de præ-
ſcri.lon.temp.licet qdam magnꝰ Doctor dicat contra. Sit ergo
cautus Aduocatus articulari,& probare de p̃ſentia:alias defice-
ret in ſalutari ſuo,cum nec preſentia.nec abſentia præſumatᷣ, q̃
facti eſt,ut dixi in l.emptor,de præſcr.lon.temp.

ADDITIONES.

a Putatiuum.Vide Bar.in l.Celſus,hic alle.

b Bona fide.Ex poſſeſſione longi temporis præſumitur bona fides, vide latius eundem in l.ſuper longi,ſup.de præſcr.long.temp.

c Longo tempore.Intelligo,ſi habuit bonam fidem,non ſolum rõne dominij,ſed ẽt hypothecæ,ut no.gl.in l.ſi quis fundum,§.fi.ff.de acq.poſ.

d Cui ergo.Contrarium tenet ipſemet in l.emptor,ſup.de præſc.lon.tem.& uide ꝙ no.Bald.in l.fi.§.j.in fi.ſup.de bo.quæ lib.& Bar.in l.re legati,in prin.ff.de pœ.

LEX VIII.

Sancimus. Militibus in expeditione degentibus aduer
ſus præſcriptionem cõtra eos inchoatã ſuc
curritur,non militibus delicatis in domo ipſorũ manentibus:
hoc dicit.

ADDITIO.

1 *Milites,qui in exercitu ſe exercent gaudent priuilegio.*

1 Sãcimus. Illi† milites gaudent priuilegio militari, q
in exercitu ſe exercent: non alij,qui ſtant in
domibus cum vxoribus,qui vocantur milites de nocte. Iſta lex,
vult ꝙ ſint de die, vnde milites noſtri temporis non habent iſta
priuilegia,vt milites Tuſcani,ſed milites domini noſtri. qui ſtãt
vel in actu,vel aptitudine militię,bene habent priuilegium.licet
non ſint facti ſecundum formam antiquam:nam licet ſit ſubla-
ta forma,nõ tamen eſt ſublatum priuilegium, & iſta eſt veritas,
quicquid dicant alij.

Si aduerſus creditorem præſcriptio opponatur. *Rub.*

Hypothecaria per creditorem ſecundum præſcribi non poteſt contra primum,niſi anni 20.

LEX PRIMA.

1 *Præſcriptio actionem non tollit.*

2 *Præſcriptio tollit effectum actionis.*

Diuturnũ. Tertius poſſeſſor ꝯ hypothecariam
aduerſus creditorem præſcribit lõ-
go tp̃e, actio vero perſonalis ꝯ debitorem ſalua per-
manet.h.d.Et hoc fallit,quãdo creditor ſecundus vult
præſcribere hypothacariam ꝯ primum,qa tunc nõ uſucapit ſe-
cũdus in minori tp̃e 30.ann.vt l.cum notiſſimi,§.j.ĩ.de preſc.40.
a ann.& rõ ibi reddit.habet ergo hypothecaria quatuor *a* vias, vt
no.in gl.ſ.inter præſentes 20.ꝯ abſentes,30.ann. ꝯ ſm creditorẽ
p̃ſcribentẽ ꝯ primũ.& hoc tene.in tex.ibi, in iure eorum ſucceſ-
ſerunt vr̃, vt hic,qa hæres:ſicut ipſe non preſcribit debitor, niſi
ann.40.ita nec ſuus heres.in ſingulari uero loqtur, ſed in eo di-
1 ſtingue,vt s̃.patet.†In tex.ibi,inefficacem apparet ꝙ præſcriptio
b non tollit actionem *b* ipſo iure,ſed † ſolum eius effectum, red-
2 dendo eam inefficacem,ſicut de diuer.& temp.præſc.l.creditor
Inſt de excep.§.1.nam exceptio præſcriptionis ſemper opponen
da eſt,ut l.ſi maritus,§.p̃ſcriptiones,ff.de adul.ĩ gl.q̃ eſt in uerbo
incumbat.ibi,at preſcriptio.ibi quærit,ſed non ſoluit,immo pre
ſcriptio non erat ꝯpleta per emptorem hic,ibi ſic.hęc vera. Alb.
Pap.& Cy.ibi,ꝯ oẽm.dic ẽt poſteriorem dñm.ibi,non aũt quæ-
ri dñium directum,ſed bene vtile,in auth.vbi s̃.de bo.mat.& q̃ri
tur exceptio,vt s̃.dictum eſt,q̃ exceptio uenit *directe* ad ꝯdicẽdũ
agenti proponenti reale iudicium:exceptio aũt *nulla* vſucapiẽti
quęritur,qa cum dñium ſit quæſitum per poſſeſſorem agentem
dominium nullum eſt,& ſi ſine actione experitur, *vnde* ſibi non
obijcitur exceptio,niſi facti,vel intentionis ſecundum Io.

ADDITIONES.

a Quatuor.Circa præſcriptionem hypothecariã,vide no.Bal.in l.ſi fine,ſu.ad *Vell.* & l.de præſcr.lon.temp.& quæ dixi poſt Mod.in §.item Seruiana, Inſt.de act.

b Actionem.An præſcriptio tollat actionem,& ipſo iure:& ꝙ non,facit quod not. in l.2.in fi.ff.rem ra.hab.vide tamen quod no.Bar.in l.fin.ff.pro ſuo, ibi dum allegari,ſicut *in fi.*& eſt gl.hic,in ver.inefficacem,hoc limita ſecundum Bald. in l.bene *a Zenone*,inf.ti.ſeq.in prin.quãdo ſtatutum diceret,omnis obligatio, & actio tollatur, & ipſemet eſt ſibi contrarius in l.omnes,inf.de præſcr. 30.ann. & ꝙ non tollatur ipſo iure videtur expreſſe velle Bar.in l.ſi is cui,§.Flauius,ff. de ſol.& uide omnino Bar.& quæ ibi dixi poſt eum,in l.ſequitur,§.uiam,ff.de vſuc.& quod nõ tollat ipſo iure,tenet Bal.in l.ſicut,inf.de præſcr.30.ann.& uide gl.in l. cum nouiſſimi in prin.in ver.prorogari.e.ti.& ibi And.Sic.in gl.quæ incipit,in ver.eo.& uide omnino Bar.in l.fi.ex qui.cau.ma.in criminalib.autem bene debet opponi, vt in ll.hic all. per Bald. de quo per eum in l.querela,inf.de Falc. bene vero operatur effectum ipſo iure;ideo ibi non dicitur proprie competere exceptio.no.gl.in l. in rebus,in ver.exceptio.& ibi Bal.in l.fi.ſupra de iure do.& his adde Bal.in l.fi.in 13.opp.ſup.de edic.diui Adr.toll.

LEX II.

1 *Sententiæ executio peti non poteſt,niſi contra condemnatum.*

a Si debitori. *a* Actio perſonalis ꝯ ſolum obligatum di-
rigitur,& eius hæredes hypothecaria ꝯ poſ
ſeſſorem,qui lõgo tempore aduerſus creditorem p̃ſcribit. h. d.
1 † Per hanc legem probatur,ꝙ executio *b* ſñiæ, vel inſtrumenti
b guarentigię,non põt peti,niſi contra condemnatum, vel hære-
dem uniuerſalem,non autem ꝯ ſingularem condemnati ſucceſ
ſorem tenentem aliqua bona obligati.& hoc ponit glo.expreſſe
in l.eadem s̃.de condict.ob cau.habes hoc not. contra ignoran-
tes procuratores.& aduocatos.

ADDITIONES.

a Si debitori.in aliquibus lec.Ang.no.legit iſtam legem.

b Executio.Vide quod no.Bal.in l.ea leg.hic all.in fi.Ang.& Imo.in l.1. §.ſi hæres, ff.ad Treb.& Bal.in l.1.ſup.com.de le.& faciunt no.per Bar.in l.2.inf.de pig.

De quadriennij præſcriptione. *Rubr.*

Dixit de præſcriptionibus, in quibus ſeruatur ius commune, nunc de his,in quibus ſeruatur ius ſpeciale.

LEX PRIMA.

1 *Præſcriptio in his,quæ ſunt in vſu publico,nunquam currere poteſt.*

2 *Præſcriptio ſi executionem impediat,inchoari non poteſt.*

NOtum. Contra fiſcum præſcribitur quadrien-
nio cõtinuo,& habens cauſam a Princi
1 pe nulla eſt inquietudine laceſſendus.h.d.† Et ut con
a cluſiue *a* habeas gloſſ.dic,ꝙ quę ſunt in uſu publico.
nunq̃ p̃ſcribuntur,ut l.uiam publicam.ff.de via publica. alia uero,ſi ſunt incorporata in fiſcum,nõ vſucapiunᷣt,niſi ann.40.vt l. omnes.

ADDITIO.

a Concluſiue.An iſta habeant locum in præſcriptione rerum mobilium Cæſaris,vide no.in l.1.in fi.per iſtum tex.inf.eo ti.in immobilibus vero hodie contra Cæſarem requiritur præſcr.centum annorum,ſicut in eccleſia,ut no.Bal.l.ſicut de preſcr.30.anno.

Oẽs,de pſc.30.ann,Inſt.de vſuc.§.res fiſci.Si non ſunt incorpo-
rata vero titulo,& bona fide,vſucapiunt eo tpe, quo priuatorũ
res vſucapiuntur,qa mobiles triennio,immobiles lõgo tpe.ſ. de
cem ann.non facta diſtinctione inter pſentem,& abſentem, ſm
gl.q̃ tenet hic Ia.de Are.& Cy.ex eo,quia fiſcus eſt pręſens vbiq.
Sed ta facias drĩam,quia immo non eſt;nam diſtinctio territo-
rij inducit abſentiam,vt l.fi.de præſcri.lon.temp.conſtat autem
imperium non habere iuriſdictionem in territorio eccleſiæ, in
quo tpalem habet iuriſdictionem eccleſia:immo nec in tali ter-
ritorio imperator eam exercet,ut in c.paſtoralis, de re iud. ergo
hõ de territorio eccleſiaſtico non pſcribet ꝯ fiſcum Cęſaris mi-
nori ſpatio 20.ann.ſine titulo pſcribitur quatuor annis ꝯ fiſcum
poſtq̃ fuerit denunciatum bona uacare quantumcũque immo
bilia,vt hic ante dictam denunciationem pſcribitur ſolum per
30.ann.a tpe vacationis,ut in l.omnibus,de diuer.& tempo.præ
ſcrip.tetigi ẽt ſ.ꝯmu.de vſucap.l.2.& ibi dixi de iuriſdictionib. i-
perialibus,de his tangam in l.1.j.titu.1.& ibi uide.in tex.ibi, in-
choandam non eſſe.hic vr̃ caſus expreſſus, ꝙ exceptio preſcri-
a ptionis impediat litis conteſtationem *a* ꝯcor.j.e.l.fi.ibi dixi l.em
ptor.de pręſcr.lon.temp.licet eas non allegauerim,adde gl.j.ibi,
vbique pręſens.hoc falſum eſt,ut ſ.dixi,ſi ponas pręſentem eſſe
2 de territorio eccleſiæ.† in gl.inchoandam ibi,ꝙ alii non prodeſt
ſed quare non alii,cum alius tm̃ eam agitet nomine fiſci, ſicut
primus:vnde interruptio primi,quantumcunque ciuilis, vr̃ etiã
prodeſſe ſecundo:ego multum dubitaui de iſto ꝯrio,& alleg.l.in
tra quatuor.de diuer.& temp.præſcr.vt ibi.

A D D I T I O.

a P.D. Litis conteſtationem. Ea enim litis finitæ dicitur, quamobrem merito litis
cõteſt.impedit,vt per Bar.in l.1.§.fi.ff.ad Tertul.& in l.emptor,ſup.de lon. temp.
præſc.& in l.omnes,de præſ.30.ann.Et vide Bal.in l.fi. de edic.di.Adr.toll. Alex.
in conſ.212.2.par.quin etiam proceſſum impedit,per eundem Bal.in auth.niſi tri
cennale,C.de bo.mater.& in d.l.fi.13.oppo. Sed an ea per tertium opponi poſſit
habes in l.ſi quis emptionis,ſup.de præſcri.30.ann.ubi per Doct.& Bal. in l.ancil
læ,5 oppoſi.C.de furtis.

A D D I T I O.

Notum. Super bonis uacãtibus poſt quadrienniũ, poſſeſ
ſor legitimus non inquietatur a fiſco ſuper eo, in
quo cãm dñii habet. Not.primo,ꝙ poſſeſſor bonorum uacan-
tiũ delatorum fiſco tutus eſt pſcriptione quadriennij.Secũdo,ꝙ
qui largitatem hẽt a Principe,vel fiſco,tutus eſt pſcriptione qua
driennij.Tertio,ꝙ q largitatem nõ hẽt a Principe, nec ẽt a fiſco
põt ꝯueniri.Opp.ꝙ immo requirantur xx.anni,le.j.§.diuus,de iu-
re fiſci.Sol.diſtingue initium pſcriptionis,ut in gl. ſed immedia-
te opp.ꝙ ſufficiant x.anni,l.in oĩbus,§.1.de diuer.& temp. pſcri.
Sol.dic,ut in gl.Sed immediate opp.ꝙ debeat diſtingui inter ab-
ſentiã,& pſentiam.Sol.dicit gl.ꝙ fiſcus ſp eſt præſens,cum ſit v-
bique,quod ſingulariter no.Opp.ꝯ.verſiculũ aditũ,qa nil debet
eſſe ſuperfluũ,ſed iſte verſiculus ſuperfluit per l. omnes,& l.bñ a
Zenone.Sol.dicit gl.hic ſin priuilegio,ꝙ concedit ẽt alteri abſen
ti.& ignoranti proprio motu principis.ibi,in donatione,vbi req-
ritur conſenſus vtriuſq;partis.Tene mẽti gl.ꝙ priuilegiũ nõ eſt
ꝯctus donationis,licet ſit donatio.Illud,quod dr̃ de præſcri. Sed
ſit donatio quædam.Illud,quod dr̃ de præſcriptione decem,vel
viginti ann,in fiſco.plene not.in authent.quas actiones & l.inter
diuinum.de ſacroſ.eccl.Bald.legum Doct.

L E X II.

1 *Imperator rem meam mihi auferre,& alteri per priuilegium concedere nõ poteſt.*
2 *Ignorans præſcribere non poteſt.*

a Omnes. *a* Prætendens cãm oneroſam, vel lucratiuam a
fiſco mõ quocunq;,qui excogitari poſſit,perpe-
tuo eſt tutus:ſed dño ꝯ fiſcum datur regreſſus vſq.ad quadrien-
nium tm̃.h.d.vſq.ad §. ad hæc.& hæc l.loqtur in fiſco uendente
b rem alienam,vt ꝓpriam.ſi aũt uendit ut alienã,*b* dic ut j.tit.4.l.
1.† In tex.ibi,pariter priuilegijs.hic eſt caſus *d* ꝯ illos,q dñt,ꝙ non
põt imperator rem meam per priuilegium alteri cõcedere,& au
ferre mihi dñium;& ſubaudi ẽt ſine cã:quia ubi cã ſubeſſet,nul
la eſſet dubitatio.& ſi dices,ꝙ non põt per priuilegiũ ſm legẽ cõ
munem concedendo,ſicut hic facit,dicas ꝙ imo pt̃,nam hic im
perator ꝯfirmat oẽs conceſſiones antea factas per priuilegiũ:&
vult ꝙ oẽs ꝯceſſiones gaudeãt priuilegijs inclitę recordationis
Leonis,ac ſi illa priuilegia ĩ ſingulis ꝯceſſionib. eſſẽt expreſſe at
tributa.facit. ff. ꝯmu.pd.l.venditor,§.ſi ꝯſtat.nec obſt.ſ.de preci.
impera.offer.l.reſcripta.vbi reſcripta,& priuilegia,per q̃ abſorbe
tur ius alterius,nihil ualent.& eo.ti.l.quoties,2.reſpon.qa conce
do hoc,niſi habeant clãm derogatoriam. non obſtãt.lege. tunc
ergo non tenent,qa imperator non vult,& præſumitur nolle ẽt
concedendo reſcriptum,niſi addat clãm.extra,de ęta.& quali.c.
eam te.& ibi per Inn.de conſti.c.quæ in eccleſiarum.& ibi p eũ
d dem,ſaluo niſi imperator,*d* aut Papa,concederet motu proprio;
quia qñ iſta exprimuntur in reſcripto , tunc nulla eſt neceſſaria
alia clauſula derogatoria.tex.eſt in c.ſi motu proprio, de præbẽ.
in 6.Vltimo hic no.caſum , in quo actioni perſonali præſcribi-
tur quadriennio;& iſtum potes addere ad alios caſus no. in leg.
neque mutui,ſ.ti.2.† In gloſ.ſuper verb.moueri.ibi , vel hic cor
rigit.hæc vera. Ibi, ignorans alienam,hæc eſt falſa.Nam hic non
curatur de bona fide accipientis,dummodo cãm habeat a fiſco,
transfertur enim dominium in eum ſine inquietudine apud eũ
manſurum. Ibi, ſolue, quia ibi fiſcus vendidit hęreditatem ſub
hæreditatis nomine,vnde inter ementem,& fiſcum actum intel
ligitur tacite,ut emptor ſupportet onera hęreditaria, ſicut emo-
lumentum.Ibi,illa corrigitur per hanc hęc vera.

A D D I T I O N E S.

a Omnes.Iſta lex procedit,quando fiſcus vendidit rem,quam bona fide poſſidebat,
quod declara,ut per Bar.in l.1.ſup.de commu.re.al. & ad iſtam legem,uide omni-
no eundem Bar.in l.fi.ſup.ſi aduer.fiſ.& in l.1.de hær.vel act.uend.
b Vt alienam.Vide Bal.per illum tex.in l.ſi hypothecas,inf.de remiſ.pig.
c Caſus.Vide Bal.in proæ.ff.cũ materia,& quod ipſe no.in l.bene a Zenone, inf.eo.
d Niſi Imperator.Motus proprius idem operatur,quod clauſula, non obſt.uide not.
per Bar.& ibi dixi poſt eum,in auth.quas actiones,de ſacroſ.ecc.immo eſt fortior,
ſecundum Bal.in l.fin.inf.ſent.reſcin. non poſ.

A D D I T I O.

Omnes. Ille,qui a fiſco poſſidet,emit, vel aliquo titulo rẽ
accipit,ſtatim eſt tutus,& non põt controuerſiã
pati a dño rei; ſed dñs rei habet recurſum ꝯ fiſcum ad æſtimatio
nem rei alienatæ.h.d.Not.ꝙ ptãs fiſci tanta eſt: ꝙ põt auferre do
minium ab aliquo,& transferre in alium,uel ẽt actiones. Ex illa
alternatiua,vel,vr̃ terminari qõ, quæ tangitur in l.mouentium,
de ver.ſig.vtrum ille,qui legat omnes res ſuas tam mobiles, quã
immobiles, videatur legare actiones, hic ponitur pro tertia ſpe-
cie.facit l.q̃ Tuberonis,§.in peculio, ff.de pecu. & tangitur in l.a
diuo Pio,§.fi.de re iud.ſuper ſingulis no., ꝙ tm̃ ualet cõceſſio ge
neralis,q̃tum ſpãles emptores. No. ꝙ ſenſatè loquitur, dum po-
nit in fiſco, de venditione, ſed in Principe de largitate:fiſcus.n.ñ
poſſet donare, ſed vendere rei alienę dñium, vel hypothecam
hinc ſumpta eſt formula,quę ſeruatur per Tabularios ad hoc in
ꝯctib.fiſcalib.confeſſio hr̃ pro veritate.concor. ſ.de non nu. pec.
l.in ꝯctib.§.j.Dubitatur de ſubſtantia intells iſtius legis, ad hoc,
vt iſte ſit tutus, utrum ſufficiat hr̃e ſolum titulum , an vero dẽat
hr̃e poſſeſſionem? Item an diſtinguatur,utrum habuit ſciãm rei
alienę? Br̃, tex. vr̃ velle, ꝙ dẽat hr̃e poſſeſſionem ſibi translatam
per imperatorem,qui ante poſſidebat. Item vt diſtinguatur,an
fuerit ſciens, vel ignorans,ut in gl. quę hoc ſentit in l.necullam ,
circa med.de pet.hęr. Ex hoc ſequit̃, ꝙ ſi aliquis dñs hẽat aliqd
quod poſſideat imperator,& ꝯceſſit vni ſcienti modũ, in feudũ,
ꝙ ualet,& tenet ꝯceſſio. Itẽ ego dico, ꝙ dẽt habilitari,qñ unus
hẽt cãm a Principe,alter non.Si autem donaſſet vni poſt alium,
poſterior eſſet potior.l.aſſiduis,§.exceptis,j.qui pot.in pig.ha.&
ita conſului pridie in regno Portugallię.Bal.ll.Doc.

1 *Confeſſio officialis etiam minus ſolennis , ſolutionem probat.*
2 *Confeſſio tutoris, vel curatoris extra iudicium, an pręiudicare poſſit.*

.§ Ad hæc. Si officialis fiſci vendens ꝯfiteatur ptiũ eſſe
numeratum,perpetuo eſt ſecurus emptor,
nec poteſt ſibi obijci exceptio non numeratę pecunię.hoc dicit
1 † Confeſſio ergo officiales de ſolutione,licet minus ſolẽniter fa
cta,probat ſolutionem.cõcor.j.de apo.pub.l.fi.lib.x.no.glo.in l.
a ꝯctibus, §.2.ſ.de non nu.pec. ſecus aũt *a* in ꝓcuratore priuati ad
exigendum, & recipiendum ꝯſtituto,j.de noua.l. non abſtulit.
& ff.de accepti.l.3.ſ.de pac.l.pactũ curatori,de pręd.Curi.l.2.li.x.
vñ dicit Bar. in l.2.§.fi.ff.ſi cer.pet.ꝙ ẽt ſi ꝓcurator hẽt in manda
tis ad confitendum ſe recepiſſe, ꝙ illa confeſſio ꝓcuratoris non
operatur quicq;nam illa ꝯfeſſio non dẽt intelligi ad confitendũ
ſe recepiſſe, quod non exegit,vel recepit,ex quo cõſtitutus ẽ ad
recipiendum,& exigendum. Tene menti, qa in hoc caſu erratr̃
quotidie. Sis ergo cautus recipiens quietationem a procurato-
re,vt ſp appareat pecunia realr̃ quietatiõis tpe,& ſic Notari' di
cat,habuit,& recepit in pſentia mei Notarij,& teſtium j.ſcripto
rum.tunc.n.quietatio eſt ſufficiens,vt l.ſi non ſinguli, coniũcta
2 gl.ſ.ſi cer.pe.† Quid aũt ſit in tutore,vel curatore,qa extra iudi-
ciũ ꝯfitetur ſe recepiſſe,& ĩ li.ſuarũ rõnum hoc ſcripſit,an piudi
cat dñis ſuis. Vide tex.cũ gl.in l. Lucius,§.tute.ff.de adm.tu.

A D D I T I O.

a Secus autem. Vide plene Bar. in l.2.§.1.hic alle.in fi.& in ſi.huius l.vide Bar.in l.ſi
procurator,in fi.ff.de iure fiſ.vide tamen gl.& Bal.in l.1.inf.de ven.re.fiſ.lib.x.

L E X III.

1 *Actio ciuilis,vel naturalis,an per præſcriptionem ſtatuariam tolli poſſit.*
2 *Princeps dicitur mundi dominus.*
3 *Procurator clauſulas conſuetas an poſſit apponere.*
4 *Epiſtalma,verbum,quid ſit.*
5 *Imperium per electionem & non ſucceſſionem uadit.*
6 *Scholaris actus magiſtrales ante biretum ſuſceptum exercere non poteſt.*
7 *Imperator nondum coronatus,quid facere poteſt.*
8 *Imperator diuinitus conſtituitur.*

a Bene. *a* Statutũ eſt in lege pcendenti ꝙ habenti cauſas a fi
ſco moleſtari non poſſint, ſed fiſcus in quadriẽniũ
tantum

A D D I T I O.

a Bene.Iſta l.non procedit ſecundum canones in præiudicium eccleſiarum,no.glo.
& Doc.in c.2.extra,de reb.eccl.non alie.

tm̃ vendicat ſibi locum, ẽt in habentib. cãm a Principe, vel ab
2 Auguſta.h.d.tota iſta lex.In tex.ibi,aliqua remaneat actio.†No.
iſtum text. quia per ipſum facio magnum fundamentum in l.1.
a §.de iudi.in repetitione, ꝙ ſi ſtatutum *a* ſtatuit triennium vni⁹ a-
ctioni,& procedit vlterius, ꝙ elapſo triennio omnis oblõ nãlis,
& ciuilis ipſo iure,& actio ſit extincta: tunc tollitur oblõ nãlis,
& ciuilis ẽt ipſo iure. Nam ſtatutum in municipio ita diſponere
põt,ſicut Imperator in toto orbe,per no.j.quæ vt longa conſue.
in l.2. Sed Imperator ſtatuit hic(vt video)actionem non remane
re,licet alias non obſtan.præſcr.non remaneat,licet inefficax,ut
l.j.ſup.ti.j.& ibi dixi. Pro hac opinione facit ẽt fortius,j.eo.verſi.
ꝙ ſi quadriennium,vbi litera dicit,ꝙ quadriennio emerſo nullã
habeat quis actionem ꝯ dñium fiſci, & ſic actio fiſci eſt extincta,
&;per ꝯñs omnis oblõ,vt j.ea.l.uerſ.ſcituris.ubi dicit,ꝙ quadriẽ
nio elapſo non ſeruatur aduerſus fiſcum regreſſus,& ſic per viã
agendi,nec excipiendi,ergo omnis actio,& obligat.eſt extincta,
quod perpetuo tene menti,& per hoc, & alias rationes do inter
çeteras vnam magnam concluſionem nouellam,dic,vt ibi. In
2 tex.ibi,cum omnia principis,ſubaudi,qm̃ ipſe dñs mundi eſt, ut
l.deprecatio,ff.ad leg. Rhod. de Iac.& intellige, ꝙ ſunt ſua,quæ
de patrimonio proprio ſua ſunt,aut patrimonio fiſcali, & ita in-
telligit hæc litera,quicquid.n.eſt fiſci,Cæſaris eſt, ſed non cõuer
titur,vnde regnum Boemiæ,quod eſt Cæſaris patrimonium,nõ
eſt fiſcale; bona vero ſingularum perſonarum non ſunt Princi-
pis, ne inueniantur plures rei eiuſdem dñium habere inſolidum
eodem tpe,ꝯ l.ſi ut certo.§.ſi duob.ff.commo. De his tñ impera
tor diſponere põt ex ptãte abſoluta,ut de proprijs, vt dixi ſup.p-
b xim.& maxime cã ſubſiſtente, quinimo & ciuitas pro pace *b* ha
benda concedere põt bona ſuorum ciuium,ſm Io.And. & Inn.
c in c.in nr̃a,de iniur.& dam.da. Attamen ptãte *c* abſoluta,Papa,
vel Imperator,non dẽt uti ſine cã,ſm Inno.& Io.And.in c.inno
tuit,de elec.vbi dicit, ꝙ bona priuatorum ad Imperatorem per-
d tinent ſolum ex iure vl̃is dñij.Barto. dicit *d* ꝙ vere eſt dñs totius
mundi,vt cuiuſdam vniuerſi,ſub quo vniuerſo continentur bo
na ad priuatos pertinentia,dicit eſſe caſum in l.2. ff. de rei vend.
dicit Inn.in c.cum inter,de elec.ꝙ ſolus põt ſubditum compelle
re ad renunciandum ſuo bñficio,quis ergo verũ dixit,an Bul.an
3 Marti.apud Portanã?hẽs ex pdictis.† Ibi,emptionalib.inſtr̃is,hic
e eſt caſus,ꝙ procurator *e* ꝯſtitutus ad vendendam, uel donandũ,
poteſt facere inſeri in inſtr̃o oĩa pacta, etiã pœnalia, conſueta tñ
apponi ſimilib.inſtr̃is.concor.ff.de don.excep.l.apud Celſum. §.
in hac.verſi.ſi autem non ex peculiari,ff.de pac.do.l.ꝯiuris,§.fin.
cum l.ſeq.de re eo.l.fi.§.fi.vbi eſt bonus text.& iõ pro obſeruan-
tia contentorum in inſtr̃is põt dñi bona obligare,licet hoc ſpãlr
non habeat in mandatis,vt no,gl.in l.ciuitas,ff.ſi cer.pet.alleg.ff.
de pig.act.l.ſi is,in prin.quod eſt quotidianum,& facit ff.de euic.
l.ſi fundus venierit. Et aduerte,quia ſi monachus, ſeruus, vel fi-
lius ꝯhit,ſeu procuratorem facit, ſi ꝯctui apponantur pacta pœ-
nalia, ſm illa regulatur acquiſitio ſm Iac.de Are. in l.4. de man.
4 §.fin.†Sequitur in tex.ex epiſtal mate.glo.exponit,ꝙ iſtud eſt qđ
dam ſignum,quod imperator facere ſolet: vel eſt ſcriptura,quã
ipſe Princeps ſcribit. & ideo cum omnes Cæſares habeant de ꝯ
ſuetudine in medio quorumcunque inſtr̃orum procedentiũ de
Aula Cæſarea, facere certas literas groſſas cum certis lineis,ſi il
f lud ſignum non inuenit, tale inſtr̃m *f* nullius eſt momenti. Ibi,
5 qui poſtea digni fuerint uadit ergo imperium nõ p ſucceſſionẽ,
g ſed p electionem,*g* ſed hoc iure cautum non hr̃,ſimplr enĩ a po
pulo Romano creatur princeps mundi.Cy. de Piſtorio.In text.
ibi,ſuſcepimus inſulas. ſimile verbũ habes j.de Decu. l.fi. circa
6 prin.lib.x.;† Et per hunc *h* text.dixit Iac.Bu. ꝙ ſcholaris ante re-
h ceptum biretum non põt actus magiſtrales exercere. vnde Io.đ
Parigua nũq̃ voluit ſumere illud, & iõ actus magiſtrales exerce
re nõ valuit, & ſic nec magiſtrare ſcholares.& dicit Inn.de cau.
poſ.c.cum ſuper,in prin.qa Papa anteq̃ ingrediatur vrbẽ admi-
niſtrare poteſt,& eodem modo electi,& confirmati anteq̃ ẽt ſa
crent. & idẽ tenet,& clarius loqtur Io. And.in c.auaritię, ĩ ver.
eccleſiarum poſſeſſio. de elec.li.6.ſuccinctę loquens de Impera
tore,& Papa,& alijs p̃latis electis nondum cõfirmatis,an poſſint
ſub p̃textu, & colore alteri⁹ bñficij,ſeu officij,adminiſtrare tpa
lia & ſpũalia? & decidit ꝙ inferiores non pñt, Imperator, & Pa-
pa ſic de p̃p̃ dicit feruentius,ꝙ confirmatione eget,qa Cardina-
les eligendo ꝯfirmant,de elec.vbi periculum. lib. 6. † Quid poſ-
7 ſit facere imperator nondum coronatus? vide qđ not.in Spe.in
ti.de renun.§.fi.ver.idem obtentum eſt ab imperatore nondum
coronato. & quod not. Inn.in c. cũ M.de ꝯſt.vel ẽt in c.venera-
bilem.de ele. & ibi p tex.gl.& Inn.dicit ẽt Inn.ꝙ ſi imperator lo
co nõ debito coronã reciperet, ꝙ ptãtẽ adminiſtrandi recipere
põt ab Archiep̃o Colonieſi,& ẽt authoritate ꝓpria ſibi aſſumit.
Ibi ẽt dicit,ꝙ imperator Conſtantinopolitanus improprie impe
rator eſt. Et ibi ẽt ſubdit, ꝙ ſi electionarij imperatoris negligunt
eligere,vel eligant in diſcordia,ꝙ electio ad Papam deuoluat.Di
cit ẽt in c.1.de bigã.quod Papa non diſpenſat ĩ his,q̃ pertinẽt ad
articulos fidei;ſec in his, q̃ ptinent ad ſtatum gñalem Eccleſiæ
Romanę,bene poteſt diſponere.Item dicit de ſo.compe.c.licet
ex ſuſcepto,ꝙ vacante ſede imperij,ad oĩa iura imperij, q̃ tenet
i Eccleſia Romana Papa ſuccedit. *i* & ꝙ imperator dẽt eſſe ſuus
aduocatus,& ei iurat,& ab eo tenet imperium,& ipſum exami-
K nat,& ꝯſecrat.allegat de elec.c.bonæ.6 2.diſt.ego.Si autẽ *k* non
vacat ſedes,ſed imperator in ſubditos exercere non põt iuriſdi-
ctionẽ,tunc Papa nõ ſuccedit,ſed dẽt iuuare eum,& dãnare re-
bellos.96.diſtin.c.cum ad verũ.Si aũt alius Rex,vel Princeps, vl̃
Baro.decedit,& uacat ſedes,nõ cognoſcit Papa, niſi in modum
denunciationis;& ſi vacat ſedes ſua,vel negligat facere iuſtitiã.
ad immediatum ſupiorem recurritur,non ad Papã.& dicit Inn.
ꝙ hoc nõ ſolũ eſt ſtatutũ Papæ, ſed Dei:nam a principio Deus
rexit vniuerſum p ſe,vſq.ad Noe,poſtea p miniſtros, & primus
fuit ipſe Noe,& in hoc vicariatu ſucceſſerunt Patriarchæ,Reges
& Principes,& alij,q p̃fuerunt populo Iudæorũ vſq.ad aduentũ
Chriſti,poſtea Chriſtus conſtituit Vicariũ ſuũ petrum,& ſucceſ
8 ſores eius.† In tex.ibi,diuino nutu.not.imperatorem diuinitus
conſtitui,ſicut Apoſtolatus proceſſit a Deo,& imperium: & iõ
l imperium,& eccleſia fraternizant,*l* vt in conſtit.qũo opor.Epiſ.
m in prin.Inn.*m* tñ dixit,ꝙ neſcit vnde imperium habuit originẽ.
potes dicere,ꝙ habuit initium ab enſe permiſſu diuino: uoluit
enim a populo Romano totum orbẽ ſubiugari,deinde populus
Romanus conſtituit imperatorem, in quẽ tranſtulit poteſtatẽ
oẽm,& poſtea confirmatum fuit expreſſe verbo diuino,dum di
xit.Imago Dei reddatur Deo, & imago Cęſaris reddat̃ Cæſari.
eſt etiam approbatum poſtea ab Eccleſia.in glo.fi.ar.ꝙ non ua-
let priuilegium principis.hic duo expedita ſunt.

ADDITIONES.

a Statutum. Vtrum per præſcriptionem ſtatutariam poſſit *tolli ciuilis*, & naturalis. vide Bar.in l.fi.ff.rem ra.hab.an autem tollatur ipſo iure,vt *iſte dicit hic*, vide per eundem in l.1.ſup.tit.1.& vide ad Bal.hic eundem in l.omnes,*inf.de pręſcrib*.30. ann.circa vlt.colla.dixi poſt Bar.in l.ſequitur,§.ſi viam,ff.de vſuca.*referendo* Bal. in c.1.§.ſi quis per 30.ſi de fue.feu. contro.inter dom. & agna.

b Ciuitas pro pace. Vide Bar.in proœ.ff.& Inn.in c.dilecti,de appe.extra.*qui ſentit* contrarium eius,quod dixi in loco hic alle.& Ang.in l.Antiochenſium, ff. de *pri*-ui.cre.& in l.venditor,§.ſi conſtat,ff.com.prædi.

c Attamen poteſtate. *Vide* no.Bal.in l.bonorum,ſup.qui admi.& in l.fi.inf.de ſent. ex breui.reci.*in* ver.modo ego,& in l.2.ſup.de com.re.al.& quod no.Bar.& Doct. in l.fi.ſup.ſi contra ius,vel vtil.publ.cum concor.

Celſus. Vide Bar.in l.oẽs,num.2.& quod *ibi* poſui in apoſt.in verſ. dominium rei meæ,ſup.ſi cõtra ius.dixi poſt Io.in §.ſed *naturalia*,nu.2.ver.tollere ius pr̃is. Inſt. de iure nat.poſt Dyn.in reg.ſine culpa,in *ver.* aliquando res. poſt Colle.in c. quæ in eccleſiarum,nu.1.in ver.Princeps non põt extra,de conſti.& poſt Pan.in c. admonet,nu.13.in ver.non ſubſiſtente cauſa.extra,de renun.Feli.plene in all. c.quę in eccleſiarum,verſ.ſecundum vero membrum,de conſt.

d Bar.dicit.Scilicet in l.1.§.per hanc,ff.de rei vend.& ibi dixi;poſt eum, & vide Bal. in d.l.1.in fi.

e Procurator. Vtrum procurator poſſit apponere clauſulas conſuetas. vide Bar.in l.ſi procurator,ff.de iure fiſ.& dixi plene poſt Bar.in l.ſolutum, §. fina. ff.de pig. act. quod notat Bar.in l.prius,§.licet,ff.de aqua plu.arc.& in l.fi.in fi.ff.quæ in fra.cre. & etiam poterit donare,ſi dominus eſt conſuetus, iuxta no.per Bald.in l. militis, in fi.ſup.de teſt.mili.& dixi in d.l.ſolutum,& vide Ang.in l.1.ff.de iuriſ. om. iud.

f Inſtrumentum. Priuilegia igitur Papæ,vel Imperat.vt valeant,requirunt bullas,& ſigna.& adde l.ſacri affatus,ſup.de diuer.reſer.c.2. & c.inter dilectos. extra de fide inſtr.Bar.in l.2.ſup.de diuer.reſcr.& in bullis Papæ,& epiſcoporum non requiruntur teſtes,ſecundum Bal.in l.ſancimus,inf.de don.

g Electione. Vide Bal.in c.venerabilem,extra,de elect.

h Et per hunc. Vtrum priuilegia conceſſa ab Imperatore ante ſuſceptas inſulas valeant,vide Bar.hic,& in tract.ad reprimendum,in verſic.Reges.ſed ꝙ valeant,tenet Bal.de pace Conſtan.in ver.hic licet Hoſt.contra in ca.ſuper quibuſdam ext. de verb.ſig.& ibi Inn.ſecundum ꝙ refert Bal.& Spec.in ti.de reſcr.poſita per glo. in data ſexti lib.per Old.in conſ.131.

i Papa ſuccedet. Vide Bal.in l.fi.ſup.de tempo.integ.reſt.pe.& in l.cum notiſſimi,§. 1.inf.de præſc.30.ann.Bar.in l.naturaliter,ff.de vſu.

K Si autem. Omnia ſunt verba Inn.in d.c.licet.

l Fraternizant. Contrarium probatum eſt ſup.ea.l.vide Bar.in l.1.in prin.ſup. eodẽ.

m Inn. Vide quæ no.in c.nouit,in gl.cum ipſe,extra de iud.

ADDITIO.

Bene. Iſta lex hẽt plus de bono,quam de ęquo,bonum eſt, habito reſpectu ad dignitatem Principis augendam, dictum ĩ fiſco in l.prece.hẽt locum in Principe, & Auguſta. & iſtud ſtatutum porrigit̃ retro.nõ.n.iſta lex ſolum diſponit de tpe futuro,ſed ẽt diſponit de tpe coronationis.h.d.ponit primo, ꝙ reſcriptum,aut beneficium principale,non vr̃ conceſſum alicui niſi ſit ſignatum characterib.imperii.item probatur hic, ꝙ licet Archiepiſcopus habeat aliqđ caſtrũ ſibi pertinens, tñ Papa hoc ſciẽs, põt mihi illud ꝯcedere in feudum,nec peccat, ſi hoc facit ob aliquam iuſtam cãm.de hoc not.extra,de iud.c.cum ueniſſet in fi.habetis dñi, ꝯſtitutio Principis trahitur retro a die coronationis,nõ ante;nã innuit,ꝙ ante coronationẽ non hẽt plenitudinem ptãtis,licet habeat gñalẽ adminiſtrationem. Iſta qõ diſputatur hic p Iac.de Are.ſed ipſe non diſtinguit inter plenitudinẽ ptãtis,& gñalem adminiſtrationem,ſicut ego facio: ſed ipſe tm̃ dicit,ꝙ ex quo eſt electus in imperatore,poteſt;concedere priuilegia.ſed nunquid idem ſit in re.annexis?iſta lex vr̃ dicere,quod nõ.itẽ cũ donatio nõ ſit prohibita aliqua rõne nãli,ſolũ inter cõiuges ne mutuo amore ſpolient,hoc audito,nunqd Papa poterit donationẽ ob iur̃m confirmare? Vide per Cy.& me,poſt ipſum,

ſum,in l.1.ſup.de ſacroſ.eccl. l.intelliguntur alleg. ad aliam qōnem,vtrum Imperator ſit dñs mundi? Quidam ꝙ ſic,quo ad intellectum gubernationis. Alij,ꝙ etiam quo ad dñij translationem per legem iſtam, de quo fuit qō magna inter Butr. & Martinum. Agnoſcunt no.ꝙ quidam ſunt,qui non recognoſcunt Imperatorem. Ab his no.ꝙ non imponit ſuis ſucceſſorib. licet ſubditis ſucceſſorum ipſius Imperatoris. Ex noſtra iuſſione. Tene menti, ꝙ quando quis vult mouere qōnem ꝯ Principem, ꝙ non pōt niſi venia impetrata,ꝙ tene menti. Sereniſſimus. ſolus Imperator dr̄ Sereniſs. & Auguſta Sereniſſima, & Reges qui non recognoſcunt Imperatorem. Aſſignaſſe.no.ꝙ illud verbū pertinet ad oēm titulum firmo iure,cum ſuper eo non poteſt de iure ab aliquo moleſtari. Regreſſus,quod eſſet de minorib.nunquid reſtituerentur ꝯ fiſcum,non declaratur hic. Tp̄e iſtud verbum feci te notare multoties hoc anno. Imperiale. tene menti, ꝙ priuilegium conceſſum ab Auguſta, vr̄ conceſſum a Principe. Honore.no. ꝙ cā huius legis eſt honor Principis,non æqui-
a tas poſſidentis. Nutu diuino. No.a ꝙ Imperator coronat̄ a Deo per manus hominum. Pone, fiſcus vendidit bona quorundam, q̄ poſt ſibi incorporauit:nunquid illi, qui emunt, pn̄t poſtea qōnem aliquam pati alibi pro iſtis talib.reb. Dicit Bar. ꝙ ſi ſeruatæ ſunt ſolennitates,non pn̄t poſtea inquietari:ita dicit ipſe in l.pro cur.de iu.fiſ.& dicit ꝙ eſt caſus in iſtis legib. Tene menti.

ADDITIO.

a P.D.No. De cuius coronatione,ac triplici corona, uide glo. ſingularem in cle.1.de iureiu.& per Abb.in ca.uenerab.de elec.quomodo autem iniungatur, uide Hoſt. in d.c.uenerabilem,cum Abb.ibid.Et in d.cle.1.§.nos,21.no. Item qūo conſecret̄, habes per Card.in d.cle.1.& Abb.in d.ca.uenerab. & 64.diſt. c.Valentinianus.

Ne rei dominicæ, vel templorum vendicatione,temporis præſcriptione ſummoueatur. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Ingerens ſe militiæ,cum militare non poſſit,exui debet.*
2 *Cæſaris res nullo tempore præſcribi poteſt.*
3 *Præſcriptio 40.ann.in quibuſdam caſibus non currit.*
4 *Imperator per priuilegium ſuum libertatē populo Romano concedere pōt.*
5 *Cæſaris patrimonij res,quando præſcribi poſſit.*

SAepenumero. Serui,liberti,& coloni Principis de iuſdem poſſeſſionib. recedentes,ac eorum ſoboles, nullo tp̄e præſcribuntur,ſed
1 ſi ad aliquam militiam aſpirant,debent exui.h.d. † Et no.ꝯ ingerentem ſe militiæ,cum militare non poſſit,& eſt vtilis ꝯ Hebræos,& alios non Catholicos,qui ingerunt ſe militiæ doctorali,fa-
2 cit optime.ff.de Falſ.l.eos,§.fi. † Deinde no.hic caſum ſpecialē, in quo nullo tp̄e præſcribitur res Cæſaris.Quidam dicunt,quod
a imo eſt correcta, quia præſcribit̄ ſaltem annis 40.per l.omnes, a j.tit.j.ſed tu tene ꝯ,quia iſta l. præſcriptio ſpecialiter eſt inhibita: vnde ad hunc caſum ſe non retulit illa lex,ſed tm̄ ad alios caſus, qui non videbantur ꝯprehendi ſub gn̄alib. verbis legis, ſicut inf. ti.j.quæ rl̄a ſtatuit vltra ann.30.non viuere oēs actiones, intellige.n.de illis,quib.per ius antiquum non erat prefixa meta,& vita:ſed ſtatutum erat ſimpl̄r eſſe perpetuas, ſicut habes Inſtit. de perp.& temp.actio.in prin.ſed in caſib.in quib.erat,& eſt expreſſe ſpāliter prouiſum, ꝙ nulla præſcriptio obſtet,dico illos caſus ſub gn̄alitate.l.oēs,nullo mō ꝯprehendi, & nihilominus in talib. caſib.obſtat ſaltem præſcriptio 100.ann.vt hic, per l.j.j.titu.1.in
3 ver.ſpatium,ēt per hoc dico,† ꝙ ſi ex forma ſtatuti in inſtr̄is dotalib.& teſta.non currit aliqua præſcriptio,ſed perpetuo pn̄t executioni mandari,vt eſt Peruſij: tn̄ nihilominus obſtabit præſcri-
b ptio 100.ann. b per dictam gl.cui Cyn.vr̄ adhęrere ibi, & valet c
c iſtud ſtatutum ꝙ nulla opponatur pręſcriptio,licet non ualeret, ſi in vim priuilegij concederetur alicui loco ēt pio, vel perſonæ, vt no.gl.in auth.quas actiones,ſ.de ſacroſ.eccl.& facit,quod no. gl.bona in l.j.de confeſ.pt ēt fieri per pactum, vt nulla currat pręſcriptio.caſum habes notabilem in l.quod ſi nolit, §.pe. de ædil.
d edic.tangit Dy.in d l.ſi quis in prin.teſtamenti,de leg.3.Sunt aūt quidam caſus,in quib.ſimiliter non currit pręſcr.40. anno.unus eſt in l.pręſcriptionem,j.tit.j.alius eſt in l.comperit.eo.ti.Curialis autem libertatem nullo tp̄e præſcribit, vt j.ti.1. l.p̄ſcriptionē nec pręſcribitur contra pluribus functiones,ut dic. l. comperit. nec ēt agros Limitro.ar.de agris Limitro.l.fi.li.10. tn̄ bene p̄ſcribitur ſpatio cētum annor.vt dixi ſup.ſed D.Cy.in d.l. omnes.dt, ꝙ pręter quam in caſu l.præſcriptionem,& l.comperit, oēs ll.dicentes non præſcribi iura vllo ſpatio,ſunt correctæ per d. l. oēs, & quia pręſcribuntur ſpat.40.ann.& ſic reprobat gl.fi.d.l.oēs,& gl.iſtius leg.ſed tu tene,qd̄ dixi in prin.ꝙ oēs actus,quib.olim nō erat ſtatutum tp̄s ſpeciale,& per ꝯn̄s non erant perpetuę,claudūtur ſub diffinitione d.l.oēs,vt tollantur annis 40.ſed vbi ſpecialiter,& ſimpl̄r eſt prouiſum ī aliquo,vt nulla currat pręſcrip. ann. 40.tunc non fit coarctatio ad ann.40. ſed ad centum: quia illud tp̄s quodammodo in infinitum eſt,ff.de iud. l. proponebatur, ſ. de ſacroſanct.eccl.l.fi.ff.de vſufr.an vſusfructus,& idem dico,ꝙ
e licet ꝯ Imperium,e & Romanam eccleſiam non p̄ſcribatur ſup his quę reſeruata ſunt in ſignum ſpālis pręlationis,& pręeminētię,ut no. Io.An. in ca.1.de cler.ęgro.in uer.non ob.lib.6.tamen

forſan tanto ſpat.cent.ann.p̄ſcribit̄,vnde p̄ſcripſit popul.Romanus libertatem,facit ff.de c.l.hoſtes, vbi loquitur de populis libe-
4 ris.† Et quia non eſt dubium,ꝙ Imperator pōt libertatem concedere populo Rom. p ſuum priuilegium, & reſcriptum, & ei concedere oīa iura regalia, & merū Imperiū,vt in 10.collat.quæ ſint rega.& ita Fed.in 10.coll.conceſſit Lombardis in pace Conſtantiæ,& hēs in corpore de defen.ciui.§.& iudicare.ergo & eodem nō per patientiā tribuere:quia non minus operat̄ animi patientia firmata longi tp̄is curſu,q̄ vera cōfeſſio,vt ſ.de pe.hær.l.ſi filius.ff.de acq.hære.l.qui in aliena.cōia prædio.l.venditor,§.ſi ꝯſtat.de iureiu.l.ſi vnius,§.ſi ante iudicem,ff.de adm. tu.l. ſi pupillus alterū.non tamen vllo tp̄e,ēt mille ann. poterit p̄ſcribi ꝯ hoīs libertatē,vt in ſeruitutem redigatur ex tp̄e,vt l.fi.C.de lon. tem. p̄ſcr.quæ pro lib.&c. coniuncta glo.quæ eſt in l.2.de inge. ma. q̄ de mille annis facit mētionē,& eſt rō,qa p̄ſcriptio ſine poſſeſſio-
5 ne non procedit, ſed liberū hoīem poſſidere non pōt. † Vltimo
f f ſuper hac leg.eſt videndū,cum res de patrimonio Cæſaris poſſit p̄ſcribi,vt probatur hic p locum a ſpāli: an ita poterit vſucapi triēnio,ſi eſt mobilis.Gl.Inſt.de vſuc.§.res fiſci. p hanc le. determinauit,ꝙ non,dicēs ꝙ ſicut res fiſci incorporata in fiſcum, nō vſucapit̄ triennio,ita ēt nec res Cæſaris vſucapit̄, quaſi gaudeat eodē priuilegio,quo fiſcus,vt l.bene,§.2.ſ.tit.prox.ſed illā gl.rephendit Guil.de Cug.& dicit,ꝙ imo res Cęſaris vſucapit̄ triēnio, hoc diſcutit ipſe late in l.iā pridē,ſ.ꝯm.de vſu.dic vt ibi p eundē.

ADDITIONES.

a L.Omnes.Ad intellectum l.omnes,uide l.ſicut,uer.hæ autem inf.tit.1.
b Centum an.Si ſtatutum uetat præſcriptionem currere,non uidetur uetare præſcriptionem centum anno.uide Bal.in l.omnes,in fi.inf. tit.1. & in l.1. infra de anna. excep.& in c.1.§.præterea.de ca.Conra.Ang.in l.non ſolum,ff.de uſuc.& in l.nemo poteſt,& ibi dixi,ff.de leg.1.
c Valet.Vide quod dixi plene poſt Bar.in l.1. ff.de uſuc. quid autem ſi ſtatutum dicit nulla præſ.lon.temp.obſtan.an uideatur excludere præſcriptionem longiſſimi temporis,uide ſing.Bar.in l.cum ſatis,inf.de agrl.& cenſ.lib.11.
d Dy.in l.Vide Bar.in l.1.ff.de uſueap.
e Imperium.No.bene.Et uide Bal.in l.2.ſup.com.de uſuc.
f Vltim.Res mobiles Cæſaris an uſucapiantur triennio,uide Bal.in l.2. in prin. ſup. com.de uſuc.ubi tenet gl.hic alle. idem tenet in l. prox. quid in immobilibus dixi poſt Bal.in l.1.ſup.da quad.præſcr.

LEX II.

1 *Eccleſiarum res quanto tempore vſucapi poſſit.*

a VNiuerſas. a Res emphyteuticæ Cęſaris, Reipublicæ, tēplorum,nullo tit.oneroſo, vel lucratiuo alienari poſſunt vt præſcribantur: imo a comparantibus auocantur ſine reſtitutione pretij.h.d.& per iſtam leg. Bar. facit ſuum fundamentum ꝯ gl.fin.de iure emphyt. quæ dicit,ꝙ emphyteuta licet non poſſet vendere irrequiſito dominio: tamen pōt legare, & donare ſicut habens fundum vectigalem, & dic ꝙ eſt contra caſum huius legis: nec eſt eadem rō in emphyt.& vecti.quia ad ſoluendum vectigal eſt obligatus fundus, & quia onus eſt reale comitatur omnem poſſeſſionem: vnde non intereſt Reipublicæ,vel fiſci,ſi in alium transferatur. ſecus in fundo emphyteuti-
b co,qa ad ſolutionem canonis non eſt obligata niſi pars, b quæ obligatio non tranſit in oēm poſſeſſorē,vt l.j.§.ſi hęres,ad Treb.
1 † Vltimo c eſt videndū,quāto tp̄e vſucapitur res templorū,& ec-
c cleſiarum? Dic de hoc,vt l.fi.ſ.de ſacroſ.eccl. qa in quatuor caſibus hic poſitis olim non p̄ſcribebat̄,niſi centum ann.hodie vero p̄ſcribit̄ 40.ann. excepta eccleſia Romana, quæ gaudet priuilegio cent.ann.& in illis quatuor caſib. adhuc hodie non præſcribitur mino.ſpat.cent.ann.ꝯ ciuitatem, quia in illa ciuitate lex non
d eſt correcta,vt in auth.ibi poſita. In oīb. d aūt alijs caſib.tam ꝯtra ciuitatem,q̄ ꝯ eccleſiam(præterquam Romanam) pręſcribitur
e ſpat.quadr.annor. e & loquitur in caſibus,in quibus olim actiones longo tēpore durabant:nam vſucapio triennij, vel quadriēnij ſuo robore durat,nec immutata eſt,dicta authen.& ſi res immobiles ciuitatum, & eccleſiarum poſſunt præſcribi 40. annis, mobiles vſucapiuntur triennio, vt ſup.dictum eſt: ita res patrimonij proprij Cæſaris tanto tempore vſucapiuntur, l.ius emph. inf.de fun.patr.& hoc tenet Guil.ergo & hoc tempore pręſcribitur ꝯ eccleſiam 40.annis indifferenter, ſed centum annis ꝯ eccleſiam Romanam,quia & eodem modo contra alia templa Dei,
poteſt

ADDITIONES.

a Vniuerſas.Iſtam l.no.alle.Bal.in auth.quas actiones,ſup.de ſacroſ.eccl. & Bart. in l.1.§.quod autem,in fi.ff.de ſuperfi.
b Niſi pars.Vide Bal.in auth. ſi quis,in fi.ſup.de ſacroſ.eccl.
c Vltimo.Vide no.in l.2.ſup.com.de uſucap.
d In omnibus. No.quod auth.quas actiones,hoc corrigit quo ad uſucapionem triennij.uide quæ dixi poſt Bar.in d.auth.& uide gl. in auth. de non alien. §. ut autem lex.in gl.in uerſi.ſi rem a te.& quod non corrigat,ut dixi,tenet Dy.in reg.poſſeſſor,de reg.iur.in 6.& gl.in §.pro temporalibus, in Auth.de eccl.tit. ubi etiam hoc tenet Accur.& in §.ſancimus, in auth.de non ali.& idem tenet Gof.in Summ. de præſcr.§.item quæritur.& Hoſt.in Sum.de pręſcr.ſed contra tenet in c.1. extra,de reſti.in inte.& ibi per Io.And.
e XI.An.no.tn̄ contra eccleſiam pręſcribi ſpatio 30.ann.in re pertinente ad eam iure dominij,idem in re ciuitatis,ut no.Bal.hic in aliquibus lec.& uide Bal.in l.ſicut inf.tit.5.& Bar.in l.cum ſponſus,§.in uectigal per illum tex.ff. de Publ.

pōt tñ peti reſtitutio intra quadriennium poſt p̄ſcriptionis lap-
ſum,vt ibidem in gl. Contra ciuitatem indifferenter p̄ſcribitur,
ſcilicet annis 40.exceptis quatuor caſibus nominatis in d. l. fi.in
quibus requiritur ſpatium cētum annorum, nec eſt correcta in
hoc. Quanto aūt tp̄e pręſcribatur ꝯ fiſcum,vidiſtis plene in l.1.s̄.
tit.i.& in l.2.s̄.de vſuc.dic vt in eis. Circa vſucapionem vero triē
nij,& quadriennij,remanent iura incorrecta, vt ſup. dixi.

LEX III.

a Si qua. *a* Diminutio cenſus ſoliti ad modū ꝯſuetū reduci
tur,reſcripto obtento illicito non obſtante.h.d.ſe-
b cundū Iac.Butr.Impetrans *b* aūt reſcriptū a cōi Florentię,vt ſua
poſſeſſio cenſualis,ſeu tributaria ſoluat minus ſolito , nihil agit;
multo magis ſi de communi aliqua bona conceſſerat alicui no-
bili ſub annuo cenſu ſoluendo:nam huius reſcripti impetratio,
ut diminuat cenſus,nullius momenti eſt,& fingitur ſubreptitiū.

ADDITIONES.

a Si qua.uide tex.de uerbo ad uerbum in l.fi.inf.de fun.rei pri.lib.11.
b Impetrans.No.quod nō poteſt cenſus diminui etiam per reſcriptum , & uide no.
Bar.in l.qui ex relationib.ſup.de le.eo tamen caſu,quo eſſet cōceſſum reſcriptum
bene præſcriberet ut no.in l.non competit.inf.tit.1.

De præſcriptione xxx. vel xl. ann. Rubrica.

Dixit de præſcriptione longi temporis,ſequebatur videre de prę
ſcriptione longiſſimi.

LEX PRIMA.

1 *Oculus dicitur triplex.*
2 *Res eſt ſubhaſtata,ergo non eſt vendita uili pretio,an ſit bona conſequētia.*
3 *Pręſcriptionis exceptio vendicanti obſtare poteſt.*
4 *Arbitrator de cauſa ſibi commiſſa,vt vir ęquus arbitrari debet.*
5 *Subhaſtatio per 20.dies,in loco publico & conſueto fieri debet.*
6 *Actio perpetua,etiam per ſtatutum,vltra centum annos durare non poteſt.*

a CVm aſſeueras. Si fiſcus, vendit rem alienā,
vt alienā *a* minus ſolēniter,
pōt peti reſciſſio p dñm,ſi non obſtet ſibi pręſcriptio vel
exceptio.h.d.Et hæc præſcriptio debet eſſe annorū triginta,cum
emptor fuerit malæfidei, & titulus habeatur pro non titulo, &
1 hoc tenet gl.hic,q̄ incipit, quod eſt legitimum tp̄s. † In tex. ibi,
oculos,dic quod triplex eſt oculus,ſ.mentis,vt hic;oculus corpo
ris, & ille debet eſſe pudicus,oculus adminiſtrationis, & hic dēt
eſſe prouidus,ſm Io. And.in c.quorundā, de elec.li.6.& ibi dicit
ꝙ mens auida potentiæ neſcit a uetitis abſtinere; nec gaudere
a conceſſis,nec adhibere pietatis ꝯſenſum. † In tex. ibi vili pretio,
ſed qñō fuit vile,ſi res poſita fuit ſub haſta venali. Bur. dixit, ꝙ ñ
b ſequitur,res eſt ſubhaſtata,*b* ergo nō eſt vendita vili pretio,vt l.ſi
quos,s̄.de reſcinden.vendit.ꝯrium credo , niſi vtilitas eſſet ꝯria,
vt ibidē,dummodo ſit ſolēniter ſubhaſtata, & hoc caſu non hēt
locū remediū l.2.de reſcin.vend.qđ no.tex.in l.1 j̄. de prędi.na-
3 ui.li.11.†In tex.ibi,& quod publico iuri pręſcriptum eſt, ſtatuet.
obſtabat.n.vendicanti pręſcriptionis exceptio· & hoc verum de
iure ciuili,non de iure canonico, vt in c. poſſeſſor malę fidei, de
re.iu.lib.6.eſt.n.exceptio præſcriptionis iniquum præſidium, &
q vtitur præſcriptione cum reus fuerit,peccat,vt in Auth. vt ec-
c cleſia Romana cen. ann.gau.priu.colla.2. & iō rōne peccati *c* in
4 in quo nutritur, p̄t habere regreſſum ad eccleſiam. † Item ſi cā
d eſt ꝯmiſſa arbitratori *d* qui debeat cognoſcere vt vir æquus,vt l.
ſocietatem,§.arbitrorum,cum l.ſequenti,ff.pro ſocio,poterit ſe
cundū Deū,& bonam conſcientiā reijcere obſtaculū p̄ſcriptio-
e nis,tanq̄ iniquum. Per hoc *e* ēt dico,ꝙ p̄ſcriptio q̄ currit ſolū ex
negligentia non petentis,abſque p̄ſcriptione poſſidentis, non iu
uat malā fidē habentē.Bar.tñ ſub dubio in l.ſeqtur, §.ſi viā, ff.de
vſuca.mouet me,qa vtens beneficio p̄ſcriptionis,& ille tunc cū
vtitur,recurrit ad iniquum pręſidium,& peccat vtens,& in pec-
cato nutritur,& iō habet locū regula c.malęfidei poſſeſſor. exē-
plū in l.1.& 2.s̄.de pig.act.l.iubemus.s̄.de ſacroſanc. eccl. & alle-
gat Bar.in l.ſtipulatus,§.Chryſogonus,de verb. obl.& l.ſi ſtipula
tus,§.qm̄,ff.ſi cer.pet.ꝙ confeſſio vtilis ꝯtenta in diſpoſitione in-
utili probatur per inſtr̄m continens cōfeſſionem:& iō ſi mulier
ſimulando Florentię ꝯhit,licet ꝯctus ſit nullus, tñ confeſſione in
5 ſtr̄i authentici probantur ante oīa geſta.† In gl ſuper ver. pretio.
f ibi,Item ꝙ res ſubhaſtet, dic in loco *f* publico & conſuetudo di-
uerſis diebus,& ſubhaſtata ſtet per tp̄s uiginti dierum, ut l. ſi tē-
pora j̄.de fide.inſtr.& iure haſtę fiſcalis.lib. 10.& s̄.de ſacroſa.ec.
auth.hoc ius porrectum,niſi ſtatuto caueatur,aut conſuetudine
aliud diſponatur,ut dictis iuribus. In glo.ſuper uerbo, ſpatium.
6 ibi,forte erat centum ann.† No. bene, ꝙ ſi ſtatutum, uel lex di-
ſponat actionem perpetuam eſſe,ut olim erat:tñ non durabit ul
tra centum annos.Cyn.dicit hic,ꝙ non dubitat tolli centum an
nis,ſed non credit de illa loqui hanc legē,ideo dixi, ꝙ lex loqui-
tur de triginta annis,aut quadraginta, q̄ pręſcriptiones inductæ
fuerunt ante hanc legem,ut no.j̄.eod.l.ſicut.ſi dicis, qñō longo
tempore potuit pręſcribi,cum habuit malam fidem? Dic,ꝙ nō
g fuit *g* allegata.Cy.& Odof.in l.oēs j̄.eo. dicit ꝙ quędā tollebant
centum annis,quædam uero nullo tp̄e glo.j.ibi, idē eſt ſi tę præ-
ſente.hoc intellige,qñ res fuit uili pretio uēdita,Secus eſt,quādo
interuenerunt aliæ ſolennitates , licet forſitan ad venditionem,
alias non potuiſſet procedi,quia contradiceret,ſecundum Cyn.

ADDITIONES.

a Alienam.Quando vero venderet alienam vt ſuam,vide in l.2. ſup. de quadr. præ-
ſcri.per Bal.in l.fi.ſup.ſi aduer.fiſ.& quæ no.Bar.hic.
b Subhaſtat.Vide contrarium l.ſi quis,alleg.& quod no.Bar. hic. Moder. in l. ſi quis
cum aliter,ff.de verb.obl.Imo.in l.precia rerum,ff.ad leg.Falc.
c Ratione peccati.Vide Bar.in tract.ad reprimendum,in ver. per denunciationem,
& in l.ſequitur,§.ſi viam,& ibi dixi,ff.de vſuc.
d Commiſſa arbitratori.Vide Ang.in l.ſequitur,§.fi.ff.de vſuc. & in tract. ad repri.
Bar.in verſi.uidebitur.in fi.& tangit Lud.Rom.in rub.ff.de arb.in prin.
e Per hoc.Dixi poſt Bar.in l.ſequitur,§.ſi viam,ff.de vſuc.
f In loco.Quæ debeat interuenire in ſubhaſtatione,uide in l.ſi tempore, hic allega.
& in l.1.ſup.de hæred.vel act.vend.& Bal.in l.fi.ſup.ſi aduer.fiſ.& ibi dicit, inter
alia,quod vt ualeat uenditio,neceſſe eſt utpretium de præſenti ſoluatur, nec ſuffi
cit habere fidem de pretio,ut eſt tex.cum glo.in l. ſi procurator, ff.de iure fiſci. Et
quanto tempore debeat eſſe ceſſatum a ſolutione tributorum, ut poſſit fieri uen-
ditio,uide gl.Cyn.& Bal in l.1.ſup.ſi propter pub.pen.& in uenditione rerum mo
bilium , quæ conſuetæ ſunt vendi in foro , non requiritur ſubhaſtatio , ſecundum
Bal.in l.1.ſup.ſi propter pu.penſit,
g Non ſunt.Mala fides debet allegari , maxime in caſu huius l. ubi poſſeſſor habeat
titulum.Idem in bona fide,ut not.Bal.in l.ſuper longi,ſup.de præſcrip. lon.temp.
& ibi dixi.

LEX II.

1 *Initium poßeßionis in pręſcriptione non requiritur.*
2 *Tractus futuri iudicij ad iudicem ſpectat.*
3 *Poßidens precario,30. ann.non præſcribit.*
4 *Colonus præſtationi temporis præſcribere poteſt.*
5 *Colonus quamuis per 30.ann.nihil ſoluat, tamen præſcribere non poteſt.*
6 *Poſſidens domino,vllo tempore non præſcribit.*
7 *Actioni perſonali præſcribitur longo tempore.*
8 *Poſſidens per an.30.dicitur verus poſſeſſor.*

Male agitur. Qui non poſſidet,vllo tp̄e non præſcri-
bit.h.d.concor.ff.de vſu.l. ſine poſſeſſio
ne.de reg.iu.ca.ſine poſſeſſione.lib.6. Vel ſic, Poſſidens pro alio,
nullo tempore p̄ſcribit.h.d.& ad hoc allegatur , rō eſt in prōptu,
quia non habet animum q̄rendi dñium,nec ſe putat dñm.vnde
impoſſibile eſt,ꝙ vſucapiat. Vel ſic,Colonus,vel Inquilinus , aut
precario poſſidens,vllo tempore non pręſcribit.hoc dicit in pri-
mis duobus caſibus, & eſt rō, quia nullam poſſeſſionem habet,
nec naturalem,nec ciuilem,ſed ſimplicem,& aſininam detētio-
nem,vt vidiſtis s̄.cōia de vſuc.l.4.& de tertio eſt rō,qa non poſſi
det ſibi,ſed alteri:nec poſſidet animo querendi dñij,ergo,&c.vt
1 s̄.dixi.In tex.ibi,initium non requirit.†No hanc regulam,quod
non poteſt,ſed cum conſtet ꝙ iam poſſidet a poſſeſſore,qñ inci-
pit poſſidere;conſtat ꝙ ſemper nomine ſuo poſſidet pro alio, &
tunc inquirēdum eſt ab eo de initio poſſeſſionis , q̄ dicit eſſe ſuā
facit s̄.de pig.act.l.nec creditores,& s̄.commo.l.2.ita intelligen-
do,ꝙ verbum,initium,ponitur temporaliter.Secundo mō expo
nitur, vt exponatur cauſaliter. & ſic accipitur initium pro tit. &
erit ſenſus,ꝙ qui poſſidet titulo pro ſuo,& nunquam alieno no-
mine poſſedit.nunq̄ cogitur dicere titulum ſuę poſſeſſionis,vt l.
cogi,s̄.de pet.hære.Secus ſi conſtet,ꝙ aliquando poſſedit nomi-
ne alieno,nam tunc ſi dicit poſſeſſionem eſſe ſuā,debet ille alle-
gare cām,pp q̄ ſua eſt,vt hac l.rō eſt,qa eſt præſumptio ꝯ eum,ſi
cut de proba.l.ſiue poſſidetis.Idem vbicunque ille, qui poſſidet
habet præſumptionem iuris ꝯ ſe.quod non iuſte poſſideat,vt te
neatur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis.exemplum pone in laico
poſſidente eccleſiā,vel ius ſpirituale,ſm Inno.de ele.c. conſtitu-
tis.hoc ēt vr̄ tenere de prob.c.cum cām.Ibi.vt ob hoc ipſum,no.
diligenter quod ad probandum quem poſſidere, & rem poſſe-
diſſe pro alio,ſufficit hoc ſolū pbare, hoc eſt qđ omni anno, vel
certis alijs temporibus , & pro ipſa poſſeſſione certam præſtitit
mercedem.Ibi, annis omnibus, ideſt ſingulis. Hoc ēt allegatur
per Doct.ꝙ ille, cui debetur annua p̄ſtatio , pōt ēt per p̄teritum
agere, vt fiat ꝯdemnatio de futuris , ne cogatur ſingulis annis de
2 iure ſuo proteſtari,†hic eſt caſus ſingularis, in quo tractus futu-
ri iudicij ſpectat ad iudicē,de quo j̄.de fideiuſ.l.1.dixi latiſſime in
3 repe.l.1.s̄.de iud.dicut ibi.†In glo.2.ibi,præſcribere domino ſpa
a tio triginta *a* an. hoc reprobatur per l.oēs. qa precario poſſidens
hēt nālem.& ciuilē ex dñi cōceſſione,cū precibus ſuis poſſideat
dño,& per dominum,& non ſibi,ergo alio titulo uſucapit. ſit er
4 go hæc regula huius l.† Et glo.ibi, vel pro præterito tempore ad
aliquid,hæc vera,& hanc tenet Bart.& concludo ꝙ aut colonus
vel Inquilinus, vult præſcribere præſtationi præſentis penſionis,
& pro temporibus p̄teritis,& ſine dubio p̄ſcribit 30.ann. qa tan-
to tp̄e tollitur omnis actio perſonalis , vt j̄.l. prox. & hoc voluit
dicere iſta gl.& bene. Aut vult pręſcribere ꝯ annuam præſtatio-
nem in futurum,vt eam ſoluere non teneatur: & tunc non per-
ſcribitur ſolum ceſſando ſoluere,niſi interpellatus,vt ſoluat, re-
cuſauit ſoluere, quia ex tunc domino videtur interuertere poſ-
ſionem,vt leg.colonus.& l.cum fundum,ff.de vi.& vi arma.vbi
gl.ergo.

ADDITIO.

a Spatio 30.Sed quod precario poſſidens poſſit pręſcribere,uidetur tenere Bal.in l.ui
tia.ſup.de acqui.poſſ.cogita.tamen.

a gl.ergo tunc ꝑſcribit ꝯ eum tanto ſpatio,*a* quia tunc nõ requirit
bona fides,vt Inſt.de vſucap.§.furtiuæ. ꝯ hoc tenet hic Guil. ſed
Cy.magis ſtringit,dicẽs ꝙ ſi colonus dñm reuertentem non ad-
mittat,ꝙ tunc vere poſſeſſionẽ interuertit,& iſtud eſt tutius, nõ
enim ſeq̃tur,colonus penſionem non ſoluit,ergo poſſeſſionẽ in-
b teruertit *b* cum iſta cõpatibilia inter ſe ſint,non interuertere, &
penſionẽ non ſoluere: vnde non dico ex hoc ſolo poſſeſſionem
interuerſam,vt vidiſti s̃.de acq.poſſ.l.nemo,& vr̃ caſus in l.j.s̃.in
quib.cau.ceſſ.lon.temp. præſcr. Aut vult colonus ꝑſcribere ipsã
rem,& tunc nullo præſcribit tpe,vt hic,niſi poſſeſſionem primo
interuerterit.h.d. & ſic incipiat poſſidere. aut vult præſcribere ꝯ
actionem ꝑſonalem locati,ne cõuentus ex ea teneat̃ reddere pẽ
ſionem:& tunc ſm̃ glo.ꝑſcribit ſpatio.30. ſed licet ꝑſcribat huic
actioni,poterit ꝯueniri interdicto vti poſſidetis,ex eo quia turba
ris ꝑ ipſum colonum, vel ipſum inquilinum nolẽtẽ reddere de-
c tẽtionem:& tunc turbat,cũ reddere nõ vult *c* eã.põt ẽt cõueniri
ſm̃ gl.actione in rem,q̃ nõ eſt ꝑſcripta,cum ſꝫ dñs poſſedit. vide
te,gl.in his duob.vltimis dixit verũ,& p̄t ꝯueniri reali,& interdi-
cto,vti poſſidetis.inquãtum ponimus colonum turbare, ſed nõ
ſequitur,nõ vult deponere detentationem,ergo turbat,ſi hẽt iu
ſtam cauſam non deponendi.quare dic,aut locatio fuit facta ad
ann.30.vel 40.& tunc non eſt ꝑſcriptum ꝑ illum lapſum actioni
ex locato. ante.n.nullo mõ incipit currere ꝑſcriptio, cum agere
non potuerit,vt l.1.de diuer.& temp.ꝑſcr.& ſic hoc caſu glo.iſta
non dicit verũ,q̃a p̄t ẽt cõueniri interdicto vti poſſidetis: quia in
iuſte recuſat.p̄t ẽt cõueniri tali iudicio ſine dubio:p̄t ẽt cõueniri
condictione ex l.ſi quis conductionis,ſup.locati.Si vero condu-
d ctio fuit ad modicum tp̄s facta,puta anno, *d* vel biennio, & co-
lonus deinde,vel inquilinus ſtetit poſtea per tempus 30. ann. in
poſſeſſione,ſoluendo cõtinue mercedem.& ꝑꝑ hoc vult exclu-
dere actionem ex locato,dicens,quia ſibi in perpetuũ ſit locata:
tunc aut ſoluit ſemper vniformiter eãdem mercedem, puta ſin
gulis annis de dimidia fructuum,vt quia erat colonus partiarius
tũc gl.iſta p̄t dicere verũ, ꝙ nõ p̄t cõueniri ex locato,vt reſtituat
detentationem,ex eo q̃a ꝯ actionem ꝑſcribit, q̃a probata ſolutio
ne dictæ mercedis,tp̄s longiſſimum probat,ꝙ eſt colonus, vel in
quilinus ꝑpetuus:& ita intelligẽdo non poterit ꝯueniri neq; rea
li,nec ẽt interdicto,quia iuſtam habeat cauſam denegandi depo
nere detentationem,ex quo eſt colonus perpetuus, & ſic in hac
parte gl.non diceret verum.Si vero præſtatio mercedis non fo-
ret vniformis,puta q̃a pro mercede ꝑſtat̃ qñq; pecunia, & qñq;
frumentum,& qñq; plus,quandoq; minus:tũc ꝑ tales actus dif
formes non inducit dicta probatio,de qua dixi.ff.de ſer.vrb.ꝑd.
l.hæc aũt iura.cum l.ſeq.per quas leges dicunt maiores nr̃i,ꝙ ẽt
e ſi per centum annos *e* dñs vaſallo non impoſuiſſet ſeruitiũ,non
eſſet vaſallus liberatus tpe:quia nunq̃ habuit aliquam poſſeſſio
nẽ libertatis, ex quo requiſitus nõ fuit ad præſtationẽ homagij.
Item ſi colonus diceret ſe præſcripſiſſe ꝯ dictam actionem ex lo
catione.quia tenetur reddere detentationem. in hoc gl. diceret
veritatem,quia tũc incipit eſſe in culpa:incipit.n.dño denegare
& ex tunc oritur actio ex locato,q̃ pręſcribit ann.triginta.vt d.l.
ſicut.Quatuor ergo ſunt,ſi bene comprehendis;primum.ſ.cum
colonus vult præſcribere contra mercedem præteritam;ſm̃,cũ
vult præſcribere aduerſus futuram,vt nõ præſtet;tertium, cum
vult præſcribere ipſam?quartum,cum vult ꝑſcribere,vt non co-
gatur relaxare rem,negando per ſoluere mercedem, & quicq̃d
ſit in quolibet dictorum caſuum habuiſtis.s̃.in gl.ſuper ver. præ
5 ſtiterit.vbi dicit,nihil ſoluat.† Decidit ergo gl.ꝙ licet colonus ni
hil ſoluat per annos 30.tñ non præſcriberet, & reprobat opinio.
Mar.dicentis oppoſitum,& verũ dicit q̃d nõ ꝑſcribit ipſam rem
niſi poſſeſſionem interuertat,& tunc ſic, quia incipit poſſidere;
& bene præſcribit ſolutiones non factas, non aduerſus fiendas
in poſterum,niſi ſimpl'r interuerſa poſſeſſione, & ẽt ꝑſcribit lo-
cationem,qua mediante compellatur reddere detentationẽ, vt
6 ſuperius dictum eſt †In gl.ſuper verbo,poſſidentibus.ibi,præſcri
f beretur dño ſpat.triginta *f* ann.dic & hoc eſt falſum, & reproba
tus per omnes. Nam licet dñs transferat in alium oẽm poſſeſſio
nem naturalem,& ciuilem precario, tamen ille non poſſidet ſi-
bi,ſed domino:& ideo dominium non præſcribit vllo tempore.
7 †In ea.glo. Sed bene dico,*g* ꝙ hæc vera,& approbata eſt per oẽs,
g ꝙ cuilibet actioni perſonali præſcribitur longiſſimo tempore,
8 vt inf.prox.†Item ſi aliquis poſsidet vt emphyteuta per ann.tri-
ginta,non poterit dñs negare tali poſſeſſori potentiam de cæte-
ro poſſidendi,quia ius emphyteuticum eſt præſcriptum, & præ
ſumitur data res in emphyteuſim perpetuam,alia non dicto,ſe
cundum Gul.de Cun.no.& hoc eſt de mente gl.præalleg.In gl.
h ſuper verbo,vſurpet.ibi,ſed ſi dominum *h* venientem nõ admit
tit.hoc eſt clarum;& idem ſi non vult mercedem ſoluere : licet
Bar.fuerit in opin.contraria,ut prædixi.Non habetis alia.

ADDITIONES.

a Spatio.Vtrum colonus non ſoluendo penſionem præſcribat contra dominum, ui
de quod no.Bar.in l.competit,infra eod.
b Interu[ertit].Vide [q]uod no.Bal.in l.nemo,hic alleg.& maxime dum allegat.l.cum
notiſſimi, §. fin. inf.eod. Sed quis dicatur ſpoliare dominum,uide per Bald.in l.ſi
quis conductionis,ſup.lo.per Cy.in l.competit,inf.in 3.q.& vide quod no. Ange.
ad hoc no.in l.quemadmodum,ff.de acq.poſſ.
c Non vult.Et ꝙ qui reddere non vult,dicatur ſpoliare,tenet Bar.& Bald.in l. ſi quis
conductionis.ſup.locati.faciunt,quæ habentur in l.vim facit, ff.de vi, & vi ar.&
vr̃ probari in l.pen.& quod ibi Bar.ſup.loca.& tex.ibi Bar.in l.ſi is qui ff. de prec.
& vide Cy.in l.comperit,3.q.& plene per Inn.& Hoſt.in ca. ſignificauit, extra de
cenſi.vide Bal.in l.2.ſup.de ſer.vbi refert Inn.in c.querelam.
d Puta ann.No.perpetuo,& ſingulariter,& idem tenet Bal.in l.omnes.inf.eo.& vi-
de no.Bar.in l.comperit.in eo.& hic,& Bal.in l.cum notiſſimi,i fi.inf.eo. adde q̃d
Bar.ſingulariter in l.litibus.inf.de agri.& cenſi.lib.11.dicit, quod ſi quis per decẽ
annos præſtitit penſionem,tanquam colonus,præſumitur colonus,& in futurum
poteſt compelli ad illam penſionem,quod no.idem tenet Bar. in l.cum de in rem
verſo,ff.de vſur.ſed quid in emphyteuta,an præſcribat ius in emphyteuticum,vi-
de Bar.in l.3.§.ex contrario,ff.de acq.poſſ.& omnino gl.in l.2.in fi.gl.magnæ, ſu-
pra de iure emp.& quod ibi Bal.in l.vlt.col. & an tunc emphyteuſis ſit perpetua,
vide Bar.in l.2.inf.de iure emphy.& Aug.in l.qui in aliena,in prin. ff.de acq. hær.
vbi omnino vide.
e Centum ann.Vide Bar.per illũ tex.in l.in filijs,inf.de Decu.li.10.ad idem in l. At-
tilicinus,ff.de ſer.ruſt.præ.Io.And.in c.fi.de conſt.in 6.in Nouel. & in c.ut priuile
gia,in fi.vlt.gl.de priuil.in antiquis,Inn.& quod no.Bar.in l.1.§.hoc interdicto, ff.
de itin.actuque pri.Spec.de iuriſ om.iud.ad fi.& in tit.de præſcr.in prin.ver. quid
ſi omnes.& Inn.in c.dilectus,in gl.poſſeſſionem,extra,de cap.mon.
f Spatio 30.Hoc falſum eſt,& reprobatur per omnes; nam licet dominus transferat
in alium omnem poſſeſſionem naturalem & ciuilem precario, ille tamen nõ poſ-
ſidet ſibi,ſed domino,& ideo dominium non præſcribit vllo tempore.
g Sed bene dico.Hæc uera, & communiter approbata, quod cuilibet actioni perſo-
nali præſcribatur longiſſimo tpe, vt inf. l. proxi. item ſi quis poſſedit tanquã em-
phy.non poterit dominus de cætero tali poſſeſſori negare potentiam poſſidendi,
quia ius emphy.eſt præſcriptum,& præſumitur data emphy.in perpetuum,ſecun
dum Guil.de Cum. quod no.& hoc eſt de mente gl.pen.
h Sed ſi dominum.Hoc eſt clarum:& idem ſi non uult mercedem ſoluere,licet Bar.
fuerit in opi.contraria,& in Rep.Ang.ſeu Bal.additum ſeu correctum in lec.Io.de
Imo.manu.eius propria.

---

1 *Longiſſimo tempore qui poſſedit, non cogitur dicere tit. ſuæ poſſeſſionis.*
2 *Poſſidens animo,longiſſimo tempore non pręſcribit.*
3 *Dominus an cogatur de iure ſuo proteſtari.*
4 *Colonus an cogatur pręſcribere penſionem, & etiam poſſeſſionem.* 5.

Male agitur. Qui alieno nomine poſſidet,nullo tem
pore ꝑſcribit.h.d.Primo ponit quoddã
dictum.ſecundo reſpondet cuidam obiectioni. tertium dictum
probat per vnam rõnem. quarto concludit. quinto probat per
rationem nouam,ſecũda ibi,cum lex.tertia ibi,eos autem, quar-
1 ta ibi,nemo,quinta ibi,ne cogantur. † No.quod ille, qui longiſ-
ſimo tpe poſſedit, non cogitur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis.
Iſta litera innuit,quod non poſſit,imo dicit Inn.quod ex præſcri
ptione longiſſimi tp̄is ꝑſumitur bona fides, iſtud nõ ſufficiebat,
cum beneficia eccleſiæ non poſſint pręſcribi ſine inſtitutione ca
nonica,vt c.j.de reg.iur.lib.6.Mercedem,eo ipſo ꝙ probatur, ꝙ
quis præſtat centum, probat̃ ꝙ poſſidet noĩe alieno. Proteſtari
conueniendo reum in iudicio per proteſtationem.n.ſimplicem
non interrumpitur præſcriptio,vt in l.alienam,ff.de vſuc.ꝓ em-
2 pto.† Primo,no ꝙ qui aĩo non poſſidet, longiſſimo tpe nõ ꝑſcri
bit.Secundo,ꝙ qui alij reſpondet de cenſu,vel penſione,intelli-
gitur eius nomine poſſidere. Iſtud eſt verum in colono,vel in-
quilino:In emphyteuta,vel ſuperficiario debemus dicere,ꝙ qui
ſoluit ad annum, vt emphyteuta, vel ſuperficiarius debet reco-
gnoſcere dñium,non aũt poſſeſſionem,quia hẽt nãlem,gl.eſt in
3 l.1.ff.vſufr.quemad.cau.† Vltimo no.ꝙ dñs non cogitur e iure
ſuo proteſtari,vel agere ſi agitur pro aliqua re pręterita,ut ſolua-
tur ſtatim pro futura, uel debito tpe, quo adueniente ſnĩa man-
dabit̃ executioni ſine nouo proceſſu:nunquid colonus,uel inq̃li
nus poſſit pręſcribere longo tpe? Rñdeo,ut in tex.aut ille, qui ꝯ-
ducit,tenet precarie,& tunc ꝯ dñm non p̄t,quia recognoſcit cũ
in dñm:aut ꝯ tertium,& p̄t,& ita debet intelligi gl.& illi,qui dã-
4 nant eam,non intelligunt.† Modo quęrit,utrum colonus, præ-
ſcribi. Aduertatis, qñ aliquid dẽt rõne promiſſionis non habito
reſpũ ad rem aliquam,loquitur q̃õ nr̃a. dñt ergo Doc. ꝙ p̄t prę-
ſcribi a tpe,ex quo peti potuit. Adde, & agi dicam in §. in his.
5 Nunquid poſſit pręſcribere poſt? Br̃,caſus eſt hic,ꝙ non, quia ẽt
pręſcriberet proprietatem,q̃ ideo non pręſcribit, quia non poſſi
det. Qñque.n.penſio non ſoluitur,quia non petitur,& dominus
nunquam perdit poſſeſſionem,aut non ſoluitur, quia ſubtrahit̃
per rebellionem, & tunc aut pretendit cãm reſpectu penſionis
tm̃,& tunc poſſeſſio diuertitur a dño, & pręſcribitur lõgiſſimo
tpe de iure ciuili,de iure canonico nunquam,ut in c.mala fides,
de reg.iu.lib. 6. dum ego eſſem coram Vrbano Papa vj. cũ Dño
Io.de Lig.eramus in verbis: erat in q̃õne, nunquid per rebellio-
nem Papa perderet poſſeſſionem Papatus? veritas eſt ꝙ nõ: q̃a
ſiue ſit Papa, ſiue non, exercet illam iuriſdõnem noĩe eccleſię,
& utitur eccleſia,nam prędo,ſibi retinet poſſeſſionem,l. quicun
que,ff.quemadm.ſerui. amit. cum ergo uniuerſalis poſſeſſio in-
telligat̃ eſſe penes eccl'am, ex quo noĩe eccl'ę utit̃, ẽt non perdit
poſſeſſionem:ſed ẽt ſi non uteretur noĩe eccl'ę, non põt perdere
poſſeſſionem,ſecundum Inn.in c.cum olim, de reſt.ſpolia.

LEX IIII.

1 *Pręſcriptio 30.ann.eſt metuenda.*

2 *Hypo-*

2 Hypotheca, quæ eſt in rem, quot annis durat.
3 Actionem incæpiſſe de iure competere ſufficit.
4 Actio perſonalis non viuit poſt 30. annos.
5 Præſcriptio longiſſimi temporis, per præſentationem delegationis interrumpi non poteſt.
6 Præſcriptio incipiens a prædeceßore, continuatur contra minorem ſuccedentem.
7 Præſcriptio triginta an per executoris miſsionem interrumpitur.
8 Præſcriptionis exceptio litis ingreßum impedit.
9 Præſcriptio longi temporis iure antiquo erat incognita.
10 Seruitus per cauſam continuam acquiritur.
11 Factum iudicis officio, quot annis tollatur.
12 Actio per longum tempus, non tollitur ipſo iure.
13 Exceptioni an præſcribatur.
14 Fides in præſcriptione conſiderari debet.
15 Præſcriptio ſtatutaria quot annis tollatur.
16 Præſcriptio longior 40. ann durante pupillari ætate currere non poteſt.
17 Præſcriptio contra Romanam eccleſiam non currit, niſi centum annis.
18 Incorporata quanto tempore præſcribantur.
19 Præſcriptio non currit, vbi quis iuris impedimento impeditur agere.

a SICUT. *a* Actio perſonalis non durat niſi annis 30. niſi fuerit
interrupta pupillari ætate, vel executoris miſſione. h.
d.vſq; ad l. oēs. Vel ſic, Oēs actiones pſonales, quas lex nō extin-
guit minori tpe, tollunt̄ ſpat. 30. ann. niſi ſit p̄ſcriptio interrupta
q̄ dormiuit toto tpe pupillaris ætatis. h.d. Pupillaris ergo ætas nō
interrumpit p̄ſcriptionem, ſed facit eā dormire, & iſte eſt aptus
1 modus loquendi.† In tex. ibi, 30. ann. p̄ſcriptio metuenda, quid
b ſi *b* creditor cum debitore paciſcit̄ non petere vſq; ad annos 50.
an eis elapſis agi poterit? Dic ꝙ ſic: non. n. habuit experiendi po-
tentiā durāte cōuentionali dilatione, & de hoc eſt caſus in l. 3. §.
2 pen. ff. de p̄ca. tene menti. † Ibi, qui pignus vel hypothecā, ſub-
audi poſſidet, qđ eſt interea, & intellige mala fide, & abſq; ti. alias
tertius poſſeſſor vſucapit 10. annis inter præſentes, & viginti in-
ter abſentes, vt vidiſti in l. j. s̄. ſi aduerſus cred. & ibi dixi Ibi, eodē
ēt iure. Hic ēt Imperator interſerit de hypotheca, q̄ eſt in rē, &
dicit eā durare triginta annis, vt hic, vbi extraneus poſſidebat ſi-
ne titulo, ſi. n. poſſedit venditor 40. an. & ſi extraneus cum titulo,
& bona fide p̄ſcribit 10. annis inter præſentes, & viginti inter ab-
3 ſentes, vt dictum eſt. Ibi, ɔpetere iure cæperunt. † Nota bene, *c* ꝙ
c ſufficit actionem de iure incæpiſſe cōpetere. Vnde impedimen-
tū ſuperueniens non attendit̄, qđ no. pro limitatione l. 1. ff. de di-
uer. & tēp. p̄ſc. & ff. de ſer. ruſtic. pd. l. & Attilicinus. & hæc p̄ſcri-
ptio currit ɔ̃ ignorantem ius, vt ea. l. in fi. & ɔ̃ ignorantem factū,
4 vt l. fi. s̄. de p̄ſcr. lon. temp. † In tex. ibi, viuendi vlterius non hēant
facultatē. nota hic, quia ex quo actio perſonalis nō viuit poſt an-
nos 30. apparet ꝙ ꝑ curſum talis p̄ſcriptionis ſopitus ſit effectus
d naturalis obligationis, licet ipſa non tollatur ipſo iure, *d* qa ius
naturale tolli non p̄t ꝑ ius ciuile, & ita intellige gl. in l. fi. ff. rem ra
tam hab. qđ Bar. ibi tenet. & qualis iſta mors dicat, videbis in l. ꝓ-
5 xi. † Ibi, in iudicijs allegaſſe. nota bene, quando ſola repreſenta-
e tio *e* reſcripti delegationis factæ iudici a Principe non interrūpit
p̄ſcriptionem longiſſimi tpis, niſi ſubſecuta citatione ꝑ executo-
rem. i. nuncium ſolum ergo executoris, vel nuncij miſſio inter-
rumpit & eā ꝑpetuat in alios 30. ann. vt hic, & j̃. eo. l. cum notiſ-
ſimi, in prin. ꝑ litis aūt cōteſtationem ꝑpetuatur in 40. ann. vt ibi.
Et hoc eſt vtile ad ſtatuta terrarū diſponentia, ꝙ oīs actio tolla-
tur. 10. ann. niſi fuerit interrupta p̄ſcriptio ꝑ miſſionem execu-
toris, quia ſola executoris miſſio interrumpit in alios 10. ann. & ſi
6 fiat litis ɔteſtatio, ꝑpetuat̄ in 30. † Ibi, ſed pupillari ætat. hoc in-
f tellige, *f* qñ p̄ſcriptio incipit a p̄deceſſore. Nam illa continuatur
ɔ̃ minorem ſuccedentem, excepto tpe pupillaris ætatis ſm̄ Cyn.
& Bar. in l. fi. ſup. in quib. cauſis in integ. reſt. non eſt neceſſ. Hoc
idem tenet gl. in corpore de reſt. §. ſi vero expectet. verſic. ſi alia.
7 Ibi per executorem conuentio. † No. ꝙ p̄ſcriptionem 30. anno-
rum interrumpit ſola executoris miſſio. hoc iō, quia cauſatur
ex mera negligentia non petentis: ſed licet interrumpatur, non
ꝑpetuatur in annos 40. vt ſupra dixi, & videbitis j̃. eo. l. fi. no. j̃. in
l. cum notiſſimi, in gl. in verbo, ſolam. ſed bene fit tranſitoria ad
hæredem, licet alias non eſſet de ſui natura, vt l. conſtitutionib.
ff. de act. & obl. præſcriptio vero longi temporis nō, quia partim
eſt odioſa, partim fauorabilis, & requirit ſemper litis ɔt. vt l. fi. ff.
de eo, ꝑ quem fa. erit. s̄. de rei ven. l. more. hoc eſt verum ſi cōte-
ſtatio valuit, alias ſecus, vt no. in l. ſi pater, s̄. ne de ſta. defun. vide
Bar. in l. 2. §. fi. de vſuc. pro emp. Sed quid ſi lis ɔte. ſit ab alio quā
a dño, forte non interrumpit p̄ſc. ar. in l. fi. §. fi. ff. rē ra. ha. eligit̄. n.
in ea media via. vſucapio. n. triēnij eſt mere fauorabilis, & iō nō
interrumpit̄ ēt ꝑ ɔteſtationem in effectu, vt ff. de rei uen. l. ſi poſt
acceptum. & hoc tenet Iac. de Are. Cy. & Bar. licet gl. hic multū
ſe inuoluat, ſed iſta eſt veritas, dixi in l. j. s̄. de iudic. in Repe. mea.
g Ibi, non ſexus, *g* currit ergo iſta præſcrip. 30. anno. ɔ̃ mulierem, ɔ̃
abſentem, ɔ̃ militem, vt hic, & ɔ̃ ignorantem ius, [illegible] t in fin. Item ɔ̃
ignorantem factum, vt dixi in prin. Sola igitur pupillaris ætas ex-
cludit. vnde nō excludit tempus furoris, quia illud eſt incertum
quantum duret, quia interruptio pertinet ad ſolicitudinē cura-
8 toris, vt patet in l̄ra. Ibi, nulli mouendi. † Hic eſt caſus rotundus,
ꝙ exceptio præſcriptionis impedit litis ingreſſum, ſi opponitur
in vim dilatoriæ, qđ plene dic, vt dixi in l. emptor. s̄. de p̄ſcrip. lon.
temp. in quibuſdā aūt caſib. nulla p̄ſcriptio currit ſm̄ Io. And. in
9 c. 1. in gl. de re. iu. li. 6. † In gl. 1. ibi, alij, cōtra. hæc vera, quia de iure
antiquo ffforum præſcriptio longi tpis erat incognita, vt ff. ad l.
Aquil. l. qui occidit, §. 1. & l. non ſolū. ff. ex quib. cauſis maior. &
in Auth. vt eccleſia Romana, &c. collat. Hæc ergo lex præſcri-
ptionem 30. an. induxit, ꝑ quam tollitur effectus naturalis, & ci-
uilis obligationis, & iō ſoluens tutus tali exceptione repetit, vt in
debitum, vt tenet Bar. ff. rem ra. hab. l. fi. Aliæ ergo temporales p̄-
ſcriptiones bene erant inductæ iure antiquo, vt patet Inſt. de ꝑ-
pe. & tem. act. & iſtud erat vbicunque in iſta actionis productio
ne, ꝙ ius ciuile, & prætorium metam vitæ imponebant. In gl. 2.
10 no. bene iſtam gl. † In gl. vt ſeruitus. ibi, Reſpondeo. quaſi poſſi-
h dent. *h* hoc verum, ſi tractamus de ſeruitute acquirenda, & tūc
ſi habet cauſam continuam, quæritur longo tempore: ſi diſcon-
tinuam, tanto tpe cuius initij memoria nō exiſtat, vt l. hoc iure,
§. ductus aquæ, ff. de aqua quo. & æſti. & l. 1. in fin. ff. de aqua plu.
arc. s̄. de ſerui. l. 2. Sed ſi de quærenda libertate tractamus aduer-
ſus ſeruitutem, tunc præſcribens nec poſſidet, nec quaſi quicquā
poſſidet, ſufficit. n. ſola negligentia non vtentis. ff. de vſucap. l. ſe-
quitur, §. ſi viā, & ipſa libertas ſemper p̄ſcribitur longo tpe. Fal-
lit, vbi ſeruitus non eſt continuata, ſed interpellata, qa tunc req-
11 reretur tp̄s duplicatum, vt l. pen. §. fi. de ſeruit. † In gl. extraordi-
naria. ibi, quod ſi iudicis officio, tollitur officium iudicis *annis*
i 30. *i* vt actio perſonalis, & hoc tenet gl. j̃. de falſ. l. querelam. Sed
K attende, *K* ꝙ officium intentat̄ ɔ̃ hæredem ut hæreditatem adeat
ſed vt poſtea eam reſtituat, competit actio ex teſtō, vt ff. ad Tre.
12 l. Papi. † In ea. glo. ibi, ſecus in exceptione. l. hoc *intellige* verum,
in exceptione, quæ non pōt opponi in iudicio per modū *agendi*,
nam illa eſt perpetua, alia tpalis, vt vidimus in exceptione non
numeratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis. in authē. hanc autē
querelam. s̄. de non num. pecu. Idem dicas in exceptione cōpen
ſationis. Sed ſuper hoc dubitauit Iac. But. in vno caſu, an poſſit
ꝓponi per modū actionis. ſ. qñ aliquis ſoluit vſuras, an poſſit age
re vt compenſent̄ in ſortem, & dicit ipſe, ꝙ Canoniſtæ dubitant
ꝙ hæc non poſſit proponi per modum agēdi, cum ipſa ɔpēſatio
fiat ipſo iure: & ideo tunc, cum ſolum per viam excipiendi poſſit
obijci cōpenſatio, ius excipiendi erit perpetuum, & dicit hoc ſuf
ficere per modum allegatum, & nō decidit in eo. l. oēs. ſed tu dic
imo poſſe proponi per modum agendi, vt imponat̄ ſibi ſilentiū
ſup ſorte pp ſolutionem factā de vſuris hic, quæ debent cōputa-
ri in ſortem, cum vſuræ ſint indebitæ, ff. de fideiuſ. l. ſi contendat.
13 coniuncta gl. ibi poſita. † In gl. in uerſic. poſſidente mala fide, ibi,
dominium p̄ſcribit. hoc, quia mala fides, & bona fides ɔſiderан-
tur, ſm̄ id de cuius præſcriptione tractatur. caſus eſt in l. ſi quis
14 fundum, in fi. ff. de acqu poſſ. † In glo. ſuper verbo, non habeant
m facultatem, *m* ēt quo ad effectum: nam extinctus eſt effectus na-
turalis. & ciuilis obligationis, s̄. dixi. & decidit hic gl. ꝙ ꝑ tp̄s lon-
gum nō tollit̄ actio ipſo iure, ſed demum ope exceptionis, quod
an ſit verum dicam j̃. In gl. per executorem. ibi, ſine. ꝙ ſic. Hæc
opi. uera in trib. caſib. quot habes in l. fi. infr. eo. vt ibi dicā in alijs
uera eſt opin. Accur. & opi. Mar. Cyn. dicit, ꝙ de conſuetudine
non debet tranſmitti libellus, ſed iure mero vera eſt opin. Cyn.
vt vna cum citatorio mittatur libellus, & hoc tenet hic Iac. But.
& plene dic vt per Cyn. in auth. offeratur. ibi, ſecundum Ioan. &
Fran. Accur. ꝙ Bar. & ſequendo Iacob. Butr. & Iacob. de Are. te
nent hanc diſtinctionem, quod præſcriptio mere odioſa, quæ
currit

ADDITIONES.

a Sicut. Vltra iſtam vide pleniorem. l. quæ ſit in iure, in l. 1. inf. de anna. except. ſecundum Bal. ibi, in 1. col.
b Quid ſi. Vide ad hoc quod leg. & not. in l. ſicut in annos, ff. quib. mo. vſusfru. amit. cum ſim.
c No. bene. Vide Bal. in l. fi. ſup. de præſcrip. long. temp. dum quærit, an hoc tempus ſit continuum, & inf. ea. l. in fi.
d Ipſo iure. Vide Bar. in l. 1. ſup. ſi aduer. cre. & ibi dixi, & glo. hic, in ver. facultatem ibi, per excep. & eundem Bal. hic in uer. in gl. ſuper uer. non habeat, &c.
e Sola repræſentatio. Qualiter ciuiliter interrumpatur præſcriptio legalis, & ſtatutaria, & qualiter perpetuetur, vide Bar. in l. cum notiſſimi, in princi. & quod ibi dixi inf. eo. & in l. 1. §. ſi rem, ff. pro empto. & infr. ea. l. & Bald. in d. l. cum notiſſimi, in prin. & §. illud, in ver. fi. & in l. 1. ver. 1. & Bar. in l. fi. in prin. ff. de eo. per quem fac. erit. & idem Bar. in q. incip. & ſtatuto cauetur, quod fœnerator.
f Hoc intellige. Vide glo. hic.
g Non ſexus. Quid in furioſo, uide Bal. in l. cum notiſſimi, §. imo, inf. eod.
h Quaſi poſſidetur. An requiratur poſſeſſio in præſcriptione incorporalium. vide Bar. hic.
i Xxx. Petitioni ergo nullitatis, & reductionis, an præſcribatur ſpatio 30. anno. de primo, vide no. Bal. in l. data opera. inf. qui accuſ. non poſſ. de vltimo in l. ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſoci.
K Sed attende. Vide in l. pecuniæ, §. perſecutionis. ff. de uerb. ſign. per Doct. in l. ſi legatus, & in l. Papinianus. ff. ad Treb.
l Exceptione. Vtrum exceptioni præſcribatur, vide Bar. in l. 2. ff. de excep.
m Facultatem. Vide per Bal. in l. 1. ſup. ſi aduer. cre.

currit ſolum,&c.vt ſ.dixi,iō non repeto.ibi,non perpetuari. Idē
tenet gl.in l.cum notiſſimi.in verb.non ſolum,& ibi dicam. Ibi,
15 anno tolleretur. † No. bene pro eo,quod dixi de præſcriptione
a ſtatutaria *a* 10.ann.q̄ interrupta per executorem in alios 10. an-
nos perpetuatur,non in tp̄s prolixius.Secus ſi fuit interrupta p̄ li
16 tis ꝯteſt.cum reo.vt iam dixi.† In glo.ſuper verb.ſeruanda ſunt.
ibi,ꝯ pupillum non currere.Dic,nec ēt ꝯ illud curret longior, vt
40 anno.ſp.n.dormit durante pupillari ætate, vt j.eo.l. cum no-
17 tiſſimi,in prin.ſ.in qui.cau in integ.reſt.non eſt neceſ.l.fi.† In ea.
gl.ibi,nec eccleſia.ſ.Romana,ꝯ q̄ non præſcribitur , niſi ſpat.cēt.
an.ꝯ vero alias eccleſias prę́ſcribitur ſpat 40.in auth. quas actio-
nes.ſ.de ſacroſ.eccl.ꝯ vero habentem cām ab eccleſia præſcribi
b tur ſpatio legitimo, *b* nec ſpectatur talis curſus , ut l. cū ſponſus,
§.in vectibalib.ff.de pub.vbi eſt caſus. Item eccleſ. Rom. & Im-
perio non præſcribitur ſuper his, quæ reſeruata ſunt in ſignum
c vl̄is dñij,*c* ſm Io.And.in c.j.de cler.ægro.in ver.non obſtant. lib.
d 6.dico ēt,ꝙ Publicianæ *d* prę́ſcribitur ꝯ eccl'am longo tpe, in l.ſi
finita,§.ſi qua ſunt iura,ff.de dam.infec.nam tūc non certatur de
perditione dñij eccleſiæ ꝯpetentis,de quo loquitur d. auth.quas
actiones qua.n.prę́rogatiua gaudet Romana eccl. ꝯ præſcriben
e tem,eadem gaudet *e* Imperium.ita determinat gl.in corpore de
non alie.§.ut aūt lex.in gl.quæ incipit, differunt, neq; eſt ꝯ.ſ. de
quadr.prę́ſcr.l.j.quia loquitur in bonis vacantib. nunciatis in fi-
18 ſcum,vel non nunciatis.† Incorporata vero non prę́ſcribuntur
longiſſimo tpe,vt ibi dixi:ſed hodie nō videntur prę́ſcribi mino-
19 re tpe cent.an.ex quo Imperium æquiparat̄ eccleſiæ.† In gl.ma
gna,dic,& ꝯclude, ꝙ vbicunq; quis impeditur agere impedimē
to iuris,non currit prę́ſcriptio ſibi,tanq̄ agere non valenti , vt l.j.
de diuer.& temp.prę́ſcr.ubicunq; vero quis eſt impeditus agere
f impedimento cauſato ob ignorantiam *f* ſolā iuris , vel facti , ſp
currit prę́ſcriptio cum effectu,ut hac l.in fi. ubi ergo quis eſt im-
peditus agere ꝑp caſum , exēplū ſi ꝑp aquarū inundationē quis
g non poterit vti via ſibi debita,tūc currit p̄ſcriptio, *g* ſed locū hēt
reſtō in integ.ex cl'a generali,ut l.& Attilicinus de ſer. ruſt.p̄d.

A D D I T I O N E S.

a Statutaria. *De interruptione præſcriptionis ſtatutariæ vide per Bal.in ea.l.*& quod *ibi dixi in verſ.præſenta.*
b Legitimo. *Vide Bar.*in §.in vectigalibus,*hic alleg.dixi in l.vniuerſitas , in verſ.*40. ann.ſupra,ne re.do.uel temp.
c Celſus.In ſignum vniuerſalis dominij.Adde iſtum in l.placet , nu.2. & qđ ibi poſui in apo.ad ipſum.in ver.cum conſ.ſup.de ſacroſ. eccl. & in l.ſi aquā,nu.20.ver. 6.quæro.an Papa,& ibi poſui in apo.ad ipſum in eo.ver. ſup. de ſer. & aqua.
d Publicianæ.Vide Bal.in l.j.in fi.ſup.tit.j.
e Eadem gaudet.Vide Bal.in l.2 ſup.commu.de vſu.& in l.1.inf.de annali excep.
f Ignorantiam.Nocet ergo iuris ignorantia,uide quod no.Bal.in l.Clodius, ff.de acquir.hær.qñ noceat.Bar.in l.non fatetur,ff.de confeſ.limita , ut per Ange. in l.2.ff. quod quiſq; iur.& in l.ſi quis id,quod §.1.ff.de iuriſdic. om.iu.& ibi quid de ignorantia iur.naturalis,quid de dolo præſumpto,vide quod no. Bald.in auth.ſed omnino,in fi.ſup.ne uxor pro mari.& Bar.in l.ſi quis in tantam,cap.vnde ui. & quod excuſet a dolo,eſt tex.in l.ſi quis ignorans,ff.ad Sill. & gl. in l.plagij,la 3.1. de plagia.& Dy.in reg.ignorantia,de re. iu.in 6.& gloſ.in l. iuris ignorantia, ff.de iur.& fac.ign.& ad hic dicta vide Bar.in l.1.ff. ſi quis teſt.li.eſſe iuſ.fue.
g Præſcriptio.Vide Bar.in l.1.§.ſi quis,ff.de iti.actuque pri. & late in l Senatus, ff.de offi.Preſi.in l.fin.ſup.de præſcr.long.tem.& in l cum notiſſimi, §.illud,inf.eod.& quod dixi poſt Bar.in l.2.& in l.naturaliter,ff.de uſuca. & an præſcribens reſtituatur,vide Bal.in l.1.in 4.opp.ſup.de bon.mat.& no Bal.poſt Cyn. in l.quoties,ſup. de preci.Imper.offer.in l.in rebus,ſup.de iure dot.& in l.1. in 21.22.23. & 24. opp. ſup.qui admit.

A D D I T I O.

1 *Actio quot annis præſcribatur.*
2 *Ignorantia iuris an excuſet.*
3 *Præſcriptio longiſſimi temporis,an interrumpatur ſola citatione.*4.
5 *Actiones in rem ſpeciales,quot ſint & quot uniuerſales.*
6 *Ignorantia iuris, an patrocinetur negligenti.*

Sicut,Oēs actus,qui minori tpe non tollunt̄,30.an. ſpat.ꝯ-
cludunt,ex quo ætas pupillaris excipit̄, & iuris igno
1 rantia non excuſat.h.d.† No.primo,qđ oīs actio tollit̄ 30.ann.p̄-
ſcr.vnde niſi ſit interrupta , interrumpit̄ per ſolam citationem .
Adde ad iſtā regulam,nemo excipit̄ niſi pupillus, vt in §. nō ſe-
xus.Adde iſtam prę́ſcriptionem 30.ann.eſſe introductā, vbi aliæ
2 minores non ſunt, in verſ. nec ſufficiat. † Item iuris ignorantia
non excuſat.Item no.ꝙ q̄dā ſunt actiones ſpeciales in rē, quædā
vl'es.Item quædam ſunt mixtæ. Adde,item offm̄ iudicis , & nul-
lam habes leg.q̄ dicat,ꝙ in ciuilib.prę́ſcribit̄ ꝯ offm̄ iudicis ſpat.
30.ann.hic in ver.executorē.In crīali habes l.quę́relā, j.de fal.gl.
3 eſt ēt in ciuilib.in l.ſequitur,§.fructus,ff.de vſuca. † No. præſcri-
ptionem longiſſimi tp̄is interrūpi ſola citatione:ita ꝙ non eſt ne
ceſſaria lit.ꝯte.vel quaſi. in ciuitate Peruſij fuit magna qō.habe-
mus,ſtatutū,qđ dicit,ꝙ oīa teſtamenta debeant inſinuari a prin-
cipio Maij vſq; ad feſtum oīum Sanctorum , & ſi q̄ non fuerint
inſinuata,ꝙ poſſint inſinuari, niſi fuerit petitū ea caſſari . Quidā
inſtitutus non petijt inſinuationem, veniens ab inteſtato præte-
rita die temporis ſtatuti ad inſinuationem ſimpliciter produ-
xit libellum ſuper caſſatione , tempore quo hæres potuit illa die
citari , vñ hę́res ſumpto die petijt inſinuari : opponebatur quod
non poſſet,cum eſſet ceſſari poſtulatum,erat qō vtrum intelligi-
tur poſtulatum non emanata citatione.all.l.2.j.de temp.ap.quę́
vr̄ ꝙ iſta lex melius dicit quam alia lex de mundo. ego dico , qđ
imo intelligit[illegible]poſtulatum non præcedente citatione , per text.
iſtum,qui prim[illegible]it ſtipulationem q̄ citationem. Aut in iudi
4 cio,&c.† Sed pon[illegible]ncius fuit miſſus, tñ mittens non com-
paruit in die termini.[illegible]interrupta prę́ſcriptio? & vr̄ ꝙ non,
cum citatio ſit conſumpt[illegible]circumducta,vt ff.de iu.l. poſt edi-
ctum.D.Gui.ponit hic,& Cy.in additionib. ſunt opi. ꝙ quidam
dicunt, ꝙ ſola executorum miſſio parit hunc effectum . Et ſi tu
dicas,ꝙ eſt conſumpta. verum eſt quo ad proceſſum ſed nō quo
5 ad effectum iam productum in eſſe,l.fina. j.eod. † Quæro, quot
ſunt actiones in rem ſpeciales? Dic vt in l.j. Quæro, quot vl'es? Di
cit gl.ꝙ quatuor,quæ ſunt mixtæ. dr̄ia eſt inter actionem vl'em,
& gñalem:quia vl'is competit non pro his , quæ inducunt incor-
poralia,vt iura:ſed corporalia tm̄,vt ſal,frumentū, &c. illa actio
eſt gñalis,actio cōi diuidun.eſt ſpecialis:quia non competit pro
vniuerſitate ; *licet ſit* mixta, vel ius aliquod . Aliud eſt quę́rere,
nunquid ius incorporale prę́ſcribatur,& neceſſaria eſt quę́dam
quaſi poſſeſſio.l.1.& 2.ſup.de ſeru.& aqua.& aliud eſt quę́rere p̄
ſcrip.contra iura incorporalia,vt in liberatione ꝯ creditorem, &
non eſt neceſſaria quaſi poſſeſſio.l.vlt.ff.quor. bon. Oppo.quod
non ſufficiat ſola executorum miſſio.ꝯ,de rei vend.l.more. Alij,
ꝙ ēt per lit.cont.non interrumpitur,ff.de rei vend.l.ſi poſt acce-
ptum . Aduertatis quoddā eſt genus prę́ſcriptionis mere odio-
ſum.i.ꝑp odium negligentiæ merę́ introducta,non vigilantibus,
&c.l.pupillus,quæ in frau.cred.vt p̄ſcr.30.ann.Cum ergo vnum
quodq; actuum corrumpatur a ꝯrio,ꝯrium negligentię́ eſt dili-
gentia.Principium aūt diligentiæ, eſt citatio:ergo citatio ſufficit.
vſucapio vero procedit mero fauore poſſidentis,vnde lit. conte.
non interrumpit ipſo iure , ſed in effectu tm̄ quę́dam ſunt mix-
tæ,ergo eligitur media via.ſ.lit.cōt.Quædam ſunt ſua natura cur
rentes,& de iſtis non eſt dubium, quod interrumpitur per lit.ꝯ-
te.imo dicunt quidam,ꝙ per ſolam executorum miſſionem,de
his.ff.ſi quis cau.l.ſi eum,§.qui iniuriarum. vbi vide de p̄ſcript. ꝯ
adultum dic,vt in l.fi.in quib.cau.in integ. reſt.non eſt neceſſ.In
pupillo tria ſunt,interrumpere,dormire,& ſemper currere.prę́-
ſcriptio ſemper currit, niſi aliud medium incurrat impeditiuū,
quod mediū qñq; appellat̄ interruptio,qñq; perpetuatio : & tūc
oportet,ꝙ denuo inchoet̄:qñque dormit, vt in pupillo : & tunc
oportet coniungi tempora; qñque nihil impedit, & dr̄ currere,
6 & tunc appellatur continua. † Nota,ꝙ hic dr̄.ſ.quod iuris igno-
rantia non patrocinetur negligenti.& hoc tene menti .

L E X IIII.

1 *Actio dicebatur tēporalis , quæ iure antiquo minori tempore triginta ann. finiebatur.*
2 *Clauſula derogatoria,quid operetur in reſcriptis.*
3 *Ius offerendi,quot annis præſcribatur.*
4 *Præſcriptionis exceptio litis conteſtationem impedit.*
5 *Præſcriptio an ciuilem obligationem tollat.*
6 *Ius naturale tolli non poteſt.*
7 *Præſcriptio tollit naturalem obligationem.*
8 *Præſcriptio non currit contra libertatem.etiam ſpatio mille annor.*
9 *Præſcriptio quadragin ann.non currit,cum per legem eſt ſpecialiter prouiſum,quod nulla currat præſcriptio.*
10 *Præſcribendi potentiæ per legem non eſt derogatum.*

a Omnes. *a* Omnes actiones,quę́ trigin.an.vel minori ſpa-
tio non tolluntur,ſopiuntur ſpat.quadragin.an-
no.h.d. Vel ſic,tm̄ valet genus quo ad oīa, quātum enumeratio
ſpecierum , & vt ceſſet omnis Aduocatorum cauillatio , ſi qua
actio effugiat prę́ſcriptionem triginta ann. non effugiet 40. niſi
in cohortali conditione.& tributorum exactione.h.d. cum dua-
bus legib.ſeq.Iaco.Butr.In text.ibi,temporales exceptiones.No.
1 † ꝙ oīs actio,quæ iure antiquo finiebatur minori tpe ann.30.di-
cebatur temporalis: ſicut olim finiebatur,ita finitur,& hodie,qa
nulla vita perſeuerat,vt hic. In tex.ibi ſpecialiter, ac nominatim.
2 † Not. iſtum tex.ſingularem,& meliorem, qui ſit in iure ad clau
b ſulam *b* derogatoriam omnium legum,& ſtatutorum, poſitam
in reſcriptis,& qñque poſitam in ſtatutis,nō obſtantib. oīb.legi-
bus ſtatutis,vel conſuetudinibus,quæ in contrariū loquūtur, de
quibus

A D D I T I O N E S.

a Omnes.Ad intellectum huius l.vide Bal.in l.1.ſup.ti.1.
b Clauſulam. Nota ſingulariter de clauſula, non obſtante, & de clauſula derogatoria.& vide Bal.in l.fi.cum materia,ſup.ſi contra ius,vel uti.publi. & de forma huius clauſulæ,vide tex.quem Bal.ibi dicit meliorem eſſe, qui in iure reperiatur , in l.1.§.fi.ſup.de Lat.lib.tol.& plene in c.1.de conſt.in 6.& in c.1.de exceſſ. præl.eo.li.& in l.omnes populi,in 3.q.prin.ff.de iuſt.& iu.& quod in *legib.*non requiratur expreſſa derogatoria,faciendo mentionem de lege,eſt *gl.ſing.quam nullus* alle.in Auth.de non eli.ſec.nu.§.ſi vero inteſtatus,in ver.firmæ,& ita dicit Angel. in conſil.213.incip.quædam domina.quod eſt caſus in c.i.prææalle.de conſt.in 6. no.in c.1.de reſcr.& his dictis adde no.Bal. de pace Conſtan. in ver. libellario. in contrarium vide Cyn.in l.1.quando Impe.inter,vi.& pup.& tex. in c. qui ad agendum, de proc.in 6.in princ.& vide Ang.in l.diuus,§.licet , ff.de iur. cod. & in l. ſed & ſi quis,§.quę́ſitum,in fi.ff.ſi quis cau.

quibus oportet ſpecialem mētionem fieri,quib. intelligatur de-
rogatum,perinde ac ſi ſimplr, expreſſe, & noĩatim eſſent nota-
tæ,ſeu numeratæ,q̃ cl'am vidi multoties:nam tantum operātur
illa verba,quantum ſi de oĩb.legibus, ſtatutis, vel cõſuetudinib.
eſſet ſingulariter,& diſtincte facta mentio, hñr ēt oĩa pro nume-
ratis,& ſpecificatis,& oĩb.intelligitur derogatum. Sed aduerte,
quia concedo,ꝙ ꝯrietatib.in genere per illam cl'am derogatum
intelligatur:ſed non alijs contrarietatibus in ſpecie,caſu directe
oppoſito,& ſigillatim demonſtrato,vt dicam inf.vlt. gl. Adden-
do alij dicunt ſup.ꝙ in omnib.anteriorib. intelligatur derogatũ,
licet poſterioribus non,vt ibi videbitis,& ſup.tetigi.l.proxi.& ꝑꝑ
hoc dico,ꝙ ſi teſtator in principio teſtamenti appoſuit cl'am de-
rogatoriam ſequentis,& in ſequenti teſtõ dixit non obſtante ali
quo alio teſtõ per me facto, ēt ſi de eo deberet fieri mentio ſpe-
cialis:tñ perinde eſt ac ſi noĩatim,& expreſſe in teſtõ ſequēti po-
ſuiſſet tenorem primi,caſus eſt hic, & hoc vidi de facto multo-
ties,& eſt de hoc opin.inter Doct.in l.ſi quis in prin.de lega.3. In
tex.ibi,præſcriptionum,vel dic,30.anno. de quibus loquitur lex
a præcedens. Ibi,minus continetur,ſed dic, *a* ꝙ poteſt eſſe, ꝙ non
contineatur ſub gñalitate legis præceden.in qua fit mētio de iu-
rib.incorporalibus de reb.corporalibus de actione perſonali, &
3 in rem.quinimo & de officio iudicis dic, † ꝙ poterat eſſe dubiũ
de iure offerendi,an præſcribatur ann.30.de hypothecaria,quæ
intentatur ꝯ debitorem pignus poſſidentem, & cum qõ moue-
tur de ſtatu, de quo in l. proxi. & cum eſt qõ de iure expellendi
b colonum. Exemplum:Colonus ſtetit in colonia *b* per 30.anno.
dñs vult ipſum expellere,ipſe dicit,nolo ſoluere penſionem per-
petuo,p̃ſcripſi ius colonatus,& non credo ſub verbis,l ſicut,hoc
contineri:& iõ dicit,ꝙ præſcriptio anno.40.non obſtabit,dum-
modo ſemper vniformiter ſub eadem perſona colonus ſoluerit
mercedem,ſecus ſi diffformiter ſoluiſſet; puta,quia vno anno de-
cem,alio 14.& ſic per ſingula tp̃a variauerit, quod fuit de men-
te Guil.ſup.eo.l.male agitur,ꝙ aũt ſit illud ius publicum non in-
terclusũm cum verbis,l.ſicut.gl.hic poſuit in verſ.vel publicum,
vnde proſequitur in lr̃a,extinctum,& c.no.ꝙ dicit extinctum,&
quod inf.dicit,pleniſſima munitione ſecurus, hunc text. dicunt
eſſe notabilem Gui.Cy.& Iac.But.in l.emptor.ſup.de præſcr.lõ.
temp.& facit ſup.l.prox.ibi,viuendi vlterius non habeat p̃tãtem.
4 & ibi,nullo mouendi,&c.dixi in d.l.emptor. † Ibi,moueatur.ap
paret aperte,ꝙ exceptio præſcriptionis impedit litis conteſtatio-
nem,ſicut s̃.l.prox.dic,vt in l.emptor.s̃.de præſcr.lon. temp. Ibi,
ſit liber.ergo eſt liber debitor per præſcriptionem,& ſecurus ple
5 niſſima munitione iſtius legis.† Ergo videtur, quod per præſcri-
ptionem ciuilis obligatio eſt ſublata ipſo iure,alias.n.debitor nõ
eſſet liber,nec ſecurus munitione pleniſſima,vt ſup.ſi aduer. ſo-
lu.l.j.& probatur, quia ſicut ciuilis obligatio per legem inducit̃,
ita per legem tolli p̃t,ex gñali regula ĩ l.niſi tñ naturale. & ex hoc
immediate ſequitur,ꝙ actio ipſo iure eſt ſublata, quia obligatio
ciuilis eſt mater actionis,& ſine ciuili obligatione eſt impoſſibile
actionem eſſe; nec reperitur caſus, quo ſola naturalis ſit efficax
ad agendum,niſi concomitantem ciuilem habeat,vt l.licet,§.ea
obligatio,ff.de procur.coniuncta l.iuriſgentium,cum glo. ſua.ff.
de pac,licet quandoq; ſola ciuilis ſufficiat ut patet in chyrogra-
pho ante biennium;& in ſnĩa,vt inſt.de lit. obl.in princ.coniun-
cta.l.Iulianus.ff.de cond.indeb.& pro hac parte facit ēt litera, dũ
dicit,extinctum. Attende tñ,ꝙ licet iſta ſit uera,tñ adminiculum
hoĩs eſt neceſſarium,& ita credo ſenſiſſe dictam glo. in l. præce-
denti,dum dicit,de exceptionib. oblata.& tunc dico, quod præ-
ſcriptionis exceptio longi tp̃is eſt potius exceptio facti, & inten-
tionis,quam ſit exceptio iuris, ex quo per eam ius extinctũ eſt,
licet alias exceptio p̃ſcriptionis ſit exceptio iuris,& non facti, vt
l.ſi maritus,§.præſcriptionem.ff.de adult.& inf. de exce. licet, &
l.preſcrip.& l.ſi quidem. An autem obligatio naturalis ſit ſubla-
6 ta,fuerunt opi.varie.Dy.tenet,ꝙ non tollatur, quia † ius natura-
le tolli non poteſt per ciuile,ſed tñ tollitur eius effectus,qui appa
ret,quia ſoluens poſt preſcriptionem ignoranter repetit: ergo ñ
remanſit effectus naturalis, ut l.fi. ff.rem ratam hab. & idem te-
net Cy.in l.cum quis s̃.de iur.& fac.igno.ſed Guil.in l.1.ff.quod
q̃ſq; iur.indiſtincte tenet,ꝙ remanet cũ ſuis effectib.ſed non rñ-
det ad d.l.fi.Spe.ponit dubitatiue in ti.de p̃ſcr.Bar.ĩ d.l.fi. dicit, ꝙ
aut actio de ſui natura eſt temporalis, & nõ tollit̃ naturalis, nec
eius effectus ꝑ p̃ſcr.per l.at qui natura,ĩ prin.ff.de neg. ge. & hoc
caſu uera ſit opi. Guil.aut de ſui natura non ſe perpetuat, ſed eſt
ei præfixa 30.uel 40.ann.vt hic,& tunc naturalis nõ tollit̃ ipſo iu
7 re,ſed eius effectus,& ita intellr̃ opi.Dy.& Cy. Aut † preſcriptio
eſt conuentionalis,& tunc ea ꝯpleta tollit̃ naturalis ipſo iure,ſi-
cut per pactum de non petendo.ciuilis aũt remanet eliſa, arg.in
l.eum,qui ita,ff.de verb.obl.ꝯiuncta l.Stichum,§.naturalis, ff.de
ſol.vñ ipſe intelligit d.l.fi.non in p̃ſcr.30.ann.vt glo. ibi intelligit
d.l.fi.ſed ēt in p̃ſcriptione tp̃alis actionis.tu dic,ꝙ in præſcriptio-
ne conuentionali ipſe dicit verum,in præſcriptione legali lõgiſ-
ſimi tp̃is idē:ſed in p̃ſcriptione tp̃alis actionis non video cauſam
quare non tollatur effectus naturalis,ſicut in alia,nec ob.l.at qui
natura,quia ibi loquitur in negotiorum geſtore, qui debuit a ſe
exigere debitum, ad quod tenebatur actione pſonali:vnde ſi ñ
exigit,eſt in culpa; merito effectus non eſt ſublatus vllo modo
nec propria obligato.in vno tñ caſu concludo oblõnem natura
c lem *c* tolli ipſo iure per præſcriptionē.ſ.ſi hoc cauetur in l.prout
eſt Peruſij,vbi viget ſtatutum,ꝙ ſi debitor ſtetit per 10.an. ꝙ nõ
fuerit petitus,quod oĩs actio,& oĩs oblõ ſit extincta:& iſta eſt v-
na de limitationib.bonis,quas facio in iſta materia,ēt in repe.l.j.
s̃.de iud.Gul.tñ dixit,præſcriptionem nõ tolli,in l.2.§. ex hoc. ff.
quod quiſq; iu. ſed eius dictũ limita,vt p̃dixi. In gl. fi.ibi, ſed dic,
40.anno.& bene.In ea.gl.de fundis rei priua.l.eum dic,quod illa
lex loquitur de hoĩe, cui p̃ſcribit̃ a curia 30. anno. & ſic ꝓ curia
8 ſit abſtractus;†non aũt intelligas, ꝙ p̃ſcribatur ꝯ libertatem, q͂a
ꝯ illam non præſcribitur ēt mille annis,vt l.j.s̃. de p̃ſcr.lon. tem.
auth.pro libertate.coniuncta glo.illa. In ea. glo. in fin.dic. ꝙ hæc
d lex fallit *d* in duob.caſib.hoc eſt in duab.legib.ſequentibus,& ita
oẽs concedunt; & ſilr̃ fallit in omni lege,quæ poſt iſtam eſt con
e dita. Sed an *e* fallat in alijs præcedentib.hanc l. vt non ſufficiat p̃-
ſcriptio 40.ann.gloſſæ variauerunt. Quidam quod non. Alij dñt
9 contra,& hoc placet; † & do tibi regulam, ꝙ vbicunq; inuenies
aliquem caſum,in quo per l.ſit ſpecialiter ꝓuiſum,ꝙ nulla cur-
rat p̃ſcriptio,ibi non ſufficit curſus 40.ann. exemplum ſup. tit.1.
& l.prætor.ff.de oper.no.nun.& inf. de fundis Limitro.l.fi.li.11.
& ſup.de lon.temp.p̃ſcrip.quæ pro liber.l.fin.& inf.de Decu.l. ſi
quis Decurio.la 2.& inf.de meta,l.fi.li.11.& inf.de cohorta.l.or
dinarium.li.12.ſup.de vſuf.l.neque.ĵ.de fun.rei priua.l.vſus. *lib.*
12.ff.de fal.l.qui falſum,& deciſiue tenet *gl.*in d.l.fi.de fun.*Lim.*
10 †Vbi no.ſpecialiter, ꝙ per legem non eſt derogatũ potentiæ pre
ſcribendi per legem, ſed aliquo excogitato ingenio poſſet dici,
ꝙ actio 30.ann.non reperitur,concedo, quia tunc perit ſpat.40.
anno. vt hac l. vbicunque inuenis non ſufficere tm̃ curſum per
cl'am derogatoriam,dicas ſufficere curſum cent.ann.per ea q̃ s̃.
f dixi in l.j.ſaluo *f* niſi afficiens rem.de cuius vſucapione tractat,ꝓ
hibeat eam rem p̃ſcribi,ſicut dicimus in re ſacra. & libero hoĩe,
& alijs,quæ non ſunt in nr̃o commercio,vt l.vſuc.ff.de vſuca.&
in his.q̃ ſunt in publico, ſicut in via publica, vt l.viã,ff.de via pu-
blica.de iurib.aũt Imperij,& eccleſiæ,an in reſeruatis in ſignum
præeminentiæ habeat locum præſcriptio,dic vt ſup.eod.l.1.

ADDITIONES.

a Sed hic. Vide eundem in l.1.circa prin.ad intellectum huius legis,ſup.tit.1.
b Colonia. Vide eundem in l.male agitur,ſup.eo.
c Naturalem. Vide per eundem in l.bene a Zenone,ſup.de quadr.præſcrip.in princ.
& quod ibi dixi.
d Fallit. Vide Bal.in l.1.circa pri.ſu.ne rei do.vel tēp.& in l.1.ſi aduer.cre.& in l.ſeq.
e Sed an. Vide per Bal.in l.1.in prin.ſup.ne rei domi.vel templo.& l. cum notiſſimi,
in prin.in uer.ibi quamobrem,&c.inf.eo.
Saluo. Vide Bal.in l.1.ſupra ne rei dom.uel templo.

ADDITIO.

1 *Diſpoſitio generalis tantum operatur,quantum ſi facta eſſet mentio ſpecia-*
lis ſingulorum.
2 *Præſcriptiones.30.ann.ad quid ſint inductæ.*
3 *Præſcriptione longiſſimi temporis inducitur perfecta liberatio.*
4 *Ius excipiendi an tollatur per præſcrip.10.ann.*

OMNES. Oĩs actio,quæ 30.ann.metas excedit,40.ann.ſpa-
tio terminat̃.h.d. Ad euidentiã p̃mitte l.p̃ced.vbi
ſtatutũ eſt,ꝙ oẽs actiones inducant̃ ſpat.30.ann. verum tñ quia
erant aliquæ actiones,q̃ ſub p̃ſcr.30.ann. non includebantur: iõ
erant quidam antiqui dicentes,ꝙ illæ actiones poterãt extēdi in
infinitum,& vide Inſti.de perpe.& tem.act.in prin. Primo ponit
proœmiũ,& q̃dã euidenti alia:ſecundo ponit dubiũ:tertio deter-
1 minat quarto extendit.† Tanquã,iſte tex.ſꝑ allegat̃,ꝙ diſpõ gña-
lis tm̃ operatur, quantum ſi facta eſſet mentio ſpecialis ſingulo-
2 rum,& ſepe ponit in ſuis reſcriptis.† No. quod iſtæ p̃ſcriptiones
30.vel 40.ann. ſunt inductæ ad liberandum. vnde dicunt quidã
ꝙ tollitur obligatio ipſo iure:ſed gl.dicit,ꝙ per exceptionē. No.
ꝙ nocendi artes ſunt modis oĩb.amputandæ; Tertio not.in ver.
ſuo tenore.vnde nõ loquuntur in caſib.non expreſſis. Item not.
in ll.& ſtatu.loquentibus de p̃ſcr.ꝙ attenduntur quo ad mētem
3 & verba † No.ꝙ præſcriptione longiſſimi tp̃is inducit perfecta *a*
a liberatio.vnde dicit hic Iac.But.ꝙ quicquid ſit de p̃ſc.lon.temp.
impedit lit. cõt. Vltramontani dñt ꝙ per iſtas p̃ſcriptiones tolli-
tur ciuilis obligatio ipſo iure.gl.dicit,ꝙ tollitur ope exceptionis
per l.ſi quis emptionis dicit But.ꝙ in p̃ſcr.habemus conſiderare
duo,ſ.cauſam,& effectum cãæ, & dominiũ, & ob. & illa ſunt de
iure gentium.vnde non poſſunt tolli ipſo iure ciuili,ſed effectus
& actio bene tollitur ipſo iure. Rñſio d. Iac. non eſt gñalis: nam
obligationes ciuiles ſunt de iure ciuili,vt Inſt.de ob.in prin. Item
dñia q̃nq; ſunt de iure ciuili,vt l.ex hoc iure. Idem operatur ge-
nus,quantum ſpecies,q̃ñ eſt eadem ratio, ſecus ſecundũ Pet. vt
4 in §.quæſitum.† Oppo.ꝙ ius excipiendi non tollatur per præſcr.
10 anno.l.plures.§.fi.de excep.don.Sol. vt in gloſſ. dicunt Doct.
quoddam eſt ius excipiendi per ſe ſtans, vt pactum nudum, &
iſtud

ADDITIO.

a P D. Perfecta. De hoc uide per Fel.in c.cauſam,de præſcriptio.

iſtud nunquam tollit tp̄e. quoddam eſt coniunctum, vel naſcit
ex eadem natura,& ex eadem actione,vt in cōpenſatione, & ei
p̄ſcribitur.l.quicunque,ff.de cōpen.& facit ꝯ de non nu.pec. au-
th.hanc autem querelam,& ibi Cy.hic per But.& eſt ratio, q̄a
erat in poteſtate ſua mouere illud ius.Bal.Il.Doct.

LEX V.

1 *Iuri agendi quando non præſcribatur.*
2 *Præſcriptio quæ annis 40.durat,appellatur temporalis.*

Præſcriptionem. Curialis libertatē nullo tp̄e præ-
ſcribit, ſed ſinę patriç debet red-
di,& ſic lex p̄cedens limitat per hanc in caſu iſto,h.d. Item limi
tatur per hanc l. ſequens reſpectu publicarum functionū, vt ibi
dixi,licet gl.magna in l.1.ꝟ.de an.exce. videat̄ tene ꝯ, videlicet ꝙ
1 præſcribitur ſpat.an.40.ſed bene.† Item iuri *a* agendi nunquam
a p̄ſcribitur,q̄n cauſatur a timore. nam ſemper agi poteſt cum ti-
mor ſubeſt, & ſic oritur de præſenti. exemplum pone in eo,qui
timet ſe offendi,aut domum opprimi,ex vicinia minante ruinā.
b *Ibi,temeoralibus b* præſcriptionibus † No. quod appellat etiam
2 temporalem præſcriptionem,quæ durat ann. 40. perpetua ergo
eſt,quæ durat centum ann.vt in l.fi. & auth. ibi poſita, ſupra de
ſacroſan.eccl.& quæ nullo tempore finitur.

ADDITIONES.

a Item iuri. Vide Bar.in l.prætor.§.fi.per illum tex.ff.de ope.no.nunc.
b Temporalibus. Vide ſup.prox.

ADDITIO.

1 *Verba generalia cum clauſula derogatoria.ſi de alijs,oporteret facere mē-
tionem non tollunt prouiſionem ſpecialiſſimam in contrarium.*

Præſcriptionem. Curialis.qui debet ſeruire curię,
libertatem nullo tp̄e præſcribit.
h.d.Generalem ſtatū tene menti,q̄d genitalis ſtatus eſt immuta
1 bilis.Derogatur.† No. ꝙ per verba ḡnalia etiam cū illa cl'a dero-
gatoria,ſi de aliis oportet fieri mentionem ſpecialem, non tolli-
tur prouiſio ſpecialiſſima in contrariū facta, & ili qui ſunt geni
ti curiales,ſemper ſunt curiales, nulla obſtante præſcript.h.d.

LEX VI.

1 *Pręſcriptio non currit contra publicas functiones.*
2 *Pręſcriptio non currit aduerſus ſolutionem.*

1 Competit. Contra † publicas functiones non currit p̄-
ſcriptio,h.d.Ia.But.iuri ergo Imperiali,q̄d
reſeruat̄ ſibi Imperator in ſignum recognitionis vl'is dn̄ij,nō p̄-
ſcribitur vllo tempore.dixi in l.bene a Zenone, ſupra de quad.p̄
2 ſcr.† No.ergo.*a* ꝙ non p̄ſcribit̄ aduerſus ſolutionem cenſus,ſal-
a uo niſi immunitas fuerit conceſſa per reſcriptum Principis, &
non uiolata permanſerit per tp̄s 40.ann.ut inf.de fun.pat.l.fi.

ADDITIO.

a No.ergo.Vide quod legitur,& no.in l.fi.ſupra ne rei do.uel templo.

ADDITIO.

1 *Cēſus q debetur Principi in ſignū vniuerſalis dominij eſt imprę ſcriptibilis*
2 *Decimę quæ debentur,pręſtantur potius Deo,quam homini in ſignum vni-
uerſalis dominij.*
3 *Decimæ non poſſunt præſcribi.*

1 Competit. † Cenſus qui debetur Principi in ſignū vl'is
dominij,eſt imprǽſcriptibilis,& ſicut non
poteſt in totum tolli,ita nec in minimum.h.d.Idem in Papa, &
Regibus,& his qui ſunt ſimiles Regibus,vt in cōi,ſubaudi.& ſi-
milia tributa debentur Principi in ſignum vl'is dominij; de q̄b.
dr̄ ꝟ.de ann.& trib. eo modo debetur decima ſummo Pontifici
gl.opp.de l.in omnibus,de diuer.& temp.præſcr.dic ut in l.1.de
2 quad.p̄ſcr. † Vltimo ſcias,ꝙ decimæ, quæ debentur præſtantur
3 Deo potius quam homini in ſignum vl'is dominij.† Sed nunq̄d
a poſſint præſcribi? Dicit ſanctus Tho.*a* ꝙ poſſunt præſcribi in tā-
to,non in toto.dic t Do.Cyn.ꝙ illa opin.vr̄ contra tex.illū,Or vi
dete,opi.Beat.Tho.eſt approbata de conſuetudine, & per decr.
ad quod extra de vſur. Docto.

ADDITIO.

a P.D Quod.Et adde ꝙ liberatio,& pręſctiptio a pari procedunt,ut l.ſed ſi unus. §.
ſi ante.ff.de iniur.Et in hoc uide Alex.in l.pe.ſi quis te.li.eſſe.

LEX VII.

1 *Pupillaris ętas longi temporis præſcriptione ſubtrahitur de medio.*
2 *Pręſcriptio hypothecariæ quanto tempore currat contra primū cred torē.*
3 *Hypothecarias res per 40.ann.a primo creditore poſſeſſas ſequens ſibi au-
ferre non poteſt.*
4 *Iuri offerendi an pręſcribatur.* 14.
5 *Hypothecarię vita quadruplex dicitur.*
6 *Pręſcriptio longi temporis executorem non excludit.*
7 *Mutus pręſcribere poteſt.*
8 *Litis conteſtatio actionem perpetuat.*
9 *Obligatio hypothecaria durat ſublata principali.*
10 *Dominium non quęritur ex primo decreto.*
11 *Poſſeſſor rem quam poſſidet, eam in ęſtimo teneatur ponere, creditor non
ponit,ſed debitor.*
12 *Creditor ex quo habet hęredem ſemper uiuere dicitur.*
13 *Potentia implendi conditionem pręſcribi poteſt.*

Cum notiſsimi. Diuide hanc legem in partes qua-
tuor.in prima ponit tp̄a p̄ſcriptio-
nis:in ſecunda ponit quo tp̄e incipiat p̄ſcriptionis curſus:in ter-
tia ponit de mō interrumpēdi:in quarta ponit vnus caſus, ī quo
videbatur ceſſare pręſcriptio.ſecunda ibi,illud:tertia ibi, imo &
a illud;quarta ibi,in his.h.d.actioni hypothecariæ *a* per extraneum
malæ fidei poſſeſſorem præſcribitur anno.30. per debitorem,vel
eius hæredem,40.per ſ'm creditorem aduerſus primū creditorē
viuentem ſiſ'iter 40.Idem de mortuo, ſi eius adminiculo vtatur,
b alias p̄ſcribit̄ ann.30.Idē de iure offerendi. *b* h.d.vſq; ad §.illud.
Vel ſic,Præſcriptio 30.ann.ceſſat in hypothecaria debitore poſſi
dente,vel eius hærede,vel niſi ſc'd's creditor velit p̄ſcribere ꝯ pri-
mū ipſo debitore viuente.h.d.In tex.ibi,ſolā cōuentionē.ſubau-
di & executoris miſſionē,vt gl.hic dicit:& bn̄,ibi dicā. In tex.ibi,
1 aut ſi ætas.† No. ꝙ in omni p̄ſcriptione longiſſimi tp̄is ętas pu-
pillaris ſubtrahitur de medio: idē credo in p̄ſcriptione lōgi tp̄is,
q̄a currit ꝯ minorē, licet aduerſus eā poſſit reſtitui, nec in p̄ſcri-
ptione tali vendicat ſibi locū l.fi.§.in q̄b.cau.in inte.reſt. n̄ eſt ne.
vbi dr̄,ꝙ minor hodie, ipſo iure ſeruat̄ illæſus, q̄a loq̄tur aduer-
ſus p̄ſcriptiones legales,nō aduerſus ſtatutarias,vt ibi dicā, & eſt
caſus in c.ꝯſtitutus,de in inte.reſt.& ibi per Can.q̄obrē,&c.qua-
re fuit neceſſarium illud ſtatutū de hypothecaria,cū p̄ l.oēs.§.eo.
eſſet ſtatutum,ꝙ oēs actiones,q̄ non excludebant̄ in ḡnali diſpō-
ne legis,ſicut ſup. eod. tollerentur annis 40. & haberentur ac ſi
ſpāliter,& noīatim eſſent numeratę, vnde licet vita hypotheca-
riæ ſ'm iura antiqua eſſet prolixior,tn̄ per l.oēs,ad tp̄s 40.ann.vita
ēt eius erat coarctata,& ſic Imperator vr̄ hic nobis ſeruire de vē-
to,& non dr̄ ſtatutum nouum·Sol.quod imo hic prouidetur in
hypothecaria per hanc l. nec cōtinebat̄ ante hanc l. ſub diſpoſi-
tione l.omnes,nec in eius regula.rō eſt,quia in hypothecaria an
tiquitus ſpāliter prouiſum erat,ꝙ ēt vita eius non periret vllis lu
ſtrorum curſib.vt patet in lr̄a hic:vnde cum ſpāliter eſſet inhibi
ta oīs pręſcriptio,ius antiquum non erat ſublatum per l.oēs, &
præterea dico eſſe caſum illius regulæ,quam dedi ibi, ꝙ iura pu-
blica,vel priuata non tolluntur tāto ſpatio in oīb. caſibus, quos
numeraui,in quib. ſigillatim impeditur potentia præſcribendi p̄
curſum illius tp̄is.Ibi,vt pote imaginem debitoris. No. ꝙ credi-
tor poſſidens hypothecam ſibi a debitore traditam, retinet debi
2 toris imaginem.† In tex.ibi,ſancimus.no.bene,quanto tempore
pręſcribitur hypothecaria ꝯ primum creditorem,& creditorem
ſequentem tenentem hypothecam, nam viuente debitore præ-
ſcribitur ann.40.& non minori tp̄e,& mortuo pręſcribitur ann.
30.a die mortis debitoris numerādis, ſed coniungendo tp̄s,quo
poſſedit creditor ſecundus poſt mortem debitoris,requirit̄ cur-
3 ſus ann.40.In uer.eo.iure.† Not.bene, ꝙ ſi creditor primus poſ-
ſedit per 40. ann.hypothecatam rem, creditor ſequens non pōt
ſibi offerre debitum, & auocare hypothecatam rem.unde mul-
tominus poſſet iſte,qui non eſt hypothecarius, & hoc multis vi-
4 cibus vidi de facto,& tene menti iſtum caſum.† Item hēs hic,ꝙ
iuri offerendi p̄ſcribit̄:nam ipſe ſc'd's crēditor pōt offerre priori,
& ſibi cōfirmare pignoris ius,ut l.fin.inf.de his, qui priorū credi.
lo.ſucced.& tn̄ uides,ꝙ poſt ann.40.non habet potentiā offeren
5 di,& iſtud declarabo latius in gl.quia in hoc ſunt opi.† In glo.j.
no.ex hac gl.ꝙ uita hypothecariæ eſt quadruplex.nam quando-
que durat ann.10.q̄nque 20.q̄nq; 30.q̄nque 40.dixi.ſup.eo.l.ſi-
6 cut,& in l.j.ſup.ſi aduer.credi.† In gl.hoc nomen.ibi, non exclu
dit executorem,rō,quia pręſcriptio longi tp̄is non interrumpit̄,
ubi ſolum executor miſſus fuerit,& uidiſti in l.ſicut, ſup.eod. &
dic ut ibi & no. bene,quod dicit non excludere executorem, &
tn̄ eſt in litera hoc uerbum,ſolam,quod eſt excluſiuū oīum alio
rum.ex hoc dat ibi gl.doctrinam,quod nunq̄ hoc eſt, q̄n per ta-
lē excluſionem reſultat intellectus abſurdus,ſed bene excluſiuū
7 quorundam.† In ea.gl.ibi,uerba ſunt neceſſaria.hoc intelligitur
c in his,qui loqui poſſunt.de ſpon.c.tuę.& de coniug. ſeruo.c.fin.
alias mutus non contraheret matrimonium,quod eſt falſum,ff.
8 de iure do.l.mutus.† In ead.gl.ibi,extenditur ad 40. † Nota hanc
doctrinam,ꝙ ſola litis cont. perpetuat actionem in anno 40. nō
ergo alia interruptio naturalis,& ciuilis,ſed oīa facit,ut de nouo
ſit neceſſe præſcriptionem inchoari,& functus tanto tp̄e, ſi pręſ-
ſcriptio non fuiſſet interrupta. Idem habuiſti in l.ſicut.ſup.eo &
9 ibi dixi in uerbo,creditorem,quod no.† In glo.ſed cum perſona
lis,ibi,ar.ꝯ.ſolu.quod regula illa fallit in iſto caſu,quia licet prin-
cipalis

ADDITIONES.

a Hypothecariæ.Sed dubium eſt,vtrum etiam præſcriptum eſt pignoratitiæ contra
debitorem,ſi debitor ſit excluſus a iure vendicandi,in quo uide gl.& Bar. in l.1.in
fi.inf.tit.1.ſed hoc procedit tenendo,quod iuri offerendi cōtra debitorem pręſcri-
batur,de quo inf.ea.l.
b A.B.Idem de iure offerendi.An iuri offerendi pręſcribatur,uide quod no. Bar.in l.
pignori,ff.de vſucap.& gl.c.fi.vt lit.non conteſt.vide eundem in l.1. ff. de condi.
ex leg.vbi ſingulariter limitat hoc.uide Domi.Bal.in cap. 1. de feudo,in vicem le.
com.
c Neceſſaria.Vide Bal.in l.ad recognoſcendos,ſup.de inge.ma. & Io. And.in c.1.de
deſpon.Imp.in 6.in Nouel.plene per Can.in c.tuæ,hic alle.& Imol.in l.1.§.ſi quis
ita,ff.de verb.obl.& in l.nuptias,ff.de reg.iur.

a cipalis obligatio *a* ſit ſublata curſu longiſſimo,ſaltē quo ad effe-
ctū p exceptionē : nihilominus durat acceſſoria ſub hypotheca-
ria,vt hic,& ȷ̃.de euic.& pig.l.ītelligere.vbi vero principalis tolle
ret ipſo iure,ſed nō quo ad effectū, tūc idē, vt hypothecaria du-
ret.ff.de exc.rei iud.l.ex ſextante.& ff.ad Treb.l.ſi debitor. Si aūt
poneremus,principalē eſſe ſublatā ipſo iure, ēt quo ad effectū p
ſolutionē,puta p acceptilationē,& p nouationē : tunc hoc caſu
durat hypothecaria,vt Inſt.qb.mod.tolli.ob.in prin.& §.pterea.
&ff.de noua.l.nouatione.& ita pt rñderi ad l.cū principalis, hic
10 all.,p,& ꝯ.† In gl.an ergo.ibi,ſm oēs. hoc intellige de pignore p-
torio ex primo decreto:ſi aūt ex ſcđo,tunc poſſideret, & quære-
ret dñium,vt l.2.ff.ſi ex nox.cau.aga., Itē excipe pignus ptoriū ac
ceptum in cām iudicati, Itē creditorē immiſſum ex cā iudicati,
qa incōtinēti poſſidet,ff.de re iud.l.a diuo Pio,§.ſi ſuper. & ideo
Imperator fecit vnum titulū de ptorio pignore,& alium in cām
iudicati:& diſtingue,ꝙ quantū ad vſucapiendū merū Imperiū,
b & ius dñij, *b* poſſidet debitor,non creditor, & ideo debitor vſu-
capit,l.j.§.p ſeruū qui pignus,ff.de acq.poſ.ſed quātum ad reſpi-
ciendum meros effectus permanentes in poſſeſſione ſimplici;
creditor poſſidet,& non debitor:vñ ipſe fructus recolligit,recon
11 dit,& tuetur,& eos ſibi in ſortem ꝯpenſat,& ēt in vſuris.† Ex p-
c dictis concludo, *c* ꝙ ſi ex forma ſtatuti poſſeſſor tenetur ponere
rem; quā poſſidet in æſtimo,non ponit eā creditor,ſed debitor:
quia poſitio talis reſpicit ius dñij, vt ſoluat tributum,vt ff.qui ſa-
tiſd.cog.l.creditor,§.ſciendū.& l.ſerui noīe,ff.de vſuc.& ita intel
ligit hanc gl. In glo.nullo hęrede relicto.ibi, vel aliud in hærede,
imo non aliud,vnde debitor deceſſit relicto hærede, qui hęredi-
tatem agnouit,licet hæres nunq̃ apprehenderit poſſeſſionem hy
pothecæ,tñ ſcđs creditor non pręſcribit ꝯ priorem, niſi 40. ann.
12 quia † ſp creditor dr̃ viuere, ex quo hēt hæredem : nec requirit,
ꝙ apud hæredem ſit magis poſſeſſio,q̃ erat apud debitorem de-
functum.In ead.gl.in fi.no.bene, ꝙ ille, qui poſſidet per colonū,
ſi decedit,licet hæres hęreditatem adeat, non tñ acquiritur poſ-
ſeſſio illius rei hęredi,anteq̃ intret,ſubaudi vel colonus profitea-
tur eius noīe tenere. vnde tu hęres ſis cautus incontinenti appre
hendere poſſeſſionem : nec credas tibi ſufficere te eſſe in poſſeſ-
ſione rei tibi quæſitæ per adiectionem,licet colonus eam teneat
iure locationis,& eſt caſus de hoc in l.qui vniuerſas, §.ꝙ per co-
lonum,ff.de acq.poſ.facit ȷ̃.eod.tit.l.cum hęredem.ff.ex quibus
13 cau.maio.l.cū miles.† In gl.quę incipit,paratus.ibi,ſed certe ego
legi.No.qūo Accur.non imitat Plac. quia deridet eum tanquā
dementem,& tāquam legum immemorem.alibi deridet eum,
velut ſomniantem,l.cogi.de pet. hęred. alibi deridet eum, velut
hæreticum,ff.de vſufr.l.ſtatuę,& certe credo, ꝙ multa dixerit ꝯ
eum,quę ex eius ore non proceſſerunt, & ita credo, ꝙ dr̃ in exē-
plo iſtius gl.quia non credo eum fuiſſe immemorem,l.vulgaris
Paulus,§.qui pign.ff.quib.mo.pig.vel hypo.ſol.vbi aperte lr̃a dr̃,
ꝙ oīs conuentus hypothecaria pōt agenti offerre debitum,& ex
14 cludere eum. † In gl.quid ergo.ibi,ſed Bul.dicit.vides ꝙ magna
d eſt opi.an iuri *d* offerendi,qđ incumbit debitori vt pignus recu-
peret,poſſit præſcribi.Bar.tenet glo.ꝯ Bul. ꝙ non pſcribatur vllo
tpe,qa ipſum offerre eſt in cōditione,& eſt ꝯdō poteſtatiua, ſed
cōditioni poteſtatiuæ nunquam pſcribit,cum poſſit impleri vlti
mo vitæ ſpiritu,l.fi.ff.de cond.inſt.ita ipſe decidit in l. pignoris, ff.
de vſucapio.ſequendo opi. Vltramon.qui idem tenuerunt. Pro
quib.facit,ꝙ libero arbitrio non pſcribitur.inf.de anna. except. l.
e 1.in gl.in verbo,pro ſocio.ſed neſcio *e* qūo poteſt reſponderi ad-
uerſus ea iura, nam ita eſt in conditione ius offerendi creditori
ſecundo,vt auocet hypothecam a primo, ſicut debitori vt auo-
cet pignus a creditore,& tñ video ꝙ ptāti offerendi pręſcribitur,
vt ibidem,quare idem teneas ſm opin.Iaco.de Butr.de qua ipſe
non facit mentionem.& dic,ꝙ qñque quis habet ptātem offerē
di actioni iam natæ ſimul & ſemel,licet eam in exercitium non
deducat,niſi obligatione facta, & tunc pręſcribitur iuri offeren-
di,vt in ver. eod. iure. Quidam habet ius offerendi tm̃,quo me-
diante,actio illico eſt naſcitura,ſicut in debitore aui nō naſcitur
pignoratitia,niſi poſt debitum ſolutum,ff.de pig. actio.l. ſolutū.
& hoc ſimiliter pręſcribitur.& vera eſt opi.But. ſicut præſcribi-
tur officio iudicis pro reſti.imploranda, quod eſt merum factū,
vt l.Quintus,§. idem Pompo.ff.de annuis leg.coniuncta l.ab ho
ſtibus,ff.ex quibus cau.mai.quo officio mediante vtilis actio na
ſcitur reſtitutione præſtita,vt l.in honorarijs, §.ſed cum reſciſſa,
f ff.de act.& obl.vbi uero nulla actio *f* naſcitura eſt, tunc procedit
opi.ꝯria,ꝙ huic iuri non pręſcribitur, ſicut nec meræ facultati,
nec arbitrio,vt dicit gl.l. 1.Nec ob.ar.Bar. quod ex implemento
conditionis nunquam oritur actio in caſu,quem ipſe ponit. Sed
impleta conditione reſultat ſolum quædam mera facultas, qua
in actum deducta oritur actio.exemplum in eo,qui inſtituit ſub
conditione alia ab actu aditionis,nam eam implendo, non effici
tur hęres,ſed ſolum habilitatur ad adeundum, vt l. Antiſtius, ff.
de acq.hęre. vnde non mirum ſi poteſt impleri vltimo vitæ ſpiri
tu,& quocunque tempore: ſed ſi non differt ab actu aditionis,
eius opin.eſt falſa.exemplum,ſi inſtituo te,ſi volueris;nam hanc
cōditionem potes implere omni tempore,& velle omni tpe, li-
cet de mera facultate non cōſtet, quod apparet,quia iuri adeū-
di præſcribitur longiſſimo tēpore,vt l.licet de iure deliber. Item
15 ꝯ Bar.†habeo caſum,ꝙ potentiæ implendi conditionem pręſcri
bitur,vt l.pe.ff.qui.ad liber.procla.non licet.

ADDITIONES.

a Principalis obligatio. Vide no.in l. 1.ſup.ſi aduer.cred.& p Barto.in l.debitor,ff.ad Treb.& quod no.in l.fi.ſu.fin.reg.& in l.eum qui ſup.de vſu. pro emp. & præſcribens contra remediū, ꝙ eſt principium,vr̃ præſcripſiſſe contra remediū, & finalē effectū,l.fin.& ibi Bal.in fi.ſup.ex qui.cau.ma.& uide qđ legit. & no. in l.intelligere,inf.de lui.pig.& iō dicit ſing.Bal.in l.3.inf.de fruc.& li. expen. quod q præſcripſit rem,præſcripſit ēt fructus vltimi anni.& iō dubitari poteſt,vtrum ſit pręſcriptum dominium, & ſic ſi actioni reali eſt præſcriptum cum titu. & bona fide 10.ann.intelligitur præſcriptum actioni perſonali, quæ pro eadem te competebat,dic quod non,vt probatur in l.neque mutui,in uer.legati, ſupra quibus nō ob lon.tem.præſcr.iuncta l. 1.ſup.com.de le.facit l.uſucapio.inf.de pig.

b Ius dñij.Subaudi,uel acquiſitionis fruct.l. 1.cū ibi no.per Cy.& Bar.ſup.de pi. ac.

c Ex prædictis concludo.Adde idem in colono,iuxta no. per Bal. in l. 1. ſup. de iure emph.& uide l.in ſumma,& ibi no.inf.de pigno.& l.inter debitorem, & ibi Bart. ff.de pa.& hęc,quæ ponnntur hic per An.ſunt verba Ia Bu.

d An iuri. Sed præſuppoſito ꝙ iuri offerendi præſcribatur contra debitorem, an ſit præſcriptum iuri uendicandi,uide ſing.gl.in l. 1.ad fi.& ibi Bal. 1.de ann. except & dixi ſup.eo.l. 1.in uer.hypothecar.

e Sed neſcio. Forte pōt dici, ꝙ licet ius, quod competit creditori,ſit in condōne,tñ eſt ius.ſed facultas cōpetens debitori,non eſt ius,ſed mere facultas; ideo non pōt pſcribi,ſed ēt obſtat, quia licet ſit mera facultas, tñ pp eius exercitium quæritur ius,& ſic poterit præſcribi ſm opi.Io.de Imo.in l.quam diu,la 1.ff.de acq.hær.

f Nulla actio. Vide Bal.in l.hic allega.

---

1 *Bannitus ęquipararur quandoque deportato.*

§. Illud. In obligatione ſub cōditione, vel in diem.incipit
præſcrip.currere adueniente conditione, vel die,
h.d. Apparet ergo,ꝙ impedito agere de iure non currit præſcri-
ſcriptio.vt hic,& in l. 1.ff.de diuer.& tem. præſcr. licet curra im-
pedito agere de facto:tamen quandoque reſtituitur ex clauſula
1 generali,vt vidiſtis ſup.eadem l.dic,vt ibi dixi.†In *gl.ibi*, vel de-
a portato.idem ſi maritus ſit bannitus,cum iſtud bannū *a* æquipa
retur q̃tum ad hoc,deportato,vt Inſtit.quib.modis ius pat.pote.
ſol.§.relegati. omnes enim bāniti cum ſint extra protectionem
communis,præſumuntur, ꝙ incipiant uti male ſubſtantia ſua.
& notorie propter bannum.

ADDITIO.

a Iſtud bannum. Vide per Bar.latius in l.ſi conſtante,in prin.in 5.q.prin.ff.ſol.mat.

---

1 *Creditor accipiendo poſſeſſionem rei ſibi hypothecatę, pręſcriptionem interrumpit.*

2 *Creditor occupans hypothecę poſſeſſionem, non interrumpit pręſcriptionem niſi aduerſus debitorem.*

3 *Interruptio litis actionem non perpetuat.*

4 *Poſſeſſionis amiſſio, quamuis poſſeſſionem interrumpat, non tamen titulum verbum interrumpit.*

5 *Citatio vbi ad præſcriptionis interruptionem ſufficit, oportet ꝙ ſit valida.*

6 *Præſcriptio quot modis interrumpatur.*

7 *Præſcriptio cum dormit,non interrumpitur.*

8 *Præſcriptio qualiter interrumpatur.*

9 *Præſcriptio actionum realium,vel perſonalium,qualiter interrumpatur.*

10 *Præſcriptio exceptione obiecta,an interrumpatur.*

§. Imo. Per poſſeſſionem rei obligatæ,& per ſecundā cau
tionem, & debiti agnitionem, fit interruptio pre-
1 ſcriptionis.h.d. vſque ad §. in his. Ibi, res ſuppoſitas.† No.quod
creditor accipiendo poſſeſſionem rei ſibi hypothecatæ,interrū-
pit debitori pręſcriptionem ꝯ perſonalem,& ꝯ hypothecariam,
ſecus ſi accepit poſſeſſionem rei debitoris ſibi nō hypothecatæ,
quia non interrumpitur præſcriptio ullo modo,& hoc tenuerūt
Iac.& Gul.qđ intelligo,niſi eam acceperit a debitore forſitan pi
gnori pro debito.quia tunc vr̃ recognoſcere debitum, & ſic fiet
interruptio, & ſic poteſt intelligi opinio Azo. hic poſita. In glo.
in verbo,ſine violentia.ibi, Reſpondeo,hic dicit:hęc vera, & hāc
2 approbat iſta gl.in fin.† In ea gl.ibi, Alij dicunt. hoc eſt multum
a not.& ex ea habes, *a* quod ſi creditor occupat poſſeſſionem hy-
pothecæ,ex eo ꝙ debitor tradit.non interrumpit pręſcriptionē,
niſi ſolum aduerſus ipſum debitorem, ſed ſi occupat poſſeſſio-
nem cum violentia,tunc fit interruptio aduerſus omnes. & hoc
tenet glo.in verbo,innouata,& ratio eſt, quia ex quo debitor p-
didit poſſeſſionem propter violentiam ſibi illatam per credito-
rem,ſibi eſt poſſeſſio naturalis interupta,vnde, & ſi creditor vſu
capiebat dominium,de cætero nō præſcribit,vt l.naturaliter, ff.
de vſucap.ſed ſi ipſemet debitor tradidit, non videtur poſſeſſio-
ne priuari, quominus vſucapio continuetur per eum, quia ad-
huc ipſe intelligitur poſſidere, vt vidiſtis ſupra plene in princi-
pio huius legis,in gloſſ.quæ incipit, an ergo. In ead. gloſſ. in fine
concludendo dic omnibus reiectis,quod aut creditor capit rem
ſibi obligatam ex voluntate debitoris, & fit interruptio pſonalis
ex hypo-

ADDITIO.

a Ex ea habes. Vtrum interruptio in poſſeſſione vnius proſit quo ad alios, vide Bal. in l.nemo:ſup.de acq.poſſ.& in l. 1.ſup.de præſc.lon.tem. & vide ꝙ no. Bart.in l. intra,ff.de diuer.& tem.præſc.& quod no.in l.cum quis,§.ſi quis pro reo,ff.de ſol.

ex hypothecaria ↄ debitorem, ſed non interrumpitur vſucapio
debitoris vſucapientis dñium aduerſus alium, aut ſine volũtate
debitoris; & tunc fit interruptio in hypothecaria, & fit aduerſus
oẽs: quia cum debitor pedit dñium, ẽt aduerſus alios illa inter-
ruptio prodeſt creditori, anteq̃ priuetur debito, nam per violen-
tiam debitor eſt priuatus, vt l.extat, ff. quod met.cau.licet non de
beret priuari ſi violentiam ↄmiſiſſet ↄ rem debitoris ſibi obliga-
a tam, vt l.ait prætor, a §.ſi.ex quib.cau.maio.In gl. imo multomi-
3 nus, in fi.† Not.bene, quod decidit aperte, ꝙ interruptio litis na-
turaliter non perpetuat actionem in 40.annis, licet ſecus ſit in ci
uili, quæ fit per lit.conteſt.& idem tenet glo.in c. interrupta. vbi
tradit regulam, ꝙ ſola ↄteſtatio perpetuat in x. anno. Idem vide-
tis ſ.ea.l.in prin.in gl.in ver.executorẽ, in fi.& in gl. in verſ. ſolã.
quod no.& eſt caſus in l.j.ĩ.tit.1.ver.exceptionis, ↄrium tenet gl.
& male, ĩ.eo.l.fi.& ibi dicam. In gl.non dicit perpetuari, in fine.
b Alij b dicunt, ꝙ hæc lex corrigit l.ↄriã. Alij, ꝙ hic cognitio debiti
fuit facta ante p̄ſcriptionem completam: & in l.ↄria poſſeſſio: &
illa eſt veritas, ſed per hanc legem ↄriam receditur ſine iniuria.
4 † In gloſ. in verbo, innouata. ibi, naturalis eſt, quoties &c. licet
amiſſio poſſeſſionis interrumpat præſcriptionem, non tñ inter-
rumpit titulum præambulũ verũ: vnde recuperata poſſeſſione
ex illo titulo procedit vſucapio de nouo, extincto præcedenti, li-
cet nullus nouus ſuperueniat. glo.eſt ſing.in iure, in l.ſi is qui pro
emptore, §.ſi is qui bona, ff.de vſucap. quæ non eſt alibi ſm Bar.
ſed bene interrumpit tit.effectus putatiui ẽt cauſati errore iuſtiſ-
ſimo, vt eſt poſſeſſio recuperata. & ex hoc titulo putatiuo p̄am-
bulo non poſſit inchoari noua vſucapio. tex. eſt ſingu. in iure. &
non eſt alibi, in l.cum ſolus, ff.de vſucap. In ea.glo.ibi, primo per
c conſtitutionem.intellige c vtilem, & efficacem. † Et do tibi re-
5 gulam, ꝙ vbi ad interruptionẽ preſcriptionis ſufficit citatio, opor
tet, quod illa ſit valida, alias non fit interruptio. Vbi requiritur
conteſtatio, ſimiliter debet eſſe ualida, alias non fit interruptio.
tex.in l.accuſaturus, ff.de adul.not.in auth.offeratur, ſ.de lit.con
teſt.facit quod no.ſ.de lib.cau.l.ſi filium, & ſup.ne de ſtat.defun.
l.ſi pater, ff.quæ ſent.ſine appel.reſc.l.j.§.item cum ex edicto.per
6 Inn.extra, de procu.c.querelam.† In ea.glo.in fi.iſta eſt glo. d pul
d chrior alia, q̃ ſit in corpore iuris, & nitiť tradere oẽs modos per
quos interrumpiť præſcriptio tã nãliter q̃ ciuiliter, tñ non loqui-
tur perfecte. & iõ perfectius dic, ꝙ per inundationem aquarum
fit interruptio præſcriptionis nãlis, & eſt mirabilis interruptio,
vt l.qui uniuerſas, §.item ꝙ a mari, ff.de acquir. poſſ. de quo etiã
vide in l.j.inf.ti.1.verſ.in alijs. Sis ergo cautus tu, qui repetis poſ-
ſeſſionẽ tuam iuxta Tyberim exiſtentem, ut ſi conuentus exci-
pit de p̄ſcrip. tu replices ꝙ preſcriptio illa fuit interrupta pluries
per inundationem aquarum flumine excreſcente. Item dicas,
e ꝙ defectus tituli e ſuperueniẽs p̄ſcribenti (eo quod reducitur titu
lus ad non titulum) impedit vſucapionem ſibi, ſed non impedit
ei, in quem transfert poſſeſſionem: quia reſpectu illius durat ti-
tulus primitiuus, cum ambæ iſtæ poſſeſſiones debeant coniun-
gi. tex. eſt in l.ſi hominem, ff.de vſucap.coniuncta l.quæſitum, ff.
de acqu.rer.dom. Item ſuperueniens mala fides de iure canoni-
co ſimiliter interrumpit preſcriptionẽ, vt dixi in l.1. ſup. de vſuc.
transf.& probatur in c.poſſeſſor, de reg.iur.lib.6.& ibi Dy. & Io.
And. Item ſuperueniens ſcientia furtiuitatis rei, ſimiliter interrũ
pit, ſm Dyn.in l.ſi ancillam, ff.pro ſuo. debet tamen nulla mala
fides eſſe reſpectu iuris, de cuius vſucapione tractatur, alias nihil
operatur, de acqu.poſſ.l.ſi quis fundum, in fi. habes gl. in l.ſicut,
ſup.eo.in uer.poſſidente. Item interrumpitur, ſi deſijt ſtare natu-
raliter, uel ciuiliter; quia res ſacra.uel ſancta, ut l.naturaliter, ff.
eo. Item ſi ſuperueniat defectus in perſona p̄ſcribẽtis, quia oĩno
ſit incapax & inhabilis ad dominij acquiſitionem, ut quia factus
eſt hereticus, qui uſucapiebat mancipium Chriſtianum, ut ſupra
de Epiſc.& cle.l.Deo nobis, §.his ita diſpoſitis, & ſup.ne Chriſtia
num manci.l.j.& ſup.de hære.l.Manicheos. Licet ſecus ſi abſolu
te non efficeretur inhabilis, ſed ex certa cã, & determinata: quia
licet tunc eadem per uſucapionem acquireretur; tñ acquiſitio
inchoata ex ſuperuenienti impedimento non interrumpitur, li-
cet rem reſtituere ei teneatur, contra quem preſcripſit. Exemplũ
ſi donatio fieret uxori antequam eſſet uxor; nam ↄcto matrimo
nio, licet maritus non utatur cã donationis, tñ uſucapio cepta ↄ-
ſumatur, licet uxor ex cã donationis non ſit capax hoc iure, reti-
net tamen uiam ipſi marito. caſum ſingularem habes in l.ſi ſpõ-
f ſus, §.ſi donationis, f ff.de dona.inter uirum & uxo. Interrumpiť
ẽt ſm canonem, quia donauit tpe hoſtilitatis, & ita eſt grauis, ꝙ
pp eam ius in ciuitate non redditur, extra eod.c.ex tranſmiſſa &
ibi per Inn.qui dicit ẽt idem eſſe de iure ciuili, pro quo facit inf.
de fun.limit.l.fi.& extrauagans Federici facta pro pace Conſtan
tiæ in c.4.ſnie, in §.poſſeſſiones. Eadem æquitate dormit propter
epidimiam, ſimiliter impedimentum parturientem: quia maior
eſt hoſtilitas Dei, quam hominum, & hoc tenet Bar.in l.natura-
liter. ff.de uſucapio. quod mihi placet; dormit ẽt ↄ eccleſiam ſe-
de uacante, extra eod.c.1.& 2. Eadem ratione dormit uacante ſe
g de imperij, licet tunc in adminiſtratione g ſuccedat eccleſia, ſecũ
dum Inn.& Io. And.in c.licet ex ſuſcepto, de for. cõp. Dormit.
etiam tempore ſchiſmatis, ut d.c.1.quia tunc non redditť ius, &
ideo hodie contra Romanam eccleſiam nõ currit præſcriptio
propter ſchiſma, quod ſunt inter Vrbanum vj.& Clemẽtem vij.
quorum quilibet dicit ſe ſucceſſorem Petri, quod ſchiſma tantũ
pullulauit, & uires ſuas extendit, ꝙ in toto orbe Chriſtiano par-
7 tialitas reperitur.† Attende tamen, ꝙ cum præſcriptio dormit,
non proprie interrumpitur, cõſiderato, ꝙ prima tempora cum
vltimis coniunguntur, & regulariter.ut ſup.eo.l.ſicut.in fi. ſecus
eſt cum interumpitur, quia de nouo cauſam reinchoari opor-
8 tet.de acqu.poſſ.l.Pomponius, §.quoties.† Interrumpitur etiam
h ſi poſſeſſor præſcribens eſt abſens, h furioſus, i infans. K vel in po
i teſtate aliena conſtitutus. l vel in egeſtate poſitus citra executo-
K ris miſſionem, & lit.conteſt. per denunciationem facta Præſidi,
l vel Epiſcopo, vel vltimo factam ad domicilium, uel poſſeſſionẽ
m vt in l.ut perfectius.ĩ. tit.j. quod intelligo, vbi poſſeſſor m habet
domicilium, alias ceſſant remedia illius legis gl.ſingu.eſt in l.cũ
hæreditas ex Trebell. ff. ad Trebell. hæc procedunt in interru-
ptione præſcriptionis rerum corporalium. Præſcriptio vero iu-
rium incorporalium, uel ſeruitutum predialium, interrumpitur
perdita poſſeſſione prædij dominantis, ut l.ſi ędes, §.1.de ſeruitu.
vrban.pred.& immediate cum uſucapiens impeditur, ut l.ſequi
tur, §.ſi uiam, ff.de vſuca. Item ſi quis impediatur uti uſu, uel ſer
uitute, quam vſucapiebat, uel iure eligendi, extra eo.c.auditis, &
ibi per Inn.& Ioan.An. Eodem modo interrumpitur vſucapio
libertatis per uſum ſeruitutis, ſibi appoſitę, ut l. arboribus. §. idẽ
tracta.ff.de uſuf.& l.qui fundum. quemadmodum ſerui.amitt.
Et de quibuſdam impedimentis interuenientibus poſt uſuca-
pionem inchoatam, an impediatur complementem, dicam ti-
bi quędam alia ĩ.tit.1.l.referendo Iaco.Butr.in uerbo, nec autẽ.
9 † Preſcriptio n vero actionum realium, uel perſonalium, quali-
n ter iuterrumpatur.glo.declarat. ſed melius declarauit ſupra eo.
l.ſicut.dic ut ibi Preſcriptio vero actionis per ſolam libelli obla-
tionem interrumpitur ante citationem, ut l.mariti, §.quiuquen
10 nium, ff.de adult.† Vnum o ſolum reſtat uidere, an per exceptio
o nem obiectam interrumpatur preſcriptio? Dic, ꝙ ſic, ſi exceptio
inſtat habet actionis, ut compenſatio, ff.de reg.iu.l.omnes actio-
nes.alias ſecus.ut in cap.2.de ord.cogn.& ibi per Bar. & Innoc.
coniuncto eo, quod dicit in c.cum eccleſia Sutrina. circa fin. de
cau.poſt.& proprie. Nunc habes omnes modos interrumpendi
preſcriptionem communem.

ADDITIONES.

a L ait prætor. Dubito, an uoluerit allegare iſtam l.vel ait prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in frau.cred.quia hic non bene alleg.
b Alij. Vide Bar.in l.cum quis.§.ſi quis pro reo, ff.de ſol.
c Conteſtationem.intellige. Citatio, & conteſt.nulla, non interrumpit præſcr. Vide Bar.in l.accuſaturus.hic alle.& ibi dixi. tamen ſecunda citatio etiam nulla interrumpit.ut eſt gl.no.in l.quibus, iuncto tex. ſecundum uerum intellectum Docto. ff.de uerb.ſign.quam ad hoc ponderat Rapha. & no. quod illa demum conte.interrumpit præſcriptionem, quando quis conteſtatur eo animo, ut ad finem perducat, ſecus ſi ſponte deſiſtant.gl.eſt ſing.16.q.3.ca.placuit, el 2.§.poteſt, & ad hoc uide l.1.ff.de priu.delic.& ſequitur Lud.Ro.in l.ſi uero, in 34.fall.ff.ſolut.matrim.
d Iſta eſt gl. Vide Bar.in l.naturaliter, ff. de uſuc.cum materia, & not.per Bald.in l.j. infra tit.1.
e Tit. Vide de omni ſuperuenientia Bar.in l.naturaliter, ff.de vſucap.
f §.Si donationis. Illum tex.alleg.Bar.in l.naturaliter, ff.de vſucap.
g In adminiſtratione. Vide Bar.in l.bene a Zenone, ſup.de quadr.præſcr.
h Abſens. Vide Bal.in l.1.ſup.qui non ob.lon.tem.præſcrip.
i Furioſus. Vide Bal.in l.ſicut, ſup.eo.
K Infans. Vide in l.ſicut, & hanc l.in princ.
l Conſtitutus. Vide tex.in l.1.§.fi.inf.tit.1.
m Poſſeſſor. Vide Bal.in l.ut perfectius, hic alleg.in prin.
n Præſcriptio. Vide Bar.in l.naturaliter, in fi.ff.de uſuc.& Bal.in l.1.ſup.quando lib. prin.da.& in l.fi.ff.de eo, per quem fac.erit.
o Vnum. Vide Bar.in d.l.omnes, alleg.& qnod ibi dixi.

2 *Ceſſionis dies ubi ex contractu debetur aliquod annum, uel diurnum, incipit aduerſus omnes præſcriptiones.*

§.In ijs. In obligationib.annuis, & menſtruis, non initium
obligationis.ſed ceſſationibus inſpicitur, & tenens
ut emphyteuta aut conductor, ſeu quolibet alio titulo, non pre-
ſcribit.hoc dicit.& cum iſto fine concordat.l.male agitur.ſ.e.&
intellige, ꝙ non p̄ſcribit, niſi primo interuertat dño poſſeſſionẽ,
non admittendo eum venientem, & ita tenet glo.fin.hic, & be-
ne, quam allegaui tibi ad hoc in d.l.male agitur.in gloſſ.1.in fin.
a hoc intellige, a ſi ille qui ſoluit decem, vel qnque ſoluit ut partẽ
debiti, quod erat 30.alias talis interruptio non interrumpit prę-
1 ſcriptionem. Iac. Butr.† in glo.2.ibi, tu dic tertio hęc uera. Con-
b clude b ergo. ꝙ vbi debetur aliquod annum ex cõtractu dies ceſ
ſionis incipit aduerſus omnes preſcriptiones in futurum fien-
das, & ſufficit una preſcriptio, quia unica eſt obligatio, & vnicũ
obli-

ADDITIONES.

a Intellige. Vide quæ dixi poſt Inno.in l.quæ dotis, ff.ſol.matr.& Bar.in l.ſi prius, in prin.ff.de aqua plu.arcen.& per Ioan.And.in reg.plus ſemper, de reg.iur.ĩ mercu.
b Conclude. Vide Ang.in l.Stichum, §.ſi ſtipulatio, ubi limitat hoc no. ff. de uerbo. obligat.

obligationis ius,licet pſtationes ſint diuerſæ, & iõ ſufficit vna pſcriptio,quæ principaliter ordinatur ad extinctionẽ iuris, & ꝯ pſcriptionẽ.In vltimis vero volũtatibus ſunt tot pſtationes,quot ſunt diurnę,vel menſtruę,ſeu annuę:& iõ totidem præſcriptiones requiruntur. Vltra.vero indiſtincte tenent ẽt in ꝯtib.requiri plures pſcriptiones.Bar.tenet ẽt gl. & bene, ꝙ licet in vltimis voluntatib.legatum vnum,& præſtationes diuerſę ſint, ꝙ ſufficit vna præſcrip.ar.s̃.quando di.le.ced.l.ex his verbis.facit.s̃. de fideicomm.l.j.per Bar.in l.ſi prius,§.j.ff.de aqua plu.arcen.

LEX VIII.

1 *Donatio dicitur contractus.*
2 *Poſſidens cum titulo,& bona fide,præſcribit hypothecam 40.anno.ſpatio*
3 *Præſcriptio dominium non quærit,niſi utile præſcribenti.*
4 *Præſcriptio ſecunda ius primi præſcribentis dicitur.*

Si quis emptionis. Præſcriptio 10.vel 20.ann. cũ ti.dat actionẽ,vel exceptionẽ ꝯomnes. ſed præſcriptio longiſſimi tpis abſque titulo cũ bona fide,dat actionem ꝯomnes excepto dño, exceptionem vero cõtra vniuerſos:præſcriptio vero longiſſimi tpis cum mala fide pſcribenti ſolum ius excipiendi tribuit, non agendi, niſi in duob. caſibus expreſſis.primo,ſi poſſeſſio, per vim ablata præſcribenti fuerit per dñm:ſecundo,ſi ablata fuerit, quia contumax in iudicio non reſpondit.nam purgata contumacia intra annum recuperat poſſeſſionem, & ꝯ præſcriptionem annuarum vſurarum præſcriptio incipit currere ex die ceſſationis.h.d.in terminis, & in ſumma uſque ad fi.in tex.ibi,vel donationis, ſumit hic gl. ar.
a ꝙ donatio eſt ꝯtus.*a* † & iõ ſi minor promittit, vel donat,& iu-
1 rat nõ venire ꝯ eam,non debet audiri,qa ẽt in donatione, auth.
b ſacramenta *b* puerum.s̃.ſi aduer.vend.habet locum.†in tex. ibi, per decem,vel viginti annos,loquitur de extraneo poſſidẽte cũ titulo, & bona fide, quia præſcribit hypothecam quadraginta ann.ſpatio inter præſentes,& viginti inter abſentes,vt hic:ſed ſine titulo præſcribit ſpatio ann.triginta,vt s̃.eo.l. cum notiſſimi. vt hic vidiſtis.in prin.l.debitor aũt præſcribit anno.quadraginta ſpatio, & eodẽ mõ creditor aduerſus creditorẽ præſcribit debitore primo uiuente,vel hærede eius, ut vidiſtis s̃. l. proxim.§. illud.† In gl.in uer.exceptionem. ibi no. pro Bulg.hæc vera, quia
3 pſcriptio non quærit dominium , niſi ſolum utile præſcribenti. quod apparet,quia præſcribenti utilis in rem datur,ut l.1.in fi. ff. de aqua plu.arcen.ibi habes cuſum, & quia ſibi ſimiliter abſorptum eſſet ius directi dominij, tñ præſcriptione completa cõtra poſſeſſorem tertium, non competeret domino ꝯ quem præſcriptum eſt ius agendi,quod eſt falſum,vt infr.ead.l.in uer. ſi vero nullum.hoc ẽt tenet gl.ſequens,& bene. idem tenent vbiq; communiter Doct.s̃.de bon.mater.auth.niſi,hoc in præſcr. lon. tẽp. uel longiſſimi: ſed in vſucapione triennij ſequitur directũ dominium,ut l.traditionibus,ſup.de pac.nam fauorabiles ſunt, &
4 merę,vnde non mirum.†in ea.gl.non ſolum.ibi, ſecundus præſcriptor.dic,& bene:quia per ſecundam præſcriptionem ex toto extinguitur ius primi præſcribentis.

ADDITIONES.

a Donatio eſt cõtractus.Hoc eſt uerũ in donatione ſimplici,quæ eſt contractus nominatus,ut plene notaui in apoſt.ad rſ.ũ in l.ſi ut proponis,nu.8.verſ.quæro vtrũ donatio ſimplex.ſup.de do.ob cau.& ibi poſui in apoſt.ad B rto.in ueri.donatio.
b Auth.ſacramenta.Et ibi not.idem pal.

1 *Sententia lata in fauorem præſcribentis dominium utile,non prodeſt poſſeſſori nouo non habenti cauſam a vincente.*
2 *Vendens rem,omne ius vendere dicitur.*

§.Quod ſi quis. Hęc eſt ſecũda pars principalis huius legis, in qua loqtur de præſcribente lp tio longi tpis bona fide, & malo poſſeſſore.h.d. & ipſam declara,vt inf.patebit.in tex. ibi,ſimili pe ſit vti præſidio.hic iunge uer.ita tamen prox. & inferetur verus intellectus ſm glo. Iac.But.& Bar.& ſequentes moderni tpis, licet Vltramõtani Modernis contradicant,& male.& Pet.& Iac.de Are.quib.adhęret Cy.vnde conclude,ꝙ aut quis poſſedit cum titu.& bona fide,& præſcripſit inter præſentes,& abſentes, & tunc aduerſus vniuerſos,nullo excepto,hẽt ius excipiendi,ſi conuenitur:hẽt ẽt ius uẽdicãdi a quolibet poſſidente ẽt a dño olim,vt hac l.in princ. Aut præſcribit rem mala fide per tẽpus longiſſimũ, & tunc acquirit ſibi ius excipiendi ꝯ vniuerſos,ius agẽdi ꝯ nullum, vt hic, & in uerſ.ſi uero mala fide.& tunc ſm oẽs caueat hic diligenter, qui longiſſimo tpe poſſedit, vt ſi articulum nõ poteſt oſtendere, ne a poſſeſſione cadat, quia difficile recuperabit eandem, ſi ꝯ eum fiat articulus,ꝙ mala fide poſſedit.ad quam probãdũ, uide Bar. in l.Celſus.ff.de vſuc.Multę confluunt coniecturę,maxime ſi p
a baretur, *a* ꝙ habuit ſcientiam rei alienę.vt l.Fulcinius,§.quid ſit aũt latitare,ff.quib.ex cau.in poſſ.ea. Et hęc, & alia Aduocatus prudens poterit articulare.Si vero præſcripſit bona fide, & longiſſimo tempore.& ſine titulo;& tunc eſt opinio, quam hic gl. tenent,& communiter oẽs,ꝙ tali præſcribenti paratur exceptio ꝯoẽs,& in hoc eſt dña.item paratur ius agendi rei vendi. ideſt ſimiliter ꝯ oẽs,vt hic,& in hoc ſimiliter eſt opinio, quia hic gloſſ. dicit,ſaluo ꝯ dominum dudũ eiuſdem rei. Et in hoc eſt diuerſitas,quia Placen.dicit ẽt ꝯ dominum dari reale iudicium pſcribenti,& in hac opinione ſunt quidam moderni,ſed veritas eſt,ꝙ nõ datur.vt dicto verſ.ita tñ,quod coniungere debes, vt dixi, & oĩa procedunt clare.In tex.ibi,indignus eod.præſidio rei vend.cõtra dñm,vel ꝯ eum qui rem hypothecatam habebat,ſed non eſt in-
1 dignus præſidio exceptionis per ea,quæ ſupra dixi. † In text. ibi, non obſtante ei ſnĩa.ergo lata ꝯ habentem directum dominium in fauorem præſcribentis vtile,non prodeſt poſſeſſori nouo non habenti cãm a vincente, niſi ipſe nouus poſſeſſor de nouo pſcripſerit,vt hic habes. In gl.ſupple.& poſſeſſionẽ.not. bene, an vltimus poſſeſſor malæfidei poſſit vti acceſſione poſſeſſionis. In ea.
b gl.ibi,reſpon.ſic,quaſi omne ius,*b* &c. † No.bene,ꝙ ille,qui ven
2 dit rem, intelligitur vendere omne ius, quod habet in ea, vt l.ꝗ tabernas,hic alle.Et intellige,vt illud ius tranſeat in tempore,ꝗ non ad illud ſolum ſit obligatus, immo ad totam rem, ex quo ſimpliciter eam vendidit, vt no.inf.ſi res pig.dat.ſit l.1. & ibi dicam,& no.in d.l.qui tabernas.

ADDITIONES.

a Si probaretur.In contrarium facit quod no.Bal.poſt glo.in l.nec creditores,ſup.de pig.act.per eundem Bal.in l.Celſus,cum materia,ff.de vſuc.tex.eſt in c.fin.ext.de præſc.& alle.tex.34.q.2.c.ſi vir qui nihil facit.
b Omne ius. Vide Bal.in l.1.ſup.qui te.fa.poſ.& eundem Bal.per illum tex.in l.2.infra de remiſſ.pig.& l.ex prædijs,vbi omnino vide inf.de euictio.& ſup. in rubr.de contrah.emp.in 6.q.& ibi quid in donante,permutante,& legante.

1 *Spoliatus dominium vtile habet, ſi illud per præſcriptionem conſecutus fuerit.*

§.Sed hęc ſuper illis. Hic text. eſt ſingularis & non eſt alibi in iure. Agenti petitorio noĩe non obſt.exceptio dominij,qñ agens agit
1 ꝯ ſpoliantem.h.d. † Not.hic bene, ꝙ ſpoliatus habet dominium vtile, ſi illud conſequutus fuerit per præſcriptionem longiſſimi temporis mala fide; vnde ſi a poſſeſſione cecidiſſet aliter quam per violentiam,poſſeſſor poſſet obijcere ſibi ꝙ dominus erat directus,& excludebat eum,& quia per violentiã occupauit,clauditur ſibi via excipiendi de iure ſui dominij, & non habes alibi. vbi autem conueniretur poſſeſſorio recuperandæ, iſtud eſt vulgare,ꝙ agenti tali poſſeſſorio non ob.exceptio dominij, vt infra
a ad leg.Iul.de ui.l.ſi quis *a* ad ſe fundum.cum ſim.quod intelligo quando poſſeſſor cõuenitur tanquã poſſeſſor violentus, *b* ſecus
b ſi tanꝙ clandeſtinus, & ſic poſſeſſorio recuperandę ex ea parte, quod clã agenti obijcio,obſtabit exceptio dñij poſſidentis, caſũ habes ſingularem,& non eſt alibi,in l.ſi de eo, §.fin. ff. de acquir. poſſ.& iſta duo iunge ad ea, quæ dixi in d.l. ſi quis ad ſe fundũ.

ADDITIONES.

a L.ſi quis.Et ibi vide Bar.circa §.iſtum.
b Violentus.Ad reg.ſpoliatus,&c.vide Bal.in l.vitia.ſup.de acqu.poſſ.& dixi plene poſt Bar.in l.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acq. poſſ.not.;Dyn.in c.qui ad agendum,de reg.iu.in 6.

1 *Poſſeſſio res ſequeſtratæ non acquiritur.*
2 *Anni lapſus in poſſeſſione reali,eſt loco ſecundi decreti.*
3 *Spoliatus poſſeſſione authoritate iudicis propter eius contumaciam,purgãdo contumaciam in tempus debitum,poſſeſſionem recuperat.*

§.Sed & ſi quis. Hæc eſt tertia pars huius legis, & eſt multum clare. † Et ego ultra
1
a alios quæro ſuper ea, an rei *a* ſequeſtratę acquirat poſſeſſio poſt annum,ſicut acquiritur miſſio in reali,ſm omnes? Inn.dicit nõ reperiri lege cautum,de do.& contu. c.2. dic ut ibi. Ibi, eandem rem recipere. Hoc verum, ſi ipſe poſſidebat, ſed actor, qui agebat forſan confeſſoria,in rei contumacia ſibi ſuccurſum eſt, ut reus caueat de non impediendo ſeruitutis uſum.Etenim ueniẽti non remittitur dicta cautio,ſm Bar.de oper.nou.nun.l.ſi prius in 6.ꝯrio.& hoc ipſemet tenuit prima fronte,ſed poſtea determinauit ꝯrium in 9.ꝯrio,& eſt verũ etiã vbi ſit latitans,quia nõ priuatur,quominus reuertẽs poſſeſſionem recuperet,moram purgãdo. Et intra quantũ tps iſte,ꝯ quem eſt miſſio facta, audiatur de poſſeſſione vel pprietate. glo.tangit hic ut dixi in l. conſentaneum.ꝗ.quo & qñ iudex,ubi gl.ẽt melius ponit in l.2.s̃.vbi,in rẽ
b actio.In gl.2.huius §.ibi.Item quid in hypothecaria.*b* ꝯ iſtam gl. decidit alia in l.3.in fi.ff.acq.poſſ.& ibi dixi,ꝙ qui mittitur in poſſeſſionem hypothecę, habeatur ac ſi fuiſſet miſſus in reali, hoc declara plene,ut no.Cyn.in l.cum proponas, inf.de bon. autho.
2 iud.poſſ.& ibi dixi.† Et ultimo circa hunc articulum dic, quod
c in reali *c* lapſus anni eſt loco ſecundi decreti, ſecundum Innoc. ſiue iuſtus immitti fuerit miſſus,ſiue non potuerit intrare dolo, vel potentia aduerſarij.de do.& contu.c.contingit,in fin.& clarius in c.1.de eo,qui mit.in poſſeſſ.cau.rei ſeruan.circa fin. in gl. ibi. Quando debent ſolui uſuræ,& quando penſio;ſoluit hic Iacob. Butri. ſed tu decide ſecundum ſententiam Azon. in Summa

ADDITIONES.

a An rei.Facit ad no.in l.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acq.poſ.
b Hypothecaria.Vide Bar.in l.3.§.fi.hic alle.
c In reali.Vide Bar.in d.l.ſi finita,§.Iul.ſup.de dam.inf. & Bal.in auth. ei qui inf.de bo.autho.iud.poſſ.

ma huius tit.vt loquitur Cy.vbi dicit ſeruandũ,quod eſt actum
&ſi nõ apparet de actu,dicit ꝙ obſeruetᷣ mos regionis;& ſi non
apparet de more,debet ſolui in fi. & licet ante non poſſit cõpelli
ad ſoluendũ,tñ ante compelli põt,ſi ſoluere non vult , vt ibi per
3 eum.† Vltimo not.diligenter iſtum ver. ſed & ſi quis,ꝙ ſpolia-
tus poſſeſſione authoritate iudicis pp eius contumaciã purgan
do contumaciam in tp̃s debitum, recuperat poſſeſſionem : non
a obſt. ꝙ miſſus in ea incontinenti *a* velit probare de ſuo dñio, qđ
eſt mirum , & ſic patet ꝙ ſicut agenti poſſeſſorio recuperandę ꝯ
ſpoliantem per uim , non obſt. exceptio dñij, vt d.l.ſi quis ad ſe
fundum.ita nec volenti recuperare poſſeſſionem ſuam,quia ſpo
liatus eſſet authoritate Iudicis pp ſuam contumaciam,purgan-
b do eam , & in iure non inuenies ita *b* clare.nec mirum, qa iſta
eſt conſtitutio noua Iuſtiniani,licet in fin.habes, quod cõtumax
purgando contumaciam poſſeſſionem recuperet.Sed an obſtat
ſibi exceptio dñij,non habes expeditum niſi hic,&c.

ADDITIONES.

a Incotinenti. No.ad limitationem eorum quæ no.Barto. in l.1.in prin.inf.ſi de mo.poſſ.fue.app.& vide Ant.de But.in c.quoniam frequẽter,§.in alijs,extra,ut li.non conte.& quod no.Bal.in rub.in fi. ſi ex fal.inſtrumenta in ver. amplius.

b Ita. In hypothecaria ſecus,ſm Bar.in l.3.§.fi.in fin.& ibi Doct. ff.de acq.poſſ. ſed forte idem tenet etiam in alio reo, quando incontinenti valet probare,per no.ibi per Bar & alios , nec tex. hic contra dicit.

LEX IX.

1 *Litis conteſtato non perpetuat officium iudicis.*

2 *Iuriſdictio perpetuatur annis quadraginta pec ſimplicem citationem.*

Sæpe. Actio ẽt tpalis perpetua efficitur,& in an. 40. ppe
tuatur.h.d.Intellige per lit.cõteſt.nec alio mõ:nec
1 per interruptionem ciuilem , nec naturalem.† In gloſſ.2.ibi,ſed
nos dicimus dic,& bene concludendo.ergo ſm gl.lit.conteſt.fa
cta ſuper officio iudicis,per quod petitur reſtõ in integ.non per
petuat illud officium , ut ſic perempta inſtantia de nouo poſſit
inchoari:quia ad illud inchoandũ , & determinandum p̃fixa eſt
meta quadriennij continui loco anni vtilis olim ſtatuti,vt l. ſu-
peruacuam. ſup.de in integ.reſt.per reſtõnẽ vero ꝯceſſam actio
antiqua conceſſa perempta appellatur reſciſſoria,ſi in iudicium
deducitur per conteſtationẽ,vnde ppetuatur in ann.40.ex regu
la huius legis.In gl.fi.ibi,§.Imo,in fi.hoc falſum,ut ibi dixi: quia
a nec interruptio *a* naturalis,nec aliqua alia(excepta illa quæ fit p
conteſtationem) perpetuatur in 40.annor. ſed ſolum in tm̃ tp̃s,
2 quantum durare ſolet a princ.ſm ſui naturam. † Vltimo ſcias,
ꝙ per ſimplicem citationem vr̃ perpetuari iuriſdictio in annos
40.& actio,de quo in c.gratum,de off.deleg.& in c.relatum.eo.
tit.no.Doct.in l.& quia,de iuriſd.omn.iud.

ADDITIO.

a Interrupto.vide Bar.in l.ſicut.ſup.eo.quid ſi uolo proſequi litem,an habeat locum ital.vide Ro.in l.1.ff.de eo per quam fa.erit.

De annali exceptione,& de diuerſis excep.&c. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Exceptio annalis contractus Italici reprobatur.*
2 *Actiones familiæ erciſcundæ furti, & vi bon raptorum,dicuntur mixtæ.*
3 *Actio perſonalis quod annis finitur.*
4 *Præſcriptio non currit contra publicas functiones.*
5 *Eccleſia contra libertatem hominis non præſcribit per centum annor.et 6.*
7 *Actiones perſonales quanto tempore præſcribuntur.*
8 *Preſcriptio contra inferiorem eccleſiam currit.*
9 *Preſcriptio longiſſimi tpis contra habentẽ cãm ab eccleſia,currere poteſt.*
10 *Res,quę non ſunt in commertio noſtro,vllo tpe preſcribi non poſſunt.*
11 *Res debent ſemper manere in communione.*
12 *Societati renunciare,an liceat.*
13 *Negatiuo uerbo interdum preſcribitur.*
14 *Pignoratitia oriri non poteſt,niſi ſoluto debito.*

a SVper. *a* Per hanc legem tollitur annalis exceptio q̃
ꝯ actiones natas ex Italio ꝯctu erat introducta
&non valenti agere ptopter impedimentum iuris non
currit p̃ſcriptio.& actionum perſonaliũ rl̃r uita eſt 30.an.
h.d.tota iſta lex,quæ eſt bona, & eſt noua cõſtitutio. In text.ibi,
cum itaque nobis alię tpales exceptiones , vel præſcriptiones.
1 †Nota.bene, quia hic ſolum reprobatur annalis exceptio ꝯctus
Italici:omnes autem aliæ exceptiones , & præſcriptiones legiti-
mę p alias ll.introductæ,firmæ manent, & vt legitimæ cõfirmã
tur.Sequiẽ ver.ad hęc hic Imperator cõſtituit non ſolum,ſed re
nouat conſtituta,vt gl.dicit,& bene.Ibi,iubemus omnes perſo-
nales actiones.hic incipit generale ſtatutũ ſuper vita actionum
perſonalium.Ibi , ſola hypothecaria.contra debitorem , & eius
hæredem immittendum,& contra alium creditorem dum đbi
tor uiuit,vt l.cum notiſſimi.ſup.tit.1. alias tollitur quãdoque x.
2 qñq;20.qñq;30.annis & ibi dixi.Ibi,actio fami.erc. † Not.quod
iſtæ tres actiones ſunt mixtæ , & tamen earum uita non eſt niſi
anno.30.ſimiliter actio furti, & vi bono.rapto.& ultra non du-
rant.videbatur contra,cum ex delicto naſcantur. Ibi , & ſemel
nata eſt.glo.dicit,quod eſt figura,quæ appellatur hiſteron prote
ron.i.conuerſio ordinis: nã non debuit preponere verbũ verbo
3 nata eſt,ſed ꝯ.Sequitur poſt memoratum tempus finiri.† Nota,
ꝙ actio perſonalis finitur ann.30.& iõ in l.ſicut.ſup.de p̃ſcri. 30.
anno.dicit,ꝙ viuendi vlterius non habet facultatem : quia ergo
actio eſt finita , extinctus eſt effectus naturalis , & ciuilis obliga-
tionis, adeo ꝙ nec in compenſationem induci põt quod debeba
tur,nec ſolutum per errorem repeti poteſt tanq̃ indebitum,vt in
l.fi.ff.rem ra.hab.dixi in d.l.ſicut.Sequitur verſic.exceptis.not.ꝙ
dicit exceptis infra dicit qñ lit.conteſt.facta eſt,& ſic videtur in-
nuere , ꝙ ſolum per lit. conteſta. actio perſonalis prorogatur in
anno 40. ſed certe per naturalem interpretationem non fit cadẽ
prorogatio.Exemplum,ſi creditor,ꝯ quem præſcribebatur, rem
debitoris obligatam detinuit,vt l.cum notiſſimi, §. imo , & §.il-
lud,& ibi dixi.nec obſt.iſte tex.quia licet dicat,oẽs actiones per-
ſonales prorogari in 40.ann.per lit.conteſt.non propterea tollit,
ꝙ non ſit alius modus perpetuandi in 40.gl. tamen ſentire vr̃, ꝙ
ſolum lit.conteſt.hoc inducat,vt l.cum notiſſimi,in princip.ver.
ſolam.ſed ad ciuilem interruptionem ſe refert , & ſic non obſt.
In glo.ſuper verbo,40.anno.ibi,ſup.tit.j.l.fi.dic,illa lex nihil dicit
niſi eo caſu. quo præſcriptio fuit interrupta per conte. qui caſus
4 ẽt ponitur hic in verbo,excep.†In ea.glo. ibi,& l.comperit.male
dicit,ꝙ in d.l.currat præſcr.40.ann.imo nulla currit,qm̃ ꝯ publi-
cas functiones nulla currit p̃ſcriptio,ſaluo,& reſeruato niſi,& ſu
per hoc habuerit imperiale reſcriptum ſolemniter celebratum,
5 vt ibi no.†In ead.glo.ibi.l.fi. vbi dicit glo. ꝙ eccleſia per centum
annos non præſcribit ꝯ libertatem hoĩs.Alibi dicit,ẽt,ꝙ nec per
curſum annorum mille,in l.2.de inge.man.& ille modus loquẽ
6 di non eſt alibi.Sequitur in glo.l.viam publicam.ꝯ.eo.†In glo.in
in verbo pro ſocio ponitur rõ,quia libero arbitrio non præſcri-
b bitur, *b* & tene menti.& rõ eſt , quia illa libertas in actum dedu-
cta,nec proprie producit ius agendi, vt dixi in l. cum notiſſimi,
circa prin.in gl.quæ incipit, quid ergo ſi debitor.ſunt , & alij ca-
ſus in quibus nulla præſcriptio currit,quos gl.enumerat per or
dinem in l.fi.inf.de fun.limit.lib.11. & non oẽs illos caſus , quia
c verum dicunt. Attende , quia *c* ſi in aliqua noua. l. inuenis hæc
verba,nulla præſcriptione obſtante, hæc præſcriptio centenaria
curreret, ſicut,& Peruſij in inſtr̃is dotalib.contra quę nulla præ
ſcriptio currit : dico ꝙ nihilominus præſcriptio cẽtenaria finiet
actionem.Hoc tenet glo.in Auth.vt de cętero non fi.con.colla.
5.§.decreto.Nam omne, quod ſub mũdi machina gubernatur
renouatur in centum annis, ꝙ eſt longiſſimum tp̃s vitę hoĩum,
vt l.an vſusfructus,ff.de vſufr.& l.fi.ſup.de ſacroſ.eccl.tene men
ti,quia cõtinget de facto tibi.In ea.glo.in verſic. ſed quid.ibi,ſed
d argu.*d* contra.dic,ꝙ hæc opinio vera eſt, quia nunquam põt pe
ti beneficium reſt.in integ. ex aliqua cã ad lucrum percipiendũ
ex aliena iactura,vt l.ſi is,qui,ff.de fur.& l. ſciendum. ex quibus
cau.ma.hic alle.Fallit ſolum,cum agitur ꝯ violentum.dic,ꝙ mo
dici dies ſupererant ad præſcribendum· Exemplum : vt ſi eieci
Titium de fundo,qui præſribebat eum;nam teneor ſibi ad inte-
reſſe,in quo uerſatur ẽt lucrum præſcriptionis, quod eſt amiſſũ
per interruptionem.ſi modici dies ſupererant.vt no.glo.ſing. in
e l.j. §. rectiſſime, *e* ff.de vi, & vi arma.Caue tibi tñ ab hac gl.quia
verum eſt,ꝙ qui perdidit poſſeſſionem per inundationem aqua
rum,non reſtituitur ad lucrum præſcriptionis , ſeu ex p̃ſcriptio
f ne inſurgens,ſed debet bene reſtitui ad poſſeſſionem *f* ſecundu
7 Iac.But.†Vltimo conclude , ꝙ regularis ita actionum perſona-
lium eſt ann.30.vt hic,& ſup.tit.1.l.fi.& in l.ſicut. & vbicunque
inuenies tp̃s prolixius,dicas ꝙ eſt ſpeciale, ſimiliter vbi inuenies
nullam præſcriptionem obſtare,ſimiliter dicas,ꝙ eſt ſpãle: quã-
do autem nulla obſtat præſcriptio,ponit gl,in d.l.fi. de fun.limi.
dic, ut in ea,quia enumerat caſus ꝯ Romanam eccleſiam:non
enim preſcribitur niſi ſpatio centum anno.vt in auth.quas actio
nes:& eadem prærogatiua vr̃ hodie gaudere imperium,ut not.
glo.in Auth.de nõ alien.§.finimus.& incipit,differunt enim.ſed
g ante illum.§.Imperium *g* noluit tanti temporis prærogatiua læ-
tari , & ideo contra fiſcum erat inducta præſcriptio 40. annor.
in rebus incorporatis in eum, vt Inſtit.de vſucapio.§. res fiſci.In
non

ADDITIONES.

a Super.Declara has conſtitutiones antiquas hic in tex.relatas,ut per Bal.in l.1. circa prin.ſup.de vſuc.transfor.

b Præſcribitur.Vide Io.And.in c.non eſt,de conſue.in 6. & ideo dict Barto. in l.petens. ſup. de pact. quod iuri declarandi uoluntatem nunquam præſcribitur. dicit etiam ibi,quod ſtipulationi non liquidæ nunquam præſcrip.uide infr.prox. Addi Ang.conſi 55.inci.Guil.& Fran.& Gerar.de Petra ſancta ſing.27.inci.liber. arbi. non præſcribitur.vbi refert iſtum in l.petens,ſup.de pact.inferen. quod iuri declarandi uoluntatem non præſcribitur etiam mille annis.

c Attende quia.Vide Bald.in l.1. ſupra ne rei do.uel temp.& quæ ibi dixi, & quod no.Bar.in l.cum ſatis,inf.de agrico.& cenſi,lib.11.& quæ ibi dixi poſt Bar. in l.1. de uſucap.

d Sed agumen.Dic,quod idem tenet Bar.hic,& vide Bar.in l.qui fundum,§.qui bona,ff.de uſucap.pro empt.

e §.Rectiſſime.Imo eſt in §.qui autem vt deiectus.in uer.habiturus.

f Poſſeſſionem.Vide gloſſ.& Docto.in l.3.§.Labeo,ff.de acquir.poſſeſſ.

g Imperium.Vide Bal.in l.2.ſupra commu.de uſuc.& in l.ſicut.ſupra tit,1.

non corporatis aũt demum ſufficiebat præſcriptio ann. 30. maxime concurrentibus tit. & bona fide, in ipſis aũt nũciatis ſufficiebat pſcriptio quadriennalis, vt in l. inter quatuor, de diuer. & tẽp. pſcr. vbi punctus ille examinatur: & forſan eodem mõ fuit ꝯtentus Cæſar in reb. ſuis, arg. l. fi. ſup. de quad. pſcr. licet in caſu l. j. ſup. ne rei dominicę vel templo. voluerit Cæſar nullam præſcriptionẽ ſibi currere, quod tenuit Iac. But. & male, & in l. 1. ſup. cõ
8 mu. de vſuca.† Contra inferiorẽ vero eccleſiam, vel aliũ piũ locũ, currit præſcriptio in reb. im mobilib. 40. ann. in mobili vero vſucapio trienniĳ in ſuo robore manet, & etiam vſucapio longi tpis, qñ eccleſia non habebat niſi ſolam Publicianã, ſecundũ
9 Dy. & Bar. in l. ſi finita, §. ſi qua ſint iura, ff. de dam. inf. † Item caue, quia licet ꝯ Romanam eccleſiam non præſcribatur, niſi ſpatio centum ann. tñ ſi eccleſia Romana conceſſit alicui Comiti, uel Baroni iuriſdictionem, vel imperium in aliqua Ciuitate, Caſtro, uel loco, ꝯ ipſum habentem cãm ab eccleſia, bene pſcribit tpe longiſſimo. tex. eſt in l. cum ſponſus, §. in uectigalib. ff. de Publi. quod eſt menti tenendum. Contra ciuitatem uero ſufficit lõgiſſima pręſcriptio, licet Placen. dixerit, ꝙ requiruntur centum anni, ut in eccleſia Romana: & male, ſm Ioan. & Pileum, ut no. in d. auth. quas actiones. Fundus aũt dotalis (donec dotalis eſt) non uſucapitur ullo tpe, ſaluo niſi fuiſſet uſucapio initiata anteq̃ fieret dotalis, ut in l. ſi fundus, ff. de fun. dot. ſimiliter nec res pupilli, dum durat pupillaris ætas in l. j. §. rectiſſime, ff. de ui, & ui arma. niſi cępiſſet uſucapio a maiore: quia tunc continuatur in eũ, licet poſſet reſtitui, ut l. Aemilius, ff. de mino. præſcript. uero longiſſimi temp. licet cęperit a maiore dormit: ut l. ſicut, ſup. titu. j.
10 † Conclude etiam ultimo, ꝙ res, quæ non ſunt in noſtro cõmercio, nõ præſcribuntur ullo tpe, ut l. uſucapionem, ff. de uſucap. & ꝙ fiſcus ſit tutus quadriennali præſcriptione, unde nõ poteſt inquietari ea rone, quia rem alienam diſtraxit, ut l. j. ff. de quadrien. præſcr. in uim autem priuilegiĳ põt eccleſiæ inferiori concedi, ꝙ ſola ann. centum currat præſcrip. ſed non, ꝙ nulla currat,
11 de quo Dy. & Bar. in d. auth. quas actiones. † In gl. ſuper uerbo, cõi diui. ibi, ut non poſſit impetrare, diuiſionem hanc approbat Iac. But. & dicit, ꝙ reſultãt mirabilia, & ꝙ ſemper remanebit in
a cõione, & hoc eſt utile ſcire pro conſortibus, *a* qui longiſſimis temporib. ſteterunt in cõione domorum, clauſtrorũ, & plateaũ ut neuter ipſorum conſortum poſſit ad diuiſionem prouocari, & ſic pręſcribitur huic potentię, ſicut præſcribitur iuri offerendi. quidam tamen tenẽt oppoſitum, de quibus hic uide per Cy.
12 † In gl. ſup uerbo, pro ſocio, ibi, durãte ſocietate, *b* hic uidebatur
b contrarium per id, quod ſequitur, quia in ptãte cuiuslibet ſociorum erat renunciare ſocietati: unde aduerſus illam potentiam videbatur pręſcriptum, ſicut aduerſus potentiam iuris offerendi, & ſic aduerſus potentiã petendi rei cõis diuiſionem, ut ſupra gl. prox. ſed iſtis obiectionibus gl. reſpondet, & bene, & hoc eſt, quod ſequitur, An autem imputetur, &c. In ead. gl. ibi, & plene
c diximus ſupra de uſufru. l. corruptionem. *c* ubi ponitur ueritas, ideſt ꝙ pro ſeruitute conſtituenda competit actio perſonalis ex teſtamento, uel alia, unde illi non præſcribitur tempore 20. ann. ex regula huius legis, ſed actio confeſſoria, quę competit ꝓ ſeruitute conſtituta, illa ſoluitur anno. 10. inter præſentes, & 20. inter abſentes ſeruitus eſt amiſſa: perditur autem dicto tempore, qa cum per ipſum non uti poſſit, & habeat cauſam continuam, & ibi eſſet ſeruitus interpellata, requiritur tempus duplicatum nõ
13 tranſcendens ann. 30. ut l. ſi. ſup. de ſeru. † In ea. gl. ibi, uel aliter, dicũt quidam hæc uera, & loquor clarius quam glo. quia interdũ præſcribitur uerbo negatiuo, ut qñ opus nouũ nunciatur; & non pręſcribitur minori tempore 30. ann. nam ſi prohibui te ædificare, incõtinenti nata eſt negatoria contra me illo tunc eſt prohibitũ, & tunc incipit præſcriptionis curſus, nec curatur ꝗcquam de aliĳs prohibitionibus: ſed ſi uolo præſcribere per indirectũ præſcribendo ſeruitutem ꝯ domũ tuam. tunc ſi talis ſeruitus habuit cauſam continuam, præſcribitur lon. temp. alias tãto tempore, cuius initiĳ memoria non extat, ut l. ſerui, ff. de ſeruit. tit. gñali, & ita limitat & declarat hanc glo. Iac. But. & dicit uerũ.
14 † In ea. glo. & hoc de iure. de effectu etiã prius tollit. decidit ergo
d hæc glo. ꝙ pignoratitia *d* non orit niſi debito ſoluto, uel aliter ſatisfacto, ſed per curſum longiſſimi tẽporis impeditur eius natiuitas: ideo in effectu currit, & antequã naſcatur, quod eſt no. currit autem in effectu, quia præſcribitur iuri offerendi, ut gl. dicit.

ADDITIONES.

a Conſortibus. Vide Bal. hic contra, & in l. ſi. ſup. communi diui. & in l. ſi. ſup. fin. re. & inf. in uerſ. in eadem. & uide gl. in l. 1. ff. fam. erciſc. & Rayn. hic, qui defendit opi. gl. & Io. And. in addi. Spec. in tit. de iud. §. ſequitur.

b Societate. Dicit Bal. in l. 1. ſup. ut act. ab hær. & contra hæred. quod oritur demum finita ſocietate, & eſt gl. in l. ſicut, ſup. de act. & oblig. & plene in l. tamdiu, ſup. pro ſocio, & uide no. per Imo. in §. ſequens inſt. de act.

c Corruptionem. Vide ibi Bar. & Doct. ubi aliter uidentur tenere.

d Pignoratitia. Vide Bar. in l. ſi rem, la 1. §. omnis, ff. de pign. act. ſed an ſublata pignoratitia poſſit tentari rei ven. vide Ang. & Imo. in l. pignori, ff. de vſucap. Mod. in §. actionum, Inſt. de actio.

1 *Præſcriptio impedito agere regulariter non currit.*

§. Nec autem. Hunc §. intelligit Ia. But. qñ pater acceptauit vſumfructum: tunc. n. pertinet ius excipiendi ad patrem, & iõ filio non currit pręſcriptio, vt
a hic. ſed ſi pater *a* remiſiſſet, tunc filius habet ius adminiſtrandi, & præſcribendi contra eum in poteſtate, vt l. 1. ex quib. cau. ma. 2. reſp. ff. de iud. l. ſi lõgius, in prin. In tex. ibi, niſi ex quo actionem
1 mouere potuerunt.† No. ꝙ *b* impedito agere totaliter non cur-
b rit præſcriptio: ſed ſi poſſet agere, tñ non cõmode, currit præſcriptio, ſed habet locum reſtõ. exemplum in l. Senatuſconſulto, ff. de offi. Præſi. vbi eſt bona gl. quæ ita declarat hunc tex. & hoc verum, qñ quis impeditur de iure; impedimentum aũt facti nõ curatur, ſed hẽt locum reſtitutio, vt l. & Atticilinius, ff. de ſerui. ruſt. prædio. impedimentum aũt contingens in perſona ipſius pręſcribentis, non cauſat reſtitutionem in integrum, quæ non datur ꝓ lucro non percipiendo ſine aliena iactura, preterquã in caſu quẽ dixi in l. 1. ſup. eo. in prin. & tene menti: hic non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Sed ſi pater. Idem tenet Bal. in auth. niſi tricennale. ſup. de bon. mat. adde quod tãtum iuri adeundi in aduentitĳs currit præſcriptio filio in poteſtate, & etiã in termino ſtatuto ad inſinuandum. ſecundum Bal. in l. 1. in prox. opp. ſup. qui admit. & probatur ibi in illa l. cum ibi no. per Bar. & Doct.

b No. quod impedimentum ſuperueniẽs poſt præſcriptionem inchoatam impediat curſum. vide plene in l. Senatuſc. ſupr. alleg. & Cy. & Bar. in l. quoties, ſup. de preci. Impe. offe. & vide Bar. in l. naturaliter, ff. de vſucap.

LEX II.

1 *Hypothecaria, vel reali agere volens, notificare debet.*
2 *Libellus querimoniam cõtinens, Tabulariorum ſubſcriptionem hẽre debet.*
3 *Citatio ad domum, denunciari debeat.*
4 *Citandus ſi neſcitur vbi ſit, qualiter citari debeat.*
5 *Citatio legitime facta ad domum, reddit citatum contumacem.*
6 *Contumax etiam notorie citari debet.*
7 *Citatio tempus continere debet, alias citatum non arctat.*
8 *Citatus debet ſemper comparere, ſuum priuilegium allegaturus.*
9 *Delegatus non habens tribunal determinatum, debet ſemper exprimere locum iudiciĳ in citatione.*
10 *Citationum expectatoriarum menſuræ approbatæ dicuntur arbitrariæ.*
11 *Citatio expectatoria, quando dicatur peremptoria.*
12 *Citatio plures terminos continere debet.*
13 *Partes non citatæ licentiam Iudici expediendi proceſſum dare poſſunt.*
14 *Citationis dies quandoque in termino computatur.*
15 *Citatio per iudicem admonentem fieri poteſt.*
16 *Nuncio ſe citaſſe aſſerenti, credendum eſt.*
17 *Contumacia contrahitur per citationem.*

Vt perfectius. Si poſſeſſor præſcribens cõueniri nõ põt ꝓp abſentiam, impotẽtiam, infantiam, vel furorem, poteſt fieri interruptio præſcriptionis per denunciationẽ factam Præſidi, vel Epõ, aut defenſori loci, & vltimo ad domiciliũ poſſeſſoris in forma hic tradita. h. d. vbi ꝯ poſſeſſorem non dẽt ordinari iudiciũ, ſed intentari iudicium pſonale, non hẽt locũ hmõi cenſura, qđ tenuit Bar. Odof. autem tenet contrarium ꝓp identitatem rõnis. Item vbi reus non habet cõueniendi domicilium, ceſſat huius legis prouiſio, & hæc duo directe ꝓbat hæc lex. Et iſtud vltimum no. glo. in l. cum hæreditas
1 ex Tre. ff. ad Tre. † In tex. ibi, & ſuã manifeſtare volũtatẽ, dic notificando ꝙ velit agere ꝯ talem reali vel hypothecaria, & non pt ꝓp eius abſentiam, vel potentiam, vel fauorem, aut infantiam, ſm Odof. Sed hæc remedia videntur fruſtratoria; nam abſentis requiſitio poteſt fieri per edictum, & ligabit eum, vt l. conſentaneum, & auth. qui ſemel, ꝯ. quõ & qñ iud. & eodem mõ ligabit potentem ad quem executor ire non audet. Item volens agere ꝯ furioſum, põt petere ei dari curatorem, & infanti tutorem, & ꝯ ipſos libellum porrigere, & lit. conteſtari. Sed dic ꝙ non inueniebatur tutor, nec curator; ſic enim ꝯtingebat de facto. Non obſt. qđ dr̃ de edicto, quia per illud non fiebat interruptio pleniſſima, ſed tantum in 30. ann. per hunc autem interruptionis modum fit perpetuatio, in 40. ann. vt hic, & hoc ad pleniſſimam interruptionem vt inf. dum dicit, ſiue trienniĳ. Conſtat autem vſucapionẽ non interrumpi, niſi lite conte. & tunc in effectu, vt l. ſi poſt acceptum, ff. de rei ven. ſimiliter præſcr. long. temp. non interrumpitur, niſi per lit. conteſt. ut l. more, §. de rei ven. vnde non erat ꝯſultum per talia edicta agere volentib. & ideo fuit neceſſariũ remedium huius leg. In text. ibi, cum Tabulariorum ſubſcriptio-
2 ne. † No. caſum, in quo ſi libellus querimoniam continens producitur, debet habere ſubſcriptionem Tabulariĳ, & ſi Tabellio non inuenitur, debet habere ſubſcriptionem trium teſtium. Et caue, quia hic libellus producitur per partem, non autem hic fit citatio per executorem. Vel dicas, ꝙ talem libellum volens agere, poteſt proponere per ſe, & etiam per nuncium: ſemper tñ oportet fieri ſubſcriptionem Tabulariĳ, aut teſtium. In glo. ſuper verſicu. adire. ibi. §. non permittas. Vel dic ꝙ ibi in actione mouenda, hic in interrumpenda præſcriptione. Addidit etiam Imperator, quando iudices negligunt iuſtitiam miniſtrare, vt in corpore, vt differ. Iud. per totum. In gloſ ſuper verbo, domicilium,

ibi

a ibi,denunciari ad domũ, *a* ẽt ſi quis citetur ad audiendũ ſnĩam,
b vt no.gl.in l.2.§.ex quib.cau. ma. ſiue *b* dicta ſnĩa ſit ferenda poſt
lit.conte,ſiue ante,vt no.in auth.ſi oẽs,§.ſi vt ſe ab hær. abſti, & ſi
citandus neſcit vbi ſit,citari põt per edictum ad locum, vbi ſoli-
tus eſt ↄuerſari.ſcholaris aũt vagabundus citari debet ad domũ,
quam reliquit ſi tñ non citat,tenet electio p̃lati,quę põt fieri etiã
abſentib.nõ citatis,& dicit Inn.in c.ex parte,de teſti.ꝙ citatio ad
domum facta legitime reddit citatum ↄtumacem, ſicut ſi fuiſ-
ſet citatus perſonaliter.dicit ẽt Inn.in c.ſi aduerſarius,in glo.2.de
eo,qui mit.in poſ.cã rei ſeruan.ꝙ cum non põt ſᷓm regulam iu-
ris cõis veniri lit.non conte.ad ſnĩam,non ſufficit citatio ad do-
mum,vt feratur diffinitiua,vel ſnĩa excommunicationis, niſi in
c fraudem *c* citatus ſe abſentet,vt citatio non poſſit eum compre-
hendere:& intelligitur in fraudem eſſe abſens,ſi ſemel fuit cita-
tus perſonaliter, vel ſi ſe abſentauit poſt promiſſionem de iudi-
cio ſiſti,vel ſi tenetur in eodem loco facere reſidentiam,vt cleri-
cus in eccleſia,maritus cum vxore & hæc fraus præſumit reſpe-
ctu ipſorum,non aliorum,& prædicta vendicant ſibi locũ ↄ̃ reũ.
Contra actorem vero non requiritur citatio in perſonam ẽt lite
non cõteſt.vt veniatur ad diffinitiuã:imo ſufficit citatio per edi-
cta,vt in auth.qui ſemel.lite vero non ↄteſt.indifferenter ſufficit
d citatio ad domum. *d* & vbi reus p̃p abſentiã actoris lit. non cõt.
vult abſolui ab obſeruatione iudicij, eodem mõ debet facere ci-
tari actorem, ſicut ſi vellet diffinitiuam conſequi: ſecus ſi vult
ſolum vt circũducatur edictum.& vbicunque ſufficit ad domũ,
intellige de domo habitationis,vel de p̃dio: & ſi non inuenitur,
e vel ẽt procurator,aut conſanguineus *e* vel amicus eius,qui eum
defendere vult,in oſtio domus affigenda eſt ſchedula citationis,
f non aũt ſufficit citari eum ad locum ſui benefici, *f* ſi eum pone-
res clericum,hęc oĩa decidit Inno.in d.c.ſi aduerſarius, in glo. 2.
3 †Et attende *g* vltimo,quia vbi citandus neſcit vbi ſit, ſufficit eũ
g citari ad locum,vbi ſolitus eſt conuerſari.& ſi conſtat citandum
eſſe vagabundum,ſufficit ſi'r citatio ad domum. Si tñ non cita-
tur,non nocet,vbicunq; actus põt expediri aliquo abſente,& nõ
citato,exemplum in electionibus prælatorum,quæ fieri poſſunt
abſentib.non citatis,vt dixi; & tunc dico, ꝙ ſi tunc cum electio
celebratur p̃ſens reperitur, licet non emanet citatio,non p̃p hoc
h electio eſt nulla, ita dicit Inn.in c.quia p̃p *h* de elec. in glo. ſuper
4 hoc. † Attende etiam,quia citatio facta legitime ad domum,red
dit citatum contumacem.ita tenet in d.c.ex parte,de teſtibus, &
intellige,ꝙ reddit eum contumacem,ẽt ſi nõ venit ad ipſius no-
i titiam:arctat enim eum talis citatio, *i* dummodo fiat cum teſti-
bus,aut Tabellione,aut cum literis: ſecus aũt ſi fiat nudo verbo
per Prætorem,de damno infecto,l.4.§.Prætor.quod vi,aut clã.l.
aut qui aliter,§.j.de iud.l.& poſt edictum, & hoc deciſiue tenet
Spe.in tit.de cita.§. ſequitur ver.ſed nunquid ſufficit denuncia-
re,& tenet quod talis citatio ad domum ſufficit ẽt in criminali-
K bus *K* quod examinatur plene per eundẽ in tit.de cita.§.j.verſ.nũ
quid.Vltimo,quia hic gl.loquitur de citatione, circa iſtũ articu-
lũ concluſiue capias iſtas concluſiones,quæ quotidie practican-
6 tur.† Primo,ꝙ ẽt notorie *l* cõtumax eſt citãdus ad id, ſuper quo
l contumaciam non ↄ̃xit.de iureiur.c.ad noſtram.dic vt ibi. † Se-
7 cundo,ꝙ vbi in citatione expectatoria nullus terminus *m* præfi-
m gitur, tñ arctat citatum, quia arctat cum primum poteſt. & ita
obſeruauit de facto in curia Spec.cum reſideret in curia Roma
na,in tit.de citatio.§.ſequitur,ver.quid ſi non præfixerunt. In cõ
trarium vr̃ caſus ĵ.de iu.do.impe.l.fina.§. ſin autem nullatenus,
ibi,certum tp̃s definiat, &c. vr̃ caſus in d.l.aut qui aliter, §. j. hoc
idem vr̃ tenere Bar.in l.liber homo,§.decem,ff.de verb. obli.ſed
quicquid dicat Spec.caſus eſt in contrarium,extra de ſent.excõ.
c.eos quis,§.fi.lib.6.Non ob.iura in ↄ̃rium alleg.quia nõ loquũ
8 tur in citatione ſimpliciter,ſed in expectatoria.† Tertio,quod ſp
n citatus *n* debet comparere, ſi vult caute agere, ſuum priuilegiũ
allegaturus,ff.ſi quis in ius voc.nõ ier.l.2.extra,de app.c.cum pa-
rati.ſaluo niſi notorium ſit citationem eſſe nullam,vt l.fina. ff.de
fer.& in c.1.de eo,qui fur.ord.ſuſcep.& ibi per Inn. Spec.in tit.de
9 cita.§.1.in ver.Item generalitet non valet citatio.† Quarto,ſi de-
o legatus *o* non habet certum, & determinatum tribunal, in cita-
tione ſemper debet exprimere iudicij locum, in quo citandus ↄ-
pareat,alias non arctatur,inf.qũo & qñ Iudex l.ſi ut proponis,ff.
de iud.l.ſi locus,extra,de reſcrip.c.fi.ff.de iuſt.& in l.pen. & hoc
10 tenuit Spec.in titu.de citat. §.j.ver.item quid ſi citatus. † Quin-
to,quod termini & menſuræ citationem expectatoriarum de
p conſuetudine approbatæ,ſunt arbitrariæ *p* licet de iure commu
ni in multis caſibus aliud inueniatur, ut in authen.qui ſemel, &
l.conſentaneum, & ideo iſta conſuetudo uniuerſalis, tanquam
probabilis,eſt ſeruanda ſecundum Spec.in d.tit.§.nunc de emp.
11 uer. ſed nunquid. † Sexto, quod nulla citatio *q* expectatoria eſt
q peremptoria, niſi adijciatur uerbum, peremptoriæ, ſi fiat ante
lit. conteſt.ſecus ſi poſt, de offic.deleg.c.conſuluit. ſis ergo cau-
tus hoc ponere, & hoc Spec.in d.titu.j.§.viſo. uer. dicunt quidã.
12 † Septimo, quod ſi in una citatione *r* plures termini inculcan-
r tur, quod fieri poteſt, licet citatus compareat in ultimo tamen
debet reficere ſumptus lit. conteſt.tanq̃ contumax ex priorib.ut
ſup.de iud.l.ſancimus extra,de appell.c.reprehenſibilis. Spec.in
13 d.§.viſo.ver.quid ſi res termini tenet idem.† Octauo, quod par
ſ tes poſſunt dare licentiam *ſ* iudici expedire proceſſum, ẽt eis nõ
citatis,inf.de temp.app.l.fi.in fi.Spe.in d.§.viſo,ver. ſed pone, ꝙ
partes,& hoc obſeruant Aſſeſſores in criminalibus,quia faciunt
14 eis dare licentiam a partibus. † Nono ꝙ dies *t* citationis qñque
t cõputatur in termino,& qñque non,ſᷓm eius formam,vt no.in
d.§.viſo,ver.ſnĩam ferri,vel cãm debito fine terminari, & in Re
15 pe.Peru.in d.l.Item no.ꝙ citatio.† Decimo, ꝙ citatio poteſt fie-
ri per Iudicem admonẽtem,ĵ.qũo,& qñ iudex.l. 2. per Notariũ
cauſæ,& ipſe idem poterit ſcribere citationem ſe feciſſe, ſecun-
u do per nuncium,tertio per edicta.non aũt poterit committi *u* ci
tatio parti,vt citet aduerſarium,quia non teneret aduerſario ci-
tanti credere,& hoc multum diſputat Specu.in d.§.ſequitur. in
prin.vſque ad ver.ſed nunquid.quod intelligo verum.ſi pars ci-
taretur nudo verbo:ſecus ſi per epiſtolam,cui dẽret credi, vt ff.
de fur.l.eum qui.§.ſi epiſtola.vbi caſus.facit quod no. ff. de acq.
poſſ.l.iuſte,& ĵ.vnde vi.l.meminerint, & de pign.l.3. põt ẽt fieri
citatio per pręconem citantem per turbam,ſᷓm ꝙ fieri videmus
de more,& illa citatio paucis innoteſcit,de qua loquitur authẽ.
16 qui ſemel.† Vndecimo,ꝙ nuncio qui dicit ſe citaſſe, eſt creden-
x dum: *x* vnde creditur ſuo ſimplici dicto,& ita obſeruat gñalis ↄ
ſuetudo mundi,quod intellige ſi nũcius eſt publicus, & iuratus.
extra de app.cum parati.licet Spec.in d.§. ver. nunquid deciden
do teneat.ꝙ non creditur ei,niſi conſtet de publico documẽto,
vel per teſtes de citatione,& ideo in multis cauſis tp̃e,quo Peru
ſium regebat per Paſtores eccleſiæ,uidi obſeruari practicã. Spe.
ad omnes dubium remouendum,ꝙ nuncius ſemper confici fa-
17 ciat publicum inſtr̃m.† Duodecimo,& vltimo, ꝙ per citationẽ
ↄ̃hitur contumacia qñque vera,qñq; ficta,alia eſt notoria,& ſic
eſt triplex,& qualiter incurratur,uide Spe.in tit. de contumacia
§.j.Bar.ẽt tangit.ff.de app.l.ex conſenſu, plenius per Io. And. in
cle.1.de don.& cont.dixi in l.poſt edictum.§.fin.ff. de iud. & dic,
vt ibi.In gl.ibi,ſed arg.ↄ̃ ibi citatio non tenuit,& in notitiam nõ
venit, & iõ non arctauit citatum. Hic tenuit, iõ non curatur an
venerit ad notitiam.In gl.no.ergo ibi,tu dic ſᷓm Io.hæc vera ſᷓm
Odoffr. tu dic, ꝙ vſucapio triennij non interrumpitur ipſo iure,
ſed quo ad effectum,vt ſup.dixi in prin.Iac.Bu.In ead.gl. ibi, rñ-
deo non eſt vera Odof.vnde eligere poteſt ille,ↄ̃ quem præſcribi
tur,alterum de duobus remedijs,prout ſibi placuerit.in gl.fi.ibi,
ſi præſes.illa lex in alio caſu loquitur.Odofre.

ADDITIONES.

a Ad domum.Vtrum in omni actu ſufficiat citatio ad domum,uide Bart.plene in l.
4.§.Prætor,ff.de dam.infe.& iſta omnia ſequentia ſunt verba Inno.in c.l.ſi aduer
ſarius,extra de eo,qui mit.in poſſ.cauſa rei ſer.& uide glo.& Docto.in l.ex conſen
ſu,§.fi.ff.de appel.

b Siue.Adde Io.de Imo.vſque ad uerſi.niſi in fraudem.quod eius manu reperi aditũ.

c In fraudem.Vide quod no.Bar.in l.1.§.ſed,& Ariſto.ff.quod ui,aut clam, & quod
ibi dixi.& iſta ſunt verba Inno. in c. ſi aduerſarius, hic alleg. ſed contra iſta tenet
Imo.in l.4.§.prætor,ff.de dam.infe.

d Ad domum.Idem Bal.in l.ab eo,infr.quomodo,& quando iudex.per glo.in c.cau
ſam,quæ extra, de dolo,& contu.

e Conſanguineus.Vide no.in l.hæc autem,ff.quibus ex cau.in poſſ.ea.& Bar. in l.4.
§.prætor.ff.de dam.infec.

f Beneficij.Vide Bal.in l.ab eo,inf.qũo,& quando iud.Spe.in tit.de cit.§.1. uerſi. ſed
nunquid ſufficit,& uide no.per Bar.in l.4.§.Prætor,ff.de dam.infec.

g Attende.Vide Spe.in ti.de cit.§.1.ver.ſed nunquid,& quæ dixi præce.apoſt.

h Quia propter.Et ponit ibi etiam Inn.unum dictum no. quod allegat Barto. in l.4.
§.Prætor,de damno infecto.

i Citatio.Dixi poſt Bar.in l.4.§.Prætor.de dam.infec.& uide Bar.in l.conſentaneũ,
inf.quomodo,& quando iud.& in l.diffamari,ſup.de ing.manu. & in gl. mag. &
tex.in c.fi.ext.de eo qui mit.in poſſ.

K In criminalibus.Vide per Bar.in l.inter accuſatorem,ff.de pub.iud.

l Notorie.Vide in c.1.extra,qui ma.accu.poſſ.

m Terminus.Vide in l.liber homo,hic alleg.& Bald.in l.ſi ea inf.qui accu. non poſſ.
& in l. 2. ſupra ubi in rem actio.per Ang.in l.aut qui aliter,circa principium,poſt
Bar.hic alleg.& l.per interuallum,ff.de iud.& Ang.in tract.de inuentario,ad finẽ.
& dicit Bald.in l.1.inf.quomodo,& quando Iudex, quando quis intelligatur cita-
tus ad horam congruam.& in l.conſentaneum,in 1.not.eod.tit.quomodo,& quã
do Iud.dicit,quod in citatione requiritur tempus,alias non arctat citatum,& vide
Bal.in l.fi.ſup.de iu.do.impe.hic alleg.

n Citatus.Dixi poſt Bar.in l.2.ff.de appe.rec.

o Si delegatus.Vide Bar.& Doct.in l.ſi ut proponis hic alleg.

p Arbitrarie.Optime facit ad no.in l.2.ff.de re iud.& ponit Bar.in l.conſentaneum,
ver.quæro,quod dies.quomodo,& quando iud.& glo. & Bart. ibi expreſſe in au-
th.qui ſemel eo.tit.

q Citatio.Vide plene Bar.in l.ſi finita.§.Iulia.ff.de dam.infec.

r In vna citatione.Vide Bar.in l.contumacia,cum ſimi.ff.de re iud.& quod ipſe no.
in l.qui ante calendas,ff.de ver.oblig.

ſ Licentiam.Vide Bar.in l.is,qui reus.cum concor.ibi poſitis,ff.de pub. iud. & Bar.
in l.4.inf. de accuſ.

t Dies. Vide plene Bal.in l.eos,§.ſin autem,inf.de app.

u Committi.Vide Bal.in l.iuſte hic alleg.& in l.ſi ut proponis,la 2.inf.quomodo,&
qñ iudex.& Bar.in tract.ad reprimen.ver.per literas.Ant.de But.in c.1. ext. de iu.

x Credendum.Vide Bar.in l.1.§.cura carnis,& quod ibi dixi ff.de offic.præfe.vrbis.
Celſ. Adde quod notaui in apoſt. ad iſtum,in l.properandum,§.ſi quidem in verſ.
executoris,ſup.de iud.& quod dixi poſt Colle.in cap.cum dilecti,num.15.verſic.
nunquid ſit credendum nuncio citanti.extra de dolo.

L E X III.

1 *Citatio quando præſcriptionem interrumpat, & quando non.*
2 *Iuriſperiti intereſt ueritatem inquirere non ſolum in iudicio, ſed extra.*
3 *Libellus, in quo actor dicit aliquem ſibi eſſe obnoxium, non exprimendo cau ſam, an ſit inepte formatus.*
4 *Libellus procedit, quo petitur iuſtitiam miniſtrari.*
5 *Petitio procedit, qua petitur annua præſtatio.*
6 *Eps agens contra Abbatem ad iura Epiſcopalia, ad quid agere videatur.*
7 *Interruptio facta in actione præparatoria, non prodeſt in præparata.*

SI ex multis. Hæc lex ponit tres conſultationes, quas gl.no.deſinat, & cuilibet earũ rñdet affir
1 matiue. potes eam ſic ſummare. † Citatio facta ſuper vna ſum-
ma, cã non expreſſa, vel ſuper oblõne cã non expreſſa, nec vna
a ſumma ſufficit ad interruptionem a oĩum, quæ poſſunt ſub tali
gñalitate comprehendi, & interruptio facta in perſonali perpe-
tuat in hypothecaria, & eꝯ.h.d.& dixit Inno.de elect.c.querelã,
b in fi.ꝙ in petitorio, ſi non probatur cã b debiti, non ſequit cõdẽ-
natio, ſecus in poſſeſſorio. exemplum, ſi ago ꝯ te, ꝙ ſpoliaſti me
præſtatione annui cenſus, & iõ peto me reſtitui in poſſeſſionem
meam, & te condemnari ad cenſum pſtandum; nam licet nõ ꝓ-
bem cenſum deberi, ſufficit ꝙ probem me fuiſſe in quaſi poſſeſ-
ſione percipiendi debitum. In tex.ibi, & maxime propter longi
temp.ex eadem cã, vt ex mutuo, ſm Pet.& Cyn. vel ẽt ex diuer-
ſis, ſm gl.& hoc probatur ex verbo, maxime, quia creditori de-
bebant x.ex cã mutui, alia x. ex cã venditionis, & ipſe libellũ ꝓ-
poſuit ſuper x.non adijciendo cãm ex qua illa x.debebant. Cum
aũt ex vna cã in genere plura x. debeantur. puta ex cauſa mutui
diuerſis tpibus ꝯcti: tunc non eſt dubiũ apud omnes, ꝙ habeat
2 locum. hæc lex.† In tex.ibi, ſed in iudicijs, non ſolum extra iudi-
cia intereſt iuriſperiti volẽtis inquirere veritatẽ.Cy. Ibi, ſi enim
hęc eſt ſecunda qõ principalis, an interruptio in perſonali, pro-
3 ſit in hypothecaria, vel econtra.† Ibi. & ſi quis generaliter. c hæc
c eſt tertia ꝯſultatio gñalis, qñ actor aliquem dixit ibi obnoxiũ cõ
ſtitutum, & nõ dixit in quanto, nec ex qua cauſa, ſed ſtultus fuit
reus, qui ſub tali libello paſſus fuit ſecum litem conteſtari, & p-
ſcriptionem interrumpi, & non petijt libellum declarari, nam
d ſi propoſuiſſet d de gñalitate, non proceſſiſſet libellus, vt l. edita,
4 s.de eden.† Et eodem modo ſtultus eſt iudex, qui recepit libellũ,
e in quo actor petijt ſibi iuſtitiam e adminiſtrari ſuper x. tamen ſi
non opponitur, tenet libellus, & proceſſus. & ſm probationes ꝯ-
demnabit, aut abſoluet reus, de ordine cog.c.cum dilectus, vbi
f eſt caſus, de elect.c.cum Vinton.in gl.& hoc per Inn.dicentem, f
ꝙ reus omnem defenſionis viam debet facere, & concludit, ꝙ
ſi petitur remotio prælati nõ allegata cã ſpecificata, ꝙ iudex hẽt
eum remouere ex cã infamię irrogatæ.alleg.hanc l.pro caſu, &
5 ff.de iud.l.ſolemus.† Dixit etiam Inno.in can.dilecto, g de offic.
g Arch.in prin.ꝙ procedit hęc petitio, in qua peto annuam præſta
tionem, & quædam alia mihi debita rõne Archidiaconatus, &
ꝙ per hanc clauſulam quędam alia veniunt etiam maiores pro
curationes, & etiam quæ de conſuetudine debent. tamen ratio-
ne illius officij, vt dicit ẽt in cap.conquerente, de officio ordina.
6 in gl. enormibus. quod † ſi Epiſcopus generaliter ꝯ Abbatem
agat ad iura Epiſcopalia, vr̃ agere nõ ſolum ad ea, quæ monaſte-
rium Abbatis tenetur facere epiſcopo: ſed etiam ad ea, quę tenẽ
tur laici quaruncunque capellarum monaſterij Abbatis: quod
no.dicit tñ ꝙ non veniunt niſi iura quæ veniunt de iure, nõ quæ
h veniunt de conſuetudine. h & ideo ſi vigore talis libelli feratur
ſententia, & condemnatio generalis, non fit executio generalis,
7 niſi iuribus liquidatis.† In glo. 1.ibi, l.Iulianus, §.quantum. nota
bene ꝙ interruptio facta in actione pręparatoria non prodeſt in
pręparata; vnde conteſtatio, facta in reſcindente officio, non ꝓ-
derit in reſciſſoria, & conteſtatio facta in querela, non proderit
in petitione hęreditatis, quæ eſt officium præparatum. in ea glo.
ibi, ſi quis, vel dic, ꝙ vſque ad concurrentem quãtitatem in om
nib.intelligitur facta eſſe interruptio. Cy.in ea.gl.ibi, & te cõue-
niam ſubaudi, ẽt ſi hic non habes domicilium, ſed conuenio te
propter res exiſtentes hic: ſi enim domicilium habes hic, te poſ-
ſem conuenire pro rebus exiſtentibus hic, & extra territorium.
Cyn.& bene.

A D D I T I O N E S.

a Interrumptionem. Vide Bar.in l.cum quis, §.ſi quis pro reo, ff.de ſolu.
b Cauſa. At ſit in iudicio deduco unam cauſam, & probo de alia, an poſſit ſequi con
demnato. vide Bar.in l. 1.ff.de eden.& in l.per hanc, in prin.inf. de tempo. appel.
& in l.2.ſup.com.diui.& uide Ang.& Fulg.in d. l. 1. & circa id, quod dicitur de
ſpoliatione, uide Bar.in l.diuus, ff.de rei iud.cum ſimi.nec mirum, ſi illud procedit
quia illa cauſa non erat neceſſaria, ideo non videtur ſe aſtrinxiſſe, per no.in c.2.de
reſcrip.niſi dicas, quod erat adiuncta per modum qualitatis, l.habebat, in princ.
ff.de iuſti.l.diuus, & ibi Bar.ff.de re iud.
c And.Bar.Si quis generaliter. Vide per gl. §.ſi quis argentum. Bar.conſi.45.inc. Con
ſil.populi eſt. vbi conſuluit, quod licet ſtatutum diſponat, quod poſſit procedi per
inquiſitionem ſine appoſitione loci, & temporis, tamen probatio loci, & tempo-
ris eſt fienda, allegauit glo.in §.ſi quis argentum.
d Propoſuiſſet. Vide Barto.& quæ ibi dixi poſt eum.in l. 1.ff.de edend. & hoc ponit
Bar.& quando hæc except.opponi debeat, uide Iaco. de Bel. in d.materia, quam
ponit in l.fin.inf.de requi. rer. & Bald.in l.exceptio.ſup.de probat.& quid ſi aga-
tur reali, an teneatur declarare. vide Barto.in l.& an eadem, §.actione, ff. de ex-
cep.rei iud.vbi tenet, quod non.
e Iuſtitiam. Vide Bar.in l.edita, in repe.Paduana, & in rep.Peruſina, dicentem quod
quandoque libellus eſt multum generalis, quo caſu ſi reus petat, debet declarari.c.
2.de ord.cog. Ant.de But.in c.fi.de offic. Arch.dicit no. arg.pro concluſione, peto
mihi iuſtitiam, &c.& Bal.in l.pe.in prin.de pact.alleg. d.ca.2.qui dicit non valere
concluſionem, quare peto pro me ſententiam ferri, vel cauſam debito fine termi-
nari.& in repet.Peruſ.in d.l.edita, dicit ꝙ valet libellus, conquero de tali, quod ha
buit decem mutuo a me, vel ſimilia, abſque alia concluſione. Item poſſum petere
pronunciari mihi actionem competere, & par eſt ac ſi peterem condemnari.l. ſi fi
nita, §.eleganter, & ibi Bar.ff.de dam.infe. Et ad iſtam clauſulam, & ſimiles vide
Iac.de Bel.in diſpoſitione, quam ponit in l.fi.inf.de requ.rer.& Ang.in l. 1.in prin.
ff.de eden. Imo.in l.ſi cum nulla, ff.de re iu. Ang.in l.3.§.circa, ff.de do. excep. Bal.
in repet.l.incerti, in 15.q.inf.de inter.do. Ant.de But.in ca.2. extra, de libel. obla.
Imo.in c.ſi cautio.extra, de fide inſtr.Bar.in l.fi.ff.de iuſt.& iur.& in materia uide
Bar.& quæ ibi dixi, in l.ex diuerſo, §.1.ff.de rei uen.& Bal.in l.cum propria, ſup.ſi
quis alteri, uel ſibi, & in l.terminato, inf.de fruc.& lit.expen.& Inn.in c. certifica-
ri, extra de ſepul.& Bal.in l. 1.inf.de ſent.quæ pro eo, quod inter. profer. ubi dicit
valere libellum, peto damna mihi illata emendari.
f Innocen.dicentem. Non reperio eius dictum.
g Inn.in c.dilecto. Vide ibi tex.& Bal.in l.edita, in repe.Peruſina, ſup.de eden.qui ui
detur tenere contra Inno.
h Conſuetudine. Vide ſn.& uidetur contrarium, vt dixi poſt Bar.in l. ſi mater §.de-
nique, ff.de excep.rei iud.

---

1 *Pręſcriptionis longi temporis exceptio eſt odioſa.*

§.Sancimus. In text. ibi, & libellum conuentionis ei tranſmiſerit.no.ꝙ hic eſt vnus caſus, in
a quo requiritur ꝙ libellus citationis mittatur a ad domum, vt fiat
interruptio. pręterea alius caſus eſt in l.fi.inf.de duo. re. regulari-
1 ter autem ſecus, vt dixi in l.ſicut.ibi, ꝯ deſides hoĩes. † No. bene,
ꝙ exceptio præſcrip.lon.temp.eſt odioſa; & contra ſolos homi-
nes deſides introducta; propter quam deſidiam, & iuris ſui con-
temptum, videtur, ꝙ præſcriptione completa ſoluens non repe-
tat, cum extinctus ſit naturalis, & ciuilis obligationis effectus, de
qua per Bar.in l.fi.ff.rem ratam hab.

A D D I T I O.

a Citationis mittatur. Vtrum in citatorio dẽat mitti copia libelli uide in auth.offe-
ratur, de lit.conte.& hoc quo ad iſtam materiam limita.ſing.ut per Ang. in l.ſi ſer
uum, §.nunc uideamus, ff.de uer.obl.licet Imo.ibi contra, & uide Bar. hic in fine.

---

a *De alluuionibus, a & paludibus, & paſcuis ad alium ſtatum translatis. Rubrica.*

A D D I T I O.

a De alluuionib. Communiter in lectu.Ang.non habetur iſte tit.nec ſeq.

L E X PRIMA.

1 *Fluminis curſum naturalem mutare non licet.*

1 QVamuis. Naturalem curſum fluminis mutare non licet niſi muniendo ripam quis p-
dio ſuo conſulat ſine magno incommodo vicinorum.
Et patientia incrementa illorum ſunt, quibus prius e-
rant; latentia autem iure alluuionis accreſcunt illis, qui ſunt do-
mini fundi, cui ſe applicauit.h.d.

L E X II.

1 *Emolumentum cui per alluuionem accreſcit, accreſcit & onus.*

a Hi.quos. a † Cui accreſcit emolumentum per alluuio-
1 nem, accreſcit & onus h.d.limita, vt not. in gl.
in l.prox.nam de illis incrementis ſeparatim non debet cenſeri,
ſed conſideranda ſunt vna cum fundo, qui auctus eſt h.d.ibi, de-
uotioni. neque aliud remanſit de fundo domino deploranti dã-
na ſua, quia per corroſionem fluminis paulatim factã alius red-
ditus eſt ditior.

A D D I T I O.

a Hi.quos. An hæc lex habeat locum in emphyteuta. vide in l.de quib.ff.de legib.

L E X III.

1 *Prælati quantitatem cenſus augere volentes, ſunt miſeri.*
2 *Fructus propter fauorem cultus diuini ſunt ampliandi.*

Ea, quæ. Latentia incrementa ad fiſcum non pertinent nec ſeparatim de his cenſetur, aut pro his cẽſus
exigatur: nec eſt augendus cenſus, licet poſſeſſio efficiatur ferti-
lior ſumptu & ſolicitudine poſſeſſoris, pęna contradicentib.im-
1 minente.h.d.† Et no.hanc leg.contra miſeros a & auaros præla-
a tos, qui volunt augere quantitatem cenſus prędij dati in emphy
teuſim fertilioris effecti, ſolicitudine, aut cultura, aut ſumptu
2 poſſeſſoris. † Ibi, ad frugum fertilitatem, dic quod hunc tex.limi
tat Inn.in vno caſu, propter fauorem cultus diuini in ſeruitorib.
ampliandi, quia tunc talia melioramenta ſeparatim debent cen
ſeri. exemplum, ſi vltra numerum canonicorum aliqui eligũtur
vt ſeruiant in diuinis, qui non poſſunt habere quotidianas diſtri-
butiones, niſi fructibus excreſcentibus cultura & ſolicitudine il-
lorum, qui habent præbendas, vt in cap.cum M.Ferra.de conſt.
In gl.quæ incipit, induſtriam, & de alluuionibus, & paludibus.l.
fin.hic non ſunt alia.

A D D I T I O

a Miſeros. vide no.ſup.l.prox.& in l.ſi merces, §.vis maior, ff.loca.& ibi gl.& Bar.in
l. 1.ſupra de iure emphyt. Intellige tamen, ut in auth.ſi quas ruinas, ſup.de ſacro-
ſan.eccle.

Com-

Communia de vſucapionibus. *Rubr.*

LEX II.

1 *Preſcriptio non currit fiſco in re incorporata.*

1 IAm pridem † Res fiſci non preſcribitur. h.d. &
lex loquitur de re incorporata, quę
olim fuit in iure fiſci. Item eſt hic gl. ꝙ res fiſci non præſcri-
bitur, niſi per xl. ann. Item res & iura ciuitatum non pñt vſucapi
minori ſpacio xl. ann. Reſponde ergo, a contrario nõ cogitur re-
ſpondere, & ſic non cogitur litem conteſtari.

LEX III.

1 *Initium vitioſum vbi eſt, ibi proceſſus vitioſus.*

1 Si mala fide. † Vbi eſt initium uitioſum, ibi eſt pro-
ceſſus vitioſus. h.d.

De vſucapione transformanda. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Romani vocantur Quirites.*

CVm noſtri. Sublatis antiquis differentijs hodie
es mobiles continua poſſeſſione
triennij cum titu. & bona fide vſucapiuntur, immobiles
decennio inter præſentes. xx. inter abſentes præſcriptione con-
cluduntur, quo ad bonam fidem initio poſſeſſionis inſpecto. h.
1 d. † Ibi, Quiritum. præmitte, quod Romani vocantur Quirites a
a Quirino *a* Rege, qui primus R manis leges dedit.

ADDITIO.

a Vocantur Quirites a Quirino. Vt in gloſſella. Inſt. de iure nat. ge. & ci. in ver. Quiri
tum. vel a quiris, quod lingua Sabina haſtam denotat, quam & Romulus, & priſci
Romani geſtaſſe perhibentur. ſiue a curibus, vico Sabinorum Romanæ vrbi adiũ-
cto, vt multum eleganter per Naſonem in 2. Faſtorum dicitur, com ait, Siue quod
haſta Quiris priſcis eſt dicta Sabinis, aut quia Romanis addidit ille cures.

---

1 *Interruptio momenti interrumpit præſcriptionem.*

1 §. Cum autem. † No. quod interruptio momenti
interrumpit pręſcriptionem, & gl.
dicit, vlterius no. verbum, firmo iure.

1 *Bona fides requiritur in initio.*

2 *Præſcriptio tria requirit bonam fidem, titulum, & poſſeßionem.*

1 §. Hoc tantummodo. No. † quod bona fid.
requiritur in initio, ñ
2 in progreſſu. No. in ver. ꝙ in rebus, ꝙ requiruntur tria in pręſcri
ptione, ſcilicet titulus, bona fides, & poſſeſſio. Bona autem fides
a etiam non continuata, *a* nihil nocet; poſſeſſio vero continuata
in pręſcriptionibus requiritur. Titulus vero ſemel quæſitus ſem
per viget.

ADDITIO.

a Continuata. Vide Bar. in l. Celſus, ff. de vſuc.

De acquirenda poſſeſsione. *Rubrica.*

Continua, vt in gl. Et not. ꝙ contrariorum eadem eſt diſciplina.
concor. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. l. ſi ꝯ & l. ſi. ff. de leg. 3.

LEX PRIMA.

1 *Poſſeſſio abſenti, & ignoranti per liberam perſonam acquiritur.*

2 *Iuris prudentia introducit fictionem.*

5 *Ignorans non poſſidet.*

PEr liberam Per liberã perſonã abſenti, & igno-
ranti quęritur poſſeſſio, ſed vſuca-
piendi conditio ſolum ſcienti. De primo redduntur duæ
rationes; prima ratione utilitatis, ſecũda ratione ſubtilitatis, quæ
1 in iure conſiſtit. h.d. † Diuiditur in tres partes. Primo ponit dictũ
quo ad acquiſitionem poſſeſſionis. Secũdo dictum quo ad vſu-
capionem poſſeſſionis. Tertio ſe refert quo ad primum dictum
pro poſſeſſore, quo ad duas rationes. ſecunda ibi, & poſtquam
tertia ibi, tam ratione, &c. dic quod refertur ad primum dictũ,
tamen poteſt referri ad ultimum. Not. quod per procuratorem
etiam ignoranti acquiritur poſſeſſio. Secundo not. quod cõditio
uſucapiendi non acquiritur niſi ſcienti. Tertio no. quod ratione
publicæ utilitatis inductum eſt, quod per liberam perſonam ac-
2 quiratur nobis poſſeſſio, & uſucapiendi conditio. † Quarto not.
quod iuris prudentia introducit hanc fictionem, videlicet quod
per alium facio, illud feciſſe uideor. uide in materia huius legis,
c. accedens. extra, de pręb. uide ſuper prima gloſ. l. certo, §. 1. ff. de
preca. ubi modus acquirendi eſt fictio. ſed acquiſitum eſt ſubſtã
tia, & eſt ipſa ueritas. ad contrarium l. ex mandato, ff. de acquir.
rer. dom. dic, aut tradens & recipiens gerunt in animo, ut uero
dño acquiratur: & tunc quęritur, ſi eſt dñs, dñium, & poſſeſſio;
ſi non eſt dñs, ſola poſſeſſio. Aut neuter gerit in animo: & tunc
nihil quęritur, aut tm̃ tradens, & tunc quęritur l. qui mihi dona-
tum, ff. de don. aut recipiens tm̃, & tunc idem. Iac. & Pe. dicunt
contrarium, uidelicet ꝙ tm̃ acquiratur poſſeſſio, ſed nõ dñium.
Sed ꝯ iſta opp. de l. ſed ſi ego, ff. de neg. geſt. Sed dic, quod illa lo-
quitur in geſtore ſine mandato, per quem non quęritur poſſeſ-
ſio, l. ſi uẽdidero, ff. de fur. ſed hic eſt mãdatum. Sed iterum opp.
de l. j. ff. de uſuca. pro ſoluto. Solu. illa loquitur in ſeruo, ratio eſt
ipſa ſeruitus, quia quantum ad acquirẽdum, dominus & ſeruus
reputantur vna, & eadem perſona, ſed hic loquitur in libera p-
3 ſona. No. in gl. 4. ꝙ ignorans nõ dicitur poſſidere, nec bona, nec
mala fide, quod non inuenio alibi, & uide l. ea, quæ ciuiliter, ff.
de acqui. rer. dom. vbi redditur ratio inter acquiſitionem poſſeſ
1 ſionis, & vſucapionis, quia poſſeſſionis acquiſitio eſt facti, vſuca
pionis acquiſitio eſt iuris, & eſt l. pen.

LEX II.

1 *Scientia probatur pro conſenſu.*

2 *Poſſeſſio per inſtrumentum probatur.*

3 *Poſſeſſio probatur per inſtrumentum, in quo continetur ꝙ venditor tradi-
dit poſſeſſionem.*

MInus. Venditur patiens emptorem poſſidere, poſſeſſio-
nem ſibi tradere videtur. hoc dicit concor. ff. ſi ſer.
vendic. l. ſi a te. Ibi, omnia quæ concor. l. Titia, ff. de ſolut. No. ſciẽ
1 tiam haberi pro conſenſu, & conſenſum haberi pro traditione.
Nota. ꝙ ille qui reperitur in poſſeſſione, præſumitur eſſe ex titu.
præcedenti. No. ꝙ aliquando aliquid non continetur in inſtru-
mento, tamen eſt verum in ſe. No. ꝙ poteſt aliquid probari ſu-
pra inſtrumentum, vt hic. No. per iſtam patientiam dominium
2 transferri. † No. hic, ꝙ per inſtrumẽtum probatur poſſeſſio. No.
ꝙ ille, qui gerit omnia tanq̃ dominus, præſumitur verus poſſeſ-
ſor, & dñs contra l. ſi de ſtipulatione, ff. de acq. poſſ. Sol. ibi, acce-
pit inuito venditore, hic volente, vel ſaltem voluntate præſum-
3 pta. † Quærit gl. nunquid per inſtr̃m, in quo dr̃ quod tradidit ven
ditor poſſeſſionem, probetur poſſeſſio? Gl. ſentit, & ſic, Doc. dñt
hic, & in l. predia, §. cum ſeruus, ff. de acq. poſſ. ꝙ aut fit inſtr̃m in
fundo, vel prope, & tunc probatur traditio: aut in loco diſtante,
a & tunc non. Nunquid ergo committat falſum *a* Notarius, qui
dicit in inſtr̃o, tradidit, &c. cum eſſet a diſtante? certe non, quia
intelligitur ipſum animo tradidiſſe.

ADDITIO.

a Cel. Nunquid. Ergo committat falſum, &c. Adde quod poſui in tract. meo clauſu-
larum, in clauſula contractum, in uer. tradidit, & in effectu conſignauit, & ibi po-
no effectum huius clauſulæ.

LEX III.

1 *Paria ſunt tutorem authorari pro infante, & tutorẽ poſſidere pro infante.*

2 *Infans ſolus an acquirat poſſeſſionem.*

DOnatarum. Infans donatæ rei quærere poſſeſſionẽ
poteſt, ſcilicet tutoris ſuffragio. h.d. gl.
Vel tradens animo, dummodo infans aliquid intelligat. h. d. Pe.
& Dyn. dicebant, ꝙ infans ſolus, in quibus cadebat eius affectio.
poterat quærere poſſeſſionem, alias non, vt ff. eo. l. infans, §. quã-
uis. ſed hoc non credo, quia non cadit niſi in rebus minimis, &
& pauci valoris. vide l. mulier, ff. de verb. obl. vbi non tenet ſtipu-
latio, ſi infans ſtipulatur, quia intellige hanc l. de infante proxi-
1 mo pubertati. † No. ꝙ paria ſunt, tutorem authorari pro infan-
te, & tutorem poſſidere pro infante. gl. vacillat in intellectu hu-
2 ius. l. Sed tene, quod dixi. † Si quæratur nunquid infans ſolus ac-
quirat poſſeſſionem. dic, aut infans nullum habet intellectum,
& tunc nihil acquirit, quia quod uidet ignorat. aut habet intelle
ctum, & tunc aut cadit affectio infantis in re, & acquirit. ſm Dy.
aut in alijs, & tunc ſine tutoris ſuffragio, non, ſm Pet.

LEX IV.

1 *Poſſeſſio ſolo animo acquiritur.*

2 *Iura ſunt promptiora in retinendo, quam in acquirendo.*

3 *Poſſidere non deſinit, qui metu perſonæ non accedit ad agrum.*

4 *Poſſeſſiones duæ ſunt ſecundum Bald.*

LIcet. Hanc legem declaraui in l. 2. & in l. 1. ſup. de ſeru. &
aqua. & dic vt ibi, & hoc dicit, nudo aĩo poſſeſſio nõ
quęritur, ſed retinetur, & qui metu hoſtiũ nõ accedit ad agrum
colendũ, nõ propterea perdit poſſeſſionẽ. h.d. Diuiditur in tres
partes. Primo ponit regulam circa poſſeſſionẽ acquirẽdã. Secũ-
1 do circa retinendam. Tertio infert circa regulas. No. † ꝙ ſolo aĩo
2 poſſeſſio non acquiritur. Secundo † no. ꝙ promptiora ſunt iura
in retinendo, q̃ in acquirendo, & ideo ſolo animo retinetur
3 poſſeſſio. Tertio † no. ꝙ qui metu perſonæ, nõ poſſeſſionis perdẽ
dæ, non accedit ad agrum, non deſinit poſſidere. No. ꝙ tempus
non eſt modus perdendę poſſeſſionis. Materia huius legis conſi-
ſtit in quatuor, ſcilicet in poſſeſſionis diffinitione. Item in poſſeſ
ſionis diuiſione. item in poſſeſſionis acquiſitione. item in poſſeſ
ſionis retentione, primo de diffinitione. dic, vt plene no. in gloſſ.
4 mag. l. 1. ff. eo. de diuiſione dicit D. † Azo. ꝙ eſt tm̃ vna poſſeſſio.
Io. ꝙ duæ. Bart. ꝙ tres, ſcilicet ciuilis, & naturalis, & corporalis.
Breuiter, nos tenemus, ꝙ ſunt duæ, ſcilicet naturalis, & ciuilis, &
ad hoc vide gl. in l. hr̃dibus. ff. de dolo. Nunquid acquiritur poſ.
per uſum? Dic ꝙ ſic, ſi eſt transferens, l. 1. §. ſi iuſſerim. ff. eo.

LEX V.

1 *Poßeſsiones quot ſunt.*

2 *Poſſeſsionis cauſa dicitur dupliciter.*

3 *Colonus, qui dicitur a colendo, eſt in rure.*

4 *Poſſeſsio duplex eſt.*

Cum nemo. Colonus per acquiſitionem titu. a non
domino, cauſam poſ. ſibi mutare nõ po
teſt. hoc dicit, ſecundum veram lectu. & notabilem. Secundum

aliam.h.d.Colonus cām poſſidendi ſuo emptori pſtare non pōt.
1 h.d.ſm aliam lec.† Ad euidentiam præmitte duas gl.hic poſitas,
ꝙ cā poſſ.dr̄ dupliciter.vno modo ipſe titulus,ex quo proficiſci-
tur poſſeſſio cū traditione, vt inf.eod.l.nec ex vera.alio modo cā
2 poſſeſſionis.i.vſucapiendi conditio.† Secundo pręmitte, quod
duplex eſt mutatio poſſeſſionis, quædam eſt mutatio poſſeſſio-
nis ꝯctiua,qn̄ ex nulla efficeret aliqua,vel ex aliqua nulla, vel ex
iniuſta,iuſta,vel ex iuſta iniuſta; alia eſt mutatio poſſeſſionis trās
latiua,vt ſi ex alia fiat aliqua,quia habeat vnā cām,& mutatur in
aliam cām.Et hęc lex hēt duas partes.In prima ponitur regula.
In ſecunda vero parte ex regula decidit̄ caſus,qui in l.ponitur.ſe
3 cunda pars incipit ibi,proponaſq;.† Item pręmitte, ꝙ colonus,
qui dr̄ a colendo, eſt in rure:inquilinus dr̄ habitare in ciuitate,
& ita gl.no.Sed hoc fit per argm̄ a cōiter accidentibus:quia etiā
ſi mihi locares domū,quæ eſt in rure, ego dicerē inquilinus, li-
cet ſim in rure. Ideo proprius dic,ꝙ colonus in agro:inquilinus
in domo.Pone,colonus emit a vero dn̄o, vel quem putabat ve-
re dn̄m,cum locans non fuit vere dn̄s, an colonus ſibi mutaue-
rit cām poſſ.vide per hoc l.ſi rem,ff.de euic.& l.non ſolum, ff.de
4 vſuca.† Super glo.fin.dicit, *a* ꝙ duplex eſt poſſeſſio: *b* aliqua eſt
a poſſeſſio relatiua,aliqua eſt poſſeſſio abſoluta, in qua non proce
b dit præſcriptio,ſed in poſſeſſione relatiua.

ADDITIONES.

a Phi.Dec.Dic.Et hic potes videre quam varie diuidat Bald. poſſeſſionem, qui tā varias det diuiſiones.Et vide in hoc quod ſcripſi in l.licet poſſeſſio in addi. de acquir.poſſ.

b Celſus.Duplex eſt poſſeſſio.Cic,vt dixi in apoſt.ad iſtum poſt eū,in l.nemo, nu. 1.in ver.duplicem,ſup.de acq.

De præſcrip.long.temp.x.vel xx.ann. *Rubrica.*

AVTHENTICA.

1 *Scientia in pręſcriptione rerum corporalium requiritur.*

Malefidei. Mala fides authoris impedit præſcri-
ptionem poſſeſſoris, niſi dn̄o ſciente,
1 & patiente ſit pręſcriptio conſummata.h.d.† No.caſū,
in quo hic in pręſcr.rerum corporalium requiritur aduerſarij.
Ibi,ſi verus dn̄s,&c.a contrario ſenſu ergo procedit præſcriptio,
ſi non ignorat.caſus huius auth.non eſt alibi.

AVTHENTICA.

Quod ſi quis. Ex coniunctione diuerſorum tpum reſultat pſcriptio diſformis.h.d.nec iſta auth.eſt alibi. In tex.ibi,quotannis.dummodo tp̄s 30.ann.nō excedat.Nam tanto tempore tollitur omne ius contra pręſentē & contra abſentem maſculum,& fœminam maiorem,vt l.ſi qs emptionis,in fi.inf.de pręſcr.30.ann.

LEX II.

1 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota,de bonis filij dotari non poteſt.*
2 *Error domini dat cauſam poſſidendi.*

Longi. In pręſc.long.temp. requiritur,ꝙ ſit tit.& bona fi-
des,& quod poſſeſſio ſit naturaliter continuata,
nec ſit ciuiliter interrupta, & ſi quod iſtorum eſt in ꝯrium, pre-
ſcriptio impeditur: hoc dicunt omnes leges illæ, excepta l.em-
1 ptor,& l.cum in longi.† No.in l.ſi vinee, ꝙ mulier trāſiens ad ſe-
2 cunda vota,non poteſt ſe dotare de bonis filij. † No.ex l. nec pe-
tentem,quod error domini dat cauſam poſſidendi. Ad qđ not.
Cy.in l.cum falſa,ſupra de iur.& fac. ign. & ibi plenius per me.

LEX VI.

Si fraude. Non dr̄ titulus,quem dolus infringit. h.d. Gl. ponit exemplum in dolo dante cauſam contractui. Tempus non eſt modus inducendi confirmationem ꝯctus inualidi.ibi,in malæfidei contractibus. hoc nō inuenies alibi, ſed dic, ꝙ dicitur contractus reſpectu perſonæ,non reſpectu actus:& ratio quare non valet,eſt iſta oppoſitio.

LEX VII.

Longi temporis. Amiſſio inſtrorum pſcribenti non officit, etiā ſi cōtrahatur in ſcriptis.h.d.Maleficium tertij non officit pręſcribenti.h.d.Ratio dubitandi fuit,quia videbatur vacillare, & dubitare circa probationes iuris ſui,ſublatis probationibus,ſeu inſtrumentis. Vel aliter,quia ſublatis inſtrumentis,vr̄ ſublata ipſa res, ar.l. poſtquam & l.Labeo,ff.de pac.& ſublatis inſtrumentis, videtur quodammodo interrupta pręſcriptio:ergo facta eſt hęc lex.

LEX VIII.

Si is,contra quem. Adoptio, quæ non tenet, nō dat cauſam pręſcribendi,vel dominium acquirendi.h.d.Titulus nullus, & impoſſibilis, non dat cauſam præſcribendi,h.d.Ibi,affectio.dic,quod adoptauit cū affectu,non in effectu.

LEX IX.

1 *Præſcriptiones intentionem agentis eradicantes,quæ dicantur.*

Emptor. Exceptio pręſcriptionis ante lit.conteſt. oppoſita,poſt lit.conteſt.eſt probanda ad excludendum fundatam intentionem agentis.h.d.Ex quo no.ꝙ exceptio pręſcriptionis non impedit lit. conteſt. dicant quidam hoc eſſe verum,qn̄ ex pacto pſcrip.non fit exceptio ad proceſſum,ſed tm̄
fiebat ad conſequendum diffinitiuam, quę non hr̄ niſi lite con-
teſt.Sed tu dic, ꝙ quando excipiens ſumit in ſe onus probandi;
tunc non eſt neceſſaria lit.conte. Sed quando vult aduerſarium
ſuum fundare intentionem ſuam, tunc loquitur hæc lex. Ratio
1 huius eſt viua demonſtratio dicti. † Et no.vlterius, ꝙ ſunt quæ-
dam præſcriptiones,quæ eradicant intentionem agentis: & tūc
iſtæ impediunt proceſſum,ſi ſumit reus in ſe onus probandi, qa
tunc opponitur ad proceſſum. Secus ſi permittit actorem funda
re intentionem ſuam: quia tunc non opponitur ad proceſſum.
Quædam ſunt,quæ non eradicant,vt præſcr.long. temp. qa non
tollit dn̄iū directum,niſi lōgiſſimum temp.interuenerit, vt l.oēs
& l.ſicut,j.de præſcr.xxx.ann.Doc.hic tractant de exceptione p̄-
ſcriptionis nunquid impediat proceſſum.& not.in l.vltima, ff.p
ſuo.& in l.j.in fi.ff.ad Tert.& in l.quæ extrinſecus,de ver.obl.

LEX X.

Nec bona. Præſcriptio conſumanda non conſumata interrumpitur.h.d.tex.cum gl. vide Bar.in l.ſi eum,§.qui iniuriarum,ff.ſi quis cau.qui caſus nō eſt alibi, ꝙ ſi quis vellet interrumpere pręſcriptionem per lit. conte. & aduerſarius nollet conteſtari litem, dico quod iſta conteſtatio ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem.

LEX XI.

1 *Dictio,per, continuat.*

Super longi. Ex quacunque cā ſiue lucratiua,ſiue o-
neroſa,procedit pſc.lon.tem. h.d. Quæ-
ro, quæ fuit rō dubitandi in cā lucratiua? Dic, ꝙ præſcriptio eſt
odioſa,& nō vr̄ debere procedere in cā lucratiua.Præterea, duæ
videntur eſſe cauſæ lucratiuę,quæ non poſſunt adinuicem con-
currere l.Meuius,§.duobus,de leg.2.quia fit lucrum reſpectu e-
ius,qui præſcribit.tex.eſt in l.Celſus,§.de auth.ff.de exce.doli.&
in l.ſi quis vxori.§.fi.ff.de fur.& ibi glo.Sed non ob. quia quoties
duę cauſæ lucratiuę non tendunt ad idem,tunc loquitur contra
1 rium.Secus ſi tendunt,vt hic.† No. vlterius, ꝙ dictio,per,conti-
a nuat; *a* & dic,vt extra,de prob.c.licet cauſam, ſuper glo. quæ eſt
ſuper verbo, probetur.No.quod in præſcribente cum tit.pręſu
mitur bona fid.mala vero fides & ſcientia rei alienæ, probatur p
bata publica fama contra ipſum,de hoc vide Bar. probatur ff. de
vſu.l.Celſus.& gl.in l.tutor.ſ.de per.tu.nam publica fama labo-
rans contra ipſum impedit pręſcriptionem.

ADDITIO

a Celſus.Dictio,per,continuat. Adde quod plene poſui in apoſt.ad iſtum poſt eum, in rub.ſup.de exer.nu.1.in apo.in ver.dictio,per.

LEX XII.

Cum in longi. Abſentes dicuntur, qui non ſunt eiuſdem domicilij reſpectu prouinciæ conſiderati,non autem conſideramus vbi res ſint poſitæ.& pręſcriptio currit etiam contra ignorantem, ſiue agatur de præſcribendo dn̄io,ſiue de vſufructu:& idem obſeruatur in pręſcriptione rerum corporalium.h.d.lex,quæ nō eſt alibi; tn̄ hęc lex variat de iure canonico,vt in c.1.de pręſcr. in Cle. 1. vbi ponitur ius poſtremum, & incipit, Abbates.

In quibus cauſis ceſſat longi temp.præſcrip. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Dominium probatur per inſtrumenta.*

Si is, cui. Colonus ſubtrahens inſtrm̄ proprietatis do
mino,ex hoc nec poſſeſſionem quærit, nec
1 vſucapiendi conditionem.h.d.† No.per inſtrā probari do
minium,præſertim contra colonum,vt l.litibus,infra de agr.&
cenſ.habetis,ff.de acqu.poſ.in l.prędia.cum per id probetur poſ-
ſeſſio.& in l.2.ſup.de acqui.poſſ.& in c.inter dilectos,extra,de fi-
de inſtr.No.quod furtum inſtrumentorum nō officit domino.

LEX II.

1 *Dominium directum acquiritur per vſucapionem triennij.*

In ſeruorum. Perfectum actionem non recipit h.d.
iſta lex.Vel ſic, Quod eſt factum p pau-
ciora,non exigit fieri per plura,hanc materiam habuiſtis exami-
1 natam in l.1.ſ.de ſer. fug. † Ad euidentiam præmitte, quod per
vſucapionem triennij acquiritur directum dominium, ſed non
directum in præſcriptione,vt ſupra de bon.mat.auth.niſi. No.ꝙ
id,quod oppoſitum eſt in forma pręſcri.& eſt probatum in for-
ma vſucapionis ſufficit.

LEX III.

1 *Præſcriptio inter duos indiuiduum poſſidentes, alteri aduerſus alterum ex nulla parte currit.*
2 *Agens cōi diuidūdo,& nō poſſidens,de dominio ſuæ partis tenetur probare.*

Vnus. Contra diuiſorium,vel peremptorium iudicium v-
nus ex ſocijs long.tempo.non pręſcribit.h.d. Statu-
1 to Peruſij cauetur,quod nunquam præſcribitur.† Ad euidentiā
pręmitte,ꝙ ſi tu & ego habemus aliquod indiuiduum, & ambo
poſſidemus, ꝙ ex aliqua parte nunquam currit pręſcriptio; ſi

vero

vero alter eorum poſſidet, tũc nec ꝑſcribit:nam ratione partis,
non præſcribitur alia pars,in qua non habet tit.hoc dicit.& ideo
habet locum rei ven.vel commu.diui. Et hæc lex determinat ta
lem quæſtioniem.Duo fratres ſunt habentes caſtrum,vnus ma-
net in caſtro,alius uadit in facto armorum, & poſtmodum re-
dit:nunquid poſſet opponere frater, qui remanſit, præſcriptio-
nem? Certo non,hic eſt caſus. Vide l.duo fratres,ff.de acq.her.
ubi ſocius in parte non habet tit.ante diuiſionem . & illa eſt bo-
2 na lex. † Not. quod non poſſidẽs agens communi diuidun.de-
bet probare de dominio partis ſuæ,quod tamen non eſt vſque-
quaque tutum.ſed dic,vt l.1.ff.fam.erciſ.

L E X IIII.

1 *Poſſidentis melior eſt conditio quoties duo habeant cauſam a diuerſis.*
2 *Actor obtinet, quoties agentis intentio intentionem defendentis infringit.*

Hæreditatem. Longi tpis præſcr.non excludit hæ-
reditatis petitionem, ſed iuſtus titu-
lus excludit eam.h.d.concor.l.hæreditatis, ſ.de pet.hæredi . Iſta
lex conſueuit dari in punctis. Primo loquimur de poſſidente,ꝓ
hærede,vel pro poſſeſſore.Scdo dicit, ꝙ ſi aliquis non poſſideat
pro hẹrede, vel pro poſſeſſore:ſed habet iuſtum tit præſcribet.
1 † No.ſuper glo.quibus.ꝙ ille,qui excedit ſuos terminos, qũque
exceditur a non ſuis terminis, nã quilibet debet ſtare in ſuis ter-
minis,vt l.1.ff.fin.regund.ſuꝑ quæſtione differẽtiæ gl.hic eſt vna
differentia,in l.hæreditatis.de pe.hæred.eſt alia. Vel aliter, dic ꝙ
quoties duo habent cãm a diuerſis, ſemper melior eſt conditio
poſſidentis, l.ſiue autem , §.ſi duobus , ff.de public.& hanc ap-
2 probat But.†No.ex ratione glo. ꝙ quoties intentio agentis in-
fringit intentionem defendentis , tunc obtinet actor : ſed quo-
ties non tangit intentionem defendentis,tũc obtinet reus.quod
no.quia non eſt alibi.

L E X V.

Si puerum. Sola pietas loco tit.non hr̃.h.d.Ille qui oc
cupat rẽ peritutã (vt puerum vulneratũ)
non propterea efficitur dñs.h.d.vide l.Pomponius,ff.de acq.re-
rum dom.No.hic.quod repetuntur expenſẹ factæ ratione pieta
tis, ſed ratio eſt error impendentis expenſas.

Quibus non obijcitur lon.temp.preſc. *Rub.*

L E X P R I M A.

TEmpus. Sunt] qu dam , quibus lon.temp præſc.
non obijcitur , vt militibus, & medi-
cis deputatis ad perſonam Principis & minoribus . ibi,
probari poſſunt.No.quod qui petit reſtitutionem circa
præſcriptionem , debet probare de veteri domino . ꝙ not. quia
Doct.formant alibi hanc quæſtionem.

L E X II.

Cum per abſentiam. Fruſtra ꝑcibus implo-
ratur, qđ iure ſingulari
conceditur per reſtitutionem habenti ius cõmune ꝓ ſe, non fit
gratia illi ius tribuendo.Ibi,accerſitis.no.vocandos omnes,quo
rum intereſt.exceptio præſc.poteſt elidi per replicationem & re
ſtitution.in integrum.h.d.hæc lex.

L E X III.

Non eſt. Minorib.non præſcribitur, ſed incipit præſcri-
ptio,eis factis maiorib.h.d.hæc lex.

L E X IIII.

Si poſseſsio. Not.ꝙ ratione caſus fortuiti datur in in-
tegrum reſtit.& quandoque ipſo iure ſer
uatur,l.Cæſar,ff.de publica.

L E X V.

Neque. Contra perſonalem actionem longo temp. non
præſcribitur.h.d.ratio, quia requirit titu. & poſ-
ſeſſio,quæ non cadunt circa perſonalem actionem.

L E X VI.

Ab hoſtibus. Capto ab hoſtib. non currit,præſcr. cũ
effectu.h.d. Vel ſic,Tempus carcerum
eximitur de medio præſc.hoc dedit. Vel ſic. Tp̃s carceratorum
eximitur de medio prẹſc.h.d. Nota hic caſum,quod per præſcri
ptionem non acquiritur directum dñium, tali rõne, quia ſi eſſet
quæſitum directum . per reſtitutionem eſſet quẹſitum vtile , qđ
eſt falſum.Ibi,directum. & ſic eſt contra Vltramon.

L E X VII.

Prẹſcriptione. Licite quẹdam tempora de medio
ſubducuntur: cẹtera,quẹ non ſubdu
cuntur, ad prẹſcribendum ꝯtinuãtur.h.d.vel ſic,Interruptio tẽ-
poris,quẹ fit beneficio reſtitutionis in integ.nõ impedit prẹſcri-
ptionem.h.d.hẹc lex.

L E X VIII.

Sancimus. Contra militem, qui eſt in bello, non cur-
rit prẹſc.ſed ꝯ ſtantem dom.h.d.Et credas,
ꝙ licet non ſint obſeruatẹ ſolennitates in faciendo milites bel-
latores , tamen vtuntur priuilegio militum,quia illæ formẹ re-
ceſſerunt ab aula:& ita tene,licet multi multa dicant.

De quadrien.præſcriptione. *Rub.*

L E X P R I M A.

1 *Poſſeſſor bonorum fiſco delatorum,dicitur tutus quadriennij præſcriptionẽ.*
2 *Priuilegium ex mera liberalitate Principis, dicitur quædam donatio.*

NOtũ eſt. Suꝑ bonis vacan.qđ poſt quadriẽniũ
poſſeſſor legitimus nõ ingetetur a fi-
ſco.hoc primo. Prætedẽs cãm a Principe,vel fiſco ſu
per eo in quo cauſam dominij hẽt,ĩquietari nõ põt.
1 d.h. In hac l.ſunt duo ſingularia.†Not.ꝙ poſſeſſor bonorum va
cantium fiſco delatorum tutus eſt præſcr.quadriennij. Secun-
do no.ꝙ qui habet largitatem a fiſco,vel a Principe,ſtatim eſt ſe
curus. Tertio not.ꝙ qui habet largitatem a Principe, etiam a fi-
ſco inquietari non poteſt. Not.in fi.gl. 1.ꝙ fiſcus eſt vbiq;, & ſic
in hoc Deo eſt ſimilis. & ideo fiſcus non poteſt allegare abſen-
2 tiam.†No.ſuper fina. gl.ꝙ priuilegium quod procedit ex mera
liberalitate Principis,eſt bene quædam donatio , ſed non talis q̃
cadat in don.quæ eſt contractus, ſed eſt ſimilis donationis ſim-
plici.& hæc duo not.quia ſunt diligenter notanda.

L E X II.

1 *Ciuitatis poteſtas eſt tanta,quanta Principis.*
2 *Tabellionum forma in qua dicũt,ceſſit & dedit omnes actiones,vnde ſum
pta ſit.*
3 *Caſtrum meum ſi Princeps dedit alteri habenti malam fidem , an poſſim
vendicare.*

Omnes. Hæc lex dicit, ꝙ qui a fiſco poſſidente emit , vel
aliquo tit.rẽ accepit,ſtatim eſt tutus. & non põt
ꝯtrouerſiam pati ẽt a dño rei: ſed dñs habet recurſum ꝯ̃ fiſcum
1 pro ẹſtimatione rei alienatẹ.h.d.†Vnde per hãc l.dicimus,ꝙ po-
teſtas ciuitatis eſt tanta,quanta Principis;& Princeps,vel fiſcus
a poſſunt auferre alicui dñium rei ſuæ,*a* & alij donare, vel vende-
re.Ibi,vel in actionib.in princ.dic ꝙ hic eſt terminata q̃ſtio, quæ
fit in l.mouentium.de verb.ſign.vtrum legatis bonis mobilibus
videantur legatẹ actiones? & vr̃ ꝙ non:quia ibi ponuntur tanq̃
tertia ſpecies,ſim le habuiſtis in l.quã Tuberonis,§.fi. ff.de pec.
& ff.de re iu.l.a diuo Pio,§.fi.Ibi,ꝯparauerit,vñ no.ꝙ verbum,ꝯ
paro,in ſe omnes modos acquirendi continet,ſic ẽt habetis in l.
1.ſ.de rerum permut.Ibi,tanq̃ ſi.no.ꝙ tñ valet confirmatio ge
2 neralis,quantum ſpecialis. † Ibi , ſi quas actiones, dic ꝙ ex hoc
b tex.ſumpta eſt formula Tabellionum,*b* in qua dñt,dedit & ceſ-
ſit oẽs actiones tam reales q̃ perſonales,&c. No.in verſ.ad hæc,
ꝙ apochæ a fiſco factæ de recepto , non debent reuocari in du-
bium,nec contra eas dẽt opponi exceptio non nu.pecu.Hic du-
bitatur, an intelligatur de illo emptore, qui habuit tñ titu. non
poſſeſſionem,vel in illo, qui ſciebat rem alienã; & breuiter dic.
ꝙ debet intelligi ẽt in eo, qui habuit poſſeſſionem, & in eo qui
habuit bonã fidem,& per hoc ſequitur deciſio talis quæſtionis.
3 † Quidam habebat caſtrum,& Princeps poſſidebat : modo iſte
Princeps dedit caſtrum alteri habenti malam fidem , nunquid
iſte dñs caſtrum poterit vẽdicare;certe ſic,l.1.circa mediũ,ſ.de
pet.her.itẽ intellige hãc legẽ,niſi eſſent duo ꝑtendentes cãm a fi
ſco,vel a Principe.v.g.Cuidam eſt conceſſum caſtrum a princi-
pe,modo Princeps abſtulit illi caſtrum ſine eius defeſtu , & alij
dedit,quis prẹfertur? Certe primus,l.aſſiduis,§.excep.ꝟ.qui pot.
in pig.hab.vbi prior dos præfertur,& facit l.ſiue aũt,§.ſi duob.ff.
de Publ.& ita ꝯſului pridiè in quadam q.de Portugallo.

A D D I T I O N E S.

a Celſus.Princeps vel fiſcus poſſunt auferre alicui dominiũ rei ſuæ. Adde Bart.in l.
omnes,qui.nu.1.& quod ibi poſui in apo.ad ipſum in ver. dominiũ rei meæ,ſup.
ſi contra ius, vel vti publi.vbi ponit, an hoc poſſint ſine cauſa, poſui in addi.poſt
Io.Fab.in §.ſed naturalia,nu.2.in ver.tollere ius.Inſti.de iure nat.dixi poſt Dy.in
reg.ſine culpa,in ver.aliquando res.poſt Panor.in c.admonuit.nu. 13.in verſ.non
ſubſiſtente cauſa.de renun.& no.Fel.in c.quæ in eccleſiarum,ver.ſecundum vero
membrum.extra,de conſti.
b Celſ.Sumpta eſt formula Tabellionum. Adde de viribus, effectu , & operatione
huius clauſulæ,dedit & ceſſit,&c.quod not.in tract.clauſularum,in clauſ.contra-
ctum.verſ.dedit & ceſſit.

L E X II.

1 *Principis priuilegia non valent,niſi fuerint inſinuata.*
2 *Papa caſtrum Epiſcopo vel Archiepiſcopo auferre poteſt.*
3 *Principis conſtitutio a die coronationis trahitur tetro.*

Bene à Zenone. Hic ponitur ſtatutũ in rebus q̃
tanq̃ fiſcales, aut patrimoniales
1 Cæſaris,ſunt diſtractæ ab ipſo Imperatore, vel Auguſto.† Not.
primo,ꝙ priuilegia Principis non valent,niſi fuerint ſignata per
2 ſignum,quod vocatur epiſtalma.† Itẽ no ꝙ Papa põt auferre ca
ſtrum Epiſcopo,vel Archiepiſcopo,licet ſit ſuum proprium, &
dare alteri in feudum,licet aliqui dicant ꝙ peccat.ſed non eſt ve
rum,ſi recipiẽs recipit ob benemerita,& de hoc dic,vt in c.cum
3 veniſſent.extra,de iud.per Hoſt.in Nouella.† Tertio no.ꝙ con-
ſtitutio Principis ſe trahit retro a die coronationis,non ante, &
innuitur ꝙ ante coronationem priuilegia eius non valent : li-
cet etiam habeat generalem adminiſtrationem,& de hoc hic di-
ſputat Iac.de Aret. ſed ſimpliciter tenet, quòd quando eſt ele-
ctus Imperator, tenent eius priuilegia. Sed ipſe non diſtinguit
inter

inter ſupremam poteſtatem, & gn̄alem adminiſtrationem, vt
facio: quia lex hæc innuit, ꝙ non poſſit dominia rerum auferre
dominis, quia iſta ſunt de ſuprema poteſtate. no. de donatione
facta inter Imperatorem & Auguſtam, & inter virum & vxorē
ꝙ valet. & dic. vt l. j. §. de ſacroſan. eccl. & ibi ꝑ me poſt Cyn. Ibi,
Imperatoriā maieſtatē, poſt prin. no. ꝙ quidā ſunt, qui non reco
gnoſcunt Principem. Ibi, vt ex noſtro. no. ꝙ ɔ̄ fiſcum, nec ɔ̄ Prin
cipem, vel aliū dn̄m, non pōt moueri quæſtio, niſi venia impe-
trata, ſicut per libertum petit̄ venia a patrono, vt hic dicit gl. qđ
tene menti, quia non eſt alibi. Ibi, aſſignaſſe. no. ꝙ verbum, aſſi-
gnari, adaptatur cuicunque titu. donat. Ibi, firmo iure. not. ꝙ il-
le habet firmo iure, cui de iure nulla poteſt moueri quæſtio. Ibi,
quas pro tp̄e, no. ꝙ bis hoc anno te feci notare. Not. ibi, quia igi-
tur. ꝙ cauſa huius legis eſt honor Principis. non cauſa poſſiden-
a tis. No. in fi. ꝙ Imperator coronatur a Deo. & no. gl. fi. *a* vide no.
per Bar. in l. ſi procurator, ff. de iu. fiſ. ubi format q̄ōnem in hac
materia, vbi allegat hanc l. & ſuam rōnem; & vide ibi eum.

ADDITIO.

a Phil. Dec. In fi. Et quid de eodem ſcripſerimus ſup. in lec. antiq. in eadem conſtitu
tio vide, vbi habes optimas in idremiſ.

Ne rei dominicæ, vel templorum, &c. *Rub.*

SÆpenumero. Coloni dominici ſe in libertatē nullo modo, aut tempore p̄ſcri
bunt. Et ſicut ipſi nō poſſunt iugum ſeruitutis euadere,
ſic ēt nec eorum poſteritas. h. d. hic tex. probatur, ꝙ licet
frater minorum, vel monachus, ſtet per longum tp̄s, ſiue per tri
ginta, ſiue per quadraginta annos extra monaſterium; tn̄ eſt ſer
uus ſui monaſterij. Ibi, fraudulenter. no. ꝙ patronus quatenus
de facto obrepit, debet de facto degradari.

LEX II.

Vniuerſas. Dicit hic Bar. ꝙ hic eſt caſus, ꝙ emphyteu
ta eccleſię non pōt emphyteuſim conce-
dere, legare, vel donare. & ita ɔſului in q̄ōne cuiuſdam domus,
licet Doct. teneāt ɔ̄rium per l. fundos, j̄. de fun. patrimon. lib. 11.
& ꝑ l. vlt. §. de iure emp. & ita tenet Spec. cū poſt mortē emphy
teutę emphyteuſis nō ē reditura ad eccleſiā. & Bar. allegat hāc
l. & dicit, ꝙ hic eſt caſus. ſed ego dicebā, qđ male allegabat hanc
legem, quia hæc lex debet intelligi de eo, qui volebat mutare ſi-
bi, vel emptori, cām poſſeſſionis. & Bar. fundabat ſe ibi, vel ullo
pacto, &c. Ego fundabar in ver. ab his, qui peperam, &c. quia te
net omnis alienatio facta ſaluo iure eccleſiæ.

LEX III.

Si qua vnquàm. Ille, qui temere poſſeſſionem a
Principe impetrat, nil agit. h. d.
Idem in eo, qui impetrat diminutionē cēſus, vide gl. in l. ſi qua
loca, j̄. de fundis & ſaltibus rei dn̄i. vbi fit q̄ſtio de terra Vgolini.
Ibi, incubatio. hæc vocatur iniuſta poſſeſſio, & hanc vocat Bar.
poſſeſſionem corporalium. Nota hunc tex. ɔ̄. clericos, qui impe
trant a Papa diminutionem cenſus.

De præſcrip. xxx. vel xl. annorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Vitium naturale quid ſit.*
2 *Contractus minus ſolenniter celebratus, non dat cauſam præſcribendi.*
3 *Comparator iniquus perdit pretium.*

CVm alleueras. Vbi fiſcus vendit rem alie-
nam minus ſolenniter, ven
ditio ipſo iure non ualet, & iniquus emptor perdit pre
tiū. h. d. Primo ponit thema cum q̄ōne. Secundo ponit
miſſionem cum diſtictione. Tertio reddit rationem q̄ſtionis. ſe
1 cunda ibi, ſi ltīmi. tertia ibi, non ignarus. † No. primo, ꝙ uitium
naturale eſt inuidere, & naturaliter ineſt rem altera in concupi
ſcere, & potiſsime inter vicinos, iuxta illud Ouidij.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris.
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

2 Secundo, no. ꝙ ɔ̄ctus minus ſolēniter celebratus nō dat cām
p̄ſcribendi. ētſi interueniat authoritas Iudicis: & per hoc decidi
tur quædam q̄ſtio, quæ formatur in Decretis, an ſn̄ia nulla det
cām p̄ſcribendi. & certe nō, vt hic. Item no. ꝙ Iudex examana-
tis allegationibus dēt iudicare ſ̄m qualitatem probationum.
3 † Vlterius no. ꝙ iniquus comparator perdit pretium quod not.
Super gl. j. ibi, exaggerationem. dic ad maiorem culpam emp-
toris oſtendendam. Ex qua gl. no. ꝙ ubi deeſt ſolennitas, Præſen
tia partis nihil operatur. Super glo. pretio. uide l. j. de præd. cura.
lib. x. ubi ſubhaſtatio facit præſumere pro contractu in re pro-
pria non in aliena.

LEX II.

1 *Poßeſſionis cauſam dicere non tenetur, qui longiſſimo tempore poſſedit.*
2 *Poſſidens alij, tempore longiſſimo non præſcribit.*
3 *Dominus de iure ſuo, ſingulis annis proteſtari non cogitur.*
4 *Papa poſſeßionem alicuius obedientiæ ei ſubtractæ per rebellionem papa-
tus non perdit.*

Male agitur. Qui alieno noīe poſſidet, vllo tp̄e non
præſcribit. hoc dicit. primo ponit dictū
Secundo reſpondet oppoſitioni cuidam Tertio probat, dictum
per rōnem viuā. Quarto ɔcludit. Quinto ponit nouam rōnem.
Secūda ibi, cum lex. Tertia ibi, eos. Quarta ibi, nemo igit̄. Quin-
1 ta ibi, ne cogatur. In text. ibi, cum lex. ibi initium. † Nota, ꝙ ille
q longiſſimo tp̄e poſſedit, non tenet dicere cām, vel titulū poſ-
ſeſſionis. idem in clerico, q tenuit poſſeſſionem eccleſiæ: & di-
cit Inno. ꝙ rōne longiſſimi tp̄is p̄ſumatur bona fides, licet be-
neficium eccleſiaſticum non poſſet præſcribi ſine intitulatio-
ne. c. 1. extra, de reg. iur. lib. 6. In verſ. eos. Not. ꝙ eo ipſo ꝙ oſten-
ditur ɔceſſum precario, apparet alterum nō ſibi poſſediſſe. No-
ta, ꝙ per proteſtationem ſimplicem non interrumpit̄ præſcri. l.
2 alienā, ff. de vſucap. pro emp. † Not. ꝙ qui alij poſſidet longiſſi.
temp. non p̄ſcribit. Secundo not. ꝙ qui alij rn̄det de cenſu uel
penſione, intelligitur noīe ipſius poſſidere. hoc verum in colo-
no, uel inquilino. Sed in ſuperficiario, vel emphyteuta, debemus
aliter formare, q̄a ipſi ſibi naturaliter poſſident, vt in gl. l. 1. vſuf.
3 quemad. cauea. † Not. ꝙ non cogit̄ dn̄s de iure ſuo ſingulis an-
nis proteſtari. Et iō eſt ſtatutum. ꝙ in vno libello pōt agi de plu-
ribus proteſtationibus, ſ. pro p̄ſenti, & pro futuro, & illis tēpori
bus aduenientibus fit executio. & hęc lex ſemꝑ allegatur pro ca
ſu. Super gl. ſecunda, ubi. dicit, ꝙ qui poſſidet longiſſi. tem. non
præſcribit. dn̄t Doctores ꝙ imo. Tu dic, ꝙ aut loquimur in colō
no & nunq̄ p̄ſcribunt, aut in eo q precario poſſidet, & tunc ipſe
ɔ̄ tertium præſcribit, non ɔ̄ illum a quo recognoſcit, & ita intel
4 lige gl. ipſam ſaluando. † Quęro, nnnquid papa Romanus Per-
dat poſſeſſionem alicuius obedientiæ ei ſubtractę per rebellio-
nem Papatus; & certe non, q̄a Papa Vltramontanus ſiue iuſtus,
ſiue iniuſtus noīe eccleſiæ poſſidet: & ſic ipſa eccleſia Romana
nihil perdit, quia etiam per ſimplex factum uere retinetur ſerui-
tus, l. qui fundum, ff. quemadmodum ſeruiammitta.

LEX III.

1 *Actio omnis tollit præſcriptione 30. annorum.*
2 *Actionum quædam dicuntur reales, quædam ſpeciales, quædam vniuerſa-
les, & quædam reales, & perſonales.*
3 *Præſcriptio longi temporis, an interrumpatur ſola citatione.*
4 *Vniuerſale, & generale, qualiter differant.*

Sicut in rem. Omnes actiones, quæ minori tp̄e non
tolluntur, 30. ann. ſpatio cōcludūtur a
quo ætas excipitur pupillaris, & iuris ignorantia nō excuſat. h. d.
1 not. ꝙ *a* omnis actio tollitur 30. annorum præſcri. adde, niſi ſit
a interrupta, & ꝙ interrumpitur per ſolam citationem. ibi, execu-
torem. adde, ꝙ nemo excipitur, niſi pupillaris ætas, vt in §. non
ſexus adde ꝙ hæc p̄ſcriptio eſt introducta, ubi minores præſcri-
2 ptiones non ſunt introductę. † item nota, quod quædam ſunt
actiones reales ſp̄ales, quædam vniuerſales, quędam reales & ꝑ
ſonales, id eſt mixtæ. item eſt officium iudicis in proſecutione,
& hoc non habes alibi in ciuili, in criminali habes in l. querela,
3 j̄. de fal. † item not. præſcriptionem long. temp. interrumpi ſola
b citatione, *b* & qđ non eſt neceſſaria litis ɔteſtatio, nec quaſi. po-
ne, ſtatuto cauetur, ꝙ oīa teſtamēta debent inſinuari a Kalendis
menſis maii vſ. ad feſtum oīum Sanctorum. modo quidam in
ſtitutus non petiit inſinuationem, & tp̄e caſſationis petierunt
veniētes ab inteſtato caſſationem, & ſteterunt vſq. ad vltimam
diem caſſationis. modo erat ita tardum, ꝙ non potuit mitti nun-
cius, poſt in ſeq. die menſis maij inſtitutus producit teſtamentū,
petens inſinuari. modo quęritur, nunquid valeat teſtm̄? & dice-
batur. ꝙ non, ꝑꝑ aliud ſtatutū, qđ dicebat, ꝙ pro quolibet tp̄e in
illis menſibus a Kalen. men. Maij, vſq; ad feſtum oīum Sancto-
rum, niſi fuerit petita caſſatio. Et breuiter hęc lex facit, ꝙ valet
petitio inſinuationis: quia non potuit mitti nuntius, per text. ibi,
4 nec ſufficiat. † Quęro, quę ſit differentia inter vniuerſale & ge-
nerale? & dic, ꝙ illud eſt vniuerſale, in quo ɔtinentur res omnes
& iura omnia, tam corporalia q̄ incorporalia, ut eſt in pet. hęre-
di. Sed generale eſt, quod tm̄ ɔprehendit res corporales. uide le.
vlt. §. in quibus cauſis ceſ. lon. temp. præſcriptio an præſcrip. lon-
giſſima incipiat, & an finiatur ɔ̄ adultum, quando inchoata fuit
a prædeceſſore. h. d. not.

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Quod. Caue, & aduerte ad id, quoniam præſcrip. 30. ann. non currit. ad
uerſus acti. communi diuidundo, ſed bene 40. ann. vt per eundē in c. 1. §. item ſciē
dum, in vſibus feud. de nat. feu.
b Celſus. Sola citatione. adde, an per ſimplicem cōtrouerſiam. ponit gl. in l. ſed &
ſi lege, §. ſiante, verſi. controuerſia, ff. de pet. hær. & Bar. & doct. in l. fin. in prin. ff.
de eo, per quem factum erit.

LEX IV.

1 *Actio metas 30. annorum excedens, terminatur 40. ann. ſpatio.*
2 *Diſpoſitio generalis tantum habet, quantum ſpecierum numeratio.*
3 *Præſcriptionum materia eſt ſeruanda.*
4 *Statuta de præſcriptione loquentia, qualiter interpretantur.*
5 *Liberatio plena inducitur præſcriptione 40. ann.*

1 Omnes, † Omne ius omniſq; actio, quæ 30. anno. metas
excedit, 40. an. ſpatio terminatur, hoc. d. de ma-
terie

teria huius prin. Vide Inſtit.de perpe.& tẽporalib.actio.in princ.
Ibi,tanq̃ no.ꝙ tm̃ valet gñale,quantum ſi eſſet facta mentio ſpe
cierum. No.quod nocentes artes ſunt omni modo amputandę
2 †Secundo no.quod tantum valet generalis diſpoſitio,quantum
3 enumeratio ſpecierũ,tñ fallit in l.ſed & ſi quis.ff.ſi qs cau.†Ter-
tio no.ꝙ leges loquentes de mã p̃ſcriptionum, ſunt ſeruandę in
4 ſuo tenore. † Quarto no.quod ſtatuta loquentia de p̃ſcriptione,
ſumunt interpretationem a ſenſu,nõ a verbis.item no.quod ali
qñ quis dicit bene,& neſcit quid dicat,ſm gl.vt faciũt auinculæ,
5 Item not. quod lex vires ſuas porrigit ad caſus futuros. † Item
no.ꝙ per p̃ſcriptionem 40. ann.quis eſt ſecurus, & inducitur ple
na liberatio.vide hic,quod dicit But.vide l.quęcunq; ff.de com-
pen.& authen.hanc autem querelam.s̃. de non num.pec. & ibi
per Cy.hic & per But.ſup.materia glo.fin.

L E X V.

Pręſcriptionem. Curialis, qui debet ſeruire curiæ,nullo tp̃e libertatem præſcribit.h.d.Ad euidentiam, erãt quidam qui ſemper debebãt ſeruire curiæ, non tamen tollit ſpecialiſſimam prouiſionem in contrarium.h.d.lex notabilis.

L E X VI.

1 *Decimæ in tanto, & non in toto, præſcribi poſſunt.*

Competit. Cenſus,qui debetur Principi in ſignũ vniuerſalis dominij,eſt impræſcriptibilis:& ſi
cut non põt in totum præſcribi, ſic nec in parte minui.h.d.vnde
cenſus,qui debetur Principit,vel Imperatoris, nullo tẽporis ſpa
tio tollitur, vèl minuitur. Ibi, vide minus. Vide no.per Cy.q põde
rat hoc verbum. Do.Iac.de Floren.tractat hic, an ſit tutus ille,q
1 non ſoluit per 30.ann. cenſum, & ipſum præſcripſerat. † Item
2 tractat hic, an poſſint pręſcribi decimæ? *a* & dicit ſanctus Tho-
mas,ꝙ poſſunt in tanto,non in toto. ad quod facit c.in ciuitate.
extra,de vſur.licet iſte tex.in verbo,vel minus, videatur contra.

A D D I T I O.

a Celſus. An poſſint præſcribi decimæ Adde quod notaui in app.ad Panor. in c.de terris,nu.6.in ver.de iure diuino.extr.decim.vbi teneo per multas rationes & iura contra opi.Fed.quam tenet in c.cauſam, in prin.extra de præſcr.no.iſte conſi.mihi 26.incip. Conſtitutio epiſcopi.

L E VII.

Cum notiſsimi. Primo ponit de vita actionum. Secundo ponit de initio præſcriptionum. Tertio de præſcriptione ĩterrupta. Quarto, ponit quẽdam caſum, qui non videbatur aliqua lege comprehenſus.partes uidebitis in litera,& hæc eſt cõis diuiſio Vltramontanorum & Citramon.actioni hypothecariæ per extraneum poſſeſſorem præſcribitur ſpatio 30. anno.per debitorem, vel eius hæredem ſpatio 40.annorum. per alium creditorem uiuo debitore p̱ 40. eo mortuo per 30.hoc đt hęc lex, & eſt una de quinquaginta deciſionibus Domini Iuſtinia.& ſequens.

§. Sed cũ illud. Illud,quod repreſentat imago,cẽſetur eſſe in rei veritate hoc dicit.

§. Eodem. Iuri offerendi,longiſſimo tempore p̃ſcribitur.h.d.iſte §.

§. Illud autem. Non prius eſt q in pręſcriptione, quã ſit ĩ facultate agendi.h.d. iſte §. notabiliter.

§. Imò. Hic ponit modos interrumpendę pręſcriptionis. hoc dicit hęc tertia diuiſio. uide l.cum quis, §.ſi quis pro reo,ff.de ſolu.& ibi glo.quę gloſſat text. per hanc,&c.a contrario.

§. In ijs. In obligationibus annuis,vel menſtruis initium temporis inſpicitur. Quo ad initium pręſcriptionis,hoc dicit.Singnlaris pręſtationibus correſpondent ſingulę p̃ſtationis,& ſufficit vna pro omnibus.hoc dicit §.qui debet coniungi cum §. illud autẽ,s̃.ea.quia eſt de eadem materia,ſ.de initio pręſcriptionis.

§. Nulla. Emphyeuta, vel colonus, ↄtra dominum vllo tempore non pręſcribit. h.d.hunc §. declara p̱
not.in.l.male agitur, s̃.eod.Dñium, ſcilicet directum an credi-
tor vel debitor poſſideat, uide §.creditor, in l.ſciendum, ff. qui
ſatiſ.cog.& ibi bona gl.ĩ q.Pla.& Acc.vide pro Pla.l.manifeſtis
1 j.de ſol.q̃ opp.teneo.† Nunqd p̃ſcribat iuri offerendi,& adeun-
di?Dic,interdũ inſurgit aliqd ius agendi,& p̃ſcribitur,ſic loqui-
tur hic.& gl.in l.licet,s̃.de iure deliber.& hoc,quia ius eſt firma-
tum. Si vero non inſurgit aliquod ius, & tunc non pręſcribitur
quid iuris ſit in ſuo,an tunc iuri adeunde pręſcribatur?dic ut no.
in l.1.s̃. quando non petent.par.

De ſententijs Præfectorum prætorio. *Rubr.*

L E X V N I C A.

1 *Appellari non poteſt a ſentẽtia Præfecti pretorio, ſed ſupplicatur Principi*
2 *Conſilium contra communem ſi eſt rectum, non dicitur contra communem, ſed pro communi.*
3 *Recurſus vbi natura, regulatur ſecundum appellat. quãtum adde tempus exercitij & terminationis eius.*

1 **Litigantibus.** †Non appellatur a ſententia præfecti pretorio,ſed ſupplicat̃ principi;& ſi ſententia lata ſit pro Republica, durat biennio
hæc potentia ſupplicãdi.hoc dicit. In tex. ibi, nec enim
2 publicæ. Not.† contra vulgares,qui dicunt aliquem malum ho-
minem eo,ꝙ conſuluit ↄ̃ cõem: nam ſi recte conſuluit, bonus
eſt,nec conſuluit tunc ↄ̃ cõe,imo pro cõi.ↄcor.Inſtit.de his, qui
ſunt ſui,uel alie.iur.§.fi.j̃.de eman.li.l.nec ↄ̃.s̃.de cad.tol.l.1.§.fi.
3 In gl.fina.ibi,vel dic,j̃.tp̃s.ex hac gl.ſolitus ſũm capere hanc do-
ctrinam,ꝙ vbicunque ſtatutum p̱mittit recurri ↄ̃ aliquam ſñĩã,
ꝙ ipſe recurſus dẽt regulari ſm appellat.quantum ad tẽpus exer
citij, & terminationis eius, & multoties allegaui. non habetis
hic alia. Habes hic lector optime nouas Baldi additiones, & nouos commentarios in titu.ſuperius proxime expoſitis de materia pręſcriptionis,quos tamẽ quidam non eſſe Baldi aſſerunt.
Tu quaſi apis meliora ex quouis flore legito.

Quomodo & quando iudex ſententiam, &c. *Rub.*

Dixit de ſententijs in ſpeciali,videlicet de ſenten.Præfec.præto. Nunc dicturus in generali, præmittit quomodo, & quando iudex.& no.ꝙ iudices ordinarii delegati,& aſſeſſores eorum,debent ſemper habere præoculis hæc duo aduerbia,ſ.quomodo & quando.ſic extra,de accuſa.c.qualiter.

L E X P R I M A.

1 *Ordinario ſi ſcribatur ſub forma communi, quæ neceſſitas inducatur.*
2 *Negatiua ſigno vniuerſali præpoſita, æquipollet particulari negatiuæ.*
3 *Senſus tanquam medulla verborum, eſt conſiderandus.*
4 *Iudex aduerſus abſentem pronunciare an cogatur.*
5 *Iudex ſi liqueat de cauſa, pronunciare an cogatur.*
6 *Sententia contra abſentem an ferri poſsit, ſi negocium ſit liquidum.*
7 *Statuta, quibus cauetur quod abſens citatus capitaliter poſsit damnari, an valeant.*
8 *Procurator interueniens ad allegẽdum exceptionem declinatoriam, admitti debet.*
9 *Iudex pro reo ſupplere poteſt.*
10 *Contumax habetur pro confeſſo.*
11 *Reſcriptum Principis in alijs cauſis, an allegari poſsit.*
12 *Quod fieri ſolet, fieri debet.*
13 *Reſcriptum Principis ad iudicem directum in materia difformi, neceſsitatem non importat.*
14 *Iudex rerum, vel actorem, in diem ſequentem expectare poteſt.*
15 *Iudex expectans de benignitate, illa die ſententiam ferre nõ debet.*
16 *Negatiua particularis dat intelligere particularem affirmatiuam ſibi cõtrariam.*
17 *Iudex nihil poteſt, niſi inquantum a iure ſibi conceditur.*
18 *Iudex ſuperior inferiorem ad pronunciandum an cogere poſsit.*
19 *Iudex ſuperior, an poſsit inferiori inhibere ne iudicet.*

Non ſemper. Iudex põt ↄdẽnari abſentem ſed nõ hẽt neceſſe. ita ſũmat gl.hãc leg.ff.de iud.l.non quicquid. Vel ſic, Verbum
ſoluere,*a* non importat neceſſitatem.ita ſummat gl.
a hic. Vel ſic, Verba proteſtatiua non inducunt neceſſitatem.h.d.
b Iac.But. Tu dic,ꝙ *b* hæc verba nõ erãt proteſtatiua, ſed materia
erat proteſtatiua.unde dicas,ꝙ verũ,ſolere, in materia ꝓteſtatiua non importat neceſſitatẽ, nec inducit.& h.d.hæc lex. dic, ꝙ
aut Princeps ſcribit ſuper iure diſpoſito, & tunc ponit̃. inſinuatiue.aut ſup̱ iure diſponẽdo per traditionẽ nouæ formæ,& tũc importat neceſſitatem, ut extra de reſcrip.ca. cum dilecta. Et diuiditur in tres.partes in prima ponit̃ ſolutio dubitabilis quęſtionis tacitæ intellectæ.in ſecunda,ratio dubitandi.in tertia,ſolutio dubitationis.ſecũda ibi,p̱p̱.tertia ibi, id enim. Caſus.lit.conteſt.& iurato de calumnia reus abſentauit ſe,& per contumaciam nõ
ↄ̃paret,actor petit ſñĩam ferri ↄ̃ reũ:iudex dubitans,an teneat̃ de
neceſſitae,cõſuluit Principem Princeps reſpondet, vt in litera,
1 † Not. ꝙ qñ ſcribitur ordinario ſub forma cõi, nulla neceſſitas
de nouo inducitur,pręterq̃ quæ iuris eſt Iac. But. Not. & verba
2 reſcripti intelliguntur, prout acta patiuntur. † Not. ꝙ negatiua
c p̃poſita ſigno vniuerſali, æqpollet particulari negatiuæ: ſecus ſi
poſt ponatur ſigno,vel aduerbio uniuerſali affirmatiuo:qa tunc
æquipollet vniuerſali negatiuo,vt l.legitimos,§. an ergo, & qđ
ibi no.ff.de leg.tut.& l.ſeruus,§.ſi plurium,ff.ſi quis cau.& l.non
omnis,ff.ſi cert.pet.& l.ſemper,ff.de iure immuni.Et hoc eſt verum,niſi aliud appareat de mente,quia ſi Notarius dixit, omnes conſiliarij non interfuerunt,ſed ſolum 10. ex ipſis:hic negatio
poſt-

A D D I T I O N E S.

a An.Barb. Verbum,ſolere. Vide hic Bar.quot vicibus verificatur uer.ſoluere.allegauit addi.l.pen.eo.tit.& l.cum ſolutum,de ſenten.& l.ſolemus de iudi.l.3.de alimẽtis lega.
b And.Barb. Tu dic,ꝙ An iudex,qui poteſt ſupplere,& non ſupplet,faciat litẽ ſuam & quid in arbitro,uide Dom.Ant.in c.bonæ,de poſtula.prælat.
c Negatiua. Dixi poſt Bar.in l.legitimos.hic alleg.

poſtpoſita equipo[ll]et particulari negatiuæ: qa tabellio ultra ſe
declarando procedit.† item ad ſenſum tanquam ad medullam
3 verborum reccurrendum eſt, vt ſ.de lib.præt.l.3.no.in prima cõ
ſtitutione huius compilationis, in §. quibus.† Oppo.ꝙ imo ad-
4 uerſus abſentem cogatur pronunciare, vt ſ.de iud. l. properan-
dum, §.ſin autem ex geſtis. Sol.† aut liquet de cã ꝯ abſentem, &
5 ſic loquitur ꝯrium: aut non liquet, & tunc non ꝯpellit: & cũ hac
diſtinctione intelligitur hęc lex, ut ambo eius membra ſint vera
6 † Opp.*a* ꝙ ẽt ſi ſit liquidũ, non cogat pronunciare, niſi propter fi
a nẽ triennij, vt ſ.de iud.l.properãdum, §.huius.nol. aut reus abẽ.
& cogitur qñcunq; eſt liquidum, aut actor, & tunc nõ cogit niſi
prope finem triennij, ſm Io. Et ſic mitius agitur cũ actore, q̃ cũ
reo. nimirum, qa olim nõ ꝯhebatur eremodicũ actore abſente
quod hodie limitatum eſt ſm diſtinctionem ꝓdictam. & rõ eſt.
quia reus eſt obligatus actori, non actor reo. Opp.& vr̃, ꝙ etiam
ſi ſit liquidum, non poſſit ferri ſnĩa ꝯ abſentẽ, vt ff.de pœn. l. ab-
b ſentẽ. Solu. aut loqtur *b* in cã ciuili, & loqtur hic; aut in cã cri-
minali, & tũc refert, aut eſt cã capitalis, & tunc non põt ferri dif-
finitiua ꝯ abſentem; aut eſt in cã relegationis, vel infra, tunc ab-
ſens bene patitur diffinitiuam, vt l.j.ff.an per alium cauſa appel.
7 † Sed hic quæritur, *c* an valeant ſtatuta, *d* quæ dicunt ꝙ abſens
c poſſit damnari capitaliter? Rñ.ꝙ ſic, *e* quia eius ꝯrium, ſ. ꝙ non
d poſſit damnari, non eſt de iure naturali, ſed de iure poſitiuo. Et
e hoc verum, ſi abſens eſt citatus ſed ſi non eſt citatus, non vale-
ret ſtatutum diſponens, ꝙ ſnĩa valeat, ut ĩ c. paſtoralis. de re iudi
f ca. in Cle. Modus *f* autem citandi etiam præter ius cõe poteſt ĩdu
ci ab ipſo ſtatuto, & valebit ſtatutum, arg. ff.de teſtib.l.4.§.fin. &
8 ita ſeruat conſuetudo.† Quæro, ſi procurator *g* in cauſa capitali
g interueniat ad allegandum exceptionem declinatoriam, utrum
admitti debeat? Dicit Iac.But.ꝙ ſic, ſi crimen non diſputatur, li-
cet cã defendatur. verbi gratia, dicit ſtatutum, ꝙ bannitus poſſit
impune offendi, nam vr̃ vetare iudicium, vt ff.de alea.l.1.§.quod
aũt.& exceptio ita non inducit litis conteſtationẽ ſuper crĩe, ſed
examinatur ſeorſum, ſicut qñ ciuilis ĩcidit in criminalẽ, vt ĩ. ad
leg. Flauiam, de plag.l.preſes. ſm Iaco. Butr. Tu dic, ꝙ ſi crimen
nõ diſputatur, nec cã defenditur, ſed opponit de incompetentia
iudicis: & tũc verum dicit But. ſed ſi defendit cã, tũc primo dẽt
ꝯteſtari lis, & ſic pſonalr̃ dẽt comparere reus ex nã cauſę, quod
h ẽt ordinarius *h* ex proprio imperio mandare põt, ut not. Inn. in
c.fi.de maio.& obedi.& poſtea examinabitur exceptio perem-
ptoria ſub quacunq; forma oppoſita, ſm Iac.de Bel. nam in de-
lictis, ſicut in ꝯctibus, qui negat obligationem, & non factum,
opponit exceptionem peremptoriam, quę non ꝑt diſputari niſi
9 lite conteſtata. & hęc eſt veritas.† Poteſt tñ iudex ex officio pro-
i prio ſupplere pro reo, qñ ꝯſtaret ſibi de calumniam accuſatoris
qa calumnia euidens hr̃ loco libelli inepti, vt eleganter no. Inn.
extra de offi.vic.c.j.& ſi nõ ui exceptionis, ſed vi notorij, ut no.
K Cyn.ĩ.de accuſa.l.reus. nam ubi eſt notorium, *K* ibi non eſt di-
ſputare, ſed diſputatũ eſſe vr̃, vt no. Inn. in c.ſtatuimus. ex.de offi.
l del. ſufficit *l* enim notoriũ allegare, nec eſt neceſſe excipere. item
põt ſupplere pro accuſatore, vt ĩ. de adult.l.q̃uis indubitate. ergo
pro accuſatore, & pro accuſato ẽt allegando odioſa remedia, ſi
cut eſt bannum. Notorium aũt eſt, ſi producatur bannum ex ar
chiuo cũ toto proceſſu: alias non pſumeret pro ſnĩa bãni, cũ ſit
10 interlocutoria, & ꝯ ius cõe, q̃ uerba no.† Op.nam contumax hr̃
pro confeſſo, vt in c.2.de ꝯfeſ.li.6.ergo põt ꝯdẽnari tanq̃ ꝯfeſſus.
Sol. ibi loquitur in pſente ꝯtumacie, hic in abſente; maior. n. eſt
ꝯtumacia pſentis, q̃ abſentis, vt ĩ.l.prox.& hoc in criminalib. in
quibus non dẽt reus rñdere criminoſis poſitionib.& inobediẽs
non põt haberi pro confeſſo, quia non poteſt hoc ſibi imputari.
50.diſt.in c.ferrum. per Arch.de ele. c. dudum. per Innoc. Non
m ob.l.Marcellus, *m* ff.rer.amot. quia ibi ciuiliter agebatur, nam in
criminali non defertur iur̃m, de quo ibi loquitur, vt not.ff.de iu-
n reiur.l.3.& quod in criminalibus contumax nõ hr̃ pro ꝯfeſſo, *n*
patet, quia ꝯfeſſio eſt extorquenda ꝑ tormenta, præcedẽtibus in
11 dicijs, in ciuilibus aũt dic, vt dicam ĩ.de ꝯfeſſ.l.j.† Opp. & videt̃
ꝙ reſcriptum Principis non poſſit allegari in alijs cauſis, vt l.2.ſ.
de leg. Sol. dic, vt in glo. uel dic, quod ibi hoc non allegabatur vt
reſcriptum inducẽs ius nouum, ſed tanq̃ atteſtans ius cõe: & iõ
12 recipit iuris cõis interpretationem.† Extra oppo. quia id, quod
ſolet fieri. debet fieri, & ſi non fiat, iniuſte fit, vt no.ff.de infa.l. qd
ergo, §.pen. grauior. in gl. ſimile not. in l. hodie, ff.de pœn. Sol. in
materia differenti verbũ, ſolere, non inducit vniformitatem, ut
13 hic, & ſic non obſtat.† Modo quæro, nunquid reſcriptum Prin-
cipis directum ad iudicem importet neceſſitatem. & dico quod
non in materia difformi, vt ff.de offi.præſid.leg.ſæpe. Sed in ma-
teria neceſſaria bene importat neceſſitate. vel dic, ut reſcriptum
Principis dirigitur ad informationem partis, & nõ importat ne
ceſſitatem, vt hic, aut ad informationem iudicis, & idem: ut hic
aut ad executionem iuriſdictionis, & ſi quidem contentioſe,
o tunc importat neceſſitatẽ, vt extra de appella.c. nouit. Si uero *o*
uoluntariæ, nequaquam, niſi adijciatur uerbum neceſſarium, vt
uerbum, debes, uel emanet reſcriptum per uiam iuſſus: nam qd̃
impetratur, neceſſe eſt fieri. Verbum autem, mando, non
eſt preciſum, & eſt ratio differentiæ, quia mandare ad ordina-
rium non eſt alius, quam inſtruere, vt l.muto, §.1.ff.de tut. ſed
iubere excedit fines ſimplicis poteſtatis, quia ponitur arctatiuæ,
l.cum proponas, ſ.de hær.inſtituen. vt dicit gloſ. in d.l.ſepe. & ſic
inter iuſſum, & mãdatum eſt differentia in reſcriptis directis ad
ordinarium: ſed ſi dirigantur delegato, mãdatũ eſt loco formę,
ſi literæ contineant formam ſingularem, ſecus ſi generalem, qa
p ſm ius cõe *p* debet intelligi, vt in cap. cum dilecta de reſcri. & de
offic. deleg. c. venerabile. & vide c. licet, de offic. ordin. & ibi eſt
14 tex. ſolennis.† Modo hic vlterius *q* quęro, vtrum reum, vel a-
q ctorem contumacem iudex de gratia expectare poſſit, & quan-
to tempore, & quid in dubio? & text. dicit, ꝙ poteſt expectare in
diem ſequentem, ut extra de offi. deleg. c. conſuluit. Sed hoc vi-
detur neceſſarium, & non de benignitate gratioſa, ſed de iuris
ſtricti ſeueritate, cum tota dies debeat eſſe de termino compa-
r rẽdi, & donec momentum dilationis ſuper eſt, contumax *r* ñ eſt,
ut l.lecta, ff.ſi cer.petat. Item no. Inſt. de verb.obli.§.omnes, quia
omnis contumacia terminatur ad punctum de uerb.obl.l. cum
ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ſed certe ſententia requirit deli-
berationem, & alia quę non poſſunt fieri in momento, & ideo
iudex non arctatur ad momentum, nec citatus debet poſſe iudi-
cem arctare ad inſtans. & ideo ratio ex dictis legibus non cõclu-
dit, quia mora etiam illa die incipit, argu.ff.de verb.oblig.l.conti
nuus, §.illud. Et ſi illa die forte nollet, vel non poſſet, proxima
die ſequentis videtur de neceſſitate forte ferri debere ſentẽtiam
& ſine alia citatione, quia aliquando Prętor iubet diẽ iudicij eſ-
ſ ſe diffuſum, arg.ff.ſi quis cau.l.2.§ ſi qs in iudicio. vlteriori *ſ* au
tem die non poſſet dare ſententiam ſine noua citatioue, vt ff.
quod ui, aut clam. l.ſi autem. & l.fi.§.fina. & *ibi* per Dyn. & Bart.
nam ſi alio loco quam ſtatuto ſententiare non poteſt, vt l.5.inf.
eod. ita nec alio die, argu.l.vinum, ff.ſi certum petat. & in c.cum
nobis. de electio. per Imo. & infra. quando prouoc. non eſt ne-
ceſſ.l. cum non eo die. ſed ibi meta fuit appoſita iudici, hic li-
tigatori

ADDITIONES.

a Oppo. Vide Bar. hic, & quod poſt eum dixi.

b And. Barb. Aut loquitur. Not. ꝙ in cauſa criminali non poteſt ferri ſententia contra abſentem ſuper relegatione. Vide Ang. in l.pen.§.ad crimen, ff.de pub.iu.& ui de tex.no.l.lege Cor.§.conſtitutum, ff.de ſic. Limita tamen l.abſentem, ff.de pen. & l.ne diu, inf.de pen.

c And. Barb. Sed hic quæritur. No. quod Princeps poteſt præcipere ad ſic pronunciãdum, quod eſt no. dignum. vide Bad. in l.1. ſi de inueſt. inter do. & vaſallis oriatur 10. collat.

d Statuta. Idem Bald. & latius quam hic, in c.1.§.iniuria, verſ. ſeu furtum de pac. iura. firm. & in authen. ſed nouo iure ſ.de ſer.fugit. dixi in l.2.C.quorum app.non recip.

e And. Barto. Reſpon. quod ſic Not. valere ſtatutum, quod abſens citatus poterit cõdemnari. uide Bald. in cap.1.§.iniuria. de pace. iur. fir. in feu. & eundem in l.1.ſup. de hære. Inſt. cum citatio ſit de iure poſitiuo, ut habetur in l.ne diu, in gloſſ.1.de penis, facit text.l.1.§.conſtitutum, ff.de ſic. facit gloſſ.c.veritas, alias contingit, de dolo & contum. & uide Bald. in c.1. qui ſucceſ. fundum dare te. vbi contumax poteſt condemnari ad mortem vigore ſtatuti: uide Bald. in l.ſi a non compet.iud. ubi tenet ſtatutum, quod bannito non fiat iuſtitia, l.1.§.quod autem, ff.de alie.& quæ defenſio poterit tolli per ſtatutum, uide in l.quoniam Alexandrum, infra de adul.& Bald. in rep.l.cum mulier, ff.ſol.ma. Do. Pet. in repe.c.canonum. de conſt. & c.i.de reſcrip.in 6.

f Modus. Sequitur hoc Pet.de Anch. in c.canonum ſtatuta, de conſtit.

g Si procurator. Vide per Bar. in l.pen.§.ad crimen, ff.de pu.iu. Bal. in l.reos. inf.de accuſ. & an iſta exceptio banni ſit peremptoria. uide Bald. in l.peremptorias inf.ſen. reſcin. non poſſe.

h Ordinarius. Iudex ex officio poteſt facere citari, quandocunq; de eius præiudicio uidetur tractari: ſecus ubi agitur per uiam actionis. ita declarat Inno. & uide Bald. in l.ab eo. inf.eo.

i Supplere. Vide Bald. in l. reos, inf.de act. Ioan.de Imo. in l.pen.§.ad crimen, in verſ. fallit, ff.de pub.iud. Bal. in l.2.ſup. ut ne.priua.cum ſimi.

K And. Bar. Notorium. No. non præſumi probationem, niſi producatur ex archiuo, cũ toto proceſſu. tamen valde obſt. quia præſumitur pro decreto ſecundum Bald. in l.2. ad finem, ff.ſi ex nox.cau.ag. pro quo eſt gloſſ. ſingul. in l.1. inf. de fide inſtr. lib.10.& tamen eſt ſententia interlocutoria, ut eſt glo.ſing.l.fin.§.cum autẽ, ſup. de his, qui ad eccl.confu. Bald. in l.iuſte, ff.de acquiren.poſſ. in add. Ioan.de Imo. in l.quod iuſſit, ff.de re iud.

l Sufficit. Not. Bar. in l.1.ff.de excep.

And. Barb. Sufficit. Vide gl. ſing. in cle. appellanti, de appel.

m And. Bar. non obſt.l.Marcellus. Nota, ꝙ in criminali non defertur iuramentum. uide Bal. in l.in bonæfidei, ſup.de iureiuran.

n Pro confeſſo. Vide Bar. in l.abſentem, ff.de pæn.

o Si vero. uide gl. in l.ſæpe. hic alleg. & uide quæ ibi dixi poſt Bar.

p Ius cõe. Reſcriptum ſm ius commune debet intelligi dixi poteſt Bar. in l.j.ff.cõſtitut.prin. Idem in priuilegio. Bal. in l.fi.ff.de fruc.& lit.expen.

q Modo hic ulterius. Vide Barto. in l.qui ante Calendas, & ibi dixi, ff.de uer.obli.& Bald. in l.cum eo.die, inf.quando prouo.non eſt neceſ.& quod not. Inno. in c.cum nobis olim. in glo. reuocare. extra, de ele.& Barto. in l.ſi ut proponis.l.2.eo.& Ant. de But. in c.cum dilecti. extra, de dolo & contum.

And. Barb. Modo hic ulterius. an iudex poſſit expectare reum contumacem de gratia. uide do. Ant. in d.c.1.de iudicijs. uide Bal. in l.cum non eo die, inf.quando prouocan.non eſt nec.& in c.1.de iud.

r Contumax. uide tamen no. Bal. in auth. ei qui. ĩ.de bonis auth.iud.poſſ.& Imo. in l.qui hoc anno, in prin.& ibi dixi, de verbo.oblig. Et nota, ꝙ comparens in ſequenti die, de qua in c.conſuluit, hic allega. non tenetur reficere expenſas tanquam cõtumax, ſecundum Bal.no. in l.1.inf. quorum app.non rec.in princ.

ſ Vlteriori. Vide Bald. in l. cum non eo inf.quando prou. non eſt nec. ubi quid ſi fuit citatus ad horam.

tigatori. Alij dicunt,ꝙ hic fuit accuſata ɔtumacia hora cōgrua,
a quia ſemper *a* qs vr̄ citatus ad horam ɔgruam, ut no. Guiliel. de
Cug. in d. l. lecta, & iudex eum reputabit ɔtumacē: q̄ cōtumacia
continuatur, & creſcit edictū in craſtinnm, & craſtinum donec
purgetur, vt l. mora, ff. de vſur. quia eſt dolus actu ꝑmanens, ꝑꝑ
b quod alia citatio neceſſaria non eſt. Nam poſt ſolemnia *b* edicta
non eſt neceſſe aliud edictum, vt j. eod. l. tres denunciationes. &
Io. And. dicit in addi. Spec. ꝙ ſi iudex reputat eum ɔtumacem,
pōt ex interuallo qñcunq; ferre ſententiam durante tpe iuriſdi-
ctionis & inſtantiæ, & hoc per Pau. de Leaxa. in c. ſæpe, de ver.
ſignifi. in Clemen. & hæc vera, nam benigna Iudicis expectatio
non elidit edictum, cum duo intelligantur eſſe ꝑcepta, ff. de arb.
l. Celſus. extra, de dolo. & contu. c. cum dilecti. niſi iudex in ex-
pectatione adiecerit diem, & illa die ceſſauerit iudicare, & ita lo-
15 quitur opin. Dy. † Et no. quod etiā die illa, qua expectat de beni-
gnitate, ſnīam ferre non debet, niſi circa finem illius diei, ſed illa
die benignæ expectationis elapſa, licet ad malitiam ɔuincēdam
plus diſtulerit, pōt quacūq; hora, q̄a ſatis fuit expectatum. Nec
obſt. prædictis l. ſi uitem, §. fin. quia ibi denunciator fuit in mora
hic denunciatus. Modo q̄ro, vtrum, ſicut iudex poteſt expectare
ad actus ipſius Iudicis, id eſt ad ſnīam, ita ad actum partis. verbi
gratia, iudex cā cognita ſtatuit moderatum terminum decem
dierum ad opponendum, & articulandem, & dicit quædā ma-
gnua Doc. Vltramontanus, ꝙ Iudex non pōt gr̄am facere expe-
ctationis inuita parte, cui eſt q̄ſitum ius, ꝑ l. vnicam, in fine, cum
gl. ff. de prætor ſtipula. ꝙ proculdubio eſt verum, ſi pars expecta
uit terminum. ſi enim ɔ̄ dixit forte ſuꝑ termini breuitate, tūc ex
æquitate (quę ſemper debet mouere iudicem in dilationibus dā
dis, ac moderandis, & in cæteris ſimilibus, vt ff. de interro. actio.
l. vbicunque, & ff. de eo, ꝙ certo loco l. quod ſi Ephæſi) poterit
expectare, ſupplere, quia in mora modici tpis non eſt periculū,
vt ff. de iu. l. ſi debitori. & bonū eſt, quod iudex dicat ꝙ expectat
de benignitate, qđ ēt in dubio ꝑ̄ſumitur, tñ in diem ſequentē, &
c non ultra, & hoc verum aduerſario ꝑ̄ſente, *c* vel citato, alias nō:
nam ſicut in dando dilationem requiı̄t cāę cognitio, ita in ea al-
d teranda, *d* vt l. 1. ſup. alleg. & l. a procedente. ſ. de dila. † In prima
16 gl. ibi, qñq;: quia particularis negatiua dat intelligere particula-
rem affirmatiuam ſibi ɔ̄riam. Nā intellecto uno ɔ̄riorū, cogno-
ſcitur reliquū, vt Inſt. de hic, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. in princ.
Ibi, qñq;. n. ɔpelleris. ſ. ex præcepto legis, quia ſi non iudicat ſ̄m
acta & probata, facit litem ſuam, tñ ſnīa valet. ſi aūt ex actis col-
ligitur dolus iudicis, vel lata culpa non ſolum pōt appellari, ſed
e reſtitutio in integrum *e* populari gloſſa eſt ſingul. & in iure vni-
ca, ff. ad Trebell. l. ſeruo inuito, §. cum prætor. q̄ gloſ. approbant
Guil. & Cy. in l. penul. ff. de iuſt. & iure. vbi uideas. Ibi, vel ſecun-
do dic, ſupra dixit de neceſſario, hic de poſſibili: & prima pars
huius gl. deſeruit primæ parti text. ſed hæc ſecunda pars deſeruit
17 vltimæ parti ibi, id enim &c. † In vlt. gloſſ. ibi, de iure. quia non
dr̄ Iudex poſſe, niſi quod pōt de iure: vnde ſi dicit, admitto has
f poſitiones in quantum poſſum, *f* intelligitur de iure, non de ab-
ſoluta iudicis poteſtate, per q̄ etiam iniuriam facere poſſet & de
albo nigrum, ut not. de condict. indeb. l. ſi non ſortem. §. hæredi.
18 † Extra quæro, nunquid ſuperior poſſit cogere inferiorem de
pronunciandum; Reſpondeo, ant iuriſdictio ipſorum inferiorū
habet originem ab ipſo ſuperiore: & tunc pōt cogi ad pronun-
ciandum, ſed non ad ſic pronunciandum, vt l. querelam, ff. de ar
bit. in prin. niſi iſte ſuperior eſſet Princeps, vt l. 1. de ɔſti. Prin. aut
non habet originem ab alio, ſicut iuriſdictio Ep̄alis non habet
originem ab Archiepiſcopo, & iuriſdictio mercatorum nō hēt
originē a Poteſtate: & tunc non pōt cogi, ſed dēt recurri ad prin
g cipem, *g* vel eius ad locū tenentē, vt in Auth. vt diffe. iud. in prin.
19 colla. 9. † Dixi de compulſione, modo quæro eɔ̄ nunquid ſupe-
h rior *h* poſſit inhibere inferiori ne iudicet? Reſpondeo, ſi quidem
inferior recognoſcit iuriſdictionem a ſuperiore, tunc pōt, ut ff.
de iudic. l. iudicium ſoluitur. & ſi ab alio, non pōt, vt no. Hoſtien.
extra, de offic. lega. c. volentes. Archid. 9. quæſtio. 1. de perſona.
Vnde Fed. de Senis conſuluit, quod ſi clericus ɔ̄ laicum corā iu
dice ſeculari produxit falſos teſtes, & deinde accuſatur de falſo
coram Epiſcopo, ꝙ epiſcopus ꝑꝑ pendentiam litis falſi, non pōt
inhibere iudici ſeculuri, ne fungatur partibus in ſuis, quāq̄ accu
ſatio falſi ſit pręiudicialis, & maior: tñ hoc accidit ꝑꝑ diuerſita-
tem magiſtratuum, quorum quilibet habet iuriſdictionē prin-
i cipalem diuerſi fori: & ſi Epiſcopus ꝑꝑ hoc excōicaret *i* Iudicē
ſecularem, excōicatio eſſet nulla, cum incipit a præcepto, ipſo
iure inualido, ſecundum. Feder. de Senis, quod eſt notandum.

ADDITIONES.

a Quia ſemper. Vide Ioan. And. de hoc in c. cum nobis olim. extra de elect. & refert Bald. in c. 1. de mil. vaſal. qui conteſt. & dixi poſt Bar. in princip. ff. & not. Bald. in l. vt proponis, la ſecunda, inf. eo. ſi quis tamen citatur tali die, comprehendit omnes horas iuridicas, vt vult Bar. in l. 3. uerſi. ſed nunquid. inf. de fruct. & lit. expē. & uide Imo. in l. liber Imo. §. 1. in fi. ff. de verb. oblig. Ang. in l. & poſt edictum in prin. ff. de iudi. & in l. diuus, ff. de reſt. in integ.

b And. Bar. Nam poſt ſolennia. No. ſi iudex reputat quem contumacem, poteſt ex interuallo quandocunq; ferre ſententiam, vide in l. cum non eo. C. quando ꝓuoc. nō eſt nec. & ibi Saly. & Bald. in c. conſuluit, de offic. deleg. dom. Car. ibi tenet contra. & vide quæ ibi dixi.

c Præſente. Vide quæ dixi ſup. in l. 2. de dila. in ver. tamen cogita.

d Alteranda. vide quæ dixi poſt Bald. in l. iudicium ſoluitur, ff. de iud.

e In integrum. Vide Cyn. & Bal. in l. 1. de condict. indeb. & Bal. in l. 1. de pæ. iud. qui ma. iudi. & in l. cum non eo. inf. quando prouoc. non eſt nec.

f In quantum poſſum. De iſta clauſula vide Bar. in l. ſi quando, ff. de leg. 1.

g Principem. Et in hoc vide quod tradit Inn. in c. ex conqueſtione, & reſtit. ſpolia. & Alex. in l. de qua re ff. de iudi. & l. fin. §. illud, & ibidem per hunc de temp. opp. qui id intelligunt per viam querelæ, vt ibidem per eos. Et adde quod iudex larcus poteſt etiam per iudicem eccleſiaſticum ad iuſtitiam exequendam compelli, vt c. iudæi, de iudæis & c. excōicamus. in gloſſa, de hære. & 24. q. 2. c. dominus, in glo.

h Nunquid ſuperior. Vide Bal. in c. 1. §. ad hoc, de pace iur. fir. & ibi etiam hoc limitat in iudice appellationis. dixi poſt Bar. in l. ſi expreſſim, ff. de appellat.

i Excommunicare. Vide quæ not. Bal. in l. conſulta, in duob. no. q. ſup. de teſta.

LEX II.

1 *Peremptorium non requiritur, vbi eſt præſentia perſonarum.*
2 *Iudicis monitio habet vim peremptorij.*
3 *Delegati per edicta citare non poßunt.*
4 *Conſules mercatorum per edicta citarē non poſſunt.*
5 *Citatus comparens caſu fortuito coram iudice, an contra eum tanquam pręſentem pronunciari poſſit.*
6 *Dilationes di erſa nomina habent.*
7 *Delictum de principali, cenſetur idem in procuratore.*
8 *Dominus feudi vaſallum ſuum quod inueſtituram de feudo oſtendat, monere non poteſt.*
9 *Iudex quilibet nuncium ſibi oligere poteſt.*
10 *Nuncius vnus ad totam cauſam, an eligi poſſit.*
11 *Citatio quando dicatur compendioſa.*
12 *Peremptorium vnum pro omnibus aſſignari poteſt.*
13 *Citatus in prima citatione ſi iuit vltra mare, non eſt amplius citandus.*

1 CEſſante. † Vbi eſt præſentia perſonarum, ibi non req-
ritur peremptorium. h. d. Vel ſic, De æq̄pol-
lentibus idem eſt iudicium. h. d. Iac. Butr. Vel ſic. Nihil refert in-
ter expreſſum & tacitum, quod pro eodem habetur. h. d. Vel ſic
Vulgaris peremptorij formula non eſt de ſubſtantia, dummo-
a do ſeruet effectus, hoc dicit. Adde, ꝙ *a* in proceſſu Principis non
b requiritur citatio, *b* dummodo iuſta cauſa ſubſit, vt no. in l. ante
pe. ff. ex qui. ca. ma. Secus in proceſſu inferioris a Principe, vt no.
in l. j. in fine qñ app. ſit. & j. de accu. l. ſi accuſationibus. Op. nam
ſine peremptorio nō valet ſnīa, ff. de iudic. l. ad peremptorium,
& l. 1. §. item cum ex edicto, ff. q̄ ſenten. ſine appella. reſcind. hic
autem, dr̄, ꝙ ſnīa valet, quare malè. Sol. timore huius ɔ̄rij varia-
ta ſunt exempla huius l. quatuor modis. Primo, ꝙ interuenit hic
peremptorium, non tñ per modum edicti, ſed per modū alterius
citationis. Secundum, ꝙ hic nō interuenit expreſſum, ſed tacitū
id eſt tres citationes. Tertio, ꝙ hic nō fuit peremptorium propo
c ſitum diſcretiue, ſed vnum pro oībus ɔplexiuè, qđ fieri pōt, *c* ſi
iudici vr̄, a quo videri non pōt appellari, ſ̄m Inn. extra, de ferijs.
c. fi. quod eſt no. Vel dic vt ipſe no. extra, de accuſ. l. ad petitionē.
2 † Quarto, ꝙ hic Iudex *d* in facie monuit *e* reum, vel actorem prę
d ſentem, quæ monitio habet vim peremptorij propter pręſentiā
e Iudicis, & partis monitę apud acta: nam pręſentia, & authoritas
iudicis augent mandatum: & eſt maioris authoritatis quod pro
prie fit, quam quod fit per imaginem, quam ſingularem lecturā
tenet Bernar. extra de offic. delega. cap. conſuluit. Et idem dici-
tur, ſi nuntius iudice præſente eius mādato citet præſentem par
tem apud acta, argumen. ff. de verbo. obliga. l. ſi procurator præ-
3 ſentis. quod credo veriſſimum, & eſt notandum. † Quæro, an
dele-

ADDITIONES.

a And. Bar. Adde quod. Nota ꝙ in proceſſu principis non requiritur citationis. Vide Ang. in l. apud, §. Imperator, ff. de manumiſ. vide quæ notaui ad Bal. in l. ne cauſas inf. de appellat.

b Citatio. Vide Bar. in l. ne cauſas, inf. de appella. contra Bald. hic tenet Roma. in l. ſi quis arbitratu, ff. de verb. oblig.

c Fieri pōt. Vide Bal. in l. 2. de re iudic. in l. ſi qua pęna. in fi. ff. de verbo. ſign. & hic nota, ꝙ a videre iudicis non appellatur mo. in c. 2. de iura. cal. in 6.

d And. Barb. Quod hic Iudex. Nota, ꝙ monitio iudicis apud acta inducit peremptorium. Idem ſi nuncius præſente iudice citat: & ſic Ang. dici fatuos eſſe, qui in cōſpectu iudicis faciunt citare per nuntium. Idem dic, in teſtibus, citandus & dicit induci alium effectum quem dicit ſingula. in cap. 2. de confeſſ. in 6. & dicit Inn. ꝙ ſolennitas peremptorij habet locum in iudicijs, non in requiſitionib. extraiudicialib. de electione, c. ꝙ nobis, ideo ſufficit ꝙ præſentes canonici ſemel citent abſentes in electione, & ſolennitas peremptorijs requiritur in abſolutione ab obſeruatione iudicij. Item quando fit annotatio bonorum, vt concedatur vera poſſeſſio, niſi latitet, vt dicit Inno. in c. ad petitionem, de accuſa. Item in notorio, capit. tua, de cohabit. cler. & mu. per Mo. Item in cauſa ſummaria, vt in Clem. ſæpe. Itē in omni interlocutoria, per quam non terminatur inſtantia, vt not. Inn. in d. c. ad petitionem, & ſis cautus, ut ponatur, ꝙ ad petitionem partis emanauit, vt l. apud peremptorium, ff. de iudic. & facias in actis regiſtrari, ut eſt ordo ſingul. l. ſancimus, ſup. ad Treb. Ang. an autem, quando vocatur. Epiſcopus ad ſynodum, requiratur trina citatio, vel peremptorium, dic quod non. ita no. tenet Ioan. And. in ca. ego N. de iureiur. & ibi Modernio. quia in extraiudicialibus non requiritur peremptorium, vt tenet gl. in Clem. 1. de hæred. & in c. & ſi Chriſtus, de iureiur.

e Monuit. Iſta citatio poteſt fieri etiam a Notario. Bar. & Angel. in l. 2. ſup. de anna. except.

a delegati a poſſint citare per edicta? Reſpondeo ꝙ non, qa nō eſt
eis conceſſum edictum, vt ſit aliqua differēt a inter eos & maio
res magiſtratus, nam edictum eſt ſimile banno, & delegati non
poſſunt bānire, argum. j. titu. 2. l. nulli. & iō delegati non poſſunt
citare affixa ſchedula in albo, vel in foribus eccleſiæ: ſicut nec ar
bitri, niſi habeant expreſſe in mandatis, quia tunc faciunt autho
ritate mandātis, non propria, & niſi hoc dictet cōſuetudo vel nō
ſit alius locus vbi citatio poſſit explicari, argu. in l. præſenti. C. de
his, qui ad eccleſiam confug. oportet ergo; ꝙ perquirant perſo-
nam: & ſi non inueniunt, citent ad domum habitationis & ſi nō
habent habitationem, nec inueniunt perſonam, citentur vt poſ-
ſint, vel faciant citari per ordinarium loci, de anna exce. l. vt per-
4 fectius. † Sed nunquid Conſules mercatorum poſſint citare per
edicta? Reſpondeo ſic, ſi proponuntur edicta in foribus ſuæ au-
dientiæ, quia habent pretorium, & quia habent mixtum impe-
rium per cōſuetudinem in ſuos iuratos, quod ēt ſatis ſignificat iu
ramētum obedientiæ, quod eſt præciſum, in his tamen, quæ nō
b ſunt iuri cōtraria, id eſt, a iure communi reprobata, vnde & in-
ter ſe faciunt ſtatuta pęnalia, *b* quod pertineat ad mixtum impe
c rium, quia conſtituunt in pecuniaria mulcta, vt no. in l. imperiū,
5 ff. de iuriſd. om. iud. † Extra quæro, *c* aliquis caſu fortuito inue-
nit ſe coram iudice. i. non citatus? vtrum poſſit cō eum tanquam
præſentem pronunciari? dicit Archidiaconus, ꝙ ſi petit dilatio-
nem, eſt ei danda, ſ. ęquitate ſuadente vt ipſe no. 5. q. 2. c. reuoca-
6 tio. † Cōſidera, *d* hñt diuerſa noīa dilationes, & hoc ex ꝓprio fine,
d nō finis expectatoriarum dilationum eſt ſolū ad cōparendū: &
tunc p̄ſens expectandas non eſt Finis aūt probatoriarū eſt pro-
batio, & tunc p̄ſens expectandus eſt, vt ſ. de teſt. l. ſi qñ. Et ſi expe
ctatoria eſt neceſſaria pp cauſæ vlteriorem cognitionem, præ-
e ſenti ſilr deffertur: ita intelligo. Porro ſi quis *e* comparet in termi
f no illo, p̄ſumeretur citatus, & non fortuitus, vt notat Arch. 82.
7 diſtinctio. propoſuiſti. † Sed nunquid hæc lex, quæ dicit de prin-
cipali, idem ſtatuat in procuratore, vel ſyndico? Rñdeo ſic, quia
duo ad modum citandi non differunt, argu. in l. ſolent, de ali. &
cib. lega. Sed nunquid dominus feudi poteſt monere vaſallum
ſuum, ꝙ oſtendat inueſtituram feudi per chartam publicam,
ſeu breue teſtatum? Reſpondeo, non, quia dominus feudi non
eſt Iudex in cauſa ſua, ſed bene poteſt monere per pares curiæ,
qui habent cognoſcere inter dominum, & feudatarium, vt in
g ca. 1. de milite vaſal. ſed Bar. dr *g* in l. 1. C. de cōdu. & procurat. præ
diſt. lib. 12. quod non cogitur dicere cauſam, ſiue titulum ſuæ
poſſeſſionis, quod verum eſt, ſi prætendit ſe habere proprieta-
tem. Porro illi quia prætendunt titulum in re aliena, quā fatētur
h alienam, vt clericus in beneficio eccleſię, cogitur dicere titulū *h*
ſuæ poſſeſſionis, ut in cap. ordinarij, de, officio ordin. lib. 6. & no.
in cap. 1. de regu. iuris, eod. lib. & per Archidiaconum 100. diſt.
contra morem. & uide quod not. 10. q. 3. cap. quia cognouimus
Interrogabitur ergo, an ſi vaſallus. & ſi dicat ꝙ ſic, mādabunt ei
pares, ꝙ oſtendat titulum. Si autem dicat, non ſum, & conuin-
catur de mendacio, perdet feudum ſecundum conſuetudinem
8 feudorum. † Non enim dēt parci mentienti, quia mentiens, ſi-
milis eſt furi, ut ff. ad leg. Falcid. l. hæreditatem, §. fina. In gloſ. ibi
vel dic. hęc ſolutio ponderat verbum edicti. Ibi. per nuncium,
9 † Nota, ꝙ quilibet iudex tam ordinarius, q̃ delegatus, poteſt ſibi
i eligere nuncium, *i* vt ſ. de ſport. leg. 4. Idem in arbitro & arbitra-
tore. Si arbitrator ex forma forte ſtatuti habet aliquid admix-
10 tum iuriſdictioni, alias non dr citare, ſed intimare. † Sed nunqd
in eadem cauſa poſſit eligi hodie vnus nuncius, cras alius, an de
beat eligi ſimul ad totam cauſam. Videtur dicere tex. ꝙ per vnū
& non plures debent fieri citationes, vt le. j. ſ. de ſport. Sed illud
intelligo in nūcio deputato a Republica, & authoritate publica,
Idem in Tabellione, quia ille qui incipit ſcribere in cauſa debet
K vſque *k* ad finem ſcribere, ſicut iudex, vel aſſeſſor, non de-
bet mutari; in alijs miniſtris, niſi ex cauſa. Ibi tres. licet citatus
non fuerit inuentus in aliqua ipſarum, nec latitauerit: quod no-
11 ta. † Ibi, vnum pro omnibus. hęc citatio poteſt dici compen-
dioſa ſiue breuiloqua. Sed nunquid hoc eſt verum in citationi-
bus determinatis a ſtatuto municipali; Reſpondeo quod non
l imo oportet quod forma ſtatuti *l* ſeruetur ad vnguem, quia re-
ceſſum eſt iure communi, & quia poteſtas iurat ſeruare ſta-
tuta: quod intelligitur, id eſt formam ſtatutorum, vt not. ff. de
regul. iur. leg. non videtur, §. qui iuſſu. & leg. nec ex prætorio.
Ibi ipſemet. intellige apud acta, nam qui non obtemperat Iudici
exiſtenti apud acta, eſt in maxima contumacia: & vbi ma-
xima contumatia, ibi, peremptoria, vel lege quinto modo,
& pondera verbum, noluerunt, & dic, vbi conſtat de non
voluntate & expreſſo contemptu, ſufficit vna citatio, vt not.
ff. de in integ. reſtit. l. fin. & dic, vt ibi. In vltima gloſſ. ibi, de-
legato. Not. quod hac quarta lectura habet locum in quolibet
Iudice etiam pedaneo. & idem dico in arbitrio, cum monitio,
quam facit etiam præſenti & intelligenti ſedendo ad ius dicen-
12 dum, habeat vim peremptorij, licet ſemel tantum: quod eſt
m notatu dignum. Extra. quæro, nunquid in criminali *m* poſ-
ſit aſſignari vnum pro omnibus? Dicit Archid. ꝙ ſic, 5. quæſt. 3.
13 in c. 1. vbi videas. † item quero, *n* quid ſi citatus in prima citatio-
n ne ſtatim aſcēdit equum, & iuit vltra mare: nūquid eſt amplius
citandus? Reſpondeo ꝙ non, quia manifeſtat ſe non comparitu
rum, cum facit actum incompatibilem comparitioni, vt notat
Inno. extra, de procura. c. auditis quod tene menti, debet tamen
de hoc conſtare iudici, antequam pronunciet, ut l. hæc autem, §.
1. ex quib. cauſ. in poſſeſ. ea. & per Bart. in l. multum, ff. de cōd. &
demonſt.

ADDITIONES.

a An delegati. Vide Bar. in tract. ad repri. in uerſ. per edictum, in prin. & quod nō poſ
ſint, eſt tex. & ibi not. in l. ſancimus, in fi. ſup. de iud.
b Statuta pœnalia. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. fi. ſup. de iuriſdict. om. iudi.
c Extra quæro. Vide Bal. in l. 4. inf. de accuſ. & Bar. in l. prolatam, inf. de ſenten. & in
inter. om. iud. & l. 1. de in ius voc.
d And. Bar. Conſidera. Et uide Dom. Ant. & ibi no. Io. in c. 1. extra de iudi.
e And. Bar. Porro ſi quis. Not. quod comparens in termino, præſumitur citatus. uide
Bal. in l. 1. ff. de in ius vo. & modernio. in l. ſciendum, ff. de uerb. oblig.
f Citatus. Vide p Bald. in auth. ſi quis ſu. de eden. & dixi poſt Bart. in l. 1. ff. de in ius
voc. & uide quod not. Bar. in l. furioſo, in fi. ff. de re. iuris. dicit not. Bal. in ca. 1. §. ad
hæc. de pace iur. firm. per illū tex. quod nullus p̄ſumitur citatus, niſi probetur. &
an ſentētia præſumatur lata cōtra ius, ſi de citatione non appareat. vide Imol. in l.
4. §. condemnatum. ff. de re iudic & ad hic dicta uide Ant. de But. in c. 1. de iudi. &
Lu. Ro. in l. ſciendum, ff. de verbo. oblig. & not. Bald. in l. 1. ff. de cond. & demon. &
in d. l. 1. ff. de in ius voc.
g And. Bar. Sed Barb. dicit No. illū tex. ſing. ſecundū Bar. quod non tene citatio prin-
cipis, vt quis cedat titulū ſuæ poſſeſſionis & uide quod not. Bal. in l. cogi. ſu. de pe.
hær. & Ang. in l. in ſpāli, ff. de rei uend. & is cui incumbit onus probandi, oſtendat
iuſtitiam ſui tituli habes remiſſiones gl. in l. 2. C. quando & qui. quart. pars de lib.
10. & in c. 1. in uerſic. re quiſitis. de prohi. alie. feu. Bal. in l. 1. C. de conduct. & proc.
præd. lib. 12. in l. inſtrumenta, C. de fideicommiſ. & l. prætor ait. ff. de eden. gl. 100.
diſt. c. contra morem. gl. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. Imo. in c. ex inſinuatione, de procu.
Arch. in cap. ordinarii. de officio ordi. lib. 6. Spec. in titu. de emph. §. nunc aliqua,
ver. 141.
h Titulum. Quando quis cogat dicere titulum ſuæ poſſeſſionis, uide in l. cogi de pe-
ti. hæred. & quod dr hic in vaſallo, uide Bal. in l. inſtrumenta, ſup. de fidei.
i Nuncium. Vide Bar. in tract. ad reprimen. in tit. per nuncium.
K Debet vſq; Vide l. geſta. inf. de re iudic. ubi limitat, niſi ſit abſens, & per Bart. in l.
cum ſententiam. inf. de ſenten. & interloc. omnium iudi. & hoc etiam de conſenſu
partium fieri non poſſet, ſecundum Bal. in l. teſtamenta, ſup. de teſt. & uide baldū
& Ang. in l. 1. ſup. de ſponſ. & quod not. dixi & Bar. in l. fin. §. 1. ſup. de iure delib.
Iac. But. in l. 1. ff. de offic. Conſu.
l Statuti. Et iō dicit Bal. in l. pen. ſup. de cōſtit. pec. quod ſi ſtatutū dt, quod cōtumax
habeatur pro confeſſo. intelligatur citatus tribus edictis, vel vno pro omnib. itē ad
hoc facit quod ſcripſi poſt Bar. in l. 1. de in ius voc. & uide Bal. auth. qui ſemel. inf.
e. & eſt gl. expreſſa in c. 1. de mili. vaſal. qui contumax. eſt, in verſic. tertiam. & ibi
Bald. & eſt gloſ. in Clementi. 1. de uita & honeſta. cler. & Bald. in authe. ſi omnes,
ſupra, ſi ut ſe ab hær. abſt. & iſtuc idem, quod hic, ponit Barto. in l. non ſunt lib. de
ſtatu hominum. & quod ibi dixi.
m In criminali. Vide Bar. in l. inter accuſatorem, ff. de publi. iudi.
n Item quæro. Non reperio Inn. ibi hoc dicere. tamen Rom. in l. ſi finita, §. iulianus,
ff. de damno infecto. ſequitur hoc. & credo quod Bald. hic voluit allegare Inno. in
c. ad petitionem, in gl. magna, ext. de accuſat.

LEX II.

1 *Sententia contra abſentem indefenſum lata, & a qua non eſt appellatum. an habeat remedium reſtitutionis in integrum.*
2 *Veritas & fictio ſunt contraria.*
3 *Natum, amplius naſci non poteſt.*
4 *Ignorans, qui non poteſt comparere, an ſit contumax.*
5 *Cognitio ſummaria in contradictorio iudicio non ſufficit.*
6 *Procuratoris contumacia vera non nocet domino ad appellandum.*
7 *Abſens procuratorem ad lites dimittere non tenetur.*
8 *Exiſtens in carcere procuratorum conſtituere poteſt.*
9 *Petere uerbum ſi ſuper admonitorijs eſt appoſitum, non requiritur litis cō teſtatio.*
10 *Sententia lata contra abſentem citatum legitime, valet.*
11 *Iudex dubitans propter intricationes probationum, iudicare tenetur.*
12 *Citationis ſcientia conſtare debet.*
13 *Ignorantiæ poſitio an ſit affirmatiua, vel negatiua.*
14 *Domicilium quoddam a iure conſtituitur, & quoddam ab homine.*
15 *Citari ad domum ſufficit poſt litem conteſtatam.*
16 *Citari omnes quorum intereſt, an ſit neceſſe.*
17 *Non citato ſola ſcientia quandoque præiudicat.*

a Abeo. Standum eſt ſententię *a* a qua non eſt appellatum,
licet ſit lata contra abſentem indefenſum, & igno-
1 rantem, ſolemniter tamen citatum. hoc dicit. † Oppo. & uide-
tur, quod imo habeat aliud remedium, ſcilicet reſtitutionis in
integrum, vt ff. de in integr. reſtit. leg. fina. Solu. concedo illud in
quibuſdam abſentijs, præterquam in voluntaria: ſed hic lo-
quitur in voluntaria, vt puta ſolatioſa, vel quæſtuoſa, ſicut eſt
cauſa mercantię, ut leg. 2. infra de exhiben. reis. cauſa autem ſtu-
diorrum

ADDITIO.

a And. Barb. Standum eſt ſententiæ. Tamen Sal. in le. 1. de condict. indeb. ff. loquitur
no. in iſto articulo. Dom. Ant. in ca. nouit. de iud. tenet, quod ſi pars non appellat,
licet ſententia ſit iniuſta, quod non poteſt uti remedio illius ca. uide Ang. in repe
tit. l. 1. de iudic. Bar. in l. Iulianus, ff. de cond. indeb. et Modernior. in l. 1. ff. de cond.
indeb.

a diorum,vel eundi *a* ad ſanctũ Iacobum & probabilis & fauora-
bilis:cã aũt legationis eſt cã probabilis, & neceſſaria. Si quis aũt
abeſt cã damnationis,vel ꝑꝑ metum ꝯmiſſi criminis,ut no.in l.
antepenul.ff.ex quibus cau.ma. vel relegationis;iſta abſentia eſt
neceſſaria,ſed,non fauorabilis,quę oĩa dic,ut not.in l.fin.& in l.
ſed & ſi per p̃torem,§.penul.ff.ex quib. cau.ma. Concluſio er-
go eſt,ꝙ hæc lex loquitur in appellatione, & in abſentia volun-
taria,cui nõ eſt attributum patrocinium reſtitutionis in integr.
ſed ſolum ius cõe appellandi & no.ꝙ qui non appellat, conſen-
b tit:*b* ſed iſte eſt fictus cõſenſus, ex quo oritur ficta obligatio na-
c turalis,non vi ſñiæ *c* ſed vi conſenſus,ſm Petr.& But. quod non
approbo, quia oĩa iudicia ſunt de iure ciuili,vt no.Inſt.de oblig.
in princ.& ius ciuile non parit obligationem naturalem,ſed ius
2 gentium,vt ff.de reg.iur.l.cum amplius, §.is natura debet.† Itẽ
veritas & fictio ſunt ꝯria,l.fin.§.de his, qui veniam ætatis impe-
tra.hoc probatur viua rõne, nam obligatio naturalis non oritur
ex conſenſu vnius, ſed ex conſenſu vtriuſq; patris: nam ſi vnus
conſentit hodie, alter ad decem dies: hic non eſt conſenſus, id
eſt ſimul ſenſus,ſed ĩteruallum decem dierum:& arguo ſic,aut
iſta obligatio dr̃ orriri tempore ſentẽtiæ.& hoc eſt falſum, quia
tunc non erat conſenſus:aut poſt finitum tp̃s appellandi,& hoc
falſum, quia iſte conſenſus non eſt ſimul ſenſus, ſed ſeparatus
tempore. Præterea conſenſus iſte concernit Iudicem, non cre-
3 ditorem.† Præterea,quod non eſt natum,nec naſci poteſt vnius
voluntate,ff.de neg.geſt.l.Pomponus.quare dicas, quod opinio
Pet.& ſequacium,eſt falſa,licet ergo qui ſciuit, & potuit appel-
lare, & non appellauit, videatur ſñiæ adhibere conſenſum. hoc
intelligi de conſenſu confirmatorio, nõ diſpoſitorio, vt infra de
ſen.quæ ſine certe quanti.l.fin.in verbo,confirmaſti.Dic ꝙ imo
vr̃ conſentire in præiudicium ſuum, ſed illud præiudicium non
vr̃ ampliare, vt vltra naturã rei iudicate producat ipſum ad na-
4 turalem obgationem. † Oppo.ignorans *d* non põt comparere,
d ergo non eſt contumax, vt j̃.de Tabula.l.gñali.lib.10.ergo ſen-
tentia eſt nulla *ipſo* iure. Rñ.lex habet pro ſufficiẽti,quod ſit cita
tus ſolenniter,licet re vera non ſit cõtumax,nec eſſe poſſit igno
rans,vt l.perfectius ſup.de anna.excep.& l.4.§. toties, ff.de dam
inf.& ideo ſufficit, ꝙ ubi perſonaliter non inuenitur, citetur ad
domum:quia debet dimittere in domo aliquem,qui ei nuncia
5 re poſſit, ſm Pe.& Cyn. † Oppo.ſi eſt indefenſus: ergo non fuit
cognitum de cã. niſi ex vna parte, & ſic ſummarie:ſed ſumma-
ria cognitio non ſufficit in ꝯdictorio iudicio, vbi requiritur ſtre
pitus & conflictus,vt j̃.comm.vel epi.l.fi.debent examinari cau
ſæ hinc inde,vt l.edicto,§.j.de edi.diui Adria.toll. Sol.ſatis eſt ꝙ
altera parte abſente Iudex examinat negocium, prout poteſt:
ſed vtraque parte præſente debent ventilari, ſeu trutinari iura
vtriuſque partis & audiri probationes hincinde, quia cum ma-
gno conflictu, & ſtrepitu procedendum eſt ad diffinitiuam, vt
j̃.comm.vel epi.l.fi.eſt verum,ꝙ aliqñ ex non liquere ſurgit quę
dam certitudo pronunciandi:nam ſi non liquet pro actore, eo
ipſo liquet pro reo,dummodo ſit quod imputetur actori,& ita
intelligitur quod not. ff.de arbit l.Pomponius ſcribit,ſi de meis
6 §.fin.& §.de compen.l.fin.† Extra quæro, *e* ſi procurator dimiſ-
e ſus ſcienter non appellauit, dein de dñs reuerſus,cum de nouo
hoc deuenerit ad ſuam notitiam,vult appellare:nunquid poſſit
f Conſiderate, ſi ex dolo *f* procuratoris commiſſo ꝯ dñm aduer-
ſarius eius vult lucrari cum aliena iactura, quia lucrum eſt ex-
cludere aduerſarius a iuris beneficio: & iõ ſi procurator eſt ſol-
uendo,non ſuccurritur dño ſecus, ſi nõ eſſet ſoluendo,quia hęc
diſtinctio adhibetur in lucris ex facto tertij prouenturis,vt l.fin.
ff.de eo,per quem fact.erit hoc not.j̃.de ap.authẽ.hodie. Et mo-
do intelligis illum ſingularem §.ff.qñ appel.ſit.l.1.§.fi.quod aũt
g dr̃ ꝙ dolus procuratoris indiſtincte nocet dño *g* poſt lit.conteſt.
vt ff.de excep.doli.l.ſi procurat agit, intelligitur, qñ ex tali dolo
dñs iutendit acquirere: ſecus ſi tractat de damno uitando,quia
non vr̃ id mandatum, quod de iure fieri non debet, ut l. ſi pro-
7 curator,§.Celſus,ff.de cond.ind.† Quæro, vtrum abſens *h* tenea
h tur dimittere procuratorem ad lites. Reſpondeo non, niſi in
cauſis multum arduis, ut ff. pro ſoc.l.idemque. quia in talibus
quis non tenetur dimittere ſubſtitutum:in alijs vero mediocri-
bus, vel minoribus, ſi lis erat cępta, tenetur procuratorem di-
mittere.idem ſi erat præparata,& hoc ſciebat,vt ff.de leg.l.eun-
dem,§.1.niſi cito ſit reuerſurus,ut nota in l.cum antiquitas, de
teſta.per Pet.& Cy.ſi vero non erat cæpta, nec p̃parata lis. actor
tenetur dimittere ad interrumpendam præſcriptionem, reus
autẽ non teneatur dimittete ad defenſionem,niſi poſtquam qs
mouerit ſe citatum. Ex his apparet,ꝙ nemo tenetur dimittere ꝓ
curatorem generalem, quia talis dimiſſio poſſet eſſe captioſa,&
periculoſa,arg.ff.de tranſ.l.cum Aquiliana. Quid autem ſi quis
eſt morbo impeditus? Dic ut nota.Guil.in l.2.§.1.ff.ſi quis cau.
8 † De eo, qui *K* eſt in carcere, an poſſit conſtituere procurato-
K rem? Dic ꝙ ſic,niſi ad ea,quæ in carcere ordinari non poſſunt,
vt ff.quod met.cau.l.qui in carcerem.ff.de ver. ſigni.l.q neque;
& ſic ad ſuam utilitatem poteſt ſed ad aliquid promittendum
indebite non poteſt,quod nota. Extra quæro, Titius accepit a
me mutuo decem in ciuitate Florentiæ,& promiſit mihi ea re-
ſtituere vbicunque fuerit inuentus,& ego petiero: nunquid di-
catur inuentus ſi perſonaliter non eſt citatus? Reſpondeo non
vt j̃.de fideiuſ.l.ſi barſatorem. Sed nunquid dicor petere ante li
tem conteſtatam? Reſpõdeo ſic,hoc caſu.quia verbum petere,
l eſt *l* appoſitum ſuper præparatoris,ideſt ſuper electione iudicis,
9 quod eſt notabile. nam † cum ſuper ad monitorijs appoſitũ eſt
hoc verbum,non requiritur litis conteſtatio,vt ff.de peti, hære.
l.item ueniunt,§.petitam. Ego idem dico,qñ ſuper introductio
10 ne cauſę.† Deinde nota valere ſententiam latam cõtra abſentẽ
legitime citatum,diſcuſſis ſolum iuribus pręſentis. quod intel-
lige poſt litem conteſtatam, alias non poſſet ferri diffinitiua,
niſi in cauſa appellationis, ubi eſt ſpeciale. quia remanent re-
liquiæ conteſtationis primę cauſę.& idem puto in cauſa nulli-
m tatis *m* annexa appellationi,& non intentata per ſe, vt infra de
temp.appella.l.fina.§.illud. Dicit Innocen. quod ſi iudex non
vidit probationes rei, quod hoc ipſum ſufficit ad ſententiam
caſſandam.extra,de re iudic.c.cum Bertoldus.quod eſt verum,
ſi quas probationes reus iam fecit: ſecus ſi fuit abſens, & nihil
probauit,vt hic.de hoc per Archid.40.quæſt.5.cap.iudicantem.
11 † Sed quid *n* ſi propter intricationes probationum hinc inde
n iudex dubitat, quid oportet eum pronunciare, quia ſtatutum
municipale eum cogit? Reſpondeo, pronunciet quod ſibi uide
tur,tamen in ſententia exprimat qualitatem probationum, ex
quibus mouetur, & reſpondeat his, quibus non mouetur, ut
eleganter Bert.extra,de probatio. ca. licet cauſam,in gloſ.quan
o doque tamen quod tene menti. Et ſi in ſubtilitatibus *o* legum
errat, non eſt peccatum mortale, dicit Innocen. extra, de ſi-
p mo.cap.per tuas,el 2.in text. ibi, nobis. not.quod *p* plures erant
conuenti eodem libello in communi cauſa. Sed ſi cauſæ eſſent
12 diſtinctæ, deberent libelli eſſe diſtincti. † in textu ibi. cogno-
uiſtis.de hac ſcientia debet conſtare. Sed nunquid præſumitur
ſcire,

ADDITIONES.

a Fundi.uide gl.& Doc.in l.2.ff.de re iud.

b Conſentit.nota.hic quod ex ſententia non oritur iuris naturalis obiectio.idẽ Bar. hic uide quod no.Bal.in l.eos,in §.ne temere,inf.de app.

c Phil.Dec.Sententiæ.an ſententia inducat naturalem,an ciuilem etiam.condemnatoriam,uide in c.quod ad conſultationem,de re iu.pet.Alex.in l.ſi nnus,§.pactus, de pact.& in l.Iulia.verum.ubi gl.ff.de cond.inde.& l.1.eod.tit.Bar. hic dicit, ex condemnatoria naturalem obligationem non oriri,Et adde Specu.titu.de except. §.3.

d And.Barb.Oppo.ignorans.Attende,quod hic eſt caſus apertus,quod citatio arctat citatum, licet conſtet citationem ad eius notitiam nõ perueniſſe,idem tenet Inn. in c.ex tua,de cler.non reſid.

e Extra quæro. Vide Bal.in auth.hodie,infra de appel.& Bart.in l.1. §.fi.ff. quando appellan.ſit.
And.Barb Extra quæro.Si procutor non appellauerit,an dominus poſtea veniens poterit appellare vide Bartol. in l.1.§. ſi procurator, ff. ſi quis ius dic.non obtem. & ibi Bal.qui contradicit Bar.

f And.Barb.Conſiderate ſi ex dolo.Innoc.in c.1.ut lite non conteſt.dicit,quod ſi eſt contumacia vera procurationis,non nocet domino ad appellandum,dicit tamen not.quod licet dominus poterit appellare,appellabit intra decem dies a tempore pronunciationis,non ſcientiæ,ex quo eſt cauſa arctata per procuratorem.ita intelligitur §.fi.præalleg.& 2.q.6.ca.biduum & §.aduerſarius. Non obſtat illa lex, quia hæc cauſa fuit tractata cum domino,quod tenementi.Bald. tamen aliter intelligit illum §.

g Nocet domino. Vide no.per Bar.in l.1.§.procurator,ff.ſi quis ius di. non obtemp. & in l.1.ff.quando ap.ſit.

h Abſens. Vide per Bar.poſt gl.in l.fi.ff.de integ.reſt.& gl.5.q.3.c.ſi ægrotans.

i And.Barb.Reſpond.No.ꝙ in cauſis multum arduis abſens non tenetur dimittere procuratorem,vide Ang.in l.ſi quis inſtituatur hæres in diem, & ibi gloſ.ſing.ff. de hæredib.inſti.& dixit Ang.audiuiſſe Bar.uiua voce exclamare ſing.tex.l.idem que.hic alleg.& ibi vide Bar.ibi dicentem vnum nouum, vide Bald. in l.2.ff.ſi qs ius dic.non obtemp.l.2.§.ſi quis in iudicio,ff.ſi quis cau.

K And.Barb.De eo,qui.An incarceratus poſſit conſtituere procuratorem,vide quod not.Bal.in rub.ſup.de reſcin.vend.& in l.qui in carcerem, ff.quod me. cau.Bald. & Imo.in l.qui a latronibus,ff.de teſta.Ang.in d.l.qui in carcerem. vbi cõtractus factus a detento in carcere iniuſte,ualet reſpectu tertij,vt carceratus liberetur.allegauit tex.l.nam & Seruius,ff.de neg.geſt.

l Petere eſt. Vide Bal.in l.fi.inf.de bon.auth.iud.poſ.

m Nullitas. Vide quod no.Bal.illud,hic alle.

n Sed quid. Vide quod no.Bar.in l.ait prætor,§.ſi iudex,& ibi dixi,ff.de re iud.

o And.Barb.Et ſi in ſubtilitatibus.non eſt peccatum mortale,ſi iudex erret in ſubtilitate iuris.ſed in dubio eſt tenenda opi.glo.ſecundum cõem opi.per Imo.in ca. ne innitaris,de conſti.ſed melius eſt dicere,quod eſt ſtandum opi. quæ mouetur ſubtilioribus motibus,& melioribus,ſecundũ tex.ſing.in l.1.ſup.de uete.iu.enuc. & Moder.in c.1.de conſti.& c.pe.de fer.ubi eſt tex.optimus.Io.An.uero dicit, in cap.1.præalle.quod licet ſit ſequenda communis opi.eſt uerum,niſi notorie erraret, uel rationabiliter conuinci poſſet, quod bonus & ſubtilis iudex conſiderabit & no.quod ſeruans. ius præcepti.non peccat, ubi eſt opin. licet poſtea appareat. contraria opi.vera.& ita no.dicit gl.in præalle.c.pen.& uide gl.iuncto tex. c.1. de poſtu.præla.in 6.& cap.ſi.deſpon.& cap.cum venerabilis de conſue.quod not.in l.ſecunda,ff.de iur.& fac.igno & c.per tuas, 2 de ſimo. & vide Innoc.in cap.cum ex officit.de præſcrip.ubi ſi iudex fert ſententiam errans, non intelligentia legis, vel priuilegij,uel reſcripti,ualet illa ſententia, quia dicitur ignorantia tolerabilis,ſi in ſententia non exprimitur. facit tex.iuncta glo. l.cum prolatis, ff.de re iudic.vide quæ dixi in cap.per tuas,el 2. de ſimo.Dom. Abb.in c.cum dilecti, de re iudic.uide D.Card.in c.1.de iur.cal.

p No.quod.Dixi poſt Bar.in l.edita.ſup.de eden.

a ſcire, *a* ſi tenor ſnīę fuit miſſus ad domū abſentis? Dicit Iaco. de
Are. ꝙ ſic, in l. ſcire oportet, §. oportet, de excu. tut. quod eſt ve
rum, ſi erat abſens in loco propinquo; ſecus ſi in loco multū re-
b moto, vt l. fi. ff. de decretis ab ordi. facien. Et nota ꝙ *b* tempus ap
pellandi currit ēt abſenti a die ſciētiæ, & habilitatis iudicis adeū
di, ſaltē p procuratorē, vt l. j. §. dies, ff. qn̄ appel. ſit. Sed tp̄s peten-
13 di reſtitutionem in integ. currit ſolum a die reuerſionis. † Quæ-
c ro, nunquid poſitio ignorantię *c* ſit affirmatiua, vel negatiua? vr̄
ꝙ affirmatiua; nam quicquid per rerum naturam poteſt proba-
ri, eſt affirmatiuū? & quicquid per rerum naturam non pōt pro
bari, eſt negatiuum, vt s̄. de probat. l. actor. Sol. ignorare, & neſci
re eſt quid negatiuum, vt ff. de probat. l. verius. adde ꝙ qn̄q; ille
d qui negat: debet probare, *d* ut notat Inn. extra, de accuſat. ſuper
his. Sed illud contingit non quia negatur, ſed qa accuſat, ut not.
Archid. 6. q. 5. accuſator. in gl. prima ibi, ꝯ me. tranſit tex. de plu-
rali ad ſingularem, & non eſt vis. Ibi, requiſiuit me. ſ. ad domum
non ad quamlibet domum, ſed ad domum mei domicilij. ff. de
iniur. l. lex. Cornelia, §. domum & ideo non intelligo more ruſti
e cano, vbi larem *e* non habebam, ut leg. 2. vbi Senato. vel clariſſi.
f & in c. cauſam, de elect. in Clem. Et nota, *f* ꝙ † quoddam domi-
14 cilium conſtituitur a iure, quoddam ab homine, vt vxor in do-
mo uiri, & clericus in eccleſia debitæ reſidentiæ: & ibi debet
citari, ſi perſonaliter non inueniuntur, vt notat Innocen. ex-
15 tra, de eo qui mit. in poſſeſ. c. aduerſarius. † Et nota, quod poſt li
g tem conteſtatam *g* ſemper ſufficit quem citari ad domum ca-
ſus eſt in lege noſtra, ſecundum Cyn. qui ita no. ſup. de teſti. au-
then. ſed & ſi quis. ubi omnino videas. Ibi, non currit tem-
pus, ſcilicet nec appellandi, nec reſtitutionis petendę. In tertia
16 gloſſ. ibi hodie. 10. † No. quod illico, *h* id eſt incontinenti. dicitur
h inter decem dies. In quarta gloſſa ibi, ad appellandum. quia erat
abſens ex cauſa voluntaria: quę & ſi honeſta ſit, tamen non ha-
bet aliquod priuilegium ſibi deputatum a iure cauſa mercantię
vel alterius artis quam mercantiæ, & legi noſtræ conſonat, infra
de appellat. l. addictos. ibi dum dicit per errorem, vel gratiam co
17 gnitoris oppreſſa putatur eſſe iuſtitia, &c. † Extra quęro *i* vtrum
i omnes, quorum intereſt, ſint citandi? Dicit Innocen. quod pro
ſubſtantia iudicij nemo eſt citandus, niſi ille, contra quem dirigi
tur petitio, ut eleganter no. Innoc. extra de maio. & obed. cap.
humili. ſed pro extenſione præiudicij debent citari omnes. quo-
rum intereſt, vt l. ſi deſerta, ſup. ſi propter publi. pen. & no. in leg.
cum miles, §. 1. ff. ex quibus cauſ. maio. Et ſi ſint citati quidam, &
quidam non, præiudicat citatis tantum, vt dicimus in inuenta-
K rio, *K* quod præiudicet creditorib. citatis, & non alijs, ut in Auth.
de hæredibus & Falc. §. ſi uero ab ſint. collatio. j. & ſi non eſt cita
tus ille, qui poſtea cedit liti, vel iuri, valet proceſſus, vt ff. de fidei-
18 com. liber. l. 3. §. fin. † Aliquando tamen ſola ſcientia præiudicat
etiam non citato, vt quando principalis litigator eius perſonam
prætendit in iudicio, vel actor tractat facta ſucceſſoris, vt ff. de re
iudic. l. ſępe. & eleganter no. ff. de iud. l. venditor.

ADDITIONES.

a Præſumitur ſcire. Vide Bal. in auth. hodię. inf. de app. & Bart. in l. 1. inf. de temp. ap.
b Et no. quod. Vide Bar. in l. 1. §. fi. & quod ibi dixi, ff. quando ap. ſit.
c Poſitio ignorantiæ. Facit quod no. Bal. in l. 1. ſup. ad Maced. & Bar. in l. is poteſt, ff. de acq. hær.
d Probarę. Vide per Bar. in l. 3. §. illa. ff. de uerb. obl.
e Vbi larem. Adde l. 1. §. 1. de liber. agnoſcen.
f Et no. Vide Bal. & Ang. in l. ut perfectius, ſup. de anna. excep.
g Poſt lit. conteſt. Vide Bar. in l. 3. §. prætor, ff. de dam. inf. & Bal. & Ang. in leg. perfectius. ſup. de annali. excep.
h Illico. De hoc verſi. illico. vide in l. ſi quis. ſup. depoſiti.
i Extra quæro. iſtud dictum Inno. etiam allegat Bal. in l. 1. ſup. eo. Bar. in l. eo tēpore, inf. de remiſſi pigno. & Pau. de Caſtro in l. in concedendo, ff. de aqua plu. arcen.
K In inuentario. Sequitur Bal. in auth. ſed cum teſtator. ſup. ad leg. Falc. & in auth. ſi omnes, ſup. ſi ut ſe ab hære. abſt. in fi. Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in uerſ. per edictum, in fine.

LEX IIII.

1 *Factū conſummatū ad conſumptionē mandati attenditur, & non effectus.*
2 *Feriæ debitoribus non proſunt, qui cum pecunia aliena fugere volunt.*
3 *Arbitrator ferias ſeruare non tenetur.*
4 *Mandatum ad ius referuari debet.*
5 *Citatio quæ eſt nulla nihil operari poteſt.*
6 *Iuriſdictio durat, ſi ſententia eſt nulla.*
7 *Iuriſdictio ordinaria, dicitur perpetua.*
8 *Iudex ſi inordinate tulit ſententiam, an poſtea ordinate procedere poſſit.*
9 *Iudex ſi eſt datus ad iudicandum & exequendum, an ſit finita iuriſdictio propter poteſtatem exequendi.*
10 *Delegatus ad vniuerſitatē cauſarum, an habeat poteſtatem pronunciandi.*
11 *Iudex ſuſpectus, an ex eodem libello iudicare poſſit.*
12 *Delegatus a papa ſi eſt mortuus, ordinarius ſe intromittere non poteſt.*
13 *Sententia pluribus rationibus dicitur nulla.*
14 *Poteſtas arbitrandi data, qualiter intelligi debeat.*
15 *Sententiam caſſare tanquam nullam, non eſt mixti imperij.*
16 *Iudices mixtam iuriſdictionem habentes, an ſint ordinarij, vel delegati.*

Si, ut proponis, Nulliter conſumatum, ꝯſūmit mā
datum. h. d. Vel ſic, Sēīa nulla lata p
iudicem delegatum, facit ceſſare mandatum, & dēt alius ſubro-
gari. h. d. Vel ſic, Sn̄ia quæ nulla eſt quo ad litigantem, eſt aliqua
quo ad hoc vt faciat ceſſare officium delegati. hoc dicit. Butr.
Ad euidentiam eſt ſciendum quod hic duo faciunt ſn̄iam nullā
Primo, quia fuit hic lata tp̄e feriato, ſecundo quia lata ꝯ abſentē
1 non contumacem. Nota quod dixi in ſummario. † Nota, ꝙ ad
conſumptionem mandati non attenditur effectus, ſed merum
factum conſummatum. Et nota ꝙ ſn̄ia lata die feriato, ipſo iure
non valet. Sed hic diſtingue, aut feriæ ſunt in honorem Dei, aut
ſimpliciter, aut repentinæ. Primo caſu non valet ſn̄ia & ſi ferijs,
renunciatum ſit. Sc̄do caſu valet, ſi renunciatum ſit, vel conſen-
a ſum. Tertio caſu *a* idē, ſ. qn̄ in honorē Dei, vel Sanctorum, aut
b qn̄ repētinę inducunt in fauorē publicę utilitatis principaliter, *b*
vt not. in cap. ſæpe, de ver. ſign. in Clemen. Quid ſi populus Ro-
manus inducit ferias ex quadam ſuperſtitione, puta pp mortē
ſancti Paulucij? Reſpondeo quod iſtis poteſt renunciari, quia n̄
c ſunt de iure cōi approbatæ, vt ſup. de ferijs. l. a nullo. Pone, *c* Pe-
ruſini induxerunt ferias pp fœlicem aduentum ſummi Ponti-
ficis; dico ꝙ iſtæ feriæ ſunt mixtū tam repentinę, q̄ in honorem
Dei, quia reuerentia quæ fit ſummo ſacerdoti, fit ipſi Deo, ut ff.
2 de arbit. l. non diſtinguemus, §. ſacerdotio. † Quæro, an feriæ pro
ſint debitoribus, qui volunt fugere cum pecunia aliena; Reſpon
deo non, quia non debet dari materia delinquendi. gloſ. vulga-
ris & notabilis eſt in l. fin. ſupra. de fer. *Item* feriæ debent defer-
3 re, non auferre rem alterius, vt l. 3. ff. de feri. † Sed nunquid *d* arbi
d trator tenetur ſeruare ferias? Reſpondeo quod non, ut d. l. fina.
vbi dicitur, ꝙ valet tranſactio: ergo & proceſſus arbitratoris, vt
in Auth. vt differen. Iudices. §. 1. & in dict. l. fina. vnde die Domi-
nica arbitrator pōt declarare pretium rei, & executores vltimæ
voluntatis poterunt eligere pauperes, quia ſolum *modo* in iudi-
cijs habent locum ferię, & non in extra iudicialibus; *nec etiam*
in omnibus iudicijs, ſed in contentioſis tantum, unde executo-
res gratiarum poterunt facere proceſſus ad exequendum, *non*
4 dico ad compellendum, etiam tempore feriato. † Opponitur,
mandatum ad ius debet referri inſpecta perſona mandatis, &
eius cui mandatur, & finis ad quem mandatur, l. 3. ſupra de hæ-
red. inſtituen. erg. niſi de iure fiat, non expirat, l. nec conditio. de
condi. & demonſt. Reſpondeo ille cui mandatur principalis cau
e ſa, non poteſt cognoſcere *e* de ſuis erroribus in diffinitiua, quia
quæſtio de erroribus & proceſſus eſt alia a principali, & ideo
non venit in mandato: eſt enim nouus, & non precogitatus arti
culus, argu. infra de appellat. l. ſi actor. & quia non poteſt cognoſ
cere de erroribus, ideo funct⁹ eſt officio ſuo: nec debet ad ipſum
recurri quia mandatum male executus eſt. argumen. j. d̄ appell.
5 l. eos. in princip. † Opponitur, illud quod nullum eſt, non debet
aliquid operari, vt citatio nulla, l. ſi pater, ne de ſtatu de funct. &
lit. ꝯteſt. nulla, ut ſup. de litis conteſtatio. auth. efferatur. receptio
teſtium irrita eſt lite non conteſtata, vt extra, ut lite non cōteſt.
per totum idem in ſententia quæ non habet eſſe, nec figuram eſ
ſe, vt l. ſecunda. ff. de pœn. arg. l. ſi quis legatū, ff. ad legem. Cor. de
falſ. & ff. de re iud. l. 4. §. condemnatum. Solu. concedo, ꝙ quan-
tum ad iuris effectum ceſſat affectus, ſecus quantum ad expira-
tionem mandati: & eſt ratio quia mādatū intelligitur de prima
f ſententia, *f* vt ff. de verb. ſign. l. boues, §. hoc ſermone. Sed ali-
qui dicunt, quod ille §. loquitur in affirmatiua, ſecus in negatiua
oratione, de condict. & demonſt. l. hoc genus. & eſt gl. ſatis nota
6 bilis. † Secundo oppo. *g* ſi ſententia eſt nulla, ergo durat iuriſdi-
g ctio, vt inf. eod. l. ſi preſes. Solutio. ibi, in ordinario, qui habet iu-
riſdictionem iure proprio: ſecus in delegato, qui habet iuriſdi-
7 ctionem iure alieno. † Item iuriſdictio ordinaria eſt perpetua:
ſed delegata eſt momentanea, & hæc habet plus facti quā iuris,
ideo delegatus ſiue bene, ſiue male iudicauerit, functus eſt offi-
cio ſuo. Idem ī arbitro, vt ff. de arbit. l. qualem, §. fi. & l. q arbiter.
Et

ADDITIONES.

a Terrio caſu. An ferijs repentinis renunciari poſſit. Vide Bald. in l. j. ſup. de fer. no. in l. i. ff. de fer. & uide quod ſequitur.
d Phil. Dec. Principaliter. Quoniam Dei ferijs æquiparātur, ſecundum eundem in l. 1. ſup. de fer. & ad id, quod idem, quod in Dei ferijs, uidę in l. 1. ff. de fer. & l. 1. ff. de noui opor. nunc. per Ale. Et quod huiuſmodi feriæ repentinæ ſolemnibus æquiparentur, idem dicit Ang. in §. idem iuris. inſtit. de excep.
c Pone. Vide Bar. inf. eadem l. in ſecunda gl.
d Sed nunquid Vide Bar. in l. idem Pomponius, §. ex compromiſſo. in l. ſi feriatis, s̄. de ar. Bal. in l. 1. ad fin. & in l. dies, ſup. de fer. & in l. fi. ſup. de contrahenda emp. & in l. 1. ff. de fer.
e Phil. Dec. Cognoſcere. Sed nec reuocare, vel ēt de partium conſenſu, ut notat idem in addi. ad Spec. tit. de ſenten. verſ. & nota, quod error quando autem error ſententiam uitiare habeat, per me in l. 1. ſup. de error. calculi.
f Prima ſententia. Vide Bald. inf. ea. l. in fi. dum alleg. Inn. in c. veniens, & hoc facit, an ſi delegatus pronunciat inſtantiā eſſe peremptam fit functus officio, de quo uide Bal. qui ponit vnum verbum in l. 1. j. ſi a non comp. iu. & in l. ſi præſes j. eo. & Bar. in l. quod iuſſit, ff. de re iu.
g Secundum oppo. Vide ad intellectum huius legis infra ea. l. in glo. ibi, qualiter.

a Et hæc faciunt *a* ad quæſtionem de electionario *b* poteſtatis, nã
b cum iſta ſit ꝯmiſſio, & non collatio, expirat ẽt per electionẽ in-
ualidam. conſiderat aũt Innoc. ꝙ qñ committitur prouiſio ali-
cui, niſi ſortiatᷓ effectũ, non expirat cõmiſſio, licet ſecus ſit in iu-
diciis. ita eleganter not. ipſe extra, de offi. delega. c. in literis. cum
igitur cõmiſſio electionis facta ſit ob reipublicæ prouidentiam,
vt ei prouideatur de bono Rectore; vr̃ dicendũ talem cõmiſſio
nẽ non expirare, l. qui per ſalutem, ff. de iureiuran. quod verum
puto, quia finalis intentio cõmittentis eſt, ꝙ reipublicæ prouidea
tur. & ideo donec ſit prouiſum non expirat mandatum, ſi tempo
c ra ſuffragantur, eligens *c* aũt dicere debet, eligo non, eligere uolo
quia requiruntut verba effectiua, nõ enũciatiua emiſſa pp aliud
futurum fieri. Quia voluntas, quę expectat eſſentiam ob aliã vo
luntatem poſt ſe, non eſt volũtas perfecta, ut no. in l. ſerui electio
ne, de le. 1. ſic iudex debet dicere, pronuncio ſic, non autem dẽt
dicere pronuncio me ſic pronunciaturũ de hoc dicã j. de ſen. &
interloc. om. iud. l. cum iudex. ſuſpenſiua enim ſunt, licet multi
8 doctores dicant ꝯrium, † opp. & vr̃ *d* quod ſi iudex tulit inordina
d te ſnĩam, ꝙ debeat poſtea ordinate procedere, vt ff. de arbit. l. qd
tamen. Solu. aut non ſeruauit formam commiſſam, & non expi
rat mandatum, qa nõ eſt eo vſus, & ſic res eſt integra, aut nõ ſer
uauit formam iuris cõis, & tunc ſic. ita dicunt noſtri Doct. Inn.
dicit, ꝙ ſi iudex delegatus tulit ſnĩam per errorẽ facti, vt qa cre-
didit partem citatam, quæ non erat citata, ꝙ tunc durat iuriſdi-
ctio: ſecus ſi erat in iure, ut not. extra, de re iud. c. 1. q̃ diſtinctio
nulla lege probatᷓ, nam iudex non tractat de damno, vel incom
mõ nã non conſummare mãdatum non intereſt ſua, cũ ſit onus
ſine ꝯmodo. itẽ iſta diſtinctio eſt ꝯ caſum huius legis, nam hic
iudex fuit in facto circumuentus, habito reſpectu ad argumẽtũ
9 contumaciæ, & tamen expirat iuriſdictio. † Sed hic dubitatur, *e*
e quid ſi quis eſt datus ad iudicandum, & exequẽdum; & vr̃ ꝙ nõ
ſit finita iuriſdictio pp poteſtatem exequendi. in ꝯrium, quia in
delegato Principis hoc tacite ineſt, tñ iuriſdictio eſt conſumpta,
licet diffinitiua ſit nulla: nã ꝯſumpto principali, ꝯſumitᷓ acceſſo-
rium, arg. j. de fruct. & lit. expe. l. terminato. Tu dices, delegatus
f Principis eſt maior *f* quolibet ordinario in illa cã, ergo quod pt
ordinarius, põt ipſe; Reſpondeo, eſt maior, ſed non firmior. ita
no. Archi. 2. q. 6. c. ſi Epiſcopus. modo quæro, quid ſi ſnĩa interlo
cutoria eſſet nulla, & eſſet lata ſuper non iuriſdictione? Reſpon-
deo idem in iſta, quod ĩ diffinitiua: quia eſt diffinitiua quo ad iu
dicem, non quo ad partes, ut extra, de off. dele. c. ſignificantibus.
10 † Quæro, quid ſi eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarum? Re-
ſpõdeo, idem vr̃ ꝙ in ordinario, qa vniuerſalis iuriſdictio adhuc
penes eum eſt, ergo & iterũ pronunciandi ptãs, nec dr̃ iterari, ꝙ
inutiliter actum erat, ſed reformari; quatenus de facto factũ erat
ut ff. de ſer. l. 1. in prin. dico igitur, quod delegatus ad uniuerſita-
tem cauſarum cum remaneat in eſſentia iuriſdictionis uniuerſa
lis, idem põt, quod ordinarius, iuxta no. ſ. de iud. l. cum ſpecialis,
11 in prin. & l. 2. de ſport. † Quęro, *g* nunquid ſuſpectus iudicabi-
g tur ex eodem libello; & vr̃ ꝙ non, quia titulus libelli non loqui-
tur ad eum, hoc vr̃ tenere gl. ordi. in auth. de exhib. reis, §. ſuſpe-
cto, in gl. quæ incipit, quantum ad hoc. Sed ꝯrium dico, quia cõ
tinuatur iudicium, unde remaneãt firma acta in ſuo ſtatu; & idẽ
in probationibus vt not. hic, & ff. de appel. l. ſi expreſſim. ſecus ſi
acta eſſent infirma & inualida, vt no. ff. de re iu. l. cum quæreba-
tur. plenius diſtingue, aut acta habent continuam & conſequẽ-
tem veritatem, & habet locum, quod dixi, aut in futurum, & nõ
habẽt continentiam veritatis. quia imitantur tpa, vt ætas, & nõ
probant coram alio iudice etiam ſubrogato, vt l. ſpadonem, §. q
ſolutus, ff. de excuſa. tuto. per Dy. & hic p Pe. & Cy. quod mihi
non placet: non eſt qõ horę, vel momenti, ſed cuiuſdam lati ſpa
tii, id eſt minoris ætatis: & ideo in tota illa inſtantia probant, ſed
bene fateor, ꝙ in noua inſtantia non probarent, eoq. ſolo tractu
temporis naturalem curſum imitarentur, facit quod no. ff. de iu
reiuran. l. qui iuraſſe, §. ſi pater. & l. eum qui, §. in popularibus.
12 † Quæro, Papa delegauit cauſam, & delegatus eſt mortuus. Vtrũ
ordinarius poterit ſe intromittere; Rñdeo non, ſed ſolus Papa
licet delegatio ſit conſumpta, vt no. Archid. 34. q. 11. §. his ita. in
h apoſtilla, quæ incipit adde, ibi. Et ſic nota, *h* ꝙ cã, quæ ſemel eſt
in curia Romana, nũquã exhibit de curia, niſi Princeps deleget,
vel cãm remittat ad ordinariũ; qđ eſt notatu dignum, & ad hoc
facit hæc lex. Nam hæc cauſa redibit ad præſidem, & præſes de
nuo committet: facit de offic ordi. ca. paſtoralis, §. præterea.
i Modo hic *i* quæro, qs iudex cognoſcet de nullitate ſnĩę latę ab
ordinario? Rñdeo, ipſe idem, ſi ille ꝯ quem eſt lata ſnĩa, velit ip-
ſum adire; ſed ſi vult adire iudicem ad quem, põt ẽt per ſimplicẽ
querelam, vt j. de accu. l. abſentem, ſm Bar. qui ita no. ff. de app.
l. ſi expreſſim, & l. iudex, de re iudica. & j. de ſenten. ex breuic. re-
citan. l. j. ſecundum primam lecturam. hoc non placet Iac. But.
per l. vbi cęptum, ff. de iud. quare dicas ſecũdum eum, ꝙ aut de-
bet iudicari ex eiſdem actis, & idem iudex, nõ autẽ ſuperior de-
bet adiri: aut ex alijs actis, & idẽ, vel ſuperior poteſt adiri dicas
quod ſi allegatur dolus, vel lata culpa pronũciantis, tunc poteſt
adiri ſuperior, vt l. abſentem. j. de pęn. Si vero allegatur error,
tunc teneas diſtinctionẽ Butrig. dic ꝙ vbi vnius iudex hẽt maio
rem iuriſdictionem, quæ includit in ſe minorem, põt corrigere
factum illius, etiam per ſimplicem querelam; ſed qñ non inclu-
dit, ſed excludit, vel minor hẽt primam iuriſdictionẽ, maior ſe-
cundum aſcenſiue, tunc donec durat iuriſdictio prima non fran
gimus eam, nec imus ad ſecundam; quia ordo ſeruandus eſt, vt
iuriſdictionum ordo ſeruetur, vide Bar. de officio ord. c. cum ab
eccleſiarum. in vltima gl. & in c. duo ſimul, in fin. In text. ibi, de-
nuo &c. iſtud denuo reſpicit commiſſionem, & cognitionẽ, id
eſt, acta paracta ſeu perfecta, quæ durant in iſto ſtatu. In gl. 2. ibi,
vel ſimili. nota, ꝙ omnes dies feriati ĩ honorẽ Dei, ſunt ęquales
13 diei Dominico. † In tertia glo. ibi, nunquam venturum. Ponde
ra verbum, nunquam. Ibi, & quia. nota ſnĩam plurib. rationib. ꝯ-
currentibus poſſe dici nullam. Idem in ꝯtibus, vt ſ. de cõtrahẽ.
emp. l. ſi mater. Ibi, officio ſuo. quia qñ committitur actus, q nõ
conſueuit niſi ſemel fieri, non vr̃ niſi ſemel committi, & de pri-
mo actu cogitatum. dicit Cyn. ꝙ actus debet fieri iterato, quãdo
committitᷓ, vel mandatur a lege, ſecus ſi ab homine. de eden. l.
vbi, §. his aũt, per Cy. & norab. dicit Inn. ꝙ † ſi data eſt poteſtas ar
K bitrandi, *K* intelligitur ſemel tm̃, vt ipſe no. extra, de iureiu. c. ve
l niens. Quæro, pone, caſſatur *l* ſnĩa, nunquid in dubio intelligi-
gantur caſſari acta? Reſpondeo ꝙ non, ſecundum Archid. q ita
notat, 30. q. 5. c. iudicante. & probatur per glo. noſtram ordinatiã
hic poſitam. & hoc eſt verum, quando caſſatur ſentẽtia vitio ſẽ
tentię: ſecus ſi vitio actorem, quod erat allegandum in cauſa, nã
in dubio ſententia refertur ad allegata & probata, ut not. ff. de ex
cep. rei iudic. l. ſi quis ad exhibendum. vbi eſt nota. ergo ſentẽtia
quantum ad præſumptam cauſam, ad acta referri debet. Tene
14 menti. † Quæro, *m* nunquid caſſare ſententiam tanquam nul-
lam, ſit mixti Imperij? Reſpondeo quod non, cum quilibet ordi
narius hoc poſſit, ſcilicet ſuam ſententiam nullam declarare gl.
eſt hic ordinaria, & ideo iſte articulus poteſt delegari ab ordina
rio, vt no. j. de appel. l. eos. in prin. & eſt ſatis expreſſum in l. cum
15 poteſt ſententiam. inf. de appel. † Quæro, quid in iudicibus, qui
mixtam habent iuriſdictionem, ſcilicet ſecundum quid ordina
riam, & ſecundum quid delegatam; Reſpondeo, reſpice vtrum
in actu pronunciandi ſint ordinarij, vel delegati: quales enim
16 ſunt in alijs articulis, non eſt vis. † In gloſſ. fin. ibi, vel male, id eſt
nulliter: nam quod nulliter fit, male fit, non tamen iudex facit
n litem ſuam, *n* niſi aduerſarij interſit, vt l. ſi iudex, de var. & extra
ordin. cogni. & l. j. §. hæc autem verba, ff. quod quiſque iur. In
fin. glo. ibi, qualiter & quando. facit extra, de offi. ord. c. graue. ſo
lu. dic, ꝙ iudex delegatus. poteſt emendare interlocutoriam, vel
proceſſum, ut hic, ſed non ſententiam hebentem figurã diffini-
o tiuæ. Sed quid ſi *o* non habet eſſe, nec figuram eſſe, vt quia lata
cõtra dominum, qui non fuit in iudicio forte poteſt, vt j. tit. 2. l.
j. licet gl. faciat eam loqui in ordinario tantum.

ADDITIONES.

a A.B. Et hæc facinnt. An per electionem inualidam eligens priuetur iure eligendi. vide Bar. in l. 2. alias 1. ff. de opt. leg.

b Electionario. Vide Bar. in l. 2. ff. de opt. leg. & Io. de Imol. & Bar. in l. ſerui electione, de le. 1. & vide no. per Bald. in l. j. ſup. de eden. & in l. quod quis. ſup. de procur. & in l. prox. & in l. poſt adictam, ſup. de impu. & alijs ſub. Im. in l. iudex poſtea quam in 10 q. ff. de re iudi.

c A.B. Eligens. Vide ibi Bar.

d Oppo. & videtur. Si iudex facit actum nullum, an ſit functus officio ſuo, & quid in arbitratore. vide Bal. in l. fi. ſup. de contrahen. empt. & hic adde Imo. in l. ſerui electione, in prin. de lega. 1. Bar. & alios in l. iudex poſteaquam, ff. de re iudi. & quod ibi ſcripſi poſt Imo.

e Sed hic dubitatur. Vide Aug. & Imo. in l. iudex poſteaquam, ff. de re iudi.

f Maior. Dixi in l. fi. ſup. de iudi. in ver. delegatus.

g Quæro. Vide Bar. hic.

h A.B. Et ſic. No. ꝙ cauſa, quæ eſt ſemel in curia Romana, nunquam exit de curia, niſi Papa illam deleget. vide Bal. in c. j. ſi de feu. defun. fue. contro. inter domi. & agn. ad fi. vbi diſtinguit. facit quod voluit Bal. in tit. de pace iu. fir. c. 1.

i Modo hic. Sed vtrum poſſit cauſa nullitis iterum comitti delegato, qui nulliter iudicauit. vide glo. & Bald. quod not. in l. 1. inf. tit. 2. & bonum text. in l. accuſatoribus, de accuſ.

K Arbitrandi. Vide Bal. in l. qui per ſalutem, ff. de iureiur. & ſup. eo. & l. ſi fideicomm. §. ſi quis decem. de leg. 3. & quod ibi dixi poſt Bar. & Bal. omnino in l. fin. de contrahen. empt.

l Pone, caſſatur. Vide l. cancellauerat. & quæ ibi no. ff. de his, quę in teſta. delen. quid econtra. vide Imo. in l. acta, ff. de re iu.

m Quæro. Vide Pau. de Caſt. in l. ſi idem, ff. de iuriſd. om. iud. ſed quando caſſatur per viam appellationis, an ſit mixti imperij. videtur quod ſic, per not. in l. 1. §. ſolent, ff. quando appel. ſit. nec ſequitur, quilibet ordinarius poteſt cognoſcere, ergo non eſt mixti imperij, quia etiam ea quæ ſunt mixti imperij, poſſunt cognoſci per omnes etiam delegatos, vt probatur in l. Imperium, ff. de iuriſdictio. om. iudi.

n Litem ſuam. Vide Bal. in c. 1. §. iudices, de pa. iur. fir. & quod ipſe no. in l. pe. ſup. de pac. dixi poſt Bar. in l. fin inf. de pęna Iud. qui male iud.

o Sed quid ſi. Vide Bal. in addi. Spe. in tit. de ſent. vbi ponit aliam limitationem.

LEX IIII.

1 *Præſes pro libito poteſt ſibi tribunal eligere.*
2 *Iudex per obreptionem dicitur mutare locum.*
3 *Aduocati cauti horam, quam fertur ſententia ſcribi facere debent.*
4 *Iudex parti citationem poteſt committere.*

5 *Prælatorum confirmationes, quilibet loco fieri poſſuut.*
6 *Obripiens, an teneatur crimine falſi.*

Si, vt proponis. Satis eſt mihi non eſſe cõtumacẽ quo ad locum ſnĩæ, vt reddatẽ ſententia nulla.h.d.Bu. Vel ſic, Obreptio reddit ſententiam nullam.
1 † Præmitto ad euidentiam quod Præſes prouinciæ habet ſub ſe multas ciuitates, & per cõſequens multa tribunalia deputata. &
a deputanda: nã ipſe põt eligere tribunal vbi vult, etiã in camera *a* ſua, ad inſtar Epiſcopi. Pone ergo caſum ſic, Præſes Spoletani Ducatus incępit cognoſcere ĩ ciuitate Aſſiſij inter te & me & tibi deputauit locum tribunalis; ad quẽ locũ ego fuit citat⁹ ad certum diem ad audiẽdum ſnĩam: demũ iſte præſes acceſſit ad ciuitatem Spoleti forte pro reſidentia facienda aliquantiſper ſicut moris eſt; modo aduerſarius meus ſequutus præſidem ſuaſit ei, quod ego eram contentus, ꝙ ſentẽtia ferretur Spoleti, quod verum non erat, quærebatur ſi tulit ſententiam Spoleti me abſente, quid iuris? Reſpondet Imperator nõ valere, quia alibi lata, & quia per obreptionem. In tex. ibi, certum locum. No. ergo quod
b præſes *b* poteſt ſibi pro libito tribunali eligere, alij vero non poſſunt, niſi in actibus voluntariæ iuriſdictionis, vel niſi cãæ cogni-
2 tio non requiratẽ, vt l.voluit, §.1.de interrogato.action.† In text. ibi, per obreptionẽ. qua mediante iudex mutauit locũ, & ſic fuit obreptũ iudici, vel pars ↄparuit alibi, & tunc obreptũ fuit reo, & iſte ſunt duæ lecturę gloſſæ, & nota hunc dolum reddere ſnĩam nullam, & ratio patet in litera. In textu ibi, ad effectum, id eſt robur, nam nulliter factum cõfirmatur. Fallit in caſibus expreſſis in iure, vt l.fi.ſ.de his, qui a non dño manu. & l.ſancimus, ſ.de teſtamen. nota, ꝙ ille qui non eſt contumax, quo ad locum ferendæ ſententiæ, non poteſt ſententiam pati. idem quo ad tempus.
c Quid ergo, *c* ſi iudex mandat ꝙ Titius compareat die Sabbati ad ſententiam audiendam, quæro qua die poterit ferri ſententia ſi non compareat? certe non die Sabbati, quia tota illa die comparere põt. Item non die Lunę, qa quantum ad illã diem, non fuit contumax: Quid ergo aduocati dicunt ferendam ſnĩam in fine
3 die Sabbati, id eſt in veſperis. & ideo† cauti Aduocati faciũt ſcribi etiam horam, qua fertur ſnĩa, ſm Iac.But. Dicas, ꝙ tacite ĩtel-
d ligitur hora cauſarum, quia illa eſt hora congrua? & ſi iudex *d*
4 vult expectare, de benignitate poteſt, vt dixi in l.j.ſ.eod.† In glo. ſecunda ibi, ex parte iudicis. argue ex iſta gl. ꝙ iudex poteſt committere citationem parti, nõ tamẽ ſtatur eius relationi ſolo ver-
5 bo, niſi probetur.† Extra quæro, nunquid *e* confirmationes præ-
e latorum poſſint fieri quolibet loco? Reſpondeo quod ſic, vt notat Archi.50. diſtinct.c. qui in aliqua. quod tene menti. Quæro quid de emancipationibus liberorum, & alijs actibus volũtariæ iuriſdictionis? Reſpondeo, in quolibet loco fieri poſſunt, vt ff.de
6 officio proconſ.l. 2.† Quæro, *f* nunquid iſte obripiens teneatur
f crimine falſi; Dicunt quidam Doctores Vltramontani ſub dubio forte, quod ſic, l.ſi quis obrepſerit, ff.de fal. ſed ibi loquitur de obreptione circa ſubſtantialia, & deciſiua: hic circa accidentalia, & narratiua.

ADDITIONES.

a Camera, Vide Bart.& Bal.in l.1.inf.de ſen.ex breui.reci.& text.glo.& Bal.in l.cũ ſententiam.inf.de ſenten.& interlo.om.iud.
b Nota ergo, ꝙ præſes. Vide inf.eo.l.in fi.& Bar.in l.4.§.hoc autem. in 6.& 7. oppo. ff.de dam. inf. in l.1.inf.de ſenten.ex breuic.rec.& in l.teſtamenta ſup.de teſt.
c Quid ergo. Vide Bald. in l.1.ſup.eo.
d Iudex. Vide Bal.& Ang.in l.vt perfectius ſup.de anna.excep.
e Nunquid. Vide Bal.in l.quicunque, vt late, ſup.de ſeruis fugit.
f A.B.Quæro. Barto.hic dicit, ꝙ eſt interlocutoria vide eundem Bar.in l.2.ſ.de Epiſco.audien & Barto.hic voluit allegare gloſſ.Io.And.in capitu.fin.de appella.uide Imol.in l.ſi finita, §.ſi forte, & §.ſi autem, ff.de dam.infecto.& Bald.in l.pen.ſup. ſi aduer.rem iudic.& in authen.ſi quis ſup.de Epiſc.au.& l.eos. in princ.de appel. & in l.ante, in fi.inf.quo.appel.non rec.& in l.ſi finita, §.1.de dam.infe.& l.quæſitum, de re iudic.

LEX V.

1 *Iudex qualiter ipſo facto pronunciare debeat.*
2 *Iudex appellationẽ deſertã pronũtians, iudicẽ ſe vlterius nõ eſſe pronũciat.*
3 *Sentẽntia appellationis deſertæ, dicitur ſententia confirmationis.*
4 *Actor cauſa cognita, præſumitur conſtitutus.*
5 *Acta cancellata quæ non tenent, ſicut prius, probare poſſunt.*
6 *Actus inualidus cancellari debet.*
7 *Minor indefenſus confirmationis ſententiam non patitur.*
8 *Actorum cancellatio habet vim ſententiæ.*

Si preſes. Snĩa cancellationis actorũ, vel appellationis đſertæ, non põt ferri ꝯ̃ minorem ĩdefenſum. h. d. Quæro, vtrũ iſta ſnĩa ſit diffinitiua; Reſpondeo, diffinitiua large dr̃ omnis ſnĩa, quæ imponit finem liti: ſed iſta imponit finem ergo eſt diffinitiua, vt no.ſ.de red.cre.l.ſi qs & l.generaliter. Ioã.
a And.dicit, ꝙ eſt interlocutoria, ſed magni præiudicij, *a* & hoc ꝓbat, quia contraria eſt ius interlocutoria: & ꝯ̃rium eadẽ eſt diſciplina. ſed illa allegatio nihil valet, quia hic non eſt eadem rõ ꝯ̃riorum: tñ ipſe bene dicit in dicto, licet male in ratione. vera ergo ratio eſt, quia ex ea non oritur actio in factum, nec mãdatur executioni: ſed ſententia prima, vt no.ĵ.de appellat.l.eos.in prin-
b cip. Innoce. *b* tamen dicit ſententiam latam ſuper proceſſibus eſſe diffinitiuam, ut ipſe no.extra, de procura.c.auditis, ſed illud eſt uerum, quando agitur principaliter ad cõfirmationem, vel infirmationem proceſſus. ſecus ſi incidenter. Vel ſic ſumma, minor indefenſus non patitur ſententiam, nec factum ſententię ę-
1 quipollens h.d.nec eſt alibi.† Nota hic *c* modum pronuncian-
c di ipſo facto, ſcilicet per cancellationem *d* actorum: vnde eo ip-
d ſo, quod iudex cancellat libellum, uidetur pronunciare ſup eo non procedendum, niſi ſuppeleas, quod hæc lex debet intelligi, quando iudex cancellauit verbo & facto, tamen litera non facit mentionem de verbali cancellatione, nec etiam gl. verum tamẽ de natura ſententiarum eſt, quod proferantur, vt ĵ.titu.j.l.1.& 2.
2 † in textu ibi notionem ſuam.opp. ille qui pronunciat appellationem deſertam, pronunciat ſe vlterius iudicem non eſſe: er-
e go poteſt reuocare, *e* ut extra, de officio delega.c.ſignificantibus ſed iſte pronunciat id, per quod iuriſdictio ad aliũ iudicem redit, ergo reuocare non poteſt. Sol. hoc in ordinario ſed decreta-
3 lis loquitur in delegato, quod eſt notatu dignum.† in gloſſ. 3.
4 ibi, confirmauit.† nota ſingulare uerbum, quod ſententia appellationis deſertę eſt ſententia confirmationis. Quæro, an prę-ſumatur actor condemnatus cauſa cognita? Reſpondeo ſic: qa ubi non requiritur magna cauſæ cognitio, ibi præſumitur ꝓ decreto, ut no.in l.actor, rem ratam hab. idem eſt, quandocunque
f decretum *f* interponitur in forma ſolenni, vt ĵ. de fide inſtrum.
5 & iu.haſtæ fiſc.l. 1. lib. 10.† Quęro, nunquid acta *g* ſic cancella-
g ta probabunt, ſicut prius? Reſpondeo ſic, quia cancellatio nõ tenuit, vt hic. unde nota, ꝙ cancellationes inualidę, factę per magiſtratus, vel Tabelliones, non derogant ſcripturę. Tene menti.
6 † Extra quæro, *h* vtrum actus inualidus debeat cancellari. Rñ-
h deo ꝙ ſic, ut no.ff.de act.emp.l.ex emp. §. is qui uinum. & uide
7 extra, de teſti.in c.cãm, per Ber.† Not. ꝙ minor indefenſus non patitur ſententiam confirmationis ſententię ꝯ̃ ſe latę. & idem dicit gl.in eccleſia viduata paſtore, vel rectore, quod tene menti.
8 In gl.penul.ibi, quod ipſo.† Nota, cancellationem actorum vim ſententiæ habere, quod eſt notatu dignum, & nõ reperitur.alibi. hoc tamen intelligo verum, quando iudex expreſſit cauſam cancellationis, vel quando ita ſe habet conſuetudo, alias ſecus. vide l.acta, & l.actorum, ff.de re iudi.

ADDITIONES.

a P.D.Præiudicij. Quando autem interlocutoria magni dicatur præiudicij, vide per eundem in l.fi.de ſen.ex breuic.reci.& Alex.in l.ſi opus, in addi.de noui ope.nun. & per Iac.Butrig.ante eos, in l.1.eo.titu.de ſenten.ex breuic.reci. Et ad quæſtionẽ Bal.vide per Ang.hic.
b Innocentius. Vide Ang.in l.quod iuſſit, ff.de re iudic.& no.Bar.in l.ſtatutis, inf.ti. 1.& Moder.in rubrica, & in l.1.ff.de re iud.
c A.B.Nota hic. No.textum, quem alibi non habes, ꝙ curatori eſt adiungendus coadiutor, & de hoc habes gl.l.decreto, ff.de adm.tutor.§.fin.& ita dicit Inno. in c. grandi.de ſup.negl.præla.in 6.de prælato ſuſpecto in adminiſtratione vide tex.l. ſi tutor, ff.de ſuſp.tut. ꝙ tutori ſuſpecto adiungitur alius, quem tex.alleg. pro ſing. Bald.ſup.de arb.tut.l.1.
d Cancellationem. Si iudex cancellat libellum, an videatur ſuper eo pronunciare. vide inf.in fi.& limita hanc legem ſecundum Bal.in lege.noſtram, ſup.de teſt.nõ procedere, ſi iudex inconſulte cancellauit.
e Reuocare. Vide Bal.in l.ſi vt proponis, la 1.ver.modo quæro, ſup.eod.& ibi in ver. 2.opp.& ibi per Doc.& vr̃ ꝙ non poſſit reuocare, aliam vero interlocutoriã bene poteſt reuocare, & annullare delegatus, vt no.Bal.in d.l.ſi vt proponis. in gl.fi.& ad Bal.hic, vide eundem in l.pe.ſup.de pact. & quæ dixi poſt Bar. & Imo. in l.qđ iuſſit, ff.de re iud.& Bar.in l.poſt ſnĩam.inf. de ſent. & interloc. om. iudi.& Pau. de Caſt.in d.l.quod iuſſit, qui tranſit cum Bal.hic.
f Decretum. vide Bar.in l.ſi ſup.de præd.mino.
g Nunquid acta. Vide in l.acta, in fi.princ.ff.de re iud. Bal.in l.ſcriniarios, ſup.de teſta.mil.& in l.ſi vnus, ſup.de teſta.
h Extra quæro. Ad hoc vide no.in l.ſi finita, §.eleganter, ff.de dam.infec.& in l.diſſolutę, ſup.de cond.ex lege.& iſta gl.etiam ad hoc alleg.per Bar. in l. hi qui ad ciuilia.inf.de ap.& in l.2.in 1.q.ſup.de reſcin.vend.

LEX VII.

1 *Contumax verus, quis dicatur.*
2 *Contumax nemo efficitur dicendo, nolo,*
3 *Nolo & volo verba, ſi coram vicinis proferuntur, quis non dicitur contumax.*
4 *Contumax, an & quando auditur appellans.*
5 *Sententia pro contumace abſente lata, valet.*
6 *Accuſatore abſente & non citato, ex probationibus in cauſa capituli reus condemnari poteſt.*
7 *Citatio non requiritur in his, quę præambula ſunt citationis.*
8 *Citationes quæ fiunt ad hoſpitia contra forenſes. an valeant.*

a **Ea, quę.** Vbi ceſſat *a* vera, & ficta contumacia, ibi contra abſentem non poteſt ferri ſententia. hoc dicit. Nota, quod non lęditur ex temporis curſu, qui negligens non

ADDITIO.

a A.B.vbi ceſſat. Hæc lex nõ habet locum, vbi ex cauſa fideic. petitur libertas, quia poteſt interponi parte non citata, ita dicit gl.l.eum, §.placere, ver. vocari, ff.de fideic.lib. Item non habet locum in interlocutoria, licet ex hoc ſolo redarguatur iniqua, ita ſingulariter dicit Inn.in c.auditis, de procur, & c. cum inter vniuerſas. de elect.& non habet locum in ſententia de facto lata, quia facto tollitur, vt eſt gloſing.l.ſi minor, ff.de euic. Item in generali inquiſitione ad ſciendum quis ſit malefactor, non eſt neceſſaria citatio ſecundum Inno Item contra appellantem ab interlocutoria.c.2.de dolo & contum.in 6. Item ſi dixiſſet ſe non venturum ad cauſam.

non fuit,in Auth.de appella,§.ſancimus,collat.8.in text. & gloſ.
& vide de reſtitu.milit.l.ignorare.& facit ff.ſi cer.pet.l. quod te.
1 † modo quæro,quis ſit verus contumax. *a* glo. dicit. ꝙ ille qui
a dixit,nolo venire, vox eſt mentis euidentiſſimum argumentum
unde dolus animi probatur ex uerbo,vt not.ff. ex quibus cauſis
in poſſ.eat.l.fulcinius.§.ſed is,qui.in glo.non voluntas, per Dyn.
in c.pro poſſeſſore,de reg.iur.lib.6.& l.apud Celſum,poſt princ.
de excep.doli.iſte aũt non eſt contumax,niſi in fine termini,vbi
id,quod verbo dixit, facto verificauit, & ſic eſt contumax re &
b verbo:nec enim oportet iterum eum citari,*b* ut no.in l.fi.ff.de ĩ
integ.reſt.debet ergo expectari in dilatione data, non in danda.
2 † Sed opponĩt.verbum.volo, eſt præſentis temporis, & certum
eſt ꝙ quis poteſt mutare voluntatem,vnde nõ ſeqtur, non uolo
4 ergo non volam.† item non ſequitur,nolo, ergo contumax ero,
vt ff.ad Tert.leg.filii mater,§.1. Sed reſpondeo, verbum, nolo
c verificat̃ *c* per verbũ,qđ ſubdit venire,ac ſi dicerẽ, finaliter non
ueniam:in futurum.n.tẽdit omnino;vel de eo qui dixit,non cre
4 do venire.notatur in l. antepen. ff. ex quibus cauſis maior.† Sed
d quid *d* ſi iſta verba ſunt prolata coram vicinis? Reſpondeo ſm
Ioan.And.iſte non eſt verus contumax.Sed ↄ̃rium uidetur, cũ
apparet ſcire ſe eſſe citatum:ergo ſi ex induſtria non venit, eſt
verus contumax,ff.de euict.l.ſi rem q̃.§.j. item lex dicit, quod
omnia ſciens,& non cõparens,eſt uerus cõtumax.ff.de appell.l.
e ex conſenſu,§.1.Sol.dicunt Doct.aut quis eſt inuentus *e* pſona
liter,& tunc eſt verus contumax aut non eſt perſonaliter inuen
tus,tunc eſt fictus,ideſt imaginarius & coniecturatus cõtumax,
mitius enim agitur cum eo,qui non eſt inuentus, q̃ cum eo qui
inuentus eſt,quia magis præſumitur contemnere.ſed ille,q non
eſt inuentus.minus pſumitur contempſiſſe,vnde lex ſatis habet,
ſ quod talis patiatur diffinitiuam,tamen appellare poteſt.† Et dic
quod triplex eſt cõtumacia,ſcilicet maior;maxima,tacita & mi
nor,vt eſt iſta quando non eſt inuentus per nuncium,ſed poſtea
ſciuit.maior.qñ eſt inuentus,& per conſeqnens ſciuit: maxima
qñ eſt inuentus per nuncium,& dicit,nolo uenire,uel nunquam
veniam.primo caſu contumax auditur appellans ſm cõem opi-
nionem Doctorum, ſecundo caſu non auditur appellans, niſi
f veniat iudice ſedente pro tribunali.Tertio caſu *f* nullo modo au
ditur,vt ff.de in integ.reſt.l.diuus.ſed mirabile eſt, nã Doctores
allegant illam legem,ꝙ loquatur in appellatione: ſed illa lex đt
totum contrarium,ꝙ non auditur appellans,niſi ope.reſtitutio-
nis in integ.Sol.eo ipſo ꝙ ſtatim compares,lex ipſo iure reſtituit
decem dies ad appellandum,vt j̃.de appel.auth.hodie,per Butr.
canonizata eſt hæc opinio.quod comparens iudice ſedente pro
tribunali poſſit appellare,niſi expreſſe dixerit,nolo uenire:& ita
glo.tenet ubicunque,& generalis conſuetudo approbat.Bar. ve
ro,ff.de appell.l.ex conſenſu,§.eum qui dixit,ꝙ omnis qui ſciuit
congruo tpe ſe citatum,& non comparet, non poteſt appellare,
& ſic ſolis ignorantibus ſe citatos.vel iuſta cauſa impeditis,com
petit beneficium appellandi;vnde ſecundũ eum,non eſt differẽ-
tia in hoc,an ut inuentus,vel non:ſed an hoc ſciuerit,& potuerit
cõparere commode,vel ignorauerit.vnde ſm eum, ſi qs fuerit
citatus ad domum cõgruo tpe,& facili ad comparendum, ꝙ tñ
debet aduerſarius probare,ꝙ eum ſcientia apprehenderit: & ſi
non comparet,non appellat.& ſic non opportet ꝙ toto tempo-
re dilationis prẹfixo ſciat,ſed ſufficit ꝙ ſciat etiam momento, ſi
tunc cõparere potuit habiliter.Bu.autem dicit hic,ꝙ omnis cita
tus ad domũ,eſt ficte cõtumax:quod verum credo inſpecto ini-
tio citationis,quo eſt ignorãs,niſi probaretur ꝙ latitabat. Dicas
quod duo sũt,qui videntur idem:& ſunt diuerſa,ſ.actus,& cita-
tio.Actus autẽ citandi eſt duplex,ſ.vocatiuus, qñ nuncius voce
tãtũ citat;alius intimatus,vt quando defert citationem in ſcri-
ptis,& eam prẹſentat,iſti ambo actus ſunt momẽtanei, & actu
tranſeuntes,ſed ipſa citatio facta eſt actu permanens. Dic ergo,
ꝙ actus citandi apprehendit citatum, vel latitat. ita quod non
poſſit apprehendi,& hoc conſtat:& tunc citatus non obediens
eſt uerus cõtumax,qa ipſi citatori tanq̃ publico officiali ineſt q̃
dam authoritas,ꝓp q̃ augetur contumacia.Si aũt iſte actus nõ ap
prehendit eum,ſed citatio deuenit aliter in eius notitiam,iſte nõ
eſt uerus contumax,quia licet ſciat ſe citatũ,ex poſt facto,tamẽ
g neſcit *g* per nuncium ad hoc deputatum, niſi forte ſit citatus p
edictum publice propoſitum,quia notorium,& quia actus illius
edicti uidentur omnes ciues perſonaliter apprehendere, arg.ex
tra,de poſtul.prælat.cap.1.& ideo iſte ſciens non audiretur apel-
lans,præſertim ſi velit appellare non pro proprio, ſed pro publi-
co intereſſe,ut extra qui matrimo.accuſ.poſſ.c.cum in tua. idẽ
dicas,ꝙ parcitur venienti iudice ſedente pro tribunali. & in ca-
ſu,ubi ceſſat ratio l.diuus.quia illa le.diuus. ponit vnam rationẽ
tamen non excludit alias rationes,& inter cæteras rationes,qua
re audiatur appellans,hẹc eſt vera,quia quæ incontinenti fiunt,
uidentur ineſſe.& quia non eſt ẹquum,quod quis propter mo-
mentum temporis perdat ius ſuum irremediabiliter,ut no.in l.
1.§.fin.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp. Quæro, nunquid quæ-
libet occaſio excuſet a contumacia? Reſpondeo non. quia cer-
tẹ ſunt cauſæ,quẹ excuſant de iure,ut l.2.ff.de in ius voc. & in l.
vir bonus,iudic.ſolui.friuolæ autem excuſationes non excuſant
tamen non ſunt friuolæ illæ,quẹ metum inducunt, vel quẹ ca-
dunt in hominem leuem,licet non conſtantem,vt l.ex conſen-
ſu,per gl.& Bar.& gl.dicit ibi,ꝙ obliuio excuſat.Bar. & melius,
niſi ſit obliuio cauſata ex infirmitate memoriæ;de qua conſtet,
vel ex lõginquitate,& temporis curſu, & ita dẽt intelligi quod
6 no.in l.fi.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.† Quæro,nunquid *h* va
h leat ſententia lata pro abſente non contumace? glo.dicit quod
ſic s̃.de iud.l.properandum,§. ſin autem reus. Contrarium no.
hic,& in l.furioſi,de reg. iur. Solutio, ſi nullo modo eſt citatus,
non valet,nec pro,nec contra.Sed ſi eſt citatus ex vnica citatio-
ne,põt eam ratificare,& iõ põt pro abſente ferri ſñia;quia quod
fauore abſentium introductum eſt,non debet retorqueri in eo
rum læſionem,& non poteſt ferri ſñia niſi prẹſens petat. impu-
tet ergo ſibi prẹſens, qui petit pronunciari, argu. ſupra de rebus
7 credit.l.generaliter,in princ.† Quẹro,nunquid in cauſa capitali
accuſatore abſente,& non citato,poſſit reus condemnari ex ꝓ-
bationibus,vel ex confeſſione? Reſponde,quod ſic,quia permiſ
ſum eſt iudici ſupplere fauore publicẹ ſecuritatis.tex.eſt ſingula
ris inf.de adulter.l.quamuis indubitati. & facit l.2.j̃. de abolitio.
8 † Vltimo nota, ꝙ quẹdam ſunt, in quibus non requiritur cita-
tio,vt in his,quæ prẹambula ſunt citationi,ſicut eſt in petitione
i veniẹ *i* ẹtatis.Item quando petitur bonorum poſſeſſio,vt not. ff.
de bon.poſſeſ.l.3.§. ſi cauſa cognita. Item in dandis Apoſtolis,
vt j̃.de appella.l. eos.§. Apoſtolos. Item quando Prẹtor aperit
edictum ſuum omnibus tam citatis, quam non citatis, vt ff.de
K bon.autho.iudi.poſſiden.l.cum vnus. Extra quẹro,an citatus *K*
a iure non comparens:ſit verus contumax,nam in hoc non po-
teſt allegari ignorantia, not.gl. ſingularis in c.1. de dolo & con-
l tum. *l* in Clem. Item no.in hac materia, quod quidam eſt con-
tumax exiſtenter & apparenter,& iſte eſt ille contumax, qui nõ
appellat.Quidam exiſtenter,ſed non apparẽter, vt quia non fuit
inuentus;& iſta eſt contumacia velata,& tacita,quẹ non impe-
dit remedium appellandi,vt expreſſe determinat hic Butrig. &
communiter omnes & ratio cõſiſtit in illa regula iuris,ꝙ expreſ
ſa nocent,non expreſſa non nocent. dic vt s̃.dixi, ad excuſandũ
contumaciam prẹſumptiones ſufficiunt,vt ff. de re milit. l. non
omnes,§. a Barbaris, & l.j. §. ſi ad diem. ubi dr̃, quod ſi aliquis
vult ſe excuſare,debet ei dari terminus ad defenſionem facien-
dam.& eſt tex. valde nota.ſi tamen conſtaret,quod etiam impe
dimento ceſſante nolebant comparere,tunc impedimentum ei
nõ prodeſt,vt ff.ex quib.cau.maio.l.is,qui Reipublicẹ. vbi dicit
lex,quod cauſẹ abſentiẹ & fruſtratoriẹ audiendẹ non ſunt,ff.de
neg.geſt.l.liberto, §.fi. Et nota. ꝙ ſi quis fuit meticuloſus, quia
timuit comparere propter aliquam paruam tempeſtatem ma-
ris,tamen a vera contumacia excuſatur, & a mulcta inducenda
vt no.in l.j.in fi.ff.ſi quis ius dicen.non ob temp.Quid de eo, qui
m propter febrem *m* receſſit? Reſpondeo, vt l. quẹſitum ff. de re
iudi.Idem ſi propter ſuperfluum pondus,arg.s̃.de teſt.l.cum an
tiquitas quẹ omnia arbitrio iudicis committuntur;ſicut & illa,
ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur.Nam quẹ in facti veritate con
ſiſtunt,arbitrium iudicis deſiderant,vt l.mora, ff.de vſur. Quẹ-
ro,quẹ dicatur domus habitationis; Reſpondeo domus man-
9 ſionis,non domus peregrinationis. † Et hoc no. contra citatio-
n nes,quẹ fiunt pro maleficijs contra forenſes *n* ad hoſpitia, quẹ
non valent de iure, vt ff.de aleat.l.1.§.ad domum. ff. de iniur. l.
lex Cornelia,§.domum,ff.de his,qui deiecerunt,vel effud. l.1.§.
habitare,ſecundum Vbert.de Cremona.

ADDITIONES.

a Verus contumax.Vide Bal.in l.tres,inf.eo.& in l.ex conſenſu, §.fi. ff.de appellat.
b Citari.Idem,ſi ſemel citatus fuit vltra mare.no.Bal.in l.2.in fi.ſup.eo.& in l.debe
ri,ſup.de fideicom.lib.
c Nolo. Vide quod no.gl.2.in l. ſtipulationum aliæ, §. ſtipulatio, ff.de verb.obli.
d Sed quid.Vide Bal.in l.conſentaneum, ver.quæro, vtrum in hac,inf.eo.
e Aut quis eſt inuentus,An contumax audiatur appellans,dic ꝙ ſi contumax verus
vigore ſtatuti eſt vlterius citandus, vel vigore leg. vel ſi poteſt moram purga-
re,vel ſi expectatur de benignitate,intra illud tempus poteſt appellare, ſecundũ
Bal.in l.2.ff.ſi pend.app.mors interue.
f Tertio caſu.Vide Ang.& Im.plene in l.ex conſenſu,§.fin.ff.de ap. & Bal. in auth.
hodie inf.de app.item limitatur,niſi comparuerit,& licentiatus receſſerit,ſecun-
dum Bal.in l.5.inf.quo.app.non rec.
g Tamen neſcit.Ita etiam tenet Cyn.Guil.de Cug.& Ray.in l.properandum,§. ſin
autem reus,ſup.de iud.ſed Inn.contra in l.ex conſenſu,§.fi.ff.de appel.
h Nunquid Vide ſup.ea.l.in princ.
i Petitione veniæ.Vide Bal.in l.ſed ſi hac,§.prætor, ff.de in ius voc. & in l.eos,§.A-
poſtolos,inf.de appel.
K An citatus.Vide Ang.& Imo.in l.ex conſenſu,§.fi.ff.de appel.cum concor.& Bal.
in l.properandum,§.ſin autem reus,ſup.de iud.
l P.D.Contumacia.Et ibidem vide per Card.Et de eo, qui non appellat, per Alex.
in l.fi.de reſtit.in integ.& per Spec.in §.1.verſ.ſiue contumax.de his apparenter,
& non exiſtenter,aut contra, vide per Bar.in l.fi.
m P.D.Febrem.in hoc,quando diſcedens a iudicio ſine iudicis licentia contumax
dicatur.vide Fel.in c.1.de iudi.ver.vtrum recedens. Et adde ꝙ nõ tantum non cõ
tumax dr̃,qui fuit infirmus,ſed ẽt qui ob aliquorum de ſuis domeſticis infirmita
tem fuit impeditus per Ale.& alios in l.2.§.ſi quis iudicio,ff.ſi quis cautio.
n Contra forenſes.Vide Bar.in l.1.§.1.ff.de lib.ang.& Bal.& Bar. in §.habitare,hic,
alleg.& Bar.in l.4.§.prætor.verſ.quid ſi non habet,ff.de dam.infec.

L E X   V.

1 *In citatorio debet apponi tempus.*
2 *Citatio ad domum contra abſentem, qualiter fieri debeat.*
3 *Peremptorie, ad verbium, debet apponi ſi vnum edictū pro tribus ponat.*
4 *Citatio an continere debeat aliquem actum.*
5 *Contumax dicitur qui in contumacia perſeuerat.*
6 *Præiudicium magnum non conſiſtit in exhibendo.*
7 *Contumaciæ ſucceſſor in proceſſum prædeceſſoris ſuccedit.*
8 *Reus propter nimiam contumaciam perſonaliter capi poteſt.*
9 *Reus propter contumaciam perdit dominium.*
10 *Sententia diffinitiua pro ius habente ferri debet.*
11 *Iudex a citatione reali, an incipere poſſit.*
12 *Citatio quot dies habeat.*
13 *Dilatio in reo abſente, an per ius authenticorum ſit augmentata.*
14 *Contumacia ad hoc, quod quis dicatur verus contumax, non requiritur ꝙ ſit expreſſa.*
15 *Delegatus an poſt litem conteſt. perſonaliter citare poſſit.*
16 *Verbum incumbit, quomodo intelligatur.*
17 *Poſſeſſionem quæ ex contumacia aufertur, quando quis recuperare poſſit.*
18 *Terminus ad excipiendum datus, intelligatur peremptorius.*
19 *Citationes ſolennes, ante litem conteſtatam locum habent.*
20 *Appellari poteſt a miſſiones, quæ veram & perpetuā poſſeſſionē trāsfert.*
21 *Contradictio, non eſt modus transferendæ poſſeſſionis.*
22 *Contumax propter contumaciam, perdit beneficium.*
23 *Contumax in reali conſtitutus poſt litem cōteſtatā perdit alterū de tribus.*
24 *Citatio quatuor continere debet.*
25 *Captura perſonæ citationem præcedere non debet.*
26 *Iudex nuncium dare non poteſt, ſi ex pacto licitum eſt capere debitorem.*
26 *Conſentaneum quare dicatur.*
28 *Poſſeſſionis translatio an fieri poſſit.*
29 *Poſſeſſio in perſonali an transferri poſſit.*
30 *Miſſiones ex inſtrumentis confeſſionatis poßeſſionem veram transferunt.*
31 *Poſſeſſio in reali, an transferri poſſit.*
32 *Poſſeſſio realis & perſonalis, qualiter differunt.*
33 *Decretum nudum ſuper nuda poſſeſſione interponi poteſt.*
34 *Miſſio in poſſeſſionem in ciuili poſſeſſione abſentis fieri poteſt.*
35 *Rei vendicatio contra ciuiliter poſſidentem fieri poteſt.*
36 *Præſens non eſt citandus.*
37 *Iudex niſi nuncius referat, ſententiam ferre non poteſt.*
38 *Citatio qualiter probari poteſt mortuo viatore prius, quam referat.*
39 *Muliter luxurioſe viuens an perſonaliter capi poſſit & nu. 40.*
41 *Libellus dirigendus eſt contra poſſeſſorem.*
42 *Actor qui plene probauit miſſionem factam in reali, an diffinitiuam impetrare poſſit.*
43 *Miſſio prima, an dicatur executio.*

Conſentaneum, Reus poſt litem conteſtatā ſe abſentās, citatus trib. edictis, vel
vno pro omnib. peremptorie, in contumacia perſeuerans, pati-
tur vel ad iudicium deductionē, vel poſſeſſionis petitę trāſlatio
nem: vel ſi plene conſtat de cā, diffinitiuam cōdemnationem, ꝙ
duæ ſunt lecturæ: vna ꝙ loquatur in reali, alia ꝙ in perſonali, pri
ma vera. Item ſunt duæ aliæ lecturę. vna, ꝙ loquatur poſt litem
conteſtatam; alia, ꝙ ante. prima vera. Diuiditur in duas partes.
Prima ponit modum conſtituendi reum in contumacia. Secun
da ponit remedia contra ipſum cōtumacem ſecunda ibi, a quo.
Caius Seius agebat ꝯ Titium rei vendi, ad fundum: lite cōteſta
ta, iurato de calumnia, Titius abſentauit ſe. Quærit̄ qualiter ſit
procedendum ꝯ Titium? Rñdetur ꝙ conſentaneum iuri ē, ꝙ aſ
ſignetur dicto Titio tpa ad præſentiam ſui faciendā, videlicet ꝑ
trinas literas, vel vnum peremptorium pro tribus. & ſi in contu
macia perſeuerat. Iudex debet audire allegationes præſentis, &
idem facit ſucceſſor, iudice mutato, & ſic in ſucceſſorē cōtinua-
tur proceſſus. Sed inſtat quærens, ecce ꝙ iſte reus citatus non ꝯ
paret, ad quę remedia perueniet ur? Reſpondeo, ꝙ cogetur com
parere perſonaliter eum capiendo, vel cogetur dimittere poſſeſ
ſionem rei petitæ, vel factis probationib. contra eum feret diffi-
1 nitiua, prout iuris rō poſtulauerit. h. d. † Nota primo, *a* quod in ci
a tatorio debet apponi tempus ibi, temporibus. Item mandatū, &
forma mandati. ibi, ad præſentiam. Item locus, vt ſup. eod. l. ſi, vt
proponis, la ſecunda. Item hoc debet fieri ad petitionem acto-
b ris, *b* alias citatio non arctat, vt ff. de iudic. l. ad peremptorium. &
2 ꝟ. de bo. autho. iud. poſſ. l. fin. in princ. in verbo, poſtulauit. † Se-
c cundo nota, quod modus *c* citandi abſentem ad domum, eſt ꝑ
literas. vox enim nuncij ſine literis euaneſcit cito: & nō eſt bene
tua citatio, ſecundum Hoſt. & iſtæ literæ debent mitti addo-
mum citati, arg. ff. de exerc. l. ſi pupillus. §. proſcribere. pōt etiam
citari per edicta, quia ſchedula affigitut in albo Prætoris, vel in
foribus palatij. Communitatis ilius terrę, vel ſi eſt iudex eccleſia
ſticus, in foribus eccleſię catedralis, vt in ca. cauſam, de elec. in
Clem. nam telis citatio inducit quoddam notorium, & ideo lex
reputat eam ſolemnem: hoc enim eſt, quod dicitur ꝓ roſtris in
3 l. 2. ff. de orig. iuris. † Tertio nota, quod quando apponitur v-
num edictum pro tribus, debet apponi aduerbium, perēptorie,
aliter enim hæc ſummaria citatio non habet vim peremptorij,
d vt hic innuit. ſed Bar. in l. ſi finita, §. Iulianus, *d* de dam. infect. vr̄
dicere, ꝙ ſit idem, ſi ſit dictum, vna pro omnibus quod ꝑempto
riæ, vt hic. nam verbum, pro omnibus, eſt uerbū iudicis: ſed ver-
bum, peremptorie, eſt verbum legis, quantū eſt in tex. iſto, ſecus
ſi dicatur una pro tribus. Tu dic, ꝙ idem eſt dicere, vna pro trib.
ꝙ peremptorie. ꝟ. eo. l. tres denunciationes, & l. cōtumacia, ff. de
4 re iud. † Quarto nota, ꝙ tenet iſta citatio, *e* venias ad pręſentiam
e noſtram, Sed nunquid *f* eſt neceſſe, ꝙ exprimatur ad quem actū?
f Videtur, ꝙ non, vt hic: nā ſatis eſt citatio ad cām, licet non ad cer-
tum articulum, vt ſentit Inno. extra, de offic. delega. c. conſuluit
Vel dic, ꝙ aut citatio ſe refert ad cām, puta ad rñdendum poſi-
tioni productæ: vel ſe refert ad acta, vt hic erat, quia erat lis cōte
ſtata, & tunc citatio valet. ſecus ſi in nube citat aliquis, & non ap
paret ad qd, nec quare ſeu ob quā cām: quia non valet pręceptū
ſine cā, & maxime peremptoriū, cum ſit indiſcretū, vt no. Cy. in
l. quoties. ſ̄. de fideicom. quidā tñ dicunt, ꝙ ordinarius ſem ꝑ p̄ſu
mitur citare ex cā, & iō eſt cōparendum, vt no. in l. ex quacunq;
ſi quis in ius vocatus non ierit. & ſic p̄ſumatur pro citatione or-
dinarij, ut l. fi. ſ̄. de annali excep. & hęc verior, dummodo ſit cita
5 tus ad petitionem actoris. † Quinto nota, quod ille dr̄ cōtumax,
qui in contumacia perſeuerat. vñ cōtumacia pōt deſcribi, quod
eſt nō obedientis pertinacia. Et argue, ꝙ ſufficit ꝯparere ī vltimo
g termino: *g* & ſimiliter qui in ultimo non comparet, pro contu-
mace habetur, vt no. Ia. de Are. ff. de noui oper. nun. l. prætor, §. ſi
aliqñ, quod intellige, niſi prius ꝯparuerit aduerſari preſente: nā
tunc conſumpta eſſet dilatio, vt ff. de app. l. ex conſenſu, §. eum
qui. in verbo, rumpere. Sexto no. ꝙ reo conſtituto in cōtuma-
cia, debent audiri allegationes p̄ſentis: ergo ad miſſionem in ve-
rā poſſeſſionē non eſt procedendū, ſi nihil eſt probatū. nō. n. ſuf-
ficit ſola contumacia nullis factis probationibus, vt poſſeſſio reo
auferatur: nec puto ꝙ ſufficiat iuramētum actoris ꝑ l. theſaurus,
6 ff. ad exhibē. nā † in exhibendo nō ꝯſiſtit p̄iudiciū, ſed in poſſeſſio
ne ꝑdenda cōſiſtit p̄iudiciū ēt magnū, vt Inſti. de interdictis, §.
cōmodū. ꝙ verum eſt, ēt in incorporalib. vt ff. de ope. no. nun. l.
ſi prius. Septimo nota, ꝙ ſucceſſor contumacis ſuccedit in pro-
7 ceſſum p̄deceſſoris ſic. ff. de iudic. leg. mortuo. † Modo quęrunt
h Doct. pone *h* ꝙ ordinarius decurſo peremptorio delegat cām,
vtrum delegatus denuo teneat̄ citare? Dic ꝙ non, niſi ſemel, ita
intelligatur qđ notat Inn in c. dudum, el primo, extra, de elect. in
glo. pen. & Archid. v. q. 4. c. ſi ægrotus. & 84. quæſt. 3. c. de illicita.
8 † Octauo nota. *i* quod propter nimiam contumaciam poteſt
i reus perſonaliter capi, & ad iudicem duci. & hoc caſu etiam in
K ciuilibus *K* cauſis fit remiſſio ꝑſonalis ad locum iudicij inchoa-
ti, textus eſt ſingularis hic, qui non eſt alibi. Scias tñ, ꝙ nuncius
nō pōt perſonaliter capere ſine ſpeciali mandato, de quo cōſtet
ꝑ publicam, vel authenticā ſcripturā. ut ꝟ. de exhibē. reis. l. nemi
9 nem. † Nono no. ꝙ reus ꝑꝑ contumaciam perdit poſſeſſionem
ſed non dominium: nam dñium nō perditur ex interlocutoria,
ſed bene perderetur ex diffinitiua, ut ff. de ſtatulib. l. ſtatuliberi a
cæteris. §. fi. Sed quid ſi nullam poſſeſſionem habet vt depoſita
l rius; Reſpondeo, non poteſt *l* perdere ꝙ habet, res tamen ſeque-
m ſtrabitur *m* ꝑꝑ contumaciam eius, argumen. ff. de pollicit. l. e. de
pollicita-

ADDITIONES.

a No. primo. Vide inf. & Bal. & Ang. in l. vt perfectius ſup. de annali except.
b Actoris. Vide Bal. in l. ſi finita, §. Iulianus, ff. de dam. inf.
c Modus. Vide Bal. & Ang. in l. 2. ſūp. de anna. excep. Anto. & Butrig. & Imol. in cap. cum dilecti. per illum tex. extra, de dolo & contuma. & Bart. in l. quoties, in fi. de digni. lib. 12.
d § Iulianus. Sed certe Bar. ibi, in fi. 2. q. dicit, ꝙ hæc citatio habet vim peremptorij, & probatur in l. nonnunquam. ff. de iudic.
e Citatio. Vide Bar. in extrauag. ad repri. ſuper tit. ſuper dicto crimine.
f Sed nunquid. Vide Bal. in l. quoties, hic alleg. Bar. in l. filiusfamilias, §. diui. in fi. de leg. 1. & quod ibi dixi. & not. Bart. in l. fi. ſup. de aunal. excep. & in l. aut qui aliter & ibi poſt eum clarius dixi, ff. quod vi aut clam. & Bal. in l. 2. inf. de exhib. reis & in auth. offeratur, verſ. ſed iuxta hoc quæro, nunquid. de lit. cont. Rom. in l. ſi finita, §. Iulianus, ff. de dam. infec.
g Vltimo termino. Vide late Bar. in l. qui ante calendas, ff. de verb. oblig.
h Pone. Vide in l. & poſt edictum, §. fi. ff. de iudic.
i A. B. Octauo no. Nota quod propter nimiam contumaciam poteſt reus perſonaliter capi, & ſic eſt locus remiſſioni. & eſt not. limitatio ad §. contrahentes, videaliam per gl. ſing. l. fi. ſi quis in ius voc. non ierit. aliam in §. ſi vero etiam quidam iurent. in Auth. de exhi. reis. quæ eſt ſing. ſecundum Ang. in præalleg. l. 1. vide eundem in l. hæres abſens, ff. de iudic.
K Ciuilibus. No. ſingularem limitationem ad l. hæres abſens, cum ibi no. ff. de iud. & ibi ſequitur Rom. in l. ſi vero. §. de viro, in 47. fallen. ff. ſolut. matr. ſed ipſe tenet contra, in l. 1. ff. ſi quis in ius voc. non. ierit.
l A. B. Reſpondeo non poteſt. Quomodo autem fiet miſſio in negatoria, quia pronunciauit iudex reum contumacem cauere de non moleſtando actorem ædificare volentem, priuſquam doceat ſibi ſeruitutem competere, vt l. ſi priuſquam, de oper. nou. nun. & eadem forma ſeruatur, cum agitur interdicto vti poſſidetis. ſup quo gl. ſingularis ibi dubitauit, & hæc omnia ſunt de mente Inn. in c. 1. de eo, qui mit. in poſſ. Et attende, quia antequam iudex transferat poſſeſſionem, & dicere, volo primo reum mulctare, vel excommunicare, vel volo te mittere in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ, & ſi non ſufficiat conſtituam poſſeſſorem, vt ſingulariter tenet Innoc. in præalleg. c. limitando iſtam l. quod no.
m Sequeſtrabitur. Vide c. olim, de reſcri. & c. ex literis, & ibi no. ext. de dol. & cont.

pollicitationib.ff.de dolo.l.ſi oleum.& ff.de condi.& demon.le.
Titio vſusfru.ff.vſusfru.quemad.caue.l.4.§.deſinere. & hoc, ſi
non nominet dñm ĩ iudicio:ſi aũt nominat,proceditur ſm for-
mam,l.2.ſ.vbi in rem act. Dicit Inn,ꝙ iudex afferre præiudiciũ
nõ intendit poſſeſſori nõ citato,vt extra,vt lit.non conteſt.c.q̃m
10 frequenter.† Vltimo no.diffinitiuam ſnĩam debere ferri ꝓ ius
a habente,quiſquis ſit ille actor,vel reus·ſed interlocutoria *a* con
cernens cõtumaciam debet ferri præciſe ɔ̃ contumacem ĩ eius
pęnam:vnde non tam attendunt litis merita,q̃ ɔtumacię deme
rita.Sed quęro,an in libello rei vendicationis ſufficiat narrati-
ue dicere,dico rem ad me pertinere iure dñii,vel quaſi,licet in ɔ
cluſione nõ repetant iſta uerba peto me declarari dominũ , vel
quaſi. Reſpondeo,ſufficit,quia ex narratis infertur, dum tamen
aliqua verba ſimilia ponant.tex.eſt notabilis in cap.abbate ſane.
de re iud.lib.6.in prin.& ibi no.& hoc facit ɔ̃ proteruos aduoca
11 tos,qui aucupantur literas.† item quęro ad declarationem *b* li-
b teræ,vtrum iudex *c* a citatione.reali poſſit incipere?& vr̃ ꝙ non
c quia iſta litera dat formam perueniendi ad capturã perſonę,quę
eſt maior q̃ captura rei.& hoc placet Iac.But.niſi reus ſit ſuſpe-
d ctus de fuga,*d* vt no.Dyn.j̃.de appe.l.eos.§.pen.non enim debet
citari verbo,ne ad fugam inſtruatur,ſm Butrig.hoc verum in ci
e uilibus,ſed in criminalibus *e* põt incipi a captura,ut in c. ſi cleri-
12 cos.de ſent.excom.lib.6.† Quæro,quot dies habeat citatio; Re-
ſpon.quælibet citatio rei hẽt decem dies.dicit Inn.ꝙ induciæ ci-
tatoriæ,ideſt exceptatoriæ abſentis ſine cauſæ cognitione,ſcili-
f cet magna,poſſunt augeri,*f* & minuti,ut ipſe notat extra,de dila.
c.præterea.ad quod facit c.dilectus,de proc.ſm Io. An. ſed Ac-
cur.aliud dicit j̃.eo.auth.qui ſemel.ſuper verbo,30.dierum.nã
quando numerus dierum eſt ſtatutus pro forma,non poteſt au
13 geri,nec minui:ſed cõſuetudo ſeruat dictum Inno.† Quęro,an
g hodie *g* per ius auth.ſit augmentata dilatio decem dierũ in reo
abſente?Teneas ꝙ non,quia legum correctio eſt euitãda, ſecus
in actore,licet Io.dicat idem in vtroq;,motus ex eo, quia æqua-
litas eſt ſeruanda in iudiciis,vt l.ſ.de fruc.& lit.expen.& l.peten-
dæ,de temp.in integ.reſti.peten.Sed,illud eſt verum ꝑterquam ĩ
14 dilationibus taxatis.† Quæro,vtrum in hac lege requiratur ex-
preſſa contumacia. Reſpondeo non,imo ſufficit tacita.qa litera
tribus denunciationibus eſt contenta:nec exigitur,ꝙ reus ſit ꝑ-
ſonaliter inuentus,vel ꝙ dixerit,nolo venire.Et dicit gloſ. mul-
h tum notabilis,ꝙ nullus eſt expreſſus *h* ɔtumax,niſi ille qui dicit
nolo venire.q̃ gl.not.Io.And.dicit.ꝙ nullus eſt expreſſus contu
max,niſi ille qui dicit nuncio , nolo venire:ſecus ſi coram vici-
nis,vt no.Io.And.in c.venerabilibus,§.ſecus.de ſenten. excom.
lib.6.Sed male dicit,ſm Bar.Tu dic,ꝙ ſi iſta verba dicit nuncio
vr̃ renunciare dilationi pendenti,ſecus ſi coram vicis,argum,ſ.
15 de pac.leg.poſtquam liti.† Quęro,nunquid delegatus poſt litem
cõteſtatam poſſit citari perſonaliter? Reſpondeo non,ſm gl.qa
talis captura reputatur eſſe maior,q̃ miſſio in poſſeſſionem,etiã
veram,vel ſaltem eſt pars arg.huius literæ.& quia capere perſo
nam,eſt quodammodo in carcerem ducere,quod non omnib.
eſt permiſſum,ſed tantum maioribus magiſtratibus,ut l.2.de o-
rig.iuris.& not.per Docto.l.imperium,ff.de iuriſdict.omn.iud.
16 † Quæro,qũo intelligatur uerbum incumbit? Reſpondet gloſſ.
corpore,uel animo.nam incumbere dr̃ qualitercunq.quis poſſi
deat.vt hic l.9.j̃.de condu.& procu.præ.fiſc.domus Augu.li.11.
Modo venio ad gl.magnã,& hic uides qũo cõtumacia cõmiſſa
in reali iudicio reo aufert poſſeſſio perpetuo,donec eam recupe
rat agendo & probando de dñio.nã excipere de dñio non poteſt
17 ſed agere,qđ eſt not.† modo quæro,qñ hoc ſit verum.Reſpon.
breuiter,poſt litem ɔteſt.ut hic,uel quaſi.conteſt.ut l.2. ſ.ubi in
rem act.Sed lite non ɔteſt.vel quaſi,fit miſſio ſimplex , & com-
mutabilis,q̃ trãſit in perpetuã poſſeſſionẽ demum poſt annum,
reo ɔtumaciã non purgante interim,l.ſi quis emptionis,in fi.de
ꝑſcri.30.ann.& extra,ut lite nõ cõteſta.c.qm̃ frequenter,in fine
18 † Extra quæro,vtrum terminus *i* datus ad excipiendum, intel-
i ligatur peremptorius. Reſpondeo ꝙ ſic,vt not.in ca.1. de except.
19 in gl.quæ incipit,tenet hoſti.quam tene menti.† Quęro , an iſtæ
K citationes *k* tam ſolennes habeãt locũ ante litem conteſt.Reſp.
ſic,ſm gl.Iac.But.dicit ɔ̃rium,qa non agitur de pleno ꝑiudicio,
vñ ɔſuetudo approbat,ꝙ non requirat peremptoriũ.ſed ipſe di-
cit,quantum ad poſſeſſionẽ transferendam ɔ̃ caſum l.ꝑſenti, §.
ſic ubi.ſ.de his,qui ad eccl.ɔfu.& iõ gl.dicit verum.dictum Bu.
l poſſet habere locum in primo decreto *l* ſimpł r reali, & non ubi
poſſeſſio perditur.de hoc notat accurſius ff.de dam.inf. l. ſi fini-
20 ta,§.Iulianus.† Quæro,nunquid *m* a tali miſſione, quæ trãsfert
m ueram & perpetuam poſſeſſionem poſſit appellari:& vr̃ ꝙ non,
quia in poſſeſſorio non appellatur.dicit tñ Guil. de Cu. ꝙ etiã ĩ
poſſeſſorio apellatur, ſi rõ appellandi ſit in promptu,ut ipſe no-
tat,ff.de mino.leg.ſi ex cã,§.nunc uidendum. qđ eſt not. modo
q̃ro,quid ſi reus non habet rei uendicationẽ, ſed publicianam,
utrum poterit recuperare poſſeſſionẽ ex ui publiciana. Reſpon
21 deo ꝙ ſic.ut Inſti.de acti.§.aliæ.† Quæro, nũquid ad impedien-
n dum miſſionẽ admittatur *n* eius ɔ̃dictor,qui probat ſua intereſ-
ſe.Reſpondeo, ɔ̃dictio non eſt modus transferendæ poſſeſſio-
nis,nec impediendę miſſionis reo poſſidente Operatur ergo nõ
ꝙ iudex debeat reuocare decretum,ſed debeat pronunciare ɔ̃-
dictione liq̃data,ꝑ hoc nullũ ꝑiudiciũ fieri ɔ̃dictori,qđ eſt no.di
gnũ,§.ſi ſuꝑ,in l.a diuo,ff.de re iudi. Quæro,nunquid iſta lex ha-
beat locum,ſi agatur ꝑſonali ad certam ſpeciẽ? Reſp. ꝙ ſic quo
ad primum remedium capiẽdi perſonam,ſed non quo,ad ſm,ſ.
translationis veræ poſſeſſionis , nec quo ad vltimum , ſcilicet
22 dñij declarationis.& dic vt j̃.dicã.† Quęro,an ille q dẽt capi,po ſ
ſit mittere procuratorem ? & vr̃ ꝙ hoc bñficium ꝑdat ꝑꝑ ɔtu-
maciam:nam & alias denegatur iuriſdictio, vt ff.ex quib. cau.
mai.l.ſed & ſi per ꝑtorem,§.ſed & ſi dum decreto.Puto,ꝙ ſi iu-
o dex *o* vult eum mulctare,vel quia melius ſcit veritatẽ,ꝙ non poſ
ſit procuratorẽ conſtituere inuito aduerſario: ſed ſi nõ intereſt
aduerſarij,poſſet,arg.l.ex quacunq; in fi.ff.ſi quis in ius vocatus
23 non ierit.† Et no.ꝙ Iac. But. ſatis exquiſite & ordinate legens
hanc l.ſummat eam ſic, Conſtitutus contumax ẽt reus in reali
poſt litem cõteſt.patitur alterum de tribus:aut realem ductionẽ
ad iudicium,vel poſſeſſionis traslationem,vel diffinitiuæ ſenten
tiæ prolationem.Et diuiditur in duas partes: quia primo ponit,
ꝙ eſt officium iudicis,vt reus conſtituatur in contumacia,vſq;
ibi,A quo.& ibi ponitur aliud,quod eſt officium iudicis reo cõ
ſtituto in ɔtumacia vſque ad finem. & bene dicit de officio iudi
cis,quia excepto libello,quicquid fit in iudicio,iudicis officium
requirit,l.mercenarium.ideo enim in iudicijs perſonalibus offi
cium iudicis requiritur,vt ff.de offi.iud.l.1.quia poſt litem con
teſtatam fortius eſt in his,quæ debent in condemnationem ve-
nire,vt ſ.de iud.l.1. & ff. de ędi. edic.l. ędiles, §. item ſciendum.
p Vnum ſcias,ꝙ delegatus *p* ante litem ɔteſtatam non poteſt ab-
ſoluere ab obſeruatione iudicij,ſed ordinarius ſic,vt ſ.de ꝓcur.l.
24 ſi reus paratus,quæ lex non eſt alibi.† Deinde ad euidentiam prę
mitto,ꝙ quatuor ponit hęc lex circa citationem.Primo tempus
citationis,ſ.decem dierum.ibi temporibus. Secundo citationũ
numerum. ibi, trinis. Tertio citationis ſpeciem , quia citatur
per edictum in albo propoſitum . Quarto citationis formam,
quia debet dicere nuncius , ꝙ talis compareat coram iudice die
tali ad cauſam audiendam,non autem oportet in citatorio con-
q tineri,*q* quæ ſit iudicis intentio, niſi in generali hoc modo,alias
eius abſentia non obſtante procederetur in cauſa. tu dic, ꝙ nec
hoc eſt neceſſe dicere,quia tacite intelligitur, niſi iudex velit ex
cauſa comminari,vt no.in l.ſi apparitor,j̃.de cohorta.lib.11.No
ta de tribus remedijs. Item nota prædicta quatuor remedia, ꝙ
iſta ſunt remedia quo ad intereſſe actionis,ſed quo ad intereſſe
Reipublicæ,remedium eſt per modum mulctæ, vt l. mulctarũ,
C.de modo mulct.Item punitur ɔtumax ɔ̃ edictum ꝑtoris,l.j.§.
fi.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.Item per denegationẽ iuriſdi
ctionis,vt l.ſed & per ꝑtorẽ,§.ſed & ſi dum decreto,ff.ex quibus
cau.maio.vnde non ſolũ ɔtumax repellitur a limine,illius iudi-
cij,in quo eſt contumax:ſed a limine alterius iudicij , in quo nõ
eſt contumax.Quod intelligo inter eaſdem perſonas,ſi hoc præ
25 tor decernit:quod eſt notatu dignum.† Quæro vna cum Butr.
r nunq̃d poſſit incipi a captura *r* perſonæ? Reſpondeo non, *ſ* quia
ſ nec a captura rei petitæ, quæ minor : nam ſi prohibetur minus,
ergo

ADDITIONES.

a Sed interlocutoria In contrarium facit quod not.Bal.in l.1.ſup. quib.non ob Ion. temp.præſcri.ſed ibi loquitur,quando nullo modo eſt citatus,hic ſecus.ideo nihil poteſt agi in odium contumacis.

b A.B.Quæro ad declarationem,An iudex poterit incipere a citatione reali.Bar.no hic dicit,ꝙ ex vrbanitate,iudex non tenetur, ſed ſi vult poteſt a captura incipere.

c Vtrum iudex vide Bal.inf.& Bar.hic,& quod poſt eum dixi.

d De fuga Vide notab.per Bar. in l.ait prætor, §. ſi debitorem,ff.quæ in frau.cre. & quæ ibi dixi,& Bar.inf.

e In criminalib.Vide Bar.in l.ſacrilegij,§.Labeo,ff.ad leg.iu.repe. & in l. ſi quis curialis,ſup.de Epiſ.& cler.& Bal.in l.2.de his,qui latrones occult.

f Poſſunt augeri.Vide Bal.& Ang.in l.vt perfectius,ſup.de ann.excep.& gl.in auth. qui ſemel.inf.eo.& ibi Bar.& Bal.in l.ad peremptorium,ff.de iud.& Spec.in ti.de dilationib.§.fi.verſi.vltimo not.

g An hodie.Vide gl.in auth.qui ſemel inf.eo.in verſi.triginta,& Bal. ibi.

h Expreſſus.Quis ſit verus contumax,vide Bal.in l.ea,quæ.ſup.eo.

i Vtrum terminus.uide Ang.in l.fi.ff.de feri.

K Citationes.uide gl.& ibi Bal.in l.& poſt edictum,in prin.ff.de iudi.

l Decreto.primum decretum non requirit peremptorium.uide Bar.hic, & vbiq; & Bal.latius in auth.ei qui,inf.de bo.autho.iud.poſſ.

m Quæro,nunquid.uide no.per Bal.in l.a.ff.de app.reci.

n Admittatur.uide Bal.in l.2.ff.ſi ex nox.cauſa agatur.

o A.B.puto quod ſi iudex.et ibi eſt gl.fi.ſecundum Ang.in l.per interuallum , ff. de iud.

p Delegatus.Et eſt ratio ſecundum gl.in l.ſi reus,hic alleg.quia ante non eſt dominus litis.uide Bal.in l.inuicem,ſup.de compen.ſed Bart.in d.l.ſi reus,tenet contra.

q Contineri.uide ſup.ea.l.in l.1.col.

r A captura.dixi ſup.ea.l.in ver.in criminalib.

ſ Reſpondeo,non no.quod non eſt incipiendum a captura,niſi timeatur de fuga. uide Ang.in l.2.ſol.mat.& l.nemo carcerem,inf.de exac.tri.& leg.ſi debitori , ff. de iud.Bal.i leg.apertiſſimi,ſup.de iud.Bar.in l.ait prætor,§.ſi debitori q̃ in frau . cre. Bal.in præalle.l.ſi debitori.Ang.in l.arbitro,q. ſat.cog.Bal. limitauit non habere locum in debito paruo,in auth.ſed iam neceſſe,ſup.de don.ante nup. Qũo probetur ſuſpicio.uide in præalle.l.2.ſol.ma.Ang.& Bald.in le. ſi ꝓcurator,ſup.manda. & in iſtis locis Bal.contradicit Ang.in leg.nemo carcerem.C.de exac.trib. lib. 10.

ergo & maius.vñ antequã reus capiatur,debet moneri.Fallit, ſi
a probabiliter timeret de eius fuga: *a* nam ſi hoc eſt veriſimile,po
teſt capi,alia citatione non p̄miſſa, vt l.ait p̄tor,§.ſi debitorem,ff.
de his, quæ in frau.cred.But.tñ dicit,ꝙ debitum debet eſſe liqui
b dum, *b* & talis ſuſpicio probatur per indicia,*c* & argum.vt l.non
c omnis.§.a Barbaris,ff.de re mi.& ſuper iſta ſuſpicione *d* poterũt
d recipi teſtes eo non citato,& hoc eſt ſpecialiſſimum,ne fuga in-
26 ſtruatur. † Sed quid *e* ſi ex pacto eſt licitum capere debitorem
e nunquid Iudex poterit dare nuncium,ẽt ſi non ſit ſuſpectus? Re
ſpondeo,ꝙ non põt fieri per pactũ,põt meri p̱ iudicem in execu
f tione pacti gloſſ. eſt ſingularis *f* Inſt.de libert.§. ſerui. † Deinde
27 But.recitat apparatum hoc mõ:quia primo quærit, quare dica-
tur conſentaneum,dic vt in gl.Secundo quærit, q̃ ſint iſta tẽpo-
ra,dic vt in gloſſ. Tertio quærit,an ante litem conteſtatam fiant
hoc modo citationes? Dic vt s̃.dixi.Quarto quærit,an tp̃s decem
dierum ſi correctum? dic vt ſup.dixi. Demum But.procedit op-
ponendo,& opponit primo, ꝙ citatio per edictum non permit-
tatur:dic vt in gloſſ.Secundo opponitur,quod non æquiparatur
citatio primi iudicis,& ſucceſſoris, vt l.edictum. dic vt in gloſſ.
Tertio opponitur.ꝙ citatio re non ſit p̄miſſa , vt l.plerique.Sol.
28 vt in gl.† Quarto opponit, quod non fiat tranſlatio poſſeſſionis
vt l.3.§.genera , C.de acq.poſſeſſ. Solutio.ibi in perſonali.hic in
reali.ſed quid in hypothecaria? Dic vt ibi not.Conſidera , ꝙ hy-
pothecaria de ſe qñq.habet aliquid perſonalitatis,vt qñ intenta
tur ꝯ debitorem,vt no.ff.de pactis l.ſi tibi, §.de pig.l.niſi debitor
contra perſonalem præſcripſiſſet : quia tunc redigitur ad inſtar
meræ realis,ut no. in l.vſucapio.j.de pign.Cum aũt proponitur
ꝯ extraneum poſſeſſorem, eſt mere in rem , vt ff.de pig.l.ſi fun-
dus.§.in vendicatione. & nudam poſſeſſionem auocat , vt ff.de
euict.l.ſi cum venditor.in princ. tamen ꝯ quemcunque agatur,
g ſapit in hoc *g* ius perſonalis actionis , vt non tollat ius offerendi
etiam lapſu anno vt l. Paulus, §.qui pignoris. quibus modis pi-
gnus,vel hypot.ſol.& vt tertio poſſeſſori ſoluenti debitum cedã
tur actiones,vt ff.qui pot. in pig.hab.l.mulier.nimirum , quia in
locum creditoris ſoluendo ei ſuccedit, quaſi emptor nominis,
hoc eſt in hypothecaria p̱p̱ naturam ſuam originalem, quæ eſt
vt tollatur ſoluto debito;& eo non ſoluto,non tollatur,vt ff.ad
Trebel.l.debitor.& ff.de excep.rei iud.l.ex ſextãte,§.Latinus, di
co ergo,ꝙ offerens, qñcũque poteſt implorare officium iudicis
vt ſibi cedatur perſonalis actio , ff. de leg. 1.l.ſi res obligata.ff.de
neg.geſt.l.ſi fideiuſſor. non tñ puto,ꝙ beneficium l.1.s̃.etiam ob
29 chirographa.in pecuniam poſſit cedi , arg.dictæ legis . † Quin-
to opponitur,quod etiam in perſonali transfertur poſſeſſio , qa
transfertur cuſtodia rei, & ille qui perdit cuſtodiam rei perdit
poſſeſſionem,vt l.ſi rem mobilem,ff.de acq.poſſ. Sol.fateor ĩ re
mobili, vnde pignus prætorium in re mobili transfert verã poſ-
ſeſſionem,ſecus ĩ immobili,vt ff.vti poſſi.l.duo,§.creditores. &
l.cum legati,quibus ex cauſis in poſ.eat.hæc diſtinctio nõ placet
Non obſtat l. ſi rem mobilẽ , quia ibi nouus & plenus poſſeſſor
non repræſentabat priorem:hic ſic,ut l.cum notiſſimi,in prin.s̃.
de p̄ſcrip.triginta ann.Conſidera, miſſus ex primo decreto non
acquirit verã poſſeſſionẽ in perſonali,quia primũ decretum nõ
dat titulum,& quia vera poſſeſſio correſpondet dominio. dixit
Bar. ꝙ iſtud eſt verũ,niſi fiat miſſio ex re iudicata.vt ipſe notat ĩ
30 §.j.l.a diuo Pio.de re iudicat.† Et ſm̃ hoc not.quod miſſiones *h*
h ex inſtrumentis confeſſionatis transferunt veram poſſeſſionẽ
non ſolum apparentem,de qua loquitur ff.de ſol.l.Titia.ſed etiã
exiſtentem & ſubſtantialem: vnde ſi inquietetur,habet interdi-
ctum,vti poſſidetis:& ſi expellatur,habet interdictum,vnde vi di
ctum Bar. eſt nouum dictum,& forte nõ verum, niſi fiat miſſio
i ex vltima voluntate: vbi eſt ſpãle, *i* quia ſpecialiter eſt prouiſum
per conſtitutiones, vt l. poſtquam , §.Imperator.vt legat nomi.
cauea. Si enim eſſet verum dictum Bart.per primum decretum
executiuum interrumperetur vſucapio debitoris, cum apud eũ
nulla remaneret ſubſtantia poſſeſſionis.eſt & aliꝰ caſus,vbi miſ
ſus in perſonali efficitur verus poſſeſſor, ſ.quando iudex hoc de
K cernit K ex maxima contumacia rei, vt l.Fulcinius.§.fi.ff.ex qb.
cau.in poſſeſ.eat.Idem forte ſi ſtatutum, vel conſuetudo diſpo-
nit,ꝙ miſſus ex primo decreto lucretur fructus: nam ad hoc p̱-
uenitur per veram poſſeſſionem,non ſine,vt no.in l.3.§.ex ꝯrio,
ff.de acq. poſſ.quædam tamen gl.dicit,ꝙ ſm̃ conſuetudines ter
rarum,miſſi lucrantur fructus, ſcilicet iuxta ſortis quantitatem
quaſi loco intereſſe,vt in Auth.de exhiben.reis,§.igitur in glo.
l quod leges. Sed illi gloſſæ *l* non eſt ſtandum, niſi conſuetudo
m probaretur,*m* quia facti eſt. † Sexto oppo. *n* & vr̃, ꝙ in reali non
31 transferatur poſſeſſio,l.ſi quis emptionis,§.fi.de præſcr.30.ann.
n Sol.dic,ꝙ interdum poſſeſſio transfertur,& non recuperatur li-
te conteſt.vt hic:vel quaſi cont.vt l.2.s̃. vbi in rem actio.id ẽ qñ
ad hunc effectum habetur pro conteſtata.interdum trãsfertur,
ſed poteſt recuperari intra annum,vt quando miſſio eſt facta li
te non conteſtata,nec quaſi:& ita loquitur contrariũ, & hoc in
reali.interdum nullo modo transfertur,ut in perſonali ſup.dixi.
32 † Sed quæ eſt ratio differentiæ, *o* inter realem , & perſona-
o lem? Reſpond.quia in perſonali conſtituitur pignus prætorium
quod ſatis eſt actori; ſecus in reali, quia in re propria non cadit
pignus,& ideo lex cõcedit veram poſſeſſionem.Item quia rea-
33 les actiones afficiunt rem , perſonales nequaquam. † Sed qd *p*
p ſi Titius promiſit mihi tradere nudam poſſeſſionem fundi quẽ
poſſidet,& ego ex contumacia mittor in poſſeſſionem, nunqd
acquiro mihi veram & debitam poſſeſſionem? Reſpon.ꝙ non,
ſed requiritur ſm̃ decretũ,per qđ adiudicabitur mihi nuda vera
poſſeſſio mihi debita.nec eſt incõueniens, ꝙ ſuper nuda poſſeſ-
ſione interponatur ſm̃ decretum,nam hoc ꝯtingit , vt ff. de no.
ope.nunc.l.ſi prius.Facit quod no.Inn.in c.dilecto,de ver. ſign.
34 † Septimo opponitur, qa abſens nõ dr̃ incumbere poſſeſſioni.
Solue,vt in glo.ex iſta ſolutione no.fieri miſſionem in ciuili poſ
35 ſeſſione abſentis,& ẽt naturali,quæ vacat per abſentiam.† Item
q nota,*q* rei vendicationem ẽt ꝯ ciuiliter tm̃ poſſidentem propo-
ni,& propter cohærentiam ciuilis & naturalis poſſeſſionis euin-
citur vtraque,ſi naturalis eſt vacans , ſecus ſi tertius naturaliter
tantum poſſideret,vt ff.de vſufruc.l.cuiuſcunque §.ſi fundus,&
qa ciuilis poſſeſſio apud dñm potior eſt naturali. Sed ſi quis ha-
r bet facultatem rei reſtituendæ,*r* non tñ poſſidet vllo modo,nun
quid teneatur rei vendicatione? Dic vt ff.de uſuca.l.ſerui nomi
ſ ne.Ex prædictis *ſ* collectiue habes quid iuris in iſta materia. † In
36 prima gl.ibi,merita.hæc eſt principalis intentio citantis, ſed ſe-
cunda intentio eſt ꝯ contumacem procedere , & eum punire.
Ioan.And.dicit, ꝙ finis citationis eſt comparitio , & ideo præ-
ſens non eſt citandus,vt not.in c.fi.de elect.lib.6.in Nouel.& ſta
tim ꝙ citatus comparet,citatio eſt conſumpta,& poteſt fieri ci-
tatio ſub conditione intrinſeca;vt compareas, ſi tua credideris
intereſſe,vt no.in l.ea quidem,ſi mancip. ita fuer.alien. tũc finis
citationis eſt excluſio citati non comparentis,nõ miſſio in poſ-
ſeſſionem,ſi non velit,vt ff.de arb.l.non ex omnibus,quia nõ eſt
præciſe citatus,ſed eſt ei data quædam optio. & ſi non optat, eſt
37 negligens,non contumax.† In glo.ibi , commonefacto. *t* id eſt
t ambaſiata.niſi nuncius referat,Iudex non põt ferre ſententiam,
de condi.& demon.l.multum intereſt.per Bar.in iſta autem re
latione non requiritur præſentia partis , vel citatio alicuius , de
38 dote præle.l.Theopõpus ſm̃ Bart. † Quid ſi nuncius, *u* qui cita-
u uit,eſt mortuus anteq̃ referat? Dico ꝙ citatio poterit probari p̱
teſtes,& p̱ inſtr̃a,quę recipiet Iudex ẽt ex officio antequam fe-
x rat ſñiam.Quero de iſta ambaſiata,*x* qũo faciet eam nũcius; Re
ſpon.ꝙ ibit ad domum citandi,& interrogabit,utrum citandus
ſit ibi,

ADDITIONES.

a Fuga.Dixi poſt Bar.in l.is,a quo,ff.vt in poſſeſſio.leg.& Bal.in d. §. ſi debitorem hic alleg.& quod dicit Bar.hic recipi teſtes,eo debitore non citato.uide Bald. in l. creditor,ff.ſi cer.pet.

b Liquidum.Vide per Ang.in l.ſi ab arbitro,§.fi.ff.qui ſatiſd.cog.

c Indicia.Vide Bal.in rub.quæ in fraud.cred.

d A.B.Et ſuper iſta ſuſpicione.Tene menti,quod recipiuntur teſtes reo non citato,ſi timeatur de fuga adde ſi eſt in loco longinquo.uide tex.& ibi Bart.inf.de naufr.l.2.alias in rub.lib.11.

e Sed quid.Vide no.per Ang.& Imo.in l.ſi ſic,in prin.de lega. 1.& quod dixi poſt Bar.in l.Titio centum,§.fi.& ibi no.ff.de condi.& demon.

Celſ.adde omnino,quod no.in apo.ad Lanf.de oria.in c.quoniam cõtra falſam,§.recuſationes.nu.9.in apo.magna,in ver.quia for nſis.extra,de proba.

f Gl.eſt ſin.Scilicet in ver.tranſitum præſidis.quam etiam alleg.Bal.in c.1.§. ſi quis vero de pace iur.fir.& Iac.in l.j.ff.de iuriſ.om.iu.& Bal.in l.2.ſup.de iu.emph.

g In hoc.Vide Bal.in auth.ei,qui.inf.de bo.autho.iud.poſſi.

h miſſiones.Vide Bal.in l.etiam.in prin.inf.de exec.rei iud.

i Speciale.ita etiam dicit Cy.in l.cum proponas.15.q.1.de bo.autho.iu.poſſ.

K Decernit.uide latius Bal.in auth.ei,q. inf.de bo.autho.iud.poſſ.& eſt gl. fin.& ibi Bal.& Doc.in l.4.§.duas,in fi.ff.de dam.infe.& Bal.in l.ſi finita,§.Iul. illo titu.

l A.B.Sed illi gl.pro illa gl.uide Bal.in l.ſi finita,§.Iulianus,ff.de dam.inf.Bald.in le.2.ff.ſi ex noxali cauſa agatur.

m Probaretur.Conſuetudo igitur probanda eſt,vt no.Bar.in l.ſi finita,§.Iulianus,ff.de dam.inf.

n Sexto opponi.an miſſus in reali ex ſecundo decreto poſſideat,vide Bar.in l.3.§.fin.ff.de acq.poſ.

o Sed quæ eſt ratio differentiæ.Non placet per no. p̱ Bar.in l.ſi finita,§.Iulian.ff.de de dam.infec.quia iſto caſu etiam in reali conſiſtit pignus.l.ex ſextante,§.latinus ff de excep.rei iudi.ſed vide rationem per Spec.in tit.de primo decreto §. iam de effectu.verſi.ſed quæ eſt ratio.uide Doc.in cap.quoniam frequenter,§.in alijs.extra,vt lite non conte.

p Sed quid.Facit quod notat Bal.in auth.ei,qui.inf.de bo.auth.iud.poſſ.in uer.quęro,qualiter fit miſſio in rei uendic.

q Item nota.Vide in l.pompo.§.ſi is,qui precario,ff.de acqui.poſſ.

r Reſtituendæ.Vide per Bar.in l.officium,ff.de re iud.

ſ A.B.ex prædictis.No.quod finis citationis eſt comparitio,ideo qñ eſt præſens,nõ requiritur citatio.uide Bal.in l.1.ff.de ius vocan.vbi allegauit de hoc , & ibi Bar. Do.Ant.in c.1.de iudic.allegauit pro mirabili verba gl.uide Bal.in l.cum quidam

t de lega 2.ubi alleg.alias duas gl.

And.Barb.in gl.ibi,commonefacto no.quod niſi nuncius referat ſe citaſſe,quod iudex nõ poteſt ferre ſententiam.Bar.in l.multum,ff.de condi.& demon.& l.ſi finita,§.Iulianus,ff.de dam.inf.& l.ſi conſtat,ff.ex quib.cau. in poſ.ea.& l.quæſitum,ff.de re iu.uide Bal.aliter dicentem,C.de ſer.fugi.l.1.

u Quid ſi nuncius.uide Ang.in auth.vt nul.iud.& §.hoc vero iubemus.

x Ambaſiata.Bal.aliter loquitur in l.4.§.prætor,ff.de dam.inf ſed intellige gl.hic p̱ Bal.alleg.quando citandus alias fuerat in iudicio.prout loquitur ille tex.& ſic concordat cum uer.hic Bar.& idem quod Bal.hic dicit Ang.in l.ſi vacantia, per illam gl.inf.de bo.vacan.lib.10.& ſequitur Ro.in d.§.prætor.

ſit ibi,ut ſic poſſet eum inuenire: & ſi dicatur ꝙ nõ, dimittat ibi
literas.vnde nõ eſt neceſſe,ꝙ perquirat eum per totam ciuitatẽ,
ſed ſatis eſt ꝙ ad domum.glo.eſt ſingularis in auth.de exhiben.
reis.§.ſi uero ẽt quidam,in gl.ſed qualiter. in gl. perſeuerauerit.
no.perſeuerantiam nocere.oppo.ꝙ non dicatur perſeuerantia,
quia plures contumaciæ ſunt de procu.c.ex inſinuatione.Solu.
per ſe ſunt plures, ſed habito reſpectu ad vnum finem. i. ad per-
39 emptorium,vna eſt contumacia finalis,& peremptoria. † in gl.
a ad cogendum.*a* ibi, matreſami. i. honeſta muliere ſecus † ergo
40 in meretrice,*b* vel luxurioſe viuente,quæ poteſt perſonaliter ca
b pi,arg.in auth.de reſtit.& ea quæ parit,§.fi. in glo. animo.ibi,per
41 familiam.ſed † an præſumatur de familia? dic ꝙ ſic,ſi domeſtica
ſit,l.cum ſcimus,ꝟ.de agri.& cenſi.Sed an libellus ſit dirigendus
contra familiam? Reſpondeo ꝙ non,ſed ꝯ poſſeſſorem,vt ſentit
iſta glo.vnde non oportet in libello concludi ꝯ familiam, vt hic.
In glo.fin ibi,ſummatim quod etiam lite conteſtata exigo: alias
non puto,quia reus perderet poſſeſſionem,arg.in Auth. de exhi
42 ben.reis,§.ſi uero.† Sed nunquid facta miſſione in reali in ve-
ram poſſeſſionem,poterit actor, qui plene probauit impetrare
diffinitiuam? non vr̃,quia reus non eſt a modo reus,vt dicit lite-
ra.Sol.ſicut reus reſtituendo poſſeſſionem ante ſniã non pati-
tur cõdemnatoriam,ita nec hic.Ego puto poſſe ferri ſniãm quo
ad declarationem extenuati dominii,vt ff.de iudi.l.de qua re. Ex
43 tra quæro,† vtrum prima miſſio dicatur executio. pone enim,
dicit ſtatutũ,qđ poſt 10.annos non poſſit peti debitũ, niſi prius
petitum fuerit debitum,& executione facta.modo fuit petitum
debitum,& in contumacia rei fuit facta miſſio in rem ex primo
decreto,deinde proceſſus fuit ſic dimiſſus,& euanuit inſtãtia tẽ-
poris lapſu:petitur denuo poſt decem annos,obiicitur pſcriptio
queritur quid iuris? Bar.dicit,ꝙ aut illa miſſio fuit facta in præpa
ratoriis iudiciorum,& non dr̃ executio aut fuit facta ex ſnĩa, vel
ex inſtrumento confeſſionario,quod ſm ſtatuta illius loci habet
vim ſnĩæ,meretur executionem,& dr̃ executio,licet non ſit vẽ
tum ad executionem debiti.ita no.ipſe in l. is qui,ff.ex quib. cau.
maio.nec enim poteſt aliter.intelligi ſtatutum: qa ſi eſſet facta
executio plene quæ liberaret debitorem,fruſtra tractaremus de
præſcriptione.dicit lex,ꝙ non dr̃ ſatisfactum, licet ad ſnĩam ſit
ventum,ut l.nepoti.ff.de fun.inſtr.& non puto ꝙ primum decre
c tum *c* pereat lapſu triennii,quia non habet inſtantiam triennalẽ
nam l.properandum,s̃.de iud.dicit duo,ſcilicet ꝙ lis ſit conteſta
ta,& quod ſit ſententiatum.

ADDITIONES.

a And.Barb.In gl.ad cogendum.No.ꝙ mulier luxurioſe viuens poteſt cap.perſona-
liter,& carcerari,quod eſt no.limita niſi eſſet maritata,vt ſingulariter no.Io.And.
in tit.de iniu.& damno dato.

b Meretrice.iſtud limita per illud,quod dicit Io.And.in addi.Spec.in ru.de iniu.vbi
uult,quod hoc non habeat locum in meretrice coniugata,per l.ſi vxor, §.1. ff.de
adult.& hoc ſequitur Lud.Rom.in l.ſi vero,§.de viro,in 2.fallen.in prin. ff.ſolut.
matr.Item fallit ſecundo in alio caſu,de quo per Bar. in auth.matri, & auiæ.ſup.
quando mul.tu.officio fun.poſſ. & vide plures remiſſiones, & in l.1.inf.qui bon.
ced.poſſ.vbi dixi poſt Bal.quando mulier poſſit capi, etiam pro debito.vide Bal.
in l.etiam,inf.de exec.rei iud.

Cel.Adde quod poſui in apoſt.ad Gui.de Cug.in l.raptores,nu.1.in ver.in mulie-
re vilis ordinis.ſup.de Epiſc.& cler.omnino Do. meum Iaſ. May.in l.ad perſonas
egregias,ff.de iureiur.

c Primum decretum.vide Bar.& quod ibi dixi in l.ſi finita,§.Iulianus,ff.de dam.in
fec.& vult hic Bal.quod executio non habeat inſtantiam & vide not. per Bar.in
l.litibus,inf.de agr.& cenſi.lib.11.& ibi dixi.

AVTHENTICA.

1 *Iuriſdictio delegata,quando dicitur naſci.*
3 *Actor inuitus in actione perſiſtere cogitur.*
4 *Actori dilatio quæ danda eſt.*
6 *Infamis perſonaliter comparere cogitur.*
7 *Iudex de homicidio inquirens interr gationem teſti facere non debet.*
8 *Notorium actu permanens & actu tranſiens,quid ſit.*
9 *Notorium probare ſufficit licet non probetur rem ſic eſſe.*
10 *Notorium ſententia populi dicitur & nu.2.& 5.*
11 *Bannum præconis per totam ciuitatem miſſum,omnes ligat.*
12 *Diffinitiua lite non conteſtata ferri non poteſt.*
13 *Negatiua actore abſente per reum liquidari non poteſt.*
14 *Litis conteſtatio quare actore abſente non requiritur.*
15 *Litis conteſtatio non requiritur in officio iudicis.*
16 *Libellus quando iudici offertur,reus dicitur eſſe conuentus.*
18 *Volens purgare contumaciam,expenſas offerre debet.*
20 *Citatio generalis,ad ſingulos actus ſufficit.*
21 *Citatio poſtquam ad notitiam peruenit,non nocet,licet poſtea abradatur*
22 *Correctum in uno correlatiuorum,in alio corrigitur.*
25 *Probatio ante litem conteſtatam fieri non debet.*
26 *Sententia interlocutoria non infamat.*
27 *Actore non probante reus abſoluitur.*
28 *Menſis ſimpliciter prolatus,intelligitur de triginta diebus.*
29 *Inſtantia incipit a die citationis in cauſis,in quibus lis non conteſtatur.*

Qui ſemel. Dictum erat in l.Codicis de ꝯtumacia rei,
iſta aũt aut.tractar de ꝯtumacia actoris, &
loquitur tam poſt litem conteſtatam, quam ante. & h. d. Acto
in actione propoſita habet neceſſe perſiſtere vſq; ad finem litis:
& ſi incipit abeſſe,reo poſtulante debet citari trib.edictis.vox.n.
præconis paucis innoteſcit, quæ citatio per edicta permittitur
etiam delegatis Principis,quo actore non comparente, datur ei
annus a iure poſt dicta tria ſpatia.& ſi in contumacia perſeuerat
poteſt reus probare de iure ſuo,& perquiſita veritate ferretur dif
finitiua,ẽt lite non cõteſtata;ſed ſi intra annum non comparet,
non auditur niſi reficiat expenſas,quibus refectis ſi ſe iterum in-
cipit abſentare,fiunt aliæ tres citationes: & alius datur a lege, in-
tra quę ſpatia non veniens actor,cadit a cã eo ipſo, licet nõ ſit de
meritis cauſæ liquidatum,& ſpecialiſſimum eſt hic,ꝙ lite nõ cõ
teſtata fertur diffinitiua.item ꝙ ex ſola contumacia quis perdit
cãm nullis factis probationib.breuis aũt caſus eſt iſte.actore ſm
formam huius auth.in cõtumacia ꝯſtituto,fertur in eum diffini
tiua.Vel ſic, Actore abſente,& reo pſente,procedit in cã poſt le
gitimas citationes,ẽt lite non cõteſtata,& liquidato negocio de
uenitur ad diffinitiuam,& contumax reuerſus in expenſis graua
tur,& iterata cõtumacia pænam exigit grauiorem.h. d. In text.
1 ibi, cognitis. † Quęro, quando naſcitur iuriſdictio *a* delegata,
an a tpe datæ,an a tpe vſus? dicit Ioannes Monachus, ꝙ iudice
dato,nata eſt iuriſdictio,id eſt,poteſtas ius dicendi,vt ff.de don. l.
abſenti,in fin.& poteſtas prius naſcit̃,q̃ exercitetur ad actum,de
reſcri.c.paſtoralis,§.fi.ff.de acq.poſ.l.qui abſenti.ut ipſe notat in
c.ſtatutum.in princ.de reſcrip.lib.6.vltra medium magnæ gl. ꝙ
ergo hic dicit cognitis,notat actum exercitii, ſed iuriſdictio na-
2 ſcitur prius. † Quæro ad euidentiam, quę erit forma pronun-
ciandi? Reſpondeo,ſi fertur ex probationibus rei iudex abſoluet
rerum in ſententia,faciendo mentionem de probationibus. Si
b autem ex ſola contumacia *b* facit mentionem de ipſa,& impo-
net actori perpetuum ſilentium priuando eum omni iure,quod
ptenderet ſe habere;neceſſaria eſt igitur ſnĩa,quia qñcunque ali
quis priuatur iure ſuo,cognita cauſa priuationis in iudicio ſuo,
iudicem pronunciare oportet,ut ff.de iudic.l. de quare. ẽt ſi pri-
uaretur ipſo iure,ad quod tñ deueniretur p cauſæ cognitionem
c tñ in dubio nunquam pręſumitur lex *c* condemnare,niſi iudicis
miniſterio,l.1.§.calumniatores,ad Turpil pronunciabit autem
incidenter implorato officio ſuo,vel condictione ex hac auth.ſi
mile notatur in Auth.de triente & ſemiſſe,§.pe.colla.3.Alii dicunt,
ꝙ tutius eſt ꝙ libellus ſuper condictione ex hac auth. pro-
ponatur,& lis ſuper eo conteſtetur. Ego non puto hoc neceſſe,
quia hoc eſt de conſecutiuis & inuectiuis eiuſdem inſtãtiæ. itẽ
ſi non requiritur litis conteſtatio in principali:ergo nec in pœ-
3 nali,nec in acceſſorio.† Venio ad notabilia, nota, ꝙ actor inui-
d tus cogitur in actione perſiſtere,*d* & ſic uidetur correcta l.edita,
s̃.de eden.Dicit Butri.iſta auth.loquitur indifferenter,ſed l.edita
loquitur in eo,qui emendat,vel mutat legis permiſſione, & ius
ſuũ proſequitur in iudicio.dicit tamen ꝙ Bononiæ fuit conſul-
tũ pro,& contra.dic ꝙ ex quo emendat,vel mutat, libellus pri-
mus eſt cõſumptus,& finitus quo ad ſui formam,& iõ vſq; ad fi
nem ipſius libelli perſiſtit:nouus enim libelllus eſt alia,cã, qa al-
ter actus eſt,& aliud iudicium.hoc placet Iac.But.quia q emen-
dat,vel mutat,non differt,ſed reformat in melius:ergo in eo nõ
habet locum hęc auth.Butrig.porro abſonum eſſet,debere me
in lite perſiſtere;quid enim ſi intentaui ꝯ fratrem meũ actionem
famoſam,& nunc nolo fratrem meum infamare,ſed meum ꝯ-
ſequi.Et certum eſt,ꝙ poſſum mutare petitionem, & intentare
certi condictionem generalem;quæ non infamat, ut nota. ff. ſi
cer.pet.l.certi condictio. in prin. Item abſurdum eſſet ꝙ ſi erra-
ui,non poſſim corrigere,vt l.error,de iur.& fac. igno. verbi gra-
tia,per errorem egi ꝯ fratrem meum cohæredem meum pro di
midia,qui non erat niſi pro quarta:nam poſſum emẽdare, ideſt
corrigete errorem meum ante lit.conteſt.vt ff.fami.erciſc. l. qui
familiæ.item ſi dixi me bonorum poſſeſſorẽ, cum eſſem hæres
de iure ciuili,vel ecõ.idem,ſi dixi me fideicommiſſarium vniuer
ſalem,cum eſſem hæres,vel econtra.nec obſtat l. vlt.s̃.de cod.qa
ibi loquitur in proſequente,& victo, non in emendante añ lit.
conteſta.idem,ſi putabam me eſſe feudatarium,cum eſſem pro-
prietarius,uel econtra:nam poſſum corrigere libellum ante li-
tem conteſt.vt l.edita,s̃.de eden.poſt non.quia libellus tranſiuit
ad quaſi contractum inter partes poſt lit.conteſt. & ſic non ha-
e bet locum variatio.Si quis autem vellet mutare *e* libellum de
actione non famoſa in famoſam, iudex non debet hoc pati,
quia æquitas non ſuadet,argumen.ff.de rei uendic.leg.in fundo.
4 † item nota.quod olim dabatur actori dilatio decem dierum,
hodie

ADDITIONES.

a Iuriſdictio.Faciunt no.in c.cum te,alias,eam te.extra,de reſcrip.dixi poſt Bart. in
l.multum,ff.de condi.& demon.

b Contumacia.Vide Bal.in l.fi.ſup.de fideic.lib.

c Lex,Vide Bar.inf.ea.auth.

d P.D.perſiſtere.adde tamen,quod contrarium alias idem not.vt ſi ẽt actor iurauerit
litem proſequi,poſſit tamen eo non obſt.a lite in totum deſiſtere,in authe. ge-
neraliter,uerſi.& no.ex præd.ſup.de epiſ.& cle.

e Mutare.Vide Bar.in l.edita,in fi.ſup.de eden.

hodie 30. Item no. ꝙ lit.non conte.proceditur ad diffinitiuam,
qđ eſt mirum m.Butrig.nam cum litis conteſtatio ſit principium,
& origo iudicij, quõ eſt poſſibile ꝙ formetur diffinitiua omiſſo
capite? ubi enim non eſt initium, ibi nec finis eſſe poteſt ut in
Authē.de litig. §.oēm.alij dicunt, ꝙ eſt lis quaſi cõte.quia reus
conteſtatur eā ſine actore, ꝑ tex.ibi dũ dicit,& ſi lis cępta non ſit.
5 † Not.ꝙ vox præconis paucis innoteſcit.dicit gl.ꝙ præco debet
citare in uicinia citandi,ita ꝙ ſentiant uicini,& amici,ut no.in l.
4.§.quoties,& l.ſi finita. §.Iulianus.de dã.infec.non tñ dico ami
a cos *a*.citandos,niſi in caſib.expreſſis in iure,vt qñ procedit ꝯ mi-
norem,vel abſentem probabili abſentia, vel neceſſaria,& de ab-
ſentia conſtabat,& ita debet intelligi qđ no. Bar.in c.cauſam de
dolo & cont.qui tñ amici non ſunt citandi nominatim,ſed in ge
nere,ut no.ff.de quib.cau.in poſ.ea.l.2.& l.hæc autem,§.1.Et no
ta, ꝙ ſi abſens põt notari de culpa,non ſunt citãdi amici,nec ēt
in criminalibus,in quibus amici non poſſunt defendere abſentē
& adde quod not.in c.conſultationibus,ff.de offic.deleg.in gl.2.
6 † Et not. ꝙ ꝑꝑ infamiam quis cogitur *b* perſonaliter compare-
b re,47.diſt.c.de Petro.Adde,dicit But.ꝙ illa non poſſunt in noto-
rium pertranſire, quæ non habent actum manentem, licet poſ-
ſint in manifeſtum tranſire,& manifeſta probari non debent,ĵ.
de appell.l.ciues, & l.ſi vero,§.qui pro rei,ff.qui ſatiſ.cog. Sed ea
quæ habent actum manentem, ut ſunt edicta in albo Prætoris,
c ꝓpoſita,bñ poſſunt tranſire in notorium. *c* † Et iõ iudex, qui in-
7 quirit de homicidio, non dēt facere interrogationē *d* teſti,ſi eſt
d notorium,nam non põt eſſe notorium,qa homicidium non ha
bet actũ ꝑmanētem, imo ſubito tranſit,licet in manifeſtũ poſſit
tranſire,& ꝑ multos probari, ſed qñ aliquid eſt notoriũ, vt dixi,
e non eſt neceſſe probare rem ſic eſſe, ſed notorium *e* eſſe Butr.cu
ius opinionem Bar.approbat.Et fundat ſe per hanc gl.quæ dicit,
ꝙ vxor actu tranſiens paucis innoteſcit:ergo nõ eſt notoria, ſed
album oĩbus innoteſcit,quia eſt actu permanens, & iõ eſt noto
rium,& licet poſtea tollatur edictum de albo,nõ eſt vis,quia ſte-
tit in notorium ꝑ ſpatium cõgruum ad effectum, de quo quæri
tur demonſtrandũ,& ſic ſufficit notoriũ tꝑale, dum ſumus in tē
f pore illo,ſed vterq; *f* male dicit.nam rumor populi eſt actus tran
ſiens,& tñ tranſit in notorium.Item ſi occideretur Rex Vnga-
riæ,nonne eſſet notorium,certe ſic,ſi quis occideret a ſtante cæ
8 tu,& populo,puta in arenga ciuitatis.† Item notorium aliud eſt
actu permanens,aliud eſt in actu tranſiens,ſed ab humano ſen-
ſu non recedens,nam in notorio, qđ oculus ſemel uidit, ſem ꝑ
uideat ꝑ uirtutem memoratiuam,q̃ eſt in cerebro.Sic ergo exi-
ſtens Papiæ uideo Peruſinum mente,nã uiſus mentalis ēt in ab
ſentia uidet.unde qui eſt prope fundum, ēt ſi non uideat fundũ,
retinet corporalē poſſeſſionē ꝑ uiſum,& ſimiliter traditis claui-
bus poſſeſſionem rerum incluſarũ adipiſcimur, ff. de ꝯh.emp.l.
clauibus. & breuiter concludendo,opinio iſtorum vr̃ falſa, niſi
intelligas eam de notorio,quo ad reuelandum ab onere probã-
di.bñ tñ fateor,ꝑꝑ notorium actu permanens in loco iudicij,nõ
g indiget probatione, *g* vt nota.in l.j.s.qui, & ad ver.quos,ſecus ſi
eſſet notorium alibi, & non in loco iudicij , quia tunc indigeret
probatione,tanq̃ res incerta iudicij.idem ſi eſt notoriam actu,&
habitu non conſumptum: alias ſi negetur, indiget probatione.
9 † Item,quod dicit ꝙ ſufficit *h* probare notorium,licet nõ probe-
h tur rem ſic eſſe.dic ꝙ iſtud non eſt proprie probare notoriũ,ſed
formam,vel memoriã,qa non põt probari accidens ſine ſubſtan
tia,vt no.ff.de proba. l.ſi arbiter.in fi.gl.ꝑ regulã Philoſophi:quia
accidens & qualiter eſſe, eſt in eſſe , & notoriũ dēt. hēre duos co-
i mite,ſ.apparentiã,& exiſtētiã. Vel dic,ꝙ põt *i* probari notorium
& tñ non probat maleficium.v.g.accuſatur Titius ꝙ occidit Se
ium tali die in cõſpectu populi, teſtes dñt verum eſſe ꝙ homici-
dium fuerit factum in cõſpectu populi,ſed de die dicunt ſe non
K recordari , ff.ad Sillan.l. prius.certe bonis iudex non dimittet *K*
quin puniat reum,licet de iuris ſubtilitatis illud maleficium nõ
ſit plene probatũ,alias niſi eſſet notorium , nõ poſſet punire ꝑꝑ
diem non probatũ,& facit ad hoc gl.q̃ eſt inſti.de publi.iudic.in
10 princ. † Item, dic ꝙ notorium eſt ſentētia *l* populi,ſed fama eſt
l opinio,ſed non iudicium eius.rõ igitur eſt de notorio a teſtibus
reddenda,quia populus ita pro certo tenet,& habet pro vero &
m indubitato. Et omne notorium debet habere duos comites, *m*
ſ.apparētiam & exiſtentiam.propterea.Iaco.But.ꝯdicit ſibi ipſi.
qa nõ eſt verum,ꝙ citatio in albo fit in actu ꝑmanens, niſi pau-
cis diebus,quia intra paucos dies abradebatur,dicit gl.quæ inci-
pit,uocetur ut veniat.& ſic fuit in actu iam,ſed nunc non eſt,qa
non apparet, & breuiter notorium actus tranſeuntis probatur
per cohærentias & circumſtantias, ſed notorium actus perma-
n nentis probatur ꝑ ſeipſum ipſo viſo,ēt poſt *n* concluſum in cau-
ſa,ſi negetur,l.ſi irruptione,§ ad officium.ff.finium reg. & noto
riũ non indiget probatione, quia ſeipſum oſtendit ſubſtantiali-
ter.Et nota,ꝙ illud vocabulum,notorium,non reperitur in iure
ciuili niſi in vno loco,ſ.in l.ea quidem ĵ.de accuſ. & eſt ſuperla-
tiuus,ideſt,notiſſimum.& adde quod plene not.in lectura decre
talium in c.ſtatuimus.de offi.dele.quod autem manifeſtum eſt,
examinis ſubtilitate non eget. 47. diſtinct. de Petro, & ibi not.

De fama dic, ꝙ qñq; eſt vox legis, l. cognitionum, de varijs &
o extraor.cogn.qñq; vox vulgi,vt extra de app. c.j. infamia *o* iuris
eſt duplex,ſ.edictalis,i.ipſo iure, & decretalis, ſ.per ſententiam,
verba aũt populi non ſunt ſñīæ.Opponit gl. ꝙ detur dilatio de-
cem dierum.Item opponitur,ꝙ minori tēpore pereat ius acto-
ris.Item opponitur,ꝙ dictio,aliud,ſit male poſita.Item opponi-
tur,ꝙ citatio poſſit fieri ꝑ præconem,quod gl.concedit.Et dicit
11 Archid.ꝙ † bannum pręconis miſſum per totam ciuitatem om
nes ligat,16.diſt.quod dictis.adde ꝙ qñq; quis citatur per ſonũ
campanæ:quando campana ſonat ad parlamentum populi, vt
12 not.in cap.1.de offic.cuſto.in Nouella.† Oppo. ꝙ lite non conte
p ſtata non poſſit fieri diffinitiua,*p* quia ſpãle eſt in cauſa appellõ-
nis.Sol.& hoc eſt ſpeciale in cauſa ſpeciali actore abſente,ſed in
cauſa appellationis, non refert vtrum abſit actor vel reus. Adde
etiam,ꝙ in cauſa appellationis,ſi ſunt partes præſentes tempore
litis conteſtandæ,debet lis conteſtari, alias non valet proceſſus,
vt no.extra,de teſta.c.Raynaldus, & extra, qui filij ſint leg. cap.
per venerabilem.Porro ſi abſens compareat in medio probatio
num,& petat litem conteſtari,dico quod non debet audiri,quia
ſtatus cauſæ non patitur. debet ergo proſequi cauſam in ſtatu
ſuo,in quo eam inuenit:quod enim legitime factum eſt,nõ de-
13 bet retractari.† Oppon.quòd reus non poſſit liquidare *q* nega-
q tiuam,ſcilicet ſe non debere actore præſente, de probat l.actor.
in fine.niſi dicas,ꝙ probat eo ipſo, ꝙ contrarium non probatur
vt l.qui accuſare, de eden. not. ff. de ar. l. ſi de meis.alias incipit,
idem Pompo.§.fi.Tu dic,ꝙ illæ leges loquuntur vtraque parte
præſente,ſecus in actore abſente vnde hoc caſu reus non poteſt
reportare diffinitiuam,niſi probe ſe non teneri. ſed ſolam inter-
locutoriã, ſ.abſolutoriam ab obſeruatione iudicij. Et puto hoc
r caſu, ꝙ habeat vim diffinitiuæ *r* quo ad perpetuum ſilentium:
alias parum reo prodeſſet,qui poſſet ſtatim & denuo conueni-
ri.quare dico,ꝙ parit perpetuam exceptionem, vt ſupra, de in-
14 ge.manumiſ.l.diffamari,& de accu.l.Titia.† Quæro quare acto
re abſente non requiritur lit.conteſt. Reſpon.ſecundum Butr.
quia non poteſt alio modo conſuli reo. non enim poteſt reus
mitti in poſſeſſionem bonorum actoris, cum nihil ei debeatur:
quia reus debitum nõ prætendit. Et ſi dicas,nonne poteſt actor
mulctari? Reſpon.ſic:ſed propterea reus non habet intentum,
& ideo poteſt diffinitiua ferri etiam litem non conteſta. Eſt er-
ſ go commune *ſ* actori,& reo,vbicũq; aliud remedium ceſſat. Et
ideo But.conſuluit in tali paſſu.Quidem Florentinus erat cãcel
latus de ſocietate ſua. & petebat ſe iterum ſcribi : & fecit citari
eos, qui fecerant eum cancellari:illi non comparebãt, actor nõ
poteſt mitti in poſſeſſionem bonorum citatorum,quia non prę
tendit debitum,ſed poteſt procedi ad diffinitiuam,vt hic Butri-
15 gar.idem tenet Bart.conſilium puto verum,quia † in officio Iu
t dicis non requiritur lit.conteſta. *t* ſi non eſt, cum quo fiat, quia
eſt proceſſus extraordinarius, vt ſupra, ſi vt ſe ab hæreditate
abſtineat,

A D D I T I O N E S.

a Amicos. Vide Bar.in l.hæc autem, & ibi dixi.ff.quib.ex cau.in poſ.eatur.
b Cogitur. Vide Bar.in l.1,inf.de ſen.& inter.om.iud.
c Notorium. Vide Bar.in l.ſi vero,§.qui pro rei qualitate,ff.qui ſatiſ.cog.
d Interrogationem.Contra no.inf.proxi.
e Sed notorium. No.probari notorium.vide gl.pe. in l.ea quidem, & ibi Bal. inf.de accuſa.& Spec.in tit.de no.crimi.§.1.ver.qualiter ſciet.& inf.
f And.Barb.Sed vterque. Not.ꝙ actus tranſiens dicitur notorius vide D. Ant.in ca. veſtra,de coh.cle.& mul.
g Probatione. Vide Ang.in l.ſi vacantia, inf.de bo.va.lib.10.& Bal.in l.ciues, inf.de app.& in l.ea quidem,inf.de accu.
h Sufficit. Vide Bar.in l.ea quidem,inf.de accuſa.& ibi gl.pen.
i And.Barb.Vel dic,ꝙ poteſt.Et no.in hac auth.ſecundum Ang.ꝙ inſtantia non durat,niſi biennio & ſex menſibus,& quod perempta inſtantia,perit actio,vt hic dicitur,& ubi lex dat certum tempus , & ſtatuit non minus dari , quod iudex non poteſt diminuere.allegaui quod ipſe dixit in l.fi.ſup. de iure del.
K Dimittet.Ad iſta faciunt no.per Bal.in l.ea quidem,inf. de accu. item in notorio teſtis debet reddere cauſam,quæ ſit ſufficiens,vt no.pulchre Innoc.in cap. ſtatuimus,ext.de offi.de leg.& Bal.in l.ea quidem,inf.de accu.
l Sententia. Vide Spec.in tit.de no.crim.§.ſequitur.verſ.1.& Bal.in auth.quod locũ in fi.ſup.de colla.vbi dicit,quod probatio famæ facit rem quaſi notoriam, & vide Bar.in l.de minore,§.tormenta,in 1.q.ff.de quæſt.
m Comites. Vide per Bal.in l.ciues,inf.de appel.Ang.in l.ſi vacantia circa medium, inf.de bon.va.lib.10.Bal.in l.ea quidem,inf.de accu. & in l.conuenticula,ſup.de Epiſc.& cler.& in auth.quas actiones,ſup.de ſacroſan.eccl.
n Etiam poſt. Vide quę dixi poſt Bar.in l.publia,§.1.ff.depo.& Bal.in ru.ſu.de ꝓba.
o Infamia. Vide Bal.in l.ea quidem,circa prin.inf.de accu.
p Diffinitiua. An in cauſa appellationis requiratur lit.conte. Vide Bar.in l.fi.§.illud, inf.de temp.app.
Ceſſ. Adde quod poſui in apo.ad Lanf.de Oria.poſt eum in c.quoniam contra falſam,§.interlocutoriæ & appellationes,nu.73.in ver.in cauſa appellationis.extra, de prob.
q Liquidare. No.limitationem ad regulam l.quia accuſare ſup.de eden.& vide glo. & Bar.in l.properandum,& ſi quidem,ſup.de iud.& Bal.inf.ea.auth. in fi.& glo. hic,& Pau.de Caſt.in l.argentarius,§.cum autem, per illum tex.ff.de eden.
r Diffinitiuæ. Vide Bar.in l.properandum,§.& ſi quidem,& ibi gl.ſup.de iud.
ſ Eſt ergo commune. Vide in auth.ſi omnes,ſup.ſi vt ſe ab hæred. abſt. inf.allega. & Bar.in l.fi.§.illud.inf.de temp.app.l.
t Lit.conteſt. Vide per Bar.in l.1.§.1.ff.de var.& extraor.cognit.

a abſtineat,auth.ſi omnes.Sed qũ proponitur *a* actio,non eſt bene
tuta Doctr.Butr.vt patet in omnib.quæſtionib.ſtatus,ut Inſtitu.
de act.§.præiudiciales,& extra,de officio ordin.c.conquerente.
b tamen hoc caſu poteſt reus poſt lit.conteſtatam cogi; *b* & ſi au-
fugerit,debet remitti non ſolum verbo,ſed re,ſicut in criminali,
de re iud.c.paſtoralis.in clem.Item ſpeciale eſt in quibuſdam,vt
16 extra de iud.c.diſpendioſam,in clemẽ.†Quæro,quando dicatur
reus conuentus per libellum? Reſpon. quando libellus eſt obla-
tus iudici,demum ipſi reo. But.vel eſt citatus miſſo libello in ci-
tatoria.vt extra,de dila.c.præterea.& in c.vlt.vt lite pendente. in
17 Clem.†Quæro,an hæc ſpatia *c* poſſint abbreuiari: *d* gloſſ. hic di-
c cit ꝙ non, ſed in corpore dicit contrarium tam de iure, quã de
d conſuetudine. Dico ꝙ quantum ad iſtam auth.glo.hic poſita eſt
vera.Et vt intelligas conſidera,ꝙ interdum tp̃s apponitur mini-
ſterio iudicis tm̃;interdum miniſterio legis tantum, vel Præto-
ris mortui;interdum mixtum,ſicut eſt hic:nam tres menſes ſta
tuuntur a iudice,annus a lege.porro iſte annus nõ poteſt abbre-
uiari:quia non haberet debitum interſtitium,ſeu ſpatium,& in-
teruallum, & cum habeat ſuum initium determinatũ poſt tres
menſes,neceſſe eſt hæc tempora ſic ſubordinari,ſicut iacent,&
e eſt alia rõ, quia quando pœna *e* punitur a lege ſub certo ordine,
debet ſtatutum legis ſeruari in forma,vt no.in c.1.de milite vaſ.
f qui contumax eſt,in prin.collat.x.Et ideo *f* ſtatuta terrarũ, quæ
volunt certa tempora ſtatui, alioquin ponatur reus in banno,ſi
non compareat,ita ſunt præciſe ſeruanda,ꝙ nihil illis addi,vel di
minui poteſt: quia ut dixi, eſt data forma iudici, & eſt prouiſio
ſtatuti,quæ exorbitat a iure communi.hæc theorica probatur ꝑ
id,quod notat Dyn.in c.indultum.de reg.iur.lib.6.porro omne
tempus inuariabile,vt vniforme, non poteſt diminui, vel auge-
ri,vt j̃.de appella.auth.hodie.Quæro, nunquid expenſę veniant
reſtituendæ per interlocutoriam,an vero veniant auferendæ? &
18 breuiter†dico,quod volens purgare contumaciam, debet aufer
g re expenſas,& uerbo *g* iudicis arbitrio liquidatas, uel uerbo, &
ſatiſdatione.vt ff. de ſtatu libe.l. ſtatuliber rationem liquidandã,
vt ſup.de iud.l.ſancimus.In text.ibi,cadat,per ſententiam, vt ff.
de iu.fiſ.l.eius,qui delatorem.vide Bar.in ca.cum uos.ext.de offi.
ordin.Et breuiter omnia, quæcunque cauſę cognitionem deſi-
derant,calculum exigũt deciſiuum. porro regula iuris ita dicit.
Vbicunque cauſæ cognitio eſt,ibi Pretor deſideratur. ff. de reg.
iur.l.ubicunque.licet gl.ibi aliter exponat.In gloſſ.paucis,ibi, di-
xerunt.No.hoc uerbum.Ex iſta auhen.in fine.ſume arg.ad quę-
ſtionem,ſtatuto cauetur,ꝙ homicidia puniatur in centum: alio
h ſtatuto *h* cauetur, ꝙ ſi quis fecerit duo homicidia decapitetur.
i Modo quidam *i* pro primo homicidio ſoluit centum: deinde
commiſit ſecundum,an debeat decapitari,& vr̃ ꝙ non, quia de
primo eſt ſatisfactum;ergo non debet vlterius puniri. contradi-
19 co,†quia factæ cauſæ non poſſunt pro infectis haberi, licet obli-
gatio ſit extincta.primum aggrauat ſecundum, ſicut hæc contu
macia prima.pro qua licet ſit ſatisfactum per refectionem expẽ
ſarum,tamen aggrauat contumaciam ſecundam,vt grauior im
ponatur pœna.Idem,ſi maleficium primum eſſet conſumptum
pręſcriptione temporis. nam aggrauat ſm̃, & dinumerat illud:
& non obſtante præſcriptione cognoſcitur de illo,non pp ipsũ,
ſed incidenter pp aliud aggrauamen, quod eſt notabile. In glo.
ergo ibi,l.edita.tu dic,vt dixi;quod non corrigitur: quia ibi loq-
tur in eo,qui mutando,vel emendando procedit in noua,vſque
20 in fi.hic loquitur in eo, qui in totum deſiſtit.† In glo.uocatur ut
K veniat,quod intelligitur, ad ſingulos *K* actus citatio ſit generalis
vnde ſine alia citatione poſſunt produci capitula, teſtes iurare,
& examinari,& procedi ad omnia vſque ad diffinitiuam exclu-
ſiue.ſine alia citatione,ut notat Inn.extra,de offic.deleg.ca.con-
21 ſuluit.In ea.glo.ibi,abradebatur.†Nota,quod poſtquam c tatio
peruenit in notitiam,nõ nocet.licet abradatur,& ratio eſt, quia
eius effectus durat.ſic ſup.eo.l.ſi pręſes,& argu.in l.1.ff.ſi tabulæ
teſtamenti nul.exta.In gl.inter.ibi,de conſuetudine,quæ cõſue-
tudo eſt ſeruanda,ut notatur j̃. de iure dominij impetran.l. fin.
non dico, vt habeat neceſſe minuere, ſed ut non poſſit ex arbi-
22 trio.†Ibi,ſm̃ Ioan.contra, quia quod corrigitur in vno *l* corre-
l latiuorum,corrigitur in alio,vt l.fi.ſup. de indicta vidui. tol. niſi
dicas,ꝙ hic non eſt eadem ratio correlatiuorum.nam reo debet
ſubtrahi materia malignandi:& ideo magis eſt conſulendũ acto
ri petenti ſibi debitum,quam reo,qui debitum non prętendit,vt
23 l.j.ff.de eo,quod certo loco,†In gl.paucis.no.quod dicit,paucis,
ergo non eſt notorium.ibi,omnibus nota, ꝙ dicit, omnib. ergo
eſt notorium,& per multos dies, & ſic non eſt actus momento
24 tranſiens,ſecundum Bu.†In gloſ.l. talis citatio.& ſic relatiuum,
quod refert ad pręcedentia. Sed tu dic, ideſt cuius effectus.Ibi,
ſubeat,quędam enim ſunt,quę per rerum naturam probari poſ
ſunt,l.ſiue poſſidetis,de probat.de excep.l.ſi quidem, ff.de rei vẽ
di.l.Officium.de edic.diui Adriani tollen.l.edicto,§.1.quędam,
quæ probari non poſſunt.Ibi,ab obſeruatione iudicij.gloſſ.dicit
m ꝙ vbicunque fertur iſta ſententia.eſt interlocutoria, *m* quia nõ
continet abſolutionem,vel condemnationem a petitis,ſed a ꝓ-
ceſſib.glo.eſt notab.ff.ſi ſeruitus vend.l.harum.Ibi,reſpõdeo nõ
etiam ſi actor probat per inſtrumentum, dixerim per probatio-
25 nem probatam, quia† præpoſterum eſt prius probare,quam li-
tem conteſtari.vel dic,vt in cap.j.de lit.conteſt.lib. 6. Ibi, ſed fiet
miſſio. Sed quid ſi non poteſt fieri propter inopiam rei? Reſpõ.
idem, quia pro hoc non ſubuertitur ordo iuris, quia eſt vnifor-
mis. Ibi,de eius rebus ſatisfit. hoc contingit vbicunque ſenten-
tia extendit ſe ad præiudicium tertij, vt ff.de nox.l.& ſi condem-
natus,inf.de vſuris rei iud.l.j.in fi.& not.ff.de iud.l.venditor. Ibi,
non poſſit præciſe, hoc poteſt facere reus ex cauſa, quia cum ſit
conuentus actione famoſa, ſi non vult diffinitiue damnari, ſed
potius pati miſſionem, & venditionem bonorum, cum ſit in-
26 terlocutoria, & nulla † interlocutoria de mundo infamat. ſit l.
quid ergo,§.quantum,de his,qui not.infam. Si ergo iudex man
dat ꝙ lis conteſtetur,poteſt appellare. Sed iſtud videtur contra l.
conſentaneum. nam cum iſte ſit contumaciſſimus, ergo per ꝑ-
ſonalem detentionem, & per carcerem poteſt compelli, vt re-
n ſpondeat *n* tam libello, quam poſitionibus, & articulis, ne ſit in
ſua poteſtate releuare aduerſarium ab onere probandi. ſed gloſ.
poteſt defendi a l.conſentaneum,quia ibi loquitur poſt lite con
o teſt.hic ante.Contra gl. *o* facit de nox. l.quoties, §.Prætor.Item,
cum reus non opponat aliquam exceptionem,quare non debet
litem conteſtari,& parere tam ordini iudiciorum,quam Pręto-
rij.ergo cogendus erit ad ſeruandum ordinem iudiciorum, qui
ſimiliter incępit a conteſtatione litis,vt ff.de cond.indeb.l.elegã-
ter.§.ſi quis poſt.& in c.exceptionem obijciens de lit.conteſt lib.
6.quod verius eſt, & hoc quando quæſtio fit in ciuilibus cauſis;
p ſed in criminalibus non eſt dubium, quia cogitur ſe purgare *p* li
tem conteſtando, vt ff.de pub.iud.l.is,qui reus.Ibi, qui accuſare.
q Not. *q* intellectum illius legis,quia ibi loquitur vtraque parte p̄-
ſente:ſed actore tempore probationis abſente, non obtinet illa
regula,vt dicit iſta glo. Vel dic,quod in l.qui accuſare. actori da-
27 ta fuit dilatio ad probandum, & ideo † quia non probauit, & ꝓ-
28 bare debuit,reus abſoluitur diffinitiue,quod tene menti.† In gl.
fi.ar.ex iſta glo. quod vbi menſis ſimpliciter profertur, intelligit
r de 30.dieb. *r* concordat tex.in auth.iudices,ſup.de iud. Item no-
ſ ta, *ſ* quod iſta computatio non eſt ſemper vniformis; quid enim
ſi in primo menſe primi anni compareat aduerſario præſente,&
demum abſentat ſe, nam ex tunc incipiunt ſecunda interſtitia.
29 † In glo.fin.ibi,vltra triennium,hoc eſt not. *t* quod viſis *u* lis con
t teſtatur, de iure triennium quod datur per l.properandum,inci-
u pit a die quo primum pars eſt citata. Si autem non fuit data di-
latio:aut res probat, & idem; aut nihil probat, & tunc ſolum ab-
ſoluitur ab obſeruatione iudicij, ſecundum Petr. & ita ſeruat
conſuetudo, & dic vt not. ſupra de procur. l. nihil arbitramur,
per Cyn.

ADDITIONES.

a A.B.Sed quando proponitur.Et ibi vide Bal.& habes tex.ſing.ſecund.D.Fl.in cap. cum ſecundum,de præb.vbi proceditur contra Epiſcopum lit.non conte. quia nõ agitur de intereſſe particulari ipſius epiſcopi, licet hodie in cauſis beneficialibus non requiratur lit.conteſt.c.2.de iud.in Cle.& vide hic.
b Cogi.dixi poſt Imo.in l.inter ſtipulãtem,§.Stichũ,ff.de ver.obl.& Bal.inf.ea. aut.
c A.B.Quæro,an hæc ſpatia.An iſte terminus poterit abbreuiari. vide glo. ſing. pro materia in c.indultum,de reg.iur.in 6.Et aliam ſing.in c.pia,de exc.ſecundum D. Io.de re iud.l.2.& ibi dedi remiſſ.Bal.
d Abbreuiari. Vide Bar.hic,& in l.2.ff.de re iud.vbi dixi. & Bald. hic, & in l.ſi ea.in pen.q.inf.qui accu.non poſſ.vbi dicit,quod ſi terminus ſtatuti ſit abbreuiatus per iudicem, lex ſupplet terminum,& valet dilatio ſtatutaria,& idem Bald.in auth.l. iubemus,ad fi.ſup.de iud.
e Pœna.Facit quod no.Bal.& Imo.in l.ſi cum dotem,in prin.ff.ſol.mat.
f Et ideo.Vide quod no.Bal.in l.1.ſup.eo.& in l.fi.ſup.de proc.
g Re,& verbo.Vide Bar.in l.1.inf.ne lice.tertio prouo.
h Statuto vide Bar.in l.ſi cui,in fi.ff.de acc & Bal.in auth.ſed nouo iure,ſup.de ſeru. fug.& in l.1.ſup.de ædil.act.vbi aliter loquitur,& cum Bald.hic tranſit Pet. de Ancha.in c.canonum ſtatuta.in verſ.forma alibi,idem Bal.de conſt.intellige tamen, vt per Bal.in l.Gracchus,de adul.
i A.B.Modo quidam.No.quod delictum licet ſit purgatum,tamen aggrauat,vt quis puniatur pro geminato delicto.uide D.Pet.de Anch.in c.canonum.de conſti. vbi hoc dictum refert,& vide quod dicit Bald.in l. Gracchus. inf.de adulte. & quid ſi cauetur, quod homicida non poterit eſſe prior, & alias occidit bannitum, vide Bal.in l.Decuriones, ſup.ex quib. cau.infa. irro. & in auth.ſed nouo iure. de ſeruis fugit.
K Ad ſingulos.Vide Bar.in trac.ad reprimendum,in verſ.ſuper edictum. & in l.ſtatu liberos,§.Stichus,& ibi dixi,ff.de ſtatulib.
l Corrigitur in vno.Vide Bald.in l. conſentaneum, verſ.quæro,an hodie,ſup. eod.& Bar. hic.
m Interlocutoria, An ſentẽtia abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſit interlocutoria, vide ſup.ea.auth.uerſ.opp.quod reus.& Bar.in l.Titia,ff.de acc.
n Reſpondeat.Vide Bar.hic,& quod poſt eum dixi.
o A.B.Contra gl.An quis cogatur præciſe litem conteſtari.hæc gl.alle.fin.quod non
p Inn.in c.fi.de lit.cont.Sed in contrarium facit tex.l.quoties,in prin.& ibi glo.de nox.ff.& in Aut.de exh.re.§.illud,& i l.j.§.q̃d ergo,& ibi Ia.de Are.ff.de ven.iſp.
p Purgare.Adde Bal.in l.peremptorias,inf.ſenten.reſc in.non poſſ.
q Nota.Adde ad l.qui accuſare,ſup.de edend.& vide ſup.eadem auth.
r Celſos. Intelligit̃ d̃ 30.dieb.Adde Bar.in auth.vt factæ nouæ conſt.nu.8. ver.quot autem dierum dicitur eſſe menſis,& ibi poſui in apo.ad ipſum in eo.ver.iõ Bar.in l.1.inf.de app.& Ale.in l.cum bis ſextus,ff.de ver.ſig. quod 30. dierum debet eſſe.
ſ A.B.Item no.Nota quod in cauſis,in quibus lis non eſt conteſt. inſtantia incipit a die citationis,vide gl.in l.fi.§.illud.inf.de temp.app.
t And.B.Hoc eſt no.No.ꝙ menſis ſimpliciter prolatus,intelligitur de 30.dieb.qũo fiat computatio,vide gl.meliorem,de iure in c.quam ſit.de elec.lib. 6.
v Quod niſi.No.Bar.in l.properãdũ,§.j. & dixi poſt eũ in prin. illius l. ſupra de iud.

L E X IX.

1 *Tres denunciationes vim peremptorij habent.*
2 *Peremptorium dicitur, quia diſceptationem perimit.*
3 *Citatio trina, quando requiritur.*
4 *Renunciare licentiæ ſibi a iure datę nemo pręſumitur.*
5 *Lis citatione inchoatur.*
6 *Peremptorium in ſententia abſolutoria requiritur.*
7 *Factum concluſum perimit proteſtationem.*

1 a **Tres denunciationes.** † Tres denunciationes *a* obtinent vim pe
remptorij.h.d. Collige, quod aliud ē eſſe tale, aliud vim eius hr̄e;
quia diuerſum in ſubſtantia, ſed idem eſt in qualitate. No. quod
dixi in ſummario, & iſtud eſt fictum peremptorium. Sed verum
peremptorium eſt, vbi hoc exprimitur, vel iudex comminatur.
2 † Ad euidentiam quæro, quare dr̄ peremptorium? Reſpon. qa
diſceptationem, tergiuerſationem, & morã aduerſarij perimit,
& proceſſum iudicij ꝯ eum aperit, & in ſuum pręiudicium hr̄ ꝓ
præſente, vt in auth. quia in prouincia. §. vbi de crimine agi opor.
h.d.tex.ff.de iud.l.& tertium. & ex proprio ſignificatu huius ver-
b bi colligit, ꝙ poſt peremptorium *b* non admittitur quis ad exci-
piendum, vel probandum. Fallit in caſu c.j.de exce. in cle. Item
quæro ad euidentiam, quid eſt dictum denunciationis? Reſp.i.
edicto. vnde ſi citatus ter præſentiam ſuam facere contemnit, pr̄
prætermiſſis medijs cãæ, i. probationibus pati diffinitiuam, vt le.
contumacia, §. contumax, ff. de re iud. Sed in l. Senatus, §. Diuus,
ff. de iur. fi. dr̄, ꝙ eſt citandus, & non dr̄ ter, ſed illud ter eſt intelli-
gendum, vt in eo. ti. l. 2. §. Diuus, & ff. de iud. l. inter accuſatorem.
& de iure veteri erant tres dies ꝓ qualibet citatione in cã crimi-
nali; ſed in ciuili decem, quod non eſt abſurdum, quia cãæ crimi
nales deſiderant celeritatem, arg. ff. de adul. l. in crimine. & ſi vna
iſtarum citationum eſt nulla, ſententia in abſentem lata non te-
net, vt no. j. de accu. l. ſi accuſatoribus. Citationes in criminali-
bus debet fieri ad inſtar ciuilium, vt ff. de pœn. l. abſentem. Et in
cauſis fiſcalibus debẽt fieri tres citationes, ff. de iu. fiſ. l. 2. §. diuus.
3 † Modo quæro, quando requiruntur iſtæ tres citationes? Reſpõ-
det gl. quando eſt dubium, vtrum iſte velit comparere necne? ſi
enim eſt certum, ꝙ non vult comparere, ſufficit vna citatio: eſt
c autem certum ſi dixit, nolo venire, *c* vel omnino non veniam,
vel nunquam veniam, vt no. ſup. eo. l. conſentaneum ſuper ver-
bo, contumacia, & l. 4. ſuper verbo, de eſſes, cum enim reſpon-
deat pertinaciter, & in contemptum iudicis, & ſit veriſſimus cõ
tumax, non oportet ꝙ denuo citetur, niſi ad contumaciam prę-
ſumendam, & ad malitiam conuincendam: quia de eo conſtat,
iuxta illud, Loquela tua te manifeſtum facit, & alibi. Nullum eſt
enim maius mentis teſtimonium, q̄ qualitas inſpecta verborũ, &
iſta eſt notitia a priori: ſed notitia a poſteriori apparet ex factis, ut
l. reprehendenda, de inſt. & ſubſt. Item numerus citationis eſt in
troductus de benignitate, a qua ſic reſpondens ſe facit alienum,
qa dolo non caret, ff. de reg. iur. l. non poteſt dolo carere. Sed Cy.
ſecundum Pet. in 8. q. in auth. qui ſemel. determinat hunc etiam
ter citandum, quia contumax in dilatione prima põt emendare
ſe, qa non præſumitur obſtinatus, & per cõſequens perdurare in
ſecunda, & tertia, & iſtud ius facit ſibi durare. Dominus Barto-
lucius de Pratis diſputauit hanc qõnem, & idem tenuit. pro hoc
facit tex. in l. contumacia, §. j. de re iud. ubi contemnens debet ci
d tari ter. Item non eſt plene *d* citatus. Item põt dicere, nolo ueni-
re in iſta prima citatione, ſed ueniam in alijs citationibus. Item
4 pręſumitur hoc in dubio cogitaſſe, quia † nemo præſumitur re-
nunciare licentiæ ſibi datæ a iure; & ex pluribus remedijs, ſi quis
renunciat uni remedio, non tolluntur alia l. ſi domus, de ſeruit.
vrb. p̄d. Item debemus interpretari in benigniorem partem, niſi
hęc verba dixerit in iudicio, quia tunc vlterius non debet citari,
ut no. in c. uenerabilibus, §. ſecus, de ſenten. excommun. lib. 6. &
ſup. eod. l. 2. & hoc ſentit Io. And. Tu tene glo. ꝙ ille, qui proteſta
tur ſe non uenturum, ulterius non eſt citandus, ut in c. 1. de dolo
& contum. lib. 6. quia animi perſeuerantia præſumitur, ff. de pro
e batio. l. cum tacitum, & l. ſancimus, ſupra de teſt. Si autẽ *e* inuen-
tus nihil dixit, uel benigne reſpondit, & tunc non perdit benefi-
cium legis, quod eſt ut ter citetur, non ſemel tantum; & ſi nõ in
5 uenitur, citetur ad domum. † An aũt poſſit incipi a citatione *f* ad
f domum, ſub iudice lis eſt, ut no. glo. ff. de appell. l. ex conſenſu, §.
eum. Cum ergo inuentus non dixit, nolo venire, ſed aliud reſpõ
ſum bonum dedit, ter citandus eſt, de his qui ad eccle. conf. l.
præſenti, ſecundo reſponſo, & §. ſi hoc, in uerſic. edictorum ſo
lennium ubi eſt tex. ualde no. immo glo. non reputat hunc taci
tum inuentum, ideſt, non loquentem, expreſſum cõtumacem,
ſi in tertia citatione non comparet: ſed ſuſpectus de contuma-
cia, & de dolo, ita quod ius hoc præſumit, non tñ eſt pręſumptio
juris & de iure, & cum iſta glo. concordat glo. quæ eſt in l. ult. de
in integrum reſtitutio. Modo dicit Iaco. But. ꝙ uidit dubitari de
iſta materia; nam hodie non fit de conſuetudine, niſi una cita-
tio, ſi inuenitur. Et iõ quidam Doct. intelligebant hanc leg. quan
g do debebat ferri diffinitiua; ſed ubi dẽbat ferri interlocutoria, *g*
non erat iure cautum de tribus citationibus ſ̄m eum, cuius opi-
6 nionem Iac. But. reprobat per l. conſentaneum. † Porro in abſo-
h lutoria *h* ab obſeruatione iudicij, q eſt interlocutoria, dicit Inno.
quod requiritur peremptorium verum, vel fictum, ideſt trina ci
tatio, vt ipſe no. extra, de offic. dele. c. conſuluit. & eſt expreſſum,
ſup. de iud. l. properandum. verſ. & ſi quidem niſi. & not. ſup. eo.
l. conſentaneum. Et finaliter cõcludo, ꝙ in omnibus cauſis, quæ
requirunt ſolennem proceſſum, & non per functorium, vel arbi
tralem, i. in quibus ſeruatur iudiciorum ſtrepitus conſuetus, &
figura, neceſſe eſt peremptorium ad ſententiam audiendam, vel
generandum præiudicium, trina citatio, vt in c. ſæpe. §. ſententiã
vero, de verb. ſigni. in Clem. in glo. ſuper verbo, nunc perempto-
riæ. Deinde glo. opponit de authen. iubemus. ſed ibi loquitur de
i alia citatione. Extra quæritur, *i* nunquid poſt terminum perem-
ptorium datum ad ponendum, vel articulandum cum proteſta-
tione ſaluo iure declarandi, & interpretandi, poſſit articulus, vel
poſitio declarari? Dicit Ioan Mona. quod ſic in ca. generali. & c.
vlt. de reg. iur. lib. 6. diminuere autem non licet in præiudicium
aduerſarij. Idem, ſi eſt concluſum in cauſa; quia tũc præcluſa eſt
via, & non eſt cognoſcere, ſed cognitum, eſſe: nec iuuat proteſta
7 tio, quia factum concluſum perimit proteſtationem. Ioan. Mo-
na. quod tene menti.

A D D I T I O N E S.

a A.B. Tres denunciationes. Et an ſufficiat vnum peremptorium pro trina citatione, vide. Io. Ant. ti. de cler. non reſi. in rub. in addi. Spec. vbi eleganter limitauit iſtam materiam. & Bal. in c. 1, de mil. vaſal. qui contum. eſt 10. coll. & gl. peregrinam in c. 1. de vi. & hon. cle. in Cle. & D. Ant. & Do. Io. And. in c. ex tuæ, de cle. non reſi. licet tex. contra illam glo. fit in c. conſtitutionem, de ſent. exc. lib. 6.

b Poſt peremptorium. Limita, vt inf. in fi. & vide in l. mancipiorum, ff. de opt. le.

c Nolo venire. Vide Bal. in l. fi. ff. de in int. reſt. & gl. hic, & Mod. in l. ex conſenſu, §. fi. ff. de app. & quod dixi hic poſt Bar.

d A.B. Item nõ eſt plene. An citatus ſi dicat, nolo venire poterit *appellare*, vide Ang. in l. ad peremptorium, ff. de iud. & Do. Io. in l. ex conſenſu, §. fi. de app.

e Si autem. Innoc. contra in c. ad *petitionem*, extra de acc. Imo. in l. ſi finita, §. *Iulian.* ff. de dam. infe.

f Citatione. Vide Bal. in l. ea, quæ ſup. eo.

g Interlocutoria. An in interlocutoria requiratur peremptorium. vide Bal. & Doct. in l. conſentaneum, *ſup. eo.* Imo. in l. finita, §. ſi plures, ff. de dam. infect.

h A.B. Porro in abſolutoria. In ſententia expenſarũ non requiritur peremptorium, neq. trina citatio, vt no. in c. querelam, de procur. Idem dicas, quando reus latitat, vel impedit ne nuncius vadat, ad eum citandum, quia tunc non requiritur trina peremptoria. ita ſingulariter dicit Inn. in c. ad petitionem, de accu. Mod. in c. quoniam frequenter, § porro. vt lit. non conteſt. & vide gl. in Cle. ſæpe, in ver. citationem, de verb. ſign. quæ dicit quod in cauſa matrimoniali non requiritur peremptoria contra tex. in §. porro, præall. in verſi. peremptorio. Tu concorda, ꝙ procedit cõtra præſentem, §. porro. contra abſentem. Et not. ꝙ vbi dicitur, quod requiritur citatio ad id. ſ. ad ſententiam: ergo non ſufficit vna, & not. iſta, quia Doc. in clem. ſæpe, non ponunt, neq. in §. porro.

i Extra quæritur. Facit quod dr̄ de clauſula, ſaluo iure addendi, in l. edita. ſupra de eden. Item facit ad no. in l. mancipiorum, ff. de opti. leg. & Ioan. And. in c. generali, hic alle. in Mercur. vbi refert Io. And.

Celſus. Ad iſtum in l. edita, nu. 43. & quod ibi poſui in apo. ad ipſum, in ver. poteſt libere emendare, & ibi dixi in add. ad Bar. in ver. ſaluo iure, ſup. de eden. & ibi etiam dixi in add. ad iſtum, in repe. dictæ l. edita, in verſi. ſaluo iure.

L E X X.

1 *Abſentes ex neceſſaria cauſa, qui dicantur.*
2 *Impedimentum ſi allegatur coram iudice ſententia ab eo lata non tenet.*
3 *Voluntas non eſt, vbi deficit arbitrium liberum.*
4 *Citatio eius, qui non poteſt propter impedimentum comparere, eſt inefficax ope exceptionis.*

Cum non voluntatis. Sententia lata ꝯ abſen
tẽ ex ꝓbabili, & neceſſa
ria cauſa legitime citatum, valet: ſed datur reſtõ ad totã cauſam.
1 h.d. † Ad euidentiam eſt ſciendum, ꝙ quidam ſunt abſentes ex
neceſſaria cauſa, vt banniti. & de iſtis non loquitur hic ſ̄m But.
ſed gl. no. in l. ad cognitionem, ff. ex quibus cau. in poſſeſ. ea. ſunt
a alij ſimiles, ſed non per oĩa, vt expulſi ꝑ partialitatem *a* terrarũ.
de quibus no. in ca. j. de cler. non reſid. lib. 6. in Nouella. Alij ſunt
abſentes cauſa rei priuatæ principaliter, ſed ſecundario cauſa vti
litatis publicæ, vt ſcholares legibus & artibus. Quidam ſunt ab-
ſentes cauſa rei priuatæ tam principaliter, quam ſecũdario cau-
ſa Reipub. ſicut legati ciuitatum: nam quælibet ciuitas dicitur
Reſp. quo ad ſe, quia eſt quędam pars ciuitatis Romanæ, vt ff. de
iuſt. & iur. l. j. §. publicum, & ibi not. & de iſtis loquitur hæc lex.
b Pone *b* ergo caſum, quod libellus fuit oblatus, & lis conteſtata
contra me, poſtea me abſentaui ex cauſa neceſſaria, & probabi-
li, & tempore ſententiæ citatus fui ad domum, & lata fuit ſenten
tia contra me, quæritur an mihi præiudicet ſententia? Reſpon.
ꝙ non nocet, non ipſo iure, ſed beneficio reſtitutionis. Et ceſſant
omnia contraria. Butr. Adde, quod not. ſup. eodem, lege ab eo-
2 dem. † Quæro, quid eſt dictum, reſtituitur ad totam cauſam Re
ſpondeo, cauſa ponitur tam pro ipſa cauſa, quam pro ipſo pro-
ceſſu,

A D D I T I O N E S.

a Propter partialitatem. Vide Bar. in l. fi. ff. de in integ. reſt.

b Pone. Vide Bal. in l. 1. ff. de diuer. & temp. præſcr.

ceſſu quatenus ex eo pp abſentiā eſt læſus.Porro cā cāæ eſt vul-
nerata per ſnīam,& eliſa amodo ſnīa de medio tollit, & vulnus
ceſſat,& iō reſtituitur,in integrum ille aūt, qui reſtituitur ad ap
pellandū,non reſtituitur in integrum,ſed ad quendam articulū,
3 ideſt,ad appellandi facultatē.†Nota tex.ibi, non voluntatis tuæ
arbitrio,quia vbi non eſt arbitrium liberum, ibi non eſt uolūtas.
a ſ.ſolida,& quod dr̄, coacta uoluntas, *a* voluntas eſt, eſt verum
ſecundum quid.non tñ libera,ſicut qñ quis eligit perdere cappā
vt uiuat,alias non victurus,non eſt ſibi ſolida,nec perfecta volū
tas.immo dicit gl.ꝙ qui per metum facit,magis cōtradicit, quā
conſentit:quia non facit tanquam cōſideratum,ſed quia minus
contriſtans,& voluntatem non poſſe cogi oſtendit, per hoc ibi,
quod conſcientia non pōt cogi.de ſimo.c.per tuas,el 2. per Inn.
4 †Extra oppo.*b* & vr̄ ꝙ ſnīa ope exceptionis ſit inualida,etiam nō
b petita reſtōne:nam citatio eius, qui pp iuſtum impedimentum
non poteſt cōparere,eſt ope exceptionis in efficax, vt l. 2. ſi quis
cau.ergo.& ſnīa,quæ eodem morbo laborat,ut not.j.de acc.l.ſi
c accuſatorib.Solutio,nunc *c* intelligas iſtum paſſum, ſi quidē añ
ſententiam hoc eſt allegatum per legitimum executorem, & ꝓ
batum,tunc ſnīa non valet.Si aūt non eſt allegatum, vel proba-
tum,tunc valet ſnīa pp rigorē iudicij ſeruandum, vt ff. de re iu.
l.quęſitum.& ibi no.lex ergo noſtra loqtur,qñ iudici lite pendē-
te nulla eſt facta fides de impedimento.iudex tñ eo comperto,li
cet poſt ſnīam,debet eſſe facilis in reſtitutione indulgenda, arg.
ff.de auth.tut.l.defendente,quæ eſt lex notab.

ADDITIONES.

a Voluntas. Vide in l.illud,§.ſi metu,ff.quod met.cau.
b Extra opp. Vide Bar.hic,& in l.ſi.ff.de in integ.reſt.
c A.B.Solutio nunc. No.ꝙ quando allegatur impedimentum coram iudice, ſententia ab eo lata non tenet,uide Bar.in l.ſi cum nullo,ff.de re iud. & quod non. Ang. in l.ſi deceſſerit,ff.qui ſatiſ.coga.quando pars eſt contumax,& iudex ignorat ſententiam ab eo latam,abſque probatione nuncij non tenet,ut per Bar.in præalle.l. quæſitum,& l.hæc autem,§.1.ff.ex quibus cau.in poſſ.ea.& l.multum,ff. de condi.& demon.& l.ſi finita.§.Iul.de dam.infect.& quod no.dicit in l.ſi is,apud quē ſupra de eden.licet Io.And. teneat contra in quadam diſputatione, pro quo uide Bal.in l.faſus,de furt.licet fallat in ſententia lata a Principe, ut uoluit Io. de Imo. in c.ex tenore,de foro competenti,licet contra teneat ibi Dom.Anton.

LEX XI.

1 *Sententia non retractatur, ſi debito tempore ab ea non fuit appellatum.*

1 Cum præſentib. †Solenniter condemnatus debito tpe non appellans,non p̄t amplius ſnīam retractare.h.d.Iaco.But.Opp.ſup.de colla.l.ſi ſoror. vbi poſt ſnīam petitur coll.Sol.illud non eſt ꝯ ſententiam. & adde quod no.ſup.de iur.& fac.ignor.l.1.Oppo.de l.ſi fundus,§.ſi plures.ff.de pig.Sol.non ibi retractatur ſententia. ſed interpretatur,& ſic non obſtat,vt ff.de app.l.ab executione, & adde quod no.ff.de excep.rei iud.l.duob.

De ſententijs ex breuiculo recitandis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Appellatio an efficiatur nulla per ſententiam nullam.*
2 *Sententia iudice ſedente pro tribunali in curru, uel equo lata non efficitur, nulla,& nu.4.*
3 *Delegatus ſi nulliter iudicat,ordinarius denuo ſibi committere non poteſt.*
5 *Exiſtens in mari regitur per ciuitatem maximam.*
6 *Timor non uitiat ſententiam.*
7 *Sententia interlocutoria,a iudice ſedente ferri debet.*
8 *Sententia interlocutoria,parte abſente an ferri poſſit.*
9 *Arbiter qualiter intelligatur.*
10 *Lectio ſententiæ per alium.quam per iudicem fieri poteſt.*
11 *Iudex ſi pronunciat,ut in tali charta continetur, anualeat ſententia.*

ARbitri. Sententia ſcripta,& verbo non promulgata,ipſo iure non tenet, & omiſſa prouocationis mora ex integro iudicatur.h.d.Pro intellectu primæ lecturæ quæro,vtrum hic fuerit interpoſita appellatio?& dico ꝙ non, quia tunc iudex ad quem, hr̄et cognoſcere de nullitate,non ipſe idem ordinarius,qui pronunciauit,ut ff.famil.erciſc.l.quædam mulier.ff.de iure patrona.l. Carmelia Pia.
1 †Quærunt Docto.vtrum ſi ſententia *a* eſt nulla,an appellatio ſit
a nulla.Dicit But. ꝙ non debet dici appellatio nulla,ſed fruſtratoria.Tu dic,ꝙ non debet dici fruſtratoria,cum deuoluat nullitatem,ut no.in l.1.inf.quando prouo.non eſt neceſ.ſed poteſt dici ſuperuacua,ut ff.de app.l.ſi conſtat.uerba ſunt Io. Mon. in c.ult. de app.lib.6.ſuper uerbo,neceſſe.poteſt tamen appellari. & licet præſcribatur appellationi,uia tamen nullitatis remanet,ut ff. de app.l.ſi expreſſim ſecundo reſpon.& tunc licet hoc caſu appellatio non habeat effectum extinguendi,vel ſuſpendendi, tñ habet effectum deuoluendi.alleg.quod no.per ſe in c.gn̄ali,de reg.iur. lib.6.illud conſtat.ꝙ ſnīa pōt eſſe ſimul iniqua,& nulla,ut c. conſtitutus,de reſtitu.in integ.& ſi expreſſe eſt renūciatum appella-
b tioni,vr̄ etiam renunciatum nullitati *b* incluſæ ſub ea,tanquam acceſſoriæ. ꝙ.n. nullitas ſit articulus acceſſorius quo ad libellū not.j.quando prouo.non eſt neceſſ.l. 1.ubi eſt glo. ſing. & ideo
2 oportet,quod appellatio interponatur intra decem†dies: alr̄ nō
e deuoluit. Quærit *e* gloſſ. nunquid ſententiam poſſit ferri iudice ſedente pro tribunali in curru,vel equo pp metum, & determinat ꝙ ſic,licet iſte non ſit locus maiorum, nam neceſſitas facit hoc probabile,vt ff.de manumiſſ. teſtamen. l. qui potuerunt.
3 † Quæro,ſi delegatus nulliter *d* iudicat, vtrum ordinarius poſſit
d ſibi de nouo committere; Glo.determinat,ꝙ non,quam no. In
e gl.2.ibi,clauſulam.ſume argumen.ꝙ iudex *e* non pōt pronuncia
re ſecundum conſilium ſapientis clauſum,ſed debet ipſum ape-
f rire,& legere. Sed an iſtæ *f* ſolemnitates præſumātur, dic vt no.
Bar.de verb.obl.l.ſciendum,& dic ꝙ non, niſi verba tabellionis
patiantur,& dixit Ioan.Mona.ꝙ non præſumitur pro inſtrumen
to,niſi faciat mentionem de qualitate neceſſaria.ca. vt circa. de
ele.lib.6.in gl.j.In 3.gl.ibi,& ſedendo.ſ.ſi poteſt ſedere: alioquin
ſtando,vel iacendo, quia neceſſitas non habet legem.l.j.de offic.
Conſu.& eſt exemplum,ſi patitur in aluo, ſecundum Io. Andr.
4 † In glo.ibi,vel equo. quæro, an iudex poſſit ferre ſnīam in cur-
ru,vel equo; Dic ꝙ ſic:quod eſt verum in eo,qui non habet cer-
tam ſedem,qui poteſt vbique pronunciare, dum tamen in loco
honeſto ſit,vt l.ſi cum dies,§.ſi arbiter,ff.de arb.In ordinario ve-
ro non procedit, quia debet ſedem maiorem tenere, vt l.penul.
ff.de iuſt.& iur.But.Idem tenet Petr.niſi pp guerram publicam.
Idem pp metum tyranni,l.Fulcinius,§.quid ſit latitate,ff.ex qb.
cau.in poſſ.ea.vel pp alium inexorabilem caſum,l.2.§. quod di-
ximus,ſi quis cau.Tu dic,ꝙ aut altera pars abeſt, & nō valet ſen
tentia,vt ſup.titu.1.l.ſi vt proponis, & l.ſi pręſes, aut vtraq; pars
eſt præſens,& tunc pōt, maxime p̄miſſa proteſtatione de metu,
& eſt bonum,ꝙ dicat ante ſententiam,ꝙ ipſe eligit illum locum
pro tribunali. Nam hoc rei neceſſitas permittit,argum.ff.de pu-
g blicanis.l.Cæſar. dummodo intra fines ſuæ iuriſdictionis *g* pro-
nunciet,nam extra non poſſet,vt in c.cum Epiſcopus, de offic.
ord.li.6.Et ſcias,ꝙ in quibuſdam locis de conſuetudine Iudices
non ſedent,ſed ſtant recti,tñ pro tribunali,ſecūdum Iac. But. Et
no.ꝙ quidam Doctores iuris ciuilis dicere voluerunt,ꝙ ſenten-
tia non debet proferri,niſi Iudex ſedeat pro tribunali, tamen la-
ta tenet & iſtud reprobatur in c.vlt.de regu.iur.lib.6.Et rō huius
ſtatuti fuit,qa cū mouet̄ corpus,mouet̄ aīa, & nō eſt in ſolidita-
te rōnis:ſed cum ſedet corpus,aīa laborat circa intellm̄: & ideo
dicit Ariſt.in lib.Phyſic.quod ſedendo,& quieſcēdo,fit aīa pru-
dens:quia nō diſtrahitur intellectus ad aliam operā, iuxta illud.
Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.
Iſta etiā ſolemnitas ſedendi eſt introducta pp honorem iudicū,
& non eſt leuis ſolemnitas,cum ſit de ſubſtantia,& ob reueren-
tiam maieſtatis iudicum introducta,vt l.quiſquis,in fin.ſupra de
5 poſtu.† Et no.*h* ꝙ qui eſt in mari,quod regitur per ciuitatē ma-
h ximam,vt Genua, & Venetiæ, non dr̄ eſſe extra diſtrictum, vñ
ibi ius reddi poteſt.de elec.ubi periculum, in 6.per utrumq;. Io.
i Item in omnibus Decretis, quæ tribuunt ius, requiritur quod
K iudex ſedeat pro tribunali. ſecus ſi non tribuunt ius, uel non re-
l quirunt diſputationem fori, *i* vt l.non eſt, ff. de manumiſ.uindi.
6 † Ibi, timeat. Timor *K* non vitiat *l* ſnīam, quam quis eſſet latu-
rus, ſi non timeret quod no. Adde aut ſnīa fertur metu, aut pp
metum.primo caſu valet, ut in iſta gloſſ. unde ſi quis in rumore
popu-

ADDITIONES.

a Si ſententia. Vide quod no.Bar.in l.ſi expreſsim,in ver.4. videndum eſt de modo, & latius,ff.de app.
b Nullitati. Idem tenet Pau.de Leaza.in commento capit.finem litib.extra de dolo & contum.alleg.no.per Inn.in c.dilecto.in c.ſæpe.extra,de appe.Fallit ſecundum eum,ſi renuuciatur appellationi futuræ.
c Quærit. Intellige vt hic per Bald.
d Nulliter. Facit ad no.per gl.& Doct.in l.eos,inf.de app. & in l.ſi ut proponis, la 1. ſup.eo.tit.Imo.in l.ſi expreſſim,ff.de app.
e Iudex. Facit quod habetur per Doct.in l.1.ſup.ſi aduer.li.limita ſing.vt per Bal.in l.cum iudex.inf.de ſent.& interlo.omn.iud.& hic uide Rom. in l.1. §. ſi quis ita, ff.de verb.obl.
f Sed an iſtæ. In iſtis terminis,an præſumatur ſententia lecta,& publicata,vide Bal. in l.fi.ſup.de teſt.& Bar.in l.1.ſup.eod.
g Iuriſdictionis. Sed vtrum poſſint prorogare partes, vt extra iuriſdictionem pronunciet,vide Bal.in l.ſi qui ex conſenſu,ff.de epiſc.aud.& Bart.in l.pen. ff. de iuſt. & iure.
h Et no.dixi poſt Bar.in l.pupillus,§. territorium,ff.de verb.ſign. & quod ipſe no. in l.Cæſar,ff.de publicanis,& an qui eſt mari,dicatur eſſe in iure,vide Bald.in l.fina. de teſt.
i P.D.Fori.Et in hoc adde per Spec.de ſenten.§.8.& tit.de inſtr.edit.§. 4.ver. ſed cū proce.Et in hoc quod iudex ſedere debeat,Aduocatus vero ſtare,vide per eundem Spec.in tit.de aduo.§.5.verſ.item non ſedeat,§.6.de diſput.& alleg. Qualis autem iudex in pronunciando eſſe debeat,habes per Bar.in l.2.ſup.de off. recto. prouin. & ibidem Doct.quod ſubitus,nec præceps eſſe non debet,quoniam iudicis ſententia,ac pronunciatio præcipitata iuſtitiæ nouerca cenſetur,in Clem.paſtoralis, de iud.ubi Cardinalis.
K Timor. Vide Bal.in l.decernimus,ad fi.ſup.de ſacroſan.eccl.& quod ipſe not.in l.ſi quis ex conſenſu.ſup.de epi.aud.& de diuerſis capitulis,quæ ad ius curamque, & reuerentiam pertinent Pontificalem,plene in l.finem,inf.de pœna iudicis,qui male iudicauit,& quid in arbitramento,proteſtatione,& ſimilibus,vide per Bar. in l. fi.§.1.ſup.communia de leg.
l A.B.Timor non vitiat.No.gl.fi.ibi,non ei cui.Nam iſta gl. loquitur clarius quā alia de iure,quod quando ſententia delegati eſt timore lata, non dēt cā eidem iterum committi:quod intellige ſi interueniant ſordes,alias non.Ang.hic.Tu uide Pet.de Anc.in c.cum dilecti.de emp.& vend.vbi pulchre loquitur.& Do. meum de Imo.

populi,vel in tempeſtate maris,fert ſententiam ſm motiuum aĩ
prædeſtinati,& non concuſſi,efficax eſt pronunciatio,argu.ff.de
don.cau.mor.l.2.& 3. Secundo caſu aut eſt metus, qui non ca-
a dit in conſtantem, & idem: nam nec dolus *a* vitiat, niſi cadat in
conſtantem,vt dictum eſt Inn.aut cadit in conſtãtem, & hoĩem
robuſti animi;& tunc aut cogitur per metum pronunciare, aut
ſic pronunciare. Primo caſu valet.ff.de arbit.l.3.§.j.vel dic idem,
b quod in ſequenti caſu,ſi præciſe *b* nolebat pronunciare,& ſic nõ
c erat alias facturus. Secundo caſu *c* in ſpiritualib. ſnĩa ipſo iure nõ
tenet,vt in c.1.quod metus cã.lib.6.in temporalib.tenet,licet ob
ſtet exceptio,argum.ff.de dolo.l.cum a te.& no.11.q.1.quatuor.
& hoc,qñ metus infertur executioni iuriſdictionis: ſecus in col-
latione iuriſdictionis,quia ipſo iure non valet,vt ff.de iud.l.2.§.j.
Nam non ſubijcit ſe,qui per impreſſionem ſubijcit ſe, & defe-
ctus eſt fundamenti. Nam fundamentum iudicij eſt iuriſdictio,
d vt no.Inn.in c.cum notum,de eo qui fur.ord.ſuſcepit. Pone,*d* iudex
habet arbitrium inferendi plures pœnas,tam pecuniarias,quam
perſonales:modo metus infertur ſibi, vt omiſſis pecuniarijs eli-
gat de corporalibus,quam vult:quæritur an valeat? & vr̃, ꝙ ſic,
quia motiuum eſt aliquod liberum: libere.n.pœnam vnã ex cor
poralibus eligit & prefert vnam corporalem alteri corporali.Nã
ſi dicatur ei,ꝙ motiuum habuiſti in præferendo, nõ poteſt aliud
reſpondere,niſi ꝙ ſic viſum fuit mihi,vt ff.ad Treb.l. quia pote-
e rat. Contrarium puto, *e* quia abſciſſum, ſeu mutilatum fuit ſibi
arbitrium,quod eſſe nõ debet,vt ff.qui,& a quib.l. ſi optio alias
metus faceret eius conditionem deteriorem, quod eſſe non dẽt
arg.ff.de dolo l.& eleganter, §.j. quæ verba ſunt notab. & vera.
Ibi apud Ianuam.no.de Genua nobili, & ſuperba ciuitate,de ea
fit mentio in l.j.§.non fuit,ff.de dolo.in gl. pen. ibi, ipſo iure non
valet.ſ.appľo.& iõ non eſt ſtatutus annus,vel biennium.Ita intel
f lexit But.Sed puto,*f* ꝙ glo.velit dicere de ſententia,vt ff. de app.
7 l.ſi expreſſim.† Quærit Butr.an ille,qui fert interlocutoriam,de-
g beat ſedere? *g* dicit Butr. ꝙ ſic ſi eſt tali interlocutoria, quæ ſit
magni præiudicij,vt ſup.de dila.l.a procedente. ſecus ſi parui, vt
in interlocutoria de citando,vt ff.de interrog.actio.l. voluit, §.1.
8 † Quæro,an interlocutoria *h* poſſit ferri parte abſente: Dicit Ia-
h co.But.ꝙ in cauſæ cognitione requiritur partium præſentia, ſed
in probatione non eſt neceſſaria,tamen dic poſſe,dummodo in-
terueniat citatio legitima,& litis conteſtatio, vt no.ſup.tit.j.l.cõ-
ſentaneum.in ſecunda glo.in fi.ſi interlocutoria tendit ad preiu-
dicium generãdum,ſed ſi ad iudicium coadiuuandum,etiam ſi-
ne citatione ferri poteſt,vt ff.de arb.l.diem proferre,in princip.&
i ideo habens *i* poteſtatem prorogandi compromiſſum, põt hoc
facere,nulla parte citata: quia iſta non eſt proprie ſententia, ſed
eſt quædam executio pacti conuenti. debẽt tamen arbiter iſtam
prorogationem notificare partibus per ſeipſum,vel ꝑ nuncium,
9 vel per epiſtolam,vt dicta l.diem proferre. † Quæro, de quo ar-
bitro loquitur hæc lex? Reſpondeo,de ordinario, de legato,& de
compromiſſario.ordinarius enim qui non recitauit ſententiam,
poteſt alteri delegare. Idem poteſt ſuperordinarius ordinarij, ſi
ſuper hoc adeatur,vt hic in verbo,impetrabis,& infra de accuſa.
l.abſentem.non tamen eſt neceſſe eum.adire, quia ipſemet pote
rit,qui non eſt perfunctus officio,vt l.ſi præſes, ſup.titu.1. Poteſt
etiam(vt dixi)loqui in iudice delegato, & tunc ſi iſte preſes erat
delegans,vt ſup.titu.1.l.4.Poteſt etiam loqui in arbitro compro-
miſſario,a quo licet non appelletur,quia ſententia non tranſit in
K rem iudicatam: tamen bene aditur ſuperior *K* ſuper nullitate ar-
bitrij,vt hic.& bene no.iſtam lecturam. Porro puto arbitratorẽ
poſſe ſententiam clauſam ferre ſine vlla recitatione, & litiganti-
bus dare,quia eſt quid extraiudiciale,argum.Inſtitu.de publicis
10 iud.§.j. † Deinde ſuper verbo, ipſe quæro, nunquid per alium *l*
l poſſit legere; Reſpondeo ſic, ſi eſt de eminentiſſimis magiſtrati-
bus illius terrę,alias non. inf.eod.l.2.tamen voce propria debet
emittere verbum,abſoluo,vel condemno,vel lecto per Notariũ
dicere,& nos ita pronunciamus, vt ſupra qui teſtamenta facere
poſſ.l.hac conſultiſſima,l.at cum humana. quod dic vt no. infra
eod.l.fin.& poterit dicere Notarius, lecta fuit per dictum Iudi-
cem,ex quo eo præſente, & mandante lecta fuit,de uerbo.obl.l.
procuratori pręſentis, & ita ſeruat conſuetudo. Deinde ponde
m ra verbum, iudicari, *m* dicit enim,ex integro iudicari, non dicit
cognoſci,& ſic ex eiſdem actis,ut no.ff.de appel.l.ſi expreſſim. &
hoc eſt verum, niſi inſtantia eſſet perempta: nam tunc denuo
oporteret liberare,& cætera facere,quæ perempta inſtantia non
durant, ſed ea, quæ habent perpetuam firmitatem non oportet
11 denuo facere,ſed producere,vt ff.de prob.l.quoties, §. fin. † Sed
n quæro,*n* quid ſi iudex ita pronunciat.Ego pronuncio,ꝙ id ſerue
tur,quod in tali charta continetur: nec recitat eius tenorem, an
ualeat? & ur̃ non tenere, quia non abſoluit, neque condemnat.
Ɔ̃rium dico,ſi charta eſt liquida,& in iudicio producta, recitatio
ni parata,ſecus ſi non eſt producta,quia non poteſt uideri in iu-
dicium deductum,ꝙ nõ eſt productum,arg.ſup.de iud.l.licet.re-
latio ergo debet fieri ad intrinſeca ꝓceſſus nõ, ſed ad extrinſeca,
ut inf.de ſen.& interl.om.iu.l.cum iudex.uel dic, ꝙ nõ dẽt ferri,
lata tamẽ tenet;quia quod nõ eſt certum per ſe, efficit certũ per
relationem ad certum, & ſufficit ꝙ iudex proferat uerbum, ex
quo tacite ſequatur abſolľo,uel condemnatio,vt ff.de arb.l.non
diſtinguemus,§.ſi arbiter.& eſt argm̃ ad prædicta, qa legi poteſt
uerbum,pronuncio,in quo ſtat ſententiæ ſubſtantia.item intel-
ligi põt per relationem ad aliud.ſatis ergo dr̃ lectum, & ſcriptũ,
quod legi,& intelligi põt,ut l.1.ff.de his,qui in teſtam.delen. arg.
contra.ff.de falſ.l.diuus,§.plane,verſi.nec generalem.

ADDITIONES.

a Nec dolus. Vide Bal.in l.fi.in prin.inf.de pœna iudicis,qui male iud.
b Præciſe. Vide no.Bal.in l.1.ſup.quomo.& quan.iudex.
c A.B.Secundo caſu. Vide Do.Abb.in c.cum olim,el 3.de reſt. ſpol. No. ꝙ ſententia in ſpiritualibus metu lata,non tenet,in temporalib.uero tenet,licet obſtet excep. uide Bal.in l.2.§.1.ff. de iud. & ibi habetur iſta quæſtio cum quodam Cardinali, uide eundem in l.decernimus,ſup.de ſacroſ.ecc.& ibi ad Bald.multa addidi, quæ omnino uide.
d Pone. Vide Bar.in l.fi.inf.de pœna iud.qui male iud.
A.B.Pone,iudex. Vide Do.Abb.in c.olim,el 3.de reſt.ſpol. ubi uidetur aliter dicere,quando compellitur quis eligere,aut ſic eligere.
e A.B.Contrarium puto.Non tenet ſententia,quando iudex cogitur imponere pœnam corporalem tantum, cum in arbitrio ſuo ſit imponere etiam pecuniariam, & no.gloſſ.magnam in l.ſeq. ibi,ſed nec interpretari,quod habens merum imperium,interpretatur ſuam ſententiam, & ſic interpretatio eſt iniqua, appellatur l. ab executore,ff.de app.delegatus nunquam interpretatur, nec ordinarius non habens merum imperium,niſi interpretatur ſententiam ſui delegati, ut ibi nota, vt Notarius interpretatur uerbum ambiguum ſui inſtrumenti.
f A.B.Sed puto.No.quod quando fertur interlocutoria parui præiudicij, poteſt ferri iudice non ſedente pro tribunali. Vide Bal.ff.de dam.infect.l.4.& ibi Do.Io. qui multum inſiſtit intellectu l.uoluit hic alleg.& quod no.in ca. in nomiue Domini de teſtib.& ibi do.Io.
g Sedere. vide Bar.in l.defendere,de auth.tuto.& in l.4.§.hoc autem,in 6.& 7.opp. ff.de dam.infect.& quod iſte notat in l.ſi(ut proponis)la 2.ſup.eo.tit.& Bar. omnino in l.proxima,in fin.
h An interlocutoria. Vide quod notat Bar.in l.ſi opus,& ibi dixi poſt eum, de oper. noui nun.& Bal.in l.1.ſupra quibus non obſtat long.temp.præſcr.eſt tamen dare modum,in quo ad ſententiam abſolutoriam ab obſeruatione iudicij non requiratur citatio,quem ponit Bar.in auth.qui ſemel,ſup.tit.1.& facit quod habetur in l. 3.§.ſi ad idem,ff.de re milita.Item alium modum ponit Bar.in d.auth. qui ſemel, dicit, quod ſententia primi decreti poteſt interponi abſque citatione, ſi iudex præcepit partibus ne diſcederent, niſi litem conteſtarentur, & reus receſſit lite non conteſtata.Et ad Bar.hic uide eundem in fi.inf.eod.
i Ideo habens. Vide ſing.Bal.in l.eos,§.apoſtolos.inf. de appel.& quod not.Bartol. in Labeo.ff.de iureiur.& Bal.in l.1.ſup.quomodo & quando iudex. & in authen. ei,qui.inf.de tempore.app.
K Superior. Vide l.diem proferre.§.ſtari,ff.de arb.
l Per alium. Vide Bar.in l.hac conſultiſſima,hic alleg.& Bar.& Docto. in l.ſtatutis, inf.eod.ubi etiam,quid de interlocutoria,& ibi ponit Bal.in uerſic.ſed pone,quod duo,& uide Bal.in l.iubemus.ſup.de teſt.& Cyn.in l.2.inf.eod.Bal. in addi. Spec. in tit.de ſenten.prola.
m Iudicari. Vide in l.ſi ut proponis,ſup.tit.1.
n Sed quæro. Vide Bar.in l.1.ſup.ſi aduer.liber. & in l.3.uer. quid ſi iudex ſe retulit ad inſtrumentum non productum,infr. de ſenten. quæ ſine certa quantitate profer.& late per Mod.in l.1.§.libelli,ff.de appell.
And.Barb.Sed quæro. Quid ſi iudex pronunciat, ut in tali charta continetur, an ualeat ſententia. Vide Do.Ant.in c.cum uenerabilis, de religioſis domi. ubi alleg. ſing.Io.And.in addi.Spe in tit.de pet.uide Ang.in l.conuenerit,ff.de re iud. ubi allegat idem dictum,uide ibi Ioan.de Imo.facit quod habetur in l.ſi ita,ff.de condi. & demonſtra.& l.aſſe toto,ff.de hæredib.inſtit. facit ſimile quod habetur in cap. cum ex literis,de in integrum reſtitu.uer.idem apparet ex actis.

LEX II.

1 *Peto condemnari quantum bono uiro uidebitur,quare dicatur.*
2 *Sententia qualiter fundari debeat.*
3 *Res,& cã eſt in libello exprimenda, vbi factũ iudicis de facto imploratur.*
4 *Sententia quando ſubito ferri debeat.*
5 *Iudex nunquid cum ſapientibus deliberare debeat.*
6 *Iudex ſuam ſententiam interpretari poteſt.*
7 *Iudicis ſucceſſor ſententiam ſui prędeceſſoris,an interpretari poſſit.*
8 *Iudex,qui ſemel interpretatus eſt ſuam ſñam,iterum interpretari non põt.*
9 *Actorum ſcripturę quando in archiuio ſint ponenda.*
10 *Sententia ſuper certis expenſis lata,minui non poteſt.*
11 *Sententia ſuper exceptionibus,non eſt diffinitiua.*
12 *Sententia ſuper incidenti,nudo uerbo ferri poteſt.*

Hac lege. Sententia primo ſcripta,& poſtea recitata,nõ
poteſt corrigi, vel mutari,& quidam ꝑꝑ emi
nentiã dignitatis poſſunt per alios diffinitiuas ſñias recitare.h.d.
In tex.ibi,cognoſcendi, & pronunciandi.ſi.n.hẽrent ſolã cogni-
tionem,non poſſent pronunciare.In tex.ibi,ſubitas.Iſta appella-
tur quaſi fulminatio.Ibi deliberatione. no. cũ matura delibera-
tione ſententiam proferendam. No.ꝙ ea, quæ ſunt irreuocabi-
lia,debent cum difficultate fieri.But.Ibi,ſcriptas.tam in mente,
quam in ſcriptura.Ibi,ponderatas,vt nec fallat,nec fallatur. l. fi.
de ponderat.auri.nec in toto,nec in tanto: alias fecit litem ſuam
eatenus,quatenus læſit,arg.ff.de eden.l.argentarius,§.cum aũt.
& ſi fallit,ſemper tenetur,& iuratur contra eum in litem, ff. de
a *a* dolo.l.arbitrio.ſed ſi fuerit circunuẽtus falſis teſtibus,& obre-
1 ptionib.nõ tenet,qa bonus vir hoc non arbitratur,vt in §.ſi Iu-
b dex.& hoc † eſt,quare dicitur,peto condemnari *b* quantũ bono
viro

ADDITIONES.

a In litem. Vide per Ange.in l.4.§.in eum,ff.de dam.infect.
b Peto condemnari. Bald.in l.pignus,ſupra de pign.actio.& in l.2.in princip.infr.de ſen.quæ ſine certa quantit.profer.

viro æquum videbit: qa pōt excuſari in parte, in qua fuit obre-
ptum,& in alia parte,in qua fecit iniuſtitiam,abſq; rōne non ex
2 cuſatur.In tex.ibi,ex libello.† No.ꝙ ſn̄ia fundatur in libello.i.ſu-
per cā,& actione intentata , & in hoc dēt eſſe conformis libello,
a non aūt oportet ꝙ ſit conformis in conclōne,*a* nam ubi libellus
concludit ad condemnationem,plerunq; fertur abſolutoria,ut
§.de fideic.lib.l.fi.& uide quod no.ff.ſi cer.pet.l.vinum.in fi. ma
3 gnę gl.† Et no.ꝙ vbi imploratur officium iudicis,maxime de fa-
cto,ibi exprimitur in libello res,& cā,ſed non actio,& iō non eſt
edēda actio,ſed ipſum fcm̄ adit ſimplr̄ loco actionis , & dicit gl.
Inſt.de act.in prin.ꝙ ille,q implorat offm̄ iudicis, ĩplorat quod-
b dam fcm̄.Item no.ꝙ in ſn̄ia dēt recitari libellus *b* tam in ciuili,q̄
in criminali,ut no.ff.de fal.l.ſi quis obrepſerit.Ibi,corrigendi,vel
mutandi.concordat.ff.de arb.l.quia,iuxta illud.

Euolat emiſſum ſemel irreuocabile uerbum.

Poteſt.n.dici de verbo,illud quod de Spiritu ſancto dr̄.Verbū
vadens,& non rediens,& ſic nota , ꝙ in ſententijs nō hēt locum
variatio. Ibi , exceptis , nota aliquid permitti in prærogatiuam
dignitatis,non tamen pmittunt̄ praua, quod eſt notandum. Itē
4 no.ꝙ poſſe per alium,eſt priuilegium.† Oppo. quod ſententia ſit
ſubito ferenda,ut l.1.ff.de dam.inf. Sol.ibi eſt ſpāle. Eſt etiā ſpecia
le,qn̄ pp immunitatem facinoris. Vnde latro deprehēſus, vbi ca
pitur,ibi pōt ſtatim furca ſuſpendi, vt ff.de iniuſto rup.teſtam.l.ſi
quis filio. circa medium. & ff. de pœn.l. capitalium, §.famoſus.
5 † Quæro,nunquid iudex debet deliberare cum ſapientibus? Di-
cit But.ꝙ iudex,qui eligit ſapientem,debet ſecum deliberare,&
examinare. Intelligas non de neceſſitate tm̄, vnde perſuaſio eſt.
c Sed nunquid iudex poteſt cogere *c* partes ad adeundū ſapientē?
Reſpond.non, quia ipſe debet hr̄e hanc peritiam a ſeipſo,ut l.2.
ff.quod quiſque iuris,ꝙ intelligo in his.qui electi ſunt rōne iuris
peritiæ.Nam idiota,uel arbiter ſuper puncto iuris, bene poſſent
mandare partibus,ꝙ darent ſibi aliquem conſultorem, & man
dare partib.ꝙ deponerent ſalarium pro conſultore,vt l.3.§. 2. ff.
6 fin.regundo. & ita ſeruat conſuetudo.† Quæro,nunquid iudex
d *d* poſſit ſuam ſn̄iam interpretari? Reſponde ſic,ſi eſt de maiorib.
alias non,ſm̄ gl. & bene alibi indiſtincte dicit,ꝙ pōt,j̃.comm. vel
epi.l.fi.ille autem,q interpretatur,non debet aliquid addere, vel
detrahere in ſubſtantia uariando , ſed debet exponere verbum
7 ambiguum,vt ext.de acc.c. cum dilecti.† Sed nunquid hoc pōt
e facere ſucceſſor *e* eius?& vr̄ ꝙ ſic,quia vnus eſt magiſtratus,ↄ̃ vr̄
quia eſt articulus de aīo, arg. ff.de rei ven.l. idem Pomponius,§.
8 fin.† Sed nunquid ſi ſemel eſt interpretatus,poterit iterum inter
f pretari? Reſpon.non,qa interpretatio non poteſt fieri,niſi ſemel,
vt no.ff.de verbor.oblig.l.quicquid aſtringendæ,in princ. Modo
quæro,nunquid poſſit reuocare ſn̄iam ſuam diffinitiuam? & vr̄
g ꝙ ſic,quia Deus reuocat,ergo, & Papa.*g* Sed certe quādo Deus
h reuocat, prima ſn̄ia reſoluitur in comminatoriam. In ↄ̃riū *h* vr̄
nam Papa pōt imponere ſibi legem derogatoriam, licet eā non
poſſit imponere ſucceſſori,ut no.Io.Mona.in ca.licet Roma.de
i ↄſt.li.6. in gl. puto ꝙ reuocare *i* poſſit de plenitudine partis cum
9 cā.† In glo.pp duo,ibi,ſine libro cōi. no. ſcripturas actorum po-
nendas in archiuo publico,hoc vbicunque ſeruatur in criminali
bus,ſed in ciuilibus non ſeruatur Peruſij, quod eſſet tn̄ valde ra-
tionabile ſtatuere,quod ſaltem libellus , & ſententiæ ponerētur
in memorialibus.cōis. vt ſubtraheretur viam falſum fabricādi.
In gl.magna ibi,in Grammatica,ideſt mente ſeruata, arg. extra
10 conuer.coniug.c.dudum.† ibi,non dicam minui.nota,ꝙ ex quo
ſn̄ia expenſarum lata eſt ſuper certis expenſis reſtituendis , non
poteſt minui: & hoc eſt verum qn̄ ſn̄ia expenſarum eſt annexa
diffinitiuæ.Sed ante ſn̄iam dic,vt no.in l.quod iuſſit,ff.de re iud.
dicit canon,ꝙ licet ſn̄ia excōicationis currat , nō eradicat:tamē
quia infert vulnus primo ictu atrox, debet de ſcripti recitatione
K ferri.*K* & licet pp reuerentiam, & ptātem clauium aliter lata te-
neat,tn̄ excōicatus punitur,vt in c.1.de ſenten.excō.li.6. dicit ibi
Io.Mona.ꝙ in diffinitiua requiritur maior ſolennitas, quam in
interlocutoria,quia diffinitiua eſt fons.Item ait,ꝙ iudex appella
tionis ante ſententiam ruminat interlocutoriam.Item ait,ꝙ iu-
dex dēt facere id,quod medicus, quia omnino debet facere ſm̄
regulam artis,ideſt ſm̄ leges,& conſtitutiones:alias punitur.Io.
Monac.nec excuſat eum inanis conſcientia, ideſt prætenſa , nā
iniuriam facit legib. qui vult ſe meliorem videri q̄ ipſe leges , vt
l in Auth.de iu.§.oportet.Scias tamen, *l* ꝙ in mente iudicis dēnt
eſſe duo ſales,ſ.ſal ſcientiæ,alias eſt inſipida, & ſal ſecuræ cōſciē
m tiæ,alias eſt diabolica,ut in c.cum æterni,de re iud.Item ſcias, *m*
ꝙ quædam committuntur authoritati conſcientiæ,& a lædente
n pōt appellari , quædam committunt authoritati conſcientię , *n*
& a lędente non pōt appellari.tn̄ ſuperior,ſi ſibi vr̄,poteſt erratū
corrigere.gl.eſt ſing.in Clem.1.de bapt.dicit Inn. ꝙ ſuperior nō
poteſt mutare conſcientiam inferioris,cum non poſſit vis infer
ri animo.tamen erroneæ conſcientiæ eſt conſulendum,vt error
deponatur,vt ipſe no.extra,de ſimo.c.per tuas,el 2. Quid ergo ſi
eſt conflictus,& perplexus,quia iudex uidit,& ſic veritatem no-
uit,& falſi teſtes probant contra? Reſpon.non eſt in medico , ſp
releuetur vt æger,vt no.in c.tua nos,de hom.& ideo iudicet ſm̄
acta, & probata. tamen conſulo, quod in pronunciando primo
ponat nomen appellatiuum,ut nos iudex, licet de conſuetudine
proferatur proprium, ut Nos Petrus . proferēdo enim appellati-
11 uum aliquid iudicat ſua conſcientia ab officio coacta.† Quæro,
o nunquid ſententia ſuper exceptionib.dicatur diffinitiua? *o* Reſp.
non,quia de natura diffinitiuæ eſt ſuper principali,non ſuper ex-
ceptionib.ut eleganter,& pleniſſime no.in c.cupientes, de elect.
12 lib.6.in gl.magna ſuper uerbo, priuatos. † Item quęro,nunquid
ſn̄ia ſuper incidenti poſſit ferri nudo uerbo? Dic ꝙ ſic.tex.eſt no.
ff.de autho.tut.l.defendente.ibi,reſponſum habes,non approba-
mus defenſionem reſti.in integ.incidenter improbari .

ADDITIONES.

a Concluſione.Vide Bal.in l.fi.hic alleg.
b Libellus.Bar.dicit hic contra.& vide hic gl.& gl.in l.nec exemplum,inf.de Fal.
c Cogere. Sed bene poteſt inuitis partibus committere cauſam conſilio ſapientis,ſecundum Bal.in l.3.inf.de adult.de expenſis communib.vide Bar.in l.ait prætor,§.fi.ff.de re iud.
d Nunquid iudex.vide plene in l.ab executore,ff.de app.
A.B.Quæro nunquid.An iudex poterit ſuam ſententiam interpretari,quid in arbitris?Vide gl.ſing.& ibi Ang.in l.j.ff.de arbi.quid in legato Papæ?vide tex.in c.j.de poſtul.præl.& quod no.in c.cum veniſſent,de iud.& l.fi.ſup.de leg.
e Succeſſor. Contra.Bar.in l.ab executore,ff.de app.
Facit ad hoc,quod poſui in apo.ad iſtum in l.2.num.5.in ver.libero arbitrio , ſupra de anna.excep.
f Interpretari.Vide Ang.in l.quod iuſſit,ff.de re iud. ſed Innoc.ibi contra. ſed iſtud ſequitur Imo.in l.ab executore,ff.de app.& Bar.& Doct.in l.inter ſtipulantem, in fi.ff.de verb. obl.
g Papa. Bar.tenet hic,quod bene princeps poſſit ſuam ſententiam corrigere , per l.1. §.fi.ff.de quæſt.
h A.B. Contrarium . No. Papam poſſe reuocare ſuam diffinitiuam , vide quod not, Ang.in l.quod iuſſit,ff.de re iud.& ibi Ioan.de Imo.& Bald. in l poſt ſententiam tit. prox.
i Reuocare. Vide quod no.Bar.in l.bene a Zenone,ſup.de quadr.præſcr.
K Recitatione ferri . Sententia excommunicationis debet proferri in ſcriptis . Vide Bal.in l.prolata.inf.tit.1.& quoſdam caſus, in quib.ſententia non requirit ſcripturam,vide per gl.in c.fi.de re iud.& in c.Albe.extra,de teſt.& atteſta.
l A.B.Scias tamen.No.quod in mente iudicis debent eſſe duo ſales.vide ca.cum cōtingat,de reſcr.vbi debet habere conſcientiam puram, & prouidam,quod formaliter probatur ibi per dictum Bald.vide quæ dixi in ca.quoniam, §. in alijs, vt lite non conte.in ver.prudenter,in c.cum R.de offi.deleg. allegauit iſtud dictum Lud. Rom.conſi.225.vide tex.& Bal.in c.quoniam contra,de proba.c.præterea,de teſt. vide teſt.c.ſolicitudinem,de app.in ver.indiſcretum,vel iniuſtum. Vide Bal.in ca. ad noſtram,de prob.vbi dicit,quod iudex indiſcretus poteſt recuſari, & iudex iniuſtus,per illum tex.
m A.B.Item ſcias.No.ſi committitur alicuius conſcientię,quod non poteſt appellari, vt eſt gl.ſing.in §.aſſeſſores,in verſ.ſcientia non poteſt corrigi,quod eſt ſing. no.
n Conſcientiæ.Vide Bal.in l.j.ſup.de reb.cred.& quod no.Ioan.de Imo.in l. ſi ſic, in prin.de leg.1.& Ang & Io.de Imo.in l ab executore,ff.de app.& ibi per Mod. dixi inſt.de actio.§.in bonæfidei,& Imo.in c.j.ext.de conſt.Lud.Rom.in l.qui bona,§. qui damni,ff.de dam.infect.
o Diffinitiua.Vide per Bal.in l.ſi præſes.ſup.ti.1.& in rub.inf.ne liceat tertio prouo.

LEX III.

1 *Sententia mente tenus recitari non debet.*
2 *Sententia interlocutoria per non iudicem ferri non poteſt.*
3 *Delegatio non dicitur interlocutoria.*
4 *Sententia corrumpitur ſi non ſit ſeruata forma.*

Statutis. Non ſufficit ſn̄iam ſcribi,niſi legatur, & verbis
proferat̄:nec ſufficit verbis proferri,niſi añ ſcri-
batur.h.d.Alibi nos diximus,ꝙ inſtr̄m , alias teſtm̄ , eſt imperfe-
ctum,ſi eſt ſcriptum a Tabellione, & non eſt lectum, nec præſu-
mitur lectum,niſi Tabellio hoc dicat.glo. eſt mirabilis in l. fidei-
1 commiſſa,§.j.ff.de leg.3.† Quæro , *a* nunquid iudices poſſint re-
a citare ſn̄iam mente tenus,non legendo? Reſp.non, ſm̄ But.Spe.
dicit ꝙ nō ſufficit,ꝙ iudex dicat pronunciō in ſcriptis , niſi dicat
in his ſcriptis,truffa eſt,quia in ſcriptis eſt, quod legitur , ut ff. de
2 eden.l.j.circa fin.prin.† Quæro , nunquid interlocutoria *b* poſſit
b ferri per alium? Gloſ.dicit,ꝙ ſic.v.g.ſi iudex dicat nūcio,uade ad
talem,& ex nr̄a parte proroges ſibi terminum, vt ff.de arb.l.diē
c pferre.in prin. Tu dic,*c* ꝙ impoſſibile eſt,ꝙ ille ferat ſententiam,
quin ſit delegatus, & iō nimirū ſi valet. & hoc in iudice ordina-
rio:ſed arbiter, vel iudex delegatus nō poſſet hāc ptātē alteri cō
ferre,ut ff.de arb.l.non diſtinguemus,§.de officio.& §. q̄ſitū. dic
ergo,ꝙ aut eſt nuncius ad denūciandum,& loqt̄ l.diem proferre
3 in prin.aut ad pnunciandū,& non pōt.† Sed nunqd delegatio di
catur interlocutoria? Puto ꝙ non,quia non hēt ea,q̄ ſunt inter-
locutoriæ,cum fiat etiam partib. abſentibus, & inuitis . Interlo-
cutoria autem non poteſt ferri partibus inuitis , nec etiam vtra-
que

ADDITIONES.

a Quęro.Vide Bar.in l.1.in prin.ff.de his,qui in teſta.delen.
b Interlocutoria.Bar.hic aliter dicit vide per Canoniſtas in c.ſicut , ext. de re iudic. & in c.cum uos,extra,de his quæ fiunt a prælat.ſine conſenſu c. per Arch. in cap. 1.2.q.1.& c.ſtatutis,an autem poſſit legi per alium,vide Bal.in l.j. ſup. eod. & de hac quæſtione, vide Bar.in l.quod iuſſit.ff.de re iud.alleg.hic, dicit id , quod Bald. contra Bar.
c And. B.Tu dic . Tene menti,quod ſi Notarius ſcripſit partem fuiſſe citatam, quod præſumitur citata,adeo, quod ſententia tenet,& ita receptio teſtium. Salicet. autem contra . tenet in præallega. §.final.non loquitur in actu, qui redditur in inuitum.

a que *a* parte abſente. Item nec altera parte abſente, ſi eſt magni p̄-
iudicij, niſi abſens citet p rl'ā̄m iuris, ff.de re iud. l. de vnoquoq;.
Sed Iac.But.in l.j. ſup.eo.dicit, ꝙ immo per nunciū, vel epiſtolā,
ſi p̄ceſſit diſcuſſio partib.p̄ſentib.& dicit, ꝙ intelligr eſſe magni p̄-
iudicij, ſi ꝯtinet dari, vel fieri, qđ aūt dicit, fieri intelligo ſi ſit gra-
ue facere, vt dare fideiuſſorē, vel ædificare inſulam, ſed nudo ver
bo cauere de obediendo mandatis iudicis litis, & debitis, iſtud re
puto inter facta leuia.argumen.ff.de iud.l. 2. ſed & ſi dubitetur.
4 † Quæro, pone ꝙ *b* iudex primo protulit verba, ſecundo facit ea
b per Notarium ſcribi: vtrum ſnīa conualeſcat? Reſp.non, qa defe
ctus in exordio, licet poſtmodū purgetur, ſnīa corrumpit, quia
c nō eſt ſeruata forma ſecus dico in interlocutoria, *c* quia ſatis eſt
ꝙ redigatur in ſcriptis, vt no.ff.de app.Seio.immo pōt probari p
d teſtes, ſ.de hær.l.qm̄. Sed pone, *d* ꝙ duo ſunt collegæ, vnus eſt
literatus, alter cæcus, nunquid ſufficit, ꝙ ille legat noīe ſuo, & ſo
cij? Rn̄d.ſic, ſatis.n.eſt qđ cecus dicat, ita cōdemno ſicut lectum
eſt, arg.ſ.qui teſt.facere poſſ.l.hac conſultiſſima, §.at cum huma
na fragilitas. Itē ſi eſt vnus tm̄, & ille eſt cæcus, ſilr leget per aliū;
nā cū retineat iuriſd.vt ff.de ſta.homi.l.qui furere. & ff.de iudi.l.
cæcus debet intelligi de tali iuriſdic.quæ poſſit deduci in actum,
quia iuriſd.ſine actu nulla eſt, vt diffinitione iuriſdict. quō enim
poſſet æquitatē ſtatuere, ſi non poſſet per alium legere? Certe ne
quaquam. In tex.ibi, adijcimus. Quæro, quid addit.? Reſp, quia vl
tra procedit annullando, quod non dixerat lex p̄cedens, & ſi iſta
e lex non apponeret decretum *e* annullationis, valeret ſnīa, licet
ferri non debuerit. In glo.ibi, condemno, vel abſoluo. Not.quod
iudex poteſt loqui in ſingulari numero. Item poteſt loqui in plu
rali pp honorem officij, vt nos condemnamus, vel abſoluimus,
licet ſit vnus tm̄. Si vero ſint plures, neceſſe eſt, ꝙ vtantur plurali
numero, vt in c.cum ab vno, de re iud. lib.6. ſi ferūt eādē ſnīam:
ſed ſi diuerſam, quilibet debet loqui de ſe, & conclude, ꝙ ſingu-
laris numerus interdū vitiat, ſed nō pluralis. hoc ibi ponit Arc.

ADDITIONES.

a Vtraque. Vide in l.1.ſup.eod.
b Pone quod. Vide Bar.in l.contractus.ſup.de fid.inſtr.& Bar.in l.prolatam.inf.ti.1.
c Interlocutoria. Vide Bar.in l.2.ad fi.ſup.eo.& limita, vt per eū in l.prolatā, inf.ti.1.
d Sed pone. Vide gl.& Bar.in l.cæcus, ff.de iud.& non ſolum cæcus, ſed quilibet po-
teſt ita proferre ſententiam. vide Bar.in l.1.ſup.eo.
e Decretum. Vide Imo.in l.1.ff.de libe.& poſth.& contrarium tenet in l.non dubiū.
ſup.de legib.& per Sali.hic.

AVTHENTICA.

1 *Breues cauſæ quæ dicantur.*
2 *Ruſticus ſi habeat quæſtionem bouis. aut porci, an ſit parua cauſa.*
3 *Libellus an coram iudice rurali ſit offerendus.*

Niſi breuiores. In breuib. cauſis non reqritur ſcri-
1 ptura.h.d.† Et dr̄ cāę breues illę, q̄
2 conſueuerunt ventilari ſolū inter hoīes paruę ꝯdōnis.†Sed nun-
quid ſi ruſticus hr̄et qōnem vnius bouis, eſſet parua cā? Reſpon.
nō, qa forte ille bos eſt maior pars fortunarum ſuarū. Quid de
vno porcello? Dicit gl. ꝙ porcellus eſt ruſtico oculus ſuus, vt ff.
de officio Præſidis.l.illicitas, §.& ne tenuis. tn̄ quicqd ſit in affe-
ctione, re ipſa eſt lis breuis eodem mō ſi ruſticus petit mercedu-
lā ſuam, p̄cedetur expedito velo, & ſine ſcriptura, & ſine ſportu-
3 lis.† Et hoc facit ad qōnes, q̄ vertuntur coram Vicarijs Caſtrorū
ciuitatis Peruſij, vnde libellus non eſt offerendus coram iudice
rurali, & coram Vicario Caſtri Graicorum cāæ enim, quæ ver-
a tuntur corā ignorantib.legem, non requirūt libellum, *a* ſed ſim
b plici uia ſunt cōtentæ, & idem pn̄t *b* eſſe iudices, & Tabelliones
c *c* in his paruis litibus. ſi hoc dictat conſuetudo earum, arg.ſ.de ſa
croſ.eccl.l.iubemus, §. his Tabellionib. Alij dicunt aliter in glo.
Cōiter Doctores tenent, ꝙ ſit arbitrarium, inſpecta qualitate per
ſonarum, & quantitate litis, ff.de tranſa.l.cum hi, §.modus, & iu-
dex paruus ſignificat cām eſſe paruam in corde eius, qui depu-
tat eum, ut ff.de iud.l.fi.uel dici pōt, ꝙ de quibuſcunq; cauſis nō
ſoluuntur ſportulæ, de quib.loquitur in Auth.de iud. §. ne autē,
coll.6. quæ intelligantur cāæ breues, no.in l.quoties, de priuileg.
ſcholar.dicit Ariſt.oportet recte poſitas leges omnia determina
re, & quam pauciſſima committere iudicantibus.

ADDITIONES.

a Celſus non requirunt libellum. Hoc dictum Bal.hic, Lanfr.de Oria.in c.quoniam,
contra falſam, §.petitiones, nu.5.ext.de prob. reputat ſingulare ad hoc quod corā
officiali ignorante leges, non ſit neceſſarius libellus inſcriptis. & ita ego practica-
ui ſemel Regij in prouincia, vt dixi poſt alle.Lanf.vbi ſup.in apo.in ver.non eſt ne
ceſſarius libellus in ſcriptis.
b A,B Idem poſſunt. An quis poſſit eſſe iudex, & Notarius, vide hic Bar. & in l.iube
mus.ſup.de ſacroſ.eccl.& ff.de ſtip.ſer.l.2.alias 3.Inn.in c.qm̄ apoſtolica, de offic.
dele.dicit, quod an miniſterium dicatur paruum, aut magnum ſtat in iudicis ar-
bitrio. Sed quæ dicantur cauſæ breuiores? gloſſa hic variat. & in cor. §. neceſſa-
rium.& dicit quod recurritur ad conſuetudinem fori inf. de iure fiſci.l. fin. in fin.
ff.de off.proconſul.l.ſi in aliqua. Et concludit hic Bar. quod ſi datur poteſtas arbi-
tro, vel arbitratori, vt ferat in ſcriptis, vel ſi ſtatur dicto ſuo de omnibus quæ agi-
tata ſunt coram eo, quod eſt mirum, & eſt opinio ſua, quæ nunquam mihi pla-
cuit, & eſt ſatis periculoſa, & poteſt ad arbitrium reduci, & aperietur vis fraudi-
bus, quia arbitrator diceret qualiter coram nobis Titius plene probauit. Præterea
vbi acta requiruntur ad ſubſtantiam requiritur ſcriptura facta, & producta c.cum
olim.de priui.Sed vbi non requiritur ſcriptura, cōis opinio eſt, quod poterit proba
ri per teſtes, vt probatur in glo.parua l.ait prætor, §.Marcell. ff.de iud.l.quoniam,
ſup.de hær.cap.quoniam, de prob. Sed fruſtra eſſet iſta probatio, ſi crederetur ver-
bo iudicis. Sed no.ꝙ vbi ſententia fertur contra præſentem, vel abſentem, & tran-
ſiuit in rem iudicatam, non obſtante, ꝙ acta debuerunt in ſcriptis reduci de neceſ-
ſitate, ſicut libellus, vt in auth.offeratur.non eſt neceſſe in executione ſententiæ
acta recenſeri, vnde non poterit dicere reus, ſententia eſt nulla, quia non fuit obla-
tus libellus, ex quo ſententia fuit lata contra præſentem, & non reclamantem, ſe-
cundum Innoc.in c.cum iure, de offic.deleg.c.bonæ de elec. & vide quod no.in d.
§.neceſſarium.tu vide Do.Ant.in c.cum ad ſedem, de reſt.ſpol.& c.quoniam con-
tra.de prob. vbi tranſiui cum d.Bar. ſed in c.Quintauallis, de iureiur.dixit dictum
nimis largum, & periculoſum ſatis. Ideo dicit ꝙ dictum Bart.procedit quo ad acta
tendentia ad ordinationem litis, non autem quo ad deciſionem, & idem ſequitur
Dom.Lud.in l.ſciendum, prope finem, ff.de verb. obl. Et ego idem tenui in Clem.
j.de prob.& ibi ſaluo Bar.in duobus caſib.ſi eſſet homo magnæ religionis, argum.
contra ꝙ non.Dom.Ant.in cap.poſtremo.de app.Item niſi eſſet inter conſangui-
neos, arg.l.non ſolum, §.de vno.de ritu nupt.Ioann.de Imo.tranſit cum d.Bar.hic,
in c.1.de iud.& Do.Abb.in cap.ex literis, de prob. & ibi dixi.vide quod no.Bar.in
ſimili, in l.ſi ſeruus communis, ff.de ſtip.ſer. Bald. in l.iubemus, §.ſane ſup.de ſa-
croſ.eccl.Dom.Pet.in cap.cum a nobis, de teſt.& Ioan.de Imo.in d.l.ſi ſeruus cōis.
& D.Abb.in ca.tenor, de re iud.tranſit cum Dom.Bart. vide Bald. in addi.in tit.de
app.in Spe. & ita tranſit vbi ſup.do.Abb.in d.ca.quoniam, tranſit cum D.Ant.in
d.c.Quintauallis, facit contra Bald. ꝙ licet iudicium ſit ſummarium, tamen veri-
tas debet ſcrutari.& non occultari, c.qualiter, el 2.§.debet igitur.de acc.c.veniens
el 2.de ſtatu mona.Cle.ſępe, de verb.ſign.c.1.de collu.dete.l.in crimine, ff.de adul
c.fi.de hær.li.6.l.pe.C.de poſt.Bald.in l.præſcriptione, ad fi.C.ſi contra ius, & in l.
iudices, C.de iud.licet D.Abb.in c.ex litteris, de prob.ſequatur Bar.vide quę ibi di-
xi, & in repetitione.l.ſciendum, ff.de verb.oblig.
c Tabelliones. Vide Bar.in l.iubemus, §.ſane ſup.de ſacroſ.eccl.

De ſententijs, & interlocutionibus om.iud. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Sententia, quæ ratione caret, eſt extirpanda.*
2 *Sententia qualiter cognoſcitur nulla.*
3 *Iudicia ad contractuum ſimilitudinem rediguntur.*
4 *Sententia in quibus dicatur defectiua.*
5 *Sententia ſi dominus ſit præſens, an valeat.*
6 *Sententia contra dominum lata, an valeat procuratore inuento, & citato.*
7 *Sententia lata domino pręſente, & non citato, an valeat.*
8 *Procurator & dominus, ſunt litis participes.*
9 *Sententia domino mortuo quibus verbis pronunciari debet.*
10 *Nuncij officium eſt intimare.*
11 *Sententia contra procuratorem lata ex libello contra dominum dato, acto-
re non petente eſt nulla.*
12 *Sententia contra procuratorem ſolum conſtitutum lata, non valet.*
13 *Sententia contra ſyndicum lata, an valeat.*
14 *Sententia in cauſis criminalibus, & matrimonialib. qualiter ferri debeat.*
15 *Procurator qualiter citandus ſit.*
16 *Defenſor inuito actore cū mandato, vel ſine, pōt compare animo nouandi.*
17 *Producens exceptionem, ſcire debet quid agat.*
18 *Iudex an debeat procuratorem, vel dominum condemnare.*

NOn videtur. Sentetia omiſſo procuratore
lata cōtra dominum, qui in iu
1 dicio non fuit, ipſo iure non valet.h.d. † Not.ꝙ ſen-
tentia, quę caret ratione, extirpanda eſt. Nota, ꝙ ſuc-
ceſſor reuocat factum prædeceſſoris. Nota, ꝙ l.abſentem, inf. de
a accuſatio. dicit, *a* ꝙ ſuperior cognoſcit de nullitate; hic dicit, ꝙ
ſucceſſor. Nota, quod quando nulla eſt ſententia, iterato cogno-
ſcitur, vt iudicetur, quod dic, vt infra tit.2.l.3. Nota, ꝙ vbi pro-
curator habet ſubſtantiare actum, non valet ſententia eo omiſ-
3 ſo. †Not.ꝙ ſententia eſt nulla, quando per ius ſcriptum apparet,
ꝙ eſt defectiua. Pone, quod libellus oblatus fuit contra dominū,
& reliquus proceſſus fuit factus per procuratorem, ſed tempore
ſententiæ extitit procurator, & non dominus, vel neuter, ſed cita
tus fuit procurator, poſtea ſententia lata fuit contra dominū, qui
in iudicio nō fuit, nec in proceſſu, nec tempore ſententiæ erat p̄-
ſens; dicit Imperator, ꝙ iſta ſententia non habet rationem, quod
declarat, quia ſententia ſumit robur ex actis, concernit ea deſcē
ſiue, quia omnia acta totius cauſæ, & omnes interlocutiones or
dinantur ad ſententiam diffinitiuam, tāquam ad fontem, ſed in
actis non interfuit dominus, nec fuit fundata cauſa cum ipſo; er-
go ſententia non poteſt contra eum ferri, quia quo ad eum ſen-
tentia vr̄ lata per ſaltum, & ſine actis. Non ergo pōt dn̄s cōdēna-
ri verbis directis in eum, qui in iudicio nō quaſi ꝯxit, ſed per obli
quum debuit ꝯdemnari, ſ.per procuratorem procuratorio no-
3 mine. † Simile dicimus in contractibus, *b* ad quorum ſimilitu-
b dinem rediguntur iudicia, vt ff.de iudic.lege omnem. & ff.de
pecu.l.4.§.idem ſcribit, quod procuratores non poſſunt in per-
ſonam domini conferre verbis directis, ſed obliquis, ideſt pro-
curatorio

ADDITIONES.

a P.D.Dicit. Et adde, an quando iudex ſuperior de nullitate cognoſcens habet ſentē
tiam nullam reformare, habeat neceſſe prius declarare primam ſententiam nullā
per Bar.ſup.quomodo & quando iud.in l.ſi vt proponas, la j.
b In contractibus. No.ꝙ contractus & iudicia æquiparantur, & etiam ſententia, ſm
Bal.in l.ab executione.inf.quorum app.non rec.

curatorio nomine ſtipulando,vt ff.de verb.obli.l.ſtipſo iſta, §.ſi
ſtipuler.& no.in l. 1.ff.de ſtip.ſer.l.hm̄oi,in prin.ff.de leg. 1. Scias
ꝙ ſn̄ia iſta debet ſumere initium in perſona procuratoris, q̄a ita
dictat natura proceſſus,& iō ſi non ſumit initium in eius pſona,
nec in alia ſumere poteſt,inanis eſt,ꝑ aliam ſubtilem rōnem, quę
traditur,ff.de act.& oblig.l.quæcunq; gerimus,ſ'm Iaco.de But.
a Item,quia ſententia *a* debet eſſe conformis conteſtationi litis,&
iurō calumniæ,certe,& Probationib.quia in probationib.conſi-
ſtit ſubſtantia condemnandi, vel abſoluendi. Sed certe iſtud de
probationib.pertinet ad iudicia, ſed alia ſuperiora pertinent ad
formam,vt l.fi.ff.de fideicommiſſ.lib.vel dic vt dicam ꝟ.eo.l.pro
4 latam.†Quæro,in quo deficit ſn̄ia,de qua hic loquitur? Gloſſ.in
l.prolatam,dicit,ꝙ peccat in ſolemnitate.Tu dic,ꝙ in ſubſtātia-
litate,i.in ſubiecto,ſ.perſonę.Item ratio huius legis eſt ualde faci
lis, quia cum procurator ſit factus dominus litis inſolidū:ergo
dominus nihil habet facere in iudicio iſto exercendo, q̄a plures
inſolidum domini eſſe non poſſunt. oportet igitur actum pro-
nūciationis fundari in geſtore,in quo radicatur actus iudicij, &
ſic procurator debuit condemnari,& non dominus,q̄ non erat
5 præſens.†Sed quid ſi dominus erat præſens? *b* vr̄ ꝙ ſn̄ia ualeret,
b alias ad quid ſatiſdaret procurator de præſentia domini,vt Inſt.
de ſatiſd.§.ſi vero aliquis.In contrarium videtur,q̄a ſic fieret no
uatio per ſolam comparitionem domini.Item, ad quid lex req
reret ceſſionem inſtantię,vel mādatum eius,qui ēt inter abſen-
tes fieri poteſt,vt no.ff.de procu.l.in cāæ,§.ſi ex parte. Item ſi a-
ctio eſſet famoſa,dn̄s eſſet infamis,licet in iudicio non fuerit per
prius.Quid dicemus? Sol.puto valere,q̄a inſtantia eſt apud eum
dn̄m effectu,& realitate inſpectis.arg. ff. ſi quis cau.l.pe.& l.1.ff.
de inſti.& q̄a dn̄s poteſt ſupplere vices procuratoris abſentis,&
aſſiſtere cāę, cum negocium ad eum principaliter ꝑtineat, vt ff.
de procu.l.Paulus.Non ob.hæc lex, quia hic dr̄, quando dn̄s in
iudicio non fuit:ſed in puncto noſtro fuit in iudicio, quod eſt a-
ctus potiſſime iudicis vſque ad ſn̄iam incluſiue.Si ergo dico va-
lere ſn̄iam latam in dn̄m pręſentem, quia habemus principalē
6 præſentem,& aſſiſtentem,†Sed pone, ꝙ iudex mandauit, ꝙ ci-
taretur procurator ſi iueniretur,alias citaretur dominus ad ſen-
tentiam audiendam;nunquid non inuento procuratore, p̄t con
demnari dn̄s citatus? Reſpondeo ſic.De nego.geſt.l.liberto, §.fi.
per Bar.Arc.63.diſt.ſi tector.Et ſcias,ꝙ Dominus Lambertinus
de Ramponib. determinauit, ꝙ lite conteſtata per procuratorē
non valet receptio teſtium,citato domino.& non procura.& rō
eſt ſ'm Bart. q̄a non cogitur dominus comparere,ex quo elegit
non comparere per ſe,ſed per procuratorem. Si autem compa-
ruit,bene valet receptio teſtium,quia,& ſine ceſſione habet dn̄s
vtile ius inſtantiæ,cum ſit ſpāle in iudicijs,vt no.Inſt.de inuti. ſti
7 pu.§.ſi quis alij,ſ'm Bar.†Sed quærit ipſe,quid ſi dn̄s non fuit ci-
tatus, tn̄ erat ibi præſens tp̄e ſn̄iæ, nec iudex aliter eum admo-
nuit? & dr̄,ꝙ citatus bene p̄ſumitur comparuiſſe:licet non cita-
tus, nec monitus non præſumitur ad hoc veniſſe. Diſtinguitur
tn̄,ꝙ aut fuit ſn̄ia lata pro eo,& tunc præſentia hr̄ pro conſenſu.
Aut ꝯ eum,& tunc ſecus.ita dicit Bart.ff.de re iud.l. furioſo. Tu
c dic,*c* ꝙ ſi Notarius ſcripſit eum præſentem fuiſſe.valet ſentētia.
& multo fortius valet receptio teſtiū,ſi quęrimus de ipſa: ſecus
ſi in actis non reperitur ſcriptum de p̄ſentia, & hoc per illa no.l.
8 ff.de fideiuſſo.tu.l.cum oſtendimus.§.fin.†Quæro cum gloſſ.po
ne,ꝙ dominus fuit litem cōteſtatus,& iurauit de calumnia, de-
inde cōſtituit procuratorem, qui actitauit reliquum proceſſum
vſq; ad ſententiam excluſiue.modo quæritur,quis debeat citari
ad ſn̄iam vtrum dn̄s,vel procurator, & in quē ſn̄ia ferri debeat,
vtrum.in dominū,an in procuratorem abſentem? Mar.dicit, ꝙ
in dn̄m,qui litem conteſtatus eſt,& effectus eſt dn̄s inſtantię.Io.
dixit,ꝙ in procuratorem, quia in ipſum facta eſt litis tranſlatio.
d gl. *d* dicit, vterque de conſuetudine damnatur, vt omnium ſal-
uetur opinio. Idem plene no.Bar.extra,de ele.c.querelam,& rō
eſt,quia vterque eſt particeps litis,vnus nomine appellatiuo, al-
ter proprio, & vbi duo ꝑ ꝑ vnum, vtrobique tn̄ vnū eſſe debet,
de euic.l.qui libertatis,§. ſeruus. Idem ergo videretur eē ꝯ, ſi pro
curator fuiſſet litem conteſtatus,& quia forte procurator fuit re
uocatus,vel conſenſit dn̄o, qui dn̄s reaſſumpſit ſibi inſtantiam.
Sed certe hi caſus diſſimiles ſunt.nam in primo caſu dn̄s durat
dn̄s,ſed in ſecundo caſu procurator dominus litis efficitur,l. ab
executore,§.ſi procurator.ff.de appellat. Et ſn̄ia iō nō poteſt fer
ri in eum, quia ferretur in falſum procuratorem reuocatū. Re-
uertor ergo ad q̄onem gl.& dicit Iac.de Raue.ꝙ opi.Ioan.eſt ve
ra.huius vtilitas patet in cā famoſa, quia ſi damnatur ꝓcurator,
dominus nō efficitur infamis,vt ff.de infam.l.furti,§. ſi quis alie
no.ille enim.§.conſuluit dn̄o,ꝙ conſtituat procuratorem,vt nō
infametur:ꝙ conſilium parum valeret, ſi dominus condēnare-
tur,q̄a fieret infamis.Br̄,opin.Io. cōiter approbatur per l. liber-
to,§.fi.ff.de neg.geſt. Sed Canoniſtæ de iſta ſcrupuloſa ſolemni-
tate non curantes,ſed de illa realitate;dicunt ꝙ tam vterq; q̄ al-
ter p̄ōt condemnari.ſi citatus eſt ad ſn̄iam.quia non refert quid
ex æquipollentib.fiat, & qui per alium facit, per ſeipſum facere
videtur.ſed illud habet locum in puris factis, non in obl'onibus.

niſi cedantur.Et ego dico,ꝙ cā agitata per procuratorem,etiam
ſi dn̄s condemnetur,non eſt infamis, quia fons iſtius iudicij non
e eſt ipſe,ſed procurator,vt ff.de infa.l.ſeruus. Sed ꝯ *e* hoc oppo.in
fra de iniu.l.fin.vbi ex proceſſu ꝓcuratoris dominus efficitur in-
f famis.ſed ibi ſpeciale. Modo ego quæro, quid ſi in tota *f* lite fue-
runt procurator,& dominus ſimul, ſed ſn̄ia ſolus dn̄s, vel ſolus
procurator fuit citatus, & ſn̄iam paſſus,nunquid valeat ſenten-
tia? Reſpondeo ſic,arg.ff.de euict.l.ſi iō,§.1.Quæro,lex nr̄a loqui-
tur in condemnatoria, quid in abſolutoria? Reſpon. idem. glo.
eſt ſingularis in l.ſi vero non remunerandi,§. Maurus, ff.mand.
9 † Quæro,mortuo *g* dn̄o lite conteſtata,quibus verbis pronuncia
g bitur ꝯ procuratorem; ſi enim diceretur procuratorio nomine
Titij,non ualet ſn̄ia,ff.ſi cer.pet.l. eius, qui in prouincia, §.quod
ſi ſtipulatus.j.Reſpon. Item hæreditas iacens procuratorem nō
habet,ſed procurator eſt ei dandus,vt ff.de hære.inſtit.l. ſi quis in
ſtituatur.quem curatorem nō p̄ōt hæreditati teſtator dare, ff.ad
Treb.l.Luc.§.1.Solu. Iudex non debet vti verbis ineptis, ſed di-
cere. Condemnamus talem procuratorem olim a tali conſtitu-
tum,vt ff.de re iud.l.ſi cum procuratore,quę lex eſt ad hoc valde
10 notabilis.† Extra quæro, quid in nuncio? *h* Reſpond. officium
h nuncij eſt intimare,ſeu nunciare, non diſceptare:& ideo non p̄t
11 condemnari,ff.de procu.l.1.& per Cyn.in addit. † Quæro, vtrum
ex libello dato ꝯ dominum poſſit condemnari procurator, acto
re non petente aliquid ꝯ procuratorem? Dicunt quidam ꝙ nō,
& ꝙ de nouo concludere debet libellus ꝯ procuratorem, & de-
nuo lis conteſtari,per gl.l.mutari,ff.de proc.quod falſum eſt:q̄a
ſi tranſiuit inſtantia,ergo & libellus, arg.ff.de infa.l.ſeruus, & ff.
de fideiu.l.ſi cum hominem. Et ſi de nouo deberet offerri libel-
lus,poſſet primus libellus emendari poſt litem ſuper eo conteſta
tam,quod eſt falſum:quia quoties tranſit inſtantia in alium,trā-
ſit in ſuo ſtatu,& in ſua cā,ſuiſque vitijs:& illa gloſſa debet intel-
ligi in vno caſu tm̄,ſ.quādo procurator remouetur vt ſuſpectus,
quo caſu denuo omnia renouare oportet. Poſſet ēt dici, ꝙ illa
glo.non eſt vera,nec ſtylus iudiciorum approbat:quia dominus
qui legis authoritate continuatiue procedit in cā,non habet de-
i nuo libellare, *i* & denuo iurare de calumnia · nam illud eſt tota-
12 liter nouum,& non eſſet proſecutio. † Quæro, quid ſi procura-
tor ſolum eſt conſtitutus ad ſententiam audiendam? Reſpōdeo,
nequaquam damnabitur,quia ſola comparitio non facit eū do-
minum litis.Idem in eo,qui conſtituit procurator ad exceptio-
nes declinatorias opponendas,vel ad dn̄m excuſandum,ff.de ne
got.geſto.l.liberto,§.fi.Idem in procuatore conſtituto ad impe-
trādum,& ad ꝯdicendum,quia nec iſte damnari poteſt, ut extra
13 de appel.c.Nicolao.† Quæro,quid in ſyndico, & alijs, qui gerūt
publicum officium? dicit Bar.ꝙ non eſt vis,in cuius perſona ſen-
tentia feratur, quia huius obligatio poteſt conferri verbis dire-
ctis in dominum,vt ipſe no.ff.de verb.obl.l.ſtipulatio iſta §.ſi ſti-
pulet.ergo idem in quaſi contractibus, ſeu iudicijs:quia redacta
ſunt ad inſtar contractuum.allegat de conſt. pec. l. eum qui. §.ſi
actori.Sed nunquid ille §.dicit,ꝙ verbū illud, promiſſionis, poſ-
ſit concipere actor, vel procurator in perſonam domini. Certe
ille §.hoc non dicit,nec puto ꝙ valeret illa promiſſio, dominus
meus promittit tibi:ſed ſi ſtipulatur dominus, bene valet ſtipula
tio,vt ff.de vſur.l. Caius. Idem ſi dixit, ego promitto obligando
fidem dn̄i mei,& non meam,l. Luc ff.de inſti. & iō rō dn̄i Bart.
non conſonat legi nr̄æ,quę loquit̄ in obligando.ſed lex,per quē
K probatur opinio ſua,eſt in d.l.ſi ideo,§.j.de euic.qui tex. *K* nō eſt
14 alibi. † Quæro,quid in cauſis criminalibus,& matrimonialibus,
& vbi pronunciatur aliquem eſſe legitimum,vel ſpurium, vel in
poteſtate,uel emancipatum,vel quid de uerbis declaratorijs do-
mini, vel econtra. Dicas, ꝙ de neceſſitate iuris ſententia fert̄ in
dn̄m,vt C.de caduc.tollen.l.vnica, §.ne aūt, & no. extra, qui filij
15 ſint legit.c.cām,quæ.& ꝟ.de iniur.l.fina. † Sed qūo poteſt in iſta
lege citari procurator, cum oīs citatio debeat incipere a dn̄o, ſi
inuenitur,vt l.ſolent,ff.de alimen.& cib.lega. Solut.illud verum
in principio litis,ſed ex quo procurator ſemel fuit in cā,ipſe ſem-
per

ADDITIONES.

a Sententia.Vide Bar.hic.
b Præſens.Vide Bar.hic,& in l.ſi procuratori præſentis,de verb.obl.& in l.furioſo.ff. de re iud.& melius videtur loqui Bar.hic,quam alius.
c Tu dic.Placet,ſi ſcienter patiente eo ſecundum formam l.cum oſtendimus,hic alle.quia tunc etiam ſententia contra eum lata valebit,.ſi dixit Notarius eum fuiſſe præſentem ad ſententiam audiendam.
d Gl.Vide Bar.hic.adde quæ poſui in apoſtil.ad Pan.in all.c.querelam,ad fin.in uer. dominus eſt litem cont.extra,de elect.
e Sed contra.Vide Bal.in l.nihil.ſup.de proc.
f Quid ſi in tota.Vide quod no.Bal.in l.ſi quando,in 9.q.ſup.de teſt.& Bal.inf.prox. verſ.quæro,quid in ſyndico.
g Mortuo.Vide Bar.qui no.dicit in l.nulla,ſup.de procu.& ibi dixi poſt eum,& eum ſequitur Pau.de Caſt.hic.
h Nuncio.Facit quod no.inf.prox.verſ.quæro,quid ſi procur.
i Libellare.Contrarium tenet gl.in l.mutari,ff.de proc.& uide Bar.hic in ver. modo procedo quid econuerſo, qui videtur melius loqui.
K Qui tex.non eſt.Iſtum tex.alle.etiam ſup.in verſ.modo quæro,& certe ille tex.nō probat opi.Bar.ſi bene inſpiciatur.

per eſt citandus;& ſi dñs citaretur,non teneretur comparere,qa
ſatisfecit legi, & aduerſario conſtituẽdo procuratorem idoneũ.
ſecus ſi non ſatisfaceret legi,vt quia cauſa requirit aliquam per-
ſonalem informationem,vt in c.ſi clericus,de ſenten. excomm.
lib.6.vel quia non ſatisfecit aduerſario, vt quia dñs eſt legalior,
vt melius nouit veritatem,vt ff. procu.l. ſi actor, & l.procurator
in rem.& ideo licet procurator poſſet eſſe infamis, vt Inſt.de ex-
a ce.§.fi.tñ inuito reo non poterit reſpondere poſitionibus, *a* quia
principalis perſona eſt legalior, ꝙ procurator, cum ſit bonæ fa-
16 mæ, quod eſt notandum. † Quæro, vtrum inuito actore poſſit
cum mandato, vel ſine, defenſor comparere animo nouandi?
Glo.dicit,ꝙ ſic,in d.l.liberto,§.fi.contrarium tenet Iacob. Butr.
in l.1.ſup.de iud.& glo.in l.ſolutionem,ff.de ſolutio, & hęc vera,
quia per talem comparitionem non debet minui ius agẽtis. Fal-
lit in caſu ſpeciali,qui ponitur de pe.hær.l.ſed & ſi lege,§.1.Idem
ſi rem diſtraxerit fauore bonæ fidei poſſeſſoris, quia aliter nõ po
teſt conſulere indemnitati ſuæ,& ille §.eſt valde fauorabilis poſ-
ſeſſoribus bonæfidei,qui alienauerunt bona fide rem alterius. &
tene menti. Si enim talis eſſet defenſor, qui non haberet ex per-
ſona ſua iuris prærogatiuam,nunquam inuito actore admittere
tur animo nouandi.Item §.ille loquitur in actionib.realib. nõ in
perſonalibus,& eſt difficilis §.Modo extra oppo. contra legẽ no
ſtram,ille qui per alium facit,proprie,& immediate facit per ſe-
ipſum,vt ff.de manumiſ.vind.l.pater.vbi dr̃,ꝙ pater, qui per filiũ
manumittit,per ſeipſum dat libertatem ſeruo ſuo.Solu.ibi in dã
do,hic in faciendo.Nam factum cohæret procuratori, qui facit:
ſed datio cohęret domino,qui dat, & immediate ab ipſo euelli-
b tur dominium. Si autem *b* procurator daret rem ſuam, tunc do
minus non proprie,ſed interpretatiue,vt ff.mandat.l.ſeruum Ti
c ti j.*c* Sed quæro,vtrum procurator habẽs mãdatum ad producẽ
dos articulos,vel teſtes,& non ad totã cauſam,dicatur ipſe pro-
ducere,an dñs?Bar.dicit,ꝙ dñs:quia in virtute eius talia iura pro
ducuntur,& fiunt,licet cooperante procuratore quantum ad fa
cti executionem,ff.de iniu.l.non ſolum,§.ſi mandato. ſicut lapis
a me miſſus virtute brachij mei, nõ diceret̃ percutere, ſed ego.
ſed iſtud non eſt ſimile,quia lapis eſt ſine intellectu, & ideo non
17 dicitur aliquid agere. Pone, ꝙ † procurator conſtitutus ad pro-
ducendum exceptionem,eſſet furioſus effectus poſt mãdatum,
& in ipſo furore produceret exceptionem, nunquid valeret pro
ductio?Reſp.non,qa oportet producẽtem ſcire qd agat,& quod
velit hic facere,arg.ff.de cond.& dem.l.2.& in l.omnib. de regu.
iur.tñ opin.Bar.poteſt ſaluari iſto reſpectu, quia per talẽ actũ ꝓ-
curator non efficitur dominus litis,& ſic eſt quidam actus tran-
ſiens quo ad ipſum,abſq; eo,ꝙ aliqd reſideat penes eũ. Sed poſt
quam procurator eſt effectus dñs litis,nullum actum vr̃ dñs im-
mediate facere,quia omnes actus ſunt conſecutiui ad litis cõteſ.
Porro ſi procurator facit aliquem actum,per quem acquirimus
ex legis diſpõne principal̃r,& immediate,nos ipſi facimus,vt de
procu.l.per procuratorem non ſemper. Item in his, quæ nõ pñt
in alium transferri, vt ſi procurator procuratorio nomine reci-
piat vſumfructum vel feudum,non eſt neceſſaria ceſſio. Idem ſi
ſtipularetur dotem. Et no.iſta verba,quia ſunt notabilia:& adde
ad apparatum huius legis d.l.ab executore,§.fi. & quod no. Bar.
extra,de reſtitutio.in integ.cap.ſuſcitata.& Accur.ſup.de procu-
ratorib.l.exigendi.Sed nunquid ſententia interlocutoria requi-
d rat ſolemnitatem huius legis?Reſp.ſic,ſi continet dari, vel *d* fie-
ri,alias non,quia non requirit præſentiam,vt no. ſupra titu.1.l.fi.
18 † Item no.quod ſufficit dicere condemno *e* talem procuratorẽ,
e quia tacite intelligitur procuratorio nomine.eſt gl.parua, not.ff.
de procu.l.quacunque ratione.

ADDITIONES.

a Poſitionibus. Vide Io.de Imo.in l.qui bona,§.ſi alieno, & ibi dixi poſt Barto. ff.de dam.infe.& Bal.in l.2.§.obſeruari,in fi.de iur.cal.

b Si autem. Vide hic vſq; ad fi.

c Vtrum procurator. vide Bar.in l.ſed ſi vnius,§.ſeruus,ff.de iniur. Adde eundem plenius in l.non ſolum,§.ſi mandato, & quod ibi poſui remiſſiue in apoſt.ad ipſum,in ver.a procu.eo.tit.

d P.D.vel nam tunc dicitur eſſe magni præiudicij, vt per eundem no.poſt Iac.But. in l.fi.ſup.tit.1.cui adde Alex.in l.ſi opus, in add.de ope.no. nun. & ſup. adnotaui in l.ſi præſes,quom.& quan.iud.

e Condemno. vide l.fi.& ibi Bar.de inſt.

LEX II.

1 *Sententia lata per iudicem inhabilem, valet gratia publicæ vtilitatis.*
2 *Seruitutis exceptio contra iudicem opponi poteſt.*
3 *Sententia iniuſte lata, qualiter valere poſſit.*
4 *Libertatis poſſeſſionem quilibet habere præſumitur.*
5 *Error in perſona delegantis, an faciat ſententiam nullam.*
6 *Inſtitutio de filio ſpurio, qui legitimus ab omnibus putatur, an valet.*
7 *Inſtrumenta facta ab eo, qui ſe tabellionem dicit, an valeat.*
8 *Inſtrumenta ab occulto tabellione excommunicato, valent.*
9 *Seruitus ſuperueniens ſententiæ, actum non vitiat.*

Si arbiter. Exiſtẽs in poſſeſſione libertatis poteſt eſſe iu
dex poſtea delegatus,nec vitiatur iudicium,
1 licet poſtea ſtatus ſeruilis detegatur.h.d. † Opp. hic non verſatur
publica multorũ vtilitas,ergo non valet ſñia.Reſpond.intelligo,
qñ verſatur,alias ſecus,vt l.Barbarius,ff.de offi.præt.ſm Ray. &
a male,*a* qa ſufficit,ꝙ publica vtilitas,vel authoritas,verſet̃ in qua
litate officij,licet nõ in ſingulari actu exercitij,quia vſus ſit quã-
tum ad paucos,vt ff.de mune.& honor.l.munerum,§. iudicãdi.
Item hęc lex facit eum capacẽ,& publica authoritas,ſeu vtilitas,
cum quaſi poſſeſſione capacitatis ſufficit.l.competit,ff. qui,& a
quib.& gñalis opinio reddit quẽ habilẽ ad iudicãdũ,vt hic, & te
ſtificãdũ.vt l.j.ſ. de teſtib.ſed nõ ad alienandũ,vt patet in falſo he
2 rede.†Oppo.ꝙ non poſſit opponi exceptio ſeruitutis,quia eſt de
iure tertij.Sol.immo põt,qñ nõ ago de illo iure conſequẽdo.ſed
de quadã habilitate,& ſic nõ obſtat ꝯrium.ff.de inoffi.teſt.l.pr̃ fi
3 lium. † Quæro ſm illam lecturam, quid faciat valere ſñiam, &
proceſſum,an delegatio,an poſſeſſio libertatis,an cõis error?Re
ſpondeo,delegatio cõfert iuriſdictionem,non ꝑꝑ ſe, ſed ꝑꝑ ad-
miniculum poſſeſſionis libertatis,& cõis erroris. Iaco.Butr.Ad-
uerte,nunq̃ inuenies, ꝙ iudex delegatus ſit in poſſeſſione officij,
niſi dum mouet labia ſua.ſed bene eſt in quadã aptitudine,non
tñ illa aptitudo eſt quaſi poſſeſſio,alias eodem modo diceremus
in mãdato procuratoris, quod eſſet in quaſi poſſeſſione officij,
quod lege non cauet̃,quia eſt nudum factum,de quo non habe
mus niſi inſtãs.Quid ergo ſi iſte eſſet de ſeruis peregrinis,& igno
tis,tamen publice ſe gerebat pro libero, circa ipſum tñ non erat
cõis error,nec aliqua fama de ipſo famabat? Reſpõ. ſententiam
b valere *b* nam præſumitur liber, vt ſ. de ſeruis export.l.moueor.
Quæro, quid eꝯ ſi re vera erat liber, ſed cõi opinione reputaba-
tur ſeruus,& erat in poſſeſſione ſeruitutis, & dicunt quidam, ꝙ
ſñia valet:nam aut veritas facit actum valere, & tunc inſpicitur
veritas:aut error, vel opinio facit rem valere, & tunc inſpicitur
c opinio.Et ideo dico,ꝙ ſi qs hr̃ *c* pro excõicato,& non eſt,tamen
ſñia ſua valet,& eꝯ ſi non hr̃ pro excõicato, & eſt, ſil̃r valet, vt
d no.ff.de teſtam.l.cum lege,in fi.gl. *d* quæ glo. eſt multum ſingu-
4 laris.† Quæro, nunquid quis *e* præſumitur eſſe in poſſeſſione li-
e bertatis?Reſpondeo ſic,quia inhæret de iure naturali:ſed in pri-
uilegiorum conceſſorum poſſeſſione nemo eſſe pręſumitur,qa
ex hoc præſumeretur ius,niſi habet titulum,vt in c.ad decimas,
de reſt.ſpo.li.6. cum ſimilibus. Et quando poſſeſſio confert aliq̃
authoritatem,excipiens debet excipere de non poſſeſſione,12.q.
5 2.alienationes,per Arch.†Modo ego quæro, *f* hęc lex loquitur,
f quãdo eſt error circa perſonam delegati,ſed quid eſt ſi eſt circa
perſonam delegantis: puta communis opinio eſt ꝙ ille, qui dat
authoritatem,ſit magiſtratus,tamen re vera non eſt? Reſpon.ſi
quidem habet titulum a ſuperiore,valet,ſi eſt in quaſi poſſeſſio-
ne,vt ff.de officio præto.l. Barbarius. ad ſimilitudinem poſſeſſo-
ris,qui lucratur fructus conſumptos propter titulum.Sed ſi dãs
nullum habet titulum,quia nunquam fuit electus, error cõmu
g nis nullam *g* dat ſibi poteſtatem,vt j.de numer.& actua.l.actua-
rios,lib.12.vt ergo communis opinio operetur aliquid, dẽt præ
cedere aliquis titulus.ita no.Inno.extra,de elect.ca.nihil eſt,nec
dẽt aliquis admitti ad probandum de ſtatu inhabili,ſi ex hoc ſua
intentio non iuuatur,vt ſ. de teſt.l.1. in princip.& ibi tex.notab.
6 Pone, habebam filium ſpurium, quem putabam eſſe legitimũ
errans in iure,qui tamen communi opinione reputabatur legiti
mus,inſtitui eum hæredem: quæro, nunquid valeat inſtitutio?
Reſpondeo, ꝙ non, adeo ꝙ vſucapere non poteſt propter legis
interdictum, vt ſingulariter no. ff. de legat.1.l. nemo. Sed nun-
h quid *h* in puris ſpiritualib.aliqd operet error communis? Reſp.
non,11. quęſt.3.cap.1.per Archidiaconum,niſi in contentioſis.
Quæro,quid ſi aliquis reputatur tabellio. cum non appareat, ꝙ
i fuerit conſtitutus tabellio? Reſpondeo,ſi quidem *i* aliqua ſunt
indi-

ADDITIONES.

a Et male. Vide Bal.in l.non dubium,in 15.opp.ſup.de leg.dixi poſt Bar.in l.Barbarius,hic alleg.

b Celſus,Reſpondeo ſententiam ualere. Tu uide de hoc Bar.in vulgata l. Barbarius Philippus,& ibi Alex.tam in lect.quam in add.ad ipſum aliique doc.peculiariter. ff.de off.præto.

c Si quis habetur. Vide Pau.de Eleaza.in commen.c.celebra,de cler.excom. in pen. q.& gl.& doct.in d.c.ad probandum,de re iud.& in c.exceptionem.de excom.& Sal.hic.qui idem tenet.

d L.cum lege. In fin.gl. Non reperio iſtam gl.& illam etiam pro no.alle.Bald. in l.1. ſup.de teſt.& ponderat no.contra Bar.in l.1.ſup.de teſt.

e Nunquid quis. Vide Bal.ſup.eo.& in l.2.ſup.de ſerui.& in l.non epiſtolis, & in l.ſi ue poſſidetis,ſup.de prob.& in l.uis eius,in fi.eo.ti.& in l.ſi ſolẽnibus,ſup. de fide inſtr.Bar.& Bal.poſt gl.in l.matrem,& per Bar.in l.ad probationem,la 2. ſupra de prob.Bal.& Bar.& quod ibi dixi in l.ſi prius,in 3.opp.4.par.ff.de ope.no.nunc. & quid releuet iſta quaſi poſſeſſio,uide Bal.inf.ea.l.

f A.B. Modo ergo quæro. No.quod requiritur quod ſit in quaſi poſſeſſione, ut actus ſit ualidus,uide glo.c.nihil,de elect.& Imo.in c.quærelam,eo.tit.Bald.in l.Barbarius,ff.de off.præt.

g Nullum. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.Barbarius,hic alleg.& Bar.in l.1.ſup. de teſt. & in l.actuarios,hic alle.

h A.B. Nunquid nota,ꝙ error cõis non facit ius in ſpiritualib.Fallit in caſu gl.quam Mod.reputant ſin.c.dudum,el 2.in uer.exceptus,de elec.

i A.B. Reſpondeo,ſi quidem. An ſententia lata a iudice reuocato teneatur,uide hic Sal.contra Bal.

iudicia,vt qa eſt in matricula Tabellionum. ſua inſtr̃a valent ex
p̃ſumptione matriculæ. quia matricula inducit p̃ſumptionem,
& incorporationē,& inueſtituram,ut ſingulariter no.in l.eos,s̃.
de offi.magiſt.mili. Si aũt non ſunt aliqua indicia, & fuit in lon-
ga poſſeſſione,ideſt longo exercitio,valent ſua inſtr̃a,argu. ff. de
adop.l.poſt mortem,& l.nam ita diuus. Nam cū incidenter tra-
ctet̃ de offō pp aliud inter partes, non vt iudicet̃ de officio prin-
cipaliter,ex longa quaſi poſſeſſione, & conſuetudine publica p̃-
ſumitur titulus,ff.ſi ſeru.ven.l.ſi quis diuturno,& ff.de vſur.l. cū
de in rem verſo. Sed vr̃ ſufficiat minus tp̃s, vt no.eo.tit.l.ſicut,
§.ſed ſi quæratur. Sol.ibi loqnitur in ſeruitute, quæ p reum na-
turam acquiri pōt. Sed officium Tabellionis non pōt acquiri p
rerum naturam,ſed ſola authoritate Principis,vt eleganter not.
a Inn.de fide inſtr.c.cum P.Tabellio,*a* Modo dicit *b* Ia.But.quod
b vidit dubitari de quibuſdam Auditoribus Domini Legati:quia
non apparebat de delegatione,& dicebatur q valebāt acta,quia
erant in quaſi poſſeſſione delegationis, qđ non placet Butr. ſed
hoc facit error cōis,ſm eum. Tu dic, q aut exercuerunt iuriſdi-
ctionem,vt tales,ſciente ordinario, & p̃ſumit̃ delegatio p̃ceſſiſ-
ſe.vt ff.de exerci.l.1.§.magiſtrum,aut non conſtat de ſcientia,&
tunc debet proceſſus irritus iudicari, vt copioſe notat Bernard.
extra de off.del.c. cū de iure. nec valeret argumentum de quaſi
c poſſeſſione,*c* Nam iſtud argumentum habet locum, qñ conſtat
de mandato. Sed dubium eſt de qualitate mandatarij; ſecus ſi
non conſtat de mandato, vt ff.de ſolut.l. qui hoīem,§.ſi a nullo.
quinimo argu.de quaſi poſſeſſione habet locum in his, qui ali-
quid faciunt tanq̃ ſuo iure facientes, non alieno. Nam ſi alieno
d non lucratur uſum,quia non pro ſuo. Sed pone,*d* quod iſte dele
gatus,erat reuocatus, tñ publice credebatur q non eſſet reuoca
tus? Reſpondeo, ſi quidem ipſe ſciebat ſe reuocatum, ipſo iure
non valet proceſſus,vt no.ff.de procu.l. ſi procuratorem abſen-
7 tem ſecus ſi ignorat,vt no.ff.ſi cer.pet.l.eius qui,§.1.† Quid dices
e *e* de quæſtione facti? Ep̃s *f* in camera,& in ſecreto damnat quen
f dam Notarium de falſo, populus hoc ignorans confluebat ad
eum inſtr̃a facientem,ſicut per prius:nunquid valent inſtr̃a per
errorem iuſtum,& pp primordium veritatis, quod ſumit natu-
ram a *primęua origine* veritatis? & ſi quidem eſt degradatus a
lege pp *delictum* occultum,valent inſtr̃a.ex quo crimen eſt oc
cultum.iſta eſt gl.ſing.in Auth.de Tabel.§.pen. quæ *incipit*, hic
eſt arg.ver.item no. Sed qñ eſt degradatus ab hoīe, nunquam p̃t
conficere inſtr̃m,vt ff.de ſuſcep.& arca.l.ſi aliquid. Et no. in au-
then.de armis,§.fi.& j̃.de digni.l.iudices, lib.12. & l. 2. de Palat.
eo.li.tñ in qōne propoſita conſului ꝯrium,quia talis ſnĩa in præ-
iudicium publicum non valet, cum non fuerit lata p̃ſentib. offi-
cialib.nec honeſtis viris:publice.n.debet ferri ſnĩa,non in ſecre-
to loco. tex.eſt j̃. eo.l. cum ſnĩam Præſidis. Legitur lex nr̃a alio
mō,videlicet,q liber tulit ſententiā,ſed poſtea factus eſt ſeruus,
8 nam † ſeruitus, ſiue mors ſuperueniens, nō vitiat actum ſnĩæ, q
eſt actus inter viuos,& irreuocabilis,arg.ff.de dona. inter vir. &
vxo.l.ſed,& ſi mors,& iſta lectura non habet dubium,& facit s̃.
de teſta.l.1.& ff.ad Carbo.l.3.§.cāę,& §.duæ.& in 10. coll. an re
moueri debeāt teſtes,qui pares eſſe deſierunt.vt no.ff.de min.l.
Aemilius,in fi.& l.in integrum,& ff.de re iu.l. ex ꝯctu. Et idem
g *dico in* Notario, *g* qui poſt compilationem inſtr̃orum mona-
chus eſt effectus,vel alias officiū perdidit non ſuo vitio, ſed alio
defectu,vel ēt ſua culpa. Nam vetera inſtr̃a perficere pōt,ſed no
ua inchoare non pōt,& eſt gl.no.in c.ad officium,in glo.per hāc
lr̃am de here.lib.6.Non ob.ff.ad Carb.l.3 §.duæ.quia aliud in te
ſte,qui eſt nouus teſti. ſed Tabellio iam teſtificatus eſt, & ideo
inſtr̃a poſſent produci apertis atteſtationib. quia nō eſt nunc te-
ſtificari,ſed teſtificatū eſſe, & iō retrotrahitur. Quæro, publica
h opinio *h* erat, q pater Titij erat mortuus, vel q Titius erat emā
cipatus,cū nō eſſet verū,an valeat teſtm̃ qđ facit de reb. ſuis? &
vr̃ q ſic,quia error facit ius,vt s̃.de teſt.l.1.& hic contrariū eſt ve
rum,vt s̃.qui teſt.fa.poſ.l.j.ff.de ado.l.poſt mortē, Non obſt.hæc
lex,quia hic ſplāle fauore iuriſdōnis. Item nō obſ.d.l.j.de teſt. qa
ibi quo ad ſolennitatē;hic quo ad ſubſtātialitatē: & ideo dicunt
Doct.in l.Barbarius,q licet valent geſta tanq̃ ſolenniter facta,tñ
Barbarius non erat in vera ſubſtantia officij. concordat regula
Philoſophi dicentis,q ens,& verum cōuertunrur,& vnū quod
quę ſicut ſe habet ad eſſe,ſic ad veritatem, ſecundum *Metaphi*.

ADDITIONES.

a Tabellio. Vide Bar.in l.Barb.ff.de offi. pręto. & in l. Hærennius, ff.de Decurio, & Bal.in l.1.ſup.de teſt.

b Modo dicit. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.Hærennius,ff. de Decu. & Doc. in c.cum dilecti.extra de præſcrip.

c Arg.de quaſi poſſeſſione. Vide Inno.in c.ex parte ad fi.extr.de reſt.ſpol. & Bar. in l.1.ſup.de ſeru.& quid relegat poſſe ſſio,uide latiſſime per Bald. & bene in l. non ignorat,inf.qui accuſa.non poſ.& Io.in addi. Spec.in ti.de inſtru.edi.§.reſtat.uer. & ſcias.

d Sed pone. Vide Bal. in l.falſas,uerſi.nunc uidendum ſup.de fur.

e And.Bar. Quid dices. Tene menti ſing. q geſta a iudice priuato excommunicato tenent,vide Bal.in l.ſup.de iu.& fac.igno.& l.1.ſup.de ſecund.nup.

f Epiſcopus. Vide Bar.& ibi dixi poſt eum,in l.eadem,ff.ad l. Iul. reper. & Bal. in l. nihil,ſup.de vind. liber. vide alleg. gloſſ. hic quam etiam in propoſita quæſtione alleg.in l.1.ſup.de teſt.& quod no.Bar.ſup.ea.l.in verſ. quæro, quid econtra. dum. alleg.gl.in l.cum lege,ff.de teſt.& vide Pau.de Leaza.in commento. c. ſi celebrat de cle.excommun.Pau.de Caſt.in l.1.ſup.de teſt.circa intellectum. gl. in §.pe.alleg.tranſit cum Bar.hic.

g In notario. Facit quod no.Bar.& Ang.poſt gl.in l.Prætor,§.is etiam,ff.de eden.ſed quod vera inſtrumenta facta per eum teneat,tenent Bar.in l.vniuerſos,inf.de Decu.lib.10.& Bal.in l.1.ſup.de teſt.

Celſus. Adde ad ea,quæ hic dicuntur per Iac.Rebuf.in l.exceptores, nu.1.& ibi poſui in apoſt.ad ipſum, in verb.factus Decurio.inf.de numerarijs lib.12.

h Publica opi. Vide ad hoc l.3.& quod ibi dixi poſt Bar.ff.ad Maced.

LEX III.

1 *Sententia quæ non continet condemnationem,vel abſolutionem, non habetur pro diffinitiua.*
2 *Sententia nulla, dicitur iniuſta.*
3 *Sententia in cauſa appellationis,qualiter valeat.*
4 *Iudex videns ſententiam ęquam,an eam confirmare poſſit.*
5 *Sententia dicitur diffinitiua,cum iudex dicit,ita ordino, ita ſtatuo.*
6 *Snĩa dicitur diffinitiua,ſi iudex dicat,declaro te debere, vel non debere.*
7 *Iudici creditur in mera negatiua,ſecus teſti,& ratio.*
8 *Sententia dicitur diffinitiua ſi iudex dicat,impono ſilentium.*

a Pręſes. † Snĩa, *a* quæ non continet condemnationem rei,
1 vel abſolutionē,nō hr̃ pro diffinitiua. h.d. † Not. q
ſnĩa nulla dr̃ iniuſta.& tex.dicit,q non hr̃ pro iuſta, id eſt non cō
tinet iuſtitiam; v.g. ſi peto 10. & iudex iubet in ſe cōpromitti,vt
ff.de arb.l.ſed & ſi in ſeruum,§.ſi quis iudex. vel iubet compro-
mitti in amicum cōem, vel in aliquem magiſtrum in Theolo-
gia,vt inf.eo.l.ex ſtipulatione,vt cum ſit qō de finib. inter duas ci
uitates,& teſtes hincinde reddunt rem,ita dubiam, q decidi nō
poteſt,& iudex dicit,eatis cum Deo: vnus veſtrum dicit menda-
cium,ſed neſcio quis,vt ff.de iureiur.l.duob.§ fin. Nam inter cō
tradictoria neceſſe eſt,q altera pars ſit vera,altera falſa. ſed Bart.
b *b* dicit,q vtroque probante de poſſeſſione debet iudex iudicare
vtrunqe pro parte poſſidere conſidera, illud eſt verum, qñ poſ-
ſeſſiones,& probationes non eſſent aduerſariæ, ſed compatibi-
les: & de hoc non eſt qō. Sed dubium eſt, qñ teſtimonia ſe in-
fringunt,quia quilibet probat de poſſeſſione inſolidum, tūc eſt
falſa opinio Bar. Si aũt iudex cum ſua conſcientia poſſet accede-
re ad alterā partē: recte facit, ſi in ſnĩa exprimit qualitatem pro-
bationum,vt no.Bernar.extra,de prob.c.licet cām. tñ cautius fa
cit,ſi ſimpliciter condemnat,vel abſoluit, vt extra de re iud.c.ſi-
cut nobis. quia in ſnĩa non eſt exprimenda cauſa de neceſſitate
c formæ,vel legis mandato, niſi in abſolutoria *c* ab obſeruatione
iudicij,vel in abſolutoria expenſarum,vt ſup.de iud. l. properan-
dum,§.illud proculdubio,vel niſi velit reſeruare famam, vel ir-
rogare infamiā,vt ff.de infam.l.2.§.ignominiæ. vel niſi exceptio
rei iudicatæ pendeat ex cā inferenda, vt ff.de excep. rei iudic.l.ſi
quis ad exhibendum,& habes plura exempla huius l. ff.de arb.l.
non diſtinguemus,§.quæſitum. Item ſunt exempla huius l. j̃.cō
3 minatio. vel Epiſto.per totum. † Modo quæritur,qūo valet ſnĩa
in cā appłonis? & ſi quidem iudex pronunciat appellationē de-
ſertam,iſta non eſt ſnĩa diffinitiua,ſed adminiculum diffinitiuę,
id eſt ei cooperans,vt dixi ſup.tit.2.l.ſi præſes. Si aũt iudex pronū
ciat ſnĩam iuſtā,vel iniuſtā:iſta eſt diffinitiua, ut ff. de uer. obl.l.
qui Romæ,§.Seia. Item ſi dixit,confirmo,uel infirmo, quia con
demnare uel abſoluere ur̃. gl.eſt hic no. Itē ſi pronunciauit bene
uel male appellatū.ut j̃.de app.l.eos.in princ. unde per relationē
ad aliud ſnĩa dr̃ continere cōdemnationem,uel abſolutionem.
4 † Sed pone, *d* quod ille, pro quo lata eſt ſnĩa appellauit, dicendo
d eam iniquam, & eam infirmari petit per errorem iuris, nun-
quid iudex uidens,q eſt æqua, poterit confirmare eam? Reſpō-
deo ſic,& eſt mirabilis tex,& ſing.ff.de auro,& arge. leg.l. Titiæ
amicæ meæ.& hęc uera ſunt, & ſiue ex eiſdem actis, ſiue ex no-
uis ſit ſnĩa confirmata,uel infirmata,ut ff.quod cum eo.l. Titia-
nus. Et not.q iſta lex fallit,ubi petitur in integ. reſti.ut ſupra ſi ut
ſe ab hęre. abſti. l.1. Item fallit, ubi petitur ſententia declarari
nulla,

ADDITIONES.

a And.Barb. Sentētia. Dicit hic Ang.quod aliud eſt deportare, aliud eſt probare quē deportandum,tamen valeret ſnĩa,& ita dicit ſe vidiſſe practicari, vt actus potius valeat,debet interpretari,vide quod no.Io.And.in c.ſi quis iuſto.ver. in exprimendis de elect.in 6.

b Sed Bar. vide Bar.& quod ibi dixi poſt eum,in l.ſi duo,ff.vti poſſid.

c Abſolutoria. Adde alium,quando ſnĩa fertur ratione contumaciæ, vt in ſententia banni.Bal.in l.pe.ſup.de fideic.lib.& quæ dixi poſt Bar.in l.ſi is,ad quem,ff.de acqui.hæ.& an requiratur cauſa in ſnĩa,multos caſus ſpeciales vide in c.ſicut, & ibi per Doct.extra,de re iud.& Bar.poſt gl.in §.illud,hic alleg.& Bar.& Bal.in §.ignominiæ,hic alleg.

d Sed pone. Vide Bar.in l.ſi expreſſim,ff.de app.& id,quod hic,tenuit idem *Bal.* in l.1.inf.quando prouoc.non eſt neceſſe.

And.Bar. Sed pone. No.mirabile,licet pars dicat ſnĩam iniuſtam, *licet fuerit* lata p ſe,tamen iudex poteſt illam confirmare.vide Bar.in c.ſuper eo.de appe.& in c.ex parte,el 2.de reſcrip. Abbas etiam allegat illam l.Titio.vide quæ ibi dixi Bald.in c.cum dilecti,de reſcrip.idem dicit,vide ibi.

Adde ad Bal.hic,& Do.Compoſtillatores meos,Lud.Ro.ſing.ſuo 372.inci. Snĩa lata eſt pro te.vbi alleg.iſtum hic,& tex.per eum pro ſing.allegatum,de quo per An to.Corſ.in ſing.ſuis,in verſ.appellatio incipit,ſi *ille* pro quo eſt lata ſententia,vbi remittit ad notata per iſtum in pluribus locis.

nulla,vt ff.de app.l.ſi ꝯſtat. Itē fallit, vbi petitur ꝯfirmatio electio-
nis,quod dic,vt no.in c.vlt.de elec.lib.6. Item fallit, vbicunq; ꝓ-
5 prie quis non hēt aduerſarium. † Pone, iudex dixit, ita ordino,
vel ſtatuo: nūquid iſta eſt diffinitiua? Rñ.ſic, vt l. in ſumma ff. de
6 re iud.&extra,de ver.ſign.in his. † Quid ſi iudex in actione perſo
nali dixit, Declaro te dr̄e; vel non dr̄e? Reſpond. diffinitiua eſt, vt
ff.de arb.l.quid tñ,§.ſi arbiter. ꝙ ferri pōt verbis affirmatiuis, & ne
gatiuis, vt ſing.no.ff.de arbi.l.diē proferre,§.ſi plures, & ff. de ꝯd.
inde.l.Iuli.in j.glo. & licet in mere negatiua non credatur teſti:
7 tñ † creditur iudici; quia alio mō venit ad ſenſum, & authorita-
tem Iudicis negatiuam, ꝙ ad ſenſum teſtis.nam ad ſenſum Iudi-
cis pōt deueniri ꝑ negationem, vt quia nō probatū: ſed ad ſenſū
teſtis non poſſet venire, niſi per quinq; ſenſus corporis proprios,
8 & nō alienos.no.ff.de acq.poſ.l.qđ meo.§.j.† Quæro de illa ſnīa,
impono tibi ſilentiū, vtrū ſit interlocutoria, vel diffinitiua, & dic
a ꝙ eſt diffinitiua, *a* vt ſing.no.ff.de li.le.l.Aurel.§.cent. Item diffi-
b nitiua fertur per verbum, aſſigno, *b* vt ff.ſi.reg.l.de mō.

ADDITIONES.

a P.D. Diffinitiua. Bal. idem tenet in addi. ad Spec. in tit. de ſen. ver. impoſitio, Quidam tamen dicunt eſſe interlocutoriam, vim tamen diffinitiuæ habētem. At vide de hac re plene per eundem, & Ang. in l. diffamaria. de inge. & manumiſ. & in l. 1. vt ne. inui. & in l. ſi poſt, ff. ſi quis cau. per Angel. vbi egregie de multis alijs quæſt. tractat.

b Aſſigno. Vide Bal. in l. ordo, inf. de exe. rei iud.

LEX III.

1 *Iudex in ſententia tria inſpicere debet.*
2 *Ordo quid ſit in ſententia.*
3 *Subſtantia quid ſit in ſententia.*
4 *Solemnitas quid ſit in ſententia.*
5 *Ordo in ſententia interlocutoria ſeruari non requiritur.*
5 *Ordo ſubſtantialis eſt prius cognoſcere, & poſtea diffinire.*
7 *Ordo peruerſus non reddit ſententiam nullam, & nu. 7.*
8 *Snīa quæ non habet nullum motiuum, eſt funditus falſa, & per dolum lata.*
9 *Sententia lata contra ſolitum ordinem iudiciorum non valet.*
10 *Ordo, & ſolemnitas in quibus differant.*
11 *Ordo peruerti dicitur ſi ſententia ſub conditione feratur.*
12 *Sententia ſolemnitate iuris omiſſa, eſt nulla.*
13 *Sententia quandoque fertur pro futuris culpis.*
14 *Arbiter, in quem eſt compromiſſum, immediate poſt compromiſſum pronunciare non poteſt, & 17.*
15 *Statutū, ſi dictat, ꝙ valeat ſnīa omni ſolēnitate omiſſa, an valeat, & nu. 16.*
18 *Litis conteſtatio de conſenſu partium remitti non poteſt.*
19 *Sententia non valet, ſi dicta teſtium non conſcribantur.*
20 *Teſtium dicta non publicata, non valent.*
21 *Inquiſitio debet eſſe cum congruo ordine, quo præmiſſo vitiatur.*
22 *Relatio nuncij non eſt de ordine, quia aliquando poteſt omitti.*

a Prolatam, *a* Vbi omittit ordo ſubſtātialis, & neceſſari⁹,
vel ꝑpoſteratur, non valet ſnīa ipſo iure. h.d.
1 † Præmitto ad euidentiā, ꝙ tria ſunt circa ſnīam inſpicienda. ſ. or
2 do, ſubſtātia, & ſolēnitas. Cy. Et no. † ꝙ ordo eſt ꝓmittere ꝓmit-
tenda, & poſt ponere poſt ponenda, ſeruato ſolito more iudicio-
rū. Subſtātia eſt, ꝙ ꝯdemnet, vel abſoluat, vel æquipollens, ut ſ̃.
3 eo.l.ꝑſes.& j̃.eo.l.cum eorū. † Solemnitas eſt, ꝙ in ſcriptis ferat̄,
ut in l.fi.ſup.tit.j. Item ſedendo, & non ſtādo, vt plene no. ſ̃. tit. 1.
4 l.j. † Item ꝙ loco cōgruo, & honeſto, ut j̃.l.cum ſnīam. Item ꝙ
ꝑſentib.partib.& ſolemniter citatis, ut l. de unoquoq; de re iud.
ſ̃.tit.2.l.ea, quæ. Item ꝙ de cā ſit diſcuſſum: ſed ſi oīno diſcuſſio
5 eſt omiſſa, ſnīa eſt nulla ſ̃m Io. quod dic, ut ſtatim dicam. † Item
ꝓmitto, quidam eſt ordo uerborum, quidam actuum, quidam li
tium: & iſte aut eſt intra litem, ut hic: aut inter diuerſas lites, ut
j̃.de app.l.1.& quidam eſt ordo legis, quidam eſt ordo mandati:
& iſte eſt duplex, quidā eſt traditus pro forma, quidā pro ſim-
plici inſtructione. Item præmitto, ꝙ natura neceſſaria, & immu
tabilis idē eſt quod ſubſtantia: ſed natura mutabilis; & alterabilis
6 idē eſt quod qualitas. † Item no. ꝙ lex nr̄a nō hēt locū in interlo-
cutoria. patet, ff.de arb.l.qualē, & ff.de min.l.intra utile. ff. de iu-
riſd.omn.iud.l.iubere cauere, cum ſimi. Vel dic, ꝙ ibi debet ſer-
uari proprius ordo illius actus, non ordo generalis totius iudicij,
alias ille actus eſt nullus, ut ff.de tranſ.l.cum hi, §.ſi prætor. Pone
caſum in nube. Deinde quæro exemplum Io. An. ponit tria exē
pla. Primum, ſi nō eſt lata ſnīa in ſcriptis. Nā ordo eſt, ut ipſa ſcri
batur, poſtea legat̄. Secundū, ſi eſt lata in turpi loco. ſed illud exē
plum eſt ineptū, qa ordo eſt inter plura, ſed hic non ſunt plura,
7 ſed præciſe unū. † Tertiū exemplū eſt, qñ iudex *b* non cognouit
b de cā: nam ordo ſubſtātialis eſt unus, primo cognoſcere, poſtea
diffinire, ut ſ̃.tit.j.l.fi.j.rñ. dr̄ aūt non cognouiſſe, qñ noluit reci-
pere aliquas probationes: & tunc ſnīa eſt ipſo iure nulla, ut not.
Bernar. extra, de cōſt.c.eccleſ.S. Mariæ. ſi aūt uidit atteſtationes,
& cum uidit, ꝙ nihil probarent, dixit quia nobis conſtat eſſe pro
batum ꝯdemnamus, ualet ſnīa, quia per aperturam ſnīæ non ap-
paret error, ut dicit Inn. in c. in præſentia extra, de renū. Alij dn̄t
ꝯ, quia per iuris diſpōnem & relationes ad acta, apparet error,
& æquipollet ei, quod eſt errorem exprimere, ut not. Cyn. in l j,
ſup.de erro. calc. unde ſi teſtes dixerunt ſe nihil ſcire, ſnīa con-
demnatoria non valet: ſed ſi probarent per aliquam coniectu-
ram, valeret ſnīa, quia ſufficit, ꝙ Iudex habeat aliquod motiuū
ad pronunciandum, ad hoc vt ſententia non ſit nulla ipſo iure,
8 arg.ff.de iureiu.l.ſi duo patroni in prin. ſed † vbi nullum eſt mo-
tiuum, ibi ſnīa vr̄ funditus falſa, & per dolum lata: & ꝯ conſcien
tiam, vt in c.cum æterni, de re iud.li.6. Sed cōiter dicimus, ꝙ ꝑꝑ
authoritatem ſententiæ, ſententia valet, vt ff.manda.l.ſi fideiuſſ.
§.in omnibus, & eſt expreſſum, ff.de eden.l.argentarius, §. cum
aūt.in verſic.non curauit. Et concludendo dic, ꝙ aut ſententia
eſt condemnatoria, aut abſolutoria. primo caſu, aut eſt lata ſen
tentia omiſſis medijs. & non valet; aut ſeruatis medijs, licet non
ſit probatum, & valet. Secundo caſu, aut actor fuit in mora pro
bandi, & valet. aut non fuit in mora probandi, & tunc aut patro
cinante excuſatione, & valet. vt ſup.tit.11.l.vlt. aut non fuit aliqs
9 aſſignatus terminus ad probandum, & tunc non valet, quia † la
ta eſt ꝯ ſolitum ordinem iudiciorum. Et adde, ꝙ dixi ſup. tit. 2.
l.ab eo. Alij ponunt quartum exemplum per l.1.ſup.e. quod exē
plum non eſt bonum, quia non eſt exemplum ordinis, ſed alte-
rius ſolennitatis, ſ̃m gloſſ. Imo eſt defectus ibi in ſubiacenti per
10 ſona, vt dixi. † Quæro ergo, quæ differentia *c* eſt inter ordinem,
c & ſolennitatem? Dic ꝙ ordo eſt inter plura, ſed ſolennitas eſt fa
cere aliquem ſolemnem actum ſ̃m formam iuris. Vnde gl.ſup.
ponit aliqua exempla, & primum exemplum eſt, vt ſi lis conte-
d ſtetur *d* antequam libellus offeratur. de iſto exemplo poſſet du-
bitari, quia ante litem conte. nō eſt aliquis ordo, qui prætermiſ-
ſus reddat proceſſum nullum, vt dicit Spe. & no. Bar. ff. de teſta.
l.ſi quæramus. Ego tñ puto, ꝙ exemplum ſit bonum, ſecundum
exemplum eſt, ſi primo ſit iuratū de calūnia, poſtea eſt lis ꝯteſta.
& illud exemplum forte non eſt bonum, quia iur̄m calumniæ
pōt omitti conniuentib. oculis. l.2.§.ſed quia veremur, ſup.de iu
ra.calu. niſi eſſet petitum præſtari, vel iuſſum a Iudice, ꝙ præſta-
retur, & tunc gl. vera. Tertium exemplum eſt, *quia primo teſtes*
e debent exponere, poſtea publicari. ſed hoc exemplum *e* eſt im-
poſſibile, quia non poſſunt publicari de facto, antequam teſtes
deponant. tñ iſta glo. eſt not. quia niſi teſtes publicentur, ſnīa eſt
nulla, quod nō placet But. quia non omittitur ordo, ſed potius
f eſt lata ſnīa ꝯ ius litigatoris. Quartum *f* exemplum eſt, ſi primo
ſnīa eſt lata, poſtea ſcripta eſt incontinenti per Tabellionem iu
dicis mandato. Nam non propterea conualeſcit, ꝙ Iudex fece-
rit eam ſcribi, cum debuerit ferri de ſcripti recitatione, qđ exem
plum eſt multum not. & in ſola diffinitiua ſtricte ſumpta habet
locum; ſecus in interlocutorijs, vt ff. de app.l.2.& ſup.tit.1.l.fina.
g Fallit in trib. *g* ſententijs. ſ. excōicationis, ſuſpenſionis, & interdi
cti, quæ debent proferri in ſcriptis, vt in c.j. de ſent.excommun.
lib.6. & tñ nihil diffiniunt, dico ꝙ ordo eſt ſubordinario actuum
iudicii per prius, & poſterius, ſeruato legis mandato. vbi enim
ſunt actus iudicij. quilibet actus habet ſuum eſſe, quod tendit in
alium ſubſequentem, vt no. in ca. ſæpe, de verb. ſignific. in Clem.
11 † Sed opp. & vr̄, ꝙ ordo peruerſus non reddit ſnīam nullam, vt
infra de appel.l.1. Sol. ibi eſt ordo vnius cauſæ ad alteram ſepara
tam. hic vnius cauſæ ad ſeipſum concretam, quia aliud eſt mem
brum, aliud eſt corpus ſeparatum: membra enim ſunt ſibi inui-
cem connexa, & ſubordinata eſſe oportet. Item eſt ratio diffe-
rentiæ, quia ille ordo poteſt prætermitti; iſte non. Item iſte eſt
ordo intrinſecus, ille extrinſecus. Item ibi duæ cauſæ non ſunt
eiuſdem ſpeciei, nec unius finis: ſed hic eſt vna ſpecies, & vnus
12 finis. Opponitur, *h* quod præpoſteratio non vitiet etiam vnius
h cauſæ ad ſeipſam, vt l. mancipium, §. ſi communi. ff. de euictio.
Solut. in præparatorijs iudiciorum, hic in alijs, & facit quod no.
communi diui. l. penul. Item facit ad legem noſtram extra, de iu
dic. cap. exhibita. Item no. quod hæc lex non habet locum in in-
i terlocutoria *i* ſubaudi quo ad ordinem cōteſtandi litem iſta gl.
eſt ordina. & no. in l. præſenti. §. ſed ſi hoc facere. in gloſſ. referat,
in fin. ſup. de his, qui ad eccle. confu. & ſic hoc ad interlocuto-
riam teſtes recepti lite non conteſt. valent. Tene menti. Et not.
quod Princeps ea, quę non ſunt ordinis, poteſt facere quod ſint
ordinis

ADDITIONES.

a Prolatam. An iſte ordo requiratur in interlocutoria, uide inf. ea. uer. item no.
b Quando iudex. Vide tex. in l. ex ſtipulatione, & ibi Bar. inf. eo. & ibi Bal. de interlocutoria, ſed an probationes ſint de ſubſtantia, uide Bar. hic in fin. & ibi dixi poſt eum, & per Bal. inf. prox.
c Differentia. Dicit tamen Bar. hic, uer. quæro, ſi ſtatutum, quod quandoque ſolennitas etiam importat ordinem. & ſubſtantiam, & uide Bal. in l. 1. ſup. de ſacroſ. ecc. quod in l. ſi ueritas, ſup. de fideicom.
d Lis conteſtetur. Vide Bal. in l. generaliter, ſup. de epiſc. & cler.
e And. Barb. Exemplum. No. quod ſententia ſit nulla, ſi teſtes non publicentur, contra tenet gl. in c. fi. de hęr. lib. 6. vide Do. Car. in c. cum Ioan. & And. de re iud. & c. cum olim, de off. deleg.
f Quartum. Vide gl. hic, & Bal. in l. ſtatutis, ſup. ti. 1.
And. Barb. Quartum. No. ꝙ ſi ſententia eſt prolata, & poſtea ſcripta, licet incontinenti, eſt ipſo iure nulla, fallit in donatario.
g Fallit. Vide Bal. in l. 2. & aliquid in l. ſtatutis, ſup. tit. 1.
h And. Barb. Oppono. Vide Io. de Imo. vbi ſing. loquitur de iſta præpoſteratione, in l. ſi quæramus, ff. de teſtam.
i Interlocutoria. Vide quod no. iſte in prin. huius legis.

ordinis ſubſtantialis,quia quicquid Principi placet qđ ſit, eſt or
do ſubſtātialis,ad ipſum eſt,qa Princeps nunq̄ apponit ordinem
niſi cū magno miniſterio,& rōne,extra de reſcrip.ca.cū dilecta.
& extra,de off.dele.c.cū venerabili.vnde in ordine dato a Princi
a pe non diſtinguimus,*a* vtrum ſit ordo vnius cāæ ad ſeipſam, vel
ad aliā.Quia ſi qđ fit ꝯ ordinem datum a Principe,eſt ipſo iure
13 nullum,quod tene menti.†Extra opp.nam ego video,ꝙ qn̄que
14 fertur ſnīa pro futuris culpis,vt in c.2.de off.ordin.†Item fertur
ſub ꝯdōne,ſi probabit,& ſic ordo vr̄ peruerti,j̄.eod.l.cū iudex.
Sol.ibi iō quia ꝯdō exiſtens fingit̄ retro,vt no.in c.p̄terea requi-
ſiſti.extra,de app.ad aliā vero decretalē rn̄deo,ꝙ ibi eſt ſpeciale.
15 †Quæro,ſi ſtatutum, *b* dicit, quod valeat ſnīa omni ſolennitate
b iuris omiſſa:vtrum valeat p̄termiſſo ordine?& gl.iſtius l.innuit,
ꝙ non.Sed tu dic valere,quia nomen ſolennitatis.p̄t poni ēt pro
ſolennitate ordinis:qn̄q; ēt ponet̄ ꝓ ſubſtantialitate, vt ff. de in
16 integ.reſt.l.diuus,in prin.†Quid ſi ſtatutum dicit, omni ſubſtan
tialitate omiſſa?Reſpon.iſtud ſtatutum ꝯtinet impoſſibile, ſi in-
telligat̄ ſtricto mo:quia ſubſtantia ꝯſiſtit in verbo.ꝯdemno, vel
abſoluo, vel æquipollenti, ſine quib. verbis ſnīa nihil ſignificat,
& iō impoſſibile eſt ualere ſnīam. ſed vt ſtatutū aliquid operet̄,
intelligā ꝙ valeat in ſnīa ſcripta, & non lecta, vel lata viua voce
ſine ſcriptura.Cæterū ſi nō ꝯſtat de ſenſu, impoſſibile eſt valere
17 l.non oīs,ff.ſi cer.pet.†Quærit hic But.ſi eſt compromiſſum *c* in
c arbitrium cum plenaria ptāte,vtrum poſſit immediate poſt com
promiſſum pronunciare?& determinat ꝙ non,quia eſt ꝯ ius, ꝙ
ita pronūciet omiſſo ordine,ſm̄ But.facit quod no.ff.ex qb.cau.
ma.l.ſed,& ſi per Prætorem, §.quoties,niſi iudicaret̄ de ꝯſenſu
partium,vt ff.de re iud.l. ſi conuenerit, vel partes emologarent,
quia ratihabiti trahit̄ retro,&c.in gl.vt ſi non.ibi,in ſcriptis.hic
deficit ſolennitas.Ibi,ſtando.hic ēt deficit ſolennitas. Ibi, in tur-
pi.hic deficit loci congruitas.Ibi,non cognouit,ſ.vllo mō, vnde
tulit ſnīam per ſaltum,quia ſaltauit a conteſtatione ad ſnīam,o-
miſſis remedijs.& ſic ꝯ ſolitum ordinē,& ex abrupto.ut ſupra ti.
2.l.2.ibi,libellus.poteſt tn̄ remitti de conſenſu partiū, vt in auth.
18 de exhi.rei.§.ſtatuimus.†In eadem gl.ibi, lis conteſtet̄. hoc non
pōt remitti de conſenſu partiū, vt no.Ber.extra,de off.dele.c. de
cauſis.Et no.ꝙ iſta gl.non facit mentionem de intermedijs,quæ
ſunt inter libellum, & litis conteſta.quia illa non ſunt de ordine
d p̄fixo,vt *ſi iudex d* ꝓnunciet ſuper mandatis ꝓcuratorum,vt ext.
19 de app.c.ex parte M.gl.no.ꝯrium,ff.qui ſatiſd.cog.l. arbitro.†In
gl.ꝯſcribant̄.no.ꝙ ſi dicta teſtium non ꝯſcribant̄,non valet ſnīa
tene menti.Ergo per iudicē, & tabellionem non pōt probari di-
ctum teſtium,qn̄ non fuit in ſcripturā redactum. Fallit in caſib.
20 no.ſ.tit.1.auth.niſi breuiores.†Ibi,publicentur.innuit, quod di-
cta teſtium non publicata, non valent, qđ verum eſt perempta
inſtantia,ſecus ſi faceret trāſitum ad ſucceſſorem, vel ad iudicē
appellationis.de hoc no.in l.3.ff.de his quæ in fraud.credit. Item
e iſta gl.determinat expreſſe, ꝙ omiſſa publicatione teſtium,ſnīa *e*
eſt nulla ipſo iure.Sed teſtes ſemper ſunt publicati iudici, vt no.
Inn.extra de teſtib. c.cū clamor. & ideo cum ferat ſnīam cauſa
cognita. ualet ſm̄ But. & ſi eſt appellatum, poſſunt publicari in
cā appellationis.j̄.de temp.appel.l.per hanc.†Modo ego quæro.
quis defectus eſt in l.1.ſup.eo.ti.Rn̄. gl. dicit ꝙ defectum ſolem-
nitatis.Tu dic,ꝙ ſubſtantia ibi deficit, quia verbū, condemno,
ibi deeſt quo ad congruam perſonam, licet quo ad in congruā
21 ſit prolatum.†Quæro,quid in inquiſitione?Reſpondeo,ordo cō
gruus inquiſitionis eſt ſeruandus,qui prætermiſſus vitiat.tex.eſt
22 no.ext.de iud.c.exhibita.Sed†nunquid relatio nuncij eſt de or-
dine?Reſp.non,quia qn̄que pōt omitti,vt ſi vtraq; pars compa-
reat:ſed ſi abeſt citatus. tunc non valet ſnīa, quia iudex dubitat
in eo,de quo debet ſibi conſtare,vt no.Bart. de cond.& demon.
in l.mutum intereſt.

ADDITIONES.

a Diſtinguimus.Bene facit gl.in Cle.1.de iure patro.& quod ibi dixi poſt Bart. in l. vniuerſa,ſup.de preci.Impera.offeren.

b Si ſtatutum.Quid ſi dicat,ſubſtantiæ qualitate omiſſa,uide in l.filius de donatio. ff.ſequitur Pet.de Anch.in c.canonum ſtatuta,de conſti.& uide Bal.in l.1. quo ap pel.non reci.& ſup.prox.11.col.quid autem differat ſubſtantia a ſolennitate,vide Bal.in l.etiam inf.de exec.rei iud.

c Compromiſſum.Bene facit quod no.Bal.in l.captatoris,ſup.de teſta. mili. in uer. modo ēt.Ant.But.in c.ſi pro debilitate,extra,de off.deleg.& quod no.Bal. hic, in fi.ubi dixi poſt eum.

d Iudex.Vide no.per Bal.in l.1. ſup. de lit.conteſta. & quod not.in l.ſi quæramus,ff. de teſta.

Celſus.Adde Lanf.de Oria.in c.quoniam contra falſam,§.cauſæ delegatæ.& ſummariæ,alias eſt in rep.Cle.ſæpe,de uerb.ſig.num.11.ver.capio.gloſſ.cum ſeq.uer. & utrobique poſui in apoſt.extra de prob.

e Snīa.Vide ſup.eo.& in l.geſta.in uer.quæro,nunquid.de re iud.inf.& Bar.hic.

LEX V.

1 *Sententiæ latæ contra fiſcum,& fideiuſſores,eſt parendum.*
2 *Fideiuſſor captus poteſt per eundem iudicem facere capi reum principalē incidenter,licet alias non eſſet eius iudex.*
3 *Sententia lata ſub modo eſt ualida.*
4 *Modus ſicut forma eſt ſeruandus.*
5 *Fideiuſſor principali non excuſſo,an conueniri poſſit.*
6 *Modus a conditione,qualiter cognoſci poteſt.*
7 *Fiſcus iudicem ſuum habet taxatum.*

Cum eorum. Valet ſnīa lata ſub modo,niſi p appel-
lationem reſcindatur.h.d.Caſus.qdā
erat debitor fiſci ſub pignorib.iſte dedit fideiuſ. egit contra fide-
iuſ.iudex pronunciauit ꝙ fiſcus traderet pignora fideiuſſorib. &
ꝙ fideiuſſores ſoluerunt fiſco:vel dixit ita, vt fideiuſſores ſoluāt
1 fiſco.†Quæritur,vtrum huic ſnīæ ſit parendum tam per fiſcum
q̄ per fideiuſſores?Reſpondetur ꝙ ſic,& dic ꝙ fiſcus erat in poſ-
ſeſſione pignorum, quæ de iure tradi debent fideiuſſoribus ſol-
uentib.& tota iſta ſnīa fuit lata ſuper fiſcū, & fideiuſſores,ꝯ reū
a enim principalem non erat actum,ſed But. *a* dicit,ꝙ iſte fideiuſ-
ſor coram eodem iudice poſſet conuenire reum principalem:li-
cet iſta obligatio ſit inter duos priuatos,tn̄ dependet a fiſcali, vt
ſup.vbi cāæ fiſ.l.cum vendente.But.arg.in l.j.& 2.ff.de quibus re
bus ad eundem iudicem ea. quod non credo verum, quia ſunt
diuerſi fori,vt no.in l.j.ff.ſi quis in ius voc.nō ierit. dictum tamē
2 But.quotidie allegatur,ꝙ † ſi fideiuſſor *b* capitur pro debito, pōt
b per eundem Iudicem facere, capi reum principalem incidēter,
licet alias non eſſet eius iudex, quod fateor ſi eſſet reus, & fide-
iuſſor iudicij:ſecus in reo, & fideiuſſore cōtractus,quia nulla lex
hoc dicit,ꝙ reus ſortiatur forum non ſuum, rōne fideiuſſoris pe
tentis indemnitatem,vel dic ꝙ ſpāle eſt, qn̄ fideiuſſit apud fiſcū.
c *c* Opp.cꝯ hāc leg.& vr̄ ꝙ ſnīa non teneat,quia lata ſub conditio-
ne, Reſpon.hoc conceſſo,tn̄ ſnīa tenet,quia hæc conditio tangit
negocium,de quo agitur ſm̄ iuris rationem, vt inf.eo. l. cum iu-
dex.Dic ꝙ imo non tenet,quia conditio non diſponit. & ideo ſu
per eo,quod eſt principaliter petitum, deeſt verbum cōdemno,
vel abſoluo,vel dicit gloſſ. ꝙ non fuit conditio, ſed modus. Ex
3 † hoc no.ꝙ valet ſnīa lata ſub modo,quia modus erat rationabi
lis,& ſm̄ naturam litis.Item no.ꝙ modus eſt ſeruādus,ſicut for-
d ma. *d* Item no.quod modus in ſnīa appoſitus obligationem in-
4 ducit.† Item no.ꝙ modus in ſnīa appoſitus eſt loco finalis cau-
ſæ. Dubitatio huius lecturæ erat,quia præpoſtera vr̄ eſſe ſnīa, nā
traditio pignorum veniebat in conſequentiam ſolutionis:& iu-
dex poſuit in antecedentia,& ſic ordo eſt peruerſus. Sed reſpon.
ꝙ non refert, quid ex æquipollentibus fiat,l.quidam,de pec. leg.
nec hic peruertitur ordo,ſed eſt hyſteron proteron, vt no.Ioan.
Mona.in c.1.de ſent.excom.li.6.Tertia lect.eſt, quod hic nō fuit
ꝯdō,nec modus:ſed duo fuerunt præcepta æque principalia, qa
iudex dixit,mando fideiuſſori,vt ſoluat. Item iudex dixit, man-
do procuratori fiſci,quod pignora tradat. Sed contra immedia-
te opp.qa hic non erat petitū ꝙ pignora traderent̄, ergo n̄ pōt ad
hoc fiſcus condemnari?Reſpon.eſt de natura petitorum, vt qa
correlatiua ſeu correſpondentia,& origo vtriuſque ex vno fon-
te proficiſcitur,vnde iudex recte egit ꝙ cā deſiderat,argu.ſup. de
5 poſtu.l. quiſquis.† Oppo. ꝙ fideiuſſor non potuerit conueniri,
non excuſſo principali. Sol.concedo,ſi fuit oppoſita exceptio ex
cuſſionis,& not.ꝙ in hoc fiſcus vtitur iure cōi,vt ff.de iure fiſci.l.
e Moſchis. Sed nunquid *e* fideiuſſor iudicatum ſolui habeat iuſtā
exceptionem.ſ.excuſſionis.Reſp.non puto propter ineptitudinē
6 excuſſionis,vt infra de vſu.rei iu.l.fi.§.fi.vel dic,vt ibi dicā.† Quę-
ro,qūo diſcernam modum a conditione?Reſp.quia modus ap-
ponitur in conſequentiam alterius diſpoſiti;ſed conditio appo-
nitur in antecedentiam alterius diſponendi, vt ff. de cond. & de-
mon.l.cum tale, §.1. vnde conditio ex ordine ſemper debet præ-
uenire,ſed modus ſequi.Item cōditio deducit obligationem ad
eſſe:ſed modus non.quia inuenit iam inductam. unde conditio
eſt ex parte ante, illa eſt ex parte poſt. Quæro, quæ pignora erāt
iſta?Gl.dicit,ꝙ tacita.tu dic,ꝙ tradita:nam ſi fiſcus non poſſide-
ret,non teneretur tradere ſed cedere, vt ff.qui po. in pign. hab.l.
mulier.& ff.de ſol.l.Stichum §.ſi mandato.& l.niſi,ff.de pac. hēt
igitur fideiuſſor apud fiſcum duo beneficia, ſcilicet exequutio-
nis,& cedendarum;ſicut ſi fideiuberet apud priuatā perſonam.
7 quod not.& tangitur hic per Cyn.† Et not. ꝙ fiſcus habet iudi-
cem ſuum taxatum,ſiue vt actor,ſiue reus,vt l.ſi conſtante, §. fi-
na.ff.ſolu. mat. Et quia diſpoſitio legis imponit neceſſitatē fori,
non pōt iuriſdictio prorogari in alium per eum, quod etiam in
priuatis eſt verum,vbicunque litigatoribus mandatur a lege, ꝙ
hēant certum,& determinatum Iudicem, vt in feudis. iſtū paſ-
ſum

ADDITIONES.

a Sed Butr. Vide no.Bal.in l.fi.ſup.de aſſer.tol.

b Si fideiuſſor.vide Bal.in l.fi.inf.de exce.rei iud.in uer,quæro utrum.& *in l.cum vē dente hic alleg.*

c Oppo.Valet ſententia ſub modo.vide Bal.in l.per hanc,in verſ.*ſi dubitetur*, *infra* de temp.appell.

d Phil.Dec.Forma. Quinimo modi omiſſa cā ſnīa nulla eſt, de quo vide plene per Spec.in tit.de ſent.§.8.ver.Item nulla.& ibidem per Bal.ipſum in add. uer. ſententia quandoque.An autem ſub conditione valeat,& ſub qua, vide inf. in l.cum iudex.inf.eo.& per Doc.ibi cum gl.in verſi.palam. Et adde Inn.in c. G. perpetuus, de fid.inſt.per Fel.in c.quod ad conſultationem,de re iu.& bello per Pau.de Caſt. in conſ.15.& hic Ang.

e Sed nunquid.vide per Dy.in rub.ff.iud.ſol.

a ſtem in ſuo loco examinaui,pquire ibi. Sed pone,*a* ꝙ fiſcus cedit
vni reorum ius ſuum,vtrū videatur ceſſiſſe ius fori.ſ. ꝙ iſte agat
corā procuratore Cæſaris? Vr̄ ꝙ ſic,vt hic ſ̄m Butr. in ꝯrium vr̄,
quia iſta ꝓrogatiua fori eſt priuilegium perſonale ipſius fiſci. Cū
igitur iſta ceſſio fiat ex neceſſitate,'vr̄ etiam beneficium iuris, &
fori ceſſum,ſecundum opi. But.& ſequacium.præſertim ſi inten
tentur actiones directæ.ſupra.de procur.l.qui ſtipendia, & l. pla-
ne,fam.erciſ.vel officium Iudicis in exequutiuis.

ADDITIO.

a Sed pone.Facit quod no.Bal.& ibi dixi poſt eum,in l.j.ſup.vbi in rem ac.& in l. ꝑ diuerſas.in 17.q.ſup.manda.

LEX VI.

1 *Sententia duobus modis efficitur nulla.*
2 *Aſſeſſor licet non ſit præſens ſententia vitiari non debet.*
3 *Notarius,qui acta ſcribere incæpit, ſententiam ſcribere debet.*
4 *Iudex ſuam ſententiam ſcribere poteſt.*
5 *Iudex habens certam ſedem, de partium voluntate alibi pronūciare poteſt.*
6 *Secreta non carent ſuſpicione.*

Cum ſententiam. Locus incongruus reddit ſnīā
nullam.h.d.But.Snīa lata ī lo
1 co ſecreto,non in publico,non valet.h.d. Pet.& Cy. † Quæro. q
a hn̄t hic vitiare ſnīam? Rn̄. duo:quia in ſecreto *a* loco tulit ꝯ ma-
iorū morē,ff.de iuſt.& iure.l.pen. Item quia non coram officia-
b lib.Sed an hoc ſit verum, ĩ.dicam . Opponit *b* ergo ad primum,
ꝙ poſſit pronunciare vbiq;, debet tn̄ pronunciare in honeſto lo
co,ff.de arb.l.ſi cum dies,§.ſi arbiter.Solu. hic in ordinario , qui
habet certam ꝯſuetudinem,vel municipalem legem ꝓciſe ꝑfixā.
ibi in arbitro,vel Iudice delegato, qui non habent ſuam ſedem,
ſed eligunt ſibi locum vbicunque volunt,dum tn̄ honeſtus ſit lo
c cus.But.ēt in domo, & camera ſua.Cy. Quæro,quid *c* de Iudici-
bus appellationum Bon.rn̄deo ꝙ illi qn̄q; in vno loco, qn̄que in
alio ferunt ſnīam,quia non habent ordinatam eis ſedem . Vnde
cum locus non ſit determinatus,relinquit eorum arbitrio. ita di
cit gl.not.& cum conſuetudo permittat , per hoc pōt dici, ꝙ iſte
d locus ſit conſuetus.Secundo opp.*d* & vr̄ ꝙ ſnīa poſſit ferri abſen
2 tib.officialib.Nam † licet aſſeſſor non ſit ꝑſens, non debet vitiari
ſnīa lata a Ptāte. Nam Aſſeſſores ſunt Conſiliarij, qui hn̄t con-
ſulere,non iudicare,ut ff.quod me.cau.l.metum, §. ſed ex facto.
ibi,me aſſidente. Sol.hic loquitur de officialib. aſſidentibus, qui
ſunt neceſſarij pro ſnīa ſcribenda, & publicanda,vt ſup. tit.1.l.2.
§.fi.v.g.ſi vnus Notarius cæpit ſcribere in cā:vel duo,ſi duo cæpe
runt ſcribere,vt in Auth.de hære.& Falc.§. ſi vero abſunt. & l.1.
3 ff.de officio Conſu.† Quæro,nūquid Notarius, *e* qui incæpit ſcri
e bere acta,debeat ſcribere ſnīam? Rn̄d.ſic,vt inf.de app.l.præcipi-
4 mus,& l.j.ſup.de ſpor.l.vbi, ff.de iud. But. † Quæro nunquid iu-
dex poſſit ſnīam ſuā ſcribere, & legere.facit dubium tn̄ , quia eſt
priuata ſcriptura,rn̄deo ſic. quia debet legi coram Notario acto
rum.qui Notarius debet eſſe rogatus de dicta ſcriptura publicā-
da,ſ̄m Iac.But.quod de conſuetudine ſeruatur,vt not.in Specu.
de ſent.§.ſpecies.Quod ergo dicit de officialibus.intellige de No
tarijs ſ̄m eum. Alij vero officiales , qui circa ſnīam nullum ha-
bent appropriatum officium,non eſt neceſſe, quod ſint præſen-
5 tes,& ita debet intelligi glo.hic poſita . † Modo ergo quæro , po-
f ne *f* quod Iudex,qui habet vnam & certam ſedem, fert alibi ſen-
tentiam de partium voluntate:nunquid valet? Rn̄deo ſic,qa eſt
prorogata iuriſdictio de loco ad locum, dum tamē locus ſit alias
6 congruus,& honeſtus. † No.ꝙ ſecreta ſuſpicione non carent, &
plerumque irrita ſunt & caſſanda,vt extra vt eccl.bene.c.1.Et iō
g reformationes *g* populi debent fieri in publico palatio populi,
non in alijs locis,vt inf.de decur.l.obſeruare,& inf. de legatio.l.
pen.li. 10.nec poſſumus dicere,ꝙ iuriſdictio ſit prorogata,quia il
la materia habet locum in his,quæ ſunt fori iudiciarij , non in a-
lijs actionib.publicis. Pone,dicit ſtatutum,ꝙ in ſnījs criminalib.
debeant intereſſe duo Priores,nūquid valeat ſnīa eis abſentibus?
Rn̄deo non,quia ſunt teſtes deputati a lege,& ſi non tam cito ve
nerint,debent expectari. Sed ſi oīno nollent intereſſe,debēt ſub-
h rogari *h* duæ aliæ publicæ,& authenticæ perſonæ eorum loco, ar
gu.ſup.qui teſt.facere poſſ.l.hac conſultiſſima, §. at cū humana,
& in d.§.ſi uero abſunt.ne pp abſentiam eorum publica uacillet
utilitas,vt inf.de Decu.l.nominationum forma.li.10. Vel dic, ꝙ
non eſt neceſſe ꝙ aliquis ſubrogetur, qa ſemper multi ſunt præ-
ſentes,qn̄ ſnīæ feruntur in publico, & ſtatim tranſeunt in noto-
rium,vt ĩ.de don.l.in donationib. & hæc uera:qui.n.nolūt ueni
re a iure ītereſſendi ſe faciūt alienos,ut l.legatario, ff.de fideic.li.

ADDITIONES.

a In ſecreto.Vide quod not.in l.2.ſup.eod.
b Opp.Vide in l.ſi vt proponis,la 2.ſup.quom.& quando iud.& vide etiam inf.proxi.quod de conſenſu partium Iudex poteſt mutare locum,& Bal.in teſtamenta,ff.de teſtamen.
c And.Barb.Quæro,quid.Pro iſta opi.gl.vide Bar.in l.Imperialem, §. fin.de prohib.alie.feu.per Fed.& quæ dixi in c.cum contingat.de fo.comp.
d Secundo opp.Vide Bar.hic.
e Notarius.Vide Bar.hic,& Bal.late in l.1.ſup.de ſportu.
Cel.Adde omnino Bertachinum de Firmo in ſuo aureo repertorio,in uerſ.Notarius actorum,uer.23.& per diſcurſum illius uer.habes hoc tactum.
And.Barb.Notarius. An Notarius,qui ſcripſit acta,debeat ſcribere ſententiam, & quid de nuncio citante,an poterit mutari, vide Bal.in l.1.ſup.de ſportul. & in l.1.de execu.rei iudicatæ.
f Pone.Vide Bal.in c.1.§.præterea,l.vlt.de prohi.feu. alien.per Fede. & dixi in l.ſi vt proponis,la 2.ſup.quomodo & quando Iudex poſt Bar.latius per Bartol.in l.ſi quis ex conſenſu,ſup.de Epiſco.audi.
g Reformationes.Vide Bar.in l.obſeruare,hic alle.
h Subrogari.Vide Bal.in l.viduæ,in fi.ſ.de nup.& not.Bar.in l.1.ad fi.ſup.quē adm.& quæ dixi poſt Bar.in l.multum,in fi.ff.de cond.& dem.& quod no.Bal.in l.tranſactione. in fi.ſup.de tranſac.

LEX XII.

1 *Concordia perſonarum coniunctarum bona eſt.*
2 *Poteſtas non poteſt cogere offenſum ad pacem faciendam.*
3 *Sententia interlocutoria lata ſine cauſæ cognitione nunquam tranſit in rem iudicatam.*
4 *Sententia dicitur concluſio.*

Ex ſtipulatione. Pręſes cōcordiam ſuadendo,nō
vr̄ velle actionem tollere,nec ꝑt.
1 h.d. † Not.ꝙ bona *a* eſt ꝯcordia ꝯiunctarū perſonarū: tn̄ ſuaderi
a ꝑt ſed imperari non. & iō non poſſunt cogi ad ꝯpromittendū in
2 arbitratorē, ēt ſi timet ſcandalū. † Et ſume argum. ꝙ ptās *b* non
b pōt cogere offenſum ad pacem faciendam : imo debet vindica-
re,& punire,licet ante factum debeat obuiare iuxta poſſe. Idem
c interponere *c* debet partes ſuas ꝑtorias,& ciuiles, vt no.ff.de vſu.
3 l.æquiſſimū.& no.ff.de op.no.nun.l.1.§. & poſt operis. † Not.in
hac l.ꝙ interlocutoria lata ſine cāę cognitione nunquam tranſit
4 in rem iudicatam. † Not.ꝙ ſententia dicitur concluſio.

ADDITIONES.

a A.B.No.ꝙ bona.Not.ſecundum Ang. quod omnis vox Iudicis faciens ad cauſam, dicitur interlocutoria,§.ad excludendas,in Auth.de litig.
b Poteſtas.Vide Bal.in l.furti,§.qui iuſſu,ff.de his,qui no.infa.& Bal.in l.ſi qui ex cōſenſu,ſup.de Epiſ.audien.
c And.Barb.Item interponere.Vide quod plene.no.ad Bar.in d.l.æquiſſimum.

LEX XIII.

1 *Res in ſolutum data ſi ſit euicta,qua actione agatur.*
2 *Species ſi datur pro ſpecie,dicitur contractus ſimilis permutationi.*
3 *Datio inſolutum dicitur nulla,ſi debitor nullum ius habebat.*
4 *Res,quæ datur inſolutum creditori,ea euicta,qua actione agatur.*
5 *Reſeruans in caſu euictionis , reſeruare etiam intelligitur in caſu rei non traditæ.*
6 *Pecunia quæ datur pro pecunia ſic vincatur,qua actione agatur.*
7 *Notificare,& requirere differunt.*
8 *Fideiuſſores ſunt citandi,ſicut author.*
9 *Author ſciens rem alienam antequam reus euincatur,conueniri poteſt.*
10 *Hypothecaria durat,quando vtilis actio datur.*

Libera, Qn̄ ex iudicio reſultat ꝯtus,agit ſ̄m naturā ꝯtus
h.d. Regreſſus mihi ꝯpetens ꝯ authorem meū re
euicta,nō reddit ſnīa m nullā.hoc primo, ſed agit actione ex em-
pto ſi fuit empta: ſed ſi inſolutū data ſit , agit veteri actione.h.d.
Vel ſic,Snīa libertatis integra,ꝑmanēte vēditione,agit ex empto
euictionis noīe:in ꝑmutatione agit;veteri nō ſublata.h.d.Primo
ponit vnū dictū de virib.ſnīæ,in quo nō diſtinguitur.Scđo ponit
duo dicta,in quibus diſtinguitur.ſcđa ibi,verum ſi mota. Caſus.
Theodora fuit mihi vēdita, uel in ſolutū data:poſtea iſta ꝓuoca-
uit in libertatē,& eſt ꝓnūciata libera,quærit vtrū author meus,
vel ego,poſſumus hāc ſnīam reſcindere nō appellando? rn̄detur
ꝙ non.Scđo q̄ritur,qđ remedium habeo? Rn̄.ꝙ de euictione,ſi
emi.ſed ſi inſolutū accepi, priſtina mihi datur actio, vtrūq; dictū
eſt verū,ſi mota qōne authori meo denunciaui.h.d.Adde.ſi.am
bo ſunt in iudicio,nō oportet denunciari, vt ff.de euic.l.ſi dictū,
§.pe.& l.minor,in prin.Itē ſi nō ſit cui denunciet , nō eſt neceſſa-
a ria ꝓteſtatio,*a* vt eo.§.No.ꝙ dixi in ſummario.† Opp.*b* & vr̄,ꝙ re
1 in ſolutū data euicta,agat vtili actione ex empto de euictione,nō
b veteri,quæ eſt ꝯſumpta, cū ſatisfactum fuerit creditori,nec deſi-
nit eſſe ſatisfactum,licet res ſit euicta, quia actio de euictione ꝯ-
petit loco veteris actionis.& illam nouatio tollit,& in ſe trāſfun
dit;vnde vr̄ obſtare ĩ.de eui.l.ſi ꝑdiū.Sol.aut datio inſolutum eſt
ſimilis emptioni;& agit vtili ex empto de euictione,vt ibi.aut eſt
ſimilis ꝑmutationi,vel ꝯtui,do vt des:& tūc agit actione veteri
vt hic.ꝯtus.n.accipiūt naturā a ſuo ſimili, vt ff.depoſi.l.1.§.ſi qs
ſeruum.Itē ex reb. q̄ deducunt in ꝯtū,ꝯtuū dr̄ia oritur,vt ff.de
2 ꝑſcr.verb.naturalis,§.at cum do. † Ex hoc *c* ſequitur,ꝙ ſi dicatur
c inſolutum ſpēs pro ſpecie, qui ꝯtus eſt ſimilis ꝑmutationi , vel
genus pro gn̄e:vt pro vino frumentū.qui ꝯtus eſt noīatus,& eſt
ſimilis innominato ꝯtui,do vt des, vel genus pro ſpē,vel ſpecies
pro genere,re euicta agitur actione prima,vt ff.de cond.ob.cau.
l.fin. Sed quando datur in ſolutum res pro pecunia numerata,
qui ꝯtractus eſt ſimilis emptioni: tunc agitur vtilis ex empto,&
3 ita loquuntur ꝯria. † Opp.datio inſolutum fuit ipſo iure nulla
tum quia liber homo,tum quia debitor nullum ius habeat in ea
ergo actio prima ſublata nō eſt , quia ipſo iure nihil eſt ſolutum.
4 Vnde oppo.de diſtrac. pig.l.reſcriptum.§.fin. † Opp. l. cauetur,
ꝙ ſi Cæſar dedit inſolutum creditori aliquam rem , & ea eſt eui
cta,

ADDITIONES.

a Proteſtatio.vide l.cum ſucceſſores,& ibi Bar.& Bal.& quod ibi dixi, ĩ. de euic.
b Op.vide plene per Bal.in l.quis aliē,ff.de ſol.& no.per Bar. in l.ſi prædiū,hic alleg.
c Ex hoc.Vide Bald.in l ſup.de rerum permut.

cta,& ꝙ agit̄ vtili ex empto, & ꝙ actio prima & hypothecaria ei accedēs eſt finita a principio,nec recuperat̄ ꝑ euictionem,vt ff.de pign.actio.l.elegāter,in prin.Sol.eodē mō,ꝙ illa lex dēt intelligi, qñ res fuit data in ſolutū pro pecunia numerata, id eſt debita ad numerū,& hoc apparet per tex.dicentem, vtilis actio ex empto, ergo loqtur,qñ datio in ſolutū habebat functionē cum ꝯctu venditionis,vbi neceſſe eſt ꝙ interueniat ꝯſenſus circa pretium.l.fi. C.de pd.Decu.lib.x.& l.1.ff.de ꝯhen.emp. nam ſi loqueretur de permutatione,vel quaſi competeret pſcriptis verbis actio, vt in l.fi.ff.de rer.permu.ergo gl.nr̄a verba ponderans legum loquentium in iſta materia,diſtinguit,vt pdixi: & hæc eſt veritas, & ſ̄m pdicta intelligitur.ff.de ſol.l. ſi quis aliam. Sed ꝯ hoc immediate oppo.lege cauet,ꝙ ſi maritus pro quantitate ſibi promiſſa in dotem,accepit inſolutum ſpeciem,quæ poſtea eſt euicta, ꝙ hēt priſtinam actionem de dote,vt ff.de ſolu.l.qui res,in prin. Solu. dicit Dyn.ꝙ gl.ibi poſita eſt falſa;qa dos conſiſtebat in ſpecie. Sed opi.Dy.eſt diuinatio. & iō dic ſ̄m Bart. ꝙ ibi eſt ſpeciale fauore dotis,quæ dos eſt priuilegiata.l.j.ff.ſo.mat.& quia per iuris fictionem non debet fieri cā dotis deterior,arg.ff.de iur.dot.l.ita ꝯſtante,& l.fi.& l.ſi conuenerit,de pac.dot.Item dos. de facili redit ad ſuam nām,l.ſi vnus,§.quod & in ſpecie, ff.de pac. Item non vñr vir,& vxor velle ſe decipere,ſed potius cōſeruare ius ſuum in cā euictionis,qd̄ abſq; dubio poſſet fieri ꝑ pactū expreſſum, vt not.
5 in d.l.eleganter,in prin.& hic &.ff.de ſolu.l.ſi quis aliā. † Sed nūquid ille,qui reſeruat in caſu euictionis, intelligatur reſeruare ēt in caſu rei non traditę? & vr̄ ꝙ ſic: quia eſt caſus ſimilis & indifferens,de cond. ob cau.l. ſi extraneus & hoc per rōnem literę in d.l.qui res.nam vtroque caſu hr̄e non licet,& ſicut quod euincitur in bonis nr̄is non eſt,ita qd̄ non p̄t tradi,præſertim culpa venditoris.In ꝯrium facit:quia vno caſu reſeruato, nulli alij caſus videntur reſeruati. Item iſti caſus non tm̄ ſunt diuerſi, immo ꝯrij, quia quod non traditur,nō p̄t euinci:& iō cum de euictione loqmur,poſt traditionem loqmur. pro prima parte vr̄ caſus ff.de
a euic.l.ſi ſeruum emero.& ꝙ non refert, *a* vtrum res detur inſolidum per debitorem,an per Cæſarem, an per magiſtratum, vt ff.de euic.l.ſi prius,§.j.adde quod Cęſar conſignando alicui pretium,eo ipſo transfert in eum dñium, quo caſu ſi intendit dñio priuare,de euictione nō agit̄. iſte eſt caſus illius no.l.j.ff.de euic.
6 l.Lucius.† Quæro,quid ſi pecunia detur ꝑ pecunia, puta argentea pro aurea, & euincatur? Rñdeo, idem eſt ac ſi argentea pro argētea,vnde durat actio prima directa cum ſuis fideiuſſoribus, & hypothecis; quia ſic ſoluendo non eſt initus nouus ꝯctus, ex quo poſſit agi de euictione,ff.de iur.fiſc.l.deferre, §. ſi.cum l. ſeq. cum.n.non ſit facta incōmutabiliter accipientis, & quia de natura non numeratæ pecuniæ eſt ut debeat,ut l.2.§.appellata, ff.ſi cer.pet.ergo non eſt quæſita debitori liberatio; nam in pecunia requiritur,ꝙ ſit translatum dñium in effectu.ff.de act.emp.l.Iulianus,§.ex vendito. Et nota ꝙ diuerſitas pecuniarum nihil facit ad rombum,quia de voluntate dantis, & recipientis, inuicem reciprocant functionem. Item quia cōſuetudo gn̄alis hoc dictat, ut not. ꝯ.de dona.l.ſi quis argentum,& ff.de ſolu.l. Pau. Sed quid ſi pro pecunia numerata detur pecunia cōſignata in ſacco? Reſp.ꝙ tūc
b vr̄ tradita *b* habito reſpectu ad numerum pp oblōnem præcedentem,vt ff.de vſufr.l.adhuc,§.ſi vero ſimul in ſacculo. alias pſumeretur vt ſpecies,l.cum fundus, §.ſeruum,ff.ſi cer. pet. & ff.de pecu.l.ſi creditor, §.j. Et ꝯclude, ꝙ aut directe ſoluitur, aut indirecte;& qd̄ a primo ꝯctu receditur, & noua oblō inducit̄. Porro nouatio fit per receſſum oblōnis,non ꝑ acceſſum, vt ff. de præt. ſtip.l.Valerianus,quia prima cā deſinit,& ſcd̄a incipit,quia tunc tollitur oblō primæ,& agitur ex ſcd̄a: non tñ in hac lege proprie ſumus in mā nouationis,ſed in mā ſatisfactionis.Mō extra opp. ſi debeo tibi pecuniā, & ſoluo ſpeciem:certe ego non ſoluo ſpeciem pro pecunia, ſed ſpeciē,pro liberatione ꝯſequenda a pecunia,& ſic ſpeciē ꝑ facto; nā liberatio pro facto annumeratur, ut no.ff.de pac.l.auis.Sol.iſta æquipollent,ut no.ff.de iu.do.l.ſi ſponſus,§.1.& ff.de tranſ.l.cum hi.§.ſi. Deinde not.in hac.l.quod ex quocunq; ꝯctu,quis vult hr̄e regreſſum ꝯ alium, quicunque ſit ille,debet denunciare authori, ꝙ ueniat ad cām, non.n.ſufficit
7 notificare,ꝙ lis eſt mota:quia §.aliud eſt notificare, aliud requirere. Iſte eſt caſus ff.de procu.l.qui abſentem & ibi gl.or. & Bar. & no.per Cy.inf.de euic.l.emptor.fundi. Fallit cum denūciatur ſeruo:nam licet debeat requiri,intell'r ꝙ faciat quicquid p̄t,non tñ ꝙ ſuſcipiat in ſe iudicium,quia in iudicio eſſe non p̄t,ſed bene pōt aſſiſtere ꝓcuratorib. & Aduocatis emptoris, ſollicitādo eos, & aſſociando,& miniſtrando ſumptus.ſic intell'r ff.de euict.l.mi
c nor. *c* §.ſi ſeruus,tex.ponit formam *d* denūciationis inf. de euic.
d l.emptia actio.ibi,ut ibi aſſiſtat,cāmq; inſtruat, & in l.ſi rem, ꝙ.in fi.& no.mirabile, ꝙ iſta denūciatio pōt fieri pupillo,& ratio redditur in gl.ff.de uer.obl.l.cum filius,§.in hac. Et ſcias, *e* quod iſta
e denunciatio non pōt fieri authori, ꝙ cōpareret coram arbitro uoluntario,ut ff.de eui.l.ſi dictum,§.ſi compromiſero. qui §. ſic intell'r, ut non agatur de dupla, ſed ex empto agi non pōt pp authoritatem arbitri,ſed ſi ꝑbat emptor ſe iō ſuccubuiſſe,quia uenditor non fecit ei bonum ius, ut ibi no. Tene menti. ſic in l.non

f tantum eo.tit.Quæro,quo tp̄e *f* debeat fieri iſta denunciatio? Reſpon.eo tēpore,quo author habet legitimū ſpatium ad probādū de iure ſuo,licet non faciat ante litis cōteſt. vt ff.de euic.l.ſi rem, quā,§.fi.& pōt fieri ēt in cā appellationis, vt ibi not. quod eſt tenendum menti, & adde quod no.inf.eo. auth. & conſequenter.
8 † Quæro, nunquid eo*g* caſu quo eſt regreſſus ꝯ fideiuſſores pri-
g mos,ipſi ſint citādi ſicut author, nam eorū intereſt, & puto citādos,arg.§.ſi pp publicam penſi.l.ſi deſerta, nā fideiuſſor dr̄ ſecūdus author,vt ff.de euic.l.illud.Vel dic, ꝙ nō oportet denunciari,niſi ei a quo quis habet tit.in eo. tit.l.minor, §.ſi ſeruus,verſic. ſeruo.Quæro,nunquid diſtinctio gl habeat locū, ſi actum eſt expreſſe,ꝙ res fiat accipientis? Reſp.non. quia tunc agitur actione
9 prima indiſtincte,vt no.in l. fin.ff.de.cond.ob cau. † Quæro, ſi actor ſciuit rem alienam, vtrum poſſit conueniri anteq̄ res euincatur? Reſp.ſic;quia dolus eſt commiſſus, qui ſtatim dēt purgari;vt ff.de act.emp.l.ſi ſerus, quem.§. ſi. qui caſus non eſt alibi.
10 † Vltimo ſcias, ꝙ quādo datur vtilis actio. But. durare dicit hypothecas primas,quia nō eſt ſatisfactū, arg. ff.de excep.rei iu.l.ex ſextante.§.Latinus.ff.ad Treb.l.debitor. Quod Pet. & Cyn.non placet,cum & ſi creditor poſſideret, conueniretur pignorantia per debitorem,quaſi ſatisfacto debito,quod eſt verum in cōtractu quaſi nominatio, ſcilicet vbi datur res pro pecunia: ſed in contractu innominato, vbi datur pro re, durat actio prima, & hypotheca cum illa. Item & contra fideiuſſorem, licet poſſet agi præſcriptis verbis de euictione: tamen antequam ſit ſatisfactum,non eſt a fideiuſ.& hypothecis receſſum; & hoc caſu But. verum dicit, & ſic mihi videtur.

ADDITIONES.

a Not.refert. Adde l.ſi ob cauſam,inf.de euict.
b Phil.Dec.Tradita.Nam per pecuniæ numerationem alij ab alio factam ius illi acquiritur,vt dixi in l.certi condi.§.ſi nummos, ff.ſi cer.per. cæterum an pecunia in ſacco oblata,& depoſita,licet ſaccum non aperiat creditori debitor, liberationem debitori inducat vide per An.in l.acceptam, C.de vſur.
c L.minor.Vide quod infra dixi per iſtum tex. poſt Bal. & vide in l.ſi dictum,§.ſi.ff. de euict.& in l.ſi ex legati,cauſa, ff.de verb.obl.
d Formam. Vide Bal.in l.ſi cum quæſt.inf.de euic. & Bar.in l.emptor, inf.de euict.
e Scias.Not.limitationem ad l.ſi dictum, §. ſi compromiſero,ff.de euic. & probatur in l.non tantum,hic a leg.& in l.ſi ei cui, poſt prin.ff.de euict. & in l.ſi rem qnam circa fi.eo.tit.& hoc tenet Raph.in l.ſi domum, §.1.ff.de leg.1.
f Quæro,quo tempore Vide Bar.in l. aut qui aliter, in prin.ff.quod vi aut clam.& in l.qui concubinam,§.hæres,de leg.3.& gl.in l.empror, inf.de euic.quæ dicit, quod ante publicatas atteſtationes debet denunciari, & per glo.in l.ſed ſi cum quæſtio inf.de euic.gl.& Doct.in c.1. extra de empt. & vend. & ibi per Paul.de Eleaza. & etiam per alios,& maxime Imo.
g Nunquid eo. Vide rex.& Doct.in l.authore, inf.de euic.

LEX IX.

1 *Sententia interlocutoria ſi litem perimit,reuocari non poteſt.*
2 *Exceptio rei iudicatæ dicitur exceptio.*
3 *Poſſeſſorium derogat petitorio.*
4 *Appellatio a poſſeſſorio,qualiter interponatur.*
5 *Sententia ſuper poſſeſſorio lata,an ſit diffinitiua.*
6 *Iudicia diuiſoria in exordio litis ſapiunt poſſeſſorium.*
7 *Iudicium poſſeſſionis recuperandæ, per petitorium reformari poteſt.*
8 *Poſſeſſionis confirmationem petens,dicitur reus, & non actor.*
9 *Titius pro ſuo ſine adminiculo iuris præcedente,non oritur.*
10 *Probatio,quòd aduerſarius meus non poſſidet, qualiter fieri poteſt.*
11 *Poſſeſſio non eſt in animo, ſicut lapis non eſt in anima.*
12 *Sententia interlocutoria, ſuper quibus ferri debeat.*
13 *Interlocutoria, ante ſententiam reuocari poteſt.*

Poſt ſententiam. Diffinitiua ſententia contraria ſuper eodem ab eodē,vel a ſucceſſore lata,ipſo iure non tenet. hoc primo. Quod ſemel deciſum eſt in poſſeſſorio, non præiudicat proprietati. hoc ſecundo. Interlocu. poteſt per contrariam interlocutoriam reuocari, corrigi,& mutari.hæc dicit no. & vnum dicit ponendo, duo dicit opponendo,& ſoluendo. Diuiſio communis eſt,quod diuiditur in tres partes.primo ponitur dictum, ſecundo oppoſitio tacita,& eius ſolutio.tertio, alia oppoſitio,ſimiliter, & ſolutio. Et no.quod in hac l.ſoluitur oppoſitio, ſimiliter, & ſolutio.Et not. quod in hac l.ſoluitur oppoſitio per aliud, & aliud: nam iſte eſt vnus modus ſoluendi contraria, ſcilicet aliud hic, aliud ibi ratione differentiæ aſſignata, vt no. Odof.ſup.in 1.conſt.§. quib.& ff.de eo,quod certo loco.l.3.§. Iulia.verſic. ſed mihi videtur & l. centum Capuæ.In tex.ibi,perimunt. † Not.a contrario ſenſu,ꝙ
1 ſi interlocutoria perimit litem, non poteſt reuocari. Idem ſi perimeret iuriſdictionem, vt extra de offi. deleg.c. ſignificantibus.
2 No.quod ex quo res eſt deciſa, non poteſt vlterius decidi.† Itē
a no.quod dixi in ſummario.Sed ꝯ primum *a* no.opp.certum eſt, ꝙ exceptio rei iud.eſt excep.ff.de excep.rei iud.per totum.Item certū eſt, ꝙ excep. eſt actionis excluſio. Et ex hoc neceſſe eſt dicere, quod excludat actionem aptam ad agendum, tunc ſi actio eſt

ADDITIO.

a Sed contra primum. An ſententia contra ſententiam teneat, ſi non opponatur,& quid etiam,ſi opponatur vide Bald.in l.fin.inf. quando prouo. non eſt neceſ.& ibi Bar.poſt gl.omnino per Inn.in c.fraternitatis,in gl.no.ſententiam extra,de frig.& male.hic alleg. & quod dixi poſt Bar.in l.duobus, ff.de excep. rei iud. hoc tamen fallit, quando per facti ignorantiam non fuiſſet oppoſita excep. ſecundum Bal.in d.l.1.verſi,ſequitur,inf.quando prouo. non eſſet neceſ.

eſt apra ad agendum ergo proceſſus ſuper ea valet,&confirmat
tali rõne, hęc exceptio põt opponi in litis conteſt. & ſi nõ oppo-
nit,valet proceſſus,ergo ſi non opponit ſnīæ ferendæ, valet ſnīa
ſecunda: quia iã non dẽt cenſeri ſcđa, ſed vnica vacuatis viribus
primæ.& hoc,qđ rõne probaui,probo per text.canonum,&leg.
primo per l.expreſſam,ff.de exe.rei iu.l.duob.ſecundo per c.fra-
ternitatis extra,de frig.& malefic.& extra,de re iud.inter mona-
ſteriũ,& ff.qui po.in pig.hab.l.Claudius;ſed ad l.claudius, facilis
eſt rñſio: quia ibi loquitur inter diuerſas pſonas,hic inter eaſdẽ.
Item ad c.fraternitatis, patet rñſio : quia ibi ſpāle in mrīmonijs,
vbi inſpicit veritas,vt no.in c.ſignificauit,de offic.ord. per Inno.
ſed reſtat rñdere ad c.inter monaſterium,& ad l.duob. dñt aliq
Doc.ꝙ aut ille,pro quo eſt lata ſnīa ex certa ſcientia,non excipit
de ea,nec de ipſa facit fidẽ: tunc ualet ſcđa ſnīa,quia de prima nõ
ꝯſtabat,vt ſ̃.de ꝯd.inde.l.eleganter.§.ſi poſt. Aut iudici liquebat
de prima ſnīa,vel non eſt paſſus de ea excipi,nec probari, & tũc
ipſa ſnīa eſt ipſo iure nulla pp rigorem iudiciorũ,& eſt hoc ſpāle
ſm Butr.& hoc ſi prima ſnīa fuit abſolutoria , ſcđa condemna-
toria.ſed ſi prima fuiſſet condemnatoria,ſcđa abſolutoria: tunc
ſcđa ſnīa valet,quia imputet ſibi actor,qui nõ eſt ſecutus primã
ſnīam,cum ei tacite renunciaſſe,uel nouaſſe videat,ff. de mino.
l.minor.25.annis , cui fideicommiſ. & hanc diſtinctione teneas
quia eſt ipſa veritas.Non ob.j̃.ſen.reſcin.non poſſ.l.perẽptorias
quia ꝯſiderandũ eſt, ꝙ tribus de cauſis opponi põt hæc exceptio
poſt ſnīam.Primo,ꝗa reddit eã nullam: ſcđo, ꝗa prima nõ erat
a executiua:tertio,& hoc eſt ſubtile,*a* quia ante ſnīam non cõpe-
tebat quantũ ad iſtũ effectũ,& ſnīa ſcđo lata nulla eſſet.& ſic cũ
incipiat ꝯpetere poſt ſnīam.tunc opponi p̃t.vt ff. qđ cũ eo. l. ſi fi-
lius.& eſt ſimile, qñ ſnīa petitur exequi vtraq̃ debeat. Nam hæc
exceptio oritur in ipſa executione,& iõ põt opponi, vt ex diuer-
b ſo,§.fi.ff.ſol.mat. Sed illud ſcias,*b* ꝙ ſi prima ſnīa eſt nulla, valet
ſecunda ei ꝯ̃ria,vt j̃.ti.1.l.fi. Et hoc quãtum ad primam partem
4 leg.† Venio ad ſm notabile de poſſeſſorio *c* & petitorio:vbi con-
c ſidera,ꝙ iſtæ cauſæ non ſunt ꝯ̃riæ,ſed poſſeſſorium derogat peti-
torio interim , ac petitorium derogat poſſeſſorio lata ſnīa ſuper
petitorio:v.g.in vti poſſidetis , lata ſnīa pro agenti uti poſſidetis,
quia finis illius ſnīæ eſt facere aduerſarium petitorem , non ab-
ſordere dñium,vt l.exitus controuerſiæ,de acq. poſſ. & l. incer-
ti,de interdic.& ff.de iud.l. ſi de vi. etiam ſi in poſſeſſorio eſſet de
dñio litigatũ,quia ſuper dñio non p̃t ferri ſnīa , cum non ſit ſup
dñio lis ꝯteſtata, ſed ſuper poſſeſſione,ergo nec probatio, vt ſ̃. q
leg.perſo.l.momentaneę, niſi quatenus accedunt ad adminicu-
lum poſſẽſſorij iuſtificãdum,vt extra de pb.ca. licet cãm. vel ad
pſumendum de antequiori poſſeſſione,q̃ antiquior titulus facit
d *d* præſumi,vt eleganter not.Iac.de Aret.ſ̃.de rei vend.l. quoties.
Fallit in poſſeſſorio mixto iuris, & facti:nam ibi ſnīa ꝯcernit ius
e hæreditarium,vt l.fi.de edi.diui Adr.tollẽ. Sed hic *e* ego quæro,
quare a poſſeſſorio non appellatur? Rñ. ne petitorium nimis ſu-
ſuſpendatur.Itẽ,ꝗa poſſeſſorium reſpectu petitorij, redigitur ad
inſtar interlocutorię,qm̃ oĩs interlocutoria põt dici momenta-
nea aptitudine,quia põt reuocari. Opponitur, quia imo appella-
f tio ſuſpendit poſſeſſorium,vt l.j. *f* de ſecun.tab. Sol. ibi in poſſeſ-
ſorio iuris,hic facti,ſm Dyn.& Cyn.Item ibi a poſſeſſorio no.ap
pellatur,ſed a ſnīa lata ſuper cã falſitatis,a qua p̃t appellari, vt ibi
tex.no.dicit. Illud eſt in omni ſnīa verum , ꝙ qui non grauatur,
g *g* non appellat,vt no.Inno.in cap.breui.de iureiur.Pone ergo,ꝙ
eſt appellationi delatum,nunquid appellans p̃t obtinere? Reſpõ.
ſic,ex quo liquet ſnīam eſſe iniuſtam.hoc tenet Inn.& idem ſen
tit Guil.de Cugn.ff.de mino.l.ſi ex cã. §. nunc videndum. vbi ẽt
h ponit vnum not.dictum,ꝙ licet non *h* appelletur a ſnīa poſſeſſo
rij.põt tñ appellari ab alio grauamine illato ante ſnīam, vt ſi Iu-
dex noluit recipere teſtes,vel recepit infamen, qui debuit repelli
a limine teſtimonij,niſi eius infamia ſit occulta vt no.ff.de teſta-
mẽ.l.cum ratio aũt,quare p̃t appellari ab interlocutoria,uel gra-
uamine eſt,quia non ſperatur reparari per appellationẽ a diffini
tiua,ut j̃.ſi de momentanea poſſeſſio.l.1.& hæc bene ſunt notã-
5 da.Idem no.Inn.in c.fi.de ope.nou.nunc.† Quæro , an ſnīa *i* lata
i ſuper poſſeſſorio ſit interlocutoria,vel diffinitiua? Reſpõdeo, eſt
diffinitiua ſi eſt lata oblato libello,& debet lis conteſt.& tunc in
cipit inſtãtia iudicij poſſeſſorij,vt Inſt.de interdic.§. hodie , & ſ̃.
de iud.l.properandum,in prin.& no. j̃. ſi per vim , uel alio mõ.l.
fi.ſed Guil.no.ꝯ̃rium,ff.de in integr.reſt.l. oẽs, & pro eo vr̃ caſus
ff.de lib.cau.l.liberis.§.fin.ſed ibi incidenter pp aliud,non pp ob
tinendam victoriam diffinitiuam , ſuper poſſeſſorio, & ſic non
6 obſt.Modo quæro,† nunquid diuiſoria iudicia ſint prætoria , vel
poſſeſſoria? Reſpon. in exordio litis ſapiunt poſſeſſorium , quia
fundantur ex poſſeſſorio: oportet.n.agentem cõi diuidũdo poſ-
ſidere,alias cogit intentare rei uẽdicationem prius,vt ff.de exc.
l.fundũ,& ff.de euic.l.mancipiũ,§.ſi cõi.C.cõi diui.l.pen.ff.fam.
erci.l.1.ſed in fine litis ſapiunt petitorium pp adiudicationes: &
ideo ẽt in medio litis probationes non debent eſſe de nuda poſ
ſeſſione , ſed de tali quæ pertineat ad alicuius tituli uigorem , vt
ff.commu.diui.l.commun.diuid.§.inter prædones. Dico ergo,
ꝙ iſta iudicia poſſunt dici mixta,ut not.infr.de interdi.l. incerti.
& licet dixerim,quod primo debet proponi rei vendicatio a nõ
poſſidente,vel Publiciana,vel alia in rem actio : tñ ſi non excipi-
tur ante lit.conte.procedit petitio,vt not.in d.§. ſi cõi, & d.l.pen.
7 & ibi glo. dicit præpoſterationem non nocere . † Modo quæro,
nunquid iudicium recuperandæ poſſeſſionis poſſit reformari p
petitorium? Dico ꝙ ſic, niſi per ſnīam ſpoliator ſit priuatus do-
minio,vt inf.vnde vi.l.ſi quis in tantam . No. tñ, ꝙ quædam ſunt
iura,quæ ſpoliator,vel vi poſſeſſor,non p̃t amittere per ſnīam,vt
ff.de pact.l.ius agnationis, & in iſtis non habet locum l. ſi quis in
tantam , nec in quibuſdã alijs, vt in matrimonio. Nam pp vim
non deſinit quis eſſe vir,& vxor,vt in c.ex parte,de reſt.ſpo.& no
K ta circa pdicta,ꝙ poſſeſſio probat *k* vſu,licet But.in d.l.incerti di-
cat,ꝙ ire, & agere non probat poſſeſſionem , ſed perceptio fru-
ctuum alio non poſſidente. Porro, ſi ego poſſideo, & tu expor-
l tas fructus,ẽt per vim,diceris me turbare, *l* non priuare, quia nõ
apparet, ꝙ facias hoc aĩo priuandi me poſſeſſione fundi , ſed aĩo
lucrandi fructus,ex quo tu ſtatim, & ſine mora recedis , vt ff. de
fur.l.ſi certæ.& facit ff.ſi ſer. vend.l.is cuius. Quæro nunquid il-
8 le,† qui petit confirmationem poſſeſſionis,dicat actor, vel reus?
Gl.in l.j.ff.de Carb.edi.dicit,ꝙ eſt reus,ſi aduerſarius prius agere
cęperat. Extra not.ꝙ ille,qui p̃tendit poſſeſſionẽ in re aliena, quã
ſcit alienam,vel tenetur ſcire p ſtatutum legis,vel canonum, prę
ſumatur malæ fidei,quia nõ poſſidet cogitatione dñi,vt ſ̃.de fur.
l.apud antiquos.niſi poſſideat titu.competenti,vel longa patien-
tia dñi,vt no.ff.de vſur.l.cum de in rem verſo,& ff.ſi ſer. uend.l.ſi
quis diuturno. Sed nec illud eſt omittendum,quod qui apparen
ter eſt in poſſeſſione,pſumit ẽt exiſtenter, & realiter poſſidere,ar
gu.no.per l.ff.de ſol.l. Titia.& ibi innuit,ꝙ præſumat tit. pro ſuo,
9 cum non appareat de alio. † Tu dic, ꝙ tit.pro ſuo , *m* non orit ſi-
m ne adminiculo iuris cõcurrente,nec.n.ſolo aĩo naſcit: nemini.n.
a ſe ipſo tit.pro ſuo orit,ſed aut ex alio tit.ꝯcurrente , aut ex legis
diſpoſitione,vt ff.pro ſuo.l.ancillam. Aliud ẽt no. ꝙ nemo poſſi-
det,niſi intelligat ſe poſſidere,vt ff.de vſuc.l.ſequit.§.tunc in pñ-
10 tẽ.† Quæro,qualiter poſſum probare , ꝙ aduerſarius meus non
poſſideat,Dic,vt no.in l.1.§.1.de itin.actuq; priua. & de cã poſ. c.
cum eccſa Sutrina.poſſeſſio aũt retinet longo tpe ſolo aĩo , niſi
alius interim poſſideret percipiendo fructus.gl.in l.j.de ſeru.fug.
nam cum percipere fructus.correſpondeat ciuili poſſeſſioni , ut
no.ff.de acq.poſ.l.3,§.ex ꝯtrario vr̃ poſſeſſor cedere actum poſſi-
dẽdi ſecundo poſſeſſori p negligentiã ſuam,licet Dy. aliter dicat
11 in c.ſine poſſeſſione,de regu.iu.& gl.in d.l.j.dic, vt ibi. † Quæro,
ſum Papiæ , & poſſideo aĩo domũ meã in Peruſio ſitã, vtrũ poſ-
ſeſſio naturalis ſit Papiæ in corde meo? Rñ. poſſeſſio ñ eſt in aĩo.
ſicut nec lapis eſt in aĩo, ſed aĩus tanq̃ corporeus eſt in poſſeſſio-
ne,ut l.fi.de præſcr.long. tempo.& quod no.in l.j.ubi de poſſ. agi
opor.& hæc de ſecunda parte legis noſtræ. Venio ad tertiam par
12 tem de interloc. † Et primo quæro,ſuper quibus ſit interloquen
dum? glo.ponit plura exempla. Primum , de iudicis dandis . Se-
cundum,de teſtibus producendis. Tertium, de teſtibus propter
infamiam repellẽdis. Quartũ, ut ad aliam prouinciam pro teſtib.
recipiendis mittatur . Quintũ,qñ quæritur,utrum qs põt eſſe te-
ſtis,vel non. Sextum, quando dubium ſit in poſſeſſione liberta-
tis,

ADDITIONES.

a Subtile. Vide Bal.in l.1.in prin.inf.de re iud.
b Sed illud. Adde quæ no.Bar.in l.fi.vt proponis,la 1.ſup. quomod. & quand.iud.& Bal.in l.1.inf.quando prouo.non eſt nec.
c De poſſeſſorio. Facit ad not.per Bar.in l.naturaliter, §.nihil commune, in 5. combinatione,ff.de acq.poſſ.
d Tit.facit. Vide Bar.in l.ſi duo,ff.vti poſſ. & expreſſius & But. in ſua diſputatione, inci accuſatus de vi turbatiua.
e Sed hic. Vide alias rationes per Bal.in l.vnica,inf.ſi de momen.poſſ.fue.appel. Celſus. Adde Lanf.de Oria.in c.qm̃ contra falſam, §.interloquutiones,nu.51. ver.20. fallit.& ibi poſui in apoſt.ad ipſum,in ver.ap. ext.de prob. dixi in apoſtil. ad Colle.poſt eum,in c.ex conqõne,nu.12.in ver.in cã poſſeſſorij.ext.de reſt.ſpo.poſt Panor.in c.cum ad ſedẽ,nu.30.ver.vlterius expediendo.in ver.appellatur.eod.tit. & poſui in ſtylo parla.par.j.in tit.de app.ver.Item ſi in patria iuris ſcripti.
f L.1.Et ibi vide Bal.
g Grauatur. Dixi in l.2.ff.de app.rec.& vide etiam Bal.in l.fi.inf.quando prouoç.nõ eſt neceſſe.gl.in c.ſi contra vnum.de offi.dele. in 6.
h Licet non. Vide Bar.in l.1.inf.ſi momen.poſſ.fue.app.dixi poſt Bar. in l.1. ff. de appel.reci.
i Quæro,an. Vide Bar.hic,& Bal.in l.j.inf.ſi de mo.poſ.fue.appel. & gl.& Imo.in l. quod iuſſit,ff.de re iud.
And.Bar.Quæro,an ſnīa lata ſuper poſſeſſorio ſit interlocutoria,vel diffinitiua. Vide Bal.in l.j.inf.ſi de momen.poſ.& Doct.in c.ſignificauerunt,de iud. Do. Ant.dicit id,quod hic dicit Bal.licet eum non alleget,in d.c. cap. ſignificauerunt. glo.in clem.j.de ſequeſt.poſſ.dicit,ꝙ eſt diffinitiua.vide gl.2.q.8.cap.ſunt quorum.Bald. in c.j.de controuer.inter dom.& vaſ.in vſib.feu.remittit ſe ad gl.l.j.ff.de iur.omn iud.& cum hac diſtinctione Bal.trãſit Lud.Rom.in rub.ff.de re iud. & vide Io.de Fan.vbi pulchre loquitur,2.q.1.in ſumma.vide tex.c.cum veniſſent, de inſtit. vbi eſt interlocutoria.vide quæ ibi dixit Pau. de Caſt.in verſi.conſ. tenet quod eſt interlocutoria.
K Poſſeſſio probatur. Vide Bal.in l.2.ſup.de acq.poſſ.& no.Bar.in l.arboribus, §.de illo,ff.de vſufr.
l Turbare. Vide differentiam inter turbare, & priuare . & vide quæ dixi poſt Bar. in l.vim facit,ff.de vi arma.
m Tit.pro ſuo. Vide Bal.in l.2.in 8.q.ſup.de ſer.& Bar.in l.1.ff.pro ſuo.

tis,vel non.hæc oĩa in diſputatione poſita, requiruntur interlo-
quutoria,nimo & ipſa dilatio & ſimilia ſunt interloquutoria, vt
13 in Auth.de litig.§.ad excludendas.† Mõ *a* coniunge iſtã gl.cum
a tex.& ſtatim hẽs,ꝙ iſtæ interlocutoriæ poſſunt ante ſnĩam reuo
b cari,qđ intellige re integra, *b* & anteq̃ ſint executæ, ſiue ius parti
quæſitum.Itẽ intellige cũ cã, non ſine cã, quia in corrigendo fa-
ctũ propriũ requirit cã,vt l.eos. de mõ mul. & in l.1.in fin. de p̃t.
ſtip.Et hoc qñ mutatio eſſet magni p̃iudicij;ſed ſi eſſet modici p̃-
iudicij põt de facili reuocari, & mutari.ita intellr, ff. de arbitr.l.
qualem,§.fi.& qđ no.in l.qđ iuſſit,ff.de re iud.& quod no.s̃.titu.
1.in auth.qui ſemel.& inf.ſen.reſcin.non po.l.j.& ibi glo.dicit,ꝙ
oĩs ſnĩa interlocutoria p̃t reuocare.Idẽ Pet.& Cy. & hanc diſtin
c ctionẽ intellige,qñ interloquutoria valet : ſed ſi eſt nulla, *c* tunc
donec ſit cła,iuriſdictio,de facili reuocatur,quatenus de facto p̃-
ceſſit,vt no.ff.de euic.l.minor,in prin.& ibi gl.ſing.

ADDITIONES.

a And.Barb.Modo.No.quod interlocutoria poterit reuocari. eſt verum re exiſtente integra,ſecus ſi parti eſſet ius quæſitum.vide Ang.in l.quod iuſſit,ff.de re iud.Bar. l.1.§.fin.ff.de præto.ſtip.& Bal.qui elegãter loquitur,in l.arbitro,ff.qui ſatiſd.cog.
b Re integra.Vt no.gl.in c.cum ceſſante. extra, de appe. ſed contrarium tenetur ibi per Do.& vide per Spec.in tit.de expen.§.viſo.ver.ſed nunquid Iudex,& Doct.& vide in c.ſignificante.ext.de app.
c Si eſt nulla.Interlocutoria nulla de facto reuocatur,vide Bal.in l.arbitro, ff.qui ſatiſd.cogan.

LEX X.

1 *Poteſtas terrarum,iure communi inſpecto ſtatuta facere poteſt.*
2 *Statuta facere an ſit meri imperij.*
3 *Iudex delegatus excommunicare non poteſt.*
4 *Magiſtratus municipales interdicere patriæ non poſſunt.*
5 *Lex eſt referenda ad præſumptum intellectum legiſlatoris.*

a Nulli. Qui non poſſunt *a* facere ſtatuta, non poſſunt rele-
gare.h.d.Cyn.Solum ergo p̃ſides, & illi qui habent
merum imperium,poſſunt facere ſtatuta, & ſic relegare, qđ eſt
ꝯ Ptãtes terrarum Italiæ.Cy.dicas,ꝙ Præſidatur Italiæ ſunt diui
ſi per ciuitates;& iõ quilibet in ſuo territorio eſt præſes, nã eiuſ-
dẽ rõnis eſt pars in parte.cuius eſt totum in toto.& not.hanc rõ-
nẽ,q̃ aſſigno,de diuiſione p̃ſidiatus,quæ probatur p̱ l.ſi eadẽ, ff.đ
offi.aſſeſſ.& facit quod no.in l.ex ea,ff.de poſtulan.& s̃.de p̃ſc.lõ.
1 temp.l.fi.† Quæro,nunquid Ptãs *b* terrarum poſſit facere ſtatuta
b de iure cõi inſpecto.Dic,ꝙ ſic de conſilio,& conſenſu Decurio-
num,& aliorũ,qui regunt populũ;alias non,vt not.in l.circa prin
ci.ff.qđ quiſque iuris. Ep̃i tñ poſſunt facere ſtatuta cum conſen-
ſu ſui capituli,vt in c.vt aĩarum,de conſt.lib. 6. & niſi ſint ambi-
tioſa,quæ debent reſcindi per ſuperiorẽ, vt ff. de decret. ab ord.
fac.l.ambitioſa.& dñt ambitioſa eo ipſo, ꝙ non ſunt rationabi-
lia,vel minus gratioſa. Quid de legatis Papæ ? Reſpõ.iſti poſſunt
facere ſtatuta ẽt p̱petua,vt extra,de offi.deleg.c.fi.niſi ſtatuãt cõ-
promittendo id,qđ eſt reprobatum a iure,vel eꝯ,vt ff.de offic.p̃-
2 fe.præto.l.1.† Quæro,vtrum facere *c* ſtatuta ſit meri imperij, vel
c mixti,an iuriſdictionis? Reſp.ſi loqueris ꝯplexiue, eſt meri impe
rij,ſed ſi diſtributiue ſm rem diſpoſitã, quia eadẽ eſt qualitas fo-
3 ri,& ſtatuti.& probat l.nr̃a, quæ eſt in hoc ſing.† Mõ ergo q̃ro,
d nũquid iudex delegatus *d* poſſit aliquem excõicare ? & vr̃ ꝙ nõ:
quia non põt interdicere,& quia pęna excõicationis,dũ durat,re
legatione maior eſt, licet de ſui natura nõ ſit diuturnior, vt no.
Inſti.de capi.dimin.§.minor.& hoc tenent quidam, & p̱pea ſm
eos ponitur in reſcriptis,illa cła,contradictores cenſura eccleſia
ſtica compeſcendo. Sed contrarium eſt verum:quia illa cła nõ
apponitur de neceſſitate reſpectu litigatorum,ſed reſpectu extra-
neorum,vt extra de offi.deleg.c.j.& in c.literis,per Inn. & iõ ĩter
excõicationem,& relegationem nulla eſt proportio, & quã cito
excõicatus abſolutus eſt, tam cito eſt in integrum reſtitutus fa-
mę,& honorib.vt in libro feudorum legitur, dicit hic But. ꝙ in-
terdicere eſt ſpecies relegationis,nec tranſit per ſimplicem dele-
gationem cauſarum.But.de iſtis pęnis plene no.ff.de infa.l. quid
4 ergo,§.pœna grauior.vbi uideas.† Item no. ꝙ municipales Ma-
giſtratus nõ p̃nt interdicere patrię:ergo nec Priores artium, nec
Iudices cõis Peruſij, niſi lex municipalis permittat, quod tene
5 menti.Item † nota, ꝙ lex eſt referenda ad præſumptum intelle-
ctum legiſlatoris,vt ff.de don.inter vir.& vxo.l.de eo,quod.

ADDITIONES.

a And.Bar.Qui non poſſunt.Vide Bal.in c. Quintauallis, de iureiur. vbi dicit fuiſſe quæſtionem,ſi arbiter; poteſt mandare, quod quis recedat de patria, vel domo. & decidit,quod non,& allegauit iſtum tex.etiam ſi fiat pro pace. pondera, quia non bene dicit per c.niſi cum pridem,de renunc.
b Nunquid poteſtas.Vide Bar.in l.1.in prin.quod quiſque iur.& l.omnes populi,circa 1.q.prin.ff.de iuſt.& iur.& Bal.in l.pen.inf.commi.vel epiſc.
c Vtrum facere.Sed Bar.in l.omnes populi.in 1.q.prin.ff.de iuſt.& iu. dicit, quod eſt iuriſdictionis in genere ſumptæ. Idem quod Bar.hic tenet,in c.cum omnes,ext.de conſtit. & dum dicit,quod eſt meri imperij.uide Bar.& Ang.in l.imperium, ff. de iuriſd.omn.iudi. dum dicit, quod condere legem eſt meri imperij. Et qui iudices poſſint bona confiſcare,vide plene in l.1.inf. ne ſine iuſſ. pri.cer. in iu. liceat cum fiſca.Celſus. Adde Firmianum in ſuo aureo Dictionario,in ver.bona publicantur. & in ver.bonorum confiſcatio.per diſcurſum.
d Delegatus. Vide no.per Bar.in l.a diuo Pio,ff.de re iud.

LEX XI.

1 *Iuramenti dilatio non habet uim diffinitiuæ ſententiæ.*
2 *Sententia ſub conditione intrinſeca ferri poteſt.*
3 *Sententia non valet,ſi iudex adijciat conditionem omnino extraneam.*
4 *Iudex dicens,ſi iuraueris te abſoluam,non eſt ſententia diffinitiua.*
5 *Iudex ſecundum conſilium ferendum,pronunciare poteſt.*
6 *Iudex ſi non poteſt acta examinare,qualiter pronunciare debeat.*
7 *Iudex in perplexis,ſi clare non pronunciat,excuſatur.*
8 *Iuriſiurandi conditio incontinenti eſt implenda.*
9 *Iudex ſapienti committens conſilium, conſilio lecto per Notarium, male pronunciat pronnunciando ſi reſtituendum.*
10 *Snĩa criminalis ſub cõdõne lata,ſi pęna pecuniaria,nõ fuerit ſoluta,ualet.*

1 Cum iudex. † Delatio iuramenti non hẽt vim diffini
tiuę.h.d. Vel ſic,Dilatio,vel iuſſus iuriſ-
iurãdi,vim diffinitiuę non hẽt,niſi vlterius iudex procedat diffi-
niendo.rõ,quia non continet condemnationem, vel abſolutio-
nem, licet contineat quoddam præambulum. Oppono ꝯ illud
verbum,nullam vim,ꝙ imo valet ſaltem tanq̃ interlocutoria, s̃.
de reb.cred.l.gñaliter.Sol.cõcedo ꝙ tanq̃ interlocutoria valeat,
a imo,& tãq̃ diffinitiua,ſi iudex *a* pronunciauit ſub conditione iu
riſiurandi.hic aũt non expreſſit aliquid dicendo : tunc dic nullã
vim,i.diffinitiuam.Secundo oppon.quia hic vr̃ innuere, ꝙ ſi ad
2 didiſſet verbum,condemno,vel abſoluo, valeret ſnĩa. † Sed hoc
vr̃ falſum.quia hęc ſnĩa,condemno reum, ſi tu actor iuraueris.
eſt lata ſub conditione, vnde non tenet in effectu, quia debet p̱
b appellationem reſcindi,vt ff.qñ appel.ſit.l.1.§.biduum.Sol.ibi, *b*
erat condõ extrinſeca,hic intrinſeca.ita dicit gloſſ.no. & hanc l.
3 ſemper allegamus. † Modo reuoco in dubium, ſi iudex in ſnĩa
adiicit conditionem oĩno extraneum, vt ſi Papa venerit Peru-
ſium,an valeat ſnĩa? Reſp.non,quia ſuper hoc non eſt acceptum
iudicium,ar.ff.de verb.obl.l.j.§.cum adijcit,& ideo dicit ꝙ gl.eã
vocat cõditionem extrinſecam, quæ non cõtinetur in actis pro
batorijs,tñ continetur in actis aſſeſſorijs,ſecus ſi in neutris. Op-
po.ꝙ licet ꝯdõ ſit intrinſeca, non tñ valeat ſnĩa rõne ordinis prę
poſteri:quia prius pronunciatum,deinde prolatum? Reſpõ. ſpe-
ciale in iur̃o,quia eſt litis deciſiuum; ſecus in alijs probationib.
4 Vel dic,vt dixi in l.prolatam,ſup.eod. † Quæro, quid ſi iudex ita
dixit,ſi iurabis,abſoluam te,nunquid iſta ſit diffinitiua? Gloſſ.di-
cit,ꝙ ſic,quod falſum eſt,quia verbum, condemno, vel abſol-
uo,debet eſſe p̃ſentis t̃pis,& non futuri:quia futurum nõ diſpo-
nit.ſed ſunt verba enunciatiua,& iõ gl.falſa eſt ſm But. puto, ꝙ
5 potius fuerit vtrum ſcriptoris.† Quæro, quid *c* ſi iudex *d* per for-
c mam ſtatuti aſtringitur ad pronunciandum certa die, ſm con-
d ſilium ſapientis,nondum tradito conſilio,nunquid poterit pro-
nunciare hoc mõ,pronuncio ſm conſilium ferendum? Reſpõ.
6 ſic,quia fertur ſub conditione intrinſeca, & neceſſaria. † Quæ-
e ro, quid *e* ſi iudex non potuit examinare acta t̃pis breuitatem?
Dicit Butrig. ꝙ fuit conſultus pronunciare ſic. Abſoluo reum,
ſi apparet ex probationib.factis,& fiendis abſoluendum, & con
demno.ſi apparet condemnãdum,& valet ſnĩa, quia dependet
f ab actis.But. Sed in eo,quod dicit, fiendis, falſum dicit, *f* vt no.
7 in d.l.prolatam.† Et adde, ꝙ in perplexis iudex excuſatur ſi non
pronunciat clare,ſed dimittit ſub dubio actorum; vnde in inter
dicto,vti poſſidetis,p̱p conflictum probationum põt dicere, vti
probatis,ita poſſidet,& poſtea in executione ſnĩę diſcutietur,qđ
probatum, & quid non probatũ,per glo.l.nr̃ę, quid tene menti.
g Caſum vero *g* l.nr̃ę in terminis.ſic pone.Iudex cum deberet fer
re ſnĩam diffinitiuã,dixit actori, volo quod iures tibi deberi,vel
reo dixit volo ꝙ iures te non debere, nihil tñ dixit de condem-
natione,vel abſolutione,& erat dubiũ, q̱a hoc videbat̃ tacite in-
tellectum,

ADDITIONES.

a Si iudex.Vide Bal.poſt Cy.in l.non dubium,ſupra de leg.in ver.4.opp.Bar.contra, §.biduum,hic alleg.in exemplari,dum dicit,ſi nauis ex Aſia venerit,& expreſſius Ang.& gl.hic,& ibi,& Cy.hic,& in d.l.non dubium,& Ang.in l. a diuo Pio,§.in uenditione,ff.de re iud.& de ſententia ſub conditione lata,vide quod no.Bal. in l. prolatam,ſup.eo.
b And.Barb.Sol.ibi,No.ſententiam poſſe ferri ſub conditione intrinſeca. Vide Bar. in l.a diuo Pio,§.in uenditione,ff.de re iud.
c And.Barb.Quæro,quid.Et uide Bal.in c.requiſiti,de teſt.vbi dicit iſtam gloſ. ſing. ſed falſam,& idem dicit in c.1.de iu.& ibi remittit ſe ad dicta per gl.
d Si iudex.Non ad limitationem no.per Bal.in l.1.ſup.de ſen.ex breui.rec.
e And.Bar.Quæro,quid.Nota excuſandum eſſe ad iudicem, ſi in perplexis nõ dicit clare,vide D.An.in c.venerabilis,de iud.ubi ſequitur hoc.
f Falſum dicit.Bal.contra in l.non dubium,in 50.opp.ſup.de leg.& Spe.in ti.de ſen. prol.§.iuxta,uer.ſed ecce.Imola in l.iudex poſteaquam,ff.de re iu.Bal.in l. perem ptorias,inf.de ſenten.reſcin.poſ.in l.idem Pompo.§.ex compromiſſo, ff. de arbtr. Bal.in addit.Spe.in ti.de ſen.prol.& ꝙ ibi dixi hic poſt Bar.& Bal.in l.1.inf.qui ac cu.non poſſunt,& de quæſt.prin.hic uide Bar.in l.ait Prætor,§.1.de re iud. Celſus. Adde Panor.poſt D.Ant.in c.pen.ad fin.extra de iud.& ibid. Fel. ubi dicit hanc cautelam eſſe pro iudicibus imperitis not. Dominus meus Lancel.Decius in l.non quemadmo.ubi ſequitur iſtum hic,ff.de iud.& refert hunc hic,ſequitur Thoma.Ferret.in ſuo tract.caut.47.incip.plerunque per ſtatuta.
g Caſum vero.Sed quid ſi iudex dixit,condemno in expenſis,quas iurabit actor.uide Bar.no.in l.3.in fi.inf.de fruc.& lit.expen.

8 tellectum:ſed quia hoc non eſt expreſſum,iō nō valet.†Et no.ꝙ
iſta condō iuriſiurandi debet impleri incontinenti,ſm gl.& ideo
vr̄ ineſſe,vt ſup.de ꝯd.inſt.l.pe.& ff.de pac.l.iuriſg.§.quinimo, &
9 §.adeo.ibi,dum dicit,ea igit pacta inſunt,q̄ legē ꝯctui dant,†No.
a ꝙ *a* hic But.tangit dubium, Iudex ſapienti commiſerat conſiliū
cāæ reſtōnis in integ. quia ſapiens conſuluit reſtituendū eſſe mi-
norem; & bene. Iudex fatuus lecto conſilio per Notarium dixit
& ego pronuncio ſic eum reſtituendum,certe male pronuncia-
b uit:nam eſt interlocutoria,*b* & iō debet eum reſtituere.Nam iu
dex debet dicere per uerba de præſenti , & ego ſic eum reſtituo.
But.hec ſnīa pronuncio,eum reſtituendum,bene valet,ſed non
diffinit,vt no.in l.fi.ſu.qui.& aduer.quos.& in l.1.ſup.ſi aduer.li-
ber.& ff.de iud.l.qui ſe dicit,& ex ea quæritur ius reſtituēdi,ſed
c nō reſtitutum eſſendi:Si autem iudex† *c* dixiſſet ita pronūcio, &
non dixiſſet plus, intelligeret eum reſtituiſſe , nam iſte eſt cōſilij
effectus;nam iuſſus facere debet efficere,licet aliqui imperiti ali
10 ter allegent d. But. & male.† Quæro.quid dicemus de ſnījs cri-
d minalib.*d* qn̄ pena perſonalis ponitur in conditione, ſi non fue-
rit ſoluta pœna pecuniaria?Reſpon.valet, quia iſta eſt conditio,
quæ oritur ex ipſo delicto, & ex proceſſu cāæ, & hoc per iſtam
not.gl.ita practicamus,& idem in qualibet ſnīa,quę fertur ex cō
tumacia futura,vt extra de ſen.excom.c.ſacro.quod eſt no.& fa
cit quod no.in l.in ciuilem.ſup.de furtis.

ADDITIONES.

a No.ꝙ. Vide Bar.in l.1.ſup.ſi aduer.lib.& ꝙ ualeat,eſt tex.in l.Aemilius,ff.de min. And.Barb. No.quod. Adde de triplici effectu ſententiæ latæ ſub conditione, quæ ſin.no.Inn.in c.fi.litibus,de do.& contu.

b Interlocutoria. Vide Bar.in l.ſolet,ff.de offi.Procu.

c And.Barb.Si autem iudex. No.ſi iudex pronunciat quem eſſe filium ſapientis, interloquitur,& diffinit,uide Io.de Imo.in l.1.§.ſi quis,ff.de ver.ob.Io.An.in c.trāſ miſſam,de ele.tex.ſing.in contrarium,l.Aemilius Largianus, in uer.reſtituendū, ff.de min.l.ſi Prætor,de iud.l.quæro,de ædil.edic.Bal.in l.1.C.ſi aduer.lib.

d Sententijs criminalib. Vide Ang.& Imo.in l.2.ff.de pub.iud.& quod ibi dixi poſt Bar.Bal.& in l.3.ſupra de infa.& in l.1.infra de iure fiſci,lib.10.& ibi Bar.

LEX XII.

1 *Iudex an ſententiam ſimul Græcè,Hebraice,& Latine ferre poſſit.*
2 *Sententia inter litigantes,qui literas ignorant,literaliter ferri poteſt.*
3 *Sententia vtrum inter literatos vulgari ſermone ferri poſſit.*
4 *Hebræus ſi fecit teſtamentum,nunquid Notarius Chriſtianus neſciens literam Hebraicum poterit rogari.*

Iudices. Sententia pōt proferri Gręce, & Latine.dicit gl.
Gręce inter Gręcos:Latine inter Latinos:nā vbi
non eſt intellectus,ibi nō eſt ſententiæ:oportet ergo ꝙ pars intel
ligat quid iudex loquit̄.vn̄ potius debet inſpici idioma partiū , q̃
idioma iudicis,ar.extra de off.ord.c.qm̄ in pleriſque.Sed quid ſi
iudex neſcit idioma partiū,vel linguā?Rn̄deo adhibeat interpre
tem,qui ſnīam Iudicis partib.exponat,ut ff.de uerb.ob.l.j.§.fi.&
propter cāę neceſſitatem datur unus interpres, quod eſt mirū.
1 † Sed nunquid iudex ſimul pōt ferre ſnīam Græce , Hebraicæ,
& Latine?Reſpondeo ſic,ut patet in paſſione Dn̄i: & tn̄ non eſt
niſi vna ſnīa numero,& effectu.vt ext.de verb.ſig.c.nihil obſtat.
2 & adde qđ no.§.de re iud.l.decreta.† Quærit Butr.Nunquid ſnīa
quæ fertur inter ligantes,qui neſciunt literas, ferri poſſit literali
ter? Rn̄.ꝙ ſic,quia ibi debet eſſe procurator,& Aduocatus , qui
ſciunt lr̄as, & intelligunt.Nam edere eſt ēt per Aduocatum ex-
3 ponere.l.1.§.1.ff. de eden. † Sed nunquid econtra inter literatos
poſſit ferri ſermone ruſticano,& vulgari? Rn̄.ſic. Sed nunquid
Notarius poterit illud transferre in literali. Rn̄. ſic , mente non
mutata.Vel dic,ꝙ Notarius verba ſua pōt ponere in lr̄ali , verba
vulgaria debet ſcribere vulgariter,& hæc vera,vt s̄.in 1.conſtit.
C.§.quibus.in ver.his ita ponendis. & in hoc inſpicienda eſt con
ſuetudo,quia videmus,ꝙ teſtamenta ſcribunt̄ in lr̄ali ſermone,
& tn̄ ruſtici , & alij imperiti lr̄arum loquuntur in vulgari. cū.n.
Notarius adhibeatur rōne peritiæ.vt no.ſup.de vſu.l.1.vr̄ ei iniū
4 ctū vt ſcribat in forma cōi,iuxta formā Tabellionum. † Sed qd
ſi Hebræus fecit teſtm̄,nunqd Notarius Chriſtianus, qui neſcit
lr̄am Hebraicā,poterit inde eſſe rogatus?Reſp. non. niſi ille He-
bræus ſciat linguam illius idiomatis,vbi teſtm̄ conficitur,& illa
lingua vtatur in teſtamento conficiendo,per gl.l.noſtræ.

LEX XIII.

1 *Sententiæ erroneæ ſequendæ non ſunt.*
2 *Conſuetudo, qualiter naſcatur.*
3 *Conſuetudo,qualiter ex periurijs naſcatur.*
4 *Sententia dēt habere fundamentum ueritatis,& iuſtitiæ legib.approbatæ.*
5 *Abolitiones fieri non poſſunt, niſi de iudicis conſcientia.*

Nemo. Non eſt exemplus,ſed legib.iudicandum,hoc di-
cit.No.ꝙ iudex non debet ſequi ſententias.niſi in
ſe habeant rōnem,& tunc non ſequitur eas,quia ſit hoc, vel illo
mō iudicatum,ſed quia ius ita vult,ſicut faciunt Francigenę, q
ſeruant rōnem legis, non quia lex hoc dicat:nam non allegant,
ſed quia ratio ſic vult But.item non allegant conſtitutiones Im
peratorum,quia Imperatorum,ſed quia ſunt naturales,& bonæ
vt in c.Obertus,in qui.cau.feud.ami.quoniam de naturali rōne
procedunt,& de fonte æquitatis,ut in c.Obertus,de feu.cognit.

Porro rō naturalis non circunſcribitur loco,qm̄ ipſa cum huma
no genere nata eſt a principio,vt inſt.de rer.diuiſ.§.ſi quis. Dein-
1 de † no.erroneas ſnīas non ſequendas, ne in pectorib. Iudicum
extēdatur vitium, & error.ſi aūt exēpla eſſent bona, quia bonos
parerent fructus, in dubio ſequenda ſunt , vt ſunt exempla ma-
gnę authoritatis virorū,vt Labeonis,vt dicit tex.Inſt.de cond.§.
2 1.& l.an apud.ff.de manu.vin.† Modo quæro, *a* nunquid ex cō-
a ſultationib. *b* Principum,vel interlocutorijs Iudicum,vel conſi-
b lijs prudentum virorum naſcatur conſuetudo? Reſpondeo ſic
per glo.hic poſitam,relatam ad tex.quod tene menti. Et hęc ve-
ra ſunt,qn̄ talia ſunt deducta in notitiam populi,& in hoc popu-
lus tacite conſentit,qui conſenſus præſumitur ex tp̄is diuturni-
tate,& actuum ſolemnitate, quia non fuerunt reuocati, ff.de re.
3 iur.l.nemo, §. tpales .† Sed nonne *c* iudices , qui iurant iudicare
c ſm leges, ſunt periuri ſi aliter iudicant, quō ergo ex periurijs na-
ſcitur conſuetudo? Reſpon.ſi bona fides iudicant,non ſunt per-
iuri:vel dic,ꝙ populus eſt ille,cuius conſenſu immediate funda-
tur conſuetudo,q̄ populus non eſt periurus.& hæc vera. Not. in
d hac lege, *d* ꝙ locus a veritate,vincit locum ab authoritate. Item
4 not.ꝙ † ſnīa debet habere fundamentum veritatis,& iuſtitiæ le-
e gib.approbatæ.Et iō ſi Princeps *e* committit cām terminandam
de veritate & iuſtitia, intelligitur de veritate cui ius patrocinat̄,
non aūt intelligitur ꝙ ex nudo pacto:quod reuera eſt verū, quia
ius non patrocinatur. Tene menti. Quæro, quid ſi ſtatutum fa-
f cit *f* mentionem de conſcientia Iudicis, an ſufficiat ꝙ iudex au-
diat,& intelligat,licet non approbet verbis expreſſis, l. oīum. de
5 teſta.& facit † ad ſtatutum, quod dicit, ꝙ abolitiones nō poſſint
fieri,niſi de Iudicis conſcientia,vt inf. de accuſat.l.1. & extra, de
g confeſ.c.1. Quærit Spec.an valeat *g* hęc ſnīa,pronuncio ſicut ta-
lis.dic vt in Spec.de ſent.§.æqualiter.ver.quid ſi iudex.

ADDITIONES.

a And.Barb.Modo quæro.no.quod ex conſilijs virorum prudentum oritur conſuetudo. Vide gl.20.diſt.de quibus.

b Ex conſultationib. Vide Bar.in l.de quibus, in verſ.quæro,quid ſi iudex, ff.de leg. vbi idem.

c Sed nonne. Vide Bal.in l.non eſt nouum,de leg.

d And.Barb.Not.in hac lege.Quando committatur cauſa de veritate,& iuſtitia.vide Bal.in l.iuſtitia,ff.de iu.& iu.& in c.2.de not.for.fide.in vſi.feud.vide quæ dixi in c.pen.alias fi.de accuſ.

e Si Princeps. Vide Bal.in l.iuſtitia,ff.de iuſt.& iu.ſed contra hoc vidētur facere not. per Bar.in l.Quintus,ff.mand.& vide Ant.de Butr.poſt Io.And.in c.2.de iur.cal.& in c.dilecti.extra,de iu.& Bal.in c.fi.de no.for.fi.ad fi.& Doc.de Rota concl.32.

f Statutum. Vide Bal.in rub.ſup.de exerci.& in l.omnium,in fi.ſup. de teſt.

g An valeat.Dixi poſt Bar.in l.1.ſup.ſi aduer.lit.& Ant.de But. in c.cum venerabilis,extra de excep.

LEX XIIII.

1 *Iudicis aditionem tria inducere dicuntur.*
2 *Argumentum de quantitate ad quantitatem procedere poteſt.*
3 *Agens ius ad ſe pertinere probare debet.*
4 *Actor an reo condemnari poſſit ſiue reus reconueniat actorem,ſiue non.*
5 *Agens negatoria ſi probat ſeruitutem ſibi deberi,an ſeruitus ſibi adiudicari debeat.*
6 *Sententia reconuentionis,an condemnatoria eſſe debeat.*
7 *Actor ex conuentione nullum commodum reportans,ex reconuētione damnum reportare poteſt.*
8 *Compenſationis exceptionem opponens,debitum confiteri dicitur.*
9 *Teſtamenti inofficioſi querela,in modum reconuētionis proponi poteſt.*
10 *Iuriſdictionis prorogatio,non competit magiſtratibus.*
11 *Compenſationis exceptio,non dicitur reconuentio.*
12 *Excommunicatus non poteſt compenſationem opponere,nec reconuenire.*

1 Cum Papinianus. † Præmitte ad euidentiam,ꝙ
tria ſunt,quæ inducunt eiuſ-
dem Iudicis in plurib.cauſis aditionem.Primū cauſarum coniū
ctio.Secundum eſt mutua reconuentio. Tertium eſt abſurdita-
tis vitiatio.iſta ſunt verba gl.no.in l.j.ff.de qb.reb.ad eundē iudi-
a cē.ea.De ꝯiunctione *a* pone plura exempla.ecce, plures ſunt hæ-
redes,vnus adijt vnum Prætorem ſuper diuiſione hr̄ditatis,alter
aliū:certe ad eundem Iudicē.i.ad primū aditū remitti debēt.Idē
ſi vnus agit cōi diuidundo corā vno iudice, alter corā altero ſup
eadē re. Idē in iudicio finiū regun.ſi diuerſi Iudices adeant,quia
actor adit corā Iudice rei,& reus corā Iudice actoris, vt s̄.de iur.
om.iud.l.iuris ordinē. Nā iudex primo aditus debet de toto iudi
care.& eſt rō,qa non poſſet iudicare de parte,vt ff.fa.erc.l.in hoc
iudicio.Itē,quia iudicia iſta ſunt duplicia,ut ff.de iud.l. trib. ff.de
ꝓcu.l.ſi defunctus,§.fi.& gl.ꝑdicta dicit, ꝙ actor agit,reus conue
nitur. Sed tu dic,quod proprie non eſt recōuentio,ſed mutua,&
vtriuſq; ꝯcurrens conuētio hincinde. & aliud exemplū, qn̄ plu-
res tutores reconueniunt̄,ut reddāt rōnem tutelę, unus coram
vno iudice, & alius coram alio, nam ad eundē remitti debent:
vel unus conuenitur pro alio,nam omnes coram uno ſiſti dent,
& om-

ADDITIONES.

a De coniunctione. No. ad titu.de quib.re.ad eun.iu. eatur. & vide alium caſum in auth.hoc ita, inf.de duob.re.& quod ibi Bar.

& omnium rõ ſimul reddi, vt ff.de quib.reb.ad eundem iudicē
cat.l.2. Eſt & aliud exemplū, id eſt poſſeſſorij & petitorij. Nam
poſſeſſoriū & petitoriū ſunt ꝯtigua: & ſopito vno, alterius origo
2 perficitur, vt ſ.de iud.l.nulli.† Dixi ſecūdum, quod eſt mutua re
conuentio: vbi eſt not. ꝙ per Papinianū procedebatur in eodem
negatio. Sed ꝑ Vlpianū procedebat ēt in alio negotio de quan-
titate ad quantitatem, ut ff.de iuriſ.omn.iud.l.ſi idem cum eod.
§.ſed ſi mutuę. & ff.ꝗ ſen. ſine app. reſcin.l.j.§.fin. Alię aūt exce-
ptiones declinatorię, puta Iudicis ſuſpecti. bene poterant oppo-
ni. Sed ꝑ Iuſtinianū eſt ſtatutū, ꝙ nō poſſit opponi: qa ille, qui cō
uenit iudicē, approbat ꝓ ſe, ergo & ɔ̃ ſe tenet approbare. Nā cu-
ius in agendo, &c. dicit ergo Iuſtinianus in l. noſtra, ꝙ ipſe ſnīam
Papiniani approbat, & exceptionē incompetentiæ remouet, &
rōnem aſſignat, qa affirmat perſonā Iudicis in iudicio cōuenie-
do aduerſariū: iō non debet dedignari in habendo eundē iudi-
cē ɔ̃ ſeipſum. Dixi tertio, ꝙ erat abſurditatis euitatio, quia poſ-
ſet ſequi ꝑplexitas: nā diuerſi Iudices poſſent fere diuerſas ſen-
tentias, & ɔ̃rias. Item poſſent ferre ſnīas incōpatibiles, ſi vnus iu-
dex ad iudicaret totā rem vni, & alter alteri. vel ēt ſi in ꝑſonalib.
ꝓſtationes eſſent diſcordes. Porro ꝑplexitas in iudicij euitanda.
eſt, vt no.ff.de iud.l.per minorē. & arg. j̃.de accuſ.l. qui de crimi
ne. Itē ꝑmitte, ꝙ duplex eſt reconuentio. ꝗdā eſt reconuentio cō
nexa, vt in duplicibus iudicijs. Nā ſi tu agis ɔ̃ me, & petis diuiſio-
nem, tua petitio te recōuenit, nec eſt neceſſe, quod ego de libel-
3 lum ɔ̃ te. † Et no. quod tu *a* agens ɔ̃ me, debes probare ius ad te
a pertinere, vt l.j.ff fa.erci. Mihi aūt ſufficit ꝙ poſſideo, ad hoc ut di
uidam tecū, qa legitimatur ſum ad reconueniendū te ex tua pe-
titione, ut l.1.ff.fa.erciſ. quædā eſt reconuētio ſeparata; & in iſta
oportet, ꝙ reconueniens offerat libellum ſuū, vt ff.de excep.rei
iud.l.ſi inter te & me. & ff.de proc.l.ſed & hæ.§.non ſolū. & ī re
conuentione primo modo ſumpta ipſo iure non valet ſnīa, niſi
b ferat ſuꝑ vtraq; vt ff.fa.erciſ.l. in hoc iuditio. Sed *b* ī ſcđo gñe re
conuentioni: diſtinguit, aut de vtraq; liquet: & tunc ſi ſnīa eſt la-
ta ſuꝑ vna tm̄, pōt appellari, ut l. 1.in fi.qñ appel.ſit. Sed ſi de vna
eſt liquidū, de altera non: qa reqrit altiorē indaginē, tunc nō pōt
appellari, qa iudex iudicando de liquido plus ꝗ̃ de non liquido,
ꝓcedit recto ordine, ut ſ.de ꝯpen.l.fi. ſ́m Inn. His itaq; ꝑmiſſis ad
euidentiā leg. redeo ad leg. noſtrā, ꝗ hoc dicit in ſumma, Secun-
dū iura Codicis fit iudex cōpetens ꝑ reconuentionē, q non erat
& ceſſat exceptio incompetētię Iudicis. But. In tex.ibi, obnoxius
large ēt ponit pro reali iudicio. In text.ibi, facturum not. ꝙ in fa-
4 ctis hēt locum reconuentio. † Ibi ꝯdēnare. no. ꝙ actor poteſt cō
c demnari reo. Modo reuoco in dubium. utrum *c* illud ſit verum,
ſiue reus reconueniat actorem, ſiue non? Dicit Gl. ꝙ iſtud eſt ve
rū, ſi reus ꝯueniat actorē; alias ſecus, qa extra libellū nō pōt fieri
cōdemnatio, niſi ſuper acceſſorijs, & ſuper illis poteſt litē ꝯteſta
5 tā demū, ut ff.de ędil.edi.l.ędiles, §.ſciēdū.† Ex iſta glo. fundatur
opi. Hoſt. ɔ̃ Inn. extra, de reſti.ſpol.c.ex ꝯqueſtione. Pone, ago ne
gatoria ɔ̃ Titiū, ipſe probat ſeruitutem ſibi deberi. dicit Inno. ꝙ
ſeruitus adiudicabit ſibi, quod falſum eſt, quia nō petitū, ſed be-
ne imponitur actori ſilentium ſuꝑ negatoria, ut no. ff.de lib.le.l.
Aurelius, §.centū, Itē pone actor egit Publiciana, reus probat ſe
dñm. dicit Inn. ꝙ iudex pronnnciabit reum dñm, qđ falſum eſt,
quia non petitū. Sed pone, & eſt maius dubiū, actor agit rei ven.
reus probauit de dño ſuo. dicit Inn. ꝙ res adiudicabitur reo tan
quam dño. Hoſt. dicit ɔ̃rium, quia hoc non eſt petitū. alle. ꝓ hoc
caſu, ff. de excep.rei iud.l. ſi inter me, & te. Sed in hoc poſſet ar-
gui pro Inno. quia qñ directe ius excipientis opponitur iuri agen
tis, non eſt neceſſe, ꝙ excipiens aliquid petat: nā iudicē oportet
pronuntiare ſaltem ꝑ modum cāę, abſoluo te, qa dñs es, ut ff.de
probat.l.circa eū. Si qua tñ poſſeſſio eſſet penes actorē, puta, quia
actor ciuiliter poſſidebat, reus aūt fuit cōuentus, quia poſſide-
bat naturaliter, non poſſet reus euincere poſſeſſionem actoris,
d qa non eſt ad hoc actum. caſus eſt in d.l.ſi inter me *d* & te, ꝙ aūt
reus poſſit probare de ɔ̃rio dño ſuo eneruante libellum acto-
ris: eſt caſus Inſti.de act.§.ęque. vñ prædicti illuſtres Docto. non
concertant de validitate probationis, ſed de forma pronūciatio
nis. Et no. quod iſta diſpoſitio non habet locū in duplicibus iudi
cijs: nā ibi non eſt opus reciproca reconuētione, vt ff.de proc.l.ſi
defunctus, §.fin. Similiter in uti poſſidetis ſi propoſui libellum
de te, & tu de me, non es conqueſtus: nec libellū dediſti, nec in-
terdictum propoſuiſti, & cognouit iudex, ꝙ tu es potior me in
poſſeſſione, abſoluet te, & cōdemnabit me, qa hoc iudiciū eſt du
plex, ut no. j̃. vti poſſidetis.l.1.in glo. precario tenet, ꝗ non eſt ali-
bi. vbi ēt allegat gl.l. Pomponius.§.ſed & is, de proc. qui §. vr̃ fun
dare opi. Inn. Nec ob. ff.de exc.rei iud.l.ſi inter me, & te: quia ibi
nō erat actū de tota re, ſed de parte: ſed dictum Inn. debet intel-
ligi: qñ erat actū gñaliter de tota re, vñ venit in iudicium quicqd
iuris vtraq; pars habet, ſi reus fuit proſecutus omne ius ſum, &
6 iſta ſunt ſubtilia. In text.ibi, de abſolutione.† Not. quod aut pro-
bauit actor, & reus, & vterque cōdēnatur: aut neuter, & uterq;
abreſoluitur. Aut actor ꝓbauit, & nō reus; tunc reus cōdēnat̄ &
actor abſoluit̄: aut eɔ̃, & tunc actor cōdemnatur, & reus abſolui
tur, vt hic, & ſic in cā reconuētionis non eſt neceſſe, ꝙ utraque
ſnīa ſit cōdemnatoria, vel vtraq; abſolutoria, ſed poteſt eſſe al-
7 tera ſ́m quod acta patiuntur.† item nota, ꝙ actor, qui nullum
finale commodum reportat ex conuentione, pōt reportare dā-
e num ex reconuentione. Oppo. *e* ɔ̃ hanc legē. vr̃ ꝙ reconuentio
ſit ſuperuacua. & iſta oppoſitio valde reſpicit §. ſed ſi mutuę. ſ.
qñ ſit de ꝗ̃titate ad ꝗ̃titatē. nam cum cōpenſatio fiat ipſo iure, er
go non eſt opus duplici inſtātia. Rñdeo, compenſatio non ſit,
niſi opponitur in modū exeptionis. nam ſi in modum cōuentio
nis opponitur, nō ſit, qđ eſt notandū. porro refert qualr̃ aliquid
intentet̄, ut in dec.3.q.6. hæc quippe. ubi gl. no. ꝙ ſemper modus
8 agendi, & excipiendi, inſpiciendus eſt.† item dicit hic But. ꝙ qui
f opponit *f* exceptionem ꝯpenſationis, hinc inde debitum ꝯfitetur
ſecus ſi recōuenit: & iō magis expediret recōuenire, ꝗ̃ excipere
g quod eſt no. item ꝯpenſatio *g* non pōt excedere fines petitionis,
licet excipiens probauerit de pluribus, ſecus ſi in reconuentio-
ne, vt ff.ꝯmod.l.in reb.§.fin. ubi tex. not. & ibi per Guil. de Cun.
oppo. dicitur. hic. ꝙ in eodem negocio procedit reconuentio, er
go non in alio, Sed hoc eſt falſum, quia de quocunque. Solu. ut
9 in glo.† Quid dices, nunquid querela inofficioſi teſtamenti poſ-
ſit excipiendo proponi in modum reconuentionis? Dic quod
ſic, ut not. ff.de inoff.teſta.leg. papinianus, §.ſi filius. Quæro, nun-
quid per ius antiquum imponetur neceſſitas eundi ad iudicem
in cā reconuentionis? & gloſſa dicit, ꝙ nō, & male in eodem ne
gocio. itē male dicit, qñ idem erat iudex ordinarius vtriuſque li-
cet in tanto, non in toto, & ſic reſpectu perſonarum, non reſpe-
h ctu cārum erit iudex cōis, vt d.§. ſi mutuæ. hodie de hoc *h* non
expedit dubitare, quia hēt neceſſe, aut corā eodem iudice recon
uenire, aut toto illo iudicio pendente ſilere, ut in auth. & conſe-
quenter. & in c.diſpendia, §.reus de reſc.lib.6. Vel dic melius, ꝙ
coram delegato eſt neceſſe, ſed non coram ordinario, qui adit
ex prorogatione partium, vel cum haberēt plures iudices, actor
eligit vnum; nam reus coram alio ordinario poteſt proſequi ius
ſuum. ſed hoc vltimum non eſt bene tutum, niſi ubi reo non
poteſt conſuli per reconuenuentionem, vt quia poſt litem cōte
ſtatam in primo iudicio actor ſe facit debitorem rei, ut no. ff. de
10 ꝓcu.l.oīum.† Sed opp. ɔ̃ illum §. ſed ſi mutuæ. Cauſa trecen-
tis aureis ſupra, eſt mixti imperij, quia non competit iure magi-
ſtratus, nam nō competit magiſtratibus municipalibus, ut no. in
l.imperium, ff.de iuriſd.omn.iud. ergo non habet locum proro-
gatio de ſimplici iuriſdictione ad mixtum imperium. Solu. for-
tior eſt prorogatio hominis, & legis, quam hominis tm̄. vel dic
ꝙ omnis cā pecuniaria iure conuentionis tractanda eſt ſimplici
i iuriſdictione, vt no. ff.ad Munic.leg. inter *i* conuenientes, & hæc
eſt vera. & licet deſiderent maius tribunal, hoc non eſt qa mix-
ti imperii. ſed quia maiores iudices requirit, vt C.de peda.iud.l.
11 placet.† Quæro, nunquid exceptio compenſationis *K* dicatur
K reconuentio? Reſp. non, proprie loquendo; ut hic in gloſ. ſed ſi-
l militudinare loquēdo ſic, ut no. C. de compen. l. neq; Et ideo *l*
exceptio ꝯpenſationis non habet locū corā arbitrio ſpāliter aſ-
ſumpto ſuper alia quantitate, vt ff.de arb.l. idē pomponius. item
12 † excōicatus, *m* qui procul repellitur a limine iudiciorum, non
m poteſt compenſationem opponere, nec reconuenire, & dicit
Guil. de Cun. ꝙ omnia beneficia iuris ciuilis excommunicato
ſunt interdicta, ut plene, no. ff.de arb.l.pedius. & ibi videas.

ADDITIONES.

a And. Barb. Et no. ꝙ tu. Quid ſi omittit pronunciare ſuper reconuentione, vide Bar. in auth. & conſequenter. inf.eo. & Bal. in c.1.de mut.peti.

b Pau. Dec. Sed. Et adde, liquidato negocio, ad quod actum eſt, non tantum locū habet reconuentio, ſed ea etiam de liquidis executionē impedit, & dēt expectari donec negocium, de quo reconuentio ſit, liqueat, ſi facile ſtatim fieri poteſt: alioquin ſecus, iuxta dictum Bal. ſing. in l.neque, C.de compenſa. ver. ex his no. Ad quod vide Inn. in c.2.de ord.cog. in gl. viciſſim.

c Vtrum. Vide Bald. & quæ ibi dixi, in l.1.ſup.de fideicom.

d L.ſi inter me. Et ſubtilius probatur, in l.1.§.ſed ſi is.cum, ibi no. per Bart. & ſcripſi poſt Imo. in d.l.1.§.in operis, cum ſeq. ff.de oper.nou.nunc.

e Oppon. Vide Bar. hic.

f Opponit. Dubito. de hoc dicto, quia opponens exceptionem ſolutionis, non vr̃ fateri, vt per Bar. in l.Iul.ff de condi.indeb.

g Compenſatio. Vide Bar. in l.in rebus hic alleg.

h Hodie de hoc. Vide no. per Bar. in auth. & conſequenter, inf.eod. & ibi vr̃ velle, ꝙ habet ēt locum in ordinario, dicit tamen Bar. ibi in ver. quæro, nunqnid in cauſa appellationis per c.diſpendia. hic alle. ꝙ in ordinario proceſſus intentatus coram alio iudice valet ſi non opponatur, ſecus in delegato.

i L.inter. Et ibi vide Bar.

K Compenſationis. Dixi poſt Bar. in auth. & conſequenter. inf. eo. in. fi.

l Et ideo. Vide l.Meuius.§.arbiter, ff.fam.erciſ. & ibi dixi poſt Bar. & Bal. in l.pen. in fi. inf. ſi a non compe.iud.

m Item excommunicatus. Vide Bald. in l.quoniam, inf.de adul. Bar. in l.amplius. in fi.ff.rem rat.hab.

And. Barb. Item excommunicatus. No. ꝙ excommunicatus non poteſt opponere compenſationem, gl. in c.cum inter, ad fi.de excep. nam qui recompenſat, agit & prohibitus agere, prohibetur compenſare. gl. eſt in c. exceptionem obijciens, de excep. vide tex. no. l.ſi debitor. inf. qui po. in pig.hab. ubi compenſare eſt ſoluere, quod not. dignum eſt. vnde ſi ſtatutum non poteſt opponi contra inſtrumeutum guarentigiatum niſi exceptio ſolurionis, poterit opponi exceptio compenſationis quod tene menti. & no. quia ſi ſtatuto quis prohibetur agere, prohibetur etiam compenſare, & reconuenire arg. gl. ſup. alleg.

AVTEN-

AVTHENTICA.

1 *Cauſa ſtatus,recõueniendo in pecuniaria cã,coram delegato moueri poteſt.*
2 *Reconuentio in cauſa criminali locum habet.*
3 *Reconuentus ius reconueniendi non habet.*
4 *Reconuentus iudicem ut ſuſpectum recuſare non poteſt.*
5 *Ordinarius recuſari non poteſt.*
6 *Reconuentio ante litem conteſtatam fieri debet.*
7 *Exceptiones iuriſdictionis declinatorie,quæ dicantur.*
8 *Reconuentio liquidato,locum non habet.*
9 *Reconuentio locum habet in iudicijs extraordinarijs.*
10 *Reconuentio in ſummario iudicio locum non habet.*
11 *Vxor dotem repetens ciuiliter de adultero reconueniri poteſt.*
12 *Reconuentio in cauſa appellationis locum non habet.*
13 *Reconuentio an procedat ſi nullitas intentatur.*
14 *Reconuentus libello renunciare poteſt ſi res eſt integra.*
15 *Clericus agens,an in foro ſeculari reconueniri poſſit.*
16 *Reconuentio ſuper eodem libello procedere poteſt,prima lite finita.*
17 *Reconuentio, ſi inſtrumenti confeſſionati executi petatur,locum non habet.*
18 *Reconuentus plures libellos offerre poteſt.*
19 *Reconuentionis quatuor ſunt ſpecies.*
20 *Accuſans.ad pœnam talionis, an teneatur ſe inſcribere.*
21 *Reconuentionis,& conuentionis cauſa,qualiter expediatur.*
22 *Sententia vna ſuper duobus libellis,an ſufficiat.*
23 *Scholaris actorem per ſuum priuilegium trahens ad ſuum iudicem,ibi reconueniri poteſt.*

Et conſequenter, Is,qui reconuenire vult, non
põt niſi coram eodem iudice:
& ſtatim,non poſtea.ſi igitur vult corã alio agere, expectet termi-
num litis primæ,niſi iudex ſit recuſatus,vt ſuſpectus:& tũc ſit re
conuẽtio coram ſubrogato.h.d.præmitte ad euidentiam,ꝙ duæ
ſunt naturæ reconuẽtionis,& vtraq; prouenit ex eadẽ radice,id
eſt ex quadã reconuentione cauſarũ.& prima nã eſt habere eun
dem iudicẽ.ſcda nã eſt habere eundẽ ordinẽ ſucceſſiuum,& im
mediatũ,vt no.ff.de adul.l.qui prior.& extra,de mut.pet.ca.1.&
ibi per Ber.& iõ ſi reus declinat iudicẽ vel perſonã,vel dicit libel
lũ ineptũ,niſi ſit illa declinatoria finita,non põt reconuenire acto
rem,quia eſſet ſubiipſi ꝯrius. Expediam gloſ. per ordinem , pro-
1 ut iacet.† Et quæro primo,an corã delegato in pecuniaria cauſa
poſſit reconueniendo moueri cã ſtatus;Rñdet glo.ꝙ ſic, argu.l.
quoties,de iud.mouet glo.qa reconuentio ſapit nãm incidentis
vel emergẽtis.dico,ꝙ ſapit nãm emergẽtis,ſi ſit ante litem con-
teſtatã:ſed ſi ſit poſt ante iuramentum calumnię,ſapit nãm inci
dentis.Et certum eſt,ꝙ omnis cã principalis prorogatur ad ac-
ceſſoria,ſicut eſt incidens,& emergens,l.fin.ſ.vbi & apud quos.
In ꝯrium vr,quia de præiudiciali eſt prius indicandum, cũ ſit p-
iudicialis,& maior,arg.j.qui acc.non poſſunt.l.1.ergo non poſ-
ſunt vna ſententia terminari,quod eſt de natura recõuentionis,
vt l.1.in fi.ff.quæ ſenten.ſine ap.reſcin.Solu.gl.dicit verum quan
tum ad ius.fori,non quantum ad paritatem proceſſus. Et nota
ꝙ proprie pręiudicialis dr illa, quæ præiudicat liti,& cauſæ, non
ea quæ cauſæ tm,ut l.ſ.de ord.iud.& ſ.de petit.hær.leg.liber nec
2 ne.& j.de adul.l.qm Alexandrum.† Secundo quæro, nunquid
a in criminali *a* habet locum reconuentio?Dicit gl.ꝙ ſic, ꝙ eſt ve
rum,ſi criminalis reſpicit ciuilem.ut quęſtio falſi,vt ſ.de fide in-
ſtr.l.fi.ſecus ſi non concernit.nã de ſimplici iuriſdictione ad me
rũ imperium non ꝯtingit prorogatio expreſſa:ergo nec tacita,vt
no.ff.de iud.l.j.nã reconuentio ſapit nãm prorogationis?fit.n.p-
3 rogatio tacite authoritate iuris accedẽte,ut ſ.leg.prox.† Tertio,
quæro,an reconuentus habeat ius recõueniẽdi?Gl. dicit ꝙ nõ,
& bñ.nã recõuẽtio eſt ſimilis ꝯpẽſationi,ut no.ſ.de ꝯpen.l.neq;
vñ ſicut nõ hẽt locũ ꝯpenſatio ꝯpenſationis;ita nec reconuẽtio
recõuentionis.item eſt ſimilis retorquutioni, & non habet lo-
cum retorquutio retorquutionis,ne bñficiũ legis ſit damnoſum
4 per l.fi.ff.qđ quiſque iuris & ibi per Guil.† Quæro,vtrum recon
uẽtus poſſit recuſare iudicẽ,vt ſuſpectũ;Gl.dicit,ꝙ non,& bene,
vt ſ.de teſtib.l.ſi quis de teſtib.niſi ex nouis inimicitijs.l. nõ diſtĩ
guemus,§.cum qdam,ff.de arbi.& tunc actor dẽt deſiſtere a cõ
5 uentione.† Quæro,nunquid ordinarius poſſit recuſari? *b* Rñd.
b non,niſi in certis caſib.in iure expreſſis.Et tunc puto, ꝙ etiã de
iure ciuili ſit probanda cã ſuſpicionis,q̃ non debet de facili iuriſ
dictioni ordinariæ derogare,vt l.nemo,ſ.de iuriſ.om.iud.& arg.
6 ff.de arb.l.licet & l.nõ diſtinguemus,§.cũ quidam.† Quæro, qñ
dẽt fieri reconuentio;Reſpõ.ante litẽ ꝯteſtatã,vel in conteſtatio
ne,vel ſaltẽ poſt qđ intelligo,antequam ſit de calumnia iuratũ,
vt ſ.iud.l.rem non nouam & eſt rõ qa ſtatim idem eſt dictũ qđ
in initio,vt in auth.de litig.§.oẽm. Itẽ qa iſtę lites debent ſimil
terminari,ne actor de facto rei longã morã patiat,diu,ergo poſt
litẽ ꝯteſtatã non dr reconuentio,ſed ꝯuentio,vt d.§.reus.in c.di-
ſpendia de reſcr.in 6.vbi exponit reconuentionis,id eſt añ litem
ꝯteſtatam,vel in cõteſtatione,vel ſtatim poſt tps conuentionis.
l.ex aliquo notabili interuallo poſt li.ꝯteſt.tñ ille tex.ad vtrunq:
tps,ſ.conuentionis & reconuentionis refert.notabiliter ſubiun-
git beneficio,tex.ibi.conſiſtit aũt beneficium ad habendũ eun-
dem iudicẽ,ſed non ad habendũ paritatem,vt ſimul pcedat. &
7 iſte eſt verus intellectus illius.§.†Quæro,q̃ ſunt exceptiones de-
clinatoriæ iuriſdictionis?Rñdeo vna patet per l.iuris ordinem,
de iuriſd.om.iud.ſ.ꝙ reus debet rñdere ſub iudice ſuo: nam hic
reus factus actor reconuenit actorẽ factũ reum in eodem foro.
Item patet alia declaratoria per auth.habita,ne fil.pro pat.q̃ non
hẽt ſcholaris reconuentus. Item alia reuocandi domum qñ qs
ꝯuenitur in curia Romana,vbi erat ex alia cã neceſſaria, vt ff.de
iud.l.2.§.legatis,& §.ſed & ſi agãt.Itẽ alia,ſi forte actor erat exẽ-
ptus ab alio iudice per priuilegiũ,vt l.qui aũt,ff.ſi quis cau. Item
exceptio inimicitiarum, & ſuſpecti.omnib. n. iſtis declinatorijs
per l.Codicis derogatur,imo plus,quia per hãc auth.reus neceſ-
8 ſitatur adire eundem iudicem,vel ſubrogatum eius.† Extra quę
c ro,*c* nunquid liquidato negotio habeat locum reconuentio.Di
co,ꝙ non.Sed vr ꝙ ſic per dictum §.reus.ibi,eodem durante iu-
dicio,nam adhuc durat iudicium. Contrarium credo per iſtam
auth.nam ex quo negocium eſt liquidatum,non reſtat niſi fer-
re ſnĩam diffinitiuam,arg.ſ.de comp.l.fi.& hoc ſentit glo.per l.
qui habet.§.quodlibet,ff.de tute.Itẽ non durat amplius iudiciũ,
quo ad diſceptationem probationũ finiendarũ.Item reconuen
tio habet ſimilitudinem cõpenſationis, igitur nõ fit de nõ liqui-
do ad liquidum,niſi ſtatim probari poſſit,id eſt intra duos men
ſes,vt ff.de iure fiſ.l.aufertur,§.qui compenſationẽ, vel intra de
cem dies,ff.de iudi.l.ſi debitori,& j.de app.auth.hodie,vel intra
tres dies,vt ſ.de erro.Aduoc.l.j.vel de arbitrio iudicis, dũmodo
non excedat tps duorũ menſiũ,vt d.§.qui ꝯpenſationem,& hęc
9 vera.† Quæro,an *d* in extraordinarij habeat locũ reconuentio-
d vt cum officio iudicis Imploratur?Rñdeo ſic,vt ff.de var.& ex-
10 traordi.cog.l.j.in fi.† Quæro, quid in ſummarijs? Dicit Inn.ꝙ
nõ habet locũ reconuentio,extra de mu.pet.c.1.ſed tex.dicit,ꝙ
conuentus in cauſa,damni infecti poteſt reconuenire,& tamen
eſt cauſa valde ſummaria,vt ff.de proc.l.ſed & hę,§. non ſolum,
dicunt Docto.ꝙ de conſimili cã procedit reconuentio,ſed non
de cauſa ordinaria,quod dic,vt no.in c.ſępe. de verb.ſig.in Cle.
j.Per.dicit hic,ꝙ in §.non ſolum,cautio de dam.infec.petebatur
a recõueniente.non a conueniẽte:& licet Cy.applaudat petro,
tamen in fine huius auth. ſentit cõem opin. & hæc vera.Oppo-
e no, *e* ſi cauſa prima eſt ſummaria : ergo & cã reconuentionis,q̃
alias eſſe ordinaria, debet effici ſummaria, quia quod quiſque
iuris,&c.vt no.de mu.per.cap. prudentiam, igitur quæſtio non
procedit, an in ſummarijs habeat locum reconuentio. Sol.dic,
ꝙ c.prudentiam,loquitur qñ per reſcriptum eſt alterata natura
cauſę,ſecus qñ ſumus in iure communi:vnde ſi alimenta petũ-
tur,licet non poſſit appellari in alimẽtis, appellabitur tñ in cau-
11 ſa reconuentionis ſup alia re.Idẽ in poſſeſſorijs iudicijs.† Quæ-
ro, nunquid vxor repetens dotem poſſit conueniri ciuiliter de
adulterio?Gl. vr dicere,ꝙ non,in l.rei iudicatæ,§.j.ff.ſolu. matr.
Tu dic,ꝙ imo poſſit,quia contingit præiudicium dotis: ſecus ſi
12 reconueniretur ciuiliter de alio delicto, vt rer.amo. † Quæro
f nunquid *f* in cauſa appellationis habeat locum reconuentio.Di-
cunt Do.communiter,ꝙ nõ,ff.eum qui appe. in prouin.de feu.
& de iuſti.l.2.§.legatis.& no.in cap.j.de cauſa poſſeſſ. & proprie.
ff.ex quib.cau.in poſſ.eatur l.ad cognitionem. Nam cũ in cauſa
appella-

ADDITIONES.

a In criminali.Bar.hic melius loquitur.

b Celſus.Recuſari.Nunquid ordinarius poſſit recuſari.Adde omnino de hoc no.late per Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra falſam,§.recuſationes,num.1.& ibi dixi in apoſt.ad ipſum,in ver.recuſari.extra de probat.vbi quid de iure ciuili, & canonico.dixi poſt iſtum in l.apertiſſimi,nu.6.ver.2.quæro,in apoſt.in verſi. recuſari.ſup.de iudi.vbi remiſſiones multas habes.

c P.D.Quæro.Ad hanc quæſtionem faciunt,quæ ſupra proxime dixi ad iſtum in l.cum Pap.ver.ſed in ſecundo genere.

d And.Barb.Quæro an.No.ꝙ reconuentio habet locum in iudicis officio. vide glo. ſed & reſtituatur,§.1.ff.de iud.& Bald. in c.1. de mili.vaſal.qui con.eſt. x.collat. in cap.qualiter,de iud.quod non habet locum.

e Opp.No.perpetua ad c.2.extra,de mu.pet.
And.Barb.Oppo. ſi cauſa.Si vna cauſa eſt ordinaria, alia ſummaria, an procedat reconuentio?Dicas,ſi reus vult,ꝙ in ſummaria agatur ordinarie, procedit reconuentio,quia poteſt facere,ꝙ ſummaria agitetur ordinarie,vt eſt gl.ord.in Cle.ſæpe & ego allego cauſam in l.cauſam,ff.de manumiſ.& ibi Angel. ſi autem ex reſcripto Principis eſt ſummaria effecta accidentaliter,procedat reconuentio, quia plenaria efficitur ſummaria.gl.eſt ſing.& non alibi,in Clem.ſæpe, §.verbum, de verb.ſign.vide Dom.meum in c.1.de mu.pet.

f And.Barb.Quæro,nunquid in tex.ibi,vtrunque negotium.per hanc literam dicit Ang.quod reprobat Bal.hic,videlicet,ꝙ coram delegato electio de communi partium voluntate,non habet locum reconuentio.Nam hic fuit ſecuta reconuentio de partium voluntate,& vtrunque negotium examinatur pereum.Ange.hic multa dicit,& inter alia dicit, ꝙ Papa ſtatuit vnum ſingulare, & limitabile, quod reconuentus ſi negat ſe obnoxium excipiendo,allegabit actorem obnoxium ſibi virtute exceptionis,& quod actor poterit condemnari in eadem inſtantia,& iſta eſt intentio Papæ,nec reperitur alibi,& ideo imperator commẽdat eius opin. & redditur adhuc ſingularior,quod recõuentio põt fieri p vim excep.ſine nouo libello. Celſus. Adde pro tuitione opin.Bal.hic contra Ang.& Maria.Soc.cõſ.28.incip.p deciſione.ver.6.principaliter moueor in caſu,cum ver.ſeq.& cõſi ſuo 40.inci.antequam.volum.5.& de hoc per Barto.Soc.præalleg.Dom.conſulentis filium in ſuo tract.Fal.regu.332.fal.5.& ad hoc,quod reprehenditur eius opin.ut per Bar.hic,vide præalleg.Do.Bar.Soc.ubi ſupra fal.13.

appellationis reus qñq; appellet,& appellando agat ꝯ ſnĩam , ſe-
quitur ꝙ reus originarius poſſit reconueniri ab originali acto-
re,qđ eſt impoſſibile. appellatus aũt iõ non reconuenitur , quia
in inſtantia appellationis gerit partes rei, quare neuter reconue-
nire põt.Item quia iudex appellationis nullam habet iuriſdictio
nẽ,niſi per deuolutionẽ.Idem puto de reſtitutione in integrum,
13 niſi in ſola reputatione.l.j.de reputat.q̃ fi. in iudice. † Sed quid
ſi intentet ẽt nullitas? Vr̃ ꝙ procedat reconuentio.dic vt not.per
Cy.ĩ.de temp.app.l.per hanc.Item dicas,ꝙ ſi eſt recõuentio ob
ſtatiua, bene procedit:verbi gratia , appellans petit pronunciari
bñ iudicatũ,nulli eſt dubium ꝙ procedit reconuentio,qa proce
14 dit ex eodem fonte, ſ.appellationis interpoſitæ. † Quęro vtrum
a reconuentus poſſit renunciare *a* libello? Rñdeo ſic, ſi res eſt inte
gra , ſecus ſi eſt præuentus per recõuentũ:nã primo caſu ſopita
eſt iuriſdictio,& iõ nõ põt extendi.ſcđo caſu eſt acquiſitũ ius ad
uerſario,& iõ non põt renunciari,vt l.poſt mortem,§.fi.de ꝯtab.
& l.3.in princ.ff.quod quiſq; iuris.& de temp. in integr. reſtit.l.
petende.& ſic in aliquo differt reconuentio a prorogatione , qa
ibi habet locum pœnitentia,vt ff.de iuriſd.om.iudic.l.ſi conue-
b nerit.hoc not. Nec ob.*b* dicta lex , quia ibi prorogatio volunta-
ria,hic neceſſaria.certe nec illa lex locum habet,qñ per pęniten-
tiam illuderetur iudici, qui precib. litigantium prorogationem
acceptauit,ut ff.de iuriſ.omn.iudi.l.eſt receptum . & nota.in l.j.
15 ff.de iud.per Guil.Cun.quem omnino videas.† Quæro, vtrum
clericus agens poſſit reconueniri in foro ſeculari?& vr̃ ꝙ ſic, vt
in Auth.de ſanc.Epiſc.§.reuerẽdiſſimis.In ꝯriũ,qa reconuentio
habeat nãm prorogationis, ſed clericus nõ põt expreſſe proga-
re,ergo nec tacite,ut ext.de fo.cõp.c.ſi diligenti.Solu.aut cã cle-
rici pertinet ad forũ Epi rõne perſonę ipſius clerici,aut ꝑꝑ qua-
litatem ipſius cauſę,ut quia ſpãlis, aut ſpiritualis , vel eccleſiaſti-
ca.Primo caſu,aut clericus agit ex delicto in ſe cõmiſſo,& non
põt reconueniri,ne detur aduerſario mã deliquendi, ut ff.de iu.
l.2.§.ſed ſi agant.alioquin laicus percuterit clericum,vt eo que-
relante reconueniret eũ,qđ eſt abſurdũ Aut clericus agit ex con
tractu,vel ex teſtõ;& tunc poſſet reconueniri,& hoc dictat ęqui
tas nãlis,3.q.4.c.cuius in agendo.Scđo vero caſu,qñ cã eſt ſpiri
tualis,vel eccleſiaſtica , tunc non põt ſuper ea reconueniri corã
laico.Nam non põt ventilari in uetitio examine,ẽt ſi conſenti-
ret Eps,ut no.c.ſi diligenti,cum materia.facit quod no.Io.And.
in c.qualiter.extra de iudi.& ſic,aut cã nãliter pertinet ad vtrun-
que forum,vt cã mutui,& habet locum reconuentio:aut ad ſo-
lum eccleſiaſticum forum,tunc ſecus,11.q.1.per Arch.ubi om
c nino uide. Dicit Spec.ꝙ ſi clericus agit *c* ex iure ceſſo a laico , ꝙ
præſumitur fraudem procurare forum eccleſiaſticum & ideo
põt reconueniri coram laico.in Spe.de ceſſ.ac.§.j.ver.ex pręmiſ
16 ſis. vide gloſſ.ff.de leg.j.nemo põt.† Quęro,nunquid prima lite
finita poſſit ſuper libello reconuentionis ante producto proce-
di coram eodem iudice? Rñdeo ſic,ut no.Cy.ĩ.qui accu.nõ poſ
17 ſunt l.neganda.† Quæro nunquid ſi petit executio inſtr̃i confeſ-
ſionati,locũ hẽat reconuentio? Rñdeo non , qa habet vim ſnĩæ
ex forma ſtatuti , & poſt ſnĩam reconuentio non habet locum.
18 † Quęro,vtrum conuentus per modum reconuentionis poſſit
offerre plures libellus? Rñdeo ſic , ut ff.de procur.l.oĩum. & ibi
19 gloſſ.not.† Quæro,quot ſunt ſpecies recõuẽtionis? Rñdeo qua
tuor:de ciuili ad ciuilem;de criminali ad criminalẽ:de ciuili ad
criminalẽ;de criminali ad ciuilem.tñ qñ criminalis eſt perẽpto-
ria alterius criminalis,non proprie dr̃ reconuentio,ut ĩ.qui ac.
non poſ.l.j.Dicas ergo,ꝙ proprie loquendo inter criminalia nõ
eſt reconuentio,qa uterq; ꝯcludit fiſco,& nõ ſibi,ut no.in l.agra
ria,de term.mo.vñ non hẽt locũ lr̃a legis noſtrę,quæ dicit obno
xius,& q̃ dicit,eũ daturũ & facturũ,& q̃ dicit,in agendo qa accu
ſatio proprie ſumpta non eſt agere,vt no.Inſti.de actio.in princ.
20 † Sed hic *d* incidẽter poſſet quæri , vtrum ille qui reaccuſat dẽat
d ſe inſcribere ad pœnam talionis.ſi forte accuſatio prima non re
quirit hanc inſcriptionem,ut eſt in caſibus no.in l.athletas,§.ca-
lumniator,ff.de his,qui no.infa. Rñdeo ſic , quia iſta eſt q̃dã ſo-
lemnitas,vt ĩ.de Decu.l.in cauſis.& l.fin.licet.n.cã reconuentio
nis aliter ſortiatur idẽ forũ,non tñ idem priuilegium, cũ ſit per-
21 ſonale,arg.ff.de min.l.ſi iudex circumuento . † Vlterius quæro,
cum gl.certum eſt,quod cã conuentionis & reconnentionis ex
22 peditur per duos libellos æque principales . † Modo dubitatur,
vtrum ſuper ambobus libellis ſufficiat vna ſola sẽtentia ? Gl.hic
dicit,ꝙ ſic,But.ꝯ.Tu dic,ꝙ gl.dicit verũ,ſi adaptari põt una ſnĩa
duobus libellis,& patet tali exemplo.agitur ꝯ fideiuſſorem,fide-
iuſſor recõuenit, & petit ceſſionem iuriũ, ut s̃.eo.l.cum eorum.
Item pone,actor agit rei uendi.reus confeſſoria ad vſumfructũ,
poteſt dicere iudex , condẽno reum ſaluo vſuſructu.Ecce aliud
exemplum:pone,petebam centum,reus reconuenit me in quin
quaginta,põt dicere iudex,condemnamus reum in quinquagin
ta faciendo ꝯpẽſationem hincinde in quinquaginta , iſte eſt tex.
no.ff.fam.erciſc.l.Meuius,§. Arbiter.Ex his quæ dicta ſunt fun-
13 damenta huius mãæ ſufficienter declarata ſunt.† Pone ſchola-
c ris *e* cõuentus corã Poteſtate declinauit forũ,& elegit Epm ; vñ
agens,& ſcholares ſunt coram Epiſcopo,quęritur vtrũ ſchola-
ris poſſit ibi reconuenire agentẽ; Dic ꝙ ſic.text.eſt in hac authẽ.
ibi apud quem rurſus,&c.dubiũ.n.erat,quia ſcholaris magis tra
hit,q̃ trahatur.Sed eſt dicendũ , ꝙ licet electionem iudicis hẽat
reus tñ eſt.Iac.de Are.& Cy.dicunt in auth.habita,in 5.q.ꝙ iſte
ſcholaris,qui trahit ſuo priuilegio actorem ad ſuũ iudicẽ ſingu-
larem,non põt eum reconuenire.nã iudices ſingulares ſunt al-
terius naturę q̃ iudices populares,ut not.x.collat. de inueſtit. in
maritũ facta.§.illud.qđ non placet,quia priuilegium non aufert
ius cõe,arg.ff.ꝯta.l.3.§.ſi emancipatus.aliter ſequeret̃,ꝙ aut per
deret priuilegium,aut perderet ius commune, quod non pro-
batur lege vel ratione aliqua,vt ff.de teſta.mili.l.3.

ADDITIONES.

a Renunciare.Vide Cy.hic,& Ant.de But.in c.1.extra,de mu.petit.
b Nec ob.No.ad l.ſi cõuenerit,& vide quæ dixi poſt Bar.in l.1.ff.de iud. Bal. & An. in d.l.ſi conuenerit,hic alleg.
c Clericus agit Cogita de hoc dicto,quia imo non vr̃ iſto caſu procurare forum eccleſiaſticum,quia ſequitur forum rei c.clericus extra,de foro compet.
d Sed hic.Facit c.2.extra de mut.pet.de cuius intellectu vide ſup.
e Pone,ſcholaris.Vide quod dixi hic poſt Bar.
And.Barb.Pone,ſcholaris.An ſcholaris conuentus coram Rectore,poterit reconuenire actorem,qui non eſt ſcholaris coram eodem Rectore? D.Io.in c. 1. de mu. pet.tenet quod ſic.Idem dicit in aliquo conuento coram magiſtro artis ſuæ. qđ idem tenet D.Ant.licet Abb.ſequitur Bal.hic.An autem poterit reconueniri ſcholaris a ſcholari coram Poteſtate,& non coram ſcholari? Ang.in repetit.auth.huius tenuit, quod non.Et no.quod Ant. dicit, quod l.cum Papinianus, addit ad tit.de quib.ad addendum uidi,quia per modum exceptionis poterat opponi reconuentio,& in hoc laudatur ingenium Pap.quod ſingulariter no.ad id, quod poteſt reconueuiri coram non iudice actoris.

LEX XV.

1 *Iudex ante litem conteſtatam recuſari debet.*
2 *Iudices maximi appellationem remouendo cauſam committere poſſunt.*
3 *Iudex poſt litem conteſtatam recuſari non poteſt.*
4 *Iudices loqui debent.*
5 *Appellatio ſi iuſtitiam aperte contineat, dominium quis mouere poteſt.*
6 *Appellatio per ius municipale tolli non poteſt.*
7 *Recuſatio quare facilius remoueatur, quam appellatio.*
8 *Appellatione remota, an remoueatur recuſatio.*
9 *Copulatiuæ coniunctionis natura eſt quaſi eadem cum natura vnionis.*

Cum ſolitum. Coniunctio, copulatiua nõ dẽt po-
ni inter ea,circa q̃ non p̃t vniformi-
ter diſponere.hic dicit.Vel ſic,Vbi ex neceſſaria diſtinctio tem-
poris, ibi non recte ponitur coniunctio copulatiua,confuſe, cõ-
cernens terminos diſtinguendos , ſed debet loqui iudex diſtri-
buendo ſingula ſingulus,& debitis coaptando tꝑib. Vel ſic , ſm
Iac.But.Qñ duo vniuntur in vna diſpoſitione , vr̃ eo caſu hmõi
locutio locum hr̃e,quo hẽt locum alterius diſpoſitio. Vel ſic ,
Quæ non pñt deduci ad eandem concluſionem,nõ debenti vni-
formiter copulari. Vel ſic , coniunctio copulata obſcuritatem,
ſeu ambiguitatẽ pariens non dẽt inſeri in ſentẽtiis,vel reſcriptis.
& non reperit̃ alibi,ꝙ ꝯiunctio copulatiua, pariat obſcuritatem.
dicet aliquis, ꝙ non eſt copulatiua,ſed alternatiua:qa dicit᷒, vel.
Reſponde ꝙ,vel ponitur,pro nec:vel dic quod nulla coniunctio
ſiue ſit copulatiua,ſiue alternatiua in decretis dẽt inſeri , uel in
ſcriptis,ff.de reb.eor.l.ſi pupillorum , §.ſi prætor.ad euidentiam
præmitte,quod erant quidam maximi iudices, qui ꝯmittebant
cauſas ex gñali conſuetudine ſui fori cum clauſula,ut non liceat
partibus ante diffinitiuam ſnĩam ad appellationis auxilium vel
1 recuſationis auxilium deuenire.† ſecundo præmitte,quod ante
litem ꝯteſtatam iudex põt recuſari,non poſtea. Tertio permit-
te,ꝙ nec ante litem conteſtatã,nec poſt pẽdente iudicio,põt ap-
pellari ab interlocutoria. Ex his p̃miſſis pone caſum. Quæritur,
a vtrum *a* ſuppoſita dicta clauſula ante litem cõteſtatã habeat lo-
cum recuſatio? Quidam decebant ꝙ nõ arguentes ex ui copulæ:
quia ſi non põt appellari , nec recuſari , nam copula dẽt operari
paritatem extremorum.item ſequentia ſm nãm precedentium
intelligunt̃,ut ff.de vulg.& pup.l.cohæredi,§.q diſcretas,& ff.de
hær.inſt.l.qui non militabat,§.Lucio.& ff.de le.2.l.legatorum.§.
q plures.& s̃.fa.er.l.quoties.cũ ergo in reſcripto prius apponat̃
appellatio,ergo ſm naturam appellatione remota , intelligitur
ẽt recuſatio eſſe remota.& iſta erat allegatio pro vna parte Sed
pro alia parte allegabatur,ꝙ cum nõ appelletur ante litem ꝯte-
ſtatam nec ante ſnĩam,eſt ius cõe.Sed ꝙ non recuſetur , eſt ꝯ ius
cõe,ergo in contrariis ꝯrium ius debet diſponi,quia ꝯriorum ea
dem eſt diſciplina , ergo recuſatio ante litem conteſtatam eſt ꝑ-
miſſa.imperator dicit , ꝙ ante litem. conteſt. alias habet locum
recuſatio:

ADDITIO.

a And.Barb.Quæritur,vtrum.An cardinales poſſint appellatione remota decidere Salyc.hic tenet,quod non nec etiam legatus de latere,per l.nec quicquam,§.fi.de offi.Procon.niſi ex ſpeciali priuilegio habeãt.& ſubdit,quod tunc nõ poſſunt alij de leg.ap.remota,quia potius vr̃ cõceſſum ex induſtria, vt no. in c. paſtoralis,de offi.deleg.hic Sali.& Do.Abb.in c.1.de reſcrip. & Bal. in l.1.ff.de of. pręfec.præto.& tex.in c.ſuper quæſtionum,de offi.deleg. vbi delegatus Papæ appel.re. non poteſt committere alteri app.le.vide Ant.But. in cap. paſtoralis, §.fi. de offi.dele.vbi delegatus committit cauſam app.remota.vide ibi omnino, ubi text. dicit, quod proceditur ap.remota, ſed non dicit quod committitur.uide ibi, & Dominum Cardin.in c.fi.de mu.pe.

recuſatio:tñ caueant Iudices huiuſmodi ſermonẽ complexiuũ
recuſationis.& appellationis proferre,ſed proferãt verba clara
& aperta:verbi gratia,ꝙ ante litem ꝯteſtatam non recuſet, nec
ante ſñiam appelletur.h.d. In tex.ibi,minime vetitum.dic.le. ali
ter, ubi non eſt clauſula ante dicta:alias ſecus,ſi eſt dicta clauſu-
2 la,vt aliquid operetur,in quo põtꝫ operari: ſ'm Ioan. † Not. ꝙ ſi
maximi iudices poſſunt ꝯmittere eãm ꝗremouendo appellatio-
3 nem,poſſunt idem remouendo recuſationem. † Secundo not.
a *a* ꝙ recuratio iudicis non poteſt fieri poſt litẽ conteſtatã.item ab
b interlocutoria non appellat̃.Sed pone, *b* ꝙ iudex non interlo-
quitur,ſed diſſimulat & fingit ſe non audire, nec tñ procedit in
cauſa:nunquid ab iſto grauamine poſſit appellari? Dicit Guil.
de Cun.ꝙ non,ſed dẽt adiri ſuperior per modum querelæ,ut in
auth.vt in medio litis.§.ea aũt & in Auth.de mand.Prin. §. non
permittas.ita no.ipſe ff.ex quib.cau.maio.l. ait prætor. & eſt rõ,
quia non poteſt appellari,niſi ſuper eo,qđ poteſt infirmari, vel
confirmari ſed iſta diſſimulatio nec infirmari,nec ꝯfirmari,põt
4 Tertio not.de nã copulæ.† Quarto no.quod iudices nõ debent
loqui ambigue,ſed clare,& diſtincte.diſtĩgue.n.tẽpora.& remo
uebis dubita,ut not.s̃.de imp.& alijs ſubſti.l.precib.ff.de vulg.&
pup.l.iã hoc iure.aliqñ.tñ verbum ſumitur proprie vno tp̃e,alio
im proprie,vt de condi.& demon.leg.pater,§. cõditionum.Co-
c pula *c* poſita inter terminos eiuſdẽ orationis, habet ſignificare
paritatẽ,ſecus inter terminos diuerſæ quantitatis, ſi apponat̃ in
diuerſa orõne.Sed ſi in eadẽ:tunc aut reciproce, & loquitur de
vulg.ſubſt.l.lucius.aut abſolute,& loquit̃ lex nr̃a, & alternatur
copula pp diuerſitatẽ extremorũ,vt hic.adde,ꝙ qñ vni diſpoſi-
tioni adiiciuntur plura copulata,requirit̃ concurſus; ſed qñ sũt
plures diſpoſitiones copulatę.non requirit̃ concurſus, niſi mẽs
diſponentis ſit in contrarium,vt s̃.de inſt.l.generaliter.& de im
pub.& alijs ſubſt.l.pen.ff.ad Trebel.l.lucius, §.Caio. oppo. quod
dicta clanſula non poſſit opponi,niſi a Principe,ut ff. a qbus ap-
pe.non licet.l.1.in fi.Sol.dicit gl.no.ꝙ illud eſt uerum,quãdo ap
pellatur poſt ſñiam,ſed hic loquitur,qñ appelat̃ ante ſñiam, &
rõ differentiæ eſt,qa qñ appellat̃ ante ſententiam præſumit̃ ap-
pellari dilationis cã,ut no.s̃.de Epiſ.audien.l. ſi clericus. & ideo
iſta clauſula nõ p̃ſumit̃ eſſe ꝯ ius,ar.j̃. de fal. l. ſatis aperte. Quid
ergo ſi appellatio aperte ꝯtinet iuſtitiam? Rñ.nedum inferior a
Principe,ſed nec Princeps intelligit̃ eam remouere.Porro infe-
rior non põt,Princeps non vult,vt plene no.extra, de app.cap.vt
5 debitus.†Sed nunquid *d* per ſtatutum municipale poſſit tolli ap
d pellatio? Reſpon.non,qñ eſt appellandũ ad ſuperiorẽ illius mu-
e nicipij,vt ext.de iureiur.c.veniẽtes.Sed ſi talis ciuitas *e* habet Iu-
dices appellationis,ficut eſt ciuitas Bono.vt no.s̃.eod. l.cum ſen
tẽtiam,valet ſtatutum:ſed ſi ciuitas eliget & Iudicem;& niſi ſu-
perior ꝯfirmaret, non valeret ſtatutum,qa ad ipſum ſuperiorẽ
pertineret ſaltem ſecunda appellatio:& ipſe non poſſet ſtatuere
de iure ſuperioris.reſpectu ergo primæ appellationis ſtatutũ va-
let,qa nõ põt appellari; & tunc appellatio,q̃ alias eſſet ſecũda,tũc
erit prima.tñ ab ipſa quãuis prima nõ poterit vltra appellari,qua
tribus ſententijs vniformiter latis,vna prima,alia per ſtatutum,
& tertia per ſuperiorẽ ꝯfirmantẽ lata. imo puto excipi nõ poſſe
de nullitate,nec agi,niſi facta executione; vt in c. calumnijs, de
7 re iud.in Clem.† Quæro,quare facilius remouetur recuſatio q̃
appellatio? Reſpon.quia eſt paruũ præiudiciũ.Nam ſi delegatus
eſt ſuſpectus,p̃t reus ad re delegatẽ per ſimplicem querelam, q
de facili dabit alium;& ſi eſſet eadem rõ in appellatione,vt quia
interlocutoria ꝯtinet paruum pręiudicium,& de facili reuocabi
le,idẽ foret in appellatione,qđ in recuſatione,ſecus ſi magnũ,vt
ff.de min.l.intra vtile.Idem ſi iudex nõ curat iuris allegationes,
& præcipit dari, vel fieri, quia appellat̃ tanquam ab intelocuto-
ria lata ex abrupto,vt ff.de min.l.ait Prætor,§.permittitur.Inter
alias rõnes,quæ ab interlocutoria non appellat̃, eſt vt lites ſint
breuiores,& citius ꝑueniatur ad diffinitiuã,q̃ eſt finalis intentio
litigantium.rõ ergo eſt.ne lites in infinitum extendãtur.tex. eſt
8 ſing.in l.apertiſſimi, s̃.de iud.†Quæro,vtrum remota appellatio
ne,videat̃ remota recuſatio?& vr̃ ꝙ ſic,qa ſi remouetur de quo
f magis vr̃ eſſe,ergo & de quo minus. Dic *f* ꝯrium, quia ſepara-
torum ſeparata eſt rõ,vt hic,& l. ſi maritus, de don. inter ui. &
vx.l.& ſi domus.de ſer.vr.præd.de hoc not.in l.j. in fin. qui.app.
9 non licet per gl.& Dy.† Deinde ex hac l. ſume argu. ꝙ nã con-
iunctionis copulatiuæ eſt quaſi eadem cum natura vnionis, ſic
ſup.de cad.tollen.l.vnica,§.hoc ita tam varie.ibi, in vnũ corpus
item no.ꝙ copula,ſua extrema debet uniformiter copulare, ſi
poteſt;ſed ſi non poteſt,ſtabitur iuris diſpoſitioni.Vltimo no.ſe
cundum Ioan.ꝙ vtile per ſuperuacuum non uitiatur.

ADDITIONES.

a And.Barb.Secundo no.Sed Bar.in l.fi.ff.de aq.plu.arcen.tenet contra.
b Sed pone.Vide quod no.Bal.in l.2.in 11.q.ſup.de Epiſco.aud.& in l.2.ſup.vt lite.
pen.& quod no.Bar.& ibi dixi,in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi Prætori,ff.de oper.no.
nunc.& text.& ibi Bal.in l.fi.§.illud inf.de temp. app.& in l. ſed & ſi per Præto-
rem,§.ait prætor,ff.ex quib.cau.maio.& Ang.in l.de quare,ff.de iudi. limi. ſingu.
ut per Abb.in c.ex parte,lo vlt.extra,de app.per Bal.in c.1.ſi de inueſt.inter do.&
vaſalis ori.
c Copula.De natura copulæ vide in l.ſi is,qui ducenta,ff.de reb.dub.

d Sed nunquid.Vide Bar.in l.fi.ff. de aqua plu. arcen.
e And.Barb.Sed ſi talis ciuitas. Et eſt ſatis not.dictum, ſecundum Salic. Sed ipſe di-
cit,quòd hoc non percipit, quia Cle. vt calumnijs requirit tres ſententias eſſe di-
ctas,vel latas,& remittit ſe ad not.per eum in l.fi. §.fin. infra de temp.appe.& di-
cit hic vnum not.quod ſi ſuperior confirmat ſtatutum, valet, nec poteſt conqueri,
ex quo ipſe confirmat.
f Dic.Et idem tenet Bar.hic : non enim comprehenditur hac clauſula Iudicis recu-
ſatio,nec tollit ſententiæ manifeſtam ac notoriam iniquitatem, & habes egregie
per gl.in c.ex conqueſtione.in verbo, poſt appel.de reſti.ſpol. & de re iud.c. inter
cætera.vbi per Abb.Neque etiam ſtatuto tollente app.vel nullitatem tollitur ipſa
notoria iniquitas,aut nullitas, vt per eundem Bal.in l 1. C.ne liceat ter.prouo.&
per gl.in l.1.ff.de tabu.exhi.Io. de Imo. & Lu.Pon.in l.de pupillo, §.qui opus,ff.de
nou.ope.nunc.Anto.de Butr. in c.inter cætera,de re iud. & Abb.in d.c.ex conque-
ſtione & vide per Bar.in l.3.de app.rec.

De ſenten.quæ ſine certa quantitate proferuntur. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Iudicia ad inſtar contractum redacta eſſe dicuntur.ibid. num.2.*
3 *Vſuræ veniunt ex temeritate appellationis.*
4 *Actio in factum, proponitur, quando iudicatum negatur.*
5 *Iudex de principali acceſſorium idem adiri debet.*
6 *Tempus quadrimeſtre,quod datur iudicatis, eſt immune ab vſuris.*
7 *Sententia victori dat iuſtam cauſam litigandi.*
8 *Iudex ſuper actione in factum, qualiter pronunciare debeat.*
9 *Factum poſt ſententiam, non pertinet ad iudicis officium.*
10 *Stipulatio vbi non interuenit,non eſt ſpes debitum iri.*
11 *Iudex de obligatione futura iudicare non poteſt.*
12 *Temporis futuri tractus indiſtincte pertinet ad iudicem.*
13 *Præſcr ptio currens in primo anno,non currit in futuris.*
14 *Iudex ſecularis, ſuper vſuris an pronunciare poſſit.*

1 CVm iudicem. † Not. quod iudicia *a* ſunt
a redacta ad inſtar cõtractuũ,
vt ff.de iud.l.omnem,& ideo ſicut contractus incertus
non tenet,vt ff.de verb. obli.l. triticum, ita nec iudiciũ.
2 † Sed oppon. *b* de l.diem proferre, §.ſi plures, ff.de arbitr. Nam
b diuerſitas opinionum reddit rem incertã, eo.tit.l.item ſi vnus,§.
ſi in plures. Reſponde, quando maior ſumma redigitur ad mi-
norem,non eſt incertitudo:tamen ille §.non habet locum,ſi ſe-
queretur aliud inconueniens, puta inæqualitas, vel diſpropor-
tio pretij ad rem venditam,vt ff.loca.l. ſi decem. Item ille §.non
habet locum, ſi eſſet minus quantitate, & plus tempore verbi
gratia vnus condemnat in decem ad annum alius in quinque
ad menſem.Nam menſis continet plus præſtationis, quam an-
nus,vt ff.de verb.obl.l. ſi ſtipulatus 10. aut 15. & ideo non valet
ſententia: quia licet quinque ſint minus quantitate, tamẽ mẽ-
ſis eſt plus tempore: & in tempore non eſt conſenſus. Item,
quia mens ſtatim interpellaret eo finito, ſed annus finito anno,
ſed iſta ſunt incompatibilia,ut ff.de preto. ſtipu.l. Valerianus, &
ff.loc.l.cum plures,§.dicta.& ita conſului.Sed adhuc eſt mirum.
Nam in d.§.ſi plures,præſupponendum eſt,quod fuerit datus li
bellus in quindecim.ergo qui iudicauit de quinque,iudicauit de
parte,non de toto.& rurſus ſi in quinque condemnaſſet,& in re
liquis abſoluiſſet, eſt contra duorum ſententiam, & ſic non va-
c let ſententia vnius,quod verum putarem, *c* ſi expreſſiſſet.ſed ex-
preſſa nocent,non expreſſa non nocent. Sed ad id quod iudica-
uit de parte,non de toto: tu qui habes intellectum,cogita & vi-
de quod not.ff.de excep.doli.l.apud Celſum, §.aduerſus. Valet
ſententia ſuper futuris vſuris lata.h. d. Vel ſic, præteritum tem-
pus,& futurum dependens a præſenti,pertinet ad officium iudi-
cis.Butr.Vel ſic, Tractus futuri temporis ex ſtipulatione vſura-
rum futuri temporis habet ad iudicem pertinere.h. d. Vel ſic,
propter moram rei ſpectat ad iudicem futuri temporis tractus.
hoc dicit no.Pone caſum in nube. Iudex cõdẽnauit reũ in ſorte,
& quãdiu ſors fuerit p̃ſtita in vſuris,quæritur vtrũ iſta ſñia fuerit
lata cõtra iuris formam? Reſpondetur ꝙ non, ac ſi aperte dice-
ret,ſententia valet.No.qđ dixi in ſummario. Et præmitte ad eui
dẽtiã, ꝙ hęc lex habet quinque lectu. Sed quinta notabilior eſt,
& tanq̃ amica literæ cõprobatur per But. & alios.aliæ ẽt lecturæ
verę ſunt,tamẽ non habent aliquod dubium,& iõ non dignę ad
qua recitatione. Butr. Tu dic, ꝙ quælibet lectura eſt notabilis.
Nã in prima lectura eſt no. ꝙ apud aliũ iudicẽ nõ p̃t agi de vſuris
3 nõ veniẽtib.ex noua ſtipulatione poſt ſñiam. † In ſecũda lectu-
d ra eſt not.quod vſurę veniunt ex temeritate *d* appellantis. Nam
appellans

ADDITIONES.

a And.Barb.No.ꝙ iudicia.Ang. dat.6.lect. huic l. per qnam redditur ſingularis.licèt
vſuræ centeſimæ currant poſt latam ſententiam intra quadrimeſtria tempora,ta-
mẽ iudex ex cauſa poteſt moderari eas, & eſt ſingularis intellectus, & dixi in rep.
l.1.ſupra de iud.Et no.hic gl.quod executor declarat, ſicut iudex:ideo dicit Bar.in
l.demonſtratio,ff.de condit.& demonſtrat.quòd iudex maleficiorum capiens bi-
nitum, facit confiteri illum eſſe illud corpus, & ita declarat. dixi tibi in l.hac con-
ſultiſſima.
b Sed oppo.Not.limitationem ad l.diem proferre, §.ſi plures,hic allegat. & ibi dixi
poſt Bar.& vide Roman.in l.1.§. ſi ſtipulant, ff. de verb.oblig. & Bald.etiam in d.
§.ſi plures.
c Verum putarem. Contrarium tenet Bart. in l.2.infra de re iud. & in l.1.ſupra ſi ad
uer.rem iudi.
d Ex temeritate. Vide Bar.in l.2.infra de vſu. rei iud.

appellans fruſtratorie eo ipſo eſt in mora.In tertia lectura eſt no
a tandum,quod ſnīa *a* lata pro eo,a quo actor appellauit,nō excu
ſat reum quominus currant vſuræ appellatione pendente:quia
nihil innouandum eſt,& quia iudex appellationis non ſolū con-
demnat in ſorte male abſolutum ſed etiam addit de acceſſorijs
accidentibus appellatione pendente, de quibus primus iudex n̄
poterat iudicare, & ſic iudex appellationis eſt maioris potentiæ
4 & amplioris,creſcente materia quæſtionis. † Quarta lectura eſt
no.ꝙ qn̄ negat̄ iudicatum,tunc proponatur actio in factū,& par
tes iudicis erunt iudicare iudicatū eſſe,declarare & compellere
Quinta lectura eſt notabilis; ut apparet ex ſummario. Contra
primam lecturam non ſignat̄ opp.in gloſ. Sed extra poſſet oppo
5 ni:qa†de principali ad acceſſorium dēt idē iudex adiri, arg.ſ̄. de
iu l.nulli..Sed reſpō.hic ueniunt ex cā ſeparata; id eſt ex diuerſis
6 ꝯctibus ſeorſum factis.† Sed ꝯ ſecūdā lecturam glo.opp.de leg.2.
j̃.de vſur.rei iud.& reſpondet,ꝙ ibi lex non loquitur de tp̄e ītra
ſnīas,primā & ſecundā,ſed de quadrimeſtri.qđ datur iudicatis;
quod tp̄s eſt immune ab vſuris. Tu dic, ꝙ eſt immune ſi veniūt
ex ſtipl̄one: ſecus ſi ex mora.qđ ēt limita, vt ff.de vſur.l.in fidei-
7 commiſſi.in prin. † Contra tertiā lecturā gloſſ.non opponit: ſed
poſſet opponi, qa licet ſit appellatum, tn̄ victori ſnīa dat iuſtam
cum litigandi,ut no.ſ̄.de reb.credi.l.generaliter,§.j. Sed iſtud n̄
excuſata a ꝯctu,ſeu a ſtipulatione vſurarum,vt ſ̄.de iudi.l.j.nota
b Auth.de iud.§.oportet.Contra quartam *b* lecturam gl.opponit
de l.poſt rem, de re iudi. vbi dr̄ nihil quæri poſt ſnīam.Sol.dicit
gl.ꝙ aut nemo ꝯdicit ſnīæ, & tunc non oportet actionem in fa-
ctū proponere, ſed proceditur ad executionem abſq; alia diſce-
ptatione. Aut apparet ꝯdictor,qui negat iudicatū,& oportet in
tentare actionē in factū. Tene menti.gl.q̄ debet intelligi,qn̄ per
negationem fit res dubia,alioquin ex officio iudicis exequenda
ut ff.de iudi.l. Prætor,in fi.& ff.de euic.l.ſi pignore.in verbo ext.
ordinem.vnde dicit Odofr.ibi,non officio iudicis fieri executio-
nem ſnīæ,ut ff.de minori.l.minor viginti quinque annis, cui fi-
c deicommiſſum,& not.in d.l.j.ſ̄.de iudic.No.etiam *c* ſ̄m hanc le
cturam, *qualiter* Iudex debet pronūciare ſuper actione in factū
quia declarando,& compellendo, non iterum condemnando,
9 & adde,quod not.ſup.de in off.teſt.l.qui de in officioſo,† Modo
ſequitur quinta lectura,ex quo not.illud,quod dixi ī ſummario
meo.Sed tunc immediate oppo.de l.§.1.ff. de vſur. vbi text. for-
d maliter dicit,ꝙ non pertinet ad officiū iudicis factum poſt *d* ſnīæ
tempus:hic aūt dr̄ ꝯ; quare male.gl. dicit: ꝙ ipi loquitur in offi-
cio, quod per ſnīam terminatur: hic in ſtipulatione: quæ ꝑ ſen-
tentiam non terminatur; quinimo ex præſenti venit q̄dā diſpoſi
tio in futurum.& iō pertinet ad Iudicem per cōſenſum partiū:
quæ ita ꝯxerunt.Sed mercenariū officium non ꝓcedit ex partiū
ordinatione: ſed ex mora; cuius tarditatem pōt actor remoue-
re, & iō non proſpicitur actori. In fructib.aūt bene pōt proſpici
de futuro:quia ſunt acceſſio coniuncta, & de ipſa re:ut ff. de rei
ven.l.vtiq.ſed vſura eſt acceſſio odioſa: & valde ſeparata ab ip-
ſa re,ſ̄m Inn.vbi eſt eadē rō: & ꝯdictio: & eadē forma & natura
p̄ſentiū & futurorū: poteſt eadem libello pro oībus agi.hoc di-
10 cit.† Pondera illud verbum:ad officium iudicis,nam non lo-
quitur in vſuris promiſſis per ſtipulationem:hic ſic.& hæc vera
& rō dr̄iæ eſt:quia vbi non interuenit ſtipulatio,non eſt ſpes de-
bitū iri;& futurn dependet quaſi de nouo facto: ſed vbi interue
nit ſtipulatio,ibi eſt ſpes debitum iri,vt Inſt.de verb.ob.§.ex con
ditionali, & iō ꝑꝑ coniunctionem cauſæ futurum uenit una cū
præſenti,qn̄ ſumus in pluribus p̄ſtationibus, vt ſ̄. de fideicōmiſ.
l.j.ſic & penſio p̄ſens,& futura peti pōt eodē libello,ut ſ̄.de præ
ſcri.30.ann.l.male agitur.& hoc ut perplexitas litiū euitentur,ut
ſ̄.in prima cōſtitutiones Codicis,in prin.Item nō intereſt rei,qa
nō cōpellitur ſoluere niſi ſua quaq; die,vt ff.de verb.obl.l.ſtipu-
latio iſta,§.incerta.& l.qui Romæ,in princ.† Secundo opp. qa
iuris regula eſt, ꝙ iudex non pōt iudicare de obligatione futura,
vel conditionali,vt ff.de iudi.l.nō quemadmodū.quia ſine actio
ne nemo experitur,ut ff.de neg.geſt.l.ſi pupilli, §.penul. Sol.aut
eſt vna præſtatio,vel plures,& omnes conditionales,& tunc iu-
dicium non pōt fundari,vt in ꝯrijs:aut vera præſtatio eſt puta,&
aliæ cōditionales,vel in diem: & tūc aut libellus eſt dictatus ſolū
de pura,& nō de conditionali,& nō ueniunt cōditionalia;ut l.j.
ſ̄.de iudi. Aut de ſolis cōditionalib.& non ꝓcedit libellus:aut đ
oīb.copulatiue.& tn̄ procedit libellus, qa lex diſponit rōnibus,
12 qbus ſupra.† Sed immediate *e* oppo. ꝙ imo tractus futurus tp̄is
e pertinet ad Iudicē indiſtincte,ſicut videmus,vbicunq; petit cau-
tio:nā de p̄ſentib.non eſt cauendū,ut l.dedi,in prin.de condi.ob
cau.ſed đ futuris ſic,ff.de iudi.l.in omnibus. Sol.aut petitur res,
aut petitur cautio.primo caſu habent locum ſuperiora: ſecūdo
caſu habet locum l.in oībus.quia cautio,qua debetur,tūc com-
petit,licet ad cautelam futurorū. Illud eſt certum,ꝙ qn̄ ſenteīia
non poteſt plene executioni mādari ſine cautione, ꝙ poteſt pe-
ti cautio,ut ff.ſi ſeruit.vendic.l.harum & l.egi.& ff.de oper.nota
f nunc.l.ſi prius.Vt *f* autem circa prædicta inſtruaris, cum quæri-
tur,an tractus futuri temporis ſpectet ad iudicē. Dic, quod aut
non habet ordinem, vel originem ex præſentibus, & non ſpe-
ctat,vt l.1.§.1.ff.de vſur. aut habet ordinem ex præſentibus, &
tunc refert,aut habet ordinē contingentiæ,& non ſpectat ad iu-
dicem. Fallit ꝑꝑ præſentem culpam,vel dolum rei, ut not. ff. de
neg.geſt.l.diuortio.& ff.ad leg. Aqui.l.in lege aquilia,ſi deletum
itē fallit,vbicūq.lex diſponit aliquid ad cautelam futurorum, vt
ff.qui ſatiſd.cog.l.inter cēs.Aut habet ordinem neceſſitatis, &
tunc proſpectus futuri tp̄is ſpectat ad iudicem,vt ff.ſi ſerui.vend.
l.harū.& l.egi.& ff.fami.erciſcun.l.pomponius & l.ſi quę.& hoc
contingit ideo,quia ius caſuale,& formale eſt præſens, ſi execu-
tio requirit factum pręſens,ut qn̄ eſt obligatio, vel factum ſuc-
cedaneum,& non momentaneum,vt ff.de arb.leg.inter Satilia-
num.& hæc vera,quantū ad condemnationem,vt ff.de iud.l.nō
quemadmodum.Sed quantū ad obl̄onem interdū offert cautio
ſponte,& iudex debet eam accipere,vt ff.de cond. & demonſtr.
13 l.Mutianæ.† modo iuxta prædicta q̄ro,certum eſt ꝙ annuū le-
gatum eſt plura legata:& licet currat p̄ſcriptio in primo anno,
g non currit tn̄ in futuris annis.Sed quid *g* ſi legata ſunt mihi ali-
mēta,vel uſusfructus ſimpliciter,non diſtributis temporib.nun
quid eſt vnū legatum,vel plura? Dicit hic Butr.ꝙ eſt vnū legatū,
& nō ꝯditionale.licet reſoluatur memoriēte. Ex hoc ſequitur;
ꝙ p̄ſcriptio incipit a principio,nec dinumerat̄ ꝑ ſingulas p̄ſcri-
14 ptiones,quod eſt notabile & ſubtile.† Extra quæro,*h* quid ad iu
h dice ſecularem de vſuris. Reſp.aut ſunt tales vſuræ,quæ debent̄
de iure canonico & ciuili,& tunc iudex ſecularis pōt in eis ꝯdē
nare,aut ꝯſtat non deberi,& poteſt abſoluere;aut eſt dubium, &
tūc eſt cā eccleſiaſtica,& pertinet ad Ep̄m,ut no.11.q.1. in ſum-
ma. Tene menti.& no.ꝙ hæc diſtinctio non eſt adhibenda in ſpi
ritualib.cauſis, quia ibi indiſtincte iuddex ſecularis non pōt pro
nūciare de ipſis: tn̄ ſi ei ꝯſtat ueritas de plano ꝑ cōfeſſionē, nō eſt
neceſſaria diſputatio fori,ut dixi ſ̄.de iud.l.quoties.item ſi uidet
apertā calumniā,nō dēt dimittere ꝓceſſum ſuum ꝑ ambages.

ADDITIONES.

a Sententia. Vide,& intellige,vt no.iſte inf.prox.in ver.contra tertium, vide no. in l.fi.ff.de re iud.& ibi Bar.& Bal.in l.2.inf.de vſur.rei.iud.
b Contra quartam. Vide Bal.in l.2.inf.de ex.rei iud.
c No.etiam. Vide Spec.in tit.de excu.ſen.§.breuiter.verſic.ſed ſecundum.
d Factum poſt. Quando tractus futuri temporis pertineat ad iudicem, vide no. per Bal.in l.1.in verſ.6.præmitte,vſque in fi.ſup.de fideicom.liber.
e Sed immediate. Vide Bal.in l.1.ad fi.ſup.de fideicom.liber.
f Vt An futura in iudicijs & compromiſſis locum habeant,abunde diſcutit.Spec.ti. de arb.ver.quid ergo.
g Sed quid. Vide quod dixi poſt Imo.in l.ſi Stichum,§.ſtipulatio,de verb.ob.& tex. in l.1.ff.quando dies uſu.leg.facit l.ſcire debemus, uer.ſtipulationum, de uer.ob. & hic uide Bal.in c.1.de contro.feu.apud pare.term.
h Extra quæro. Vide in l.1.ſup.de ſacroſ. eccl.& Bart.in l.eos, in fi. ſup.de uſur.cum concor.
Celſus. Adde de hoc quod no.in apoſt.ad Lanfr. de Oria. in c. qm̄ contra falſam, §.confeſſione,nu.22.in apoſt.in uer.quia eſt cauſa eccleſiaſtica extra de prob.

LEX II.

1 *Factum vbi petitur, & non quantitas, ſine certa quantitate ſententia procedere debet.*
2 *Libellus, peto indemnitatem, dicitur obſcurus.*
3 *Sententia incerta non tenet.*
4 *Alternatiua poſitio an procedat.*
5 *Promiſſio, qua quis ciuitatem indemnem ſeruare promittit, an factum, vel intereſſe contineat.*
6 *Fideiuſſor carceratus, qui nondum ſoluit, factum a reo petere poteſt.*
7 *Tutor ſi fideiuſſori promittat eum de obligatione extrahere, executio qualiter fieri debeat.*
8 *Ciuitas coram ſuo curatore agere non poteſt.*
9 *Agens actione iniuriarum quantitatem declarare tenetur.*
10 *Ciuitas dicitur Reſpublica.*

Quamquam. Vbi eſt incertum in petitione, & in-
certum in perſecutione, poteſt dedu
ci incertum in ſnīę prolatione.h.d. But.Vel ſic, Vbi admittitur
incerta petitio,& in proceſſu non fuerit declaratū,nec actor fue
rit coactus declarare,admittitur ſnīa incerta. Vel breuius, Vbi
petitur quid incertum,valet incerta ſnīa.Bar.Vel ſic, Condem
natio ad factum,ēt nō exp̄ſſa quātitate,procedit. Vel ſic, Snīa la-
ta ſuper libello non continente certam quantitatē,non opponē
te reo ꝯ libellū,valida eſt de iure,dūmodo ꝯtineat aliquod factū
ꝙ in executione ſnīę poſſit poſtea declarari. h.d.Not. quod po-
a teſt agi *a* ad declarationem ꝯctus.No. † vbi petitur factum, non
1 quantitas,procedit ſnīa ſine certa quantitate.No.ꝙ ꝯctus,ꝙ ſen
tentia de cōſeruatione indemnitatis pōt eſſe incertus,vel incer-
ta,ſ̄.tit.j.l.cum eorum. No.ꝙ licet libellus debeat liquidari per
tres liquidationes, ſcilicet cauſæ rei, & actionis, vt not.de eden.
l.j.in princ.tamen ubi petitur factum non eſt neceſſe ſpeciem,
vel quantitatem declarari. Caſus debet poni in nube. Quidam
promiſit Reipublicę indemnitatem rei, cum hoc negaret, con-
uentus fuit per libellum,& probata promiſſione,Iudex pronun
ciauit indemnitatem pręſtandam: quæritur,vtrum ſententia
2 valeat? Reſpondeo.quod ſic. † Opp. iſte libellus,peto indemni-
tatem

ADDITIO.

a Agi. Vide Bar.in l.ſi finita,§.eleganter,in uerſ.ſed an quis poſſit, ff.de dam. infe.

tatē,eſt obſcurus,ergo nō procedit? Rñ.imo procedit, ſi non eſt
oppoſitū de ĩcertitudine,& ſic tenet proceſſus in gñe aliter non
3 declaratus.† Opp.ꝙ ſnīa non teneat,quia incerta ut leg. prox.&
l.fi.Inſt.de act.§.curare. ſ̃.de magiſtra.conue.l.1.quia in ea certa
quantitas,vel certa res expreſſa nō eſt,nec actio certa ꝯtinetur,
Sol.hoc contingit culpa rei,ꝙ in initio non petiit libellum decla
rari,& hoc ēt non petiit in proceſſu,vt ſ̃.de anna.excep.l.fin.Vel
dic,ꝙ non erat quæſtio de intereſſe,ſed an eſſet promiſſa indem
nitas nec ne,vnde ſufficit ſi actor petijt ſuper hoc pronunciari,
ut ſ̃.tit.1.l.cum eorum.& iſta lect.eſt not. Vel diſtingue,cum q̃-
ritur an ualeat incerta,quod aut libellus eſt certus,& debet dari
ſnīa certa:aut incertus,& tunc incerta valet, ut qñ agitur alter-
natiue,uel qñ aliquid petit̄ in gñe.item in iudicis vniuerſalib. &
rōnem reddit gl.in l.j.ff.de eden.in prin.magnæ gl.idem ſi agitur
ad factum merum,vel mixtum,ſicut eſt indemnē ꝯſeruaſſe, vt
hic.aut libellus eſt incertus,tñ cerificandus, vt qñ petitur inter-
eſſe.nā debet liquidari in proceſſu iudicij,ut j̃.tit.1.l. 1.§. in alijs,
& tunc dēt ferri certa ſnīa,ſi fieri pōt,aliter fertur incerta,vt le. j.
ſ̃.eod.ſed in executione dēt liquidari,ut Inſt.de act.§.curare, &
no.ff.de uerb.obl.l.eum.qui certarum.§.1.regula tñ hæc eſt, qa
ſi aliqñ admittatur libellus incertus, tñ probatio debet eſſe cer
a ta,*a* ut eleganter no.ff.depoſi.l.j.§.ſi quis argentum. nā incerta
& obſcura probatio non valet,nec releuat probantē,ut extra,de
probat.c.ꝑſentia,quia probationes debent de neceſſitate con-
cludere,& de iuris ꝑſumptione,vt no.ff.de excuſ.tu.vel cu.l.j. §.
ætas.& ext.de ſucceſſ.ab inteſt.c.cū dilectus.& ſ̃.de prob. l. ſi ue
4 poſſidetis.† modo pone, nunqd procedat poſitio *b* alternatiua?
b Rñ.ſic qñ contractus,vel diſpoſitio ponētis eſt alternatiua.ſecus
ſi ſit alternatiua ponentis,& non alternatiua diſponentis niſi al-
ternatiua procedat ex facto aduerſarii,vt no.Innó.in cap.ex par-
5 te extra,de reſcr. vbi omnino vide.† modo pone. Titius *c* facit
c guerram ꝯ ſuam ciuitatem,cui intulit multa damna, & multos
ſumptus,tandem ueniens ad cōcordiam,promiſit ſeruare ciui-
tatē indēnem,ut extra,de iureiur.c.in noſtra.Quæro,utrum pro
miſſio hæc contineat factum,uel intereſſe? Et vr̄ lex noſtra de-
terminare ꝙ ꝯtineat factum,licet ſi ceſſet in facto,ſuccedat obli-
gatio ad intereſſe,ut no.ff.de neg.geſt.l.ſi mandato. Br̄ iſtę pro-
miſſiones debent conſiderari circa iuris effectū.nō.n.dēt conſi-
derari ſupficies illorū verborū,ſed facti realitas.ut no.ff.de verb.
obl.l.5.§.ſi ſortem.& facit qđ no.ff.rem ratā hab.l.ſi ſine,§.cum
6 aūt.in gloſ. quæ incipit,ſ.cum debitor.† Et fuit quæſtio de facto,
d vtrum fideiuſſor *d* carceratus,q nondum ſoluit,debeat petere a
reo factū,ſ.quod excarceret,uel intereſſe,ſ.ꝙ detineatur pro de-
bito declarato? Conſului,ꝙ vtroq. modo poſſit agere, intereſt
enim ſua agere debitorē non ſtare in carcere.q̄dā dicebant ꝯriū
eū ipſe fideiuſſor nihil adhuc ſoluerit. Carcer. n. loco cuſtodię
non loco ſolutionis eſt,quēadmodū ſi paſſus eſſet miſſionem ex
7 primo decreto tm̄.† modo *e* ego q̄ro de eo, quod accidit tota
e die,Tutor promiſit fideiuſſ.ſuo extrahere eum de obligatione,
qualiter fiet executio huius promiſſionis durante tutela? Rñd.
animo nouandi offerendo fideiuſſorē ęque idoneū:& ſic ſi qui-
dem pupillus legitime acceptet,bñ qdem, vel qñ acceptat nō le
gitime,ſatis eſt tutori,ꝙ fecerit quicquid potuerit de iure, & de
facto,dū tñ ſatiſdet de fideiuſſore,ita ꝙ eum certū faciat dānum
pati non poſſe,vt ff. qui ſatiſ. cog.l.j. Denuo opp. & vr̄ ꝙ iſte li-
8 bellus fuerit oblatus coram incongruo iudice, nam † ciuitas nō
pōt agere corā, ſuo procuratore vt l.j.ſ̃. ne ſuis in cā. Rñ.qđ hic
erat actā coram procuratore.Cęſaris,qui eſt Iudex inter fiſcum
& priuatū.Hęc ſolutio non eſt vera,qa municipiū non eſt fiſcus
ſed eſt ſub Pręſide,vt ff.qđ cuiuſq; vniuer.no.l.ciuitas. Alia ſol.
eſt,ꝙ iſte erat Iudex ꝑ ſtatutū ciuitatis deputatus inter ipſam ci-
uitatē & ciues,nā talem magiſtratum ciuitatis conſtituere pōt,
vt quotidie facit ciuitas Bononię, & alię ciuitates Italię. & not.
f iſtā gl.ꝙ ciuitas *f* pōt habere.ꝑprios Iudices inter ſe & ſuos ſub-
ditos,ſicut Cęſar dat proprium Iudicem inter fiſcum, & priua-
tū.pōt etiam Cęſar iudicare per ſeipſum in propria cā,vt l.proxi
ma.de his,quę in teſt.delen.In ciuitate tñ non puto ꝙ poſſint fa
cere ſine authoritate ſuperioris,qui ſit ſuperior actu & poteſta-
te.Ciuitates vero,quę viuunt in propria libertate,& abſolute ꝓ-
prio regimine, non indigent alieno adminiculo, quia ſuis iuri-
bus vtuntur.Item ſi faciunt authoritate priuilegij,vel conſuetu-
dinis ꝑſcriptę,alius ſecus:ſicut nec hoc poſſunt facere priuati.vt
no.ſ̃.de iuriſ.om.iud.l.priuatorum , & ita etiam intelligo quod
9 no.ff.de priui.credi.l.Antiochenſium.Extra † quęro, *g* quidam
g agit actione iniuriarum,an teneatur declarare q̄titatem,q̄ con-
ſequi intendit? Reſp.ſic,qñ agens dēt ęſtimare: ſed ſi eſt in arbi-
trio iudicis,dēt concludere libellus hoc modo,quantum iudici
ęquum videbitur,vt eleganter no.ff.de iniur.l.iniuriarū ęſtima-
h tio.Eodē modo *h* formatr̄ libellus ꝯ iudicem de imperitia: nam
cum ꝑtineat ad ſyndicatorem ęſtimare,nō dēt libellus certum
ꝯcludere,puta in decē,in quibus me damnificauit,nam iſtum li
bellum antiqui Aduocati reputabāt ineptum,quia iudicis arbi-
trium non eſt in poteſtate litigantis,ſed in arbitrio iudicis ex his
quę probantur,q̄ non ſunt certa.Item, non omnis imperitia iu-
dicis graui culpa annumeratur,qa non ea q̄ eſt in apicibus iuris
& ille qui forte iudicat, non pōt habere cōſilium petitorum, &
ipſe eſt quidam idiota,ut no.Inſtit.de obli.q̄ ex quaſi malefic. in
10 prin. Dicit Iac.But.alibi,† ꝙ in magnis dubijs ſemper eſt tenen
11 da opinio gloſſ.& ita conſulo fieri.† Quæro, vtrum ciuitas dica-
tur Reſpublica? Reſpōdeo,ſic large,vel quia eſt portio Reipubl.
Romanæ,ut no.in l.1.§.publicum ius,ff.de iuſt.& iure.

ADDITIONES.

a Certa.Vide Bar.in l.ſi in rem,in fin.ff.de rei.ven.
b Poſitio.Dixi poſt Bart.in l.2.§. quid obſeruari.ſup.de iur.cal.uide Bald.in l.1.in 3.
oppo.ſup.de fur.Ant.de But.in c.tertio loco,ad fin.extra de prob.
c Titius.Vide quod no.Bar.in l.pater.ff.de do.præleg.
d Fideiuſſor. Vide latius per Barto.in l.fi.infra de vſur.rei iud.& quod not.Bal.in l.ſi
pro ea,in 3.q.ſupra mand.
e Modo.Vide.quæ dixi poſt Barto.in l.Lucius,ff.mand.& Bald.in l.ſi pro ea,in 11.q.
ſupra mand.& ad hanc q.facit in ſum.quod not.Bald.in l.fin. in verſi . modo ſo-
mo.ſup.de do.pro.& vide Bald.hic,& latius in l.ſi pater,ſupra de colla.& in l.qui
autem,§.1.ff.de conſtit.pec.in rep.antiqua.& in l.ſi mandato meo,in princ.In re-
pe.antiqua,& ibi bonus tex.ff.mandati.
f Ciuitas.Vide Bar.& Ang.in l.1.ſup.ne quis in ſua cauſa.& in l.proxim.
g Extra quæro.Not.pro libello in actione iniuriarum.& vide Bart. in l.iniuriarum,
hic alleg.
h Eodem modo.Vide Barto.in l.2.ſup.de ſent. ex breui.reci.& Ang. in l.3.in eum,
ff.de dam.infect.utrum autem valeat ſententia,condemno te ad reſtituendas res,
quæ tibi obuenerunt Inn.tenet,quod non in c.ſignificātibus extra,de lib.obla.&
ſequitur Bal.& Ang.in l.fi.de annali exce.& quaudo ualeat ſententia incerta, qd
in acceſſorijs,uide Bal.in l.3.infra de fruct.& lit.expen.

LEX III.

1 *Sententia incerta,quare non valeat.*
2 *Sententia pro parte incerta,quare non valeat.*
3 *Sententia ſi ſit nulla,non ualet probatio.*
4 *Probatio incerta, an aliquid valere poteſt.*
5 *Probatio negatiua non indiget alicuius diſpoſitione.*
6 *Sententia lata in uti poſſidetis per verbum præſentis temporis valet,ſi pro*
bata eſt poſſeſſio.
7 *Sententia lata ꝑ uerbū ꝑteriti imperfecti tpis in vti poſſidetis an valeat.*
8 *Sētētia lata ꝑ uerbum ꝑteriti perfecti tēporis in vti poſſidetis,an valeat.*
9 *Sententia in actione ex teſtamento lata,quantitate non expreſſa,an ualeat.*
10 *Sententia in qua iudex ſe retulit ad inſtrumentum non productum,valet.*
11 *Sententia in qua iudex dicit condemno te ſi eſt probatum,de qua probatio*
ne intelligatur.
12 *Sententia tenet,etiam ſi teſtes cauſam ſui dicti non reddiderunt.*
13 *Præbendæ vacantis prouiſio non ualet,niſi de uacatione conſtet.*

Hęc ſententia. Sententia incertæ quantitatis non
valet, niſi aliqua parte actorū certa
quantitas ſit declarata.h.d.Vel ſic,Sententia & mens iudicantis
talis eſſe pręſumitur, & qualis & quanta ex allegatis & probatis
1 concipitur hoc dicit no. † Nota,ꝙ ſententia incerta non *a* valet:
a tamen in dubio prout acta fidem facientia patiuntur,intelligitur
lata.h.d.not, Quæro cum gl.quid ſi in aliqua parte actorum cer-
ta eſt quantitas declarata;tamen ſententia non fuit ad illa acta re
lata,nunquid valet ſententia? Reſpondet gl.ꝙ non, propter vi-
tium incertitudinis,vt ff.de arb.l.quid tamen,§.Pomponius, ſed
ibi videtur innuere contrarium,& vr̄ caſus ff.de re iud.l.ait ꝑtor
§.ſi iudex.Diſtingue,quædam ſunt acta,quæ faciunt rem dubiā
vt libellus,quia in libello fit mentio de controuerſia,quam facit
aduerſarius, & tunc aut ad talia acta facta eſt relatio,vt condem
no te in petitis, & valet, vt ff.de re iud.l.in ſumma. ver. amplius.
Aut nō eſt relatio facta,& nō valet,vt j̃.dicā. Aut ſunt talia acta,
quę faciunt rem certam,vt inſtr̄a,atteſtationes,& confeſſiones,
& iuſiurandum,quæ omnia faciunt plenam probationem; tunc
ſententia valet,& præſumitur lata tacite facta relatione ad acta,
quia ſemper iudex in ſententia dicit,viſis actis,tamen hęc verba
quantum , ad propoſitum, nō intelliguntur niſi de geſtis proba-
torijs;vnde cum litera dicit actorum, dic.ſ.fidem facientium,&
ita vult glo.parua, & no.hic poſita. Aut per acta non apparet ꝓ-
batum eſſe plene , ſed ſemiplene, & tunc non valet incerta ſnīa,
quia non ſunt talia acta,quæ reddant rem certā, vt ff.de iureiur.
2 l.admonendi. Item multo magis ſi nihil eſt probatum. † Sed
quid ſi eſt pro parte plene probatum, & pro parte nō? Dicit Bar
in d.l.ait prætor.non valere ſententiā,non quia eſt incerta,ſed qa
non

ADDITIO.

a P.D.Non limitabis hoc notabile vltra limitationes Bal.hic,vt no.ſit verum,quan-
do libellus incertus admittitur,ut in iudicijs vniuerſalibus, & cum factum merū,
aut id quod intereſt,petitur. vel indemnitatis præſtatio, vt Bartol.& Bald.ſupra l.
prox.& Bar. Alexan.in l.ait prætor.§.ſi iudex,ff.de re iud.deinde in petitione alter
natiuæ,l.pluribus,§.& ſi placeat,ff.de verb.obliga.item in fructuum petitione,per
Cyn.& Bal.in l.cum propria,ſi quis alt.vel ſibi Præterea. quando libellus non cer-
tificatur in proceſſu iudicij,qui in executione ſententiæ certificari poteſt,ut in eo,
quod intereſt,vt per hunc ſup.l.prox.Item quando damna & intereſſe. per Salyc.
ibidem Doc.in d.l.cum propria . Item ſuper expenſis, l. terminato C. de fruct.&
lit.expen. Item ſuper dote,modo data declarentur,in rub.ſolut.mat.vbi per Doc.
Item ſuper iure Epiſcopali , cap. cum olim. de præſcrip. Item quando refertur ad
acta,quibus certa quantitas continetur,vt per Bartol.in d.l.ſi iudex,& per Cyn.&
Angel.in l.fi.C.de annali excep. Item & quando de incertitudine oppoſitum non
eſt,vt hic per eundem Ang.Ex quibus facile intelligere licebit,quando incerta ſen
tentia teneat.

non eſt lata ſup toto, l. j. ſ. ſi aduer. rē iudi. Sed dictū ſuum debet
a intelligi ſup principali ſumma, nā in acceſſorijs *a* valet ſnīa, ꝑ par
te incerta, vt no. j. qn̄ prouoc. non eſt neceſſe. l. fi. & iō ſi eſt ꝓba-
tū de parte, valet ſnīa in ea parte, licet q̄titas in ſnīa non ſit ſpeci-
ficata, qa pro ſpecificata debet haberi. ſi aūt reſeruauit ſibi taxa-
tionem, non vr̄ declaraſſe, ſed declarationem ſe pollicitū: & va-
let ſi, poſtea iſta acceſſoria declaret pp virtutē reſeruationis, j. d
fru. & lit. expe. l. 3. Sed quid ſi probatū eſt per duos teſtes īfamēs:
Reſpon. valet ſnīa, quia probatio eſt certa, licet per exceptionē
3 potuiſſet elidi, vt ſup. de teſti. auth. ſi teſtes. † Ex hac l. not. tale ar.
nō valet ſnīa incerta, ergo nec probatio. vnde ſi id, quod magis
vr̄ in eſſe non ineſt, ergo nec id quod minus. Idq. apparet, qa ex
probatione nō oritur actio, nec exceptio, licet ſit indubitata: ſed
ex ſnīa ſic. Idē ex iuio & ex cōfeſſione, non qa probatū, ſed quia
4 quaſi ꝯhitur, ut not. ff. de iureiur. l. ſed & ſi poſſeſſori, §. pen. † Sed
oppo. ꝙ incerta probatio ad aliquid valeat: nā ſi ſeptem teſtes di-
cunt teſtamentum factum, ſed de tenore dicunt non recordari.
imo ēt duo impediunt adire hæreditatem ab inteſtato, vt no. in
l. 2. ſ. de ſecun. tab. Sol. etiam decem millia non probarent, quia
in teſte opus eſt memoria, vt ff. de furt. l. qui tabulas. & dicta glo.
debet intelligi, qn̄ deponebant ſic factum: tn̄ iſti deponentes nō
erant numerus ſufficiēs, & iō nō ꝓbāt ſic factū ex defectu nume
ri, non ex defectu incertitudinis teſtimonij. Vel dic, ut ibi dixi.
b Quid ſi teſtes *b* dicerent, Notarius errauit, quia non audiuimus
hæc verba, ſed quędam alia, de qbus nō recordamus. Rn̄deo ꝓ-
bant negatiuā, ſed nō affirmatiuā, dū tn̄ ſint numero ſufficienti.
Vel dic, ꝙ ēt duo probant erratū, ſed nō qualiter dictū, vt ff. de le-
gat. 2. l. cum proponebat. & l. j. in fi. ff. quemadmodū teſta. aper
5 & dic, vt ibi Ex † quibus apparet, ꝙ negatiua *c* probatio nō indi
c get alicuius diſpoſitione, ſed bene indiget ſcientia ipſius negan-
6 tis. † Sed nunquid *d* valet ſententia interdicto, uti poſſidetis, per
d verba p̄ſentis temporis, ut, vti poſſidetis, ita poſſideatis? Rn̄deo
7 ſic, ſi eſt probata poſſeſſio, alias non. † Sed quid ſi Iudex profert
e ſententiam ꝑ verbum p̄teriti imperfacti *e* temporis, vti poſſideba
tis ante litē conteſt. ita poſſidetis? Dicit gl. ꝙ idē. Sed dubium eſt,
quia iſtud tp̄s non concludit ad condemnationem, cum poſſeſ-
ſio requiratur tempore litis cōteſtatæ, ut Inſti. de interd. §. hodie
8 † Sed quid ſi Iudex locutus eſt per verba pręteriti perfecti, vt uti
poſſediſtis ita poſſideatis? Rn̄deo idem, ut not. glo. in d. l. ait præ-
f tor. & no. ꝙ iſte quęſtiones nō formātur alibi in iure. dicit Spe. *f*
ꝙ in interdicto, vnde vi, Iudex non debet cōdemnare, ad reſtitu
tionem fundi. ſed poſſeſſionis. Veruntamen talis ſententia poſ-
ſet ſuſtineri, ſi in libello fuiſſet actum ad reſtitutionem poſſeſſio
nis. vr̄ enim condemnaſſe ſ̄m petitionem, allegat hanc l. pen. in
9 Spe. de reſti. Spol. §. ſpoliatus. ver. no. quod quidam. † Modo una
g cum illa gl. quęro, in actione ex teſtō: *g* quid ſi Iudex dicit hære-
di, ſolue legatum. Rn̄deo, utere diſtinctione legis noſtræ. hoc ſal-
uo, qa ſi eſſet legatum, vel fideicōmiſſum vniuerſale, & ex actis
appareret, ꝙ valet ſententia, licet nō eſſet expreſſa quantitas cer-
10 ta. ita dicit glo. not. † Sed quid ſi iudex retulit ſe ad inſtr̄m *h* non
h productum in actis, vel ad teſtes non productos, ut condemno
te ad præſtandam legatum a te relictum per teſtatorem coram
legitimo numero teſtium, videlicet tali, & tali, &c. Rn̄deo, valet
ſnīa, tex. eſt not. in d. l. ait Prætor, vlt. reſponſo. Sed Nico. de Ma-
ta. dixit cōtra. ſ. in l. prox. quia talia non ſunt de actis probatorijs.
qd̄ enim non eſt productū, non facit fidem. Sed rō ſua non eſſet
vera in relatione tacita, & p̄ſumpta. ſecus in relatione expreſſa,
11 arg. ff. de hære. inſti. l. ille autem. † Quæro, de qua probatione *i* in-
i telligatur, ſi Iudex dicit ita, condemno te ad decem, ſicut eſt pro
batum? Reſpondeo, intelligitur de ea probatione, quæ per ſe eſt
ſufficiens, non de ſemiplena, ſ̄m Bart. & hoc dico per tex. & glo.
12 ff. de condi. & demonſtrat. l. Lucius. † Sed quid *k* ſi eſt probatū
per teſtes, qui non reddiderunt cauſam ſui dicti? Reſpondeo, va
let ſententia, niſi reditio cauſę eſſet de ſubſtantia. Nam tunc eſ-
ſet diſpoſitū, non probatū? ut ſi teſtis deponeret de dn̄io, territo-
rio: diſtrictu, iure decimandi & alijs, q̄ potius rōne, q̄ ſenſu per-
cipiuntur. ut no. Inno. extra, de teſtib. c. cum cām, cuius dictū eſt
13 notabile, tn̄ multum vulgare. † Quæro, quid ſi executor, qui ha-
bet in mandatis a Papa certam, vel incertam præbendam, ſi va-
cat, & contulit mihi vacantem re vera, dicēdo; cōfero tibi ſi va-
cat, tamē vacabat, nec ego, nec ipſe ſciebam⁹: an teneat talis col-
latio? & vr̄, ꝙ non quia niſi conſtet de vacatione, prouiſio eſt in
certa, arg. l. hæc ſententia. pro hoc facit ff. de condi. & demon. l.
multum intereſt. Sol. Io. And. & Ioan. Mona. in c. ſi tibi abſenti,
de præben. lib. 6. determinant valere attenta ueritate, & volunta
te: & ſic non uitiat ignorantia, ad hoc ff. de iuris & facti ignorā.
l. regulam, §. qui ignorauit. Item dicūt quod ſufficit, vacet de iu
re, licet non de facto: quia hęc conditio. ſi vacat, ad ius dēt refer-
ri, ar. ſ. de hęredib. inſtituen. l. cum proponas. Nō ob. j. de c. l. nec
nos, quia aliud in aditione hæreditatis, in qua requiritur certa
ſcientia: aliud executione mandati extra figuram iudicij exe-
quendi, quæ verba ſunt notabilia.

ADDITIONES.

a In acceſſorijs. Facit quod not. Barto. in l. j. inf. ſi plu. una ſenten. de hoc plene in §.
curare, Inſti. de act. plene per Inn. in l. ait Prætor, §. 1. ff. de re iud. & hoc tenet ex-
preſſe Bar. in l. 3. inf. de fru. & lit. expen. & ibi Bal.
b Quid ſi teſtes. Vide Bal. in l. 1. §. ſi quis neget. ff. quemad. teſ. aper. & in l. 2. ſup. de
bon. poſ. ſecun. tab. Bar. in l. ſi librarius, in fi. & quod ibi. dixi, ff. de reg. iur. & fa-
ciunt no. per Bar. in l. errore, ſup. de teſt.
c Negatiua. Faciunt no. per Bar. in l. 2. ver. ſed quid ſi interrogatus, ſup. de bon. poſ
ſecun. tab.
d Nunquid. Vide Bar. in l. ait Prætor, §. 1. de re iudica,
e Præteriti imperfecti. Sed Bar. & Doct. in l. ait Prætor, § 1. ff. de re iud, vbi gl. ponit,
non intelligunt illa verba in interdicto recuperandæ, propter motiuum iſtius.
f Dicit Spec. Ad iſtud vide quod no. Bar. in l. pe. in prin. inf. ſi a non compen. iu. & ſe
quitur Ant. de But. in c. cum ad ſedem extra de reſt. ſpol.
g Ex teſtamento. Vide in l. ait Prætor, §. 1. de re iud. vbi gl. & Doc.
h Ad. inſtrumentum. Vide Bal. in l. 1. in fi. ſup. de ſen. ex breui. reci. & Mod. in §. cura
re. Inſti. de act. in verſic. quærit Bal. in dicta l. 3. Tu vide Io. And. in addi. Specu. in
tit. de ſen. prola. §. qualiter, verſ. quid ſi iudex. & ſequitur Ant. de But. in cap. cum
venerabilis, ext. de exce. & ibi Inn. & quod no. Angel. & Imo. in l. ſi conuenerit, ff.
de re iud.
i De quo probatione. Vide in l. in bonæfidei, ſup. de reb. cred.
And. Barb. Quæro, de qua No. pro intellectu l. Lucius, ff. de cond. & demon.
k Sed quid. Vide plene in l. ſup. de teſt.

LEX IIII.

1 *Sententia non valet probationibus liquidis non præcendentibus.*
2 *Dos extra ordinem peti poteſt.*
3 *Iudex indiffinitiua, poteſt ſibi eſſe contrarius.*
4 *Libellus ſuper dote repetenda, debet eſſe certus.*
5 *Dos viro tradita, an præſumatur ſi res tradatur, an vt res paraphernalis.*
6 *Fructus in actione dotis veniunt iure actionis.*
7 *Dos, quæ data non apparet, repeti non poteſt.*
8 *Mulier promittens viro ſuo dotem, omnia ſua bona promittere nō videtur.*
9 *Vir onera matrimonij ſuſtinere non tenetur, ex quo dotem non habet.*
10 *Dotis declaratio, alicui mulieri committi poteſt.*
11 *Dos quæ mulieri promittitur, debetur etiam nuptæ tempore teſtamenti.*
12 *Vir ſi ſine cauſa vxorem expellit dotem ei aſſignare tenetur.*

Hęc ſententia. Sententia incerta condemnatoria lata ſuper incerto libello dotis per
probationes non liqidas, ipſo iure non tenet. & abſolutoria po-
ſtea in ꝯrium lata valet. h. d. Vel ſic, licet cā dotis ſit priuilegia-
ta; intelligitur ſi ꝯſtat de dote, alias dēt reus abſolui. h. d. vel ſic.
nota ꝙ licet cā dotis ſit priuilegiata, tn̄ non ualet incerta & ob-
1 ſcura ſententia. h. d. † Et nota, ꝙ hæc lex præſupponit, quod iu-
dex habeat pro certo dotem eſſe datam. tamen quid & quantū
erat incertum, & iō non valet ſententia tanq̄ lata non præcedē-
tibus liquidis probationib. & quia incerta. Not. ꝙ hæc ſenten-
a tia, pronuncio dotē non liquidam, eſt interlocutoria. *a* † Not.
2 ꝙ dos petitur extra ordinem *b*. i. extra antiquam ſolennitatem,
b tn̄ lis debet ꝯteſtari, l. ſi cum dotem, §. eo, aūt tp̄e, ff. ſol. matr. in-
c ſtantia dotis tamen eſt priuilegiata in dilationibus moderādis, *c*
vt no. in l. 1. ff. ſol. matri. tn̄ a ſententia lata ſuper dote poteſt ap-
pellari, & agi de nullitate, ſicut in alijs cauſis, vt in leg. noſtra.
3 † Nota quod *d* iudex poteſt eſſe ſibi cōtrarius in diffinitiua, qn̄
d prima ſentētia eſt ipſo iure nulla: non enim eſt neceſſe ſi primo
condēnauit non rite, ꝙ cōdemnet poſtea rite: imo poteſt abſol-
4 uere, & eſſe ꝯrius ſibiipſi, quod eſt notatu dignum. † Not. quod
e libellus *e* ſuper dote repetenda, debet eſſe certus, item ſententia.
Sed Bar. dicit, ꝙ valet libellus incertus & ſnīa incerta: quia actio
de dote eſt vniuerſalis, vt l. quod dr̄ de impenſis. Sed certe illa. gl.
loquitur improprie, vbi hæreditas, vel alia vniuerſitas, vel om-
nia bona eſſent data in dotē. quę. n. eſt vniuerſitas ſi fuudus dat̄
in dotē. certe nulla, niſi quo ad impenſas, q̄ dotē minuūt. & eue
lunt de intellectuali corpore dotis. & ideo teneas hic cōem opi
nionē doctorū. nec obſtat de iure. dot. l. cum poſt, §. gener. quia
dos promiſſa intelligitur ſ̄m vires patrimonii, & reliquas circū
ſtantias, vt ff. de iure dot. l. quæro. tn̄ ſententia non facit præſumi
5 promiſſionem, de qua non apparet, nec traditionem. † Sed nun
f quid *f* pręſumatur in dubio res tradita uiro in dotem, vel vt res
paraphernalis? Dic ut nota. ff. de iure don. lege. quod autem.
ibi videtur dici, quod pręſumitur dotalis, Ego dico, quod ſi
apparet de certa quantitate, vel re in dotem promiſſa, quic-
quid vltra traditum reperitur, peraphernale pręſumitur, quod
autem non traditur, ſed vxor vt ſuum retinet, non præſumi-
tur pa-

ADDITIONES.

a Interlocutoria. Vide Bal. in l. edita. ſup. de eden.
b Extra ordinem Vide Bald. in l. ſi conſtante, in prin. in 6. q. 3. q. prin. ff. ſol. mat.
c Moderandis. Vide Bar. in rub. inf. de priui. do. & Imo. in l. 2. ff. de re iud.
e Libellus. Idem tenet Bar. quod hic, in l. 1. ff. ſol. ma. & Paul. de Caſt. in ru. eod. titu.
placet opi. Bar. per ibi no. per eum, & alios, & quia peculium licet forte conſiſtat
in modica pecunia, quæ non eſt vniuerſitas, nihilominus dicitur ius vniuerſale, l.
peculium naſcitur, ff. de pec. & procedit libellus, peto peculium, vt per Bar. in l. 1.
de eden. & expreſſus An. de But. in c. 2. extra, de libel. ob. & vide Bal. in l. 1. in prin.
ff. de eden. & in addi. Spec. in tit. de ſenten. prol. Ang. hic videtur tranſire cum Bar.
Salyc. vero cum Bal. & Raph. in præal. rub. ſol. mat. & vide Bal. ſuper ea. l. in ver.
quæro, an fructus, vbi dicit aliter quam hic.
f Sed nūquid. Vide Bal. in rub. de priui. do. in primis verbis, & Bar. in l. 2. & ibi. Imo.
ff. ſol. mat. qui tenet, ꝙ non, videtur dare in dotem, niſi tacite agatur ſecundum gl.
in l. quod autem, de iure dot.

tur paraphernale nec poſſidet̄ p virū nec vllam adminiſtratio-
nem vir conſequitur,nec fructus lucrat̄,ut ff.de dona.l.donatio-
in ꝯcubinam,§.ſpecies.ꝯ aūt vir tradendo vxori non dr̄ conſti
6 tuere ei paraphernalia,vt ff.de legat.2.leg.Titia,§.Caius.† Quæ-
a ro,an fructus in actiōe de dote veniāt iure actionis? *a* & vr̄,ꝙ ſic,
quia augent dotē,& qa corpus dotis eſt quid uniuerſale intelle
ctuale,l.non eſt,§.famil.erciſcun.per Cyn.coniuncta glo.l.quod
7 dr̄,de impenſis.† quæro,an dos quæ non apparet data, poſſit re-
repeti? Reſpon.non:nec aliquid ad rūbum facit p̄ſumptio iuris
cōis dandatum dotium,quia non eſt vniformis,ſicut dicit l. de-
pretio,quia quod non eſt vniforme,iō nō p̄ſumitur q̄titatis, vt
8 no.Cy.j.de ꝯhen.& ꝯmitten.ſtip.leg.j.† Sed nunquid *b* mulier
b promittendo viro dotem, intelligit promiſiſſe omnia bona in
c dotem? Reſpon.non,imo arbitrio boni viri. Sed quid *c* ſi tradi-
dit oīa bona,nec aliter fuit dos aliqua conſtituta? ariſto.dicit, ꝙ
omnia ſunt dotalia.quia ipſa p̄ſumitur cum viro ꝯueniſſe,qđ di
ctum habet æquitatem, ſi vir erat dignus tanta dote, alias non.
tñ gl.dicit indiſtincte,ꝙ dictum ariſtotelis nō ꝓbat̄ leg. ſi aūt in
inſtr̄o ꝯtinet̄ ꝙ B ꝯxit matrimoniū cū C.& dedit ei ſua bona,in
telligeretur in dotē,ſm Nic.de Mata.vt l.qđ aūt,ff. de iure doti.
& ſic traditio ſine titulo,quę non eſt mera,ſed tr̄aſlatiua dñii,p̄-
ſumitur ex titulo,dotis ſed:ſimplex & nuda traditio nō p̄ſume
ret̄ cā dotis,ſed tanq̄ paraphernalis,niſi hoc colligereret̄ ex aliis
d ꝯiecturis.pone *d* vir cepit uxorem ſine ꝯmemoratione dotis &
petit ab ea ꝙ faciat ſibi dotē, qa nō dēt habere eam indotatam.
mulier bene poteſt hoc petere a patre ſuo, vt ff.de action.& obli
gat.l.obligamur,§.1.Sed an vir a muliere;non vr̄,quia matrimo
9 nium pōt eſſe ſine dote,vt l.fin.de donat.ante nuptias. tñ † vir *e*
e pōt eam expellere.quia non dēt ſuſtinere onera matrionij, ex
quo dotem non habet;& mulier eſt diues,quę pōt dare, alias nō
pōt repellere.faciunt ad hoc not. in auth.de non eligen. ſecun-
do nuben.§.fi.in gl.vt alleget.ibi dum dicit,iniquum,&c.col.l.j.
10 † Quero,ſic,ſicut declaratio dotis poſſit committi alicui mulieri
Rñdeo ſic,ſicut declaratio alimentorum,vt ff.de admini.tut.le.
f Titium & Meuium,§.1.Pone, *f* declaratio dotis commiſſa eſt
cuidam proxenetæ,qui non eſt arbitratus:an iudex dēat arbitra
ri? Vr̄ qđ non,ut C.de ꝯhen.emp.l.fin.dic ꝯ,quia res non eſt inte
g gra. *g* cum ſit ꝯctum matrimonium,vel ſponſalia. & eſt ſimile,
ꝙ mandatum re non integra non finitur morte.Et eſt alia rō,qa
11 vr̄ ipſo iure arbitratum per legem,vt lege.1.de lega.2.† pone te
h ſtator *h* reliquit Bertæ pro ſe maritanda decem, ipſa erat nupta
tpe teſtamenti,an debeatur dos? Reſpon.ſic.ut ff.de cond. & de
monſt.l.ſi iam facta.& C.de inſt.& ſubſt.l.antep.ſecus ſi eſſet re-
i lictum pro incerta puella maritanda. Sed an teſtm̄, *i* in quo le-
gatur dos incerta,poſſit non expreſſa quantitate exequi? Reſpō.
ſic,ſed iudex declarabit,ut ff.de leg.3.l.ſi filiæ.& licet non ſit pe-
titum in libello,ꝙ iudex declaret quantitatem,tamen declarare
12 poterit & debebit,qa hoc tacite ineſt,vt d.leg.1.de leg.2.† Quæ
K ro,ſi vir *k* expellit vxorē ſine cā, vtrū teneat̄ ei ꝯſignare dotem
Reſpon.ſic quia cum non ſuſtineat onera mr̄imonij, nō dēt ha
bere fructus dotis,vt l.pater.de doli exc.& qa dos eſt ꝓpriū patri
moniū mulieris,ex ea viuere dēt,vt l.3.§.ſed vtrum, ff. de mino.

ADDITIONES.

a Iure actionis. Vide quod legitur,& not.in l.ſi marito, §. fi.ſolu.mat. & per Bar.in rub.eo.tit.

b Sed nunquid. Vide ad hoc l.cum poſt,§. gener, ff.de iu. do. & l.3.cum ibi no.ſup. de do.prom.

c And.Barb.Sed nūquid mulier. An mulier promittendo viro dotem,videatur promiſiſſe omnia bona ſua in dotem. Vide gl.in l.mulier bona, ff. de iure do.Bart.in diſput.ſua,incip.mulier habens amplū patrimonium,in 3.q. Ang. allegauit Inn. in c.ſignificantib.de lib.obl.ꝙ procedit iſte libellus,peto a te fructus perceptos a tali fundo,vel quicquid, &c. & ſnīa tenet per hanc l. quod credo verum, ex quo ſunt fructus præſentialiter petiti. Si petij rem cum fructib. licet non declaretur quantitas in ſententia,tamen tenet,& ita limito hanc l.ita tenet Innoc.in c.inter dilectos,& Do.Cyn.in l.cum propria,ſi quis alteri ſibi.
Sed quid.Vide Bar. in l.ſi conſtante, in prin.in q.3.prin.ff.ſol.mat.alias per eum, in quæſt.ſua,incip.mulier habens amplum patrimonium,& Bald.ſup. in ver.ſed nunquid,& in c.1.mar.ſuc.vxo.in bo.quod not.in l.nulla ſup.de iure do. & quod no.Bar.in l.penul.§.vxor,ff.ſol.matr.& in l.quod autem,hic alleg.

d Pone.Vide quæ dixi poſt Bar.in l.quod in vxorem,ſup.de neg.geſt.& in l.obligamur,ff.de act.& obl.& Bald.in l.nulla.ſup.de iure dot.

e Tñ vir.Vide Bald.hic in fi.l.& quæ dixi poſt Bar.in l.qđ in vxorem,ſup.de neg.ge.

f Pone.Vide l.iu.& quæ ibi Bal.ſup.de promiſſ.Bar.& Bal. in l.poſt dotem.ſup. ſol. mat.in l.ſi quis arbitratu,de verb.oblig.

g Integra.Vide Pau.de Caſt.in l.fi.& in l.ſi merces,in prin.ff.locati.

h Pone,teſtator.Vide Bal.in l.filia.ſup.de leg.& quod no.Bal.in l. Latinus, de leg.2. Vide,tamen,quod in fi.no.Bart.in l.hoc articulo, ff.de hæred.inſtit.in prin.& vr̄ iſtud intelligendum ſecundum diſtinctionem l.ſi iam facta, hic alleg.
And.Barb.Pone teſtator.No.quando relinquitur pro Titia maritanda. Vide quæ remiſi ad Bar.in l.in facto,& de condit.& demonſt.Bal.in c.conſtitutus, de reſcr.

i Sed an teſtamentum.Qualiter debeat libellare maritus,cui dos incerta eſt promiſſa.Vide Bal.in l.1.ſup.de do.promiſ.

K Quæro ſi vir.Vide Bar.in rub.inf.de priu.do.& facit quod in ſimili no. Bal poſt. Cyn.in l.2.ſup.fam.erc.& in l.qđ uxorem.ſup.de neg.geſt.& Imo., in l.ſi cum dotem,§.ſi autem,ff.ſol.mat.Et fortius dicit Bar. in l.1.§. ſed ſi fecimus,ſup.de Lat. lib.tol.ꝙ maritus expellens vxorem ſine cauſa,perdit lucrum dotis,hic adde Ioā. And.in add.Spec.in ti.de don.inter vir.& vxor.§.nunc,in addit.incip.dicit Odo. & ibi ſentit contrarium eius,quod dicit Bal. hic,& aliqui uide per Pau. de Caſt. & in l.cum mulier,in fine,ff.ſol.mat.

De ſententijs,quæ pro eo,quod intereſt,proferuntur. *Rubr.*

Ad euidentiam p̄mitte,ꝙ interdum quis agit ad intereſſe, &
iſta eſt materia propria iſtius tituli. interdum q̄ agit ꝑꝑ intereſ-
ſe, nec tñ petit intereſſe,ut ille qui agit actione ſepulchri violati,
vt ff.de ſep.uiol.actione. Item,qñ quis agit actione populari,tā-
quā potior præferendus eſt ut ff. de procur.l.licet ī popularibus
Itē,qñ quis agit querela in officioſi teſtamēti,ut ff.de inoffi.teſt.
l.ſi poſthumus,§.ſi quis ex his.Item, qñ quis accuſat.nam iniu-
ria propria dr̄ intereſſe.Item,iniuria proprinquorum,ut ff.de ac
cuſ.l.hi tñ omnes.Item,qui defendit ſanguinem ſuum,dr̄ đfen-
dere proprium intereſſe,ut l.2.& 3.ff.de lib.cau.Itē qui appella
a nō audietur niſi pro ſuo intereſſe, *a* ut ff.de appel.recip.l.1.& ex-
tra de elect.cum inter. Item pro ſuo intereſſe auditur ille qui eſt
citatus in genere,ſiue per edictum,ut extra qui ma.acc.poſ.cap.
cum in tua,extra,de ſponſ.c.veniens, per Inno. qñq; etiam non
citati.quorum intereſt,audiuntur.extra,de ſent.& re iud.c.cum
ſuper per Inn.& ff.de re iudi.l.a diuo Pio,§.fin.ſupra rebus.hi ta-
men audientur ad impediendum proceſſum,qui poſſunt impe
dire proceſſum,& non alij,vt not.Inno,in c.fi.de maio.& obed.
vtrum ratione intereſſe valeat ꝯctus.qui alias nō valeret:dic, ut
not.ff.de pac.l.fideiuſſor.Et not.interdum ius, ex quo oritur in-
tereſſe in re, & non in poſſeſſione, & datur defendēdi poteſtas,
ut ff.de nox.l.in noxalibus.quæ lex eſt multum not.

ADDITIO.

a Niſi pro ſuo intereſſe. Vide Bar.in l.fi.quando prouo.non eſt neceſ.

LEX VNICA.

1 *Pœnæ & vſuræ ab intereſſe quomodo differunt.*
2 *Intereſſe in caſibus incertis totum peti poteſt.*
3 *Obligationis ſtatus vim non capit ex uoluntate ſtipulantis.*
4 *Intereſſe dicitur quadruplex, & num.34.*
5 *Intereſſe conuentum quid ſit.*
6 *Intereſſe quid ſit.*
7 *Caſus certam quantitatem continentes,qui dicuntur.*
8 *Res,quæ in ſpecie conſiſtunt,certam naturam habent.*
9 *Res in facto, natura, & affectu conſiſtentes,incertam naturam habent.*
10 *Facta dicuntur incerta.*
11 *Facta triplex intereſſe recipere non poſſunt.*
12 *Quantitas quid ſit.*
13 *Natura quid ſit.*
14 *Incertum aliquid dicitur,quando nec a natura,nec ab homine habet certos fines & num.15.*
16 *Factū ſi pro certo promittatur,cōtractus dicitur habere certam quātitatē*
17 *Intereſſe quod dicatnr taxare certum.*
18 *Intereſſe taxatio,ad quod intereſſe referatur.*
19 *Intereſſe ſingulare taxari debet, & non conuentum.*
20 *Intereſſe ſingulare,in quibus contractibus venire debet.*
21 *Oligatio ad intereſſe in obligationibus dandi, an ſuccedere debeat.*
22 *Intereſſe ſingulare,concernit tam commune,quàm conuentum.*
23 *Intereſſe conuentum ſuperuenit in obligationibus dandi.*
24 *Intereſſe excedens duplum omnis generis,an peti poſſit.*
25 *Factū ſi eſt in obligatione,eſt in electiōe actoris cōſequi factū,vel ītereſſe.*
26 *Electio in obligatione rem tradi,eſt rei.*
27 *Intereſſe,qualiter probari poteſt.*
28 *Intereſſe ſingulare,qualiter probari poteſt.*
29 *Allegatio quæ dicatur f iuola.*
30 *Nimietas eſt legibus inimica.*
31 *Pœna quadruplum intereſſe communis uel conuenti excedere poteſt.*
32 *Intereſſe in lucro non venit.*
33 *Ciuis licet cadat bonis,tenetur tamen ad munera perſonalis.*
35 *Intereſſe non venit in ſtipulatione.*
36 *Intereſſe an veniat in contractibus bonæ fidei.*
37 *Intereſſe in quibus cauſis veniat vſque ad duplum.*
38 *Intereſſe contingens in quibus caſibus veniat.*
39 *Intereſſe vbi res male traditur,an venire poſſit.*
40 *Intereſſe totum ſine duplici arctatione,an peti poſſit.*
41 *Intereſſe in actione bonæ fi. vſq; ad duplū petitur,ſecūdū iura Digeſtorum.*
42 *Pœna couuentionalis eſt limitata.*
44 *Intereſſe in lucro venire poteſt.*
45 *Intereſſe in lucro non venit,ſi alicui auferatur lucrum, quod ex re mea ſibi non debita affertur.*
46 *Intereſſe conſiderari debet,in lucro,ſi præſcriptio interrumpatur.*
47 *Iuramentum non dicitur probatio,ſed oneris releuatio.*
48 *Lucrum ceſſans,qualiter probari poteſt.*
49 *Intereſſe ſingulare,qualiter probari poteſt.*
50 *Intereſſe quodam eſt,quod conſiſtit in commodo pecuniario.*
51 *Intereſſe,quod in pecuniario commodo conſiſtit, cauſatiue propter incommoda agenti illata deſcendit.*
52 *Intereſſe dicitur pretium conuentum.*
53 *Intereſſe dicitur æſtimatio,quæ a rei bonitate originem ſumit.*
54 *Intereſſe intra rem, & intereſſe extra rem qualiter differunt.*
55 *Intereſſe intrinſecum,an ſit præſtandum,*
56 *Damnum emergens, & lucrum ceſſant,differunt.*

57 *Intereſſe lucri ceſſantis,an peti poſſit.*
58 *Obligatus ad factum,vel ad domum ędificandam,præciſe ad factum compelli poteſt.*
59 *Venditor rei tradendæ facultatem habens,eam tradere cogi non poteſt.*
60 *Venditor conſtituens,ſe precario nomine poſſidere, an rei traditionem tenetur præciſe.*
61 *Venditor inſtrumentum guarentigiæ,quod executionem paratam habet, præciſe cogitur tradere.*
62 *Intereſſe ſub alternatione,an peti poſſit.*
63 *Intereſſe ſingulare qualiter per teſtes probari poſſit.*
64 *Valor rei per inſtrumenta veterum probationum,an probari poſſit.*
65 *Intereſſe per inſtrumenta ſingularia,probari non poteſt.*
66 *Pœnę legales, quadruplum excedere poſſunt.*
67 *Pœna mutilationis dextra manus,dicitur longe mitior quam ſiniſtra.*
68 *Intereſſe non probato,an poßit fieri condemnatio ad intereſſe.*

a CUm pro eo. *a* Opiniones antiquę quę circa intereſ
ſe prolixitatem inducunt,arctant,hoc
primo. Secundo,intereſſe vſq; ad duplum in quibuſdā cauſis re
frenatur. Tertio,ī lucro,& damno intereſſe hodie ampliat. h.d.
breuiter tota lex. But. Vel ſic. Prolixitas olim cōtingens circa in
tereſſe,ceſſat ꝑ hanc leg.quæ diſponit, vt in caſibus certis veniat
vſq; ad duplum in incertis totum & iuſtum ꝑ iudicem ęſtiman
dum tam in lucro,q̃ in damno;nam & pœnæ non exiguntur,ni
ſi iuſto liberamine moderatę,vel a lege taxatę. Diuide hanc leg.
in tres partes,ſecūdum But. Prima vſq; ibi, ſancimus, vbi ponit
ratio legis condendæ circa prolixitatem amputandam. Secūda
ibi,cum ſciamus,vbi ponitur reformatio,ſeu moderatio intereſ
ſe,diſtinguendo certos caſus,& incertos:& tertia ibi, & hoc nō
1 ſolum ampliatio ipſius gl. vſque ad fi. But.† Præmitte ad euiden
b tiam,ꝙ pœnæ *b* & vſurę differunt ab intereſſe,tāquam determi-
natum ab indeterminato:nam intereſſe nō eſt, qd taxatū a prin
cipio per figuram pacti, ſed euentu poſteriore declarat; & hoc
dupliciter, vel ſumēdo originem cauſalem, ſed non formalem
a certo,i.ſpecie,vel quantitate:& iſti dñt ꝯctus certi, vel ꝙ nō ha
beant certum pro fundamento, & ſic nec cauſale, nec formale
ſit qd commenſuratum,& iſte vocatur caſus incertus. Item præ
mitte,ꝙ intereſſe,qđ oritur ex natura ꝯctus,ſeu rei in oblonem
2 deductæ limitatur per hanc leg. † Modo ſequor ordinem gl. Et
c primo no.gl.*c* primam, quæ dicit, ꝙ in caſib.incertis totum in-
tereſſe petitur,dummodo plene probet, non aūt ſimplici dicto
petentis creditur,iſta ſunt verba gl. Pone exemplum,ꝯcta eſt ſo-
cietas cum quibuſdam pactis de operando ſic, vel ſic. certe iſta
pacta,quorum ſubſtantia,& intereſſe pendet de futuro, ſunt de
caſibus incertis. Idem poteſt dici in qbuſcunq; pactis ſimilibus
appoſitis, ēt ſuper certo ꝯctu. Nam ipſa pacta incerta ſunt quo
ad quātitatem & naturam. Sed qd ſi eſſet dictum, ꝙ ſtaretur di
cto cuiuſdam tertij? Gl.dum all.l. Theopompus de dote pręleg.
vbiq; dicūt,ꝙ dictum illius facit ſemiplenam probōnem, & nō
ꝓbat plenā,niſi adiunctis indicijs. Alij dicūt,ꝙ in l. Theopomp.
ſtatur dicto illius,qa nō eſt aſſumptus vt teſtis,ſed vt declarator
d vel diſpoſitor dotis,vt l.1.ff.de le. 2. Pone, *d* ꝙ quis promiſit ſta-
re verbo creditori de intereſſe, non vr̄ valere,qa ſubſtia crediti
conſiſtit in quantitate,arg. de verb.ob.l. triticum.dic,vt no. in l.
3 vlt.de pt.ſtip.& † ſtatus oblonis nō capit uim ex ſtipulantis volū
4 tate,vt ſingulariter no.de verb.obl.l. Titio,§.fi.† Quæro,quotu-
e plex *e* ſit intereſſe. Reſpond.gl.ꝙ triplex,ſ. Conuentum,vt p̄tium
conuentum. Commune,vt communiter tm̄ valet. Singulare,ꝙ
facta relatione rei ad ꝑſonam,plus ualet,puta mihi, quam alicui
alteri,cui non in eſſet eadem rō affectionis ſingularis,q̃ ineſt mi
5 hi.ita eñ dēt intelligi gl.no. No.ergo ex glo.primo, ꝙ pretium *f*
f rei pacto conuentum,dr̄ intereſſe. Sed hoc multi Doctores reꝓ-
6 bant.primo,quia ꝯ diffinitionem intereſſe. † Nam intereſſe eſt
damnum emergens,& lucrum ceſſans ex accidenti,ꝑꝑ damnū,
vel moram,ꝯhere autem non eſt accidens,ſed origo ꝯctus.item
ꝑ caſum legis. Nam lex dicit,ꝙ ſi conuenit intereſſe nomine evi
ctionis debetur,tn̄ re euicta dēt reddi pretium,niſi de pretio nō
reddendo nominatim conuenerit,ut ff.de act.emp.le.emptorē,
§.ibidem.differunt ergo. Item eodem modo dr̄ intereſſe ex par-
te conuenti quo ad pœnam,qa id,quod petitur nō adeſt reo, ut
l.prædia,ff.de act.emp.& ff.pro ſoc.l.ſi quis a ſocio. ſed pretium
rei non dr̄ pœna,ſed ſors.ergo pretium rei non dr̄ intereſſe. Item
lex uocat pretium rei ſub nomine intereſſe,immo penitus ſunt
diſtincta uocabula.plus dicunt Doct.ꝙ pretium conuentū non
eſt intereſſe,qa nullum pretium eſt intereſſe ergo pretium con
g uentum non eſt intereſſe. Ex hoc infertur *g* talis conclo, quod
ſi emptor diceret in libello,dico ꝙ emi rem pro decem, q̃ nō tra
didiſti,quare peto intereſſe meū,ꝙ iſte libellus non cōtinet p̄tiū.
alibi dicimus,ꝙ noīe p̄tij non continetur impenſa,ut ff.de cond.
& dem.l.qb.dieb.§.j.& ſaluando gl.dic ꝙ gl.loqtur largo modo
accipiendo intereſſe,prout ſumimus in iſta materia,qa dicimus
ꝙ intereſſe ſingulare non pōt excedere duplum intereſſe conuē
ti,vel cōis,& ſermones ſunt intelligendi ſecūdum ſubiectā ma
h teriam.† ex hoc ſequitur,*h* ꝙ ſi emptor dicat ita, peto intereſſe,
qa res non eſt tradita,& emi rem ꝓ quinque, q̃ ualebat cōi æſti
matione octo,ꝙ vr̄ petere octo, quia cōis æſtimatio eſt intereſſe
cōe,& hæc eſt ipſa veritas:nam intereſſe eſt acceſſio,ſed illud ac
cedit quatenus excedit conuentum, ergo &c. Demum lege gl.
quæ ponit caſum in terminis in tota lege, qui perfectus, & cla-
rus eſt. Expedita tota lege,veniam ad gl.quia plene, verſ.vel dic,
i & quæro,quid ſit *i* intereſſe? Dicit gl.ꝙ eſt damnum emergens,
dicit Ia.de Ra.fantaſtice,triſtice,& irrationabiliter loquendo,ſi
petis intereſſe,petis damnum:ſi damnum petis, damnū habes.
truſta eſt,quia dicit damnum reddatur,i.reſarciatur, vt ff.de dā.
infec.l.damni,§.cum parietem,& l.ex damni,§.1. & l.ſi ædib.ff.
de aqua plu.arc.l.ſi tertius,§.fi.& ad leg. Aquil.l.ſi ſeruum meū,
§.in lege.ibi gl.exponit damnum, i.æſtimatio damni. vnde pro-
K cedit iſte libellus, *K* peto damnum mihi illatum, vt ext.de iure-
iur.c.in noſtra,& extra,de app.c.dilectus,ext.quod met.cau.c.fi.
& ext.de priuil.c.quanto,ext.de homic. ſicut dignum,de ordin.
cog.cap.2.de app.ſignificante,nec eſt inſiſtendum in Dialecticis
ambagib.quæ nihil concludunt, tene ergo gl. & proſequere, ut
no.per Dy.in c.mora.de reg.iur.lib.6.& per Inn.ext.de ſent.exc.
7 c.ſacro.† Modo venio ad glo.vt ſi debes. Et quæro,qui ſunt alij
caſus,qui continent certam quantitatem? Gl.ponit exemplum
in decem cadis olei. Sed quæro,quare gl.non potius exemplum
poſuit in decem florenis auri,vel in decem libris argenti? Rñd.
idem eſt in vtroque, quia nec in oleo cadit affectio naturalis in
aliquo ſingulari exceſſu, de au.& arg. lega.l. Titia,quia intereſſe
eſt vtilitas ſingulariter repræſentata, quod in pecunia, vel oleo
ſine qualitate non cadit,ut ff.de eo, qđ certo lo. l.iō. bonitas.n.
pecuniæ oīb.eadem eſt, & tm̄ valet denarius meus, q̃tum valet
denarius Regis:& ꝓꝑa in pecunia,vel oleo,& ſilib.ut no.s̄.de re
l ſcin. vend.l.2.venit intereſſe extra rem. *l* quia intrinſeca bonitas
eſt taxata in ſemetipſa:nam ſi non veniret intereſſe extra rē,non
veniret aliquid intereſſe ſingulare,& ſic mora debitoris nō pur-
garet,qđ nāæ.i.nāli rōne eſt incōgruū,ut ff.de in lit. iur.l.numis,
ꝙ eſt verum ēt de iure canonico, vt s̄.de ſum. Tri.l.cunctos po-
pulos:nos tn̄ videmus,ꝙ in numis aliqñ mutatur ęſtimatio,quę
eſt bonitas extrinſeca,ut no.in l.cū qd.ff.ſi cer.pet. & in tali mu-
tatione p̄t ꝯſiſtere intereſſe. Sequitur alia glo.ſuꝑ verbo,caſibus.
8 iſtam gl.declarabo opponendo.† Sequitur alia gloſ.ſuper verbo
nā. Quæro,q̃ res hñt certā natu. Rñ.illæ,q̃ in ſpecie ꝯſiſtunt, ut ſi
dēs mihi Stichum,vel fundū certū, idē tn̄ ſi hoīem, vel equum
in gñe;qa licet tꝑe,& figura nō ſit certū, tn̄ effectus ſolonis cer-
tificatur de neceſſitate,vt ff.de leg.2.l. Mæuius, §.duob. & not.ff.
de ꝯd.indeb.l.cū is,§.fi.nā igitur dr̄ certum, qđ eſt in rerum na-
9 tura naturata.l. qđ in ſuo eſſe ꝑfecto realiter eſt conſtitutū. Quę
ro igr̄,q̃ res dicantur hr̄e incertā naturam? Rñ.ꝯſiſtentes,ī facto
natura,& effectu,ſm gl.vel in quibus non cadit intereſſe cōe,ſm
Iac.de.Ra.vel in quib. non eſt reciproca præſtatio, ſm aliquos.
10 † Facta autem dñr incerta; nam licet res factæ ſint certæ, tamē
anteq̃ fiant,nulla eſt natura naturata,ſed ſolum eſt quoddam in
telligere,puta tot pedum tātæ altitudinis,quod tn̄ ſe habet ad eſ-
ſe,& ad non eſſe, ut l.j.s̄. de oper.liber ff.de cond.indeb.l. ſi non
11 forrē,§.libertus.ibi,nam plerumque robur hominis,&c.† Item
facta non recipiunt triplex intereſſe, ſed ſolum intereſſe ęſtima-
tionis ſiue utilitatis facti,ut ff.de ver. obl.l.ſtipulationes nō diui-
duntur,§.Celſus.& ideo quicquid non recipit intereſſe cōe,vt ī
ſulam fabricari in feudo meo,dr̄ incertum,quia duplicatio non
poteſt fieri intereſſe communi circumſcripto, ſecundum Iac.
de Rau.facit quod no.de eo,quod cert.lo.l.2.§. ſi quis inſulā.&
12 §.idem Iulianus.† Modo ego quæro,quid eſt quantitas? Reſpō.
quan-

ADDITIONES.

a Cum pro eo. De quo intereſſe loquatur lex iſta,uide Bar.ſupr.in rubr.qui tenet, ꝙ hic loquitur de intereſſe ſingulari,quod non poteſt excedere duplum communis, vel conuenti,in caſib.habentibus certam naturam,vel quantitatem,ita declarant Doctores hic.

b Pœnæ. Adde,ꝙ pœna quandoque ponitur pro intereſſe,l.1.§.ſi plures,cum ſimi. ff.de eo,per quem fact.er.& quod no.Bal.in c. cum allegas,ſup.de uſufr.

c No.gl. Idem per Bar.hic,& per Bal.inf.eo.l.

d Pone. Vide Bar.inf.ea.l.

e Quotuplex. Vide per Bar.in 2.q.prin.inf.ea.l.
Celſus. Adde Dyn.in reg.mora, & quod ibi poſui in apoſt ad ipſum poſt Do. Boe. in ver.unnm intereſſe,vel triplex.no.Inn.in c.cum eccleſiaſticæ, extra, de exc.& Spe.in tit.de fruct.& intereſſe.§.4.

f Pretium. uide Bar.hic,qui indiſtincte tenet,ꝙ pretium rei non eſt intereſſe. Bar.cōtra l.1.de his, qui a non do.& inf.ea.l.& pro opi. Bald. quod intereſſe & pretium rei ſint. Idem tex.in d.l.1. Aliud tamen eſt damnum,aliud pretium, l.1.& ibi Bal. in prin.ſup.de ædil.act.
Celſ. Adde, quod notaui in apoſt.ad iſtum poſt ipſum in l.prima, verſi.not. hic expreſſum,quod pretium rei,in apoſt.in eo.ver.ſupra de his,qa non domino manu.

g A.B. Ex hoc infertur. Si emptor dicat, emi rem pro undecim, quæ non tradidiſti: ideo peto intereſſe quod bene no.pro ſaluando libello. uide quæ notaui ad Bald. in l.ſi olei,ſup.loc.& l.1.ſup.qui admitti.ad bo.poſ.

h Ex hoc ſequitur. Bar.in l.1.ad fi.ff.de act.emp.

i Quid ſit. Vide per Bar.hic,in 1.q.prin.

K Libellus. Facit quod no.Bal.& Ang.in l.fi.ſup.de ann.except.& pro hoc eſt glo.in l.certi condictio,cum materia ff.ſi cer.pe.ubi in intereſſe ualet libellus incertus, ſi damnum conſiſtat in intereſſe,ut hic ergo,&c.

l Extra rem. Bar.contra in l.numis,ff.de in litem iuran.& hic.

quantitas materialis eſt aggregatio vnitatũ, quæ terminatur ad
vnũ terminũ, ut decē.nā ſi dterminat̃ ad diuerſos numeros,ſũt
diuerſi numeri,vt quinq; & quinq; ut no.ff.de fidei.l.vbi fideiuſ
ſor.ſed q̃titas continua eſt.qñ partes formaliter tendunt ad vnũ
& eundem numerum, vt glebę ad fundum , & membra ad ho-
13 minē,vt l.ſi ſeruus,§.bonę.ff.de ↄd.furt.† Sed ſtatim quæro,quid
eſt natura? Rñ.eſt ipſarum rerum vis,ac poteſtas,ſeu ꝓprietas,ſi
cut dicimus ꝙ proprium,& nāle hoīs eſt riſibile.Sed in l.nr̃a nō
ſumitur nā hoc modo,ſed pro eo, cuius eſt nā commēſurabilis
ad aliud,ut rei ad pretium , vſus rei ad penſionem & ſiſ̃ia.vñ oēs
ↄ̃ctus,q ꝓprie ſunt ↄctus.i.vltro citroq.obligatorij , ſi unũ extre
mum habeant certum,dñr certi ꝑ correlationem,ſiue corrñden
tiam,& ita ſumitur hic arg.l.j.ff.de reb.dub. Vel dic br̃,quod cer
tum appellatur id,quod in datione, vel in eo ex quo ius ſequit̃,
14 puta in vſucapione,conſiſtit.† Incertum autem dr̃ merum ſcm̃
a & reddit gl.rōnem dr̃iæ:*a* qa facilius pōt apparere cōe īntereſſe,&
lucrum in caſib.certis,q̃ in alijs.Item qa facilius eſt facere,quam
dare : & ideo in factis non taxat̃ intereſſe, ſed in damnis ſic . ſed
iſta prima rō non eſt vera , niſi in factis poteſtatiuis,& facilibus,
vt ff.de hær.inſti.l.ſuus,§.puto.& ideo Iac.de Aret.exponit certā
quantitatem,qñ in omni oblone certum eſt id,quod hēt certos
fines pōdere,numero, vel menſura certũ aũt a nā,qñ hēt certos
fines a natura,vt Stichus,fundus,vel ab homine,vt ager;vel hoīs
15 ingenio,vt domus,ut ff.de le.j.l.gñalr.† Incettũ autem dr̃ quādo
nec a natura,nec ab homine hēt certos fines.Sed Butr.dicit, qđ
certi ↄ̃ctus dñr,qui habent certitudinem per mutuam relationē
ad q̃ hr̃ reſpectus.v.g.ſi uendit rem pro centum.Sed illi,qui non
hñt iſtam relationem, non dñr certi.exemplum in depoſito , &
16 commodato† Ex hoc ſeqtur,quod ſi promittis factum pro cer-
to pretio,talis ↄ̃ctus dr̃ hr̃e certam quantitatem. Si aũt ſpēm pro
ſpecie,vt ſi promitto Codicē pro Digeſto , vel Stichum pro Pā-
philo,vel fundum pro fundo,dr̃ ↄ̃ctus hr̃e certum naturam. Tu
dic,ꝙ vbi vtrumq.extremum eſt certum q̃titate,vel natura , vel
alterũ extremorum,tunc dr̃ ↄctus hr̃e certam quantitatem vel
naturam ;nec excedit duplum,ut hic no.ar.l.2.s̃.de reſcin.vend.
ſed ſi vtrumq.extremum eſt incertum , licet oblo ſit reciproca,
vt promitto ædificare domum tibi,vt vadas pro me Romā , iſte
ↄctus hēt incertam q̃titatem,& incertam naturam. & ī ſumma
oēs res,q̃ non pñt emi,nec vendi,nec locari, nec ad ꝓportionem
deduci,dñr incertæ tam q̃titate,q̃ natura. & ita teneas ī materia
17 ↄ̃ctuum.Sed de maleficijs inf.declarabo.† Quæro , quid intereſ-
ſe taxatur per hanc legem? Reſp.intereſſe ſingulare , quod de iu-
re Digeſtorum non erat taxatum,ut ff.de act.emp. l.1. in princi.
18 Sed hodie eſt taxatum,vt hic, † Quæro, vtrum iſta taxatio refe-
ratur ad intereſſe cōe,non excedendo in duplum,an ad īntereſſe
tantum conuentum? Glo.dicit,ꝙ ad illud duplum,ꝙ pluris ē.l.
1.in prin.ff.de act emp. & iō ſi plus eſt in pretio conuento,q̃ cōi
duplatur conuentum. Sed ſi plus eſt in cōi,q̃ in cōuento,duplat̃
commune. Sed quidam Doctores dñt,ꝙ intereſſe ↄuentũ nunq̃
duplatur, qa pretium ↄuentum non dr̃ intereſſe, & ſic hæc lex
nō loqtur de pretio duplando , cũ dicit intereſſe duplari; ſed lo-
quitur de cōmuni intereſſe,i.de cōi rei valore. Sup hoc ſũt tres
opiniones;vna ꝙ quodlibet intereſſe dupletur, & hæc eſt opi.gl.
Alia,ꝙ dupletur pretium commune tm̃,iſta eſt opi.Ia.de Raue.
Tertia, ꝙ dupletur pretium ↄuentũ tm̃ , qa ſimplum eſt taxatũ
ꝑ ↄuētionē,& illud tm̃ dēt lucrari;ſed minus eſt in p̃tio ↄuēto,q̃
in cōi,& iſta eſt opi. Pet. inter has opiniones ꝓbabilior eſt opin.
gl.ꝑ tex.in l.1.in prin.ff.de act.emp.ꝑ quam text.glo.ſe fundat.&
hæc eſt vera ad intereſſe,qđ petit legis prouidentia,vt no.in l.cer
b ti condō,in prin.ff.ſi cer.pet. Quid ſi *b* ꝓmitto tibi ex cauſa em-
ptionis tradere librum valentem decē,& ſi non tradidero ꝓmit
to noīe intereſſe ↄuenti cētũ,non trado,& ↄuenior ad centum?
19 Ego dico,ꝙ non tm̃ intereſſe vr̃,ꝙ totum debeā,qa † lex noſtra
non taxat inteſſe ↄuētum,ſed ſolum taxat intereſſe ſingulare,&
ꝑ hoc vr̃ caſus expreſſus in l.fi.de p̃t ſtip.& de verbor.ob.l. ſtiplo
iſta,§.alteri. In ↄ̃rium,qa cā finalis eſt falſa,nam tm̃ eſt dicere no
mine intereſſe,q̃tum eſt dicere,qa intereſt,ergo obſtat exceptio
doli,ut l.2.§.circa,de exce.do.minus autem eſſet dubium ↄtra,
c ſi emptor *c* ꝓmitteret noīe pretij decē, & ſi nō ſolueret,ꝓmitte-
ret centum noīe intereſſe ↄuenti: Quia quicquid accedit ſorti ꝑ
pactum,vſuram ſapit. Iſtud eſt uerũ ſi eſſet cl̃a,rato manente pa
cto;qa ſors durat,& qđ accedit ſorti,eſt vſura,niſi vſq.ad verum
intereſſe, Si autem fieret nouatio,iſte ↄ̃ctus nō eſſet uſurarius, li
cet eſſet ſuſpectus de fraude , qa non eſſet capitale per ſe diſtin-
ctum , vnde omnia iſta capitalia ſunt ſors per ſe ſtans , & credo
has vſuras ꝑ rōnē l.nr̃æ ratas non eſſe habendas, de hoc plene ꝑ
20 Cy.de ſer.exp.l.ſeruus in addi.ſuis.† Sequitur gl.in verbo,ↄ̃ctib.
quam recita per duas qōnes.primo quærit,in quibus ↄ̃ctib.venit
intereſſe ſingulare. Reſp.in oībus ↄ̃ctibus bonæ fidei. Item ī ſtri-
cti iuris,ſi ex his ſurgit actio arbitraria. Item in realibus,in quib.
iuratur in litem. Item vbicunque promittit rem tradi ſecũdum
21 glo.† Secundo quærit, an in oblonibus *d* dandi ſuccedat obliga
d tio ad intereſſe? & dicit ꝙ non, ſi agat ex ↄ̃ctu ſtricti iuris : ſed ſi
eſſet ↄ ractus bonæ fidei,oritur obligatio ad intereſſe. Inſtitut.de
e act.§.actionum.*e* & hoc re exiſtente;ſed re perempta,dicit ut in l.
22 ſi is,q Stichum.ff.de ↄfeſſ. Sequitur gl.ſuper verſi. dupli. † Quæ-
ro,vtrum intereſſe ſingulare concernat tam cōe,q̃ conuentum
Reſpō.ſic,ſi eſt de aliquo ↄuentum Sed ſi nullum eſt conuentũ,
23 tunc cōe,qa illud tm̃ ſupponitur in eſſe. † Quæro , an intereſſe *f*
f conuentum ſemper ueniat? Reſpond. ſic. Quæro , an intereſſe
extra rem veniat; Reſpon.non,qa ex nouo facto,non ex ↄ̃ctu ſur
git:& quia extra naturam ↄ̃ctus eſt,& extra materiam eius, niſi
debitor eſſet cā immediata ipſius damni facto ſuo,ut in delictis
vel cum tradit tignũ uitioſum ſcienter. immediata autem cau-
ſa dr̃ uitium tigni,qa immediata cā eſt illa per quam,non illa ꝑ
quam,ut ff.de pecu.l.quæſitum.§.fi.& l.domus,de pec.lega. Et
& alia rō,quare intereſſe extra rem non venit,qa eſt ↄ̃ naturam
ↄ̃ctus,& extra materiam eius.cum enim in pretio paciſcēdo nō
conſideretur intereſſe extraneum,ergo nec econtra;qa ꝑ hoc
non uenditur plus,ergo plus non dēt æſtimari per locum a cor-
24 relatiuis,ff.de ſerui.expor.l.ſerui uenditi,in fine.† Quero , quid
g ſi centum *g* ſint promiſſa loco intereſſe,& excedunt duplũ oīs
gñis intereſſe,an poſſint peti. Rñd.ſic,quaſi pura,ſi ſcienter pro-
miſit:ſecus ſi per errorem.de verbo.ob.l.ſi diuortio.& l.2. ſuper
ver.veluti,ff.ſi cer.pe.& l.ſed & ſi quis,§.fi.ff.ſi quis cau. Adde ꝙ
dixi s̃.& quod no.j̃.in gl.ſuper verbo,proferuntur.& eſt ſumma
ta quaſi maior pars huius gloſſ. Sequitur gloſ. ſuper uer. in alijs.
25 † Quæro,*h* cum factum eſt in oblone , an ſit in electione acto-
h ris ↄſequi factum,uel intereſſe? Rñd.ſic,ſi eſt factum merum,&
26 ſi non fit nouatio,niſi actor uelit nouari.† Quæro,quid in oblo
ne rem tradi; Rñdeo,electio eſt rei,& ſi elegit,debet præſtare in
tereſſe ſingulare ſm taxationem iſtius l.alias ſi non vult præſta-
re intereſſe ſingulare,pręciſe cogitur ad tradendum,& eſt quaſi
27 ſũmatus effectus iſtius gl.† Sequit̃ gl.in uerbo, ſubtilitatē. Quæ
ro,qũo probetur intereſſe; Rñd.inſtrumentis,& teſtib. & inter-
dum iureiurando Inſt.de ver.ob.§.pe.& dēt plene probari, ut l.
28 in fi.glo.† Quęro , quomodo *i* probetur intereſſe ſingulare ;
i Reſpond.per teſtes non ſingulares, ſed concordantes. Qualiter
K autem concordabunt,i.quibus verbis,*k* & quomodo aſſignabũt
rōnem ſui dicti? Reſpon.referendo effectum ad homines eiuſdē
qualitatis,non ad ſe ſolos,vt l.continuus,§.cum ita,de verb.obl.
Porro ſingulares ſunt,quando non dicit unus quod dicit alius:
ſed vbi concluſiue unus idē dicit,ꝙ alius,in nulla materia mun
29 di ſunt ſingulares,& eſt quaſi ſummata illa glo. † Sequitur glo.
ſuper ver.damnum. Quæro q̃ eſt friuola allegatio. Reſpond. illa
quæ eſt valde remota a concluſione,quam intendit probare a-
ctor,vt ea quæ eſt de aduerbio,forte,qa hoc aduerbium nũquā
30 probat.† Sequitur gl.ſuper uerbo,impoſſibilitate.not. nimieta-
tem eſſe legibus inimicam Sequitur glo.ſuper uerbo proferun
tur. Quęro,an pœna poſſit excedere quadruplum intereſſe com
munis,vel conuenti. Reſp.non,ſi eſt oppoſita per nomina quo-
31 tæ,ſecus ſi per ſimplicia.† Sequitur gl.ſuper uerbo,ueteres. Sed
l quæro,*l* an intereſſe veniat in lucro. Glo.dicit,quod ſic hodie in-
diſtincte,ſi lucrum ſit rationabile in bonę fidei contractibus , ue
nit in lucro per hanc l.in ſtricti iuris nō,niſi in arbitrariis:& hoc
de iure Digeſtorum. Vel dic,hodie in omnibus ſi eſt lucrum ↄ-
mune,ſecus ſi ſingulare,& ſicut numerus ſingularis dicitur ille
qui ſingulariter profertur , ita intereſſe ſingulare dicitur quod
non conuenit cuilibet de genere agenti, ſed ſingulariter,& di-
ſcretiue alicui,ita quod non omnibus,nec maiori parti. Summa
tæ igitur ſunt quaſi omnes gl. vt iuniores inſtruantur,quib.expli
citis, quaſi per modum euidentię, vt poſſim aliorum Doctorũ
ingenia coarctare,quaſi ad principium rediens, ornandæ huius
l.cauſa,redeo ad huius l.principia. Et primo not. de infinitate vi
tanda.& oppo.quod non vitetur infinitas : nam lex dicit, quod
exceptiones in infinitum veniunt, ff. de excep. do. l. pure, §. fi-
nal. & alibi dicitur , quæ annalia ſunt ad agendum , perpetua
ſunt ad excipiendum,ut j̃.de excep.l. licet. & l. ſi pactũ. Et alibi
dicitur

ADDITIONES.

a Ratione differentiæ. Vide hic per Bar.
b Quid ſi. In contrarium eſt expreſſe tex.cum gl. 1.magna in l.ſi dictum,in princ.& ibi Doc.ff.de euic.& per Bar.hic,in prin.3.q.prin.& tex.in l.Lucius,ff.de act.emp. & vide inf.ver.ſed quæro,quid ſi centum,& inf.in 10.op.& in l.cum allegas,ſup. de uſur.& in l.j.ſup.de ſum.Tri.& fide.ca.& in l.rogaſti,§.ſi tibi.ff.ſi cer.pet.
c Econtra ſi emptor. Vide no.in l.rogaſti,§.ſi tibi,ff.ſi cer.pet.
d An in obligationibus. Vide Bar.hic,& Bal.inf.eo.
e Actione, Vide Imo.& Lu.Ro.in l.ſtipulationes non diuiduntur.de verb.obl.
g An intereſſe. Vide plene Bar.hic,& Bal.,inf.ea. l.verſ.3. oppo. & uerſic.reuoco in dubium.
h Quid ſi centum. Et uide quod no.Bar.hic in q.quotuplex ſit intereſſe,& in prin. 4.q.prin.Lud.Roma.in l.ſtipulatio iſta,§.alteri,ff.de uerb.ob. & Bar. in l.rogaſti, §.ſi tibi.ff.ſi cer.pet.
i Quæro. Vide Bar.in l.ſtipulationes non diuiduntur,in 7.q.ff.de uer.obl.& Bal.inf. uer.modo quæritur,& ibi plenius.
K Quæro quomodo. per Bar.hic in ult.q.prin.& Bal.inf.ea.l.in uer.modo cōtra hoc opp.cum uer.ſeq.& uerſ.6.qualiter,ubi quando poſſit probari per iuramentum.
l Singulare,uide Bar.& Bal.in ea.l.uer.2.quæro,cum uer.ſeq.& etiam ult.
m Sed quæro.uide Bar.hic,& Bal.inf.ea.l.in 12.13.& 14.op.& per eum,uer. quæro ergo nunquid,& in l.2.§.3.ff.ad leg.Rhod.de iactu.

dicitur ꝙ emphyteuſis pōt concedi in infinitū,vt no. in Authen.
de non alie. §.emphyteuſim. Itē feudum conceditur in cunctā,
id eſt infinitam generationem,vt in c.1.§.fin.de his,qui feu.dare
poſ.& in c.j.de na.ſuc.feu.x.collatione.hæc.n.eſt natura feudi,ꝙ
recto ordine tranſit ad poſteros in infinitum : ſed ſi ad vnum ie-
rit per diuiſionē,vel refutationē,& ille deceſſit ſine hærede, tūc
alij agnati qui ſunt ex primo patre nati, veniunt vſque ad ſepti-
mum gradum, & veniunt retro gradu aſpecto, & non recta li-
nea,vt d.§.fi.Item dominia ſunt perpetua,quia cōtinuatiua de-
ſcendunt in hæredes,& maxime in ſuos,vt ff.de lib.& poſth.l.in
ſuis,ff.ex quib.cau.ma.i.cū miles,ff.de acq.poſ.l.cum hæredes.§.
a de ꝓb.l.ſiue poſſidetis.vnde ſi ꝓbo, *a* ꝙ antiqui mei poſſiderunt
iam ſunt elapſi mille anni,& non ꝓbat,ꝙ alius medio tpe poſſe-
derit,ex hoc infert ꝙ ſum dn̄s,quia dn̄iū qđ non aufertur, ꝑpe-
tuū eſt,vt ff.ex qui.cau.ma.l.nec vtilē.Itē l.dicit ꝙ ſeruitutes ſunt
ꝑpetuæ,vt ff.de ſeru.l.4.& ſeruitus oneris ferendi eſt ꝑpetua , vt
ff.de ſer.vrb.pd.l.eā debere columnā.Itē teſtamēta ſunt ꝑpetua,
vt ff.de leg.1.l.nemo pōt.Itē legū ſanctio eſt perpetua , qa ſemꝑ
ſunt in viridi,& non in ſicco.vt ſup.de hære.l. Arriani. Sol.dico,
ꝙ quędā eſt infinitas p̄ſtandę quantitatis, & iſta eſt ceſſanda , vt
hic,& ff.de rei ven.l.qui reſtituere,quædam eſt infinitas nō obii-
ciendæ p̄ſcriptionis:& iſta ſimiliter eſt vitanda,vt ſup. de ſacroſ.
eccl.l.fi. Fallit,ſi per pactū eſt actū,vt nulla p̄ſcriptio currat, vt ff.
de ædili.edic.l.qđ ſi nolit,§.ſi quid ita.quia cum præſcriptio cur
rat in defectum prouiſionis hominis , pōt homo proſpicere ne
currat:nec intelligit in mora,qui ſcit ſuū ius vbiq; durare, licet
Bart. aliter notet.in d.l.nemo pōt.& in l.1.ff.de vſucap. Quædam
eſt infinitas naturalis vitæ,& iſta non eſt vitanda,& ita loquūtur
contraria. Quædā eſt infinitas multiplicandæ oblꝫonis, & iſta eſt
vitanda,vt ff.de leg.3.l.fideicommiſſa,§.ſi quis decem. Quædam
eſt infinitas reponendi ſe in oblꝫone,& iſta eſt vitanda.ff.de dam.
inf.l.ſi finita. Quædam eſt infinitas locandi operas ſuas in infini-
b tū,& iſta eſt vitāda,qa onerat libertatē,vt l. 1.§.quæ onerādę, ff.
quar.re.act.non da.niſi liberaret dando intereſſe,vel cedēdo rei,
vt ff.de vſufr.l.cū vſufructuarius,& in c.j.de vaſal.q ꝯ ꝯſtit Loth.
coll.x.Vbi dr̄ ꝙ ſi vaſallus renūciat feudo,nō tenet facere ſerui
tia ꝑpetua,tn̄ dn̄m offendere non pōt, qa nō offendere debet ꝑ-
ſonæ ꝑꝑ pſonā,ſed ſeruitiū debet perſonę ꝑꝑ rem.† Simile dico,
33 ꝙ licet ciuis cedat bonis,debet tn̄ munera pſonalia, puta cuſto-
dire caſtrū vigilijs,i.excubijs,ſed non dēt munera realia,i.q̄ præ-
ſtant ex his reb. vt tributū, puta quolibet anno vnū ſaccum fru-
menti ex redditib.vel fructib.Item non debet munera mixta,vt
collectas,quæ p̄ſtantur nō ex ipſa re , ſed vnuſquiſq; ut decē pro
quolibet ęſtimo. Nam decem pn̄t ſolui ex qualibet pecunia mū
di,ſed cā finalis eſt iſtud æſtimū,quo ſublato , & extincto, ceſſat
pro futuris colecta deberi,ſed pro præteritis obligatio remanet,
vt notatur.ff.ad mun.l.incola. Dicimus.n. ꝙ collecta imponitur
perſonæ ꝑꝑ rem,quia oblꝫo in perſonam dirigitur;ſed cauſa fina
lis eſt ipſa res.vt ff.ad mun.& hono.l.reſcriptio,§.fi.& gl.ibi dicit
c ꝙ collecta non poteſt imponi niſi ſubditis,*c* ſed quemadmodum
ſtatutum pōt facere, ꝙ omnes ingredientes portam ſoluant, ita
pōt facere,ꝙ omnes qui colunt,vel coli faciunt in ſuo diſtrictu
ſoluant. Nam ex hoc ꝙ ibi colant,ibi ſeminant,ibi metūt,quaſi
ꝯhere vn̄r,qa ſtatutum bene poteſt de nouo inducere quaſi con
tractus iure cōi incognitos, arg.ff.de iu.l.omnem . & q gaudent
poſſeſſionib.conſequens eſt ꝙ ſoluantur onera,vt no.in l.j.C.de
34 mu.& in quo loco.lib.x.† Iſta præſtant arg . ꝙ triplex ſit intereſ-
ſe,ſ.reale,i.commune,quod ēt dici pōt intereſſe materiatū egre
diens moram conſiderōne rei , circumſpecta omnia alia conſi-
derōne. *Mixtum*,i.conuentum;ut ff.ad leg. Falc.l.3.& Perſonale
35 i.ſingulare,quia in eo perſona obtinet principalem gradum.† Se
d cundo opp. *d* & vr̄ ꝙ nullum intereſſe ueniat:nam cauetur,ꝙ ſi
ꝑ ſtiplꝫonem ꝓmitto tibi dare fundū, p̄ciſe teneor dare,nec inte-
reſſe pōt peti, ff.de verb.obl.l.ubi autem non apparet,§.fin.& l.ſi
ſeruum,§.effectus. Sol.aut loqmur in ꝯctib.bonæ fidei,& tūc lo
quit lex noſtra. Aut in ꝯctib.ſtricti iuris;& tunc aut eſt in obliga
tione rem dari, & loqtur lex ꝯ̄ria. & eſt ratio , qa ꝯctus ſtiplꝫonis
ſumunt naturam,& eſſentiam ſuam ex verbis,quæ ſtricte patēt
vt no.ff.de tritic.l.in hac,in gl.magna.Item quia & ſi dari non in
tereſt noſtra, puta qa non expedit rem hr̄e.tn̄ ad dandum com-
36 petit actio,ar.ff.de ſerui.l.ei fundo.† Tertio opp.& ſil'r vr̄,quod
e ēt in ꝯctibus *e* bonę fidei non ueniat intereſſe:nam lege cauet,ꝙ
ſi tu uendidiſti mihi frumentū, & qa tu non tradidiſti, ſerui mei
perierunt famę, dicit lex,ꝙ tale intereſſe non debetur,ut đ actio
emp.l.ſi ſterilis.§.cum per venditorem.Sol.ille.§.declarat iſtam
mām,nam quoddam eſt intereſſe circa rem,ut bonitas extrinſe
ca,ſeu pretium,& iſtud uenit ꝑꝑ moram:quoddam eſt intereſſe
extra rem,& iſtud non venit,dr̄ aūt extra rem, qa non eſt ipſius
rei bonitas intrinſeca,vt qualitas,vel extrinſeca,ut pretium , ſed
conſiſtit in nouo facto, & non procedit de radice,nec de natura
37 ꝯctus.† Quarto opponitur,dr̄ hic,ꝙ in caſib.certis,vt in locatio-
ne,& venditione,venit intereſſe vſque ad duplum:nam lege ca
uetur, ꝙ ſi uenditor fuit in mora , tenetur quanti plurimi fuerit
res a tempore morę.unde vr̄ obſtare. ff.de act. emp.l.ratio, §.ſi
per uenditorem. Sol.conſidera,ꝙ illa verba quāti plurimi res,ſa
piunt intereſſe cōe,i.quanti plurimi res communiter valet.ff. ad
legem Fal.l.p̄tia rerum,& ſic non obſtat ꝯ̄rium,qa loqtur de p̄-
tio communi,non de intereſſe ſingulari,ff.ſi cer.pet.l.uinum. ff.
38 de tritic.l.fi.† Quinto opponitur, & vr̄ ꝙ in caſib. certis ueniat
intereſſe contingens,quantumcunque ſit iſtud,nam lege cauet
ꝙ ſi ſcienter uendidi lignum uitioſum,& tradidi,tuque poſuiſti
in ædib.tuis,& ruerant,& inde plurima damna paſſus es, qđ ad
omnia iſta damna teneor.vnde vr̄ obſtare,ff.de act.empt.l.Iul.§.
ſiue igitur.Solut.ibi loquitur de communi intereſſe,quia res de
ſtructæ per ruinam communiter(ponamus)valebant decē, vn-
de illa decem conſequor,ſi autem ex illis rebus conſtiterit in ſin
gulari intereſſe,puta liber bene apoſtillatus manu mea propria,
iſtud non conſideraretur.vel dic,ꝙ ibi agitur etiam ad damnū
ſingulare,qa refert an res non tradatur,& tūc loquitur lex ꝯ̄ria.
Nimirum aūt,qa maior eſt culpa commiſſionis,q̄ omiſſionis,vt
39 ff.ſol.mat.l.ſi mora.† Sexto *f* immediate opp. ꝙ ēt ubi res ma-
f le traditur,non poſſit peti intereſſe vltra duplum. nam lege ca-
uetur,ꝙ ſi tu uendidiſti mihi ancillam,quæ ſubiacebat fideicom
miſſariæ libert.in qua ego faci magnos ſumptus,ꝙ licet tu male
tradideris,quia ſciebas,quod ipſa poterat ſe euincere in liberta-
tem,ꝙ nō poſſum agere ultra duplū pretii communis ipſius an
cillæ quamuis male traditæ.iſte eſt caſus,ff.de act.empt.l.cum &
forte,q̄ continuatur cum l. Titius. Sol.aut res male traditur per
factū illicitū,& tunc in totum agitur ꝑ factum illicitum: aut res
non rite traditur,qa ſubiacet euictioni,& tunc non egredit du-
plum unde dicit lex,ꝙ euictio particularis deducitur ab vniuer
ſali,vt duplū non excedat.v.g.ſi uendito fundo vti optimus, ma-
ximuſq.eſt,primo euincatur ſeruitus.& propterea emptor a vē-
ditore aliquid conſecutus ſit,& poſtea totus fundus euictus ſit,
nam euictio continet duplum p̄tii conuenti,& non plus,vt ff.de
40 euic.l.cum fundus vti optimus.† Septimo opp.& vr̄ , ꝙ intereſ-
ſe totum petatur ſine duplici arctatione:nam lege cauetur , ꝙ ſi
tu locaſti mihi fundū,& alius impedit me frui cōductione, quē
tu ꝓhibere potes,totū qđ intereſt p̄ſtabis,vn̄ vr̄ obſtare.le.ſi fun-
dus.§.fi.ff.loc.Sed ſi ꝑ uim maiorem non potes defendere,reſti-
tues mercedem. Solu.ibi loquitur de intereſſe cōi,qđ re ipſa cō-
ſtat circumſpecta affectione,& ſic non obſt. Octauo oppo.ꝙ to-
tum ſingulare intereſſe petatur,vt ff.de act.emp.l.j.in prin. Solu.
41 illa lex per iſtam refrenatur.† nono oppo.& vr̄,ꝙ iſta refrenatio
eſſet de iure digeſtorum,ut d.l.cum & forte. Sol.dicit ibi Cy.ſm
Pet.not. ꝙ ſm iura Digeſtorum petitur intereſſe ex actione bo-
næ fidei,vſq.ad duplum.& hæc eſt ſententia ueterum,de qua lo-
quit Cy. Tu dic,vt modo dixi,ꝙ ibi caſus emergens ſapit euictio
nem,vel reſolꝫonem ꝯctus,vt ſ.de ſen.& interlo.om.iud.l.libero
42 † Decimo opp.dr̄ hic, pœna ꝯuentionalis eſt limitata. Contra
Inſt.de verb.ob.§.alteri.l.ſtipulatio iſta,§.alteri,ff.eo.vbi dr̄, ꝙ pe
titur pœna in quacunque quantitate,non inſpecto , an interſit.
Sol.dicit gl.ꝙ aut pœna apponitur per nomina reſpetiua,& non
poteſt excedere quadruplum:aut per nomina.ſimplicia, vt cen-
tum,vel mille,& tunc tota petitur. Ratio differentiæ eſt,quia pri
mo caſu pœna eſt commenſurabilis ſimplo,ſed ſecūdo caſu nō
eſt commenſurabilis;& Vltramontani dn̄t,ꝙ non eſt fienda dif
ferentia in verbis multiplicatiuis, uel non multiplicatiuis, quia
qualitercunq. nō pōt excedere quadruplū,qa nō eſt naturæ con
g gruū,vt hic in litera.nō ob.*g* §.alteri. qa & ibi dēt ītelligi cū hoc
moderamine,ſ.ꝙ quadruplum ſortis non excedat,vel dic ſubti
lius,ꝙ ſi ſtipulor alteri dari,iſtud quo ad me eſt merum factum,
vt ff.de verb.obl.l.liber homo,§.fi.ſed merū fcm̄ ſupponitur caſi
bus incertis,qb.non eſt taxat pœna.& hæc rn̄ſio eſt ſubtilis. Vn-
h decimo *h* ꝯ hoc op.& vr̄ ꝙ pœna non poſſit peti , niſi hoc inter-
43 ſit;nā lege cauet,† ꝙ ſi fideiuſſori pœna eſt promiſſa in compro
miſſo,& petitur a reo,pœna non ꝯmittit,qa fideiuſſoris nō inte
reſt.ff.de arb.l.aruerſus.in fi. Sol.aut directo fit ꝯ.& nō inſpicitur
intereſſe:aut quæritur an per obliquum fiat ꝯ, & tunc inſpicitur
intereſſe,ita legitur,& notatur.ff.de arb.l.cum pœna.& ſufficit,
44 quod parum interſit,ut tota pœna committatur,ut ff.de verbo
i rum obligatio.l.ſecunda,§.fina.& l. 3. ubi uideas. Duodecimo *i*
oppo.

ADDITIONES.

a Vnde ſi probo. Non dicunt verum,quia nunquam ex poſſeſſione ſola plene proba tur dominium,vt l.quidam in ſuo,ff.de cond.inſt.nec etiam utile,vt in l.nec vti- lem,hic alleg.in glo.

b Quædam. Vide in l.Titio centum,§.Titio,el 2.ff.de cond.& demon.

c Subditis. Vide in l.libertus,§.ſola,ff.ad muni.cum ſim.& Cy.in l.1.ī fi.quæ ſit lō. conſue.& Bar.in l.1.inf.de anno.& tribu.lib.10.

d Secundo opp. Vide inf.prox.in 5.opp.& inf.

e In contractib. Bar.hic.

f Sexto. Vide quod no.hic Bar.in verſ.opp.de l.Iul. verſ. vlterius opp. ad idem,cum verſ.ſeq.& iſtam l.cum & forte.aliter intelligit Bar.hic,verſ.iterum opponi. de l. Titius,& l.cum & forte,vide Bal.inf.prox.oppo.

g Non obſt. No.pulchram reſponſionem ad §.alteri.tamen non placet,quia iſte tex. ponit rationem generalem.

h Vndecimo. An in pœnis conſideretur intereſſe. vide ſane per Bal.in l.2.§. item ſi in facto.ff.de verb.oblig.

i Duodecimo. Intereſſe iſtud an ſit in conſideratione,vide Bal.ſup.in ver. ſequitur. gl.in ver.veteres,& uide inf.prox.in 13.& 14.oppo.

oppo,dr̄ hic,ꝙ intereſſe venit in lucro;nam lege cauet,ꝙ ſi ven-
didiſti mihi frumentũ,ꝙ ſi tradidiſſes,portaſſem ad aliquem lo-
cum vbi feciſſem lucrũ,ꝙ tu nõ teneris mihi illud lucrũ reſarci
re.ff.de act.emp.l.ſi ſterilis,§.cum p venditorem.ille.n.§.tria di-
cit,Primo,ꝙ ꝯ vendentẽ venit intereſſe in dãno.ſecundo,ꝙ non
venit in lucro:tertio,ꝙ venit intra rem,non extra.So.dicit glo.il
lud de iure veteri.Sed hodie venit in lucro,& eſt ratio:nam ſi ve
nit in actione arbitraria,quare non in bonę fidei.porro actio bo
næ fidei non dr̄ arbitraria,quia eſt eiuſdem poteſtatis cum arbi-
traria,& qa intereſſe venit iure actionis, ut ff.de eo, quod certo
lo.l.in bonæ fidei.Et ideo diſtingue,aut eſt lucrum ex ipſa re, &
venit,aut ex alia negociatione, & non venit, niſi tale intereſſe
veniat cõſecutiue ad locum ſolutionis appoſitæ in ꝯctu,qa de ta
45 li lucro non vr̄ actitatum,vt leg.3.§.ſi ff.de eo,qđ cer.loc.† Ter-
tiodecimo op. & vr̄,ꝙ non venit intereſſe in lucro,nam lege ca-
uetur,ꝙ ſi aufero tibi lucrũ fodiendo in meo, vel faciendo ean-
dẽ artẽ tecũ,non teneor tibi,ut ff.de dam.infec.l. proculus. & ff.
de op.lib.l.libertus negociatoris.Sol.aut aufero lucrũ alicui, ꝙ il
le faciebat ex re mea non ſibi debita,& hoc eſt licitũ: aut aufero
lucrũ proueniens ex re lucrantis,& hoc nõ eſt licitũ,ſicut dicimus
a in hñtibus molendinum *a* ſuperius,& inferius;nã ſi ſuperius eſt
prius ædificatum,nõ põt ædificari ſm ad æmulationẽ; & ſi ſm ſi
ſitu eſt prius ędificatũ,nõ põt ædificari ſuperius, p qđ auferatur
inferiori cõmodũ nãle,id eſt cõmodum aquæ q̃ eſt cõis,vel pu-
blica,ſed bene põt auferri cõmodum concurſus molentiũ,quia
iſtud eſt in poteſtate eorum qui molunt,& non eſt de iurib. mo-
lendini,& omnia prædia ſunt libera,ut C.de ſer.& aqua.l.altius.
46 † Quarto decimo opp.& vr̄ ꝙ nõ cõſideret intereſſe in lucro.
nam dicit lex,ꝙ ſi interrupi tibi pſcriptionẽ,hoc nõ dẽt conſide-
rari,vt ff.ex qui.cau.ma.l.ſciendũ.Sol.ibi erat lucrum cũ quadã
iniuria alterius,& iõ non conſideratur,ut ff.de fur.l.ſi quis vxo-
ri,§.pecunia.hæc,q̃ dicta ſunt,reſpiciũt theoricam huius leg. ſed
op.ꝯ practicam:dr̄ hic,ꝙ intereſſe eſt probandum. & gloſ. addit
47 ꝙ eſt plene pbãdũ.† modo ꝯ *b* hoc oppo. decimo quinto & vlti-
b mo,& arguo ſic.Certum eſt ꝙ iurm̃ non eſt probatio, ſed rele-
uatio oneris probandi,vt ff.de iureiu.l.eum qui.ſed lege cauet,ꝙ
intereſſe pbatur per iurm̃,vt ĩ.vnde vi.l.ſi qñ.quam leg.ſic intel-
lige in quolibet genere violentiæ,vel clandeſtinitatis,ut no.Inn.
in c.ſi.extra,quod me.cau.ergo male dixit hic imperator.Solut.
ibi ſpeciale pp dolum rei,& difficultatẽ probõnis.idem ſi nõ eſt
difficultas probõnis,ſed eſt actio arbitraria,vel ex officio iudicis
dependens,vt no.Inſt.de verb.obl.§.pen.& ff.quod ui,aut clam.
l.ſemper,§.in hoc interdicto.& l.2.& leg. in actionib.§.plane,ff.
de in li.iuran.& dic,vt ibi.Modo venio ad qõnes, vt s̃.primo q̃-
ro,quotuplex ſit intereſſe?Reſpondeo,vt s̃.patet,Secundo quæ-
ro,quid ſit intereſſe;Rñdeo,ut in glo. Tertio quæro, quotuplex
ſit rei æſtimatio;Reſpondeo triplex, ut in gloſ. Quarto quæro,
an intereſſe extra rem poſſit peti; Solu. vt s̃. declaraui, Quinto,
48 an poſſit peti intereſſe in lucro;Solue,vt ſupra dixi. Sexto, qua
liter probatur lucrũ ceſſans:Solue,ut no.ff.de eo,qđ cer.loc.l. 3.
§.ſi.& in hoc caſu ſufficiunt probationes coniecturales,ſicut qñ
quis emit iactum retis,& venditor noluit piſcari, qđ eſt not. Itẽ
vbicunque intereſſe ꝯſiſtit in ſpe,vt ſi quis emit vindemiam na-
ſciturã,vel ventrẽ Arethuſæ.iſti.n.caſus ſunt incerti rei ſubſtan-
49 tia,& euentu.† Septimo quæro, qualiter pbet̃ intereſſe ſingu-
c lare:Rñdeo p rõnẽ,ſiue per cãm,& hoc caſu, ſi teſtis *c* non eſſet
interrogatus de cã ſcientię,non pbaret,qa non minus eẽt diffici
le pbare ſingularẽ affectionẽ,q̃ qđ aliquis ſit induſtrioſus & ex-
cellens.& ad hoc facit litera in uerſi.in alijs.in verbo, ſubtilitatẽ.
pone,vnus teſtis deponit,ego,ſi res ad me pertineret, tm̃ rẽ cha-
rã haberem,ac ſi fuiſſet antiquorũ, meorũ, & hoc ita per verbũ
ſingulare,ego,deponunt alij teſtes,quia quilibet de ſe dicit,tñ cõ
cludunt in vnam ꝯſonantiam,nunquid probent. Dic ꝙ ſic, ſm
Nico.de Mat.& Cy.& prædicta omnia ſubtiliſſima & vtiliſſima
ſunt,& vera.Et ſic habes hanc leg. lectã, ſi velis eã legere in ca-
50 thedra, ſiue ſtudere in camera. † Et aliquantulum altius exor-
diendo materiam,præmittendum eſt,ꝙ quoddam eſt intereſſe,
qđ ꝯſiſtit in pecuniario cõmmodo,& de hoc loquit̃ materia no
ſtra:quoddã eſt intereſſe,qđ conſiſtit in ſola affectione, & non
in re familiari,& de iſto nõ loquit̃ hæc lex,ſed l.cũ ſeruus,ff. mã
51 da.& l.ſeruus ea.ff.de ſer.expor.† Secũdo præmitte, ꝙ intereſſe,
ꝙ conſiſtit in pecuniario cõmodo,cauſatiue deſcendit pp in cõ
moda ipſi agẽti illata,& nõ eſt aliud q̃ petere indẽnitatẽ,i. dam-
52 num emergens,vel lucrum ceſſans. Tertio præmitte, ꝙ diui-
ſio gl.de triplici intereſſe eſt vera.quod enim pretium conuentũ
ſit intereſſe conuentũ,põt pbari tali rõne,hoc pretium põt peti
ex mora uenditoris non tradentis rem,pro qua pretium pcepe-
d rat, ergo iſtud pretium *d* eſt intereſſe ꝯſequentia pbat̃,qa non re
petitur pretium ex pęnitentia,qm̃ nõ hẽt locum in ꝯctib. nomi-
natis,ſed petitur ex mora,vt s̃.de pac.inter emp.& vend.l. cũ te.
Secundo hoc probatur: nam lege cauetur, ꝙ ſi vxor dat rem
æſtimatam marito in dotem,non vt ſit uera uenditio,ſoluto ta-
men matrimonio re deteriorata,vel perempta petitur æſtima-
tio,vt s̃.de iure dot,l.ſi inter virum & vxorẽ.& ff.ſolu.mat.l.æſti
matæ.Item dicit lex in pecore æſtimato in alio ꝯctu, vt ff.pro ſo
cio.l.cũ duob.§.damna.Item ſi promitto tradere, vel ędificare:
& ſi non tradidero,vel ędificauero,promitto facti,vel rei ęſtima
tionem.iſta ęſtimatio eſt intereſſe conuentum,vt ff.de pt ſtip.l.fi.
53 †Porro de æſtimatione cõi,quę ſumit originem a rei bonitate,
non dẽt dubitari, quin ſit intereſſe, qa tanq̃ intereſſe petitur ex
mora,l.1.in prin.ff.de ac.emp.De intereſſe ſingulari nulli eſt du-
bium,ꝙ hoc intereſſe eſt,quia hoc eſt, qđ lex noſtra vocat inte-
e reſſe.vbi conſidera,ꝙ affectio põt ꝯſiderari dupliciter: vno *e* mo-
do qualis eſt,alio modo qualis,& quãta dẽt eſſe, prima affectio
non conſideratur,ſi nõ conſonet cum ſecunda. Sed ſecundum
genus affectionis eſt illud,quod conſideratur, & ſm illud debẽt
fieri probõnes,& condemnatio moderatur,adhibita huius leg
54 cõſideratione. Sic itaq; patet, ꝙ triplex eſt intereſſe.† Alia diui-
ſio eſt talis,ꝙ intereſſe aliud eſt intra rem,quod producit̃ in eſſe
p qualitatem rei : aliud extra rem, ad quod non extenditur res
empta,ꝯducta,vel donata,nã diuerſa res eſt,ergo nec ꝯctus.v.g.
emptio conſiſtit ex re,& pretio, ſed alia res non eſt illa,ſup qua
ꝯctum eſt commercium:ergo non correſpondet p̃uo conuẽto,
quod ergo finib.ꝯctus non ꝯcludit̃,id a ꝯctu prorſus excluditur,
vt ff.de act.emp.l.fundi. No. tñ, ꝙ aliter appellatur intereſſe in-
trinſecũ,q̃ bonitas intrinſeca. Bonitas enim intrinſeca dr̄ ipſius
rei qualitas:ſed intereſſe intrinſecum dr̄ pretium,vt l.cum quid
ff.ſi cert.pet.& d.§.ſi per venditorem,& (vt ita dixerim) bonitas
55 intrinſeca rei mater eſt,pretij,vt no.in l.2.s̃.de rei vendi. † Reuo
co in dubium,an intereſſe intrinſecum veniat pręſtandum.Gl.
diſtinguit,ꝙ aut petitur pp morã,aut pp factum.Primo caſu nõ
cõſideratur. Secũdo caſu ſic, quia maior eſt culpa male facere,
q̃ non facere,vt ff.de vſufru.l.ſi vſusfructus,§. de præteritis. hæc
diſtinctio vera eſt,niſi intereſſe pendeat a re agentis.v.g.poſſide-
bas ſeruum meum a Titio hæredem inſtitutum: *interpellauit te*
vt redderes,fuiſti in mora, condemnaberis ad intereſſe hæredi-
tatis amiſſę,quia vtilitas cohærebat rei meæ,& qa actio arbitra-
ria,licet tu non deliqueris in faciendo,quia non occidiſti, *ſed in*
non reſtituendo ſeruum, qui poſt moram tuam non adita *Titii*
hęreditate,mortalitate interijt,ff.ad le. Aquil. l.pinde. ſcđo rñd.
56 † Alia diuiſio eſt circa lit. intereſſe, quia intereſſe aliud eſt dam
num emergens,aliud lucrum ceſſans, i. ꝙ aliqñ agentes tractãt
de dãno vitãdo,aliqñ de lucro captando,aliqñ de lucro amiſſio
57 recuperando.† Quæro,ergo, nunquid poſſit peti intereſſe lucri
ceſſantis.Solue,aut inhærebat rei pprię ipſius agentis, & conſi-
deratur vt d.l.proinde. Aut cohærebat rei debitæ, vt quia debe-
bas mihi ſeruum,qui erat hęres inſtitutus,& qa non dediſti, nõ
potui iubere ꝙ adiret hęreditatem lucroſam,& ſir̃r dico venire,
qa eſt cã corpori cohærens:vnde venit iure cuiuſdam annexio-
nis,& tanq̃ intereſſe cõe,aut erat lucrum induſtriale,quale ſolẽt
facere mercatores, & iſtud lucrũ venit in actione arbitraria pp
lucrum,vt ff.de eo,quod certo loco.l.3.§.fin.& iſtud eſt lucrum
mixtum re & induſtria. Aut non erat actio arbitraria,& iſtud lu
crum non venit,quia eſt intereſſe extrinſecum,d.§. cum p ven-
ditorem.gl.tamen vltima in fine ſentit, ꝙ hodie veniat tãquam
intereſſe commune, quia tale lucrum magnam induſtriam nõ
requirit,ſed cõem hominum induſtriam,& ideo nõ eſt intereſ-
ſe Singulare. Sed certe cum non veniat in damno, vt d. §. cum
per venditorem: ergo multominus in lucro,loquor de extrinſe
co intereſſe,nam intereſſe intrinſecum venit vſque ad duplum,
vt hic per Cyn. Et ex quo Cyn.habet reſpectum ad duplum, ſed
tit. quod intereſſe ſingulare, quod rei bonitatem concomita-
tur, vt ſi ei hominis induſtria permiſceatur, dicatur intereſſe
intrinſecum. Sed contra eum facit l. ſi hæres, ff.ad leg. Falcid.
quod not. Modo quæritur de aliquibus quæſtionibus, quæ
ſub

ADDITIONES.

a Molendinum. Vide Bar.plene in l.quominus,ff.de flumi.
b Modo contra. An intereſſe probetur per iuramentum,& de modo probandi, vide ſup.in ver.ſequitur gl.ſuper ver. ſubtilitatem. cum uerſ.ſeq. & uide Spec.in tit.de ſent.& inter.§.uiſo.ad fi.& Canon.in c.dilecto.de foro compet.no.in l.ſemper,§. in hoc interdicto,ff.quod vi,aut clam.& no.Bal.in l.1.in prin.ff.quemad.teſt. aperiantur,in uerſ.mercator emit panes,& collige,quod in defectum præſumptionis defertur iuramentũ,de quo per Rom.in l.admonendi,ff.de iureiuran. & idem uidetur uelle Bar.in l.ſi quando,inf.unde ui.ad quod Bald.hic in fine huius l.tenet, quod licet intereſſe ſit probatum per unum teſtem, non poteſt deferri iuramentum in defectum probationis,ſed hic uidetur tenere contrarium,concor. quia ibi dicit.quod unus teſtis non faciebat ſemiplenam probationem, licet quod hic dicit intelligatur,quando probatio per præſumptionem erat ita uehemens quod habebat uim ſemiplenæ probationis.& pro dicto Bar.hic,facit quod not. Bar.hic in fi.& quod dixi poſt eum.
c Si teſtis. Faciunt no.in l.ſolam.& ibi Bal.ſup.de teſtib.
d Iſtud pretium. An pretium rei dicatur intereſſe,uide Bal.ſup.ea.l.in princ.
e Philip.Dec. Vno,Suboſcurus eſt hic.Bal.dic quod intereſſe ſingulare dupliciter diſtinguitur. Nam aliud eſt affectionis ſimpliciter,in quo de aliqua non agitur utilitate. Aliud eſt affectionis intereſſe,in quo ſimul de utilitate agitur,ut hic per me in rubrica,ubi uide in hanc totam legem, quoniam hic non dico amplius, ut uideas in quo conueniat mihi cum Bal. & alijs Doctoribus aut contra.
Alia diuiſio.de lucro ceſſante uide Bal.in l.2.§.portio,ff.ad leg.Rhod.de iactu. & Bal.ſup.ſequitur gl.in uerſ.ueteris.

58 ſub membris diuiſionum non cadunt. Et primo quæro, nun-
a quid *a* obligatus ad factū, ut ad domū ædificādam, ad hoc poſſit
præciſe compelli, ſi ſtipulator magis vult factum q̃ intereſſe. &
59 gl. dicit, ꝙ ſic. Tu dic, ꝙ bene põt petere factū. Reus autem libe-
rat p̃ſtando intereſſe, ꝙ in obligatione ſuccedit, p qđ fit nouatio
quantum ad p̃ſtationem, non dico quo ad petitionem, quin pro
cedat libellus ſuper facto, quia obligatio ad intereſſe eſt introdu
cta fauore actoris. Sed ſolutio ad intereſſe eſt introducta fauore
rei. ff. de ver. obl. l. ſtipulationes non diuiduntur, §. Celſus, & ar.
ff. de re iud. l. miles. §. decem. qđ aũt dixi, ꝙ reus põt ſoluere inte
b reſſe actore inuito, fallit in quinque caſibus. Primo *b* pp præto-
ris mortui cõtemptam authoritatem, vt l. ſtipulatio. §. ſiue. ff. de
ope. no. nun. Secundo, pp rigorem iudiciorum conſeruandorū.
ff. de procu. l. non cogendum. §. Sabinus. Tertio pp publicā vti-
litatem, ſaltem ſecundario, vt in ſcriptore, qui promiſit ſcribe-
c re *c* libros legales, vel medicinę, vel alios ſimiles: non dico vnam
cantilenam, nam iſte ſcriptor poteſt poni in compedibus, vt no.
d in d. §. ſiue. Quarto fallit, *d* ſi ſuper ipſo facto eſt appoſitum iu-
e ramentum, *e* vt ff. de cond. ob cau. l. ſi pecuniam. in prin. in gl. par
ua. Quinto fallit, ſi debet fieri aliquod opus pium, vel ad hono-
rem Dei, vt ſepulchrum, vel capella, ut l. fideicommiſſa. §. fi. ff. de
60 leg. 3. † Sed ultimo *f* quæro, utrum uenditor, *g* qui habet facul-
f tatem rei tradendæ, cogatur eam pręciſe tradere. & gl. tenet hic,
g quod non, ſed ſufficit ſi præſtat ſingulare intereſſe vſque ad du-
plum æſtimationis rei; nam ſatis per hoc eſt conſultum acto-
ri, ut l. j. in prin. de act. emp. & ſi non præſtaret illud intereſſe ſin-
gulare, tunc cogetur præciſe tradere. Sed gl. quæ eſt Inſt. de ꝯhē.
emp. §. pretium. quæ incipit caute dicit. tenet (ſub dubio forte) ꝙ
ſi uenditor poſſidet, & tradere poteſt, pręciſe compellatur, qđ
intelligo, ſi commode põt, i. ſi res non eſt ſubiecta euictioni, &
de facili põt tradi, nam æquitas hoc dictat, qa ait prætor, pacta ſer
uabo. & hoc probatur iure decretorum. 1. qu. 1. qui ſtudet. & eſt
61 cõis opinio. † Sed ad vnum aduerte, ꝙ ſi uenditor, *h* conſtituiſ-
h ſet ſe p̃cario poſſidere. indubitanter præciſe tenerētur ad rei tra
ditionem, qa res eſt facta emptoris, dūmodo de pretio ſit ſatiſ-
factum, alioquin non puto, ut ff. de excep. doli. l. pe. §. ex quadrā
te. cum poſſit uēditor rem retinere iure pignoris, vt ff. de ac. em
pt. l. Iulianus, §. offerri. & ff. de cond. inde. l. ſi non ſortem, §. ſi cē-
62 tum. † Sed pone, *i* ꝙ in uenditione eſt factum inſtr̃m guarenti-
i giæ, quod hēt paratam executionem, nunqd coget uenditor prę
ciſe ad tradendum? Rñ. ſic, qa hēt vim ſnĩæ, & ſic ſnĩa lata vēdi-
tor cogitur ad tradēdum p̃ciſe. iſte eſt caſus ſin. ff. de rei uen. l. q
reſtituere in fi. qđ tene mēti. iuxta hoc q̃ro vēdidi tibi Stichum
p decem, utrum in obłone ſit Stichus, an Stichi traditio? Dicit
Iaco. de Ra. ꝙ non eſt in obłone Stichus, ſed traditio Stichi, ut ff.
de vſu. l. ſi ſtipulatus. certe iſta verba fuerūt gl. ff. de pet. hær. l. in ę-
ſtimationibus. Sed tu dic, ꝙ debetur Stichus tradendus nõ dico
dandus, quia ſpecies eſt in obligatione, & non factum, ff. de acq.
poſ. leg. ſi aliquam rem. alias emptor non hr̃et titulū in re em-
pta, ſed in nuda poſſeſſione, nec vſucaperet. nec publicianam ha
63 beret: ꝙ q̃ ſit falſum, patet lippis, & tonſoribus. † Deinde quæ-
K ro vtrū intereſſe *K* poſſit peti ſub alternatione, ut peto fundum
mihi venditum tradi, & ſi nõ tradit, peto intereſſe; & dđm eſt, ꝙ
iſta non eſt ꝑprie alternatiua, ſed eſt qdā modus ſubiūctiue agē-
di, & ꝓcedit libellus, ut no. ff. de uerb. obl. l. 2. §. item ſi in facto, &
d. l. j. de act. emp. facit quod no. in ſimili s. loc. l. cõductores. & j.
64 vnde ui. l. non abs re. † Reſtat quærere, qūo probetur per teſtes
l intereſſe, *l* loquor de intereſſe ſingulari. Rñdeo teſtes non debēt
eſſe ſingulares, ſed conteſtes in æſtimatione ſingularis intereſſe
& hoc vult gl. ſunt autem conteſtes, qñ ſunt eiuſdem peritię, pu
ta, quia teſtis dicit, ego ſ̃m peritiam meam darem tantum; & al
ter eiuſdem peritię dicit, egó rõne peritiæ meę darem tm̃, & cõ-
cordant, ſatis ꝓbant, quia probõ ſtat in rõne conformi, ita dicūt
ſupplendo glo. noſtram nicolaus de Mata. & Cy. hic, & per Bar.
65 in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. † Quæro, nunquid per in-
m ſtrām veterum venditionum, & emptionum probetur præſens
rei valor. Reſpondeo, ſi illa inſtrumenta ſunt de proximo, non
pręſumo ualorem mutatum: ſed ſi de longo tempore, præſu-
mo ualorem mutatum, ut not. ſup. de iure dot. l. ſi inter uirum.
66 † Modo quæro, nunquid per inſtrumenta ſingularia probetur
intereſſe, vt ſi p̃ſes aĩo ſuo licitati ſunt? Reſpon. non. ff. ad l. Aql.
67 l. ſi ſeruum. ff. ad le. Fal. leg. pretia rerum. † Reſtat quærere *n* de
n pœnis: & certum eſt, ꝙ pœnę legales de iure communi quadru
o plum non excedūt, & iõ ſi quis committeret unum delictū *o* cū
mille qualitatibus, & quælibet qualitas haberet per ſe pœnam,
tamen inter omnes non poſſunt excedere quadruplum, & hoc
in pœnis pecuniarijs, quod eſt not. dignum. Sed quid de pœna
amputandæ manus, vel pedis, nunquid ſtatutum de pęnis dupli
candis locum habeat. Reſpondeo non: quia fiſcus prætendit in
pœnis cauſam lucratiuam, vt l. apud Celſum, §. de authoris. de
excep. doli. ſed plures cauſæ lucratiuæ non concurrunt. Item
ſicut totus homo eſt quædam ſpecies, ita quodlibet membrum
& lex dicit, ꝙ ſi teſtator duplicauit legata, non porrigitur ad ſpe-
cies, ut ff. de leg. 2. l. Lucius, §. impuberem. ergo, quia non poteſt
duplicare pœnam perſonalem, imponet illam pęnam perſona-
lem ſimplicem, & vltra hoc pœnam pecuniariam arbitrio ſuo
quaſi pœna perſonali non cadente. Alij dicunt, ꝙ ſi non poteſt
p amputare alteram. Sed quod dixi verius, & humanius *p* eſt, quia
mutilatio ſiniſtræ manus eſt longe maior pœna quam dextræ.
67 Et ideo eſſet plus quam duplicatio, ſicut patet in euulſione ocu
lorum, quod perpetuo no. Modo ſequitur de pœna conuentio-
nali, quæ non poteſt conſiſtere, niſi in re pecuniaria, vt ff. ad leg.
Aquil. l. liber homo, vtrum ergo debeatur in infinitum. Glóſ. di-
ſtinguit, an conſiſtat in omnibus multiplicatiuis, & ſic habito
reſpectu ad intereſſe, ideſt ad ſortis commenſurationem, & ſic
mixta conſideratione intereſſe, & moræ, an ſimpliciter, & iſta
differentia eſt verbalis, nam ſecundum æquitatem idem debe-
68 ret eſſe vbique, quod dic vt ſup. dixi. † Vltimo quæro, nunquid
non probato intereſſe poſſit fieri cõdemnatio ad intereſſe. Dic
q ut ſup. tit. j. l. 2. & an ſi eſt probatum *q* intereſſe ſingulare per unū
teſtem deferatur ſacramentum in defectum plenæ probationis.
Glo. hic innuit, ꝙ non, dum dicit, ꝙ duo teſtes ſunt neceſſarij ad
probandum, & credo gl. ueram, quia in hoc probationis genere
ratio teſtis procedit per uiam induſtrię; non per uiam ſenſus cor
poralis, & ideo non eſt ita liquida probatio, quod perpetuo tene
menti.

ADDITIONES.

a Nunquid. Vide plene per Bald. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in 8. oppoſ. ff. de verb. ob. & ſup. ver. ſequitur glo. in ver. in alijs.

b Primo. Vide Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in 8. q. ff. de verbo. obl.

c Scribere. Vide per Bar. in l. ſtipulationes, in 8. q. ff. de verb. obl. & Bal. in l. neque in fi. ſup. de ope. lib. & Bart. in l. ſi traditio, ſup. de act. empt.

d A. B. Quarto fallit. No. ꝙ propter iuramentum quis cogitur præciſe ad factum. In no. & Io. And. in c. per tuas, de arbi. tenent, ꝙ ſoluendo intereſſe, vel pœnam, excuſatur. Mouetur Inn. quia ſi in compromiſſo, vel in contractu, promitto ſtare contractui, vel ſoluere pęnam, ſufficit ſoluere pœnam, l. diem proferre, §. fi. ff. de arbi. c. cum dilecti. extra eo. Idem dicit ſi interueniat iuramentum, quia debet intelligi ſecundum naturam contractus, cui adiungitur, vt eſt bonus text. ſecundum Mod. l. fi. ſup. de no. ope. nunc. pec. & in l. fi. ſup. qui ſatiſ. cog. & dicit Innoc. quia arbiter ſine timore retractionis laudi, poteſt inique arbitrari, ideo ſufficit, quod pœna, vel intereſſe ſoluatur. Ideo infert D. Ant. quod in obligationibus facti ſuccedit obligatio ad intereſſe, etiam de iure canonum, licet iuramentum inter ceſſerit. Et dicit, ꝙ forte in foro animæ quis non cogitur præciſe ad factum. Hoſt. contra tenet, licet D. Ant. de eo nullam facit mentionem. Et ſi dicatur, ꝙ Deus non facit differentiam inter ſimplicem loquelam, & iuramentum, 22. q. 2. ca. iuramenti. Reſp. quando quis ſimpliciter promiſit, poteſt dicere, & ſi crediſſet ſic arbitrum pronunciare, ꝙ non promiſiſſet, arg. l. quanquam, ff. de ritu nupt. & quando iurat eccleſia, facit quod tenetur præciſe ad reuerentiam iuramenti, ca. ad audientiam, quod met. cau. Nec ob. l. fi. qui ibi præſumitur, quod numeratio non interuenit. Ad aliam legem fi. reſpon. quod ibi deficit iuramentum ratione conditionis ſubintellectæ, argu. l. quemadmodum, de iureiur. Sed in contrarium facit cap. per tuas, præalle. vbi poteſt ſoluere pœnam, per quem tex. multi tenuerunt contra. Reſpon. ibi loquitur, quando procurator iurauit ſine mandato domini, & dicit, quod procurator potuit ſuo iuramento ſe obligare, & non eccleſiam. Sed D. Ant. in ca. veniens tenuit, ꝙ in promiſſionibus iuratis ſit contra, quia præciſe cogatur. Ego dico, quod ſi poteſt adimplere, cogitur præciſe, facit c. de pact. & c. qualiter, eo. tit. præalle. & cap. iuramenti, 22. diſt. Pſalmiſta. & gl. l. ſi pecuniam, præalle. vide tex. ca. ex reſcripto, & c. ſi Chriſtus, de iureiur. & c. nouit, de iud. gl. in clem. paſtoralis, in ver. violenta, de re iud. & quod no. Bal. in l. in adoptionem. C. de adop. fac. c. debitores, de iureiu. nam dicit Bar. quod ex diſpoſitione legis quis cogitur præciſe, l. qui liberos, de ritu nup. Idem ſi a teſtatore, niſi eſſet turpis, l. Titio, §. Titio, ff. de cond. & demonſt. Nec ob. ca. per tuas, quia ibi ſe obligauit in genere, non ad certum quid. vide quæ no. tex. l. ſi quis maior, ſup. de tranſa.

e Iuramentum. Dixi poſt Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in 8. quæ. & ibi per Rom. de verbo. obl.

f A. B. Sed venditor. An venditor teneatur præciſe ad reddendum, vide plene Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, ff. de verbo. obl. & l. ſi traditio. C. de act. empt. l. ex empto. & l. 1. ff. eo. Archid. 3. q. 1. c. qui ſtudet. text. & glo. 2. quod tenetur præciſe, in c. cum Ioannes. de fide inſtru. & ibi D. Abb. & alle. ad hoc glo. in d. §. pretium, pro ſig. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de emp. & vend. §. in anterioribus.

g Venditor. vide Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in 3. q. in verſ. venio ad tertium, de verb. ob. & quod no. Bal. in l. contractus, ſup. de fid. inſtr.

h Si venditor. vide Ro. in l. ſtipulationes non diuiduntur, ſup. alleg.

Celſus. Adde de hoc quod notaui in apoſt. ad Bar. in l. ab emptione, nu. 12. verſ. vltimo aduerte in apoſt. in eo. verſ. C. quando lic. ab empt. diſce. & dixi in tract. clauſularum, in clau. contract. ver. precario nomine emptoris.

i Sed pone. Vide Rom. contra in l. ſtipulationes non diuiduntur, præall.

K Intereſſe. vide Bal. plene in l. ſtipulationes, præalle. in 8. oppo. in verſ. tertius modus, & in 8. qu.

l Per teſtes. vide Bal. ſup. ea. l. in ver. ſequitur glo. in ver. ſubtilitatem.

m Nunquid. No. ad ea, quæ no. in l. 2. ſup. de reſcin. ven. & ibi Bart. bene faciunt not. per gl. Bar. & Bal. in l. ex perſona, ſup. de prob. & de æſtimo, an probet valorem, & diſtinguatur in parte. vide Bar. in l. cum emptor. §. 1. ff. de dam. infe.

n Reſtat quærere. vide Bar. hic, in ver. uenio ad quandam particulam, & in ver. quæro iuxta prædicta.

o Vnum delictum. vide Bar. in l. ſanctio legum, ff. de pen.

p Humanius. vide quod no. Bal. in l. vulgaris, ff. de fur. eo. tit. & in l. hos accuſare, de accuſa.

q Probatum. Contrarium videtur iſte tenere ſup. ead. l. contra hoc facit quod not. Bar. hic in fi. & quod ibi dixi poſt eum, & per Saly. hic.

Si à non competenti iudice iudicatum eſſe dicatur.
Rubrica. T. 48.

1 *Domicilium perditur tribus modis.*
2 *Iudex iudicij potiſſima pars eſſe dicitur.*

a Continua vt ĩ in gloſſ.ꝙ domicilium *a* eſt potiſſima cã iuriſdõnis
1 paſſiue,vt no. in c.ſtatutum §.cum aũt,de reſcr.lib.6 † Tñ domi-
b cilium perditur trib.modis,*b* ſ.vi:ut ſi qs per uim expellat de pro
prijs larib.cum familia ſua,ut ff.de dolo.l.cum qs.Iure: vt ſiquis
deportetur, vel in perpetuum relegetur, vel vltra x.annos,ut ff.
de capi.dimi.l.amiſſione,§.q deficiũt. Vnde talis reſtitutus dicit
poſtliminio reuerſus,vt l.ſi qs filio.§.pe.ff.de inio.teſt.Item con-
c ſenſu, *c* vt ſi qs dimiſſis veteribus larib.nouos lares ſibi cõſtituit,
vt ff.ad Munici.l.domicilium.& §.ubi Sena.vel clariſ.l.2.oĩb.iſtis
legib.ex poſt geſtiſ.non põt ad vetus domicilium trahi,etiã ſi ibi
retineat nudum nomen originis,ne nudum nomen ei noceat,ar
gum.Inſt.de hær.qualit.& differẽ.§.ſed his permittit.& l.2.§.ſed
d & ſi ſint. ff.ad Tertul.hac rõne, nec obligatur nouis *d* ſtatutis il-
e lius loci,nec repreſalium *e* ad eum porrigunt,cũ non ſit de illa v-
niuerſitate,a qua ꝑpetua ꝯſuetudine ſeparatus eſt , ut ff.de here.
inſt.l.ex facto,§.rerum aũt,ſed ſi in loco originis inuenit,bñ põt
ibidẽ ꝯueniri,ut l.1.ff.de iuriſd.om.iu.& l.aſſumptio,ff.ad muni.
2 † No.quod iudex ẽ potiſſima pars iudicij,quia eſt Dux,& Impe-
rator iudicij,ff.de procu.l.ſi proc.abſente.in glo.ord.

ADDITIONES.

a Domicilium.Dixi in l.aſſumptio,§.fi.ad municip.
b Tribus modis.Vide Bar.in l.aſſumptio,§.fi.ad municip.
c Conſenſu.Vide Bal.in l.aſſumptio,præalle.
d Nouis.Ciuis originis,qui mutauit domicilium,non obligatur ſtatutis originis,de quo uide Bal.in auth.& omnino ſup.ne vxor pro ma.
e Repreſaliæ.Vide Bal.in l.prouinciales,ff.de verb.ſign.l.aſſumptio, & ibi per Bart, & quod no.Bal.in l.fi.inf.eod.

LEX PRIMA.

1 *Fundus,& fundi fructus differunt.*
2 *Appellatio ab interlocutoria,an ſit incidens.*
3 *Iudex ſuper re delegatus,de fructibus,& expenſis iudicare poteſt.*
4 *Iudex inſtantiam peremptam pronuntians,an ſit functus officio ſuo.*
5 *Iuriſdictio alicui interdum iure proprio conceſſa dicitur.*
6 *Prorogatio differt a reconuentione,& ratio.*
7 *Statutũ ꝙ nulla excep poſſit opponi,nõ includit exceptionẽ incõpetẽtię iud.*
8 *Statutum,ꝙ bannitus poſſit impune offendi,an includat deſcriptum in no u-mine bannitorum,qui banniri non potuit.*
9 *Ignorantia ex publica lege nata excuſat.*
10 *Iudex,qui fingit ſñiam aliquam,quæ nulla eſt,puuitur tanquam falſus.*
11 *Statutum ꝙ bannito non fiat iuſtitia an valeat.*
12 *Genere remoto,quælibet eius ſpecies remota uidetur.*
13 *Iudex an poſſit inquirere de morte banniti.*
14 *Iudex q põt inqrere ex off° ſuo de morte bãniti,nõ põt bãnitũ repellere.*
15 *Occidens bannitum,dicitur iuſtitiæ executor.*
16 *Pax an bannito ſeruari debeat.*
17 *Iudicis incompetentia quinque modis conſiderari debet.*
18 *ſententia a falſo iudice delegato lata ꝑ ordinarium ratificari nõ poteſt.*
19 *Delegatione ad unam rem facto,non uidetur in alijs iuriſdictio delegata.*
20 *Iudex ſi ad aliquid faciendum arctatur,quod de iure facere non poteſt , de-bet facere de facto.*
21 *Iuriſdictio & officium iudicis differunt.*
22 *Condẽnatio ad quẽ pertinet , ſi ad locum delicti delinquens eſt remittẽdus.*

Iudex No. quod iudex ad certã rem delegatus nihil agit
ſuper alia re pronunciando,& eſt ratio,qa ut priua
1 tus eſt,h.d.† Oppo,nã ſi hoc eſſet verum,ſequeretur,ꝙ iudex de
legatus ſuper fundo, nõ poſſet iudicare de functibus,certum eſt
enim ꝙ aliud eſt fundus,& aliud eſt fructus fundi,vt ff.de excep.
a l.fundum.conſequens *a* ñ eſt falſum,vt l.ędiles.§.Item ſciendũ
eſt.ff.de ędil.edicto, ergo & antecedens. Caſus autem ponit ſic
in illo §.ædiles aiunt,ꝙ ſi ſeruus,q redhibendus eſt,poſt traditio
nem factus ſit deterior,intereſſe deteriorationis dẽt reſtitui ven
ditori conuento redhibitoria,cum hac diſtinctione,ꝙ aut eſt fa
ctus deterior ante litem conteſtatam, & tunc iſtud intereſſe per
libellum peti dẽt : nam cõuentus redhibitoria debet ad hoc age
re,aut accidit poſt litem conteſtatã,& tunc ex officio iudicis, iu
dex,q condemnat uẽditorem ad redhibendum,debet ex officio
ſuo condemnare emptorem ad damnum emendandum , quia
poſt litem conteſtatam omne iudicium eſt reſtitutorium rei &
cauſæ . Idem eſt ſi operę ſerui ueniunt reſtituendæ, vel aliquid
aliud quod reſtituendum ſit ante litem ꝯteſt.non eſt officium iu
dicis ſupplere quæ petita non ſunt,& in ſumma quæ ante litem
conteſtatam emergunt ,iure actionis ueniunt,q̃ vero poſt litem
conte. cõtingunt,officio mercenario expediuntur.dicit ibi Frã.
Acc.ſuper verbo præſtaretur,ſ.iure actionis, & ſic per libellum,
vt ex verbis edicti apparet . dicit ibi Richar. Ma.ſuper verbo eũ
debere.hoc intellige,ut venditor poſſit ipſa petere,& debeat,ali-
ter non venirent in condemnationem.Illa aũt , q̃ accidunt poſt
litem conteſtatam , nec peti poſſunt, qa de futuris non eſt iudi-
cium : nec dẽnt peti , quia iudex ſine petitione aliqua ex officio
ſuo deducit in ꝯdemnationẽ.Rich.Mal.uidebatur,ꝙ utrobique
iudex deberet hoc facere,quaſi duplex eſſet iudicium,arg.l.cum
eorum.§.de ſen.interlo.om.iud.l.penu.§.ex quadrante,ff.de do.
exce.Liquet igitur ex prædictis,ꝙ iudex poteſt officium impen-
b dere in non *b* petitis ſimile eſt in dãno infecto.l.ſi quis miſſum.
§.iudex,de dam.infec,& ſic cũ de vna re eſt aditus , de alia iudi-
cat.qđ vr̃ ꝯ leg.noſtrã.Sol.illud ideo,quia poſt litem conteſtatã
cõtingit,ſm glo.& ſic ille.§.habet locum coram iudice ordina-
rio,& coram delegato.Non obſt.hęc lex, quia hic ꝓnũtiauit de
alia re principali:ibi de non principali,ſed q̃ venit in conſequen-
tiam.Iac.But.Et hęc vera in his,q̃ ſtrepitum iudiciorum requi-
runt.In aliis,ſi quidem nõ tribunt ius,iudicis officio pñt expedi
ri,ſed ſi tribunt ius,requiritur petitio,vt l.2.ff.quis ordo in bon.
poſſ.ſer.& dic,vt ibi.Secundo opponitur de leg.j.§.de ord.iud.&
§.vbi & apud quem.l.fi.Solu.ibi rõne incidentiæ, & adde quod
2 no.in l.qui ꝓprio,§.itẽ q̃ritur.ff.de procu.vbi † tangit,aut appło
3 ab interlocutoria dicatur incidens. † Tertio oppo. ꝙ iudex de
legatus ſuper re,põt iudicare de fructibus & expenſis,& dare di
lationẽ ad ea ſoluenda,ut no.Inno.in c.ex parte.extra,de arb.So
lu.ibi ideo,qa ueniunt in conſequentiam petitionis.adde qđ no.
4 in l.ſi cũ dies.§.j.ff.de arb.& leg.cũ arbiter.† Sed quid ſi *c* inſtan
c tia eſt perempta corã delegato,& ĩſtãtia noua mouet;hęc dubi
tatio duplex eſt.prima eſt,an ſit finita, & forte nõ , quia non erit
functus officio ſuo.Et hoc ꝑſuppoſito, ſequit̃ alia qõ , q̃ termi-
nat̃ ꝑ glo.j.de fruc.& lit.expen.l.non ignorat,& adde not. in l.j.
§.de pſcri.lon.tem.Quarto oppo.ad idem de leg.cũ Papinia.§.de
d ſen.Sol.ibi ſpeciale ꝑ reconuentionẽ. Quinto oppo. *d* ad idem
5 de l.j.ff.de iudi.Sol.ibi ſpeciale ꝑ ꝓrogationẽ,& dic,† ꝙ qñque
iuriſdictio eſt alicui iure proprio ꝯceſſa , vt dño per vaſallos: &
tunc in alium inuito dño prorogari non põt, quia vaſallus non
poteſt denegare, nec detrahere iuri dñi ſui, ſicut nec eꝯ. Alij di-
cunt,ꝙ imo poſſunt, quia inter ſe tranſigere poſſunt inuito do-
mino,ſaluo iure dñij;interdum iuriſdictio eſt alicui conceſſa fa-
uore propriæ dignitatis,puta Ep̃alis, & idem interdum eſt con-
ceſſa non reſpectu fauoris, ſed ſolum propter publicam vtilita-
tem, & tunc prorogatio fieri poteſt. Et vnum ſcias, ꝙ quando
eſt conceſſa nominatiue inter certas perſonas , vel incertas,de
certis,nõ poteſt fieri prorogatio de perſona ad perſonam,vt ex.
de offi.deleg.c.P.& G.& adde ꝙ dixi in ca.imperialem,§.fin.de
probi.feu.alie.per Fed.col.x.& ibi gl.tenet,ꝙ vaſalli poſſunt pro
rogare iuriſdictionem,præſertim qñ eſt feudum francum,ꝙ ir
requiſito dño poteſt alienar.ſaluo iure dñij, ſm quoſdam. tñ in
vſi. feu. nulla fit mentio ſpecifica de iſto feudo franco, niſi per
feudum francum intelligamus illud, quod proprie ex pacto nõ
habet feudi naturã, vt in c.j.de feu. non habente prop.na. colla.
6 10.† Et no.ꝙ prorogatio differt a reconuentione, quia proroga-
tio conſenſum requirit,& habet locum pœnitentia, niſi ꝓmiſ-
ſa ſit ſol̃o in eo tribunali,ita quod ꝯtus videatur ibi celebratus,
vt ff.de actio.& obl.l.contraxiſſe,& no.per Guil.de Cun.in l.j.ff.
e de iud.vbi videas,ſed reconuentio *e* procedit,cõtra inuitum,nec
ſit in poteſtate ſua ꝙ iuriſdictio claudicet,ff.de iuriſd. omn.iud.
7 l.fi.idem cum eodem,§.ſed ſi mutuæ.† vltimo no. *f* ꝙ licet ſtatu
f tum dicat,ꝙ nulla exceptio poſſit opponi:tamen poteſt opponi
exceptio incompetentiæ iudicis,quãdo radicitus nullam habet
iuriſdictionem,vt no.in clemen. prima de ſeq.poſſ.& fruct. ſed
ſi radicitus habet iuriſdictionem, tamen ſtatutum declinato-
riam fori tolleret,ſaltem non oppoſitam,vt j.de exceptio.l.fina.
† Et

ADDITIONES.

a Conſequens.Vide Bal.in l.1.ver.quæro nunquid fructus,de fruct.& lit.expen.
b P.D.In non.Iudicis officium,an & quando non petitum impendatur.vide multũ no.per Bar.in l.3.§.hoc autem,de damno infecto.
c Sed quid ſi.Vide no.per Doct.in l.iudex poſteaquã,ff.de re iud.& facit quod not. Bar.in l.dicere,ff.de arbi.In contrarium facit quod no.per Bar. in l.ſi vt proponis. ſup.quomodo & quando iudex ubi de prima ſententia, ergo ſi pronunciauit inſtantiam eſſe peremptam functus eſt officio ſuo, cogita, & vide per Imo. de hoc in d.l.iudex poſteaquam.
d Quinto oppo.De iuriſdictione domini in vaſallum,& an poſſit vaſallus prorogare iuriſdõnem in alterum,vide Bar.in l.1.§.& poſt operas,ff.de ope.no.nun.
e A.B.Sed reconuentio.Licet ſtatutum dicat,ꝙ non poteſt opponi exceptio aliqua. poteſt tamen opponi exceptio incompetentiæ,vide Ang.in l.non erit,§.dato.de iureiu.l.ſcire oportet,ff.de exec.tu.Bal.in l.teſtamenta.ſup.de teſt.& l.diuus,ff.de teſt.mil.Bal.in l.1.§.per vim. ff. quod vi,aut clam.in l.1.de cond. & dem. in l.2.ſi quis in ius voc.non ierit,& in l.teſtamenta.& quæ ibi notaui. & dicit hic Angelus,ꝙ ibi iuriſditio non poteſt ſpectare ad iudicem, niſi ex certa ſcientia, & libellus debet concludere ſic neceſſario in iuriſdictionem, quod eſt ſingulariter dictũ ſecundum Ang.hic,& in c.cum ſit generale,de foro compe.& dicit hic Ang.quod illud quod hic dicitur procedit, niſi pronunciaſſet ſe iudicem,niſi fuiſſet appellatum ſecundum Inn.in c.ſuper literis,de reſc.Et dicit ꝙ Inn. ſingulariter dicit ꝙ ſi conſtat iudicem non habere iuriſdictionem inter litigantes, ſi voluerunt venire, quouſque ſententia non tranſit in rem iudicatam,proceſſus non vitietur.nec ob. l.ſi quis ex aliena,cum ſi.quia loquor , quando dubitauerit , non quando certum erat, & addit ꝙ ſi vaſallus negat rem feudalem eſſe, quod non poterit procedi in cauſa principali,niſi facta probatione coram ordinario,quod res ſit feudalis,quod eſt no.& dominus feudi cognoſcit de hoc, ſecundum Inn. in c. cæterum,de foro. comp.vide Ang.hic,& de iſta competentia,uide Bald.& ibi aliquid no.in l.fi.inf. de excep.
f Vltimo no. Vide Bar.in l.generaliter,ſup.de epiſc.& cle.& Ang.& Lud.Ro.in l.de pupillo. §. qui opus, ff.de ope.nou. nunc. & q̃ dixi poſt Bart.in l. 1.§.& parui,ff. quod vi,aut clam, & uide quod ibi ſequitur. Idem ſi ſtatutum tolleret defenſionem,ſecundum Bal.in l.reos,inf.de accu.

8 † Et per prędicta *a* primo determinat̄ qō,ſi ſtatutum dicit, ban-
a nitus poſſit impune offendi,an deſcriptus in volumine bannito
rum,ꝗ banniri non potuit,vt clericus, poſſit impune offendi? &
vr̄,ꝙ non,ēt ab ignorante,quia iſtud nomē, bannitus, ſignificat
quidditatē bāni,ſicut res iudicata ſignificat ſubam , ſiue ſubſiſtē
b uam,vt l.2.ff.de pœn.nec dēt excuſari ꝑtextu ignorantiæ, *b* cum
contumelia iuriſgentium interuenerit. ff.de adul. l. ſi adulteriū
cum inceſtū.& l.vt vim.ff.de iuſti.& iure. dēt ergo curioſe inꝗ-
rere,& non currerē ad actum,cui nāliter dolus ineſt:nam homi
cidium nō pōt fieri a priuato ſine dolo, ēt ſi ex forma ſtatuti nō
puniatur,ꝗa aliud eſt iuſtificare,aliud non punire,vt not.s̄.quod
met.cau.l.accuſationis.ergo ſi tale ſtatutum valeat delictum,tñ
ſub tali velamine latent dolus,& inſidiæ.& de iure canonico nō
c tenet iſtud ſtatutum,*c* ſm̄ Hoſt.vt ipſe no.in l.fi. extra,de cōſue.
9 † Alij dñt,ꝙ ignorantia ex publica lege nata , & ex archiuo pu-
blico excuſat,ar.ff.de abig.l.j.§. fi. nec contemnit diſciplinam,ꝗ
clericū ignorauit,vt ff.loc.l.ſi ꝗs ignorans,& in c. ſi iudex laicus
de ſen.exc.li.6.Porro ſicut difficulter cognoſcitur liber homo a
ſeruo,ita difficulter cognoſcitur laicus a clerico, niſi geſſet habi
tum & tonſuram,& multi faciunt ſe tonderi ad primam tonſu
ram:vt ſi ꝯtingat eos delinquere,valeant euadere pœnas corpo
rales,& adde qđ no.ꝑ Dy.& Bar. poſt eū, in l.3.§.ſi ſeruus, ff.de
acq.poſ.ſ.vtrū pēdēte qōne nullitatis dāni intelligat̄ ſuſpēſa ptās
offendēdi:ꝗa lite pendēte nihil dēt innouari, & ꝗa nō eſt liqui-
d dū,& ꝗa ſub iudice lis eſt.In ꝯrium,*d* ꝗa inſpicitur veritas,& pē-
dentia litis nō reſtituit ei ſtatū.Itē ottendens non eſt in cā nulli-
tatis actor,vel reus;& iō lis cū eo non pendet. vnde ſi offendit,
non dr̄ innouare lite pendēte,ar.ff.mand.l.creditor.in princ.niſi
forte iudex,quo tutius adeat̄,dederit tali bānito ſecuritatē, arg.
huius l.qđ no.ff.de pub.iud.l.is,qui reus.porro ſi ipſe iudex alias
Reſpublica nihil poſſet innouare:quia cū ea lis pendet, niſi iu-
dex tali ꝗrelæ non detulerit,nec paſſus fuerit eā in iudiciū dedu-
ci ꝑꝑ notoriam cām:puta ꝑꝑ ꝑſeuerātiā ꝯfeſſionis,quam iudex
reputat,& reputare dēt eſſe uerā,vt j̃.de ꝯfe.l.j.& no.in c.Roma
na,§.ſi aūt poſt ſnīam.de app.li.6.tunc nec ipſe iudex,nec Reſpu
blica dēt organa iuſtitiæ ſuſpendere,arg.l.fi.s̄.de ord.cog.& j̃.de
falſi.l.ſatis aperte.& ff.de iniuſto teſta.leg. ſi quis filio exhęreda-
to,circa mediū:Nam ex quo ſnīa traxit ſecum executionem iu
ris,& de iure,ut no.j̃.eo.l.fi.& iudicis motus in executionem ꝑꝑ
negotiū manifeſtum ꝯcurrit,ut j̃ de pæ.l. cum reis. intelligēdū
eſt de executione,ꝗ pōt exire in vltimum actum ſuum,2.de exe
10 cutione corporali,j̃.de app.le. addictos. † Caueat *e* tñ ſibi iudex
e ne fingat ſnīam aliꝗ̃,ꝗ nulla ſit:quia tunc tanꝗ̃ falſus iudex ſilitu
dine ſimplici puniretur,ut no.j̃.de pœna iudi.qui male iudi.l. fi.
11 & in l.j.in princ.ff.ad leg.Cornel.de falſ. † Hic quęro , an ualeat
f ſtatutum.*f* ꝙ bannito non fiat iuſtitia ?& rō dubitandi eſt,ꝗa im
poſſibile vr̄ ꝙ non facere iuſtitiam ſit iuſtitia. Sed ꝯriū eſt verū,
ꝗa mens ſtatuentium eſt ꝙ ius aliter , ſ. diſponens de punitione
hoc caſu deneget,ut ff.de alie.iudi.mutan.cā facta.l.j.§.qđ autē.
12 † Et eſt not.ꝙ licet verba illius edicti dicāt, iudicium non dabo
tñ in rem intelliguntur,i.nulla iura dabo:quia a quo remouetur
genus,remouet̄ ꝗlibet eius ſpēs,& cui denegatur genus , quæli-
bet ſpecies vr̄ denegari,ut no.s̄.de tranſ.l.ſi cā cognita.& de fun.
inſtru.l.fi.§.fi.ff.de ſuis,& leg.l.j.in fi.& no.j̃.ne fiſc.rem,ꝗ̃ vendi
13 euincat.l.j.libr.12.† Solet tñ *g* dubitari,vtrum iudex *h* hoc caſu
g poſſit inquirere.Dicit Richar.Malum.ꝙ non,ut ſatisfiat banni
h to de iniuria ſua,ſed bene inquirit,vt ſatisfiat Reipublicæ crimi-
naliter,quia ex qualibet iniuria illata alicui,duplex oritur contu
melia,& actio:vna cōi,altera iniuriam paſſo,l.licitatio , §. qđ il-
licite.ff.de publi.& hoc,qñ verba negatiua diriguntur offenſo.ſe
cus ſi ipſum factum ſit licitum.vel impune factum: quia ex quo
nulla pęna pōt imponi,ceſſat inꝗſitio inquirentis ſm̄ Aich.mal.
Alij dñt,ꝙ inquiſitio ceſſat vtroq.caſu:non.n.Reſpu.offenditur,
cum eius ſtatuto,& conſenſu fiat.Eſt ēt ſubtilior rō, quia una eſt
iuriſdō penes Iudicē,& nō plures,licet diuerſimode exerceatur.
vñ ſilentium vr̄ impoſitum iuriſdōni.Iſtam qōnem uide in di-
14 ſputationib.But.† Et ꝯſidera, ꝙ ſi inꝗſitio permiſſa eſſet , iudex
ex officio nō poſſet repellere bannitum,ꝗa repellere ex offō , eſt
ꝗ̃dam ſpēs inquirendi.tam de meritis cāę.ꝗ̃ perſonæ.immo po-
tius ſequeret̄,ꝙ ex officio puniri dr̄et,ut j̃.de abo.l. fallaciter. qđ
eſt ꝯ cōem opi.ut ff.de poſt.l.quos prohibet. & ff. de proc.le. ſi fi-
lius.§.Veterani.& de his,qui de eccl.ꝯfu.l.ſi ſeruus.& l.j.in fin.s̄.
vt nemo pri.tit.& l.1.& 2.s̄.qñ lic.ſine iud.ſe uendi.& l.3.§.tranſ-
15 fugas,ff.ad leg.Cor.de ſica.& leg.3. s̄.de male.& math.† Quęro
i nunquid *i* talis occiſor dicatur executor iuſtitiæ:& vr̄ ꝙ non,qui.
quod facit,facit odio priuato,non publico,nec pro bono Reipu
ſed pro odio priuato,alias non facturus.Solu. negari non poteſt
quin ſit executor ſtatuti permiſſiue, non præceptiue. Quatuo
enim ſunt virtutes legum,& ſtatutorum diuerſæ formæ, natu-
16 rę,ut ff.de legibus. l. legis uirtus.† Sed hic occurit dubium vul-
K go tractatū,nūꝗd tali bannito debeat ſeruari pax:diſtingue *k* aut
poſt pacē factam fuit bannitus, & ſeruari nō dēt,cū ſit publicus
hoſtis de nouo effectus.aut pax facta fuit poſt bānū , & tunc dēt
ſeruari pax,ꝗa dicit decretū ꝙ ēt hoſti pax ſeruāda eſt , ſed illud
decretum intelligitur de hoſte priuato, non de publico, vel dam
nato de hæreſi. Nam iuri publico authoritate, & vtilitate, renū-
ciari non poteſt : & ideo habito reſpū. ad pœnam Reipublicæ ,
iſta pars nihil operatur,vt ff.de pact.l.ius publicum. Præterea,cū
publico hoſte non poteſt fieri treuga,niſi authoritate Ducis bel-
li, vt ff.de pact.l.conuentionum. Præterea , iſte dolus eſt bonus,
vt ff. de dolo.l.1.§. non fuit. Præterea, iſte deſijt eſſe ciuis, &
ſeruus pœnę eſt effectus potentia, licet non actu, antequam oc-
cideretur , quia ſententia lata contra abſentem non trahit ſecū
executionem corporalem , niſi capiatur, & ſit in fortia Reipu-
blicæ,vt in c.paſtoralis,de re iud.in Clem. Præterea iſte eſt extra
protectionem communis , & eſt ipſa ſententia diffidatus : nec
poteſt quod propter rigorem Iuſtitiæ inductum eſt pactis priua-
torum mitigari,quia pœnę ſunt in legis poteſtate, vt l.1.§.calum
niatoribus,ff.ad Turp.& hoc verum,quando licet occidere tan-
l quam cuilibet de populo ? ſed ſi hoc *l* non eſſet permiſſum niſi
offenſo, tunc pax eſſet ſeruanda , quia iniuria exoleuit , vt ff. de
iniu.l.ſed ſi vnius,§.ſin autem. & Inſtit. de iniur.§. fin.l.diuus, ff.
17 ad Sil.quod no.† Deinde no. quod circa incompetentiam iudi-
cis quinque ſunt conſideranda , ſcilicet perſona , vt infra eo.l.2.
Res,vt hic.Cauſa,vt infra ea.l.ſi de proprietate. Tempus,vt ff.de
iur.om.iud.l.cum qui locus , vt l.extra territorium.eod.tit. om-
nes iſtæ incompetentiæ redarguunt ſententiam de nullitate .
m Sed nunquid *m* cauſa ciuilis venit incidenter ad criminalem
cauſam : Dico, quod ſic, quatenus continet rei reſtitutionem ,
pœna autem ciuilis non venit in conſequentiam criminalis , vt
ff.de fur.l.interdum,§.qui furem , niſi pœna ciuilis ſit extraordi-
18 naria,vt l.Medicis,ff.de var.& extraordinar.cogni.Quæro,nun-
n quid *n* ſententia lata a falſo iudice delegato , poſſit per iudicē or-
dinarium ratificari,cuius nomine eſt exercitata;Gloſ. ordinaria
dicit,quod non in l.inſtar,infra de iure fiſci. lib.10. quia hoc ne-
gotium non ſpectat ad ratificationem ratihabitionem, ſed man
dato, & ideo oportet delegationem præcedere, vt ff. manu.l.ſi
vero.§.poſt creditā alias ſnīa fertur iuris ordine nō ſeruato , &
ſic nō valet,vt s̄.de ſent.l.prolatā, niſi ratificauerit ante lit.conte-
ſtatam,ſufficit.n.ꝙ habeat iuriſdictionem tꝑe litis conteſt.argu.
s̄.ſol.mat.l.ſi cū dotem,§.eo aūt tꝑe, & adde quod not.s̄. de pœ-
o na iudi.l.1.& qui pro ſua iuriſdōne.l.1. & idē dico *o* ſi iuriſdictio
ordinaria ſupuenit non habēti, qđ dixi in iuriſdōne delegata , &
ſic initium inſpici dēt, vt l.quid ergo,in princ.ſup. de infa.Dein-
de

ADDITIONES.

a Et prædicta.Tene menti,quod bannitus clericus a laico, non poteſt occidi ab igno
rante vide Bal.in l.2.ff.ſi quis in ius voc.non ier.
b Ignorantiæ. Si quis offendit ignoranter non ritè bannitum , an puniatur. vide per
Bal.in l.ſi ex lege,quæ eſt l.pe.ff.de adul. & ibi poſt eum , & quæ not.Bart.in l.non
putauit,§.non quæuis.ff.de contratab.& vide ad hoc not. Bal.in l. Decuriones, ex
qui cau.infa.& quod no.Bar.in l.ſi ſeruus,§.de his,qui ad ecc.confu.& in l.vbi pa-
ctum.ſup.de tranſact.
c Statutum.vide Bar.*in* l.omnes populi,ff.de iuſt. & iur.
d And.Bar.in contrarium,vide Bal.in l.1.ff. de legi.& l. qui a latronibus , ff.de re ſta.
& l.huiuſmodi,§.cum ita, ff.de leg.1.
e Caueat. Facit quod not.Bal.in rub.inf.de pæn.iud. qui malè iudi.
f An valeat ſtatutum. Vide Bar.in l.cum mulier , & quod ibi dixi poſt eum, ff.ſoluto
mat.& Ro.in l.non ſpeciali, in fi.ſup.de teſta.
A.B.Hic quæro. An valeat ſtatutū , ꝙ bannito non fiat iuſtitia, & an poterit facere,
quod mulier bānita poſſit adulterari,vide Bal.in l.fi. ſup.ſi contra ius,vel vti.publ.
g An.B.Solet tamen. An iudex poterit inquirere de iniuria illata bannito ex officio
ſuo,vide Bar.ff.de iniur.l.1.
h Iudex vide Bar.in l.non ſolum,§.quanquam, ff.de iniur. & ibi poſt eum.
i Nunquid. Vide Bar.in l.1.§.non fuit, ff de dolo. & ibi dixi poſt eum.
K A.B.Diſtingue. An bannito debeat ſeruari pax vide Ang.in l. iuriſgentium, §.ſi pa
ciſcar,ff.de pact.vbi alleg.glo. fin.l.1.§.1. ff.de dolo.& Bart.in l. cum ſeruum,ff. de
ver.obl.Et an calumnioſo debeat ſeruari fides.Dic, quod non gl.eſt ſing.in cap.cu-
pientes,ver.calumniantium,de elec.in 6.& do.Pet. in c.fin. de re iudic.lib.6.Item
nec tyranno debet ſeruari iuramentum Vide Io.An.in ti.de iureiu.in addi.Spe.de
eo,qui iurat redire ad carceres,& vide gl.ſing. in cle.paſtoralis , de re iud.Et an fu-
giens de carcere peccet,vide ibi Do.Ant. & quod ſing. dicit Innoc.in ca.olim , de
reſti.ſpol.vbi furantem licet mihi depredare , & facere ſibi furtum ſuper re, quam
mihi furatus eſt,vel ſuper re ſibi æquiualente , & vide Bal.in l.1.inf. vnde ui.& ff.
ex qui.cau.ma.l.necnon,§.quod eis,vbi refert quæſtionem, quæ fuit vltra mōtes ,
de eo qui iurauit non fugere de carcere tyranni : ſi vero fugit, an teneatur ad pœ-
nam,ex quo non acceſſit ad locum, ad quem tenetur ſub pęna ire, quæ omnia ad-
de ad Bal.in repe.rub.ſup.de fid.inſtru. & tene menti , quia in nullo loco inuenies
ſic collecta.Et an liceat ſeruare fidem hoſti. vide tex.l.fi. de leg.& gl. ſing.de ſaluo
conducto,in auth.de man.prin.§. ſed neque & vide aliam gl. ſing.in l. quis ſit fu-
gitiuus,§.idem Cæcilius,ff.de ædi.edil. & quòd not.in l. qui reus, & ibi quod do.
Io.ff.de pub.iudi.& adde Bal.in materia bannitorum,l.1.ſup.quando licet vnicui-
que ſine iudi.vendi.et Io.An.in add.Spe.in tit. de fur.in rub.prope fi. de eo qui fe-
cit pactum cum iudicante,ſibi furem, et remittit ſibi actionem ex furto,et ſi indi-
cauit,non tenetur ſibi ſeruare pactum uide gl.in l. nam et ſeruus, ff.de neg.geſt.et
tex.in c.1.de for.fidel. vbi ſi dominus non ſeruat fidelitatem vaſallo, vaſallus non
tenetur ſibi eſſe fidelis,vide c.1.in prin.qui.mo. feu.amit.& Bald.in l. cum propo-
nas ſup.de pac.vbi loquitur no.in addi.
l Sed ſi hoc.Hoc tenet Bal.in l.reos,inf.de accu.
m A.B.Sed nunquid.No. quòd ciuilis venit incidenter ad criminalem, l.ſolemus,§.
latrunculatur,de iud.l.4.§.ſi dicatur,ff.fin.regun. & vide Bal.in l.1. de app.ubi lo-
quitur ſing.do.Io.ff.de pub.iud.l.2.
n Quæro nunquid. Vide gl.Bal.& Doct.in l.licet , ff.de iu.& in l.fin.in fin.ff.de re iu.
A.B.Quæro nunquid. An ſententia lata a falſo iudice delegato , poterit ratificari
per ordinarium,vide Bald.in l.falſus, ſup.de fur.l.1. C.qui pro ſua iuriſd. Docto. in
c.ex parte,de reſcrip.
o And.Barb.Et dico,vide gl.in l.1. C.qui pro ſua iuriſd.

de vides.in gl.ꝙ iuriſdictio ad vnam rem,pōt ꝓrogari ad aliã li-
19 cet ſecus putarem in prorogatione formæ. † Tandem *a* oppo.
a ſi ad vnã rē facta eſt delegatio,ergo in alijs non vr̃ iuriſdō dele-
gata,ut l.maritus.ſ.de procu.& l.cum p̄tor.ff.de iud.ergo proro
gari non pōt. ff.de iud.l.2. Sol.aut p̄cedit gn̄alis permiſſio legis,
& demum ſequit̃ hoīs permiſſio limitata:& ſic loquit̃ l.maritus
aut alia legis ordinatio non præcedit:& tunc in unum ꝯceſſa,in
alijs prohibitionem non inducit,ſed ceſſationem cōmiſſionis, & ĩō
pōt ꝓrogari.Item d.l.2.intelli̇̃r in expreſſa prohibitione,non in ta
cita:nam in tacita tacite intelli̇̃r rebus,ſic ſe habentibus. Itē not.
b ꝙ ſciens *b* aduenisse ſucceſſorem,magiſtratum deponit:ſecus ſi
c ignorat,ut no.in l.Tribunus,per accu.ff.de mil. teſta.no.arg.*c*ꝙ
ſi Iudex arctatur ad aliquid faciendum,quod de iure facere nō
pōt,facere debet de facto,& excuſatur,vt l.mulier,§.vlt.ff.d ꝯdi.
20 inſt.hoc verum, † ſi ſine damno alterius facere hoc poteſt, ut l.
quidam cum filiũ, §.uideamus,ff.de ver.ob.alias non dēt facere
illud,quod prohibitum eſt fieri,cum in principio officij ſui iuret
iuſtitiam facere,quod iurm̃ obligat de iure diuino,quod eſt po-
21 tentius,q̃ ſtatutum humanum.Item no.quod iuriſdictio differt
d ab officio *d* iudicis, ſicut differt habit⁹ ab actu,& ſicut differt ho
mo in otio, a ſeipſo operante. Iuriſdictio enim eſt ptās de publi-
co introducta ex publica neceſſitate ad finem exhibēdæ iuſtitiæ
ſed officium iudicis eſt executio illius poteſtatis,& eſt deducere
habitum ad actum ſuum ſine iuriſdictione.igitur nullum eſt ef-
ficium iudicis:nam vt pulchre ait Io.Mon.in c.ſtatutum.ĩ prin.
de reſcrip.lib. 6.ptās prius naſcitur,q̃ excitetur ad actum. Et hoc
e quia iuriſdō *e* eſt uniuerſorum, actus aũt,& officia ſingularium
ut eligere,audire,p̄cipere,& huiuſmodi. & idē no.in c. cũ in ec-
cleſijs,de præb.lib.6.& ideo ꝑ clām. Et qdam alij confertur iu-
riſdō,ſed non ꝯfertur offm̃ anteq̃ ſint ſpecificati,ut in c.paſtora-
lis,de reſcr. qñq. tñ offm̃ pro iuriſdōne ponitur, & tunc plurali̇̃r
profertur,& ſignificat ipſius officij regulas,& authoritates,vt cũ
dicimus, de officio p̄toris. Et ſi qdem iuriſdō de eſt,non oportet
22 appellari, ſed ab offō male interpoſito appellandũ eſt. † Modo
accidit cō de facto, hō meus,litigi⁹,vaſallus,vel priuatus natus ĩ
caſtro meo, deliquit in caſtro tuo, & ibi ꝯdēnatus eſt,illam ꝯdē
nationē ſoluit in loco delicti:repeto eam, q̃ritur qd iuris? Rñd.
non poſſum:qa cum eſſet per me remittendus ad locum delicti
ergo ad illũ ꝑtinet ꝯdemnatio,& ꝯmoda,q̃ ex delicto prouenīũt
ut in auth. qua in prouincia.ſ.vbi de crimi.agi oportet.

ADDITIONES.

a Tandem.Vide Bal.no.in l.1.ſu.de diuer.reſcri.& gl.not.in l.cum prætor, in princ. ff.de iud.Bart. & Doct. in l.maritus,hic alle.Bald.in l.1.inf.de adul.& no.Barto.in l.legata inutiliter,in fi.prin.de leg.1.
b Sciens.Vide in l.ſi forte,ff.de offi.præfec.
c No.arg.Vide no.per Barto.& Doct. in l.quidam cum filium,ff.de verbo.obl.& in terminis Bal.in l.1.ſup.de his,quæ.pæ.no.
d P.D.Officio.In hoc uide in l.1.per Bar.ff.de iur.om.iu.& per me ĩ l.1.ff.de illo tit. ubi habes,quot modis iudicis officium conſideretur,& quotuplex ſit.
e Iuriſdictio.Vide Bar.in l.1.ff.de iuriſ.om.iud.

LEX II.

1 *Iudex ordinarius proferens ſententiam ut delegatus, talis ſententia ualet.*
2 *Iudex delegatus de non iuriſdictione delegantis cognoſcere non poteſt.*
3 *Eccleſia Dei dicitur habere duas claues.*

Si militaris iudex. Non valet ſnīa lata a delega-
to,qui fui delegatus a iudice in
competenti, etiam ſi talis delegatus ſit magiſter militum. h. d.
1 † Sed pone,*a* quod iſte magiſter militum eſſet illius cauſę iudex
a ordinarius, & per ordinem iuris ꝓceſſit ut delegatus,nũquid va
leat ſnīa;& vr̃ ꝙ ſic,arg.ff.de mili.teſt.l.3.quod uerum eſt,ſi par-
tes ſciebant eum ab incongruo delegatum:alias ſecus,ut l.j.ſup.
2 qui pro ſua iuriſd. in gloſſ.conſenſum. † Quæro, vtrum delega-
tus poſſit cognoſcere de non iuriſdictione delegantis? Rñd.non
ſed bene cognoſcit de ſua iuriſdictione delegata, & per quandã
conſequentiam ſuper ordinaria,non tñ ut de ordinaria iudicet,
ſed bene poterit iudicare ſe nō eſſe iudicem,& ſic iudicat de re-
ſcripto, ſed non de reſcribente. Simile dicimus, ꝙ iudex pōt iu-
dicare de priuilegiato, ſed non de priuilegiante,ut no.ext. d̄ iud.
c.cum ueniſſent, per Inn.ideſt de tangentibus perſonam,ſed nō
de tangentibus poteſtatem,vel mentem Principis,quia ſup mē-
te ſua ipſe Princeps conſulendus eſt, ut ff.de regu.iur.l.Neratius
niſi hoc penderet ex iure ſcripto, & non per examen facti ueni-
3 ret,ut dicit illa no. lex, ff.d̄ vul.ſubſt.ex facto.† No.quod eccleſia
Dei habet duas claues. ſ.clauem ſcientiæ,& clauem potentiæ,ſi-
ne qua nihil fieri poteſt:hanc poteſtatem nos imperium appella
mus.vide in Spe.de ſent.§.ſequitur.ver.pen.

ADDITIO.

a Ar.d.B.Sed pone.Poſt Gofred.in c.ſciſcitatus, de reſcrip. ad quod allegauit iſtam legem 2.

LEX III.

1 *Cauſa ſi ſuper fundo committatur non expreſſo de proprietate, vel de poſſeſſione, an intelligatur commiſſa cauſa poſſeſſionis,& proprietatis.*
2 *Cauſa ſeruitutis,an uideatur commiſſa.*
3 *Feudi quæſtio per dominum,an delegari poſſit.*
4 *Iudex delegatus ſuper petitorio.ad poſſeſſionem retinēdæ transire non pōt.*
5 *Poſſidens ciuiliter,qua actione agere debeat.*
6 *Dominus præſumitur,qui vt dominus re vtitur.*
7 *Dominij,& poſſeſſionis interpretatio.*
8 *Animus requiritur in dominio acquirendo.*
9 *Seruitutes quaſi poſſidentur,& non dominia.*
10 *Dominium directum ſignificatur nomine proprietatis.*
11 *Genitiuus,alterius,profertur aliquando ſimpliciter, & aliquando ſecundum quod.*
12 *Reſcriptum ſi mentionem iuris faciat,poſſeſſorium,& petitorium venit. nu.13.*
14 *Cauſa quaſi proprietatis commiſſa, an cauſa quaſi poſſeſſionis videatur commiſſa.*
15 *Poſſeſſorium non dicitur res ſpiritualis.*
16 *Poſſeſſio longa generat prægatiuam.*
17 *Spoliatus de iure ſuo agere debet.*
18 *Iudex de crimine cognoſcens, de reſtitutione rerum cognoſcere poteſt.*
19 *Compenſationis exceptio eſt quædam ſpecies reconuentionis.*
20 *Iudex,qui poſſeſſorio cognouit,de petitorio cognoſcere non poteſt.*

Si de proprietate. Delegatus ad cauſam ꝓprie-
tatis, non pōt cognoſcere de
a cã poſſeſſionis,*a* ſuper qua non fuit delegatus.h.d.Pone caſum.
Quidam impetrauit reſcriptum, dicens ſe velle rei vēdicationē
proponere,demum ipſe non ꝓpoſuit rei vendicationem,ſed in-
terdictum, vñ vi, & ſup eo fuit lata ſnīa, q̃ritur an valeat,rñdet
1 ꝙ non.† Quęro,quid ſi *b* ꝯmittatur cã ſup fundo, non expreſſo
b de proprietate,vel poſſeſſio, an intelligat̃ ꝯmiſſa cauſa poſſeſſio
nis,& ꝓprietatis? Rñdeo ſic,qa ꝯmiſſio eſt indefinita,vt no.ĩ c.j.
ext.de ſequeſt.poſſ.& ar.l.ſi alii,ff.de vſufru. leg. Quæro an ui-
deatur ꝯmiſſa cã ſeruitutis? Rñdeo,autē ſeruitus vſusfructus,&
vr̃ ꝯmiſſa,qa vſusfructus eſt pars dñii,vt l.5.ff. de vſufru. ſecus in
alijs ſeruitutib.vt ff.de 2.l.cum filius,§.dominus,& leg. meuius,
2 §.fundo.e.ti.† Quæro quid ſi inter uaſallos eſt quæſtio de poſ-
ſeſſione feudi, utrum dominus poſſit iſtam cauſam delegare.
Rñdeo ſic,ſi vterq;fateatur,ꝙ eſt feudum,& agitur ciuiliter, &
non ad diſpoſitionem alterius pœnæ:quia dñs feudi nullam ha-
bet iuriſdōnem,ꝑ q̃ poſſit iudicare,niſi ꝑ naturam feudi,ut not.
c Inn.in cap. cæterum.extra, de iudi.porro *c* cauſa poſſeſſionis, &
proprietatis bene ꝑtinent ad nãm feudi,ut in c.j.de mil.vaſal.q
ꝯtumax,eſt x.collat.Sed ſi peteret criminaliter puniri, tunc ꝑꝑ
iſtam adiectionem nō cognoſceret dñs feudi, niſi ipſe eſſet dñs
magiſtratus & loquor in feudis regalibus,q̃ nō ꝑtinent ad iudi
cem partium. Sed nunquid pæna,q̃ imponitur per l.ſi quis in tã
tam,ꝑtineat ad naturam feudi.dico ꝙ ſic, qa illa lex hēt locũ in
feudatario ſpoliato,& ēt in feudatario ſpoliãte,ut not.ĩ.unde ui
l.ſi quis in tantam.& dic vt ibi.Sed pone,ꝙ uiolentia habet in ſe
atrocitatem facti,ſicut eſt quando quis expellitur de caſtris cum
multitudine gentium,nunquid iſto caſu poſſit cognoſcere præ-
ſes ꝓuinciæ; Reſpondeo ꝙ ſic ꝑꝑ enormitatem facti,& ne maio
ri iuriſdōni ꝑ minorem derogetur,arg.eorum,quę not. ſ. de iu-
riſdi.omn.iudi.l.magiſteriæ,& ff.de iudi. l. per minorem. Alij ꝯ-
rium dicunt,nam oīs qō feudalis,ubi vtraque pars ꝯfitet̃ ſe hr̃e
eundem dominium,dēt dirimi ꝑ pares curtis.aut per dominũ,
& ſic ꝑ pares curtis,vel dominum cognoſcitur quãtum ad me-
ram feudi naturam:præſes aũt ꝓuinciæ cognoſcet de iniuriis il-
latis,vt ff.de iniur.l.iniuriarum,§.fi.nec mirum, quia diuerſarũ
iuriſdōnum diuerſi ſunt fines & exitus cōtrouerſiæ, ut in auth.
3 de ſanctiſ.epiſ.§.ſi vero crimen.† Quæro,vtrum ille, qui impe-
trauit ſuper petitorio,poſſit tranſire ad poſſeſſorium retinēdæ.
Reſpon. non, duplici rōne. prima, quia ſuper poſſeſſorio non
impetrauit:ſecunda,quia eſt ꝯrius ſibiipſi. nam impetrãdo ſim
pliciter ſuper petitorio, vr̃ aſſere ſe non poſſidere, vt not. ff. de
acqui.poſſ.l.clam poſſidere,§.fi.& ꝯ præces oblatas non audit,
ut ſ.de lib.cau.l.cum præcum. non obſt.ſ.de rei ven. l. ordina-
rii.quia ibi loquitur coram ordinario. Vel dic.ꝙ ſi qō poſſeſſio-
nis ſapit ordinem ad petitorium,ꝙ poſſit incidenter cognoſce-
re,alias non,vt ff.de lib.cau.l.liberis,§.fi.quod no.in l.ſicuti,§.ſi
quæratur.ff.ſi ſer. vend. Conſidera, aut altera pars eligit agere
petitorio,uel impetrare ſuper eo, & tunc nullum eſt præambu-
lum ipſius petitorii;aut neutra pars vult agere petitorio,ſed qui
libet dicit ſe dominum,& ſe poſſidere,& tunc officio iudicis ſi-
ne libello diſcutitur,qui poſſideat. & hoc declarato munus a-
gendi iniungitur non poſſidenti.vt l.exitus,de acqui poſſ.& d.l.
liberis,§.fi.Sed vtraqe pars petiit pronunciari ſuper dominio,
& non ſuper reſtōne poſſeſſionis,quia quilibet aſſerit ſe domi-
num,& ſe poſſidere,eo mō iudex pōt incidēter q̃rere quis poſ-
ſideat,licet in reſcripto non ſit facta mentio de poſſeſſio. & ita
intelligitur

ADDITIONES.

a Poſſeſſionis.Quid e contra.Vide gl.& Sal.in l.nulli,ſup.de iud. plene in c.1.de ſequeſt.poſſ.& fruct.& uide Bal.in l.fi.ſup.de fidei.lib.ubi dicit, ꝙ in reſcripto ueniunt ea quæ ſunt in conſequentiam, facit l.2.ff.de iur.om.iud.
b Quid ſi.Vide Bar in l.ſi aliquam,ff.de acq.poſ.quod no.Bar.in l.pe.in uerſic.dicit Spe.ſup.de ſent.quæ ſine cer.quan.profer.
c Porro cauſa.Vide quæ remiſſiue dixi poſt Bar.in l.1.§.poſt operis,in fi. de ope.no. nunc.Inn.in c.uerũ,extra,de fo.comp.Bal.in auth.ei qui.int.de bo.auth.iud.poſſ.

intelligitur gl.hic poſita.& ſi dicat̃, ꝙ verba reſcripti nõ p̃tiũt,
quia verba reſcripti loquũtur de rei vend.dicas,ꝙ ẽt poſſeſſorio ꝯ
petit rei vendicatio cauſalis,nec mutatur actio, licet de cãli effi-
ciatur formalis, & p̃ hoc efficitur actio apta ad agendũ, vt ff.ad
exhib.l.tigni,§.fi. Item licet verba reſcripti faciant mentionẽ de
rei ven.tñ mẽs reſcripti eſt intelligere de proprietate,vel dñio,q:
expreſſio cauſati inducit tacitam expreſſionem cãæ, vt no.in l.in
5 prin.de eden.† Modo quæro, pone ꝙ ciuiliter poſſidens agit rei
ven.ꝯ detentatorem;nunquid debeat probare ſe dominum? &
vr̃ ꝙ non,quia poſſidenti non incumbit probatio, vt inſti.de in-
6 terd.§.cõmodũ.Sed dic ꝯ,ff.de rei ven.l.officium.† Quæro,quid
vult dicere glo.in l.penul.ff.de cond.inſtitu.ꝙ qui vtitur re vt do
minus,præſumitur dominus,non quia poſſideat? Reſpon. ex iu
dicijs patrocinãtibus poſſeſſori, ex quibus coadiuuatur ipſe poſ-
7 ſeſſor,nõ ex ſola ſubã poſſeſſionis,qđ no.† Quæro,quid *a* eſt do-
a miniũ,& qđ poſſeſſio? Rñd.Dñium nil aliud eſt, niſi ius quo res
mea eſt.Poſſeſſio aũt nil aliud eſt,niſi ius,quo rẽ teneo,& hoc in
poſſeſſione iuridica:ſed poſſeſſio nõ iuridica, nil aliud eſt niſi fa-
ctum,quo rem teneo,vt inſti.de interdic.§.hodie. & noĩe facti ñ
ſolum corpus,ſed ẽt animus continetur,vt ff.de acq. rerum do-
8 mi.l.bonæfidei.† Quæro, nunquid in acqrendo dñio requiratur
aĩus & actus acqrentis. Reſpon.ſic,vt s̃.vnde leg.l.non hoc. nec
ſufficit aĩus acqrendæ poſſeſſionis,niſi ſit aĩus acquirendi dñiũ,
& hoc dicit illa lex.poſſeſſio aũt eſt res inanimata,& iõ non quæ
rit nobis dñium, ſed animus noſter mediante poſſeſſione tãquã
inſtrõ,vt no.inſti.p̃ quas pſ.no.acq.§.ex his. vbi eſt glo. multum
ſingularis. Alibi tñ habemus,ꝙ aqua,q̃ eſt res ĩanimata, poſſidet
ſeruitutẽ,vt l.qui fundum,ff. quemadm.ſeru.ami.hoc non dicit
ibi,ſed dr̃ ꝙ per rẽ inanimatã noſtrum ius ꝯſeruamus, nã nobis
9 cooperante,& patrocinante. † Quæro, quare ſeruitutes *b* quaſi
b poſſideant̃,non dñia. Rñ.annuę pręſtationes quaſi poſſidentur,
quia interuenit factum aduerſarij, ſicut in ſeruitutibus interue-
nit patientia:ſed dñium non conſiſtit in facto aduerſarij, & ſatis
c hẽt lex,ꝙ res rõne dñij poſſidetur. Et ideo *c* ſi quis turbat me in
dominio, & non in poſſeſſione nullum poſſeſſorium proditum
eſt a iure, ſecus in ſeruitutib.& annuis p̃ſtationib. vt ff. ſi ſer. ven.
l.ſicuti,§.Ariſt.& extra de ele.c.q̃relam. Item in dominio p̃ pa-
tientiam aduerſarij non augetur effectus,ſed in ſeruitutibus ſic,
vt j̃.de agr.& cen.l.litibus,li.11.& l.item ait,§.itẽ ei, ff. ex quibus
cau.ma.Item ex ipſo noĩe patet,ꝙ aliud eſt proprietas, aliud eſt
poſſeſſio.ergo proprietas non poſſidet, alioquin p̃deretur tẽpo-
10 re qđ eſt falſum,vt ff.ex quib.cau.ma.l.nec vtilem. † Et nota, ꝙ
d noĩe proprietatis *d* ſignificatur directũ dominium,non vtile: qa
propriũ dr̃,qđ eſt meum,non alterius,dñium põt eſſe meum, &
alterius diuerſis reſpectibus.ſ.directum,qđ eſt apud me,& vtile,
11 qđ eſt inferius,vt in emphyteuta,ſuperficiario,& vaſallo.† Item
e nota,ꝙ genitiuus *e* alterius,aut profert ſimpl̃r,aut ſm qđ.primo
caſu ſignificat proprietatẽ,vt ff.de relig.l.2.§.in locum. Secundo
caſu ſignificat intentionẽ proferẽtis, ſumptam ex aliquo,& hoc
patet p̃ rõnem proferendi,& per nãm ipſius depoſiti.l.1.§.parui.
12 ff.nau.cau.ſtabu. † Quæro quid ſi in reſcripto *f* fit mentio iuris,
f puta conqueritur Titius de Petro, ꝙ iniuriam ſibi fecit in tali re
ad ipſum pertinente de iure,nunquid veniat petitorium,& poſ-
ſeſſorium. Dic ꝙ ſic,vt no.Inn.in c.epiſcopi,de reb.eccl. nõ alie.
& Archid.11.q.j.§.ſi quiſquam. Dicit Azo, ꝙ in obligationib. ñ
eſt reperire poſſeſſorem ſine ipſa obligatione,quæ tamen pręſu-
mitur ex aſſidua p̃ſtatione,qui paſſus plene examinatur in Spec.
13 de reſt.ſpol.§.nunc dicamus,verſ.porro.† Quæro,vtrum Publi-
ciana dicatur petitorium. Reſpon.ſic.ff.de euic.l.minor,§.ſi ſer-
uus.tamen appellatione dñij non continetur,vt no. ſed vtile do-
minium bene continetur appellatione dominij, vt no.j̃. de tẽp.
14 ppel.l.per hanc ex vi præſcriptionis. † Quæro,nunquid hæc lex
g habeat locum in iurib.incorporalibus, *g* vt commiſſa cã quaſi p̃
prietatis,non intelligitur commiſſa cauſa quaſi poſſeſſionis, &
vr̃ dicendum ꝙ idem ſit vtrobique,licet iura incorporalia ĩ qua-
ſi poſſeſſione ipſorum iurium non ſint merum poſſeſſorium, vt
ſi quis dicat ſe eſſe in quaſi poſſ. ipſarum obl̃onum, vt extra de
15 elec.cap.querelam,& no.ff.de interdi.l.2. §. quędam. † Quæro,
nunquid poſſeſſorium dicatur eſſe res ſpiritualis, vbi petitorium
eſt quid ſpirituale. Glo.ſentit ꝙ non,in c.diſpendioſam, de iudic.
in Clem. Quæro, delegatus fuit iudex ſuper iudicio retinendæ,
nunc pendente iudicio vnus ſpoliauit alterum,nunquid coram
eodem iudice,omiſſo iudicio retinendę, poſſit intentari iudiciũ
recuperandę,& eſt ar.ꝙ ſic,ff.de aqua plu.l.3.§.Iulianus. & ff. de
rei vend.l.ſi poſt acceptum,dic ꝯrium: nam dẽt officium iudicis
intentari,qa nil debet innouari lite pendente, vt no.Archi.2.q.j.
in primis. Et no.ꝙ ille,qui turbat poſſeſſionem aduerſarij, ius ad
uerſarii obſcurat vt no.ff.quod me.cau.l.extat tamen ſi vna poſ
ſeſſio eſſet antiqor,illa p̃ſumit̃ durare,niſi poſſeſſor aſſerat ſe ſpo
h liatũ,qđ ipſe probauit,ꝙ *h* antiquiorẽ poſſeſſionẽ habebat,& tũc
eam non hẽt, ſed aduerſarius eam tenet, nam ſpoliatus eſt ſaltẽ
re ipſa,vt j̃.de agri.& cen.l.ſi coloni, li.11. uel ſaltẽ a ciuili, a qua
ſpoliatus eſt,& rõne ciuilis reſtitui debet ẽt poſſeſſio corporalis,
16 ut no.in l.clã poſſidere,§.fin.ff.de acqu.poſ.Item longa poſſeſſio
generat p̃rogatiuam,l.apparet,§.j.ff.de iti.actuq; priu. & facit ad
hoc,qđ no.s̃.de ſer.fug.l.j.& qđ no. Arch.3.q.j.§.j.& Dy.in c.ſine
17 poſſeſſione.in fine,de reg.iu. li.6. † *i* Vltimo *i* no. quod ſpoliatus
i debet agere de iure ſuo,quod debet eſſe tale, ꝙ ĩ poſſeſſione poſ-
ſit reponi,ſecus ſi conſtet de non iure, ita ꝙ ſine legum iniuria ñ
poſſit poſſeſſio ei reſtitui,vt eleganter no.Inn.in c.conſtitutus,ex
tra,de filijs p̃sby. Dicit Old. ꝙ ubi exceptio, q̃ obijcitur ſpoliato
probationem non requirit,ille ſpoliatus non dẽt reſtitui,ꝯſil.271.
K † *k* Itẽ no.ꝙ iudex,q de crimine cognoſcit,põt ẽt cognoſcere de
18 retĩõne rerũ,ideſt ciuiliter,qñ ſeorſum examinari ñ pñt,vt ff.fin.
regun.l.3.§.ſi dicantur:& ſic ad eundem pertinet condemnare,
19 & reformare. † Quæro, an exceptio ꝯpenſationis *l* poſſit oppo-
l ni coram iudice delegato,& videtur ꝙ non, quia diuerſa eſt cau
ſa per ſe ſtans.Sol.exceptio compenſationis eſt q̃dam ſpecies re
conuentionis,ut no.s̃.de compen.l.neque, ſed coram iudice de-
legato habet locum reconuentio,ergo fortius habet locum exce
ptio compenſationis.ſecus ergo,coram arbitro, ſi compenſatio
eſt ex cã extrinſeca:ſed ſi ex cã intrinſeca,& acceſſoria,bene põt
obijci coram arbitro, ut ſi compromiſſa eſt cã dotis bene pote-
runt compenſari expenſæ factę in dote, niſi ex fructibus refici
poſſint,ut ff.de rei uendic.l.ſumptus,& not.eod.titu. l. in fundo.
20 † Item not.quod ille qui cognouit de poſſeſſorio,de petitorio ñ
cognoſcit,ſi per hoc alterius iuriſdõni, & cognitioni p̃iudicatur
ut no.Io.Mon.in c.accuſatus,in gl.ſed quomodo,de hę.li. 6.

ADDITIONES.

a And.Bar. Quæro,quid. Vide D.Abb.plene in c.1.de ſequeſt.poſſ.
b Seruitutes. Vide quæ no.Bal.in l.cum res,ſup.de prob.
c Et ideo. Vide in l.fi.ff. quo bo.& Bar.inf.ea.l.verſ.quæro,nunquid hæc lex.
d Proprietatis.vide Bal.in l.cum res,in fi.ſup.de prob.& Bal.in l.locorum, inf. de oĩ agro deſerto. lib.10. proprietas autem dicitur dominium, quod multis modis acquiritur,ita ſin.dicit Pau.de Leaza.in commen. rub. de cauſa poſ. & proprieta. & vide Bal.no.in l.2.in prin.ff.de cond.inſti.
e Genitiuus.vide per Bal.in rub.de no.ope.nunc.
f Quid ſi in reſcripto.vide quod notat Bal.in l.ſi quis ad ſe fundum,inf.ad legem Iu. de vi.& in l.iubemus,§.ſane.in fi.ſup.de ſacroſan.eccle.& Anto. de But. in c.1. de ſequeſt.poſ.& fruct.
g Incorporalibus. An in corporalibus ſit poſſeſſorium,vide quod not. Bald.ſup. eod. verſ.quæro,ſeruitutes,& pleniſſime per Abb.ſic in c.literas.extra,de iur. cal.
h Probauit.vide quod no.Bar.in l.ſi duo,ff.vti poſſ.
i Vltimo. Adde,quod ſi petitio eſt iuri publico contraria,vel ſi ſpoliatus non alleget ſe canonice poſſediſſe,auditur excipiens ſecundũ Bal.in l.ſi quis cõditionis.ſu.loc.
K Conſ.271.Ego hẽo in conſ.273.& 274.ad hoc vide c.fi.de reſt. ſpo. in 6.
l An exceptio compenſationis. Dixi poſt Bal in l.Meuius.§.arbiter.ff.fa.erc.

LEX IIII.

1 *Sententia a non ſuo iudice lata,neminem adſtringere poteſt.*
2 *Actor forum rei ſequitur.*
3 *Excommunicatus a ſuo iudice appellatione pendente, non eſt excõicatus.*
4 *Excommunicationis exceptio in foro ſeculari opponi non poteſt.*
5 *Excommunicatus publice,teſtamenti factionem non habet.*
6 *Appellatio an excommunicationem reſcindat.*
7 *Sententia deportationis,& excõicationis,an trahat ſecum executionem.*
8 *Sententia vltimi ſupplicij,an tragat ſecum executionem.*
9 *Executio quotuplex ſit.*
10 *Banniti ad mortem,an ſint ſerui pœnæ.*
11 *Banniti ad mortem,an poſſint teſtari.*
12 *Delinquens debet remitti puniendus ad locum delicti.*
13 *Statuto permittente non inquirit de delicto extra territorium commiſſo, an habeat locum in mandante conſtituto in territorio.*

1 Et in priuatorum. Seipſam ſummat. † Not. ꝙ
ſnĩa a non ſuo iudice lata,ne-
minẽ conſtringit, ẽt in cã fiſcali. Not. ꝙ ille eſt proprie iudex in
a competens, *a* qui nõ habet primordia iuriſdõnis: ſi autem quis
habuit,reſumere poteſt,ut no.in c.cum appl̃onibus.lib.6. Inno.
2 † Modo quæro,quare actor debet ſequi forum rei, id eſt iudicẽ
deputatum reo,ut ſup.de iuriſdic.omn.iud.l.iuris ordinem, & l.
magiſteriæ,& extra,de foro compe.c.cum ſit generale. Reſpon-
dent quidam, quia fauorabiliores ſunt rei q̃ actores, ſed iſta rõ
eſt falſa in his,quæ ſunt fundamenta ipſius iudicij, & ideo circa
iuriſdictionem ſemper in dubio magis fauetur actori, ut inf. de
appel.l.ampliorem,§.fi.& ff.de iuriſd.om.iud.l.cum quædã puel
la §.fin.hinc eſt,ꝙ electio iudicum regulariter competit actori;
& non reo,ut ff.de eo, quod cert. loco l.non utique. dic ergo ꝙ
rõ eſt,quia ille,ꝯ quem iudicatur,dẽt eſſe ſubditus iudicantis:nã
ab alio,q̃ a ſuo magiſtratu, non põt cõdemnari nec abſolui, qa
extraneus eſt, ſicut ergo non poſſem ꝯdemnari a iudice Hyber-
niæ,nec abſolui,ut s̃.ubi Senat.uel cla.l.quoties,& l.2.non tñ di-
co,quod reus debeat eſſe ſimplex ſubditus,ſed ſufficit ꝙ ſit ſub-
ditus rõne perſonæ tm̃, vt originarius qui ſortitur forum rõne
b originis ſuę, *b* ut extra, de fo.compet.capit. ex parte,uel ratione
contractus,ut quia ibi contraxit,licet inde non ſit oriundus,nec
incola,ut ff.de conſtit.pec.l.item illa, §.Iulianus. hoc tamen fal-
lit

ADDITIONES.

a Quis dicatur iudex incompetens. Et quot modis.vide per Spe. de ſen.§.3. verſ.eſt autem.& plene per Car.in cle.2.q.3.vt li.pen.
b Originis ſuæ.vide Bal.ſup.co.in rub.in fine.

lit in marito,q cū vxore ꝯxit,qa ꝯxit tanquā diſceſſurus,& vxorē
ſecum tranſuecturus ad ſuum iudicium,vt ff.de iud.l.exigere do
a tem.Sed ſi vir non duxit vxorem, ſed vxor *a* virū ad domicilium
mulieris,tunc inſpiceretᷣ ꝯſuetudo domicilij mulieris,vbi eſt ce-
lebratus ꝯtus dotis;& ita intelligitᷣ,qđ no.in c.j.de ſpon. in No-
3 uel.per Inno. † Modo ego *b* q̄ro vna cū gl. pone ꝙ aliquis eſt ex-
b communicatus a ſuo iudice, & ab iſta ſententia excōicationis;
appellat,nunquid appellatione pendente ſit excōmunicatus; Di
cit gl.ꝙ non, quia appellatio reſcindit excōicationem, & extin-
guit pronunciatū.Nec ob.ꝙ Canoniſtæ dicunt, ꝙ appellatio nō
reſcindit excōicationē, quia immediate ſecum trahit executio-
nem;nam iſta ratio non eſt bona,quia ſnīa vltimi ſupplicij trahit
ſecum ſtatim executionem, redigendo condemnatum in ſerui-
tutem pęnæ, vt ff.de pę.l.qui vltima. & tñ appellatio hanc ſerui-
tutem reſcindit,& aufert condemnationē de manib.i.de iuriſdi-
ctione condemnātis, vt ff.de iniuſto teſt.l.ſi quis filio exhæreda-
to,§.hi tñ omnes.Idem in ſnīa famoſa,vt ff.de infam.l.furti,§.j.&
ꝙ appellatio reſtituat aliquem interim in priſtinū ſtatum, patet
4 ff.de admi.tu.l.chirographis,§.j. † Ex iſta gl.no.duas concluſio-
nes prima eſt, ꝙ in foro ſeculari nō pōt opponi exceptio excōica
5 tionis,a qua eſt appellatum appellatione pendente. † Secundo ꝯ-
c cluſio eſt,ꝙ publice excōicatus *c* non pōt facere teſtm̄, ſ͠m opin.
Hoſt.tñ ſi penderet appellatio, valeret teſtamentū. hoc de teſtō
ꝯcedo,quia & ſi non tollatur excōicatio, eliditur tñ. Item, ne ſit
in poteſtate Epiſcopi per fas, & nefas impedire liberam teſtī fa-
ctionem.Item opin.Hoſt.non eſt vera, niſi excōicatus eſſet hære
ticus vel ſchiſmaticus,nam iſti non intelliguntur de populo Ro-
mano,& ideo non poſſunt teſtari iure ciuili,vel prætorio;vel niſi
eſſet excōicatus pro vſuraria prauitate,& non præſtitiſſet cautio
d nem,vt in c.quamquam, *d* de vſur.lib.6.quā ſufficit præſtare ex-
trema hora mortis,quia ſatisfecit rōni canonum.Canon.n.pro-
hibens vſurarijs teſtari,hoc facit in deteſtationem criminis. Itē
canon parcit. & aperit præmium ad eccleſiam redeunti, & hoc
reſpectu ſufficeret ꝯfeſſio pęnitentialis,ſed quia requiritur ſatis-
factio,loco ſatisfactionis requiritur cautio ſolemnis.ita ꝙ illa de
cretalis, q̄q̄.eſt bene fundata in rōne, arg.ff.de ſtatuli.l.ſtatuliber
6 rōnem. † Op.quicquid gl.dicat,veritas eſt ꝙ appellatio excōica-
tionem non reſcindit,quia forma tradita eſt circa abſolutionem
excōicati,vt ext.de ſent.excō.c.cum deſideres. & in c. p̄terea re-
quiſiſti,de appel.Sed ſi ſnīa excōicationis lata ſit in diem,vel ſub
ꝯditione,applo interpoſita obuiaret, nec traheret ſecum execu-
tionem:& idem ſnīa ſuſpenſionis, & interdicti eccleſiaſtici,quia
iſtæ tres ſnīæ ſunt cenſuræ eccleſiaſticæ.extra,de ver.ſig.quæren
e ti.& iſtæ tres ſnīæ ſunt anomalæ, *e* & non ſequuntur ex toto na-
turā aliarum ſnīarum,& ꝯñr applones ab eis ſunt anomalæ, &
non ſequuntur ex toto naturam aliarum applnum. hāc rōnem
7 non intellexit gl.iuris ciuilis.†Si tu quæris,an ſnīa deportationis,
& excōicationis trahat ſecum executionem? Rñdeo,hoc ipſum
nomen per ſe poteſt declarare,vt j̄.de ſen.paſ.l.fi.Snīæ vero,qua
rum effectus diſtant tp̄e ab exordio, non trahunt ſecum execu-
tionem,argu.ad hanc doctrinam,ff.de caſt.pec.l.ex caſtrenſi, in
f prin. Sed circa *f* hoc fuit dubium,quia olim fuit poſitum interdi
ctum in ciuitate Bononiæ, & ſtudio Bononienſi per delegatū de
latere, qui poſtea ſuſpendit interdictum ad tempus,& pendente
ſuſpenſione fuit appellatum quærebatur quid iuris.Innoc.dicit,
ꝙ iſta ſuſpenſio non reuocat interdictum, ſed effectum eius: &
iō licet ſuſpenſio facta de eo ab hoīe valeat, tñ applo ſubſecuta
non inducit ſuſpenſionē vi applonis decurſam ergo prima ſu-
ſpēſione remota,remanet interdictū vt prius.nec celebrari, nec
legi ibi pōt:nimirum quia iſta dilatio pronunciationē cōfirmat,
vt j̄.de re iudi.l.ad ſolutionem,& hęc eſt veritas,quamuis quidā
Doctores Bononiæ volentes per nephas acquirere fauorem po-
puli,ꝯſuluerint ꝯ̄rium.facit,ff.de pac.l.ſi vnus.§.j.Nā nō vr̄ repe-
g titum interdictum, *g* ſed vnū & idem numero niſi primū, inter-
dictū habuiſſet diem,puta vſq; ad annum. Nam nunc opin.ꝯſu-
lentiū eſt vera, ſi forte fuit facta prorogatio ad aliū annum, vt ff.
loc.l.cum in plures, §.lege dicta.& ff.de p̄to.ſtipul. l. valerianus.
Idem tñ forte,& ſi poſitum fuiſſet interdictū,ad beneplacitū, qa
expreſſio eius,quod tacite inerat,nouationē inducere vr̄,ar.eorū
8 q̄ ſing.no.in d.l. Valerianus. † Nunc venio *h* ad illud,quod gl.di-
h cit,ꝙ ſnīa vltimi ſupplicij trahit ſecum executionem: vtrum ſi-
cut trahit ſecum executionē verbi,ita pēdente appellatione poſ-
ſit executio corporalis interim fieri, & dic ꝙ non,niſi ſit quis cō
uictus,& cōfeſſus,vel ſit notorium, vel ſint tam inualida iudicia
cum cōfeſſione,ꝙ maleficium negari non poſſit,maxime ſi ma-
leficium ſit valde atrox,vel ſubditā deſideret vltionē vt j̄.de pęn.
9 l.qui ſnīam,in fine,& l.cū rei. † Ex his apparet,ꝙ duplex eſt exe-
cutio.ſ.intellectualis,ſeu ciuilis;& materialis, ſiue corporalis &
gl.noſtra debet intelligi non de executione actuali,ſed de intelle
ctuali,& ita dicimus ꝙ eſt duplex gladius.ſ.ciuilis, & materialis;
10 & ciuilis p̄cedit,materialis ſequitur,non econtra. † Extra q̄ro,
i vtrum banniti ad mortem,ſint ſerui pęnæ, & dic ꝙ non,quia bā
K num eſt interlocutoria, *K* q̄ ſtatum non perimit, cum non infa-
met,vt ff.de infam.l.quid ergo,§.quantum,niſi ſtatutū permittę
ret ferri diffinitiuam ꝯ abſentem, quo caſu ante capturam non
eſt ſeruus poenæ, ſed poſtquā eſt in laqueo Reipublicę, tunc ſic,
ar.ff.de pig.act.l.non eſt mirum,§.ſciendum,ff.de ꝯh.empt.l.qđ
ſæpe,§.ſi quis amico,& in c.paſtoralis,de re iudi.in Cle. & in l.la
11 queum,ff.de acq.rer.domi. † Et ideo teſtamenta, *l* quę faciunt
l tales banniti valent,niſi ſint in carcere,quia tunc ſtatim ſunt pri-
uati ptāte teſtandi: ſed tamen ſi de carcere euaderent,& ad aliū
locum tutum ſe ꝯferrent, forte teſtari poſſent:quia ex non ſup-
plicio nemo fit ſeruus pęnæ, imo nec ex ſupplicio. & ideo ſi ha-
bent proprium in illa, vel in alia ciuitate, pn̄t teſtari ſ͠m iſtos: tñ
cōis opinio eſt, ꝙ non valeant teſtamenta eorum,qui ſunt diffi-
nitiue damnati ad mortem, & eſt ſecuta executio, vt no.in d.ca.
q̄q̄quam.in Nouella,ſ͠m Inno.dicit tamen Nouellator ibidem,ꝙ
licet non valeat vt teſtamentum, valet vt quædam diſpoſitio ſi
iuberet male ablata reſtitui,& ſic officio Iudicis debet exequi,vt
l.illicitas,in prin.ff.de offic. Præſid. & extra,de ſepul.c.parochia-
no.& ff.de relig.l.ſi quis ſepulchri. in prin.quæ opin.habet æqui-
m tatem naturalem:nam cū hodie nemo ingenuus *m* natus fiat ex
ſupplicio ſeruus pęnæ,tñ deportato ſimilis eſt. & plusquā de por
tato, qa eius vita ignominioſe cōſumitᷣ, & licet prius teſtari non
n poſſit ꝯhere tamen pōt inter viuos, *n* & de bonis ſuis diſponere
poteſt,vt ff.de leg.2.l.ſi deportati ſeruo, ſed in teſtamentis ꝯ̄rium
eſt,vt dixi, quia media capitis diminutio ea impedit, & reſoluit?
ſecus ſi ſtatu non mutato, efficiatur quomodolibet vitioſus,vt
o eleganter *o* not.in l.1.§. exigit.ff.de ſecun.tab.vel infamis, *p* vt l.j.
p ſup.de ſecun.nup.cum ſimil. † Quæro, quidam cōmiſit homici-
12 diū *q* in caſtro Spoleti,qđ caſtrū hēt ꝓprium Prętorem,licet ſub
q Præſide Ducatus Spoleti,nunquid ſi aufugit,debeat ad illud ca-
ſtrū remitti puniēdus,an ad Præſidē,tu dic, ꝙ ad ipſum caſtrum
ēt p ipſum Præſidē eſt remittendus,vt no.in c.cū æterni,de re iu-
di.li.6.in Nouella.quia ibi ſpecialius ſortitur forum,& Iudicem,
13 quod eſt notabile. † Pone, *r* conſuetudo quaſi generalis eſt,ꝙ
r non poſſit inquiri de maleficio, quod quis committit extra terri
torium, quid igitur ſi in territorio conſtitutus mandauit quedā
ſ extra territorium occidi,& ita factum eſt; dic ꝙ non poteſt *ſ* in-
quiri,q locus maleficij eſt ille locus,in quo oblo oritur; ſed hæc
oblo oritur in loco homicidij,& nō in loco,vbi fieri mandatᷣ, &
hoc ꝓbo ex titulo criminis, quia titulus criminis eſt homicidiū
non mādatum,& licet pp mandatum, non ex mandato,vt ff.de
pecul.l.ſi eo tempore,§.fi.& ff.de fideiuſ.l.ſi vt proponitur,diuer
ſum eſt,ſi ſtatutum dicit, ſi quis extraxerit de territorio, & c.nā
totus eſt vnum conſtructum continuatum. & ideo poteſt in
quiri contra mandantem in loco vbi mandauit, quia iſtud deli-
ctum quadam continuatione perficitur,& non momento,& vl-
timo

ADDITIONES.

a Sed vxor.Vide Bar.in l.cum quædam puella,in princ.ff.de iur.om.iud.
b And.Barb.Modo ego. Vide Pet.de Ancha.conſil.28. vbi conſuluit, quod quædam monialis, cum fuiſſet excommunicata, & appoſitis legitimis exceptionibus appellaſſet, quod interim non debebat euitari vt excommunicata. Vide Bald. in capit.ad hoc, de appell. & ibi damnat gloſ. iſtam, allegans rationes plures Dom. Pet. ibi dicit, quod non erat liquida cauſa, per quam Papa ibi excommunicauit, ideo appellatio ſuſpendit. Vide ibi quæ allegauit, & quod not.in cap.præterea de appell.
c Excommunicatus. An excommunicatus poſſit teſtari vide Barto. in l.non quæramus,ff.de teſt.& l.1.de ſacroſ.eccl.
d Quamquam.Ad c.vide Bar.in l.ſi filiæ pater,in fi.
e Anomalæ. Et an excommunicatus & deportatus æquiparentur, vide Bald.in l.1. ſup.de ſacroſ.eccl.
f And.Barb. Sed circa. Vide Bald. vbi ſimile verbum ponit, in l.cum alijs,ſup.de cu. fur. quod interdictum durat in potentia, nec eſt nouum interdictum, ſed continuatur. vide Bald. & quæ ibi dixi,in cap.ad hoc,de app. Bald. & Ang.in l.ſi vnus §.ſi cum reo,ff.de pac.
g Interdictum.vide Bal.in l.cum alijs. ſup.de cur.
h Nunc venio.vide gl.& Do.in l.addictos.inf.de app.& Bar.in l.qui vlt.ff.de pęn. Nunc venio. An interim lata ſententia in cauſa capitali poſſit appellatione pendēte ſententia executioni mandari,vide Bald.in l.1.C.ne ex delic.defun.& in l.2.C. quoniam app.non reci. & in cap.1.de re iud.ubi Do.Abb. & ibi dixit Bar.in l.non tantum,ff.de app.& in l. qui vltimo,ff.de pęn.& in l.ſi qua,ff.de verb.ſign.Ang.in d.l.non tantum, & ibi Ioan.de Imo.
i Vtrum banniti. Vide Bart.in l.qui vltimo,ff.de poen.qui ſe remittit ad quæſtionē, quam diſputauit de ex bannitis, & vide Bald. in l.1.ſup. ne ex del. defun.& per Bar.in l.ſi is.§.1.ff.de teſta. & no.Bal in l.3.inf.ſi pen. appellat.mors interue. & in l.1.ſup.de hær.Inſt.
K Interlocutoria. vide Bal.in l.in c.domino guerram,in princ. & in l.1.in repor.ſup. de ſacroſ.eccl.& in auth.item nulla ſup.de epiſ.& cler.& in l.2.ſup.de epi.audi.& in l.pe.ſup.ſi aduer.rem iud.& in l.ſi quis filios,§.eius qui.ff.de iniu. ru. & in te.& in l.1.ſup.ne ex del.defunc.& Bart. in l.1.ff. de vent.inſpi. & Bal.in ru.commi.vel epiſ.inf.in verſ.quæro vna.& in l.1.ſup.de hære.inſti.
l Et ideo teſtamenta.Vide Bar.in l.ſi is,qui.§.1.ff.de teſta.
m Nemo ingenuus.Bar.contra,cum diſtinctione in l.qui vltimo,ff.dep.
n Inter viuos.Vide in l.poſt contractum,ff.de dona.& Bart.in l.1.in 4.q.3.princ.ſup. de ſacroſ.eccl.
o Vitioſus.Vide Bar.in l.1.in lec.ſup.de ſacroſ.eccl.
p Infamis.Vide Bar.in l.is,cui lege,§.1.ff.de teſta.
q Homicidium.Vide quod no. Bal.in l.1.ſup.de offic.prefe.urb.
r Pone.Vide Bar.in l.ſi vt proponitur,hic alleg.
ſ And.Bar.Dic quod non poteſt. Nota, quod maleficium dicitur commiſſum in loco,vbi fit,non ubi mandatur.vide quod no.glo.ſecundum Doc.Pet.de Anc.in cle. 1.vt lite pendente.Bar.in l.ſi vt proponitur,ff.de fideiuſſ.

tima ꝯſummatio delicti eſt quoddã ĩtegrale,& nõ p ſe.tñ eſt ve-
a rum dicere,ꝙ eſt vnũ maleficiũ *a* mãdãtis, & mandatarij inſpe-
cta realitate delicti,vt notat Cy.in l.1.in fin,j̃.ſi reus, vel accuſa-
tus mortuus fuerit . & Ia.But.ſ̃.de le.l.nõ dubiũ iuxta illud , vbi
duo propter vnum,vtrobiq; tamen vnum,vt ff.de iur.om.iud.l.
ſi familia,& in c.j,extra de reg,iur.lib.6.per Io,And,& Ioan.Mo,
b quod no,multum. Pone *b* in inſtrumento continetur, ꝙ Titius
de Papa ꝓmiſit Seio decem: iſte declinat forum Papię. & dicit,
ꝙ ſcriptor errauit. Rñdeo. præſumitur eſſe de foro Papiæ, pp il-
lud quod no. Iac.But.ſ̃.de iure delibe.l.cum alquis.& ſi in Papia
reperit,poteſt,& dẽt ꝯueniri Papiæ duplici ratione,ſ.ꝯctus,& ori
ginis:imo,& ſi non inuenitur,quia in dubio,quis pręſumitur ha
bere domicilium,vbi originem habet,niſi probetur tranſlatum.
c Quæro,emi fundum *c* tanquam de diſtrictu Titij.& ita dicit in-
ſtrumentum.Modo vicinum Caſtrum dicit,quod ſoluam one-
ra,quia eſt de ſuo diſtrictu;dico me præſcripſiſſe,quia fines Ple-
bana tuũ in inſtr̃o deſcripti dant mihi bonam fidem.Item habeo
titulum.videtur quod ſim tutus per fines Plebanatuum,vt l. cũ
aliquis,ſup.de iure delib.& ſic inſtrumentum, licet non ſit con
tractum ſuper diſtrictibus,tamen cauſat bonam fidem.

ADDITIONES.

a Vnum maleficium. Vide Bar.in l.ſed ſi vnius,ff.de iniur.
b Pone. Vide quod no.Bar.in l.cum aliquis,hic alleg.
c Emi fundum. An inſtrumentum probet fines mandati, vide quod dixi ſup.

De pœna Iudicis,qui male iudicauit. Rubr.

1 *Iudex male inquirens tenetur ad intereſſe.*
2 *Iudex habens arbitrium, ſi enormiter grauat,eſt puniendus.*
3 *Error iuris in iudice dicitur culpa.*
4 *Poteſtas laicus,vel idiota ſi Aſſeſſores elegerit,pp errorẽ iuris nõ excuſat.*
5 *Iudex,qui ſoluere non poteſt,luere non debet in corpus.*
6 *Iudex facto faciens ſuſpendi aliquem qualiter ſit puniendus.*
7 *Iudex faciens aliquem torqueri de facto,qualiter ſit puniendus.*
8 *Iudex nolens audire partes qualiter puniri debeat.*
9 *Aſſeſſor in vna ciuitate de barataria condemnatus,in alia ciuitate aſſeſſor eſſe non poteſt.*
10 *Iudex,qui allegationes ſtatutorum non admiſit,eſt puniendus.*
11 *Collegæ,ſi plures tulerunt ſententiam,quilibet pro parte tenetur.*
12 *Iudex ordinarius de imperitia delegati non tenetur.*
13 *Epiſcopus de imperitia vicarij non tenetur.*
14 *Poteſtas de imperitia ſui collateralis non tenetur.*
15 *Index ſi ab eo eſt appellatum,ſententiam ſuam defendere poteſt.*
16 *Poteſtas in factis extra iudicium,an teneatur de delicto ſui familiaris.*
17 *Notarius tenetur de imperitia.*

1 † Quæro ſuper rubr. vtrum Iudex *a* male inquirens teneatur ad
a intereſſe? Reſp.ſic,vt ſ̃.de excuſ,tut.l.ſeueriter.† Quæro vtrum iu
2 dex,qui habet arbitriũ ex forma ſtatuti,ſi enormiter grauat , pu-
niatur? Reſp.ſic,qa rõne enormitatis p̃ſumit dolus. ſecus ſi mo-
dice lædit,vt not.ff.de arbit.l. idẽ Pomponius.§.recepiſſe.& l.ſed
& in ſeruum.§.ſi quis Iudex.etiam ſi ſtatutum diceret , ꝙ ſtetur
b iudicis arbitio,*b* & voluntati:qa hoc totum debet intelligi ſane,
ut no.ff.de arb.l.penul,& qđ not.Cyn.in l.3. C. de dotis promiſſ,
Ariſtoteles 3.de Anima,dicit,ꝙ in ratione eſt voluntas,& iõ vo
luntas dẽt eſſe bona,& nõ mala,vbi agit de alterius p̃iudicio; &
vide qđ notat Bar.& l.in venditione,§.ſi qs, ff. de bonis authori.
3 iud.poſſiden.& in l.fi.ff.de p̃t.ſtip.† Tertio quæro nunquid error
c iuris in iudice ſit lata culpa? Rñ.ſic,in Aſſeſſore,vel in eo, qui eli
4 gitur tanq̃ Iuriſperitus,vt no.in l.2.ff.quod quiſque iuris.† Quæ-
d ro nũquid *d* Poteſtas,q eſt qdã laicus, vel idiota excuſetur pp er
rorẽ iuris,ſi facit de conſilio ſuorum aſſeſſorũ : & vr̃ ꝙ ſic, vt ff.
de bon.poſſ.l.in bonorũ. Rñdeo,ſi quidẽ ipſe elegerit, non excu-
ſatur,ut ff.manda.l.ſi procuratorẽ.§. ſi tutoris.ſi aũt Reſpublica
eũ ſibi deputauit,tunc excuſatur tanq̃ cuidã formæ aſtrictus,vel
ſaltẽ tanq̃ electus a Republica,arg.eorũ,quæ no.ſ̃.de his,quibus
5 vt indig,l.Polla.† Quæro vtrum *e* Iudex q non poteſt ſoluere,de-
e beat luere in corpus? Reſpondeo nõ,niſi pp dolum,vt ff.de iud.
l.ſi filius.& ſi remanet cõdẽnatus,tñ executio non fit pp inopiã:
6 quod no.† Quæro qualiter debet puniri Iudex,qui de facto fecit
f aliquem ſuſpendi.*f* Reſpondeo.per ſimilitudinem ſupplicij,per
tit.ff.qđ quiſque iuris.in alterum ſtatuerit, ipſe eodem iure uta-
7 tur.† Quæro qualiter debet puniri,ſi de facto *g* fecit aliquem tor
g queri; Reſpondeo, non punitur ſimilitudine torturæ, quia non
reperitur in iure cautum,ꝙ tortura imponatur alicui,p finali pę
na delicti,ſed tenetur iniuriarũ, pro motu ſui iudicis puniendus
8 vt ff.de iniur.l.iniuriarum æſtiman. Quæro,ſi iudex non vult au-
dire partes,vtrum ex hoc puniatur? Rñ.ſic,ff.de eden.l.argenta-
9 rius,§.cum autem.† Quæro,nunquid aſſeſſor , qui in vna ciuita-
te fuit condemnatus de barataria,vel de aliqua fraude , poſſit in
alio loco eſſe Aſſeſſor? Reſp.non,vt l.iudices.j̃. de dignit. lib.12.
10 † Quæro,vtrum iudex,qui non admiſit allegationes *h* ſtatutorũ:
h puta ꝙ bannitus poſſit impune offendi , puniatur tanq̃ doloſus;
Reſpondeo ſi , vt l, lex Iulia , §. hodie,ff.ad leg. Iuliam repet.ibi,
dum dicit,vel quem punire non debuerant,&c. Dicit ibi Dy.nõ
debuerant.l.inſpecta finali iuſtitia, vel ordine non ſeruato,Dy. q̃
11 apoſtillã tene menti.† Quæro, ſi plures collegæ tulerunt vnam
ſñĩam vtrum quilibet teneat pro parte? Rñ.ſic, vt ff. de public.l.
12 ſi multi.† Quæro nũquid ordinarius *i* teneatur de imperitia de-
legati.Rñ.non:qa ſi teneret, nõ poſſet ad eum appellari.† Quæ-
13 ro,nunquid Ep̃s *k* teneatur de imperitia Vicarij. Rñ.non.qa eũ
K præpoſuit iuſtitiæ faciendæ,& Ep̃s dedit operam rei licitæ,& cõ
14 ſuetæ,dum Vicarium creauit.† Quæro,nunquid *l* teneatur Po-
l teſtas de imperitia ſui collateralis; Rñd. non , quia peccauit,ff.
quod quiſque iur.l.2.hoc uerum,ꝙ de dolo non tenetur,ſed de
culpa ſic,quia debet eſſe curioſus , ne curia ſua iniuſtitiã faciat:
tenetur enim non ſolum facere, ſed curare. Quid ſi non iudica-
uit iniuſte,ſed app̃oni ex malitia , vel imprudentia non detulit;
Dic ꝙ non punit,niſi in eo,ꝙ patrem læſit,vt no.Io.Mon. in l.1.
de appell.lib.6.in gl.ſed tñ.& illa verba inquantum bono viro ę-
quum videbitur,ſunt poſita,quia põt eſſe , ꝙ Iudex habuit iuſtã
cãm pronunciandi in parte,in parte non.Item , quia qualitas de
bet examinari, ac conſtito de culpa dẽt integraliter damnari ad
15 totum intereſſe.l.3.§.in eum,de damno infecto.† Quæro , ſi eſt
m appellatum , vtrum iudex *m* poſſit ſuam ſñĩam defendere inte-
reſt,n.ſua;& dic ꝙ ſic.ut no.Inno.in c.verum.extra,de foro cõp.
& Arch.2.q.6.§.hoc ẽt.facit extra,de reſcr.c.dilectus,non tñ põt
aſſumere in ſe iudicium animo nouandi , quia non eſt proprie
aduerſarius,arg.ff.de infa.l. Lucius,& quod not. Inn.extra,de te-
16 ſtib.c.cum clamor.† Quęro,quid in factis extra iudicium, nun-
quid Poteſtas teneatur de delicto familiaris? Reſp.non,niſi eate-
nus,vt exhibeat,ſi põt,vel niſi mandauerit,vel ratũ habuerit , vt
n ff.de pub.l.j. §. familiæ.per Barto. No.*n* quem ex quaſi maleficio
criminaliter nũq̃ puniri,niſi modica caſtigatione,uidelicet ; ꝙ ſi
non poſſet ſoluere,lueret in corpore;ut l.fi.ff.de in ius voc.& ad
de qđ dixi.ff.de off. Proconſ.l.obſeruare,in prin.Et hæc vera sũt
niſi poteſtas ſe obligaſſet per actum ad prædicta , vel per formã
17 electionis ſuæ.† Quæro *o* de Notario, qui imperite fecit inſtr̃m,
o an teneatur de imperitia ad intereſſe aduerſarij? Reſp.ſic, caſus
eſt ſing.ſupra de magiſtr.conue.l.fi.quod no.

ADDITIONES.

a Vtrum iudex. Dixi poſt Bal.in l.1.ad Turpil.
b Arbitrio. Vide l.creditor,§.Lucius,& ibi Bal.ff.man.& quod no.Bar. in l. ſocietatem,§.arbitrorum,ff.pro ſoc.& tex.no.& ibi Bar.in l.in venditione,§.ſi quis , hic alle.ff.de bo.auth.iud.poſ.vbi probat manifeſte, quod licet habeat liberum arbitrium,tenetur tamen de dolo,non de culpa.quod no.& quando committitur voluntati alterius, ui de Bald.in l.fi.ſup.de contrahen.empt,& in l.3.ſup.de dot.promiſ.& quod no.Bar.in extraua.ad reprimendum,in uerſic. videbitur , in princ.& omnino Bar.in l.ſi filias,ff.de dona.& Imo.in l 2.§.uoluntatem,ff.ſolu.matr. Bal. hic ponit vnum uerbum importans arbitrium boni viri , & aliud importans non voluntatem quo caſu uide Bar.in d.extrauag.ad repri.in uer.videbitur,& Bal.in l.1.de teſt.mi.& in l.ſi poſt tres,§.ſi quis cau.
c Nunquid error. Vide per Bar.in l.quod Nerua.ff.depo.& Bald.in c.1. §. iudices,de pace iur.firman.
d Quæro nunquid. Dixi poſt Bar.in l.2.ff.quod quiſ. iur. & Bald.in l.mancipia,ſup. de ſer.fug.& in l.fi.inf.eo.
e Vtrum. Vide Sal.in l.fi.inf.eo.
And.Bar.Quæro utrum. No. quod iudex , qui non poteſt ſoluere propter inopiam non luit in corpore,niſi dolo iudicaſſet,uide Bal.in c.fi.de dolo,& contu.
f Suſpendi. Vide in l.lege Corne.ff.de ſic.& Barto.& Bal.in l.2.in prin.ff.quod quiſque iur.& ſequitur etiam Sal.in l.fi.inf. eo.
g Si de facto. Vide Bal.in l.Decuriones,inf.de quęſt.& quod no.Bar.in l. lege Corn. per iſtum tex.ff.de ſica.
h Allegationes. Pro hoc facit quod dicit Bal.in l.1.ſup.ſi a non comp.iud. ubi dicit, quod iudex,qui fecit ſententiam banni aliquam,quę nulla eſt, punitur ſimilitudine ſupplicij.
i Ordinarius. Vide Saly.in l.fi.inf.eo.
K Epiſcopus. Vide Sal.in l.fi.inf.eo.
l Nunquid. Vide Bal.in l.2.hic alle.ff.quod quiſque iur.& proxime in uerſic.3. nunquid error.cum ſeq.& per Sal.in l.fi.inf.eo.
m Vtrum. Vide quod no.Bar.in l.fi.in fi.& quod ibi dixi,ff.ad Turpil.& Saly. in l.fi. inf.eo.
n Not. Vide Bal.in l.1.§.iudices,de pace iur.fir.& ſup.quæ dixi poſt Barto.in l.filioſfamilias,ff.de iud.
o And.Barb.Quæro. Vide Bal.in l.1.ſup.ne ex deli.defun.

LEX PRIMA.

1 *Iudex corrumpi non debet.*
2 *Monitus poſitionibus non reſpondens habetur pro confeſſo.*
3 *Poſitiones in cauſis criminalibus,quæ fieri dicuntur.*
4 *Accuſatus ſi pp pecuniã delictum eſt confeſſus,confeſſioni eius eſt ſtandũ.*
5 *Ius innocentiæ propter ſuum delictum quis perdere poteſt.*
6 *Sententia uenialis eſt ipſo iure nulla.*
7 *Iudex pronuncians ſententiam nullam per latã culpam , qualiter puniatur.*
8 *Iudicem indemnem conſeruans,non dicitur corrumpere.*
9 *Fiſcus,& Reſpublica,qualiter differunt.*

CONſtitit. Qui deffidentia iuſtæ ſententię in pecu
nię corruptelam prorũpit, litem perdit,
ſiue priuata ſit lis,ſiue publica,ſiue fiſcalis.h.d.No.quod
1 cauſatum quędam eſt publica,quędam fiſcalis,quędam
a priuata.† No.quod non licet corrumpere iudicẽ, *a* nec aduerſa-
rium

ADDITIO.

a Iudicem. Adde l.ad prouidendum,ſup.de poſtu.idem ſi prohibet teſtes teſtificari.c.conſtitutus,de teſti.& no.Bal.in l.1.ad fi.ſi quacunque præd.poteſta.

rium. Not.ꝙ ille de iuſtitia diffidere vr̄, qui iuſtitiæ miniſtrum.
i.Iudicem corrũpit. Idem ſi corrumpat ꝓcuratorē, vel aduoca-
tum,qđ no.Quæro,qđ ꝑdit iſte? Rñ.actor ꝑdit actionem,reus ꝑ
dit defenſionē.Itē ſi ſit lata ſnīa ꝑ corrũpentē,nō valet. Sed hęc
a differunt *a* inter ſe,qa actio,& defenſio ꝑdit̄ per ſnīam,ſed ꝯmo-
dũ victorię perdit ipſo iure.primũ ꝓbat.ff.de iure fiſ.l.eius q de-
2 latorem.ſm ꝓbat ĩ.qñ prouoc.nō eſt nec.l.venales. † Dicit text.
ꝙ ſi qs iuſſus,& monitus non rñdeat poſitionib.,cũ dēat, hr̄ pro
b confeſſo,vt in c.2.de cōfeſſ.lib.6.Quęrit Io.Mo.an ipſo iure *b* ſit
neceſſaria ſnīa,videlicet,ꝙ iudex habeat poſitiones pro ꝯfeſſatis,
& dicit ibi ꝙ ꝑ ſnīam,ꝑ Auth.vt litig.iu.in prin.collat. 9. Et ideo
tu aduocate,anteq̃ ꝯmittatur cā decidenda ꝯſilio ſapientis,facias
iudicem interloqui, alias ꝯtumacia non haberetur ꝓ probatio-
ne,nec poſſet ꝯſulere ſapiens eſſe probatũ,vel facias cōmitti vtrũ
que articulum tam ſuꝑ dicta cōtumacia,an debeat hr̄i,pro ꝯfeſ-
ſo,q̃ ſuꝑ diffinitiua:alias ſuꝑ articulo nō ꝯmiſſo, ꝯſultor nō poſ-
ſet conſulere,& oporteret eum pronunciare non eſſe ꝓbatũ,nec
liquidum,qa habet ꝯſulere ſm ſtatum cauſę,in quo cā eſt tpe ꝯ-
miſſionis,vt ſup.de dilationibus.l.cum a nobis,& iō ſis auiſatus,
3 † Scias tñ ꝙ dictum c. 5. in cauſis criminalib. *c* locum non hēt.
nec vbi agitur de dolo,qa ſuꝑ illis nō fiunt tales poſitiones, q̃ fie
ri cōſueuerunt,vt ponens ab onere probādi releuet̄, qa dicit de-
cretũ,nō dico tibi vt te ꝓdas,de quo plene per Arch.diſt. 50.c.ex
pœnitentib.quicqđ dicat Bar.in l.Marcellus.rerum amo.Venio
ad gl.& oppo.de l.fratris,s̃.de tranſ.Solu.ibi tranſactio, hic con-
cluſio. Oppono ꝯ̃ hoc de l.in ſumma, vbi non eſt licita tranſa-
ctio.Solu.ibi ſpeciale ꝑꝑ calumniam agentis,vbi vide. Oppo. ad
idē s̃.de tranſac.l.tranſigere.Sol.diſtingue in tranſactione,aut in
ciuili,aut in criminali,& dic vt ibi.Quæro de quo aduerſario lo-
qtur hic. Rñdeo,de ꝓcuratore,vel de Aduocato, non de aduer-
ſario principali,qa ille nō dr̄ corrũpi, niſi qñ ex hoc cōcluſio re-
4 ſultaret,vt l.3.ff.de p̄uar.vide l.fi.ff.mand. † Quæro,ſi pecunia da
d tur accuſato,*d* vt ſe ꝯdēnari patiat̄,& ipſe pecunia ductus crimē
fateat̄,an ſtandum ſit confeſſioni,& ſnīæ ꝯ̃ ſe latæ,dicit gl. ꝙ ſic,
5 & poſtea innuit ꝯ̃rium. prima vera, qa ſibi imputet. † Venio ad
ſecundā gl.& quæro,nunquid ſicut actor ꝑdit cām, ita & reus.
Rñdeo ſic.& ſic not.ꝙ quis pōt perdere ius innocētiæ ꝑꝑ ſuum
6 delictum. † Secundo quæro,vtrum venalis ſnīa ſit ipſo iure nul-
e la,& dic ꝙ *e* ſic.Et dr̄ venalis,qñcunque eſt lata per corruptionē
pecuniæ,vel alterius rei interuentu,ff.de cal.l.cum ēt.Quęro,qđ
ſi eſt lata ꝑ corruptionē grę,vel ambitionis.Rñd.valet,ſed ꝯpetit
in integrum reſtō,vt no.ff.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.cũ Prętor.&
ſi dicatur,reus hēt exceptionē doli, ergo non petit in integrũ re-
ſtitui,cum ſit tutus iure cōi.Rñdeo,imo quia nō eſt æque tutus,
& iō expedit hēre plura remedia, nā exceptio dēt eſſe liqda, vt l.
nā & poſtea,in prin.ff.de iureiur.alias non ꝓdeſt ꝯdēnato ad im-
pediendum ſummariā executionem ſnīæ,ſed reſtō in integrum
quaſcunq; ꝓbationes admittit.Itē qa expedit victo,ꝙ ſnīa cācel
let,qđ fiet reſtōne in integrum ꝯceſſa,ar.q̃uo & qñ iud.l. ſi p̄ſes.
7 † Quæro,qđ ſi non interuenit corruptela, *f* ſed lata culpa iudicis.
f Rñdeo, ſi ſuccumbens hoc ſciuit, intra tp̄s appłonis debuit ap-
pellare:ſi aũt ignorauit de lata culpa ꝯmiſſa, & iō intra decē dies
non appellauit,& ſic a mō appellare non pōt,ſed petit reſtōnem
in integrum ad totam cām. Iſta eſt ſnīa gl.in d. §. cum Prætor. q̃
gl.tenet Guil.de Cug.& Cy.in l.pen.ff.de iuſ.& iu.vbi videas. De
lata culpa, dicas,ꝙ punitur ut dolus , qñ punitur ex eadem lege,
vel ex eodem ꝯ̃ctu,ſecus ſi nō ex eadem lege, vel ex eodem ꝯ̃ctu
lata culpa puniretur,vt ff.ad leg. Cor. de ſicar. l. in leg.& ſicut in
ꝯ̃ctibus,& quaſi ęquiparatur quo ad rei perſecutionem:ita & in
quaſi maleficio ad hoc ut iudex ad intereſſe condemnet̄,non tñ
puniretur ex lata culpa aliqua pœna famoſa,ut l.iu actionibus,ff.
de in lit.iuran.quia nunquā ex quaſi delicto inſurgit infamia , &
8 in Iudice non preſumitur dolus.† Extra q̃ro,nunquid ille,qui ꝯ-
ſeruat Iudicem indemnem, intelligatur eum corrũpere: & dic
ꝙ non,ſi conſtat ꝙ habeat bonam cauſam,ut eleganter no.Bar.
ff.de fur.l.ſi quis uxori, §.ſi fugitiuum . nam hęc cautio continet
ipſum nihil,cum ipſa iuſtitia conſeruat eum,niſi forte iudici de-
diſſet pignus,quia tunc res interuenit,arg.ff.de arbi.l.litigatores.
§.1.& 2.& quod ibi no. Quod Iudex in his,q̃ facit licite per exe-
cutionem ſui officij, poſſit recipere conſeruationem indemnita
9 tis,eſt caſus unicus in iure.s̃.de magiſt.conuen.l.j. † Quęro,utrũ
g fiſcus & Reſpublica *g* differant? & ur̄ ꝙ ſic,quia hic ponuntur ut
diuerſa:ſed hoc ideo, quia loquitur de fiſco Romano,& Repu-
blica alterius ciuitatis. Dic ꝙ reſpublica vniuerſitatē ſignificat,
fiſcus autem ſignificat rē ipſius vniuerſitatis, & fuit olim fiſcus
dictus a fiſco,ideſt a ſacco,quaſi quoddā continens iuris cōis,di
cit hic Butr. fiſcus & Reſpublica Romanorum ante Imperium
tranſlatum erat vnum,ſed poſtea non fuit vnum,& idē, & ideo
ſunt tituli ſeparati.Bu.Imperator dicit,fiſcus meus,ſupra, de his
quibus vt indig.l.minoribus.Item dicit Reſpu.mea, in conſtitu-
tionem & verum eſt,ꝙ in ſignificatione rerũ idem ſunt,ſed non
in ſignificatione perſonarũ,quia Reſpublica idem eſt quod po-
pulus.dic vt dixi in prima conſtitutione digeſtorum.in princ. &
conſueuit notari infra,de iure fiſci.l. 1.lib.10.

ADDITIONES.

a And.Barb.Sed hæc differunt.In glo.ibi,ipſo iure hoc eſt falſum , ſecundum Ange.
Imo requiritu ſnīa,vt quia dicit,amittat ratione adiuncti,§.ſancimus,in auth. de
inceſt.nup.vel dic,quod illud verbum hoc operatur l.prouidendum , ſup.de poſt,
ibi,foro caueant,Ang.
b Ipſo iure.Adde Bal.in l.1.de confeſſ.
c Criminalibus,vide Bar.in l.2.de eden.
d Accuſato,vide gl.& Bar.in l.j.§.ſed,& conſtitutio,ff.de cal.
e P.D.Dic,ꝙ idem tenet Spe.in tit.de arbi.§. 3. non diſtinguendo paruum interue-
nerit,an magnum pretium.de quo per Fel.in c.tua nos,ad fin.de ſym.uide Bar.in
l.1.C.de ſen.aduer.fiſ.lat.verſ.quæro,quid ſi ſenten.lib.10.Et adde gl.in c.in ſuper
de reſcript. Et qualiter conueniendus ſit,& ad quid iudex ſententiam ferens ve-
nalem,uide Spec.de appe.§ 1.& tit.de ſim. & titu.de ſententia. Et ad ſequentem
quæſtionem,uide per gl.& Bar.in d.l. 1.li.10.verſi.quæro,ſi præuaricatio.& iſtum
in l.1.verſ.6.quæritur,de condic.indeb.& glo.in uerbo,ambitioſæ,l.ſeruo, §. cum
prętor,ff.ad Treb.
f Corruptela.Adde Bal.in l.1.ſup.quomodo , & quando iudi.& quod ipſe not.in l.
fi.in prin.inf.eo vbi ponit quid ſi eſt lata per dolum.
g Reſpublica.vide Bar.in rub.inf.de iur.fiſc.in prin.poſt gl.

AVTHENTICA.

1 *Calumniari præſumitur,qui non probat.*
2 *Deficiens in purgatione,quia non iurat,habetur pro confeſſo.*
3 *Tentans,& non perficiens puniri debeat.*

Nono iure. Qñ intereſt Reipublicę in manifeſtum de-
duci aliquid , qđ prius erat valde occultũ
hēt locum pęnitentia in delictis conſummatis cum grano ſalis,
quia debet ꝓbare qđ defert:alias aũt punitur, vt hac auth.hic au
tem dicit,ꝙ parcitur deferenti ſe,& alium de barataria,dummō
probet,& ſi ꝓbat punitur recipiens:ſi non ꝓbet,punitur deferēs,
tñ debet reus ſe purgare pes iur̄m,& ſi non vult ſe purgare,hr̄ ꝑ
confeſſo,& in iſto crimine eſt ſpeciale,ꝙ poſt iur̄m, & ſententiā
intra decem menſes poſſit probari ꝯ̃rium,& no.præmia nō dari
1 niſi probanti.† No. etiam quod qui non probat,præſumitur ca-
lumniari.No.ꝙ qui non poteſt probare,non poteſt deferre. No.
2 de iuramento purgationis.† No.ꝙ deficiens in purgatione, quia
non vult iurare, habetur pro confeſſo. Nota de pœna confiſca-
tionis omnium bonorum.Et no. ꝙ liberi non excludunt hāc pę
nam.Nō obſt.auth.bona damnatorum,qa ibi loquitur, qñ quis
perdit bona cũ ſtatu.vel hic ſpeciale,& hæc verior: nā iſta auth.
loquitur etiam cum perdatur ſtatus,quia ibi dicit:in exiliuũ mit
titur,& dicit glo. ꝙ hoc crimen barataria eſt ſimile crimini læſę
maieſtatis, ſ.in hoc vt debitum patris noceat filio. qđ tene mēti.
3 † Quæro,quid de eo *a* qui tentauit,& non peregit, vtrum punia-
a tur;& vr̄ ꝙ ſic per l.Imperator Seuerus,de iure fiſc.in verbo,ten
tant.ar.contra extra,de elec.c.perpetuo.lib.6.& quod ibi no. In-
b nocen. Quæro,quidam detulit Poteſtatem coram ſyndicis, *b* di
cendo quod debeat ei pecuniam,ſed ſyndicatores voluerunt au
dire eum,& abſoluerunt Poteſtatem, modo quæritur nunquid
iſta ex ſua confeſſione poſſit condemnari de barataria , & vide-
tur quod ſic,vt ſupra de libe.cau.l.cum pretium. In contrarium
iſta confeſſio fuit facta principaliter propter aliud,quod nullum
effectum ſortitum eſt,vt extra de eo,qui cogno.conſang. vxoris
ſuę.cap.ſuper eod.& facit quod nota.Inno.extra , de iureiuran.
capit.mulieri.

ADDITIONES.

a A.B.Quæro,quid.Vide quæ dicit Bal.in c.quæ contra ius,de reg.iu. lib.6. & no.in
tex.l.3.§.1.ff.de cal.& in rub.de ſimo.
Celſus.Adde de hoc Collecta in c.ſuper his,in fi.& quod ibi dixi in apoſt.in uerſ.
non tamen perficit extra,de biga.Pan.in c.adoleſcens,num.2.& 3.& ibi etiam po
ſui in apoſt.in verſ.conſummatum,extra de ſponſa.& ibi,an hoc ſit verum in fo-
ro fori,& in foro poli.& de hoc per Ro.ſing.330.inci.iudex capiens.
b Sindicis.Hic adde,quod no.gl.& quod ibi dixi poſt Bar.in auth.item poſſeſſor,C.
qui in pig.hab.& Bar.in l.2.& quod ibi dixi poſt eum,ff.ui bon.rap.iſtud dictum.
Inn.allegat etiam Bal.in l.ſi quis in hoc,de epi.& cle.& in l.1.de confeſſ.

LEX II.

1 *Iudex corruptus notatur infamia.*
2 *Poteſtates terrarum ad terras euntes, ubi ſunt diuiſiones in populo, mala faciunt.*
3 *Iudex in arbitrarijs æqualis eſſe debet.*
4 *Conſcientia triplex eſt.*
5 *Poteſtas abſolutus ſuper inquiſitione generali,ſuper ſpeciali cōdēnari pōt.*
6 *Notarium corrumpens cauſam perdere debet.*
7 *Iudex,qui aliquem iniuſte banniuit,tenetur ad damna,quæ bannitus paſſurus non erat.*
8 *Imperitia vnius alterius imperitiam non excuſat.*
9 *Iudex tenens inſolitas opiniones,præſumitur imperitus.*
10 *Copula,& copulat diuerſa.*
11 *Sententia per metum lata eſt nulla.*
12 *Iudex proferens ſententiam per metum,an excuſetur.*

De eo. Pręmitte, ꝙ ſnīa ēt ꝑ dolũ peſſimũ lata tenet, licet
iudex puniat̄,ſ.ſi dolus nō trāſiuit ad ſpeciem corru
ptionis,vt no.in l.1.§.calumniatoribus,ff.ad Turp. vbi eſt gl.ſo-
1 lēnis. Caſus iudex † corruptus famā perdit,& damna reſarcit.h.
d. Et no. ꝙ ēt tenetur crimine falſi. iō magiſtratus ab omni ſor-
de abſtineant,vt ff.ad leg.Iul.repetun.l.3.§. fi. Si aũt ꝑ ſtultitiam
male iudicat,non tenetur crimine falſi,ſed punit̄ extraordinarie
per regulam,quę traditur in l.vlt. ff. de priuatis delict. & vide ff.
de euict.

2 de euict.l.ſi ꝑ imprudentiã.in ver.ſordib.aut ſtultitia.† Item no.
alias pœnas,ꝑ c.cum ęterni,de re iudi.lib.6.& facit ꝯ̃ Poteſtates
terrarum,q̃ vadunt ad terras,vbi ſunt diuiſiones in populo,q nõ
p̃nt ſalua conſcientia ꝑtrãſire,ſed oportet eos ſequi partiales re-
formationes,nam omnes incidunt in pœnam.d.ca.cum ęterni.
3 †Et no.*a* per c. illud, ꝙ in arbitrarijs *b* iudex non dẽt eſſe minus
a fauorabilis vni,q̃ alteri parti,vt ibi no.Inn. & certe cui latior dat
b habena,ille magis dẽt hr̃e per oculis ęquitatẽ, vt in Auth. iuſiu-
randũ,qđ p̃ſtat ab his,in nigro.& h.d.tex.no.tñ vulgatus,in l.ꝙ ſi
Epheſi.ff.de eo,ꝙ certo loco.Qui aũt facit ſm conſcientiam, li-
cet faciat ꝯ̃ ſcriptam iuſtitiam,non incidit in pœnam illius c.Et
vnum ſcias,ꝙ iudex p̃t ſequi conſcientiam,q̃ nemini nocet, vt
no.§.qui admit.ad bo.poſſ.l.bonorum. Item quia iudex dẽt ſeq
potius ꝯſcientiam ſuã,q̃ ꝯſciẽtiã partiũ,vt in l.1.ſup.de bon.poſſ.
4 ſm tab.† No.tñ, *c* ꝙ triplex eſt conſcientia.ſ.ligata reb.uiſis, liga
c ta rõnib.legum. Eſt,& alia cõſcientia mortua, & adhęrens qui-
buſdam imaginationibus intellectus, & iſta non obligat animã
noſtrã,qa eſt conſcientia impulſiua,& non arctatiua, quod not.
5 †Extra quęro, ſi Poteſtas eſt abſolutus ſuper inquiſitione gñali,
vtrum poſſit condemnari ſuper inquiſitione ſpeciali? Rñ.ſic, qa
de illa ſpẽ non intelligitur inquiſitus per verba generalia, & iõ
nec pronunciatũ.vt ff.de verb.obl.l.doli.clauſula.& l.fi.§.fi.ff.de
cond.inde.idem dico de accuſatione ſpeciali,quia fortius dero-
gat accuſatio inquiſitioni, q̃ inquiſitio accuſationis. quod no.
6 †Vltimo quæro *d* de eo,qui corrupit Notarium *e* actorũ,vtrum
d perdat cãm? & dic ꝙ ſic,vt ff.de iure fiſc.l.in fraudẽ,§.quoties.&
e ff.de fal.l.ſi quis obrepſerit,& ff.de pœ.l.ſi quis aliquid, §. inſtra.
7 †Quęro,nunquid Iudex,qui iniuſte banniuit *f* aliquẽ, teneatur
f non ſolum ad dãna litis,ſed ẽt ad alia, q̃ alias bannitus non erat
paſſurus? Rñ.ſic,vt no.Inn.in c.fi.extr.qđ metus cau. Nã ſi teme
re vocans tenetur ad iſta damna,vt j̃.de fructib.& lit.expen.l.nõ
ignorat. ergo multo magis condemnatus. Quæro,ſi fuerunt la-
g tę tres ſnĩę *g* conformes oẽs per imperitiam, quis iſtorum iudi-
8 cũ teneatur; Reſpõdeo qlibet. Nã † imperitia vnius alterius im-
h peritiam non excuſat. idem ſi appellatio eſt deſerta, *h* quia per
hoc non excuſat ille,qui male iudicauit, vt eleganter notat Ber.
extra,de officio deleg.c.paſtoralis.idem ibi Inn.facit qđ no.ff.de
euic.l.ſi per imprudentiam.qa iudex deliquit ꝯ̃ Deum, quia eſt
periurus.Item ꝯ̃ Rempublicam,quia eſt infidelis.Item cõtra liti
gatorẽ,quem oppreſſit: vnde delictum ſuum non purgatur, niſi
puniatur,& res in integrum ſtatum reponatur,& ſi irrogauit in
9 famiam, acrius puniatur. Quęro, nunquid imperitia pręſuma-
i tur *i* in eo,qui tenet nouas, & inſolitas opiniones? Rñ.ſic, vt ff.de
Senatorib.l.j.& iõ in iudicando nunq̃ recedas a carrotio prudẽ-
tum,maxime Glo. Et no.ꝙ in d.c.cum ęterni.conſcientia,& iu-
ſtitia ponuntur vt diuerſa,nam conſcientia eſt ad ſeipſum Iuſti-
tia vero ad alium. Item conſcientia alia publica,alia priuata, ſed
iudicialis iuſtitia ſemper publica.item cõſcientia eſt ſenſus ſanę
mentis. vnde illud,qđ mens ſentit,eſt conſcientia, ſed iuſtitia eſt
exhibitio operis in adminiſtrando iure cõſiſtens,& eſt triplex,nã
q̃dã adminiſtrat ius æquum, & bonum, q̃dam bonum tm̃, q̃dã
æquum tm̃,vt no.gl.cõis in l.j.poſt prin.ff.de iuſt. & iu. Itẽ no. ꝙ
ad hoc vt habeat locum pœna dicti c. requiruntur quatuor co-
10 pulatiue,quia copula, & copulat.l.diuerſa,ſed tñ reſpectu unius
finis,ſi vnum deficit,totum deficit,vt ff.de cond.inſtit.l. ſi hære-
di plures. alias nihil operatur virtus copulæ, ꝙ eſt falſum. maxi-
me in pœnis,& ita no.Io.Mona.Ioan.And.& Archid.& hoc eſt
vtile ſcire ad pœnas ſtatutorum. Et no. ꝙ non eſt fortior copula
illa,q̃ vnitas orationis aſſignat. vt ſi ſtatutum dicat, ſi quis inua-
ſerit rem alterius, nam duo copulatiue requiruntur, ꝙ inuadat
11 rem: Item ꝙ rem alterius,vt l.fi.C.vnde vi.† Extra quęro,vtrum
ille,qui per vim fert falſam ſnĩam alias nõ laturus, puta per me-
tum tyranni,excuſetur? Rñ.ſic,niſi a principio ſciuiſſet hoc eue-
nire poſſe,quia tunc non debuit officium acceptare, ad ꝙ pote-
rat non accedere,arg.ff.de dam.inf.l.qui bona,§.de illo.ff.loca.l.
12 habitationes,& l.ex conducto, §. 1. † Quæro,iudex per metum
K alias non facturus, *k* tulit ſnĩam iuſtam,vtrũ ualeat? & vr̃, ꝙ ſic,
nam non datur exceptio metus,nec actio ꝙ met.cauſ.quia dã-
num deſiderat,vt l.ſed,& partus,§.fi.ff. qđ metus cauſa. In con-
trarium,quia neceſſitas eſt ꝯ̃ria voluntati, nam voluntas iudicis
debet eſſe libera,ſicut electio,& hæredis inſtitutio, quia ſatis cõ
ſtanter,& ca. ff.de hær.inſtit.l.illa inſtititutio,& ff.de arb.l.qualẽ,
in prin.& hoc ſi ſnĩa ferretur per metum,ſed ſi fertur non obſtã
te metu,ibi libera eſt. Sed ſi immiſcetur metus, vt quia cogitur
pronunciare ſic,aut ſic,nondum tamen elegit,tñ quia vitio non
caret,reſcinditur,9.q.1.quatuor,& not.in l.1.ff.de leg.2. Quęro,
an iudex in his,quę facit licite ꝓ executione ſui officij, poſſit re-
cipere conſeruationem indemnitatis. eſt caſus vnicus in iure §.
de magiſtra.conue.in l.1.

ADDITIONES.

a And.Bar.Et not.ꝙ iudex põt ſequi ſuam conſcientiam, ſi nemini noceat. Bald. in l.1.ſup. de reb. credit.l.certum, vnde cog.l.2. C.de ſenten.ex breui.reci.Docto.in c.1.de conſtit.& in rub.de arbi.per Ludo.Roma.in cap.ſtatutum,§.aſſeſſorem.de reſcrip.lib.6.Ang.in l.inter ſtipulantem,§.Stichum,de verb.oblig Doct. in clem. 1.& in rub.de arb.& in d.§.Aſſeſſorem.vide Bal.in l.nemo, C.de ſent. & interlocut.omn.iud.& in l.iuſtitia,ff.de iuſt.& iure.vide c.qualiter,el primo,de accu.vbi iudex debet informare ſuam conſcientiam iuris ordine. vide Ioan.de Imo.in l.qui bona,ff.de damno infecto.c.conſtitutus,el ſecundo,de appel.in ver.ſecundum rectam conſcientiam.vide c.fi.de colluſio.dete. vbi licet quis colluſerit cum inquiſitione criminis,non tamen habetur pro confeſſo, quia interim inquiritur, Petr.de Anch.allegauit in contrarium,quod habetur cum ſua auth.

b In arbitrarijs. Adde Bal.in l.quicunque,de ſer.fug.

c And.Barb.No.tamen. Vide Bal.in l.nemo.ſup.de ſenten.& interloc.om.iud.vbi dicit,quod ſi cauetur,quod actus fiat de conſcientia iudicis,quod tunc ſufficit quod iudex non loquatur.

d And.Barb.Vltimo quæro. An corrumpens notarium actorum, perdat litem ſuam, & de ſententia vide pleniſſime Do.Io.in l.diuus,de re iud.

e Notarium. Vide Bal.in addi.Spec.in tit.de execu.ſent. & expreſſius in l. qui teſtamento,ff.de execu.tut.ſcripſi poſt Imo.l.diuus,de re iud.

f Banniuit. Adde Bal.in l.qui accuſare,ſup.de eden.& in l.qui crimen. inf. qui accu. non poſſ.

g Tres ſententiæ. Adde Ang.& Imo.in l.4.§.fi.ff.de dam.inf.dixi poſt Bar. in l. 1. in prin.ff.de appel. Vide Bal.in c.1.§.iudices,de pace iur.firm.

h Deſerta. Adde Ang.& Imo.in l.2,ff.de dam.infe.& dixi poſt Bar.l. 1.in princ. ff.de app.& idem,ſi ſemel,aut bis fuit appellatum, & pars ſuccubuit, ſecundum Ang. in l.1.de iud.alle.Inn.in c.ſæpe,de ap.& in c.paſtoralis.

i Imperitia pręſumatur. Et ideo in iudicando nunquam recedas a correctione prudentum.adde Iaco.But.in l.1.C.qui pro ſua iuriſd. dixi poſt Bart. hic, in auth. ſed nouo iure.

Celſus. Adde quod in præſenti apoſ.dicitur,facit ad clauſulam,quæ in conſilijs ſapientum apponi ſolet,ſcilicet ſaluo peritorum iudicio,& alijs id genus,quæ in idẽ reſultant,de qua in l.Claudius,& ibi dixi poſt Bar.uer.item no. in apoſt.in ver. ff, qui pot.in pign.hab.& dixi in tract.meo clauſularum, in clau. conſ. ver. ſaluo ſaniori conſi.

K Non facturus. Adde Bal.in l.1.ſup.de ſent.ex breui.reci.

Sententiam reſcindi non poſſe, *Rubrica.*

1 *Sententia an reuocari poſſit.*
2 *Sententia condemnatoria expenſarum reuocari poteſt.*
3 *Sententia cum poteſt reuocari, iudex ſuperſedere debet.*
4 *Iudex ſi ſententiam interlocutoriam reuocare non vult, appellari poteſt.*
5 *Grauatus per carcerem ſemper appellare poteſt.*
6 *Sententia diffinitiua de conſenſu partium reuocari non poteſt.*
7 *Sententia per euidentiam facti ſine appellatione, an reprobari poſſit.*

NEque. Nemo poteſt ſuam, vel anteceſſoris ſui ſen
tentiam reuocare,& ſi reuocat,appellare ñ
eſt neceſſe.h.d.Opp.ꝙ imo poſſit ſnĩam reuocare, vt l.
quod iuſſit.ff.de re iudic.& l.dicere,§.fi.ff,de arbitr.Sol. ibi in in-
terlocutoria, quæ indiſtincte põt reuocari, iuriſdictione non cõ
ſumpta,hic in diffinitiua, quia per diffinitiuã huius cauſæ abſor-
betur iuriſdictio tam ſua,quam ſui ſucceſſoris,vt hic, & l.j.infra
quando prouo.non eſt neceſſe.nam diffinitiua dr̃ a fine, quia fi-
nem imponit liti,vt inf.de fruct.& lit.expen.l.terminato.alias eſ-
ſet procedere in infinitum,& non eſſet vnquam litium finis, qđ
eſt inconueniens & legi,& publicæ vtilitati,& iuri cõi,& natura
li rationi ꝯ̃rium,vt ff.de iud.l.ſi Prætor,in prin.& ſup.de iud.l.ꝓ-
perandum.in prin.Sed ꝯ̃ iſtud immediate opp.& vr̃, ꝙ diffiniti-
ua poſſit reuocari,vt ff.de min.l.præſes.& l.perfect.& l.minor au
tem magiſtratus,§.j.& in l.cauſæ, §.fi. Sol.ibi ope reſtitutionis ñ
ꝯ̃rio Imperio. Idem in criminali,vt ff.de poe.l.diui fratres,in & l.
1.§.de qua,ff.de poſtu. Secundo oppo.de auth. quæ ſupplicatio.
Sol.ibi in remedio ſupplicationis a iure permiſſæ, vt ſup. de ſent.
præfec.præ.l.j.quod no. Tertio opp.de l.ſi præſes,ſup. qũo, & qñ
iudex.Sol.ibi fuit ſnĩa nulla,quæ nec nomen ſnĩę meretur, vt ff.
a de pęn.l.2. Quarto oppo. *a* de l.j.in fin.ff. ad Tur. Solu. ibi reuo-
catur remedio appellationis. Quinto opp.de l.diuus,ff.de re iud.
Sol ibi ꝑꝑ falſitatem teſtium, & ope reſtitutionis in integrum,
vt ff.de exceptio.l.qui agnitis. Sexto oppo.de l.j.ſup.de iur. & fa-
cti igno. Sol.ibi ſpeciale, quoniam peremptoria poteſt opponi
poſt ſententiam. Vltimo opp.de l.j.ſup.de aduoc.diuerſ.iud. Sol.
ibi ſpãle ꝑꝑ pręuaricationem Aduocati,& dic vt ibi, & eſt expe-
2 dita glo.adde quod no.ff.ad Mace.l.tametſi. † Extra quæro, nũ-
b quid *b* iudex poſſit reuocare condemnatoriã expenſarum? Dicit
Inn.ꝙ ſic,ſ.ante ſnĩam diffinitiuam,vt ext.de ſenten. excom.c.ſa
cro,in fine. Alij dicunt ꝯ̃rium: quia ex ea poſt decem dies oritur
actio in factum:& dicunt ꝙ vbicunque ex interlocutoria oritur
actio,vel rei iudicatæ exceptio, ꝯ̃rio Imperio reuocari non põt,
quia qui non appellat,cõſentire vr̃,& ſe quodammodo ad parẽ
dũ ſnĩæ obligare,vt §.qũo & qñ iud.l.ab eo. Quæro, an iudex v-
c num errorẽ *c* cõmiſſum poſt ſnĩam diffinitiuam, poſſit reuoca-
3 re nemine petente? Reſp.ſic,vt ext.de accuſ.c.qualiter.† Quæro,
quid ſi iudex verecundatur reuocare, vtrum poſſit in executio-
ne ſuperſedere? Rñdeo ſic, vt inquit Inn.in c.fi.ad finẽ,ext.ꝙ me-
tus

ADDITIONES.

a And.Barb.Quarto opp.No.quod hic eſt gl.ſecundum Ang.quod interlocutoria indiſtincte poteſt reuocari,ſed indiſtincte non eſt verum, vt hic per eundem.

b Nunquid. Vide Inn.in c.fi.in fi.extra,quod metus cauſa & quod dixi poſt Bart. in auth.ſed nouo iure.ſup.de iud.ſed ibi in taxatione, hic in condemnatione.& vide Imo.in c.ſacro,ad fi,hic alle.

c Errorem. Vide Bal.in l.error,in fi.ſup.de iur.& fac.ign.& Bar.in l.2.ſup. de ſent.ex breui.reci.

4 tus cau. † Quęro, quid ſi iudex non vult reuocare interlocuto-
a riam *a* minus bene latã, vtrũ poſſit ab hoc appellari? R̃n.non, ex
hoc capite, quia non reuocat, ſed ex alio capite, quia grauat. ſic
5 ſ.intra dec̃e dies a die grauaminis, ſi verbo, grauauit: † ſed ſi facto
b grauat, vt per carcerẽ, *b* tunc ſemper põt appellari, quia quoti-
die grauat, cum hoc ſit grauamen facti permanẽtis, ſed ſi grauat
verbo, & factũ venit per modũ executionis verbi, inſpicitur ini-
tium, q̃a q̃n interlocutus eſt, inde cõputo appłonis momentum,
q̃a facta eſt executio prioris interlocutoriæ, ar. eorum, quæ not.
6 ff.q̃d me.cau.l.ſi cũ exceptione, §.hęc aũt actio. † Quæro, quid ſi
c reuocat ſñiam diffinitiuã de conſenſu partiũ? R̃n.nõ valet reuo-
catio, quia non habet in ſe ordinem iudicij, vt eleganter no. s̃.de
7 tranſa.l.ſi diuerſa. † Quæro, vtrum *d* per euidentiam facti, vel per
d notorium (q̃d eſt proprie in rebus permanentibus) poſſit ſenten
tia reprobari ſine appellatione? vr̃ q̃ non, per gl.l.vlt.ff.de ĩ lit.iur.
arg.contra.ff.de interrog.actio.l.confeſſionibus.

ADDITIONES.

a Interlocutoriam. Vide Bar.no.in l.quod iuſſit, ff.de re iud.
b Carcerem. Vide Bal.in l.2.ſup.de epiſc.aud.dixi poſt Bar.in l.inficiando, §.infans, ff.de fur.
c Quid ſi reuocat. Dixi poſt Bar.in l.1.in prin.quando prouoc.non eſt nece.& in terminis hic, de diffinitiua.
d Vtrum. Facit quod no.Bal.in rub.ſup.de prob. dixi poſt Bart.in l.Publia, §.j. ff.de poſi.& optime, quod no.Innoc.in c.quia plerique.extra, de immu.eccl.in prin.ſed an teneat ſententia contra Notarium, vide Ioan.And.in c.Romana, de pen.in 6.& ad quæſtionem Bal.hic, vide Innoc.expreſſe in c.fraternitatis, in gl.no.ſententiã, extra, de fri.& malefic.vbi tenet, quod poſſit retractari, &c.& vide Inno.in c.quoniam.de proba.

LEX II.

1 *Peremptoriarum terminus, quando opponi poteſt.*
2 *Peremptoria excep.dicitur illa, quæ negotium perimit.*
3 *Exceptionibus ſaluis, ad reſpondendum libello reus cogi non poteſt.*
4 *Actio peremptoria dicitur perpetua.*
5 *Iudex, vel lex, vbi viam præcludendo non aſſignat, præcludere nõ poſſumus.*
6 *Admiſſio poſt ſententiam peremptoriam, non valet.*
7 *Exceptio omiſſa probari in ſpeciali, an poſſit probari in generali.*
8 *Exceptiones poſt didicita teſtificata, qualiter probari poſſunt.*
9 *Actio peremptoria poſt ſententiam opponi non poteſt.*
10 *Actio ſi non eſt peremptoria ſed ex eodem fonte oritur, qualiter agẽdũ ſit.*
11 *Exceptiones præiudiciales quæ dicantur.*
12 *Venditor ad tradendam rem exceptionem opponere non poteſt.*
13 *Leges, quæ dicunt, quod excipitur, tamen iudicis officio conſulitur, qualiter ſint intelligendæ.*
14 *Iudex dicens, non obſtantibus exceptionibus reum abſoluimus, ſuper qua ſe fundare dicatur.*
15 *Exceptio laudi, de peremptorijs proceſſum impedientibus dicitur eſſe.*
16 *Negans præciſe, excipere non poteſt.*
17 *Exceptiones beneficio reſtitutionis minor opponens, & non probans, iterũ condemnari non debet.*
18 *Minor poſſit ne, vt in peremptoria, ſic in dilatorijs omiſſis reſtitui.*
19 *Exceptio peremptoria contra inſtrumentum guarentigiæ, quod per ſtatutũ executioni mandatur, opponi non poteſt.*
20 *Exceptionum reſeruatio in ſententia, an ferri poſſit.*
21 *Cauſa criminalis per reum abſente actore conteſtari poteſt.*
22 *Exceptio peremptoria in criminali, quo tp̃e, & ad quod tp̃s opponi poſſit.*
23 *Exceptio, quod bannitus audiri non debet, non eſt peremptoria.*
24 *Exceptio dari poteſt ei, qui per ſtatutum agere non poteſt.*
25 *Bannitus, qui p̃ ſtatutũ agẽdo, nec excipiendo auditur negando audiri põt.*
26 *Bannitus quod de homicidio audiri non debeat, an per ſtatutum fieri poſſit.*
27 *Bannitus exceptionem facti opponere poteſt.*
28 *Exceptio ſi admittatur, probatio admittitur.*
29 *Exceptionem peremptoriam opponens proceſſum impedire non poteſt.*
30 *Exceptio ſi non patrocinatur agenti in eo, de quo quæritur, talis exceptio non obſtat agenti.*
31 *Exceptiones calumnioſæ audiri non debent.*
32 *Exceptiones duplices quæ dicuntur.*
33 *Exceptio non tollitur, ſed modus excipiendi.*
34 *Exceptio de non agendo, ne lis conteſtetur, an opponi poſſit.*
35 *Obligatio naturalis per teſtamentum tolli non poteſt.*
36 *Silentium actori imponi, an reus petere poſſit.*
37 *Exceptio ab extraneo poſſeſſore conuento hypothecaria opponi non poteſt, ſi executio legitime facta fuit, & lis conteſtata, etiã vbi debitor poſt ſoluendo fuerit.*
38 *Cognitio ſummaria ſuper executione, an fieri poſſit.*
39 *Teſtis officium eſt deponere ſuper toto facto, non ſuper parte.*
40 *Exceptio litis pendentiæ, quando fieri debeat.*

a PEREMPTORIAS. *a* Perẽptoria exceptio poſt ſñiam op
poni nõ põt, niſi ope reſtõnis in inte.
1 ętate ſuffragante.h.d. † Not.q̃ terminus peremptoriarum, alias
tp̃s p̃ponendarũ durat vſque ad ſñiam, ſed terminus a quo, eſt
b in arbitrio rei, vtrũ opponat añ lit.conte.p̃bandas *b* poſt, an oppo
nat poſt probandas, dicas q̃ poſt, vt s̃. de proba. l. exceptionem.
2 † No.q̃ illa eſt exceptio perẽptoria, q̃ perimit negotiũ, vel perſo-
nã, ſine qua negotiũ nõ ſubſiſtit, ut no.Inn.de inſt. c. cum veniſ-
3 ſent. † No.q̃ reus nõ p̃t cõgi ad rñdendũ libello, ſaluis exceptio
nib.vt no.Hoſt.de off.dele.c.cum contingat. & ibi Inn.no.q̃ nul
lum iudicium incipit ab exceptione, de procu. c.conſtitutus, per
4 Inno. † No.q̃ peremptoria actionis eſt perpetua: nam exceptio
ideo competit, quia actio competit, vt de inof.teſt. l. Papi.§.ſi fi-
lius. Sed in iudicio inchoato peremptoria ſecundum terminum
datum a iure habet terminum uſque ad ſentenriam, vt hic. No.
5 † q̃ vbi nec lex, nec iudex terminum aſſignat, uiam præcluden-
do, ibi, nec nos præcludimus, ut ff. de euict.l.ſi rem, §. quolibet.
c No.q̃ *c* obiectio prępoſterationis omiſſæ proceſſum incongruũ
non reddit, ff.de euic.l.ſi mancipium, §.1.& ibi not. Dicit Spec.q̃
terminus de uoluntate partium præfixus, non poteſt prorogari
d niſi *d* ex noua cauſa, in Spec.de ſen.§.nunc uidendum, uer.illud.
e Idem dicit ipſe, q̃ poſt concluſionem *e* in cauſa, niſi aliqua eui-
f dens ratio moueat iudicem, uel niſi iudex ex officio *f* inquirat:
tamen hoc totum ante ſententiam intelligi debet, ut no.in Spe.
g de renun.& concl.in prin.uer.& ſcias. Opp. *g* q̃ etiam poſt ſen-
tentiam opponi poſſit exceptio peremptoria, ut ſup.de procur.l.
licet. Sol.ibi in exceptione peremptoria iudicij, hic in exceptio-
ne peremptoria actionis. Secundo opp. q̃ etiam peremptoria a-
ctionis poſſit opponi poſt ſententiam, ut ff.ad Maced. l.tametſi.
h Sol.ibi ſpeciale, *h* quando exceptio concernit beneficium oppo
i nentis, uel merum odium agentis, ut exceptio Macedoniani, *i* &
exceptio banni. Nam iſtæ duæ exceptiones non poſſunt tolli re-
nunciatione expreſſa, ergo nec tacita per lapſum termini, alias a
iure ſtatutorum introducta. Beneficium etiam inuentarij puto
K poſt *k* ſententiam opponi poſſe, ſicut beneficium collationis bo
norum, ut ſup.de collat. l. ſi ſoror. Nam tales exceptiones non
ſunt contra ſententiam, ſed pręter, ut ff.ſol.mat.l.ex diuerſo, §.fi.
l exceptio etiam compenſationis *l* eſt de iſto genere, ut ff.de com
penſ.l.ſi cum militi, §.cum intra. Sed quæ eſt ratio, q̃ peremp to
ria regulariter non poteſt opponi poſt ſententiam? Reſp.quia
continet merita cauſæ, quæ ante ſententiam diſcuti debent, ut
6 ſup.de ſent.ex breui.reci.l.2. † Quæro, ſi iudex *m* admittit exce-
m ptionem peremptoriam poſt ſententiam, utrum ualeat admiſ-
n ſio? R̃n.non, *n* quia eſt officio iudicis deſtitutus, ut l.1. ſup.eod.ſe
cus tamen eſt ſi ipſemet poſt ſuum terminum reprobationes
admitteret, altera parte præſente, vel citata. Quia cum aſſigna-
tio termini habuerit vim interlocutoriæ, videtur iudex putaſſe
ſe grauaſſe, quod grauamen reuocat ipſo facto: tamen parte ab-
ſente non citata, hoc non poſſet, quia reuocatio, cauſæ cognitio-
o nem requirit, vel ſaltem pręſentiam, ex qua præſumitur *o* fieri
cauſa cognita, ut l.in cauſæ, §. cauſa cognita, ff.de mino. nam in
his, quę paruam cauſæ cognitionem, ſeu diſceptationem requi-
runt, eo ipſo q̃ fit inter pręſentes, dr̃ fieri cã cognita, uel ſaltem
7 pręſumitur factum cauſa cognita. † Quæro, iudex ſtatuit *p* ter-
p minum ad probandum pacti exceptionem, deinde ſtatuit gene
ralem dilationem: vtrum omiſſum probari in ſpeciali, poſſit ſup
pleri in generali? & eſt argu.q̃ non, ff. de verb.ob.l.ſtipulationes
commodiſſimum, & in Spec.de dila.§.viden. verſic. & attende.
Quęro,

ADDITIONES.

a Peremptoria. De materia huius legis, vide plene per gl.& Doct.in l.exceptionem ſup.de prob.& in c.excep.extra de exc.& in l.ſi hæres, ff.fami.erc. & in l.2.de exc. rei iudi.fallit hæc lex in excep.rei iudicatæ, quæ quandoque poſt ſententiam põt opponi, vt declarat Bal.in l.poſt ſententiam, ſup.de ſen.& inter.omn.iu.maxime vbicunque ſuperuenit poſt ſententiam, l.1.& ibi Bald.inf.de requi.reis.
b Probandas. Vide l.emptor, & ibi habes ſup.de præſcr. long.temp.
c No.q̃. Facit gl.in c.cum contingat, ext.de off.deleg.quam allegat Bal. in l. generaliter, §.1.de reb.cred.& in auth.ſi dicatur, ſup.de teſta.facit quod no.Bart. in l.1.de lit.cont.& ad Bal.hic, vide omnino Bald.in l.criminis, inf.qui accuſa. non poſſ.& Bal.no.in l.exceptionem, in vlt.col.ſup.de proba & ſup.ea.l. in verſ. de exceptionibus autem, cum ſeq.& præce.& vide Imo.in l.a quo, §.1.ff.ad Trebe.& aliquid per Ant.de But.in c.exhibita.extra, de iud.& quod ipſe no.in ca.ſuborta, extra, de re iudic.
d Prorogari. Vide Inn.in c.ſuper eo, el 2.extra, de appel.& quod no. Bald.in l.dicere, ff.de arbit.
e Concluſionem. vide Bal.in l.ſuper, ſup.de relat.
f Ex officio. Vide Bal.in l.per hanc, in prin.inf.de temp.appel.
g Opp. Vide Bal.no.in l.præſcriptionem, inf.de excep.
h A.B.Sol.in ſpeciale. No.q̃ exceptio banni poteſt ſemper opponi, nec tollitur renũciatione. vide Ang.in l.iuriſgentium, §.ſi paciſcar, de pact. & gl. fi.l.1.ff.de dol.& quæ notaui ad Bar.in l.accuſationis, ſup.quod me.cau.
i Macedoniani. Vide Bar.in l.eleganter, §.ſi quis poſt, ff.de condi. inde.an poſſit renunciari execution.banni, tetigi poſt Bar.in l.1.ſup.de iur.& fac. ignor.vide Bart. in l.pe.ſup.de pac.& vide Bal.in d.l.1.
K Puto poſt. Not.quod beneficium inuentarij poteſt opponi poſt ſententiam. Vide Bal.in l.1.ſup.de iur.& fac.igno.
l Compenſationis. Vide Bal.in l.2.ſup.de compen.
m Si iudex. In contrarium videtur, quod ſi amiſſa fuit parte conſentiente, ſuper hoc diſputari debet, & ſuper ea cognoſci, & pronunciari, ſecundum Inn.in c.cum dilecta, ext.de reſcr.in fi.mag.gl.& ad iſta, quæ hic no.Bal. vide Io.de Imo. poſſ. Ant. de But.in c.auditis, in fi.ext.de procur.
n A.B.Reſpondeo non. Non retractatur ſententia lata ex probationibus priuilegiatis, nec poteſt ab illa appellari, & hoc probat Innoc. mirabiliter in c. tua, de cohab. cler.& mul. Ex hoc dico, quod ſi ex forma ſtatuti contra nobilem poteſt ferri ſententia in criminali, ſecus tamen, quando mutatur ſtatus, poterit ſententia lata cõtra nobilem retractari, comperto de innocentia, licet ex forma ſtatuti a ſententia in criminali non poterit appellari ante, ſed poſt concluſum in cauſa. vide Ludou. conſi.19.vbi allegauit hoc dictum.
o Præſumitur. vide Bar.in l.prolatã, & in l.cũ iudex, ſup.de ſent. & interlo.om.iudi.
p Statuit. Vide Rom.in l.fi.ff.de fer.

6 † Quæro, *a* qualiter probabuntur *b* exceptiones poſt didicita te-
a ſtificata actoris? Rñde, p inſtrm.teſtes.n.poſt aperturam aliorũ
b teſtium recepti nullum indicium faciunt,quia lex præſumit eos
ſubornatos, & gloſſę cõiter intelligunt didicita teſtificata eo ip-
ſo,quod teſtimonia ſunt coram partibus,vel coram procurato-
c ribus aperta,ſecus puto *c* ſi in abſentia,nam talis apertura nõ no
cet abſenti,& ignoranti, quia ratio finalis prohibitionis eſt didi-
ciſſe,non apertum.eſſe.facit quod no.extra,de teſtibus,c. frater-
nitatis,ſm Inn.Alibi dicit gl.ꝙ publicatis atteſtationibus maior
pars iudiciorum aperta eſt,ff.de euic.l.ſi rem.§.fi.per Accur. di-
cas ꝙ aut reus vult probare negationem,aut exceptionẽ. Iſta.n.
d ſunt diuerſa,vt no. *d* in l.nam,& poſtea in princ.ff.de iureiur.Pri
mo caſu tene glo.q̃ eſt in l.officium,de rei vendic.Secundo caſu
quia excipere examinatur ſeorſum ab agere, non eſt idẽ capitu-
lũ,& ideo recipiunt teſtes,alias fatuum eſſet conſilium legis, qđ
datur reo.j̃.de exce.l.ſi quidẽ. qa p illum cõſiliũ reus pderet fa-
9 cultatem pbandi p teſtes,quod nota.† Quæro,dr̃ hic quod exce
ptio perẽptoria poſt ſnĩam non põt opponi, quid de actione pe-
e remptoria? *e* v.g.filius conuenitur a ſcripto herede petitione hæ
reditatis,qui non excipit de querela inofficioſi, fuit condẽnatus
in petitione hr̃ditatis, modo poſt ſnĩam agit querela. quæritur
an poſſit? & probabiliter dici põt,ꝙ non,quia ſnĩa lata in petitio-
ne hęreditatis facit ius,vt ff.de ſtatulib.l.ſtatuliber a cæteris.§.fi.
& ideo lex conſuluit filio,ꝙ opponat querelam in modum ꝯdi-
ctionis,ff.de inoff.teſtamen.l.Papinianus,§.filius.No. ꝙ ille, qui
habet electionem,vtrum velit agere,vel excipere, non tenet ex-
cipere,ff.de euic.l.vendicantem, licet ei ſit aſſignatus terminus
ad exceptiones opponendas.quia ſcit ius ſuum durare per viam
10 agendi,quod nota multum.† Quæro,quid ſi actio non eſt perẽ-
ptoria,tñ oritur ex eodem fonte cum exceptione.Rñ.poteſt agi
ad alium effectum,vt ff.de eui.l.ſed,& ſi exceptio.& eſt ibi rõ,qa
quantum ad illum effectum euictionis ante ſnĩam non põt op-
poni,ergo habet originem poſt igitur nõ obſtat res iudicata, qa
f ſilentium *f* imputari non põt in eo, qđ poſt ſnĩam contingit, vt
ff.famil.erciſc.l.ſi hęres vnus.in fin.& facit ff.de don. inter vir.&
vxo.l.ſi ſponſus,§.ſi vxor vel maritus. Pręterea iſta actio ſtat per
ſe ad alium effectum,ſm Petr. & Cyn. & ita nunc intelligas rõ-
nem *illius legis*.Quęro,nos ſcimus quę ſint exceptiones perem-
ptorię,& quę non,& quę ſimpliciter,& quę ſm quid,vt ff.de ne
11 go.geſtor.l.Pomponius, *lib. 26.* in negotijs. † Sed ego *g* quęro,
g quę ſint iſtę exceptiones pręiudiciales, & quę non? Rñd.illę de-
num dñr pręiudiciales,quę impediunt proceſſum,in quib.reus
admittitur ad pbandum antequam actor, vt j̃. ad leg, Flauiam.
de plag.l.*præſes*.Item reperitur replicatio præiudicialis,in qua re
plicans priuſquam excipiens admittitur ad probandum,ut dicit
illa no.l.j̃.de adult.l.qm̃ Alexandrum.de hoc not.Arch.3.q.fi.c.
prius.quod not.Extra quæro de tali qõne,nunqnid exceptio ex-
h tenuationis ſortis pp fructus perceptos a creditore ante ſenten-
tiam: poſſit opponi poſt ſnĩam *latam* ꝯ debitorẽ, & vr̃ quod ſic,
quia exceptio compenſationis,ſeu imputationis eſt,vt l.qui alie
na,in prin.ff.de neg. geſt. In ꝯrium vr̃,ꝙ conſumeret efficaciam
ſententiæ condemnatoriæ diffinitiuæ,quatenus concurrunt.So
lutio.Quæſtio iſta eſt ſimilis illi,qñ *quis bis* ſoluit,de qua in l.Iu
lianus,& in glo.ff.de cond.ind.& credo fructus cõdici poſſe, ſed
12 excipi non poſſe. † Quæro condemnãtus *i* eſt venditor ad rem
i tradendam, vtrum poſſit opponere exceptionem p̃tij non ſolu-
ti; Quæſtio eſt antiqua,& Bar.Modernus,Doc.& in l. ſi duo pro
ni,§.ſi quis,ff. de iureiu. tenet non poſſe. Mihi vr̃ ꝯrium per no-
uam rõnem, quia cum iure pignoris poſſit retineri poſſeſſio p
pretio,vt ff.de act.emp.l.Iul.§.offerri.& ff.de ædil.edict.l.quod ſi
nolit,§.idem *Marcell*.& de iſta hypotheca non ſit pronunciatũ.
ergo põt opponi de ea,vt l.ex ſexante.§.Latinus,de excep.rei iu-
di.& l.debitor.ff.ad Treb.hoc tenet Arch.3.q.6.c.ibi ſemper.vbi
oĩno videas,Item pretium debet ex eodẽ fonte,ex quo agit.j̃.de
euict.l,qui poſt ſenten.& l.j.§ j.de except. rei iud. & ita dolo fa-
cit emptor poſt ſnĩam,non ſoluendo p̃tium,ſicut ante: vñ exce-
ptio opponitur quaſi ex nouo dolo,vt l.pr̃,§.ex quadrante, ff.de
excep.doli.Item exceptio iſta ineſt ex eodem ꝯctu,ergo,&c. iux
ta theoricam Bar.in l.eum qui ita,ff.de verb.ob.Item ꝯctus clau
dicare non debet.Item pretiũ eſt pars ꝯctus, & ꝯctus diuidi non
dẽt,quia totum eſt vnũ conſtructũ, & qđ quis recepit pro ſe, de
bet recipere etiã ꝯ ſe. Sed pro ꝯria parte facit lex noſtra, vt s̃. de
præd.minor.l. vtere.& quia in non excipiendo fuit in mora,ideo
K ſibi imputet.Item hæc *k* exceptio pretii non ſoluti non eſt pprie
exceptio peremptoria,ſed magis dilatoria ſolutionis rei venditę
quod patet,quia non eſt perpetua,nam quandocunq; ſoluet pre
tium,res tradi debebit,vt l.ſi,& per emptorem,ff.de actio.empt.
Iſtud certum eſt, ꝙ dilatoria ſolutionis non poteſt opponi poſt
ſnĩam.qa debet opponi aliqñ ante litis conteſt.arg.s̃. de procu.l.
ita demum.In ꝯctibus aũt innominatis,& in pactis,quæ debent
veſtiri rei interuentu. exceptio de non implendo agentis eſt pe-
remptoria, & vtile eſt hoc ſcire pp aliqua pacta, quæ apponun-
tur in ꝯctibus nominatis,ſi ad ipſa pacta agatur, & agens nõ im-
pleuit ex parte ſua, quia licet pactum nudum veſtiat cohęrentia
cõtractus,tamen ſi eſt appoſitum per relationem ad aliquid im-
plendum,nõ naſcitur actio præſcr.ver.niſi impleatur, ſm Iac.de
Rau. & Petr. uñ exceptio non implementi eſt obuiare natiuitati
actionis,ut ſup.de rer.perm.l.ex placito.& facit.s̃.de colla.l. filię,
13 in ver.offeres. † Quæro, qũo intelliguntur illę leges, quę dicunt
ꝙ ſi non excipit,tñ officio iudicis cõſulit; Rñdeo qñ ſumma ęq-
tas facit pro reo, & eſt caſus in quo de rigore iuris excipi ñ põt.
Idẽ eſt,qñcunq; de facto agentis non objicit,ut ff.de pet. hęr.l.fi.
14 & l.plane.† No. ꝙ ſi plurib. exceptionibus oppoſitis iudex dicit
non obſtantib.exceptionib.reum abſoluimus,ur̃ principaliter ſe
fundare,ſup illa,q̃ eſt utilior reo, ut ff.de euict.l. ſed. & ſi utriuſ-
15 que. † Quęro,vtrũ exceptio laudi ſit de perẽptorijs impedienti-
l bus pceſſũ? & vr̃ ꝙ ſic,p id qđ no.Io.Mon.in c.j.de lit.conte.lib.
6.Item amicabile pactũ qñque hẽt vim tranſactionis in ſpiritua
16 lib. ſm eũ,qđ eſt notandũ.† Quæro, nunquid ille, *m* qui pręciſe
m negat,poſſit excipere; Dicit Arch.ꝙ non,perſiſtendo in negatio
ne; qa oportet ꝙ neget ſub iurõ calum. nam negat exceptionis
materiã,qui negat factum ſimpliciter,vt no.Arch.3.q.6.§. exce-
ptio.in fi.qđ eſt verũ a prin.ſed ſi admiſſus eſt ad probandum,&
pbat exceptionẽ,ſufficit ſibi, vt no.gl. in l.nemo ex his, in princ.
ff.de regu.iu.vide Dy.in c.nullus plurib.de reg.iu.lib.6.quod no.
17 † Quæro, dr̃ ꝙ minor reſtituitur ad opponendũ exceptionẽ pe-
remptoriã poſt ſuam condemnationem? pone ergo,ꝙ eam op-
poſuit beneficio reſtõnis,& non probauit,& iudex interlocutus
eſt eũ non probaſſe,nunquid eſt neceſſe ꝙ iterum condẽnetur;
Rñdeo non: qa ſnĩa non fuit reſciſſa, ſed fuit diſpenſatum cũ eo,
vt poſſit excipere,vt ſup.de iur.& fac.ign.l.1.certe non fuit reſti-
tutus ad totam cãm,ſed ad articulum, ergo ſnĩa ſtat in ſua firmi
n tate priori non cõceſſa p inanẽ reſtõnem. Pone, *n* aliquis in ini-
tio non oppoſuit exceptionẽ loci ſuſpecti, vtrũ poſſit poſtea op-
ponere ex poſt facto; Dic ꝙ ſic,qa ſuſpicio renouatur, & nõ cõ-
18 ſumitur,vt no. Archi.3.q.8.c. hortamur. † Quæro, vtrum ſicut
o minor reſtituit in perẽptoria,vt hic,ita in declinatorijs *o* & dila-
torijs omiſſis,quę non tangunt merita cãę? Rñ. non reſtituitur,
quia bonę fidei non conuenit de iſtis apicib.diſputare,vt ff.mãd.
l.ſi fideiuſſor. §.q̃dã, & quia non imminet pecuniarum damnũ,
vt no.Inn.in c.coram,extra,de in integ.reſt.& Arch.88. diſt.c.re
19 ligioſi.† Quæro,pone ſtatuto cauetur,ꝙ inſtrm *p* guarẽtigiæ exe
p cutioni mandetur,an poterit opponi exceptio peremptoria.Rñ.
ſic, quia quantum ad excludendum exceptionem iſtud inſtru-
mentum non habet vim ſententię,cum nulla cauſa iudicialis p̃
20 ceſſerit,& ſi cõpetit exceptio, ergo poteſt opponi. † Quęro, iu-
q dex tulit ſententiam hoc modo,condemno te in 20. reſeruata *q*
tibi exceptione ſolutionis & pacti,quibus probatis ex nũc te ab-
ſoluo: nunquid valeat iſta ſententia, & reſeruatio iſtarum exce-
ptionum, & videtur quod non, quia eſt contra legem. Item or-
do videtur pretermiſſus imo reſciſſus. Item iudex videtur ſibi-
ipſi contrarius. In contrarium videtur, quia licet fieri non de-
buit, factum tamen tenet, vt l. j. §. biduum ff. quando appellan.
Item per ſententiam ita eſt ut ſupra de ſent.l. cum iudex. Nam
deſeruit iuri & *iuſtitię*, quia neutrius partis ius lędit, vt l.iuſtitia,
r §.iuris precepta, ff.de iuſtit.& iu.quod enim ſi iudex vrgebat *r* tẽ
pore ſtatuto a lege municipali, & ſic nõ habuit amplius delibe-
randi

ADDITIONES.

a A.B.Quæro Nota iſtud,ſed ego in rub.de dilationi tenui contrarium per tex.in l.j.
C.de off.præfect.vrb.& quod ibi no.Bar.& c.per hoc,de hære.lib. 6. & per no. &
per Do.Pet.in c.tibi qui,de reſc.lib.6.& c.ſtuduiſti.de off.leg.Lu. Rom. in ſuis no.
tranſit cum iſto dicto,quod putat ſingulare.
b Probabuntur. Vide Bar.hic.
c Secus puto. Vide Bar.in auth.at qui ſemel,in ver.tertium. ſup.de prob.
d Diuerſa. Vide pro hoc,quod no.Bal.in l.1.inf.qui accu.non poſ.& quod negare nõ
eſt proprie excipere,& vide Bal.inf.ead.l.
e Peremptoria. Vide quod no.infra ſequitur.
f Silentium. Vide Bal.in l.poſt ſententiam,ſup.de ſent.& inter.om.iud.
g Sed ego. vide per Bar.in l.fundum,ff.de excep.
h Nunquid exceptio. Quod poſſit opponi, facit quod no. Bart. in l.fundo, in fin. de
rei vend.
i Condemnatus. Quid in exceptione rei non traditæ. vide Bald. no.in l.ex prædijs,
inf.de euic.& his Adde Bar.in l.1.ſup.de iur.& fac.igno.& dicit Bald.in l.ſi tradi-
tio.ſup.de act.empt.quod ſi venditor vigore ſtatuti nullam exceptionem oppone
re poteſt, quod tamen poterit vti iure retentionis rei pro pretio non ſoluto, vide
Bal.in add.Spe.de exe.ſent.
K Item hæc. vide quod no.Bal.in l.per hanc,inf.de temp.appell.& ibi,quid ſi primo
negat vendidiſſe.
l P.D.Exceptio. De hoc vide Bar.in l.fi.ff.pro ſuo.
m Nunquid ille. Vide Bar.in l.nemo ex his,de reg.iur.ff.
n Pone. Vide Ant.de But.& Imo.in c.dilectus filius,ext.de reſcr.& Ro. ſequitur in l.
recuſare,§.fi.ff.ad Treb.
o Declinatorijs. Vide Bar.in l.ſcio,ff.de in integr.reſt.
p Inſtrumentum. Facit quod no.Bal.in l.ab executione,inf.quo.app.non recip.
q Reſeruata. Vide Bal.in l.1.qui acc.non poſ.& in auth.ſed & ſi quis,ſup.de ſec.nup.
& Ant.de But.in c.ſuborta,in fi.ver.extra,de re iudi. vbi tenet quod non valet re-
ſeruatio.no.Bal.in l.cum iudex,in verſ.quæro ſi iudex.ſu.de ſent.& interlo. omn.
iud.& per Inn.in c.cum venerabilis,in gl.non eſt.extra,de exce.& Bald.in l.exce-
ptionem.ſu.de pro.Bar.in l.nam & poſtea,in prin.ff.de iureiur.
r Vrgebat. Vide quod no.Bal.in l.cum iudex.ſup.de ſen.& inter om.iud.

randi conſilium,ar.ȷ̃.l.j.in princ. ff.de exercit. Item totus iſte te-
nor verborum eſt ſnīæ diffinitiuæ : ergo ſtandum eſt ei,ſi nō ap-
a pellatur. Non obſtat,ſi dicis, *a* ꝙ non eſt ſeruatus ordo,quia non
oīs ordo omiſſus reddit ſnīam nullā. ſed demum ille ordo, q̄ re-
ſpicit fundamenta iudicij,vt inf.de appel.l.j.& ff.de iud.l. q̄ prior
appellat.Sol.puto iudicem hoc ex cauſa facere poſſe,& qñcunq;
probatio fiat,intelligitur ante ſnīam facta, quia cōditio fingitur
retro,vt ext.de appel.c.præterea.& ſic fingitur ordo ſeruari l.pō-
dera hanc rōnem,ſed gratia & ambitione nō poſſe.de exceptio-
b nibus *b* autem reſpicientibus præluda iudiciorum, vtrum poſ-
ſint ſeruari in craſtinum poſt litem conteſta,no.in l.ſi fideiuſſor,
in prin.ff.qui ſatiſd.cogan.& dic ꝙ ſic,quia parum lędit. hoc no.
Arch.3.q.6.§.exceptio, vel dic, ꝙ ſi de ipſa plene cognouit, dif-
ferre non pōt,ſecus ſi non cognouit, & hæc ſunt vtilia, maxime
c in cauſis criminalib.Pone, *c* reus accuſatus de homicidio com-
paret & opponit, & dicit non debere procedi, & opponit exce-
ptionem declinatoriā.dicit iudex,amice,rñde libello,& conteſte
ris litem ſaluis exceptionib.in hoc articulo.Dico,ꝙ non cogitur
litē conteſtari,vt de condit. indeb.l.eleganter,ſi quis poſt.quia li
te conteſt.deberet ſtare in carcere, quia tūc inter reos recipitur.
& hoc eſt verum, ſi ſtatim probare pōt, alioquin cogitur litem
conteſtari ſaluis exceptionib.vt elegāter no.de iureiu.l.nā & po-
ſtea.in prin.ibi dū gl.dicit,admiſſo interim actore ꝑꝑ ambiguita-
d tē.qđ tene menti.Sed hic quæro,ſtatuto cauetur, *d* ꝙ contumax
ponatur in banno iuxta pœnam ipſius criminis, & ſic bannū nō
eſt pœna contumaciæ,ſed ipſius criminis: modo iudex accuſa-
tum,qui comparuit ad opponendum exceptionē declinatoriā,
vult perſonaliter detinere.ille dicit, Dñe faciatis me citari; quia
forte eligam potius poni in banno,q̃ cōparere,nec auferatis mi-
hi formā ſtatuti,q̄rit qd iuris; Rñ.ſi cā eſt capitalis dēt retineri,vt
l.j.ȷ̃.de exhib.reis.& cogitur ꝓciſe rñdere accuſationi. Et hoc ve
e rum ēt abſente accuſatore, *e* q̄a † in criminali pōt lis cōteſtari ꝑ
21 reum,ēt abſente accuſatore,arg.ȷ̃.de adul.l. quamuis indubita-
ti. Nā iudicis ꝓſētia,accuſatoris ſupplet abſentiā,vt ȷ̃. de abol.l.2.
22 †Quæro quo tp̄e,& vſq; ad qđ *f* tp̄s poſſit opponi exceptio perē-
f ptoria in criminali? Rñdeo, ſi perimit accuſationē, dēt opponi
ante nomen receptū inter reos,vt ff.de adul.l.2.§.ſi publico. Sed
ſi non perimit accuſationē,debet opponi ad inſtar ciuilium: quia
criminalia ad inſtar ciuiliū redigunt,arg.ff.de pen.l.abſentē. Vel
23 dic,vt no.in l.ſi maritus,§.ꝓſcriptiones,ff.de adul.† Quæro,vtrū
g exceptio quod bannitus non debeat audiri, ſit peremptoria? *g*
Rñ.non,quia licet iudex pronunciet eam obſtare, tñ ſi cōtingat
eum abſolui a banno,denuo poteſt agi,vt ext.de conſtit.c.ex lite
ris,niſi bannum eſſet perpetuū,quia oīs exceptio perpetua eſt pe
remptoria: vel verius dic,ꝙ etiā tunc peremptoria non eſt, quia
mortuo bannito heres eius agere poteſt. Item habens ius ab eo
ceſſum ex cā oneroſa, quia talis exceptio nō eneruat actionem,
ſed perſonā banniti agentis,& odium perſonale,eū non egredit,
ff.de ꝯta.l.3.§.ſi emancipatus. Sed ſi ſtatutū diceret, ꝙ nō valeat
ꝯctus in fauorem banniti factus,talis exceptio obſtaret cuicunq;
ꝓcedenti eius ꝑſonā ſolā,ſicut qñ dolus cōmittitur in ꝯctu, vt ff.
24 de excep.doli.l.apud Celſum,§.ſi cum legitima. † Quæro; quid
h ſi ſtatutum *h* dicit,ꝙ bannito non dēt actio,an dēt exceptio. Rñ
deo ſic,quia nomine actionis non continetur,vt ff. de verb. ſig.l.
25 verbū oportebit.& l qui agnitis,ff.de excep.† Quæro *i* quid ſi ſta
i tutum dicit,ꝙ bannitus non audiatur agendo, nec excipiendo,
vtrum audiatur negando. Reſpondeo,ſic. Nam cum ille,qui a-
git ſupponat aduerſarium,ergo tenetur admittere negātem, q̄a
K negatio facit aduerſarium. Item quia qui negat, non excipit: K
qđ apparet,cum ei non incumbat probatio,ergo negatio nō eſt
26 actio,nec exceptio,vt ff.de verb.ſign.l.verbum, §.fina.† Quæro,
quid ſi ſtatutum dicit,ꝙ bannitus *l* de homicidio non audiatur.
Rñdeo,vbi duo obſtacula requirunt, alterū non obſtat vt ff. de
do.inter vir.& vxo.l.ſi ſponſus,§.conceſſa.verſ.nec me, & iō de-
bet eſſe condemnatus immediate de homicidio, nec ſufficit ſi
27 ex mandato homicidij ſit condemnatus. † Quarto,nūquid poſ-
m ſet opponere exceptionem,q̄ dr̄ facti,ſiue intētionis. Rñdeo ſic,
quia iſta eſt potius allegatio,q̃ exceptio, & ſi aliquando vocetur
exceptio,vocatur abuſiue,& improprie,quinimo, & ſi non exci
pietur,officio iudicis debet conſuli,vt no.ſupra,de tranſact.l.vbi
pactum,& eſt rō, quia actor dēt edere actionem in libello, vt l.
1.in prin.ff.de eden. Sed iſte non poteſt actionem edere,quæ nul
la eſt,& ſine actione nemo excipit,dico competenti,vel apta cō-
petere,vt ff.de neg.geſt.l.ſi cum putaui.alias l.ſi pupilli. §.videa-
mus,ver.quamquam.conſtat aūt, ꝙ verba ſtatutorum non de-
bent intelligi abuſiue,vt l.3.§ hæc verba,de neg.geſt.quæ non eſt
alibi,niſi ſit talis cōis modus loquendi,vt l.2.in prin. ff. quemad-
28 modum teſt.aper.& l.1.in prin.ff. de ſuis & leg. † Et in iſta mate-
ria no.quædam notabilia, primo ꝙ qui admittit ad excipiendū,
ꝑ conſequens admittitur ad probandū,alias fruſtra exciperet, vt
no.Inn.in c.cum veniſſent,de teſtib.hoc verum,ſi excipit de iure
ſuo,ſecus ſi non de ſuo,ſed tertij,a quo non hēt cām, nam regu-
la eſt,ꝙ de iure tertij nemo excipit,niſi ſit tale,quod poſſit vti eo
cui principaliter competit inuito,l.indeb.§.fin.ff.de cond.indeb.
& l.2.ff.ſi ager.vect.vel emph.pen.l.Claudius,ff.qui pot. in pign.
n hab. vel niſi ius tertij ſit incompatibile *n* ipſo iure cum iure agē-
29 tis; l.fi.de rei ven.† Secundo not.ꝙ ille, qui opponit exceptionē
peremptoriam ſimpliciter, etiam ſi eſſet de impedientibus ꝓceſ
ſum,tñ non impedit: vr̄.n.conſentire ex ordine,ꝙ lis cōteſtetur.
cum.n.nō poſſit eam probare, niſi actor primo probet, & actor
non poteſt probare niſi lite conteſtata, ergo ex neceſſitate ordi-
nis ſequitur id,quod dixi,vt ſup.de præſcr.longi temp.l.emptor.
30 † Tertio no. quod ſi exceptio non patrocinatur agenti in eo, de
quo quæritur,talis exceptio non obſtat agenti,vt ȷ̃. de fal. l. ſatis
31 aperte. † Quarto not. *o* ꝙ iudex calumnioſe excipientem poteſt
o non audire,& ſurda aure pertranſire,vt notat Innoc. de conceſ.
32 præb.cap.poſt electionem,& de appel.cap. conſtitutus.† Quinto
no.ꝙ quædam ſunt exceptiones duplices,vt exceptio iuſiurādi,
33 vt notat Inn.extra,de conſti.cap.cum veniſſent. † Dubitatur de
p tali q̄one,datus eſt terminus *p* ad opponendum oēs exceptiones
impediētes proceſſum,vtrum poſt dictum terminum poſſit op
poni exceptio tranſactionis,vel iuſiurandi. Rñd.ſic: non ad effe-
ctum impediendi proceſſum,ſed ad effectum perimēdi,& ideo
non tollitur exceptio,ſed modus excipiēdi: non.n.plus operatur
34 dictus terminus,q̃ litis conteſt.ut d.§.ſi quis poſt.† Quæro, quid
q vult *q* dicere Inn.qui dicit,ꝙ exceptio pacti *r* de non agendo po-
r teſt opponi ne lis conteſtetur, ſecus via exceptionis pacti de non
petendo. Rñdeo,agere eſt demum in iudicio, & ſupponit per li-
tem conteſtatam,ergo non agere ſupponit per litem non conte-
ſtatam,& ſic refertur ad exercitium,nec iſtud pactum tollit obli-
gationem naturalem, nec elidit ciuilem actionem. vnde ſi reus
patitur litem conteſtari,iſtud pactum eſt cōſumptum, niſi eſſet
veſtitum pactum,ex quo ageretur ad intereſſe, & iō ex pacto de
non agendo non oritur exceptio peremptoria, ſed ex pacto de
non petendo, quia reſpicit actionem nō ſolum prout eſt in age-
re,ſed in eius quidditate,& ſubſtantia parit exceptionem, & eli-
dit actionem,& tollit naturalem,& elidit ciuilem, vt ff. de pact.
35 l.ſi vnus.§.pactus.& §.ſi cum dotem.† Sed hic inſurgit dubium
quare hoc non faceret vltima voluntas, vt ſi defunctus dānauit
hæredem non petere. quare.n.per teſtm̄ non tollitur obligatio
naturalis ipſo iure,ſicut tollitur per actum, vt no.ff. de cond. in-
deb.l.ſi non ſortem,§.addeo aūt. Rñdeo,quia per leg.12.tabu.ta
lis obligatio facit tranſitum ad hæredem, & infixa eſt ſibi, & iō
teſtator eam eradicare non pōt,argu.ȷ̃.de exce.l.j.& facit ff.de li
36 be.leg.l.ſi quis decedens,§.nunc de effectu.† Quæro, vtrū reus *ſ*
ſ poſſit petere, vt actori imponatur ſilentium. Reſpondeo conſi-
dera,vtrum hæc petitio reſpiciat agere,an excipere.reorum aūt
non eſt agere.l.pure,§.fi.ff.de excep.dol.l. quod ergo, §.ꝯrium,
ff.de contra.iud.tut. Tu dic,ꝙ non pōt,niſi ſit tractus ad cauſam
per actorem,ſicut enim reo fit ꝓceptum de ſoluendo, ita poteſt
fieri

ADDITIONES.

a Non ob.ſi dicis.No.quod omiſſio ordinis ſubſtantialis iudicii,uitiat illud, & uide gl.ſing.c.cum olim,de cauſa poſſeſ.& proprie, vbi pars poteſt facere, quod ordo præpoſteretur.
b Exceptionibus. Vide Bald.ſup.eod.in prin.latius in l.criminis,infr. qui accuſ. non poſſ.& quod ſequitur in uer.ſeq.
c Pone. Vide quod no.Bal.in l.cum fratrem,in fi.ſupra,de his,quib.ut indig.
d Statuto cauetur. Vide Bal.in l.cum fratrem,in fi.ſupra de his, quib. ut indig. & in auth.qui ſemel.ad fi.C.quomodo,& quando iud.& in l.bona damnatorum, infr. de bon.proſcrip.
e Accuſatore. Idem no.Bar.in l.is,qui reus,ff.de pub.iud.
f Vſque ad quod. Vide per Bar.in l.ſi maritus,hic alleg.
g Peremptoria. Quid in exceptione,qđ bannitus poſſit impune offendi, dixi poſt Bal.in l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iud.& uide Bar.in l.eleganter.§.ſi quis poſt,ff. de cond.inde.
h Statutum. Vide plene per Bal,in l.1.ff.de excep.
i Andr.Barbat.Quæro quid ſi ſtatutum Not.qui excluditur ab agendo,& excipiendo poteſt negare. uide eundem in l.ſi quid.infra,de except.
K Non excipit. Vide Bal.ſup.ea.l.1.infra,qui accuſ.non poſſ.
l Bannitus. Vide Bal.in l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.
m Nunquid in contrarium uidetur l.2.in prin.cum gl.ff.de excep.ſed Bal.idem tenet hic,quod in l.ſancimus,inf.de pen.in qualibet exceptione intentionis,ut eſt exceptio inſinuationis,& ſi.& uide Bal.in l.reb.in fi.& ibi glo.in uerſic.exceptionem, ſup.de iure dot.
n Incompatibile. An quis poſſit opponere de iure tertij, uide plene, in l.2.de execu. rei iud.
o No. Vide l.quiſquis,ſup.de reſcrin.ven.& quod no.gl.& doct.in c.ſtatutum,in fin. de reſcr.in 6.fortius dicit Inn.in c.poſt electionem,hic alle. quod ſi exceptio eſſet efficax,tamen opinatur uehementer illam proponi cauſa moderandæ lit.poſt illi reiterare,& ſequitur Pet.de Anchar.in d.l.quiſquis,facit quod no.Bal.in l.1. uerſ. quæro,an exceptio.inf.de accu.
p Terminus. Ad hoc facit,quod no.Bal.per illum tex.in d.l.emptor,ſup.de præſcr. long.tempo.
q And.Bar.Quæro quid vult.No.pro dicto Inno.in c.1.de lit.conteſtat.libro 6. uide Bal.in l.poſtquam liti.ff.de pac.in l.ſi vnus,§.pactus.de pac.in l.l.fin.ſup.de edi.di. Adr.tollen.in tit.de pace Conſt.c.in cauſis,§.item uiolentib. in ca. conſtitutus de reſcrip. vide ibi Do.And.& ibi dixi,& Ang.poſt Bar.in d.§.pactus,ubi Bart.tenet contra Inno.
r Exceptio pacti. Adde Bal.in l.ſi vnus,§.pactus,ff.de pact.& quæ dixi poſt Bald.in l.eleganter,§.ſi quis poſt.ff.de cond.inde.
ſ Vtrum reus. Vide per Bal.in l.ſi finita,§.eleganter, ff.de damno inf. & Imo.in l.ſi contendat,ff.de fideiu.

fieri actori de ſilentio: puta ſi reus per publicum inſtr̄m docet ſe
37 ſoluiſſe, vt inf.de apochis publ.leg.2.lib.x.†Quæro fuit *a* facta exe
a cutio ſolemniter, & lis ↄteſt.ſuper hypothecaria ↄ̃ extraneũ poſ-
ſeſſorem; poſtea debitor principalis bona ſufficientia acquiſiuit,
nunquid hypothecaria conuentus de hoc excipere poſſit? Solu.
dic.vt no.per Cyn.in authen. præſente de fideiuſ. in 8.q. dicas ꝙ
ſufficit, ꝙ executio ſit legitime facta tp̄e litis ↄ̃ conuentum hypo
thecaria, & idem in fideiuſſore, vt ff.ſi cer.pe.l.fin.§. ſed & ſi cum
38 Seio.vbi eſt tex.ſin.† Quæro, vtrum ſuper exceptione fiet ſum-
maria cognitio? Reſpon.non, niſi in ſummarijs, vt ff. ad exhib. l.
3. §. ibidem. dicitur aũt ſummaria cognitio, & non ſummaria,
dupliciter, ideſt ſimpliciter, & ſ̃m quid. iſta ſunt verba glo. ff. vt
in poſ.leg.l. is a quo. & adde ꝙ nomine probationis intelligitur
b probatio plena, *b* vt ff.de cond.& demon.l. Lucius . iſtud tamen
verum eſt, niſi natura cauſæ hoc non exigat, vt no.in l.fi. ſup. de
c carbo. edi. Quæro, actor *c* producit teſtes ad probandum ſuper
mutuo; teſtes dixerunt vera eſſe, adiiciẽtes quod poſtea interfue-
runt qñ fuit factum pactum de non petendo, quæro vtrum pro-
pter hoc ſit probata defenſio rei? & vr̄ ꝙ non, q̃a ſuper hoc non
fuerunt producti, nec iurati niſi pactum eſſet factum incontinẽ-
ti, & in derogationem ↄ̃ctus; quia tunc ineſſe videtur, id eſt ex
39 eodem ↄ̃ctu eſſe, & † officium teſtis eſt deponere ſuper toto, &
integro facto, non ſuper parte, vt no.ff.de infa.l. Lucius . In con-
trarium vr̄, quod ſit probata defenſio rei; actor enim, q teſtes ſu
per facto producit, videtur etiã producere ſuper præſenti obliga
tione.ergo teſtes, qui deponunt de non obligatione, deponunt
de eo, de quo ſunt interrogati, ſaltem tacite. & Inn. hoc tenere
vr̄, quia hęc exceptio tangit cãm, vt extra, de excep. c.paſtoralis.
Itẽ no.ꝙ regula eſt, ꝙ cui denegat̄ exceptio, denegatur & actio;
vt no.s̃.de tranſac.l.nec intentio.Hoc fallit, extra, de iureiu.c.de
40 bitores.& no.ff.de cond.ind.l.Neratius.† Quæro de exceptione
d litis pendentiæ, *d* qñ dẽat proponi & vr̄, ꝙ anteq̃ reus procedat
ſup ſc̃do libello ad aliũ actũ, & non poſtea, q̃a ſtatim ꝙ incipit,
vſq; in finem proſequi tenetur, vt l.ſed & ſi ſuſceperit, in fi. ff.de
iud.In ↄ̃rium vr̄, ꝙ vſq; ad litis cõteſtationem ſuper ſc̃do libello
procedere non põt, quia litis conteſtatio iam ad ſniãm ordinat̄,
vt j̃.de excep.l.fin.Sed certe imo vr̄, ꝙ uſque ad ſniãm, quia du-
bium eſt, vtrũ ſit perpetua, uel tp̄alis: ergo tanq̃ perpetua poteſt
vſq; ad ſnĩam opponi, ut ff.de cond.indeb.l.ſufficit.Solu.poſt lit.
conteſt.ſuper 2.libello opponi non põt, quia reus lit.conte. oĩno
cogitur procedere in cã, & iudex, & actor, ut in auth. qui ſemel,
s̃.qũo & qñ iudex.& ff.de iud.l.de qua re.& adde quod no.Inſti.
de exce.§.tp̄alis. Nõ obſt.l.ſufficit, q̃a ibi dubitatur de obligatio-
ne, hic autem de futuro litis euentu: Iudicium autem erat ſubſtã
tiale ex ſui figura.& facit ff.de excu.tu.l.diximus.

ADDITIONES.

a *Quæro, fuit. Vide* Ro.in l.ſtipulatio, in add.no.ff.de op.no.nunc.Pau.de Caſt. in l.
fi.in prin.ff.ſi cer.pe.& magis placet opi.Ro.p ibi no.per eum.& per tex. alle. per
Bal.qui nihil dicit de ſuperuenientia ad rõnes Cy.reſp.vt per Bal.in l.1.ff.de exce.
q. eos rep̄hendit.In contrariũ facit quod no.Bar.in d.l.1.dũ reſpondet ad iura Pet.
& iſtud æquius reperio, inquit Ia.de Bel.in auth.de fideiu.in §.ſed neque, in fi.ali-
ter tenet Ia.de Ra.contra Pe.Cy.& Bal.in hac q.tenet cum Ray.in auth.preſente,
hic alle.contra Cy.& ꝙ exceptio proſit, vr̄ facere l.ſi mulier, ff.ſol.mat.& l.vti frui
§.fi.ff.ſi vſuf.pe.& vid.Bal. in d.l.j. de exceptio. quod exceptio ſuperueniens pro-
deſt reo.& no. Do.in d.l.ſi mulier.
b Plena.Vide Bar.in l.ait prætor, §.j.ad fi.ff.de re iud.
c Actor quando teſtis deponat extra articulum, vide Bar.in l.ſi duo, §.ſi inter, ff. de
iureiur.& vide Ang.in l.2.in prin.ff.de iur.om.iud.
d Litis pendentiæ. Vide in materia no.in l.vbi cæptum, ff.de iud. cũ ſi. & de effectu
iſtius pendentiæ lit.vide no.per Bal.in l.per diuerſas, 15.q.ſup.mand.& ꝙ dẽt op-
poni ante lit.conte.ponit Bal.in auth.ſed nouo iure, in ver.ſed pone, in ciuitate, ſu
pra de ſer.fug.nam eſt dilatoria, vt per Bal.in q.ſua incip. Accuſatus de vi turbati-
ua.& Io.de Imo.in l.cum procurator, §.ſi dominus, ff.de op.no.nunc.

LEX III.

1 *Reſcripta ad reſciſſionem ſententiæ impetrata non valent poſt ſententiam.*
2 *Papa legitime electus, eſt Deus ĩ terris, & hẽt claues cæli ſecus illegitime.*
3 *Reſcriptum valet ſi in eo eſſet clauſula, non obſtante ſententia, quod iuſtum fuerit decernatis.*
4 *Ius per diffinitiuam quæſitum, per Principis reſcriptum tolli poteſt.*
5 *Reſcriptum de neceſſitate clauſulam, non obſtante, an continere debeat.*
6 *Reſcriptum Principis poteſt probari obreptitium.*
7 *Princeps nulli formæ aſtringitur.*
8 *Reſcriptum an valeat cum nemini præiudicat.*
9 *Princeps per reſcriptum ius tertij ſine cauſa auferre non poteſt.* 10.
11 *Reſcriptum Principis ſi ex ſententia dominium ſit translatum, valet.*
12 *Reſcripta appellationis deſertę reparatoria, non valent.*
13 *Decretum triplex eſſe dicitur.*

1 Impetrata, † Reſcripta poſt ſnĩam ĩpetrata, ad reſciſ-
ſionem ſnĩæ non valent, h.d.& eſt rõ, quia
omnes ſnĩæ ſunt publici iuris authoritate, ſed utilitate priuati iu
ris, niſi fiſcum concernant; quia tunc ſunt publici iuris autho-
a ritate, & utilitate. Et not. *a* ꝙ hęc lex intelligitur, quando Prin-
ceps ad iuſtitiam reſcribit: ſed qñ reſcribit gratioſe, aut qñ pęnã
indulget, uel ẽt qñ reſtituit in integrum, bñ ualet priuilegium,
ut l.j.§.de qua, ff.de poſt.l.j.& ul.j̃.de ſen.paſ. p hoc.n.derogatur
authoritati Iudicum, cũ Princeps utat̄ plenitudine poteſtatis, ut
l.1.de conſt.Prin.quia non eſt ↄ̃ ſnĩam. Nam in omni ſnĩa intel-
ligitur clauſula, ſalua ſuprema poteſtate Imperatoris, vt l.fina.s̃.
2 de legi.† Princeps.n.legitime electus, eſt in terris Deus, & ma-
xime Papa: ſed non legitime electus, eſt diabolus in terris, & a-
poſtata.89.diſt.c.ſi quis, & ideo non habet claues cœli, ſed infer-
3 ni.† Quæro, quid ſi in reſcripto eſſet c̃la, *b* non obſtante ſnĩa, ꝙ
b iuſtum fuerit decernatis. Reſpondet gloſſ. quod reſcriptũ ualet.
4 † Ex quo no. ꝙ ius quæſitum per diſſinitiuam, põt per reſcriptũ
5 Principis tolli.† Sed contra hoc oppo. Nam iſtud reſcriptum eſt
ↄ̃ hanc leg.ergo non valet, niſi dicatur, non obſtante tali.l.ut no.
ſup.de teſta.authen.hoc inter liberos.& de natura lib.l.j.& in au
then.quibus modis nat.effi.ſui.§.fin.col.7.de prec.Imp.offe.l.re-
ſcripta.& l.nec damnoſa.in uerbo, iuri ↄ̃ria, & s̃.ſi ↄ̃ ius, veluti.pu
bl.l. fin. Sol. aut Princeps reſcribit ↄ̃ factum hominis, & ſufficit
clauſula, non obſtante tali facto. Aut ↄ̃ factum legis, & tunc dẽt
dicere, nõ obſtãte tali lege. Vel dic, aut Princeps reſcribit aliquid
iniuſtũ, qđ non põt, niſi de plenitudine ptãtis, & tunc requiritur
clauſula, non obſtante tali lege. Aut reſcriptum eſt in ſe iuſtum,
ſed eſt ↄ̃ rigorem ſnĩarum, ut ff.de iuſt.& iu.l.pe. & tũc nõ eſt ne
ceſſe, ꝙ Princeps dicat, non obſtãte tali lege, ſed ſufficit, ꝙ dicat,
non obſtante ſnĩa, uel dic, ꝙ tria ſunt, q̃ paria ſunt, ſ.clauſula, nõ
obſtante lege, & clauſula, nõ obſtante facto, q̃a lex includitur in
facto, vt ff.ad leg. Aqui.l.ſi ex plagis, §.in cliuo.& clauſula, ex cer
c ta ſcientia *c* appoſita in uerbis reſcripti, alias non ſufficit certa
6 ſcientia, q̃a peccat reſcriptũ in ſtilo. † Sed an poterit *d* probari ↄ̃-
d riũ, ſ.ꝙ fuerit obreptitiũ? Rñdeo ſic, ut in c.j.de prob.in Clem.&
dicit Inno.ꝙ reſcriptũ ↄ̃ ſnĩam diſſinitiuã, ſem p p̃ſumit̄ obrepti
tiũ, ſi ſnĩa eſt iuſta, vt ipſe no.extra, de reſt.ſpo.c.audita, quod no.
Sed ↄ̃ hoc op. Nã aut narratur Principi factũ integrũ. Aut obri-
pitur. primo caſu certum eſt, ꝙ Prĩceps ex certa ſciẽtia reſcribit:
ergo non eſt neceſſaria clauſula, non obſtante ſnĩa, q̃a cõſtat de
7 mente Principis per reſcriptum, & † Princeps nulli formæ ad-
ſtrĩgit̄, nec eſt exquirẽda ab eo rõ, cur ita facis? q̃a ſufficit p rõne
e voluntas, vt l.j.de conſt.prin. Secundo *e* caſu clauſula. non obſtã
te, eſt obreptitia, cũ ſit obreptitia ipſius reſcripti ſubſtantia: ergo
& eius acceſſorium.oĩs.n.clauſula nãm acceſſorij ſapit, & iõ ni
hil agit, quæ obripit, adeo ꝙ eſt reſcriptum ipſo iure nullum, q̃a
eſt reſcriptum gratioſum, & quia conſcientiã Principis fallit, vt
l.fi.s̃.de his, qui a non do.man.extra de reſcr.c.dilectus filius Ab
bas, & l.fin.ſupra de ſucce.edic.& gl.l.j.in uer.ſed hoc fallit, s̃. eo.
8 † Solu.dico, ꝙ hæc clauſula, *f* ex certa ſcientia, debet poni in re-
f ſcripto, niſi ſit tale factũ, in quo gratia fiat ſine p̃iudicio alterius
ſeu iuris alieni: quia tunc verba ex certa ſcientia nõ oportet adij
ci in forma clauſulæ, quæ habet deſignare, ꝙ Princeps negotiũ
ponderauit.ſed ſufficit ꝙ appareat de eius ſcientia, ut ff.de excu.
9 tutor. l. idem Vlpianus. † Et ideo *g* fuit queſtio de facto ſi Papa
g contulit verbo beneficium infanti Papæ præſentato, ita quod
Papa habuerit notitiam ętatis ipſius infanti per viſum, tamen
in literis non continetur, quod hoc ex certa ſcientia factum fue-
rit, utrum dicta gratia ualeret, cum nemini præiudicet? Iſta q̃ſtio
fuit tp̄e Old.de facto, & quid deciſum fuerit in curia, nõ apparet
tñ probabiliter dici poteſt gratiam valere, quia iſta gratia, & ſi in
ſcripturam

ADDITIONES.

a And.Bar.Et no.No.Principem inique agentem, fore diabolum in terris. uide tex.
in c. nomine domini, 24.diſtin.vbi eſt tex.ſing. vide quæ dixi in ca. licet de elect.
& uide Dom. Anto. in procœmio Gre. vbi loquitur de nomine Papę, quod debet
poni in inſtrumento.
c Clauſula. Vide plene in l.fi.hic alleg.& Bart. in auth.hoc inter liberos, hic alleg.&
infra prox.
b Ex certa ſcientia.De hac clauſula, vide per Mod.in l.ſi conſtat, ff.de app.& Bald.in
l.1.conſt.feu.& in c.1.§.naturale, ſi de feu.fue.controu.& in l. idẽ Vlpianus, ff. de
excu.tu.& glo.& Doc.in l.fi.ſup.ſi contra ius, vel uti.publ.& Bal.in l. eam quam.
ſup.de fideicom.Ant.de But.in ca. quæ in eccleſiarum extra, de conſti. Concluſio
eſt, ꝙ ubi agitur de præiudicio tertij, non ſufficit certa ſcientia, ſed requiritur clau
ſula, non obſtante, arg.l.ſi quis in prin.teſtamenti, de leg.3.in l.quoties, de precib.
Imperat.offeren.& in l.quidam conſulebat, ff.de re iud.& ibi per Imo. & ibi dixi.
d Sed an. Vide Bal.in l.2.ſup.ſi contra ius, uel uti.publ.de pa.Conſtan. in uer. ſi quis
autem ibi, non admittimus, & dixi in l.ſi conſtat, ff.de app.poſt Moder.
e Secudo. Reſcriptum obreptitium eſt ipſo iure nullum.uide Bal in l. præſcriptio-
ne, ſupra ſi contra ius, uel uti.publ.
f Hæc clauſula. Vide per Imo.in l.quidam, ff.de re iud. & Bald. in l. idem Vlpianus,
ff.de excu.tut.
And.Barb.Sol.Dico, quod hæc clauſula, ſi Papa concedit beneficium infanti exi-
ſtenti in præſentia ſua, non opus eſt, quod in reſcripto ſit incerta clauſula certæ
ſcientiæ, & uide Bal.in l.ſimiles, ſup.de nup.& l.eam quam, ſup.de fideicom.& an
certa ſcientia poſſit probari per teſtes, vide gl.ſing.in c.ſtatutum, in uer.literarum
de reſc.in 6.quod non. Vide Io.de Imo.in l.quidam conſulebat, de re iu. ſed cõtra-
rium tenetur domini de Rota 831.deci. & de iſta clauſula uide bonam glo. in cle.
& ſi principalis, de reſcr.& quod ſing.no.in c.ad hæc, de reſcrip.per Moder.& uide
glo.in clem.1.de iud.quod ibi non eſt neceſſarium, quod certa ſententia exprima
tur pondera tamen hoc dictum Bal.quia declarat gl.in Clem.2.de reſcrip.& reue-
ra hoc ſentit Hoſt.in c.ex literis de tranſa.vide quæ dixi in c.cum a Deo, de reſcri.
& Bal.in c.1.per quos fiat inue.vbi tenet contrarium.
g Et ideo. Vide Bal.in c.j.per quos fiat inueſt.& Bar.in l.quidam conſulebat, in fi.ff.
de re iud.

ſcripturam redigatur, tamen per nuncupationem fit, & ſtatim
a emiſſo uerbo uiuę uocis,gratia *a* eſt perfecta,quantum ad quid-
ditatē,& ſubſtantiam gratiæ,ut no.in prooemio lib.6,per Archi-
b diac.& Io. And. *b* dicas etiam, ꝙ illa clauſula. Ex certa ſcientia,
nihil operatur,niſi in his, de quibus Princeps præſumitur habe-
re certam ſcientiam,ſicut ſunt ea,quæ conſiſtunt in iure.i.in ip-
c ſis legib.non aūt operatur in his, q̄ Princeps p̄ſumit *c* ignorare,
ut ſunt facta,& commercia,& bonę conſuetudines locorū.Nā
ſi malę eſſent,illę tolli præſumuntur, quia rō conſuetudini ɔ̄ria
eſt nota Principi.cū ſit rō naturalis,vt in c.1.de conſti.lib.6. quæ
verba ſunt no.Vlterius oppo.ꝙ ille,qui non appellauit, conſen-
ſit ſnīę,ut ſ̄.q̄uo,& qn̄ iud.l. ab eo. ergo non ſufficit dicere, non
obſtante ſnīa,ſed dēt dicere,non obſtante ſnīa: & conſenſu. Nā
Princeps audito hoc ſermone, non eſſet conceſſurus? Reſpon-
deo ille conſenſus non eſt ɔſenſus verus,ſed fictus: nā ſi expreſ-
ſe diſſentiret,non tn̄ appellaret,idem eſſet,quia aliud eſt appella-
re,aliud contradicere,vt ſ̄.de arb.in l.fi.coniuncta.l.j.eod.tit.Iſte
10 ergo ɔſenſus eſt quodammodo quid p̄ter,non pro.† Sed imme
d diate opp.Princeps *d* nō p̄t auferre ius alterius ſine cauſa, de qua
oportet,quod appareat per reſcriptum,vel ex qualitate ipſius ne
gotij,vt ff.de euic.l.Lucius,ff.de leg.2.l.qui ſolitum,§.prædium.
Sol. quędam ſunt iura, quæ quis pōt acquirere etiā ɔ̄ Principis
voluntatem,quia de iure gentium acquiruntur,ſicut ſunt domi
nia,quæ iuris ciuilis adminicula non deſiderāt,& de iſtis loquun
tur ɔ̄ria,ſed quędam ſunt de iure ciuili,ut iudicia,& ſentētię,ut
no.Inſti.de oblig.in prin. & in iſtis potentior eſt authoritas Prin
11 cipis.† Pone *e* ergo, ꝙ ex ſententia eſſet translatum dominium,
e nunquid valeret reſcriptū Principis an̄ ſcribentis nō obſtāte ſen
tentia? & vr̄ ꝙ non,quia debet dicere,non obſtante ſententia, &
dominio inde ſecuto:nam dominia ſunt de iure gētium, quod
ius gentium eſt neceſſarium, & immutabile, & ea quæ ſunt de
iure neceſſario, & immutabili, non poſſunt tolli authoritate
Principis,vel Senatus,vt ff.de vſufr.earum rerum,quę vſum.l.3.
Sed contrarium dico,quia iſtud dominium venit cōſecutiue ad
ſententiam,& reſciſſo principali, reſcinditur acceſſorium, ut ff.
de mino.l.ex cauſa.§.1.Vlterius opponitur, & vr̄, ꝙ talia reſcri-
pta non ualent, ut l.2. ſupra ſi nup. ex reſcrip. pet.Solu.multum
refert, an ſit prohibita impetratio, an non ualeat conceſſio.pri-
mo caſu non valet reſcriptum, niſi Princeps dicat, ꝙ faciat pro-
prio motu, vel aſſignet aliquod ſpeciale motiuū, propter quod
reſcribat, vt l. qui in prouincia.l. diuus, ff. de rit.nupt.Secundo
caſu ſufficit dicere,non obſtante, &c. vt in hac glo. de hac clau-
ſula,non obſtante aliquo iure per quod poſſit impediri noſtra
conceſſio,dic quod non derogat iuribus ſingularibus, vel pr ui-
legiis alenis,ut in c.ſi perpetua.de reſcrip.lib.6.in prima gloſ. vbi
12 vide.† Et no.ex lege noſtra,quod non valent reſcripta Princi-
f pum reparatoria appellationis deſerte, niſi reſcripta *f* dicant,
g non obſt.quod appellatio ſit deſerta,*g* vel alia clauſula æquipol-
lens,per quā appareat de præciſa Principis intentione. nō enim
refert quid ex æquipollentibus fiat,ut ſupra de teſta. l. quoniam
indignum. Dicit Ber.extra.de reſcri.c.mandatum.quod clauſu-
h la,non obſtāte,ſemper debet aliquid operari.*h* † Modo ulterius
13 procedo.nam triplex eſt decretum, quoddam quod iudiciali
ter profertur,ut hic:quoddam. quod extraiudicialiter fit, vt de
cretum,ſiue ſtatutum Decurionum:quoddam,quod medium
tenet inter hæc,vt decretum emancipationis liberorum. Quæ-
ro,nunquid lex noſtra habeat locum in quolibet iſtorum gene-
rum? Reſpondeo ſit in primo, & in tertio genere, ſed non in ſe-
i cundo;quia in ſecundo Princeps poteſt *i* reuocare ſtatutum in-
ferioris ſimplici uerbo,ſine alia ſolennitate,ut in c.1.de conſtit.
lib.6.dummodo appareat de ſcientia,vt l.3 §.diuus, ff. de ſepul.
viola.& ideo non requiritur ſolennitas clauſulę, non obſtante;
quia inferior non imponit legem,vel ſtylum ſuperiori, vt ff. de
arbit.nam magiſtratus,& ſi aliquando cōtingit, quod Princeps
imponat legem ſibiipſi,vel tacitam,vel expreſſam,ut no. ſup. de
legib.l.digna vox.per Cyn.& in d.ca.1. de conſtitu.lib.6 per Io.
Mona.tamen inferior ei legi non præſcribit,ut l. fi. C. de leg. &
extra,de iureiur.c.uenientes.

ADDITIONES.

a Gratis Sed an requiratur ſcriptura,vide per Bal.in auth.ſi qua per calumniam,ſupra de Epiſc.& cle.quæ dixi poſt Bar.in l.contrahitur,de pig.
b Dicas etiam.Vide gl.& Io.And.in c.paſtoralis,§.præterea. extra,de offi. deleg. & vide no.per gl magnam in Cle.1.de prob.
c Præſumitur.Vide gl.& Doc.in l.præſcriptiones.ſup. ſi contra ius,vel vti. publ.
d Opp.Princeps.Vide no.per Bar.in proœ.ff.cum materia.
e Pone.Nota,ꝙ translato dominio, reſcriptum in contrarium emanatum valet, ſi authoritate ſententiæ fuit translatum,& cōtra Bal.hic facit argum.quod ipſe decidit in l.1.ff.ſoluto matr.& in l.1.ad ſi.ſup.de iure aureorum annul.
f Reſcripta No.quod ſi lex prohibet impetrationem reſcripti,non valet reſcriptum etiam cum clauſula,non obſtāte,niſi ſit de clauſula, motu proprio, de qua in aut. quas actiones, ſup. de ſacroſan.eccl. & uide ad hoc, l.2. ſup. vt lit. penden. Item clauſula,proprio motu,& clauſula,non obſtante,æquiparantur,ut not. Bal.in l.3. in prin.ſup.de quadr.præſcrip.
g Deſerta. Vide Bal.in l.2.ſup.vt lit.pend.
h Operari.Vide Bal.in l.1.conſt.feud.
i Princeps poteſt.Vide quod no.Bal.in l.1.inf.qui bo.ced.poſſ.

De fructibus & litium expenſis. *Rub.*

1 *Sententia de fructibus mentionem facere debet.*
2 *Fructus quid ſit.*
3 *Fructus percipiuntur in fine anni.*

1 ¶† Dicit gl.rubricæ,ꝙ de fructib.dēt fieri mētio in ſnīa.tn̄ no.
a ta, ꝙ ſufficit verbū:reſtituas:*a* nem plenam hēt ſignificatum, ff.
de vſur.l.videamus, §.in Fauiana.qđ verum eſt, vbi de iure fru-
ctus veniunt reſtituendi;alias ſecus,vt ff.de vſur.l.ſi ſtipulatus,&
2 ff.ad Treb.l.mulier, §. ſi hæres. † Quæro, quid eſt fructus? Re-
ſpondeo,fructus eſt alimentū hoīs,vel animalis mediate,vel im
3 mediate extra proueniens, & hoc de terrenis. † Fructus ſpiri-
tuales ſunt iurium ſpiritualiū executiones.dulcedines,& ɔſola-
tiones,& Dei imitationes: & quia valde difficile eſſet inquirere
proprietatem,lex, & canon exercitia ɔcedit poſſeſſorib. q̄a non
dēt de apicib.iuris diſputari,vbi eſt variationi eccleſiarū,& diſpu
4 tationi cōſulendū.† No.ꝙ oīs fructus in fine anni capitur, ff.ſol.
mat. l.diuortio,§.qđ in ſementē. & qđ fit diſgreſſio de materia
in materiatum,vt de nucibus oleum efficitur,ex fructu naturali
b induſtrialis. *b* de acq. rer. domi.l.adeo,§.cum quis.

ADDITIONES.

a Reſtituas.No.quod ſi iudex in ſnīa dicit,reſtituas,intelligitur ēt de fructibus,qui ueniunt reſtituendi.quod no.bene ad limit.eorū,quæ no.Inn.in c.grauis,de reſti. ſpol.& Bal.in l.cum propria,ſup.ſi quis alteri,vel ſibi.
b Induſtrialis.No.ꝙ oleum eſt fructum induſtriales.& uide Bart.in l.& eſt diuerſo. in prin.ff.de rei vend.

LEX PRIMA.

1 *Fructus dicuntur deductis ſumptibus.*
2 *Fructus dupliciter conſiderari debent.*
3 *Sumptus qualiter probari poſſunt.& num.25.*
4 *Fructus reales percipiuntur Dei beneficio,perſonales hominis īgenio a deo procedente.*
5 *Decimæ ſunt de iure diuino.*
6 *Fructus ſi damnatus reſtituere teneatur,expenſæ ueniunt deducendæ.*
7 *Expenſæ cuſtodiæ cauſa,an deducantur.*
8 *Farina an ſit fructus prędij.*
9 *Debita cum fructibus non ſunt taxanda.*
10 *Expenſæ cum vacarum fętibus an ſint deducendę.*
11 *Ruſticus non tenetur domino de caſu fortuito eueniente in animalibus.*
12 *Socius ab inſtitore differunt.*
13 *Contractuum quatuor ſunt conſiderationes.*
14 *Conſuetudine quod cauetur,pro expreſſo habetur.*
15 *Fructuum appellatione quid contineatur.*
16 *Fructus ſi donantur,non intelligitur deductis expenſis.*
17 *Vſufructuarius poteſt expellere colonus.*
18 *Fructus quot modis dicantur.*
19 *Lanæ an ſint pecudum fructus.*
20 *Fructus ſine libelli porrectione,venire dicuntur.*
21 *Fructus probantur per teſtes.& num.22.*
23 *Sumptus probantur oculata inſpectione.*
24 *Fructus de iure naturali non dicuntur,deductis expenſis.*

1 HOc fructuum. † Fructus deducunt̄ dedu-
a ctis *a* ſumptib.h.d.verba iu
dicis debent ad intellectum referri. h. d. item, quod
2 iudex loquitur,ciuiliter loquitur.h.d. † Not. pro eui-
dentia ꝙ duplex eſt conſideratio fructuum. ſ. quædam intelle-
ctualis,vt hic;quædā demonſtratiua ad oculum,vt quādo corpo
raliter diuidunt̄ fructus inter emptorem partis fructuū, & vendi
torē:& tunc non deducitur expenſa, ſicut nec inter colonum,
& dn̄m,vt ext.de decim.c.tua nos.& ff.pro ſoc.l.cū duob.§.ſi in
3 coeunda.† Sed qualiter probantur ſumptus? Dic,ut not.Bart.de
b verb.obl.l.cū ſeruus.ubi omnino uide.item p̄mitte, ꝙ fructus
qn̄q; ponuntur pro vſufructu, vt ff.de vſufr.l.ſi quis ita.niſi ſit di
ctum ad alimēta,vt eo.tit.l.dn̄s,§.fi.tūc eſt vſusfructus modifica
tus,ut ibi no.Qn̄q; pro acceſſione ipſius rei ponunt̄.vt hic.Qn̄q;
pro quadā licentia utēdi ipſa proprietate,ff.de reg.iur.le.fructus.
& qn̄ aliquid conceditur pleno iure, clauſula ad vtendum non
minuit conceſſionem,ut in d.§.fi.& ff.de dona.l. donationes in
concu-

ADDITIONES.

a And.Barb.Deductis intellige etiam deducto labore ſecundum Ang. vt eſt gl. in l. per diuerſas,ſup.man.Idem dicas de emolumentis, quia nō intelliguntur, niſi deductis ſumptib.ut eſt caſus not. in Clem. ſtatutum.de elect.de primo habes text. in leg.ſi a patre,§.fin.de peti.hære.ubi decimæ debent præſtari de fructib. prędialibus,nulla ſumptuū habita ratione, quod procedit in fructibus prædialibus.ſecus in perſonalibus,de quo per Spe.in §.poſtquam,ver.ſi tibi,de elec.nec debet haberi conſeruatio ſumptum, niſi præſtatio ſumptum diminueret pretium ipſorum. Exemplum in colono,qui promittit domino præſtare medietatem fructuum,l.cū duob.§.ſi coeunda,ff.pro ſoc.& Bar.in l.fructus,ff.ſol.mat.pro hoc conſuluit Fran. de Piſis,quod verbum,fructus,prolatum a partibus,nūquam intelligitur deductis ſumptibus,ad hoc quod ſi quis emat gabellam debet habere omnes fructus illius nulla facta cōſideratione ſumptū. Sed tamen multi alii conſuluerunt cōtra, inter quos fuit Bar.qui ſibi diſſentit,dicens quod licet ſibi p̄ferretur in contrariū,tamē ex alio gabella debet fieri ſecundum ſtatuta gabellæ.& iſtud videtur mihi verum.
b Fructus. Vide Bar.in l.fundi Trebaciani.ff.de vſufr.leg.

ɔcubinã,§.ſpecies,niſi tp̃s adijciatur,puta ad vtendũ, & fruendũ
in vita ſua,ff.de tranſa.l.cum hi,§.ſi tibi.vbi de hoc. Quandoque
fructus ponuntur materialiter,ſicut terra parit. Qñque ciuiliter
reſpectu locupletationis,vt hic. Caſus.q̃ſitum fuit ab Imperato
re, Lex dicit,ꝙ malæfidei poſſeſſor tenetur reſtituere fructus, q̃-
ro,de quib.fructib.intelligatur? Rñdet Imperator,& dicit, quod
intelligit̃ de fructibus, qui ſuper ſunt deductis ſumptibus. No.ꝙ
rñſio eſt in tex.qõ aũt non ponitur in tex.niſi tacite,& huic taci-
tæ q̃ſtioni rñdetur ſm gl. No.quod dixi in ſummario concor. ff.
ſol.mat.l.fructus.& Bar.ibi,& ff.de pet.hær.l.ſi a patre,vel domi-
no.§.fructus.& intellige de expenſis factis cã fructuum : ſecus ſi
ad perpetuam rei vtilitatem, quia illæ expenſę non minuunt fru
ctus,licet ob eas ɔpeteret retentio rei,eod.tit.l.plane.verba ſunt
a Iac.de Are.ff.ſol.mat.l.fructus,arg.ꝙ colonus, *a* qui tenetur da-
re dño tertiã partem fructuũ, poſſit deducere expenſas,vt ſic de
ductis expenſis detur tertia pars.Sed ɔ̃trium eſt,nam tacite videt̃
actũ,vt non deducat expenſas,arg.ff.pro ſoc.l.cum duob. §. ſi in
b coeunda,& §.damna.extra,de deci.c.tua nos. Idem dicas, *b* ſi q̃s
vendat mihi dimidiã partem ſuorum fructũũ : nam nõ deducit
expenſas,cum vulgariter hoĩes dicant,hoc anno tot fructus per-
cipi,nec vulgari mõ detrahant expenſas: ſtatur enim vulgari mõ
loquendi,vt ff.de vet.ſig.l.anniculus,ff.de fun.inſtru.l.cum de la-
nionis,§.aſinam. Eſt ergo dr̃ia,vtrũ nomen,fructuum, appona-
tur ab hoĩe in ɔ̃ctu, & tunc non deducuntur expenſę, an a lege,
& tunc ſic.fallit in d.c.tua.nos.Idem in tributis,ſm Iac.de Aret.
& vide extra,de deci.c.paſtoralis.Dicas, ꝙ aut fructus debentur
alicui ratione perceptionis,quia ipſe reus percepit: & tunc dedu
cuntur ſumptus,vt hic. Fallit ꝑꝑ nimium fauorem petentis, vt
in decimis & tributis. Aut debentur rõne ꝓmiſſionis, & tũc aut
ex cã oneroſa,& non fit deductio ſumptũ:aut ex cã lucratiua,&
tunc intelliguutur deductis expenſis,vt ff.de vſufruc.leg.l.fundi
c Trebatianis.quod.n.dixi in decimis,verũ eſt *c* in his, quæ pręſtã
tur ex fructibus, vel penſionibus rerum:ſed ſi ex aliqua negocia
tione,tunc bene deducuntur expenſæ, ut not.in d.l. ſi a patre vel
d dño,§.fi.& eſt rõ *d* dr̃iæ,† quia reales percipiũtur beneficio Dei:
4 ſed perſonales hoĩs ingenio,licet hoc totũ procedat a Deo,tanq̃
e a prima cã, & radice oĩum entium.Modo accedit *e* qõ de facto.
Dicit ſtatutum,ꝙ de fructibus fornacum vitri, ſoluantur ſex de
narij pro libra oĩum fructũũ fornacũ, & hoc ſtatutũ poſtea de-
ducitur in ɔ̃ctu inter fiſcum,& nepotes gabellarũ, q̃ritur vtrum
fructus intelligantur deductis expenſis?& vr̃ ꝙ non deducantur
fauore fiſci,ſicut in decimis. Item quia hæc verba proferuntur
5 a ɔ̃hentibus, Sed dic ɔ̃trium, quia † decimæ ſunt fauorabiliores
de iure diuino, ſed iſtæ gabellę ſunt odioſę. Nec obſt.quod de-
ducantur in ɔ̃ctum:quia origo ex lege ꝓficiſcit̃,arg.ff.de don.l.q
6 id quod.& ita conſuluit Bar.† Pone, *f* dicit ſtatutũ,ꝙ damnatus
f integros fructus debeat reſtituere,vtrũ deducentur expẽſę? Rñ.
7 ſic,l.j.de his,qui.vt indi.† Quæro, nunquid expenſæ cã cuſtodiæ
deducantur? Dicit Spe.in tit.de contum.§ fi.ad fi.ꝙ ſic, & eſt ve
rum,niſi ſint factę ad ęmulationem,& pręiudicium petitoris. il-
læ ergo detrahũtur,quas petitoris fieri interfuit cã rei cuſtodien
dę puta caſtri,vel cuſtodiendorũ fructuũ,vt l.ſi ita,§.fina.de fun.
inſtr.Opp.nam lege cauetur,ꝙ fructus eſt nomen ipſius rei cor-
poralis,ſicut cum ꝑdiorum frumentum,vinũ,fructum,recte di-
cimus,vt ff.de eui.l.vaccæ.ſi ita eſt,ergo debemus intelligere fru
ctum ſm naturam producentẽ,non ſm expenſam? Rñd. fateor
quo ad eſſentiam,nõ quo ad iuſtitiam. Nã iuſtitia nõ vult,ꝙ pe-
titor locupletetur cũ aliena iactura, & ideo dẽt agnoſcere onus
8 irrogatum in fructibus percipiendis.† Modo q̃ro,nunquid *g* fa-
g rina ſit fructus pręđij? Rñd.non, proprie loquendo,q̃a farina eſt
materiatũ deſcendens a materia, ita ꝙ non põt ad eã reduci : &
pro tanto ille,q̃ dẽt frumentum,nõ põt dare farinã,ut ff. de le.3.
l.q̃ſitum, §.illud fortaſſe.q̃a denoĩatio dẽt fieri a forma ꝑſenti, ñ
forma ꝑterita & finita,niſi aliud cõuenerit inter ɔ̃hentes. Pone,
h impetraui *h* a Papa beneficiũ uſque ad ualorem florenorũ cen-
tũ in anno:mõ eſt quoddã beneficium,ex quo percipiuntur tre-
cẽtę corbes frumenti,valentes trecentũ aureos;tñ tot expẽſe re-
q̃runtur,ꝙ aſcẽdunt uſq; ad ducẽtos aureos.q̃ritur q̃d iuris? Rñ.
non dr̃ hr̃e in redditibus,niſi centum florenos, arg.legis nr̃ę, &
9 eſt caſus in l.illud,uer.j.s̃.de col.† Pone,teſtator *i* iuſſit filiam ſuã
i maritari alicui,qui haberet in patrimonio mille: modo iſte be-
ne habet poſſeſſiones valentes mille tamẽ habet multa debita?
Rñ.iſta debita corrodunt iſta mille,iuris intellectu:ad quẽ intel-
lectũ debẽt hoĩum diſpoſitiones adaptari,vt ff.de iure dot. l.mu-
lier bona,& ſup.de leg.l.ſi uniuerſę,& no.ſup.de coll.l. ea demũ.
10 † Pone, ruſticus *k* promiſit mihi dimidiã partẽ fructuũ vacca-
K rũ : an deducat expenſas fructuũ? Rñ.nõ,q̃a ſimilis eſt partiario
colono. Item inſtar ſocij habet̃ in aliquo, vt d.§.ſi in coeunda.&
l ff.loc.l.ſi merces.§.uis maior. hęc tñ dr̃ia *l* eſt inter ruſticum, &
uerum ſocium,quia ɔ̃ctus ſocij tranſit ad hęredem, ſed non ſo-
11 cietas. Item † ſi moriuntur animalia caſu fortuito,ruſticus non
tenetur dño,ut s̃.de pac.l.ſi paſcenda pecora.ſed in uera ſocieta-
te tenetur ſocius emendare partẽ propriã damni, quia hæc eſt
natura ſocietatis,ut no.in l.j,s̃.pro ſoc. Aut ergo eſt ſimplex cu-
ſtos,& paſtor. Aut eſt partiarius paſtor: & tũc aut partiarius fru-
ctuum,ſeu fętuum. Aut primorum capitum, & ſic ſocius, quo
ſolo caſu tenetur pro rata de damno fatali. Non ob.d.§.damna.
vbi dr̃,ꝙ damna fatalia ſocius non cogitur præſtare. ſ. ex culpa,
quæ non eſt:vnde non tenetur,niſi quia infortunium eſt cõe,dũ
dicit cõe damnum, reſpice pacta appoſita in diſſolutione ſocie-
tatis,nam diſſolutio oſtendit ɔpilationem,ſicut reſo oſtẽdit ele-
menta,i.mã̃s,ex quib.componitur, & tunc quatenus ſit ars pa-
ſcendi:quatenus vero ſit ſocietas, vel quidam ɔ̃ctus permixtus,
12 & innominatus, apparebit tibi in fine, † quia finis principia de-
clarat,& ideo ſi in diſſoluenda, & partienda ſocietate dẽt diuidi
ſors,tũc eſt ſocietas ſortis. Si ãt ille, qui dedit pecuniariã, pactus
13 eſt ſaluo capitali,non eſt ſocius alius,ſed inſtitor.† In ɔ̃ctib.qua-
tuor conſiderantur. Nã attributa ex ſimplici legis prouidentia.
Conſuetudo,quæ eſt ſimilis nãæ. Pactum alterans nã̃m. Et vſus
rei extra nã̃m,l.2.ff.ſi cer. pet.vnde qui dat feudum pręter nã̃m
feudi,vt pecuniam in feudum,non ɔ̃hit ɔ̃ctum feudi, ſed quen-
dam ɔ̃ctum innominatum.duo ergo prima uocantur nã: tertiũ
vocatur alteratio ɔ̃ctus a ſua regula:quartum vocatur digreſſio
14 ad alium ɔctum,de hoc ẽt ſtandum eſt conſuetudini, quia † q̃đ
conſuetudine cauetur,pro expreſſo hr̃, vt ff.de ædil.edi.l.quod
ſi nolit,§.quia aſſidua.& l.pe. Fatale damnum, dico caſum for-
m tuitum:nam de morte nãli non tenetur quis, *m* quia erat eodẽ
mõ peritura,& voco mortem nãlem ẽt ex aeris intemperie, vel
epidimia,vel ſi vacca moritur dum parit.facta.n.vocantur, quæ
15 præueniunt diſpoſitionem innatam. † Extra *n* no. ꝙ noĩe fru-
n ctuum non continetur niſi id,quod renaſcitur, vt l.diuortio, §.
ſi fundum, ff. ſol.matr. tamen banna domini fructus iuriſdõnis
ſunt, quia iuriſdõ eſt eorum productiua toties quoties expedit,
& bonæ fidei poſſeſſor ea lucratur. emptores enim gabellarum
hac ratione lucrantur poenas,& banna,quia ſunt in fructu, arg.
ff.de act.l.creditor. Ex principio illius legis ſumitur argu. pro ga-
bellarijs, vt poena commiſſa circa gabellam applicetur condu-
ctoribus.ſimilem leg.habes ſup.de vecti.& commiſſ.l. ſi quis ſi-
16 ne.& ita conſuluit Do.Cyn.† Quæro an vxor, *o* cui legatus eſt v-
o ſufructus a viro, qui fuit Tabellio, pretia rogituum.ſeu protho-
collorum percipiat? Reſpondeo ſic; reſtituenda tamen ſunt fini
to vſufructu,quia cũm mortuus ſit Tabellio,illa pretio non re-
naſcuntur in ſuo genere, ergo non ſunt in fructu, ſicut nec fru-
17 mentum inuentum in hęreditate,ſm Barto.† Pone,maritus *p* le
p gauit vxori vſumfructum oĩum bonorum ſuorum, vtrum iſta
vxor poſſit expellere colonos partiarios,vel inquilinos,q̃ numis
q colunt?& vr̃ de partiarijs, *q* ꝙ ſic,quaſi poſſit renunciari ſocieta
ti. Idẽ eſt de numis colentibus,q̃a nõ eſt aſtricta vxor aliqua obli
gatione perſonali ad ſtandum ipſis. licet ſi habeant bona hypo-
thecata, poſſint excipere de pignoratitia contraria, vt ff. de le-
ga.1.l. nihil. contrarium determinat Bartol. quia non intelligi-
tur hoc ei legatum, cum nomen bonorum intelligatur de-
ducto

ADDITIONES.

a Argumentum,quod colonus.vide inf.ea.lege,& plene Bar.in l.fructus, ff.ſol.ma-
trimonio,& Bal.in l.1.in 7.q.ſupra pro ſoc.& ibi expreſſius Cyn. & Bart. hic,cum
concordantijs.
b Idem dicas. Hęc ſunt verba formalia Iac.de Are.in l.fructus,ff.ſolut. matr. & vide
per Sal.hic.
c Verum eſt. No.in c.tua nos,hic alle.& Imo.in l.fructus,ff.ſolu.matr.
d Et eſt ratio. Vide glo.in c.paſtoralis,extra,de deci.
e Modo accidit. Vide in contrarium Bal.in l.fructus,ff.ſolut.matr. & ibi per Mod.&
eundem Bal.in l.ſi a domino,§.fin.hic alle.ubi latius,& ibi per Mod.& uide quod
no.Bar.in l.ſed ſi hoc,§.cuidam,ff.de cond. & demonſ.
f Pone. In contrarium facit,quod no.Bal.in l.fi.ſup.ad leg. Fal.cum Bal. tenet Saly.
hic Ro.contra in l.fructus,ff.ſol.matr.quando tenent verba iteratoris,per no.in l.
fi.præalleg.& bene.
g Nunquid. vide Barto. & quę ibi dixi,in l.cum quæreretur, §.prædijs,ff.de leg.3.&
Bal.& Sal.hic.
h Pone. Impetratiui. Hanc quæſt.format Pau de Caſt.in l.non amplius, in prin.per
illum tex.de leg.1.& dicit idem.dicit tamen,quod dubitat, quia tales,vt odioſæ,
ſunt reſtringendæ,c.quamuis,de præb.in 6.& vide Bald.in l. ſed ſi hoc,§.cuidam,
in fi.ff.de cond.& demon.& an fieri debeat mentio de quantitate reddituum,no.
per gl.in clem.1.de præben.
i Pone teſtator. Patrimonium hic ſumitur deducto ære alieno.dixi poſt Bar. in l.co
gi.in princ.ff.ad Treb.
K Ruſticus. Vide Bal.ſupra eo.l.1.in 1.col.Spec.in tit.de loc.§.pe. ver.quid ſi locaui.
tibi fundum.
l Differentia.vide Bar.in contrarium,in §.vis maior,hic alleg.ad fin. & Bald.in l.ſi
paſcenda,hic alleg.
m Non tenetur quis. An mors naturalis ſit caſus fortuitus, vide etiam Bald. in l.1.in
fi.ſup.qui ad li.perue.non poſſ.
n Extra. No.quod emptores gabellarum lucrantur pęnas. Vide & Bal.in l.1.ff ſolut.
matr.& in c.1.de cog.feu.& in l.ſi quis,hic alleg. Ang. contra in l. ſi quis id,quod
de iuriſ.om.iud.ff.& quod habetur in §.poenalis, inſtitut.de act.
And. Barb. Extra nota,quod nomine fructuum non continetur niſi id,quod rena-
ſcitur,& appellatione fructus venit palea, vel foenum, l.ſi pendentes,in gloſſ.ff.
de vſuf.& l.plenum,de vſu,& habit.vide l.ſi abſente,§.fin. ff. de uſufr.vbi eſt ca-
ſus. Vide quæ remiſi in tex.
o An vxor. Voluit allegare Bar.in l.diuortio,§.ſi vir,ff.ſol.matr. & idem dicit Bal.in
l.ſi fundus.
p Pone,maritus. Vide not.in l.ſi filio,§.ſi vir in quinquennium, ff.ſolut.matrimon,
& de colono partiario,vide Bal.in l.emptorem ſupra locati.
q A.B.Et videtur de partiarijs.vide Bar.in l.quædam,§.nihil intereſt, ff.de eden.

ducto ęre alieno;& iō omne æs alienū ꝓfertur legatario vſusfru-
ctus bonorum, vt ſup. de iure deliberan. l. fi. §. & ſi ꝓfatā ita tenet
a Bar. in l. fundi *a* Trebatiani, ff. de vſufructu leg. quod eſt notan. ad
18 hoc ff. de leg. 1. l. ſi quis bonorū. † Pone, dono *b* tibi oēs fructus,
b q ſunt in tali agro meo, vtrū deducā expēſas? Rñdeo, ꝙ nō, quia
per hoc certū corpus fructuū demonſtratur, & tanq̄ ſpēs donat,
non in gñe. Idē ſi certa q̄titas exprimat, puta decē corbes ex tali
fundo, vt ff. de ꝯhen. empt. l. ſi debitor, §. veriſimile. & ff. de verb.
obl. l. inter ſtipulantem, §. ſacram. Non obſt. hæc lex, qa loquitur
qñ fructus veniebant tanq̄ quædā vniuerſitas, & eſt ſimile, quod
nos dicimus in dote, ff. de leg. 2. l. Meuio, §. a me. & l. qđ dr̄, ff. de
19 iure dot. † Quæro, quot modis dicatur fructus? Rñdeo trib. mo-
c dis, *c* vno modo, quicquid ex terra, vel alia re capitur, & modo
ſumitur integraliter abſq; diminutione. Secundo modo, quic-
quid in horreo recōditur, & hoc modo deducūtur decimę, pars
eccleſiæ curatæ, iure quaſi poſſeſſionis ſpiritualis, qđ in ipſo agro
percipere pōt, & debet. Tertio mō dr̄ fructus id cōmodi, qđ re-
ſtat deducta annua expenſa de oībus fructib. illius anni ſimul cō
putatis, & vnum coaceruatis, vt l. ſi fundus, §. quod in ſementē,
20 ff. ſolut. matri. † Sed nunquid lanæ fructus pecudum dicantur,
deducta impenſa, quæ ſit in alimentis pecudum ſil̄r copulando
lac, & caſeū ſimul, & pretium ſtercoris, dubiū eſt, quia iſta impē
ſa potius eſt, & fit in ſubſtātia aīalis potius, q̄ ī fructu, vt l. ſi neceſ-
21 ſarias, §. fi. ff. de pig. † Quæro, nunquid *d* fructus veniant ſine li-
d belli porrectione? Dicit Inn. ꝙ expenſę peti debent, extra de app.
c. ſignificante, & de reſt. ſpol. c. grauis, & lex dicit, ꝙ ſunt duę peti-
tiones: vna fundi, alia fructuum, & non admittitur cumulatio,
vt ff. de excep. l. fundū. In contrarium vr̄, quia veniunt officio Iu
dicis mercenario, in quo nō requiritur libellus, vt no. ff. de inter-
ro. act. ſuper rubrica. So. diſtingue, aut eſt iudiciū vl̄e, & veniunt,
qa augent in iudicium: nā actio vl̄is augetur fructibus, vt ſ. fam.
erciſ. l. non eſt. & ibi per Cy. & ff. de pet. hær. l. item veniunt, §. fru
ctus, aut eſt iudiciū ſingulare, & tunc refert: aut eſt reſtitutoriū
iuditium & veniunt fructus, vt ff. de vſur. l. videamus, §. in Fauia-
na. & hoc verū ſi iure actionis exercetur: ſecus ſi iure ſingulari re
ſtitutio in integr. poſtuletur, vt l. fi. §. fi. ff. de cond. ind. aut eſt iudi
ciū ſimplex, non reſtitutoriū, & tūc refert, aut ſunt fructus pēdē-
e te *e* tpe oblatæ petitionis, & veniunt tanq̄ q̄dā pars fundi, nō tan-
quā fructus, licet ante litē ꝯteſtatā ſint ſeparati ab agro, vt ff. quæ
in frau. cred. l. fi. §. pen. vñ huiuſmodi fructus pendētes ſunt qua-
litas fundi, & fertilitas agri, & nō ſunt corpus a re ſeparatū, ff. de
rei ven. l. fructus pendentes. Vel dic, ꝙ ſi ſunt ſeparati ante litem
ꝯteſtatā, non veniunt, niſi petantur, ſed poſt litē ꝯteſtatā veniunt
ſine alia petitione, qa actioni iūngit̄ officiū Iudicis, ꝙ adiunctum
dēt aliquid operari, vt no. ff. de damno inf. l. ſi quis miſſum. §. iu-
dex. & ff. de edil. edic. l. itē ſi ſerui. & l. ediles, §. itē ſciēdū. Aut fru-
ctus erant ſeparati ante libellum oblatū ſup re, & tūc nō veniunt
niſi in libello deducantur, & ſic eſt caſus; in quo ueniunt officio
Iudicis mercenario. alias nec peti poſſent ante litē ꝯteſtatā ſepa
rati: ēt nondū in horreo reconditi, ut ff. de vſur. l. videamus, §. ſi
f actiones, & not. in l. qđ te. ff. ſi cer. peta. Et no. *f* ꝙ in eodē libello
peti dēnt. Nam ſi ꝑ nouū libellū peterentur, iſta eſſet cumulatio
22 vt d. l. fundi. Trebatiani. † Quæro, qualiter *g* probentur fructus?
g Rñdeo ꝑ teſtes; q interfuerunt ꝑceptioni, & hoc de ꝑceptis. Per
cipiendi aut probātur ꝑ coniecturas, ſicut intereſſe futuri lucri,
vt ff. de eo. qđ certo loco, l. 3. §. fi. Adde qđ fructus ꝓbantur ꝑ ꝓ-
ximas coniecturas illius anni, quo fructus ꝑcipiuntur, & ꝑ reddi
tus uicinorū, q poſſident terras eiuſdē qualitatis, ꝑ remotas autē
coniecturas, puta veterum annorū, non ꝓbant̄ redditus ꝓſentis
anni: ut no. Iac. de Are. ſ. de rei ven. l. ſi fundum. vbi oīno uideas
h Quæro. nunquid ſumptus *h* cuſtodiæ, dicantur fieri cā *i* fructuū.
i Rñdeo ſic, ut no. ff. de fundo inſtr. l. villæ, & no. in l. fi. ff. ſol. ma. ꝑ
22 Bar. † Quæro, qualiter ſumptus probentur? Rñdeo: oculata in-
ſpectione; nam qđ patet expreſſe non eſt probare neceſſe ut ſu-
pra de admi. tuto. l. lex: quæ tutores, & ipſe poſſeſſor ꝓſumitur fe-
ciſſe, & nō alius, ut l. fi. ſ. de alimen. pu. ꝓſtan. & ꝑ Bart. qui ita no.
in l. qui ſeruū. ff. de verb. obl. Sed pone; bonęfidei poſſeſſor dum
laborat terras; perdit boues; alias nō ꝑditurus: nunqd tanq̄ ſum-
ptus cā colendi agri recuperabit? Rñdeo, nō qa iſte ſumptus nō
24 eſt factus in ipſa re, arg. ſupra loca. l. damnum. † Vltimo *K* not. ꝙ
K de iure naturali fructus non dicuntur deductis expenſis: ſed de
iure ciuili ſic. Ciuilis aūt intellectus ſemper eſt ſententiæ accom
modandus: etiam ſi a naturali diſſonet: ut lege noſtra: cum ſim.

ADDITIONES.

a Bar. in l. fundi. Sed re vera Bart. ibi hoc non videtur velle, ſed forte voluit allegare no. per Bar. in l. fi. ff. de vſufr. le. & vide Bar. & Imo. in l. nihil, §. fi. de leg. 1.

b Pone, dono. Lud. Rom. in l. fructus, ff. ſol. matr. tenet contrarium, et male per gl. in l. ſi quis argentum, §. 1. inf. de dona. ubi dicit, quod etiam ſi ſpecificetur de nomine quantitatis, deducantur expenſæ; ſed ipſe non vidit Bald. hic, et reſponde ad d. gl. quod ſi donat corbem frumenti, & quæritur: an poſſit tanto minus dare, quantum eſt impenſa, & non ꝑt, ita loquitur Bar. & quæritur, an poſſit tertium cōpellere ad illos ſumptus, & certe nō, quia intel̄r ſine impenſa, ita loquitur illa gl.

c Tribus modis. Fructus dicuntur deductis expenſis, uide ſupra in 1. col. & inf.

d Quæro, nunquid. vide quod no. Bal. in l. properandum, §. ſin autem alterutra, ſup. de iud. in uer. quæro, utrum iudex poſſit, & Bar. & Bal. in l. 2. ſup. de pet. hære. Bal. in l. cum propria, ſupra ſi quis alte. uel ſibi, & dicit Bal. in l. 1. ſup. ſi ſecun. nup.

mulier. qđ in iſtis acceſſorijs ſufficit tacita petitio, alle. Inno. in c. fi. de exceſ. prælа. extra, & Bal. in l. ſi marito, §. fi. & ibi omnino Ang. & aliquid per Pau. de Ca. ſol. mat. & Imo. aliquid in l. ſi homo, ff. de re iu. & in l. ſi filius, §. j. ff. de ver. obl. & Bal. in l. edita, in repe. ſup. de eden. Inn. & Doct in c. grauis extra, de reſt. ſpol.

e Pendentes. No. quod fructus pendentes ſunt pars rei. Vide Bar. in l. ſi filius, §. 1. in fi. ff. de uer. obl. & quod habetur in l. fi. §. pe. hic alle.

f Et nota. Vide Bar. in l. fundum, ff. de excep.

g Qualiter. Vide Bar. in l. ſi fundi, hic alle. & quod no. Bar. in l. 1. hac ff. de dam. infe.

h Sumptus. Vide Bar. in l. cum quæreretur, §. prædijs, de leg. 3. & ſup. ea. l.

i Cauſa. Sed an hmōi ſumptus cuſtodiæ cā facti repetantur, vide tex. in l. ſi ita hic alle. §. fi. Et per eundem Bal. in c. 1. de feu. guar. & caſt. per Bar. in l. fi. ff. ſi cer. pet. & in l. fi. ſol. ma. vbi ait non repeti, etiam ſi ſint maiores, quia rei cuſtodiæ fructus & in l. fi. de impen. in reb. do. fact. Ang. in l. ſumptus, de leg. 1. & adde eundem Bar. in l. cum quæreretur, §. prædijs, de leg. 3. vbi ne compenſantur quidem, ſecūdum eundem Bar. & ibidem per Alex.

K Vltimo. Et ita poteſt intelligi gl. ſecunda in l. fructus, ff. ſol. mat.

LEX II.

1 *Poſſeſſor factus malæfidei, tenetur poſt litem conteſtatam de perceptis, & percipiendis.*
2 *Poſſeſſor tenetur agrum colore & ſeminare.*
3 *Poſſeſſor malæfidei, an teneatur de percipiendis.*
4 *Poſſeßores poſt litem conteſtatam, dicuntur pares.*
5 *Præbendarius poſſidet naturaliter & ciuiliter.*
6 *Poſſeßor bonæfidei fructus conſumptos quare lucrari dicatur.*
7 *Fructus inſtantia perempta, per lapſum triennij percipi non poſſunt.*
8 *Præſcriptionis inductio, & actionis perpetuatio, nō pereūt inſtātia perēpta.*
9 *Iudicium male fundatum præſcriptionem non interrumpit.*
10 *Hæres ſuccedit in vitium.*
11 *Inſtantia contra hæredem proſequi debet, & non contra legatarium.*
12 *Hæres hæreditate iacente non tenetur de fructibus, qui percipi potuerunt.*
13 *Fructus latrocinio depredatos, ſi hæres percipere non potuit, non tenetur.*
14 *Fructus veniunt officio Iudicis mercenario.*

1 Litigator. † Factus malæfidei poſſeſſor poſt litem conteſta. tenetur de perceptis, & de percipiendis
& vitiu... eius trāſit in hæredē. h. d. No. quod dixi in ſummario.
2 Secundo nota, † ꝙ ex quo quis tenet̄ de percipiendis, tenet̄ a-
grū colere & ſeminare: alioquin tenet̄ ac ſi coluiſſet, & ſeminaſ-
ſet, & in horreo recondidiſſet. Non ob. ꝙ quis non tenet̄ eſſe ꝓ-
curator alterius, vt ff. ad Treb. l. poſtulante, qa hāc neceſſitatē ip-
ſe ſibi imponit ꝑ propriā temeritatē, vt no. ff. de petit. hær. l. hæres
3 furioſi, §. fi. † Extra opp. *a* ꝙ malæfidei poſſeſſor non teneatur de
a percipiendis, nam nemo tenetur facere furtum, ſed ꝓdoſ ꝑcipiē-
do facit furtum, vt no. ff. de cond. indeb. l. ſi vrbana. ergo de hoc
non debet adſtringi. Sol. aut clam percipit fructus, & tunc facit
furtū, aut palā, & non facit furtū, qa ꝑcipit ex neceſſitate ſibi im-
poſita ꝑ legē, nec vr̄ habere animū furandi, qa nec lucrandi. Idē
ſi colonus defert ſibi partē fructuū, qa percipit iure ꝯctus locatio
nis, & ex obligatione, q̄ tenet ſibi colonus qđ no. Quęro, vtrum,
b intelligat̄ de ꝑcipiēdis *b* a poſſeſſore, vel a petitore? gl. dicit, quod
a petitore, qa amplius petitoris nō intereſt, vt ff. de rei ven. l. ſi ma
uis. Doct. dñt, ꝙ a petitore, vel poſſeſſore, vel a quocunque ma-
gis per hunc tex. Nam poſſeſſor, qui voluit percipere, fingitur ꝑ-
cepiſſe, & iō tenetur ac ſi percepiſſet; vnde non conſideratur hic
4 intereſſe, ſed ficta perceptio, quod eſt no. † Nota, quod poſt litem
conteſtatam omnes poſſeſſores ſunt pares, ſed ante litem con-
teſtatam non, quia bonæfidei poſſeſſores lucrant̄ fructus quos
natura ſimul, & hominis diligētia produxit, q vocant̄ induſtria-
les, vt inſtit. de rerum diui. §. ſi quis a non dño. Nam bonæfidei
poſſeſſor, qui poſſidet cogitatione dñi, fit eorum dñs ſeparatio-
ne facta a quocunque & cuiuſcunque nomine. Sed vſufructua-
c rius, *c* vel poſſidens cogitatione vſufructuarij, non facit ſuos niſi
ſeparatos a ſe, vel ab alio ſuo nomine, vel niſi a quocunque ſepa-
ratos ipſe poſtea recondat in horreo ſuo, ut ff. quibus mo. vſufr.
ami. l. ſi vſuf. meſſem. & eſt rō dr̄iæ, quia melior eſt poſſeſſio poſ-
ſidentis pro ſuo, q̄ poſſidentis pro vſuf. Nam primus poſſidet ci-
5 uiliter, ſecundus nāliter tm̄. † Quæro ergo, quid in ꝓbendario?
d Rñ. ipſe poſſidet nāliter & ciuiliter, & oēs fructus ſuos facit etiā
nāles, qa loco dñi eſt hoc in iudicijs ſingularibus, ſed in vniuer-
ſalibus bonæfidei poſſeſſor tenetur, quatenus eſt locupletior, &
quia veniunt iure actionis, vt ff. de pe. hęr. l. itē veniunt, §. fructus
6 & vide qđ no. in c. ꝓſenti, extra, de of. ordi. lib. 6. † Quæro, quæ eſt
rō, quare bonæfidei poſſeſſor fructus conſumptos lucret̄? Rñd.
qa liberatur interitu ſpeciei. Nā ipſum corpus fructuū ſpēs eſt,
nec in eandē ſubſtantiā reſtitui pōt, nec eſt aliqd, qđ poſſit impu
e tari ꝯſumenti. Sed qd *e* ſi fructus extent, ſed ſint cōmixti cum a-
lijs, vt puta frumentum commixtum cum alio frumento? Rñ.
tenetur,

ADDITIONES.

a Extra opp. Vide Bal. in l. mala. vbi latius, ſup. de cond. ex lege. & Bar. in l. ſequitur, §. fructus, ff. de vſuc.

b Percipiendis. Vide Bar. in l. ex diuerſo, in prin. ff. de rei vend.

c Sed vſufructuarius. Not. differentiam inter bonæfidei poſſeſſorem, & vſufructuarium. Vide Bar. in l. ſi vſufructuarius meſſem, hic alleg.

d In præbendario. Vide remiſſ. per Imo. in l. diuortio, in prin. ff. ſol. mat.

e Sed quid. Vide quod no. Bal. in l. vbi adhuc, ſup. de iu. do. vbi ponit, qui fructus dicantur conſumpti.

tenetur, ar. ff. loc. l. in naue Saupheli. imo dic, ꝙ alia rõ eſt, qa fru
ctus conſumptos lucratur ex legis diſpoſitione, qñ extantes ve-
niunt officio Iudicis mercenario, vt ff. finium regun. l. 4. §. poſt li
a tem. vbi vide. Roffre. *a* diſputauit, ſi nudam proprietatem habẽs
vendicat rẽ tertio poſſeſſore, vtrum poſſeſſor ꝯdemnetur ei ad
reſtõnem fructuum. Tu dic, ꝙ ſi quidem alius habet vſumfru-
fructũ, q non facit fructus ſuos niſi in horreo reconditos, vel ſal-
tem ſuo nomine a ſolo ſeparatos, dñi eſt vendicatio fructuum,
vt ff. de vſuc. l. ſi fur. Si aũt alius eſt, vt emphyteuta, qui iure vtilis
dñij a quocunque ſeparatos, vel ẽt pendentes facit ſuos, non cõ-
demnatur poſſeſſor ꝓprietario, ad quem fructus nec iure directi
dñij pertinent, nec eſt hæc exceptio de iure tertij, ſed de nõ iure
agentis. de hoc no. ff. de rei vend. l. fructus, & ff. de cond. indeb. l.
indebiti, §. fi. Et no. quia ſunt ſubtilia verba. Modo gl. quærit de
quadam notabili qõne. Pone, ꝙ poſt litem conteſtatam inſtan-
tia eſt intermiſſa, vel perẽpta, deinde poſt multos annos denuo
inchoatur, nunquid venient fructus percipiendi medio tp̃e, an
inſpiciamus tp̃s litis vltimo ꝯteſtatæ? Gl. dicit, ꝙ abſorptus eſt vi
gor primæ inſtantiæ, quo ad fructus percipiendos, & iõ non ve-
niunt percipiendi, imo nec percepti, ſi poſſeſſor ab initio erat bo
næfidei, niſi ex tp̃e ſecundæ conteſtationis, quia illa ſola eſt per-
ſequibilis & proſecuta vſque ad ſententiã, & in hoc gl. ſe firmat.
7 Conclude † ergo, ꝙ conſumpta inſtantia lapſu triennij, cõſumi-
tur reſpectu fructuum mora dudum ex ea nata, qa officium Iu-
dicis mercenarium, quod inhærebat primæ inſtantiæ, ꝯſumptũ
eſt, vt l. 4. §. depo. & noualis nouum officium deſiderat, quod hẽt
nouam originem, & non retro. Sed multi Doct. vt Pet. & Cy. &
eorum ſequaces, dicunt ꝙ gl. nõ dicit verum, nã certũ eſt quod
poſt lit. conteſt. poſſeſſor tenetur de culpa, vt ff. de rei ven. l. ſi hõ.
& licet inſtantia ſit finita quantum ad proceſſum, durat tñ inter
b pellatio, *b* q̃ inducit malam fidem, arg. ff. de cap. l. in bello, ff. factę
& in l. fi. §. de præſcr. 30. ann. & in l. Titia Seio, §. vſuras, in fin. de
8 leg. 2. hic accedat theorica cõis: nam † quædam ſunt, q̃ non pe-
reunt inſtantia perempta, vt interruptio p̃ſcriptionis, & perpe-
tuatio actionis, & eſt rõ, quia non pendent ex gerendis, ſed ex
geſtis, vt d. l. ſi quædam. alia ſunt, quæ pendent ex gerẽdis, & nõ
ex geſtis, vt iuramenta teſtiũ non examinatorũ, & reliquus ordo
iudicij, vt no. §. de iud. l. properandum, & ff. iud. ſol. l. cum lite. &
l. 3. quæ in frau. cre. & l. ſiſcus, ff. de iu. fiſ. Or. modo ita eſt, quia fi-
nalis ratio, quare iſte poſſeſſor tenetur de p̃cipiendis, eſt, quia ma
læfidei eſt, quæ mala fides non aboletur, quia facti eſt, vt no. ff. de
acq. ter. do. l. bonæfidei. Nec obſt. ſi dicatur, lite mortua p̃empta
eſt ſubſtantia litis, ergo non dẽt accidens remanere, ſup. de Lati.
liber. tollen. l. j. in princ. quia iſtud accidens non eſt ꝯnexum liti,
ſed animo, & animus non eſt mutatus, nec mutari poteſt iure re
fragante, quare gl. vr̃ falſa. Sed pro gl. facit, quia qui patitur inſtã-
tiam delabi, ei tacite renunciare vr̃, vt no. ff. de neg. geſt. l. ſi ego.
Nec ob. quod dictum eſt de interruptione, & perpetuatione, qa
ſpãle eſt odio præſcriptionum. vnde forte ſecus in vſucapione
triennij, quæ eſt fauorabilis, vt conſumpta inſtantia ſit conſum-
pta perpetuatio agendi. quod tñ non dico aſſertiue, nec puto ve-
rum: nã ratio quare interrumpitur p̃ſcriptio, eſt, qa ceſſat finalis
cã p̃ſcribendi, non odium p̃ſcribentis, cum in omni p̃ſcriptione
ꝯplenda negligentia aduerſarij requiratur, ut ſup. de anna. exce.
l. j. in fi. ergo ille, qui non negligens, non lęditur in temporis cur-
ſu, vt leg. & no. in aut. de app. poſt princ. colla. 8. qui ergo fuit ne-
gligens interrumpendo, perdit quantum ad hunc effectum ſuã
intentionem. non obſtat, ꝙ poſtea inſtantia pereat, & iſta eſt ra-
tio d. l. fi. de præſcrip. 30. ann. cum ſi. ſuis. Illud adde prędictis, ꝙ
ſi quis abſoluitur propter ineptam petitionem, etiam ſi lis erat
c conteſtata, omnia acta pereunt, *c* vt not. in c. cum cauſam de te-
9 ſti. per Inn. & Hoſt. nam † iudicium male fundatũ præſcriptio-
nem non interrumpit, vt eleganter no. ſup. de lit. conteſt. authen.
10 offeratur, in fi. † Deinde no. quod mala fides *d* tranſit ad hęredẽ,
d quia litera dicit, ꝙ hęres ſuccedit in vitium. Et ſic eſt argu. quod
ſi quis iurauit per ſe, & ſuos hæredes aliquid ſe daturum vel fa-
cturum, ꝙ iſtud iuramentum trãſeat ad hæredes. Sed ꝯtrium no
11 tat Innocentius in c. veritas, extra de iureiu. † Sed quid ſi ſucceſ-
ſor nõ eſt vniuerſalis, ſed legatarius, ꝯ quẽ agens proſequitur in-
ſtantiam, nunquid ſuccedit in vitium? Breuiter dic, ꝙ iſta inſtan-
tia debet proſequi contra hęredem, nõ ꝯ legatarium, vt j. de lit.
Auth. nunc ſi heres. tñ ſi iſte legatarius aſſumit in ſe defenſionẽ
pro ſuo intereſſe, idem in eo quod in hęrede, qui fingitur eadẽ
perſona: nam qui alium defendit, eodem iure vti debet, vt ff. de
procu. l. minor, §. fi. & l. qui proprio, §. qui alium. Dic ergo, quod
ad legatarium non tranſit inſtantia, niſi ſuſcipiat eam in ſe, ſed
ad hæredem vniuerſalem cum ſua qualitate bene tranſit, ut ff.
de fideiuſ. l. ſi eum hominem. & ff. de præt. ſtipu. l. 2. in fin. inter-
dum tamẽ deponit illam quantitatem, & aliã formam aſſumit,
vt ff. de infa. l. ſeruus. & adde quod no. Inn. extra, de reſcrip. c. eã
12 te. & de iud. c. quia V. & extra, locati. c. propter. † Modo quæro
e nunquid iſte hæres *e* teneat̃ de fructibus, qui percipi potuerunt
iacente hr̃ditate? Reſpon. non, quia hr̃ditas non eſt in uitio ani-
mi, cũ ſit inanimata, ut ff. ſi q̃s teſta. li. eſſe iuſ. fue. l. j. §. Scæuola.
13 † Quæro, quid ſi fructus fuerunt latrocinio deprędati, ita ꝙ eos
hæres percipere non potuit, nunquid teneatur? Rñdeo de iſto fa
tali caſu hæredem non teneri, vt ff. de peti. hęre. illud. niſi ubi res
non erat eodẽ peritura penes actorẽ, vt no. in l. q̃d te, ff. ſi cer. pe.
Quæro, hæres percepit decem corbes frumenti, & comedit, po-
ſtea frumentum pluris valuit, vtrum debeatur quanti plurimi
valuit? & dico ꝙ non, ſed inſpicitur tp̃s cõſumptionis. & eſt rõ,
quia arbitrium non habet locum in non extantibus, vt ff. de do
14 lo. l. arbitrio, §. j. Item † quia fructus veniunt officio iudicis mer
cenario, & ſi vltra daretur ratione quanti plurimi fuerit, daret̃
aliud officium mercenarium, & ſic eſſet officium mercenariũ
officij mercenarij, quod eſt impoſſibile, vt ff. de petit. hære. l. hæ-
res furioſi, §. fi. & hoc tenet Bar. ff. ſol. mat. l. diuortio, §. ob dona-
f tiones expreſſe. q̃d eſt no. Extra oppo. *f* nam lex noſtra inculcat
duas fictiones, q̃d vr̃ impoſſibile. Nã fictio eſt fingere, q̃d hæres
ſit vna p̃ſona cũ defuncto, alia q̃d ſit malęfidei, ſicut defunctus.
Sol. Secunda fictio reſultat ex prima fictione licita, & ex ea orit̃,
& bene p̃nt cõcurrere circa idẽ plures fictiones ſubordinatæ. ſi-
cut eſt qñ hęres fingitur vna perſona cum defuncto, & ꝙ finga-
tur a tempore mortis teſtatoris, vt l. hæres qñque. ff. de acq. hęr.
Illud autem ꝙ duæ fictiones non concurrunt, intelligitur, id eſt
duæ inconuenientiæ iuri communi contrariæ, vt l. 1. ſup. de dot.
promi. & ſic non obſt. opp. Cętera dicit ut in gl.

ADDITIONES.

a Rof. Vide Bal. in c. 1. §. præterea, uer. ulti. de prohibita feu. aliena. per Fede. & quæ not. per Bar. in l. fructus, hic alleg. cum ſequen.
b Interpellatio. Dixi poſt Bar. in l. cum lite mortua, ff. de iud. ſolui.
c Pereunt. Lege ordinaria, ſecus in probatorijs, ut no. Hoſt. Anto. de But. & Abb. in c. cauſam, el 1. extra, de teſt. & atteſt. & illud, quod uoluit allegare hic Bal. facit, quia talis exceptio reddit iudicium retro nullum.
d Mala fides. Vtrum mala fides authoris noceat quo ad fructus ſucceſſoris, uide per Bar. in l. & ex diuerſo, ff. de rei uen. & Bal. in l. ult. C. de acq. poſſ. & quando quis iurat, an etiã hæres teneatur. Vide in auth. quod obtinet, ſu. de prob. vltra hic dicta.
e Hæres. Sed cogita, quia Bal. loquitur in hac lege, quando hæres ſuccedit defuncto, qui fuerat conſtitutus in mora, & in mala fide, dubium uidetur per l. vinum, ff. ſi cer. pet. & quia mala fides defuncti ei nocet. Bar. uero in l. diuortio, hic alleg. loquitur, quando quis licite percipit. Cogita, ſed uide Imo. in §. ob donationes, hic alle. & Bar. in l. eum, qui. ff. de his, quibus, ut indig. & Sal. hic in fi.
f Extra op. Duæ fictiones non concurrunt. Vide Bar. in l. ſi is, qui pro emptore, uerſ. 7. & ult. ff. de uſucap. & quod ibi dixi.

LEX III.

1 *Reſcriptum contra ſententiam non valet.*
2 *Expenſas deberi iudicem pronunciare ſufficit.*
3 *Fructus penultimi, & vltimi anni, an præſcribenti fundum cedant.*
4 *Fructuum reſeruatio in ſententia fieri non poteſt.*
5 *Clauſula, ſaluo, & reſeruato, quid importet, & an faciat conditionem in dĩſpoſitione perfecta.*
6 *Expenſarum taxatio, interlocutoria non dicitur.*
7 *Expenſarum taxatio parte non citata fieri poteſt, & quando.*
8 *Succeſſor taxare poteſt.*
9 *Expenſarum taxatio ſine ſcripti recitatione, an fieri poſſit.*
10 *Expenſę, quæ veniunt iure contractus, ex promiſſione, ſemper peti poſſunt.*
11 *Sententia lata pro parte ſuper principali ualet omiſſio acceſſorio.*
12 *Victus ſi ſit contumax, a condemnatione expenſarum appellare non poteſt.*
13 *Iudex reſeruare condemnationem in expenſas, an poſſit.*
14 *Victus victori ſi ex forma ſtatuti teneatur reficere expenſas, an ſententiæ lata, expenſæ peti poſſint.*
15 *Actor taxationis tempore iurare debet.*
16 *Expenſarum nomine, pretium rei non continetur.*
17 *Fructus authoritate iuris percepti non veniunt reſtituendi.*

Terminato, Lata ſententia expirat officium Iudicis:
& iõ fructus, vel ſumptus venire nõ poſ-
ſunt, niſi in ſententia ſit expreſſum, nec poteſt a Principe contra
1 rium impetrari, hoc dicit. † Not. non ualere reſcriptum contra
ſententiam, ut ſupra titu. j. l. fin. nec ſimiliter ſententiam, vt hic.
No. quod ex ſopita materia non debet nouũ iurgium ſuſcitari.
concord. ff. ſi quis cau. l. 2. §. fi. vbi qui tranſigit, non poteſt ſuſci-
tare nouum iurgiũ ſuper occaſione cõtractus, ſuper quo eſt trã
ſactum; ſecus ſi non eſſet tranſactum ſuper contractu, ſed ſuper
actione ſortis, quia non uidetur tranſactum de actione pęnę, ar-
a gumen. ff. de condi. indeb. l. ſi pro fure. *a* In dubio autem uidetur
ſuper facto tranſactum, & ſic ſuper toto, vt no. in l. 1. ff. quare.
actio. non da. No. in hac lege, Id quod alteri inhæręt, per ſe non
2 ſtat. † No. ꝙ ſufficit, ꝙ iudex pronunciet expenſas deberi. nec fa-
cit iſta litera mentionem de certa quantitate, ergo ſuper iſtis ac-
b ceſſorijs *b* ſufficit incerta ſñia, & ualet: tex. eſt hic, declarabit er-
go po-

ADDITIONES.

a L. ſi pro fure. Illa lex parum facit, ut patet ex no. per glo. fi. in l. fi. & ibi Barto. ff. de eo, quod certo loco tamen probationem facit, quia in caſu d. l. 2. poterat peti ſors, & pœna, quia pœna ibi non erat adiecta loco ſortis, ſed loco contumaciæ, & videtur eſſe idem, quod in caſu d. l. ſi pro fure, ſ. quod quando eſt extincta actio ſuper ſorte, non tollatur ſuper pœna.
b Acceſſorijs. Vide Inno. in c. finem litibus, extra de do. & contum. & Bald. in l. cum propria, ſupra ſi quis alte. uel ſibi. licet Ang. uideatur ſenſiſſe contrarium in l. fin. in prin. ſupra de anna. excep. ſed cum Bal. tenet Bar. hic, & in l. generaliter. ſupra de Epiſ. & cle. & uide Ang. in l. ſumma, §. qui ſortis, ff. de re iud.

go poſtea in executione,vt no.Inn.extra,de don.c.inter dilectos.
& eſt rō,qa iſtud acceſſoriū a principali diſpoſitione roborat̄. &
idē dico in arbitrio,& in arbitratore,qa corā iudice poſtea liqda
3 tio fiet,vt Inſt.de act.§.curare.†Modo q̃ro,*a* vtrum ille,qui rem
a p̄ſcripſit,intelligatur p̄ſcripſiſſe fructus penultimi,& vltimi anni
prius ſeparatos ab agro? videtur quod nō, quia non poſſedit eos
triennio.ſed contrarium per l.eos in princip.s̄.de vſuris.nam ex
quo preſcriptum eſt ex principali,capit ſecum acceſſorium, qđ
eſt ex eadem re,vt inf.unde ui.l.cum quærebatur,in fin. † Modo
4 quæro,utrum Iudex *b* poſſit in ſententia ſibi reſeruare condem
nationem fructuum? Reſpondeo non, quia circa actum diſpoſi
tum ipſius condemnationis, oportet quod eadem die ſuo offi-
cio fundatur.de his finibus lex contenta eſt,ff.de re iud.l.Paulus.
non obſt.lex quæ eſt ff.familiæ erciſcundæ.l.item Labeo.§.1.ubi
gl.dicit,quod non.ſi non dixit,ſaluo,&c.ut j̃.dicam quaſi dicat,
ſecus ſi dixiſſet, quia illa clauſula. Saluo, & reſeruato operatur
in his quæ poſtea inſeruntur,uel pro inſertis debent haberi, ut l.
ſumma.§.fi. de re iudic. ſecus enim ſi prorſus omittuntur. dicit
Spec.in tit. de all.& diſpu.§.fin.quod Iudex de fructibus non po
teſt ſupplere,niſi eodem die. Fallit ſi dixerit in ſententia, de fru-
ctibus diſtulit iudicare, quia mihi ad plenum de illis non lique-
bat,allegat l.2.§.huius ti.quod dictum debet ſic intelligi, ut cum
ſibi non liquet, poſſit ſibi reſeruare taxationem fructuum, non
condemnationem. Si autem ſibi liquet, tunc neutrum reſerua-
re poteſt,ut Inſt.de act.§.curare. Innoc.tamen dicit, quod ualet
c ſuper iſtis acceſſorijs incerta *c* petitio de ordine cognit.cap.cum
dilectus.de reſtit.ſpoliat.c.cum ad ſedem.de donat.ca.in er dile-
ctos,de ſepulc.ca. certificari.& per Cyn.ſup.ſi quis alteri,uel ſi.l.
cum te. In ſententia uidetur dicere illud idem in cap. grauis, de
reſt.ſpo.& ad hoc facit gl,l.noſtrę, & quod notat Inno.de dolo.
& contum.c.finem litibus.quod proculdubio uerum eſt, quan-
do petitur res uniuerſalis cum ſuis redditibus, ut hæreditas, &
caſtrum cum iuriſdictione,& pertinentijs. Nam quoties corpo-
ralia,& incorporalia ſunt uni nomini ſubiecta. illa eſt uniuerſi-
tas,vt l.j.ff.de rei ven.cum ſim.in vniuerſalibus enim non requi
ritur,quod ſententia ſit ſpecifica.niſi ſententia executoris,ut no.
5 in l.j.ff.de eden.cum ſim.†Sed modo quæro,quid ſi dixit· Saluo,
& reſeruato,&c.& nihil declarat, vtrum vitientur declarata? Re
d ſpondeo non, *d* quia certum per incertum non vitiatur, nec id
quod ſcimus,vitiatur,per id, quod ignoramus. vt l. cum pater,
§.vicos,ff.de leg.2.& adde qđ dixi s̄.de Inſtit.& ſubſtit. & reſtitu
tionibus ſub conditione factis,l.penul. poſt Cyn. Not.quod illa
e verba,Saluo,& reſeruato.non faciunt conditionem, *e* ſi diſpoſi-
tio eſt perfecta in ſe, ſed an faciant reſolutionem, ſi declaretur
contrarium? not.Bar.in l.iudex.ff.de re iud.& dic,quod ſic,ante-
quam ad alium actum diuertat,alias reſoluere non poteſt, & ita
intelligitur quod no.in l.item Labeo,§.1.fam.erciſc.Sed quo ad
alia,quæ non ſunt pronunciata,ſed pronuncianda, id eſt decla-
randa, bene valet reſeruatio, dummodo declaratio fiat debito
f tempore.& ita intelligitur glo.huius l. terminato. Poteſt etiam *f*
defendi gl.2.quando Iudici nondum liquet,an fienda ſit condē-
natio expenſarum. quod poteſt ſibi hoc caſu reſeruare earum
pronunciationem cautela eſt, vt dicat, in expenſis condemna-
mus condemnandum,& abſoluimus abſoluendum,prout alias
6 declarabimus. † Modo ego quæro, nunquid taxatio *g* expenſa-
g rum ſit interlocutoria? Et probabiliter poteſt dici, ꝙ non, ſed eſt
quædam declaratio condemnationis expenſarum: bene tamē ꝯ
h cedo, ꝙ ſi iudex excedit modum, *h* eſt quoddam grauamen, a
quo poteſt appellari,tanq̃ ab exceſſu modi,vt j̃.quo.app. nō rec.
7 l.ab executione.& no.per Inno.extra qđ metus cauſa.c.fi.† Sed
i nunquid *i* iſta taxatio pōt fieri parte vlterius non citata, & videt̄
ꝙ ſic,quia eſt executio mera, & in mera executione nō eſt reus
citandus,vt no.Inno.in c.ex rōne,extra,de appel. Quædam enim
K ſunt *k* quæ ſine citatione fieri pñt.licet ius tribuant, dummodo
ius alterius non euellant,vt ſingulariter no.ff.de bon.poſſ.l.3.§.ſi
cauſa cognita. Sol.dico,ꝙ ſi eadē die fit taxatio, non eſt neceſſa-
ria noua citatio,quia quod incontinenti fit, vr̄ ineſſe, ſecus ſi fit
altera die ex interuallo. Vel dic,ꝙ cū iſta declaratio ſit actus iu-
dicarius,ꝙ debet abſens citari inhærendo regulę.l.de vnoquoq;
ff.de re iudi. & tunc oportet dicere, ꝙ iſta non eſt executio me-
ra, qa aliquid adijcitur primę ſnīę. ſcilicet certa quantitate: non
tamen exigo peremptoriū,arg.ff.de teſta.l.hęredes palam, §. ſed
l ſi notam. Vel dicas *l* ſubtilius, ꝙ aut reus *m* comparuit. aut fuit
m contumax.primo caſu,ꝙ ſit neceſſaria noua citatio,quia prima
eſt cōſumpta: ſecūdo caſu aut fuit citatus ad horam, aut ad diē.
ſi ad horam,erit neceſſaria citatio.Si ad diem, tunc qa vr̄ citatus
cum ſuis acceſſorijs, eo ꝙ citatio eſt plenarie interpretanda, ut
l.fi.ſup. de anna. except. non oportet, ꝙ de nouo citetur.argu.ff.
8 de uſur.l. mora. † Quæro, an ſucceſſor poſſit taxare? Rn̄deo ſic,
vt no.Bar.ff.de appel.l. ab executore. nā iſta reſeruatio concernit
officiū, qđ eſt vnū, & idē: qa q̃ ſine officio fieri non poſſunt, ab
officio facta vr̄, perſona ſuum miniſterium p̄ſtante, quia offi-
cium ſine pſona eſt in actu primo,in forma ſubſtantiali,ſed non
in actu ſecūdo;id eſt in executione.Item poteſt taxare ſuperior:
puta delegans,quia fingitur eadem perſona cum delegato. Item
ſi pronunciauit arbiter; taxabit magiſtratus. arbiter.n.ſibi nihil
reſeruare pōt: quia quod in cōpromiſſo non cauet̄,arbiter attē-
tare non pōt,vt ff.de arbit.l. non diſtinguemus, §.de officio. Vel
dic verius,ꝙ imo pōt durante tp̄e ꝯpromiſſi: quia pertinet ad ꝯ-
ſequentiā petitorū, vt no.eo.tit.l.q arbiter.& ſic multū refert, v-
trū dies ſnīæ,an dies ꝯpromiſſi expiret. primo caſu taxabit arbi-
9 ter,ſcđo caſu magiſtratus. † Quæro, nunquid dicta taxatio poſ-
n ſit fieri ſine ſcripti recitatione? *o* dico ꝙ ſic,arg.d.§.ſed ſi notam.
o Quæro, vtrum dies, de qua loquitur l.Paulus, intelligat̄ de die
natu-

ADDITIONES.

a Modo quæro. Facit quod no.in l.debitor.ad Treb.& per Bal.in l. cum notiſſimi ſupra de præſcr.30.ann.

b Vtrum iudex. Vide Bar.hic, & quod poſt eum dixi,& quod no.Io.And.in titu. de alleg.& diſp.§.ſatis,ver.quid de fructib.& Bal.in l.generaliter. ſup. de Epiſco. & cle.quod intelligunt tam in expenſis,quam in fructibus. Limita hoc,vt per iſtum tex.inf.prox.& ibi alle.Spe.in dicto loco. Adde Anto.de But.in c.grauis, extra,de reſtit.ſpol.ſi autem non reſeruat,& nihil pronunciat.vide Bald. in l.cum propria, ſup.ſi quis alteri,vel ſibi.

c Incerta. Quid in fructibus.uide Bar.in l.& ex diuerſo,§.1.ff. de rei vend. & hic vide Bar.& Bal.plene in l.fi.ſup.de anna.exce.& Bar.& quæ ibi dixi,in l.3. §. armamenta,ff.de rei vend.

d And.Barb. Reſpondeo,non. Vide Do.Pe.de Anch.in repe.c.finem litib.de dolo & cont.vbi dicit per iſtam legem,qđ facta tranſactione non poteſt contumax in expenſis cōdemnati.allegat etiam l.2.ff.ſi quis cau.ver. quis enim de pœna promiſſa laborat.& licet ibi dicat,de pęna,eſt tamen de intereſſe l.qui autem,§.1.ſi quis caut.& ſic reprehendit Io.And.in rub.de eo,qui mit.in bon.poſ.in 6. qui dicit,ꝙ tranſactio ſuper cauſa,non videtur tranſactum ſuper expenſis. Tu cogita,ſi poteſt dici,quod hoc poteſt apparere ex quantitate,quæ datur in tranſactum;& an ſi deſeruit appellatio,iudex appellationis poſſit condemnare in expenſis. dicit Feder. de Senis ſe conſuluiſſe,quod ſic.alle.c.Romana,§.ſi vero vocatis, de appe.in 6. Si ergo de deſertione cognoſcit,vt ibi;ergo de expenſis,alle.in ſimili caſum c.fin.de reſcript.& Cle.1.eod.tit.& Ioann.And.in c.fin.de app.in 6.facit c.ex parte, de reſcrip.& c.cum olim,de priuil. Quid ſi lis finitur iuramento deciſorio, an condemnetur in expenſis. D.Pet.dubitat quia poſt illud debet ſequi ſententia, vt no. Inn. in cap.fin.quod met.cau.nam in ſententia condemnabitur, & ita credit. Quid ſi res eſt perempta. Dicit,quod debet puniri ex eadem inſtantia, & intereſſe, ſi culpa ſui res perijt,arg.in ſimili no.per Bar.in l.ſtipulationes non diuiduntur, §.Celſus,de verb.obl.ſi ſine culpa, tunc condemnatur iudicis officio, vt no. in l.vtique, ff.de rei vend. Idem dicit, quando finitur lapſu temporis, vide quæ noſaui in tex. l.1.inf.ut intra cer.tempus crim.qō termin.vide eundem D.Pet.in rubr. de eo, qui mit.in poſ.lib.6.vbi idem tenet.ſed Dom.ibi tenet cum Io.And.Bal.in rubr. extra de tranſac.tenet quod damna,expenſæ,& intereſſe,& ſimilia,non poſſunt peti.allegauit Inn.in c.calumniam,de pę.vide ibi.

e Conditionem. Quid autem ſi dixit,hoc pacto,an facerent conditionem. Vide Bar. in l.ſi mater,ſup.de inofficioſo teſtamen. & quid de dictione, ſecundum, dicetur inf.vide Bal.in l.pen.ſup.de inſt.& ſubſt.condi.fac. & vide in l.1. ff. de condit. & demonſtr.

f Poteſt etiam. Vide Barto. hic, qui in fructibus videtur tenere contrarium, ſcilicet quod non poſſit reſeruare taxationem. vide per Ange. & Imol. in l. Paulus, ff. de re iud.& Paul.de Leaza.& alios in commento cap.finem litibus. extra de dolo,& contum.

g Nunquid taxatio. Quid in condemnatione. vide glo.& Aug. in l.quod iuſſit, ff. de re iud.

h Excedit modum. Vide Bar.in l.ab executore,ff.de app.

i Sed nunquid. Vide per Do.de Rot.in conclu.249.incip. Item ſi executor.

K And.Bar. Quędam enim ſunt. An in taxatione expenſarum debeat pars citari? Do. de Rota deci.270.tenent quod non;alij tenent quod ſic,eoque iure vtimur.

l And.Barb. Vel dicas. No.quod in expenſis non debet fieri citatio,ſi victus fuit contumax in principali diffinitiua. vide Cyn.in l.ſancimus,12.q.3. de iudi. & ibi Bal. & in l.generaliter,ſup.de Epiſc.& cle.per Bal.licet contra teneat D.Ant.in c.1.de iud.vide ibi do.Io.ſequentem Cy.per rationem Bald. licet eum non alleget. vide Dom.Io.And.in c.finem litibus,de dolo & contu.ſed poteſt ſic arg.quando imponitur ſententia pęnalis,quod requiratur citatio.

m Aut reus. vide quod no.Bal.in auth.generaliter.ſup.de epiſ.& cle.& in l. cum non inf.quando prouo.non eſt nec.

n And.Barb. Dict.taxatio. Et quando Iudex reſeruat ſibi condemnationem, an valeat uide gl.ſing.in l.item Labeo,§.1.ff.fam.erciſ.quæ tenet,quod ſic.Bal.in l.pen. ſup.de inſt.illam allegauit.& ſic vr̄ cum illa tranſire contra tenent Doc. quia proteſtatio prodeſt in his,quæ proueniunt a uoluntate partis,l.at ſi quis, §. plerique, ff.de reli.ſecus in his,quæ non veniunt ex voluntate. ſecus ſi diceret, condēno in expenſis reſeruata taxatione,quia tunc poteſt declarare,vt hic, ſed non poteſt arbitrari,vide gl.no.in l.ſi certarum,§.fi.ff.de teſta.mil.quam omnino vide,& Cyn. in l.pe.præalle.de arbi.in iudicio diuiſorio aſſumpto,& quod no. Dyn.in l.triticū, ff.de verb.obl.& Bal.in præalleg.l.pe.vide gl.no.& ibi Guil.l.1.ſi de mo. poſs.fue. app.vbi ſi eſt actum poſſeſſorio,iudex poteſt reſeruare ſibi cognitionem ſuper proprietate,& vide quod no.Bar.in l.Iudex ff.de re iud.& in l.moris,ff.de pœn. & in l.1.in fi.ff.ad Turpil.& in auth.interdicimus,ſup.de epiſc.& cle. & Bald.in l. aſſe toto,qui not.loquitur,ff.de hær.inſt.quem Mod.non allegant, & quod ipſe no. in c.1.qui ſuc.tene.Bar.vt hic refert Ang.per iſtam gl.tenet, quod poteſt fieri reſeruatio.& dicit iſtam gl.ſing.ſed Canoniſtæ tenent contra, quod iudex non poteſt reſeruare niſi taxationem,& ita practicat totus mundus,vt tenet Iac.But. no.in ca. finem litibus,& ibi per Inn.de dolo & contum. licet ſententia poſſit tunc in certa dies,ſecundum Inn.ibi,& non dicit,quod in expenſis factis per actorem non veniunt expenſæ delicatæ,quę deduci debent ex eo, quod victor expendiſſet do. & ibi dicit,quod ſi vnus uincit in cauſa principali,& in cauſa appellationis ſuccumbit,non dēt condemnari in expenſis,niſi ex nouiter actitatis,quia non condemnatur,niſi vſque ad aperturam proceſſus. caſus eſt ſing.l.ſi quis inficiatus,ff. de poſ. & ſi habuit iuſtam cauſam,non condemnatur,ut l.qui ſolidum, §.etiam de lega. puta quia habuit ualentes Aduocatos,qui dicebant ſe ſoluere iuſtitiam, quod eſt verum,quando habuit conſilia peritorum, non ſolum Aduōcatorum. quia ſunt partiales.l.rem non nouam,§.patroni ſup.de iud.l.1.ff.de iur.& fact.ign.& ita vidi Ang.decidere in cauſa ardua,nam iuramentum calum.excuſat a calumnia præſumpta,non a renunciatione expenſarum.

o Recitatione. Vide Ang.in l.poteſt,ff.de vulg.& pu.& non eſt iuriſdictionis, & poteſt comitti Notario,ſecundum Bal.in l.1.de calum.

naturali 24.horarū? Reſp.non,ſed de illa die iudiciali,& emergē-
ti,in qua eſt lata ſnīa: vñ ſi ſit lata in crepuſculo noctis, non pote-
rit mane ſequentis diei ꝯdēnare, qa re vera non eſt eadem dies,
ſicut oſtendit curſus ſyderum & reuolutio cęli, vt extra de offic.
10 del.c.ꝯſuluit.& quod no.ff.de fer.l.more Romano. Quęro,†nū-
a quid lex noſtra *a* habeat locum in expenſis, quæ veniunt iure ꝯ-
ctus ex promiſſione? Reſpon.non,quia illæ perpetuo peti pñt, vt
no.in Auth.de iu.§.oportet.& ff.de le.3.l.mulier. §. ſi rem & de
rei ven.l.non ſolum.& l.& ex diuerſo.& ff.ſol.ma.l.ſi marito,§.ſi
11 fundū.† Sed pone dicto themate retento, ꝙ expenſæ erant pro-
miſſæ in inſtrumento,& in libello,& actum eſt ad vtrunque, nū
b quid *b* iudex lata ſnīa ſuper principali poſſit ꝯdemnare ſuper ex-
penſis? Rñ.refert qualiter libellus ſit ꝯceptus: Nam ſi quidem eſt
actum ex vtraq; promiſſione, poterit; ſi ex principali tm̄, tunc ñ
poterit,qa officio iudicis veniunt iuxta no.in l.1.ſup.de iud.opor
tet ergo *denuo* agi ex promiſſione expenſarum, quia non eſt ꝯ-
ſumpta,eo ꝙ ſtat per ſe.ſed ſi eſt vtrunque petitum, quia agit̄ ex
ꝯplexiua promiſſione,ex qua ſurgit cumulatio legitima,quia ex
conuentione implicita,ad vtrunque valet ſnīa lata ſuper princi-
pali:non.n.deberet dici lata ſuper parte,vt ff.de exce.dol.l.apud
Celſum, §.aduerſus. nā ſunt duo tota, vnū ſortis, aliud expenſa-
rum,& differūt inter ſe tanq̄ duo tota,& per ſe,vt l.fi. ff.qui. mo.
pig.vel hyp.ſo.& hæc in ꝯdemnatoria, ſed in abſolutoria lata ſu-
per principali dicendū eſt,ꝙ expenſæ promiſſæ peti non poſſunt.
iſte eſt caſus ſing.in l.ſi petitor,ff.de lib.lega. Vltimo no.ibi, ex li-
tis primæ materia.nam ſecus, ſi ex noua materia inſurgeret no-
uum materiatum,vt ff.de min.l.minor 25.ann.cui fideicō. Quæ-
c ro,Iudex in ſnīa *c* dixit,victum victori ꝯdēno in expenſis. Modo
ponamus,ꝙ vterque vicit? Rñ.hoc pōt contingere duobus mo
dis,vel in eodem capitulo,in quo vicit vnus ꝓ parte,alter ꝓ alte-
ra parte,& tunc neuter alteri tenetur: quia fit ꝯpenſatio, vt ff. de
leg.j. l.ab omnibus, §. ſi Titio. & hoc ſequuta taxatione pariter
hincinde: ſecus ſi vnus faceret taxari pro ſe, & alter negligens eſ-
ſet,non fieret ꝯpenſatio de non liquido ad liquidum, vt ſ.de cō-
pen.l.fi. Secundo mō pōt contingere circa diuerſa capitula, quia
iudex aliter & aliter taxare pōt expenſas, & ſm quod taxabit, ita
erit: nam deſiderat hincinde taxationē, cum poſſint eſſe maio-
12 res,& minores expenſæ in vno capitulo,q̄ in alio. † Pone, *d* ꝙ vi
d ctus fuit verus contumax,qa apprehendit eum citatio, & ſcien-
tia,& nō ſcīa ſola. Iſte nō pōt appellare a ꝯdemnatione,nunquid
poterit appellare a taxatione,ſi tp̄e taxationis ꝯparuit? Rñ.aut ap
pellat a toto,& non pōt,qa vult reſcindere pronunciatū,vt no.in
l.ſi cum exceptione,§.hæc aūt actio,ff.quod met. cau. Aut appel
lat a toto,qa iudex excedit modum,& tunc valet appľo:tñ illam
q̄titatem, ſeu tantitatem dēt exprimere in appellando, alias non
valeret appľo a grauamine, quia incerta. Omnis.n.appľo ab in-
e *terlocutoria*,vel a grauamine dēt eſſe certa *e* re,& cā, niſi per ap-
tam naturā *verborum* pronunciationis apparet iniuſta,quia tūc
13 non valet,ff.de min.l.ait p̄tor,§.permittitur. † Quæro,quid ſi iu-
f dex dixit ita,proteſtor,*f* ꝙ remaneat mihi ius ſaluū condemnan-
di in expenſis? Rñdeo,nihil operatur proteſtatio qñ poteſtas eſt
a iure limitata,vt no. Archid.27.diſt. Diaconus,nam triplex eſt ꝓ
teſtatio,ſ.diſpoſitiua,reſeruatiua,& declaratiua. Diſpoſitiua eſt,
q̄ aliquid diſponit: reſeruatiua eſt,quæ aliud reſeruat: declaratiua
eſt,quæ aliud declarat: ſed nullo iſtorum morum dicta proteſta-
g tio ſe habet,ergo inualida. Modo quęro *g* Iudex reſeruat *h* ſibi ta
h xationem expenſarum,non dicit dānorum,vtrum poterit dam-
na taxare? Dico ꝙ non,ēt ſi fuerint petita in libello, quia noīe ex-
penſarum non continentur damna. preſertim vbi diſtributiue fa
cta eſt mentio in vtroque, & poſtea relatio facta eſt ad alterum
tantum,arg.ff.de tranſa.l.cum hi,§.qui tranſigit, & extra, de in-
iur.c.in noſtra. qa qñ plura ſunt p̄dicata, plura debent eſſe ſubie-
14 cta,quod.† Pone, *i* dicit ſtatutum,ꝙ victus victori teneatur refi-
i cere expenſas: nunquid lata ſnīa poterunt peti? Rñ. Aut ſtatutū
loquitur per verbum obligatiuū ad debitorē directū,& tunc pe-
ti poſſunt,quia debent ꝯdictione ex lege,vel canone, vel actione
in factum,ſi hoc dictaret ſtatutū Prætoris,vel Epiſcopi,argu.in l.
1.§.fi.ff.ſi quis ius dic.non obtem. Aut verba diriguntur ipſi iudi
ci ꝙ debeat cōdemnare,& tunc ex tali ordinatione legis nullum
aliud ius orit̄,niſi officium mercenarium, vt hic in fi. & facit ex-
K tra de app. c. ex parte,& c.reprehenſibilis. Porro, *k* vt illud ſtatu-
tum aliquid operet̄, dico ꝙ victus debet condemnari de rigore
ſtatuti in expenſis,ēt ſi habeat cām iuſtam litigandi, arg.eius, qđ
no.Iac.de Are,ff.de ope.no.nun.l.j. §.item nunciatio. quod non
placet, quia ſtatutum dēt intelligi ſm ius cōe, vbi aliter intelle-
ctum induceret abſurditatē, vel contra æquitatem ſcriptum eſ-
15 ſet,vt l.2.ſ.de nox.† Quæro,Iudex dicit,reum condemnamus in
expēſis,quas iurabit actor ſe feciſſe,vtrum debeat ſtatim iurare?
vr̄ ꝙ ſic,vt ſ.de ſen.l.cum iudex. Dic ꝙ cum taxatio debeat p̄ce-
dere iuramentum,de neceſſitate intelligitur,ꝙ iuret tp̄e taxatio
nis,vt ſ.tit.2.auth.nouo iure. quia talis eſt iſtius actus natura, &
tempus. Non obſt.l.cum iudex quia loquitur ibi in eo, quod ta-
16 xationem iudicis non deſiderat. † Vltimo ſcias, quod nomine
expenſarum,pretium rei non continetur, vt ff.de condict. & de-
17 mon.l.quib.dieb. §.1. No.ꝙ fructus authoritate iuris præcepti,
non veniunt reſtituendi.tex.eſt no.in l.1.ſ. de Carb.edic.

ADDITIONES.

a L.noſtra.vide Bar.in locis hic alleg.& Bal.vlt.col.
b Nunquid.No.ꝙ valet ſententia lata pro parte ſuper principali, omiſſo acceſſorio. vide Bal.in l.3.ſup.de ſen.quæ ſine cer.quan.profer. Bar.hic,& Bal. in l.2.inf.tit.1. & in l.2.inf.qui res iu.non noc.& Ange.in l.Paulus,la 1. ff. de re iud.
c Iudex in ſententia. Vide Bar.in l.ſi legatario,§.1.ff.de fideicom.lib. & Bal.in auth. generaliter,ſup.de epi.& cler.quod no.Inno.in c.finem,ext. de do.& contu.& qđ no.Bal.in l.properandum,in fin.in addit.ſup.de iud.
d Pone. Adde,ꝙ non poterit appellari a condemnatione expenſarum, ſecundū Bal. in auth.generaliter,ſup.de epiſ.& cle.& pro Bal.in l.ſancimus,ad fi.ſu.de iu.
e Certa. Vide Bal.in l.minoribus,ſupra de his,quib.vt indign.
f Proteſtor. Facit quod no.in l.alimenta,ſup.de neg.geſt.
g A.B. Modo quęro. No.quod qui recuſauit ſibi condemnare in expenſis,non poteſt condemnare in damnis. Vide tex.in c.dilecti,de fo.comp. vbi appellatione expenſarum non veniunt damna.
h Reſeruat. Facit quod no.in l.1.ff.de alien iud.mut.cau.fac. Sal.in l.proxima,& qđ not.Bal.in l.1.§.fin.ff.quod quiſque iuris.
i Pone. Vide gl.& Barto.in l.3.§.ſi rem,de leg.3.
K Porrò. Idem tenet Bal.in l.eos,§.cautionem,infra de app.contrarium tenet glo.& ibi Ang.in auth.de exhi.re.in prin.in ver.cauſam,& ibi ſcripſi.
Porrò. Vide gl.& Bal.in l.3.§.ſi rem,de leg.3.

LEX IIII.

1 *Calumniari quis tripliciter dicitur.*
2 *Expenſarum refectio,in criminali venire non debet.*
3 *Actor expenſas,quas fecit in colligendo inſtrumentum a Tabellione, an recuperare poſſit.*
4 *Iudex temere inquirens expenſas reficere tenetur.*
5 *Expenſæ ante ſententiam propter temeritatem commiſſam, vincendo in principali recuperari non poſſunt.*
6 *Citatio æquiuoca dicitur temeraria.*

Non ignorat. Actor calumnians in cā ciuili in reſti
tutione expenſarū, & in alijs diſpēdijs
1 ꝯdemnatur, in crīali punitur ſimilitudine pęnæ. h.d.† No. ꝙ tri-
pliciter dr̄ quis calumniari.primo ſi differt petere: ſcđo, ſi eſt cō
tumax: tertio,ſi deficit in probando,ut patet hic in tex.in verbo,
dilata,& in verbo,affuerit,& in verbo probauerit,& eſt text.val-
de no. No.ꝙ culpa eſt non procedere in cā. Not.ꝙ actor impe-
trans p̄ſcriptū,& non ꝓbans narrata in illo, p̄ſumitur calumnia
ri,& fortior eſt iſta pręſumptio,q̄ ſi expediret coram ordinario.
2 † No.ꝙ ex iſta aduerſatiua, vero,litera innuit, ꝙ in criminali nō
veniat refectio expenſarum: nā ſi vincit accuſator,victoria eſt fi-
ſci,non ſua,ergo reus dēt ꝯdēnari in expenſis fiſco. Si aūt vincit,
reus actor debet æquali lance puniri,arg.j.eo.l. fin. tñ illa lex in-
a nuit,ꝙ in criminali *a* non veniat refectio expenſarū, qa cū ibi di-
cat eſſe ſpāle pp̄ priuilegiū, vt nō veniāt, ergo ſecus de iure cōi,
& qđ ibi loquat̄ in criminali,patet p verbū, criminali, qđ eſt ibi
in gl.q̄ eſt Inſt.in proœ.poſt prin q̄ ſentit,ꝙ qñ pęna in ſupplicio
b cōſiſtit, nō veniat refectio expenſarum. Poſſet *b* ergo dici,ꝙ vbi
cā criminali eſt, & pecuniaria: tūc bene veniat refectio expenſa-
rū. ſecus ſi eſt cā capitalis,niſi actor deſeruerit itē, qa tunc in om
ni cā ꝯdēnaret̄ in expenſis,vt ff.de iu.l.deſtitiſſet.& j.qui acc.nō
poſ.l.q crimen. Canoniſtæ dñt,ꝙ nō venit refectio expēſarū, qa
plus delinquit,q temere inſiſtit.q̄ qui deſiſtit,qđ verbum credo,
niſi patiatur vniuerſalē confiſcationē bonorū,vt extra,de pœn.
ca.calumniā. Nā cōfiſcationi nulla alia afflictio pecuniaria addi
pōt,j.de fidei.l.j.& ff.de cap.dimi.l.tutelas,§.ſi libertate. Do.Iac.
But.dicit,ꝙ pœna expenſarū eſt ſubrogata in locū decimæ litis,
q̄ olim p̄ſtabatur in ciuili,nō in criminali, vt Inſti. de pœna tem.
litig.in prin. & iō non veniunt expenſæ rōne uictoriæ, ſed rōne
cōtumaciæ ſic, qa expenſę rōne contumacię nō ſunt ſubrogatę
loco illius decimę. Sed iſta rō nihil valet, qa iſta non eſt ſubro-
gatio,ſed abrogatio,& correctio,& iō diſtingue,vt ſ.dixi. Cōcor
da Legiſtas,& Canoniſtas,ꝙ aut agit̄ de pęna pecuniaria, aut dę
capitali,& de hoc no.in Spe.de diſp.& alle.§.fi. & plene per Bar.
ff.de adul.l.ſi poſtulauerit,§.ſi reus. Nā in criminali venit intereſ
ſe,vt ff.de var.& extraor.co.l.medico. ergo damna, & intereſſe
ſunt maius delictū temeritatē ī criminali,q̄ in ciuili,& iō abſur-
3 dum eſſet,ſi mitius puniret̄.† Modo ego q̄ro, *c* actor fecit expen
c ſam in colligendo inſtr̄m a Tabellione,qa reus nolebat ſoluere,
vtrū has expenſas poſſit recuperare,& vr̄,ꝙ nō: qa cum debeat
edere,ergo ſuis expenſis edere tenetur. Sol.poteſt repetere,ſicut
expenſas factas in productione teſtiū, vt ſup.de teſti.l. quoniam
d liberi,nam teſtes,& inſtrumenta æquiparantur. Si autem *d* non
præceden-

ADDITIONES.

a In criminali Vide per Bar.in l.1.§.j.& ibi dixi,ff.ad Turpi. & quod no. Bald.infra prox.in prin.& per Pau.de Leaxa.& alios,in c.finem litibus,extra de dolo, & contumacia.
b Phil.Dec. Poſſet. Ad hoc uide eundem in auth.generaliter,ſupra de Epiſc.& cle.& per Bar.in l.cum ſatis,C.de agr.& cenſi.& in l.fin.infra eod.& l.ſi poſtulaueris,§.fi.ff.de adul.& l.1.ad Turpil.
c Modo ego quæro. Vide Bar.in l.eos,§.ſuper,ſupra de vſur.& in l.fi.ſup.de cond.ex lege.& in auth.contra qui propriam,in fin.ſup.de non num.pecu. plene per Abb. in c.licet Heli.extra,de ſimo.dixi poſt Imo.in l.cum filius,in fi.ff.de verbo.obliga.
d Andr.Barbat. Si autem. Not.quod creditor debet muoere reum,antequam faciat eum requiri ad iudicium. Vide Ang.in præal.l.quidam Hyberus.

præcedente mora rei has expenſas feciſſet, non recuperaret, qa
prius debebat monere reum,arg.ꝟ.de pig.l.debitores,& ff.de ſer
3 uit.vrb.pd.l.quidã Hyberus,vel niſi eſſet in mora *a* per interpel-
4 lationẽ diei,vt ff.de act.& oblig.l.traiectitiæ, §. de illo.† Quæro,
b nunquid *b* Iudex,qui temere inquiſiuit,teneatur reficere expẽ-
ſas? Reſp.ꝙ ſic,vt s.de excu.tut.l.ſeueriter. Quæro,nunquid ille,
qui temere citat aliquem,teneatur ad expenſas? Reſp. ſic.ff.de
c iud.l.eum quem temere. Quæro,nunquid iurm *c* calumniæ ex-
cuſet ab expenſis victoriæ cauſæ principalis? Rñd.ſic,niſi ſit ca-
lumnia a iure præſumpta,uel euidens,quia legis præſumptio eſt
plena ꝓbatio,vt s.de peda.iud.aut.nouo iure,& not. in l.ſi tutor.
s.de peric.tut.& in Auth.de iud.§.oportet,& plene per Iac.But.
s.de epiſ.& cler.Auth.generaliter,vbi omnino uide. Quid ſi te-
d ſtes,*d* qui iactabant ſe ſcire veritatem,recedunt;vtrum parcitur
non probanti? Reſp.Io.And.ꝙ ſic,in c.1.in fi.de elec. lib.6.quod
5 eſt no.† Quæro,an ille,qui ꝯmiſit temeritatẽ *e* ante ſnĩam, & iõ
e refundit expenſas,recuperet eas vincendo in negotio principali?
Rñd.ꝙ non recuperat,quia pena eſt, cum nihil adſit reſarciẽti,
6 ergo &c.vt ff.de re.iur.l.qd a quocunq; vbi vide.† Quæro, nun-
f quid equiuoca *f* citatio dicat̃ temeraria,vt ſi duo ſunt Titij? Rñ.
ſic,ut no.in d.l.eũ quẽ temere,& ext. de reſc.c.qa nõnulli,& for
te iudex pt dclarare de quo sẽtit,arg.ff.de euic.l.ſed ſi ex vtriuſq.

A D D I T I O N E S.

a Mora.Vide quæ dixi poſt Bar.in l.ſancimus,de iud.& Spec.in tit. de renunc.§.1.& ſequitur Ang.in l.2.ſup.de obſeq.pa.præſt.& Ant.de But.in c.1.extra.de lib.obl.& in c.nouit.extra,de iud.& Guil.de Cug.in l.edita,& ibi Sal.& etiam Bal.in repe.ſupra de eden.& Bald.in l.prætor.§.1.ff.de eden.
b Nunquid.Vide Bal.in rubr.ſupra de pena iud.qui male iud. in princip.
And.B.Quæro,nunquid.Nota,quod inquiſitor tenetur ad expenſas. Vide Bald.in l.ſancimus,ſup.de iudi.
c Iuramentum.Vide Bar.in l.1.§.1.ff.ad Turpil.
d Quid ſi teſtes.Et ideo remittitur arbitrio iudicis, an habuit iuſtam cauſam,vt dixi poſt Bar.in l properandum,§.ſin autem,ſup.de iudic.
e Temeritatem Vide Ba in l ſi pignore,ff.de pign.actio.
f Aequiuoca.Et an iudex poſſit illa declarare,ponit Bal.& Ange.in l.eũ,qui temere hic alleg.

L E X V.

1 *Expenſarum refectio in criminali venire poteſt.*
2 *Reſcriptum intelligitur æqualitate ſeruata.*
3 *Priuilegium intelligi non debet eſſe conceßum in derogationem ſpiritualiũ beneficiorum.*
4 *Reſcriptum,an egrediatur perſonam.*
5 *Priuilegium vaſallo conceſſum,ne perdat feudum propter pactum non ſeruatum,an dominus tale pactum ſeruare teneatur.*
6 *Ius ante ſententiam in pœnis non habemus.*
7 *Priuilegiatus de non ſoluendo ſi ſoluat ſponte,recuperare non poſſit.*
8 *Liberalis nemo eſſe tenetur vltra quam velit.*
9 *Sportulæ,quando agitur officio iudicis ad certam quantitatẽ emitti debent.*
10 *Sportulas,quas aduerſarius fecit,quis reſtituere debet,ſi non habuerit iuſtam cauſam litigandi.*
11 *Conditio alicuius per priuilegium non debet fieri deterior.*
12 *Expenſæ Aduocati in propria cauſa,taxari non debẽt.*
13 *Prætermißum non videtur quod a iure ſuppletur.*

Cum quidam. In iudicijs dẽt eſſe æqualitas,& ideo
reſcriptum ad vnum litigatorũ por-
rigitur ad ali m.h.d.Bu. Nota, ꝙ in iudicijs debet ſeruari paritas
inter litigatores. No.quod talia reſcripta valent, licet labor Iudi-
cum, vel Tabellionum non remuneretur, ſiue quia hoc modi-
cum ꝑiudiciũ reputatur,ſiue quia hoc nõ eſt debitum admittere
ſed lucrum nõ capere,tñ Tabelliones de hac lege male ſunt con
tenti,qa nolunt facere ſcripturas ſine mercede,vt no.ff.de eden.
1 l.argentarius,in princi.† No. ꝙ hæc lex allegatur,ꝙ in criminali
ueniat refectio expẽſarũ,in verbo,in criminali,& in verbo,in ac
cuſationẽ. Sed certe lex iſta non dicit,niſi qñ ex crimine ciuiliter
ageret,vt patet in verbo,obnoxios ſibi.nã qui criminaliter accu
ſat reũ,nõ dicit obnoxiũ ſibi,ſed fiſco,vt no.in l.agraria,ff.de ter-
mino amo.& ff.de popul.act.ſup rubrica.& in l.3.in princ. ff. de
ſepul.viol.nec ob.verbũ,in accuſationẽ,qa large ponit̃ ꝓ querе-
2 la.† No.ꝙ non refert vtrum priuilegium ſit conceſſum proprio
motu Principis,an ad poſtulationem,quia ſemꝑ intelligit̃ equa-
litate ſeruata. Itẽ no.ꝙ non refert vtrũ priuilegiũ ꝯcedat̃ ſingula
ri pſonę,an vniuerſitati,vel dignitati, quia ſemper in iudicijs dẽt
a ſeruari æqualitas,*a* vt l.in ſacris,de prox.ſacr. Idem in arbitris, vt
l.cum dies.§.pen.ff.de arb.& l.ſed,& interpellatur,§.ſi ab altera.
b Opp. *b* nam priuilegium non dẽt interpretari ꝯ priuilegiatũ, vt
s.de teſta.mili.l.ſi Ruffinus.Sol. hic non interpretari ꝯ, ſed non
3 pro.† Et no.ꝙ Priuilegium non intelligit̃ ꝯceſſum in derogatio-
nẽ ſpiritualium beneficiorũ,alias eidem priuilegiato ſpãliter cõ-
c ceſſorũ,iſte eſt caſus no.dictę.l.ſi Ruffinus. Itẽ ſi priuilegiũ *c* ad
ius cõe trahi põt, ius cõe non tollit,iſte eſt caſus not.in l.quam,
4 eo.tit.† Opp.priuilegium pſonale non egredit̃ pſonam, vt l.1.in
prin.ff.de ꝯſt.prin.So.aut ex priuilegio quis vult ab alio ꝯſeq,qđ
alias ꝯſequi non dẽt,& tunc egreditur pſonã, vt hic aut nõ vult
cõſequi,niſi ſuum fauorem ſine alterius læſione, tunc loquitur
d contrarium. Secundo *d* opp.& videtur, quod non debeat egre-
di perſonam,niſi ſit ad poſtulationem conceſſum,vt l.j. ff. quod
quiſque iur. Sol.ratione odioſitatis nõ debet egredi perſonam,
niſi ſit ad poſtulationem conceſſum,vt ibi.ſed rõne æqualitatis
ſeruandæ ſit,vt hic. Ratio differentiæ patet, quia non eſt dignus
odio,qui non deliquit; & non eſt indignus maiori fauore, quã
æquitas dictet, & partim eadem eſt doctrina,vt hic relatione ſi-
milium. Idem in l.fi.ff.de iudic.vidui.tol. Item no.hic,ꝙ vni con
ceditur, & econtra concedi videtur,vt ext.de mu. peti.c.pruden
tiam. & s.de reſcin.ven.l.ratas. Opp. priuilegium debet aliquid
operari,vt in l.1.in fi.ff. ad muni. ſed ſi ita operatur pro aduerſa-
rio meo,ſicut pro me,ergo mihi nihil prodeſt. Sol. imo, quia in
diuerſis caſibus: nam ſi venirem aduerſario meo condemnan-
dus, in expenſis non condemnor: & hoc operatur priuilegium
meum;& econtra aduerſarius meus non condemnatur mihi,&
ſic eſt eadem rõ. & conditio extremorum:& hęc operatur ęqua
e litas. Pone, *e* ſcholaris hẽt prærogatiuam iudicij, dum agit, vel
dum ꝯuenitur,nũquid aduerſarius ſimiliter habebit; & vr̃ quod
ſic,vt hic. dic ꝯrium, quia iſtud eſſet eneruare priuilegia ſchola-
rium,vt in auth.habita.s. ne filius pro pat. Quæro, lex noſtra lo-
quitur in priuilegijs ꝯceſſis circa executionem iudicij, nunquid
idem in iudicijs deciſorijs? Quidam dñt quod non,niſi ad impe
trationem ſit conceſſum. Alij dñt contrarium per l. ſi iudex, ff.
de min.ſed illa nihil facit quia loquitur in reſtitutione in integr.
quæ concernit vtrunque litigatorem: quia de neceſſitate requi-
5 rit concurrentiam extremorum,vt ipſa vox ſignificat. † Pone, *f*
f Princeps conceſſit priuilegium cuidam vaſallo cuiuſdam Co-
mitis,ne perderet feudum pp pactum non ſeruatum; nunquid
ergo econtra,licitum eſt domino non ſeruare pactum? Videtur
ꝙ ſic,vt in c.j. §. ſacramentum, de conſue. recti feudi. quod eſt
verum,ſi ad poſtulationem vaſalli ſit conceſſum, tñ illud c. intel
ligitur etiam ſi non ad poſtulationem vaſalli, quia non tractatur
ibi de cãæ deciſione, ſed de præparatione, id eſt iurõ calumniæ,
vbi vertitur modicum ꝑiudicium in æqualitate ſeruanda, & fa-
cit ad hanc leg. Inſt.quib.alie.non licet.§.pen. In gl. vel ſportula-
rum. Pone, Princeps conceſſit mihi ptãtem teſtandi diminuta
legitima filio emancipato, nunquid eꝰ filius meus poterit teſta-
ri diminuta legitima mea? & videtur diſtinguendum,aut ad po-
ſtulationem meam,aut non;ego dico ſiue ad poſtulationẽ, ſiue
non,quod filio meo non conceditur idem priuilegium, quia p-
ſonale & deciſiuum. Non ob.l.j.quod quiſque iur.quia iſtud pri
uilegium,quod legitimam minuat,non eſt iniquum, licet.n.le-
gitima ſit de iure naturali loco alimentorum, tñ eius meta non
eſt de iure naturali,ſed de iure ciuili arbitro Legislatoris,vt ff.de
leg.l.non omnium. Modo quæro,de quadam extraordinaria q.
g Imperator *g* ꝯceſſit mihi ꝓ ſemeſtri tpe cõmoda cuiuſdã iuriſ-
dõnis,modo qdam ꝯmiſit quoddam delictum in fine iuriſdõnis
meę, ob quod delictum iuriſdictione mea finita iſte eſt ꝑ Prin-
cipem in certa quantitate pecuniæ condemnatus. Peto a Princi
pe iſtam

A D D I T I O N E S.

a Æqualitas.No.quod ſi ſtatutum dicit, quod in certis maleficijs ſufficiat ad excuſationem probare per famam, non debet ſe extendere ad reum probantem innocentiam per famam,& vide Bal.in l.ea quidem inf.de accuſ.
b Opp.Vide in l.3.§.ſi emancipatus,ff.de contratab.
c Item ſi priuilegium.Vide no.Bal.in l.1.ſup.quom.& quando iudex.
d Secundo.Vide per Bar.hic & iſta omnia no.ad tit.quod quiſque iuris.
f And.Barb.Pone No.de iſta æquitate ſeruanda in iudicijs. nam glo. quæ reputatur ſingularis,in c.fi.de mut.peti.dicit, quod conuentio appellatione remota, operatur idem qđ reconuentio,niſi emanaſſet motu propr o Papæ. Idem dixit gl.ſing.in Cle.ſæpe,de verb.ſig.quod idem nedũ in appellatione remota, ſed in alia cauſa,ſi committitur cauſa omiſſa alia ſolemnitate,attenditur motus Principis. facit tex.in auth.quas actiones ſup.de ſacroſ.eccl.& l.3.§.1.ff.quod quiſque iur.ſed in iudicijs contra tenent Mode.in c.fi.de mut.peti.& Pau.de Leaza.in c.1.eo.tit.vbi ſi cã conuentionis eſt ſummaria motu Principis, efficitur ſummaria cã recõuentionis. facit quod no gl.ſing.in c.ſi poſtquã,de elec.lib.6. vbi pena motu proprio appoſita,comprehenditur.ſimile notat glo.ſing.c.1.de poſtul.prælato. quod pęna in electione habet locum in ſtipulatione. Et limita omnia in teſtibus,quod non hẽt locum æqualitas.gl.eſt ſing.ſm Doct.in clem.1.de teſtib. Et vide ẽt Ang.qui voluit, ꝙ Aduocatus in vna cauſa,teneatur idẽ conſilium ſequi in ſua cã, ff.quod quiſque iur.l.3.§.1.& vide Bal.in l.ſuper chyrographarijs,ſup.ſi cer.pet.quod tenetur mandans executionem in ſolemni inſtro,vti in ſua cauſa eodem iure, & tenetur parti ad intereſſe alle.Inn.in c.paſtoralis.de exceptio Hinc dixerunt Dñi de Rot.21.deciſi.in nouis,ꝙ ſi pars petit reum interrogari, & offert interrogationes in modum poſitionis,non tenetur reus rñdere. Ratio,quia ponens confitetur, interrogatus nõ mõ rñdens vel confitetur,vel negat.reſpon.non ſeruaretur æqualitas. vide Dom Domin.c.1.de dolo & contumacia.in 6. vbi actor impetrauit ius, vt poſſit venire ad iudicium per procuratorem,quod reus vtetur eodem priuilegio.alleg.Domi.de Rota deciſio.35.& vide gl.ſing. Inſt.de don. §.eſt & aliud. vbi vxor non lucratur fructus donationis pp nup.conſtante matrimonio,ſed maritus lucretur, vide Moder.in l.cum dotem,in prin.ff.ſol.mat.& Dominicum in c.1.de cõfeſ.lib.6.& Ange.conſ.119.vbi dicit,quod quidam impetrauit Fuligni repreſalias ꝯ Turdentinos iniuſte conſuluit quod Iudex Tudertinus poterit indicere repreſaliar contra illum etiam iniuſte,vt ſeruaretur æqualitas,quod bene no. Tu vide gl.in c.qua fronte,de app.quæ dicit peccaſti,quieſce.ibi dicit Hoſt.quod ſi eſt priuilegiatus facit iniuſtitiam,quod ſibi ibidem licet.vide ibi.
g Imperator.Dicitur poſt Bar.in l.& quia,ff.de iur.om.Iudic.

ꝑ e iſtam quantitatē. Mō quæritur quid iuris? Dicendū vr̄ ꝙ cum
iſta pęna ſit fructus iuriſdōnis, & nondum erat reconditus *a* in
a horreo meo, ꝙ ꝑtineat ad Principē, & nō ad me. vt ff. de vſufr. l.
defuncto. Item † in pęnis *b* crimi. ante ſnīam nullū ius habemus.
6 vt ff. de ver. ſig. l. aliud, §. inter mulctā. & eo. tit. l. ſi qua pęna. Item
b pęnę nō fiūt lucrū iudicib. niſi ꝑ eorū ſnīam, ut in aut. bona dā-
natorū. j. de bonis ꝓſcript. Alij dn̄t, quod ſi erat ꝓceſſum vſq; ad
ſnīam excluſiue, ꝙ ꝓ damnato debeat hr̄i ille, qui proximus eſt
damnationi, ſicut hyems, quę prope eſt, veniſſe vr̄, vt ff. de euic.
l. ſi iō. & idem ſi condemnationes eſſent inter me, & ſucceſſorē
meum diſtributę. nam commoda condemnationum pertinent
ad eum, qui condemnat, ar. ff. de min. l. 3. §. j. Tn̄ ſi ſtatutū dictat
ꝙ commoda condemnationum pro certa parte ſint iudiciū, &
Iudex a quo condemnauit, & ēt Iudex ad quem condemnauit,
non erit commodum cōe, ſed ſolius Iudicis a quo: licet execu-
tio *ſnīæ fiat per iudicem* ad quem, ar. ff. de ver. ob. l. ſi filius. quia
Iudex ad quem potius vr̄ eſſe cōfirmator q̄ diſpoſitor, & cā pri-
ma magis influit in cauſatum quam ſecunda. Erit ergo Iudex
ad quem executor, ſed non commodum ſentiens: primus enim
exequi pōt, maxime ſi ſecundus exequi nolit. Iſtam ergo quaſi
Falc. condemnationis detrahit primus Iudex, quaſi prima cā, cū
prima ſnīa ſit actus per ſe perfectus. In ſportulis autem dic, vt in
7 Authen. de iud. §. ne aūt circa hoc labor. † Sed quid ſi iſte *c* priui
c legiatus de non ſoluendo ſoluit ſponte, nunquid recuperat? Re-
ſpon. non, niſi ſoluerit, per errorem, vt notat Inſt. de act. §. trip.
ſed per hoc aduerſario ſuo legem nō imponit, quia error iuriſ-
dictionis formam non mutat, vt l. ſi filiæ, in princ. ff. fami. erciſ.
Sed quid, ſi ille qui ſportulas recipere debet, gratis remiſerit uni
parti, nunquid ſimiliter remittere tenetur alteri, vt ſeruet ęqua-
litas? & videt̄ quod ſic, vt ſu. ad l. Falci. authē. ſed cū teſtator. Dic
8 ꝯrium. quia † nemo tenet̄ eſſe liberalis vltra q̄ velit, vt ſupra de
neg. geſt. l. tutori. Non obſtat auth. ſed cum teſtator. quia ibi non
eſt liberalitas, ſed fidei meritum, & honor exhibitæ fidei, vt in
Auth. de hæred. & Falc. §. ſi vero. & l. patrem. ff. quæ in fraudem
9 cred. † Nunc quæro, vtrum ſportulę *d* debeant mitti, qn̄ agitur
d officio Iudicis? Reſp. ſic: dummodo agat̄ ad certam quantitatē,
vel ſpeciem, & cā ſit ordinaria: ſecus ſi petatur reſtō in integrū,
vel officium iudicis ad aliquod factum proponatur. Scias, ꝙ il-
le, qui proponit iudicis officium, interrogatus quam actionem
proponat, non pōt edere actionem: licet. n. quoddam agere di-
catur actio, tn̄ non eſt, ſimiliter reus edere non pōt exceptionem
vt ff. de petit. hæred. l. plane. & l. fi. Sed officium Iudicis iſtud non
dr̄ exceptio, licet ſit quodammodo excipere, nam officium Iu-
dicis dr̄ factum. quod ſane intelligas, vt no. Inſt. de actio. in prin.
10 † Et not. unum *e* in ſportulis. quod ſiue quis habeat iuſtam cām
e litigandi, ſiue nō, vr̄ quod teneatur reſtituere ſportulas, quas ad-
uerſarius præſtitit ſm̄ conſuetudinem quarundam ciuitatum:
& curiarum: & hoc ſeruatur Peruſij in curia mercatorum, ſed
ſecus eſt de iure *cōi. glo.* eſt ſing. in d. §. tripli. quam oīno uideas,
quod not. multum. *Mō venio* ad ſecundam lecturam, quæ talis
eſt. Quidam ex priuilegio non *præſtitit* ſportulas, nec ſumptus,
& obtinuit in cā; vult repetere ac ſi præſtitiſſet, quaſi priuilegiū
fingat eum ſoluiſſe: quæritur nunquid poſſit? Reſpond. quod nō
ſic priuilegium unius prodeſt alteri per quandam cōſequentiā.
Sed ſi omiſſo priuilegio ſoluiſſet, repetere poſſet, quia quis in-
11 uitus, uti priuilegio ſuo non tenet̄. Item. † per priuilegium non
conſueuit alicuius conditio deterior fieri. glo. ſentit ꝯrium in d.
§. tripli. ꝙ ſi ſponte ſoluit, a nullo repetit, & ſic priuilegium in-
telligitur eſſe cōe, arg. huius legis. Oppo. iſtud reſcriptum fuit iu
ri ꝯrium, ergo non valet. Sol. hic de mero iure, & non ſuper fa-
cto Princeps reſcripſit ex certa ſcientia, quia in iure ſcripto con
ſcientia Principis falli non poteſt. Item nec pręiudicium vr̄ ꝑꝑ
f æqualitatem, ut ſ̄. de in off. teſt. l. pater puellæ. Extra opp. *f* ꝙ non
valet priuilegium non citatis his qui lædunt̄. Solu. imo vr̄ ꝙ va-
leat, quia eſt actus ſupremę ꝑtātis, cui ꝯ dici non pot: unde ꝑiu-
dicat abſenti, puta iudici, & Tabbellioni, ut hic. Oppo. quod de
bet intelligi ſine damno alterius? Reſpō. verum eſt, niſi directo
12 reſcribatur ad damnum alterius, ut hic. † Pone, *g* aliquis eſt Ad-
g uocatus in ſua propria cā, & vincit in cā, vult quod ſibi ſalariū
taxetur ac ſi fuiſſet Aduocatus in cā aliena, quæritur nunquid
poſſit; & vr̄ ꝙ non, ar. huius legis. & ff. locati. l. quod ſi domus. in
fi. Nec obſt. ff. mā. l. idemque. §. fi. vbi fideiuſſor gratis liberatus
agit actione mandati, quia ibi fuit liberatus ob meritum remu-
nerationis, unde ſibi obeſſe videtur, ar. eorum, quæ no. ſ̄. de coll.
l. ſi donatione. ſed in q. noſtra. Aduocatus apud ſeipſum obliga-
tus non eſt ob meritum, quia ſibi ipſi nemo tenet̄, nā obligatio
eſt quædam viciſſitudo, ideo requiritur differentia perſonarum.
Sed quid ſi eſt damnum paſſus. quia interim non potuit intereſ
ſe aduocationib. aliorum? & non puto, quia non eſt damnum li
tis, arg. ff. de act. emp. l. ſi ſterilis, §. ſi per uenditorem. utor argu-
mento teſtium, quib. debent expenſæ refundi, ſed non damna
tpis; quia litigantib. eſſet nimis oneroſum, ut ſup. de teſtib. l. qm̄
liberi. & l. ſi eū, §. ſed cum oportet. Vltimo nota ibi, ꝑtermiſſum
13 ſit, vel fuerit, ꝙ non vr̄ ꝑtermiſſum, qđ a iure ſupplet̄. † Item no.

iſta verba, ſit, vel fuerit ad cl̄as codicillares, dum teſtator. dicit,
ꝙ ſi nō valet, vel valuerit; nā ꝑſens ponitur ꝓ futuro ſubiūctiui.

ADDITIONES.

a Reconditus. Vide l. ſi vſusfructus, ff. quib. mod. vſusfr. amit.
b And. Barb. item in pœnis. No. quod in pœnis ante ſententiam nullum ius habe-
mus, & pro iſta q. vide Bal. in l. fi. ff. de iur. om. iu. & ibi Cy. in commento ſuo. Vbi
decidit, quod primo gabellario debetur, per l. is qui in puteum, §. ſi poſtea. ff. quod
vi aut clam. quia dies obligationis ceſſit tempore, primi, vt l. defuncta, ff. de vſuf.
vide ibi Cy. ꝙ debeatur primo, tenet ēt Bal. in l. diuortio, §. ſi fundum, ff. ſol. mat.
& tenet D. Pet. de Anc. in rep. c. ſi propter, de reſcr. in 6. vnde Mod. in l. hęres, quan
doque, ff. de acq. hære. dicunt de facto fuiſſe Romæ, ꝙ ſi de hæreditate debet ſol-
ui gabella, & hæreditas vacat tempore primi gabellarij, & fuit adita tempore ſe-
cundi, quod primo debent gabella. Idem dicunt, ꝙ hæreditas fuit adita vlt. die va
cationis officij, & allegant ſententiam Bal hic, vide quod no. per Barto. in l. ſanci
mus, C. de conſuli. li. 12. Sed Io. de Imo. in l. diuortio, §. ſi fundum, tenet contra, per
l. pendentes non ſpectant ad fructuarium: ergo ita nec iſti. non tamen allegauit
Bal. hic, neque Do. Pet. & uide eundem in d. §. ſi fundum, vbi tenet opin. Bald. &
pro ea allegatur tex. l. quæcunquæ, ff. de act. & obl. ubi lucrum pœnæ applicatur
primo domino, & per tex. l. fi. ff. ar. fur. cæſa. & l. 1. §. fundum. de aqua quotid. &
æſti. per l. is, qui in puteum, §. ſi poſtea, ff. quod vi, aut clam, vide Pet. de Anch. in
c. ne prelati vices ſuas, & quæ ibi dixi.
c Si iſte. Vide inf. eo. in ver. modo venio.
d Vtrum ſportulæ. Vide Bar. in l. pe. inf. de prox. ſacr. ſcr. li. 12. & in materia ſportu-
larum, vide etiam not. per Bal. in auth. generaliter, ſup. de Epiſ. & cler.
e And. Barb. Et nota vnum. No. ꝙ quis tenetur reſtituere ſportulas, quas aduerſarius
fecit, ſi nō habuerit iuſtā cauſam, litigandi: & uide quod no. gl. & Angel. in l. 3. §.
ſi rem, de leg. 3. gl. in l. non ſolum. & ibi Ang. de rei vend. gl. & Ang. in Auth. de ex-
hiben. reis, §. illud. & quod no. in l. petitor, ff. de lib. le.
f Extra opp. In contrarium Bar. no. in l. 2. inf. de temp. app. & l. nam ita diuus, de a-
dop. tamen cum Bal. hic tenet Io. And. in c. cum dilecta, per illum tex. extra, de cō-
fir. vti. uel inut. per id, qđ not. in c. Albericus, ext. de teſt. alle. d. c. cum dilecta. Idem
tenet Ant. de But. in c. per venerabilem, qui fil. ſint legit. uide Bart. in contrarium
in l. ſi quis, inf. de fab. lib. 11.
g Pone. Vide Bar. hic, in fi.

De re iudicata. Rubrica.

LEX PRIMA.

Habens rem, petere non poteſt.
1 *Poſſeſsio noua petit aduerſarium de nouo.*
2 *Iuramentum neceſſarium probari poteſt.*
3 *Dolus actoris ei opitulari non debet.*
4 *Damnum non datum qualiter probabitur.*
5
REbus. Exceptio ſupueniens poſt ſentenliā, poteſt
opponi in executione ſnīæ. h. d. ſm̄ But. Vel
ſic, Aequitas noui caſus, nouum inducit remedium.
a Vel ſic, Reb. iudicatis eſt ſtandū, *a* tamen fruſtra petit
1 victor, qđ intus habet. h. d. Bar. † Not. ꝙ ſi rem habeo, rem non
peto. Vel dic, ut not. Inſt. de leg. §. ſi res. ut ff. de leg. j. leg. non quę
cunque nec refert, utrum habeat a ꝯdēnato ſoluente; an a quo
dam tertio. j. de capt. l. cum poſtli minium. Oppo. ꝙ reb. iudica-
tis non ſit ſtandum. ut l. j. §. fin. ff. ad Turpill. Sol. regula vera eſt,
b niſi ſit appellatum. Caue tibi, *b* quia qn̄ eſt appellatum, res non
dicitur iudicata, & iō gl. excipit inepte, ut ff. de pig. l. ſi fundum,
c §. ſi plures. Item oppo. *c* ꝙ reo conſulatur per condictionem ſi
ne cā, vt ff. de ꝯdict. ſine cau. l. ſi Fullo. Solu. ibi recipit alius pro
alio, hic idem pro eodem, & ſic iſta oppoſitio eſt impertinens.
Item oppo. de leg. peremptoria, ſ̄. ſen. reſcin. non poſſe. Solu. hic
exceptio ſuperuenit poſt ſnīam, ibi ante, vel ſubtilius hic loquit̄
de peremptorio actionis in factū. ibi de peremptorio ꝯtus, ex
quo ab initio agebat̄. Item opp. ſ̄. de colla. leg. ſi ſoror. So. ibi. ſnīa
eſt modificata a iure. Item ibi duo remedia agendi, & retinen-
di, unde remanet remedium agendi officio iudicis, ut dixi in le.
peremptorias. Item opp. de leg. minor, §. ſi ſeruus, ff. de euic. So.
ibi agitur de alio iure, q̄ primo, actum eſſet. ſ. de publiciana, cum
primo eſſet actum de dn̄io, ſed ſi ī primo, & ſecundo ageretur
de cā dominij, ſtandum eſſet rei iudicatæ, ut in ſecundo caſu §.
ubi ſeruus habuerat liberā peculij adminiſtrationem, & omne
ius deductum erat. Item opp. de leg. ex ſextante. §. Latinus, ff. de
exce. rei. iud. Item opp. de leg. Claudius Fęlix, ff. qui poti. in pig.
hab. & de l. debitor, ff. ad Treb. Sol. ut ibi, in qualibet dictarū le-
2 gum, † Quęro, quid eꝯ ſi ſnīa fuerit abſolutoria, & poſtea reus
incipit poſſidere? Reſp. poſſeſſio noua petit aduerſarium de no-
uo, & iō pōt agi. vt ff. de except. rei iud. l. ſi quis ad exhibendum.
Sed quid ſi poſſeſſio fuit vetus & noua, id eſt continuata? Reſp.
obſtat exceptio, ut no. ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe, §. ſi pater. & l.
eum, qui. §. in popularibus. Sed quid ſi non fuit continuata, ſed
amiſſa, & poſtea recuperata. Sol. ſi iudex non credit reum poſſi
dere, & ideo abſoluit eum, cum tamen re uera poſſideret, de no
uo agi poteſt, ac ſi prius non poſſediſſet, quia alia poſſeſſio eſt.

Quæro

ADDITIONES.

a And. Barb. Eſt ſtandum, Debet ſtari iudicato poſtquam ſententia tranſiuit in rem
iu. nam tunc pro ea præſumitur, etiam ſi ex actis apparet iniquitas ſecundū Inn.
in c. quoniam de prob. licet aliter dicat in c. cum Bertoldus, de re iud. & ideo præ-
ſumitur pro ea, ut in eius executione ſufficiat producere inſtrumentum continēs
acta iudicij, ſi ſententia ſit lata contra præſentem, & non reclamantem, alias ſe-
cus ſecundum eum in c. cum iure, de off. deleg. Angel.
b Caue tibi. Vide Bar. in l. 1. ff. eo.
c Item op. Vide qđ no. Bal. in l. poſt ſententiā, in uerb. nō op. ſ̄. de ſen. & inte. om. iu.

Quero cum Iaco.Butr.ſi ſtatutum dicat,ꝙ ſtetur dicto familiæ
Pr͞atis,an poſſit dictũ familię reprobari.Dicit hic But. ꝙ ſic, for
tius p̄t reprobari dictũ accuſatoris,ſi ſtatutum dicit, ꝙ in paruis
3 damnis ſtet̃ ſacr͞o accuſatoris,qa † iur͞m neceſſarium reprobari
poteſt,vt l.admonendi,ff.de iurei.Alij dicunt ꝯtrariũ,vt no.Ia.de
4 Are.in l.j.§.ſi aduer.liber.dic ut ibi dixi;† Quæro,quid ſi res an-
te ſententiam ad actorem reo inſcio peruenit.Reſp.verũ eſt acto
rem eſſe in dolo,qui ei opitulari non poteſt,nec dẽt, ut in leg. in
ſumma.in prin.ff.de cond.inde.& dixi plene in l.j.ſup.de ꝯd.fur.
5 †.Quero,qualiter probabitur negatiua,ſcilicet dãnũ non *a* datũ?
a Reſpondeo,ſi reus dicat ſe uelle probare de falſo debet edi dies
arg.no.Inſt.de inut.ſtip.§.item verborum.& probabitur ꝑ mo-
dum traditũ in l.optimã.§.de ꝯh.& commit.ſtip.puta ꝙ tota il-
la die non fuit viſus dãnum dare, nec potuiſſet quin cuſtodes vi
diſſent,ut no.in l.1.§.1.ff.de itin.actuq.priua.non dico, ꝙ cogat̃
b ad diem edendã *b* in libello,ſed iudex ex officio de die interro-
gabit,ut ff.de inter.ac.l.vbicunque,& hoc eſt in arbitrio iudicis.

ADDITIONES.

a P.D.Non,de probatione negatiuæ.ꝙ quid non factum ſit uide egregie per Alex. in conſ. *13. 4.* par.& eundem in l.1.ff.ſi cer. pet. Et per iſtum plene in l. actor,C. de proba.& ibid.Ang.& alios, per eundem Ang. in Auth.de hæred. & fal.§.hinc nobis.in fi.Bar.in l.j.de ca.fru.urb.Rom.& in l.hæredes palam,ff.de teſt. in prin. & in l.illa,& in c.hoc iure,de uerb.obl.

b Ad diem edendam. Vide per Bar.in l.is qui reus,ff.de pub.iud.

LEX II.

1 *Error calculi ſententiam non vitiat.*
2 *Error verbis enunciatiuis expreſſus ſententiam non vitiat.*
3 *Sententia an valeat ſi petuntur decem, & iudex condemnauit in quinq.*
4 *Sententia non valet in duplicibus iudicijs ſuper vna parte lata.*
5 *Capitulum vnum quando dicatur.*
6 *Sententia pro parte ferri poteſt,ſi habet plura capitula.*
7 *Sententia condemnatoria ſi ſit error expreſſus in libello, an valeat.*
8 *Error dicitur expreſſus,ſi pupillus ſine tutore agat.*

1 Res iudicatæ. Error † calculi ſnĩam non vitiat.h.d.
Oppo.ꝙ imo vitiat,ut leg.j.§.j.ff.quæ
ſenten.ſine app.reſcin.Sol.ibi fuit error expreſſus,hic non. & eſt
a rõ,qa expreſſa nocent,tacita nõ nocẽt: expreſſo. n. errore *a* ſnĩa
non hẽt eſſe,nec figurã eſſe: & iõ vitiũ patens reddit cã nullam
tanq̃ vituperatã,vt l.fi.§.de edic.diui Adr.tolle. item iõ ſnĩa va-
let,qa p̄ſumit̃ ꝑ ea,ut §.de adminiſt.tut.l. ſi bonã.& ff.de euict.l.
Herennius,§.j.quod eſt impoſſibile,qñ vitium eſt patens, vt ff.
2 de excuſ.tut.l.qui teſtõ† Quæro,qd ſi *b* error eſt expreſſus *c* ver
b bis enunciatiuis,non verbis diſpoſitionis.v.g.dixit iudex quia eſt
c probatum per A,& B.teſtes:ideo condemno,qui teſtes in actis
deponunt ſe nihil ſcire,nunquid iſta ſnĩa valet. Inn. dicit ꝙ ſic,
d quia ẽt ſine vllo teſte lata ualet.idem dico, ſi iudex *d* diceret ſic,
quia decem, & decem faciunt uiginti,idcirco condemno te in
uiginti petitis.Nam ſnĩa iſta licet teneat abuſiua, tñ ualet, quia
error eſt expreſſus in uerbis enunciatiuis emiſſis per modũ im-
ꝑtinentis cãæ,unde verba diſpoſitiua non apparent enormia
dic ut dixi in l.j.ſup.de erro. calc. Quæro vna cum gloſ. ſi iudex
dixit,quia inuenio te geſtorem teneri in decem,& decem, quæ
faciunt uiginti,iõ cõdẽno,te in uiginti,vtrum ualet ſnĩa in quin
decim?Gl.dicit ꝙ ſic;quia de tanto pronunciat,quia plus ꝑnun-
tiat,ut l.is,cui vina.ff.quemad.ſeru.amit.& ff.de in lit.iur. l. cum
furti.dummodo Iudex habeat iuriſdictionẽ ſuper ſumma ma-
iori alias non ualet,ut inf.qñ ꝑuo.non eſt ne.l. cum certa rõne.
3 † Quid eꝯ,*e* ſi iudex non pronunciat de toto, ſed de parte.v.g.
e petita ſunt decem,& iudex condemnauit in quinq;, de aliis ta-
cet,nunquid valet talis ſnĩa in quinq;?Dicit gloſ.ꝙ ſic, ſ͞m Butr.
intellige,niſi appellet̃,vt l.j. in fi. quæ ſenten. ſine appell. reſcid.
ſecus ſ͞m alios,ut §.ſi aduerſus rẽ iud.l.j.iſtã vltimã opinionem
tenet gl.in l.apud Celsũ,§.itẽ q̃rit,ff.de doli exc.& ff. de iuriſdit.
om.iu.l.fi.& bene in ſnĩa ꝯdennatoria,vt ff.de arbit.l. quid tñ in
prin.ſed abſolutoria vr̃ valere ꝑ parte,ut l.quidã æſtimauerunt
ff.ſi cer.pet.ſed ibi proceſſus erat diuiſus. Item illa loquit̃ de ab
ſolutoria ab obſolutione iudicij.ad idem ff.de leg.2. leg.qui ſoli-
f dum,in prin.& hoc in iudice,ſed in arbitro *f* nõ ualet,ut d.l.quid
tñ.licet qñ ſunt plura capitula diſtincta, ualet ſuper illo, ſuper
quo eſt pronunciatum,vt ff.de arb.l.de reb.& arg.ff.de euict. le.
cum plures,& ff.de verb.ob.l.ſcire debemus. illud aũt cõſtat, ꝙ
in duplicib.iudicis impoſſibile eſt vnam partem prodiuiſo,ſine
4 alia intelligi eſſe diuiſam.† Et ideo in duplicib. iudiciis nõ ualet
pro parte lata ſnĩa. item ſi cũ petat̃ diuiſio totius fundi, Iudex
diuidat unum angulũ tm̃,ſimiliter diuiſio nõ ualet, vt ff. fami.
5 erc.l.in hoc iudicio.† Sed hic dubitatur, qñ dicatur *g* unum ca-
g pitulum? Reſp. qñ uno ſtructu, & vna eſſentia conſiſtunt, di-
uerſa dñr quæ ex diuerſitate factorum ſeparationem recipiunt,
ut j̃.ſi vnus explurib.appel.l.j.quod aut pendent, ſi quidem ac-
h ceſſorie *h* non vitiat,ſi de eo non ꝑnunciatur, vt §. tit.j. l. deter-
minato.Si aũt concernit ipſum principale,tunc idem in princi-
pali,vt ff de neg.geſt.l.eum actum,& l.at q natura, §. Scæuola.
& uide quod no.ff.de lib.leg.l.Aurelius,§. idem quæſiit. Extra
i oppono,*i* & videtur ꝙ valeat ſnĩa ſuper parte lata.Nam ſi coram
trib.arbitris petuntur quindecim, valet ſnĩa illius, qui de quin-
que pronunciauit,ut ff. de arbit.l.non diſtinguemus,§.ſi plures.
K Caue tibi,*K* quia ille §.debet intelligi,quãdo ille,qui condemna
uit in quinq;,abſoluit ab alijs partib.petitis,ita dicit gl. in l.1.§.ſi
l aduerſus rem iud.hæc vera de toto in quantitate . Sed ſi *l* eſt to-
tum in qualitate, ut ſi agat̃ ꝯ dñm prætenſa ſcientia, bene ualet
condemnatio omiſſa ſnĩa, idem ſi ageret furti manifeſti ad du-
plum, & condemnaret̃ reus ad ſimplum,& ab alio ſimplo non
abſolueretur reus,arg.ff.de noxalib.l.in delictis,§.fin. & l.miles,
§.decem.ff.de re iud.& ſic dr̃ia eſt,utrum maius,& minus diffe
m rant quantitate,an qualitate,& uoco *m* quantitatem quicquid
aggrauat factum:ſed illud quod dat obl͞oni quandam ſimplici-
6 tatem,non vocatur qualitas.Dic,cum quærit̃ vtrum ſnĩa poſſit
pro parte valere,vel non,diſtinguẽdo, aut ſuper diuerſis articu-
lis,aut ſuper vno.Si ſuper diuerſis articulis, aut ſuꝑ vno princi-
pali, & alio acceſſorio, & põt valere ſuper principali,licet ſuper
acceſſorio nõ valeat,ſed non põt valere eꝯ.ſ.ſuper acceſſorio,&
non ſuper principali, ut ff.de excep.l. fundum. & l.ſed ſi excep.
aut vterq; articulus eſt principalis, & tunc refert: Aut capitula
ſunt connexa:& pro eodem reputantur,ut ff.de neg.geſt.l.eum
actum.& l.at qui natura.§.Scæuola. vnde idẽ iuris eſt, quod di-
cam in vno, & eodem capitulo. Aut capitula ſunt ſeparata, &
tunc in vno põt valere,in alio non,vt ff.de mil.l.ẽt.§.j.quia ſepa-
rata eſt rõ, vt §. de do.inter vi.& vxo.l.ſi maritus.& iõ poſſibile
eſt,ꝙ valeat ſnĩa in cã conuentionis non reconuentionis, vel eꝯ
ut l.1.in fin. quæ ſent.ſine app.reſcin.Item in cã petitorij,& non
poſſeſſorij,vel eꝯ, vt j̃.de app.l.j.& §.ſi a non ꝯpe.Iu.l.ſi de ꝑprie
tate.Scd͞o caſu,qñ fert̃ ſuper uno capitulo, refert, aut quæritur
nunquid ꝑ parte ab initio poſſit valere, aut ex poſtfacto. Si ab
initio,dicendũ eſt,ꝙ non,ut l.in hoc iudicio.ff.fa.erciſ.ſi ex poſt
n facto.i. utrũ ex poſt facto poſſit pro parte retractari, *n* pro parte
non,diſtingue.Aut infirmat̃ per uiam reſt͞onis in integrum,aut
alio mõ. Si per uiam reſt͞onis in integrum, quæ reponit eam in
priſtinum ſtatũ,& tunc non p̄t pro parte valere, vt d.l.ẽt, §.j.ff.
de min. Si alia uia,uel mõ,tunc põt, ut ff.de inoffi.teſt.l.nã. & ſi
parentib.§ fi.& facit inf.de appel.l.ampliorẽ.& extra, de teſt.ca.
Raynaldus,& c.Raynutius. Ex prædictis patet, utrum poſſit agi
o de nullitate partis ſnĩæ,ſicut põt appellari. Nam aut eſt pars *o* in
tegralis,aut eſt pars capitularis,ut ff.fam.erci.l.quædam mulier.
7 & ff.de iure patro.l. Cornelia Pia.† Extra q̃ro, *p* ſi in libello eſt
p error expreſſus,ut qa dico;ago ex nudo pacto.utrũ ſnĩa condẽ-
natoria ualet?& eſt ar.ꝯſic de inoffi.teſta.l.poſthumus, §.ſi quis
q ex his.Conſidera hoc, *q* quia ille §.ita fatue non debet intelligi,
r ꝙ ibi fuerit error expreſſus in libello, ſed tacitus, *r* v.g.naturalis
filius,vel ſpurius,quib.ñ datur querela,ut no. in l.1.§.1.de ꝯtabu.
nõ expreſſo,ꝙ eſſet naturalis, vel ſpurius,egit querela inofficioſi
teſtamenti,& obtinuit,non prodeſſet ſibi ſnĩa, ſed alijs qui ſunt
capaces,& h.d.ille §.Idem ſi frater vterinus agit,qui ſe fratre ꝯ-
ſ ſanguineũ aſſeruit ĩ libello,ſed ſi in libello fuiſſet error exp̄ſſus,*ſ*
cum

ADDITIONES.

a A.B.Expreſſo.n.errore.Vide tex.no.l.ſi pars,§.1.de inoff.teſta.
b A.B.Quæro,quid ſi.Error expreſſus verbis enunciatiuis in ſententia, non vitiat il lam,vide Bal.in l.1.alias in rũb.C.mand.vide plene Io.de Imo. in l.ſi is ad quem, ff.ad acq.hære.
c Expreſſus.Vide Bal.in l.1.ſup.de vindic.lib.Bar.in l.ſi is ad quem, ff.de acq.hær.& dixi in l.ex diuerſo,§.fi.ff.ſol.mat.
d Si iudex.Vide l.diem proferre,§.ſi plures, ff.de arbitr.
e Quid econtra.Vide Bal.in l.1.ſup.de ſent.quæ ſine cert. quant. profe.& l.prox.
A.B. Quid econtra . Si petuntur 10.& Iudex condemnat in quinque,an tunc talis ſententia valeat.vide Bal.in l.j.C.ſi aduer.rem iud.& Bar.in l.qui vas, ff.de furt.
f Sed in arbitro. Vide in l.apud Celſum, §.item quæritur,ff.de doli except.
g Quando dicatur.vide Barto.in l.Aurelius,§.idem quæſiit,ff.de lib.leg.& Bal.in l. proconſul.inf.de appel.
h Acceſſorie.No.Bar.& Bal.in l.terminato.ſup.de fru.& lit.expen.& tibi dixi,quod econtra,vide inf.prox.
i Extra opp.Contrarium videtur tenere Bal.in l.1.ſup.de ſen.quæ ſine cer. quantit. prof.& in l.1.§.ſi ſtipulanti,ff.de verbor.obl.
K A.B.Caue tibi.Not limitationem peregrinam ad §.ſi plures, quod procedit,quando arbiter condemnat in minus,& in alijs abſoluit,& vide quod not.per glo.in c. 1.de arbi.in 6.& Albe.Gallus in ſua Marga.in tit.de arbi.Mod.in l.1.§.ſi ſtipulanti,de verb.obl.vehementer dubitant,an hoc ſit verum,uide omnino.
l Sed ſi.Vide Bar.in l.1.ſi plu.vna ſen.condem.fuer.
m Et voco.vide Bal.inf.l.ea quæ ſup.de condi.inde.& in l.1.inf.de confeſ.
n Retractari.Vide Bar.in l.1.ſup.ſi aduer.rem iud.& in reſtitutione tenet contra id quod hic dicit.
o Aut eſt pars. Sententia poteſt dici pro parte, ſi habet plura capitula, facit quod no.Bal.in l.1.in uer.quæro,nunquid Iudex appellationis. i.quando prouo. non eſt neceſ.& in l.1.inf.ne lic.ter.prouocare.
p Extra quæro.vide per Bar.& Bal.in l.2.de erro.ad. & an error iuris, vel conſuetudinis faciat reijci libellum.vide Ang.in l.diuturna,ff.de legi.
q A.B.Conſidera hoc.Not.pro intellectu §.ſi quis ex his.Bald.in l.fi.C.de fideicom. lib.dixi.in c.examinata,de iur.
r Tacitus.vide Bal.in l.certa,inf.quando prouo.non eſt neceſ.
ſ Expreſſus.Adde ad l.poſthumus,§.ſi quis ex his,hic alleg.& ſequitur Rom.in l.ſi Titius,ff.de verbo.obl.

cum in ſnīa repilogetur libellus: ſnīa eſſet nulla ipſo iure,& tunc
8 intelligis illum §. valde ſing. † Extra oppo. nam ſi pupillus agit
ſine tutore, eſt error expreſſus.tn̄ lex dicit , ꝙ præceptum valet,
a vt ff.de min.l.ait prætor,§.permittitur.Sol.ibi ſpeciale, *a* ut ſupra
de procu.l.non iō minus.vel ibi fuit præceptum ui confeſſionis,
b nam confeſſus *b* non pōt opponere de ineptitudine libelli , nec
de alio iudiciario ordine non ſeruato.tex.eſt illius §.ſing. & hoc
determinat Papa de reſti.ſpō.c.Piſanis.Dic ergo, ſi tu incōgrue
agis,narratio tua ibi obſtat:ſed ſi reus hoc fatetur petitionis ine-
9 ptia,non curatur.† Quæro ergo dicit tex.in d.§.permittit̄ , quod
appellatur? Reſpon.hic dicebant quidam , ſed male ſm̄ Nic.de
Mat.quia non eſt iniuria,ex quo damnum non infert̄,& fundat̄
ſnīa ſuper certo.Vel ibi hr̄ a præpoſteritate ordinis,ꝙ reus pete-
bat conſtitui curatorem,cui competebat ius poſtulādi compel-
li minorem ad petendum curatorem , unde non poteſt dici , qđ
ei iniuria non fiat in procedendo,licet non in decidendo.

ADDITIONES.

a And.Bar.Ibi ſpeciale.No.ꝙ confeſſus non poteſt opponere de ineptitudine libelli. uide Bal.in l.edita.ſup.de eden.& in l.1.ff.de iuriſ.omn.iud.& quod not.c.delicti, de iudic.
b Nam confeſſus.uide Bal.in l.ſi confeſſus.ff.de cuſt.reo.

LEX III.

1 *Præcepta,& diffinitiua differunt.*
2 *Res, & pęna in eodem libello an cumulari poſſint.*

SI PECUNIAM. Poteſt quis ad rem,& pœnam eodem
libello conueniri,& ualet ſentētia.h.d.
Vel ſic,Eſt ſtandum præcepto iudicis,a quo non eſt apellatum.
a Quæro,† nunquid pręceptum, & diffinitiua ſint idem; Reſpon.
interdum ponunt̄ pro eodem, ut hic ; interdum præceptū ponit̄
pro interlocutoria, ut qn̄ cām non decidit.vt ff.de arb.l.qualem
§.fi.& l. quod iuſſit,de re iud.interdum ponitur pro interlocuto
ria,& decedit cām,ut not. ſup. de bon. quæ li.l.fin.§.neceſſitate.
1 †Quæro. an poſſit res,& pæna cumulari iu eodē libello? Reſpon.
ꝙ aut uenit vna & eadem actione,aut plurib. Primo caſu nō eſt
proprie cumulatio,vt cum agitur actione ui bonorum raptorū,
nam in quadruplo in eſt ſimplum.Secundo caſu eſt proprie cu-
mulatio,ut cum ago condictione furtiua , & actione furti, vt ff.
de cond.furt.l.ſi pro fure,§.condictio.tamē ſi a principio propo-
natur ſimul in eodem libello,audit̄ agens , ut hic,quia nō poteſt
aſſignari ratio , quare prius in una , quam in altera procedatur.
Sed ſi primo intentat una, & poſtea altera,diuerſis libellis poſſet
opponi exceptio cumulationem impediens , quod nota .

LEX IIII.

1 *Sententia non retractatur prætextu inſtrumentorum de nouo repertorum.*
2 *Sententia prætextu inſtrumentorum de nouo repertorum,qualiter retracta ri poſſit.*
3 *Sententia retractatur , ſi per noua inſtrumenta,actoris inſtrumenta redarguerētur de falſo .*
4 *Sententia lata contra reum ſi poſtea inſtrumentum de non petendo rèperiatur,qualiter ei conſulendum ſit.*

1 SUB SPECIE. Sententia lata non retractatur prætextu
Inſtrumentorum de nouo repertorū. h.d.
a Op.& vr̄ ꝙ imo retractatur,vt ff.eo.l.Imperatores , & j̄.de ſent.
aduer.fiſ.lat.lib.x.Solu.Speciale eſt iu cā publica,vel fiſcali: nam
retractatur per ſimplicem querelam, vſque ad triennium,quod
eſt no.dignum:& etiam poſtea, ſi præuaricatio poſtea aggraua-
tur.Idem dicit gl.in cā eccleſiæ.idem dicit in cā pupillari.Oppo.
ad idem,ff.de iureiu.l.admonendi Sol.ibi iudex fuit circumuen-
tus per falſo iurantem, quod per inſtrumenta de nouo reperta,
b vel per teſtes *b* neſcios per prius conuincitur ; vnde duob.con-
currentib. ſ.periurijs, & emergentib.probationibus merito ſnīa
2 retractat̄.† Mō quęro, quo iure ? *c* Dicunt cōiter Doctor.quod
c non per ſimplicem querelam, ſed in integ.reſt.petita , argu.ff.de
exc.l.qui agnitis,& l.diuus, ff.de iud . quod vernm eſt in alijs,ſed
in Republica,fiſco,eccleſia,pupillo, retractatur vſq; ad ttienniū
d continuum per ſimplicem querelā . Sed in quarto *d* anno opor-
tet peti reſtōnem in integrum. Op. quod pp nouum caſum de-
beat dari nouum remedium,vt l.j.ſup.eo. Sol. hic non eſt nouus
e caſus,*e* ſed detegitur antiquus qui primo vallatus erat pp inopiā
3 probationum,ut ff.de eden.l.argentarius , §.cum autē.† Intelli-
ge legem noſtram niſi per noua inſtrumenta redarguerentur in
f ſtrumenta actoris de falſo . Modo *f* ergo quæro , quid iuris , ſi
actor ſcienter petit debitum ſolutum , & quia reus probare nō
potuit extitit condemnatus? Reſp. ſi non ſoluit ex cōdemnatio-
ne,habet exceptionem compenſationis : ſi autē ſoluit,condicit,
quod primo ſoluit.ita dicit gloſſ.not.in l.Iulianus,in j.gloſſ.ff.de
4 cōd.indeb.† Sed pone,*g* creditor ſciens ſe feciſſe pactum de non
g petendo,egit & obtinuit poſtea compertum eſt inſtrumentum
pacti de non petendo, qualiter conſuletur reo ?& videtur quod
per reſtitutionem integrum ,quia ſententia eſt obreptitia,vt no.
ff.ad Treb.l.ſeruo inuito,§.cum pręor . Ego dico , quod actor
non obrepſit,quia non tenetur facere mentionem de exceptio-
ne rei,ut Inſt.de repli.in princi.& ff.de pact.l.ſi unus,§.pactus ne
peteret. Sed qn̄ petit debitum ſolutum,falso agit,& tenetur cri
mine ſtellionatus,ut ff.mand.l.fideiuſſor, §. in omnibus. & dixi
in l.1.ſupra de cond.ind.Item lex noſtra debet intelligi niſi in-
ſtrumentum de nouo repertum redargueret ſentētiam de nul-
litate,videlicet quando ſententia contra ſententiam eſſet lata ,
vt infra quando prouoc.non eſt neceſſ.

ADDITIONES.

a Opp.uide Bal.in l.1.ſup.de cond.inde.
b Teſtis uide Bar.in l.admonendi,in fi.ff.de iureiur.
c Quo iure uide Bal.in l.1.ſup.de cond.inde.
d Sed in quarto Dixi poſt Bar.in l.1.ff.eo.
e And.Bar.Nouus caſus Et dicit hic An.quod ſi condemnatus vult dilucide probare de innocentia ſua,poteſt petere ſententiam retractari per iudicis officiū,vt uoluit Inn.in c.tua nos,de cohab.cler.& muli.
f Modo ego quæro. Vide Bar.in l.1.§.& parui,ff.quod ui,aut clam.
g Sed pone.uide quæ dixi poſt Bal.in l.admonendi,ff.de iureiu.& per Imo. in l. imperatores,ff.eo.cum concor.

LEX V.

1 *Terminum acceptans uidetur ſateri debitum.*
2 *Factum appellationi oppoſitum,eam tollit.*
3 *Excommunicatus dilationem ad ſoluendum accipiens,de excommunicatione poſtea conqueri non poteſt.*

AD SOLUTIONEM. Qui petit dilationē ad ſoluēdū,
ſnīę conſentire uidetur:& iō ap-
pellare non pōt,& ſi appellauit,uidetur renunciare. h. d. facit ff.
de min.l.ſi filius.& ff.de pac.l.tale pactum, §. qui prouocauit. &
1 inf.de iure do.impe.l.2.† Et not.ꝙ qui acceptat *a* terminum , vi-
a detur fateri debitum,quod intellige , quando ex certa ſcientia,
non per errorem,ut l.ſed & ſi quis,§.fi.ff.ſi quis cau.& facit l. 2.
ſup.ut lit.pen.item ſi qualitercunque fidem debiti agnouit , ut
s̄.de non nu.pec.l.cum fidem.non ob.le. ſi certis annis, quia hic
præceſſit diſpō apta.agere , ibi non. Conſidera hanc reſponſio-
2 nem.† item not. ꝙ factum *b* appellationi ꝯrium , eam tollit , ut
b hic,ꝙ extra de re iud.c.quod ad conſultationem.item no.quod
ſolo facto amittit̄ beneficiū appellandi.Item not.ꝙ qui acceptat
vnum ꝯriorum,reliquum perdit,ff.de acq.hær.l.claudius Clo-
3 dianus & ff.de inoffi.teſta.l.mater decedens.† item no.quod ex
communicatus,qui dilationem ad ſoluendum acceptat, non p̄t
poſtea conqueri de excommunicatione,quod tene menti.

ADDITIONES.

a And.Barb.Qui acceptat.Not.qui acceptat terminum ex certa ſcientia, videtur fateri debitum & no.ꝙ do.Io.in l.4.§.ſi quis,ff.de re iud.dicit hanc l.debere intelligi,quando præceſſit appellatio,alias ſecus,quod dicit eſſe ſing .& no.Imo.in cap. quod ad conſultationem,ſecundum do.An.in c.gratum,de offi.deleg.& ſic videt̄ renunciare appellationi per illum actum , quod eſt verum , quando ille actus eſt contrarius appellationi in agendo,ſecus ſi in patiendo,vnde ſi quis appellaſſet,& iudex decidiſſet pro eo,licet taceat,non videtur renunciaſſe appellationi.& ſic in caſu iſtius legis , ſi pars petijſſet terminum ad ſoluendum intra tempus datum ad appellandum,& nondum appellauerit,poſſet poſtea appellare, quod bene no. Item pro illo ſecundo modo vide Innoc. in cap. olim,el 3.de reſt. ſpol.Hoſt. & do.Ant.in præalleg.cap. gratum vbi ſi tacet , non poteſt gratificare ſeutentiam per ſe. Adde & tertio,niſi per partem, vel iudicem talis appellatio, vel terminus non fuiſſet acceptatus , pro eo quod not. in cap. cum veniſſent,de eo, qui mit.in poſſ.do.Ant.in præalleg.cap.gratum.quæ omnia tene menti.& vide quod not.in cap.cum acceſſiſſent,de conſti.& ibi per Mod.& vide Io. And. poſt Hoſt.in ca.ſignificauerunt,de iud.vbi dicit,quod habet locum, quando appellatur a diffinitiua,ſecus ſi appellatur ab interlocutoria. exemplum, ſi iudex me grauat inter loquendo,& ego accipio terminum,quem mihi dat,poſſum appellare intra decem dies,qui dantur ad appellandum,quia non videor conſentire, licet ſim ſub iuriſdictione iudicis non inuitus,l.inter ſtipulantem,§.ſacram, de verb.obl. & eſt ſatis not.ſecundum do.Io.ibi pro limitatione huius legis,& aliorum & vide Dom. Anton.in cap.olim,el 3.de reſt.ſpol.& Domi.in cap.ſi.eo.ti. qui appellat , vel appellare poteſt.ergo reſponde,quod procedit in illo,qui ſponte petijt dilationem ſecus ſi coacte.ſed uide tex.in d.l.ad ſolutionem.ibi,quodlibet.modo quod intellige.ſ.agendo,& ita limitaretur in dicto quolibet uide do. Ant. in cap. fin. de ea. poſ.& quæ dixi in cap.cum ueniſſet,de teſt.uide Abb.& ibi dixi,in d. c. ſolicitudinem,de app.uide Bar.in l.j.inf.de rela.ubi allegauit iſtam l. ad ſolutionem. uide do.Car.in d.ca.ſignificauerunt.& uide Io.de Imo.in conſi. 142. ubi conſuluit, quod Hoſt. limitat hanc legem in d.c.ſignificauerunt.uide in præfato conſi. 150. & 155.uide Bart. conſi.8.inci.literas magnificentiæ ueſtræ pro le. ad ſolutionem uide Bar.conſi.135.inci.literas magnificentiæ ueſtræ.Lud.Ro.conſi.9.inci. quod pars condemnata ubi allegauit pro ſing.d.l. ad ſolutionem.
b And.Bar.item no. quod factum. Vide Bul.in l.2. ſup.de ing.manu.vbi dicit, quod licet quis recipiat abſolutionem,non tamen videtur ſe fateri excommunicatum.

LEX VI.

1 *Publicatio quædam eſt,quæ fit officio iudicis nobili,quædam quæ fit mercenario.*
2 *Publicatio in teſtamentis qualiter fiat.*
3 *Publicationis effectus quis dicatur.*
4 *Atteſtationes non publicatæ, an faciant fidem in alio iudicio,*
5 *Atteſtationes nondum publicatæ inſtantia perempta perire dicuntur.*
6 *Teſtes iterum interrogati deponentes vt alias depoſuerunt,an tale teſtimonium valeat.*
7 *Atteſtationum publicatio qualiter fieri debeat.*
8 *Teſtes quando publicantur,alij intereſſe non requiruntur.*
9 *Notarius,qui atteſtationes ſcripſit ſi eſt abſens,an alius de mandato iudicis in publicam formam redigere poſſit.*
10 *Atteſtationes ſcriptæ antequā ſint publicatę,an dicetur ſcriptura priuata*
11 *Acta per teſtes,an probari poſſint.*
12 *Epiſtalma quid ſit.*
13 *Appellatio in ſcriptis ex natura uerborum ſcripturam requirit.*

14 Inſtru-

14 *Inſtrumentorum productio.ſi in ſcriptis fuerit interpoſita per teſtes probari poteſt.*
15 *Teſtes ſententiam in ſcriptis latam probare volẽtes,qualiter deponere debeant.*
16 *Præſcriptio pro actis,an ſit facienda.*
17 *Præſumptionis interruptio in actis publicis,qualiter probari poteſt.*
18 *Inſtrumentum ſi eſt regiſtratum,& poſtea originale deperditum, ſtandum erit regiſtrato.*

Geſta, Pro euidentia circa leg.iſtam primo quęro , coram
quo publicatio fiat; ſecundo,qualiter fiat?tertio,qd
1 ſit publicationis effectus. Ad primum reſpon. quædam † eſt pu-
a blicatio,*a* quę fit officio iudicis nobili,vt quando publicat teſtm̃,
& tunc debet fieri corã iudice ordinario,vt no.ſ.de teſt. l. publi-
cati. Nam ex quo eſt offm̃ nobile, & reſpicit authoritatem , eſt
b mixti imperij,& iõ debet fieri corã ordinario,ſicut adoptio,*b* &
c emancipatio,& legitimatio *c* ſpuriorũ: vnde Comes Palatinus
nõ poſſet alteri publicationem delegare,ut ff.de probat. l. ab ea
parte,in glo. Quædam eſt publicatio,quæ fit officio iudicis mer-
cenaria,ut publicatio teſtium,uel ſcripturarum, ſi forte Nota-
d rius actorum ſcripſit,ſed non authenticauit,*d* ut qa receſſit, vel
qa deceſſit,& tũc iudex cãæ debet facere publicationem,ſiue ſit
ordinarius,ſiue delegatus,ne cãę ꝯtinentia diuidatur,&c. ut hic.
2 † Quo ad ſcđam qõnem , qualiter fiat publicatio? Reſpondeo.
ꝙ in teſtamẽtis fit qñq; uiuo teſtatore, & tũc dic ut ſup. de teſt.l.
oĩum. qñq; mortuo teſtatore,& tunc dic,ut no.in d. le. publica
ti. Si aũt loqueris de publicatione teſtiũ,illa fit corã iudice , cita-
e to aduerſario,*e* & alij nõ ſunt citãdi pro ualore iſtius publicatio
nis,qa non ſunt perſonæ iudicij,ut l.j.in fi.ff.de ventre inſpicien.
3 † Quo ad tertiũ,*f* quis ſit effectus publicationis: lex nr̃a reſpon-
f det,ꝙ effectus eſt,quia faciunt ꝑpetuam fidem,& idẽ dicit tex.in
d.l.publicati.& dic ut ibi,& pleniſſime in auth. ſi quis in aliquo
documento.ſup.de edẽ.& in l.ſi qs iniquũ.ſup. de fi. inſt. & h.d.
Geſta publicata ꝑpetuã fidem hñt in eadẽ inſtãtia.& in alia.pri-
mo ponit dictũ,ſcđo rõnẽ.Caſus.corã primo iudice fuerũt quę-
dam acta celebrata,demum iudex eſt mortuus,& alius ordina-
rius,vel delegatus eſt ſubrogatus.q̃ritur nũquid iſta acta pereãt?
Reſp.ꝙ geſta,quæ ſunt traſlata in publica monumenta, habent
perpetuã ſoliditatẽ,nec morte hoĩs perit fides publica , & iõ ex
talib.geſtis res iudicabit,& ita facit ad titulum;& no. qđ dixi in
ſummario. Quęro,de quib.actis hic loquatur? Reſp. de quibuſ-
4 cunq;,& maxime de ꝯfeſſionib. & atteſtationib.† Modo quęro
g nunquid atteſtationes *g* non publicatæ faciant fidem in alio iu-
dicio? Dicit But.ꝙ aut erãt receptę corã arbitro.& tunc fidẽ nõ
faciunt;& iõ in idẽ teſtes iterũ ꝓducunt,niſi aduerſarius atteſta
tionib.ſtare uelit,ut ſ.de teſti.l.fi.Aut corã iudice , & tunc corã
eo,& eius ſucceſſore valent.qđ intellige,ẽt ſi ꝑ uiã appellationis
ſuccedit,ſed coram alio nõ valẽt,niſi aduerſarius poſtulet,ꝙ ite-
rũ producant;aliter.n.non probarent.l.pe.ſ.de arbi. Si aũt atte-
ſtationes ſunt publicatę,indiſtincte ſunt validę, qa poſt apertas
atteſtationes iterũ ꝓducere nõ licet,ut in Auth.de teſti. §. qa ve-
ro.dr̃ia ergo inter teſtes receptos ab arbitro.& receptos a iudice
5 eſt,qa arbitro in inſtantia nemo ſuccedit, ſed iudici ſic. † Quæ-
h ro,nunqd *h* perẽpta inſtãtia pereãt atteſtationes nondũ publica-
tę? Gl.dicit ꝙ ſic,in l.3.ff.quę in fraud.credi.in glo. ſignata ſuper
verbo,mori patiatur,ad hoc facit lex nr̃a a ꝯ̃rio ſenſu. Tu.dic, ꝙ
aut ſunt publicatæ,& ualent,ut hic:aut nõ,& tunc aut teſtes ſunt
mortui,aut diutius abfuturi,& eorũ dicta valent.aut ſunt ꝑ̃ſen-
tes,& tũc aut aduerſarius petit eos iterũ examinari,& dẽnt ite-
rũ examinari. Aut nõ petit,& tũc eorũ dicta valẽt,ut ĩ d.l.fi.ſ. de
6 teſti.& c.ꝑ̃ſentata.ext.de teſtib.† Mõ pone, *i* ꝙ iſti teſtes iterum
i interrogati dñt ſe non recordari qualiter depoſuerũt, & ꝙ tunc
deponunt ut alias depoſuerunt,nunqd valeat tale teſtimonium
K Bar.dicit alibi.ꝙ ſic in leg.eos, ff. de falſis. Sed quid *k* ſi uariant,
Reſpon.primis atteſtationib.non ſtabit,quia lex dicit eis nõ ſtan
dum,ſed teſtes iterũ examinandos.item nec ſcđis , ut ff. de teſti.
l.qui falſo,vel varie.quæ lex intelligit , qñ in eadem depoſitione
ſunt uarij.itẽ qñ in diuerſis,ſi vtraq.depoſitio ſit ſolennis: ſecus
l ſi altera ſit perfunctoria,& ſine iuro,*l* quia tunc debet inſpici de
poſitio ſolennis, non attenta depoſitione perfunctoria , vt not.
7 Bar.extra,de teſti.c.cum cãm.† Quæro,qualiter fiet iſta publica
tio atteſtationum? Reſp.poſtquam via producendorũ teſtiũ eſt
ꝑcluſa,Iudex partib.ꝑ̃ſentib.interloquẽdo pronunciabit,& mã-
dabit Notario,ꝙ dicta teſtiũ redigat in publicã formã,& hoc fie
m ri debet ꝑ̃ſente Tabellione,*m* qui ſcripſit atteſtationes. Item prę
ſentib.partibus vel altera abſẽte.dicit gl.ſubaudi,tũc citata alias
non ꝑiudicaret,ſm̃ But.& alios; & hoc verũ in ciuili, ſed in cri-
minali,vr̃ ꝙ citatio non ſit neceſſaria:iudex.n. tunc ex officio ꝓ
cedit, vt ĩ. de adul.l. q̃uis indubitati, & ĩ.de aboli. l.2.quia iudi-
n ces faciunt hanc licentiã *n* ſibi dari tp̃e comparationis rei. Mihi
vr̃,ꝙ iſta ſit bona,& neceſſaria cautela,qa debẽt fieri citationes
in criminali, ſicut in ciuili,ut ff.de pub.iud. l. inter accuſatorem.
8 † Quæro,qñ teſtes *o* publicantur, utrum ſit neceſſe, ꝙ alij teſtes
o huic publicationi interſint? Reſp.non,vt ĩ.de donat. l. in dona-
9 tionib.† quæro, ſi Notarius *p* qui ſcripſit atteſtationes , eſt ab-
p ſens,nunqd alius Tabellio mãdato iudicis poterit eas redigere
in publicã formã? Rñ.ſic,ar.ff.de iud.l.lõgius. ſecus ſi Notarius,
10 qui ſcripſit eas,præſens eſſet , vt l.j.de ſport. † Quæro, nunquid
atteſtationes ſcriptæ,anteq̃ ſint publicatæ,dicant ſcriptura priua
ta? & vr̃ ꝙ ſic,quia non ſunt translatę in publica monumenta,&
quia non poſſunt publice legi. Sol.reſpectu Iudicis & tabellionis
ſunt publicatæ , ſed reſpectu partium nondum ſunt publicatæ:
tñ quia decretũ Iudicis interuenit,vt ſ.de teſt.l.nullum. Iudex ex
eis ſn̄ĩam ferre põt,ſi ambę partes,vel altera ꝓdicat , vt dixi ſ. de
ſenten.l.prolatam.facit quod no. Inn.extra,de teſt.c.cũ clamor.
Et no.quod lex nr̃a loquit̃ de publicatione ordinaria,quę fit ſm̃
ordinẽ iudiciorũ: ſed de extraordinaria dic,vt ſ.de uſu.pup.l.pu-
q pillus. & extra,de teſti.c.ſignificauit.&c. Albericus , Sed pone, *q*
ꝙ altera pars ſine hærede deceſſit,nunqd poſſint publicari teſtes
vr̃ ꝙ ſic,quia hic nõ eſt aduerſarius,qui citari poſſit,vt ff.de euic.
l.hr̃e licere & l. ſi dictum,ſ.pe. vel dic , ꝙ inſtantia eſt perempta,
ut l.ſi conſtante,§.fi.ff.ſol.mat. Illud aũt cõſtat,ꝙ vbi quis aduer
ſarium non habet,non eſt neceſſaria citatio,ut not.ff.de bo.poſſ.
11 l.iij. §.pen.† Quæro , nunquid *r* acta iudicij poſſint probari per
r teſtes: *ſ* vr̃ ꝙ ſic,ut ſup.de hæret.l.qm̃ quod verum eſt,ſi ſcriptu-
s ra ab initio interuenit:ſecus ſi non interuenit. Iac de Aret.& Ia.
But. quod verum eſt, ſi talia ſint acta , quæ ſcripturam exigunt.
Nam quædam ab initio poſſunt probari per teſtes,vt ff.de excu.
tut.l.ſcire oportet,§.oportet & ibi dixi. Adde , ꝙ mandarũ ꝓcu-
ratoris ẽt iudicialis,põt probari per teſtes,qa nõ eſt de actis foris
cum poſſit extra iudiciũ fieri. Idem in reuocatione mãdati,extra
de procu.c.ex inſinuatione; ſecus in tutela,& cura, & in alijs fo-
t ri inſtr̃is , videlicet in requirentibus ſolennitatem ſcripturę *t* ut
extra,de proc.c.j.per Inno.& ſ.de fide inſtrum.l.emancipatione
vide quod not. ff.de prob.l.Celſus.& extra,de offi. deleg. c.cum
in iure.& extra,de prob.c.qm̃ ꝯtra falſam,ꝑ Ber.& Inn. Dicas ꝙ
quædam ſunt,quæ in ipſo ſignificatu verborum, ſcripturam re-
quirunt,vt reſcriptum,vt l.j.ſup.de mand.Prin. Item priuilegiũ,
u quia omne priuilegiũ eſt reſcriptũ,*u* ſed non cõuertit, vt l.ꝓbato
12 rias, ĩ. de diuer.offi.lib.12.† Item epiſtalma.i.ſubſcriptio Princi-
pis.ſup.de quadr.ꝑ̃ſcr.l.bene a Zenone.vnde regula eſt,quod vbi
cunque exigitur ſubſcriptio,exigitur ſcriptura . Item inuẽtarius
vt l.tutor,qui repertorium.ff.de adminiſtrat.tutor . vnde regula
eſt,ꝙ omnes qui debent facere inuentarium, tenentur probare
mandatum per ſcripturam,vel teſtes examinatos,& redactos in
ſcriptura ad æternam rei memoriã : vnde tutor datiuus per ſcri
pturam probare debet , quia eſt inſtrumentum fori. Item cura-
tor,quia quilibet curator debet inuentariũ facere,vt inf.de capt.
l.poſtliminium.teſtamentaria tutela bene põt ꝓbari ꝑ nuncupa-
tiuum teſtm̃,& ſic per teſtes:& tñ niſi tranferantur atteſtationes
in publica monumenta, nunq̃ decerneret adminiſtratio,vt l.ue-
teris, ſupra arb.tutelæ. Item cum omnis orphanotrophus , ideſt
Prior hoſpitalis, ſit datiuus, ſuum mandatum non põt probari,
13 niſi per inſtrumentum , quia eſt inſtrumentum fori.† Item ap-
pellatione in ſcriptis,ex natura verborum ſcripturã requirit,ĩfra
de app.

ADDITIONES.

a And.Barb.Quędam eſt publicatio.Coram quo fit publicatio, uide in c.fin.de appe.lib.6.ſupra gl.in verb.appellatũ. ubi ſi iudex interlocutus eſt,& iniunxit quod producantur teſtes,& grauatus producit teſtes intra 10.dies,tamen poterit appellare.alleg.Inn.in c.ſolicitudinem,dę app.quia loquitur in appellatione interpoſita,non interponenda,ſed in contrarium allegauit glo.huius legis.
b Adoptio.Contrarium not.per gl.l.emancipati,ff.de adop.& Bar.in l.imperium ff. de iur.om.iud. Vbi bene loquitur.
c Legitimatio.Vide quod no.Bal.in l.2.ſup.de pęna iu.qui male iud.& in rub.extra, de offi.dele.alleg.no.per Inn.in c.cum P.extra,de fide inſt.& uide An.de But.in c. quod ſedem.& ibi Imo.extra.de off.ord.
d Authenticauit.Vide etiam Bar.hic.
e Aduerſario.Vide Bar.hic,& ibi poſt eum dixi.
f An.Barba.Quo ad tertiam.No.effectũ publicationis,uide quod not.in c.2.de cle. non reſid.& Bal.in c.1.§.item ſi vaſallus.ſi de feudo fuerit controuer.
g And.Barb.Atteſtationes.An atteſtationes non publicatæ faciant fidem in alio iudicio uide Bar.in l.2.iud.ſol.
h Nunquid.Iſtud etiam ſequitur hic Saly.
i Pone.Vide Bar.in l.eos.ff.de fal.
K Sed quid.Vide per Bar.in l.eos,ff.de fal.
l Iuramento.Vide in l.eos,de fal.
m Tabellione.Vide Bar.inf.ea.l.ver.quæro,nunquid.
n Licentiam.Vide Bal.in l.ſi accuſatoribus.inf.de accuſa.
o Quando teſtes.Vide Bar.hic.
p Si notarius.Vide in l.cum ſententiam ſupra de ſenten.& inter.om.iud. per Bar.& etiam de conſenſu partium ſecundum Bal.in rub.ſup.de teſt.
q Sed pone.Vide quod no.Bal. in l.ij.ver.7.ſup.de teſtib.
r And.Barb.Quæro,nunquid.Vide Ang.& alios in l.ſciendum , de verb.obl.Teſtamenti,quod ubicunq;proceditur contra aliquem,qui ſꝑ fuit contumax coram iudice,non præſumitur quod iudex habeat iuriſdictionem,& ei incumbit onus probandi,uide Ang.in l.ſi quis ex aliena,ff.de iud.ubi dicit, quod quando quis negat iuriſdictionẽ iudicis , apprehẽdetur territorium,& ſibi incumbet probatio ita ſingulariter dicit.Inn.in c.Romana,de app.lib.6.quem refert Ang.
s Per teſtes. Vt in l.emancipatione.ſup.de fide inſtr.Panor.in c.1.qui teſt.ſũt neceſ. ad proban. no.inue.per Bar.in conſi.incip.quia uertitur dubium,an acta.
t Scripturæ.Quæ requirunt ſcripturã, dixi poſt Bar.in l.contrahitur,ff.de pig.ubi uide.& uide Bal.in l.2.de eden.
u Reſcriptum.Vide Bar.in l.fi.ff.de conſt.princ.

de app.l.eos.ſimiliter libellus,vt in auth.offeratur,ſup. de lit.con
teſt.Quædam ſunt,quæ ſcripturam requirunt,quia aliter proba-
ri non poſſunt, vt atteſtationes: nam non poſſunt publicari, niſi
redactæ eſſent in notam,vt in lege noſtra. Quædam ſcripturam
requirunt,ꝓꝓ ſuam ſolennitatem,vt ſnĩa diffinitiua,vt ſ̃.de ſen.
14 l.prolatam.† Sed an productio inſtrorum,vel libelli,vel ꝙ appel
a latio fuerit interpoſita in ſcriptis,poſſit probari per teſtes? *a* Dico
ꝙ ſic. Item ꝓductio exceptionum. Item iudicis interlocutoria.
Item exceptionum repulſio. Item confeſſio facta apud acta,vt
15 ſ̃.de arb.l.ne in arbitris. † Quæro, qualiter debent deponere te-
ſtes,cum quis intendit probare per eos ſnĩam in ſcriptis latam?
Rñdeo,debent dicere, ꝙ præſentes fuerunt, qñ ſnĩa lata fuit,&
ꝙ eam legi audierunt.ita dicit Inno.ext.de re iud. c.ſicut nobis,
adde,&,viderunt:quia ſcriptura probatur per viſum,vt ff.de his,
quæ in teſta.del.l.1.vel dic,ꝙ ex quo Tabellio eam publice legit,
ſicut de more, non eſt neceſſe aliter dicere de viſu, quia ꝓꝓ pu-
blicam authoritatem legentis,præſumitur ita ſcriptum, ſicut le-
gitur,& recitatur,& iſta forte fuit mens Inn. tñ bene confiteor,
b ꝙ iudex p̃t interrogare quid audiuiſtis *b* legi,ſiue ſuper hoc obla
tum interrogatorium,ſiue non:nam interrogando iudex debet
ſupplere;& ſi iudex de neceſſarijs non quærit,repetendi ſunt te-
ſtes.Iudex.n.eſt in culpa,non pars, quia ipſe debet eos examina-
re,non pars,quia pars eos ſubornare non dẽt,ut no. Inno.ext.de
26 teſti.c.per tuas.† Quæro,nunquid pro actis præſumatur? *c* Rñd.
c quædam ſunt acta, quæ ſunt in mente hominum. i.teſtium tm̃,
& pro iſtis non præſumitur, niſi poſtq̃ teſtes depoſuerunt, quia
de eis non cõſtat, & hoc eſt maxime verum in his, quæ ſunt de
fundamentis iudicij,ſicut eſt iuriſdõ, ut de off. dele.c.cum in iu-
d re,& ibi per Bern. Inn.tñ vr̃ *d* dicere, ꝙ ſi tanq̃ coram iudice par
tes litigauerunt,& litem conteſtatæ ſunt, ꝙ pro iudice præſuma
tur,donec ↄ̃rium probetur. Si aũt eſt proceſſum ↄ̃ aliquem,tan-
e quam ↄ̃ contumacem, *e* & nunq̃ comparentem, iuriſdõ non p̃-
ſumitur, vt ipſe not.extra,de eo qui fur.ord.ſuſcepit. c.innotuit.
& ita teneas. Quædam ſunt acta,i.ſcripturæ,non tñ habentia pu-
blicam fidem,ſicut ſunt teſtamenta in ſcriptis, cum ſubſcriptio
nib.teſtium priuatorum, & ſi quidem per iudicis decretum sũt
publicata,habent perpetuam firmitatem, vt in lege noſtra, alias
ſecus,vt ff.quemad.teſt.aper.l.2,in prin. Quædã vero ſunt acta,
quæ fiunt publice apud acta, & de iſtis do talem regulam, ꝙ oĩa
intelligantur eſſe publica,eo ipſo ꝙ facta ſunt p̃ñte iudice,& Ta
bellione,ſecus ſi iudex abeſſet,ut not. in l.iubemus,ſupr.de libe.
f cau.vel Tabellio,quia ſoli iudici *f* non eſt credendum, vt ext.de
17 prob.c.qm̃ ↄ̃ falſam. † Quæro,cauetur, *g* in actis publicis, ꝙ Ti-
g tius fuit poſitus in banno, eo ꝙ citatus non ſoluit, nunquid per
hanc ſcripturam probetur interruptio præſcriptionis? Rñ.non,
quia citatio non probatur, ſed ſunt verba enunciatiua de pręte-
h rito,quod non p̃t cohęrere p̃ñti.Si ãt poſſit *h* cohęrere vt cũ Ta-
bellio dicit,talis teſtis iuratus depoſuit, tunc iur̃m bene probat,
quia potuit tunc iurare in eodem inſtanti, vt ff. de dot.præleg.l.
Theopompus,& hoc verum,niſi tp̃s, vel locus repugnaret huic
coniecturæ,vt quia examinatio facta eſt die ſeriato, vel nõ apud
acta:talis.n.examinatio p̃t fieri quolibet loco, & quolibet tp̃e,li-
cet iur̃m non:oportet.n.iurare die iuridica, & apud acta: & de-
i poſitio ſequens trahitur ad locum,& tp̃s iuramenti, *i* vt no.in c.
1.de off.dele.in Cle.Conclude, ꝙ verba enunciatiua actus remo
ti loco,& tp̃e apud Notarium, vel Iudicem emanata, actum il-
18 lum non probant,niſi quadam leui præſumptione.† Quæro,qd
K ſi inſtrumentum *K* eſt productum in iudicio, & regiſtratũ, ſed
poſtea principale,ſiue originale eſt perditum? Rñd.cum ex offõ
Notarius regiſtrat,talis ſcriptura dicitur authentica, & ideo di-
cunt,ꝙ recurratur ad regiſtrum, vt de reſcr. c. ad audientiam.

ADDITIONES.

a Teſtes. Vide tex.no.in c.ſicut nobis,extra, de re iud.& ibi Doct.
b Quid audiuiſtis. Facit quod no.Bar.in l.ſi duo,§.Iulianus,in fi.ff.de iureiu.& vide no.per Bal.in auth.qui ſemel,ſup.de probatio.& quod in iſtis iudex ſuppleat,vide Bar.in l.ampliorem,inf.de app.& Spec.in tit. de teſt. §.dicam de interrogatorijs, in princ.& ibi per Ioan.
c Præſumitur. Vide Ant.de But.in c.ſicut ext. de re iud. Bal.in l.1. in fi.inf.tit.1.
d Inno.tamen videtur: An præſumatur iuriſdõnem quis habere. vide Bal.in l.licet, ſupra de proc.& in l.ſi quis ex aliena,in prin.ff.de iu. & adde, ꝙ iſta non procedũt in iuriſdictione ordinata,ſecundum Bal.in l.ea quidem, inf.de accuſat.
e Contumacem. Vide quod no.Bar.in l.non videtur,la 1.in fi.ff.de iud. Ang.& Imo. in l.ſciendum,ff.de verbo.obl.
f Soli iudicii. Vide ſup. ea.l.verſ. quæro qualiter.
g Quæro, cauetur. Verba enunciatiua non probant citationem,contrarium tenet Hoſt.Io.And.Ant.de But.& Imo.in c. Albericus,ext.de teſt.vide tamen Inn.in ca. quoniam contra,extra,de prob.& Abb.Sic in d.c.Albericus, qui tenet, ꝙ per uerba enunciatiua non probetur citatio;quia cum iſta ſit ſolennitas, quæ non potuit interuenire tempore inſtrumenti, ideo non præſumitur talem citationem interueniſſe per talem narrationem,auth.ſi quis in aliquo,cum ibi not.ſup.de eden.& habetur in l.ſciendum,ff.de verbo. obl.reſpon.ad l.optimam, inf.de contrahen.& commit.ſtip.quia ibi loquitur,quando aliquid enunciatur inter partes, & in præiudicium partiũ probat. ſimile habetur in l.cum aliquis,ſup.de iur.deli.& vide qđ not.Bald.in d.auth.ſi quis in aliquo.
h Andr.Barb.Si autem poſſit. Not.ſi Notarius dicit,talis iuratus depoſuit, probatur ex hoc de iuramento. Vide Bald.in l.iuriſiurandi,C.de teſt.
i Iuramẽti Vide in l.1.enũciatio,de ope.no.nun.ff.& in l.teſtiũ,§.Sabino,ff.de teſt.
K Quæro,quid ſi inſtr̃m. Vide Bar.& Bald.in auth.ſi quis in aliquo.ſup. de eden.ubi Bal.tenet,ꝙ etiam ſi non probatur originale,regiſtro credatur,facit quod no.Inn. in c.quoniam contra.ext.de prob.contra Bal.hic videtur expreſſe Inn.in c.cum in iure ext.de off.deleg.& vide Bar.in l.chyrographus,ff.de admin.tut. & Bal.in l.fi. ſup.de fi.inſtr.& ibi Bar.& quod no.Bar.in l.eos,§.ſuper his,inf.de app.& quid ſi primum reperitur maculatum,regiſtrum non vide Bal.in l.ſi vnus,in fi.& in l.noſtram,de teſt.ſcripſi poſt Inn.in d.c.cum in iure.

De executione rei iudicatæ. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Lex rationem naturalem habet.*
2 *Executio fit officio iudicis mercenario.*
3 *Exequibile aliquid non dicitur,niſi ad officium exequentis ſe extendat.*
4 *Legislatori inordinatum non placet.*
5 *Inordinate factum reuocari debet.*
6 *Præpoſterum eſt,prius cogere quam condemnare.*
7 *Libellus non valet,ſi quis petitur cogi,& non condemnari.*
8 *Pignora ante ſententiam pro menſura debiti,an capi poſſint.*
9 *Sententia executionem paratam ſemper habere præſumitur.*

1 NImis propere. †Not.hæc lex habet rõnem
naturalem. nã in ordinatis
per eſſẽtiam rõnis,poſterius pręſupponit prius,ut no.
Io.Mona.in ca. ſi confirmatio.ext.de ele.lib.6. Itẽ q̃a
executio,quæ non eſt nata ad actum ſuum,excitari non põt, ut
ff.de re iud.l.ſi cũ nulla.& hoc d.iudex in captione,& diſtractio-
ne pignorum,iuris ordinem omittere non debet: & ſi omiſerit,
ipſo iure non valet executio. Vel ſic,Snĩa debet p̃cedere execu-
tionẽ,q̃ quidẽ ex ordine,& liq̃dato negotio vires ſumit:& ſi or-
do nõ ſeruat̃,executio caſſat̃,ut dicit Inn.ext.de offi.del.c.uene-
a rabili.Item no. *a* ꝙ ab executione non eſt incipiendũ,ẽt ſi ſit de-
bitum probatum.quia probationes & inſtr̃a paratam executio-
b nem *b* non habent,niſi ſit confeſſio in iudicio facta,vel iuſiuran
dum iudiciale,ut no.ff.de iureiu.leg. ſed & ſi poſſeſſori,§. pen. &
ibi habes gl.ſing.nam licet ſit probatum adhuc tñ ſub iudice lis
eſt ff.de pecul.l.eo tp̃e.& l.quod debetur, & ideo nondũ eſt tp̃s
exequẽdi,ut j̃.unde ui.l.meminerint.ẽt ſi eſſet caſus,in quo cre-
c ditor ſibi ex pacto poſſet ius dicere, *c* quia dum aſſumitur via iu-
diciorum.debet ſ̃m eam procedi,vt no.in l.j.ſup.de iure emph.
iuxta illud,uiam quam elegerit,hæc ſibi pateat ff.quod me.cau.
2 l.ſi mulier.† Item executio fit officio iudicis mercenario,quãdo
ſnĩæ deſeruit,nec prius naſcit̃,q̃ ſnĩa tranſeat in rem iudicatam,
licet actio iudicati oriat̃ ex ipſa ſnĩa,ueluti ex quaſi ↄ̃ctu,ut ff. de
pecu.l.3.§.idem ſcribit illud eſt no.ꝙ executio debet fieri iuxta
morẽ curiæ exequentis,non iuxta morem curiæ pronunciantis
qñ ad unam curiam pertinet pronunciatio,& ad aliam exequu-
tio,ut j̃.de exac.tribu.l.miſſi opinatores.libro. 10. v.g. Conſules
Tholoſani pronunciant,non exequuntur ipſi,ſed præſes Tholo
ſanus,ut no.Guil.de Cu.in l.imperium,ff.de iuriſ.om.iud.Item
3 hanc regulam no.ꝙ † non ſufficit,ꝙ aliquid ſit exequibile, niſi
ad id ſe extendat officium exequentis & iõ ep̃s non poſſet exeq
ſnĩam Conſulum mercatorum, vel Poteſtatis,quia cum iuriſdi
ctione ipſorum nihil habet cõe. Nec econtra Conſules ſnĩam
Epiſcopi.hic eſt alia rõ ſubſtantiæ,quia Epiſcopus eſt maior,cu-
ius ſnĩam minor ex ſuo imperio exequi non poteſt: ſi tñ ſnĩa eſ-
ſet ipſo iure exequuta,tunc debet unus alterius ſnĩam conſerua
4 re,ut no.in l.ex ea,ff.de poſtu.& ibi gloſ. ſing. † Not.ꝙ inordina-
tum Legislatori non placet,quod nota. Oppo.ille. qui pignora-
titia agit, antequam ſoluat,agit inordinate.ſi tñ pendente iudi-
cio ſoluit,obtinet,quia actio pignoratitia de potentia reducitur
ad præſentiam,id eſt ad actum.ut ff.de pig.act.l.ſi rem,§.fi.Solu.
conſidera,ꝙ quædam deducuntur de potentia ad actum ꝑ ſub-
ſtantiam,ut qñ tu promittis mihi decem,ſi ea mutuauero. nam
ſubſtantia mutui eſt numeratio, & tunc ſi poſt litem ↄteſtatam
numero,non trahitur retro. Quædã deducuntur ad actum per
accidens,nam ſubſtantia pignoratitię conſiſtit in traditione pi-
gnoris,ſed non deducitur ad actum,niſi ſatisfiat debitum, & fin
gitur retro,ut in l.ↄ̃tia. Eſt autem ſubſtantia illa, quæ contingere
non põt niſi vno modo,ut numeratio in mutuo:ſed illa,quę di-
uerſis modis,ut ſatisfactio in pignore, eſt contingens, non ſub-
ſtantia,unde iſtud accidens retrotrahitur ad ſubſtantiam ſuam.
& ſi tu dicis,eſt præpoſtere actum. Rñd.p̃poſteratio illa tolerabi
lis eſt ꝓꝓ fictionem. Et not. ſubtilia verba. dicit Ariſt. 8.Phyſic.

c.2.

ADDITIONES.

a And.Barb.Item no.ꝙ inſtrumenta & probationes non habent executionem paratam,niſi confeſſio emanet in iudicio,vide quod no. in c. ſuper eo.de teſti. & c. 1.de except.
b Executionem. Vide tamẽ quod no.Bar.in l.poſſeſſio,in §.& ſi poſſeſſio,ff. de acq. poſſ.& in l.1.in prin.ff.de confeſ. Fallit in inſtrumento depoſiti,l.pen.& ibi Bart. ff.depoſi.& uide Bald.in l.vbi adhuc,ſup.de iure do.& Ang.& Imo.in l.ſi cum dotem,§.eo autem tempore,cum ibi no.ff.ſol.matr.& latius in l.ait prætor, in prin. ff.de re iud.
c Ius dicere. Vide quod no.Bar.in l.3.& 4.q.prin.inf.de pig.& quod no.Bal. in l.diffamari,ſup.de ing.manu,in ver.ſecundo opp. melius Bal.in l. ædem.ſupra loc. & in l.2.in 10.q.ſup.de ſer.

c.2.ꝙ natura eſt omnib.cã ordinationis,ſic in Auth.de hære. &
5 fal.§.inordinatum.† No.reuocandum eſſe, quod inordinate fa-
ctum eſt,concordat.ff. de re iu.l. ſi cum nulla, & tp̃e feriato fa-
ctum eſt,reuocabitur tempore non feriato, tam verbo q̃ re ipſa
nec poterit miſſus opponere de ferijs,vt ff.de euictio.l.minor. in
prin.Item ſi non ſint feriæ in mittendo, nec in reuocando. Item
a ſi non ſint feriæ *a* in cogendo fideiuſſorem,certe nec erunt feriæ
in cogendo reum ad petitionem fideiuſſoris per dictam notabi
6 lem leg.† No. ꝙ præpoſterum *b* eſt prius aliquem cogere,quam
b condemnare,& ideo non vr̃ quod procedat iſte libellus,peto co
gi,& codemnari,quaſi præpoſtere petatur.Sed tu,dic,quod im-
mo procedit.quia vr̃ hoc peti fieri ſuo tp̃e,videlicet condemna-
ri tp̃e rei iudicatæ,& compelli tp̃e rei exequendæ. Verbis enim
libelli eſt accomodandus ſanus intellectus, & ſenſus ut libel-
lus valeat,& non pereat,ut no.Inn.in c.examinata.extra. de iud.
7 † Quero,quid ſi *c* in libello eſt petitum cogi, & non eſt petitum
c condemnari? Reſp. ſi non requiritur libellus,procedit iudicium
ſecus ſi libellus requiritur.& eſt ratio,quia compulſio venit of-
ficio iudicis mercenario,quod ſine principali intentari non po-
teſt,ut not.ff.de execu.rei iud.leg.ſi in iudicio.Item quia libellus
iſte parti non concludit,quia pars non promiſit ſe compelli; ſed
condemnatio bene concludit parti,iure actionis,& iudici,cuius
officium neceſſarium eſt, quia ſine actu officij ſui nil operari po
teſt,nec exequi.Item non eſt petitum cõdemnari,ergo condem
d nare non põt,nec exequi.pone,ſtatutum *d* dicit ꝙ pro executio
ne,quæ fit ꝯ condẽnatos,ptãs debeat hr̃e decẽ; mõ mortuo con
demnato facit executionem ꝯ hæredẽ, quæritur vtrum debeat
hr̃e decem? Reſp.non; licet enim ſit hæres,non tñ eſt cõdemna-
tus hæres,vt ff.familiæ erciſcun.l.ſi filia,in prin.ſecus ſi ſtatutum
diceret,ꝙ de qualibet condemnatione.nam cõdemnatio, ideſt
ipſe actus nõ moritur,immo perpetuo manet,vt ff.de arbi.l. diẽ
8 proferre,§.j.† Opp.ꝙ etiam ante ſnĩam pignora capiantur, & di
ſtrahantur pro menſura debiti declarati,ut legitur,& not. ſupra
de his,qui ad eccl.confu.l.preſenti. Solu. aut miſſio, & uenditio
petitur fieri in cãm iudicati, & tũc oportet qđ ſnĩa ſit lata, & de
ea conſtet,vt hic. Aut pp contumaciam rei comparentis, & tũc
loquitur lex contraria,& dic vt ibi. Quæro, lata eſt ſnĩa ꝯ poſ-
ſeſſorem,tñ quidam tãquam colonus detinet a quodam tertio,
nunquid ꝯ illum colonum põt fieri executio? Dicit Bar. ꝙ non.
Intellige,niſi citato eo,cuius eſt colonus,vt l.j.§. neceſſario,ff. ſi
9 mulier ventris nom.per Bar.† Quero,nunquid oĩs ſnĩa in du-
e bio p̃ſumatur *e* hr̃e executionem paratam? Reſp.ſic,ut not. Inn.
in c.j.de confir.vtili, vel inutili. Quero, nunquid miſſus in poſ-
f ſeſſionem ſit tuendus,ſi aliud non probetur? Reſpon.ſic,*f* ut no.
Inn.in c.ex parte.extra,de teſt.adde,dicit Inn.ꝙ q̃nq; quis hẽt
iuriſdictionem in pronunciando,& non in exequendo, ut ipſe
no.de foro ꝯpet.c.poſtulaſti.item no.ꝙ ſi non apparet ꝯdictor,
Iudex debet eſſe breuis,& facilis in executione.ſnĩæ,ut not.in l.
1.s̃.de ſenten.quæ ſine cer.quan. Et no.ꝙ in lege nr̃a effectus fuit
premiſſus ſuę cãæ,quod eſt impoſſibile,& ideo actus eſt ipſo iu-
re nullus,non obſt.j̃.de app.le.1. quia ibi præpoſteratio, hic im-
poſſibilitas iuris.

ADDITIONES.

a And.Barb.Sint feriæ.An valeat iſte libellus,peto cogi reum, & condemnari,vide Bal.in procemio Cod.& Bar.in l.quidam,ff.de pecu.leg.Bar. in l.ſi cum nulla, ff. de re iud.D.An.in c.examinata,de iu.Moder.in c.1.de li.conte.Bal.in l.& ex diuerſo.de rei vend.vbi ſi peto rem mihi reſtituis,videor petere mihi declarari & dari. & vide quod no.D.Ant.in c.conſtitutus,de reli.domib.

b Prepoſterum.Ad idem vide quod no.Bal.in l.fi.ad ſi.ſu.de bon. li.& dixi hic poſt Bart.

c Quid ſi.Vide Bar.hic,& ad repri.in tit.figura.
And.Barb.Quid ſi in libello.No.ſi quis petit cogi,& non petit condemnari, ꝙ nõ valet libellus,quod intellige,niſi apponatur clauſula,in omnib.petijt iuſtitiam ſibi miniſtrari omni meliori modo,via,& forma,qua fieri poteſt,ut in c. 2.de ordine iu.vide do.Io.in l.ſi cum nulla,ff.de re iu.

d Statum.Facit quod no.Bar.in l.poſtulante,ff.ad Trebell.

e Præſumatur.Vide per Cano.latius in c.quoniam contra.ext.de probat.Bal.in l.geſta,in prin.ſup.de re iud.

f Phi.Dec.Reſp.ſic.Quinimo & ad ſe in poſſeſſione tuendum iudicis authoritatem petere,poteſt,vt per iſtũ in l fi.de edi.diui Adr.tol.Bar.in l.3.§.miſſum,ff.ad Carbon.Et adde ꝙ qui in poſſeſſionẽm ex iudicati cauſa mittitur de poſſeſſione abire non debet,donec illi ſatisfactum ſit ex cauſa,ob quam immiſſus eſt l. ſi is,qui. §.1.ubi per Bar.ff.de pig.& l.his conſequenter,§.Celſus,ff. famil. erciſ.in l.ſi finita, de damn. infect. & in l.ſi pecuniæ,ff.vt in poſſ.leg.

LEX V.

1 *Iudicis officium executiuum per nouationem non transfunditur, ſed annihilatur.*
2 *Libellus in executione ſententiæ non offertur.*
3 *Exceptio,quod non tenet compromiſſum, an in ſubſidium opponi poſſit.*
4 *Campſorem dans,an ſi liberatus.*
5 *Executio ſi fuit petita,& lapſum eſt triennium,an executionis inſtantia ſit perempta.*
6 *Inſtrumentum,non liquidum obligationem continet.*
7 *Exceptiones peremptoriæ in ſtatuto non contentæ an opponi poſſint.*
8 *Dos quando liquidari poſſit.*

Si cauſam. Exceptiones,& iura poſt ſententiam ſuper
euenientia poſſunt poſtea opponi hoc dicit.
ſm But.Vel ſic, Stipulatio nouans ſnĩam,illam tollit, & execu-
tionem rei iudicatæ impedit. concordat de mino.l.minor 25.an
1 nis,cui fideicommiſſum.† No.offm̃ Iudicis executiuum,per no-
uationem non transfundi,ſed annihilari. Quæro, quid ſi nõ aĩo
nouandi ſtipulet̃, deinde actor liberauit reum ab actione iudica
ti,nunquid eſt ſublata ſequens obligatio? Gl.determinat ꝙ non,
2 in l.ſi in ſtipulatu, §.de do.vbi uideas.† Quæro,nunquid in exe-
a cutione ſnĩæ ſit offerendus libellus? *a* & hic eſt ar.ꝙ non,ut ff.de
euic.l.pignora.& quod not.ff.de in off.teſta.l.qui de inofficioſo.
Item ſi ꝯrium diceremus,daret̃ uia infinitati, quæ uitãda eſt.Itẽ
ex materia primæ litis oriet̃ lis noua,ꝯ l.terminato,de fruc.& lit.
b expen.In ꝯtrarium *b* vr̃,ꝙ in actione iudicati dãdus eſt libellus,
ut ff.de peti. hære. l. item veniunt,§.idem recte.Doctores diſtin-
guunt, ꝙ aut petitur exequi officio Iudicis mercenario, & non
eſt neceſſarius libellus, quia iſta executio eſt quædam cõpulſio,
quæ petitur,quia in libello petitur reum condemnari, & ꝯpelli,
& ꝙ iſta pertineant ad iudicis officium, patet ff.de rei vend. l.q
reſtituere & ff.de iud.l.Prætor.ĩ prin.aut agitur actione iudicati
vel in factũ,& tunc eſt neceſſarius libellus,& fit lit. con.tñ ꝓdu-
cta ſnĩa p actorum,ad nullã defenſionem admittetur reus,niſi ſi
c qua ei poſt ſnĩam ſuperueniſſet.forma *c* aũt ſnĩæ erit,quia iudex
præcipit reo,ꝙ obediat ſnĩę ꝯ eum latæ.hoc ſentit gl.in l.j.ſup.de
ſenten.quæ ſine certa quanti.& dic,vt ibi dixi. Alij dicunt,quod
impoſſibile eſt,ꝙ competat actio,quæ ordinarium auxilium eſt
& officium Iudicis, quod eſt extraordinarium remediũ,& hoc
per caſum ff.ſi mulier uentris nom.l.j.§.neceſſariũ, ſed iſti male
d dicunt,quia q̃ñ officium *d* Iudicis eſt proditum cã ampliãdi re-
medium ordinarium,concurrit cũ illo,ut no.ff.de rei vend.l.j.§.
per hanc.Præterea iſtud offm̃ Iudicis deſcendit ex ſnĩa, non ex
edicto Prætoris: ſed actio in factũ deſcẽdit ex edicto prætoris.Di
cet aliquis,ꝙ bonũ eſt hr̃e actionem,ex quo habet offm̃ Iudicis
expeditum & ſummarium. Reſpõ.ꝙ officium Iudicis nõ habet
e locum,niſi ſnĩa ſit liquida, *e* cui nihil poſſit opponi: ſed ſi non eſt
liquida,tunc eſt neceſſaria actio in factum.& idem ſi inſtrumen
tum ſnĩę caſu eſt perditum,oportet ꝙ libellus offeratur, & pro-
bet ſnĩam in ſcriptis eſſe latam,niſi iam erat productũ, & ſolen
niter regiſtratum,ut ff.ſi tab.teſtamen.nullæ ext.l.j.arg. ff.ad ex-
hib.l.iij.§.ibidem.Sed ſi reus petat ſibi *libellum* offerri offeratur.
alioquin officium Iudicis patrocinatur indiſtincte,ſicut patet in
ſententijs latis in vľi iudicio, vt not.in l.j.in prin.ff.de eden. Item
eſt utile hr̃e actionem in factum,ſi forte ſnĩa lata in loco domici
lij petat̃ executioni mãdari in alio loco idoneo,nã tunc de duo-
bus alterum eſt neceſſariũ. Aut lr̃ę prime Iudicis,aut ꝙ agat̃ ĩ fa
ctum, & condemnetur.officium.n.iudicis mercenarium primę
iuriſdictioni cohęret, niſi denuo incipiat cõparere pro executio
ne ſcđę ſnĩæ.facit qđ not. Inn.de dila.c.2.& de foro compe.c.po
ſtulaſti. Adde,dicit Barto.in l.a diuo Pio.§.ſnĩam,ff.de re iud. qđ
f officium iudicis,*f* quo petitur executio ſnĩæ,eſt officium nobile
Tu dic, ꝙ ſi petit̃ exequi ſimpliciter,eſt officium mercenariũ: ſi
aũt deſcendit ad nouã petitionẽ,ut quia petit̃ interponi primum
3 vel ſm decretũ, tunc eſt officium nobile mixti imperij. † Extra
g quæro, *g* quid ſi ex forma ſtatuti ꝯ executionem laudi nulla ex-
ceptio poſſit opponi,vtrum poſſit opponi exceptio, ꝙ non tene-
at compromiſſum? Reſpondeo ſic,ſm Guil. de Cun.qui tangit
nota.in l.3.§.ſi ſeruus, ff.de pec.& ibi eſt caſus.Item poteſt oppo
ni exceptio nouationis, ut in lege nr̃a.Item põt opponi exceptio
ꝯria laudi, ut ſup. ſenten.reſcindi non poſſ.l.1. Sed qd ſi in ſtatu.
to ſunt hæc verba, uidelicet, ꝙ & iſtud ſtatutum ſit præciſum?
h *h* Reſpon.uirtus iſtorũ verborũ hæc eſt, ꝙ adeo ſit ſtrictũ ius.i.
firmatũ,ꝙ nullo mõ poſſit ab eo recedi,ut ſup.de iudi.l.placuit.
in gloſ.fi.Item non põt recidi a iure cõſtitutionis,ſed a iure par-
tium licite poſſunt iſtæ partes recedere,argu.l.noſtrę.Sed qd di-
i ces,pone quod condemnatus *i* dedit quendam campſorem,qui
promiſit ſoluere victori,nunquid contra iſtum campſorẽ erit pa
rata executio? Reſpond.non,quia laudum nõ extendit ſe ad iſtũ
4 campſorem.† Sed nunquid iſte,qui campſorem dedit, ſit libera
tus?

ADDITIONES.

a Libellus.Vide per Bar.in l.intra, ff.de re iud.

b And.Bar.In contrarium.An in executione ſententiæ requiratur libellus, uide Bar. in l.1.ſupra de iur.& fac.igno.& quæ not.plene ad Bar.in l.a diuo Pio, §.j.ff.de re iud.

c Forma.Vide Bar.in l.ſi defendente,ff.de autho.tuto.

d Quando officium. An ex ſententia oriatur officium Iudicis,uel actio, uide Bal.in l.1.ſup.de ſen.quæ ſine certa quan. & Bart.in l.intra,ff.de re iud.

e Liquida.Vide Spec.de exec. ſen.§.breuiter.& ibi Io.And.

f Officium iudicis.Vide per Imo.in l.ſi finita,§.ſi plures,ff.de dam.infec.

g Extra quæro.Facit l.diuus.& quod ibi Bart.ff.de teſt.mili.& quæ not.in l.1.§.& in parui.ff.quod ui,aut clam.& cum Barto. hic tranſit.Pet.de An.in c. canonum ſtatuta, in ver. iuxta hoc membrum quæritur.de conſti. & dum dicit de exceptione nouationis. Vide Bald.in l.ſi non ſortem,§.1.ff.de condit.indeb.Imo.in l.fina.ff.a qui.app.non licet. primum dictum etiam ſequitur Pau.de Caſtr.in l.3.§. condemnatum,ff.de re iud.

h Præciſum.Facit quod not.Bald.in l.ſi quis filium.ſup.de liber.præt,expreſſius Bal. in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu.

i Condemnatus.Vide Bar.in l.ſingularia,ff.ſi cer.pet.

tus? Rñ. ſi quidem campſor iſte fuit delegatus tanq̃ debitor, tunc
ↄdemnatus eſt liberatus, vt ff. man. l. inter cãs, §. abeſſe. Si aũt ac-
ceſſit obłoni, non fit nouatio, vt ĵ. de noua. l. fi. & iõ caute facit il
le damnatus, ſi facit ſibi reddi chyrographũ laudi, q̃a ex hoc taci-
te ſequitur eius liberatio, tanq̃ facta ex cã delegationis, arg. ff. de
a pac. l. Labeo. Idem ſi verba dicerent promitto loco *a* talis, vt ff. ad
Vell. l. quamuis §. ſi mulier. quia qui elegit vno debitorẽ, pro alio
nouare vr̃, vt ff. de noua. l. delegare. Illud teneas, ꝙ nouatio fit per
obłonis receſſum, vel per oppoſitionẽ noue obłonis ad veterẽ:
ſed per acceſſum, & aditionẽ nõ fit nouatio, vt ſubtiliter no. de p̃
5 to. ſtip. l. Valerianus. Mõ q̃ro, petita fuit *b* executio, & tãdiu fuit li
b tigatum, ꝙ a die petitionis fuit lapſum triennium, nũquid ſit pe-
rempta inſtãtia executionis? Rñ. ſic, ſi fuit datus libellus, & lis cõ
teſtata, & deinde dictũ trienniũ eſt decurſum: ſed ſi fuit intenta-
tum officium mercenarium, ibi nõ eſt inſtantia, licet ſit quidam
modus *litigandi*, & iõ non currit tp̃s inſtãtiæ, quia lis nõ ↄteſtat̃,
nec *quaſi* conteſtatur. illud no. ꝙ officiũ Iudicis perpetuũ eſt, vt
6 s̃. de p̃ſcr. 30. ann. l. ſicut. & ibi gl. ſing. † Pone, *c* dicit ſtatutum, ꝙ
c oĩa inſtr̃a tabellionũ, qui ſunt matriculati, mitantur executioni,
quemadmodũ ſñiæ, quę tranſiuerũt in rem iudicatã, q̃ritur vtrũ
iſtud ſtatutũ intelligatur de non liquidis? Rñ. non, vt s̃. de cõpen.
l. fi. poſſunt tñ liquidari per omne genus probationis, ut no. Bar.
in l. r. ff. de leg. 2. nam inſtr̃m nõ liquidum ↄtinet obłonem licet
velatã, q̃ põt detigi tã teſtib. q̃ inſtr̃is, ut extra de re iu. c. ſicut no-
bis. Sed an ſufficiat, ꝙ Notarius fuerit in matricula tẽpore roga-
d tionis, licet nõ ſit tp̃e iudicij? Rñ. ſic, *d* quia exequibilitas eſt quæ
dam uirtus, & quidam fauor ipſi inſtr̃o coherẽs ab origine, nec
ſeparat̃ ab eo, cum ſit quoddam quid ſtatim in ſe eſſentialiter p-
fectum, arg. in c. j. ſi teſtes pares eſſe deſierunt, colla. x. nã inſtr̃m
ſtatum ſuum non perdit, quem a principio aſſumpſit, licet No-
tarius poſtea ſit dematriculatus, vt s̃. de teſt. l. 2. l. errore. & l. te-
7 ſtamenta. † Or modo quæro de alia q̃one, dicit ſtatutum, ꝙ ↄtra
executionem inſtr̃i guarentigiæ non poſſunt opponi, niſi quę-
dam exceptiones. pone ergo, ꝙ inſtr̃m non eſt liquidum, ſed pe
titur *liquidari*. & eo liquidato, liquidatum pronunciari, deinde
exequi. Opp. quædam exceptiones ſunt peremptoriæ in ſtatutũ
non contentæ. quęritur quid iuris? Reſp. refert. vtrum opponan
tur ad remouendum, & eneruandum inſtr̃m, & nõ poſſunt op-
poni. aut ad eneruandum dictam liquidationem, & tunc oppo-
ni poſſunt, & iõ ↄ̃ dictum inſtr̃m non põt opponi, ꝙ ſtipulatio
eſt ſine cã, ſed bene poſſet opponi exceptio obſtatiua liquidatio
nis: nam ſicut agens põt facere articulos arctatiuos, ita reus põt
facere articulos. nam ſi non eſt debitum ope exceptionis, ergo
debitum liquidari non põt, vt ff. de libe. cau. l. vel obligatus. & ff.
ne uis fiat ei, l. 1. §. hæc uerba, ſi igitur liquidari non poteſt, ergo
nec exequi: quia ubi debitum officialiter probari non põt, ergo
e nec *efficaciter* liquidari, & ſic ceſſat executio. ſtatutum *e* enim
non *dicit*, ꝙ non poſſit excipi ↄ̃ liquidationem, ergo in hoc ſtan-
dum eſt iuri cõi, *ergo* oĩa inſtr̃a ↄditionalia, & incerta, dũ liqui-
dant̃, non gaudent beneficio ſtatuti, ſed poſtq̃ interlocutum erit
ea eſſe liquidata, tunc ſtatutum de exequendo incipit hẽre vires.
8 † Ex his apparet, quod ſuper *liquidatione* eſt citanda pars, quia
cãæ cognitionẽ requirit. Pone exemplũ in inſtr̃o dotali, nam ſi
f *dos f* petit̃ liquidari, oportet, ꝙ matrimonium ſit ſolutum, vel ꝙ
ſit caſus dotis reſtituendæ conſtante mr̃imonio, vt ſup. de colla.
aut. qd̃ locũ. Si aũt uir petit dotẽ, oportet ꝙ doceat de matrimo-
nio ↄ̃cto, & ideo ſi inſtr̃um dicit ita, promiſit ꝓ mr̃imonio ↄ̃hen-
do iſtud inſtr̃m non eſt liquidum, ff. de iur. do. l. tali. Si aũt dicit,
g pro matrimonio *g* cõtracto: refert, aut iſta verba ſunt aſſertiua
matrimonij tunc ↄ̃cti, & inſtr̃m eſt purum, & liquidũ. Aut enũ-
ciatiua, & tunc non probant matrimonium. Vel dic, ꝙ imo par-
tes confiteri uidentur, cum ſuper facto partium talia verba pro-
feruntur, vt ĵ. de ↄ̃hen. & commit. ſtip. l. optimam. & ita teneo
9 † Quæro nunquid ſi inſtr̃o *h* continetur pactum nudum, & con
h ſtat quod eſt nudum, utrum debeat dictum inſtrumentum exe
qui? Reſpon. ſic nam ſtatutum de executione inſtr̃i diſponit. er-
go per conſequentiam diſponit, ꝙ pactum nudum veſtiatur li-
teris, alias non eſſet exequibile vnde dico, ꝙ pp inſtrumentum
iſta dicitur legitima conuentio, quia lege municipali adiuuatur
ad agendum, vt ff. de pact. l. legitima. Tene menti.

ADDITONES.

a Promitto loco. Pau. de Caſt. tenet contrarium in l. quãuis, §. ſi mulier, ff. ad Vell.
b Petita fuit. Vide Bal. in l. litib. inf. de agri. & cenſi. lib. 11. & ibi dixi.
And. Barb. Modo quæro, petita. No. iudicis officium fore perpetuum. vide gloſ. in l. querelam, inſra de fal. & gl. ſequitur, §. fructus. ff. de vſufr. ibi, præſcribitur triẽnio, quam gl. Sal. in l. naue, ff. de eui dicit eſſe ſing. vide Bal. in l. fi. ſup. de edic. diui Adr. toll. & ibi alleg. Sal. in multis locis.
c Pone. Vide Bar. in l. proinde. §. notandum, ff. ad leg. Aqui. & Bal. inf. proxim. no. & per Imo. in §. curare, Inſt. de act. & ſequitur Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta, in ver. iuxta hoc membrum, de conſti.
d And. Barb. Reſpondeo ſic. No. licet contra inſtrumentum nihil poterit opponi, qd̃ non ſit liquidum. vide Bald. in l. 1. ſup. de iur. & fact. ign. vbi exceptio, ꝙ debitum non ſit liquidum, impedit ſententiæ executionem. & de iſta liquidatione debiti, vide quæ notaui ad Bart. in l. ait prætor, §. ſi quis paratus, ff. de oper. noui nunc. vide Bald. in l. 1. in prin. ff. de eden. vbi debet liquidari ſententia ſecundũ eum. vide Bal. in l. ſi quis, inf. de exce. & ibi allegauit tex. ſing. ſecundum, eũ l. hoc iure, ff. de verb. oblig. vbi omnino vide, & in addi. Spec. in tit. de ſent. & ſup. de preci. Imper. offer. vide Bal. in l. ſi reſiduum, C. de diſtr. pigno. & l. acceptam ſup. de vſur. Bald. in c. paſtoralis, §. quia vero, de offic. deleg. loquitur valde eleganter Bar. in l. 1. de leg. 2.
e Statutum. Vide per Imo. in §. curare, Inſt. de act. & ſequitur Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta. verſic. iuxta hoc membrum, de conſtit.
f Nam ſi dos. Agens ad dotem habet neceſſe probare matrimonium. vide latius Bal. in l. 1. inf. de priui. dot.
g Pro matrimonio. An inſtrumentum dotis, vbi fit mentio de matrimonio, probet matrimonium dixi poſt Bar. in l. ſi vxor. §. ſed ſi ff de adult. & per Bal. in l. ab executione, inf. quo. app. non reci. & l. 1. inf. de priuil. do.
h Nunquid ſi inſtrumento. Vide Bal. in l. 3. §. pupillus, ff. de neg. geſt. & diſponit hic ꝙ pactum nudum veſtiatur. contrarium tenet Bal. in l. ſi non ſortem, §. in debitũ. ff. de cond. indeb. quia guarentigij clauſula venit, vt acceſſorium ad factũ, ergo nõ dẽt veſtire principale, ſed principale inefficax dẽt reddere ẽt ipſam inefficacẽ, arg. not. per Bal. in l. ſi abſentis, ſup. ſi cer. pet. & hanc partem tenet Rom. in l. 2. in prin. ff. de verb. oblig. pro hoc optime facit quod no. Cy. & Bal. in l. in contractibus, in fi. princ. ſup. de non nu. pec. & contra iſtud vide etiam quod no. Bal. in l. etiam, inf. eo. iu ver. & quia quotidie. cum ſeq. et latius per eundem Bal. in l. ex placito, in fi. ſup. de rer. permut. et in l. ii. in fi. de dotis promiſ. ſup. et Imo. in l. fi. ff. a quib. appel. non licet.

LEX III.

1 *Victori via datur quadruplex.*
2 *Pignus conuẽtionale, in ſolutũ dari nõ põt ſed poteſt impetrari à Principe.*
3 *Creditori res adiudicata, an pro toto debito aſſignari videatur.*
4 *Decretum ſecundum pendente ſubhaſtatione interponi non poteſt.*
5 *Res abſentis per iudicem vendita debitor vendere intelligitur.*
6 *Venditio ex interlocutoria, dicitur fieri iudicis arbitrio.*
7 *Statuta de executione diſponentia ſunt ſeruanda.*
8 *Res minoris quando venditur, miſſio nõ dẽt fieri prius in oĩb. quã in prædijs.*
9 *Mobilia quando venduntur, poſſeſſor emptoribus oſtendere tenetur.*
10 *Miſſus in poſſeſſionem ex re iudicata, ſtatim efficitur verus poſſeſſor.*
11 *Ratificatio pro parte, an valeat.*

a Ordo. Non admittitur creditor *a* ad emptionem pignorũ,
quæ diſtrahuntur cã executionis rei iudicatæ, niſi in
ſubſidium, cum alius nõ reperitur, vel minus offert. h. d. ſ̃m Iac.
b But. No. ꝙ ordo *b* eſt in reuocatione facti, ſine ordine facilem ſe
exhibere, & ordinem non ſeruare. l. 1. §. debet. ſi muli. ven. nom.
1 ff. vbi eſt tex. no. † No. ad intellectũ huius legis, & materiæ, ꝙ qua
c druplex *c* eſt victori via. prima eſt, vt res quaſi pignorata teneat.
ſcd̃a eſt, ſi magis velit, adijciãtur ſibi pro q̃titate debita, non pro
minori, ſi iudex vel aduerſarius nõ erit alias facturus: tertia, quia
põt licitari, & emere ab executore, vt quilibet alius. quarta quia
ſi victus callide fecerit, ꝙ non inueniatur emptor, dñium a Prin-
cipe impetrat̃ iuſto pretio, & ſcd̃a via eſt nimis rigoroſa, nec reci
pit probationẽ in ↄ̃rium. quia. ſ. p̃ſumit̃ ſuper certo. Eſt & quan-
ta via, ꝙ iudex debet in ſolutum pro tanto, quanti res eſt: ſic. n. de
facto fieri videmus. iſta notantur. ff. de re iud. l. a diuo Pio, §. ſi pi-
2 gnora. cum duab. aureis gloſſ. † Et not. ꝙ pignus conuentionale
d *d* non põt in ſolutum dari a iudice, prętorio p gnore omiſſo, ſed
bene põt impetrari a principe, vt ff. de pig. act. l. eleganter. & ſic lo
quitur ĵ. de iu. do. impe. l. fi. Si aũt concurrat prętorium cũ conuẽ
tionali, tunc bene põt iudex adiudicare in ſolutũ. iſte aũt concur
ſus eſſe p̃t, & de hoc eſt lex no. s̃. de iud. l. cum debitoris. Not. gl.
prædictã in d. §. ſi pignora. quæ dicit, ꝙ q̃n lex pręſumitur ſup cer
3 to, non põt probari ↄ̃rium. & tene menti. † Quæro cũ glo. quid ſi
e adiudicatur res creditori *e* in ſolutũ, an pro toto debito videatur
aſſignari? & dicit, ꝙ ſic indiſtincte, & male. Et iõ dic, ꝙ aut adiu-
dicatur ꝓ debito, & vr̃, pro toto adiudicari. Idẽ ſi ſimpl̃r adiudi-
cetur, ſecus ſi pro aſtimatione rei: quia tunc ſolũ pro illa quanti
tate adiudicaretur in pignore pretorio, & conuentionali, vt l. fi.
4 ĵ. de iu. domi impe. Iac. But. & nõ dicit plus ſuper iſta lege. † Sed
f tu vlterius no. ꝙ ad ſ̃m decretum *f* non peruenitur, pendẽte ſub-
haſtatione: hoc. n. eſt neceſſe ubicũque uenditur res abſentis, ut
ff. de reſcin. uen. l. ſi fundus. ſecus ſi res præſentis, niſi ſit fiſcus, mi
g nor. *g* uel eccleſia, uel Decurio, cuius bona ſunt ꝓhibita diſtrahi
fauore publicæ utilitatis, ut in aut. hoc ius porrectũ, s̃. de ſacroſ.
eccl. & in l. ĵ. de p̃d. cur. li. x. & l. ſed & ſi ſine, ff. de min. & dicit gl.
h ꝙ uendere rẽ cum ſubhaſtatione, non eſt ſolennitas *h* leuis, ut in
Auth. de fideiuſ. poſt princ. Item no. text. in uerbo, diu. quia non
eſt

ADDITIONES.

a Creditor. Quando res poſſit vendi creditori. vide Bar. no. in l. 1. ff. de priuil. cre.
b And. Bar. No. ꝙ ordo. Vide Bal. in l. ob maritorum, ſup. ne vxor pro mat. & gl. l. minor, ff. de euic. & l. 1. §. 1. de ſer.
c Quadruplex. Vide Bar. in l. ſi pignora, hic. alleg. & idem legi. & not. in l. 2. inf. ſi in cauſa iud. & ibi Bal. in l. fi. eo. tit.
d Conuentionale. Facit ad no. Bar. in l. quamuis, de bo. aut. iudi. poſ. ſed re vera quæſtio eſt diuerſa. & ad id quod not. hic, facit, quia ad ſecundum decretum non poteſt perueniri, niſi præcedat primum, vt per Ant. de But. in c. contingit, extra, de do. & contuma.
e Creditori. Vide Bar. in l. a diuo, Pio, §. ſi pignora, ff. de re iud.
f Ad ſecundum decretum Vide l. a diuo Pio, §. ſi pignora, ff. de re iud. ibi, cauſam iudicati. proba. tex. in l. 2. inf. ſi in cauſa iu. & vide ibi Bal. & facit l. fi. in fi. inf. de bon. autho. iud. poſſ. & tex. hic.
g Fiſcus, minor. Vide in l. 1. inf. de fid. inſt. & iu. haſtæ fiſ. lib. 10. de mi. ponit Bald. in aut. hoc ius porrectum, ſup. de ſacroſ. eccl. & Bar. & Bal. in l. ſed & ſi ſine hic alleg.
h Solennitas. Facit quod no. in l. 1. inf. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſ. lib. 10. & quod ibi Bar. vbi non poteſt renunciare.

a eſt repente *a* procedendum ad venditionē, qñ res ſubhaſtandæ
ſunt ſed pluries,& diu ſubhaſtandæ.i.præconixando,ut plus of-
5 ferenti detur,ut l.ſi tpa,j̃.de fi.inſtr.& iure haſtæ fiſ.† Modo quæ
b ro,*b* qñ iudex venditorem abſentis,vtrum creditor intelligatur
vēdere,an debitor? Reſp.debitor,vt no.in l.id qđ nr̃m, ff.de reg.
iur.in 6.opp.& j̃.de euic.l.ſi ob cām,& ff.de euic.l.ſi pignori, &
iō nimirū ſi ipſe creditor pōt emere in ſubſidiū,vt j̃.ſi in cā.iud.
l.2.& no.ꝙ qñ emit,p̄t emere iuſto pretio:ſed qñ accipit in ſolu
tū,debet accipere in ſolutū pro toto debito ſm glo.hic poſitam,
& male abſurdū.n.eſt dicere,ꝙ rem valētē centum,accipiat pro
c mille:ſi tñ acciperet,*c* non hr̄et auxilium,*d* l.2.s̃.de reſcin.vē.pp
d authoritatē iudicij,ſicut ceſſat illa lex pp authoritatē tranſactio
nis,qa finē liti imponit,vt ff.de fur.l.poſt deciſionē.& ff.ad Treb.
6 l.Luc.in fi.† Quæro,nunquid iſtud diu,ſit determinatum a iu-
re? Reſpon.non,ſed eſt in arbitrio iudicis,qñ venditio,vel adiudi
e catio *e* fit ex interlocutoria:ſed ſi ex diffinitiua poſt tp̄s, qđ datur
iudicatis,ſm Dy.& Old.Tu dic,ꝙ ēt poſt dictū tp̄s,quod iudica-
tis datur,dantur nouæ dilationes arbitrarię,quia agitur de nouo
effectu,ita tñ ꝙ oēs dilationes ↄſeruatæ poſt ſñiam non excedāt
annum,vt ext.de offi.dele.c.conſultationib.qđ c.induco ſic, nā
ibi dr̄ ꝙ delegatus Papæ hēt ptātem exequendi annalem,& non
vltra:ergo intra annum p̄t perfectam executionē facere. non tñ
nego,ꝙ ordinarius ſi velit vltra differre,poſſit,ſed ſi non vult vl-
tra differre,pōt intra annū facere perfectam executionē, nec te-
netur vltra annum expectare,& ita intelligo qđ no.j̃.eo.l.fi.nec
ob.j̃.de iure do.impetrā.l.fin.quia ibi loquitur,qñ Princeps ordi
ne iudiciario omiſſo,quaſi de gratia dñium creditori cōceſſit rei
obligatæ ex pignore ↄuentionali,qđ alius iudex p̄ter Principem
facere non poſſet. Alij dñt,ꝙ debet expectari annus,vel bienniū,
ut d.l.fi.& ext.de do.& cont.c.contingit.per Ber.& ſic magis ex
pedit creditori,ꝙ vendat,quia tm̄ nō differtur executio. Not.tñ,
ꝙ ſi ſtatuta ciuitatis de materia iſta aliquid diſponunt,talia ſtatu
7 ta ſeruanda ſunt ad unguē,tā in tpe q̃ † in forma,ut no.in d.le.fi.
de iure do.impe.ſi ↄ̃ fieret,eſſet irritū ipſo iure,qa fieret ↄtra ius
f legis municipalis. Quæro,data eſt ptās *f* creditori vt poſſit ven-
dere cui uelit,nunquid p̄t vendere ſibiipſi? & vr̄ ꝙ ſic,ff.de ↄ̃hen.
emp.l.fiſtulas,§.fundum.ↄ̃rium eſt verū,vt ff.man.l.ſi mandaue
ro tibi,§.ſi tibi centū,non obſt.§.fundū.qa aliud eſt ſibi emere,
8 aliud ſibi ſoluere,vt l.nō licet,de ↄ̃h.emp.† Quæro, qñ venditur
g res minoris,*g* vel ecclæ,vtrum primo debeat fieri miſſio in no-
minib.q̃ in prædijs? Dic vt not.in l.a diuo pio,§. exequunt. ff. de
h re iud.per Cy.in Auth.ingreſſi.Quæro,an inter *h* prædia ſit fiēda
dr̄ia,an uero iudex poſſit ponere manū ad quā rem uelit.ad hoc
i facit *i* qđ no.ſup.qñ decre.opus non eſt.leg.2.Quæro. vtrum per
K verbū,aſſigno,*K* res intelligatur adiudicari? Reſp.ſic,vt ff.de eui.
l.Luc.de iſto verbo,aſſigno,not.Guil.de Cun.in l.ſi ex noxali.§.
ſi aūt,ff.de pec.& l.ſi qs ergo caſus.& Bar.ff.ſol.mat.l. ſi conſtan
l te.& Inn.ext.de ↄceſ.præben.c.ꝓpoſuit. No. in hac lege *l* ſeruan
dum ordinem per executorē qđ eſt verū,qñ pro vna re fit execu
tio in alia.ſed qñ fit executio ſolummodo in ipſa re corporali,
m q̃ eſt adiudicata non requiritur alius ordo,nec citatio, *m* vt not.
Inn.extra,de ap.c.ex rōne,qđ verū eſt,niſi ſit nouus iudex ille, q
exequit:tunc.n.ſp citatio requirit,& maxime poſt tpis interual
lum,vt ff.de iud.l.edictū,& facit qđ no.ff.de ꝓb.l.quoties,§.fi.&
9 qđ dixi in l.1.s̃.de iud.† Quæro,qñ mobilia *n* venduntur, vtrum
n poſſeſſor emptorib.oſtendere teneatur? Rñd. ſic vt l.quamuis,
o de pig.act.Quæro,vtrum vxor, *o* & alij domeſtici teneantur di-
cta mobilia indicare? Rñd.ſic,vt no. in l.2.j̃. qñ & qbus quarta
p pars deb.lib.x. Quero , quid ſi creditor *p* eſt tam iniquus, ꝙ vult
potius debitorem in carcere macerari, q̃ accipere de bonis ſuis
in ſolutū,vtrum ad hoc ↄpelli poſſit? Rñ.ſic: tūc tñ eſt in electio
ne creditoris,quæ bona poſſit accipere,ita ꝙ poſſit eligere opti-
ma.tex.eſt do.in §.ꝙ aūt,in Auth.de fideiuſ. Quæro an de iure
q veteri caperent *q* per diffinitiuā oīa bona,an pro menſura debi-
ti declarati,dic oīa,ſed hodie pro menſura, ita ꝙ inter iura vete
ra,& noua dr̄ia non erat,niſi in primo decreto,ita dicit gl. ſolen
10 nis in l.præſenti,ſup. de his qui ad eccl.confu.† Quæro,nunquid
r miſſus *r* ex re iudicata,efficiatur ſtatim verus poſſeſſor? Bar.di
cit,ꝙ ſic,in l.a diuo Pio,§.ſi ſuper reb.ff.de re iud.ergo ſi ſequere
tur ſm decretum,miſſio neceſſaria non erit, quia non mitteret
in poſſeſſionē rei debitoris, ſed ipſius creditoris. Itē dicit qñ fit
miſſio ex inſtr̄is exequibilib.per formam iuris municipalis. Sed
hęc opinio ſua eſt ſingularis,& nō approbatur a practicis Aduo
catis,p l.3.§.gña,ff.de acq.poſ.& l.ſi duo,ff.vti poſſi.& ff.de pign.
act.l.non eſt.mirum, §. ſciendum. Quero de duob. pone.frater
meus,& ego debebamus recipere centum:egi nomine meo,&
fr̄is mei, cum nō haberem mandatum in ↄtumacia debitoris,p
iſtis centum,data eſt mihi in ſolutū iſta res, frater meus non ra-
ſ tificat,quero, vtrum *ſ* pro parte mea valet ; & vr̄ ꝙ non, vt ff.de
ↄdi.inde.l.ſi non ſortem,§.ſi centū.Dic ↄ̃rium,quia ibi vna per-
ſona,hic duę:nam in quantum intento perſonam fratris mei in-
tento aliam perſonā, quam meā propriā, vt ff.fa.erc.l.plane. Itē
iſtæ duæ petitiones nihil cōe hñt, vt ff. de iu.l.non idcirco, & iō
11 vna per aliā nō vitiat.† Sed pone, ꝙ frater meus ratum habeat
vtrum ratificetur pro parte fr̄is mei in præiudicium aliorū cre
ditorum ipſius; & vr̄ ꝙ non , quia factum ſine cāæ cognitione,
t vt l.j.§.hæc verba, ff.ne uis fiat ei. Item quia non trahitur retro *t*
in præiudiciū tertij,ut not.in Spe.de obl.& ſol.§.1. ver.item po-
ne,obligaſti.in ↄ̃rium vr̄,quia hic non agitur de nouo obligatio
ne inducenda,ſed de exequutione oblŏnis inductæ iam, in qua
prior creditor ſp eſt potior in iure præferendo,licet ſit actus exe
quutiuus poſteriori,ut l.1.ff.qui po.in pig.hab,& de iure delibe.
u l.fi.§.licentia. Nec obſt.dictum Spe.quia ibi non habebat retro *u*
fundamentum, hic ſic.& dicitur ſtatus nouus,quia veteri cauſę
implicitus erat.ut l.fin. ff.ſi ex nox. cau.aga.& ff.de ſolu.l.ſi quis
offerenti,§.fin.& l.cum decem,§.1.& C.ad Mac.l.fin.per Bar.in
l.bonorum.ff.rem.rat.hab.ubi omnino uideas.

ADDITIONES.

a Repente. Vide Bar.in l.licitatio,ff.de publica.
b Modo quæro. Vide Bal.per illum tex.in l.1.inf.ſi in cau.iudi.
c And.Barb.Si tamen acciperet.Nota mirabile, ꝙ ſi creditor recipit in ſolutum pro debito,non intentat remedium.l.2.ſup.de reſcin. vend.uide glo.ſing.ff.de re iu.l. a diuo Pio.
d Auxilium. Vide Roma.in l.ſi quis cum aliter,in 5. fallen.ff.de verb.oblig. & Old. conſi.36.
e Adiudicatio. Intra quantum tempus debeat fieri adiudicatio.facit l.ſi finita, §.nō autem ſtatim,de dam.infe.& quod not.Barto.in l.emptor,§. in eum, ff.de bo.au. iu.poſ. & melius facit tex.cum gloſſ.in ver.mox. & *ibi Barto.& Doct.in* l. a diuo Pio,§.in venditione, ff.de re iud.& in l.cum proponas,inf.de bo. *au.iu.poſſ.* & in l.debitoribus.ff.de re iud.& Barto.in l.fin. infra eod. & in l.fin. & quod ibi *Bald.* inf.de bo.auth.iu.poſ.& hic uide gl.in l.j.ſi in cau.iud. ſed an poſſit fieri venditio per plus,quam ſit debitum.vide no Bal.in d.l.fi.inf.de bo.auth.iud.poſ.
f Data eſt poteſtas. Vide quod no. Bart.in l.ab omnibus,§.ſi Titio, de leg.1.& *Bart.* in l.2.inf. ſi in cau.iud.& dicit ꝙ poteſt ſibi dare licentiam,ut ipſemet accipiat *in* ſolutum,& uide Bal in l.& qui,inf.de diſt.pig.
g Res minoris. Vide per Bar.in l.a diuo Pio,§.in uenditione,in prin.& in §.exequū tur,ff.de iud.
h Quæro,an inter. Vide per Bart.in l.a diuo Pio,§.in venditione,de re iud.ff.& Bal. inf.verſi.quæro,quid ſi creditori.
i And.Barb. Ad hoc facit. Not.ꝙ per verbum,aſſigno,intelligitur res adiudicate,ſui- de Bal.in l.fi.ſup.de ſacroſan.eccl.
K Quæro,utrum per verbum,aſſigno. Vide per Bal.in l.præſes , ſup.de ſent.& inter- lo om.iud.& Bal.in l.ſi conſtante,in 2.q.4.q.prin.ff.ſol. mat. Bald.in l. ubi adhuc, in fi.ſup.de iure do.& quod ibi dixi.& pulchre per Bald.in l.2. ſup.de leg. quid de uerbo,concedo,uide per Bar. in l.fi.in prin.ff.de dona.
l And.Barb.No.in hac lege. No.quando fit executio in ipſa re corporali , quæ adiu- dicanda eſt,non requiritur citatio.uide *Bal.in l.intra*,ff.de re iud.& Bart. in l.1.§. nunciatio, ff.de ope.no.nun.Inn.in c.quia.ext. de iud. Ange.in l. qui reſtituere, ff. de rei ven.in repe.l.1.ſup.de iud.
m Nec citatio. Vide Bart.in l.a diuo Pio,§.in vendit.ff.de re iud.& *dixi hic poſt* Imo.
n Mobilia. Vide Bart.in l.a diuo Pio,§.ſed & illud.ff.de re iud.
o Vtrum uxor. Vide quod no.Bal.in l.1.in 2.q.inf.qui bo.ced.poſſ.
p Quid ſi creditor. Vide Bar.in l.2.inf.qui bo.ce.poſ.vbi idem,& text.quem hic alle- ponitur in authen.hoc niſi,de ſolu.per Imo.in l.a diuo Pio , §.in venditione ff. de re iud.& dum iſte dicit,ꝙ tunc eſt in electione creditoris,&c.uide ſu. prox.uerſi. quæro,an inter.& cum Bal.hic tranſit Saly.
q Caperentur. Vide Bal.in auth.ei,qui.ver.ſecundo caſu. inf.de bo.authen. iud. poſ. & Bar.in l.a diuo Pio,§.ſi ſuper rebus,ff.de re iud.gl.Bar.& Bal.in l.properandum §.ſin autem, el 1.ſup.de iud.
r Nunquid miſſus. Vide Bal. in l.conſentaneum,ſup.quomodo & quando Iud.
s And.Barb. Quæro utrum.Nunquid ſi quis mittitur in poſſeſſionem ex re iud.fiat ſtatim poſſeſſor uide Bal.in l.conſentaneum,inf.quomodo,& quando iud.Barto. & Mod.in præalleg.l.a diuo Pio,§.ſi ſuper.
t Vtrum pro. An adiudicatio poſſit pro parte ualere.uide Barto.in §.ſi centū,hic all.
u Retro. Vide Bar.in l.bonorum,ff.rem.ra.ha.

LEX IIII.

1 *Militia, ex qua percipitur annus redditus, uendi non poteſt.*
2 *Ius colligendi paſſagij, an uendi poſſit.*

Stipendia. Publica ſtipendia non venduntur, nec adiu
dicantur niſi in ſubſidiū.h.d.Idem dicit gl.ī
1 præbendis clericorum.† Quid in militia, *a* ex qua percipitur ali-
a quis annus redditus,& quæ eſt in commercio? Rñ.militia pmu
tabilis ſiue mercalis ē ſicut cætera bona.vt s̃.de coll.l. illud. & j̃.
de pig.l.fi.ff.de mino.l.3.§.ſi quis,ff.de leg.3.l.in his uerbis, §.alū
no.& quod no.ff.de leg.2.l.ſi res.& adde quod not.ff.de da.infe.
2 l.ſi finita, §.ſi de vectigalibus.& ibi Bartol.† Quæro,quid de iure
colligendi paſſagij? Reſp. Aut eſt conceſſum ſpecialiter perſonæ
in loco,& æquiparatur nominibus debitorum:aut eſt cōceſſum
loco ſimpl̃r , puta ꝙ oēs tranſeuntes per talem pontem ſoluant,
& tūc ęquiparatur immobilibus, quia eis cohæret.& ad hoc fa-
cit quo no. Dyn.in l.ergo,ff.de acq.rer.dom. Et no .ꝙ ratio legis
noſtræ reuerentia Reipublicæ debita , & in præbenda clerici eſt
ratio,reuerentia debita eccleſiæ,quod no.multum.

ADDITIONES.

a Quid in militia. No.aliqua quæ non poſſunt adiudicari in ſolutum. Alia uide in l. exequutores,cum ſeq.inf.quæ res pig.bo.poſ.

LEX V.

1 *Exequutio fieri non poteſt,ſi debitor non vult confiteri.*
2 *Exequutio contra infantem fieri non poteſt.*
3 *Exequutio ſi ſubſtantia deficit,non ualet.*
4 *Contractus principalis ſi non ualet, nec etiam præceptum guarentigię.*
5 *Inſtrumentum guarentigię, in quo continetur quod ſimplici uerbo fœneratoris*

toris credatur, dicitur ſuſpectum.
6 *Debitor, qui in bonis non habet, niſi nomen debitorum, cogi poteſt ad ceden dum, vel hypothecandum.*
7 *Actio perſonalis fundum non ſequitur.*
8 *Contractus futuri temporis, an in obligatione eſſe poſſit.*
9 *Allegare ſe poſſeſſorem tantum, & non dominum & allegare ſe poſſeſſorẽ & dominum, differunt.*
10 *Poſſeſſor licet præſumatur dominus, tamẽ niſi ſe dominum alleget, exequu tionem impedire non poteſt.*
11 *Creditor in commoditatem putei communis, an mitti poſſit.*
12 *Abbatiſſa pro debito monaſterij per Epiſcopum capi non poteſt.*
13 *Ius imponendi collectam, dicitur ius publicum authoritate & vtilitate.*
14 *Vniuerſitas quomodo dicatur.*
15 *Citatio poteſt fieri in eccleſia, & ratio.*
16 *Iumenta ſingularium perſonarum pro debito vniuerſitatis, an capi poſſint.*
17 *Collecta in vniuerſitate, qualiter ſit imponenda.*
18 *Collectam in ciuitate aliqua impoſitam, ciues qualiter inter ſe diſtribuere (poſſunt.*

Etiam. Nomen debitoris pōt capi pignori in cām iudica-
ti.h.d.hoc intellige vltimo loco, ſi debitor confite
tur.Sed quare vltimo loco? Reſponde, quia terminos exequutio
nis excedit, cum fiat in re aliena, nō debitoris, nec ab eo poſſeſſa.
1 †Sed quid ſi debitor non vult confiteri? Reſpon.non fit exequu-
tio, quia creditor ſuus exequutionē petere non poſſet, vñ ꝑ aliũ
non debet eius ꝯdō fieri deterior. Sed quid ſi iſte debitor eſt ab-
a ſens, *a* ita ꝙ nec cōfitet̄, nec negat? Reſp.dabitur curator bonis,
2 ſm Bar. & But. † Sed quid *b* ſi eſt infans? Reſp. ſuperſedendum
b Quæro, quid in pignore cōuentionali, nunquid poſſit obligari
nomen debitoris negantis? Reſp.nulli dubium, ꝙ ſic. Sed quid ſi
debitor negat, & ſtatim de mendacio ꝯuincit per publicum in
c ſtrumentum? *c* Reſp.nec tunc fit exequutio, ſm glo. Alij dicunt,
ꝙ imo tu dicas, ꝙ aut pōt cōuinci per inſtr̄m, qđ habet executio
nem paratã, vt per inſtr̄m ſniæ, vel iuriſiurandi, vel more Tuſco
rum, ꝑ inſtr̄m guarētigiæ, vel more peruſinorum, per inſtr̄m cō-
feſſionatũ: & tunc fit exequutio negatione nō obſtante, quia nō
requirit̄ ſtrepitus iudiciorũ in inſtr̄is exequibilib. vt l.poſt rem, ff.
de tranſ. aut tale inſtr̄m non habet exequutionē paratã; & tunc,
quia lis ſub iudice eſſe pōt, negatio rem dubiã facit, & iō inexe-
quibilem. ita dēt intelligi, qđ no. in l.2.§.qñ fiſ.vel priu. Et not. ꝙ
Tuſci appellant inſtr̄m guarentigiæ, illud inſtr̄m liquidũ, in quo
notarius, qui ſcripſit inſtr̄m, facit p̄ceptum de ſoluendo authori
tate legis municipalis. peruſini appellant inſtr̄m confeſſionatũ,
qñ quis promittit de confeſſione coram iudice facienda, argu.ff.
3 de pac.l.tale pactũ, §.quæ prouocauit. † Et quia quotidie quæ-
d rit̄ de iſtis exequutionib. eſt conſiderandũ *d* ꝙ vbi deficit ſubſtã-
tia, vel ſolennitas, præceptum guarentigiæ non valet. eſt autem
ſubſtantia id, quo primum res aliquid eſt; natura, quia primum
res talis eſt: ſolennitas eſt, qua primum ſolemnis eſt, & id quo
primum deducitur ad eſſe, vel ad naturam eſſe. ſubſtantia ergo
ponit rem in quidditate, natura ponit rem in qualitate, & diffe-
rentia, ſolennitas eſt quidam modus circa ipſam. pone ergo ꝙ
ſubſtantia deficit, puta quia inſtr̄m eſt confectum cum furioſo,
præceptum nihil valet: idem ſi inſtr̄m ſit factũ in carcere ad vtili
tatem, & locupletionem incarcerantis: nam vitium eſt tũ rōne
carceris. tum quia cum aliena iactura intēdit oppreſſor locuple
tari, vt ff. ꝙ met.cau.l.qui in carcere. teſtm̄ etiam non valet, ſi fa
cturus alias non erat, alias ſic, ff.de teſt.l.qui a latronib. Item po-
ne, ꝙ eſt ꝯ̄ctus innoīatus, qui proprie naturam non habet, niſi ſit
proceſſum ad implementum, ſaltem vnius partis: dico ergo, ꝙ p̄
ceptum ad executionem iſtius contractus factum nō valet, niſi
agentis impletio ſequatur. quia ſi principale virtutem nō habet,
ergo nec acceſſorium, vt l.j.§.hæc verba, ff.ne vis fiat ei. & ff. qb.
ex cau.in poſ.ea.l.Fulcinius, §.ſi in diem. Item ſi ſit p̄ceptũ extra
naturam ꝯ̄ctus, puta ꝙ vnus ꝯ̄hentium vadat Romam pro alio
nulla obligatione ſuper hoc p̄cedente, non valet, vt no. Inno. in
4 c.j.de iud.li.6.† Item pone, *e* ꝙ ſtatutum ſit, vt in ꝯ̄ctibus. certa
e ſolennitas ſeruetur, nam p̄ceptum guarentigiæ illa ſolemnitate
non ſeruata non valet, licet iſtud præceptum non ſit ꝯ̄ctus, vt ff.
de verb.obl.l.verba contraxerunt, ff.de tranſa.l.cum hi, §.ſi Præ-
tor. nam perfunctoria p̄cepta legis efficaciam non habent. Con
clude ergo, ꝙ ad hoc vt guarētigię ſint ſeruandæ, oportet quod
neceſſaria adſint, & abſint obſtantia. Idem dicas in inſtr̄o cōfeſ-
ſionato, quia neceſſario oportet ꝙ aſſumat vim, & virtutem a cã
5 ipſum producente.† Or modo *f* dubitatur de hoc caſu, quidam
f fœnerator mutauit mihi re vera centum, & fuit celebratum in-
ſtrumētũ guarentigiæ in hac forma qa ego ꝓmiſi reſtituere iſta
centum intra menſem, & a menſe vltra, ꝙ eſſet licitũ creditori
accipere iſtam quantitatem ab alio ſub vſuris, & tunc ego pro-
mittam ſortem & vſuras: dubitatur vtrum iſte ſit exequibilis, ſi
dicat ſibi mutuatum ab alio ſub vſuris? & dico ꝙ nō, imo habet
probare ꝙ ſua intereat accipere ſub vſuris ꝑꝑ aliquod imminēs
periculum. iſtud.n.inſtr̄m eſt ſuſpectum, & maxime ſi in eo dica
tur, ꝙ ſtetur ſimplici dicto fęneratoris. Item ne detur fęneratori-
bus materia defraudandi ſacros canones, & illudēdi diuinum p̄
ceptum, & quia ex varijs cautelis pręſumitur fraus, vt not. in l.6.
6 ff.de cond.inſt. & tangitur in l.pen.inf.de eui. † Quæro, quid ſi *g*
g debitor meus non habet aliud in bonis, niſi nomen debitorum,
vtrum poſſim eum cogere ad cedendum, vel hypothecandum?
Reſp. ꝙ ſic, arg.ff.de eui.l.ſi res. Quinimo ēt ad cedendum cuicũ
que mihi placet, vt l.2.verſi.nec cogitur, ff.ſol.mat. Quęro, nun-
quid ſi debitor debitoris mei confitetur ſe debere, tamen negat
mihi deberi, utrum poſſit opponere plures exceptiones, q̃ debi-
tor meus immediatus opponere poſſet ex forma ſtatuti? & vr̄ ꝙ
poſſit oēs opponere ex ſua perſona, & ꝓ ſuo intereſſe, argu.§.de
non nu.pe.l.ſi cui. & ff.man.l.idemq; .§.gn̄aliter. & l.ſi fideiuſſor
§.quędam. & quod ibi not. nam iſte opponens non eſt proprie
debitor meus, nec inſtr̄m meum trahitur ad ipſum, ergo poteſt
me eneruare quibuſcũq; uijs, & modis a iure cōi permiſſis. Si tñ
non vult me eneruare, & ſoluet mihi, liberatur a ſuo creditore,
vt l.ſi liber, & l.ſoluendo, ff.de neg.geſt. & ar.in l.liberto, §.Lu-
cius, ff.de annu.leg. & quod no.per Cy.in l.2.ſup. quod me.cau.
Modo reſtat vna quæſtio non perfunctorie trãſeunda. pone, Ti
h tius *h* eſt debitor, meus, dedit ad fictum Seio omnia pædia ſua
in perpetuum pro cētum florenis in anno, nec habet aliud in bo
nis, condemnatus eſt mihi in duo millia; modo ſi peto executio-
nem in ſuis proprietatibus, non ideo habeo perſonalem actionē
7 contra conductorem, quia † perſonalis actio non ſequitur fun-
dum, vt l.ſi rem, quam ff.de euic. & no.in l.ſi diuortio, in gl.ma-
gna, ff.ſol.matr. Item nuda proprietas mihi non ſatisfacit, quia
non inuenitur emptor, & ſi inuenitur, quia nuda proprietas eſt
hic ſine perceptione reddituũ a me perceptibilium, quia reddi-
tus agrorũ ab ipſo in perpetuum alienati ſunt, certe emptor non
daret mihi centum ducatos. Modo quæritur, nunquid ego
poſſim mitti in quaſi poſſeſſionem iſtius nominis colonarij, ita
ꝙ poſſit mihi adiudicari pro tempore, tam in præterito, quã fu-
turo? & vr̄ ꝙ non, quia pro futuro non eſt neceſſe, ꝙ neget: nam
8 † ꝯ̄ctus futuri tp̄is non eſt in obligatione præſenti. ut l.certi con
dictio, in prin.ff.ſi cer.pet. Igitur in iſtud nomen ſaltem pro futu
ro tp̄e, non poteſt fieri miſſio. Sed ꝯ̄rium dico, tamen ad euiden-
i tiam præmitte, ꝙ quædam eſt obligatio perſonalis, *i* in quã non
cadit quaſi poſſeſſio creditoris, & de iſta loquitur materia præ-
ſentis legis: quædam eſt obligatio annua, & perpetua, vel fines
longi temporis excedens, in cuius quaſi poſſeſſione eſt creditor,
vt extra, de elec.c.querelam. quia ſuccedit loco naturalis perce-
ptionis fructuum, vel eſt ſubiectio quædam. Et iſtud ius appella-
tur ius quaſi poſſeſſum, & quaſi poſſ. eſt apud ipſum creditorē:
ergo creditor creditoris, etiam ſi iſtud debitum negetur, pōt mit
ti in poſſeſſ. iſtius iuris, mixta ratione iuris, & quaſi poſſeſſionis
ipſius, ſicut & per ceſſionem poſſet transfere talis dominus qua
ſi poſſeſſionem obligationis, & ipſam, obligationem vtilem con
ſtituere ſe precario quaſi poſſidere, & iſtud ius, quatenus ergo ex
uenditione proprietatis redigi non poteſt, in reſiduo habet locũ
miſſio etiam contra debitorem inficiantem, & etiam ꝓ quocũ-
que tempore, ad quod quaſi poſſeſſio ſe extēdit. Huc ēt accedit,
K ꝙ iſte redditus quaſi inter immobilia computetur, *k* ſup. đ ſacro
ſan.eccl.l.iubemus nulli. & not. per Doct. repetentes in l. ſcien-
dum, in prin.ff.qui ſatiſd.cog. & eſt ratio, quia præſtationes, quę
naſcuntur, & pullulant, ſunt in fructu, & quia omne, quod eſt in
fructu, poſſidetur, vel quaſi poſſidetur. Quæro, quæ eſt ratio
l differentiæ, *l* quod dominium, quod eſt ius incorporale, & ip-
ſa vtilis actio in rem, poteſt capi in tenutam contradicente ex-
traneo poſſeſſore, uidelicet vt creditor mittatur in quaſi poſ-
ſeſſionem ipſius actionis ſeu dominij, ut nota.de re iudicat. in
l.a diuo

ADDITIONES.

a Abſens. Vide per gloſ. & Doc.in l.2.ſup.quando fiſcus, vel priua. & Ang.in l.a diuo Pio, §.ſic quoque, ff.de re iud.
b Sed quid, vide quæ dixi poſt Bar.in l.a diuo Pio, §.ſic quoque, & ibi per Angel.ff. de re iud.
c Inſtrumentum. Vide Bal.in l.pe.inf.de fideiuſ.
d Conſiderandum. vide quæ dixi poſt Barto.in l.ſi is, qui, ff.de teſta. & quæ ſit ſolennitas ſubſtantialis contractus, & quæ non, vide Bal.in l.ad exactorem, ſup.de dot. promiſſ. quid ſi inſtrumentum non contineat cauſam, vide Bal.in l.ſicut, ſup.de repud.hæred.
e Item pone. Pro hoc etiam facit, quia ſi non valet contractus principalis, nec etiã præceptum guarentigiæ, ut not.Bal.in l.abſentis.ſup.ſi cer. pet. & ſup.de conſtit. pe. in rub. & Bald.in l.ſi non ſortem, §.indebiti.ff.de condit.indeb. In contrarium facit, quod no.Bal.in l.2.in fi.ſup.eod. & quod non valeat pręceptũ guarentigiæ ſuper contractu nullo, tenet Bal.in l.hac edictali, §.quam obſeruationem verſi.ſed pone, ſup.de ſec.nup.
f Or modo. Ioan.Cal.in c.nauiganti, in repe.ext.de vſur.in 4.q. Aduerte, quia Bal. hic loquitur, quando creditor erat fænerator publicus, alias ſecus. & vide Bar.in l.2. ſup.de uſur.
g Quid ſi. Vide Cy.in l.2.ſup.quan.fiſ.uel priua. & Ange.in l.a diuo Pio, §.ſic quoque, ff.de re iud. & vide in l. creditorem, ff.de eui. & Bar.in l.2.in prin.ff.ſo.ma. & dum Bal.hic dicit, cuicunque videtur bene dicere per l.j. & d.l.in creditorem & in d.l.2.eſt ſpeciale in dote.
h Pone Titius. Vide quod no.Bar.in l.ſi finita, §.de vectigalib. ff.de dam.infec.in 5.q.in 1.q. & Bal.in auth. ei qui inf.de bon.auth.iud.poſ. & Bal.ſup.l.prox.
j Obligatio perſonalis. Facit quod no.Bar.in l.fi.ff.quor.bono.
K Computetur. Vide quę dixi poſt Bar.in l.mouentium, ff.de ver.ob.
l Ratio differentię. Vide Bar.in §.ſi ſuper, hic alle. maxime in fin. & in §.pen.ead.l.

l,a diuo Pio,§.ſi ſuper reb.in gl.ordinaria.& ſecus eſt qñ petitur
miſſio in nomen debitoris perſonaliter, & non realr obligati?
9 Rñdeo,illa gl.† debet intelligi,qñ poſſeſſor allegat ſe poſſeſſorē
a non tñ allegat ſe dñm, *a* & ita miſſio reſpectu dñij fit ſine eius p̄-
iudicio:ſi vero allegaret ſe poſſeſſorem,& dñm,fieri non poſſet
Sed qñ agit̄ ꝯ debitorē debitoris,certum eſt ꝙ illud,quod debe-
tur,eſt in plena poſſeſſione,& dñio debitoris ipſius,& iō nimirū
ſi non pōt fieri executio ꝯ debitorem oppōnem habentē, vt d.l.
a diuo Pio,§.ſi quoque ver. niſi forte. Præterea in actione reali
non dēt dicere iudex,mitto te in poſſeſſionē actoris,ſed mitto te
ſuperficialiter in ipſum fundum non præiudicando iuri alterius
10 † Et not. *b* licet poſſeſſor præſumatur dñs ad impediendum exe
b cutionem,vt no.p Cy.ſ.ne vxor pro marito.l.ob maritorū.iſtud
eſt verum, ſi dñium allegat: ſed ſi non allegat, non præſumit̄, vt
11 ſupra.vnde legit.l.non hoc. † Sed quid dices, ruſtici habent pu-
teum,ad quem oēs vadunt,nunquid creditor in iſtam commo-
ditatem mitti pōt;& vr̄,ꝙ non:quia portio eſt incerta rōne loci
& quotæ,ff.de acq.poſſ.l. Luc. Sed ibi quo ad poſſidendum,hic
quo ad vtendum fit,Idem in vſu nemoris publici,proprietate,cu
iuslibet ruſtici partiali vtilitate, puta ad indigentiam comburen
c di,vel iumenta paſtorandi. Si aūt *c* eſſet vniuerſitatis proprietate
& vtilitate,ēt ſi quotquot ſunt,deberēt vt ſinguli,miſſio non fie-
ret,vt ff.de rer.diui.l.in tm̄,§.vtitati. Nec obſtat, quod gl.dicit in
l.ſicut,ff.quod cuiuſq; vniuer.nom.non ꝙ populus nō eſt aliud
q̄ hoīes,quia debet intelligi de hominib.collectiue aſſumptis.vñ
d hoīes ſeparari non faciunt populum. vnde populus *d* proprie nō
dr̄ homines,ſed hoīum collectio in vnum corpus myſticum,&
abſtractiue ſumptum, cuius ſignificatio eſt inuenta per intelle-
ctum.& dic incidenter,ꝙ homo pōt tripliciter conſiderari, uno
mō prout eſt per ſe quoddam indiuiduum ex aīa,& corpore na
turaliter cōſtitutum, vt ff.de euict.l.ſi dictum,§.in ſtiplone.ſecū
do modo pōt conſiderari,prout eſt quoddam corpus æconomi
cum.i.Princeps familiæ,vt ff.de ver.ſig.l.pronunciatio,§.familie
ſicut eſt paterfamilias,&c. Abbas monaſterij:tertio mō pōt conſi
derari,prout eſt quoddam corpus ciuile,ſeu politicum,ſicut eſt
Ep̄s ciuitatis & Ptās,ſi conſideret̄ in præeminētia. Sed ſi ꝯſidera
tur in congregatione,tunc homo naturalis efficeret̄ politicus,&
ex multis aggregatis fit populus, vt ff.de vſuc.l.rerū mixtura.iſte
populus,qñq; muris cingit̄, & incolit ciuitatem, & idē ꝓprie dr̄
politicus, a polis, qđ eſt ciuitas. Alius eſt populus ruſticanus, q
habitat in caſtris,vel villis,& ibi hēt ſuū domicilium, vt ſ.de teſt.
e l.fi. Mō ergo quæritur, qualiter ꝯ populum fit executio? *e* Dicen-
dum eſt, ꝙ aut loquimur de executione perſonali,& fit hoc mo
do, quia Conſules populi capiuntur qui quadam fictione ſunt
populus,arg.ff.de religioſis l.oſſa.in fin.capiuntur,non quia ſunt
perſonaliter debitores,ſed quia hñt facultatem ſoluendi,vel qa
populus rubore confuſus ſoluit,vel verius non debet perſonali-
f ter capi,niſi ſit in mora,ut j. de Decu.l. prouidendum. *f* li.x.qđ
12 nota. † Sed nunquid *g* Abbatiſſa poſſit perſonaliter capi per
g Ep̄m pro debito monaſterij; Vr̄ ꝙ ſic, nam ēt fœminæ poſſunt
capi pro debito,ut l.pen. j.qui bonis cedere poſſunt. Contrariū
dico per c.Odoardus. ext.de ſol.quia profeſſus non habet bona,
quib.cedere poſſit. nam ꝑꝑ bona venitur ad carcerem in ſubſi-
dium,non recta,uia,vt no.ff.de ſuſpe.tut.l.3.§.tutores. Aut loq-
mur in executione reali,& debet ſolutio fieri in bonis ipſius cō-
munitatis, puta ſi habet molēdinum,vel nemora,vt ff.de ꝯtrah.
h emp.l.Celſus. Muri *h* autem ciuitatis,vel caſtri, non poſſunt in
tenutam capi,quia ſunt ſancti,& non ſunt in commercio, vt ff.
de rer.diuiſi.l.ſanctū.quos uiolare capitale eſt,eo.tit.l.ſacra,§.fi.
Item non puto,quod ius imponendi collectam (cum ſit ius pu-
13 blicum authoritate,& vtilitate, & ſit meri imperij) poſſit alicui
priuato concedi,vel in tenutam dari,niſi forte commoditas:nā
ciuitates nemini poſſunt dare merum imperium, tñ poſſunt ſe
ſubmittere quantū ad perſonales præſtationes & ſuas gabellas
poſſunt uendere,donare,& locare, & ipſa tamē ciuitas imponit
& emptor vel conductor exigit. Item poſſunt facere ſuū procu-
ratorem aliquem ad iſta imponenda,quem poſſunt uocare Ca
pitaneum,vel conſeruatorem,vel alio noīe,prout uolunt in ſuū
præiudicium,non principis, & ſub hoc colore perdunt ciuitates
ſuas libertates, q̄ de directo vendi non poſſunt. eorum aūt quæ
ſunt in commercio populi,tenuta capi pōt, quia in commertio
ſunt,ut ff.ꝙ cu.uni.nom.l.ciuitates,de ꝯh.em.l.ſed Celſus,§.j. ff.
de ver.ſign.l.inter publica.quib. reb. deficientibus ipſa vniuerſi-
i tas *i* cogitur facere collectam,ut l.1.§.quib.in gl.l.Prætor,ff.ꝙ cu
24 iuſque vni.noīe. citata tamē prius ipſa vniuerſitate.† Sed quæro
qūo citabit̄? Rñ.ſi eſt congregata,perſonaliter citabitur,quia iſta
congregatio eſt quaſi quędem perſona politica, ut ff.de fidei.l.
mortuus.& ff.quod me.cau.l.metum,§.animaduertendum. Si
autem non eſt congregata, ponet̄ edctum in loco vbi cōſueuit
congregari,ut no.ff.de reg.iu.l.non poteſt uideri dolo. Quæro,
quid ſi ruſtici claudunt portas,ne nuntius ingrediat̄? Reſp.aſſigi
tur edictum in portis caſtri,& ſi non eſt ibi tutus acceſſus, cone-
tur edictum in loco viciniori,vel in eccleſia magis vicina,qa ec-
cleſia eſt locus publicus & oībus patens, ut cauſam, de elect.in

Cle. Non ob.c.decet.de immu.eccl.li.6.qa ibi loquit̄ de ſtrepitu
15 iudiciorum. Sed † affigere hmōi ſchedulam non eſt ſtrepitus
K iudiciorū: hinc eſt,ꝙ in eccl'a *k* pōt quis citari per tpalem magi-
ſtratum loci,qui nullam eccleſiaſticam iuriſdōnem hēt text. eſt
no.ſ.de his,qui ad eccl.confu.l.p̄ſenti. Non ob.ꝙ eccl'a ſit locus
exemptus,quia quo ad hunc articulū ſufficit,ꝙ ſit intra territo-
rium,nam pſona q̄ citat̄ non eſt exēpta.tñ citatio realis intra ec
cleſiam fieri non poſſet,videlicet ꝙ quis caperet̄,& deinde duce
retur,niſi fieret authoritate ep̄i. Sit ergo ꝯcl'o,ꝙ vniuerſitas poſ-
ſit citari perſonaliter,& ad domicilium,vt ff.de iniu.l.lex Corne
16 lia,§.domum.† Modo reſtat quęrendum,nūquid iumenta *l* ſin
l gularum perſonarum poſſint capi pro debito vniuerſitatis? Et di
cendū eſt,ꝙ aut cōſuetudo hoc dictat,& capi poſſunt:quia ꝯſue
tudo dat iuriſdōnem meram,mixtam,imperioſam,altā, & baſ-
m ſam, *m* put diſponit,vt dicit lex iſta,q̄ in executionibus eſt valde
no.ut j.de exac.trib.l.miſſi opinatores.lib.x. Aut cōſuetudo, vel
lex municipalis,hoc non diſponit,& tunc ſi quidē ꝯctus ciuium
hoc dictat,& idem qđ in ſtatuto.nā ꝯctus vniuerſorū pōt ligare
vniuerſaliter vniuerſos,& ſingulariter ſingulos,vt not.Bar. in l.
4.ff.de re iud.ſed pro quanta portione ligabunt̄ ſinguli cum tot
ſunt ciues,ꝙ non pōt apparere quantum tangat pro rata. Rur-
ſus,dicere ꝙ quilibet teneat̄ in ſolidū,eſt falſum.& iō ſi captus ꝓ
tali debito petit declarari ratā ſuā,& actor non pōt edere certam
quantitatem,ſequit̄ ꝙ debeat relaxari.facit qđ no.j.q̄ ſit lon.cō
ſue.l.3.niſi dicat̄,ꝙ loco pignoris res capiat̄,& non pſonæ: nam
natura pignoris eſt indiuidua,& reſpicit ſolidū,debitum,vt ff.de
ver.ſign.l.in ꝯuentionibus. Si aūt in ꝯctu nō cōtinet̄ obl'o ſin-
gulorum,eſt obligata ciuitas,non ſinguli ciues, quia qđ meum
eſt,cōitatis non eſt.in tali ēt obligatione laicorū nō veniunt bo-
n na,nec res clericorum:& iō clerici *n* non poſſunt capi pro repre
17 ſalijs,& clerici ſunt habentes primā tonſurā.† Modo vidēdum
eſt de collecta ſupradicta,qualiter ſit imponenda,vtrū patrimo-
nialiter,an pſonaliter,i.in capita,qđ eſt dictum in capita patrum
o familias,ſiue pro quolibet fumante,non.n.tot hoīes, *o* quot ca-
pita (pater.n.cum multis filijs hr̄ loco vnius capitis tm̄, ut not. in
l.2.inf.qui ætate.li.x.) ſed intelligitur de capite familiæ,vel fumā
tis,quia in vna domo non poſſunt eſſe plura onera,& liberi con
gruentius exonerant patrem,quam debeant aggrauare.dico er
go de collecta,quod aut eſt voluntaria,& ciues habent inter ſe
diſtribuere,prout ſunt in cōcordia,huic aūt liberalitati meta nō
imponitur,vt ſi volunt facere honorem alicui Cardinali,vel no
bili uenienti ad partes,nam in rebus voluntarijs nemo neceſſa-
rius exiſtit,ut ſup.de neg.geſt.l.tutor:aut collecta imponitur pro
utilitate publica,vt pro ſoluendis ſtipendijs armigerorum con-
ducendorum ad ſeruitia Communis,vel pro emendo Caſtrum
ipſi Ciuitati.ſicut faciunt illi de peruſio;vel imponitur collecta
pro

ADDITIONES.

a Dominum. Adde quod gl.1.& alij Docto.in §.ſi ſuper,hic alleg.dicunt idem ſi al
leget ſe dominum,& legitur,& no.in §.pen.ea.l.;vel dic, quod tex.& gl. in d.§. ſi
ſuper,loquuntur,quando non conſtabat tertium poſſidere:ſed hic loquitur quan-
do conſtabat,ut inf.ea.l.§.fi.& ibi Bar.in fi.vel dic,quod Bal.male dicit contra d.
§.ſic quoque,hic alleg.vbi omnino vult eſſe differentiam,inter nomina debitorū
& alia,quæ non eſſent,ſecundum Bal.

b Et no. Vide ad hoc,quod not.Bal.in l.ſuper longi,in fi. ſup. de præſcr. lon.temp.&
expreſſe Bar.in l.rem alienam,de pig.actio.

c Si autem. Eſt glo.in terminis in l.ſicut,§.j.ff.quod cuiuſque vniuer.no.

d Populus. Vide Io.An.in c.vt circa,de elect.in 6.

e Exequutio. Facit l.4.§.actor,ff.de re iu.& Bal.in ſe.co.& in l.1.§.1.ff.quod cuiuſq;
vni.no.

f L.prouidendum. Melius in l.miſſi opinatores,inf.de exact. trib.lib.10.

g Sed nunquid. Vide Bal.in l.conſentaneum,ſup. quomodo & quando,iudex. & in
l.1.inf.qui bonis cedere poſſ.

h Muri. Sed an Marchia,vel Comitatus poſſit capi in tenutam. Vide in authen.ei qui
inf.de bo.auth.iud.poſ.

i And.Barb. Vniuerſitas. Quomodo citabitur vniuerſitas, vide gl.in c.bonæ, el.1.de
ele.in c.fi.de conceſ.præb.lib.6.& in Cle cauſam.de ele.vide do.Ange.late,in l.1.
§.quibus,& ibi Bal.ff.quod ciuil.uni.no. Bar.in l.j.§.Pap.ff.de acc.& in ti.de pace
Conſtan.& in l. Polla.ſup.de his,quib.ut indi.& dixi late in d.Clem.cauſam, ui-
de ibi omnino.

K In eccleſia. Vide in l.2.ſup.de ſacr.eccle.& maxime per Bal.& quod dixi poſt Bar.
in l.præſenti,hic alleg.

l Iumenta. Vide in l.ſicut,ff.quod cuiuſque vniuer.no.& Bal.in l.1.§.1. eo.tit.

m Phil.Dec. Altam & baſſam. Quantum poſſit conſuetudo in conferenda iuriſdi-
ctione omnis generis,vide per iſtum in l.1.C.de emanc.lib.ver. no.iſta duo. & ꝙ
ordinariam & temporalem conferat, habes tex. ſingularem extra, in c.cum con-
tingat,de foro competenti.vbi per Pau.in ult. not.verſic.uenio ad primum. Item
& contentioſam,ut in c.3.de excep.lib.6.ubi gl.in uer.de conſuetudine 9.q.3.c.cō
queſtus & de offic.ord.c.Romana.quin etiam Principis poteſtatem habet.l.domi
ni prædiorum,C.de agri.& cenſi lib. 11. & Bald. in l.3.C.de nau.fœno. Item ha-
bet uim conſtitutionis,per Bar.in l.1.§.denique.lo.2.uerſic.no.quod conſuetudo,
ff.de aqua plu.arc.

n Ideo clerici. Vide c.1.ext.de iniur.& damno dato.

o Tot homines. Vide Io.And.in c.1.de immu.eccl.in 6.Bar.in l.4.§.actor,de re iudi.
ff.in 1.q.& qualiter collecta imponat̄,uide p Bar.in d.§.actor.& tex.& ibi Bal. in
l.propter honorem,inf.qui bon.ced.poſ.æſtimatum enim diminuitur propter de
pauperationē uide Bart. in l.forma.ff.de cenſi.ubi idem, ſi res ſint deterioratæ,&
uide hic Bald.in auth.defuncto.ſup.ad Tertul.

pro neceſſitate publica,vt cã ſoluendi æs alienum iam ↄ̃ctũ,vel
eſt ipſi ciuitati impoſita talia a ſuperiore,puta ꝙ ſoluant mille,
& tunc iuſta deſcriptio eſt per ęs & libram,nam quidã ſunt, qui
habent res immobiles æſtimatas in æſtimo cõis,vt no.in l. inco-
la,ff.ad mun.quidã ſunt qui hñt æs,& nõ ęſtimũ, vt fœneratores
quidã ſunt,qui vtrunq; hñt,vt Aſtenſes iuxta menſurã patrimo
nij æſtimati vel æſtimabilis,& vnuſquiſq; ſoluere dẽt: pauperes
enim quorũ manifeſta eſt paupertas,vt hi q dietim laborant pro
victu quærẽdo,nil ↄferre debẽt;idẽ in his,qui lapſi ſunt facultati
bus:vnde dicit gl.ꝙ pp depauperatos fit nouũ æſtimũ, & ꝙ exa
ctiones debẽt ſe hr̃e ꝑ patri n onialimẽ, vt no. j̃.de ann.& trib.
l.indictionib.li.10.facit eo.ti.l.j.j̃.de immu.nem.conce.l.per Bi-
thiniã.& j̃.quẽad.ciui.mu.indi.l.fin.& de quib.numeri.nemi. li
ceat ſe excuſa.l.1.ibi dum dicit,a ſummis ſarcina ad ĩſimos vſq;
a decurrat.& no.*a* ꝙ ſi fœnerator teneat tapetũ in diuerſis prouin
cijs,non collectat in loco originis ꝓ omnib.locis,ſed prout in lo
co negociatur,vt j̃.de mu.& in quo loco.l.j.ĩ fi.ſed tu dices,imo
nec in alio vt l.reſcripto,§.fi.ff.đ mu.& hon.ſed rñ.aliud eſt ſim
pl'r poſſidere,aliud ↄ̃here,& hr̃e ibi menſam,quia rõne ↄ̃ctuum
efficit ſubditus,vt ff.de iu.l.hæres abſens.præterea gñalis conſue
tudo ſeruat,ꝙ vbi quis poſſidet,ibi & collectã patiat: non p̃cise
b ſed cauſatiue:quia ſi non ſoluit,*b* non ponet in carcere:ſed aufe
retur ſibi res,ſeu rei fructus,vt ff.de leg.j.l.apud Iulianũ,§. hæres
ff.de vſufr.l.pendẽtes,§.ſi quid cloacarij.& l.ædiles,ff. de via pu-
bli.& arg.ff.de pub.l.ↄmiſſa.& Auth.de coll.§.ſi vero aliqñ. coll.
9.item habentes æſtimum poſſunt ẽt cõpelli p̃cise, quia ad hoc
c tendit æſtimum,vt d.l.incola.dictũ eſt.n.ꝙ hmõi talliæ *c* & colle
ctæ imponuntur ꝑ ęs & libram.Sed pone, aliqui ſunt exempti,
nunquid reliqui debent ſoluere totum. Diſtingue,aut ſunt exẽ-
pti ante obligationẽ ↄ̃ctam, & reliqui tenẽtur ſoluere totum, vt
ff.de leg.1.l.ab omnib.in prin. Aut poſt obl'onem ↄ̃ctam, & tunc
non tenent ſoluere partem cõtingentem exẽptis,quia ſatiſfactũ
intelligit æſtimanti,licet gratis remiſerit.Itẽ cum obligatio cer-
tam formam diſtributiuã aſſumpſerit,a ſtatu ipſius nõ eſt rece-
18 dendum,arg.ff.de verb.obl.l.inſula.† Or modo pone, Dñs Me
diolani mandauit Mediolanenſib.ꝙ mitterent mille armigeros
in exercitu ſuo,demũ cõpoſuit cum eis ꝓ certa quantitate,q̃ri-
tur qualiter ciuitas Mediolani debeat inter ſe illam quãtitatem
diſtribuere? Reſp.conſidera onera,nam aut a principio explican
tur corpora,aut pecunia. Item conſidera, ꝙ in exemplo p̃dicto
onus mittendorum armigerorum explicat pecunia.eos.n. ↄdu
ci oportet,quia nemo gratis ire tenet,argu.j̃.de naui.& nau.l.cũ
naturarũ.lib.11.& ideo eo a principio, & ex poſtfacto munus pa
trimonii,vt in Aut.vt iud.ſine quoquo ſuffragio,§.illud aũt ſciẽ
tes.ibi dum dicit,non poſſunt circa pecunias explicari:onus aũt
capitis eſſet,ſi dñs mandaret,ꝙ accederet vnus homo pro quoli-
bet fumãte,& pecunia qua redimitur hoc onus, debet diſtribui
d per fumantes,quia reſpicit origo,atq; cã,vnde aliquid deſcẽdit.
Item qa hæc pecunia loco oneris capitis ſubrogatur, ergo eãdẽ
metam,& nãm aſſumit,arg.ff.de do.inter vi.& vxo.l.ſi donatæ,
§.ſi ſponſus,iſta eſt opi.Bart.in d.l.4.ff.de re iudic. Sed tu diſtin-
gue,aut erat obligatio capitis iam ↄ̃cta,& tunc Bar.verum dicit·
aut non erat ↄ̃cta ſed Principem pœnituit,& tunc originem ſu-
mere non poſſumus ex eo quod nil eſt, vt ff.vſufru.quemad.ca-
ue.l.3.§.deſinere, & iõ hoc caſu Cõe debet ſoluere per æs, & li-
bram,& facit quod no.Inn.in c.grauem, extra,de ſen. excom.

ADDITIONES.

a Et no.Vide in l.munerum,§.patrimoniorum,& ibi Bar.ff.de mun.& hon.
Et no.Si vſurarius exercet vſuras in diuerſis prouincijs,non põt collectari in loco
originis pro omnib.prouincijs,& vide quod no.Nic.de Neap.in l.pupillo,ff.de tu.
& curat.datis ab his,& vide optimum tex.in l.forma,§.ſi quis, ff.de cen.& alleg.
gl.quam dicit non eſſe alibi,in præal.l.reſcripto,§.fi.de mu. & hon.in tex. præal-
le.l.pupillo,notaui verba ſua,quæ vide omnino.

b Si non ſoluit. Pro collecta quis non poteſt carcerari.vide Bar. in l.4.§. actor, ff.de
re iu.

c Huiuſmodi talliæ.Ant.de But.in c.peruenit.ext. de immu.eccl. indiſtincte tenet,
ꝙ cæteri non teneantur ſoluere totum,vt dixi poſt Bar.in l.4.§.actor,ff.de re iud.
vide Bar.in l.ſi vnus,§.ſe generaliter,ff.de pac.& in l.ab omnib.in prin. de leg.1.

d Origo.Facit quod no.Bal.in c.1.§.conuenticula.in vlt. q.de pace iura.firman.

LEX VI.

1 *Nuncius publicus,iudex eßepoteſt.*
2 *Appellatio ab executore,interponi non poteſt.*
3 *Iudices ordinarij ſuam ſententiam interpretari poſſunt.*

SI VT PROPONIS. Executio ſnĩæ nõ tenet, ſi ab ipſo e-
xecutore iudicis partes ſibi vẽdicatę
fiant. h. d. Quæro, qualiter intelligitur hæc lex? Reſpondeo,in
nuncio,& hæc prima lectura non habet dubitationem, cum nũ
cius eſt merus miniſter mittentis, qui ex proprio corde nil face-
1 re poteſt.†Sed nunquid nuncius publicus poteſt eſſe Iudex dele
gatus? Reſpon. non, niſi in vilibus cauſis, quia nuncij ſunt viles
perſonæ,ff.de iud.l.fi.Secundo modo ponitur exemplum in Iu-
dice delegato ad exequendum:nam iſte nõ p̃t reſcindere ſnĩam
mandatoris,nec ẽt interpretari, licet aliqñ procurator factũ do-
mini ad vtilitatem domini reſcindat,vt ff.man.l.ſi hominem,tñ
ſecus eſt in executore rei iudicatæ, vt infra eod. l. executorem.
Modo quæro,quæ eſt ratio huius legis? Dic ꝙ duplex.vna, quia
ſnĩa ↄ̃ ſnĩam non valet.Scđa,quia mandatum ad hoc non exten
2 debatur.†Sed ↄ̃*a* hoc oppo.lex.n.dicit, ꝙ ab executore non ap-
a pellat,ergo interim tenere vr̃,vt j̃.quo.app.non recip.l.ab execu
tore.Sol.dicit glo.ꝙ a ſnĩa eius non appellatur,quia nulla.Sed ſi
b excedit modum,*a* appellatur a grauamine.Tu dic,ꝙ glo.eſt ve-
ra,qñ quis exequeretur iure ordinario:ſecus ſi p̃textu mandati,
vnde tunc appellatio nõ eſt appellatio, ſed eſt quædã querela &
3 fatalia deputata non habet, † Mõ quæro vna cũ gloſ.vtrum ma-
gni iudices ordinarij poſſunt ſuam ſnĩam interpretari? & gl.dicit
ꝙ ſic,dummodo eorum interpretatio ſit laudabilis, quia in me-
lius qđ verbũ eſt no.dignũ,& hoc verũ,qñ de aĩo ſuo interpretã-
tur. De aĩo teſtium interpretari non pñt,vt no.extra,de proba.c.
c in præſentis.nec enim poſſunt interpretari *c* libellum, vel exce-
ptionem,vt ff.de rei ven.l.Pomp.ſcribit,ſi frumentum,§.fi.lex tñ
poteſt interpretari, & ideo pro libellis,& exceptionib.interpretã
dis bene recurritur ad iuris interpretationẽ,vt s̃.de ann.exce.l.fi.
& ff.de iud.l.ſi quis intentione,maxime in expoſitione vocabu-
lorum,quæ ſemper Iuriſta debet ponderare.& adde quod no.ff.
de app.l.ab executione in prin.extra,de offi.deleg.c.paſtoralis,§.
cum autem & extra,de offi.ord.c.inter cetera.

ADDITIONES.

a Sed contra.Vide gl.& Doc.in c.quod ad conſultationem,extra,de re iud.

b And.Bar.Excedit modum.No.an iudices ordinarij potuerint ſuas ſententias inter
pretari,ſi interpretatio ſit laudabilis. Vide quod not. in l.ea quæ, & ibi notaui ad
Bal.inf.com.vel epiſt.

c And.Bar.Nec enim poſſunt interpretari.Vide notabilem limitationem Barto.in l.
gerit,ff.de acqui.hære.

LE VII.

1 *Interius naturalis,& acceſſorius rei veniunt in mora iudicij.*
2 *Acceſſiones poſt ſentẽtiam venientes, an de iure nouo prõnũciari debeant.*

1 SI LONGIS. † Interitus,& naturalis acceſſio rei,veniunt in
mora iudicij,h.d.Nota, fruſtratorem a mora
non excuſar, vt hic,& ff.de vſur.l.tutor.facit.l.liberta,§.fin.ff.de
2 neg.geſt.& ff.de min.l.intra vtile, in principio.† Quæro, vtrum
a de accuſationib.*a* quæ veniunt poſt ſnĩam,ſit de nouo pronũciã
dum? Reſp.ſic interloquendo & declarãdo,aliter executio fieri
non poſſet, cum iſte tractus interitus ad primum Iudicem non
pertinuerit,cum res extaret,nec etiam actiones ciuiles ſumẽtes
originem poſt rem iudicatam,vt l.1.§.1.de re iud.

ADDITIO.

a De acceſſionibus Vide Bar.in l.fi.inf.tit.1.

LEX VIII.

1 *Executor ad vſuras reſtituendas petentibus tantum reſtituere debet.*
2 *Vſurarij ſuas poſſeſſiones alienare non poſſunt.*
3 *Executor ultimæ voluntatis, an proprie dicatur executor.*
4 *Teſtator non poteſt diſpoſitionem committere ſed executionem diſpoſiti.*
5 *Teſtator ſicut alteri ordinationem teſtamenti committere nõ poteſt,ita nec eius reſciſſionem.*
6 *Voluntatis ſubſtantia ſine forma ſubſtantiali eſſe non poteſt.*
7 *Teſtator mandans bona ſua pro anima diſtribui ſimpliciter,,quibus diſtribui velle præſumatur.*
8 *Epiſcopus formam a canonẽ traditam mutare non poteſt.*
9 *Excutor in donatione cauſa mortis dari poteſt.*
10 *Vſurans bona ſua promittendo & tradendo,an donare poſſit.*
11 *Vſurarius coram honeſtis cautionem præſtare non poteſt.*
12 *Mandatum uice gerentis apparere,non eſt neceſſe.*
13 *Vſurius Chriſtianus exiſtens apud Barbaros poteſt cautionẽ de reſtituendis vſuris præſtare coram bonis Chriſtianis.*
14 *Intellectus ad c.quamquam de vſur.li.6.*
15 *Libertus non poteſt ſtipulari domino, & ratio.*
16 *Vicegerens ſi Epiſcopus hoc patitur,non hẽt neceſſe oſtendere mandatũ: ſecus ſi ſit abſens.*
17 *Rector,cui teſtator de uſuris reſtituẽdis cauet,curatus parochię eſſe debet. Et an per eum utlis actio his quibus reſtitui debet quæratur.*
18 *Cautionis vtilitas in tabellione cãm nõ hẽt,licet habeat originem verborũ*
19 *Actio utilis acquiritur his, quibus extortæ ſunt vſuræ per Notarium ſtipulantem abſque conſenſu Epiſcopi.*
20 *Obligãs ſecũ vſurario principaliter,et inſolidũ, an dicatur correus đbẽdi.*
21 *Vſurarius,qui cautionem præſtitit de reſtituendis vſuris ſi poſtea fecit uſuram,teſtamentum efficitur nullum.*
22 *Teſtator faciens teſtamentum,ſi poſtea in articulo mortis cauet,an valeat teſtamentum.*
23 *Indiuiduum non ſurgit ex duobus diſtantibus.*
24 *Statutũ,ꝙ ſnĩa pupillorũ exequantur per Priores ſtante ſtatuto quod ſnĩæ a centum libris exequantur per Poteſtatem,exequitur per priores.*
25 *Indiuiduum eſt, quod eſt indeterminatę ſignificationis.*
26 *Executio fieri dẽt in reb.pronunciatis,& non in alijs ſine nouo proceſſu.*
27 *Executio contra nouum poſſeſſorem fieri poteſt.*
28 *Condemnatus ad locum delicti eſt mittendus.*
29 *Condemnatus non obſtãte condẽnatione,extra locum delicti forbanniri p̃t*
30 *Delinquens quot tribunalia ſortiatur.*
31 *Interdici quam varie iure facinoroſis poſſit.*
32 *Nobilis interdictus ne in ſuo caſtro moretur,in ciuitate morari poteſt.*
33 *Fœderis natura eſt alterius hoſtes proſequi,ut proprios.*

34 Sententia lata ſuper toto locali, ſi non valet in toto, valet vt valere poteſt.
35 Donatio cauſa mortis facta vxori mortuo marito confirmatur, & fiſcus excluditur.
36 Emancipatus non habet peculium.
37 Donatio facta filio ob patris delictum non confiſcatur.
38 Donatio rei corporalis facta filio abſque traditione non confirmatur.
39 Inueſtitura preſumitur corporalis, ſi vaſallus per annum domino ſciente & patiente feudum tenuerit.
40 Filius ſi deliquerit an patri poſſit auferri peculium.
41 Fiſcus non dicitur hæres confiſcati.
42 Robertus Rex, an amiſerit feuda ex cōdemnatione criminis læſe maieſt.
43 Impius fugit nemine proſequente ipſum.
44 Hoſtes de conſuetudine citari non ſolent.
45 Læſe maieſtatis crimen ita committant habentes domicilium, ſicut ſubiecti naturaliter.
46 Notorie delinquere plus eſt, quam confiteri reatum.
47 Naturale nil eſt tam, quam veritas.
48 Reatus excludit omnem honorem.
49 Iuriſdictio omnis ibi, vbi Imperator.
50 Delinquentis remiſſio ad locum delicti, tendit ad odium delinquentium.
51 Papa Imperio vacante poſſidet vtranque monarchiam.
52 Italia dicitur dulcis.
53 Inimicitia eſt quid indiuiſibilis.
54 Sententia Imperatoris an exequi poſſit coram iuſto Pontifice.

Executorē. Executor eſt, qui rē depoſitum mandat
effectui. h. d. Not. ꝙ oīs, q̄ facit aliq̄d ex
quocunq; offō, dr̄ executor, vt l. qui erat hæres, ff. fam. erc. Et no.
ḡnalem diffinitionem, ꝙ ſi res non eſſet diſpoſita, ſed diſponen-
da, nondum dr̄ executor, niſi prius diſponat. vbi cōſidera, ꝙ aut
quis eſt datus executor rei diſpoſitæ, & nō hēt cognoſcere, vt hic
aut rei non diſpoſitæ, & tunc hēt cognoſcere, & iudicare, & exeq
pōt, ſi condēnat: ſed ſi abſoluit, non eſt neceſſaria alia executio,
vñ executores nō dant ꝑꝑ abſolutiones, ſed ꝑꝑ cōdemnationes,
arg. ff. q̄d metus cau. l. metū, §. ſed licet. & l. j. §. ſi debitori, ff. ut in
poſ. leg. Vnde de negatiuis cautio non fit, q̄a ſufficit exceptio, vt
1 l. dedi in prin. ff. de ꝯd. ob cau. Modo hic extra q̄ro; Eps dedit
executorem ſuꝑ reſtōne vſurarum, vtrum debeat reſtituere oīb.
pro rata, an primo venientib. ad petendum, an illis qui vſuras pri
mo ſoluerunt; Quidam dn̄t pro rata, quid ergo ſi aliqui ſunt de
Anglia, aliqui de Peruſio, aliqui certi, aliqui incerti; Rn̄deo, petē
tibus tm̄ fit reſtō pro rata, arg. ſ. de iure delib. l. fi. §. & ſi præfatā
a Vel dic ꝙ pro vſuris ſunt bona tacite oblata, *a* & ideo prius pri-
mo ſatisfieri dēt, hoc no. in c. quamq̄; de vſur. li. 6. in hypothecis
hęc regula nunq̄ fallit, niſi in octo caſib. vt in Auth. vt exact. in-
ſtan. dotis, §. ſicut. nā hypotheca eſt firma ꝯctus acceſſio, vt l. re-
ſcriptū, ff. de pact. tenēdo hanc partē, ꝙ ſi bona ſunt tacite obli-
gata, intelligit̄ de bonis illis, quæ acquiſiuerunt tpe, quo cæperit
obligari ad reſtōnē, ſed in vltimo q̄ſito oēs ſunt pares, vt l. ſi is, q.
2 ff. de iure fiſc. † Ex illa ergo gl. no. quod vſurarij poſſeſſiones ſuas
alienare non poſſunt, quin ſal̄uū ſit ius hypotecarū ipſis deben-
tib. vſurā recipere, ſm Io. An. Et vr̄ ꝙ cautio, q̄ p̄ſtat̄ c. per. q̄q̄. de
vſur. li. 6. non ſit ſufficiens, quia non ſolum tenet vſurarius de ꝑ-
b ceptis, ſed ēt *b* ſi quid ex ipſis acquiſiuit, vt ext. de vſuc. c. cū tu.
Rn̄. hoc non eſt verum, quia obligatio ꝯhit̄ re, & nō vltra. Item
ꝯhit̄ in gn̄e, vñ eſt factus dn̄s pecuniæ, alias ſoluens nō eſſet libe-
ratus. Item in reſtōne indebiti non veniunt extrinſeca, vt l. j. ſup.
de cōd. inde. Itē recipiēs mutuū, vult gratis recepiſſe ſeruitiū: er
go verſa vice debet eſſe cōtentus ſimplici reſtōne, & iō pro re-
miſſione peccati nil iniūgit̄ niſi reſtō. Confiteor tn̄, quod ſi eſſet
in iudicio cōuētus, ēt ad intereſſe teneret̄, non tanq̄ vſurari⁹, ſed
3 tanquā quilibet debitor, vt ff. de in lit. iur. l. in nummis. † Ex hoc
apparet, ꝙ donec vſurarius poſſidet vſuras, non eſt in mora, quę
pertineat ad iudicij vigorem, quamuis perſeuerat in peccato; &
æquiparatio vſurarij ad furem eſt falſa, quia fur poſſidet rē alie
nā: vſurarius aūt ſuā. Item vſurarius non debet eſſe ꝓcurator ad-
uerſarij in negociando pro eo, vt ff. ad Treb. l. poſtulante. Alij ali
4 ter dn̄t. † Reſtat quærere de executore vltimæ voluntatis, an pro
priæ dicat̄ executor? & dic ꝙ aut teſtator nihil diſponit, & n̄ dr̄
executor, ſed dr̄ diſpō captatoria. quod duob. modis intelligi po
teſt. vno mō, quia dixit ſic, volo ꝙ Titius poſſit teſtari de bonis
meis, & illud ſit teſtm̄ meū. & hoc non valet, quia quis debet te
ſtari aīo ſuo, non alieno: & iō teſtator. factionem teſtī proprij al
teri committere non pōt, vt ff. de hær. inſt. l. illa inſtitutio. Secun-
do mō committendo, & ſubijciendo voluntatem ſuam volun-
tati alterius, vt inſtituo te hæredē. ſi Titius volet, vel ſi vxor mea
conſentiat, ut ſup. de teſt. mil. l. captatorias, vxor illa dr̄ executrix
quia eſt inſerta rei nullo modo diſpoſitæ. Non ob. ff. de hær. inſt.
l. ſi quis Sempronium. quia ille, qui Capitolium aſcendit, nil di-
ſponit, & ſic non eſt diſpō captatoria. declaratores vero ultima
rum uoluntatum bene poſſunt dici executores, ut l. j. ff. de leg. 2.
& ff. de dote ꝑle. l. Theopompus. & ff. de rebus dub. l. utrum. §. j.
5 † Sed nunquid poſſum alicui dare authoritatem *c* ſtatuēdi quis
c ſit executor teſtī mei, vel ſi moriat̄ executor meus. ſubrogādi a-
lium? & determinat ꝙ non: quia iſta eſt diſpō, non executio rei
diſpoſitæ, ut no. in c. j. de pe. li. 6. in Nouel. Item dubitatur, teſta-
tor iuſſit cōſtrui capellam, vel monumentum, dās executori po
teſtatem in aliū vſum cōuertēdi, an valeat iſta ptās? Dicit Ia. Bu.
ꝙ non, quia alterare vſum eſt diſpō noua, non executio, & iō nō
valet, tanq̄ captatoria, vt ipſe no. in d. l. captatorias. videas quod
6 ibi ſcripſi. nam † ſicut teſtōr non pōt alteri committere ordina-
tionem teſtamēti, ita nec eius reſciſſionem, vel derogationem.
vnde dicit apoſtolus, teſtm̄ morte confirmatū nemo ſuperordi-
nare pōt. & cum dictum apoſtoli ſit dictum diuinū, patet ꝙ ha-
d bet locum ēt ad pias cās. Non obſt. *d* extra, de teſt. c. cum tibi, vbi
dr̄, ꝙ quis pōt committere extremam diſpoſitionem ſuam in al
7 terius voluntatem. † No. enim primo, *e* ꝙ dicit ſuam voluntatē.
e & ſic habemus ſubſtantiam voluntatis, quæ non poteſt bene eē,
niſi ſit forma ſubſtantialis, & conſenſus. vnde quod ſequitur alte
rius diſpōnem, ſ. executoriam. & illud c. interpretat̄ hæc verba, ꝙ
ſapiant hæredis inſtōnem grauari de reſtituendo pauperib. & in
8 hoc illud cap. eſt valde not. † not. ꝙ qui mandat ſua bona diſtri
f bui, *f* nec dicit cui, vel quib. intelligit mandaſſe ꝙ pauperib. pro
anima ſua diſtribuantur, quod alibi non reperitur. Et ſi teſtator
verba dirigeret ad ſucceſſorem inteſtati, videlicet ad filium, vel
alium ab inteſtato ſuccedentem, vr̄ eum grauare de dādis bonis
ſecundum voluntatem teſtōris, ſecūdū Inn. quod ī ſuo hr̄de nō
puto verum, ff. de lib. & poſth. in l. in ſuis. & ſup. de fideic. le. cum
acutiſſimi. Et no. ꝙ dictum Apoſtoli eſt neceſſaria rōne munitū.
nam cum oporteat teſtm̄ ꝑ mortem cōfirmari, & non poſſit cō-
firmari per mortem id, q̄d tpe mortis diſpoſitū non erat, ſequit̄
de neceſſitate talem alterationē, vel derogationē, q̄ tpe mortis ī
rerum natura non erat, eius morte minime potuiſſe confirmari,
quia q̄d non eſt in facto, non p̄t ꝯfirmari in iure, vt ff. de li. leg. l.
9 Aurelius, §. teſtm̄. † Dubitat̄, *g* ſi lis facit teſtm̄, qui eſt vſurarius
g manifeſtus, idq; fecit de lr̄ia epī, executore deputato ad pias cās
tn̄ cautione non pręſtita, vtrum valeat? Puto ꝙ nō: eps enim for-
mam traditam a canone mutare non p̄t, vt ff. de tranſa. le. cū hi,
§. ſi prætor. ff. fa. erci. l. ſi filia, in prin. & ff. de admin. tut. l. quidam
10 decedens. † Quæro nunquid executor poſſit dari in donatio-
ne cā mortis: vt ſi quis cā mortis hęreditatē donet alicui ꝓ pau-
perib. recipienti, dato executore ad declarandum pauperes: puto
quod ſic, & ꝙ iſti executores poterūt iſtis pauperibus reſtituere
hęreditatem ex Treb. i. cum iurib. ſuis actiuis, & paſſiuis. Nec ui
deo, ꝙ repugnet cā, nam ſi donatione cauſa mortis detrahit̄ tre
bellianica, ergo ſtatim ſequitur ꝙ poſſit fieri reſtō ex Trebellia-
11 no. † Mō uidi dubitari, *h* vtrum vſurarius *i* manifeſtus poſſit do
h nare bona ſua, promittēdo, & tradēdo, vel quaſi cā mortis; &
i quia hoc nullo iure prohibetur, multi valentes viri venerabilis
collegij mediolani in hoc conſuluerunt pro parte affirmatiua.
Nam donatio cā mortis per uiam contractus, & maxime inter
ueniente traditione, non eſt teſtm̄, nec vltima volūtas, niſi quo
ad quoſdam articulos, qui no. Inſti. de don. §. j. & in l. 2. ff. de dote
præle. & ſubtiliter dixi in l. 2. ff. de leg. j. & ſup. qui teſt. face. poſ. le.
ſenium. & hoc eſt, quod dicimus, ꝙ magis accedit contractui ꝓ-
pter ſtipulationem, vel pactum, vt ff. de leg. 2. l. cum pater, §. Mæ-
uio. vbi dicitur ꝙ ex pacto nudo donationis cauſa mortis oritur
condictio ex l. ſi quis argentum. C. de dona. item ꝑꝑ traditionē,
quæ poteſt fieri in uita, dominium ſtatim transfertur. hinc eſt, ꝙ
ſi reuocatur, agitur condictione ob cauſam, quæ locum habet
in contractib. innominatis, vel ſimilibus eis, & non in teſtamen-
tis, vt ff. de don. cau. mor. l. Senatus, §. nec dubitauerunt. itē ver-
ba, quibus contraxerunt, nō pertinent ad teſtamentum: ergo nō
eſt teſtamētum, nec quaſi teſtm̄, ſicut ſunt codicilli, vt ff. de ver.
ſign.

ADDITIONES.

a Obligata. Vide Bald. in l. pen. ſup. de ſer. pign. da. ma. & in l. rem quam. ſup. de iure dotium. ſed quid ſi omnia conſumpſit vſurarius doloſe, an teneatur. uide Barto. & Doc. in leg. etiam. §. 1. ff. ſolu. matr. & de materia vide per Doct. in c. cum tu extra, de vſucap.
b Sed etiam. Vide Bal. ſup. de ſer. pig. da. ma.
c Authoritatem. Vide Bar. & ibi dixi, in l. quædam, ff. de rebus dub. & Bald. in l. captatorias, ſup. de teſt. mili.
d Non obſt. Vide Bal. in l. captatorias, ff. de teſta. mil. & no. Bald. in le. Centurio in q. ſed quid ſi teſtator dicit quandocunque, ff. de vulg. & pup. & latius per Bal. in l. & in epiſtola, ſup. de fideicom.
e A. B. No. enim primo. No. intellectum ad d. c. cum tibi. quod verba executoria relata in alteris diſpoſitionem, inducunt, vt illa bona reſtituantur pauperib. & de intellectu iſtius cap. vide Bald. in leg. captatorias, ſup. de teſt. mili. & ibi Mod. Bald. in leg. 1. ſup. de ſacroſ. eccl. & illa leg. illa inſtitutio, ff. de hære. inſt. & in d. l. captatorias, & ibi Mod.
f Diſtribui. Vide quod not. Bald. in l. priuilegia, ſup. de ſacroſan. eccl. & Inno. in cap. cum tibi, hic alle. & Bar. in l. 3. 5. q. prin. ſup. de ſacroſ. eccl. Imo. in d. l. captatorias, & in l. illa inſtitutio, ff. de hære. inſti. & Bal. in l. precibus, in ver. ſequens q. ſup. de impu. & ali. ſubſt.
g Dubitatur. Vide quæ no. Bar. & quæ ibi dixi, in l. 1. ſup. de ſacroſ. eccle. ſed an valeat ſtatutum ſuper hoc, Bal. tenet ꝙ non, in l. conſulta, ſup. de teſt.
h A. B. modo vidi dubitari. An vſurarius poterit donare cauſa mortis, uide Ioan. de Imo. in l. iam is, de do. cau. mor. ubi referunt Doc.
i Vtrum vſurarius. Facit tex. in l. cum hi, in prin. ff. de tranſ. & vide Ang. in diſp. ſua; in cap. Aſtenſis & quod no. Ioan. de Imo. in l. 1. & in leg. qui in poteſtate, ff. de teſt. & vide plene per Imo. & Ro. in l. tam is, in prin. & ibi Bar. ff. de do. cau. mor.

ſing.l.verba ꝯxerũt.In tali aũt donatione quis heredem inſtitue
re non põt,vt s̃.de pac.l.licet.& forte ſi vſurarius manifeſtus le-
garet,& traderet,dñium transferret,vt ff.de leg.1.l.Luc.& l.lega
tum eſt.& licet cauſa remota.i.legatũ,ſit irrita,tñ cã proxima.i.
ꝑtãtiua dñi voluntas eſt rata quo ad dñium trãſferendum,& ſic
penes legatarium remanebit,non quia legatarius,ſed quia domi
nus tradit ex certa ſcientia,& aĩo donandi:niſi quis dixerit hãc ĩ
terpretationem captioſam,& in fraudem canonum,vel ꝙ anni-
hilata cã,eſt annihilatus effectus,forte tñ non eſt ipſo iure, ſed ꝑ
ſñĩam,ex quo ventũ eſt traditionem iuxta illud, qđ in ſimili dr̃,
proceſſit titulus vt infirmus,ſed traditio eſt per ſñĩam infirman-
da,vt l.eleganter,in prin.ff.de dolo.dicit lex, ꝙ vbicunq; cogni-
tio eſt,ibi prætor deſiderat.ff.de reg.iu.l.vbicunq;, & s̃. de ſacro.
ſan. eccl. §. æconomus. Sed poſſet ad illud rñderi, ꝙ ibi dolus
in fraudem hoĩs,hic in fraudẽ canonis,vt ff.de iure patro. le. ſi li-
bertus *minorẽ* & hoc in legato.Sed in donatione cã mortis re-
ſtat quod ſuperius dictum eſt,quia ibi eſt lex iſta prohibens.da.n.
mihi caſum legis,aut authenticam ſcripturã,cui credere debeã:
& ſi dr̃ qđ vna via prohibet̃,alia via concedi non debet, iſtud ve
rum eſt qñ viæ ꝑ oĩa ſunt eiuſdem rõnis,ſed hic ſunt multę drię.
Nam donationis ꝯctus eſt priuati iuris,ſed factio teſtĩ eſt publi-
ci,vt ff.de don.l.tam is.Item pupillus ꝯhere põt:teſtari,aut codi-
cillari non põt,ẽt de conſenſu ſuccedentium ab inteſtato,vt l. j.
ff.de tut.& rat.diſtr.& l.fi.s̃.de teſ.mil.ergo non ſunt eiuſdem ra
tionis,quia vſurarius manifeſtus ſe obligare poteſt,quamuis nõ
poſſit teſtari,nec codicillari.idem in excõicato ſ'm quoſdam. &
facit.ff.de don.int.vir.& vxo.l.ſed ſi mors.& licet mihi videatur
hoc poſſe defendi:tñ vt tremulentus aſſero,iudicio Eccleſiæ me
12 ſupponens.† Vnum non omitto,ꝙ ſi per vſurarium non ſtaret:
ſed per Epm̃,ſacerdotem,vel Tabellionem,ꝙ vſurarius põt da-
re cautionem corã alijs perſonis honeſtis,vt in Auth. de hæred.
& falc.§.ſi vero abſunt.& s̃.de coll.aut.quod locũ.& optime fa-
cit s̃.qui teſt.face.poſ.l.hac conſultiſſima,§. fin. & ſup. quemad.
teſt.aper.l.ij.& per dictos honeſtos viros ipſo iure acquiret̃ actio
utilis creditorib.i.debentib.repetere reſtõnem vſurarum, licet ĩ
proprie dicantur creditores,quia nunquã ſecuti ſunt fidem vſu
rarij,vt l.j.ff.ſi cer.pet.qa iſtæ honeſtæ perſonæ loco publicę per
ſonæ ſubrogantur,& hoc dictat rõ tam naturalis,q̃ ciuilis. Idem
13 puto,† ꝙ ſi ipſe Chriſtianus eſſet apud Barbaros, vbi non ſunt
nec Epi,nec ſacerdotes,ꝙ ſufficeret pręſtare hãc cautionem co
ram bonis Chriſtianis,arg.ff.de teſt.l.quia latronib.§. fi. Vel me
lius,dicere debemus illud,qđ dicit lex,ꝙ inter æquitatem,& ius
ſcriptum ſoli Principi licet interpretari, vnde debemus ſtare ri-
gori illius decret,quamquam.& ſi dura ſit,eſt tñ ſeruanda, & de
bemus quærere rõnem canonis,vbi tex.habemus expreſſum,ff.
qui,& a quib.l.proſpexit.Igitur vbicunque dicti capituli forma
non eſt ſeruata,nullum teſtm̃,& nulla mera voluntas vltima va
a let.*Forma a* † aũt illius cap.eſt,primo a quib.vſurarijs,quia a ma
14 niſeſtis. *Scđo,quib.quia* habentib.recipere,ſi ſunt p̃ſentes,quod
intelligo ſtricte,*i.in eo loco,vbi* teſtm̃ ordinatur,Nam ſic in ſti-
pulationib.accipitur,quia vocem eius audire poſſit,ut l.j.in prin.
de verb.obl.hic.n.ſumus *in ſtipulatione* interponenda, vnde q̃-
tum ad hũc iuris articulum,non dr̃ *plenis*,qui eſt in hortis,ſed q
eſt p̃ſens ad hoc.Item præſentem *intelligo*,ſi ſit eius procurator,
Notarius,vel nuncius,cui promitti poſſit, vt ff.de conſti.pec.l.&
licet.Qui nuncius non ſtipulabit̃,ſed *fiet ei* conſtitutum nuncia
tiuo noĩe,cum debitum p̃cedat,quod quidem conſtitutum ope
ratur tm̃ iure p̃torio,quantum operatur iure *ciuili* ſtipulatio ſo-
lẽnis,vt Inſt.de act.§.de cõſtituta.item,ſi ibi eſſet recipere debẽs
& alius ſtipuletur ſibi,ſatis eſt,vt ff.de verb.obl.l.ſi procuratori p̃
ſentia.Si vero ñ eſt præſens ille,cui reſtõ fieri debet,tũc ſatiſdan-
dum eſt ei,qui poteſt acquirere abſentis directas actiones.Nam
ſolidiores ſunt actiones directæ quam utiles,vt no.in l. quoties,
15 in princ.de adminiſt. tut.uerſi. aut ſeruus. libertus † autem non
poſſet ſtipulari dño,quia ſtatus eius eſt contrarius acquiſitioni,
ut no.ff.de verb.obl.l.ſi ſtipulatus, §. Chryſogonus. item nec fi-
b lius *b* emancipatus,quia patria ptãs,quę eſt inuenta ad acquirẽ
dum,euanuit.item nec matri,nec lineę maternæ,nec alicui tran
c uerſali.*c* vt ff.ad Treb.l.debitor,& ff.de pac.do.l. inter ſocerum,
§.filiam item nec filius naturalis tm̃,quia non eſt in ptãte. Sed ꝯ
hoc oppo.vſurarius.n.condictione indebiti tenetur, quæ re ꝯhi-
tur,Inſt.quib.mod.re ꝯh.obli.§.is quoque.ſed per pactum,quod
re veſtitur,alteri per alterum quæritur,vt ff.ſi cer.pet.l. certi con
dictio,§. ſi nũmos.Sol.ibi loquitur in pacto nudo,qđ re veſtitur
vel verius,ibi non eſt pactum nudum,ſed ſpecificatio conſenſus
Hic aũt loquit̃ in ſtipulatioris cautione.vt d. §. Chryſognus. vel
dic,ꝙ in §.ſi numos,ipſo rei interuentu oblĩo ꝯhebatur,hic du-
dum poſt,nec erat res ſtipulantis,nec eius cui ſtipulabat̃,ſed erat
quædam oblĩo perſonalis in gñe ꝯcta,quę nunc deducit̃ in cau-
tionem.Si ergo talis perſona,quę directas quærere poſſit,abeſt,
16 tunc ſatiſdãdum eſt ordinario loci vel eius uices gerenti. † Sed
d nunquid *b* oportebit apparere de mandato ipſius uices gerentis
Reſpon.ſatis eſt ſi patiente Epõ ſe pro tali gerebat,vt l.j.§. magi
ſtratum,ff.de exerci.Si vero non eſt ibi p̃ſens Eps, vel eius locũ
tenens,debet ſatiſdari Rectori Parochiæ. i. curato & intitulato
ipſius rectoriæ.Sed quid ſi non apparet de inſtituto? Rñ.ſatis eſt
ſi publice erat in quaſi poſſeſſione, & fama de illo ꝙ erat uerus
rector,nam fama facit quem habilem,vt l.1.ſup.de teſt.Item ec-
cleſia dr̃ ſuũ rectorem poſſidere bona fide, ut ff.ſi cer. pet.l.eius,
qui in prouincia,§.ꝙ ſi ſtipulatus.ergo ea põt in acquirendo, &
ſolennizando actum,quæ põt bona fide poſſeſſus: ſecus in intru
17 ſo per uim,vel temeritatem,vt no. Inn.in c.nihil,de elec. † Item
iſte Rector debet eſſe Rector parochiæ, in qua teſtator habitat,
quod verbum,habitat,licet ſit p̃ſentis tꝑis, tñ non pro momẽto
temporis debet intelligi,ſed vbi habitare conſueuerit, & a larib.
non diſceſſit,vt ff.de his,qui deie.vel effu.l.j.§.habitare.teſtes au-
tem debent adeſſe fide digni.Certe hoc p̃ſumitur in quolibet te
ſte,qui in eſt a natura,ut no.ff.de prob.l.2.Item debent eſſe teſtes
de eadem parochia.h.d.Dy. & Bar.ꝙ hoc non eſt de ſubſtantia,
e dum mõ teſtes ſint noti.& ꝓbatæ fidei.Teſtes aũt peregrini *e* nõ
eſſent idonei,in Auth.de teſt. §.ſi vero ignoti.per hmõi ergo Re
ctorẽ actio utilis quærit̃,& hoc ſtatuit illud c.& antequã illud c.
eſſet in rerũ natura, hoc Legiſtæ tenebãt ꝑ §.publicũ, in l.j.ff.de
iuſt.& iur.Si vero nec ſacerdos eſt ibi p̃ſens,tũc ſatiſdatur Nota
rio publico,non cuilibet,ſed miſſo ab ordinario: nã iſta ſatiſda-
tio eſt redacta ad inſtar p̃toriæ, in qua Notarius dẽt ſtipulari de
mandato Prætoris,& nõ ꝓprio motu,ut ff.rẽ pup.ſal.fore,l.2. &
18 3.† Sed quid *f* ſi Notarius hoc facit ſine mãdato, tñ Eps ratum
f habuit? Vr̃ nõ ſufficere,qa nõ eſt ſeruata forma,vt ff.de acq.hęr.
l.ſi qs mihi bona,§.iuſſum.nã aliud eſt mandare,aliud ratificare
vt l.qd ergo,in prin.ff.de his,qui no.infa.& l.ſi vero non remune
randi,§.inter credita,ff.man.nã licet regulariter ratihabitio ęqui
g paret̃ mãdato,tñ fallit ubicunq;lex requirit mandatũ ꝓ forma.*g*
facit l.maritus,s̃.de procu.& l.Paul.in prin.ff.de acq.hære.in glo.
19 † Mõ ego quæro, nunquid ſi Tabellio eſt ſtipulatus ſine cõſen-
ſu Epi,tanquã publica ꝑſona, acquiratur utilis actio ſine ceſſio
ne? & br̃ dicendũ eſt ꝙ ſic alias ſequeret̃ ꝙ Notarius deberet ce
dere,quod eſt impoſſe:quia utilitas cautionis non hẽt in eo cãm
licet habeat originẽ verborũ.quã ꝑꝑ de neceſſitate ſequit̃,ꝙ uti
lis ſine ceſſione quærat̃ illis perſonis, quib.debent uſurę reſtitui
ut plene no.per Cy.& per me poſt eum,ff.de adop.l.his.verbis,&
ff.de vul.& pup.ſubſt.l.cã cognita.Concedo tñ, ꝙ non eſt ſatiſ-
factum canoni diſponẽti,ꝙ debeat fieri de ꝯſenſu.Epi,& ẽ ſimi
le,qđ not.s̃.de bono.poſſ.ſ'm tab.l.j. Item cautio debet eſſe ideo
h nea.*b* Sed qũo intelligi debet hęc? Reſp. cũ fideiuſſorib.idoneis
qui ſi poſtea labãtur facultatib.non nocet,vt l.ſi mulier, s̃.de iu.
i dot. Item ſi a principio non erant idonei, *i* ſed poſtea ſunt facti
locupletes,ſufficere puto:qa res ad caſum venit, a quo incipere
p̃t.Illud aũt non puto ſufficere,ꝙ obliget bona ſua ẽt cõſtitutio
ne precaria, niſi fideiuſſorem inuenire nõ poſſet, qđ ſufficit ab
eius hærede probari,ar.s̃.de teſta.mili.l.ſi Ruffinus.moueor tali
rõne,quia bona ſunt tacite obligata,& non ſufficit.ergo nec ex-
preſſio conualeſcere facit,cum ꝑ eam nõ augeat̃ effectus.dr̃ aũt
K idonea *K* cautio cum fideiuſſore,vt s̃.de ĩdi.uid.tol.auth.cui reli
l ctum.alibi dr̃ ꝯpetens cautela,*l* ff.de iud.l.ſi debitori.Si autem ſi
ne alia adiectione lex diceret,cautela, de ſimplici intelligeretur,
ut s̃.de fideiu.l.ſancimus.Si vero lex diceret,cum ſolẽni cautela
non exigitur fideiuſſor, ſed ſtipl'o ſolẽnis, vt ff.de leg.j.l.hmõi. in
m prin.ſi aũt diceret, cautela ad ſenſum ſapientis,*m* ſapiens inter-
pretari poſſet,ꝙ apponeret̃ conſuetudinaria pœna, & obl'o bo-
norũ,ut ff.man.l.ſi mãdato, §.fi.iõ.n.ſapiens apponit̃, ut ſignifi-
cetur ꝙ legitime fieri dẽt, vt no.ff.de hær.inſti.l.illa inſtit.ꝑſona
tñ extrinſecus nõ ſubintelligit̃,& iõ ſapiens declarare nõ poſſet,
ut daretur fideiuſſor,ut d.§.Chryſogonus,in fin.ꝙ aũt dixi.pęna
n intell'r, ſi hęc conſuetudo *n* dictat,alias non quia pœna eſt ſupra
rem

ADDITIONES.

a Forma.Vde inf.& no.ſin. ꝙ ſi vſurarius præſtit cautionem.& interpellatus non ſeruauit,per inde eſt.ac ſi non cauiſſet,ſecundum Bal.in auth.cui relictum,ſup.de iud.vidui.tollen.quod reputat no dignum.

b Item nec filius. Vide Bal.in l.quod dicitur,ff de uer.obl.& ibi per alios.

c Tranſuerſali.Fallit in feudis, ſecun.Bal.in l.fi.inf.res inter alios acta.& vide Imo. in l.ꝙ dicitur.& ibi dixi poſt Bar.ff.de ver. obl.

d Sed nunquid vide q.in ſimili not.per D.Ant.de But.in c.1.ext.de fide inſtr.& not. cum dictis.no.in c.nihil.ext.de elect.& vide no.per Bar.in l.Barbarius,& quæ ibi dixi poſt eum,ff.de off.Præto.& Bal.in l.1.ſup. de teſta.

e Peregrini.Vide not.in l.fi.in prin.ſup.de iure deli.

f Sed quid.Vide Bar.in l.ſi autem plures,ff.de aqua plu.arcen.& Barto.in l.ſi uxorẽ, ſup.de cond.inſer.& in l.ſi maritus,ſup.mand.

g Pro forma; Vide Bal.in l.1.ſup.qui admi.in ver.econtra quæritur.in contrarium facit,quod not.Bal.in l.filius,de acq.hær.& Bar.in §.iuſſum,hic alleg.

h Idonea. Vide gl.in c. quamquam,de vſu lib.6.

i Idonei.Vide Bal.in l.ſancimus. ſupra de uerbo.ſign.& quæ ibi dixi poſt Bar.& Bal. in l.prætoriæ, ff.de prætor.ſtip.

K A.B.Dicitur autem idonea.De idonea cautione vide quæ no.ad Bald.in l.ſanci-mus.ſup.de verb.ſign.

l Cautela.vide Bal. in l.ſancimus.ſup.de ver.ſign.

m Sapientis, Vide Bal.in l.ſancimus,ſup.de ver.ſig.& Barto.in l.illa inſtitutio, ff.de hæred.inſtit.

n Conſuetudo Arg.contra in l.pacto,ff.de tranſ.ſed plus placet opi.Barto.per not.in l.ſi mandato,§.fi.hic alleg.quicquid dixerit Imo.in l.ex ea,hic alleg.

rem in ſapientem compromiſſam,vt no.de verb.ob.ex ea parte,
§.1. & ideo egreditur manifeſtiſſimos terminos commiſſionis.
20 † Sed ſtatim quæro, *a* nunquid obligans ſe ſimul cum vſurario
a principaliter, & inſolidum dicatur correus debendi, ita ꝙ non
habeat beneficium de fideiuſſorib. & vr̃ ꝙ non, quia tunc ſunt
duo rei,qñ cã,& qualitas obligationis poteſt vtriq; ineſſe: ſed cã
vſurarij non ineſt,niſi ipſi fœneratori,arg. ad hoc, ff.de duob.re.
l.ſi id qđ. ego dico ꝯrium, quia iſte nouus ꝯctus, in quo pariter
obligant ſe,& non deficit obligationis ſubſtantia, vt s̃.ſi cer.pet.
l.ſi ex pretio.& l. ſi non ſinguli. Item requiritur in cautione, ꝙ
b certa q̃titas *b* exprimatur,ſi receptarum vſurarum ſit q̃titas ma-
nifeſta,alioquin moderatur arbitrio receptoris. Si igitur eſt q̃ti-
tas incerta,manifeſta,& perfunctoria cautio non valet, ſicut ille
qui cedit bonis,dẽt cõfiteri, alias ceſſio non opitulatur ei:dẽt.n.
agnoſcere debitũ,vt l.pe.ff.qui bo.ced.poſ. Quid ergo ſi male ar
bitratur? Rñ.cautio valet, & fideiuſſores tenentur vſq; ad quan
titatem taxatam,in qua fideiuſſerunt,& non vltra, vt ff.de fide-
iuſ.l.fideiuſſores magiſtratuum,§.pro Aurelio.abinde s̃.tenetur
iſte arbitrator,qui male arbitrando facit litẽ ſuam. tñ audi beni-
gnum verbum canonis,quia tunc tenet̃ qñ ſcienter,& ſic requi
ritur dolus:de culpa aũt non tenet̃,niſi de lata culpa, vt puto,vt
c s̃.de pac.l.pen.in fi.& s̃.de magiſtr.ꝯue.l.fi.Ex his apparet,*c* ꝙ de
ſolẽnitate huius cautionis eſt cui, & quid. Itẽ de ſubtilitate eſt a
quo, quib. ſeruatis Ep̃s poterit eſſe executor huius teſtĩ ad pias
cãs,ſed eis non ſeruatis, Ep̃s non eſt executor,& ſi exequi vellet,
poſſet opponi,per venientes ab inteſtato, ꝙ teſtm̃ eſſet irritum.
21 † Sed dubitat̃, *d* quid ſi p̃ſtitit cautionẽ noĩe vſurarũ exactarum
d factarum,& ſiẽdarum,& poſtea publice perſeueret in criẽ? Rñ.
teſtm̃ non valet,qa de receptis ex poſtea, quarũ eſt certa q̃titas,
e non eſt facta cautio ſpecificata. Sed quid ſi poſtea *e* ñ fecit fęnus
publice,ſed priuatim,& in occulto? Vr̃ nõ valere teſtm̃ pp̃ vetus
fermentum,nec vr̃ ſanatus,qui reciderit, ut ff.de ædil.edic.l.qui
tertianam,ſic demerita redeuntia elidunt medias pęnitentias,qa
22 beneficium perdidit,q ingratus extitit,4.ſñiarũ,diſt.24. † Quid
f ſi *f* fecit teſtm̃ *g* non p̃ſtita cautione, ſed in extremo mortis ca-
g uit,utrũ valeat teſtm̃? Rñ.Io. And.dicit in c.q̃q̃.ꝙ ſic,& ſm̃ eum
iſtud non eſt reconualeſcere, quia ab initio ipſo tacitã ꝯdõnem
habuit,ſi cauerit. Nec obſt.ꝙ lr̃a dicit, irrita ipſo iure, quia intel-
ligitur ſi nec tunc,nec poſtea cauerit:cum.n.illud ca.ſit factũ fa-
uore debentium recipere vſuras, non refert quo tp̃e fiat, dum-
mõ fiat,vt ff.de hære.inſti.l. qui ſoluendo non erat duos Apolo-
nios,& hæc eſt vtilis cautela ipſis fęneratorib. Nam ex cautione
poſſent viuentes ꝯueniri,& iõ conſiliũ eſt eis,ꝙ non caueant,ni
ſi in articulo mortis: ſed conſultum eſt eis ſi vtrumq; differant
in mortis articulo,caueant tñ ſibi, qa mors inopinata venit. Sed
ꝯ hoc arguo,aut vſurarius manifeſtus eſt inteſtabilis, & tunc nõ
p̃ōt conualeſcere,vt l.1.§.ſi filius,ff.de leg.3.aut eſt ſolemnitas:&
idem,vt l.Luc.ff.de mil. teſt. idem vbicunq; annihilatio p̃cedit,
licet poſtea ſequat̃ qualitas permiſſiua, talis qualitas nihil ope-
ratur,vt l.ſeruus, s̃.de leg. Itẽ oĩa requiſita teſtĩ debent interue-
nire ſimul,& eodẽ loco,qa teſtm̃ pendere non p̃t.l. ſi.cõia p̃d. &
23 † quia actus teſtandi eſt indiuiduus, vt ſup. qui teſta. face.poſſ.l.
hac conſultiſſima,§.ſi.& l.furioſum,& ex duob.diſtantibus non
ſurgit indiuiduum, ut ibi no. & ſi hodie fieret pars teſtamenti,
poſtea cras alia,ex his non reſultaret perfectum teſtm̃, ut ſup.de
teſt.l.cum antiquitas. Sol.nec eſt inteſtabilis, nec eſt proprie ſo-
lemnitas,ſed eſt quædam cautela, qua funditus omiſſa irritũ eſt
teſtm̃,ſed ea adhibita ſiue antea,ſiue tũc,ſiue poſtea, valet teſtm̃,
quia decretalis non dicit contrarium,ſecundum Nico. de Mat.
& ſic iſta cautela eſt tertium adiacens ſiue accidens, & tertium
membrum anomalum. Et hæc opi.eſt æqua, ſed de rigore iuris
Legiſtæ coiter tenent ꝯrium,ut plene dixi s̃.de ꝯta. l.poſthumo,
& no.ꝙ conſuetudo eſt,ꝙ certa quantitas exprimatur, reliquũ
ſubijciatur clauſulæ generali. alias oporteret totum codicem ra
tionum vſurarij in cautione deſcribi,quod eſt impoſſibile. Re-
h deo ad materiam propriam legis. Pone,duo ſunt ſtatuta, *h* vnũ,
24 † ꝙ ſententię pupillorum mandentur executioni per Priores ar
i tium tm̃:aliud eſt ꝙ ſententiæ *i* a centum libris ſup. mandẽtur
executioni tm̃ per poteſtatem: modo lata eſt ſententia pro pu-
pillo in ducentis,quæritur quis ex iſtis debeat exequi? Reſp.ſpe-
cialior Iudex,ſed qũo cognoſcam quis eſt ſpecialior? Reſp.per
hanc doctrinam,quia illa qualitas quæ poteſt pluribus ineſſe, il-
la generalior eſt;& illa quæ vni ſoli poteſt ineſſe,eſt ſpecialior, ut
no.ff.de pact.l.iuriſg.§. ſed ſi fraudandi. ita in propoſito qualitas
poteſt ineſſe cuilibet de genere,& cuicunque ætati, ætas autem
non poteſt ineſſe,niſi ſibiipſi, ergo inſpicitut Iudex datus ætati,
quod tene menti. Adde ꝙ paruum genus magno gñi derogat,&
indiuiduum deroget utrique,quod eſt uerum, quando deroga-
tiue,& incompatibiliter profertur;ſecus ſi conſecutiue, & illa-
25 tiue,ut l.2.§.creditam, ff. ſi cer. pet. † Porro indiuiduum eſt,qđ
eſt determinatæ ſignificationis, & quod non prædicatur niſi de
ſeſe,uel in ſubſtantia, ut Stichus, uel in qualitate, ut pupillus.
26 † Modo ego quæro, certum eſt,quod executio fit in rebus pro-
nunciatis, & in alijs non fit ſine nouo proceſſu, qui eſt de ap-
pendicijs primi proceſſus,pone ergo, quod tu es mihi condem-
natus in mille: dum autem mittor in poſſeſſionem prædij a te
detenti,tu opponis, quod tu detines tanquam colonus Martini,
& nominas Martinum in iudicio, nunquid poſſis oppone-
re de iure tertij,a quo habes colonariam cãm. Reſpon. ſic, quia
iſtud non,eſt proprie excipere,ſed nominare dñm in iudicio, vt
leg.2.ſup.ubi in rem act.non obſt.ff.de rei vend.l.officium, vt ibi
not.quia hoc eſt verum,ſi probatur ꝙ iſta negatio ſit vera,& nõ
ſimulata. Nam in dubio quælibet corporalis poſſeſſio præſumi-
K tur uera,*K* & non abuſiua,ut not.Inno.in c.cum olim, de priui.
Archi.6.q.1.c.Pontifices.& not.in cap.vlt.vt lite penden.lib.6.in
Nouella.pręſumitur autem ſimulata,ſi talis titulus eſt acquiſi-
tus lite mota,vel ſi eſt de bonis vniuerſis,ut not.in leg.2.ſupra de
27 repud.hęr.† pone,*l* ꝙ executio debeat fieri in meo prædio;alie-
naui ipſum,nunquid executio poſſit fieri contra nouum poſſeſ-
ſorem.& ſi quidem alienatio eſt ſimulata,ſine dubio poteſt,vt l.
emptor,de aqua plu.arcen.& ibi Barto.nam condemnatus ha-
bet poteſtatem rei reſtituendæ. Si autem eſt alienatio vera, ſed
in fraudem.diſtingue, aut eſt facta alienatio iudicio iam intro-
ducto,& idem,licet in perſonali res non ſit facta litigioſa argum
ff.de admi.tut.l.chirographis.§.1.& not.per Cy.ſup.de alie.iud.
l.1.vnde dicit Oldr.in l.a diuo Pio,§.ſi ſuper reb.ff. de re iudica-
ta.conditionem proprietatis nondum admittendam,nam pro-
prietas debitoris,qui poſſeſſionem tranſtulit dolo,& fauore cre
ditoris,talem captionem excludit,vt ſupra quando ex fac.tu.l.1.
ff.vt in poſſ.leg.l.is cui.§.qui in poſſeſſionem.& leg.ſi legatorum
& l.fi.ſecundum Old.ſi vero dudum ante litem motam debitor
diſtraxit in fraudem creditorum,tunc oportet agi reuocatoria,
vt Inſti.de act.§.Item ſi quis in fraudem,quod tamen fallit fauo
re teſtamenti,ſi hæres alienauit de bonis defuncti in fraudem le
gatorum,nam non oportet ibi agi reuocatoria,licet ſit executio,
& ita debet intelligi quod no.Bar.in l.2.inf.de pigno.in ſua repe.
28 cui Iac. de Bel. originem præſtitit diſputando. † Quæro de tali
quæſtione, quidam peruſinus commiſit quoddam delictum
Papiæ,& ſic poterat ratione delicti conueniri Papiæ. modo ac-
cuſator non accuſauit eum Papiæ, ſed peruſii, & ibi condem-
natus eſt. Queritur, vtrum debeat remitti exequendus ad lo-
cum delicti. Gloſ.dixit quod ſic.ff.de iudic.leg.a diuo pio, §. ſen-
tentiam. Domin.Dyn.dicit, quod poſt condemnationem ali-
bi factam non debet remitti ad locum delicti, ſed debet puni-
ri in

ADDITIONES.

a Sed ſtatim quæro. Vide quod not. Bart.in l.qui,in fin. & quod ibi dixi, ff. de fideiuſſ.

b Certa quantitas. Hic habes tertiam partem,quid caueat vſurarius, & forma cautionis ſecundum conſuetudinem ponitur inf.proxime.

c And.Barb.Ex his apparet. An teſtamentum vſurarij ad pias cauſas valeat. Vide Ioan. And.in c.2.de vſur.in 6.vlt.gl.in Nouella.vbi dicit quod Io.Cal.dicit,ꝙ defectus eſt in cauſa efficienti,vide Lap.de Caſtellio.30.allegat.

d Sed dubitatur,vide quæ dixi poſt Bal.in l.2.ff.de fur. & quod no. in l.poſthumo. in fi.ſup.de contratab.& Imo.in l.Gall.§.ille caſus,ff.de lib.& poſth.

e And.Barb.Sed quid ſi poſtea. No.peregrinum dictum, ꝙ ſi vſurarius præſtitit cautionem de reſtituendis vſuris,ſi poſtea fecit vſuras occulto modo,ꝙ teſtamentum efficitur nullum.& fuit elegans dictum Fede. de Senis in conſi.107.alias 8. ita refert dom.meus,in l.filio præterito, in fin. repe. ff.de iniu.teſta. licet Bald. hic non alleget.

f Quid ſi. Vide Bar.in l.filio præterito,in fi.ff.de iniu. rupto, & irrito teſtam. & quæ ibi dixi.

g And.Barb.Fecit teſtm̃.Si teſtator fecit teſtm̃, & poſtea in articulo mortis caueat, an valeat teſtm̃,vide Bar.in l.filio præterito,de iniu.teſta.& ibi Bal. & Ang.qui tenent ꝙ ſic. Bal.in l.poſthumo.ſup.de contratab.& in l.1. ff.de leg.3. in prin.& l.q. ſoluendo,ff.de hære.inſtit.& l.Gallus,de lib.& poſthu.ſed Dom.Fran. de Ramponibus in repe.l.filio pręterito,præalleg. tenet contra.& ita dicit conſuluiſſe. Ioan. Cald.& Ioan.& ipſe poſt eos:& de rigore iuris videtur,quod iſta opin. ſit melior ſecundum dom.Ioan.in præalleg.l.filio præterito,ſed ipſe tranſit cum opin. gloſſ. & communi præalleg.c.quamquam,ad fi.de vſur.in 6.& vide quod eleganter dixit Lap.de Caſtel.in ſuis allega.30. ſi teſtator dicit, relinquo pro vſuris perſonis, quæ ſcriptæ ſunt in libris meis, ex hoc concluditur ꝙ ſit vſurarius manifeſtus. Et ad rumpendum teſtamentum allegauit Arch.in cap.primo,& Io.And.in cap.2.de vſuris,in 6.& Fede.de Senis conſ.109.Bal.in l.poſthumo, tenet opin. Cyn.videlicet,quod non reconualeſcat,& vide in l.pignori,ff. de hære.inſti. & l.ſeruus, ſup. de leg.dom.Pet.in c.ſed eo tempore,de reſcrip.in 6.ubi tenet opi. Ioan. And.in d. c.quamquam,tanquam opi.communem,& ibi refert Ang.ſe vidiſſe qui diſputauit,quod ſi cautio præſtatur per procuratorem poſt mortem teſtantis conſtitutũ a teſtatore,quod tunc recõualeſcit teſtm̃ per reg.ratihabitione,de reg.iur. in 6.qđ dictum eſt ſingulare,ſed ipſe illud dictum non tenet,& diſputando tenuit contrarium,& vide Bar.in l.Aretuſa,ff.de ſtatu homi. vbi dicit, quod ſi hæres cauet pro teſtatore,non reconualeſcit teſtamentum, quia hoc incumbit teſtatori per l. tribus hæredib.ff.de vſufr.ea.re.quæ vſu conſu.& vide Bald. in l. ſi ita ſcripſiſſet, de leg.2.vbi ſi quis fecit teſtamentum,& mandauit reſtitui uſuras,ſi poſtea alias facit,illud mandatum non extenditur ad illas. Vide Ioan.de Imo.in c. conſultationib.de dona.Bal.in l.uniuerſa,C.de preci.Imper.offer.& in auth.cui relictum ſup. de iudic.uidui.& in l.certum,in 10.col.C.unde cog.& in ti.de vſus.lib.6.in apoſt. Mod.in c.quia in omnibus,de vſur.

h Statuta.vide quæ dixi poſt Bar.in l.2.in prin.ff.de verb.obl.& Bar. uidetur tenere contrarium in l.in ſacris,inf.de prox.ſacr.ſcri.lib.12. cum Bal. hic tranſit Pet. de Anch.in c.canonum ſtatuta,ver.ſed pone,duo ſunt ſtatuta,de conſtit.

i And.Barb.Aliud eſt,quod ſententiæ. Vide Bald.in l. qui habet, ff.de tut. & l.Titiæ textores,de leg.1.& in l.1.ff.ad Sylla.& in l.Gallus,§. ille caſus,ad fi.de lib.& poſthu.Bar.in extrauag.in ver.non obſtantib.do.Pet.in c.canonum, de conſtit.& in rub.de reb.iur.lib.6.

K Vera.vide Bal.in l.1.ſup.de ſeru.fug.

l Pone. Vide Bar.in l.a diuo Pio,§.ſi ſuper rebus,ff.de re iud.

a ri in loco,vbi ꝯdemnatus eſt,*a* ꝑ l.relegatorum, §.interdicere,ff.
de interd.& relegat.& ibi gl.quod ergo dr̃ remiſſionẽ ad locum
delicti fieri dr̃e,intelligit̃ de condẽnando, non de iã condemna-
29 to,qđ tene menti.†Sed nunquid poterit non obſtante ꝯdemna
b tione *b* facta alibi,forbanniri de loco delicti? Rñ.ſic,quia non eſt
plene punitus, cum quo ad locum delicti nullo mõ ſit punitus,
vñ iſta pęna eſt ſuppletiua,& iõ cum alia cõcurrit. Sed nunquid
offenſus,qui coram vno iudice accuſauit,poterit denuo accuſa-
re corã alio? Quidam dñt,ꝙ non,allegãtes Dy.in d.l. a diuo Pio.
§.ſnĩam. Nã de eodẽ delicto non põt ſæpius accuſari,nec ſæpius
fieri executio,vt ff.de iniu.l.ꝙ Senatus,& ff.de accu.l.Senatus cẽ
ſuit. Conſidera,ꝙ qñq; vna pęna imponit̃ ad ꝑparationem alte-
rius,v.g.depoſitio officialis durante officio, & eo depoſito pęna
plenior,q̃ venit imponẽda,puta pro furto, vnde dicit gl: punitur
tunc,& poſtea plus poterit puniri,cum ſit dignitate exutus,vt in
Auth.*vt iud.*ſine quoquo ſuffragio.§.oportebit igitur iudices.&
ibi gl.ſingularis,ſic.n.degradat̃ miles,ff.de infamib.l.2.§. ignomi
nia & §.miles,ſic & clericus degradat̃,& poſtea tanquam laicus
punitur,vt ext.de iud. c. cũ nõ ab hoĩe, & in Aut.vt clerici apud
ꝓprios Epõs.§.illud palam.collat.6 Interdũ vna pęna eſt cũ alia
ex eadẽ lege concurrens,vt ff.de ſepul.viola. l.qui ſepulchra. In-
terdũ vna pęna eſt mitior,& altera ſeuerior:& tunc aut ꝑ mitio
rẽ purgat̃ delictũ,& tunc adiungit̃ pœna pęnę,vt no.Cy.in l.2.§.
de ſport.& hoc in eodẽ territorio, ſed in diuerſis territorijs par-
pari non imponit legẽ,vt no.ff.de manumiſ.l.apud eum,vbi con
30 ſidera,ꝙ delinquens tria ſortit̃ tribunalia.† Primũ eſt locus deli
cti.Scđm eſt locus domicilij.Tertium eſt locus originis:nec põt
iudex originis,vel domicilij petere,ꝙ ſibi remittatur malefactor
ſed iudex delicti ſic, & eſt rõ drĩæ,quia illã iuriſdõnem offendit,
vbi deliquit:reliquæ non procedunt rõne offenſæ, ſed quia ſolũ
intereſt eorũ purgare territoriũ ſuum malis hominib.vt ff.de of.
ꝑſid.l.congruit,dico ergo ꝙ ſi eſt punitus in loco delicti, nõ dẽt
amplius puniri,quia remiſſio debet fieri ad locum delicti, vt ibi
puniat̃,vt in Auth.vt nulli iud.§.ſi quis vero ꝯprehenſorum, nõ
c tñ intelligo eum punitum, licet ſit forbannitus, *c* ſed oportet ꝙ
ſoluat,ſeu ſit facta executio:non.n.condemnatio liberat,ſed ſa-
31 tisfactio,vt ff.de fun.inſtru.l.nepoti.† Or mõ, quia Dyn. allegat
d l.relegatorum,§.interdicere *d* & §.dubitatum,ff.de interdi.& re
le.ſciendum eſt,ꝙ illi duo §§.ſunt mirabiles;& ꝑmittendum eſt
ꝙ ſunt duæ pęnę,vna vocatur interdicti,alia vocat̃ relegatio.Itẽ
relegatio quędam eſt coarctata, quędam non interdicitur autẽ
e qñq; patria *e* domicilij,& tunc vr̃ interdicta patria originis: quia
cui interdicuntur minora,multo fortius maiora,arg.ff.de Sen.l.
qui indignus,& ff.de ſerui.export.l.cui pacto.vbi tex. dixit ꝙ qui
caret minorib.non fruat̃ maioribus,& ſic clericus interdictus a
Diaconatu,vr̃ interdictus a ꝑlatura.porro patria originis ſemper
reputatur eſſe maior,vt eſt gl.in l.fi. C.de ſer.expo quia eſt magis
afflictiua,ſi *quis* non põt in ea conuerſari;& ſic eſt arg.ꝙ ſi Peru
ſinus hẽt domicilium Florentiæ,& ſit condemnatus Flor.& ex-
bannit̃ de Florentia,non põt morari Peruſij,qđ nõ eſt verũ,niſi
ꝑ nouũ proceſſum,qui fiat Peruſij,forbanniat̃,vnde non obſt.§.
interdicere,ver. ſed Imperator, ꝗa ibi loquitur, qñ ambo ꝑſides
ſunt ſub vno,& eodẽ Principe,qđ hic non eſt,potes.n.illum ver.
exẽplificare hoc modo,pone eſt Præſes Ducatus Spoleti, ꝗ hẽt
ſub ſe plures ciuitates,puta Spoletũ & Aſſiſiũ: pone mõ,ꝙ Aſſi-
ſius origine hẽt domicilium Spoleti, ſi igitur Pſ̃as Spoleti ponit
talẽ in banno pro maleficio,non poterit morari Aſſiſij, ſecus eꝯ
forbãnitus eſt de Aſſiſio,poterit morari Spoleti,niſi ibi delictum
commiſiſſet,& ꝑdicta ꝓceſſerunt, quia ibi reſcripſit Imperator.
Nam ſm̃ gñalem regulam interdicere nemo põt,niſi ei prouin-
ciæ quã regit:& eſt ſciendum ꝙ de iſtis remiſſionib.tractatur in
c.paſtoralis,de re iud.in Clem.& non fiunt de conſuetudine niſi
f de locis,*f* quæ ſunt de eodẽ dñio,& in eodem Regno, vel ꝑſidatu
ſed de iure cõi in toto orbe fieri debet,quia vnus eſt dñs tꝑalis,ſ.
Cæſar. Et no.in illo verſi.ſed Imperator. ꝙ Hiſpania eſt ſub Im-
32 peratore,& olim regebatur per Pręſidem Imperatoris.† Sed po
ne,cuidã nobili interdictũ eſt ne in ſuo caſtro moretur,an poſſit
morari in ciuitate? & vr̃ ꝙ non,quia ciuitas eſt maior & nobi-
lior:ſed ꝯ̃rium dico,quia non conſideramus loci nobilitatẽ,ſed
afflictiuam pęnalitatem,quæ maior eſt nobili.ſ.a proprijs larib.
ſequeſtrari. Et ẽt nobilis in proprio caſtro,& ſecuriorib.& leuio
rib.expenſis morat̃ q̃ in ciuitate:& iõ conſiderata rõne legis,nõ
vr̃ ciuitas interdicta,& ex hoc ẽt concludo, ꝙ ſi magis grauaret
affectus damnati recedere a domicilio proprio,q̃ ab origine, lo-
33 cus originis non videretur interdictus.† Sed quæro, quid de ci-
uitatib.confœderatis,nam natura fęderis hæc eſt, perſequi ho-
ſtes alterius,vt proprios,vt ff.de cap.l.non dubito. nã confędera-
tio nõ eſt aliud,q̃ facere quaſi ex duob.corporib.vnum corpus,
ad inuicem ſe protegendum ꝯ̃ hoſtes, & inimicos cuiuslibet ex
collegatis,nec eſt nouũ ꝙ de duab.ciuitatib.& duab. prouincijs
fiat vnum corpus,nam ſi vnio perfecta fieri põt, in Auth.vt iud.
ſine quoquo ſuffra.§.illud tñ diximus.ergo multo fortius quæ-
g dam confęderatio ſociabilis,ſed tu dic.*g* ꝙ confęderatio nõ ope
ratur plus,vel minus,q̃ dictent pacta confæderatorum,quicquid
dicat Bar. in §.rõne.non obſtat.l.non dubito. quia ibi loquit̃ de
confęderatione Romani populi, qui in plenã tutelã populi erat
recepti; vel ibi loquitur interueniẽte requiſitione confęderato-
rum,ſed ſine requiſitione non tenetur,nec dẽt puniri.vel dic ꝙ
ibi dicit,fiunt apud nos rei,ideſt poſſumus ꝓcedere ꝯ̃ delinquen
tes in terra fęderata,& eos dãnare, & tandem punire nõ obſtat,
ꝙ alter ſnĩam alterius exequatur,& ſic expone, dãnatos. ſ.a no-
bis,qđ patet,quia ꝑmiſit,fiunt apud nos rei,i.procedimus ꝯ̃ eos;
nam hoc mõ reperitur,quia inter reos,ut inf.de adul.l.adulterã
& ſic poſtea eos condemnamus, & facimus executionẽ ex ſnĩa
nr̃a,non ex aliena. Bart.autem in hoc errauit,nec ſeruatur dictũ
ſuum de conſuetudine,quia ſapientib.non placet,& iõ illud cõ
ſuetudo abhorret,tñ eſt no.dictũ qđ per illam leg.attribuitur iu
riſdõ rõne confęderationis, quæ alias non competeret, qđ alibi
h non reperi. Modo ego quæro de uno,quod eſt in ꝯſuetudine, *h*
ꝙ Peruſini ponunt ad confinia ciuem ſuum, Florentiæ moratu
rũ,& inde non receſſurum ſub pęna talionis,nã iſtud eſt ꝯ̃ tex.&
gl.d.l.relegatorũ, §.interdicere.primo rñſo.& ſup.de ſent.& in-
terlo. om.iud.l.nulli.deniq; id licitum non eſt, qđ metã iuriſdõ
nis excedit,vt ĩ.de Decur.l.militarib.li.10.& in l vulgari,ext. ter
ritorium,ff.de iuriſd.omn.iud. Rñ.iſta relegatio reſoluitur in in-
terdictũ,ne in ciuitate Peruſij,vel diſtrictu moretur;nã cui unus
locus tm̃ permittitur,cętera prohibentur,& ſic expreſſum.i.rele
gatio non valet;tacita tñ interdicto valet,quia non eſt eadem rõ
uitiandi expreſſum, & tacitum.quid eſt ergo,nunquid iſte ĩ lata
fuga, ideſt ubicunque, põt morari ꝑter loca interdicta? Rñdeo
ſic,de iure ſtricto; ſed de iure conſuetudinario,cũ iſta ſit conſue
tudo gñalis fere vbiq; locorũ, talis conſuetudo uires imperij ex
tendit,vt ff.de teſtib.l.teſtiũ,§.fi.& iõ tales ſtudeant ſeruare man
data.vel dic ſm̃ Bar.ꝙ ſi non tenet relegatio,nec interdictũ,arg.
34 C.de teſt.l.non codicillum. Sed ꝯ̃ hoc facit, quia † ſnĩa lata ſuꝑ
toto locali,ſi non valet in toto,valet vt valere ꝑt, arg.ff. de ſerui
l.ſi tã anguſti.& ẽt uidemus,ꝙ ſnĩa pro parte ꝯfirmat̃, & ꝓ par-
te corrigitur.extra,de teſti.c.Raynutius,&c.Raynaldus,ſic ẽt ui
demus,ſi Iudex per errorem,vel iuris ignorãtiam,latiores expri
mit confines,nam demonſtratio falſa ſnĩam nõ uitiat,arg.ff.de
leg.3.l.patronus,§.i.Sed pro Bart.facit,quia interdictum & rele-
gatio ſunt diuerſa genera pęnarum. Et ſi Præſes, qui non habet
inſulã,relegat in inſulã,ſnĩa eſt nulla,niſi Princeps confirmat.d.
l.relegatorum,& iõ populi,ob quorum ſecuritatem fiunt iſtę re
legationes,recipiunt confeſſionem de parendo confinib.ſub pę
na æris,& perſonæ. Sed aduerte, quia pęna perſonæ in pactũ de
duci non põt;nam ſi nemo eſt dñs auriculæ ſuæ,iõ nec totius ui
tæ,23.q.5.cum homo.quæ cõfinia ꝑt ipſemet populus reuocare
35 ut l.1.ff.de ſer.expor.† Quæro,quidam timens,nec fiſcus *i* ſua bo
i na inuadat,facit donationem cã mortis vxori ſuæ. Demum cõ-
tingit,ꝙ imaginatio facit caſum, quia poſitus eſt in banno æris,
& perſonæ. Modo quæritur, vtrum dicta vxor poſſit defendere
ſibi donata,ne veniant in fiſcũ, an vero fiſcus poſſit ea capere ꝑ
executionem banni? Reſp.ille bannitus quo ad ciuitatem ſuam
vnde exulat,patitur tale exilium,quo maius non reperitur,& iõ
tanq̃ morte donatio confirmatur,& iõ uxor bona ꝑt defendere
fiſco,dummodo proceſſum eſſet ad plenam traditionem, & tñ
maritus ita forbannitus poſſet dictam donationẽ reuocare. Iſte
K eſt tex.unicus *K* in iure,ff.de dona.inter uir.& uxo.l. ſed mors.
Quid ergo fiet,ſi reuocat donationem? Reſp. bona remanebunt
ipſius & non fiſci,quia non fuerunt incluſa confiſcatione, ut ff.
de leg.3.l.deportari ſeruo. Quid in donatione facta filio in po-
teſtate? Reſpon.prædicta pœna eſt pro emancipatione, & ideo
donatio eſt confirmata.dico, ſi traditio facta erat, alias non, ut
no. Cyn.ſup.de don.ante.nup.l.1.certe ne hoc caſu poteſt reuo
cari per patrem,quia eſt irreuocabiliter confirmata. Modo quæ
l ro,quid ſi non eſt donatio ſimplex, ſed in peculium quæ eman-
36 cipatione non confirmatur, ſed infirmatur, *l* † quia eman-
cipamus

ADDITIONES.

a Condemnatus eſt. Cogita,an illud ibi veniat, quia non fuit petita remiſſio,l.1.cũ ibi no.ſup.de cri.agi oportet.& dixi in auth.ſi quis litigantium.in tit.criminali.ſu. de epiſ. aud.

b Obſtante condemnatione. Vide Bal.in l.nullum.ſup.de teſta.& no.per Bar.in l.ſepulchra.ff.de ſepul.viol.& inf.prox.

c Licet ſit forbannitus. Vide Bar.in l.ſepulchra ff.de ſepul.viol.

d §.Interdicere, Adde ad d.§.

e Patria. Vide Bar.per illum tex.in §.interdicere.hic alleg.& quod hic ſequitur, & limita vt ſup.prox.

f Niſi de locis. Vide Bar.in l.ſepulchra,ff.de ſepul.vio.

g Sed tu dic. Vide Bar.in l.non dubito, ff.de capt.& in l.a diuo,§.*ſententiam*,in ver. quæro in vna ciuitate.ff.de re iu.& ĩ l.cunctos populos,*in princi.8.* q. ſup.de ſum. Trin.& fide catholica.

h Conſuetudine. Vide quod no.in l.relegatorum,§.eſt quoddam,& quod ibi Barto. ff.de inter. & rele.vide tamen quod ſtatim hic ſequitur.

i Ne fiſcus. Valet donatio cauſa mor.facta vxo.& bannito marito confirmatur, & fiſcus excluditur:ſecus ſi non fuiſſet donatio cauſa mort.l.res vxoris.ſup.de dona inter vir & vxo.

K vnicus. Adde etiam l.res uxoris.ſup.de do.inter vir.& vxo.

l Sed infirmatur. Caue per l.donationes,§.pater,ff. de dona.

36 cipamus peculium non habet,vt no.ſ.de coll.l.ſi donatione? Re
ſpon.in tanto luctu infœlicitatis paternæ, hoc peculium loco ali
mentorum filio reſeruatur. Itē quia in iſta conceſſione vr̄ quæ-
dam liberalitas paternalis, quæ non eſt filio auferenda, nec hic
a inuadit fiſcus.*a* tex.eſt ſingularis,ff.de minor.25.annis. l. deniq;.
§.ſed vtrum,& glo.j.qui bonis cedere poſſunt,l.1.& per Guil.ff.
qn̄ actio de peculio eſt annalis.l.1.ſimile Inſtit. de heredum qua
litate,& dr̄ia,poſt princ.& licet dixerim,ꝙ in peculium eſt quę-
dam liberalitas,quia eſt gratia, q̄ pater facit filio, non tn̄ proprie
b eſt donatio:*b* & ideo non requirit inſinuationem.Item nec exi-
git exquiſita merita de condigno,quod eſt proprium meritorię
37 donōnis,vt ff.de nouat.l. Aquilius Regulus,& l.ſi pater.† Ex his
apparet,ꝙ ſiue ſit donatio in peculium, ſiue meritoria de condi
gno,ſiue ſimplex donatio facta filio in ptāte,non confiſcatur ob
delictum patris, & multo minus donatio facta filio emancipato
in præmium emancipationis, niſi eſſet emancipatio, & donatio
ſimulata,& ideo iſta duo coniungo, quia non ſufficeret fiſco,ꝙ
eſſet ſimulata ſola emancipatio,dum tn̄ eſſet vera donatio,quia
talis ſimulatio non operatur plus, q̄ retinere filium in ptāte, ſed
38 bene ſufficeret fiſco,ꝙ donatio eſſet tm̄ ſimulata.† Et ad plenio
rem notitiam, ſciendum eſt, ꝙ qn̄que filio in ptāte donatur res
corporalis,& tunc non confirmatur, niſi interuenerit corpora-
lis traditio,vt l.2.ſ.ſi quis alteri, vel ſibi, quia nec in peculiū con-
cedit,niſi corporaliter tradatur,vt ff.de pecul.l.non ſtatim. ſicut
feudum non eſt perfectum,nec conſummatum,niſi interueniat
traditio corporalis,& plenaria.Nam ſignificat tm̄, ſicut traditio
non conſtituit feudum,niſi in ſolo recipiente,& non hęredibus
eius,vt in c.1.quid ſit inueſt.coll.10.& ideo qui iure deriuatorio
volunt ſuccedere in feudo, cuſtodiant inſtr̄a inueſtiturarū cor-
poralium,quia iſtud eſt feudum regulatum, & tranſmiſſibile;a-
lias non eſſet regulatum,& tranſmiſſibile. Porro ſi Titio,& po-
c ſteris ſuis eſſet conceſſum, venirent deſcendentes *c* iure pactio-
nis,non iure feudi patern , ſed noui, renouandi de gn̄atione in
generationem. Si aūt eſſet dictum, Titio & hęredib. nihil opera-
tur hæredis mentio, quia nomen hęredis proprie ſumptum præ
ſupponit tranſmittentem,vt in c.1.an filius vel agnatus. coll.10.
& ſic,quod intercidit tranſmitti non poteſt, vt ſ.de cad. toll.l.1.
§.in primo, & §. in ſecundo, qui ergo nullum feudum reliquit
in bonis,hr̄dem in eo non habet,argu.ff.de vulg.ſubſt.l.lex Cor-
nelia.in rōne ſui. Et no. ꝙ in iſta noua inueſtitura requiruntur
pares curtis,vel breue teſtatum, niſi fieret a clerico, vel niſi dn̄s
non hr̄et pares,ut in c.1.§,in clericos, ſi de inueſtitura inter dn̄m
39 & vaſal.lis oriatur.coll.x.Illud † tn̄ eſt bene not. ꝙ p̄ſumit̄ inue-
ſtitura corporalis ſolemniter p̄ceſſiſſe, ſi ꝑ annū ꝯtinuū vaſallus
feudū tenuerit dn̄o ſciente,& non ꝯ̄dicente.eo.tit.ca.fi.quod eſt
d no.ad mām *d* l.minus inſtruct. ſ.de acq.poſſ.nam qn̄ p̄cedit titu
lus,ſequens patientia hr̄ pro traditione,ſi labat̄ annus:ſed ſi poſ-
ſeſſio pręcedit,& titulus ſequitur,ſtatim hr̄ pro traditione, vt l.
quędā mulier,ff.de rei ven. Et q̄uis dixerim,ꝙ ad filium fa.requi
rit̄ tradō partis,intelr̄ tn̄ in re tradibili. Sed ſi noīa debitorum fi
lio in peculium aſſignet pr̄:ipſa aſſignatio,& experiundi licentia
pro tradōne hr̄.Idem in ſimplici donatione,ff.de don.l.pe.iuxta
40 no.in l.fi.ſ.qn̄ fiſcus vel priu.† Modo quęro, quid eꝯ ſi filius de-
e liquit,*e* vtrū patri auferatur peculium filij? & ſi quidem eſt pecu
liū profectitium,certū eſt, ꝙ non aufert̄, ēt ſi noīa facta ſunt in-
duſtria filij,ad ipſum peculiū pertinentia, vt ff.quod quis.iur.l.3.
§.ſi filius meus. non obſtat. ff.de nouat.l.ſed & ſi ꝯdemnato.qa
non loquit̄ in fiſco,& per ꝯn̄s,nec in pęnis criminalib.q̄ cr̄ialiter
fiſco applicantur,vt ff.de termino amo. l.agraria. dn̄r cr̄iales etiā
populares actiones,vt no.ff.de popul.ac.in rubr.licet proprie lo-
quendo,nec criminales,nec ciuiles ſint,ſed quoddam tertiū ge-
nus,ff.de verbo.ſign.l.ſi cui.§.quod ſi ex populari.Dico igitur,ꝙ
non fit executio in peculiū profectitiū, quia res patris eſt, & cer-
tum eſt.ꝙ tertia perſona dn̄ium hn̄s,p̄t ſe opponere executioni
fiſcali,ut in d.l.defenſionis facultas,j.de iu.fiſ.lib.10.& l.fi.de bo.
vacan.eo.lib.nam hęc eſt rl̄a gn̄alis tradita in l.a diuo, §.ſi ſuper,
ſi de re iud.& ext.de pig.ca.ex lr̄is. Et vnum ſcias, ꝙ in dubio pr̄
vr̄ potius cōmittere filiæ,q̄ donare,ut ff.de leg.2.l.cum pater plu
rib.& ff.de pec.le.l. Titij filij,porro nec ſerui condemnatione fit
executio in eius peculium, quia cr̄ialiter ſeruus, non condēnat̄
ad ſoluendum peculiū,ſed in corpus, & in hoc hr̄ loco hoīs, qa
nā cōis eſt,vt ff.de accuſ.l.hos accuſare,§.oībus.Et iō ad publica
crimina non pertinet illa ſtipulatio noxalis ſolutum præſtari. ff.
de ver.obl.l.hęc ſtipulatio.liber aūt homo ex publicis delictis in-
terdū pecuniariter damnat̄, ſiue paterfa.ſiue filiusfa.ut ff.de fal.
l.qui noīe,& ff.pro ſoc.l.nec prætermittendum. Sed vero ſit ca-
ſtrenſe,uel quaſi,& multo fortius ſi aduentitium,patri reſeruāt,
quia in hoc fiſco p̄fert̄,vt j.de bonis p̄ſcr.l.ſi filius, & hoc de iure
patris.& ſi qō eſt inter patrē, & fiſcum, ſed ſi filius iſte filios hē-
ret,hodie filij patri p̄ferunt̄,eo.titu.auth.bona dānatorum,quod
41 no.† Quęro,an fiſcus ſit hęres ꝯfiſcati? Rn̄d. non, quia ſuccedit
ex delicto defuncti: ſed qn̄ ſuccedit ex delicto hæredis, eſt loco
hæredis.primū probat̄.ff.de noua.l.nouatio.& ibi glo.hinc eſt,ꝙ
fiſcus non ſuccedit in donatione,eod.titu.l.quoties, §.fi.difficile
tn̄ eſt videre rōnē quare.dr̄.n.ibi,ꝙ ſi debitor ſub ꝯdōne ꝓmiſit
aīo nouandi,& ipſe debitor deportetur,ꝙ exiſtēte cōdōne poſt
deportationem nouatio non fit,& reddit tex.rōnem,qm̄ tūc ex
tat,qn̄ ꝯdō non eſt in perſona debitoris,q poſſit obligari,tamen
iſta rō vr̄ difficilis ad intelligendum,cum.n.fiſcus ſit imaginaria
perſona,licet duræ ceruicis,& ſꝑ rigoroſus,nunq̄,vel rato ęquus
tn̄ tā in diem q̄ ſub ꝯdōne obligat̄ ex ꝯ̄ctu ꝯfiſcati,vt ff.ſol. ma.l.
marito,in prin.& in l.ſi conſtante,§.fi.licet.n.oblōnes paſſiuæ ꝑ
ſe non poſſint confiſcari,quia confiſcare eſt acquirere, & fiſcus
ex delictis ſubditorum vult lucrari,& non perdere,vt l.1.§. an bo
na,ff.de iu.fiſc.tn̄ ꝑꝑ cohærentiā vniuerſitatis bonorū,fiſcus oīa
amplectit̄,vt j.ad leg.Iul.de vi.l.tutoris.item ſi rō tex.eſt vera, ſe
queretur,ꝙ idem eſſet in deportato creditore,qd̄ nemo dixerit,
f quia fiſcus ſuccedit in creditis ꝯdōnalib.*f* vt l.1.ſ.de cond.ex leg.
dn̄t ergo quidam Doc.ꝙ rō illius,hæc eſt·quia ſicut quæſita poſt
deportationem,fiſcum non ſequunt̄,ita nec ſuꝑuenientia onera
agnoſcit. vt ff.mand.l.ſi tibi mādauero,§.ſi is,cuius bona. Sed tu
adhæreas textui.nam rō eſt,quia ſtatus oblōnis nouantis nō pōt
fundari,nam quo ad deportatum eſt extinctus,vt ff.de fideiuſ.l.ī
ter eos.§.fi.& l.capitis.& qd̄ intercedit,transfundi nō poteſt: cū
vero cōfiſcat̄,creditur ꝑſona de medio tolli,& transfundit̄.tn̄ ex
hoc colligitur,ꝙ oblōnes magis requirunt extremum paſſiuū,q̄
actiuum.Sed Bart.volat ad materiā fictionum: dicit. n. ꝙ rō eſt,
quia tꝑe exiſtentis cōdōnis,non reperitur extremum habile ad
oblōnem ꝯ̄hendam,& iō ꝯdōnis exiſtentia nil operatur,vt l. po
tior,& l.qui balneum,ff.qui potio.in pign.habean.ſed hæc rō in-
fert,ꝙ non fingit retro,non quia non valeat,vt ex nunc.irē iſtud
extraneū ſatis vr̄ eſſe,vt ipſa bona & hęreditas,vt ff. de neg. geſt.
l.debitor.ff.de fideiuſſ.l.mortuo. Item & ſine perſona qn̄q; ſtat
obligatio ꝑſonalis in aere.i.in aſtracto, vt no.ff.de minoribus. le.
denique,§.ſed vtrum. Tu vero finaliter dicas,ꝙ eſt ſpāle in noua
tione conditionali,vt debitore deportato,fiſcus in ea non ſucce
dat:agit.n.ex prima obligatione,non obſtante quadam tacita ꝯ-
ditione,de qua loquitur.l.pecuniā,ff. ſi cert. pet. & ratio ſpālita-
tis eſt,qa nouationi ineſt liberatio ab oblōne prima,q̄ in depor-
tato non valet,qa iam ipſa deportatione liberatus eſt,& iō oblō
ſuccedanea nouans naturā ſuam,non inuenit in quo ſe fundare
42 poſſit,quod nota,† modo facio quendā volatū, & quæro vtrū
corā iuſto Cæſare Res Robertus amiſerit feuda, quæ ab impe-
ratore tenebat,cum fuerat condemnatus ab imperatore crimi-
næ læſæ maieſtatis,ita ꝙ nonnullas ciuitates,& terras,quas don.
Res Robertus tenebat in feudū ad Imperatore, poſſit Res Ro-
man.modernus alteri conferre,ſuppoſito ꝙ dicta feuda conceſ-
ſa eſſent Regiæ dignitati in perpetuū,iſta.n.eſt materia cap.paſto
ralis,de re iud.in Clem.& ꝓ ſn̄ia facit,quia rebellio erat notoria
itē qa ſonus imo tonitruū edicti Cęſaris extiterat in vl̄am terrā
vnde perſonalis inſinuatio non erat neceſſaria,vt ext. de poſtul.
p̄lato.c.j.& in l.vlt.ff.de decr.ab ord.fac.& ſi dicatur, ꝙ ſolus nō
43 erat tutus, iſtud erat ꝑꝑ delictum ipſius Regis. † Fugit.n.ipius
ēt nemine perſequente,nec debet alicui ſuū delictum patrocina-
ri,ff.loc.l.ſi merces,§.culpæ.præterea & ad iſtud vr̄ poſſe reſpon-
g deri:nam Princeps p̄t indicere bellū ēt non citato,*g* nec † eſt de
44 conſuetudine gn̄ali ꝙ citentur hoſtes qui edicto cām dederunt
l.vt ff.de captiuis l.hoſtes.ſufficit.n.ſola diffidatio,vt no.in c. pro
humani,de homicid.li.6.in nouella.licet ergo ſn̄ia imperatoris
nō ualeret ut ſn̄ia,ualet tn̄ vt bellica diffidatio,& hoſtis declara
tio.Itē dictus Rex habebat domiciliū in toto ſuo territorio:quia
domicilium Regis nō ſe diuidit,q̄uis reſidētia principalis ſit in lo
45 co determinato.Ex quo infero † ꝙ ipſe habebat domicilium in
terris Imperij,& habentes domicilium ita incidunt in crimen lę
ſæ maieſtatis,ſicut naturaliter ſubiecti,quia prouinciales ſunt,vt
ff.de uerb.ſign.l.prouinciales,item dictus Rex erat homo ligius
imperatoris,quia tenebat ab eo terras aliquas in feudum, & ſic
ex debito ligatus iurauerat fidelitatem Imperatori ꝯ oēm hoīē
mundi.unde Rex ipſe non ſolum terga uertendo,ſed iacula po-
tentiæ ſuę in Imperatorem transfigendo,ſe crimini ꝑduellionis
ſubiecit.& non ſolum periurij,& infamię notam incurrit,ſed ēt
horribile,vt Imperator prætendebat,crimen ꝓditionis, ꝑꝑ quē
reatū Imperator potuit ipſum ipſius feudis deueſtire nō citatū,
ſaltā de plenitudine ptātis,cum rebellio eſſet notoria toti mun-
h do.Non obſtat,ꝙ defenſionis facultas prouenerit de iure nāli *h*
quia

ADDITIONES.

a Fiſcus.Vide Bar.in l.ſi finita,§.fi.de vectigalibus,ff.de dam.infe.vide tamen Bald. in l.ſi filius,ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.
b Donatio.Sed quid in dona.quæ ſit emancipato de ſua legitima in præmiū emancipationis; Dic quod debet inſinuari ſecun.Bald.in l.data opera,inf.de don.
c Deſcendentes.Legitur & no.in c.j.q.mo.feu.conſt.Bar.& gl.in c.1.quid ſit inueſt.
d Ad materiam.Et ita intelligitur tex.in ti.diui.adde l.1.inf.de cap.
e Filius deliquit.vide Bar.in l.ſi finita,§.ſi de vectigalib. ff. de dam. infe.& Guil. de Cu.in l.auxilium,ff.de min.
f Conditionalibus.eſt caſus no.in l.inter ſocerum.ſup.de pac.do.
g Non citato.vide Bal.in l.2.ſup.de ſer.& aqua.
h Naturali.An defenſio poſſit tolli,dixi poſt Bar. in extrauag. ad reprimendum, in uer.figura.

46 quia † notorie *a* delinquere plus eſt, q̃ ꝯfiteri reatū, cū ipſa noto-
a rietas hr̃et tūc ꝑmanentiā de pn̄ti:& iuſtificatio, quę eſt defenſio
nālis, nō poterat ibi p̄tendi, nec ēt allegari, eo ꝙ nulla nāliter ſup
petebat. Nam ſibi ſemper mentiens, imprudentia rerum merita
ꝑmutare non pōt: vn̄ non tollebatur ibi mā defenſionis de iure
nāli, cum ēt eſſet impoſſibile de iure nāli, i. de ipſa veritate. Ni-
47 hil † eſt. n. tam nāle, q̃ veritas, nec tam forte, vt legitur in Eſdra.
b Rurſus citatio non eſt de iure naturali *b* principaliter propter ſe
ſed pp defenſionē, vt ff. de re mil. l. 3. §. ſed ſi ad diem. non āt dēt
citari defenſor, cum qs facie ad faciem deprehenditur in delicto
c *c* vt ff. de adult. l. in crimine. & l. capite quinto. Item excuſare Re
48 gē eo ꝙ erat hō ligius Papę, friuolum Cęſari videbatur, qa † rea-
tus oēm honorem excludit, vt ſ. ubi Sen. vel clariſ. l. 1. & vbi deli
ctum, ibi pœna, vt l. 3. ff. de off. Præſid. & l. ſancimus, ȷ̃. de pœnis.
Item qua fronte poſſet reſiſti Imperatori, feudum ſuum ex cau-
ſa notiſſima ad ſe reuocanti, nec materia, nec natura feudi id to
lerat patienter. Porro ſi uerū erat ꝙ Cęſar p̄tendebat, ita ꝙ palli
ri non poſſet, ipſa lex naturæ, vt ita dixerim, ſn̄iam protulit priua
tiuam, cum notoria toti mundo non exigant ſn̄iam declarātē:
qa rei demonſtratę demonſtrationē adijcere fruſtra eſt, ff. de do
d p̄le. l. j. in fi. & Aurreoes *d* dicit reqrere rōnem, ubi ſenſum habe-
mus, & infirmitas intellectus. & in incertis, non certis, locus eſt
ꝯiecturis, vt ff. de verb. obl. l. ꝯtinuus, §. cū ita. & iudicialis indaga
tio in rerum natura prodijt pp dubias qōnes, in qb. ꝑ negationē
fit res dubia, vt l. fi. q ad lib. ꝓcla. non licet. Item crimina vndecū-
que claruerint, punienda ſunt, vt ff. de adul. l. in crimine, nec dēt
eccleſia p̄ſtare patrocinium ſceleratis, vt in Auth. de mā. Princi.
§. neque. & C. de defen. ci. l. defenſores. Itē hoſti ēt ſine ſtrepitu
iudicij dēt obuiari telo: iſte. n. eſt cultus iuſtitiæ, vt l. j. ſ. qn̄ lice. ſe
ſine iud. uind. Signanter hr̄ hoc in materia feudorū, in c. 1. q̃ fuit
prima cā bene amit. in c. j. quib. mo. feu. amit. colla. x. Item dice-
re, ꝙ Imperator non habeat iuriſdictionem, qn̄ delinquitur con
tra ſuam maieſtatē p̄ſentē, & ꝯ ſtatutum Imperij, non vr̄ rōnabi
49 le, qa † vbi Imperator, ibi omnis iuriſdictio, vt ſup. de teſta. l. om-
nium totum. n. claudit in pectore ſuo, vt l. de precario, ff. ad leg.
Rho. de Iac. Item non ſic Imperator Papę vrbem donauit, quin
ibi poſſit exercere iuriſdictionem uoluntariam in omnes, & etiā
ꝯtentioſam in hoſtem ſuum, qua pp ibi ſi offenditur eſt crimen
læſæ maieſtatis, qa maieſtas eſt ipſe Imperator, vt ȷ̃. ad leg. Iul. l.
qſqs. Item licet aliquam iuriſdictionem in vrbe non habeat, tn̄
ibi retinet honorē Imperialē, qa ibi coronat̄. vnde q facit ꝯ coro
nam, geminum facinus facit; vnum coronantem, aliud ꝯ coro-
nam, geminatum: qnimo ēt ꝯ Senatum vrbis, & ꝯ Remp. totam
Romanæ vrbis, ut ff. de capt. l. hoſtes. Item, dicere ꝙ illa decreta-
e lis, ꝙ extra locum *e* delicti citari non potuit, cum non reperit̄ in
loco delicti, nec de iure uerum vr̄. ſ. de off. præf. vrb. l. quod pro-
mulga*tis*. nā edictum poſitum erat in loco publico, & vt ita dixe
rim, edictum *facit* offm̄ in loco ſuo, & lex in ſuo, quia mādat lex
exiſtenti in quocunque loco, vt ꝯpareat *in loco* debito, ut quaſi
citetur longa uoce, *ſicut* ſi nuntius exiſtens in *finib.* clamaret al-
ta voce extra fines audientē, & ſic ſonus cāpanæ citat quoſcūq;
audientes ſonū. Itē qa eſſet materia dare delinquentibus fugien
di, nec ꝯſuetudine gn̄ali ſeruat̄, cum nos videamus hmōi fugiti-
uos per edicta citatos forbanniri, vt no. Inſt. qb. mo. ius pr̄iæ pot.
ſol. §. relegati, ēt non facta remiſſione verbo, vel re ad locum de-
licti. Et ꝯſuetudo gn̄alis mundi eſt quoddam ius gentium. Item
50 † ꝙ debeat fieri remiſſio ad locum delicti, eſt ſtatutum in odiū
delinquentium, ut realiter puniantur, nō in eorum fauorē. uide
licet ꝙ ſi non remittuntur, ꝯdēnari non pn̄t, & id quod eſt ſtatu
f tum in pœnā, *f* in fauorē ꝯuerti non dēt. Itē ille, q deliqt in loco,
non ſolum obligat̄ ad pœnā, ſed ad ordinē iudicij ibi cōſuetū. &
iō ꝑ ſtatuta *locorum* citant̄ rei criminum, & cōdemnant̄, vt in
Auth. de pa. tenen. & eius uiola. c. 1. & ſi hoc pōt facere ſtatutum
ergo fortius Imperator, a quo omnis legis condendæ, & cōditę
iuridica pendet authoritas, ut C. de leg. l. fi. Item ꝯ notoriæ delin
quentem pōt fieri lex, & ſtatum. ut no. ff. de cap. dimi. l. amiſſio-
ne, §. qui deficiunt. & in legis promulgatione nō reqritur citatio
alicuius, nec decretū dr̄ ambitioſum, qa dilucida veritate firma-
tur. Sed ad omnia iſta euadenda, dicit Papa ſe Regem Romano-
rum, qa vocabat Imperiū, & non ſolū tanq̃ Papa, ſed tanq̃ Rex
Romanorū decreuit irritum, & inane, qđ fecit Imperator hoc
51 ꝯcedo, qa ita dn̄t decretales, ꝙ † Papa vacāte Imperio poſſideat
vtraq; monarchiā. & ſi hoc eſt, ergo ſedes Imperialis non uacat,
& electores nnnq̃ pn̄t eligere: qa cum unus hēt plenitudinem
ptātis, alius ad eandem non pōt aſſumi, vt ff. de ap. l. cum in vno,
§. tutor. Sed illi, qui ſic dn̄t, ualde errant. Nam Imperium tempo
rale, quod Papa hēt ſede vacante, non eſt eiuſdem ſpēi, ſed ſuꝑio
ris, ita ꝙ Imperator ſibi ſubalternat̄: tn̄ de cōſuetudine non uide
mus, ꝙ Papa diſponat de tꝑalib. Imperatoris, porro Imperator ē
proprius p̄deceſſor, q nouus Imperator ueteri ſuccedit tanquā
immediatus executor iuriſdictionis. Or br̄ iſta ſunt uerba adie-
cta, a decretali enim non eſt recedendum, & maxime quia tꝑib.
illis fuit maxima, & neceſſaria, cum dictus Imperator reuera ue
niſſet ad æmulationem eccleſiæ. & ſuorum complicium, & ad
deſolationē dicti regni. vn̄ Papa, q eſt Vicarius Dei, fecit illā de-
52 cretalē, ne Barbarica ferocitas dulcē Italiam deuaſtaret. † Itē nō
eſt dubiū, quin Imperator doloſe proceſſerit ꝯ dictum Regē, pri
uando eū, q̃tum fuit in ſe, Regno, & iuriſdōne, tā Regni, q̃ Rom.
Eccleſiæ, & multa alia in ſn̄ia adijciendo, q̃ hn̄t dolum exp̄ſſum:
& iō nimirū ſit tanq̃ ſn̄ia lata ab inimico capitali, debuit in totū
53 ceſſari, vt ff. de arb. l. nō diſtinguemus, §. cū qdā. † Nā inimicitia
eſt qd indiuiſibile, & iō non pōt ſn̄ia pro parte valere, pro parte
non, quia perſona pronūciantis non eſt perſona legitima, vt l. j. ſ.
ſi quacunq; p̄ditus poteſtate. Nec eſt dubium quin iſta exceptio
inimicitiarū, ſi Rex citatus fuiſſet, & habuiſſet locum tutum, in
totum habuiſſet obſtare proceſſui. Itē quia notoria non oportuit
excipi, vt ex. vt lit. non cont. c. accedens. per Ber. Suppoſito autē,
g ꝙ priuatio dictorū feudorū tenuit, eſſet qō vtrum delictū *g* Re-
gis Roberti p̄iudicaret Regię dignitati in ipſis feudis. poſſet alle-
gari ꝙ non, niſi ipſo Rege Roberto viuente, quia delictum per-
ſonæ non dēt redundare in damnum dignitatis. qō ſtat in hoc,
vtrum dignitas ſuccedat in vitium. vt l. litigator, ſ. de fruct. & lit.
expen. iſta qō determinatur in c. clericus, de c. Conradi. vbi dr̄, ꝙ
in vita delinquentis feudum reuertitur ad dn̄m, ſed eo mortuo
feudum reuertitur ad dignitatē. Scias modo, ꝙ ſi nō rediret Im-
peratori in Regalib. ſuis, q̃ retinet in ſignū vl̄is dn̄ij, nulla curret
præſcriptio, vt C. de p̄ſc. 30. vel 40. ann. l. comperit. ne confundat̄
Imperium, quod Deus ſtatuit eſſe æternum, & immortale, vt in
54 Auth. qūo opor. Ep̄os, §. fin. col. j. † Ex his apparet, an dicta ſn̄ia
tunc coram iuſto Pontifice debuiſſet exequi nęcne; nam ſi Papa
habet Imperatoris officium, quatenus erat iuſta pp iuſtitiam ip-
ſam, & ſi non pp ipſum pronunciātem, ſuo debuiſſet poni in ef-
fectum, pp ſtatutum imperij defendedum, nō aūt infringi. Sed
excuſat mundus Papam, qa Imperator dedit cām edicto, & tu-
lit ſn̄iam fermentatam. plus dico, ꝙ ſi Imperator ꝯ Regē prius
mouiſſet inſidias capitales, ſeu atroces ꝯ ſtatum Regis toto tꝑe
vitæ ipſius Imperatoris, Rex ipſe liber eſſet a iuro fidelitatis, &
hoc eſt quod dr̄ in feudis, quia dn̄s priuatur iure ſuo, & non eſt
peſona, quę hoc poſſit iudicare. lis ergo cedat victricib. armis, vt
in c. j. §. vlt. de mili. vaſ. qui contumax eſt, colla. x.

ADDITIONES.

a Notorie. Contra iſtud facit, quia etiam in notorijs requiritur citatio, c. fi. extra, de coha cle. & mulie. c. ad noſtram, de iureiu.
b Iure naturali. Vide Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. figura.
c In delicto. Vide Bal. in l. presbyteri, ſup. de epiſc. & cle.
d A. B. Et Auerroes. Sali. quærit hic ab extra, ſi ille cōtra quē dēt fieri executio in feudo noīat dn̄m, an impediatur executio. vr̄ ꝙ non, qa de iure tertij nō licet opponere, l. loci corpus, §. cōpetit, ff. ſi ſer. de re. ven. In contrariū determinat ꝑ l. 2. ſ. vbi in rem act. dēt tn̄ probare ſe habuiſſe ab eo līationes, & ſibi ſoluat p̄ſionē, alias p̄ſumitur pro poſſeſſore, l. 2. ſup. ne vxor pro marito. quæritur ſecundo quid ſi alienauit fundū, an contra nouum poſſeſſorem poterit agi? aut alienatio eſt ſimulata & poteſt, quia adhuc dicitur eſſe in poſſeſſione. l. emptor. ff. de aqua plu. arc. aut eſt in fraudē *facta*, & tunc ſi cæperit vēdicare: & idē l. chyrographis, ff. de admin. tu. Cy. in l. 2. C. de alien. iū. iō dicit Old. in §. ſi ſuper rebus, quod non dēt admitti contradictio iſtius, quia fauor creditoris, & dolus debitoris excludunt illā contradictionē, vt l. ſi cui, §. qui in poſſeſſionē, ff. vt in poſſ. leg. & l. fi. & l. ſi legatorium, & h. d. Old. ſm Sal. hic ante litē motā in fraudem creditorū agitur reuocatoria. Inſtit. de act. §. item ſi quis in fraudē. ꝙ tn̄ fallit fauore teſtis, ſi hr̄s res hr̄ditarias in fraudē legatorum alienauit, tunc fit executio, & non agitur reuocatoria. & ita debet intelligi pro Bar in l. 3. inf. de pig. in rep. qđ tenet Iac. de Bel. ſecundum Bal. & Sal.
e Extra locum. Vide Bar. in l. 1. alias 2. de requ. reis.
f In pœnam. vide c. vt animarum, de conſt. in 6.
g Vtrum delictum. Facit quod no. in c. verum. ext. de fo. comp. & id quod dr̄ an delictum priuati noceat eccleſiæ, de quo in l. iubemus, ſup. de ſacroſ. eccl.

LEX IX.

1 *Sententia datur in confeßum, ſi lis erat conteſtata.*
2 *Debitor ſi ſit ſuſpectus de receſſu, an in carcere detineri poſſit.*
3 *Miſericorditer cum furibus & raptoribus agendum non eſt.*
4 *Iudex decem dies qui ex conſuetudine datur, arbitrio ſuo poteſt arbitrari.*
5 *Arbiter compromiſſarius comparatur delegato.*
6 *Arbitrator ſtatuens ſolui qcqd petitū eſt, dicitur trāſactio quæ totū cōtinet.*
7 *Officium iudicis, quod vim ex actis ſumit, libellum non requirit.*
8 *Pœna ſtipulata facit ceſſare pœnam legalem.*
9 *Dilatio in omnibus obligationibus dari poteſt.*
10 *Condemnatus ad ſpeciem, habet tempus quadrimeſtre.*
11 *Poteſtas in cauſa criminali non ſolum executionem alteri committere poteſt ſed etiam compellere.*

1 EOS, QUOS, Conuicto debitore, & condemnato, pignora capiuntur, & diſtrahuntur, debito tamen
a tempore. hoc dicit. † Quæro, nunquid in confeſſum *a* detur ſn̄ia? glo.

ADDITIO.

a A. B. Nunquid in confeſſum. An in confeſſum dēt ſn̄ia, & an ſit diffinitiua, vel interlocutoria, vide gl. in c. dudum, el 2. de ele. & in c. ex parte, el 1. ſuper glo. fi. & ibi Io. And. de ver. ſig. & Io. An. in add. Spe. in tit. de ſen. §. 2. ver. eſt quoq;. vide Mod. in l. debitorib. ff. de re iu. an & quando appellatur ab ea, requiratur inſertio cāæ. vide gl. fi. in c. fin. de ele. in 6. dicit, ꝙ quando appellatur ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, appellatur, vt a diffinitiua, & an ſententia præcepti poſſet dari a delegato. vide Bal. in l. conſentaneum, ſupra quomodo & quando iud. vide l. ſi pecuniam, ſup. de re iud. & an a peremptoria poterit appellari. vide quæ notaui ad Bal. in l. minorib. ſup. de his, quib. vt indig.

glo.dicit quod ſic.& hoc ſi lis erat ante conteſtā.vel emanauerit
ɔfeſſio animo litē ɔteſtandi, vt ff.de neg.geſt.l.at q̄ natura,§.cum
hi,quod in dubio nō p̄ſumitur,vt l.ff.de proc.l.ſi reus paratus.&
ff.de iud.l.ſi debitori.& no.in l.fi.§.neceſſitate.s̄. de bon. quæ lib.
Si quis ergo non vult recipere libellū aduerſarij,nec condemna
toriam expectare,ſi habet pecuniam paratā ſolutioni, dēt offer-
a re,nec in craſtinū differre; & ſi cā *a* eſt famoſa, & non vult infa-
mari,non patiet̄ ſibi fieri p̄ceptum,ſed immediate ſoluat,quam-
q̄ ēt ſi p̄ceptum fieret,non efficeret infamis. Quia p̄ceptum eſt ī-
terlocutoria,q̄ non infamat, vt ff.de his,qui no.infa.l. quid ergo,
§.q̄tum.& ff.de proc.l.ſi reus paratus.nec putes,ꝙ ipſa confeſſio
ne ſit infamis,qa non eſt confeſſus in iudicio, ſed cā euitandi iu-
dicij:q̄uis ſi pertinaciter reſiſteret negando,& deinde damnaret̄
fieret infamis,qa improbus litigator veniam non meret̄, vt inſt.
de act.§.item mixta.Dupl̄r.n.improbus eſt,qui ſentētiam expe-
ctat,tum quia deliquit,tum qa temere litigauit. Si aūt ſtatim ſol
b uere nō pōt,datis fideiuſſoribus faciat creditorem *b* ſecurū. Sed
c nunqd debeat offerre *c* fideiuſſores, vt gaudeat beneficio dilatio
nis? Reſpon.non:niſi iudex p̄cipiat ei,ꝙ ſatiſdet quid ergo ſi eſſet
euidentiſſime locuples? poſſet tunc iudex arbitrari in mēte ſua,
ne faceret huiuſmodi mandatum de fideiuſſorib.dandis: hoc tn̄
caſu bona ſua debet obligare,& ēt in p̄cario conſtituere vſq; ad
debiti ſatisfactionem,nam hypotheca cum precario loco pigno
ris eſt. facit qđ no.ff.de iud.l.2.§.ſed & ſi dubitet̄.ad pęnam tn̄ ꝓ-
mittendā nulla lex arctat,vt no.in l.2.in fi.ff. qui ſatiſd. coga. & ſi
eſſet ɔſuetudo,ꝙ apponeret̄ pęna,non poſſet Notarius hoc ſcri-
bere,niſi promitteret̄ pœna, q̄ dēt ꝓmitti iuxta conſuetudinem
2 fori iudicis mandato, vt ff.de euict.l.ſi fundus.† Sed quid ſi debi-
tor eſſet ſuſpectus de receſſu, vel de occultatione rerū mobiliū
qa forte iam cæpit quædam occultare. Nam iuxta dictū Ariſt.
accidentia ɔferunt magnam partem ad cognoſcendū ꝙ qd eſt,
ff.de re mil.l.non oēs,§.a Barbaris, tunc aūt vel det fideiuſſores,
aut tenebitur in carcere,vt ff.q ſatiſd.cog.l.ſi fideiuſs.§.fi.præſer-
d tim ſi ſit debitor magnæ quantitatis, *d* vbi clericus,eſt prouiden
dum,& cautius,vt s̄.de colla.auth.ꝙ locū. Modo quæro nunqd
l.ſi debitori,ff.de iud.hēat locū in eo,q ɔfitetur furtum, vel rapi-
nam vt det̄ ſibi dilatio pp humilitatem confeſſionis:cōſueuit.n.
cum eo,qui humiliter recognoſcit reatum ſuum,mitius diſpen
ſari? Rn̄.non eſt danda ſibi dilatio,ſed dēt in carcere detineri,do-
3 nec reſtituat ablatum. Quia † non eſt cum furibus, & raptorib.
miſericorditer agendum,ſed rigoroſe, vt dicit tex.in auth.vt iu.
ſine quoquo ſuffragio,§.oportet.ī Auth. vt liceat matri & auię.
4 circa finem.§.illud. † Modo quæro,qa gl.in l.ſi debitori, dicit ꝙ
e de conſuetudine *e* dantur x.dies, vtrum iudex poſſit arctare,& ꝓ
rogare iſtos x.dies arbitrio ſuo? Reſpon.ſic:qa nō aſſignant̄ ipſo
iure p conſuetudinem,ſed iudicis miniſterio, vt l.2.ff. de re iudi.
& hæc ſunt verba glo.q̄ dicit,ꝙ ſunt p̄cepta in x. dies. Sed nun-
quid iſti x.dies ad tp̄s quadrimeſtre tacite prorogantur? Dico qđ
non,qa mens ɔſuetudinis eſt refrenare dilationē legalē, vn̄ extē-
di non dēt. Sed ſi iudex aſſignauit terminū 5.dierū:vtrū ſupplebi-
tur vſq; ad x. Rn̄.ſic,niſi appareat de ɔ̄ria intentione iudicantis:
5 vt l.4.§.ſi qs condemnatus,ff.de re iud.† Sed nunqd arbiter com
promiſſarius pōt facere iſtud p̄ceptum confitenti non in figura
iudicij? & vr̄ ꝙ non: Nam nec delegatus poſſet, cui æquiparatur
arbiter ɔpromiſſarius:oportet ergo,ꝙ ferat laudū ſuum diffiniti
f uum, vt l.ſi reus,ff.de proc. Quid in arbitratore? *f* Rn̄d.arbitrator
ꝓprie non ɔdēnat,licet finē liti imponat; & ſicut in ɔ̄ctibus non
ineſt tp̄s,quod datur iudicatis,ita nec in arbitramentis,qm̄ redi-
6 gunt̄ ad inſtar tranſactionis, vt no.in auth. vt dif.iu.in prin.† Quid
g ergo *g* ſi arbitrator ſtatuit ſoluere qcquid petitū eſt,nūqd iſta eſt
tranſactio,q̄ totum continet? Rn̄.ſic,qa non dētur ex veteri fon
te,ſed ex ipſo arbitramento. Non ſolum.n.eſt tranſactio, qn̄ to-
tum pro toto datur,ſed ēt qn̄ totū ꝓ parte, qa ſatis ſ̄m naturam
tranſactionis diſcedi a lite:imo puto ēt ꝙ ſi plus detur,q̄ petatur,
tranſactio ſit,qa forte rei intereſt magis p̄ſtare hoc q̄ litigare, ar.
vtor ꝙ ſi nihil dēt,& aliqd p̄ſtat tranſactionis nomine, trāſactio
tn̄ eſt,ff.ad Treb.l. Lucius,§.fi.hæc igitur dicta ſint de præceptis,
& de ſatiſdationib.q̄ dant̄ cā moratoriæ dilationis.dic vt pleniſſi
me dixi s̄.de pre.Impe.offe.l.vniuerſa.& ſol.ma.l.ſi ɔſtāte, §.quo
ties.de dilationib.āt,q̄ dant̄ ɔ̄ctuū occaſione, dic vt ff.de iudi. l.ſi
debitori,& ff.de priu.credi.l.ſi creditores. Modo venio ad ſcđam
gl.ꝑ cuius examinatione p̄mitte,ꝙ quatuor ſunt cāæ, vt ita dixe
rim, Cardinales oblōnū: vt ɔ̄ctus,vel quaſi; delictū,vel quaſi : vt
Inſt.de obl.§.ſequēs.ſūt & q̄dā aliæ cāæ variæ ſub iſtis vocabulis
nō īcluſę,qa plura ſunt negotia,q̄ vocabula, vt l.4. ff.de p̄ſcr.verſ.
v.g.quoties lex veſtit pactū nudū, vel inuenit nouā formā agen-
di, vt s̄.de arb.l.ne in arbitris, & ī.de dona. l.ſi qs argētū.v.g.dicit
lex,ꝙ ſi ɔpromittitur,& nudo pacto ꝓmittit̄, dēt ſtari ſnīæ arbi-
tri,& ſi emologat̄,agitur ɔdōne ex l.ne in arbitris, & l. cū antea.
Si aūt dicimus,ita ɔpromittimus nos in Titiū,& n̄ eſt adiecta ꝓ-
miſſio de parēdo laudo emologato,agit̄ actione in factū : vtroq;
h vero caſu ſi laudū *h* ſit liqdū, pōt peti executio iudicis officio, vt
l.a D.Pio,2.rn̄ſo.de re iu.tūc tn̄ đ liqdo ɔſtare dēt p ɔfeſſionē, vl̄
publica inſtra:alſ eēt licitū reo negare,& petere libellū ſibi offer
ri.oportet ei tranſire ad ius ordinariū, i. ad actionem iudicat. ſic
7 ff.ſi mulier ven.nomine.l.1.§.neceſſario. † Et adde ꝙ officium
iudicis quod ſumit vim ex actitatis libellum non requirit,etiam
i ſi poſſeſſio transferri *i* petatur, maxime ſi reus non petat offerri
libellum,de hoc tamen ſunt opin.vnde dicit, vt ſingulariter no.
K in Auth.de trien.& ſemiſ.in §.pen.in gl.magna, *k* quæ alibi non
eſt,& hoc,quod ſuperius dixi,habet locum, qn̄ compromiſſum
eſt factum ſine pœna:nam ſi pęnam eſſent inuicem ſtipulati,pa-
trocinium l.cum antea,non opitularetur. Nam compromitten
tes ſibi diligenter de pœna proſpexerunt, & cum in iſta prouidē
tia ſe fundauerint, non prouidet eis lex de ſuo beneficio ſingu-
lari, & extraordinarie interdicto, ſed ſolum in defectum proui-
ſionis hominis,arg.duorum §§.ſimul coniūctorum. Lex enim
dicit,ꝙ duobus arbitris electis, ſi in caſu, quo diſcordarent par-
tes,conueniunt de tertio aſſumendo, ſi illi duo non concordār,
iudex qui eſt miniſter legis, non intromittit ſe etiam ſi ſibi inuti
liter proſpexerunt, quia legis auxilium ſpreuerunt. Sed ſi nihil
eſt actum de tertio eligendo,ſed eſt in leg.prouidentia relictum,
tunc cogit arbitros diſcordantes, vnam tertiam perſonam elige
l re,cuius authoritati pareatur, *l* vt ff.de arb.l.item ſi vnus, §.ſi in
in duos,& §.fi. Ad idem facit s̄.de pro.l.maritus, & l.fi.s̄.de pact.
8 conuen. † Sit ergo concluſum, ꝙ pœna hominis ſtipulata facit
ceſſare legis fomentum.dicit tamen glo.in l.2. ff.de arbit.ꝙ ſi eſ-
ſet clauſula,rato manente pacto, ꝙ ex ſententia arbitri oriretur
actio.dicit Spe.ꝙ duo ſunt compromiſſa, vnum cum pœna, &
aliud ſine pœna,arg.ff.de arbit.l.Celſus.vbi duo ſunt præcepta,ſ.
ſoluendi,& ad diem s̄. quan. dies leg.ced.l. ex his.vbi qn̄ poſt di-
ſpoſitionem perfectam adijcitur dies in certa,duæ uidentur eſſe
diſpoſitiones,& non impeditur interim tranſmiſſio, ita ꝙ in ꝓ-
poſito hæc cl̄a quaſi ſit compromiſſa ſeparatim,& ſic vna com-
promiſſi forma duæ formæ reputantur, quia duæ ſunt partes
cl̄æ. Sed ɔ̄ iſtam opi.facit ratio ſuperior,quia hominis prouiden-
tia facit ceſſare prouidentiam legis, vt ff.de ver.obl.l.qui Romę,
§.Flauius.Item ubi duo propter vnum,utrobique tantum unū,
ut ff.de euict.l.qui libertatem, §.ſeruus,ubi dicitur,ꝙ ille qui te-
netur edere codicem rationis pp reliqua,puta centum: non in-
telligitur tenere,niſi ad centum. Item licet duo ſint acceſſoria,
9 unum tantum eſt principale,dic ut dixi in d.l.cum antea. † Re-
m uertor *m* igitur ad materiam dilationum, quæ dantur, uel non
dantur ob rem iudicatam,& pro rēa tradendum eſt,ꝙ in omni-
bus oblōnib. (exceptis forſan oblōnibus ex delicto) datur dila-
tio,ſi dari petatur:& ſi non datur tacite,intelligitur,niſi denege-
tur expreſſe:a qua tn̄ denegatione poteſt appellari, quia cum iu-
dex debitam dilationem denegat, exequendi modum excedit,
uidelicet in tp̄is exceſſu,ut s̄.quorum app. non recip. l.ab execu-
tore,certe etiam in oblōnib. ex delicto datur dilatio ciuiliter cō
demnato,ff.quod me.cau.l.ſi cum exceptione, §.quod ſi homo.
10 † Sed nunquid condemnatus ad ſpēm hēt tp̄s quadrimeſtre?
Reſpon.ſic,ſi res eſt mobilis,& non ſit ſolutioni parata, ut ff. de
n uſu.l.in fideicōmiſſi.in prin. Itē do pro regula, ꝙ criminaliter *n*
con-

ADDITIONES.

a A.B.Si cauſa eſt famoſa,ſi ſoluat ante ſententiam, licet emanet confeſſio, non ſit infamis. Vide Bal.in addi.Spe.in ti.de confeſ.& quæ no.in l.ſi reus paratus,præalle.& Ang,in l.fi.ff.ſi cer.pet.

b Facit creditorem.vide Bar.in l.ſi debitori,ff.de iudi.& quod hic ſeq.in verſ.modo quæro,nunquid,l.ſi debitori;nam eſt danda ſibi dilatio, & quod no.inf.ead.l.verſ.ſed nunquid.

c A.B.Sed nunquid debeat offerre. Tene menti, quod arbiter non poteſt ferre præceptum,l.ſi debitori,ff.de indic.ſecus in habitatore.

d P.D.Quantitatis. Et adde etiam,quod ſi a ſententia,qua condemnatus fuerit, appellauerit, an ipſa principali cauſa pendente, propria authoritate apprehendi ob nouam ſuſpicionem queat.notauit Ang.in l.nemo carcerem,C.de exac.tribu.lib.10.verſ.item quæro,an lite pendente,& in hoc habes gl.no.in l. fi.C.de ſer.qualiter autem debitoris ſuſpicio,aut de ſoluendo inſufficientia probetur, vide optime per Alexand.in l.ſi fideiuſſ.§.fi.qui ſatiſd.cogan.& ibi quid opus ſit fieri ab eo,qui ſuſpectum dicit,& Pau.de Caſtr.conſil.39.

e De conſuetudine. Vide no.in cap.quærenti,ext.de off.deleg.

f Qui in arbitratore. Not.quod condemnatus ab arbitratore non habet quadrimeſtre,& ſequitur Rom.in l.2.in princi.ff.de re iud.& ibi quid in arbitro.

g Quid ergo.vide Bar.in l.furti,§.qui iuſſu,ff.de his qui no. infa.

h Si laudum.vide quod no.Bar.in l.a Diuo pio,§.ſententiam,in fi.ff.de re iud.Ange.in contrarium,& facit ad no.in l.cum antea,ſup.de arb. tamen non habet executionem paratam ſine ſententia,ut no.Barto.in l. ſocietatem, §. arbitrorum,ff.pro ſoc.& dicta Bal.intellige,ut per gl. in l.a Diuo.

i P.D. Transferri. Quando autem, ſi intentatur libellus,qui ſuper eo datur,quid in libello narrari,ac proponi debeat,uide Alex.poſt Bar.in l.4.ff.de iuriſd.om.iud.de ipſius autem recta concipiendi ratione habes per Spec.tit.de lib.concep.§.fi.uerſ.ſic etiam cautus,& admodum bene per Cy.in addit.ad l.1.ff.de iuriſ.omn.iudi.& hunc in addi.ad Spec.d.tit.in ver.offic.iudi.& egregie no.in glo. rub.ff.de interro.act.& in l.vinum,ff.ſi cert.petat.

K Gl.magna. De illa gl.uide Bart.in l.fi.in prin. ff.de rei ven.& Bal.in l.1.ſup.de fur.

l Pareatur. In contrarium uide Bal.in c.1.ſup.de inue.in mar.fac. ſed ibi loquitur in arbitratoribus pro quib.uide Bal.in l.hac edictali, §.his illud, ſup.de ſecun.nupt.

m Reuertor. Vide Bart.hic.

n Criminaliter. Vide Bal.ſup.eo.l.1.& Ang.in l.debitoribus,de re iudi. per Roman.inf.l.1.& 2.ff.illo titu. de re iudi. & per quantum tempus poſſit ſuperſedere iudex ad executionem faciendam per venditionem pignoris pretij,vel adiudicationem inſolutum,vide Bar.in l.ordo,ſup.eo.& Bar.hic poſt glo.

ↄdemnatis.non datur tp̃s quadrimeſtre,ut no.Inno.extra, de of. dele.c.q̃renti.ēt ſi ſint ↄdẽnati pecuniař:qa non eſt cũ iſtis agen dam miſericorditer,ſed ridige,& leuato velo,qa reatus oẽm mi
a ſeratione excludit,vt l.1.ſu.vbi Sena.vel cla.† Quæro de eo,*a* qui condemnatur ciuiliter ad fcm̃. Rñ.ſi tenetur p̃ciſe,detinet ĩ car cere,vt ff.de ope.no.nun.l.ſtipulatio,§.ſiue,qđ intellige, q̃n dicit ſe non facturum. Sed ſi dicit ſe facturum, dēt dari dilatio operi expediens,ff.de verb.ob.l.ↄtinuus.§.item q inſulam, & ſi dicat, ꝙ iam dudum potuit facere,& non fecit, & ſic habuit dilationē p̃ prius? Rñ.non eſt uis,qa iſtæ dilationes non veniunt ex eodem fonte.Nã vna uenit ex cã ↄctus,alia uenit ex cã rei iudicatę. hoc probo tali rõne. In conſtituta pecunia debitor habet decē dies, vt ff.de conſt.pec.l.ꝑmiſsor Stichi,§.1.quod datur iudicatis. Nã & debitor in l.diem,q ↄdemnat̃,fluxa die hẽbit tñ tpa, q̃ con demnatis dantur.In reali añt iudicio nõ datur dilatio, niſi qua- tenus eſt neceſſe ad rem traditam, & hoc q̃n fit executio recto tramite in ipſam eandem rem,de qua eſt cognitum,& pronun- ciatum.Itē in duplicib.iudicijs reſpectu adiudicationis, vt ff.de offi.iud.in prin.& §.fi.Item vbicunq; q̃s nõ reſtituit, vř ſpoliare, vt s.loc.l.conductores. Nam non eſt permittendum dãnato mo
11 rari in crimine. † Vltimo circa materiam criminalium quæro, ſi eſt aliq̃s condemnatus ad mortem, nunqđ Poteſtas põt alteri committere executionem? Rñ.non ſolum committere, ſed etiã compellere põt:dum tamen non ſit Sacerdos,vti honeſta perſo na,ut no.Gui.de Cug.in l.fi.ff. de pig. act. uiles enim perſonæ ad talia debent deputari,vt ff.de iud.l. fin. quoniam ignominioſum officium eſt plus,quam alia angaria mundi.

ADDITIO.

a A.B.Quæro de eo,vide quæ notaui ad Bar.in præall.§.ſiue, & no. per Bald.ſup.de ſent.quæ pro eo.l.1.

De vſuris rei iudicatæ. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Mora ſolutionis poſt ſententiam parit effectum vſuræ centeſimæ.*
2 *Condemnatus habet quadrimeſtre tempus ad ſoluendum.*

Is,qui Mora† ſolonis poſt ſñiam,& quadrimeſtre tp̃s,pa
2 rit effectum vſurę centeſimę.h.d. Nota. † ꝙ con- demnatus hēt quadrimeſtre tp̃s.Oppo.ꝙ immo habeat ma ius tp̃s,ut ff.ad l. Aquil.l.in lege Aquilia,ſi deletum.Sol. ibi, effe- ctus ſententiæ pendebat: hic certus erat, generale eſt etiam, ꝙ ſemper tempus expectetur,quo res præſtari poſſit,vt ff. de verb. obl.l.interdum,& ff.de cond. & demon.l.j. in fin. quod no.ff.de pact.l.item quia.

LEX II.

1 *Vſuræ ſunt prohibitæ.*
2 *Cambia non ſunt uſuræ.*
3 *Mutui contractus quare aptior ſit ad uſuram.*
4 *Sententia confirmatur ſi appellatio deſeritur.*
5 *Appellationem qui deſerit, appellationi renunciare uidetur.*
6 *Iudex ad quem,& non iudex a quo, exequitur ſententiam diffinitiuam.*
7 *Tp̃s quod datur iudicatis, ſi appellatio fuit fruſtratoria, currit a die ſñiæ.*
8 *Executio in uſura centeſima qualiter fieri poteſt.*

Eos,qui, Si a ſñia non eſt appellatũ, a die ſñię currit tp̃s, quod datur iudicatis. Si autem eſt appellatum, a die confirmationis ſententiæ,& poſtea currūt vſurę cẽteſimę.
1 h.d.notabiř.† Opp.ꝙ vſurę *a* ſunt prohibitę, fateor. Fallit vſque
a ad quantitatem probabilis intereſſe l.j.s.de ſum.trin. & ibi per Azo.Item fallit,vbi ſuccedunt loco diſpõnis legalis,vt ext. de v- ſur.c.ſalubriter.Item ubi ſuccedũt loco alterius facti.l.periculi. de nau.fæ.Item fructus rei meæ durantis non dicũtur uſuræ,ex-
2 tra.de feu. c.j.† Item cambia *b* non ſunt uſurę, quia campſor nõ
b eſt certus de lucro,ſed eſt loci commercium,& fortuna, & quæ-
3 ſtuum permutatio,non † ↄctus mutui,q ideo eſt aptior ↄctus ad vſurariam prauitatem. qa magis frequẽtatur, & quia fenerator ſemper vult eſſe certus de lucro præter naturam, & ſi dñs apud ſe pecuniam retineret,nihil commodi ſentiret.ſed in reb.que lo
4 cantur,ſic.† Opo.nam,& ſi appellatio deſeritur,ſententia confir matur in craſtrinum deſertionis,vt l.ſi Præſes,s.quo, & quando iudex.tñ pœnę currunt a die ſententiæ.vt ff.de infa.l.furti,§.j.So
5 lu.illud eſt verum:† nam ille,qui deſerit appellationem,vř renũ- ciare ipſi appellationi,& appellationis proceſſui,& ideo retrotra hitur? hic autem loquitur non in renunciante, ſed in proſequen te, ↄ quem lata eſt ſententia diffinitiua confirmationis, ex qua
6 ſola oritur actio in factum. & ſolus iudex ad quem exequi põt,
c & non iudex a quo,ſecundum Iaco.But.& ad hoc iſte tex.eſt ita bonus,ſicut reperiat̃ in corpore iuris,facit s.de epiſ.& cle. auth. ſi quis litigantium,& per no.per Gui.& alios,ff.de pact.l.tale pa- ctum,§.qui prouocauit.Alij dicunt,ꝙ vterq; iudex poteſt exeq. & eſt locus præuentioni:tamē tempus,quod datur iudicatis, nõ
7 currit, niſi ex die confirmationis. † Quæro, quid ſi appellatio *d*
d fuit manifeſte fruſtratoria? Reſpon. tempora currũt a die primę ſententię,vt no.ff.de vſuc.l.tutor.& hoc eſt utile ſcire ad quęſtio
e nem ſtatuti. Pone, *e* dictat ſtatutum,ꝙ pro vulnere quis condem netur in centum,quæ ſi non ſoluerit intra menſem, ei amputetur manus.Modo condemnatus appellauit, & elapſo menſe ſen tentia eſt confirmata,quæritur cum ſtatim velit ſoluere cẽtum, nunqđ ſit ei amputãda minus;& diſtinguitur,aut appło fuit ma- niſeſte fruſtratoria:quia forte erat confeſſus crimen, & tunc dēt ei amputari manus,aut non erat fruſtratoria manifeſte, tunc qa non eſt decurſum tp̃s, niſi a die confirmationis, liberatur centũ
8 ſolutis.quod tene menti.† Modo quæro,quo poterit fieri execu- tio in vſura centeſima, cum non ſit in condemnationem dedu- cta? Reſp.fit executio,non quaſi ſententia hominis,ſed quaſi ſen tentia legis.Vel dic,quod eſt ſpeciale in conſecutiuis ipſius ſentē
f tiæ,& ſup.tit.1.l.ſi longis. *f* quod tene menti.

ADDITIONES.

a Vſuræ. Quando licitæ ſunt vſuræ.vide per Bal.in l.1.ſup.de ſum.Tri. & fide cath. & quod no.Bal. in l.hac edictali,§.his illud,ſup.de ſec.nup.
b Item cambia. Vide Bal.in rub.de conſt.pecu.in prin.& gl.in l.3.ſup.de exer.& no. in c.in ciuitate.extra de vſuris.
c Exequi poteſt. Vide Bar.in l.præcipimus,§.in his.ver.officijs,inf.de app.
d Quid ſi appellatio.vide in l.1.ſecundum ſecundam lect.& ibi Bal.in ver.2. le.ſup. de ſent.quæ ſine cer.quan. prof. vbi limitat hanc leg. quod quadrimeſtri durante non currunt vſuræ,vt hic;verum eſt in vſuris ex mora, ſeu ſtipulatione, vide ibi, & qđ dicit Bar.de fruſtratoria appellatione,tenet glo. hic,& Bar.& vide l.fi.& ibi Do.ff.de re iud.quid ſi appellatio eſt deciſoria,vide Bal.in l.quoniam,inf.de app.
e Pone.vide Bal.in add.Spec.in tit.de ſent.
f L.ſi longis.Ibi uide Bal.

LEX III.

1 *Sors effici non poteſt per aliquam accidentalem cauſam id, quod originaliter eſt vſura.*
2 *Contumacia non eſt ſpecies delicti.*
3 *Nouatio per ſententiam,fieri non poteſt in perſonali.*
4 *Actio an accumulari poſſit,ex qua non ſit nouatio.*

Sancimus. Centeſima vſura currit pro ſorte, non pro vſura primi ↄctus,ēt ſi fuerit in ↄdemnatio- nem deducta.h.d.vſq; ad §. & cũ antiquitas.Deinde in tres par- tes:quia in prima ponit dictum vſque ibi,cum enim.In ſecunda ponũtur quatuor rões ad comprobationem dicti vſq.ibi, & iõ. In tertia reſpondet tacitæ obiectioni,& dubium noſtræ legis po- nitur vſq; ad §.& cũ antiquitas. Dicit ergo ꝙ vſura primi ↄctus congregata ſorti,per ſententiam non efficitur ſors.& ideo dictæ vſurę nomine nõ venit vſura,qđ probat ſic: lex prohibēs vſuras vſurarum,indiſtinctè & gñalr̃ prohibet,ergo nullus caſus debet eſſe ꝑmiſſus. Vel collige ſic,ꝙ vbicunq; aliqđ prohibetur,nõ de- bet inueniri modus,per quem veniat̃ ↄ iuris diſpoſitionem. Vel collige ſic, rõ huius prohibitionis eſt gñalis, ergo & prohibitio. & hæc in verſi.cum enim. Secunda rõ principalis eſt ibi:Si.n.ec ce alius modus arguendi ſic,qui ſemel eſt pœna afflictus nõ dēt ex eadem cauſa amplius affligi: ſed vſura centeſima ſortis pœ- na reputatur,ergo afflictio ſuperaddi non debet afflicto.ſ.vt cur rat vſura vſuræ. Item collige arg.ꝙ abſurditatem debemus eui- tare,& abſurdum non concedere,quia ex vno abſurdo ſequere tur aliud. Tertia rõ eſt ibi, ſi enim ex iudicati, & eſt talis modus arguendi, vſuræ non centeſimæ computantur in centeſimis, & in ipſis transfunduntur.Item non eſt æquum ſi forte debitor nõ põt ſoluere,qa veriſiłe eſt ꝙ ſolueret, ſi hēret pecuniam ad ma- nus,qđ eius impotentia tot ſubijciat̃ pœnis. ſufficit ergo ſi currit ex ſorte,non ex vſura. Quarta rõ principalis eſt ibi. Si.n.nouat, & eſt alius modus arguendi talis. Illud, qđ ſubrogatur loco ali- cuius debet ſapere nãm eius, cuius loco ſubrogatur: ſed ita eſt, centeſima vſura eſt ſubrogata loco illius minoris, quę currebat ex ↄctu,ſed ille nõ currebat niſi ex ſorte:ergo nec cẽteſima cur- rit niſi ex ſorte. Vel collige ſic,totus primus ↄctus p̃ ſñiam noua- tur,ergo ius metimur ex nouante,non ex innouato, ſed nã noua
1 tionis eſt,ꝙ currunt vſuræ vſurarum.† No.ꝙ id quod eſt origina liter vſura,non põt effici ſors per aliquam accidẽtalē cãm, & ſic inſpicitur natura,non accidens. But.Sequitur ver. & ideo. nam hic reſpondetur tacitæ obiectioni, & ponit dubiũ huius legis:vi- debatur enim ꝙ vſura eſſe redacta in corpus nouæ ſortis, ſed re- ſpondet hoc falſum eſſe.Et ex iſtis habes multa bona argumen. & ſũme ar.ad q̃nem de facto.Statuto cauetur,ꝙ poſitus in ban no ↄdemnetur in quanto pluri pp̃ eius ↄtumaciam. Alio ſtatuto cauetur,ꝙ delinquentes,qui non ſoluunt condemnationem in tra menſem, debeãt pati ſupplicium corporale. Modo quidam fuit bannitus in centum pp̃ crimen,& in quanto pluri pp̃ contu maciam: iſte intra terminum ſoluit centum, ſed non ſoluit quã- tum plus,quæritur nunquid debeat ſupplicium pati: & videtur
2 quod non, quia † iſta contumacia non eſt ſpecies eiuſdem deli- cti,quia eſſet adiectio adiectionis.Et quia per iſtam contumaciã non ineſt aliqua qualitas delinquenti,per quã delictum creſcat, ſed eſt pœna ſolius contemptus, quaſi addat materiato, non tñ materiæ,vt ff.de in lit.iu.l.1.& ibi eſt caſus.vbi etiam hoc dicunt
3 Doct.† Opp. & vř,ꝙ per ſententiam non fiat nouatio in perſo-
a nali, *a* vt ſup.de euic.l.j.nec in reali iudicio, vt ff.de excep. rei iud. l.duobus. Solut.triplex eſt nouatio,quædam eſt transfundens,& iſta

ADDITIO.

a In perſonali. vide Bar.hic.

iſta non fit hic;q̄dā adijciens,& iſta fit hic;q̄dam eſt, q̄ fit voto fa
cti,vel intentionis,vt ſi ſtipulor alteri;& ſi mihi non det, ſtipulor
mihi pęnā.Nā principale diſpoſitū non cōſiſtit in oblõne, ſed in
facto,ſeu intentione,q̄ transfundit in pęnā,ꝯmiſſa pęna,|q̄ com-
mittitur ſi promiſſor requiſitus dicit,nunq̄ dabo|.Nā licet nō ſit
in mora,eſt in facto,quod loco moræ ſuccedit: alias non poſſet
ꝯmitti pęna,niſi ī vlt.ſtipulatione dies, vel condõ appoſita eſſet,
vt ff.de verb.obl.l.ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus, qa igitur non
fuit cogitatum de mora,cū non ꝓcederet oblõ,nec de iuris vin-
culo,ſed fuit cogitatum tm̄ de facto,illud inſpicitur:vt no. ſup.đ
4 tranſa.l.vbi pactum.† Quæro, ex quo non fit nouatio, vtrū poſ-
ſit accumulari actio prima,& actio iudicati? & vr̄ ꝙ non,quia re
deundo ad initium nouæ petitionis, ſententiæ renunciare vr̄, vt
ff.de mi.l.minor 25.ann.cui fideicommiſſum.Tu dic,ꝙ cumula
re non pōt:tn̄ non vr̄ renunciare ſententiæ, immo pōt eam alle-
gare ad probõnem ſuæ intentionis,ſecundum Guil. de Cug. qa
ita no.ff de iureiu.l.ait prætor,§.denique,& adde quod not.ff.de
don. l.ſi in ſtipulatum.

1 *Fideiuſſores.ex quo habent tempora quadrimeſtria,dicuntur expreſſe, vel tacite condemnati.*
2 *Obligatio & executio contrahuntur ex obligatione iudicatum ſolui.*
3 *Fideiuſſore iudicatum ſolui condemnato,an reus principalis ſit cōdēnatus.*
4 *Filius ſi ciuiliter eſt condemnatus,executio contra patrem fieri poteſt.*
5 *Pater in executione, quæ fit contra eum propter delictum filij, quaslibet peremptorias opponere poteſt.*
6 *Fideiuſſores iudicatum ſolui,diuiſionis beneficium habent.*
7 *Statutum dicit ꝙ ſi filius committat maleficium,pater teneatur ſoluere cōdemnationem de legitima,an executio contra patrem fieri poſſit.*
8 *Pater pōt cogere filium ad ſibi faciendū refutationem de legitima fiſco ſoluta ſtāte ſtatuto quod pater teneatur pro delicto filij exburſare legitimā.*
9 *Dilatio cāæ,q̄ datur fideiuſſori ex pſona rei dicitur cōis rei, & fideiuſſoris.*
10 *Pater qui pro ſuo filio tenetur,repreſentando filium in carcere,onus ſtatuti non euadit.*

§.Et cum antiquitas.

Tpa quadrimeſtria pſtant reo, & fideiuſſori
1 bus eius.h.d.† Quæro,ad qd pſtant fideiuſſorib.rei. cum ipſi ha-
beat hęc tpa ex pſona ſua;quinimo nondū currunt,ſed poſtq̄ fi-
deiuſſores erunt condemnati? Rn̄d.neceſſe habes dicere,ex quo
hn̄t tpa quadrimeſtria,ꝙ ipſi expreſſe,vel tacite ſunt ꝯdēnati:nul
li.n.non condēnato expreſſe, vel tacite,hęc tpa largiunt̄,vt s̄.eo.
l.2.Sed ꝯ hoc opp.iſti fideiuſſores non fuerunt in iudicio,niſi tpe
ſatisdationis,nec eſt lis cont.cum eis: ergo damnari nō poſſunt.
Rn̄d.ſpāle eſt in fideiuſſore iudicatū ſolui, q fideiuſſit apud acta.
Nam in ipſam ſn̄iam conſenſit,& qn̄ proceditur in ꝯſentientē,
citatio neceſſaria non ē,vt ff.de vſur.l.Herēnius,ī prin.duo tn̄ re-
qre,ꝙ fideiuſſerint iudicatum ſolui,& ꝙ apud acta,ita ꝙ ſint ap
pendices ipſius iudicij;& ex ipſo iudicio ſit notoriū ipſos eſſe ob
ligatos & iō ſecus eſt in his,q fideiubent in alia cauſa, q̄ iudicatū
a ſolui, *a* q vocantur fideiuſſores ꝯctus,vt no.in c.j.extra,de iniur.
2 & dam.da.lib.6.& facit.ff.mand.l.ſi remunerādi,§.Maurus.† Ex
iſta igit̄ ſtiplõne iudicatū ſolui,duo contrahunt̄.ſ.oblõ, & execu
tio.& hoc trib.rõnib.Primo,vt ſit litium finis.Secūdo,nā verbo-
rum,qa promittit iudicatum rei ſolui , non iudicatū ipſius fide-
iuſſoris.Tertio,qa iſte fideiuſſor apponit ad ſoliditatem ipſius iu
b dicij:ergo pars intrinſeca eſt ipſius iudicij, & hoc tenēt Doct. *b* ī
l.1.ff.iud.ſol.Gui.de Cug.l.j.§.j.ff.q ſatiſ.cog.& hoc per Odof. &
c Cy.& hęc fortius vera ſunt in criminali,*c* vbi ſatiſdat iudici non
tanquā creditori,ſed tanquā exactori,& arctatori, vt ff. de in ius
voc.l.cum,pro quo.Quod dixi in fideiuſſore,& mandatore,dico
in quolibet,q facit ſe conſortem litis,ēt ſi promitteret tanq̄ prin
d cipalis correus debendi, iudicatū ſol. Sed nunquid *d* iſte fideiuſ-
ſor,q fideiubet iudicatum ſolui,hēat bn̄ficium excuſſionis? & vr̄
ꝙ non,cum executio fiat leuato velo,vt hic patet in litera: niſi di
cat̄,ꝙ lr̄a loquatur de iure veteri : ſecus de iure authenticorum.
primū vr̄,poſſe ꝓbari,qa exceptio excuſſionis eſt exceptio ordi-
nis,q̄ dēt opponi an̄ ſn̄iam,vbi cadit obiectus: ſed hic ſumus poſt
ſn̄iam,qa vr̄ ꝯdēnatus fideiuſſor vna cū principali . & caue tibi,
e qa aliud eſt in fideiuſſore *e* de iudicio ſiſti,q poſt ſn̄iam nō tenet,
vt ff.de fideiu.l.Græce,§.poſt litē,& no.in Auth.de his,q integr.
ad app.in prin.Vel melius dic,ꝙ iſta exceptio pōt opponi in exe-
cutione ſn̄iæ.Non.n.hoc caſu opponit ordini petitionis,ſed ordi
ni executionis.Nā cū fideiuſſor non eſſet an̄ ſn̄iam obligatus ex
cl̄a,q̄ verba ſonant prius excipere nō potuit : ergo nūc excipiet,
arg.in l.2.s̄.de conſ.eiuſdem litis.Itē qa exceptio ꝯpetit fideiuſſo
ri ex pſona ſua nō rei;& iō eā opponere nō prohibet̄ ꝑ ea, q̄ dicā
f j.& hęc eſt ueritas.Sed qd ſi dicit inſtr̄m,*f* ꝙ A.B. & C.ſe obliga-
uerunt inſolidū,nunqd A.poſſit ꝓbare ꝑ B. & C. ꝙ ſit fideiuſſor,
non inſolidum? Dic ꝙ ſic,ut s̄.de teſt.l.dictantib.ꝑ Cy.Si aūt eēt
3 verbū princip lr,tunc ſecus.Mō quæro,qd eꝯ:nunqd cōdemna-
to fideiuſſore iudicatum ſolui, uideat̄ condemnatus reus princi
palis?& ur̄ ꝙ nō,ut ff.man.l.creditor.in princ.& ff. de tranſa.l. &
poſt rem,§.fi.In ꝯrium vr̄, ſi reo fuit denunciatum, & fideiuſſor
non ſit ſoluendo,ut s̄.vbi de crim.agi.opor.auth. qua in prouin-
g cia. Quæro, vtrum ſtatim *g* poſtq̄ fideiuſſor eſt conuentus ſup.
executione ſn̄ię poſſit petere executionem ꝯ reum, & vr̄ hic ca-
ſus expreſſus ꝙ ſic,qa ꝑꝑ coniunctionem cāæ eſt idem iudex,ut
ff.de euict.l.minor.in prin.& s̄.de ſenten.l.cum eorum.& ſu.vbi
cauſę fiſc. l. cū uendente. Ego hic diſtinguo,quia aut loquimur
in fideiuſſore iudicij,& eſt verum , quod dixi. Aut in fideiuſſore
ꝯctus:& tunc non eſt iudicium cōe inter eos,vnde nec hincinde
4 ꝯ alterum,proceditur executiue.† Quæro, qd de quaſi fideiuſſo-
re,i.de patre. vtrū filio ciuilr condemnato fiat executio ꝯ prēm?
dicit gl.ꝙ ſic,qa ex ipſo iudicio obligatur, dum tn̄ filius fuerit in
iudicio patre conſentiente, & hoc quo ad executionem fiendā
ꝯ patrem in peculio profectitio, & in vſufructu aduētitio. Nam
talis vſusfructus redigitur ad inſtar peculij profectitij. Iſta eſt gl.
ſingu.q̄ non eſt alibi,ff. de noxa.l.ſi ꝯdemnatus.q̄ perpetuo tene
5 menti.& no.eam.† Quæro,nunquid in iſta executione pr̄ pōt op
ponere quaslibet peremptorias? Reſpon.ſic.vtor arg.Bar.q dicit
hoc in fideiuſſore iudicatum ſolui,vt hic ꝑ eum, & eſt valde no.
verba enim eius hæc ſunt. Opp.ꝙ ēt poſt quadrimeſtre tempus
fideiuſſor non patiatur executionem, cum non ſit condēnatus
ipſe,ſed reus, & ſn̄ia lata cū vno , &c. & forte hēbat exceptionē
fideiuſſor,q̄ reus non hēbat.Solut.aut dum conuenit reus, fide-
iuſſor affuit liti,& ſibi ꝑiudicat̄,ſi velit ſe tueri ex pſona rei, qua-
ſi indebite condemnati.ſed ſi præſens non fuiſſet, tunc ēt poſſet
ex perſona rei ſe tueri,ut l.ſępe,§.ſed ſcientib. ff. de re iud.ſi autē
vult ſe tueri ex pſona propria,& hēt aliq̄ exceptionem,tunc pōt
quantumcunque fuerit pſens ſn̄iæ rei.Oportet.n.intelligi hanc
leg.altero de duob. modis. vno modo fideiuſſor fuit conuentus
cum reo,& cōdemnatus. nimirum ergo ſi executio fiet in eum
poſt quadrimeſtre tp̄s,vel dic;ꝙ loqtur in fideiuſſore iudicatum
ſolui,q iudicialr accipitur. Et reo cōdemnato ſtatim committi
tur ſtiplõ , & ꝯ eum fit executio, dato ꝙ ipſe condemnatus non
fuerit,argum.l.ſtiplõ.§.ſiue.de ope.no.nun.ſm̄ Iac.But.nec mi-
rum qđ ſit,qn̄ ſimul conuenti.Nam qui ſimul mecum eſt con
uentus, & in iudicio pariter probationes pſtitimus , uel præſtare
debuimus,dēt hr̄i pro ſolenniter citato,ut eſt gl.ſing.in l.ſi dictū,
§.ſi præſente,ff.de euict.Aut dicas,ꝙ ſn̄ia lata ꝯ reum, vr̄ lata cō
tra fideiuſſorem apud acta receptū pro executore iudicij , eo ꝙ
ipſe fideiuſſor fingitur condemnatus, dum tn̄ fuerit efficaciter
oblatus:nam ſi exceptione poterat ſe tueri,non fingitur cōdem
natus,ne fictio ſit iuri ꝯria,ar.gl.q̄ eſt de le.j.l. talis ſcriptura. & iō
ꝯ tacitam ſententiam hēt exceptionem ꝑemptoriā ex ſua perſo-
na:q̄ non hr̄et,ſi eſſet expreſſe condemnatus.vt s̄.ſen. reſci. non
poſſ.l.ꝑemptorias.demum conclude,ꝙ nulla exceptione muni-
tus,triplex eſt iſtius ſn̄iæ effectus:vnus victori ꝯ reum: ſecundus
victori ꝯ fideiuſſorem:tertius fideiuſſori ꝯ reum, ſicut ꝓbat hæc
6 lex ſingul.in mundo.† Denuo quęro, ſi plures ſunt fideiuſſores
iudicatum ſolui,vtrum habeant beneficium diuiſionis ? & puto
ꝙ ſic,qa iſtud beneficium non redarguit iudicium de malo ordi
ne, nec ſn̄iam de iniquitate , & iō poteſt opponi in executione.
Sed quid dices,ſi duo fideiuſſerunt diſtributiue,vnus in decem,
alter in reſiduo,& ille q fideiuſſit in decem,nō eſt ſoluendo,vtrū
alter teneatur inſolidū? Dic ꝙ non,qa oblõ fuit diuiſa, & taxata
ꝑ pactum,vt ff.de fideiuſ.l.fideiuſſores magiſtratuū,§.ꝑ Aurelio.
licet alias noīe reſidui totum contineatur,vt s̄.de hr̄dib. inſt.l.2.
& ibi per Gui.de Cug.Quid dicemus pone, fideiuſſor implorat
beneficium cedēdarum actionum: actor dicit ꝙ reus eſt inops,
ita ꝙ ceſſio nil operatur? Rn̄d. ceſſio iuris eſt, & nihil ad rumbū,
ꝙ de facto non ſuppetunt facultates,vt s̄.de colla.Auth.quod lo
7 cum.† Iuxta prædicta quæro,dicit ſtatutum ꝙ ſi filius maleficiū
committat,teneatur pr̄ ſoluere condemnationem de legitima
filij.modo petitur executio ꝯ prēm.pr̄ duo allegat.primo, ꝙ ī vi
ta ſua nullam dēt legitimam.ſecundo ꝙ ipſe pr̄ non fuit cōdem
natus,nec filius fuit in iudicio de eius conſenſu,quęritur quid iu
ris; Reſpon.iſta non eſt proprie legitima,tamen dēt aſſignari lo-
co legitimæ illa portio,q̄ nunc,ſi pr̄ moreret̄,eſſet ltīma,ne ſtatū
ſit ludibrio,quod diſponit,ꝙ pater teneatur aſſignare legitimā.
h Quid ergo ſi tempore mortis pater inueniatur pauperior, *h*
vel

ADDITIONES.

a Iudicatum ſolui. Vide Bar.qui iſtud tenet,in l.1.ff.iud.ſolui in fi.
b Tenent Doct.contra iſtam opi.alle.Iac.But.caſum in l.duobus.§.igitur ſi quis, ff. de iureiu.ſed gl.ibi tollit obiectum.
c In criminali uide quæ no.Bal.in l.qui crimen,in 7.q.inf.qui acc. non poſſ.
d Sed nunquid.vide Bar.in l.cum eorum,ſu.de ſen. & interlo.om.iu.Dy.& Barto.in rub.ff.iud.ſol.Io.And,in add.Spec.in ti.de exe.ſen.§.ſequitur,ſuper ver.quod ſi ſententia.poſt Odof.vr̄ velle,quod requiratur excuſſio.
e In fideiuſ.vide Bal.& Ro.in l.2.§.1.ff.qui ſatiſ.cog.
f Sed quid ſi dicit inſtrumentum.vide Bal.in l.dictantib.hic alle.Flor.l.nullum,ſup. de teſtib.
g Vtrum ſtatim. Vide Bal.in l.cum eorum,hic alleg.& in l.1.ſup. de aſſer.tol. & adde quod no.Bal.in fi.huius l.& Bar.in l.1.ad fin.ff.iudic.ſol.& Bal.in l.cum vendē te,hic alleg.
h Pauperior,vide quæ dixi in l.Stichus,ff.de pecu.lega.& Bal. in l.ſi ſucceſſione, infra de reuo.his quæ in frau.cred.& quod in ſimili no.Bar.in l.pactum.in 6.op.ſup. de colla.& id,quod hic tenet Bal.in terminis tenet in l.2.inf.de adop. & vide ſup. prox.& l.quamuis,in fi.ſup.de fideic.

vel locupletior? Reſpon.hoc non conſideratur,qa legitimam ac
cepit,& hic quidē plenā,pp futurum dubium , vtēs in hoc quo-
dā dicto But.quod ipſe ponit ſ.de coll.l.pactum.vñ filius ipſe tpe
mortis legitimā petere non poterit in bonis pr̄nis,ēt q̄ amplio-
8 ribus effectis.Et puto,ꝙ pr̄ ad ſuam ꝓuidentiā poſſit cogere tam
fiſcum q̄ filium ad faciendum finem , & refutationem patri de
ſucceſſione futura,qa non eſt proprie pactum de ſucceſſione fu
tura,ſed q̄dam ꝑceptio legitimæ,ꝑueniens tp̄s ordinatum a lege
cōi,ff.ad leg.Falcid.l.cum quo de peculio,§.fi.Item ad ſm̄ moti
uum dico,ꝙ aut ſtatutum dicit,obligetur pro filio,& tunc opor
teret agi condictiones ex lege,qa verba ſtatuti diriguntur ad pa-
trem:aut dn̄t,compellatur pr̄ pro filio,& tunc fiat executio in pa
trem, qa verba executiua diriguntur iudici, & pater æquipara-
tur hoc ſecundo caſu fideiuſſori iudicatum ſolui,ſed priore caſu
ęqparat̄ fideiuſſori debitū ſolui,inter quos caſus eſt aperta diuer
9 ſitas re,& verbo. † Or denuo nos uidemus hic , ꝙ dilatio data ꝑ
Prætorē reo,vr̄ data fideiuſſori,quatenus uirtus Prætoris ad hoc
ſe extendit.& eſt rō,quia cauſæ dilatio,q̄ datur,cōis eſt rei, & fi-
deiuſſoris. Nam & ſi eſſet hr̄ditas iacens condemnata dato cu-
ratore hr̄ditati,hr̄et hoc beneficium:ergo non eſt perſonale. Itē
beneficia ambulatoria nunquam perſonalia ſunt, ſed ea demū ,
q̄ annexa ſunt oſſibus,vt ff.de ritu nupt.l. non ſolum , §.ſi puel-
10 læ.† Extra quæro,utrum pater,qui pro filio tenetur, pro repre-
ſentando filium in carcere,euadat onus ſtatuti? Dico ꝙ non,ar-
gumento utens a ſi̇̄li,quia non pōt dare pro noxa filiū, nec ope-
ra eius,ut inſt.de noxa.§.fi.Or pone q̄ōnē de facto, fideiuſſor pp
inopiā poſitus fuit in carcere anteq̄ ſoluat egit ꝯ reū,petens eum
ſibi ꝯdemnari ad q̄titatē,in qua fideiuſſit,tanq̄ ex mora.Mō q̄ri-
tur,utrū libellus iſte ſit ꝑtinens,an ineptus,& ur̄ ꝙ ſit bn̄ forma-
tus,ꝓbat̄,qa in oblōnib.facti ſuccedit oblō ad intereſſe, & tn̄ vr̄
fideiuſſori obeſſe,in q̄tum obligatus eſt,ut ff.de neg. ge.l. ſi quis
mādato.Item iſtius fideiuſſoris maxime intereſt,qa macerat̄ in
carcere: vñ, & ſi inueniret mutuantem , poſſet recipere pecuniā
ſub vxoris,quas repeteret a debitore,ut ff.de in li.iuran.l.numis.
In ꝯriū vr̄,qa reus tenetur fideiuſſori ad ꝯſeruandum eum indē-
nem,vt l.ſi mandato,§.quoties,ff.mand.ſed hoc pōt fieri plurib.
modis , ſ. ſoluendo pro reo.Item forte dando aliquid creditori,
pp quod eximeret fideiuſſorē ſolum ab oblōne.item conſueuit
hoc procurari datis fideiuſſorib.magis idoneis.Nam ob hanc u-
tilitatē pupill⁹ poſſet eximere fideiuſſores tutotis ab oblōne, &
recipere nouas oblōnes nouātes, qa ſuam ꝯdōnem facit melio-
rem.Cum igitur pluribus modis poſſit ꝯſeruari indemnis, & ſit
in electione debitoris,q̄ uiam procuret,non dēt ꝑciſe agi ad ſol-
uendum,ſed vt verbum ſonat,ad ꝯſeruandum indemnem,ut ſ.
de magiſt.conu.l.j.in prin.vbi vr̄ expreſſum.Sol. poſt morā hoc
pōt peti tanq̄ intereſſe tacite conuētum , in quo tacite fit execu
tio uirtute expreſſi.ad hoc facit,ff.fam.erciſc.l.his conſequenter
§.Celſus.Nec ob.ꝙ plures ſūt uię, &c.qa illud poſſibile dēt po-
ni in facti executione:eſt enim ualde crudele dicere,ꝙ ꝑ ſubter-
a fugia rei fideiuſſor *a* in carcere moriatur. Nec tn̄ nego, ꝙ libel-
lus.in quo peteret ſe ꝯſeruari indēnē.eſſet magis tute formatus
& adiūgi poſſet,& ſi nō ꝯſeruat indemnē, peto tn̄ rōne īterelſe:
interelſe.n.uenit in petitione non directe,ſed indirecte, ut ſu.de
ſent.& interl.l.cum corū,& ſ.de ſentē.q̄ ſine certa q̄titate.l.2. &
j.de inutil.ſtip.l.3.in uer.taxatæ q̄titatis.& no.ff.de uer.obl.l.2.§.
item ſi in facto,& ff.rem ra.hab.l.ſi ſine.§.cum aūt.ſuper ver.hoc
caſu.Et adde ad hanc l.quod no.Cy.in l.fi.ſ.de ſpor.

ADDITIO.

a Fideiuſſor.Vide Bar.in l.2.ſup.de ſen.quæ ſine certa quan.pro quo facit, quod no.
Bar.in l.fideiu.pro uenditore.ff.de fideiu.& quod no.Bald.ſup.ea.l.in uerſ.quæro,
vtrum ſtatim.& in l.certum.ſu.fa.er.& dicit hic Pa. de Ca. per iſtū tex. ꝙ ſtatim
fideiuſſor iud.ſol.retractus eſt.& ex actu ſine alio proceſſu , coram eodem iudice
pōt implorare officium iud.ut cogat principalem ad ſibi ſoluendum, ēt ſi fideiuſ-
ſor contra principalem nullum haberet inſtr̄m guarentigiæ,uel ius exequibile, &
eſt de mente Bal.ſup.eo.l.1.uer.quæro utrum ſtatim.& in l.1.ad fi.ff.iud.ſol.

Si plures vna ſententia condemnati fuerint. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Fines agrorum ſi pluribus adiudicantur, cuilibet adiudicari uidentur pro-
portione prædiali, & non pro uirili.*
2 *Copula,& diuidit in partes.*
3 *Nouatio diffinitiua non fit per interlocutoriam,ſed per diffinitinam.*
4 *Diuiſio quæ fit in delictis an proſit condemnatis.*
5 *Solutio unius,an liberet alium.*
6 *Condemnati inſolidum poſſunt inſolidum conueniri eodem libello.*
7 *Sententia in concomitantijs an libello debeat eſſe conformis.*
8 *Populeti monaſterium,a Rege monaſterium habet.*
9 *Radix Publicianæ eſt quaſi dominium.*
10 *Publiciana an detur ei qui præſcribit utile dominium.*
11 *Actio,& agere,an requiratur in iudicijs.*
12 *Titulus ſuperueniens,an ualeat.*
13 *Feudatarius,an habeat Publicianam,uel utilem rei uendicationem.*
14 *Articulus ſine tempore, dicitur impertinens.*

SI non ſinguli. Pluralis locuti⁹ diuidit cōdem-
natos in partes uiriles.Vel ſic ob
ligatio ex ſententia lata cōtra plures collegas , ipſo iure ꝯ-
1 hit pro diuiſo.† No.ꝙ hęc lex locum habet in ſn̄ia ꝯdēna-
toria:ſecus ſi in adiudicatoria.Nam ſi pluribus adiudicant̄ fines
agrorū,vr̄ cuilibet adiudicari pro portione prædiali, non pro vi-
rili tex.eſt no.ff.finium regun.l.4.§.ſi aliter fundus.Quęro,q̄ erat
a dubitatio *a* huius legis? Reſpon. quia ex originali cauſa quilibet
tenebatur inſolidum,& quilibet erat cōuentus inſolidum, & tn̄
2 ſn̄ia ſimpl̄r lata,per viriles lata vr̄.& eſt ratio,quia † copula,&,di
uidit in partes,vt ſ.de conſt.pec.auth.ſi qn̄.& ff.de duo.re.l.reus,
§.cum tabulis.& ff.de cond.& dem.l.cui fundus , & iſta eſt diui-
ſio interpretatiua.Nam ſi eſſet diuiſio vera, non haberet locum
in vltimis voluntatib.ius accreſcendi,vt ff.de cond. & demon. l.
mulieri,& Titio,& ff.de vſufr.l.dn̄s,§.fi. Quæro, nunquid idem
ſit in præcepto facto pluribus obligatis inſolidum,ꝙ ſoluant,ſ.ꝙ
videatur pro parte factum? Rn̄.nō. immo inſolidum ſicut ꝯctus
3 loquitur:& eſt rō,qa fit in executionem ꝯctus.†Item quia per in
terlocutoriam non fit nouatio diffinitiuæ, ſed per diffinitiuam .
b Et nota, *b* ꝙ lex noſtra loquitur,qn̄ diuiduum in ſententia dedu
citur:ſecus ſi indiuiduum,qa fit quædam nouatio, vt ff. de eui.l.
ſi rem hereditariam,& ff.de neg.geſt.l.qui aliena.§.fi. Item intel-
lige hanc leg.qn̄ illi,ꝯ quos agitur,ſunt participes eiuſdem oblō-
nis,vel damni:ſecus ſi non ſunt collegæ, vt ſi ſunt participes obli
gationis ex maleficio.Nam tunc quilibet videtur condemnatus
inſolidum ad merā pęnam,vt l.j.ſ.de cond. fur. Vnde fuit q̄ō de
c facto duob. *c* quorum vnus vulnerat,alter mandauerat; qui ſm̄
formam ſtatuti debebant puniri,quilibet in cētum, & in actis re
periebatur, Titius & Seius fuerunt ꝯdemnati in cētum, vnus de
vulnere,alius de mandato.Nam quidam volebat vincere ꝑ hāc
leg.ꝙ videbantur ꝯdemnati in centum inter ambos . & hāc opi.
tenuit Spec.de ſen.§.ſpēs.ver.illud aūt certum eſt. Sed ꝯrium vr̄,
qa nulla ſcōio eſt inter iſtos,& qa in ſn̄ia erant appoſita hæc ver-
ba.Nos ſequentes formam ſtatutorum;& qa Poteſtas dēt & po
teſt illam ſententiam interpretari ſm̄ iura,ut ff.de appel.l. ab exe
cutore,qa naturæ rei ſeruire debemus,ut l.j.ſ.de formu.dicit In-
d no.ꝙ diuiſio *d* nō ſit in delictis.ext.de reli.do.c.ꝯſtitutus.† Modo
4 inſurgit dubiū.vtrū iſta diuiſio proſit ꝯdemnatis? Dicunt q̄dam
ꝙ ſic,quia ſic in partem condemnati vn̄r,& in aliam partem ab-
ſoluti.gl.dicit ꝯriū,& bene dicit Iac.Butr. ꝙ ne interim agat̄, dēt
offerre partem ſuam. Sed truffa eſt,ut ff.de uſu.l. poſt deciſionē.
& ſ.de tranſ.l.ſi quidem . Quæro , q̄d ſi plures ſunt condemnati
ipſo facto per ſententiam ſtatuti propter maleficiū, utrum diui-
datur inter eos ꝯdēnatio:& dic ꝙ aut plures ꝯdēnant̄,ut uniuer
ſi,& non diuiditur,qa corpus uniuerſitatis tenet̄,& non ſinguli;
aut ꝯdemnant̄,ut ſinguli,& tūc ꝯſidera,ꝙ alia eſt natura delicti,
qa ſinguli inſolidum delinquunt.& iō inſolidum uidentur a le-
ge ꝯdemnati:alia eſt natura ꝯctus , uel quaſi qa quilibet uidetur
5 pro parte ꝯhere,uel quaſi,ut hic.† Sed ſi *e* tu quæris, an unus ſol-
e uendo liberet alium? refert, Aut eſt mera rei executio, & liberat̄,
ut l.j.ſup.de condi. fur. Aut eſt mera pœna, & hic ſubdiſtingue.
Aut ex maleficio tenetur,& non liberatur. Aut ex quaſi malefi-
cio,& liberatur,ff.de iuriſ.omn.iu.l.adeo, & ff. de his, qui deiec.
f vel eff.l.perceptione.Modo accidit quæſtio de facto.Statuto *f* ca
uetur ꝙ uilla aut repręſentet malefactorem, aut damnum reſar
ciat:quatuor fuerunt malefactores,q unam robariam fecerunt,
uilla rep̄ſentauit unum, q̄ritur q̄d iuris? Rn̄.pro rata.i.pro quar-
ta parte minuit̄ ꝯdemnatio uillæ, qa hęc eſt natura obligationis
de iudicio ſiſti,ut ff.ſi q̄s cau.l.ſi ſeruus.§.pluriū. Quæro,cur tam
narie,cum ſn̄ia legis nō diuidat ſe,ſecus aūt in ſn̄ia Iudicis? Rn̄d.
qa ꝑ ſn̄iam legis non quaſi ꝯhitur , & iō ſapit merā naturam le-
gis, ſed per ſn̄iam Iudicis quaſi ꝯhitur , & iō ſapit naturā ꝯctus,
quia inter plures principales pro parte virili intelligitur ꝯtractus
6 celebratus,vt ff.de duo.re.l.reos,§.cum tabulis . † Quærunt Do-
g cto. vtrum duo *g* inſolidum cōdemnati poſſint inſolidum ꝯue-
niri eodem libello? Breuiter dicunt,ꝙ ſic proteſtando, ꝙ eſt ꝯtē-
tus vnica ſolutione,vt l.j.ſ.de fideiuſ.tut. Extra op.ꝙ non teneat
niſi in partē fuerint cōdemnati,& in alia parte abſoluti.l.in iudi-
cio,ff.fam.erciſ.Sol.Spec.cōcedit iſtā opi.in Spec.de ſen.§. ſpēs,
ver.fi.& male dicit,quod ſufficit de toto eſſe pronunciatum di-
uiſione facta inter plures,caſus eſt hic. Extra opp. ſententia dēt
eſſe conformis libello.l.fin.ſ.de fideicommiſſ.lib. ſed hic non eſt
confor-

ADDITIONES.

a Dubitatio. Sed vtrum hæc lex procedat in abſolutoria, vt quilibet cenſeatur pro
parte abſolutus,adeo quod poſſit agi pro alia parte,uide Bal.in l.fi.inf.eo.
b Et no.Vide tamen Inn.in c.conſtitutus,extra,de relig.do.
c De facto duob.Facit quod no.per Bar.in l.fi.in 4.q.de duob.reis,& uide Barto. inf.
prox.in ver.quæro,quid ſi plures.
d Diuiſio.Vide Bar.hic.
e Sed ſi.Vide Bar.in l.ſemper,§.in ſepulchro,ff.quod ui,aut clam & quod hic ſequit̄.
f Statuto.Contrarium tenet Bar.in l.cum ſi exhibuiſſet,in fi.ff.de pub.
g Vtrū duob.vide Ang.in l.idcirco,in princ.ff.de iud.& Bar.in l.3.§.1. ff. de duo.re.

ꝯformis,ergo &c.Sol, dic ꝙ ſnīa dēt eſſe ꝯformis libello in trib.
ſ.in re,cā,& actione,de re probatur in d.l.fi.ſ.de pet.hær.l.hæredi
tas materteræ.de cā probatur in l.hēat,de inſtitor. de actione ꝓ-
7 batur in l.edita actio,ſ.de eden. † Modo quæro, nunquid in cō-
comitantis: puta loco, & tp̄e, ſententia debet eſſe conformis li-
bello,& bī tex.in c. Abbate,de re iud.lib.6.dicit, ꝙ aut agit in ge
nere,non ſpecificata aliqua cā;& tunc ille qui agit, non dēt pro-
bare de concomitantijs,qa ſe non aſtrinxit.Aut agitur ſpecifica-
ta cā,vt ex donatione talis rei,ꝙ de neceſſitate hēt adherentiā lo-
ci,& concomitantiam tp̄is: tunc oportet probari iſtas concomi
tantias præceſſiſſe litis conteſtationem,vel tp̄e litis cōteſtate, qa
a hoc modo ſnīa erit conformis *a* libello.Si aūt cā ſuperuenit poſt
litem conteſtatam,tunc reus abſolui dēt:non qa debitor,ſed qa
non fuit intentatum,& iſta fuit ſubtilitas Inn.quam Io.Mon.ꝓ-
bat eſſe veram per ſuam dialecticam:quia dicit ipſe, vbi petitio
eſt generalis, oīs ſpecies habitu continetur, quia oīs ſpecies ſub
gn̄e habitu continetur,licet actu genus in ſpecie contineatur.vn̄
cum lis ſuper libello generali conteſtetur,vr̄ conteſtata lis ſuper
omni re,omni cauſa,& omni actione præſenti & futura:ſpecies
autem non poteſt eſſe,nec intelligi, tanquam quid ſeparatum a
genere,loco,& tp̄e,& Papa conſiderans,ꝙ ſpecialis cauſa allega
ta naturaliter habebat cohærentiam loci. & tp̄is ſm̄ tp̄s cāæ, ab-
ſoluit hoſpitalarios,quos condemnaſſet, ſi petitio fuiſſet abſolu-
ta,nullam certæ cauſæ determinationem hn̄s,qa tunc in iudiciū
veniſſet omnis cā ſuperueniens,qn̄cunq; iudicio pēdēte ſtatuēs.
& hoc dictat ęquitas conſcīę ſanę,ſalubritas,& partium vtilitas:
nec non vitandus circuitus. Sed vr̄ ꝙ Papa debuerit abſoluere
ꝑꝑ ineptitudinem libelli,qa libellus fuit diſtinctiuus, licet quidā
vocent eum ſubalternatiuum,& male. Se ad hoc rn̄detur,quod
b ſpāle *b* eſt in materia dicti libelli:qa enim valde difficilis eſt pro-
batio dominij directi,in reb.immobilib.admittitur talis libellus
diſiunctiuus,ſeu vt dicitur,alternatiuus,& per hoc quodāmodo
incertus,& quia iſta conſuetudo diſponit,nō poteſt de ineptitu-
dine libelli opponi,ſed de iuris rigore actor non poteſt cumula-
re rei vendicationem,& Publicianam,cum ſint incompatibiles
origine. Nam q hēt rei vendicationem,non hēt Publicianā, nec
ꝯ,vt ff.de eui.l.minor,§.ſi ſeruus. Item alia rōne videbatur libel-
lus ineptus, quia Abbas non intentauerat poſſeſſionem mona-
ſterio traditam,Sed gl. rn̄det ꝙ ſpāle eſt in eccleſia,vt ſ. de ſacro
ſan.eccl.l.fi.caue tibi,quia illa lex loquitur,qn̄ eccleſia hēt titulū
a dn̄o,non qn̄ a non dn̄o.Et iō Spec.dicit,ꝙ prouidentia illius le
c gis non hēt locum in Publiciana, *c* cum ibi requiratur traditio,
vel quaſi.Inſt.de actio.§.aliæ.Sed alij dicunt,ꝙ ſtatim ꝙ eccleſia
d hēt titulum a poſſeſſore,hēt ēt poſſeſſionem, q̄ iuris ptāte *d* trāſ-
fertur,vt ext.de cōſuet.cap.ex parte. Nam ibi erat q̄dā inueſtitu
ra abuſiua,vn̄ ꝑ eam nō quæritur poſſeſſio,vt in c.1.qd ſit inueſt.
x.colla.ſi igitur tex.ſupponit ibi,ꝙ eccleſia acqrit poſſeſſionem,
ergo acquirit immediate ex ti.ſed tu dic. ꝙ immo ex ꝯſuetudine
nā lex,& ꝯſuetudo pōt poſſeſſionē trāſferre ſi vult,& tūc poſſeſ-
8 ſio nō hēt plurimū iuris,immo ipſa totaliter eſt ius.† Sed adhuc
e op. *e* monaſteriū Populeti habuit a Rege,monaſterium de Bene
fa.habuit a monaſterio Populeti:ergo ꝑ mediā ꝑſonam habuit a
Rege,vt ſ.de hered.inſtituen.l. fi. Sol.illud in vſi ſucceſſore tāgit
ēt ibi vtrum id, quod acqrit filius Regis ſua probitate habeat cō
firmare donationem paternam,& dn̄t Doct. ꝙ aut acqſiuit no-
mine Regni,& ꝯfirmat, dic ꝙ iura filij non veniunt in donatio-
ne paterna,vt ff.de pig.l.Paulus.dn̄ium.n.qđ non erat apertū pa-
tri,nec apertū filio,vt heredi,pater donare non poterit. & hæc q̄-
tum ad conſtituendum ius in re,vt no.ff.de ſer.l.Papinianus,ſed
bn̄ pōt obligare filiū ad tradēdū,nō tn̄ hoc caſu : qa qn̄ Princeps
donat ſpem nudam,nil donat,niſi qn̄ ipſum ipſo viuente ſpes e-
xiſtat,& maxime qn̄ donat pro anima, qa nemo rem alienā pro
anima donare vr̄,vt extra de teſt.ca.filius. Et tāgitur ibi per Ber.
& Io. And. utrū ille, qui non pōt vſucapere ꝑꝑ malā fidē autho-
ris, hēat Publicianā ex ſua bona fide, & traditione.& dn̄t ꝙ ſic:
qa non eſt eadem rō,nā ꝓſcriptio viget ꝯ dn̄m, Publiciana ꝯ non
dn̄m. Vnde regula illa,cui competit uſucapio,& Publiciana, lo-
f cū hēt affirmatiue,ſed non negatiue *f* ut dicamus, cui non com-
petit vſucapiendi condū,nec Publiciana. Nā iſtud eſt falſum,niſi
eſſet res furtiua,uel ui poſſeſſa ab authore, nam tunc nec Publi-
g ciana datur. Tene menti. Conſidera, *g* an tres ſint radices Publi
cianæ,an duę,an una.Et ur̄ ꝙ prima radix ſit uſucapiendi princi
pium: ſecunda radix ſurgens ex ipſa,ſit quaſi dn̄ium: tertia radix
poſſit eſſe dn̄ium pręſcriptione, uel uſuca.quęſitum, nam ſi ius
imperfectum.i.uſucapio inchoata parit Publicianam, ergo mul
to magis conſeruat ius perfectum,i.uſucapio conſummata: quę
enim ad confirmationem accedunt,hn̄t ualidare, non inualida-
re,ut ff.de leg.1.l.legata inutiliter. omne.n. ꝯfirmans cōſtituit in
ſuo ꝯfirmabili,& quaſi ex duobus fit unum,ut ff.de leg.3.l.1.§.ſi
filius.Sed tu dic, ꝙ radix Publicianę ē una tm̄ ex parte actoris.ſ.
quaſi dn̄ium,quod eſt principiū actiuū,ex parte uero rei eſt poſ-
ſeſſio,q̄ eſt extremum paſſiuum,ſed paſſiua proprie non ponun
tur inter principiata,ut ff.de pec.l.quæſitum,§.ult.& ff.de rei uē.
l.ſin aūt,§.poſſidere.& ff.de pig.ac.l. ſi neceſſarias, §.fina. Sed tu
ſubtiliter conſidera,ꝙ Publiciana in ſuo habitu,fundamēto,ſeu
principio,ſtatim naſcitur in momento traditionis,vt ff.de Publi-
ciana.l.quæcunq; & l.eum qui,§.Prætor.& §.fi.itē vſucapiendi
condō incipit in eodem momento, & ſic iſta tria ſunt ſimul vſu
capio,quaſi dn̄ium, & Publiciana. Inter prima duo nō eſt ordo
tp̄is,nec ordo cauſalis,ſed inter quaſi dn̄ium,& Publicianam eſt
ordo cāę ad ſuum effectum,qui ordo percipitur in intellectu,nō
tp̄is diſtinctione.Item conſidera,ꝙ quidam ſunt in habitu,& tn̄
non poſſunt excitari ad actum agendi, vt qn̄quis non hēt aduer
ſarium,& ipſemet poſſidet: nam non pōt eſſe aduerſarius ſuiip-
ſius,vt no.in l.fi.ſ.de hæred. ven. Qn̄q; habitus excitatur ad actū
in genere,ſed nō determinato modo,vt qn̄ dn̄s nō poſſidet, nec
alius,tn̄ verum eſt rei vendicationem excitatam eſſe ad quendā
ſuum actum in genere,videlicet ꝯ quemlibet,qui incipiat poſſi-
dere,vt l.1,ſ.de alie.iud.mut.cā facta.& ff.de iud.l.nō alias.quod
9 no.†Or modo dico,ꝙ radix Publicianæ eſt quaſi dn̄ium, quod
non dependet ab uſucapiendi condōne, eo ꝙ vſucapiendi cōdō
nō eſt cauſa eius:quia q̄ ſimul producuntur in eſſe. vnum nō eſt
cā alterius,vt ff.de fideiuſſ.l.generał'r, & ideo poſſibile eſt Publi-
cianam competere, & principium vſucapiendi ceſſare. ſed illud
non cōcedo,ꝙ acquiſito pleno dominio, Publiciana competat,
quia cum dominij plenitudo ſuperuenit,extinguitur quod imꝑ
fectum eſt. & tranſubſtantiatur in aliud genus formę,vt ff.de pe.
hære.l.non tantum.§. quod ſi pro emptore. licet Iac. de Rau.di-
cat, ꝙ ex ſua liberalitate prætor dat Publicianā ēt vero dn̄o ꝯ l.
10 ſi ab eo,ff.de pign.† Sane poſſet dubitari;vtrum detur *h* ei,q præ-
h ſcripſit vtile dn̄ium.Ideo dico vtile, qa non eſt de iuregentium,
nec eſt de æquitate ſcripta,ſed de mero rigore,vt no.ſ. de leg.l.j.
Idem de bo.ma.auth.niſi.& ff.de iureiur.l.ſi duo patroni,§.1. &
l.j.in fi.ff.de aqua plu.arcen.qua ꝑꝑ illa actio,quæ datur in l.cum
de in rem verſo.vr̄ vtilis,& non directa,iuxta no.ff.ſi ſeru.uend.
l.ſi quis diuturno.Sed melius dic,ibi tp̄s non inducit:ſed probat
eſſe inductum in ea qualitate,qualis ꝑtenditur, & veterib.ꝑſta-
tionibus ſe conformat, ēt ſi anno vno præſtaret piper;alio ſpal-
lam porci,& ſic continuatiue, vt ff.de vſufructu leg. l. nec inter
eſſe. quæ lex valde eſt notab. † Or mō reaſſumo,vt declarē me
ipſum,& q̄ro;quare iſte libellus,dico me dn̄ium,vel quaſi,dr̄ di-
j ſiunctiuus,& nō alternatiuus *i* Solu.reſolue libellum ad eius in-
tellectū,& ītelliges. Nā iſtud ſubordinarē hoc mō, dico me qua
ſi dn̄m,vnde alterum eligo,q̄uis ꝯditionaliter ſic extra, de reſti.
in integ.c.conſtitutus,& qđ no.in l.j.quan.prouo. non eſt neceſ.
ſed ille,qui agit alternatiue,non eligit, nec pure, nec ſub condi-
11 tione,vt l.3.ff.de eo,quod cer.loco.† Or modo venio ad dialecti
K cam K Inn.namq; apud Legiſtas (qui conſiderant realitatē) eſt
ambages,ꝙ ꝑ talē doctrinā ꝯſidero, duo enim ſunt actio, & age
re in iudicijs, & requiritur vtrūq; ſimul iunctū, ſ. actio deducta
ad agere,nam actio non intentata nı̄hil patrocinat̄,& ecōuerſo,
agere ergo ſine actione, eſt quoddā organū ſine ſpiritu, qa ſine
actione nemo experitur.vt ff.de neg.geſto.l.itē ſi cū putaui.& l.ſi
pupilli,ad fi.Itē cōſidera, ꝙ libellus duob.tēporibus offertur,ſ.in
ingreſſu iudicij ad ꝑparationem,& fortius offertur in litis cōteſt.
qa tūc repilogat̄,vt de iud.l.rē non nouā.§.patroni.hinc eſt, ꝙ li-
bellus eſt uerus,ſi tp̄e litis ꝯteſtatę eſt verus,licet in exordio ſuo
non ꝯtineret veritatē,& ꝓpterea ex eodē iudicio ſequit̄ ꝯdemna
tio,vt j.de ꝯhen.& cōmit.ſtipu.l.nuda.& ff.de verb. obl.l. Si Ti-
tius,& Seius.poſt litē conteſtatā non eſt libellare,ſed libellatum
eſſe,& iō ſi eſt male libellarū per prius,reus de neceſſitate debet
abſolui a libello,vt ff.de iud.l.non pōt videri, quia eſt agere ſine
actione, & ſi dicat̄, lis eſt ꝯteſtata ſuper agere,licet nō ſuꝑ actio-
ne cū ius deficiat,vt dicit Doct.ꝑfatus. Ego concedo,ſed quia eſt
male cōteſtata ex parte actoris,& ēt mendaciter iuratum de ca-
lūnia,iudex dēt pro reo,nō pro actore ferre ſnīam, vt ff.de inoff.
teſt.l.poſthumus.§.ſi quis ex his.& a tali ſnīa tanq̄ carente funda
mento iuris,pōt appellari,vt ff.fa.erciſ.l.cū putarē.& ff.de pecu.l.
eo tempore. Oportet ergo ad uictoriā actoris, ꝙ ius ſuum cōcur
rat,cū iudicio, ideſt cū iudicij fundamento: vel ꝙ prius eſſet in
habitu,

ADDITIONES.

a Conformis. Vide not.per Bal.in l.fi.ſupra de fideic.liber.
Lit.conteſt.uide c.Abbate ſane,de re iud.in 6.& Bal.inf.
b Speciale. An Publiciana,& rei uendica.poſſit cumulati. uide Bar. & quæ ibi dixi,
in l.1.ff.de Publiciana,& uide infra.
c In Publiciana. Vide in l.fi.ſup.de ſacroſ.ecc.& in l.quoties,ſup.de rei uend.
d Iuris poteſtate. Vide Bal.in l.fi.ſup.de ſacroſ eccl.& in l.traditionib.ſup.de pac.&
in l.1.in prin.ſup.communia dele.& in l.licet ſup.de acq.poſſ.
e Sed adhuc opp. Declarat c.Abbate ſane,& uide.
f Negatiue. Vide Bal.in l.nihil ſupra,pro hærede.
g Conſidera. De materia iſta uide per Spec.& Io.And. in titu. de cauſa poſſ. & pro-
priet.§.nunc videndum.
h Vtrum detur. Vide tex.in l.1.ff.de publi.no.Bal.in l.minor, §. ſi ſeruus,ff.de euic.
i Celſus. Dicitur diſiunctiuus, & non alternatiuus. Tu uide de hoc quæſito. & an
procedat talis libellus: Lanfr.de Oria in ca. quoniam contra falſam,§. petitiones,
num. 13.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum,in uerſi.dico me dominum,uel qua-
ſi extra,de prob.
K Ad dialecticam. Adde c.Abbate ſane.

habitu,vt d.l.ſi rē, §.fin.vel ꝙ fingit retro,ut ff.de inoff.teſt.l.non
mortis,§.fi.Itē dicere,ꝙ hæc eſt natura gn̄is,arg.l.de pig.l.fi. non
bene fundatur legib. Nā illud eſt genus ꝙ per veritatē p̄t ad al' q̃
ſpeciem deduci:alias eſt falsū genus.ff.lo.l.in naue Saupheli, ſed
illa petitio gn̄alis per veritatē ad aliq̃ ſpeciē deduci non pōt, cū
tpe litis conteſtatæ nulla eſset. Item genus ſub tpe prolatum ſpe
cies non includit,q̃ tūc in rerum natura non ſunt,ut l.ſi ita. ff. de
auro, & argent. legat. ergo de neceſſitate dēt reus abſolui.Item
allegatio Inno.de conſcientia parum ualet in iudicijs: qa ſecreta
conſcientia de ſinu iudicis, & ſecretis de pectore ipſius non dēt
proficiſci,ſed de vtero,ac ſinu legis,vt ff.de officio Præſid.l.illici-
tas,§.veritas,de conſue.recti feud.ca.1.§.ſacramentum. & quod
no.in c.1.de bap.in Clem. itē melior eſt ꝯſcīa abſoluere, q̃ con-
demnare,cū agens in iuro calūniæ fuerit periurus,vnde pro cer-
a to opinio Inn.erit ſeruanda fauore eccleſię,*a* ſaltē qa in eccleſia
loquit *illud ca.licet* eius rō ſit gn̄alis.Nec tn̄ eſt rō ꝑquirenda,vbi
habemus legis ſtatutum ꝑ authoritatē text. ut ff. de legib.l. non
oīum.& ff.qui.& aqui.l.proſpexit. tn̄ ſecus eſſet ſm ordinem iu-
diciorum,quia probationes non ſunt factæ lite conteſtata de iu-
re ēt prętorio, vel ciuili, illa decretalis non ualet aliquid cum.n.
dixerim ſuperius,ꝙ ſententia debet eſse conformis libello in tri
bus,& hic non poteſt eſse conformis quod ad iuſtitiam libellan
tis,quia tempore litis cont.deficiebat res,deficiebat actio,& defi
ciebat cauſa,& deficiebat affirmatio,& negatio,cum de illo co-
gnitum non eſset:ergo nec lis conteſtata.ſic ſi libellus erat cadu
cus,abſolutio de neceſſitate ſequi debet. Concludo igitur, ꝙ di-
ctum Inno.potius procedit de plenitudine poteſtatis, q̃ de iudi-
cij rigore,licet alij Doc.applaudāt Inn.ꝑꝑ reuerentiam,& autho
ritatem Papatus. Ad pleniorem autem intelligētiam oportet in
quirere de veritate, & de iudicio. Quantum ad primum q̄ro,v-
trum inſpecta ueritate locus de Roſellis eſset Abbatis,an hoſpi-
talariorum? & certiſſimum eſt in iure, ꝙ ille qui habet priorem
titulum in tpe,ille eſt potior in iure,ut ff.de Public.l.ſiue autē, §.
ſi duob.& ſ.de rei uen.l.quoties.hoc fundamento præſuppoſito
ſuppono aliud de iure,ꝙ eccleſiæ ſufficit iuſtitia ſolius tituli ſine
traditione poſseſſionis,uel quaſi. Nā eccleſia in ꝯctib. utit eo iu-
re,quo legatarius in legatis,ut ſu.de ſacroſan. eccl.l. ut inter diui
num,tunc arguo ſic,hoſpitalarij hn̄t titulum anteriorem, quia a
p̄re. Monaſterium aūt de Benefac.hēt titulum poſteriorem.ēt ſi
(ut allegabant) habuiſsent titulum a Rege nouello: Et eſto qđ
hoc probarent.igitur ex primordio tpis iuris prærogatiua reſul-
tat-Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ hoſpitalarijs fuit donata ſpes potius
q̃ res.& hoc duplici rōne. Non obſtat primum, qa condō uerifi-
cans ſpem, immo ipſam in ſuam efficaciam deducens, fingitur
retro,& coniungitur condōnis euentus,ſuo principio diſponen-
ti. Rapit enim principium finem ſuum,qa finis obedit ſuo prin-
cipio,vt ff.qui pot.in pig.ha.l.qui Balneum,& ff.de verb.ob.l. ſi fi
lius:Secundo probatur, quia licet condō nō hr̄et tractum retro
tn̄ operatur, vt ex tpe ſuo,in quo ſuam veritatem oñdit,ut l.rece
ptum,ff.commu.p̄d.Sed ita eſt, ꝙ iſta condō conqueſtæ, p̄uenit
tp̄s ante donationem p̄tenſam, vel veram q̃ pretendit Abbas.Er
go de primo ad vltimum concludo, ꝙ locus de Roſellis ꝑtinet
ad hoſpitalarios.Non ob.ſi dicatur,ꝙ res donata non erat in pa-
trimonio donantis,nec vnq̃ fuit eo uiuente: qa filius dēt proſeq
factum p̄ris.& ratum hr̄e tenetur, ēt in eo iure, ꝙ incipit a filio,
vt ff.de iure do.l.ſi ego,§.1. vnde in vſibus feudorum cauetur,ꝙ
ſi dn̄s concedit feudum non apertum,quod poſtea aperitur filio
ſuo tenetur filius inueſtire,& confirmare,vt in c.1.q ſucce.tene.
coll.x. Itē non obſtat ꝙ locus ille de Roſellis tunc eſſet hoſtium,
& ſic non poterit eſſe in commercio actu,qa ſub pia ſpe,& veri-
ſimili condōne poterat ſe cōferri,ut ff.de le.1.l.item apud hoſtes
& certe nec vr̄ de nouo acquiſitum,ſed recuperatū. qa apud in-
fideles non eſt verum dominium.8.diſtin.quæ iure. Præterea da
to.ꝙ hoſpitalarij, & monaſterium de Benefac. hr̄ent titulos, ta-
mē vterq; hēbat titulum ab eadem maieſtate,qa a maieſtate Re
gis. Tamen in pari cā,alio nō adiuncto,titulus rei eneruat titulū
actoris,vt no.ſ.in quib.cauſ.ceſſ.longi tempo.p̄ſcriptio.l. hæredi
tatem,& ſ.de edicto diui Adr.tol.l.fin.& inſtitu.de inter.§. com
modum.Præterea hoſpitalarij habebāt titulum directum a Re-
ge,ſed Abbas a monaſterio Populeti.Nec obſt.ſi dicatur,ſi hēo
titulum ab habente cām a te: ergo habeo a te. Nam hoc eſt per
quendam diſcurſum intellectus, ſed non per veram exiſtētiam
terminorum,vt ff.de euict.l.ſi rem,quam.Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ
de ordinatione Regis fuit dictum monaſterium ædificatum in
loco de Roſellis,qa non ſeqtur,fuit ædificatum in loco.ergo do
tatum de loco. Nā nullo iure cauetur, ꝙ ſi in fundo meo iubeo
ædificari eccl'am,videar aliud ꝯcedere q̃ ambitū loci,ſicut ſepul
chrum nihil aliud continet q̃ quod eſt intra ſui loci ambitum,&
licet vniuerſitas fundi rapiat ad ſe ſepulchrum, non tn̄ econtra,
vt ff.de ꝯh.empt.l.in modicis. Et fatuum eſſet dicere,ꝙ ſi nobilis
mandat in caſtro ſuo eccleſiā ædificari, ꝙ videatur ei aſſignaſſe
totum caſtrum pro dote,argu.ſ. de hæred. inſt.l.quoties.Modo
in ꝯrium arguo:locus de Roſellis fuit donatus Abbati ab eo,qui
erat dn̄s in poſſeſſione p̄ſenti:ergo donatio ualidior exiſtit.Secū
do qa ſpes donari pōt tūc,qn̄ eſt poſita in aliquo ordine exequē
di,vt j.de do.l.ſpē.Sed ſi non eſt poſita in ordine,remoto ordine
nullū ſeqtur ordinabile,& eſt q̄dā ſpes abuſiua. Secundo argui-
tur ſic ꝑ Abbatē,titulus meus eſt verus titulus:ſed titulus hoſpi-
talariorum non eſt verus titulus,qa euanuit,cū donator de loco
illo nullam ꝯqueſtā fecerit:ſicut cū qs intelr̄ ſuū donatū referre
illud ad ſeipſum,& non ad alterū,vt ſ.de leg.l.vxor patrui. Ita ſi
in iure,qđ hēbat,qa cōdō tacite intelr̄,ſi habebat ipſe,& n̄ alius,
vt ff.de leg.1.l.Stichū,q meus erit.Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ iſta ꝯdō
dr̄ extitiſſe, qa nouus Rex acquiſiuit, non vt perſona ſingularis,
ſed vt Regia maieſtas, nam hoc eſt falſum in nouiter acquiſitis:
alias ſequeret ꝙ ſicut non poteſt donare Regnum, vel partē Re-
gni,qa debet ſeruare ſucceſſoribus, ſicut recepit a prædeceſſori-
bus,quinimo a Republica, & vniuerſitate totius Regni, vt ff. de
orig.iu.l.2.§.nouiſſime. Ita non poſſit donare nouam cōqueſtā,
nec ēt eam erigere in aliquem titulum,puta Comitatus, vel Du
catus,qđ eſt falſum,vt in d.c. Abbate ſane.Ex his apparet,ꝙ ſepa
ratę cāę ſeparatos hn̄t producere effectus,vt ff.de his,qui.vt indi.
l.tutorem,& ff.de adop.l.ſi arrogator,§.ſed an impuberi,ſicut di
uerſę ſunt hæreditates patris & filij, licet ordine ſucceſſiuo pro-
ueniant,vt ff.de vul.ſub.l.p̄ris & filij.& ſicut filiusfa.miles duo pa
trimonia hēt,vt ſ.de teſtō mili.l.1.ſeruus ēt duplex poteſt hr̄e pe
culium,ut ff.de pecul.l.ex facto.Ex quibus reſtat cōcludere, ꝙ lo
cus de Roſellis non pertineat ad hoſpitalarios,ſed potius ad Ab-
batē & hoc ꝓut quęrimus de veritate. Modo reſtat quærere de
iudicio,& hoc tripliciter. Primo q̄tum ad bellum, & hoc ſupe-
rius examinaui.Secundo,q̄tum ad probōnem,& probōnes ſunt
impertinentes:qa non pertinent ad libellum, nec ad conteſtatio
nem litis,tum qa non ꝯtinet idē ſcm̄, tūc qa poſterius ſuperuen-
12 tum.† Sed hic dubitat,an titulus *b* ſuperueniēs monaſterio, va-
b leat necne?& vr̄ ꝙ non, ꝑꝑ vitium litigioſi. Sed ꝯrium eſt verū,
qa illud obſtat litigatori alienanti,ſed nō obſtat ius ſuū nouo tit.
forſitan q̄ſitum,ut ff.de euict.l.ſi rē,& arg.ſ.mand.l. ꝑ diuerſas,
§.per hanc.verſ.ſic exceptis.Et ex hac doctrina quidā aſſumunt
fraudem dum conueniuntur Publiciana,qa titulum acquirunt
a quocunque.Sed dicas,ꝙ hoc nō patrocinat eis, qa debent hr̄e
titulū & poſſeſſionem ab eodem,vt ff.de vſuc.l.cum ſolus.Item
qa iam erat ꝯſtitutus in mala fide ꝑ litem motam, ut ſ. de fruct.
& lit. expen. l.litigator. Tertio poſſumus conſiderare in iudicio
ſn̄īam ipſam:ubi eſt notādū,ꝙ licet libellus eſſet diſiunctiuus, tn̄
abſolutoria pōt ferri ſimplr̄,in condemnatoria aūt Iudex dēt al-
13 terum eligere,& nō diſiunctiue loq,vt Inſt.de act.§.curare.†Re
c ſtat vnum,nunqd feudatarius *c* hēat Publicianam,uel utilem rei
uendicationem?Dicit Io.Mon.ꝙ feudatarius nō hēt aliqđ dn̄iū,
ſed vſumfructum.Vel dic,dicit ipſe, ꝙ hoc pendet ex conuētio-
ne,vel inueſtitura, nam ſi quis eſſet inueſtitus ad habendum iu-
re proprio,haberet dominium directum, licet teneretur ad ſer-
uitium. *Si vero ad* habēdum vtile dominium,hr̄et vtile dn̄ium:
vero ſimpliciter,neutrum haberet,ſed haberet vſumfructum,i.
fruitionem quandam vtilem,& plenam; non ꝙ ab eo exigatur
vſufructuaria cautio,nec ꝙ perdat per capitis diminutionē.Sed
de hoc plenius notaui,& tene menti.& adde quod no.Inn.extra
de religio.domib.ca.conſtitutus.& de reſtitu.ſpol. c. cum olim.
d Pone,*d* ago contra te actione ex empto,& probo,ꝙ tu mihi fun
dum vendidiſti,& pretium ſolui: tamen nō probo, ꝙ ante litem
conteſtatam,vel tempore litis conteſtatæ,vel tempore iur̄i calū
niæ,tu vendideris,quæritur vtrum tu debeas ꝯdemnari? Dicūt
Io.Monach.& Ioan.And.ꝙ non,qa probatio ſine tempore, non
includit tempus quod probandum erat. Sed qd ſi probo vēditio
nem factam ante lit.conteſt.Item probo pretij ſołonem ſine tē-
pore? Reſpondeo vincam:quia ſolutio ſuperueniens ad implen-
dū ꝯctum veterem pōt fieri quandocunque pendēte iudicio, vt
14 d.l.ſi rem,§.fi.ff.de pig.act.† Pone feci ibi articulum, ꝙ mutua-
ui tibi decem,iudex monuit te ꝙ reſpondeas,tu noluiſti reſpon-
dere,q̄ritur vtrum tu habearis pro confeſſo? Reſpondeo nō, qa
iſte articulus ſine tpe eſt impertinens,eo ꝙ probatus nō releuat.
& nota bene ad defendendum multos contumaces. Et pręDicta
vera ſunt,quando tempus eſt de concomitantijs. Sed quādo eſt
de eſſentijs ipſius obligationis,& tūc multo magis probari opor
tet,vt ff.de neg.geſt.l.eum actū.& l.antiq natura,§. Scęuola: Idē
ſi ſit de pręferentijs unius obłonis ad alteram, uel unius reſcri-
pti ad alterum reſcriptum,ut in c.duobus,de reſcrip.lib.6. Et fa-
ciamus vnam cōcluſionem bipartitam, quod iudex, qui debet
cuncta rimari,debet libellum prius contemplari,non ſemel, ſed
ſæpius:

ADDITIONES.

a Fauore eccleſiæ.Quæ opi.Inn.eſt in c. Abbate ſane,de re iud.in 6.ſuper vlt.gl.& vi
de per Bar.in l.& an eadem,§.actiones,§.de exc.rei iud.
b An titulus.vide Bar.in l.ſiue autem,§.ſi duobus,ff.de Publiciana.cum ſi.
c Feudatarius.Quod habeat vſumfructum,& ſic vtile dominium, uidetur tex. in c.
Obertus,ad ſi.qui.mo.feu.ami.& eſt tex.in c.1.de re alie.fac.& in c.1.in gl. ma.de
cap.corra.& Bal.in præludijs feudorum.& in l.1 inf. de confeſ. & quod ibi dixi.
d Pone.vide Bar.in l.& an eadem,§.actiones,ff.de exceptio.rei iud.& Bal.ſup.ead.l.

ſæpius.& propterea in ſententia deſcribit eius ſubſtantiam,vt ſ̃.
de ſent.ex breui reci.l.fi.Secundo debet conſiderare acta, & pro
bata actoris,vt concludat ſi vult ferre ſententiam condemnato-
riam,alioquin abſolutoria ſequitur:quod tene menti.

LEX V.

1 *Procuratores diuerſos ſinguli conuenti dare poſſunt.*
2 *Vnus pro alio vigore ſententiæ non tenetur.*
3 *Sententia abſolutoria in officijs pro vno lata,an alius abſoluatur.*

1 Quoties Summata eſt cum lege ꝓcedenti. Et no.hic,ꝙ
ſinguli conuenti pn̄t dare ſingulos,& diuerſos
procuratores : tñ litis conteſtatio fit cũ omnib. plures aũt hære-
des vnius,neceſſe hn̄t dare vnũ procuratorẽ,qa loco vnius ſunt
vt ff.iud.ſol.l.iam tñ,§.pe.Et eſt arg.ꝙ plurib.hr̄dib. vnius vaſalli,
ſufficiat conſentire per vnum eorum vice oĩum, vel per eorum
2 ſubſtitutum,qa ſeruitium non pōt diuidi. † No. in hac lege vnũ
pro alio non teneri:& hoc eſt verũ vigore ſnĩæ,q̃ iuris ptãte diui
dit in partes.Sed nunqd teneat̃ a principio?Dic ut ff.de neg.geſt.
l.cum alicui,& l.ex facto . Eſt verum, ꝙ illa l.ex facto, loquit̃ qñ
vnus erat principalis officialis:alius ſubalternus,i.ſub eius ptãte.
3 & dic,vt ibi.Modo ego q̃ro,qd in ſnĩa abſolutoria,vtrum videat̃
qlibet abſolutus ꝓ parte,& ſic poſſit poſtea ꝯueniri pro alia par-
te?Rñ.non inſolidum,qa non ens non poteſt in partes diſtribui,
& iō copula non pōt diuidere.Item qa fauorabilior ſit interpre-
tatio ad liberandum,q̃ ad obligandum . Item qa in condemna-
a toria quaſi ꝯhitur, *a* & ille quaſi ꝯctus diuidit̃:ſed in abſolutoria
nequaquã quaſi ꝯhitur,& iō non diuiditur. Quæro,quid in offi-
b cijs? *b* Pone,duo ſunt procuratores inſolidum:ambo ſunt litem
cõteſtati ſimplr̃,nunqd procuratio ſciſſa eſt in partes? & vr̃ quod
ſic.Nam in litis conteſtatione quaſi ꝯhitur. ꝯrium eſt verum, ne
recedatur a forma mandati:quod tene menti.

ADDITIONES.

a Quaſi contrahitur.vide Bal.in l.eos,§.ne temere,in fi.inf.de app.
b Quid in officijs.Contrarium videtur uelle Bal.in l.1.inf.de conf.

Quibus res iudicata non nocet. *Rubrica.*

Forma aliam rubricellam,quib.res teſtificata non nocet,ff.de
infam.l.Lucius,& inf.de accu.l.fi.extra,de conf.cum ſi. Bal.

LEX PRIMA.

1 *Sententia contra coniunctam perſonam lata,ei non præiudicat,niſi manda-
tum habeat.*
2 *Perſona coniuncta,non eſt procurator;niſi habeat mandatum.*
3 *Perſonæ coniunctæ,vel affini ſine mandato ſolui non poteſt.*
4 *Soluens Abbati,quod debetur monacho,non liberatur.*

1 SI neque. † Sententia lata ꝯ coniunctam perſonam,
non præiudicat coniunctæ perſonę,niſi ha
a beat mandatum,vel ratificetur.h.d.Sed quid *a* ſi egi ꝓprio
nomine,nunqd pōt ratificari? & vr̃ ꝙ nō,vt l.ſi ſeruus, ff.de pre-
car.quia id negotium,quod eſt noſtrum noĩe, dẽt eſſe geſtũ no-
ſtro nomine,vel contemplatione noſtra,vt l.j.§.quoties, ff.de vi,
& vi arma.Contrarium vr̃. Nam dicit lex, ꝙ filius petit bonorũ
poſſeſſionẽ ꝓprio noĩe,& tñ pr̃ ipſam ratificat,vt ſup.qui admit.
ad bo.poſſ.l.j. Sol.dic, ꝙ non valet ratificatio . Non ob.lex ꝯria,
qa multum refert,vtrum ratificatio ſpectet ad aliquẽ noĩe prin-
cipali,an acceſſorio noĩe. Primo caſu ſumus in rr̃a.d.l. ſi ſeruus.
Secundo caſu procedit ratificatio,qa non dat actui eſſe principa
le,ſed addit quandam efficaciam,vt ff.de pig.l.ſi fundus, §.j. & l.
2 ſi pr̃,§.vlt.ff.de manumiſ.vind.quæ verba bene conſidera.† Vlti
b mo collige, *b* ꝙ coniuncta perſona non eſt procurator, niſi ha-
beat mandatum , quia non vult lex eum facere procuratorem,
quoniam procurator a ſolo domino conſtituitur, vt ff.iud. ſol.l.
c 3.§.ſed & ſi forte ex liberis.Credo tamen,ꝙ ſi lex,vel ſtatutum *c*
mandaret ꝙ eſſet procurator,vel curans,vel procurans , non cu
ro de nomine:ſed dico quod agere poteſt , eo ꝙ habet mandatũ
3 a lege.† Quæro,vtrum coniunctæ perſonæ,vel affini, poſſit ſolui
ſine mandato? Rñdeo,ſoluens non liberatur,j̃.de ſol.l.cum ma
ritum,ff.eo.tit.l.qui hominem,§.gener,& l.filiæ.& l. vero procu
ratori,& ibi no.& ſ̃.de pact.l.filius.Nō obſt.j̃. ſi per uim,uel alio
modo,l.j.quia ibi ipſi erant ſpoliati . Quæro,quid de procurato-
d re *d* ad exigendum,nunqd poſſit ei ſponte ſolui? Quidam dicũt,
ꝙ non,per l.ſed ſi tantum,ff.de pac. Alij dicunt ꝙ ſic, ff.ſol.matr.
l.non ſolum,pro hoc in gl.q̃ dicit,ꝙ exigi dr̃ a nolentib. & inui-
tis,vt l.j.in fin.de Carb.edic.& hæc uera.ff.de ſolu.l. ſi quis ſeruũ.
4 † Quæro,quid ſi ſoluatur *e* Abbati id , quod debetur monacho,
e an ſoluens liberetur? Quidam dicunt quod non,per l.Stichum,
§.vſusfructus,ff.de ſolu.& ff.de cond.& demon.l. qui hæredi, in
prin.ar.ff.de manumiſſ.teſt.l.Lucius.Tu dic, ꝙ aut eſt quęſitum
ius monaſterio,& liberatur,ut l.1.ſ̃.de bo.mater.Aut non eſt q̃ſi
tum,ut quia per modum implendæ cõditionis,& tunc ſecus, vt
in contrarijs,quod tene menti.

ADDITIONES.

a Sed quid. Vide Bal.in l.2.in 19.opp.ſup.qui admit.
b A.B.Vltimo collige.No.quod coniuncta perſona non eſt procurator,niſi hēat ſpe-
cialem mandatum,niſi lex,vel ſtatutum hoc diſponeret,quod eſt no. Et an coniũ
cta perſona poterit implorare reſcriptum pro alia in cauſa beneficiali,uide glo. in
c.nonnulli,ad fi.& c.ad aures, de reſcr. & ibi ſunt duæ glo. quæ non ſunt alibi ad
hoc in iure,ſecundum Moder.ibi,& an poterit petere in integr.reſtitu. uide quod
ſingulariter no.in l.patri pro filio, ff.de minor. & ibi per Bar. & an coniuncta per-
ſona poſſit petere abſolutionẽ pro cõiuncta perſona,cogita, quia pendet de facto.
c Quod ſi lex.vel ſtatutum. Vide Bar.in l.3.hic alleg.
d Quid de procuratore. Vide per Bar.in l.non ſolum,hic alleg.
e Quid ſi ſoluatur. Vide Bar.in l.quod ſi ſeruus,ff.depo.

LEX II.

1 *Excipere de iure tertij,quis non poteſt,& quare.*
2 *Sententia contra hæredem lata,legatarijs an pręiudicet.*
3 *Vocans filium naturalem legitimum,videtur legitimare.*
4 *Sententia quando facit ius quo ad omnes,quot requirantur.*
5 *Sententia,quæ infamiam irrogat,dicitur quædam lepra.*
6 *Sententia ſicut prodeſt,& nocet,an ita noceat litis renunciatio.*
7 *Sententia ad hoc quod ius faciat,neceſſe eſt quod actor ſit præſens tempore
ſententiæ abſolutoriæ.*
8 *Sententia ſuper ſubſtantia delicti lata,an ualeat non facta mentione,de qua
litate intentata.*
9 *Factum vnius in publicis criminibus,nocet alteri.*
10 *Res inter alios male acta,alijs malefactoribus non patrocinatur.*

Res inter alios. Sententia ſuper iure tertij lata non
patrocinat̃, neque nocet alteri.h.d.
1 † Ex iſta lege poteſt fundari ratio , quare quis non pōt excipere
de iure tertij,quia de eo non poteſt pronunciari cum effectu : &
quia nemo poteſt excipere de iure tertij , niſi poſſit eo inuito il-
lud ius proponere.ſiue ſit ius,quod ponat rem in eſſe, ſiue quod
priuet,ut l.2,ff.ſi ager vectig.uel emphyteu. pet. & ff.famil.erciſ.
l.his conſequenter,in prin.& hoc eſt,quod dr̃ de ſuo iure, nō de
alieno quemquam experiri oportet . Experiri enim quis dr̃ non
ſolum agendo,ſed etiam excipiendo,vt ff.ſi vſusfruc.petat.l. vti
frui,§.vtrum,niſi eſſet tale ius tertij,quod ipſo iure officeret agẽ
ti,& inuito eo,qui habet ius,vt plene no.in l.debiti, §.fi.ff. de con
di.indeb.& uide quod ſolenniter ibi not.Opp. Nam qñ actus ge-
ritur ad incommodum pręſentis, ꝯdicere debet.alias ſibi pręiu-
dicat,licet non ad hoc ſit ibi præſens,ſed fortuito,vt ff.de re iudi.
l.ſæpe.So.ibi ideo,quia erat nominatus in iudicio,vel patiebatur
de iure ſuo diſcuti per eum, cuius factum ſuum propriũ reputa
batur:alias ſecus,ut hic, & ff. de rei uend.l.officium . Or modo
2 lex iſta longam materiam habet.† Nota regulam , *a* ꝯ quam op-
a ponitur de l.Papinianus,§.fi.ff.de inoffic. teſtam. vbi ſententia ꝯ
hæredem lata legatarijs pręiudicat.Sol.ibi ſpeciale,& eſt rō,quia
perſona defuncti damnatur,ut l.Titia,eod.tit.immo eſt ratio,qa
ſicut legata non debentur hæreditate non adita,ita nec hr̃ditate
per ſententiam reſciſſa,ut l.3.& 4.ff.de condic.inde.Quid ſi pro-
nunciatur teſtamentum nullum? Dic, vt not.in l.1.de exceptio.
rei iu.Quid ſi pronunciatur falſum?Dic ut l.2.ſup. de fide inſtru
b ment.Quid ſi pronunciatur *b* hæres indignus ? Dic, ꝙ legatarijs
non pręiudicat,ut no.in l.noſtram,ſ̃.de teſtamen.& l.ex facto, §.
c fi.ff.de uul.ſubſt.Quid ſi ex forma ſtatuti caſſatur inſtitutio *c* hæ-
redis,quia non inſinuata? Reſpon.non puto has extraordinarias
cauſas legatarijs obeſſe,ar.ſ̃.de fideicommiſ.l.eam quam, & ma
xime ſi ſit fideicommiſſum vniuerſale . Nã q nō pōt capere ꝑ ſe
capit,vt reſtituat,ut ff.ad Tre.l.cogi.§.q ſolidũ,qđ eſt no.Op. de
l.ſępe,ff.de re.iu.Sol.ibi ſpãle in quatuor caſib. ibi poſitis , ſed ad
uerte, quia ibi non ꝑiudicat ſnĩa ſine quadam tacita patientia, q̃
præſumitur ex eo,ꝙ ſciuit,& ꝓhibere potuit,& nō ꝓhibuit. Ter
tio opp.de l.ſi ſuperatus,ff. de pig. Sol. ibi loquitur in ſucceſſore,
q reputat̃ eadẽ perſona,& ſic non eſt omnino alius caſus. Quar-
to opp.ff.de iureiur.l.eum qui,§.in popularibus. Sol.ibi totus po
pulus eſt ſicut una perſona repræſentata per vnum de populo a-
gentem nomine populi.Et ideo omnib.obſtat,niſi ſit colluſum,
vt ff.de precar.l.3. Quinto oppo.de l.is,cui.§. ijſdem , ff.de accu-
ſat.So.ibi fiſcus eſt in cauſa quocunq; accuſante. & ideo nō pręiudicatur alij,ſed eidem,ideſt fiſco. Sexto opponitur de l.denun
ciaſſe,§.quæritur.verſic.ſi abſolutus,ff.de adult.Solut.ibi ſpecia-
le fauore matrimonij.Septimo opponitur de l. loci corpus , §. ſi
fundus,ff.ſi ſeruit. uendic.Solutio ibi ſpeciale,quando plures ad
ius indiuiduum admittuntur.Præterea ibi ſententia prædio dat̃
quaſi ipſum prædium agat,& illud eſt vnum,& idem,vt de neg.
geſt.l. qui aliena,§.fina. Octauo oppo.de l.poſthumus.§. ſi quis
ex his,ff.de inofficio.teſt.Solu.vide Inno.in ca. in noſtra, de pro-
curat.& in ca. ſuper his. extra , de accuſat. ibi eſt ſpeciale in ſen-
tentia

ADDITIONES.

a Non regulam. Vide Bal.inf.ea.l.uer.Item quod dixi.
b A.B.Quid ſi pronunciatur.No.ſi hæres non fecit inſinuari teſtamentum, non no-
cet legatariis,nec fideicommiſſario.uide Bald. in l.1. ſupra de his,quæ pę.no.& l.
teſtamento,C.de teſtamen.& uide Ang.& Ioan.de Imo.ff.ad Trebel.l.facta,§. ſi
paterfam.teſtamento,de hær.inſt.ubi contumacia unius non nocet tertio,& uide
quod no.in l.ſancimus,inf. de poen.
c Caſſatur inſtitutio.Vide Bar.in l.pe.ff.ad Treb.Sal.in auth.caſſa,in 9.q. ſup. de ſa-
croſ.eccl.Lud.Rom.in l.is poteſt,ff.de acq.hære.

tentia reſciſſoria,quæ via p̄parat alijs, remouendo obiectionem
teſtī,ſicut ſi non poſſem ire ꝑ viam ꝑꝑ ſepem, & alius aufert ſe-
pem:ille.n.non dat mihi pedes ad ambulãdum, ſed remouet ſpi
3 nas,q̃ mihi obſtabant.† Nono opp. *a* quia ſi quis filium natura-
a lem legitimum vocat,nocet alijs ſucceſſorib. inteſtati, dũmodo
inſtr̄m interueniat publicum, vel manus propria ſubſcriptione
trium teſtium roborata,vel apud acta,vt C.de nat.libe. aut.ſi qs
liberos.Sol.ibi ſpãle:& eſt rõ, quia ibi teſtator poterat illos veniē
tes ab inteſtato excludere.diligenter tñ ꝯſidera: quia illa authen
tica loquitur de filio naturali nato de libera muliere, quæ ipſi pa
tri vxor eſſe poterat.Nã verbũ,poterat, habet quatuor ſignifica-
ta.ſ.de iure.Item ſ̄m bonos mores,vt ff.de ver. ſig.l. nepos Pro-
culo.ſecus ergo ſi eſſet turpis perſona,quæ matrimoniũ decolo-
rat,vt ff.de ꝯtab.l.non tñ,§.ſi emancipatus. Item ſ̄m naturã. vñ
ſecus ſi illa mulier mortua,eſſet.Itē de facto. vñ ſecus ſi illa mu-
lier eſſet *longe abſens*,arg.s̄.de inſt.& ſubſt.l.ſi pater. vel ignora-
tur,an ſit mortua,vel viua,argum.ff.de cap. & poſtli. reuer.l.nec
nos,ad quæ oĩa accedat.ff.de manumiſ.vindi.l.ſi rogatus, §.mr̄i-
monij.& ita eleganter Bar.cõſuluit. Vltimo opp.in gl.de l.ſi duo
patroni.in prin.ff.de iureiu. ſed ibi loquit̄ quantum ad præſum-
ptionem ſumptam ex eo,quod ipſe idem dixerat in alio iudicio.
Extra gl.opp.de l.ingenuum,ff.de ſta.hom.Sol.ibi ſpãle in cã ſta-
4 tus.† Quæro ſ̄m But.qñ ſnĩa *b* facit ius quo ad omnes, quot re-
b quirantur? Reſp.quatuor debent concurrere. Primum in prin-
cipio cãæ,ſed ꝙ ibi ſit legitimus contradictor,vt l.cum nõ iuſto,
de collu.detegen.Scđm eſt neceſſarium in proceſſu.ſ.ꝙ ibi ſit le
gitimus,qui cãm defendat.& ſit p̄ſens:alias potius vr̄ ex ſua con
tumacia damnatus,q̃ quia malam cãm hr̄et:& iõ alijs non noce
ret,vt l.qui repudiantis,§.cum ꝯ,ff.de inoffi.teſt. Tertium eſt ne
ceſſarium in ſnĩa,vt declaratiue proferatur,vt d.l.ingenuũ.Quar
tum eſt neceſſarium poſt ſnĩam.ſ.vt nõ detegatur colluſio.But.
Quintum neceſſarium eſt,ꝙ talis ſit natura cãæ, ꝙ oĩb. præiudi-
cet.Item ſextum eſt neceſſarium,ꝙ cã ſit ordinaria,& agat̄ prin
cipaliter ꝑꝑ ſe:quæ enim incidenter deciduntur, ius non faciũt,
nec interlocutoriam, quę poſſunt contrario imperio reuocari,l.
5 ſi iudex,ff.de his,qui ſunt ſui,vel alieni iuris.† Sed quæ *c* ſunt ſnĩæ
c illius naturę, quam dixi? Reſp.ſnĩa, quæ irrogat infamiam, quia
eſt quædam lepra,vt l.ex ea, de poſtul. Item ſnĩa deportationis;
quia eſt quędam mors,vt l.1.in fi.ff.de contratab. Snĩa excõica-
d tionis:quia priuat *d* conſortio,ſicut fętidum cadauer,vt no. Inſt.
de capi.diminut.§.minor.Snĩa exilij,ſiue banni publici, quia Re
ſpub.non diuidit ſe.vt ff.de capi.dim.l.omiſſione, §.qui deficiũt.
Sententia in actione populari;quia non põt ferri,niſi ſemel vt d.
§.in popularib.Snĩa lata ſuper colluſione,quia ſimiliter non põt
e ferri,niſi ſemel,ut l.3. ff. de ꝑcu. Sentētia lata pro matrimonio *e*
inter virum,& vxorem,quia ibi ſunt principium,& finis,& tota
maſſa matrimonij in eis eſt,vt l.1.in fi.ff.de lib.agno.Sententia la
f ta *f* ſuper *patria* ꝑtãte,vel ꝙ filius *g* ſit legitimus, quia eſt qõ ſta-
g tus & præiu*dicialis*,vt Inſt.de act.§.pręiudicialis,& hoc qñ inter
patrem,& filium ſententia fertur,quorum principaliter,& dire-
cte intereſt.ſecus ſi inter compares ſententietur, & non cum ip-
ſo fonte generationis,ſ̄m Iac.de Rau.& Cyn.in l.ingenuũ, ff.de
ſtatu hom.quia inter alios,puta fratres,nulla p̄iudicialis actio cõ
petit. Item ſnĩa lata in centumuirali iudicio ꝑꝑ authoritatem Se
natus,vt ff.de ſtatu.libe.l.ſtatuliber a cæteris, §.fina. Item ſnĩa la-
h ta ſuper iure eligendi *h* ꝯ electores electo patiente, quia cã cõis
eſt,arg.ff.de re iud.l.ſępe. ſ̄m Inn.in c.cauſis. de re iud. Item vbi-
cunque ſententia lata ꝯ unum mandatur executioni ꝯ alterum,
vt l.fi.§.fi.ſup.de vſuris rei iud.& adde quod not.Inno.in c. cãm,
extra,qui filij ſint leg.& de conceſ.p̄b.c.poſtulaſtis, & tene men
ti iſta. Tu ēt enumera alios caſus,q̃ prędictos, videlicet quando
ſnĩa fertur ſuper ętate. Item vbicunque tractatur de conditione
perſonæ, ſnĩa afficiens perſonam facit ius inter oēs, vt ſi q̃ratur
an ſit laicus,vel clericus iſtius originis an illius, vt ĩ. de Decur.l.
quoties.lib.10.Sed quid,ſi pronuncietur *i* aliquem eſſe vaſallum
rõne feudi? Reſpon.iſta qõ non eſt proprie de ſtatu perſonæ, ſed
de qualitate patrimonij, quia iſte ſtatus põt a perſona remoue-
ri,& ſic non habet infallibilem cãm,nec de neceſſitate perpetuo
annexam;& idem puto de ſententia, non ſuper origine, ſed ſuꝑ
domicilio data. Si autem pronunciaretur aliquem eſſe aſcripti-
K tium,*K* vel cenſitum,quia proprie iſte eſt ſtatus perſonarum, &
immobilis,ut l.quemadmodum.ĩ.de agric.& cenſi.li.11.putarē
ſnĩam ius facere,quo ad oēs. Nam iſte ſtatus eſt differēs ab alio
proprio ſtatu,& habet quandam propriam ſeruitutem, licet ꝓ-
prie non ſint ſeruitutes,ut no.Inſt.de iure perſonarum. in princ.
Et in iſta materia nota,ꝙ ubi ſnĩa non facit ius, nec probationes
l *l* ius faciunt,ut no.in l.res,ff.de crimine expilatę hæreditatis.Quę
6 ro,† nunquid ſicut ſnĩa prodeſt, & nocet, ita renunciatio litis?
Dic quod non,vt l.ſi te.ſu.de inge.manumiſ. quod eſt notandũ.
Item quod dixi de querela inofficioſi teſtamenti,tanquam accu
ſatio quædam damnans, quaſi memoriam defuncti, tanquã de
animi feritate fecit teſtm̄, ſicut beluæ, quæ deuorant filios pro-
prios,ipſum teſtamentum eneruat tam in capite,quam in mem
bris ſuis,ideſt legatis,fideicõmiſſis,& pupillari ſubſtitutione. Et
quod mirabile vr̄ in donatione cã mortis;vt l.j.§.j. ff.de lega p̄ſt.
ꝯtab. bonorum poſſeſſione petita, quod intelligi debet, qñ do-
nator impoſuit onus præſtandæ donationis, ſcriptis hæredibus:
m ſed ſi ſe obligauit, nõ eſt neceſſaria aditio *m* hæreditatis, nec re-
ſcinditur donatio præteritione ſui, vel emancipati: quia non eſt
facta ad teſtatum, uel inteſtatum, ſed per modum contractus
n vinculum in uita contrahentis, tamen iure moderno vtile *n* per
inutile non uitiatur vt in auth.ex cauſa,ſup. de lib.præ. uel exhę-
red. vnde prædicta non ruunt, ſed eorum petitio contra legiti-
mum hęredem transfertur naturali quadam conſideratione,
quia non debet eſſe melioris conditionis ille,quem teſtator non
dilexit,quam dilectus inſtitutus,vt ſup.de lib.præt.l. maximum
vitium circa medium. nec tamen querela ius facit, niſi prolata,
7 ut ſubtiliter no.ff.de tranſact.l.controuerſia,quod no.† Or mo-
do capio ſuperius dictum Iac. But.qui dicit,quod eſt neceſſe ad
o hoc ut ſententia faciat ius,quod actor ſit præſens *o* tempore ſen-
tentiæ abſolutorię.Modo ecce manifeſta iniquitas. Pone, accu-
ſaui aliquem de publico crimine, uidens autem quod nihil pro-
baui tempore ſententię abſolutorię, non valebam comparere,
ad hoc vt inimicus meus ab alio interim valeat accuſari. Reſp.
non eſt ita: quia de delicto eiuſdem hominis non debet ſæpius
quæri, lata abſolutoria: & quia in criminalibus actore abſente
iudex gerit eius perſonam,vt inf.de adul. l. quamuis indubitati.
p Præterea illud, *p* quod dicitur quod videtur ſententia lata ex cõ
q tumacia: eſt quędam pręſumptio *q* iuris, quę fallit in duobus.
Primo,ſi probetur contrarium per inſpectionem actorum, vi-
delicet,quod ex uirtute actorũ,& ex pleniſſima probatione ſnĩa
lata ſit. Secundo,ꝙ abſens ſit ex iuſta, & probabili cã. Iſta eſt glo.
ordi.& no.in l.2.s̄.de contra.iud.tut. Item in popularib.actioni-
bus: quinimo ſi eſt ſimul condemnatus,& bannitus de eodem,
in eadem ciuitate,non põt vlterius accuſari: quia hoc conceſſo
poſſet ſequi ſnĩa abſolutoria,vt ff. de except.rei iud.l.duob.& ſic
reus euaderet pœnam, quod eſt abſurdum. quę ratio habet lo-
cum ēt ſi in noua accuſatione adijciatur qualitas prętermiſſa in
prima ne per quandam cauillationem ad effectum liberationis
rei perueniatur, verius eſt.ꝙ l. duobus, loquitur in priuata cau-
ſa, non fiſcali, quia cum ſemel quęſitum eſt ius fiſco, non po-
teſt pacto priuatorum tolli. vt ff. de pact. lege ius publicum. &
r ideo Iudex, qui debet habere bonum publicum pre oculis, *r*
conſide-

ADDITIONES.

a And.Bar.Nono op.ſi quis uocat naturalem ſuum filium, vr̄ illum legitimare. uide Ang.in auth.qui.mo.na.effi.leg.in §.1.vbi no.loquitur.
Nono op. Vide Bal.in auth.ſi quis liberos,ſup.de natu.lib. & ibi ēt Bar.& Bal.in l. Gallus,in fi.prin.ff.de lib.& poſth.Sed in materia quæro,quid ſi inter duos dominos eſt contentio de venditione caſtri,& fertur ſnĩa, an præiudicet pupillo caſtri. vide Bal.no.in l.2.ſu.de li.cau.& ibi ſubdit no.quod verbũ, quod quando in iudicio inchoato contra vnum citatur tertius pro ſuo intereſſe,cum illo tertio non requiritur noua productio libelli,quod tene menti.
b Quando ſnĩa. Vide gl.quæ numerat aliquos caſus,in c.cum inter vos,in gl.in uer. ad litigantes,ext.de re iu.& Bal.in l ingenuum,ff.de ſtat.hom.Imo.in l.ſæpe,ff.de re iud.& in l.ſi perluſorio,§.fin.ff.de app.& cum Bal.tranſit hic Sal.& Abb. in ca. pen.de re iud.
c Sed quæ.No.caſus,in quibus res iudicata alijs nocet,per Bal.& Ang.in l.ingenuũ, ff.de ſtatu ho.& cum Bal.tranſit hic Sal.& Abb.in c.pe.de re iud.
d Priuat.Probatur in c.1.de treu.& pac.& 11.q.3.c.curæ.
e Pro matrimonio. Vide Ant.de But.in c.pen.extra,de re iud.& in ca.cauſam quæ.el 2.extra qui filij ſint legi.
f Sententia lata. Vide l.1.§.pe & ibi Ang.in fi.ff.de lib.exhib.
g Filius. Vide per Inno.in c.cauſam,el 2.qui fi.ſint leg.& ibi per Ant.de But. & in c. pe.ext.de re iud.cum ſeq.& placet opi.Bal.quam ſequitur Sal.hic,Abb.in d.ca.pe. & Bal.in l.ingenuum,ff.de ſtatu ho.
h Eligendi. Vide ꝑ Bal.in l.ſi ſane,ſup.ad Vel.Ang.in l.ſæpe,hic alle. & ibi Imo.
i A.B.Sed quid ſi pronuncietur.No.quod ſi pronunciatur quem eſſe vaſallũ,non facit ius quo ad oēs.Et ſi lata eſt ſnĩa contra clericum tanquam coniugatũ cũ Berta, & ſic eſt priuatus beneficio,an faciat ius quo ad Bertam,uide D. Io.qui no.loquit̄ in c.Io.de cler.coniug.Et an ſnĩa lata inter generum,& ſocerum noceat filiæ,& ſic probationes,uide D.P.de Anch.conſi.20.ubi tenet quod non.& uide Bal.in l.licet §.poſſumus,ff.naturæ caupo. ſtab. quod abſolutoria lata per delinquentem proſit ſyndico,& non poterit accuſari tanquam non denunciauerit, quia eſt eadem cauſa defenſionis.Item an abſolutoria pro Tabellione, proſit ei, qui dr̄ feciſſe falſum inſtrumentum,uide ibi Bal.& ibi no.gl.
K Aſcriptitium.Sequitur Abb.in c.pen.ext.de iud.
l Nec probationes.Facit quod no.Bar.in l.ſæpe,in fi.ff.de re iu.& Bal.in l. ſi quis ad ſe,in fi.ad legem Iul.de ui.
m Aditio. Vide Bar.in l.in mortis,ff.de do.cau.mor.
n Vtile. Vide Bar.in l.licet,ſup.de pac.
o Præſens, Vide Bar.in l.qui repudiantis,ſup.de inoffi.teſt.
p A.B.Præterea illud.No.licet ſnĩa lata ex contumacia non noceat tertio,ut no.in l. qui repudiantis,de inoffi.teſt.& l.præſes.inf.de pig.& ibi ad Bald. addidi: tamen fallit in duob.caſib.ut hic. Vide Bal.in c.1.ſi uaſal.ali.interp.fu.& c.ſicut,de re iud. Ang.in l.ſi ideo,ff.de euic.uide c.fi.de emp.& uen.uide ibi omnes,& quæ ibi dixi.
q Eſt quædã præſumptio. No.ad id,quod habetur in l.Papi.§.meminiſſe,ff.de inofſic.teſt.& uide Bal.in l.ingenuum,ff.de ſtatu homi.& idem tenet Abb.in ca. pen. extr.de re iud.
r P.D.Prę oculis.Et æquitatem ſ̄m Spe.in tit.de depo.§.7.uerſic.& no.ad quam obſeruãdum omnino affectib.carere debet,ut nec prece.nec pretio,amore, nec odio ab ea ne minimum quidem diſcedat,iuxta Cle.1.§.1.cum gl.ibid.et Car.de hær. unde Hoſt.in procemio Summæ eleganter, et bene dicit,quod Iudices recti,legibuſq; pro ut debent,utentes, meliorem uitam agunt, quam fratres Prædicatores, atque alij religioſi,quod ſecutus eſt Alber.et recitat in l.1.ff.de iuſt.et iure.

conſiderabit an effectus verſus Rempublicā poſſit augeri,qđ eſt
q̄ñ punitus eſt de tāto,ſed nō de toto:quia tunc audiet nouū ac-
cuſatorē, & poſito ꝙ non probaret, debet facere ſñīam abſolu-
toriā cū hac ꝓteſtatione:videlicet nō prǣiudicādo ſñīę iā latę.Si
aūt ↄdemnationem ſecundā viderit augendā , ↄdemnabit nō in
toto,ſed ī reſiduo, vel in toto,adijciet hæc verba,computata,vel
confuſa prima ↄdemnatione in ſcđam,vt ff.de euic.l.cū fundus
vti optimus.& l.quia dr̄.Nam ſic eſt in actione,qđ met.cau. vbi
duæ ſñīæ feruntˉ,vt ff.qđ met.cau.l. ſi cū exceptione. §. in hac.in
gl.1.Item facit, quia non eſt plene accuſatoris functus offō, qđ
a verū eſt,ſi ex certa ſciētia libellum ſuū *a* qualificare omiſit, ſup
primendo qualitatē in fraudem fiſci, niſi forte qualitas eſſet dif-
ficilis probationis,arg.ff.ad Sylleia.l.neceſſarios,§.non alias,& §.
fi.quia quædam tergiuerſatio fuit non opponere qualitatem, vt
no.Bar.ff.de accuſ.l.Senatus cenſuit. Cautela ergo condemnati
hæc eſt,ꝙ ſtatim ſoluat condemnationem : quia cū qualitas per
ſe nō ſtet in rerum natura,origo petitionis inde naſci nō p̄t. Nā
deſtructo eſſe,deſtruuntˉ accidentia.vt l.eos.s̄.de uſu,ff. de nox.l,
in delictis, §. ſi detracta,ff.de uſur.l.2. facit ff.de except.rei iud.l.
ſi in iudicio.licet Bar,teneat ↄtrariū,& male in d.l.Senatus. facit
8 qđ no.But.s̄,tit.j.l.j.† Sed poſſet incidēter dubitari,vtrum valeat
ſententia lata ſuper ſubſtantia delicti,non facta mētione de qua-
litate intentata?& de abſolutoria nō eſt dubitandum, qa deſtru
cta ſubſtātia,deſtruitˉ qualitas.Sed de ↄdēnatoria p̄t dubitari, qa
non eſt lata ſuper toto,ſed ſuper parte,& de alia parte non eſt fa
cta mentio.Credo ualere,quia non eſt pars ſubſtantialis,ſed ſuc
ceſſoria,& omiſſio acceſſorij non uitiat ſñīam,vt s̄.de fru. & lit,
9 expen.l.terminato,† Ex his apparet declarata illa particula gloſ.
nr̄æ, q̄ dicit ꝙ in publicis criminib. vnius factū alteri prǣiudicat
b ideſt obſtat,& hæc utilia ſunt.Suppoſita opi.Bart. *b* moueo tale
c dubiū. *c* Dicit ſtatutū, ꝙ de maleficio commiſſo, de quo nō fuit
cognitum intra duos menſes,non poſſit cognoſci. modo pone,
ꝙ fuit cognitū intra duos mēſes, & ꝓnūciatū de ſimplici vulne-
re,nunqđ ſit perpetuum ius accuſandi de qualitate eidē accuſa-
tori?& vr̄ ꝙ ſic.qa cognitum eſt.itē nulla lex dicit, ꝙ qualitas ſit
maleficiū.v.g.nox,qualitas loci,& ſimilia. Sol. dico ꝙ cognoſci
nō pōt,quia rōne qualitatis,aliud factum reputatˉ.Aliud eſt.n.de
linquere de die,& aliud delinquere de nocte.ut l.j.ff.de effrac. &
expil.delinquens vero in tp̄e indifferenti,qđ vocatur inter diem
& noctem,debet puniri tanq̄ de die deliquiſſet.& non de nocte.
d licet tunc proprie nō ſit dies,nec nox, *d* ut legitˉ in l.2. ff. de furib.
balnea.Ex hoc ſequitur,ꝙ ſi vnus teſtis diceret, ꝙ fuit de nocte,
& alius ꝙ fuit intra diem , & noctem, teſtes ipſi non probarent,
quia eſſet ſingularis.Tene mēti.Quæro,fuit de homicidio accu-
ſatus Titius,& decapitatus tādē repertū fuit ꝙ non fuit ipſe, ſed
Sempronius,vtrum Sempronius debeat decapitari? Reſp.ſic,qa
non fuit ſolutum id,quod debetˉ.Item per regulam legis nr̄ę, &
legis ſequentis,& eſt formaliter caſus ff.de interrog. actio.l. qui
10 ſeruum.& ſic † res inter alios male acta, malefactorib. aliis non
debet patrocinari,& hoc videmus in maleficijs:quæ habent ne-
ceſſaria extrema,vt in adulterijs,ut ff.de adul.l.denunciaſſe.§.q̄-
ritur.& vide quod no.Cyn.inf.qui accu.non poſ.l.1. & quod ple
ne no.in l.Luc.ff.de infam.vbi vide.

ADDITIONES.

a Phil.Dec.Suū.Aduerte tamen,quod de delicto ſimpliciter propoſito libellus crimi
nalis qualificatus præſumitur iuxta probationes,quæ inde ſequuntur,vt ſi propo-
natur ſimplex pulſatio,aut percuſſio:deinde autem probetur percuſſio, & ſangui
nis effuſio,ſententia ferri debebit ſuper percuſſione cum ſanguinis effuſione,qua-
ſi ab initio propoſitus ſit ita libellus,iuxta not.eleganter per Cy.in l.2.C. de prob.
& per hunc in l.& ſi ſeuerior,C.de infam.quanquam idem Bald.contra tenet in l.
quid ergo, §.pęna grauior,ff.eo.ti.de infamib.proinde tu ibi illum uideto, quoniā
in hoc ſibi eſt contrarius.
b Bar.Scilicet in l.Senatus,ff.de acc.de quo ſup.
c And.Barb.Moueo tale dubium.Si cauetur,quod de maleficio , de quo non fuit co-
gnitum intra duos menſes,non pōt cognoſci,ſi fuerit cognitum de ſimplici uulne
re.An poterit accuſari de qualitate,uide quod no.per Bar.in l.denunciaſſe,§.quod
tamen,de adul.& quod no.Bal.in l.2.& ibi addidi,ſup.de prob.
d Non ſit dies nec nox.Adde hoc uide quod no.Bar.in l.aut facta,§.tēpus,ff.de pœ.

LEX III.

1 *Caſus,in quo ſñīa inter alios lata, habet effectum confiſcandorum bonorū.*
2 *Intrinſeca quædam ſunt, quæ procedunt ex illatione, quædam neceſſaria.*

Iuris. In accuſatione criminali ſñīa cum vno lata,alij nō præ
iudicat.h.d.Op.nonne in cā publici criminis prǣiudica
tur alij per vnum?Reſp.vt in glo. poteſt ēt intelligi cauſis crimi-
nalib.priuatis, quia nec in eis ſñīa lata cum vno præiudicat alijs
1 ſm̄ Iac.But.† Sed ↄ̃ hoc opp.*a* nam lege cauetur,ꝙ ſi teſtator a fa
a milia fuit occiſus,& quidam tertius accuſauit occiſores, hęres,
aut neglexerit: occiſorib.cōdemnatis hæredes in ↄfiſcatione hæ
reditatis condemnati videntur, & ſic ſentētia inter alios lata hētˉ
effectum confiſcandorum bonorum: cā tñ confiſcationis ↄ̃ hæ-
redes extraneos pōt intra quinquennium exequi, ſi eſſet de nu-
mero eorum,qui occidendo tenerentˉ lege Pompeia de parrici-
dijs.intra 20.ann.durat effectus confiſcandorum bonorum, qa
ſeuerius agitur cum hęredib. ſanguinis, quam cum alijs in iſta
negligentia puniendis. iſte eſt caſus illius not. l. in cognitione.
ff.ad Silleia.Sol.aut hæc lex diſponit de pęna, & de modo proce-
dendi ad ipſam,& tunc ſatis eſt ſeruare ordinem legis, vt ibi, &
ſup.vbi cāæ fiſcales.l.1.ſup.de aduo.diuer.iud.l.1.Aut lex diſpo-
nit de pœna,& non de ordine, & tūc loquitur lex noſtra.Ordo,
aūt in lege ↄ̃ria incipit ab accuſando, & faciendo cōdemnari oc
ciſores,& poſt hoc bona ſine alia ſñīa cōfiſcantur,& iſta eſt opi-
nio gl.& Dy,Sed Iac.But.dicit,& bene,ꝙ hoc eſt verum,niſi hæ
res ſcriptus fuit citatus.Sed ſi eo ignorante fuit proceſſum,ſentē
tia condemnationis homicidarum non eſt exequenda in confi-
ſcatione hæreditatis.Sed Iac.de Aret.dicit,ꝙ imo oportet nouā
ſñīam ferri ſuper confiſcatione. Et idem Cy.tenendo opinionē
2 Dyn.cum limitatione Iac.But.† Potes dicere, ꝙ quædam ſunt,
quæ procedunt intrinſece ex illatione, quædam neceſſaria, vt ſi
teſtator fuit interfectus, ꝙ per ſñīam ↄdemnatoriam probatˉ hę
res indignus.ergo fiſcus tanq̄ vl̄is heres,pōt agere petitione hæ-
reditatis: & non eſt opus alia ſñīa confiſcationis, quia fiſcus eſt
vl̄is hęres directo,non per reſtōnem bonorum, vt ff.ad Syllan.l.
Caius.ſup.de his,qui.vt indig.l.1.Quędā vero ſunt, quæ ueniunt
ab extrinſeco,verbi gratia,ꝙ Petrus ſit culpabilis,non eſt extrin-
ſecum,nec ſubordinatum,ꝙ Martinus ſit culpabilis:& iō ſñīa la
ta ↄ̃ unum.non facit ius ↄ̃ alterum.hac ratione dico, ꝙ per ſentē
b tiam lata contra eum non fit præiudicium mandatori: *b* immo
oportet,ꝙ in accuſatione ↄ̃ mandatorem *inſtituta*,de nouo pro
betur maleficium principale,vt ff.de iuriſd.om.iudic.l.ſi quis id,
quod.§.fi.eſſe enim mandatorem non eſt *quid* intrinſecum ipſi
maleficio principali,& ideo condemnatio *vnius in* alterius con
c demnatione nihil refert,ut ff.de adul.l.nihil intereſt, §. fi. *c*

ADDITIONES.

a And.Bar.Oppo.condemnatis occiſoribus,videntur hæredes condemnati *in con-
fiſcatione* bonorum,vide Bal.in l.minorib.ſup.de his,qui,ut indig.
b Mandatori.vide,quod no.Bar.in l.1.ſup.de præuar. quid autem in ſententia *abſo-
lutoria*,vide Bar.in l.adul.§.ſi eod.ff.de adul. & vide quod no. Bar. & ibi dixi poſt
eum,in l.ſi is,qui rem.la 2.l.ſi tu Titium ff.de fur.
c L.nihil intereſt,§.fi.l.inducendo,vt per Bal.in l.non ideo. inf.de accu.

LEX IV.

1 *Sententia non extenditur de ſimilibus ad ſimilia.*
2 *Vſucapio traditione ſecuta,an ex titulo acquiratur non domino.*
3 *Titulus & poſſeſſio etiā vera,per inſtrumentum tempore inueſtituræ confe-
ctum probatur.*

Nec in ſimili. Sententia lata cum vno, nō præiudi-
cat alteri,nec eidem ī ſimili negotio:
& ſic non eſt exemplis, vel ſimilitudinibus iudicandum,ſed legi
1 bus.hoc dicit ſecundum Iac.But.† Not.quod ſñīa non extenditˉ
de ſimilibus ad ſimilia.Oppo. ꝙ factum vnius præiudicat alteri.
Nam ſi pater & Princeps legitimant ſpurium,legitimis præiudi
cant,vt no.in Auth.quib.mod.na.effic.ſui.§.fin. colla. 7. & dicit
a Cyn. in l.nam ita diuus, ff.de adop.ꝙ non requiritur citatio *a* a-
gnatorum:& eſt ratio , quia ius conſentiendi, & contradicendi
non eſt eis conceſſum,viuo patre, vt l.fi.de lib. agn. & ſi haberētˉ
quandam ſpem,non tamen probabilem,vt ff.de verbor.obl.l.in
ter ſtipulantem,§.ſacramen.quinimmo etiam habentes ſpem ꝓ
babilem:non tamen proximam,ſed remotam , non ſunt citan-
di,vt ff.de ventre inſpi.l.1.§.denunciari.Sol. non dicit hic præiu-
dicari,quia in poteſtate domini eſt dare legem de rebus ſuis , &
b in poteſtate Principis eſt concedere priuilegia nemine citato, *b*
ſicut in qualibet lege ipſe ſolus concedere poteſt,vt ſupra de leg.
2 l.fina.† Secundo opp.nam ego video, ꝙ ex titulo acquiſito a nō
domino,& traditione ſecuta, aperitur via vſucapiendi cōtra do-
3 minum, & ſic per factum alterius præiudicatur ei. Item † certū
eſt,quod per inſtrumentum probatur titu. & poſſeſſio etiam ve
ra probatur per inſtrumentum confectum tempore inueſtiturę
corporalis,ſecus ſi eſſet inueſtitura abuſiua, vt in c. 1. quid ſit in-
ueſtitura.colla.10.Solu.lex noſtra loquitur in his,quę requirunt
ſtrepitum iudicialem,vel ſaltem citationem:ſecus in his,quæ nō
requirunt ſtrepitum.iſta eſt gl.no.quam ſępius allegaui,ff.de bo.
poſ.l.3.§.ſi cauſa cognita.

ADDITIONES.

a Citatio,An citatio agnatorum in legitimatione ſit neceſſaria, vide per Barto.in l.
Gallus,§.& quid ſi tantum,ff.de lib.& poſth.
b Nemine citato.Vide pe B r.in l.2.inf.de temp.ap.quid in impetratione reſtitutio
nis uide gl.& Ant.de But.in c.cum olim.ext.de iud.Bar.in l.adoptio, ff.de adop.

Comminationes,epiſtolas,programmata,ſubſcriptiones,authoritatem rei iud.non habere.

1 *Sententia diffinitiua præcedente plena cauſæ cognitione ferri debet.*
2 *Comminatio qualiter cognoſcatur.*
3 *Comminatio non dicitur clauſula,inquantum de iure poterimus procedere,
quæ in citatoria apponitur.*
4 *Præceptum,quod faciunt Iudices per epiſtolam, adijcientes clauſulam, ſi
ſenſeris, an ſit comminatio.*

1 ¶ † Præmitte legem vltimam,quę dicit, ꝙ ſñīa diffinitiua debet
ferri p̄cedente plena cāæ cognitione,& magno conflictu,& non
paucis verbis.& iō epiſtola,progrāma, & ſimilia, non habetˉ vim
rei iud.h.d.totus ti.Iac.But.dicas ꝙ futura nō cadūt

gnitionem ſed ſunt incerta: & iō ſuper eis interlocutio fundari
non pōt: potius autem dr̄ comminatio, qñ habet tractum ad fu-
turum, quia tractus futuri tp̄is ad Iudicem nō ſpectat: nam quē
admodum agēs debet edere cām ſuæ intētionis, ita iudex debet
edere cām ſuæ interlocutionis. Sed Iudex nō poteſt edere cau-
ſam de futuris, quia nondum ſunt. Nam cauſa proprie, in præte
ritum confert, vt ff. de cōd. & dem. l. nominatim. Sed ꝯ hoc opp.
Nam lege cauetur, quod comminationes fieri pn̄t, ergo dēnt ali
quid operari, vt ff. de iud. l. ad perēptoriū. & alibi dr̄, ꝙ commina
tio a vim peremptorij hēt, vt no. j. de cohor. l. ſi apparitor, lib. 11.
Sol. aut comminatio fit in executione citationis, & valet rōne ꝯ
tumaciæ: aut in alia interlocutoria, & non valet. Scđo ꝯtra hoc
opp. nā iſtæ comminationes plerunque fiūt de mandato legis, er
go debent aliquid operari; nec eſt nouum, ꝙ decretum poſſit in
terponi ſub condōne legali, & iuridica, vt ff. de tut. l. muto §. ſub
conditione, ff. de fideic. l. 3. §. adijci, & comminatiue, ff. de admi.
tut. qui repertorium, §. ſi deponi, & §. idem ſolent, & ff. vbi pup.
edu. deb. l. ius alimentorum, §. 1. & ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie.
iu. l. 2. §. dñorum. Sol. qñq; comminatio fit ad malitiam conuin-
cēdā; qñq; ad culpam aggrauādam, qñq; ad ſnīam fundādā. pri-
mis duob. caſib. valet, vt in legib. ꝯrijs: ſed in tertio non valet, vt
hic. Extra tn̄ no. ꝙ iſtæ comminationes incutiunt terrorem, & ſi
b fiunt a Iudice ſæuiente pōt appellari, *b* vt j. de appel. l. ſi quis pro
uocatione. & no. Inn. de app. c. cū ceſſante. ideo ſi quis timet, ne
c ꝯius ad tormenta *c* ponatur, appellet: & tūc confeſſio ſecuta, erit
ipſo iure nulla, vt l. 1. ff. nil no. ap. interp. nec eſt opus in hoc arti-
2 culo, ꝙ ſuperior iubeat, quia eſt periculum in mora. † Mō ego q̄
ro, qūo cognoſcā, an ſit cōminatio necne? Rñ. hoc modo. Nam
ſi Iudex ita dicit, niſi ſic feceris, tm̄ ſolues: iſta eſt comminatio. &
ſi dicit, mandamus vt ſic facias, alioquin tm̄ ſoluas: ſi vtrunque
ſpectet ad officium iudicantis, iſta non eſt comminatio, ſed de-
d cretū Iudicis. Et iō ſi Eps̄ *d* cōfitenti debitū, mandat, ꝙ ſoluat in-
tra 10. dies, alioquin ſe excōicatum eſſe noſcat; hocq; facit de re
ſcripti recitatione, erit excommunicatus ſi in termino non ſol-
3 uat, vt extra. de app. c. p̄terea reqſiſti. † Quæro nunquid *e* iſta clau
e ſula, q̄ apponitur in citatoria, alioquin q̄tum de iure poterimus
procedemus, ſit comminatio? Rñ. nō gl. in l. 1. huius tit. dicit vnū
mirabile verbum, quo poſſit inferri, ꝙ in ſummarijs iudicijs ta-
lis clauſula haberet vim peremptoriȩ citationis: quia verbū, po-
terimus ſignificat poſſe vn̄cunq; ēt per arbitrium, qđ in ſumma
4 rijs in procedendo Iudices habent a lege. † Quid de eo, *f* quod
f quotidie fit: qa iudices faciunt p̄ceptum per epiſtolā, & adijciunt
clauſulā conſuetā, videlicet, & ſi ſenſeris te grauatū, cōpareas co
ram nobis recepturus iuſtitiæ complementū, nunquid illud p̄ce
ptū ſic iuſtificatū ſit cōminatio? Breuiter dic, ꝙ aut eſt inualidū,
g & reſoluitur in comminationem: *g* aut eſt validum, tunc refert
aut citatus comparet, & reſoluitur in ſimplicem citationē, quia
alternatiuū; & altera pars vera eſt, quia cōparuit, vt no. Inn. ext.
de cohab. cler. & muli. c. tua nos, & Io. And. in c. ibi p̄ced. ſup gl.
ad intelligentiā. circa fi. gl. & no. Ia. But. de tranſl. actione aut nō
comparuit, & ſtat præceptum firmum; nec Iudici pōt aliquid ī-
putari, qa fuit præceptum iuſtificatum, vt no. ſu. ſi man. ita fuer.
alle. l. ea quidem. & ff. de ope. nou. nunc. l. de pupillo, §. meminiſ-
ſe. Modo quæro, dicit ſtatutum, ꝙ iudex viſo publico inſt̄ro No
tarij, qui ſit ciuis illius ciuitatis, dēt facere prȩceptum debitori,
ne recedat de palatio quin ſoluat; mō cum debitor ſit abſens, iu-
dex facit hmōi præceptum per literas, ꝙ veniat ad palatium, non
diſceſſurus quin ſoluat, niſi iuſtam defenſionē oſtendat. Quærit̄
vtrū valeat iſtud præceptum? & vr̄ ꝙ ſic, vt dicto §. meminiſſe. In
ꝯriū vr̄, qa citatio non p̄ceſſit; dicendum eſt ꝙ valeat, quia ſic iu-
ſtificatum reſoluitur in citationem eo comparente, alioquin fir-
mum maneat, ita ꝙ poterit poſtea perſonaliter capi ſine alia cita
h tione. Quæro vna cum Iac. Butr. Iudex *h* poſuit quem in banno
i centum librarum propter contumaciam, vtrum iſtud bannū *i*
poſſit exigi ab eo? & rn̄de, quod in eum debet ferri condemna-
toria, alioquin iudex poterit exigere plus, vel minus. Et dicit ꝙ
bannum eſt quȩdam comminatio prȩparatoria pȩnȩ, & non eſt
ipſa pȩna finalis, ſm Iac. But. Quæro etiam vna cum Butr. Iudex
mandauit alicui, quod compareat intra trȩs dies; & iſte erat ac-
cuſatus de maleficio, ex quo debebat ei amputari pes per formā
ſtatutorum, & dicit iudex ſub pȩna pedis; & an iſtud bannum va
leat in executione iſtius pȩnæ? & dicit ꝙ non. Et ſi tu dicas, qua-
re quotidie fit? Rñd. qa habemus ſtatutum dicens, ꝙ ſi poſt talē
admonitionem patiatur ſe deſcribi in libro bānitorum, & ſi po-
K ſtea capiatur pes ei amputetur, ſm Iac. But. No. ergo, ꝙ *K* hmōi
l ſtatuta *l* valent, ꝙ propter contumaciam poſſit quis condēnari
ad pȩnam corporalem, & pōt fieri executio eo ipſo, ꝙ eſt deſcri
ptus in libro bannitorum. Sed iure cōi pp contumaciam pœna
corporalis inferri non poteſt, vt l. diuus, ff. de cuſt. reo.

ADDITIONES.

a Comminatio. Vide Bar. in l. ſi finita, §. Iul. ff. de dam. infe. et Bal. inf. in uerſ. quȩro, nunquid iſta clauſula.

b Appellari. Variȩ loquuntur gl. et Do. in c. cum ceſſante, hic alleg.

c Ad tormenta. Vide Bal. in l. ſi quis, hic alleg. in l. cum ſententiæ, inf. quo appel. non reci.

d Si. Epiſcopus. Idem dicit Sal. in l. 2. inf. eo. & vide Imo. in l. filiusf. §. diui de leg.

e Nunquid. Vide ſup. facit, quod no. Barto. in l. ſi finita, §. Iul. ff. de dam. infec. Et dicit Bal. in l. fi. huius uer. ꝙ in cauſis ſummarijs, & de plano noſcendis, non requiritur peremptorium, in alijs ſic, ut no. Bal. in auth. ei qui, inf. de bo. auth. iud. poſ. nam id primum deciditur ſummariè, l. 2. ſup. ubi in rem act. Tamen requiritur peremptorium, l. ſi finita, §. Iul. præalleg. & ita per hoc reperio Rom. reprobantem ibi, & vide Spec. in tit. de ſum. cogn. §. poſtremo, verſ. hoc quoque, & no. quia dicit Bal. in l. 2. ſup. qui admitti, ꝙ ſi iudex comminaretur, uel pronunciaretur, te non audiendū poſt terminum, ꝙ non valet, & ꝙ quandoque iudex cum cauſæ cognitione fulminat, comminatio nunquam tranſit in rem iud. per l. interlocutio. & l. ſeq. inf. eo. And. Barb. Nunquid No. quod in ſummarijs comminatio dum clauſula habet vim peremptorij. Vide Bal. in l. ſi finita, §. Iul. ff. de damn. infec. vide quæ dixi in c. cauſam, quæ, de reſcr. & ibi gl. & Doc. & gl. in c. ex parte, de verb. ſigni. & Bal. in l. 1. ff. de iure deliber.

f Quid de eo. Vide Bal. in l. 1. inf. eo. ubi idem ſin. dicit.

g Comminationem. Et ſic ſentit, quod nullum habet effectum, ſicut nec comminatio appoſita, uel ſententia interlocutoria, ut dicebat Bal. in hac rub. in prin. in verſ. ſed contra, facit l. 1. & quaſi per totum, inf. eo.

h Iudex. Vide Bald. in auth. bona damnatorum, inf. de bon. proſcrip.

i Bannum. Vide Bal. in l. fi. ſup. ſi a non compe. iudi.

K A. B. No. ergo. No. ꝙ valet ſtatutum, quod propter contumaciam imponatur pȩna corporalis uide Bal. in l. 1. ſup. de hære.

l Statuta. Vide Bal. in l. nȩ diu. inf. de pȩn. dixi latius poſt Bart. in l. 2. inf. quo appell. non recip.

LEX PRIMA.

1 *Verba comminatoria obligationem non inducunt.*
2 *Verba enunciatiua prolata principaliter propter ſe, obligationem inducūt.*
3 *Iudicum comminationes non valent, niſi Iudicis contemptum reſpiciant.*
4 *Reſeruatio, & excōicatio rebellium, expirat ſi interim officium finitur.*

1 NEc vim, † Verba comminatoria obligationem
non inducunt. h. d. Et rō eſt triplex, pri-
ma, quia verba ſunt enunciatiua: ſecunda, quia de futu
ro: tertia quia in diſcreta. i. ſine cauſa. cātum. n. non poteſt ſuam
cām prȩcedere: & ſic ſnīa, q̄ eſt quoddam cātum, non pōt prȩce-
dere ſuam cām. Eſt & quarta rō, quia cum euentus cāæ ſit in po
teſtate rei, non fingitur retro, & ſic nō pōt informare ſnīam, nec
ēt ſibi cohȩrere. Eſt & quinta rō, quia tractus futuri tp̄is non ſpe
ctat ad iudicem, ut l. j. §. j. ff. de vſur. niſi veniant conſecutiue ex
ſolo tp̄is tractu, & non per nouum factum, vt in vſurarum ſtipu
latione, & annua obligatione, vt l. 1. ſup. de fideic. vel niſi futura
ſit quædam perſeuerantia debitæ executionis, vt ff. de arbi. l. inter
Caſtellianum, & ff. ſi ſeru. ven. l. harum, & l. egi. vel niſi futurum
pertineat ad ordinem iudicij, ut ſtipulatio de iudicio ſiſti: vel ad
eius effectum, vel effectū iudicij, vt ſtipulatio iud. ſol. certe iſtȩ ex
ceptiones vltimæ dn̄t, ꝙ tractus futuri tp̄is non in ſnīa, ſed in ſti-
pulatione conſiſtit, vt ff. de iud. l. non quemadmodū, videbat̄. n.
in lege nr̄a, ꝙ ſicut ſtipulatio reſpicit futurum tractum, ut ff. de
euic. l. ſi ita quis, & ff. de verb. obl. l. 5. §. ſatis. accep. no. de pac. l. ta-
le pactum, in prin. & Inſt. de lite. obli. in princ. ita authoritas iudi-
cis, quæ non eſt minor q̄ authoritas ꝯctus. Item alia rōne videbā
2 tur talia verba enunciatiua diſponere, † quia ſunt prolata princi
paliter pp ſe, arg. ff. de don. l. ex hac ſcriptura. Sed dic, ꝙ illa regu-
la non hēt locum in ſnījs, ut dixi ſ. de ſent. l. cum iudex, & quia
iudex non pōt inuenire nouas obligationes a lege non inductas.
3 Iō † cōminationes *a* iudicum rr̄ non ualent, niſi reſpiciant con
a tēptum iudicis ut dicat, ſi falſum rn̄deas, decem prȩſtabit, ut no.
Io. de Are. in l. ius alimentorū, §. 1. ff. ubi pup. educ. deb. & niſi v-
bi permiſſum eſt iudici terrere litigantē ad commodum fiſci, ut
b ff. de manumiſ. l. ſi qs dicat. Quȩro utrum prȩceptum *b* factum
de ſoluendo certa die intelligat unum, uel plura? & vr̄ ꝙ duo, ut
l. Celſus, ff. de arb. & in l. ult. de cond. inſt. Sol. duo prȩcepta facit
ſenſus diuerſus, & rō diuerſitatis. Item ſi unus diſponit, alter diē
apponit, alias una obligatio in diem non eſt niſi vna. Item dici-
c mus, *c* ꝙ in dubio iudex habet iuriſdōnem ut l. ſi quis ex aliena,
ff. de iud. hoc uerum in iuriſdōne contentioſa, ſecus in uolunta-
ria. vn̄ dicit glo. ꝙ dubitans de ꝯpetentia iudicis, coram quo fuit
emancipatus, dubius eſt de ſtatu ſuo, ut ff. de teſta. mil. ex milita-
4 ri. † Quæro, poſito quod ualeat ꝯminatio iudicis cōpetentis, uel
alia eius de futuro pendens diſpoſitio, utrum ſi interim expiret,
iuriſdō euaneſcat? Gl. dicit ꝙ reſeruatio expirat, & excōicatio re
belliū, ſi interim offim̄ finit̄, ff. de teſt. mil. l. ſi certarū, §. fi. qa māda
tum ex offō pendens, finitur, ſi re integra mandans morit̄, ut ibi
no. p Acc. ſecus in diffinitiua ſnīa, qa illa non p̄t reuocari, qđ no.

ADDITIONES.

a Ideo comminationes. Vide no. per Bar. in l. 2. in fin. princip. ſi quis ius di. non ob. & quod ibi dixi, & Bal. in l. pe. inf. eo.

b Vtrum prȩceptum. Vide Bal. ſup. in rub.

c A. B. Item dicimus. No. quod iudex in dubio habet iuriſdictionem, uide Bal. in l. licet, ſupra de pact.

LEX II.

1 *Sententia exceptionem peremptoriam pertinens, an ſit diffinitiua.*

Bald. ad poſter. lib. Cod.

a **Rei iudicatæ.** Per epiſtolam *a* non poteſt ferri ſnīa,
ēt in fauorem Reip.h.d. Eſt autē epi-
ſtola ſcriptura loquens, tamen non ſufficit. Idem, ſi quis ferret
ſnīam in ſono buccinę,uel pſalterij, quamquam ille ſonus qn̄q;
1 intelligatur,quemadmodum viua vox. † Quæro,nunquid *b* ſnīa
b perimens exceptionem peremptoriam ſit diffinitiua? Reſp.non,
c ut no.in c.ſi. extra de app. in clem. nec econtra, quia non parit *c*
actionem in facto, quia hoc dat cognoſcere diffinitiuam ab in-
terlocutoria.ut eleganter,no.in l.j.ff.de arbit. Adde ꝙ in clauſula
ſilentium imponens,inducit ciuiliter non petere,ut l.ſi quis miſ-
ſio.in fi.ne uis fiat ei quod no.

ADDITIONES.

a And.Barb. Per epiſtolam, No.quod per epiſtolam non poteſt ferri ſententia,& ſic ſingulariter limitatur l.non figura,ff.de act.& obl.quod no.Bal.in authen.habita, ſup.ne fil.pro patre,& quod ibi notaui,& no.in c.conſtitutionem, de ſenten. excom.lib.6.
b Nunquid. Vide Bal.in l.ſi ſtatutis,ſup.de ſent.ex breui.rec.& per Imo.in l. 1. ff. de re iud.& ibi dixi.
c Non parit. Vide per Bal.in contrarium,in l.3.§.idem ſcribit,ff.de pec.

LEX III.

1 *Sententia diffinitiua,ſiue in eadem charta, ſiue in alia ſubſcriptio ſit facta reuocari non poteſt.*
2 *Iudex in uerbis æquiuocis mentem ſuam interpretari poteſt.*
3 *Interpretationes extraneæ non ualent.*

1 **Ea, quę.** † Snīa diffinitiua ſubſcriptionibus Iudicum re-
uocari non poteſt.h.d.Intellige,ſiue in eadē char
a ta,ſiue in alia ſit facta ſubſcriptio. Et eſt argum. *a* ꝙ licet Nota-
rius poſt completam ſcripturā,& publicatā,dicat caſſaui,qa per
errorē ſcripſi, ſiue iſta ſubſcriptio in eadē imbreuiatura, ſiue in
alia charta inueniatur, ꝙ vitiatur, & non uitiat. Non ob.l.j.ff.de
his,quæ in teſta.delen.quia ibi loquitur in teſtatore. qui pōt cor
rigere factum ſuum. Tabellio aūt, & teſtis non pōt ſibi ipſi dero
gare,ſed ſtandum eſt primo dicto,& primæ ſcripturæ,tanquam
matrici ſcripturæ,vt plene no.ꝑ Docto. in l.Imperator,ff.de ſta-
tu homin.Conſueuerunt tn̄ Notarij nō publicare regiſtrata,niſi
in fine quaterni,& tunc illud,qđ reperitur cancellatum,non in-
telligitur publicatum,nec ei credi dēt,ut ſup.de edic. diui Adr.l.
b edicto & ſ̄.de teſta.l. ſi unus. & adde qđ dixi in l. ambiguitatem,
2 ſup.de teſta. † Quærit gl.*c* an iudex *d* poſſit interpretari mentem
c ſuam in uerbis æquiuocis?& dicit ꝙ ſic; qđ eſt verum ſedēdo ꝓ
d tribunali,& partib. citatis, & eo in officio durante. hoc.n.debet
facere tanq̄ iudex,& cā cognita. Nam hoc eſt quoddam ſupple-
e re,vt no.in c.bonæ.extra.de poſt.præl.pone *e* ergo, ꝙ iudex pro-
nunciauit rem pertinere ad actorem. nunquid poterit interpre-
f tare *f* iure dn̄ij,& ſic pro actore,vel iure poſſeſſionis,& ſic minus
p̄iudicando reo? Rn̄d.non;quia ſi iudici detur iſta facultas,capta
toria erit.Item ſubſtantialia reſpicit.Nam iſta interpretatio eſſet
ſubuertere ius alterius, & ſubuertere non poteſt, ut in lege no-
ſtra. Item iudex non poteſt interpretari libellum. quia hoc eſſet
interpretari factum alienum,vt ff. de rei vend.l. Pompo. ſcribit,
ſi frumentum.Item mentem teſtium interpretari non poteſt,vt
extra,de prob.c. in præſentia. niſi propter atteſtationum confli-
ctum,reducendo eos ad concordiam,ut extr.de teſtib. cum tu fi
lij.Item non pōt interpretari verba præciſæ ſignificationis, vt ff.
de lega.3.l.ille,aut ille,§.cum in verbis.quid ſi dixi ita, condem-
no Titium,& Seium,& quemlibet eorum,nec adijcit,inſolidū.
vtrum poterit interpretari quod pro patre? & uidetur ꝙ nō, qa
intellectus,qui attribuitur dictioni, cuilibet eſt quid inſolidum.
vt no.ī l. ſi plurib. in prin.ff.de leg.2.Contrarium dico, quia iſte
non eſt modus ſignificandi neceſſarius, ſed præſumptiuus, id
eſt recipiens probationem in ꝯ̄rium,vt no.in l.creditor,§.ſi inter
ff.mand.& ideo ſi naturæ negotij congruit interpretatio talis,ei
3 ſtatur.† Et ſcias,ꝙ *g* interpretationes extraneæ non ualent. Item
g hæ demum valent,quæ exponunt,& non perimunt hoc dictum
vel ſcriptum. ut extra, de accuſa.ca.cum dilecti.

ADDITIONES.

a Et eſt arg. Vide per Bal.in l.in fraudem,§.1.ff.de teſt.mili.
b Ambiguitatem. Melius in lege noſtra per ipſum,eo.tit.de teſt.
c And.Barb.Quærit gl. An iudex poterit interpretari mentem ſuam,quid in arbitro. vide gl.ſing.& ibi Dy.& Ang.in l.1.ff.ſi cer.pet.quid in hærede,uide glo.no.l. Papi.§.fi.de rei uend.quid in executore,uide gl.l.ab executore,ff.de app.quid in delegato,uide tex.in c.1.de poſt.præl.& quod not.Innoc.in c.cum veniſſent de iudi.& in c.1.de iur.calum & tex.fin.in c.venerabilem,de elec.& dictum Spec.in ti.de lega.& uide glo.& Bal.in l.ſi ut proponis,ſup.de exec. rei iud. & ad illud allegabā tex.ſing.quod interpretatio iuramenti ſpectat,ad ſolum Papam,ca.uenerabilem, de elect.ſecundum Mod.tu uide alium tex.in c.1.de iureiur.in 6. & an ad Principem ſpectet interpretari uoluntatem teſtantis,uide tex.& ibi Bal.quod ſic,l.cum apud,ſup.de communi ſeruo.ma.alias uide Ang.in l.1.ſupra de ſen.ex breuic. rec.& de arbitrio,uide Do.Io.in c.Quintauallis,de iureiur.prope prin.& Lud. Roma. in l.1.ff.ſi cer.pet.& Mod.in c.1.de poſtu.præl.
d An iudex. Vide Bar.in l.ab executore,ff.de app.
e Bonæ. Vide in l.ab executore,ff.de app.
f Interpretari. Vide Bal. in l. itē Labeo, §.1.ff.fa. erc. de clauſula ſaluo,& reſeruato, quod ſi ſnīa eſſet contra ius, vel contra formam ſtatutorum, ex nunc intelligatur reducta ad debitum modum, de quo per Bar.in l.iudex poſtea quam,ff.de re iud.
g And.Bar. Et ſcias,quod No.extraneas interpretationes non ualere, imo ualet conſuetæ,uide optimam gl.& ibi Bal.ff.de leg.1.l.pe.

LEX IV.

1 *Dictio,niſi,non diſponit, quando ponitur inter potentiam, & actum: ſecus quando ponitur inter perſonas.*
2 *Contractus innominatus relatione poteſtatiuæ conditionis ad contractum reſultat.*
3 *Conditio non veſtit nudum pactum,tamen quando adeſt cohęrentia, contractus ſecus.*

a **Interlocutio.** Verbum Iudicis *a* indiſtincte prolatū
neceſſitatem non importat etiam ſcri-
1 ptum in actis.h.d.† Item no.hic,quod dictio,niſi, *b* non diſponit
b & ideo cum reus ſoluere non teneatur,non incidit in pęnam.ad
de,ꝙ hęc dictio,niſi,qn̄q; ponitur inter potentiam, & actum, &
tunc non diſponit niſi habilitando,vt ff.de manumiſ.teſt.l.fi.In-
terdum ponitur enunciatiue:& idem,vt hic. Interdum ponitur
inter perſonas,vt niſi dederis Titio,mihi dabis. & tunc diſponit,
vt ff.de verb.obl.l.ſi Titius & Seius. nā verba, ſi illi, &c. idem ſi-
gnificant,qđ niſi.Idem ſi ponit̄ inter res, vt niſi dederis mihi cap
pam,dabis librum.Sed aduerte, quia datio libri eſt in obligatio-
ne,& non cappa:nam dictio,niſi ſi reſoluitur in ſi:ergo ꝯdōnem
importat,non oblonē.& ideo deductum in ꝯ̄dōne, non obligat,
vt l.qui ſub ꝯdōne,ff.ſi quis omiſ.cau.teſt. Non ob. ff.de contra-
hen.emp.l. Labeo.quia ibi diſpoſitū principale in oblone verſa-
2 tur,nō ipſa ꝯdō.† Et not. ꝙ ibi facta relatione ptātiuæ ꝯdōnis de
ꝯ̄ctu, reſultat ꝯ̄ctus innominatus: & hac rōne agitur præſcriptis
verbis. Verum qa ibi erat venditio,licet ꝯdōnata, agitur ex ea tā
q̄ iuris fictione purificata.nec eſt mirum,ꝙ quaſi ex diuerſo fon
te diuerſimode agat̄:hoc.n. ꝯtingit in omnib. pactis ēt tacite ap-
poſitis in ꝯ̄ctu innominato,vt l.iuriſgētium,§.quinimo,ff.de pa-
ctis.Porro illa condō, ſi Decuriones habēt in ſe ſenſum, ꝙ volē-
tib.Decurionibus ego tenear emere, ex quo eſt in mea ptāte &
ex tali emptione purificatur ꝯ̄ctus emptionis:non tamen poſſū
3 conueniri vt emam,ſed quia non emo.† Et not. *c* ꝙ licet ꝯdō nō
c veſtiat nudum pactum:ſi tn̄ poſtea ꝯdō eſt veſtita cohęrentia,cō
tractus ipſum cohærentiæ veſtimentum eſt illud, vnde actio p̄-
ſcrip.verb.oritur. ſed quando eſſet pactum nudum veſtitum,nō
connexum,tunc exiſtentia conditionis pactum non veſtit.& ſic
reducuntur ad conſonantiam l.ſi inter. de pac. & de nautico fę-
no.l.periculi,ff.de iureiu.l.ſi quis cum debitore. Et iſte eſt intel-
lectus illius leg.ſubtilis,quam perpetuo no.

ADDITIONES.

a And.Barb.Verbum Iudicis.No.quod nudū præceptum Iudicis non eſt ſeruādum. Vide Bal.in l.ius alimentorum,ff.vbi pupillus.edu.de.& plene D. Io. in l. filiusfamilias,§.diuidi,de legat.1.& dixit notanter Bal.quod iudex non debet ſine cauſę cognitione præcipere,quod decreta & mandata ſine cauſæ cognitione habeantur pro nuda citatione.alle.In c.tua,de coha.cle.& ibi notanter limitat iſtam leg. procedere in his,quæ cauſæ cognitionem deſiderant,alias ſecus. unde ſi iudex mādat parti,quod dicat veritatem,ſub certa pœna,poteſt illam exigere, ſi pars non dicit veritatem,vt ibi & l.tutor,qui repertorium,§.quod autem,ff.de admin. tut.& de ventre inſpicien.l.1.§.quid ergo.& in l.1.ff.ſi quis ius dicenti non obtem. in fi. & ibi vide Bar.& quod dicit Ang.in l.1.C.ut nemo inuitus age.uel accu.co. & c.ſolicitudinem,de app.& Dom.Car.ibi facit c.cum veniſſet.de in integ.reſt.
b Quod dictio,niſi. Vide per Bar.& Doct.in l.ſi eum,ff.ſi quis caut.
c Et no. Vide Bar.in l.lecta,ff.ſi cer.pet.Bal.omnino in l.quoniam,de rer.perm.

LEX V.

1 *Iudicis fulminatio uitiat actum.*

Iudex. Iudex dēt audire, & examinare,nō fulminare. h.d.
1 † No.ꝙ quamuis Iudex dicat,mittimus talē in poſ-
ſeſſionem,non tamen eſt miſſus, ſi mitti non debet. text. eſt hic
ſing.Item econtra,ſi colorate extra mittit,non erit miſſus.

LEX VI.

1 *Pęnæ capitales ſententiam diffinitiuam requirunt.*
2 *Impetus dicitur quædam ſtoliditas populi.*
3 *Iudex, vel prætor,præter naturam Iudicij an pœnam adijcere poſſit.*
4 *Præſes,vel ciuitas ſtatutum quod appellatio ualeat ab interlocutoria ſine ſcriptis,an facere poſſit.*

Programma. Literæ Præſidis miſſę per prouinciam
ad terrorem,vel ad merā ipſius autho-
ritatē reſpiciētes,nō faciūt ius,nec in albo ēt p̄ſidiali propoſitæ.
h.d.No.ꝙ ſ̄m iudicium non fit,niſi tranſeat in rem iudicatā. ita
1 dicit Io.Mo.in c.1.de app.lib.6.in gl. excipitur. † Pone, *a* Pręſes
a ſcripſit per terras ſui præſidatus, quod nemo extrahat bladū de
diſtrictu, & ſi quis ꝯ̄ fecerit, pede mutiletur:nunquid ꝯ̄facienti
mutiletur pes? Rn̄.nō:quia oēs pœnæ capitales requirunt ſnīam
diffinitiuā, præcedente ſuper hoc ſtatuto legis, vel ſtatuto illius
prouinciæ facto conſilio procerū illius prouinciæ. Cū.n.lex ha-
beat vim diffinitiuæ,dēt fieri cū maturitate conſilij,& pro emer
2 genti bono publico,& nō in furore & impetu. Porro † impetus
eſt

ADDIITO.

a Pone. Vide in l.nulli.ſup.de epiſ.& cle.& quod infra ſequitur.vbi ponitur de Epiſ.& cum Bal.hic tranſit Pet.de Anch.in c.canonum ſtatuta, verſ.ſed quæritur,vtrū in caſibus,in quib.de conſt.& uide quod no.Cy.in l.1.in prin.in 4.q.ff.quod quiſque iur.& habet in c.a nobis el 1.extra,de ſen.excom.& Inn.in c.pro illorum,ext.de præb.& quod no.Bal.in l.omnes populi,& quæ ibi dixi poſt Bar.& Spec.in tit.de ſent.prol.§.ſpecies,uer.pe.

eſt ſtoliditas quædam populi, ſed ſtatuta ſolemniter facta etiam
contra ius publicũ valent, vt no. ff. de reg. iu. l. neq; pignus, §. 1. &
gl. vr̃ hoc determinare in l. j. §. qui magiſtratum, ff. quod quiſque
iur. ſed cõtra hoc vr̃. ꝙ de eo demũ populus ſtatuere põt, de quo
põt facere pactũ, vt no. j̃. de decre. Dec. ſuper rub. alias de decre.
ab ordi. faci. Sed pęnæ animaduerſiuæ in liberum corpus, in pa-
ctum deduci non poſſunt, vt no. 18. q. 5. cum homo. ergo nec ſta
a tutum, niſi a Principe ꝯfirmetur. Caue tibi, quia ſi *a* regulã aſſu-
mimus affirmatiue, põt fieri per pactũ vniuerſitatis ciuiũ: affir-
matiue ergo poteſt fieri ꝑ ſtatutũ inter eos. regula eſt vera. Sed
negatiue dicẽdo, vbi nõ valet ſtatutũ, regula eſſet interdum falſa
cum valeãt ſtatuta capitalia, & non pacta capitalia: quia legis au
thoritas eſt maior, q̃ authoritas pacti, vt l. nemo põt, de leg. 1. Itẽ
ꝯſidera, ꝙ licet Prætor habeat ptãtẽ ꝯdendi legem, nunquam tñ
inuenies, ꝙ fecerit aliquod edictum de pœna capitali: & ſi non
inuenitur hoc in Prætore, multominus in Præſide. Idem in Epi-
b *ſcopo, b qui ſimilis eſt* Prętori, inuenitur, ꝙ poteſt facere ſtatuta
circa pęnas medicinales: ſed non inuenit, ꝙ poſſit facere ſtatuta
circa pœnas exterminales, puta ſi quis commiſerit homicidiũ,
ſit ipſo iure condẽnatus ad pœnam ꝑpetui carceris, vel ſit eo ip-
ſo degradatus, q̃uis pęna degradationis. ſit pręparatio pœnæ, &
nõ eradicãs niſi a Deo, nam adhuc poſt degradationem ſequit̃
pęna magis afflictiua, quæ ab Epiſcopo imponi põt, qua per de-
gradationẽ non deſinit eſſe Iudex, imo põt, adhuc vltimo ſuppli
cio punire. vltimum ſuppliciũ voco pęnam perpetui carceris, vt
no. Inn. extra, de accu. c. qualiter. dico ergo, ꝙ hmõi gña pęnarũ
aliter q̃ iura cõia dictant, per ſtatutum alicuius magiſtratus im-
poni non poſſunt: & ideo merito programmata eorũ, ſeu præco
3 nia vim ſñiæ non habent. † Quærit Specu. *c* in titu. de ſent. §. ſpe-
c cies. verſ. ſed nunquid Iudex præter iudicij naturam poſſit adij-
cere pęnam. & dicit, ꝙ non reſpectu partis, ſed reſpectu Reip. ꝑꝑ
contemptũ iuriſdictionis ſic, licet ſecus ſit in arbitro, quia nõ ha
d bet officiũ a Republica. ff. de arb. l. arbiter intra. Sed an *d* Poteſta
e tes, & Caſtellani caſtrorũ (quos Barones *e* vocamus) pñt mul-
ctare, & forbannire ꝑꝑ contumaciam? Dicit idem, ꝙ ſic, de con-
ſuetudine, dic ut dixi. s̃. de ſen. & interl. omn. iu. l. nulli, Pone, ꝙ p̃
ſes prouinciæ fecit ſtatutũ, ꝙ quicunq; cęperit exbannitũ in ęre,
& pſona, dẽat hr̃e bona ſua, vel partẽ bonorũ, nunquid iſtud ſta
tutum valeat? Dic ꝙ non, ſi bona erant in fiſcum incorporata, vt
ff. qđ vi, aut clã. l. ꝓhibere, §. plane. Idem ſi non erant incorpora-
ta, niſi fieret de ꝯſcientia Principis, cuius eſt fiſcus, vt d. §. plane.
modicam autem remunerationẽ bñ poſſet aſſignare ſoluẽdam
de burſa *ciuitatis* illius cuius intereſt bannitos capi, ff. de captiu.
l. mulier ĩ opus. prius, tñ citatis illis de eorũ ꝯſilio, vt j̃. de naui, &
nau. l. cum nouarcorũ. li. 11. & no. Guil. & Cyn. in l. 1. in prin. ff. đ
4 iuſ. & iu. † Sed q̃rit̃ incidenter, vtrum Præſes, vel ciuitas poſſit fa
cere ſtatutum, ꝙ valeat appellatio ab ĩterlocutoria ſine ſcriptis?
& videtur ꝙ ſic, quia iſtud nõ ur̃ nouum ſtatutũ, ſed qdã regreſ
ſus ad veterem *iuris* prudentiam, ut ff. de pact. l. ſi unus, §. pactus,
verſ. ꝙ & in ſpecies. *Itẽ* quia per illud ſtatutum ampliatur pote-
ſtas Iudicis ad quem, ergo dẽt pro rato haberi, ut l. Pomponius
ſcribit, ff. de neg. geſt. In op. arguitur, quia cõtrariorum eadẽ eſt
diſciplina. Sed non ualet ſtatutum Epiſcopi dictans, ne ab inter-
locutoria poſſit appellari, niſi in caſib. a iure ciuili ꝑmiſſis, vt no.
f in c. 1. de ap. lib. 6. in Nouella. Item non valet ſtatutum, *f* ne poſt
biduum poſſit appellari, vel quod elapſis decem diebus a die in-
terpoſitæ appellationis non proſecutę intra 20. dies, appellatio ſit
deſerta, quia tale ſtatutum ordinatur contra ſuperiorem iſtius
ſtatuentis, ut extra de iureiur. c. uenientes, ergo nec econtra. Sol.
ſtatutum non valet, quia loquitur de materia, quæ non pertinet
ad ſtatuentes, cum appellatio ſit magis altæ iuriſdictionis, quam
prima cã, ut s̃. de iud. auth. ad hęc. Conclude, ꝙ ſi non ualet ſtatu
tum, ſic non ualet programma, uel uox tubæ, & h. d. hęc lex.

ADDITIONES.

a Quia ſi. an valeat argumentum de pacto ad ſtatutum Bar. in l. non impoſſibile, ff. de pactis. vide tex. in l. fi. inf. de fideiuſ. & ibi Bal. And. Bar.

b And. Ba. Idem in epiſcopo. An conſtitutio Epiſcopi poſſit facere, vt eo ipſo quis incurrat pęnam degradationis. vide gl. elegantem in Cle. ne Romani, de ele. vbi põt aggrauare Epiſcopus decretum legis. Inn. in c. fi. de off. Archiepiſ. Arch. in c. vt animarum, de conſti. Moder. in c. fi. ad fi. vt lit. non cont. Fed. in c. vt animarum, de cõſti. lib. 6. eſt tex. & ibi Do. Dominic. quod Epiſcopus poteſt ſtatutum facere, quod eo ipſo, vel iure, ipſo quis incidicat in pęnam, de iure cõi, quis non incidit ipſo iure, qđ tenementi. & an poterit facere, ꝙ quis vſurarius probetur per teſtes ſingulares, vide Bal. in l. omnes populi, de iuſt. & iu. vbi plene dicit de materia, & ibi vide qualiter differt ſtatutum populi a conſtitutione Epiſcopi. & vide Bal. in l. nulli, C. de ſen. & Ang. in diſp. Aſtenſis miles. vbi dicit, ꝙ non tenet ſtatutum Epĩ, quo cauetur ne ab eius ſententia appelletur, & vide Bal. in l. eos, §. fi. ſupra de vſu. vbi valet conſtitutio Epĩ, vt facilius probetur quis eſſe vſurarius. & vide quod no. Fe. de Sen. in 6. conſ. & vide ſin. dictum Pet. de Anch. in c. canonum. de conſt. in rep. ꝙ ſi Epſ præſcripſiſſet iuriſdictionẽ requirendo, & corrigendo exceſſus cle. ꝙ põt concedere ſuꝑ illis ſtatutũ, & uide Bar. in conſ. Capitaneus patrimonij, vel ſi caſtrum ſcripſit eligẽdo ſibi Rectorẽ, & poſtea Præſes facit edictũ, ꝙ nullũ caſtrũ poſſit eligere ſibi Ptãtẽ, & ſi caſtrũ eligit ſibi Ptãtem, punit, & ſequitur Do. Pe. in d. rep. & an capitulũ poſſit facere cõſtitutionẽ. in his, in quib. ſuccedit vacãte ſede, vbi Fed. de Sen. conſ. 21. Do. Pe. in d. repe. ꝙ ſic. Et an Epiſcopus cũ capitulo, poſſit ſtatuere, ꝙ in foro nõ appelletur ab interlocutoria. Do. Pet. in d. c. canonum, arguit no. pro & contra, & conſuluit, quod non. Et Do. Pet. in d. c. canonum, dicit, ꝙ non valet conſtitutio Epiſcopi, vt quis probetur vſurarius per vnum teſtem, & alleg. Fed. de Sen. in 6. conſi. vbi dicit, ꝙ conſtitutio epiſcopi Bononiæ, qua cauetur quod quis poſſit probari vſurarius manifeſtus, per famam viciniæ, vel per teſtes probetur, quia bis, vel ter mutuauit ad uſuras. & dicit quod Bald. & Dom. Lanf. & Do. Bar. de Sali. conſuluerunt quod valet, & ipſe eos ſequitur, quod teſtamentum eſt de iure gent. Or. vide ibi motiua, vide Dom. Pet. & alios in cap. cum in diœceſi, de vſu Bal. in l. eos. §. 1. & ibi Sal. C. de vſu. Bar. in l. conſulta, C. de teſti. do. Card. in Cle. 1. de poſt. in 19. q. Io. Cal. in conſ. 22. & 7. & 5. & 6. in ti. de conſti. & in titul. de vſur. conſi. 115. Dom. Lau. q. 88. 234. Bald. in executorem, ſup. de exec. re iud. incip. illud conſilium Bald. veritas eſt, quod de iure communi, conſilium Lau. de pinu. incip. conſtitutio Epiſcopi conſilium Salycet. incipit in nomine Saluatoris, vide quæ dixi in Cle. ne Romani, de elec. Io. And. in add. Spec. in tit. de elec. in rub. vbi dicit, quod electio facta, vno ex canonicis ſimoniacis contempto, eſt annullanda, cap. quod ſicut. de ele. & quod Epiſcopus non poteſt facere conſtitutionem, quod ſit ipſo iure nulla. Dom. Gaſpar. de Cald. in c. ex tuæ, dicit, quod non valet conſtitutio Epiſcopi, vt propter non reſidentiam ſit clericus ipſo iure priuatus, cum de iure communi veniat priuandus. Do. Card. ibi tenet contra, uide Io. de Imo. & quæ dixi in d. capitul. fin. de eo qui fur. ubi poteſt Epiſcopus apponere pęnam vide quæ Bald. & in c. reprehenſibilis, de appel. quod Epiſcopus poteſt facere conſtitutionẽ, vt ipſo iure quis ſit priuatus. Do. Abb. in c. quoniam, §. porro. ut lite. nõ cont. tenet contra Ioan. And. & Gaſpar. de Cald. licet de eis non faciat mentionem.

Quærit. Spe. Vide Bald. in l. 1. ſup. eo. & l. cum allegas, ſup. de uſur. & quod inf. ſequitur. & Bar. in l. 1. de vſur. fiſ. lib. 10.

d Sed an. Dixi poſt Bar. in l. imperium, ff. de iuriſd. om. iud.

e And. Barb. Quos barones An barones poſſint bannire, vide Bald. in l. nulli, C. de ſent. & interlo. om. iud. & quæ dixi in c. de cauſis, de off. dele.

f Statum. Bene valet ſtatutum prorogans ſecundum Bart. in l. præſcriptione, ſup. ſi contra ius, uel uti. pub. & hic uide Ang. & Imo. in l. 2. de re iud. ſed Ab. contra, in c. cum ſit Romana, extra de appel.

LEX VII.

1 *Iudicis arbitrio relinquitur, ſecundum quam partem iudicare velit.*
2 *Scripturæ quando diuerſæ in iudicio producuntur, arbitrio Iudicis eſt illi ſtare, quam putauerit veriorem.*
3 *Sententiam duobus verbis ferre poſſe.*

Quod magno. Prius oportet aduerſariũ ponere
probationem in conflictu, q̃ ſñiam
promereri. h. d. Vnde udex non poteſt dare victoriam parti cui
vult, ſed ei qui aduerſarium ſuperauit. Et ſic iudicium eſt ſimile
duello, in quo quis palmã victoriæ reportat, eo ꝙ aduerſarium
ſuperauerit, vt l. 1. j̃. de athl. dicit Fran. Accur. in l. cum ætate, ff.
1 de prob. & ibi gl. † No. ex lege *a* iſta, ꝙ relinquitur arbitrio iudi-
a cis, ſm̃ quam partem velit iudicare, ſi ambæ partes æqualiter
probauerunt per totidem teſtes, & ſic excutiet dignitatem te-
ſtium, & qualitatem perſonarum, vt ff. de teſti. l. ob carmen, §. ſi
quis. Sed eꝯ vr̃, & ff. de reg. iur. l. fauorabiliores, quæ innuit, pro
2 reo ſñia ferri debeat, cum ęqualiter probatur Franc. Accur. vt di
b cit ibi. Cyn. † No. ꝙ qñ diuerſæ *b* ſcripturæ producuntur in iudi-
cio, in arbitrio iudicis eſt, quam putauerit ueriorẽ illi ſcripturæ
ſtare. Cyn. hoc verum, qñ qualitas teſtium. vel inſtrumentorum
eſt dubia. Nam ex coniecturis fides augetur: & qui habet melio-
res coniecturas, vincit. Nam vt eleganter ait Io. Mon. in c. duob.
de reſcr. lib. 6. paritas reducitur ad imparitatem per aliquem adi
tum ad alterum extremum. & adde quod no. ff. de re iud. l. duo
3 Iudices. † Extra no. quod ſententia poteſt ferri duob. verbis, vt ff.
de auth. tut. l. defendente.

ADDITIONES.

a No. ex lege. Vide Bal. in l. cum magiſtratns, inf. quando prouo. non eſt neceſſ.
And. Bar. No. ex lege. Non relinqui arbitrio iudicis, pro qua parte uelit iudicare, ſi ęquales ſunt probationes, uide Bal. in c. cum ſint. de reg. iur. in 6. & quod dixi in l. ſi duo, ff. uti poſſ. ad Bar. Vide Bal. in l. 3. inf. quando prouo. non eſt neceſſ.
b Quando diuerſæ. Vide quæ habentur in l. ſcripturæ, ſup. de fi. inſtr.

Si ex falſis inſtrumentis. *Rub.*

1 *Senſus quinque in corpore noſtro habemus, qui ſecundum Apoſtolum non eundem actum habent.*
2 *Teſtis in quolibet ſenſu poteſt eße uerax, & mendax.*
3 *Audiens interpoſito pariete, & nõ an uidens certum teſtimoniũ ferre poſſit.*
4 *Teſtis depoſiturus ſi dicat, vidi, ꝙ Titius uidit, an efficaciter deponat.*
5 *Et quid ſi dicat, dico uera eſſe quia uidi illum promittere, an probet.*
6 *Veritas mente percepta cooperante ratione ſenſitiua, uiſus appellari poteſt.*
7 *Viſus quotuplex ſit.*
8 *Teſtis uolens loqui uerum, ſi de uiſu teſtificatur de corpore uiſibili teſtificari debet.*
9 *Incorporalium quædam ſunt abſtracta omnino, & quædam concreta.*
10 *Terminum habens ad probandum, teſtes producere debet, qui iurent, & probent, nec ſufficit quod iurent ſi non deponunt.*

¶ Ad euidentiã p̄notãdum eſt, ꝙ in corpore noſtro quinque ſenſus habemus, qui ſm̃ apoſtolum nõ eundum actum habent, de quib. no. ff. de acq. poſſ. l. qđ meo. quorum officia ſunt diſtincta per diuerſa organa, quæ velut ꝑ fiſtulas quandam virtutem dederunt ſenſitiuam ad cerebrum hominis, ad quemlibet locũ cerebri, in quo (ſm̃ philoſophos) eſt ſenſus communis, in quo colligunt̃ omnes ſenſus tanquã in quodam fonte, ſeu uaſe. Sicut enim naturaliter uidemus, ꝙ oculus neſcit quid faciat auris: nec auris ſcit quid faciat manus, in qua potiſſimum eſt ſenſus tactus. & idem de reliquis ſenſibus particularibus. Sed ſenſus cõis ſentit, & diſcernit omnia, quæ per iſtos ſenſus ſingulos

eidẽ repræſentãtur, & eſt quaſi Iudex dominiũ ſenſuũ, & ſi ille
locus vehementer percutiatur, homo perdit ſimul omnes ſen-
ſus. vnde quidam teſtis fuit reprobatus, quia dixit ſe vidiſſe, cum
eo tempore eſſet ita concuſſus in cerebro, ꝙ ceciderit in terram
& nihil ſentiebat, quia nõ ſentiebat puncturas, & poſtea in ſuam
cognitionem reuerſus, tandẽ in iudicio productus dixerat ſe vi-
2 diſſe illud, quod acciderat. Or modo in quolibet ſenſu poteſt eſ
ſe teſtis verax, & mendax. Nã ſi illud, quod vidit, dicit ſe vidiſſe, il
lud, quod audiuit dicit, ſe audiuiſſe, id qđ tetigit, dicit ſe tetigiſſe,
id qđ odorauit dicit ſe odoraſſe, id qđ guſtauit, dicit ſe guſtaſſe,
nõ admixto fermẽto alterius mendacij, hic teſtis eſt verax. ſi ve
ro eꝰ falſus teſtis eſt, vñ in quolibet ſenſu mentiẽdo, teſtimoniũ
eſt falſum, & in quolibet ſenſu verum dicendo, eſt teſtimonium
verũ: tñ ſuper omnem ſenſum particularem gratior, & nobilior
ſenſus eſt viſus, & interdũ viſus ponit̃ pro ingenio animæ, & in
anima nobilior pars, Princeps eſt intellectus. nulla.n. potentia
animæ eſt ita particeps veritatis, quia ſine veritate nihil eſt intel
lectus. nam intellectus eſt verax, & ubi non eſt ueritas, ibi nõ eſt
intellectus ſm philoſophũ. Itẽ ſine viſu alij ſenſus poſſunt deci-
pi, & ſunt depauꝑtati a vera, & perfecta cognitione actuum hu-
manorũ, ſicut deceptus fuit Patriarcha Iſaac, & Iacob dũ dicit,
3 vox quidẽ, vox Iacob eſt: ſed manus, manus Eſau ſunt: † Et ideo
a qõ eſt nũqd *a* ille, qui interpoſito pariete, nõ uidet, ſed audit, poſ
ſit ferre certũ teſtimoniũ; Et quia ponit̃ vnus ſenſus pro alio ſen
ſu, vel intellectus ꝓ ſenſu corporeo, non eſt ſm nãm, ſed eſt po-
4 tius q̃dã interꝑtatio, l. diſcretis. s̃. qui teſtam. fa. poſſ. Modo eſt qõ
vtrũ teſtis poſſit dicere, ego uidi qđ Titius vidit? gl. dicit, ꝙ non,
ſu. de teſti. l. teſtiũ, quod verũ eſt dicere directe, ſed indirecte poſ-
ſum uidere; quia ſi uideo illum facere opera uidentis, puta ſcri-
bere, tunc patet, ꝙ ego video illum uidere. Item ſi uideo, & au-
dio illum facere, quod faciunt audientes, puta reſpondere ad
interrogata; qa hic uterq; ſenſus cõiuncti requirit̃, ſtatim video
ſ. ſcio ꝑ lumẽ intellectus, & rõnis nãlis ↄplexe cũ ſenſu illum au
dire. & ſic gñaliter de quolibet ſenſu, ſi uideo operationes illius
ſenſus cognoſco illũ ſenſum ineſſe, tñ hoc pro parte participat
cũ intellectu aĩæ. qa ↄcludo hoc in mẽte mea per ſillogiſticã rõ-
nẽ, q̃ talis eſt; q facit opera vidẽtis, videt: & q facit opera audien-
tis, audit. ſed iſte facit opa vidẽtis. & audiẽtis. ergo uidet, & audit
5 vt ſup. quia teſtam. facere poſſ. l. diſcretis. Pone, *b* teſtis dicit vera
b eſſe, qa vidit illum promittere, an probet? & videtur quod non,
quia uerbum eſt quid inuiſibile, & (ut dixi ſuperius) viſus neſcit
quid faciat auris, ergo dictum teſtis incongruum, vt no. in c. fin.
de teſtib. in Nouella. niſi teſtis ultra procederet dicens, quia ui-
di eum promittentem, & dicẽtem talia uerba. nam ſeipſum ex
ponit, & breuiſſimo uerbo uiſus vtitur pro utroque ſenſu, & ita
6 teneo. † Porro omnis *c* ueritas mente percepta cooperãte ratio-
c ne ſenſitiua, põt appellari viſus. *c* † Viſus igitur eſt duplex. ſ. cor-
7 poralis, & mentalis. Item eſt mixtus: per viſum namque corpo-
ralia tantum videmus, quæ corporalia uocantur concreta, & cõ
iuncta. Per viſum autem incorporalem, & per intellectum, vide
mus pleniori modo; vnde Angeli, & Sancti uident, & audiunt,
tamen oculos corporales, uel aures corporales non habent; alias
fruſtra preces funderemus, nam qui nõ audit, neq; videt, inexo-
rabilis eſt, vt l. temperẽt, inf. de ueſtib. olo. & auratis, lib. 11. vnde
dicit Ariſt. in problematib. Intellectus videt, & intellectus audit.
Porro ĩtellectus uidet albedinẽ, licet albedo ſit quid extractum.
i. per ſe, & quidam conceptus animæ intellectiuæ, nam albedo
naturaliter non reperitur niſi in corporalibus, & ſic in concre-
8 to. † Or iſta dico pro tanto, quia teſtis, qui vult verbum loqui ſi
teſtificatur de viſu, debet teſtificari de corpore uiſibili, de inuiſi-
bilibus autem non poteſt rationem reddere uiſus, niſi conſecu-
tiue, ut uidi Titium furioſum. i. uidi actus eius ſignificantes furo
rem? Vidi Seium dominum, ideſt uidi actus eius dominium ſi-
gnificantes, alias dominij aſſecutiuos, ſicut eſt longiſſima poſſeſ-
ſio, uel executiuos, ſicut eſt dominari, & præeſſe rei, colonos, &
ſubditos ei obedire, & tractare ipſum vt dominum, vt ff. de ſo-
lu. l. Titia. & inf. de agri. & cenſitis, libr. 11. & ff. de uſur. l. cum de
in rem uerſo. nam ibi per longos actus probat̃ ꝑpetuus habitus,
d & mixti mixta rõ reddi dẽt a teſtes. Rurſus *d* ego ſcio, qđ in con-
dictione furtiua requirit dominium: tñ ſi teſtes ita dicerẽt, dici-
mus nos vidiſſe, qa vidimus qñ Titius furatus fuit Seio cappam
ſuam. hoc caſu probat dñium per viſum, qui prouenit magis iu-
dicio legis fundantis dicta teſtium, quã rõne viſibilis materię. vn
de ipſe teſtis, dummodo viderit furtum fieri, non poterit redar-
gui de falſo. licet ſubtrahens probet ſe dominũ, quia teſtis depo
ſuit ſecundum iudicium legis, & præſumptio legis fundat inno-
cẽtiam teſtis. Item ſi teſtis dicit, qa vidi qñ loquebat̃, cum uox vi
deat̃ quodãmodo abſtractũ, & incorporale, quod conuenit au-
ditui, & nõ viſui, & ſic ipſe teſtis non ſane loqui videat̃, nec aper
e te, tñ per legum interpretationem dictum eius excuſatur, quia *e*
viſus quandoq; ponitur pro intellectu, qui ex quolibet ſenſu na
ſci poteſt: nam intellectus eſt coniunctus immediate cum ſen-
ſu. Nulla vero alia potentia, ideſt aptitudines, & uirtutes animæ
ſunt ita coniunctæ cum ſenſibus, v.g. audio, & uolo. item quod
non volo, item quod nec nolo, nec volo. Et ideo teſtis, qui depo
neret ita ſe vidiſſe talem dicentem talia verba diſplicibilia, non
probaret diſplicentiam, quia non eſt intellectus in quantum in-
tellectus, niſi ſcientia veritatis. Nam diſplicentia uel complacen-
tia, quæ eſt ſita in voluntate, non eſt in cellula intellectus, ſed in
cellula (vt ſic dicam) odij, vel amoris. Et ideo eſt alia pars, ideſt
alia potentia animæ, quę non eſt immediate coniuncta cum ſen
ſu viſus, ſed per accidens. Sed ſi natura verborum eſſet diſplici-
bilis, ſuccedit ad probandum alia virtus animæ, quæ appellatur
rõ: quia quod naturaliter eſt tale, rõnabiliter eſt tale. Non eſt.n.
nec maior, nec certior ratio in mundo, q̃ rõ nãlis, vt inſt. de iu-
f re natu. §. ſed nãlia quidẽ. Et ſic impropria *f* locutio intellectus,
vel rõnis auxilio, non ſolum teſtẽ excuſat, ſed ẽt approbat, argu.
9 ff. de iureiur. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſi rem. † Amplius, ↄſidera, ꝙ ĩ
corporalium, quædam ſunt abſtracta oĩno, vt obłones; quędam
concreta, vt dominia & ſeruitutes. prima nõ poſſunt probari ꝑ
ſolum uiſum, nec directe, nec indirecte: alia poſſunt indirecte ꝓ-
bari, quia ut dicit Apoſtolus, inuiſibilia cognoſcũtur per ea quæ
videntur. Et conclude, quod dictum teſtis loquentis improprie,
toleratur. Secus ſi loquatur improprijſſime, quia nimia imꝓprie
tas eſt quædam abuſio. Item quędã ſunt, quę naturaliter nõ in-
ſunt teſtib. vt ſcire quideſt dñium, & hoc non probatur ſine cãæ
redditione. quędam naturaliter eis inſunt, vt videre, & audire, &
hæc probantur ſi teſtis dicat ita eſt, vel ita non eſt, & erat ſenſibi
lis negatiua, vt no. in l. j. s̃. de teſti. Et no. ꝙ vbi non eſt ſenſus, ibi
non eſt probatio, ꝑ locum a ſenſu. unde nullus teſtis põt teſtifica
ri de nõ ſenſu niſi ad probãdum ſe neſcire, quia neſcire cãm nõ
requirit, vñ ſi teſtis dixit ſe neſcire, non eſt interrogandus de cã
neſcientiæ. Itẽ quod dixi, ꝙ in condictione furtiua probata poſ-
ſeſſione preſumitur dñium. intelligas quo ad ſñiam ferendã ſu-
per dicta ↄdictione furtiua, non ꝙ debeat declarari expreſſe do-
minus. Et ideo ſi victor cadat a poſſeſſione, & iterato rediret ad
furem ſine nouo vitio, & conueniretur rei vendica. non conſe-
queretur actor victoriam, quia non agitur ex cauſa, quæ priui-
legium mereatur hoc. ſ. releuandi actorem ab onere probandi:
imo eſt via pręciſa ad onus probandi. Aliud eſt ergo, nõ poſſe re
ferri qõnem dñij, vt in condictioue furtiua. & in eo qui expulit
per vim alium de poſſeſſione. Nam & ibi ſi proponitur actio, q̃
ſurgat ex violentia, vt interdictum, vel condictio ex l. ſi quis in tã
tam, j. vnde vi. ſufficit probare illatam poſſeſſori, vt ẽt p̃ſumitur
dñs, quia non põt agenti referri qõ dñij: tñ aliud eſt non poſſe ex
cipere, aliud confiteri. Si vero libellus fundaretur ex alio capite,
ideſt meri dñij; tunc oportet agentẽ probare de vero dñio, & ſi
primo egiſſet cõdictione ex l. ſi quis in tantam, p̃ſumptio dñij ex
qua obtinuit, non patrocinaretur tunc in ſimplici rei vendicatio
ne denuo propoſito ſm materiam ſuam. & ita dẽt intelligi. l. ſi
qs emptionis, §. pen. s̃. de pręſcr. 30. ann. Ex veris igitur probõni-
bus inſurgunt vera fundamenta; ex falſis falſa & retractabilia. ve
rũ autem dictum nõ eſt aliud q̃ enunciatum eſſe, qđ verũ eſt, vel
non eſſe, qđ non eſt. viſu autẽ factum, uel caſu, uel fortuna, non
eſt aliud, niſi quod oratio de eo prolata eſt vera, & de quolibet
affirmatio, vel negatio uera, & de nullo ſimul, ut ff. de iureiuran.
l. duob. §. fin. Item teſtimonium, quod in iuramento initiatur, in
diſpoſitione completur, & ſpecificatur, ff. de acq. hęr. l. an iſtius.
10 † Et no. *g* ꝙ in termino iuris, ille qui habet terminum ad pro-
g bandum, dẽt producere teſtes, ita ꝙ iurent, deponẽt, & probẽt.
nec ſufficit, ꝙ iurent, ſi non deponunt, quia hoc ſuppletur ꝑ Iudi
cem, & ſolum iurm nõ oſtendit quidditatẽ teſtimonij, vt not. in
c. pia de exce. lib. 6. in Nouel. Sed qñ terminus datur a iudice, iu-
dex ſupplet factum ſuum; vnde depoſitio trahitur retro, ut not.
in c. 1. de off. dele. in Clem. quia poſt terminum, teſtis qui iurauit
remanet obligatus ad teſtificandum, cũ iurauerit teſtificari; alias
ſequeretur, ꝙ eſſet periurus. Itẽ qa ſufficit ultimo momento di-
lationis teſtes facere iurare in prima dilatione, quia reliquũ pro-
prie non eſt officium partis, ſed teſtium executorum.

ADDITIONES.

a Nunquid. De hoc in l. 2. §. Labeo. ff. de aqua plu. arcen.

b And. Bar. Pone ſi teſtis dicat, vidi illum promittere, an probet. vide quæ plene ad-
didi ad Bar. in l. fi. inf. de per. no. lib. 11.

c Pone. Vide Bal. in l. 3. in 8. q. & in l. teſtium, in 2. q. ſup. de teſti. & dixi poſt Bar. in
l. qui teſtamento, §. fi. ff de teſtam. & vide Bald. in l. 1. inf. de confeſ. appellatione
tamen viſus non uenit auditus, l. fin. in prin. & ibi Bal. ff. de iureiur. Et adde quod
verbum video, verificatur etiam in oculo intellectus, l. item apud, §. ſi quis ſic fe-
cit, ff. de iniu. & ibi Bar.

d Omnes. Improprie. vnde appellatur viſus, ut no. Bal. in l. non ignorat. inf. qui accu
ſare non poſſ.

e Rurſus. Vide inf. prox. in ver. amplius.

f Phil. Dec. Quia. Eſt enim ſenſus magis vniuerſalis, quam reliqui, unde fit vt poſſit
per teſtem adduci in dicti ſui rationem ſuper quocunque actu ſecundum theori-
cam Cy. & Bar. in l. teſtium, no. 2. C. de teſti. & per Ang. in Authen. de hæred. &
fal. §. hinc nobis. verſ. no. gl. Quot modis autem capiatur in iure, vide hunc, in l.
etiam, C. de iure co.

g Et ſic impropria. Bal. contra in l. fi. in fi. ſup. de vſur. cum ſi.

h Et no. Vide Bar. in l. damni, §. Sabini, ff. de dam. infec. cum ſi.

i And. Barb. Et no. An depoſitio trahatur retro ad tempus iuramenti, vide Bar. in l.
damni, §. ſolent enim, ff. de damno infec.

LEX PRIMA.

1 *Sententia ex falſis teſtibus lata, falſo probato reuocatur.*
2 *Sententia lata abſorbet quæſtionem falſi.*
3 *Sententia in petitione hæreditatis facit ius.*
4 *Sententia lata ex falſa cauſa, facit ius.*

1 SI tabulas. † Sententia lata ex falſis teſtibus vel in-
ſtrumentis reuocat̄ falſo probato, ꝙ Iu
dex tulit ſnīam ex eo: niſi de crimine falſi an̄ fuerit cogni-
tū. Duo facit. Primo ponit dictū. Secundo rōnem, ex qua
a contrario ſenſu ſequitur aliud dictum. ſecunda ibi, quia non-
dum. Caſus eſt planus. Nam quidam egit in petitione hæredita-
tis ex teſtō, & obtinuit ex eo. demum aduerſarius dicit, ꝙ teſtm̄
eſt falſum, opponitur exceptio rei iudicatæ. quæritur quid iuris?
Rn̄det, ꝙ de falſo agi poteſt, & eſt rō, qa iſta eſt noua querela, de
qua nondū quæſitum eſt. h.d. Ibi, nondū. quaſi dicat, ſi de falſo
primo iudicio diſputatum fuiſſet, obſtaret exceptio rei iudica-
2 tæ, ſecundum Iac. But. † Opp. de l. fi. ſup. de fi. inſtr. vbi ſententia
lata abſorbet qōnem falſi. Sol. dicit gl. ꝙ aut fuit de falſo quæſi-
tū, & loquitur ꝯriū: aut nō fuit q̄ſitū de falſo. & loquit̄ hic, quod
no. Sed ꝯ hoc opp. & vr̄, ꝙ imo licet ciuiliter q̄ſitū fuerit, tamen
accuſatio falſi nō tollat̄, quia cā criminalis eſt maior quā cā ciui-
lis, & regula iuris eſt, ꝙ per cauſam minorem non præiudicatur
maiori, ff. de iud. l. per minorem, & l. 1. inf. qui accuſ. non poſ. &
inf. ad leg. Iul. de vi. l. ſi quis ad ſe fundum. Sol. dic vt inf. qn̄ ciui-
lis cauſa præiu. cri. l. 1. & ſup. ad leg. Aquil. l. ex morte. Item opp.
ꝙ licet fuerit ius quæſitū, non tn̄ fuit pronunciatū: ergo non ob.
exceptio rei iud. Sol. imo fuit tacite pronunciatum, licet non ex-
preſſe, dum tn̄ fuerit q̄ſitū plene, & nō perfunctorie, quia hęc eſt
natura diffinitiuæ, ꝙ abſorbet omnes incidentes qōnes ſibi ob-
ſtantes, vt ff. de compenſa. l. qđ in diem, §. ſi rōnē, niſi ſit tale inci-
dens, ſuper quo non debeat pronuntiari, vt l. 1. ſup. de or. iu. item
op. Inſti. qui manu. non poſ. §. ſemel. vbi cauſa ſemel approbata
non pōt infringi. Sol. ibi cauſa non fuit falſa, ſed minus ſufficiēs,
puta impulſiua. & ſic no. ꝙ ſnīa lata ex cauſa impulſiua valet, li-
bellus autem non dēt fundari ſuper cauſa impulſiua, ſed ſup ſpe
3 ciali, vt no. Inno. in c. ex parte Abbatiſſæ. extra, de priui. † Extra
opp. ſnīa lata in petit. hęre. facit ius, vt ff. de ſta. lib. l. ſtatuliberi a
cæteris. §. Quintus. Sol. illud eſt verum, niſi ſit lata per falſas, pro-
bationes, vt hic, quod no. Quæro, quid ſi teſtamentū eſt falſum
præter ꝯſcientiam ꝓducentis, vtrum ſnīa retractetur? & vr̄ ꝙ n̄.
quia victor nullum crimē ꝯxit. Dic ꝙ retractatur per reſtitutio-
nem in integ. vt no. ff. ad Treb. l. ſi ſeruo inuito, §. cū Pretor. Non
a tamen poteſt *a* vtens hac ſnīa accuſari de falſo, quia inſtrm̄ ſnīæ,
4 quo vtitur, eſt verū. † Quæro gn̄aliter, nūquid *b* ſnīa lata ex falſa
b cauſa, poſſit retractari? Reſp. aut eſt falſa cauſa probatoria, & re-
tractatur per reſtōnem in integ. Aut petitoria, vel aſſertoria: &
tunc ſtandum eſt ſnīę, niſi ſit appellatum, vt ff. fa. erc. l. cū putarē.
vel niſi ſit error expreſſus, vt ff. de excuſa. tut. l. qui teſtamento. &
dic vt no. ff. de acq. hęre. l. ſi is, ad quem.

ADDITIONES.

a And. Bar. Non tamen poteſt. An ſententia lata ex falſa cauſa poterit reuocari, vide hic Ang. & Bal. in l. 1. de manumiſ. vind.
b Nunquid. Vide tex. inf. prox. & quod ſupra dixi.

LEX II.

1 *Sententia lata ex falſis probationibus, reſcinditur beneficio reſtitutionis in integrum.*
2 *Dominus ſi non appellauit, an uideatur falſum procuratorem approbaſſe.*

LEX III.

ET qui non. Appellatione non interpoſita, ſubueni-
tur victo ex falſis inſtr̄is ꝑ reſtitutionem
1 in integrum. No. ꝙ ſnīa lata ex falſis probationibus (etiam ſine
prouocatione) reſcindit̄ beneficio reſtōnis in integrum. Opp. il-
le, qui non appellat, ſnīam confirmare vr̄, vt l. fi. ſup. de ſen. quæ
ſine cer. quant. Reſp. illud fallit, qn̄ ſnīa eſt lata ex falſis inſtrumē
tis. Sed ꝯ hoc immediate opp. ꝙ imo etiam ſi ex falſis inſtrumen
tis ſibi pręiudicet, vt l. cum minor, §. fi. ff. rem rat. ha. Solut. dicit
gl. ꝙ eo ſolo caſu, cum falſus procur. egit, & dn̄s appellauit, nam
ratum habere vr̄. Sed immediate opp. ſi habet ratum, ergo non
appellat. Solu. iſta ratihabitio concernit prætenſum mandatum,
a nō autem ꝯcernit iudicatum. ſed Bar. dicit, *a* ꝙ ibi habet ratum
tanq̄ iudicatū, ſed nō tanq̄ ſic iudicatū. qđ nihil eſt dictū, quia n̄
pōt ſeparari iudicatū a ſic iudicato, nec intellectus poteſt intelli-
gere iſta, niſi in concreto, & nō in ſenſu diuiſo, quia ꝑ ſe nihil ſi-
gnificat: niſi opponeres ꝙ habet ratum ſic iudicatum, non tamē
bene iudicatum, cū ꝯrium aſſeueret, vt ff. de neg. geſt. l. Pompo.
b ſcribit. & ſu. de tut. l. cum interdictæ. Breuiter, *b* in l. ꝯria dn̄s ha-
bet ratum officium procuratoris, ſed nō habet ratum officium
2 iudicantis. † Quæro, quid ſi *c* dn̄s non appellauit, vtrum videa-
c tur falſum procuratorē approbaſſe; & vr̄, ꝙ ſic; qa non diſſentire
ratihabitioni par eſt, vt no. in l. quo. n. §. 1. rem ra. ha. ꝯrium eſt ve
rum, nam ſilentium nihil eſt, vnde ſnīa poteſt petpetuo dici nul
la. etiam vſq; ad mille annos, ex quo de mandato non cōſtat. fa-
cit quod no. Bar. extra, de off. dele. c. cum in iure, & inf. de falſis,
d d. l. cum ex initio. Sed contra *d* hoc opp. de quodam dicto Inno.
qui dicit, ꝙ quando dominus ſcit alium agere nomine ſuo, videt̄
ei mandare, vt ipſe no. extra de reſcr. c. nonnulli. Sed illud debet
intelligi, quando geſtor gerebat negotium domini reipſa; quia
erat neceſſarium, vel vtile domino, alias ſecus, quod dic, vt not.
Iac. de Aren. l. 2. §. voluntatem, ff. ſol. matr.

ADDITIONES.

a An. Bar. dicit. An dominus poterit approbare ſententiam latam contra falſum procuratorem, vide gl. ſing. in c. nonnulli, de reſcr. quæ voluit quod vbi requiritur ſpeciale mandatum, non ſufficit ratificatio. Secundo, niſi falſitas fuiſſet commiſſa in auditorio Principis, nunquam poſſet per dominum approbari, vt no. voluit Bal. in l. falſus, ſup. de fur. & per Doc. in c. ex parte, de reſcri. Tertio niſi procurator fuiſſet reuocatus, quia poſtea non poteſt factum eius per dominum approbari, vt l. cum minor, §. falſus, ff. rem ra. hab. & quæ ibi notaui ad Bar. vbi addidi. ad iſta vide, quę dixi in c. 1. de re iud. & Bald. in l. Iul. ff. qui ſatiſd. cog. vbi dicit, ꝙ ſi procurator malitioſe fuerit mentitus, non poteſt ratificari, per tex. in l. ſi quis obrepſerit, ff. de fal. Vide Ang. in l. licet, ff. de iudic.
b A. B. Breuiter. An ſententia lata pro falſo procuratore poterit per dominum approbari, uide Bal. in l. falſos, ſup. de fur. Ang. in l. licet, ff. de iudi. Bald. in l. 1. ſup. qui pro ſua iuriſ. gl. fi. l. ſi mater, §. hoc iure, ff. de excep. rei iud. & quod no. in l. ſi tutor. ſup. in qui. cau. in inte. reſt. non eſt neceſſ. vide Io. de Imo. in c. cum in iure, extra, de off. dele. Limita, niſi non potuiſſet eſſe procurator ſecundum gloſ. in d. l. licet, refert D. Abb. in c. 1. de re iudi.
c A. B. Quæro, quid. Pro iſto dicto optime facit gl. in c. ſuper eo, de crim. falſi.
d A. B. Sed contra. No. pro dicto Inn. in c. ex parte decani, de reſcri. vide quæ ibi dixi, & dixi plene poſt Bar. in l. ſæpe, ff. de re iud. & bene procedit ſaluatio Inn. in d. c. ex parte, & Bar. in l. iam tamen, §. in hac, el 2. ff. iu. ſol. vide Bal. in l. 2. §. fin. ff. ſol. matr. & in l. ſi tutor, C. in quib. cau. reſt. non eſt neceſ. D. Ant. in d. c. dum in iure.

LEX III.

1 *Sententia ad hoc, quod reuocari poſſit, duo probare oportet.*
2 *Cauſa impulſiua efficitur finalis, quando conſtat, ꝙ quis erat alias facturus.*
3 *Solutum ex ſententia prætextu falſarum atteſtationum lata, an repeti poſſit vt indebitum.*
4 *Inſtrumentum, quod aut eſt falſum in parte, aut in toto, an allegari poſſit.*

Falſam. Sententia lata prętextu falſarum atteſtationum;
reſcinditur, dum ꝓbabitur Iudex vſus fuiſſe illis.
1 h.d. † Quæro, quot oporteat probare? Rn̄. duo. ſ. falſum commiſ-
ſum, & Iudicem eo vſum; imo & tertium, ſ. Iudicem aliter non
2 facturum fuiſſe. † Et no. ꝙ ēt impulſiua cauſa efficitur finalis, qn̄
conſtat ꝙ quis alias non eſſet facturus, vt l. ſi pater. de hær. inſti.
Sed quid ſi eſt vſus promixtim vero, & falſo, quia erant duo te-
ſtes veri, & duo falſi? Rn̄. præualent veri, ꝑꝑ authoritatem veri-
tatis, & ſnīæ, niſi forte in cauſa fiſcali, ubi admiſcens falſitatem
perdit cauſam, vt ff. de iure fiſc. l. in fraudem, §. quoties, & ff. de
fal. l. ſi quis obrepſerit. No. ꝙ inſpicitur Iudicis motus, quod eſt
verum, qn̄ tale motiuum reſpicit cām finalem; & probatur a Iu
dicis motiuum per ipſius iudicis verba, ut no. ff. de iu. l. ſi prętor,
3 §. Marcellus. † Quæro, nunquid id quod eſt ſolutum ex tali ſnīa,
poſſit repeti vt indebitum? Rn̄. non, niſi reſtōne in integrum præ
habita, vt s̄. de ꝯd. indeb. l. j. Et iō ſi quis vult conſequi hunc effe-
ctum repetendi ſolutum, melius eſt ſibi reſtōnem in integrū pe
tere, q̄ de falſo agere ad intereſſe, vel crīaliter accuſare, & hoc ſi
quadriennium labatur, ſed eo lapſo oportet, ꝙ cōfluat ad accu-
ſationem falſi ad intereſſe, vel ad accuſationem criminalem
b quæ duo remedia durant 20. *b* annis a die falſæ ſnīæ latæ, & etiā
ignoranti currunt, vt inf. de fal. l. querela, ſed reſtō in integrum
non incipit curſum ſuum, niſi a die ſcientiæ falſorum inſtr̄orū,
quia tp̄s rōnis eſt vtile quantum ad vnum inſtans. i. quantum ad
c principium, unde ſi quis ſtaret per 100. annos, *c* quod probabili-
ter ignoraret, poſſet petere reſtōnem in integrum ꝯ hmōi falſita-
tem, quod tene menti, & ita dēt intelligi. l. diuus, ff. de re. iu. & ff.
de exce. l. qui agnitis. In text. ibi, non prohiberis, poſt ſnīam, ſi in
4 primo iudicio non fuit de falſo iudicatum, ſm̄ Butrig. † Quæro,
nūquid in eodem inſtr̄o admittatur iſta diuiſio, videlicet, aut eſt
inſtr̄m falſum in toto, aut in parte, puta inſtr̄m eſt falſum in vno
teſte, in alijs vero teſtibus, & in toto tenore eſt verum, nunquid
ſnīa dicatur lata ex falſo inſtr̄o: vr̄ quod non, quia vtile per inuti-
le non vitiatur, l. filius, §. ſequens, ff. de fal. In ꝯrium adduci pōt,
quod no. Ber. ext. de his quæ fi. a prælatis. c. quanto, & quod not.
3. q. 2. pura. & no. Inn. ext. de hær. c. fraternitatis, dic vt ibi dixi, s̄.
d de tranſ. l. ſi ex falſis. Extra quæro, *d* ſi per modum excipiendi
eſt pronunciatū inſtr̄m falſum, vtrum ſine alia accuſatione poſ-
ſit magiſtratus, coram quo ꝯmiſſa fuit iſta falſitas, punire iſtum
producentem inſtr̄m falſum? vr̄ dicendū ꝙ ſicut s̄. de teſti. l. nul-
lū. ꝯriū đterminat gl. ff. de adul. l. 2. §. ſi publico. q̄ đt, ꝙ ꝑ exceptio
nē falſi n̄ tollit̄ accuſatio falſi: ergo accuſādꝰ eſt. Vel dic, ꝙ illa gl.
ni-

ADDITIONES.

a Probatur. Ita etiam alle. no. illam gl. Bald. in c. 1. ſi de feu. va. ab ali. int. fue.
b Durant. 20. Et probatur in l. fi. ſup. de temp. in integ. reſt. pet.
c Centum ann. Vide Car. poſt alios, in Cle. 1. de reſt. in integr. 35. q. & idem no. Pau. de Caſt. in l. fi. ſup. de dolo.
d Extra quæro. Vide Bal. in l. prox. in uerſ. ſed quid eſt.

nihil facit ad iſtam q.qa gl.intelligit̃,qñ ſuper exceptione eſt lata
ſn̄ia ꝓ inſtr̃o.Nã per hoc non tollit̃, quin producens poſſit accu
ſari de fabrica inſtrumenti.De vſu aũt nõ puto ꝙ poſſit accuſari
vt l.fi.in fi.ſup.de fi.inſtr.& Dyn.dicit,ꝙ iſta gl. non eſt alibi.adde
quod dicam,inf.eod.l.fi.

L E X IIII.

1 *Sententia ſi eſt præiudicialis. eius iudicium erit præiudiciale.*
2 *Sententia ſuper edicto diui Adriani lata, an per reſtitutionem in integrum retractari poſſit.*
3 *Reſtituens contra ſn̄iam,an ſimul & ſemel cõdemnare,vel abſoluere dẽat.*
4 *Reſtitutio mota cauſa falſi intentata,an ſententię executionem impediat.*
5 *Sententia per falſas probationes lata.an ſit nulla.*
6 *Allegans falſitatem,& corruptelam,an probare debeat.*
7 *Inſtrumentum non dicitur ſuſpectum,licet per litis conteſtationem pendeat quæſtio falſi.*
8 *Dies,& Conſul debet edi,excipiendo de falſo inſtrumento.*
9 *Teſtis ſi pretio non fuerit corruptus,producens accuſari non poteſt.*
10 *Teſtis verba inſtruere,ut ueritatem dicat,non eſt peccatum, ſed conſilium.*
11 *Teſtis falſum non decapitulantis conſcientia dicens, quare capitulati non noceat.*
12 *Teſtem ſeu inſtrumentum bona fide producens,quę poſtea falſa apparẽant quid faciat ne de uſu puniatur.*
13 *Teſti producenti non expediens,nec aduerſario nocens an de facto accuſari poſſit.*
14 *Teſtis ſi nõ tactis ſcripturis corporaliter iuret,an de falſo accuſari poſſit.*

Iudicati, Pendente cã reſtitutionis in integr.in qua crimen falſi allegatur, cum ſit præiudicialis, ſn̄ia
nõ põt executioni mandari,h.d.quid ſi ſatiſdare uelit? Dic ut ſ.
1 de le.ſi in fraudem.Not.ꝙ cuius ſn̄ia eſt p̃iudicialis, eius iudiciũ
erit pręiudiciale,& relinquitur in ſuſpenſo.Oppo.infr.de falſis,l.
ſatis aperte.Sol.ibi conſtabat de ueritate inſtrumẽti in eo, qđ pe
tebat̃.Item ibi p̃ſumit̃, ꝙ per calumniã fuerit obiectum de falſo
ſup adminiculis,cũ de principali nõ obijceretur.ſic extra, de re-
ſtit.in integ.c.ſuſcitata.Op.quæſtio nullitatis non impedit execu
tionem ſn̄iæ,vt l.fi.ſup.de ord.cogn.Solu.magis eſt præiudicialis
executioni in integrum reſtõ pẽdẽs,q̃ nullitas p̃tenſa,& occulta
vt no. Inn.de of.dele.c.cum in iure,& Dy.in l.1. nil nou.ap. pen
dent.vel in l.ↄ̃ria nõ allegabatur falſitas. Nota hic, ꝙ qõ falſi fa-
2 cit cetera iudicia ſilere,vt ff.de vſur.l.maritus.†Quæro,nunquid
ſn̄ia lata ſuper edi.diui Adr. tol. retractetur per reſtitutionem in
integ.ſi teſtm̃ erat falſum.Iac.But.ſup.l.prox.dicit ꝙ ſic,& male,
qa falſitas,de qua nõ poterat opponi pendente illo iudicio, quia
requrit altiorẽ indaginem,nõ cauſat reſtitutionẽ in integr. quia
ſi ↄcederetur,reſtitueretur ad primum cauſæ ſtatum:ſed ille ſta
tus nõ recipit diſceptationẽ, ergo reſtitutio in integrum ceſſat,
niſi talis facultas poſſit ſtatim probari, vt l.fi. ſupra de edict. diui
Adr.tol.& forte nõ ſufficit, ꝙ nũc nõ poſſit ſtatim probari: niſi
ꝓbetur,ꝙ tunc poterat ſtatim probari. Nam hoc nõ probato Iu
dex facit iuſtitia partib.ſed de falſo põt accuſari producens: & ci
uiliter ad intereſſe cõueniri,vt ff.de fal.l.qui nomine. ſed neutro
iſtorum modorum reuocabitur poſſeſſorium: nam vt elegãter
ait gl.ordi.finis agendi,& excipiendi.diligenter debet attendi, &
modus per quẽ ꝑuenitur ad illum finẽ ita elegãter no.3.q.6.hęc
a quippe.Or modo *a* Iac.But.in hac lege quærit de aliquibus. † Et
3 primo,nunqd q reſtituit ↄ̃ ſn̄iam ſimul,& ſemel, dẽat ↄdemna-
re uel abſoluere, & vr̃ ꝙ poſſit utrũq; facere ad inſtar iudicis ap-
pellationis,vt no.ſup.de ſent.& interlocutom.iud.l.Præſes, & ad
inſtar Iudicis, qui ꝓnunciat de nullitate ſn̄ię. Nam totum factũ
p̃t decidere, vt ĩ.de accu.l.abſentẽ.ad hoc facit ff.de auro,& arg.
leg.l.Titię amitę.In ↄ̃rium vr̃,ꝙ ad hoc non eſt actum nam finis
reſtõnis in integrum eſt reſcindere,non condẽnare, vel abſolue-
re.Item quia iudex non dẽt petita excedere, nec addere libello.
facit l.1.ſ.ſi aduer.liber.& ff.de iud.l.q ſe dicit. Nec obſtat argu-
mentum de Iudice appellationum,qa ibi officium iudicis latius
patet,q̃ in reſtitutione in integrum,vt ꝓbatur ex ↄiunctione dua
rum legum,quarum vna dicit,ꝙ coram iudice appellationis ve-
niunt acceſſoria,officio ſuo ordinario,vt ĩ.qñ prou.non eſt nec.
l.oẽm honorẽ. Alia lex dicit, ꝙ nõ ueniunt in extraordinario re
medio reſtit. in integrum,niſi expreſſe ſit ad hoc actum , vt ff.de
cond.indeb.l.fi.§.fi.Item nõ obſtat ꝙ dicis de nullitate proceſſus
qa allegatio tua nõ cõtinet veritatẽ. Hãc partẽ vr̃ tenere Iaco. de
Are.& Ia.But.dicit,ꝙ ex vi libelli reſtõnis ad cãm,non poteſt cõ
demnare, vel abſoluere, ſed coniunctione duorum libellorum
poteſt, ſi in ſn̄ia ponit tenorem ſubſtantialem utriuſque libelli.
Nam fruſtra fit ex interuallo quod ſtatim fieri poteſt, vt l. ſi quis
b a quo.in princ.ff.ut in poſſ. leg. Item quærit *b* Butrig.an prius ſit
neceſſe intentare accuſationem falſi,q̃ ciuilem actionem? & vr̃
ꝙ ſic,ut l.1.ſup.vbi cãę fi.& l.1.de aduoc.diuerſ.iud.In contrariũ
vr̃,ꝙ actori detur electio ordinis,vt l.diuus,inf.de fal.& l.j.inf.qñ
ciui.act.crim.pręiud.Iac.de Are.dicit,ꝙ ſi Tabellio, q inſtrumẽ
tũ falſum fecit,viuit,ꝙ ipſe dẽt accuſari, qđ intellige vt hoc non
denotet ordinem inter remedia,ſed inter p̃ſonas,i. vt primo ac-
cuſetur Notarius de falſo criminaliter,q̃ utẽs de uſu ciuiliter cõ
ueniatur. Aut non uiuit fabricans, & tunc poteſt agi contra vtẽ-
tem. Sed veritas eſt in hac materia, quod nullus eſt datus ordo
a iure; ſed in legib.contrarijs datus eſt ordo,qui ſeruandus eſt,ff.
ad Sylla.l.in cognitione.& eſt ratio,quia eadem ſententia habet
effectum confiſcandorum bonorum.& ideo cum cõtineat vim
4 duplicis iudicij,debet ſumere initium a priori.† Item quæro iux
c ta Iac.But.an ſit verum, *c* ꝙ reſtõ mota intentata cauſa falſi, impediat executionem ſententiæ?& vr̃ ꝙ nõ,qa effectus reſtitutio-
nis in integr.conſiſtit in ſententia,vt l.exceptionis,in fi. ff. de ex-
cept.Sed ibi loquitur in effectu deciſiuo,hic in ſuſpenſiuo, & re
ſtõne introducta in iudicio;ſecus ſi nondum eſſet introducta, &
lex aperta dicit,ꝙ reſtitutio pẽdens idem operatur, ꝙ appellatio
pendens,qa vtraque præiudicialis.ſ.de tranſa.l.ſi cauſa cognita.
d & hoc ſine dubio eſt verum, ſi petitur *d* executio ſententiæ ꝑ a-
ctionem in factum; ſed ſi in breui & mercenario officio iudicis
non impediretur executio,niſi probatio eſſet in promptu,iuxta.
5 no. in l.nam & poſtea,in prin.ff.de iureiu. † Modo circa iſtã ma-
e teriam vr̃, ꝙ *e* ſententia ꝑ falſas probationes lata, ſit ipſo iure nul
la,vt ff.de iud.l.ſi prætor,§.Marcellus.& ibi dicit tex. ꝙ iudex nõ
dẽt facere executionem talis ſententiæ, quia nulla eſt ipſo iure.
Sol.dicit Bar.ꝙ ille tex. determinat iſtã mãm. Nam aut ſn̄ia eſt
lata contra prȩſentem, & eſt neceſſaria in integrum reſtõ: aut ↄ̃
abſentem;& tunc aut præſens non *fuit in* dolo, & idem aut fuit
in dolo,& tunc ſententia eſt ipſo iure *nulla*.Bar.Sed ↄ̃ hoc oppo.
& vr̃ ꝙ ſententia ſit ipſo iure nulla,etiam *ſi prȩſens* non fuerit in
dolo,vt ff.ne vis fiat ei,l.1.§. hæc verba. Solu. *ibi loquitur* in de-
cretis iudicum,non in ſententijs diffinitiuis. *vnde decretum* nõ
eſt tantæ authoritatis; quantæ eſt diffinitiua. & *ratio eſt*, quia ex
ſummaria cognitione. Item qa iudici illudit̃ ĩ *officio ſuo*,quod
in ipſo reſidet.Item quia contra abſentem;& ideo *decretum* nõ
valet.Non obſtat ſ.de reſtit.mil.l.ignorare.quia ibi excuſatio ab
ſentis fundabatur in quodam priuilegio,quod non tangebat me
dullam qõnis.Sed magis ad idem obſtat l.q agentis, ff.de excep.
vbi eſt talis caſus, Titius conueniebatur a Seio ex falſis inſtr̃is, q
Titius bona fide viſis inſtr̃is confeſſus eſt ea vera,cũm eſſent fal-
ſa,& iudex ſimiliter credens ea vera, fecit ei præceptum tanq̃ in
confeſſum,dr̃ ibi,ꝙ põt peti in integ.reſtitutio, & non obſtat ex-
ceptio rei iudicatæ ex interlocutoria, quæ non obſtaret ex diffini
tiua.Solu.ibi præſens & cognoſcens debitum, & ideo neceſſaria
eſt reſtitutio in integrum. Ex hoc no. ꝙ confeſſio erronee facta
prætextu falſorum inſtr̃orum,vna cum ſn̄ia ſubſecuta,per reſtõ
6 nem in integrum retractatur,qđ not. † Modo ego q̃ro; *f* quidã
f putans opin.Pla.eſſe veram, intentauit falſitatẽ cum corruptio-
ne; probauit falſitatem, ſed non corruptionem, vtrum debeat
ſuccumbere?iſte.n.probauit ſubſtantiuũ, ſed non probauit adie
ctiuum,dicit Bar.in l.diuus,ꝙ ſi ſe adſtrinxit,ꝙ imputet ſibi ſub-
dens quod ille videtur ſe adſtringere qui qualificat eandem ora-
tionem,allegando ſubſtãtiam & qualitatẽ tanq̃ vnum & idem.
& ſine copula,ſecus ſi in diuerſis orationibus vel cũ copula; qa
vbi copula,ibi pluralitas; vt ſi dixit,ꝙ teſtes dixerunt falſum. Itẽ
quod corrupti:tunc.n.ſe aſtringere non vr̃.Si autem dicat ita,te
ſtes corrupti falſum dixerunt,tunc vr̃ ſe aſtringere, ſ̃m Bar. Tu
vero iſta generalia nõ cures,ſed nãm cauſæ conſidera.nã ſi qua-
litas ſit talis,quæ naturã cauſę non poſſit alterare,uõ vr̃ ſe aſtrin-
gere. Si autem ſit neceſſe,ꝙ qualitas alteretur,vel nõ ſit neceſſe,
tamen hẽt alterare,tunc oportet,ꝙ ꝓbetur de neceſſitate. primũ
patet extra,de ꝓb.c.licet cauſam,ſecũdũ patet ff.de noxa.l.in de-
lictis,§.ſi detracta,ff.vi bon.rap.l.Prætor,§.edocere, ff.de inſtit.l.
habebar.& extra,de reſcr.c.2.Nã quoties duo,vel plura,ſunt ne-
ceſſaria,alterum adeſſe nõ ſufficit, vt leg.& no. ff. de iti. actuque
priua.

A D D I T I O N E S.

a Or modo.Vide latius Bart.in l.1.ſup.ſi aduer.rem iud. & in l.1.ſup. ſi aduer. lib.& quod ibi Bal.

b Item quærit.Vide per Bar.not.in l.qui agnitis,in fi.ff.de excep. & Bal. poſt Bar.in l.ſi ex falſis.ſup.de tranſact.

c An ſit verum.Vide Bar.in l.defendente,& ibi dixi,ff.de auth.tut.

d Si petitur.Facit pro hac diſt inc.quod not.Bar.in l.intra, ff.de re iud. Sed incontrarium facit,quia in actione ad exhibendum cognitio eſt ſummaria, nec admittuntur ea,quæ requirunt altiorem indaginem. l.3.§.ijdem, ff. ad exhibendum & tamen repellitur iure actio.interueniente libello & litis conteſt.l.tigni, §.pe.eo.tit. ff.ad exhib.

e Phil.Dec. Quod. Sententia per falſas probationes lata,num ſit nulla. ipſo iure,an vero Iudicis officio reſcindatur.vide per Bar.in l.nam poſtea,§.ſi minor. hic alleg. verſ.contra hoc oppo.Sed an poſſit deinde ex veris probationibus iuſtificari,vide per eundem Bar.in l.ſi is apud quem,ff.de acqui. poſſ. contra quem tenet iſte in l. 1.5.oppo.de cond.indeb. Et quid ſi ſit lata ex probationibus a iure reprobatis, vide per hunc in l.libertorum,C.de teſtib.in c.quoniam contra, per Ioann. And. de prob.in Nouel.at ſi ex falſis allegationib.quid ſit dicendũ.uide per Nic. Neap.in l. qui teſtamento,§.item quæro,ff.de excuſ.tut.& Bar.in l.1.C.ſi ex falſ.alle.tut.dan.
Videtur quod. Quando ſententia nulla reddatur propter falſas probationes, vide Bal.ſup.eo.l.2.& illum §.Marcellus.hic alle.Ita intelligit Inn.in c.1.extra,de depoſito. & eſt tex. fina.ſecundum unam lecturam,in c.cum Bertoldus, de re iud.uide in c.cum olim,el 2.de primi.& in d.c.accepimus,de fide inſtr.

f And.Bar.Modo ego quæro.Qui allegat falſitatem & corruptelam, an cogatur ꝓbare,vide Bar.in l.Fulcin.§.2.ff.ex quib.cauſis in poſ.eat.& in l.diuus, ff.de re iud. & ibi pleniſſime,& in l.circa,de prob.dixi in c.2.de reſcript.Bal.in l.1.ſup.de condi.indeb.& Doc.in c.licet cauſam,de prob.& in d.c.2.

7 priua.l.3.§.hoc aũt a ſuperiore.† Vltimo ſcias,quod ḋ mã huius
ti. tractat Inn.extra,de fide inſtrum.c.accepimus.dicẽs,ꝙ inſtr̃m
non efficitur ſuſpectum , licet pendeat quæſtio falſi per ſolã litis
pendentiã. Sed ſi alias eſſet ſuſpectum,non daretur ei fides.Item
ſententia lata ꝓ aliquo ſcienter falſam allegante,no.Inno.extra,
a de depoſito.c.j.Itẽ an in dubio præſumatur *a* Iudicem ſecutum
falſas atteſtationes. not.Inno.extra,de ꝓbat.c.licet.Itẽ an teneat
ſententia lata per falſum reſcriptum.no.Inno.extra,de re iudic.
c.inter monaſterium.Item an ꝓducens falſum inſtr̃m uideatur
fateri in eo contenta.no.Inno.in c.cum olim.extra,de cenſib.&
extra, de excep. c.cum venerabilis. Item de falſo ꝓcuratore,an
noceat dño.no. Inno.extra.de procur.c.in noſtra.& adde,quod
8 not.in l.j. ſupra. de ſecun.tabu. † Modo quæritur *b* de intellectu
b quorundam verborum glo.quæ eſt Inſti.de inuti.ſtipu.§.ſic ver-
borum.quæ dicit, ꝙ volenti excipere de falſo inſtr̃o , debet edi
dies & *Conſul* inſtrumenti tunc demũ, qñ vult redarguere in-
ſtrumentum ratione diei & Conſulis. Quid eſt hoc dictum? qui
enim redarguit diem,redarguit totum inſtr̃m,vt ĵ.de fal.l.ſi cre
ditor, & ff.de fid.inſtru.l.repetita. Reſpondeo , inſtrumentũ dẽt
c edi ſine die & Conſule,& hoc eſt regulare:tñ debent edi teſtes,*c*
& locus, quia ſolum diem & conſulem non edendũ Prætor ſta
tuit.vñ inſtr̃m cum omni ſua integritate eſt edendũ,vt not.ff.de
eden.l.j.§.editiones.Si igitur excipiens non currat ſibi edi diem
quia põt probari inſtr̃m falſum per teſtes deſcriptos in eo , põt
opponere exceptionem falſi,nec dẽt ſe inſcribere ad hanc pęnã
talionis, ꝗa regula eſt, ꝙ excipiens non debet ſe ĩſcribere ad hãc
pœnam,vt extra de accu.c.ſuper his. Sed ſi volens excipere non
confidit ſe poſſe probare per teſtes intrinſecos inſtr̃i,ne obſtrua
tur ſibi mã probandi per teſtes intrinſecos,vel alia inſtr̃a,dẽt edi
ſibi dies & Conſul , vt infra de contrahen. & commit.ſtipulat.l.
d optimam,in fin. Sed quia *d* ſi eſt ꝯ̃ Prętoris edictum,aperitur uia
ad hoc petendum per deteſtationem criminis:ita ecõuerſo gra
uatur in neceſſitate ĩſcriptionis.ex quo ſequitur aliud, videlicet
ꝙ ex probationibꝰ receptis ſuper exceptionibus poteſt crimina
liter puniri culpabilis in producendo,vel doloſus in opponẽdo.
e & hic fallit regula,quæ dicit,ꝙ ꝑꝑ exceptiones nemo ſupplicio*e*
afficitur , vt ff. de adul. l.2.§.ſi publico. Ex hoc ſequitur aliud,
f quod *ſi ſnĩa f* ſit lata ꝑ ꝓducente , cũ aduerſarius debeat puniri
tanq̃ de falſo ꝑꝑ inſcriptionem.nunq̃ patet ſuccũbẽti locꝰ cãm
falſi refricare.hoc totum quod dixi , ꝓbatur per illã ſolẽnem .l.
9 vlt.ſupra de fid. inſtr.quam nunc intelligis. †Quæro inſuper de
quibuſdam verbis,quæ ponit Iac.in l.3.ſupra eo.quæ talia ſunt,
ꝙ qñ teſtis non fuit corruptus pretio , non põt accuſari produ-
g cens,ꝗa neſcit quid dicturus ſit teſtis:ſed inſtr̃m g non põt ꝓdu
ci ſine falſitate,ꝗa producens uidet ea,q̃ in ea ſcripta sũt,& ideo
cõmittitur falſum,vt l.maiorem.ĵ.de fal. quod non placet But.
Tu dicas,ꝙ aut eſt capitulatũ,aut non.primo caſu , aut teſtis eſt
ꝓductus *ſuper* capitulo vero,& p̃ſumitur pro ꝓducẽte, qḋ ꝓdu
xit bona fide,*niſi ſu*bornatio ꝓbetur,& inſtructura teſtis,qui nõ
h interfuit negotio.ſtruere aut verba teſtis , ꝗ interfuit *h* negotio,
10 *vt* plene & aperte† dicat veritatẽ,non eſt peccatum,imo eſt cõ-
ſilium,vt no. Ro.in tit.de Senatuſc.Libon.Et ſi teſtis interroga-
tus an fuerit inſtructus,dicat qḋ non eſt inſtructus,non eſt periu
rus: quia interrogatio Iudicis intelligitur . de illicita inſtructio-
ne,quæ hẽt elidere teſtimonium,non de ea q̃ non habet elidere
quia interrogatio fieret iuſta, alias eſſet captioſa : ſed iſta fuit li-
11 cita.† Si ergo teſtis diceret falſum non de conſcientia capitulã-
tis,delictum teſtis non debet nocere capitulanti,quia nõ intelli-
gitur ad hoc productus, vt falſum dicat. Si aũt teſtis falſus eſt ꝓ-
ductus ſuper falſo capitulo , tunc ſatis apparet, ꝙ eſt productus
ad hoc,& ideo idem,qḋ in inſtr̃o,quia ille qui ꝓducit inſtrumẽ-
i tum ꝓducit ad hoc punctualiter *i* probandum,quod dicit ĩſtru-
12 mentum.†Pone ergo *K* tam in teſte,quam in inſtr̃o,quod ad no
K titiam eius,ꝗ bona fide ꝓduxit,poſtea apparet,ꝙ eſt falſum,quid
dẽt iſte facere ne puniatur de uſu? Rñdeo,aut ĩterrogatur,an ve
lit vti,an non:ſi ꝗdem non interrogatur,non punitur,quia iſtud
non eſt uti,ſed uſum eſſe,& tunc aderat bona fides.Si vero inter
rogat,rñdeat caute,ita ꝙ non poſſit ꝯprehendi ex verbis,ita ꝙ re
putet inſtr̃m,vel teſtẽ falſum,ꝗa eſſet diffamare ſe & aliũ,& ẽt ĩ
periculo ponere ſe & alium.Nam in talib.multum eſt pernicio-
ſe ſuſpicio Iudicis:ut ſup.de fide inſtru.l.ſi aduerſarius.& ſup.de
probation.l.iubemus. Rñdeat ergo hoc modo, quia non reputo
mihi hunc teſtem,vel hoc inſtrumentum neceſſarium, ideo de
hoc teſte,vel inſtr̃o non curans uſui cedo. Cõſulo ẽt ꝙ talia po-
tius faciat per procuratorem generalem,quam per ſe:dico ḋ ge
nerali cum libera: nam alius procurator generalis non poſſet ce
13 dere in teſtib.vel inſtrumentis,ſicut nec toti liti.† Sed nunquid *l*
l poſſit accuſari. de falſo teſtis inutilis, non expediens producen-
ti.nec aduerſario nocens? Rñdeo ſic:tex.eſt in l.3.1. reſpõ. ſupra
eo.Et eſt rõ,quia delinquitur ꝯ̃ bonos mores,& aures Iudicis of
fendit,& maleficiũ ꝯſummauit. in cuius conſummatione nõ at
14 tenditur effectus,ſed affectus,ut ff.de falſ.l.ſi ꝗs legatum. †Quæ
m ro nunquid teſtis,*m* ꝗ iurauit nõ corporaliter tactis ſcripturis,
poſſit accuſari de falſo? & videtur ꝙ non, ꝗa non valet teſtimo-
nium ſ̃m quoſdam. Sed in ꝯ̃rium vr̃,quia imò valet,per l.Theo
pompus,ff.de dote pręleg. Item quia præſumitur , ꝙ corporali-
ter iurauerit tactis ſcripturis, per locum a conſuetudine gñali,
n dic eum puniri. Sed vtrum *n* præſumatur ꝙ ſcripturas tetigerit,
necne? Dic vt no.in c.vt circa,de elect.lib.6.

ADDITIONES.

a Præſumatur.Inn.non dicit hoc,ſed Ant.de But.in c.cum l.& A.extra de re. iud.
b Modo quæritur.Vide no.per gl.& ibi Bar.in l.1.§.editiones,ff.de eden.Bar.& Bal. in l.fi.ſup.de fide inſtr.& gl.& Bal.in l.optimam,in fi.ff.hic alleg.
c Teſtes.Vide Spe.contra,in tit.de inſtr.edit.§. oſtenſo, ver. ſi uero fuerit & male.
d Sed quia.Excipiens illo caſu tenetur infra ſcribere,contrarium uidetur tenere Bal. in l.fi.in princ.de fide inſtr.ſup.
e Supplicio.Vide gl.& Doc.in §.ſi publico,hic alleg.& Bal.ſup.prox. in fine.
f Si ſententia. Contrarium tenet Bal.in §. ſi publico,hic alle. ꝙ per excep. fal.non tollatur accuſatio falſi.
g Sed inſtrumentum.Quid in producente falſum inſtrumẽtum, Vide quod no.Bal. in l.maiorem,hic alleg.& in iſtis omnib.adde no. Bar.in l.ſi falſos, infra de falſis.
h Qui interfuit.Vide Bal.in l.data opera.infra qui accu.non poſ.
i Punctualiter.Vide ad hoc,quod no.Bal.in l.maiorem,infra de falſ.
K Pone ergo Vide no.Bal.in l.ſi falſos,infra de falſ.
l Sed nunquid.Vide quod infra ſequitur,& Bal.in addi.Spec. in tit.de exec.'ſenten. Bal.contra,in l.fi.ff.quod fal.tut.
m Nunquid teſtis.Vide Bal.in l.ſi quis legatum,hic alleg.
n Sed utrum.Vide Bar.& ibi dixi,in auth.ſacramenta,ſup.ſi aduer. uend.

De confeſsis. *Rubrica.*

¶ Confeſſio facta a quo oportet; coram quo oportet;forma, in qua oportet , in materia,in qua oportet ; ad finem , ad quem oportet;& in loco,in quo oportet;in tempore,qñ oportet : vel eſt poſſibile fieri de iure,pro ſententia habetur.h.d.litera qualificata per dicta ſeptem verba,quorum verborum tenor continet quatuor cauſas, & earum concomitantias, ita ꝙ ſi verba ſufficienter exponantur,nihil remanet intactum.

LEX VNICA.

1 *Confeſſus an pęnitere poſſit,& non ſoluere.*
2 *Confeſſio per verba de præterito non probat.*
3 *Teſtis idiota reddens cauſam viſus,dicitur probare.*
4 *Confeſſio ad obligandum ſine cã,& ſtipulatio ſine cauſa qualiter differunt.*
5 *Confeſſio ad canonis circumuentionem quando emanare dicatur.*
6 *Libri mercatorum an faciant fidem.*
7 *Opponens exceptionem pacti dilatoriam ſolutionis,an originem obligationis confiteatur.*
8 *Confeſſiones reorum pro facinoribus exploratis haberi non debent.*
9 *Confeßio extra iudicium facit ſemiplenam probationem.*
10 *Confeßio quando fit ſponte,non incipit a tormentis.*
11 *Dicens,volo confiteri, an habeatur pro confeſſo.*
12 *Surdus & mutus a natura,homicidium quod fecit, an confiteri poßit.*
13 *Confeſſio facta in carcere non valet.*
14 *Notarius,qui non interfuit torturæ ſcribens quod tortus ſponte fuit confeſſus,an incidat in falſum.*
15 *Locus ſi eſt communis in medio duarum ciuitatum,an quilibet Iudex poterit ibi inquirere.*
16 *Confeſſus inquiſitione non formata,an condemnari poſſit.*
17 *Iuuenis cum iuuencula ſi ſimul reperiantur, & de ſtupro accuſentur,ſi iurent ſe contraxiſſe matrimonium ſtatur eorum iuramento.*
18 *Confeſſio facta ſuper iure cui renunciari non poteſt,eſt nulla.*
19 *Notarius ſcribere non debet,niſi hoc,quod patet ſibi ex auditu & viſu.*
20 *Confitens ſe occidiſſe aliquem ad ſuam defenſionem, an iudex eum condemnare poſſit.21.22.*
23 *Cauſa efficiens in confeßione quæ dicatur.*
24 *Confeßio prodigi,an valeat.*
25 *Confeſsio adulti an valeat.*
26 *Iuramentum in iudicijs,ætatis defectum non tollit.*
27 *Defenſioni in cauſa capitali & cum iuramento renunciari non poteſt.*
28 *Sententia contra minorem indefenſum lata ẽt de cõſenſu minoris,eſt nulla.*
29 *Adultus ex confeſsione ficta,an poſſit poni in banno.*
30 *Confeſsio adminiſtratorum liberam adminiſtrationem habentium,an valeat in præiudicium dominorum.*
31 *Confiteri num per nuncium quis poſsit.*
32 *Confeſsio coram arbitro facta,an valeat.*
33 *Confeſsio facta coram arbitratore,an valeat.*
34 *Confitens aduerſarium ſuum poſsidere,cum non poſsideat, non transfertur per hoc in eum poſſeſsio.*
35 *Confeſsio coram iudice facta in loco non ſolito iudiciorum,an valeat.*
36 *Confitens ſe obligatum ceſsionario in decem, an valeat talis confeſsio.*
37 *Confeſsio interdum dicitur ſuperuacua, interdum irrita.*
38 *Confeſsio multis modis reſpui poteſt.*
39 *Poſſeſsio aquæ per maiorem inundationem non perditur.*
40 *Confitens teſtificari videtur.*
41 *Ordo ſubuerti non debet.*
42 *Procuratores ſi ſint duo,quorum vnus confitetur,& alter negat,cuius dicto ſit ſtandum.*
43 *Species ſi non probetur,an intentionem probare ſufficiat.*
44 *Confeſsio facti non valentis obligare,eſt nulla.*
45 *Confeſsio interpretatiua,quæ dicatur.*

46 Confi-

46 *Confitens in iudicio ſe eſſe vſurarium, an eius teſtamentum valeat.*
47 *Confeſsio in iudicio facta, per alium Iudicem executioni mandari non poteſt.*

CONFESSOS. Confeſſus pro iudicato habetur. hinc
eſt quod a propria confeſſione recede
re nemo poteſt. hoc dicit. Diuide in duas partes, quia in
prima ponit dictum vſque ibi, quare. in ſecunda illatio-
nem ex dicto vſque ad finem, arguit iſte tex. ita, quod confeſſus
iure habetur pro iudicato, ac ſi condemnatus eſſet. Sed ſi eſſet
condemnatus, non poſſet a ſententia recedere, immo compelle
retur ſoluere, ergo confeſſus a confeſſione non poteſt recedere
1 imo ſoluere compellitur. But.† Opponitur quod non compel-
latur ſoluere, imo poteſt pœnitere, & excipere, vt ſup. de non nu
mer. pec. l. in contractib. Sol. diſtingue, aut confeſſio emanat ad
ɔ̃ctus inchoationem, aut ad litis deciſionẽ, aut ad aliam denun-
ciationem, aut ad legis circumuentionem. primo caſu ſubdiſtin
gue, aut confeſſio de ɔ̃ctu mutui fit in vltima voluntate, & non
a poteſt opponi exceptio non numeratę *a* pecuniæ, vt ſingulariter
not. in l. 1. ſup. de falſa cauſa adiec. leg. ſcilicet quando emanat tã
q̃ inter viuos ſumens effectum: ſed ſi per modum relicti, tunc
eſt vltima voluntas, & per eam non probatur oblo inter viuos
b ɔ̃cta, vt l. Aurelius. §. vlt. de lib. leg. & ad hoc facit. c. vlt. *b* de ſuc-
ceſ. ab inteſt. vbi dicitur, ꝙ illa aſſertio archipresbyteri dicentis
ſe non poſſe teſtari: quia ſe & ſua obtulerat monaſterio, non pro
2 bat oblonem perſonæ, nec bonorũ factam.† Et dicit Inno. quod
hoc eſt, quia illa ſunt verba de p̃terito emiſſa, non animo offe-
rendi ſe; nec. n. gerebatur hoc inter partes, licet Abbas eſſet præ-
ſens. Iſta enim confeſſio indicium facit, qđ cũ vno teſte iunctũ,
vehementer adminiculat̃. Et iõ dicit Papa, ꝙ vnus teſtis de veri
tate facit indicium vnius generis, & iſta ɔfeſſio ꝓbata per duos
teſtes facit indicium alterius generis, & ſic non eſt ſufficiẽs, nec
vera ꝓbatio, tñ eſt quaſi ꝓbatio, cui eſt ſtandum. dicit ibi Inno-
centius, ꝙ illa verba præſumuntur emiſſa per modum vltimæ
voluntatis, quod non vr̃, qa tunc nihil adminiculatur ad proba-
tionem ɔ̃ctus, vt ff. de leg. 2. le. Lucius, §. quiſquis. Conſidera ibi,
ꝙ Papa non facit fundamentũ in illo vno teſte, tum quia ſingu-
laris, tum qa in cõpetenter deponebat, ſcilicet ſe vidiſſe oblatio-
nem, quæ percipitur auditu. ſed fundm̃ Pape eſt in illis duobus
c teſtibus *c* ꝓbantib. aſſercionem factam corã Abbate, quę fuit fa-
cta in extremis, nã ꝑ canonis interpretationem hẽt vim ſupre-
mi iudicij, arg. ff. de pac. l. tale pactum, §. fi. ſup. de colla. l. ſi dona-
tione. & s̃. familiæ erciſcun. leg. filię cuius. niſi probet ꝙ ille non
erat ſanæ mentis nã licet ſermo ſit ſanus, tñ mens põt eſſe inſa-
na, & econuerſo, vt ff. de cond. & demon. l. quidam in ſuo. Sen-
d ſus ergo *d* verborũ ab Archiepiſcopo p̃latorũ taliter interp̃tatur
non poſſum teſtari, quia volo bona mea poſt mortẽ meam ad
monaſterium pertinere, & quãq̃ verba hoc non ſonent expræſ-
ſe. tñ iſta eſt coniectura voluntatis, vt verba aliquid operentur
ſ̃m Inno. & Hoſt. arg. ff. de don. l. ex hac ſcriptura. & maxime fa-
uore animę. ad quam archipresbyter ſemper reſpexit, quod ma
xime patet, quia ad participationem orationum, vnum etiam eſt
valde ſingulare in illo cap. ꝙ Epiſcopus ſuo nomine conuentus,
poteſt reconuenire nomine eccleſię ſibi ſubiectę. Vel poteſt dici
ꝙ licet largo modo ſit mutua petitio: tñ proprie non eſt recon-
3 uentio. qđ eſt verum. † Itẽ eſt aliud *e* ſingulare, ꝙ redditio caſus
e in teſte idiota q loquitur groſſo mõ probat ẽt auditũ cum viſu,
& qñ quis videndo, & audiendo ſimul percipit actũ, de quo q̃ri-
f tur, denotat veritatem. de hoc dixi s̃. tit. 1. in rub. Aut confeſſio *f*
non fit a moriente, nec in vltima voluntate ſed inter viuos ſim-
pliciter, & tunc ſtandum eſt confeſsioni, quæ inter partes facta
eſt, vt ff. depo. l. Publica, §. fin. tñ ſi facta eſt per nuncium, vel epi-
ſtolam, nõ p̃iudicat, anteq̃ nuncius nunciauerit, vel litera ſit p̃ſen
tata, & acceptata, & ideo interim poſſet mittẽs pænitere, & non
p̃iudicare ſibi, ẽt in actu fauorabili, vt ff. de acq. poſ. l. qui abſen-
tis, §. ſi quis. ff. de manumiſſ. vind. l. pr̃ & ff. de cond. ob. cau. l. qui
pecuniam, §. ſi ſeruũ, & hoc verũ, niſi alteri reſultaret iniuria, vel
illuſio iudicis, qa tunc dẽt notificari, vt ff. de publ. l. Papin. & not.
Inſt. mand. §. itẽ. & ff. mand. l. ſi mandaſſem. Qñ aũt dixit ɔfeſsio
nem ſtatim p̃iudicare; intellige, qñ eſt facta ex certa ſciẽtia. Si aũt
per errorẽ, tunc ſubdiſtingue, aut eſt error in cã finali ipſius ɔ̃-
ctus, & nõ valet ɔfeſsio, conſtito de errore, vt ff. de excep. doli. l.
2. §. circa. Aut in cã impulſiua, & tunc ɔfeſsio valet, vt ff. de don.
g l. 2. in fi. Et ſi tu queris: an pręſumatur *g* impulſiua, vel finalis. Rñ.
aut eſt aliqd, qđ ueſtit, vel implet ɔ̃ctum; & tunc cã p̃ſumitur fi-
nalis, vt ff. de nona. l. cũ. n. aut nõ imolet, neq; veſtit ɔ̃ctũ; tunc p̃-
ſumit̃ impulſiua, & hoc vbi eſt error, ſed qñ ex certa ſciẽtia. ſp
p̃ſumit̃ impulſiua, vt ff. de verb. obl. l. ſi diuortio. Item quod dixi
ꝙ ex certa ſcientia ſtatim præiudicat, fallit in mutuo: nã ſi quidẽ
nõ interuenerit ſcripturã, aut excipit̃ intra bienniũ, & tunc non
ſtatur ɔfeſsioni, niſi actor ꝓbet ſe numeraſſe, vt l. 1. s̃. de non nu
mer. pecu. Aut per biennium, & tunc oportet excipientem pro-
bare ſuam negatiuam, ff. ſi cer. pe. l. qui pecuniam. ſi aũt interue-
nit chirographũ publicũ, vel priuatum, tunc aut opponitur exce
ptio intra biennium, & ſimpliciter probatio refunditur in agen-
tem: aut poſt biennium, & tunc excipiens repellitur p̃ciſe. etiã ſi
velit ꝓbare negatiuã, qa chirographum cũ concurſu biennij ef-
ficaciter veſtit pactum. Ita debet intelligi. ff. de act. & obl. l. non
figura. & Inſti. de liter. oblig. in rubro & nigro, niſi iſta negatiua
probaretur ꝑ aliud chirographũ, vel ꝑ confeſſionem agentis fa-
ctã in iudicio, vt s̃. de non nume. pecu. l. generaliter. tunc enim re
pellitur non vi exceptionis, quæ cõſumpta eſt tp̃e, ſed officio &
ęquitate iudicantis, vt l. illicitas, in princ. ff. de off. Præſid. in foro
enim cõſcientiæ ẽt actori debetur iudicij reſtitutio, qa apices iu
h ris in foro conſcientiæ non excuſant Forus *h* enim conſcientiæ
eſt forus boni, & ęqui coniuncti, & eſt tribunal veritatis, & non
fictionis: nam quando æquum bono opponitur, ɔ̃dictione, di-
uina iuſtitia potius amplectitur ęquum, q̃ id, quod ius ciuile vo
cat bonũ, ut ff. de iuſt. & iu. l. j. in prin. ꝑfecta. n. iuſtitia req̃rit hęc
duo ſimul, vt ibi patet. Item falit in dote, quod non proſequor.
& hoc de primo membro, qñ ɔfeſſio emanat ad ɔ̃ctus inchoa-
4 tione. † Quæro circa hoc, vtrum ſit differentia *i* inter confeſ-
i ſionem ad obligandũ ſine cã, & ſtipulationẽ ſine cauſa? & vide-
tur ꝙ nõ, quia neutra valet ipſo iure, vt ff. de ver. obl. l. triticũ. dic
contra, qa confeſſio ſine cauſa ipſo iure non valet. quia principa
liter fit ad ꝓbandũ, & probatio incerta ipſo iure eſt nulla, ſed ſti-
pulatio principaliter fit ad obligandũ: & iſta ſtipulatio eſt ſatis
magna cauſa obligationis, tum quia ęquitas dictat talem ꝓmiſſo
rem non teneri, niſi promittat animo donandi ex certa ſcientia,
tunc obſtat exceptio doli. l. 2. §. circa. ff. de do. excep. & ff. famil. er
ciſc. l. qui etat hæres. & ff. de do. l. ſi patronus. & *ibi per Dy.* & pręſumitur animus donandi, ſi hæc verba, ex certa ſcienia, & nõ ꝑ
errorem, &c. exprimant̃ in inſtr̃o: ſecus ſi nõ exprimuntur, nam
tunc nõ præſumit̃ donatio, niſi ob vitę præcedentis maritum, s̃.
de coll. ſi donatione. ff. de verb. obl. l. ſi diuortio. & l. quæ dotis.
ſol. mat. Sed cum ſtipulatio ſit ſolennis ɔ̃ctus, qũo requirit̃ alius
ɔ̃ctus vel cã? Rñ. quia eſt ɔ̃ctus generalis, qui ex pluribus cauſis
naſci põt, & iuſtis & non iuſtis: ſed alij ɔ̃ctus ſunt ſpeciales. Sed
quare confeſſio indiſcreta non vr̃ facta ex cauſa donationis, ſed
promiſſio? Rñ. ſic, quia cõfeſſio fit principaliter ad probãdũ: &
ſi non valet expreſſum, nec tacitũ; & adde quod not. s̃. de teſta. l.
verba. cũ aũt ad liberandũ fit confeſſio ſine cauſa, videtur credi
tor habere obligationem pro derelicta; nec eſt proprie donatio,
vt l. tale pactum, in princ. ff. de pac. & ideo non requirit inſinua-
K tionem. Sed Bar. *K* ɔſuluit ɔ̃rium, vt ff. de reg. iu. l. ſi quis obliga-
tione. Adde, dicit Petrus, ꝙ oĩs actus, qui inter viuos ſumit effe-
ctum, ꝑ quem inducitur diſpoſitio, requirit præſentiam partis,
vel ęquipollens, s̃. de non numera. pecu. l. generaliter ꝑ Petr. &
Cy. dicit Archid. ꝙ non eſt neceſſe, quod nuncio portãti literas
reſpondeatur, 30. q. 5. nec illud. Modo ſequitur ſecundum mem
brum, quando confeſſio emanat ad litis deciſionem. Et qa iſtud
membrum multas in ſe continet quæſtiones, declarabo ipſum
infra per quæſtiones neceſſarias, & vtiles. Sequitur tertium mẽ-
brũ, qñ emanat ad aliam enunciationem: & de hoc dic, ut plene
leg. & nota. s̃. de teſt. mil. l. ex his verbis. & s̃. de teſta. l. verba, de
fal. cau. adie. leg. l. 1. per Pet. & Cyn. de ɔ̃hen. & cõmit. ſtip. l. opti-
mam, extra, de priuil. c. ſi Papa, lib. 6. de prob. c. j. in Cle. & ff. de
5 don. l. ex hac ſcriptura. † Sequitur quartum membrum, quando
confeſſio emanat ad canonis circumuentionẽ. Verbi gratia, vſu
rarius facit debitorem ſuum coram Epiſcopo confiteri, ꝙ inſtru
l mentum confeſſionis *l* mutui eſt de pura ſorte, cum ſit de du-
plo: nam licet Epiſcopus circumuentus dolo vſurarij authorita
tem ſuam interponat, & ſolui præcipiat, tamen cõfeſſio reuoca
bitur. Quia quod factũ eſt in fraudem canonis, dẽt reſcindi, ma
xime fauore aĩarum, q fauor nõ eſt minor, q̃ fauor libertatis cor
poralis. ad hoc s̃. de leg. l. nõ dubiũ, ff. eod. l. fraus. Callida. n. com
menta patrocinari nõ debent, ut ff. de tranſac. l. cum Aquiliana.
imo puto hũc fœneratorẽ, qui Prætorẽ decipit, extra ordinẽ pu-
niendũ, vt ff. de his, q nõ inf. l. debuit. Ex his ɔcludit̃ rñſio ad op-
poſitio-

ADDITIONES.

a Exceptio non num. Vide per Bal. in l. 1. hic alleg. & in l. fi. ſup. de non num. pec.
b c. vlti. Vide per Bal. in auth. rogati. ſup. de teſtib. & quod not. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur.
c Duobus teſtibus. Vide no. Bal. in l. generaliter, in 10. quęſt. ſupra de non nu. pecu. & in l. 1. verſi. quæro nunquid. ſup. de fal. cau. adiec. leg.
d An. Barb. Senſus ergo. No. ſingulariter, ꝙ Epiſcopus conuentus ſuo nomine poteſt reconuenire actorem nomine eccleſiæ ſibi ſubiectę, adde ad Bald. in c. 1. de no. for. fidel. & auth. conſequenter.
e And. Barb. Item eſt aliud. No. ſing. ꝙ teſtis groſſus deponens de viſu, probat ẽt auditum, vide Bal. ſup. in rub. ſi ex fal. inſtr. vbi dicit, quod ſi teſtis deponat im ꝓprie ſuſtentatur dictum ſuum, ſecus ſi improprijſsime.
f And. Barb. Aut confeſsio. Tene menti, quod quis non obligatur per epiſtolam an tequam ſit pręſentata & acceptata. Idem dices, ſi antequam præſentatur debitor moratur, quia tunc non oritur obligatio, licet poſtea præſentetur, ut per Domi. Ant. in c. ſi. de confeſ. & Do. Car. in c. 1. de poſt. pręla.
g An præſumatur. Vide Doc. in l. 2. ff. de don.
h Forus. Vide no. Bal. in l. in contractib. in prin. ſup. de non num. pec.
i Vtrum ſit differentia. Vide Bar. in l. nuda, ff. de don.
K Sed Bar. Vide Bar. in l. Modeſtinus, ff. de don. & Bal. in l. ſi inter. inf. de ſol.
l Confeſsionis. Vide Bal. in l. j. ſub. de col. de teg.

poſitionem l.in ꝯ̃ctibus,qa ibi in ꝯ̃ctibus,hic in iudicijs.Secũdo
opponitur,& vr̃ ꝙ non ſtet confeſſioni, vt s̃.de prob.l.exemplo.
Solu.diſtingue,aut quis confitetur in ſe,aut pro ſe,aut ſimplici-
ter & inſeparabiliter.Primo caſu ſtatur cõfeſſioni, quia põt ſibi
præiudicare,vt ff.de teſtam.tut.l.ex ſnĩa.ff.de ꝯ̃tab.l.non putauit
a §.ſi quis ſua manu.Vnde dicit Bart.*a* ꝙ confeſſio,quã facit mer-
cator in libris ſuis abſente parte,qñcunque ratificata,ſufficit:qa
ſcriptura habet actum permanentem,ita no.ipſe in l.inter char-
tulas,de cõuenien.fiſci debet.lib.10.adde quod no.Inno. de offi.
deleg.c.cum contingat.& extra,de fide inſtru.c.ſi cautio. Secun
b do caſu non ſtatur confeſſioni, *b* quia nemo pro ſe eſt idoneus
c teſtis,vt s̃.de teſti.l.omnibus nec ẽt pro hærede, *c* vel pro ſucceſ-
ſore ſuo,vt d.l.inter chartulas. Fallit, ſi nemini præiudicatur,vt
qñ pater ſcribit natale filij, vt Inſtit.de ingennis,§.fi,ff.de prob.l.
cũ de ętate. Tertio, ſi quidem ſunt inſeparabilia,oportet volen-
tem *quærere ius* ex cõfeſſione.totũ acceptare,vel totum reſpue
re.*Si ãt* pñt congrue,& probabiliter ſeparari, ſtatur ei, qđ ꝯ̃, nõ
ei,quod pro,vt de excep.l.ſi quidem.& dic , vt ibi not.Innoc.de
6 conſt.c.cum M.& de reſcrip.c.ex parte Decani.† Quid ergo *d* eſt
d in codicibus mercatorum, vbi implicita ſunt pro, & ꝯ̃? Rñdeo,
aut eſt circa idẽ factũ eodẽ ꝯtextu,vt quia mercator dicit,vendi-
di talem petiam panni pro decem mihi ſoluẽdis,& tunc ſcriptu
ra diuidi non poteſt, vt quia eius extrema copulata præcedunt,
& qa non põt intellectus intelligere hunc ꝯ̃ctũ , niſi intellectus
capiat rem certam,& pretium determinatum.Aut ſunt diuerſa
capitula,puta vna die mercator ſcripſit ſe recepiſſe,alia die ſcri-
pſit ſe voluiſſe,& tunc officium,& ęquitas iudicantis debet eſſe
circumſpecta.Nam qñ mercator eſt nobilis, & fide digna perſo
na,& quantitas parua,credendum eſt ſuę ſcripturæ,alioquin ſo
cietas eſſet captioſa,& officium ſcribendi codicem rationũ (ad
quod de neceſſitate reddẽdarum rõnum tenet̃) eſſet ei pericu-
loſiſſimum.Item quia hãc ſcripturam facit quaſi ex tacito mã-
dato,& de neceſſitate officij ſui,præſertim cũ ipſe iurauerit artẽ
ſuam fideliter exercere,vt no.ff.de eden.l.quædam,§.nummula
rios.Vnde dicit Butrig.ꝙ tacite vr̃ hoc ei mandatũ,vt l.j.s̃.đ edẽ.
vnde non tenetur partem edere ſine toto , & ſicut inſtr̃o publi-
co crederetur in iudicio,ut inf.de donat.l.ſi quis pro redẽptio.
ita & codici rationum.Si autem quantitas eſſet magna,& in ma
gnum præiudicium aduerſarij , & ſuſpectum non crederet̃ Co-
dici ſuo,vt d.l.exemplo.Quæ aũt ſit magna, vel parua quantitas
& quanta ſit fides adhibenda,eſt in arbitrio Iudicis conſideratis
maxime viribus patrimonij,vt s̃.de colla.auth.ꝙ locum , nec in
iſta materia coaceruabo minutas quantitates,ſed faciam cumu
lum ſigillatim,& ſingulas contemplabor, & referam ſingula ſin
gulis,ideſt ſingulos introitus ſingulis exitibus , ꝯparando de ue-
riſimili ad veriſimile,& adde quod no.Barto.ff.de donat. l.nuda
ratio. conſideranda eſt ẽt conſuetudo loci. Nam ſi conſuetudo
loci eſt,ꝙ *Iudicis* cõſcientia cõcurrente det̃ fides iſtis ſcripturis,
e ſtabo conſuetudini.Si aũt cõſuetudo *e* eſſet indiſcreta, uidelicet
ꝙ crederetur omni ſcripturę mercatoris pro ſe,non valeret cõ-
ſuetudo,qa eſt prona ad malum,j.ad falſum committẽdum:qa
eſt ꝯ̃.eſſe ꝯſuetudinis,qm̃ forma medullaris ꝯſuetudinis dẽt eſſe
rõnabilis,4.diſt.c.erit aũt.Cum q̃ritur vtrũ ſcriptura priuata ꝓſit
producenti,an noceat:quærit̃ an noceat,dic ꝙ ſic,vt ff.de inter-
rog.act.l.de ętate,§.j.de ꝯſtit.pec.l.quidã.Sed an ꝓſit? dic ꝙ aut
principaliter eſt facta in vtilitatem producentis,& ei non ſtat,vt
C.de prob.l.exemplo.& in authẽ.ibi poſita. Aut principaliter in
damnum producentis,licet eius utilitas ſecũdario ſequat̃,& tũc
ſtatur ei ẽt in eo, qđ eſt pro producente,vel ex ſextante,§.Lati-
nus de excep. rei iud. & l.ſi procuratorem abſentem , ff.de pro-
curator.Aut eſt ſcriptura implicita ad vtriuſq; vtilitatem, vt co
dex rõnum,& circa idem negotiũ diuidi non põt , circa diuerſa
ſic,& quid iuris ſit,dixi.Itẽ aduerte titulũ libri,ſeu codicis rõnẽ:
talis.n.ꝯſueuit eſſe titulus,Incipit liber ĩtroituum & exituũ,&c.
& quandoque duo libri,vnus introituum, & alius exituum , tñ
vnus eſt ad alium remiſſiuus, vnde pro vno codice rõnum dẽt
haberi,vt ff.de hær. inſt.l.aſſe toto , cũ igitur liber ſine titulo pro
duci non poteſt, ergo producens approbat titulũ libri , niſi ꝯ̃riũ
ꝓteſtetur,arg.ff.ad Maced.l.ſi filius.& ſicut teſtis non poteſt pro
parte approbari,pro parte reprobari a producente, vt s̃.đ teſt.l.
ſi quis teſtibus.ita nec ille,qui edit codicem pro ſe,põt ſeparare,
f vt nolit recipere ꝯ̃ ſe , ex quo ſemel edendo *f* ſimpliciter appro-
bauit.facit quod no.ff.de eden.l.j.§.editiones.in gloſ.ordinaria.
g Et ideo caute litigantes proteſtantur . *g* dico & produco talem
codicem rationum,inquantum facit pro me, & non aliter. Itẽ
quod debeat inſpici initium tabularum. patet.ff.de eden.l. ſi qs
ex argentarijs,§.initiũ tabularũ.& facit ad Prædicta extra,de ap
pellat.c.ſecundo requiris.vbi dr̃;ꝙ connexa capitula hñr ꝓ uno
7 capitulo.† Quæro,an ille qui opponit exceptionem pacti dilato
riã ſolutionis,aut peremptoriam actionis,videatur confiteri ori
ginem obligationis? Dicit Andreas de Piſis, ꝙ ſic , eo ꝙ vbi non
eſt actio,ibi non eſt exceptio : vnde oportet de neceſſitate aliud
præcedere , quod ſimpliciter excipiendo uideor confiteri ſecun
dum eum quod non credo verũ,cũ de putatiuo debito,& de cõ
ditionali poſſit fieri pactũ de non petendo.Itẽ qa licitum eſt reo
infringere actionẽ tam negando,q̃ excipiendo; tñ cautius eſt ſer
uare cautelam,l.ſi quidem inf.de exce.niſi forte non audeat ne
gare ſub iur̃o calumniæ,& tunc tutius eſt opponere exceptio-
h nem *h* doli hoc modo,dolo facis,quia ꝯ̃ pactũ venis;nam exce-
ptio doli non ſupponit vinculum obligationis,quia põt eſſe ex-
ceptio intentionis,vt no.in l.q̃ ſe debere,de cond. ob cau. dictũ
And.de piſis poſſet eſſe verum. ſi exceptio opponeretur priua-
i tiue,vt ſi qs diceret liberatũ pacto; *i* nam nõ põt eſſe liberatus,niſi
quondam fuerit obligatus,quia liberatio eſt obligationis priua-
K tio.Item quæro,an quod primo *K* negatur,poſſim poſtea confi-
teri,& confitendo exceptionem opponerę? Diſtingue: Aut illud
idem,quod negaui,volo confiteri,& ex eo commodum repor-
tare.& tunc non poſſum,argu.le.j. §. interdum.ſi quad.pa.feciſ.
dica.& de noxa.l.quoties,§. prætor, & l.ſi ſeruus,§.fin. Aut vo-
lo confiteri illud,quod negaui, & non ex eo , ſed ex alio cõmo-
dũ reportare:tunc ſubdiſtingue,aut alio mõ poſſum de menda-
tio puniri,& venio puniendus,vt le. cum de indebito, ff.de pro-
bat.Aut non poſſum puniri in alio,niſi in priuatione exceptio-
nis,& tunc in pæna mendacij punior in hoc,vt nõ poſſim ꝯfiteri
& exceptionẽ opponere,vt in Auth.de trien.& ſemiſ.§.ſtudium
vero.& §.illud quoque.& auth.ꝯ̃ qui propriam.s̃.de non num.
pec.Et per hoc vr̃, ꝙ neganti maleficium,non proſit concordiæ
inſtr̃um.Cõtrariũ dico qa inſtr̃m hoc ad cautelã fieri põt ẽt ne-
ganti,ſicut abſolutio ab excõicatione prætenſa.Item ad redimẽ
dam vexationem:vnde non eſt neceſſe ꝙ veritas maleficij prę-
cedat veritatem inſtrumenti partis. & hoc eſt vtile ſcire, niſi cõ
fiteretur,detruderetur in carcerem.Item ſi concordia non pro-
deſt niſi in parte pæne,negotio tamen prodeſt in totum, ſi male
ficium non probatur,quod nota.Tertio opp. & videt̃ ꝙ non ſit
8 ſtandum confeſſioni.Nam † lege cauetur , ꝙ confeſſiones reo.
rum pro facinorib.exploratis haberi nõ oportet,vt leg.j.§.diuus.
ff.de quæſt.Sol.aut agitur ciuiliter,& loquitur hic,aut crimina-
liter,& tunc refert, aut confeſſio incipit a tormentis , aut fit ſpõ
te, aut dubitatur. primo caſu, aut tormenta ſunt adhibita teſti,
aut parti.Si teſti dic ut l.maritus,ff.de quæſt.Si vero tormẽta fue
runt inflicta reo,aut pręcedẽtib.legitimis indicijs & argumentis
& ſtat̃ ꝯfeſſioni,p̃ſertim ſi ꝑſeueret in ꝯfeſſione;aut nõ p̃cedunt
alia indicia vel argumenta,vel ſunt ita leuia,ꝙ nõ faciunt p̃ſum-
l ptionẽ,& tunc non ſtat̃ ꝯfeſsioni,niſi in ea *l* ꝑſeueret, vt not. hic
m gl.& d.l.j.§.diuus.Sed nũquid intelligit̃ ꝑſeuerare *m* eo ipſo ꝙ
nõ reuocat? vr̃ ꝙ non,qa ſicut cofeſsio eſt vulnerata a metu. ita
n & ꝑſeuerantia.Dic ꝯtra,quia iſte non eſt iniuſtus metus,*n* Nam
iudicis authoritas operatur,& factum ꝑ talem metum valet, qa
pertinet ad executionẽ iuſtitiæ,ff.quod metus cau.l. 3. cum non
fiat ꝯ̃ bonos mores,ſed iure licito , vt ibi patet. Si aũt iſte appel-
lat,tunc non intelligit̃ perſeuerare,ſed tacite reuocare, vt not.ff.
de app. le. creditor.§.iuſſus.Sed aſſeſſores,vt non poſsit appella-
re,

ADDITIONES.

a Vnde dicit Bar. Vide l.nuda,ff.de dona.
b Confeſſioni.Vide infra prox.per Bal.& hic per Bar.
c Pro hærede.Fallit etiam in caſu no.per Bar.in l.admonendi, ff. de iureiur. per l.ra-
tiones,ſup.de proba.
d Quid ergo.Vide per Bal.in l.Aurelius,§.pen.ff.de lib.leg.& vide inf.prox.ver.cum
quæritur.
e And.Bar.Si autem conſuetudo.Conſuetudo,ꝙ ſtetur omni ſcripturæ mercatoris,
eſt indiſcreta,vide Bal.in l.cunctos populos,ſup.de ſumma Trin. vbi aliter loqui-
tur:ſed verius eſt,quod hic dicit.& an ſtetur libris mercatorum , vide Bartol. qui
notanter loquitur , in l. nuda ratio, de dona. & l. quædam §.nummularios,ff.de
eden.& Bald.in repe.rub.ſup.de fid.inſtru.& in rub. ſup.de conſtit. pec.& l.fi. &
in auth.ibi poſita,ſup.ſi cer.pet.& l.rationes, ſup. de prob. & de literis mercato-
rum,vide Bar.in l.quo enim,§.1. ff.tem rat. hab.& Bald. in l.1.ſup.de eden. & D.
Abb.in c.bonæ,el 2.de poſtul.præl.& Bal.in l.compatationes,C.de fide inſt.tenet
non valere,& Ang.in d.§.nummularios.
Si autem conſuetudo.Abb.in c.bonæ,el 2.de poſtul.præl.refert Bal.hic tenere, va
lere iſtam conſuetudinem,quod credatur libris mercatorum per ſe in parua quan-
titate,non in magna,niſi accedente Iudicis conſcientia,inſpecta quãtitate perſo-
narũ:ſecus dicit,ſi indiſtincte cõſuetudo vult ſtari liberis eorum pro ſe,quia daret
materiam delinquendi,& malignandi,& ideo non valeret, c.quanto, extra de di-
uor.arg.l.conuenire,de pact.dot.& vide Bar.in l.quædam, §. nummularios,ff. de
eden.& ibi Bal.& uide quod no.Roma.in l.admonendi,& ibi dixi poſt eum, ff.de
iureiur.& Spec.in tit.de inſtr.edi.§.reſtat.ver.ſed quis poſſit.Inn.& Doc.in c.cum
P.extra,de fid.inſtru.& Fede.de Sen.in conſ.19.& Ant.de But.in c.1.extra de ap-
pel.& Ang.in q.incip.Aſtenſis miles.
f And.Barb.Ex quo ſemel edendo.Vide domi.Ant.in c.cum olim.de cenſ.
g Proteſtantur.Vide quod no.Bal.in l.j.vt quæ de Adu.par.in ſup.& cum eo quod di
cit hic Bal.tenet Ant.de But.poſt.Inno.in c.cum olim.extra,de cenſ.
h Exceptionem.Vide Bar.in l.non vtique,ff.de excep.
i Pacto.Vide Ang.& Imo.in contrarium,in l.decem,ff.de verb.ob.& *Bal.& idem* di
cit in l.1.ſup.de fur.
K An quod primo.Vide no.Bal.in l. poſt leg. ff.de his, quib. vt *indi* & in l.eum qui,
in prin.de iureiur.& quæ no.Bald.in l.1.ſup.de furt.& not.per.Bar.in l.nemo,ff.de
excep.
l Niſi in ea.Contrarium no.in l.1.§.diuus, ff.de quæſt. & contra Bart. tenet Roma.
in conſ.168.
m Perſeuerare.Vide Bar.in §.diuus,hic alleg.
n Metus.Vide Bal.in l.2.ſup.quod met.cauſa.

re,faciunt talē cōfitentem iterum & de nouo ex interuallo tē-
poris duci ad tribunal,& ibi publice ꝯfiteri,vt inf.de cu.re. leg. 2.
Sed ſi probari poſſet,ꝙ iſta cōfeſſio repetitis tormentis emanaſ-
ſet,iſta cōfeſsio noua eodem vulnere & maiori eſſet vulnerata,
quia ſemel tortus competenter,iterum torqueri nō debet, niſi
noua indicia ſuperueniāt,vt ff.de excep.leg. repeti.Sed nunquid
cōfeſſio ext.iudiciū,faciat ſolēne indiciū ad torturā. vr̄ ꝙ ſic, ff.
de edil.edic.leg.quæro.in fin.dicit ibi Vber.de.Cremona in add.
9 † Not.ꝙ confeſſio extra iudicium facit ſemiplenā ꝓbationē per
iſtā literā;& dic de hoc vt ff.de adul.l.capite quinto.de exceſ.prę
la.c.q̄uis.de elec.c.per inquiſitionē.de confeſſ. ca. cum ſuper.de
a iud.c.at ſi clerici.Quæ aūt ſunt tormenta *a* temperata,& q̄ effre-
nata relinqui debet Iudicis cōſciētiæ,in cuius motu,& cōſcien-
tia lex cōfidit,cū nō præſumatur, ꝙ ſit immemor propriæ ſalu-
tis,& iuri,qđ præſtitit Deo & Reipub.ut l.fin.inf.ad leg.Iul.repe.
& ideo dicit lex,ꝙ quęrere de facto eſt in iudicantis arbitrio, vt
l.1.§.calumniatorib.ff.ad Turp.ibi dum dicit, facti quidem quæ
ſtio eſt in arbitrio iudicatis,vt ff.de teſti.l.3.§.tu.magis.& leg.ob
carmen,§.ſi teſtis,& de re mili.l.non omnes,§. a Barbaris. nam
vita præcedens,& indicia magnam partem conferunt ad pręſu-
mendum quod quid eſt.Vnde caueat ſibi unuſquiſque ab infa-
b mia,*b* quia non ſolum in eo, in quo eſt infamatus, ſed etiam in
alijs eius opinio grauatur,vt ext.de reg.iu.c.defleat peccator. &
not.in l.2.ſu.qui teſta.facere poſ. Sed bona fama,q̄ multi populi
amant,eſt theſaurus hominis ineſtimabilis & iocundus, & ſicut
10 lilium dat ſuauitatem odoris.† Sequitur videre, quando cōn-
feſſio nō incipit a tormentis,ſed fit ſponte:& ſubdiſtingue, aut
confitet̄ verum,aut falſum,aut dubitatur.primo caſu ſtandū eſt
ꝯfeſſioni,& nocet cōfitenti,niſi talis eſſet confeſſio, quæ poſſet
interpretari in bonā partē,vt ext.de accuſ. c.cum dilecti. ſecun-
do caſu nō eſt ſtādum, quia confeſſio talis eſt ꝯ naturā veri, vt
ff.de quæſt.l.j.§.ſi quis vltro.& ff.de app.l. nō tm̄. Tertio caſu qn̄
dubitatur,dic, ꝙ præſumitur vera, & facta ſponte.primo, quia
nemo præſumitur ita fatuus,ꝙ mentiatur in ſeipſum. Secundo
quia confitetur præſtito iuro de veritate dicenda, & ſic videtur
confiteri ex ſcientia perpetrati ſceleris.Tertio,quia hr̄ pro veri-
c tate.dicit Io.An.ꝙ ſponte confeſſus nō appellat.*c* id eſt iudex nō
tenetur deferre eius appellationi, ſed ſtatim poteſt exequi ſen-
tentiam,præſertim in criminalibus, in quibus non licet appel-
lare,vt ff.de appellatio.l.conſtitutionis,ita no. in c. Romana, §.
ſi autem poſt ſnīam.de appell. lib. 6. niſi (vt dicit) ipſe velit alle-
gare errorem.in glo. quę incipit,no.alternatiuā,vel niſi ſuperior
inhibeat,vt ipſe not. alia glo. quæ incipit,ergo no.adde ꝙ vel ni-
ſi Iudex a quo detulerit appellationi,quia ſtatim trāſmiſſa eſt iu-
riſdictio ad ſuperiorem, vel niſi ſteterit ꝑ triginta dies ꝙ appel-
lanti nō dederit apoſtolos inſtanter petitos, nā ex tunc caret oī
iuriſdictione,vt in c.ab eo,§.illud autē.de app.lib.6.Sequitur ter-
tium mēbrum, qn̄ dubitat̄ utrum cōfeſſio fuerit facta metu tor
mentorum,& tunc ſi quidem nulla fuerunt adhibita tormenta,
imputet ſibi cōfitens. Si aūt fuerunt adhibita, vel præcedebant
d terribiles *d* minæ,ſeu minaces iactantię,tunc p̄ſumitur metus,ni
ſi eſſet talis malefactor,cui iudex deberet imminere tanq̄ terri-
e bilis,*e* quia potius eſt p̄ſumendū ꝯtra confitentem,q̄ ꝯ iudicem
ita debet intelligi quod no.Bar.ff.de no.ope.nun.leg.de pupillo,
§. ſi quis ipſi prætori. & ſic cum duæ præſumptiones poſſunt eſ-
ſe,vna ꝙ per metum,alia ꝙ ex conſcientia cr̄is, potius præſumā
f ꝙ ex conſcientia,quod eſt notabile.& adde quod not. Inno.*f* ex-
tra,de eo,qui cog.conſang.vxo.ſuę,cap. ſuper eo.vbi no.Inno.ꝙ
ex confeſſione,cui nō credit̄,quis ad aliq̄ pęnam non aſtringit,
11 qđ tene menti perpetuo. † Quæro. pone *g* ꝙ reus nō dixit, con-
g fiteor,ſed dixit,volo cōfiteri,nunqd intelligat̄ cōfiteri? Vr̄ ꝙ ſic
ſicut cum quis dicit,volo eſſe hęres. In ꝯrium facit, ſicut cum
quis dicit,volo eligere.Solu.qn̄ verbum,volo,iungitur cum in-
finitiuo ſignificante alium actum futurum,tunc de præſenti nō
ſignificat quid perfectum.& ita eſt in caſu propoſito, quia illud
infinitum,confiteri,eſt infinitiuum alterius actus, qn̄que iungi-
tur cum infinitiuo alterius verbi ſubſtantiui, quod ſignificat eſ-
ſe rei,vt uolo eſſe hęres,volo eſſe maritus, & tunc ſignificat per-
fectionem actus,& ſic ꝯrium nō obſt.quę verba ſunt ſubtili.aut
ergo verba ſunt certa & determinata,aut certam determinatio
12 nē nō habet.† Quæro nunqd ſurdus, *h* uel mutus a natura, poſ-
h ſit confiteri homicidium qđ fecit· Et vr̄ ꝙ non.qa vr̄ eſſe quod-
dā animal irrationabile,vt in cap. 1. an ſurdus vel mutus.collat.
10.ſed certe imo habet intellectum & gn̄are p̄t, & eſt pluſquam
animal irrōnabile & minus q̄ homo ꝑfectus.Itē pōt habere bo-
na,& poſſidere,& frui:alias fruſtra q̄reret an poſſit teſtari, ſi pro
prium non hęret.non ob. ca. in ꝯrium allegatum,quia in feudis
requiritur,ꝙ ſit homo,& ꝙ ſit vtilis homo,nam feudatarius eſt
homo,q gratia alterius eſt,id eſt ſeruire debet in feudo, & exau-
dire mandato domini debet: ſed iſte infortunatus, qui non au-
dit,non exaudit,qui nō loquitur,non poteſt dn̄m iuuare uoce,
ꝙ requirit̄ in feudis;homo tn̄ eſt,qui uiuit,& moritur, ſicut alij.
i eſt autem mors *i* vltima paſſio animalis, & dolor vitā eradicans.
& ideo ad mortem poteſt damnari pp delictum, ſed qualiter
cum non poſſit litē ꝯteſtari, nec debeat ad hoc ſibi dari curator
Reſpon.imo eſt.ff.de poſtu.l. & q negotijs ſuis: & damnabitur
13 non ex confeſſione,ſed ex atteſtationibus teſtium.† Quęro,nun
K quid confeſſio facta in carcere *K* valeat? Glo.dicit,quod nō,in l.
q in carcerem,ff.qđ met.cau.& motiuū gl. eſt qa vr̄ fieri ꝑ me-
tum;& ſm̄ gl.iſti,qui detinentur in palatio Poteſtatis; non poſ-
ſunt ibi confiteri ad tribunal,quod falſum eſt. Nam in capitali-
bus cauſis ſemper reus detinetur,& tn̄ valet eius cōfeſſio, ad ꝙ
facit c.ſi clericus,de ſen.excom.lib.6.gl.d.l.qui in carcerem.dēt
intelligi,qn̄ confitetur ad vtilitatem carcerantis,& non in figu-
l ra iudicij. Et dr̄ carceratus *l* ēt ille,q eſt bene cuſtoditus,ita ꝙ re-
cedere non pōt,vt ff.de verb.ſign.l.qui neque & ff.ex quib.cau.
14 ma.l.ſuccurritur,§.fin.& l.ſeq. † Modo iuxta p̄dicta quæro,qui
m dam fuit tortus *m* bene decē vicib. poſtea ductus ad banchum
iuris,confeſſus eſt Notario,qui non interfuit torturæ:nā in hoc
cauere dēnt Aſſeſſores, & Notarius ſcripſit, ꝙ ſponte fuit con-
feſſus. Quæro, vtrum iſte Notarius debeat puniri de falſo? vel
ſaltē de temeritate? & qd de Iudice,qui fecit hoc ſcribi, cū inter
fuerit tormentis? Rn̄deo dicit But.ꝙ iſti malefaciunt,vt ipſe no.
in l.2.s̄.qđ met.cauſa.Tu dic, ꝙ Notarius non incidit in falſum
primo,quia uidit,& audiuit hoc,& non vidit, nec audiuit cōtra
rium,præſertim tunc,vnde de metu non poſſet conficere inſtru
mentum,vt l.hac conſultiſſima.s̄.qui teſtam.facere poſſunt. Itē
quia nāli rōne dēt credere, ꝙ ille confiteatur pp cōſcientiā ꝑpe
trati ſceleris.Item Iudex excuſatur, quia non fuit tortus ad hoc
præciſe vt confiteretur,ſed vt verū diceret, & iō cum non fuerit
tortus ad hoc ſimpliciter & ſpecifice, ſequitur ꝙ tenor confeſ-
ſionis non eſt omnino tormentarius,ſed ſm̄ qd eſt liber,& intē
tio Iudicis fuit,& eſſe debuit,ꝙ ſi confiteretur,cōfiteretur, quia
verum,non quia tortus. Item quia ſic ſe habet generalis cōſue-
tudo,quæ excuſat,& quia bono zelo,vnde in pſalmo Zelaui cō-
tra inimicos pacē peccatorum videns.Quæro de tali qōne, qui-
dam fecit furtū Bononiæ,deinde cum re furtiua inuentus ē Pa-
piæ,& ibi confeſſus eſt maleficium,vtrum iudex Papię poſſit eū
punire? fertur Old.dixiſſe,ꝙ non,quia iſtud maleficium habuit
principium & finē Bononię. Itē iſta non eſt noua contrectatio,
ſed cōtinuatio, & perſeuerantia in facto alibi, non in fieri, ut ff.
de fur.l.inficiando,§.infans.Bar.ꝯ,quia mutatio fori & territorij
geminat delictum,vt ipſe no.ff.de fur.l.ſi dn̄ium. Et hæc opinio
eſt naturalis & ęqua,quia inuenitur cum re ſubtracta.Sed ſi ven
n didiſſet *n* rem alibi,& pretium contrectaret Papię,puniri nō poſ
ſet,quia pretium eſt ſuum factum,& ſuæ rei nemo facit furtum
15 ut l.pe.ff.de cond.ob cau.† Quæro,in medio duarum ciuitatum
o eſt locus cōis,*o* & ibi fuit cōmiſſum maleficium. Modo q̄ritur
corā quo Iudice dēat fieri confeſſio? qō ſtat in hoc,an qlibet ſit ꝑ
ſe iudex ꝯpetēs, an ambo ſimul rōne loci cōis, & unuſquiſque
habeat cognitionē. vr̄ tex.in l.ſi vero, §.ſed ſi qs cenaculariam.
de his,qui deie. vel effu.vbi verba.Vber.ſic dicunt.Not.ſolutio-
p nem qōnis,*p* & vr̄,ꝙ ſi in medio duarum ciuitatū eſt locus com
munis,& ibi fiat maleficium,ꝙ Poteſtas utriuſq;ciuitatis hēt co
gnoſcere,vt s̄.eo.l.j.ſm̄ Vber.de cre.Sed imo vr̄,ꝙ ambo ſimul,
& ſeorſum,vt ff.de neg.geſt.l.cum alicui ciuitati.nā quod utrun
que tangit, ab vtroque dēt probari,vt ſupra de autho.præſtan.l.
fi.& ff.cōi prædi.& pro iſta parte facit optime gl.or. ca. ordina-
rij,de offi.ordi.li.6.in gl.quæ incipit, ad quos. vbi omnino uide.
Sol.ſi eſt ibi aliqua linea diſtinctiua,ille cognoſcit cuius eſt terri
toriū vt ff. cōmu.p̄d.l. arbor. ſed ſi iuriſdō eſt promiſcua ratio-
ne

ADDITIONES.

a Tormenta. Vide Bal.in l.2.ſup.quorum appell.non rec.
b Ab infamia.Et contra quęrat bonam famam, ſecundum Bal.in l.fi.ſup.de prob.
c Appellat. Vide Bal.in l.2.inf.quorum app.non re.ſed quid ſi non eſt ſponte confeſ ſus, ſed cum tormentis. Vide Bald.in l.fi.ſupra de prob.& dixi de materia plene poſt Bar.in d.l.2.
d Terribiles.Facit l.reſpiciendum,ff.de pœn.concor.l.diuus, ff.de re iud.
e Terribilis.Vide Bal.in c.1.§.iniuria,de pace iura.firm.
f Innoc.Innoc.ibi nihil dicit.Vide tamen ibi tex.
g Pone.Vide in l.ſerui electione,de leg.1.
h Nunquid ſurdus. Vide Bal.in l.humanitatis, in uer.3.quæritur.ſupra de impub.& ali.ſubſtit.& ſi non poteſt donare,bona arg.l.qui id, §.mutus.cum gloſſ.ff.de don. multo minus perſonam perdere.
i And.Barb. Eſt autem mors.No.mutum non poſſe litem conteſt.& ſic uidetur facere ad illud, an in lit.conteſt.requiratur expreſſio uiuę uocis, uide quę notaui ad Bal.in l.1.ſupra de lit.conteſt.
K In carcere. Vide Bal.in l.ſi quis in hoc.ſupra de Epiſc.& cle.in contrarium facit quod no.Bal.in l.j.ad fin.qui ad liber.perue.non poſ.& in l.falſus, in fi.ſupra de fur.cum ſimil.
l Carceatur.Dixi poſt Bal.in c.ſi ut certo, §.cuſtodiam.ff.commo.uide per Ange.in l.qui incarcerem,ff.quod met.cau.
m Tortus.Vide per Barto.in l.j.in fi.ff.de quæſt.& quod no. Bald.in l.2.ſupra quod met.cauſa.
n Sed ſi uendidiſſet.Et eſt caſus in l.qui vas,§.fi.ff.de furt.
o Communis. Vide quod no.Bald.in l.2.ſupra ubi de cri.agi oportet.& in l.ſi plures ſupra de cond.inſer.
p And.Barb.No.ſolutionem quęſtionis, ſi in medio duarum ciuitatum eſt locus communi,an Iudex quilibet poterit ibi inquirere.uide Bald.in l.j.alias 2.ff.ubi de cri.agi opor.

ne incertitudinis,præuenientis eſt cognitio, & dr̄ Iudex,præueni
re eo ipſo ꝙ citat, & non per alium actum, puta ſi ante miſiſſet
a inquiſitionem *a* in libro,nam ita non eſt præuentio,ſed voluntas
16 præueniendi,ut inſti.de pę.teme.li.§.fin.† Quæro,nunquid con-
b feſſus poſſit condemnari,non formata *b* inquiſitione, vel accuſa
tione ꝯ eum? Dicit Inn. ꝙ non: ait enim,ꝙ ꝯ confeſſum crimen,
debet formari inquiſitio, vel fieri accuſatio: quia ſi ad nihil aga-
tur,in nihilo poteſt condemnari,extra de elect.ca.per inquiſitio-
nem,per Inn.adde niſi extra ordinem,vt no. ff.de inſa.l.ictus fu-
ſtium. Quarto principaliter opp.& vr̄,ꝙ non ſit ſtandum confeſ-
ſioni:nam ſi hoc eſſet verum,ſtatim eſſet inuenta via, per quam
indiſſolubilia vincula ſoluerentur,quia vir, & vxor confiterent
nunq̄ ꝯxiſſe matrimonium, monachus & Abbas confiterentur
nunq̄ factam confeſſionem, ſed impoſſibile eſt talia vincula diſ-
ſolui. Ergo a quo remouetur finis,remouetur & modus. Sol.gl.
concedit oppoſitionem,& gl.dicit verum, ſi ꝯrium probet, alias
bene ſtatur confeſſioni, nam ad qđ fierent poſitiones in iſtis cau
ſis,ſi rn̄ſio nihil releuaret?& facit ext.de iud.c.diſpendioſam, in
Cle.de verb.ſign. c.ſępæ.eadem ꝯpilatione. Sed quid ſi reus fecit
poſitionē de iure tertij,& eſt confeſſus actor? Rn̄.aut eſt poſitio
de iure ad rem,& non nocet actori: vt puta,ſi eſt homicida teſta
toris,vt ff.fam.ercil.l.his ꝯñr,§.fi. Si āt eſt ius in re,tunc refert,aut
eſt tale quod non reprobat probata per actorem, & idem:aut re
probat,& tunc actor ſuccumbere dēt,quia eſt incompatibilis vi
ctoria ſua,& confeſſio ſua,vt dixi,in l.cum ſeruum, de ſer.fugit.
17 † Quæro, fuit quæſtio *c* de facto: Iuuenis iuuenculā cognouit,
c proinde accuſantur ambo de ſtupro: ipſi autem confitentur ſe
ante contraxiſſe matrimonium, vtrum veniant abſoluendi? &
gl.ord.dicit,ꝙ ſic,ꝟ.de fideiuſ.l.pe.& ibi Cyn.quam perpetuo te-
d ne menti,quia non eſt alibi. Sed pone, *d* confeſſus ſum me adul
terium commiſiſſe cum Berta vxore Titij, coram Iudice ſecula
ri,quæritur an ex iſta confeſſione poſſim condemnari? Vr̄,quod
non, quia qō matrimonij eſt ſpiritualis, etiam ſi incidenter de-
ducatur,vt hæreditatis cauſa,ut ext.de ordi.cog. c tuam,& ideo
ſicut per teſtes non poteſt probari matrimonium ēt morte con
iugum finitum, quod tamen proprie non eſt probare matrimo
nium,ſed memoriam eius extare,quia tunc matrimonium non
eſt in rerum nā,ut no.in ſimili, ff. quod cuiuſque vniuer.nom.l.
ſicut,ita vr̄, ꝙ nec per confeſſionem valeat liquidari, coram Iu-
dice ſeculari, & arguo ſic; Licitum eſt arguere de re ad perſo-
nam, ſed confeſſio facta coram Iudice ſeculari a perſona ſpiri-
tuali non ualet, ut extra de re iu.c.at ſi clerici,ergo nec ſuper ſpi
rituali,quia non ſolum eſt facta coram nullo tribunali; ſed corā
uetito,arg.ſupra de leg.l.ab adminiſtratione.Secundo arguo ſic,
ſi iſta confeſſio ualeret, hoc eſſet ex ui prorogatæ iuriſdictionis,
ſed iuriſdictio eccleſiaſtica, ideo requirit proprios Iudices, quia
ſeculares non ſunt capaces; ergo nec ſuſceptiui huiuſmodi au-
thoritatis:*niſi.n.ſit* capacitas in ſubiecto,non poteſt ſibi fieri im-
preſſio,ut plene no.s̄.de fideicom.l.eam quam, & hoc eſt,quod
dicit Philoſophus, actus actiuorum ſunt in patiente ſuſceptiuo-
rum. Sol.dicendū eſt,ꝙ condemnō ſequi debet: ga tunc uerum
eſt, ꝙ remiſſio dēt fieri ad ipſum, q̄ñ requiritur diſceptatio fori,
non q̄ñ de plano qs confitetur, ga confeſſio releuat ab onere ꝓ-
bandi & diſputandi,ut l.eum,qui.ff.de iureiu. & iō confitens nō
dēt remitti ad ipſum pro liquidatione fienda, quia non eſt futu-
e rum liquidari,ſed liquidatū eſſet.ita tenet Spe. *e* in tit.de ſumma
f ria cognitione,& ita ſeruat conſuetudo. Sed nunquid *f* arbitri
compromiſſarij poſſint cognoſcere taliter qualiter de mr̄imo-
nio incidenter deducto in petitione hereditatis? & vr̄ ꝙ non, ga
arbitraria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. Contrarium credo
ſalua ſp veritate,ga non tanq̄ Iudices, ſed tanq̄ priuatæ perſonæ
de mera partiū uoluntate teſtes recipiunt: & iō iuriſdōni eccle-
ſiaſticæ non derogatur, nec eam vſurpant, quapp puto, ꝙ hoc
caſu licet non eſſet compromiſſum ſine pena, & eſſet emologa
tum,tñ ex eorum ſñia non oriretur actio iudicati,quia ſi nō fue
runt Iudices in probationibus,ergo nec in ſñia, ut l.prolatam,s̄.
18 de ſenten. Cogitabis,quia nouum eſt,quod nota.† Sed quid di-
g ces,Clericus *g* interfecit Titium,& tumultuante populo captus
eſt, & Poteſtas ſcit eum clericum, & tñ facit eum confiteri, ꝙ eſt
purus laicus. Reſp.non nocet iſta confeſſio,duabus rationib. Pri-
ma quia facta eſt ſuper iure inſeparabili, & cui renunciari non
pōt.Secunda,quia cum ſit facta contra religionem, vr̄ facta con
tra ius naturale, quod eſt immutabile, & ad hoc optime facit gl.
h l.noſtræ. Sed quid *h* dices, ego ſum confeſſus me heri vulneraſ-
ſe Titium,poſtea apparet,ꝙ pridie fuerat interfectus. Reſpond.
non nocet,quia homo mortuus deſijt eſſe Titius,& ideo Titius
non potuit vulnerari. Homicidium itaque præcedens remouēt
a prætenſo actu vulneris veritatem,uel poſſibilitatē, & licēt ſen
tentia aliquando fundetur ſuper non uero, tñ ſuper impoſſibili
nō pōt fundari, & quia obijci pōt ſñiæ, multo fortius obijci pt
19 proceſſui,vt infra qui accuſ.non poſſ.l.1. † Modo ſequitur alia
i quæſtio de facto. Notarius *i* ſcripſit ita, Petrus ex certa ſcien-
tia, non per errorem, confeſſus fuit ſe carnaliter cognouiſſe ta-
lem monialem, quæ re uera non erat monialis: inquiritur con-
tra Notarium de falſo.quæritur qđ iuris; & vr̄ ꝙ debeat puniri,
ga Notarius ex motu animi ſui non debuit ſcribere hæc verba.
cum nō dēat ſcribere niſi id, qđ patet ſibi ex duob.ſenſib.ſ.viſu.
& auditu.Sed ſcientia,& non error ſtat in mente hominis, quæ
eſt nota ſoli Deo,ut no.ff.de pact.l.iuriſgentium, §.pactorum,&
ideo de mente hominis nullū eſt directū teſtimoniū,quia inuiſi
bilis eſt,& in audibilis:quia metē hoīs alterius nemo vnq̄ vidit
vel audiuit.vox deniq; hominis non eſt mens,ſed aſſignatio eo
rum,quæ ſunt in mente,vt ff.de ſup.leg.l. Labeo,§.idem Tube-
ro.ſicut dolor capitis non eſt caput,ſed in capite,& ſignificat ca-
put.notarius ergo iſte perperam fines ſui officij exceſſit. & quia
falſum ſcripſit,vr̄ teneri lege Cornelia.in ꝯrium videt, ꝙ dictū
K Tabellionis poſſit ſuſtineri *K* conſtituendo ordinem ꝑ hyſteron
protheron.hoc mō ꝯuertēdo ordinē verborū,videlicet,fuit con
feſſus ſe cognouiſſe talem monialem ex certa ſcīa. non per er-
rorem,vt verbum certa ſcīa, veniat ad terminationem verbi co
gnouiſſe.& ſic ſunt verba ꝯfitentis & non verba proprio motu
ſcribentis:nam per iſtam figuram,q̄ dr̄ hyſteron protheron nō-
nullę ſcripturę ſaluantur,vt no.in l.2.ff.de pac.& l.qdam de pac.
leg. Et eſt ſimile ei,qđ quotidie accidit. Nam ſi dicunt tabellio-
l nes,*l* ꝙ talis fuit ꝯfeſſus ſe habuiſſe,& recepiſſe a Titio dante, &
numerante Nā iſti ablatiui poſiti in ꝯſequentiā confeſſionis,nō
ſunt aliud,niſi ꝯfeſſio.nō ꝙ Notarius aſſerat numerationem, q̄
fieri nō vidit.ſm Iac.But.qui ſic diſputando tenuit. Or.breuiter
conſulo Notario,ꝙ non apponat hęc verba:tñ ego non puto ꝙ
ſi apponat, incidat in falſum, ſiue ꝙ videatur appoſuiſſe ex cōi
m vſu *m* Notariorū,ſiue ꝙ Tabellio excuſet pp iuris ꝑſumptionē
ſiue ꝙ extra officium Tabellionis,ſiue ꝙ non rufundat onus ꝓ-
bandi errorē,nec magis aggrauat in iſto onere aduerſari, q̄ eſ-
ſet,nō appoſitis his uerbis,& habemus ſimilitudinē alterius ca-
n ſus. Nā ſi Notarius dicit,talis ſanus mēte *n* corrūpere fecit tale
teſtm̄,& ille erat tunc occultus furioſus,vel erat firmus in inte-
rioribus.puta in inteſtinis,& ſic nullū eorū erat viſibile. Tabellio
excuſatur,ga nemo mentit,niſi mentiat animus,vt ꝟ.de falſ.le.
20 nec exeplū,† Denuo *o* quero de qōe quotidiana Titius accuſa
o tus vel inqſitus de homicidio? Rn̄dit hoc mō, Confiteor me oc-
cidiſſe ad meā defenſionē, & aſſignato ſibi termino ad oēm ſuā
defenſionē faciendā,vt eſt moris & iuris eſt tex. no.ff.de re mil.
l.3.§.ſi ad diē.nullā aliā defenſionē fecit. Iudex vult eū cōdēnare
q̄rit,an poſſit?& vr̄ ꝙ nō,ga lis nō eſt ꝯteſtata, qđ ſic probo. iſte
non rn̄dit ad interrogationem,quia eſt interrogatio ſimplex,re-
ſponſio vero compoſita,& implicita, vt ff.de verb.obli.l.1. §. cū
adijcit.itē poſito,ꝙ eſſet lis ꝯteſt.nihil eſt ꝓbatum,qđ ſit punibi-
le.nam iſta confeſſio non poteſt diuidi. imo ſi bene cōſideretur
tota eſt ad fauorem reſpondētis,& factum vel dictum in fauo-
rem,non dēt retorqueri in læſionem, vt s̄. de leg. l.quod fauore
& l.vtilitatem,ff.de confir.tut.item hoc tenēt cōmuniter Do.ꝟ.
de exce.l.ſi quidem. itē confeſſio dēt acceptari cum ſuo onere,
le.ſi ex duob.de le.2.Item qui nititur ex confeſſione,nititur qua
ſi ex lucratiua cauſa,quia hoc lucratur,quod non habet neceſ-
ſe probare ſimplex factum,& caſum,ſeu mortem, vt ff. de iure
iur.l.eum,qui,nā mors neceſſaria occidenti. eſt caſus fortuitus
non

ADDITIONES.

a Inquiſitionem.Quid ſi non formata inquiſitione coram uno Iudice confiteretur.
eſt inducta præuentio,uide Bal.in l.ſi domus,§.2.de leg.1.& ad Bal.hic uide And.
in l.1.ff.de ius uoc.& in l.ſi quis poſtea,ff. de iud.& in l.1.in princ. in repe.ſup.de
iud.& in ru.de in ius uoc & in l.libertos aduerſus,ff.de in ius uocand.
b Non formata. Vide in l.ſi confeſſus,ff.de cuſt.reo.
c And. Barb. Quæſtio. Si duo reperiuntur, & de ſtupro accuſentur, & iurant antea
contraxiſſe matrimonium,ſtatur eorum iuramento. Vide Bald. in l.1. ſup. de ſer.
fug.& in c 1.§ furtum,de pa.iur.fir.& l.1.C.de collu.deteg.
d Sed pone. Vide quod no.Bal.in l.3.ſup.de iud.
e Ita tenet Spec.Adde Spec.idem tenentem in tit. de recon.§.eo. & in tit.de primo
decre.§.reſtat.uerſ.quid ſi agitur.actione.
f Sed nunquid. No.ad ea,quæ no.in l.omni.ſup.de ſacroſ.eccl.& Io.And.in cap.poſt
miſerabilem,extra,de uſu.dicit quod contra iſtud dictum multum facit,cap.con-
tingit,extra,de arb.
And.Barb.Sed nunquid arbitri.No.unum dictum,quod arbiter non poteſt cogno
ſcere de matrimonio deducto in petitionem hæreditatis, uide l. cum proponas,
C.de re. cre.ſecundum lect.gl.& ibi Bald.in auth.& qui iurat, de bonis auth.iud.
poſ.uide Lud.Rom.conſ.172.ubi dicit,quod laicus ut arbitrator poteſt cognoſce-
re de re ſpirituali,uide,ibi,quia pulchre loquitur,& uide eundem Ro.conſ.295.
g Clericus. Facit l.nec valens,ſup.de lib.cauſa cum ſi.
h Sed quid. Vide Ro.in l.is qui reus,ff.de pub.iud.
i Notarius. In contrarium facit,quod no.Bal.in l.mater.ſup.de rei. uend.
K Suſtineri. Et pro his facit quod no. Bal.in auth. ſed nouo. ſup.ſi cer.pet. Notarius
enim debet conficere inſtrumentum per ſenſum,per quem certificari poteſt.
l Tabelliones, Vide no.in l.ſi ex cautione,& ibi hoc no.Bal.ſup.de non nume.pec.
m Excommuni uſu. Vide Bal.no.in c.1.de cog.feu.& quod ipſe no. in rub.ſup. de fi.
inſtr.cum ſeq.& no.Do.in c.2.ad fi.extra de fide inſtr.
n Sanus mente. Vide Bald.& Imo.in l.2.ff.de teſt.& quod no.Bald.in l.ex his,ſup.de
teſta.mil.& in fim.Ioan.And.in add.Spec.in rub.de inſtr.edi.in §.reſtat. in addi.
incip.nota.
o Denuo. Vide per Bar.in l.Aurelius,§.idem quæſijt,& ibi dixi,ff.de lib.leg.Bal.in l.
ſi quidem,inf.de excep.ſcripſi poſt Bal.in l.cum de indebito,ff.de prob. & uide in
materia unum uerbum Bar.in l.deuotum,inf.de meta. & epi. lib.12. ubi ponit an
uerbum,ulciſci,poſſit poni pro defenſione.

non peccatũ, ſed pœna peccati inuaſoris, inuaſor ergo acceptet
cã cum ſua cã,ſuiſq; vitijs,& modificationib.quaſi quadã forma
vna inſeparabili ſit facta cõfeſſio,l.1.§.cum adijcit,de verb.obli.
Sed aliud eſt in iudicio,quod redditur in inuitu,aliud in ꝯctibus
Doc.dicunt ꝙ aliud eſt, ſi confeſſio haberet duo capita, vt ſi di-
co me occidiſſe.Item,ꝙ ad meã defenſionem, vel per aduerſati
uam,dico me occidiſſe ſed ad meam defenſionem. nam ubi po
nitur aduerſatiua,ibi ſunt plura capitula.ſecus vbi eſt vnum con
ſtructum per contextum verborum, facit quod not. Bart.de re
iud.l.diuus,quod mihi non placet, quia in re facta non valet ars
21 verborum.† Vnde aduerte,ꝙ ſubſtantia eſt,quæ ſimpliciter pro
a fertur.qualitas *a* eſt,qñ vltra proceditur, eſt.n. quoddam adiun-
ctum ſimplici maleficio:concomitantiæ aũt ſunt locus, & tp̃s;
& ſic locus,& tp̃s aggrauãt penã,ſunt ẽt qualitas,maleficij, vt ff.
b de pæn.l.aut facta,§.qualitate.Itẽ quædã *b* eſt qualitas, quam ſi-
gnificatio verbi includit,vt dolum in furto, & tũc non prodeſt
c dicere,ego fui furatus lata culpa.Quædam eſt,*c* q̃ nã & conſue-
d tudo eſt apta includere;vt cũ dicit,occidi,ꝙ p̃ſumit *d* dolo. & li-
cet dicat,caſu occidi,& non dolo, probet caſum, quia rõ nãlis
eſt ꝯ eum.Quædam non includitur,nec eſt apta includi,niſi pro
betur incluſa,vt ꝙ offenſus ſit clericus & tũc ẽt ſtatur ꝑ ſe, niſi
ꝯrium probetur.In præmiſſo tñ articulo primo inſtruo iudicẽ,*e*
ꝙ non admittat talem reſponſionem; quia ſi interrogatio eſt
ſimplex,non debet admitti reſponſio duplex, & implicita. Sed
ſi iudex per imprudentiam, vel gratiam, talem rñſionem acce-
ptauit,dico ꝙ confeſſus eſt puniendus, quia confeſſio ꝑ ſe facta
nõ valet,l.4.& ibi no.s̃.de repu.hære.Itẽ illa verba, ad ſuam de-
fenſionẽ,ſunt quoddam excipere. ergo excipiens dẽt probare,
quia regula eſt ꝯ eum.vt j̃.de iniur.l.ſi non conuitij. & quia oẽ,
qđ lędit,p̃ſumitur factum malo animo,& cũ intentione læden-
di.extra de pręſum.c.j. Nam omne ꝯ naturam factũ præſumitur
doloſe ꝑpetratum,& actũ,vt no.ff.de iniur.illud relatũ.ꝙ autem
ſit excipere, ſic probo: homicidiũ eſt ꝑ ſe malũ,niſi authoritate
publica fiat,quia tunc eſt per ſe bonũ,vt ext. de iureiur. cap. & ſi
Chriſtus.Ille ergo,qui vult ſe excuſare. debet excipere, qa de ri-
gore iuris nata eſt accuſatio,licet ſecus de æquitate.Non ob. ca.
vnicum,ext.de homic.in Cle.quia illud eſt de ęquitate canoni-
ca.æquitas aũt exceptionẽ parit,rigoroſa autem principia obli-
gationes naſci non impediunt,vt ff.de pact.leg. ſi vnus,§.pactus.
& Inſt.de repli.in prin.q̃q̃ enim ex propria charitate moueatur
& ſe defendat;tñ.iſta qualitas ad capitale odium terminatur, qa
occidere, non poteſt eſſe ſine odio; vel confitearis ꝙ nulla no-
xa ꝯhitur, tñ iſta eſt exceptio facti & intentionis, quia refundit
in excipientẽ onus ꝓbandi.vnde in hoc nõ differt ab exceptione
proprie ſumpta,& ideo niſi probet,quod ad ſuam defenſionem
dẽt cõdemnari,vt j̃.ad leg.Corn.de ſic.l.1.& inf.de iniur.l.ſi non
conuitij,nec ſunt iſta inſeparabilia,qa dupliciter reſpondet, arg.
ff.de arb.l.Celſus.§.idẽ ait Itẽ in iſto excipiente præſumitur do-
lus.Nam iudiciũ animi eſt qualitas facti,& homicidij,ergo pro-
bare dẽt.Cõſidera,quia quædam eſt defenſio neceſſaria ad eui-
tandã mortẽ,vel ſanguinis effuſionẽ:& iſta non ſapit excuſatio-
nẽ delicti,ſed verius innocentiã ꝯſilij, quia nulla eſt nata accuſa
tio,vnde non dr̃ proprie exceptio.ſed quoddã negare. Quædam
eſt probabilis,ſed nõ neceſſaria,vt qñ quis honorẽ ſuũ defendit,
quẽ alias ſaluum facere nõ poterat.& iſta eſt quædã excuſatio,
& ſapit exceptionẽ,Tñ aduerte,qa cõcludenter debent probari,
& circa hoc eſt conſiderandum;nam quoddam eſt delictum a-
ctu tranſiens,& non reiterabile,ut homicidium.Quoddam ve-
ro reiterabile,vt ꝑcuſſio. primo caſu non oportet probare, niſi
f ꝙ fecit ad ſuã defenſionẽ. Secundo caſu *f* debet probare, ꝙ illo
vnico actu,ꝙ ꝓbatur eo ipſo,ꝙ ꝯrium non ꝓbatur,qa nõ p̃ſumi-
tur pluralitas,eo ꝙ nemo præſumitur delinquere.Si ergo in ho-
micidio ꝓbet qs,ꝙ alio loco fecit,ẽt ſi nõ ꝓbaret.ꝙ ad ſuam de-
fenſionem, ſatis eſt ſibi,quia libellum excludit,licet non exclu-
dat delictũ.tñ dico,ꝙ ſatis eſt quantum eſt,vt abſoluatur ab illo
libello:ſed in actu iterabili, ẽt ſi probaret ꝙ ad ſuam defenſio-
nem.alio loco factum nihil concluderet,quia delictum de quo
agiť,non cõcernit.& ſic nõ eſt defenſio illius delicti, ſed alterius
nõ inſtituti. de quo nihil ad rumbum,vt s̃.de don.inter vi.& vx.
l.ſi maritus.& hoc eſt ꝙ Aduocati dicunt,iſte per non eſt de il-
la gamba.Si tñ iudex vult cautius ꝓcedere, ne incidat in opinio-
nes.Doct. mediantib.tormentis cogat ipſum ſimpliciter ꝯfiteri
g qđ p̃t,qa hẽt plus q̃ indicia.Itẽ tu Aſſeſſor *g* ꝯſidera,ꝙ iſta exce-
h ptio, *h* feci ad meã defenſionẽ,ñ ꝓponiť apte: ꝙ ſi teſtes hoc pro
barent,non ꝓbarent ſufficienter,ſed dẽt inſeri.& fecit ad neceſ-
ſariã defenſionẽ.nã defenſio dẽt eſſe ꝓportionata,puta pugnum
pro pugno.baculũ pro baculo, nõ enſem pro fuſte; niſi ſit tan-
ta elegãtia offenſi.ꝙ plus ponderet fuſtis in ipſum, q̃ gladius in
aduerſariũ in l. 1. j̃. vñ ui, & ibi plene ſcripſi in repe. quam feci.
i Iſtud eſt ẽt notatu dignũ, *i* ꝙ ad defenſionẽ feciſſe ꝓbat ꝑ ꝯiectu
ras,q̃ iudicis arbitrio committuntur:nã ꝯ dolũ p̃ſumptũ ꝯria ꝓ
batio admittiť,ſ.dolum non præſumptum,vt in c.1.extra,de p̃-
ſumpt.& ibi ꝑ Inn.& Io.And.in Nouel. iuxta hoc pone, ſtatu-
tum dicit,quod bannitus poſſit licite occidi,& impune offendi.

modo Titius Seiũ occidit.Inquiritur,rñdet, occidi bannitum:
K vtrum hæc ſit exceptio: *k* & vr̃ ꝙ non, ſed q̃dam allegatio inno-
centię iuris,nõ dico facti,qđ ſic probo.inquiſitio, vel accuſatio
nõ eſt aliud niſi ius,qđ ꝓſequimur ad vindicandũ eos,q crimina
perpetrarunt. Itẽ ſicut libellus eſt edendus in ciuili cũ re, cauſa
& actione, ſic in criminali:imo magis ſpecifice,& ſolenniter in
l criminali,vt ff.de acc.l.libellorum.hinc eſt, *l* ꝙ ſi dicatur,accuſo
Titiũ de oĩb.maleficijs,quę cõmiſit:& ſi ſuper hac accuſatione
nebuloſa,tenebroſa,& obſcura,citatio fieret, non interrumpe-
ret p̃ſcriptionẽ, ſed in ciuili ĩterrũperet, vt s̃.de anna.exce.l.ſi ex
multis, nã in criminali iſte libellus eſt reprobatus a iure, ſed in
ciuili non dr̃ reprobatus: ſed nõ approbatus, qa ſnĩa ſ̃m libellũ
ferri non poſſet; niſi eo libello in ꝓceſſu ſpecificato. Hoc ergo
ſuppoſito,ille qui bannitum accuſat, accuſationẽ edere non p̃t,
nec inquiſitionẽ poſſet edere iuris,ſed facti tm̃, & intẽtionis:qa
ſicut agens ex nudo pacto ipſo iure nõ ꝓponit actionẽ,quia nu-
dum pactũ non hẽt ea,q̃ pertinẽt ad agendũ.Ita per ſimile,iſtud
homicidiũ eſt nullũ,qa non hẽt ea, q̃ ꝑtinent ad ius accuſandi,
vel inquirẽdi.Ex quo ſequiť,ꝙ ſine vllo exceptionis obiectu re-
dẽt abſolui, conſtito de banno occiſi.In ꝯrium vr̃,qa in ſui figu-
ra accuſatio,& inquiſitio ꝓcedit,& ſufficit, ꝙ maleficiũ ſit in fi-
gura,vt oriať accuſatio,vt ff.de falſ.l.ſi qs legatũ. Item ſtatutum
inquantũ dicit,ꝙ ſit licitũ,nõ valet,qa ꝯ *ius* nãle eſt,qđ ẽ immu
tabile,vt no.Inno.in c.fi.extra,de conſuetu.inquãtum aũt dicit,
m ꝙ non puniať, *m* id eſt dictũ, ꝙ accuſationẽ non dabo ex his ver
bis ſurgit exceptio,& eſt opponenda,ut patet in *Macedoniano.*
Item occidere bannitũ eſt ꝓpulſare:ſed ꝯſtat,ꝙ maior eſt inno-
centia defendentis ſe,q̃ propulſantis, & illa eſt exceptio.ergo &
iſta,& hæc eſt vera,vt ff.ad Turp.l.j.§.accuſationem. tñ ſi de bã
no ꝯſtaret ꝑ acta archiui publici,abſolueret: qa acta archiui pu-
blici pro actis cuiuſcunq; cãę debent haberi.de fid.inſt.authẽ.ad
22 hæc.† Sed dubitatur,quare in fine accuſationum,& inquiſitio-
num apponunť hæc verba,ꝯ formã iuris cõis,& ſtatutũ:Vr̃.n.ꝙ
hæc verba nõ poſſint apponi,qa ſup legib. nõ ꝯteſtetur eis, nec
interrogationib.rñdere tenetur, vt l.ornamentorum, de auro,
& argen.le.Secundo,quia diuerſæ leges intentantur,qđ eſt ꝓhi-
bitum,vt ff.de accuſat.& inſcript.l.Senatus cenſuit.Dicas,libel-
lum.procedere, qa quęlibet lex intentata vr̃ ad adiuuandũ libel-
lum.& ſiquidẽ lex cõis & ſtatutum municipale diſponant idẽ ꝑ
idem eſſe, nõ eſt niſi una lex inſpecto fine,vt not.in c.j.extra, de
conſti.li.6.Si vero ſe hẽt,vt genus,& ſpecies.vr̃ intentata ſpecies
& genus,tanq̃ in ſpecie,nõ tanq̃ extra ſpeciem, qa genus in qua
libet ſua ſpecie repręſentatur, vt l.1.ff.ſi cert.pet. Si Vero leges
ſunt aduerſatiuę ſtatutis aut econtra,vtrunque non vr̃ allegatũ,
ſed ſolum id,quod oportet intentatum.vnde non uidetur inten
ta accuſatio ex lege, ſed accuſatio ex ſtatuto.ſed eſt quædã ſim
plex allegatio legum ad corroborationem inquiſitionis maxi-
me, vel

A D D I T I O N E S.

a Qualiter.Vide Bal.in l.ea quę,ſup.de cond.indeb.& in l.2.ſup.de re iud.
b Item quædam.Vide Bar.in l.ſi mulier,§.1.ff.rerum amo.
c And.Barb.Quædam eſt.Si quis confitetur ſe occidiſſe hominem, ſed ad ſuam defenſionem,an talis confeſſio poterit diuidi. vide de materia Barto. in l.Aurelius.§.idem quæſijt,ff.de lib.leg.& Bald. in l.ſi quidem C.de exe.& aliud in l.ſiquidem.ſu.de tranſac.& in capitu.bonę,el.2.per Moder.de poſt.præl.& in c.cum veniſſent,de in integ.reſt.& ibi Do.Io.in cap.cum olim, de cenſi.& in c.1.de confeſ.lib.6.ſed Do.Car.in pręal.cap.bonæ.limitat, niſi iſta confeſſio emanet in epiſtola,quia ſcriptura eſt quid indiuiſibile, & pars non poteſt eam pro parte approbare,& pro parte reprobare.alleg.pręallegatum capitu.cum olim.& glo.l.Publia.ff.depoſ.& facit gloſſ.c.ſi quid 36.diſt.ſed Bar.ibi tenet contra,nec ob. tex. capit.cum olim.qui loquiur in ſcriptura publica,non in priuata.item niſi eſſet iuris pręſumptio, quæ approbat,quia tunc propter confeſſionem diuiditur;alias ſecus tex.eſt no.coniuncta gloſ.in capitu.cum ueniſſent, de inſti.quod ſumme not. & uide Bald.in l.quædam, §.numularios, ff.de eden.ubi liber rationum non poteſt pro parte acceptari,& pro parte non.vide Spec.in tit.de depoſi.§.fin.ver.pe.Arch.in tit.1.de confeſſ.Bald.in l.1.§.editiones,ff.de eden. Cyn.& Bald.in l.2. de do. ante nup.Bald.in l.nec codicillos,ſu.de codi.& ibi Sal.& Bald.in l.ea quæ, C. de condi.indeb.D.Ant.& alios,in c.1.de tranſa. & Do.Abb.in c.1.de iure calum.
d Præſumitur.vide q̃ dixi poſt Bar.in l.1.§.non autem, ff.ſi qs teſt.li.eſſet iuſ.fue.
e Iudicem.Vide Bal.in l.iubemus inf de app.ſed contrarium tenet Bal.in l.1.in prin.ſup.de ædil.act.& in l.fi. inf.de except. & in l.nec codicillos,de codic.
f Secundo caſu. Vide Barto.& Doct.in l.is,qui reus. ff.de publ.iud.
g And.Barb.Item tu aſſeſſor.Exceptio,feci ad meam defenſionem,non eſt congrua niſi dicatur neceſſaria.Vide Bald.in l.2.ſup.de don.ante nup.
h Exceptio. Sed contrarium uidetur tenere Bald. in l.ſolam.ſupra de teſt. & Bart.in conſi. incip.Mariolus,alias Mathiolus & uide quæ not.Bartol. & Bald.in l.1.infra vnde vi.
i And.Barb.Eſt etiam no.dignum.Nota probari per coniecturas,quod quis facit ad ſuam defenſionem.Vide Bal.in l.1.C.vnde vi.& in ſua repe.6.q. dixi i c.cum dilecti,de accu.& in c.ſignificaſti,de homic.
K Exceptio.Vide per Bal.in l. nec codicillos.ſup.de cod.
l Hinc eſt.Sentit Bar.in l.edita,ſu.de eden. & in l.libellorum,§. quod ſi libell.ff.de accuſ.& Bal.Vide in addi.ad Spec.in tit.de ſent. intra 20.& Ang. in l.ſi uacantia, inf.de bo. ua.lib.10.& quid in actionibus ciuilibus, quæ oriuntur ex delicto: an ſit idem,quod in criminalibus;Barto.in d.l.edita,dubitauit.& ad iſtam q. de qua hic,vide Bar.in l.decuriones,ſup.de infa.
m Quod non puniatur.An ſtatutum,quod bannitus poſſit impune occidi,valeat uide per Bart.in l.omnes populi,in 4.quæſt.ff.de iuſt.& iu.Barto,in l.1.ſupra ſi a non compe.iud.& uide in l.Gracchus.inf.de adul.

mę,vel accuſationis: & iō eſt alternatiua dicēdo ſic.& ſi prædi
a cta fuerunt ɔ̃ formam *a* iuris cōis,vel ſtatutorum,adhuc proce-
deret libellus,ǫa leges,vel ſtatuta nemini ſunt edenda,ſicut quo
tidie faciunt allegantes, qui dicunt,allego talem legem,& ſi lex
iſta nō diſponat,adhuc allego ſtatutum municipale, nam nemi-
ni prohibitum eſt pluribus vti rōnibus, quæ in meris legib.con-
ſiſtant.quinimo dico, ꝙ ſi per ſtatutum eſſet prohibitum extra-
here bladum:quod de iure cōi vetitum non eſſet, inquiſitor di-
cat,ꝙ extraxi bladum ɔ̃ formam iuris cōis,& de ſtatutis nihil di-
cat,inquiſitio procedit ex rōnibꝰ prædictis, tum quia ipſum ſta-
tutum eſt pars iuris cōis,nā authoritate iuris fit ſtatutum,l.om-
b nes populi,ff.de iuſt.& iu. quod no. Porro,ǫa iudex iurauit *b* ſer-
uare leges, & ſtatuta, ad hoc vt non ſit periurus, dēt ſupplere ex
eis etiā inuitis partibus monſtrando, & illud non requirit ſtrepi-
23 tus iudiciorum,ut l.lecta,ff.ſi cer.pet.† Modo reaſſumo id,quod
a principio ordinaui: & quęro quę eſt cā efficiens in confeſſio-
ne? Reſpondeo confitentis cōſenſus, nā erronea confeſſio non
eſt preprie confeſſio, ſed abuſiua:quare non nocet, ſi ɔ̃riū pro-
betur coram iudice competente quod no. Or modo hic eſt ad-
uertendū ad quandam legem, cuius non eſt facilis intellectus,vi
delicet ad l.cū fideicōmiſſum,ff.eo.tit.quę lex hēt diuerſas lectu
ras. Odof. in ſua leg.ſic ponit caſum.Petebam a te legatum, vel
fideicom.coram iudice ordinario:ipſe vero delegauit quædam
judicem inter nos,puta Martinum,poſtmodū corā eo delegato
cōfeſſus fuiſti te dēre, q̄ritur,vtrū delegatus re abſoluere poſſit?
rn̄det Africanus cū diſtinctione:aut non debetur, quia non re-
lictum,& abſoluere nō pōt,vſq; bi,ſi vero.ſed dēt remittere ad
ordinarium,vt in ver.ſed ex ſuperiore.vſq;in fi.Si aūt iō non de-
betur,quia nil eſt in patrimonio vnde ſoluatur, tunc pōt abſol-
uere a petitis,vt in ver.ſi vero,vſque ibi, ſed ex ſuperiore. Odof.
Poſtea ipſe idem Odofr.mutat thema;quia dicit,ꝙ ɔfeſſio ſe de
bere coram ordinario emanauit,& ideo delegatus factū ordina
rij reuocare nō p̄t.vn̄ ſentit,ꝙ in illo ver. ſi vero fuit facta cōfeſ-
ſio corā delegato: vn̄ per talem confeſſionem, delegatus factus
eſt dn̄s litis,& ideo errore cognito,poteſt decernere,ɔfeſſionem
non nocere.Vel aliter ſ̄m eū,qn̄ nulla bona ſunt ideo confeſſio
non nocet,ǫa inanis ē actio, q̄ inopia bonorū exhaurit.Huiuſq;
Odof.Alij,vt Iac.de Are.ſuper verbo, debere; dn̄t ſic,non prin-
cipaliter,ſed confeſſus eſt relictū eſſe,per qđ & ſe fatetur debere
Iac.& ideo primū rn̄ſum eſt rn̄di poſſe,cui cōſonat verſi.ſi vero
ſed ɔ̃dicit ille ver.intereſt.n.& ver.ſed ex ſuperiore.ſed ex mēte
Iac.eſt illos ver.intelligere,qn̄ directe cōfeſſus eſt ſe obligatum;
Quæro igitur,q̄ eſt rō diuerſitatis? Rn̄deo, qn̄ fatetur ſe obliga-
tum,fatetur per ɔn̄s bona eſſe ſoluendo, cū alias non eſſet obli-
gatus, vt ſ̄.de leg.l.ſi vniuerſa.ſed qn̄ relictū fatet̄, non ſequitur
de neceſſitate,ꝙ ſit obligatus;& ideo cum rn̄ſo affirmatiuo reli
cti ɔpatitur ſe hæc negatiua,ſ.bona non ſufficere.cum etiam nō
ueniat ɔ̃ ɔfeſſionem, merito delegatus eum audit.& eſt alia rō,
nam qn̄ cōfitetur ſe debere, vinculum ɔfitetur,& ex tali ɔfeſſio
ne oritur actio in factum,qn̄ relictum confitetur,actio non ori-
tur, eo ꝙ aliquod vinculum de neceſſitate non ſupponit, ſicut
ex iur̄o non oritur actio hoc caſu, qn̄ in iuramento aſſeritur fa-
ctum obligare non valēs,vt eleganter not.Inno.in c.fi.extra, qđ
met.cau.Old.ſuper gl.q̄ dicit,corrigitur.ſic ait.Nam ad delegā-
tem remittit̄,vt abſoluatur·vt ibi Old.quia tenetur vtili ex ɔfeſ
ſione,perinde ac ſi ɔ̃xiſſet,ideo non corrigitur proprie, ſed d̄ter
minatur.Odof.& Old.ſed in vlt.gl.in fi.ſic ait.Vel dic,ꝙ hæc lex
loquit̄ de ſimplici arbitro,vel calculatore, ǫ poteſt cognoſcere
de his tm̄,quæ ad calculum pertinent, & non de alijs, vt l.j.§.cū
dr̄,ff.ſi cui plus q̄ per l.Falc.& de vſufru.leg.l.2.non autem loq-
tur de arbitro,id eſt de iudice delegato. Old.alia lect.eſt Bartol.
qui dicit,ꝙ ibi erat Iudex delegatus ad exequendum,vn̄ illa cō-
feſsio,ſe debere,& illa,relictum eſſe,proceſſerat coram ordina-
rio,ſn̄ia ergo ſua hæc eſt,ꝙ delegatus ad exequendam cum cau
ſæ cognitione errore comperto,per q̄ redargueretur pronuncia
tum de iniquitate,non poteſt reſtituere in integrum,ſed ad ſupe
riorem remitti,id eſt ad delegantem.Sed ſi eſt error circa calcu
lum bonorū,de hoc bene cognoſcit,& pronunciat,quia hoc po
teſt in executione ſn̄ia opponi,vt l.defenſionis facultas,j̃. de iu.
fiſ.lib.10.Tu dic. ꝙ non eſt neceſſe allegare errorē, nec cogno-
ſcere de errore,vbi eſt confeſſus eſſe relictum,ſed non fuit con-
feſſus ſe debere,vnde cum delegatus, n̄ habet hic aliquid reſcin
dere,merito poteſt cognoſcere de calculo, de quo nō fuit prius
cognitum,vel fuit cognitium,ſed erratū,quia calculus erat im
plicitus eo,ꝙ error calculi corrigi poteſt abſque eo,ꝙ ſit neceſ-
ſe calculū ſententialiter reuocari, ponendo calculū meliorem,
24 vt l.j.ſ̄.de error. cal.& tunc intelligis ueritatē illius leg. † Modo
c circa perſonā cōfitentis, q̄ro *c* vtrū prodigus poſſit ɔfiteri? Rn̄.
ǫdā eſt ꝓdigus exiſtenter & apparēter:ǫdā exiſtēter tm̄. Primo
caſu,aut eſt tanta prodigalitas,ꝙ ſapit dementiā, & eius ɔfeſſio
non valet. Aut non ſapit dementiā,q̄uis ſit malū regimē, & tūc
valet,niſi ſit ei per iudicē interdictū,vt ff.de cura.furio.l.Iulia. Se
cundo caſu valet,donec per ſn̄iam declaret prodigus.licet ǫdā
tria exigant.ſ.ꝙ ſit ꝓdigus declaratus,bonis interdictū, & datus
curator,qđ non placet,ǫa eo ipſo,ꝙ eſt ꝑ ſn̄iam declaratus ꝓdi-
gus,legis diſpoſitio ſuccedit,quaſi ipſius ſn̄iæ executio bonis in-
terdicens & no.ff.de teſtam.l.is,cui bonis,ff. de verb.obl.l. is cui.
15 † Modo q̄ro,ǫd de adulto,vtrū eius confeſſio valeat? Tex. dicit
minorē a ɔfeſſione ſua reſtituendū,vt ff.eo.l.certum,§. minorē.
Quæro,ǫd eſt hoc dictum,vr̄.n.qđ non reſtituat̄,ǫa iurat de ve-
ritate dicenda;ergo non pōt allegare periurium.Item quia iura-
mentum repręſentat eū maiorem.Sed rn̄deo,& ad euidentiam
p̄mitto,ꝙ veritas dr̄ tripliciter, vno modo re & ɔſilio qn̄ ita eſt
in ſubſtātia veritatis,& in aīo & in verbo,& tunc nō reſtituitur,
quia non eſt læſus. Secundo mō dr̄ veritas conſilio, ſed non re,
& hoc mō ſumitur in iuramento calūniæ,quia iurat dicere ueri
tatem de conſilio animi,licet forte non ſit ita in rebus ipſis & fa
ctis,& iō rn̄ſioni factæ ſub iur̄o calumniæ,datur fides,ǫa id præ-
ſumitur eſſe verum,qđ no.Tertio modo vr̄ veritas re, non cōſi
lio,qn̄ quis profert ſermonem uerum,quem putat eſſe falſum.
primo modo,qn̄ rēdetur poſitionib. in crīali iuratur de verita-
te, ſed in ciuili iuratur de conſcientia, & iſta duo remedia bn̄fi-
cium reſtitutionis in integrum non tollunt, ǫa allegatur error,
& vbi eſt ignorantia,vel error, ibi non eſt intellectus ǫ error in
minore p̄ſumitur eo ipſo,ꝙ probat̄ rem aliter ſe habere.Sed in
d maiore *d* diſtinguitur,Aut hēt terminū ad deliberandū, & p̄ſu-
mitur ſcientia,vt no.extra,de diuor.c.ex literis.Aut non hēt ter-
minum ad deliberandum,& tunc refert.Aut in facto alieno, &
p̄ſumitur error veritate in ɔ̃rium reperta,aut in facto proprio &
e non p̄ſumitur error,niſi eſſet factū intricatū,*e* ſicut eſt calcullus
rōnum,vt ff.de ɔfe.l.pe.Idem ſi ſit factum multū antiquū. fallit
qn̄ illud ǫs tenet hr̄e memoriæ,vt l.magnam.j̃. de ɔ̃hen.& com
mit. ſtip. Vel verius, ibi quis tenetur recordari de eo, qđ fecit
quia verum & obligatorium,ſecus ſi obligatoriū non eſſet,arg.
ff.de acq.poſ.l. peregre in princ. item non ob. ꝙ iuramentum,
minorem rep̄ſentat eſſe maiorem. hic enim diſtingue,aut iurat
minor,aut eius aduerſarius.Secundo caſu non rep̄ſentat eū ma
iorem,vt ff.de iureiu.l.nā & poſtea.§.ſi minor.primo caſu diſtin
gue,aut minor iurat ad corroborationē ɔ̃ctus, & tūc iuramētū
rep̄ſentat eū maiorē:& rō eſt,ǫa tollit bn̄ficiū ętatis. quo ſubla-
to,redigit̄ ad inſtar maioris; vt auth.ſacramenta,ſ̄. ſi aduer. ven
f di.Si tn̄ bn̄ficio ſuo,vel in terminis veritatis *f* erraret̄; non noce
ret ſibi error,vt no.Dyn.de verb.ob.l.ſciendū,& eſt rō, ǫa iura-
mentum requirit ɔſenſum,ſed errans non conſentit,vt ff. de iu-
riſd.om.iud.l.ſi per errorē q̄ lex intelligitur, qn̄ erratur in his,q̄
ſunt fundamēti;ſecus ſi errat̄ in his,q̄ veniūt in ɔſequētiā·p̄habi
to fundamento,vt ff.de iur.& fac.igno.l.regula,§.qui ignorauit.
aut minor iurat ad ſolennitatem iudicij, vel ad eius proceſſum,
& tunc illud iuramentum non repreſentat eum maiorem,quia
non tēdit ad hoc, videlicet ad abijciendum priuilegium ætatis.
g Idem puto,ſi iurat ɔ̃ mandatum procuratoris;*g* nam nihilomi-
nus ſi ꝓcurator eſſet ab eo poſt modum legitime reuocatus, iu-
16 dicium non valeret,vt no.in c.fi.extra, de proc.lib.6. Et per hoc
h rn̄detur ad qōnem, vtrum ī iudicijs iur̄m tollat *h* defectū ętatis?
& dic ꝙ non,quia ſolēnitas iudiciorū, & ipſa iudicia ſunt publi-
ci iuris,ǫcǫd gl.dicat in auth.ſacr̄a puberum,& hoc patet in tu-
tore qui iurat,tn̄ ꝑ hoc veniā ætatis non ɔſequit̄.l.fi. ſ̄. de leg.tu.
& ff.de mino.l.deniq; in prin.Item ſi iuraſſet hr̄e ratum factum
ꝓcuratoris·intelligitur.n.ꝓcuratore non errante;& hēt tacitam
ɔditionē ſi ex fide;ff.man.l.creditor.§.Lucius,non enim pōt vi-
deri procu cum dominum ſpoliat: vt ff.pro emp.l.qui fundum:
§.ſi tutor. Ad principium reuertor; & dico vna cum tex.mino-
rem aduerſus ſuam confeſſionem reſtituendum; ſupple: ſi læ-
ſus eſt

ADDITIONES.

a Contra formam.Bal.& Imo.contra,in l.Gallus,§.ſi eius,ff.de liber.& poſth.& forte male.& pro iſta opi. hic, quod notat Spec. in tit.de ob. & ſe §. ſequitur.verſic. quid ſi libellus,cum quo tranſit Bald.in l.ſancimus,la 1.ſup.de ſacroſ.eccl.& quia verba impropriantur in ſententia,& libello,vt procedat, Bar. in l.ſi olei ſup.loca. & Bal.in c.conquerente,extra,de offic.ord.& ponit plene Anto.de Butr. in c. examinata,extra,de iud & facit,quod no.Bar.in l.generaliter ſup.de Epiſ.& cleri.Bar. etiam idem videtur ſentire in l.2.in §.ſi publico,in 2.quæſtio.in fi. ff.de.adult.faciunt not.per Bar.in l. rerum quidem,ff.rerum amo.cum concor.

b Iurauit.Vide Bal.in l.2.ſup.vt quæ deſunt Aduo.par.Iu.ſup.

c Phil.Dec.Quæro.Ad hanc quæſt.vide per Alex.in l.is cui, de verb.ob. hic alle.qui in idem conſentit cum Bald. Et adde, quod prodigus ex delicto obligetur, vt per Doct.in l.ſi quis in tantam,C.vnde vi contra gloſ.& per Bart.in l.is, cui. de verb. oblig.quæſt.pen.Et an ex contractui, vide per Alex.in l.ciuitas,ff. ſi cert. petatur, & d.l.is,cui.

d Sed in maiore.Vide Bar.in l.cum precum, ſup. de lib.cau.

e Intricatum.Quando præſumatur error in facto proprio,uide Bal.in l.ſi quis delegauerit,cum concor.inf.de noua.& Bart.in l.pen.de confeſ.ff.& limitatio.Bal. videtur eadem cum ea,quam ponit Bart.in l.qui fundum, §.ſeruus,ff. de vſuca.pro empt.

f In terminis veritatis.Iuramentum non impedit reuocationem erroris, uide, Bald. in l.error.ſup.de iur.& facti ignor.

g Procuratoris.Vide Bar.in l.minor 25.ann.omiſſam,ff.de minorib.

h Tollat.Vide Bar.& Bal.in auth.ſacramenta puberum,ſup.ſi aduer.ven.per And.in l.1.in fi.ff.ſi quis in ius voc.non.ier.

ſus eſt,item ſupple,ſi ꝯfeſſio mero iure valeat,nam cum eſſe tu-
tum ipſo iure.ſit plenius ius,q̃ eſſe tutum ope reſtitutionis in in-
tegrum.Itẽ cũ eſſe tutũ ipſo iure,ſit remediũ ordinarium. reſti-
tutio in integrũ ſubſidiariũ.Item cũ nec ſit quod reſcindi poſſit
non pōt probare locũ litera,q̃ eſt in d.§.minorem.quæ dicit, re-
ſtituimus.oportet ergo ſcire , qñ ꝯfeſſio adulti in iudicio valet,
& qñ non.circa quod diſtingue,aūt eſt confeſſus cum authori-
tate curatoris,& valet;aut ſine,& hic diſtingue,aut habet cura-
torem,tunc ipſo iure non valet;curator enim ideo datur, vt au-
thoret alias fruſtra daretur.Hinc eſt ꝙ eſt ſimilis pupillo , vt ſup.
a de in integ.reſtitu.l.ſi curatorẽ habens.Fallit,*a* qñ talis eſt actus;
cui authoritas adaptari non pōt,vt qñ minor confitetur in tor-
mentis,vel errore prætoris cõfitetur pp multa indicia,vel vnum
multo tpe ꝯtinuatũ,vt ff.ad Syllania.l.excuſantur,§.fina.& ff. de
re mili.l.non omne , §.a Barbaris. non enim in hac rñſione da-
tur omnino libera negandi facultas ; ſed præciſe cogitur inter-
dum neceſſitantibus indicijs in tñ torqueri ꝙ confiteatur,& ita
b ſeruat ꝯſuetudo.qđ no.Sed pone,*b* minor videns ſe torquendũ
dicit iudici.domine,non torqueatis me,quia paratus ſum con-
fiteri ſponte,& iurat non ꝯuenire. nunquid iurm̃ iſtud aliquid
27 operatur.qđ dicit Bu.in auth.ſacramenta puberum , ꝙ nõ. † Et
dicit,ꝙ defenſioni in cã capitali,ẽt cum iuramento renunciari
non pōt,gl.eſt ſing.in leg. pactum inter hæredem,ff.de pac.& eſt
rõ , quia defenſio ſtatus eſt ꝑſonę , & eſt de iure nãli & per con-
ſequens eſt publici iuris,ff.de appe.l.non tñ.& in ca. paſtoralis.
de re iud.in Cle.item ſi iudex inquirit de maleficio ꝯ̃ minorem ,
iſte eſt actus iudicis;& eodem mõ actus torturę;curator aūt nõ
authoratur iudici.Sed quid eſt,qñ iudex pronunciat eũ torquẽ
dum;bene auditur allegatio & diſputatio curatoris , ſed poſtea
in executione huius interlocutoriæ nõ requirit,argu.ff.de adul.
l.ſi poſtulauerit,§.quæſtionem.quod verum eſt , & ita ſeruatur.
Aut adultus caret curatore,& tunc dic idem in tortura quod ſu
pra,quia iudex non pōt interloqui torquendum niſi dato cura-
tore.quẽ adultus cogitur ſibijpſi petere:alias dari non poſſet. ut
Inſtit.de cura.§.itẽ inuiti.Sed in ſpõtanea ꝯfeſſione,gl.in d.§. mi
norem,dicit ꝙ ꝯfeſſio valet,ſecus in ſnĩa. rõ differentię eſt .ſm
Dyn.quia in ſnĩa nullus eſt condẽnati coſenſus,vt ff.de ver. obl.
l.inter ſtipulantẽ.§.j.ſed in ꝯfeſſione eſt ꝯſenſus ꝯfitentis. Dyn.
ex quo ꝯſenſu adultus curatore carens,obligatur.Sed iſta rõ fal
ſa vr̃ quia ſequeretur, ꝙ ſi minor confiteretur lite conteſt. ſine
curatore,iudiciũ valeret;quod eſt ꝯ̃ l.clarũ,s̃. de autho.ꝑſtan. &
c ꝯ̃ l.in vniuerſis,s̃.qui da.tu. po. Item ſpãle *c* eſt in momentanea
poſſeſſio. odio inuaſoris, vt ĩ.ſi per vim , vel alio modo. l. fi.in l.
momentanea,s̃.qui leg.per.ſtan.in iu.ha.In quo caſu puto,ꝙ iu-
dex ex ſua poteſtate vel æquitate,& officio, poſſit iuuare mino-
rem,ne circumueniatur,& ſupplere de facto , ſicut in cauſis mi-
d ſerabilium *d* ꝑſonarum,de q̃bus not. Cyn.C. ſi man.ita veni.ne
proſti.l.mulierem,ꝯuocando ẽt conſanguineos & affines mino
ris,& mandando eis ꝙ aſſiſtant minori;quia qñ fit cum eorum
conſilio & fauore,non ꝓ̃ſumitur minor incidere in captionem,
vt no.in l.Polla.s̃.de his,qui.vt indi.Dico ergo,ꝙ ſi in cauſa me-
ri poſſeſſorij eſt ſpãle,ĩ qua minor iudicium fundat, ergo in ꝯ̃riũ
28 eſt ius cõe. † prętereа ſequeretur , ſm Dyn. ꝙ ſi ſententia eſſet
lata ꝯ̃ minorem indefenſum de conſenſu minoris , iſta ſnĩa ali-
qua eſſet,quod eſt falſum,vt s̃.ſi aduer.rem iud.l.cum minores.
Quid ergo dicemus? Cy.hic,& s̃.de auth.præſtan.l.clarum. ſub-
diſtinguit , ſm Nico.de Matarel. vtrum confeſſio fiat ad iudicij
ſolennitatẽ,an ad merã veritatem,primo caſu non valet,vt ſi cõ
fitetur ad litẽ conteſtandã,ſecundo caſu valet, ſed probata læſio
e ne reſtituitur in integrũ. Circa qđ ꝯſidera ꝙ leſio probat̃ *e* pro-
bando,ꝙ non debuerit cõfiteri,ſed diffiteri,quia res ſe aliter ha-
bebat,hoc quoq; ſufficit probare ſemiplene, puta ꝑ vnum teſtẽ
de veritate,quia lęſus eſt eo,ipſo, ꝙ renunciat ꝓ̃ſumptioni legis
pro ſe faciẽti.plus dico,ꝙ ſufficiat hoc per famam. Nam ex hoc
eſt leſio,& non modica,præſertim in maleficijs, Dico,quod ſi ad
uerſarius minoris omnino deficiebat in probatione , & de iſta
negatiua fiat fides,iſta eſt ſufficiens cauſa ad reſtitutionẽ indul-
gendam,niſi confeſſio eſſet in facto proprio ipſius adulti , quia
tunc non prohibetur agnoſcere bonam fidem,quamquam ipſe
ſolus & non alius,ſciat veritatem.Diſputare enim de apicibus
iuris,non eſt ſm bonam fidẽ,ſed pręter,vt ff.manda.l.ſi fideiuſ-
ſor,§.quædam.itẽ conſidera,ꝙ confeſſiones , quę fiunt reſpon-
dendo poſt lit.conteſt.interrogationibus.vt in criminali: vel po-
ſitionibus,vt in ciuili,pertinent ad meram veritatem eruendã.
Dicit ergo Nic.de Mat.ꝙ tunc adulti confeſſio valet , ſed ſecus
ſit in fundamentis iudicij,quę debent eſſe firmiora , ſm prædi-
ctum Nic.Mihi vr̃ dicendum,ꝙ minor non habet ſolennem ꝑ-
ſonam ad confitẽdum tale quid,per quod ꝑdat legitimas defen-
ſiones certas,aut incertas:& iõ hoc conſtito,confeſſio ſua debet
declarari ipſo iure nulla. item & ſi probationes hẽt in promptu
dẽt,admitti ipſo iure,quod ſic probo;q̃a in ꝯfeſſione ſtat totum
pondus cãę,& tota uis iudicij,& ſnĩa eſt ius ſequelæ.ſi ergo non
valet ſnĩa ꝯ̃ adultum ſine curatore,ergo nec id,vñ neceſſario ſe
quitur,l.deniq; §.1.ff.de min. vnde ego intelligo dictã.l.certũ. §.
minorẽ. qñ curator ꝓ̃ſtitit authoritatẽ in ipſa ꝯfeſſione,vel ante
in iurõ calumnię,cuius ſequela eſt rñſio ſequens ad interrogata
Dicet aliquis , alię probationes factę cum ſolo minore non va-
lent, vt s̃.de procur.l.non eo minus,ergo nec confeſſio, Rñdeo,
alię probationes non ſunt appendices dicti iuramẽti,ſed confeſ-
ſio,vel negatio ſic.& ideo authoritas ꝓ̃ſtita in iurõ , vr̃ implicite
ꝓ̃ſtita ad rñdendũ poſitionibus,quamuis ſpecifice ad ſic reſpon
dendum non ſit. Dico ergo , ꝙ ſi minor iurauerit de calumnia
cũ authoritate curatoris,eius confeſſio valet,ẽt authoritate non
repetita:ſecus ſi curator nec antecedenter,nec conſequenter ꝓ̃
ſtitit authoritatem,q̃a ipſo iure nõ valet.imo plus dico,ꝙ ẽt ne-
gatio valeret,ſi ex negatione ipſi adulto grande præiudiciũ gene
raret.exẽplum de trien.& ſemiſ.§.pe. ff.ad leg.Fal.l. hæreditatũ,
§.fi. ſemper enim inhęreo regulæ d.l.nõ eo minus . & alij regu-
læ,q̃ dicit,in omni iudicio habilitatẽ conſiderãdã,vt l.tutor,§.ꝓ
29 digus,ff.de iureiur.† Iuxta hoc *f* q̃ro, an adultus ex ficta confeſ-
f ſione,q̃ fingit ſtatutũ in cõtumace, poni poſſit in bãno ? Rñdeo
ſic dũmodo fuerit legitime citatus, q̃a ſufficit authoritas ſtatuti
ẽt q̃a in dolo,& q̃a videmus hoc ſeruari de facto,ſecus tñ in pu-
pillo,& facit qđ no.ff.de re iu.l.nõ pōt videri dolo carcere & inf.
g vnde vi,l.ſi q̃s in tantã.Modo *g* ſequitur uidere de ꝑſonis ad mi-
niſtratorum.Porro quatuor ſunt adminiſtratores, qui habẽt li-
beram ſine ſpãli mandato,ſ.qui hẽt,aut eſt habiturus vſumfru-
ctum in bonis filij in poteſtate.Item p̃latus pro ſe, qñ bona ſunt
diuiſa,vel cũ ſyndico capit,qñ bona ſunt coĩa:nã p̃latus & capi-
tulum ſunt vna vox eccleſiæ,qui debent eã tanq̃ vas ſuũ poſſide
re in ſanctificatione & honore , ad Theſſ.4. & in adminiſtratio-
ne cõi Abbas pōt habere ſuum procuratorẽ ꝑ ſe, & capitulũ ꝑ
ſe,& ẽt ſine ꝯſenſu p̃lati;neuter tñ poterit ſolus vti mandato,cõ
fiteri,vel negare,vt in c.præſentium;de teſti.lib.6.Item tutor , q
hẽt plenitudinem poteſtatis.Itẽ curator generalis.qui habet ple
nitudinem,eſt ei ſimilis,licet non per omnia,ff.de appel.l.3.§.tu
tor.horum omnium maior eſt pater, quia non tenetur reddere
rõnẽ adminiſtrationis,niſi de bonis alienatis,vt l.j.C.de bo.ma-
ter.l.cũ oportet,§.fi.s̃.de bon.quæ libe.vel niſi adminiſtraret bo
na filij emancipati,vt s̃.de dolo.l.ſi ſuperſtite.Quæro , an vale at
confeſſio tutoris attiliani,vel alius actus ab eo celebratus,& vr̃
ꝙ non.Nam tutor;teſtamentarius, qui nõ niſi ſuo hęredi datur
per exiſtentiam ſui hæredis eſt tutor.Inſti.de hære.quæ ab ĩteſt.
§.ſui.Attilianus aūt eſt datiuus. Item ſubſidiarius ergo locũ nõ
habet,vbi eſt teſtamentarius , & ordinarius. Item tutor Attilia-
nus vr̃ dari ad certum actũ.ſ. adeunde , vel repudiandæ hæredi-
tatis:ſed tutor ad vnum actum dari non poteſt.In ꝯtrariũ ẽ tex.
Inſt.de Attil.tut.nec eſt verum,ꝙ detur ad vnum actum,ſed uni
uerſaliter;& ſi aditur hæreditas,finitur ; ſi repudiatur, durat : &
oĩa ꝑpetuo adminiſtrat.Si vero nec aditur nec repudiat̃,ẽ tutor
re,ſed teſtamentarius eſt tutor ſolo noĩe , quia exiſtentia ſui hæ-
redis inducit neceſſitatem nominis tñ , vt ff.de leg.j.l.nam nec
emancipatus,& ſic intelligitur d.§. ſui, ſ.ſolum,quo ad nomen
tutoris.vel illud eſt verũ,niſi iudex det Attilianũ, in quo eſt ſpe-
tiale pp pleniorẽ prouidentiã pupillorũ. Dico ergo , ꝙ ſecundus
h gradus *h* adminiſtratorẽ cõſiſtit in p̃latis , q̃a p̃latus & Eccleſia
ſunt vnũ corpus,& Eccleſia domina eſt, & q̃a prælatus hẽt vſũ-
fructum rerũ aſſignatarũ prælaturæ,vt not.in c.præſenti.de offi.
i ordi. lib . 6. Sed mirabile eſt, *i* ꝙ perpetuus prælatus vtile dñium
K non habet , ſed perpetuus conductor ſic . Idem in ꝑpetuo *K* feu-
datario,& emphyteuta,quamuis Ioan.Monac.dicat,ꝙ feudata
rius vtile dominium non habet, ſed ſolum habet vſumfructum
quendam anomalum,qui non eſt cauſalis,nec formalis, ſed ſin
gularis, niſi pacta in feudis aliud diſponant : nam ratione pacto-
rum poteſt habere nõ ſolum vtile dominium, ſed directum , vt
ipſe not.in c. Abbate ſane,poſt princ.de re iudi.lib.6.ratione cu-
ius

ADDITIONES.

a Fallit. Vide Bal.poſt Cyn.in l.clarum.ſupra de auth. præſtan.& in auth.ſacra.pu ſi aduerſ.vend.

b Sed pone. Vide Bald in.c. 1. §.item ſacramenta.in tit.de pa.iuram.firman.in vſib. feud.

c And.Barb. Item ſpeciale. No.iudicem ex ſua æquitate poſſe minorem iuuare & uide quod not. l.fi.§.fi.de cond.inde.ubi non poteſt ſupplere officio ſuo,in reſtitutione minoris.

d Miſerabilium. Vide per Barto. & Doct. in l.4.§. hoc ante , in 4.oppo.ff.de dam. infec.

e Læſio probatur. Vide Spec.de reſtit.in integ.§.1.ver.ſed nunquid eccleſia.uel minor.& c.2.de reſti.in integ.lib.6.& quod dixi poſt Barto.in l.nam poſtea,§.ſi minor.ff.de iureiur.& no.hic in fini.

f Iuxta hoc. Vide Bal.in l.clarum.ſupra de auth.præſtan.

g Modo. Vide Bal.in contractibus,§.1.ſupra de non num.pecu.

h Secundus gradus. Vide Bal.in l.mandatum,ſup.mand.

i And.Bar. Sed mirabile eſt. No.ꝙ feudatarius habet utile dominium hoc tenet Inn. in c.ſi diligenti, de præſcrip.& ad hęc ibi allegauit c.nuper.de don.ſed uide tex. & Bal.in c.1.ex quib.cau.feud.amit.

K Idem in perpetuo. An feudatarius habeat utile dominium, vide Bal.in l.j.s̃.ſi plu. vna ſent.condem.fue.dicit tñ Bald.quod vaſallus dicitur habere directum dominium ſingularium feudorũ,licet vna uniuerſitas iure directo ſpectet ad eccleſiam ſecundum Bald. in l.1. ſupra unde legi. & hic. vide Bald.in l. pen. de cond. inter.

ius vſusfructus hēt offm̄ iudicis,vt ff.de do.l.Aquilius Regulus.
qa non eſt vſusfructus proprie loquendo,& iō pro eo confeſſo-
riam non hēt.Sed veritas eſt,ꝙ vaſallus vtile hēt dn̄ium, nō p̄la-
tus.& iō prælatum oportet agere noīe eccłę.verbum autem, v-
ſusfructus,ēt in prælato non proprie venit,ſed ī ꝯn̄am liberę ad
miniſtrationis,& acqſitionis.nam & alibi dicimus,ꝙ qn̄ verbū,
vſusfructus,in diſpōne profertur tunc ſtat proprie,vt ff.de vſufr.
l.ſi quis ita.ſed qn̄ profertur in ꝯn̄am alterius diſpōnis,tūc voca
bulum iſtud impropriatur,vt ff.de vſufru.l.proculus.Sed adhuc
non eſt rn̄ſum ad illud,quod dr̄, ꝙ colonus hēt quaſi vtilem rei
vend.nomine ſuo,& ſecus in patre,p̄lato,& quolibet vſufructua
rio.Rn̄d.ꝙ & ſi locaretur vſusfructus ad longum tp̄s, cōductor
vtile dn̄ium non hr̄et,vt ff.de vſufr.l.ſi dn̄i.& multo minus ſi p̄ca
rio concederetur,vt d.l.Aquilius Regulus.Tertio ltīmus admi-
niſtrator,eſt tutor, & tutrix non eſt enim dr̄ia in qualitate tute-
lę.nec *enim maiorem* ptātem hēt teſtamentarius, vel datus ex
inqſitione,vel mater,q̄ qlibet alius ſimplex tutor, vt ff. de admi.
tut.l.inter bonorum,qa in rła officij non diſcrepant:poſt tutorē
aūt eſt curator gn̄alis.ipſe enim eādem hēt ptātem , quam tutor
ſed non per omnia,qa adultus aliqd ſibi de libero arbitrio vſur-
pat,vt patet ff.de lib.leg.l.Aurelius,§.Caius,ff.ad Treb.l.j. §.fuit
quæſitum.& in c.ſi annum,de iud.lib.6.& s̄.de nup.l.ſi,vt,propo
40 nis.& l.mutus,§.is qui,ff.de procu.† His præmiſſis,quæro, vtrū
hi adminiſtratores,q hn̄t adminiſtrationem a lege, poſſint con-
fiteri in pręiudicium dn̄orum ſuorum?Dic,aut ex abrupto cōfi
tentur,& eorum confeſſio non valet,vt ff.de confeſſ. l. certum,
§.ſed an & ipſos,& hoc ideo,qa perperam,& malo ordine con-
fitentur.Aut confitentur iudicio inſtructo,& tunc aut confitēt
non interrogati,& idem,quia iſta confeſſio eſt ambitioſa,& ſa-
pit præpoſterationem,& donationem,vel gr̄am , q̄ adminiſtra-
tor in p̄iudicium dn̄i facere non pōt,vt ff.de pact.l.ꝯ iuris ciuilis
rłas.in fi.& ff.quod ui,aut clam,l.prohibere,§.plane.Aut confi-
tentur iuſſi,aut moniti rn̄dere:& tunc aut ex actis poteſt aliqua
fraus apparere,& confeſſio non valet,vt ff.manda.l.creditor, §.
Lucius,aut fraus aliqua nō apparet,& tunc refert; Aut erant ef-
fecti dn̄i litis,& tunc pp rigorem iudiciorum ſeruandum cōfeſ-
ſio valet,qa non prohibentur agnoſcere bonam fidem: aut non
ſunt effecti dn̄i litis,& tunc in deciſoriis confeſsio non tenet , vt
d.§.ſed an & ipſos:ad hoc aūt,vt ſint dn̄i litis in ordinario iudi-
cio,litis conteſtatio reqritur in ſummariis,quaſi conteſtatio fa-
cta ſit cum ipſis.nam ſi dn̄i eſſent lite conteſtata , ipſi pręſtantes
authoritatem,non p hoc fierēt dn̄i litis.iō confiteri non poſſunt,
qa ſola authoritas in eos iudicium nō refundit,ſm̄ Bar.q ita no.
in d.§.ſed an & ipſos.& hoc in deciſoriis iudiciorum,ſed in præ-
paratoriis dn̄o p̄iudicant,ſi nomine dn̄i experiuntur, vel defen-
dant,vt l.non ſolum,in prin.ff.de proc.qa in hoc verſatur modi-
cum p̄iudicium,vel qa ał̄r in cauſa procedi non pōt. porro ſi cō
fiteātur aliquid in libello,vel in poſitione,q̄ intentāt,nō poſſunt
corrigere libellum poſt litis conteſtationem,vel poſitionem re-
integra,qa tp̄s,& ordo iudiciorum ſubuerti nō dēt:& iſta sūt ta-
lia; ſine quib. iudicium trutinari non poteſt,nec ptinent ad volū
tariam iuriſdōnem,ſed ad cōtentioſam,& neceſſariam. Sed mi
rum eſt , qa vr̄,ꝙ confeſsio libelli non præiudicet confitenti, vt
ff.fam.erciſ.l.qui familię.Solu.ibi agens non perſeuerauit in ver-
bis enunciatiuis,alias ſibi præiudicium feciſſet,ſm̄ Bar. q ita no.
ff.de don.l.ex hac ſcriptura,in fi.Sed Pet. dicit, vt refert ibi Cyn.
ꝙ q̄uis agens diuiſorio,dicat illum hæredem,non tamen diſpoſi
tiue,ſed enūciatiue dicere vr̄,vt s̄.de prob.l.nō nudis,& l.nō epi-
ſtolis,ſm̄ Pet.vel qa inter viuos verba enunciatiua nil importāt
l.Publia,in fi.ff.depo.& l.epiſtola,de pac. Cy.Tu dic, ꝙ ibi verba
enunciatiua nil diſponere poterant,& iō veritate quandocunq;
ante ſententiam comperta non pręiudicant.Præterea illa uerba
nō ſunt de natura iudicij,cum ēt ꝯ poſſeſſorem diuiſorium poſ-
ſit intentari,vnde ex parte rei,iudicium non fundatur in cā, tan
quam ſuper proprietate:& iō talis aſſertio non præiudicat,quia
non pertinet ad iudicij vigorem,eſſentiam,vel qualitatem ipſius
a Præterea in d.l.q familię.reus, q libellum negat, *a* nō poteſt ſe ex
libello fundare,ſecus ſi confitetur.Nec obſt.ꝙ no.in l.rura, j̄.de
omni agro deſer.vbi dr̄, ꝙ deſiderium apud acta publicatū cor-
rigi non poteſt,vt s̄.arb.tut.l.fi.Sol.ibi, loqtur de his , q̄ diſcepta
tionem fori non reqrunt,& quæ propter authoritatem facti trā
ſeunt in finale præiudicium confitentis.Quæro , quid in procu-
ratoris confeſsione?Reſpō.diſtingue,vt no.in d.l.non ſolum ,in
prin.ff.de procu.& s̄.de iura.ca.l.2.§.quod obſeruari & ff.de iure
iu.l.iuſiurandum,quod §.fi.& l.iuſiurādum,& ad pecunias,§.de
31 fenſor.† Quæro,nunqd per nuncium poſsit confiteri?Reſpond.
ſic,vt l.fin.ff.de ceſ.bon.q̄ lex eſt ad hoc ſingularis. Eſt aūt nun-
cius ille,qui habuit mandatum certū,& limitatum,qui eſt viua
vox domini abſentis,ſed aliquid addere,vel detrahere non pōt
niſi habeat mandatum de ſuperaddendo,vel alterando formam
mandati.tex.eſt no.ff.de verb.ob.l.qui Romę,§.Callimachus.in
fine iō dixi,ꝙ nūcius eſt viua vox domini, quia ſecus in procu-
ratore,qm̄ procurator eſt principalis actus ſui,dominus vero eſt
acceſſorius;& licet mēs dn̄i ita ſit in ꝓcuratore,ſicut in nuncio,
tn̄ ſm̄ diuerſitatem organorū,qbus utitur anima,facit diuerſas
operationes,& diuerſa organizata producit,ſicut naturaliter pa
tet,nā anima noſtra p organum viſus videt,per organum lingue
loquitur,& idē de alijs organis corporis humani,q̄ ſunt īſtr̄a ani
mę,& ita dicunt Phyſici.Procurator igitur eſt organum in cau-
b ſa efficiens,& influens dn̄o:ſed nuncius *b* non eſt cā efficiēs,nec
influit dn̄o aliq̄ uirtutem eſſentialem.Sed in procuratore eſt in
ſtrumētum uocis ipſius procuratoris,vt ſup.ſi quis alt. vel ſibi.l.
multúm de conſt.pec.l.& licet.& iō in nuncio nil radicatur,nec
principiatur.ſecus in procuratore,vt l.q̄cunque gerimus,ff.de a-
c ctio.& obl.Pone, *c* Peruſij exiſtens conſtituit procuratorem exi
ſtentem Florentiæ ad comparendum ibi coram iudice,ad confi
tēdum quoddam debitum,q procurator anteq̄ reciperet literas
vel inſtr̄m mandati,ꝯfeſſus eſt,q̄ritur an eius confeſſio valeat?&
vr̄ ꝙ non,quia iſta confeſſio dēt fieri in executione mandati.ſed
anteq̄ ſciat,exequi non pōt,vt l.quæro,de eo qui pro tut.& l.qui
heres,ver.& iō fam.erciſ.& ibi p Cy.dixi ſup.de fur.l.falſus. Alij
dn̄t valere,ſi ibi eſt promiſſio de rato,cum poſſit ratificari a ſim
plici geſtore factum & faciendum,vt ff.de proc.l.ſi procuratorē
abſentem.& ſic cła rati multum operatur,quicquid gl.ibi dicat
ſed truffę ſunt.Quare dic cum Cy.& Dy.ꝙ antequam mandatū
perueniat,vel peruenire poſſit ad notitiam, tacite tp̄s pp locum
ſuſpendit effectum mandati,vt Inſt.de ver.obl.§.loca. Non ob.
clauſula,de rato,quia non ſtat per ſe,ſed in conſequentiam mā-
dati,ergo non valet,vt ff.mand.l. ſi vero non remunerandi , §.ſi
poſt creditum.clauſula enim intelligitur ſecundum pręcedētia.
ideſt ratum habiturum,quod factum fuerit ex eo mandato , nō
d extrinſecus,vt l.2.ff.de cond.& demonſtr.Pone, *d* filius eſt con-
feſſus maleficium cum iuramēto , pater reuocat confeſſionem:
& vult probare ꝯrium,quæritur nunquid poſſit?Reſpond.ſic,ſi-
ue patris interſit pecuniariter,vt no.in l.2.§.ſi abſens,ff.ſi ex nox.
cau.aga.& ff.de noxa.l.ſi condemnatus,j̄.de Decu.in rubr.lib.x.
& l. nec ex prętorio. de reg.iu.ſiue ſola rōne patriæ poteſtatis in-
terſit,quia pater & *filius ſunt duo quaſi* in vna ſubſtantia,vt ff.ꝙ
met. cau. l.iſti quidem,§.fi.& l.2.& 3.s̄.de lib.cau.quod puto ve
e rum . ēt ſi de lite filij ſpurij agatur , *e* quia natura cōis eſt, vt ff.de
32 accu.l.hos accuſare, §.omnibus.† Vlterius quæro, an confeſſio *f*
f facta coram arbitro *g* valeat,necne. Sol.diſtingue,aut eſt facta ſu
g per eo,de quo compromitti non poteſt, vt ſuper homicidio, a-
dulterio,vel conſimilibus , & tunc non valet, vt ff.de arb.l. non
diſtinguemus,§.pen.& ff.de his:qui no.infa.l.quid ergo,§ ex cō
promiſſo,aut eſt facta ſuper eo , de quo compromitti poteſt: &
tunc aut per errorem,aut ex certa ſcientia. Primo caſu nō valet
quia & ſi voce confiteri videatur,re tn̄ vera non cōfitetur , quia
vox eſt inſtrumentum rationis,& apud errantem non eſt ratio
intellectus,vt l.fideicommiſſum,ff.de confeſ.niſi erraſſent in iu
re,vel in facto,errore tamen ſupino.ff.eo.l.non fatetur.tunc em̄
idem eſſet,ac ſi ex certa ſciētia propter eius culpam,arg.l.quod
te.ff.ſi cer.pet.Secundo caſu ſubdiſtingue.Nam aut confeſſio fa
cta coram arbitro , eſt facta ad liberationem , aut ad obłonem.
primo caſu patet,vt ff.de pac.l.tale pactum,in prin.hoc fauore li
berationis.Secundo caſu refert,aut confeſſio intentatur ad agē
dum,aut ad ſimplicem probationem.primo caſu,aut ex ſenten-
tia illius arbitri oritur actio in factum & ſimiliter oritur ex con-
feſſione:aut non,quia ꝯfeſſio,& ſententia æquiparātur,vt l.poſt
rem;ff.de re iu.Siuero confeſſio intentatur ad probandum,dico
ꝙ probat,licet ſn̄ia arbitri non faciat probationem,niſi vbi tran-
ſit in rem iud.vt s̄.de arbi.l.pe.in fi.& rō differentiæ inter confeſ-
ſionem,& ſn̄iam eſt:quia in confeſſione inuenitur conſenſus,in
33 ſn̄ie vero non.† Modo quæro,quid de confeſſione facta coram
h arditratore?*h* Reſp.iſta confeſſio non dr̄ facta in iudicio , nec in
quaſi iudicio:& ideo idem,quod in alijs confeſſionibus factis co
ram bonis viris,vt ff.de neg.ge.l.Pomponius ſcribit . Pone arbi-
ter cum de ſua iuriſdictione dubitaret, pronunciauit ſe nō arbi
trum,cum eſſet,nunquid valeat confeſſio facta poſtea corā ipſo
Reſpondeo, idem,quod ī iudice delegato,cui eradicatur iuriſdi
i ctio propter talem pronunciationem , vt extra , de officijs de-
K lega. capitul. ſignificantiibus. † Quæro, ſi coram iudice K
confiteor.

ADDITIONES.

a Negat.dixi poſt Bar. in l.cum precum,ſup.de lib.cau.
b Sed nuncius. Vide Bar.in l.qui autem,§.conſtituere,ff.de conſt.pec.
c Pone. Vide Bar.in l.item,alias l.ſi pupilli,§.1.ff.de neg.geſt.
d Pone. Vide Bar.in l.cum filius,in prin.in uerſ.2.ff.de ver.obl.
e Agatur. Dixi poſt Bar.in l.cum filius,in prin.ff.de ver.obl.
f A.B. Vlterius quæro, an confeſſio. An confeſſio coram arbitro facta teneat, vide Bar.in l.pe.ſup.de arb.& quæ late dixi in c.præſentata,de teſtib.& ibi Doct.
g Arbitro. Vide Bar.hic, in fi.
h Arbitratore. Vide Bar.hic in fi.
i Coram arbitratore. No.ꝙ confeſſio facta corā arbitratore hr̄, ac ſi facta eſſet corā bonis uiris. vide q̄ plene notaui ad Io.And.in addi.Spec.in ti.de confeſſ.
K Si coram vide Bal.poſt alios,in l.cum falſa,ſup.de iur.& fac.ign.
A.B.Coram Iudice. Not.ſi confiteor aduerſarium meum poſſidere cum ego poſſideam,non vr̄ tranſlata in eum poſſeſſio.quod intellige, niſi negaret ſe poſſidere per tex.no.& ibi uide Ang.in l.fi.ff.de rei vend.

ꝯfiteor aduerſariū meū poſſidere,cum ego poſſideam,an poſſeſ
ſio mea ſtatim in aduerſarium metū transferat. Rn̄deo,non , ſe-
cus aūt ſi ꝯfiteor me poſſidere pro ipſo. utno.ff.de pact.l. ab em-
35 ptione , ubi eſt gl,ſing.† Quæro,nunꝗd *a* ꝯfeſſio facta coram iu-
a dice in loco non ſolito iudiciorum ualeat? Rn̄deo,aut tu q̄ris ad
fundādū iudiciū,& nō ualet,ut j̃.de cuſt.re.l.2.nō ob.ff.de inter.
act.l.voluit.§.1.ut ibi no. Aut q̄ris quantum ad extraordinariam
mulctā,& ſūmariā, & tunc valet,vt ff.de infa.l.ictus fuſtium.
36 † Quæro,debitor confeſſus fuit ſe eſſe ceſſionario obligatum in
decē. vtrum iſta ꝯfeſſio valeat? & vr̄ ꝙ non quia obl̄o radicalis
non inuenit,niſi inter originaliter ꝯ̃hentes,vt ff.fam.erc.l.plane.
Dic ꝙ de ſubtilitate iuris cōfeſſio eſt erronea de iure,ſed non in
effectu,vt ff.de iureiu.l.ſed & ſi poſſeſſori,§.ſi reum.Si aūt ceſſio
narius facere hāc poſitionem , ꝙ debitor eſſe obligatus , iſta po-
b ſitio iuris eſt,& ſibi rn̄deri non dēt. *b* Sed ſi creditor originarius
facere hāc poſitionem,dr̄et ei rn̄deri,quia poſitio iſta pōt eſſe ve
ra,& eſt probabilis,ergo & interrogabilis.Nam abl̄ones ſunt fi-
liæ factorum ſeu ꝯ̃ctuum,q̄b.eſt rn̄dendum.Iō ceſſionario non
acquiritur directe, q̄a nec ab initio ſtipulator alteri potuit ſtipu-
lari verbis directis,& duo ſunt extrema obl̄onis.& vtrūq.impri
37 mit ꝯtractus,ſicut ſigillum ceræ. † Demum in iſta materia talē
regulā trado,ꝙ ꝯfeſſio ſuper iure.aut eſt ſuperuacua,ut qn̄ q̄s cō
fitetur ꝙ lex ſcripta dicit. Aut irrita,vt qn̄ ꝯ̃rium cōfitetur.vt no.
ff.de au.& argen.leg.l.ornamentorum.Ideo dicunt Aduocati,ꝙ
poſitionib.iuris non eſt rn̄dendum. Et dicit Spe.ꝙ aduerbium
legitime, adiectum poſitioni facti, facit talem poſitionem facti
dici poſitionem iuris, & idem in alijs aduerbijs, quæ referuntur
ad ius ſcriptum conſtitutionis, vt in Spec.de pign.§.hæc rubri.
verſi.actor ergo ſic ponat,in prin.& in verſi.Item ꝙ eſt talis per-
ſona,& in ver.item ꝙ eſt talis,quæ.Si aūt ſit tale ius,quod ex fa-
cto naſcat̄,vt obl̄o,vel dn̄ium,iſta,non dr̄ poſitio iuris,q̄a nō eſt
poſitio de iure legis,ſed de iure ꝯuentionis , q̄ ſunt valde diuer-
c ſæ.Et nota *c* dr̄iam,vtrū aduerbiū,legitime,tacite intelligatur,&
tunc eſt poſitio facti,vt l.ſi vnus de teſta. An expreſſe,& tunc po
ſitio iuris,vel ſaltē mixta implicita eſt iuris & facti.Item & aliud
no.ꝙ antiq̄ dicebant poſitionem non dr̄e eſſe negatiuā:quod eſt
ita declarandum,q̄a negatiua eſt illa q̄ principia negat , vt n̄ ꝯ̃xi,
non deliq̄,non numeraui,nō ꝯ̃xi matrimonium, q̄a meræ nega-
d tiuæ *d* ſunt illæ,quæ in rerum natura nullam ſubſtantiam habēt.
Si autem ſubſtantiam habent,non dicuntur meræ negatiuę,q̄q̄
ex hoc ſurgat quoddam negatiuum, ſicut ex acceptilatione ſeq̄
tur obl̄onem non eſſe , & ſicut per mortem ſeq̄tur annihilatio
entis,& tamen ſuper acceptilatione & morte(q̄a continent ſcm̄
naturale)valet poſitio , & confeſſio recipitur . Hanc theoricam
ſequitur Ioan.Mon.in ca.2.de confeſſis,lib.6.quod no.Do.& ſe
e cundum *e* rl̄am,ꝙ in interrogatorijs actionibus(quæ ſunt,qua-
tuordecim) quæ erant olim actionis,hodie ſunt officia Iudicis
ꝯtumax hr̄ pro negante : quare ſi probatur eum mentiri,punit̄.
Sed in poſitionibus quæ fiunt poſt litis ꝯteſtationem , cōtumax
hr̄ pro ꝯfitente,vt c.2.de ꝯfeſſis,lib.6.Sed quæ eſt rō drīæ? Rn̄d.
quia poſitiones fiunt de iure actoris, non rei , ff.de rei vend.l.in
ſpeciali.& ideo expedit actori,ꝙ reus habeatur pro confeſſo. ex
hoc enim releuatur actor ab onere probandi.Sed interrogatio-
nes ante lit.cont.fiunt de iure rei,non actoris,puta an reus ſit hę
res:aut de facto rei:puta an poſſideat.nec multum intereſt acto-
ris,ꝙ habeatur pro confitente,ſed ſua magis intereſt , ꝙ habeat̄
pro negante,& mentiente,vt in Auth.de triente & ſemiſ.§.pē.
ad hoc vt ĩterrogatus actione puniatur olim,hodie officio iudi
cis,ut no.ff.de interro.act.ſuper rubrica.vnde patet,ꝙ ille, q pro
parte eſt hæres,pp ꝯtumaciam teneatur ex aſſe, & ad hanc pęnā
olim competebat actio in factum,q̄ vocatur interrogatoria , &
req̄rebat libellum . ſuper hoc non req̄ritur libellus , quod nota.
f Sed nunꝗd *f* in cōtumace (qui hr̄ pro confeſſo ipſo iure) req̄rat̄
ſententia? Dicit Ioan.Mon.in c.ſi poſt p̄ſtitum.de cōfeſſ.lib.6.ꝙ
p ſn̄iam.Idē dicit Bar.in l.eius, q delatorem , ff.de iure fiſci.Sed
in ꝯ̃rium vr̄,nam ꝯ̃riorū eadē eſt diſciplina;ſed ita eſt,ꝙ interlo-
cutoria non req̄ritur,vbi hr̄ pro negante , ergo nec vbi pro con-
fitente,& hoc verum vr̄,niſi aliqua iuſta cā allegetur,quare non
debeat hr̄i pro confeſſo,vel negante;tunc enim fatendum eſt in
terlocutoriam requiri,q̄a eſt q̄ō emergens,quæ in facto cōſiſtit.
Iac.de Are.tenet idem,quod Io.Mona.in l.fi.de iuram.cal. & iō
g anteq̄ cā committatur conſilio ſapientis, ſis cautus , *g* q̄a ex illa
ꝯ̃cta confeſſione, quæ non eſt pronunciata,ſed pronunciāda:ſa
piens conſulere non pōt. quod eſt verum,niſi articulus eſſet ge-
neralis,puta,quæ ſunt partes Iudicis,q̄a tunc debet cōſulere , ꝙ
iudex pronunciet per interlocutoriam ſe eum habere pro con-
39 feſſio,& ꝙ eum ſic primo habuit pro confeſſo. † Quęro , q̄ ſunt
exempla,in quibus ius reſpuat ꝯfeſſionē ? Rn̄deo , ſunt infinita.
Pone enim, ꝙ ꝯfiteretur tale,quid,pp quod ſpurius ſuccederet,
vt ff.de prob.l.ſi quis teſt.m̄.& ff.de leg.3.l.cum quis decedens,§.
Titius,vel ꝯfiteretur pupillum poſſe teſtari,quod eſt impoſſibile
h etiam ex Principis priuilegio , *h* vt l.fin.s̄.de teſtam.mili.Quæro,
quod eſt exemplum, ubi natura reſpuit confeſſionem? Reſpō.ſi
confitetur ſe hodie occidiſſe hominem , qui deceſſit iam eſt an
nus,vel ſi ꝯfitetur inſtr̄m celebratum hodie Romę, fuiſſe cele-
bratum Carthagine,vt j̃.de ꝯ̃hen.& commi.ſtipula.l. optimam.
in fi.vlteriora exempla ponere eſt puerile. Sed oppo. natura &
veritas idem ſunt: ſed ſi ꝯfiteor me ꝯ̃xiſſe,& non ꝯ̃xi,iſtud eſt fal
ſum, q̄a ꝯ̃ veritatem:ergo ꝯ̃ naturam . Rn̄deo,iſtud eſt accidens,
non natura,vel clarius.illa non dicuntur reſpui a natura,quæ ap
titudinem habent,q̄uis non actum?ſed illa,quæ aptitudinē non
habent in ſe dicuntur reſpui a natura,ff.de hæred.inſtitu.l. ſi Me
uia. Pone,fui confeſſus,ꝙ flumina inundauerunt poſſeſſionem ,
q̄ bona fide tenebam,& poſſidebam,an videar confeſſus interru
ptam præſcriptionem;& vr̄ ꝙ ſic,q̄a per inundationem interrū-
i pitur p̄ſcriptio,*i* vt l.ſi ager.ff.quib.modis vſusfru. ami. In ꝯ̃rium
vr̄,ꝙ ſi aqua receſſit intra decem annos,reſtituitur dn̄s ipſo iure
ſi vero poſt,eſt neceſſaria in inte.reſti.vt l.ſi locus,ff.quemad.ſer
ui.amit.& ff.de ſeru.ruſt.præd.l.& Attilicinus.Sol.dic,ꝙ aut iſta
cōfeſſio emanauit p̄ſcriptione completa,aut interim.primo ca-
K ſu non interrumpitur.Secūdo caſu refert,aut eſt inundatio *K* ſe
cundum vſum ſuæ regionis,vt in Aegypto,& idem a ſimili.Idē
dico in partibus exiſtentibus iuxta Ticinum,vel padū, quia pra-
ta indigent inundatione.Idem dico ſi aqua ducatur per hortos
gratia oleris & porrinæ , q̄ aqua ꝓdeſt ſitiētibus agris:ergo poſ-
ſeſſori non nocet,vt s̄.de alluuio.& palu.l.1.nā fatua eſſet lex di-
cere, ꝙ p vberiorem culturā q̄s interuerteret poſſeſſionem ſibi
ipſi in toto,vel in parte,vt ff.de leg.2. l. caius,§.1.& ff. finiū regū.
l.ſi irruptione. Si vero ſit impetus aquarum,& quaſi fortuitus,
occupans & vſurpans locum,&(vt ita dixerim)expellens poſſeſ
ſores vi fluminis de naturali poſſeſſione,tūc ĩterrumpit̄ pręſcri
39 ptio,vt ff.de vſuc.leg.ſequitur,§. Labeo. Sed nunquid poſſeſſio
aquæ perdatur per maiorem inundationem,ſicut poſſeſſio ter-
ritorij? Reſpon. non,quia nihil additum tali,facit deſinere iſtud
eſſe tale,vt leg.quominus,ff.de flumi. quia nec deſino poſſidere
terram,ſi ei cruſta applicetur ex fundo vicini,vt leg.ſi quis,§.fin.
ff.ſi cer.pe. Et iſtud eſt neceſſarium ſcire , maxime propter poſ-
ſeſſiones,quę ſunt circa padum,quæ infallibiliter inundāt intra
decennium inundatione non leui, nec tam cito tranſitura , ſed
vehementi,& agrorum cruſtam exportanti,ff.de acqui. poſ. le.
3.§.Labeo.Et ex hoc ſequitur,quod ſi præſcribam terram aridā
quæ facta eſt lacus, vel ſtagnum,per impetum aquarum,vel in-
duſtria mea , p̄ſcriptio ſit eatenus interrupta ; quatenus prima
vſus qualitas perempta eſt;&(vt ita dixerim)quę primo erat ter
ra,nunc eſt aqua,quaſi mutuato elemento.idem econtra,poſſeſ-
ſio ergo naturalibus conuenire debet,alias poſſeſſio non eſt.Vl-
l terius quæro confeſſus *l* fui rem fuiſſe patris tui,ſed tuā nego eſſe
vtrum iſta ſit negatio:& videtur quod ſic , par aptam materiam
verborum.In contrarium videtur pp neceſſariū trāſmiſſionis
influxū,vt s̄.de prob.l.ſiue poſſidetis.Solu.niſi diſcontinuatio ꝓ
betur,iſta eſt quædam ꝯfeſſio,ſecundum Dy.in l.certū,§.j. ff. de
confeſſ.ſed ibi gloſſ.dicit ꝯ̃rium:& ideo actor debet probare de
dn̄io pręſenti,ſecundum Cyn.& Pet.qui hoc tangit s̄. de eden.
40 leg.edita.nam † ille,qui confitetur,teſtificari vr̄·ſed teſtis depo-
nendo

ADDITIONES.

a Nunquid. Vide quod no.Bar.in l.4.§.hoc autem,in 6.& 7.oppoſitio,ff.de damna. infect.

b Reſponderi non debet. Vide Bar.in l.2.§.quod obſeruari.ſup.de iura.cal.

c Et no. Vide Bal.in l.2.§.quod obſeruari.ſup.de iur.cal.

d P.D.Negatiuæ. Adde hic ad materiam negatiuæ bonam theoricam Inn.in c.cum eccleſia,de cauſ.poſſ.& propr.ꝙ negatiua in triplici eſt differentia, nempe aut in plenam teſtis notitiam cadit,vt ea,quæ in facto ſtant.aut in eo verſatur,vt quia non ſum in ſubſellio,quoniam continenter ſubſellium vacuum videt teſtis.Deinde alia eſt,quæ præſumptiue duntaxat in teſtem agit, vt facti continui negatiua, ſi quidem negat teſtis Sempronium fundum Botrianum poſſediſſe, quoniam ſolum Meuium fundum ingredi uidit,& inde abire,fructuſque percipere,ſic que illi præſumptio eſt Sempronium non poſſeſſorem eſſe.Tertia eſt,quæ nec tempore, nec loco circumſcribitur,nec eorum concomitantiam habet, hæc eſt Innocentij doctrina , cui hoc tantum adde , quod ea vera eſt negatiua , quæ priuationem ſignificat , cuius contraria eſt affirmatiua , quæ poſitionem ſignificat , ſecundum Bartol.in l.de ætate, de minoribus , leg. nec condicillos, C.de codi. & in l.actor, C.de prob.

e Do.& ſecundum. Vide Bart.in l.de ætate,§.qui faciunt,ff. de inter.ac.alias differentias ponit Bald.in l.1.eod.titu.& vide no.per Bald.in l.2.§. quod obſeruari, ſupra de iur.calum.

f And.Barb.Sed nunquid. An contumax,qui habetur pro confeſſo, intelligatur ipſo iure, an per ſententiam & vide ſolennem limitationem ad cap.2.de cōfeſſ. libr.6. per Angelum,ff.de iureiu.l.ſi non fuerit,vide Bald.in l.1. ſupra ne ex delic. defun. ubi pulchre loquitur & Ang.in l.quandiu,ff.de acq.hæred.vide Bald.in c.1. vt lite non conteſt.ubi dicit illud,quod dicit hic.

g Sis cautus,uide Bald.in c.1.§.uaſallus,ſi feudum,ſi de feu.fue.contro.& in l.ſi conſtit.ſup.de pę.iud.qui male iud.

h Priuilegio. Vide quod no.Bal.in l.ſi frater,ſup.qui teſta.fa.poſ.Et dum Bal.hic alle. l.fi.de teſt.mi.ſupra Adde quod tex.facit in contrarium, dum dicit quod aliquib. legibus permittebatur pupillum teſtari poſſe,ſi erat doli capax iure naturali non impediebatur teſtari,vt ibi per Ang.& ibi uide quod no. Bar.in l.1.ſup. de ſacroſ. eccl.& Bar.& alij in l. ſi quæramus,ff.de teſta.ubi tractat, an ſtatuto fieri poſſit, quod pupillus teſtetur.

i Præſcriptio. Melius probatur in l.3.§.Labeo,ff.de acquir. poſſeſ. & vide Imo. in §. Labeo,el 3.

K Aut eſt inundatio. No.limitationem ad l.3. §.Labeo,ſup.de acquir. poſſeſſ. cum ſimilibus.

l Confeſſus. vide Bal.in l.fi.§.quod obſeruari.ſup.de iur.cal.

nendo eo mō,nō probaret patris dñium,neq;iudex dicto modo
pronunciando.op.Dy.verior eſt:nō tñ eſt ꝯfeſſio hominis,ſed di
ſpoſitio legis,vt extra de tranſa.c.præterea.& ff.ſi.regun.l.in fina
a libus.q̄ eſt multum no. ad hoc. Sed pone,*a* Iuriſperitus interro-
gatus ſuper poſſeſſione,teſtificatus eſt,ꝙ poſſidet naturaliter,ſed
non ciuil̃r,quęritur vtrum poſſeſſionem probet? Reſp. ſic, quia
naturalis poſſeſſio uiſibilis eſt:ciuilis aũt inuiſibilis, qa incorpo-
rea,ſicut mens hominis; vnde non pertinet ad teſtem ſuper ea ꝓ
bare directo,& immediate affirmatiuam,vel negatiuam,qđ no.
porro per ea,quæ videntur,pręſumuntur ea, quæ non vñr quia
viſibilibus huiuſmodi inuiſibilia ſunt annexa:& ideo formam,
& originem ducunt.vt poſſeſſio ciuilis in ſuo principio, naſcens
a poſſeſſione naturali,vt no. Archi.6. quæ. 1. pontefices. & idem
b dico in confeſſione.pone,*b* ego feci poſitionem,tu vero contra
riam facis:vtrum ſit inuicem reſpondendum? Dicit Ioā.Mona.
quod *non quia ille*, qui ponit, credit quod ponit.ergo contra-
rium non credit,ergo ſemel reſpondit.ita not.ipſe in c.1. de con-
feſſ.lib.6.Tu dic,quod ſi reus poſuit primo,quam actor ſuper a-
ctione,vel actor,priuſquam reus ſuper exceptione , non releua-
41 tur ab onere rñdendi:qa † ordo ſubuerti non dēt.Idem vr̃,ſi qs
abſq.interrogatione rñdet:nam prętori dēt obtemperari.Si aũt
ſecundum ordinem eſt proceſſum,tunc opinio Io. Mon.eſt ve-
ra,*videlicet* qñ poſitiones ſunt tam ꝯ̃riæ,ꝙ ſe perimũt: ſed ſi pñt
*ali*qua diſtinctione iuuari,tunc eſt omnino reſpondēdum,vt ex
tra de fide inſtru.c.cum Ioannes Heremita.Illud eſt notandum,
ꝙ quando iudex mandat poſitionib.rñderi,dēt mādare ſub hac
forma,mando tibi,ꝙ reſpōdeas id:quod credis,per verbum,cre
dit,vel non credit.iſte eſt tex.vnicus in iure,in ca.pręſentium,de
c teſtib.lib.*6*.Nunquid *c* autem pones poſſit ponere per verbum,
credo, qñ de facto alieno ponit? Gloſ. magna in fine legis noſtrę
42 vr̃ dicere ꝙ ſic. Tene menti. † Item quęro, duo ſunt *d* procu-
d ratores conſtituti ad agendum,iſti ſic conſtituti ad agendum,v-
nus poſitiones confitetur,alter negat eas.& idem ī duobus tuto
ribus,quia duo ſunt tutores,vnus ꝯfitetur poſitionem,cui rñſio
ni ſtabimus? Dicunt quidam,ꝙ confeſſioni, q̄ eſt pro dño cōtra
actorem,arg.ff.de actio.& obli.l. Arrianus. *Alij* dicunt confeſſio
e ni,*e quæ* eſt ꝯ̃ dominum,non pro,argu.ff.de interrog.act.l.de ęta
te,§.1.*Solut.*dicit Odof.in d.l.certum.ꝙ iudex nō dēt admittere
f plus procuratores *f* ad agendum, qa pro vno ꝯ̃ctu non dēmus
hr̃e plures aduerſarios,vt ff.de exer.l.ne in plures,& l.decreto, ff.
de admi.tu.vnde vnus erit eligendus,vt l.ſi plures,ff.de pop. act.
& l.ſi plures,ff.de accu. Sed quid ſi admiſſi ſunt? Dicit,ꝙ ſtabitur
confeſſioni,quæ magis congruit veritati.quia intuebuntur acta,
arg.ff.de teſtib.l.ob carmen,in ſi.Si autem nō appareat,q̃ magis
congruat veritati,tunc potius ſtabitur ei,quæ eſt pro reo, q̃ pro
actore,vt d.l. Arrianus,de reg.iu.l.fauorabiliores.Odof.Nec ob.
ff.de cura.fur.l.conſilia,§.ſi.aut enim tractatur de noua obliga-
tione, *vel deliberatione* inducenda de nouo. & tunc melior eſt
conditio diſſentientis.Aut de probatione veritatis circa factum
pręcedens,& tunc *loquitur* diſtinctio prędicta. quod nota. Ex
hoc ſequitur,ꝙ per talem confeſſionē factam in dr̃ia,ſeu ꝯ̃dictio
ne,non quaſi ꝯſitur.alij dicunt,aut eſt numerus impar,& ſtatur
numero maiori,vt in l.3.in ſi.ff.de admi.tu.& no.Inno.extra, de
procu.c.in noſtra.Si vero numerus par eſſet,tunc pp perplexita
tem non intelligitur reſponſum:& ideo debent reputari ꝯtuma
ces,& confeſſi,vt in c.2.de confeſſ.lib.6.Dy. Iac. de Are. dicunt,
ꝙ ſtatur neganti, quia præſumitur pro negatiua, vt ff.de prob. l.
g verius.item ſi vnus *g* cōfitetur de maiori ſumma,& alter de mi-
nori:vr̃ ſtandum illi,qui de minori confitetur, vt ff. de arb. lege
diem,§.ſi plures.adde quod not.in Spe.de confeſſ.§. 1. verſi. ſed
pone,feci.& in cap.ſi duo,de procu.lib.6 & in ca.præſentium,de
teſti.eod.lib.vbi dicitur,quod pręlatus poteſt dicere vnum in aīa
ſua,& aliud in anima capituli:ſed ibi agitur de præiudicio,quod
recipit diuiſionem inter prælatum & capitulum. Nam ſunt ſi-
cut conſortes eiuſdem litis,& vnus poteſt defendere, alter non
defendere.Syndicus etiam interrogatur non ad authoritatem,
ſed ad fidem,quia facit adminiculum. Adde quod quando plu-
res procur.ſunt litem inſolidum conteſtati,tunc habet locum ꝙ
h dixi ſuperius.Si vero *h* ſimpliciter ſunt litem conteſtati,tunc cō
curſu faciunt ſibi partes iudicii,& officij,vt leg.1.de off.Conſ. &
l.1.ſup.ſi plu.una ſent.& iō oportet, ꝙ oēs tunc ſint concordes :
aliter neutrius rñſio valet, vt ff.de proc.l.paulus.Item q̄ro de qua
i dam qōne.Scholaris *i* egit ꝯ̃ ſcriptorem,dicens ꝙ mutuauit ſibi
decem:Scriptor vero dicit,ꝙ mutuauit ſibi ad hoc , vt ſcriberet
apoſtillas Dyn.nunqd Scriptor dēt condemnari? Vel pone Do-
ctor mutuauit ſcholari: ſcholaris dicit , tu mutuaſti vt intrarem
tecum. Rñ.hęc non eſt exceptio,nec aliqd operat̄, quin mutuũ
reddi dēat,vt l.2.& 3.de calum.niſi pactum vltra proceſſiſſet,qđ
dr̃et cōputari de pretio ſcripturæ:vel ſcholari,quod donec ſub-
eo intraret,non repeteret:tñ hoc probandum incumberet exci-
pienti,qa iſtud eſt extrinſecũ,qđ non eſt de natura mutui,ꝙ non
pręſumitur,niſi ꝓbetur,iuxta no.in l.2.ſ̃.de don.ante nu.ubi etiā
43 no.an † ſufficiat probare meam intentionem,ſi ſpecies non pro
betur:puta ꝯfiteris me numeraſſe ex nulla cā, quod idē eſt dcm̃
quod non animo obligandi.ego certe dicor habere meam intē-
tionem fundatam,ſaltem per certi condōnem gñalem.Adde,ꝙ
interdum cōditio apponitur reſpũ ꝯctus.& tũc rñſio nō dr̃ qua
lificata:qa valde diuerſum eſt condō,& qualitas,eo ꝙ condō cō
cernit eſſentialia,ſed qualitas accidentalias,vt l.hæc vēditio,ff.đ
ꝯ̃hen.emp.Interdum vero apponitur reſpũ ipſius rñſionis,vt qñ
dixit,confiteor me ꝯ̃xiſſe,ſed dolo inductum fuiſſe?vel qñ dixit,
confiteor ſic,& non aliter.q̄ tñ verba iuris diſpōnē non tollunt,
vt no.ĩ.de excep.l.ſi quidem.Or q̃ta & qualia dicta ſint, ꝑ te re-
44 ſpice,qa ſunt notabilia. † Extra q̄ro circa q̇dam dicta Inno.ſ.ꝙ
ſi qs confitetur fcm̃ non valent obligare, non oritur actio : vt ſi
confiteor te expendiſſe in agro meo a me poſſeſſo.vel ſi cōfiteor
te feciſſe expenſas fructum induſtrialium , quæ impenſa re ipſa
probatur,vt no.Bar.in l.cum ſeruus,ff.de verb.ob.finis enim ma
nifeſtat ea,q̄ fiunt ad finem ,vt l.ſi.ſ̃.de alimen.pup.præſt.& l.lex
quæ tutores,§.1.de admi.tut.tunc ergo cōfeſſio inducit obl'onē
qñ fcm̃ eſt obligare valens,vt no.Inn.in c.fin.extra,qđ me cā.Itē
K dicit Inno. ꝙ non cogitur qs ſtare ſuæ ꝯfeſſioni,ſi confeſſio *K* ſit
ſentential̃r reprobata,vt no.ipſe extra,de iureiur.ca.mulieri,nec
aliqua macula ingeritur ex tali confeſſione. quod eſt not. Itē đt
l Inn.ꝙ confeſſio facta coram iudice incompetenti, *l* valet ad tor
turā.ita no.Inn.in c.per inqſitionem,ext.de elec.quod ſane ītel-
ligitur , uidelicet ſi non reuocet confeſſionem? ſecus ſi reuocat.
extra de iud.c.at ſi clerici.Et iō torquēdus ſit cautus,vt dicat ex
preſſe ſe dictam confeſſionem reuocare , nec hēt probare erro-
rem,qa non tenuit quo ad aliqđ p̄iudicium iudicij,ſed ſolū quo
m ad p̄iudicium facti.Item dicit Inno.*m* ꝙ ꝯfeſſio *n* facta in libello
n vel in alia ſcriptura iudicij producta aduerſario abſente,perīde,
valet,ac ſi eo p̄ſente,vt ext.de exc.c.cum venerabilis.facit ſup.de
o li.cau.l.cum precum.& ſ̃.de pact.l.poſtq̃ liti.Item dicit,ꝙ *o* ordo
p iudicij non reqritur in cōfeſſione *p* expreſſe,vt ext.de reſti. ſpo.
c.Piſanis.ſecus in tacita,vt in c.2.ext.de confeſſ.li.*6*.in ver.ſi poſt
q p̄ſtitum.Item vtrum *q* condemnatus ex contumacia fictam cō
feſſionem inducente ex forma ſtatuti, dicatur ex crimine, an ex
contumacia condemnatus? Dic ꝙ pęna, q̄ incipit a crimine , eſt
pœna criminis,& pęna,quæ incipit a contumacia; eſt pœna cō
tumacię,vt eleganter no.Ber.ext.de iud.c.cum non ab homine,
& iō in caſu noſtro iſte eſt condemnatus de crimine,ſed ficte ꝑ
contumaciam.Si autem contumacia alteraret pœnam,ſed non
delictum,tunc eſſet pœna contumacię,vt ff.de in lit.iur.l.1.Ad-
de tamen,ꝙ pœnæ actuales reqrunt præſentiam condemnandi,
non pęnę uerbales,quæ etiam in abſentem cadunt,vt in c.degra
datio,de pęn.lib.6.& ideo qñ debet imponi pęna actualis , nun-
quam admittitur procu.argum.in c.ſi clericus,de ſent. exc.li.6.
45 † vltimo ſcias, ꝙ de confeſſione interpretatiua habemus ſupra
de interd. matrimon.l.ſi tutor, ff.de infam.l.quoniam.extra , de
præſcript.ca.nullus.de iu.fiſ.l.eius,qui delatorem,& l.2.vbi uide.
r Dicit Inn.*r* ꝙ qui ponit, credit ſed non aſſerit. vt ipſe not.extra,
de confeſſ.c.ſtatuimus.quod eſt intelligendum,quādo dicit po
no ſub iuramento calumniæ.ſed ſi dicit,pone ꝙ eſt ita: tunc eſt
aſſertio,vt l.cum p̄cum,de lib.cau.Item dicit Inno.ꝙ non dēm⁹
ponere verba iuris,ſed facti,vt ipſe no.in c.qa pp.extra,de elect.
quod intellige niſi ſi tale ius , quod non indigeat probatione , vt
ſ in c.2.de conſue.lib.6.dicit Inno.quod quis non debet ponere *ſ*
de non

ADDITIONES.

a Sed pone. Vide Bal.in l.ſolam,ſu.de teſti.& quod no.in l.ſtipulatio iſta,§.hi quo-
que,de ver.ob.ubi Ro.tranſit cum Bal.
b Pone. Vide Bal.in d.l.2.§.quod obſeruari,ſup.de iure cal.
c Nunquid. Vide Bal.in l.ſtatuimus,de confeſſ.in 6.
d Duo ſunt. Iſtam q.forma. Bar.in l.plurib.ff.de proc.
e A.B.Confeſſioni.Si ſunt duo procuratores,quorum unus confitetur:alter negat,cu
ius dicto ſtabitur, uide quod no.per gl.c.ſi quis iuſto,de elect.in 6.
f Procuratores. Vide in l.3.§ ſi plures.ff.iud.ſol. & per Inn.in c noſtra,extra,de pro-
curat.
g Item ſi vnus. Vide omnino Inn.in c.noſtra,ext.de proc.& gl.in c.præſentium, hic
alle. Intellige,niſi quilibet eſſet inſolidum.
h Si vero. In contrarium,quod no.Bal.in l.2.ſu.ſi plu.una ſent.
i Scholaris. vide Cy.hic,& in l.2.& ibi Bar.ſup.de do.ante nup.
K Si confeſſio. vide Bal. in l.ſi quis in hoc,ſup.de epiſ.& cle.& Bar.in auth.nouo iu
re,in ſi.& ibi dixi,ſup.de pę.iud.qui ma.iud.
l Incompetenti. vide Bal.in l.clarum,ſup.de auth. p̄ſt.dixi poſt Bar.in l.diuus , ff.de
cuſt.reo.& hic.Idem in confeſſione extra iudicium,ſecūdum Bal.in d.clarum.
m A.B.Dicit Inn. ꝙ confeſſio facta in libello ualet,ac ſi facta eſſet parte pręſente. vi
de Bal.in l.cum precum,ſup.de lib.cau.
n Confeſſio. vide Bar.in l.certum,§.ſi quis abſente,ff.de conf.
o A.B.Item dicit ꝙ.No.ꝙ confeſſio expreſſa non uitiatur propter ordinem iudicii;
& ſic ualet,licet libellus ſit ineptus. vide Inn.in c.qualiter,& quando, de acc.Bal.
l.edita,ſup.de eden.& in l.1.ſup.de in ius uo.ſecus in tacita, quod no.pro ītellectu
illius c.2.de conf.pro cuius intellectu uide Bald.in l.2.§.quod ſi actor ſup.de iur.
cal.
p Confeſſione. vnde Bal.in l.2.§.quod ſi actor,ſup.de iu.cal.
q Iem utrum. Facit ad no.per Bart.in l.ſi de eo,ff.de euict.
r Dicit Inn. vide Sed.in ti.de poſit.§.8.in prin.& §.ſi.ver.quid ſi acta.Limita ut per
Bal.in l.ſicut,ſup.de rep.hęr.
ſ Pone. vide per Bal.in l.cogi,in prin.ff.de pet.hęr.& Inn.in c.cum Bertoldus extra
de re iud.in fine.

de non iure aduerſarij,niſi & ex hoc reſultet ius ipſi ponenti, qđ
no.Item dicit Arch.ꝙ qñq; totius proceſſus irritatur,& tñ con-
feſſio ipſa firma remanet,ut no,30.q.5.c.iudicantem. Item dicit
Inn. ꝙ vnus iudex pōt exequi confeſſionē corā altero factā per
actionē in fcm̄,vt no.in c.2.de dila. Item dicit Accur.ꝙ actio nō
orit̄ ex confeſſione teſtium,ff.de iureiu.l.ſed & ſi poſſeſſori,§.pe.
a Quæro;nunquid *a* ille,qui heri dixit ſe credere,ſi dicat hodie di-
ſcredere,ſit periurus,vel eꝯ? Dic ꝙ non,ff.de dam. infec.l.q bo-
na.§.ſi ſtipulatus,& l.2.quis ordo in bon.poſ.ſer.Dicit Inno.ꝙ ſi
b poſt confeſſionem *b* & ꝯdemnationem,de innocentia liquet, ñ
dēt fieri executio corporalis,vt ipſe no.ext.de pur.vul.ca.ſignifi-
cantib.Item dicit Accur. ꝙ non valet confeſſio coram Notario
facta abſq; iudicis pñtia,vel ꝯmiſſione,vt l,inſtar, j̃.de iu.fiſ.lib,
10.& l.iubemus,de li.cau.Dicit Inn.ꝙ ille, qui negat acta, nō p̄t
ſe iuuare ex ipſis,ut ipſe no.in c.G.perpetuus, ext.de fide inſtru.
46 † Remanet *c* vnum dubium circa prædicta, aliquis cōfitetur in
iudicio ſe eſſe vſurarium , non ſpecificando vlterius, nunquid
eius teſtm̄ valeat non præſtita cautione? Dicit Fede.de Senis in
ſuis conſilijs ꝙ ſic,quia iſta confeſſio non obligat, neque probat
ꝑꝑ omnimodam incertitudinem.ff.de confeſ.l certum, in prin.
47 ff.de leg.1.l.turpia.† Dicit hic Petr.ꝙ confeſſio *d* facta in iudicio
d per alium iudicem non poteſt executioni mandari. dicit Bart.ꝙ
hoc eſt verum officio iudicis, ſed actione in factum ſic : vt ff. de
c re iud.l.a diuo Pio,§.qui Romæ.per Bar.Scias vnum, *e* ꝙ ſi exe-
cutio non ſumeret vim de iure cōi, ſed per formam ſtatuti mu-
nicipalis,ꝙ executio talis per iudicem diuerſi territorij fieri non
poſſet,ēt per litteras remiſſas ad illum , eo ꝙ exequendo : ſuam
non alterius iuriſdictionem ſequi debet, ut l. miſſi opinatores ,
j̃.de exact.tribu.lib.10.quod tene menti.

ADDITIONES.

a Nunquid, Vide Bal.in l.tutela,ſup.de in integ.reſti.
b Poſt confeſſionem. Vide Bar.in l.1.in fi.ff.de quæſt.& Bald. in l.addictos,ſupra de epiſco.audien.
c Remanet. Contra tenet Bald.in l.1.§. ſimilique modo,el 1.ſup. de Lat. lib.tol.dixi plene poſt Bar.in l.1.ff.de fur.& uide Bal. in l.1. ſup. de fal. cauſa adie.leg.
d Confeſſio. Vide ſup.prox.uerſ.item dicit Inno,quod unus,& Pau.de Leaza. in cō-mento.c.ex parte,ext.de confeſſ.
e Scias vnum. No.pro inſtrumentis, quæ ex forma ſtatuti habent executionem paratam,& ſic limita no.per Bar.in l.a diuo Pio, §.1.in fi.ff.de re iur.& hic uide not. per Bal.in l.1.in 4.& 5.q.ſup.ne fil.pro pat. Contrarium uidetur ſentire Anton.de But.in c.1.extra,eo.

Res inter alios acta,vel iudic.alijs,&c. *Rubr.*

1 *Res inter alios acta mihi præiudicare non poteſt.*
2 *Caſus,in quo quandoque contrahitur cum mortuo.*
3 *Factum meum, interdum mihi præiudicare non poteſt.*
4 *Res inter alios acta , ex conſuetudine mihi poteſt prodeſſe.*
5 *Factum meum, alieno facto quandoque confirmatur.*
6 *Factum meum,quandoque hæredem non includit.*
7 *Affirmationes magis tranſeunt ad hæredes, quam negationes.*
8 *Renunciatio cum vno facta , alteri non præiudicat .*

1 ¶ † No.ꝙ res inter duos alios acta mihi non præiudicat, ēt ſi
de facto meo diſputetur,ut ff.de infa.l.Lucius, ff.de adul.l.denū-
ciaſſe,§.quæritur. Et no.ꝙ res mecum acta,mihi non pręiudicat
mutato aduerſario,vt ff.de interrog.act.l.fi. Nec ob.ꝙ adeundo
hæreditatem,vel tranſigendo quis omnib.obligetur,vt ff.de act.
& ob.l.ex maleficijs,§.hæres, & de tranſa.l.controuerſia , ꝗa ibi
loquitur in actu,qui iuris diſpoſitione, & intellectu cum omni-
bus geritur,& eſt actus effectiuus:ſed l.fin. ff.de interro.act.non
loquitur in actu effectiuo,ſed in actu enunciationis. Not.ꝙ res
mecū geſta qñq; nocet alijs, vt qñ ſuper re mea , duraturā mea,
2 pactum appono,ne alienet̄,ut l.ſi creditor.§.fi.de diſtr.pig. † No.
a caſum mirabilem,*a* in quo licet cum nullo hoīe , i.cum eo , qui
iam mortuus eſt,gerat̄,tñ obligatio naſcitur. v.g. Teſtator duos
hr̄des inſtituit,& vni mandauit , ꝙ ꝯſtrueret in eccleſia capellā ,
nā adeundo hæreditatē vr̄ cum defuncto ꝯ̃hi , & inde orit̄ actio
b ꝑſcriptis verbis,ut ff.fam,erciſ.l.his *b* ꝯñr, §.2. Et no. ꝙ qñ teſtōr
fieri mandat,ſꝑ fideicommittere vr̄ , & iō qñ relinquitur liber-
tas per fideicommiſſum, manumiſſor fit patronus : hoc.n.factū
non poteſt nāliter euenire,ſed facto hoīs , & iō ſi eſt fideicōmiſ-
ſum,& in eccleſia nō collegiata,vterq; eſſet patronus, licet vnus
3 tm̄ ſuis expenſis ædificaret,tex.eſt ibi notabilis. † Not.quod qñ-
que factum meum mihi non præiudicat , ut qñ ſum minor , &
mecum ꝯ̃hens eſt maior ; nam licet ꝯ̃hentibus inuicem ſe deci-
pere licitum ſit, hoc tñ non eſt licitum cum minore, quia fauo-
re minoris in circumueniente pręſumitur dolus , qñ ꝯ̃hens ſci-
uit ueritatem. Dubitatur tñ,ſi minor iurauit,quid iuris ? Reſp.
vt alibi dixi,ꝙ hoc iur̄m operatur quo ad ſolennitatem, ſed non
quo ad minoris damnoſitatem , quæ per actionem ex eo ꝯ̃ctu
purgatur:nec dr̄ venire ꝯ̃ ꝯ̃ctum,qui vtitur beneficio ꝯ̃ctus,arg.
ff.rem ratam hab.l.cum minor.in prin. de hoc dixi in l.2.s̃.de re
ſcin.vend. Nota,ꝙ illud,quod mecum eſt geſtum , quandoque
4 reſcinditur per alium etiam ad meum ꝯmodum,vt ff.de tranſa.
c l.& poſt rem,§.fina.† Not. *c* ꝙ ex conſuetudine res inter alios a-
c cta mihi prodeſſe pōt,vt qñ eſt conſuetudo,ꝙ extraneus emptor
conſorti reuendere teneatur,vt ext.de reſt.in integ.ca.conſtitu-
d tus.Item no.*d* ꝙ per conſuetudinem & ſtatutum poteſt obeſſe;
vt ſi ſtatutum eſt,ꝙ conſortes teneantur ſoluere pœnas pecunia
rias bannitorum, vt no.j̃.de decre.Decu.in rub.lib. x. quod qui-
dem ſtatutum eſt tolerabile,ſed non laudabile,vt no.in Auth.vt
nulli iud.§.qm̄ vero.vbi dicit gloſſ.no.ꝯ̃ poteſtates,qui puniunt
vnam ꝯ̃tam pro aliquo delinquēte.ſed illa gl.dēt intelligi,qñ fa-
ciunt ex arbitrio ſuo,non ex arbitrio legis,vt le. ne quid,ff.de in-
e cen.rui.naufra.pœnas *e* vero corporales,aut infamias,ſtatutū in
nocentibus imponere non pōt pro delictis alienis,quia eſt ꝯ̃ ius
diuinum,cum nec ꝯſenſu fieri poſſit,vt not.24.q.5.cum homo.
5 & l.nec ex prætorio,ff.de reg.iur.† Not. ꝙ interdum factū meū
alterius facto confirmatur,vt ff.de pig.l.ſi fundus,§.1.& eꝯ̃ qñq;
infirmatur,vt ff.de pig.l.lex vectigali.& in c.1.§.rurſus,qui.mod.
feu.amit.colla.x.& interdū alterat,vt ff.de ac.emp.le. Iulia.§.idē
Celſus.Sed rr̄ ꝯ̃trium obtinet,vt ff.de vſuf.leg.l.is qui.& ff.de pa.
l.fi.& s̃.loc.l.cum Hærmes.& l.ſi cum vnus,§.ante omnia.de pa.
6 & ff.de prob.l.fi.† Item no.ꝙ interdum factum meum , hr̄dem
meum nō includit,& hoc tripl'r eſſe poteſt.primo ex natura ar-
ctationis verborum,vt ff.fam.erc.l.ſi filia.in prin.Secūdo, ex na
tura rei in ꝯ̃ctum deductę,vt vſusfructus,ꝗa ēt ad filios nō tran-
ſit,vt Inſt.de vſufruc.§.finitur.Tertio,quia eſt talis ꝯ̃ctus.ex quo
ius ad hęredem non deſcendit,vt no.in l.quæſitum,§.fi. ff. de p̄.
ca. Quarto , quando actus hærede explicari nonꝰ poteſt, vt ff. de
7 verb.ob.leg.qui Romæ,§.Augerius.† Illud no.*f* ꝙ affirmationes
f magis tranſeunt ad hr̄des,ꝗ̃ negationes,eo ꝙ affirmatiua sūt ma
gis,ꝗ̃ negatiua,vt ff.de pact.l.auus.Pone , coram vicinis agnoui
patris mei voluntatem non ſolennem,pollicendo me ſeruaturū
eam,nunqd ea legatarijs abſentib.prodeſt? Reſp. non: primo per
rl̃am huius tit.ſecundo,ꝗa non ſufficit pręſentia teſtium tm̄,vbi
requiritur præſentia,& conſenſus ꝯ̃hentium.h.d.not.s̃.de teſt.l.
non dubium,§.fin.Si autem eſt actus,ꝗ perficitur ſola voluntate
vnius,vt ratificatio,non reqritur præſentia alterius partis,vt no.
g ff.de neg.ge.l.pomponius ſcribit.& dicit gl.*g* quod liberatio pōt
fieri abſenti ope exceptionis doli,vt ff.de liber.leg.l. non ſolum ,
§.ſi liberationis.& s̃.de pact.l. poſtquam lit. quod eſt verum re-
nuuciando in iudicio odio litium.& ita debet intelligi gloſ. pre-
alleg.l.poſtquam liti.ꝗ̃ allegat,non paciſcendo,vt no.ff.de pac. l.
h idem in duobus.Sed quid *h* ſi vſus eſt hoc ſermone , in veritate
confiteor? Rñd.iſtud iuramentum,in veritate,eſt iuramētum in
verbo veritatis,& ideo non uidetur poſſe contra iri, licet altera
pars fuerit abſens,vt not.1.queſtio.3.cap.quoties cordis oculus.
8 † Modo circa materiam huius tituli ſubijcio duo notabilia.
Primo,

ADDITIONES.

a A.B.No.caſum mirabilem. No. quod quandoque contrahitur cum mortuo, puta hæres videtur quaſi contrahere cum teſtatore,vide ibi gl.ſing. ſecundum Ray.de Forli.
b L.his.Bar.ibi aliter intelligit,licet gl. ibi ſit cum opi.Bar.
c No Idem Bal.in l.1.ſup.commu.diui.
And.Barb.No.quod conſuetudo poteſt facere quod res inter alios acta proſit, vel noceat,& ſic poteſt facere ſtatutum,quod ſocius teneatur ſoluere pœnas pecuniarias bannitorum,vide Bal.& ibi no.in l.neque,ſup.ne fi.pro pat.& ſequitur Sal.& vide Bal.in l.is,cui.ff.de leg.3.& quæ notaui ad Bal.in l.generaliter,ſup.de inſt.& ſub.& procedit in pœna pecuniaria,non in pœna corporali. vide Bald in l.2.C. de conſt.pec.ſed aduerte,quia Bal.conſuluit contra in ciuitate Florentiæ,cum quidam de magna domo occidiſſent ambaſciatores Florentiæ in Aretio, factum fuit ſtatutum,quod conſanguinei eius haberentur pro rebellibus,& expellerentur, & bona eſſent confiſcata, niſi intra annum præſentarent illos occiſores viuos, vel mortuos,tenuit quod tale ſtatutum valet, ſi ita Florentiæ eſt ſtatutum in ſimilibus,propter pacificam quietem populi, & incipit conſilium , In nomine Domini amen.videtur quod de rigore dicti arbitrij,&c.ad cuius confirmationem plura vide exempla.1.q.4.c.eccleſia.cum ſeq.aliter narrat factum in eius conſilio : ſed vt poſui,contingit,cum eſſem Florentiæ,& fuit ſecutus effectus,quod illi de magna domo fecerunt illos occidi,& ita dicit Dom.Pet.de Anch.in cap.canonum. in re-pe.de conſt.& ibi quærit,an valeat ſtatutum, quod filius etiam non hæres teneatur pro debito contracto a patre,vt eſt Bononiæ.Bald.concludit quod ſic, in l.dotis meæ,ſup.de iure dot.& vide tex.c. cum ex inſinuatione, de ſenten.excommu. & ibi glo.quod culpa aliena nocet tertio,vide quod ibi dixi in c.ex literis, de pig. & Bald.in c.2.de conſt.
d Item no. Vide Bald.in l.1.ſup. ne fil.pro pa. & quod tenet Sal.hic, & per Alber. in 1.parte ſtatu.q.6.& 68.
e Pœnas. Facit l.iſti quidem,ad fi.ff.quod met.cau.& l. iuſta, in prin.ff. de ma.uin. In contrarium eſt tex.in l.quiſquis,infr.ad leg.Iul.maie.no.in c.grauamen.in fi.extra,de ſen.excom.
f And.Barb.Illud no.Tu pondera,quia iſtud confunditur per Glo.in Auth.de hær.& Falc.§.ſed neque concedimus,in ver.receptioni,quæ gl.limitat ipſum titulum,uide ibi Ang.& Bart.ergo conſului Parmæ,& dicebam quod illa gl. eſt contra tex. in l.1.infra eo.& dictum Bal.probatur in d.l.1.uide in illo conſ.
g And.Barb.dicit gl. An liberatio poterit fieri abſenti.uide D. Ant.in c.fin. de confeſſ.& Bald.in l.1.ſup.de confeſſ.& in l.1.ſup.de Lati.lib.tol.& in cap.1.de eo qui fi.fe.agn.de feu.pa.in uſi.feu.& do.Io.in c.ueniens,de renun.& Salic.pleniſſime, in l.poſtquam liti.ſup.de pact.
h Sed quid. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.ſtipulatio iſta,§.ſi ſtipuler, de uerbor. ob.& Bar.in auth.ſacramenta.in fi.ſup.ſi aduer.uend.& in l.generaliter,in 10.q. ſup.de non nume.pecun.l.pactum,in 8.q.ſup.de coll.& hic adde Ant. de But. & alios in c.ſi cautio,ext.de fi.inſtr.& uide per Abb.in c p.querelam,ext.de iureiu.& in Specu.tit.de iureiu.§.1.

primo,quia renunciatio facta cum vno,non præiudicat alteri,ēt
in iudicio:dico in renunciatione iuris,aut priuilegij q̄ſiti;vt not.
Bar.ext.de renun.c.cum inter priorem,in fine magnę gl. & ꝓba
tur s̄.ad Velleian.l.iubemus,qa res inter alios acta,&c.Secundo
ꝙ qn̄ qs p̄t facere talem actum cum vna perſona,vel aliqbus, ꝙ
reddit ſe inhabilem cum omnibus, puta notarius ſciēs conficit
a vſurarium iſtr̄m,& iō caueāt *a* vbi Tabelliones ſ̄m Hoſ.hoc no.
Archi.46.diſt.ſicut nec ſuo,nec mirum,qa ꝯficere illicita inſtr̄a,
eſt qn̄q; ſpēs falſitatis,vt s̄.de teſt.l.iubemus,in fi.qn̄q; vero ab of
ficio remouetur,vt s̄.de ſacr.eccl.l.iubemus,§.his Tabellionib.
& in Auth.de nō alienan.§.qa vero veriſil̄e.& idem dico de Ad
b uocatis hmōi inſtr̄a dictantib.*b* in fauorem vſurariorum,qa illi-
cite dictans dēt puniri.& facit de prohi.feu.alie.ꝑ Fed.c.imperia-
lem,§.ſcriba vero.vbi eſt vnus caſus ſingularis,in quo Notarius
ſcribēs inſtr̄m ſimulatum, punitur pœna manus,& eſt perpetuo
c ī famis.*mirabile eſt*,qūo ꝯ r̄łam huius tituli per inſtr̄a *c* inter alios
facta probatur titulus,& traditio,ſi res erat p̄ſens, vt ff. de acqu.
poſſ.l.prædia.& Inſt.de act.§.alię.Sol.vt not.Cy.s̄.depo.l.deſide-
rium,quia per hoc non probo rem cum alio peractam , ſed ſolū
modo cum illo,cum quo eſt celebratus contractus.

ADDITIONES.

a A.B.Ideo caueant.No.de Notario conficiente vſurarium inſtrumentum,vide quę plene notaui ad Bal.in l.iubemus,§.his Tabellionib.præall.
b Dictantib.Vide Bald.in l.iubemus,§.ſane,in fi.ſup.de ſacr.eccl.
c Per inſtrumenta.Vide Bal.in l.is.apud de eden.& in l.deſiderium,hic alle.

LEX PRIMA.

1 *Debiti ſolutio per vnum de hæredibus facta, cohæredibus negantibus non nocet.*

1 INter. † Agnitio,ſeu ſolutio debiti ꝑ vnum ex hęredibus
facta,cohr̄dib.negantib.non præiudicat.h.d.Gloſ.
in hac lege opponit,& ſoluit ꝑ r̄łam,& exceptiones. dic vt ī
gloſ.& adde ff.de neg.geſt.l.q aliena,§.fi.ff.de ſer.ruſt.p̄d.l. ꝑ
fundum.Extra oppo.de l.ſi actor malit,ff.de proc. Solu.ibi non
ſunt omnino diuerſę perſonæ,& propterea ad inſtructionem iu
dicij ſunt ambæ neceſſariæ.& facit ad hanc leg.ff.mand.l. credi-
tor,in princ.cum gl.ſua.

LEX II.

Inter alios Qui rem mihi donatam cum alio partitur,
nihil agit in meum præiudiciū.& facit ſup.
de don.ante nupt.l.ſi ante.& s̄.de teſt.l.verba.

LEX III.

1 *Frater fratri paciſcendo non præiudicat.*
2 *Fratri acquiritur ex contractu quod procedit in feudo beneficio domini.*

1 Si cum fratre. Frater † fratri non p̄iudicat paciſcen
do,vel agendo ſine mandato.h. d. fa-
2 cit s̄.de ꝯh.emp.l.dudum.& s̄.qui teſt.fa.poſſ.l.j † Qn̄q.tn̄ *a* fratri
a acqr̄it ex ſuo ꝯctu,vt in feudis,non tam ex r̄ła ꝯctuum, q̄ benefi
cio dn̄i, ſ̄m Odoſ.vt in c.1.§.ſin aūt vnus,de his,q feu.da.poſ.col.
x.*Hæc ponit* Odoff.in ſua laudabili ſumma feudorū.nec expe-
dit apponere *illa verba* inflexa,videlicet talis dn̄s conceſſit mihi
recipienti nomine meo,& agenti proprio noīe fratris mei abſen
b *tis.b* quæ verba ſonant quendam circuitū, ſed valet, ſi dicat ita,
concedo Baldo tale caſtrum in feudum,ita ꝙ habeat ipſe,& fra
ter in feudum,ſecundum Odoff.quod eſt no.

ADDITIONES.

a Quandoq; tamen.Sed Bar. videtur expreſſe tenere contrarium in l.ſi mihi & Titio,ff.de verb.obl.
b A.B.Fratris mei abſentis.No quod in contractu feudali frater acquirit abſenti.vide quæ notaui in c.1.de bene.fra.& c.1.de duo.fra.a capit.inueſt.

De Relationibus. *Rubrica.*

¶ No.ꝙ relatio quandoq; eſt neceſſaria, vt quando eſt commiſ
ſa diſcuſſio ſola.Quandoque probabilis,vt quando dubium eſt
a ſuper intellectu alicuius puncti difficilis.Quādoque temeraria,*a*
vt quando refert cauſa ſe exonerandi,vt ff.de iud.c.l.eum quē te
mere,§.iudicibus.& in Auth.de iud.§.fi.& in Auth. in medio li-
tis non fieri ſacras iuſ.§.1.j̃.de fal.l.vbi.ff.de off.Procon.l.ſi quis
erit.extra,de reſcrip.c.auditor,in Clem.extra,d offic.ordin. cap.
ordinarij.lib.6.ff.de reg.iur.l.Neratius.Adde,dicit Inno.quod li-
bellus ſupplicatorius referendarijs porrigitur.extra , de reſtit. in
integrum,c.ex litteris Et de materia relationis not.extra, de ap-
pellat.c.intimari.de offi.deleg.c.licet.extra,de fideiuſſ.ca.conſti-
tutus.per Innoc.

ADDITIO.

a Quandoque temararia.Vide in l.prox.& Bal.in l.quæ ex relationib.ſup.de leg.

LEX PRIMA.

1 *Appellatio fingitur recepta,cum per appellantem non ſtat, quominus offeratur.*
2 *Relationum obſeruantia,quæ,& quanta ſit.*
3 *Conſilio ſapientis cauſa non debet committi quando articulus eſt certus.*
4 *Reſcriptum,per quod petitur committi cauſam alij iudici, debet facere mētionem de proceſſu habito coram primo iudice.*

SI quis. Habens referre,pronunciare non poteſt.Item
ſi primo pronunciauit,relatio ſua appłonē no
impedit. Item debet referre factum inſtructum, non in-
ſtruendum.Item copia relationis partibus edi debet:& ſi diſpli-
1 ceat alicui, contradicat in continenti.hoc dicit.† No.quod fingi
tur appellatio recepta,cum non ſtat per appellantem, quomin⁹
offerat appellationē.hoc dicit, gl.quę incipit,fingitur enim, &c.
Item no.quod qui non contradicit,conſentire uidetur. Itē not.
quod hęc lex inſtruit iudicem,& partes in ſimilibus,videlicet ꝙ
quando cauſa committitur conſilio ſapientis, cuius conſilio o-
portet ſtare ex forma ſtatuti,quę commiſſio non debet fieri,ni-
ſi datis ſuſpectis,& confidatis utriuſq.partis,& idem eſt,quando
a Tabelliones eliguntur *a* in cauſa, ut no.in Authen.de trien.& ſe
mis.§. & quod ſępe,ſuper verſi.artificis.qui Tabellio debet eligi
vtriuſque partis expenſis,ut ff.fi.regun.l.4.§.quod ſi menſor, &
1 ff.fam.erciſ.ex parte.† Deinde *b* conclude, quod plura deno-
b tat lex.obſeruanda in relatione.Primum,ut non pronunciet,q
referre voluerit. fallit in caſu,vt in gl.Secundum,vt relatio ple-
ne fiat. Tertium , ut ipſa relatio edatur partibus apud acta.eſt &
quartum, ꝙ non fiat per ambages,& verbo, ſed in ſcriptis.& ſo-
la neceſſaria conſcribantur,vt j̃.titu.1.l.ampliorem,§.in refuta-
torijs.& s̄.de preci.Impe.offe.l.fin.Item exigitur & quintum, ꝙ
c non fiat animo exonerandi , *c* ideſt ad hoc vt remittatur ei onus
iud. candi, vt Auth.vt Iud.non expec.ſacras iuſſ.§.iubemus.dū
tamen ſit talis , qui pronunciare poſſit:alioquin ſi iudicare non
poſſet,recte fiet relatio,vt ff.de offi.Proconſ.l.ſolet,in princ.& l.
ſi quid.& j̃. de fal.l.vbi,& vide quod no.ff.de procurat.l.qui ꝓ-
curatorem dat.Item & ſextum neceſſarium eſt,ut q refert, aut
conſuluit ſuperiorem,dubitet in iure,non in facto,vt ff.de iud.l.
cum,quem temere,§.Iudicibus,& in Auth.de iud. coll.6.quod
d no.Ex hoc *d* vltimo not.† ꝙ ſi iuris articulus eſt certus,cauſa nō
3 debet committi conſilio ſapientis,quia qui hoc petit,calumnio
ſe petit.Eſt & ſeptimum, ꝙ non fiat cauſa vitandi odij partium.
Eſt & octauum,quod non fiat aliqua humana gratia,vel ſorde.
4 † Extra dubitatur:*e* quidam petit cauſam alij iudici committi,
e nunquid de proceſſu habito coram primo iudice debeat facere
mentionē? Hic eſt arg.ꝙ ſic, videlicet de ſtatu cāæ. pro hoc ff.de
app.recip.l.pe.& exp̄ſſum vr̄ extra,de re iud.ca.inter monaſteriū
& in c.in p̄ſentia, extra de proc. Audio,ꝙ curia Romana ſeruat
ꝙ debeat fieri mentio,ſi lis erat conteſtata:al̄s non,ꝙ eſt rōnabi
le,quia ante litem cont.cauſa non eſt in aliquo ſtatu.

ADDITIONES.

a Eliguntur.Vide in l.prox.& Bal.in l.apertiſſimi,in prin.ſup.de iud.
b Deinde.Vide Bal.in l.quæ ex relationib. de leg. & quod no. in l.iudices,ſu.de iud.& per Can.in c.intimaſti.ext.de app.
c Exonerandi.Vide ſup.in rub.
d Ex hoc.Vide Bart.in l.ille,aut ille,§.cum in verbis,ff.de *lega.3.& in l.quæ ex relationib.ad fi.ſup.de le.3.*
A.B.Ex hoc Not.ſi articulus iuris eſt certus, non debet committi conſilio ſapientis Bald.in l.ancilla.ſupra de fur.l.2.ſup.de leg.Barto.in l.ille , aut ille,§. cum in verbis,de leg.
e A.B.Extra dubitatur. Tene hoc menti,& no.quod debet fieri mentio quod lis ſit conte. alias reſcriptum non tenet.& tu no.quod quo ad nullitatem priuilegij,dicitur lis pendere a tempore commiſſionis cauſæ.facit quod not.in c.fin.de reſcript. ſed ad perpetuandum iuriſdictionem dr̄ lis pendere a tempore citationis,c.gratū, de offic.dele.ſed quo ad alios effectus, litigioſe dicit̄ pendere , quando emanauit citatio ſecundum formam Clem.2. vt lite pend. vide quod not.in c.cauſam,quæ de teſtib.& uide do.Pet. conſi.16. vbi impetratio *facta* l.1.*pend. eſt nulla*,ſi non fiat mentio de lite penden. & limita hoc , niſi fieret gratia , quia tunc li.penden. valeret , ſecundum do.Anto.in c.2.de in integ.reſt. & ibi alleg. Io.And. & Inno. in c.dudum,el 2.de lect.& hodie fuit illud dictum alleg.in facto . vide quod nota Bald.in l.præſcr.ſupra ſi contra ius,vel vtilit.pub.vide cap.fi. vt lite pend.non facta mentione lit.penden.quod eſt contra Inno.nemo tangit uide Inno.& Bald.& alios in c.fin.de proba.& do.Abb.in c.1.de reſcr. & quæ ibi dixi: ubi priuilegium contra reſcriptum non valet , niſi fiat mentio lit.conteſt. vide Goff. & Docto. in c.dilecti,de excep.vbi non debet fieri mentio de actitatis poſt app.interpoſitam. vide quæ ibi dixi,& limita,niſi proceſſus eſſet nullus,c.tenor,de iu.& quæ ibi dixi.vide quæ dixi in d.capit.inter monaſterium Sali.in l.2.C.vt li.penden.vbi pulchre loquitur gloſſ.in c.ſuper literis,de reſc.Bald.in c.cum dilecti, de reſcr.vbi dicit,quod ſi per ſecundas literas adiuit iudicem primarum literarum,non eſt opus facere mentionem de ſtatu cauſæ,quia datur continuatio, c.coram , de of.deleg. vide quod pulchre not. Inno.& alij,in cap.dilectus filius Abbas S.Stephani de reſc.vide Bald.in l.tutor,ff.de exc.tut.ubi pubchræ loquitur. vide eundem in l.Deo nobis.C.de epi.& cle.vbi dicit,quod litis pendentia in cauſam matrimoniali, nō facit cauſam matrimonialem litigioſam.uide dom.Pe.in cap.nonnulli ,§.1.de reſcr.vbi alleg.rationem , quare debeat fieri mentio litis.vide Lap.alle. 89. vbi dicit quod valet reſcriptum impetratum in cauſam matrimoniali , licet non fiat mentio de proceſſu,vel de ſententia,uide text.& glo.in c.ex litteris,de offi.de lega.gl. in c.prudentiam,§.ſexta,de offic.de l. vbi ſi lis eſt inchoata coram ordinario , & impetratur iudex delegatus,debet fieri mentio de lite in cæpta coram ordinario. uide gloſſ.in capi. vt debitus,de appel.Gof.in c. dilecti,de exc.& dom.Abb.pulchre loquitur.vide c.bonæ,de confir.vti.vel inuti.in c.dilecti,de excep.ubi dicit,ꝙ non debet fieri mentio,ſi actus eſt nullus.

LEX II.

1 *Strepitus iudiciorum conquieſcit poſt lapſum omnium dilationum.*

Super delictis. Relatio dicitur , quādo plena ueri-
tas in ea continetur, & in cā eſt cō-
cluſum lapſu omnium terminorum,vel partium conſenſu.h.d

2 † No.hic.in gl.l.partes,ꝙ poſt lapſum omnium dilationum iudi
ciorum ſtrepitus ↄquieſcit:mimirum, qm̃ iſte ſtrepitus non dẽt
eſſe mortalis,ſed dẽt accipere finem.& iſte rõ mouet. Legislato
rem ad præfigendos terminos peremptorios, qui hñt claudere
a voces,& organa litigatorum, ita ꝙ nec amodo *a* de iure, vel de
facto poſſit allegari, quod de neceſſitate ſit regiſtrandum, vel
tranſmittendum cum actis.& hæc eſt intentio Inn. in c. paſtora
lis.extra,de cau.poſ.& propriet.

ADDITIO.

a Quod nec amodo.poteſt tamen iudex condemnare ad fructus perceptos poſt cõ-
cluſionem in cã,vt no.Bald.in l.cum propria,in fi.ſu.ſi quis alie.vel ſibi.& inquã-
tum hic dicit Bal.ꝙ poſt concluſionem in cauſa nihil,&c.uide eundẽ Bal. ĩ auth.
iubemus,ſup.de iud.& in l.cum a nobis,ſup.de dila.uide tamen not.Do.Bal.in l.j.
ad fi.ſent.reſcin.non poſ.& quod ipſe no.in authen.qui ſemel,in fi.ſu.de prob.&
omnino in l.nec cauſas,inf.titu.1.

LEX III.

1 *Pręſes ſi Principem conſuluit, & Princeps moritur,an reſpõſa ſucceſſoris expectari debeant.*
2 *Grauatus per relationem,an appellare poſſit.*

Si quando. Pendente relatione,iudicis offm̃ cõquie
a ſcit. h.d.& ẽ arg.*a* ꝙ iudex, q ↄmiſit cãm
conſulendam,ſnĩam ferre non poſſit, donec receperit cõſilium
Conſultoris,vel Conſultori labatur terminus ad ↄſulendum.&
b eſt rõ,*b* qa iſta ↄmiſſio eſt p̃iudicialis,argu.ff.de excu.tut.l.dixi-
mus,& in c.q̃diu,de app.in Cle.& qa app.pendente nihil ẽ inno
uandum, vt s̃.de dilat.l.ſiue pars. niſi innouaretur de voluntate
vtriuſq.partis,vt l.j.in fi.ff.de Præto.ſtip.Nam applõ, relatio, &
excuſatio ↄueniunt,& paria ſunt in iuriſdõne iudicis ſuſpenden
da,vt no.Io.And.in rub.ext.de app.li.6.in Nouel.& in c.ltĩma,đ
1 ap.eo.lib. & đt, ꝙ hoc eſt not.ibi vide.† Quæro, ſi Præſes conſu-
luit Principẽ,& Princeps moritur,an dẽat expectari rñſum ſuc
ceſſoris? Rñd.ſic, qa ↄſultatio ↄcernit principalr̃ dignitatẽ, quæ
non morit̃, ut l.quod principi,de leg. 2. licet pſona ſit organum
ipſius dignitatis, ſine quo dignitas nil facit.Idem eq̃, ſi moritur
Præſes.Nam ſucceſſor dẽt expectare rñſum, vt ff.de mi.l. verũ
§.ex facto.Non ob.ff.de cura.fur.l.cuius bonis & s̃.de cadu.toll.
l.j.§.ne aũt,qa fides & induſtria ibi fuit electa.& br̃ ↄſideratur ad
uerbiũ,tanq̃,nam aut tanq̃ dignitas non expirat,aut tanq̃ perſo-
na in dignitate,& tunc aut illa dignitas imprimit in actu,q geri-
tur,aut demõſtrat cũ quo geratur.primo caſu ↄmiſſio eſt realis:
ſcđo eſt pſonalis;qa primo pſona ẽ ĩmediata cã ↄmiſſionis, vt ĩ
c.ſtatutum,in prin.extra,de reſcr.lib.6.in dubio,aut qd iuris? Rñ.
aut fides ſumit̃ rõne officij, vt qñ teſtõr relinqt executorẽ Prio
rem p̃dicatorũ, & tranſit ad ſucceſſorem:ei.n.committit̃ tãquã
perſonæ pfectę in Chriſto,vt in epiſtola inter clares,in fin.ſup.de
ſum.Trin.aut dignitas actuis nihil confert,& tunc expirat,vt in
compromiſſo:qa compromittere eſt qd pſonale,vt ff.de arb.l.in
compromiſſo.Adde qđ no.Bar.ff.de vul.& pup.l.q liberis,§.hęc
verba. & Ioa.And.in ca.fi.de teſt.lib.6.& not.ꝙ qñ ponunt̃ talia
verba,talem priorem q pro tpe erit,fit indiſtincte translatio of-
ficij in ſucceſſorem,vt s̃.de teſt.l.conſulta diualia. Vnum ſcias,ꝙ
duplex eſt qualitas,ſ.ſub̃alis rõne ſui,& demõſtratiua.Prima ceſ
ſante finitur officium,qa ſine ea durare non poteſt,vt ff.de capi.
dimi.l.tutelas.Secũda ceſſante tñ diſpõ durat,vt l.qd ergo,ĩ prin.
ff.de his,q no.infa.l.ſi cogatis,ff.de reb.dub. & in c.ſtatutum, de
reſcrip. lib.6. & in c.1.ſi teſtes pares eſſe deſierint.colla.decima.
2 Quæro,an grauatus p rĩonem, poſſit appellare? & vr̃ ꝙ ſic, vt l.
c 2.ſup.eo.& ff.de app.l.1.§.quæſitũ.In ↄ̃rium vr̃,qa aut qs vult ap
pellare a relatione,ſiue conſulatione, q̃ iudex Principi facit, &
ualet,vt d.§.quæſitum.verſ.hic conſequenter. & qa eſt ĩterlocu
toria,a qua appellare non licet,vt l.ante.ff.quorum app.non rec.
aut vult appellare poſt reſcriptum.& tunc aut ab ipſo reſcripto,
& non poteſt,vt ff.a quib.appe.non lic.l.1.aut vult a ſententia, &
tunc aut eſt lata ↄ̃ formam reſcripti,& non appellatur,qa ſentẽ-
d tia non valet;aut ſm̃ formam *d* reſcripti, & non poteſt appella-
ri,ſicut nec poſſet a Principe,vt ff.qñ appel.ſit.l.j.Sol.dic,ꝙ a sẽ-
tentia lata ſm̃ reſcriptum Principis non errantis appellari nõ p̃t:
ſed ſi Principis conſcientia fuit circunuenta,bene poſſet appella
ri,licet ſi Princeps ferret ſententiam pro ſe,non appellaret̃. Vel
dic apertius,ꝙ tres ſunt actus.Primus eſt actus ipſius ĩterlocuto
riæ ſententię, qua pronunciat Principem conſulendum : & ab
iſto non appellatur,qa nullum eſt grauamen, ſi vult hr̃e ↄſilium
de iure.Secundus eſt actus,qñ reſcribit,& tũc ſi fuerunt aſſerta
aliqua falſa,vel ſimulata,vel tacita veritas eo abſente,vel ↄ̃dicẽ-
te,poteſt appellari,qa ab interlocutoria, quæ ingerit difficultatẽ
circa cãæ deciſionem,p̃ot appellari,vt ff.de mi.l.intra vtile. Ter-
tius actus eſt ſententiæ per iudicem latę ſm̃ formam relationis.
& ab iſta p̃ot appellari pp mẽdacia in reſcriptio inſerta, cũ pars
non conſenſerit relationi.& dicit Cy.ꝙ contradictio poteſt fieri
in eadem charta. Et ſic intelligitur, ꝙ ſi fiat alicui proteſtatio p̃-
pter inſtrumentum, ꝙ reſpõſio debeat. & poſſit poni in eodem
inſtrumento.Cyn. Item poſſit appellari,quando relatio facta eſ
ſet in caſibus,in quibus fieri non debet, quia tunc non hẽt uim
relationis.Et adde plene no.J.ti.j,in l.2.

ADDITIONES.

a Eſt arg.Vide Bal.in l.ex illo.inf.tit.1.& Ang.& Ro. & quæ ibi dixi,in l.1.§.quæſi
tum,ff.de app.& quod no.Bar.in l.1.ſup.eo.& in l.1.in fi.nil no.app.interp.& l.ad
principem.& ibi per me,ff.de app.
b And.Barb.Eſt ratio.Vide pro hoc dicto tex.in c.licet,de offi.leg.& ibi dixi.
c An grauatus.Vide gl.& Bar.in l.1,in fi.ſup.eod.& latius in l.1.§.quæſitum,& ibi
Doct.ff.de appel.
d Secundum formam.Vide omnino in l.iubemus,& quæ ibi,glo. & Doct. inf.tit.1.
vbi a relatione facta per Conſiliarios principis non appellatur,ſed a ſententia ſe-
cundum relationem ſic.

De appellationibus,& conſultationibus. *Rub.*

1 *Appellatio dicitur remedium ordinarium.*
2 *Appellatio an pronunciatum reſcindat.*
3 *Appellatio non interponitur a tranſactione.*
4 *Statuto dicente,quod a ſententia arbitri appellari non poſsit, an exceptio doli poſsit opponi.*

1 † Appellatio *a* eſt remedium ordinarium,quo mediante ſubue-
a nitur oppreſſis iuſtitia, & iuriſdictione ſupioris iudicis, ad hoc
inuocata,vt colligitur in leg.1.in princip.ff.eod.Not.ergo ꝙ vbi
2 cunq.iuſtitia eſt oppreſſa,p̃ot appellari.† Quæro, nunqd *b* applõ
b pronunciatum reſcindat; Reſpon.ſic,conſiderato ſtatu præſen
ti.nam ſtatim ſententia perdit uires,vt ff.ad Tur,l.1.in fi.Sed cõ-
ſiderato futuro euentu nequaq̃,cum ſnĩa poſſit ↄfirmari.Itẽ an
appellatio poſſit deferri,& poteſt eſſe in pendenti, hoc eſt quod
uocatur ſuſpendi,non in totum abrumpi? Rñd.ſic,vt ff.de pac.l.
c tale pactum,§.qui prouocauit Ex prædictis *c* apparet, ꝙ ille,qui
appellat,eſt interim integri ſtatus,vt ff.de ĩfa.l.furti,§.1.Si autem
non eſt appellatum:ſed pendet tempus appellandi, iſta eſt mera
ſuſpenſio,i.interim quoddam ſilentium inducitur,ſnĩa tamẽ eſt
ſententia,vt d.§.1.& l.poſtquam,§.Imperator,ff.vt le.no.ca.& ĩ
3 l.chirograpis,§.1.ff.de ami.tut.† Quæro, nunquid a tranſactio-
ne appelletur? Rñ.non,vt no.ff.de tranſa.l.ſi a ſententia,§.ſi hr̃s.
d Sed nunquid de iure canonico *d* poteſt appellari a ſententia arbĩ
tramentali? Dic ꝙ non,quia arbitrator nõ eſt iudex.ſed alio mo-
do debet corrigi,& confirmari ad æquitatem & iuſtitiam, vt ff.
pro ſoc.l.vnde ſi Neruæ.& facit quod no.Bar.extra,de elect.cap.
cauſam,quę inter.Quæro,ſi appellatur de facto a ſententia arbi-
tri,vtrum iudex ad quem poſſit eam ſentẽtialiter ↄfirmare. Rñ.
4 ut no.Inn.in c.innotuit.extra de arb.† Quæro, ſi ſtatutum *e* di-
e cit,ꝙ non poſsit appellari a ſententia arbitri, vtrum poterit op-
poni exceptio doli;& vr̃ ꝙ nõ:quia tex.dicit,ꝙ excipere eſt quæ
dam ſpecies appellandi,vt ff.de arb.l.non diſtinguemus,§.cum q
dam.In ↄ̃rium vr̃,ꝙ iſtud ſtatutum cõtineat idem,quod ius cõe,
vt s̃.de arb.l.1.Sol.aut ſtatutum dat laudo validitatem, & tũc ex
cipi non poteſt,argum.gl.quæ eſt in l.in cauſæ,ff.de min.aut non
dat validitatem:& tunc non eſt neceſſe appellari,nec etiam poſ-
ſet appellans proſequi per uiam appellationis, niſi partes pactũ
feciſſent ꝙ appellari poſſet; vt ff.de app.le. ex conſenſu.& ibi per
f Dy. Item quæro,nos dicimus ꝙ appellatio *f* geſtoris dẽt ratifi-
cari intra decem dies.hoc verum,quando tãquam geſtor appel
lat.Sed quid ſi dubium eſt de mandato,& cauet de rato? Reſpõ.
quandoque ratificari poteſt;ſed caue tibi,quia non dẽt ratifica-
re dominus tanquam factum a geſtore, ſed tanquam factum a
procuratore vero,firmum mandatum habẽte:alias cautio rati
parum valeret in cauſa applõnis.ad hãc tñ cautionem admittit̃
coniuncta perſona,& quæ hẽt probabilem mãdati pręſumptio
nem:ſecus ſi eſſet præſumptio contra eam,argum.l.maritus, ff.
de proc.& no.in l.actor,ff.rem rat.hab.vbi glo.not. plus dico, ꝙ
in criminalibus non acquiritur ratificatio,ſi cauſa eſt capitalis,
vt ff.de app.l.non tantum.

ADDITIONES.

a Appellatio.Quid ſit appellatio.Vide Bal.& Doct.in l.1.ff.eo.
b And.Bar.Quæro,nunquid.Hanc opi.tenet Ang.in §.qui prouocauit, hic all.& D.
meus in l.1.alias in rub.de app.attribuit iſtam opin.Ang.ſed fuit Bal. hic.
c A.B.Ex prædictis.An appelletur a tranſactione,& ſic ab actu extraiudiciali. Bald.
tangit in l.is qui.inf.de app.cõtra Bar.in l.fi.ff.de app.reci.allegauit tex.in l.a ſentẽ
tia,§.ſi hæres,ff.de app.etiam tenet contra Bar.vide tex.in c.cum ſit Rom.de app.
ibi,quoniam ſacri canones.ergo ſecus in legibus.Item ille §.ſi hæres, non probat.
vide Raph.
d Canonico.Contrarium tenet Bar.in l.fi.ff.de app.recip.
e And.Barb. Quæro ſi ſtatutum.Si ſtatutum dicit, quod non poſſit appellari a ſnĩa
arbitri,an poterit opponi doli exceptio,ſed an poſſit appellari,vide Bal. in l. fi.ſu.
ſi ex fal.inſtr.& in l.j.ff.de offi. præfc.præto. in recollectis, & in l.pe.ff.de iuſt. &
iu.& in l.fi.ſup.de edi.di.Adr.tol.& quæ remiſi ad Bar.ad l.fin.ſup.de ſen.& inter.
plene remiſi ad fi.inf.ti.1.ad Bal.
f Appellatio.Adde l.1.& ibi gl.& Doct.ff.de app.recip.

LEX PRIMA.

1 *Appellationi locus eſt propter præpoſterationem.*
2 *Appellatio ciuilis & criminalis cumulari poſſunt.*
3 *Agens ciuiliter,in criminali ſuperſedere debet,*
4 *Ordo alius eſt inter petitorium maius, & petitorium minus.*
5 *Interdictum vti poſſidetis,dicitur duplex.*
6 *Exceptio dominij agenti interdicto vnde vi,an obſtare poſſit.*

Prius

Prius, Prius debet terminari qō poſſeſſionis, q̃ crīalis.h.d.
Vel ſic.Prius dēt terminari præambulum,q̃ id, cuius
eſt præambulū. Vel ſic, Sꝑ dēt prius cognoſci de priori, q̃ poſte-
riori,intellige,ſiue ſit prius natura,ſiue legis diſpōne, Scias tamē
ꝙ quædam eſt poſſeſſio,quæ correſpondet petitorio,& iſta eſt in
electione agētis,vt l.fi.ſ.de codi.quędam eſt quę excludit onus
agendi,vt l.ordinarij,ſ.de rei vend. Caſus eſt. Tu me vi deieciſti
de poſſeſſione,intētaui interdictum vnde ui ꝯ te.iſto iudicio pē-
dente accuſaui te de eadem vi crīalr,lege Iulia de vi publica, vel
priuata: modo iudex (quia forte, maleficium erat manifeſtum)
te criminalr ꝯdemnauit ſuſpenſo poſſeſſorio,q̃ritur, vtrū poſſis
appellare?& rn̄d.ꝙ ſic, qa iudex malo ordine proceſſit:nam pri
mo debuit expedire ciuilem prius intētatam, deinde criminalē.
h.d.No.ꝙ ſnīa malo ordine lata, non pōt iuſtificari per probō-
a nes criminis.Secundo no. *a* ꝙ inordinate ſcm̄ tenet, ſed pōt ap-
1 pellari.† *Tertio* no.ꝙ ꝑꝑ prępoſterationem locus eſt applōni; eſt
enim grauamen, vt ſ.de pet.hæred.l.liber necne.ff.de excuſ.tut.
l.diximus,ī.qui accu.nō poſſ l.1.ad leg. Flau.de pla.l.præſes, ſ.de
b hęr.act.l.vt debitum.Et hoc verum,*b* qn̄ ordo eſt datus a iure,ſe
cus ab homine;qa ipſo iure non tenet,quod inordinate factū eſt
vt ext.de reſc.c.cum dilecta.de reſt.ſpol.c. Piſanis,& ff.de acqui.
hær.l.eum,qui duobus,§.filius.Oppo.ꝙ ipſo iure non teneat, vt
in l.prolatam,ſ.de ſen.Solut.ibi vna inſtantia, hic vero duæ. Vel
dic,vt ibi,illud ꝯſtat ꝙ præpoſteratio requirit duo extrema.Item
aliqn̄ non vitiat:vt qn̄ ſurgit eadem intentio.vt ff.de pec.leg. l.q̃-
2 dam,& ſ.de teſtam.l.ꝓpoſteri,& l.2.§.prius,ff.de vulga.ſub.† Ex-
tra oppo. ꝙ immo ciuilis, & criminalis poſſit cumulari, vt ff.de
fur.l.interdum,§.qui furem.Sol.ibi fuit proceſſus facti, nō iuris,
vt ī.qn̄ ciu.act.pręiu.cri.in ru.Sed econtra,hic opp.immo vr̄,ꝙ
iſta cumulatio poſſit fieri de iure: qa video, ꝙ ex eadem inſtātia
qs criminalr punitur,& ēt ciuiliter cōdemnatur.Vnde fur.eadē
ſnīa,qua condemnatur ad furcas,condemnatur ēt ad reſtōnem
rerum ablatarum.Item ſi immineat alia condēnatio, puta ictus
fuſtium.dicit tex.ꝙ fuſtigatur,non tn̄ prius dimittit,q̃ furtum re
ſtituat,vt in auth.vt Iud.ſine quo,ſuff.§. oportet, & in Authen.
vt lic.matr.& auię,§.illud quoq; collat.8.Rn̄d. quo ad primum
de eo,q condemnatur ad mortem,ꝙ illud eſt iō,qa poſt mortē
non poſſet condemnari ad reſtōnem rerum ablatarū.Et ex hoc
pono quandam nouam conclōnem,ꝙ ciuilis pt cumulari crīa
li,vbicunq; imminet pęna mortis.vel dic, ꝙ in legib. ꝯrijs reſto.
fit officio iudicis,cum notorium ſit;& delictum non pōt alr pur
gari,niſi reſtō fiat,vt ff.depo.l.bona fides.Vel dic,ꝙ in criminali-
bus extraordinarijs pōt cumulari ciuilis,& criminalis,crimnia-
lis principalr,& ciuilis incidēter,vt ff.ſi.reg.l.4.& ff.de cal.l. ſi ab
eo,ff.de var.& extraord.cog.leg.medicus.Item dic,ꝙ ſpāle eſt in
furto.Item in alijs criminibus,in qb.ſummarie proceditur: alias
obtinet rla cumulationem impediens.Vel dic,ſi incipias a crīali
pōt cumulari *ciuilis?* ſecus ꝯ,quod nō placet,vt no.in l.2.ff.de vi.
3 bo.rap.† Not.ergo ꝙ iſta prima lect.loquitur de ordine electio
nis;qa q primo ciuilr agere eligit,dēt interim ſupſedere in crīali
Eſt alius ordo,ſ.inter poſſeſſorium,& petitorium,& eſt ordo ne
ceſſitatis,ſeu uitande perplexitatis. Nam ſi volo agere contra
te vti poſſidetis,& rei vend.ad plenam poſſeſſ.hoc non poſſum,
qa eſſem mihi ꝯrius,vt plene no.ff.de acq.poſſ.l. clam poſſidere.
§.q ad nundinas,& iō oportet,ꝙ primo proponam interdictum
vti poſſid.& ſi in eo.vicero,conſecutus ſum poſſeſſionis effectū:
ſi aūt ſuccubuero,& aduerſario meo eſt decreta poſſeſſio. tunc
neceſſe eſt mihi,ſi uolo poſſeſſionem euincere, rem vendicare,
vt ſ.de rei vend.l.ordinarij.Item in incorporalib.ſi dico me eſſe
in poſſeſſione ingenuitatis,& tu dicis,ꝙ poſſides in me ius ſerui
tutis,ꝑꝑ ordinandas ꝓbōnes in cā ſtatus,vt ſciatur cui iudex dēt
imponere onus ꝓbandi,prius de quaſi poſſeſſione decernēdum
eſt,quod pōt fieri ꝑ interlocutoriam iudicis ēt ſine libello,ſecun
dum And.de Piſis,vt ff.de lib.cau.l.liberis,§.fi.Item,qn̄ eſt qō de
tenenda poſſeſſione,qs ſit in poſſeſſione actor,an reus, eſt in iu-
dicis arbitrio,& ptāte,ſ.vt qui meliorem,& iuſtiorem, ſeu anti-
quiorem hēat poſſeſſionem,ille hēat commodum poſſeſſionis.
& vnus ſit reus,& alius ſit actor,vt in §.commodum.Inſt. de in-
terd.& ſi vterq.nudam poſſeſſionem ꝓtendit,ibi de ordine peti-
toris,cognoſcere non poſſet,quod nō ꝓtendit,ſed dēt ex officio
tueri potiorē in poſſeſſione.facit extra,de prob.c.in pn̄tia.ꝑ Inn.
4 † Eſt & alius ordo inter petitorium maius,& petitorium minus
v.g. petitio hereditatis eſt petitorium priuilegiatum, & maius:
actio fa.erc.eſt petitorium reſpū agentis,qa dēt ꝓbari de hrdita-
rio iure,modo dicit lex,ꝙ aut intentans iudicium fam.erc. poſſi
det:& tunc qa petitionem hrditatis formalem non hēt,pt incipe
re a diuiſorio.Si autem nō poſſidet,dēt incipere a petitorio ma
iori,vt l.j.ff.fam.erc.Item rei uend.eſt petitorium maius, & ple-
nius inquirēdum,ſed actio cōi diui.eſt petitorium minus, ī quo
ſufficiunt ꝓbōnes præſumptiuę de proprietate pro indiuiſo.Mo
do dicit lex,ꝙ agere cōi diui.non poteſt,ſi nō poſſidet, ff. de exc.
l.fundum,ne ꝑ minorem cām ꝓiudicetur maiori,vt ff.de iud.l.ꝑ
c minorem,ſi tn̄ non opponitur exceptio præpoſterationis *c* ante
lit.cont,poſtea opponi non pōt,vt no.in l.pe.ſ.cōi diuid. & ff. de
euic.l.ſi mancipium,§.j. ex qb.legib.dico, ſi in lege nr̄a non fuiſ-
ſet exceptio oppoſita, cumulationem impediens, appellari non
poſſet,quia reus nihil iniuſte paſſus eſt, qđ eſt no.Sed ꝯ hoc opp.
immediate, nā aut exceptio ꝓpoſterationis fuit oppoſita,ſed re-
iecta fuit; Aut non.primo caſu debuit appellari ante lit.conte.qa
tunc fuit illatum grauamen, nec poſſet ꝑ applōnem reparari a
diffinitiua, cum hæc exceptio non concernat,nec contingat ſub
ſtantiam,vel qualitatē principalis negotii,ut ſ.de procur.l.ita de
mum.& in c.fin.de app.lib.6. Secundo caſu iō non appellatur,
ut ibi dixi,qa ꝓceſſus fuit factus rite,& recte,qđ eſt ergo,ꝙ dicit ī
lege nr̄a,ꝙ appellatur poſt diffinitiuam? Rn̄d. conſidera;ꝙ qn̄ eſt
ordo temere ueniendi ad li.cont.tunc dēt appellari ante lit.cont.
Sed qn̄ eſt ordo temeritatem concernens ueniendi ad diffiniti-
uam,tunc bn̄ pt ueniri ad diffinitiuam,ut hic,& ſ.q̃ ſen.ſine app.
reſcin.l.1.in fi.& ſi tu dicas,ꝙ non contingit negotium principa
le. Rn̄.immo contingit,ut ff.de exc.l.fundum,& l.fundi,& ſic nō
ob.tua oppoſitio,licet ſit ſubtilis,& pulchra.Premiſſa ergo lect.
q cōiter tenetur,uenio ad alias lect.& accipio primā lecturam,
ſm q̃ hoc intēdit.Iudex dēt primo inquirere de ſuba poſſeſſio-
nis,ſecūdo de crīe turbationis,& ſi ordo ꝑuertitur,tunc appella
tur.Caſus,duo ſe poſſidere contendunt,& quilibet inſolidū, nec
conſtabat qs poſſideret:primo dēt de poſſeſſione ꝯſtare,quo li-
quidato,is dēt ſuccumbere, q talem poſſeſſionem inqetauit;nec
ſufficit conſtare de inqetatione, qa pſonalis inqetatio fieret non
poſſidenti,ſed dēt conſtare de inqetatione reali, i.de ipſa poſſeſ-
ſione.in quo aūt conſiſtat ſuba poſſeſſionis,hr̄ ff.de acq.poſſ.l.3.
§.ex ꝯrio.Sed iſta prima lectu.non vr̄ procedere, qa ſil, & cōne-
xe in uti poſſideus inqritur de ſuba poſſeſſionis, & turbatione.
In iſtis em̄ duob.coniunctim,tanq̃ in duabus radicibus,conſiſtit
ſuba huius interdicti, ergo & uentilatio.Vel dic plenius caſum.
Queſtio mouebatur iſta, agebam interdicto unde ui, dicens me
a te fuiſſe ſpoliatum tali die:tu uero dicebas intentionem meam
nequaquam procedere, eo ꝙ tunc tpis nō poſſidebam fundum
ſed Titius.certe de poſſeſſione prius quæretur eo ꝙ ſolus ille ex
periri pōt interdicto vnde ui:q cum poſſideret ui deiectus eſt, vt
le.1.§.deiecit, ff.de ui,& ui arma. Idem ſi criminalr accuſarem:
nam licet ſim dominus, ſi non ſum expulſus de poſſeſſione, qa
non poſſidebam,non poſſum agere vnde ui, nec accuſare de ui
expulſiua,licet uelim ꝓbare me dominum. & ſi iudex admittit
probōnem dn̄ij,prius q̃ poſſeſſionis, poſſet appellari.h.d.facit ſ.
qui legi.perſo.l.momentaneæ. & ſ.de inter.l.in cer. Vel dic alr
ſub tali exemplo:Agebam ꝯ te interdicto,vti poſſi.& tu recon-
ueniebas me eodem interdicto,dum ego vellem probare de an-
teriori poſſeſſione, iudex non audiuit me, ſed qa tu probaſti de
turbatione,iudex condemnat me,poſſum appellare,qa tāquam.
antiquior poſſeſſor debeo audiri,& uincere,non ſuccūbere.hęc
lectura vera eſt in ſe & not. & probatur per tex.extra, de ꝓba.c.
licet cauſam. Nam poſterior poſſeſſio præſumitur clandeſtina,
q̃ in tali iudicio eſt paſſiua,non actiua,tamen qa tex. facit mētio
nem de crimine, hæc lectura vr̄ impertinens:niſi defendas eam
quia ille qui turbat,crimen incurrit,vt ff.de act.& obligat. l.ſer-
uus non in omnibus,& ff.de iniurijs,l.iniuriarum, §.fi. Vel ſi uis
aliter ſuſtinere, pone exemplum ſic: Ego antiquior poſſeſſor
agebam

ADDITIONES.

a A, B.Secundum not.An omiſſio ordinis vitiet proceſſum,vide gl.ſing.ſecundū oēs l.mancipium,ff.de euict.& uide Bald.& Io.de Imo.in l.ſi quęramus,ff.de teſta.& in c.exhibita,per Mod.de iud.vide Bald.in l.ſi duas, ff.de excuſ.tut.& ſcias, quod exceptio,quæ concernit inhabilitatem perſonę,debet prius opponi, vt ſentit Bar. in l.ſi quæramus,præall.& l.cum quærebatur,ff.iud.ſol.& l.liber,ſupra de pe.hęr. niſi eſſet exceptio dilatoria,vt eſt gloſſ.nota.l.propter litem, ſupra de exc.tut.ſecundum Bald.in præal.l.ſi quæramus,& Ang.ibi dicit,quod non,ſi eſt omiſſio ordinis dati per formam mandati,vt cap.exhibita.de iud.Secundo, niſi propter talem omiſſionem reciperentur teſtes li.non cont.vt eſt caſus in præal. c. exhibita. Tertio,niſi exceptio emergens eneruaret iuriſdictionum iudicis, vt dixit Inno. in capitu.præterea,de dila.ideo ſuper illa eſſet principaliter pronunciandum. vide Io.Cal.de cau.poſſ.cap.cum dilectus,vbi ſing.limitauit iſtam l.vide, quæ dixi in d.c.exhibita,& c.cum dilectus,de ord.cog.alleg.cap.cum eccl.de cau.poſ. vide Bald.in 1.conſt.Cod.§.quibus,ad fin.adde quod pulchre dicit Bald.in l. peremptorias,ſup.de ſen.reſc.non poſ. & in l.1. C.de ſen.ex breui. reci.adde gloſſ.fin.in ca. olim,de cau.poſ.& prop.vbi partes poſſunt facere,vt præpoſteretur. vide Bartol. vbi loquitur ſin.l.prolatam,ſupra de ſen.not.in l.2.§.prius,ff.de vul.& pup.Bald. in l.ambiguitates,ſup.de teſt.Do.Fe.in c.cauſam,quæ de reſcr.Do. Abb. conſi.74. Do.Pet.in ca.1.de mut.pet.& uide gl.ſing.in c.3.de eo, qui mit.in poſſ.vbi iudex pronunciauit mittendum in poſſ. & condemnauit in expenſis, ſi vult recuperare poſſeſſorium,& ſic peruertit ordinem, quia inſimul facit illum actum, & tranſiuit in rem iud.uide Bald.in rub.de eo,qui mit.in poſ.& Bartol.in l.2.ſu. cōi diui. vbi dicit,quod duo debent eſſe iudicia,vt ſ.unum poſt aliud *includatur*. & ibi eſt glo.ſecus ſi opponatur.vide gloſ.in c.2.de ord.cog.quando *index pronunciauit* in conuentione, & non in reconuentione.uide pro iſto text.*Doct*.in cap. cum dilectus.de.cau.poſ.& pondera c.qua fronte,de app.vbi *peruertens* ordinem punitur Dic,aut loquitur de ordine unius cauſæ ad ſe ipſam,*ut dixit* Barto.in l.prolatam. vel dic,ꝙ loquitur,quando per contemptum peruertit ordinem,quia tunc peruertitur,& ſic nō valet iudiciū,qđ eſt no.pro limitatione Bar.in d.l.prolatam.

b Et hoc verum.No.Can.in c.cum dilecta,& ibi Inn.ext.de reſc.& Imo.in c.ex rōne.extra,eo.& Arch.2.q.1.in gl.ſummę.

c Exceptio præpoſterationis. Vide Cy.Bal.in l.exceptionem,ſup.de prob.

Bald ad poſter lib.Cod. M 4

agebam interdicto,vti poſſidetis,ꝯ te nouum poſſeſſorem,tu no
uus poſſ.accuſabas me de vi turbatiua,iudex me non audit, ſed
cōdemnat me,ego appello,quia poſſeſſio me erat excluſiua cri-
minis,vt ĵ.de plag.l.præſes,& pro hac lectura facit s̄.de dona.in-
ter vir.& vxo.l.ſi maritus, & eſt ſimile, ſi ego poſſideo hr̄ditatē
pro indiuiſo,& petam eam diuidi,ꝙ videns cohæres meus accu
ſat me ꝙ occidi teſtatorem,nam hęc accuſatio iudiciū diuiſoriū
non ſuſpendit,ut ff.fa.erciſ.l.hic ꝯñr.§.1.licet finaliter talia bona
veniant confiſcanda,vt ex eis filijs delinquentis non dēatur legi-
tima,ſicut nec de vſuris,vel male ablatis, quia potius ſunt æs a-
lienum,q̄ bona delinquentis,vt ff.de bo.dam.l.cum rō,§.2.ff.de
iu.fiſ.l.Lucius. Vel pone aliud exemplum dū ageremus inuicē
vti poſſ.tu expuliſti me,accuſo te criminaľr,ſi ꝯdemnaris crimi-
naľr,appelles,qa non poſſum aliter probare crīalem, niſi probē
me potiorē in poſſeſſione.Iſtam lect. ſentit gl. & eſt cautela Spe.
ꝙ potentior ſpoliet minus potentē, & niſi finito poſſeſſorio poſ
ſit crīaliter agi.puto tñ, ꝙ inquiri poſſit, quia rľa,ꝙ ciuilis actio
præiudicet crīali,&c.non hēt locum in inquiſitione, quia nullū
præambulum iudicium pēdet cum eo licet coram eo. Pręterea
cautela ipſa nihil valet, qa lite pendente nihil p̄t innouari, & iō
eiectus dēt reponi in ſtatu primęuo, anteq̄ ꝓcedatur ad vlterio-
ra,ſed ſi expulſus procederet ad vlteriora, tunc dēret expectare
finem litis,vt l.chirographis, §.1.ff.de admi.tut.In acquiſitione
nouæ poſſeſſionis vacantis licitum eſt ad acquirendam poſſeſ-
ſionem armata manu peruenire, ſed non eſt licitum vtroq; poſ
ſidente ſe ſolum in poſſeſſione facere potiorem,vt no.In.ext.de
prob.c.in p̄ñtia.Pōt.n.poni aliud exemplum:ſed pręmitto,ꝙ eſt
reperire poſſeſſorium maius,& poſſeſſorium minus. Poſſeſſo-
rium maius eſt omne,quod eſt priuilegiatum. Poſſeſſoriū mi-
nus eſt illud,quod non eſt priuilegiarū, & de hoc ponā duo exē
pla. Primū eſt, Tu me vi repuliſti de poſſeſſione, q̄ tandem tibi
turbo: ago vnde vi,tu vero retinendæ,ſi iudex primo pronun-
ciat ſuper retinendę,pōt appellari,qa interdictum vnde vi abſor
bet interdictum retinendę,ut l.j.in fi.ff.vti poſſid.Ecce aliud exē
plum:Tu & ego inuicem nos turbamus in poſſeſſione, ego pe-
to mihi confirmari poſ.ex edicto di.Adr.vt l.j.s̄.de Carb.edi.tu
intētas ſimpľr uti poſſidetis:mō ſi iudex petitione mea neglecta
prouunciat ꝯ me,appellari pōt. Mō ego quęro,ſi oppoſita exce-
ptione prępoſterationis,ſeu ordinis iudex ꝓnunciat ꝯ exceptio-
nem,nunquid ſnīa ſit ipſo iure nulla? Gl.tangit hic.Sed tu dicas,
ꝙ aut iudex pronunciat aſſumpta cā iuris,ut quia dicit exceptio
nem ineptam, & ipſo iure non valet ſnīa: aut aſſumpta cā facti,
vt quia dicit exceptionem non veram,vel non aſſignat aliquam
a cām in ſnīa;tunc ſnīa valet,*a* ſed pōt appellari, quia non pronun
ciat ſuper ordine iuris,qui eſt ordo immutabilis,ſed ſuper facto,
quod eſt mutabile,quicquid gl.dixerit.In gl.pone caſum ibi,ve-
nerit poſſidentem.ſ.turbandum, ut no.ff.quod met.cau.l.extat.
& ibi dicit gl.ꝙ turbare non ſolum eſt quo ad poſſeſſionem, ſed
5 probationem reddere obſcuram.† In eadem gl.ibi,cum tracta-
retur,ſ.per duos libellos,vel per unum tm̄,quia interdictum uti
poſſ.eſt interdictum duplex,ut l.3.ff.de interd. Ibi, unus alteri ī-
tulit uim.ſ.expulſiuam. Nam expulſus ab aduerſario lite pendē
te dēt uincere in interdicto uti poſſidetis, ſi tpe expulſionis poſſi
debat,& iſte eſt intellectus huius gl. Vel dic aliter,ut s̄.dixi.In ea
dem gl.ibi, ſm Io. hic erat cumulata criminalis ciuili ab eadem
parte. Sed qñ vnus ageret ciuili,alter criminali,vr̄ quod crīalis
deberet præferri,ut l.j.s̄.de ord.iu.Vel dic,ꝙ cum interdicto vti
poſſ.vterq; intelligat agere,perinde eſt, ac ſi ſub eadem parte ꝓ-
poneretur ciuilis,& non criminalis, ſ.poſt litem conte.in ciuili.
Sed ante ingreſſum iudicij ciuilis cā prefertur crīali,tanquā ma
ior,& obſtatiua,ut in l.ꝯria.Ibi,ſi de vi. dic ut not.ff.de acq.poſſ.
l.naturaliter,§.nihil commune,& l.cum fundum, §.fin.ff.de ui,
& ui arma.Ibi,non ualet, quia contra ordinem ſubſtantialem,
ſed in lege noſtra eſt ordo accidentis. In eadem gloſ.ibi,quarti
ponunt, hæc falſa quia pronunciare ꝙ ſuper criminali ſit proce
dendum,eſt pronunciare rite,& recte,ut ff.de iud. l.qui prior ap
6 pellat. † Extra quæro, vtrum exceptio dominij *b* obſtat agenti
b interdicto unde ui? Communis opin. eſt ꝙ non,duab.rationib.
Prima,quia uiolentia elidit dominium opponentis. Scđa,quia
ſpoliatus debet ante omnia reſtitui,ut ĵ.ad l.Iuliam, de vi.l.ſi qs
ad te fundum.Eſt & tertia ratio, quia ex dolo non dēt conſequi
pręmium poſſidendi,ut ff.de fur.l.itaq; fullo.vnde ſi purgetur vi
tium,non debet audiri ſuper proprietate, ut ſupra.de ſeru.fug.l.
cum ſeruum.Sol.diſtingue,aut quis petit,ratione iuris,aut rōne
facti.primo caſu,aut illud ius nullo mō cadit in agentem, & re-
pellitur; ut ſi intruſus petit reſtitutionem beneficij, uel mona-
chus prætendit ſe ſpoliatum uxore,quod eſt impoſſibile, ut not.
Inno.de filijs presby.c.conſtitutus,aut illud ius eſt poſſibile fun
dari in agēte,& tunc debet ante omnia reſtitui, ut extra de elec.
c.querelam,& 2.q.1.c.in primis, & inf.de agr. & cēſi.l.ſi coloni,
lib.11.Secundo caſu,cum petitur reſtitutio facti,i.corporalis poſ-
c ſeſſionis:refert,aut uiolentia nō elidit ius dominij, *c* puta violē-
tia prælati,quæ nō nocet eccleſiæ,ut no.ĵ.unde ui.l.ſi quis in tā-
tam, & tunc ſi quidem eccleſia habet promptam probōnē, ex-
ceptio obſtat:ſi non,tunc non & ad iſtum caſum adapto gl.quæ
eſt,ff.de iud.leg.ſi de vi. aut violentia elidit ius dominij,& tunc
non obſtat exceptio,vt c.redintegranda & in c.ſæpe,de reſti.ſpo.
& in l.ſi qs emptionis,§.ſed ſuper hoc,s̄.de p̄ſcr.30.ann.Quid er
go dices in filio ſpoliato ea poſſeſſ.q̄ continuatur in ipſum iure
ex patris ſucceſſione,vt no.ff.de lib.& poſth.l.in ſuis. Rñ.obſt.ſi-
bi exceptio, qa ipſe non vr̄ proprie ſpoliatus, ſed non adipiſci, vt
d ĵ.vnde vi.l.fi.Nam non eſt verum, ꝙ exiſtentia *d* ſui hr̄dis tranſ-
ferat poſſeſſionem ipſo iure, niſi apprehendatur,vt ff. ſi qs teſta.
lib.eſſe iuſ.fue.l.j.§.Scęuola.& ff.de acq.poſ.l.cum hæredes,& ff.
ex quib.cau.ma.l.cum miles,in prin.Quidam tñ dicunt,ꝙ in ſuū
hr̄dem,ſtatim quod aīo ſe immiſcet, trāſit ciuilis poſſeſſio, quia
nullū eſt mediū inter mortē pr̄is, & poſſeſſionē filij, & ſm iſtud
filio competeret interdictum vnde vi.ſed prima opi. verior eſt.

ADDITIONES.

a P.D.Sententia valet. Adde per eundem in addit ad Spec. ꝙ huiuſmodi præpoſte-
rationis exceptio oppoſita & reiecta proceſſum non reddit nullum,in cauſa tamē
appel.denuo agitabitur,& hoc eſt,quod hic dicit poſſe appellari,aduerte tamen,
quod huiuſmodi exceptio in appellationis cauſa non opponitur, iuxta doctr.Cy.
& Bal.in l.per hanc,C.de temp.app. Et rurſus adde præpoſterationem eſſe ordi-
nis abuſum, præmittendo id quod ſequi oportuit de iure, & de facto, & ſecun-
dum eundem Bald.in l.præpoſteri.C.de teſtam.& tamen exceptio omiſſa proceſ-
ſum non vitiat,quoniam ea eſt dilatoria de quo per *Alex.in conſ.13.3.parte.*
b Exceptio dominij. Vide Bal.in l.naturaliter, §.nihil commune, in 3.combinatio-
ne,ff.de acq.poſſ.cum concor.
c Ius dominij. Iſtud elidere ius dominij non conſideratur in materia iſta,ex quo qs
non priuatur ipſo iure dominio,l.ſi quis in tantum,cum gl.in *ver.amittat.infr.*vn
de vi.not.Ant.de But.in c.2.ad fi.extra,de cauſa poſſ.ſcripſi poſt *Bar. in l.*naturali
ter,§.nihil commune,de acq.poſſ.ff.
d Exiſtentia. Vide Ang.in l.in ſuis,ff.de lib.& poſth.

LEX II.

1 *Fictio,& veritas differunt.*
2 *Iudices dicuntur duo extremi in materia appellationum.*
3 *Appellatio nunquam videtur remota a* Principe,*niſi ſpecialiter ſit dictum.*
4 *Legatus de latere non poteſt apponere clauſulam,appellatione remota,niſi ſpecialiter ſit ei conceſſum.*
5 *Legatus de latere,etiam ꝙ in priuilegio habeat poteſtatem decidendi cauſam appellatione remota,tamen alij committere non poteſt.*
6 *Partes poſſunt conſentire,ꝙ cauſa committatur appellatione remota,quo caſu non poteſt appellari.*

NOUUM. A delegato principis appellatur, licet in cau-
ſa ſibi commiſſa authoritate Principis fungat̄.
h.d. Duas hēt lect. & vtraq; vera.prima lect. loquitur in ſnīa la-
ta ex delegatione,& hanc hic proſequar.Secunda lect.loqtur in
ſententia lata ex relatione,& hanc proſeqt Iac.But.Ego declara
ui,s̄.tit.l.j.fi.& iō non repeto.& no.hic gl. de materia relationis.
1 † Item no.ꝙ aliud eſt fictio,aliud veritas.vt ff.de relig.l.oſſa. in fi.
a Item no.ꝙ licet cā fuerit commiſſa a Principe,*a* tamen poterit a
delegato,ſeu commiſſario hmōi apellari. Falit in duob. caſibus
b primo,*b* ſi Princeps dedit certum,& determinatum mādatum
quod commiſſarius ſeruabit ad vnguem,vt extra de app.cap.no
uit.Secundo fallit,qñ remedium appel.ſublatum fuit expreſſe ī
litera commiſſionis,vt ff.a quib.appel.non li.l.1.§.fi. Circa hunc
articulum de cľa,appľone remota,ſic diſtingue.Aut in poſſeſſo-
rio,& non appellatur ēt vbi alias appellaretur in aliquo ſpāli ca-
ſu,ut aliquid operetur,qa ampliat nām poſſeſſorii. & remouet
obſtaculum.ar.no.in l.j.§.item nunciatio,ff.de ope.noui nun. ꝑ
2 Iac.de Are.Aut in petitorio.Et tunc † cōſidera,ꝙ in mareria ap
pellationum duo ſunt iudices extrem.ſ.iudex a quo,& iudex ad
quem.Modo dico,ꝙ reſpū iudicis a quo operatur, ꝙ non tene-
tur deferre appel.& innouata per iudicem a quo, nō retractant
per effectum huius appel.quæ non cōcludit iudici a quo,ſed iu-
dici ad quem.ext.de app.c.paſtoralis.Concludit ēt litigatoribus:
& iō per litigatores authoritate propria nihil poteſt innouari, ꝑ
illam reg.vt lite penden.Dixi ꝙ non concludit iudici. quod ve-
rum eſt,niſi ſciat,vel ſcire debeat appľonem iuſtam,quia cāæ ap
pellationis fundautur a legib.1.per articulos legum:ſi enim nō
eſſet illa clauſula,teneret deferre appľoni dubiæ,ſed quo ad iu-
dicem,cum ſit ipſe Princeps,nihil operatur,qa Princeps nō vult
facere aliquid iniuſtum,vt l.ex facto,ff.de vulg.ſubſti.Si tñ Prin
ceps committit cauſam iſtius appľonis ſimiliter iuſtitia exequē
da eſt,vt ff.de in integ.reſt.l.omnes.& ĵ.eo.ti.le.eos,& ĵ.de temp.
appel.l.per hanc.Aut loquimur in alijs.actib.perſonalibus,& idē
quod in realibus.Et vnum ſcias,quod clauſula appellatio.remo
ta,nihil operatur,ſi apponatur ab alio,quam a Principe, vel a p̄-
fecto prætorio,in cuius locum ſucceſſerunt Reges terræ, a qui-
bus apellare non licet.quod dic,vt dixi ſupra de ſent.& interlo.
c l.cum ſolitum.Sed pone,*c* quod Princeps delegauit vniuerſitatē
cauſarum

ADDITIONES.

a A Principe Vide in l.etiam,inf.eo.
b Primo. Vide in l.ab executore,inf.quo.app.non reci.
c And.B.Sed pone. Quando committitur cum omnimoda, & plena poteſtate.Vide
Bald.in auth.ingreſſi,ſup.de ſacroſanct.eccleſ.Doct.in l. cum hæredes, ff.de acq.
poſſ.

cauſarum Titio,adijcʼens hæc verba,cũ plena,& oĩmoda ptãte.
4 Item quid in legatis de latere? Rñ.appellari põt,† quia Princeps
nunquam vr̃ appellationem remouere, niſi noĩatim hoc dicat.
† †Sed nunquid Legatus de latere poteſt apponere hanc clauſulã?
Rñ.non,niſi ſit ſpãliter ei conceſſum,vt ff.de offic. Procon.l.nec
5 quicq̃,in fi.Sed † quid ſi in ſuo priuilegio dr̃,ꝙ poſſit ſnĩam dice
re appel.remota,an poterit alij cõmittere appel.remota? Rñ:nõ,
quia iſta cl̃a cum ſit ſup.ius poſitiuum,ſemper reſpicit induſtriã
perſonalem,quaſi ius ſingulare,vt in effectu no.Ber.extra,de of-
6 fi.deleg.c.paſtoralis,§.præterea. Sed † quid ſi cã eſt commiſſa de
conſenſu partium? Reſp.aut ſine cl̃a,appel.remota, & poteſt ap-
pellari, vt ff.de appel.l. ex conſenſu. aut partes conſenſerunt ap-
poni dictam clauſulam,& tunc non licet appellare,vt l.fi. §. fi. J.
de temp.app.& c.cauſam.extra.de re iud.

LEX III.

1 *Nouatio in reuocatione attentatorum,an fieri poſſit.*
2 *Appellatione pendente ſicut nihil eſt innouandũ , ita nec pendente querela.*
3 *Appellatione pendente attentata a parte, Iudicis officio reuocari debent.*
4 *Lis ſuper officio quo petitur attentata reuocari an conteſtari debeat.*
5 *Iudex ad quem an inhibere poſſit parti ne aliquid innouet.*
6 *Appellatio prima,vel ſecũda in appellationis geminatione , an inſpici dẽat.*
7 *Appellationis ius ſibi reſeruare,eſt cautela optima.*
8 *Deliberatio eſt triplex.*
9 *Iudex a quo appellanti præfigere terminum non poteſt ad appellationem proſequendam.*
10 *Bannitus appellans,interim offendi non poteſt.*

Appellatione. In prȩiudicium, vel derogationẽ ap
pellationis ĩterpoſitæ,vel interponẽ
dȩ,ẽt ſi ſit reiecta,nihil eſt innouandum.h.d. Et dic, ꝙ ordo in re
uocatione attentatorum talis eſt,quia primo conſtare debet diſ-
finitũ,ſcd̃o appellatum,tertio attentatũ,vt no.Io.Mon. in c.non
1 ſolũ,de app.lib.6.†Opp.ꝙ imo fiat innouatio,J.de tempo. appel.
l.per hanc.& J.eod.l.antiquiorẽ.& ff.quod cum eo.l.j.§. Tit. So.
triplex eſt innouatio.ſ.legis,Iudicis, & partiũ. ꝑ legẽ bene fit no-
uatio intra tp̃s appellandi,quia dãnatus ſit infamis,vt l.furti, §.j.
ff.de infa.But. Sed improprie loquitur. quia iſta infamia non eſt
aliud,q̃ ſnĩa infamãs,& inter ſnĩam,& infamiam nullum eſt me
dium,& iõ non eſt innouatio. Secunda eſt innouatio Iudicis,&
tunc aut loqueris de iudice a quo,& nihil poteſt innouare,ff. nil
no.appe.interpo.l. nam pendet appellatio ẽt antequam interpo-
natur.i.quo ad potentiam, ſed poſtea deducit̃ ad actum appella.
ſecuta.pendet ergo prius in potentia,ſecundo pendet in actu: &
ſi ſæpius appellat̃, non ꝑpea receditur ab appellatione prima, vt
plene no.in c.bonȩ.extra de app. in Nouella. Alia eſt innouatio,
q fit ꝑ Iudicẽ ad quẽ,& iſta eſt ꝑmiſſa,dummodo duo ↄcurrãt.ſ.
qd̃ appellatio ſit interpoſita,& pendeat, quia iudex ad quem eã
admiſit, vel admittere debuit;vel Iudex a quo detulit,quia tunc
iudex ad quem tenet̃ admittere.vt ff.de appe.rec.l.ſciendum, &
ff.de iniuſto teſta.l.ſi quis filio exhȩredato,§.hi. Scd̃o,ꝙ fiat ſm
naturam diſceptationis,vt d.l.per hanc.Tertia eſt innouatio par-
tium,& tunc refert,aut fit ab appellante,aut fit ab appellato. Pri
mo caſu,aut eſt appellationi contraria, & ſtatim non eſt renũcia
tum appellationi:aut non ↄ̃ria,& tunc debet reuocari vt l.chyro
graphis,§.1.ff.de adm.tut. Scd̃o caſu, aut iudicium pendens ſuꝑ
app.ſilentium imponit, & debet reuocari ꝑ viam attẽtati, vt ex-
tra,de elec.c.cum nobis olim.& no.Inn.extra,de ↄſt.c.cũ M.Fer
rari.& extra de exc.c.dilecti,ff.de ap.c.cũ ex ea.& in Aut. vt nul.
iud.§.illas.In hac aũt reuocatione attentatorum poſtquã eſt ap-
pellatum,quia fit offõ Iudicis mercenario, non requirit̃ libellus
ſicut nec in acceſſorijs,vt ff.de interro.act.in rubr.adde qd̃ no.in
2 l.fi.§.ſi a non competen.Iud.† Quæro, nunqd ſicut appellatione
a pendente *a* nil debet innouari,ita ſit,ſi non procedit̃ via appella-
tionis,ſed ſimplicis querelæ? Sol.dic vt no. Io. Mon.in ca.ſi poſt-
b quam,*b* de elec.lib.6. Vlterius ſcias,ꝙ ſicut pendente appel.nihil
c eſt innouandum,ita pendente recuſatione *c* Iudicis,vt no.1.q.7.
c.patet.& per Hoſt.ext.de appel.cum ſpeciali.& facit ad l.noſtrã.
ext.de app.c.1.& ca. ſuper eo,el 1.& c.cũ teneamur.& ca.conſti-
3 tutus,& ca.bonæ.† Quæro, vtrum attentata app.pendente inno-
uata a parte reuocent de plano,& ſine libello ex ſolo iudicis offi
cio? Rñ.ſic,vt plene no.Io.Mon.in c.cupientes,in magna gl.ſua,
de elect.li.6.duo tamen probari debent,ſ.innouatio,& ꝙ lite pẽ-
dente,ſm eum,& qd̃ ibi declarat̃ hȩc lex,& eius materia.Itẽ ait,
ꝙ ſi appellatio dicat̃ nulla,& hoc poſſit ſtatim probari,qd̃ nõ fit
reuocatio. Ibidem ait, ꝙ licet pronunciet̃ ↄ̃ appellantẽ. tñ non
fit reuocatio reuocationis ipſo iure, quia debet puniri Tabellio
de attentatis. & quia iſta reuocatio fuit quædam interlocutoria,
quæ ſm eum tranſit in rem iudicatam.Ibidem ait, ꝙ tũc per Iu
dicem intelligat̃ innouari,qñ innouat̃ per Iudicem a quo, quia
tranſlata erat ab eo iuriſdõ:& ideo non habet ptãtem attentãdi.
Ibidem ait,ꝙ ſi in libello eſt repetita reuocatio innouandorum,
cum innouatur,p̃t peti.reuocatio offõ iudicis mercenario:& li-
cet prima petitio ſit ordinaria,non tollit hanc extraordinariam,
quia venit ad coadiuuandum,ut no.in ſimili.ff.de rei vend.l.1.§.
d per hanc. Ibidem ait,ꝙ pendente lite ſuper ſponſalibus *d* ſponſa-
põt ↄ̃here matrimonium cum alio, ẽt ↄ̃ iudicis prohibitionem,
4 ſi aliud matrimonium non obſtat,quod tene menti. † Quæro,
e an ſuper officio, *e* quo petitur attentata reuocari, debeat lis con
teſtari? Reſp.non,quia petitur officio Iudicis mercenario,ut no.
ff.de interrog.act.ſuper rub.& no.in c.cum teneamur. extra,de
appel.in Nouel. Si tñ lis conteſtatur,debet expectari diffinitiua
ſuper iſto articulo, quinimo & ſuper libello appel. ſm Spec. qd̃
Io.And.non placet,ut ipſe no.in c.nõ ſolũ,de app.li.6. in Nouel.
cuius dicti rõ efficax eſt, quia articulus innouationis examinat̃
ſeorſum a principali,& hoc verũ,niſi talis eſſet innouatio, quæ
de ſui natura non poſſit reſcindi ,niſi per diffinitiuam formandã
ſuper appl̃one, & hábes caſum expreſſum in l. chirographis,
5 §.1.de admin.tut.† Quæro,nunquid *f* Iudex ad quẽ poſſit inhibe
re parti,ne aliquid innouet? Rñd.ſic,ſi eſt pñs,vel contumax,qd̃
eſt verum in app.ab ipſa diffinitiua, vbi Iudex tacite ẽt inhibere
vr̃,ſecus ſi ab interlocutoria,ut no. In c.non ſolũ, de app.lib.6. in
6 Noue. † Et quia ſuperius tetigi *g* de geminatione appe. reuoco
hic in dubium,vtrum inſpiciatur *h* prima appellatio, vel ſecũda.
Circa quem articulum ſic diſtingue, aut altera eſt interpoſita ri
te,altera non rite;& inſpicit̃ rite interpoſita, quia illa ſnĩa reſcin
dit̃,& iuriſdõnem ad ſuperiorem deuoluit,ff.iud.ſol.l.pe. & arg.
ff.de leg.3.l.ſi iure,non.n.vr̃ geminatum,quod prius non erat ri
te factũ,vt in c.1.de ſacra.non iteran. Aut vtraq; appellatio erat
rite interpoſita,& tunc vr̃ ꝙ inſpiciat̃ appel.prima,quod ſic pro
batur . Nam ex ſcd̃a non auget̃ effectus,qd̃ ſic probo,duo ſunt
effectus immediatæ app.ſ.reſcindere,& deuoluere.Sed ꝑ appl̃o
nẽ prima ſnĩa eſt reſciſſa. Itẽ iuriſdõ eſt deuoluta,ergo qd̃ factũ
eſt,fieri non reſtat,vt in ſil̃i no.gl.in l.iuriſgentiũ,§.pactus ne pe-
teret.in gl.magna,ff.de pac.ibi cũ dicit, quia primũ iam fecit qd̃
a ſequenti fieri nõ põt.Porro nõ p̃t dici,ꝙ fiat nouatio, qa nunq̃
reperimus,ꝙ nouatio fiat niſi per ↄ̃ctũ ſtipulationis: vñ ſi qs aĩo
nouandi in iudicio pro alio compareret, nouatio non fieret ipſo
iure,niſi interueniret ſtipulatio iudicatum ſolui. Sic igit̃ app.ſe-
cunda primam non nouat.Item appellatio ſecunda non euellit̃
de corpore primæ appellationis, ergo ſecunda appellatio nõ re-
funditur in primam, tunc arguo ſic , tp̃s appellandi hẽt ſe ad ap-
pellatio.futuram,ſicut potentia ad actum , ſed potentia redacta
ad actũ non eſt amplius potentia, ergo poſterior appellatio im-
poſſibilis eſt,& fruſtratoria. Prȩterea appellatio prima conſum-
pſit pronunciationem,ergo qd̃ ſemel eſt conſumptũ, iterato cõ
ſumi non p̃t , qa nihil reſtat ↄſumendum , vt ff.de iniuſto teſta.l.
nã,& ſub ↄdõne,§.rumpendo,& hoc ſentit Iac.But.J.eo.l.litiga
toribus.Præterea decem dies dant̃ ad deliberandũ,vt no.in Cle.
ſi appl̃one,in gl.magna.ſed qui appellauit iam deliberauit,l.quã-
diu.ff.de acq.hæred. Bar.in hoc articulo diſtinxit , aut appl̃o pri-
ma eſt interpoſita ſaluo iure appellandi,aut ſimpl̃r. primo caſu,
aut prima app.fuit facta viua voce,& ſecunda in ſcriptis;& tunc
appe. ſecunda non eſt ſcd̃o loco appellare , ſed eſt non ſcriptam
redigere in ſcripturam; & iõ conſideratur tp̃s appe.primæ , non
quia prima, ſed quia vnica, ff.de hæred. inſt.l.aſſe toto, ſupra de
teſt.l.publicati.ff.de iudi.l.exigere dotem, & ſi apoſtoli eſſent pe-
titi prima vice,non eſſet neceſſe eos vlterius petere, & deberent
ibi apoſtoli eſſe reſponſales appellationi primæ,& non ſecundȩ.
Et ex hoc ſequitur,ꝙ ſecunda non dr̃ plenior quã prima,ſed di-
citur eius memoria, etiã ſi ſecunda continet cãs expreſſas in ea,
quas prima non continebat,quia hñr pro contentis in appellatio
ne a diffinitiua, vt ff. de app. l. Seio. vnde exprimere de nouo eſt
quædam declaratio , ſed non eſt effectiuum alicuius noui effe-
ctus,vt ff.de teſt.l.hæres palam,§.ſed ſi notam. Si autem vtraque
appe.eſt in ſcriptis interpoſita , tunc bene eſt verum , ꝙ appella
tio

ADDITIONES.

a A.B.Appellatione pendente.Sicut appellatione pendente nil eſt innouandum,ita & pendente querela.tu vide gl.ſing.in l.1.ſup.de ſent.præfe.præto.ſicut regulatur appellatio,ita & querela,ſeu declamatio.l.vnica. ff.nil nouari app. interpo. quod eſt verum,niſi innouaretur per tertium,vt eſt gl.ſing.ſecun.Bald.in l. creditor, ff. mand.ita retulit in l.qui a latronib.ff.de teſt. & l.ſi quis filio, § quid tamen, ff.de iniu.teſt.& ibi ponit limitationes notabiles , quas vide.& vide eundem in c. 1.§. ſancimus,quo tem.mil.in vſib.feud.vbi ponit duas.& vide eundem in l.iuriſiurãdi.ſup.de reb.cred.vbi ponit vnam.vide Ang.in l.furti,§.1.ff.de his,qui not. infa. vbi late ponit.vide Bar.in l.poſtquam,§.Imperator,ff.vt le.no. caue. & ibi eſt caſus ſing.quem omnino vide. & quid ſi app.eſt deſerta , an tunc innouata appell. pen.debeant caſſari.vide dom.de Rota in deciſ.nouis.in prima deciſ & Ang. in l. cum ſecundus,ff.de diſt.pign.& in l.tutor, ff. de vſur.vbi eleganter loquitur. vide quæ notaui ad do.Ant.in c.cum dilecti,de exce.

b C.ſi poſtquam.Ponit ibi Io.Mon.in verſ.celebrata,& vide quod no.Bal.in l.1.ſup. vt in poſſ.leg.

c Accuſatione.Vide Bal.in l.fi.ſup.tit.1.

d Super ſponſalib.Vide Ant.de But.in c.bonæ.extra,de app.

e Super officio.Vide Bar.in l.1.ff.nil no.app.inter.

f Nunquid.Vide Imo.in l.4.§.condemnatum,ff.de re iud.

g A.Bar.Superius tetigi.De geminatione appellationum , vide Bal. qui tenet contra Bar.in c.1.§.ſancimus,quo tempore mil.in vſi.feu. & vide not. in l.cum procurator,ff.de ope.no.nunc.

h Vtrum inſpiciatur.Vide late per me in l.1.§.libelli,ff.eo. & Bal. in l.litigatoribus , in prin.inf.eo.

tio ſecunda non eſt executio primæ,ſed eſt appella.noua : tñ in-
ſpicitur tp̄s primæ, quia ille eſt terminus a quo incipit tp̄s appel-
lationis proſequendę ita no.Bar.ff.de ope.no.nunc.l.cum procu
a rator.In appellatione *a* aūt ab interlocutoria , ſi prima continet
vnam cām,& ſecunda ſecundam,non ꝯriam primæ,augetur ef-
fectus,& appellans pōt ꝓſequi quam vult , & ēt vtramq; ſimul,
ar.Inſt.de excuſ.tutor.§.ſi plures,Inn. & Io. And. videntur indi-
ſtincte dicere,ꝙ appellans poſſit indiſtincte proſequi quam vult,
& ēt vtranq; ſimul,quia geminare appe.non nocet,ſm Innocen
tium.Conſidera,ꝙ app.tria operatur;quia reſcindit.Item deuo-
b luit.Item ſuſpendit,*b* ſeu differt.mō confiteor , ꝙ quo ad prima
duo ſecunda appell.a diffinitiua nihil operatur: ſed quo ad diffe-
rendum tp̄s appel.proſequendæ bene operatur . nec eſt hoc no-
uum,ꝙ minor dilatio extendatur,vt ff.de præt.ſtip.l.pen. Ex hoc
ſequitur,ꝙ deſerta prima appella.non eſt deſerta ſecunda appel
latio,nec ſnīa confirmata,imo certe nec appe.prima eſt deſerta,
quia tempus proſequendi eſt prorogatum,ſi.n.prima eſſet deſer
ta,iam ſnīa tranſiuiſſet in rem iudicatam , & oīs appellatio eſſet
conſumpta.qđ falſum eſt,tenendo opi.Inn.& Io.And.quam te-
7 neo, † Et no.hæc,quia ſubtilia,vtilia,& quotidiana ſunt.Bene fa
teor ꝙ bona cautela eſt ꝓteſtari, & reſeruare ſibi ius iterum ap-
pellandi,quæ reſeruatio procedit,vbi actus eſt reiterabilis,inter-
pretabilis,reformabilis,vel mutabilis:ſed ſi eſſet præciſus,& im-
mutabilis,reſeruatio talis nō valeret,vt no.in l.item Labeo,§.fi.
ff.famil.erciſcun.in gl.parua.vnde ſi adires hæreditatem,vel bo-
norum poſſeſſionem agnoſceres, ſaluo iure iterū agnoſcendi,
& repudiandi: iſta ꝓteſtatio non valeret eo ꝙ actus hmōi muta-
8 ri non p̄t,vt l.ſicut s̄.de repud.hęred. † In glo.2.dic , quod triplex
c eſt deliberatio.prima *c* partis an appellet,& qualiter:& circa hoc
d quæritur,an alternatiue *d* poſſit appellari? & Ioan. dicit, ꝙ non.
Alij contra, & melius, quia quando alternatiua cadit inter duo
extrema,quorum vnum eſt habile,aliud eſt inhabile, reſoluitur
in ſolutam,ſiue in ſimplicem,vt l.proinde, ff.de ſtip. ſer. Item ſi
duo extrema eſſent habilia , puta appellat ab Ep̄o, & Archiep̄o,
vel Papa alternatiue,nunquid aditio Principis vitiet appellatio-
nem,qđ vr̄?vt ff.de app.l.1.§.ſi quis in appellatione. & l.ei cuius,
ff.de app.reci.ibi,ſed Principem nec erit in p̄tāte iudicis a quo da
re apoſtolos ad quem velit,ſed dabit eos ſimpliciter. Alia eſt de-
liberatio iudicis a quo. Nam iudex a quo,interdum deliberat an
appellatio ſit recipienda per eum;nam ſi conſtat,ꝙ appellans ſit
verus ꝯtumax,non recipit eā,vt no.in c.ſi aūt, de dol. & cont. in
Clem.non tñ pronunciabit ad recipiendam : quia pronunciatio
iuriſdōnis,ſua non eſt,ſed abſtinere a receptione facti, ſua eſt, ut
ff.de app.reci.l.ei cuius,& l.ſciendum,ſed ſimpliciter dicet, non
recipimus literas appłonis:& expediet factum ſuum ea non ob-
ſtante.Item iudex a quo deliberet qualiter dandi ſunt apoſtoli,
vtrum delatorij,an refutatorij. Item deliberet, quātum tempus
e ſit dādum ad iter arripiēdum,vt no.ĵ.eo.l.ſi præſes.Eſt *e* & tertia
deliberatio quę pertinet ad iudicē ad quē, an teneat̄ appłonem
admittere.ſ.vt introducat̄ cā appe.coram eo,necne,vt ext.de ap.
c.cum in eccleſia & in ca.Romana,§.ſi vero.& §. ſi aūt, de app.
li.6.& conclude,ꝙ quælibet iſtarum deliberationum facit vt of-
ficiū iudicis interim conquieſcat.h.d.hæc lex notabilis cum ſua
gl.Vnum ſcias,ꝙ qñ ad offm̄ iudicis ad quem pertinet inhibere
iudici a quo,ſꝑ debet p̄mitti per Iudicē ad quem, antequam in-
hibeat iudici a quo,illa deliberatio, an appellatio ſit recipienda,
& demum ea recepta p̄t inhibere,quia non p̄t ad inhibēdum ꝓ-
f cedere ſine cauſę cognitione,vt ī d.§.ſi vero.Quęro,vtrū iudex,*f*
qui dat apoſtolos non qualificatos.i.non dimiſſorios nec refuta-
torios,nec reuerentiales,ſed ſimplices, intelligat̄ appłoni defer-
re:dic ꝙ ſic,vt no.Io.Mon.in c.1.de app.li.6.in gl.in 30. In glo. 2.
9 ibi,ſtatim proſequeris. † Nota , ꝙ *g* iudex a quo nō p̄t appellanti
præfigere terminum ad appłonem proſequendā.dicit decretalis
quod iſte terminus reſoluit in terminū comparendi coram iu-
dice ad quē,ita ꝙ eo comparente conſumptū eſt p̄ceptū, vt ext.
de app.c.ex inſinuatione.In glo.tertia ibi,vel quid ſimile, hoc li-
mita,vt l.poſtq̄.§.Imperator.vt leg.nom.caueat.per Dyn ibi oī-
no vide.In glo.vltima.iſta glo. format oppoſitionem de fructib.
Item de teſtib.apertis.Item de appłonum numero, quæ ꝯria nō
obſtant, quia iſta ſunt conſecutiua appłonis . Item interſerit de
mutatione libelli originarij,& notabiliter concludit,ꝙ in cā ap-
pellationis libellus non p̄t emendari. Item opponit de ſupplica-
h tione.Extra hoc oppo.*h* de c.ſuſcitata,de in integrum reſt. dic vt
10 ibi. † Et nota per regulam huius legis, quod ſi bannitus *i* appel-
i let,quod interim nō poſſit offendi impune ex forma ſtatuti,quo
cauetur quod offenſo bannito iniuria ſit impunita . quod verū
eſt,ſi per appellationem petat ſe eximi de banno: ſed ſi alio mō
q̄ per viam appellationis,cum ſit bannitus,ſe petat eximi de bā-
no,poterit impune offendi,qm̄ interim pro bannito hr̄,vt l.ordi-
nata.in prin.& l.ſi cui,§.fi.ff.de libe.cā.& de acq.poſſ.l.3.§.ſi ſer-
uus.ſm Dyn.Sed ego dico,ꝙ ſi rę vera bannum erat nullum,de
bet offendens puniri : quia non merebatur executionem , vt l.ſi
quis filio,§.quod ſi quis,ff.de iniu.teſt. & ideo expectandum eſt
ꝙ pronuncietur ſuper nullitate,ſuper qua puto ēt occiſo banni-
to poſſe pronunciari, quia durat iudicium propter acceſſoria,li
cet principale ſit ſopitum,ar.ff.ad Silla.l. Caius, & inf.de adult.l.
K fi.ff.de rei vend.l.vtiq;,non tñ dico , ꝙ ſola intentatio *K* nullita-
tis pronunciatū reſcindat: iſtud ēt ñ eſt uerū,ꝗa nullitas nō tēdit
ad hæc. imo reſcindere,& nullum eſſe ſunt ꝯria in origine,qđ.n.
nullum eſt , reſcindi non pōt, & qđ reſcindi p̄t , non eſt nullum
vt ff.de iniuſto teſt.l.nam & ſi non ſub conditione, §.rumpēdo,
& no.in c.ſi appellationem,de app.in Clem. In gl.fi.ibi,qui quan
doque deponuntur , ideſt qui ſequeſtrantur apud congruā per-
ſonam , & hoc verum , ſi poſſeſſor : ſecus ſi actor,& dic ut infra
quo.app.non re.l.ab executore. Quæro, vtrum minor appellat.
pend,ab ea non recedendo , poſſit ꝯ ſnīam petere reſtitutionem
in integrum?Gloſ.dicit ꝙ ſic,in l.pen.s̄.ſi aduer.rem iud.& not.
in Spe.de app.§.qualiter. circa fi.ſ.ſuſpenſa cauſa appellationis,
non autem procedit ſimul ſuper vtra ue.

ADDITIONES.

a In appellatione. Vide Sal.in l.ſi quis libellos. inf.eo.
b P.D.Suſpendit. Appellatio ſuſpendit,& an extinguat, vide per iſtum in l.ſi cauſa, in ſecundo no. C.de tranſa. Bar.& Alex.in l.1.§.fi.ff.ad Turpil.& in l.intra vtile,ff. de min.& in l.eius,ver.2.quæro,ff.de app.rec.per eundem Alex.in conſ.35.par.4. Fran.de Are.in d.l.ſi cauſa.Ang.in l.furti,ff.de infa.& in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit,ff.de pact.Et adde quod Ang.in d.l.furti, ait appellationem ſententiā excommunicationis,ſuſpenſionis,vel interdicti non extinguere.
c Prima. Vide Bal.in l.1.inf.tit.1.
d Alternatiue. Vide Ang.& Rom.in l.1.§.ſi quis, in fi.ff.eo. & Bald.in l.cum propo-nas,in fi.inf.de bon.auth.iud.poſ.& ibi Ang. & Sal. tenet cum Bal.
e Eſt. Donec deliberatur,naturaliter poteſt innouari,ut l.conſtitutiones,& ibi Doc. ff.eodem.
f Vtrum Iudex. Idem tenet Abb.antiquus in c.dilectis filijs,& ibi ſequitur Anto.de But.ext.eo.& quid ſi ſimpliciter Iudex recipiat appellat. an videatur deferre. vide Abb.in c.oblatæ,& quod ibi dixi.ext.eo.
g No.quod vide Barto.in l.præſes.inf.eo.
h A.B.Extra hoc oppoſ. An interim cum appellatur, bannitus poterit offendi, ponit plene Bal.& Io.in l.qui a latronib.ff.de teſt.& Ang.in l.4.§.condemnatum, de iu-dic.& Bal.in auth.quæ ſupplicatio ſupra de prec.imper.offer.& Bart.& Mod.in l. 3.§.ſi ſeruus,ff.de acq.poſſ. Ang.ff.de fideic.liber.l.cum vero.do. Pet.de Ancha.in c.apoſtolicæ ext.de appe.
i Si Bannitus. Vide Bar.in l.2.§.ſi ſeruus,hic allega.
K Sola intentatio. Ad hanc quæſtionem facit, quia pendente nullitate non impedi-tur executio,ut per Ang.& Imo.in l.4.§.condemnatum,ff.de re iud.

LEX IIII.

1 *Appellationis proſequendæ cauſa,duob.menſib.tantum durare dicitur.*
2 *Curam duplicem gerens ſalarium duplicatum habere debet.*
3 *Epiſcopus,uel Abbas creatus, renunciare non poteſt.*

a **Si ad ſcribatum.** Nominatus *a* ad dignitatem,per
quā putat ſe aggrauari,p̄t appella
re. Idem in quolibet officio publico authoritate, & vtilitate: vñ
ſi quis extrahitur de ſacculo,vel de pixide, ad officiū ſcribæ, vel
ſyndici,& ſibi diſplicet officium,dēt intra decem dies appellare,
1 alias cogitur officium gerere.† Et not. quod hoc caſu cauſa pro-
ſequendæ appellationis non durat,niſi duobus menſibus, ut in-
fra de temp. app.l.1. quæ eſt no.ad hoc. Sed quæro, quid econ-
tra ſi vult gerere officium,ſed aliquis eum impedit , vel aliquod
crimen impedit? Dic vt ext.de iud.c.fin.item no.quod tria ſunt,
ſcilicet decretum,vt l.1.§.ſolent,ff.quando app.ſit.Secundum eſt
acceptatio tacita.vel expreſſa,vt ff.de cond.& demon.l.Publius.
Tertium eſt ingreſſus officij.itē no. ꝙ aliud eſt nominare , aliud
eligere. Nā ſi dico,eligo quē tu nominabis, tu nominas , & ego
eligo,ut not.ff.de cond.inſt.l. ex ea parte.itē aliud eſt nominare,
2 aliud eſt ꝑmittere,vt l.1.§.ſolent,ff.quando app.ſit.† Item not. *b*
b quod ille,qui duplicem curam gerit,dēt hēre ſalarium.duplica-
tum,vt no.in Auth.vt iudi.ſine quoquo ſuffrag.§.illud. Et ideo
dicit Ioan. And.in c.cum olim,de re.iud.in Nouel. quod cano-
nicus,qui duo officia gerit, pōt hēre duas quotidianas diſtribu-
tiones.Et eſt arg.quod Doctor vtriuſq; iuris, qui dat uocē in v-
troq; duo dēt hr̄et ſalaria ; alioquin vna dignitas in alia confun
deretur,quod eſt abſurdum. Quæro , quare tutor , vel curator
creatus non appellat,ſed intra quinquaginta dies ſe excuſat,ſed
prior artiū creatus,vel Camerlingus, uel Syndicus ſuæ vniuerſi
tatis,dēt appellare intra decē dies? Rñdeo, ꝙ iſta forma eſt data
a iure,& quia ad officia q̄ ſunt vtilitate priuata , nō itaq; aſtrin-
gitur præciſe. ſicut ad ea q̄ ſunt publica authoritate , & vtilitate.
3 †Sed nūqd *c* creatus Abbas.vel Epiſcopus,p̄t renunciare ? Rñd.
non ſi eſt creatus a Principe, niſi de licētia Principis hoc faciat,
ꝗa vtrūq; officiū eſt publicū authoritate,& vtilitate. Vñ creatus
dicit.

ADDITIONES.

a Nominatus. No.tamen,ꝙ ſi appello ab electione,ſufficiunt duæ ſententiæ,ſecun-dum Bal.no.in rub.inf.nec lic.ter.prouoc.
b Item no. Vide Bal. in l.Binos.ſup.de Aduoc.diuer.iud.
A.B.Item no. Et ſic nota pro eo,qui eſt Capitaneus,& Poteſtas,uide Bal.in l.binos, de Aduo.diuer.Iud.& l.cum duob.ff.de cond.& dem. uide quæ notaui ad Bald.in l.3.ſup.comm.de leg.ubi tangit,& quod not.in l.in plurium,ff.de acq. hære.
c Nunquid. Vide Bal.& Rom.in l.dotem,ff.ſol.mat.& quæ dixi poſt Bar.in l.Impe-ratores,ff.de Decur.& poſt Imo.in l.dotem.

dicit,nolens volo,& volens nolo.i.nolo ex humilitate,& volo ex
a ambitione.vt ſ.de Epi.& cle.l.ſi quẽq̃.Pone,*a*dicit ſtatutum,*b* ꝙ
b mortuo aliquo antiano,ſubrogatio ptinet ad alios ancianos, &
quoddã aliud collegiũ. Mõ q̃rit nũqd anciani poſſint ſubroga-
re cũ maiori parte illius collegij, & vr̃ ꝙ ſic, qa ſunt maior pars.
Contrarium,qa anciani hñt dimidiam vocem,& collegiũ aliam
dimidiam, & minor pars non reputabatur membrum collegij:
ergo ſubrogatio non eſt facta ab vtroque collegio.Itẽ in iſto nu-
mero(apud quem eſt ptãs)non ſunt niſi duo numero, ideſt duo
collegia,vt ff.de fideiuſſ.l.mortuo.ergo requiritur utrunq; colle
gium,ut in c.a collatione.de app.lib.6.in Nouel.

ADDITIONES.

a Pone.Vide Ang.in l.liber homo,§.Titius,el 1.ff.de hære.inſt.
b A.B.Dicit ſtatutum.Vide Bal.in l.quoniam,inf.eo.

LEX V.

1 *Inſtinctus naturalis medetur caſibus fortuitis.*
2 *Terminus hominis cauſam non perimit, ſed ad cauſam peremptoriè citat.*
3 *Eccleſia ſi eſt læſa,quis reſtituet eam.*

Prçſes. Caſus fortuitus excuſat a pęna illum, qui mãdatũ
iniunctum non poteſt adimplere pp caſum.h.d.cõ
cordat lex,& rõ naturalis,quia qui non eſt negligens;ex tempo-
ris curſu non læditur,vt no.in Auth.de app.poſt prin.coll.8. Ca-
ſus, appellanti iudex a quo dedit apoſtolos, & ſtatuit appellanti
certum terminum congruum, intra quem ſe cum apoſtolis re-
præſentaret corã iudice ad quem. Iſte appellans ordinauit legiti-
mum procuratorem,& miſit eum cum apoſtolis. qui pcurator
in itinere deceſſit,& ſic apoſtoli non fuerunt in termino pſenta-
ti,quæritur an periculũ incurrat?& rñdetur ꝙ non, vnde nõ ob-
ſtante tpis curſu ſuccurrit appellanti.h.d.Not. quod dixi in ſum
1 mario.† Secundo no.ꝙ inſtinctus naturalis medetur caſib.fortui
tis.ↄcordat ff.de execu.tut.l.ſcire oportet, §. ſufficit. Eſt, & alia
natura,ſ.corporis nr̃i,quam Ariſt.aſſimilat medico curanti ſeip
ſum.No. ꝙ id,quod per me debeo facere, poſſum committere
idoneo procuratori, & caſus accidens in perſona procuratoris
ita me excuſat,ſicut ſi acciderit in ppria perſona. Item not. ꝙ q
caſu fortuito impedit.legẽ nõ ↄtemnit.ſic ff.de publ. l. Cæſar.&
qui pet.tut.l.cum a matribus.Et no.ꝙ iſta lex vr̃ innuere,ꝙ hoc
tp̃s ſit arbitrarium.Sed ↄ̃ hoc Oppo.ꝙ imo ſit tp̃s triginta dierũ,
vt inf.eod.l. Iudicib. Solu. ibi loquitur de tempore petendi apo-
ſtolos.hic de tpe præſentandi petitos.Et not.quod iſte terminus
eſt fatalis in moroſo, quia hr̃ pro non appellante, ſm̃ Petrum in
2 lectura ſua.† Sed ↄ̃ eum facit, quia terminus hominis non peri-
mit cauſam,ſed ad cauſam peremptorie citat. Terminus aũt ſta
tutus a lege bene perimit cauſam appellationis.vt extra eo.c.ſæ-
a pe,§.ſi vero.Sed tene dictum *a* Pe.& idem tenet Spe.alias.n.hęc
lex parum utilis eſſet,ſi a ſolis expenſis excuſaret. Dic ꝙ excuſat
vt non perdat commodum appellationis, quod perderet ipſo
iure, ſi eſſet in mora introducendi apoſtolos coram iudice ad
quem,vt ſtatim dicam,& adde quod dicam inf.ti.j.l.fi.& ibi per
Butr. Et in iure ciuili de iſto non reperitur alibi, quam in lege
noſtra,& eſt terminus arbitrarius:ergo cum congruo ſpatio de
bet eſſe aſſignatus; alias appellatio non intelligeretur eſſe deſer-
ta,quod not.Modo quæro, vtrum ipſo iure ſeruetur indemnis,
an per reſtitutionem in integrum? Reſp.ipſo iure,quia fatalium
extrema, i.principium, & finis, ſunt utilia,licet in medio curſu
ſint continua appellans tamen debet curare, ne ſe arctet ad diẽ
feriatam extremam,vt l.11.§.fi.& ibi dicam inf.de temp.app.Sed
oĩa ſupradicta falſa vñr,quia non ppea ꝙ non venit, cãm pdit,
ſed punitur in expenſis:& in hoc ualet, quia procedi põt eo vlte
rius non citato, vt extra de app.c.ſæpe,& dic ut ibi, quia ſpeciale
eſt hic in eo,ꝙ iſte eſt executiuus apoſtolorum,& ideo ſapit ean
b dem nãm.Pone,*b* iudex a quo ſtatuit terminum appellanti ad ſe
pñtandum iudici ad quem,& ad faciendum ipſi iudici a quo fi-
dem de ſua pñtatione, iſte pñtauit ſe in termino, ſed non fecit fi-
dem iudici a quo,an appe,ſit deſerta; Vr̃ ꝙ non,quia a mõ non
eſt ſub ſua iuriſdõne, & quia hæc pęna non inuenitur a iure im-
poſita. Item Iaco. Butr. non poſuit iſtum terminum ad fidẽ fa-
3 ciendam inter fatales.† Extra quæritur,ſm̃ Iaco.de Are.minor,
c vel *c* eccleſia negligentia ſua eſt læſus, vel læſa, quis reſtituet eũ,
vel eam,utrum iudex a quo,uel iudex ad quem? & dic br̃, ꝙ aut
omiſit appellare,& iudex a quo reſtituet, quia negotium nõ eſt
deuolutum ad ſuperiorem,cum non ſit appellatum,aut poſt ap
pellationẽ omiſit proſequi, & tunc reſtituit p iudicẽ ad quẽ, qa
penes eum eſt iuriſdõ principalis,ergo,& acceſſoria,ut l.fi.ſupra
vbi,& apud quem,ſm̃ Iac.de Are. Cy.& oẽs. Sed ↄ̃ hoc fortiter
oppo.Nam appellatione deſerta, ipſo iure reuerſa eſt iuriſdõ ad
primum iudicem,ut no.j.eo.l,eos.in princ.& ff.de infa.l.furti,§.
1.ergo iudex ad quem eſt functus officio ſuo. Rñd.fateor qđ eſt
reuerſa ipſo iure,ſed non in effectu, pp reliquias petendæ reſtõ-
nis,& adde quod no.ff.de procur.l.qui proprio,§.item quęritur.

ADDITIONES.

a A.B. Tene dictum.No.hic ſing.caſum,vt appellatio habeatur pro deſerta, adde ſi
iudex dixit,quod compareant hora 16.quod dabit ſibi apoſtolos: ſi illa hora nõ cõ
pareat hr̃ appellatio pro deſerta,vt in clem.quamuis,de app.Item quod ligat ter-
minum,intra quem arripiant iter,vt compareant coram Iudice ad quem, quod ſi
non faciunt,hr̃ appellatio pro deſerta,c.peruenit,de app.& c.cũ cã,de re iud.Item
figat alium terminum,intra quẽ compareant corã Iudice ad quẽ, alias eſt deſerta
appellatio.c.per tuas,de app.l.1.§.1.ff.de procur. & adde tex. huius legis, iuncta
gl.ſecundum do.Mat.in no. Adde, ꝙ ſi appellationem ab interlocutoria, repellat
tanquam friuolam,& ſi appellatus ab illa repulſione non appellauerit,hr̃ pro non
appellato.no.gl.in c.ſi ante,de do.& contum.in Cle.Inn.in c.paſtoralis, de offic.
deleg.& do.Car.in d.Clem.ſi ante,in 10.q.Pondera,quia Bal.dicit,quod certa ſen-
tentia eſt id,quod plenitudo ptãtis decreuit.contrarium tenet in d.c. ex tranſmiſ-
ſa.& facit tex.in l.bene a Zenone,C.de quadr.præſcr.& l.1.eo.tit.vbi Princeps qñ
facit ex priuilegio ſuo,vr̃ vti plenitudine ptãtis, vide ibi Ang. de iſta plenitudine
ptãtis vide Bal.in l.ſi teſtm̃,C.de teſt.& gl.quam Moder.allegãt pro ſing.c.ad hęc.
de reſcr.ſi ponatur in reſcripto,ex certa ſcientia Papæ,quod intelligitur de plenitu
dine ptãtis adde Inn.in c.innotuit,de elect.vbi ſingulariter dixit, quod Papa non
intelligitur vti plenitudine ptãtis.niſi ex cauſa,& vide Inn.in c.ex tranſmiſſa, de
for.com.vbi dicit, quod poteſt committere iudici ſuſpecto cum clauſula non op-
ponendi recuſationis exce.contra tenet.gl.d.c.ad hęc. & facit pro eo. tex. in Cle.
paſtoralis de re iud.vide D.Abba.in c.cum inter,de exc.& in d.c.ad hæc.vide quę
dixi in c.verum de for.comp Abb.in d.c.cum inter.dicit dictum Inno. procedere
in beneficialibus,arg.c.propoſuit,de conceſ. pręb. non in temporalibus contrariũ
ibi tenui,& dixi,quod Papa tunc habet plenitudinem poteſtatis,quando confert;
ſed quando contulit,non habet plenitudinem,vnde ſine cauſa non poteſt auferre
beneficium quæſitum,vide Bar.in c.1.de nat.feu.allegantem ſimile de Notario ro
gato,vt Bal.in rub.dixit,C.de his,quæ in frau.cre.ad fi.uide Bar.conſi.40. quod in
cipit,ciuitati Camerinenſi. vbi loquitur de certa ſcientia Papæ.alle.l.eos D. Abb.
conſ.63.vide Doc.in c.porrecta,de confir.vti & Bar.in d.conſ.40.vbi dicit,quod ſi
Papa dum eſt in minoribus,& vt legatus,facit aliquem actum inualidum, & po-
ſtea cum eſt effectus Papa,illum confirmat,quod licet non apponat ex certa ſciẽ-
tia,tamen præſumitur ex certa ſcientia cõfirmari ex quo habebat notitiam illius
actus,& eſt limitatio noua ad iſtam gl.& etiam ibi allegauit illam gl.ita dico nũc
in conſ.apud Mutianam.vide D.Card.in c.accepta,de app.pro gl. hic.
b Pone.Sed Ant.de But.in c.ex inſinuatione.ext.eod.ſequendo Fede de Sen.in conſ.
27.& do.de Rot.concl.94.dicit,quod tamen prodeſt, vt poſt terminum poſſit exe
qui,ſi tamen poſt terminum.& etiam poſt executionem proſequatur appellatio-
nem,poterit reuocari ſententia,& executio facta,vt dixi poſt Bar.
c Minor.Vide Bar.hic,& Spec.de reſt.in integ.in 2.par.§.pe.verſ. & no. cum ſeq. &
no.per Ant.de But.in c.pen.ext.de iud.

LEX VI.

1 *Papa cauſam appellationis a diffinitiua, iudici a quo committere poteſt.*
2 *Epiſcopus de ſententia, a qua ab eo eſt ad Archiepiſcopum appellatum, ſi ad ipſum Archiepiſcopatum eſt promotus, an cognoſcere poterit.*
3 *Iudex victo ſuccedens, cauſam appellationis tanquam hæres proſequi poterit,*
4 *Iudex ſuſpectus iuris, & de iure, recuſatione non indiget.*
5 *Appellationis tempora ſi ſunt lapſa iudex appellationis iudicare non poterit, an bene, vel male ſit appellatum.*
6 *Actio iudicati, an ex prima, vel ſecunda ſententia detur.*
7 *Appellationis tp̃a ſi ſunt vtilia, ſñia nunquam executioni mandari poteſt.*
8 *Cauſæ primæ fatalia, quare litem non dirimunt.*
9 *Tempus per ſe, nihil diſponere poteſt.*
10 *Condemnatio tacita, an ſit exequibilis.*
11 *Sententia licet reſcindatur, tamen iudex non notatur infamia.*

Eos. Ad eum, qui grauauit, nõ debet remitti appellatio ter
minanda, ſed iudex appellationis pronũciare debet ap-
pellationem iuſtam, vel iniuſtam.h.d. & adde quod dixi ſup. de
ſent.& interlo.omn.iud.l.præſes.Not. ꝙ quis non eſt remitten-
dus ad iudicem, qui ſemel grauauit.concor. ff.de mino.l. præfe-
cti.& in c.1.de conſue.lib.6.mera tamẽ executio etiam ſuſpecto
1 committi poteſt,vt extra de app.c.nouit,2.reſpon. † Quęrit gl. *a*
a nunquid Dominus Papa poſſit committere cãm appłonis a dif
finitiua iudici a quo? Dicit gl.ꝙ ſic,quia quod Princeps facit ex
b certa ſcientia.vr̃ facere & de plenitudine *b* poteſtatis. quod intel
lige,ſi iſta verba, ex certa ſcientia apponantur in reſcripto; alias
ſecus,vt no.in Cle. per lr̃as,de p̃b. Oppo.quod iudex cognoſcat
de ſuo errore,ut ext.de acc.c.qualiter.Reſpon.ibi in interlocuto
ria, & non cognoſcit ibi iure appellationis, ſed ↄ̃rio imperio, vt
ext.de app.c.cum ceſſante, & ff.de re iudi.l.quod iuſſit. Secun-
do oppo.nam iudex contra ſuam ſñĩam in integr.reſtituit,vt d.l.
præ-

ADDITIONES.

a A.B.Quærit gl.Limita hanc leg.procedere,quando appellatio ſit legitima.ſed hic
non fuit legitima,ideo tunc poteſt ſibi committi ita dicit gl.no.c.cum appellatio-
nib.in ver.refutari.de app.lib.6.quod ſingulariter no.& vide c.accepta, de appell.
& ibi dixi.
b Plenitudine.Vide gl.in c.ad hæc.ext.de reſcr.in fi.gl.magnæ,& in c.2.in gl.fi.eod.
tit.& in c.ſtatutum in ver.literarum,de reſcrip.in 6. & in l. quidam conſulebant,
ff.de re iud.facit quod no.Bal.in l.fi.ſup.ſent.reſcin. non poſſ. & in l.idem Vlpia-
nus,ff.de exc.tut.& in l.ſi teſtamentum,ſup. de teſt. Quid in inferiore a Principe,
vide omnino Do.de Rota deci.24.in nouis,ubi concludunt,quod non poteſt cãm
app.eidem delegare per iſtum tex.& ibi uide arg.contraria,& per rationem ipſo-
rum;vbi concluditur,quod etiam ſi iudex a quo adeptus eſt locum iudicis ad quẽ,
non poſſit ipſe cognoſcere.Cuius contrarium tenent hic Doc.vt infra proxime pa
tet.utrum autem ſi delegatus nulliter iudicauit,poſſit ſibi iterum cauſa committi
Gl.et Bar.in l.1.ſup.de ſent.ex breui rec.tenent,quod nõ.et iſtis adde Bal. inf. uer.
pone,et quæ dixi poſt Bar.in l.1.§.ſi quis,ff.eo.adde tamen, quod ſupplicatio po-
teſt per eundem iudicem cognoſci,a cuius ſententia appellatur,ut in authen.quæ
ſupplicatio,et ibi gl.et Bar.ſup.de preci.impe.offer.

præfecti.Sol.ibi in integ. reſtõne,'hic in appellatione . Et rõ drĩæ
eſt, quia nõ principaliter ibi agnoſcit de ſua iniuſtitia, ſed de mi-
noris imbecillitate. Tertio opp.j.de tẽp.appe.l.4.& s̃. qũo, & qñ
Iu.l.ſi preſes. Sol.aliud in appella. per q̃ aufert ſibi iuriſdõ vt hic:
aliud in nullitate,vbi iuriſdõ perſeuerat,quia non eſt functus of-
ficio ſuo.† Quærit glo. ſi eps, *a* qui tulit ſnĩam, a qua erat appel-
2 latum ad Archiepiſcopum,promotus eſt ad ipſum Archiepiſco
a patum an poterit cognoſcere; & dico ꝙ ſic,vt no.ff.de inoffic.te
ſta.l.filius,in fi.ſm Cyn.& cognoſcit tanquam nouus homo.Nã
apud dignitatem eſt habitus iudicandi , ſed apud perſonam eſt
actus,tanq̃ apud viuum organum ipſius dignitatis:& iõ conſide
ramus radicem,æque tñ facit ſi alteri committit, vt neutri parti
ſit ſuſpectus,vt ff.de iur.om.iu.l.Prætor.ext.de app.c.poſtremo,
ff.de iniu.l.lex Cornel.in princ.ſup.de Aſſeſſo.l.fin.† Extra quæ-
3 ro,quid ſi iudex *b* ſucceſſit victo , nunquid poterit proſequi cau-
b ſam appellationis tanquam heres? Rñd. ſic,vt no.in l.3.§.j. ff.de
exec.rei iu.& hec vera,quia ex noua cã nititur ꝯ proprium factũ
& nomine originaliter alieno,ar.ff.de infa.l.ſeruus, & l.furti, §.q
alieno,'& quia appellationem poteſt ratificare ex cauſis coram
eo non probatis,vt j.de temp.app.l.per hanc . & iſta rõ cõcludit
in diffinitiua'. Sed in applone ab interlocutoria cõcludit totum
oppoſitum,quia nihil põt de nouo allegari, præter meras iuris al
legationes,vt in Cle.appellanti. † Pone, ſnĩa arbitratoris petitur
4 reduci ad arbitrium boni viri,& per ſnĩam reducta,quæ ſnĩa eſt
diffinitiua,tanquam lata ſuper trãſactione , & tanq̃ a diffinitiua
eſt appellatum,vel non eſt pronunciatum ſuper reductione, ſed
lis pendet,nunquid eidem arbitratori poterit delegari? Rñ.non,
vnde ipſo iure non tenet delegatio,quia facta l. prohibente, nec
expedit excipere de ſuſpicione,caſus eſt ſing.iſtius leg. Iſta enim
eſt ſuſpicio iuris,& de iure,quæ non indiget recuſatione,adeo ꝙ
ẽt ſi procederetur ſponte coram eo , proceſſus eſſet irritus ipſo
iure.qđ tene menti. Dicit do.Bar.¦ꝙ oĩs appellatio eſt mixti Im-
c perij, *c* vt ff.qñ appel.ſit l. 1.§.ſi quis.per Bar. Eſt tñ delegabilis ex
qualitate primæ litis,vt hic. Quæro,quid in interlocutoria? Gl.di
cit,ꝙ valet commiſſio eidem facta.& male dicit, quia eadem eſt
ratio prohibitionis.Non ob.de mino.l.intra vtile.¦quia ibi appel-
latione ſopita,ipſo iure cauſa reuertitur ad primum Iudicem,vt
dicit illa lex¦ſing.ſed hic pendebat applo. Mõ venio ad gl.quæ in-
cipit,no.formam,& quæro vna cũ ipſa gl. an iudex applonis de-
beat dicere,abſoluo,vel ꝯdemno:& gl.tenet(& bene) ꝙ ſufficit
verba ſnĩæ dirigere ad ipſum actum applonis,puta pronũcio be-
ne appellatum,vel pronuncio male appellatum.idẽ ſi referuntur
verba ad actũ ſnĩæ, puta pronuncio bene iudicatũ,vel male iudi
catum.Et no.ꝙ aduerbium, bene, idẽ eſt dicere ꝙ rite & recte:
ſed aduerbium, male , idem eſt dicere ꝙ non recte . Item poſſet
iudex appellationis, non facere mentionem de bene , vel male,
ſed ꝯdemnare,vel abſoluere,vt ff.de ver.obl.l.qui Romæ, §. Se-
ia.& ff.de leg.3.l.Offidius.& hoc debet facere , quando ex nouis
d probationib. *d* iudicat,quæ non fuerunt in prima¦cauſa ventila-
tæ, vnde tunc iudex facit bene,ſed non bonum, quia ꝯ ius litiga
toris,quod tunc ſibi non erat notum,vt ff.de eden.l.argentarius,
5 §.cũ autem.† Mõ¦quærit gl.quid ſi tpa appellatio.ſunt lapſa,nun
quid iudex appell.põt iudicare bene,vel male appellatum,vel be
ne,vel male iudicatũ,vel abſoluere,vel condẽnare ? Dicit glo.ꝙ
non, quia ipſo iure iuriſdõ reuolauit ad iudicem primum. Pro
glo.facit ff.de excu.tut.l.ſcire oportet,§.ꝯñs. Dicit But. ꝙ aut eſt
certum,lapſam inſtantiam,& non pronunciat: aut eſt dubium,
& tunc ſuper negotio principali non pronunciat, ſed ſuper du-
bio inſtantiæ ſic,ſm Iac.Bu.Tu dic,ꝙ ſi dubium eſt,ꝙ appellatio
ſit deſerta,tunc iuriſdõ ad primum iudicem non redit:& ideo ſi
pronunciet cãm eſſe deſertam,remanet iudex rõne dubij ẽt ſup
e negotio principali,tñ pro dño Iacobo facit Clemen. *e* ſi appella-
tionem,de appe,vbi dr̃,ꝙ etiam de conſenſu partium non valet.
Sed illud intellige,qñ exiſtenter,& apparẽter eſt deſerta:alias ſe-
queretur , ꝙ ſuper iſto dubio iudex ad quem non poſſet cogno-
ſcere.quod falſum eſt,ſi conſtat ex actis,ꝙ eſt deſerta,tunc gl.ue
f ra.Scias tamen, *f* ꝙ hoc non conſtat ex ſolo curſu temporis,niſi
ſit lapſum bienniũ,vt no.in c.in pſentia,de renun. in Nouel. Nã
ante biennium potuerunt interuenire impedimenta , quorũ p-
batio,vel reprobatio conſiſtit in facto,& ideo eſt dubium. Et ad
de,quod dixi s̃.qũo & qñ iudex.l.ſi Preſes quaſi deſertam.per q̃
g leg.patet,ꝙ iſta pronunciatio *g* applonis deſertę, licet ſit interlo-
cutoria,quia eſt lata ſuper proceſſib.& non ſuper debito princi-
pali,vt no.in cle.ſi.de appell.tñ requirit cauſę cognitionem.i.par
h tium pſentiam,vel peremptoriũ *h* edictum,vt j.eo.l. ſi ꝯ maiorẽ
6 p quam leg.Bar.ita conſuluit,& ita teneo.† Denuo *i* quęro cum
i gl.vtrum ex prima ſnĩa an ex ſecunda detur actio iudicati? Dico
breuiter,ꝙ ſi vtraque eſt diffinitiua,dat ex ſcđa,quia prima con
funditur in ipſa,& hoc apꝑbat Cynus.& iõ dicit fideiuſſores iu-
dicatum ſolui prius datos liberari , & forum ex ſcđa diffinitiua
reum metiri,non ex prima,per l.pręcipimus,§.in his, inf.eo. ſm
Cyn.Io.Monach.dicit,ꝙ ẽt primus põt exequi : quia non eſt in-
tentio eius,qui confirmat,infirmare iudicem primum.in c. Ro
mana,de app.lib.6.ad fi. Io.Mon in queſt. aũt fideiuſſor , dico cũ
liberatum ſi appellauit ſtipulator:ſecus ſi ꝑmiſſor,l. cũ apud , ff.
de iud.ſolui.quia ſentẽtia prima fuit abſolutoria,cum ſtipulator
appellauit,ex qua ſtipulatori non oritur ius agendi. Item ſi quæ-
ritur de ſententia confirmata,non de confirmada,quis erit exe-
cutor? Opi.communis eſt,quod ſolum iudex ad quem exequa-
tur,præſertim ſi iudex a quo detulit appellationi, & ſic a ſe iuriſ
dictionem abdicauit.Item transfuſa fuit iuriſdictio, ergo, & of-
ficium iudicis,quod ex ea eſt. Tu diſtingue,aut petitur executio
officio iudicis mercenario,ſeu acceſſorio , & ſolus iudex ad quẽ
exequitur. Aut per actionem in factum,& tunc etiã primus po-
teſt exequi contra reum,& fideiuſſores primæ litis,quia nõ ſunt
liberati,cum nulla ratio eos liberet, & etiam quilibet iudex com
petens,vnde primus non exequitur quia primus,ſed quia com-
petens. Alij dicunt, quod ex qualibet. de ſecunda enim non eſt
dubium,vt ſupra de Epiſcop.audien.authen. ſi quis litigantium.
Item primam dicunt non confundi,ſed confirmari:& eſt ſimi-
le.ff.quod metus cau.l. cũ exceptione , §. hęc aũt actio. & forte
non male dicunt, quaſi ex duobus fontibus , & duobus quaſi
contractibus naſcantur,cum non ſit facta nouatio, nec ſenten-
tia prima facta deterior per eius conualeſcentiam;& firmiorem
ſtatum,ſecundum Io. Mon.vt ff.de fideiuſſor.l.generaliter.& iõ
videmus,ꝙ ex ſententia prima reliquiæ remanent, vt inter pri-
mam, & ſecundam ſententiam innouata iudicis officio reuocẽ
tur, vt l.chyrographis,§.j.ff.de adminiſtrat.tuto.Si autem prima
ſententia confirmatur ſolo tractu temporis, *vel* quia pronuncia
tur appellationem deſertam,quæ eſt interlocutoria, vt dixi.& da
ri,vel fieri non cõtinet expreſſe,vel tacite:certum eſt,ꝙ ſola ſen
tentia prima per illum iudicem mandatur executioni, niſi ſit de-
legata.tunc enim delegatus exequitur,non quia non pronuncia
uerit,ſed quia ordinarius. † Ex his K apparet , quod ſi per ſtatu- 7
K tum omnia tempora appellationis ſunt vtilia,nunquam ſenten-
tia poteſt executioni mandari,niſi primo pronuncietur appella-
tionem deſertam,quia tempora vtilia requirunt inquiſitionem
facti:ad hoc ff.de re milit.l.3.§.ſi ad diem in ratione ſui. Porro il
la eſt quæſtio iuris, cuius probationes neceſſarię non exiſtunt,
vt extr.de appellat.c.ſæpe. Sed quæ eſt ratio , quod vbi ſententia
eſt confirmata per ſecundam ſententiam,agitur ex ſcđa confir-
mante,ſecundum communem opinionem;ꝙ ſi ꝯfirmatur tem
pore,agitur ex ſententia prima? Reſpondeo quo ad primũ, quia
duæ diffinitiuæ non poſſunt ferri ſucceſſiue ſuper eodem:prima
enim non poteſt exequi,niſi tranſeat in rem iudicatam, ſed hoc
conceſſo,ſcđa ſententia eſſet ſuperuacua,immo impoſſibilis,q̃a
retro fingeretur cauſa ſopita:& iſta ratio eſt ſubtilis. Eſt , & alia
ratio,quia ambæ ſententiæ reputantur vna , ergo pertinent ad v-
num iudicem,ſcilicet ad maiorem, vt l. 1. ff. de quibus rebus ad
eun.iud.ea. Eſt tertia ratio,quia ille,qui poteſt ſententialiter con
firmare,& infirmare , videtur principaliter diſponere, ita quod
actus deriuatur a ſolo confirmante,vt not.ff. de pact.l. legitima.
& ff.ad Trebellian.l. ſi quis priore. Quantum autem ad ſecun-
dum articulum de tempore ; ratio eſt,quia tempus non eſt exe-
quendum,quia eſt quid innanimatum,& ideo nihil pronuncia-
re poteſt. Eſt, & alia ratio,quia fingitur retro non appellatum,
vt extra de appella.cap.ſæpe,§.ſi vero forſan. licet medius ſtatus
appellantis fuerit quo ad alia,ſup q̃bus non fuit appellatũ , vt ibi
plene notat Bern.& hæc vera ſunt.quando eſt appellatũ a diffini
tiua,ſed qñ eſt appellatũ ab interlocutoria, q̃ eſt ꝯfirmata, tunc
indiſtincte redit executio ad primũ iudicẽ, vt dicta l. intra utile,
8 †Or mo q̃ro,quę eſt rõ, *l* ꝙ fatalia primę cãę litẽ non dirimũt.&
ſecus in fatalib.cãę appellationis,& reſtõnis in integrum, vel ex-
cuſationis tutorũ? Rñ.q̃a in prima cã nihil eſt pronunciatum,ſe
cus in cauſa appellationis.Porro in cã reſtitutionis in integrum,
& excuſationis tutorum eſt alia rõ,ſcilicet,quia inſtantia collap-
ſa reparari non poteſt per nouam inſtantiam,& ſic cum nil noui
ſperetur,totum eſt deciſum.Conſidera,ꝙ qñ tempus confirma
tur,eſt confirmatio legis,& non agitur ex confirmante,,quia age
retur condictione ex lege , ſed agitur ex confirmato , quandoq;
iudex ſuperior confirmat , ſicut eſt iudex appellationis , & tunc
ſecundum

ADDITIONES.

a Si Epiſcopus.uide hic Bar.& quod dixi in præced.apoſt.
b Quid ſi iudex.Vide Bal.in l.ſi creditorib.ſup.de ſer.pig.da.manumiſ.
c Mixti imperij.In contrarium,quod no.Bal.in l.ſi ut proponis,in fi.in pe.q.ſup.quo modo,& quando iud.
d Ex nouis. Bar.hic tenet contrarium.
e Facit Clem. Ad quem uide Bal.in auth.hodie.inf.eod.& Ro.in l.2.ff.de re iudi.
f Scias tamen. Vide Bar.in l.1.in fi.ff nil nou.app.interp.& tex. in cle. ſi appellationem,hic alle.& l.fi.§.illud,inf.de temp.app.& Bar.in auth.ei,qui in fi.inf.de tẽp.appella.
g Pronunciatio.Vide Bal.in l.ſi præſes,ſup.quomo.& quan.iud.
h Peremptorium.Vide Bal.in l.conſentaneum,ſup.quo.& quan.iudex.
i Denuo.Vide Bar.in l.a diuo Pio,in prin.ff.de re iud.
K Ex his.Facit l.1.ff.de diuer.temp.præſcrip.
l Quæ eſt ratio.Vide Bal.in auth.ei,qui.inf.ti.1.

ſecundum opinionem cõem ſuperioris ſnĩa eſt exequenda per
locum ab authoritate. Dicit aliquis, nonne in primo caſu lex eſt
ſuperior quocunq; magiſtratu? Rñ. ſic, tñ non confirmat, vt ſu-
perior, ſed tanquam concurrens in actu, & ideo lex, & magiſtra-
tus authoritate legis faciens, ſunt vnum, & idem, ſicut potentia
in actu deducta efficitur vnum, & idem cum actu. Sed qd dice-
mus, ſi per ſtatutum ciuitatis ſint decurrata fatalia? Reſpondeo,
aut in prima cã, & non eſt negotium ſopitum, ſed ſolus ſtrepi-
tus illius inſtantiæ; niſi eſſet inſtantia reſtõnis in integrum, vel ſu
ſpecti tutoris. Si aũt ſumus in cã appellationis, totius eſt conclu-
ſum: quia dilatio abbreuiata idem operatur quod integra, ſicut
dicimus in illo edicto, qđ appellatur vnum pro oĩb. vt ff. de iud. l.
ad peremptorium. cum l. ſequenti. & argumen. ſup. de dila. l. ſiue
9 pars. † Extra nota, ꝙ tp̃s per ſe nihil diſponit. ſed diſpoſitũ coad-
iuuat. Item conſuetudinem; item præſcriptionem, vt ſupra de te
ſta. l. ſancimus *quia* tale tp̃s non eſt ſimplex, ſed eſt accommoda
tum actioni, quemadmodum ſi accommodaretur ætati, vt ff. de
leg. 1. l. nemo põt. Item tp̃s ipſo iure remittit cãm ad iudicem a
quo, vt extra de appel. cap. ſi duobus. Quæro, qñ contra ſnĩam pe
titur reſtõ in integrum, an in libello debeat proponi iniquitas,
vel iniuſtitia? Dicit Cynus, ꝙ iniuſtitia alias non pertineret ad eũ
dem iudicem. Cy. Ex hoc vr̃, ꝙ in cauſa reſtitutionis non poſſit
probari dolus Iudicis, quod falſum eſt, quæ eſt ergo rõ differen-
tiæ inter reſtõnem, & appellationem? Reſpondeo, ꝙ in integrũ
reſtõ venit incidenter, vt extra de reſtitut. in integrum. c. ſuſcita-
10 ta. & appellatio eſt quid principale, vt l. pe. ff. iud. ſolui. † Vlterius
quæro, primus iudex abſoluit, ſecundus pronunciauit male iudi
catum; actor petit hanc ſententiam exequi, reus dicit quod nihil
continet exequibile. Reſpondeo de mente iuris, iſta ſentẽtia cõ
tinet condemnationem, & iſta tacita cõdemnatio eſt exequibi-
lis, & de hoc eſt tex. leg. noſtræ. Nam corruptio vnius contrario-
rum, eſt generatio alterius contrarij, vt ff. de iudic. l. ſi Prætor. in
prin. ad hoc ſup. de infam. l. ſi teſt. ff. ad l. Falc. l. in ratione, §. cum
quidã. ſm Iac. & Pet. Et ſi dicatur, ſnĩa debet ferri de ſcripti reci
tatione, ſed condemnatio hęc non eſt deſcripta. Reſpond. ꝙ eſt
deſcripta per interpretationem legis; nec enim oportet, ꝙ ea quę
tacite inſunt, inſcribantur, dummodo ea, ex quibus ſurgunt ſint
ſcripta, *vt* patet in infamia. Quærunt Docto. dico ſnĩam nullam,
& ſi qua eſt appello, qualiter iudex pronunciabit ꝯ ſententiam?
Reſpondeo, põt pronunciare ſuper nullitate tm̃, & condẽnare
ſuccumbentem in expenſis. Item ſuper iniquitate tantũ, & ſimi
liter in expenſis condemnare, vt no. j. qñ prouoc. non eſt nec. l. j.
Nec enim habet de neceſſitate ſuper vtroque iudicare, quia ad
veritatem alternatiuę ſufficit ꝙ altera pars ſit uera, ff. de uer. obl.
l. ſi ita quis ſtipuletur. Poterit ẽt pronunciare ſuper vtroque, pu-
ta dicendo, Pronunciamus ſnĩam fuiſſe ipſo iure nullam, & ini-
quam, quia ſnĩa nulla. dr̃ iniqua, & iniuſta, vt ſ. de ſent. & inter-
lo. om. *iud. l. 1.* Poterit ẽt, ſi diuerſa ſint capitula, dicere, Pronun-
ciamus in tali *capitulo* ſnĩam fuiſſe nullam, & in tali fuiſſe iuſtã.
vel iniuſtam. Item *poterit* dicere, Pronunciamus fuiſſe nullam,
& iõ ſuperuacue, & *ex ſuperabũdanti* appellatũ, ſemper temera-
rium litigantem in expenſis condemnando, niſi habeat iuſtam
cãm *litigandi*, vt no. ſup. de reb. cred. *l.* generaliter, §. 1. De formis
iſtarum ſententiarum habemus. ff. fam. erciſcun. l. quædam mu-
lier. & ff de app. l. ſi cõſtat. ff. de iure pat. l. Cornelia Pia. extra. de te
11 ſta. c. Rayn. & c. Raynal. cum ſim. † In gl. nota formã, ibi, ſed quo
ad iudicem non, &c. Ex hac gl. collige arg. ꝙ licet ſnĩa reſcinda-
tur, iudex non notatur infamia, qa põt eſſe ꝙ non fuit in culpa,
ſecus in inquiſitore, qa facilius pręſumitur ꝯ eũ. vt ſ. de excu. tut.
a l. ſeueriter. Quæro, nunquid ille, *a* q appellat, hoc ipſo videat̃ fate
ri illum fuiſſe ſuum iudicẽ. a quo appellat? Dñt Doct. ꝙ ſic, qa pe
tẽdo apoſtolos, petit conſecutiua iuriſdictionis, qa petit ſe dimit
ti ab vno iudice, & ad aliũ remitti, ut no. in c. 1. de app. li. 6. in No
uel. ꝙ eſt verũ, niſi probetur ꝯriũ, vt ff. de iu. om. iud. l. ſi per erro
rem. Item talis appellans ideo appellat, quia credit ſe grauatum,
ergo credit illum eſſe iudicem ſuum, tñ ſi ꝓbat̃ ꝯriũ, pręſumitur
error, & ideo iuriſdictio non conualeſcit; quinimo. & ſi expreſſe
vellet prorogare non poſſet, ex quo eſt lata ſnĩa, quia non p̃t pro
rogari, quod nullum eſt, vt l. 1. & 2. ſup. qui pro ſua iuriſdictione.

A D D I T I O.

a Nunquid ille. Facit l. 3. §. falſus, ff. rem ra. ha.

1 *Contumax in primo proceſſu, & non in diffinitiua, in cauſa appellationis ſe purgare poteſt.*
2 *Victus, quia in prima cã nõ plene probauit, an ſecundũ teſtẽ adiũgere poſſit.*
3 *Appellatio tantum præſtat maiorib. ad probandũ, quantum reſtõ minorib.*
4 *Appellatio ab interlocutoria ſemper eſt odioſa, quia derogat ordinariæ iuriſdictioni.*
5 *Inquiſitor poſt didicita teſtificata in quacunque cauſa, an teſtes producere poſſit.*
6 *Teſtes ſi ab vtraque parte ſunt ijdem producti, an vtraq; pars teneatur in ſumptibus conferre.*
7 *Teſtes, an vecturas habere debeant.*

§. Si quid autem. Non capitulatum in cauſa pri-
ma, vel capitulatum, & nõ ꝓbatum, quod tñ facit ad iuſtificandum, vel impugnandum appella-
tionem, põt capitulari, & probari per teſtes, & quolibet probatio
nis genere, ſed ſane teſtibus debent impendia adminiſtrari per
1 producentem. h. d. † *Materia* huius §. examinabitur in l. per hãc.
a Et no. ꝙ contumax *a* in primo proceſſu, non tñ in diffinitiua ap-
pellat; & in cã appl̃onis ſe purgat, quia non eſt oĩno contumax,
2 quia ſciebat ſibi durare in cauſa appellationis per hanc leg. † Mõ
quæro de duobus. primo pone, ꝙ erat probatum in prima cã per
vnum teſtem, & ſic non ſufficiebat, quia vox vnius vox nullius,
vnde victus, quia non plene probauit, vult in cã appl̃onis adiun-
gere ſm teſtem. Obijcitur, ꝙ non poteſt, qa didicit teſtificata; q̃-
ritur quid iuris? Legiſtæ dicunt quod ſic: quia non fortius de-
bet excludi per hoc, q̃ per terminum datum ad capitulãdum, &
probandum in prima cã, vel per concluſionem in cã, quæ non
officiunt appellanti, vt hic. Sed ad hoc põt reſponderi, ꝙ non eſt
ſimile. Nã dilationes non reſpiciunt in factum, ſed teſtes ſic, &
iõ aſſignat̃ alia rõ, quia lex non vult veritatem perire, ſine qua
vera iuſtitia adminiſtrari ñ põt. Et ſi tu dicis, p̃ſumit̃ ſubornatio.
Rñ. hic eſt ſpãle, ꝙ non p̃ſumat̃ pp naturam, & beneficium ap-
pellationis. Item noua cã. Item nouus & terribilior iudex, quia
maior. Itẽ ſubtilius examinabit teſtẽ, & intercipiet eum, ſi pote-
rit. Item comminabit̃ ei. & hanc opinionem approbant oẽs Le-
giſtæ. Sed Canoniſtæ tenent ꝯrium, diſtinguentes, an ſit idẽ capi
tulum, & non admittit̃ probãs, & ſi eſt admiſſus, nihil releuat, qa
ius prohibet aut circa aliũ articulũ conferentem cum primo, pu
ta vnus teſtis depoſuit de veritate, & ad coadiuuandum eũ ꝓdu
cunt̃ duo teſtes de confeſſione, & hoc poteſt fieri: tñ ſi extendat
ſe ad probandum de veritate, hoc non debet poni in actis, nec iu
dex debet hoc pati, vt ff. de iureiur. l. ſi duo patroni. ibi, nec pati,
&c. & hoc determinat c. teſtib. de teſtib. in Clem. diuerſa vero ca
b pitula *b* ſunt *illa*, quæ ex diuerſitate factorum ſeparationem re-
cipiunt, vt inf. ſi vnus ex *plu. app. l.* 1. & ibi eſt tex. valde notab. Tu
tene opinio. Legiſtarum in foro Cæſaris, & opinio. Canoniſtarũ
3 in foro Beati Petri. † Pro legiſta. n. facit *illa* regula, quantum præ
ſtat reſtõ minorib. tm̃ pręſtat appellatio maiorib. ad probãdum,
vt ff. de mino. l. præfecti. ſed minor reſtitutus ad probandum, põt
apertis teſtib. idem, ꝓbare per teſtes meliores, digniores, vel me-
lius ſcientes factũ, in quib. ceſſat oĩs ſiniſtra ſuſpicio, vt l. 1. §. ad-
uerſus, ff. de noui operis nunc. per Dy. & alios. ergo idem in ap-
pellatione dicendum eſt, ſi appellat̃ a diffinitiua; ſecus ſi ab inter-
4 locutoria. quia † appellatio ab interlocutoria, & ſi aliquando ſit
tolerabilis, ſemper tñ eſt odioſa, quia derogat ordinariæ iuriſdi-
ctioni. Sed appellatio a diffinitiua eſt fauorabilis, & ideo magis
iuuanda per quaſcunque probationes & iſta eſt rõ ca. appellanti.
de appe. in clem. Item appellatio ab interlocutoria habet oculos
retro, vt ff. de minor. l. ait Prętor, §. permittit̃. de cuius §. ĩtellectu
tractat̃ j. eo. l. ſi quis ꝓuocatione. Sed appellatio a diffinitiua ha-
bet oculos in ſupremum finem. Et no. ꝙ §. quia vero. in auth. de
teſti. venit relatiue, vel diſiunctiue, ad iũs fforum, vt no. in l. offi-
cium, ff. de rei vend. & ideo nõ trahit ad correctionem legis per
5 hanc, quæ ponit priuilegium cãæ appellationis. † Quæro, nũquid
c inquiſitor *c* poſt didicita teſtificata, poſſit ꝓducere teſtes in qua-
cunque cã? Reſpondeo ſic; quia teſtimonia ſemper fuerunt ſibi
nota, vt no. eleganter extra, de teſtib. ca. cum clamor. per Innoc.
6 † Quæro, ſi ijdem *d* teſtes ab vtraque parte principaliter produ-
d cuntur, vtrum vtraq; pars teneatur in ſumptibus conferre? Re-
ſpondeo ſic, quatenus Iudici ęquum videtur, vt ff. finium regũ.
l. 4. §. 2. ff. famil. erciſ. l. ex parte. & quia plures ſunt contribuentes
teſtes, debent habere expenſas pinguiores aliquãtulum, arg. ff. de
7 pe. hęr. l. ſed & ſi lege, §. quod autem. † Sed nunquid debent ha-
bere vecturas? Die vt not. ff. mand. l. denique, §. idem Labeo, vbi
gl. notabiliter diſtinguit, quod tene menti.

A D D I T I O N E S.

a Contumax. Dixi poſt Bar. in l. fi. ff. de reſt. in integ.
b Capitula. Vide Bal. in l. ampliorem inf. eo. tit.
c A. B. Nunquid inquiſitor. Vide Bar. in l. 1. §. ſi pacto, ff. de adul. cum ſimi. & an inquiſitor poſt didicita teſtificata poterit producere teſtes, uide Bal. in auth. qui ſemel, ſup. de prob. & Do. de Ro. in 50. deci. in no.
d Si ijdem. De materia uide gl. & Doc. in l. quoniam ſup. de teſt. & hic adde Bald. in l. 1. inf. de adul. & ibi etiam, quid ſi teſtes recipian. per iudicem ex officio.

1 *Appellatio ab interlocutoria non admittitur in cauſa capitali.*
2 *Clericus captus a Iudice laico pro crimine capitali, debet remitti ad iudicẽ eccleſiaſticum.*
3 *Cauſa capitalis quę dicatur.*
4 *Fideiuſſores non habens in cauſa criminali, perſonaliter detineri debet.*

§. Super ijs. Iudex cãę criminalis, & capitalis debet trãſ-
mittere reum ad Iudicem appellationis cũ
actis cauſę, ſub fida cuſtodia. hoc dicit ſecundum *Butr.* de iſta
remiſſione dicitur in actibus Apoſtolorum, ad Cęſarem appel-
las, ad Cęſarem ibis. Et ſi appellans petit ſe tranſmitti ad Iudi-
cem ad quem, eſt perſonaliter trãſmittendus Actuum. cap. 25.
de hoc per Ioan. Mona. in c. 1. de appel. *lib.* 6. Vel ſic, in cauſa ca
pitali

a pitali *a* †nõ appellat̃ ab interlocutoria,ſed a diffinitiua quam de-
1 tenti in carcere poſſunt proſequi,& eis debent dari apl̃i, & dicit
Bar.ꝙ ꝓ detẽto in carcere admittitur procurator, ff.e.l. non tm̃.
2 per Bar.dicit Ia.But.ꝙ iſte §.eſt arg.† ꝙ ſi iudex *b* laicus cepit cle
b ricum,q accuſabatur̃ de crimine capitali,& clericus petat ſe re-
mitti ad Epiſcopum, iudex debet eum remittere ſub fida cuſto-
dia:ſed an acta debeat remittere? Vr̃ ꝙ ſic,per iſtum §.ecõtra vr̃
ꝙ non:quia illis ſtari non debet, cum non valeant facta a iudice
c ſeculari. At hic loquitur de his,quæ valent, quid ergo dicendũ?
Ego puto,ꝙ debeant acta mitti:quia licet eis non ſtetur, prode-
runt tñ ad aliquam probationem,& informationẽ,ſm Iac. But.
intellige de actis factis,anteq̃ iudex ſecularis ſciret eum eſſe cleri
cum:nã poſtea acta eſſent illicita, ex quibus iudex puniri dẽret.
3 †Extra q̃ro,q̃ dicat̃ cã capitalis? Reſpondeo, ſufficit aptitudo,id
eſt quod poſſit arbitrio iudicis euenire, conſiderato de meritis
rei,ar.j.de iniur.l.fi.Modo q̃ro, qũo proſequuntur ſi ſunt incar-
cerati, & non poſſunt recedere? Rñdeo,ipſa neceſſitas facit,qđ
per procuratorem hoc faciant,ſm Pet.Cy.& Guil.& ſic no.ca-
ſum,in quo in cã capitali,p̃t comparere procurator.ſ.qñ princi-
palis detinetur in carcere.Pone ergo,quidam Peruſinus detine-
tur in carcere Florentię,inquiritur ꝯ eum de homicidio Peruſij,
nunquid poterit inquiſitori reſpondere per procuratorem? Vr̃
ꝙ ſic, quod non credo verum. Non ob. hæc lex,quia iudex cãæ
principalis, & appellationis habet iuriſdictionem ſuper eodem.
ſed in quæſtione formata ſunt quæſtiones omnino ſeparatæ,vñ
cum non detineatur pro eodem delicto,ſtabo rl̃ę, q̃ eſt in §. pu-
blicę,ſed excuſator abſentiæ admittit̃,niſi reus ſit in culpa,vt no.
4 ff.ex quib.cauſis maio.l.q Reip.ubi gl.notabilis.†Itẽ nota hic,ꝙ
d ꝑꝑ *d* nõ hẽre fideiuſſores in cã crĩali, qs eſt ꝑſonal̃r detinendus.
Si aũt eſſet cã capitalis,tũc ẽt ſi daret mille fideiuſſores,nõ dẽret
credi fideiuſſorib.ſm Pet.Itẽ nota ibi,ad ſcrinia. ꝙ Notarij depu
tati pñt recipere ſcripturas.Itẽ nota pulchrũ tex.ibi,meritis eorũ
conſideratis, ꝙ pro fortuna ſingulorum ſnĩa proferatur. quod
perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a A.B.In cauſa capitali.An pro detẽto in carcere admittatur procurator, uide quod no.per Mod.in l.pe.§.ad crimen,de pub.iud.
b Si Iudex,uide Inno.in c.vt famę, ext.de ſen.excomm.& not.per Bal.in cap.ſi qua per calumniam,ſup.de epiſc.& cle.& quæ ſing.no.Bald.in l.non ignorat, infr. qui accu.non poſſ.
c Quid ergo dicendum.An actio coram ſeculari faciat aliquam præſumptionem coram eccleſiaſtico.multum obſtat c.at ſi clerici,de iudic. vbi non ſunt aliqui condemnandi,& Inn.in c.quam ſit,de exceſ.præl.& in c.interpoſita,de appe.dicit, ꝙ confeſſio ſuper crimine extraiudicialiter,in nihilo p̃iudicat,quamquam Doct. dicãt ꝙ ſic,tu dic,ant confeſſus inuitus fuit tractus ad iudicẽ ſecularẽ, & tunc nihil p̃iudicat,ita procedit tex.in c.at ſi clerici aut ſponte,& tunc præiudicat,ita dicunt Mod.ibi,quod limita,niſi emanaſſet calore iracũdiæ gl.eſt ſing.c.ex lr̃is, de diuor. ſecundo niſi eſſet cauſa ciuilis,qua tunc non cogitur perſeuerare,ita eſt tex.ſecundum communem literam,in c.olim,de reſcr.vide quæ dixi in d.c.at ſi clerici.
d Quod propter.Vide Bar.in l.1.de cuſt.reo.

---

1 *Statuta qualiter ſint interpretanda.*
2 *Appellatio a ſententia arbitri,non dicitur appellatio.*
3 *Edictum ſucceſſorium quid ſit.*

§.Ne temere autem.

Temerarius appellator punitur.h.d. Sed Decre-
tiſtæ dicunt,ꝙ non adijcitur afflictio afflicto,quia ſufficit, ꝙ per
dat cãm,& puniatur in damnis expẽſis,& intereſſe, & ita ſeruat
conſuetudo. Et adde,ꝙ præſumitur temeritas.ſi quis appellauit
fundata intẽtione aduerſarij:imo pręſumitur dolus, vt extra.de
a dolo,& contum.ca.finem.Quæro de qua pęna *a* loquitur iſte §.
Rñdeo,de pęna arbitraria.l.hodie,de pœn.imo per l.1.§.1.de ef-
frac.& expil.ſm Pet.Cyn.& But.& loquitur tam in criminali,vt
patet ex ꝯtinuatione ad p̃cedentia,q̃ in ciuili ex repetitione præ-
cedentium.But.imo quia §.obtinet vim clauſulæ abſolute poſi-
1 tæ.Et † nota pro interpretandis ſtatutis,& facit s̃.de hær.inſt.l.fi.
in verbo,ex conſequentia,&c.Quæro nunquid pęna huius.§. ha
beat locum in eo,qui dicit ſnĩam nullam,ſeorſum ab appellatio
ne? Rñdeo non, quia non dicit ſnĩam laborare vitio iniquitatis?
ſed ex alio defectu,& quia iſte §.eſt pęnalis,& odioſus:ideo non
eſt extendendus,arg.l.poſt legatum.in prin.ff.de his,quib.vt ind.
Et ideo lex pęnalis prodita in cauſa appellationis, non extendit̃
ad nullitatem,quæ examinatur ſeorſum ab appellatione,vt s̃.de
inof.teſt.l.contra maiores,ſecus ſi nullitas eſſet permixta appella
tioni,& ſuccumberet ex vtroque capite,nam tunc puniretur vt
temere appellans·non tamen dico,ꝙ vt temere agens de nullita
te. vbi cõſidera,quod ille,qui cumulat nullitatem, & appellatio
nem,non dicitur proponere duas actiones, ſed duo officia Iudi-
cis.vel duos libellos æque principales,ſed duo capita ſub vnò li-
bello.de nullitate enim videtur potius dicere,quam agere,& nõ
oportet,ꝙ ſuper nullitate fiat expreſſa litis conteſta.vnde ſufficit
ſi in actis reperitur,in tali die fuit lis conteſt.ſuper tali appellatio
ne, eo quod in vẽtilatione proceſſus de neceſſitate examinatur
nullitas,qua examinata.pronunciatur ſuper ea,non quia princi
paliter ſit actum de nullitate, ſed quia incidenter ventilatũ, per
reg.ff.de iud.l.de qua re.& hoc vult gl.1.j.quan. prouoc.non eſt
2 neceſ.& dic,vt ibi dicam. † Modo quæro, quid de appellationi-
bus a ſententia arbitri? Reſpondeo,iſta appellatio non eſt appel-
latio, nec introducit cauſam appellationis in vero iudicio quo
ad effectum deuoluendi,vel reſcindendi,vt s̃.de arb.l.1.niſi for-
te quo ad duos effectus. Vnus eſt,q̃a ſi arbiter nõ ſeruat ordinẽ.
b iudiciorũ,declarabit̃ arbitriũ nullũ.*b* Item ſi probabit̃ dolus arbi
tri,declarabit̃ arbitriũ inualidũ, quo declarato ſi poſtea ꝯueniat̃
pœna nõ cõmittit̃,arg.ext.de p̃b.c.niſi eſſent.2.q.6.c. ſtatuendũ.
non tñ ꝓprie eſt appellatio,ſed quodã gñale nomen,qđ appella-
c tur recurſus *c* ad ſuperiorem,vñ excõicatus licet appellet, nõ tñ
deuoluit iuriſdõnem tanq̃ appellans,ſed eſt quidam recurſus,&
iõ temerarius non punit̃ pęna huius §.q̃a in pęnalib.verba hmõi
conſtitutionis debent intelligi proprie,& ſtricte,arg.l.ea quidẽ,ſi
manc.ita fuer. ali. Quæro, quid ſi ab initio habuit probabilem
cãm appellandi,ſed poſtea veritate dilucidus apparente, temere
proſecutus eſt,nunquid punietur pœna huius §.& vr̃ ꝙ non,at-
tento principio §. quia dicit, ne temere facultas appellandi præ-
beat̃,& ſic ſe refert ad initium,vt l.quid ergo,in princ.ff. de infa.
dic ꝯ ꝑꝑ verbum,proſecutus,vt ff.de iud.l.deſtitiſſe. Quæro, lata
fuit ſnĩa cõtra Titium,quo immediate mortuo exhæredatus ap
pellauit pro ſuo intereſſe,quia ſperabat in querela competente,
& in peti.hæred.competitura:tandem iſte ſuccubuit in querela,
& nepos eius loco ſucceſſit,quæritur nunquid nepos poſſit pro-
ſequi eandem appellationem,ſicut poſſet querelam ad eundem
tranſmiſſam? Reſpon.non quia conſumpta eſt appellatio. Nam
3 †ſucceſſorium edictum eſt ſuccedere per priuationem alterius,
ſed tranſmiſſio eſt ſuccedere per habitum alterius,in ſe extẽſum
ſicut dicimus,ꝙ hæredi ſcripto ex iure adeundi,naſcitur ius deli
berandi, ex iure deliberandi naſcitur ius tranſmittendi. Item ſi-
cut dicimus,ꝙ cõtractus generat obligationem,obligatio gene-
rat actionem:ita iura initiata trãſmittunt̃ tam in iudicijs q̃ extra,
vt ff.de inof.teſt.l.quemadmodũ,& ff.de fideiuſ.l.ſi cum hoĩem,
ſed iura conſumpta non tranſmittunt̃,vt ff.ſol.ma.l.ſi conſtante
§.fi.ff.de pig.l.lex vectigali.& ff.de don.l.quoties,§.fi. & iõ a iure
conſumpto nõ procedit tranſmiſſio, licet quando corruptio v-
nius eſt generatio alterius, aperiatur via alteri, quæ non eſt via
tranſmiſſionis,nec repræſentandi excluſum,ſed veniendi per ſe
proprium,vt l.j.s̃.de ſucceſ.edic.in l.3.§.ſi emãcipatus, ff.de ꝯta.
& ff.de iniu.teſta.l.poſthumorũ.Ergo dixi,ꝙ corruptio vnius eſt
generatio alterius in tranſmiſſiuis, & in his quæ habent ſe vt cã,
& effectus. Sed in oppoſitis corruptio vnius eſt generatio alte-
rius,vt l.cum Prætor,ff.de iud.& l.pecuniam,ff. ſi cert.pet.Item
dico,& ſnĩa cõdemnatoria generat quaſi ꝯctum,& ſnĩa abſolu-
toria generat quaſi diſtractum inter litigantes, vt ff. de pecu.l.3.
§.idem ſcribit,& no.in l.iſta per Cy.Sed quod iſtud ſit falſum, ꝓ
bo.Nam ſi ex ſnĩa iudicis naſcitur quaſi contractus,tunc arguo,
ꝙ ex quaſi contractu naſcitur obligatio naturalis,vt ff.de nego.
geſt.l.3.§.pupillus.Item ex quaſi diſtractu tollitur obligatio na-
turalis,eo.tit.l.Pomponius ſcribit,ergo per ſententiam condem
natoriam oritur obligatio naturalis,ſaltem vi quaſi contractus,
& per abſolutoriam tollitur naturalis ſaltem vi quaſi diſtractus,
quorum vtrunque eſt falſum,quia deficiunt principia naturali-
tatis productiua,ſcilicet ipſe conſenſus,vt ff.de cond.ind.l.Iulia-
nus.Sol.vt dixi ſup.quomo.& quan.iud.l.ab eo.

ADDITIONES.

a De qua pœna.Et de pęna temerarie appellantis,vide in c.cum appellationibus friuolis,eo.tit.in 6.
b Nullum.Vide gl.in l.diem proferre,§.ſtari,ff.de arbit.
c Recurſus.Vide d.l.arbitro.& quod ibi no.ff.qui ſatiſ.cog.

---

1 *Appellans in cauſa propria,an viua voce debeat appellare.*
2 *Legis beneficium eſt per procuratorem litigare poſſe, quod non eſt domino auferendum.*
3 *Ceſſionarius an ſit dominus.*
4 *Dies termini computatur in termino.*
5 *Dies prima,an computetur in termino.*
6 *Dies prima quando in termino non computatur, illa die poſitiones fieri non poſſunt.*
7 *Dies vltima termini,an debeat computari in termino.*
8 *Arbitris & arbitratoribus,ſi ad decidendum,cauſam menſis eſt aſſignatus die vltima de nocte poterunt decidere.*

§.Sin autem.

Appellans in cã propria debet appella-
re intra biduum, & in aliena intra tri-
1 duum,& in ſcriptis.h.d.† Opp.*a* ꝙ ẽt viua voce:vt j.eo. l.litigato
a rib.Sol.ibi appellabat incontinenti. i. anteq̃ ad alios actus diuer-
tat: non curo ſi iudex ad alia diuertit, quia appellatio non eſt a-
ctus iudicis,ſed appellantis.vnde incontinenti pars dicitur feciſ
ſe,vt ff de in int.reſt.l.diuus,hoc ſentit Iac.de Bel.& no.in ca.1.de
app.lib.6.in Nou.& ſup. de teſt.l.cum antiquitas, & hæc vera in
diffini-

ADDITIO.

a Opp.inf.quantum tempus appellari poteſt viua voce. vide Bal.in l.litigatorib.inf. eo.& quæ ibi dixi,in l.1.§.libelli,ff.eo.

a diffinitiua, ſed in interlocutoria diſcrepat a iure ciuili in ius ca-
nonicum. Nam de iure ciuili non eſt neceſſaria ſcriptura in ap-
pellatione, quia nec in interlocutoriæ prolatione, ut in contra-
riorum ſit eadem diſciplina,ut no.ff.de app.l.2.& l. Seio. Sed de
iure canonico appellatio ab interlocutoria eſt inſcriptis offeren
b da,ēt ſi illico offeratur.Itē de iure ciuili ſufficit dicere, appello. *b*
Sed de iure canonico qñ ab interlocutoria, vel a grauamine ap-
pellatur,nõ ſufficit dicere appello,ſed appellans dēt inſerere cer-
tam cãm generalem,nec ſufficit inſerere certam cãm, & incer-
tam,puta ꝯius me grauaſtis.hæc.n.cã tacite ineſt in appellatione
& tñ appellantem ab interlocutoria non iuuat,quicquid no.In-
c no.in c.fi.ext.de nou.oper.nun. Illud tñ ſcias, ꝙ exprimens *c* vnã
cauſam in appellatione ab interlocutoria, põt proſequi aliã eiuſ
dem effectus,ut no.in c.1.de appell.lib.6.in Nouell. Et expreſſio
cauſæ eſt pro *forma, vt* appellatio ſubſiſtat, non pro materia, vt
cãm fa*cti rollat*,quod eſt not. Quæro pone,in ſententia condem
natus eſt dominus,& procurator,dñs ad cautelam,procurat, au
tem extra ordinem, qui dñs non appellauit intra biduum, ſed
proc.appellat tertia die,an valeat appellatio?& vr̃ ꝙ non,quia do
minus vr̃ tacite renunciaſſe, & ideo non poteſt poſtea ratifica-
2 re, vt l.bonorum, ff.rem ra.ha. Contrarium † dico,ꝙ beneficiũ
legis eſt poſſe litigare per procuratorem, quod non eſt domino
auferendum,ut ſup.de ſen.& interlo.omn.iudic.l.1. Nec videtur
dominus renunciare,quia ſciebat ius ſuum durare, & cum ipſe
dominus non poſſet per ſe appellare tertia die. quod eſt mirabi-
3 le.† Quæro an ceſſionarius *d* dicatur dominus?& videtur diſtin-
d guendum quo nomine agat: ſed ego non diſtinguo quo noĩe,
ſed ad quē effectum facta eſt ceſſio,& ſi quidem facta eſt gratia
ceſſionarii tm̃, ſua res eſt.Idem ſi gratia cedentis, & ceſſionarij,
quia ſic ſe habet,quemadmodum pater in actione de dote. Sed
quid ſi pater eſt in cã, tanquam legitimus adminiſtrator rõne v-
ſusfructus? Reſpõdeo,etiam ſi tertia die,nomine filij appellabit,
arg.ff.qui ſatiſd.cogan.l.ſi filius. Oppo.de auth. hodie.Sol.ut ibi.
4 † Vltimo not.hic expreſſum, ꝙ dies termini computatur in ter-
mino,quod ideo eſt,quia de momento ad momentum compu
tatur. Extra no.ꝙ quidam eſt terminus vniformiter terminatus
vt hebdomada: quidam eſt terminus difformiter terminatus,
vt menſis:quidam eſt terminus dinumeratus per dies,vt decem
5 dies,vel horas, & octaua hora. † Quæro autem,an dies prima *c*
c computetur in termino? Sol.diſtingue, aut terminus deſignatus
terminatur in principio,& in fine,aut eſt dubium, primo caſu ſi
verba dicunt,ab hinc,uel ab hac hora,fit computatio de momē
to ad momentum,ut hic. *Si autem* dicunt, ab hac die,tunc inci-
pit elapſa die, & non ante; quia *dictio*,a,& ab,eſt ſeparatiua, ita
dicunt Aduocati per l.ratio.in fin.ff.de act.emp. & no.per Cyn.
ſup.de nup.l.a caligato,& in Clem.ſicut,de appel.in gl.quæ inci-
pit *ergo videtur*,quæ glo.notanter dicit,ꝙ illa pars diei,quæ non
computatur *in termino*,cedit loco eius,cui pręfigitur terminus
quaſi dicat ꝙ ſi ſponte *ſi velit*,non impeditur,quod eſt ꝯ Pau.de
Leaza. Secundo caſu,quando eſt dubium,ut quia aſſignatur ali
cui terminus octo dierum,& quæritur vtrum dies aſſignationis
computetur in termino,tunc aut aſſignatur a lege, aut a Iudice,
aut in *alia* diſpoſitione contractus, aut in ultima uoluntate. pri-
mo caſu aut lex ultra procedit, & ſeruatur legis ſtatutum, ut in
c.ſi pia de excep.lib.6.& c.frequens de reſti.ſpol. eod.lib. Aut nõ
procedit vltra declarando, & tunc propter æquitatem ſcriptã il-
lorum capitulorum, dico ꝙ idem non computetur in termino,
quia mitius agitur cum lege,& in benigniorem partem. Si vero
terminus aſſignatur a Iudice,tunc refert, aut aſſignatur abſenti,
& non computatur in termino, ut in l.1. ff.ſi quis cau. Aut aſſi-
gnatur præſenti, & tunc computatur de momento ad momen-
tum, quia non eſt noſtrum extendere, quia iſta computatio eſt
rationabilis,& perfecta,nec prætermittitur aliquid ex tpe, argu.
huius §.& quod no.ſtatim in auth.hodie, & Paul.de Leaza.in d.
c.frequens,in verbo,poſt diem innuit,ꝙ ſi hoc nõ fuiſſet expreſ-
ſum,illa dies computaretur.ad hoc 18.q.2.pridem,& 86.diſt.ca.
perlatum, & no. ꝙ dies termini ſtricto iure debet computari de
momento in momentum,licet hodie computetur de quadam
conſuetudine,& ꝙ debeat computari,ſic probo.hodie dat̃ mihi
terminus ad probandum hinc ad octo dies, ſi ergo dies termini
non computaretur in termino, ſequeretur ꝙ iſta die nõ poſſem
probare, cum ſecundum hoc ſequeretur ꝙ talis dies eſſet extra
terminum,quod eſſet abſurdum dicere. Pau.de Leaz. Tertio ca
ſu idem puto, ꝙ fiat computatio de momento ad momentum,
f pari rõne dicas,ꝙ aut conſtat *f* ex aduerbio tpis, vel alia locutio-
ne qualiter dēat fieri computatio,& fiet illo modo: aut non con
ſtat, & in dubio fit de momento ad momentum, quia ſic nihil
de tempore perdit,vt no.extra,de appel.c.ſuper eo.el ſecundo,in
6 fi.in Nouel. † Modo reuoco in dubium, utrum quando *g* non
g computatur, poſſint illa die fieri poſitiones, & reſponſiones ci-
tationis teſtium,& ſimilia? Reſp.non,quia nondum eſt tempus,
ſecundum opin. Pau.ſi tñ in tunc geſtis poſtea perſeuerat,ualent
ſine alia iteratione,arg.l. quicquid calore, ff.de reg. iur.ſicut nos
videmus, ꝙ peremptoriæ ſm practicam Aduocatorum oppo-
nuntur ante litem conteſtatam,& ex perſeuerantia videntur op
poni poſt,& eodem mõ dicam, ꝙ in iſta die poterit præueniri in
excipiendo,quia in exceptionib.nõ nocet ꝑpoſteratio ꝑuenienti
7 bus,& quia ēt ſine termino licitum eſt excipere. † Sed nunquid
vltima dies termini ꝯputetur in termino? Reſp.ſic,niſi lex vltra
procedens ꝯrium determinet,vt ff.de ſucce.edi.l.1.§.ꝙ dicimus
& ff.de li.agnoſ.l.j.§.eleganter. Dicit ēt ibi vnum notabile verbũ
ꝙ vbi dilatio non ſeruatur integra,abrumpit̃ dilationis effectus.
Et quia dictio, vſq;, ſæpe apponit̃ in dilationib. vide de ea quod
leg.& not.in c.1.de oblig.ad rõ.in Nouell.& in l.meminiſſe, per
Gul.& dic ꝙ aut vltima dies eſt incompatibilis actui fiẽdo. & in
telligitur de die pręcedenti,vt in c.dilecti,de dolo,& contu.j.de
temp.app.l.2.in fi. Fallit, ſi iuſtũ interuenit impedimentum. Nã
tunc intelligit̃ de die immediate ſequenti,ceſſante impedimēto,
vt ff.ſi quis cau.l.2.§.ſi quis in iudicio.in verbo.diffiſum.licet gl.
ibi exponat.i.differendum,quod tñ in effectu eſt idem, quia Iu-
dex de æquitate ſine aſſignatione noui termini debet admittere
comparentem in dicta ſequenti die, niſi inſtantia ſit perempta,
vel actio finita,vel res vſucapta. Nam tunc non reſtituitur,niſi re
ſtitutio integra petatur,ff.ex quib.cau.maio.l.ſed, & ſi per Pręto
rem,§.ſed,& ſi dum decreto.& tunc demũ datur reſtõ,ſi ex im-
prouiſo accidit impedimentum: ſecus ſi debuit præuideri, vt j.
de temp.app.l.2.§.fin. Dixi ſuperius,ꝙ quidam eſt terminus non
vniformis,puta menſis:nã dies multiplicati,qui faciunt mēſem,
non ſunt tot in vno menſe,quot ſunt in alio. Quærit̃ igit̃,ſi ſtatu
h tum *h* aſſignat menſem ad probandum, de quot dieb. faciemus
menſem? Rñdeo,aut menſis exprimitur per nomen proprium:
puta dicit iudex,aſſignamus menſem Ianuarij: & tunc certum
eſt, ꝙ dies habet certitudinem proprij noĩs, nã menſis Ianuarij
hēt dies 31. Si aũt dicit aſſignamus totum menſem Februarij,e-
runt 28.dies,niſi currat biſſextus.nã tũc erũt 29.dies, qa illa dies
biſſexti attribuitur Februario tanquam pauperiori omniũ men
ſium in dieb.ſuis,vt ff.de verb.ſign. l. cum bixextus. Aut menſis
exprimit̃ per nomen appellatiuũ ſimpliciter,quia dicit, aſſigna-
mus vnum menſem,& tunc videret̃ diſtinguēdum, nam aut lo
quimur quo ad pœnę euitationem,aut quo ad fauoris extenſio
nem,aut non eſt odium neq; fauor. Exemplum de primo; dicit
iudex pono te ad ꝯfinia per menſem,tunc intelligitur de 28.die-
bus quia odia debent reſtringi. Exemplũ in ſecundo. Papa ponit
indulgentiam in quodam loco per menſem duraturã,tũc intel-
ligitur de 31.dieb.quia fauor debet ampliari. Exemplum de ter-
tio. Iudex ſtatuit terminũ ad ꝯparendum intra menſem,& tunc
aſſignat̃ media via,ita ꝙ ĩtelligat̃ de 30.dieb. & poſſumus vti ar.
quia in odijs ſtrictior fit interpretatio q̃ in fauorib.vt ff.de min.l.
i 3.§.minorem. Tu dic indiſtincte,ꝙ intelligit̃ de 30. dieb. vt l. fi.*i*
ſup.de iure delib. Non obſt.de reg.iur.l.vbi lex.quæ dicit, ꝙ duo
menſes ſunt 61. dies quia forte lex illa interpretatur leges vete-
res ex æquitate,addens vnum diem,vt ſup.eo.tit.l.1. Si autē fie-
ret noua lex,vel loqueretur miniſter legis,& non lex cõis,ceſſa-
ret illa lex,quia eſt præter naturam dierum taxãtem diem.& fa
cit c.1.quo temp.miles,colla.10.poteſt etiam dici,ꝙ in l.j.vbi lex
illud ex legis benignitate, non ex ſignificatione menſis. Modo
8 † quæro,*K* ſi arbitris,& arbitratoribus, eſt aſſignatus menſis ad
K cãm decidendam ſub certa pœna,vtrum vltima die,noctis tpe,
cauſam

ADDITIONES.

a Diſcrepat. Vide per Bar.in l.3.ff.de app.recip.
b Appello. Dixi late poſt Bar.in l.Prætor.in princ.ff.de noui ope.nunc.
c Ex primens. Sali.hic contra,vide quæ ſcripſi in l.1.§.libelli,ff.eo.
d An ceſſionarius. Facit ad ea,quæ dixi poſt Bar.in l.1.ff.ſi cer.pet.an ſit creditor, & hic adde l.qui ſtipendia,& quæ ibi Bar.& Bal.ſup.de proc.& in l.1. §. in propria, ff.quando appel.ſit & ibi Doc.
A.B. An ceſſionarius dicatur dñs. Et an dicatur debitor, vide Bal.in l.1.ad fi.ſup.de act.& obl.& l.per diuerſas,ſup.ma.& no.per Mo.in l.1.ff.ſi cer.pet.
e An dies prima. Vide Bar.in l.patronus,§.Sempronio,de leg.3. & Spec.in tit.de cit. §.viſu ver.item no.quem ſuccincte refert Bal.& Ang. in l.2. ſup.de anna.exce. & vide per Doc.in l.1.ff.ſi quis cau.& omnia Bar.in l.a caligato.ſup. de nup.& in dubio ſemper computatur de momento ad momentum, niſi aliud appareat, vt no. Bal.inf.ead.& in l.fi.inf.tit.1. & quando dicitur ex tali die, vel tali tempore, an computetur de momento ad momentum,vide Bar.in l pater,§.1.ff. de adulte. & in l.fi.ſup.de iure do.impe. & adde,ꝙ dies notificati termini non computatur in termino,vt no.Bal.in l.ſi eo.inf.qui accu.non poſſ.
f Aut conſtat. Vide gl.fi.in c.ſuper eo,hic alleg.& de qualibet dilatione, vide Bal.in l.ſi quando,in 5.q.ſup.de teſtib.
g Vtrum quando. Vide Bar.in l.a caligato,ſup.de nupt.
h A.B. Si ſtatutum. Si ſtatutum aſſignat menſem ad probandum,quot diebus faciemus menſem,vide gl.ſing.ſecundum quam totus mundus practicat,in c.quam ſit de elec.lib.6. No.quot dies habet menſis,vide auth.iubemus,ſup.de iud.l.1.§.ſi autem dubius,in ver.60.ſup.de iu.de li.l.vbi lex,ff. de re iud.Bar.in l. cum biſſextus, ff.de verb.ſign.Bal.in c.1.quo tempo.mil.& l.1. ff.ſi quis caut.& ibi Lud.& gl. in cap. quam ſit.de elect. de horis vide l. more Romano. de ferijs cap. conſuluit,de offic.deleg.vide gl.meliorem de iure in cap.ſi de ferijs,& Lud.Rom.de verb.obl. l.qui ante Kalendas.
i L.fi.§.fi.ibi verba non poterant adaptari magis ad vnum menſem,quam ad alium ſicut patet in actis iudiciorum.
K Modo quæro. Vide Bar.in l.more.in lect.antiqua, de fer.& Pau.de Caſt. ibi,ubi tenet quod arbitrator poteſt de nocte iudicare,ponit etiam Ro.quid in arbitro & arbitratore.

cām decidere poſſint? Rn̄d.valet deciſio, & non incidunt in pę-
nam,ſi ſe non arctauerunt? ſed ſi arctati fuerunt malitia, vel ca-
uillationib. litigatorum,ſecus:vt ſup.de tranſ.l.non minorem. p
Cy.ſed ſi fuit per negligentiam eorum,laudū valet tanq̄ arbitriū
a non tanq̄ arbitramentū,niſi expreſſe eſſet eis data ptās, *a* ꝙ poſ-
ſint pronunciare tam de die q̄ de nocte,vt in Aut.de iud.§. ſede-
bunt.coll.6.Sed tanquam arbitramentum valet indiſtincte,non
tn̄ incidunt in pęnam ſtatuti, quia ſufficit ꝙ ex vno capite ſatis-
faciant ſtatuto,& cām terminent. Hæc.n.eſt finalis conſideratio
ſtatuti,qua habita non cōſideramus modum;& iō ſi diceret ita,
Nos non tanquam arbitri,ſed tanquam amicabiles compoſito-
res ſic diſponimus,non incurrunt pęnas legis municipalis.

ADDITIO.

a Data poteſtas. Vide quæ ſcripſi poſt Sali.in l.non minorem,ſup.de tranſac.

AVTHENTICA.

1 *Appellationis tempus non perfecte certiorato an currere poſſit.*
2 *Appellatio dicitur actus reiterabilis.*
3 *Appellationis beneficium,an perdat dominus per veram contumaciam procuratoris.*
4 *Procurator an ſit ſoluendo, qualiter ſciri poteſt.*
5 *Appellatio noctis tempore,an interponi poſſit.*
6 *Appellare an poſſint illi, quorum non intereſt.*
7 *Appellari poteſt ab vno ſententia lata a duobus.*

Hodie Hodie cuilibet permittit̄ appellare intra 10. dies
a grauamine illato per ſn̄iam computandos,illud
a eſt *a* cōe oīum appellationum, ꝙ tp̄s appellandi incipit ab hora
b ſcientiæ, *b* quia appellare eſt factum poteſtatiuum, ꝙ facto per-
agi non pōt:ſed animus eſt neceſſarius,vt ff.de cond. & dem. l.2.
ff.de reg.iur.l.in totum oīa.& l.j.§.biduum,ff.qn̄ appe. ſit. & licet
ibi de biduo,vel triduo loquat̄, idem tn̄ de x. dieb. licet hæc aut.
hoc non exprimat.quia tp̄s ſubrogatum,vel ampliatum,retinet
naturam termini a quo, quamuis mutet terminū ad quem. ita
1 dicit hic glo.no.† Sed quid ſi per vnum nuncium ſciuit eſſe pro-
nunciatum,& poſtea intra tp̄s appellandi alius nuncius dixit, qđ
non fuerit verum,vnde nō appellauit? Vr̄ ꝙ donec perfecte cer-
tioratus nō currat ſibi tp̄s,l.2.quis ordo in bon. poſ. ſeruetur.In
ꝯrium vr̄, ꝙ iā cęperat currere, & quia veritas inſpici debet, &
quia eſt in culpa hæc vera: nam ſi ad domum, ſit ſibi notifica-
c ta *c* per publicum inſtr̄m,ſatis eſt,vt l.ſcire oportet,§.oportet, ff.
2 de excu.tut.& ibi per Iac.de Aret. † Pone, opponitur appellanti,
ꝙ appellauit poſt decem dies,vtrum iſta exceptio ſit aperte pro-
poſita? Reſp.non:quia non ſequit̄,poſt x.dies, ergo nō ante cum
appellatio ſit actus reiterabilis,vt no.in c.Romana,extra de appe.
lib.6. in Nouel. & ideo debet excipere negatiue, non appellaſti
d intra x.dies,nec incumbet ei probatio *d* negatiue, ff.de neg. geſt.
e l.eum actum.In tex.ibi,cuilibet.fallit in vero contumace, *e* dicit
hic Iac.But. quod verus ꝯtumax veniens Iudice ſedente pro tri-
bunali,ideo auditur appellans,quia lex reſtituit ei 10. dies ad ap-
f pellādum.quod ergo *f* dicit l.diuus,de in inte.reſt. intelligitur de
reſtitutione ad appellandum,quæ fit ipſo iure,& non eſt neceſſe
3 eam peti a iudice,ita ſentit But. † Quæro, ſi procurator fuit vere
g contumax, *g* vtrum dn̄s perdat beneficium appellandi? Solu.di-
ſtingue,aut fuit vere contumax in non veniendo, aut in non ap-
pellando. Primo caſu,aut dn̄i negligentia cum procuratoris do
loſitate concurrit,& repellitur ab appellando: aut non, & tunc
non repellitur; quia eſſe verum contumacem nō fuit ei manda
tū,nec iuxta mandatum, & iō dn̄s non punitur. Item quia con-
tumacia procuratoris non eſt vera contumacia, ſed ficta. Item
quia hæc pęna non eſt de natura litis,nec ex ordine proceſſus,ſi-
cut nec mulcta,nec excōicatio,vt ex.vt lite non cōteſt.c.1.Scđo
caſu,qn̄ fuit contumax in non appellando, quæ non eſt proprie
contumacia,ſed eſt quoddam omittere,cum nec lex,nec magi-
ſtratus hoc impetret,arg.ff.de arbi.l.nō ex oīb. ſubdiſtingue, aut
h procu. *h* bona fide ceſſauit appellare,quia putabat ſn̄iam fore iu
ſtam,qđ in dubio p̄ſumit̄,vt ſup.de admin.tu.l.ſi bonam & tunc
dn̄s appellare non pōt,quia lex dat x.dies,nō 20. Aut procurator
fuit in mala fide,& tunc aut procu.eſt ſoluendo,& dn̄s appellare
non poteſt:aut non eſt ſoluendo,& tunc ſic,& ita dicit gl. hic &
ff.qn̄ app.ſit l.1.§.fi.licet tex.hoc ibi non aperiat.& eſt ratio, quia
ille qui iniuſte obtinuit, tractat de lucro captando, quia iniuſte
vincere,eſt ſpecies lucri,vt ff.ad Treb.l.debitor, §.fi.& ideo ī ſub
ſidium conſulit̄ damnum paſſo,vt l.fi.ff.de eo,per quem factum
erit.Sed Bar.dicit,ꝙ ſi p̄curator fuit in dolo, dn̄s poteſt indiſtin-
cte appellare,quia cum deliquerit euidenter, ad hoc mādatum
non habuit. Tu tene gl.quam oēs Doc. approbāt, imputet.n.ſibi
dn̄s qui talem procuratorem conſtituit,vt ff.mand.l.idemq;.§.ſi
tutores. Illud ꝯſtat,ꝙ ſi procurator potuit denūciare dn̄o, quod
appellaret,& non denunciauit,ꝙ eſt in dolo, vt d.l.idemque.§.ſi
4 ignorantes.† Sed qūo ſciam,an procurator ſit *i* ſoluendo? Rn̄d.
i iſte articulus qn̄que conſiſtit in facto, & tūc ſcit̄ per diſcuſſionē:
qn̄q; conſiſtit in iure & rei natura, vt ſi eſt cauſa beneficialis ma
trimonialis vel ſtatus infamiæ, quæ ineſtimabilia ſunt, & iō non
recipiunt intereſſe pecuniariū,vt ff.rem rat.hab.l. procurator ad
exhibendum,§.fi.Item quod dixi quod contumax nō audit̄; di-
cas ꝙ duplex eſt audientia,ſ.Iudicis a quo,& tunc auditur ab eo,
& dēt deferri appellationi, niſi in iudicio dixerit ſe non ventu-
rum,vt in c.venerabilibus,§.ſecus.de ſent.excomm.lib.6. qa iu-
dex a quo non habet ventilare merita appellationis.Secunda au
dientia eſt Iudicis ad quem,& ſimiliter debet audiri in principio
& in medio.ſ. vt appellationem introducat, & etiam probatio-
nes ſuas,ſed in fine ſi conſtat de vera contumacia,pronunciabi-
tur appellationem non tenere, loquor in contumacia domini
principalis.vel dic,quod cum contumacia ſit præiudicialis pote
rit opponi ad impediendum limina proceſſuum appellationis,
arg. de iud. l.ſancimus dummodo ſit liquida:alias debet procedi
ſuo tp̄e liquida vt l.nam,& poſtea,in prin.ff.de iureiur.Porro de
natura contumaciæ eſt proceſſui obſtare,quia audientiam clau-
dit. Et ſcias,ꝙ gl.no.dicit, quod ad probandum iſtam veram cō
tumaciā ſufficit,ꝙ citatio fuerit ſolemnis ad domum, dummo-
do probetur ſn̄ia.ſ.cogruo tp̄e,nō in extremitate termini, ſ. qn̄
dominus per ſe erat in cā. Nam ſic per procuratorē non arctat̄
dn̄s ad comparendum,*ita* no.gl.in d.l.1.§.fi.in gl.magna.ibi. non
tunc vere contumax.& c. *quam* gl.tenet Bar.ff. de app.l. ex con-
ſenſu,§.fi.Sed multæ aliæ gl.*tenent* ꝯrium,de quo dixi ſup.qūo,
& qn̄ Iudex.l.ab eo.& dic vt ibi *dixi*. Quæro,quid ſi eſt appellatū
K *k* poſt 10.dies,& vtraque pars ſponte,& ſcienter proceſſit in ap-
pellatione,& lata eſt ſn̄ia? Reſpon.vr̄ ꝙ teneat pp̄ cōſenſum, &
prorogationem partium.Sed ꝯrium eſt verum, vt in c.ſi appella
tionem,& ibi not.de appellat.in clement. *Tene menti perpetuo.*
5 † Sed nunquid *l* appellatio poteſt interponi *noctis* tp̄e? & vr̄ ꝙ
non,vt ff.quando app.ſit l.1.§. quid ergo el 3. dic ꝯrium, maxi-
me ſi Iudex ſedebat pro tribunali, quia forte pp̄ *multitudinem*
cauſarum nequiuit citius expedire,vt in eo.§.in verbo,*ſuprema*
hora.In camera ēt Iudicis coram ipſo interponi poteſt, quia nō
conſiſtit in ſtrepitu iudicij,de interro.actio.l.voluit.§.1. & adde
m quod *m* leg.& not.in c.j.de app.in Clemen.& in c.ab eo. de app.
lib.6.in glo.pen. Adde ꝙ nox,& dies continentur app.diei, quia
nox deſeruit diei,& non econtra,vt dicit gl.ſuper pſal. 70.li.pſal.
6 † Quæro, nunquid *n* illi quorum non intereſt,poſſint appellare?
n Reſpon.aut tu quæris de potentia deducendi rem in controuer
ſiam, aut de potentia effectuali. Primo caſu, aut appellat victus
in iudicio,& non eſt quærendum,an interſit, aut *alius*, & tunc
non auditur appellans,*niſi interſit*; & hoc probet, antequā pro-
cedat ſuper appellatione,& hoc ſentit gl.no.ff.qn̄ app.ſit l.ſi pro-
curatorio,in princ.in gl.quæ incipit,collige ergo. Quæro nunqd
o *o* aliquis poſſit adhærere *p* appellationi alterius pro ſuo intereſ-
p ſe,licet non appellauerit intra 10.dies? Reſpon.ſic: ſed hoc debet
ratificare intra tp̄s datum ſibi ad appellandum, nō tamen habet
neceſſe appellare,vt no.in c.vt circa,de appe.lib.vj.& in Spec.de
app.§.j.verſic.porro.& effectus iſtius adhęſionis eſt, quia poteſt
inſtruere cām,ff.de proc.l.Paulus.ff.de inoffic.teſta.l.ſi inſtituta,
& j.de liti.auth.nunc ſi hæres. Quæro,cur poteſt adhærere, licet
appellationem ſuam non interponat? Reſpond. quia appellatio
principalis tunc reſoluit ſn̄iam, & oīb. aperit uiam generalem,
quibus ſententia grauamen inferebat,ff.de ꝯtrata.l.ſi poſt mor-
tem,§.fin.& l.cum vnus,de bon.auth.iud.poſſ.ante ſententiam
aūt ideo non habet locum adhęſio, quia nec præiudicium im-
minet, alias etiam ante ſententiam adhęſio locum haberet. ſi
pręiudicium immineret. Et no.ꝙ omnis adhærēs, vel appellans
pro ſuo intereſſe,dicitur principalis perſona,non procur. nec ge
ſtor alterius.iſte eſt text.no.in d.l.ſi procu.§. ſed ſi alius. quia qui
ſua intereſſe dicit,propriam cauſam defendit,ea.l.§.fina. vbi eſt
tex. ſingul. & licet principalis renunciet appellationi, non tolli-
tur adhæſio, ſecus ſi appellatio eſſet nulla, dicta lege cum vnus,
quæ eſt ad hoc valde not. adhęrens igitur non eſt perſona per ſe
ſed eſt adminiculum.de hoc not. in capitul.1. de electio. libr.vj.
in

ADDITIONES.

a Illud. Vide Bar.in l.1.§.dies,& ibi Doc.poſt gl.C. quando app. ſit plene per glo. in cle.ſicut,de app.& ibi quid de tempore exequendi app.
b Scientiæ. An tempora ſtatuta in app.ſint continua,uide Bal.in l.2.ſup.de eden.
c Notificata,vide in l.1.§.fi.ff.quando app.ſit,& quod ibi dixi.
d Probatio. Vide in c.Ro.§.ſi uero,eo.ti.in 6.& Compo.in c.cum dilecti,ext.de ele.
Contumace,vide Bar.in l.1.ff.de in inte.reſt.& Bal.in l.diffamari,ſup.de ing.ma.
Quod ergo. Ad l.diuus,vide Bal.in l.ea quæ,ſup.qūo,& quando iudex.
g Contumax,vide Bal.in l.ab eo,ſup.quomodo,& quando iudex.
h Aut proc. Vide Bal.in l.1.§.ſi procu.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.
i P.D.Sit.Quem ſoluendo eſſe aut non eſſe,qualiter ſciatur, docet Alex.in rubr. de noui ope.nunc.char.pe.& in l.ſi conſtante,ff.ſol.mat.vbi per Bar.& alios,& uide omnino Bal.in l.quicunque,C.de ſeruis fugitiuis.
K Quid ſi eſt app.uide per Mod.in l.1.§.dies,ff.quando app.ſit,& Bal.in l.eos,in prin. ſu.eo.& melius in auth.ei,qui infra ti.1.& in l.centurio,ante fi.ff.de vulg. & pup.
l Sed nunquid. Vide Bal.in l.non minorem,ſup.de tranſact.
m Adde quod,uide quæ not.in l.aut facta,§.tempus,ff.de pœ.
n Nunquid. Vide Bal.in l.1.ff.de app.reci.
o And.Bar.Quæro,nunquid.Tu vide tex.in l.1.ff.de app.recip.pro illa gl.2.& glo. c. cum ſuper,de re iud.& ibi dixi.
p Adhærere. Vide no.per gl.& Bar.in l.1.ff.de ap.re.& fac.ad no.in l.ſi perluſorio.ff. eo.& uide quod no.Bal.inf.prox.§.in uer.quæro,utrum.

in gl.ſed nunquid. Adhærenti aũt nihil poteſt adiudicari, qa ni-
hil petit.hic aũt conſequitur,qđ ei nõ p̄iudicatur, ſi cum effectu
7 cãm defendit. † Quæro,an a duob. *a* lata ſententia poſſit appella
a ri ab vno? R̃ndeo,nõ:quia ille ſolus non grauauit ſecũdum Inn.
nec apoſtolos dare poſſet, vt l.j.ff.de officio proc. Sed quid ſi ap-
pellatur a duobus,ſed vnus dat apoſtolos delatiuos,alter vero ꝯ-
rios? Reſpondeo, datio non valet, quia apud diſcordes nulla eſt
iuriſdictio,vt ff.de arbit.l. Pedius,§.fi.& ideo perinde eſt,ac ſi apo
b ſtoli nullo modo eſſent dati. Quid ſi vnus *b* detulit, alter ratifi-
cat? Reſpon.non valet ratificatio, nec delatio,vt no.in l.2. inf. de
iure fiſci.lib.10.

ADDITIONES.

a An a duob.vide gl.& Inn.in c.ſi cum ſup.extra de off.dele.& no.in cle.eod. tit.
b Quid ſi vnus.poſſunt tamen ſeparatim dare,& deferre,vt in cle.eo.tit.

1 *Iudex ex officio, & nemine petente,aliquid facere poteſt.*
2 *Apoſtoli ſi a non petente fuerunt recepti, an poſt triginta dies appellatio poſſit eſſe deſerta.*
3 *Apoſtoli ſimul cum appellatione peti debent.*
4 *Appellanti a quo tempore currunt dies 30.*
5 *Apoſtolos Iudex dare poteſt abſenti.*
6 *Appellatio ſicut poteſt geminari,an decies poſſit appellari.*
7 *Dies decem ſi ſunt ſtatuti ad aliquid faciẽdum,an ante terminũ poſſit fieri.*
8 *Apoſtoli expenſis petentis an debeant dari.*
9 *Appellans appellationem deferens qualiter puniatur.*
10 *Tempus ſi ſit limitatum,transformari non poteſt.*
11 *Compromiſſi pœnam ſoluens appellationem proſequi debet.*

§. Apoſtolos. Apoſtoli ſunt per Iudicem poſt appel-
lationem interpoſitam dandi,ẽt nõ pe
tenti. Dicit Io. Mon.ꝙ apoſtoli ſunt pars appellationis,& eadem
ſolemnitate,qua eſt appellandum, ſunt petendi,ſ.in ſcriptis,quã-
do ex interuallo,vel ab interlocutoria appelletur, vt in c. ab eo,
1 de app.lib.6.Io.Mon.† No. *a* quod iudex facit aliquid ex officio,
a etiam nemine petente, nimirum quia hoc facit ad ſupplantan-
dum malitiam appellantis. Vnde põt eum cogere ad ſtatim reci
piendũ apoſtolos, & ad iter arripiendũ,& oblatis ei apoſtolis ſta
tuere ſibi diẽ,nec poterit excuſare ſe ob aliquod impedimentũ
tp̄e petendorum apoſtolorũ ſuperueniẽs, ex quo ſunt ſibi obla-
ti per Iudicem. Nec ob.ꝙ appellator hẽt 30.dies ad petendum a-
b poſtolos,vt j.eo.l.Iudicibus, *b* & no.ſ.eo.l.præſes. vnde videbaẽ
dilatione pendente,nil poſſe innouari,quia verum eſt, quod ille
terminus datur,niſi Iudex offerat ſponte: tunc enim non poteſt
2 non accipere,arg.ff.de leg.3.l.fideic.§.ſi rem.† Sed pone,quod re
cipit,tñ nunq̃ petijt, vtrum poſt 30.dies appellatio erit deſerta? q-
dam dicunt, ꝙ non:ſed ego dico ſufficere quod receperit, quia
fruſtra quis petit, quod intus hẽt. Item quia qui ſponte recipit,
vr̃ exegiſſe, ff.rem rat.hab.l.amplius.Item petere non poteſt, niſi
per verba *futuri* tp̄is; vt peto dari apoſtolos. ſed hic non ſumus
in futuro,ſed in præterito. Item non refert an verbis,an facto pe
tatur, ff.de le.l.de quibus,in fi.ff.de fideiuſ.tut.l. cum oſtẽdimus,
§.fi.Quæro,an iudex puniatur; R̃n.non niſi fuerit lapſum ſpatiũ
30.dierum:ſed ita demum punitur, ſi apoſtoli fuerunt petiti cũ
3 inſtantia intra 30.dies,ſecundũ gl.idem no.in c.1.de app.lib.6.in
c nou.† Sed nunquid *c* ſimul cum appellatione debent peti ꝓ pri-
ma vice,& poſtea pluries intra 30. dies? Hic innuit qđ ſic:nec.n.
ſufficit ſimul pluries multiplicato ſermone dicere peto, & iterũ
peto,ſed quædam diſtantiæ neceſſariæ ſunt, vt not. in ſim. in l.4.
ff.de pig.act. Nam eo ipſo ponitur iudex in contumacia, in qua
ponitur pars ſcilicet per tres denunciationes,vt no.in c.1.de ſup.
neg. prælat.in nouel. Contrarium eſt verum.ſ. quod non opor-
tet apoſtolos peti tempore appellationis: cum terminus iſte ſit
difformis, & longius ſpatium detur ad petendum apoſtolos, q̃
ad appellandum,vt notatur in c.2.de app.in Cle.in gl.lex dicit.Itẽ
eſt verum, ꝙ ſufficit vno & eodem momento dicere, peto &
ſolicite peto,vel æquipollentia verba, ut in c.q̃uis, de ap. in Cle.
Et no.ꝙ ille dr̃ petere cum inſtantia, qui petit cum quadam im
portunitate,nec debet quicquã pp iudicis reuerentiam omitte-
re,ſiue dominus,ſiue procurator appellet,ff.de pign.act.l.fina. §.
4 ult.† Sed a quo *d* tempore currunt parti appellanti 30.dies; Re-
d ſpond.tex.videtur dicere,ꝙ a tempore ſententię. Dicet aliquis,
ſed qũo hoc,cum antequam appelletur,apoſtoli non poſſint pe-
ti? Reſpondeo,quia pars poteſt facere, vt poſſit petere eos, quia
poteſt ſtatim appellare a tp̄e ſententię: ergo totum poſſe uide-
tur, vt in regula iuris, qui poteſt facere. Iudici autem non cur-
runt 30.dies Iudici imputabiles,niſi a tempore appellationis, qa
non eſt, cui concedat apoſtolos,nec ſuper quo. Ex his ſequũtur
duę concluſiones. Prima eſt, quod ſi quis non petat intra ſuos
30.dies,deſerta eſt appellatio. Secunda eſt, quod iudex non ha-
bet ſequi dies partis ad ſuos.& ſi in idem tp̄s concurrunẽ cõmu-
nis erit dilatio;quia una ingrediẽ ſpatium alterius, ut ff. de Car.
edi.l.iõ.Vel dic,ꝙ nunq̃ ante appellationem currunt,quia illę di
lationes integræ ſunt ſubordinatæ,& iõ earũ tempora non con
e runt;ſed primum eſt uerius,ut in Clem.ſi appellanti. de appel. in
5 gloſſ.magna. † Quæro, nunquid *e* Iudex poſſet dare apoſtolos
e abſenti? Reſpondeo ſic,l.idem proferre.ff.de arbi.tamen eſt no.
ꝙ vbicunque termini aſſignatio poteſt aliquem lædere, debet
ei terminus ſolenniter notificari, *f* vt no. in c.1.de apo. in Cle.in
g gl.pe.Ideo ego conſului, *g* ꝙ ſi ex data poteſtate in compromiſ-
ſo, arbitri poſſint prorogare abſentibus, & ignorantibus partib.
cõpromiſſum:tamen niſi notificent,videntur doloſe proceſſiſſe
& talis prorogatio non aſtringit litigatores,quia ita demum va-
let,ſi notificetur,ar.illius not.gl.& j. de Decu.leg.2.lib.10. Quæ-
ro,nunquid ſicut poteſt ſæpius appellari intra 30.dies.ita poſſint
ſępius dari apoſtoli intra 30.dies, vt ſic Iudex poſſit emendare,
& immutare,ac ſe corrigere,ſi errauit? Reſpondeo non, quia fun
ctus eſt officio ſuo,ff.de arbi.l.qui arbiter. Et iõ ſi appellanti illi-
h co,ſtatim dati ſunt *h* apoſtoli, non poterit iterum appellare,quia
non poſſunt apoſtoli iterum dari iuriſdictione cõſumpta; quod
ſatis hic innuitur in tex.quod ergo de geminatione appellationũ
alibi dicitur, intelligitur nondum datis apoſtolis ſuper appella-
6 tione prima.† Sed nunquid *i* ſicut poteſt appellatio geminari,
i ita poterit decies appellari omni die ſemel? Reſpondeo non pu-
to: quia eſſet ſuperflua, & oneraria verboſitas, arg.inf.eo.l.am-
pliorem, §.fi.ff.de le.3.l.fideicommiſſa.§.ſi quis decem,ff.de ver
bo.obl.l.qui bis idem, & l.ſi dari ſtipuler. & in Auth. qui ſemel.
in prin.ſ.quomodo, & quando iud. Et vnum ſcias,ꝙ ille,qui cer
tę formę eſt aſtrictus, facto ſuo, vel facto legis,non poteſt varia-
K re,ff.de app.l.ſcio.Quæro,quid eſt,ꝙ decretalis dicit,vno, *K* ꝯtex
tu petendos apoſtolos, in c.2.de appel. in Cle. Reſpondeo illud
permiſſiue non arctatiue ponitur. Vel dic,ꝙ non ſufficit vna die
dicere peto. alia die dicere,apoſtolos: quia ex diuerſis conſtru-
ctionibus non fit vna ꝯſtructio, vt l.cũ antiquitas,cũ ſi.ſ.de teſt.
Quæro, vtrum poſſint ratificari apoſtoli petiti per negotiorum
geſtorẽ; & vt ꝙ nõ, quia pręiudicareẽ tertio,i.aduerſario,& ad-
hærentibus victori. Dic ꝯrium,quia fictio hic conciliat eius prin
cipium non ad quod nunc, ſed a quo tunc eſt ipſa geſtio,vt ff.de
neg.geſt.l.liberto, §.fi.ff.de ſol.l.cum decem. & l.ſi quis offerre,
§.fi.& l.vlt.ff.rẽ ra.hã. & de iud.l.licet. ſecus ſi non haberet radi-
cem.l.radicalem cãm retro; vel haberet,ſed ratificanti obſtaret
factum proprium medio tp̄e geſtũ, l.potior, qui pot.in pig.hab.
Item ſecus ſi ius apoſtolorum eſſet conſumptum per terminũ
lapſum:qa a poſſibili,non ab impoſſibili incipit fictio, nec etiam
ad illud ſe extendit retro, quia ad impoſſibilia de iure fictio non
ſe extendit, l.1.§.1.de app.reci.& no.in l.talis ſcriptura, de leg.1.
Et no.ordinẽ, qa primo petuntur apoſtoli intra 30. dies, q̃ñcun-
l que petendo, congruo *l* tamen loco,& tp̄e. † Ex hoc *m* infertur
m ad talem q.Statuti ſunt mihi decẽ dies ad aliquid faciendũ, vtrũ
q̃ñcunq; intra dictum terminum poſſum hoc facere non expe-
ctato fine termini; Solu.diſtingue ſic,aut facere dependet ex fa-
cto meo tm̃, aut ex facto meo,& aduerſarij mei præſentia,vel ꝯ-
tumacia. Primo caſu poſſum explicare, ꝙ incumbit quandocun
n que intra terminum etiam aduerſario meo non requiſito, *n* vt
no.in l.3.§.pe.de bon.poſſ. vnde ſufficit mihi ſi compaream co-
ram iudice ad illud:verbi gratia,data eſt mihi dilatio ad recipien-
dum apoſtolos intra decem dies, nã cum aduerſario meo nihil
habeo in hoc actu efficere,vt in c.2.de app.in cle.& ibi no.in glo.
No. qa ſecũdo caſu debeo aduerſarium meum expectare, cum
quo habeo actum agere, verbi gratia, ſi aſſignatus eſt mihi ter-
minus octo dierum ad litem conteſtandam,quo caſu non ſuffi-
o cit, *o* ꝙ ante cõpaream, ſed bene ſufficit, ꝙ in fine termini,vt ff.
de arbi.l.idem Pomponius, §.fi.& no.per Bar.in l.in illa ſtip.ſi ca
lendis.ff.de verb.obl. Tertio caſu bene poſſum præuenire termi-
num præſente, vel citato aduerſario meo,vel a iudice monito:
v.g.datus eſt mihi terminus octo dierum ad producendum te-
ſtes & inſtrumenta. Nã intra terminũ poſſum ꝓducere aduer-
ſario

ADDITIONES.

a No.Vide infra,tit.1.in fine.
b L.Iudicibus. Et ibi vide Bal.
c Sed nunquid. Vide infra,eo.§.quæro, quid eſt.
d Sed a quo. Vide gl.in c.ab eo,quod,eo.tit.in 6.& in l.3. in prin.ſup.eo.per illũ text. & ibi Bar. in pen.q.
e Nunquid. Vide Bal.infra proxi.
f Notificari. Vide Bar.in l.Labeo,ff.de iureiur.
g Conſului. Vide quod no.Bar. in l.1.ſup.de ſen.ex bre.rec. & quæ dixi poſt Bar.in l.diem,§.ſi quis,ff.de arb.& ibi Bal.& no.Bar.in conſi.incip.Talionus de Spoleto, in prin.& in Auth ei,qui.j.tit.1.
h Dati ſunt. Vide Io.Cal.in diſput. ſua in c.diffinitiua.
i Sed nunquid. Sequitur Roman.in l.cum procurator, §.1.in fi.alias in l.in prouinciali,ff de nou.ope.nunc.
K Phil.Dec.Vno. De hoc,& quod vno contextu ſæpius peti poſſint,vide per Fel.in c. cum cauſa,de offic.deleg.ad fi.& præſertim Card.in ele.2.de appel.
l Phil.Dec.Congruo. Congruo aũt tp̄e, & loco peti, quando, & vbi dicantur,vide per Card.in Clem.2.§.ſimiliter. de app.vbi per eundem, ꝙ quandocunque tempore, & loco congrua petiti intra terminum fuerint, debeant per iudicem dari. Et quid ſi iudex declarauerit ſe in iuris termino daturum, quando appellans apud eum comparere debeat,ibidem per eundem Card.
m Ex hoc. Vide Bal.in l.1.ff.ſi quis cau.& in l.fi.ſup.qui admit.
n Non requiſito. Vide no.Bar.in l.ea quæ in fi.ſ.qũo, & q̃ñ iud.& datur abſenti, vt no.Bar.ſup.prox.debet tamen notificari parti appellatæ,vt in Clem.2.eo.tit.
o Sufficit. Vide gl.& Docto.in Cle.2.eo.tit.& Bar.in l.fi.ſup.qui admit.

ſario meo nō citato,quia extremitas temporis interpellat eum, vt no.Inſt.de verb.obl.§.omnis.& ff.quan.ap.ſit,l.j.§.qd ergo ſi conditio.in ver.ſuprema hora. Interim aūt nō poſſum ꝓducere teſtes, vel inſtrumenta. niſi faciam citari aduerſarium abſentē, s̄.de teſti.l.ſi quando.vbi dr̄, ꝙ teſtis hēt qndecim dies, & p ꝯns ēt partes,ad faciendū eos examinare,& tn̄ ſi iurauerūt, interim pars citari dēt.Sed ꝗ hoc opp.nā dilatione pendēte, iudicis offm̄ conquieſcit,vt s̄.de dila.l.ſiue pars. Sol.illud eſt verū, niſi illud ꝙ ſit,ſtat ꝓ conſequendo commodum dilationis,ſed in ordine eſt ꝙ iudex ſtatuit terminum ad recipiendum apoſtolos. Sed quid, ſi iudex non ſtatuit ad hoc certam diem,ſed dixit,ſtatuo tibi terminum iuris,nunquid intelligitur de tertio.qui datur parti ad petēdum,an de eo,q datur Iudici ad ꝯcedendū.ſiue ſtatuēdū? Rn̄deo,de primo non p̄t intelligi,quia iam ſunt petiti:& ideo intelli
a gitur de termino,qui ſupereſt ipſi iudici. Modo quæro, vtrum *a* iſte terminus dicat legalis,vel iudicialis,& videtur,ꝙ legalis , qa eſt eiuſdem formę,& naturæ. In contrarium, ꝙ iudicialis, quia eſt interlocutoria.Solu.poteſt dici commixtus,licet a prædominio potius debeat dici legalis,quia Iudex nihil adijcit de ſuo,niſi nomen,quod ſuus iudex facit.de re iudi.l.4.§.ſi quis condemna
8 tus.† Quæri conſueuit,vtrum iudex debeat dare apoſtolos expēſis petentis,aut non?gl.Io. And.mouet dubium in d.ca.2.de app. in Cle.in gl.vidi dubitari. Dicit Acc. quod Notarij nolunt facere ſcripturas gratis,ff.de eden.l.argentarius,in prin.Tu dic.quod
b de hoc nō debet eſſe quæſtio,qa ille qui petit,debet facere *b* ſumptus,vt ſup.eo,l.eos,§.ſi quis autem poſt.& l.ſi ex parte,ff.fam.ercisc.ſicut dr̄ de agrimenſore.quē iudex debet dare.tamen expenſis partiū.ut l.4.ff.fin. reg.facit quod no.in l.ſæpe,de erog.mil. an
9 no,lib.12.ex qui.cau.in poſ.eat.ff.† Vltimo *c* no. quod pœna par
c tis appellantis, & apoſtolos deferentis,eſt deſertio appellationis. Pœna vero iudicis denegantis expreſſe,vel tacite eſt , quod proceſſus poſtea habitus qualitercunque non tenet,ēt ſi appellatum ſit ab interlocutoria,vel grauamine,vt no.in ca.2.de appel.in vlt.
d gl.in clem. Modo hic *d* quæro de tali quæſtione. Victus, qui ap-
e pellauit,compromiſit negotium principale, non autem appellationem:vna cum aduerſario in quendam arbitrum , & arbitratorem ſub certa pœna.nunquid interim currat tp̄s ſtatutum circa petendos apoſtolos:nam tex.in c.quandiu.de app.in Cle.videtur loqui de compromiſſo facto ſuper appellatione?Dic,ꝙ interim non currit,qa de conſenſu vtriuſq; partis vr̄ ſuſpenſa iuriſdictio,vt j̄.de temp.app.auth.ſi tamen.& ff.de pact.l. tale pactum, §.qui ꝓuocauit.Si aūt arbitri non ꝓnunciēt.& expiret ꝯpromiſſum,dabitur reſiduum tp̄s,& non plus, & ideo dies cōtinuari di
10 cuntur continuatione legali,non naturali.† Iuxta hoc *e* ſit quę-
e ſtio de facto, ſi ſtatutum dicit, ꝙ donationes debent inſinuari a calendis Maij vſque ad calendas Nouembris,alias ſint irritæ, & donatio facta fuit in fine menſis Iulij, vtrum tres menſes qui ſequuntur, ſint gratuiti, ita ꝙ poſſit inſinuari a principio menſis Martij ſequentis vſq; ad calēdas Nouembris, an autem debeat tp̄a coniungi?Reſpondeo iſtud tp̄s eſt ita limitatum, ꝙ non poteſt
11 traſformari,& ideo grauati ſunt.† Sed modo dubitatur, vtrum
f ille, *f* qui compromiſit, poſſit applōnem ꝓſequi, ſoluendo pœnam compromiſſi?Gl.dicit,ꝙ ſic,in d. c. q̄diu, & verum dicit in arbitro: Sed verum non dicit in arbitratore, quia in tranſactione non habet locum pœnitentia,l.quamuis.de tranſact. Item cū arbitramentum,quod pōt ſequi, poſſit habere vim pacti de non petendo,non poteſt quis reſcindere pactum de non petendo, licet velit ſoluere pœnam:quia non eſt in electione promittentis, ſed aduerſarij ſic.ff.de pact.l.reſcriptum , §. ſi pacto. & iſta ratio eſt ſubtilis. Vltimo no.in iſto §.illud vulgare,ꝙ iudex ex offō pōt dare apoſtolos, quamuis nemo petat:ſed eſt ſpeciale pp rigorē iudicij conſeruandum, & ēt pp reuerentiā ſuperioris,& ſic non obſtat ff.de dam.inſe.l.3.§.hoc aūt iudicium,& dic vt ibi no.ꝙ illud regulare,qn̄ officium reſpicit priuatum commodum:hic autem eſt ſpeciale,ut temeritas appellantium compeſcatur.

ADDITIONES.

a Vtrum. Vide Bar.in l.ſi arrogatur,ff.de adop.& in l.4.de leg. 1.
b Phil.Dec.Facere.Et ibi vide Car.qui facit pro ſententia huius in x.1.& §.ſimiliter. & Alex.in l.ſi poſtulauerit,ff.de adul. Et rurſus per hunc hic,qui dicit,quod in ſcriptis petendi ſunt,quando appellatio in ſcriptis interpoſita fuit , cui adde Io. Mon. in c.ab eo,de appell.in 6.
c Vltimo. Vide Bar. hic.
d Modo hic. vide Bal.in l.properandum,ſup.de iud.
e Iuxta hoc. Vide Bal.ita tenentem,in l.j.ſup.ſi mancipium ita fuer.alien.
f Vtrum ille. Vide Bal.in auth.ſi tamen,inf.tit.1.in contrarium videtur Bar. in l. qui fidem,ff.de tranſact.& Bar.in l.ſi quis rem,ff.de arb.

1 *Cautio in cauſa appellationis de eius proſecutione non eſt præſtanda.*
2 *Cauſa iuſta a refectione expenſarum excuſat.*
3 *Calumniator ſemper condemnari debet.*
4 *Oratio quando ſumitur ex vniuerſo.ſi pars ſit falſa,tota eſt falſa.*
5 *Vincens in vno articulo,et ſuccūbens in alio , an in expenſis ſit codēnādus.*

1 **§.Cautione.** † No. ꝙ in cā appellationis non eſt cauēdū de eius proſecutione, qđ glo. ſimpl'r intelligit. Sed Cy. dicit,ꝙ non dēt caueri corā iudice a quo, ſed coram iudice ad quē, & oēs ſatiſdationes iudicij ſunt renouandæ, cum primę ſatiſdationis ſint ꝯſumptæ, vt l.cum apud, ff.iu. ſol.nam iudicium eſt ex ſatiſdationib.fundandū, vt s̄.de Epiſ. & cle.auth.gn̄aliter,ſm̄ Cy.& Pe. Tu tene gl.oēs.n.aliæ ſatiſdationes p̄ſtantur,excepta illa de appellatione proſequenda,qa aduerſarij intereſt eam deſeri. vnde peteret cautionem ꝯ ſeipſum, ff.d' proc.l.non cogendum,§.Sabinus & l.mutus, §. is ꝓcuratorem in gl. bene tamen puto fore ſatiſdandum de reſtituendis expenſis,ſi non proſequatur,quia intereſt appellantis cautum ſibi eſſe de refectione expenſarum,ſi non proſequatur,vt d.auth.generaliter. Ex quo autem ſic ſatiſdandū eſt,apparet,ꝙ deſertor appellationis tenetur reficere expenſas,& cogit *a* p̄ iudicem ad quem
a coram quo interponit,vel dēt haberi pro interpoſita cautio huiuſmodi. Itaq; ēt deſerta appellatione, iudex ad quem remanet Iudex quo ad ꝯdemnationem expenſarum,quod eſt no. Sed qđ
b *b* ſi nec appellans,nec appellatus,eſt proſecutus,& lapſum eſt tēpus appellationis proſequendæ,an appellator debeat ipſo appellato condemnari in expenſis? Reſpon.ſic,non tn̄ ratione contumaciæ,quia eſt cōis,videlicet in appellato negligentia,in appellāte ꝯtumacia.ff.ſol.ma.l.viro atque vxore.ſed ratione victoriæ,qa appellatus vincit tacite coram iudice ad quem, ipſo facto , cum coram eo ſit deſerta appellatio. Non obſtat l. viro atque vxore , quia,ibi ambo ſunt in cā,hic non,quia maior eſt culpa appellantis q̄ appellati & maior agentis,q̄ rei.& idē eſt in principali cā,cū reus abſoluitur ab obſeruatione iudicij,condemnatur actor in expenſis,licet reus nunquam fuerit proſecutus. Item quia cum vnus vincit cām,alter ſuccūbit,hoc tenet Specu.in tit.de expenſis.§.nunc vidēdum.verſ.quid de appellatio.facit c. cordi, §.poſt
2 hoc,de app.lib.6.† Subſequenter quæritur,pone, ꝙ appellās habet iuſtam cauſam litigandi , per iniuriam , vel ignorantiam iudicis ſuccubitur, & condemnatus fuit in expenſis. Nunquid iuſta cauſa excuſet ipſum a refectione expenſarum ? Reſpondeo: poſtquam facta eſt condemnatio , & tranſit in rem iudicatam, non poteſt a modo rurſus queri de eo, quod ſopitum eſt,vt ff.de exce.rei iud.l.a duobus.& ff.de rei vendi. l. & ex diuerſo. ſed antequam ſententia feratur; dic ꝙ quædam eſt iuſta cauſa excuſationis, quædam eſt etiam victoriæ; ſecundo caſu excuſat. ſed primo caſu probabilis excuſat,temeraria nō excuſat,vt ff.de leg. 2.l.qui ſolidum.§. etiam. cum in appellāte ſemper præſumatur temeritas,niſi ꝯtrium appareat,arg. extra de renunc.c.in præſentia.& ff.de euic.l.Herennius,§.1.ſup.de admin.tu.l.ſi bonam, Et quod in cauſa appellationis probabilis error excuſet a pena, *etiā* legali,no.Cyn.s̄.ead.l.§.ne temere . Et circa hunc articulum di-
c ſtingue, *c* aut intereſſe expenſarum, vel pena petitur ex ꝯtu,aut ex iudicio,aut conditione ex lege. Primo caſu,aut cōtractus eſt voluntarius, & non excuſat, vt no.in Auth.de iu.§.oportet.colla,6.Aut eſt ꝯtus neceſſarius & tunc excuſat,quod dic ꝑ exempla,vt ff.qui ſatiſd.cog.l.fideiuſſor.§.ſi neceſſaria. ſi autem petuntur ex iudicio, tunc iuſta cā excuſat,vt s̄.de iud.l.properandum, §.ſin autem alterutra. Si vero petuntur condictione ex lege municipali,dico quod iuſta cā excuſat,vt no.Inſt.de act. §. tripli, &
d idem dic in pęnis compromiſſorum , *d* aut eſt compromiſſum voluntarium,& tunc iſta præſumptio litigandi nō excuſat a pena, ſi petens reductionem ad arbitrium boni viri ſuccumbit in petitione ſua.de ver.obl.l.qui Romę,§.ſi. Sed ſi eſt compromiſſum neceſſarium,tunc bene excuſat, ſicut quando ſatiſdatur de expenſis reficiedis ſatiſdatione pretoria,vt s̄. de Epiſc. & cle.l.gn̄raliter,& no,iſta verba. Modo quæritur,quid ſi in prima ſn̄ia vincit actor,in ſecunda reus?Reſp.primus victor excuſatur,quia in uitus trahitur ad cām applōnis, & quia ex conflictu ſn̄iarū inducitur quodam medium,vt no.s̄.de re.credit.l. gn̄aliter, §. 1.dic
e vt ibi dixi,& no,in c.ignorātia,de reg.iur.in 6.Sed quid *e* ſi Iudex applōnis reſcindit ſn̄iam in qnq;, & in alijs qnq; cōfirmat:nun-
f quid fiet condemnatio expenſarum? & videtur quod non,quia ſunt in pari cauſa. Sed quid *f* ſi unus uincit in octo , alter in duobus

ADDITIONES.

a Cogitur. Vide Ant.de But.in c.reprehenſibilis,extra eo.
b Sed quid. Idem tenet Io. And.& Ant.de But.in c.ſæpe.extra,eo.quid de renunciāte appellationi,vide de crim.fal.& per Pau.de Leaz.in commen.c.ſi nem litib.s.extra,de dolo & cont.& Spe.in tit.de expen. §. nunc videndum. ver. non ſolū.& Bu.in c.reprehenſibilis,circa ſi.ext.eo.qui ibi declarat,quod hic dr̄ per Bal.de expen. condem.factis a iudi.ad quem per longa verba,& plures caſus.
c Diſtingue. vide Bal.in auth.generaliter.ſup.de Epiſ.& cle.& in l.properandum,§. ſin aūt alterius ſu.de iu.& in l.terminato,in ſi.ſup.de fruc.& lit.expen.
d Compromiſſorum. Vide Bar.in l.Iulianus verum debitorē,ff.de cond.ind. cum ſi. & iſta doctrina Bal.eſt contraria his,quæ ipſe dicit in l.quod te,ff.ſi cer. pet.
e Sed quid. vide Inn.in c.finem litib.extra,de do.& contum.
f Sed quid. Vide quod no.Bal.in auth.generaliter.ſup. de Epiſ.& cle.& inf. eo. §.in vlt.q.Bar.in auth.nouo iure ſup.de iud.& Inn.& alios in c.ſinē litib. extra, de do. & contu.& Spec.in tit.de expen.§.pen.in ſi.& Bal. & plenius Sal. in l. properandum,§.ſin autem.ſup.de iud.

duobus,nunqđ attendimus numeri portionem.ſ.duo , ad duo , vt reſpectu reſidui fiat condemnatio in expenſis ? Rñdeo, iſtam numeri portionem non curo , ſed ſolum an & quatenus habuit iuſtam cauſam litigandi,arg.de leg. 2. l.qui ſolidum , in princip.
3 † Vnde ſcias,ꝙ ſi appareret de calumnia litigãtis , ſemper debet condemnari calumniator. Nam calumniator nunꝗ̃ eſt parcendum,ff.de infa.l.athletas,§.calumniator.quia in incertis, nõ certis,locus eſt coniecturis. Ex hoc ſequitur,ꝙ vbicunque quis ſuccumbit ex facto proprio, in quo non poteſt prætendi error , ſiue ſumus in prima cã,ſiue appellationis , ſemper debet in expenſis condemnari,& etiam nunꝗ̃ a pęna excuſatur prætextu ignorantiæ,vt j̃.de ꝯhen.& ꝓmit.ſtip.l.magnam. Ad id autem, quod dixi,ꝙ iudex appellationis põt diuidere ſñiam partim infirmãdo , partim confirmando,facit extra,de teſtam.capi. Raynutius.&c. Raynaldus.quod eſt not. Quid ſi hoc faceret iudex reductionis ad arbitrium boni viri,quia pro parte infirmaret laudum , & pro parte confirmaret,nunquid ille, qui petijt reductionem teneret
a ad dimidiam partem pęnæ,an ad totũ,an ad nihilum? & vr̃,ꝙ ad partem,ar.ff.de eo,quod certo lo.& l.fin.ff.ſi quis cau.l.ſi ſeruus, §.ſi plurium. In ꝯ̃rium vr̃,ꝙ imo ad totam pœnam, vt ff.de ver. obl.l.5.§.ſi ſortem. quia libellus eius ſumitur ex vniuerſo, quia
4 totũ petit reſcindi: & † qñ oratio ſumitur ex vniuerſo, ſi pars ſit falſa,tota eſt falſa,vt ff.de re.dub.l.is, qui ducenta,§. vtrum.Item integra pęna debetur,etiam ſi in vno nummo conueniatur,vt ff. famil.erci.l.hæredes,§. idem iuris. Sed ꝯ̃ ambo p̃dicta vr̃ , quod inſolidum excuſetur a pęna,quia non temere litigauit. Item nõ tenebatur diuidere petitionẽ ſuam,cum nec aduerſarius victoriam ſuam diuideret, & hoc per locum a pari , qui hẽt locum in iudicijs:vt l.fi.de fruc.& lit.expen. Solu.ſicut in expenſis non tenetur vnus alteri, ita nec in pęna . Item quia arbitrium non fuit latum ſm̃ bonum virum.Idem autem vr̃ promiſſum ſeruari,qđ bonus vir iudicaret,vt l.ſi libertus, de ope.lib. cõiuncto c.deſleat peccator.extra,de reg.iur. Item non poteſt dici , ꝙ veniat ꝯ̃ illud arbitramentum,ꝙ non remanet ſimpliciter tale, ſed alteratum, vel transfuſum, & emendatum, vt ff.de iuſt.& iur.l. ius ciuile,ff. loc.l.cum in plures,§.lege dicta.& ff.de præt. ſtipu.l. Valerianus. Conſidera:nam ille,qui petit reductionem,non agit p̃ciſe de toto,nec de tanto determinato modo,ſed dicit peto reduci quatenus bono viro æquum videbitur; q̃ petitio pendet ex futuro euentus,vt Inſtit.de act.§.curare.& Inſtit.de obl.§. ex quaſi malefi. in prin.quatenus ergo per ſñiam declarabit, eatenus petijſſe vr̃, & non plus,ac ſi dixiſſet,peto corrigi in tanta quantitate,& plus,& minus , prout probabitur . ergo nihil iniuſtum videbitur poſtulaſſe,& p̃ conſequens,nec ꝯueniſſe,niſi eatenus, quatenus fuerit rõnis.cum igitur petitio ſua fuerit iuſtificata , & per ſñiam Iudicis declarata & approbata, in pęnam compromiſſi non incidit, quia parere dr̃ laudo,qui paret ſm̃ naturam laudi;nec dicitur ꝯtra venire illi , qui iniuriam repellit,vt ff.de ver.oblig.l.quidam
5 cum filium,§. videamus.† Quæro, nunquid b ille , qui ſuccum-
b bit in vno capitulo, & vincit in alio , debeat in expenſis condemnari? Reſpondeo,dic,ꝙ aut capitula ſunt ſeparata , & tunc vnus condemnabitur alteri,& alter alteri, ſcilicet victus victori in expenſis illius capituli. Aut vnum capitulum eſt preiudiciale ad aliud,& tunc ſolus intelligitur vincere,qui vincit in præiudiciali : quia alterum conſumitur, cum eius finalis victoria non habet , & hoc ante ſententiam diffinitiuam, ſed in ſententia diffinitiua omnia capitula cõfunduntur,vt ff.iud.ſolui.l.cum quærebatur, §.1.ille non ſolus intelligitur vincere,qui vincit in diffinitiua, & ſibi debent reſtitui expenſæ finalis victoriæ, & omnium incidentium & emergentium,in quibus iuſte litigauit.apparet igitur, ꝙ
c in ſingulis capitulis poteſt fieri condemnatio c expenſarum , & condemnatur victus victori ante ſentẽtiam diffinitiuam ; ſed in ſententia diffinitiua non debet condemnari , niſi qui reportat ꝯ̃ ſe finalem ſententiam. De hoc no.per Inn.ext.de app.c. ſæpe.

ADDITIONES.

a Nihilum. Vide Bal.in l.fi.ſup.de arbit.& in c.1.§.ſi autem inter pares , & in princ. de lege Confir.
b Nunquid. Vide ſup.& quod ibi dixi,& Bal.& Ang.in l.properandum , §. ſin autẽ alterutra.ſup.de iud.ibi Ang.alleg. Inn.in c.finem litibus,extra,de do.& contum. Bar.in auth.nouo iure,in fi.ſup.de iud.
c Condemnatio. Vide Bar.in l.ſi pignori,de pign.act.ff.

L E X VII.

1 *Notorium indulgentiæ non æquipollet notorio prohibitionis .*
2 *Nominatus ad aliqua officia publica in cauſa appellationis,aliquid noui p̃ducere non poteſt.*
3 *Appellans probare debet ſententiam iniquam.*
4 *Appellatus appellatore non proſequente,an habeat aliquid probare.*
5 *Victor edere tenetur,& ſi pronunciatum negat ſilẽtium ſibi imponi debet.*
6 *Appellare ab honoribus cum quis poſſit,acquieſcere cogitur.*
7 *Teſtamentum petitum declarari nullum,an intelligitur petitum caſſari .*
8 *Libellus procedit,peto caſſari teſtamentum,quia nullum.*
9 *Appellatio ab honoribus,an in iudicio,vel extra dicatur interponi .*
10 *Appellari a grauamine extraiudiciali,an liceat.*

Hi,qui ad ciuilia. Valet ſententia lata contra priuilegiatum , & ſi appellat,tenet̃ de priuilegio ſuo docere. h. d. Priuilegium poteſt conſiderari, prout reſidet in Principe. Item prout ius reſidet in parte , & ita
1 loquitur de iure partis,vel ſic.† Notorium indulgentiæ no æqui pollet notorio prohibitionis, & ſic non obſt. ff.de iud.ſolui.l.vir bonus.Not.ergo ſententiam valere. No.appellari poſſe.Nota,ꝙ
a appellans probare debet,non appellatus. Oppo. a quod plus non valeat ſententia alterius Iudicis quam Principis,ſuper Principis priuilegio,cap.cum uenissent,de iudi.Sol aut eſt quæſtio de priuilegio,& ſolus Princeps cognoſcit, puta ſi eſt quæſtio qualiter priuilegium Principis ſit interpretandum:cum verba ſint dubia l.Neratius,de reg.iur.l.ex facto,de vulgar.& pupil. Aut eſt quæ-
b ſtio b de priuilegiato,& non ſuper priuilegio, ſed ſuper alio ut ſuper officio publico, quod poterat tamen per priuilegium declarari,& tunc etiam inferior cognoſcit , & proinde iudex appellationis, coram quo priuilegium eſt exhibendum , ita quod fides priuilegij non vacillet,quo producto in iudicio dr̃ pareri priuilegio,tanꝗ̃ conſtitutioni: & lata ſententia in contrarium eſſet ipſo iure nulla,niſi priuilegiatus a tali priuilegio cecidiſſet, vt ſ. de excuſ.tuto.l. voluntariæ. Verba Ioan. And. in d.c.cũ uenissent,talia ſunt : ꝙ aut dubium eſt de priuilegio , & tunc ſolus Princeps cognoſcit,an ille ſit priuilegiatus,an non. Io.And. Vel dic,aut eſt quæſtio de ipſo priuilegio principaliter,& propter ſe:ut quia petitur priuilegium confirmari , vel infirmari , & tunc ſolus Princeps cognoſcit,& pronunciat. Aut incidenter quæritur de priuilegio excipiendo,vel replicando,& tunc inferior põt cognoſcere,non tamen pronunciabit ꝯ̃ priuilegium , ſed bene poteſt pronunciare contra priuilegiatum, vt ff.ſi quis caut.l.qui autem,in
2 prin.† Opp. vlterius,& vr̃ , quod ſi quis nominatus eſt ad officia publica,ꝙ non põt in cauſa appellationis aliquid noui producere,ut in c.appellanti,in Clem.Sol.ibi interlocutoria,hic decretũ. Nam decretum Decurionum confirmatũ per Præſidem habet vim diffinitiuæ,vt l.1.§.ſolent,ff. qñ appel. ſit. Vel dic,ꝙ interlocutoriam præcedit cauſæ cognitio,& tunc loquitur cap.b appellanti.aut ſequitur,& loquitur hic,alias fruſtra permitteretur ap pellatio:& eſt ſimile in nunciatione noui operis , quæ fit p̃ Prætorem,quæ ex poſtea probandis uenit iuſtificanda,vel impugnãda.ff.de nou.ope.nun.l.de pupillo,§.meminiſſe. Item præceptũ factum a Iudice cum cauſę cognitione magis accedit diffinitiuę q̃ interlocutoriæ,d & iõ eſt appellandum,& põt iuſtificari appellatio ex iam dictis poſtea probãdis.vt ff.de min.l.ait Prætor:§.p̃mittitur.& quando iudex præuenit grauando,poteſt releuari grauamen appellando,& poſtea probando,vt hic. Vel dic ſubtiliter, quod in lege noſtra iudicium incipit ab appellatione , ante enim non eſt iudicium , ideo cum probationes debeant fieri in iudicio,neceſſario ſequitur , ꝙ poſt appellationẽ ab omni grauami-
e ne extraiudiciali fiant probationes. † Oppo.e dicitur hic, ꝙ appellans dẽt probare ſententiam eſſe iniquam, ſecundum,ꝙ concor. ſupra de his,quib.vt indig.l.minorib.& dic, vt ibi no. ſed ꝙ iſtud ſit falſum,oſtenditur rationibus & legibus. Nam ille,qui appel-
f lat, dr̃ reus, f & non actor.hinc eſt , ꝙ ꝯ̃rijs aſſertionibus vti põt, vt no.in c.ſi appellationẽ, de appel.in Cle.cũ enim appellatus ſit originarius actor, in caſu legis noſtræ, ergo appellans eſt reus, non igitur incumbit probatio , ſ̃.de eden.l.qui accuſare. Præterea appellatio non immutat naturam oneris probandi,cum tollat ſententiam de medio,vnde dicit lex,ꝙ victores non aliter potiatur ſententijs, niſi eas iuſte latas eſſe,p̃bauerint,vt in Auth.de his,qui ingr.ad app.§.illud quoq;. Sol.circa hũc articulum ſic diſtingue, aut appellans allegat priuilegium, & tunc de priuilegio ſuo debet docere:tum quia videtur excipere,tum quia aduerſarius habet fundatam intentionem ſuam de iure cõmuni, vt hic. Aut appellans nõ intentat priuilegiũ , ſed appellans illud allegat pro ſe,& tũc appellatus dẽt docere de priuilegio rationibus, qb. ſupra

ADDITIONES.

a Opp. Vide l.2.ſup.de leg.& quæ ibi dixi poſt Bar. & aliquid in l.ex facto,in princ. & quod ibi per Imo.ff.de vulg.& pup.
b And.Barb. Aut eſt quæſtio. An minor magiſtratus poterit iudicare ſuper priuilegio Principis,& an poterit illud interpretari,vide Bal.in l.fin.ſupra de leg.& Doc. in cap.cum veniſſent,de iud.& tex.no.& ibi Innoc.in cap.1. de poſtul. prælat. & vide Ang.in l.1.ff.ſi cer.pet.& tex.qui alleg.ſing.quod in arduis negotijs interpretatio ſpectat ad Papam. in c.venerabilem, de elect.& Specu.tenet contra in tit.de legato,ꝙ ſingulare dictum putat, quod ſpectat ad Epiſcopum . eum concor.in nõ arduis loquitur.
c Tunc loquitur c. Vide Bal.in l.per hanc.infra,tit.1.
d P.D.interlocutoriæ. Quinimo diffinitiuę habet,ſecundum Spec.de act.feu.pen. §.5.incip.ſuper petit.ver.ſed qualiter.& verſic.cæterum.ſub finem. Sine cauſa autem cognitione , non valet , prout conſuluit Paul.de Caſt.in conſil.39. incip. viſis actis,& actitatis. & conſil.5.incip.cauſa,quæ vertitur.neque vnquam in rem iud. tranſit , prout dicit Innoc.in c.cum veniſſet.ver. vel dic intellige in contentioſis , vt ibi per eundem , ſed nec pro nuda habetur citatione . Innoc.in c.ſua.ver. item mouit.& per Bar.in l.3.§.1.in pen.q.ff.vbi pup.
e Opp. Vide tex.in l.proxima.& quod ibi dixi.
f Reus. Vide Bal.in l.fi.ſup. de fideicom.lib.& in l.per hanc , inf.tit.1.& in l.1.ſupra de fur.& in l.non ſolum,ff.de rei vend.

ſupra. Aut allegatio vtriuſq; partis cõcernit aliquod factum ſu-
per quo diſponit ius commune:& tunc qui partes actoris tenet
originaliter,debet actionem ſuã fundare,ſi ex primis actis fun-
data non eſt,alias ſufficit ei producere acta,vt ff.de proba. l. quo
ties,§.fi. Similiter reus debet exceptionem ſuam probare, vel ꝓ-
baſſe cum liquebit per productionem actorũ veterum,vt ſupra
de eden.l.is,apud quem.ſoli autem apoſtoli non ſufficerent, vt
in Auth.ſi quis in aliquo documento,ſupra de eden.quia sũt li-
terę enunciatiuę,non diſpoſitiuæ:tamen lex vult,ꝙ cum apoſto
lis producantur acta,vt infra eodem.le. a proconſulibus. Et præ-
dicta ſunt vera,quando dubitat̃ de iuſtitia appellationis. Sed qñ
dubitatur de ſolennitate.i.an ſit interpoſita rite & debito tẽpo-
re,debet hoc probare appellans,non appellatus, vt ff. de probat.
4 l.ei,qui dicit.& l.quæcunque,§.fi.ff.de publicia.† modo hic quæ
a ritur, vtrum appellatus *a* appellatore non proſequente petens
ſententiam cõfirmari,habeat aliquid probare,& videtur, quod
habeat probare ſaltem appellationem interpoſitam, alias non
conſtat de iuriſdictione iudicis ad quem. præterea, quomodo
poſſet iudex confirmare,niſi ſibi bene conſtaret de actis & pro-
batis;vnde dicit Iac.Butr.& Iac.de Are.hic,ꝙ appellatus, q ꝓſe-
quitur ſolus, debet fidem facere de appellatione & actis, alias,
iudex neſciret quid pronunciaret, quãquam ſolo temporis cur
ſu poſſet induci deſertio cauſæ appellationis. Sed melius eſt ap-
pellationem habere confirmationem expreſſam per ſententiam
ſecundam,quam tacitam,quia expreſſa ſunt certiora, vt not. in
5 ſimili,ff.ad Treb.l.apud Iulianum,§.Iulianus. † Quærit Innoc. *b*
b de tali quæſtione. Aliquis petit ſententiam latam contra ſe pro
c Petro ſuper tali fundo caſſari,vel quia nulla eſt,vel quia iniuſta,
& ab ea eſt appellatum. Petrus reſpondet, exhibe ſententiam:
actor vero reſpondet,ego non habeo ſcripturam,quia iudex no
luit mihi copiam ex ea facere,vel quia amiſit:exhibeas ergo tu,
qui debes exhibere eam,quæritur quid iuris? Dicit Inno.quod vi
ctor teneatur edere,& ſi negat pronunciatum, imponatur ſibi
ſilentium,ꝙ dicta perpetuo nõ vtatur argum.ff.de inter.act. leg.
non alienum ius.Innoc.in c.G.perpetuus extra, de fide inſtr. &
ſupra de fi.inſtru.l.4.& quotidie dictum Innoc.allegatur. Si aũt
reus diceret ſententiam latam fuiſſe, ſed nõ recordatur qualiter
d & iurat penes ſe non habere,non imponeretur ſibi ſilentiũ, *d* vt
6 dicit illa not.leg.vlt.ſupra de fide inſtrum.notabis iſta.† Vlt. not.
ex lege noſtra,ꝙ cogitur quis acquieſcere,cum poſſit ab hono-
ribus appellare. Et ſic eſt argu.quod Diaconus non cogitur pre-
sbyterari.certe lex iſta contrarium determinat, niſi habeat iu-
ſtam cauſam recuſandi,quia honores publici conferuntur inui
tis,fauore publicę vtilitatis, ſicut creatus Decurio cogit̃ ad ma-
iores honores conſecutiue ſe habentes. & ab huiuſmodi gene-
rali principio dependentes. Et no.quod Inno.dicit, ꝙ duplex eſt
cauſa caſſationis,ſcilicet nullitatis,& iniquitatis, ſupple, vel alia
ratio,per quam etiam id,quod alias ualet,caſſatur, ſicut ſunt am
7 bitioſa decreta Decurionum. † Et hoc facit ad quæſtionem ſta-
tuti dicentis, quod teſtamentum non inſinuatum intra certum
tempus,non valet;& alio ſtatuto cauetur,ꝙ poſſit inſinuari, niſi
ſit petitum caſſari.pone,ꝙ eſt petitum declarari nullũ, nunquid
intelligatur petitum caſſari? Dicas quod uis libelli in cauſa po-
ſita eſt,quia uis ſua in cauſa continetur, arg.ff. ad leg. Aquil.l.ſi
ex plagis,§.in cliuo. Aut igitur libellus continens nullitatem lo-
quitur verum, quia teſtamentum eſt ipſo iure nullum, & tunc
ſatis eſt petita caſſatio, ex quo eſt petitum declarari nullum. Nã
quod nullum eſt,caſſatur,quia nullum.vnde non oportet occu
pare membranas.Item quia caſſatio facti,ſeu ſcripturę, venit ta-
cite ad caſſationem,quæ de iure facta eſt,ut no.ff.de actio. emp.
l.exemplo,§.ſi quis virginem,ubi eſt gl.ſolennis, & tm̃ eſt in ef-
fectu dicere,declaramus nullum,quantum eſt dicere, caſſamus,
quia nullum.ſicut ille qui dicit teſtamentum nullum, intelligit̃
e petere ipſum euacuari. *e* Si autem ſtatutum diceret,ꝙ non vale
ret tale teſtamentum (quod intelligitur per ſententiam, & nõ ip
ſuo iure,ex quo ſemel valuit a principio) libellus eſſet ineptus, &
non continens ſubſtantiam ueritatis: ſicut dicimus in filio rite
exhęredato,quia dẽt petere teſtm̃ caſſari per querelam inofficio
ſi,non autem debet agere de nullitate,vt no.in l.j.§.1.ff de inof.
teſt.ſicut dicimus, illud eſt pronunciare quem liberandũ, aliud
quem liberatum,vt ff.de iud.l.qui ſe dicit. Conſidera, quod aut
f lex *f* dat formam g actui fiendo: & illa eſt talis forma, quæ con-
g tinet ſolennitatem actus, & tunc forma non ſeruata actus ſta-
tim eſt nullus, quia forma dat eſſe rei, & ubi deficit forma,defi
cit eſſentia rei. Aut lex dat formam actui facto,quę forma habet
conſeruare rem in eſſe, tunc aut lex vltra procedit annullando,
ſed dando modum annullandi, & tunc niſi petatur caſſari, vel
annullari, bene valet: & iſta eſt theorica Domini Dyn. Modo
ex hoc venio ad quæſtionem propoſitam. Nam ſtatutum de in-
ſinuando loquens annullat:ſed aliud ſtatutum diſponens de caſ
ſando, diſponit de modo annullandi, ſcilicet, ꝙ petatur caſſa-
tio, & vult vires teſtamenti interim eſſe in potentia ſua,donec
petita fuerit caſſatio.ergo verbis ſtatuti inhærere debemus, quia
quando agitur condictione ex lege, debemus in libello vti ver-
bis legis,alias non intentamus condictionem ex lege. Ex hoc vr̃,
ꝙ ſtatutum prædictum,quod annullat trahatur ad aliud ſtatutũ,
quod ponit modum annullandi;quia promptum eſt ſtatuta ſta-
tutis concordare,vt l.1.s̃.de inoffic.donat. Teneas quod plus pla
8 cet. † Ex prædictis apparet,etiam dictus libellus *b* procedit, peto
h caſſari,quia nullum: & tunc caſſari refertur ad factũ cuiuſdam
executionis. Item procedit iſte libellus, peto caſſari, quia caſſari
debet,qñ iſta caſſatio requirit ſententiam, quæ ad ius refertur. e-
xecutiua ergo libelli,non eſt neceſſe petere, & exprimere in li-
bello,ſed eſſentialia ſic.& facit quod no.Innoc. extra de priui.c.
ex parte Abbatiſſæ.& ff.de arb.l.quid tñ,§.ſi arbiter, & quod no.
s̃.de ſenten.& interlo.l.Præſes.& s̃.eod.l.eos,in prin.Item eſt re-
gula vera in libellis,ꝙ qui petit aliquid,vr̃ petere omnia,per quę
peruenitur ad illud. Item omne, quod ſequitur ex ipſo,quod pe
tit. Nam ita eſt in libello conuentionali, cauſa enim idem eſt,ꝙ
9 radix libelli,& qui non intelligit radicem, nihil nouit. † Quæro,
nunquid appellatio a muneribus & honoribus dicatur interpo-
ni in iudicio,an extra iudicium: nam ipſa nominatio fit ſine ſtre
pitu iudicij,nec requirẽdus eſt nominatus, vt patet ex forma tra
dita inf.de Decur.l.nominationum forma, & in Authen. de de-
fen.ciui.§.interim? Reſpondeo,appellatur ab actu iuriſdictiona-
li,non tamen iudiciali;ſed iudicium incipit ab ipſa appellatione,
ſecuta citatione,vt j̃.de temp.appel.l. fina. ſed principium ſumit
10 a iuriſdictione voluntaria.† Item quæro,an a grauamine extra-
iudiciali poſſit appellari? Dixit Bar. ꝙ a ſnĩa arbitramẽtali poteſt
appellari,ex iuſta cã; & habet effectum, vt interim innouata re-
uocentur, & debebunt obſeruari tempora appellationum: ſi tñ
nolit appellare,ſed petere reduci ad arbitrium boni viri,non de-
bent obſeruari dicta tempora.ita no.ipſe, ff.de app.reci.l. fi. Ego
ↄtrium dico, tum quia ex iſta ſententia non oritur actio in factũ,
vt no.s̃.de arb.l.1.tum quia ſi poſſet appellare,ergo eſſent ſtatuti
decem dies ad appellandum,ſed natura iſtorum decem dierum
hæc eſt,quod ille, qui non appellat, ſuo facto iudicatum confir-
mat,& conſentit, vt s̃. quomodo & quando Iudex l. ab eo. & s̃.
de ſent.quę ſine cer.quan.l.fi.Item ꝙ poſt decem dies ſtatim trã-
ſit in rem iudicatam,ita quod deinceps non valeret ſententia ↄ-
tra ſententiam,vt in c.ſi appellationem,de app.in Cle.Non obſt.
ff.de app.l fi.§.item reſcripſerunt, vt ibi no. quia ibi non eſt pro-
prie appellatio,ſed officij Iudicis imploratio.

ADDITIONES.

a Vtrum appellatus. Vide Bar.hic idem tenentem.
b And.Barb.Quærit Inno.Vide Bart.in l. is apud quem ſup. de eden.& ibi plene ad Bar.remiſi,quia Fed.de Sen.tenet contra,licet iſti non allegent.Vide Bar.in l.2. ſupra,vt lit.pen.& in l.fi.ſup.de eden.dixi in d.c.perpetuus.
c Aliquis petit.vide Bar.in l.1.§.edenda,cum ſi.ff.de eden.
d Silentium.Vide Bar.in l.fi.in fi.ſup.de eden.
e Si autem ſtatutum.Vide Bar.in l.vniuerſa,ſup.de preci.imper.offer.
f And.Bar.Conſidera ꝙ aut lex.vide qđ no.Bar.in l.vniuerſa,ſup.de prec.imp. off.
g Lex dat formã. Vide in l.cum lex,ff.de fidei.Bar.in l.vniuerſa,ſu.de prec.imp. off.
h Libellus.Vide Bar.in l.quæ.ſub conditione,§.fi.ff.de cond.indeb.

LEX VIII.

1 *Negatiua per eum,qui ſententiam exequi petit,eſt probanda.*
2 *Executor non poteſt aliquem citare,quomodo intelligatur.*
3 *Negatiua,quod appellatio non fuit proſecuta,productis actis,probari põt.*

Si contra. Si conſtat appellationem nõ ꝓſecutam, ela-
pſis tẽpibus proſequendi,ſnĩa mandatur inte-
1 rim executioni,niſi interim ſit tranſactum.h.d.† Quæro, vtrum
a iſta negatiua ſit probanda per eum,qui petit ſnĩam exequi? Rñ.
tex.eſt hic no.ꝙ ſic,dum dicit, Rector ꝓuinciæ animaduerterit,
& in iſta probatione debet citari aduerſarius, cũ requirat̃ cauſæ
cognitio.& de hoc eſt tex.magis exp̃ſſus,qui ſit in iure,inf.de tẽ-
2 po.appe.l.2.in fine.vbi videas.Sed ↄ hoc vr̃,nam † executor non
põt aliquem citare,ut no.Inn.extra,de app.c.ex ratione. Sol.illud
eſt verum,qñ executio eſt liquida:ſed hic non liquet, an debeat
fieri necne.vñ oportet,ꝙ pars citet,argu.ff. de re milit.l.3.§. ſi ad
diẽ.& no.s̃.de iud.l.j.de iur.& fac.igno.l.j.& ibi per Cy. vbi vide
b Vnde conſuluit *b* Bar.per hanc leg.ꝙ licet applo ſit deſerta, tñ ñ
põt ſnĩa executioni mandari, niſi parte citata. hoc ipſe ponit in
3 l.j.nil nouã.app.interp.quod dic vt dixi s̃.eo.l. eos in princ. † Sed
c qualiter *c* probabitur iſta negatiua? Rñd.aliquid non eſſe actum
probatur productis actis:nam quod ibi non reperitur,præſumit̃
non eſſe,vt l.fi.s̃.de iur.& fac.ign.& facit quod no. j̃.tit.1.l.j. Quę
ro,de quo Rectore loquitur hęc lex? Reſpondeo, de eo, qui tu-
lit diffinitiuam,ad quem executio decurrit, ſi habet iuriſdictio-
nẽ executiuam:alias Iudex ad quem exequitur, licet appellatio
ſit deſerta, vt ff.de pac.l.tale pactum,§.qui prouocauit, & ibi no.
Item no.in cauſa appellationis tranſigi poſſe,& hanc exceptionẽ
poſſe opponi in executione ſententiæ, ſic ff.de cond.indeb.l.ele-
ganter,§.ſi poſt.

ADDITIONES.

a Vtrum iſta.Vide inf.prox.& in l.ſeq.per Doct.
b Conſuluit.Vide Bal.per illum tex.in l.2.in fi.inf.tit.1.
c Sed qualiter.Bar.contra,inf.l.prox.

LEX

LEX IX.

1 *Cauſæ propriæ defenſio denegari non debet domino.*
2 *Negotiorum geſtor per litem conteſtatam dominus litis efficitur.*
DOMINUS. Dn̄s cauſæ pōt appellationem interpoſitā a
ſuo procuratore tractare,& exercere,tam p̄
1 ſente q̄ abſente procuratore.h.d.† No.ꝙ non dēt negari defen-
ſio propriæ,cauſę dn̄o,ſm Iac.But.quia non dēt dn̄s propria lite
carere , vt ff.de proc.l.q̄ oīa.& l.ſeq.No.ꝙ iſtud nomen,dn̄s,qn̄-
que ponitur pro eo,ad quem ſpectat ꝯmodum,& incommodū,
qn̄que ponitur pro eo, qui conſtituit procuratorem , & qn̄que
ponitur pro procuratore,qui litem eſt conteſtatus,vt ff.de appe.
l.ab executore.§.fin.hic aūt ponitur primo modo pro eo, qui eſt
2 dn̄s cauſæ,& cauſati. † Item negotiorum geſtor efficitur dn̄s li-
a tis per litis conteſtationem,ſicut verus *a* procurator, ff.qn̄ appel.
ſit.l.j.§.defenſori.in gl. Quæro nunquid procurator appellando,
b fiat dn̄s *b* litis appellationis? Rn̄deo,aut habet mandatum ad ap-
pellandum,& proſequendum : aut non . primo caſu licet poſſit
proſequi,tn̄ ſola appellatio non facit eum dn̄m litis,ſed litis con-
teſtatio,vel quaſi in cauſa appellationis, niſi de conſenſu procu-
ratoris,& aduerſarij,vt ff.de proc.l.quæ omnia.poſſet tamen ad-
hęrere pro ſuo intereſſe, vt ff.de proc.l. Paulus.ſecundo caſu nō
extendit ſe mandatum, niſi ad appellandum tm̄, non ad proſe-
c quendum, *c* quia proſecutio mutat forum. Adde quod no.ff.de
procu.l.qui proprio, §. ideo quæritur . Item adde quod not. in l.
proxima.

ADDITIONES.

a P.D.Verus.Et id adeo eſt uerum,ut etiam in ciuilib.appellare poſſit,licet mandatū
non habeat,vt l. liberto,§.fi.ff.de neg.geſt.ſi modo dominus intra app.tpa ratum
habeat,l.2.in prin.de app.recip.iuxta doct.huius in c.Nicolao militi. ult. q.de ap-
pel.& per Archi.in c.ſolet,2.q.6.quin etiam & appellationem proſequi debet , a-
lioquin de neglectis tenetur,ſecundum Car.in clę.1.6.no.de proc.
b Dominus.Vide D.de Ro.concl.227.
c Proſequendum.Vide l.inuitus.ſup.de procu.

LEX X.

1 *Actor a Præſide conſtituitur curatore poſtulante.*
2 *Lite finita,officium ipſius litis finitur ipſo facto.*
a SI ACTOR. Actor ordinatus *a* ad cām , deſinit eſſe actor per
appellationem,& iō cām appellationis proſequi
non poteſt.h.d.But.Vel ſic,Expletis finibus mandati, ceſſat mā-
datum.h.d.& eſt rō, quia decretū Iudicis non extendit ſe ad fu-
turam cām,vt l.item eorum,§.qđ actor,ff.quod cuiuſque vniu.
Item qa p appellationem incipit eſſe alia cā , & nouū litis exor-
dium,quia tractatur de facto ēt nouæ perſonę, ideſt de facto iu-
dicis. Iō noua lis eſt,vt l.pen.ff.iud.ſol.Quid de procuratore? Rn̄.
& ad futura pōt conſtitui procurator:& iō conſtitutus ſimplici-
ter,ꝯſtitutus vr̄ in omnem cām,arg.ff.de fideiuſ.l. ſi quis pro eo,
§.ſi nummos.Item cā principalis eſt mater, cauſa vero appella-
1 tionis eſt filia. † Quæro, vtrum actor conſtituatur a curatore,an
a Pręſide? *gl.dicit*, quod a Præſide, curatore poſtulante , & hoc
patet,quia *conſtituitur* per decretum,vt inſti.de cura.§.fi. Item
curator dēt corā iudice probare cauſam,vel cauere de rato,vt ff.
rem ratam hab.l.actor.cum *igitur* Iudex cognoſcat, ergo & de-
cernit.Item hoc cōſtituere eſt mixti Imperij,ſed curator, qui eſt
priuata perſona,non habet mixtum Imperium. Non obſtat lite
ra,q̄ dicit,ordinatus,quia verum eſt,ꝙ curator ordinat eligēdo :
vel verius ſuo periculo nominando . Ideoque perfunctoria cāæ
cognitio ſufficit,quia cum curator ſit idoneus,& probatus, ſuo
periculo nominat , & de cauſa creditur ipſi : ſed Iudex efficitur
decernendo. Alij dicunt,ꝙ ipſe procurator pōt ꝯſtituere dicen-
do,ꝯſtituo;tn̄ Iudex habet ꝯfirmare,& quælibet forma bona eſt
2 ſm Bar.ſed prima melior. † Vltimo nota, ꝙ finita lite finitur ip-
ſius litis officium ipſo facto,p̄terq̄ ad appellandum, quia appella
tio reſcindit pronunciatum.quod dic,vt ff.de procur. l. inuitus.
& l.neque tutores,& adde quod no.s̄.quomodo,& qn̄ iudex.l.ſi
præſes. Pone, ꝯſtitutus eſt Syndicus duraturus per annum , qui
fecit in cauſa multa acta,alius eſt creatus , vtrum ſi primus eſt le
galior:teneatur proſequi cauſam? Reſp.ſic:ſm Dy. & Bar. quia
non poteſt aduerſarius meus mihi iniuriam facere , vt ff. de ap-
pel.l.fi.§.fi.quod nota.

ADDITIO.

a And.Bar.Actor ordinatus.Vide Do.Ant.in c.pen.de procu. ubi tenet contra Bart.
in eo,quod dicit in hac lege.

LEX XI.

1 *Notorium habet vim ſententię.*
2 *Priuilegium non tollit priuilegium.*
3 *Notorium non indiget probatione.*
4 *Ciues dicuntur proprie originarij,& non qui de foris veniunt.*
5 *Appellari poteſt a grauamine notorio,cauſa in appellatione non expreſſa.*
6 *Notorium facti ſine viſu & ſcriptura authentica probari non poteſt.*
7 *Notorium eſſe non pōt factum in villa, vbi non habitant niſi quinq; hoīes .*

CIUES,& INCOLE. Manifeſta excuſatio non ꝓdeſt
ei, qui non appellat : & eſt ratio
quia vr̄ ei tacite renunciare. Item poſt ſnīam non poteſt quis ꝓ-
bare de veteri iure ſuo,quod per ſnīam eſt ſopitum.Item mani-
a feſta non indigēt probatione:ad hoc allegatur. Per hoc patet,*a* ꝙ
ille , q dicit aliquem vſurariū manifeſtum dēt hoc probare per
actus apertos,& indubitatos;non p coniecturas:quia vbi conie-
ctura,ibi veritas non eſt per ſe nota, niſi lex ſtatuat talem conie-
cturam vim probationis habere,ff.de in integ.reſt.l.diuus , ff. de
leg.j.l.licet Imperator.de per.tut.l.ſi tutor.ff.de verb.obl.l.conti
nuus,§.cum ita.ff.de prob.l.cū probatio.ff.de ædil.edic.l.quæro,
§.fi.extra,de pig.c.illo vos,extra,de emp.& vend. c. ad noſtram.
2 †No.quod notarium hēt vim ſnīę,niſi in his,in quib. per ſnīam
augetur effectus.qui p ſolam veritatem non naſcitur,vt in priuā
do aliquē ſuo beneficio.Item no.ꝙ priuilegium non tollit priui-
uilegium,vt no.ff.de teſta.mil.l.dotalem.& uide l.non tm̄,§.ſi e-
mancipatus,ff.de ꝯtab.per Bart. Item no.ꝙ priuilegium dēat al-
legari,ff.de iud.l.ſi quis ex aliena.Circa quem articulū ſic diſtin
guo:ꝙ aut eſt prohibitoriū,cui renunciari non poteſt,& illud al-
legari non oportet extra,de fo.ꝯpe.c.ſi diligenti.aut permiſſoriū,
& oportet allegari,vt d.l.ſi quis,aut impugnatoriū,& dic vt l.vir
bonus,ff.de iud.ſol.aut iuriſdictionis ipſo iure ſuſpenſoriū,vt pri
marum feriarum , & dic , vt l.j.ff. de fer.& ſupra de Iudæis.l.die
3 Sabbathi.†Quæro,nunquid notorium indigeat probatione? Rn̄-
det gl.ꝙ non:& eſt rō,qa notorium proprie eſt illud , quod ante
oculos ſitum eſt: vel eſt veritas in mentibus hoīum ita radicata,
ꝙ euelli,vel ocultari non poteſt, & in reliquis ꝑmanet , vt plene
dixi s̄.qūo,& qn̄ iud.auth.q ſemel.item notoriū eſt,cuius termi
3 ni conſcientiam Iudicis non fallunt,nec fallere pn̄t.† Quęrit gl.
b *b* qui proprie dicantur Ciues? & đt ꝙ originarij,nō q de foris ve-
niunt.qa illi vocantur incolæ. Et facit ad repſalias conceſſas ꝯ ci
ues Peruſinos ut alios q̄ originarios non ꝯprehendant , p̄ſertim
cū repſaliæ ſint odioſiſſimæ , & ſtrictus interp̄tandæ. Nam ſicut
noīe filiorum,non continentur niſi natiui, non adoptiui : ita hic
non continentur niſi ciues nati, & non ciues per priuilegiū ado-
d ptati , quod tene menti. *Alij* aliter dicut,*d* vt no.j̃.de incol.l.ci-
ues.& illa p̄t eſſe vera, vbi agitur de fauore,non vbi de odio, arg.
5 in l.cum quidam,de lib.& poſth.†Quæro nunqd poſſit appellari
c *c* a notorio grauamine cā non expreſſa in appłone? Rn̄deo ſic,qa
notorium intentat ſe ipſum , nam ſeipſum exhibet , & demon-
ſtrat,nec oportet declarari,imo ſic,vt in Auth.vt cum de app.co
gn.§.cauſas.l.his conſequenter,§. 1.ff.fam.erciſc.facit extra, de
app.c.ex parte.extra,ut lite non ꝯteſt.accedens. & facit , qa ſicut
oportet munitum ope exceptionis agere , & munitū ope exce-
ptionis excipere,licet notoriū ſit.ſic oportet munitum ope appel
lationis appellare in forma ſolenni,licet grauatus ſit exp̄ſſe.Illud
f tn̄ no.*f* ꝙ ualet ſnīa *g* ꝯ notoriū, vt hic:ſed n̄ valet ſnīa appłonis ꝯ
g notorium,ut in ca.Romana,§.ſi aūt,de app.lib.6.†Vltimo circa
6 notorium ſic dicas.ꝙ notoriū facti non pōt probari ſine uiſu,vel
ſine authentica ſcriptura : & ideo ſi non haberemus ſcripturas,
non poſſet probari notorium de morte Cæſaris. Ita dicit Specu.
de notorio crim.§.iam de notorio.verſ.notoria facti tranſeunt.
vnde memoria abſtracta , & a uiſu amota , non facit notoriam
rem,ſm Spec.Oportet ergo,ꝙ probetur per teſtes uiuentes, qui
uiderint.Item dicit Spe,ꝙ in notorio tria requiruntur,loci qua-
7 litas,aſtantiū multitudo,& tp̄is qualitas. † Ex quib.infert, quod
factum in uilla,vbi non habitant,niſi quinque homines, non po
teſt eſſe notorium:eadē ratione nec factū in ſylua , vt ff. ad leg.
Aquil.l.ſi putator.Item nec factum de nocte , quia homines nō
poſſunt bene videre,vbi lumen deeſt.eod.§.& ver. & hæc eſt gl.
ordin.in l.ſi cum exceptione.§.in hac actione,ff.quod met. cau.
Ex prædictis apparet , ꝙ ſi eccleſia dicit aliquam terram eſſe de
ſuo diſtrictu,cū tn̄ non ſit in poſſeſſione , ꝙ per opiniones uete-
rum,qui non ſunt in rerum natura,nec pn̄t teſtificari de ali quo
vſu,talis iuriſdictio nō probatur.Nec ob.ꝙ eccleſia hoc ſemper
aſſeruerit,quia hoc non creditur ſibi pro ſe, vt ſupra de proba. l.
rōnes. Alij ꝯdicunt,arg.eo.quę no.in ca.literas,de ꝓba.in Clem.

ADDITIONES.

a Per hoc patet.Vide quod no.in l.interpoſita,ſupra de tranſa.& contrarium tenet
Bal.in l.cum proponebatur,de leg.2.
b A.B.Quærit gl.No.qđ proprie ciues appellantur originarij,uide gl.quæ all.pro ſin
gulari in c.ſtatutum,§.cum autem,de reg.iur.lib.6.idem dic,de ſubdito, quod in-
telligitur ratione ordinis,gl.eſt ſing.in c.1.de fo.comp.in uer.ſubditus , in Clem.
ſecundum Doc.in c.ſi.de fo.comp.de iſtis ciuib.vide Bal.in l.pignus, ſupra de pig.
ac.& plene vide ad Bal.in l.ſi Ruffinus.C.de teſt.mil.
c Ciues.Vide in contrarium,Bal.in l.ſiue poſſidetis,ſup. de prob. & in l. ſi non ſpe-
ciali,infra de teſta.& quæ ſcripſi poſt Bar.in l.ſi prouinciales,ff.de uerborum ſign.
& uide Doct.in c.ſtatutum,§.cum vero,de reſcrip.in 6.
d And.Barb.Alij aliter dicunt. No. quod non continentur ex *priuilegio* de repreſa-
lijs bene facit quod not.Bar.in l.3.§.ſi emancipatus,ff.de contratab.
e Appellari.De probatione notorij,uide not.per Bal.in auth.qui ſemel,ſup. quomo-
do,& quando iud.
f And.Barb.Illud tamen not.Bal.in c.inter cęteras,de re iud.alleg.iſtam l.quod ſnīa
notoria contra ius partis non eſt ipſo iure nulla. Vide dominum Abba. in capitu.
ſi.quando,de offi.deleg.
g Valet ſententia.Vide Bal.in l.1.ſupra.ne *filius pro patre.*

L E X XII.

1 *Modus detinendi,quis dicatur.*
2 *Appellatione pendente Iudex a quo detinet reum in carcere,donec ſit tempus mittendi ad iudicem ad quem.*
3 *Dictio,abſque ponit.*

Minime.In cã appellationis nihil eſt interim alterandũ,
h.d.Vel ſic,interpoſita appellatione,non debet
appellans cruciatibus torqueri,vel in carcere macerari,nec de-
tineri ſub fida cuſtodia, niſi ſit in cauſa criminali, & non inue-
1 niat fideiuſſorem idoneum.h.d.no.† Quærit gl. quis eſt detinen-
di modus? Rñdet notabiliter, quod debet conſiderari qualitas
perſonarum,& quantitas delictorum. Et no.ex hac gl.ꝙ pro ma
iori maleficio qs dꝫ cautius cuſtodiri,facit c.ſi clericus,de ſent.
2 excom.li.6.† Quæro, qs iudex *a* detinebit in carcere, utrũ iudex
a a quo,uel iudex ad quẽ? Rñdeo iudex a quo, donec ſit tps mittẽ
di ad iudicẽ ad quem,qa interim cũ incertũ ſit,ad quem dꝫat ꝑ-
tinere executio, nihil eſt circa carcerem innouandũ, niſi forte
trãſmittat eũ pſonał ad peragendũ actus,q nõ pñt exerceri ꝑ ꝓ
curatorem,tunc.n.ſub fida cuſtodia mittere dꝫt,& expedito il-
lo actu neceſſario,facit eũ ad ſe reduci, & non dimittet eũ apud
iudicem ad quem, ne ſibi ſua iuriſdictio ſubtrahat, ꝗ hꝛe pt ap-
płone deſerta.Vel dic,ꝙ in hoc obediẽdũ eſt iudici appłonis,tãꝗ
ſuperiori. Alij vero dñt,& hoc ẽt pt defendi de æqtate, ꝙ ꝓcu
ratorem ẽt cã capitalis agitabit,vt dixi ſ.eo.l.eos,§.ſup his.& fa-
cit,ff.de acc.l.ſi cui,§.cũ ſacrilegiũ. nã pp neceſſitatẽ caſus. ẽt in
capitali cã,ꝓcurator interuenit,arg.ꝟ.de re mil.l.tã collatores,li.
11.licet rła ſit in ꝯriũ qa ꝓcurator dꝫt conſtitui a dño.Sed nemo
eſt dñs membrorũ ſuorũ.item vbi pſentia,ibi eſt maior indaga-
tio.item ibi tormenta,& cętera cohærentia corpori,ut ſ.de cad.
toll.l.1.§.ne aũt.& quia fiſcus eſt magis dñs capitalis, ꝗ ipſi liti-
3 gatores,& qa lex iſta ſtatuit ad terrorem malefactorũ.† in text.
b ibi,abſꝗ;*b* no.de dictione,abſꝗ; ꝙ ponit; & facit ad poſitiones,
quas Aduocati in iudicib.faciunt,& tene menti.

ADDITIONES.

a Iudex.Vide Bar.in l.eos,§.ſuper his,ſup.eod.
b Abſque.De iſta dictione uide per Bar.in l.2.§.quod obſeruari,ſupra de iur.calum.

L E X XIII.

1 *Dictio,ex,denotat tempus immediatum.*
2 *Sententia cõmiſſione pendente,antequam commiſſarius conſulat,ferri põt.*
3 *Appellari an poſſit a ſententia eius,quem partes elegerunt.*

Ex illo tempore.Cauſa relata,uel referri ꝓmiſſa,
ideſt pronunciata referẽda , vel
appłone pendẽte, nõ ualent reſcripta in alterius partis fauorem
emanata,h.d.Vel dic,ꝙ ſuſpẽſa iuriſdõne,interim innouata non
1 tenent,h.d. Ibi,ex illo,no.ꝙ dictio.ex,appoſita ſup tpe ſignificat
immediatũ curſum. Fallit vbi fit tranſpoſitio tẽporum , vt cum
a dicimus,ex nunc *a* ,put ex tunc,vel ex tunc ꝓut ex nunc, aliqñ il-
2 la verba nihil importat,extra,de app.c.pterea reqſiſti.† Quæro,
b *b* vtrũ ꝯmiſſione pendente , anꝗ ꝯmiſſarius cõſulat, poſſit ferri
c ſnia? Dic ꝙ ſic,ſi reuocat *c* ꝯmiſſionem, ꝗ reuocare pt ẽt partib.
inuitis,vt ff.eo.l.Imperatores, per Bar. niſi ꝯmiſſio eſſet neceſſa-
ria ex forma ſtatuti, qa tunc cũ ſit de forma ꝓcedendi ad ſniam
3 debet expectari ꝯſilium.ut extra de elect. c.cũ ueteri.† Sed an a
d ſententia lata *d* per ſapientem electum de uoluntate partiũ,poſ-
ſit appellari? Dic ꝙ ſic,ff.eo.l.1.§.quæſitum.per Bar. & l. ex con-
ſenſu.eo.tit.per Barto.

ADDITIONES.

a Ex nunc.Vide gl.in l.2.ſup.de cod.
b Quæro.Vide Bar.in l.fi.ſup.de relationib.
c An.Bar.Quæro vtrũ.no.quod commiſſione pendente,põt ferri ſentẽtia,uide quæ dixi in c.licet,de offi.deleg.vbi probatur contra Bar.& omnes.
d And.Barb.Lata. Sed an a ſententia lata per ſapientem electum a partibus poteſt appellari,uide Bar.in l.ſi conuenerit,ff.de app.

L E X XIV.

1 *Incontinenti quando dicatur.*
2 *Scriptura ubi eſt,ibi maior ſolennitas.*
3 *Appellatio an poſſit probari per teſtes.*

Litigatoribus.Si appello incontinenti , poſſum ap-
pellare viua voce ſine libello.h.d.Ca
a ue tñ,*a* q. melius eſt appellare in decima die inſcriptis, ꝗ ſtatim
pp tps proſequendæ appellationis, quod incipit currere ab ap-
1 pellatione interpoſita.Iaco. Butrig.† Quæro,qñ dr incontinenti?
b Reſpondeo finito verbo Iudicis pronũciantis anteꝗ appellator
procedat ad actum extraneum,vt ſ.de teſt.l.cum antiquitas.Vel
dic,ideſt eadem hora cauſarum,donec iudex ius dicet,quod ve-
rius credo,qa appellatio non eſt actus continuus, nec informis,
& ita ẽt intelligo l.diuus,ff.de in integ.reſt.& no.ſ.eo.l.eos,§.ſin
autẽ. Alij dicunt illa die cenſeri factũ illico,vt l. Paulus,de re iud.
ſed hic loquitur in his, ꝗ veniunt in conſequentiam. Forte ali-
quis diceret,ꝙ appellatio ſit de appendicijs,vt ff.de procu. l. qui
ꝓprio,§.itẽ qritur.Cõiter obſeruatꝰ,ꝙ incontinenti dr,Iudice ad
huc ſedẽte pro tribunali,ff.eo.l. 1.§.libelli. ꝑ Bar.Et no. ꝙ vox ſi-
gnificat vocẽ expſſam,vel pſumptam; vbicunꝗ; lex dicit, ꝙ eſt
minus ſcriptum,& plus dictum:ſed interdum ſignificat mẽtem
ſine verbo,vt ſ.qui teſt.fa.poſ.l.diſcretis.Item in teſtõ ĩ ſcriptis.
Itẽ in appellatione in ſcriptis,ꝗ nõ eſt neceſſe verbo proferri, vel
2 legi,vbi † aũt ſcriptura,ibi maior ſolemnitas,ad ꝗ interdum cõ-
fugiunt ꝯhentes,aliter non ꝯcturi.& ille vocatur ꝯctus in ſcriptis
quamquam & ibi verba interueniant, tñ quia plus poteſt oratio
ſcripta,quam vox viua,iõ in ſcriptis appellatur,vt ſ.de fi.inſtru.l.
ꝯctus,qui ꝯctus in ſcriptis iure veteri erat cognitus,vt ff.loca.l. item
quæritur.§.fin.Oppo.*c* dicitur,ꝙ poteſt appellari viua voce & ſic
3 † appellatio põt ꝓbari per teſtes:ſed certe acta iudicij per ſcriptu
ram probanda ſunt,vt no.ſ.de iud.l.properandum,§.cum autẽ,
in verbo,terribiles ſcripturę,& extra de probat.c. quoniam con
tra falſam.originem enim a ſcriptura debet ſumere, vel in publi
cam ſcripturam redigi. Solut. imo & per teſtes poſſunt probari,
niſi expreſſe ab initio ſcripturam fieri requirant,vt in libello , at-
teſtationibus,ſententia,& appellatione interpoſita ex interuallo
vt ſup.de hære.l.quoniam.

ADDITIONES.

a Caue tamen.Vide in l.cum procurator,§.ſi dominus,ff.de no.op.nunc.
b Incontinenti.Vide per Bar.hic,& no.Moder.poſt Bar.in l.1.§.libelli,ff.eo.
And.Bar.Incontinenti.Quando dicatur incontinenti appellare, vide etiam Bal. in l.eos,§. ſin autem,& ibi Sali.ſup.eo.
c Opp.Vide in l.emancipatione,ſup.de fide inſtr.& Sal.hic,idem dicentem.

L E X XV.

1 *Relatio quando fieri debet ad ſuperiorem,non eſt concluſione vtendum.*
2 *Irreuocabilia cum magna deliberatione fieri debent.*
3 *Sententia Imperatoris,parte non citata,an valeat .*
4 *Iudex pœnam infamiæ ſuſtinere debet, ſi Principi pronunciatur,cuncta acta non inſinuat.*

Nec cauſas.Vbi Imperator ex plena relatione co-
gnoſcit,nulla eſt danda amplius dilatio
appellandi h.d.Et eſt rõ,quia nõ debet cã remitti ad Principem
a niſi ſit ꝯcluſum in cã,quod eſt,qñ *a* vtraque pars renunciauit no
uis probationib.& allegationib.& hoc ponit Archid. in c. vlt. de
reſt.ĩ integ. li.6.Et Inn.dicit,ꝙ nulla ſcriptura,ius, vel factum cõ
tinens,põt produci,ꝑoſtquã eſt ꝯcluſum in cã, vt ipſe no. extra,
1 de cã poſ.& prop.c.paſtoralis.† Et no.ꝙ de iure ciuili nõ vtimur
concłone in cã , qñ relatio fieri dꝫt ad ſuperiorem, vt hic . Alio
mõ ſummatur hæc lex,& hoc modo,videlicet ꝙ vbi Imperator
delegat cãm appellationis ſententiam ſibi reſeruata, non eſt locus
appellationi ab eius ſnia.h.d.No.ꝙ Princeps dicit ſe non pronũ-
ciaturum,qñ de cã non liquet, quia ſi pronũciaret, appellari nõ
2 poſſet.† Et hoc *b* gl.elegans notabile ſumit,ꝙ ea, ꝗ irreuocabilia
b ſunt debent fieri cum magna deliberatione,ſm But.† Fuit anti-
3 quitus *c* quæſtio diſputata, vtrum valeat Imperatoris ſententia
c parte non citata? & iſta litera videtur probare quod ſic,quia lata
cã non cognita valet,ſicut valet eius priuilegium vt no. in l.ſi, ꝗ
Reipublicæ cauſa abeſſe,ff.ex qui.cau.ma. vbi glo.dicit.quod ſi
eſt iuſta cauſa,valet factum Principis etiam ſine citatione. Non
obſt.c.paſtoralis,de re iud.in clem. quia ibi proceſſit Imperator
4 ꝯ non ſubditum ſibi principaliter,ſed eccleſiæ Romanæ.† Item
not. quod Iudex debet pœnam infamiæ ſuſtinere, ſi cuncta acta
non inſinuat Principi pronunciaturo,& cum infamia non con
trahuntur niſi rõne doli,ut no. Inſti.de ſuſp.tut.§.ſuſpectus. eui-
denter patet,quod acta ſupprimere eſt dolus.Item no.quod qua
tuor denotantur ad Principem dirigenda.ſ.exemplum ſententiæ,
acta, libellus appellatorius, & literæ Iudicis qualiter res proceſ-
d ſit.Sed cum exceptiones poſſint viua uoce *d* opponi, vt l.ſcire o-
portet,§.oportet.ff.de excu.tut.quõ has exceptiones per apoſto-
los inſinuabit? Dicunt quidam , ꝙ exceptiones debent dari in
ſcriptis,ſicut actio: & bene dicunt,quando cauſa eſt referẽda ad
Principem,quia iſte non habet teſtes examinare,alias autem re
mittet dando apoſtolos hoc modo,videlicet damus pro apoſto-
lis

ADDITIONES.

a Quod eſt,quando.Vide Bar.no.in l.accuſationib.inf.de accu.in fi.& in l.pen. ſup. de rela.& l.quamuis,in fi.inf.de adul.
b A.B.Ex hoc.An valeat ſententia Imperatoris ſine partis citatione,vide tex.& ibi Doc.in c.1.de cau.poſ.vide tex.l.fi.ſup.de leg.& l.executorem,ſup,de exec.rei iu. vide Bar.in l.2.C.quom.& quan.iud.& Moder.in l.ſi quis arbitratu, ff.de ver.obl. tenent,quod non valet.& gl.l.is,qui.reſpondet,quod loquitur in priuilegiatis , & vide Bal.in c.1.qui feu.da.poſ.alias in rub.vbi valet ſententia Papæ contra notorium tyrranum,qui detinet terras eccleſiæ.vide quæ dixi iu d. c.1. de cau. poſ. & propt.an ſtatutum poſſit facere,quod abſens damnetur non citatus, vide Bald.in l.1.C.quo.& quan.iu.& quæ ibi no.ad Bal.& pondera,quia tex.c.cauſam, quæ de reſcr.dicit,quod ſententia poteſt declarari nulla parte abſente non citata vide ibi mod.vide Bal.de ſententia Imperatoris,in l.fi.C.qui res iud.non noc.& in l. fi. C. de fruc.& lit.expen.& in l.2.C.quo.& quan.iu.vide Bar.in l.2.C.de temp. appel. Doc.in c.noſtra,de procur.
c Fuit antiquitus.Vide Bal.in l.2.in prin.ſup.quo.& quan.iud.contra.videtur velle, in l.fi.ſup.de leg.& ibi dixi poſt Bar.
d Viua voce.Vide Bal.in auth.hanc autem querelam.ſup.de non nu.pec. Bar.in l.1. ff.de except.

lis omnia acta & actitata cauſæ, tam in ſcriptis redacta q̃ ea quę
probantur per teſtes. Alij dicunt, ꝙ licet ſcriptura nõ ſit de ſub-
ſtantia exceptionis, tamen exceptio poſſit probari per teſtes, &
habet vetuſtiorẽ cãm, puta pacti, tñ eſt de ſubſtantia modi pro-
ponendi; exceptio enim non eſt de actis, ſed exceptionis propo-
ſitio, ſicut dicit Inno. quod inſtrumentum emptionis non eſt de
actis, ſed eius productio, quæ debet probari per ſcripturam acto
rum, vt in c. quoniam contra falſam, de probat.

LEX XVI.

a **Eos etiam.** Delegatus Principis gerit imaginem Prin-
cipis, tñ ab eo appellari *a* poteſt ad Principẽ.
h.d. No. ꝙ aliud eſt imago, aliud id, cuius eſt imago. facit ff. de iu-
reiur. l. 2. & legitimatus eſt ſimilis ei, q accepit vſum togæ, ff. de
iu. fiſ. l. ſed ſi accepto. & ex lõgo vſu quia in officijs ſic fuit tracta-
tus, pſumitur legitimatus, & idem in Doctore & Clerico. qđ no.

ADDITIO.

a Appellari, Limita ſecundum Bal. in l. 1. ſup. eo.

LEX XVII.

1 *Procuratores conſtituti per dictionem, vterque, quilibet intelligitur per ſe conſtitutus.*

1 **Si apud.** A Prætoribus appellatur ad pfectum. † Et not.
a hic, ꝙ dictio, vterque, *a* diuiſim accipit. Et ſic eſt
arg. ad qõnem de eo qui conſtituit duos procuratores per dictio
nem, vterque quod non ſit neceſſe quod cõicent inter ſe actum
officij, ſed quilibet cõſtitutus per ſe, vt ff. mand. l. creditor, §. duo-
bus. in ver. ab vtroque. & no. in l. ſi pluribus, ff. de leg. 2.

ADDITIO.

a Vterque. Vide Bar. in l. hoc articulo, in fi. ff. de hære. inſtit.

LEX XVIII.

1 *Appellans non debet differre, quia præſumitur hoc malitioſe facere.*
2 *Mox dictio ſignificat ſtatim.*
3 *Debitor fiſcalis conuictus non appellat.*

Quoniam. Contra debitores fiſci iubendo proceditur
& ſi appellent, applõne deſerta confeſtim
fit executio ꝯ eos. h.d. In tex. ibi, iuſſi fuerint. ſ. per diffinitiuam.
a Vel dic, ſpãle *a* in fiſco, ſi debitum eſt liquidum, quod non req-
ritur diffinitiua, nec ſolẽnis ordo iudiciorũ; tñ glo. innuit ꝯriũ, ꝙ
ſi debitum eſt ex priuata cã, puta venditionis, vel legati, ꝙ requi
ritur ordo iuris. ſed ſi eſt ex publica, puta ob tributa, vel munera,
1 proceditur executiue. vt l. j. de exac. trib. † In tex. ibi, eludant. No.
rõnẽ quare appellans non dẽt differre, quia pſumitur hoc mali-
2 tioſe facere, vt vim executionis ſententiæ eludat. † In text. ibi,
b moxque no. tex. *b* expreſſum, ꝙ deſerta applõne fit ſtatim execu
tio, nec datur tps quadrimeſtre ad ſoluẽdum. adde l. 2. de vſu. rei
3 iud. † No. gl. hic poſitam, quæ dicit, ꝙ debitor fiſcalis manifeſte
conuictus, appellare non poteſt. Et no. ꝙ hæc lex loquitur de q-
buſdam fatalibus, tamen metam temporum non declarat. Bur.
dic, vt ſup. eo. l. Preſes.

ADDITIONES.

a Speciale. Vide Doct. in l. 1. ſup. quando fiſcus, vel priua.
b No. tex. Vide quæ ſcripſi in l. 1. §. 1. de verb. obl.

LEX XIX.

1 *Appellatio a Vicario ad ſuum ordinarium, interponi poteſt.*
2 *Acta interpellantem & appellatum, trahuntur ad Iudicis fauorem vel pręiudicium.*

A Proconſulibus. A maioribus & minorib. Iu-
dicib. licet appellare; excipitur
Pręfectus prętorio; & ſi iudex a quo non defert appellationi, ſu-
perior eã recipere debet, & ſuper ea procedere: & ſi in appellatio
ne ſuccumbit, perdit cauſam. & famam. Si autem vincit, punit
1 Iudex, qui appellationi non detulit. In tex. ibi, pfectis. ideſt quo-
a rum Vicarij pronunciauerunt. & ſic no. *a* quod a Vicario appel-
latur ad ſuũ ordinariũ, de iure ciuili: ſecus de iure canonico, niſi
2 iſta vicaria ſit delegata. † In tex. ibi, iudice. Not. ꝙ acta facta inter
appellantem & appellatum, ſi appellatus vincit, probant iudicis
ęquitatem: ſi vero ſuccumbit, probant Iudicis iniqtatẽ, & ſic tra
hunt ad iudicis fauorẽ, vel piudiciũ, qđ eſt no. dignum. niſi dicas,
ꝙ in hac lege eſt ſpãle odio iudicis, q noluit appellationi deferre.

ADDITIO.

a Sic no. Vide Bar. in l. præcipimus, inf. eo. & omnino Io. And. in addi. Spe. ſuper rub. de offic. vic. decidit, quod debet conſiderari cauſa, ſuper qua pronunciat quo iure ſpectet ad eum.

LEX XX.

1 *Appellatio non datur pro modica ſumma à ſententia arbitri, & ratio.*
2 *Arbiter poteſt multum lædere, ſi habet poteſtatem iudicandi alte & baſſe.*

Et in maioribus. Etiã in paruis damnis & graua-
minib. pcedit appellatio. h d. ſe-
1 cus in reſtitutionib. in integrum, ff. de in inte. reſt. l. ſcio. † Item ſe
cus in reductione ad arbitrium boni viri, quia tacite ur data licẽ-
a tia arbitratori, ꝙ poſſit modicum lædere *a* pp bonũ pacis, vt ff. đ
arbit. l. ſed ſi in ſeruum, §. ſi in plures. & l. idem Pomponius, §. re
2 cepiſſe. † Item poſſet, *b* etiam multum *c* lędere; non ex animo,
b ſed ex re ipſa, ſi haberet poteſtatem iudicãdi alte & baſſe, vt no.
c in cap. humilis, de maior. & obedien. in nouel. Et adde, quod ſi
cauſæ ſunt breuiores, poſſunt ſine ſcriptura appellare, vt ſupra
de ſentent. ex breui. teci. auth. niſi breuiores.

ADDITIONES.

a Lædere. Vide Bar. in l. ſocietatem, §. arbitratorum, ff. pro ſocio.
b And. Barb. Item poſſet. No. de verbo, alte & baſſe. vide Bald. in c. 1. §. ſi autem inter pares, de leg. Conradi.
c Multum. Vide Bal. in §. 1. eo. ſi autem inter pares. de leg. Con. & Ant. de Butr. in c. Quintauallis, in ver. venio ad quintum. extra, de iureiur.

LEX XXI.

1 *Poteſtas quando iniuſtitiam facit, aſſeſſores & aſiſtentes puniri debent, niſi proteſtetur.*
2 *Subditi prælatis reſiſtere poſſunt, quãdo Prælati aliquid faciũt contra legẽ.*
3 *Iudex non põt cogere appellantem ã diffinitiua, dicere cauſam grauaminis.*

Quoniam iudices. Qui nõ recipit appellationẽ,
punitur in 20. lib. auri, & om
nes eius officiales in tantundem, niſi pertinaciter cõtradicendo
1 reſiſterent cauſis apud acta inſertis. h.d. † Not. ꝙ *a* qñ ptãs facit
a iniuſtitiam, aſſeſſores & aſſiſtentes debent puniri, niſi proteſten-
2 tur: & ei ꝯdicat apud acta, quod tene menti. † No. ꝙ ſubditi de-
bent reſiſtere Prælatis, quando Prælati faciunt aliquid ꝯ legẽ. Et
b nota *b* arg. ꝙ ſi Papa condemnauit Abbatem & capitulum in
centum, ꝙ dimidiam pęnam debet ſoluere Abbas, & dimidiã
totum capitulum. Itẽ no. hic de pertinacia in bona parte. Quæro,
3 † Iudex dicit appellanti a diffinitiua, dic cauſam, vt ſciam an de-
ferã appellationi, an cogatur hoc caſu dicere? Vr̃ ꝙ ſic, arg. no.
c in l. j. de no. oper. nunc. dic contra, *c* quia iudex debet eſſe infor-
matus, arg. extra de reſcrip. c. ab excommunicato.

ADDITIONES.

a No. quod. Vide Archi. 2. quæſt. 1. c. de cætero. ſuper gloſ. fi. & Docto. in c. de priore extra, eod. & in l. iudicibus. inf. eo.
b Et no. Vide Bal. in auth. cauſa, quæ cum monacho, ſupra de epiſ. & cler.
c And. Bar. Dic contra. No. ꝙ ſubditi debent reſiſtere Prælato, quando facit aliquid contra legem: vide quod dixi in c. per inquiſitionem, de elect. & in c. fi. de ſtat. reg. & in c. qualiter, el 2. de accuſ. & ibi per D. Abb. vide quæ notaui ad Bald. in l. ſi quis prouocatione, infra quo. app. non rec.

LEX XXII.

1 *Articulus de indignis, qualiter diſtingui debeat.*
2 *Damnatus in metallum, qualiter legata recuperat.*

Lata ſententia. Siue fiſcus petat bona tanquam va
cantia, ſiue tanquam ab indignis li-
citum eſt a ſentẽtia appellare. h.d. Nota hic tangit duas radica-
1 les cauſas confiſcationis, vna eſt vacatio, alia eſt indignitas. † Cir
a ca hũc articulum de indignis, *a* ſic diſtingue: aut indignitas pro-
uenit ſine delicto, & tunc bona non ꝯfiſcant, vt ſ. de hær. inſt. l. ſi
pater. & ſ. de fideicom. l. eam q̃. aut indignitas prouenit ex deli-
cto poſſeſſoris: & tunc refert, aut teſtator ſciebat eum indignum
& applicatur fiſco, vt no. in l. j. ſup. de hęre. inſti. Fallit, ſi adeo eſt
indignus, ꝙ in eo non cadat titulus coloratus, quia in hoc cẽſe-
tur ꝓ non ſcripto, vt ff. de his, quib. vt indig. l. ſi in metallũ, aut te-
ſtator ignorauit, tunc aut uiuo teſtatore capere non poterat, &
tunc nõ applicat fiſco, ſed uenietib. ab inteſtato: quia teſtator ſi
ſciuiſſet, non erat relicturus, aut poſt mortẽ teſtõris ſe fecit indi-
gnũ. & tũc applicat fiſco, vt l. ex facto, §. fi. ff. de vulg. & ſubſt. & ff.
de inof. teſt. l. Papinianus, §. meminiſſe. Quidã tñ non dñr indi-
gni, ſed pmortui añ teſtatorẽ, & illi nulla iura ꝯſequunt, q̃ tranſ-
mittere poſſint ad fiſcũ, vt ff. de lib. & poſth. l. Gallꝰ. §. & qd ſi tm̃.
b Nã gñalr deportatus non ſolũ dr̃ mortuus *b* gñalr, ſed dr̃ dfun-
ctus, vt ſ. de inſt. & ſub. l. ſi mr̃, & iõ ſuccedit ſequẽs in gradu, ut
l. j. §. pe. ff. de ꝯtab. Non obſt. ff. de leg. 3. l. ſi deportati ſeruo, qa ibi
loqtur in acqſitione, ꝯſecutione ꝯſecutiua iuriſgentiũ, id eſt dñij
2 & iõ fiſcus aufert. ſecus ſi nõ ꝯſecutiua iuriſgentiũ. † Sed qd *c* ſi
c dãnatus in metallum reſtituat? Rñdeo aut reſtituit ad ciuitatẽ,
i. ad habilitatem ciuium viuo, vel mortuo teſtõre: & non recu-
perat legatũ, vt ff. de cond. & demon. l. intercidit. aut reſtituit ple
narie ad oĩa, & tunc ſi quidẽ uiuo teſtatore, recuperat. ff. de ma-
num. teſt. l. Ariſt. qa quaſi verus homo ſurrexit a mortuis. Aut
mortuo teſtatore, & non recuperat, quia per mortem non fuit
confirmatus, vt no. in d. §. & quid ſi tantum.

ADDITIONES.

a Sic diſtingue. Vide in l. fi. ff. de his, quib. vt indig.
b Mortuus. Vide Bar. in l. 3. de priuil. fiſ.
c Sed quid. Vide Bal. in l. 1. ſup. de his, qui ad lib. perue. non poſſ. & Bal. in l. ſi cognatis, ff. de re. dub. & in §. & quid ſi tantum, hic alleg.

LEX XXIII.

1 *Conſuetudo vnius patriæ, non trahitur ad aliam.*

Cum appellatio. Hæc lex nihil valet. Nota tamẽ
ꝙ localis ſanctio, localiter ope-
1 ratur. † Et eſt arg. ꝙ conſuetudo vnius patriæ ad aliam patriam
non trahatur, nec actiue, nec paſſiue. item not. ꝙ prouinciæ non
eligunt ſibi Iudices appellationum, ſed ſolus Imperator. facit ex-
tra, de iureiur. c. venientes.

LEX XXIV.

1 *Appellatio debet recipi a Iudice a quo, & quando.*
2 *Appellari quando poſſit a ſtatuto.*

3 *Dies dati ad concedendum apoſtolos, quando incipiant.*
4 *Apoſtoli in eadem ſcriptura poſſunt multoties peti.*
5 *Apoſtoli cum inſtantia non petiti, videntur neglecti.*

a **Iudicibus.** Iudices debent ſuſcipere *a* appellationes, &
dare apoſtolos intra 30. dies, ex die ſententię la
te numerandos, alias mulctantur: dic vt dixi ſ. eod. §. apoſtolos.
1 † No. ergo ꝙ iudex a quo debet recipere appellationem. Sed po-
ne, ꝙ certum eſt, ꝙ appellatio non debet recipi. Rn. non habet
locum hæc lex, puta ſi appelletur contra notorium vel in alijs
cauſis a iure prohibitis, vt ff. qui. appel. non licet. l. 1. & not. in Au-
2 then. de iud. §. noſtros. & in Auth. vt nulli iud. §. illas. † Sed nun-
quid *b* a ſtututo iniuſto poteſt appellari? Reſpon. aut ſtatutũ eſt
b generale, & appellari non poteſt: aut eſt ſtatutũ ad certum homi
nẽ, & tunc ſic, vt ff. de app. re. l. fi. l. 1. ff. de doli exce. & ff. qui, & a
quib. l. ſi priuatus. Illud autem eſt generale, quod poteſt omnib.
adaptari, puta ꝙ filia dotata non ſuccedat. Illud autem eſt ſpãle,
quod non poteſt adaptari cuilibet de genere, vt ꝙ filia Petri do-
tata patri non ſuccedat: nam de natura legis eſt plura cõprehen-
dere: alias non eſt lex, ſed quoddam beneficium, vt l. 1. ff. de con-
3 ſtit. prin. † Quæro, quando iſti 30. dies *c* ſumant initium ſui cur-
c ſus? Tex. dicit, ex die ſententiæ, & ita gl. intelligit hunc text. pro-
ut iacet in l. 1. ff. de libel. dimiſſ. Alij dicunt, ꝙ debet ſubaudiri ex
die ſentẽtiæ, ſupple & appellationis interpoſitę: quomodo enim
poſſunt currere tempora ante, nam propter vnumquodq; illud
debet antecedere. Sed apoſtoli dantur propter appellationẽ: er-
go debet appellatio præcedere, ne videatur prius incipere priua-
tio, q̃ habitus, qđ eſt verum, ſi loquimur quo ad Iudicis ſolicitu-
dinem, ſed ſi quo ad ſolicitudinẽ appellantis, a litera tua non di-
4 ſcedas. † Sed nunquid *d* ſufficit apoſtolos in eadem ſcriptura
d multoties petere? Reſpodeo ſic: quia hæc verba cum maiori in-
5 ſtantia peti oſtendunt, vt arg. ff. de vſur. l. mora. † Vnum tñ notã-
e dum eſt, ꝙ ſi iudex *e* dat terminum certũ ad recipiendũ apoſto-
los pars in termino cõparens dẽt iterũ cum inſtantia poſtulare:
alias videretur negligere, & deſerere inſtantiã poſtulandi, & iſta
eſt practica noua, quam inducit tex. in c. 1. de appel. in Clemen.

ADDITIONES.

a Suſcipere. Quis ſit effectus huius denegationis, vide Bar. in l. eos, §. apoſtolos, ſ. eo.
b Sed nunquid. Vide Bar. no. tenentem, in l. fi. ff. de app. reci.
And. Barb. Sed nunquid. An in ſtatuto iniquo ſit appellandum, vide Bald. & ibi remiſi, in l. quiſquis, infra quo app. non recip.
c Quæro, quando iſti 30. dies. Vide Bar. in l. eos, §. apoſtolos, ſupra eo. & quid ſi iudex primo apoſtolos denegauit, poſt vult concedere; vide Paul. de Leaza. in q. incip. Iudex appel.
And. Barb. Quæro, quando ſit 30. dies, A quo tempore currunt 30. vide Do. de Ro. in deciſ. 29.
d Sed nunquid. Vide Bar. in l. eos, §. apoſtolos, ſupra eod.
e Si iudex. Vide Bar. in l. 1. de libe. leg. & Bal. in l. eos, §. apoſtolos, in prin. ſupra eod.

LEX XXV.

1 *Contumax verus non auditur appellans.*
2 *Sententia legis propter aliquem rigorem modum excedere poteſt.*
3 *Iudex in totius litis amiſſione aliquem mulctare non poteſt.*
4 *Contumacia, an ſit qualitas delicti.*

Et in mulctis. Si iudex mulctat aliquem iniuſte, po
1 teſt appellari. † Oppo. verus ɔtumax
non appellat, ſed mulcta non põt imponi niſi rõne verę contu-
macię: ergo non appellatur. Solu. hic venit Iudice ſedente ꝓ tri-
bunali. vel dic, ꝙ verus contumax non appellat a diffinitiua, ſed
ab interlocutoria ſic, ſm Ray. de Forli. & male. Tu dic, ꝙ verus
contumax non appellat a ſententia ſuper his, quæ veniũt ex in-
trinſeca ipſius iudicij nã, vt ɔdẽnatio, & abſolo in cã principali,
ſecus in his, q̃ veniunt ex accidenti pp mora, ſicut eſt mulcta. vel
dic, vt no. ff. de verb. ſig. l. qua pœna. & l. & aliud, §. inter mulctã.
a Vel dic, ꝙ non dẽt *a* imponi niſi pp merã ɔtumaciã: tñ ẽt pp fi-
ctam impoſita tenet, quia pp authoritatem ſñiarũ mulcta fieri
non dẽt; facta tamen tenet, & ideo neceſſe eſt, vt appelletur. vt in
l. j. §. biduum, ff. quando appellan. ſit. & hæc vera. Item poteſt eſ-
ſe, quod Iudex mentitur, quia dicit eum eſſe verum contuma-
2 cem, qui non eſt: & ideo a mentiente appellatur. † Illud ẽt no. ꝙ
ſñia legis põt excedere modum pp aliquẽ rigorẽ. & eõ mitigare
pęnam, vt ꝙ offendentes eos, q declinauerunt iuriſdictionẽ ma-
giſtratus, non puniantur, niſi in aliqua parua pęna: nec appellari
põt, quia ſententia legis eſt idem, ꝙ res iudicata iudicis, ff. de app.
reci. l. fi. hęc tñ eſt nã leg. ꝙ requirit factum eſſe verum, ꝙ non eſt
b in ſentẽtia iudicis, quia poteſt errare in facto. Et ideo *b* dicit Spe
cu. ꝙ poſitio excõicationis canonis eſt criminoſa, ſecus in poſi-
3 tione excõicationis hominis. † Sed quæro, nunquid *c* iudex po-
c teſt aliquem mulctare in totius litis amiſſione? Reſpondeo non,
vt no. in l. j. §. fi. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. etiam ratione pe-
d riurij *d* vt j. de bo. autho. iu. poſſ. auth. ei, qui iurat. † Quæro, nun-
4 quid contumacia ſit qualitas delicti? Reſpondeo non, quia non
concurrit cum maleficio in loco, & tempore, ſed eſt quid ſepara
tum, arg. in l. j. ff. de in lit. iur. qualitas autẽ eſt illa, quæ delicto co-
hęret ab originali principio delicti, vt l. j. ff. de pœn.

ADDITIONES.

a Quod non debet. Vide Bar. in l. 2. §. fi. ff. ſi quis ius dicenti non obtemp.
b Et ideo. An poſitio de ſententia, non de crimine ſit criminoſa, vide Bald. in l. 2. §. quod obſeruari, ſup. de iura. calum.
c Nunquid. Vide quæ dixi poſt. Bar. in l. fi. hic alleg.
d Nunquid. Vide in l. omne delictum §. contumacia, ff. de re milit. & no. per Bar. in l. 4. de publi. iud. cum ſi. an autem a comminatione iudicis poſſit appellari. vide Bal. in l. ſi quis prouocatione, inf. eo.

LEX XXVI.

1 *Caſus, in quo iudicis æquitas per viam delegationis procedere debet.*

Cum poſt. Rõne mediocritatis negotij, & pp diſtan-
tiam loci, fit ɔmiſſio ad partes. h. d. no. & ab
hoc non põt appellari, quia vtrique parti fauorabile eſt, vt ff. de
1 ſol. l. cum Stichus. † No. ergo caſum, *a* in quo dẽt æquitas iudi-
a dicis procedere per viam delegationis, licet ex appellatione co-
gnoſcatur, quod eſt no. dignum, & rõ dubitandi eſt, quia cauſa
b appellationis *b* eſt mixti imperij, vt ſup. de iud. auth. ad hęc.

ADDITIONES.

a No. ergo caſum. Nota pro intellectu c. litigantes, & c. cum tempus, de offic. or. lib. 6. & facit feſtum de iſto tex. Pet. de Anch. in c. finem litibus, de do. & contu. in c. cum cauſam, de teſti. & ibi Dy. & in c. cum te, de offi. dele. no. quod Bar. ſummat iſtam legem, quod cogitur delegare.
b Appellationis. Vide Bar. in l. 1. ff. quando appel. ſit.

LEX XXVII.

1 *Locus & ordo in appellationibus eſt ſeruandus.*
2 *Appellare non eſt neceſſe ab eo, quod eſt nullum.*
3 *Libertas opprimitur per eum, qui impedit ea, quæ ſunt libertatis.*

Nominationes. Ea, quæ fieri debent in ɔcilio pu-
blico, alibi fieri non poſſunt. h. d.
1 no. † No. ꝙ in electionib. ſeruandus eſt locus, & ordo. dicit Ioan.
Mon. ꝙ electio eſt ipſo iure nulla, ſi electus eſt ineligibilis. Sed ſi
eſt idoneus, licet ſolemnitas dicatur prætermiſſa, non eſt nulla,
ſed dẽt caſſari, quia primo caſu deficit fundamentũ, in ſcđo nõ,
vt in c. quanq̃, de elect. lib. 6. Sed lex noſtra dicit, ꝙ eſt ipſo iure
nullũ, qđ rite factum non eſt, ſed lex noſtra loquit in actu onero
2 ſo, decretalis aũt loquit in actu gratioſo. † Item not. ꝙ ab eo, qđ
eſt nullum, non eſt neceſſe appellare, vt ff. eo. l. ſi ɔſtat per quam
a leg. conſtat, ꝙ etiã ſi ſuperior *a* ɔfirmat, nõ valet ɔfirmatio. Et ſic
patet, ꝙ cõfirmatio ſuperioris non purgat vitiũ electionis, ꝓue-
niens ex iure poſitiuo, qđ eſt notandum; cõfirmatio enim ꝑſup-
b ponit aliqđ eſſe, licet minus ꝑfectũ; & ideo qđ *b* nullum eſt, extra
iudiciũ ɔfirmari non põt. Fallit vbi de mente legis, vel Principis
eſt pp ſuperuenientẽ ęquitatẽ, vel de plenitudine ptãtis ɔfirma-
re id, quod nullũ eſt de iure, l. diuus, ff. de rit. nup. Inn. tñ ſup hoc
diſtinguit, vt ipſe no. extra, de elec. c. nihil eſt. Tu dic, ꝙ vbicun-
que a iure data ſunt aliqua principia pro forma ſubſtantialia, ibi
ceſſantib. illis principijs confirmatio ſecuta ipſo iure nõ tenet, q̃a
ɔfirmatio eſt acceſſoria. & nõ valet ſine principali, vt extra de ele.
c. auditis. & hoc de principijs datis a iure poſitiuo, quia idẽ eſt di
cere, principium & fundamentum. totus enim ordo deſtruitur,
ſi principium legitimum non ſeruatur: quia vbi deficit cã, defi-
cit cauſatum, & vbi deficit ordo, deficit ordinatum: multo for-
tius ſi deficiunt nãlia principia, ſicut eſt conſenſus, & libertas.
c Nam electio dẽt eſſe libera exiſtenter & apparenter, *c* exiſtenter
dico pp ſubſtantiam, apparenter pp figuram exteriorem, quæ
multum ɔmendatur. Omnis tñ virtus intrinſeca. i. ſubſtantialis,
in voluntate, & libertate ſita eſt, ſ. in his, quæ ſunt de ſubſtantia
ɔſenſus ſunt. tñ & alia, q̃ ſunt de ſubſtantia formę, ext. de elec. c.
quia pp infirmata igitur, & vulnerata radice electionis, cõfirma
tio eſt abuſiua: quia nil eſt tantæ potentiæ, quod poſſit eradica-
re morbum perpetuũ electionis. & iõ ſtãte radice infectionis, &
cauſa morbi, impoſſibilis eſt cõualeſcentia, ſicut in naturalibus
apparet, vnde de iure executor. i. confirmator non poteſt de ni-
hilo aliquid facere, quia de nihilo nihil ſurgit. Et electio, quæ nõ
habet voluntatẽ, eſt corpus ſine ſpiritu. & quia electio morbo-
ſa, eſt contagioſa, & iõ cõicat confirmationi proprium morbũ,
& inteſtinam paſſionem: & actus non põt operari, niſi illud, qđ
ſtatutum eſt a iure, ꝙ operetur, ut l. ſi idem, de codi. Item illa vox
Prętoris, quod metus cauſa factum erit, ratum non habebo; eſt
vox Dei prolata per hoĩem, vt dicit Rayn. de pœna furti. Porro
liberum arbitrium requirit pluralitatem inclinationis ſine pon-
dere, vel preſſura mentis; quod enim extrinſecus flexum eſt, id
liberum non eſt. 2. ſentent. diſt. 34. Omnis enim libertas in iure
3 & facto actiuo, non paſſiuo fundatur. & ille † opprimit liberta-
tem, q impedit ea, q̃ ſunt libertatis. i. agere. ff. de ſer. urb. pręd. l. 1.
& com-

ADDITIONES.

a Si ſuperior. Vide in c. auditis, extra, de in integ. reſt.
b Et ideo quod. Circa limitationem, vide no. in c. 2. extra, de confir. vti. vel inut. & quod no. Bar. & Inn. in l. ſi conſtat, ff. eo. & Bal. inf. eo.
c Phil. Dec. Apparenter. Nam ſi coacta, aut meticuloſa, per Papam confirmari non poteſt, prout tradit Alex. in l. ſi conſtat, de app. & per iſtum in l. 1. de his, qui pp met. iud. Si autem libera eſt, & ſpontanea, per meticuloſum non vitiat confirmationem, ſecundum iſtum in l. cum te de pign.

& compulſus principaliter non vult ſecundario, ff. de fur.l. qui
ſaccum. Item, cętera pōt homo nolens, credere nō pōt, niſi vo-
lens. 2. Sent. diſt. 26. paſſiones aūt animæ quædam ſunt nobis in-
natæ vt amor; & odium: quędam illatę ab extrinſeco, & tunc
aut ſunt uiolentæ. & uitiant actus liberos, aut non ſunt violēte,
ſed leues, & non uitiant, vt in l. 1. & iij. ff. quod metus cau. Con-
clude ergo, ꝙ vbi non eſt confirmabile, ibi non valet ꝯfirmatio,
niſi ille, qui ꝯfirmat, poſſit & velit per ſe dare, & interueniat for
ma debita ex certa ſcientia. de virtute enim confirmationis di-
ſtingue, aut eſt confirmatio conſecutiua alterius actus, aut dat
actui eſſe, aut ſimpliciter approbat actum. primo caſu, ſi non va-
let principale, non valet ꝯfirmatio, vt ff. ad Treb. l. apud Iulianū,
§. idem Iulianus. ibi, hoc. n. facto, confirmatiſque, &c. Scd̃o caſu
valeat confirmatio, qa ſuis virib. nititur. arg. ſupra de inoffi. teſt.
l. 2. & no. ff. de pac. l. legitima. & ff. de iuriſ. om. iud. & l. & quia. p
Cy, Tertio caſu, ſi fundamentum, quod requirit, nō interuenit,
confirmatio nihil operatur, vt ff. de act. & ob. l. obligationes, quę
proprijs virib. non ſubſiſtunt. Illud ēt certum eſt, ꝙ cōfirmatio
non extenditur vltra quam actus confirmabilis, vt ff. de lib. leg. l.
Aurelius, §. teſtamento. & hominum actus extra ſuam naturā
& metam trahi non debent. Item not. ꝙ conualeſcentia dicitur
confirmatio, vt l. fi. de his, qui a non dom. man. quod not.

L E X XXVIII.

1 *Variatio citra Iudicij electionem, locum non habet.*
2 *Aſſenſus iuſte petenti, non eſt denegandus.*
3 *Silentium, quod ſibijpſi imponatur, quis petere poteſt.*

Si quis libellos. Donec durat tp̄s appellandi, poteſt
appellans variare: quia decem dies
dant ad deliberandum. Item & in totum recedere ab appellatio
ne, & ſuos libellos recuperare. h. d. hanc leg. declarat Io. Mon. in
c. quāuis, de elect. lib. vj. Et no. ꝙ pęnitenti debet reſtitui libellus
1 quod alibi ita expreſſe non reperit. † Quæro, ſi ſunt *a* plures Iu-
a dices appellationum, quilibet inſolidum, vtrū qui appellauit ad
vnum poſſit pęnitere, & appellare ad alterū? Gl. ſentit hic, ꝙ non
niſi appellauerit per errorem, quia iam deuoluit iuriſd. vñ non
pōt circa electionem iudicum variare: ſed dic, ꝙ non nocet er-
ror aſſenſiuus, ſed nocet error diſſenſiuus, vt no. j. eo. l. in offerē
dis. in gl. magna, in fin. & eſt rō, qa maius tribunal participat ſuū
b poſitiuum, non eꝯ, vt ff. eo. l. 1. §. ſi quis. Item nota. ꝙ l. edita, *b* vr̄
habere locum in cā appellationis. ſ. quo ad nouum libellum ap
pellatorium, nō dico de veteri. dicit Inn. hoc verum eſſe, niſi ad-
uerſarij interſit extra de accu. c. licet & Cy. j. tit. j. l. p hāc. & Spe.
2 in tit. de lib. conce. §. nunc oſtendimus ver. porro. † Itē no. quod
iuſte petenti non eſt denegandus aſſenſus. ſic ff. de in ius voc. l. q̃
uis. Itē not. ꝙ appellatio oblata in ſcriptis, dr̄ libellus, vt not. Spe.
de lib. concep. §. quod aūt. Et iō dicit Inno. ꝙ ſi ſcriptura produ-
cta coram Iudice a quo, producatur corā Iudice ad quem, & pe
tatur ſuper ea procedi, ꝙ non requirit alius libellus. de offi. dele.
c. cum contingat. & idem no. Bar. ff. eod. l. 1. §. libelli. appellans. n.
non tenet actionem ſuam edere, cum & reus appellet, & iō ſuffi
cit edere ſimplicem querelam, & petere ſuper ea procedi, vt iu-
ris fuerit porrecta appłone in ſcriptis: nam nil peteret; nil conſe-
queretur. ſola. n. productio ſcripturæ eſt quædam probatio, non
petitio: & probatio non pōt fieri, niſi petitio eam præcedat, quia
probatio eſt de medijs cāæ, & ſine principio ad medium perue-
3 niri non poteſt. † Quæro, nunquid pōt quis petere, ꝙ imponatur
ſilentium ſibijpſi, cum videt ſe male egiſſe: aduerſarius aūt petat
procedi? Dicit Spec. ꝙ ſic, in ti. de lib. concep. §. nunc oſtenden-
dum. pro hoc ff. de iud. l. deſtitiſſe, ſup. de pact. l. poſtquam liti. ſal
c uo *c* ſi intereſſet aduerſarij. Et iſtum paſſum nemo alius tangit.
d Item dicit Spe. ꝙ ille, qui fottuito *d* reperitur coram iudice, tene
tur recipere libellū ſaluo iure deliberandi, non obſtante. ꝙ prius
non fuerit citatus, in Spec. de lib. concep. §. ſequitur. ver. item di
cunt. quod verum eſt, niſi habeat ius reuocandi domum.

ADDITIONES.

a Si ſunt. Facit l. j. in fi. ſup. de aſſer. tol. Bar. tamen tenet contrarium.
b L. edita. Vide Doct. in c. 2. in fi. ext. delib. obl. & quod non poſſit fieri cumulatio in eo libello in cauſa appel. vide Barto. in l. per hanc. inf. tit. 1. & dum Bald. hic dicit, non dico de veteri, &c. vide eum in d. l. per hanc verſic. quæro ergo quid eſt & Ant. de But. in d. c. 2. ad fi. & hic vide Bal. in l. edita. & Bald. & Ang. in l. Pomponius ſcribit, ſi frumentum. §. fi. ff. de rei vend.
A. B. l. edita. Vide Inno. in c. ex parte, de reſc. & ibi do. Abb. & in c. cum ſit, de ap.
c Saluo. Vide ad hoc, quæ not. Inn. in c. licet, extra de accuſ.
d Fortutio. Vide Bal. in l. accuſatorib. inf. de accuſ.

L E X XXIX.

1 *Appellationis Iudex criminales pœnas exequitur.*

Addictos. Damnati ad ſupllicium non ſunt ui eximē-
di: ſed ſi p errorem, vel grauamē cognitoris
oppreſſa putetur eſſe iuſtitia, poteſt per quemlibet appellari. ſi
tpa ſuffragantur, & iudex appellationis mādabit executioni ſen
1 tentiā cōfirmatā. h. d. † No. quod iudex appellationis exequitur
a criminales pœnas. Quæro, quid ſi *a* iſti ſunt manifeſte cōuicti,
vtrum poſſit appellari? Glo. dicit, ꝙ non quod eſt verum, ſi deli-
ctum eſt notorium; vel adeo manifeſtum, ꝙ non poſſit aliqua
tergiuerſatione celari, vt j. de pę. l. qui ſentētiam, & adde quod
no. ff. de app. l. non tm̄. Et no. ꝙ ꝯ hanc legem faciunt Cardinales
quodā priuilegio, nam ſi obuiāt ei, qui ducit ad mortem, hn̄t ex
conſuetudine hoc priuilegiū, ꝙ poſſunt eum a morte liberare.

ADDITIO.

a Quid ſit. Vide Bal. in l. fi. in vlt. col. ſu. ſi a non compet. iud. & in l. addictos de Epiſcop. aud.

L E X XXX.

1 *Appellatio ab iniuria facti interponi poteſt.*
2 *Appellari poteſt ab iniuria temporis.*

a
1 Si quis *a* procuratione. † Poteſt ab iniuria *b* fa
cti appellari. Quęro,
b qd operet̄ iſta appellatio? Reſpondeo, quia deuoluit totum nego
tium ad ſuperiorem. Quæro exemplum huius legis. Reſpond.
dicit placen. quod exemplum eſt ſi iudex dedit litigatori maxil
latam, dicit gl. ꝙ iſtud eſt malum exemplū, quia remedio appel-
lationis non poteſt tolli maxillata. Tu dic, ꝙ non tollitur maxil
lata, ſed tollitur iuriſdictio, & ita intellexit placen. ſed Io. dixit,
ꝙ ante factum debeat appellare, quia poſt factum non prodeſ-
ſet. Sed hoc verum non vr̄, quia antequam grauetur, appellare
c non poteſt. Dicit Inno. *c* ꝙ erat grauamen comminatum, *d* vel
d quia apparebat reo de intentione Iudicis, quod uolebat eum
torquere, & ideo a tali intentione appellatur, ne iudex prorum-
pat in actum, quod eſt no. dignum, & eſt ſpeciale, quando graua-
men eſt tale, quod illatum non poteſt reparari. Tene menti.
2 † Item no. ꝙ poteſt appellari ab iniuria temporis, vt ſi iudex exe-
quitur ante tempus, ſecundum Ioan. quod no.

ADDITIONES.

a Si quis. Vide quod dicit Bar. ar. huius l. in l. 2. ver. quid ergo, ſup. de ſer. fug.
b And. Barb. Ab iniuria. Vide Ang. conſ. 185.
c And. Bar. Dicit Inn. No. ſi videt reus, quod Iudex vult eum torquere, pōt appellare & an Iudici ſit reſiſtendum, vide in l. prohibitum, inf. de iu. fiſc. & glo. in c. ſi quando, de offic. deleg. ubi dicit, ꝙ eſt ei perſuadendum: & ſi non deſiſtit eſt appellandum, & ibi dicit Inn. quod in commiſſis licet delegatus malefacit, eſt ſibi parēdū in non commiſſis poteſt ei reſiſti. vide ibid. Ant. Cy. & Bal. in l. ab executione, inf. quo. app. non reci. vide ibi Imo. vbi dicit, quod in ſibi commiſſis male facit, tñ eſt ſibi parendum, ſed pars debet appellare, poſt app. poteſt reſiſtere de facto, quod eſt no. dignum, ſed in c. dilecto, de ſen. excom. lib. 6. dicit, quod nō: quia indiſtincte eſt ſibi reſiſtendum de facto, gl. & Inn. in c. ex literis, de off. de leg. quem vide quia pulchre, & ſing. loquitur, ſed Mod. in d. c. ſi quando, dicunt, quod ſi extra iudicium Iudex facit aliquā violentiam, tunc eſt ſibi reſiſtendum de facto, vt l. magiſtratibus, ff. de iniu. & ita procedit, quod ipſe dicit in d. c. dilecto ſi in iudicio procedit quod dixi in c. quando prælleg. vide l. qm̄, & ibi Bald. ſup. e. quod qñ Ptās facit aliquid iniuſtum, officiales ſui debent ſibi reſiſtere, & vide ibi, quia dicit, & ſubditi non debent obedire prælato facienti aliquid contra legem vide gl. 2. q. 7. c. ſacerdotes, vide do. Pet. in c. ſignificaſti, de off. dele. & gl. & Bal. in l. qm̄, ſup. eo. & gl. in c. ex literis, ſup. de off. dele. quæ dicit, quod poteſt violenter reſiſti, & ibi dicit Io. An. quod ſi eſſet notorium ſententiam eſſe iniuſtam, poteſt reſiſti. & ibi dom. Card. dicit, quod ſi non eſt notorium, ſed executio non poteſt reparari in app. vel per ſuperiorem. poteſt reſiſti. alleg. Cy. in l. ab executione, inf. quo. app. non recip.
d Comminatum Vide Bal. in rub. ſup. commi. vel Epi. in ver. extra tamen. an autem a mulcta, poſſit appellari, vide Bar. hic, & not. in l. & in mulctis. ſup. eo.

L E X XXXI.

1 *Caſus, in quo maiores, & maximi magiſtratus, conueniuntur, durante officio.*
2 *Statutum quod non poſſit appellari ad ſuperiorem dominum, non valet, & ratio.*

Si appellationem. Tempora quęrimonię expo-
nenda de iudice, qui appe. reci
pere recuſauit, vel ſuſcepta appel. apoſtolorum copiam denega-
uit, ſunt varia ex iudicum varietate h. d. & not. quod glo. in l. j. ff.
de lib. dimiſ. intelligit iſtam. leg. in tpe proteſtationis fiendæ iu-
dici, qui non recipit appłonem, vt eam recipiat, vel nō dat apo-
ſtolos, vt eos det, pp quam proteſtationem iudex de maiori do-
lo notatur, & actus punitur. Sol. Docto. intelligunt hanc leg. de
libello querimoniarum, in quo petitur talem iudicem per ſupe-
riorem puniri, & hunc intellectum approbat Ia. de Are. & But.
1 † Not. caſum, in quo maiores, & maximi magiſtratus cōueniū-
tur durante officio. ſ. quādo faciunt aliquid contra iuriſdictio-
nem ſuperioris. Item. no. ex dr̄ia iudicum diuerſa tpa ſtatui, quia
ita placet Legiſlatori. & collige, ꝙ qui appłonem nō recipit, iniu
riatur etiam iudici, ad quem appellatur. quod patet hic, quia pro
2 maioritate Iudicis, maius ſtatuitur tempus. Et ſic eſt † argu. *a* ꝙ
a ſtatutum *b* ſubditorum, ꝙ non liceat appellare ad ſuperiorem
b dominum, non valet, quia ſuper iure ſuperioris non poſſunt ſta-
tuere ſtatuta, ergo ſtatuta ne licet appellare ad Papam, vel impe-
ratorem, vel ad curiam præſidentium pro Romana curia, vel i-
perio, nullius ſunt momenti. Addit Cyn. hoc eſſe expreſſum ex-
tra, de iureiu. c. venientes. & dic vt ibi.

ADDITIONES.

a And. Barb. Et ſic eſt arg. No. quod non valet ſtatutum, quod non licet appellare ad ſuperiorem, vide Bald. in l. fi. §. fi. in tit. 1. & l. cum filius, & l. ſi filiusfam. ff. de teſt. mil. Ange. in l. omnes, populi. de iuſt. & iu. & vide inf. l. fi. in titu. 1. quod ibi remiſi. & Bal. dicit in l. fi. ſup. de edi. di. Adr. tol. quod licet ſtatutum prohibeat appellationem tamen non vr̄ prohibere recurſum pro fienda iuſtitia ad Iudicem appellationis, & vide tex. c. vt debitus, de app. vbi remota app. non videtur remoueri niſi friuola app. facit c. ex parte, lo 2. de offi. leg. ubi ſi prohibetur opponi exceptio, intelligitur de friuola, & ibi eſt caſus ſing. ſic poteſt dici in propoſito, & vide Bart. in l. fi. de aqua plu. arcen. & Bald. in l. fi. ſup. de ſent. & interlo. om. iud.
b Satutum. Vide in l. 1. ff. de aqua plu. arcen.

LEX XXXII.

1 *Scriptura de his, quę fiunt in iudicio, per notarios fieri debet.*
2 *Appellatione ſuſpenſa, an ſuſpendatur pronunciatum.*
3 *Effectus ratione dignitatis additæ, variatur, & initium non inſpicitur.*
4 *Ius ſocij ratione adiuncti dicitur fortificari.*

Precipimus. Quia appellationes deuoluuntur ad principem, & ipſe plurib. occupatus, non po-
teſt appellationib. intereſſe: ideo cauſas committit per legē, qñq;
vero plurib. & qñq; in conſiſtorio cognoſcit. h. d. cum l. in offe-
rendis, & l. ampliorem, ĩ. eo. Caſum in terminis pone, vt in gloſ.
a magna ponit. verba But. ſunt hęc. Vidi dubitari *a* de iſtis iudici-
bus, quib. cōmittunt per legē iſtæ cāę, an ſint delegati, vel ordi-
narij: Sed dic, ꝙ habent nām mixtam. Nā non ſunt oīno delega
ti, qui habēt a lege iuriſdōnem, nec oīno ordinarij. quia iuriſdō-
nem inſolidum non habent, ſed ſimul cognoſcunt. But. Bř iſta
rō nihil valet, quia Conſules ſimul additi ſimul cognoſcunt, &
tñ ſunt ordinarij, vt l. j. ff. de offi. Colſul. dic ergo, cum iſta cōmiſ-
ſio fiat eorum ſedi, & non perſonis, ſunt ordinarij. Sed ego vi-
di dubitari de Auditorib. quorū eſt certus, & determinatus nu
merus; tñ de nulla cā cognoſcūt, niſi de ea, q̃ eis nominatim mã
dat, an ſint ordinarij, an delegati; Vř, ꝙ ordinarij ex aptitudine.
In ꝯrium, ꝙ delegati ex actu. ſunt. n. gñales in potētia, & ſingula-
res in actu. Rñdeo, iſti ſimiles ſunt hr̄dib. inſtitutis in certis rebus
qui quo ad nomen hæredis, ſunt hęredes vl̄s, ſed quo ad illas res
ſunt pręlegatarij ſup. de hęred. inſti. l. quoties ſimpliciter tñ lo-
quendo appellamus eos hæredes, niſi ſint extra vniuerſitatē po-
ſiti, dato hærede vniuerſali, ff. de hære. inſtit. l. ex facto, & leg. j. §. ſi
ex fundo. & l. quoties, §. ſi duo. item ſimiles ſunt tutoribus inter
quos eſſet diuiſa adminiſtratio, vt ff. de adm. tut. l. inter turorem
& hoc ſi ſunt Auditores deputati per legem. Sed ſi ab hoīe, iſti
ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum, niſi ille homo ſit prin-
ceps, qui pōt creare ordinarios magiſtratus, vt not. ff. de iuriſd.
om. iud. leg. & quia. Not. pulchrum teſt. ibi dum dicit, ne noſtris
1 occupationib. quib. pro vtilitate mundi, &c. † Not. text. ibi exci-
pere, ſcribere, ſcriptaque litigatorib. edere noſtros epiſtolares
pcipimus, quod de his, quę fiunt in iudicio, debet fieri ſcriptura
per notarios ad id deputatos, quæ ſcriptura valet, ēt ſine iuſſu iu
b dicis: & licet poſſit recipere ſcripturas, *b* non tñ poterit recipere
teſtes ſine Iudicis commiſſione, vt not. ſup. de teſt. l. hac conſul-
tiſſima, §. pen. nuncius aūt publicus bene pōt referre ambaſiatã
ſuam actuario Tabellioni, quia non requiritur cauſę cognitio,
2 ſed eſt quoddam referre, vt hic. † Item nota text. ibi, appellatio
ne ſuſpenſa, ꝙ appellatio ſuſpendit pronunciatum. Item nota,
ꝙ a delegato appellat ad delegantē, in verſi. qui ēt. Dicit Butr. ꝙ
relatiuū, Qui, poſitum cum copula, auget, ſed ſine copula deter-
minat, & reſtringit, vt le. ea tñ, de leg. 3. poſtea ſubdit hæc verba,
Ego puto, ꝙ vbicunque habet expreſſam orationē determinatã
ſub ſe, & perfectã, ꝙ vbi veniat augmentatiue, nō determinatiue
ad pcedentia, vt inſt. qui. mo. re ꝯh. obl. ibi, quas &c. Sed qñ non
habet ſub ſe orationē perfectam, tunc venit determinatiue, &
non augmentatiue. But. dicas, ꝙ qñ genus pręcedit, & ſequitur
relatiuum, ꝙ in ſpecie determinat genus. Item dicas, ꝙ nã rela-
tiui qualitatis eſt determinare, & reſtringere ſuū antecedēs, ſuū
dico, & non id qđ ſuum nō eſt. hoc aūt pōt apparere ex grãmati
cali ſcientia, vt l. Plautius, de auro & argen. leg. & l. fi. §. cui dul-
cia. ff. de vino trit. & oleo lega. l. nam quod liquide, §. ſi cui, ff. de
penu. leg. & ff. de verb. obl. l. ſi cū fundū. Si aūt ſpecies non eſt de
illo genere, tunc nō reſtringit genus, vt ſi dico, lego tibi veſtimē-
ta mea, & quæ in camera habeo, vt d. l. ea tñ adiectio. copula ve-
ro qñq; ponit diſtributiue, vel partitiue, l. reos, §. cum tabulis, ff.
de duob. reis, & tunc ponit in ſenſu diuiſo, qa diuidit. qñq; ꝯple-
xiue, & vnitiue, & tunc nō geminat ſuas ſingularitates, quia ſen-
ſus eius eſt plura in vnum effectū vnire, l. pe. ſ. de impub. & alijs
3 ſub. p But. † No. ex fina. huius leg. ꝙ rōne dignitatis additę variat
effectus, & nō inſpicitur initiū. Et eſt arg. ꝙ ſufficiat, ꝙ delegatus
pp ſit in dignitate tpe ſnīæ. Hoc nō eſt verum, qa ab initio nō te-
4 net reſcriptū. † Item no. ꝙ rōne adiuncti, fortificat ius ſocij. But.
c in l. qui duos, de lib. leg. Et eſt optimum argm̄, *c* ꝙ ſi cā ꝯpromit-
titur in clericum, & laicum ſimul, ꝙ Eps eſt adeundus ſuper re-
ductione ad arbitrium boni viri, quia clericus tãquam dignior,
trahit ad ſe laicum. Item no. ꝙ id, quod non mutatur, ſtat. Extra
no. arg. ſi ſtatutū dicit, ꝙ non ualeant ſnīæ Collaterales, niſi ſit lę
gum Doctor, quod ſufficit ꝙ ſit legum Doctor tpe ſententiæ.

ADDITIONES.

a Dubitari. Facit ad no. in l. more, & vide Bal. in l. & quia, ff. de iur. omn. iud.
Dubitari. Vide Bar. in l. fi. in fi. ſup. vbi Sena. vel cla. & hic in fin. §. quod ſi a duce.
And. Barb. Vidi dubitari. Vtrum auditores legatorum habeant ordinariam, vide
Bald. in l. fi. C. vbi Sena. vel cla. & quod ipſe voluit in l. a iudice, C. de iud. vide quę
ibi dixi, & in c. cum Bertoldus, de re iud.
b Scriptura. Vide Bar. in l. eos, §. ſuper his, ſup. eo.
c And. Barb. Optimum arg. No. ſi compromittitur in clericum, & laicum, debet adi
diri Epiſcopus ſuper reductione, vide hic Bar. ſed ipſe tenet contra inſimili, in l. ſo-
lent, ff. de ali. & cib. leg. tu dic, quod ibi loquitur in ſententia, quæ eſt indiuidua, l.
in hoc iudicio, ff. fami. erciſ. & in d. l. ſolent.

LEX XXXIIII.

1 *Stãte ſtatuto, ꝙ reus reſpondeat accuſationi ſimpliciter, non poteſt adijcere, ꝙ fecit ad ſui defenſionem.*
2 *Iudices duo ſi ſunt contrariæ opinionis, quid iuris.*
3 *Stante ſtatuto, quod in caſu diſcordantiæ duorum arbitrorum, Poteſtas ſit tertius, ſtatur deciſioni ſolius Poteſtatis.*

a Iubemus. A reſcripto *a* principis non appelletur: bene
1 aūt appellat a ſnīa ind̄ ſecuta. h. d. But. † Not.
tex. ibi, ſiue nihil hmōi adiectum ſit, ſed ſimpliciter, ꝙ ſimplici-
b ter dico, nullo addito dicto: & ſic ſi ſtatutū *b* dicit, quod debeat
reſponderi accuſationi ſimplr̄, non pōt reus adijcere reſponſio
ni, ꝙ fecit cã defenſionis: nunquid ergo non poterit poſtea pro
bare, ꝙ ad ſui defenſionem? Reſpond. immo, vt not. ff. de excep.
2 re iu. l. duobus. vbi videas. † Item not. hic, in fin. ꝙ qñ ſunt duo
iudices, qui habent contrarias opiniones, quid iuris: & vide ff. de
3 arbit. l. ſi vnus. §. principaliter, & quod ibi not. † Dicas, quod ſi
c ſtatutum *c* dicit, ꝙ cauſa compromittatur in duos: & ſi non con
cordauerint, tertius ſit Poteſtas: quod eis diſcordantibus, ſtatur
arbitrio ſolius Poteſtatis: ſecus dicerem, ſi iſte tertius non eſſet
electus a lege, quia tunc iſte nō habet plus, quam vnam vocem,
cum ſit arbiter, ſicut, & cęteri. de hoc tangitur per Docto. ff. de
ſolu. l. quod ſi forte, §. j.

ADDITIONES.

a A reſcripto. Vide Bal. in l. fi. ſup. de relat.
b Si ſtatutum. Vide latius per Bald. in l. 1. ſup. de ædi. act. Angel. & alios, in l. 1. §. ſi
quis ſimpliciter, ff. de verb. obl. & idem Sal. hic.
c Si ſtatutum. Vide quæ dixi in l. item ſi unus, §. fi. ff. de arb. & Bal. in l. 1. in 2. op. ſup.
de his, quæ pæ. no.

LEX XXXV.

1 *Appellatio eſt communis etiam parti, quæ non appellauit.*
2 *Iudex ſicut pro appellato abſente ſupplere pōt, ita pro appellatore pręſētē.*
3 *Libelli duo in cauſa appellationis, an de neceſſitate ſint dandi.*
4 *Capitula ſeparata dicuntur, quæ ex cōntinentia factorum ſeparationē non recipiunt.*
5 *Subornatio in Tabellione non timetur, qui ad corroborationem ſui inſtrumenti depoſuit.*
6 *Iudex appellationis non debet interrogare de iure tertij.*

1 Ampliorem. † Appellatur a tanto, & diſcutitur de toto: quia appellatio eſt cōis etiam parti
quæ non appellauit. h. d. & non eſt alibi. verbi gratia, petebantur
a reo decem, fuit in quinque condemnatus, & in quinque abſo-
lutus: appellauit. ſi Iudex appellationis videt eum teneri in decē,
condemnabit in decem: quod tene perpetuo mēte. Itē no. quod
Iudex appellationis ſupplet pro abſente: quod Bart. dicit eſſe ve-
a rum in prima cã. dictum Bart. pōt ſuſtineri, qñ abeſt ex cã. *a* Nã
ſi eſt contumax, non debet pro eo ſupplere. niſi quatenus acta
loquuntur, vt ſ. de iud. l. properandum, §. cum aūt. Ego dico, ꝙ
hæc lex ēt habet locum in cã nullitatis, quæ eſt contigua cauſę
appellationis, vt iudex poſſit ſupplere pro abſente, & in his, quæ
reddunt iudicium retro nullum. dicunt tñ quidam, vt Goffre. in
Summa, de offi. iud. ꝙ ad hoc, vt iudex ſuppleat, duo ſunt neceſ
ſaria, ſcilicet ꝙ conſtet ſibi quod hoc faciat poſt litis cōteſt. nam
cum iſtud ſupplere ſuccedat loco probationum, ergo poſt lit.
conteſt. fiendum eſt. Item quia ante lit. conteſtat. nihil pertinet
ad merū officium Iudicis, quod ī factū reſpiciat, ff. de ædil. edic.
l. ædiles, §. idem ſciendum, niſi in his, quæ repellunt a limine iu-
dicij, vt ff. de procur. l. ſi reus paratus. & l. filiusfa. §. veterani. eod.
tit. caue ibi, doctrina Goff. vera eſt in cã principali, ſed non eſt
vera in cauſa appellationis. vbi diſtinguitur pręſente aduerſa-
rio, vel non, vt hic Item dicunt quidã, quod iudex appellationis
pōt ſupplere in expenſis, & alijs acceſſoriis ēt ſine libello. per hãc
2 nota, leg. † Quærunt Doct. nunquid ſicut iudex poteſt ſupplere
p appellato abſente, ita poſſit pro appellatore abſente? & dic ꝙ
ſic, quia officium iudicis eſt commune vtrique parti: alias clau
dicaret iudicium, quod eſſe non debet, vt ff. de arb. l. ſi cum dies
3 §. pen. † Modo hic quæro, vtrum ſit neceſſe dare duos libellos
vnum appellato, alterum appellanti? & vř ꝙ ſic, vt ff. de exce. rei
iud. l. ſi inter me, & te. ſicut dicimus in cã conuentionis, & recō
uentionis, nam qui non petit, non accipit, vt ff. de dam. inf. l. iiij.
§. hoc autem iudicium. Iudex enim non aditus, nihil facere po-
teſt, vt ff. de cond. indeb. l. vlt. §. fi. Sol. circa idem capitulum non
eſt neceſſaria reconuentio in cauſa appellationis, quia iudex
ſupplet ex officio: vnde ſi iudex uidet, quod ſententia ſit in to-
tum confirmanda, in totum confirmabit, ſi in totum infirman-
da, in totum infirmabit, licet ſit appellatum a parte, & non a to-
to. &

ADDITIO.

a Et cauſa. Similiter dicit Pau. de Caſt. in l. 1. ſup. vt quæ deſunt. aduo. par. iu. ſup. &
Lud. Roma. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infe. ſed ueriorem puto opin.
Bar. abſolute. & cum Bar. concor. glo. in c. bonæ, extra, de poſt. præla. quam ibi coi
ter ſequuntur Doct. gl. 30. q. 5. c. iudicantem. & Inno. in c. veniens. extra, de accu.
nam ſecun. Inn. ſi abſentia litigatoris Dei præſentia ſuppletur, l. properandum, §.
ſinautem. ſup. de iud. ergo iudex debet quærere de iure abſentis, ēt per quemcun-
que alium, qui eum inſtruat de iure abſentis, & idem tenet Bart. in l. pe. §. ad cri-
men, ff. de pu. iu. & Ang. hic Bal. in d. l. 1. aliter dicit.

a to,& ſic ēt ſupplere poterit,vt abſolutū *a* in quinque abſoluat in
decē,ſi in totū Iudex primæ cāæ debebat abſoluere; & ꝯdēnatū
in quinq;,ꝯdēnet in decem,ſi Iudex primæ cāæ in totum debe-
bat ꝯdēnare,& ſic authorit.huius legis,applo ſuſpēdit,& deuol-
uit in totū,licet nō fuerit appellatum a toto.Mirabile eſt illud,&
ꝯ regularē nām iudiciorum,nec erat ſtatutum de iure veteri,ꝙꝙ
illo iure poſſit adijci noua cā ad coadiuuandā,vel infringēdā ſen
tentiam,vt ff.qđ cū eo,l.Titianus. Oppo.nonne in cā appellatio-
nis,ſi partes ſunt pręſentes,debet lis conteſtari? Certe ſic,vt ǯ.ne
lic.in vna,eadēq; cau.l.1.qūo ergo litis conteſt.ſuper quinq; por
rigetur ad decē? Nam iſtud eſt impoſſibile,quia nec actum,nec
cogitatum, vt ff.de excep.rei iud.l.1. Solut.hic ſpāle ex ęquitate
ſcripta. tñ de rigore eſſet ꝯrium. Vel dic, ꝙ in lege nr̄a licet non
requiratur,ꝙ appellatus appellet:tñ requirit,ꝙ petat,ſi eſt p̄ſens,
pro abſente aūt iudex ſupplet, & hæc vera. Sed quid ſi diuerſa
ſunt capitula,nunquid hēt locū hæc lex? Reſpōdeo nō,quia ſepa
ratorum *nulla* eſt ꝯiunctio, vt l.ſi maritus, ff.de don.inter vir.&
4 vxor.† *Sed* quæro quæ dicātur capitula ſeparata.*b* Rñ.tex.dat in
b hoc ſingularē doctrinā.Nā illa dñt capitula ſeparata,quæ diuer-
ſitate factorū ſeparationē recipiunt:& illa dñr coniuncta,quæ ex
continentia factorū ſeparationem non recipiunt, vt ǯ.ſi vnus ex
plurib.ap.l.1. Sciendum eſt tñ,ꝙ ſi vnum capitulum eſt principa
le,aliud ſecundarium:ſi a primo incipias, illud eſt capitulum ſe-
paratum: *ſecus* ſi a ſecundo,quia illud non ſtat p ſe,vt ff.de exc.
rei iud. ſi cum in iudicio. & ff.de noxa. l.in delictis, §.ſi detracta.
Mō ego quæro, qñ iudex pōt ſupplere de facto,quales actus pōt
facere iudex? Reſp.non eſt dubium,ꝙ pōt facere actus,qui perti
nent ad ius ſcriptum. Idem dico de conſuetudinario.Item face
re pōt actus in factum reſpicientes, puta ſi actor allegat promiſ-
ſionem, vel reus allegat pactum de non petendo,interrogabit te
c ſtes,an interuenerit dolus,*c* vel metus.Item cōtra actorem inter
rogabit, an ſolutio fuerit facta, vel pactum de non petendo.h.d.
d gl.Itē poterit interrogare,*d* ēt didicitis *e* teſtificatis,quia in iudice
e aliquid ex officio faciente vel ſupplente, non timetur ſuborna-
5 tio,ar.eorū,ꝙ no.Inn.extra,de teſti.c.cū clamor.† Itē nō timetur
ſubornatio in Tabellione,qui depoſuit ad corroborationem ſui
inſtrī,nec in teſtib.qui deponunt ad corrobationem ſuæ ſcriptu-
f ræ,argu.l.1.ſ.de teſta.Ex p̄dictis *f* inferas vnam nouam cōcluſio-
nem, ꝙ dato, ꝙ clem.teſtib.ſeruaret in illo foro,tñ remediū eſt,
ꝙ ille,qui non poteſt producere teſtes ſuper didicitis teſtificatis,
noīa teſtium det iudici, & abſentet ſe, & tunc Iudex in quo non
timetur ſubornatio, recipiat dictos teſtes,ac iuramēta, & depoſi-
tiones, & valebit eorum teſtimonium, quod eſt mirabile. Item
quæro,an iudex ex ſua vera,& infallibili conſcientia poſſit reum
torquere,*alijs* probationib. deficientib. Reſp. vt not.in Spec. de
ſenten.§.qualiter,parum poſt prin. & ibi videas. Extra not.ꝙ iu-
dex in cā principali non poſſet ex ſuo mero officio non intenta-
to,facere huiuſmodi interrogationes,vt not.ff.de pact.l.ſi vnus,
6 §.pactus. *in gl.in* opponendo. Quæro,† nunquid lex noſtra ha-
beat locum inter perſonas ſeparatas: Reſpon. iudex appellatio-
nis de iure tertij interrogare non debet,quia ſuper hoc non pen-
g det *lis*. Iſta eſt gl.ſingularis *g* in l.creditor, in prin.ff.mand. Et ad
hanc leg.adde quod no.extra,de poſt.præl.c.bonæ, el.1.

ADDITIONES.

a Abſolutum.Vide Bal.in l.fi.inf.quan.prouo.non eſt neceſ.
b *Separata. Vide Bal.in* l.eos,§.1.ſup.eo.& in l.per hanc,& per Bar.& ibi Bal.inf.tit.
1.& Bal.in l.Aurelius, §.idem quæſijt,ff.de lib.leg.& in *l.3.*§.*filius*, in princ.ff.de
libe.& poſthu.
And.Bar. Sed quæro quæ dicantur capitula ſeparata. Vide Bal.in l.per hanc, inf.de
temp.appel.& tex.l.1.inf.ſi vnus ex plurib.Sal.hic alleg. pro ſing. vide Bald.in l.2.
ſup.de re iud.
c Dolus.Vide Bal.in l.geſta,ſup.de re iud.in vlt.col. Innoc.in c.per tuas.ext. de teſti.
Spec.& Io.And. in tit.de teſti.§.1.in prin.vbi de interrogatorijs. & gl.in cap.cum
cauſam.ext.de teſti.& atteſt.
d And.Bar.Interrogare. No.nouum remedium, vt poſt didicita teſtificata poſſint
produci teſtes.quod eſt verum. qñ culpa iudicis præceſſit,alias ſecus, vt no.voluit
Inn.in c.per tuas,de teſti,quem refert Bald.in l.veluti,ff.de eden.& de materia vi-
de quæ notaui in l.per hanc.in tit.1. vbi plene dedi remiſſiones. quod intellige ad
illud, quando non rite examinauit culpa partis. & vide gl.in c.conſtitutus, el 3.
quæ dicit, ꝙ ſola publicatio non ſufficit,& ſequitur Spec.in tit.de teſt. §.ſatis vti-
liter,ver.quid ſi publicatæ.Do.Ant. in c.fraternitatis.dicit,quod ſi eſt facta publi-
catio, & probatur, quod pars veriſimiliter non habet notitiam teſtimoniorum,
quod auditur. licet Io.An.teneat contrarium, & eum ſequitur Do.Io.ibi. & vide
de materia Bart.in l.1.§.nunciatio,de oper. nou.nunc. ſed an poſt in cauſa iudex
poſſit hoc facere: D.Car.in c.ad petitionem,de accuſ.dicit,quod in q.facti ita obti
nuit,& idem voluit in c.cum Io.de fi.inſtr.in 1.contrario & ibi vide D.Anton.qui
conſuluit ſuper iſto,& dixi in d.c.ad petitionem,vbi omnino vide.
e Didicitis. Vide quæ dixi poſt. Bar.in auth.at qui ſemel.ſup.de prob.
f Celſ. Ex prædictis.Contra hoc tenet Rom.in l 4. §.hoc autem iudicium, ff.de dā.
infe. quia non poteſt iudex ſupplere extra tēpus conceſſum parti,vt no.in l.filiuſ-
fa.§.ueterani,ff.de proc.et in l.querelam,inf.de fal.ſcripſi poſt Rom.in d.§.hoc au
tem iudicium. Adde poſt Ant.Corſe.ſing.ſuis.in uerſi.teſtis.inci. cautelā nouam.
ubi alleg.iſtum hic,quod dictum iſtius poteſt procedere ſalua limitatione Ro.ſu-
per rub.de arb.col.19.quando culpa iudicis teſtes in prima examinatione nō fuiſ-
ſent recte examinati, ſecus autem ſi culpa partis. quod dictum fuit originale Inn.
in c.per tuas.extra de teſti.quē refert, et ſequitur iſte in l.ueluti. ubi pro hoc bon.
tex.ff.de eden.et Ang.in Auth.de teſt.uer.ſolum.
g Singularis.Illam gl.no.ponderat Bal.in l.1.ſup.de diuer.reſcr.

1 *Capitulatum ſemel,vlterius non eſt capitulandum.*
2 *Poſitiones nouæ in cauſa appellationis fieri poſſunt.*

§.In refutatorijs.

Cauent verboſitatem Mod.h.d.
1 † No.quod ſemel capitulatum,
non eſt vlterius capitulandum,& ſemel interrogatū, non eſt vl-
terius interrogandum.Et iō ſi reſpōſum eſt in prima cā capitu-
lis,& eadē capitula de nouo ponanī in cā appellationis, ille qui
non vult de nouo reſpondere,pro confeſſo non hr̄,qa ſemel re-
ſpōdēdo ſatiſfactum eſt legis mādato.Item eſt argm̄, ꝙ breuiter
a facta,aut dicta tenent. Quæro, nunquid *a* aliud ſit narrare,& a-
liud ponere? Reſpondet,ſic. Nam quæ extrinſecus narrantur,
ſunt verba narratiua, & ſi quis nolit reſpōdere poſitioni, illa nō
hr̄ pro confeſſata,verbi gratia,pono ꝙ petrus hęres Martini ac-
cepit a me mutuo centum.Nam iſta verba,hæres Martini, ſunt
ſuperflua,& non faciunt ad id,quod cauſa deſiderat, vt hic.Illud
ergo ſolum intelligitur poſitio,in quo aliquid fundatur, vel co-
adiuuatur,quod ad cām pertinet.quæ doctrina ſatis aperte col-
ligitur ex iſto tex.Nam dum dicit, verboſis,ſignificat ſuperflua;
2 ſed dum dicit cauſas, ſignificat neceſſaria, vel vtilia.† Vltimo
not.ꝙ in cauſa appellationis poſſunt fieri nouæ poſitiones,nouæ
confeſſiones,& nouæ probationes conferentes ad cauſam.Item
not.quod breuiter commendatur.tñ obſcuritas vituperatur, vñ
facit ad qōnem:Notarius ſcripſit extenſe dictum teſtis primi:de
inde ſcribit dicta aliorum teſtium ſub hac forma.Idem teſtifica
tus eſt Sæius,quæritur,an ualeat ſcriptura? & uidetur quod non
b quia Notarius *b* debet ſcribere per conſequentiam literarum,
vt ſup.de teſtam.authen.hoc inter liberos. itē quia iſta ſunt ver-
ba Notarij,non verba teſtium.item teſtes poſſent redargui,cum
poſſit intelligi duobus modis hęc ſcriptura,ſcilicet quo ad men
tem tm̄,& quoad verba.in contrarium eſt conſuetudo,& Ioan.
And.extra,de verb.ſign.c.nihil obeſt.in Nouel.Ego puto, ꝙ de
beat mandari notario,ꝙ extendat ſcripturam, ſaltem in cauſis
magnis,& grauibus,& magni ponderis:ſi tamen hoc fieri non
poſſet,vt quia notarius eſt mortuus,puto talia verba intelligi de
conſonantia verborum,quia mentem teſtium notarius non po
teſt ſcribere,ſed ſolum id,quod audit expreſſe.

ADDITIONES.

a Nunquid.Not.id,quod no.Bar.in l.ſi cui,§.1.de leg.v.& *vide Bald.in l.2.§.ſi actor*
ſup.de iura.calum.
b Notarius.Vide Bar.in l.3.§.1.cum ſim.& quod ibi dixi,ff.de teſta.

1 *Iudicium bene fundatum,ex ſuperueniente probatione non poteſt conſtitui*
irritum.
2 *Summa maior ad abdicationem iuriſdictionis iudicis inferioris tendit.*

§.Sed cum ſcimus.

Creſcente lite, creſcit iuriſ
ditio. Vel ſic, Sufficit qđ
iuriſdō in principio ſit fundata rōne dubij,licet in calculo feren
dæ ſnīæ appareat aliquid,quod a principio eſſet obſtatiuum iu-
1 riſdōnis.† Not.ergo, ꝙ iudicium bene fundatum ex ſuperue-
nienti probatione non conſtituitur irritum. Pone, dicit ſtatu-
a tum,*a*ꝙ Ptās,ſit iudex a centum aureis.ǯ.Capitaneus vero a cē-
tum aureis ſupra.mō mouetur petitio hæreditatis,cuius quanti
tas ignoratur.vel agiī ad factum,& de intereſſe neſcit.Quæritur
2 quis iſtorum erit iudex: Reſponde,† maior ſumma tendit ad ab
dicationem iuriſdōnis iudicis inferioris, & ei incumbit proba-
tio,qui vult aliquem priuare,vt ff.de prob. l. ab ea parte. ergo in
dubio pertinet iuriſdictio ad iudicem,qui non habet iuriſdictio
nem fundare ex probationib.nec elidere alterius iuriſdictionē:
nam elidere eſt quædam exceptio declinatoria. Audi *ſimile:* ſi
eodem momento fuit quis excōicatus,& appellauit, prius præ-
ſumitur excommunicatio,quia appellatio eſt quoddam elide-
re,vt not.in c.ſi tibi abſenti,de præb.lib.6. in Nouel. Item ſi pe-
to beneficium mihi conferri,non oportet, ꝙ probem aliquam
fundationem eius,ſed aduerſarius meus debet probare nouam,
quia tendit ad elidendum literas meas,vt no.in c.j.de reſcript.in
b Clemen.vbi eſt glo. ſing.item ſi teſtator *b* legauit mihi res ſuas,
non oportet,ꝙ ego probem,ꝙ erant ſuæ tempore teſtamēti:ſed
aduerſarius debet probare,ꝙ non erant ſuę,vt ff.de lib.leg.l. Au
relius,§.teſtō.licet in hoc poſſet dici ꝯrium, quia venit ad fundā
dam originem meæ petitionis,vt ff.de auro & arge. lega. ſi ita,
& no.ff.de neg.geſt.l.ſi eum actum.Et no. quod Guil.de Cu.in-
ducit iſtum §.ad plures quæſtiones per eum notatas, ff.de iuriſ-
di.om.iud.l.ſi idem cum eodem,& vide quod ibi plene not.Vl-
timo not. ꝙ a principio litis iuriſdi. recipit fundamentum, vt ff.
de iuriſd.om.iud.l.cum quædam puella.

ADDITIONES.

a Dic ſtatutū.No.ſingulariter,quod ſi ſunt duo iudices deputati in diuerſis ſummis
maiore,ſcilicet & minore,ꝙ iudex in maiore ſumma cognoſcit, ſi ſupererit ali-
quod factum,cuius æſtimatio eſt incerta,vide Bar.in l.4.§.Prætor ait,de dam. in-
fe.vbi ſi de contractu ſoluitur gabella,non ſoluatur de contractu,cuius factum eſt
inæſtimabile,facit l.in l.Falcidia,ff.ad l.Fal.& uide quod ſing.dicit Bar. in l.ſi de-
bitor,§.veriſimile,ff.de contrah.emp.in aliquib. lecturis, ꝙ ſtante ſtatuto, quod
debet extrahi vnus,qui ſtetit per quinque annos,quod ſi non eſt aliquis,debet ex-
trahi ille,qui eſt proximior ad quinque annos,quod ſing.nota.
b Si teſtator.Vide per Ro.in l.in illa,de uerb.obl.& in l.non ſolum, §.ſed vt proba-
ri,ff.de oper.no.nun.in addi.

De

De temporibus,& repa.appel. *Rub.*

¶Quia lites nõ debent eſſe immortales,ſtatuta ſunt a iure tpa
quibus elapſis,lis moritur,& omnia iura, quæ in temporib. ver-
ſantur,habent initium,& interitum.vt ff. de excuſ. tutor.l. ſcire
oportet,§.conſequens,& ff.de dolo,l.arbitrio,§.dolo.

LEX PRIMA.

1 *Appellationis proſequendæ tempus,an ſit maius, quam duorum menſium.*
2 *Prorogatio poſt lapſum terminum ad talem diem non valet.*
3 *Appellans ſententiam,a qua appellat,ſcire debet.*
4 *Appellans ſententiam contra ſe latam an ſcire præſumatur, cum dicat,ſe ignorare.*
5 *Scire eſt facti,ſed ignorare non,proprie loquendo.*

a SI quis. *a* Qui appellat a nominatione, habet decem
dies ad appellandum,& duos menſes ad proſe
quendum.h.d.ſm vnam lectu. Vel ſic, Ad appellandum,
& proſequẽdum habet quis duos menſes,intra quos ſuf-
ficit qñcunq; appellari dummodo tali tpe,ꝙ intra eoſdem duos
menſes poſſit lis inchoari & finiri. Alii dicunt,ꝙ intra duos mẽ
ſes põt appelari,ẽt in vltimo momento. Tene primam lecturam
pp l.obſeruare,ĩ.de Decu.licet gl.ſup.ti.1.l.hi, qui ad ciuilia. te-
neat tertiam lecturam,& male,vt ibi per Cyn.ibi, inſulas. Inſu-
la ſignificat honorem,& vt hic.ſ.ſi eſt in loco ſuo.ſ.in capite, nõ
b in terra.Quæro,*b* quõ intelligantur duo menſes. Reſpond. ſm
numerum dierum,qui ſe continuate ſequuntur, ſupplendo ex
menſe ſequenti,quot dies deerant præcedenti,vt no. Ioan. Mõ.
in c.quam ſit,de ele. lib. 6. in ver.intra menſem. dixi alibi latius.
1 † Opp.& vr̃,ꝙ maius eſt tp̃s appellationis proſequendæ,& finiẽ-
dæ,vt ĩ.eod. auth.ei qui. Sol.hic ſpeciale, quia Reſpublica non
c debet diu ſtare uiduata officialib. ſuis.Sed nunquid *c* in hac cau-
ſa poterit procedi tpe feriato? Reſp.ſic,vt extra de iud. cap.fin.
d Et no.*d* ꝙ breues dilationes debent ſtatui ad iuſtificandum, &
impugnandum,& ad reliqua.quia vbi tota inſtantia breuis eſt,
ibi & ſingula eius membra,vt no.extra,de offi.dele.c. de cauſis.
2 † Quæro poſt lapſum *e* terminum iudex dicit, prorogo ad talem
diem,vtrum valeat iſta prorogatio?Dicit Spec.ꝙ nõ quia elapſo
termino,non eſt terminus;vnde non poteſt prorogari, in Spec.
de dila.§.nunc videamus,verſi.& ſunt hęc. Tu dic,quod immo
valet,quia ſubeſt litis materia:quæ prorogari poteſt,licet dilatio
quo ad temporalem ſui formam ſit ſopita. Nam & ſi iudex nul-
la data dilatione vteretur hoc ſermone,prorogamus tibi termi
num ad probandum ad octo dies,valeret dilatio inſpecta men-
te iudicis,ad quem verba trahi debent,vt leg.3.ſup.de lib.præter.
f vel exhæred. Et not. ꝙ dilatio *f* ad probandum, quę aſſignatur
abſenti,eſt ei intimanda ſecundum Spec.item eſt mixta proba-
3 tio cum expectatoria,& non trina.† Quęro,vtrum ille,*g* qui ap-
g pellat,debeat ſcire ſententiam,a qua appellat:an vero formido-
doloſus,& dubius poſſit appellare?& litera hic innuit, quod dẽt
ſcire. Sed quęro,vtrum præſumatur ſcire?Reſpon.quilibet præ-
ſumitur ſcire id de quo loquitur,vt ſup.de teſta. mili. ſi cum vel
4 in utero.† Quæro, an abſens *h* præſumatur ſcire ſñiam contra
h ſe latam,cum ipſe allegat ſe ignorare? Reſp. preſumitur igno-
rantia,niſi probetur,ꝙ ei fuit notificatum per officialem publi-
cum. Nam pro conſtanti debet tenere id,quod ei per officialem
publicum notificatur.tex.eſt no.in d.l.2.de Decu.lib. 10. & facit
c.Cauſam,de elec.in Cle.& ff.de exc.tut.l.ſcire oportet,§.opor-
5 tet. † Et not. ꝙ ſcire eſt facti,ſed ignorare proprie loquendo nõ
eſt facti,ſed eſt quoddam nihil: & ideo ignorantia prçſumitur,
niſi probetur ſcientia,vt ff.de prob.l.verius.

ADDITIONES.

a Si quis. Nota etiam in materia huius legis, quod ſi appellatur ab electione, ſuffi-
ciunt duæ ſententiæ,ſecundum Bald.in rub.inf.ne lic.ter.prou.
b Quæro. Vide Bar.in l.cum biſſextus,ff.de verb.ſig.cum concor.
c Sed nunquid. Vide Bal.in l.4.infra ſi pend.app.mors inter.
d Et no. Vide Inn.in c.ſuper eo extra,de app.& in c.de cauſis,hic alle. facit quod no.
Bal.in l.properandum,in prin.ſup.de iud.& Bar.in l.3.ff.de re iud.
e Poſt lapſum. Vide Io.de Im.in l.4. in prin.ff.de dam.inſec.& ibi dixi poſt Bart. &
Ant.de But.in c.præterea,in fi.extra,de dila.
And.Bar. Poſt lapſum. Vide Lud.Ro.in l.3.in prin.ff.de dam.inf.vbi allegaui iſtud
dictum Bald.contra Spe.vide quæ dixi in c.P. & G.de offi. delegat.concordo hoc
modo:aut eſt ius aduerſarij effectum deterius,& impropriar,alias ſecus, per l.&
ſi poſt tres,ff. quis cau.
f Dilatio. Vide Bar.in l.Labeo,ff.de iureiur.& adde quod dilatio currit a die notifica
tionis:& quod dies non computatur in reſcripto,no.Bald.in l.ſi ea.inf. qui accuſ.
non poſ.
g Vtrum ille. Vide Ang.in l.a ſententia,§.fi.ff.de appel.
h An abſens. Vide no.in l.pen.de pet.tut.

LEX II.

1 *Terminus omnis a iure ſtatutus,dicitur fatalis.*
2 *Aduerſarius citari non debet,quando ſcit initium temporis.*
3 *Damnatus appellatione deſerta non habet tempus, quod datur iudicatis.*
4 *Feriæ repentinę,an attendi debeant.*
5 *Fatalibus lapſis executio fieri non debet ſine cauſæ cognitione.*

Tempora. Tempora fatalia introducendæ appellatio-
nis ĩ verã ipſius proſecutionẽ)ſm qualitatẽ
Iudicum,a quib.appellatur)diuerſa ſtatuunt. Item not.ꝙ hodie
a non ſtatuuntur *a* tot fatalia:ſed pro oĩb.vnum.ſ.annus, & ex cã
biennium. Nota in hac lege, in princ.iſta verba, vbiquę dilatio-
num materias amputantes.& quotidie allegatur,quod materia
1 dilationum eſt amputanda, quantum eſt poſſibile. † Secundo
no.ꝙ oĩs terminus ſtatutus a iure eſt fatalis: & ſi lex non proui-
det,niſi de vno termino,eſt pręciſe peremptorius. Si aũt ꝓuidet
de plurib.ſucceſſiue,tunc licet oĩs dilatio videatur peremptoria
tñ purgari põt mora vſq; ad vltimum finem. Item not.ꝙ olim
in dilationib.legalib.procedebat̃ per primum,ſm,& tertium;&
de inde per quartum peremptorium,quod appellabatur repara
tio. Not.ibi, ſed notus, ꝙ ea quæ ſunt certa per legis diſpõnem,
2 notificari non oportet.† Not.quod non debet citari aduerſarius
ad hoc:quia poſtquam ſcit initium tp̃is,debet ſcire & finem &
ſic eſt argu.ꝙ ſi teſtes dicit, talis eſt 25.ann.& interrogatus qũo
ſcit,dicit, ꝙ recordat̃ de die natiuitatis ei⁹.bene dicit,ꝙ poſtquã
ſcit initium tp̃is,põt ſcire,& finẽ. Et an tp̃s cucurrerit,quod fa-
ciat 25.anno? Butrig.idem Rayn. Sed oppone,quia non dicit ſe
interfuiſſe, & ſic non deponit per ſenſum corporeũ. Sed rñdeo,
cum non poſſit aliter recordari, niſi uiderit,& interfuerit,de ne-
ceſſitate ſequitur,ꝙ de actu corporeo teſtificetur.ratio enim te-
b ſtis *b* non eſt cauillanda,ſed adaptanda ad id,quod teſtis dicit ſe
ſcire.de hoc per Bart.ff.de min.l.de ętate. Tene menti. Item no.
c ꝙ qñ Princeps *c* reſcribit, non eſt neceſſaria citatio alicuius ad
eſſentiã reſcripti,vt in tex. Sed cum poſtea proceditur adulterio
ra;citatio neceſſaria eſt,vt in glo. Item not.in §.qđ ſi ab arbitrio
3 executionem fieri inſtantie perempta.† Quærit gloſ.nunquid *d*
d appellatione deſerta damnatus habeat tp̃s,qđ dat̃ iudicatis:& đ
terminat ꝙ non. Tene menti. In gloſ.quæ incipit,ſed non ne.&
ſic inter deſertionẽ, & executionẽ nullũ eſt medium tps neceſ-
e ſarium. Item no.in §.illud. ꝙ qñ vltima dies *e* inſtantiæ eſt feria-
ta,non ꝑpea dilatio prorogatur:ſed conueniẽdum eſt de die iu-
4 ridico.† Opp.quod debeat diſtingui:aut ſunt feriæ repentine,aut
non: vt l.ſed & ſi ꝑ p̃torẽ,§.ſi feriæ,ff.ex qui.cau.ma. Sol.cõcedo
ꝙ pp ferias repentinas dareẽ in integrum reſtõ, ſi fuerunt ferię
longæ:ſecus forte ſi unius diei, quia imputet ſibi, qui ſe aſtrin-
xit,niſi in illa die conſiſteret magnum effectus,& deciſio totius
cãæ,ar.ff.de verb.obl.l.& io hęſitatur.& ĩ.eo.aut.ei qui. Et no.ꝙ
aut loquimur in dilatione legali,& loquitur hic:aut in iudiciali,
tunc refert: Nam cum quęritur, cum dies vltima cadit in diem
feriatam,an inſpiciatur dies præcedens,vel ſequẽs,ſic diſtingue:
aut datur terminus,intra quem quolibet die põt cõparere, aut
in quo die.primo caſu diſtingue:aut vltima dies cadit in diẽ fe-
riatam ferijs ſolennibus,aut repẽtinus: primo caſu inſpicit̃ dies
præcedens,vt extra de dolo,& cont.c.cum dilecti. Secundo ca-
ſu,aut expirat inſtantia,vel actio, & datur actio in inte.reſt.vt l.
ſed & per Prætores, §.ſi feriæ.aut non, & tunc ſuccurritur offõ
iudicis ſine alia reſtitutione in integrum poſtulanda, vt ff.de fe-
rijs.l.oratione. Si vero loquitur in die, in quo: ideſt in die taxa-
ta pro actu,tunc differt̃ in diem ſequentem iuridicũ, vt ff.ſi quis
5 cau.l.2.§.ſi quis.† Vltimo not.in fin.legis, ꝙ lapſis *f* fatalibus nõ
f debet fieri executio ſine cauſæ cogitione,id eſt, parte citata, &
audita:& eſt melios tex.qui ſit in iure,dixi ſup.ti.j.l.eos.

ADDITIONES.

a Statuuntur. Vide Bal.in l.fi.inf.eo.
b Ratio enim teſtis. Vide Bal.in l.de quib.ff.de leg.
c Princeps. Vide Bar.hic.
d Nunquid. Vide Bald.in l.quoniam nonnulli,ſup.ti.j.& ſequitur Roma.in l.2.ff.de
re iud.
e Vltima dies. Vide plene Bal.in l.2.ad fin.ff.ſi quis in ius voc.non ier.& in.l.1.ff.de
ſer.& in l.1.ſupra de dilla.& quæ ſequuntur.
f Lapſis fatalib. Vide Bal.in l.ſi contra,ſup.tit.j.& credo,quod hic voluit allegare l.
j.§.illud,inf.eo.& idem ſi peteret̃ executio, a qua eſſet appellatũ,& appellationi
renunciatum,ſecund. Bal.in l.tale pactum,§.qui prouocauit, ff.de pactis.in rep.
in 10.q.per illum tex.quod intellige,vt per Ang.in l.1.in repe.ſup.de iud.

AVTHENTICA.

1 *Agitur mitius cum lege,quam cum miniſtro legis.*
2 *Appellans ſi formauit libellum ineptum, & ſuper ineptitudine eius fuit pronunciatum,tempus interim currere dicitur.*
3 *Mandatum poſtquam eſt pronunciatum,non ſufficere,non dominus procuratoris allegationem ratificare poteſt.*
4 *Abſens vltima die,an ſit citandus ad ſententiam audiendam.*
5 *Dilationes datæ ad probandũ poſt litem conteſtatam,an ſint peremptoriæ.*
6 *Annus an detur pro vna die.*
7 *Tempus proſequendę appellationis,partes prorogare poſſunt.*
8 *Appellationis diffiniendæ tempora per iudicem arctari non poſſunt.*
9 *Sententia lata poſt appellationum deſertam,an valeat ad excipiendum.*

Et,qui appellat. Hæc auth.dicit,ꝙ tẽpus exercẽ-
dæ,& finiẽdę appel.eſt annus:&
ex cauſa, ſcilicet impedimenti, eſt biennium,intra quod tem-
pus,vtraque & altera pars poteſt cauſam proſequi: quo tempo-
re tranſacto (Iudice appellationis nihil pronunciante) ſen-
tentia

tentia prima tranſit in rem iudicatam . Si ergo appellans vult ab
ſente aduerſario pronunciare,ne ſn̄ia prima ꝯfirmet̄,debet vlti-
mo menſe comparere,& facere aduerſarium citare. Iudex vero
ſn̄iam infirmabit, vel confirmabit, prout acta dictabunt,abſen-
tem ſp̄ pp̄ abſentiam condemnando in expenſis.h.d. Not.quod
in cā appellationis procedi pōt abſente aduerſario, citato tamē.
Item no.ꝙ lex reſtituit non ſolum tp̄s impedimenti, ſed dat ſ̄m
annum.ſecus in reſtōne iudicis,qui non reſtituit totum pro tan-
to,ſed tm̄ pro tanto, id eſt eatenus,quatenus,vt ff.ex qui.cau.ma.
1 l.ſed & ſi per Prætorem , §.ſi feriæ. & eſt rō, quia † mitius agitur
cum lege, quam cum miniſtro legis, vt ff.de arbitris.l.Celſus.
2 † Quæro,appellans *a* formauit libellum ineptum,ſuper quo fuit
a diſceptatum diu : eſt tandem pronunciatum ſuper ineptudine,
vtrum iſtud ſpatium reputetur eſſe tempus impedimenti ? Re-
ſpond. non , imo interim currit tp̄s fruſtatorie,vt ff.de adul.l.ac-
cuſaturus.& arg.de ædil.edi.l.quod ſi nolit,§.ſi mancipium.& s̄.
b ne de ſtatu defun.l.ſi pater . Quæro , ſi appellans miſit procura-
torem non idoneum,& diu diſputatum fuit de mandato,tādem
fuit pronunciatum mandatum non ſufficere; Reſpon.currit tē-
pus ſua culpa , vt extra de appel.c.Nicolao. ff.man.l.ſi procura-
torem , §.ſi tutores, & no.per Cy.s̄.de inu.teſt.l.ꝯ maiores.quin-
immo magis contemnit,qui non dat mandatum ſufficiens,quā
*qui nullum: vel ſ*altem par eſt contemptus, vt ff.ad Tertul.l.2.§.
3 ſi mater.† Quæro , nunquid poſtquam eſt pronūciatum *c* man-
c datum nō ſufficere , poſſit dn̄s ratificare allegationem procura-
toris,qui dicebat ſe hr̄e ſufficiens mandatum? Reſpon:non quia
obſtat ei ſn̄ia . Et iō ratiabitio non trahitur retro , quia hoc eſſet
ꝯ ius quæſitum ex ſn̄ia. facit quod no.ff.de leg.1.l.talis ſcriptura.
d Item quæro, quid ſi *d* impeditus fuit in ſecundo anno? Reſpon-
det gl.ſubueniri per reſtōnem in integrum,quod verum eſt,niſi
fuerit impeditus facto iudicis , quia tunc illud tp̄s ipſo iure repa-
ratur, vt in auth.item ſi appellatione, j̄.eo.ſ̄m verum intellectū .
Idem forte,ſi fuerit impeditus dolo aduerſarij, vt ſup.de tempo.
in integ.reſt.l.petendæ.ff.de min.l.intra vtile,ff.de excu.tut.l.ſi cū
4 ipſe. † Quæro, vtrum quando tp̄s reſtituitur a iudice,ſit neceſſa-
e rius libellus *e* in iſta reſtōne? Reſp.non, vt ff.de author.tuto.& cu
f rat.l.defendente . Quæro, nunquid abſens *f* vltima die ſit citan-
dus ad ſn̄ia audiendum ? Reſp. aut terminus habet vim citatio-
nis, vt quando aſſignatur a iudice,vel ab ipſo appellatore,& tūc
non eſt neceſſaria citatio, vt ext.de appel.c.ſæpe. Aut non habet
vim citationis , vt qn̄ aſſignatur a lege certa meta inſtantiæ, &
tunc requiritur citatio , alias non valeret ſn̄ia. text.eſt valde not.
in verbo, reus quæratur. Et ex hac theorica dicit Bar.ſi ſtatutum
dicit, ꝙ arbitri intra menſem debeant iudicare, ꝙ requiritur cita
tio,quia tempus eſt legale, ſecus ſi menſis apponatur ab ipſis par
tibus , quia valet laudum vltima die latum abſque citatione , vt
no.ipſe , ff.de arb.l.idem Pomponius , §.fi.ff.pro ſoc.l.ſocietatē,
§.arbitrorū.& vt ipſe dicit eſt opin.Innoc. Et aduerte, quod cō-
g promiſſum *g* erat de quantitate dotis, in arbitratorem adiecto
menſe ab ipſis compromittentibus, vltima die mēſis arbitrator
abſente reo tulit laudum, quærebatur an valeret? Ego conſului,
ꝙ ſic, ſecus ſi citeriori die, dum adhuc tp̄s largiretur, quod enim
tunc arbitrator faceret ſine citatione , videretur clam facere,&
mala fide, ff.de verb.oblig.l.ſi quis arbitratu. Sed quædam beſtia
humana conſuluit contrarium , a cuius conſilio non potuit ap-
pellari pp̄ formam ſtatuti,& ſic arbitramētum caſſatum fuit pp̄
dictum erroneum conſilium. Idem dico, ſi tempus cōpromiſſi
h fuit prorogatum *h* per arbitros , quia ipſa prorogatio habet vim
citationis, cum ipſæ partes prorogaſſe videantur, dummodo pro
i rogatio ſit notificata, *i* alias non valeret laudum. Sed dubitatur,
vtrum *iſta* prorogatio poſſet alibi fieri quam in loco compro-
miſſi? Reſpon.ſic, quia eſt voluntariæ iuriſdictionis, vt l.2. de off.
5 Proconſ.& lega.ff.de interro.act.l.voluit,& ibi no. † Quæro, nū-
K quid ſicut dilatione iuris K & de iure , intelliguntur perempto-
riæ , vt in ca.pia.de excep.lib.6.ita dilationes iudicis datæ ad pro-
bandum poſt litem conteſtatam? Dic quod aut partibus pręſen
tibus, & ſunt peremptoriæ , aut aſſignantur, præſenti altero ab-
ſente, cum Iudex ſupplere poteſt, vt in cā appellationis, & idem.
Aut aſſignantur abſenti,& intimantur ei perſonaliter,& idem :
l aut ad domum, & requiritur expreſſum perēptorium, *l* vel tri-
na citatio, quicquid dicat Spec.in tit.1.de dila.§.videndum.verſ.
termini aūt & l.2.ſup.quo. & qn̄ iud. Item quæro , qn̄ incipiat
m *m* iſtud tp̄s anni, vel biennium? Sol.tex.habes in Auth.de iud.§.
6 appellationes, colla.6.dic vt dicam inf.eo.l.fi.† Quæro , vtrum *n*
n pro vna die detur annus, & vr̄, ꝙ non, quia nulla eſſet proportio
temporis ad tp̄s. Dic ꝙ ſi illa dies cōcludebat totius tp̄is effectū ,
quia erat vltima , datur annus integer, alias reſtitueretur tm̄ pro
tanto , & non annus , & hoc ſic probatur. Pone, ꝙ in primo an
no fuit factum cōpromiſſum decem diebus duraturum, & ſic
decem dies durauit impedimentū, certe decem dies tantum re-
ſtituūtur, vt j̄.eo.auth.ſi tm̄, & in c.querelam, de appel.in Clem.
in verbo, quandiu . hoc ergo tp̄e ipſo iure reſtituto, aliud tp̄s vl-
tra annum continuum ex coaceruatis per legem temporib.non
datur , niſi ſuperueniret nouum impedimentum.ad hoc etiam
facit ratio naturalis: quia reſtauratio eſt deperditi,& nō in pluſ-
quam ſit deperditum, vt ff.de mino.le.Iunius. Vel dic, ꝙ aut im-
pedimentum ſuperuenit per partium cōuentionem : & tunc re-
ſtituitur tantum pro tanto, ſiue impedimentum fuerit primum
ſiue medium, ſiue vltimum & adde quod dicam j̄.eo.aut. item
aut per ferias ſolennes: & cum tempus exercendæ appellationis
o ſit continuum, *o* currit cum effectu, vt ſup.eo.l.2.§. pen. Aut ca-
ſu fortuito: & tunc aut per diligentiam appellatoris potuit poſt
impedimentum fieri integra proſecutio,& idem, aut non, tunc
datur integer ſecundus annus, quia non poſſumus recedere. ex
p quo teſt. vltra procedit ſtatuendo. Quæro, nunquid *p* tp̄s appel-
landi poſſit prorogari de partium conſenſu? Reſp.non, quia non
poſſunt facere partes, quod deuoluatur iuriſdictio ad non habē-
tem, vt ſup.de iuriſd.om.iud.l.priuatorum. Item non poſſunt fa-
cere partes, ne ſn̄ia tranſeat in rem iudicatam, vt no.ſup.de tran
7 ſact. l. ſi diuerſa. † Quæro , nunquid partes poſſint prorogare *q*
q tempus appellationis proſequendę? Reſpond.ſic, argu.ff.de ædi.
edic.l.quod ſi nolit. §. ſi quis ita. niſi proſecutio eſſet prius con-
ſumpta, vt extra de offi.dele.ca.ſignificantibus,& l.bonorum.§.
fi.ff.rem rat.hab.& in ca. appellanti, de appell.in Clemen. & hic
r per Cy.† Quærunt Doct. *r* vtrum tempora proſequendę appel-
lationis,& definiendę, poſſunt arctari per iudicem; Dicit Cyn. ꝙ
non , cum ſtatuantur a lege ſine miniſterio iudicis expreſſo , vel
tacito, quod eſt verum, ſi iudex velit imponere metam inſtan-
tiæ. Sed ſi ei liquet, de cauſa, partibus præſentibus poteſt quādo-
cunque pronunciare,& imponere terminum cauſę, argu. ff. vt
in poſſeſſ.lega.l.is, a quo.& not.in l.1.ſupra quo.& quando iudi.
8 † Item quęro , nunquid ſententia lata poſt appellationem *ſ* de-
ſ ſertam, valeat ad excipiendum,& videtur ꝙ ſic. quia quæ annua
ſunt ad agendum, perpetua ſunt ad excipiendum, vt l.pure,§.fin.
ff.de excep. do. illud locum habet , quando exceptio non eſt in
iudicium deducta. item habet locū in exceptionibus perpetuis,
non temporalibus, vt no. Innocen.in capit.per tuas.extra, de ſen.
excommun.in *capit.dilecti*, extra de appel.ff.de iureiur.l.nam &
poſtea, §.ſi minor.& ff.de inoffi.*teſta*.l.Papinianus, §.ſi filius.

ADDITIONES.

a And.Barb.Quæro, appellans. Vide Bal.in l.quandiu, de acq. hær. & l.contra, ſupra de inoff. teſt. & l.qui teſtamento, de excuſ.tut. & Bart. in l. 2.§.non ſolum ff. ad Tertul.

b Si appellans. Vide Bald.in l.ſi contra maiorem, hic all.& Bar. in l.2.§. non ſolum, ff.ad Tertul.& in l.2.§.defendi, ff.quib.ex cau.in poſſ.eatur.

c Pronunciatum. Vide in l.bonorum, ff.rem ra.ha.& quod ibi dixi.

d Quid ſi No.quod iuſta cauſa impedimenti, eſt paupertas, ſecundum Bal.in l.fi.ſupra de cond.inſer.

e Libellus. Sed an ipſo iure reſtituatur, vide Cano.in c.ex ratione.extra eo.& Bal. in auth.ei qui inf.eo.

f Nunquid abſens. Vide Bal.in l.qui ante, de verb.obl.

g And.Barb.Quæro, nunquid. Super hoc paſſu in contra, no.*ſic inter ſapientes*, qui accumulantur in l.qui ante calen.de verb.*obl.per* Scribentes, ego dixi ibi hoc modo, aut loquimur in termino dato a iudice,& tunc de mente iudicis videtur, ꝙ nō requiratur alia citatio,& iſtud ſentit Bal.in c. ſæpe, de app.aut terminus datur a lege,& tunc requiritur citatio: & hoc videtur ſentire Bald.hic tene menti, quia dictum Bald.in d.c.ſæpe.eſt omnibus incognitum.

h Compromiſſum. Vide Bal.in c.ſancimus, quo temp.mil.& Rom.in l.qui ante Calen.ff.de verb.obl.& cum Bald.hic tranſit Pau.de Caſt.in l.ſi quis arbitratu, ff.de verb.obl.& in l.admonendi, ff.de iureiu. & vide Ro.in d. l.ſi *quis arbitratu*,& ibi aliquid dixi.Sal.hic tenet contra Bald.

i Prorogatum. Vide Bal.in c.1.quib.mod.feu.amit.in quadam. addi magna.

K Notificata. Vide Bal.in l.1.ſup.de ſent.ex breui recip.

l Dilationes iuris. Vide per Bar.in l.ſi finita, §. Iul.ff.de dam.infe.& Bal.in authen. iubemus, ſup.de iud.& in l.fi.ſup.de fer.& Bar.in extrauag.ad repri.verſ.ſuper dicto crimine,& in l.mancipiorum, ff.de opt.leg.

Peremptorium. Hoc non uideo iure probari, vide Bar.in l.fi.ff.de fer.in verb.op.C de iud.& c.& alij ibi dicunt non eſſe differentiam, an diletio probatoria ſit ſtatuta præſenti, vel abſenti reprobata gl ibi.

m Incipiat. Vide Bar.hic, circa prin.& in auth.ſi tm̄, inf. eod. & Ang.in §. appellationes, hic alleg.quem §.dicit ibi eſſe ſing. Sed dicit hodie eſſe derogatum per Clem. ſicut, de app.& dicit ita hodie de conſuetudine ſeruari.

n Quæro, vtrum. Vide Io.And.& Doct.in c.rōne, de app.& Bar.*in l.ſi ita ſtipulatus*, la 2.in fi.& ibi Imo.& Ang.ff.de verb.obl.& Bar. in l.2. in verſ.opp.quod debeat, ſup.eo.& per Cy.hic, in 3.q.& Bar.in auth.item ſi appel.inf.eod. & gl.in c. ſi electio, in fi.de elect.in 6.& Io.And.in addi.Spec.in rub.de app.

o Continuum. Vide Bald.in auth.hodie,& ſupra tit.1.cum conc. & quod no.Bart. in auth.ſi tamen, infra eod.& ſequitur hoc Pau.de Caſt.in l.2.ff.de re iud. & Car. in Clem.quam diu, de app.& Roma, in d.l.2.

q Prorogare. Vide in auth.ſi tamen, inf.eo.& quod ibi dixi poſt Bar. Item per ſtatutum poteſt prorogari, ſecun.Bal.in l.præſcriptione, ſupra ſi contra ius, vel vti.pub.

r And.Barb.Quærunt Doc. An iudex poterit arctare tempus appellationis, vide glo. ſing.in l.præſcriptione, ſupra ſi contra ius, vel vtil.pub.quam alleg. Ang.in l.2. ff. de re iud.ubi de conſuetudine poteſt.

A Appellationem. Vide gl. Cle.ſi appellationem , de app.& Bal.in c.fin.quo temp. mil.

AVTHENTICA.

1 *Compromiſſum in aliquo duraturum fieri poteſt.*
2 *Appellatio an ſit conſumpta, ſi arbiter pronunciauit.*

Si tamen. Iſta auth.dicit, ꝙ pendente compromiſſo tp̄s
inſtantię appellationis non labitur, quotcūq;
1 annis durauerit compromiſſum. hoc dicit. † Ex quo dilige ner

a no.ꝙ pōt fieri in aliquo compromiſſum *a* perpetuo duraturum,
id eſt quamdiu viuant arbitri. Dubitatum fuit, vtrum cōpromiſ
ſum factum in Regem Francorum, ſub nomine dignitatis tm̄,
tranſeat ad ſucceſſorē; Et dicebatur, ꝙ dignitas ibi erat expreſ-
ſa honoris cā, non vt recederent a perſona; quia non eſt veriſi-
mile, ꝙ partes velint compromittere in ſucceſſorem ignotum,
& forte pupillum, cum minor 20. annis non poſſit eſſe arbiter,
vt ff. de arbi. l. cum leg. & ff. de cu. fu. l. cum bonis, ff. de vulga. &
pup. ſubſtitutione. l. qui liberis, §. hæc verba, & ibi per Bart. & qđ
no. in c. vlt. de teſti. lib. 6. Et quia reb. magni ponderis conſcien-
tia vr̄ electa, arg. in epiſtola inter claras, in fina. ſup. de ſum. tri. &
b fide catho. & alia eſt conſcientia *b* defuncti, alia hęredis, vt ſup.
de reb. cred. l. generaliter, in prin. quod verum credo: quia iuris
regula dicit, ꝙ a perſona non eſt recedendum: vt ff. de arbit. le. in
compromiſſo. cætera dic vt no. in ca. quandiu. de appel. in clem.
2 † Sed quid ſi arbiter pronunciauit, vtrum conſumpta eſt appel-
latio? & videtur ꝙ ſic. quia partes promiſerunt ſtare ſnīę arbitri:
vt ff. de arbi. l. diē proferre, §. ſtari, ff. de ꝯd. indeb. l. eleganter, §. ſi
poſt. vnde tacite videntur paſciſci ſe ad iudicem non redituros.
Solu. ſi laudum eſt emologatum, ad iudicem reuerti non poſsūt
c Sed ſi non eſt emologatum, *c* ſoluendo pænam poſſunt ad iudi-
cem redire, vt no. in d. c. quandiu.

ADDITIONES.

a Compromiſſum. Vide Bal. in c. 1. in prin. de inueſt. in ma. facta, regulariter autem, an tranſeat ad hæredem, vide Bal. in l. fi. ſup. de contrah. emp.

b A. B. Alia eſt conſcientia. No. quod in hac auth. videtur caſus, quod poteſtas arbitrandi durat vltra triennium; quod procedit in arbitratore, ſecus in arbitro, per no. in l. item ſi vnus, §. 1. ff. de arb. & ſi c. limita iſtam auth. ſecun. Bal. in l. mulcta, ff. de cond. & dem. Sed contrarium tenet Spec. in tit. de arbit. §. differt. ad fin. & ibi Ioā. And. in add. vide Io. de Imo. in prælle. l. mulcta & non quia cum fuiſſet quæſtio de facto, non fuit alleg. Bal. nec Io. de Imo. in præallega. l. mulcta.

c Emologatum. Vide fortius per Bal. in l. eos, §. apoſtolos, ſup. eo.

AVTHENTICA.

1 *Appellationum tempora non currunt, ſi ſtat per Principem conſtituere quis cognoſcat.*

2 *Appellans debet adire Principem, vt conſtituat iudicem.*

1 Sed & lis. † Si ſtat per Principem, *a* non currūt tpa ap-
a pellationis, donec Princeps ꝯſtituat qs cogno
2 ſcat. h. d. Quæro, † quis debeat adire Principem ſuper hoc? Reſp.
appellans, ſm̄ Io. quia ipſe eſt principium motus, & cōtrouerſię,
huiuſmodi, vt ff. de iud. l. in tribus.

ADDITIO.

a Principem No. quia habui de facto, & vide Ang. in conſ. 187. quod incipit quidam Matthęus. & hic adde Aut. de But. in c. ex inſinuatione, ext. de app.

AVTHENTICA.

1 *Tempora, quæ non currunt impedito, ſunt vtilia.*

2 *Tempora poſt concluſionem factam, an currant in cauſa appellationis.*

Item ſi appellatione. Si ſtat per Iud. appe. non
currunt fatalia. gl. đt, ꝙ
a datur reſtō. ſed tu dic, ipſo iure, vt no. in Aut. de app. & hoc ſci-
mus. quod verum puto, vt circuitus euitetur, & quia tpa ſunt
quo ad hoc vtilia: & iō ēt ſi in primo anno impedimentum *a* Iu
dicis contingat, non dabitur ſecundus annus, ſed illud tp̄s tantū.
2 † Et no. pro regula, ꝙ omne tp̄s, quod ipſo iure non currit im-
pedito, eſt vtile tp̄s, l. 1. ff. de diuer. & temp. preſcrip. cum ſimil.
Et dic ſm̄ Butrig. ꝙ tria ſunt tempora. quia eſt tp̄s actionis, &
iſtud currit: ſed ſi ſtat per iudicē, datur reſtō in integrum, vt leg.
ſed & ſi per Prætorem. in prin. ff. ex quib. cau. ma. quoddam eſt
b tp̄s inſtantię principalis, & iſtud currit; ſed nō datur reſtitutio, *b*
niſi minoribus. vt ſup. de iud. l. properādum, in fi. quoddam eſt
tp̄s inſtantiæ apellationis, & iſtud non currit, ſi ſtet per iudicem;
c quia totum ius perderet, vt hic. Sed quare *c* finita prima inſtan-
tia durat ius partium: ſecus ſi inſtantia appel. Ratio differentiæ
eſt, quia hoc facit rigor inſtantiæ principalis. But. & no. quod qn̄
ſnīa prima curſu temporis, confirmatur, vr̄ appellationi primæ
d tacitę *d* renunciatum, vt no. ff. de neg. geſt. l. ſi ego. & ff. ad Tre-
bel. l. facta, §. ſi quis bonorum & adde quod no. per Cyn. & ple-
2 nius per me, s̄. de inoff. teſtam. leg. contra maiores. † Quero hic,
vtrum poſt concluſionem factam in cauſa appel. currant tem-
pora? Videtur ꝙ nō; quia a modo non ſtat per partes, ſed per iu
dicem. dic ꝙ adhuc officium partis eſt, ꝙ adeat iudicem, & pro-
teſtetur, ꝙ expediat cām; & ſi non facit hoc, currunt tempora,
quia organa iudicis ſunt ligata, niſi pars petat, & debet petere
cum eadem inſtantia, & diligentia, cum qua petit apoſtolos, vt
inf. eo. l. fi. in verbo, ſumma ope. Sed Bar. ff. de vſur. l. mora, dicit,
ꝙ ſufficit ſemel interpellare, quod mihi hoc caſu non videtur ve
rum, quia iſtud non eſt in ſumma ope.

ADDITIONES.

a Impedimentum. Contrarium tenet Ioan. And. in c. ex ratione. ext. de appel.

b Reſtitutio. Vide Bar. hic; ſi tamen fuiſſet impeditus iudex propter multitudinem cauſarum, tunc pars reſtituitur, ſm̄ Rom. in l. ſi vero, §. de viro, in 37. fal. ff. ſol. mat. per l. Senatus, in prin. ff. de offi. præſi. quæ hoc non probat. facit l. ſed & ſi per prætorem, in prin. ff. ex quib. cau. ma.

c Sed quare. Vide Bal. in l. eos, in prin. ſup. tit. 1.

p Phil. Dec. Tacite. Nam & tunc deſerta intelligitur, & ſic pro non interpoſita, vt gloſſ. in l. 2. ſup. eod. & in Clem. ſi appel. de appel. vbi per Card. in 5. quæſt. nec tamen eſt ſententiam de deſertione neceſſaria, ſed tantum executio, quam negat fieri poſſe non citata parte, idem Card. in clemen. ſecus, de appe. in 2. q. ſed habes gloſſ. & Barto. ſupra de appel. in l. eos, verſi. quæro, ſed quid ſi tempore appell. contrarium tenentes.

LEX IIII.

1 *Actor nouis aſſertionibus vti poteſt.*
2 *Probationes habēt in prima cauſa, ſi ſub ſpe appellatiōis futuræ noluit eas producere, poſtea audiri non debet.*
3 *Teſtes ſi non ſint publicati, ad ſententam veniri non poteſt.*
4 *Noua quod ex ueteribus oriantur, qualiter cognoſci poteſt.*
5 *Coniuncta quę dicantur.*
6 *Coniuncta nullo modo quæ dicantur.*
7 *Capitulum nouum, quod actor intentare non poteſt, quod dicatur.*
8 *Cōmodatum, in actione depoſiti ſi eſt probatum, condemnatio fieri non dēt.*
9 *Exceptio contra impetrantem ius iniquum, opponi non poteſt in cā appel.*
10 *Defenſiones reorum incipiunt ab excipiendo.* 11.
12 *Agenti rei vendicatione iure dominij ſufficit probare ſe præſcripſiße.*
13 *Inquiſitor, a quo fuit appellatum, an ſententiam ſuam per nouas probationes iuſtificare poſſit.*
14 *Teſtium nouorum productio didicitis teſtificatis in cauſa appellationis fieri poteſt.*
15 *Cęſari in foro Cęſaris ſtari debet.*
16 *Teſtium productioni an ſit pręcluſa uia, ſi atteſtationes ſint publicatę, & non lectę.*
17 *Dolus in minore non pręſumitur, in maiore autem ſic.*
18 *Reconuentio in cauſa appellationis locum non habet.*
19 *Appellationis remedio temeritas partis non ſubleuatur.*
20 *Appellans inuito appellat, ab appellatione recedere non poteſt.*

1 Per hanc. † In cā appel. a poteſt actor nouis aſſertioni-
a bus vti, & reus nouis exceptionibus oriētibus
vel coniunctis, ex eodem fonte, vel connexis, ſed non omnino,
& penitus ſeparatis. hoc primo. & non probata, quę fuere primi
b tus *b* intentata, poſſunt in cā appłonis probari, vt comperta ple-
nius veritate, qđ iuſtum eſt, ſententiet. Vel dic breuius, Non ca-
pitulata, & nō appoſita in iudicio principali poſſunt opponi, &
capitulari in cā appel. ſi cāę ꝯiunctionem hn̄t, ſecus ſi ſint omni-
no diuerſa. Item non probatum probabo. h. d. not. iſta lex intelli
gitur in exceptione, quę poterat opponi in cā principali, ſed ſi de
ea non poterat de iure opponi ī prima cā per ſtatutum ciuitatis
nec in ſecunda poterit. Not. prima, ꝙ actor pōt vti nouis aſſer-
tionibus. Not. ſecundo, ꝙ reus poteſt vti nouis exceptionibus.
No. tertio, ꝙ hęc verba oriuntur ex veteribus vel ſunt cōiuncta
cum illis. Quarto no. quod ſi non oriuntur ex illo fonte, nec ſūt
coniuncta cū illo, quod in cauſa appella. intentari non poſſunt.
Quinto no. quod ſi quid eſt omiſſum probari, quod probari po-
tuit, vel debuit, ad originem intentionis, vel defenſionis fundan-
dam, vel ſoluendam, ꝙ iſtud poterit probari in cauſa appella. Itē
no. ꝙ ſi in prima cā eſt productum inſtrumentum, quod reuoca
batur in dubium, quod in cauſa appella. poterit ei imponi fides.
Vltimo nota de lumine veritatis, iſta enim ratio totius permiſ-
ſionis, ſcilicet ut plene ſubueniatur lumine ueritatis, & quod in
hac lege uocatur lumen. idem eſt quod ſparſio lucis; alibi appel
latur lex, id eſt ſubſtantia luminis creata, vt ff. de teſt. l. ob carmē
§. ſi teſtes. in verbo, lux veritatis. Et adde ſimilitudinem natura-
lem, Nam ſicut in luce perfecte videmus, & quando obtenebre
ſcit, ſi uidemus animal ambulans, & cognoſcimus, ꝙ eſt homo:
tamen neſcimus, vtrum ſit Saluſtius, vel Cicero. interdum po-
ſtea ſequuntur tenebre, quibus nihil uidemus, ita eſt in proba-
tionibus, quia probatio obſcura nulla eſt, ſemiplena ambigua ē
quantum ad fidem. Illa autem, quæ clara & perfecta eſt, proprie
probatio diffinitur, obſcuritatem etiam facit ęquiuocatio, niſi
intellectus illam ęquiuocationem reſoluat. Item not. de lumine
veritatis. Nam aliud eſt plenum, vt puta per communes teſtes.
puta duos, vel inſtrumentum æquipollens duobus teſtibus.
Aliud plenius, vt manifeſtum, quod multitudine teſtium com-
c probatur, aliud pleniſſimum, *c* vt notorium, quod ſeipſum oſtē
dit, & merito text. noſter loquitur in pleno, & pleniori, & nou
pleniſſimo, quia a notorio proprie ſumpto non appellatur. Col-
lige etiam in text. quod probationes debēt fieri moris omiſſis in
verbo, ſine procraſtinatione. Collige etiam in tex. in verbo, aſſer
tionibus

ADDITIONES.

a And. Barb. In cauſa appel. Pro limitatione huius leg. vide Ant. in c. ad audientiam de reſcri. & Io. de Imo. ibi tenet contrarium.

b Primus. An autem ijſdem poſitionibus in cauſa appel. iterum productis ſit iterato reſpondendum. Bal. tenet, ꝙ non, in l. ampliorem, §. j. ſup. tit. 1. & ibi eſt text. ſimilis iſti.

c Aliud pleniſſimum. Not. de pleno, pleniori, & pleniſſimo: & de bono, meliori, & optimo, vide gl. in rub. de vſur. & in gl. l. fideiuſſor, §. pater, ff. de pig. & glo. in l. ſi in aliquam, §. fin. ff. de offic. Procon. & leg. vide glo. in l. omnium, de teſt. & l. ait Prætor, §. permittitur, ff. de mino. vide text. in l. 1. infra quan. & quib. quarta pars deb. li. 10. ibi, iure optimo. & ibi gloſſ. magiſtra, & melior de corpore iuris, & ibi Barto. & vide Lud. Roma. in ſuis notab. 19. & quæ dixi in rep. l. ſciendum, de verb. obl. ſupra intellectu. l. 1.

tionibus,ꝙ illud,quod ponit actor,dr̃ aſſertio, & differt ab exce-
ptione rei;quia reus excipiẽdo nihil aſſerit,& hoc ſubtiliter col-
2 ligitur ex ĩra.† Item collige argum. *a* ex verbo,defuerunt,ꝙ ſi in
a prima cã habebat probationes,& cã morandi iudicij,& ſub ſpe
futuræ appłonis noluit eas producere,ꝙ poſtea non debet audi
ri. Opponitur,quod pendente appellatione nihil debet innouari
vt ſup.tit.1.l.2.Solu.verum eſt,ſi eſt ꝯrium naturæ appellationis,
3 ſecus ſi ſit eius proſecutiuum,vt hic. † Scđo.oppo.nam certum
eſt,ꝙ non põt veniri ad ſnĩam niſi publicatis teſtib.& atteſtatio-
nibus plures uiſis.& lectis,vt no.in l.prolatam,ſup.de ſentẽ. tpe
enim diſputationum diſputandum erit ſuper iſtis,ergo poſtea ĩ
cauſa app.non poterit probari per teſtes,vt in Authẽ.de teſtib.§.
quia vero.coll.vij.Solu. ibi in eadem inſtantia, hic in alia, & ad
alium effectum,quia ad corrigendum Iudicis iniquitatem.Iſtã
rõnem reddit Iac.de Are.in l.eos.ſup.eo.Dicit Spe.ꝙ poſt con-
b cluſionem in cã *b* Iudex non põt aliquid ex offõ de nouo, niſi
cum aliqua ambiguitas oritur ſuper iam actitatis.in Spec.de de
c poſito.§.3.ſupple,niſi appelletur.ſup.tit.1.l.fi.§.1. Sed quid *c* ſi in
prima cã fuit oĩb.probationib.renunciatum? vr̃ ꝙ in cã appel.re-
peti non poſſit,vt l.3. ſup.de fide inſtr. & ſup.de pac.l,poſtquam
liti.quod verum eſt,ſi eſſet renunciatum ad fidem detrahendã.
ſecus ſi ad litis exonerationem concludendam . Tertio oppo.
de c.fraternitatis.ext.de teſt.Sol.vt j̃. in qõnib.quod no.Quarto
opp.de c.appellanti , de app. in Clemen.Sol.vt dicam in fi.huius
leg. Quero,quæ fuit rõ dubitationis huius legis? Reſpondeo qa
appellatio continet quærelam iniquitatis iudicis,a quo appella-
tur,vt ff.de mino.l.perfecti.Sed nõ poteſt dici inique proceſſiſſe
ſi non uidit ea,quæ de nouo producuntur , hoc motiuum teti-
4 git gl.ſ.tit.1.l.eos,in glo.† Not.formã ver.quid ſi actor . Secundo
quæro qũo cognoſcam , vtrum noua oriantur ex veterib . Rñ.
omne id,ex quo oritur aliud,habet ſe per modum principij,ſeu
cãæ,vt ff.ad leg.Falc.in rõne,§.ſi filio.v.g. Ex ꝯctu oritur obliga-
tio ex obligatione oritur actio,ex actione oritur ſnĩa, ex ſnĩa ori-
tur executio. Item v.g.ex titulo oritur poſſeſſio.Item oritur ex ti
tulo bona fides,ex titulo autem,poſſeſſione, & bona fide coniũ
ctis,oritur cã præſcribendi;ex cauſa præſcribendi, & tẽpore ſuf
ficienti oritur preſcriptio completa: ex præſcriptione completa
oritur dñium,alias effectus dominij , ex inde poſtea naſcitur rei
vendi.dic vt not.j̃.de pigno.l.vſucapio.Item oritur exceptio de
non agendo:& iõ præſcriptionis liquidæ exceptio impedit pro-
ceſſum , vt l.edicto.§.fi.ff.de edi.diu. Adr.tol.tam petitori quam
poſſeſſori,ſm Iac.But.Item v.g.oritur teſtamentum,quando fit
vt ſ̃.de teſta.l.cum antiquitas.ex iſta origine oritur confirmatio
per mortem teſtatoris, ex cõfirmatione poſtea oritur heredita-
tis additio,vt no.ſup.de teſt.l.omnium.& actus prim⁹ dr̃ diſpoſi
tio,ſecundus dr̃ confirmatio,tertius dr̃ acquiſitio.vt ibi not. Et
breuiter quæcunque procedunt,ſiue mediate , ſiue immediate
ex aliquo fonte ſeu principio productiuo,pertinent ad originẽ,
5 de qua loquitur lex noſtra . † Tertio,quæro quæ dicantur eſſe
coniuncta? Reſpon.quædam eſt coniunctio copulatiua ad fouẽ-
dum aliquid, quod principaliter ſe habet.ſicut eſt replicatio ad
actionem fouendam, vt l.fi.ſup.de eden. quædam vero eſt con-
iunctio obſtatiua quæ vulnerat ad perimendum , ſicut eſt exce-
ptio peremptoria,quæ coniungitur actioni ad ponendum actio
nem in conflictu;quędam eſt coniuncta ad ꝯhendum . nã quia
lex dicit in eſſe:ergo ſunt coniũcta,vt ff.de contrahen.emp.l.pa-
cta conuenta.nam naturaliter apparet,ꝙ niſi per approximatio
nem,virtus non agit in ꝯriam virtutem,ſeu operationem : & iõ
nemo ſentit paſſiones,niſi ad eum proxime perueniant. ſunt ẽt
quædam coniuncta obſtatiue ad rem in fieri , ſicut interruptio,
præſcriptione pendente porro ea ſe inuicem fouent, quæ colli-
gentiam habent ad inuicem. Sed ea,inter quæ eſt ꝯrietas,elidũt,
& prędalent:quod plurimum habet rõnes, & interdum quędã
videntur plurata ſeparata,& ſoluta:quę tamen ſi inuicem conſe
rantur,copulę conſtat obtinere rationem,v.g.natales,& ſucceſ-
ſio,vt extra de ord.cog.c.tua . Sic diuerſa genera probationum
faciunt vnam perfectam probationem,ſi ſibi adinuicem conſo
nens, & per conſonantiam coniuncta ſunt,l.1.ſup.de teſt.quia
ex multis conſonantijs augetur formalis intellectus,vt extra de
6 ſucceſ.ab inteſt.cap.fin.† Quarto quęro,quę ſunt illa, quę nullo
d mõ *d* ſunt coniuncta? Reſpond.pactum nudum ex interuallo ap
poſitum ad nouam cãm,& nouam obligationem,ff.de pac.l.iu
riſgen.§.quinimo & l.ſi vnus,§.pactus,verſi.non.n.Item ĩterru-
ptio poſſeſſionis pręſcriptione confirmata,non enim detrahitur
p̃ſcriptioni.ſimiliter & ſcientia,quondam rei alienę,vt no.extra
de pręſcri.c.j.Item agnitio debiti poſt præſcriptionem cõfirma-
tam,nam quę perfecta ſunt,imperfecta eſſe non poſſunt,ut ele-
ganter no.ff.de ſol.cum quis , §.ſi quis pro reo. Item do pro re-
gula,ꝙ quęcunque diuerſitate factorum ſeparationem recipiũt
ea cãe coniunctionem non habent,quia terminantur, & deri-
uantur ad diuerſos fonte, ut inf.ſi vnus ex pluribus appellauerit,
l.1.ff.de excep.l.ſed & ſi ante.ſup.de don.inter vir.& vxo.l.ſi ma
ritus.ſup.de his,quib.vt indig.l.Polla.ff.de calum.l.fin.ff.de min.
l.Papin.exuli.ff.fam.erciſ.l.his conſequenter , §.1.ff.de in integ.
reſt.leg.abſtinẽdum.ff.de vſuc.pro emp.l.ſeparata cum ſim.His.
igitur in nube,& theorice pręlibatis,veniamus ad exempla leg.
nr̃æ,& quęro exemplum de nouo capitulo , quod oritur ex ve
teri.Reſpon.ponę exemplum in eo,qui egit ex materia , quæ nõ
erat adhuc in ſomma agẽdi:erat tñ in quadã aptitudine,& quo-
dam exordio,vt in debitore , qui agit pignoratitia ; & pendente
iudicio appellationis ſoluit debitum lata ſnĩa iam in cã prima
ꝯeum.iſtud eſt nouum capitulum nouiter acquiſitum; & p̃deſ
ſet in prima cauſa,ſed nõ in cauſa appel.ſm Io.dic ꝙ immo pro-
deſſet ẽt in cauſa appella.quia ſnĩa,a qua eſt appellatum,non ab-
ſorbet ius offerendi,vt not.in leg.1.in princ.ff.de action.emptio.
7 † Quęro ergo , quod eſt illud nouum capitulum , quod actor
intentare non põt.Reſp.vt ſi in prima cã agebat de boue,in cau-
ſa appellat.agit,vel cumulat de aſino;& idem ſi mutatur cauſa
nãlis efficiens,vel finalis,vel actio:in his enim cauſis ꝯſiſtit reali
tas iudiciorum,accipiẽdo nomen rei,largo modo,vt l.j.ff.ſi cer.
pet.& facit ff.de app.l.ſi quis ſeparatim,§. quod eſt reſcriptũ. nã
hoc fieri non põt. cum ergo non fuerit de hoc pronunciatum ,
ergo nec appellatum,vnde non fuit deuoluta iuriſdõ: ſed certe
iſtud exemplum non habet dubitationem,quia non pendet ap-
pellatio ſuper iſto:unde ſuper noua re in cã appellationis non
poteſt lis conteſtari.Et breuiter vbicunque non oritur exceptio
e rei iud.*e* ibi appellatio vim ſuam non extendit,ſup.de pet. hære.
l.hęreditas materterę.Sed vbi uim ſuam extendit , totum illud
eſt proſequibile in cã appellationis tam per actorem , quam per
reum.in hoc tñ eſt aduertendum:quia actor non poſſet proba-
f re qualitatem *f* non intẽtatam in primo iudicio: vt ſup. de eden.
l.edita.& eſt rõ,quia iſtud non eſt continentia litis; & quia poſt
litem conteſtatam non põt addi libello qualitas. & eſt rõ , quia
qualitas debet informare libellum:& ſic antequam diuertat ad
alios actus,id eſt,ante lit.conteſt.omnis.n.informatio debet fie-
ri re integra,ſed lit.conteſt.ſumit eſſe ſuum ex facto duorum , ſ.
rei,& actoris:ideo ſolus non poteſt alterare litem conteſtatam.
8 † Quærit Spec.*g* lit.conteſt.in actione depoſiti *h* probatum eſt
g commodatum.an fiat condemnatio; Dic ꝙ non per hanc legẽ
h cum ſua gl.de hoc in Spec.de ſen.§.qualiter,circa fin.verſi.quid
i ſi lex.Sed dubitatur,quid ſi pendente *i* appellatione reus acqui-
ſiuit exceptionem,puta pacti generalis de non petendo? Reſpon
de,ſufficit qñcunque reo ſuperueniat exceptio.& eſt ratio, quia
cum exceptio veniat ad detrahẽdum,ſemper vt ineſſe,vt d.l.pa-
cta conuenta. Sed tu dices , ſuper hoc non fuit lis conteſta. Re-
ſpondeo,ſuper exceptionib. non eſt neceſſe litem cõteſtari; licet
quidam dicant ꝯrium,& male quomodo ergo p̃t exemplificari
regula negatiua iſtius leg. In reo quæritur:nam aut detentio rei
concernit cãm,aut non primo caſu vr̃ ineſſe,ſecundo tanquam
impertinens repellitur,vt ſup.qui legit.perſo.leg. momentaneæ.
impertinentia.n.neq; patrocinãtur actori,neque reo.imo iudex
non debet pati,vt ponantur in actis, quia non põt tranſire in vi-
gore iudicij,vt ff.de iureiuran.l.ſi duo patroni,& ff.de pet.hær. l.
quis libertatem,§.fin. Si vero ſunt pertinentia, regula eorum eſt
K ꝙ *K* exceptio qñcunque ſuperueniens.prodeſt reo,vt plene no.ĩ
l.j.ſup.de alie.iud.per Cyn. Dubitari poteſt , ſi creditor conuen-
tus hypothecaria,& oblato debito ſuccubuit, vtrum ex illo titu.
etiam ob chyrographariam pecuniam poſſit in cauſa app.oppo-
nere exceptionem doli;& puto ꝙ non,ex quo acceptauit ſolutio
nem hypothecarij debiti,argum.l.5.ſup.depoſi. Item dubitatur
l vtrum *i* debitor,qui negauit euendidiſſe,& condemnatus appel-
lauit ſemel , vel ſecundo , in prima , vel in ſecunda appellatio-
ne

ADDITIONES.

a Item collige argum. Vide Ant.de But.& gl. ibi, in ca.ad audientiam,el 2.extra de reſc.& gl.& Doc.in c.inter monaſterium,extra,de re iud.ibi vide Do.Abb.& Angel.in conſ.172.& quod not.Ant.de But.in ca.fraternitatis,in fi.extra.de teſti. & atteſtat.

b Poſt concluſionem in cauſa. Vide Bald. in l.1. in fi. ſup.ſenten.reſcin.non poſ. & quæ dixi poſt Bar.in auth.at qui ſemel,ſup.de prob.contra tenet Bald.in l.ſi accuſatoribus,in vlt.col.inf.de accuſ.

c Sed quid. Vide Bar.in auth.at qui ſemel,ſup.de prob.& Bal.in auth.iubemus,ſup. de iud.& quod ibi dixi.

d Nullo. Vide Bal.in l.eos,§.1.ſup.tit.1.& ibi quid ſi in prima cauſa deduxi numerationem,in ſecunda app.deduxi confeſſionem numerationis,& quæ dicantur capitula ſeparata,ponit etiam Bal.in l.ampliorem,ſup.tit.1.

e Rei iud. Vide Bar.hic.

f Qualitatem. Vide Ant.de But.in c.2.ad fi.de lib.obl.

g And.Barb.Quærit Spec.Not.ꝙ poſt concluſionem in cauſa non poteſt Iudex aliquid ex ſuo officio de nouo intentare. Limita,niſi in cauſa criminali, l.diui, ff. de pœn.& l.1.§.ſi quis vltro,ff.de quæſt.Limita,niſi æquitas ſuaderet,l. vbicunque, ff.de interrog.act.Item niſi in cauſa beneficiali, vide Dom.de Rota deciſ.2. alias 4.& an poterit deferri iuramentum,uide Ang.in l.generaliter,ſup.de iureiur.

h Depoſiti. Vide Bar.in l.1.in prin.ff.de eden.& Bal.in l.fi.ſup.de an.excep.

i Quid ſi pendente. Vide no.per Bar.in l.1.ff.de excep.& quod not.Bal.ibi,in verſi. pone.

K Phil.Dec. Quod Et de hoc, an excep. pendente iudicio ſuperueniens eidem proſit,vide per Bar.in l.cum mulier, ff.ſolu. matri. quod limita per eundem Bart.niſi ex culpa ipſiuſmet rei contingat,in l.ſi poſt acceptam,ff.de rei vend.& vide eundem in l.1.ff.de excep.

l Vtrum. Vide quæ no.Bal.in l.1.in oppo.ver.circa ſecundum,ſup.de fur.

ne opponere poſſit exceptionem pretij non ſoluti; Reſpon. non
facit dubitationem ſecunda appellatio,quia licita, & idem iuris
quod in prima.Sed dubium orit,quia venditor negauit,& con-
uictus de mandacio iuſte condemnatus eſt;ergo non eſt audien
dus,vt patet ex p̄dictis. Item quia executio pretij non ſoluti non
eſt exceptio omnino peremptoria,ſed magis dilatoria. Non.n.
iō debet abſolui, ſed condemnari ſub mō, videlicet condemno
te dummodo pretium ſoluas,vt ſup.de ſent.l.cum eorum. Item
a ex veteri *a* defenſione non dependet,ſed eſt oīno nouum defen
ſionis capitulum, quod verum credo.Sed conſidera : quia diffi-
cultas eſt in eo,quod litera dicit,exceptionem:nam lr̄a vr̄ falſa,
quia quælibet exceptio vr̄ prouenire ex veterib.i. exceptione,p̄
actore propoſita,quam exceptio excludit, & reſpicit, ſm̄ Iaco.
But.nam ſicut priuatio venit ex habitu:quia ſi non eſt habitus,
non pōt eſſe priuatio.ff.de ver.ob.l.decem.ita exceptio, quæ eſt
habitus,non pōt eſſe priuatio.ff.de ver.ob.leg.decē.ita exceptio,
quæ eſt actionis excluſio,ſiue interitus,ſuppoſito igitur,ꝙ exce-
ptio ſit exceptio de neceſſitate? & ſi opponat̄, quod fit cum ipſa
actione aduerſatiua coniunctio;quia non pōt intelligi excipere
niſi præſupponatur agere.iō aūt dico agere,& excipere,vt deno-
tem exercitium,& non merum habitum.Nam habitu exceptio
eſt,antequam agatur & antequam proponatur,quia habet vetu
ſtiorem cām,vt no.ff.de iud.l.de qua re. præterea dicit hic Iaco.
de Rau.& Cyn.ꝙ in exceptione non conſideramus tp̄s originis,
ſed tp̄s propoſitionis.vnde exceptio orta pendente appellatione
pōt opponi,alias fruſtra oritur,quia ſi nunc opitulari non poteſt
nunquam opitulabitur,cum per ſe non ſtet,vt ſubtiliter no. per
Cy.ſup.ſenten.reſcin.non poſ.l. peremptorias. Quid ergo vult
dicere Imperator,qui dicit,ꝙ exceptiones pertinentes ad nouū
capitulum non poſſunt opponi in cā appellationis,ſed demum ,
q̄n ex illis oriuntur,vel q̄n illis coniunctæ ſunt,quæ in materia li
tis conueniunt,difficile eſt ponere exemplum.quidam.n.ſic, po
nunt,reus in cauſa principali oppoſuit exceptionem , puta pacti
de non petendo,ſuccubuit,& appellauit;in cauſa appellatio.vult
opponere exceptionem alterius formę,& naturæ, puta præſcri-
ptionis.dicunt non poſſe,quod prædictis Doct.non placet: quia
ex quo except.eſt obſtatiua,ergo ad actum ſuum poteſt deduci
opponēdo.præterea reus nunquam arctatur ad vnam exceptio-
nem fauore defenſionis , etiam ſi litem eſſet conteſtatus ſuper
ea tamen poteſt eam emendare,& cumulare aliam.vt not.ff. de
reg.iur.leg.nemo ex his.& not.ff.de excep.rei iudi.le. dolus. Vel
dic,ꝙ ſicut in cā *appel.non poteſt* mutari res,cauſa,nec actio:ita
nec alterari:ita nec etiam exceptio,cum reus intelligatur agere.
& ideo ſi reus propoſuit vnam exceptionem in cauſa principa-
li,non poterit in cauſa appellat.proponere contrarium,quia nō
dependet ex veteri, nec eſt proſecutio , immo potius quædam
impugnatio ſuijpſius, licet in principali cauſa hoc eſſet licitum
ſed non implicatiue,ſed diſcretiue.vt no.ff.de excep.rei iudic.le.
duobus.Idem videtur etiam ſi exceptiones non ſunt contrariæ,
cum non poſſit reus in cauſa appellat.exceptionem mutare,vel
emendare. quia non debet mutari figura iudicij. Nam natura
appellationis hoc non patitur,vt aliquid omnino nouum diſcu-
tiatur,præſertim ſi in cauſa prima fuit ſcienter omiſſum, argu.l.
poſtquam,ff.de petit.heredit.& ita ſentit gloſ. Petr. & Cyn. hic.
ergo damnum patitur reus, non ex natura exceptionis , ſed ex
vi alterius propoſitionis. Vel pone exemplum in exceptione præ
poſterationis,quæ non oppoſita in prima cauſa , non poteſt op-
poni in cauſa appellat.vt ſupra communi diuidun.leg. pen. Sed
certe iſta exceptio non concernit actionem, ſed modum agen-
di,& debuit ante litem conteſtatam opponi. vnde licet appella-
tio reſcindat pronunciatum, non tamen reſcindit conteſtatio-
nem litis,vt ſup.de procura.l.ita demum & ideo hoc licet ſit ve
rum in ſe,tamen non congruit huic legi:& ideo pone aliud exē
plum in exceptione peremptoria, quæ ſtat per ſe , vt in exceptio
b ne compenſationis, *b* quæ deſcendit ex contractu ſeparato. Nā
ſi non fuit oppoſita in prima cauſa , non poteſt opponi in cauſa
appellat.& eſt ratio, quia habet vim reconuentionis, vt ſup. de
compenſ.l.neque. Sed mirum eſt , cum poſſit opponi poſt rem
iudicatam,dummodo ſit *liquida*, vt ff.de compen. l.ſi cum mul
ti,§.cum intra. quare non poteſt opponi pendente iudicio ap-
pellat.ſed reſpondeo,ꝙ exceptio compenſationis non eſt impu
gnatiua:& ideo non pertinet ad appellationem, quæ prætendit
iniuſtitiam pronunciantis, ſeu pronunciationis, poteſt enim a-
ctus eſſe iniuſtus reſpectu materiæ, & non eſt iniuſtus reſpectu
Iudicis primo pronunciantis , vt not. ſupra de appella. l. eos , in
9 princip.gloſſ.nota formam.Item † pone exemplum in exceptio
ne, quæ poteſt opponi contra impetrantem ius iniquum : nam
iſta exceptio eſt nimis ſeparata a materia primæ litis, & ideo in
cauſa appellationis opponi non poteſt, concernit enim potius
10 delictum perſonæ,quam iuſtitiam cauſæ. † Item pone exem-
c plum ; ſtatuto cauetur, *c* quod a Poteſtate appellatur ante Ca-
pitaneum : alio ſtatuto cauetur, ꝙ Poteſtas non audiat quere-
lam bannitorum,modo quia non fuit exceptum de banno,Po-
teſtas pronunciauit pro bannito, reus appellauit, & in cauſa ap-
pellationis vult excipere de banno.nō poterit,quia exceptio po-
tius impugnat perſonam , quam cām:& ideo ex veteri non ori-
tur,quia ei coniuncta non eſt, vt not.in l.ſi pœnæ, in princ.ff.de
condict.indeb. Ecce aliud exemplum:reus conuentus Publicia
na,excipit de pari titulo : & quia nō probauit de bona fide(cum
eſſent aliquę coniecturę in contrarium) ſuccubuit:appellauit,in
cā appellationis vult probare de dn̄io,vbi non requiritur bona fi
des,dummodo tradens re vera ſit dn̄s,non vr̄ hoc poſſe,quia ſe
parata eſt cā Publicianæ a dn̄io, vt ff.de euict.l minor , §.1.Iſtud
exemplum non eſt bonum,quia rei vend.eneruat Publicianam
ut de Publ. l.fi.in fin.niſi in caſibus, ſ.q̄n quis in Publiana ab ad-
uerſario cauſam habet,vt ff.de pub.l.ſi quis prohibuerit, & ff.de
11 rei ven.l.ſi Titio. † Quæro, reus oppoſuit exceptionem pacti,
vult in cā appellationis probare præſcriptionem , abſque eo qđ
de Præſc.excipiat:nunquid poſſit? Reſp.non quia cum reus dica
tur agere,ff.de prob.l.in exceptionibus.ergo nō debet id intēta
re:alias quare eſſent inductæ exceptiones?Quapp eſt concludē-
dum,ꝙ defenſiones reorum incipiunt ab excipiendo,& non ſuf
d ficit ſimplex narratio facti, *d* vt plene no.ff.de pact.l.ſi vnus,§.pa
ctus. Pone,filius obtinuit in petitione hæreditatis,ī cā appellatio
nis reus vult probare eum repudiaſſe, iſtud eſt nouum capitulū
non dependens ex veteri:& ideo non videtur audiendus.cōſide
ra,ſi quidem eſt ſuus per immixtionem,nō acquirit aliquā rea-
litatem dominij,ſed renunciauit ſolum beneficio abſtinendi: &
ideo in ſuo īſpicitur tempus mortis patris. quo ad capacitatē:&
licet inter mortem,& immixtionem efficiatur nō capax,repelli
tur: quia renunciare beneficio Prę
toris nō eſt aliquid acquirere
vt ff.de hær.inſt.l.ſi alienum,§.in extraneis.licet exercitium actio
nis creditorum non patiatur interim . Sed ecōtra,cum abſtinet,
facit ſe ab effectu ſucceſſionis alienum : & eſt exceptio perem-
ptoria,quæ elidit petitionem hęreditatis : & ideo poteſt.opponi
in cauſa appellationis. Et ideo licet uideatur hoc capitulū nouū
formali ſpecificatione,tamē eliſio non eſt noua,quia habet cau-
ſam vetuſtiorem, nam cum abſtenſio ſit antiquior ex tempore
e tūc fuit petitio hæreditatis eliſa.Pone,*e* reus bannitus fuit ex for
ma ſtatuti,& non auditur,& ideo ſuccubuit, appellauit appella-
tione pendēte fuit exemptus a banno,an poterit iterato excipe-
re in cauſa appellationis ? & vr̄ quod non, quia *venit*, vt nouus
homo.In contrarium videtur, quia per bannum ius ei⁹ *erat* ve-
latum,non abſorptum,vt l.manumiſſiones,ff.de iuſti.& iure.Po
ne, agnatus egit contra ſpurium,& condemnatus appellauit,in
cauſa appellationis excepit de legitimatione.Dico ꝙ non poteſt
quia venit vt nouus homo,nec ēt poteſt allegare exceptionem,
dolo facis in cauſa appellationis,quia ex primę litis materia non
12 venit.†Et no.quod ī terris eccleſiæ ſedes apoſtolica *f* reſeruauit
f ſibi legitimationem illegitimorum,vt no.extra,de offi.leg.c.qđ
g translationem.Pone hic deceſſit *g* appellans , nunquid hæres in
cauſa appellationis poſſit ex ꝓpria perſona opponere exceptio-
nē? Reſpondeo non,quia opponit tanquam nouus homo,& nō
pendet ex veteri,ſecus in cā,principali quia in ipſa oīa ruminant̄
ſed in cauſa appellationis non ruminantur,niſi,ea quæ đbuerūt
in prima cauſa ruminari,& omiſſa fuerunt,& hoc propter natu
ram cauſæ , & propter honorem pronunciantium.Et exemplū
iſtius legis eſt optimum, quando noua perſona excipit in cauſa
appellationis, nam iſta exceptio non eſt ad rumbum,& illa quę
non conueniunt in materia,non conueniunt in iudicio. Nunc
quæro de actore,qui in prima cauſa non probauit de iure accre-
ſcendi.nunquid in cauſa appellationis poſſit probare? Reſpond.
ſic quia habet coniunctionem cum veteri,vt ff.de inoffic.teſta.l.
ſi non mortis , §.fi.Pone,actor in principali quæſtione,quæ for-
te erat ſuper Publiciana,non capitulauit de titulo,modo vult in
cauſa appellationis ſupplere, nunquid poterit? Reſpondeo. ſic ,
quia titulus eſt couiunctus Publicianæ.Sed pone,quod in cauſa
principali capitulauit de titulo ab vno prætenſo , puta a Petro,
in cauſa appellationis capitulauit a Seio , nunquid poteſt ? Re-
ſpondeo, ſic, & nota, quod vtraque Publiciana poteſt eſſe vera,
quia poteſt habere quis plures Publicianas,& plures titulos inſo
lidū , & plures bonas fides diuerſis temporibus , vt ff.de acquir.
poſſeſſio.l.3. §.ex pluribus. ſed non poteſt habere plures rei ven-
dicationes,vt ff.de condi.& demonſtr.l.mea res. Quæro ergo , ſi
h egit *h* rei ven.in forma cōmuni,ſed in proſecutione ſingulariter
proſequutus

ADDITIONES.

a Item ex veteri.Vide Bal.in l.ex his,quæ ſub modo.
b Compenſationis.Vide tamen Ang.in l.quoniam Alex.inf.de adul.
c Statuto cauetur.Vide l.ita demum,ſup. de proc.ſed quid ſi contra perſonam Iudi-
cis a quo,vide Bal.in l.1.in ver.iuxta prædicta,ſup.tit.1.
d Facti.Vide contra no.in l.1.de excep.
e Pone.Vide quod no.ſup.ea.l.per Bal.ver.ſed dubitatur.
f Sedes apoſtolica.Vide Bal.in l.3.ſup.de ped.Iud.& in l.1.ſup.de iu. aur.ann.
g Deceſſit.Vide Bal.in l.eos,§.ne temere,circa fi.ſup.de appe.
h Si egit.Faciunt no.in l.1.ſup.de fur.

proſequutus eſt dominium habuiſſe a Titio: vtrum in cauſa ap-
pellat, poſſit prętendere, quod a Caio? & videtur quod non, quia
actor non poteſt eſſe ſibi contrarius, nec in petitione, nec in pro
ſequutione: tunç autem eſſet ſibi contrarius, id eſt incompatibi
lis, quia plura dominia in eodem incompatibilia ſunt. Sed gl. hic
eleganter determinat cõtrarium, quam But. intelligit, niſi aſtrin
xiſſet ſe in libello: nam in proſequutione licitum eſt actori varia
13 re, quod eſt no. dignum, & menti tenendum. † Sed nunquid *a*
a ſufficit agenti rei vendicatione iure dominij, probare pręſcripſiſ
ſe. Glo. notabiliter dicit hic, quod ſic, quia dominium ſe quærit
per tempus legitimum. ſic ff. de donatio. inter vir. & vxor, l. ſi in-
ter extraneos, & in iudicijs verbum æquiuocum declaratur per
qualitatem probationum, hoc dicit iſta gl. cum ſimil. quod not.
Pone, actor probauit de dominio: tamen quia de poſſeſſione rei
non probauit, reus fuit abſolutus, actor appellauit. vult in cã ap-
pella. probare de poſſeſſione: quæritur an poſſit? Reſpond. ſic:
quia non intentat nouam cauſam actiue, ſed paſſiue ſic, vt ff. de
rei vend. l. ſi nautem, §. poſſidere? Glo. dicunt, quod in vniuerſali-
bus iudicijs creſcit lis ex poſtfacto, & ideo minus eſſet dubiũ in
ipſis. Sunt autem vniuerſalia iudicia illa, per quæ petitur vniuer
ſitas, & deſignatur per nomẽ ſpecificum a iure proditum, ſecun
dum Innocent. ff. de rei vendicatio. leg. 1. vniuerſitas autem eſt,
quæ corporalia, & incorporalia continet ſub vnius vocis titulo,
quæ fungitur loco perſonæ, vt hæreditas peculium etiam fungi-
tur loco perſonæ: hinc eſt, quod peculium dicitur ſoluere pecu-
liari creditori, vt ff. de condictio. indebit. l. frater a fratre. Item bo
na ſunt vniuerſitas quædam, hinc eſt, quod dicuntur ſoluere æs
alienum, & per hoc minus eſſe in bonis, vt ff. de iure dotium. leg.
mulier bona. hæc tamen ſecundum fictionem dicuntur, vt ff. de
fidei. l. mortuo. & facit ff. de verborum ſignificationibus. l. Prin-
ceps bona. & l. nominis, & rei. Item territorium fungitur vice
perſonæ, vacante magiſtratu: & eſt in intellectu quaſi poſſeſſio-
nis actiue, & paſſiue, licet re vera non poſſideat, cum ſit res ina-
nimata, & ideo iſta quaſi poſſeſſio eſt potius potentia quam a-
ctus, ſed creato magiſtratu ſtatim incipit eſſe in actu. Ex hoc ap-
paret quod ſi eſſet quæſtio de iuriſdictione, poſſet ampliari iudi-
cium appe. ſicut iudicium principale, & poſſent noua membra
iuriſdictionis in cauſa appellationis ſpecificari: qa ſpecies gene-
ri ſuo coniuncta eſſet intelligitur. Item bona caſtrenſia, & bona
pagancia dicuntur duæ vniuerſitatis, quaſi repræſentantia duas
perſonas, vt no. ff. de teſtamentis milit. leg. ſi certarum, §. Iulia.
b Quæro, nunquid inquiſitor, *b* a cuius ſententia fuit appella-
tum, poſſit ſuam ſententiam iuſtificare per nouas probationes?
Solutio. triplex eſt iuſtitia: ſcilicet perſonæ, cauſæ, & mixta. pri-
ma, & tertia pertinent ad inquiſitorem, ſecunda non. & ideo ni
ſi merita cauſæ tangant merita ſuæ perſonæ, non auditur, qua-
propter non poteſt inducere nouas probationes, quia ex ipſis nõ
iuſtificaret ſe, *ſed ſolum ex his*, quæ geſta ſunt coram ſe, vt not.
ſupr. de appell. l. eos. 1. in *princ. in glo.* not. formam. promotor au
tem inquiſitionis poteſt omnia quæ poteſt accuſator, ratio au-
tem eſt, quia iudex non debet ſe facere aduerſarium principa-
lem, ſed promotor ſic, vt leg. 1. §. incidit. ff. ad Turpill. & not. per
Innocent. extra, de teſti. c. cum clamor. quod nota. Quid de ac-
cuſatore victo, qui omiſerat ſe ſubſcribere ad pœnam talionis;
an poſſit hunc defectum ſupplere in cauſa appellat. cum alias nõ
deberet procedi in cauſa? Reſpondeo ſic; quia reſpicit deciſo-
ria per hanc legem quia tacite inerat, vt no. in l. 2. infr. qui accuſ.
14 non poſſunt. † Or modo venio ad duas principaliſſimas quęſtio
nes, prima eſt, vtrum didicitis teſtificatis poſſit ad confirmatio-
nem, *vel infirmationem* eorum in cauſa appellationis fieri no-
uorum teſtium *productio*, & examinatio? & hæc lex ſecun-
dum omnes Legiſtas communiter determinat iſtam quæſtio-
nem, quod ſic, vt pleniore ſubueniatur veritatis lumine; nam li-
tera ponit comparatiuum, pleniore, quod eſt participatio poſi-
tiui. ergo ſiue pleno, ſiue ſemipleno lumine apparet in prima
cauſa probatum adhuc plenius, vel verius probari poteſt. Nec
obſtat, quod poſt didicita teſtificata, id eſt plene ruminata, & ſci-
c ta. quia *c* ſtatim, quod quis ſcripturam legit, etiam ſi dicat, ſe non
legiſſe niſi vnam virgulam, vt ff. de tranſactio. l. non eſt ferendus
timetur ſubornatio, ideſt, pernicioſa, & calumnioſa teſtium in-
ſtructio; quia ipſa præſumptio eſt perpetua, & infallibilis, tamen
fallit in cauſa reſtitutionis in integ. item fallit ſupr. de teſtibus. le.
ſi. Item fallit in cauſa appellationis, vt hic. Porro iſta præſum-
ptio eſt imaginaria, non neceſſaria. quia (vt experientia docet) te
ſtes ſolennes non poſſunt ſubornari vnde cum diſpoſitio §. quia
vero. in Authen. de teſt. fundet ſe ſuper fictione, & loquatur co-
ram eodem iudice ſimili, non extenditur ad iudicem app. Item
quia appell. eſt alia a prima, non diuerſitate materiæ antiquę, qa
idem eſt fons quæſtionis; ſed diuerſitate iudicij, & diuerſitate
materiæ nouæ, ideſt, iniquitatis ſententiæ, quę interdum poteſt
examinari ſeorſum a principali, vt inf. de accuſatio. l. abſentem.
ff. de arbitris. l. non diſtinguemus, §. cum quidam facit l. penul. ff.
iudi. ſolui. & ideo teſtes habent iterum iurare, licet iurauerint in-
cauſa prima, vt eleganter not. hic in gloſſ. finali. Item vt dice-
bam in l. eos, §. 1. ſupra de appellatione in Authentica, de teſtibus
§. quia vero, venit ad correctionem iuris antiqui, vt not. in l. offi
cium, ff. de rei vendica. ſed hæc lex reperitur correcta, ergo huic
legi ſtatur. & iſta eſt veritas deciſa de iure ciuili, ſed de iure cano
d nico diſtinguitur; aut teſtes non ſunt rite recepti, *d* & poſſunt
denuo recipi, quia non videtur factum, quod nulliter eſt factum
vt ff. de condition. & demonſtration. leg. hæc conditio. la prima.
aut teſtes fuerunt rite recepti, & tunc ſubdiſtinguitur; aut ſuper
eodem capitulo. vel directe contrario, quod idem eſt dicere,
quod ſine alia media probatione, & tunc non recipiuntur; aut
ſuper alio cap. quo probato ſequitur indirecte reprobatio atte-
ſtationum, & tunc poteſt; quia capitulum de ſe eſt nouũ capitu
lum, de quo teſtificata non loquuntur, vnde verum eſt dicere
ſuper eo nõ eſſe didicita teſtificata. ita legitur, & no. in clem. 1. de
teſtibus, quia diuerſus modus agendi tunc habet inducere diuer
ſitatem, quando tendit ad diuerſum effectum, c. pia, de excep. in
Nouel. & hæc eſt ipſa veritas de iure canonico, & hoc probatur
tali ratione: nam aut teſtes deponunt idem, & non prodeſt ap-
pellanti; aut directo contrarium, & ſimiliter non prodeſt, niſi
primi teſtes eſſent corrupti, vt extra de probatio. capi. licet cau-
ſam. ſed indirecte bene poſſet probare contrarium. Conſidera,
quod quando iſti teſtes contradictorij probant contrarium per
viſum eiuſdem facti, iſti ſunt directe cõtrarij; ſed quando teſtes
vnius partis non potuerunt videre id, quod alij. exemplum in le.
optimam. infra de contrahend. & committẽd. ſtipulatio. vt ſi vi-
deo te hodie Capuæ, per rerum naturam ſequitur, quod tu non
es Romæ; non tamen oculus meus videt te non eſſe Romæ, qa
e non ſum Romæ. iſta eſt probatio indirecta, *e* quæ procedit argu
mentando per rationem intellectus; ſed ſi locus eſſet arctus, vt
f vehiculum, & ego dicerem, quod vulnerauit *f* in antenna, cum
viderim puppim, & antennam, vt not. Cynus in l. 2. ſupra de er-
ro. Aduoca. illi, qui vellent me reprobare, dicendo quod vide-
runt in puppi, non in antenna, eſſent directe cõtrarij; quia per vi-
ſum eiuſdem obiecti ſibi inuicem contrarium deponunt, quod
15 eſt ſubtile. † Ex quo *g* ſequitur talis concluſio, quod in foro Cæ
g ſaris, debet ſtari Cæſari, ſed in foro clericorum debet ſtari con-
ſtitutionibus eorum, vt not. in c. ſi clericus. extra, de foro cõpe-
tent. quia vbi textus contra tex. ibi cuilibet ſtabo in foro ſuo. præ
terea ius canonicum continet æquitatem, ergo in foro æquita-
tis ſeruetur æquitas, in foro rigoris ſeruetur rigor. ſi aliquis ta-
men vellet cauillari, & arguere ex illo verbo, veritatis lumine. di
ceret, quod vbi eſt timor ſubornationis, ibi ſunt tenebræ potius
h quam lux. dicit Butrig. *h* quod etiam ſuper indirecta probatio-
ne, in eadem inſtantia non admittantur noui teſtes poſt didici-
ta teſtificata in his, in quibus ante potuit quis eſſe inſtructus, vt ſi
vellet reprobare teſtimonium. eo quod teſtis ſit inimicus ſuus,
vel valde amicus producentis, nam potuit primo fieri. Sed in
his, in quibus non potuit eſſe inſtructus, vt quia vult dicere te-
ſtem falſum dixiſſe; tunc poteſt. ſed tu dic, vt dixi; aut indirecte,
& tunc poteſt redarguere, aut directe, & non poteſt, ſcilicet ex-
cipiendo, ſed bene poſſet agendo de falſo, vel accuſando, vt l. 3.
ſupra. ſi ex falſi inſtrum. quia tunc venit per nouam inſtantiam,
16 & ad alium effectum. † Sed ſtatim quæro, ſi publicatæ ſunt
atteſtationes, non tamen lectæ, nec viſę, vtrum ſit præcluſa via
teſtium productioni? Quidam dicunt, quod attenditur ſcien-
tia, quia in ignorante non cadit ſubornatio, hoc nota. per Bern.
extra de teſtibus, c. conſtitutus. & in Spec. de teſtibus. §. ſatis vti-
liter. verſ. quid ſi publicę. & ita conſuluit Bartol. in conſil. quod
incipit, Super inquiſitione, &c. Contrarium tenet Ioannes An-
dr. in c. de teſtibus extra, de teſtibus. Dicas, quod aut publicatio
fuit facta in abſentia, & poteſt producere; aut in pręſentia, & tũç
non. Item dicas, quod ſi publicatio fuiſſet inutiliter facta, etiam
in pręſentia, dummodo non eſſent didicita teſtificata, non no-
ceret. Item ſi dolo Iudicis volentis ſupplantare probationes al-
terius partis. vt notat Ioannes Andr. extra, de teſtibus capitul.
fraternitatem. Item ſi atteſtationes eſſent caſu perditæ, vt nota.
Gulielmus. in l. veluti, ff. de edend. Quid ſi ſint didicita teſti-
ficata

ADDITIONES.

a Sed nunquid. Vide Bar. in l. quod ſi minor, §. ſi ſeruus. ff. de min.
b Inquiſitor. Vide no. Bal. in l. 1. ff. ad Turpil.
c Quia ſtatim. Vide Bald. in contrarium, in authentica, at qui ſemel, ſupra. de pro-
bat.
d Rite recepti. Vide Bart. & Bal. in auth. at qui ſemel, de prob.
e Indirecta. Vide gl. in cle. teſti. de teſtib.
f Vulnerauit. Facit quod no. Bar. in l. teſtium, ſup. de teſti.
g Ex quo. Bartol. ſtat cum canonic. in vtroque & Vide hic Baldum in l. eos, §. 1. ſup.
titul. 1. ſed poſito quod clem. teſtibus, ſit in vtroque forro ſeruanda, eſt dare re-
medium, quod poſſit examinari. de quo per Baldum in l. ampliorem, ſupra ti-
tul. 1.
h Dicit Butr. Vide Barto. & Doct. in auth. at qui ſemel, & ibi Ang. in princ. ſup. de p
batio.

ficata ſuper facto,ſed nō ſuper qualitate,an ſuper qualitate poſ-
ſint produci teſtes: eſt enim qualitas quædam alteratio ſubiecti,
a &*a* ſine eo eſſe non poteſt,quia eſt quædam adiectio ? Reſpon-
deo,idem teſtes poſſunt addere,noui non. Vel dic, quod noui
deponans de ſubſtantia propter qualitatem, & per hoc appare-
bit eos totum ſcire,& tamen in puncto iuris non probant factū,
ſed qualitatem. Sed an poterūt produci ſuper præſumptione ac-
cidentis,quæ probatur per locum a communiter accidentibus,
de qua non eſt teſtificatum: & dic quod ſic;quia pertinet ad cau
ſam,& non eſt idem teſtimonium,& vide quod no.in c.fi.in vlt.
b glo.de appellat.in Clemen.Pone, *b* minor reſtitutus eſt poſt di-
dicita teſtificata ad productionem nouorum teſtium, nunquid
reſtituitur maior, qui eadem teſtificata didicit? Videtur quod
17 non,quia † in minore nō præſumit dolus:in maiore ſic Contra
c rium tenet Spec.*c* in tit.de dilat.§.videndum.verſi.in ſumma.&
dicit,quod reſtituitur reſpectu eorum,quæ minor de nouo pro-
bat per nouos teſtes, & ſic nouum contra nouum: ſed veteres
non poſſunt infringere,nec reſtitutio minoris ſit maiori damno
ſa. Item ſi nil probat minor, non poteſt aduerſarius fundare te-
ſtes veteres per teſtes nouos. Modo ego quæro, nunquid lex
d noſtra habeat locum,quando appellatur ab interlucutoria:*d* di-
cit Decretalis,ꝙ non:vt in c.appellantis, de appellat.in Clem.&
ratio eſt,quia cauſæ non intentatæ in appellatione,remanent iu
riſdictione Iudicis a quo, vt ſup. de rebus. cred.l.generaliter,§.
ſi iudex. Et hoc verum de allegationibus,quæ in facto conſiſtūt:
e ſed allegationes,*e* quæ conſiſtunt in iure ſcriptio,nō oportet ex
primere in libello, vt l. ornamentum, ff.de auro, & argen.leg.
f vnum ſcias,*f* ꝙ ſi iudex allegantem non curauit audire, quod ñ
probatum probare poterit,vt ſup.de mino.l.ait Prætor, §. quid
tamen,& eſt ratio,quia ſtetit ꝑ Iudicem, vt extra de appellat.c.
interpoſita. Item dictam Clemen.appellanti, intelligo veram,ni
ſi noua exceptio,vel allegatio oriatur ex facto aduerſarij;quia ꝑ
talem bene poteſt iuſtificari,& impugnari appellatio ab interlo-
cutoria,argu.ff.de pact.l.tale pactum.§.qui prouocauit,in ratio-
ne ſui, & argum. ff. de condict.fur.l.ſiue manifeſtus. §.tamdiu.
g Item non puto,*g* ꝙ dicta Decretalis habeat locum,quādo eſt ta
lis interlocutoria,cuius grauamen non poſſit aliter reparari,vt ſi
Iudex interloquutus eſt aliquem torquendum,argum.ſup.eo.l.
ſi quis prouocatione. Et idem ſi appelletur a ſecundo decreto,
vel ab interlocutoria banni: quia eſt eadem finalis ratio, quæ in
18 diffinitiua;& idem in ſimilibus,vt l.illud,ad leg. Aquil. † Extra
h quærit *h* hic Cyn.nunquid in cauſa appellationis habeat locum
reconuentio? Et breuiter indiſtincte dico, quod non coram Iu-
dice ad quem; quia ſuper hoc non eſt delata iuriſdictio ad Iudi-
cem ad quem,cum ſit capitulum omnino nouum, ex veteri nō
dependens,& de hoc eſt caſus legis noſtræ,præſertim ſi reus ap
pellat. Item ſi actor olim erat voluntarius,nūc neceſſarius ex vi
iniuriæ ſibi illatæ, & hoc etiam probatur;quia, vt eleganter no-
tat Ioan. Monac. in c. 1.de reſcrip.lib.6. etiam appellans poſito,
i quod ſit actor ordinarius,tñ *i* ſuſtinet partes defenſoris; ex quo
ſequitur,quod nō tenetur reſpondere libello reconuentionis;&
K hoc patet euidenter,quia excommunicatus *K* appellat,quamuis
ſit actor in prima cauſa, & ſic ſuum agere nō eſt actio,ſed quod
dam defendere ſe ab iniuria Iudicis. Quærit hic Cyn. cui īcum.
bat probatio in cauſa appellationis? Dicas breuiter vno verbo,
ſecundum Cyn. quod ei,qui tenetur iuſtificare,vel impugnare
cauſas cauſæ,vt dixi ſ.de appel.l.hi,qui ad ciuilia,& no.ff.de reg.
iur.l.non videtur data,§.1. Et no.regulam, quæ ponitur ſup.qb.
non obſtat longi temp.præſcri.l.hæreditatis. vincere enim idem
l eſt,quod legibus,vel rationibus ſe reddere potiorē. Quęrit Cy.*l*
procurator produxit inſufficiens mandatum,repulſus appellat,
vtrum poterit iuſtificare appellationem producendo aliud man
datum ſufficiens? Cy.dicit ꝙ ſic,& forte non male;de iure ciuili
tamen tutius eſt tenere contrarium,quia caſus eſt in Clemē.ap-
pellanti.quia appellatio ab interlocutoria eſt (vt ita dixerim) ex
19 traordinaria,& ideo † temeritas partis non ſubleuatur remedio
appellationis, quia debet venire inſtructus ad cauſam, & iudex
20 non debet eſſe protector culparum. † Quærit Cy.nunquid *m* il-
m le,qui appellauit,poſſit recedere ab appellatione,inuito appella-
to? Et dicit quod non,d.l.ſi poſt mortem,§.vlt.de contra tab.
Non obſt.ſupra tit.1. l.ſi quis libellos, quia ibi hoc permittitur
propter errorem,vt ibi nota. ſecus ſi ex certa ſcientia. Item non
obſtat.ff.de min.l.ſi iudex,quia ibi ſpeciale fauore minoris. Item
ibi priuilegium vnius,hic vtriuſque;& ideo ibi claudicat iudiciū
hic non, illud enim eſt, quia omne priuilegium de ſui natura
claudicat.

ADDITIONES.

a Subiecti &c. Ad quod tex.opt.in l.2.ff.de vſufr.& per Bar.in l.1.ad fi.eo. ti.& adde ad q.Bal.an qualitate non probata,poſſit rurſus inquiri ſine ea, in l.denunciaſſe, per Bar.in §.quid tamen l.ſi vxori.quam legit.cum d.l.denunciaſſe,in pen.q.ff.de adul.& Bal.in l.& ſi ſeuerior.ver.3.oppo.ad idem.C.de infa.& Barto.in l.ſenatus verſi.extra glo.quæro,ff.de accut.Sed quid ſi qualitas intentata libello non poſſit probari,quia tamen agendum non probanti,vide Bar.in l.diuus,ff.de re iud.

b Pone. Vide Bar.in l.1.§.nunciatio,ff.de operis noui nunc.

c And. Barb. Contrarium tenet Spec. Et de materia, an poſt didicita teſtificata poſſint produci teſtes, vide Bal.in c.1.§.ſi autem,in titu. quid ſit inueſt.in vſi.feud. & melius loquitur in c.1.§.item ſi vaſallus de contro.inueſt. & plenius in auth. atqui.ſemel,de prob.& l.eos,§.1.ſup.de app. Ang.in Authen.de teſt.§.quia vero,vide Bar.in l.1.§.nunciatio.de ope.noui nunc. Dom.de Rot.in no. deci.in 5.deciſio. quæ incip. Item per eadem motiua,vide tex.ſing.in c.ſeries,de teſt. ſecundum dominum Anto.quod quando producitur teſtis cum inſtrumento,poſt didicita admittitur,vide Ang.in præalleg.§.quia vero. Dicendum eſt, quod poſt didicita teſtificata admittitur probatio per inſtrumenta. Item in cauſa mutuali, vt in c.ſeries.præalleg.vide Innoc.in c.auditis,de in integ.reſtitu.vbi no.dicit quod ſi produxi teſtes excommunicatos,admittor poſt didicita teſtificatata. Item vide Bal. in l.ſi quis teſtibus,ſup.de teſtibus,ꝙ ſi contra appellationem per euidentiam facti admittor.& in l.ampliorem,ſup.de app.vbi ponit nouam,& inauditam cautelam,quam limita,& ibi notaui. Item niſi poſt didicita teſtificata fuiſſet obligatus.ita dicit Ang.in præalleg.§.quia vero,poſt vnam ſolutionem, & vide Bald.& Ang.in l.fi.alias pen.ff. quemadmo. teſt. ape.vbi ſi quis habuit extenſionem, & non originale, non prohibetur poſt producere teſtes quod limita,vt ibi per dom. Ioan. & vide Bal.in auth.ſed cum teſtator.ſup.ad leg.Falc.vbi no.dicit,quod ſi teſtes fuerunt examinati, non in figura iudicij, nec de veritate interrogati,ſed de conſcientia,poſſunt poſt didicita teſtificata alij teſtes produci. quod eſt not. dignum,an autem ſuper capitulis nouis, pendentibus tamen ex primis, poterunt noui teſtes produci in eadem inſtantia,vel in cauſa appellationis;dic quod non, ſed antiqui poſſunt repeti iſta fuit ſingular.theor.Inno.in c.fraternitatis, & c.per tuas,de teſtibus,ita refert Ang.in auth.at qui ſemel.ſup.de prob.quod bene not.tamen bene facit gloſ.fin.in auth.de teſti.§.quouiam vero.vbi poſt didicita teſtificata. Iudex ex officio poſt concluſum in cauſa, poterit repetere teſtes, an autem poſt concluſum in cauſa poterit pars petere deferri iuramentum, Angel. tenet, ꝙ non,ſupra de iureiur.l.generaliter,vide gloſ.ſing.& tex. l.officium,ff. de rei vend. & in præalleg.authen. at qui ſemel. an autem admittatur confeſſio partis. Dic, quod ſic ſuper nota. per Ioan. And. & Dom. Anton. in rub.de probat. Item dic, quod admittuntur teſtes reprobantes per aduerſarios, ad verificandum dicta eorum,ſecundum Inno.in cap.cum clamor,de teſtibus,& Ang.in præalleg. auth.at qui ſemel. Vide ibi Ang.& Bald.in locis in hoc principio alleg. vbi no.dicit, adde quod ſcribunt Mod. in rubrica de arbit. & quæ ibi addidi. uide Bald. in authen.ſi quis in aliquo ſupra de eden.quod ſi partes conſenſerunt publicationi, ſi non fuerunt rite recepti,poſſunt iterum produci.allegat Inno.in cap.ſignificauit,de teſtibus vide Bald.in l.peremptorias,ſup.ſenten.reſcin.non poſſe,vbi præſumitur ſcire publicatis atteſtationibus,& quod ad euidentiam facti poſt didicita teſtificata additur probatio,vide Salyc.in l.produci ff. de teſtibus, Et adde, niſi conſuetudo diſponeret,quod publicatis atteſtationibus,poſſent teſtes produci.ita dicit Ioan. And.in ti.de executio.ſenten.§.dicto,uerſic.ſed nunquid publicatio. & c.fraternitatis,de teſtibus,& Dom.And.in cap.ſeries,& ibi Dom. meus de Imo. de teſtibus Item fallit in cauſa matrimoniali,ſecundum vnā lect.c.ſeries,præalleg. vide Bal. in l.fi.ff.de ſeru.vbi dixit,quod ſi pars inſtruxit teſtes, nihilominus poteſt poſtea producere alios teſtes,allegat Odoffred.de Senatuſconſ.Libon. Et dicit id notan. uide Ludo.Rom.in nu.322.ubi dicit, quod ualet conſuetudo ut recipiantur teſtes poſt publica atteſtatio.uide quæ dixi in cap.fraternitatis,& Bar.conſ.232. ubi loquitur,ſi Iudex poteſt repetere teſtes poſt publicatum proceſſum. Item ſi poteſt teſtes producere ex officio ſuo, uide Bart.conſ.254.incipiente, ſuper inquiſitione, ubi pulchre loquitur.

d Ab interlocutoria, Vide per Bar.in l.3.ff.de appellat. recipien. & uide infra.

e Sed allegationes, Vide Bal.in l.minoribus,ſup.de his,qui.ut indig.

f Vnum ſcias. Vide Bar.in l.3.ff.de appel.recip.

g Item non puto, Vide quæ no.Bal.in l.generaliter,§.1.ſup. de rebus,cred.& in l.hi, qui ad ciuilia,ſupra tit.1.

h Extra quærit,uide Bart.in authen.& conſequenter,& ibi dixi,ſup.de ſen.& interlo.omn iud.

i Tamen,uide Bald.in l.fi.ſup.de fideicommiſſ.liber.& in l.1.ſup.de fur.

K Excommunicatus,uide c.cum inter,& c.ſignificauerunt,extra de excep.

l Andrea.Barbat.Quærit Cyn.Pro clemen.appellanti,uide Ludo.in ſuis no.notabili 200.

m Nunquid,uide Bart.in l.ſi quis,hic alleg.

LEX V.

1 *Actus dantur quatuor ad petendos apoſtolos.*
2 *Appellationis exercendæ tempus qualiter ſit conſiderandum.*
3 *Dies fatales quare dicuntur.*
4 *Caſus fortuiti enumerari non poſſunt.*
5 *Caſus euentus dicitur ſine intentione.*
6 *Fortuna dicitur bellum inuiſibile, & ictus, qui prius ſentitur quam ſciatur.*

Cum anterioribus. Ad euidētiam nota, quod
in l.2.ſ.e.pro varietate iudi-
cum varia tempora ſtatuuntur ad appellationem inchoandam:
ſed hodie per hanc legem ſtatuuntur varia tempora pro varieta
te locorum,ex qbus appellatur ad principis auditorum. hoc di-
cit vſque ad §.in his. Diuiditur in tres partes, in prima loqui-
tur de tempore appellationis incohandæ,ideſt initiandæ, vſque
ad §.in his,& ibi loquitur de tempore appellationis introducen-
dæ vſque ad §.ſi tamen.ibi.de tempore appel. exercendæ. vſque
in fi.& cum iſta vltima parte iunguntur omnes auth.h.d.ſm Ia-
cob.Butrig. Cuius verba. ſup. titul. 1. l. in offerendis. hæc ſunt.
1 † Nota quatuor actus, primus petendorum apoſtolorum, &
ad eos petendos dantur 30.dies, vt l.iudicibus.& ſi non petit, li-
tem deſerere videtur, vt l.quoniam. Secundus,quādo habet A-
poſtolos.conſidera tres actus,vnum ſcilicet deferendorum apo
ſtolorum iudici appellat. & iſtud tempus eſt in arbitrio iudicis,
vt l.præſes.& ſi infra hoc tempus ſibi datum non præſentauit,
non videtur ſibi pęna ſtatuta. Sed poſſes dicere, quod videtur litē
deſerere.

deſerere, vt d.l.qm̄ poſtq̄ autem apoſtolos præſentauit, debet ne
gotium iudici intimare,& debet ipſum informare, vt videat an
velit recipere appellationem, an non; & quando velit inchoare,
& de hoc tempore loquitur l.in offerendis,& l.nemo.poſtquam
autem Iudex deliberauit eam recipere, eſt inchoandum tempus
appellat.& de hoc loquitur l.tempora, ſm But.quod not. conſi-
a dera, *a* ꝙ appellatio habet plures partes: ſicut per ſimilitudinem,
via longa habet principium, medium,& finem vt ſ.eod.l. nemo.
prima igitur pars eſt fundamenti, ſcilicet ꝙ appellatur intra 10.
dies vt in auth.hodie, ſ.tit.1.l.iudicib. Secunda pars eſt, ꝙ Apoſto
b li petuntur intra 30.dies, ſ.tit.1.l.iudicib. Tertia *b* pars eſt, ꝙ ītra
terminum a Iudice ſtatutum, appellans compareat cum apoſto
lis,& appellationem ſuam proſequatur intra tempus moderan-
dum per iudicem a quo.ſ.tit.1.l.præſes. & iſtud tempus non eſt
a lege diffinitum, nec etiam in iure eſt expreſſa pœna. Doct. ta-
men communiter tenent,& intelligunt, ꝙ pęna contumacis ſit,
quia vr̃ appellationi renunciare.facit qđ no.ff.de inoff.teſta.l. Pa-
pin.§.ſi quis.ſicut.n.tp̄s iuris eſt fatale, ita tēpus a iudice ſupplet,
vbi deficit lex: quia iudicis authoritas eſt viua vox legis, vt ff. de
iuſt.& iu.l.nā & ipſum. Et qa, ꝙ expreſſa,& ſpecifica legis autho-
ritate fit, ab ipſa lege fieri videtur, vt ſup.de veteri iu.enucle.l.j. §.
omnino. *vnde cum* lex det iudici ſpecialiter,& expreſſe hanc po
teſtatem, verbum iudicis eſt verbum legis arg.ff.de dam.infe.l.
4.§.*duas*. Quarta pars appel.eſt offerre libellum coram iudice ad
quem.& facere aduerſarium citari ſi compareat, fundat cauſam
ſuam per libellum,& litis conteſt.ſi vero non compareat, faciat
ad cautelam eum pronunciari contumacem,& litem haberi ꝓ
cont.iſte.n.eſt ingreſſus appellatorij iudicij.q̄ aūt pręceſſerunt, p̄
ludia ſunt, licet neceſſaria, vt j.ea.l.§.illud,& no.in Auth.in me-
dio litis non fieri ſacras formas.§.fi. Quinta pars eſt ipſa proſecu
tio, ponendo articulos, probando.& cætera faciendo, quæ meri-
ta talium cauſarum requirunt vſque ad concluſionem cauſę in
cluſiue,& vſque ad ſententiam excluſiue. Vltima pars eſt ipſa
ſentētia diffinitiua, quę eſt ipſius cauſæ terminus, vt l.eos.in prin,
2 ſ. tit. 1. † Sed dubitatur omiſſis perplexitatibus legum Codicis.
quid eſt hodie ſentiendum de toto tempore exercendæ appel-
lationis: & hoc poteſt conſiderari tripliciter, vno modo quo ad
eius *initium*, quando incipit currere, ſecundo quantum ad eius
ſpatium, quantum ſit? tertio, quātum ad eius terminum. Redeo
c ad *c* primum,& dicunt quidam, ꝙ tempus appellationis exercē-
dæ incipit curſum ſuum ex tempore, quo ipſa appellatio eſt re-
cepta per Iudicem ad quem. Alij, quod a tempore appellationis
incohatæ per citationem aduerſarij; alij quod a tempore appel-
lationis factæ ſeu interpoſitæ,& hæc vera; hoc addito, quod vbi
dicunt, quod a tempore, debent dicere a die, alias a tempore ap-
pellationis interpoſitæ, & ſic non fit computatio de momento
ad momentum: nam Papa ita declarat in c.ſicut appellatione, de
appel.in *Clement*. Alij dicunt, quod poſt appellationem inter-
poſitam dantur *duo menſes* ad intimandum & introducēdum
eam, inter quos duos menſes pars debet introduxiſſe, & poſt il-
los duos menſes incipit tempus proſequendæ appellationis, &
non ante, vt in auth.de iudicibus. §. appellationes. colla. 6. & ibi
d glo.tenent hanc opinio.& videtur opin.ſatis ęqua, quod *d* dan-
tur iſti duo menſes ad deliberandum ſuper appellatione intro-
ducenda,& diſputanda quo ad ipſius radices: licet enim tempo-
ra dilationum ſint arctanda tamen tempora dilationum nō ſūt
eneruanda, arg.in l.1.ff.de iure deliberand. & hanc opinio.tenēt
Pe.& Gui. Alij dicunt, quod in d.l.§.appellationes.ponitur caſus
ſpecialis, quādo appellatur a pedaneis iudicibus delegatis a prin-
cipe.ratio tamen ſpecialitatis nō poteſt aſſignari: quia eſt ius me
re poſitiuum, vt ff.de leg.l.non omnium,& l.proſpexit, ff. qui &
a quibus. Tu dic, quod ſtandum eſt prædictæ decretali.ratio,
quia Papa poteſt iuris ciuilis dubia determinara in vtroque fo-
ro, cum poſſit vices Imperatoris ſupplere, vt in c.paſtoralis, de re
iud. in Clemen. Nec obſtat, quod dictum eſt tempore delibe-
randi.quia non inuenitur lege cautum, quod ad deliberandum
detur terminus niſi decem dierum, qui dantur ad appellādum.
Vnum aduerte & pondera, quod glo.dictæ Clement. dicit tem-
pus proſequendę appellationis non confundi cum alio tempo-
re, licet ſecus ſit in tempore petendorum apoſtolorum. ſed intē
tio gl.eſt, quod tempus proſequendæ, appellationis non confun
datur cum tempore interponendę, ſed bene confunditur cum
tēpore apoſtolorum, ſaltem cum xx.diebus ex ipſis, ſicut patet,
quia currit ex tempore appellationis interpoſitæ,& ita firmiter
teneas.ſed illud non eſt obliuioni tradendum, quod licet quan-
docunque incipiat actus, incipiat aurora illius actus, vt ſup.de te
e ſtib.l.cum antiquitas.tamen vbi ponitur dictio ſeparatiua, *e* ex, a,
vel, ab, ſpatium quoddam cedit eius lucro, cui adijciet. ita lauda
biliter dicit glo.in dicta clemen.in princip.glo.magnæ, quod no.
f Ex quo determinatur, *f* quod ſi ſtatutum dicit, quod concordia
debeat fieri infra octo dies a die inchoati ꝓceſſus; vtrum valeat
facta tali die? & dico quod ſic: quia cedit lucro eius, cui fit, per il-
lam ſingularem glo.de alijs autem temporibus ſucceſſiuis vſq;
ad vltimū vite ſpiritum ipſius appellationis, dictum eſt in auth.
3 ei qui.& ideo non repeto.† Modo reſtat quærere, quare dicun-
tur dies fatales? & conſidera, ꝙ quædam ex tempore habent cau
ſam eſſentiæ, vt vſucapio: quædam reſolutionem, & interitum,
vt appellatio.ideo autem dicuntur fatales, quia ex negligētia ſu
peruenit mors.tempora autem idem eſt dictum, quod ſpatia tē-
porum, vt l.ſi cum in annos.§.pen.ff.quib.modis vſusfr.amit.in
glo.metam,& formam habentia quæ & ſi ſemper fluendo cor-
ruant, tamen eorum vltima vitæ ſors dicitur fatum per ſimilitu-
dinem: ſicut enim ſuperi (qui fata dicuntur) rebus naturalib⁹ di
ſtribuunt tempus durationis,& interitus, ſic leges faciunt, quod
enim dat primum eſſe, dat durationem eſſe, de modo autē iſto
rum fatalium non eſt amplius diſputandum. Et eſt ſciendum, ꝙ
antiqui de vnoquoque fatali accipiebant vltimam diem, quam
appellabant fatalem diem: & erant quinque dies fatales, in qui-
bus diebus oportebat appellatores ſuam appellationem, exerce
re, ſecundum quoſdam,& iſti dies non poterant coniungi. Sed
hodie coniungi poſſunt, vt hic. Per iſtam literam fundatur vna
practica Spec. in Spe. de dila.§.fi. verſi.pen.qui vtitur his verbis.
hoc autem tu Iudex ſemper obſerua, vt adueniente die termini
aſſignati facias legi termini aſſignationem, vt ſcias ſuper quo,
& ad quid fuerit procedendum. multos enim errores ex hoc
contingere vidi,& bene dicit, quia caſus eſt hic, licet non alle.
4 † Not.text.ibi, nec dici, nec enumerari quod caſus fortuiti enu-
merari non poſſunt, & forte dęmones interdum ſunt factores
infœlicium dierum, qui hunc inferiorem aerem quaſi carcerē
acceperunt; qui quantum ad cœlum dicitur infernus, ſicut dicit
epiſtola Iacobi.& vide, quod no.in l.pen.ff.de regu.iuris. Et not.
g ꝙ *g* caſus prolatus cum adiectiue, fortuitus, ſignificat quicquid
5 imprudentib.accidit.l.cum duobus,§.damna.ff.pro ſoc.† ſed ſe-
cundum Ariſto.fortuna conſiſtit ex intentione, vt ſi quis vadat
ad bellum,& vincat, vel ſuccumbat. Sed caſus eſt euentus ſine ī
tentione; vt ſi quis fodiat hortum,& inueniat theſaurum 2.Phy
ſicorum. In text.ibi, errore calculi.not.ꝙ impedimentum erro-
ris dierum nocet erranti. facit ſupra.de teſt.l.ambiguitatem.per
Cyn.& ideo regiſttandi, ſi non ſunt legitime regiſtrati, imputent
ſibi, ſi volunt ex regiſtratione conſequi commodum; & econ-
h uerſo banniti *h* non ſentiunt incommoda; ſi bannum non eſt le
gitime regiſtratum, vel non debito tempore. Item no.ꝙ ille, qui
errat in calculo dierum, ſibi imputet. Et ſic no.ꝙ banniti, quib.
certus terminus eſt aſſignatus, debent habere diligentiam, ne ter
6 minus labatur, quia poſtea fruſtra remediū intentaretur.† No-
ta, ibi, inſidias fortunę, i.fortuito homini inſidiari, fortuna eſt in-
uiſibile bellum, & ictus, qui prius ſentitur, quā ſciatur, de verb.
oblig. l. inter ſtipulantem,§.ſacram, cum ſimi. Vnde alibi dicit
lex, ꝙ eſt difficile iugiter,& in pace poſſidere, l.corruptionem, de
i vſufr.eſt autem fortuna paſſiua *i* idem quod caſus, aut infęlicitas
ab incerto nominis authore procedens, & rerum humanarum
infœlix mutatio, & tranſmutatio tacita rerum caducarū; & vo-
catus vis diuina actiue, vt l.fluminum,§.Seruius, ff.de dam.infe
cto. & ideo humana cęcitas, & imprudentia, de ea lachrimoſe
cōqueritur, ſed perperam; quia querulas voces ī exorabilis cau
ſa non audit. Nota text. ibi.in ſuo robore, per hunc text.dicunt
K Aduocati, *K* quod quando lex vtitur his verbis, nullum robur
dat, ſed admittit id, quod erat. Iacob.But.

ADDITIONES.

a Conſidera. Vide Bar.in l.2.ff.de furt.
b Tertio. Vide Bal.in l.Præſes, hic alleg.
c Redeo ad. vide Bal.in auth.ſi tamen, ſup.eod.
d Aequa quod. Facit ad no.in l.appellatione.ſup.tit.1.& vide quod inf.
e Dictio ſeparatiua. Vide Bal.in l.a caligato.ſup.de nup.& in l.eos.§.ſinautem, ti.1.
f A.B. Ex quo determinatur. No.ſing.gl. quod ſi concordia debet.fieri ītra octo dies a tempore inchoati proceſſus: ſi fit illa die, valet.
P.D. Et hoc ſiue, propria, ſiue procura.ad appellationis proſecutionem conſtituit vt per Spe.in tit.de appe.§.nunc videtur. ver. quid ſi pars. Et ibidem an aduerſus procuratoris negligentiam, aut non proſequendo dolum reſtituatur dominus ipſe, aut excuſetur. Et adde Philip. Fran.in capitu.ex ratione, de app.vbi per Abb. qui dicunt non excuſari, nec reſtitui, niſi in ſubſidium ob procuratoris inopiam. quam limitationem tradit etiam Card.in Cle.ſicut, eo.ti.
g Et no.quod. Vide Bal.in l.quæ fortuitis, ſup.de pign.actio.
h Banniti. Vide Bal.in l.ambiguitatem, hic alleg.
i Paſſiua. Vide per Bal.in l.ſi is, qui in aliena.§.1.vbi eſt tex.ff.de acq.rer.do.
K Aduocati. Vide Ang.in l.omnes, ſup.de præſc.30.anno.

1 *Teſtamentum inſinuari non poteſt niſi ſit petita caſſatio.*
2 *Priuilegium Iudicis ad quem quare dicatur.*
3 *Cauſa cognita aliquid ferri poteſt, altera parte petente, & altera per contumaciam abſente.*
4 *Pactum, quod a ſtatuto inter ciues appellari non poſſit, quare non valet.*

a **§. Illud.** *a* Hic dicitur, quod exordium imponitur cauſæ
ap. vna tantum parte pręſente. dummodo īterue
1 niat citatio. † Et not. valde iſtud verbum gloſſ. ad quæſtio. ſtatuti

ADDITIO.

a A.B. illud Et vide gl.ſing.l.ſciendum,§.qui fundum, ff.qui ſatiſd.co.ſecundū Ang. qui limitat hunc.§.j.

a tuti a dicentis teſtamentum inſinuari non poſſe, niſi ſit petita
caſſatio: quæ non dicitur poſtulata, nec exordium accepiſſe, niſi
b interueniat partis citatio, quod tene menti. Secundo no. b ꝙ ſpe
ciale eſt priuilegium Iudicis, ad quem poſſe diffinire cauſam ap
2 pellationis, lite non conteſtata. † Sed quæro, quare hic dicitur
priuilegium Iudicis ad quem: nam imo debuit dicere priuile-
gium cauſæ, vel litigatorum? Reſp. ideo dicitur priuilegium Iu-
dicis, propter hanc exuberantem authoritatem, quam habet iu-
c dex in cauſa appell. Sed ſtatim c quæro, quid in cauſa nullitatis?
Reſpon. aut mouetur ſeorſum, aut incidenter, & coniunctim cū
appellatione. primo caſu non poteſt ferri diffinitiua, lite non cō
teſt. quia nullo iure hoc cauetur, ſecundo caſu indubitanter di-
co procedi poſſe. Sed dic, quod aut actor dicit ſententiam nullā,
aut reus. primo caſu, aut abeſt actor, & poteſt ferri diffinitiua li-
te non conteſt. vt in auth. qui ſemel, abbreuiatis dilationibus il-
lius auth. propter naturam cauſæ, aut reus abeſt, & idem ſecun-
d dum Iacob. Butr. quia aliter non poteſt eſſe conſultum actori, d
cum cauſa nullitatis non ſit de debito cauſæ, ſed ſit de proceſſi-
bus, ſecundo caſu idem per omnia poteſt dici: & ſic concluden-
do propter naturam cauſæ, & æquitatem officij Iudicis intenta-
ti, dici poteſt, ꝙ quamuis parte abſente, poſſit tamen ferri diffini
tiua lite non conteſtata, ſicut fertur ſuper reſtitutione in integr.
de cuius iuſtitia Iudicis appareat, vt ff. de auth. tu. l. defendente.
3 † No. tamen aliquid ferri cauſa cognita, altera parte petente, al-
tera tamen per contumaciam abſente, ff. de fideic. lib. l. cum ve-
ro, §. ſubuentum. ſecundo caſu indubitanter dico procedi poſſe
altera parte abſente, & lite non conteſta. quia incidentia ſapiunt
eandem naturam, ut l. 1. ſup. qui, & aduer. quos. No. literam ibi,
e dum dicit, & tarditatem e Iudicis in querelam deducere, ꝙ a tar
f ditate f Iudicis appellari non poteſt, ſed debet adiri ſuperior per
ſimplicem querelam, quia differre proprie non eſt grauare, ſed
arg. contra de l. quoniam in prioribus ſupra, de inoffi. teſtam. &
in cap. 1. de milite vaſallo, qui contum. eſt coll. 10. Sed nunquid
iſta tarditas coram ordinario poteſt in querelam deduci? dic vt
in auth. qua in prouincia, in fi. & ibi per Cyn. ſup. vbi de crim. agi
4 opor. vbi omnino vide quod nota. † Quæro, cum ſtatutum inter
ciues habeat vim pacti, quare valet pactum, quod appellari non
poſſit, & ſtatutum non valet? dicit Innocentius, ꝙ per pactū non
derogatur iuriſdictioni ſuperioris, cum in ſe habeat cognoſcere
de pacto, extra, de iureiur. c. venientes, per Innocentium. quid er
go ſi ciues facerent pactum ſingulariter vniuerſi de non appel-
lando, an hoc modo poſſit fieri per ſyndicum vniuerſorum no-
tario recipienti pro omnibus, & ſingulis, quorum pro tempore
intererit. cogita.

ADDITIONES.

a Statuti. Vide Bal. in l. 1. in prin. de lit. conteſt. ſup. & in l. 1. in fi. quando libel. prin. da. & facit ad no. per Bar. in l. in hac, de don. infra.

b A. B. Secundo no. Et facit ad q. cauetur quod intra 10. dies appelletur, & intra 20. mittatur nuncius, qui proſequatur appel. alias non audiatur modo appellans intra 10. dies, mittit nuncium intra 10. & offert libellum, non tamen fecit citari partem an amplius audiatur? Ang. per hanc glo. in Auth. de iud. §. appellatio. de facto determinauit, quod non: quia licet libellus ſit de actis, ut ca. quoniam contra falſam, de prob. non tamen eſt de proceſ. ante citationem partis, tu uide gl. ſing. ſecūdum Bal. l. 1. ff. de in ius voc.

c Sed ſtatim. Vide quæ dixi in l. 1. in 20. q. ſup. de lit. conteſta. & Bald. in l. ab eo ſup. quomodo, & quando iud.

a Sed ſtatim. An in appel. requiratur lit. conteſt. vide Arch. in c. 1. de iur. cal. lib. 6. Spe. in tit. de lit. conte. §. nunc dicendum, ver. nunquid in cauſa appe. vbi refert ita prenunciaſſe, & vide elegantem deciſionem apud do. de Rota, in 4. dec. in deciſ. nouis. & an quando petitur reſtitutio in integrum requiratur lit. conteſt. uide Do. de Rota, in dec. no. in 8. deciſ. vide c. per tuas, de appel. declaratur iſte text. & vide ibi Bal. Pondera quis hic dicitur priuilegium iudicis, ergo ille tex. ſeruatur in ſuo foro. pondera bene, quia nemo aduertit.

d Actori. Bar. in auth. ſi omnes, ſup. ſi mi. ſe ab hæred. abſtin.

e An. B. Et tarditatem. Nota, ꝙ a tarditate Iud. non poteſt appellari, vide tex. de iſta tarditate in c. cauſam quæ, de reſcrip. & in c. ex conqueſtione, de reſtit. ſpolia. uer. ob hoc, vt a neglecta iuſtitia: quia Epiſcopus reſtituere negligebat. dicit D. Cardi. quod appellauit. alleg. Auth. vt differ. Iudic. per totum, & Bar. in l. quamuis, de dona. inter vir. & uxor. vbi dicit, quod de hoc miſit nuncium ad Papam. Et ſic notab. dicit, quod appellauit, uide Bal. in l. ſed & ſi per prætorem, §. ait prætor, ff. ex quib. cauſ. maio. vbi dicit, quod remittitur ad ſuperiorem, vide tex. & Bal. in c. per tuas, de teſtib. uide c. qualiter, de iudi. ubi do. Petr. colligit, quod propter negligentiam iudicis recurritur ad ſuperiorem, nec appellatur. alleg. l. properandum. C. de iud. & c. fi. de tranſact. vide gl. in c. 1. de mut. pet. quæ dicit, quod a negligentia Iudicis appellatur. Pondera tex. in d. c. ex conquæſtione, quia ille dicit, ob hoc miſit nunciū, quod ſi non appellauit, illud ideo fuit, quia peruertebant ordinem iuris, ut ibi. & etiam pondera, quia in caſu d. c. ex conquæſtione, grauamen inducebatur ſibi. vide Do. Card. in c. cum ſit, de foro comp. ubi dicit, quod appellauit, uide quæ ibi dixi, & Hoſt. in c. dilecto, de appel. ubi dicit, quando proponitur exceptio coram Iudice, quod illa oppoſitio non procedit ad vlteriora: nec expreſſe nec tacite eā admittit, ſed citat ad audiendum ſuam uoluntatem. poſtea etiam alium terminum dat, &c. vt ibi deciditur, quod appellabitur, & ſic negligentia appellabitur, vide c. 1. de excep.

f A tarditate. Qualiter ſuccurratur contra tarditatem Iudicis. vide Bal. in l. fin. ſup. de ſenten. & interlocut. omnium Iudicum, & in l. ſed & ſi per prætorem, §. ait, ff. quib. ex cau. maior. limita, niſi ter fuerit requiſitus, ut pronunciet, ſecundum Ioannem And. in cap. dilecto extra, de appellat. & Abb. in cap. ex parte, lo vltimo, eod. titu.

1 *Pactum, quod in cauſa appellationis procedatur abſque libello, an valeat.*
2 *Pactum valet ne vllo tempore præſcribatur.*
3 *Appellationi renuncians ſimpliciter, an a grauamine renunciare videatur.*
4 *Procurator an poſſit renunciare appellationi.*
5 *Appellatio per ſtatutum ciuitatis, an remoueri poſſit.*

§. Si autem partes. Iſte tex. valde not. Not. er-
go, ꝙ valet pactū cum ſcri-
ptura, vel ſine, quod neutri parti ſit licitum appellare, vel fatalia
tempora obſeruare. Ex hoc apparet, ꝙ iuri appellandi poteſt de-
a rogari per pactum. Quid in ſimplici renunciatione? a Quidam di
cunt non valere. Alij dicunt, quod valet. verius eſt, ſi fiat in iudi-
cio, vt ſ. de pact. l. poſtquam liti, gl. de rep. hæred. l. ſicut. dicit, ꝙ
renunciatio, quę valet in iudicio, valet extra iudicium: pactū au-
tem valet, ſiue fiat in iudicio, ſiue extra. & hoc eſt valde nota.
1 † Per iſtum b §. videtur dicendum, quod valet pactum, quod in
b cauſa appellationis procedatur abſque libello, & abſque li. cont.
& etiam vtraque parte præſente hoc tangitur in Specul. de libel.
2 concep. §. vtrum, verſ. arg. tamen contra. † Item allegatur c per
c Roffred. ꝙ valet pactum ne vllo tempore pręſcribatur. ad idem
de ædil. edicto. l. quod ſi nolit, §. ſi quid. ſed Dom. Cyn. reſpōdet
quod ibi loquitur in præſcriptione deducta in defectum promiſ
ſionis hominis: ſecus in præſcriptione 30. ann. quia præſcribatur
contractui informato a pacto, ergo & ipſi pacto. de hoc per Cy.
ſup. eo. in auth. ei qui, in fi. per Dyn. in leg. nemo poteſt, ff. de leg. j.
d Item non valet pactum, ne præſcribatur inſtantię d lapſu trien-
nij, vt ſup. de iud. l. properandum, in prin. etiam in cauſa appella-
tionis, vt ſit litium finis; ſed vſque ad triennium bene valet pa-
ctum, & ita debet intelligi §. iſte. pone, ꝙ accepi a te mutuum,
pacto appoſito, ꝙ ſi contingat me condemnari, appellare non
poſſim: an valeat hoc pactum? Reſpon. ſic, vt hic: niſi tu dicas, ꝙ
iſte caſus non continetur in litera, quia iſtud pactum claudicat.
litera enim dicit, nemini parti, nō autem dicit alteri parti. primū
verius, qa ita allegatur iſte tex. vbiq; vt ff. de pac. l. inter. ſ. de pact.
l. ſi quis in conſcribendo, ff. de poſtul. l. quos prohibet & hoc ex-
preſſe dicit litera ſequēs, dum ſubdit, legum enim auſteritatem
&c. ideſt rigorem volumus per pactum litigātium mitigari. per
e iſtam etiam e notabilem literam dico, ꝙ tempus exercendę ap-
pellationis poteſt augeri, & minui per pactum. Opponitur, quod
f non poſſit renunciari f appellationi, vt ff. de appellat. non tan-
tum. Solut. ibi in criminali, hic in ciuili, vt not. ff. de pact. leg. pa-
ctum inter. & l. ius publicum. Idem ī cauſa ſtatus, quod in crimi
nali: quia quis inuitus defendi poteſt, & appellationi renunciare
non poteſt, vt l. 2. & 3. ff. de liber. cau. niſi tacite patiendo labi tem
pus appellandi: nam tacitum pactum curſu temporis roboratū
plus operatur quam expreſſum, argum. ff. ad Trebellianum l. fa-
cta, §. ſi quis bonorum. & hoc propter authoritatem pręſcriptio
nis quam a lege aſſumit. Extra opponitur, ſi renūciatur appel-
lationi, ergo datur iudici a quo materia delinquendi. Solutio. ne
g go hoc. g Nam hoc factum nō prodeſt iudici, quin faciat litem
5 ſuam. † Modo quęro, nunquid ille, qui renunciat appellationi
ſimpliciter, ſub hoc videatur includere appellationē a grauami
ne. Dicunt quidam, ꝙ non videtur cogitatum, niſi de deciſione
cauſę.

ADDITIONES.

a Renunciatione. Vide gl. Bart. & Doct. in l. 1. §. ſi quis ante. alias in gl. & pro intelligentia & limitatione, vide Anto. de Butr. in cap. paſtoralis, in princ. extra, de appellat.

b And. Barb. Renunciatione. Nota quod renunciatio, quæ valet in iudicio, valet extra iudicium: ſed multum obſtat, quia in iudicio valet ſine cauſa, vt eſt glo. ſing. in rub. de interrog. act. & textus ſecundum Baldum, in l. ſi eum, §. fina. ff. ſi quis cau. & l. ſicut ſupra de rep. tamen extraiudicialis non tenet l. 2. §. circa cum ſimilibus. de do. excep. & vide bo. tex. l. quidam in iure. ff. de donat. l. voluit, §. quod ait. de interr. a

c And. Barb. Per iſtum, Nota, quod pactum, quod procedatur abſque libello in appellatione vtraque parte præſente. vide remiſſiones, quas dedi in auth. offeratur, de lit. conteſt. ad Bar.

d And. Barb. Item allegatur. An valeat pactum, quod nullo tēpore præſcribatur vide Bar. in l. nemo poteſt. de leg. 1. Nota non valere pactum ne præſcribatur inſtantię per triennium. ſi tamen apponitur iuramentum, tenet, ita ſingulariter dicit Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſor. Dominus meus tenet contra. in ca. cum contingat, de iureiur. per iuramentum & alijs modis, vide Bar. in l. properandum, vbi dedi remiſſiones, ſup. de iud.

e Inſtantiæ. Bart. hic contra, vide per Doct. in auth. ſi tamen, ſup. eo. & quod dicit Bal. quid in tempore appellandi, vide in Auth. hodie. ſup. tit. 1.

f And. Barb. Per iſtam etiam. No. tempus exercendæ appellationis poſſe alterari, vide Bar. in l. 2. ff. de iud. & ibi dedi remiſſiones ad Bald.

g Renunciari. Vide Bal. in l. fi. ſupra de neg. geſt. & Bart. in l. addictos, ſup. de appel. & in l. qui vltimo, ff. de poen. & Moder. in d. l. 1. §. 1. in prin. ff. a quibus appel. non licet.

And. Barb. Nego hoc Pondera bene iſtud dictum Bal. dicentis, quod licet quis renunciet appell. tamen hoc pacto non prodeſt Iudici, quin faciat litem ſuam. vide Bald. in c. ſæpe, de appell. idem tenet Ange. in l. 1. ff. de appel. in lect. noua. alleg. Bald. ſed vide Bal. qui tenet contrarium, in cap. 1. §. iudices, de pa. iuram. firm. per Do Abb. in c. paſtoralis, §. quia vero, de off. dele. vide Bald. in ti. de appellat. & per Inn. vbi ſing. loquitur, & alleg. l. cum antea. C. de arb. & ita conſului. & alleg. Ang. in conſ. 30. vbi ſing. vide in conſil. apud Lucam.

cauſæ. Tu dic, quod generalis renunciatio in omnibus nocet, ff.
4 a quib. appel. non licet. leg. 1. §. ſi quis. † Sed nunquid *a* procura-
a tor poſſit renunciare appellationi? Reſpon. non, quia iſtud renũ-
ciare eſt donare, quia procurator non debet facere contra man-
datum vt ff. de pact. l. ſed & ſi tantum. idem in prælatis eccleſiarũ
qui tenent medium inter ſimplicem procuratorem, & dominũ,
& vide quod not. in l. ſi quis dolo, ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. Ex-
5 tra † quæro, *b* nũquid per ſtatutum ciuitatis poſſit remoueri ap-
b pellatio? Tex. videtur, quod non, extra de iureiur. cap. venientes.
Contrarium determinat hic Rayn. quia in præiudicium ipſorũ
ſtatuentium tale ſtatutum valet, ſicut valeret pactum, vt ff. de le-
gi. l. ſed ad ea. & ff. de oper. noui nunciat. l. j. §. inde quæritur. verſi.
quid enim. item ſtatutum poteſt aggrauare ſuos ſubditos, & a
grauamine ſtatuti non poteſt appellari, vt. l. fin. ff. de appella. reci.
item qa nos ſumus in re familiari, ſuper qua eſt vniuerſis, & ſin-
gulis licitum paciſci. & videtur expreſſum ff. de decret. ab ord. fa.
l. fi. *in fi.* quia non intereſt ſuperioris, ex quo illi quorum principa
liter intereſt, lites hoc modo ſopire volunt: & hoc verum, niſi
fuerit expreſſe in derogationem ſuperioris. Nam ſi ciues face-
rent tale ſtatutum, quod appellaretur ad quoſdam municipales
magiſtratus, & non ad Principem, iſtud ſtatutum tanquam am-
bitioſum, & ſapiens iniuriam Principis, ipſo iure non valeret, vt
d. c. venientes, & arg. extra, de conſt. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. Bar.
c *autem c* tenet indiſtincte tale ſtatutum nõ valere, quia princeps
denegat hanc iuriſdictionem ſtatuendi populis, vel vniuerſitati
bus, & ratio eſt, quam dixi in princ. huius §. poteſt & aſſignari a-
lia ratio: quia iſtæ cauſæ appelationis ſunt mixti Imperij, ſuper
quo de iure communi non poſſunt populi ſtatuere; quia non ha
bent mixtum Imperium, quinimo in capitalibus cauſæ appella-
tionum ſunt meri Imperij, quod ſolum eſt apud ipſum fontem
ideſt, apud ipſum Prĩcipem, & eius membra: ſicut ſunt præſides
prouinciarum, & ſimiles, vnde Papa in d. c. venientes, nihil diſpo
nit iuri contrarium, licet practica communis illud c. non obſer-
uet in foro Iuſtiniani, ſaltem in ciuitatibus, quæ ex pace Conſtã
tiæ conſuetudine, vel priuilegio, mero & mixto Imperio potiũt,
d vt no. in auth de defenſ. ciui. §. nulli certe. & ſi ſtatutum *d* valeret
non tamẽ eſſet præcluſa via alterius recurſus ſiue ſupplicationis
adde quod dixi ſup. tit. 1. l. ſi appellationem, & ibi de hoc Cy. ibi
omnino vide Bart.

ADDITIONES.

a Sed nunquid vide Ang. & Do. in l. 1. §. 1. ff. a qui. appellat. non licet, & in l. ab execu tore, §. fi. ff. de appel.
And. Barb. Sed *nunquid* procurator poterit renunciare appel. Vide Bar. in l. 1. §. ſi proc. ff. ſi quis ius dicen. non ob. vbi videtur tenere, quod ſic. tu vide ibi Do. Bald. qui contradicit.

b Extra quæro. vide Bal. in l. pen. ſup. com. vel epiſt. & ibi, an valeat ſtatutum abbre- *uians tempus* appella. & adde, quod ciuitas poteſt facere ſtatutum, quod in cauſis *ſuis, ſcilicet reipub.* procedatur appel. remota, ſecundum Bald. in l. fi. inf. quo ap- pell. non reci. & *adde etiam,* ꝙ non valeat conſuetudo tollens appell. in l. 2. infra quæ ſit longa conſuet.
Extra quæro. An ſtatuto ciuitatis *poterit* tolli appell. vide Io. And. in tit. de appel. §. videndum reſtat, verſ. tunc *tractemus,* Bar. in l. omnes *populi,* de iuſtit. & iud. & ibi no. & dato, ꝙ valeat, tamen non *præiudicat* tertio, quin tertius poſſit appella- re, vt tex. no. & ibi hoc tene Do. Ant. cap. *ſuper* eo, de off. deleg. quod eſt no. & ibi *eſt* caſus ſing. ſecundum Do. Ant. ꝙ in *caſibus in iure* non expreſſis, poteſta tertius *pro* ſuo intereſſe appellare, & loquitur ibi in delega. & ſic habes ibi caſum no. ꝙ legatus poteſt cognoſcere inter partes non *expreſſas* in reſcrip. quod eſt nota, di- gnum, & vide Bal. in l. ſi appellationem, ſup. de appellat. an poterit tolli appell. in l. cum filius, alias, ſi filius, ff. de teſta. mil. & vide gl. ſing. *l. fi.* de ſent. & interlo. om. iud. vbi ſolus Princeps poteſt tollere appellat. a diffinitiua, ſecus ſi ab interloc. quia tunc iudex poſſet illam tollere, & ſequitur ibi Bar. ſed in l. 1. a quibus appell. non licet illam reſtringit ad appellationem fruſtratoriam, & ſequuntur Moder. in c. pa- ſtoralis, de appell. Item limita, niſi eſſet aliquis, qui de facto non recognoſceret ſu periorem, *vt no.* Bart. in d. l. j. quia poſſet remouere appellat. Item *limita,* quod vbi cunque ſtatutum *tollit* appell. in caſu, in quo poteſt, ſemper intelligitur de diffini tiua, arg. cap. cum *olim, ubi* gl. de teſt. & l. 1. §. biduum, ff. quando app. ſit. ſecus ſi diceretur, quod a ſententia Poteſtatis non ſit licitum app. quia tunc intelligitur de diffinitiua, & interloc. vtrum autem commune poſſit facere ſyndicum ad renun- ciandum appellationi Bal. in l. cum de conſuetudine, ff. de legibus relinquit cogi- tandum, vide ibi omnino.

c Bar. autem. Scilicet in l. fi. ff. de aqua. plu. arcen.

d Si autem ſtatutum, vide Bar. in l. 1. inf. ſi de mo. poſſ. fuerit appell. Ro. in rub. ff. de arbit. & quod no. Ant. de But. in c. paſtoralis, extra, de appell. & Abb. in c. quere- lam. extra, de proc. & Io. de Imo. in l. 1. §. fi. ff. a quib. appell. non lic. & in l. ex con- ſenſu, §. fi. ff. de appell. Bal. in l. nemo. ſup. de iuriſd. om. iud. Pau. de Leaza. in clem. 1. de ſequeſtra. poſſ. & fruct.

Quando prouocare non eſt neceſſ. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Sententia dicitur eſſe minoris authoritatis, quam lex.*
2 *Sententia prima quæ fuit nulla, ſi denuo agatur, an valeat contraria.*
3 *Sententia contraria alicuius remedij a iure permiſſi, an valeat.*
4 *Sententia ſecunda valet, quæ eſt ſimilis primæ.*
5 *Ratificatio deciſorum per rem iudicatam non venit in generali compromiſ ſo ſimplicis arbitratoris.*
6 *Sententiæ contrariæ ſi appareant latæ vna die, & vna hora, an valeant.*
7 *Sententia contra conſuetudinem lata val.t.*
8 *Iudex ſi pronunciat appellationem non tenere non inſerta cauſa, ſententiæ prima videtur confirmari.*
9 *Appello uerbum, omnem iniuſtitiam continet.*
10 *Appellatio an ſit proprie appellatio, ſi ſententia non valuit.*
11 *Appellatio an det firmitatem cauſæ.*
12 *Iudex ad quem, ſententiam nullam confirmare non poteſt.*
12 *Libellus, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello, an ſit æqualiter duplem.* 14.
15 *Appellante aliquo a ſententia ſimpliciter, & poſtea producente inſtrumẽtum excommunicationis iudicis, iudex ad quem, an poterit declarare ſententiam nullum.*
16 *Sentia ſecunda lata ex noua inſtantia, an intentari poſſit.*
17 *Procnrator in rem ſuam per primam ſententiam, contradicentem excludi non poteſt.*
18 *Soluens eſt abſolutus.*
19 *Victor ſi petit confirmari ſententiam a qua non eſt appellatum, victus in re conueniendo petere poteſt nullam pronunciari.*

a Latam ſententiam. Contra ſententiam, *a* quæ
trãſiuit in rem iudicatam
pronunciari non poteſt, & eſt huius legis ratio violenta: nam cũ
ſentẽtia diffinitiua nihil aliud ſit, quam vltimus finis, neceſſario
ſequitur, quod omnem alium finem intercidit, & annihilat: qa
quod eſt vltimum, poſt ſe nihil habere poteſt. Item eſt ratio ſpe-
cialis, rigor iudiciorum, vt ſit litium finis, vt in prima ꝯſtitu. hu-
ius voluminis. Oppo. quod non fuit error expreſſus, ergo ſen-
tentia tenet. vt ff. de re iud. l. cum prolatis. Solu. illa diſtinctio ha-
bet locum, quando Iudex habet poteſtatem pronunciãdi: ſecus
1 ſi non habet poteſtatem, vt hic. † Sed contra hoc oppon. ſi ha-
bet poteſtatem pronunciandi contra legem tacito dolo, vel taci
to errore: ergo multo fortius habet poteſtatem pronunciandi ꝯ
ſententiam, quæ eſt minoris authoritatis, quem lex ſcripta. Sol.
hoc ſpeciale, vt ſit litium finis, & hoc verum vi ſententiæ, ſed be-
ne poteſt valere vi moræ, vel culpæ non opponentis, extra de re
iudic. capitu. inter monaſterium. Tertio opp. contra iſtam ratio
nem de l. nam poſtea, §. ſi damnetur, ff. de iureiur. Solutio, aliud
in iuramento, aliud in ſententia propter authoritatem ſenten-
tiæ. Quarto opp. quod idem in ſententia, ꝙ valeat, ff. de cond. in-
deb. l. eleganter. §. ſi poſt. Sol. ibi erat dubium an eſſet iudicatum
hic erat certum, nam ſuper certo ſufficit, quod ſemel ſit pronun
ciatum, quia ſententia tranſiuit in perpetuum vigorem. Oppo.
quod indiſtincte non valeat ſecunda ſententia, vt ſup. ſenten. re
ſcindi non poſſe. l. 2. Solu. ibi loquitur quando in eadem inſtan-
tia, quæ conſumpta erat: ſed quando ex noua inſtantia, tunc ha-
b bet locum ſuperior diſtinctio. & eſt ratio *b* differẽtiæ, quia aliud
eſt pronnnciare ex mero officio, quod non poteſt fieri, quia ſo-
pitum: aliud iure actionis ſuper libello pendenti. Oppoſitio.
c quod etiam in eadem *c* inſtantia valet, vt ſup. de ſentent. & intet
loc. omnium iudic. l. 1. Solu. ibi prima ſententia fuit nulla ipſo iu
2 re, & ſic non tranſiuit in rem iudicatam. † Extra oppo. *d* ꝙ imo
ſi denuo agatur, valeat ſententia cõtraria, vt ff. de excep. rei iud.
l. duobus. Solut. ibi prima ſententia fuit condemnatoria, ſecun-
e da abſolutoria. hic econtra, ſecundum Guil. *e* & eſt ratio duplex
prima per l. fauorabiliores, ſecunda, quia actor eſt in culpa. Item
eſt tertia ratio, quia actor videtur tacite renunciaſſe victoriæ, q̃
renunciatio tenet, ſecundum Iac. Butr. arg. ff. de min. l. minor 25
ann. cui fideicommiſ. licet forte reus non poſſet expreſſe renun-
f ciare *f* authoritati rei iud. vt no. ſup. de tranſac. l. ſi diuerſa. vel ibi
ex eadem inſtantia, ſecus ſi per nouum iudicium ſponte ſuſce-
3 ptum, & hæc eſt tutior, arg. l. acta, ff. de re iud. † Oppo. ſupra tit.
2. l. eos. Solu. ibi ſuffragio appellationis, vel alterius remedij a iu-
re permiſſi: hic citra iuris remedia. Et diſtingue, aut prima ſentẽ
tia tranſiuit in rem iud. exiſtenter. & apparenter, & non valet cõ
traria ſententia, niſi ptopter culpam actoris; vt d. l. duobus, aut
tranſiuit apparenter, non exiſtenter, quia nullã; tunc valet ſen-
tẽtia ſecunda, quia aliqua, aut tranſiuit exiſtenter, ſed non appa-
renter, quia erat dubium, vel quia in iudicio ſecundo non fuit
de prima ſententia probatum, & tunc valet ſecundo ſententia,
vt d. §. poſt. & extra, de re iud. cap. inter monaſteriũ. aut nec exi-
ſtenter, nec apparentur, & tunc valet ſecunda ſententia ſine
dubio; quia loquendo ad intellectum iuris, ſecunda non eſt
ſecunda ſed vnica, vt l. 2. ff. de pœn. & ff. de re iudic. l. 3. §. con-
demnatum

ADDITIONES.

a Contra ſententiam. De materia vide Do. Ant. in c. cum dilecta, de reſcrip. & an ſen tentia contra ſententiam valeat, vide eũdem, & alios in c. inter monaſterium, de re iud. Inno. & alios, & vtrobique gloſſ. fin. in l. ſi diuerſa. ſupra de tranſac. quæ dicit, quod etiam de conſenſu partium non valeat. Fallit in interlocutoria, vt l. fin. ff. de præt. ſtipul. Vide Do. Pet. in cap. 1. de tranſac. & Bar. in l. duobus, ff. de excep. rei iud.

b Ratio. vide latius hic per Bar.

c In eadem. vide Bar. in l. poſt ſententiam. ſup. de ſent. & interl. om. iud.

d Extra opp. uide Bal. in l. poſt ſententiam. ſup. de ſent. & interl. omn. iud.

e ſecundum Guil. Hanc non tenet Bar. hic.

f Renunciare. Vide Io. de Imo. in c. paſtoralis, de reſcrip. extra.

demnatum. Ex his apparet, ꝙ ſententia, ſeu victoria, habet perpe
tuam cauſam, & effectum ſententię incommutabilem: & quod
ille, qui vincit in perpetuum non poteſt perdere: niſi mutatis ter
minis, vel ſponte repetito duello, vbi victorem a victo ſæpe, ſupe
4 rari videmus, vt dixi ſuperius. † Modo quæro vna cum glo. nun
a quid *a* ſimilis ſententia valeret? vide hic. l. qui erat, ff. fam. erciſc.
Reſpond. eam valere, licet non augeatur effectus, niſi reſpectu
præſcriptionis, arg. ff. de verb. obl. l. qui bis idem, & l. ſi dari ſtipu-
let. Opp. nam ſecundum hoc poteſtas Iudicis claudicat: ita ꝙ v-
na pars poteſt vincere, & non perdere, & alia poteſt perdere, &
non vincere contra l. qualem, ff. de arb. Sol. iſtud eſt propter vir-
tutem actionis, non ex qualitate iuriſdictionis, quicquid dicat.
b hic Iac. But. Ex prædictis *b* pone talem concluſionem. Sententia
lata contra exceptionem rei iudicatæ omiſſam, vel non proba-
tam valet, ſed contra oppoſitam, vel probatam ipſo iure non te-
net, vt in hac lege, quæ alibi non reperitur. Modo ego quæro exẽ
c plum de alijs ſententijs *c* contrarijs. Reſpondet glo. valde caute,
ꝙ primus Iudex abſoluit reum a rei vendi. in certa cauſa, q̃a res
non erat actoris. Secundus condemnauit, quia res erat actoris.
Iac. de Aret. dicit, ꝙ iſtæ ſententiæ non ſunt contrariæ, quia po-
teſt dominium ſuperueniſſe, ſed tu dic defendi gl. quando eſt ꝓ-
nunciatum ſuper eodem, & vnico dominio, & ſuper eadẽ cau-
ſa dominij, vt ff. de excep. rei iud. l. ſi a te. ff. de iureiur. l. qui iuraſ-
ſe, §. ſi pater. Porro vnicum pręſumitur dominium, & non plu-
ra, ad inſtar contractus, vt extra de fide inſtrum. cap. cum Ioan-
nes Heremita. Item non pręſumitur dominium ſuperueniſſe:
quia cum per prius res fuerit alterius, & non iſtius, non pręſumi-
tur ab illo veteri domino (quanquam ignoto) dominium receſ-
ſiſſe, & ad hunc conuolaſſe, quia dominia nõ volant: alias in rea-
li nunquam obſtaret exceptio rei iudicatæ, quod falſum eſt, vt ff.
de exceptio. rei iudicat. l. ſi quis ad exhiben. & l. ſi rem, & l. ſi quis
cum totum, & l. ſi mater, §. eandem. Et not. per hanc l. 1. dicit Ia-
d co. de Are. ꝙ arbiter *d* non poteſt corrigere ſententiam ſuam dif
finitiuam ex data ſuper hoc ſibi expreſſa poteſtate a partibus, cũ
nec Iudici dari poſſit. Conſidera, ſi de pœna loqueris, male lo-
quitur. idem de emologatione, dummodo arbiter intra x. dies
5 corrigat ſe, ita ꝙ ſententia non fuerit confirmata. † Quęro, an in
e compromiſſo *e* generali arbitratoris ſimplicis veniat ratificatio
deciſorum per rem iudicatam a Iudice. Reſp. non, quia tranſigi
non poteſt ſuper ſententia liquida, de tranſact. l. poſt rem hoc ꝓ-
bat exordium ſcripturę, Dum litis, &c. Item tex. ſcripturę ſequi-
tur, *compromiſerunt de omnibus litibus*, quę eſſent, & eſſe poſ-
ſent, &c. cum lis nõ poſſit eſſe vlterius poſt rem iudi. dicas quod
f ſi de voluntate partium iterum, & de nouo cognoſcitur, *f* bene
valet ſententia contra ſententiam, ſic ff. de except. rei iud. l. duo-
bus, & ſi de voluntate vnius partis, tantum, valet ↄ̃ illam partem
6 tex. eſt *ibi* notabilis. † Quęro, quid ſi duæ ſententiæ contrariæ ap
g parent latæ *vna* die, & eadem hora? Reſp. neutra valet, *g* ſecus ſi
ſint ſimiles: hoc probo exemplo duorum teſtamentorum incõ-
patibilium, vt no. ſup. de edicto diui Adri. tollen. l. edicto, & licet
Doctores ibi dicant, ꝙ potior eſt poſſeſſor, illa potioritas eſt in ab
ſoluendo, non autem in poſſeſſione titulanda. vnde poſſeſſori nõ
prodeſſet pręſcriptio pro hęrede: quia vt ibi eleganter dixit gloſ-
ſa, neutrum valet; & idem dicerem in materia electionum, quia
neutra valet, ſi propter conflictum, & contrarietatem probatio-
7 num neutra pręualet. † Item quęro pone, *h* ꝙ conſuetudo indu-
h cta eſt ex ſententijs Iudicum, tandem fertur ſententia in contra-
rium, nunquid ſit ipſo iure nulla faciendo mentionem de diſpo
ſito, & non de conſuetudine diſponente? & vr̃ ꝙ ſic, quia ſnĩa ↄ̃
ſnĩam nedum vnam, ſed multiplices, non valet, contrarium di-
co, quia non tendit ad eas reſcindendum; vnde non eſt contra
ſententias, ſed ↄ̃ tacitum populi conſenſum, ſiue ↄ̃ quoddam ta-
citum pactum vulgi. Quia tacitus conſenſus eſt immediata cau
ſa conſuetudinis, & non ipſa ſententia, alioquin ſequeretur, qđ
iſta conſuetudo ex ſententijs inducta, haberet executionem pa-
ratam, quod *falſum* eſt, cum oporteat agi condictione ex tacita
lege municipali, vt ff. de legib. l. de quib. §. fin. de condict. ex lege.
l. 1. ſup. de arbit. l. ne in arbitris, & l. fi. §. & ſi pręfatam. ſup. de iure
delib. Modo quęro vna cum gl. Pone; appellatum eſt a ſnĩa, quę
ipſo iure non valet, qualiter lex pronunciabit? Reſp. gl. quod pro-
i nunciabit *i* appellationem iniuſtam: tamen debebit inſerere cau
ſam hanc, quia nihil valuit appellatio. *Alij* exponunt, quia nil va
luit, ſcilicet ſententia, ſed loquendo ad intentionem, gl. prima ve
rior. Sed ſtatim quęro. Lata iſta ſententia ſecunda, quid erit de
cauſa? Reſpondet gloſ. quod denuo tractabitur. Sed immediate
K quęritur, nunquid K per appellationem ſententia confirmetur?
Reſpondet gloſſa, quod non, ut ff. de appel. l. ſi expreſſim, nec ob
8 ſtat. ff. rem ratam habe. l. 3. §. ſi quia ſpeciale eſt in illo caſu. † Sed
ſtatim quæro vna cum gloſſa, quid ſi Iudex pronunciat appella-
tionem non tenere, non inſerta cauſa, quare non teneat? Re-
ſpondet gloſ. quod videtur confirmari ſententia prima. Ex hoc
nota, quod ſi iudex abſoluit appellatum a libello appellantis,
quod intelligitur abſoluere tam ſuper abſolutione, quam ſu-
per nullitate; quia in dubio videtur ſuper toto iudicatũ, & hoc
dicit iſta ſingularis glo. quod eſt verum, ſi de nullitate erat facta
expreſſa proſecutio. alias non videtur de ea pronũciatum, quia
verba ſententię debent ſtricte intelligi ſecundum Bar. qui ita no
tat, ff. de appel. l. ſi expreſſim. Sed immediate quæritur, vtrum
procedat iſta appellatio; Dico ſententiam nullam ipſo iure, vel
ſi qua eſt, appello. Reſpondet gl. ꝙ ſic; quæ gloſſa in iſto paſſu nõ
eſt alibi. Sed contra hoc opponitur, quia iſte libellus videtur cõ-
tinere duo remedia contraria: ergo nõ procedit, vt l. j. ſup. de fur.
Timore huius contrarij, gloſſa reſpondet, quod vnum remediũ
intẽtatur principaliter, ſcilicet remedium appellationis; nullitas
l autem non videtur intentata ꝑ modum libelli, ſed incidenter, *l*
quod dictum ſimiliter non reperitur alibi. Expeditis igitur gloſ.
vſque ad verſiculum, item pone. redeo ſuperius, & per ordinem
examinabo dicta gloſſæ. Et primo quæro, nunquid ſi quis di-
m xit, *m* appello, & coram iudice appellationis proſequendo iniq-
tatem, docuit de nullitate, nunquid debeat pronunciari appella-
tionem nihil valere, quaſi inepte appellauerit, nam ſuper hoc de
9 beret condemnari in *expenſis*? & gl. dicit, quod ſic. † Tu dic con
trarium, quia hoc communi vocabulo, appello, includitur iniu-
ſtitia non ſolum iuris, ſed intentionis, & ideo iſte appellans obti
net, quia debet pronunciari ſententiam nullam, vt inf. de accuſ.
l. abſentem, & appellatus condemnabitur in expẽſis, quia nõ re-
fert ex quo capite quis obtineat, dummodo obtineat, nec poteſt
dicere aduerſarius ſe temere non litigaſſe; quia ſatis eſt temeri-
tas ipſa contradictio, & facere ſe aduerſarium *ius* habentis. Sed
contra prædicta opp. quia text. ff. de appel. l. ſi conſtat. dicit, ꝙ eſt
ſuperuacue appellatum. Reſpon. illud, ſuperuacue, *nõ excludit*
potentiam appellandi, ſed neceſſitatem; quaſi dicat *ex abundãti*,
ſiue ad cautelam, alias iudex ad quem non poſſet iudicare de iſta
10 ſuperuacuitate, ſi appellatio ad hoc eum non defert. † Secundo
quæro, nunquid ſententia lata, qua iudicatur appellationem in-
iuſtam, quia non valuit ſententia, & per conſequens nec appel-
latio, an eſt proprie appellatio, an demum tractabitur cauſa nul
litatis? gloſſ. dicit, quod ſic. Tu dic quod cauſa nullitatis non tra
ctatur denuo; quia licet per modum cauſæ, tamen declaratum
eſt ſententiam nullam. ſed de cauſis cauſę cognoſcet ipſe Iudex
ad quem, vt dicta l. abſentem, & argumen. ff. de iud. l. de qua re.
ſemel enim ad eum iuriſdictio tranſlata, non *redit ad Iudicem*
a quo. Nec obſt. ff. de minor. l. intra vtile, quia interlocutoria. Itẽ
ibi in ſententia confirmata, hic in *infirma* declarata. Apparet ex
prædictis, quod quando iudex fecit iniuſtitiam de facto, a tali in
iuſtitia poteſt apellari. facit ſup. tit. 2. leg. ſi quis prouocatione.
Ex his apparet quod ſuſcitata cauſa nullitatis, & iudicialiter
diſcuſſa, valet ſentẽtia contra ſententiam primam; quia cum ſit
in dubium iudicialiter reuocata, de qua re iudex cognoſcit, de
ea pronunciare oportet? valeat ergo, alias ad quid pronuncia-
ret. item fruſtra eſſet inuẽtum remedium nullitatis, quod eſt fal
ſum dicere, & hoc ſeruato ordine iudiciorum, & non de facto.
11 † Tertio quæro, nunquid appellatio det ſententiæ firmita-
tem; Iſta quæſtio poteſt intelligi duobus modis, vno modo,
vtrum det firmitatem eo ipſo quod appelletur, & dic quod non
quia nemo contradicendo conſentit. non obſtat leg. 3. §. final.
ff. rem

ADDITIONES.

a Nunquid. Bar. hic tenet contra.
b Ex prædictis. Vide Bal. in l. poſt ſententiam ſup. de ſententia, & interlo. omn. Iud. & ſup. eo. l. 1. in prin. in 1. opp. & in verſ. opp. ſup. tit. 2.
c De alijs ſententijs. Vide hic Bar. in prin.
d Arbiter. Vide Bar. in l. quid tamen, ff. de arbi. & Bald. in diuerſa. ſup. de tranſa.
e An in compromiſſo. Vide Bal. in l. ſi diuerſa. ſup. de tranſact.
f Cognoſcitur, Contrarium tenet Bal. poſt gl. in l. ſi diuerſa, ſup. de tranſact. & intelligitur, quando ſuper noua inſtantia ſecundo fuit pronunciandum.
g P. D. Valet. Hoc verum, ſi ſuper eadem re: quoniam tunc nullo modo ferri poſſunt iuxta doctrinam Doct. in hanc legem, & gl. per Bar. & alleg. in l. duobus, ff. de excep. rei iud. niſi in diuerſa feratur inſtantia, ſecundum Bart. in d. l. duobus, quem in hoc non ſequitur Io. de Imo. in c. paſtoral. ad princ. de reſcr. & ibidem per Ant. de But. & vide Alex. in hoc, in d. l. duobus. Et adde, quod ſi appareat de ordine temporis, ſecunda per eundem Iudic. lata priori contraria nulla eſt; adeo vt ne partium quidem conſenſu validari, aut confirmari poſſit, iuxta gloſ. optimam theoricam in l. ſi diuerſa, in verbo, agi, ſup. de tranſact. licet in vim pacti valere poſſit, vt l. 2. C. communia vtriuſque iud. vbi per iſtum, & in d. l. ſi diuerſa, ſed econtra opp. & per Alex. in l. admonendi, de iureiur. & per gloſ. in cap. fi. de re iud. & per Rom. in rub. de arbit.
h Pone. vide gl. Bar. & Doct. in l. nemo. ſup. de ſent. & interloc. omn. Iudic. & Bal. in l. 2. inf. eod.
i Pronunciabit. Vide Bal. in l. ſi expreſſim, ff. de appel. & Bar. infra.
K And. Barb. Quæritur, nunquid. No. iſtam gloſ. ſing. dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello, allegauit eam Ang. in l. qui de inoffi. ff. de inoff. teſt. contra glo. ibi vide eum, quia reſpondet, & etiam eam alleg. Lud. Rom. in l. 2. §. item ſi in facto, de verb. obl.
l Sed incidenter. Vide Bal. in l. eos, §. ne temere, ſup. de app. & Doc. in l. ſi expreſſim, ff. de appel.
m Si quis dixit. Vide ſupra, proxim. & an appellatus iſto caſu condemnetur in expenſis, vide per Io. de Imo. in l. ſi expreſſim, ff. de appell. & in l. ex conſenſu, §. 1. eod. tit. de appel.

ff.rem ra.hab.quia ibi ſententia erat nulla ex defectu mādati. do
minus autem proſequendo procuratoris factum, ratificare vide
tur,id eſt fingitur retro mandaſſe:per hoc tamen non ratificat fa
ctum Iudicis. Secundo modo poteſt intelligi, vtrum det firmita-
a tem,ſi deſeratur appellatio.*a* & dic quod iſta deſertio non opera
tur illud,niſi quia fingitur non appellaſſe.deſerta igitur appella-
tione,ſi ſententia erat aliqua,omnis controuerſia eſt ſopita:ſi au
tem erat nulla,perit inſtantia nullitas,ſed non nullitas, vnde ite-
rato tractabitur de nullitate,argum.huius glo.de hoc no.per In-
no.extra,de appellat.cap.ſæpe.& c.dilecto.& ff.de appe.leg. ſi ex
12 præſſim.† Quarto quero, vtrum Iudex *b* ad quem poſſit con-
b firmare ſententiam nullam?& videtur quod non;quia quod eſt
ipſo iure nullum,non poteſt conualeſcere. In contrarium ſen-
tit glo.hic poſita.dic quod non eſt proprie conualeſcere, ſed eſt
ęquipollens propter authoritatem ſecundæ ſentētię,in qua non
reperitur error expreſſus;nam expreſſa nocent,non expreſſa nō
nocent,quia figura multum operatur, & dicas, quod ſententia
mutatur de nulla in aliquam,ſicut poſſeſſio.de acq.poſſeſſ.le.cū
nemo.dum tamen interueniat noua ſolennis cognitio, alias ſe-
13 cus.ita intelligitur quod nota.de tranſact.leg. ſi diuerſa. † Quin-
to quæro, vtrum iſte libellus, dico ſententiam nulla, & ſi qua
eſt,appello,ſit æque principaliter duplex, an vero incidenter? &
videtur quo æque principaliter,quia extrema alternata ſunt pa-
ria,ſimile extra de reſtitut.in integr.c.conſtitutus.& in cap.Ab-
bate.de re iudi.lib.6.& quia diuerſitas libellorum apparet ex cō-
cluſione,vt no.Io.Mo.in cap.1.de elect.lib.6.& dicimus cauſam
in libello propoſitam reſpectu vnius actionis,non poſſe ad aliam
actionem prorrigi,quamuis & illa competat,ff.de aqua quot.&
ęſtiua.l.j.§.item quæſitum.niſi cum ambæ ſint intentatæ.contra
rium determinat gloſ. & ratio eſt, quia ſeorſum cognoſcere de
nullitate,videtur pertinere ad iudicem,qui tulit ſententiam,non
ad alium,vt l.cum quęrebatur,ff.de re iud.niſi allegaretur dolus
ipſius, quia de ſua iniquitate non debet eſſe cognitor, vt no. Iac.
de Are.ſup.de appel.l.eos & dixi in l.ſi vt proponis, ſup. quomo
do & quando Iud.do.Dyn.dicit,quod aut appellat actor,& non
procedit iſte libellus;quia actor debet eligere,& agere ſimplici-
ter,non alternatiue,vt ff.ad Senat.Trebellia.l.quod in hærede,§.
eligere.aut appellat reus & tunc procedit libellus, quia tūc reus
poteſt ſub diſiunctione proponere contraria, vt ff. de reg. iur.l.
nemo ex his.ita not.do.Dyn.de leg.2.l.cum filius,§.varijs.Oldr.
dicit,quod non eſt differentia,quis appellet,nam libellus diſiun
ctiuus bene procedit,quando agitur ad reſcindēdum,vt ext. de
reſtitut.in integr. cap. conſtitutus. item vtrobique proponitur
officium iudicis, quod latius patet. item effectus libelli eſt vni-
cus,ſcilicet quod emendetur ſententia. Item ratione dubij,quia
nondum conſtat vtrum ſit nulla,vel aliqua.& Iudex debet habe
re iuriſdictionem ſuper vtroque,& poteſt pronunciare de inci-
denti antequam de principali.Item illa verba,& ſi qua,&c.non
faciunt conditionem,ſed quandam modificationem libelli. itē
vbi procedit cauſa alternatiua,ibi procedit libellus alternatiuus
Item in diſiunctiua,vt no.ff.de verb.oblig.l.2.§.idem ſi in facto,
cauſa autē alternatiua eſt ipſa materia,videlicet ipſum iudicium
Item totus proceſſus debet diſcuti ex viua natura appellationis;
ſed in iſta diſcuſſione iudex tanquam iudex ſcit, an ſententia ſit
nulla.natura in auditorium & poteſtatem eius ingreſſa eſt noti-
tia veritatis:ergo ſecundum acta,& probata pronunciari opor-
tet.non minus enim naturam iudicij,quam formam libelli con
ſiderare debemus,vt ff.de auro.& argen.leg.l. Titiæ amitę.Item
de qua re iudex cognoſcit, de ea pronunciare debet ſecundum
merita & qualitatem negotij.Item quæ libellis tacitę inſunt,pro
expreſſis habentur.vt l.cum quid,ff ſi certum petat.ſed tacite in
eſt omne id per q̄d iudicium tendit ad ſuum finem,argumen.
ff.de iuriſd.omn.iudic.l.2.item licet appellanti quocunque mo-
do defendere ſuam appellationem, vt ff. de appell. l. ſcio. item a
ſententia,quæ nulla eſt,appellare licet, vt ff.de appell. l. ſi expreſ-
13 ſim.† Modo quæro,nunquid iſte libellus recipiat diuiſionem:
verbi gratia,pro parte valeat,pro parte non valeat ſententia la-
ta? Reſpondeo ſic. Vnde iſta verba, ſi qua eſt, intelliguntur,
quatenus aliqua eſt, vt ff.fam.erciſ.l. quędam mulier.& de iure
patr.leg.Carmelia pia. Ex hoc videtur, quod procedit iſte libel-
lus dicendo per copulam,dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt
appello: quia quolibet modo venitur contra. Sed quando vno
modo agendi venitur pro ſcriptura,& alio modo contra, tunc
eſt appellāda petitio contraria ex eadem ſcriptura, vt l.fi. ſupra,
de codicil.& ibi not.Item quia dictio,&,ponitur diſiunctiue, ſi
dicamus,quod poneretur inter incompatibilia, vt l.fi.ſup. de co
c dicil.item quæro, an is, *c* cui eſt delegata cauſa appellationis,
poſſit cognoſcere de cauſa nullitatis intentatę ſub duplici libel-
lo,formato ſecundum gl.huius l.necne? Dicit archidiaconus ꝙ
poteſt,quia implicita videtur commiſſio ad vtrumque,per glo.
ordinariam legis noſtræ,& hoc eſt bene notandum, quia iſtud
non eſt excedere fines mandati,cum mandatum iſtud non de-
beat diuidi.de hoc not. in cap.1.de appel. lib. 6. in nouel. Denuo
quæro,nunquid prędictus libellus procedat, quando appellat
ab interlocutoria? Reſp. ſic, ſi non ſperat poſt ſed deffinitiuam;
nam appellatio ab alia interlocutoria, non differt nullitatē quan
do cauſa, quæ non eſt expreſſa in ipſa appellatione, non poteſt
ipſam iuſtificare. Porro nemo appellat ab interlocutoria inſerta
cauſa,quia nulla: & ideo ſuperior non cognoſcit de nullitate, vt
notat Inno.extra,de appel.c.dilecto. & ſi eſt talis interlocutoria,
d quæ *d* totum negotium determinet,iſta redigitur ad inſtar diffi-
e nitiuæ;totum dico, idem ſi partem, *e* ut ff.de minoribus.leg.in-
15 tra vtile tempus.† Iuxta prædicta *f* formo tale dubium;appella-
f ui a ſententia ſimpliciter, poſtea vero produco inſtrumentum
excommunicationis Iudicis, vel inſtrumentum deportationis,
vel ſeruitutis, quæro nunquid Iudex ad quem poterit declarare
ex iſta cauſa ſententiam nullam? & videtur quod ſic; quia quod
ſimpliciter dico, ex omni cauſa dico, ſed tacite ſimpliciter dico
nullam,ergo omnem cauſam nullitatis intento. In contrarium
videtur;quia iſta nullitas dependet ex cauſa extrinſeca ipſius or-
dinis iudiciarij, vel alicuius ſolennitatis omiſſæ, ſicut igitur om-
nia iſta extrinſeca non veniunt in appellatione, vt ſupra de tem-
poribus appellat. l. per hanc. ita nec in nullitate, quod verus, &
ſubtilius dici credo. Sed quid ſi libellus formetur econtra, dico
ſententiam aliquam,ſed iniuſtam;& ſi non eſt aliqua, dico eam
nullam;nunquid procedit iſte libellus? Reſpon. ſic,quia in ordi-
ne verborum non eſt ponendus intellectus,ff.de pecu.lega.l.qui
g dam. Quæro, quid ſi *g* iudex inueuit ſententiam iuſte latam
pro appellante, tamen appellans credebat eam non valere, vel
non eſſe iuſtam, nunquid ſuperior poteſt dictam ſententiā con-
firmare. Reſpon. ſic;caſus eſt vnicus,ff.de aur.& arg.leg.l. Titiæ
16 amitæ.† Sequitur in gl. in verſ. Item pone, & quæro *h* vna cum
h gl.pone,egi contra Titium,& ſuccubui,poſtea vero procurator
meus egit contra procuratorem Titij ad idem, & obtinuit,nun
quid poſſum intentare ſententiam procuratoris mei? & vide-
tur ꝙ ſic,quia ſententia ſecunda eſt lata ex noua inſtantia. Item
non fuit obiectum de prima. Item de prima dubium erat. Item
ſumunt natiuitatem in perſonis diuerſorum. Item interdum qs
poteſt experiri directa,non utili; & non econtra, ut no.in l.quo-
ties,in prin.ff.de admin.tut.vbi gl.ſingularis. Item aliquando ha
beo mediate,quod non habeo immediate, vt ff.de tranſact.l. &
poſt rem.Gloſ.determinat contrarium,quod pręualet ſententia
prima.Sed quomodo ad illam rationem reſpondet de dubio ſe-
cundo non obiecto? Reſpondeo, hic propter facti ignorantiam
non potuit opponi; ſecus ſi potuit imputari mora opponendi.
17 † Quæro,quid ſi *i* eſſet procurator in rem ſuam, nunquid exclu
i deretur per primam ſententiam latam contra cedentem? Re-
ſpon.non,niſi ſciebat illam cauſam agi: ex quo enim habebat v-
tiles actiones ex perſona ſua,ſimilis eſt habenti vtile dominium,
cui per dominium proprietatis non præiudicatur,arg.ff.de min.
l.ſi ſuperatus.& ff.de except.rei iudic.l. ſi a te, §.fi.ff.de tranſact.l.
vltim. Nec obſt.infra de nouat.l.3. vbi cedens eſt potior,niſi in
tribus caſibus: quia ibi eſt ſpeciale fauore liberationis, ſeu debi-
toris bona fide ſoluentis.vt ff.ſi cer.pet.l.eius,qui in prouincia.§.
1.vel propter negligentiam ceſſionarij non petentis, vel quia ce
dens,& ceſſionarius æquiparantur duobus correis credendi, nō
tamen per omnia,quia conſiderato realitatis effectu, ceſſiona-
rius,eſt potior, cum ad eum pertineat commodum, & incom-
modum,vt l.1.§.in propria,ff.quando appel. ſit quicquid not. ff.
de pact.l.ſi cum emptore. Immo dic,quod dicta l.3.loquitur in
ſuo caſu, ſcilicet quando ceſſio fit creditori credentis, ſecus ſi
fieret emptori, vel donatario, & eſt ratio differentiæ, quia iſta
ceſſio, quæ fit creditori, ſuccedit loco pignoris, & cum in iuri-
bus non interueniat vera traditio, remanet quaſi poſſeſſio illius
iuris penes cedentem: vel verius, ceſſio, quæ fit creditori, fit
K gratia vtriuſque *K* ſed ſi fit emptori,ſeu donatario,fit gratia em-
ptoris

ADDITIONES.

a Appellatio.Idem tenet Bald.in l.tale pactum, §.qui prouocauit,ff.de pact.in 18.q.

b Vtrum iudex.Vide Bar.hic,in fin.

c An is.Vide per Mod.in l.ſi expreſſum,ff.de app.facit quod no. Bal.in l.fi.ſup.ubi, & apud quem,& ibi Bar.& per iſtum tex.expreſſe Bal. in l. præſcriptione,ſupra ſi contra ius,vel vtil.publ.

d Interlocutoria.Vide Bal.in l.minorib.ſup.de his,qui.ut indign.

e Idem ſi partem.Vide gl.2.in cle.fin.de appel.

f Iuxta prædicta.Vide quod no.Bal.in l.per hanc.ver.item, pone exemplum,ſtatur, &c.ſup.tit.1.ſed Saiycet.hic tenet contra Bal. quia in cauſa appellationis veniunt etiam extrinſeca, dummodo veniant ad coadiuuandam intentionem appellantis iuxta no.in d.l.per hanc.Præterea iſta allegatio videtur dependere ex cauſa intrin ſeca iudicij quod conſiſtit ex tribus perſonis,cap.forus extra, de uerb.ſign.& uide contra Bal.hic Ant.de But.in c.dilecto,de app.dum alleg.Arch. in c.iudicib.

g Quid ſi.Vide Bald in l.præſes,ſup.de ſent.& interl.omn.iud.

h Quæro.Vide Bart.hic.

i Quid ſi.Vide l.facta,§.ſi hæres,cum ibi no.ad Treb.& quod no.Bal.in l.1.ſupra de inoff.teſtam.

K Vtriuſque Bar.etiam in l.ſi cum emptore,ff.de pac cum ſim.tenet quod illa l.3.nō habet locum,quando ceſſio fit ad commodum ceſſionarij, & eius periculo, ut in emptore,& donatario,per l.fi.cum gl.a contrario ſenſu,de tranſact.

ptoris,vel donatarij tantum:& ideo lex ęquiparat emptorem ei,
cui,facta eſt reſtituto ex Trebelliano.tex.eſt vulgaris, tamen vni
cus in iure,ff.de tranſact.l.fi.ergo debitor,ſi cedens agat,poteſt ei
obijcere de iuris incompetentia,ſecundum Iaco.de Are.qui ita
no.in l.1.ff.ad Treb. Extra opp. nam dominus ſuſcipiendo iudi-
cium,videtur reuocaſſe mandatum.ergo eſt factus procurator.
igitur ſecunda ſententia eſt nulla:non quia ſecunda, ſed quia la-
ta cum falſo procur.Sol.hic non peruenit ad notitiam, vt l.eius,
18 qui ff.ſi cer.pet.† Quæro una cum Iaco.But. Pone ſententia pri-
ma fuit condemnatoria reus ſoluit,deinde vero iterato conuen
tus,& denuo condemnatus, nunquid valet ſecunda ſententia?
dicit Iac.But.quod non:quia qui ſoluit, videtur abſolutus, & iō
lex concedit ei exceptionem rei iudicatæ, ff. de excep.rei iud.l.ſi
quis cum totum, §.plane. Sed tu dic,quod iſta proprie non eſt
exceptio rei iudicatæ,ſed potius rei executę:& ideo ſecunda ſen
tentia valet,ſed reperitur ſolutum ex prima, vt ſubtiliter not.ff.
de cond.inde.l.Iulia.in prima gl.magna. Extra opponitur,quod
valeat ſententia contra ſententiam,vt ſup.de ſent.& interlocut.
om.iud.l.poſt ſententiam.Solu.vt ibi dixi. Sed iuxta hoc quærit,
nunquid iſta lex locum habeat in poſſeſſorio iudicio:v.g. egi poſ
ſidetis,& ſuccubui:tandem egi vti poſſidetis, & obtinui:& vide-
tur ꝙ valeat ſecunda ſententia, primo quia ſententia in poſſeſſo
rio videtur interlocutoria,vel ſaltem redacta ad inſtar interlocu
toriæ.Item ſecunda ſententia poteſt reputari aduerſa primæ, qa
poſſeſſio,& turbatio non habent perpetuam cauſam, vt no.ſup.
de prob.l.ſiue poſſidetis,& per diſtinctionem temporum vtraq;
poteſt eſſe vera,vt ff.rem rat.hab.l.procurator ad exhibendum.
Quęro,quid ſi de prima ſententia fuit facta fides ſemiplena,vtrū
valeat ſecunda ſententia in contrarium lata? Reſp. ſic:quia exce
ptio rei iudicatæ requirit promptam, & claram probationem;
alias enim non obſtat,tex.eſt vinculis legis noſtræ. Ex his autē,
quæ dixi,tu qui habes iſtam legem repetere, potes formare tibi
quamplures ſubtiles concluſiones,& auditoribus gratas, & uti-
19 les.† No.vltimo, quod ſi victor petit ſententiam, a qua non eſt
appellatum,confirmari, forte vt reddatur certior de executione
victus poteſt reconueniendo petere nullam pronunciari, & va-
lebit ſententia contra ſententiam ſecundum Innoc. de quo per
Bar.ff.de appel.l.ſi expreſſim, non tamen poſſet reſcindi tanquā
aliqua per leg.noſtram,

LEX II.

1 *Error expreſſus in cauſa, uidetur expreſſus in cauſato.*
2 *Sententia contra tenorem ſtatutorum lata, eſt nulla.*
3 *Curator dari poteſt ultima die pubertatis.*
4 *Curatoris datio per iudicem facta maiori, qui minorem ſe aſſerebat, an ua-
leat.*
5 *Lex quando habet plures intellectus, ſententia ualet propter dubium iuris.*
6 *Papa mādauit conferri beneficium clerico, ſi inuentus fuerit ſufficens, exe-
cutor eum non examinauit, an ualeat collatio, cum non eſſet ſufficiens.*
7 *Tale prȩſumitur ſemper tale.*

Si cum inter. Sententia lata contra legis tenorem, ip
ſo iure non tenet; ſecus ſi per facti erro
1 rem,h.d.† No.tex.ibi,ac per hoc,quod error expreſſus in cauſa,
videtur expreſſus in cauſato; & quod error antecedens parit de-
ſtructionem conſequentis.Oppo.ff.de re iudi.l.cum prolatis. So
lu.ibi non fuit error expreſſus; vel ibi erat dubium, an conſtitu-
2 tio eſſet conſtitutio necne,quia erat extrauagans. † Ex quo dili-
a genter *a* not. quod ſententia lata contra tenorem ſtatutorum re
dactorum in volumine,non valet.Sed ſi feratur contra reforma
riones extrauagantes,quæ non erant notæ pronuncianti, bene
valet,licet non eſſet alias laturus ſi ſciuiſſet. Oppo.ſententia lata
abſque Iudicis conſenſu non valet, ſed errans non conſentit,qa
nec ſentit,vt l.ſi per errorem,ff.de iuriſd. omnium Iudic. Solut.
verum eſt,quod non ſentit;quia ſi bene ſentiret, ſententia tran-
ſiens in rem iudicatam,transfetret id,quod eſſet iudicatum,vn-
de ſicut dominium tranſit,ff.de condict. ob cau. l.3.§.ſubtilius,
ita ſententia, quæ in hoc æquiparatur dominio traditione ſubni
xo,quod eſt notandum.Immo dico, quod in caſibus, in quibus
ex ſententia tranſit dominium ſine traditione, tranſit etiam ſi
ſit erratum, vt in fiſco, & eccleſia,vt no.ff.pro ſoc.l.cum duob.
§.idem reſpondit. Tertio oppo.quod licet error non ſit expreſ-
ſus,tamen non valet ſententia, vt ff.de tut. & curator. da.ab his.
l.tutor,ſi petitur.ff.ad Carbon.l.3.§.puberi.Sol.ibi ius, & natura
reſpicit illud decretum,& ideo non ualet,argumen.ff.de interr.
actio.l.confeſſionibus.Quarto oppoſ.ad idem de eo, quod no.ff.
de bon.poſſeſ.l.3.§.ſi cauſa cognita.Sol.refert inter ea, quæ fiunt
cum ſtrepitu,& ſolennitate iudiciorum, & ſic loquitur hic; aut
inter ea,quæ fiunt de plano,& ſic loquitur contrarium,ff.de trā
b ſac.l.cum hi,§,ſi prætor,Oppo. *b* ad idem,ff.de tuto.& cur.da.ab
his,l. Seiæ egreſſæ. Solut. ibi ætas reddit ſententiam impoſſibi-
3 lem;nam & ſi valeret,eodem modo finiretur. † Modo quæro,
c nunquid poſſit dari curator *c* ultima die pubertatis? & uidetur,
quod nō, quia eſſet curator momentaneus,imo dic quod ſic,ſi
expedit aliquid agi ea die cum curatore;imo etiā vltima die vi-
tæ minoris,ſi expediat:nam aliquid expedit,licet cito deſinat,vt
Inſtit.de Attil.tut.& ff.de infam.leg. genero. Opp.ad idem, ff.de
excuſat.tut.l.qui teſtamento.Solu. ibi non valet propter vitium
4 pronunciationis.† Quæro,aliquis petebat *d* curatorem tāquam
d minor,vt perinde conſequeretur beneficium reſtitutionis in in
tegrum,cui aduerſarius reſiſtebat,& dicebat ipſum eſſe maio-
rem;Iudex pronunciauit eum minorem,& dedit ei curatorem
cum re vera eſſet maior,q̄ro an valet datio iſtius curatoris? Re-
ſpon.ſic,vt no.ſup.de iura.calum.l.2.§.quod obſeruari.in glo.&
hoc dicunt:alias fruſtra iudex cognoſceret de ętate. quod eſt ab
ſurdum,arg.ff.de minor.l.de ætate.& ff.de fer.l.2.& ff.de prob.l.
cum de ętate.nam ratione dubij ſententia valet, vt ſup. de petit.
hæred.l.ſi putas.Non obſtat dicta l.Seiæ,quia ibi non fuit venti-
e latum.*e* Modo ego quæro, quid ſi Iudex *f* dedit alicui curato-
rem tanquam prodigo,cum non eſſet prodigus;Reſpon.gl.ſunt
contrariæ,vt hic per Cyn.tamen tu dicas,ꝙ non valet,niſi fuerit
datus cum ſolenni cauſę cognitione.Alij vero diſtinguunt inter
ætatem reſiſtentem,& prodigalitatem non aſſiſtentem; ętas. n.
de neceſſitate labitur,ſed prodigalitas & non prodigalitas decla
randa,requirit Iudicis miniſterium.ita ſubtiliter tangit gl.in l. 1.
ſup.de curat. fur. prima opinio verior eſt; ergo contractus facti
cum iſto non prodigo valent,non obſtante Iudicis temerario in
terdicto,& curatoris impoſſibili datione.Itē valet eius teſtamen
tum,& alij legitimi actus;ſed ſi eſſet factum cum ſolenni cauſæ
cognitione,tunc valeret interdictum,& datio curatoris,& trāſi
5 ret in rem iudica.quod no.† Vltimo no. *g* ꝙ quando lex habet
g plures intellectus propter diſſenſionem glo.valet ſententia pro-
pter dubium iuris.Item valet ſententia lata contra conſuetudi-
h nem *h* propter dubium facti. ſecus ſi conſuetudo eſſet notoria
tam in populo,quam in iudicio,vt extra de cōſtit.c.1.lib.6.& ff.
de legibus.l.de q̄bus.§.fi.& ita debet intelligi,quod no.hic Cyn.
i Adde,ꝙ licet non valeat *i* ſententia contra legem; tamē valet,
K ſi eſt lata contra ſimile *K* legit,ſecundum Iac.de Are. & Cy.idē
l ait,ſtatim *l* quod prodigus deſinit eſſe prodigus; vel furioſus deſi
nit eſſe furioſus,ipſo iure finita eſt cura,vt ſup.de impub.& alijs
ſubſtit.l.humanitatis.quod eſt verum,ſi eſt notorium,nam ī du
6 bio Iudicis declaratio requiritur.† Extra quæro, *m* Papa manda
m uit in forma pauperum hoc modo, conferas P. clerico non ha-
benti aliud beneficium tale beneficium,quod non excedit tan-
tam quantitatem annuam,ſi eum reperieris ſufficientem in le-
ctura,& conſtructionem clauſularum,qui executor eum non
examinauit,& putans eum eſſe idoneum.cum non eſſet, benefi
cium ei aſſignauit:nunquid valet colatio;& videtur quod non,
per dictam l.Seiæ egreſſe,& l.cum vero,§.ſubuētum, ff. de fidei
com.liber.Dic contrarium,vt inſtit.quibus ex cau.ma. non lic.
§.ſemel.nam ſiue verba iſta faciant monitionem,vt quidam di
cunt,ſiue conditionem;tamen eſt purificata condictio per ob-
ſeruantiam

ADDITIONES.

a And.Barb.Ex qua diligenter.Iſtud idem voluit Bal.in c.1.de re iud.
b Oppo.Vide inf.prox.in verſ.quæro no.per gl.& Bal.in l.1.ſup.de cura.furi.
c Curator.Faciunt no.in l.qua ætate,ff.de teſta.
d Aliquis petebat.Facit quod no.Bal.in ver.quæro.
e Ventilatum.Vide Bal.in l.ſi putas,hic all.
f Quid ſi iudex.Vide gl.& Bar.in l.is,cui bonis,ff.de verb.obl.
And.Barb.Quid ſi iudex.An interdictio non prodigo facta,vt prodigo,ſit ipſo iure nulla.vide in l.1.ſup.de cur.& ff.eo.in l.1.Bar.in l.is cui, de verb. obl. Ang.ibi tenet contra opi.Bart.vide Raph.& Io.de Imo.& Lud.contra Bart.facit l. cum vero is,§.ſubuentum,ff.de fideic.lib.l.iuſta,ff.de man.vin.& l.magis puto,§.manet,ff. de reb.eo.l.1.ff.de na.reſ.l.1.§.hæc verba,ne vis fi.l.3.§.puberi, ff.de Carb. edi facit doctrina Bar.in l.iuſte.de acq.poſſ.iuncta doctrina Bald.
g Vltimo no.vide quæ dixi hic poſt Bart.& vide l.cum prolatis, & ibi Bart. ff.de re iud.
h And.Barb.Vltimo no. Quando lex habet plures intellectus, valet ſententia, vide tex.ſing.l.cum prolatis,de re iud.
i Conſuetudinem vide Bal.in l.1.verſ.item quæro, ſup.eo.& intellige,quando eſt expreſſus error in ſententia,vt hic:& vide Bald.de pace Conſtan.in ver.& in certi quo ad commoditatem, & plene per Abb. in c. 1.extra,de re iud.Cyn.hic, in l. diuturna,ff.de leg.ubi quærit an error conſuetudinis expreſſus in libello faciat reijci libellum,ſicut error iuris.
K And.Barb.Licet nō valeat. vide Inn.in c.cum ſpeciali,in ver.ſuſpectus,de app.& per Mod.in l.cum prolatis,ff.de re iud.
l Contra ſimile.Vide Cy.in l.1.ſup.de err.cal.& Inn.in c.cum ſpeciali, extra de ap. Statim.vide Bar.& Bald.in l.is,cui bonis,ff.de verb.obl.
m Exrra quæro.Facit quod no.Bal.ſup.ea.l.verſ.quæro,aliquis,& Bart.in l.eum,qui §.filius,ff.de acq.her.& quod no.Bal.& quæ ibi dixi,in l.fi.ſup.vnde legi.& de hac q.per Abb.in c.1.de re iud.
And.Barb.Extra quæro.Vide Do.Abb.in c.1.de re iu.vbi all.Bal.hic pondera,quia in §.ſemel,eſt ſpeciale fauore libertatis,ita dicit gl.uide Bal.in l.neq; natales, ſup. de prob.vbi aliter loquitur vide Do.Abb.in c. fi. de præſcr.pondera, quia beneficia debent dari dignis,in c.innotuit,de elec.ſi concurrit diſpoſitio hominis, ſequitur quod multo fortius debet adhiberi cognitio.facit ſimile de c.ſolet, de alie.eccle.quæ prohibetur alienari quia non requiritur cauſa in prohibitione facta a teſtatore,vt habetur per Doct.in l.filiusf.§.diui,de leg.1.Pondera etiam,quia ſi non eſt inſtitutus,nō præſumitur in futurum,quia præteriti ratio ſcire futura facit c. ex ſtudijs de præſum.& ſic non bene loquitur Bald.hic vide Dom. Abb. in c.1.de re iud.ubi allegauit iſtud dictum Bal.& diſtinguit,& vide ibi.

ſeruantiam ſolius formæ: & quamuis materia in perſona non
ſit ſufficiens, tamen non eſt rebellis actui, cum addiſcere poſſit
quis quamdiu uiuit, & plerunque in aptitudine recipiunt funda
mentum, vt ff. de fideic. liber. l. apud Iul. & ff. de leg. 3. l. Seius. Idē
ſi Papa dixerit, ſi inueneris eum uitæ laudabilis. ac honeſtæ con-
uerſationis. ſufficit enim, quod fuerit taliter, qualiter inquiſitū
eſt: quia executio ad nullam formam arctatur, niſi ad formam
a mādati, *a* vt no. Inn. in c. j. de off. deleg. in Clem. & per Inn. extra,
de app. c. ex rōne. Et ſcias, ꝙ illa eſt forma, quæ tendit ad eſſe rei,
& aduenit rei exiſtenti in potētia, & dat primū, & principale eſſe
rei: accidentales aūt formæ, ſeu quædam obſeruantiæ poſtea ſu-
perueniunt; & lex appellat eas interdum monitiones, vt ff. de tu.
l. muto, §. j. Quædā enim ſolennitas reqritur ante fcm̄, vel in ipſo
facto, & iſta eſt de forma, & niſi interueniat, ipſo iure non valet,
dummodo iſta ſolennitas ſit verbalis: ſecus autem ſi monito-
ria, & iō magna eſt dr̄ia inter formas ſubſtātiales, & monitorias.
ſed quædam eſt forma, quæ reqritur poſt factum, & iſta nō dat
ſubſtantiam, quia iam eſt, ſed requiritur circa executiua, vt s̄. de
7 prec. impe. offe. l. vniuerſa. † Quæro nunquid illud, ꝙ fuit ſemel
b tale, ſp̄ p̄ſumatur *b* tale? Rn̄. ſic, ſi ſit inuariabile, ſecus ſi ſit varia-
bile, vel de neceſſitate naturę, vt ętas. vel de poſſibilitate contin-
gētiæ, vt mors. hoc in factis, ſed in iurib. p̄ſumitur duratio, niſi ſu
perueniat interitus, vel translatio, vt s̄. de prob. l. ſiue poſſidetis.
& interdum p̄ſcriptionem iura perimentem, ſatisfactio ęquipa-
rat, vt ff. de admin. tut. l. ſi pupillus. cum autem perimūtur tp̄e, ſi
in p̄ſona radicata fuerint ex immobilib. principijs, vt oblōnes.
Radix. n. oīum oblōnum oritur ex facto, ꝙ non pōt hr̄i pro infe
cto, & ideo ſi quidem oblō tollitur ſua natura (puta ſolōne com
penſatione, vel nouatione. cum hoc ex ɔ̄ctu naſcatur) tollitur ip
ſo iure, ſecus ſi præter nām. i. p̄ præſcriptionem perpetuæ oblō-
nis. nam ex vi naturæ cum ſint perpetuæ, non tollitur ipſo iure:
non enim perimunt ipſo iure. ſed ope exceptionis, ea autē iura, q̄
non ſunt quæſita. ſed agitur de acquirendo, bene p̄nt tolli ipſo
iure, ut ius adeundi, quaſi tacita repudiatione: non. n. poteſt dici,
ꝙ ſit exceptio, cum enim hoc ius non ſit actio, ergo eius ɔ̄rium
nō eſt exceptio, & ſententia lata contra executionem rei finitæ
præſcriptione valet, quia non eſt contra legem, ſed præter legē.
Vltimo no. in hac lege, ꝙ propoſita petitione hæreditatis, ſenten
tia lata ſuper uirib. teſtamenti tantum, trahitur ad petitionem hę
reditatis. & uide l. cum alicui. ff. de neg. geſt.

ADDITIONES.

a Mandati. Vide Bal. in l. certum. ſup. unde cog.
b Præſumatur. vide late Bal. in l. ex perſona, ſup. de prob.

LEX IV.

1 *Sententia unius ex pluribus delegatis non ualet ſine alijs lata.*
2 *Executor vnus ſine alio, diſtribuere non poteſt.*
3 *Animi ſui motum, an vnus alteri committere poſſit.*
4 *Iudices ſi diſcordent, quæ ſententia ſit iuſtior.*
5 *Contumax in ſententia interlocutoria, per vnum ex collegijs mulctari non poteſt.*
6 *Sentenetia unius ſi ualeat, ualent atteſtationes per eum receptæ.*

1 Cum magiſtratus. † Si ex pluribus delegatis p̄-
nunciauit vnus, ſnīa eius ip-
ſo iure non valet. & eſt rō, quia non ut recipit mandatum, dixit
ſnīam, arg. ff. de arb. l. Pedius, §. fi. vnde gl. iſta dicit, no. arg. pro iu
dicib. delegatis, vt non debeant diſcedere a uerbis reſcr. & eo. ti.
l. item ſi vnus, §. item ſi plures. dicit gl. ꝙ in duob. Iudicib. aut plu
rib. ad inuicē diſcordātib. licet ſint in numero impari, quilibet
dēt ferre ſnīam, alias non valet, vt in auth. ut iudic. non expe. ſa-
a cras iuſſiones, §. 1. & ſi vnus eorum ſit mortuus, *a* ſuperior dēt
ſubſtituere vnum alium in eo ſtatu. in quo cā erat, vt s̄. de ped. iu
di. l. pen. ſm̄ Hug. ſecus in arbitris. vbi ſubſtitutio non fit, ſm̄ gl.
niſi forte ſint arbitri iuris, vt l. fi. ſup. de iud. idem in arbitratorib.
iuris, quia ſubrogantur loco iudicis, & poſſunt abſoluere, & con
demnare, & acta coram eis facta valent, licet ſint iudices de pla-
2 no, rōne prædicta. † Sed quid *b* erit in executoribus teſtamētis?
b Dic ꝙ aut eſt dictum, *c* ꝙ non poſſit vnus ſine alio, & tunc vno
c mortuo conſumptum eſt mandatum, ut no. in ca. vltim. de teſta.
lib. 6. pro hoc. ff. de arb. l. nō diſtinguemus, §. cum plures. aut ſunt
ſimpliciter dati, & tunc vr̄, ꝙ ep̄s aſſocietur ſuperuenienti. Tu di
cas, ꝙ mandatum expirat, niſi ad pias cauſas, fauore animarum,
vt in d. c. fi. Sed quid in plurib. tutoribus? Reſpond. ꝙ aut eſt di-
ctum, ꝙ non poſſit vnus ſine altero, & tunc morte vnius finitur
mandatum omnium. aut non eſt dictum, & tunc loco mortui
debet alius ſubrogari, ut de teſt. tu. l. ſi quis ſub condōne, & ſi qd
eſt, quod viuo contutore non poterat ſine eodem iure explicari
oportet, ꝙ iſte viuens expectet, donec contutor alios ſubroget,
vt l. fi. s̄. de auth. præſtan. alioquin bene valet ꝙ agitur, quia tuto
res habent p̄tātem, & vſum poteſtatis quilibet inſolidum, vt ff.
d de admin. tut. l. decreto, niſi ſint præſentes, & diſcordes *d* in actu
ff. de cur. fu. l. conſilio, §. fi. Ex p̄dictis apparet, ꝙ cum a plurib. eſt
3 aliquid faciendum, oēs facere debent. † Modo quæritur, vtrum
e poſſit *e* vnus alteri committere animi ſui motum? qō eſt glo. de
arb. l. ſicut in arbitris. Dicimus ꝙ non, q̄a arbiter non delegat, ne
propagentur arbitria. ff. de arb. l. non diſtinguemus, §. quæſitum,
in tutorib. autem, & executorib. idem puto, quorum induſtria
eſt electa, quia vi naturæ, quod perſonale, vel induſtriale eſt, alte-
ri cōmitti non pōt, vt s̄. de cad. toll. in l. 1. §. ne aūt. In delegatis iu-
dicibus conſidera, an ſit talis, qui poſſit delegare, & tunc pōt cō-
mittere animi ſui motum alteri per modum ſubdelegandi, alias
non. in ordinarijs autem iudicibus diſtingue, aut eſt iuriſdictio
voluntaria, & volūtarie exercetur, & non poteſt delegari, vt no.
ff. de p̄b. l. ab ea parte. aut eſt contentioſa, & pōt delegari, niſi cā
ſit mixti, vel meri Imperij; & adde quod dixi, ff. de officio Conſ.
4 l. j. † Quæro ſi iudices *f* diſcordant, *g* quæ ſententia præualet? di-
f ſtingue, aut inuenitur maior pars, & præualet ſnīa maioris par-
g tis, aut non, & gl. diſtinguit inter ordinarios, & delegatos, & be-
ne. Nam in delegatis illa eſt potior, quam approbat delegans, pe
nes quem eſt fons iuriſdictionis. Sed in ordinarijs ſi vna eſt ex-
h preſſe iuſta & alia iniuſta, præualet iuſta. Si autem dubitatur, *h* q̄
ſit iuſtior, tunc præualet abſolutoria. Fallit fauore libertatis, & te
ſtamenti, vt ff. de inof. teſtam. l. ſi pars. Sed cur non recurritur ad
ſuperiorem? Reſpon. quia iuriſdictio ordinaria ab eo non depē-
i det, ſed a lege. Quid dices *i* de pluribus executoribus *K* teſtamen-
K ti ſimul datis, ſi contrarias faciant diſtributiones? Reſpond. iſti
æquiparantur delegatis, quia controuerſia eorum dependet ab
Epiſcopo, cui tenetur reddere rationem, etiam ex mero officio,
ex mera enim authoritate Pontificali debet procedere ɔ̄ perpe-
ram exequentem, & ſic ab eius officio pendet approbatio, & im
probatio propter diſcordiam eorum in numero æquali, alias ſta
retur maiori parti, niſi dolus argueretur, ff. mand. l. creditor, in
5 fin. ſup. de epiſco. & cler. l. nulli. † Quæro, lex noſtra loquitur in
l diffinitiua, quid ī interlocutoria, *l* an vnus ex collegis poſſit mul-
ctare contumacem ſine alio? & videtur quod ſic, per gl. quæ eſt
m in l. ſi vni, de re iud. hic contrarium, quia non patitur forma mā
dati, quæ ſumitur ex copula, ſiue ex pluralitate, vt extra de offic.
deleg. c. prudentiam. Nam copula poſita inter iudices, cum po-
natur in forma, & reſpectu vnius indiuiſibilis inſtantię, non re-
ſoluitur in ſuas ſingularitates, quia vim habet coniunctiuę con-
iunctioni, ſeu modi coniunctiui, & non diſtributiui, vt ff. de con
dit. inſt. l. ſi hr̄di plures, & ff. de proc. l. plurib. in gl. Præterea man-
datum iuriſdōnis ſil̄e eſt mādato procuratoris. ergo idem vtro-
bique, vt ff. de iuriſd. om. iu. l. & q̄a ſiue interlocutoria ſit magni
præiudicij, ſiue parui: q̄a vbi forma mandati non diſtinguit, nec
nos diſtinguimus. & gl. ɔ̄ria pōt intelligi ī duob. ordinarijs ſil̄ ad
ditis. Nam excepta litis ɔ̄teſtatione, & atteſtationibus, & ſnīa, cę
6 tera p̄nt explicari p̄ vnum, altero abſente. † Quæro, vtrum ſi va-
leat ſnīa vnius, ſil̄r valeant atteſtationes p̄ eum receptę? Dico ꝙ
n ſic. illud ēt *n* eſt notorium, ꝙ idem fauor *o* debetur atteſtationi-
bus, q̄ debet rei iudicate, & iō fauorabiliores atteſtationes alijs p̄
ferūt, & nō eliduntē ab eis tex. eſt no. ff. de manumi. l. lege Iulia, &
Papia. &

ADDITIONES.

a Mortuus. Vide Bar. in l. duo ex tribus, ff. de iudic. & gloſſ. in l. item ſi vnus, §. item ſi plures, ff. de arb. & tex. in cap. vno, extra de offic. deleg. & glo. in capit. fin. extra de arbitr.
b Sed quid. vide Bal. in l. nulli, in fin. ſupra de Epiſcopis, & clericis. ſed an trāſeat ad hæredes, vide Bar. in l. a filio, ff. de alim. & cib. leg. quid ſi vnus tantum priuatur, vide Bal. in Auth. hoc amplius, ſup. de fideic.
c A. B. Dictum. An vnus executor poterit diſtribuere ſine alio, vide plene Bar. in l. in venditione, §. fi. ff. de bon. auth. iud. poſ.
d Diſcordes. Vide Bal. in l. 1. inf. ſi vnus ex plurib. quid de executoribus, vide inf. eo. ver. quid dices.
e Vtrum poſſit. vide per Bar. in l. ſi vni, in fine, ff. de re iud. & in l. duo. in ſi eo. titu. & de executorib. per Bar. in l. in venditione, ff. de bo. auth. iud. poſſ.
f A. B. Quæro, ſi Iudices. Quando Iudices diſcordes ſunt, quæ ſententia præualet, vide tex. ſing. ſecundum unam lect. l. duo iudices, ff. de re iud. & quando vnus iudex tulit ſententiam corruptus pecunia, alter non, vide Io. And. in tit. de ſent. §. iuxta. ver. & ratione iudicis ſi ſunt pares valet ſententia Iudicis non corrupti. Diſcordant. vide no. in l. inter partes. & in l. duo, ff. de re iud.
g A. B. Si autem dubitatur. No. ſi dubitatur, quæ ſententia ſit iuſtior, præualet ſententia abſolutoria. quod fallit fauore libertatis, vel teſtamenti, ut in c. fin. de re iudic. quod limita, niſi aperte inique iudicatum uideretur, quia tunc etiam non præualet. pro teſtamento caſus eſt ſing. ſecundum Ange. in l. ſi pars, §. 1. uer. humanius erit, ff. de inoff. teſt.
h A. B. Quid dices. Tene menti: quod ſi Epiſcopus accuſatur criminaliter, ad hoc ut ſententia valeat contra eum, requiritur ſententia omnium, ut no. in c. fi. de re iud. Idem quando dubitatur, an primæ litteræ ſint per ſecundas reuocatæ in c. paſtoralis, de reſcr.
i Executoribus. Vide Bal. in l. id quod pauperib. ſup. de epiſco. & cler. in l. viduæ, ſup. de nup. & in l. iuriſgentium, §. ult. ff. de pact. & Bal. in add. Spec. in tit. de inſtr. edi.
K Quid in interlocutoria. uide glo. & Bar. in l. ſi uni. hic alleg.
l A. B. Dic contrarium. An unus delegatus poterit ferre interlocutoriam abſq; collega uide Bal. in l. fi. ſup. de aut. præſtan. ubi eleganter diſtinguit.
m A. B. Illud etiam. Pro quo tex. uide Bal. in c. domino guerram, in uer. protectores.
n Fauor. uide Bal. in l. 1. ſup. de uſur.

Papia.quem tex.tene menti.& idem dicit q̃dam decretalis inde
a ſumpta. Itē illud *a* eſt no.dig.ꝙ q̃n teſtes *b* ſunt pares , iudex pōt
b per aĩ ſui motum alteris teſtib.adhærere,& alteris nō adhærere.
dummodo in actis exprimi faciat interim cām ſuæ adheſionis.
ita, intelligitur ꝙ eleganter no.ff.de re iud.l.duo Iudices dati. Itē
no.ꝙ in duobus delegatis tm̃ ualet uox infamis , quantum boni
viri,quia non attenditur uitæ meritum,ſed forma mandati,vt l.
predijs,§.fi.de leg.3.& uide in Spec.de ſen.§.ſequitur.

ADDITIONES.

a A.B.Item illud.Tene menti,quãdo teſtes ſunt pares,iudex per aĩ ſui motũ pōt adhærere alteris,& per hoc intelligis dictum Bar.in l.Lucius,ff.de his,qui no.infam.
b Teſtes.Vide Bar.in l.fi.ſup.com.uel epiſt.& quod no.Bar.in l.Lucius,ff.de infa.

LEX III.

1 *Decurionatus erat principium onerum,& munerum municipalium.*
2 *Quæſtione pendente an quis ſit ciuis,vel comitatiuus,ad officia aſtringi non poteſt.*

SI VT PROPONIS. Suſpendo gn̄re,ſuſpēditur quælibet eius ſpēs,& indiuiduum. Vel ſic. Suſpenſo principali ; ſuſpenditur ſecundarium . Vel ſic . Dum ap-
1 pellatio pendet a fonte, riuuli ꝯquieſcunt. † Premitte ad euiden
tiã,ꝙ Decurionatus erat principiũ, & fundm̃ onerum,& mune
rum municipalium.ſi igitur uocatus ad Decurionatum appella
uit,& interim ad Duumuiratum tanq̃ Decurio uocatus eſt, nō
2 tenet,tanq̃ innouatum appłone pendēte.† Ex hac lege patet, ꝙ
pendēte q̄ōne,an qs ſit ciuis,uel comitatiuus, non pōt ad officia
Comitatus conſtringi, ſed dēt expectari deciſio ſuper cã ſtatus,
nimirum qa interim pro libero hr̃,ut ff.de lib.cau.l.ordinata, &
facit ff.de excu.tut.l.diximus.Non obſt.ſup.de iure delib. l. cum
aliquis.& ibi no.conclude ex hac lege,quod preiudicialis cauſas
dat excuſationem nominato ad munus. But.

LEX V.

1 *Libellus vbi excedit iuriſdictionem,non valet,nec ſententia.*
2 *Peccatum in tanto circa idem capitulum,totum habet uitiare.*
3 *Lex vbi procedit annullando factum,& non tradit modum annullandi, ſtatim eſt nullum.*
4 *Denegati,& conceſſi natura eſt,quod vni aſſignatur,alteri denegatur.*
5 *Actio furti eſt triplex.*
6 *Pœna,& mulcta differunt.*
7 *Diſpenſatio fieri poteſt cum aliquo ſuper mulcta pecuniaria propter paupertatem.*

CERTA RATIONE. Vbi iudex excedit terminos,& fines ſuæ iuriſdōnis , ſnĩa eſt ipſo iure nul
la, & iō n̄ eſt opus appellare.But. & eſt rō huius leg. qa iudex nō
ꝑcedit in figura iuriſdōnis.Itē qa ꝯtinentia iudicij diuidi nō dēt,
de iud.l.nulli.vel ſic.Exceſſus in tãto vitiat in toto.Vel ſic, iudex
q iuriſdōnem ſupioris aſſumit,reddit actum ſuũ totał̃r nullũ. &
1 eſt notabilis lex.† Et no.*a* ꝙ vbi ꝑ libellum adit iudex,& certum
a eſt qđ libellus excedit iuriſdōnem eius,hmōi libellus non tenet,
nec ſnĩa, quæ debet eſſe conformis libello. idem ſi iudex ꝑcedit
2 ex offō:qa vbi falſa eſt iuriſdō,ibi,& offm̃,vt hic,† No. ꝙ peccatũ
in tanto circa idem capitulum,totum hēt vitiare.Et no.ꝯ banna
q̃ dantur ꝯ formam ſtatuti.corrigi tn̄ pn̄t, qa interlocutoria sũt.
b Vel dic,ꝙ bannum non eſt ſnĩa, ſed quedã comminatio. *b* & iō
vtile ꝑ inutile non vitiatur.hæc vera.Extra opp. ꝙ exceſſus iuriſ-
dictionis non vitiet totum,ſed id tm̃ , ꝙ eſt ultra modũ,qa utile
c ꝑ inutile non vitiatur,*c* vt l.placuit,ff.de vſur.Sol.illa rła fallit,q̃n
vtile non poteſt ab inutili ſeparari,vel naturaliter, vel per legis di
ſpoſitionem,& ita eſt hic , quia ꝑ legis diſpoſitionē ſeparari non
pōt.idem eſt,q̃n non poteſt ſeparari , niſi ſeparando recedatur a
forma mandati,vt ff.de arb. l. Pedius. & hoc modo ſoluitur hoc
brocardũ per Dy.& But.† Et no. ꝙ ubi lex procedit annullando
3 factum,& non tradendo modum annullandi,ſtatim eſt nullum
ſed ſi tradit annullandi modum,tunc non eſt ſtatim nullum,ſed
debet pati,ꝙ annulletur ſiue caſſetur.iſtud eſt no. dictum , & fa-
d cit ad ſtatuta,quod no.Op. *d* ꝙ immo ſnĩa ualet. ſed neceſſe eſt;
ꝙ appelletur,vt s̃.de app.l.& in multis.Sol.ibi iudex ſtetit in fini-
bus iuriſdōnis,ſed mulctauit vltra debitum rationis quo ad par-
tem ex iniuſta cauſa.& ideo eſt appellandum , ſed in lege noſtra
4 exceſſit fines iuriſdōnis,ff.de iuriſd.omn. iudi.l. fin.† Et per hanc
e leg.terminatur qō ſtatuti.pone,*e* ſtatutum dicit, ꝙ iudices uilla-
rum non habeant iuriſdōnem,niſi a viginti ſolidis , & ab inde s̃.
ſit cognitio Poteſtatis,quia talis iuriſdō prorogari non poteſt,&
eſt rō denegati,& conceſſi:quod enim vni aſſignatur,alteri dene
gatur,vt ff.de le.1.l.quod interum, §.ſi quis.ex quo enim lex ad
plura procedit ſtatutendo,& diſtinguendo potentias, & per con
ſequens actum,qcqd vltra fit fieri videtur lege prohibente , ar.l.
qui aliena,§.liberos,ff.de neg.geſtis, & hoc ex natura , & virtute
limitationis,vt ff.de vſufruct.l.dominus,§.1.& l.ex facto,§. item
quæro,ff.de vulg.& pup. Vlterius op. quia lege cauetur,ꝙ ſnĩa ꝯ
ſnĩam latã,nō valet.vnde ſi iudex in quadruplũ ꝯdēnauit ex fur-
to non manifeſto,ſnĩa tenet , vt ff.de infa.l.qd ergo, §.pœna gra-
uior.Sol.dicit gl.aliud in pœna,vt ibi:aliud in mulcta,vt hic. Tu
dic, ibi vtraque via claudebatur ſuper iuriſdictione:hic altera tã
5 tum.† Conſidera, ꝙ triplex eſt actio furti:quædam in genere, q̃
habet originem a lege 12. tabularum , quæ non diſtinguebat in-
ter manifeſtum,& non manifeſtum:cum iſtæ duæ actiones lege
12.tab.eſſent incognitæ, & adhuc hodie poſſit quis agere ad du-
f plũ pro furto manifeſto,quia leg.12.tabu. non eſt correcta, *f* ſed
ſuppleta.Quædam actio eſt forti in ſpecie,& hæc duplex:vna re-
manens in finibus pœnę legis 12. tab.ſ.in duplum pro furto ma-
nifeſto : alia per prætorem.ſ.in quadruplum pro furto manife-
ſto,vnde caſus in dict.§.pœna grauior,ſic figuratur.Egi actione
g furti,petens furem condemnari pœna *g* iuris,nec aliter declara-
ui libellum meum:in proceſſu cauſæ non probaui manifeſtum,
iudex tamen condemnauit eum de manifeſto in quadruplum ;
& male fecit, quia ille qui non proſequitur qualitatē, vr̄ proſeq
ſimplicitatem delicti, & quia non probatum: tn̄ libellus nō fuit
h ineptus. Præterea,*h* q̃n libellus *i* eſt ineptus tacite,non expreſſe ,
i valet ſnĩa,vt ff.de inoffi.teſt.l.poſthumus, §.ſi quis ex his. vt ſi fi-
K lius inſtitutus in vno nummo *K* agat hodie querela : vel baſtar-
dus,vel ſpurius non expreſſo ſuo vitio: ecōtra autem ſi cum de-
beret condemnare in quadruplnm, condemnauit in duplo. Di-
co ꝙ valet ſnĩa, non quia de parte,ſed quia de toto,inſpecta lege
12.tab.quæ Pretoris edicto non eſt abolita,ſed eſt quedam adie
6 ctio,vt ff.de act.& oblig.l.quoties.† Modo quero,quę dr̄ia ſit in-
ter pœnam & mulctam? Reſpon.pœna proprie reſpicit delictũ:
& ea impoſita ac ſoluta aſt quis abſolutus a delicto, ff. de iure
pat.l.diuus . Sed mulcta proprie concernit contumacem , & per
eam non purgatur delictum, & iō pęna excōmunicationis non
eſt propria pęna,ſed mulcta, quia per eam non purgatur furtũ:
vt in c.2.de conſt.lib.6.Item per pœnam irrogatur perpetua in-
famia, ſi cã eſt famoſa: & ſi ſeruatus eſt ordo iuris ciuilis in pro-
cedendo, & ſolēnitas in pronunciando : interlocutoria.n.infa-
miam non irrogat, vt ff.de infa.l.quid ergo,§.quæſitum.Et ideo
l quęrit *l* Spe. in ti. de ſen.§.ſpecies.verſic.quid de iſtis.vtrum ſint
infames illi,qui extra ordinem condemnantur per formã ſtatu-
torum : & nititur ibi oſtendere,ꝙ non :ſed tu conſidera,ꝙ q̃nq;
irrogat infamiã pęna,q̃nq cã,q̃nq.vtraq.ſił iũcta, & non per ſe,
vt ff.de infa.l.ictus,& ibi plene no.De extraordinario autem pro
m ceſſu *m* nō facio vim , dummodo ſm formam ſtatuti proceſſus
ſit ſolennis. Item non facio vim,vtrum Poteſtas ſtet,vel ſedeat:
nec vtrum legat ſnĩam per alium,an ꝑ ſe:qa in his ſtatutũ & con
ſuetudo preualet iuri cōi , quicquid dicat Spec. Quid de condē-
natis per inquiſitionem? Reſpon.non ſunt infames cum condē-
natio ſumit vim ex contumacia, ſecundum Dy.& oēs,quia cō-
tumacia

ADDITIONES.

a Et no.Vide Bal.in l.1.ſup.de hær.inſt.& in l.fi.ſup.ſi a non compe.iud.
b P.D.Comminatio. Vnde ſi differt a ſententia,non meretur executionem,ſed ſententia ipſa,ſecundum eundē Bal.in l.1.C.de hær.inſt.verſic.& ſi appellaret. Quid autem erit iudici faciendum , cum bannum a ſententia diuerſum reperiatur , ne pro eodem delicto bannitus duplicem ſuſtineat pœnam , vide ibidē ꝑ ipſummet Bal.Et adde ad id, quod dicit, banna data contra ſtatuti formam poſſe corrigi , ꝙ contra ſtatuti formam lata non valeant ſimpliciter : & ideo cum ſit huiuſmodi bannum ſententia interlocu. vt hic,recte dicit, aut corrigi debet,aut reuocari qđ poteſt,vt in l.quod iuſſit,in prin.ff.de re iud.per Iaſ.Et quod ſit interlocutoria,habes plene per Fel.in rub. de re iud.extra. Adde tamen vnum,quod quando bannũ datur ex forma ſtatuti, tunc efficitur ſtricti iuris.de quo vide quæ ſcripſi in l.ſi is qui, C.de his,qui teſt.fac.poſſ.
c Vitiatur. Vide Sali.in l.2.in prin.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp. & Io.An.in titu. de ſen.§.ſpecies.
d A.B.Op. Vide Bal.in l.hi, qui ad ciuilia,ſup.de app.& Bar. in l.vniuerſa,ſupra de prec.impe.offer.
e Pone. Vide Bal.in l.ſi qui ex conſenſu,ſup.de epiſ.aud.
f Correcta. Vide gl.ord.Inſt.de iniu.§.pœna.
g Pœna. Vide per Bal.in l.edita,in 10 opp.ſu.de eden.
h A.B.Præterea. No.intellectum ad §.ſi quis ex his vide Bal. in l.ſecunda, ſup.de re iudic.
i Libellus. Vide Bal.in l.2.in fi.de re iud.
K Nummo.Intellige non expreſſa inſtitutione in libello .
l A.B. Et ideo quærit. An illi,qui condemnantur extra ordinem ſecundum formam ſtatutorum , ſint infames. Vide optimam gloſſ.in l.2.§.præterea,ff.de ſuſp.tut.& quod ibi no.Nic.de Neap. & gl l.3.§.tutores,eo.tit.& gl.in l.fi.C.eod.& gloſ.l.1. ſup.de mo.mul.& gl.l.1.C.ſi tu.vel cur.non geſſ.licet And.de Piſis. in §.præterea, præalleg. dicat illam gl.ſecundum Dyn.non reperiri alibi , vt ibi refert Nicol. de Neap.And. de Piſ.ibi dicit,quod immo eſt infamis,quia debet conſiderari cauſa , quare condemnatur . l.ictus fuſtium.ff.de his,qui no.infa.& l.3.§.ad diem , & §. ad tempus . Nec ob.ꝙ ſit ſublata ſolennitas,quia durat effectus,vt l.1.alias 2.ſup. de formul.or.opi.Dyn.videtur melior,quia ex ſtatuto oritur cōdictio ex lege, quæ non infamat , l.ceſſat,ff.de act.& obl.& quod interlocutoria non infamet , vide tex.licet Bal.illum non alleget , in c.ſi quis filio , §.eius,in ver.interlocutus, ff.de iniu.teſt. & vide Bald.in l.eos,ſup.de exc.rei iud.& in l.etiam,ſup.de Fur. Or vide gl. in l.2.inf.de requi.re. quæ dicit , quod ſint infames de facto, & non de iure.& ibi vide Bal. & ſic poſſunt reduci opi.ad concordiam . no.iſta , quia forte ita cumulate non reperies de facili. vide Pet.de Anch.in c.ſuper his, de pœn.& quæ ibi dixi,& in rub.de iu.in 6.
m Proceſſu . vide de iſtis in l.infamem,ff.de p.iu.

tumacia non infamat; ſed ſi ſint ↄdẽnati ex ↄfeſſione, ſunt infa-
mes. Sed ſi ex teſtib. cũ tñ nunꝗ̃ voluerint ↄfiteri nullo iure caue
tur, ꝙ ſint infames, ꝗa nulla lex đt, ꝙ merũ offm̃ iudicis ĩfamet;
imo de iure cõi talis ꝓceſſus eſt ꝓhibitus, vt ff. de mu. & ho. l. re-
ſcripto, §. ſi ꝗs accuſatorẽ. niſi aĩs ſint famoſi, vt ff. de off. p̃ſi. l. cõ-
7 gruit. † Illud ẽt nõ ẽ omittẽdũ, ꝙ ꝑꝑ paupertatẽ p̃t cũ aliquo di-
ſpẽſari ſuꝑ aliqua mulcta pecuniaria. & h. d. Spec. & bñ, ꝑ l. illici-
tas, §. & ne tenuis. ff. de off. p̃ſi. & iõ mulctæ sũt moderatę in aſcẽ
ſu, & non in mitigatione, & deſcẽſu, vt s̃. de mo mulct. l. eos. Mõ
a ego q̃ro: nos videmus *a* tota die, ꝙ iudices dñt, Bannimus talem
ĩcẽtum plus, & minus, ſm formã ſtatuti: an valeat iſtud bannũ?
& vr̃ ꝙ non, ꝗa incertum. Sed ĩ ↄ̃riũ ſeruat cõis vſus, quia iſtud
bannum eſt potius q̃dam obſeruatio, quam obl'o, & ſatis eſt ſe
ſupponere iuri, vt extra de ſumma Trin. c. damnamus, §. fi.

ADDITIO.

a Not. uidemus. uide in *l. iudex, ff. de re iud.*

LEX VI.

1 *Sententia extra tempus citationis lata, an ualeat.*
2 *Proteſtatio non pertinet ad officium iudicis.*
3 *Iudex aſſignans horam pro termino, an in diem ſequẽtem prorogare poſſit.*
4 *Iudex ſi propter aduerſarij dolum, crimen expedire non potuit, an prorogetur ſibi tempus.*

a **Cum non eo die.** Non ualet ſñia *a* lata per iudi-
cẽ delegatũ extra tp̃s commiſ-
ſionis. & qđ dixit, ſi non eo die. idem dicas, ſi non eadẽ hora tp̃s
cũ oĩ actu ↄcurrit, & in nãm illius actus cõuertit, vt patet in p̃ſcri
1 ptionib. & ad non tp̃s ſeqtur non ens. h. d. hæc lex. † Quidam quę-
runt hic, nunꝗd valeat ſñia lata extra tp̃s citationis? Reſp. aut cita
tus non fuit ↄtumax in termino, & non valet. l. ſi itẽ, §. fi. ꝙ vi aut
b clam, & eſt rõ ibi, ꝗa forma *b* ſuæ ꝓteſtationis non põt ꝗs recede
2 re. Itẽ ꝙ aliud eſt in ꝓteſtõne, aliud in citatione, nã † ꝓteſtatio, nõ
pertinet ad offm̃, & ꝑtãtem iudicis: citatio aũt, & expectatio ſic,
c ꝗa eſt arbitraria, l. de die, in prin. ff. qui ſatiſ. cog. aut fuit *c* ↄtumax
in termino, & tunc aũt ſñia fuit lata die ſequenti: & gl. dicit ꝙ nõ
d ualet, Inſt. de verb. ob. §. oĩs. Sed decretalis *d* determinat ↄ̃riũ ex-
tra, de off. dele. c. ↄſuluit, aut fertur longiori die, puta, tertia, vel vl
teriori, & dñt ꝗdam, ꝙ non valet, ꝗa citatio eſt ↄſumpta, cum in
die illa, vel ſubrogata, non fuerit fcm̃, qđ imminebat faciẽdum.
ergo ↄ̃rium conſului: nam ex quo iudex reputat, vel reputare de
bet eum ↄtumacem. ſꝑ eſt in mora, vt ff. de vſu. l. mora nec. expe
e dit eum amplius citari. *e* quia ſcire debet propter contumaciam
ſuam, quandoq; ſententiam ferri poſſe: vnde l. properãdum, di-
cit, ꝙ ſolennia edicta præmittuntur ꝑ multos dies, antequã ſen-
tentia feratur, immo per menſem, & cum omnia ſolennia ſint
peracta, non eſt opus iterari citationes: ꝗa lex certo numero ter
minorum contenta eſt, & in his figit pedem ſuum Nec obſt. ca.
conſuluit, quia mens illius cap. eſt, ꝙ inuito actore iudex poteſt
ſua benignitate expectare abſentem per vnam diem. non tamẽ
intendit dicere, ꝙ iudex poſt illam diem non poſſint uti rigore
iudiciorum in condemnatione contumacis. Alij dñt ſentẽtiam
non valere. de hoc dixi in *l. j. s̃. quo.* & quando iudex prima ue-
3 rior eſt. † Quæro, ſi iudex aſſignauit *f* horam pro termino, puta
f compareas cras in aurora ad audiendam ſententiam, vtrum poſ-
ſit prorogare in diem ſequentem: nam cap. conſuluit, loquitur
quando tota dies erat aſſignata pro termino, non autem qñ ho-
ra certa, poſtꝗ̃ ſunt adhuc plures horę aptæ ad comparendũ ea-
dem die. Spe. in tit. de dilat. ſentit hoc dubium, ſed non decidit.
quare vr̃ dicendum. ꝙ cum nõ fuerit a principio, nec eſſe debue
rit de mente eius, qui aſſignauit terminum, vt ita dixerim, cuiuſ
dam momenti prorogare ipſum, ꝙ nõ poſſit prorogare, niſi cã
cognita, loquor de prorogatione ad vtilitatem contumacis. Nã
in eius damnum, vt poſſit quandoque abſens condemnari, bñ
durat effectus contumaciæ, quia abſurdum eſt creſcente contu-
macia, ipſum liberari a termino. No. hic in verſi. ex integro. arg.
quod ſi iudex delegatus non eſt officio ſuo functus, non valent
acta, quia dicit, ex integro cognoſcet. ſed intellige, quo ad ipſam
ſententiam. Item no. tex. dum dicit, ne ambages fruſtra interpo-
ſitæ prouocationis ulterius negotium protrahant. text. eſt pul-
4 cher. † Quæro, *g* ſi propter dolum aduerſarij iudex non potuit
g expedire cauſam, an tempus ſibi prorogetur? Reſp. tp̃s *h* manda
h ti non prorogatur. iſta eſt glo. ff. de mino. l. intra vtile. ſuꝑ uerbo,
inter ętatem. Adde ſupradictis, ꝙ aut expectans comparet hora
congrua die ſequenti, & etiam non refectis expenſis auditur; ꝗa
vr̃ venire in terĩo, vt ff, de pre. l. ſed, & ſi manente. Aut comparet
a leuiori, i. ulteriori die, & tunc non intelligitur ltĩme cõparere,
niſi refectis expenſis, arg. eorũ, quę notat Bar. ff. de ope. no. nun. l.
Prætor, §. ſi aliqñ, vñ ſi fertur ſñia ↄ̃ eum ſic inciuiliter comparẽ
tem. ſ. non refectis expenſis, tanꝗ̃ verus contumax non appellat.
Nam verus contumax eſt ẽt ille, ꝗ comparet, ſed non legitime
comparet. Nam iſta ſunt paria, nullo modo compare, & minus
legitime comparere. Quid ſi iudex pronunciauit abſentem eſſe
contumacem? Reſpond. ſtandum eſt ſententiæ, niſi contuma-
ciam purget refectis expenſis, ff. de fideic. lib. l. a legatario, §. fi.

ADDITIONES.

a Sñia. vide in c. de cauſis, extra, de offi. deleg. & Bal. in l. 1. ſup. de his, quæ pœ. nom.
b A forma. Ad iſtud, quod no. hic Bal. dum facit dñiam, an citatus comparuerit, vel non, vide Io. An. in tit. de ſen. prola. §. iuxta, ver. eſſent nulla.
c A. B. An fuit. vide eundem in l. 1. ſup. quo. & quand. iud. & ibi remiſi.
d Sed decretalis. vide Bar. in l. aut qui aliter, circa prin. ff. quod vi, aut clam, & quod no. Bal. in l. 1. ſup. quo. & quan. iud. Ant. de But. in c. cum dilecti, ext. de do. & cont. & Sal. hic tenet cum Bal.
e Citari. vide per Bar. & quæ ibi dixi, in l. ſtatuliberi, ff. de ſtatulib.
f Aſſignauit. Vide Bar. in l. terminato, ſup. de fru. & lit. expen.
g Quæro. Dixi in auth. clericus. in verbo, terminus, ſup. de epiſ & cle.
h A. B. Tempus. vide quæ dixi in c. ad petitionem, de accuſ. & in c. 1. de iu. uide ibi Do. Ant. & Bal. in l. 1. ſup. quom. & quan. Iud.

LEX VII.

1 *Sententia in dubio per gratiam lata, an valeat.*
2 *Sententia arbitri per inimicitiam lata valet.*
3 *Sententia ab arbitris iuris lata per pecuniam an valeat.*
4 *Iudex ſententiam pronuncians per pecuniam an poſſit puniri ciuiliter, & criminaliter.*
5 *Iudex, qui a fæneratore gratis recipit, videtur corruptus.*

a **Venales.** Sententia lata per pecuniã, eſt ipſo iure nulla. *a*
1 † Quæro, quid ſi per gratiam? Reſp. tenet, ſed da
tur in integrum reſtõ. Quæro, nunquid in dubio præſumatr̃ gra-
tia? Rñd. hoc ex qualitate perſonarum perpendam, eodem mo-
do perpendam, an per ſordes. tęx. eſt no. ff. de act. & obl. l. fi. Quę-
b ro, quid ſi per latam *b* culpam? Reſpond. prope ſordem eſt, cum
æquiparetur dolo, & ideo datur reſtitutio in integrum, vt no. in
§. eum Prætor. in l. ſeruo inuito. ff. ad Treb. quę non eſt alibi. Quę
2 ro, † quid ſi lata eſt per inimicitiam capitalem? Reſp. & iſta ſor-
des eſt, & ideo in integrum reſtitutio datur, quod eſt menti tenẽ
dum. Quæro, quid in ſententia arbitri? glo. dicit valere. tñ obſtat
exceptio doli, quia dolus dans cãm commiſſioni ſtipulationis
pœnalis, non reddit eam nullam, ſed inefficacem, quia dolus
eius, qui fraudem committere nõ dẽt, excuſat a pœna ope exce-
ptionis, quia oẽs pœnæ ſunt ſtricti iuris. l. iudiciales, uel arbitra-
les. Sed ↄ̃ hoc immediate opp. nam neutra pars videtur hic per-
miſiſſe arbitro, quod accipiat pecuniam pro laudo, arg. ff. mand.
l. creditor, in fi. Sol. dicit glo. ꝙ quando commiſſio fit ad deciſio-
nem cauſarum, non inſpicimus voluntatem partium, quia ſentẽ
tia fertur in inuitos: ſecus in poteſtate extraiudiciali, vt ff. de ope.
3 l. libertus, & d. l. creditor, §. fi. ff. mand. † Quæro, quid in arbitris
c *c* iuris? Reſp. idem quod in iudicibus, vt l. fi. s̃. de iu. habent enim
publicam authoritatẽ, qua abuti non debent. Quæro, nunquid
iudex, qui iudicauit per pecuniam, facit litem ſuam? Dicit gl. ꝙ
ſic. Sed ↄ̃ hoc op. quia ſententia nulla, ergo non intereſt, vt not.
in l. ſi iudex, ff. de var. & extraord. cog. Solu. iſta eſt mera pęna ꝑꝑ
4 merum maleficium, ff. de iuriſ. om. iud. l. adeo. † Quæro, nũquid
iſte iudex eodem proceſſu poſſit puniri ciuiliter, & criminaliter?
Reſp. ſpãle eſt in iudicibus delinquẽtibus in officio ſuo, quod ſi-
mul & ſemel poſſunt ciuilter, & criminaliter puniri tex. eſt no. ĩ
5 Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffr. §. oportet. el j. † Quæro, an vi
deatur corruptus pecunia ille, qui a fœneratore gratis recipit? &
videtur quod non per ea, quæ no. Spec. in titu. de vſur. in contra-
rium facit l. quin etiam, ff. de calumnia. quod no.

ADDITIONES.

a Nulla. Vide gl. 1. q. 5. c. vẽdentes, vbi dicitur, quod etiam *ſimoniam incurrit iudex*. 14. q. 5. c. non ſane, 11. q. 3. c. qui recte. quid ſi *pars promittit iudici idẽnitatem.* vide Bar. in l. ſi quis vxori, §. ſi fugitiuum, ff. de fur.
b Per laram. Vide Bal. in l. 1. ſup. quom. & quand. iud.
c A. B. Quæro, quid in arbitris. Arbitrium *iuris* æquiparatur iudici. facit c. ab arbitris de offi. deleg. in *6.* cum ſpeciali. de app. & quod no. in c. paſtoralis, de reſcrip.

LEX VIII.

1 *Puer viginti annorum inter Decuriones vocem habere non poteſt. nu. 2.*
3 *Filius quando non tenetur, pater pro ipſo non tenetur.*

Si pater. Minor ętate vocatus ad Decurionatum eſt, ſine
appellatione tutus mero iure, maxime ſi pater ñ
1 conſentit. h. d. † No. hic, ꝙ puer 20. *a* annorum non poteſt habe-
a re vocem inter Decuriones, quia non poteſt ei incorporari. No.
2 † quod hic ponitur, ſi, pro quia: quia ſæpe contingit unam ſylla-
bam pro alia poni, vt ſing. no. ff. de cõd. & dem. l. eas cãs. & iſtam
digreſſionem fecit ratio intellectus in vltima gloſſ. hic poſita.
3 † No. ꝙ quando non tenetur filius, non tenetur pater pro ipſo.
aliquando etiam tenetur filius, & pater agens ex perſona filij nõ
tenetur, vt quãdo ius oritur in perſona patris ex legis diſpoſitio-
ne, nõ filij beneficio, vt ff. quot quiſque iur. l. 1. §. ſi filius.

ADDITIO.

a A. B. Nota hic, quod puer 20. No. ꝙ puer non habet vocem in *capitulo.* vide Bal. in l. exigendi, ſup. de proc. & l. fi. alias pe. ſup. de teſt. mil.

LEX IX.

1 *Exempti ſi delinquunt, an ab ordinario loci circa priuationem ſui priuilegij puniri poſſunt.*
2 *Citatus a lege, an die feriata teneatur comparere.*
3 *Terminus ad faciendum ſe cancellari ſi a lege municipali eſt ſtatutus, omnes dies feriati computantur.*

Vete-

Veteranis. Veteranus habens immunitatem vocationis, nõ tenetur, ſi ꝯ immunitatẽ vocatur ad
munus.h.d.& eſt ſpãle in militib. vt eleganter dicit litera ibi, re-
munerantes fidẽ, & deuotionem nr̃orum militum. & idem vr̃ ĩ
quibuslibet exẽptis ex ſpãli gr̃a Principis. In ꝯrium vr̃, qa ſpãle eſt
in militibus: ergo ius cõe eſt in ꝯrium. Sol. dic, ꝙ quidã ſunt exẽ-
pti a munere, & eſt ſpãle in militib. qdam ſunt exẽpti a iuriſdõ-
ne, & tunc ſi ſunt funditus exẽpti, non tenenť ꝯparere, qa ſunt e-
xẽpti a limine iudicij: ſi ãt ſunt exempti ope exceptionis, vel ſub
ptãtiua ꝯdõne, vel hñt electionẽ Iudicum, vt in auth. habita, §. ne
fi. pro pa. & l. 2. ff. de iu. tunc ꝯparere tenentur allegaturi priuile-
1 gium ſuum, vt dixi ſ. de ap. l. hi, q ad ciuilia. † Quæro, ſi iſti *a* exẽ-
a pti delinquunt, vtrũ poſſint puniri ab ordinario loci circa priua-
tionẽ ſui priuilegij? Dic ꝙ gñalr̃ nõ pñt priuari ſuo priuilegio ni
ſi a Principe, ſed p ꝯñam delicti ſi redderentur infames, priuarẽ-
tur a iure, vt ĵ. de digni. l. Iudices. li. 12. vide ꝙ no. Cy. ſ. vbi de cri.
agi opor. auth. qua in prouincia, in fin. & ff. de infam. l. 2. §. miles.
2 † Extra q̃ro, nunqd citatus *b* a lege teneatur ꝯparere die feriata?
b & vr̃ ꝙ non, qa dies feriata certa eſt, & ille, q non cõparet, eſt ex-
cuſatus, quia lex excuſat eum: vñ non oportet excipi, vt l. vir bo-
nus, ff. iu. ſol. Dicit Ioan. Mon. ꝙ aut eſt citatus ad comparendũ,
aut ad procedendũ, aut ſimplr̃. primo caſu tenetur comparere;
ſecundo caſu ſi citatur ad actum, ad quẽ põt procedi, vt ad por-
rigendum libellum & idẽ, ad quod eſt gl. in l. j. ff. de fer. in gl. 4. &
tex. in l. miles, §. ſexaginta, ff. de adul. & vide quod no. Ber. in c. 2.
ext. de iud. Si aũt eſt actus, ad quẽ nõ p̃t procedi, ſecus: niſi lex de-
roget ferijs. Tertio teneť ꝯparere, ex quo lex citat eũ: & ſi nõ cõ-
paret, incidit in pęnã legis. Citatio ãt iudicis non aſtringit aliquẽ
ad ꝯparẽdũ, niſi vt procedi poſſit cũ aduerſario, vt ff. ſi qs in ius
3 voc. non ie. l. 2. in fi. Ex his apparet, ꝙ ſi eſt ſtatutus terminus a le-
ge municipali ad faciẽdũ ſe cãcellari d̃ bãno, cũ hic ñ regrať ſtre
pitꝰ iudicialis. ꝙ hic ꝯputãť oẽs dies feriati, vt dies dñicales, & o-
ctauæ, licet de ꝯſuetudine eẽt ſolẽniter colere octauas tãq̃ ipſa fe
ſta: vñ vide Io. Mo. ĩ c. cupiẽtes, ĩ gl. ſed ſi opponẽtes, de elec. li. 6.

ADDITIONES.

a Si iſti. vide Bar. in l. fi. de conſt. Princ.
b Citatus. Vide in l. ſi quando, ſup. de teſti. & in l. ſiue pars, ſup. de dilat. & vide Bal. hic, & adde no. per gl. Io. An. in c. cupientes, in verbo comparere. de elec. in 6.

LEX X.

1 *Iudex ad quem pronuncians bene appellatum ſuper appellatione ſuperuacua, an valeat ſententia.*
2 *Executor ſi neuter appellauit, de expenſis ſupplere non poteſt.*
3 *Appellans inuito appellato an appellationi renunciari poſſit.*
4 *Iudex appellationis poteſt ſupplere in cauſa, quæ venit ad petitionem coadiuuandam.*
5 *Ceſſionarius, qui in proſecutione rei ceſſæ fecit expenſas, qualiter eas recuperare poſſit.*
6 *Iudex ſi interlocutus eſt ſuper mero iuris articulo, ſuccumbens non condemnabitur in expenſis.*

a **Omnem** *a* **honorem.** Iſta lex eſt ſingularis, ꝙ ſuperuacuis appellõnib.
non vtimur propter honorem Iudicum. h.d. But. Vel ſic, Vbi vi-
ctus appellauit ſuper ſorte, non appellat victor ſuper expenſis, ſi-
ue victus proſequatur cãm, ſiue nõ, quia hoc totũ ſupplet iudex
1 officio ſuo. But. † Modo pone, quod iſte iudex ad quem pronun
ciauit ſuper iſta appellatione ſuperuacua bene appellatũ, nunqd
valet iſta ſñia? & vr̃ ꝙ non, quia caret fundamẽto. Ex hoc etiam
ſequitur, ꝙ fatalia debẽt computari ex die primæ appellationis,
ñ ex die ſecundæ, cui lex non defert. No. ꝙ lex non defert ſuper-
uacuæ appellationi. No. ꝙ illud, qđ poteſt fieri per pauciora, non
debet fieri per plura. No. ꝙ Iudex appellationis ſupplet in acceſ-
ſoris. No. ꝙ honor Iudicũ eſt ſeruandus. Opp. ꝙ de fructib. & ex-
b penſis non poſſit ſuppleri, niſi eodem die, *b* vt l. Paulus, ff. de re
iud. Sol. ibi loquitur terminato negotio: ſed hic non eſt termina
tum, qa appellatum. Item ibi ab eodẽ Iudice, hic ab alio, ad quẽ
eſt deuoluta cognitio. Et no. ꝙ idem intelligo ĩ cã nullitatis, ſi vi-
ctus dicit ſñiam nullã, & ſuccubuit, ſ. ꝙ iudex poſſit ſupplere de
2 expenſis omiſſis, quod eſt no. dignum. † Quæro, ſi neuter appel-
lauit, an executor poſſit ſupplere de expenſis? Rñ. nõ, vt l. termi-
c nato, ſ. de fruct. & lit. expen. Quæro, an per ſolam *c* omiſſionem
expenſarum poſſit victor appellare ab iſta omiſſione, victo non
appellante? But. & Cy. dñt, ꝙ ſic. Sed in contrarium vr̃ per l. ſi in
iudicio, ff. de excep. rei iud. niſi dicas, ꝙ appellet a ſñia propter vi
tium omiſſionis. Sed hoc falſum vr̃, ꝙ non grauatus non appel-
d lat, *d* vt no. Inn. ext. de iureiu. c. breui. Sed uictor non eſt grauatus
per ſententiam. Nam ſuper quo fuit pronunciatum obtinuit, vt
ff. de au. & arg. leg. l. Titia. Iudex tñ poteſt conueniri, quia fecit li-
tẽ ſuam propter omiſſionem expenſarum: quod eſt verũ, ſi fue-
rint petitæ, alias quamuis non ſuppleat, non facit litem ſuã. Quia
in pari culpa actoris non petentis, & iudicis non ſupplentis, me-
3 lior eſt condõ rei, vt ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruum, §. ſeqtur. † Mo-
e do quæro, nunquid *e* appellans poſſit renunciare appellationi in
uito appellato? Reſpon. non: ſi appellati intereſt, caſus eſt iſtius
f leg. ſm Cyn. Non obſt. *f* ff. de minor. l. ſi Iudex circumuento. qa
lex illa non continet ius commune, ſed priuilegium minorum.
& ideo in reſtitutione in integtum ſecus eſt, quam in appellatio-
ne, quod eſt notabile. Præterea in reſtitutione integrum nihil
poteſt iudex ex officio ſuo ſupplere text. eſt ſing. in l. fi. §. vlt. ff. de
condit. indeb. Quæro de tali caſu, iudex condemnauit reum in
quinque, & a quinque abſoluit: reus a condemnatoria appella-
uit, & actor ab abſolutoria, quæritur qd iuris? Reſpon. poſterior
applõ eſt ſuperuacua, qa iudex ad quem ſi uidet reum in minus
condemnatum, debet ſupplere, & dicit Cy. ꝙ hic eſt ſecũdus ca
g ſus huius leg. & probatur ĩ ſup. de app. l. ampliorem. *g* in princ. ex
3 quo cõclude, quod ratione partis totum deuoluitur. † Extra no.
quod iudex applõnis poteſt ſupplere in cauſa, quæ uenit ad peti
tionem coadiuuandam, ut ff. ꝙ cum eo. l. Titianus. Secus ſi ueni
ret ad originem. nouæ petitionis, ut ſup. de temp. app. l. per hanc.
4 † Extra quæritur, ſtipulatus ſum a Titio decem ſub refectione
expenſarum ceſſi iſta iura pro decem, ceſſionarius egit, & fecit
expenſas, quærit an eas recuperabit per ſtiplõnem, an iudicis of
ficio? & vr̃ ꝙ in expenſis non ſit aliquod ius ceſſum, quia nihil
eſt ſolutum in pretium cedendarum, ut l. per diuerſas, ſ. mand.
Item qa tacitam habet condõnem, ſi expendero, ſed ego nõ ex-
pendi, ergo condõ falſa, qa omnes cõdõnes ſunt perſonales, cũ
non recedatur a perſona, vt ff. de cond. & demonſt. l. qui hæredi.
facit ad hoc, ff. de eui. l. ſi rem quam. In ꝯrium vr̃: quia ex iſta ſti-
plõne agit hæres, ergo, & ceſſionarius, vt de admi. tut. l. ſi ex plu-
ribus. Sol. pro iſtis expenſis non debetur *euictio*, & ideo non *vr̃*
ius ceſſum, niſi nominatim ſit ceſſum. & ſi dicatur nõ eſt nume
ratũ pretium, ergo etiam ſi nominatim ſit ceſſum, non poteſt
h agi. Reſp. non eſt neceſſe pretium numerari. *h* cum hẽat prius
neceſſe expendere, q̃ repetere. vnde ex huiuſmodi ceſſione non
fit locupletior, qa tantum abeſt, quantum repetit, & ſic non põt
dici ceſſio ſimullata, nec redemptor litis, de hoc no. in Specu. de
proc. §. 2. verſi. item, &c. Item non ob. l. q hr̃di. quia conditio dã-
di poteſt impleri per alium, vt l. fin. ff. de cond. inſt. & facit. ff. de
verb. obl. l. venditores, ff. de ope. nou. nun. l. fin. & quod no. ff. de
alie. iud. l. 3. §. opus. & quod dr̃, ꝙ ceſſo principali, vr̃ cedi acceſſo
rium: verum eſt in acceſſorio rei, non in acceſſorio iudicii, ſicut
ſnnt expenſæ litis. & facit ff. de proc. l. actoris proc. & optime fa-
5 cit ad qõnem, ff. de do. inter vir. & vxorem. l. *vir vſuras.* † Extra
i quæro, ſi iudex *i* interlocutus eſt ſuper mero articulo iuris, vtrũ
ſuccumbens condemnetur in expenſis? Rñ. non quia iſtud po-
K tuit expediri in vno momento *k* ſine aliquo ſumptu hoc no. Cy.
ſ. de his, qui. vt indig. l. Polla. vbi omnino uideas. No. quod in cau
ſa appellationis appellans ſuccumbens ſemper condemnatur in
expenſis: ſed appellatus non, niſi in caſibus, vt no. Io. Mon. in c. j.
de app. lib. 6. in gl. no. appellatum.

ADDITIONES.

a Omnem. Iſtam leg. pro valde not. ponderat Bal. in l. pen. ſup. de ſent. quæ ſine cer. quant. de cuius leg. intellectu uide omnino per Io. de Imo. in l. ait Prætor. §. ſi Iudex, ff. de re iud. & facit iſta lex, quod appellans a ſententia non videtur app. ab expenſis, de quo uide Bal. in l. 3. inf. ſi penden. app.
b P. D. Die. Limita, i. uerum niſi in ſententia dixerit iudex ſibi non liquere, ut per eũdem Bal. in l. terminato, C. de fru. & lit. expen.
c An per ſolam. Vide Bar. hic.
A. B. Quæro, an per ſolam. No. ꝙ iudex licet omiſerit condemnare in expenſis ex officio, tamen non facit litem, ſuam niſi petatur. Vide plene Bar. & Mod. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. inf.
d Non appellat. Vide Bal. in l. ſi poſt ſententiam, ſup. de ſen. & quod no. Bal. in Rub. ſup. de ſent. quæ pro eo, quod inter. profer.
e Nunquid. Vide per Bar. in l. ſi quis libello, ſup. de app.
f A. B. Non ob. No. quod iudex non põt ſupplere ex officio ad reſtitutionem petendam contra tenet Io. And. per c. cum veniſſent, de inſt. ubi eccleſia reſtituitur: ergo minor, quia æquiparantur cogit.
g Ampliorem. Et ibi dixi poſt Bar. & uide quæ no. Ant. de But. in c. cum Io. in fi. extra. de fid. inſtr.
h Numerari. Vide Bar. in l. per diuerſas, in 1. q. ſup. mand.
i Si iudex. Idem tenet Pet. de Bellaper. in l. ſi per prudentiam, in princip. ff. de euictione.
K Momento. Vt in c. ſæpe, extra, de app.

Quorum appellationè non recipiuntur. *Rubrica.*

a ¶ Nota, ꝙ appellatio eſt actus iudiciarius, *a* & ideo ſeruus non appellat, nec alius, cui iudicium denegatur, vt ff. de app. l. final. in princip.

ADDITIO.

a Iudiciarius. Vide Bar. in l. ſi expreſſim, ff. de app.

LEX PRIMA.

1 *Contumax non iurando de calumnia appellare poteſt.*
2 *Contumax verus dicitur, qui procuratorem inhabilem ſcienter mittit ad comparendum.*

Contu-

Contumaciæ cauſa ſummatim inquiri debet.
Comparens Iudice ſedente pro tribunali, reſtituitur ad appellandum.

a ELus, qui. Nõ recipitur app̃lo eius, qui fuit vere con
tumax. concordantiæ. ſunt in glo. Oppo. *a*
de l. creditor, §. iuſtus, ff. de app. Solu. fuit contumax in eo
ꝙ eſt extremum iuriſdõnis, i. non in obediẽdo iudicis mã
dato circa exhibendum, vel reſtituendum. hic in reo, qui fuit cõ-
tumax in non veniendo, & ſic non obtemperauit authoritati.
Prætoris in eo, ꝙ eſt extremum a quo, l. in citatione. dẽt enim
b oĩs vocatus comparere, & non eſt maior cõtumacia, *b* q̃ ſperne-
re iudicẽ non cõparendo, vt ff. de iud. l. ſi quis ex aliena. & l. 1. §.
2 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. † Quæro qd de eo, q eſt contu
max in non iurando de calumnia? Rñ. glo. ꝙ põt appellare quod
verum eſt, ſi ſuam contumaciam excuſat, alias non, cum habeat
pro confeſſo, & cõuicto, vt s̃. de re. cred. l. gñalr, §. j. & l. Marcel.
2 ff. re. amot. † Quæro, nũquid ille, *c* q mittit ſcienter procuratorẽ
c inhabilem ad comparendum, dicatur uerus contumax? Rñ. ſic,
vt no. Cy. s̃. de inoffi. teſt. l. ꝯ maiores. vbi omnino uideas. Sed nũ
d quid procurator *d* gñalis vr̃ hr̃e ſufficiens mandatum ad rñden-
dum poſitioni criminoſæ. qñ talis eſt. cui rñderi dẽt? Rñ. ſic, vt
ff. de iniu. l. ſed *ſi* unius, §. procuratorẽ autem. dummõ ſciat fcm̃.
3 † Opp. dr̃ *qđ hic* ſummatim dẽt inquiri. ꝯ. s̃. de iud. l. iudices? Re-
ſpõ. gl. ꝙ hic de cõtumacia conſtabat per probationes pręſentes
quæ fuerunt receptę ab aduerſario contumace abſente, & iſtę
probationes erant liquidæ. dicuntur tamen ſemiplenæ, quia ex
vna parte tantum. Alij dicunt, ꝙ hic erat cauſa ſummacia, in
qua de principali, & de incidentibus, vt eſt contumaia, põt ſum-
e matim cognoſci. Tertij *e* dicunt, ꝙ antequam app̃lo ſit recipien-
da, debet cognoſci ſummatim. vnde ſufficit probatio ſemiple-
na, uel indicia, quod appellatio recipi non debeat, quod gl. non
placet, quia de magno pręiudicio ageretur, ſi iudex ad quem ꝓ-
nunciaret appellationem non recipiendam, & adde quod no. in
c. j. de dolo, & contum. in Clem. Item adde, ꝙ aliud eſt dicere, ſe
miplene, & reſpicit probationes: aliud eſt dicere, ſummarie, & re
ſpicit ordinem procedendi omiſſis ſolennitatibus iuris, alibi dr̃
ꝙ interdum eſt plena cognitio ſecũdum quid, & ſummaria ſm̃
quid, quia cito expiditur, & eſt ordinaria. ſ. per officium iudicis,
vt eleganter no. ff. vt in poſſ. leg. l. is, a quo, in princi. ex quo ſume
argu. ꝙ omnis Iudicis inquiſitio eſt remedium extraordinariũ.
Quæro, nũquid contumacia poſſit probari per inſtrumentum?
Reſpõ. ſic, licet vergat ad crimen, quia debet ſcribi in actis, vt s̃.
de iud. l. properandum, in fi. principij. Cętera dic, vt ibi dixi, & in
l. 2. & in l. ab eo, & l. tres denunciationes. s̃. quomodo, & quãdo
iudex. Extra quæro, nunquid citatio poſſit præcedere creationẽ
iuris, ſuper quo fit citatio? Reſpondet Io. Mo. ꝙ ſic, in cap. ſi con-
firmationem, de elec. lib. 6. vbi dicit: quod citatio, quæ eſt exor-
dium omnium actionum inſtituẽdarum, poteſt fieri iure in crea
4 to. Io. Mo. Quod autem dr̃ hic in vltima glo. ꝙ comparens iudi-
ce ſedente pro tribunali reſtituitur ad appellandum ex Princi-
pis conſtitutionibus, ita quod p̃t appellare intra decem dies. in-
telligitur niſi ante ſententiam comparuerit, & contumax receſ-
ſerit: qa tunc eius contumacia nõ poteſt aliqua tergiuerſatione
celari, quia magis deliquit qui comparuit, & receſſit, q̃ qui non
f acceſſit, quia fuit ꝯtumax *f* in facie iudicis, ut in c. 1. de dolo, &
contum. libr. 6. & ſimilis eſt ei, qui dicit iudici ſe nunquam ven-
turum, cui non patrocinatur comparitio poſt ſententiam ſecũ-
dum ueram opinionem, quia ipſo momento ſententia tranſi-
uit in rem iudicatam.

ADDITIONES.

a Opp. vides quod etiam uerus contumax in non agendo appellat, vt no. per Bal. in l. diffamari, ſup. de inge. ma.
b A. B. Maior contumacia. No quod plus punitur contumax in non cõparendo, quã in non exhibendo, uide Bar. in l. diffamari, ſup. de ing. ma. ubi dicit, quod contumax in non agendo appellabit.
c A. B. Quæro, nunquid. No. ſi iudex pronunciat abſentem contumacem, non purgatur contumacia, niſi refectis expenſis, & an debeat exprimi contumacia, uide tex. l. 2. §. quoties, & ibi Bar. ff. de iure fiſci.
d Nunquid procurator. Vide late per Imo. in l. pe. §. ad crimen, in pen. q. ff. de pu. iu. & quod no. Bal. in l. 1. ſup. de ſen. & inter. omn. iud. ſed contra Bald. facit quod ipſe no. in l. reos, infr. de acc. vbi uult, quod in criminali requiratur ſpãle mandatum.
e Tertij Et hoc caſu quid debeat facere iudex a quo, uide no. Bar. in l. appellatione ſup. de appel.
f Contumax. De illo uero contumace utrum appellet, & utrum exceptio contumaciæ ſit peremptoriæ, uide no. Bal. in l. diffamari, ſup. de ing. ma.

LEX II.

1 *Occiſores licet ſint puniti contra mandantem denuo inquiri poteſt.*
2 *Confeſſus, & conuictus appellare non poteſt.*
3 *Procurator generalis ad negotia, dicitur falſus in maleficijs, q̃ ſui natura ſunt maleficia.*
4 *Torqueri quamuis non omnes poſſint poſſunt tamen terreri.*
5 *Plena & moderata tormenta quæ dicantur.*
6 *Confeſſus, & conuictus in cauſis pecuniarijs, appellare non poteſt.*
7 *Appellare ualens confitendo crimen poſt ſententiam, non uidetur ab appellatione recedere.*
8 *Appellare non poße an ſit pœna.*
9 *Acceſſum perfectum probare non poſſunt, niſi qui viderunt principium, & finem.*
10 *Parentela poteſt probari per plures teſtes deponentes, duo de uno gradu, alij de altero.*
11 *Crimen capitale per procuratorem confiteri non poteſt.*
12 *Argumentis quis conuinci dicitur.*
13 *Confeſſio facta formidine tormentorum, non præiudicat.*
14 *Sñia lata ex cõfeſſione affecta tormẽtis, eſt aliqua, & ab ea eſt appellandũ.*

OBſeruare. Propter immanitatem criminis cõuictus,
& confeſſus non appellat. h. d. Confeſſum
intellige non timore tormentorum: quia tunc poſſet appellare
ſm̃ Iac. But. Et ſm̃ hoc ſemp poſſet appellare: quia nemo eſt, qui
ſponte ꝯfiteatur. Rñ. ſatis eſt, ꝙ apud acta ſpõte rñdeat, & ita ſer-
1 uat conſuetudo. † Quæro, an punitis occiſorib. poſſit denuo in-
quiri ꝯ̃ mandantem? Dynus dixit, ꝙ ſic, per l. & ſi certus, §. fin. ff.
ad Sylla. multum tamen dubitauit, ſed dubitare non debuit, qa
2 caſus eſt in l. minoribus, ſupra de his, quib. vt indig. † Quæro, nũ-
quid in alijs criminibus hic non connumeratis, cõuictus, & ſpõ
te confeſſus poſſit appellare? Reſpondet gl. quod non poteſt ap-
pellare, quia eadem eſt ratio. Iac. But. dicit ꝯ̃rium, qa poteſt con-
feſſionem ſuam reuocare in cauſa appellationis. Tu tene gloſ. ſi
probationes ſunt luce clariores, cum enim non errauit, cõfeſſio-
a nem ſuam reuocare *a* non poteſt, quia veritas cum confeſſione
conſonat. Item quia ꝯ̃rium probare non poſſet, vt in Cle. teſti-
bus, niſi vellet ſe defendere de iure, vt quia erat bannitus. Nam
etiam notorius in facto poteſt prætendere defenſiones legum, vt
eleganter no. Inn. in c. ſtatuimus, extra de off. dele. Si autem pro-
bationes non ſunt luce clariores, ſed dubiæ, tunc audiretur ap-
pellans, per gl. q̃ eſt ff. de appel. l. creditor, §. iuſſus. præſertim ſi in
appellatione allegaret cauſam, vt s̃. de his, qui vt indig. l. minori-
3 bus. † Item not. ꝙ in maleficijs, quæ ſunt ipſa ſui natura malefi-
cia, procurator generalis ad negotia dicitur eſſe falſus procura-
tor. l. 1. §. cum autem falſus, de vi & vi arm. & ibi gl. ordi. nec con
fiteri poteſt maleficium, c. 2. de proc. in Cle. Quæro, quid ſi quis
b *b* fuit tortus, ſed leuiter? Reſpon. iſte non hr̃ pro torto, ſicut leuis
febricula, non dicitur febris, vt ff. de ædil. edic. l. ob quæ vitia, §. fi.
Tormentum enim proprie dr̃ magnus dolor corporis, vel ma-
gna afflictio, vt no. extra, de reg. iur. c. cum in contemplatione. in
c Nouella. Et no. *c* ꝙ ad hoc, vt fiat tortura reqritur cã & ordo, ſ.
ꝙ præcedant indicia ſufficientia, vt ff. de quæſt. l. maritus, & inf.
d de q. l. milites, §. oportet. Hęc autem indicia *d* quandoque ſumũ-
tur ab vno teſte de veritate, quod intelligo dummodo aliæ cir-
cunſtantiæ non reſiſtant, ſecundum Io. And. quod eſt no. quan-
doque ſumuntur a duobus, vel pluribus teſtibus deponentibus
4 ſuper circunſtantijs, inf. de quæſt. l. milites, §. oportet. † Et no. ꝙ
licet non omnes, nec omni caſu poſſint torqueri, poſſunt tamen
terreri, qa vultus iudicis in talibus debet apparere terribilis, vt in
e Auth. de man. Princ. §. talem vero. Ita dicunt Doct. *e* ꝙ perſeue-
f rare *f* dr̃ quis in confeſſione, qui pſeuerat extra locum tormen-
torum illa non videns, præſertim, ſi cõfiteatur coram amicis, ar.
l. quæro, de ędil. edic. Item dicas, ꝙ ſi tormenta non ſunt plene ĩ-
poſita, poſſunt repeti, ſi autem ſunt plene impoſita non poſſunt
5 repeti, niſi ex nouis indicijs. † Quæ autem *g* ſunt plena, ſiue mo-
g derata, & quæ non, iudicis diſcreti arbitrio committitur, & con-
ſilio diſcretorum virorum ſibi aſtantiũ, ff. de adul. l. ſi poſtulaue-
h rit, §. qõni. cuius ẽt religioni committitur, quę indicia *h* ſint ſuffi
cientia, & quæ non: quia nulla certa doctrina dari poteſt, arg. in
l. 2. §. expilatores, ff. de effrac. & expi. & nunc habes ſummatum
quicquid dicit Io. An. in d. c. cum in contemplatione. in Nouel.
Item dicas, ꝙ bona phyſionomia prodeſt, & mala nocet, qa pro
cliuis ad ſcelera nocet. Dico autem quãtum ad præſumendũ in
genere de mala natura & vitiata, non quantum ad præſumendũ
in ſpecie de ſpeciali, & determinato delicto. A contemplationę
enim naturæ non licet ſumere arg. no. Ariſt. in libello de phyſio
nomia. Deinde collige in hac lege, quod manifeſtus criminoſus
nõ appell. Sed certe immo ꝯ̃rium adduci poteſt, niſi ſit adeo ma
nifeſtus, ꝙ confeſſus, & ꝯuictus ſit notorius, tñ per rei euidentiã
6 appellare non poteſt, maxime de iure canonico. Quæro, vtrum
in

ADDITIONES.

a Reuocare. Vide no. Bar. in l. cum precum, ad fi. de lib. cau. & l. fi. ſup. de prob. & in l. 2. inf. de cuſt. reo.
b A. B. Quæro, quid ſi quis. No. quod leuiter tortus non dicitur tortus, hinc eſt, ꝙ ſtatutum quod loquitur de vulnere, non habet locum in leui, vt not. Bald. in l. ſi prædium, ſup. de ædil. act.
c A. B. Et no. Antequam deueniatur ad torturam, requiruntur indicia ſufficientia. vide Bar. in l. fi. ff. de q. & ibi dicit, quod debet dari copia parti de indicijs.
d A. B. Hæc autem indicia. No. quod ab uno teſte capiũtur indicia, vide bo. gl. & ibi Ang. in l. ſi quis, inf. ad leg. Iul. maie. & Bar. in l. maritus, & l. fi. ff. de quæſt. quod intellige, quando teſtis eſt omni excep. maior.
e A. B. item dicunt Doct. quando dicitur quis perſeuerare in confeſſione. vide text. l. 2. inf. de cuſt. reo. & ibi Scrib.
f Perſeuerare. vide Bal. in l. 1. §. diuus, ff. de quæſt.
g Quæ autem. Vide Bal. in l. 1. ſup. de confeſ.
h Indicia. Vide Bal. in l. ſicut. inf. de fal. & Cy. in l. fi. inf. de q. & Bal. in l. fi. ff. de q.

in pecuniarijs cauſis ɔfeſſus,& ɔuictus appellet? Gl.dicit, ꝙ non
Iac.But.dicit ɔtriū. Tu dic idem,qđ in criminalibus.& iõ gl.vera.
Et no.ꝑ hanc l.ꝙ malitioſi Aſſeſſores volentes ꝓcludere viam,ap
pel.reū q̃tuncunq; ɔuictum,faciunt ɔfiteri.Sed certe,nõ dẽt ve-
a niri ad tormenta, *a* niſi in ſubſidium,& defectum ꝓbõnum , vt
s̃.de iur.cal.l.1. Præterea,hæc lex vr̃ loq in confeſſione ſponte e-
miſſa,vt patet in fi.Cy.Tu dic, ꝙ iudices bñ faciunt, qa crimina
patientia ſunt punienda,nec dari dẽt occaſio appellãdi,tñ ſi ɔſta
b ret *b* de tortura,nõ eſſet prohibitum appellare. † Modo ego q̃ro,
c nunquid *c* appellare valens ɔfitendo poſt ſnĩam crimẽ,intelligat̃
recedere ab applone? Rñ.nõ,ſi hoc facit non in figura iudicij. &
d ita intellr̃ ff.de app.l.non tm̃.Item not.ꝙ quidam *d* Canoniſtæ di
e cunt,ꝙ ſponte confeſſus *e* in criminali.licet aliter non cõuictus ,
non auditur appellans,vt no.in c.Romana.de app.lib.6.& ibi Ar-
chi.ꝙ intellige,ſi ɔ̃ eum laboret infamia vel ſint crimina manife
ſta:qa infamia,q̃ eſt ĩ pplo,coadiuuat alias ꝓbões, & reddit eas
efficaces.Item vt vitetur ſcandalū.Itẽ ẽt in capitalib.ſi qs ſponte
confitetur,non eſt neceſſe inqri ꝑ teſtes,vt in auth.de man.Prin.
§.fi.ꝑ Accur.Tu dic verius,ꝙ niſi concurrant duo,de qb.loqtur
hęc lex,bñ tenet applo,ſi iudex a quo vult ei deferre:ſed ſi putat
ei ñ eſſe deferrendum,põt exeq ſnĩam ſuam,& ita ſeruat de con
8 ſuetudine.† Quæro,nunqd hoc,ꝙ appellare non poſſit,ſit pœna?
Rñd. hoc qñq; facit natura cauſæ,vt in iudicio poſſeſſorio,& in
alimentis,quæ debentur vxori,vel filijs:& tunc iſta non eſt pęna,
ſed eſt priuilegium cauſæ;quandoq; hoc contingit odio ꝑꝑ atro
citatem criminis,vel qa verus contumax:& tunc eſt pœna;quia
priuat a iure cõi. Sed ſtatim q̃ritur,vtrum hęc lex hẽat locum.ſi
ſcelera,de quib.loquitur,fuerunt attentata, & non conſumma-
ta:& vr̃ ꝙ ſic,ſi maleficium fuit inchoatum;nam inſpicit ꝓpoſi-
tum delinquendi cum facti initio,& non delicti ɔſumatio, vt ff.
de ędi.edic.l.quis ſit fugitiuus,§.idem Celſus. In ɔ̃rium: quia iſta
maleficia differũt.fine. Sol.cũ gl.dicat, ꝙ iſta lex habet locum in
omnibus maleficijs,& facti initium ſit maleficium,ergo hęc lex
9 hẽt locum in maleficio initiato,ſed non conſummato. † Sed po
ne,dicit ſtatutum,ſi qs iuerit tali loco ad talem locū , pede mul-
ctetur:& duo teſtes dicunt,ꝙ viderunt ire vſq; ad dimidiam par
f tẽ,alij vſq; ad aliam dimidiam, *f* nunquid iſtę atteſtationes dẽnt
coniungi,vt ſic probent? Rñd.non,quia perfectum acceſſum nõ
poſſunt probare, niſi qui viderunt principium, & finem. Itẽ qa
vbi ponitur dictio,ad,vel vſque requiritur maleficiū conſumma
tum: ſed primi duo teſtes probant maleficium attentatum,non
conſummatum,ſicut dicimus,lupus exit ſiluam,non tamen exi
uit,vt no.ff.de vſuf.l.arborib.§.idem tractat.vnde licet iſte confi-
teatur delictum,eſt confeſſus tm̃,non conuictus;& ideo põt ap-
10 pellare.Non obſt.† ꝙ parentela poteſt probari, ſi duo teſtes pro
bant vnum gradum,& alij alium,qa quilibet gradus in ſe eſt ꝑfe
ctus,ſed in qõne propoſita neuter probat aliquid perfectū, ſicut
nec probarent ſeruitutem viæ præſcriptam eſſe, ita deponendo
11 diuiſim.& hęc ſunt no.†Deinde no. *g* tex. ibi, voce etiã propria
g arg.ꝙ crimen capitale *h* quis non poſſit confiteri per procurato-
h rem quia licet vxor procuratoris ſit vox domini iuris artificio ,
& officij ſuffragio:tñ non eſt propria vox dñi. adde qđ no. in ca.
12 vt circa,de elec.li.6.† Itẽ no.tex.ibi.dū dicit argumentis *i* conui-
i ctus,ꝙ qs argumentis conuincitur . Et dr̃ ar.ratio rei dubię, fa-
K ciens fidem per quaſdam circūſtantias.Item no.tex. *K* ibi,inſtrĩſ-
que prolatis. arg.ꝙ maleficium probatur per inſtr̃m, quod intel
lige non de totali probatione, ſed de coadiuuatione , vel malefi-
cio,quod cõſiſtit in ſcriptura,ſicut eſt falſum inſtr̃m , vel falſum
teſtimonium,vel ſibi abſcribere,vt l. lege Cornelia,ff.ad leg.Cor
13 nel.de fal.† Item no.tex.ibi,formidine tormentorum,ꝙ qui for
midine tormentorum aliquid facit,non ſibi præiudicat,quia nõ
habet vſum liberi arbitri,nec facultatem negandi,non ergo ſuf-
ficit habere liberum arbitrium naturaliter inſitum,niſi ſic natu-
raliter ineſt,ita vt poſſit exire in actum ſuum : & iſtud eſt verum
in humanis, multo fortius in diuinis reb.vt in c.1.quod me. cau.
14 lib.6.† No.tamen,ꝙ ſententia lata ex confeſſione affecta tormẽ
tis,eſt aliqua:poteſt tamen,& debet appellari.tex.eſt no.in fi.hu-
ius leg.& tene menti.

ADDITIONES.

a Ad tormenta.vide Bal.in in l.1.in fi.ſup.de iur.cal.& in l.milites,in ver. quæro an tot.inf.de quæſt.
b Si conſtaret.vr̃ uelle Bar.quod hæc lex non habeat locū in confeſſione præcedente tortura,ſed Bal.contra in l.fi.ſup.de prob.& in l.1.in fin. de iur.cal.& hic.
c Nunquid.Vide Bar.hic,& quæ dixi in l.non tantum,hic alle.
d A.B.Quod quidam.Et Mod.reputant gl.ibi ſing.ꝙ confeſſus non appellat:|& an ille,qui deficit in purgatione,videat̃ uere conuictus.dic ꝙ non,ſed interpretatur ſecundū quod no.in gl.c.at ſi clerici.de iu.quod no.pro ſtatuto ſecundum Mod.
e Sponte confeſſus.vide Bal.in l.1.ſup.de confeſ.alle.
f Dimidiam.vide Bal. in l.teſtium.ſup.de teſt.
g A.B.Deinde no.An crimen capitale poſſit per procuratorem confiteri , & videtur quod ſic,ſed in contrãrium eſt tex.in l.certe,ff.de prec.& eſt ſin.tex.
h Crimen capitale.vide inf.in fi.& iſta lex non habet locum in confeſſione facta ꝑ procuratorem,ſecundum Ro.in l.1.§.procu.ff.ſi quis ius di.non obtemp.
Argumentis.Vide per Bal.in l.ea quidem,inf.de accu.

K A.B.Item no.tex.An maleficium per inſtrumentum probetur.vide no.in l.contra negantem,ſup.ad l.Aquil.Cy,in l.ſciant,& ibi Bal.ſup.de prob.& no.in l.diuus,ff.de cuſt.reo.l.3.diuus,de teſti.Io.And.in c.ſemel malus,de re.iur.in 6.& no.in c.cū ad ſedem,de reſt.ſpol.& c.fi.de iureiu.in 6.vide Bal.in l.ab executione,inf.eod.

LEX III.

1 *Officium male gerens conuictus & condemnatus appellare non poteſt.*
2 *Appellatio a diffinitiua non tractat de cognoſcendo , ſed de cognito exequendo.*

1 Nulli. †Qui male geſſit *a* officium,conuictus, & condem-
a natus non appellat. h.d.No.ꝙ hæc lex intelligitur cū
determinatione legis ſeq. But. Alij intelligunt praue hanc legẽ,
vt condemnatus ex geſtis in officio iuriſdictionali nunq̃ appel-
let,quod falſum eſt.Sed Cyn. dicit, ꝙ ex quo ſunt condemnati,
eſt præſumptio iuris,ꝙ deliquerunt, & iõ appellatur. Sed nimis
rigide intellexit hanc legem , & ɔ̃ omnem naturalem æquitatẽ.
vnde opi.But.ęſt verior.vide ꝙ no.s̃.de his,qui.ut indi.l.minori-
2 bus.†Scias,ꝙ in appellatione a diffinitiua, non agitur de cogno-
ſcendo,ſed de cognito exequendo.ita dicit Io.Mo. in c. Roma-
na,de app.ab executione,melius fuiſſet locutus.

ADDITIO.

a A.B.Qui male geſſit.Vide Bal.in l.ſi ita,§.hoc edicto, ff.nau.cau.ſtab.ubi nauta tenet de officio ſuo,quod recipit iuxta artem ſuam,quam exercet , ſecus quando nõ recipit a viatore,ſed ab amico,vel vicino,& per illum tex.Guil.hic dicit, ut ibi refert Bal.ꝙ ſindici, qui habent ſyndicare officiales , non poſſunt ſe intromittere de eo,quod geſſerunt extra officium publicum,puta ſi quando contraxerant, vel deliquerant extra territorium.leg.non diſtinguemus,§.item ſi quis.Secundo,quod camerarij , vel præpoſiti artium , non habent cognitionem de eo quod non pertinet ad artem,puta de quadam ſucceſſione,l.per iniquum,& eſt l.fi.ſup. de iur. om.iu. Item ſi filiusfamilias non poterit obligari, niſi ſit artifex , quod tunc valet obligatio,quando contrahit occaſione artis,alias ſecus,l.fi.ad Maced.Bal.in d.§.hoc edicto,& in l.2.ſup.de conſt.pecu.& l.fi.C.vbi de ſatio.agi opor.|vide Ang.in l.1.C.ſi rect.prouin.vbi Poteſtas tenetur de familia,& ſuis officialibus,intelligitur pro eo, quod gerunt in officio.ſecus ſi extra officium vide Sal. in l.fi.ſup.ad Maced.de filio mercatore,& ibi dixi per illum tex.|Pone,quod filius mercator accepit pecuniam, præſumitur illam accipiſſe pro mercantijs,per tex. d.l.fin. & l.Macedoniani.C.ad Maced.quod bene no.& ibi vide Bal.& Bar.in l.obſeruare,§.pro fiſci,de off.procu. vbi quærit de poteſtate,an conueniatur coram ſyndicatorib. de geſtis ext.|officiū, vide Bar.in l.1.§.familiæ,& §.pen.ff.de publ.Do.Pet.in ca.cum ipſe, de off.ord.in 6.& quod pulchre dicit Ang.in conſ.7.ubi dicit,quod iudex mercantię poteſt exequi ſententiam in cauſis mercantiæ,quod debet ſibi articulari , & conſtare, quod illa cauſa eſt de mercantia , alias non poterat exequi ſententiam ita de facto conſului apud Florentiam allegauit ſingulare verbum Inno. in c. cum ſit generale,de fo.comp.quod Legiſtæ communiter ignorant,ſecundum eum,vide text.in ca.1 de fo.comp.in prin.lib.6. & ibi D.Domin.|quod ſi iudex habet iuriſdictionem in aliquo certo caſu limitatam , debet ſibi conſtare qualiter cauſa illa ſit in illo caſu, quid autem ſi eſſet dubium,an eſſet in illo caſu.Præſumitur, quod ſic.ita ſingulariter ſcribit Inn.& ibi ſequitur do. Ant.in c.cum cæterum, de iudi.Ang.in l.1.ſup. ſi a non comp.iud.Ang.conſ.26.& no.in l.2.ſup.ubi ſena.uel cla.

LEX IV.

1 *Conuictus,& condemnatus in cauſa fiſci non appellat.*
2 *Statutum,quod cõdemnatus ſatiſdet ſecundum qualitatem perſonæ, q̃uo intelligatur.*

1 Abſtinendum. †In cauſa fiſci,vel principis,conui-
ctus,& condemnatus nõ appellat.
h.d.Concordat ĩ.eo.l.fi.s̃.de app.l. qm̃ nonnulli. No. ꝙ Cæſar
habet idem priuilegium,quod fiſcus.Item no.illa uerba.in con-
2 tumacem rigor iudiciarius excitetur.Pone,†dicit ſtatutam, *a* ꝙ
a damnatus debet ſatiſdare ſecundum qualitatem perſonæ, q̃ro
quid per hæc verba ſignificet? Reſpon. ſi ſit homo honeſtæ uitę,
probatæq; fidei,ſufficit ſola cautio.hęc non eſt Prætoria,quæ in
terponitur ante ſententiam , ſed quædam extraordinaria cogni
tio.ad hoc alle.quod no.ff.de raptu virg.l.j.

ADDITIO.

a Statutum.Vide quod no. Bart.in l.quicunque la 2. inf.de fund.pa.lib.11.& tex.cū gl.in uerſ.cautela.in l.fi.& ibi Iac.But.& Bal.ſup.de pet.hær.& Bal. in ca.2.ext.de iud.& in rub.de eo,qui mit.in p ſ.ubi alleg.iſtam gl.ſing.in l.j.in prin.de rap.virg.

LEX V.

1 *Ab executione rei iudicatæ appellari non poteſt.*
2 *Executor quando excedit modum,ab eo appellari poteſt.*
3 *Iudex quando dicatur modum excedere.*
4 *Appellatio interponi poteſt,quando iudex pronunciat exequendum, vel non exequendum.*
5 *Citatio in executione rei iudicatæ eſt neceſſaria.*
6 *Citatio in executione inſtrumentorum guarentigię eſt neceſſaria.*
7 *Executio ſi non ſit iuſta,quia nõ interuenit citatio , ſtatim reuocari debet.*
8 *Exceptio nullitatis an executionem ſuſpendat.*
9 *Executor ſi aliquid facit dolo,uel lata culpa,modum excedere dicitur.*
10 *Exceptiones in executione quædam opponi poſſunt.*
11 *Executori iniurioſo an reſiſti poſſit de facto.*
12 *Condemnatus in duabus pœnis ſi ab una ſnĩa appellat , an alia differatur.*
13 *Appellatio an interponi poſſit ſi quæſtio nullitatis pendet.*
14 Probationes *quando ſunt pares,peruenitur ad ſequeſtrum.*
15 *Exceptiones,quæ opponi poſſunt in executione,qualiter cognoſcantur.*
16 *Citatio perẽptoria eſt quædam ſine qua negotiū principale expediri põt.*
17 *Exceptio ab executione inſtrumentorum cõtra ſtatutum, an opponi poſſit.*

a **Ab executione.** Ab executione *a* rei iudicatę nō appellatur, niſi executor modum
excedat, & tūc appłone pendēte res mobilis ſequeſtratur reddē-
da victori: rei vero immobilis ſequeſtrantur fructus, non aūt au
fertur poſſeſſio, & temere appellantes ab executione, & ſuccum
bentes, puniuntur pœna librarum quinquaginta argenti. hoc di
1 cit. † Collige notabilia ex quolibet dicto. Et primo, ꝙ ab execu-
tione rei iudicatæ non appellatur. Sed quid ſi ſunt duæ ſententię
quarum vna ſecundū quid, eſt nouum capitulum, vt in actione
ꝙ metus cā. nam in ipſa re eſt mera executio, ſed in triplo ad qđ
agitur, eſt noua condemnatio. Sol. gl. dicit, ꝙ appellari non pōt,
vt no. ff. qđ met. cau. l. ſi cum exceptione, §. hęc autem actio. qđ
verum eſt pp iniquitatem fundamenti, i. ſimpli. Sed pp iniqtatē
adiuncti, i. tripli, bene pōt appellari. nam ſi in hoc ſnīa eſt iniqua,
2 exceditur modus. † Secundo mō, ꝙ qñ executor excedit modū,
pōt ab eo appellari. verba ſunt hæc. Attende, qa quotidie practi-
camus hanc legem, qa ſtatutum hēmus, ꝙ iudex de ſnīa diffiniti
ua hēat tot denarios, de interlocutoria vero minus. Modo pone
ꝙ iudex vult exequi ſnīam, vel aliquod inſtrumentum. modo ſi
nullus comparet, q dicat nō exeqnendam eſſe, planum eſt, ſub-
audi, quia nihil *pronunciat*, ſed ſolum de facto exequitur, & iō
hēt ſportulas. *Si vero aliqs* compareas, & dicat non eſſe exequē-
dam, *nunqd hæc* ſnīa eſt diffinitiua, vt maius ſalarium hēat, quā
ſi *eſſet* *īterlo*cutoria? Certe Aduocati dīt, ꝙ eſt diffinitiua, qa ab
eo appellatur But. Concludit ergo But. per hanc rōnem, ꝙ appel
b latur ab ea, ergo eſt diffinitiua. *b* quę rō non concludit, nam ap-
pellatur a ſnīa lata ſuper exceptione peremptoria, & tñ non eſt
diffinitiua, vt no. in c. vlt. de ap. in Cle. & ideo dic eam interlocu
toriam, qa ex ea nō naſcitur actio in factum, ſed mera executio.
3 † Modo quæro. qñ dicatur *c* iudex excedere modum? Dic ut in
c gl. Ex qua diligenter no. ꝙ iudex, qui non ſeruat iuris ordinē, dr̄
modum excedere. Idem dicūt gl. ꝙ ille dr̄ excedere modum, qui
ſnīam male īterpтatur. Dicit Inn. ꝙ tot modis dr̄ modus excedi,
quot modis dr̄ plus, aut minus. Ego dico, ꝙ ſiue excedatur in to
to, vt qa nihil erat exequendum; ſiue in tanto, dicit modus exce-
d di. Quid ſi iudex excedit *d* modum *in* exequendo plus tempore
an duplicabuntur inducię? Reſpon. ſic, ſ. a. i inſtantiam actoris,
vt no. in *Spec.* de plus petit. & in l. 2. s̄. de plus peti. tamen hoc dēt
peti oblata ſuper hoc petitione: nam ad hunc effectum ſufficit
excipere, vel appellare, vt no. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. pe. col-
4 la. 3. † Modo quæro, nunquid ubicunque *e* iudex pronunciat exe
e quendum, vel non exequendum, poſſit appellari? Gl. dicit, quod
ſic. dicūt ergo Aduocati, ꝙ cautius facit victor, ſi inſtat, ꝙ execu
tio fiat, quam ſi inſtet, quod pronuncietur exequēdum. ſed ego
dico, ꝙ a dicta pronunciatione, cum ſit executio primæ, & q̄dā
eius declaratio, non poteſt appellari, niſi excedatur modus, & in
ipſa appellatione exprimatur exceſſus, vt ca. appellanti, de app.
f in Clem. *Opp. f quod ab* executione non appelletur, vt extra de
app. c. nouit. Sol. ibi non excedebatur modus, ſed ſeruabatur ad
vnguem. Item ibi merus executor, qui non habebat de aliquo
cognoſcere, hic mixtus, cui iuriſdictio inerat. & ſic non obſtat.
5 † Quæro, nunquid *g* in executione rei iudicatę ſit citandus ad-
g *uerſarius*? Reſpond. ſic, ſi fiat nouus proceſſus, puta ad primum,
vel ſecūdum decretum in cauſa iudicati, vt s̄. de his, qui ad eccl.
confu. l. præſenti, §. 1. ſed non ſi fiat nouus proceſſus, ſed mera
executio quanquam officio Iudicis implorato, ut no. Inn. extra,
de appel. c. ex ratione. Nam mera executio fit compellendo, nō
cognoſcendo, vnde merus executor procedit vt actor, nō vt co-
gnitor, licet procedat ex authoritate ſuæ iuriſdictionis, vt ff. de
rei ven. l. qui reſtituere, & ideo dicit gl. ordinaria, quod executio
fit ſine cauſæ cognitione, ut no. in l. j. s̄. de iud. caue tibi, quia cū
iudex exequitur, verū eſt, quod dixi; ſed vbi pronunciat exequē
dum, ſemper requiritur citatio partis, ſecundum Pet. & Cy. hic,
6 & in l. j. s̄. de iur. & fac. igno. † Sed quid dices *h* in executione in-
h ſtrumentorum guarentigiæ? Reſp. non poteſt fieri ſine citatio-
ne, quia nulla ſententia præceſſit: vnde ex quo nunquam fuit de
cauſa cognitum, neceſſe eſt a citatione incipere, vt Inſt. de pœna
i teme. liti. §. fi. Ex his apparet vtrum propter *i* omiſſam citatio-
7 nem poſſit appellari, vel non. † Scias tamen, quod ſi executio ſit
iniuſta, vbi non interuenit citatio, ſtatim reuocabitur, vt no. ff. de
bo. poſſ. l. 4. §. ſi cauſa cognita. & l. minor, in princ. ff. de euic. Item
ſcias, quod in appe. a diffinitiua non agitur de cognoſcendo, ſed
de cognito exequendo: & ita dicit Ioa. Mon. in cap. Romana, de
app. lib. 6. Si dixiſſet in appellatio. ab executione, melius fuiſset
8 locutus. † Sed nunquid exceptio nullitatis ſuſpendit executio-
nem? Dic ꝙ ſi eſt liquida, nullitas non ſuſpendit, ſed ſtatim peri-
K mit. Idem ſi incontinenti *K* liquidetur: ſed ſi eſt omnino dubia,
nec ſuſpendit, nec perimit, vt l. vltim. s̄. de ord. cog. niſi eſſet tale
l factum, quod non poſset reparari, *l* quia tunc non liquida ſu-
m ſpendit, ſecundū Pet. & Cyn. quod tene menti. Adde, ꝙ ſi tres *m*
ſententiæ conformes ſunt latæ, exceptio nullitatis nunquam im
pedit executionem, ut in ca. ut calumnijs, de re iudica. in Clem.
9 † Item no. *n* ꝙ executor dr̄ excedere modum, ſi aliquid faciat
n dolo, vel lata culpa, vt ff. de euic. l. pignora. Idem ſi pēdet quęſtio
pręiudicialis, vt s̄. ſi ex falſ. inſtr. l. fi. & ff. de auth. tut. l. defendente.
No. in hac lege, ꝙ in cauſa executionis nūquam excuſatur quis
a reſtitutione fructuum, propter aliquam cauſam litigandi: quia
eos recepit fraudulenter, & fraudulentus nūquam lucratur fru-
ctus, vt in c. commiſſa, §. cæterum, de elect. lib. 6. Vlterius not. ꝙ
res mobilis pendente appel. ab executione ſequeſtratur, facit ff.
vt in poſſ. leg. l. poſtquam, §. 1. & ff. de dolo. l. ſi oleum. & eſt ſpe-
ciale, qa præſumitur pro excutore, ex quo tranſiuit ſententia in
rem iudicatam. Deinde no. de ſequeſtratione fructuum, & ſic
innouatur aliquid appel. pendente, aut auferatur appellanti mate
o ria delinquendi, ff. de app. l. Imperatores. Et ſcias, *o* quod quādo
appellatur ab executione, debet appellari appoſita cauſa certa,
& ſpecificata, ſecundum Ia. de Rauen. quod eſt no. nam forte a-
liquis diceret ꝯrium, quaſi ſit de membris diffinitiuæ, & ei ſimi-
lis, vt no. in c. peruenit, extra de app. in Nouella. Extra quæritur:
p pone, producitur inſtrumentum *p* ſentētię, & petitur executio,
iudex pronunciauit exequendum; appellatur, quia dr̄, quod nō
fuit oblatus libellus. dicit Spec. quod ſatis eſt loco libelli produ-
ctio ſcripturæ, cum verbali petitione, in Spec. de libel. concep. §.
nunc dicendum. ver. 6. Sed quæritur, quare ſecus in petitione hę
reditatis prolata querela, vt no. ff. de inoff. teſtam. l. qui de inoffi-
cioſo? Reſp. quia petitio hæreditatis eſt alia actio ſuper qua non
fuit lata ſententia, quia nata poſt, vt ibi no. dictum enim Spec. de
bet intelligi, quando ſentētia eſt liquida; alias debet proponi a-
ctio in factum. Ex prædictis apparet, quod a facto. i. ab indiſcre-
ta executione appellatur. Et not. quod ſi iudex non pronunciat
exequendum, appellat tanquam a grauamine, qa appellatur ab
omni facto, ſi vero pronunciat exequēdum, appellat ab ipſa, tāq̃
interlocutoria, & eadē vtrobiq; eſt forma, & ſolemnitas appellā
10 di, vt extra de app. c. cordi. † Item apparet ex prædictis, quod q̄-
dam ſunt exceptiones, quæ poſſunt opponi in executione: nā ſi
non poſſent opponi, non appellaret. & facit ff. de confeſ. l. cum fi-
q deicommiſſum inter has eſt beneficium inuentarij *q* & etiam ſi
ſtatutum diceret, quod hęres teneatur inſolidum: quia intelligi
tur non facto inuentario. Nam ſtatutum trahitur ad ius cōmu-
ne non ſolum quis puniatur indebite, vt ſup. de nox. l. 2. ſed etiā
ne quis pdat legis bñficium, vt ſingulariter not. s̄. de iur. delib. l. fi.
11 §. in computatione. † Quærunt Doct. vtrum *r* iniurioſo executo
r ri poſſit reſiſti de facto? Circa quod dic, ꝙ aut exequitur authori
tate iuriſdōnis, & non pōt reſiſti de facto, niſi talis iniuria nō poſ-
ſit reparari ex poſt facto, ſm̄ Pe. & Cy. aut ſine authoritate iuriſ-
dictionis, & tunc reſiſti poteſt, vt l. prohibitū, j̃. de iur. fiſc. lib. 10.
12 & no. in l. vt vim, ff. de iuſt. & iure. Quęro vna cum gloſ. aliquis
eſt cōdemnatus, in duabus pœnis corporalibus, appellat ab vna,
ſ nunqd alia differatꝰ dicit Iac. But. aut p eodem delicto, *ſ* & differ
tur vtraque, argu. s̄. de app. l. ampliore, in princip. aut pro diuerſis
delictis, & tunc refert. aut vna abſorbet aliam, aut non, primo
caſu,

ADDITIONES.

a A.B. Ab executione. Vide Bar. in rub. ſup. de excep. de illo, qui contraxit cum ſacri-
ſta Eccleſiæ, vel cuſtode, quia non obligat Eccleſiam, quia habet diuerſum officiū.
vide D. Abb. in c. pen. de fideiuſſ. quod ſi Abbas dedit pecuniam monacho, vt va-
dat ad ſtudium, poteſt ſe obligare, & contrahere reſpectu ſtudii, extra vero nego-
tia ſtudij non poterit ſe obligare, pondera gl. de hoc in c. cum ordinem, de reſcr. vi
de quæ ibi dico, & tex. in c. pe. & glo. de offi. deleg. Bart. in l. ne quid, ff. de incen. ru.
& alii in c. 1. de reſt. ſpol.
b Diffinitiua. Vide per Rom. in l. ſi finita, §. non autem, & §. ſi forte, ff. de dam. infec.
& in l. ab executore, de app.
c Quando dicatur. Vide inf. prox.
d Excedit. Vide Ro. in l. 2. ff. de re iud.
e Nunquid vbicunque. Vide latius per Bart. in l. ab executore, ff. de app.
f Oppo. Vide Bal. in l. 2. ſup. de app. in prin.
g A.B. Quæro nunquid. An in executione ſententiæ requiratur citatio, vide Bald. in
l. 1. C. de iur. & fac. ign.
h Sed quid. Facit quod. no. Bal. in leg. ſi quis curialis, in prin. ſup. de epiſ. & cler. & in
l. qđ euitandi. in fi. ſu. de cond. ob turp. cau. cum ſi. & quod ipſe no. in l. perēptorias
in verſi. ſtatuto cauetur, ſup. ſent. reſcind. non poſ. & per Imo. in l. ab executore, in
prin. ff. de. app.
i Vtrum propter. vide Bal. & Doc. in l. ab executore, ff. de app.
K A.B. Si in continenti. No. ꝙ ſi ſunt latæ tres ſententiæ non poteſt opponi exceptio
nullitatis, limita vt per Bar. in l. 1. inf. ne lic. in vna, eademq. cau.
l Reparari. Vide Imo. in l. non ſolum, §. morte, ff. de ope. no. nun. cum concor.
m Si tres. Contra tenet Bal. in l. 1. inf. ne lice. in vna eademq. cauſa tertio prouo.
n Item no. vide Spec. in tit. de excu. ſen. §. nunc dicendum, ver. ab executore. cū ſeq.
& melius in tit. de app. §. in quib. verſi. quinto. & in c. nouit. extra de app. & Bal. in
l. ait Prætor, §. ſi executor, ff. de neg. geſt.
o Et ſcias. Vide Barb. in l. ab executore, ff. de app. & Sp. in locis ſu. all. in prox. addi.
p Producitur inſtrumentum. Quis libellus requiratur in executione ſententiæ, vide
Bar. in l. intra, ff. de re iud.
q Inuentarii. Vide per Barb. in l. cum fideicom. ff. de confeſſ. & inf. ea. l. verſi. ſed du-
bitatur. & Bal. in l. 1. ſup. de iud.
r Vtrum. vide Bal. in l. addictos, ſup. de epiſ. aud. & dixi poſt Bar. in l. 1. ſup. eo.
A.B. Quærunt Doct. vtrum furioſo executori poſſit reſiſti de facto, uide quæ nota
ui ad Bar. in d. l. prohibitum.
ſ Eodem delicto. iſtud fuit dictum Iac. de Are. in l. 1. in fi. ff. nil nouan. app. interpo.
all. ad hoc l. etiam, §. ex cauſa, ff. de min.

caſu,aut appellat in maiori,& ſuperſedet in minori,qa minor re
ſpectu executionis ꝯfundit in maiori, vel qa per maiorem cām
ſuſpendit minor,aut appellat a minori,& tūc non differt maior.
Si aūt maior pęna non abſorbet minorē,vt quia ex vno crimine
debet perdere bona,ex alio pedē,tunc non differtur executio in
illo,a quo non eſt appellatū,ſm Iac.But.cuius eſt p̄dicta diſt. ex-
cepto primo membro.Quæro,ſtatuto cauetur, ꝙ inſtr̄a guarēti-
giæ executioni mandentur:fuit pronuntiatum inſtr̄m exequen-
dū,cū tn̄ eſſent oppoſitæ rōnabiles exceptiones,appellatur. vtrū
debeat fieri ſequeſtrum fructuū rei promiſſę?& vr̄ ꝙ non,qa res
eſt in dominio & poſſeſſione debitoris. Alij dicunt ꝙ ſic,& ſi p̄-
ſona eſt ſuſpecta:alias non.ſicut quando appellatur à ſentētia, vt
ff.de app.l.Imperatores.dici pōt, ꝙ hic mixtim appellatur ab in-
terlocutoria,& ab executione.& iō indiſtincte fiat ſequeſtrū per
13 hanc no.legem.† Quæro,quid ſi pēdet qō nullitatis? Reſp.cum
hæc qō non ſuſpendat ſententiam,ſed eam in dubiū reuocet, vt
ff.de cond.ind.l.eleganter,§.ſi poſt. & rōne dubij, & ratione ſu-
ſpenſæ ſn̄iæ pronunciati executio differatur, iſta cā nullitatis po
tius aſſimilat appellationi ab executione, q̄ appłoni a ſn̄ia: & iō
ſi poſſeſſor appellat,indiſtincte fit ſequeſtratio. Si aūt petitor ap-
pellat,nunq̄:quia ex quo victus eſt, ſn̄ia nullū p̄ſtat adminiculū,
& ideo lex noſtra ſic intelligitur,qn̄ poſſeſſor eſt victus, non qn̄
reportauit victoriā,vt ff.de except.rei iud.l. euidenter. facit s̄. de
14 ord.cog.l.fi.† Vlterius no. *a* ꝙ qn̄ inter petitorem, & reum con
a certatur de poſſeſſione p̱ parilitatē probōnum,peruenitur ad ſe-
queſtrum. Item ſi p̱ parilitatem p̄ſumptionum, ad poſſeſſionē,
& multo fortius ſi p̄ſumptiones actoris p̄ponderant;ſecus ſi rei,
Ita debet intelligi,qđ notatur 11.q.1.ca.qui res,& adde quod di-
15 xi in l.1.s̄.de prohib.ſeq.pec.† Quæro,quomodo cognoſcam ex
ceptiones,quæ poſſunt opponi in executione, ab his, quæ oppo-
ni non poſſunt? Reſpond.omnis exceptio,quæ non minuit obli-
gationem,ſed moderat executionem,poteſt opponi in executio
ne,ſi de ea non fuit prius diſputatum,vt l.ex diuerſo, §.fin. ff.ſol.
mat. Sed dubitatur de beneficio inuentarij. Nam illud obliga-
tionem reſcindit,& reducit ad minorem quantitatem:ergo hæ-
res condemnatus ad integram quantitatem, non poteſt poſtea
excipere.Item hæres conuenitur ex quaſi ſuo contractu,quia in
ſententia quaſi contrahitur, & certum eſt, quod hæres in p̱prio
ꝯ̄ctu non hēt beneficium inuentarij,ut no.Doc.in l.quæ dotis,ff.
ſol.ma.In contrarium vr̄,ꝙ iſta ſententia ſuccedit loco obłonis
primæuæ,& originalis cauſa inſpicitur,arg.ff.de cōſt.pec.l.quod
ſi maritus quod verum puto, niſi antea eſſet ſibi aſſignatus ter-
b minus *b* ad opponendas oēs ſuas exceptiones tam dilatorias, q̄
peremptorias, quam anomalas, quæ quidem anomalæ non in-
cluduntur ſub termino generali,de quibus dixi ſup. de prob.l.ex
ceptionem. Item in executione poteſt oriri omnis exceptio,quę
oritur ex mente pronunciantis, qui non vult modum in execu-
tione excedi,& quia hoc etiam eſt de mente iuris, & hoc deter-
minat lex noſtra cum ſua glo. & ideo verba ſententiæ ponderan
c da *c* ſunt,ſicut verba contractus,vt ff.de fideiuſ.l. fideiuſſores ma
16 giſtratuum,§.Aurelio.† Porro ſcias, quod eſt aliqua perempto-
ria,ſine qua poteſt decidi negotium principale, vt exceptio com
penſationis.extra,de appel.c.ſuper eo.el 1.in Nouella. intellige ſi
non fuit diſcuſſa,vt ff.de neg.geſt.l.ſin autem. Item exceptio, de
qua loquitur in l.vendicantem,ff.de euict.Pone, ſtatuto cauetur
ꝙ ab executione inſtrumenti dotalis non poſſit appellari; certū
eſt,ꝙ oportet probari de matrimonio:ſed nūquid per inſtrumē-
d tum *d* confectum ſuper dote,& non ſuper matrimonio, probe-
tur matrimonium? Reſp.non probatur neceſſario, quia plerun-
que dotes ante matrimonium promittuntur, vt ff. de don.inter
vir.& vxo.l.pen.tamen quia verba Notarij facti relatiua,dicūtur
eſſe verba partium,vt no.ff.de verb.obl.l.ſciendum,dico,quod ſi
e inſtrumentum *e* dicit pro matrimonio contracto, quod præſu-
mitur id verum eſſe,in quo fundatur exiſtentia diſpoſitio.ut l.o-
ptimam,inf.de contrahend.& committend. ſtipulat. facit quod
no.Iac.But.in l.cum aliquis,ſup.de iure deli.Porro cum iſtud in-
ſtrumentum non habeat vim ſententiæ: ſicut nulla præcedente
ſententia,ipſo iure non tenet executio, ff.de re iud.l.ſi cum nul-
la.Ita in inſtrumento non liquido,nec eſt neceſſe appellare, tan
17 quam ab exceſſu moderationis.† Sed nunquid ꝯ̄ ſtatutum ab
executione inſtrumentorum poſſit excipi? Dico contra legē ex-
cipi nō poſſ.ſed ꝯ̄ executionem ſic,vt no.in l.fi.§.in computatio-
f ne,s̄.de iure delib.ſ. opponendo exceptiones non prohibitas, vt
l.1.ff.qđ vi,aut clam. Quæro, nunquid hęc lex *f* ſit odioſa, quia
pœnam imponit? Rn̄.non,quia principałr in ſuo diſpoſito eſt fa
uorabilis,tamen bene fateor,quod eſt quo ad pœnam rigoroſa,
facit quod no.Io.Mon.in c.ſciant.extra,de elect.lib.6.

ADDITIONES.

a Vlterius no.Vide Bal.in l.fi.ſup.de ord.cog.& in l.1.ſup.de prohib.ſeq.pecu.hic al-
le.& in l.ordinarij,de rei vend.
b Vlterius no.Propter paritatem probationum deuenitur ad ſequeſtrum: & in ma-
teria ſequeſtri,vide Bar. & Bald.in l.ſi oleum,ff.de dolo. Bald.in l.ſi fideiuſſ. §. fi.
ff.qui ſatiſ.cog.& l.ſi ſeruum quis,§.prætor ait,de acq.hær.tangitur in l.fina. ſup.
de ord.cog.& in c.ex literis,de do.& contum.Io.And.in reg.in generali,& l.inte-
reſſe,ff.de acq.poſſ.uide elegans uerbum Bar.in l.2.inf.de ero.mili.an lib.12.& l.li
tib.de agri.& cenſi.lib.11.& l.ne diutius,eo.ti.& tex.l.ſi pecuniæ,ff.ut in poſ.leg.
quod eſt ſingulare.Et tex.etiam ualde ſing.quem allegauit Ang.in l.de die,§.pla-
ne,ff.qui ſatiſ.cog.& illum etiam allegauit.ff.de dam.inf.l.ſi finita,§. item uidea-
mus.& ibi Do.Io.& quod no.Bar.ff.de priui.cred.in l.creditores,& uide Bar. in l.
defenſionis facultas,inf.de iu.fiſ.lib.10.de vent.in poſſ.mit.l. 1. in §.eligitur, &
iſta omnia adde ad l.1.ſup.de prob.ſequeſt.pecu.& an ſequeſter debet habere ſa-
larium,uide tex.in l.fi.inf.de bo.auth.iud.poſſ.& an habere debeat expenſas, ui-
de tex.l.mulier,ff.de capt.& Ang.in l.intereſſe, prælle. & an quis poſſit mittere
cuſtodem tempore uindemiarum, ut videat ne fraudetur in fructib. pro decima,
uel alio,uide quæ notaui in tex.l.1.§.antepe,ff.de uentre.in poſſ.mitten.ſup. alle.
& ibi notaui uerba Nic.de Neap.quæ ſunt notabilia.
b Aſſignatus terminus.Facit c.paſtoralis,extra de excep.& uide Bart.in l. tertia, ff.
de excep.
c Ponderanda,Vide Bal.in l.1.ſu.de ſent.& interlo.om.iud.
d A.B.Sed nunquid per inſtrumentum.An per inſtrumentum dotale probetur ma-
trimonium,vide Bal.in auth.ſi quis in aliquo,C.de eden.
e Si inſtrumentum.Vide Bal.in l.2.in fi.ſup.de exc.rei iud.& in cap.naturales, ſi de
feu.fue.contro.
f Nunquid hæc lex.Vide Bal.plene in l.fi.ff.de in ius uoc.

LEX VI.

1 *Appellatio ne teſtamentum aperiatur,interponi non poteſt.*
2 *Statutum iniquum nemo dicere poteſt.*
3 *Sententia in poſſeſſorio retinendæ ferri poteſt.*

1 Quiſquis. †Ne teſtamentum aperiatur, vel ne ſcriptus
hæres in poſſeſſionem mittatur,non appella-
a tur, & punitur tā appellans,q̄ appłoni *a* deferens,& rō primi di-
cti eſt,quia apertura teſtamenti deſiderat celeritatē, & qa nemi
b ni p̄iudicatur.*b* Rō ſecundi eſt, qa eſt poſſeſſorium adipiſcēdæ,
ſm Old.Item qa eſt quoddam notorium atteſtante ſcriptura,vt
s̄.de edic.diui Adr.tol.l.edicto,& dic vt ibi,& hoc uerum,*niſi iu*
c *dex* de cā non cognouerit, *c* qa ex iuſta cā pōt appellari, ſm *Inn.*
2 & Bar.in l.fi. de app. recip.† Eſt, & alius caſus, *d* in quo non ap-
d pellatur,ſ.ſi quis vult dicere ſtatutum iniquum:nam lex pp̄łi ge
neralis ſeruanda eſt,vt ff.de app.reci.l. fi. ſed ſi lex eſſet ſpālis, bn̄
poſſet appellari a ſn̄ia,ſecundum eum lata,vt no.Bar.in d.l.fi.&
intelligitur, etiam ſi uerbis ſit generalis, & in effectu ſingularis
arg.in c.ex parte,extra de off.deleg.quia contra talem legem po
3 teſt opponi doli exceptio.tex.eſt no.in l.1.ff.de exce.do.† Quæro
e nunquid *e* poſſit ferri ſententia in poſſeſſorio, ſi neutra pars vult
offerre libellum,ſed enſem pro libello? Reſpond. ſic in poſſeſſo-
rio retinendæ, cum vterque dicit ſe inſolidum poſſidere, vt no.
in Specul. de lib. concep. §.nunc dicendum.verſ.22.& ff.de lib.
f cau.l.liberis,§.fi.ſecus in alijs *f* poſſeſſorijs,in quib.debet proce-
di ordine iudiciario:niſi in notoria ſpoliatione,vbi non eſt neceſ
g ſario,*g* niſi ſimplex facti propoſitio,vt no.3.q.4.c. quia Prælatos,
& in Spec.de noto.cri.§.iam ver.Petr.de Sam.

ADDITIONES.

a Quam appellationi.Vide Bal.in l.2.in 5.q.ſup.de teſt.
b Præiudicatur.Vide Bal.in c.1.§.naturales filii,ſi de feu.fue.contro.
c Cognouerit.vide Bal.in l.1.inf.ſi de momen.poſſ.fue.appe.
d A.B.Eſt,& alius caſus.No.ſi quis vult dicere ſtatutum iniquum,quod non audit,
ſi eſt generale,ſecus ſi eſt ſpeciale.vide Mod.in c.1.alias in rub. de conſtitu. & an
ualeat ſtatutum ſpeciale,ibi uide Bal.in l.1.ff.de leg.& gl. fi.de capi.dimi.l. amiſ-
ſiones,§.qui deficiunt.vbi dicit gl.quod ualet ſtatutum in odium unius. an ſit ue-
ra,uide etiam,quod no.in l.2.inf.quæ ſit long.conſuetu. & l.Anthiochenſium,de
priu.cre.vide Bal.in l.iudicib.ſup.de app.in l.1.ff.quod quiſq; iur.& l.milites.ſup.
de teſt.mil.& l.1.ff.eo.Bar.in l.omnes populi,de iuſt.& iu.& uide D.Pe. in cap. ſi
propter,de reſc.in 6.ubi ualet ſtatutum reſpectu unius perſonæ, ſi eſt ſibi fauora-
bile per illum tex.& ſic limita,quod hic dicitur, & uide quæ notaui in tex. d. l.1.
de doli exce.& uide notabilem tex.in Cle.cupientes,in uer.ſtatuta facientes. vbi
Epiſcopus poteſt facere ſtatuta contra particulares perſonas delinquentes,& quæ
dixi in rub.de conſt.
e Nunquid.Vide quod no.Bald.in l.fin.ſup.de edi.di.Adr.tol.& in l.uis eius,ſup.de
prob.Inn.in c.in præſentia,extra de prob.& per Bal.in l.ordinarii,ſup.de rei vend.
f A.B.Secus in aliis.Facit gl.1.q.2.notum.& gl.in c.cum eccleſia,de cau.poſſ.
g Neceſſaria.An in poſſeſſorijs requiratur libellus,uide in c.1.de lit.conteſta.glo. in
l.momentaneæ,inf.unde ui.& ibi Bar.in l.ſi coloni,inf.de agri.& cenſ.libr.11. &
Spe.in §.nunc dicendū.hic all.uer.25.& Bar.in l.momentaneæ,ſup.qui leg.perſo.

LEX VII.

1 *Appellatio ab interlocutoria quare non interponatur.*
2 *Accuſator appellare poteſt.ſi iudex non torquendum pronunciat.*
3 *Iudex quando interloquitur aliquem minorem,qui non eſt,appellare poteſt aduerſarius.*
4 *Appellatio ſi ab interlocutoria interponatur,quæ cauſa dicatur probabilis.*

1 Ante ſententię. Ante diffinitiuam nō appellatur.
h.d.† No.ꝙ ideo non appellatur
ab interlocutoria,quia lęſio eſt initiata,non completa,cum poſ-
ſit victus in interlocutoria vincere per diffinitiuam, ſi pro eo fe-
ratur;vel appellare,a diffinitiua,quæ eſt totum continens,ſi fera
tur contra ipſum:ius enim ciuile appellationem ab interlocuto-
ria ideo renouet,quia grauamen reſcindi poteſt,ut no.Io.Mon.
in cap..fin.de appel.libr.6.Oppo.quod immo appellatur ab inter
locutoria,quæ reſpicit præparationem cauſæ,vt ff.qui ſatiſ.cog.

l.ar-

l.arbitro. Sol.ibi non reuocatur per appłonē, ſed ɔ̃rio. Imperio,
quo ordinarius reuocat factū delegati, ſi nō ſit ad eū appellatū,
ſiue ſit ad eū appellatum, ſiue ſit deſerta appło: nā hoc nō facit ex
iuriſdōne deuoluta, ſed ex propria: vel ibi nō appellatur, quia cir
ca executionē præiudiciū generat. Executio.n. eſſet inanis, ſi fi-
fideiuſſores non eſſent ſoluendo, & ſic vtraque ſolutio eſt vera.
a Op.ꝙ *a* imo appellatur ab interlocutoria, vt ff.de app.rec. l.ij.So.
ibi tortura continet grauamen irrreparabilis afflictionis, & ideo
appellat, ne torqueatur: quia vbi per appłonē interponēdā a diſ-
finitiua, non remanet ſaluū in capitulis per ſnīam interlocutoriā
deciſis, tunc pōt appellari, vt in lege ɔ̃ria, aut remanet ſaluū ius,
& tunc non pōt appellari, vt hic. Iſta eſt ſol.cōis Doct. vt probat
in d.c.fin.de app.li.6. Sed hæc ſol. vr̄ falſa: ſi.n. eɔ̃ pronunciat non
2 torquendum accuſator pōt appellare, arg. extra de mutuis per.c.
prudentiam, & tn̄ non imponitur afflictio corporalis, dic ergo, ꝙ
ideo appellatur, quia iſte articulus reſpicit merita cauſæ princi-
palis, ad quæ venitur per torturam, & per non torturam impedit
examen. Tertio opp.de l.ſi quis prouocatione.ſ.de appell. Sol.ibi
appellatur non tanquam ab interlocutoria, ſed tanquam a graui
læſione, vel eius metu probabili. Quarto op.de min.l. ait Prætor.
§.permittitur. Sol. ibi interlocutoria erat lata præter ordinē iu-
ris, quo caſu, indiſtincte pōt appellari: vel ibi ideo, quia contine-
bat legitimationem perſonarum. Alii dicunt, ꝙ ibi Iuriſconſul-
tus ponit quoddam motiuum, non tn̄ determinat, quod poſſit
3 appellari: & hoc tenet Nicol. de Mata. quod not. † Quinto opp.
de l.intra vtile, ff.de min. vbi dr̄, ꝙ minor petit reſtōnem in inte-
grum, dicendo ſe minorē, & læſum ſui facilitate, vel dolo aduer-
ſarii: & iudex ex aſpectu forte, uel ſcriptura nataliū, vel teſtib.ali-
quib. motus, interloquitur, eum minorem eſſe, ex quo aduerſa-
rius dicit ſe læſum quia forte probationes non videbantur ſuffi-
cientes, ꝙ appellare pōt. tn̄ Iudex videt appłonem iniuſtam, pro
nunciat eam iniuſtā, nec vlterius procedit, ſed remittit cauſę co-
gnitionē, & ſnīam ad Iudicē a quo. quod aūt illa eſſet ſnīa inter-
locutoria, apparet: quia ſi fuiſſet diffinitiua, nunꝗ fieret remiſſio
cognitionis ad iudicē a quo. Item apparet alia rōne, quia fertur
ſeorſum a principali, & non diffinit negotiū. Solu.ibi interlocu-
toria ferebatur ſuper meritis cauſæ, quia ferebatur ſuper vno de
fundamentis libelli, & ſic erat valde preiudicialis, nimirum ergo
ſi appellatur, ſecus aūt in interlocutoria, quæ inferret leue preiu
diciū: quia tunc non appellat, vt hic. & hæc vera ſol. Sed Iac.But.
dicit, ꝙ ibi ante lit. conte. fuit obiectum de minori ætate, & pro-
nunciatum. vnde ibi appellatur tanꝗ ab emergenti, quod ridicu
lū puto. Nam cum hoc concernat cām ſuſtantialem petitionis,
non eſt de hoc pronunciandum ad ingreſſum iudicij ante lit.ɔt.
ſuper libello. nec procederet iſta exceptio ad impediēdum libel-
lū introduci, & litem cōteſtari, alias pari rōne poſſet pronuncia-
ri de articulo leſionis, quod eſt fatuum ſentire, & eſt opi. Satur-
b nina. Item qn̄ aliquid mandatur per interlocutoriam, *b* ꝙ non
poſſet plus mandari per diffinitiuā, pōt appellari ſine expreſſione
cauſæ, de appe.c. peruenit. ſm Inn. ibi Bar.ɔ̃, ff.de min.l. ait Præ-
4 tor.§.permittitur, vbi vide. † Quæro, qn̄ appellat ab interlocuto-
ria, quæ cā ſit probabilis? Dicit Io. Mon. ꝙ eſt arbitrarium ſi cau
ſa non eſt expreſſa in iure, vt in c. Romana, de app. lib.6. per Ioā.
And. & l.j.ff.ex quib. cau. ma. Quæro, an ab interlocutoria poſ-
ſim appellare, antequam feratur. Rn̄. non, quia debeo expectare
verbum Iudicis, vel æquipollēs, puta, quia Iudex procedit ad id,
c quod non ſe compatitur cum iure meo, vt no. Io. Mon. *c* in c. nō
d ſolum, de app.li.vj. ibid. ait, ꝙ ſi proponens *d* exceptionem aptam
in materia, & in forma, non admittit me paratum probare, ꝙ
appło mea ſtatim transferret iuriſdōnē ad iudicem ad quem, tn̄
5 corā eo non vincam, niſi probem veritatem exceptionis; non.n.
plus operatur appło, niſi admiſſionem ad opponendum, & pro-
bandum, nec.n. plus tenebitur facere primus Iudex, in cuius lo-
cum ſuccedit iudex appłonis, qm̄ in appellatione eſt quædam
ſubrogatio, l.cum apud, ff.iud.ſol. Sed ſi reus non obtulit ſe pro-
baturū, non eſt transfuſa tota iuriſdō, ſm Io. Mō. Quæro de tali
qōne, citato debitore meo, & non comparente, feci me mitti in
poſſeſſionē bonorum eius: quidam comparet, & dicit reuocan-
dam miſſionem, quia in p̄iudicium eius proceſſi, & Iudex pro-
nunciauit non reuocandam: quæritur an poſſit appellari? Dicit
Butr. ꝙ ſic: quia nulla diffinitiua ſperatur inter me, & eum, licet
ſperet inter me, & debitorem meum. Tu diſtingue, aut contra-
dictor intentabat ſolam poſſeſſionem, & non appellat: aut pro-
prietatem, vel vtrumque: & tunc appellat, vt ĵ. ſi de momē.poſ.l.
j. Tandē multas pulchras, & vtiles qōnes vide per me, ſ. de epiſ.
au.l. ij. Vltimo extra opp. cuiuslibet interlocutoriæ grauamē pt
ſine appellatione reparari, vt l.quod iuſſit, ff. de re iud. ergo non
poteſt appellari, vt ſup.de app.l. omnem honorem. Sol.quod eſt
in mero arbitrio, pronunciantis, non impedit appellationem.
e text.eſt extra, de ap.c.cum ceſſante. Quæro ſi ordinarius *e* com-
mittit vnum articulum delegato, & ille male pronunciat, vtrū
ab iſta ſnīa appelletur, tanquam ab interlocutoria, an tanquā a
diffinitiua? Gl.in d.l.ij. dicit, ꝙ tanquā a diffinitiua, quod falſum
eſt, licet enim diffiniat iuriſdictionem pronunciantis, non tamē
f diffinit negocium, & not. iſtum paſſum. ¶ Pone, *f* iudex pronun-
ciat probatum, vel non probatum, vtrum iſta ſit interlocutoria,
& vtrum poſſet appellari, & quod tempus datur ad proſequen-
dum? Reſpon. interlocutoria eſt, & appellari poteſt, & datur ad
proſequendum annus, vt in diffinitiua: tamen iudex appellatio-
nis ex officio ſuo poterit reſtringere moras, & arctare terminos,
ne diu proteletur negocium principale, hoc pulchre no. Io. Mon.
in c.cupientes, in gloſſ. ut per teſtes, de elect.lib.vj. ¶ Pone, iudex
g *g* ad quem pronunciauit, dicens, per hanc noſtram diffinitiuam
ſententiam dicimus, & pronunciamus appellationem eſſe deſer-
tam, primam ſententiam ſententialiter confirmantes, appellatur
ab iſta confirmatione, quæritur quid iuris? Reſpon. verba iudicis
h non poſſunt *h* facere, ut interlocutoria ſit diffinitiua. Et ideo quā-
tum ad primam partem de appellatione deſerta, debet appellari
tanquam ab interlocutoria, quātum vero ad ſecundam partem
de confirmatione, non expedit appellari, quia ſuperuacue hoc
adiūxit. Nam ſi deſerta eſt appellatio, ergo eſt deſerta iuriſdictio.
Et ex hoc ſequitur, quod in cauſa appellationis deſertæ, non ha-
bet pronunciare bene iudicatum: ex quo ſequitur, quod ad eum
non pertinet executio, ad hoc facit quod no. in c. Romana, in fi.
de app.lib.vj. in Nouella.

ADDITIONES.

a A.B. Opp. quod No. ꝙ appellatur ab interlocutoria, quando grauamen eſt irreparabile in diffinitiua. Idem dicas, quando eſt difficile reparari. Vide Bar. in l.1. in prin. ff. de app. Bar. in l. id quod pauperibus, ſup. de epiſc. & cler. & uide eundem eleganter loquentem, in l.2. ſup. de epiſc. aud. & l. arbitro, ff. qui ſatiſ. cog.
b Per interlocutoriam. Vide Bal. in l. minoribus, ſup. de his, quib. ut indig.
c Io. Mo. Per c. dilecto, & c. ex parte, ext. de app.
d Si proponens. Vide Bar. in l.3. ff. de appell. recip.
e Si ordinarius. Vide in l. ſi quis, ſup. de reb. cred. in auth. hodie, ſup. de iur. calum. & in l.2. ſup. ſi aduer. rem iud.
f Pone. Facit ꝙ no. Bar. in auth. ſed, & ſi quis, in ver. quæro, an iſta. ſup. de teſtibus.
g Pone, Iudex. Vide Bal. in l. ſi Præſes. ſup. quomodo, & quando iudex.
A.B. Pone Iudex. Tene menti, ſi iudex fert interlocutoriam, & dicit illam eſſe diffinitiuam, erit tamen interlocutoria. vide tex. ſing. l. ſi Præſes. & ibi glo. ff. de poen. ſecund. Bald. ſup. de iureiu. l. actori.
h Non poſſunt. Vide Bal. l. ſi quis. ſup. de reb. credit. quid de interlocutoria ſuper annotatione bonorum, dic quod appellatur, l.2. & ibi Bal. & Doc. inf. ti. 1.

LEX VIII.

1 *Appellationis beneficium denegatur publico debitori.*
2 *Conſtare tunc dicitur, quando quis manifeſte, & aperte conuictus eſt.*
3 *Ciuitas poteſt ſibi ipſi per ſtatutum priuilegium concedere.*

1 Et publicarum. † *a* Si conſtat aliquem fore publicū
a debitorem, ei appellationis benefi
2 cium enegatur. h.d. Dicitur † autem conſtare, quādo manifeſte,
& aperte conuictus eſt, etiam ſi non eſt confeſſus: & in hoc eſt pri
3 uilegiatus fiſcus, & reſpublica. Sed † nunquid *b* ciuitas poteſt ſibi
b ipſi per ſtatutum concedere priuilegium? Dic quod ſic, quantum
ad ſuppoſitos ſuæ iuriſdictioni, vt ff. de priu. cred. l. Antiochenſiū.
& ibi gl. ord. no. hoc tamen in prærogatiuis potius, quam in mo-
do procedendi. Vnde valet ſtatutum, quod in cauſis illius ciuita-
tis, vel municipij, procedatur ſummarie, & de plano, etiam appel
latione remota.

ADDITIONES.

a Et publicarum. Ad hanc leg. vide Bal. in l.3. in 4. opp. inf. tit. j.
b Sed nunquid. Vide gl. in c. fi. de hære. in 6. Bar. in l. nec quicquam, §. fi. ff. de off. Procon. & Bal. hic ſequitur ſimpliciter Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta, in ver. hic etiam quæro, de conſt. & uide Bal. in l. prolatam, ſup. de ſent. & inter. om. iu.

Si pendente appellatione mors interuenerit. *Rub.*

¶ Nota, quod quando confiſcatio fit ipſo iure, mors non extinguit pronunciatum, nec impedit pronunciandum, vt l. Caius. ff. ad Silla. & ff. quod quiſque iuris. l.3. §. quod autem.

LEX PRIMA.

1 *Appellationis inſtantia tranſit ad hæredem.*
2 *Appellationis inſtantia ad anomalum ſucceſſorem non tranſit.*

Etiam. ¶ Heredes appellatoris mortui appellatione
pendente, in ciuili cauſa coguntur appellatio-
1 nis cauſas reddere, vel ſtare ſententiæ. hoc dicit. ¶ † Not.
appellationis inſtantiam tranſire ad hæredem, quinimo ſi non
erat inchoata inſtantia, ſed erat ſolummodo appellatum, iſta ap-
2 pellatio tranſit tanquam ius hæreditarium. ¶ † Sed nunquid *a* quā-
a tum ad tranſitum inſtantiæ intelligitur inſtantia cæpta per cita-
tionem? Reſpondeo, ſic, ſi negocium eſt tranſitorium ad hæ-
redem, alias non, vt ff. de fideiuſſo. l. ſi cum hominem, ff. de inf. l.
ſeruus. ff. de Præt. ſtipul. l. ij. Fallit in fiſco, nam oportet omnia de
nouo inchoari coram procuratore Cæſaris, quia ipſe ſolus eſt
iudex congruus inter fiſcum, & priuatum, vt ff. ſolut. matrimon.
l. ſi conſtante, §. fina. & ſibi ſoli eſt ſtabilita iuriſdictio. Dicit Petr.
quod inſtantia non tranſit ad eum, qui eſt quaſi hæres, vt eſt fi-
ſcus, vt no. ff. de noua. l. nouatio. Item Cy. & male. nam ad filium,
qui ſuccedit per authen. bona damnatorum. Item ad eum, cui
addi-

ADDITIONES.

a Sed nunquid. Vide Imo. in l. pænales, in prin. ff. ad l. Falc. & Bar. in l. ſi cum hominē & quæ ibi dixi, ff. de fideiuſ.
And. Barb. Sed nunquid. Et vide ibi Bal. & D. Io. qui ſingulariter loquitur.

a addicuntur bona, qui eſt anomalus*a* ſucceſſor no. Inſt. de eo, cui lib. cauſa bona addicun. tranſit inſtantia iudicij, quia non habet priuilegium Iudicis. ſecus in fiſco, qui habet Iudicis priuilegium cauſis inchoatis, & inchoandis, & idem eſſet, ſi quis ingrederetur
b monaſterium, *b* quod a Papa ſimile priuilegium haberet.

ADDITIONES.

a Anomalus. Bal. & Bar. contra, in l. ſi conſtante, §. fi. ff. ſol. mat.
b Monaſterium. Vide Imo. in contrarium, in l. ſi eum, ff. de fideiuſ. & ad iſtum tit. quã do quis pendente appellatione deceſſit, an ſequens in gradu poſſit proſequi, vide Bal. in l. eos, §. ne temere, ſup. de app.

LEX II.

1 *Terminus ſi vero contumaci per ſtatutum ſit aſſignatus ad moram purgandam, intra illum terminum contumax appellare poteſt.*
2 *Appellationis cauſam proſequi non tenetur hæres, quando ab annotatione appellatur.*
3 *Bannitus ex forma ſtatuti ſi non compareat, habetur pro confeſſo: ſi ſua culpa comparere non potuit, an ſtatim habeatur pro confeſſo.*
4 *Bannitus ad querelam proponendam reſtitui non poteſt.*

Eius qui. Requiſitus, & annotatus ſi appellauerit, eo mortuo pendente app. bona eius tranſeunt ad hæredes, non ad fiſcum. Trib. modis legitur: vno modo, ꝙ fuit appellatũ ab interlocutoria annotationis bonorum. Scḋo mõ, ꝙ fuerit appellatum a diffinitiua lata ſuper crimine p̄cedente annotatione bonorũ. Tertio mõ, ꝙ fuerit appellatum a ſnĩa lata ſuper crimine, non p̄cedente annotatione bonorum. Opp. cõtra primã lecturã: quia ab interlocutoria nõ appellat̃, vt ſ. tit. j. l. pe. Sol. hic erat talis interlocutoria, q̃ ꝑ ſe ſtabat, & in appl̃one a diffinitiua non veniebat recognoſcenda, quia concernit verã ꝯtumaciã, & non merita cãæ. Scḋo opp. ꝙ contumax non appellat, vt ſ. tit. 1. l. 1. Sol. ibi loquitur in vero contumace, hic in ficto, vel ibi ſopitũ erat tempus comparitionis, hic autẽ ſecus: quia poterit purgari contumacia intra annum.† Ex hoc no. ꝙ ſi vero contumaci per
1 ſtatutum aſſignat̃ aliquis terminus ad morã purgandã, ꝙ verus contumax intra illum terminũ appellare põt, quod valde no. Ex hoc infert̃, ꝙ verus contumax in prima citatione, qñ eſt iterato citandus, poſſit appellare. Itẽ quod verus cõtumax expectatus de benignitate, in illo ſpatio cõparitionis permiſſæ poteſt appellare. Tertio op. nam aut annotatio fuit ſolẽnis, & ipſo iure non p̄t appellari, vt ſ. tit. 1. l. fi. aut non fuit ſolẽnis, & ipſo iure non valet, & non eſt neceſſe appellare. Solu. dic, ꝙ fuit ſolemniter annotatus, tñ habebat excuſationem, forte ꝑꝑ infirmitatẽ, vt ſ. de re mili. l. ignorare. Ex p̄dictis conclude, ꝙ a banno, quod eſt interlocutoria, p̄t appellari: tñ ſi non eſt ſolẽniter latum, eſt ipſo iure nullum.
a Et adde, qa annotatio non eſt pæna criminis, *a* ſed cõtumaciæ, ſi-
b cut, & bannũ non eſt pæna criminis. Vñ veniẽs ꝑpetuo audit̃ *b* ſuper defenſione criminis, niſi ſtatutũ diceret, ꝙ bannitus habeat̃ ꝑ confeſſo: iõ ſi poſtea capiat, P̃tãs non cognoſcet de crimine, ſed pronunciabit eũ puniendũ tali pęna, velut cõfeſſum de crimine, ſ̃m Iac. But. Caueant igit̃ ſibi bãniti ciuitatis Peruſinæ: quia lapſo termino banni, licet non inueniantur ꝑ aliquem officialem ꝯdẽnati, & ſit lapſum longum tp̃s: tñ ſi caperent̃, debent ꝯdemnari, tanquam confeſſi, quia, & ſi inſtantia periret, nõ tñ ꝯfeſſio perit.
2 †Quærit gl. quando appellatur ab annotatione, & ſumus intra annum, vtrum hæres teneat̃ proſequi cãm appl̃onis, & ſentit gl. ꝙ non, quia extincto principali, extinguit acceſſorium, vt ff. de ſuſp. tut. l. ſi poſt finitam. In text. ibi, annotatus. i. interlocutus annotandus. Incorporatio autem non fit niſi poſt annum, & cum ſit illa
3 mera executio, ab ea nõ appellat, niſi modus excedatur.† Quæ-
c ro, nunqd *c* ſi ſtatutũ dictat, ꝙ bannitus, qui non ꝯparet intra octo dies, habeat̃ pro conuicto, & ꝯfeſſo: vtrum, ſi interim certum eſt, ꝙ ſua culpa comparere non p̄t, ſtatim habeat̃ pro ꝯfeſſo, ita ꝙ fiſcus poſſit ſtatim inuadere bona tanq̃ conuicti, & confeſſi? & vr̃ ꝙ ſic, quia de neceſſaria, & contingenti idem eſt quod de p̄ſenti, vt ff. de verbor. obl. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. & ff. de noua. l. ſi pupillus, §. j. Contrarium verius eſt trib. rõnibus. Primo quia verba legis requirunt tp̃s conſumatum, vt no. in c. vbi periculum, de elec. lib. 6. Secundo, quia haberi pro confeſſo eſt pęna a condtione incipiens: quia interlocutoria præcedens non obligat, vnde non incipit a præcedenti obligatione, & ideo expectandum eſt vltimum temporis momentum, vt ff. de verbor. oblig. l. in illa
d ſtipulatione, ſi calendis. Tertio, quia hæc pœna *d* trahit ſecum executionem, & ideo requiritur factum conſummatum vere, nõ autem interpretatiue, vt no. in ca. perpetuæ, de elec. lib. 6. in Nouel.
4 †Quæro, ſtatuto cauet̃, *e* quod querelæ bannitorum non audian-
c tur, mõ bannitus ex aliqua iuſta cã petit ſe in integ. reſtitui ꝯ bannum, quod poteſt, vt hic per Cy. & l. j. §. de qua, ff. de poſtu. an repellatur ab hoc beneficio per diſpoſitionem dicti ſtatuti? Reſpõ. non, quia nõ videtur bannitus, qui habet in integrum reſtitutionem, vt ff. de reſti. in integ. l. non videtur, & eſt ſimile in excommunicatione, cuius querela non auditur, niſi contra ipſam excõmunicationem proponatur, vt in c. 1. de reſcr. in 6.

ADDITIONES.

a P. D. Criminis. Et ideo non adeo fit, vt bona contumacis fiſco incorporentur, ſed magis vt probentur. vt per Bar. C. de prohi. ſeque. pec. proinde debet cum boni Iudicis fieri diſcretione, vt loco ſup. alleg. & ideo de ſupellectilibus nõ fit ſecundum iſtum in leg. j. ad fi. C. de bonis vacan. lib. 10. & uide eundem in leg. fina. C. de edi. diui Adr. toll. uer. item cum contẽ. Et adde quod Fran. Are. dicit eam eſſe ſequeſtrationi hærẽt, vel primo decreto. in leg. ex facto, de vul. & pup. in ſecundo autem caſu. Qualiter autem ac quando fiat, quod de vi, atque effectu, vide in Spe. tit. de acc. §. ſequitur videre, ver. 1.
b Perpetuo auditur. Vide Bal. in l. j. ſup. de poſt. itẽ poteſt petere ſe ex cauſa reſtitui ſecundum iſtum hic, in fin.
c Nunquid. Vide Bar. in l. cum ſtipulatus, hic alle.
d And. Barb. Hæc pœna. No. vbi apponit̃ pœna, ipſo facto requirit̃ factum conſummatum. vide Bal. in l. ſi quis nõ dicam rapere, ſup. de Epiſ. & cler. & quod ipſe no. in l. ſi fugitiuum, ſup. de ſer. fug. & in c. j. §. furtum, de pa. iura. fir.
e Statuto cauetur. Quod bannitus poſſit petere ex cauſa reſtitui, tenet Bal. in leg. j. in fin. inf. de requi. reis. & Bar. hic ſequitur Ro. in leg. 3. §. ſi ſeruus, ff. de acqui. poſ.

LEX III.

1 *Bonorum confiſcatio venit in tribus caſibus.*
2 *Tacitum quid ſit.*
3 *Appellatio an ſufficiat vna ſi lata ſit ſententia ſuper principali & expẽſis.*
4 *Deportati bona, an per Iudicem reſeruari poſſint.*
5 *Appellationis pendentia idem operatur, quod ipſa appellatio.*
6 *Anathematizatus iuſte, vel iniuſte, an poſſit decedere teſtatus.*

Si is, qui Extincta per mortẽ pœna capitali, appellatione pendente, non extinguitur bonorum confiſcatio expreſſa, ſed tacita ſic. h. d. & eſt ratio, quia in primo caſu ſunt duæ ſnĩæ, & iõ extincta vna remanet altera. Sed in ſecundo caſu eſt vna ſnĩa, licet duæ pęnæ, quarum vna eſt principalis, altera per conſequentiam venit, & ideo abolito principali, acceſſorium eſt ſopitum, & Iudicis cognitione alienum, ac ſubtractum. Conſidera bonorum ademptionem copulatiuam. Pone ſtatutum ex diſpõne legis eſt per, cum, ex diſpõne vero iudicis qñq; eſt per, ẽt: & idem, quod in coniunctione legali, ſed ſi fit per, &, aut cã cognita cã aggrauãdi, & additur in afflictione, aut ſine cauſæ cognitione, & non addit legi, ſed cadit in ꝯñtiam, & ſublato antecedenti, tollitur ꝯñs, aliud eſt ergo copula verbalis principaliter iungens, aliud eſt in ꝯñtiam cadens, vel conſidera, ꝙ tacita ademptio non eſt ſnĩa hoĩs, ſed legis, ſicut damnatus furti non poſſet a ſola infamia appellare, quia ſnĩa hoĩs eſt vna tñ, & ideo appellatione ab eo interpoſita ſi mors interim ſuperuenit, abſorpta eſt ſnĩa hominis, & per ꝯñs tacita ſnĩa legis, vt l. j. in prin. ff. ad Ter. & l. furti, §. j. ff. de infam. & no. in l. j. & fi. ſupra ſi a
1 non com. iud.† Modo reuoco in dubium, vtrum lex noſtra intelligatur in deportato, vel in damnato in metallum, vel ad mortem naturalem, vbi ſpiritus ſeparatur a carne, vt ff. de don. inter virum, & vx. l. cũ hic ſtatus, §. ſi ambo. Reſp. in iſtis trib. generib. pænarum, cõfiſcatio bonorum venit ex neceſſitate, vt ff. de cap. dimi. l. tutelas, §. ſi libertate, ergo expreſſio iudicis nihil operatur, quia exprimit illud, quod de neceſſitate inerat, & non erat in p̄tãte iudicis non ineſſe, ar. ff. ſi cer. pet. l. cum quid, & infra de fideiuſ. l. non recte differentia ergo nõ debet fieri inter expreſſum & tacitum, ſed debet fieri inter crimina. Aut enim eſt tale crimen, ex quo irrogatur exilium tale, ex quo exul poteſt bona retinere, vt in relegatione: & tuuc refert, vtrum iudex dicat, relego te cum ademptione bonorum, an dicat relego te, & adimo bona. Primo caſu extincta relegatione, bonorum ademptio eſt extincta. Secundo caſu non, quia modus ſignificandi attributus dictioni cum ab intellectu, eſt ſignificare acceſſorie, vt no. in l. ij. ſup. de ver. ſig. ſed modus ſignificande dictionis &, eſt ſignificare principaliter & per ſe. vt l. ſi cui, ff. de fun. inſtr. aut eſt tale exiliũ, ex quo neceſſario bona confiſcantur, & tunc indiſtincte extincta pœna principali, quæ cohæret perſonæ, extinguitur acceſſoria, quæ cohæret bonis. non. n. intelligitur iudex aliquid diſponere ſuper bonis, ſed ſolummodo exprimere diſpõnem legalẽ, ſecundũ Pet. & Cy. & But. quia non debet iudex plus grauare, q̃ lex grauet: & mens iudicis præſumitur eſſe conformis menti legis, l. & puto, §. j. ff. fam. erciſ. & ff. de iuſt. & iu. l. nã & ipſum. Sed contra eos vr̃ tex. in l. i. ff. eo. Item opi. glo. Item opi. Ber. extra, de cle. coniu. ca. qm̃. & adde quod no. ff. de reg. iur. l. ea ſola. ſed Bar. dicit, aut exprimitur per modum, per quem ineſt, & nihil operatur, aut per modum, per quem non ineſt, & tunc operatur, & in omni delicto aut exprimitur per modum conſequentiæ, aut per modũ per ſe ſtantem, ſeu principaliter, & tunc expreſſio aliquid operatur de per ſe, & idem tenet gl. Dum tu dicis, ineſt de neceſſitate. reſpondeo non eſt verum, quia non ineſt eo modo, quo exprimitur, ita tenet ipſe in l. j. ff. eo. Conſidera, ineſt per legem, & exprimitur per hoĩem, & ſic non ineſt ex diſpõne ipſius diſponẽtis, ſed ex diſpõne diuerſorũ, qua rõne ſi homo prouidet per diuerſam rõnem a prouidentia legis, debet prouidentia hominis aliquid operari, vr̃ aũt homo aggrauare ſnĩam legis diſponendo per coniunctionẽ ſubſtantiuã, & non per coniunctionẽ adiectiuã, quia cum excedit terminos legis, manifeſtũ eſt, ꝙ aggrauat pœnã, vt in §. pęna grauior. & iſta fuit intẽtio Bartolucij de Pratis, q̃ hucuſq; nõ intellexit Bar. dixit. n. ille, ꝙ aut iudex aggrauat pœnã, aut nõ, quẽ ego declaro, qa vr̃ aggrauare pęnã vbi ſurgat effectus, qui non ſurgit ex mera legis prouidentia, & per hoc habes intellectum iſtius materiæ. Itẽ tacitum eſt ex generali legis

proui-

prouidentia,ſed expreſſum eſt ex ſpeciali Iudicis ſentētia; & ideo
expreſſum ceſſare facit tacitum,niſi incidant in eūdem effectum,
de leg.3.l.hęres meus,§.duæ ſtatuæ.Item quandoque virtus taci-
ti antecedit virtutem expreſſi,vt ff.de teſta. tut.l.quæro,§. 1. vltra
hoc via eſt brocardica, vtrū expreſſum operetur plus vel minus,
quam tacitum,an tantundem,& ex prædictis apparet,quod ſi idē
per idem,operatur tantundem,vt no.ff.de reg.iu.l.expreſſa nocēt.
Sed quæro,quid vocas tacitum? Reſpond.illud quod ſine verbo-
rum prolatione hr̄ pro expreſſo:& allegatur ad hoc l.ſi extraneus,
ff.de cond.ob.cau.& male, quia verba ſunt apta comprehendere
vtrumque,vnum caſum ex vi cauſæ finalis dificientis & expreſſę,
qui dabatur pro futuro matrimonio:vnde oritur cōdictio ob cau
ſam:alium ex vi ſtipulationis, & quoties verba ſunt apta compre
hendere vtrumq;nihil intelligitur omiſſum,vt no.Cy.ſm Dy.in
l.fi.ſup.de poſthu.hæred.inſt.Illud ergo dr̄ tacitum,quod lex ſup-
plet:illud autem,quod nō ſuppletur,dicitur omiſſum,vt l.ſi cum
3 dotem,in prin.ff.ſol.mat.†quærit hic Cy.ſi lata eſt ſententia ſuper
principali,expenſis,vtrum ſufficiat vna appellatio?& dicit ꝙ non.
Tu diſtingue, aut eſt appellatio generalis, & tunc ſufficit:aut eſt
a ſpecialis,& ſi quidē a ſorte,aut a tota ſorte,*a* & ſufficit, aut a par-
te ſortis,& non ſufficit, niſi appellatus proſequatur partem omiſ-
ſam,vt ſup.de app.l.ampliorem,in prin. aut appellatur ab expenſis
tm̄:& tunc non ſufficit quo ad ſortem,quia diuerſa condemna-
tio eſt, nec ex conſequentia apta eſt parere exceptionem, vt ff.de
4 iureiu.l.ſi actor.† Vltimo quæro,nunquid *b* deportato Iudex poſ-
b ſit reſeruare bona? Reſpond.gl.or.dicit ꝙ ſic,in l.ſi qua militi, §.j.
ff.ex quib.cau.ma.quam ſing.no.& puto,quod illa glo. dicit verū
in dn̄io de iure gentium, ſecus in actionib. perſonalib. quæ ſunt
de iure ciuili: vnde nomina debitorum non poſſunt ei reſeruari
5 propter ſtatus ſui obſtantiam.†Quæro,deportatus *c* deceſſit intra
c tp̄s appellandi,vtrum ſi idem ac ſi deceſſiſſet appellatione pendē-
te? Gl.dicit ꝙ ſic,ff.de app.l.ex iudiciorum,& ideo ſi bona fuerunt
expreſſe adempta, hæres debet appellare: alias non eſt neceſſaria
d appellatio.Sed quidam opponunt *d* contra gl. quia ſententia tra-
hit ſecum executionem,vt l.qui vltimo,ff.de pęn.quæ poſt mortē
non poteſt reuocari? Rn̄. immo ſic; quia iſta executio non erat
confirmata per lapſum tp̄is appellandi,& ſic pendet eius effectus.
ſic ff.de donat.inter virum & vxor.l.cum hic ſtatus,§. ſiue. & hac
e ratione videretur,quod teſtamentum, *e* quod interim faceret de-
portatus,vel ad mortem damnatus, contra quem Poteſtas fecit
executionem corporalem,intra 10.dies valet, ſi inſtitutus appel-
lat ratione bonorum:ſecus ſi non appellat.appellabit autem non
nomine defuncti,ſed nomine ſuo pro intereſſe bonorū quæren-
dorum,& idem videtur ſentire quædam gloſ.ff.de teſta.l. ſi quis.
quam gl.allegat hic Cy.Et hoc eſt vtile ſcire; quia quando Pote-
ſtates terrarum condemnant furem ad mortem, & non faciunt
mentionem de confiſcatione bonorum,faciunt confiſcationem
ſtatim ante 10.dies,quod ſi talis caſus eſt,in quo poterat appella-
ri:quia erant confeſſi, non conuicti, quod eorum teſtamenta va-
lent,nec eſt neceſſe,quod hæredes appellent, quia ex diſpoſitione
legis notorium eſt,quod Iudex eſt executus iniuſte, & notorium
æquiparatur ſententiæ iniuſtitiam declaranti; & ſic idem opera-
tur,quod ſententia Iudicis ad quem, vt l.emptorem in prin. ff. de
act. emp. Quid vltra? bona eorum non videntur tacite confiſca-
f ta,*f* quia non eſt publicum crimen,ff.de cond.ob cau.l.pen.& eſt
gl.fi.ſup.qui teſt.fac.poſſ.l.2.Vel dic,vt no.Io.And.in c.quamquā,
de vſu.lib.6.in Nouel. Aduerte, gl.quæ eſt in l.eius,qui.§.1. ff. de
teſt.dicit, quod bona damnatorum hodie non publicantur, nec
tn̄ hodie poſſunt deportati teſtari duab.rōnib. Prima,quia de iure
veteri inteſtabiles ſunt,nec hoc inuenitur per iura noua correctū.
Secunda, quia de iure nouiſſimo bona debentur certis perſonis,
non tn̄ vt hæredib. ſed vt priuilegiatis per ius Authenticorum. Et
ſi dicatur,ꝙ hodie nō habemus iſtos deportatos? Rn̄.ꝙ imo; quia
Reges & Principes bene poſſunt hodie deportare in inſulas,ſi in-
ſulas habent,vt ff.de leg.3.l.1.§.a præfectis.Item loco inſulæ,quia
voluntas legis eſt viua lex, & rerum naturam mutare pōt, vnde
ſufficit dicere,deportamus:quia ipſum nomen per ſe eſt publica-
tio omnium bonorum, & ademptio oīum gratiarum, vt inf. de
ſen.paſ.l.fi. Item habemus bannitos in ęre, & in perſona, qui ha-
g bentur pro deportatis, *g* cum in ciuitate eorum nulla iura eis pa-
trocinentur,vt no.Inſti.quib.mod.ius pat.pot.ſol.§. relegati.quia
ſtatuta dicunt,ꝙ ſunt extra protectionem Cōis.quod intellr̄ tam
quo ad leges cōes, quam quo ad municipales, vt ff.de alea. l.j.§.
quod aūt.Item habemus eos,qui in pęnam dānantur ad mortem
confeſtim morituros; nam iſti moriuntur bis, quia primo mo-
riunt̄ ipſo verbo pronūciationis iudicis percuſſi gladio oris eius;
quia per eius ſnīam fiunt ſerui pęnæ. Item & per ſeparationem
aīæ a corpore moriuntur,nec teſtm̄ inter has duas mortes factū
valet,quia poſt mortē nemo teſtat̄, niſi diceret aliquis, ꝙ verum
non eſt ipſos effici ſeruos pęnę,quia hodie extra legis ordinem ex
forma decretorū Ciuitatum damnant̄, quā opin. vr̄ tenere Spe.
h de ſen.§.poteſt.*h* & tunc ſequitur talis concluſio,quod iſti poſſūt
habere hęredem ex teſtō, & ab inteſtato, & ceſſat auth.bona dā-
natorum,Et no.ꝙ illi, qui veniunt per illam auth. fruſta facerent
appellando, niſi bona eſſent expreſſe adempta. Nam dominatio
aperit eis viam,& non obſtruit:& iō fatue appellarent,niſi vellēt
memoriam defuncti conſeruare, eius innocentiam oſtendēdo.
Nam ēt in crimine manifeſto poſſunt hoc facere re integra, vt ff.
6 de iure fiſc.l.res,quæ.†Quæro an anathematizatus,*i* iuſte,vel iniu
i ſte,poſſit decedere teſtatus?eſt autem anathema,maxima excōi-
catio, per q̄ quis efficitur in ptāte Diaboli, ſi ſe non emendat: &
nullo iure cauet̄, ꝙ perdat bona: & ſm rei veritatem non perdit,
vnde ꝯhere pōt.Item nullo iure cauetur expreſſe,ꝙ teſtm̄, quod
ante fecit,rumpatur,ſed in excōicatione perſeuerans,non pōt te
ſtari:quia per obſtinationem fecit confeſſionem in antro, & ſpe-
lūca Diaboli,cuius eſt ſeruus effectus,vt l.fin.inf. de ſen.paſ.ſecus
in excōicatione cōi, & non tam graui. Io. And. indiſtincte dicit
valere,quia nullo iure cauetur ꝯrium.de ſenten.excom.c.decer-
nimus,lib.6.in Nouella,vide in Pontificali.c.53.vbi dicitur,quod
anathema idem eſt, quod ſolemnis excōmunicatio pro grauio-
rib. culpis,in cuius prolatione debēt duodecim Sacerdotes Epm
circundare, & inter alia verba ſunt iſta, & ſocietate oīum Chri-
ſtianorū ſeparamus,tradentes eum Sathanæ, & dr̄ ſal infatuatū,
qd̄ pedib. eſt calcandū, & ad nullum vſum eſt aptum.Et no.ver-
K bum,*K* infatuatum,ff.de cond.& dem.l.pe.ff.de inoffi.teſt.l.Titia,
& de iſto tam odibili excōicato,& a limitibus,& ſuffragijs Chri-
ſtianorū ſeparato,loqui poteſt Hoſt. quia eccleſia eius teſtm̄ non
dēt hr̄e ratum,niſi reſipiſcat:& ſm rlās iuris ciuil. cum ſit inteſta
bilis ex crimine teſtm̄ ēt ante factum rumperet̄, vt no.in l.1.§.exi
gitur,ff.de ſecun.tab.licet,vt dixi, non habemus lege cautum ex-
preſſe, talis ergo non dr̄ decedere inteſtatus, quia improprie eſt
inteſtatus,qui voluntarie decedit inteſtatus,& in eo non haberēt
locum ſtatuta ſtricti iuris, quib. cauetur ꝯ naturalem rationem,
quod fœmina non ſuccedat ab inteſtato,vt no.ſup. de iure deli.l.
cum antiquioribus. Sed ſtatuta naturali ratione munita bene ha
berent locum,l.1.2.reſpon.ff.de ſuis,& legi.

ADDITIONES.

a A tota ſorte. In contrarium facit l.fi.ſup.quando prouo.non eſt nec.& quod no. per Doc.in l.4.§.hoc autem,ff.de dam.infec.ubi licet petam te mihi condemnari in ſorte,ſi non peto vſuras.iudex non tenetur.Sal.hic tenet contra Bal.

b Nunquid. Vide Bar.in l.1.inf.de fideiuſſo.

c Deportatus. Vide Bar.& Doct.in l.ex iudiciorum,hic alleg.

d And. Barb. Sed quidam opponunt. An pendentia appellationis operetur idem, qd̄ ipſa appellatio,vide Bal.& Io.de Imo.in l.qui a latronibus.§.1.ff.de teſt.Bar. in d.l. ex iudiciorum,& ff.de publ.in l.defuncto,& Io.de Imo.

e Teſtamentum. Vide Dyn.in l.ſi quis,hic all.

f Confiſcata. Vide Bal.in tit.de pac.Conſtan.uer.criminalibus,& in l.2.hic alleg.Sed ego aliter ſcripſi poſt Bar.in l.1.ff.de bo.dam.

g Pro deportatis. Vide per Bar.in l.eius,qui.§.1.ff.de iu.fiſ.& Bar.in l.1.ff.de hære. inſti.& ſic poſſunt teſtari,quod eſt bene no.& uide Bal.in l.2.ad fi.ſup.qui teſ.fa.poſ.

h §.poteſt. Alias eſt §.ſpecies,uer.quia de iſtis,&c.

i An anathematizatus. Vide Bar.in l.ſi quæramus,ff.de teſt.& Bal.in l.fi. ſup. ſi a non comp.iud.

K Et no.verbum. Quis dicatur proprie inteſtatus,uide Sal.in l.cum Antiquioribus. C. de iu.delib.ubi ponit nouam opin.

LEX IV.

1 *Regis honor finitur morte Regis.*
2 *Ferię non dicuntur,ſi agatur,an quis debeat recipi in poteſtate alicuius.*
3 *Executor vltimæ uoluntatis ſi appellat,appellatio eſt ſuperuacua.*

Si pater. Cā honoris, vel officij morte ſoluitur hoc dicit.
1 †Not. quod morte Regis finitur honor Regis, vt
hic,& in c.1.de feudo Marchiæ,& idem eſt in omnibus cohærēti
bus perſonæ, vt ff. de cur. fur.l. cuius bonis, & ſic not.quod ſicut
hæres non ſuccedit in officio,ita nec ſuccedit in lite: cum officiū
morte finiatur,ut ff.de tut.l.tutela.& ſ.ſi quis ignorans rem min.
l.1. ſed quid ſi defunctus non habeat iuſtam cām litigandi, & ſic
a debeat condemnari in expenſis,*a* vt ſup.de execu.tuto.l. ſeueriter
an hæres poterit in expenſis condemnari, niſi appellationē proſe
quatur? Reſp.ſic vt j.l.prox.& ff.de rei vend.l. vtique. Extra opp.
nam lege expreſſe cauetur, quod ſi duo litigant de beneficio ec-
cleſiaſtico adipiſcendo,vel adepto, vno eorum mortuo durat lis,
& eſt res litigioſa,vt in c.1.& 2.vt lit.pend.li.6.Sol.ibi erat tale iu-
dicium, quod poterat remanere fundatum ex perſona viuentis:
hic non,& facit ff.de ſuſpec.tu.l.ſi poſt finitam.Opp.ff.de excuſat.
tuto.l.qui teſtamento.Solu.vt in gloſſ. Vel dic,quod hic Decurio
non habebat aliquam adminiſtrationem bonorum,ob quā poſ-
ſet de negligentia teneri,ſed ibi tutor habebat adminiſtrationem
2 bonorum, pp q̄ poterat teneri de non adminiſtratis, ſecundum
b Iacob. Butr.† Extra quęro,*b* quid ſi quæſtio ſit,an aliquis *c* debeat
c recipi in poteſtate alicuius loci,vel non? Reſpond. quod iſta cau-
3 ſa dicitur requirere celeritatem, & non ſunt feriæ, vt extra,de
d iud. capitul. fina. † Extra quæro, vtrum relictus *d* executor vl-
timæ

ADDITIONES.

a In expenſis. In contrarium facit, quod ſcripſi poſt Bar.in l.ſi eum,ff.de fideiuſ.

b And. Barb. Extra quæro. Vide Bart.in l.1. alias 2.de glau.leg.& l.ſi poſt.de noui operis nunc.

c An aliquis. Vide Bal.in l.1.ſup.de tem.app.

c Vtrum relictus. Vide plene per Bar.in l.2.de leg.2.

timæ voluntatis poſſit appellare? Rñd.ſuperuacua eſt applo, quia
tale offm̃ non tenet acceptare,vt not. in l.1.ff. de lega.2. Quid de
a eo,*a* qui eligitur ad conſulendum in cauſa? Reſp. nec iſte appel-
lat,ſed ſe excuſat:vt tutor.certe imo tenetur appellare, qa eſt of-
b ficium publicum authoritate,& vtilitate;& idem de eo,*b*qui eli-
gitur in tertium arbitrium,qui ex forma ſtatuti cogitur officium
acceptare,quia ſtatutum debet intelligi,niſi appellet ex probabi-
li cauſa,vt no,gl. in l.1.ff. de poſt. probabiliter tamen faceret Iu-
dex,ſi ſine appellatione grauamen reuocet,per illam glo.no.

ADDITIONES.

a Quid de eo, Vide Bar.in l.ſancimus,ſup.de aduo.diuer.iudi.
b A.B. Et idem de eo.Et an quis poterit cogi accipere arbitrium , uide Bald. & ibi eſt tex.ſin.in l,1.§.1.ff.ubi pupil.edu.de.§.quid ergo,& uide quæ notaui ad Bar. in l.3, inf.ff.de arb.

LEX VI.

1 *Acceſſorium in iudicium deductum extincto principali durare dicitur.*
2 *Rei nomen eſt inter reos receptum,quãdo in libro cognitionum eſt receptum.*

1 QUAMUIS. Mortua re,quæ erat in lite, puta ſeruo, durat
lis propter peculium. h. d.† Et ſic nota, quod
extincto principali, durat acceſſorium deductum in iudiciũ.con
2 cor.ff.de rei ven.l,vtique.† No.text.ibi dum dicit, in numero co-
gnitionum pendere proponas.Nam per hunc tex,Oldr. dicit, qđ
a tunc nomen rei dicit̃ receptũ *a* inter reos, qñ nomen eius ſcriptũ
eſt in libro cognitionũ, vel deſcribi debuit. cognitio autẽ incipit
lit.conte.vbi procedit̃ ꝑ uiam accuſationis,& tunc rñdet inquiſi-
tioni,qñ proceditur per inquiſitionem,vbi proprie non fit lit.con
teſt.ſed reſponſio eſt pro conteſtatione,& tunc non eſt tex, in iu
re,qui melius probet hoc.vnde anteꝗ̃ incipiat cognoſci de crimi
ne,non eſt receptus inter reos,etiam ſi regiſtratus ſit in actis reo-
rum,ſic intelligitur quod no.j.de adult.l.adulterij.

ADDITIO.

a Receptum.Vide in l.is,qui reus,ff.de pub.iud.

LEX VI.

1 *Hæres non dicitur, antequam teſtamentum ſit conditione confirmatum.*
2 *Hæredi non currit tempus ad appellandum hæreditate iacente,& ratio.*
3 *Temporis addimentum eſt ſpeciale in cauſa appellationis.*

SI VNUS. Hæc lex duo dicta cõtinet,ſm Pet. Primo dicit, ꝙ
hæres habet quatuor mẽſes, pluſquam defunctus
ad proſequendum appellationem,qui currunt poſt hereditatem
aditam, & hoc primo. Vel poſt lapſum tẽpus præfixum ad deli-
1 berandum, vt ſup.de iure delibe.l.curatoris,& hoc ſecundo.† Et
no. ꝙ hæres non dr̃ quis anteꝗ̃ teſtm̃ ſit condõne confirmatum,
vt l.ſi ſeruus cõis Meuij,in princ.ff.de ſtip.Sed hic quæritur,quid
in tpe appellandi? Rñd.hæres non habet niſi tp̃s, quod ſupererat
defuncto,quia nullo iure cauetur,ꝙ habebat plus de tpe.Illud tñ
2 eſt no.dignum,†ꝙ non currit tp̃s hæreditate iacente, niſi poſt de-
curſum tp̃s deliberandi datum a Iudice. Ratio eſt, quia appella-
tio conſiſtit in actu, & voluntate. hæreditas iacens non habet ea
quæ facti ſunt,vt l.1.§.Scæuola,ff.ſi quis teſt.liber eſſe iuſ.fue. Vñ
a dr̃ ꝙ hereditas*a* etiam in inſtantia pertractanda non ſuccedit quo
3 ad curſum tpis inſtantiæ.Item not. quod de iſto addimento tẽpo
ris eſt ſpeciale in cauſa appellationis: ergo idem in cauſa nullita-
tis,vt not.per Cyn. inf. tit.1.l.1. in cauſa vero principali,dic vt ſu-
pra de iu.l.properandum,§.ſi autem in medio. Item not.text.ibi
dum dicit,ne ignorantes,vel dubitãtes priuſquam aliquod com-
modum ſentiant,damnis affici compellantur;hæc enim ratio fa-
cit pro hærede emphyteutæ,& feudatarij,qui propter ignorantiã
b *b*non ſoluerunt canonem.hoc quod ad emphyteutam.Do,Dyn.
dicit,ꝙ datur ei reſtitutio in inte.ff.de verb.oblig,l.ad diem,vel ſi
non petit inueſtituram tãtum:& hoc quo ad vaſallum. Sed equi-
tas conſuetudinis feudorum ipſo iure vaſallum conſeruat illæ-
c ſum.*c* Alibi habemus,quod ignorans perdit ius ſuum,vt l, ſi par-
tem,§.1,ff.quemadmodum ſer.amit.

ADDITIONES.

a Hæreditas. Vide Bar.in l.ſi cum.ff.de fideiu.
b Ignorantia. Vide per Bar.in l.cum filius,§.in hac,de uer.obl.
c Illæſum. Vide in c,1.de contr.inter do.& empt.& in c.1.§. ſi vaſallus feudum , ſi de feu.fuer.contr.

De his, qui per metum Iudicis non appellauerunt. *Rubrica.*

LEX I.

1 *Formido eſt vana, quæ formidoloſo non patrocinatur.*
2 *Metus iuſtus qualiter probari poteſt.*

1 SI CONTRA. †Vbi Princeps,ibi ſecuritas,& illa formido
eſt vana, quæ formidoloſo non patrocina-
tur.h.d.No,quod iſta eſt quædam præſumptio,tamen põt
probari contrarium,vt ff.quod metus cau.l.non eſt veriſimile,&
2 j.l.prox. † Qualiter fiant probationes ad probandum metum iu-
ſtum,vide in Spe.in tit,quod metus cauſa.

LEX II.

1 *Metus quando dubitatur, an ſit iuſtus necne, quid iuris.*
2 *Proteſtatio congruo tempore fieri debet.*
3 *Exprimere cauſam dicitur, qui eam euidenti affirmatione diſtinguit.*
4 *Animi perſeuerantia præſumitur in eodem genere malitiæ.*

HIS QUI. Vana formido non prodeſt.hoc primo.Sed iuſtus
metus facit, vt proteſtatio facta intra tempus ap-
1 pellandi,habeat vim applonis.h.d.ꝙ no.†Circa primũ q̃ro,quan-
a do dubitatur,an metus *a* ſit iuſtus necne,quid iuris: tñ an ſi iuſtus
metus,committitur arbitrio iudicis,ut no.extra,quod met.cau.c.
cum dilectus,per Inno.& dicit Innoc.ꝙ probata cauſa metus,im
preſſio p̃ſumitur,vt no.extra de elect.c.bonæ memoriæ Magunt.
Et eſt metus coactio mentis,per quam vſus liberi arbitrij arcetur
& in tm̃ vitiat electiones Prælatorum, quod ſuperior electionem
vulneratam,perſeuerãte vulnere in morbo ipſius,cum radix eius
ſit putrida,& medicinæ fomenta non ſentiat, confirmare non po
teſt: quia talis electio eſt contra ius naturale, ſm Inn. vnde talis
electio,quia vis eſt illata naturę,non conualeſcit.facit quod no.in
c.dudum,de reb.eccl.non alie.& extra,de elec. in cauſis, per Ber-
nar.Conſidera,quod qui confirmat factum per metũ, potius cõ-
firmat diſſenſum,quam conſenſum.i.confirmat ipſum diſſentire
quia in metu diſſenſus potior eſt cõſenſus,& pręualet a dñio,ideſt
a potentia,vt no.in l.debitor.ff. ad Treb. Porro iudicamus actum
ſm præualentiam animi,vt ff.de don.inter vir. & vxo.l.ſi ſponſus,
§.circa.Item coactus non facit mente ſua,ſed aliena mente,& ſic
ipſe non eſt cauſa naturalis,ſed quædam pica.Si aũt faceret men-
te ſua,& aliena,valeret tanquam ſponte factum,l.ſi quis mihi bo-
na,§.iuſſum,ff.de acq. hær,l.j.ff.man.Item valet factum per com-
pulſionem iuris,vt no.in l.iij.ſup.de hær.inſt. Dicit Io. And.in ſa-
cris,quod me.cau.quod vis abſoluta non põt inferri viuæ voci.tñ
bene poteſt inferri ne loquatur,vt amputando ſibi linguam.Item
ſtringendo ſibi gulam: & ſic vox in ſecretis pectoris retenta lucẽ
videre non põt.Item metus linguam aufert, vt hic: vt loqui non
audeat,vnde cogere ad eligendum,ſimile eſt ei qui linguam am-
2 putat,& dicit eligas,quod non patitur natura.† Deinde videmus
hic de proteſtatione,circa qđ tria nota. Primo,ꝙ debet fieri con-
gruo tpe,eo tpe videlicet,quo actus geri põt, vt in verſi. intra dies
legitimos. Secundo,quod debet fieri publice, ideſt coram publi-
cis perſonis, & coram quocunq; iudice cuiuſcunq; fori. Ex hoc
not. quod licet applo debeat interponi corã iudice a quo, tñ iſta
proteſtatio põt fieri coram quocunque tribunali. Itẽ põt fieri co-
rã honeſtis perſonis,conc. ff.de ope. no.nun.l. de pupillo,§. ſi quis
ipſi Prætori. Tertio,qualiter debet fieri: quia expreſſis cauſis me-
b tus, *b* non dico,ꝙ teneatur exprimere cauſas cauſæ,vt ff. de app.l.
ſcio.niſi in proſecutione proteſtationis, ſm But. in qua proſecu-
tione mos applonis ſequendus erit,excepto,quod non eſt neceſ-
ſe petere aplos hoc tamen non dicit hæc lex, nimirum quia nec
refutatorios,nec dilatorios,quãdiu.iudex a quo dare poteſt.quis
.n.poteſt a ſua iuriſdõne dimittere,niſi ipſe? & ideo quãdo appel-
c latur coram iudice ad quem,*c* quia non põt haberi copia Iudicis
a quo,non eſt neceſſe,quod apoſtoli petant,facit quod not.in c.j.
3 de app.in Clem.† Item no.*d* valde tex.ibi dum dicit,cauſas applo-
d nis euidenti affirmatione diſtinguãt,quod ille dr̃ exprimere cãm
qui eam euidenti affirmatione diſtinguit, ergo nõ ſufficiunt ver-
ba generalia,quicquid dicat Inn.extra,de no.ope.nun.c.fin. Quę-
e ro,quid ſi *e* poſt proteſtationem intra 10.dies ceſſat timor,vtrum
neceſſe ſit appellare? Reſpon.non: quia proteſtatio traxit ſecum
effectum appellationis,& ideo non oportet eam geminare: tamẽ
caute facit,ſi appellat: quia appellando nõ oportet, quod metum
probet, ſed proteſtans habet in proceſſu cauſæ probare metum
vel ex euidentibus demonſtrationib.uel ex perſpicuis indicijs, vt
f l.dolum,ſupra de dolo.Quæro,quid ſi metus eſt illatus *f* in aliquo
actu præcedenti,puta quia dum a grauamine vellet appellare,iu-
dex fecit eum in compedibus poni, & acriter torqueri: nunquid
idem metus pręſumitur durare in applone a diffinitiua? Reſpon.
4 ſic: quia in eodem genere malitiæ pręſumitur animi perſeueran-
tia,vt extra quod met.cau.c.j.& in reg.ſemel malus.& facit extra,
g de appel.c.ſi iuſtus metus.Item ſimiliter odium præſumitur *g* con
tinuari,& odioſus in alijs,quando eſt odium irrationabile, vt ſup.
de app.l.ſi quis prouocatione.ff.de arbit.l.licet.& l.non diſtingue-
mus,§.cum quidam. extra,de acc.c. cum P.Manconella.

ADDITIONES.

a An metus. Vide Bal.in rub.ſup.de reſcin.vend.& l.interpoſitas.ſup.de tranſac.& adde,quod ſufficit probare iuſtam cauſam impreſſi metus ſubeſſe, licet non ſit ſecuta, ita dicit Inn. in loco hic alle. ad quod vide no. per Bar. in l. de pupillo §. ſi quis ipſi Prætori.ff.de ope.nou.nunc.
b Metus. Vide per Bar.in §.ſi quis ipſi Prætori,hic alle.in 11.quæſt.
c Iudice ad quem. Vide Bar.in l.apertiſſimi.ſup.de iud.
d And.Bar.item no.Quis dicatur exprimere cauſam ap. vide quæ not.ad Bar. in l. Prætor ait,§.j.ff.de dam.infe.
e Quid ſi.In contrarium facit l.de pupillo, §, ſi quis ipſi Prætori,ff.de ope.no. nun.vide per Mod.in d.§.dies,ff.quando appel.ſit.
f illatus. Vide Bal.in d.§.ſi quis ipſi Prætori,in 6.& 7.q.
g pręſumitur. Vide Bal.in l.3.ſup.de prob.

Si vnus ex pluribus appellauerit. *Rub.*

¶ Quæro, nunquid iſte titulus hẽat locum in cauſa criminali.
v.g.plures ſunt accuſati de homicidio,vtrum applo vnius ſuſpen-
dat executionem alterius;& vr̃ expreſſum, quod non ſuſpendat.
ſup.de his quibus vt indig.l.minorib.quæ lex eſt ad hoc valde not.
Item non puto, quod confeſſio proſit appellato, non confeſſo.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Appelatio vnius ex pluribus procuratoribus, qui habent officium pro parte, omnibus prodeſſe non poteſt.*
2 *Appellatio vnius quando omnibus proſit.*
3 *Factum vnius in principali cauſa, alij non prodeſt.*
4 *Appellanti an poſsit ſe opponere tertius, qui non appellauit.*
5 *Seruitutes in acquirendo, dicuntur indiuiduæ.*
6 *Appellans in præiudicium eorum, qui appellationi adhærere poſſunt, renunciare non poteſt.*
7 *Victoria unius in cauſa nullitatis, an proſit alteri.*

SI Iudici. Vbi eſt defenſio communis, & eadem ratio
vincendi, appellatio vnius omnibus prodeſt;
ſed reſtitutio minoris non ſuffragatur maiori. h.d. cum l.
ſeq. Glo. ponit caſum in pluribus tutoribus quos conſtat habere
1 officium inſolidum, vt l. decreto, ff. de admi. tut. ſed † quid eſſet in
procuratoribus qui habent officium pro parte, vt ff. de neg. geſt. l.
cum alicui? Iſti certe non ſunt participes eiuſdem obligationis: &
ideo qui non appellat, ſibi imputet, ſicut ſi eſſent duo rei pro partib. obligati. In contrarium videtur, quod vna appellatio ſufficiat;
quoties. n. plures vna ſententia ſimpliciter condemnantur, inter
eos condemnatio diuiditur ipſo iure, & tamen vnius appellatio
ſufficit, arg. ff. de app. l. ſi quis ſeparatim. §. quoties. Quid econtra,
ſi plures vicerunt, & contra vnum appellatur? Dic idem, vt ff. de
2 app. l. 3. §. 1. & per Bar. in d. l. ſi quis ſeparatim, in fi. † Et no. circa
hanc materiam talem diſtinctionem, nam interdum eſt quæſtio
de aliqua re corporali, & communi, & tunc vnius appellatio omnib. prodeſt: vel melius dic, vt inf. dicã in vſufructu. Interdum eſt
quæſtio de iure incorporali: & communi duorũ, quorum vnus
appellauit, & tunc aut ius indiuiduum, & idem, vt ff. de neg. geſt. l.
qui aliena, §. fi. aut eſt diuiduum, vt vſusfr. & tunc aut ſunt coſortes eiuſdem litis, & idẽ, argu. in l. 1. ſup. de conſor. eiuſd. lit. aut non
ſunt conſortes eiuſdem litis, ſed vnus mouit litem ſeorſum ab altero, tunc non prodeſt alteri, vt ff. de app. l. ſi quis ſeparatim. 1. reſponſo. aut non eſt quęſtio de re diuidua, vel indiuidua, ſed de alio
officio geſto, vel non geſto, ex quo agitur directa vel contraria: &
tunc aut eſt eadem ratio conuentionis, & defenſionis, & prodeſt
alteri, vt d. l. ſi quis ſeparatim, §. quod ſi aduerſarius, aut eſt defenſio ſeparata, vel contraria, & tunc appellatio vnius alteri nõ prodeſt. Et conclude, quod duę ſunt cauſæ, pp quas prodeſt, ſ. ius indiuiduum, & par cauſa, & duæ ſunt cauſæ pp quas nõ prodeſt, ſ. res
diuerſa, & diuerſa ſnĩa. hæc diſtinctio ponĩt pro maiori parte in d.
3 l. ſi quis ſeparatim, §. fi. in gl. ord. † Modo quæro quid in principali
cauſa, nunquid factum vnius alteri proſit? Reſp. non: vt ibi in fine
gl. vltimæ niſi ratione rei indiuiduæ, vbi res, non perſona conſideratur, vt ff. ſi ſer. ven. l. loci corpus, §. fuudus. Non ob. l. 1. de diuer.
reſcrip. quia ibi in libello precum, vbi non vertitur præiudicium.
Item non obſtat, quod not. ff. de excep. rei iud. l. ſi cum viro. nam
in gl. communiter reprobatur. vel intellige illam gl. quando vnus
ex cõſortibus communi nomine proſequebatur cauſam, & hęc
4 vera. † Quæro, an *tertius*, *a* qui non appellauit, poſſit ſe opponere
a appellanti, & appellato, dicẽs, quod neuter põt eſſe in iudicio ipſo
inuito, puta duo filij in poteſtate litigant inuicem, duo monachi
ſine patris authoritate, vel Abbatis conſenſu, & ideo pater Abbas
cõtradicit, & opponit ſe magis perſonę, quã cauſę? Reſpon. caſus
eſt nota. ꝙ debẽt audiri, in l. Titia, ff. ſol. mat. Modo ego quæro de
tali quæſtione, duo minores petebant rem cõem rei vendicatione
ſuccubuerunt: vnus petijt reſtõnem in integrũ, & obtinuit, quia
conſtabat iudici, ꝙ erat minor & læſus, an alteri minori proſit, cũ
per oĩa ſit par ratio ęquitatis? Videtur ꝙ nõ, quia tex. dicit ꝙ aliud
eſt in applõne aliud in reſtitutione in integ. ſed verius vr̃ ꝙ ſic, ꝙ
proſit, per *l.* Pręſes, ff. de min. Solu. dic vt in l. 1. ſup. ſi in cõi eadem-
b que cã in integ. reſti. poſſ. Item quęro, pone minor *b* vendidit rem
meã me cõſentiẽte, deinceps reſtitutus eſt in integrum, quod erit
in dñio meo, vtrum erit penes minorem, vel penes emptorem:
nã reſtõ minoris mihi non prodeſt? & vr̃ quod remaneat emptori, vt ff. de pig. l. ſi fundus, §. j. dic ꝙ remanebit minori per l. ſi alienam, & l. qui alienam, ff. de do. cã mor. Dices tu, ego non potui habere ratum quod meo nomine non erat geſtum: ergo non debet
ad me redire. Sed reſpondeo, imo potui in mei præiudicium, ita
opponit & ſoluit Cyn. in d. l. 1. ſi in communi eademq; cauſa. Itẽ
vr̃ quod iſta ratihabitio infringatur ex defectu finalis cauſæ. Sed
non eſt verum, quia ego qui conſentio, gero potius negotiũ venditoris, quam emptoris, quæ quidem geſtio ſapit donationẽ, quia
5 liberaliter fit. † Extra *c* not. quod in iſta lege Butri. tangit talem
c paſſum, uidelicet, quod ſeruitutes ſunt indiuiduæ in acquirendo,
ſed poſt quam ſunt quæſitę, ſunt diuiduæ, vt ff. de ſer. l. pro parte,
quod falſum eſt, vt eod. tit. l. vię. & de ſeru. ruſt. præd. l. vna eſt via,
& ff. ad leg. Falc. §. ſi vſufr. ſed tñ bene eſt verum, ꝙ de facto poſſũ
ego uti pro parte, ſed ipſa ſubſtantia ſeruitutis non diuiditur, vt
l. ſi colono, §. fi. ff. ſi ſer. vend. & l. is cui. ff. quemad. ſer. amit. Item
verum eſt, quod aqua põt diuidi per menſuras, & regiones, ſicut
fit, qñ duo habent controuerſiam de aqua ad molendina ducẽda
vel irrigandum hortos, vel ad alium finem, vt ff. dę var. & extraor.
cog. l. de vſu aquæ. Sępe. n. fit, vt tanta aqua detur, quãta ſufficiat
primo molendino, & reliqua pars detur ſecundo, vt d. l. de vſu aquæ, tamen vbi ſumus in mera ſeruitute, non diuidit eſſentialiter, vt ff. de vſu, & hab. l. vſus pars, quia quod non poteſt eſſe minꝰ
quam ſit, diuiſionem non recipit, vt not. in c. maioribus, de præb.
Item ſcias, quod Bart. all. tex. illius l. ſatis no. in l. j. in fi. ff. quemad.
teſt. aper. ibi, dum dicit, nec diuerſitate factorum, &c. Diſtinguendo, quod aut dicta recipiunt ſeparationem ex diuerſitate factorũ
d aut non: primo caſu teſtes intelliguntur *d* ſingulares, ſecundo caſu intelliguntur conteſtes, ſed bene dicit in vtroq; membro, dicit
Old. quod teſtes dicuntur conteſtes, quando concordant in eundem eiuſdem rei fi. dicit quod eſt tex. no. inf. de pę. l. qui ſententiã.
6 † Quæro, vtrum appellans poſſit renunciare *e* appellationi in præ-
e iudicium eorum, qui poſſunt adhærere? Reſp. non, vt in c. 1. & 2.
vt lite pend. lib. 6. & dixi ſup. de app. l. ampliorem, & ff. queadmod.
ſer. amit. l. ſi partem, in fin. & ff. de app. l. a ſententia. §. idem reſcripſit, l. ſi pro luſurio, §. 1. per Bar. ſed in præiudicium renunciantis,
ſic tenet renunciatio, vt ei non patrocinetur, ſi adhærens vincat,
f arg. contra, ff. de inoff. teſt. l. mater. Quid ſi appellatio *f* erat nulla,
tamen obtinuit de facto appellans per ignorantiam Iudicis, non
7 videtur prodeſſe alij, ff. ad Treb. l. debitor, §. fi. † Quid in cauſa nullitatis, vtrum victoria vnius proſit alteri? Dic quod ſic, vt per Cy.
quod verum eſt in nullitate ſententiæ, ſecus in nullitate contractus, quia illa cauſa principalis, quod nota.

ADDITIONES.

a An tertius. Vide no. per Bald. & Doct. in l. ſi pro luſorio, ff. de app.

b Minor. Non placet dec. Bar. per l. 1. de rep. quæ fi. in iu. & iura Bar. non probant opin. ſuam.

c Extra. Vide in l. ſtipulationes non diuiduntur, in 2. q. de verbo. obl.

d Phil. Dec. Teſtes intelliguntur. Ad plenam teſtium ſingularium notitiam, vide per Alex. in conſ. 174. 2. par. & conſ. 3. par. 4. & conſ. 116. 1. par. & qui, & quot teſtes ſingulares faciant fidem, vide per Io. de Im. in l. inter partes, vbi omnino per Alex. ver. tangit etiam Im. de re iud. & per iſtum in add. ad Spec. tit. de reſcr. §. iam, de interr. ver. quid ſi vnus, & §. ſæpe teſtes, ver. nunc tranſeamus. Et idem Bar. in ver. ſex faciũt teſtem. Aduerte tamen, quòd teſtium ſingularitas, modo in facto non ſit proprio, non nocet, de quo ſcripſi in conſ. 163.

e Renunciare. Facit quod not. per Bart. in l. ſi quis libellos, ſup. de app. dixi poſt Bart. in l. a ſententia, hic alle.

f Si appellatio. De iſta determinatione dubito pro ea, quæ dixi in l. a ſententia, de appellation.

Si de momentanea poſſeſsione. *Rubric.*

Vltimus eſt titulus, quia docet nos agere poſſeſſorio, vt ſtatim conſequamus effectum, reſecatis appellationibus, & vide quod no. in l. edita. s̃. de eden. in magna gl. quam legem omnino vide.

LEX VNICA.

1 *Poſſeſſio donec corpore, & animo retinetur, momentanea non dicitur.*
2 *Dominium directum rerum immobilium in petitorio probari non poteſt.*
3 *Appellatio in minimis, & maximis cauſis interponi poteſt.*
4 *Appellatio, an interponi poſſit, ſi iudex de momentanea poßeſſ. pronunciauit.*
5 *Regula, quod omne poſſeſſorium excludatur per oppoſitionem dominij, an ſit vera.*
6 *Exceptio dominij opponi poteſt petenti ſe mitti in poſſeſſionem dominij ex edicto diui Adriani.*
7 *Appellari poteſt a poſſeſſorio mixto cum proprietate.*
8 *Appellatio eſt permiſſa in omni cauſa, niſi reperiatur expreſſe prohibita.*
9 *Minor, vel eccleſia, a ſententia contra ſe lata in poſſeſſione, appellare non põt.*
10 *Appellatio ex condictione l ſi quis in tantam, an interponi poſſit.*
11 *Appellatio interponi poteſt a ſententia ſuper iuris poſſeſſorio lata.*
12 *Minor 25. annis ſi ex formæ ſtatuti contrahere poteſt ſi læſus fuerit, reſtitutionem petere poteſt.*
13 *Cauſa principalis dicitur mater: cauſa vero appellationis, filia vocatur.*

CVm de poſſeſsione. Sententia lata in poſ
ſeſſorio, etiam appel
latione interpoſita, ſtatim ſortitur effectũ; ita tamen poſ-
ſeſſio reformatur, vt q. proprietatis integra ſeruetur. concor. j̃. vti
1 poſſi. l. j. in fi. † Op. quod poſſeſſio non ſit momentanea durat longiſſimo tempore, donec corpore, & animo retinetur: & hoc apparet per locum ab effectu præſcriptionis, quæ inde ſumit exordiũ,
vt de præſc. 30. ann. l. ſi quis emptionis, quinimo præſumitur continuata, niſi probetur interruptio, vt not. in l. j. s̃. de ſeru. fug. & per
Dyn. in c. ſiue poſ. Doc. in l. ſiue poſſidetis. s̃. de prob. Sol. poſſeſſio
a *a* dicitur momentanea, non per ſe, ſed per accidens: quia de facili
põt euelli in petitorio. Ex hoc apparet, ꝙ titulus iſte debet intelligi, qñ prius intentatur poſſeſſorium. Si aũt prius intentatũ eſt petitoriũ, & ſuccũbit petitor, & ſnĩa trãſiuit in rem iudicatã, & poſtea agit poſſeſſorio, & ſuccubuit a poſſeſſorio, põt appellari, quia
non hẽt aliud remediũ, & poſſeſſio nõ eſſet momẽtanea. Not. tñ,
ꝙ ſi in primo iudicio fuiſſet pronunciatum reum eſſe dñm, non
ꝓcederet ſ᷑m iudicium poſſeſſionis, vt no. Io. Mon. in c. vt circa, in
fi. de elec. li. 6. Extra no. ꝙ ille, qui poſſidet, in dubio p̃ſumĩt crede
re ſe dñm, vt no. Cyn. ſup. de leg. cum alienam, niſi alia mens appareret, maxime per expreſſionem verborũ, vt l. 1. de rep. hæred.
2 † Sed contra hoc oppo. quia difficile eſt, imo impoſſibile eſſet in
petitorio probare directum dominium in rebus immobilibus,

ADDITIO.

a And. Barb. Poſſeſſio. Vide quæ remiſi ad Bald. in l. poſt ſententiam, ſup. de ſenten. & interlo. omn. iud.

vt ſup.de prob.l.cum res.& ibi no.Sol.concedo,quod eſt diffic le
tamen attenta natura iudicij petitorij,poſſeſſio dr̃ momentanea
3 ¶†Tertio opp.Nā ēt in minimis cauſis pōt appellari, ergo mul-
to fortius in cā appellationis vnius magnæ rei,vt ſup.de appel. &
in maiorib.Sol.ſpeciale eſt in poſſeſſorib.¶Sed quæritur, quare
dicunt quidam,quod poſſeſſori lis leuis eſt:ſed hęc falſa,quia ma
gno pretio vendi pōt.Item ſi condemnatus non reſtituat,magno
pretio poteſt æſtimari,vt l.ſi duo.in fi.ff. uti poſſi. ¶ Alij dicunt,*a*
a quod eſt ſpeciale,quia talis ſnīa eſt interlocutoria, ſed iſtud eſt fal
ſum, cum feratur lite conteſtata, & durat inſtantia triennio, vt
ſup.de iud.l.properandum,in prin. & ibi dixi. Tertij dicunt, poſ-
ſeſſio prædonis non debet tueri eum appellantem, vt ff. cōi diui.
l.cōi diuidundo,§.inter prædones.¶Quarti dicunt, quia celerita
tem deſiderat,vt l.fina.ff.de appell. recip. vel non. Alij dicunt, vt
Bart.ꝙ iſta lex non dicit,ꝙ non poſſit appellari, ſed ꝙ poſſit exe-
qui non obſtante appellatione,vt not.per eum in l.2.de app. reci-
pien.Sed hoc eſt falſum,quia litera dicit, ſortitur effectum, nam
ſnīam tranſire in ſuum effectum, non eſt aliud,quam tranſire in
rem iudicatam.Tu dic,ꝙ rō eſt,ne partes veniant ad rixas, & ad
arma, nā ad hoc facile prorumpitur, dum de poſſeſſione litigat̃.
Et iō lex ſtatuit,ꝙ ſtatim fieret executio ſnīæ,argu.ff.de vſufruc.l.
4 æquiſſimum.¶ † Or mō hic quæritur de tali qōne, pone *b* ꝙ iu-
b dex,qui cognoſcit de momētanea poſſeſſione, pronunciauit in-
terlocutorie ſuper aliquo articulo cāæ,nunquid poterit appella-
ri? Dicunt Gul.de Cu.& Cy.ꝙ ſic,vt in l.ſi ex cauſa,§. nunc vidē
dum,ff.de mino.vbi per eos quod nō videt̄ verum,quia cū remo
ueatur appellatio a ſnīa, ergo ab omni eo, per quod peruenitur
ad ipſam,dummodo tangat negocium principale, vt l.oratio,ff.
de ſpon.Sed de iure canonico bene eſt verum,ut Inno.in ca.vlti.
c de ope.no.nunc.¶ Denuo quæro,nūquid *c* ſi ſentētia euidēter eſt
iniuſta,poſſit appellari in mero poſſeſſorio? Dicit Innoc. ꝙ ſic, ſi
d in appellatione exprimatur *d* cauſa poſſeſſionis,ideſt titulus,vel id
quod pro titulo habet̄,ſcilicet quādo titulus in poſſeſſorio patro-
cinatur.vt extra de probat.ca. licet cauſam. Sed ſi victus titulum
non habet,nec id,quod habetur pro titulo,patienter ferre debet,
ſi ſibi poſſeſſio per ſententiam auferatur,argum.ff.de noxa.l.non
5 ſolum.†Quæro,an ſit vera *e* iſta regula, quod omne poſſeſſorium
e excludatur per oppoſitionem dominij, cuius probatio ſit in prō-
ptu, cum ſtatim ſit paratus probare de calumnia agentis? *Dic* ꝙ
f debet agens repelli,nam vt eleganter ait Innocen.paria ſunt, *f* *ex-
preſſā calumnia agere,& inepte agere,vt Innocen.in c.1.* de offi.
vica.Item,& ſi non competeret exceptio,tamen debet officio Iu
dicis conſuli,vt ff.de offic.Præſid.l.illicitas,in princip. Item quod
non eſt licitum poſſideri, reſtitui non debet, vt eleganter not.*g*
g Innoc.extra,de fil.presb.c.conſtitutus.Item glo.hoc determinat,
ff. de iud. in l. ſi de ui. Fallit ſecundum quoſdam in poſſeſſorio,
quod datur hæredi ſcripto, cui non poteſt obijci exceptio domi-
nij,niſi obijciens ſit eiuſdem tituli,vt not.in l.edicto.de edic.diui.
Adr. toll. quod mihi placet, ſi defunctus erat in vera poſſeſſione,
ſecus ſi erat commodatarius,vel depoſitarius, vt ff. depo.l. bona
6 fides.¶†Quæro,an de iure canonico,ſi quis petat ſe mitti ex edi-
cto diui Adr.in poſſeſſionem, poſſit ei opponi exceptio dominij,
nam de iure ciuili communiter dicimus, quod non, niſi tribus
caſibus.Primo,qñ habet cauſam dominij a defuncto,vel eius hæ
redibus.Secundo,qñ agens tenetur de euictione.Tertio,ſi habet
titulum ſimilem:quod poteſt intelligi tribus modis. ſ. pro titulo
inſtitutionis,pro titulo fideicommiſſi vl̃is,pro titulo legati.Nam
legatarius in re legata quodammodo hæres eſt, vt ff. de vſu.l.id
tpš,§.j.& ff.quorum lega.l.1.§. rediguntur.¶ Idem puto,ſi habet
titulum donationis cā mortis,vel alterius donationis,quæ habe-
bat vim relicti.Adducit etiam gl.caſum,qñ paratus eſt incontinē
h ti *h* probare de dñio reſcindente tabulas teſtamenti,vt not.ſup.de
edic.diui Adr.tol.l.2. tamen de iure canonico ſciens rem alienā,
poſſeſſionem petere nō poteſt, & iō obſtat exceptio dominij ex-
cipientis, vt ſup.de leg.l.cum alienam,& ext. de teſtam.ca. filius.
i ¶Quæro,nos dicimus, *i* ꝙ ſi ſcriptus hæres in poſſeſſionem mit-
tatur,appellari non poteſt,quid ergo ſi poſſeſſor eſt eiuſdem titu-
li,quia eſt ita ſcriptus hæres, ſicut petit r, vtrum poterit appella-
ri, Dicit Inn.ꝙ ſic expreſſa cā,quod ideo dicit, quia credit, ꝙ ſnīa
lata in poſſeſſorio habeat qualitatem interlocutoriæ, & ab inter-
locutoria eſt appellandum cum expreſſione cāæ, ſed iſta conſi-
deratio non eſt vera de iure ciuili,quia ex ſnīa lata in poſſeſſorio,
oritur actio in factum.Item non poteſt reuocari cōtrario Impe-
rio,ergo eſt diffinitiua,vt no.ſup.de ſent.& interloc.omn. iudic.l.
K poſt ſententiam.Sed de iure canonico tene dictum Inno.*K* vide-
l licet ꝙ appellatio inſerta legitima *l* cā,valet:vt not. extra, de reſtit.
ſpo.c.cum ad ſedem,&c.ex conqueſtione,& de teſtib.c.ſignifica
uerunt,& de ſequeſt.poſſ.c.1.in Clem.& 2.q.6.§. depoſitione. &
maxime in poſſeſſio. beneficij: quia ibi oportet allegari titulum,
vt in c.1.de reg.iur. lib.6. & idem ſi agatur poſſeſſorio iuriſdōnis,
quia iuris adminicula deſiderat,& ideo mixtum eſt poſſeſſoriū.
& vide in Spec.de cauſa poſ.§.j.verſi.porro.& §.quia vero.verſi
quid de colligentibus pedagia.& in Spec.de reſti.ſpol.§. nunc di-
camus.Iſtud enim poſſeſſorium fundatur in iure, & non ſufficit
exercitium ſolum aliquorum actuum, ideoque poſſeſſorium iu-
ris debet fundari in aliquo iur vero,vel præſumpto,vt l.vnde etiā
7 ff.de itin. actuque priu. Quæro, † quid ſi poſſeſſorium *m* non eſt
m verum,ſed mixtum cum proprietate, quia eſt illius naturæ? Re-
ſpond.poteſt appellari ēt de iure ciuili, quia maior cauſa, ſcilicet
proprietatis, trahit ad ſe minorem, ſcilicet poſſeſſionis. Sed po-
ne,quod in poſſeſſorio quia eſt condemnatus ad intereſſe, uel ad
fructus,ſed iniuſte: nunquid ab iſta cōdemnatione intereſſe poſ-
ſit appellari? Reſpondeo ſic, eo quod iſtud damnum non eſt repa
rabile in cauſa proprietatis, & ſic non eſt momentaneum, vt d.l.
8 & in maioribus.† Et nota in materia appellationū,quod in omni
cauſa appellatio eſt permiſſa, niſi reperiatur expreſſe prohibita *h*.
d.gloſſ.no.ff.de rei vend.l.qui reſtituere. Et ſi quis promiſit mihi
nudam poſſeſſionem tradere,a ſnīa tradēdi pōt appellari:quia cō
tra pactum nudum,petitorium proditum eſt. Idem ſi poſſeſſoriū
in ſtipulationem deducatur, nec aliquo iure cauetur, quod non
poſſit appellari. Et idem dico, ſi quis petit ſe inueſtiri de feudo,
quia agit ex contractu: niſi eſſet filius, qui peteret inueſtituram
per vtile interdictum quorum bonorum, vt ſupra quo. app. non
recip. l. quiſquis, & vide in Spe.de libelli conceptione, ver. nunc
n dicendum,verſ.24.& verſ. 27. Quid ſi vnus *n* ſcholaris turbat ſo-
cium eius de habitaculo, ne poſſit ſtudere,de quo in Spec. de iud.
§.generalia.verſi.hoc etiam no. Reſp. non appellabitur a ſenten-
tia: quia ſtudium dilationem non patitur. Quæro, nunquid ſen-
o tia *o* lata in poſſeſſorio,poſſit dici nulla? Rñ.ſic,ſimpliciter agendo
de nullitate:ſed non appellando,vt in c.vt calumnijs, de re iud.*in*
9 Clem. † Quæro, nunquid *p* eccleſia, vel minor, *vel abſens* cauſa
p reipublicæ, poſſit appellare a ſententia lata contra ſe *in poſſeſſo-*
q *rio?* Reſp.non: ſed poteſt petere reſtitutionem *q in integrum* ad
totam cauſam, quia nnu reperitur lege cautum, quod *reſtitutio*
in integrum denegetur, ſed ſi tu teneas opi. Inn.& Bar.*appellari*
poteſt,quia eſt iuſta cauſa litigandi:& ſi concedatur *priuilegium*,
multo fortius ius commune: quod argumentum non *procedit*,
econtra,videlicet denegatur ius commune, ergo denegatur pri-
uilegium,quia iſta propoſitio eſt falſa. Quæro,quid ſi in poſſeſſo-
rio reus excipit de dominio, & Iudex exceptione veluti non ob-
ſtante pronunciauit contra eum? Reſpondeo, appellari poteſt,
quia cauſa ſapit petitorium excipiendo. Nam talem exceptionē
iudex debuit admittere,etiam in poſſeſſorio recuperandæ, etiam
ſi eſt talis agēs,cuius moleſtia,non præiudicat proprietati, vt Prę-
latus eccleſiæ; vel procurator domino, vt no. ff. de iud.l.ſi de vi.
Quæro, quid ſi non agitur poſſeſſorio, ſed detentorio iudicio:
exemplum,ff.de do.l. Attilius Regulus? Reſpond.ſi poſſeſſio non
patrocinatur in appellando,multominus nuda detentio. In con-
trarium videtur,quia ibi nullum petitorium ſeparatur,puta ſi cō-
modatarius agat. Quæro,quid ſi agatur hypothecaria,vel ad exhi
bendum? & videtur appellari non poſſe, quia hypothecaria nudā
poſſeſſionem auocat quam etiam ſolam auocat actio ad exhibē-
dum,vt ff.de euict.l.cum venditor. Dic cōtrarium, quia in hypo-
thecaria ius intentatur,cum ſit actio in rem, tex. infra de pig.l.pi-
gnoris.Item actio ad exhibendum,ſapit naturam realis iudicij,cū
iuretur in litem:& ideo appellari poteſt.text.eſt not.ff.de appel.le-
ge creditor,§. miſſus. & l.Claudius Felix.qui pot. in pignor. hab.
† Quę-

ADDITIONES.

a Alij dicunt. Vide Bart.hic,& Bald.inf.& in prin.l.poſt ſententiam, ſup. de ſenten.& interl.omn.iud. & Inn.in c.fi.ext.de ope.no.nunc.

b Pone. Vide Bald.in l.poſt ſententiam.ſup.de ſenten.& interl.omn.iud.ſed an appelletur ab interl.de mittendo aliquem in poſſe.ex edicto l.fi.de edicto diui Adr.tol.vide Bar.ibi,in 6.q.& vide hic Ang.& Imol.in l.fi.§.iuſſus,in fi.ff.de app.& Bald.in §.nunc videndum,hic alle.& And.de But.in c.paſtoralis,in fi.prin.de app. & Ioan.de Im.in l.j.§.fi.ff.a qui.app. non lic.

c Nunquid. Vide Bald. in l. conſentaneum,in ver.quæro,nunquid a tali miſſione,ſup. quomodo & quando iud.Pet.de Anch.conſ.206.

d Exprimatur. Vide Bald.inf.in verſ.quæro,nos dicimus.

e An ſit vera. Bald.in l.fina.ſup.qui.ad li.perue.non lic.& in l.3.ad fi.ſup. de appell.& in l.2.ſup.de ſer.fug.

f And.Barb Paria ſunt.No.paria eſſe calumnioſe agere,& inepte,vide Bald.in rub.qui accuſ.non poſ.

g Inn. Vide gl.in c.1.& in c.literis,de reſt.ſpol.ext.de fil.presb. c.conſtitutus.

h Incontinenti. Nota ad limitationem l.2.de edic.diu. Adriani tollen. vide in uer.quæro,an ſit.

i Nos dicemus. Vide Bald.in l.quiſquis,quorum appel.non recip.

K Andr.Barb. Dictum Inn.an requiratur inſertio cauſæ,quando appel.a ſent.ſuper momentanea poſſeſſione, & an ſit interlocutoria, uide Bald. in præalleg.l.poſt ſententiam.

l Inſerta legitima. Vide Bart.in l.2.ff.de appe. recip.Innoc.in c.fin.de operis nou.nun. extra.

m Quid ſi poſſeſſorium. Vide hic Guid.de Suz.

n Quid ſi unus. Pro hoc l.fi.ff.de app.reci.& ſequitur Rom.in l.2.ff.ſol.mat. & Spe.ſequitur Ant.de But.in procem.decr.

o Sententia. Vide hic Sal.& Bald.in l.1.circa prin.inf.tit.j.

p And.Barb. Quæro nunquid. No.quando eccl.poteſt appellare in ſen.lata ſuper poſſ. Item dicas non habere locum iſtam l.in cauſa beneficiali,tex.in Clem.unica,de cauſa poſſeſſ.& prop.

q Reſtitutionem. Vide gl. & Bart. & ſimiliter uidemus quod reſtitutio petitur aduerſus tres ſententias,ut not.Bal.in l.j.ad fi.in fuit.j.

10 ¶ †Quæro, quid in cōdōne *a* ex l. ſi quis in tantā, ſuper qua for-
a ma libellum, vt no. in Spe. de reſt. ſpol. §. j. ver. cōuentum eſt; Rñd.
aut agens agit tanq̃ dñs, & poteſt appellari: quia dñium eſt in lite,
& ſuper eo diſputat. aut agit non tanq̃ dñs: & tunc appellari non
poteſt, quin poſſeſſio reſtituat̃, ſed a pæna bene pōt appellari. Alij
dñt, ꝙ ab vtroq; ne ꝯtinentia Iudicij diuidat̃. Itē quia mixtū eſt
iudicium, & hoc tenet gl. & ideo, vt reſpectu poſſeſſionis appella
ri non poſſit, conſulo agenti, vt det duos libellos ſeparatos: vnū
11 vt poſſeſſio reſtituatur alterum, vt pęna ꝓſtetur. ¶ † Quæro, an a
b ſnīa *b* lata ſuper poſſeſſorio iuris appellet̃? Dic vt no. in l. 2. ſup. de
ſecund. tab. per Cyn. & dicit Cyn. ꝙ ſic: non dico ꝙ a decretali
olim, vel ab agnitione hodie poſſit appellari. Sed ſi qō ſit, an bo-
norum poſſeſſio ſit iure agnita, nec Iudex fert ſentētiam ſuꝑ hoc
in contradictorio Iudicio, bene pōt appellari, ſimiliter etiā ſi qō
ſit, an quis de iure poſſideat, & Iudex pronunciat, bene poteſt ap-
c pellari per d. le. 1. ¶ Sed quid *c* ſi petitur bonorū poſſeſſio ꝯ̃ tabu-
las, & aduerſarius ꝯpareat, an offeratur libellus, & ferat̃ ſnīa. Glo.
in l. fi. ff. de cur. fur. dicit, ꝙ non: quia ſufficit agnitio ſimplex. Spe.
ꝯ̃dicit in tit. de lib. conce. §. nunc dicendum, verſic. 30. Ego dico,
ꝙ aut petit̃ decerni c. cognita, & tunc Spec. dicit verum: petens
enim ad ꝓiudiciū prouocat, & a ſentētia poterat appellari, quia eſt
poſſeſſorium iuris, aut ſimpl̃r agnoſcit non curans aliquid cā co
gnita declarari, & tunc gloſ. vera. Volenti. n. de iure ſuo experiri,
mos gerendus eſt. Sed dolenti aliquid petere, non eſt petendi ne
12 ceſſitas aliqua indicenda. ¶ † Vltimo quæro; *d* pone, ſtatutum *e*
d dicit, ꝙ minor 25. ann. poſſit abſq; authoritate alterius perſonæ
e ꝯ̃here, & alienare: nunquid ſi lęditur, poſſit petere reſtōnem in
integrum; & vr̃ ꝙ non, quia iam vr̃ maior factus, & ętas ſupple-
ta, l. 3. de eo. quod certo loco. ¶ In ꝯ̃rium eſt glo. hic poſita in vlti
ma gl. in verbo, nec ob. ꝙ admittit̃. nec eſt aliqua glo. in iure, quæ
ita bene faciat ad hunc paſſum. Itē a ſnīa arbitri non appellat̃ tñ
f reſtō *f* in integrum petitur, vt no. in Spec. de in integ. reſt. verſic.
13 hoc ēt ſcias. ¶ † Vltimo not. ꝙ cā principalis eſt mater: cā vero
appellationis eſt filia, quia naſcitur ex ipſa, argu. ℑ. iudic. ſolui. leg.
pen. imo non eſt eius filia, ſed eius ęmula & aduerſatiua: & con-
tra venenum primi Iudicis datur thyriaca appellationis.

ADDITIONES.

a Quid in condictione. Vide Bart. hic.
b An a ſententia. Vide vnum verbum per Bar. in l. 1. hic alleg.
c Sed quid. Vide quod no. Bal. in l. fi. in prin. ſup. qui & aduer. quos. & Bart. in l. 3. §. fi. cauſa, ff. de bo. poſ. in ver. 2. quæro, & in ver. in act. & in l. 1. inf. quo bo.
And. Barb. Sed quid ſi petitur. Si petitur bo. poſ. contra tab. an requiratur libellus, vide quod no. in l. 1. ff. de iuriſ. om. iud.
d And. Barb. Vltimo quæro. Et ſi cauetur, ꝙ ætas legitima ſit 18. ann. in cauſis, negotijs, iudicijs, & contractib. quæ eſt de iure 18. ann. & minor 25. vult admitti vigore ſtatuti legitimantis ætatem ad tutelam, Barto. conſuluit, ꝙ non incipit conſilium, Dom. Franciſca, quia tutela non continetur in ſtatuto, nam tutela eſt ius, & poteſtas, &c. ſed contra conſuluit Bart. de Sal. D. Fran. de Ramp. ut dicit do. Pet. de Anch. in c. canonum, de conſt. & eos ipſe ſequitur. an ſi minor effectus eſt maior ex prouiſione ſtatuti, poterit reſtitui in integ. uide tex. l. cum lege, ff. de arb. ubi ſi minor 25. ann. acceptat ſyndicatoriam, poteſt reſtitui, ſi læditur. & ibi Bal. dixit, ꝙ ſi cauetur, ꝙ charta, quam maior 10. ann. fecerit, veleat, ꝙ non poteſt reſtitui, & eſt contra id, quod hic dicitur, vide tex. & Ang. l. fin. ſup. de ſpon. ubi ſtatutum loquens de maiore, hēt locum in eo, qui eſt effectus maior ex reſcripto. uide Ang. in l. fi. ſi mi. ſe maio. dixe. Statuto Peruſien. cauetur, ꝙ charta facta a minore 25. ann. non ualeat, niſi iurauerit ſe eſſe maiorem, quia ſi iurat ſe maiorem, non admittitur ad probandum ſe minorem, niſi illud probet ꝑ inſtr̃m. & uide Bal. in l. in exiſtendi. ſup. de proc. vbi ſi minor hēt legitimam perſonam, non reſtituitur, & ibi gl. non procedit, qñ comparet pro alio, ſed qñ cōparet pro ſe, & habet legitimam perſonam, reſtituitur, ut hic gl. eſt no. quam ibi ſequitur D. Pet. de Anc. in c. qui gñaliter, de procu. in 6. quod bene no. & uide Sal. in l. 2. ſup. de his, quib. ut indig. ubi cauetur, ꝙ minor 25. ann. habeatur ꝓ maiore ex forma ſtat. tale ſtatutum tenet, & ita dicit de facto conſuluiſſe pro Quæſtore Piſtorienſi. in quo conſ. Bon. & Doc. & Peruſini, ſe ſubſcripſerunt. Et uide tex. ſin. in l. fi. C. ſi minor ma. ubi licet ex reſcripto minor efficitur maior. non poteſt tamen rem ſuam donare, & Ang. limitat iſtam gl. uidelicet, qñ ſtatutum quo ad certas cauſas habet quem pro maiore: ſecus ſi gñaliter in oīb. cauſis, & tunc non reſtituitur uide Bal. in auth. ſi captiui, C. de epſ. & cler. & d. l. cum lege, ubi eleganter loquitur, uide Lud. Ro. conſ. 88. Et facit quod uoluit Bal. in l. fi. C qui legit. perſ. et uide quæ dixi in rep. l. ſciendum, ff. de uerb. obl. illa q. an minor iurans habeatur pro çertiorato.
e Pone, ſtatutum. Vide per Bal. latius in aut. ſi captiui. ſup. de Epiſ. et cle. quid ſi ſtatutum a contrario ſenſu hæc dixerit, uide Bald. in l. 1. de inut. ſtip. quid ſi ſtatutum dixerit, 18. an. ſit habilis in contractib. in negotijs, et cauſis, an comprehendat tutelā. Fuit conſultum de facto per contrarium conſulentes, uide Pet. de Anch. tenentē, ꝙ ſic, in c. canonum ſtatuta, poſt med. in uer. ultimo hic refero quęſtionem, de conſtit.
f Tamen reſtitutio. No. in c. pe. extra de reſt. in integ. limitat Bal. in ſing. in add. Spec. in tit. de arb.

Ne liceat in vna, eademque cauſa tertio prouocare. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Iudicatis acquieſcere debet, qui contra ſe tres ſententias reportauit.*
2 *Sententiæ tres ſi contra me ſint latæ, de earum nullitate excipere poſſum.*
3 *Nullitas intentari poteſt, licet in poſſeſſorio non appelletur, qualiter ſit intelligendum.*
4 *Oblatio an habeat vim ſolutionis.*
5 *Appellans ab electione ſi bis ſuccubuit, tertio prouocare non poteſt.*
6 *Snīa, qua pronunciatur tertio appellari non poſſe, dicitur interlocutoria.*
7 *Appellatus terminum appellanti præfigere non poteſt.*
8 *Sententia quando ex forma ſtatuti interuenire debet, an præſumitur interueniſſe ſapientis conſilium.*
9 *Appellationis Iudex ſnīam ꝓ parte confirmare & pro parte infirmare pōt.*
10 *Minor, uel eccleſia contra ſententiam appellationis ſecundæ, an petere poſſit reſtitutionem in integrum.*

SI quis. ¶ Qui bis appellando ſuccubuit, tertio non ap-
pellat, & in materia appellationū Iudicis ſuſpe-
1 cti recuſatio non hr̃. h. d. ¶ †Ex hac lege not. quod ille, qui
tres ſententias ꝯ̃ ſe reportauit, vnam in cauſa principali, & duas
a in cā appl̃onum, debet acquieſcere iudicatis. ¶ Sed quid *a* ſi alte-
ra iſtarum duarum ſnīarum fuit ipſo iure nulla; nunquid ꝑt agi
de nullitate pone enim, qđ tertia ſnīa eſt ipſo iure nulla, petitur
eius executio, excipitur de nullitate, vel offō Iudicis implorato,
petit̃, declarari nulla? nūqd procedit exceptio, vel petitio? Rñdeo
b in exceptione diſtingue. *b* aut eſt nullitas patens, puta ex actis, uel
quæ ſtatim poteſt probari, & executio impeditur. Aut non, & tūc
non impeditur ꝑꝑ naturam executionis, quę ſummarie fieri de-
bet, arg. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. & ff. ut in poſſ. leg. l. is, a quo. ſi ve
ro non excipitur, ſed agitur de nullitate. tūc indiſtincte ꝓcedit li-
bellus, tñ per ipſum non retardatur executio, vt in l. fin. §. de ord.
c cog. & hoc eſt, quod dicit Inn. ꝙ nullo iure *c* cauetur, ꝙ exceptio
nullitatis, ſcilicet agendo inepte, impediat executionem ſnīæ, vt
ipſe no. de off. dele. c. cum in iure, & rō dr̄iæ eſt, quia exceptio eſt
præiudicialis, ſed non actio. & rō rōnis eſt, quia exceptio eſt ſum
maria: actio aūt eſt ordinaria. voco actionem ipſum iudicis offi-
2 cium, ut l. 1. ff. quæ ſenten. ſine app. reſcin. ¶ †Ex hoc pono *d* talem
d cōcluſionem. Poſt tres ſnīas *e* de nullitate earum poteſt excipi, &
e agi, & ſi excipitur, & probatio ſit liquida, non fit executio, & hoc
probo ex verbis rubricæ in verbo, roborauerit, a contrario ſenſu.
certum eſt enim, ꝙ id, quod eſt nullum, nec robur accipit, nec tri
f buit, vt ff. de app. l. ſi expreſſim. Sed ius canonicum *f* nouiſſime ſta
tuit, ut calumnijs litigantium obuietur, quod poſt tres diffiniti-
uas, vel interlocutorias alias exequibiles in petitorio, vel poſſeſſo
rio latas, ad agendum de nullitate, reus nullatenus admittatur,
donec huiuſmodi ſententiæ plenarie fuerint executioni manda-
tæ, ut in cap. vt calumnijs, de re iudic. in Clemen. in cuius cap. ver
bis nota rationem, vt calumnijs occurratur; ergo ſi nullitas eſt
euidens, quia conſtat de calumnia opponentis, poteſt dici de
g nullitate, nec fit executio; quia petens executionem *g* debet iu-
rare, quod non petit animo calumn. alias non fit executio, ut ff.
ad exhibendum l. theſaurus, vnde, & ſi non excipiatur, tamen of-
h ficio Iudicis impeditur, *h* vt not. ſupra de tranſactionibus lege,
vbi

ADDITIONES.

a Sed quid. Vide Bar. & Doct. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. & ibi Bal. vbi declarat, quod quando hæc exce. non impedit excu. tamen non repellitur, quin prius cognoſcatur, & ibi etiam ponit, quid de reſt. in integ.
b And. Barb. Diſtingue. An exceptio nullitatis impediat executionem ſententiæ. Vide Bar. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iu. & ibi Ang. Bal. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. & in auth. quæ ſupplicatio. C. de præci. Imper. offer.
c Nullo iure. Vide Ang. & Imo. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud.
d And. Barb. Ex hoc pono. Et an ſi opponitur de nullitate, & probatur de iniquitate, poteſt iudex pronunciare ſentētiam iniquam? dic quod non, quia iniquitas non eſt deducta in iudicio ſecun. D. Ant. poſt Inno. in cap. cum contingat, de offic. deleg. an econuerſo poſſit dic quod ſic arg. l. quædam, mulier, ff. fam. erciſc. quod ibi dom. Anto. reputat ſingulare, & uide ibi, quod ſententia eſt iniuſta contra ius partis, proprie iniuſte factum, & illud quod eſt nullum, dicitur improprię factum. vide ibi do. Ant. quid autem ſi appellatio eſt deſerta, an poſſit dici de nullitate, vide tex. quod ſic, in c. concertationem, de appel. lib. 6.
e Tres ſententias. Contrarium tenet Bald. in l. ab executione, ſup. quor. app. non recipiun.
f And. Barb. Sed ius canonicum. Nota limitationem ad Cle. 1. de re iud. & pondera, quia hoc fuit dictum Oldra. conſi. 108. ſed hic. Sal. contra dicit Lud in ſuis no. vide ibi omnino.
g Executionem. Vide quod no. Bal. in l. 1. ſup. de aſſer. toll. & no. per Bald. & Docto. in l. 1. ſu. quando prou. non eſt nec. & ſic habes hic ſingularem limitatio. ad Cle. quod etiam impedit executionem ſententiæ confirmatæ duabus alijs ſententijs, ſi opponit; quæ ex ipſius inſpectione patet, & fuit etiam ſententia Old. in conſ. 101. alias 107. inci. quod frater exec. & Rom. in l. ſi vero, §. de viro, 32. fallen. ff. ſol. matr. referens ſe ita conſuluiſſe in curia. pro hoc etiam addunt, quia uerba d. Clem. ſunt ciuiliter intelligenda. l. ſi cui, ff. de furt. nec indirecta debet interpretatio fieri, ut not. glo. in l. damni, §. ſi is, qui vicinas, ff. de dam. infe. facit quod no. gloſſ. & Docto. in l. 1. §. denique, ff. quod ui, aut clam, & in l. ita nobis. inf. de adulte. & in l. & non tantum, §. quod ſi pro emptore, ff. de pet. hære. Item nunquam intelligitur prohibita excep. quæ reſultat ex facto agentis, ut probat tex. no. in l. veteres, ff. de itin. actuque priu. ſed ille producens ſententiam ipſa inſpectione nullam, ſeipſum excludit, l. 4. §. condemnatum, & l. ſi cum nulla. ff. de re iudi. ergo, &cæ. In contrarium facit, quia alias nulla eſſet ſpecialitas tertiæ ſententiæ, quia hæc eadem procedunt, quando una tantum lata eſt ſententia, ut patet ex no. per Doct. in d. §. condemnatum, propter hoc non videtur recedendum ab authoritate Old. & Bal. ſecundum Ro. in d. §. de uiro. & adde quod no. Io. And. in addi. Spec. in tit. de ſenten. §. ut autem addi. in uer. adde hæc ad ea, &c. Bal. in l. fi. ſup. de ord. cog. & Imo. in l. de pupillo. §. quia opus, ff. de oper. nou. nun. & ſing. Ang. in conſ. 64. in fi. & Bal. in l. 1. in uer. deuuo quæro. ſup. ti. 1. & quod no. Bar. in l. 1. in prin. in uer. opp. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. eſt ui exim. ff. de ope. nou. nun. & quod no. Bal. in l. ex prædijs, inf de euic. & per Rom. in l. ſi feriatis, ff. de arb. & Pet. de Anch. in conſ. 206. & Car. in Clemen. 1. §. fi. extra, de ſeq. poſſ. & fruct. & Imo. qui tenet audacter. contrarium in d. Clem. 1. de re iud. per ibi no. per gl. in uerſ. pendere.
h Impeditur. Dixi poſt Bar. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud.

a vbi pactum. ¶ † Scd'o ano. lr̄am quæ dicit in petitorio, vel poſſeſſo
3 rio, quod licet Legiſtæ dicant, ꝙ in poſſeſſorio non appellat: tñ p̄t
intentari nullitas. verũ eſt, ꝙ ius canonicũ modificat hoc ſ. facta
prius totali executione trium ſniarum. Hic occurrit dubiũ, quid
ſi executio non petatur, an agẽs de nullitate debeat offerre? & vr̄
ꝙ nõ, quia ſatis eſt petenti nõ facere moram, vt l. j. §. fi. ff. quorum
leg. Item ſoror, q̃ non admittit, niſi dotem conferat, debet peten-
ti moram non facere: tñ ſi non petat collatio. nõ repellit, vt s. de
colla. l. ſi ſoror. ¶ Ad hoc facit, quod expreſſe no. Ioan. Mon. in c.
b cupientes, *b* in gloſſ. ſed nunquid tenetur electus, de elec. lib. 6. vbi
c expreſſe determinat, ꝙ quis non tenetur offerre, *c* ſi ſoluere eſt pa
ratus, & eſt glo. not. quod dic forte verum, ſi dies appoſita non ſit
quod dico, de die, idem dico de hora, ſi eſt appoſita hora, quia tẽ-
pus definitũ interpellat pro homine, vt ff. de act. emp. l. rõ. §. ſi em
ptor, puta ſi dicat proxima hora, vel ex nunc ſoluam: ubi eſt text.
valde no. In ꝯtrarium vr̄: quia tex. dicit, donec fuerint executioni
mandatæ: ergo qui agit de nullitate, agit ante tẽpus, vt ſup. de iure
delibe. l. fi. §. donec. Breuiter dico, ꝙ non debet procedi: tñ ſi pro-
cedatur, valet proceſſus. ſic ff. de act. emp. l. Iul. §. offerri. & l. Præ-
d tor, in prin. ff. de collat. bono. ¶ Tertio *d* eſt ponderandũ verbum,
ſniæ: ex quo apparet, ꝙ ſecus eſſet in tribus ſucceſſiuis ſententijs
arbitrorum electorum ex compromiſſo ſuper eorum ſnĩjs reui-
e dendis, quia illæ proprie non ſunt ſniæ, *e* cum iuriſdõne careant,
4 vt l. j. ſup. de arbi. ¶ † Modo quæro, *f* vtrum ſufficiat verbo offerre
f ſe paratum ſoluere? Dico ꝙ aut executio conſiſtit in non liqui-
do, quia forte expenſæ non ſunt taxatæ: & tunc ſufficit offerre
verbo, vt ff. de ſtatulib. l. ſtatuliber rationem, aut eſt liquidum, &
tunc, aut aduerſarius vult recipere, & eſt talis res, quæ põt ſtatim
offerri, & debet offerri res, vt l. ſi rem. §. omnis. ff. de pig. ac. aut ad
g uerſarius detrectat *g* recipere: & tunc ſufficit verbalis oblatio, ut
inf. de ~~remiſſ.~~ pigno. l. reſiduum. & ff. de reſcind. uendi. l. ſi fundus.
¶ Tertio no. lr̄am, quæ dicit, plenarie. l. ſine defectu, & bona fide,
vt ff. de cond. & demonſtr. l. quamuis. ff. famil. erciſc. l. hæredes. §.
idem iuris, arg. contra, de in integ. reſtit. l. ſcio. Sed ibi non cõpetit
ius pro modico, hic ſic. Et not. ꝙ titulus noſter habet locũ, qñ ẽt
ab interlocutoria appellatur, & in duabus appellationibus ſuccũ-
bens petit in appellatione a diffinitiua reuocari illas, ut in ca. vlt.
de app. in Cle. dicit ibi gl. quod excipit ibi vnum caſum. Sed certe
non eſt exceptio, quia non eſt de regula, cum alius articulus ſit ap
titudinis, & alius fuit ineptitudinis, qui fuit ſopitus, nec refrica-
5 tur in dubium. ¶ † Quæro ſi appellatur ab electione, & appellans
bis ſuccubuit: an habeat locum iſte titulus? Reſpond. ſic, licet hic
non ſint latæ, niſi duæ ſnię, tamen vtraque ſnĩa appellationis, q a
rubrica noſtra ita dicit expreſſe: tamẽ hoc caſu non haberet locũ
6 Clem. vt calumnijs, quia non ſunt tres ſniæ, quod not. ¶ † Quæ-
h ro, an ſnĩa, *h* qua prcnunciatur non poſſe tertio appellari, ſit inter-
locutorta, uel diffinitiua? Dicit Ioan. Mon. ꝙ eſt interlocutoria, tñ
habet vim diffinitiuæ, ut ipſe no. in c. cupientes, in gl. magna, quæ
incipit, & ita eſt canon. de elec. lib. 6. tamen licet habeat uim diffi
nitiuæ, ad hoc, vt valeat appellatio, debet in appellatione exprimi
cauſa ſm eum, quod tene menti. Ibidem ait omnes ſnĩas impediẽ-
i tes proceſſum, eſſe interlocutorias, *i* Et ꝙ ab interlocutoria non
appellatur, niſi rõne grauaminis, & iõ non grauatus a iudice, nõ
appellat, vnde nec de nono iuſtificare põt appellationem ſuam.
Io. Mon. ¶ Et no. illam auream gl. dicit Ioã. Mon. ꝙ diuerſus mo-
dus agẽdi facit diuerſum iudicium, & ideo alia eſt cã appellatio-
K nis, *K* alia eſt eã prima, ſi ponatur cauſa pro iudicio, ut ipſe no. ĩ c.
diſpendia, de reſcript. lib. 6. ¶ Ego dico idem, ſi ponatur pro ter-
minis qõnis, quia cã prima eſt alterata, nouata, & corrupta per
ſnĩam iniuſtam, ut l. fi. ſup. de vſu. rei vend. Et hoc facit pro opin.
Legiſtarum, de qua ſup. de temp. app. l. per hanc. & ibi dixi. ¶ Or
mõ in gloſſ. iſtius leg. habemus duo notare. Primo, ꝙ vbi text. eſt
dubius, rubric. probat qualiter ſit intelligendus, quod not. valde
pro rubricis ſtatutorum. Secũdo an terminus præfixus poſſit prę-
ueniri per impetrantem, vbi gl. declarat c. ſæpe, extra de appellat.
7 ¶ † Sed an appellatus poſſit præfigere terminum appellanti? dic
quod non, niſi de conſenſu appellantis, uel iudicis, ut not. Ioan.
Mon. in ca. j. de appel. lib. 6. in gl. unde hoc. ¶ Extra quæritur, ſi pe-
tita eſt reductio laudi ad arbitriũ boni viri, & ſuccubuit petens, &
appellauit, utrum poterit iterum appellare? Bart. dicit, quod non
in l. 2. de leg. 2. quia nulla lege cauetur, ꝙ iſta reductio poſſit peti,
niſi ſemel. Tu dic, quod iſta non eſt niſi vna appellatio. & ideo ite
l rum poteſt appellari, *l* ſed non tertio. Ex quo apparet, quod ſnĩa ar
bitratoris confirmata aſſumit robur veræ ſniæ, tanquam latę in
prima cauſa. Sed ſi arbitrator eſſet aſſumptus in cauſa appellatio-
nis tunc concedo nõ poſſe niſi ſemel peti reductionem, in qua ſi
8 ſuccumberet petens, non poſſet poſtea appellare. ¶ † Extra quæ
m ro, *m* quid ſi vnum ſtatutum *n* dicit, ꝙ ſnĩa debeat ferri cum con-
n ſilio ancianorum. Alio ſtatuto iurato per Poteſtatem cauetur, ꝙ
ſententia executioni ſtatim mandetur, quid iuris ſi de imperitio-
ne conſilij nõ apparet? dicit Gofr. quod in dubio ſnĩa eſt exequẽ-
da, quia præſumuntur omnia ſolenniter acta, ſecus ſi conſtaret
formam ſtatuti eſſe omiſſam. Nam iſta ſolennitas præſumitur
eſſe formalis, ſecundum Odof. in quæſtio. diſputata per eum, ſed
videretur potius dicendum, quod per ſe ſit conſilium, & per ſe ſit
ſententia, & quod iſta ſolennitas non præſumeretur, quia non eſt
apta concludi ſub vocabulo ſententiæ, vt no. de verbor. obli. l.
o ſciendum. per Dyn. & ideo ſuppoſito *o*, quod conſilium ſit de ſub
ſtantia, iſta ſententia non eſt exequibilis, quia negatiui effectus,
ſeu carentiæ probantur eo ipſo, quod non datur contrarium, niſi
in his, in quibus procedere eſt arbitrariũ, vt ff. de Publ. l. quæcun-
que, §. fi. & no. in l. j. inf. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſc. dictum Roſ.
p eſt verum, quando ſententia fuit lata *p* præſentibus partibus, &
non contradicente, victo, vt no. Inn. in c. quoniam contra falſam,
de prob. vel contradicente, & lapſum eſt biennium, vt no. in c. in
præſentia, de renun. hæc vera, ſi iudex protuliſſet verba enuncia-
tiua, ſcilicet. Nos talis habito conſi. &c. verba enim enunciatiua
ſunt de alio, diſputatiua autem ſunt de ipſo quod diſponitur; &
verba enunciatiua non diſponunt, quia ordinant ad aliud, nõ ad
q ſe: ſed interdũ probant. ¶ Ex dicto *q* ergo Roſr. apparet ꝙ vbi ſta-
tutum requirit conſilium ſapiẽtis, tacitę vr̄ ſtatutum ad vlteriora
non procedendũ, videlicet vt conſilio prætermiſſo ſnĩa ſit ipſo iu-
re nulla: quod intelligendum eſt de diminutione cauſæ, non de
interlocutorijs, vt not. in l. j. §. quod in ſententijs, ff. quando appel.
ſit, & ratio, quia vbicunque eſt prius, & poſterius, ibi eſt ordo: ſed
conſilium eſt prius, quam conſiliatum: ergo eſt datus ordo iudi-
cij:

ADDITIONES.

a Secundo. Vide Bal. in l. j. ſup. tit. 1.

b Cupientes. Vide ibi gl. & Io. And. in §. ſi vero, in verſi. contempſerunt, quę *incipit*, ſed an teneatur.

c Offerre. Vide in contrarium, quod ſtatim ſequitur, in verſi. modo. quæro.

d Tertio eſt, ponderandum. Nota, quod clemen. j. de re iud. non procedit in ſententijs arbitrorum, alias limitationes vide inf. circa fi.

e Sententiæ. Cogita propter d. l. j. & vide quod not. per gl. & Doct. in l. quid ergo, §. ex compromiſſo, ff. de his, qui no. infa.

f Modo quæro. Vide quæ dixit Bal. ſup. in verbo, hic occurrit dubium & Bartol. in l. Prætor, §. ſi. quis paratus, ff. de ope. nou. nunc. & quod dicit hic Bal. de debito liquido probat etiam tex. & ibi Bal. in l. ſi reſiduum, hic alleg. & gl. & Bal. in l. obſignatione, inf. de ſolu. per Bar. in l. fi. in fi. de diſtract. pign. & quod hic dicit Bal. alleg. l. ſtatu liberos, &c. intellige, vt per eum in auth. qui ſemel, ſup. quo. & quando iudex.

g Detractat. Idem tenet Raph. & Pau. de Caſt. in l. qui Romæ in prin. ff. de ver. obl. *facit* gl. in c. paſtoralis, in fi. extra, de off. ord.

h An ſententia. Vide tex. & ibi Doc. in c. tua nobis, extra de appel.

i Interlocutorias. Vide Bal. in l. poſt ſententiam, ſup. de ſenten. & interl. omn. iud. & in l. dicere, ff. de arb. & Bal. & in l. ſtatutis, ſup. de ſenten. ex breui. recit.

K Appellationis. Vide per Cy. & Bal. in l. inuitus, ſup. de procur.

l Appellari. No. quod a ſententia reductionis ad arbitrium boni viri poteſt appellari. dixi poſt Bar. in l. ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſoc.

m And. Bar. Extra quæro. An præſumatur interueniſſe conſi. quando in ſententia debet interuenire ex forma ſtatuti, vide quod no. per Mod. in l. ſciendum, de ver. obl.

n Statutum. Vide Bar. in l. 1. §. ſi plures, ff. de exerc. & hoc dictũ ſequitur Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta, in verſi. ſimilem quæſtio ponit Ioan. And. de conſt. & facit quod no. Bar. in tract. ad reprimen. in verſi. non obſt. dum alle. l. ſed poſteriores, ff. de leg. & ibi Bartol. & l. j. §. parui, ff. quod vi, aut clam. & Ioan. Andr. in addit. Spe. in tit. de exec. ſenten. §. poſtremo, in addit. incip. vt in contrario dixi.

o And. Barb. Et ideo ſuppoſito. Quod ſententia ſit nulla, non expectato conſil. vide Bar. in l. j. ff. nil. no. appe. interpo. audiui eleganter Bar. & Io. And. in c. ne Epiſcopi. de tempo. ord. per tex. in c. cum in veteri, de elect.

p Sententia lata. Vide not. per Bar. & Doct. in authen. ſi quis in aliquo, ſupra eden. & Bald. in l. emancipatione, ſup. de fide inſtr. & in l. acta, ff. de re iud. & ſequitur Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta, in verſi. ſimilem quæſtio. ponit, &c. de conſti.

q And. Bar. Ex dicto. Vide Bal. in l. 2. ff. de origin. iur. vbi loquitur de ſententia, quæ eſt ferenda præſentibus aliquibus vide omnino Bal. in l. ſi quis mihi bona, §. ſed quid ſi mandauit, vbi eſt gloſ. valde not. ff. de acq. hære. quam vide. no. vbicunque ſtatutum in ſententia requirit conſilium, tacite infert ſententiam ipſo iure nullam prętermiſſo conſilio, niſi eſſet interlocutoria, quod eſt not. ſecun. Dyn. niſi decideretur per caſum l. Bar. & Bald. in l. i. ſup. de rela. & l. ille, aut ille, §. cum in uerbis, de leg. 3. Bal. in l. ancillæ, ſup. de fur. & l. iii. ſup. de legi. & hoc intellige. quando ſtatutum requireret conſilium: ſecus iudex ex ſe. vide Bal. in l. 1. §. quæſitum, l. ex cõſenſu l. ad Principem, ff. de app. Bald. in l. ex illo, ſup. de app. & an tunc pariter teneatur ſoluere ſalarium Conſultori, an iudex, vide quod not. in c. ſtatutũ, §. aſſeſſorem, de reſcri. in 6. & quod non valeat ſenten. ſine conſilio. vide Bal. in l. ſi quis mihi bona, §. ſed quid ſi mandauit, ff. de acq. hæred. ſuper gl. Titio, & hanc quæſt. diſputauit. Old. vide Bar. in l. Prætor ait, §. eritque differentia, ff. vi. bon. rapt. & an tali conſilio poterit appellari. Bald. in l. ex illo, præall. tenet quod non, vide Bar. in l. ſi conuenerit, ff. de re iud. & Bald. in l. 1. ſup. de iuriſdict. omn. iud. & vide quod ſing. dicit Io. And. in addit. Spec. in tit. de homi. quod ſententia lata conſilio medicorum, ſemper poteſt retractari, quod eſt mirabile & dicit Bald. in l. ab hoſtibus. §. 1. ff. ex quibus cau. maio. licet Io. And. non alleg. vnde infert Dom. Anton. in c. propoſuit, de probat. quod ſententia lata de conſilio ſapientis ſemper poterit retractari, nec tranſit in rem iudic. & an ſi ſapientis viſo puncto conſuluit in continenti, dic quod non. vide Bald. in l. captatorias, ſup. de teſtam. milit. & in l. Tribunus, ff. eod. & tene menti, quæ in conſilio quodam nuperrime fuerunt tot allegata, & vide gloſ. ſing. in l. illa inſtitutio, ff. de hær. inſtit. & Bal. ibi. & an ualeat compromiſſum, & quod arbiter feratur ſententiam ſecundum conſilium ſapientis, uide Bal. in d. l. illa inſtitutio, & Ang. in diſputatione, duo ad inuicem. ubi tenet, quod non, per l. item ſi unus, §. item Pomponius, ff. de arbit. contra tenet Bar. in l. 1. §. ſi plures, in repet. de exercit. & D. Anton. in c. olim, de arbi. & uide Modern. in rubric. de arb. & an conſultor poſſit probationes recipere, uide Bar. quod non, in l. fi. ff. de ſerui. & in materia uide pulchrum dictum Bar. in l. ſi diuerſa, ſupra de tranſact. & l. ſolet, §. 1. de offic. Proconſu. & leg. Et ſi duo cõdemnant, & unus abſoluit, & iudex conſilium illius ſequitur, an male fecerit. Bal. in l. i. ff. de offic. Conſul. tenet quod non, & in materia uide elegans conſilium Ang. conſil. 158. uide aliud, quod allegaui in l. ſi conuenerit, ff. de re iud. & aliud in l. non aliter, de leg. 3. & uide quę dixi in ca. 4. de conſuet. uide Old. conſi. 18. ubi diſputauit, ſi requiratur præſentia debentis conſulere.

cij:ergo,&c.vt l.prolatam.ſup. de ſenten.Item eſt ordo pondero-
ſus,quia vbi conſilium,ibi ſalus,vt l.dubium non eſt.ſup.de repu.
Item, quia poteſt conſilium trahere Iudicem ad ſententiam ſuã,
vt ff.de arbit.l. ſicuti,multo fortius ergo ſi ſtatutum diceret,quod
eſſet pronunciandum ſecundum conſilium, quia conſilium tũc
eſt tam cauſa materialis,quam formalis, ſine qua nulla res ſubſi-
ſtit,vt ff.ad exhiben.l.Iulianus. Non obſt.ff.de adminiſtr.tut.l. Ti-
tium,& Mæuium, quia ibi in officio tutoris, quod habet per for-
9 mam,& naturam. † Quæro,nunquid Iudex *a* appellationis poſſit
a pro parte ſententiam confirmare,& pro parte inſirmare. Reſpon
deo ſic,vt extra de teſtam.c.Raynutius,& c.Raynaldus.Item po-
teſt pro parte aliquam, & pro parte nullam pronunciare.ff.famil.
erciſcun.l.quædam mulier,& ff.de iure patron.l.Carmelia Pia.Et
not. quod Iudex vna ſententia poteſt facere de vno capitulo duo
capitula pronunciando diuiſim: puta ſi de decem petitis,in quin-
que abſoluit,& in quinque condemnat,vt leg.j.ſupra ſi aduerſus
rem iudic. Item not.quod licet exceptio nullitatis dubia non im-
pediat executionem, tamen non repellitur interim exceptio, ſed
repellitur modus excipiendi: quia iudex interloquetur interim
exceptionem non obſtare, quin executio fiat, & faciet executio-
nem, tamen ſuper exceptione procedetur, & ſi conſtabit poſtea,
etiam conſtat competere: quia ex peremptoria pronunciabit ea
obſtante ſententiam eſſe nullam, & ſtatim reſcindet executionẽ
contrario officio: & hoc totum colligitur ex dicto cap.vt calum-
nijs, cum gloſſa ſua, & facit ſupra quando prouocare non eſt ne-
10 ceſſe, l.j.in verſic. ſi promptam habetis,quod not. † Sed nnnquid
b *b* contra ſententiam appellationis ſecundæ poteſt petere minor,
vel Eccleſia reſtitutionem in integrum? Reſpond. non, niſi facta
plenaria executione: nam etiam in pupillo, & Eccleſia loquitur
c dictum cap.vt calumnijs.Sed quid ſi peto beneficium *c* tanquam
mihi debitum, & obtinui per tres ſententias: quæ omnes dicun-
tur nullæ,an habeat locum cap.prædictum? & videtur quod non,
quia iſtud iudiciũ non eſt petitorium, nec poſſeſſorium, vt ſi ꝓm-
pta eſt probatio,executio impediatur,idem in criminalibus. Vlti-
d mo *d* not.tex. ibi, ante litem conteſtatam, quod in cauſa appella-
tionis lis conteſtatur,contra ſupra de tempor.app.l.fi.§.illud.Sol.
hic vtraque pars erat præſens, ibi altera tantum.Iac. & Cyn. Sed
opp.quod etiam vtraque parte præſente non ſit neceſſe litem cõ-
teſtari.ff.de offic.procon.l.nec quicquam.§.de plano. Solu. quæ-
dam ſunt cauſæ ſummariæ naturaliter,vt ibi:quædam priuilegia-
tæ ſimpliciter, & idem in c. diſpendioſam, de iud.in cle. quædam
e ſunt *e* priuilegiatæ in cauſa abſentiæ tantum, & tunc inter præſen
f tes lis conteſtari *f* debet, alias autem iudicium non valet, vt not.
Ber.extra qui filij ſint legit.cap.per uenerabilem. Ego dico,quod
ſi partes de concordia proceſſerunt in cauſa appellationis, lite nõ
conteſt.iudicium ualet,ut ff.de temp.appel.l.fi.§.fi.

ADDITIONES.

Nunquid iudex. Vide Bart.in l.1.ſup.ſi aduer.rem iud.
Nunquid. Vide no.per Bart.in l.4.§.condemnatum,ff.de re iud.hic per Sal.in contrarium,& vide Spec.in tit.de reſtit.in integ. In quarta parte,vbi tenet quod vbi ter eſt iudicatum,non poſſit peti reſtitutio, quod etiam ſequuntur Domini de Rota concl. ſua ſecunda in ord. niſi petens reſtitutionem adducat aliquam cauſam læſionis de nouo,contrarium tenet hic Bald. & Salyce.in ſimili clarius hoc firmat,volens,quod etiam peti poſſit,ad fin.vt ſuperſedeatur in executione, vbi autem tenet tantum bis iudicatum,tunc clarum eſt,quod poſſit peti reſtitutio, tex. eſt iuncta gl. & ibi Bart. in l.minor magiſtratus,§.denique.ff.de minor.& in c.cum ex literis, extra,de reſtit. in integ.& ibi not. per Canon. maxime Card.qui tenet, quod aduerſus tres ſententias non concedatur reſtit.& vide Spec.in tit.de reſtit.in integ. §. videndum,verſic. & not.quod ordinarius in prima parte,vbi tenet,quod aduerſus res bis iudicatas ſolus Princeps reſtituat, quod tamen non credo verum per regulam, quæ traditur in l.fin.ſup. vbi & apud quem cognitio in integ. reſtitutionis agitanda, & in cap.pen. extra,de in integ.reſtit.an autem debeat noua cauſa exprimi, vt concedatur reſtitutio,vide gloſſ.in d.§. denique, in verb. examinari, & Domini de Rota,vbi ſupra,& quod not.in l.fin.ſupra ſi ſæpius in integ.reſtit.poſtul.& in cap. fin.extra de reſtit.in integr.

c Beneficium. Contrarium dicit gl.in d.clem.1. extra de re iud.alias limitationes vide ſup.in duobus locis,&c.

d And.Bar.Vltimo no. An in cauſa appellationis ſit litis conteſtanda,Bartol.voluit in §.illud,hic alleg.per illum tex. quod ſtetur iudicis arbitrio.

e And.Bar.Quædam ſunt.Quando poteſt procedi lite non conteſt.in priuilegium abſentiæ,partibus præſentibus debet lis conteſtari,alias non valet ſententia,vide Bal. in auth.ſi omnes,ſup.ſi minor ſe ab hæreditate abſtin. niſi peteretur reſtit. in integr. incidenter,vt eſt caſus no.in l.defendente,§.de excu.tut.

f Lis conteſtari. Vide Bal.in auth.ſi omnes,ſup.ſi minor ſe ab hæreditate abſtin. & cogita,quia alias videmur,quod etiam de conſenſu partium non poteſt tolli litis conteſtatio,ſecundum not.per Doct. in auth. offeratur, ſup.de lit.cont.

Qui bonis cedere poſſunt. *Rub.* 71.

a ¶ Pone quod ſcholaris ceſſit bonis, deinde emit libros,nunquid creditores poſſint ei auferre libros,dic ꝙ non, vt not. ff.de uerbo. ſign.l.nepos Proculo,ſicut nec militi arma,nec clerico breuiariũ.

ADDITIO.

a Pone. His dictis. Adde l.bonis,& quæ ibi dixi poſt Bart. ff.eod.& gl.in l.nepos Proculo,hic alleg.in ver.dignitate.

LEX PRIMA.

1 *Negans debitum,& condemnatus ſi poſt ſententiam confitetur, an talis confeſſio ei prodeſſe poſſit.*
2 *Cedens bonis bona indicare tenetur.*
3 *Ceſſionis beneficium in quo prodeſſe dicatur.*
4 *Ceſſionis beneficium non hẽt, qui bona ſua in fraudẽ creditorem dilapidauit.*
5 *Bonis cedere non poteſt obligatus præciſe ad factum.*
6 *Bonis cedere non poteſt,qui habet vnde ſatisfaciat plenarie.*
7 *Debitor fiſci cedendo bonis non liberatur.*
8 *Carcer eſt quædam mulcta quæ propter inopiam interdum indulgetur.*
9 *Bannitus poteſt capi die feriata in honorem Dei.*
10 *Cedens bonis res a teſtatore alienari probibitas ſibi retinere poteſt.*
11 *Ceſſio per nuncium,vel epiſtolam,extra iudicium fieri poteſt.*
12 *Pactum,quod debitor bonis cedere non poſſit.*
13 *Exceptioni nullitatis,& ijs quæ ſunt ſcdum bonos mores,renũciari non põt.*
14 *Obligatio operum manualium non ſpecies ſeruitutis.*
15 *Pupillus bonis cedere non poteſt.*
16 *Militis pro debito carcerari non poſſunt.*
17 *Milites eſſe non poſſunt impugnantes ſecuritatem nauigantium,& hoſtes publici ac infames.*

QVI bonis. ¶ Debitor,qui cedit bonis, non pro
pterea liberatur:tñ beneficiũ ceſſio-
nis carceris detruſionẽ excludit,h. d.¶ Oppo.& vr̃ ꝙ
imo liberetur ope exceptionis, vt Inſtit. de act. §.pen.
Sol.illud intellige,qñ habet exceptionem rei iudicatę,vt nõ coga
tur in futurum;tamẽ obligatio in ſui ſubſtantia nõ eſt eliſa, quia
ceſſio bonorum non eſt ꝯ̃ria actioni,licet alibi glo.dicat,ꝙ tollat
oblõnem ciuilem,& male,vt ff.de fideiuſ.l.vbicunque.niſi expo-
nas gl.ꝙ tollat oblõnem ciuilem,i.eius exercitium, qđ eſt agere.
a ¶ Secundo opp.*a* & vr̃,ꝙ non admittatur ceſſio,niſi confiteat̃ de
bitum,vt ff.eo.l.pen.Sol.fateor,quod ſunt tres caſus;aut negat de
bitum,& non habet beneficium:aut non ꝯfiteatur, nec negat, &
idem,q̃a & iſte habet beneficium negandi ſ̃m gl.q̃ eſt no.aut con
fitetur,& tunc hẽt beneficium;ſupple dummodo ſic confiteatur,
quod nulla negandi occaſio relinquatur. alioquin non haberet
1 beneficium ceſſionis.† Sed hic *b* quæritur,quid ſi negauit, & fuit
b condemnatus per ſentẽtiam,poſtq̃ eſt condemnatus, confitetur
debitum:an iſta confeſſio ei proſit:& vr̃ ꝙ non,quia actor poteſt
dicere,ego non accepto tuam confeſſionem quia mihi non ex-
pedit,vt l.eum qui, in prin. ff. de iureiur.Item ex iſta confeſſione
non eſt releuatus actor in aliquo. Item vſque ad ſñiam negauit.
ergo debet puniri,Inſt.de act.§.item mixta.& s̃.loc.le. conducto
res.Itẽ mendacium non puniretur in amiſſione beneficij; quod
eſt abſurdũ,vt ff.de fideiuſſori.l.ſi dubitetur. Sol. aut non habuit
iuſtã cãm negandi,& tunc aut ante ſñiam pęnituit, & confeſſus
fuit,& habet beneficiũ;aut non pęnituit,& non habet beneficiũ:
aut habuit iuſtam cãm negandi,& tunc puto, ꝙ iſtum beneficiũ
ſit ꝯ̃ executionem,ꝙ ꝓdeſt ei confeſſio,dummodo confiteatur ſe
ciuiliter,& nãliter teneri,q̃a iſte proprie confitetur debitum.Sed
ſi diceret ita,ꝯfiteor me teneri de rigore ſententię,ſed non inſpe-
cta veritate cauſę:iſte nõ plene confitetur,quia negat ſe naturali-
ter teneri,vt ff.de cond.indeb.l.Iulia.& ideo non hẽt beneficium
ceſſionis & not.ꝙ gloſ. hic poſita hoc innuit,dum dicit, ꝙ ceſſio
dẽt fieri ante condemnationẽ.ſed But.Dicit, ꝙ iſta litera ꝯ̃riũ ꝓ-
bat,videlicet,ꝙ primo condemnari debeat,& poſtea cedere & gl.
habuit reſpectum,qñ venitur ad ſñiam ꝯ̃ negantem: dictum au-
tem But.de plano põt intelligi,qñ refertur ꝯtra confitentem.Alii
dicunt indiſtincte,qđ ſufficit confiteri debitum poſt ſententiam
quod verum eſt, intelligendo de debito ex ipſa ſententia, & per
actionem in factum: quia hoc ante non negauit, cum non eſſet
in rerum natura, & cum carcer reſpiciat executionem ſenten-
tiæ,& non originalis debiti: quia fit propter contemptum Iudi-
cis, non iure obligationis, ſatis meretur beneficium ceſſionis e-
tiam ſi poſt ſententiam negauerit ſe ex ſententia teneri, & tandẽ
pęnituit negaſſe, tum quia illa negatio non facit rem dubiam vt
ff.de tranſact.leg.poſt rem,tum quia vbi lex non requirit confeſ
ſionem determinato tempore,ſufficit quãdoque confiteri, & re
cedere a negatione,arg.leg.aliam.ſup.de his,quibus vt indig.Prę
terea lex alternatiue dicit,anteq̃ condemnetur,vel confiteat̃.vn-
de in condemnato ſuperuacua requiritur confeſſio,vt ff. eod.le.
2 pen.niſi intelligas de bonis quæſitis poſt ceſſionem.† Quærit glo.
c an iſte,*c* qui ceſſit bonis,teneatur bona indicare; & dic quod ſic,
& bene per id,quod not.in leg. 2.infra quando, & quibus quar-
ta pars deb.lib.10.ſubtrahens,enim ſimilis eſt neganti, ff. ad leg.
Fal. leg.hæreditatem,§.fin.Quæro,quid ſi cedens aliqua celaue-
rit bona? Reſpondeo,in duplum computat.Quæro,an hęres, qui
non fecit inuentarium,poſſit cedere bonis & videtur,quòd non
quia

ADDITIONES.

a Secundo op. Debet confiteri debitum ut ceſſio locum habeat,uide glo.hic,et Bald. in l.pen.hic alie.et Doct.in c.Odoardus,extra dę ſol.poſt glo.et ibi quid in periuro.

b Sed hic. uide Moder.in §.fi.inſt.de act.et Sal.hic.

c An iſte. Vide quod no.Bal.in l.ordo.uerſic.quæro,utrum uxor.ſup.de execu. rei iud. et Bar.in l.penul.ff.eod.

quia præſumitur in eo dolus, in Authen.de hære.& falc.§.ſanci-
mus.Item ſi furatus eſt aliquam rem, vt ſ.de leg.l.non dubium.
3 ¶†Modo q̄rit gloſſ.in quo proſit beneficium ceſſionis, & inter
alia dicit, qđ olim erat quoddam ſtatutum, quod poſt quadragin-
ta dies debitor dabatur creditoribus cruciādus: quod tamē ſtatu-
tum, tanquā durum fuit correctū. ſed quid ſi fieret hodie tale ſta-
a tutum nonne valeret? Reſp. non, *a* quia bene ualet ſtatutū, quod
in carcere publico debitor detineatur: ſed nō, quod detineatur in
carcere priuato. Illud.n.fit pro crimine capitali, vt inf.de priu.car-
b cer.inhiben. Quæro, ſi ſtatutum *b* dicit, qđ inſtrumenta guaren-
tigiæ mandentur executioni per carcere, & quauis alia via, q̄ ma-
gis placuerit creditori, nunquid debitor, ne carceretur, bonis ce-
dere poſſit? Reſpon. ſic, niſi ſtatutum nominatim aliud id contra-
rium diſponat, ut not.in l.fin.§.in cōputatione ſ.de iure delibe.&
ſic no. qđ ſicut promptum eſt leges legibus concordare; ſic & ſta-
tuta muncipalia eiuſdem municipij ſtatutis inuicem cōcordare:
ſic etiā municipalia ſtatuta legib.nimirū, nam a iure cōi ſtatutorū
c pendet authoritas, ¶ In terris tn̄ eccleſiæ cōcordabo potius cum
iure canonico, q̄ cum iure ciuili, ſi potero cōcordare; qa præualet
Papa Imperatori: & eō in terris Imperij concordabo municipa-
les leges cum conſtitutionibus Principum, a quibus permittun-
4 tur fieri, non attentis eccleſiaſticis decretis. ¶† Quæro, vtrum
d ille, *d* qui conſulto dilapidauit bona ſua in fraudem creditorum,
habeat beneficium ceſſionis? Reſpon.non, vt ff.quæ in frau.cred.
5 l.fin & l.penul.ff.de iure dot. ¶† Quæro, an obligatus præciſe ad
factum, liberetur cedendo bonis: exemplum in ſcriptore? Reſpō.
non, ut ff.de noui ope.nun.l.ſtipulatio, §. ſiue autem quod intelli-
ge, ſi habet facultatem faciendi, alias ꝑpter impoſſibilitatem ueni
6 tur ad intereſſe, & ſic habet locum ceſſio. ¶ Quero, † nunquid il-
le, q habet vnde plenarie ſatisfaciat, poſſit cedere bonis? Reſpon-
deo non, tali ratione: quia non poteſt carcerari de iure; nam ad car
cerem nō peruenitur de iure communi, niſi prius diſcuſſis bonis,
e *e* vt not.ff.de ſuſp. tut.l. 3. §. tutores. ergo ſuperuacua ceſſio non
debet per Iudicem approbari. Nam Iudex non debet eam admit
7 tere, niſi cauſa cognita. ¶† Quæro, nunquid debitor fiſci libere-
f tur cedendo bonis? Reſpondeo, non, niſi eo caſu, quo paupertas
excuſat, vt l.ſacrilegij, §.fin.ff.ad leg.Iul.pec. & ad hoc verum, niſi
veriſimile ē, quod ab amicis poſſit acquirere pecuniam, vnde ſol-
8 uat: alias inopia eos excuſat. Nam † carcer eſt quędam mulcta, q̄
propter inopiam interdum indulgetur, ut ff.de offic. Præſi.l.illici-
tas, §.fina. verius dic, quod pro iſta miſeratione eſt ſupplicandum
fiſco. ¶ Quæro, nunquid ſit vera gloſſ. quæ dicit, qđ loco carceris
hodie debitor ponatur in banno, & ſic bannū ſuccedit loco car-
ceris, quod non eſt uerum ſecundū Bu. quia primo bannitur, po-
ſtea carceratur, ſi perſonaliter inuenitur, & tamen bannum non
cōfunditur cum carcere, ſi continet pecuniariam pęnam, quia de
tinetur in carcere ꝑpter pęnam, & propter ſortem. † Sed nunquid
9 pro iſto banno poterit capi die fariata in honorem Dei? Reſpon.
ſic, quia omnis bannitus habetur pro fugitiuo, & ideo poteſt per-
ſonalitet capi quocuuque die. ut not.in l.fin.ſ.de fer.& facit extra
de iud.c.fin. ¶ Quęro, cum in ciuitatibus ſint carceres hominum
& mulierum, utrum mulier cōdemnata pro debito poſſit carce-
rari? Reſpondeo nō, quia mulieri datur ceſſionis beneficium, ne
incarceretur, vt inf.eod.l.penul.in verbo, vtriuſque ſexus: ergo ſi
non cedit bonis, poteſt carcerari, *g* in hoc tamē ſeruanda ſunt ſta-
g tuta, & conſuetudines locorum. ¶† Quæro, nunquid ille, qui ce-
10 dit bonis, poſſit ſibi retineri *h* res a teſtatore prohibitas alienari?
h Reſpond. ſic, ſed non earum cōmoditates, eodem modo retinere
poteſt uſumfructum, & feuda, & emphyteuſim eccleſiaſticam.
nec intereſt creditorem, quia per hoc non cōſequeretur aliquem
effectum, vt Inſtit. de vſufr. §.finitur. ¶ Quæro, qualiter *i* fiat ceſ-
i ſio bonorum? Reſpondeo, ſm̄ conſuetudines locorum, ut inf.de
exac.tri.l.miſſi opinatores.lib.10. ¶† Quæro an poſſit ceſſio *K* fie
11 ri per nuncium, vel epiſtolam vel extra iudicium? Reſpond. ſic,
K vt ff.eo.l.fi.& ſufficit, ꝙ inuentarium bonorum fiat coram credi-
toribus: *l* heres autem, qui debet facere inuentarium, debet facere
l coram Iudice, vt in Authen.de hęre. & Fal.§.ſi vero abſunt.col.1
non quia requirat Iudicis decretum, ſed propter citandos. Inuen-
tarium uero tutoris debet fieri cum decreto ut l.ueteris, ſup. arb.
tut. ¶ Quęro, ſi creditores renunciant iuri carcerandi debitorem
utrum poſſit cedere bonis? Reſpond. non: quia ratio carceris ceſ-
ſat: & ideo prout dietim lucrabitur, creditoribus ſoluere tenetur
attento ne egeat, quia ceſſante ratione, beneficium ceſſat vt l.fin.
ff.de diuor. ¶ †Quærunt Doct. *m* an beneficio ceſſionis poſſit re-
12 nunciari *n* per pactum, vel per renunciationem, quæ fiat in ipſo
m contractu debiti, nam talis renunciatio habet uim pacti, *o* quia ve
n ſtitur cohærentia contractus, & quia contractum informat, quo
o niam & legis dictum licet non compromiſſum, ueſtitur cohęren
tia contractus, quia tendit ad obligationem fortificandam, vel de
clarandam, vel coadiuuandum. Item licet lex dicat, quod dictum
differt a promiſſo, tamen his verbis debet addi quoddam tertium
ſcilicet pronunciatio, quæ magis accedit promiſſo, quam dicto,
quando fit in cohærentia, vel in cōſequentia promiſſionis, vt ſup.
ad Velleia.l.iubemus. & in hoc puncto dicit Iacob.de Are. ꝙ pa-
cto poteſt renunciari beneficio ceſſionis: quilibet enim iuri pro
ſe introducto renunciare poteſt, cum renunciatio non uergit cō-
tra bonos mores. Item quia quis poteſt ſe obligare ad carcerem
Iudicis, licet non ad carceres creditoris. de act.& obl. leg. obliga-
tionum. Item non inuenitur lege cautum, quod iſtud pactum
non valeat: ergo valet. Item tres ſunt caſus, quibus quandoque
conceditur beneficium iure contractus, & ei poteſt renunciari.
Quandoque propter reuerentiam perſonæ, & tunc non poteſt re
nunciari vt ff.de re iud.leg. ſi conuenerit. Quandoque ſimplici-
ter per legem propter aliam æquitatem, & iſte eſt caſus noſter,
& ſimiliter poteſt renunciari, vt ſupra de pact.l.ſi quis in conſcri-
bendo. Item contrariorum eſt eadem diſciplina, ſed valet pactū,
ne quis poſſit carcerari, ergo & econtra. ¶ Item pone, quod con
trahitur cum mercatore, qui omnia bona ſua habet in rebus mo
bilibus, & pecunijs, quæ de facili poſſunt occultari, & iō vt frau-
dibus occurratur, apponitur pactum, ne liceat cedere bonis, nam
nemo dicet iſtud pactum iuſtum non eſſe, nam ſicut pactum qđ
eſt res mali exempli, non valet, ita econtrario pactum, quod eſt
res boni exempli, debet valere, vt l.ſcire, ff.vt in poſſ.le.& l.vtrum.
& l.ex ea parte.§.j.& ff.de cond.inſt.l. filius. Idem videtur in alijs
beneficijs, puta in beneficio inuētarij. videtur enim, ꝙ heres poſ-
ſit ante factum inuentarium, & poſt ei renunciare & de ante fa-
ctum dubium non eſt, quia poteſt facere actum contrarium, ſci-
licet adeundo abſque beneficio inuētarij. Idem videtur etiā poſt
factum, quia per hoc obligatio non efficitur maior, cum de ſui
natura eſſet ſolidi perſecutoria, licet efficiatur magis exequibi-
lis. Item hoc pactum valet ad replicandum, ut in §. pactus ne pe-
3 teret. ¶† Et in ſumma duo ſunt, quibus renunciari non poteſt,
p ſcilicet iuri nullitatis, *p* vt ſupra ad Velleia.leg.antiquę.& quando
renunciatio eſſet contra bonos mores, ſed iſta non eſt contra bo
nos mores, ergo valet, vt ff.de pact.l.pactum. Præterea, beneficiū
ceſſionis poteſt conſiderari ante factum, i.ante ceſſionem, & poſt
factum, id eſt poſt ceſſionem, & videtur, ꝙ vtroque tempore poſ
ſit renunciari, præſertim cum iuramento, nam iuramentum eſt
q de iure naturali, *q* quod eſt potentius, quam ius ciuile, quod in-
ducit

ADDITIONES.

a Reſpondeo non. Vide Bar.in l.Titio centum, §.2.ff.de cond.& demon. & limita ſecundum Bal.in l.fi.infra eod.niſi eſſet debitor, qui aufugerit.

b Si ſtatutum. Sed Ang.in l.nemo carcere, inf.de exac.tri.li.10.videtur tenere contrarium. Pet.de Anch.in c.canonum ſtatuta ver.occurrunt aliæ.qq.de conſt.fin. ſequitur Bal.hic.& dicit, quod pro iſta putat quendam Doct.non ſane conſuluiſſe Ang. in l.alia, §.elegāter.in fi.ff.ſol.mat.videt̄ ſeruire contrarium eius, quod hic dicit Bal. Pau.de Caſt.ibi refert illud dictum Bald.& dicit, ꝙ uidit Florentiæ ſeruari contrarium, & quod truffabantur ibi de illo dicto Bal.puto ueriorem opi Ang.quia magis amica uerbis ſtatuti. Nec ob.etiam ratio Bal.quia illa procedit, ubi fieret ſtrictior, ne quis indebite damnum patiatur: alias ſecus.l.proſpexit, ff.qui, & a quib.no.Bald. in l.omnes populi, in 6.quæſt.in prin.ff.de iuſti.& iu.ſed iſte cedens non tractat de vitando damno, ſed potius de lucro, cum per ceſſionem nulla tollatur obligatio, ut not.Bar.in l.ubicunque, ff.de fideiuſſ. & hic adde Angel.in l.ſi is, qui.ff.eod.verba tamen Bal.ſunt diuerſa verbis Ang.&c.

c And.Barb.¶ in terris tamen eccleſiæ. No.ꝙ in terris eccleſiæ ſtatuta debent concordare cum iure canonico, vide quæ notaui ad Bald.in l.ſi quando, ſup.de inoff.teſta.& in l.fi.ſup.de ſucceſ.edic.& dixi in c.ex literis, de conſt.& in c.clerici, de iu.

d ¶Vtrum ille. Vide Io.Fab.Inſt.de act.§.fi.in prin. & Ang.in l.nemo carcerem, ī. de exact.tri.lib.x. qui idem tenet. & vide Bar.in l.alia, §. eleganter in fi.ff.ſol.matr. & ibi dat aliam limitationem, quando autem præſumatur in fraudem alienaſſe, vide Bald.inf.ea.l.

e A.B.¶Bonis. Vide Bar.hic, & in l.nemo carcerem, inf.de exac.trib.lib.x. & ibi Ang.

f Debitor. Vide Bart.in l.1.ff.eo. & in l.ſacrilegij, §.fi. ad leg. Iuliam pecu.& hic per Sal.& per Moder.in §.fi.Inſti.de acc.quid in debitore collectarum, vide tex.& Bal. in l.propter honorem, infra eo.

g Carcerari. Vide in l.3.& ibi Bar.inf.de cuſt.reo.Idem uidetur uelle Sal.hic, & Bal.in l.etiam, ſupra de excu.rei iud.contrarium tenent Bar. & Ang.in l.nemo carcerem. infra de exac.trib lib.10.ubi volunt, quòd etiam pro debito publico non poſſit carcerari, & in l.ſacrilegij, §.fi.per Bar.ad leg.Iuliam pec.dixi poſt Bar. in auth. matri, & auiæ, ſupra quando mulier tut.offi.fun.po.ſed dici poteſt, quòd opi.Bald.hic procedat de iure Codi.opin.Bar.ſit vera iure auth.Abb.in c.ad petitionem, extra de accu.tranſit cum Bal.hic.

h Retinere. Vide Bar.in l.pen.ff.eo.vbi etiam quæritur de pluribus alijs.

i Qualiter. Vide l.fi.& ibi Bar.ff.eod.

K An poſſit ceſſio. Vide Bal.in l.fi.infra eod.

l Creditorib. Dixi poſt Bar.in l.tutor, qui repertorium, ff.de adm.tut.et de inuentario tutoris, uide Bal.in l.fi.ſup.arb.tut.et de inuentario hæredis, late Bald.in authē.ſed cum teſtator, ſup.ad leg.Fal.per Ioan.And.in addi.in ti.de inſtr.edi.§.fi.in addi.quę in cap.2.et per Bald.in l.fi.§.rn̄.ſup.de iud.et quid ſi ceſſi bonis, an creditores, quorū conditio euenit poſt ceſſionem, poſſint me conuenire, uide Bal.poſt Cy.in leg.3.ī.tit.1.et ibi ēt ponit, an ceſſio proſit quoad nouos et futuros creditores, habētes cauſam continuatam ex pręcedenti contractu.

m And.Barb. Quęrunt Doc.An huic beneficio poterit renunciari pacto, uide Barto. in l.alia, §.eleganter.ff.ſol.mat.ubi tenet, ꝙ non, niſi quando in fraudē creditorum dilapidaſſet bona, per l.fi.§.ſi procurator.ff.quę in fraud.cred. niſi tempore renunciationis ſciebat ſe non habere bona, & hanc partem tenet.Do.Anto.in c. cum contingat, de iureiu.ſed Fede.de Sen.in conſil.40. indiſtincte tenet, quod non poteſt, quem indiſtincte ſequitur Do.Io.in d.cap.cum contingat.ad quem omnino vide, quæ dixi in c.2.de pigno.& in dicta in c.Odoardus, de ſolu.

n Renunciari. Vide Bar.et Doct.in l.alia.§.eleganter.ſup.ſol.matr.

o Pacti. Vide Bar.et Docto.in l.iubemus, hic alleg.

p Nullitatis. Vide Bal.in l.antiquæ.§.fi.hic alleg. et ibi dixi.

q Naturali.l.fi.ſup.pro do.et hic uide Bar.in l.alia, §.eleganter, ff.ſol.matr.

ducit ceſſionem bonorum, quod eſt mere poſitiuum. Item ꝯ ius
iſtud ualet ſtatutum ciuitatis, ergo & pactum, vt not. ſuper rub. de
decr. Decur. Item valet reſcriptum Principis adiecta clauſula, nõ
a obſtante, &c. in ſtatutis *a* autem ciuitatis iſta clauſula neceſſaria
non eſt. ratio dr̃ię, quia ſtatuta emanãt cum deliberatione, reſcri-
pta vero cum importunitate, vt l. j. de pet. bo. ſubl. lib. 10. & iſtam
opi. tenet Iac. de Are. Dy. aũt tenet ꝯrium, qa dicit, ꝙ ꝯ naturalem
æquitatem eſt carceris ſqualor, vt hic not. in glo. ord. Itẽ creditor
põt redargui de duritia, vt l. ſeruus ead. ff. de ſer. expor. Item credi-
tor nil agit, niſi ut officiat, ff. de rei vend. l. in fundo. Item liberi ho-
minis caro, & corium non poſſunt eſſe in obligatione, nec in com
mercio, vt ff. de verbo. obl. l. inter ſtipulantem, §. ſacram. & hanc
opin. tanq̃ humaniorem, ſequitur Cy. & etiam Canoniſtæ, ut ex-
tra de ſol. c. Odoardus. & Iaco. de Bel. in Authẽ. de fideiuſ. §. quod
aũt. Tu concorda iſtas opi. & dicas, ꝙ aut quæritur quãtum ad ef-
fectum carceris, & non tenet renunciatio, quia non intereſt credi
toris debitorem in carcere mori, & quia carcer non debet eſſe pę
na, ſed cuſtodia, & quia derogaret libertati, cum carcer ſit ſpecies
ſeruitutis, aut quantum ad effectum, qđ licet cedat bonis, tñ inſo-
lidum tenetur, deducto ne egeat, & dico; ꝙ quãtum ad effectum,
valet pactũ, vnde quicquid debitor de die in diem lucratur, coge-
tur aſſignare creditori, ſaluo tamen neceſſario victu, qui non põt
laborantibus ſubtrahi, vel abſtinebit creditor ab operarum peti-
tione. ff. de op. lib. l. ſuo victu. certum eſt. n. ꝙ poteſt aliquis alicui
ſe obligare ad operas ſuas tãdiu, quouſq; per pretium operarum
14 ſuarum pecunia debita ſoluat, quia † iſta non eſt ſpecies ſeruitu-
tis, ſed eſt qdam modus ſoluendi debitũ adhibita moderatione,
miſeratione, & hæc vera de recũciatione expreſſa, ſed renuncia-
tio tacita a lege approbata bene põt fieri indiſtincte. Iſta autem re
nunciatio tacita fit per actum ꝯrium ipſius beneficij, vt qa perti-
naciter negat, vel dolo vel fraude factus eſt inops: quod pręſumi-
tur, ſi alienauit omnia ſua bona, vel maiorem partem, ut l. oẽs, §.
b Lucius. q̃ in frau. cred. ſiue ſimul & ſemel, ſiue interpellatis *b* vici-
bus, vt ff. de leg. 3. l. nomen, §. filio, vel bona ſua conſumpſit in lu-
do perditionis, vt ff. de vſucap. pro empt. l. ſi quis cum ſciret, vel
meretricibus, q̃ deuorant animas perditorum, vt ſup. đ natu. lib. l.
j. vel prioribus creditoribus præpoſuit poſteriores. hoc enim face-
re non debuit, quia creditoribus debet ſolui, vel pro rata, vel ſecũ-
dum prius, & poſterius, ſi habent hypothecas, niſi ſoluens hoc fa-
ciat de licentia legis, vel ſtatuti, ut s̃. de iure delibe. l. fin. §. & ſi præ-
15 fatam. & inf. eod. l. legis Iuliæ. ¶ † Quęro, an minor *c* poſſit cede-
c re bonis. Reſpon. aut eſt pupillus, & non poteſt, nec etiam pro de-
bito carcerari, qa ſatis eſt, ꝙ ex debito paterno patitur ſm decre
tum, ex proprio primũ tm̃, adultus vero poteſt cedere bonis cum
iuramento, & ſi non facit, poteſt carcerari, uel dic, quod non tene
tur iurare, vt l. quę ſub conditione, ff. de condit. inſtit. nec poteſt
cedere bonis, niſi ad petitionẽ creditoris, & cum Iudicis decreto
cum ſit alienatio uniuerſorum, vt l. magis puto. §. ne paſſim, ff. de
rebus eorum, nec carcerabitur, ſi non ſtat per ſe quo minus ſol-
uat, ſed per beneficium ætatis, quod beneficium non debet reſol-
16 ui in carcerem, ut ſupra de leg. l. quod fauore. ¶ † Quæro, an mi-
d lites *d* noſtri temporis poſſint carcerari pro debito ꝯtractus, vel ul
timæ voluntatis? Reſpondeo non, quia ueri milites ſunt; alias fal-
ſo vocabulo uterentur, quod dicere eſſet quædam fatuitas, & li-
cet non habeant inſignia ueteris obſeruantię, habent inſignia ob-
ſeruantiæ nouæ, quæ loco ueteris ſucceſſit, vt extra de conſt. cap.
translato. Item noui milites benedicuntur, ſicut patet in Pontifi-
cali in j. parte, c. 63. vbi ponitur de benedictione noui militis, &
iſtud ſeruatur in militibus, qui fiunt a Papa, vel eius mandato.
Alij autem milites, qui fiunt a laicis, non benedicuntur: tamen ſi
fiant a Principibus, eadem priuilegia ſortiũtur; nec etiam loquor
de piratis, qui dicuntur militare, ſicut catulus in ſyluis, vt not. in
17 l. j. ff. de bo. poſ. ex teſt. mili. quia † impugnantes ſecuritatem na-
uigantium, & hoſtes publici, & infames, non poſſunt eſſe milites,
vt patet ex eorum iuramento, & natura militiæ, ff. de teſtam. mil.
l. j. & vide l. milites, ff. de re iud. & l. pe. ff. dę milit. teſta.

ADDITIONES.

a In ſtatutis. vide ſing. Bar. in trac. de reprimen. verſi. non ob. & dicut per Bald. in l. fi.
ſupra ſent. reſcin. non poſſ.
b Siue interpellatis. In ꝯrium facit l. ſi peculium, la piccola, & ibi Barto. ff. de pe. leg.
c An minor. Vide plene per Ang. in l. nemo carcerem. infra de exac. tri. lib. 10. & in l. ne
que impuberes. & ibi Barto. & Ro. ff. de in ius voc. & quod no. Spec. in titu. de con-
tu. §. fi. in fi. & Moder. in §. fi. Inſt. de act.
And. Barb. Quæro, an minor. an pupillus poterit cedere bonis, not. quod non poteſt.
vide quæ dixi in quodam conſil. & in c. Rayn. de teſta. vide Barto. in l. neque impu-
beres, ff. de in ius uoc.
d An milites. ¶ Vide gloſſ. & Doct. maxime Ang. in l. miles, in princ. ff. de re iud. & ibi
etiam quid in Doctoribus, & facit quod no. per Bald. in l. in teſtamento, in fin. ff. de
teſt. mil. & Cyn. in l. diuo, in fin. infra de quæſt. & aduerte, quia ſicut Doc. non poſ-
ſunt carcerari, l. medicus. infra de profeſ. & me. lib. 10. & ibi not. per gloſſ. & Doct. ui
detur in milite. l. aduocati, ſupra de aduo. diuer. iud. & miles non habet hoc priui. ni-
ſi pro contractibus celebratis in caſtris. vt not. gloſſ. & Doc. in d. l. miles, in prin. qua
re ceſſet in noſtris militibus, & ad Bal. hic, facit quod ſcripſi poſt. Cy. in l. 1. ſupra de.
iu. & fac. igno.

LEX II.

1 *Habens rem pro derelicto re integra pęnitere poteſt.*
2 *Excuſatur quis a temeritate, quæ nemini nocet.*

Si quantitatem. Verbum temere dictum non præ
iudicat. h. d. Vel ſic, Debitũ ſoluen
1 ti non præiudicat ceſſio bonorum. † Et eſt argu. in hac lege quod
ille, qui habuit rem pro derelicto, re integra poſſit pęnitere: quod
2 verum eſt, quando non eſt alicui ius quæſitum. † Not. hic quem
excuſari a temeritate, quæ nemini nocet. Et eſt arg. ꝙ ſi quis pro
pter nimiam importunitatem creditorum dixit, nolo iſtas brigas
non propterea renunciat hæreditati: quia eſt verbum non ad ali-
quid dictum, ſed in nube, de hoc per Bar. in l. ſi quis ſuus, ff. de iu-
re delib.

LEX III.

1 *Filius emancipatus bona ſibi donata a patre defendere poteſt a creditoribus*
paternis.
2 *Officium Iudicis implorare poteſt, qui pro debito alterius grauari timet.*

Si pater tuus. Filius emancipatus pro patre damna-
1 ri non debet. h. d. Iac. But. † No. quod fi-
lius emancipatus bona ſibi donata a patre poteſt defendere a cre
ditoribus paternis, quod intellige, niſi emancipatio eſſet facta in
fraudem creditorum, quia ſimulata emancipatio non valet.
¶ Quid in filio in poteſtate? Reſp. idem, ſi ei fuiſſet donatum, vt
extraneo exigentibus meritis & anteq̃ ꝯherentur debita per pa-
trem, quia iſta donatio ſtatim valuit propter vim meritorum, vt
not. ff. de pact. leg. ſi tibi, §. ſi pactus. & s̃. de collat. leg. ſi donatione
In iſtis autem meritis non conſideratur affectio paterna, vt leg.
ſed ſi forte. ff. de caſtren. pec. ſed qualitas meritorum. & ſcias, ꝙ
ſi iſta donatio indigeret inſinuatione, ſi fieret extraneo: manife-
ſtum eſt, ꝙ quando fit filio, non fit tanquam extraneo. hoc pro-
batur, quia ſi eſſent vera merita, & in donatione ſpecificata, ex-
traneus non teneretur inſinuare, vt not. j̃. de don. leg. Attilius Re
gulus, caſus eſt in l. ſi pater, eo. titu. per Gul. in l. ſi tibi, ſi cert. per.
a Et ſcias, ꝙ verba *a* gloſ. eadem ſunt cum verbis Rof. in ſuis quæ-
2 ſtionibus diſputatis. † Deinde valde not. tex. ibi, vt fiat, implorare
&c. quod ille, qui pro debito alterius grauatur, vel grauari timet,
b poteſt officium Iudicis implorare, *b* quatenus Iudex inhibeat, an
te factum, ne hoc fiat, quod alibi nõ reperitur ita expreſſum, poſt
factum autem bene reperitur, ꝙ debet reuocari, vt ſup. ne vxor.
pro mar. leg. ob maritorum. & dic vt ibi plane not. & facit ff. de
c offic. proc. Cęſar. leg. fi. No. quod *c* aut reus petit imponi ſilentiũ
actori, aut actor reo. Primo caſu, aut reus poſſidet, & poteſt, vt hic
aũt non poſſidet, & non poteſt, niſi actor eum prouocauerit ad iu
dicium, vt l. pure, §. fi. de excep. doli. Secundo caſu, ſi qdem debea
tur patientia, & poteſt, vt ff. de li. le. l. Aurelius, §. centum. & ff. e. l. j.
§. j. & facit ff. de ſer. ruſt. prę. l. inter Statilianũ. Si autem non venit
patientia, tunc incongrue annecterentur verba de ſilentio impo-
nendo. Item not. quod licet aliquis poſſideat aliqua bona tan-
quam ſua, tamen iſtud, tanquam, niſi habeat originẽ, nil operat̃.

ADDITIONES.

a And. Barb. Et ſcias quod uerba. No. ſing. quod ſi quis timet grauari ab aliquo poteſt
implorare Iudicis officium, quatenus inhibeat, ne illud contingat, et uide quod no.
per gl. et Bar. in l. ſi contendat, ff. de fideiuſ.
b Implorare. Vide Bal. in l. ſi ſuper poſ. ſup. de tranſact. et Pau. de Caſt. in l. ſi conten-
dat, ff. de fideiuſ.
c No ꝙ Vide in l. ſi finita, §. eleganter, ff. de dam. inf. et hic per Bar. et Im. in l. ſi con-
tendat, ff. de fideiuſ.

LEX IIII.

1 *Creditor, qui bona debitoris, qui bonis ceſſit, occupauit, non præſcribit.*
2 *Creditor poteſt bona debitoris ſui propria auctoritate ingredi, ſi habet pa-*
ctum.

a Legis Iuliæ. *a* Bona eius qui ceſſit bonis, non concedũ
tur creditoribus occupãtibus, nec pñt cre
ditores ſua authoritate diuidere: ſed autho. Iudicis debẽt vẽdi. &
1 indemnitati creditorum conſuli, & † creditor, qui propria autho.
occupauit, longo tempore non præſcribit, at ſi debitor non ceſ-
ſit bonis, ſed res ſuas dedit in ſolutum alicui creditori, tranſtulit
dominium. h. d. notabiliter, & intelligo ſaluo iure priorum & po
tiorum creditorum, vt s̃. de iu. deliberan. l. fi. §. & ſi præfatam.
2 ¶ † Quid ſi creditor habet pact. de ingrediendo, & ſoluendo *b* ſi-
b bi propria auctoritate? Reſp. valet pactum, arg. ff. de ꝯhen. emp. l.
ſi ſtipulas, §. 1. & j̃. de pig. l. 3. quę licentia poteſt etiam in teſtamẽ
to concedi, vt de leg. 3. l. Titia cum, §. 1.

ADDITIONES.

a Legis. Iſtam l. alleg. no. Bal. in l. 2. inf. ſi in cauſam iud. pig.
b Soluendo. Vide Bal. in l. creditores, inf. de pig. et Bal. in l. ordo, ſup. de exe. rei iud.

LEX V.

1 *Bonis cedi non poteſt pro euitandis collectis.*
2 *Collectæ debent imponi pro modo ſubſtantiæ.*
3 *Collectæ naturaliter ſunt onera rerum.*
4 *Collectæ quare dicuntur munera mixta.*

Propter honorem. Non põt quis cedere bonis
ne publicis fungatur munerí
bus,

1 bus,& honorib.facit j. de Decur.leg. quidam ignauię,lib. 10.† Et
a nota per hanc.l.quod ſubditi *a* volētes cedere bonis, vt collectas
2 euitent,non poſſunt hoc facere:quod tene menti. † Et quod lo-
quatur hic in collectis,apparet in illis verbis, pro modo ſubſtan-
b tiæ,ex quo verbo ſimiliter no.quod collectæ,*b* debent impoui ꝓ
modo ſubſtantiæ:quod vulgares appellant,per ſolidum & liberā
3 † Et ſcias quod collectę naturaliter ſunt onera rerum, id eſt pa-
trimonialia:ſed formaliter ſunt onera perſonarum ſubiectarum
quæ indicuntur perſonis.Et quia forma,& materia faciunt vnū
totū:ideo dicuntur munera mixta,vt ff.de mu.& ho. l. reſcripto.
d.§.fin.& hoc tetigi in le.1.s̃.de ſenten.quæ pro eo,quod intereſt.

ADDITIONES.

a Subditi.Facit quod no.Bar.in l.1.uerſ.Sed nunquid debitor,ſup.eo.
b Collectæ.Eſt onus mixtum,uide in l.4.§.actor.ff.de re iud.

LEX VII.

1 *Filius familias propter onus æris alieni bona ſua alienare poteſt.*
2 *Nihil habens an poſſit cedere bonis.*
3 *Filius peculium profectitium creditoribus ſuis an inſolutum dare poſſit.*
4 *Creditores patris an poſſint mitti in poßeſſionem peculij filio conceſſi.*
5 *Creditores filij præferuntur creditoribus patris in peculio.*
6 *Patris bona naturaliter filio debentur.*

Cum & filiuſa. Filiusfamilias,& filia,ne detrudantur in carcerem,poſſunt cedere bonis. h.
1 d.† No.quod ꝑꝑ onus ęris alieni filiusfa.poteſt alienare bona pro
pria:nec requiritur patris cōſenſus, quia eſt alienatio neceſſaria.
2 † Sed nunquid nihil habens,poteſt cedere bonis; Reſpondeo ſic
ratione ſpei,ſm̃ Pla.& glo.non intelligas, ꝙ videatur cedere bo-
nis futuris,quia hoc eſt falſum,vt no.in le.ſi. quæ res pig. ob.poſſ.
ff.de cond.& demon.l.non ad ea.ff.mand.le.ſi tibi mandauero,§.
is,cuius bona.Sed quia effectus ceſſionis extendit ad futura, nō
3 conuenietur inquantum facere poteſt.† Quæro, nunquid *a* filius
a poſſit peculium profectitium dare inſolutum creditoribus ſuis
non peculiaribus? Gloſ.dicit hic,quod non niſi debitum eſſet cō
mune patris & filij,vt in dote,vt no.in leg.ſi filio.ff.ſolu.matrim.
4 quod nota.† Quæro,nunquid creditores *b* patris poſſint mitti in
b poſſeſſionem peculij filio conceſſi?gloſ.allegat hic leg. quæ vide-
tur hoc determinare,ſcilicet ꝙ non,ff.de mino.le.denique, §. ſed
vtrum. nam ſi contra fiſcum, ergo multo fortius contra priua-
tum,ſecundum Guil.& vide quod not.ff.de dam.inf.leg. ſi filiuſ-
5 fam.quia eſt quodammodo patrimonium filij, & quia † in pe-
culio creditores filij creditoribus patris pręferuntur,quod eſt no.
dignum.Et ſi primam rationem attendas,ſeparatio fit etiam cre-
ditoribus peculiaribus ſeparationem fieri non petentibus: ſed ſe-
cundam rationem conſideres, ſi nulli eſſent creditores peculia-
res,vel non opponerent ſe, bene fieret miſſio ad peculium, quia
dominium & poſſeſſio eſt patris,& ſola adminiſtratio eſt filij, vt
c ſup.fam.erciſcun.le.certum.mirabile tamen eſt,ꝙ ſi pater *c* eſt ci
uiliter mortuus, fiſcus in peculio profectitio non ſuccedit, ſed
apud filium remanet,vt d.§.ſed vtrum,quod alibi non reperitur,
6 quia † naturaliter bona patris filio debentur. Idemque pater vide
tur peculium concedendo,præueniſſe tradendo,arg.l.patrem,ff.
quę in frau.cred.

ADDITIONES.

a Nunquid.Vide Bar.hic,qui tenet contra.
b Creditores.Sed gl.parua in d.§.ſed vtrum,hic alleg.in ver.a fiſco.tenet, ꝙ mittantur,& uide Bald.in l.2.ſup. ſi in frau. patro. qui videtur uelle,ꝙ tale peculium non poſſit obligari pro patre.
Andr.Barb.Creditores.No.ꝙ ſi pater ciuiliter moriatur, non confiſcatur peculium filij profectitium,vt eſt gl.ſing.in præal.§ ſed vtrum.uide Bal.in auth. ex teſtamento ſup.de collat.nec econuerſo damnato filio non confiſcatur peculium patris, caſus eſt ſingul.in l.3.inf.de bon.proſcrip.vide Mod.in l.quidam, §.filius, ff. de verb. oblig.& quod no.Bal.in l.ſi.ſup.de uſur.re.iu. Bar.in l.ſi finita,§. ſi de vectigalib. de dam.inf.vide Saly.in l.ſi.præall.vbi loquitur ſing.
c Si pater.Vide gl.hic,& Bal.in l.ſi filius,ff.de his qui ſunt ſui,vel alię.iur. & quæ dixi poſt Imo.in l.ſi finita,§.ſi de uectigalib.ff.de dam.infec.

LEX VIII.

1 *Ceſſio bonorum eſt remedium miſerabile.*
2 *Electio in alternatiua cui datur.*
3 *Duo de tribus,& maior pars trium differunt.*
4 *Cedere licet bonis,ſi nihil eſt in hæreditate.*
5 *Ceſſio an valeat ſi cedens vnum denarium ſibi reſeruauit.*
6 *Cedens bonis,ſi poſtea relicta eſt ei turris,eam vendere non cogitur.*
7 *Pęnitentia quando habeat locum.*
8 *Hæres licet non faciat inuentarium,habet tamen beneficium defuncti.*

Cum ſolito. Cum eſt diſſenſio inter creditores cæteris paribus,humanior ſententia pręualet.h.d.
a ¶ Not.text.ibi,in omnibus *a* in vnum coadunatis, quod vbi eſt
b conſortialitas facienda, oportet omnes *b* in vno conſortio con-
gregari,quia vbi collectio, ibi vnitas. In tex ibi,vt quod pluribus
placeat,hoc ſtatuatur.¶ Ex hoc not. qđ maior pars poteſt diſpo-
nere de iuribus ſingulorum,& eſt hic ſpāle.¶ Et not.in hac lege,
quod magis idoneus admittitur.ſic ff.de dam.infec.le.in reficien
1 do, & ibi not.† Not. quod ceſſio bonorum eſt remedium miſe-
rabile, quia miſerum facit cedentem, qui ad tantam pauper-
tatem mergitur,quia uix ei, vel terrula dimittitur: Summa enim
miſeria eſt eſſe mendicum.Item hoc beneficium eſt flebile, quia
in aliquibus locis eſt ſtatutum,ꝙ nemo poſſit cedere bonis,niſi ꝑ
cutiat annum ad columnam.Cy.tamen,& alijs Doct.noſtris pla-
cet,qđ iſtud de columna non teneat: quia oculus videntium in-
feſtatur:& eſt res mali exempli,vt l.cum ſupra,inf.de milit.lib.11.
2 †Quæro,cui datur electio*e* in alternatiua huius legis? Quidam di-
c cunt quod creditorib. Alij dicunt ꝙ debitori,quia alternatiua īter
beneficia defert electionem ipſi beneficiato, ut no.in l. Lucio.de
leg.2. quod verum eſt,quando diſcordia eſt inter creditores, &
eſt inter eos parilitas vtriuſque partis:alias enim omnium credi-
torum eſt electio, vel maioris partis eorum, vtrum velint facere
inducias quinquennales, vel recipere ceſſionem bonorum, & ſi
velint facere inducias,debitor non poteſt cedere bonis,ſed tene-
tur acceptare dilationem,& facit ff.de cur.fur.l.cuius bonis.Quæ
ro, quid erit lapſo quinquennio? Reſpondeo detrudetur in car-
cerem,ne poſſit cedere bonis,non tamen dicas, vt glo.dicit,ꝙ do
netur lacerandus creditoribus.Ex iſta glo.not.quod eſt unus mo
dus renunciandi beneficio cedendi bonis.ſ. acceptando terminū
quinquennalem. Quid de falſis mercatoribus, qui fugiunt non
ex fortuna,ſed dolo cum pecunia & rebus alenis? Reſpondeo,be
d ne valet ſtatutum,*d* quod dentur creditoribus lacerandi,ff.de poſ.
l.bena fides.Not.ex hac lege ibi,pręferatur,quod poſt omnes pre-
ualet maior pars.ſic ff.de pac. in l.reſcriptum, poſt maiorem par-
tem praualet melior, id eſt humanior. Et not. quod Tabellio
debet ponere nomina ſingulorum in inſtrumento, quia debet fie
ri computatio inter omnes: nec poteſt ineſſe eadem qualitas cui-
3 libet de numero.Idem quando ſententia fertur a pluribus.† Not.
etiam,quod aliud eſt dicere, duo de tribus,& aliud dicere, maior
pars trium,ſeu trinalitatis,quia niſi ſint oēs præſentes non eſt ma-
ior pars trium, ſeu trinalitatis, quia non eſt ibi trinalitas. ſic ff.de
arb.l.ſi cum dies.& l.ſi in tres,quia per iſta uerba duæ partes præ-
iudicantur de parte in totum: & tamen uerum eſt dicere, duo
ex tribus,vt l.duo,ff.de re iud.Notarij tn̄ ponunt iſta verba,in quo
capitulo interfuerunt duę partes facientium capitulum,licet ali-
quis ſit abſens:tamen bene dicunt, quia loquuntur reſpectu col-
legij,quod totum eſt ibi iuris fictione.Sed ego loquor ubi proprię
non eſt collegium, licet ibi ſit quidam numerus. Et adde quod
vbi eſt genus, ibi numerus. Sed non procedit hoc in uniuerſita-
te.Nam dicimus, una eſt hæreditas, licet in hæreditate ſint mille
res:ſed grex non dr̄ vniuerſitas,& tamen eſt ibi numerus de neceſ
ſitate? Rn̄deo vna decem ſunt vnus numerus, qui uocatur dece-
narius incomplexe, probatur, quia omnis multiplicatio nume-
rorum incipit ab unitate,tanquam a redice.Sed decem multipli-
cantur,dum dicimus 30.&c. ergo decem ſupponunt pro unitate
cuiuſdem numeri,qui uocatur decem, & ſic decem antiani ſunt
quædam vnitatis collectiua.Illud eſt certum,qđ ubi non eſt capi-
tulum totum,uel maior pars capituli,ibi non poteſt eſſe actus ca-
pitularis, vt not.Ioan. Mon.in c.cum expediat.de electio.lib.6.in
4 fin.† Extra quæro, ſicut ille, qui nihil habet in bonis, neque cor-
porale, neque incorporale, poteſt cedere bonis: ita ſi nihil eſt in
hæreditate,an hæres poſſit facere inuentarium de nihilo, & quid
in tutore,ſi pupillus nihil habet in bonis,neque corporale, neque
incorporale? Reſpondeo,proteſtetur corā iudice nihil eſſe in bo-
nis & habebitur proteſtatio loco inuentarij, argum.ſupra de an-
e na.excep.l.vt perfectius. Quæro ſi aliquis *e* ſolenniter ceſſit bonis
coram iudice approbante,& creditoribus acceptantibus, vtrum
poſſit pœnitere? Reſpondeo non, vt l.penul. ff.eod. & ibi not.ſe-
cus ſi ſolenniter,ſed tamere,& leuato uelo, vt ff.eod.l.quem pœ-
5 nitet.† Quæro, quid ſi cedens bonis reſeruauit ſibi unum denari-
um? Reſpondeo,ſi creditores id miſericordiæ cauſa conceſſerunt
valet ceſſio & reſeruatio.vt ff.eodem l.qui bonis ſuis,alias non ua
let.prima uerior,quia non eſt integra ceſſio, vt not.ff.eodem.pe-
nult.Dicit dacretalis, ꝙ Abbas poteſt aliqua reſeruare monacho
ad ſuas neceſſitates miſericordiæ,non peculij cauſa:quia eſt reſer
uatio naturali iure conceſſa, ſicut alimenta,& forte nō eſt alias ī-
greſſurus,quia nullus,vel nulla vult mori fame, l.necare.de liber.
agnoſcen.& de hoc pōt teſtator ēt grauare Abbatem, vt no.ff.ad
6 Treb.l.Lucius,§.tres hæredes.†Quæro,qdam ceſſit*f* bonis,poſtea
f fuit ſibi relicta quædā turris q̄ valet mille,creditores nolūt eā ven-
di,quia huic cedenti tanquam pauperi debet ſufficere vna domū-
cula:

ADDITIONES.

a And.Bar. Omnibus. Et ſic uidetur hic caſus pro dicto Inn. alibi. vbi dicit quod non ſufficit conſenſus omnium de collegio,niſi collegialiter conſentiant.
b Oportet omnes. Et ſic not.quod in caſu huius leg.debent omnes in vno loco adunari certo tempore: & quod facit maior pars,valet.
Electio. Sed Bart.hic indiſtincte dicit elec.eſſe debitoris,& cum eo tranſit Saly.
c Statutum,quod. Contrarium tenet Bald.in l.j.ſupra eo.
d Statutum.Sed Saly.hic tenet contra,& reſpondet ad §.ſed utrum,quod non procedit in creditoribus,qui trac.de dam.vitan.uide eum hic,quia notanter loquitur.
e Si aliquis. Vide Bar.in l.pen.hic.alleg.& Bal.infra.l.prox.
f Quidam ceſſit. Vide no.per Bar.in l.1.in ver.iuxta prædicta ſupra quod cum eo.& q̄ ibi dixi poſt Bar.in l.qui bonis,ff.eo.

cula:ipſe vero vult turrim pro ſua habitatione, quæro vtrum co-
gatur vendere? Dicit Bart.quod non,per dictam l.qui bonis.quia
cum ſolam habitationem habeat,hoc eſt ei permiſſum. Dici po-
teſt,quod hoc eſt arbitrium,quia delicatus debitor non debet au-
diri nec oneroſus creditor,vt ff.de vſur.l.ſciendum,Sed ſi non eſ-
ſet magnus exceſſus,ſed modicus,creditor debet ferre æquo ani-
mo.Non obſtat l.qui bonis,quia ibi non inſpicitur qualitas, ſcili-
cet vtrum res ſit pretioſa,vel non,bene tamen inſpicitur quanti-
tas,ſcilicet quantitas ualoris.Porro ſunt quædam res pretioſæ ra-
tione affectionis,& honoris, non fructuoſæ ratione commodita-
tis,& de iſtis loquitur iſta lex.Et iniquum eſſet, quod unus ruſti-
cus habitaret vnam turrim in damnum creditoris, quod tamen
eſſet æquum in nobili,& iō arbitrariū,vt in Auth.de aliena.& em
phy.§.1.in Authen. de fideiuſſor.§. quod aūt.vbi dr̄,ꝙ in pretioſis
creditores p̃feruntur.¶ Præterea creditores poſſunt offerre iuſtā
æſtimationem,& ea oblata agere ꝯ debitorem tanquam diuitem
factum,arg.ff.de cap.l.in bello,§.ſi quis ſeruum.Sed Barto.cogita
bat hoc,quia nulla lege cauetur de iſto iure offerendi hoc caſu.
¶ Quero,cū ceſſio fit per nuncium,an ſit neceſſe,*a* quod nuncius
a a creditoribus,vel a Iudice habeat aliquam reſponſiuam?& videt̄
quod ſic,de ac.& ob.l.conſenſu.contrarium dic ,quia per eū nō
ꝯhitur,ſed animus tm̄ declaratur,vt l.fi.ff.eo.tit.¶ Quero, cum ne
mini ego debeam quicquam, ſed falſi creditores me inquietant,
an ſi de facto vexer,poſſim cedere bonis? Gloſſa ſentit,quod ſic,ff.
eod.l.penult.quia licitum eſt mihi lites odio habere, & declinare
ff.de minor. l.minoribus. hoc verum eſt ad pacem meam,ſed nō
ad commodum eorum, quia debet docere de debito ſuo; vt l.
j.§.hæc verba,ff.ne vis fiat ei,& in iſto caſu habet locum pœniten-
b tia.*b*¶ † Circa autem articulum de pœnitentia, dic qđ aut actus
7 eſt iterabilis, & pœnitentia locum habet, aut non eſt iterabilis,
& pœnitentia locum non habet. Sed quomodo ſciam an ſit ite-
rabilis? Reſpondeo, aut actus effectum ſuum conſumauit, aut
pendet,aut nihil ualet. Primo caſu non eſt iterabilis.Secundo,ſic,
ut l.fin.commu.præd. Tertio caſu, aut omnes cauſæ ſunt in inte-
gro ſtatu, & actus iterari poſſunt: aut aliquæ ſunt conſumptæ,&
tunc ſecus.¶ Sed adhuc quero,quomodo hoc ſciam? Rn̄deo, aut
eſt commiſſus actus,aut proprius.primo caſu,aut cōmiſſarius eſt
abuſus commiſſione,& expirat:aut non eſt abuſus,& nō expirat,
ut ff.de iureiur.l.qui per ſalutem,cum ſimi.de hoc alibi dixi.& vi-
de quod no.Io.Monach.in c.ſi pro te,de reſcr.li.6.vbi dicit, quod
mandatum Papę ſemper intelligitur de primo conſenſu, vel diſ-
ſenſu, vt ff. qui & a quibus.l.matrimonij,niſi ſit actus neceſſarius
continens neceſſitatem actu permanentem,vt ſtatutum de com
promiſſis.¶ Quæro,cedens bonis deceſſit hęres eius non fecit in-
8 uentarium, nunquid tenetur inſolidum? Reſpondeo non † quia
licet hæres non faciat inuentarium,tamen habet beneficia defun
cti,hæreditas.n.cum ſua cauſa,ſuiſque uitijs tranſit,nec in plus te
netur hæres creditoribus,quam defunctus,& beneficia adepta p
defunctum tranſeunt ad heredes, & quotieſcunque agendo vel
exipiendo competunt,vt ff.de in integ. reſt.l.non ſolum. & adde
quod no.ff.ſol.matr.l.quæ dotis.

ADDITIONES.

a An ſit neceſſe.Dic ut per Bal.in l.2.ſupra.eo.
b Pęnitentia.In bonorum ceſſione,an locum habeat,& reuocari poſſit ſm̄ gloſſ.in l.ſi quantitatem ſup.eo in verbo,diſtractis ubi per Bar.& Docto. & per eundem Bar.in l.qui cedit,in verſi.quæro,poſt ceſſio.ff.de ceſ.bon.

¶ De bonis authoritate Iudicis poſſidentis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Ordo debet eſſe inter legatarios diuerſorum teſtamentorum.*
2 *Subſtitutus ſi non fecit inuentarium,tenetur inſolidū ad legata a ſe relicta.*
3 *Filius non faciens inuentarium,an perdat debitum iure naturæ.*
4 *Pater iuſſit reſtitui male ablata,filius idem iuſſit tam de male ablatis pater-nis,quam proprijs,qualiter executio fiet?*

a IN bonis[a] mortui. Defuncti hæredes legatarijs
1 præferuuntur.h.d. ¶† Not.qđ
inter legatarios diuerſorum teſtamentorum eſt ordo:quia le-
gatarij prioris teſtamenti,reſpectu legatariorum ſecundi teſtamen
ti veniunt iure creditorum,ut hic not.dicit litera.
¶ Quæro,nunquid habeat locum in teſtamento patris & filij pupilli
2 Reſpondeo non,vt ff.ad leg.Falcid.l.ratione,§.ꝙ vulgo ¶† Quero
b quid ſi impubes *b* fecit inuentatium, & ſic habet beneficium inuē
tarij reſpectu legatariorū a ſe debitorum:tn̄ ſubſtitutus pupillari-
ter non fecit inuentariū? Reſpondeo,ſubſtitutus ad legata a ſe re-
licta tenetur inſolidū:ſed ad legata relicta ab inſtituto tenet̄ vſque
ad uires patrimonij teſtatoris, & ſic pp beneficiū inuentarij ſepa-
rāt bona. Quæro qd iuris,ſi nec hęres,nec hęreditas filius,fecit in-
uētariū? Reſpondet gl.omnibus inſolidū teneri, & bene dicit, in-
pecta obligatione perſonali,tamen reali executione habet locum
pręlatio huius legis.Verum eſt ergo,quod par eſt omnium ratio,
ſi non facit inuentarium, ſi eſt unde poſſit ſolui etiam de proprio
patrimonio. Si tamē nō ſufficiāt omnibus bona defuncti ad hęre
dis,durat beneficium huius legis,qa pręferunt̄ legatarij defuncti
3 legatarijs hæredis,ſm̄ Iac. But. ¶ † Quæro, nunquid filius *c* non
c faciens inuentarium perdat debitum iure naturę, & vr̄ ꝙ ſic, qa
inſolidum tenetur de proprijs bonis:dic ꝯrium,vt not.in leg.fina.
§.in computatione.s̄.de iure delib. detrahet igitur primo de om-
nibus bonis legitimam ad reſiduum, puta de 12. tenebitur ad 8.
& licet in hæreditate non ſint 8.tenebitur inſolidum ad ipſa.8. &
ſi carcerabitur, ponetur in carcere pro 8. non pro 12. de hoc not.
in leg.fin.§.penult.ſup. de iure delib. in gloſ. quæ incipit,in litem.
in fin.& ibi Iac. Butr. Sed iſtud mirabile videtur, quod legitima
detrahatur de numero, ſiue de tota maſſa legatorum, & non de
ſubſtantia bonorum, quæ non eſt. Reſpondeo, imo eſt de ſub-
ſtantia vſque ad debitum bonorum ſubſidium,ſed hoc non com
putat̄ in bonis;& in ſumma tale ius eſt, quale ſi ille, qui alias de-
bet 12.nunc non debet niſi 8.quia executio fit in 8.tantum,& nō
in 12.Scias tamen,quod legitima filij poteſt exhauriri per ęs alie-
num,vt ſup.de rei ven.l.cum a matre.& l.ſi dotem,§.ſi patri,ff.ſo.
4 matri.¶ † Vltimo no.hanc leg.ad quæſtiones,pater iuſſit reſtitui
male ablata,deinde filius idem iuſſit,tam de male ablatis pater-
nis quam propriis; nam per hanc leg. determinantur duo. pri-
mo,ꝙ Epiſcopus loci,vbi pater fecit iſtas extorſiones, exequetur
teſtamentū patris,per auth.qua in prouincia,ſup.vbi de crim. agi
opor.& Epiſcopus,vbi extorſit filius,exequetur in cetera extor-
ta per filium. ¶ Secundo determinatur per hanc leg. quòd prius
debet mandari executioni teſtamentum patris poſtea filij, quod
eſt menti tenendum;ergo potentius eſt teſtamentum patris in
pręualentia executionis,vt ff.de hęred.inſti.leg.3.§. qui fideicom
miſſariam. Item quia hodie pro legatis competit hypothecaria,
ſed hipotheca ex teſtamento patris eſt prior quam hypoteca fi-
lij.Vnde merito qui prior eſt cauſa & tempore;potior eſt iure fa-
cto,vel non facto inuentario,vt in reg.qui prior.& l.aſſiduis, qui
potior.in pign.vel hypoth.hab.

ADDITIONES.

a In bonis.Hæc lex habet locum,ēt ſi legata per defunctum habuerunt effectum per euentum conditionis,poſt legata ab hærede,ut no.Bal.in l.3.inf.eo.
b Si impubes.Vide per Bar.in l.ratione,§.ꝙ vulgo,ff.ad leg.Falc.
c Nunquid filius.Vide per Bar.& Doct.in auth.ſed cum teſtator.ſup.ad leg. Falc.

LEX II.

1 *Conueniens aliquem fidem eius non ſequitur.*
2 *Teſtis habens priuilegium, ꝙ inuitus deponere non debeat, ſi citatus venit coram Iudice,non videtur priuilegio ſuo renunciare.*
3 *Satiſdans de parendo mandatis,non intelligitur priuilegio ſuo renunciare.*
4 *Bonorum ſeparatio in quibus caſibus fieri poſſit.*

Eſt iuriſdictionis. ¶ Creditores defuncti habent
beneficium ſeparationis ꝯ cre-
ditores hr̄dis, vt facta ſeparatione bonorum præferātur bonis de
functi creditorib.hær.But.niſi ſpreta legis prouidentia fidem hæ-
1 redis ſecuti ſint.h.d.¶ † No.ꝙ ille qui aliquē conuenit, non dr̄ fi-
dem eius ſequi.¶ No.ꝙ qui ex neceſſitate ligat, aduerſarium nō
approbat;vnde dicimus, ꝙ qui de neceſſitate venit ad iudicium,
non reuocat procuratorem,ſed magis confirmat.Item dicimus,
ꝙ citatus per Iudicem a quo,ut vadat recepturus terminum de p̄
ſentando ſe ſuperiori,ꝯparens & acceptans terminum,nō renun
ciat appłoni,imo magis pſiſtit in ea;quia qđ facit,conſecutiuum
eſt appłonis,& eius perſecutio, qđ apparet, quia ꝯrium eius eſſet
appłonem deſerere.per hoc ēt dicit Iac.But. ꝙ qui ex neceſſitate
2 facit aliquid,non videtur ſequi fidem alicuius.¶ † Et eſt argu. ꝙ
a ſi teſtis *a* habet priuilegium, vt non debeat deponere inuitus, ſi
citatus venit coram Iudice, non videtur renunciare priuilegio
ſuo,dum ipſum allegat; ſed quādo priuilegio non allegato ſpōte
deponit,vr̄ renunciare,vt l.lege Iulia.ff.de teſti.Butr.& ff. de iudi.
b l.ſed & ſi ſuſceperit, in prin. Alij dn̄t, ꝙ citatus *b* nunq̄ vr̄ ſponte
teſtificari,niſi in actis appareat,ꝙ ſpōte,& fuit opi.Bar.de Capua.
Cy.s̄.de Epiſc.& cler.auth.presbyteros.Ille ergo vr̄ ſponte depo-
nere,qui nec citatus,nec monitus præſēte vtraque parte iurat di
cere veritatem.Nam ex quo eſt p̄ſens,nō oportet eum citari, vel
moneri,licet oporteat ei iuramentū deferri:tn̄ iuramentū defer-
re non eſt iubere,hoc ſentit gl.ff.de his,quib.vt indig. l. poſt lega-
tū.§.his vero.quę glo.vera eſt in his, qui non coguntur teſtifica-
ri.Illi autem,qui coguntur,debent citari,vel moneri: alias eſſent
quodammodo ſuſpecti,vt dixi s̄.de Epiſc. & cler. leg. præsbyteri.
c vbi videas.¶ Itē dicit Iac.But.ꝙ ſi ille, qui hēt fori priuilegiū,*c* ſi
citatus

ADDITIONES.

a Quod ſi teſtis.Vide quod not.Bal.in l.parentes,& in l.libertorum,ſup.de te.
Quòd ſi teſtis.Si teſtis non cogitur inuitus deponere,ſi citatus venit ad iud. non vr̄ renunciare priuil.& vide Bar.in auth.presbyteros,ſup.de Epiſc.& cler.
b Citatus.Vide Bar.& Bal.in l.poſt legatum, hic alleg.
And.Barb. Alij dicunt,ꝙ citatus.No.intellectum ad gl.d.l.poſt legatum,§.his vero.
vide Bal.in l.1.ff.de in ius vocan.
c Priuilegium.Vide in Auth.offeratur,ſup.de lit.conteſt.Bar.in l.quidam conſulebat,ff.de re iud.cum ſimil.

citatus venit coram iudice,non vr̃ p̃ hoc renunciare priuilegio,
cum neceſſe habeat hoc facere. Sed ſi priuilegio non allegato li-
3 tigat corã eo,tunc videtur priuilegio renunciaret Butr.Sed † nun
quid ſatiſdando de parendo mandatis ſuis, videatur priuilegio
ſuo renunciare; Rñ.non,quia intelligitur de mandatis iuſtis,quia
reſtringitur ad ea, de quibus eſt veriſimile fuiſſe cogitatũ, & iõ p̃
hoc non arctatur ad iniuſtum p̃ceptum Iudicis:vnde erat præſu-
mendum,ꝙ non præceperat aliquid iniuſtum, p̃p̃ ipſius iudicis
iur̃m,vt eleganter no.ff.de reg.iur.leg.non vr̃,§.qui iuſſu. & quia
tacitam ꝯditionem habet iſta promiſſio,ſi de iure parere debeat
Sed ille,qui habet priuilegium fori,debet de iure parere, niſi pro
cedatur ad tales actus, qui ſunt incompatibiles cum beneficio
4 ſuo,hoc no.Cyn.in leg.fin.de ſponſ.in vlt.q.† Quæro, dicit ſtatu-
a tum, *a* ꝙ beneficium inuentarij non proſit filijs mercatorum,ne
poſſint ab hereditate abſtinere:modo deceſſit mercator pauper,
relictis filijs ſuis, qui poſt mortem patris ſui ſua induſtria multa
acquiſiuerunt;quæritur,vtrum creditores patris poſſint ſuper il-
lis bonis habere regreſſum? Rñd.non,vt Inſtit. de pupil. ſubſ. poſt
prin.& ff.de min.leg.ait Prętor,§.non ſolum.ſ.petita ſeparatione
b bonorum.Item in alio caſu fit iſta ſeparatio *b* bonorum, qui ha-
betur ff.de in inte.reſt.l.abſtinendi,& dic,vt ibi.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide meliorem tex.in l.1.in fi.ff.de ſepa.bon.
b Phi.Dec Separatio. De qua,qualiter fiat,& quõ petatur,habes per Spec.de primo & ſecundo decreto,§.2.verſ.item qualiter formabitur petitio.

LEX III.

1 *Ceſſio bonorum non prodeſt quo ad creditores conditionales, quorum conditio poſtea euenit.*

Ex contractu. Qui ceſſit bonis , ab antecedentibus
creditoribus cõuenitur:ſi venit ad pin
guiorẽ fortunã,alias non,h.d.Nota,ꝙ ęq̃tas tuetur excipientem,
1 ſed non excipienti non patrocinatur. † Quæro vna cum Petr. &
Cyn.pone,ceſſit bonis,habebam quoſdã creditores puros, quoſ-
dam conditionales,quorum ꝯditio poſtea euenit, nunquid quo
ad eos proſit mihi ceſſio,& determinant,ꝙ non.Sed videt̃ diſtin-
guẽdum,aut talis cõditio extitit me inuito,& trahit̃ retro, & mi
hi prodeſt ceſſio. Aut me uolente,& facto meo interueniente: &
tunc non trahitur retro,niſi factum meum eſſet neceſſarium, &
non voluntarium,vt l.j.& l.potior.& le.qui balneum,ff.qui po.in
pign.hab. Quinimo ẽt ſi ex legato conditionali non cedat dies, di
co idem quod in ꝯ̃ctibus,quia inſpicio cãm veterem,potius quã
obligationem nouam , quæ habet neceſſariam conſequentiam a
cauſa ſua,argu.ff. de minor.25.ann.leg.3.§.ſcio. Nec curo,vtrum
trahatur retro,vel non,vt le.1.§.ſerui,ff.ad Syllan.quia nõ tracta-
mus hic de acquiſitione legati, ſed de beneficio ceſſionis. hoc
probo per legem j.s̃.eod. Nam ſi teſtator primo fecit legata con-
ditionalia,quorum dies extitit,poſt legata hæredis , dato ꝙ in le-
gatis hęredes conditio exiſtens non traheretur retro,vt iſta,ſi Ca-
pitolium aſcenderit,vel ſi matrimonium cõtraxerit,vel alia ſimi
lis,vbi naturales termini reſpiciunt fictionem:tamen indubitan-
ter legatarij defuncti pręferentur legatarijs hæredis. Et ſic con-
cludo,qđ inſpicimus tempus cauſæ, non tempus cauſati. Modo
pono caſum econuerſo, ecce ſeruus fructuarius locauit operas
in biennium pro viginti:conductor ceſſit bonis:deinde finitus eſt
vſusfructus poſt annum,& ſic proprietarius cæpit eſſe nouus cre
ditor;quia ratio iuris hoc vult,ut ff.de ſtipul.ſeru.l. ſi ſeruus com
munis Męuij,§.fin.dico ꝙ dicta ceſſio proderit aduerſus proprie
tarium, quia non eſt cum eo de nouo contractum, ſed mutata
perſona,cui acquiritur. Idem autem eſt in cõtractu,de cuius exe-
cutione agitur:Idem dico , ſi quis eſſet ſtipulatus vſumfructum
ſibi, & hęredi ſuo, & eo veniente promiſſor ceſſit bonis: nouus
quidem vſusfructus eſt in perſona hæredis , ſed ex nouo & eo-
dem contractu,& ideo licet ius hęredis ſit natum poſt ceſſionẽ,
tamen ceſſio patrocinatur. Non obſtat ratio Pet. quę dicit , iſta
ceſſio non poteſt prodeſſe conditionali creditori, ergo debet ei
obeſſe. Nam reſpondeo,ꝙ imo poteſt prodeſſe, quia exiſtente cõ
ditione,venit inter certos pro rata,vt s̃.qui bon.ced.poſ.leg. legis
Iulię.

LEX IIII.

1 *Creditor vnus ex hypothecarijs , bona ſuſcipere & cæteris creditoribus reſpondere non cogitur.*
2 *Debitor creditorem ad vendendum pignus , cogere non poteſt.*

In ciuile. Non eſt cogendus vnus ex plurib. creditoribus
bona ſuſcipere,& cæteris creditoribus reſpon-
1 dere.h.d.† Quæro,quid in hypothecarijs? Reſpondeo , idem. Et
nota,quòd hæc lex intelligitur etiam in correis credendi: q̃a non
cogitur recipere merces debitoris,& obligare ſe correo ad ſoluẽ
2 dam medietatem debiti, vt s̃. de iure deli. leg. nec emere.† Et eſt
a argu. *a* ꝙ debitor non poſſit cogere creditorem ad vendendum
pignus ; ſed bene poteſt cohere ad exhibendum , vt ipſe debitor
uendat,& ſoluat creditori, dum tamen iuret ſe per calumniam
non petere hoc,vt ff.ad exhiben.l.theſaurus,& l.5.ff.de pi.act.

ADDITIO.

a Et eſt arg. Vide Bar.in l.a diuo.Pio,§.ſed & illud,ff.de re iud.

LEX V.

1 *Creditores mittuntur in poſſeſſionem bonorum vacantium non delatorum.*
2 *Bona tunc dicuntur non defenſa, quando citationibus præmiſſis nemo comparet.*

1 Si bona. † Si bona vacantia non defenduntur,creditores ĩ
poſſeſſionẽ mittuntur.h.d.Sed an fiſcus ſit citan-
a dus? *a* Reſpon.citandus eſt in iudicio reus,ideſt is contra quem di
rigitur libellus. Si autem alii non citantur, tenet iudicium contra
reum citatum,ſed non citatis non generatur præiudicium,in Au
then.de hær.& Falc.§.ſi vero abſunt.colla.1. & no. per Inn.in c.fi.
de maior. & obed. Si igitur fiſcus non vult bona , valet iudicium
eo non citato , ſecus ſi vult bona . Nam cum bona agnoſcit, ipſe
eſt reus,contra quem eſt fundandum iudicium,vt ff.de fideicom.
2 lib.l.ergo.§.pen.Sed † qualiter probatur ita negatiua bona nõ de-
fendi ? Reſpondeo,quia præmiſſis ſolennibus citationibus nemo
comparet,vt l.pen.ſup.ad Treb.& no.in l.1.§.pen. ff. iud.ſol. & fa-
cit ad hanc l.ff.de teſt.l.eius qui.§.j.

ADDITIO.

a Citandus. Vide Bar.hic,de iſtis.

LEX VI.

1 *Campſor ,qui tenebat tapetum cambij,ſi aufugit,qualiter pluribus,& diuerſis creditoribus ſatisfieri poſsit.*
2 *Campſor primus quando dat mihi literas & ſi dominus acceptat,& aufugit, cuius ſit periculum.*

Pro debito. Creditores hypothecarij chirographariis p̃
feruntur: porro chirographarij ſimul con-
1 currunt,vt pro rata debiti omnib.ſatisfiat.h.d.† Quæro,campſor,
qui tenebat tapetum cambij,fidem rupit,& aufugir, qui etiam e-
rat mercator :modo veniunt deponentes, & petunt depoſita,ve-
niunt vendentes, & petunt pannos,aut pretia,ueniunt hypotheca
rij,& petunt ſe præferri,veniunt uxores,& nurus pro dotibus:ue-
niunt quidam pro uſuris extortis,alij ueniunt pro furtis ſibi factis
& inuaſionibus, ueniunt & alij ſimplices priuilegiati. Quæritur,
quo ordine, & quibus ſit ſatisfaciendum ? Reſpondeo primo ſa-
tisfit dominis rerum, uerbi gratia,deponenti,ſi extat depoſitum,
ut ff.de priuil.credit.l.ſi uentri.§.in bonis. Secundo ſatisfit uendi-
tori mercium , ſi extant merces, ideſt ipſæ merces ei redduntur
a *a* tanquam ei ſingulariter obligatæ pro pretio; & ſi plus ualerent,
illud plus cedere ad commodum aliorum creditorum , ff. de ac.
b emp.l.Iulia.§.offerri.Sed ſi *b* iſtæ merces non extant, ſed ſunt ven
ditæ,& aliæ loco earum ſubrogatę ſint,tacitæ obligatæ intelligun
tur,vt ff.de pign.l.cum tabernam.ff.de don.inter vir.& vxo.l.ſi do
natæ. §.ſi ſponſus. In contrarium videtur, quia ſola res vendita,
eſt obligata pro pretio, non alia res empta ex pecunia inde reda-
cta,ut ff.de in rem verſo.l.quidam,vbi videtur de hoc tex.notabi-
lis valde, & ratio eſt,quia pretium ex illa redactum non erat obli
gatum,ergo nec res,quæ ex eo emitur. Idem in permutatione di-
co,quod vbi ſpeties eſt in obligatione, non ſuccedit alia loco alte
rius,vt no.ff.de verb.ſign.l. Labeo, & ſupra de rei ven.l.mater. Et
no.quod poſt hypothecarios veniunt deponentes, ff.depo.l.ſi ho-
minem.§.fi. Et iſtud priuilegium datur cauſa depoſiti propter fre-
quentiam contractus,hypotheca autem potior eſt, quia hypothe
ca pertinet ad rem ipſam,ar.ff.de pac.l.reſcriptum. Vltimo veniũt
c omnes chirographarij pro rata, non attenta prioritate *c* ꝯ̃ctuum.
Quia licitum eſt debitori per cumulum creditorum facere dete-
riorem cauſam priorum creditorum,neq;dominium,neq;hypo
thecam,neque priuilegium habentium, vt ff. de ſepar. bon. l.1.§.
ex contrario,& iſta eſt ratio, quia in chirographarijs creditorib.
2 non attenditur tempus,& hanc rationem tene menti. † Extra q̃-
d ritur, *d* contrahi cambium cum quodam mercatore in ciuitate
Piſarũ hoc modo,quod ipſe faceret mihi literas cambij ad quen
dam alium mercatorem in ciuitate Venetiarum, in quibus con
tinebatur , quod iſte deberet mihi ſoluere, & ſuper ſe recipere i-
ſtud cambium,quas literas detuli illi mercatori Venetias, qui ac-
ceptauit literas prædictas , & antequam ſolueret mihi , aufugit,
quæritur,cuius ſit periculum? Bart.in l.ſingulari, ff.ſi certum pet.
e dicit,quod eſt periculum *e* creditoris, ſi campſor Venetiarum p̱-

ADDITIONES.

a Redduntur. Vide Bar.in l.fi.ſup. commod. & quod ibi dixi,ubi tenet contrarium, per l.1.in fi.ff.de re.eo.cum gl.& melius.
b Sed ſi iſtæ,Idem tenet Bar.in l. ſi cum dotem,§.fi.ff.ſol.matr. & iſtud forte fallit re uxoris vendita,& alia empta ex pecunia vxo.per no.per Bal.in auth.ſed iam neceſſe,in 1.q.ſup.de dona.ante nup.& vide etiam in l.5.eo.tit.& Bar.in l. in rebus ſup. de iure do.vbi ponit caſum l.quidam,hic alle.
c Prioritate.Pro hoc vide l.ſi hominem,in fi.hic alleg.
d A.B.Extra quæritur. No.de literis cambij,& an ſint licitæ, vide gloſ.in l.3. ſupra de exer.& Bald.in l.1.ſupra de uſur.rei iu.de conſt.pe.Dom.Laur.in tractatu vſurarum vbi omnino uide.
e And.Barb.Eſt periculum.Quando primus campſor dat mihi literas cambij,& ſi dominus acceptat,& fugit,vide Moder.in l.ſingularia,poſt Bar.ff.ſi cert.pet. Saly.hic dicit,ꝙ quando ſecundus promiſit ſoluere,& ego fidem plenam adhibui, ꝙ dubio dices,ſi ei literas dimiſi.ſi autem literas ei non dimiſi, non habet locum quod hic Bal.dicit,& ſic non liberatur primus,& quid ſi primus aufugit poſtquam literas ſecundus acceptauit,hoc non dicit Bal.ipſe dicit, ꝙ ſecundus tenetur:& adde tertiã limitationem,ꝙ ſi ambo erant ſocij,& vnus aufugit,nõ liberatur alter, & vide eundem Sal in l.ſi filius.ff.ad Maced.ubi no. loquitur. vide Pau. de Caſt.& alios, in l.ſi debitorem,ff.de noua.dixi in rub.de depoſi.uide Bald.in l.2.ſup. de excu.rei iud.vide,quia conſului Florentiæ pro Dom.Ang.

miſi

miſit mihi ſoluere,nam breui manu vr̃ mihi numeraſſe,& ego de
nuo penes ipſum depoſuiſſe. Sed iſta rō non videt̃ vera, quia iſta
pecunia non erat præſens,nec ſolutioni parata. Vnde aſſigno aliã
rationem,quia ſatisfactum mihi videtur,ex quo illum nummula
rium acceptaui,vt ff.mand.l.inter cauſas,§.ab eſſe.Item tacite vi-
detur facta nouatio, quia eſt facta permutuatio debitoris & loci,
vt ff.de nouat.l.omnes.pro hoc quod not.eo.tit.l.ſi debitorem per
glo.& l.delegare,per Barto.niſi primus campſor promiſiſſet ſe fa-
cturum & curaturum,quod mihi ſolueretur,quo caſu non cõnu
merabor inter creditores fugientis, ſed inter creditores ſcriben-
tis,dummodo reddam ſibi ſuas literas,argu.ſup. de cond.ob.cau.
l.diſſolutæ. Et ideo cautela eſt, quod per pactum expreſſum red-
dat ſe tutum in omnem euentum.Item ſi campſor prius erat cõn
ſcius fugæ,indiſtincte tenetur propter dolum ſuum,& facit ff. de
fideiuſ.l. qui ſatiſdare, & vide omnino quod not.Iac.de Are.in l.
Mæuia,ff.ſolu.matrim.

L E X VII.

1 *Contraria in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt.*
2 *Principale ſi ſit confuſum,confunditur & acceſſorium.*
4 *Compenſatio fieri non põt,ſi debitum eſt voluntariũ, & relictum neceſſariũ.*

SI VXOR TUA. ¶ Vbi creditor ſuccedit debito pro parte,
pro ea parte debitum ɔfundit̃, & non vltra,
niſi eſſet relictũ animo ɔpenſandi. Not. ꝙ particularis hæres non
a repræſentat defunctum,niſi quatenus eſt *a* hæres,& iõ non in plus
1 confunditur actio. ¶† Secundo not.qđ.rõ ɔfuſionis eſt hæc, quia
ɔria non poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto.Item qa actiuũ,& paſſiuum
non poſſunt fundari in ſolo actiuo, vel in ſolo paſſiuo. Item quia
relatiua ɔtraria requirunt duo extrema:tamen oẽs iſtas rationes
fallunt facto inuentario,vt s̃.de iu.delibera. l.fi.§.in computatio-
ne.& tunc hæreditas,ſeu bona loco vnius perſonæ habẽtur,& hę
res habetur loco alterius perſonæ. Et ideo tanquam inter diuer-
b ſos cõſiſtit obligatio non confuſa. ¶ Sed quid *b* ſi hæres ɔ̃ defun-
ctum habebat rei vendicationem;nunquid hoc confunditur, Re
ſpondeo,nõ, quia remanet in ſuo habitu:nam dñium,& rei ven-
dicatio habitualis,ſunt quodammodo vnum,& idem;& certum
eſt,quod alia ſunt bona hæredis,alia defuncti, vt ff.de pign.l. Pau-
lus.vnde licet hæres,qui non fecit inuentarium, teneatur actione
perſonali inſolidum : tamen alia bona hæredis non ſunt obligata
pro debitis defuncti,vt not.infra.qui po.in pign.hab.l.aſſiduis.
2 ¶†Quæro pone,habebam obligatũ reum inopem,& fideiuſſores
diuites,ſucceſſit reo,& non feci inuentarium,& ſic confuſa eſt a-
ctio contra reum:nunquid fideiuſſores ſunt liberati? & vr̃ qđ ſic,
quia cõfuſum eſt principale,ergo acceſſorium.In ɔ̃rium,videtur
qđ licet reus eximatur ab obligatione, tamen remanet obligatio
fideiuſſoris. Iſta quæſtio non habet dubium, quia confunditur
c obligatio fideiuſſoris, *c* licet ſecus eſſet in hypothecaria,vt ff.de fi-
deiuſ.l. *Vranius*.& ff.de except.rei iudic.l.ex ſextante,§.Latinus.
d Sed tunc *d* eſſet *quæſtio* dubia, quando fideiuſſor ſuccederet reo
principali:& tunc ſi *fecit* inuentarium, videtur non confundi, &
ſic inuentarium nocebit fideiuſſori ipſum inuentarium facienti,
quod abſurdum videtur. Et ideo *alij* dicunt, quod quando reus
eſt non ſoluendo, non liberatur ſideiuſſor, ei ſuccedendo, quia
melior eſt tunc obligatio fideiuſſoris,quam principalis rei.de hoc
dic,ut not.Dy.in l.debitor,ff.de ſepar.bon.& Cy.in l.fin.§.in com
e putatione,in princ.ſup.de iu.delib.¶ Quæro, nunquid *e* in dubio
videatur relictum animo compenſandi? Reſpondeo, aut eſt de-
f bitum *f* ex neceſſitate legis inductum, & vr̃ relictum animo com
penſandi,vt ſup.unde uir.& vxor.authen.pręterea. & ff.ſo.ma.l.ſi
cum dotem, §.ſi pater. Aut ex neceſſitate ɔtractus, & ſecus, aut
mixta ratione legis & contractus, ut in ſtatuto,quod dicit, quod
maritus lucretur dimidiam dotis,et tunc aut legatum recipit fun
ctionem cum dote,& fit compẽſatio ſcđm Iac.de Are. & Barto.
ſed ſecundum Fede.de Scalis non fit compenſatio, quia ille, qui
conſequitur commodum ex contractu, conſequitur ex ſua pro-
uidentia, legatum autem conſequitur ex prouidentia aliena, &
ſic ſeparatæ ſunt cauſæ,vt l.ſi creditor,ad leg.Falc. Si autem non
recipiunt functionem:vt quia dos eſt in pecunia,legem in ſpecie,
tunc non fit compenſatio,quia qualitas rerum non patitur,vt l.2.
3 §.1.ff.ſi cer.pet.¶†Quid econtra,ſi debitum eſt voluntarium,reli
ctum uero neceſſarium ex diſpoſitione legis: nunquid fit com-
penſatio? Reſpõdeo non,caſus eſt ſingularis iſtius legis.Nam hic
loquitur in filia, quæ de neceſſitate erit inſtituenda a patre in ali-
quo:& tamen in nullo fit compenſatio, & not.quomodo ſubtili-
ter induo iſtam leg.conclude ergo,aut debitum eſt neceſſarium,
& legatum uoluntarium: aut econtra, relictum eſt neceſſarium,
& debitum eſt voluntarium.primo caſu,aut illud debitum eſt in-
ductum per prouidentiam legis in defectum prouiſionis hominis
& loquitur authent, pręterea. aut in conſequentiam prouiſionis
hominis,& loquitur quæſtio ſuperior.Secundo caſu loquitur lex
noſtra. Tres ergo ſunt caſus: quoddam eſt lucrum ex ſola legis
prouidentia: quoddam ex ſola hominis diligentia: quoddam
mixtum ex vtraque,& tunc ſi hominis diligentia eſt prior,& prin
cipaliter ipſa attenditur.Et ideo opi.Fed.de Scalis eſt uerior.

ADDITIONES.

a Phi.Dec.Eſt.Et eatenus contra teſtatoris factum, in quo eum repræſentat, venire
non poteſt,vt l.cum a matre,ſup.de rei ven.vbi per Bar.niſi ſit hæres teſtatoris Ro.
Imperio non ſuperpoſiti, ſecundum Do.in l.1.ff.de teſt.An autem particularis hæ-
res.proprie hæres dicatur,vide per iſtum in l.liberti,& l.ſi ſpeciali,C.de teſta.& Vi-
de Ale.in l.quoties,ſup.de hæ.inſtit.
b Sed quid intendit Bal.hic dicere,ꝙ creditores & legatarij non poſſunt petere ſatiſ-
fieri eis in illa re hæredis tanquam in re defuncti,per rationem ſuam.
c Fideiuſſoris.Melius probatur in l.denitor,& ibi no.per gl.& Doct.ff. ad Treb.ibi, &
etiam per Imo.
d Sed tunc.Vide per Bar.in l.generaliter,ff.de fideiuſ.
e Nunquid.Vide per Doct.in l.huiuſmodi,§.cum pater,de leg.1.& ſing.per Imo.in c.
officij,ext.de teſti.per Bar.in §.ſi pater,hic alle.& hic,in fi.qui tenet opi.Fed.
f And.Barb.Debitum.Et de materia vide Bar.l.ſi cum dotem,§.ſi pater,& ibi Ang.&
Modern.ff.ſol.matrim.& Bal.in auth.pręterea.ſup.vnde vir.& vxor.& vide quę ibi
notaui.

L E X VIII.

1 *Tempus certum arbitrio Iudicis eſt ſtatutum.*
2 *Animus qualiter probari poteſt.*
3 *Venditio contra latitantem fieri non poteſt.*
4 *Forma,quando ante aditam hæreditatem agitur,ſeruari debet.*
5 *Tempus inter primum,& ſecundum decretum, quantum interuenire debet.*
6 *Forenſis receſſurus, ſi ab eo genus, vel quantitas petatur, ſatiſdare non te-
netur.*

CUM PROPONAS. ¶Si citatus debitor comparet,or
dinarie proceditur cõtra eum ad
ſentẽtiam ferendam,& exequendam:ſi non comparet procedit
ad miſſionem & venditionem. hoc dicit. Diuide in duas partes,
quia in prima debitor citatus cõparet,vſque ibi,nam ſi. in ſecun-
da,non cõparet,vſque in fi.Pone ergo caſum ſic, debitorem ha-
beo ex adminiſtratione negociorum mihi obligatum, non ſol-
uit,vellem conſ qui in iudicio mihi debitum.quæritur qualiter
mihi conſulatur? Rñdetur,quod debitor debet citari,& aut com
paret,aut non.Si comparet,offertur ei libellus,lis conteſtabitur,
de calumnia iurabitur,probationes fient,ſentẽtia feret̃,& execu-
tioni mandabitur.Si autem non comparet,& latitet, vt creditor
non conſequatur debitum ſuum: tunc poteſt ille creditor pete-
re ſe mitti in poſſeſſionem bonorum debitoris:& lapſo certo ter
mino arbitrio Iudicis ſtatuendo,procedetur ad venditionem bo-
1 norum debitoris,& ex precio ſatisfiet creditori. h. d. ¶ † Not.de
termino arbitrio Iudicis ſtatuendo,& debet certum tempus ſta-
tui.ſic ff.de dam.infec.leg.a quo fundus.¶ In tex.ibi, ad circum-
ſcriptionem.ecce primum,quod requiritur.Ibi,latitat.ecce ſecũ
dum.Ibi,nec defenditur.ecce tertium.Ibi,conſtat.ecce quartum
Ibi,impetrare.ecce quintum.Ibi,tranſacto:ecce ſextum.Ibi,ven-
ditionem.ecce ſeptimum.hæc ergo ſunt neceſſaria in hac ſecun
da parte,quia oportet, ꝙ turpiter latitet, quia poſſet eſſe abſens,
& non latitare.Item oportet,ꝙ latitet,vt creditor non conſequa
a tur debitum ſuum.Item oportet, ꝙ latitet.*a* reſpectu huius cre-
ditoris.Item ſi reſpectu alterius creditoris latitaret:iſte nõ poſſet
b venditionem impetrare.Item oportet,ꝙ de debito *b* ſummatim
cõſtet,alias nõ fieret miſſio in poſſeſſionẽ.Itẽ oportet,ꝙ fiat miſ-
ſio,alias non poſſet ad venditionem procedi.Itẽ oportet,ꝙ aliqđ
tp̃s labat̃ inter miſſionem & venditionem ſtatuendũ arbitrio Iu-
dicis,quo elapſo.dẽt fieri venditio bonorum, & ex precio rerũ ſa
tisfiet creditorib.Ia.But.aduertat ẽt creditor,ꝙ Iudex ſit ɔpetens
c ibi,a ɔpetenti Iudice. Opp. *c* ꝙ ẽt ſi non latitet, fiat miſſio,vt leg.
Prætor,ff.ex qui.cauſ.in poſ.ea.Sol.aut volo miſſionẽ, & tũc nõ
expedit,ꝙ latitet,vt ibi.aut venditionẽ,& tunc ſic, vt hic. ¶ Item
oppo.ꝙ etiam ſi latitet,non fiat venditio,vt leg.Fulcinius,§.quod
ſi aduerſus.eo.titu.Solutio.illa declarat iſtam,ſcilicet quod opor-
2 tet,quod latitet reſpectu huius creditoris, qui petit venditio-
d nem, non reſpectu alterius. ¶ † Modo quæro, *d* quomodo
probabi-

ADDITIONES.

a Latitet.Vide l.Fulcinius,§.quid autem,ff.quib.ex cau.in poſ.eatur.
b And.Barb.De debito.No.ꝙ ſummatim debet cognoſci de debito ante miſſionem,
vide Bal.in l.2.ff.ſi ex no.cauſa agatur.
c Op.Vide Bar.in l.Fulcinius,§. quid autem, ff. qui ex cau.in poſ.ea. & iſtud videtur
omnino contra iſtum tex.quid ſi latitat reſpectu alterius,vide gl.hic.
d And.Barb.Modo quæro.Quomodo probabitur animus,vide Ang.in l.2.ff.de eo,per
quem fac.erit.Bal.in l.ſi fugitiui.ſup.de ſer.fugit.& vide tex.l.verum,ff.de fur.an au
tem in libello poterit proponi,ꝙ per teſtes probetur animus,vide tex.l.falſus,§. qui
alienum,ff.de fur.& ibi Bar.& an poterit quis interrogari,& cogi reſpondere quod
in animo cogitabat,vide tex.& ibi Bar.in §.ſi iactum ex naui.in præal.l.falſus & vi
de bo.gl.in l.dolum,ſup.de dolo,& Sal.in l.etiam,ſup.ad leg.Falc. qualiter probetur
animus.Or uide Bal.& quæ ibi addidi, ſup.de his,qui a non dom.ma.l.2.& uide gl.
no.Inſt.de ac.§.aliæ.ꝙ animus non poteſt probari.& ibi eſt gl.licet probetur ex cõ-
iecturis,uide Bald.in l.gerit,ff.de acq.hær.vbi eſt neceſſarium,quòd animus probe
tur per actum,& ſequitur Bald.in l.potuit, ſup.de iure deliber. contra tenet Ang. in
præall.legis,& in l.potuit,& allegat glo.ſing.l.Pomponius,ff.de neg.geſt.ubi ratiha
bitio tenet,licet ſit in corde retenta.vide gl.ſing.quam Ang.alibi dicit auream, in l.
Prætor ait,§.Marcellus,ff.de iud.quomodo probetur animus Iudicis,& uide Ang.in
l. ſi fugitiui, ubi notanter loquitur. & l.2. ſup.quando fiſc.uel priu. ibi dicit proba-
ri ex coniecturis,& addit,ꝙ etiam fatuitas,& uana mens,per not.in l.pen.ff.de con
dict.ind.ſed in ſpecie ibi allegauit tex.ſing.ſecundum eum,l.ob quę uitia.ff.de ædil.
edic.uide quod no.in c.ut eccle.benefi.& fuit tex.penu.de proc.in 6.& ibi Domini-
cus,quòd probatur ex coniecturis,cap.ſecundo de renunc.& ideo non requiritur ple
na probatio, ſecundum Domin.ibi.quod not.Adde Bal. in c.ſuper literis,de reſcrip.

probabitur iſte animus? Rñdet gloſ. ꝙ interdum probabitur per
verba,quia dixit ſe non ꝑpariturum in tali cã, & ſufficit etiã hoc
dixiſſe ex tra iudiciũ,& corã aliquibus,quod eſt notandum.Quã
doq; probatur per indicia,vt qa erat certus de die offerendi libel
li, & noluit comparere. Item pone , ꝙ iam dedit fideiuſſores de
iudicio ſiſti.Itẽ pone,ꝙ lis erat ante conteſtata.Nam omnis con-
tumax poſt litem conteſt.vel iam datis de fideiuſſoribus de iudi-
cio ſiſti, vel ab aduerſario certificatus de actu, & termino præſu-
mitur latitare.iſta eſt gl,valde no.in d.l.Fulcinius , §.ſed is,q. ſup
verbo,animus.& facit ꝙ not.ff.ex qui.cau.maio.leg.ante.& ff.de
excep.doli.leg.apud Celſum.in princ.gl.ſuper verbo,ſed qũo.Cõ
clude , ꝙ animi vitia probantur per indicia, & coniecturas. Item
3 † opp.ꝙ etiam ɔ̃ latitantem venditio non fiat,vt dicta leg. Fulci-
nius, §. ſi in diem. Sol. ibi patet reſponſio,quia ibi non erat recte
inſtituta petitio,quia ante diem.Ex quo not.quod exceptio dila-
toria ſolutionis , reddit proceſſum primi & ſecundi decreti ipſo
a iure nullum.Item oppo , *a* ꝙ non requiritur latitatio. Nam ciui-
tas proprie non latitat,cum ſit quoddam genus ſiue ſpecies;nam
multitudo non eſt anima tãquam multitudo , vt no.Ioan. Mon.
in c.grauem.de ſenten.excom.& tñ ciuitas patitur ſecũdũ decre-
tum,vt l.ciuitates,ff.quod cuiuſque vniuer.Item minor, vt ff. de
bonis auth.iudic.poſſ.leg.ſi minor.Item eccleſia,ſi non defendi-
tur,venditionem patitur pro ſuis debitis , alia , creditor non poſ-
ſet ad ſuum peruenire, quod eſt abſurdum , licet in eccleſia me-
lior ſit via,quod prælatus cogatur vendere, vt in authen. hoc ius
porrectum,s̃.de ſacroſan.eccle.Reſpon.quod omnes iſti latitare
videntur interpretatiue,vt not.ff.de regu.iur.leg.non poteſt vide-
ri dolo carere. & ff. de min.lege minor. etiam ſi ſit quaſi contu-
max.Item oppo.de leg. ignorare.ſup. de reſtit. mi. Solutio vt ibi.
b Item oppo.*b* ꝙ quãdo debitor eſt abſens,debeat dari curator bo
nis,vt leg.ab hoſtibus,in princ.ff.ex quibus cauſis ma.& s̃. de cap.
& poſtlimin.reuer.leg.cum cognatos.Solutio.ibi loquitur in tali
abſente,qui procuratorem conſtituere non poteſt. Nam iſte quã
tum ad hunc articulum,ſimilis eſt mortuo, cuius bona non poſ-
ſunt vendi,niſi dato curatore bonis,vt ff.de hæred.inſtituen.leg. ſi
quis inſtituatur.Item ſi neſciatur, an ſit viuus,vel mortuus, quia
diu fuit in partibus peregrinis,argu.in leg. 2.& 3. ff. de donat.cau.
mor.alias ſi de proximo veriſimile eſt eum viuere, præſumitur vi
4 uere,vt not.in leg.2.§.ſi dubitetur,ff. quemad. teſta. ape.† Et not.
c *c* ꝙ quando agitur ante aditam hæreditatẽ, debet ſeruari forma,
q̃ traditur s̃.de iure delib.l.ſi curatoris.citatis ſub verbo generali-
omnibus,qui debent, vel vellent bona defendere , ſpecialiter ve-
ro citandi ſunt illi,quos proxima ſpes ſucceſſionis contingit, arg.
ff. de ven.inſpi,leg.1.§.denunciari.Item oppo.ꝙ vbi agitur de ple-
no præiudicio,non fiat cognitio ſummaria,ſed vbi de ſemipleno,
ſic.vt ſup.de iud.leg.Iudices.& ff.ad exhiben. leg. theſaurus. ergo
ad hoc vt bona vẽdantur,debet debitum eſſe liquidum, & plene
probatum.Sol.fateor,tamen ideo dicitur cognitio ſummaria,qa
ex vna parte tantum ſunt producti teſtes & inſtrumenta , quod
eſt ɔtra naturam plenæ diſceptationis,vbi vtraq; pars debet audi
ri,ſed illa regula fallit propter cõtumaciam, vt hic. & adde quod
5 not.in leg.ſi is,a quo.in prin. ff. vt in poſ. lega. † Quæro,quantum
d tempus *d* debet interuenire inter primum decretum,& ſecundũ
Reſpon.vt in gloſ. Item oppo. quod non fiat miſſio in poſſeſſio-
nem omnium bonorum,vt in authen.& qui iurat.Solutio vt ibi,
& ſtatim videbitis in prima examinatione materiæ. Vltimo glo.
e inducit hanc leg.in arg.ad quæſtionem, quòd ſufficit *e* appellan-
ti dicere , appello ad Iudicem competentem , tunc enim Iudex
a quo eodem modo dicet,do tibi apoſtolos ad iudicem cõpeten
tem,licet non declaret ad quem,& iſta eſt glo.vtilis & neceſſaria
quãdo quis propter aliquam incertitudinem iuris,vel facti,neſcit
ad quem appellandum ſit.Item eſt utilis appellanti alternatiue,
ꝙ addat iſta verba , & ad quemlibet Iudicem competentem , &
6 tunc procedat eius appellatio,quod tene menti.¶ † Extra quæro
f nunquid forenſis *f* receſſurus, forſitan inſalutato hoſpite , tenea-
tur ſatisdare iudicatum ſolui; Dic ꝙ non, ſi petitur ab eo genus,
vel quantitas,vt no.in Spec.de ſatiſd.§.victor. verſ. ſed pone Ti-
tius. Sed ſi habet ibi res mobiles, poterunt ſequeſtrari , quia ſuo
nomine conuentus non ſatiſdat iudicatum ſolui, ſed patitur ſe-
queſtrum,ſi ſuſpectus eſt,nec vult ſatiſdare, vt l.ſi fideiuſſor. §.fi.
qui ſatiſ.cog.& auth.noſtra loquitur de ſatiſdatione de iudicio ſi
ſti,non iudicatum ſolui,quod perpetuo nota.

ADDITIONES.

a Item op.Quomodo ciuitas minor & eccle.dicatur latitare,adeo ꝙ patiantur primũ & ſecundum decretum,vide Bal.in l.ſi finita,§.Iulianus,ff.de dam.inf.verſic. quæro,quid contra in vniuerſitatem,& quod not.Bar.in extrauaganti, ad reprimen. in verſic.citatum,in fine.ubi dicitur ficte cõtumax.& de eccleſia & minore,vide Bal. in Auth.Et qui iurat.inf.eo.

b Item opp.Vide Bal.in l.ignorare,ſup.de reſt.mili.& Bal.in l.cohæredibus,ſup. fam. erciſ.& quod ibi dixi.

And.Barb.Item op.No. ꝙ ciuitas patitur ſecundum decretum , quid in hæreditate iacente,vide,quæ notant.ſup.in rub.de ſucceſ.edic.ad Bal.

c Et no.Vide per Bar in l.ſi diu.ff.qui.ex cau.in poſſ.eatur.

d Quantum tempus.Vide Bar.hic.

f Sufficit.Vide Bar.in l.1.§.ſi quis,de app.& Abb.in c.vt debitor, in ſi.extra, de appel. & in c.fi.eo.tit.

g Forenſis.Vide glo.in l.ſciendum,in princ.ff.qui ſatiſd.cog.et in rub.iud.ſol.in princ. per Bart.

AVTHENTICA.

1 *Periurus eſt citandus.*
2 *Citatio de neceſſitate continere non debet,compareat per ſe,vel per procuratorem ſufficienter inſtructum.*
3 *Fides plene circa decretum primum non requiritur.*
4 *Res eo ipſo quod poſſidetur,præſumitur eius eſſe qui poſſidet.*
5 *Miſſio in poßeſſionem ex primo decreto,quando fieri debet.*
6 *Miſſio qualiter fiat,ſi agatur,vt pretium ſuppleatur.*
7 *Creditor primus ſi ex primo decreto ſit mißus,an alij intelligantur miſſi.*
8 *Tituli magiſtrales dicuntur quinque .*
9 *Miſſio,cum ſit pro menſura debiti alijs prodeſt.*
10 *Habentes hypothecam,miſſo vno alij non intelliguntur miſſi.*
11 *Iudex ſi non vult tranſire ad venditionem , an primum decretum aggrauare poſſit.*
12 *Decretum primum.multis modis conſiderari poteſt.*
13 *Mittens in poſſeſſionem debet habere mixtum Imperium.*
14 *Decretum primum Iudice non ſedente pro tribunali interponi non poteſt.*
15 *Decretum primum in querela inoſſicioſi interponi poteſt.*
16 *Decretum primum,quando filius dicit teſtamentum nullũ,an interponi poſſit.*
17 *Decretum primũ interponitur ſi Iudex dicat, volumus te in poſſeſſionem ire.*
18 *Decretum primum qualiter in hypothecaria interponarur.*
19 *Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto,an præſcribere poſſit.*
20 *Miſſio in cauſam iudicati qualiter fieri dobeat.*
21 *Miſſio in Comitatu propter debita Comitis,fieri non poteſt.*
22 *Miſſio in rei vendicatione intentata contra ciuiliter poſſidentem tantum,qualiter fieri debeat.*
23 *Miſſio in vti poſſidetis,qualiter fieri debeat, & nu.34.*
24 *Miſſio in ſeruitutem,qualiter fiat.*
25 *Miſſio in aliena bona ꝑpter cõtumaciã ſeruitutis non conſtitutæ, fieri nõ põt.*
26 *Miſſio in poſſeſſionem peti poteſt ſatiſdando de iudicio ſiſti.*
27 *Quæſtio non eſt ſpiritualis ,vbi quaſi poſſeſſionem probari ſufficit.*
28 *Miſſio in feudis qualiter fieri poteſt.*
29 *Miſſio in ſeruitutem,an fiat pro menſura declarati debiti.*
30 *Probatio in reali fortior requiritur,quam in perſonali.*
31 *Contumacia intra annum ſatiſdando purgari poteſt.*
32 *Miſſio in iuribus corporalibus qualiter fiat.*
33 *Verba non ante diſcedere,qualiter intelligantur.*
35 *Miſſio qualiter fiat in iudicio diuiſorio.*
36 *Miſſio qualiter fit in ius fluminis.*
37 *Cenſus,eſt duplex.*
38 *Miſſio in rebus prohibitis alienari per teſtatorem,an fieri poſſit.*
39 *Muliere miſſa in poſſeſſionem pro quantitate dotali.fructus quos percipit,an extenuent dotem.*
40 *Miſſus in poßeſſionem ex primo decreto,an locare poſſit.*
41 *Miſſus in poßeſſionem domus ſi acceſſit cum vxore, & familia:an in ſortem tantum computare teneatur, quantum fuiſſet habitationem conducturus.*
42 *Iudex competens in miſſione ex primo decreto,quis datur.*
43 *Decretum ſecundum in rei vendicatione locum non habet.*
44 *Appellatio a ſecundo decreto,interponi poteſt.*
45 *Miſſus in poſſeſſionem rei ex ſecundo decreto,quam ſcit alienam,præſcribere non poteſt.*
46 *Miſſio actualis in ſecundo decreto,an requiratur.*
47 *Decretum ſecundum in hypothecaria interponi poteſt.*
48 *Miſſio qualiter fiat in annuis præſtationibus.*

Et qui iurat. ¶ Not. qđ periurus non perdit cãm, ſed
in hoc grauat,quia committitur iuratoriæ
cautioni,eo quod non poterat dare fideiuſſores, vt in l.1.ff.qui ſa-
a tiſd.cog.non auditur vlterius,niſi *a* fideiuſſorib.datis.¶ † No.quod
1 licet quis ſit periurus,tñ eſt citandus:& ſi Iudex ſcit vbi eſt,debet
ad eum mitti citatio.Vel dic;quod ſufficit eum citari domi.Indu
cias tamen habebat ſcđm loci diſtantiam, vt ſi diſtet per centum
milliaria , habet quinque dies vltra primum diem . Item habet
vnam diem plus,in qua debet comparere:quia officium quinque
dierum tendit ad iter.iſta vero,quæ eſt vltima, datur ad comparẽ
b dum , l.j. *b* ff.ſi quis cau. ¶ Prudentia tamen eſt aſſignare termi-
num latiorem , & tunc vltima dies bene computatur in numero
decem dierum,vt not.Inſti.de verb.obl.§.omnes.& patet in c.cõ-
2 ſuluit,de offi.deleg.¶ † Not,quod *c* non eſt neceſſe quod in cita-
c torio Iudex dicat , quod compareat per ſe, vel per procuratotem
ſufficienter inſtructum;nam hoc tacite intelligitur , & eſt in ele-
ctione citati,vt ff.de procur.l.j.§.vſus.& ff.de iniur.l.ſed ſi vnius §.
procuratorem, & in cap.j.de iu.lib.6. ¶ Not.text.ibi , ſecundum
vnam partẽ,quod hęc eſt ratio,quare dicitur ſummaria cognitio.
¶ † No.

ADDITIONES.

a Niſi.Iſtud etiam videtur verum,ſi ſolum fuit contumax ſine periurio.gl.1.hic,& Bal. inf.eodem.facit quod no.Bal.in l.3.in fi.ſup.de Epiſ.aud.& tex.22.q.vlt.c.paruuli.& Ro.in l.admonendi,ff.de iureiur.

b l.1.No.bene ad d.l.1.& uide Bal.in l.1.§.procuratorem,ſup.qũo,& quando Iud.

c No.quod.Tex.eſt in l.fi.de procur.

3 ¶ †Not.tex.ibi,dum dicit,negotio examinato.vbi no. quod cir-
a ca *a* primum decretum non requiritur plena fides, ſufficit enim
iuramentum calumniæ cum aliqua præſumptione,vt ff.ad exhi-
ben.l. theſaurus, & ſi dictum iur̃m omittatur, non tenet miſſio
per dictam legem,quod eſt no.¶ Porro poſt primum decretum
requiritur probatio certa & clara,vt fiat venditio,ſ.per inſtrã, vel
duos teſtes de veritate,ſaluo ꝙ ibi reo p̃nte deberet actori defer-
ri iur̃m in defectum plenę probationis,vt ff. de iureiu.l.admonē-
di.ita & reo contumaci, quia non dēt de ſua contumacia com-
modum reportare,vt in auth.qua ĩ prouincia.s̃.ubi de crim.agi
opor.Nota in tex.ibi,mittet actorem ſubaudi,vel eius ꝓcurato
rem,& ergo adhuc ſubaudio,vel nuncium,arg.in l.fin.ff.de ceſ.
bon.in l.j.§.uſus,ff.de procu.& extra de præben. c.accedēs.No.
tex.ibi in poſſeſſionem eius,quod Iudex non deberet mittere ĩ
poſſeſſionem bonorum cuiuſdam tertij,vt ff.de re iudi.l.a diuo
Pio,§.ſi ſuper rebus.niſi reus poſſideat proprio nomine,vt ff.de
noxa.l.ſed & eo,& in l.generaliter.& no.quod dixi in l.conſen-
4 taneum.s̃.quomo.& quan.Iudex. † Sed nunquid prę́ſumitur *b*
b eſſe res eius,eo ipſo,quod res poſſidetur? Reſpon.ſic,quia cum
ſummatim quęritur de dn̄io poſſeſſoris, prę́ſumitur dominus,
ut no.in l.edicto,de edi.di,Adri.tollen.in gl.mag.& l.penul.ff.de
cond.inſtit.Conſidera ergo,ꝙ de debito dēt plene conſtare, vbi
agitur de venditione;ſed vbi agitur de dominio rerum vendita
rum,ſufficit ꝙ conſtet præſumptiue, nam ſicut licet poſſeſſori
vendere quod poſſidet,ita licet Iudici,vel creditoribus, vt j̃.de
c euict.l.ſi ob cauſam.No.tex.*c* ibi,iuxta menſuram debiti.ſubau
di expenſarum,vel intereſſe uenientium ex lite,alias non fieret
miſſio integralis ſ̃m Iacob.ad hoc facit,quod no.in c.vt calum
nijs.de re iudic.in Cle.Nam propter expenſas aliquid dicit̃ mi-
nus,ut no.ſupra,mand.l.per diuerſas.& facit text. noſter ibi dũ
dicit,omne damnum,quem textũ diligēter no. ꝙ omnia dam-
na,quæ ueniunt in iudicijs acceſſorie,hęc damna debēt declara
ri,ut no.in l.Prętor.§.1.de iniu.¶ No.text.in ver.fideiuſſorē qđ
in hoc grauatur contumax,maxime periurus,quod licet poſſi-
deat quæcunque mobilia mundi, tñ non recuperabit bona niſi
d dato fideiuſſore de iudicio ſiſti. ¶ Sed pone, *d* ꝙ ipſe dicit,non
curo recuperare bona,ſed volo litem conteſtari, & ꝙ proceda-
tur ad diffinitiuam,nunquid audietur? Reſpon.non.¶ Sed nun
e quid *e* creditor poteſt eum compellere,quod recuperet tenutam
& det fideiuſſores,& damna reſarciet? Archid.determinat elegā
ter quod ſic,extra de eo,qui mit.in poſſeſſ.cauſa rei ſer.c.1.li. 6.
5 ubi uideas. ¶ †Quęro,quando fiat miſſio in poſſeſſionem ex pri
mo decreto? Reſpond.aut quæris, an fiat ante diffinitiuam, vel
præceptum habēs vim diffinitiuæ: aut in executione diffinitiuę,
Primo caſu,aut loqueris ſecundnm iura vetera, aut ſecundum
hanc auth. ſi quidem ſecundum iura vetera, in mera perſonali
fiebat miſſi in omnia bona;& ratio erat manifeſta, quia ęs alie-
num nõ reſpicit certi loci facultatem,ſed totum patrimonium:
quia non eſt ratio,quare magis reſpiciat vnum locum quam al-
terum,cum aſpectio æris alieni principaliter fit in perſonam, ſe-
cundario in patrimonium, vt ff.de iudi.l.fideicommiſſum.§.tra-
ctatum.Si quidem vero loquens ſecundum hanc authen. Si qui
dem certum petitur,puta decem; vel certificandũ, puta intereſ-
ſe,ꝙ agens hoc caſu teneatur certificare in libello:fit miſſio pro
f menſura *f* debiti declarati,vt hac auth. Si vero *g* incertum,vt fa-
g ctum,& tunc refert, aut eſt factum,in quo ex mora ſuccedit iu-
dicium,& obligatio ad intereſſe.exemplum,quando eſt petitum
factum,aut intereſſe,vt ff.de verb.obl.l.2. §. ſi in facto.& tunc fit
miſſio pro mēſura intereſſe,qa finalis exitus iudicij, ad intereſſe
tendit.aut ſuccedit noua obligatio,ſed non in eodē iudicio; aut
intereſſe,& non eſt petitum, & fit miſſio in omnia bona fortius
ſi eſt factum,cui correſpondet intereſſe, quia tunc ſola perſona
inſpicitur,& ideo ſi tale eſt factum,quod eo non facto,impoſſi-
bile eſt,ꝙ agens ſuum debitum conſequatur:verbi gratia,ſi quis
petit ſe cancellari de banno, tunc fit miſſio in omnia bona. Si
vero mixtum petatur quantitas & factum,vt quia quis petit ab
alio ſeruitia alia & perſonalia,tāquam a ſubdito ſuo, vel clarius
dandi tributũ,& eundi in exercitum,tunc pro quantitate fit miſ
ſio iuxta menſuram petitionis, & expenſarum, & damnorum,
pro facto vero fiet miſſio in omnia bona, quia nõ habet certam
quantitatem,vel naturam,vt s̃.de ſentē.quæ pro eo, quod inter.
l.1.§.in alijs. Quæro, quid ſi peto fundum aut decem, qualiter
mittar? Rñd.mittar in fundum, & in bona, quæ valent decem,
cum proteſtatione,ꝙ altero ſim finaliter contentus.l.1.§.ꝙ aut-
6 tem,ff.quorum leg.† Quid ſi ago condictione ex l.2.C.de reſcin.
ven.vel vt pretium ſuppleatur,&c.Reſpond. vſq; ad menſuram
ſuppletionis fit miſſio,quia iſtud eſt,quod principaliter debetur
in iudicio bonæfidei, quod enim contractus diſtrahatur, venit
ex quadam permiſſione legis conceſſa emptori, quaſi ex quadā
pœnitentia, quæ regulariter ceſſat in contractibus nominatis,
Item ſufficit ſuppleri;ergo ſufficit pro ſupplemento mitti reo ni
hil eligente. Vel dic, vt ſupra in præcedenti quæſtione. Secun-
h do vero caſu *h* principali, quando fit miſſio in executione ſen-
tentiæ, vel præcepti habentis vim diffinitiuæ, de quo no, ſup. de
bonis,quæ lib.l.fi.§.neceſſitate.& tunc & olim, & hodie fit miſ-
ſio pro menſura executionis,vt no.s̃.de his,qui ad ec.confug.le.
præſenti & eſt rõ,vt ſi fieret in plus, diceretur executor excede-
re modum,quod nõ licet, vt ſup.quorum ap, non reci.l.ab exe-
7 cutione.& hæc vera ſunt in miſſione ex primo decreto.¶ † Mo
do ego quæro,nunquid vno creditore miſſo ex primo decreto,
i alij intelligantur *i* miſſi? Sol.de iure canonico diſtingue aut præ-
tendunt officium Iudicis,aut actionem perſonalem.primo caſu
K non prodeſt alijs,vt ff.vt in poſſ.leg l.is cui,§.ſi plures.¶ Sed ibi K
eſt cauſa mere lucratiua,non oneroſa, vel quaſi, vt eſt in cauſa
damni infecti.Nam quaſi oneroſam eam eſſe verbum, damnũ
ſingnificat:imo certe quaſi lucratiua eſt, ſ̃m Dy. Secũdo caſu ꝓ
deſt alijs,vt le.cum vnus,ff.de bo.autho.Iudic.poſſiden.& j̃. l.fi.
Et eſt ratio differentiæ,quia officium Iudicis reſidet ĩ Iudice, &
niſi ſit imploratum,nõ competit,l.4.§.hoc autem iudicium, de
dam.infe.Sed actio competit,ēt antequam ꝓponatur. Pręterea
ille,qui tenetur officio iudicis, ante lit. conteſt.non eſt in mora,
vt no.ff.de dam.inf.l.cũ poſtulaſſem,in prin. ergo multo minus,
ſi nihil petitum ſit.Hoc probo tali ſimilitudine: quia ſi vnus, ha-
bet actionem præſentem,alter in diem,non prodeſt ei miſſio,cu
ius dies nōdũ venit, vt l.Fulcinius,§.ſi in diē,ff. ex quibus cau. in
poſſeſſ.eat.Sed ibi loquitur in venditione, nõ in primo decreto,
quod vr̃ alijs adueniente die prodeſſe, vt s̃.eod.l.fin. qđ non con
cedo,quia ante tempus nõ poteſt agere iure ſuo,ergo nec alieno
¶ Sed ꝯ.hoc opp.& vr̃ ꝙ ēt in officio Iudicis alijs proſit, vt ff. de
dam.inf.l.ſi finita,§.ſi plures.Rñ.aut plures habēt officiũ Iudicis
ex eodem fonte,id eſt edicto, & loquitur ibi,nam in habentibus
ſymbolum:facile eſt conſortium. male intelligeres illum §.ſi ſic
diceres,quia ibi aperte dicitur, ꝙ nemini prodeſt, niſi miſſio ſit
Prætoria,qua ſecuta primus miſſus non eſt potior quam ſecun
dus:aut vnus venit ex edicto prętoris,alter ex ꝯtractu, & tunc ſe
cus,argum.ff.de bon.poſſ.l.ſed cum patrono. Item ſi vnus venit
iure communi,alter uenit iure ſingulari,alijs non prodeſt,argu.
ff.de condit.& demonſtr.l.mulieri & Titio. vbi dicitur, ꝙ inter
iſtos non cadit ius coniunctionis:vt s̃.ſi vnus ex pluribus appel.
l.2.certe iſti non ſunt eiuſdem tituli,id eſt eiuſdem æquitatis.
¶ Sed quæro quos uocas eiuſdem tituli? Rñ. quinq; ſunt magi-
ſtrales vtili obligationum. ſcilicet ex ꝯctu, ex quaſi ꝯctu, ex de-
licto,vel ex quaſi delicto, & ex varijs figuris cauſarum, vt ff.de
action.& oblig.l.j.Inſtitution. de obligation. §. ſequens. Et ideo
miſſus ex contractu,non prodeſt alijs, puta ex delicto, ſed miſ-
ſus eſt delicto,prodeſt ei,qui ex quaſi delicto, quia ſimiles ſunt,
id eſt, prætendunt cauſam eiuſdem rationis & conditionis, vt
leg.priuilegia, ſecundo reſponſo, ff. de priuileg. creditor. Item
alibi intelligitur ſtrictius, id eſt eiuſdem tituli,vt not.in leg. 1. de
priuileg. dot. Item ſi vnus eſt miſſus in poſſeſſionem fundi ſibi
debiti,vel alterius ſpeciei ſibi debitæ, non prodeſt alijs, quibus
debetur quantitas,argum.ff.de leg.j.leg.non quęcunque, §. qui
Caium.

ADDITIONES.

a Circa. Vide Bar.ſup.l.prox.
b Præſumitur Vide gl.& Bal.in l.ob maritorum,ſup.ne vxor.pro ma. & Barto.in l. a diuo Pio,§.ſi ſuper reb.in ver.quæro,cui incumbit.ff.de re iud.Bal.in l.is cui,§. bonorum,ff.vt in poſ.le.& in l.1.inf.tit.1.
c No.tex. Vide Bar.hic.
d Sed pone. Vide quod no.Barto.in l.ſi finita,§. Iul.ff.de dam. infec. Idem.tenet hic Sal.& in l.ſancimus,ſup.de iu.
e Sed nunquid. Vide Bald.in l.2.in 6.q.ff.ſi.ex.nox.cau.ag.& dum Bal.hic alleg. Archid.in cap.primo,vide ipſum ibi,in rub.& Ant.de But.in ca.quoniam, §.in alijs, extra vt li.non cont.& ſequitur Bal.hic,quid in hypothecaria,& quid in rei vend. vide omnino Bal.in l.Ful.§.item videamus,& quid ibi glo.ff.ex quibus cau.in poſ. ea.quid in vti poſ.vide Bal.infra & ibi,quid ſi pater petit declarari filiũ eſſe in poteſtate,& quid in ſeruitutibus,vide inf.& Barto.in l.ſi prius,in 10.opp. primæ partis,ff.de ope.no.nunc.quid ſi agatur querela,vide Bal.inf.quid in illo,qui petit ſibi poſ.ſeruitutis confirmari,vide inf.miſſio autem ex ſecundo decreto,nec olim, nec hodie fit,niſi pro menſura.l.prima, & ibi Bart.inf.de iu.do.impe.
f Phi.Dec.Menſura.Et id quidem primo in bonis mobilibus,deinde in præſtationibus ac immobilibus,& poſtremo in omnibus ſecundum glo.Doct.& Bart.in l.properandum, §.ſinautem reus, ſupra de iud.Adde tamen, quod ſoluta pecunia huiuſmodi miſſis reuocetur, non aliter. ut dicitur per iſtum in dicto §.ſinautem reus per l.ſi pecuniā ad fi.C.vt in poſſ.leg,de quo per Bart.in l.conſentaneum,quomodo & quando iud.& Alex.in l.ſi finita,§.Iul. de dam.infe.de reali vide per Bar. in d.§.ſinautem reus, & vt miſſionis ex primo decreto cognitionem plene habeas, hic adde etiam quod per Specu.traditur in titu.de primo,& ſecun.decre.§.4.& de execu.ſententiæ,§.ſecundo,ubi docet,a quibus,fiat Iudicibus. & gloſ. & Doct. in l. cum propon. ſup.hoc tit.ubi quis huius generis miſſionis Iudex ſit competens de quo per eundem Spec.ſup.vbi de primo,& ſecundo decreto,§.nunc videamus a quib. In quib.aũt cauſis,& rebus locum habeat,vide in l.ſi finita,§.ſi de uectigalib.ff.de dam.infect.& in l.ſi prius per Bar.ff.de no.ope.nun.
g An.Bar.Si vero.No.ꝙ ſi eſt factum in obl.fit miſſio in omnia bona, & ſic limitatur iſta auth.adde,ꝙ idem ſi bona ſunt hypothecata cred. idem ſi creditor dicat, ꝙ omnia bona debitoris ſint ſibi obligata,quia tunc mittitur in poſ.om.bon.gl.eſt no.in Auth.de exhi.reis & ibi vide.
h Secundo vero caſu. Vide Bal.in l.etiam,in prin.ſup.de execut.rei Iudic.
i Alij intelligantur Vide per Bar.in l.cum vnus,ff.eo.& Bal.in l.fi.inf.eo.
K Sed ibi. Vide Bal.in l.1.in fi.inf.eo.

Caſum,quia indiuiduũ eſt in obl'one,ꝙ a gñe ſuo vr̃ exemptũ,
vt dicit Dy.in c.gñi per ſpeciem, de reg.iur.lib.6. Item ꝑ d'riam
aduerſatiuam executiui modi,vno miſſo,nõ vr̃ alius miſſus;pu
ta vnus eſt miſſus ex re iudicata,alter vero ſñiam non dum me
ruit,non prodeſt illi,q adhuc in dubio eſt cõſtitutus,qa cãæ miſ
ſionis ſunt diſpares, & nõ ſunt eiuſdem rõnis,nec conueniunt
8 in tpe. ¶ † Sed dubitatur, nunquid cum hodie fiat pro menſu-
9 ra debiti declarati tm̃. vtrum alijs proſit? Gl.determinat,ꝙ ſic ĩ
d.l.cũ vnus,in fi.j.gl.videlicet,ꝙ r'a illius legis ñ ſit mutata,licet
non eadem forma fiat miſſio olim & hodie,ex hoc ſequitur, ꝙ
ſi pluribus debetur idem fundus inſolidum,ꝙ vno miſſo in poſ-
ſeſſionem fundi,ꝙ fieri p̃t tam de iure veteri, q̃ de nouo.alij sũt
miſſi facto legis. licet non interueniat factũ iudicis, vel actoris,
vel conuenti. Eſt ergo mirabile,ꝙ non miſſus hẽt pignus prætorium,quanquam non ſit in poſſeſſione,q̃ facti eſt,ꝯ regulam legis.ff.de pig.act.l.non eſt nouum,§.ſciendum,ſed de hoc pignore dic, vt dicam j̃.eo.l.fi.ubi videas But. ubi dicit non eſſe verũ,
ꝙ ille,q non fuit corporaliter miſſus,habeat pignus prætorium.
vnde caue,tibi,qa non per oĩa miſſio prodeſt alijs.ſm Butri.Verum dicit,ꝙ pignus prętorium eſt idem, quod miſſio re ipſa: &
ſic eſt mixti Imperij.Item ẽ mirabile,ꝙ res inter alios acta alijs
prodeſt. ¶ Sed nunquid eſt idem in bonorum poſſeſſio. Pone.
duo prætertti habent ꝯ tabulas,vnus agnouit alter tacuit: vtrum
agnitio vnius alteri prodeſt? Rñ.nullo iure cauet,ꝙ Prætor aperiat niſi edictalem,ſed hoc eſt officium Prætoris mortui.de decretali autẽ expreſſa,vel tacita,quæ uidetur ineſſe agnitioni,nullo iure eſt cautum: & puto non prodeſſe,qa lex dicit expreſſe,ꝙ
portio non agnita accreſcit agnoſcenti, vt l.j.qñ non peten. par-
10 tes peten.accreſ.¶ † Quæro,plures *a* ſunt hñtes hypothecã,nũ
e quid uno miſſo in hypothecaria,alij intelligantur miſſi, poſito,
ꝙ latitaret ꝯ omnes? Reſpon.non,vt no.in d.l.cum vnus,q̃ non
habet locum in reali actione,ſed in perſonali.Item quia in perſonalibus eſt diuidendum ꝓ rata:ſed ſecus eſt in hypothecaria,
hac rõne, miſſo priuilegiato , alij miſſi non videtur. Item quia
miſſio in hypothecaria tribuit poſſeſſionem miſſo, quę nõ poteſt eſſe pęnes plures inſolidum,& ſi diuideres eam, eſſet cõtra
mẽtem Iudicis,& petentis,vt ff.de vulg.& pupill.l.verbis ciuilibus Iudex implicaret ꝯdictionẽ,quia poſſideret,& non poſſideret:nam incertitudo ratione loci,& quotæ,impedit rẽ poſſidere.l.locus,§.certe,ff.de acq.poſſ.hæc ratio non placet,quia quota loci cum quota,ſeu rata debiti proportionalis eſt,vt j̃.eo.l.fi.
¶ Quæro,pone,dicit ſtatutum,ꝙ pro debito qs carceretur. modo vnus creditor fecit carcerari debitorem , nunquid intelligit
carceratus ad petitionem aliorum creditorum,paria credita habentium,ita ꝙ ñ poſſit de carcerere laxari,niſi omnibus ſoluat:
& ſi quidem carceratus latitabat ꝯ carcerantem tantum,nõ eſt
b dubium,ꝙ aliis non prodeſt.*b* Si autem latitat aduerſus omnes
tũc poteſt dubitari,tamen credo alijs non prodeſſe,quia iſta carceratio eſt facta ꝯ ius cõe:& quia iſte caſus eſt omiſſus a ſtatuto
ergo pro omiſſo debet haberi, vt s̃. de præd. min.l.ob æs. & l. ſi
vero,§.de viro,ff.ſol.matri.¶ Quid ergo facient alij creditores?
Reſpondeo,petẽt eum carcerari,id eſt in carcere detineri,ꝙ tñ
c die feriato *c* non poſſunt facere,quia nõ eſt aptus fugere,& ideo
ſit debitor cautus,ꝙ faciat ſe relaxari die feriata,& caueat ne ca
d piatur ſub prætextu futuræ fugæ.¶ Statuta autem *d* conſueue-
e runt diſponere,ꝙ poſſit recommendari in carcere quo caſu,*e* ſi
in carcere non teneretur, carcerum recommendatio fieri non
poſſet,vt d.l.cum unus,ſm Bar.ei enim,quod non eſt,nemo adhærere poteſt, nec poteſt extendi inualidum ad validũ, ſic nec
non vitiola poteſt adhærere vitioſę,vt ff.de acq.poſſeſſ.l.Pomp.
§.fi. quia deſtructo principio , deſtruuntur ea quæ ad principiũ
referuntur,ut l.cum principalis, ff.de reg.iur. Illud certum ẽ, ꝙ
per carcerem perſona non eſt pro debito hypothecata;nec põt
11 addici ex ſecundo decreto,l.ob æs,ſup.de act.& obl.¶ † Quæro.
f nunquid *f* iudex poſſit aggrauare primum decretum , nolendo
tranſire ad vẽdõnem,ſed decernere ꝑp nimiam contumaciam
ꝙ miſſus in perſonali habeat veram poſſeſſionem,donec ei ſatiſfiat,& videtur ꝙ ſic,vt l.Fulcinius,§.fi.ff.ex quibus cauſis in poſ.
ea. ſed ibi loquitur in actione mixta. dicit Innoc. ꝙ idẽ põt facere iudex in mera perſonali:amplius etiam,vt miſſus lucretur
fructus,ne cadãt ĩ ſortem,hoc ergo modo poteſt aggrauari primum decretum,ut ipſe no.extra,de ver.ſig.c.dilecto,circa fi.&
12 hoc debet exprimere interlocutoria.¶ † Quæro nũquid primũ
decretũ ſit mixti Imperij. Reſpond. primum decretum poteſt
conſiderari multipliciter,ſ.nunciatiuo,dum interloquitur mittendum,commiſſiue,dum nuncio committit,ꝙ in poſſeſſionẽ
mittat;remiſſiue,dum mittit ad aliũ Iudicem,vt ff.de bo.auth.
iud.poſ.l.cum unus,§.ſed is,qui.& cõpletiue.id ẽ miſſione reali
g ter facta.dico ergo,ꝙ *g* interlocutoria de mittendo,competit iure magiſtratus.Item remiſſio ad aliũ iudicem:unde iſta duo cõ
petunt iudici delegato,ſed commiſſio,quæ fit nuncio,& demũ
h ipſa realis miſſio , ſunt mixti Imperij, *h* & non competunt iure
magiſtratus,ut not.ff.de offic.eius, cui man.eſt iuriſ.l.cognitio,
§.ut poſſeſſio.& ff.de iuriſd.omn.iu.l. iubere cauere.Ideo enim
Prætoris edictum in hanc rem propoſitum eſt , quia non venit
iure actionis,ſed officio iudicis,vt ff.de iuriſ.omn.iudic.l.1.item
qa territorium ſequitur eum,cui ineſt mixtum Imperium,Item
quia expeditur per decretum.Item no.ꝙ ſiue qs ex proprio Imperio mittat,ſiue ex literis alterius Iudicis,ſemper requiritur, ꝙ
ipſe mittens miſſione Prætoria habeat mixtũ Imperium. Et, idẽ
etiam ſi mitteret non per edictum prætoris,ſed per aliam conſti
tutionem,vt no.s̃.de edic.diui. Adr.tollen.l.edicto in verbo,con
i petenti Iudice. Item ſcias,ꝙ ille,*i* qui mittit ad literas alterius iudicis,non poteſt mittere,niſi receptis literis vt ff. de acq. poſſeſſ.
13 l.qui abſenti.& ff.de iuriſd.om.iud.l.cum quædam. Ex † his apparet,ꝙ ille,qui mittit in poſſeſſionem,debet habere mixtũ Imperium.Item ĩ rebus illis, vnde alijs officialibus municipij, puta
Conſulibus mercatorum,non poſſet ſcribere Poteſtas Tuderti,
ꝙ mitterent in poſſeſſionem rerum,quæ ſunt peruſij, quia dicti
Conſules non habent mixtum Imperium. Item nec tanquã de
legati ſcribentis,quia mixtum Imperium non poteſt delegari.Si
ergo caſus contingat,ſcribet Poteſtas Tuderti Poteſtati Peruſij.
Sed quid ſi ſcriberet Prioribus Peruſij? Reſpondeo, non habent
iuriſdictionem cum ſtrepitu,ſed nec mixtum Imperium. Nam
ea, quę ſunt ſtrepitus iudicialis pertinent ad Poteſtatem, qui eſt
ibi tanquam Præſes ciuitatis,vt no.in l.fi.ſup.de præſcript. long.
K temp.¶ Sed dubitatur, *K* an iſtud officium ſit nobile,an mercenarium? & dico quod eſt nobile,ſm Petr.& Cyn.quia maius eſt
officium iudicis,quam actio,& ex imperio Pretoris mortui proficiſcitur.quod tamen ideo vocamus mixtum imperium,qa cõ
cernit pecuniarium intereſſe. Et ex hoc ponitur *talis* concluſio
quod ſine petitione ſuper hoc principaliter facta non poſſunt interponi,non dico,quod neceſſaria ſit litis conteſtatio , *cum* etiã
ante litem conteſtatam huiuſmodi miſſiones fiant reo *nunquã*
comparente,qui noluerit conteſtari,vt in iſta authen. & *in cor-*
13 pore,vnde ſumitur,& hoc tenet Dyn. ¶ † Modo quæro. *l* nun-
l quid poſſit primum decretum interponi iudice non ſedente pro
tribunali? Dom.Dyn.dicit,quod ſic:quia non tribuit ius,ad hoc,
ff.de ſer.l.2.Sed iſtud videtur falſum,quia tribuit ius pignoris,vel
quaſi pign.vt j̃.de præto.pig.l.2.& ff.vt in poſ.lega.l.is cui.§. quęri.Inde etiam naſcitur pignoratitia directa,& cõtraria tex.eſt ibi.
ſecundum Rom.Beneuentanum,& dici poteſt, ꝙ in iſto primo
decreto proceditur,ſicut proceditur contra reum negantem ſe
poſſidere;vt ſolenniter not.in Authen.de trien.& ſemiſ.§.fin.
m ¶ Quæro,nunquid *m* poſſit interponi non præcedẽte trina citatione.vel vera contumacia:nam tex.videtur requirere tres citationes,vel peremptoriam,vel veram cõtumaciam,vt s̃.de his,q
ad eccl.confug.l.præſenti.hoc ſentit gl.ff.de dam.infe. l. ſi finita,
§.Iulia.hoc tenet hic Cyn.in 9.quæſt.verſi.ſed circa citationem.
In contrarium videtur,quod ſufficiat vna citatio , vbi agitur de
modico præiudicio,vt no.Iac.But.in l.conſentaneum , & eſt rõ,
n quia ad primum decretũ proceditur ſummarie , *n* & abſq; ſtrepitu iudicij,l.is cui.ſi ſer.vendi.& ſic non eſt neceſſerium peremptorium,c.ſæpe,de verb.ſignif.in Clem.Cyn.tenet,quod requiritur contumacia,& ſic requiruntur tres citationes, vel peremptorium.Idem tenet Specul.& probatur in l.præſenti,de his qui
ad eccl.confug. Et ideo ſi fieret miſſio ex vna citatione , deberet
reuocari,tanquam male facta:& idem iure Longobardorũ ca-
uetur

ADDITIONES.

a Plures.Vide Bal.in l.fi.ff.eo.vbi de reali,& hypothecaria.
b Prodeſt.Vide no.in l.Fulcinius,§.quod ſi aduerſus,ff.quib.ex cau.in poſ.ea.
c Die feriato.Dubito,quia relaxari poteſt die feriata, vt hic dicitur: ergo ; &c. vide per gl.in l.fi.ſup.de ferijs.
d Statuta. Adde,ꝙ etiam de iure communi talis recommendatio fieri poteſt, vt no. Bar.in l.2.ff.de cuſt.reo.
c Quo caſu.Bene facit quod no.Bal.ad idem in l.legata inutiliter,in princ. ff. de leg. 1.per illũ tex.ubi non valet compromiſſum,non valet prorogatio ſecundum cum & ad hanc quæſt.vide etiam quod no. Bald. in l.2.in fi.ff. de cuſt.reo. & expreſſe Bal.in d.l.legata,& Bald.in l.quique,in princ.ff. de in ius voc. & quod ſcripſi poſt Bal.in d.l.2.
f Nunquid. Vide Bal.in l.conſentaneum,ſup.quo.& quan.iud.& quod dixi poſt Bar. in l.ſi finita,§.Iul.ff.de dam.inf.& de hoc eſt gl.ſing.in l.4.§.duas,in fi.& ibi Bar. & Doct.ff.de dam.inf.& ibi Ang.Pau.de Caſt.& Sal. hic.
g Interlocutoria. Vide Imo.in l.ſi finita,§.Iul.ff.de dam.inf.
Mixti Imperij.Vide caſum ſecundum Imo.in c.dilecto,in prin.de ver. ſig. ubi quilibet deleg.mittit in poſ.ex primo decreto.Bartol.contra in l.2.& ibi glo.de iuriſd. om.iud.& uide inf.
i Quòd ille. Vide quod no.Bar.in l.multum,ff.de cond.& demon.
K Sed dubitatur. Vide Bar.in l.iubere cauere,ff.de iuriſd.om. iud. ſed Innoc.dicit, ꝙ deſeruit actioni,& idem Spec.in tit.de li.cont.§.nunc dicendum, ver.12.in fin. & vide Imo.in l.ſi finita,§.ſi plures,ff.de dam.infe.& ibi Bald.in §.Iul.& Cyn. ponit in l.cum proponas,in 11.q.hoc eo.tit.
l Modo quæro.vide l.4.§.hoc autem,& ibi Bar.& Doct.in 6. & 7.q. ff.de dam. infe. per Bal.in l.2.ſi ex no.cau.agatur.
m Nunquid vide Bal.in l.conſentaneum,& ibi etiam Bar.ſup quo.& quan.iud.
n Summarie. Adde ꝙ etiam ſine figura iudicij,ſecundum Bald.per illum tex. in l. cũ debitoris,ſup.de iudi.

uetur in Lõgobarda,de debitis & vadimonijs.l.2.& nõ.in c.1.de
mil.vaſ.qui cont.eſt,colla.10.& facit, ff.de fideic.li.l. cum vero.
§.euocati.niſi principalis cã ſit talis,ꝙ nõ requiratur perempto-
rium in diffinitiua.Nam tunc multo minus in interlocutoria,vt
in c.ſæpe.de verb.ſign.in Clem.Bar.indiſtincte tenet,ꝙ requira-
tur peremptorium,vel trina citatio:& male, qa debet diſtingui
a qualitas cãæ,vt dixi. ¶ Sed pone,*a* ꝙ in primis duabus citationi-
bus non fuit contumax,ſed in trina ſic, vt quia in primis neutra
pars comparuit,in tertia autem citatione comparuit actor,& ac
cuſauit contumaciam rei.Rñ.ſufficit,quia eſt ſeruatus ordo iu-
ris,ſecus ſi in prima,vel ſecunda citatione,actor fuiſſet ɔtumax,
& non reus:quia tunc non debet audiri actor, niſi refectis expẽ-
ſis,& qui debet moram purgare,non põt alium in mora conſti
tuere.& ideo non valet argumentatio,vltima mora nocet,vt ff.
de no.ope.nunc.l.Prętor,§.ſi aliqñ.& ita reduco ad concordiam
Bar.& Iac.Sit ergo attẽtus actor,ꝙ non patiatur ſe in mora con
15 ſtitui.K †Quæro,an poſſit *b* interponi primum decretum in que
b rela *inofficioſi* teſtamenti?& vr̃ ꝙ non,quia nihil debetur peten
ti.dic ꝙ non poteſt interponi tanquam pro menſura debiti, ſed
bene poteſt interponi loco tædij,ſicut poſſet hæreditas ob hanc
cãm ſequeſtrari,& mulcta indici,vt l.j.§.quid ergo.ff.de ven.in-
ſpi.& poterit iudex mittere in oĩa bona, vel in aliquam partem,
prout ſibi videbitur,ita ꝙ reus tędio affectus veniat reſponſurus,
vt l.is,cui.in prin.vt in poſ.leg.Sed oppo.& vr̃, ꝙ poſſit lite non
conteſtata veniri ad diffinitiuam ſuper querela,ex quo impoſſi
bilis de iure,& de facto eſt miſſio in poſſeſſionem, per theoricã
Iac.But.& Bar.in l.conſentaneum,vbi vide.Sol.theorica eorum
debet intelligi in extraordinarijs, & ſummarijs iudicijs, non in
ordinarijs;hinc eſt,quod ſi ſententia dicitur nulla,debet lis con
teſtari,alias non poteſt,diffinitiua annullari,ut dixi in l.fi.de tẽp.
appel.& tamen miſſio ex primo,& ſecundo decreto fieri nõ po
teſt.ad hoc facit quod no.in Spec.de primo decreto,§.reſtat.ver
16 ſi.quid ſi agatur p̃iudiciali,puta petit,&c.†Quæro,an poſſit *c* ĩter
c poni primum decretum, quando filius dicit teſtamentum nul-
lum?& vr̃,ꝙ poſſit interponi,tanquam in petitione hæreditatis,
quia dicendo teſtamentum nullum,videtur adire, vt not. in le.
3.s̃.de repud.hæred.niſi dubitetur,an teſtamentum ſit nullum,
vt ff.de acquir.hęred.l. cum falſum. & ſic tacite videtur propo-
nere petitionem hæreditatis,vel ſaltem ordinatur ad illam,vt ff.
d de neg.geſt.l.cum alicui.Et hoc verum,*d* quãdo dicens nullum
non poſſidet.Nam poſſeſſori non datur petitio hæreditatis.Si er
go poſſidet,procedetur extra ordinem Iudicis arbitrio cõtra ɔ-
tumacem,prout Iudici melius videbitur expedire ad eius cõtu
maciam propulſandam,vt extra vt lite non conteſt.c.quoniam
frequentes,§.fi.& fortius contra latitantes, quia tunc iudex nõ
ſolum capit conſilium pro agente, ſed quandam vindictam de
ſuo contemptu,vt l.ſi familia, ff.de iuriſd.om.iud. Quæro, quid
ſi.quis dicit ſnĩam nullam?Rñ: aut reus hoc dicit,aut actor. pri-
mo caſu non cadit miſſio iuxta menſuram debiti, quia agẽs de
nullitate non petit aliquid ſibi præſtari,ſed bñ caderet loco mul
ctę.Si aũt actor dicit ſnĩam nulla, vr̃ ꝙ eodem modo mittatur
in poſſeſſionẽ,ſicut in perſonali.dic vt in p̃cedenti membro: qa
licet credito dicat ſnĩam nullã,tñ ꝑ hoc nõ petit debitum, quod
apparet,quia non intentat actionem, ſed merum offm̃ Iudicis,
17 vt no.in l.1.§.1.ff.quæ ſentẽ.ſine appel.reſcin.†Quæro,nunquid
d per hęc *d* verba Iudicis.Volumus te in poſſeſſionem ire,interpo
natus primum decretum de mittendo in poſſeſſionem; & vr̃ ꝙ
ſic,arg.ff.de leg.1.l.Pamphilo,§. propoſitum, quia verbum,vo-
lo,eſt fons,& radix omnium diſpoſitionum:quia in verbũ iſtud
quod eſt verbum ſubſtantiuum voluntatis,omnia reſoluuntur
vt l.fi.de inſtit.& ſubſt. In contrarium videtur: quia ille, qui di-
cit,volo eligere,non tamen eligit,vt no.ff.de leg.1.l. ſerui electio
ne primum uerius.¶ Nec ob.ɔ̃rium:quia in contrario fuerunt
verba enunciatiua,hic diſpoſitiua.quod ſic cognoſcitur. Nam
quoties ſermo eſt de voluntate determinandi, & efficiendi per
actum alterius voluntatis,tunc nõ diſponit,ſed enunciat; qa nõ
profertur diſpoſitiue,ſed enunciatiue,vt in ɔ̃rio. Sed qñ non re-
18 quiritur actus voluntatis,tunc ponitur diſpoſitiue. ¶ †Quęritur
qualiter primum decretum interponatur ĩ hypothecaria; & vr̃
diſtinguendum:aut agitur contra debitorem aut ɔ̃ extraneum.
Primo caſu,aut agitur hypothecaria gñalis oĩum bonorum, &
e fit miſſio in omnia bona,& ẽt in nomina *e* debitorum,qa hypo-
thecata ſunt:ita ꝙ hic non ſeruatur ordo l.a diuo Pio.aut agitur
ad certam rem:& tunc ẽt in illam fit miſſio:quia quoties agitur
f ad ſpeciem,&c. Idcirco in illam ſpeciem debet fieri miſſio,*f* qa
ipſa ſpecies eſt idem,quod menſura debiti. Item in alia reſolui,
vel exequi non põt,vt l.2.ff.ſi cer.pet.In contrarium vr̃,ꝙ hypo-
thecaria habet naturam perſonalis, vt no.ff.de pact.l.ſi tibi,§.de
pignore.immo in ipſa perſonali informatur pignoratitia, & ad
traditionem pignoris Prætorij informat̃,vt ſingulariter no. in l.
4.s̃.mand.Solu.ſi debitor poſſidet,fit miſſio,vt in reali,ff. de pig.
g l.ſi fundus,§. in venditione. Sed tunc quæritur vſque ad qđ tp̃s
poſſit debitor recuperare poſſeſſionem?Rñ.aut vult recuperare
ſoluẽdo debitum, aut ſatiſdando refectis expenſis. primo caſu
poteſt perpetuo,i.vſq.ad 30.annor.vt no.in l.cũ notiſſimi,§.ſed
ſi quis de præſcri.30.ann.Alij.dñt,ꝙ in infinitum:qa dñt,ꝙ iuri
offerendi non pręſcribitur,qa conſiſtit in quadam ɔdõne,q̃ põt
qñcunq.impleri.Secundo caſu non auditur,niſi vſque ad annũ
ut l.ſi quis emptionis,§.pen.de pręſcrip.30.anno.& extra,vt l.1.
te non conteſt.c.quoniam frequenter.Si vero agitur hypoheca
ria ɔ̃ extraneum poſſeſſorem,tunc refert,aut poſſeſſor non præ
tendit hypothecam, & tunc auditur vſq.ad annũ:aut prætendit
poſteriorem hypothecam,ex quã naſcitur ius offerẽdi, & tunc
idem, quod in debitore, ſ. ꝙ aut vult recuperare tenutã ſatiſdã
h do,aut ſoluendo.Sed tunc *h* quæro de tali qõne:miſſus ſum in
poſſeſſionem ex primo decreto in perſonali,comparet debitor
ſm̃ formam iſtius authenticę, ſatiſdando de expẽſis reficiẽdis.
& petit,ꝙ de poſſeſſione recedã:ergo dico, ꝙ de poſſeſſione nõ
debeo recedere,quia habeo hypothecam conuentionalem,cu
ius reſpectu volo retinere poſſeſſionẽ. Rñ.cedere debeo poſſeſ-
ſioni,quia non ſum eo nomine miſſus. Vnde non poſſum mi-
hi mutare cãm poſſeſſionis,niſi ex pacto eſſet mihi licitum pro
i pria authoritate poſſidere,vt j̃.de pig.l.3.illud eſt *i* certum,quod
in eadem re poſſum habere pignus prætorium,& conuentiona
K le,vt dixi s̃.de iud.l.cum debitoris.¶ Sed pone,*K* imploraui offi
cium Iudicis ex l.edicto,nam gl.ibi ſuper uerbo,diſpoſitione, te
net,ꝙ iſtud eſt offm̃ Iudicis,& Iudex dedit mihi licentiam intrã
di,nunquid potero ingredi ſine publico nuncio in poſſeſſionẽ?
Rñ.ſic ad hoc facit gl.ff.de re iud.l.miles,§.qui iudicati,& ĩ Spe
cu.de primo decreto,§.reſtat.verſi.penul.ubi omnino uide,ſer-
uatis tamen finib.iuriſdõnis ſuæ,vt no.in d.l.edicto,& l.cũ vnus,
§.ſed is qui,quando realitas iuriſdictionis conſiſtit apud territo
19 rium,ut l.fi.vbi.& apud quos.¶ † Quæro,nunquid ille, *l* q tanq̃
dominus miſſus eſt in poſſeſſionem ex primo decreto,poſſit p̃-
ſcribere?Rñdeo,non:ſi allego primum decretum tanquam ti-
tulum,quia non affert titulum præſcribendi.Item quia reſpicit
nudam poſſeſſionem,uel ſimilis eſt ei,q dicit, nudam poſſeſſio
nem emo,qui nullo tempore quærit dominium,quia nõ habet
titulum ad hoc ordinatum.de eo autem,qui mittitur ĩ perſona
li,non eſt dubium,quia ille nullam poſſeſſionem acquirit,ut ff.
20 de acq.poſſ.l.3.§.genera.ergo non pręſcribit.¶†Quęro,nunqd
m *m* hæc authen.habeat locum in eo,qui mittitur in cauſam iudi-
n cati. Reſpon.non,*n* quia poſt ſententiam non habet locum cau-
tio de iudicio ſiſti,ut ff.de fideiu.& mãdatoribus.l.Grece,§.poſt
litem conte.Si ergo vult recuperare,ſoluat non ſatiſdet.Idcirco
enim miſſus eſt creditor,vt ſibi ſoluatur,non ut lis deciſa refrice
tur,vt ff.vt in poſſeſ.leg.l.ſi pecuniæ, §.fin. & verba Butrig. in l.is
conſequẽter,§.ſed & cum unus,ff.familię erciſcun.¶ Ex hac li-
tera dicit Iac.de Are.ꝙ ſi aliquis mittatur in poſſeſ.bonorum ad
uerſarij:quia ceſſat ſoluere quod debet:ꝙ non debet ante diſce
dere, quam ei fuerit ſolutum: nec auditur aduerſari⁹ volens re-
ſtituere expenſas,& recuperare tenutã, niſi ſoluat, quod debet.
ſecus in eo,qui mittitur ꝑꝑ contumaciam non reſpondẽtis, &
facit l.2.ff.pro hærede.& de priuil.credit.l.ſi pupillus,§.fin.Butr.
¶ Quæro,nunquid habeat locum miſſio ex primo decreto ĩ ho
minibus. Reſpondeo,ſic in ſeruo,qui eſt aſinus,vt no.ff. de iure
o deliberan.l.cum aliquis.Sed *o* in liberis,qui ſunt homines pecu-
liares alicuius Baronis,a quibus recipit ficta & cẽſus,dico ꝙ mit
titur in poſſeſſionem non hominis,ſed qualitatis eius:ideſt illo-
rum ſeruitiorum, & hoc verum in ſeruitijs, quæ poſſunt dele-
gari,

ADDITIONES.

a Sed pone Vide per Bald.in l.qui ante Kalendas,ff.de verb.obl.
b An poſſit.Vide Auth.ſi oẽs.ſu.ſi mi.ſe ab hæ.ab.per Bart.ubi vr̃ tenere contrarium.
& quod in ſimili no.Bar.in l.ſi finita,§.Iulia.in verſi.quærit ẽt gloſſ.ff.de dã.infe.&
Cy.in l.2.in 4.q.ſi ex noxa.cau.ag.& Saly.hic.
c An poſſit.Facit l.Fulcinius,§.idem. Celſus,§.ex quib.cau.in poſſ.eat.
d Nunquid per hæc Facit quod no.Imo.in l.ſi finita,§.ſi plures,ff.de dam.infe.
e In nomina.Vide glo.& ibi Bald.in fi.l.3.ſu.de procu.dic vt per Barto.in l ſi cõſtante
in prin.In 3.queſt.4.partis, ff.ſol. mat.& per Cyn.hic in 16. quæſt.& gloſſ. in §.ſi
vero.in uerbo, ſecundum menſuram,in authen. de exhiben.re. & illam ibi ſequi-
tur Ang.
f Miſſio.vide in l.Fulcinius,§.idem Celſus.& hic adde Bald.in l.1.§.fi.de acq.poſſ.
g Sed tunc.vide no.per Bar.in l.ſi finita,§.Iulia,ff.de dam.infe.
h Sed tunc.Vide Bar.& alios,in l.3.§.fi.ff.de acq.poſſ.per Bald.in c.1.de mil.vaſ.qui
con.eſt & in add.Spec.in ti.de ſent.verſi.an miſſus.& Saly.hic.
i Illud eſt.vide quæ habentur in l.1.inf.etiam ob chirograph.
K Sed pone.uide quod no.Bal.in l.ſi finita,§.Iul.verſ.quæro qualis.ff.de dam.inf.
l Nunquid ille.uide tex.& ibi no.in l.ſi finita, §.Iulia.ff.de dam.inf. quid in ſecundo
decreto.vide inf.& Imo.in l.ſi finita,§.ſi plures,ff.de dam.inf.
m Nunquid.uide Bal.in l.properandum.§.ſi autem reus,& ibi Bal.ſup.de iud.
Nunquid.vide no.per Bar.in l.ſi prius,in 7.q.4.ff.de no.ope.nun.
n And.Barb.Reſpondeo, non. Qualiter fit miſſio, ſi petatur remedium,l.2.ſu.de re-
ſcin.vend.
o Phi.Dec.Sed.ad hanc quæſtionem,uide per Abb.in ca.ſuborta,de re iud.ubi tradit
qualiter ratione ſuperioritatis miſſio fiat.

gări,ſecus in alijs,vt ff.de cond.indeb.l.ſi non ſortem,§.libertus
a ¶ Sed nunquid a pōt fieri miſſio in regalibus,vt in Marchia,&
Ducatu? Reſpond.non, quia nullo modo obligari, vel alienari
poſſunt,niſi per ſimilem ꝯctum:quia habens Marchiam totā,&
quotam partē alij infeudare pōt, dum tñ æque nobili faciat in-
ueſtituram de tota,vel quota.Sed de rebus pōt īfeudare ſufficiē
ti,licet non ſimili,alias Comes Sabaudiæ non poſſet infeudare,
quia non habet ſimilem,nec Comes virtutum,quod ergo dr̄ de
21 ſimili,intelligitur quando de tota,vel de quota,¶ †Sed nūquid
pp debita Comitis fiet miſſio in ipſum Comitatum? Rñ.nō,qa
Cęſaris eſt.ff.de le.j.l.apud Iulia.§.fi.Sed in redditibus ſic,qa iu-
re proprio fructus lucratur,vt ſint proprii,non feudales , arg.de
vſufr.l.defuncta.aut ſubſtantia feudi realis non ambulat per di-
uerſum titulum,ſed pp commoditatis ſic,hæc vera ſunt,niſi ip-
ſe Princeps ſit iudex inter creditores,& Comitem,qa tunc ſi de
ſuo feudo pōt ſatisfacere petentibus,non dēt niſi de fructibus tā
tum vt dixi. ego dico, ꝙ non pōt ſubſtantiam feudi in feudū da
re pp credita,quia ius non vult hoc.In ſumma reſpice regulam
quę dicit,tm̄ vnicuiq.acquiritur,q̄tum ratio iuris permittit,ff.đ
ſtip.ſeruor.l.ſi ſeruus cōis Mæuij,& caſtrenſis pecul.§.fi.& hęc
vera,bene eſt quęſtio de credito.Si autem eſt quæſtio de feudo
ſi quidem in ipſo Rege cognoſcēt optimates Regni,qui habēt
in feudum Regias dignitates,qui vocantur Pares capitanei. qa
ſic intelliguntur iſto caſu pares,cum agitur de regalibus. Sed ſi
inter inferiores eſt quæſtio,cognoſcit Rex,vel ſuum conſilium
ex commiſſione Regis,vt alibi plene no.de hoc ī c.Romana,ad
22 ſi.de appel.lib.6.in Nouel.¶ †Quæro , qualiter fiet miſſio in rei
vendicatione intentata ꝯ ciuiliter poſſidentem tantum? Reſpō-
deo inducetur miſſus in feudum non corporaliter đtēturus,ſed
b perinde ciuiliter b poſſeſſurus,vt not.in l.2.ſup.ubi in rem actio.
¶ Quæro,qualiter fiet miſſio in rei vendicatione, quādo agitur
ꝯ eum,cui dn̄s commodauit? Rñ.in ipſam aſininam detentatio
23 nem,vt ff.de rei vendic.l.officium.¶ †Quæro,qualiter fit miſſio
c in vti poſſidetis: c non enim pōt mitti in poſſeſſionem rei , quia
plenam poſſeſſionem habet , nec in poſſeſſionem turbationis?
Reſpon.mittitur in poſſeſſionem omnium bonorum latitantis
vt non ante inde diſcedat,quam reus caueat ſe nō moleſtaturū
actorē,donec ipſe reus probauerit,ſibi ius eſſe,īuito aduerſario
poſſidere,vt ff.de ope.no.nun.l.ſi prius.& ibi not. Ibi eſt talis ca-
ſus. Vicinus meus uolebat officere luminib⁹ domus meæ ędiſi
cando in ſuo pariete,agebā ꝯ ipſum confeſſoria,qa dicebā,ꝙ do
mus mea non poterat obſcurari pp ſeruitutem altius nō tollē-
di,reus eſt ꝯtumax,q̄ritur de remedijs? Rn̄d.ꝙ Iudex iubeat cō
tumaci,ꝙ p̄ſtet cautionē de non ædificando , niſi prius ꝓbet ius
ędificandi hr̄e.vnde iſte iuſſus eſt primum decretū, ꝙ īterponit
verbis affirmatiuis,qa iubetur,&executionē hēt negatiuā,quia
non pōt ædificare,& perinde eſt,ac ſi Iudex diceret, nō uis eſſe
reus,quia non vis comparere.ſis ergo actor.Secundo quæritur.
quid eꝯ,volebam altius tollere domum meam , uicinus meus
dicebat ſe nunciaturum nouum opus ratione ſeruitutis, deīde
ago negatoria,quæritur quæ erunt partes Iudicis, ſi re⁹ nō vult
comparere? Reſpondetur, ꝙ Iudex debet ei iubere,ne nunciat
nouum opus,& ne vim faciat actori ædificare uolenti,donec đ
ſeruitute ſua probet,quod non poteſt probare,niſi primo inten
tet confeſſoriam , & tunc fiet de reo petitor. hoc dicit l.ſi prius.
24 ¶ †Modo quæro, an per iſtam legem d miſſio fiet aliqua in poſ-
d ſeſſionem,nam littera non dicit,ꝙ fiat miſſio? Dico , ꝙ iſtud eſt
æquipollens,quia patientia aduerſarij,& poſſeſſio ī ſeruitutitib.
ſūt quodammodo vnum,& idem,cum patientia loco traditio-
nis habeat,vt l.3.§.dare,ff.de vſufr.¶ Oppo.qđ fiat miſſio alio
modo,vt l.is cuius.ſi ſer.vend.Solu.ibi in perſonali, hic in reali.
e ¶ No.ꝙ pęna e non defendentis eſt trāslatio poſſeſſionis,& iſtud
eſt verum in reali. Et ſi ante litem conteſtatam, vel quaſi datur
annus ad purgandum contumaciam,l.ſi quis emptionis.§.pe.đ
præſcrip.30.ann.ſed lite conteſtata,vel quaſi,nullum datur tp̄s ,
nec eſt aliud remedium niſi agere,vt plene dixi s̄.quo.& quādo
iud.l.conſentaneum.¶ Quæro de intellectu d.l.is cuius,ff.ſi ſer.
vend.prout intelligitur in reali. Reſpon.dicebam aquæductum
meum eſſe,quem familia tua impediebat,tua uoluntate expreſ
ſa,vel tacita:tu reus comparere nolebas, quæritur de remedio.
Reſpondetur, ꝙ mittar in poſſeſſionem omnium bonorum ex
primo decreto,& non ante diſcedam , quam aquæductū mihi
conſtituas,ideſt patiaris,quia ſeruitus conſtituit quotidie ꝑ pa-
tientiam.&ſubtiliter no.s̄.de vſufr.l.corruptionem.Item dāna,
ſupple pp quæ miſſus ſum,mihi reſarciantur.Et no.ꝙ ideo dixi,
& familia tua impediebat,ad denotandum,ꝙ non eram ī quaſi
poſſeſſione,cum plena mihi turbaretur de facto reo conſentien
te.Porro ſi eſſem in quaſi poſſeſſione,nō oporteret mihi ſeruitu
tem per patientiam conſtitui,ſed conſtitutam aduerſus īquietu
dinem defendi,arg.ff.de arb.l.inter Statilianum.ff.de iureiur.l.3
§.proderit.ibi dum dicit,neve vim patiatur in poſſeſſione,&c.&
iſte etiam eſt bonus ītellectus d.l.is.cuius. & ita intelligit Roffr.
in tit.ſi alicui debetur ſeruitus realis.& in tit.de actione ex ſtipu-
latu interpoſita ab ædificante.& Do. Ray. in verſi.ꝯſtituiſſe.ſub-
25 audit poſt annum,ſecundum Roffr.¶ †No.ergo pp contuma-
ciam ſernitutis non conſtitutæ,fieri miſſionem in aliena bona:
vel ſi petebam conſtitui ſeruitutem aquęductu, reus abſentauit
ſe,ne lis conteſtaretur ſecum:datur mihi remedium,qui cā ſum
matim cognita mittor in poſſeſſionem olim omnium bonorū.
hoc primo. Sed quæritur , qn̄ de dicta poſſeſſione debeā diſcere
Rn̄detur,qn̄ ius aquæductus erit mihi conſtitutum, & reſarcita
damna tempore, quo tu , vel familia tua , de voluntate tua non
fuiſti paſſus me aquam ducere:vnde forte mea prata , vel arbo-
res fuerunt deſiccatæ.h. d. ¶ Not.ergo ,propter contumaciam
ſeruitutis non ꝯſtitutę fieri miſſionem in omnia bona.Secundo
no.non recedi de poſſeſſione,niſi ſeruitus ꝯſtituatur. Item & ni
ſi damna reſarciantur.Dubitatur ergo,qūo intelligantur illa ver
ba,& non ante diſcedere,q̄ reus ius aquęducendę ꝯſtituiſſet. đt
Roffr.ꝙ illud eſt verum poſt annum:ſed iſtud eſt nihil,qa hic a-
gebatur ꝑſonali.dictū aūt Roffr.poſſet eſſe verū,cum ageret rea
li:ſed gl.antiqua Nicolai Furioſi ſuper ver. ꝯſtituiſſet. ſupplebat
vel ſatiſdaret de iudicio ſiſti.vel hoc iō dr̄,quia per dolum ſe ab-
ſentauerat.vel dic(dicit ipſe)ꝯſtituiſſet,& donec probet non cō-
ſtitutam:hoc.n.ipſo,ꝙ ſe abſentauit ꝯſtituit,i.pręſumitur ꝯſtitu-
ta.prima verior. Vel dic ſm̄ nouum ītellectum,ꝙ ſicut Iudex a-
liqn̄ ꝯſtituit ius pignoris Prætoris, ita pōt cōſtituere aquęductū
Prætorium,& nihilominus mittere in poſſeſſionem aliorum bo
norum,& ſi reus non negat ſeruitutem deberi,hēt locum textu.
quia debet vſumfructum ꝯſtituere.Si aūt negat.hēt locum ſatiſ-
datio,vt in auth.noſtra.iſte aūt aquęductus Prætorius, hēt natu-
ram ſimplicis miſſionis ex primo decreto,& interim miſſus pōt
26 vti,& reus tenetur pati.¶ † Modo viſo intellu iſtarum duarū le
gū redeo ad propoſitum & quæro, nunquid ſatiſdando de iudi-
cio ſiſti,& refectis expenſis reficiendis,poteſt petere,ꝙ miſſio re
uocetur. Rñ.ſic;niſi Iudex aſſignauerit terminum,intra quē dēt
venire de ſuo iure probaturus,& terminus ſit lapſus,vt s̄.de ing.
f manumiſ.l. diffamari.q terminus cā cognita f aſſignatus habet
in iſto poſſeſſorio vim ſecundi decreti.¶ Quæro , qualiter fiat
g miſſio g ſi pater dicit filium eſſe in ſua ptāte,& filius negat: & vr̄
ꝙ Iudex ſecularis nō poſſit de iſta cauſa cognoſcere , vt extra de
ord.cog.c.tuam.Specu.dicit,quod immo poteſt recipere proba
tiones,quia immo iſte proceſſus eſt ordinarius.in titu.de pri. de
cre.§.reſtat.ver.quid ſi agatur actione.& eſt notabile dictum, &
h practicabile h in palatio in omnibus cauſis ſummarijs, Bar. dicit
ꝙ aut eſt qō facti,aut impedimenti.primo caſu cognoſcit Iudex
ſecularis,puta an Titius deſponſauerit Bertam. Secundocaſu,
puta ſi dicatur matrimonium non tenere , puta pp affinitatem
vel aliud impedimentum, tunc cognoſcit Epiſcopus,ita no. ipſe
in l.

ADDITIONES.

a Sed nunquid.Facit notat Bald.in l.ſi is,qui.§.fi.ff.de pig.
b Ciuiliter.Et quid ſi tanrum detinebat,vide Bald.in l.2.ubi in rem actio.
c Vti poſſidetis.vide Bal.in l.1.& Bar.in l.ſi prius,in vlt.q.ff.de ope.no.nun.& quod no.dicit in fi.proximæ q.
d An per iſtam leg.vide Bal.in l.ſi is,cuius,ff.ſi ſeruus vend.ubi loquitur de l.ſi prius, & dum dicit,aquæ,vult forte dicere,aliquæ.vide Bart.in d.l.ſi prius, in 8.not. prima part.
e No.ꝙ pœna.vide l.ſi prius,& ibi Bart.ver.circa ſecundum,de ope.no.nunc.& Bal. in uer.quæro an annum.
f Cauſa cognita vide Bar.in l.ſi prius,in 3.q.ff.de ope.no.nun.
g Miſſio.vide Bal.in l.ſi prius,in 7.q.ff.de ope.no.nunc.& quod no.Bar.in l.1.in fi.ſupra de teſt.
h And.Bar.Fiat miſſio.No.mirabile,ꝙ iudex ſecularis poteſt recipere probationes ſu ꝑ filiatione.& vide ſup.de Lat.li.tol.l.1.ubi dedi pleniſſime remiſſiones. adde, ꝙ opi.Bar.ſequitur.Fed.de Se.conſ.240.Arch.14.quæſt.4.cap.quid dicam. D. An. in cap.cum ſit generale,de foro comp.alleg.caſum c. ad noſtram,el 2.de iureiu. licet glo.in Cle.diſpendioſam,de uſu.reſpondeat ad illum tex. videlicet,quòd, ibi per Papam ſit narratio facti,quia ibi refert iuramentum partis. ſic ex eo non infertur diſpoſitio iuris.Facit ſecundo, quia pro extorſione bonorum,ubi non particulariter agitur de peccato.poteſt recurri ad ſecularem,ut in titul. de fur.ui bonorum, raptorum ſupra de uſu.ſunt extorſiones,alias per extorſionem cuiuſcunque recurritur ad Papam,quod eſſe non debet,vt cap.cauſam,qui fil.ſint legi.quia licet quilibet ratione peccati ſit de foro eccleſiæ,ut c.nouit,de iudi.tamen quo ad pœnam temporalem eſt de foro laici.facit tex.cap. poſt miſerabilem , de uſu.ubi eſt quæſtio facti,& ſecularis ſe impedit.Item ſecularis habet poteſtatem compellere quē ad remittendum iuramentum,quando illicitum extorſi,ut ſing.not.Fede. de Sen. conſi.266.& refertur in cap.primo,de iureiu.& cap. debitores. Item ſecularis punit periurum,23.quæſt.5.c.Rex debet ergo tamen Bal.in l.omnium,ſup. de ſacroſ. eccleſ.& in l.quoties,de iud.tenet,quòd nullo modo poterit,quia eſt cauſa principalis,ut tenet gl.c.cum ſit generale,Lap.in allegationibus ſuis,56.70.alleg.gl.c. ex literis,de iureiu.glo.ca.fi.de iud.tertio alleg.in Cle.1.§.cæterum,de uſur.ubi Papa vult per cenſuram eccl.uſurarios eſſe compellendos ad edendum codices eorum, ut poſſit conſtare uſuraria prauitate,ergo eſt fori eccleſiæ,ſed ipſe idem hoc limitat in alle.55.niſi uſura ſumatur pro intereſſe,ut eſt quando fideiuſ.compulſus iſtā ſoluere,repetere poteſt,ut no.per gl.c.peruenit,de fideiuſ.Iſta adde ad Bal.& uide Mod.in l.Titia,ſol.matr.
i Practicabile.uide quod no.Bal.in l.Titia,ff.ſol.mat.& expreſſius.in l.2.ſupra de Carbo.edi.in l.1.de confeſ.ſup.& Io.And.in addi.Spec. in ti. qui fil.ſint.leg.1.§. verſi. pone.& Ant.de But.in ca.tuam, hic alleg.

a in l. Titia. ff. ſo. ma. Tu coniunge iſtas opi. dicas, *a* ꝙ aut procedi-
tur de plano, puta ꝑ confeſſionem, vel ſummariæ, & pōt cogno
27 ſcere iudex ſecularis: aut ordinarie, & tunc Eps. ¶ † Vnum no. *b*
b ꝙ vbi ſufficit probare quaſi poſſeſſionē, qō non eſt ſpūalis, & iō
pōt cognoſcere Iudex ſecularis, coram quo mouetur poſſeſſo-
rium. & accedat ꝙ no. in c. diſpendioſam, de iud. ī Cle. Si ergo q̄-
ritur qualr̄ fiat miſſio. Rn̄. in oīb. bonis, non ꝙ poſſit poni ſm̄ de
cretum, ſed vt reus tędio affectus veniat rn̄ſurus. immo plus pu-
to, ꝙ hoc caſu ꝑꝑ ꝯtumaciam actoris reus poſſit mitti in poſſeſ-
ſionem bonorum actoris, quia iſtud iudicium eſt duplex, & idē
c dico *c* in vti poſſidetis, & in oīb. duplicib. iudicijs. ¶ † Quęro, qua
28 liter fiat miſſio in feudis? *d* Reſpond. aut eſt qō debiti, aut feudi-
d primo caſu pōt fieri ex primo decreto, non ex ſecundo, quia eēt
quædam venditio, vel permutatio, vt ſ̄. de ſent. l. libera. niſi eſſet
feudum, quod ex pacto poſſet vendi, vel ex abuſiua conſuetudi
ne, vt in c. 1. de feudo nō hn̄te propriam naturam feudi. & ſic fa
cit plus legis ꝑtās, quam ſn̄ia, alibi dr̄, ꝙ facit ſn̄ia, hoc facit legis
ꝑtās, vt no. ff. de fideic. lib. l. cum quaſi. §. ſi plures. ¶ Secundo ca-
ſu, *ſiue* vaſallus hēat qōnem cum dn̄o, quo caſu cognoſcūt pa-
e res curie. *e* i. qui ſunt vaſalli per feudum, & iurm̄ fidelitatis. nā il-
li, q non iurant fidelitatem, non intelliguntur eſſe pares, ſiue ſit
f q̄ſtio *f* inter vaſallos, ſiue de poſſeſſione bonorum, ſiue de ꝓprie
tate dominus cognoſcit, vt no. in c. Romana, ad fi. de appel. li. 6.
in Nouel. niſi quæſtio poſſeſſionis requireret ſeueriorem vltio-
nem, puta legis Iuliæ de vi publica, vel priuata ī vi expulſiua, vel
accuſationis iniuriarum, in ui turbatiua facta malo ordine, vt ff.
de actio. & obl. l. ſeruus. tunc enim quo ad hunc effectū non po-
teſt. cognoſcere dn̄s feudi, quia non poteſt punire, niſi ſecūdum
naturā feudi. vt no. Inn. extra, de iud. c. cęterum, ſed cognoſcet
ordinarius loci, etiam ſi ciuilis incidat in criminali: quia pr̄icipa
lis cauſa rapit ſecum acceſſoriam, vt ſ̄. de iud. l. quoties & ita ſi
ne alia mutatione teneas de hoc pūcto. fiet ergo miſſio, ſed qua
liter, & per quem, dic vt in c. 1. de mil. vaſal. qui cont. eſt, & ſi non
ſufficiunt remedia legum, ille, qui ius habet, poteſt aduerſarium
29 diffidare, & ei guerram licitam facere. textu. eſt not. ¶ † Quæro
g qualr̄ fiet miſſio. in ſeruitutem? *g* Reſpond. vt dicit l. is, cuius. ſi
ſer. vend. v. g. peto aquæductum conſtitui, mittor in poſſeſſionē
omnium bonorum contra eum; qui non facit agēdi ſecum po-
teſtatem, quod eſt interpretatum contra latitantē: lex tn̄ ponit
aliquando iſta, vt diuerſa, vt ff. de fideic. liber. l. Stichum. Et ſi tu
dicis, immo pro menſura debiti declarati? Rn̄. nō tenetur actor
declarare intereſſe, cum ſibi non interſit, tn̄ ſeruitus imponi dēt
vt ff. de ſer. l. ſi fundo. ¶ Si autē actor declararet intereſſe, fieret
pro menſura debiti declarati, vt in auth. noſtra. In hac aūt miſſio
ne dēt ſtare actor, & inde non diſcedere, antequam ius aquæ ſit
h conſtitutum. ꝙ intellige, ſi miſſus ſtetit in poſſeſſione *h* ꝑ annū,
ſm̄ Rof. vt ipſe no. in ti. de actione ex ſtipulatu interpoſita ab æ-
dificāte. Vel dic ꝙ verbum, conſtituiſſet, intelr̄ per patientiam:
nam in ſeruitutib. ſufficit patientia, nec oportet ꝙ agenti det ti-
tulum, quia non agitur ad hoc, vt ff. de vſufr. l. 3. §. dare. ſed & dā-
na ſiccitatis debēt refund. h. d. l. is cuius. ſm̄ intellectum gl. Alius
intellectus eſt, ꝙ ibi loquitur in confeſſoria, vbi contra latitantē
fit miſſio in omnia bona, & non ante diſcedit miſſus, quam ſer-
uitus cōſtituatur, ſcilicet per patientiam, nam ſeruitus quotidie
conſtituitur. nec enim poteſt tota patientia in inſtanti præſtari,
vt ſubtiliter not. in l. corruptionem. ſ̄. de vſufru. Ideo autem dixi
quod familia prohibeat, ſ. domini voluntate, & quia factum fa-
miliæ meæ, quæ eſt ī poteſtate mea, ex cuius facto obligor, repu
tatur factum meum. Item qa ad me peruenerit, vt oſtendat, ꝙ ſi
cut poſſeſſio ponit reum in rei vendicatione: ita turbatio in con
feſſoria. Item & damna ueniunt, quia ſine aqua prata fiunt ari-
da, ſicut patet in pratis fęnarijs, de quibus in Lombardia percipi
tur ſumma vtilitas. vterque igitur intellectus eſt bonus. ¶ Oppo
i nitur *i* de l. ſi prius, ff. de noui ope. nunc. vbi alia forma iubet con
tumaci, ꝙ præſtet cautionem de non ædificando contra præten
ſam ſeruitutem, niſi probauerit ſe ius ędificandi hr̄e. Sol. vtraq.
via eſt bona. Sed quæ pœna eſt iſta: quia oportet probare ſe ius
ędificandi in ſuo habere, cum tam aplitudine iuris, quam iuris
præſumptione, omnia prædia ſint libera per cauſam naturalē
prædiorum, quia ſeruitutes prædiorum ſunt quędam accidētia
quæ non pręſumuntur, vt no. in l. altius, ſ̄. de ſer. & aqua. dicit Io.
quod negans ſeruitutem deberi, probat hoc eo ipſo, quod ali-
quando fuit liberum, ergo & nunc. Alij, quod cum actor iuraue
rit de calumnia, & ſemiplene probauerit, non p̄ſumitur prædiū
30 liberum, vt ff. ad exhibend. leg. theſaurus. † Aliqualis enim pro-
batio requiritur plus in reali, quam in perſonali, propter maius
præiudicium ſecūdum quoſdam, quorum opinio recitatur ex
tra, vt li. non conte. c. quoniam frequenter. Item iſte contumax
debebit probare prædium ad ſe pertinere, ego dico, ꝙ non præ-
ſumitur liberum, niſi agatur negatoria, quia factus eſt de reo
actor. & tēpore, quo diſputabitur de iſta præſumptione, vtriuſq.
partis iura diſcutientur: vnde iſta præſumptio cum reſpiciat ꝓ-
bationes, debet allegari ordinato iudicio negatorio, nam ante
non patrocinatur. Sed quare de reo efficitur actor? Rn̄. quia iu-
dex tacite decernit ita, ex quo non uis eſſe defenſor, ſis actor.
K Quæro, quibus remedijs compelletur *K* cauere? Rn̄deo, vt l. 1.
31 §. quid ergo. de ven. inſpi. † Quæro, an intra annum poſſit pur-
l gari *l* contumacia ſatiſdando de expenſis, & damna reficiendo?
Rn̄. ſic, ſm̄ Rofr. vt ipſe no. in ti. ſi alicui debeatur ſeruitus realis.
m Quæro, nunquid *m* ſicut Prætor poteſt conſtituere pignus p̄tc-
rium, ita poſſit conſtituere ſeruitutem prætoriam ex primo de-
creto, quantum ad ſimplicem vſum facti? Reſpond. ſic, ar. l. Ful
cinius, §. fi. ff. ex quibus cauſis in poſ. eat. quæ ſeruitus ſic conſti-
tuta non tribuit ius, & eodem modo reuocatur, ſicut reuocatur
primum decretum. Quæro, nunquid *n* in rei vendicatione poſ-
ſit interponi ſecundum decretum? Gl. dicit ꝙ non. Inn. in c. dile
cto, de verb. ſign. dicit, ꝙ ſic, tu dic, ꝙ non poteſt inteponi ad iu-
dicatiue, ſed poteſt interponi abnegatiue, quia, ſtatuitur reo di-
latio ad docendum de ſuo dn̄io, quo non docente, interloquen
do pronunciabit ipſum de dn̄io non audiendum, & iſta interlo
cutoria erit ſecundum decretum & iſta ſunt ſubtilia, & notabi-
lia. Non ob. ff. de rei vend. l. in ſpēli. vbi reus non cogitur docere
de dn̄o, qa illa rl̄a fallit hoc caſu ꝑꝑ ipſius rei ꝯtumaciam, per q̄
de reo efficitur actor, Et ſcias, ꝙ licet actor poſſideat, tn̄ nolens
p̄t pati rei vendicationem, vt nō. ff. de excep. rei iud. l. ſi a te. §. j. &
12 ibi eſt gl. ſolennis. † Modo reuoco in dubiū, qualiter fiat miſſio
o in iurib. *o* incorporalib. & iſta qō diuiditur in duas, quia primo q̄
ritur qualr̄ fiat in iurib. incorporalibus conſtituendis. Secundo
qualiter fiat in iuribus incorporalibus iam conſtitutis. Venio ad
primum, peto mihi conſtitui ſeruitutem. Reſp. aut perſonalem,
& tunc mittar in poſſeſſionem facultatis utendi ipſo iure, ac ſi
conſtitutus eſſet, puta vſufr. quia hęc eſt res petita, quę certa ſpe
cie continetur. Et idem de vſu, quia vtraque iſtarum ſeruitutū
eſt pars dominij, vſusfructus tamen eſt plenior pars, q̄ vſus, vt ff.
de leg. 2. l. cum filius, §. dn̄s. aut peto conſtitui ſeruitutem prædia
lem: & tunc nomine prædij, & nō nomine perſone meę mittar
in poſſeſſionem exercitij, ſeu facultatis illius ſeruitutis. Nam li-
cet obligatio mea ſit, & non prędij, tn̄ executio fit in prędio, vt
l. qui aliena, §. fi. ff. de neg. geſt. ecce caſum in l. is cuius, ſi ſer. ven.
Petebam cōſtitui ſeruitutem aquęductus, reus abſentauit ſe, ne
lis poſſet ſecum conteſtari, datur mihi remedium, quia cā ſum
matim cognita mittar in poſſeſſionem oīum bonorum. hoc pri
mo. Sed quæro, qn̄ debeo de dicta poſſeſſione diſcedere? Reſpō
qn̄ ius aquæductus erit mihi ꝯſtitutum, & reſarcita damna tp̄is
quo tu vel familia de tua voluntate non fuiſti paſſus me aquam
ducere: vnde forte prata mea, vel arbores fuerunt deſiccata. h. d.
Not. ergo ꝑꝑ contumaciam ſeruitutis non conſtitutæ fieri miſ-
ſionem in aliena bona ſecundo not. non recedi de poſſesſione,
33 niſi ſeruitus cōſtituatur. Item & niſi damna reſarciantur. † Du-
bitatur ergo, qūo intelligantur illa verba, & non ante diſcedere
q̄ reus ius aquæducendæ conſtituiſſet? Dicit Rofr. ꝙ iſtud eſt ve
rum poſt annum: ſed iſtud nihil eſt, quia hic agebatur perſona-
p li, dictum aūt Rof. poſſet eſſe verū cum ageretur criminali. *p* Sed
gl. antiqua Nic. Furioſi ſuper ver. cōſtituiſſet. ſupplebat, vel ſatiſ-
q daret de iudicio ſiſti. vel hoc nō dicit, qa per dolum *q* abſentaue-
rat. vel dic, ſicut ipſe ꝯſtituiſſet, ideſt donec probetur non con-
ſtituta. hoc. n. ipſo, ꝙ ſe abſentauit ꝯſtituit, ideſt præſumitur con
ſtituta. prima verior. Vel dic nouum intellectum, ꝙ ſicut iudex
aliquādo conſtituit pignus Prætorium, ita poteſt conſtituere a-
quæductū Prætoriū, & nihilominus mittere in poſſeſſionē alio-
rum

ADDITIONES.

a Et dicas. Vide Bal. in l. quoties, ſup. de iud.
b Vnum no. Vide per aliquos in d. Cle. diſpendioſam, hic alle.
c Idem dico. Vide in l. ſi duo, §. 1. ff. vti poſſ.
d In feudis. Vide ſup. ver. ſed nunquid propter debita, & Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vec. in 5. q. ff. de dam. inf.
e Pares Curiæ. Qui ſint iſti, uide ſu. uer. ſed nunq̄d propter debita, & quis cognoſcat de feu. vide Bal. in l. pen. ſup. ſi a non compe. iudi. & ſup. eod. ver. ſed nunquid propter debita.
f Siue ſit q. Vide in c. 1. §. prærerea. & §. in ſuper. prohi. feu. ali. per Frid. & in ca. 1. de contro. feu. apud pa. termin.
g In ſeruitutem. Vide Bal. in l. ſi prius, in 10. oppo. 1. par. ff. de oper. no. nunc. & Bald. late infra.
h In poſſeſſione. vide Bal. ſup. in ver. quæro de intellectu.
i Opp. Vide infra.
K Compelletur. Vide Bald. in l. ſi prius, in ſecunda, quæſtio. & ibi gloſſ. ff. de nou. operis. nunc.
l Purgari. vide per Bal. in l. ſi prius, in 9. opp. 1. par. ff. de ope. no. nunc.
m Nunquid. vide Bald. in l. ſi finita, §. Iul. de dam. inf. & inf. in antep. col.
n Andr. Barb. Quæro nunquid. De verbo, volo, uide Bald. in l. ſeru: electione, de legat. 1.
o P. D. Iuribus, Adde hic per Innoc. in capitulo, 1. de eo, qui mit. in poſ. cau. rei ſer. & per Specu. in titu. de contu. §. ſecundo, Et per iſtum in l. is, cuius, ſi ſeru. vend. vbi per Bar.
p Incorporalib. vide ſup. qualiter autem fiat in negatoria, vide j. verſ. quæro qualiter fiat miſſio in negatoria. & Bal. hic loquitur in perſonalibus, de uſufr. & uide Bar. in l. ſi prius, in 6. q. ff. de nou. ope. nun.
q Per dolum. vide Imo. in l. ſi prius, in gl. in uer. defenderetur, ff. de ope. no. nunc. & iſtam opinionem uidetur tenere etiam Iac. de Are. ut ſtatim refert Bal.

tum bonorum. Et ſi reus non negat ſeruitutē debere, hēt locū tex.ꝙ debet vſumfr.conſtituere.Si aūt neget, habet locū ſatiſdatio, vt ī auth.noſtra.iſte aūt aqueductus prætorius hēt naturā ſimplicis miſſionis ex primo decreto,& interim miſſus pōt vti, & reus tenetur pati. Modo venio ad caſum, qn̄ ago pro ſeruitute intentans confeſſoriam.Et iſta qō diuiditur in duas:nā aut ego agens ſum in quaſi poſſeſſione, & turbor, aut nullo modo ſum in quaſi poſſeſſione,&ſic nō turbor,ſed non admittor per reum poſſidentem ad libertatem.Primo caſu conſiderandum eſt, quod in confeſſoria officio iudicis debet poſſidenti patientia,vt ff.de ſer.ruſt.præ.l.i.j.in fi.vnde poteſt dici,ꝙ patiētia ſit res petita ꝯſecutiue,licet non principaliter:in ipſam aūt fit miſſio ꝑ iuſſum patiendi,& cautionem non impediendi,donec ꝯria pſona,i.reus probauerit ſe ius impediendi habere, & iſte iuſſus ē in terlocutio,& pōt reuocari ꝯrio imperio,& iō vocatur primum decretum.i.prima interlocutio ī rē ipſam, vt ff.de oper.no.nūc. l.ſi prius.Caue tibi,iſte non eſt intellectus,l.ſi prius,ſ.qn̄.agēs cōfeſſoria poſſidet quia agens,ſ.quis poſſidet,in nullam aliā rē mittitur, qa eſſet miſſio impertinens iuri intentato, & qa qđ petit, intus habet,ſed contumax punitur alia via.ſ.per cautionē,& o-neris probandi tranſlationem,quod intelligit Ia.de Are.ſi reus

e latitat,*a*alias non ſic grauiter puniret:ſed ſatiſdando,& expēſas reficiendo,daretur ei defenſio abſq.eo, ꝙ in onere ꝓbandi, vbi reus erat prius,nunc eſſet factus actor.alius caſus eſt,qa agēs nō eſt in poſſeſſione ſeruitutis,& tunc ex primo decreto ponitur in quaſi eius detentatione,qa ſicut ſe habet detentatio in reb.corporalibus,ſic ſe habet quaſi detentatio in rebus incorporalibus. hoc tenet Dyn.in d.§.Iul.in 4.q.alle.l.a quo fundus.de dam.īfe. & ff.ſi ſer.vēd.l.is cuius familia.prout intelligitur in tex.all.vnde ibi ſuper verſi.agi poſſe.dicit Cy.confeſſoria actione,ſm̄ Odofr. ſed gl.intelligit perſonali actione.Cy.& ſuper gl.quæ incipit ſu. de nouo.ibi, Sol.vt ibi dicit, agitur perſonali. Alij dicunt,quod agitur in ꝯfeſſoria in rem actione:& qa nō ꝯparuit reus,fit miſſio in poſſeſſionem oīum bonorum, & ꝑmanebit actor in poſſeſſione,donec ueniat reus,& caueat de non impediēdo,& cōſtituat ſeruitutem non ꝑ ꝯctum,ſed ꝑ patientiam,& qđ dr̄,ꝙ in ꝯfeſſoria nō ꝯſtituitur ius,verum eſt ꝑ diffinitiuā ſn̄iam,ſed hic ꝯſtituitur ꝑ interlocutionem ad tps,donec agit negatoria,& ꝓbauerit reus ius non eſſe actori aquæducendæ.Cy.hic autem ꝓ

b bat iuris præſumptione,*b*quia prædia præſumunt libera,niſi aliquæ præſumptiones ſint in ꝯrium,vt no.in d.l.ſi prius.Conſide-

c ra,verum eſt.*c*ꝙ prædia in generali ſua natura pſumuntur libera,ſed non pſumitur,& tenens prædium ſibi dn̄s prædij.Nō ob. gl.l.ſicuti,§.ſed ſi quæratur,ff.ſi ſeruo ven.quia hic ꝑꝑ contumaciam aggrauatur onus probandi, vt debeat Iudici dn̄ium ꝓbare odio contumaciæ. non ſufficit ergo contumaci probare ſibi negatoriam ꝑ poſſeſſionem, & quaſi,ſed oportet ꝑ alia indicia probare ſibi negatoriam cōpetere ad hoc, vt non impune Prætorem contempſerit ſm̄ legem.Pone,quod hoc dicat, Ego quæ

d ro,*d* quid ſi ille, qui eſt in poſſeſſione ſeruitutis, petit hanc poſſeſſionem ſibi confirmari,vt l.j.§.de Carb.edic. Reſpondeo, cū hic petitor non habeat hanc commenſurationem tanti cū tanto, quia nil petitur præſtari, fiet miſſio ꝯ latitantem,vt olim,in

34 oīa bona,arg.d.l.is cuius.†Quæro,qualiter fiet miſſio in vti poſ-

e ſidetis,*e* cum agens aſſerat ſe poſſidere.Reſpon.fit miſſio ī candem poſſeſſionem tenendam:tn̄ diuerſo modo,qa ex nō pacifica in pacificam. vnde reus repellitur ab inquietando,& iubetur non inquietare,donec probet de iure ſuo, ſ.ſe eſſe potiorem in poſſeſſione,vel agētem non poſſidere,vt ff.de aqua quotidiana

f & æſtiua.in l.pen.& intelligitur,ꝙ iſta cautio *f* præſtatur agenti, præmiſſa ſummaria cognitione de iure agentis, non per ſolum iuſm,ſed per probationes ſaltem coniecturales. Nam ī actionibus realib.ſꝑ dēt liquere ſummatim de iure agentis,anteq̄ ī poſſeſſionem mittatur, quia agit de ꝑiudicio circa poſſeſſionē, vel quaſi inferendo,& iō non eſt incōueniēs illud qđ dr̄ in l.ſi prius, de tranſl.oneris ꝓbandi.& vnum ſcias,ꝙ in iſtis iurib.īcorpora

g libus,*g* in quib.uenit patientia,ut no.ff.del b.leg.l.Aurelius,§.cē tum.tenetur non ſolum qs pati,ſed ēt de inquietatione eorum, quos prohibere pōt.tex.eſt no.in d.l.is cuius.& arg.ff.de pact.nō impoſſibile.Quero, qualr̄ fiat miſſio in negatoria. Rn̄.aut agens tendit ad remouendum quoddam turbamen qđ fecit aduerſarius nōdum aliquā poſſeſſionē ſeruitutis. Debes em̄ ſcire,ꝙ aliud eſt quaſi poſſidere ſeruitutem, qđ non

h pōt fieri niſi per patientiam *h* dn̄i prædi. Aliud eſt turbare,quod eſt ꝯ oēm patientiam?ſic & vtroq.caſu dn̄s prędij hēt negatoriā dico ergo,ꝙ ſi agens eſt in poſſeſſione dominationis,& libertatis,fit miſſio per cautionem, & iuſſum,vt l.ſi prius. Si autē eſſet in poſſeſſione dominandi, non eſt tn̄ in poſſeſſione libertatis, non ſtatim, vt deſinat ſeruitus,ſed ut reus tædio affectus ueniat rn̄ſurus:non enim proprie poſſumus dicere,qđ mittatur in poſſeſſionem ſeruitutis,quia in re ſua non poſſidet ſeruitutē.vide: id,quod apud aduerſarium eſt, uocatur ſeruitus:apud dominū uocatur libertas,quæ non eſt aliud, quam quędam naturalis diſpoſitio prædiorum, quia ſic ſunt diſpoſita, & apte nata, eo qđ libera ſunt nata,vt no.ſ.de ſeruit.& aqua.l.altius. Ex hoc ſequitur,ꝙ libertas eſt q̄dam naturalis habitudo prædij,ſeruitus autē eſt accidentalis habitudo, & extrinſeca qualitas prædij, vt ff.de

i verb.ſign.l.quid aliud.Sed hic *i* quęritur,quare negatoria dicitur competere pro libertate,& confeſſoria pro ſeruitute. Dicit Pla. ex vi nominis,quia qui agit negatoria,dicit ſeruitutem non deberi,qui agit ꝯfeſſoria,dicit ſeruitutem deberi: & cum actiones denominentur a ꝯclone libelli,iō ſic vocantur,non autem intellexit Pla.de voce,ſed de ſenſu vocis.Conſidera,quia qui defendit libertatem,non aliud ſupponit,niſi quia abnegat ſeruitutem. Ille autem,qui prætendit ſeruitutem, abnegat libertatē, Quare ergo vtraque non dr̄ negatoria? Reſpon. quia actiones denominātur ab extremo,in quo ſunt actiue,non in quo ſunt paſſiue,vt

35 l.1.in prin.ff.ſi pars hæred.petat.† Quærunt Docto. qualiter fiat miſſio in iudicio diuiſorio,in quo mutua relatione hinc inde agi videtur,quia alter adiudicationes non poſſunt fieri, quia ubi nulla petitio,ibi nulla adiudicatio,vt ff.de procura.l.ſi defuncto §.qui ad communia.Reſpon.contra contumacem fit miſſio in ſuam portionem tenendam,donec ad Iudicem venerit,& ſatiſdederit,& expenſas refuderit, & hoc propter perſonales præſtationes:quia ſi agatur ad perſonales praſtationes,caſus eſt idem, quod in mera perſonali ſeruatur,vt in l.apud Iulia.ff. quibus ex cauſis in poſſeſ.ea.Sed ſi agatur ad ipſam diuiſionem,tunc ſi ſolus conuentus poſſidet,fit miſſio in poſſeſſionem partis pro indiuiſo,ad inſtar realis,vt d.l.ſi quis emptionis, §.pen.Si autem vterque poſſidet,aut conuentus negat actorem eſſe conſortem, & tunc dicam in eum transferri onus probationis propter contumaciam,argum.d.l.ſi prius.Sed ſi non negat, immo ſolam diuiſionem detractat,tunc dico mulctandum,argum.Inſti.de off. iud.§.pen.& l.1.§.quid ergo. de uentre inſpicien. iſta ſunt verba Dyn.Sed ego aliter dixi,quia vbi in re petita non poteſt fieri miſſio,fit miſſio in alia arbitrio boni uiri. & iō dixi,quod fiet miſſio in portionem contumacis,vel forte in poſſeſſionem pro diuiſo iuxta naturam petitionis.Nam dicere,pro ut dicit dominus Dy.quod pro indiuiſo,vt in reali,non uidetur bona ſimilitudo.verum eſt enim, quod quando agitur reali ad partem pro indiuiſo,fit miſſio pro indiuiſo:ſed in iudicio diuiſorio ideo agitur, vt diuidatur, non vt pro indiuiſo poſſideamus & ſimus in communione,vt no.in l.& puto,§.primo,fam. erciſcun.& in ſumma puto.quod in huiuſmodi caſibus perplexis relinquatur arbitrio iudicis in quam rē,& quatenus faciat miſſionem ex primo decreto,ſicut eſt in arbitrio ſuo,quib.vijs, & modis ſuam iuriſdictionem defendat,vt l.ſatis.de in ius voc.& l.j.ff. ſi quis ius di.non obtemp.Illud aduerte, quod vbi Iudex mittit ex arbitrio,non præcluditur via reo per lapſum anni,ſed locum habet auth.noſtra tam in reali,quam in perſonali iudicio, vt ſu.

6 de iud.leg.ſancimus.& arg.extra,de conſt.cap.ex literis.† Quæro,pone,ꝙ ex conceſſione Principis prætendo me habere paſſagium fluminis,vel ex flumine publico diuertendi aquam ad meum molendinum: vicini contradicunt, ago contra eos officio iudicis, quod puto,eſſe in rem ſcriptum, quia licet iſtud ius non ſit ſeruitus,eſt tamen quoddam priuilegium reale,quia ſubiectum iſtius eſt ſtatus permanens, &eſt(vt ita dixerim)quoddam dominium per ſe,i.mixti imperij. Reſpond. eodem modo mittar in poſſeſſionem, quo fit miſſio in libertatibus,& ſeruitutibus,vt d.l.ſi prius.& ideo lex illa in materia horum iurium incorporalium eſt valde peregrina non ſolum dictatu,vt dicit Rofred.ſed & ſingulari ipſius legis difficultate, & vtilitate. Iurium aūt quædam ſunt incorporalia, nam omnia iura nō ſunt incorporalia,cum ea, q̄ prædijs adhęrent,prædalia ſunt, vt ſeruitutes. quædam corporalia,vt ea quæ conſiſtunt in generibus, ſicut eſt colligere paſſagium a quibuſdam incorporaliſſimum: vt per nāles

A D D I T I O N E S.

a Latitat. Vide ſu.prox.q.& quod ibi dixi.& de hoc eſt gl.in l.ſi prius,in verſi. defenderetur,& ibi Pau.de Caſt.ff.de ope.no.nun.

b Præſumptione. Vide Barto.in l.prius,in 2.oppo. tertiæ partis,de operis noui nunciat.

c Verum eſt Adde iſta verba ad not.per Bar.in l.ſi prius,in 2.oppo,tertiæ partis præalleg. licet Docto. ibi maxime Imo. ſentiant contrarium, & uide ibi gloſ.in verb. egiſſent.

d And.Barb.Ego quæro.Bar.in l.3.§.ſi.ff.de acq.poſſ.tenet contra dixi in c. quoniā, §.ſi.vt lite non cont.

e Vti poſſideris Vide Bal.ſup. in verſ.quæro,qualiter fit miſſio in vti poſ.

f Iſta cautio.De qua in l.ſi prius,ſup.alleg.vel de quo in iſta auth.

g Incorporalibus.In contrarium videtur facere l.ſi tibi domum,in prin.ff.loc.

h Phil.Dec.Patientiam.Et adde quod etiam huiuſmodi patientia poteſt eſſe violenta,per quam talis quaſi poſſeſſio quæritur, vt no.per Bar.& Alexand.de nou.oper. nuncia.in l.1.§.in operis.per Inno.in c.olim,lo 3.de reſtitut.ſpol.& D.But. in cap. fin.de cauſa poſ.Sed per quot actus quæratur, habes per Abb.in cap.olim, de cauſa poſ. & propr. & not. per eundem in cap.cum eccleſia Sutrina, illo titulo, vbi vide.

i Sed hic. Vide per Bar.in l.ſi prius,in prima oppo. ſecundæ partis,ff. de noui operis nunciat.

Staatsbibliothek
zu Berlin
Preußischer Kulturbesitz

Baldi Vbaldi Pervsini Ivrisconsvlti Omnium ... In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria. Alexandri Imolen. Andreæ Barb. Celsi, Philippiq[ue] Declj adnotationibus illustrata, Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo, vniuersas Digest. Cod. ac Instit. materias complectente, cum Pactorvm etiam ac Constitvti eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata ...

Vollständiger Titel:	Baldi Vbaldi Pervsini Ivrisconsvlti Omnium ... In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria. Alexandri Imolen. Andreæ Barb. Celsi, Philippiq[ue] Declj adnotationibus illustrata, Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo, vniuersas Digest. Cod. ac Instit. materias complectente, cum Pactorvm etiam ac Constitvti eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata
PPN:	PPN1040821308
PURL:	http://resolver.staatsbibliothek-berlin.de/SBB000255BC00000000
Erscheinungsjahr:	1615
Signatur:	an:2" Gc 16196-2
Kategorie(n):	Historische Drucke, Rechtswissenschaft
Projekt:	intR2DoD, Historische Drucke digital
Strukturtyp:	Monografie
Seiten (gesamt):	563
Seiten (ausgewählt):	250-430
Lizenz:	Public Domain Mark 1.0

tum bonorum. Et ſi reus non negat ſeruitutē debere, hēt locū
tex.ꝙ debet vſumfr.conſtituere.Si aūt neget, habet locū ſatiſ-
datio, vt ī auth.noſtra.iſte aūt aquęductus prætorius hēt naturā
ſimplicis miſſionis ex primo decreto,& interim miſſus pōt vti,
& reus tenetur pati. Modo venio ad caſum, qn̄ ago pro ſerui-
tute intentans confeſſoriam.Et iſta qō diuiditur in duas:nā aut
ego agens ſum in quaſi poſſeſſione, & turbor, aut nullo modo
ſum in quaſi poſſeſſione,& ſic nō turbor,ſed non admittor per
reum poſſidentem ad libertatem.Primo caſu conſiderandum
eſt, quod in confeſſoria officio iudicis debet poſſidenti patien-
tia,vt ff.de ſer.ruſt.præ.li.j.in fi.vnde poteſt dici,ꝙ patiētia ſit res
petita ↄſecutiue,licet non principaliter:in ipſam aūt fit miſſio ꝑ
iuſſum patiendi,& cautionem non impediendi,donec ꝯ̃ria pſo-
na,i.reus probauerit ſe ius impediendi habere, & iſte iuſſus ē in
terlocutio,& pōt reuocari ꝯ̃rio imperio,& iō vocatur primum
decretum.i.prima interlocutio ī rē ipſam, vt ff.de oper.no.nūc.
l.ſi prius.Caue tibi,iſte non eſt intellectus,l.ſi prius,ſ.qn̄.agēs cō
feſſoria poſſidet quia agens,ꝙ̃uis poſſidet,in nullam aliā rē mit
titur, qa eſſet miſſio impertinens iuri intentato, & qa qđ petit,
intus habet,ſed contumax punitur alia via.ſ.per cautionē,& o-
neris probandi translationem,quod intelligit Ia.de Are.ſi reus
e latitat,*a*alias non ſic grauiter puniretꝰ:ſed ſatiſdando,& expēſas
reficiendo,daretur ei defenſio abſq.eo, ꝙ in onere ꝓbandi, vbi
reus erat prius,nunc eſſet factus actor.alius caſus eſt,qa agēs nō
eſt in poſſeſſione ſeruitutis,& tunc ex primo decreto ponitur in
quaſi eius detentatione,qa ſicut ſe habet detentatio in reb.cor-
poralibus,ſic ſe habet quaſi detentatio in rebus incorporalibus.
hoc tenet Dyn.in d.§.Iul.in 4.q.alle.l.a quo fundus. de dam.īfe.
& ff.ſi ſer.vēd.l.is cuius familia.prout intelligitur in tex.ali.vnde
ibi ſuper verſi.agi poſſe.dicit Cy.confeſſoria actione,ſ̃m Odofr.
ſed gl.intelligit perſonali actione.Cy.& ſuper gl.quæ incipit ſu.
de nouo.ibi, Sol.vt ibi dicit, agitur perſonali.Alij dicunt,quod
agitur in ↄfeſſoria in rem actione:& qa nō ↄparuit reus,fit miſ-
ſio in poſſeſſionem oīum bonorum, & ꝑmanebit actor in poſ-
ſeſſione;donec ueniat reus,& caueat de non impediēdo,& cō-
ſtituat ſeruitutem non ꝑ ꝓ̃ctum,ſed ꝑ patientiam,& qđ dr̄,ꝙ in
ↄfeſſoria nō ↄſtituitur ius,verum eſt ꝑ diffinitiuā ſnīam,ſed hic
ↄſtituitur ꝑ interlocutionem ad tp̄s,donec agit̄ negatoria,& ꝓ-
bauerit reus ius non eſſe actori aquæducendæ.Cy.hic autem ꝓ
b bat iuris præſumptione,*b*quia prædia præſumunt̄ libera,niſi ali-
quæ præſumptiones ſint in ꝯ̃rium,vt no.in d.l.ſi prius.Conſide-
c ra,verum eſt.*c*ꝙ prædia in generali ſua natura p̄ſumuntur libe-
ra,ſed non p̄ſumitur,& tenens prædium ſibi dn̄s prædij.Nō ob.
gl.l.ſicuti,§.ſed ſi quæratur,ff.ſi ſeruo ven.quia hic ꝑ ꝯ contuma
ciam aggrauatur onus probandi, vt debeat Iudici dn̄ium ꝓba-
re odio contumacię. non ſufficit ergo contumaci probare ſibi
negatoriam ꝑ poſſeſſionem, & quaſi,ſed oportet ꝑ alia indicia
probare ſibi negatoriam cōpetere ad hoc, vt non impune Præ-
torem contempſerit ſ̃m legem.Pone,quod hoc dicat, Ego quæ
d ro,*d*quid ſi ille, qui eſt in poſſeſſione ſeruitutis, petit hanc poſ-
ſeſſionem ſibi confirmari,vt l.j.ſ̃.de Carb.edic.Reſpondeo, cū
hic petitor non habeat hanc commenſurationem tanti cū tan-
to, quia nil petitur præſtari, fiet miſſio ꝯ̃ latitantem,vt olim,in
34 oīa bona,arg.d.l.is cuius.†Quæro,qualiter fiet miſſio in uti poſ-
e ſidetis,*e* cum agens aſſerat ſe poſſidere.Reſpon.fit miſſio ī can-
dem poſſeſſionem tenendam:tn̄ diuerſo modo,qa ex nō pacifi
ca in pacificam.vnde reus repellitur ab inquietando,& iubetur
non inquietare,donec probet de iure ſuo, ſ.ſe eſſe potiorem in
poſſesſione,vel agētem non posſidere,vt ff.de aqua quotidiana
f & æſtiua.in l.pen.& intelligitur,ꝙ iſta cautio*f* præſtatur agenti,
præmiſſa ſummaria cognitione de iure agentis, non per ſolum
iur̄m,ſed per probationes ſaltem coniecturales. Nam ī actioni-
bus realib.ſꝑ dēt liquere ſummatim de iure agentis,anteq̄ ī poſ
ſeſſionem mittatur, quia agit de p̄iudicio circa poſſeſſionē, vel
quaſi inferendo,& iō non eſt incōueniēs illud qđ dr̄ in l.ſi prius,
de transl.oneris ꝓbandi.& vnum ſcias,ꝙ in iſtis iurib.īcorpora
g libus,*g*in quib.uenit patientia,ut no.ff.del b.leg.l.Aurelius,§.cē
tum.tenetur non ſolum qs pati,ſed ēt de inquietatione eorum,
quos prohibere pōt.tex.eſt no.in d.l.is cuius.& arg.ff.de pact.nō
impoſsibile.Quero, quar̄ fiat miſſio in negatoria. Rn̄.d.aut a-
gens tendit ad remouendum quoddam turbamen qđ fecit ad-
uerſarius nōdum aſſecutus aliquā quaſi poſſeſſionē ſeruitutis.
Debes eīn ſcire,ꝙ aliud eſt quaſi poſſidere ſeruitutem, qđ non
h pōt fieri niſi per patientiam *h* dn̄i prædi. Aliud eſt turbare,quod
eſt ꝯ̃ oēm patientiam:ſic & vtroq.caſu dn̄s prędij hēt negatoriā
dico ergo,ꝙ ſi agens eſt in poſſeſſione dominationis,& liberta-
tis,fit miſſio per cautionem, & iuſſum,vt l.ſi prius. Si autē eſſet
in poſſeſſione dominandi, non eſt tn̄ in poſſeſſione libertatis,
non ſtatim, vt deſinat ſeruitus,ſed ut reus tædio affectus ueniat
rn̄ſurus;non enim proprie poſsumus dicere,qđ mittatur in poſ
ſesſionem ſeruitutis,quia in re ſua non posſidet ſeruitutē.vide:
id,quod apud aduerſarium eſt, uocatur ſeruitus:apud dominū
uocatur libertas,quæ non eſt aliud, quam quędam naturalis di
ſpoſitio prædiorum, quia ſic ſunt diſpoſita, & apte nata, eo qđ
libera ſunt nata,vt no.ſ̃.de ſeruit.& aqua.l.altius. Ex hoc ſequi-
tur,ꝙ libertas eſt q̄dam naturalis habitudo prædij,ſeruitus autē
eſt accidentalis habitudo, & extrinſeca qualitas prædij, vt ff.de
i verb.ſign.l.quid aliud.Sed hic *i* queritur,quare negatoria dicitur
competere pro libertate,& confeſſoria pro ſeruitute. Dicit Pla.
ex vi nominis,quia qui agit negatoria,dicit ſeruitutem non de-
beri,qui agit ↄfeſſoria,dicit ſeruitutem deberi: & cum actiones
denominentur a ↄcl̄one libelli,iō ſic vocantur,non autem intel
lexit Pla.de voce,ſed de ſenſu vocis.Conſidera,quia qui defen-
dit libertatem,non aliud ſupponit,niſi quia abnegat ſeruitutem.
Ille autem,qui prætendit ſeruitutem, abnegat libertatē, Quare
ergo vtraque non dr̄ negatoria? Reſpon. quia actiones denomi
nātur ab extremo,in quo ſunt actiue,non in quo ſunt paſſiue,vt
35 l.1.in prin.ff.ſi pars hæred. petat.† Quærunt Docto. qualiter fiat
miſſio in iudicio diuiſorio,in quo mutua relatione hinc inde a-
gi videtur,quia aliter adiudicationes non poſſunt fieri, quia ubi
nulla petitio,ibi nulla adiudicatio,vt ff.de procura.l.ſi defuncto
§.qui ad communia.Reſpon.contra contumacem fit miſſio in
ſuam portionem tenendam,donec ad Iudicem venerit,& ſatiſ-
dederit,& expenſas refuderit, & hoc propter perſonales præſta-
tiones:quia ſi agatur ad perſonales praſtationes,caſus eſt idem,
quod in mera perſonali ſeruatur,vt in l.apud Iulia.ff. quibus ex
cauſis in poſſeſ.ea.Sed ſi agatur ad ipſam diuiſionem,tunc ſi ſo
lus conuentus poſidet,dico ꝙ mittar.in poſſeſſionem partis pro
indiuiſo,ad inſtar realis,vt d.l.ſi quis emptionis,§.pen.Si autem
vterque poſſidet,aut conuentus negat actorem eſſe conſortem,
& tunc dicam in eum transferri onus probationis propter con-
tumaciam,argum.d.l.ſi prius.Sed ſi non negat,immo ſolam di-
uiſionem detractat,tunc dico mulctandum,argum.Inſti.de off.
iud.§.pen.& l.1.§.quid ergo. de uentre inſpicien. iſta ſunt verba
Dyn.Sed ego aliter dixi,quia vbi in re petita non poteſt fieri miſ
ſio,quia agens poſſidet,fit miſſio in alia arbitrio boni uiri. & iō
dixi,quod fiet miſſio in portionem contumacis,vel forte in poſ
ſeſſionem pro diuiſo iuxta naturam petitionis.Nam dicere,pro
ut dicit dominus Dy.quod pro indiuiſo,vt in reali,non uidetur
bona ſimilitudo.verum eſt enim, quod quando agitur reali ad
partem pro indiuiſo,fit miſſio pro indiuiſo:ſed in iudicio diuiſo
rio ideo agitur, vt diuidatur, non vt pro indiuiſo poſſideamus
& ſimus in communione,vt no.in l.& puto,§.primo,fam. erci-
ſcun.& in ſumma puto.quod in huiuſmodi caſibus perplexis re
linquatur arbitrio iudicis in quam rē,& quatenus faciat miſſio
nem ex primo decreto,ſicut eſt in arbitrio ſuo,quib.vijs, & mo-
dis ſuam iuriſdictionem defendat,vt l.ſatis.de in ius voc.& l.j.ff.
ſi quis ius di.non obtemp.Illud aduerte, quod vbi Iudex mittit
ex arbitrio,non præcluditur via reo per lapſum anni,ſed locum
habet auth.noſtra tam in reali,quam in perſonali iudicio, vt ſu.
6 de iud.leg. ſancimus. & arg.extra,de conſt.cap.ex literis.† Quæ-
ro,pone,ꝙ ex conceſſione Principis prætendo me habere paſſa-
gium fluminis, vel ex flumine publico diuertendi aquam ad
meum molendinum:vicini contradicunt, ago contra eos offi-
cio iudicis, quod puto,eſſe in rem ſcriptum, quia licet iſtud ius
non ſit ſeruitus,eſt tamen quoddam priuilegium reale, quia ſu-
biectum iſtius eſt ſtatus permanens, & eſt(vt ita dixerim)quod-
dam dominium per ſe,i.mixti imperij. Reſpond. eodem modo
mittar in poſſeſſionem, quo fit miſſio in libertatibus,& ſeruitu-
tibus,vt d.l.ſi prius.& ideo lex illa in materia horum iurium in
corporalium eſt valde peregrina non ſolum dictatu,vt dicit Ro-
fred.ſed & ſingulari ipſius legis difficultate, & vtilitate. Iurium
aūt quædam ſunt incorporalia,nam omnia iura nō ſunt incor-
poralia,cum ea, q̄ prædijs adhęrent,prædalia ſunt, vt ſeruitutes.
quædam corporalia,vt ea quæ conſiſtunt in generibus, ſicut eſt
colligere paſſagium a quibuſdam incorporaliſſimum, vt per
nāles

ADDITIONES.

a Latitat. Vide ſu.prox.q.& quod ibi dixi.& de hoc eſt gl.in l.ſi prius,in verſi. defen
deretur,& ibi Pau.de Caſt.ff.de ope.no.nun.
b Præſumptione. Vide Barto.in l.prius,in 2.oppo. tertiæ partis,de operis noui nun-
ciat.
c Verum eſt Adde iſta verba ad not.per Bar.in l.ſi prius,in 2.oppo,tertiæ partis præ-
alleg. licet Docto. ibi maxime Imo. ſentiant contrarium, & uide ibi gloſ.in verb.
egiſſent.
d And.Barb.Ego quæro.Bar.in l.3.§.fi.ff.de acq.poſſ.tenet contra dixi in c. quoniā,
§.fi.vt lite non cont.
e Vti poſſidetis Vide Bal.ſup.in verſ.quæro,qualiter fit miſſio in vti poſ.
f Iſta cautio.De qua in l.ſi prius,ſup.alleg.vel de quo in iſta auth.
g Incorporalibus.In contrarium videtur facere l.ſi tibi domum,in prin.ff.loc.
h Phil.Dec.Patientiam.Et adde quod etiam huiuſmodi patientia poteſt eſſe violen
ta,per quam talis quaſi poſſeſſio quæritur, vt no.per Bar.& Alexand.de nou.oper.
nuncia.in l.1.§.in operis.per Inno.in c.olim,lo 3.de reſtitut.ſpol.& D.But. in cap.
fin.de cauſa poſ.Sed per quot actus quæratur, habes per Abb.in cap.olim, de cau-
ſa poſ. & propr. & not. per eundem in cap.cum eccleſia Sutrina, illo titulo, vbi
vide.
i Sed hic.Vide per Bar.in l.ſi prius,in prima oppo. ſecundæ partis,ff. de noui operis
nunciat.

nāles obłones,q̃ non poſſidentur, niſi multiplicatæ faciāt reſul-
tare quādam ſubiectionem, vel annum cenſum, vt ext. de ele. c.
37 q̄relam, & extra, de rel. do. c. ꝯſtitutus, per Inn. ¶ †Et ſcias, ꝙ du
plex eſt cenſus, q eam, q ſoluitur noīe liuelli, qdam, q ſoluit̄ no-
mine ꝓpriæ rei ex conſuetudine honoris, forte in cā, vel in ſubſi-
dium. puta dotis ſoluendæ per Comitem pro filia ſua. primo nā
a que caſu ſi non ſoluitur *a* res liuellaris, incidit in ꝯmiſſum. ſecū-
do caſu, quia proprietas eſt non ſoluentis, non incidit in ꝯmiſ-
ſum, ſ̄m Inno. Et idē dicit Azo. in Sum. in l. j. ff. de pub. & uide ꝙ
no. ff. de dam. inf. l. ſi finita. §. ſi qua ſint. nam qđ dixi in conſuetu
dine, idem dico in p̄ſcriptione. Eſt enim conſuetudo tacitū ſtatu
tum, in quo oportet actus eſſe p̄ſcriptos, quod pōt ēt eſſe nouū
derogando, & non reqrit ꝯtinuam obſeruantiam: qa caſus ꝯſue
tudinis non poſſunt eſſe immediati, exigit̄ tamen, quòd interim
non ſeruetur, ꝯ̃ l. nemo, §. temporales, de re iu. Sed mera præſcri
ptio nō poteſt eſſe ſine derogatione, i. vſurpatione iuris alterius,
arg. ff. de vſu. l. 1. & ideo vbi non eſt aduerſarius, ibi non eſt præ-
ſcriptio, quia omnis præſcriptio eſt trāslatiua iuris, vt l. fi. de edi.
38 di. Adri. tol. l. nec vtilem, ff. ex qui. cau. ma. ¶ † Quæro, nunqd *b*
b in reb. prohibitis per teſtōrem alienari, poſſit fieri miſſio? Reſp.
aut oportet eas in corpore patrimonij retineri, & non pōt fieri
miſſio, vt l. 2. de vſuca. pro empt. Aut quia ſubiacent reſtōni, ſta-
tim cum qs alienum ſe facere intēdit a reali dn̄io, aut ſub alia ꝯ-
ditione ſunt reſtōni ſubiectæ, & interim poſſunt pignora prętо-
ria effici. l. fi. §. ſin aūt. cōia de leg. & hoc quo ad creditores hr̄dis,
creditorib. aūt teſtōris non pōt ipſe teſtōr legem imponere, vt
39 ff. de fideic. lib. l. cum fidei. & facit de pig. l. in quorum. ¶ Quęro
c mulier *c* eſt miſſa in poſſeſſionem ꝑ quantitate dotali: an fructus
quos percipit, extenuent dotem? Reſpond. aut poſt annum reſti
tutionis dotis, & non extenuant eam, niſi quatenus excederent
probabiles fructus dotis, vt quia mulier amplius perciperet de
proprio patrimonio, & ſic dēt limitari. l. Titia, ff. de ſolu. Tu con
ſidera, quidam dicunt viro deberi vſuras dotis, ſed non mulieri.
d extra de vſur. c. ſalubriter. ego dico, *d* ꝙ fortius deberentur mu-
lieri quam uiro. Nam viro debentur ꝑꝑ cām extrinſecam, ideſt
ꝑꝑ onera matrimonij. Sed mulieri debentur propter cauſam in
trinſecam, ideſt quia eſt domina dotis, & ideo frui debet. ſic ſ̄.
de iure dot. leg. vbi adhuc. nam & ea lege datur dos, vt inde alat̄,
e ff. famil. erciſcun. l. ſi maritus. Item debet mitti *e* in poſſeſſionem
non ſolum pro dote, ſed etiam pro intereſſe ſuo, qui venit iure
cuidam tacitæ actionis de dote, quia iudicium dotis eſt vniuerſa
le, vt no. in l. quod dicitur, ff. de impenſis. & (vt ita dixerim) eſt q̄-
dam actio mercenaria, quę competit ad ſucceſſiones deputatas
dotis a iure, pro quibus etiam bona mariti ſunt tacite obligata;
f ſecundum Specu. *f* & ſic debet diſtingui l. Titia. ff. ſol. mat. aut lo
quimur Intra annum reſtitutionis dotis, & tūc certum eſt quod
interuſurium pertinet ad virum, vel ad eius hęredes, non ad mu
lierem, vt ff. ſol. ma. l. ſi conſtante, §. quoties. tamen ſi non habet
aliunde, vnde ſe alat mulier, debet tantum percipere, quod ſuffi-
ciat ad alimenta. Iſtud enim non venit tanquam, ex mora, ſed ex
natura rei. i. dotis. Nam certum eſt, ꝙ quis de proprio uiuere de-
bet, ſed dos eſt proprium patrimonium mulieris, vt no. extra, de
dona. inter vir. & vx. c. per veſtras. & ſimile not. ff. de min. l. deni-
g que. §. ſed vtrum. ergo de ſuo ali debet. & ſi hæredes *g* viri nolūt
eam alere, reſtituāt ſibi dotem, detracto interuſurio. medij tem-
h poris, vt d. §. quoties. *h* & ita debēt ītelligi quod no. ſ̄. de rei vxo.
40 act. l. 1. §. exactio. ¶ † Vlterius quæro, ſi mittor *i* in poſſeſſionem
i ex primo decreto, an locabo ego, vel dominus? Reſpond. ſecun-
dum Dominum Dynum, debitor non vult colere, potero ego
colere, vel alij colendam locare. & hoc verum, quādo miſſio ſit
loco ſatiſdationis, quia nondum venit tempus ſoluendi. Si autē
loco puri debiti, dicit Dy. ꝙ agricoltura, & locatio ſpectat ad cre
ditorem, alle. ad prædicta, l. is qui. §. qui legatorum, & §. quod ſi
hæres, ff. vt in poſſ. le. & §. de bo. autho. iu. poſſ. l. Pretor. in princ.
& l. in venditione, §. 1. & no. j̃. eod. l. fin. dic tamen, ꝙ ad longum
K tempus miſſus non poteſt locare, K quia non pōt alienare, & ta-
lis locatio eſt alienatio, ſ̄m oēs, prout alienatio eſt genus. ſed an
ſi venditio, v. g. prohibita eſt, ſed non ſunt prohibiti alij modi a-
lienandi. Dicit Rofr. ꝙ ꝓhibita uenditione, dicta locatio eſt pro-
hibita. & ponit vnam rationem, q̃ non ponit aliquis alius Doct.
Nam ſi conduceremus, ſequeretur. ꝙ valeret conductio; & hoc
poſito in eſſe, ſequeretur, ꝙ conductor poteſt uendere vtile do-
minium, & ſic perueniretur ad venditionem. Et cōcludit, quod
prohibita alienatione eſt prohibita omnis ſpecies non gratuitæ
& voluntariæ alienationis. Fallit, vbi rō legis eſt in contrarium.
Item fallit, vbi lex ratione caret. Item multo fortius fallit, qn̄ lex
municipalis eſt ꝯ̃ rōnem, ut ꝙ non poſſint vendi bona laicorū
clericis. Item fallit, vbi lex continet ius ſingulare, vt j̃. de pręd. cu
41 ria. l. fi. lib. x. ¶ † Pone, miſſus ſum in poſſeſſ. cuiuſdam domus: ac
ceſſi cum vxore, & familia mea, & moratus ſum ibi decennio,
nunqd tātum computabo de ſorte, quanti fuiſſem habitationē
ꝯducturus, & vr̄ ꝙ ſic, quia iſta utilitas eſt fructus rei. In ꝯ̃rium
vr̄, qa potius ibi dicor morari, quam habitare, vt ff. de his, q deie.
vel effu. l. j. §. habitare. & ff. de alea. l. j. §. domum. vn̄. citatio ibi de
me facta tanq̃ ad domum habitationis, nō teneret. nec. n. dicor
habitari, q ſtatim poſſum repelli ꝑ debitorem ꝯtumaciā purgan
tem. quod verum puto, qa detinere poſſum gratuito, & ipſa de-
tentio, & fructus eius eſt vnū & idem: niſi forte qs diceret, ꝙ de
beo alij locare ꝑ legem ſ̄. all. ſed non puto, ꝙ hoc poſſit mihi im
putari, ar. no. ſ̄. de iure deli. l. fi. §. & ſi p̄ſatam ꝑ Cy. & qa quāto
l tpe dēam eſſe in tenuta, eſt mihi ignotum. ¶ Quæro, qd de miſ-
ſione *l* in poſſeſſionem rei mobilis? Dic ſ̄m Dy. ꝙ apud miſſum
eſſe debet, niſi creditor eſſet ſuſpectus, qa tūc dēt ſequeſtrari, all.
42 d. l. is qui. §. qui legatorum. ver. in cęteris. vbi uide ¶ † Quæro, qs
eſt iudex ꝯpetens in iſta miſſione ex primo decreto? Rn̄. cōple-
ctiue eſt iudex competens ille, qui habet miſſionis executionē
ſed interlocutiue de mittendo requiritur mixtum imperium, vt
ſ̄. dixi. ſed Iac. But. dicit hoc verū eſſe, vbi proponitur actio: ſed
vbi proponitur officium iudicis, vt in edic. diui Adri. tum tam
īterlocutio, quam miſſio eſt mixti imperij, quia omnia nobilia
officia iudcium, ſunt mixti imperij, ut ipſe no. ī l. edicto, ſ̄. đ edi.
di. Adria. tol. ubi eum uideas. ¶ Circa ſecundum decretum no.
tria. Primo, ꝙ iudex non debet feſtinare. Secundo, ꝙ fieri nō de
buit, factum tamē tenet. Tertio. ꝙ iudex ignorantem priuat poſ
ſeſſione. Iſta ſunt verba gl ff. de dam. inf. l. ſi finita, §. ſi forre quod
tene menti. Dicit gl. ꝙ iuſſus iudicis, ſiue ſecundum decretū, eſt
loco tituli, vt l. damni, §. non ſolum, de dam. inf. & qa ꝑ titulum
non acquiritur dominium, ſed magis per traditionem, & inue-
ſtituram corporalē, ut in c. 1. quid ſit īueſt. collat. 10. ideo reqri-
43 tur miſſio corporalis. ¶ Nunc aliqua *m* videamus de ſecūdo de-
m creto. Et primo quæro, vtrum *n* ſecundum decretum habeat lo-
n cum in rei vendi. Gl. dicit, ꝙ non, quia ſtatim, ꝙ actor īcipit poſ
ſidere irrecuperabiliter, deſinit habere aduerſarium, vt l. 1. đ al.
iud. Item fruſtra petit poſſeſſionem, quam habet. Item per hoc
vr̄ cedere poſſeſſioni: ideo ſtatim eſt liberatus ab inſtantia ſ̄d In
no. dicit, ꝙ in reali interponitur ſecundum decretū, extra de re
lig. domi. c. conſtitutus. & tunc ibi primum decretum concedit
poſſeſſionem, ſalua cauſa proprietatis rei conuenti, ſecundū de
cretum confirmabit poſſeſſionē excluſo reo, etiā in agendo de
dominio non dico, ꝙ dominiū non adiudicetur actori, qa eſſet
contrarius ſibi ipſi. & ſi tu dicis, reus non poſſidet, cōcedo: tamē
adhuc intereſt procedere ad declarationē dominij actoris reo
comparente, vt ff. de excep. rei iud. l. ſi a te. §. 1. reo autem non cō
parente, nō poteſt hoc declarari, quia eſſet diffinitiua, ſed debet
reo imponi perpetuum ſilentium ſuper controuerſia dominij,
& hoc modo interponitur ſecundum decretum in realibus. ſed
in ſeruitutibus facilius proceditur, quia pro eis actio datur con-
44 feſſoria. vt Inſt. de act. §. æque. ¶ † Quæro, an a ſecundo *o* decre-
o to poſſit appellari? & videtur quod non, quia non interponitur
niſi contta latitantem, & uerus contumax non appellat. Itē qa
eſt interlocutoria, a qua non appellatur. Cy. determinauit quod
poteſt appellari, quia abſorbet ius abſentis. quod uerum ē ſi ab
ſens ſuam contumaciam purgauerit, vel de ea non conſtet, niſi
præſumptiue, quia præſumpta contumacia non officit appellā-
ti. ¶ Modo ego quæro, nunquid in ſecundo decreto requiratur
latitatio uera, vel præſumptiua? Dic ꝙ ſecundū decretum quā-
doque interponit ob meram contumaciam, & tunc requiritur
p latitatio, *p*. i. occultatio ſui a facie iudicis uera, vel præſumptiua,
vt l. Fulcinius, §. adeo. ¶ Interdnm interponitur gratia utriuſq;
partis,

ADDITIONES.

a Si non ſoluitur. Vide per Bal. in l. 1. §. 1. ff. de publica.
b Nunquid. No. q. noſtram ad l. ſi ita quis, ff. de verb. obl. & l. filiusfa. §. diui, de le. 1. de qua q. vide per Barto. in l. peto, §. prædium, de leg. 2. & Bald. in l. 2. ſup. ſi aduerſ. vend. pig. in fine.
c Mulier. No. ad c. ſalubriter, hic alle. & vide Barto. in l. inſulam, §. vſuras, ff. ſol. mat. & Ang. in l. Titia, ff. de ſol. & Mod. in §. ſacræ. Inſt. de act. & per Imo. in l. diuortio, ff. ſol. mat. in princ. verſi. circa tertium.
d And. Barb. Ego dico. an vxori debeantur uſuræ. uide Ang. in l. Titia, ff. ſol. in l. diuortio, in princ. ff. ſol. mat. Bal. ibi. & Mod. Bal. in l. inſulam, §. uſuras, eo. ti. Cy. in l. 1. §. exactio, ſu. de rei vxo. act.
e A. B. Item debet mitti. iudicium dotis eſt utile. Mod. in rub. ſol. mat.
f Secundum Spe. in tit. qui fil. ſint leg. & uide Bart. in l. ſi cum dotem, ff. ſol. mat.
g Et ſi hæredes, Cy. poſt Imo in l. diuortio, in prin. ſol. mat.
h Quoties. vide Bar. contrarium ibi.
i Si mittor. vide Bart. in l. in uenditione, hic alleg. & l. Prætor. etiam hic alleg. & dū Bald. hic ſubdit ad quantum tempus poſſit locare, vide Bart. in d. l. in vend.
K Locare. Vide in l. codicillis, §. inſtituto, ff. de lega. 2. de alijs hic poſitis, uide in l. 2 ſup. de uſu. pro empt.
l Quid de miſſione. vide Bart. in l. ſi finita. §. ſi quis autem, ff. de dam. infe. qui idem tenet.
m Nunc aliqua. vide tex. & Bal. quod ſic, in l. ordo, ſu. de exe. rei iud.
n Vtrum aliqua. vide Bal. ſu. ver. quæro, nunquid in hypo. uide quod dicit Bal. in l. ſi §. pen. ſup. de præſc. 30. ann. qđ lapſus anni habet uim ſecundi decreti in realib. & uide Bar. in l. ſi finita, §. Iul. ff. de dam. infe.
o An a ſecundo. vide Bar. in l. 2. ff. de appel. rec.
p Latitatio. Vide Bar. in l. ſi finita, §. Iul. in ver. item glo. dicit, ff. de dam inf. & quod no. Bar. in l. Fulcinius, §. quid autem, ff. quib. ex cau. in poſ. ea. & Doct. in c. conſultationibus, ext. de offi. del. per Salic. hic.

partis,ſ.actoris & rei, cuius ītererat ſolui: quia debitū erat vſura
rium,vel pænale,vt ff.de neg.geſt.l.debitor,& tunc non requirit
a latitatio vera,vel præſumptiua:ſufficit eñ cōis citatio.Vnde ēt *a*
minor, & eccleſia patiuntur ſm decretū,ꝙ mixto fauore inter
ponitur,ſm Inn.q ita eleganter notat in d.c.dilecto,de verb.ſig.
Et qa pōt eſſe dubium in iſto,vtrum grã vtriuſq.vel non: tenet
b ſm decretum in dubio,*b*& tranſit ſm decretum in rem iudica
tā,niſi appelletur,ꝙ tenē menti, verba Iac.de Are.in l.ſi eū,§.j.
c de fideic.liber.Non ergo oīs contemptor*c*latitare dr̄,& ſic non
oīs ꝯtemnens venditionem patitur,ſed demum ille,qui latiat.l.
Fulcinius.Iac.Item aliud eſt non obedire,& aliud eſt eſſe cōtu-
45 macē,vt hēs mirabile exemplum eadem l.§.fi.† Modo ego, q̄-
d ro,*d*nunquid miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto rei, q̄
ſcit eſſe alienam,poſſit ipſam præſcribere?& vr̄ ꝙ ſic,ff.de noxa.
l. & generaliter. contrarium determinat Dominus Dy.qa ſcm̄
Iudicis repræſentat factum debitoris,l.ſi plus,§.1.ff.de euic.ſicut
ergo tradente debitore,nō uſucaperet pp defectum bonę fidei,
ita nec tradente Iudice.Fallit in cā noxali, & damni infecti, qa
cā miſſionis rei cohæret,& afficit vnūquemq.vt d.l.gnãlr.Præ-
terea,licet ſm decretum hēat uim diffinitiuę inter litigantes,nō
tñ quo ad dñm rei non citatum;& iō non pōt dici,ꝙ quo ad eū
authoritas Iudicis excuſet,vt j.vnde vi,l.meminerint, & l.ſi qs
in tantam.in gl.& l.fi.ſi per vim,vel alio modo.Iſtud eſt certum
ꝙ ſi reus non poſſideret,miſſus non p̄ſcriberet,qa haberet titu-
46 lum ab uno,& poſſeſſionem ab alio,nō illius tituli noīe.† Quæ-
e rit Dy.an in ſecundo*e* decreto reqratur ſecūda miſſio actualis,
an ſufficiat ſecūda miſſio verbalis?& dicit ꝙ ſufficit, ſi miſſus ē
in actuali poſſeſſione ex primo decreto,vñ non requiratur ex ſe
cundo noua inueſtitura corporalis,quia idē operatur ſcm̄ iudi-
cis, quod factum dñi.ſic ff.de rei ven.l.quædam mulier argu.ad
hoc,ff.de hær.inſt.l.3.§.qui fideicommiſſaria.abuſiua ergo poſ-
ſeſſio ex primo decreto tranſit in veram poſſeſſionem ex ſecun
do,p̄ſertim quia primum decretum ordinabatur ad ſm,tāquā
47 ad ſuum finem,arg.l.fin.ff.ſi ex noxali cā agatur.† Quærit Dyn.
f nunquid in hypothecaria*f* interponatur ſm decretū:Dicit Dyn.
ꝙ ſic,ſi agitur hypothecaria ꝯ dñm rei: ſecus ſi ꝯ alium poſſeſſo
rem,& hoc mō cōcordat gl.ꝯrias qq.quæ ſunt in l.ſi qs emptio
nis.§.pe.de præſcr.30.an.& l.3.§.fin.ff.de acq.poſſ.quę diſtinctio
non placet, quia concluſio libelli in hypothecaria non tēdit ad
abdicationem dñij,ergo nec ad ſm decretum.Qua propter ſi q
dem poſt litem conteſtatam,vel quaſi,facta eſt miſſio, ſatiſfcm̄
eſt agenti, quia hypothecaria nudam poſſeſſionē auocat,*g* nec
g plus poſſet conſequi per diffinitiuam:ergo nec per interlocuto-
riam,vt ff.de euic.l.cum uenditor.in prin.Si autum ante litē cō-
h teſtatam,tunc poſt annum tranſit in veram poſſeſſionem,*h* quę
ante annum impetrari non poſſet,quia dilatio anni datur reo a
lege,& ſtatutum legis ęquiparatur diffinitiuæ, & ideo īterlacu-
i toria iudicis contra diffinitiuam legis eſſet ipſo iure nulla,*i* vt in
c.indultum.de reg.iur.lib.6.Vltimo ſcias quod primū,& ſm de
cretum ſemper producit in eſſe aliquod ius,quod prius nō erat
in rerum natura,ꝙ non poſſet iudex ſine legis authoritate, ſed
actiones non concernunt ius producendum,ſed iam in eſſe, &
in ſubſtantia productum,vt ff.de procura.l.licet,§.ea obligatio.
& quia magis eſt aliquid de nouo creare, quam exequi iam p̄-
ductum.iō tam primum, quam ſecundum decretū, ſunt mixti
imperij.vt ff.de iuriſd.om.iud.l.iubere cauere.& dr̄ decretum a
decerno,i.ſtatuo,& ordino.Occurrit talis caſus.Fœnerator ex
iuramento egit contra debitorem, & ex cōtumacia meruit pri
mum decretum,poſtea deceſſit debitor,& ſucceſſit hęres,ꝯ quē
continuato proceſſu eo ſolenniter citato, & latitante, proceſ-
ſum fuit ad ſecundum decretum,& quædam bona, quæ inue-
nerunt penes emptorum,fuerūt uēdita,& ex pretio ſoluta pars
prætenſi debiti;alia vero bona,q̄ non reperierunt penes empto-
rem,fuerunt adiudicata fęneratori pro reſidua quantitate.Mo-
do hr̄s debitoris vult iſtos proceſſus infringere, quæritur nūqd
poſſit?& non eſt dubium:ꝙ poſſet, ſi non eſſet appoſitū iur̄m,
quia prædicta eſſent facta ob falſum debitum,l.1.§.hęc verba,
ff.ne uis fiat ei.requiritur enim(vt dictum eſt)latitatio ꝯ credito
K rem,ſed hic non eſt creditor,*K*ergo non eſt latitatio contra cre-
ditorem.ſed quia eſt appoſitum iuramentum, ex tali iuramēto
d̄ iure canonico oritur actio,ut extr.de iureiur.c.debitores.§.ſi
vero.ergo proceſſus vr̄ tenere,qa fundatus ſuper actione,ſeu ſū
l p remedio exequibili.nec obſtat *l* ſi tu dicis,promiſſor habet ex
ceptionem,dolo facis,quia iur̄m non permittit eam opponi.Et
paria ſunt,exceptionem non competere,& excipi non poſſe.Itē
non obſtat,ſi tu dicas, ꝙ iſte agit p calumniam,quia non eſt in
calumnia,ex quo ius permittit.Item non obſtat ſi dicar̄,hic eſt
turpitudo ex parte ſolius ſtipulatoris,quia iur̄m non patitur de
iſta turpitudine.Quæro ergo de primo ad vltimum cōcludēdo,
& vr̄ ꝙ teneat proceſſus,tñ quicquid eſt, vr̄: ꝙ ſtatim fęnerator
teneatur reſtituere id,quod ad eū puenit,vt d.c.debitores, 3.re-
ſponſo.& no.ff.de cond.indeb.l.Neratius.Nam promiſſor vſu-
m rarum,qui ſoluit ſciens ſe non teneri,tamē repetit,*m*qa excedit
naturam condōnis indebiti pp turpitudinem recipientis, l.j.cū
l.ſeq.ff.de cond.ob turp.cau.Dicet aliquis, ꝙ immo non tranſit
dñium ſponte ſoluti,quia quando ſic ſoluit,ſtatim recuperat,&
non trāsfert dñium,vt ff.de ſolu.leg.q ſoluit. Reſpōdeo duobus
modis.primo,ꝙ ibi ſoluit ex pacto,vt ſtatim redderetur,hic ſol
uit ſine pacto.Secundo,quia illa lex loquitur,quando numera-
tio nullum affert effectum.Sed hic affert affectum, quia debitor
liberatur a periurio,vel non fit periurus.Iſta ſol. probatur per le.
ſi tibi,ff.ſi cer.per.& ff.ſol.mat.le. ſeruus dotalis. Vel ſolue aliter,
quia lex ꝯria procedit,vbi ex eodem fonte deberetur reſtō. Sed
hic fit ex noua cā.i. ex quaſi contractu, ex quo in ipſa ſolutione
oritur condictio indebiti. ¶ His præmiſſis venio ad deciſionem
quæſtionis,& dico,ꝙ iſtud iudicium fuit circumductum morte
iurantis,vt no.Inn.ext.de iureiu.c.veritatis,nec habet aliunde vn
de ſubſiſtat.& ideo ſecundum decretum quocunque modo in-
terpoſitum,fuit nullum.Sed quid ſi fuit proceſſum ad ſm decre
tum in vita debitoris in virtute dicti iuramenti; Reſpondeo, ꝙ
penes debitorem remanet cōdō,ſed res a legitimo emptore nō
auocatur,arg.s̄.de iure delib.l.fi.& §.& ſi p̄fatam,& in l.2.§.fina.
48 de le.2.¶ † Quæro,qualr̄ fiat miſſio in annuis præſtationibus;*n*
n Reſponde,ante diem male agitur directo, & p ſe ad futura: ſed
ſi ad futurum venit p accidens.i.ꝯſequenter, ſiue ſit ꝯſequentia
tp̄is,ſiue acceſſorij ad principale,bene agitur:non tñ fit executio
niſi per cautionem futurorum,vt d.l.is cui.vt in poſ.leg.ff. de iu-
dic.l.non quemadmodum cum ſua materia.¶ Vltimo de ſerui
tutib.ſcias,ꝙ licet conſtituæ ſint,tamen ſunt temporis pręteriti
perfecti,quia participant de præterito quo ad originem,& de fu
turo prædicantur quo ad effectum,vt in l.corruptionem,de vſu
fru.& de verb.obl.l.pluribus,§.& ſi placeat.

ADDITIONES.

a Vnde etiam. Vide Bal.in l.cum proponas,ſup.eo.Spec.in tit.de primo, & *ſecundu* decreto,§ nunc dicamus,verſ.illud autem,& verſ.ſeq.
b In dubio. Vide Io.de Imo.in c.conſultationib.de offi.deleg.& hæc no. per ea, qoæ no.gl.& Bal.in l.Fulcinius,§.ſi quis bona,ff.quib.ex cauſis in poſſ.ea. & pro Bald. hic,vide gl.in l.Imperatores,in verſi.& fruſtra,ff.de priui.cred.
c Contemptor. Vide Imo.in l.ſi finita,§.Iul.ff.de dam.infec.in fi.& Imo.in c.dilecti, in fi.ext.de verb.ſign.tenet contrarium.
d Modo ego quæro. Facit auth.malæ fidei.ſup.de præſcr.long.temp.10. vel 20.an. & vide Bar.in l.ſi finita,§.ſi de vectigalib.ff.de damn.inf.
e An in ſecundo. Vide Bar.in l.ſi finita,§.Iulia.ff.de dam.inf.
f Nunquid in hypothecaria. Vide ſup.& dixi ſup.eo.& uide Ang.& plenius per Imo. in l.ſi finita,§.Iul.ff.de dam.inf.per Io.And.in addi.Spec.in tit.de contu.§. ſequitur ſuper ver.ſed nunquid hodie.
g Auocat. Ad quam auocandam tunc non admittitur in reali.l.cōſentaneum, & ibi no.ſup.quo.& quando iud.
h Poſſeſſionem. Sentit de poſſeſſione irreuocabili per l.ſi quis emptionis,§. ſed & ſi quis,ſup.de præſcr.30.ann.
i Iure nulla. Vide Io.de Imo.in l.4.§.hoc autem,ff.de dam.inf.
K Creditor. Scilicet quia vſuræ ſunt prohibitæ.
l Nec obſtat. Item tenent Doct.in c. debitores,hic alleg. & vide quod no.Bald. in l. amplius,ff.rem rat.hab.per c.ad noſtram.extr.de iureiu.
m Repetit. Vide per Bar.in l.ſi non ſortem,§.1.de cond. indeb. & Bal. in l.conſtitutionib.ad fin.ſup.de uſu.
n Præſtationibus. uide Bal.in l.etiam,ſup.de exc.rei iud.& quæ no.Bal.in l. ſi finita §.de vectigalib.in 5.q.ff.de dam.in.

L E X VIII.

1 *Miſſus ex primo decreto ex cauſa dotis non acquirit dominium.*
2 *Dominium directum proter decreti authoritatem per præſcriptionem acquiritur.*

1 In poſſeſſionem, † Miſſus in poſſeſſionem ex pri-
mo decreto,& ex cā dotis, do-
minium non acqrit: quæro, quid ſi mittatur ex ſecundo decre-
to,nunqd acqrit directum dñium,vel vtile.an vſucapiendi cōdi-
a tionem? Reſpon.ſi debitor habebat directum *a* dñium, acquirit
directum dñium:ſi habebat vtile,acquirit vtile. alias acquirit v-
ſucapiendi ꝯdōnem,vt ff.de dam.infe. l. ſi finita,§. ſi qua ſunt iu-
2 ra,& §.ſi de vectigalib.¶ † Et ſcias,ꝙ hoc caſu pp authoritatem
decreti p p̄ſcriptionem acquiritur directum dñium,vt ff. de ſta-
tulib.l.ſtatuliber a cæteris,§.fi.ff.de nox.l.& gnãlr,& d.§.ſi de ve-
ctigalibus,ver.ſed ſi in vectigalib.& no.ꝙ gl.no.rōnem, quare ſi
debitor erat dñs,quæritur directum dñium miſſo, ſ. quia dñs vr̄
habere rem pro derelicto.ſi expectat ſecūdum decretum.ita no.
in l.Prætor,in prin.ff.de dam.inf.& tex.videtur hoc facere in d.l.
ſi finita,§.non autem.ſtatim intellige, ꝙ videatur habere pro de
relicto animo ſe liberandi a uinculo obligationis, vel oneris nō
ſimpliciter.& ideo non creditor, non conſequitur titulum pro
derelicto.

ADDITIO.

a Directum. Ponit Rom.in l.Prætoris.in prin.ff.de dam.inf.in addi.nouis, & per Salyc.hic.

L E X X.

1 *Sacerdos,qui propter excommunicationem commoda non percipit, non tenetur ad cenſum.*
2 *Miſſio vnius,ſi plures diuerſas ſententias prætendant,an proſit alteri.*
3 *Miſsio lite conteſtata facta cum vno ex primo decreto, an cum alijs uideatur facta.*

Decretum

4 *Decretum ſecundum omnibus creditoribus non prodeſt, ſicut primum.*
5 *Miſſus antequam vẽdere poſsit, bi enniũ, vel quadrienniũ expectari debet.*
6 *Clerici ſequeſtra recipere poſſunt.*
7 *Decreto Principis, vel iudicis, renunciari poteſt.*

Cum apud veteres. Miſſo vno ex creditorib. in poſſeſſionẽ ex prĩo de-
creto, cæteri venientes debito modo, & congruo tpe, videtur in
poſſeſſionem miſſi, & ſi procedatur ad venditionem bonorum
authoritate iudicis fiendam per ipſum miſſum, & plus ex pretio
percipiatur, quam miſſo debeatur, illud debet in ædem ſacram
deponi: & ne qua fraus in venditione committatur, debet ſerua
a ri ſolẽnitas huius legis. h. d. Et no. *a* in hac lege, ꝙ qui vult com-
moda ſentite, debet expenſas contribuere, ſic ff. de dam. infe. l. ſi
1 proprietarius. † Item not. ꝙ Sacerdos, qui pp excommunicatio-
nem non percipit commoda, non tenetur ad cenſum. de dã. in-
ſecto. l. inter duos. §. damni. in glo. Et not. ꝙ hæc lex vſque ad §.
vt autem conſonat iuri veteri, vt conſonat, ff. eod. l. cum vnus.
b In *b* quo ſic breuiter diſtinguo, aut creditores non ſunt eiuſdem
tituli, & tunc miſſio vnius non prodeſt alij, vt no. in l. cum vnus,
de bo. auth. Iudic. poſſ. & probatur in l. is cui, §. poſtquam, ff. vt in
poſſ. leg. tñ non præiudicat alijs, ſi, & ipſi poſtea impetrẽt miſſio
nem: quia in iſto pignore Prætorio (quod appellatur rei ſeruan-
dæ cauſa) non habet locum ibi regula, qui prior eſt tempore, po
tior eſt in iure, ff. vt in poſſ. leg. l. is cui, §. ſi prior. & de dam. infec.
l. ſi finita, §. ſi plures ibi, nam non expectauimus ordinem, & cę.
aut creditor, vel quaſi, ſunt eiuſdem tituli, & tunc refert, aut prę
tendunt cãm lucratiuam, & miſſio vnius non prodeſt alteri, vt
d. l. is cui, §. ſi prior. Idem ſi cãm quaſi lucratiuam, vt d. l. ſi finita,
§. ſi plures, ſecundo reſponſo, ſecundum Dyn. Aut prætendunt
cãm oneroſam, & tũc miſſio unius prodeſt alijs: tñ cum modifi
catione legis noſtræ, & rõ differentiæ eſt inter cãm lucratiuam,
& non lucratiuam, quia fauorabilior eſt, qui certat de damno q̃
qui certat de lucro, vt l. fi. in fi. ſup. de codicil. & prædicta ſunt ve
ra, ſiue loquamur in pignore Prætorio, ſiue in pignore, quod ca
pitur in cauſam iudicati, vt not. in l. ſi & iure. ff qui pot. in pig. ha.
ſecundum Dy. in c. qui prior. Sed Bart. dicit aliter, quod aut loq
c mur *c* in veris creditoribus, aut in ijs, qui veniunt officio Iudicis,
d qui proprie *d* non ſunt creditores, vt l. Quintus. §. fin. de ann. leg.
primo caſu, aut loqmur in pignore Prætorio, & in omnib. pro-
deſt, vt hic, & l. cum vnus, ff. eod. tit. aut in pignore iudiciali, ſiue
in cãm iudicati, quod idem eſt; & tunc miſſio vnius nõ prodeſt
aliis, immo prior tpe, potior eſt in iure, vt ĩ. qui pot. in pig. hab. l.
cum Rempub. ſecundum Bartolum, qui ita notat in d. l. cũ v-
nus. Vnum ſcias, ꝙ lex noſtra, quæ diſponit de paritate, requirit,
quod cãæ ſint pares: Nam ſi vna cauſa alteri præferret, ceſſaret
2 paritas huius leg. vt dixi ſupra eo. auth. & qui iurat. † Or modo
reuoco in dubium, opinionem Bart. pone ꝙ ſint plures præten-
dentes diuerſas ſñias, nũquid miſſio vnius prodeſt alteri? Nam
ſecundum doctrinam Bart. non prodeſt. ſed ſecũdũ doctrinam
Dyni prodeſt. Tu dic prodeſſe. Sed ſi vnus prętendat ſententiã
alter non, dic non prodeſſe, & ita loquitur l. cum Rempub. Nã
ibi Reſpub. prætendebat ſententiam: alius vero creditor nõ præ
tendebat ſententiam, & ideo potior eſt cã iudicati, & iſte eſt ve
e rus intellectus illius legis. Ex hoc deſtruitur *e* vna opinio Barto.
f qui dicit, & ſi duo *f* habẽt inſtrumentum guarentigiæ, quod ha-
bet vim ſententiæ, miſſio vnius non prodeſt alteri, nã immo, p-
deſt, ſi vterque habet inſtrumentum exequibile. Item ſi vnus ha
bet inſtrumentum guarentigiæ, alter ſentẽtiam. Sed ſi vnus ha-
bet inſtrumentum, alter non: tunc eſſet vera opi. Bar. Ex hoc ap
g paret alius error Bar. quia dicit, ꝙ vbig petitur officium Iudicis,
miſſio *vnius* alteri non prodeſt. Nam executiones petuntur offi
cio Iudicis, & tñ miſſio prodeſt, ut dictum eſt, videlicet, quando
proueniunt ex cã oneroſa, quia inſpicitur origo: ſecus ſi ex cã lu
cratiua, vel quaſi, vt eſt cauſa noxalis, & dãni infecti, vt no. ff. de
excep. do. l. apud Celſum, §. de authoris autem. Modo quæro,
duo ſunt hæredes ſcripti in teſtamẽto, vnus petit miſſionem, al-
ter non, vtrum miſſio vnius alteri prodeſt? & videtur diſtinguẽ
dum, ꝙ aut ſunt filij, & proſit; quia cauſa non eſt omnino lucra
tiua, nec oneroſa, ſed media inter hæc duo, vt no. ſupra de iur. &
fac. igno. l. nec emancipata, ſed ſi hæredes ſunt extranei, nõ pro-
deſt: quia cauſa eſt mere lucratiua. In cõtrarium videtur, quod
non proſit indiſtincte, quia officium iudicis eſt intentatũ, licet
alij dicant, quod immo cõdictio ex lege, ſi aduerſarius oppoſuit
ſe, vt no. ſupra de edic. di. Adria. tol. l. edicto. in gl. quæ incipit, ſi-
gillorum. Solut. dico non prodeſſe, quia illud remedium eſt re-
medium adipiſcendæ poſſeſſionis, & ex quo aliquis mittitur tã
quam in rem ſuam, ideſt tanquam hæres, quod idem eſt dictũ,
3 quod dominus, vt l. his verbis, in princ. ff. de hæred. inſtit. † Quæ-
ro, ſi lite conteſtat. cum uno, facta eſt miſſio ex primo decreto,
vtrum cum alijs videatur facta tanquam lite conteſtata cũ eis?
Reſpond. vbi ex litis conteſtatione ſurgit nouus effectus, ibi litis
conteſtatio non prodeſt alijs; & ideo ſi duo agunt petitorio in
eodem libello, quilibet pro ſua parte, & lite conteſtata, vel qua-
ſi cum vno, ſi ipſe mittitur in poſſeſſionem, non videtur alius
mitti, & ſic non habet commodum, l. 2. ſup. vbi in rem actio oc-
caſione huius edicti. Quęro, nunquid lex noſtra habeat locum
h in reali *h* actione? Reſpon. non, quia verba tex. loquuntur ſolum
in actione perſonali, & in creditoribus, & in debitoribus. Sed il-
le, qui habet rei vendicationem, non dicitur creditor, nec poſſeſ
ſor dicitur debitor, vt Inſt. de act. §. j. Quęro, creditor comparet
ſecundum formam authen. & qui iurat, ſup. eod. & præſtat cau-
tionem de iudicio ſiſti, & recuperat tenutam, vt ſupra eo. authẽ.
ei qui iurat nunquid iſta cautio de iudicio ſiſti proſit alijs credi-
toribus? Reſpon. non quia non tenetur purgans contumaciam
ſatiſdare de iudicio ſiſti, niſi cũ eo, qui vocauit eum ad cauſam.
tamen ſi alij creditores venirent ante reuocatam tenutam, pu-
to quod eis eſſet ſimiliter ſatiſdandum, antequam tenuta reuo-
caretur, quia acta ſunt communia. Et ex hac ratione ſequitur, ꝙ
i omnibus *i* creditoribus ſunt edenda. quod eſt not. † Denuo quę-
4 ro, nunquid *K* ſecundum decretum ita proſit omnibus credito-
K ribus, ſicut primum? Reſpon. non; quod apparet, quia ex vendi-
tione rerum prius ſatisfit miſſo, quam alijs, vt in §. ſi autem. Sed
l mirabile eſt, quomodo poteſt fieri miſſio de pluri, *l* quam ſit dę-
bitum, cum debeat fieri pro mẽſura debiti liquidati, nec in plus
poteſt interponi ſecundum decretum, vt not. ſup. de his qui ad
eccle. confu. l. præſenti? Sol. non poteſt fieri venditio in plus quã
debeatur omnibus creditoribus; ſed bene poteſt fieri in plus, quã
debeatur ſoli miſſo. Vel dic, quod aut vendidit index, & debet
vendere tantum pro tanto; aut vendidit miſſus nomine ſuo &
aliorum creditorum, & tunc poteſt fieri nomine vniuerſorum
creditorum, de licentia tamen iudicis vt hic, vel hic loquitur, qñ
non inueniebat emptorem, niſi ad totam rem; vel inueniebat,
ſed malum emptorem, qui nolebat offerre dignum partis pre-
tium, & ideo venditur totum, & ſuperfluum prætium deponi-
5 tur, vt hic; quod verius puto. † Deinde not. in hac lege, quod an-
m tequam miſſus *m* poſſit vendere, debet expectari biennium, vel
quadriennium, quod intellige ſtatutum fauore aliorum credi-
torum, & ad hoc vt miſſus poſſit vendere oĩa bona; ſed in pręiu-
dicium debitoris poteſt vendere expectato tempore congruo
iudicis arbitrio ſtatuendo debitori abſenti, quod veniat ad luen-
dum pignus. Nam tempus, quod a lege non determinatur, ar-
bitrio iudicis vr̃ committi; quia ex varijs figuris cauſarum põt
arbitrari, vt l. 2. de re iud. Sed ſi nullum tempus ipſe Iudex ſtatuit
tunc lex ſtatuit biennium, vel quadriennium, prout hic diſtin-
guitur. Et adde, quod dixi ſup. de exec. rei iud. l. ordo. Item not.
hic, quod qui plus participat de commodo litis, plus debet con-
tribuere in expenſis. Item nota de expenſis probandis per ſacra-
mentum. item not. hic, quod contra depoſitarium proceditur
executorie, & per interlocutoriam. Item not. hic, quod ſeque-
ſtrum non debet fieri cum damno ipſius depoſitarij. Item no. ꝙ
ſufficit depoſitario, quod reſtituat de mandato iudicis ei, cui iu-
dex præcepit; quia depoſitarius non habet mandatum, niſi a Iu-
dice, & ideo non oportet, quod cauſa cognita reddat ſequeſtrũ,
ſed ad ſolum verbum Iudicis, quia dicit But. quod non debet dã
n num pati. *n* Caueat tamen ſibi, ne recipiat depoſitum ad peti-
tionem partium, quia tunc cauſa cognita deberet reſtituere par
tibus vocatis. ſic ff. de dolo. l. ſi oleum. Item no. hic, quod bona
6 fides venditoris probatur per ſacramentum. † Item no. quod cle
rici poſſunt recipere ſequeſtra. Vltimo quæro extra, ſi miſſio fa-
o cta eſt in vnam rem, an poſſit vendi alio *o* res? Reſpon. ſic ſecun-
dum But. ex quo concludo, quod ſi res, in quam eſt miſſus cre-
ditor, tanquam pro menſura debiti, non eſt ſufficiens, quod
poteſt

ADDITIONES.

a A. B. Et no. In hac lege no. quod ſacerdos excommunicatus nõ tenetur ad gabellas, quid in exbannito, vide Bar. in l. inter quos, §. damni. de dam. infe. & Bal. in l. fin. ſup. ſi propter pu. pen. & quod no. in l. per diuerſas ſup. mand.
b In. Ad hoc vide per iſtum optime in l. 4. qui pot. in pig. ha. & hic per Ang. ſi vacat, & per Spe. in tit. de primo, & ſecundo decr. §. iam de eſ. ver. eſt & alius.
c Aut loquimur. Vide inf. pro. ubi uidetur tenere contra Bar.
d Proprie. De hoc, an debitum ex officio iud. dicatur ſimpliciter debitum, & an creditor reſpectu huius debiti proprie dicatur creditor, vide poſt gl. in l. ſi ſeruum, §. fi. de uerb. ob. per Ale. & in l. qui, de an. leg. Et quid ſi concipiatur libellus aduerſus huiuſmodi debitorem, qui officio Iudic. teneatur, dicendo illum eſſe obligatum, an ſuſtineri queat talis libellus, vide per ipſum Alex. ibi.
e A. B. Ex hoc deſtruitur. Sed Bal. in rub. inf. qui po. in pign. ha. tranſit cum d. Bar. Sal. hic improbat d. Bar. quem vide.
f Si duo. Sed Bal. in l. cum Rempub. hic alleg. videtur ſequi opi. Bar.
g Quod vbi. Vide Bal. in auth. ei qui. ſup. eo.
h In reali. vide Bal. in l. fi. ſup. de compen. & in auth. ei qui ſu. eo.
i Omnib. vide Bar. in l. cum vnus, ff. eo.
K Nunquid. vide gl. in l. cum unus, ff. eo.
l De pluri. Et ideo dicit Bal. in l. fi. inf. de iure domi. impe. quod non uitiatur ſecundũ decretum, licet res pluris ualeat, ſed an illud plus debeat refici debitori. uel debitoris creditori, ut hic. uide quod no. Bar. in l. creditoris, ff. de diſtr. pig. & no. gloſ. in l. quamdiu, inf. de diſtrac. pig. & Bar. in l. a diuo Pio, §. in uenditione uer. quæro, an etiam mea. ſup. de re iud.
m. Antequam miſſus. uide not. per Bar. & Doct. in l. cum proponas. ſup. eo. & glo. hic de qua per Bal. inf. prope finem.
n Damnum pati. uide Ang. in l. intereſſe, ff. de acq. poſſ.
o Alia, uide Bar. in l. quamuis, ff. eo. & rationem ſubdit Iac. But. hic, qui etiam ad hoc allegat. l. cum unus. ff. eo.

pōt hoc per ſecundum decretum ſuppleri,quod tene menti,Itē
no.in hac l.in prin.ibi dum dicit , pro quibus hypothecæ nō ſunt
a conſtitutæ,a contrario ſenſu,quod l.cum vnus , *a* non habet lo-
cum in hypothecaria,vt ibi no,Item no.tex.ibi dum dicit,ingre-
diantur iudicia,nam prius oportet debitum peti,quam fiat miſ-
b ſio,& intelligo *b* peti non per litem conteſtatam,quia etiam an-
te litem conteſtatam reo nunquam comparente, interponi pōt
primum decretum vt hic. Nec ob.l. amplius,.ff. rem ra.ha.quia
aut petitio ordinatur ad interlocutoriam ; & ita intelligitur per
libellum,vt hic:aut ad diffinitiuam, & intelligitur per litis conte
ſtationem,vt ibi.Not.tex ibi a iudiciali ſnīa, quod miſſio in poſ-
ſeſſionē dr̄ ſnīa.No.tex.in §.ſi autem.ibi,transtulerint. cum gl.
quæ dicit,puta locando,quod locatio vocatur translatio.No.gl.
quæ incipit,forſitan.quod aut vendit creditor iure creditoris,&
debet expectari biennium,vel quadriennium: aut vendit Iudex
noīe debitoris , & non eſt determinatum tp̄s a iure . tn̄ idem vr̄
ſeruandum.Intellige,niſi res celeritatem,vel fauorem deſideret
vt ĩcā dotis,vt no.in l.1.ff.ſol.matr.quia tunc Iudex poteſt hoc tē-
pus minuere,vt s̄.dicit.& facit quod no.in l.1.s̄.de his,quibus,vt
ind.Quæro,in quo differat hæc lex a l.fi.inf.de iure domi.impe.?
Reſp.hic loquitur de primo decreto , & de venditione , ibi vero
loquitur de reſcriptū Principis.Vnde poſt reſcriptum habet de-
bitor biennium ad luendum,ſecus ſi per Iudicem fuiſſent res vē
c ditæ *c* vel adiudicatæ,vt ff.de dam.infe.l.ſi finita,§.poſtea. Et no,
quod ſi quis intelligeret d.l.fi.in adiudicatione Prætoria , illa lex
de conſuetudine & ſtatuti ciuitatis non ſeruatur, nec etiam ſer-
uatur ſecundum legem Longobardam, vt ibi not. Sed certe illa
7 Longobarda non eſt in vſu. † Quæro , nunquid decreto iudicis
vel Principis poſſit renunciari? Reſp.ſic,vt j̃.de iure domi, imp.
l.2.Vltimo quæro, nunquid iudex poſſit pro debito adiudicare
d creditori *d* omnia bona debitoris in gn̄e ? Reſp. non, *e* ſed debet
exprimi quæ bona.tex.eſt no .in l.j. j̃.de iure dom. imp.

ADDITIONES.

a Quod l.cum vnus, Vide Bal.in auth.&qui ſup.eo.
b Intelligo.Vide Bal.in l.ab eo,ſup.quomodo, & quando iud.
c Venditę.Contrarium tenet Bar.in l.ſi finita,§.Iulia.ff.de dam.infec.& Bal.in l.pro perandum,§.ſi autem reus.ſup.de iud.vbi idem,quod hic tenet, & quod l.fin.non habeat locum in pignore Prætorio,vel iudiciali,tenet Bal.& glo.in d.l.fi. ſed an ad venditionem faciendam ex ſecundo decreto requiratur ſubhaſtatio , dixi in auth. & qui, & vide Bal.quod ſic,in l.ordo.ſupra,de execu.rei iud.
d Creditori. Vide Bal.in l.1.hic alleg.
e A.B.Reſpon.non.Et vide Bar.& quæ notaui. Sali. hic tenet hoc dictum.

De priuilegio fiſci. Rubr.

1 *Fiſcus habet iura regalia.*
2 *Fiſcus idem eſt quod ſaccus Cæſaris ſiue Regis.*
3 *Municipia proprie non habent fiſcum.*
4 *Epiſcopi camera non habet priuilegia tacitæ hypothecæ.*

Fiſcus quandoque venit iure primitiuo ex ſua perſona:tunc
habet priuilegia ſua. Quandoq; iure deriuatiuo.i. ex pſona alte-
a rius *a* tunc illius iure vtitur,vt s̄ de his,quib.vt indig.l.Polla.& ff.
de con.& dem.l.in facto cōſiſtentes,§.fiſcus.de min.l. Aemilius.
ff.de verb. obl.l.2.§.2.& l.quæ a parte geruntur,ſup. de reſt. mil.
1 †No.quod *b* fiſcus habet quędam iura,quæ appellantur regalia,
b ſicut flumina nauigabilia, quæ pertinent ad ſtatum imperij. Itē
tributa. Item ea, quæ auferuntur indignis ex proprio delicto , vt
no.ſup.de his,quib.vt indig.l.hæreditas & de fideicomm.l. eam,
quam.Sed quædam horum magis proprie dr̄r pertinere ad Re-
2 gem,ſiue ad Cęſarem,in tit.quæ ſint Regalia.collat.x. Ad†fiſcūc
c enim proprie non dicuntur pertinere,niſi ea,quæ imburſantur,
d vel incorporantur ei, quia fiſcus idem eſt, quod ſaccus *d* Cæſa-
ris,vel Regis,vel Reipub.vt no.j̃.de nume.& actua.l. in prouin-
3 cijs,municipia † enim proprie fiſcum non hn̄t,*e* vt l.2. j̃. de bon.
e vac.lib.x.licet habeant burſam communem,vt ff.quod cuiuſq;
vniuer.l. 1.§. quib. habet etiam fiſcus quaſdam prorogatiuas,
quæ appellantur priuilegia , de quorum aliquib. tractat titulus
f noſter . Sed nunquid *f* Epiſcopi habeant fiſcum ? Videtur quod
ſic,quia quædam confiſcantur cameræ ſuæ. Sed dic quod non,
4 quia†camera epiſcopi non habet priuilegia tacitæ hypothecæ:iō
ſi quis contrahit cum epiſcopatu,non ideo bona ſunt tacite obli
gata,quia de hoc nulla lege cauetur,arg.ff.ad municip.l.mulier.

ADDITIONES.

a Ex perſona alterius. Vide not.per Bal.& Doct.in auth.quas actiones. ſup.de ſacroſan.eccl.
b No.quod De iure fiſci,& Cæſaris de per ſe,vide Bar.in rub.inf.de iure.fiſ.li.10.
c A.B.Ad fiſcum Not.quod fiſcus idem eſt,quod ſaccus.vide ibi gl.& gl.1.ſup.de iure deli.ubi dicitur firmus,& idoneus,& quæ ſunt fiſci,uide Bal.in tit.[quæ ſint reg. in uſib.feu.& de priuilegio fiſci tractat plene Sal.inf.eo.l.fi.]
d Saccus. Vide Bar.in d.rub.de iure fiſci.
e Non habent.uide Bar.in d.rub.
f Sed nunquid. Vide Bal.in auth.bona damnatorum.
A.B.Sed nunquid. Vide,quæ dixi in c.vergentis & c. excommunicamus. de hære. Do.Abb.ibi dicit, quod Epiſcopus habet fiſcum & idem dixit in c. quia diuerſitatem.vide Bal.in aut.bona damnatorum.ubi dicit , quod epiſcopi non poſſunt applicare pœnam camerę ſuę uide Ang.in auth. vt nulli iud.§.fi. ubi ſingulariter loquitur,& ego eum allego in d.c.uergentis,quem uide inf.ea.authe.§. quoniam uero,in fi.uerbis.

LEX PRIMA.

1 *Mulier triplex patrimonium habet.*
2 *Executio vbi fit in bonis alicuius,omnia præſumuntur ſua,quæ apud ipſum ſunt.*

BOna mariti. Propter debita mariti res , quas v-
xor probat eſſe paraphernales non
capiuntur pignori, ſed ſeparatæ reſtituuntur mulieri.h.
1 d.† No.ꝙ mulier habet triplex patrimonium.ſ.dotale,parapher-
nale,quid vir poſſidet:aliud,quod ipſamet vxor poſſidet, & nun
quam viro reddit. Dotale non occupatur pro priuilegio. Para-
phernale non, ſi probetur paraphernale , nam in dubio ex quo
a vir poſſidet,præſumitur *a* dominus in iſta ſummaria executio-
ne.Item quod mulier tenet,præſumitur mulieris: & in eo exe-
cutio non fit,vt not.hic, & ſup.ne vxor pro mar. l. ob maritorū.
2 †Deinde no. vna cum gloſ.ꝙ vbi fit executio in bonis alicuius,
omnia,quæ apud ipſum ſunt,præſumuntur ſua. & ſi alius dicit
aliquid ſuum, debet probare. Ratio ſecundum Butr. quia præ-
b ſumptio eſt pro officiali,*b* ꝙ recte fecerit,vel quia quando con
tradictor, qui non poſſidet, ſe opponit , venit vt actor ; vel quia
reus præſumitur dominus,ex quo poſſidet,vt nota ſup.de edi.d
ui.Adri.tol.l.edicto.in gl.magna. & l.a diuo Pio. §.ſi ſuper, ff. de
re iu.& facit.ff.de iu.dot.l.ſi ego.§.dotis.

ADDITIONES.

a Præſumitur. Vide Bar.hic.
b Pro officiali Arg.l. Hærenius,§. Caia, ff.de euict. ſed Salyc. non placet hæc ratio quia non eſt commiſſum executori, vt cognoſcat,an ſit illius, vel non. vide Ima. in l.a diuo Pio,§.ſi poſt,in prin.ff.de re iud.

LEX II.

1 *Priuilegiati rediguntur ad ius commune, ratione paris priuilegij.*

Quamuis. In Priuilgijs Regalib.qui prior eſt tempore
potior eſt in iure. Cy. Vel ſic, Ratione paris
1 priuilegij,priuilegiati rediguntur ad ius commune.†Et ſic eſt ar
gum.quod ſi ſcholaris *a* agat cōtra ſcholarem, ceſſet priuilegiū,
auth.habita,ſup.ne filius pro pat.argu.ff.de excu.tut.l.ſed & mi-
lites.Quæro , nunquid lex iſta habeat locum in bonis poſt dotē
ad fiſcum quæſitis? Reſpond.& dic, vt no.in l.ſi is,qui.ff. de iure
fiſci.& in l.prox.

ADDITIO.

a Scholaris. Vide Bal.in auth.habita ſupra,ne filius pro parte,& faciunt no. per But. in auth.quas actiones.ſup.de ſacroſan.eccle.

LEX III.

1 *Debitoris bona præſentia,& futura veniunt in hypotheca fiſci tacita.*
2 *Bona præſentię & futura,an veniant in confiſcatione bonorum.*
3 *Rerum quę vehuntur,quanta pars fiſci debetur.*
4 *Tranſeuntes debent ſeruare conſuetudinem , ideo ſi debetur paſſagium , ſi quis tranſierit per pontem,compellitur ad tranſeundum,nec poteſt tranſire per vadum.*

Si cum pecuniam. Vxor ſoluens fiſco pro mari
to,non ſuccedit in hypothe-
ca fiſci,niſi ſit ceſſa actio:& ideo ſi maritus denuo cōduxit vecti
1 galia fiſci,potior eſt cauſa fiſci,q̃ mulieris.† No.tex.ibi,q habet,
a quod in tacita *a* hypotheca fiſci veniunt bona debitoris præſen-
tia,& futura,& adde quod not.in l.hæredem ſupra de hær. act.
2 †Quæro,quid *b* in confiſcatione bonorum,vtrum veniant præ-
b ſentia & futura? Reſp.aut ſunt confiſcata ſaluo ſtatu,& non ve
niunt,vt l.ſi tibi mandauero,§.is cuius,ff.mand.aut cum media
capitis diminutione:& tūc refert,aut ſunt ciuiles acquiſitiones
& veniunt confiſcandæ,ut ff.de teſta.l.eius qui.§.1.ff.de leg.3.l.ſi
deportati ſeruo,& not.in l.1.ſupra.de hær.inſt.oportet tamen,ꝙ
acquiſitio fiat:ſecus ſi ceſſat acquiſitio,vt ff.de lib.& poſth.l.Gal
lus,§.& quid ſi tantum,& ff.de contratab. l.1. in fin. vnde ſi filius
eſt deportatus viuo patre,non acquiritur fiſco;quia loco filij ſuc
c cedit nepos,*c* qui ſuccederet etiam per ſimplicem emancipatio
nem.Item teſtamentum non poteſt confirmari morte,quia de-
portatus habetur pro mortuo. Item nec aditione hæreditatis,
quia aditio hæreditatis eſt de iure ciuili. Si autem hæres eſt de-
portatus poſt mortem teſtatoris, & ante aditam hæreditatem,
idem.Si autem poſt aditam,venit fiſcus , quia omnia confiſcan
tur ex delicto. Sed dictæ conſiderationi aperte contradicit l. ſi
deportati ſeruo. niſi dicas, quod ſeruus, eſt habilis in potentia,
ſed ipſe deportatus non eſt habilis, nec in potentia,nec in actu,
3 & adde quod not. ff. de cond.& demon.l.non ad ead. † Quæ-
rit glo.

ADDITIONES.

a In tacita. Vide l.ſi is,qui.cum ibi no.ff.de iure fiſci.in alijs vero tacitis hypo. videtur contrarium, vt no.gloſ.in l.fi.ſup.quæ res pig. obl.poſ. & Bald.in l. hæredem, hic alleg.Fallit in caſu no.per gl.in d.l.videlicet in caſu l. hac edictali,§. omnibus & in l.ſi quis,& ibi Bart.ſupra de ſecun.nup.ſed Bal.& Cyn. in l.vbi adhuc. ſupra de iure dot. tenent, quod indiſtincte veniant futura idem Bald. in l.1.ff.ſol.matr. ſed utrum reconfiſcatio bonorum extendatur ad futura , uidę Bald.in l.fi.inf.quæ res pign.obl.poſ.& ibi dixi.
b And.Bar.Quæro quid. An in confiſcatione bonorum ueniant præſentia,& futura, uide tex.no.in l.inter ſocerum,§.fin.ff.de pact.do.& quod not.in l. quoties , ad fi. ff.de nouat.
c Nepos. Vide Bal.in l.lata.ſupra,de appel.

a rit gl. quanta pars debet*a* fiſco ex reb. quę vehunt? & reſpondet,
ꝙ octaua pars. ſubaudi, niſi aliud eſſet de cõſuetudine, q̃ in vecti
galib. ſeruanda eſt, vt ff. de publ. l. ſi publicanus. §. fi. Incidẽter q̃-
4 ritur de hac q̃ſtione notabili. Nobili†debetur paſſagium, ſi quis
per pontem tranſit. modo quidam non uult tranſire per pon-
tem, ſed vadit per vadum quæritur vtrum poſſit compelli tranſi
re per pontem, vt ſoluat paſſagium? & vr̃ ꝙ ſic, quia non eſt lici-
tum fraudare creditorem, & tranſeuntes debẽt ſeruare ꝯſuetu
dinem, & tenere viam rectam, non viam diſtortam, vt l. nõ tm̃.
ff. de excu. tut. ſed lex Lombarda dicit, nemo cogatur per pontẽ
ire, ſi iuxta pontem aqua tranſiri poteſt. Item dicit, talentum nõ
exigatur, vbi non eſt neceſſe flumen tranſire per pontem. in Lõ
barda, de epiſ. & cle. & his quæ ad vtilitatem publicam pertinẽt,
§. vt non, niſi tempore anni noſtri, vbi etiam ſic ait, vbi, cõſuetu-
do fuit talentum dare, ibi, & in futuro detur, quaſi dicat non ali
bi, quia talentum debent tranſeuntes per põtem, & eſt ius (vt ita
dixerim) pontis, & certo loco cohæret: & ideo ad alium locum
non debet extendi. ergo hoc totum a conſuetudine pendet, vt
b forma in cõſuetudine ſeruetur. Ex his apparet, *b* ꝙ ſi pons eſſet
mutatus, nouus pons non haberet iura talenti. Iſta quæſtio fuit
antiquitus diſputata, & ideo de ea non eſt hic tractandum.

ADDITIONES.

a Debentur. Vide in l. ex præſtatione, alleg. in glo.
b *Ex his* apparet. Facit quod no. Bal. in l. 2. in uer. 18. quæro, ſupra de ſer. & in l. ſi plu *res*, de cond. inſer.

LEX IIII.

1 *Priuilegium fiſci non extenditur ad bona vendita ante contractũ cũ fiſco.*

1 SI debitor. † Priuilegium fiſci non extenditur ad bo-
na debitorum vendita, antequam ꝯherent
a cum fiſco. h. d. Quid ſi *a* ſunt eadem vendita, & obligata? Reſp.
fauore fiſci præſumitur obligatio præceſſiſſe. ita no. in l. j. C. de iu
re fiſci. lib. x. quod tene menti.

ADDITIO.

a Quid ſi. Idem de dote, vt no Bal. in l. ad exactionem, ſup. de do. promiſ.

LEX V.

1 *Priuilegium dicitur ius extraordinarium.*

1 Pecunia. Fiſcus auferens pecuniam poſteriori creditori,
vſuras habere nõ debet. No. †textum ibi, extra-
ordinario iure, quod priuilegium dicitur ius extraordinarium.

LEX VI.

1 *Fiſcus præfertur filiæ a patre dotatæ, & ratio.*

1 Cum patrem. † Fiſcus præfertur filiæ a patre dota-
tæ, & eſt ratio, quia officium patris
a eſt dotare *a* filiam ære alieno ſoluto, hoc dicit, vt l. fi. in prin. ff. quę
in frau. cred.

ADDITIO.

a Dotare. Fiſcus tamẽ tenetur dotare filiam, ſi bona ſunt publicata ſecun. Bal. in l. fi. de do. promiſ. & ibi etiam vide an pater debitis prægrauatus, debeat dotare filiã.

LEX VII.

1 *Fiſci iura poſſunt cedi.*
2 *Fiſcus quare ſequitur poßeſſorem.*

1 Si in te. †Iudex põt ſoluenti fiſco Iudicis mandato cede
re iura fiſci. h. d. no. & ſic nota, iura fiſci cedi poſ-
2 ſe. Item extra†nota, quare fiſcus ſequitur poſſeſſorem, rõ eſt, qa
iniquum eſt relicto poſſeſſore certo, incertũ dñm quærere. Itẽ
quia res affecta eſt, ff. de damno infe. l. inter quos, §. ſi dominus.

De priuilegio dotis. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Matrimonium continet in ſe tria bona.*
2 *Matrimonij trium bonorum, quo magis dicatur cauſa priuilegiorum dotis.*
3 *Matrimonij iura priuilegiata in quo ſubiecto eße dicantur.*
4 *Dotis priuilegia in dote vere data, locum ſibi vendicant.*
5 *Vicariatus alicui conceſſus, an dicatur perſonalis.*
6 *Dotis priuilegium, an ad alium per ceſsionem tranſire poſsit.*
7 *Directa, & vtilis differunt, vbi tractatur de priuilegio.*
8 *Dotis inſtantia, an conſumatur triennio.*
9 *Vir petens dotem, matrimonium contractum probare non tenetur.*
10 *Fideiußor clerici an habeat priuilegium fori.*

SCire debes. Dos, eſt datum, vel promiſſum pro
oneribus matrimonij, quod in du-
a bio præſumitur *a* inter vir. & vxo. vt no. ff. de iure dot. l. qđ
autem, & l. mulier bona. & 24. vel 25. priuilegia dotis ponit Spe.
1 in ti. de do. inter virum, & vxo. §. formatis, circa fi. †Et not. quod
matrimonium habet in ſe tria bona. ſ. fidem coniungalem, quã
non debet vnus alteri prodere, ſed de corpore ſuo ſeruare. Hãc
ẽt Ariſtoteles valde commendat tertio æconomicorum dicẽs,
Vliſſes decrepãte ipſum Athlantis filia cohabitare ſecũ, & pro-
mittente immortalem facere, & beatũ omni tẽpore, nec vt im-
mortalis fieret, auſus eſt prodere vxoris ſuę amicitiam, affectio
nem, & fidem, maximam ſibi pęnã arbitratus fieri, ſi malus exi
ſtẽs immortalitatem promereatur. Hæc fides coniugalis thori
ſimilis eſt caſtitati veræ, vel eſt ſecũda ſpecies caſtitatis, ſic ff. ad
Treb. l. mulier, §. cum proponeretur, & vidua eam ſeruans non
procul ponitur a virgine, in Authen. de non eligendo ſecundo
nub. in prin. §. 1. Primum igitur matrimonij bonum eſt, inteme-
rata fides vtriſque thori. Secundum bonum matrimonij, eſt pro
b les. *b* Non enim proprie dicitur proles, niſi ſit ex nuptijs nata, vt
in Auth. de nup. in prin. collatio 4. hæc naſcitur primo Deo, ſe-
cundo naſcitur patriæ, tertio naſcitur parentibus, vt ff. de cap. &
poſtlim. reuer. l. poſtliminiũ. §. filius. Quarto naſcitur ſuis. Quin-
to naſcitur extraneis per vinculum charitatis, vt l. vt vim, ff. de
iuſt. & iure. Tertium bonum eſt ſacramentum; nam per matri-
monialem copulam inducitur nexus diuinus, qui vocatur fœ-
dus matrimonij: & ſunt duo carne vna, nec poteſt ſeparari niſi
ſeparetur anima a corpore. i. per mortem. Porro etiam poſt mor
tem vxor debet ſeruare honorem viri, ac liberorum, ſi qui ſunt,
& ſuum proprium per annum, quem etiam ſufficit in facto ſer-
uare, vt ff. de infamib. l. genero. ſi tamen non ſeruat, non perdit
propterea priuilegia dotis, quia nullo iure iſta pęna ſibi imponi-
tur. Matrimonio autem accedit dos per conſtitutionem pacti, &
interdum per Iudicis authoritatem, arg. ff. de ri. nup. l. qui liberis.
vir autem debet ſubſtituere onera matrimonij, non mulier: one
ra dico, burſalia. ff. de don. inter vir. & vxo. l. ſi ſtipulata. & ff. fam.
erciſ. l. ſi maritus. ext. de vſu. c. ſalubriter, & ſi nõ ſubit onera ma-
c trimonij, tenetur reſtituere fructus dotis, quos expulſa *c* vxore
recipit, quia lucrum facere non debet, ff. ſol. matr. l. ſi ab hoſtib. §.
fin. nec videtur bonæ fidei poſſeſſor, quia pietatis officium non
2 impleuit, argu. l. 1. ſup. de his, quibus vt indig. † Sed hic quæro, ꝙ
d *d* iſtorum trium bonorum matrimonij eſt magis cauſa priuile-
giorum dotis? & videtur quod liberi: quia in eis maxime conſi-
ſtit publica vtilitas, ff. ſol. mar. l. 1. adeo, quod mulier omnib. pri-
uilegijs dotis in genere renunciare non poteſt: quia talis renun-
ciatio eſt contra publicam vtilitatem, ſecundum Pet. Sed certe
imo videtur, quod fides, quia etiam ſine liberis habet omnia pri-
uilegia, vnde eſt, quod ſexagenaria, vel ſterilis nubat, habet pri-
uilegia, vt l. aſſiduis. inf. qui po. in pign. hab. Vlterius videtur, qđ
e ſacramentum, *e* cum priuilegia non dentur hæreticis, vel excõ-
municatis, donec ſunt excommunicati, vt in Auth. de priuil. do-
tis hęreticis mulier. non præſtan. etiam ſi poſſideant, & in via de
fenſionis, vel exceptionis vtantur priuilegijs, hoc verum in excõ-
municato propter hæreſim, vel ſchiſma: ſecus in alijs excõmuni
catis, quia cum ſpeciale ſit in hęreticis, ergo in contrariũ eſt ius
cõe, & hoc verius. Sol. pp matrimonium dantur, ẽt ſi momento
f tantum duret, vt ſi quis in articulo mortis *f* accipiat vxorem, &
dotem, vt dixi in c. 1. §. naturales ſi de feu. fue. cõtrouer. colla. 10.
& ibi dixi, ſi quis non habeat filios legitimos, & naturales, ſed na
naturales tantum, & in mortis articulo accipiat concubinam in
vxorem, non ſimulate, ſed vere, etiam ſi id faciat in damnũ agna
torum, quos odit, valet matrimonium, & filij fiunt legitimi, &
ſucceſſores interueniente dote, licet dos ſit momentanea. Alij
contradicunt: quia cum requiratur dos, hic non eſt dos. Modo
g ego quæro, quid eſt dictum, dotis cauſa? *g* Reſp. dos ponitur pro
iure dotium, cauſa autem ponitur pro rõne. i. ius dotis rationa-
biliter eſt priuilegiatum. Iſta expoſitio habetur per tex. rubrica-
rum, ff. & C. de iu. dot. licet ipſa gl. varijs modis exponat, & etiam
3 bene. †Sed ſtatim quæro, *h* vbi ſunt iſta iura *i* priuilegiata, & in
h quo ſubiecto? Reſpon. quædam inſunt conſenſu, vt l. auia, ff. de
i iure dot. Item ff. fa. erciſ. l. Pomponius Philadelphus. & ff. de leg.
2. l. 1. Quædam inſunt corpori ipſius dotis, vt fundo dotali, &
an fundus dotalis poſſit legari, habes ff. de teſt. milit. l. dotalem,
Quædam aptitudini eius. l. non ſine, de bonis quæ liber. l. quod
ſeruus, de condict. ob cau. Quędam in eius repetitione, vt ff. de
iudic. l. exigere dotem, & hoc quod dixit l. exigere, habet locum
ſi vxor diuertit, vel præmoritur, dicit Lombarda, quod mortuo
viro ſ mulier abſoluta eſt a lege uiri, & ad ſuã reuertitur legem,
vt l. 11. vt mulieres lege mariti viuant in Lombarda. Nam in
nullo contractu celebrato inter virum & vxorem, habet locum
hec

ADDITIONES.

a Præſumitur. Vide Bal. latius in l. fi. de ſen. quæ ſine certa quanti. proferun.
b Proles. In contrarium facit l. diui. ſup. de nat. lib. & l. 1. ſup. ne rei do. vel templo. pro Bal. facit l. 1. ſol. mat. poſſet dici, quod male loquantur, quia app. filij venit natus ex nup. vt l. filium diffinimus, de his qui ſunt ſui, vel alieni iur. & tamen filius naturalis venit etiam in legibus app. filij, facit l. fi. de bo. proſcr. & Bal. in c. per tuas. extra, de ma. & obed.
c Expulſa. Vide Bal. in l. fi. de ſen. quæ ſine certa quant. profer.
d Quod. Vide ad hoc rationes aſſignatas in tex. l. aſſiduis, hic alleg. quod ibi ad hoc ponderat Bar. in l. 1. in 4. q. ff. ſol. matrim.
e Sacramentum. Et ideo hæretica non debet dotari, vt not. per glo. in l. ſi vero, ff. de in rem verſo. & hic vide Cyn. & Nic. de Nea. in l. 1. ff. ſol. matr. vbi idem dicunt in Iudęa.
And. Bar. Sacramentum. Si quis accipiat concubinam in vxorem in articulo mortis, an legitimentur filij naturales, uide Bart. in l. in concubinatu, ff. de concub. & ibi Bar. alleg. opt. tex de iure cano. vide Bal. in l. ſi quis poſthumos, in prin. alias in §. ſi filium, de iniu. teſ & ibi do. Io. & Bal. in l. Gallus, in prin. alias in §. inſtituens, & ibi eſt gl. no. de lib. & poſthu. hoc not. ad Bald. ſup. de natu. lib. in l. nuper.
f Articulo mortis. vide Bar. in l. nuper. & quod ibi not. ſup. de natur. lib.
g Dotis cauſa. Vide gl. & Doc. in l. 1. ff. ſol. matr.
h A. B. Sed ſtatim quæro. De priuileg. dotis, uide Bal. in l. 1. ff. ſol. matrim.
i Iura. Vide plene per Doc. in l. 1. ff. ſol. matrim.

hæc lex, niſi in contractu dotis. Item non habet locum ſi extra-
neus ſtipulatus eſt dotem ſibi reddi, quia ceſſat ſequela fori: nam
extraneus non transfertur in forum viri. Item illa lex per quoſ-
dam aliter modificatur, vt no.ext.de ſpon.c. 1.in Nouella. Item
filiusfamilias habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio cum
quolibet pro dote ſua, ſup.de collat. aut quod locum. Item pro
a dote *a* obligat minor bona ſua, ſi obligatio eſt ei vtilis & neceſſa
ria, quaſi ſit inſeparabilis, vt l.fi.de leg.tut.de pac.l.item quia. Itē
expreſſe, & tacite, ſecundum quoſdam: quia lex obligat etiam
abſque ipſius conſenſu: quinimo cū ipſius diſſenſu, quia non va-
b let pactum, *b* quod bona nō eſſent obligata pro dote, licet ex poſt
facto mulier poſſit renunciare iuri hypothecarum in aliquo
fundo, nō dico in omnibus bonis mariti, ſup.ad Vell.l. iubemus.
c Item eſt aliud *c* ſpeciale, vt pro dote authoritate legis licet teſta-
tor non cogitauerit, poſſit minui fideic. vniuerſale relictum a fi-
lia: non dico ab extraneo. Item nō dico certæ ſpeciei, vt in auth.
res quę commū. de leg.dic vt ibi. Item mulier habet priuilegia-
tam hypothecam, etiam tacitam, & quia concurrunt plura ſpe-
cialia, hoc priuilegium non datur niſi ſibi, & filijs illius matri-
monij, l.aſſiduis, §.exceptis.inf.qui pot.in pig.hab.licet gl.in l.ēt,
ſol.mat.dicat quod omnibus filijs etiam alterius matrimonij, &
male, quia vt hic dicit gl.hoc priuilegium non tranſit iure hęre-
d ditario. Simile dicam in emphyteuſi *d* eccleſiæ conceſſa viro, &
vxori ſimul in eadem charta pro ſe, & eorū liberis, vt intelliga-
tur de liberis communib.propter verbum, eorum, quaſi dicat,
communium, in quos cōe votum parentum concurrit, non de
filijs alterius matrimonij. Sed glo.ibi notabiliter dicit, quod im-
mo etiam alterius matrimonij, quam tene menti, non dico ta-
men in emphyteuſi, quod ſit priuilegium liberorū, ſed eſt quæ-
dam modificatio cōtractus. Hæc publicata priuilegia habet dos
e vera, *e* de qua conſtet aliter, quam per nudam dotis confeſſionē.
Expreſſam autem hypothecam etiā dote confeſſata (bene con-
feſſioni eſt ſtandum) competere dico quia venit iure cōtractus,
& non ex priuilegio: ſed ſi dos eſt ficta, & hypotheca ficta, & rur
ſus vuit etiam vti hypotheca ficta, ſeu tacita priuilegio prælatio-
nis: ideo ſecus, vt dicit gl.quia non debent concurrere tot irre-
gulares fictiones ſupra, & præter ius commune diſponentes, vt
4 l.1. ſup. de dot.promiſſ. † Ex prædictis apparet *f* talis concluſio,
f quod in dote vere data, non in dote confeſſata, & non data, ven
dicant ſibi locum priuilegia dotis; nam text.in l.aſſiduis. dicit, ſi
tamen re ipſa fuerunt partim mariti datæ, & gl.dicit, non ergo in
dote confeſſata, non tamen data, videtur habere locum hæc lex.
& eſt ſimile ſup.mand.l.per diuerſa, ſuper verbo, ſolutarū, quod
g verū credo, ſi dos conſiſtat in rebus immobilibus *g* quamquam
æſtimatis, vt ſup.de don.ante nup.auth.ſed iam neceſſe. Sed con
h tra *h* iſtud opp.quia cōmunis practica eſt, quod credatur inſtru-
mentis confeſſionatæ dotis.quare dicit gl.in l.1.ſup.de dote cau.
non nu.quod ſi eſt renunciatū exceptioni non numeratæ dotis,
non expedit probare de vera numeratione, quæ gl.pōt eſſe vera,
qn̄ confeſſio facta eſt ante matrimoniū contractū: ſecus ſi poſt
ex interuallo, quia tunc talis renunciatio nō valeret quin poſſit
opponi exceptio non numeratæ dotis intra ſua tempora. Nam
renunciare exceptioni, eſt quædā ſpecies donationis, argumen.
ff.de noua.l.ſi quis delegauerit. vnde non valet iſta confeſſio fo-
mento renunciationis inter virū & vxor.ſed bene valeret, ſi eſſet
facta cū extraneo dotante, quo caſu acquiritur efficax actio mu
lieri, & eſt priuilegiata, vt inſt.de act.§.fuerat. Vnde quæritur, po-
ne, quod per aliqua indicia, ſeu coniecturas (quas Papienſes ru-
ſtici coniuncturas vocant, quia coniungitur origini ſuæ, & ſunt
coniūcturæ, quaſi connexuræ, & colligaturæ) apparet de nume-
ratione dotis vltra ſimplicē confeſſionē, vt quia vir exhibuit ali-
menta vxori tanquā dotatæ? Reſp. cū talis confeſſio iuuetur in-
dicijs, vt ſup.de non nume.pecu.l.cū vltra dico talē dotē habere
priuilegia: & idē dico in caſu l. cū de in rē verſo, ff. de vſur.nam
liquide probatur, quod per legis diſpoſitione probatur, vt not.in
l.ſi tutor, ſup.de per.tut. Idem dico ſi ſtatutū dicit, quod inſtru-
i menta confeſſionis dotium habeant vim rei iudicatæ. *i* Nam ex
hoc ſequitur, quod ab ipſo initio habentur pro veritate, vt ff.de
reg.iur.l.res iudicata. Quod aūt dixi, quod confeſſio iuuatur per
indicia recognitionis debiti, videtur obſtare ſup. de pact.l.ſi cer-
tis annis. Sed reſpondeo ſubtiliter, ꝙ vbi præcedit confeſſio chy-
rographi dotis, ibi ſaltē ſuo tēpore pręcedit diſpoſitio apta agere
quæ cōfirmatur eo ꝙ ille, qui confeſſus fuit, & poſtea recogno-
uit, præſumitur bonam fidem agnoſcere; ſed in l.ſi certis annis,
non præceſſit diſpoſitio apta ad actionem parcendam, quia erat
nudū pactū, quod nunquā veſtitur, & ſic nō obſtat Inſti. de liter.
oblig.in prin. Denuo nos habemus quoddam aliud priuilegium
perſonaliſſimum, quod non tranſit ēt ad filiū, vt ff. de ritu nup.l
non ſolum, §.ſi puella diffinitionem autem priuilegij perſonalis
cōprehendere poſſumus ex theorica data in pactis, quia illud eſt
perſonale, quod perſonaliter profertur, & cum perſona finitur,
vt l.qui in futurum, §. 1.ff.de pac. Vel dic.ꝙ illud eſt perſonale, ꝙ
cum perſona finitur, quia perſona erat immediata cauſa priuile
gij, ſecundum Dyn. ideſt cauſa, quę dat per ſe eſſe priuilegio, &
conſeruat ipſum in eſſe immediata cauſa eſt illa, quæ dat eſſe
5 rei, vt ff.de ꝯd.ob.tur.cau.l.ſi ob turpem. † Quod facit ad plures
qōnes, videlicet vtrum vicariatus conceſſus alicui intelligatꝑ p-
ſonalis, de quo per Bar.in l.ſi pr̄, de ſeruit.lega. Item de compro
miſſo facto ſub nomine dignitatis, de quo per Bar. in l. qui libe-
ris.§.hæc verba, ff.de vulg.ſubſtit. Item vbicunque priuilegium
conceditur propter aliquod factum, quod non eſt factibile ab
alio, ſiue habeat certos fines, ſiue non, tale priuilegium eſt perſo
nale priuilegium. Idem eſt in feudo alimentorum, & ſimilib.ar.
ff.de vſufr.l.dominus.§.fin. Quid de feudo conceſſo Aduocato,
vtrum ſit perſonale? Dic vt no.in Spec.de Adu.§.obijcitur. ver.
ſed pone, Abbas. Dic quod aut eſt conceſſum pp merita ſtipen
dia, & tranſit ad hæredem: aut pp merenda laborib. ſucceſſiuis,
& non tranſit, & nota ꝙ occaſione priuilegiorum dotis, gl. tra-
ctat hic gn̄aliter de priuilegijs creditorum, quā materiā plenius
examinat do.Dy.in c.qui prior, & ī c.priuilegia, dic vt ibi, & hic
K per Cyn. Item ſcias, ꝙ ſi prior *K* creditor accepit tenutā, & poſte-
rior creditor velit recuperare tenutā, & ſoluere priori creditori
quod ſibi debet̄, ꝙ debet compelli ſibi oīa iura, quæ habet trade
re, vt ff.qui pot.in pig.hab.l.creditor.la 2.§.ſi primus. uer. vnde.
qui tex.eſt valde no.melius in l.potior.§.fi.eo.ti. Dices tu, quod
imo probat̄ iſtud idem eo.ti.l.mulier. Sed certe illa lex alio caſu
loquitur. ſ.qn̄ ſcđs creditor non ſponte ſe offerebat. Sed erat cō
uentus hypotheca, quo caſu dicit ibi cedenda iura. Sed vbi non
erat cōuentus, ꝙ debeāt cedi iura, nulla lex ita clare ꝓbat, ſicut
dictus ver. Vn̄ ſm Vbertum de Cremona, quem libēter allego.
quia ipſe fuit de primis, qui rexerit cathedrā in ciuitate Peruſij
per priuilegia Bonifacij, ſicut audiui a maioribus meis. † Quęrūt
l Doc. de pulcherrima quæſtione. mulier cedit *l* alij actionem de
dote, an priuilegium dotis tranſeat ad ceſſionarium? & vr̄ ꝙ ſic,
quia dos, & fiſcus æquiparantur. Sed priuilegium fiſci tranſit ad
ceſſionarium, vt ſup.tit.1.l.2.& l.1.ſi ergo idem in priuilegio do
tis. Item beneficium reſtōnis in integrum cedi pōt, vt ff.de min.
l.quod ſi minor, & de admi.tut.l.ſi minorem.ergo, & priuilegiū
dotis. In ꝯrium, videtur tex.in Auth.vt exac. inſtan.do. in princ.
ibi, non autem alijs, &c.& quod ibi not.colla.7.& Inſt.de act.§.
fuerat. Dominus Cy.ſentit hic, quod viua muliere cedente tran
ſeant. Item viuentibus filijs eiuſdem matrimonij, quia ſunt filij
reliquiæ illius matrimonij, vt l.aſſiduis, & ceſſionarius eos repre
ſentat, ergo, &c.& bona conſideratio eſt, vel dic, quod quoddā
eſt priuilegium dotis, quod eſt cum iniuria aliorum creditorū,
vt quod in tacita hypotheca præferatur prioribus creditoribus
ſimiliter habentibus tacitam. Item quod in perſonali præfera-
tur alijs priuilegiatis. Quoddam eſt priuilegium dotis, quod eſt
ſine iniuria aliorum creditorum, ſicut eſt habere tacitam hypo
thecam ex tacito pacto. Nam idem operatur tacitum, quod ex-
m preſſum, vt ff.de pact. lege item quia. Primo caſu diſtingue: *m*
aut

ADDITIONES.

a Item pro dote. Vide late per Bar.in l.ſi conſtante, in 4.q.3. q.prin.ſol.matr. & dum Bal.hic dicit, ſi obligatio eſt ei vtilis, &c. videtur inhærere opi. Cyn.in l.fi.de le.tu. & idem videtur tenere ipſe in l.certi, ſupr.loc.tamen illa æquitas videtur contra generalem l.2.& 3.in prin.ff.de reb.eo.ſecundum intellectum communem, & contra l.lex, quæ tutores, ſup.de admi.tut. Non ob.etiam iura alleg. per Cyn. quia fateor, quod ſi minor eſſet læſus, poſſet reſtitui.

b Pactum. Vide Bal.in l.etiam, ſup.ad Velleia.

c And. Barb. Item eſt aliud. An priuilegium dotis detur filijs alterius matris, vide gl.l.ſciendum, ff.de re iud.& l.etiam, ff.ſol.mat.& ibi Ang.dixit ſingulariter, quod licet detur filijs eiuſdem matris, non tamen datur nepotibus, quod eſt no.dignum vide Bal.in l.aſſiduis, inf.qui pot.in pig.hab.

d In emphyteuſi. Vide Bal.in auth.qui rem, ſup.de ſacroſan.eccle.facit in fin. quod no.Bal.in l.2.in ver.alij eſt.ſup.de iure emph.

Vera.vide Bal.in l.aſſiduis, j.qui po.in pig.ha.& inf.ea.l.in uer.idē dico, ſi ſtatutū.

e And.Barb.Ex prædictis apparet. No.ꝙ priui.dotis vendicant ſibi locum in dote vera data, non in dote confeſſa, ut eſt gl.ſing.l.aſſiduis, inf.qui po.vide Ang.in l.1.ff. ſol.mat.& notaui ad Bar.in l.iubemus, §.ſane, ſup.de ſacroſ.eccl.

g Immobilibus. Vide Bal.in l.contractib.in prin.in 1.q.ſup.de non num.pe.

h Sed contra iſtud. Vide no.per Bal.in l.aſſiduis, inf.qui pot.in pign.hab.& per Imo. in §.fuerat. Inſt.de actio.& ibi etiam an cum iura.& vide Bal.poſt gl. in l.j.ſup.de do.cau.non nume.

i Rei iudicatæ. Vide Bal.in l.pecunię.inf.de ſol.

K Si prior. vide caſum no. in quo non hēbat locum illud ius conferendi, de quo per Bal.in l.ubi adhuc, ſup. de iu. do. & pōt talis oblatio fieri poſt ſnīam ſm Spec.in tit.de dilat.& ſol.§.1.uer.quid ſi & Bar. in l. ſi quis ſtipulatus eſt decem in melle, in fi.ff.de ſol.& an habeat locum oblatio in caſu, quo creditor reuocat in fraudē, vide Bal.in l.1.ſup.ne quid in frau.pa.& caſum valde ſin.in l.1.inf.ſi antiq. credit.

l Mulier cedit. vide Bar.in l.poſt dotem, in 6.q.ff.ſol.mat.qui diſtinguit, cuius diſtinctionem Ro.ibi impugnat, de quo dic, vt ibi ſcripſi, & uide Ang. & Imo. in l.1.ff. ſol.mat.ſed nunquid dicta priuilegia competant patri agenti actione de dote, uide Bar.in d.l.poſt dotem, & quæ dixi poſt Bar. in l.1. ſup. vbi in rem act. & facit ad no.q.Bal.in rub.ſup.de vſur.in 5.q.

m Diſtingue. Vide quod Ro.in l.1.ff.ſol.mat.dicit idem, quod hic Bald.quia cedente mortua, vel viua, tranſit priui.per l.ex plurib.ff.de admi.tut.& per §.fuerat, Inſt.de act.cum alijs ibi per eum alle.ſed in præcedenti membro ipſe dicit, quo ad ſimplicem tacitam hypothecā ſine ꝓlatione vna cū Bal. quod tranſit in ceſſionariū. ar. l.emptor noīs, & l.venditor actionis, ff.de hære.vel act.uen.Bart. tamen in l. poſt dotem, ff.ſol.mat.dicit idem, quod Bal.hic in intentante directam, & plenius per no.per eum, in l.ſi quis in rem, cum ſimi.de procur.

aut cedens eſt mortuus,& eſt extinctum priuilegium p̄lationis,
arg.l.non ſolum.§.fi.de ritu nupt.aut viuit, & tunc aut ceſſiona
rius intentat directam ex perſona cedētis,& vtitur eiuſdē priui-
7 legijs:aut vtilem ex perſona ſua,& tunc ſecus. † Et ex hoc appa-
a ret,& tene menti,ꝙ vbicunq; tractamus *a* de priuilegijs, dr̄ia eſt
in effectu inter directam,& vtilem. Scđo caſu dico,ꝙ tacita hy-
potheca tranſit ad ceſſionarium,ſicut expreſſa: tn̄ ſine prꝛogati-
ua p̄lationis,vt dixi ſ̄.de act.& oblig.l.oīb. Conſidera, dicit Petr.
ꝙ beneficia, q̄ capiunt vires in præteritum, tranſeunt ad hr̄des,
ſicut,& quæ capiunt vires in futurum. Sed quædam concernūt
nālem rōnem,& idem.ſecus ſi concernant fauorem tertiæ per-
ſonæ tm̄,& hoc in priuilegijs incluſis in corpore iuris tm̄,ſed in-
cluſa non tranſeunt.ita Cy.ſ̄.ad Velleia.l.hæredes,hanc conſide
b rationem habuit gl.in odijs,vtrum tranſmittantur ad hæredes.*b*
Et dixit,ꝙ odio executa tranſeunt, ſed exequenda p̄ miniſteriū
Iudicis,non tranſeunt.ita dicit gl.ff. quod cuiuſque vniuer.3.§.
qđ autem,in gl.ibi,vel dic,hic erat pęna ſtatuta,q̄ gl.ſing.no. Di
co igitur,ꝙ priuilegium tacitæ hypothecæ, eſt priuilegium, qđ
ſortitur effectum ſuum per ipſius hypothecæ acquiſitionem, &
ideo tranſit ad hæredes. Sed priuilegium prælationis non ſortit̄
effectum ſuum,niſi tp̄e prælationis:& quia eſt valde irregulare,
iō non tranſit ad hæredem. Et in ſumma priuilegia correlatiua,
c ſicut eſt priuilegium dotis, iō non tranſeunt *c* ad hæredes, quia
morte finitur prælatio,ſicut agnatio non tranſmittitur ad extra
d neos,ſed ad ſuos. Modo ergo quæro,nunquid mulier *d* conſtan
te matrimonio poſſit cedere actionem de dote, ſi forte vir ver-
gat ad inopiam? & vr̄ ꝙ non, quia hoc eſt merum priuilegium
mulieris, & quia deputata eſt onerib.matrimonij,& ideo cohæ-
ret perſonæ:nam ius alimentorum futurorum non vr̄ cedi poſ-
ſe,& maxime in præiudicium tertij,arg.de vſufr.l.dn̄s.§.fin.ſpes
aūt dotis repetēdæ ſoluto matrimonio bene pōt cedi,arg.ff. ſol.
mat.l.2.verſi.nec cogitur. Denuo quæro,certum eſt,quod priui
e legia*e* dotis ſunt de iure ciuili. Sed nunquid actio de dote eſt de
iure ciuili?& vr̄ ꝙ non,immo ꝙ ſit de iuregentium,vt ff.de cap.
dimi.l.eas. Nam ab æternitate mundi fuerunt dotes,& repetio-
nes dotium.i.cum primum ratio naturalis fuit in hominib. ma
trimonium fuit cognitum. Sol. Dico,ꝙ actio non eſt de iure gē-
tium,ſed agere ſic.eſt autē agere, querelam exponere cum nu-
da facti narratione, vt not. in ſimili.1.q. v. cap. quia præſulatus.
8 †Sed ſtatim*f* quæritur,vtrum inſtantia*g* dotis conſumatur trien-
f nio?& vr̄ ꝙ non,fauore dotium. Item ſ̄m canones fruſtra fit per
g duo iudicia,quod pōt fieri per vnum continuatum. Idem gl.di-
cit,ꝙ inſtantia dotis eſt priuilegiata,vt l.j.ff.ſol.matr. Sol.non au
deo recedere a regula l.properandum,& adde,quod dixi in l. fi.
9 de ſent.quæ ſine certa quant.† Quæro,vtrum vir petens dotem,
h debeat probare*h* matrimonium ꝯ̃ctum?& vr̄ quod ſic,quia per
i inſtr̄m*i* dotis non probatur matrimonium ꝯ̃ctum de neceſſitate
legis concludentis,vt ff.de don.inter vir.& vxor.l.pen. In ꝯ̃rium
vr̄,quia per inſtr̄a dotalia probatur matrimonium,vt inſtitu.dę
nup.§.fi.Solu.refert qualiter verba inſtr̄i loquantur: nā aut dn̄t
pro matrimonio ꝯ̃hendo:aut dicunt pro matrimonio ꝯ̃cto:aut
dicunt Berta promiſit Titio noīæ dotis ſuæ, nec apparet vtrum
pro matrimonio ꝯ̃hendo,vel contracto. Primo caſu per inſtr̄m
dotis non probatur matrimonium,nec ēt ſponſalia,niſi fiat mē
tio de ſponſalib.arg.ff de don.inter vir.& vxo.l. cum hic ſtatus,
§.ſi quis ſponſam. Dic ergo, ꝙ ſi vir vult petere dotem a mulie-
re,niſi probet matrimonium,non pōt,vt ff.de iur.dot.l. tali. Idē
ſi ab extraneo,quia illa verba faciunt conditionem,vt ff.de iure
dot.l.promittendo. Sed quædam glo.dicit no.ꝙ extraneus pure
obligatur,ff.de cond.& demon.l.Titio centum.§. Titio genero.
Sed Bar.reprehendit illam gl.quia vbi fit mentio dotis, intelligi
tur condō per,ſi.hoc eſt ſi matrimonium ꝯ̃hatur, vt in auth. de
ſan.Epiſ.§.ſed,& hoc in p̄ſenti. Tu dic, ꝙ aut loquimur in ꝯ̃cti-
bus,& non pōt agi niſi ꝯ̃cto matrimonio,arg.ff. de ↄd.ob cau.l.
ſi extraneus,quia finalis cā de futuro æquipollet tacitę cōdictio
ni. Aut in vltima voluntate, tunc aut teſtator diſponit reſpectu
certi matrimonij,vt qn̄ legat genero,& denotatur modus,& nō
conditio:& ideo ſufficit cautio de modo implendo, vt d. §. Ti-
tio. Aut fit mētio dotis,nō reſpectu certi matrimonii, ſed certifi
candi per celebrationem nuptiarum, vt quādo teſtator reliquit
dotem puellis per ſuos executores maritandis,& tunc facit ↄdi
tionem,vt in Auth.de ſanc. Epiſc.§.ſed,& hoc in præſenti,& eſt
ratio differentiæ,quia incerta dependent ex euentu declarante,
ſed ea,quæ ſunt certa ſaltem initiatiue,licet nō ↄpletiue, magis
reſpiciunt naturam modi,quam naturam condictionis,vt ff.de
cond.ob cau.l.quod ſeruus. Secundo caſu, qn̄ dicit pro mr̄imo
nio contracto,ſtamus verbis inſtrumenti,non quia per hęc ver-
ba probetur matrimoniū ꝯ̃ctum, ſed probatur aſſertio partiū,
vt inf.dę ꝯ̃hen.& commit.ſtipul.l. optimam. Nam quicquid di-
K cit Tabellio in factū reſpiciens,vr̄ dixiſſe partium aſſertione, K
vt ſingu.no.ff.de verb.obl.l.ſciendum. Tertio caſu, quando mu
lier promiſit noīe dotis, quia verba ſunt ambigua vident̄ inter-
prætanda ꝯ̃ proferentem,id eſt cōtra maritum,vt ff.de pac.l.ve-
teribus,quia in dubio, ſemper eſt deterior ↄditio eius, qui agit:
niſi dicas,quod ſit ſpeciale in dote. Item quia ſic fieri conſueuit
arg.ff.de reg.iur.l,in ambiguis pro dotibus,& d.l.pen. de donat.
10 inter virum,& vxo.in verbo,plerunque. † Extra quæritur,*l* cle-
l ricus habet priuilegium fori,quid in fideiuſſore eiuſdem? Dic vt
not.in Spec.de compet.iud.adi.§.regulariter.verſi.ſed pone, cle-
ricus,dic quod non debet, nec intelligitur in duriorem cauſam
obligari,ſed conueniendi facilitate idoneior.

ADDITIONES.

a Tractamus. Pro hoc facit quod no.Bal.in l.hæredem,ad fi.ſup.de hæred.act.& Bar.
expreſſe in l.poſt dotem.in fi.ff.ſol.mat.
b Ad hæredes. No.Bar.in l.1.in vlt.opp.de priua.delict.
c Tranſeunt. Idem Bar.hic,& in l poſt dotem,in fi.ff.ſol.matr.
d Nunquid mulier Vide per Ro.in auth.quod locum in fi.ſup.de collationibus.
e Priuilegia. Vide quod not.Bar.in rub.ff.ſol.matr.in fi.& Bal.in l.eas.hic alleg.
f And.Bar.Sed ſtatim.Quæritur,an inſtantia dotis finiatur triennio, vide quæ no.in
l.1.ff.ſol.matr.per Mod.
g Vtrum inſtantia. Facit quod notat Bar.in l.1.& ibi Imo.ff.ſol.matr.
h Probare. Vide Bal.in l.2.in fi.ſup.de execu.rei iud. & in l. ab executione. ſup. quo-
rum appel.non recip.
i Inſtrumentum. Vide Bal.in l.neque de nup.& Lud.Ro.in l.1.in prin.ff.de oper.no.
nunc.Bal.& Sal.in auth.ſi quis ſup.de eden.
K Aſſertione. Vide Bal.in l.ab executione.ſup.quo. ap. non reci. Io.And.in c.cum in
iure.ext.de offi.dele.in fi.Ber.c.quoniam ext.de prob.Bar.in l.optimam, hic alleg.
l And.Bar.Extra quæritur. An fideiuſ.clerici gaudeat priuil.clerici, & ſic habes quod
efficacius obligatur fideiuſ.quam principalis.vide Bar. in l.Gręce,§. illud,ff. de fi-
deiu.& Mod.in l.ſi fideiuſſ.de re iud.

De reuocandis ijs, quæ in fraudem creditorum alienata ſunt. Rubrica.

1 *Vendens mihi rem, & antequam tradat vendidit, & tradidit alteri, quis dicatur potior.*
2 *Actio reuocatoria datur in ſubſidium, quando eſt debitum quantitatis.*
3 *Debitor ſi in fraudem creditorum omiſit facere probationes, an inſtantia perempta poſſit ex hoc edicto conueniri.*
4 *Filius naturalis emancipari non poteſt.*
5 *Contrahens cum aduena, eum recedentem capere poteſt.*
6 *Confeſſio per acceptilationem facta, qualiter liberat debitorem.*
7 *Renuncians ſimilis eſt donanti.*
8 *Hæres, qui dilapidat bona, cogitur ante mortem reſtituere, vel ſatiſdare.*
9 *Hęreditatem reſtituere ex contractu qui tenetur, nil detrahit.*

1 Mirabiles *a* concluſiones videntur inferri in hac materia.† Vē-
a didiſti *b* mihi rem aliquam,& antequam tradas vendidiſti,& tra
b didiſti eam Titio, in fraudem meam:nam in rei vendicatione,
& Publiciana potior eſt Titius; tamen ſi fraudem participauit,
c reuocabo. Si autem *c* fuit ſibi donata,reuocatur,etiam ſi fraudē
non participauit. Item ſi habeo iura ceſſa contra Titium, & in
dem meam cedens liberauit Titium ſcientem, reuocabo Titiū
in veterem obligationem. Item certum eſt, quod habens hypo-
thecam præfertur priori non habenti hypotecam, tamē hoc per
iſtum titulum limitatur: nam ſi hypotheca fuit contracta parti-
cipata fraude contra me chyrographarium, ego hypothecariæ
præferor,vt ff.eo.l.2.iſtud non videtur verum,vt ff. de ſeparat. l.j.
§.ex contrario. Dic,nos concurrere. Nam hypotheca eſt quæ-
dam alienatio largo modo: & ideo in fraudem creditorum fie-
ri non potuit cum effectu cum participante fraudem. Cogita in
prædictis.† Et nota,quod iſta actio datur in ſubſidium, quando
eſt debitum quantitatis, ſecus ſi debetur ſpecies alienata, cum
hac diſtinctione intellige, quod non requiritur excuſſio; quia
quod debetur, eſt ipſa ſpecies alienata cum hac diſtinctione in-
d tellige quod not.inf.eo.l.j. Conſidera,*d* quod ego dico de libera-
tione facta per cedentem debitori ſcienti; nā nō videtur hic ne-
ceſſaria reuocatoria, & maxime cum in inſtrumētis ceſſionum
apponantur hæc verba,dedit,trāſtulit, & mandauit. Vnde debi-
tor ſciens,nec ſoluere poteſt cedenti,vt ff.de tranſ.l.fi.multo for-
tius,nec gratis liberare. Sed contra hoc facit,quod in præiudiciū
debitoris non poteſt cedens facere,ne poſſit eum gratis. & quo-
modolibet liberare,niſi debitor conſentiat ceſſioni,vt ff.ſol. ma.
l.2.§.nec cogitur.in gl.in ver. nec poterit aliquid. vnde etiam in
teſtamento poſſet cedens legare liberationem debitori, niſi in
tribus caſibus notatis.ff.de pact.l.ſi cum emptore,& niſi in frau-
dem,alias non facturus, vt ff.eo.l.3. & l.ait prætor, §.ſi conditio-
e nalis.† Quæro, quid ſi debitor *e* in fraudem creditorum omiſit
facere probationes, vel teſtium depoſitiones noluit publicari?
Reſpond.dicit gloſ.quod ſi inſtantia eſt perempta,& teſtes mor
tui,ita quod amodo publicari non poſſunt atteſtationes, & qđ
debitor ſit in fraudem locupletatus, conuenitur ex hoc edicto,
vt no.ff.eo.l.3.§.j.ſuper verbo,patiatur. Nota ergo,perempta in-
ſtantia,dicta teſtiū non poſſe publicari, niſi teſtes viuerent, & in
noua inſtantia iterato deponeretur;verbi gratia dicēdo, vt alias
dixi-

ADDITIONES.

a Mirabiles. Ad materiam huius tit.vide per Bal.in l.2.ſup.ne quid in fraud patroni.
b Vendidiſti. Vide Sali.in l.quoties,in ver.10.opp.& in gl.in uer.iure. & ibi latius,&
clarius per Alber.de Roſa.
c Si autem. Vide Bal.in l.ignoti.inf.eod.
d Conſidera. Nota ad legem 3.in.de nouat.& vide Bal.in l.1.verſi.quęro,quid in pa-
cto.de act.& obl.& quæ not.Bal.in l.1.§.ſi hæres.ff.ad Treb.
e Quid ſi debitor. Vide per Sal.in l.prox.inf.eod.

diximus, & alias teſtificati fuimus. Nam tunc publicarentur ſe-
cundæ atteſtationes, & primæ, ad quas fit relatio, & adde quod
dixi.ſ.de re iud.l. geſta. Secundo quæro, nunquid in fraudẽ cre-
ditorum debitor poſſit habere rem ſuam pro derelicto? Reſpon.
dominium quæritur occupanti, ſed habet locum reuocatoria.
Ita intelligitur l.ſed & ſi rem, ff.eod. & ſemper intellige in ſubſi-
dium dari hanc actionem.i. cum creditor ad ſibi debitum aliter
peruenire non poteſt, vt ff.eo.l.ait Prætor, §.ita demum, & infra
eod.l.j. & l.pen.ſecundum Oldradum, quod ego ſupra ſubtiliter
4 declaraui.† Quæro, pone *a* cũ concepiſſem in animo meo exer-
a cere artem cambij, mittendo pecuniam vltra mare, & timendo
de periculis maris, emãcipaui filium meum, & ſecrete donaui
ſibi omnia bona mea (quod poſſum facere filio meo naturali
ſine emancipatione, quia non poteſt emancipari, vt ff.eod.l.om-
nes.§. Luc. vbi eſt tex.not.) deinde cœpi facere dictam mercan-
tiam, & omnia mobilia perdidi in mari, quomodo poteſt ſub-
ueniri illis, qui habẽt me obligatum ex cambio? & videtur quod
non ſubuenitur eis, quia aduerſus creditores futuros poteſt ex-
cogitari fraus, vt l.1.inf.de iure fiſci.lib.x.& arg.extra, ne ſede va-
can.c.1.In contrariũ videtur, quia dolus dedit cauſam huic con-
tractui. Et quod malo more geſtum eſt, debet reſcindi. Nec eſt
æqunm in lucro morari filium, & creditores damnum ſentire,
vt ff.eo.l.ait Prætor, §. hęc actio. hic dicit Bart. quod creditores
futuri habent vtile beneficium iſtius edicti? arg.ſup. de dona.an-
te nup.auth.ſed iam neceſſe, & ff.qui, & a quibus l.ſi priuatus. Et
b ego dico, quod hæc præſumuntur *b* facta non ſolum in fraudẽ,
ſed ſimulate, quæ ſimulatio nullis creditoribus nocet, vt no.ſup.
de rep.hær.l.2.ſecus ſi futuri creditores eſſent creditores ex cau-
c ſa lucratiua, arg.d.c.1.ne ſede vacan. Modo quæro mercator *c* fu
git, qui debebat mihi centum, ego eũ in fuga apprehendi, & ac-
cepit centum, quæ habebat in marſupio, nũquid ego ſim factus
dominus iſtius pecuniæ? & videtur quod ſic, quia iuris authori-
tate executionẽ feci, argum.ff.de cõtrah.emp.l.fiſtulas, §. fundũ.
In cõtrarium videtur, quod iſtam pecuniam debebã conſigna-
re Iudici, vel ſaltem notificare: nã ſine domini voluntate domi-
d niũ adipiſci non potui. Nec obſtat §.fundum. *d* quia ibi loquitur
5 in legitimo adminiſtratore. † Sed vlterius quæritur incidenter,
e contraxi *e* cum aduena, & ſic ſcire debebam eum receſſurum,
nunquid eum recedentem poſſum capere? Dicit ibi Bart. quod
non, quia nihil noui eſt immutatum, vt l. ſi creditores, de priui.
cred. & ex prouiſo incidi in periculum, non ex improuiſo. Item
perſonã eius approbaui, & ideo niſi ex noua cauſa non poſſum
eum reprobare, ff.qui ſatiſd.cogan.l.ſi arbitrio. Tu dic quod im-
mo poſſum, quia non debui eũ credere receſſurũ, antequã mihi
ſatisfaceret, niſi eſſet habita fides de ſoluẽdo in domicilio ipſius
debitoris. Et hoc ne detur materia fugiendi cũ re aliena vt ff. de
iud.l.ſi lõgius. Non.n. videtur creditor cogitaſſe de fuga cum re
ſua, quia id, quod ſapit delictum, nunquam includitur in genere
permiſſorum. Item cum verſetur turpido ex parte ſolius debi-
toris, non videtur hoc conceſſum, vt ff.eod.l.ſi pater. & ſolus re-
ceſſus non eſt turpis, ſed recedere cũ pecunia aliena eſt quid tur
pe, nec conuenit bono viro. facit ꝙ not.in l.1.ſup. vt nemo inui.
f Nõ ergo debet quis furtiue recedere. Quæro, quis eſt iuſtus *f* ti-
g mor fugæ? Reſp.per indicia, *g* ſecundum Bart. nec allegat aliquã
6 bonã legem. Sed tu alle.l. quæſitum, ff.de pig. † Quæro vna cum
Bar.de tali quæſtione, quidam fuit confeſſus. & contentus ſe ha-
buiſſe, & recepiſſe centũ a debitore, liberans eum per acceptila-
tionem, quæritur vtrum iſte ſit liberatus per acceptilationem in
numeratione. Dicit Bar.quod acceptilatione: quia cum de natu
ra & ſubſtantia acceptilationis ſit, quod quis confiteatur ſe rece
piſſe, ideo reuocatoria proponenda eſt ad reſciſſionem accepti-
lationis, non ad reſciſſionem fictæ confeſſionis, ita no.ipſe in l.1.
in prin.ff.eo.ſed gl.ord. videtur eſſe contra eum, ff.de ſol.in l.ſi ex
pluribus. Itẽ quia idiota non capit iſta verba, ſcilicet per accepti
lationẽ, vnde magis iſta verba debent intelligi in ſenſu cõmuni,
& ſecundum quod intelligunt vulgares. Porro etiam Tabellio-
nes pauci ſunt, qui intelligunt hos apices iuris. Sol.de rigore ver
borum, Bart. dicit verum. Et ideo in contractibus iuriſgentium
iſta acceptilatio non tolleret actionem ipſo iure, ſed ope exce-
ptionis; quia obligatio naturaliſſima, quæ oritur ex iuriſgẽtium,
h non poteſt ipſo iure tolli per fictionem *h* acceptilationis, vt ff.de
accepti.l.an inutilis. Quid ſi adijciatur in inſtrumento, habuit, &
recepit? Reſp.tunc verbum, acceptilationis, per imperitiam pro-
latũ, formam veritatis mutare non poteſt, vt ff.fami.erciſ.l filiæ,
in prin. Denuo quæro, fideiuſſor in fraudem creditorum ſuorũ
renunciauit beneficio de fideiuſſorib. vt poſſit conueniri reo nõ
excuſſo, nunquid iſta renunciatio poſſit reſcindi, tanquam facta
7 in fraudem? & videtur ꝙ ſic quia qui † renunciauit, *i* ſimilis eſt
j donanti, vt ff.de noua.l.ſi quis delegauerit. Contrarium eſt verũ
quia per iſtã renunciationem fide iuſſor non efficitur pauperior
cũ exceptio excuſſionis nõ ſit exceptio perẽptoria, nec tãgat me
K dullã obligationis. Et nota, ꝙ Bar. *K* dicit, ꝙ iſtæ renunciationes
veniũt de cõſuetudine. Et iõ Notarij ex tacito mãdato poſſunt
eas apponere in inſtr̃is. ita notat ipſe in l.fin.in prin.ff.eo. ſed cer-
te, imo de ↄſuetudine iſtæ renunciationes apponunt̃ in ↄfectio-
ne inſtr̃i; & cum facti ſint, non debent Notarij eas apponere ex
propria prudentia, niſi eſſent rogati conficere inſtr̃m ad ſenſum
ſapientis. Nam ſi ipſe eſt ita ſapiens ꝙ non indigeat alio Iuriſpe-
rito, ipſemet ex proprio intellectu põt apponere renunciationẽ
prout in cõi formulario Tabellionum ↄtinetur, vt no.ff. de ver.
l ob.l.ex ea parte. Rurſus quæro de tali qõne: vxor mea *l* rogaue-
rat me, vt bona ſua, quę mihi reliquerat poſt mortem meam re
ſtituerem cõi filio, creditores mei volũt recurrere ſuper iſtis bo
nis. nũquid ego poſſum confeſtim reſtituere filio cõi? Reſp. ſic:
quia hoc caſu ex præſumpta mente teſtatricis non præſumitur
fideicommiſſum conditionale, ſed ad beneplacitum patris. tex.
eſt vnicus, ſecundum vnam lecturam, in l.patrem. ff. eo.l.gñali-
ter autem refert, aut quis eſt rogatus reſtituere ante mortẽ ſuã
& tunc poteſt reſtituere confeſtim, etiam ex Trebelliano; aut
poſt mortem, & tunc vr̃ ineſſe conditio, vt ſupra de fideicom.l.
8 poſt mortem. Vnum † ſcias, ꝙ hæres qui dilapidabat bona etiã
ante mortẽ, cogitur ex Trebelliano reſtituere, vel ſatiſdare, ff.
ad Treb.l.Imperator. Ego puto, ꝙ debeant poni in loco tuto, ita
ꝙ commoditas medij tẽporis non ſubtrahatur grauato, niſi cõ-
ſtaret, ꝙ dilatio eſſet oppoſita fauore fideicommiſſarii, quia tũc
diſſipanti eſſent totaliter auferenda, vt ff. de vſur. l. in fideicom-
m miſſi.§.cum Pollidius. Et dicitur vnum mirabile, ꝙ ſi quis *m* eſt
hæres inſtitutus non ſua contemplatione, ſed contemplatione
ſolius fideicommiſſarii, ꝙ non detrahit quartam Trebelliani-
cam. Ita dicit ibi Cy. quod tene fixum cordi. vnũ aliũ ſingularẽ
9 caſum habes. † Nam vbi *n* quis tenet̃ hæreditatem reſtituere ex
n contractu, nihil detrahit, vt ff.de hær.inſt.l. quidam cum filium.

A D D I T I O N E S.

a Pone. An poſſit alienari in fraudem futuri creditoris, vide Barto.in l. ait Prætor.§. ita demum, ff.eo.& gl.Cy.Bar.Bal.& omnes in auth.ſed iam neceſſe, ſup. de dona.ante nup.& quod no.Doct.in §.item ſi quis in fraudem.Inſt.de act.& Bart. in l.1.inf.de iure fiſci.li. 10.hic alleg.& Bal.& Io.de Imo. in paucis verbis, in l. ſi is, qui bonis.ff.de acq.hæred.Salyc.in l.pen.inf.eod.Bal.in l. poſt contractum, ff. de dona.& dum Bal.hic ſentit, ꝙ pater poteſt donare filio naturali omnia bona, intelligitur non extantibus legitimis, ſecundum l.1.de natur.lib.quæ not. per Doct. in l.ſi is, ff.de vulg.& pup.

b Phil.Dec.Præſumuntur. Quæ præſumptio facile colligitur ex huiuſmodi donatione facta perſonæ tam coniunctæ, vt per Bar.in l.non ſolum, ad prin.ff.de ritu nup. & præſertim cum tendat in tertij præiudicium, ſecundum Paulum de Caſt.in cõſil.63.cum huiuſmodi mercator omnia bona ſua dederit tali filio, præſumitur tanta liberalitas doloſa, & fraudulenta, vt per iſtum in l.eam, quam. ſupra de fideicommiſſ.

c Mercator. Adde ad l.ait Prætor, §. ſi debitorem, ff. eod. & vide Salyc. infra eod.l. penul.

d And.Barb.§.Fundum. An ſi contraho cum aduena, poſſum eum recedentem capere.uide quæ not. Ang.in l.hæres abſens, ff. de iud. Bal.in l.2.ſup. de nundi. & quod not.ad Bar.Lud.Rom.in l.2.ff.ſolu.matrim.concor.cum Bal.hic.

e Contraxi. Vide Bar.in l.hæres abſens, §.proinde. ff.de iud.& quod no. Bart. in l.ait prætor, §.ſi debitorem, uer.quærit Dy.ff.eo.per Ro.in l.qui bona, §.de illo.in addi. nouis, ff.de dam.inf.& Bal.in d.l.hæres §.1.in prin.& in fi.& per Bar.in d.l. hęres abſens, in uer.ergo dicemus tenet idem, quod iſte hic, licet non loquatur in captura.Lud.Rom.in l.2.ff.ſolu.matrim.tranſit cum Bal.hic.

f Iuſtus. Vide Bar.in l.ait Prætor, §.ſi debitorem, in uerſ.quærit Dyn.ff.eo.per Ang.in l.nemo carcerẽ, de exact.tri.lib.10.& Bal.in l.conſentaneum, ſupra quo. & quan. iud.dixi poſt Bar.in l.ſi is, a quo.ff.vt in poſſ.leg.

g And.Barb.Indicia. Mod.in l.prędia, ff.de acq.poſſ. referunt iſtam ſententiam Bal. & dicũt eam eſſe veram, niſi eſſent appoſita verba, quæ poſſent referri ad ſenſum viſus ipſius Tabellionis, quia tunc induceretur numeratio, vide quę notaui ad Bar. in præall.l.prædia.& illa verba, liberans per acceptilationem, potius præſumuntur prolata per Tabellionem ex conſuetudine, l.qui nolit, §. quia aſſidua, de ædil. edic.l.ſi prius, §.placuit, ff.de aqua plu.arc.cum ſim. vnde ignorantia Tabellionis non debet parti nocere.inf.de fideiuſ.l.fi.in glo.& l.fi. ſup. de mag. conue. tu vide optimum textum l.fi.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.Bal.in l.Imperator, ff. de ſta. hom. & in rub.de pena Iudic.qui male iudic.

h Fictionem. Vide Bal.in l.fi.inf.de accept.

i Renunciauit. Vide l.ſi cui.ſup.de non num.pecu.

K A.B.Et no.quod Bar. An Notarius ex ſuo officio poterit apponere renunciationes, quæ ex cõſuetudine ſolẽt apponi, vide q̃ notaui plene in l.humanitatis, de impub. & quãdo conſtituuntur ad arbitrium ſapientis, ꝙ poterit ſapiens iubere Notario: & quomodo excuſetur Notarius, uide plene Bal.in l.captatorias.ſup. de teſt. mili. & quæ ad eum ibi remiſi.

l Vxor mea. Vide qđ in ſim.no.Bal.in l.maximũ uitiũ, uer.ſed pone, frater ſup.de lib. præte.ſed an alienatio facta in fraudem legis, non hominis, ſit ipſo iure nulla, & quando dicatur in fraudem legis, uide Bal.in l.hac edictali, §.1.de ſecun.nup.

m Quod ſi quis. Vide Bal.in l.poſt mortem, ſup.de fideicom.dixi poſt Bar.in l. in fideicommiſſi, §.nonunquam, ff.de uſur.

n Nam ubi. Sequitur Rom.in l.poſtulatio iſta.§.inter certam, ff.de uerb.obl.

L E X P R I M A.

1 *Indemnitatis conſeruatio (vt verbum ſonat) creditorem damnum nõ paſſurum ſignificat.*
2 *Agens reuocatoria, tenetur executionem præmittere.*
3 *Negatiua, quem non eſſe ſoluendo, probatur per famam uicinorum.*
4 *Excuſſio in pignore Prætorio non requiritur.*
5 *Filius non reuocat bona vendita in fraudem ipſius.*
6 *Filius impubes abrogat, & reuocat bona in fraudem prius vendita, & ratio.*
7 *Hęres non reuocat in fraudem alienatum.*

Hæc

HAeres. Alienatis bonis a debitore in fraudē creditorum, ſupereſt poſtea creditori actio perſonalis ꝯ debitorē, & reuocatoria ꝯ eum, in quem facta
eſt alienatio. h.d. ſm Butr. Quæro, quid alienauit? Reſp. bona te
1 atoris, dando ea in ſolutū, ꝓprio creditori, vel alij. But. Itē q̄ro,
2 uare litera dicit, excuſſis? Reſp. vt dixi s̄. eo. in rub. in ſubſidiū
hæc actio datur, vt ff. eo. l. ait Prætor, §. ita demum, & ratio rationis eſt: nam fraus pro damno accipitur. Sed vbi debitor eſt
ſoluendo, creditor non eſt in dāno, qa remanet in bonis debitoris, vnde ſibi poſſet eſſe conſultū. ad probandū igit̄ fraudē requirit excuſſio, ad excuſſionē aūt neceſſe eſt debitorē conueniri, &
condemnari, & tandem rerum diſcuſſionem fieri, vt j̃. eo. l. pen.
1 †Modo ego q̄ro de tali q̄ōne. Quidā *a* promiſit mihi centū, pro
a quo Seius fideiubēdo promiſit hoc mō, promitto indēnitatē, &
renunciabit beneficio de fideiuſſorib. nunqd potero eū cōuenire non excuſſo reo? Reſp. non, qa conſeruatio indemnitatis (vt
verbum ſonat) ſignificat creditorem damnum non paſſurū. Sed
ſi debitor principalis eſt ſoluendo, creditor non poteſt pati damnum. Iſte eſt caſus. j̃. de conue. fiſci debi. l. j. lib. x. & ibi per Bart.
Nec obſtat, ꝙ renunciauerit beneficio de fideiuſſorib. Nā iſtud
non eſt ex beneficio, ſed per apertam naturam verborum ꝯctus
2 quod tene menti. †Item quæro, nunquid hodie agens *b* reuoca-
b toria, teneatur excuſſionem premittere, Glo. dicit ꝙ non, licet
ſecus in hypothecaria. Hæc gl. cōiter reprobat̄: & patet viua ratione, quia ille, qui agit reuocatoria, debet probare fraudem, de
qua non conſtat, niſi bonis excuſſis: ſuper iſta diſcuſſione interrogabuntur familiares, vxor, & domeſtici, vt no. in l. 2. j̃. qn̄, &
3 quib. quarta pars deb. lib. x. †Iſta negatiua. ſ. quem non eſſe ſoluendo, probatur per famam vicinorum, & alia indicia, vt no. in
l. 2. qn̄ fiſc. vel priuat. ff. de excuſat. tut. l. paupertas, & l. ſi cōſtāte,
3 ff. ſol. matr. s̃, vnde vir. & vxo. in auth. præterea. † ff. de prob. l. cū
c de indebito. Quæro, vtrum iſta excuſſio *c* poſſit fieri pendente iudicio reuocatorio? Reſpond. ſic: quia eſt ſtatim nata, & propter
probationē inopiæ apparet vera. Porro ſufficit actus verificari
in quacunque parte iudicij, vt ff. de pign. actio. l. ſi rem, §. fin. Ex
hoc infertur quædam concluſio, ꝙ in notoria paupertate nō requiritur excuſſio, vt no. ff. de verb. obl. l. decem. & ff. ſi cer. petat.
l. fi. Nam notorium eſt probatio probata, vel ſaltem de facili ꝓ
d babilis. Extra opp. *d* & vī, ꝙ requiratur excuſſio, vt ff. eod. l. omnes, §. Lucius. Sol. ibi fuit alienatio omnium bonorum, nec preſumitur donator poſtea noua bona quæſiuiſſe. Item oppo. ff. de
adminiſt. tut. l. chyrographis, §. 1. Solu. ibi omnia bona erant cōfiſcata, & ad ea venit fiſcus, vt ad rem propriam. Sed ego quæro,
4 †nunquid in pignore prætorio *e* requiratur excuſſio, ſi forte miſ
e ſus cecidit a poſſeſſione, vt l. 2. ff. j̃. de præt. pig. & videt̄ quod nō
vt ſup. in poſſ. leg. l. ſi poſtquam. Nam eodem imperio, quo miſſus eſt in poſſeſſionem, debet in ea conſeruari, vt ff. ne vis fiat ei.
l. ſi quis miſſus. ff. de iureiu. l. 2. §. erit. & ſup. vt in poſ. leg. l. ſi poſt
f quam. Quæro, quid ſi *f* debitor conſtituit ſe pignus precario poſſidere, & poſtea in fraudem alienauit, an requiratur excuſſio?
Reſp. non, ſi intentetur condictio ex l. fi. ſup. de acq. poſſ. ſecus ſi
intentaretur hypothecaria, vt inf. de pign. auth. hoc ſi debitor. ni
g ſi prius debitor eſſet conuentus hypothecaria, *g* & pendente iudicio alienaret, quia tunc fit excuſſio contra ſuccedentē in poſſeſſione, tanquam in vitio: licet proprie res non ſit litigioſa, cū
alienatio valeat, vt no. Cyn. in l. 1. ſupra de alien. iudi. & facit extra, de iud. c. quia V. Pone, vi deiecisti me de poſſeſſione, cum acturus eſſem contra te, poſſeſſionem alienaſti participanti tecū
fraudem, nunquid habeam cōtra illum vtile interdictum vnde
vi, & videtur ꝙ non, vt ff. de vi, & vi arm. l. cum a te. Conſidera.
gl. ibi dicit, ꝙ ſi expulſor non eſt ſoluendo, forte poteſt conueniri poſſeſſor. Sed quo ad reſtituendam poſſeſſionem non eſt ſoluendo, quia non poteſt reſtituere. Et ſi gl. eſt vera, de neceſſitate
incidimus in hoc, ſ. ꝙ illa lex nō obtineat de equitate. Sed certe
gl. ibi intelligit, quando non eſt ſoluendo propter inopiam. Sed
de iure canonico bene concludis. extra, de reſtit. ſpol. ca. ſepe in
h gl. fi. ibi, vel nullius. hoc non eſt verum. *h* Nā l. omnes, §. Lucius.
dicit ꝙ non eſt neceſſe fraudem probare, tamen præſumitur ex
5 omnium bonorum alienatione. Butrig. Quæro, †nunquid filius
i poſſit reuocare bona vendita in fraudem ipſius? Reſpond. non,
6 ff. ſi quis a pa. fuerit manumiſ. l. non vſque adeo. Fallit† in pubere arrogato, quia legitima ſua tranſit in contractū inter partes,
vt l. fi. ſup. ſi in fraudem patro. Hoſt. tamen dicit, ꝙ ſic, ſi iſte emptor habuit conſcientiam dilapidationis pretij, & prauitatis paternæ. extra, de teſtib. c. Raynaldus. Et hoc quando pater vendit
bona ſua: ſed quando vendit bona filij, dic vt ſup. de rei vendi. l.
7 cum a matre. †vnum tamen ſcias, ꝙ hæredes non reuocant tanquam in fraudem alienatum, vt j̃. eo. l. filios, ſed tanquam rem
propriam, vt no. ſup. de iure delib. l. fi. §. in computatione.

ADDITIONES.

a Quidam promiſit. Vide Bart. in l. quæro, ff. locati.
b Nunquid hodie agens Niſi peterem ſpeciem mihi debitam, quam alienaſſem in fraudem, ſecundum Bal. not. in rub. ſup. commo. in prin. in verſi. & no. & vide eundem Bal. in l. 1. q. 1. ſup. ne quid in frau. patroni.

c Excuſſio. Vide Bal. in l. cum teſtamento. ſup. de teſt. man. & in l. 2. ſup. communi diuidun. & Ro. ſequitur in l. ſtipulatio, ff. de ope. no. nun. in addi. nouis, per Ang. in §. ſed neque in Auth. de fideiuſ. & in l. decem, & ibi Imo ff. de ver. ob. & Bal. in Auth. contra rogatus in fi. ſup. ad Treb. & vide Bar. in conſi. 139. in c. An ſi aliquis: ſed pulchrum eſt dubium, vtrum executio facta per vnum creditorem proſit alijs. Iac. de Are. & Ang. in Auth. hoc ſi debitor, inf. de pig. tenent, quod ſic cogita, quia acta facta in vno iudicio, non faciunt fidem in alio inter alias perſonas, l. cum lite mortua ff. iud. ſolui.
d Extra opp. Vide Sali. poſt Iac. de Are. & Cyn. in auth. hoc ſi debitor. infra de pig.
e In pignore. Prætorio. Vide in l. 2. inf. de præt. pign.
f Quid ſi. Vide Bal. & quæ ibi dixi, in l. 1. ſup. de acq. poſſ.
g Hypothecaria. Vide gl. Bar. & Bal. in Auth. hoc ſi debitor. inf. de pig.
h Hoc non eſt verum. Vide Bal. in l. 1. ſup. ne quid in fraudem patroni.
i Nunquid filius. Vide Bar. in l. non vſque, hic alle.

LEX II.

1 *Dos reſpectu creditoris dicitur titulus lucratiuus.*
2 *Legitima & alimenta, an ſint titulus lucratiuus.*

Si ſucceſsione. Pater non poteſt dotare filiam in præiudicium creditorum. cōcordat ff. eo. l. fin. §. 1. non tamen actio perſonalis ſequitur fundum, ſed
1 reuocatoria ſic. h.d. † Quæro, vtrum *a* dos ſit titulus lucratiuus? Reſpond. dos reſpectu creditorum eſt titulus lucratiuus: ſed inter patrem & filiam eſt titulus oneroſus reſpectu patris, & filiæ, vbi non ſunt creditores, vt ff. de rit. nup. l. qui liberos. Ex his infertur, quod filia, ſed non gener, tenetur reuocatoria, licet non fuerit particeps fraudis paternæ, & eſt rationabile, quia gener habet cauſam oneroſam, vt ff. de act. & obl. l. ex promiſſione, & ſortitur eam mediante vxore, quæ habet cauſam lucratiuam, non tamen iudicamus de ea cauſa lucratiua, vt d. l. fi. §. j. & inf. eod. l.
2 pen. † Quæro, quid de legitima, & de alimentis, ſi pater in vita aſſignauit filio legitimam, quod facere poteſt præueniendo vltimū iudicium, argum. ff. ad leg. Falc. l. cum quo de peculio, §. fina. vel
b quando filius *b* petit alimenta, & pater dicit, tolle portionē ſubſtantiæ, quæ te contingit, vt in Euangelio Lucæ, vel quando ex
c forma ſtatuti, *c* pater tenetur aſſignare legitimā filio delinquenti, quo caſu fictione ſtatuti pater intelligitur mori tunc, cum portio aſſignatur: quo caſu dicit But. quod poſtea quicquid contingit viuo patre, legitima non augetur, nec minuitur, vt eleganter not. Iaco. But. ſupra de colla. l. pactum? Reſp. legitima & alimenta ſemper intelliguntur deducto ære alieno, & comparatiue loquendo, reſpectu creditorum eſt titulus lucratiuus, vt ff. ſol. ma. l. ſi cum dotem, §. ſi pater.

ADDITIONES.

a Vtrum. Vide Bar. poſt gl. in l. pen. inf. eo.
b And. Barb. Quando filius. No. pulchrum dictum, quando pater aſſignat legitimā filio, licet augeantur facultates patris, non augetur legitima. vide Bal. in l. fi. ſupra de vſu. rei iud. & in l. pactum, de collat. vide Bal. in l. cum M. de conſt. & ibi dixi.
c Ex forma ſtatuti. Vide per Bal. in d. l. fi. ſup. de vſu. rei. iud.

LEX III.

1 *Filius, qui nihil poſsidet de bonis patris, non poteſt conueniri a creditoribus paternis.*
2 *Filius conueniri poteſt a creditoribus paternis in hoc, quod ſibi non nocet, & creditoribus prodeſt.*
3 *Filius non poteſt ſibi cauſas ſuæ poſſeſsionis mutare cum alterius iactura.*

1 Si paterna. †Filius, qui nihil poſſidet de bonis paternis nec titulo donationis, nec alio, non poteſt a creditoribus paternis cōueniri. hoc dicit. Lex ergo duodecim tabularum non fecit eum heredem quo ad ius fori iudicialis,
2 quia nullum iudicium redditur, ſi Prætor ſuffragatur. Sed† contra opp. ff. ad Trebellian. l. ita tamen, §. ſi pater. Sol. ibi ideo, quia filio nō nocet, & alij prodeſt, quo caſu mirabiliter operatur exiſtentia ſui hæredis, etiam in filij obligatione: ſed in damno euitando ſubuentum eſt filio non ſolum beneficio Prætoris, ſed etiam beneficio Iuſtiniani, vt ſup. de iure deli. l. fin. §. & hoc quidem. in verbo ex præſentis legis authoritate, quem tex. ego ſolus
3 noto ad hoc. † Et vnum ſcias, quod exiſtentia ſui heredis non ſinit filium vſucapere titulo pro hærede, quia non poteſt ſibi cauſas poſſeſſionis mutare cum alterius iniuria, vt l. nihil. ſupra de vſucap. pro empt.

LEX IIII.

1 *Filius non poteſt allegare turpitudinem ſui patris.*

1 Filios, †Non licet filio allegare turpitudinem patris, cuius
a eſt hæres. hoc dicit non. Sed quid *a* ſi iſte filius ſucceſſit creditori fraudato? & videtur quod non poſſit ex iure trāſmiſſo, vt ff. de diuerſ. & temp. præſcrip. l. an vitium, §. 1. quod verum eſt, ſi adiuit paternam cum conſueto beneficio inuentarij, & adde quod dixi in l. 1. ſupra ſi in fraud. patro. & facit ff. de pign. actio. l. rem alienam.

ADDITIO.

a Sed quid. In contrarium faciunt not. in l. fi. de reuoc. do. & an agatur contra hæredem alienantis, vide Bar. in l. 1. in fi. inf. de iure fiſ. lib. 10.

LEX

L E X V.

1 *Agens actione in factum reuocatoria,tenetur probare rem fuiſſe in dominio debitoris.*

2 *Debitor habens poſſeſsionem retento dominio cum traſtulit poſſeſsionem ſuam in fraudem creditorum, qualiter creditoribus conſuletur.*

Ignoti. In titulo oneroſo requiritur fraus dantis, & accipientis:ſed in lucratiuo ſolius dantis,& ſufficit cōſilium cum fraudis euentu. h. d. Nota hic de diſcuſſione, quando & qualiter fiat. † Quæro, agens actione in factum reuocatoria,an debeat probare rem fuiſſe in dominio debitoris? & videtur quod ſic. Nam ſi non eſt in dominio debitoris, debitor non eſt factus pauperior,vt ff.de vſucapio.pro don.l.ſi vir. Item quia ſic eſt in hypotheca, quando intentatur contra bonæfidei poſſeſſorem ex traditione,vel quaſi,cum titulo poſſidentē,vt no.Inſt. de action.§.item Seruiana. Sed ſi intentaretur contra poſſidentem pro poſſeſſore,vel alium non tutum Publiciana, ſufficeret probare de quaſi dominio,vt ff.de pignorat. act.l. ſi ab eo. Solut. eadem diſtinctione vtor in reuocatoria,qua vtor in hypothecaria.& facit ff.de prob.l.ante omnia. Ex his concluditur, quod ſi debitor habebat nudam poſſeſſionem,quam tranſtulit, in frau-
2 dem creditorum,quod reuocatoria non habeat locum. † Quæ-
a ro,quid ſi habens *a* dominium & poſſeſſionem,tranſtulit ſolam poſſeſſionem in fraudem creditorum, retento ſibi dominio? Reſpond.creditores iure ordinario ſunt tuti, quia ſententia lata contra debitorem mandabitur executioni in illa poſſeſſione abſque eo, quod oporteat agi reuocatoria, quæ eſt remedium extraordinarium,vt l.is,[cui.§. qui in poſſeſſione, ff. vt in poſſeſ. lega.proprietas tamen poteſt pignori capi, quæ ex vi attractiua auellet poſſeſſionem a prædone,[arg. eius, quod not. ff. de acq. poſ.l.clam poſſidere,§.fi.

A D D I T I O.

a Quid ſi habens.Et ſic limita not.per Bar.in l.a diuo Pio,§.ſi ſuper,in pen.q.ff.de re iud.& l.creditores,in 3.q.in prin.inf.de pig. & in d.§.qui in poſſeſſione, hic alleg. ſed Bar.in dictis locis alleg.tex.in contrarium,in l.j.§.ſi neceſſario,& reſpondet ad §.qui in poſſeſſione,[prout reſpondet ad l.certa Saly. hic[ſimpliciter tranſit cum Baldo.

L E X VI.

1 *Fraudator tenetur im quantum facere poteſt perpetuo.*

2 *Liberatio videtur ſolutio.*

3 *Fiſcus habet bona tacite obligata,& non eget reuocatione.*

1 Si actu. †Fraudatore,non conſilio,tenetur in quantū facere poſſet, vel dolo fecit quominus facere pōt intra annum vtilem. Si autem in principio fuiſſet in conſilio fraudandi,tunc de eo,quod ad eum peruenit,tenetur perpetuo: ſed occaſione doli tenetur intra annum vtilem,hoc dicit, ſecūdum glo.& loquitur in debitore in fraudem creditorum liberato per ſolennem actum acceptilationis,diſtingue ergo,an participauerit fraudem,& tenetur perpetuo, ſi prima actio erat ꝑpetua;ſi vero annalis,ad annum,vt hic. Si autem non participauerit fraudem,tenetur ſolū vſq;ad annum. Op. quod hæc lectura ſit falſa,quia cum deliberatione ad eum peruenerit,perpetuo tenetur,vt ff.de don.cauſa mor.l. quod debitori. etiam ſi non erat ſoluendo,vt ff.ad leg.Falcid.l.quærebatur tene ergo vlt.lect.glo.
2 Opp.quod ille,qui liberatur,videtur ſoluere,ff.de pign.act.l.ſolutum,§.ſolutam. ergo non debet in obligationem reuocari. Sol. iſta erat ratio dubitandi, ꝑꝑ quam videbatur, quod non haberet locum reuocatoria, in liberatione tamen iſta ratio non obſtat,quia ille,qui liberat,videtur tradere,ff.de cond.ob cauſ. l. ſi mulier.& ff.de iure dot.l.ſi ſponſalibus,§.1. Caue tibi, quia aut res non eſt reuerſura ad liberantem, & tunc nunquam libera-
3 tio habetur loco traditionis,aut eſt reuerſura,& tunc ſic.†Que-
a ro,nunquid fiſcus *a* indigeat iſta reuocatoria? Videtur quod nō, quia habet bona tacite obligata,& ſic habet remedium ordinarium tacitæ hypothecæ,vt inf.de iure fiſci.l.1. lib.10. Item certa via reuocat pecuniam ſibi debitam,vt ff. de iure fiſci. l. deferre, §.fi.cum l,ſeq.Quidam tamen dicunt,quod fiſcus non habet tacitam hypothecam in bonis quæſitis, vt tangitur. ſup. de hære. act.l.hæredem, & ideo reſpectu bonorum poſt cōtractum quęſitorum,eſſet neceſſaria fiſco reuocatoria.Alij vero dicūt, quod tacita hypotheca ad omnia extenditur,ſicut expreſſa, vt de ſecūdis nupt.l.hac edictali.§.ſinautem vtraque.Dicas,ꝙ ſi debitor fiſci ſuum debitorem liberauit in fraudem fiſci, tunc ſubſtantia nominis obligati fiſco deſinit eſſe in rerum natura,vt ff. de le.3. l.fideicommiſſa.§.ſi rem.& l.nomen,inf.quæ res pig.obl.poſ. & fiſcus indiget actione in factum reuocatoria, ſicut priuatus.Vltimo remitto te ad ea,quæ not.Inſt.de act.§.ſi quis per gl.& Dy. vbi videas.Baldus de Peruſio.

A D D I T I O.

a Nunquid fiſcus.Facit ad no.in l.poſt contractum,ff.de don.& quod no.Bald.in l. pen.ad ſi.inf.de bon.præſcript.

BALDI VBALDI PERVSINI.

In Octauum Codicis Librum Commentaria.

De Interdictis. Rub.

1 *Interdictum quid ſit.*
2 *Interdicta quare dicuntur, quia inter duos dicta, ſcilicet actorem, & reum, etiam ſi eſſent plures.*

Gloſſa continuat, quia poſſeſſiones; de quibus eſt dictum, &c.
& continuat a remotis. dictum eſt s̃. de acq. poſ. & de poſſeſſio-
nis effectu. Modo videndum erat de poſſeſſionum defenſione.
Et quia per interdicta defendũtur, ideo de interdictis dicit. Quę-
1 rit † gl. quid eſt dictum interdicta? Reſp. ꝙ erãt quædam formæ,
& conceptiones verborum, quę erant a Prætoribus introductę,
ſed hodie non vtimur eis, ſed effectu eorum ſine aliqua ſolenni
2 tate. † Secundo quæritur, quare dñr interdicta? Rñdet gl. ꝙ quaſi
inter duos dicta. Non intelligas inter duos ex numero perſona-
rum, quia idem foret, etiam ſi mille eſſent ex vna parte, & mille
ex alia, ſed intellige inter duos, ſcilicet inter agentem, & reum.

LEX PRIMA.

1 *Statutum Prætoris per rationis identitatem recipit interpretationem extenſiuam.*
2 *Arborem vicini mei, ſi ſupra murum meum pendet, proria authoritate ſcindere poſſum.*

CVm proponas. Notabiliſſima lex
eſt. h.d. Ex mente
extendimus interdicta. But. Vel ſic, Statutum
a Prætoris *a* per rationis identitatem interpræta-
tionem recipit exteuſiuam. h.d Ad euidentiam
præm itte. Prætor fecit duo edicta: Vnũ, qñ ar-
bor tua impendet s̃. ædes, vel ſuper tectum alienum. Aliud, qñ
arbor tua impedet s̃. agrum meum. Quando arbor impendet ſu
pra tectum alienum, diſponit edictum Prætoris, ꝙ ſcindatur ar-
bor a ſtipite. Sed cum impendet ſupra agrum alienum, diſponit
quod quindecim pedibus a terra coerceatur. ideſt elongetur, vt
non pendeat. gl. ponit caſum, & ideo non ſcribas. Quidam nomi
ne Agatagulus habebat hortum ſuum cõtra domum meũ, &c.
Dubitatur, quia edicta diſponunt deſuper, & nihil dicunt de eo
quod eſt inferius, tamen propter identitatem rationis idem de-
terminatur. In tex. ibi, vicina. ideſt, propinqua nocere. Iſta ratio
eſt generalis. Rediget. hic non declaratur quomodo rediget, ſed
b dic rediget, procedendo de ſimili *b* ad magis ſimile, & ſic cum
periculum afferat ędificio, aſſimilatur intetdicto. Si arbor in alie
nas ædes impenderit. & ſecundum hoc de rigore interdicti de-
bet ſcindi arbor a ſtipite, quia quãdo proceditur de ſimilibus ad
ſimilia, & duo inueniuntur ſimilia, procedendum eſt ad magis
ſimile, & hoc not. Hæc lex dicit vnũ ꝯ Cyn. in multis locis, quod
omnino vbi eſt eadẽ ratio, ibi nulla eſt extenſio. Et per hoc con-
c cludit dari directum auxilium, & per hoc *c* concludit ſtatuta di-
ſponere in caſu quoad verba omiſſo, ſ. quo ad identitatem ra-
tionis. Iac. But. ꝯ, quia verba trahuutur ad materiam, ſuper qua
ſtatutum diſponit, licet ſit eadem ratio, ſi ſtatutum nõ diſponit.
non obſtat hæc lex, quia hæc extenſio edictorum fit per legem
ſcriptam, ſm But. vult dicere, ꝙ per aliud ſtatutum põt extendi,
d ſed non per magiſtratum ius reddentem. Ioan. And. *d* dicit in c.
ſi poſtquam, de electi. in c. 1. de temp. ord. lib. 6. ſecundum Dyn.
1 quod vbi eſt eadem ratio, ibi eſt idem caſus formalis, cõſiderata
e mente iuris, licet non ſit eadem mareria. † Dicamus ita, ſtatutũ *e*
dicit

ADDITIONES.

a And. Bar. Statutum Prætoris. Vide Io. An. in c. 1. de homi. lib. 6. vbi dicit, quod ille tex. loquens de Principe, hẽt locum in principe maximi gradus, quia illa conſtitutio licet ſit pęnalis, tamen quia comprehendit fauorem animæ, debet extendi. vide quod hr̃ in c. generali. de elect. lib. 6. vide gl. c. quanquam, de vſur. eod. lib. vbi extenditur ad donationem, quod dicitur ibi de teſtamento, vide ibi Domi. & gl. c. ſi gratioſe, in ver. beneficia, de reſc. vbi fit extenſio de ſtricta ſignificatione ad latam, quando eſt eadem tatio, vide ibi Domi. vide l. & ſi dotis. ſup. de iu. dot. vbi dicit Bal. quod quando lex non habet aliam rationem, niſi, quod ita placuit ſtatuenti quando non procedetur de ſimili ad ſimile vide gl. in c. 1. de re. perm. lib. 6. vbi extenditur conſtitutio exorbitans de lata ſignificatione ad ſtrictam. vide Domi. in c. licet canon. de ele. in 6. vbi dicit, quod pęna illius capituli loquentis de relatione. habet locum in electione, & præſentatione. vide Do. Abb. in c. iurauit, de prob. & Io. Cald. in c. ſeries, de reſt. vbi dicit ſing. quod quo ad fauorem animæ, conſtitutio exorbitans loquens in uno caſu, comprehendit ſimile, & ex identitate rationis extenditur, quia cap. ſeries, ut poſſint produci teſtes publicatis atteſtationibus, habet locum in matrimonio contrahendo, nbi eſt periculum peccati, ſed illud capitulum loquitur in contracto, & non in contrahendo. vide Bal. in ca. 1. ad fin. in tit. an agnatus, vel filius defuncti, vbi dicit, quod non extenditur ſimile ad ſimile in his, quæ lædunt ius naturale. vide Bal. in l. 3. ſup. de iu. do. vbi dicit quod ſtatutum, quod non habet rationem, niſi quia ita placuit conditori, non extenditur ad ſimilia, vide l. fi. ſup. de interd. matr. ꝙ vbi lex eſt odioſa trahere illam ad caſum omnino non ſimilem, eſt odioſum, ſm Bal. ibi, facit c. 2. de poſt. c. monachi. 16. q. 1. vbi tex. loquens de monachis extenditur ad canonicos regulares, vide do. Abbatem poſt alios, in c. Quintauallis, de iureiu. vbi dicit, ꝙ contractus poteſt fieri in eccleſia, ſed non bene dicunt, nec gl. c. decet, de immu. eccle. quæ loquitur in contractu, quia fauor aĩæ extenditur, vbi dicit gl. in auth. ſacra, ita extenditur fauor eccleſiæ, vide Hoſt. in c. 2. de adul. vbi propter fornicationem ſeparatur matrimonium, quod intellige de fornicatione corporali, & ſpirituali fauore animæ, & vide glo. no. in c. tua nos, de ſen. exc. vbi couſtitutio pœnalis extenditur de ſtricta ſignificatione ad latam, propter identitatem rationis. vbi conſtitutio loquens de manu violenta, extenditur ad manum temerariam. vide gl. in ca. 2. de ætate, & qualitate vbi in materia pęnali, appellatione capituli, non venit prælatus. Item in materia pęnali non habet locum, a maioritate rationis.

b De ſimili. Not. quod cum proceditur de ſimilibus ad ſimila, & vnum habet duo ſimilia proceditur ſecundum magis ſimile, uide Bal. in l. data opera, infr. qui accu. non poſſ.

c t per hoc. Vtrum ſtatuta dicantur diſponere ſuper eo, quod parificatur ex identitate rationis. Vide quod not. in l. non dubium, ſup. de leg. & tex. in l. his ſolis, & ibi Bar. inf. de reuocan. don. vbi dicunt, quod etiam in pœnalibus, & excluſiuis, vbi eſt eadem ratio, illud videtur eſſe tacite cautum, & pro expreſſo habetur.

d Io. And. dicit. Vide Bal. in l. ſi quis ſeruo, ſup. de fur. & glo. in cap. 1. de temp. ord. in 6. alle. Bal. in l. illud, in fi. ſup. de ſacroſ. eccle. vbi dicit, quod etiam vbi prohibetur extenſio, tamen illa fit de ſimili. ad ſimi. & uide Bal. in l. de quibus, cum ſeq. ff. de leg.

e Statutum. Circà iſta faciunt no. per Bar. poſt Cy. in l. 1. inf. quæ ſit long. conſuet. & quod ibi dixi poſt eum, & quod dixi poſt gl. & Bar. in l. ſi quis ſeruo, ſup. de fur. & Matheſilanus in tract. extenſionum, & Io. de Imo. in l. ſi vero, §. de viro, ff. ſol. mat. & idem Bal. in l. cum ancillis. ſup. de inceſt. nup. dicit, quod ſi ſtatutum punit inſultantem ad domum in quingentis, aliud punit intrantem in centum, modo quidã vulnerauit ſine inſultu quendam ad domum, quod talis punietur tantum in centum, & uide Bal. in l. tranſigere, ſup. de tranſa. & in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. And. Barb. Statutum. Si cauetur, quod percutiens aliquem in platea puniatur manu, an puniatur eadem pęna, ſi percuſſerit aliquem in palatio Dominorum, & an habeat locum extenſio etiam in pęnalibus, uide gl. ſing. quod ſic, ſecundum dom. Pet. de Anch. in c. 1. de temp. ord. in 6. & gl. in c. ſi. poſtquam, ad fi. de elec. in 6. qđ pœna ſtatuta in electione, habet locum in confirmatione, & gl. in c. 1. de poſt. vbi pœna ſtatuta in electione, habet locum in poſtulatione, & uide glo. valde not. in cle. 1. de reſcri. & ibi do. Ant. quas gl. ſing. tene menti, & an in ſtatutis pœnalibus procedatur de ſimilibus ad ſimilia, vide tex. qui non eſt alibi, ſm Bal. in c. 1. §. porro. in tit. quæ fuit prima cauſa benefi. amit. quod intellige, niſi pœna veniret ex priuilegio, per glo. ſing. ſecundum eum, Inſt. de act. §. item mixta, & an in conſuetudine feudorum habeat locum extenſio? vide gl. ſing. ſm Bal. quod non, in cap. 1. de feu. cog. in vſi. feu. quæ tene menti, & vide gl. ſing. in Cle. fi. de reſc. vbi illa Cle. extenditur ad literas reſeruationis, & vide gl. ſin ſecundum do. Anto. in Cle. auditor. de reſcr. vbi lr̃a loquens de bñficio extenditur ad dignitatẽ. Et vide glo. ualde not. in Cle. j. de elec. vbi ſtatutum corrigens, ex identitate rõnis ſcriptę extẽditur. Or vide ibi Doc. & uide illam gl. eo. tit. Cle. 1. in ver. eligat, ſed do aliam de iure ciuili, in auth. minoris, & in corpore vnde ſumitur, qui. dari tut. poſſ. & idẽ gl. fin. in l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. vbi quod dictum eſt in teſtamento, habet locum ab inteſtato. Et vide gl. c. ſtatutum, de præb. in 6. ubi extenditur lex, vel ſtatutum ad hoc, vt non corrigat ius commune, uide gl. in c. 2. de temp. ord. lib. 6. quæ vult, quod illud c. loquatur in clericis accipientibus primam tonſuram. licet Doc. ibi ꝯ dicant. Item in verſi. ordinum, dixit, quod ille tex. procedit in omnibus ordinibus, licet conſtitutio pęnalis, vt ordinatus indebite puniatur de ordinatis ab illo, & in alijs ordinibus ab alio collatis. quod eſt bene no. uide ibi Doct. quia aliqui tenent contra. Et vide quod no. in c. 1. quod met. cau. in 6. vbi infertur pœna illi, qui per vim facit relaxare ſententiam interdicti. quod ſi facit relaxari nõ per vim, ſed per ceſſationem diuinorum, non habet locum pœna illius c. licet ſit eadem ratio, q̃a eſt conſtitutio pœnalis c. ſtatutum, de elec. in 6. Or ibi non dicit Io. And. quod nõ habebit locum contra dominos tp̃ales, qui faciunt violare interdictum, quod bene nota, quia ꝯ eos emanauit Cle. grauis, de ſen. excom. uide gl. in c. fin. & ibi Scribentes, de elec. in 6. quod pœna illius c. hẽt locum in pręſentatione, & tum tex. loquitur in electione, & uide gl. Io. And. in c. 2. de renun. lib. 6. vbi ille text. loquit̃ in eo, qui renunciat tenue beneficium, gl. ibi amplius, etiam ſi aliquis occiderit illũ, licet habeat tenue beneficium ad hoc, ut vacet. Item etiam text. loquitur, qñ de proximo debet vacare illud beneficium. Glo. extendit, etiam ſi de proximo beneficiũ non ſperatur vacare, quia tamen ne odio proſequatur, renunciat tenue bñficium, vt vacet, & habet locum ille tex. vide no. dictum Ioan. And. in c. ex tenore, qui fil. ſint leg. vbi dicit, quod licet c. fi. de clande. deſpon. ſecundũ Gof. reſtringatur ad impedimentum conſanguinitatis, tamen ampliatur ſecundum Io. And. ad quodlibet aliud impedimentum, licet illud c. ſit pęnale, quia in his. quæ tendunt ad ſalutem animarum, admittitur extenſio, licet ſint pœnalia, quod eſt ſin. not. ſecundum Mod. ibi vide gl. in ſimili in c. ſtatutũ, & c. fin. de elec. lib. 6. Et vide quod ſing. dicunt Doc. in c. 1. de tempo. ord. lib. 6. quod pœna illius c. non habet locum in Epiſcopo intermedio, & ſic ſi emanat conſtitutio pęnalis in Lombardia, & in Romandiola, non comprehendit Bononiam, nec intermedia, & idem tenet do. Domi. quod tene menti. & uide gl. in c. cum ex eo, de ſen. exc. in ver. ſuis. quæ dicit, ꝙ qõ pænalis loquens de delinquente in eccleſia ſua, non comprehendit delinquentem in eccleſia aliena. vide gl. in Cle. grauis, in ver. Miſſarum. ꝙ conſtitutio Papalis loquens de celebra. Miſſ. non habet locum in alijs diuinis officijs, uide glo. Cle. multorum, de pęn. vbi conſtitutio pęnalis loquens de clericis non extenditur ad laicos, licet ſit eadem ratio. uide in clem. multorum, de pę. vbi ſi quis priuatur bñficijs obtentis, non extenditur ad obtinenda, in ver. obtentis, idem dicit econtra Clem. ſi quis ſuadente, in fine, in uer. obtinenda. eod. tit.

dicit,ꝙ quicunq; pcuſſerit aliquē in platea,amputet̃ ſibi manus
aliquis percutit in palatio priorũ, vbi eſt maior rō, nunquid ex
vi ſtatuti amputabit ſibi manus? Secũdũ Io. And.Cy.dicit,ꝙ ſic.
But.ꝯ,quia platea eſt locus priuilegiatus, & priuilegia non extē-
dimus,& hoc no.in caſu ſuppoſito. Pone aliũ caſum,dicit ſtatu-
tum,ſi q̃s percuſſerit aliquē in gula,amputet̃ ei manus,percuſſit
aliquis in loco magis periculoſo in mamilla ſiniſtra,ex quo vul
nere non deceſſit aliquis in loco magis periculoſo mamilla ſini
ſtra,ex quo vulnere nō deceſſit, nũquid amputabit̃ ſibi manus?
Vr̃,ꝙ ſic,quia tale vulnus conſueuit eſſe mortale,ꝯ̃rium eſt ve-
rum,ſ̃m But.quia locus, qui eſt concomitantia, ſubſtantia. Vñ
a cum iſte caſus non ſit determinatus ꝑ ſtatutũ,*a* non dēt ſibi am
b putari manus. Glo.dicit,no.mentem, mens*b* & ratio idem ſunt,
vt dicit Dy.in c.fi.de reg.iu.lib.6.Glo. oppo. aut iſte, qui edificat
arborē,edificat iuſte,aut iniuſte,ſi iniuſte,dēt remoueri, ſi iuſte,
nō dēt remoueri,q̃a ꝙ iuſte fictum eſt pœnā non meret̃.j̃. de a-
dul.l.Gracchus.Rñdet gl. ꝙ ēt ſi iuſte ſit plantata arbor,tñ cum
ex iſto ſequatur iniuſtum ꝑ accedens,dēt remoueri,vt not.gloſ.
1 †Extra oppo.ſi s̃.meam arborē tua pendet, debeo poſſe ſcinde-
re mea authoritate. Si radices arboris tuæ veniant in fundamen
tum domus meç,debeo poſſe ſcindere mea authoritate,q̃a ꝙ ſit
in meo ꝯ̃ meā voluntatē,debeo mea authoritate ſuccidere, arg.
ff.ad l. Aquil.l.quemadmodũ.ergo non eſt neceſſe,ꝙ eamus ad
Prætorem ꝓ eo,quod noſtra authoritate poſſumus : ergo inter-
dicta fruſtra interdicta ſunt.In hoc Cy. dicit, ꝙ aut aliq̃d mittit̃
ſupra meum,q̃d non contingit meũ,& non poſſum mea autho-
ritate ꝓſcindere,ſed debeo intentare interdictum,aut contingit
meum,& tunc aut facto hominis,& tunc poſſum mea auctori-
tate,aut facto naturæ,& tunc debeo ad iudicē recurrere,vt hic.
Et conſidera,ꝙ interdictũ, q̃n arbor impendet ſupra domũ alie
nam,non loquitur ſolum de ramis ſupra domum pendentibus
amputandis,ſed de arbore a ſtipite reſcindenda, vnde nō poſsũ
a ſtipite incidere mea auctoritate,q̃a non eſt in meo, ſed ramos
ſupra pēdentes poſſum incidere,q̃a ſolũ dēt eſſe liberum vſq; ad
cœlum,& idem in arbore ſupra domum pendente, dummodo
in alienum non immittam. Pone vicinus meus habet teſtacias
ſupra tectũ meũ, nunquid poſſum mea auctoritate remouere?
Rñ.aut eſt fundata ĩ meo, & poſſum; aut nō eſt fundata in meo.
& non poſſum,licet ſupra meũ ſtet,ſ̃m Cy.Sed ſ̃m me,quia ne-
mo pōt me priuare libertate poſſeſſionis meç, poſſum ꝓpria au
thoritate,quia iſtud pertinet ad tuendam poſſeſſionem.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide Cy.in l.1.infra,quæ ſit longa conſue. & ſi imponit pęnam decem pro homicidio,an idem erit in adultterio,vel contra? vide Angel.in l.de quibus in fi.ff.de leg.

b Mens. Et ideo uide Bal.in l.1.quæ ſit lon.conſue.& in l.non dubium, uerſic. extra oppo.ſup.de leg. Vide Bar.hic.

LEX II.

1 *Prouinciæ præſes non reddit ius inter non ſubditos.*
2 *Prouinciæ præſes ius reddit inter non ſubditos ratione rei ſubditæ.*

1 Pręſes. † Præſes prouinciæ inter ſibi non ſubditos ius non
reddit. h.d. Habeo poſſeſſionē in Comitatu Aſſiſij,
quidā de Aſſiſio turbat me in poſſeſſione iſta, nunquid poſſum
recurrere ad Poteſtatem,vel Capitaneum Peruſinum? Rñd. q̃d
non,quia turbans nō eſt ſubditus,nec res. ſed ſi ille, qui me tur-
bat,eſſet Peruſinus,poſſem cōuenire eum,ſi eſt ſubiectus ratio-
ne perſonæ;ſi eſt de foro ratione rei.cuius poſſeſſio turbatur, &
2 poteſt. Sed†ſi non eſt ſubiectus,nec ratione perſonæ, nec ratio-
ne rei,tunc non poſſem cōuenire,adde quod no.ſup.vbi de poſſ.
agi opor.l.1.

LEX III.

1 *Interdictorum proceſſus dicitur extraordinarius.*
2 *Petitorium & poßeſſorium retinendæ an ſimul cumulari poſſint.*
3 *Abſolutoria lata in petitorio,nō parit exceptionē rei iudicatæ ĩ poßeſſorio.*
4 *Petitorium,& poſſeſſorium quando dicantur non ſe tangere.*
5 *Petitorium,& poſſeſſorium,quando tollantur electione contraria.*
6 *Petitorium primo motum reddit poſſeſſoriũ quodammodo conditionale,ſed non quo ad eſſentiam.*
7 *Cumulatio quatuor modis impeditur.*
8 *Contrariorum ratio cumulat ſeparata.*
9 *Dominij mentio in poſſeſſorio retinendæ, vel recuperandæ ſi fiat, an poſſit petitorium cumulari eo caſu quo alias poſſet.*
10 *Poſſeſſorium adipiſcendæ & petitorium cumulari poſſunt.*
11 *Sñīa lata in petitorio, non parit exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio.*
12 *Poſſeſſiones quædā ſunt,quæ ſola poſſeſſione tp̃is a iure requiſiti fundãtur.*
13 *Agens poſſeſſorio,an petitorio reconueniri poſſit.*
14 *Petitorium quare dicatur.*
15 *Petitorium,& poſſeſſorium a diuerſis cumulari non poſſunt.*
19 *Interdictũ cōi diuidũdo, & vti poſſidetis, vulgari formula ꝓponi poſſunt.*
17 *Poſſeſſoria duo an cumulari poſſint.*
18 *Poſſeſſorio quot modis agatur.*
19 *Proceſſus efficitur nullus, ſi lite non conteſt. ad diffinitiuam ſit proceſſum.*
20 *Litis conteſtatio ad bonorum poſſeſſionem non eſt neceſſaria, ſi per viam decreti procedatur.*
21 *Iudicis Officium dicitur triplex.*
22 *Libellus in ciuili,quare concluſionem continere debeat.*
23 *Libellus an ꝓcedat, ſi cōcluſio hæc adijciat̃, Quare peto mihi iuſtitiā fieri.*
24 *Libellus ambiguus in dubio, vtrum & quando ad petitorium referatur.*
25 *A ſententia ſuper poſſeſſorio lata in petitorio non appellatur, & quid ab incidenti,vel emergenti in poſſeſſorio.*

Incerti. Primo ponit quoddam dictum de ordine ſeruā-
do inter petitorium,& poſſeſſorium.Secũdo po-
nit rōnem dicti. Tertio remouet quoddam dubium. Secũda ibi
vt ex hoc. Tertia ibi interdicta autem. Et eſt ratio,quia per hunc
ordinem apparet,quis onere ꝓbationis fungatur in petitorio. Et
ſubdit,ꝙ interdicta hodie non proponuntur in vulgari formula,
ſed iura interdictorũ exercētur extra ordinē per actionem in fa-
1 ctum.h.d.Nota dictum cũ rōne.†Secũdo not.ꝙ proceſſus inter-
dictorum extraordinarius eſt. Oppono ꝯ̃ dictum,& ꝯ̃ rōnem ſi-
mul,& vr̃ ꝙ petitorium,& poſſeſſorium ſimul poſſunt cumula-
ri,ꝙ rō ſit falſa,vnde videtur obſtare ff.de vi,& vi arma.l.cũ fun-
dum,§.fin.vbi dr̃, ꝙ pendente petitorio poteſt agi de poſſeſſorio
recuperandę,& fit cumulatio,non ordo.Dicunt quidā,quod ibi
non eſt ciuilis actio, quia ibi renunciauit petitorio anteq̃ poſſeſ-
ſorio ageretur, & ſic ſola poſſeſſorij cauſa ventilatur, petitorio
quieſcente propter renũciationem,non eſt ergo cumulatio, ſed
totaliter receſſus a primo,& poſitio ſecundi iudicij. Iſta lectura
præſupponit primo, ꝙ agens libere poſſit renunciare actioni, &
inſtantiæ. Secundo præſupponit, quod cum actioni obſtat litis
pendentia,renuncient illi liti,& tunc nō obſtabit pendentia. Ter
tio,quod hæc lex excludit præciſe cumulationē petitorij, & poſ-
ſeſſorij, quæ oīa vñ erronea. Primum,quia cum damno rei liti
renunciare non pōt actor s̃.quan.prouo.non eſt neceſ. l.ſi vt ꝓ-
ponis:& de rei ven.l.non vtique,& maxime ſi actor vult renun-
ciare ſoli inſtantiæ. Nam iſtud eſt potius differre in aliũ litem &
inſtātiā,q̃ finire;& nunq̃ eſſet finis litium,niſi quatenus placeret
actori,ꝙ eſſet ridiculũ, ꝙ iudiciũ motũ, & proceſſus inchoatus
ſit in ptāte vnius partis,in auth. qui ſemel. in dicto, & rōne ſui s̃.
quomo.& q̃n iud.& ar.ff.de arb.l.ne in ptāte. Et ideo inuito reo,
actor non pōt renunciare ſoli inſtantiæ. Item ēt toti liti non pōt
renunciare,niſi reus conſentiat, vel ſaltem non habeat cām ꝯ̃di-
cendi,vt l.poſtq̃,s̃.de pact.& extra,de pact.c.cum pridem. Ideo
reo ignorante non valet talis renunciatio,& in ꝑiudicium renũ-
ciantis,quia abſens lędi poſſet, facit ff.de ꝯ̃tab.l.ſi poſt mortem,
§.fin.de temp.in integ.reſtit.l.petendæ,ff.quod quiſque iur. l.3.in
prin.s̃.de fide inſtru.l.3. Inn.de reſt.ſpo.c.ex conqueſtione. Non
obſ.de mino.l.ſi iudex,quia ibi in eo,ꝙ eſt mere introductũ ſin-
gulari fauore vnius,ſecus ſi ſingulari odio,vt d.l.3.vel de iure cō-
muni,vt hic.Itē iſta lectura in q̃tum excludit cumulationē, ꝑcę-
ſe eſt ꝯ̃ius, quia ſi ceſſant regulæ impedientes cumulationē, er-
go ꝓcedit cumulatio.Item iſta lex vult, ꝙ renunciatio in petito-
rio,non noceat in poſſeſſorio,& in hoc non eſt vera,quia q̃n no-
cet ſñīa,nocet renũciatio,vt ff.ad Turp.l.qui deſtitit,ſed ſñīa ali-
q̃n nocet vt j̃.patebit,ergo ēt renũciatio.Item hæc lectura huius
§.eſt diuinatio.Item ꝯ̃ illum text. quia ſi eſt renunciatum, ergo
non pendet. Ad iſtam rōnem vr̃ gl.ibi reſpondere, quod pendet
ſi reus vult,& tunc excipiet cōtra ſecundum iudicium, ſed ſi nō
vult,non pendet, & tunc procedetur ſuper ſecundo tāquam ſo-
pito primo,quia non tam ſecundum, quam ſolum primum in-
uenitur.Sed hoc reprobatum eſt ſuperius, quia iſte nullo modo
eſt intellectus illius §. & ideo dñt alij, ꝙ aut poſſeſſorium prius
intentatur,& tũc prius deciditur,vt hic, aut poſterius, & tũc pro
cedit cumulatio, vt in cōtrario cum ſimil. quia ordo q̃nque ex-
cludit cumulationem,& ſi alio ordine proceditur, non excludit
vt not.ff.de except.l.ſed ſi ante. Nam ſi quis primo intentauit rei
ven.non cumulat cōfeſſoriam. Sed ſi primo agit confeſſoria cu-
mulat rei vendicatio. Et hæc ſolutio innititur ordine penes ele-
ctionem, & aſſumptum modũ agendi in facto partis conſiſten-
tē,nā penes modũ agere debēdi lex ꝯſideraret ordinē hoīs, non
ordinē legis,q̃a huius legis ordo reuolui non pōt. Non ob.l.ſed
ſi ante,q̃a ex ordine inducit̃ variatio penes rōnē finalē legis,nam
cā dñij eſt ꝑdialis ad cōfeſſoriā,nō eꝯ̃, q̃a dñm p̃t eſſe ſine ſerui
tute,ſed nō ſeruitus ſine dñio. vnde cā dñij prius intētanda ſuſpē
dit ſ̃m iudicē,ꝙ pendet ex ea,ar.ff.de mi.l.intra vtile.ff.de exc.tu.
l.diximus.ext.de reſt.in int.c.2.ad fi.hæc ergo ſol.nō placet. Et iō
hæc glo.dicit in fi.ꝙ ibi loq̃tur in poſſeſſorio recuperandæ, hic in
poſſeſſorio retinendæ, & ſic nō ob. Iſta ſolutio vult duo ꝯclude-
re.primo,ꝙ petitoriũ, & poſſeſſoriũ recuperādæ poſſint cumu-
a lari. Secũdo, *a* † ꝙ petitoriũ, & poſſeſſoriũ retinēdæ non pñt cu-
2 mulari.Cōtra primam opp.duæ actiones ad idem nō poſſunt cu
mulari,l.cum filius,§.varijs,ff. de leg.2. licet ad idem proponan-
tur,

ADDITIO.

2 Phil.Dec.Secundo. Ad hoc in proprijs terminis,vide Bald.in conſil.50. in 3.par & communiter tractatur per Doc.& Bar.in l. naturaliter §. nihil commune, ver. his igitur explic.vbi per Ale.ff.de acq.poſſ.cui adde Pau.de Caſ.in conſ.307.inc.in cauſa,quę vertitur,quid autem poſſit,an debeat iudex facere,vbi ſimul cumulata ſunt vide per Inn.in c.ſuborta,de re iud.

tur ſecundo oppono,per interpretationem nõ datur ad diuerſa
& ex diuerſa cã,vt.ff.de excep.rei iud.l.& an eadẽ,§.fi.nã rei.ven
di.datur ad dñium declarandũ ex cã dñij, poſſeſſoriũ ad nudam
poſ.ff.vti poſſi.l.ſi duo.in fi.nec eſt curandũ,ꝙ in executione vtri
uſq; veniat poſ.Nam actio non denominatur penes executionẽ
ſed penes propriam formam . Nam & in dando factum vertit,
tñ ſtipulatio dandi nõ dr̃ factũ continere,ff.de vſur.l.ſi ſtipulatus.
Itẽ opp.qñ duo iudicia ſic ſe habent,ꝙ facta ſolõne ex vno,con-
tingat liberatio ex altero,nõ dr̃ cumulatio ſucceſſiua, ſed a prin-
cipio,nec ſi eſſent certæ regulæ impediẽtes cumulationẽ,l.j.in fi.
ff.ſi fa.fur.feciſſe dic.Sol.iſt nõ ſunt hmõi,quia plenior reſtitutio
venit in reali iudicio ſaltẽ aptitudine,ff.de rei vend.l.ſi poſt acce-
ptum. Item venit declaratio dñij. Itẽ habent ſe vt excedentia &
exceſſa.& facit ff.de leg.1.l. hmõi,§. q ſeruũ. Tertio oppo. aliter
inducendũ,q̃ ſ̃.dixi,de l.cũ filium,§.varijs,de leg.2.Sed ibi altera
cauſa remota,i.titulo,obſtat exceptio in alio iudicio,quia ſi non
obſtaret ſñia in ſecundo , poſſet redarguere iniquitatẽ in primo.
ꝙ fieri non dẽt,vt ff.de eden.l.argentarius, §.cũ aũt. Contra ſm,
& ẽt ꝯ̃ leg.oppo.quia l.dicit aperte,ꝙ poſſ. retinendæ cumulatur
cum petitorio.l. naturaliter,§.nihil cõe,ff.de acqui.poſ.Nam ibi
tria facit,quia p̃mittit quandam rõnem,ſecundo determinat ex
ea certã qõnem , tertio remouet quãdam dubitationem.& dic,
ꝙ *quia poſ.*cum proprietate nihil hẽt cõe,non prohibetur agere
interdicto retinendæ poſſeſſionis , qui agit rei vendicat. & quod
nõ vr̃ renunciaſſe poſ.qui exigit de proprietate.Omnia iſta ſunt
ꝯ̃ria,quę omnia includunt cumulationem,quã tu excludis.Hoc
ꝯ̃rium ſoluitur ibi quinque modis, primo,ꝙ ibi non fit cumula-
tio,ſed ꝑacto petitorio & lata ſñia proponitur poſſeſſorium,&
ſic non obſtat.Ita lectura præſupponit ꝙ ſñia lata in petitorio nõ
parit exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio,& vt ſit dubitatio,
a intellige de ſñia lata,ſ.abſolutoria.a Nam de condẽnatoria,non
eſt dubium, quod nocet victori. ſic de excep. rei iudic.l.euiden-
3 ter.† No.igitur,ꝙ abſolutoria rata in petitorio nõ parit exceptio
nẽ rei iud.in poſſeſſorio retinẽdæ,quod confirmatur,quia con-
trariorũ eadẽ eſt diſciplina , ſed ſñia lata in poſſeſſorio nõ nocet
in petitorio,ergo nec ecõ̃,vt ſ̃.de ſen.l.poſt ſñiam . Et quia de hoc
puncto gl.principaliter mouet qõnẽ,ideo infra dicam quęrẽdo,
Præterea hæc ſolutio concludit,ꝙ ſi non eſſet lata ſñia,non pro-
cederet cumulatio,quod non eſt ſimpliciter verum.Præterea ra
tio illius §. fundatur ſuper eo , quia nihil habet cõe ſuper cauſa
fundata,& ideo nec dictum, nec ratio illius §. cadit ad hãc ſolu.
Vnde dicunt ſecundi,ꝙ ibi non per modũ cumulationis, ſed fa-
cta renunciatione expreſſa primæ litis, intẽtatur ſecunda lis ſuꝑ
poſſeſſorio & id ſolum ſupeſt.hæc ſolõ includit primos errores.
Itẽ eſt diuinatio,ſi tñ eſſet in facto ita vt gl.dicit glo.eſſet vera.fa-
cit,ff.de iure fiſci,l.fiſcus in qõne. Et ideo tertij dicunt, volentes
fugere hanc diuinationẽ,quod tacite renunciat̃ petitorio, eo ip-
ſo,ꝙ mouet̃ poſſeſſoriũ retinendę,arg. ff.de min.l. ſi filius. & ſic
nõ eſt ibi cumulatio.Sed ꝯ̃ hoc op.ſic ſe hẽt cã ꝓprietatis ad cãm
poſſeſſionis, ſicut ecõ̃, ſed mota cã proprietatis , non intelligitur
renunciatũ poſſeſſorio,vt ibi in tex.ergo nec ecõ̃.Sol. dicunt qui-
dã,ꝙ ibi non potuit renũciare,qa ignorabat ſe poſſidere, vt ff. de
acq.poſ.l.Claudius.Conclude,ꝙ ſecus ſi ſciuiſſet,qa qui aliqd fa
cit,tacite vr̃ oĩbus obſtantibus derogare & renunciare , vt ff.de
acq.poſ.l.illud,& ſunt argumẽta multa de tacita renũciatione,q̃
argumenta rõ ꝯ̃riorũ inducere ꝯſueuit,ff. de min.l. Aemelius,ſ̃.
de pac.inter empt.l.cõmiſſoriæ.cũ ſim.iſta ſol.nõ eſt vera, qa rõ
literæ fundat̃ ſuper nõ participante inuicẽ poſſeſſoriũ cũ petito-
rio,ſ̃.de don.inter vir.& vx.l.ſi maritus. non aũt fundat̃ rõ literę
ſuper tacita renũciatione. Præterea tũc hr̃et multũ cõe,qa vt op
poſita circa idẽ nõ ſunt ſeparata. Itẽ nõ eſt verũ,ꝙ inducat̃ tacita
renunciatio in petitorio ꝑ motionẽ poſſeſſorij,dico ſꝑ,ſed aliqñ
ſic.Et iõ quarti dñt,ꝙ ibi intẽtat̃ vti poſſidetis,ꝓ poſſeſſione adẽ
pta poſt iudiciũ motũ in reali. Ideo nõ vr̃ primo renũciaſſe poſ-
ſeſſioni futuræ.Sed ñec iſta ſol.cõcedit cumulationẽ, & laborat
eodẽ morbo.Ideo quinti cõcedunt tex.coacti ex rõne textus di-
centes,ꝙ vbi res ita ſe hẽt, ꝙ poſſeſſoriũ nihil hẽt cõe cũ petito-
rio,tũc admittit̃ cumulatio,vt ibi,ſed vbi hr̃et aliquid cõe, tunc
non admittet̃ cumulatio,ſed ꝓcedat̃ ſucceſſiuis inſtãtijs, primo
in poſſeſſorio retinẽdæ,ſcdõ ĩ petitorio,vt hic.& hęc eſt veritas,
4 ſed eget declaratione.† Quæro ergo qñ ſit , ꝙ iſta iudicia non ſe
tangũt.Gl.dicit ꝙ qñ interdictũ vti poſſidetis, ꝓponitur pro vna
poſſeſſione,puta ꝓ ciuili,rei vẽdicatio ꝓ alia,puta ꝓ nãli; vel pro
ſola detẽtatione.& ita dt gl.in d.§. & in l.clã poſſidere,§.q ad nũ
dinas ſeo.ti.ſi naũt ꝓ eadẽ ago interdicto vti poſſidetis,dicẽs me
poſ.& rem vẽdicare, dicẽs aduerſariũ poſſidere. hic allego ꝯ̃ria,
q̃ licet poſſint allegari in diuerſis inſtantijs ſucceſſiuis,vt l. Põpo-
nius,§.ſed nec puberis.non tñ in inſtãtijs cumulatis,ẽt ſi nõ tol-
lãtur electione,ſm Doct. Sed ꝯ̃ hoc opp. quia poſſidẽti nulla da-
tur ciuilis actio,ff.vti poſſideris.l.j.§.hoc interdictum. qũo ergo
cumulatur rei vendicatio? Rñdeo,nulla datur actio ciuilis, verũ
eſt pro poſſeſ.quam habet.ſic ff.de rei vendic.l.officium. Sed op-
ponitur etiam , pro poſſeſſione quam habet, datur reale iudi-
cium. Inſt.de actio, §. æquę. Sol. Illud in corporalibus, iſtud eſt
in realibus,in quibus non cadit plena poſſeſſio, vt ſ̃. de vſufru.l.
pen.& ff.vti poſſidet.l.fi.Itẽ.ibi inquietatio parit aduerſariũ,non
aduerſarij poſſ.de oper.no.nun.l. ſi prius. & iõ in iſtis corporib.
(niſi quis aſtringit̃ ad ꝯ̃ria) ẽt in oĩ gñe poſſeſſorij cumulatio eſt
ꝑmiſſa cum petitorio correſpondenti,ſm Dy. Cõclude ex p̃di-
5 ctis quatuor propoſitiones.† Primo,ꝙ poſ.recuperandæ, & peti-
toriũ eodẽ tpe,& ab eadẽ parte pñt ſimul proponi, ſeu moueri,
& ẽt ſucceſſiue per modũ cumulationis,& eſt ratio, qa cumu-
latio regulariter eſt permiſſa,ſiue ſint plures actiones diuerſi ge
neris,& formæ,ſiue eiuſdem,de act.empt.l.non eſt nouũ. Fallit,
qñ tales actiones electione tollũtur.Nã tũc electio vnius,eſt ex-
cluſio alterius tam in illa inſtantia,q̃ ſemper, vt ff.de tribut. l.qd̃
in hr̃dem,§.eligere,quia non admittit̃ variatio.Itẽ qñ ſunt ꝯ̃rię,
& iſte caſus eſt duplex,nã quædã ſunt ꝯ̃rię,quæ electione tollun
tur,& in iſtis impeditur cumulatio ſucceſſiua duplici rõne,ſ.ele
ctione facta de altera, & rõne ꝯ̃rietatis. Et dr̃ia eſt, quia qñq; in
eodẽ libello ꝓponuntur, & ſupra neutra ꝓceditur,arg.ad Velle.
l.ſi maritus.§.fi.ff.de fur.l.j.& l.ſi ſeruus extero,cũ ſim.ſed quan
do diuerſis libellis proceditur ſuper primo,& non ſuper ſecũdo
libello,quia primus libellus de iure ꝓcedit,ſecundus nõ,nec ob-
ſtat de li e.cau.l.cũ precum.qa ibi erat ꝯ̃rius ſibi,& ſuo iuri,con
fitendo pro reo.Hic aũt nihil ꝓ reo faciebat,ſed ſibi tm̃ ꝯ̃riebat̃,
& ſic non obſtat.Quædã ſunt ꝯ̃ria,q̃ non tolluntur electione, &
tunc ẽt cumulatio non ꝓcedit,ſed ſucceſſiuis iudicijs pñt propo
ni;ſic de inoffi.teſt.l.eũ, qui.& l.ꝯ̃ maiores.in iſtis ſic ſibi ꝯ̃riat̃,ꝙ
ſtatim ꝙ quis intentat ſm,vr̃ renunciare primo,ſi pẽdet,arg.no.
in l.naturaliter,§.nihil cõe,ff.de acqui.poſ. & ff.de min.l.ſi filius.
6 †Quæro,qñ cognoſcã,vtrum ꝯ̃ria electione tollant̃,vel non? Di-
cit Ia.But.cognoſci hoc modo,quia electio cadit inter plura.qñ
ergo aliquis habet plura iura in actu,uel potentia,ſi tunc elege-
rit vnum,iſta electio eſt exemplum , qñ alicui competunt plura
iura in actu,hoc eſt,qñ ſunt nata,vt in §.eligere. exemplum , qñ
in potentia eſt,qñ ſi vult, naſcit̃ vnum ꝓut vult , qa ex facto ſuo
dependet,vt l.2.ſ̃.de fur.facit ad Trebel.l.recuſare.§.Titius.& l.
fi.de condic.Sed qñ talia iura nunq̃ ſunt ſimul in actu,nec in po
tentia,tunc non cadit electio,qa nõ poſſunt eſſe ſimul uera, ſed
error cadit eligendo remedium incompetens,qa error in alia iu
ſtitia & cauſa non nocet.nam ut dixi,electio cadit inter plura,&
hic non ſunt plura iura ꝑꝑ cõtrarietatem in origine,quæ plura-
litatem excludit tanq̃ impoſſibile, vt d.l.eũ , qui. & l.ꝯ̃ maiores.
Item fallit dicta regula qñ duo iudicia ſic ſe habẽt,ꝙ ſñia lata in
primo præiudicet in ſecundo,nam tũc rõnabilius eſt expectare,
quam reijcere,& inconuenientia multiplicare;& quod poſſibi-
le eſt effici per pauciora,nõ dẽt fieri per plura,ff.de exce.l.ſi fun-
di.& l.fundũ, & arg. de cond.indeb.l.dñs teſtamẽto.& l.j.itẽ ne
labor,& ſumptus litis multiplicent̃. Iſta ergo exceptio eſt ęqua,
vt ff.de excep.do.l.qui æquitate. Primum ergo iudiciũ motũ red
dit quodãmodo aliud conditionale,ſed non quo ad eſſentiã,ſed
quo ad exercitiũ, ſi opponatur exceptio. Hoc aũt eſt intelligen-
dũ,qñ in oẽm euentũ,primũ iudiciũ præiudicat in alio,& ſi fera
tur abſolutoria in primo,pariat exceptionẽ in ſecundo,ſi ꝯdẽna
toria in ſecundo, excludit exceptionẽ rei in primo. alias niſi iſta
iudicia eſſent ſic conditionata in euẽtũ,tutior eſt exceptio, q̃ ſit
in alterum.Itẽ qñ in oẽm euentũ exceptio eſt vera,qñ in neutra
exceptio eſſet falſa , quia non præiudicialis. Quæ autẽ dicta ſunt
de cumulatione prohibenda,ſunt vera,niſi tale ſit vnum iudiciũ
quod includat tacite reliquum,ſicut appellatio includit nullita-
tem,vt plene dixi ſ̃.qñ prouoc.non eſt neceſ.l.j.Hac ratione per
ſonalis,& hypothecaria cumulantur,qa perſonalis includit hy-
pothecariam tacite,ſaltẽ quantum ad p̃ſcriptionẽ interrumpen
dam,de anna.excep.l.fi.no.ff.de iud.l.ſolemus.Cumulatio ergo
expreſſe procedit ẽt quo ad alium finem tacite nõ incluſum , vt
leg.& no.ĩ.de fideiuſ.l.ſed neque.quia vnũ eſt principale, aliud
acceſſoriũ,& quia rei non intereſt, non propterea augetur effe-
ctus damni,ff.de pign.l.ſi fundus,§.ſi plures, & quaſi cõtinentia
cauſæ eſt,vt no.ff.de reg. iur.l. nemo ex his , quod eſt ſpeciale in
perſonali,& hypothecaria,& bene dicit gl. ſed ratio ẽ,vt ſ̃. Item
fallit dicta regula, qñ actor ex primo iudicio põt conſequi om-
ne totũ,quod ſibi effectualiter debetur, nã aliud cumulare non
põt,& hoc facit ratio ſuperfluitatis,nam ſuperfluis iudicijs non
7 eſt agendum,l.j.in fi.ſi fa.fur.feciſ.dic.† Conclude ergo quatuor
impedientia cumulationem,ſ.electionem, contrarietatem,præ
iudicialitatem,& ſuperfluitatem. Adde quintam,ſ.abſurditatẽ,
ff.de excu.tut.l.diximus,qa vitanda eſt abſurditas, vt præiudicia
litas ẽt quædam :& ideo etiã ratio contrariorum tunc excludit,
alias concurrit ad prohibendum. Nam omnia incompatibilia
quodammodo contraria ſunt:facit quod no.ff.de iudi.l.per mi-
norem,& quia nulla ex prædictis rationibus impediẽtibus inue
nitur in poſſeſſorio recuperandæ,& petitorio adinuicẽ cumula-
tis

ADDITIO.

a Phil. Dec. Abſolutoria. Hanc quæſtionem tractat Bar.in l.naturaliter,§. nihil com
mune,in ver.igitur liqueat. Vide eũdem diſtinguentem tripliciter,& gl.hic. & ui
de pleniſſime per Alex.in d.§.nihil commune.

tis diuerſis libellis,vel eodē,admittit cumulatio:niſi iā eſſet con
cluſum in primo iudicio,ꝗ tūc non dr̄,nec eſt cumulatio;quia
iudiciū,in quo eſt ꝯcluſum, quantū ad diſceptationem cāę, hēt
ꝓ finito,extra de cauſa poſſ.c.paſtoralis,& nihil pōt opponi quo
minus ſciatur,vt ibi ꝑ Inno.facit ad Velleia.l. ꝗuis indubitati.in
Auth.vt cū de appell·cog.in prin.Secunda propoſitio eſt,ꝙ poſ-
ſeſſorium retinendæ, & petitorium pro diuerſis poſſeſſionibus
poſſunt cumulari,qđ ꝓbatur ꝑ § nihil cōe.& ꝗ ceſſat oīs rō im
pediens.Tertia ꝓpoſitio eſt, ꝙ pro eodē tpe correſpondenti poſ
ſeſſorium retinendæ,& petitoriū nō pn̄t ſimul moueri,nec ſuc-
ceſſiue cumulari,ꝓ rebus corporalibus,ꝗ incluſio vnius,eſt ex-
cluſio alterius ꝯrietate principiorum. Quarta propoſitio eſt, ꝙ
in corporalibus admittitur cumulatio.niſi actor ſit ita fatuus,ꝙ
8 exprimat ꝯria in vno libello,vel diuerſis cumulatiuis. † Iuxta p̄-
dicta mouētur quędā dubia.Et primo quid eſt,quod ſeparet.Se
cundo,quid eſt qđ ordinat ſeparata.i.petitoriū, & poſſeſſoriū re
tinēdæ? Rn̄de,cumulat ſeparata rō ꝯriorum:ſeparata autem or
dinat ad inuicem rōne ordinis.Nā ordo iuris eſt iſte,vt poſſeſſo
riū retinendę p̄cedat motionē petitorij.& eſt ratio,ꝗ ſermo nō
eſt de agente,ꝗ intendit agere petitorio,& poſſeſſorio,& ꝗ tā
quam ſapiens non vult ſe aſtringere ad probandū, niſi quantū
incumbat,non.n.eſt ſermo de incipiente,nec de eo, ꝗ poſſeſſio-
ni renunciat:quia nō eſt dubium, ꝙ lex nō intromittit ſe de eo,
qui vult ſolū petitoriū mouere,vel motum ꝓſequi. ponatur er-
go exēpli gratia.Titius eſt dn̄s fundi,& ēt ſe credit poſſidere, &
mouet poſſeſſoriū retinēdæ,& petitoriū:nō pōt ſimul proſequi.
ſed ſi vult habere ꝯmodum ſuæ poſſeſſionis, agat primo poſſeſ-
ſorio:qūo enim ſalua ſui cōſcientia,ageret rei vēdicatione,cum
putat ſe poſſidere,non aduerſariū? quomodo iuraret de calum-
nia in ſui conſcientia? Itē,& perderet poſ.cōtraria aſſertione, vt
l.cum falſa,ſ̄.de iur.& fa.ign.non ergo pot ſalua cōſcientia, etiā
ſalua ſua vtilitate,agere petitorio primo loco:ꝗ ſine poſſeſſio-
ne conuenti nō ꝓcedit iudiciū,& iſte credit ſe poſſidere:& ideo
periurat,cū iurat de calumnia.ergo eſt datū iuſte,& caute iudi-
ciū;ergo poſſeſſoriū eſt ordinatū ad petitoriū,vt quoddam præ-
ambulū.ſ̄.de rei vend.l.ordinarij. Aſſignat tres rationes ad pro-
bandū,ꝙ legis ordo, non eſt ordo neceſſitatis, ſed conſilij, & iō
dicit,ꝙ procedit cumulatio ſm eum,& licet non procederet cu
mulatio,pōt præmitti petitorium,ſi actor cōfidēs de dn̄io, vult
de eo probare.Præterea ratio l.nulli,ſ̄.de iud.prohibet petitoriū
& poſſeſſoriū ſimul ventilari coram diuerſis,ne continētia cau
ſę diuidatur.ergo coram eodē ꝑmittit.Secunda rō, ſicut poſſeſ
ſoriū ordinatū eſt ad petitorium: ſic actio ad exhibendū ordina
ta eſt ad rei vēdicationē.& tn̄ poſſunt ambę cumulari,ergo,&c.
Tertia rō eſt,ꝗ toties eſt reperire ordinē inter actus,quoties ſē
tentia lata in vno,præiudicat in altero,vt l.fundi. & l.fundū, ſed
hic eſt ſecus,vt l.poſt ſn̄īam,alleg.ergo &c.Sed ſalua reuerentia
aperte eſſet ꝯrius ſibi, & ſuæ ꝯſcientiæ,& ideo opi.gl.eſt vera,&
illa breuiter eſt ꝯ tex.& fateor ꝙ actio ad exhibendū aliqn̄ eſt ne
ceſſaria,aliqn̄ vtilis, primo caſu eſt ordo neceſſarius, vt l.gēma,
ff.ad exhi.Secundo eſt voluntarius.Itē pn̄t cumulari,ꝗ ſunt or-
dinata nō ꝯria,& iō illud arg.ſicut ſe habet &c.nihil valet:ꝗ eſt
arg.ſimilitudinis,ꝗ nō eſt hic. aliqn̄ illud argumentū ſumitur ꝑ
locū a ꝯuertibilibus,vel oppoſitis;& ſicut ſe hēt nigrū ad album
ita ſe hēt album ad nigrū.illud argm̄ eſt validū,ſed nihil ad rum
bum. Item non obſtat arg.l.nulli, ꝗ coram diuerſis indiſtincte
prohibetur,ſed coram eodē compatibilia ſimul manēt, incom-
patibilia non:& fatua eſſet lex,ꝗ diceret contraria,& incōpatibi
lia eſſe ſimul, cum vnius incluſio ſit alterius excluſio. Itē nō ob-
ſtat arg. de l.fundū. quia ſumit ab inſufficienti partiū enumera-
tione.Nā nō ſolū illa ſecunda impedit cumulationē,ſed ēt rō ne
ceſſitatis,ꝗ eſt hic:& ideo non valet modus arguēdi, ff. de tranſ.
l.cum hi,§.ſi Pretor.Apparet ergo ꝙ non pn̄t cumulari. Itē nec
pōt ſub eodem iudice cōtrario ordine incipiendo a petitorio:ꝗ
non reſtaret poſſeſſoriū moueri, vt not. in d. §. nihil commune,
& ordo preſupponit duo extrema,prius & poſterius,& hoc non
eſſet ſic,ꝗ non eſſent duo iudicia ſucceſſiua,ſed vnū.Itē cōfun-
ditur petitorium,ꝗ ſi poſſeſſio deducta incidenter eſt prius tra-
ctanda,quā ius rei, ꝗ qui poſſidet releuatur ob onere ꝓbandi ſe
ius fouere in re,ff.de lib.cau.l.liberis.in fi. ergo idem ſi principa-
liter deducatur;ꝗ nō mutat cōmodū,nec naturā,ſiue principa-
liter ſiue incidenter. Aduerte,ꝗ poſſeſſio affert cōmodū:ꝗ eo
ipſo ꝙ poſſeſſor eſt,plus iuris hēt eo, ꝗ non poſſidet,ff. vti poſſi.
l.ij.nō dico,ꝙ p̄ſumat quis dn̄s ex poſſeſſione, vbi directe agitur
de dn̄io:ſed vbi indirecte,tunc ſic,vt l.ſicuti,§. ſed ſi quæratur,ff.
ſi ſeru.vend.quia tunc ſufficit p̄ſumptio dominij,l.j.ff.fa.erciſ.&
de ꝯdi.inſti.l.j.per Oldr.& Doct.& gl.tangit ibi. & inf.vn̄.vi.l.me
minerint;& ne vxor pro mar.l.ob maritorū. & l.j.de priuil.fiſci.
9 cū ſimi.† Scđo reuocat̄ in dubiū, vtrū ſi in poſſeſſorio retinēdę,
vel recuperādę,fiat mētio dominij, poſſit petitorium cumulari
eo caſu,quo alias poſſet? Dic ꝙ in poſſeſſorio retinendę p̄t eſſe
dubiū,ꝗ iuſtificat̄ ex trib.ꝯ poſſeſ.ſcilicet ex antiquiori poſſeſſ.
ff.de ver.ſig.l.maiore.& l.clā poſſidere.§.fi.ff. de acq. poſ. & ex-
tra,de ꝓb.c.licet cauſam.& ex dominio,vt no.in l.ſi duo.vti poſ.

Item cauſa non eſt impertinens,vt no.qui legit perſo.l. momen
tanee.Sed interdictum recuperandæ non iuſtificatur, nec in eo
augetur effectus ratione dominij,& ideo narratiue & impertinē
ter deductum eſt dn̄ium;nec dēt pendere lis ſuper dn̄io,quia eſt
impertinens;ſed in ſuperiori caſu ſic.Sed ꝯrium dic,ꝙ poſſit cu-
mulari,& aliud eſt iuſtificare poſſeſſoriū ex titulo,aliud eſt intē-
tare petitoriū;& iō pōt cumulari, facit qđ notat.ī c.1. de cā poſ.ī
Clem.ſecus aūt ſi dn̄ium fundaret iudiciū,vt l.ſi quis in tantam.
ȷ̄.vnde vi.qn̄ dn̄s ſpoliatus petit,vt ſibi reſtituatur poſ.retinen.rō
ne dn̄ij,quia ibi ſuper dn̄io ſemel actio formatur, vel fundatur:
& ideo vlterius non cumulatur,ꝗ illud iudiciū non eſt ſimplex.
ſed mixtū,facit ff.de interdi.l.2.§.quædam.Sed ſi agat̄ ꝓ recupe-
randa poſſeſſione vacante tpe occupationis,vt ȷ̄.vnde vi. l.fi.idē
dico quod de interdicto recuperādæ,ꝗ illa lex nō reqrit dn̄ium
vt ibi no.vnde dn̄ium non eſt in illo iudicio ſubſtantia,nec qua-
litas:ideo nō venit in illo iudicio probandum,vel declarādū, nec
videtur ſe adſtringere actor, quia impertinēs eſt, niſi altera pars
oppoſuiſſet exceptionē dominij:quia tunc facit ad cauſam,alias
non.Ex his apparet,ꝙ quādo poſſeſſio eſt ab omni efficacia iuris
dominij abſtracta,& ſeparata, ꝙ dominij incidenter in tali poſ-
ſeſſione facta mentio nō mutat nām iudicij,ar.ad hoc,ff.de ver.
obli.l.quę extrinſecus.cum enim non veniat per modum ſubſtā
tiæ,nec etiam per modum qualitatis; ergo nihil operatur. Ter-
10 tio † quæritur,vtrum poſſeſſorium adipiſcendę,& petitoriū poſ
ſint cumulari? & vr̄ ꝙ non,ꝗ ꝗ agit poſſeſſorio adipiſcēdę,dicit
ſe nūꝗ̄ poſſediſſe;ſed ſi nūꝗ̄ poſſedit.ergo nō eſt dn̄s.ſic ſ̄.de pac.
l.traditionibus,ff.de rei vend.l.ſi aget.Sed dico ꝙ poſſunt cumu
lari:quia nulla ratio prohibet.Non obſtat contraria:quia poſſeſ-
ſorio adipiſcendę non competit niſi ex cauſa,ex qua transfertur
dominium ſine traditione,vt ex cauſa ſucceſſionis,ff.de acquir.
poſſ.l.cum hæres,& debet eſſe ſucceſſio vniuerſalis,ſicut eſt adi-
tio bonor.poſſeſ.reſtitutio ex Treb.& petitio bonorum,cauſa li-
bertatum conſeruandarū,vt ȷ̄.tit.1.& 2.per totum.vnde licet in
donatarium cauſa mortis,& legatarium morte ſequuta transfe
ratur dn̄ium recta via:tamen non eſt proditum poſſ. adipiſcen-
dæ,quia ſingularis ſucceſſio non hēt hoc poſſeſſorium, ſed vni-
uerſalis:quo apparet ſi non agitur poſſeſ.ex interdictis, vt ȷ̄.tit.1.
l.2.ſiue ex conſtitutione,vt le.edicto,& ibi no.ſ̄.de edi. diui Adr.
tol.Ex prædictis apparet, ꝙ omne petitorium eſt cumulandū cū
11 poſ. niſi inſurgat ratio repugnantiæ. † Quarto queritur, vtrum
ſn̄īa lata ſuper petitorio pariat exceptionem rei iud.ſuper poſſeſ.
vel econtra,lata in poſſeſ.obſtet in petitorio: Gloſſ. tenet hic, ꝙ
non.& idem tenet in §.nihil cōmune, in l.cum fundum, §.fin.ff.
de ui,& vi arma.& probatur,ꝗ ſi non obſt.renūciatio,ergo nec
ſn̄īa. Sed alibi gl.dicit, ꝙ quædam ſunt poſſeſſoria mixta ex cau-
ſa poſſeſ.& proprietatis,& tunc ſentētia lata abſolutoria in poſ-
ſeſ.p̄iudicat in petitorio,& econtra;quia eadem eſt potentia cō
trariorum:quædam ſunt mera poſſeſſoria,& tunc ſecus. ita no.
ff.de interdic.l.2.§.quędam.ratio eſt, quia quando permiſcetur
vtraque cauſa, de vtraque plene diſputatur; ergo cum plene ſit
cognitum de dominio,incidenter parit except.rei iudi.iuxta no.
in leg.ſi iudex,ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iuris.ſed quando cau
ſa.poſſeſ.non permiſcetur cum proprietate,ideo nihil habet cōe
& licet incidenter dominium deducatur ad iuſtificationem poſ
ſeſ.vt in vti poſſide.tamen poſtea principaliter mouetur ad aliū
finem:qui quia ex primo iudicio non poterat ſequi.ergo nec de
ſtrui,arg.ff.de eui.leg.venditor.de ſerui.ruſti.præd.l.e.tria prædia.
quare dominium incidenter ex primo caſu fit vnum ex pariter
principalibus,ff.de itin.actuq; priu.l.j.§.hæc autem a ſuperiore.
ff.de aqua quo.& eſtiua.l.1.§.fi.Rn̄deo, quia iudicium denomi-
natur a poſ.licet iuuetur,& fundetur per cauſam dominij & poſ
ſeſ.ſimul.& ideo,quia principale poſſeſ. appellatur, ſequitur, ꝙ
incidenter dn̄ium venit in modum cauſę,& probationis. ſimile
12 no.ff.de min.l.intra vtile.† Sed quia p̄dicta gl.aliquid veri ponit,
ſed imperfecte:iō no.eſt, ꝙ quædam ſunt poſ.quæ ſola poſ. tpis
requiſiti a iure fundantur;quædam ex cā proprietatis corrobo-
rantur.quædā,quæ fundantur mediante cauſa proprietatis, ſup-
ple cum poſ.nam ex nuda proprietate nullum poſ.fit, ſicut ap-
paret,quia in omni poſſeſſorio eſt neceſſaria cauſa poſ.vt ī recu
perandæ,ſi agatur ex interdicto,debet probari poſſeſſio tpe ſpo-
liationis,extra de reſtit.ſpol.c.cum ad ſedem.Si agat̄ ex ꝯſtitutio
ne,cum quęrebatur,dēt probari poſ.tpe quo cępit vacare.i.præ-
ambula hora debet ꝓbare actor ſe poſſediſſe,vt ibi patet.Si aga-
tur retinendæ,debet probari poſſeſſio defuncti, & ſic nullū poſ-
ſeſ.pōt eſſe a cauſa poſ.denudatum;ſed cauſa proprietatis ſic, &
hoc patet ex ui ſermonis.Illud poſ.dr̄ a ſola poſ.conſiſtere, ꝙ nō
exigit ꝓprietatem ꝓbari.& licet interdicto quorū bonorum, &
quorū legatorū,ꝓbet̄ titulus.tn̄ nō infert titulus dn̄iū, quia non
oportet ꝓbari de dn̄io actoris,ſed de vera poſſeſſione.& ideo na
tura,& effectus eſt merū poſſeſſoriū.Illud dr̄ ꝓprietate roborari,
qn̄ ꝓprietas inducit in ipſo p̄lationē,& victoriā ex cauſa acciden
tali,& nō ex cā naturali ipſius iudicij,& tunc proprietas dicitur
adminiculum,nec tamen iſta aptitudo facit iudicium ſuos ter-
minos excedere, ſed remanet ſimpliciter in meris finibus poſ-
ſeſſorij

ſeſſorij, licet iuſtificati. illud dicitur ex proprietate conſiſtere quã do nuda poſſeſſio ipſum non parit, niſi cum proprietate. Item quædam ſunt poſſeſſoria, quæ repelluntur exceptione dominij, ſicut eſt poſſeſſio adipiſcendæ, vt no. inf. tit. 1. l. fi. & recuperandæ poſſ. vacantis, vt inf. vñ vi. l. fi. Quædam quæ non repelluntur exceptione dñij, ſicut eſt poſ. recuperandæ poſſeſſionis ablatæ per vim expulſiuam, & hoc eſt priuilegium interdicti, quia ſpoliatus mox, i. primo, & principaliter ante omnia eſt reſtituẽdus, inf. vñ vi. l. momentaneæ. Item poſſeſſorium retinendæ, non excludit per exceptionem dñij, quia exceptio iſta eſt exceptio, dolo facis quod petis, &c. Sed in vti poſſid. non peto. poſ. q̃ habeo, ſed ſilentium, imponi moleſtanti not. de lib. le. l. Aurelius, §. centũ, at hoc ſilentium, quod peto, nunquam ſum reſtituturus; vnde exceptio dolo facis, non adaptat̃ in poſſeſſione retinendæ reſpectu ipſius poſ. niſi vbi ex interdicto, per obliquum imminet reſtitutio facienda. exemplum in l. clam poſſide. §. fi. Item exemplũ, ſi actor poſſideat tpe litis, & pendente iudicio reijcitur a poſſeſſione, & reus cæpit poſſidere, nam tunc reſtitutio interueniens excludit̃ per exceptionẽ, dolo facis, perſonales ẽt præſtationes excludent̃. quia non eſt ratio quare non excludantur, nec ex nã petitionis, nec ex priuilegio motæ actionis, ergo &c. de do. exce. l. dolo, & ibi no. Item poſſeſſoriũ concurrit cum petitorio in examinatione iudiciali quatuor modis. Primo, per modũ cumulationis, ſecundo per modum mixti iudicij, tertio per modum exceptionis quarto per modũ mutuæ petitionis, ſeu recõuentionis, & ex his tres dantur regulę ad propoſitã qõnem. Prima eſt, ꝙ vbicunque dñium eſt neceſſariũ ad fundãdam originẽ petitionis in poſſ. ibi ſnĩa lata ſuper poſſeſſorio per abnegationẽ dñij, excludit petitoriũ, ſecus forte ſi non feratur per modũ excluſiuũ dñij, ſed ſolius poſſeſſionis, ff. rẽ ra. ha. l. procu. ad exhib. & probõnis, vt quia dicit iudex, non probatã, &c. vt no. ff. de exce. rei iu. l. ſi quis ad exhibẽdũ. Secunda rł̃a eſt, ꝙ vbicunq; poſſeſſoriũ excluditur per exceptionẽ dñij, ibi ſi fuit de dñio exceptũ, & vigore exceptionis fuit reus abſolutus, nõ poterit vlterius a ſuccũbẽte moueri petitoriũ vt no. Dyn. in c. qui ad agendũ, ſed hic poteſt a ſnĩa lata ſuper petitorio appellari hoc caſu. alias ſnĩa Dy. eſt falſa s̃. de momẽ. poſ. l. j. alias 2. in fi. Tertia eſt, ꝙ qñ dñium eſt motũ per modũ reconuentionis, tunc ex nã conuentionis, & reconuentionis prius iudicatur in poſ. moto a primo actore, & ſucceſſiue pronunciat̃ in petitorio, de quo eſt facta mentio. nã iſte eſt ordo proceſſus in cã reconuentionis, ff. quæ ſen. ſine ap. reſc. l. 1. in fi. Sed quia petitoriũ abſorbet poſſeſſoriũ, vt l. poſt ſnĩam s̃. de ſen. non fit executio poſſeſſorij, ſed ſolius petitorij, & ſic per primũ modũ ſatisfit iuri in ordine, per ſ̃m in finali inſtantia, de cauſa poſ. c. cum dilectus. Et hæc ſufficiant pro declaratione huius quartæ qõnis, Snĩa aũt lata ſuper vno poſſeſſorio, non p̃iudicat ſuper alio poſ. ex diſſimili cauſa intentato, vt ext. de do. c. inter dilectos, in prin. & ibi not. Quinto reuertor ſuper tex. leg. & reuoco in dubiũ, de quo poſ. loquatur lex nr̃a. & dicit Io. ꝙ de oĩ, & dicit ꝙ ſp poſ. dẽt pręcedere ex ordine dato per hãc leg. nã ex quo p poſ. effectus rei pcipitur, & celerius, vt not. ſup. eod. l. 2. & breuiorib. dilationib. vt no. j̃. vnde vi l. momentaneæ. æquũ eſt ipſum p̃mitti, ſed iſta opi. reprobata eſt ſuperius, & quicquid ſequitur ex ea. Nam lex noſtra non intelligitur in alio poſ. q̃ retinẽdæ, nec in illo ſp, ſed ſ̃m facti narrationem, ſic ff. ad le. Aqui. l. ſi ex plagis, §. incliuo. Sexto quæritur ſuper veritate textuali (a qua diſcedere eſt peccatũ) an ordo p̃fixus huius leg. hẽat locũ, qñ poſ. & petitoriũ mouẽtur ab eodem, an qñ mouentur a diuerſis? Io. ꝙ in vtroq;, & dicit ꝙ ſi poſſeſſoriũ moueatur per viã conuentionis, petitoriũ per viã recõuentionis, dẽt poſ. primo terminari per hanc leg. ſi Io. intellexit, ꝙ vna ſubſtantia dẽat in totũ aliã præcedere, falſum dicit, quia ꝯ nãm conuentionis, & reconuentionis, ſinautem vult dicere, ꝙ ſubordinate in ſingulis articulis procedatur, & ſucceſſiuo modo, tunc bene diceret: ſed non per hanc legẽ, quæ præfert totã inſtãtiã, & iõ in dñio moto per viã reconuentionis nõ hẽt locum
13 hæc lex quo ad eius verum intellectũ. † Septimo quæritur, vtrum
a agens poſſeſſorio, *a* poſſit reconueniri petitorio? Io. quod ſic. In ꝯrium vr̃ s̃. qui leg. perſ. l. momentaneæ j̃. ſi per vim vel alio mõ. l. 1. Sol. aut egit poſſeſſorio ille, qui non hẽt in petitorio legitimã perſonam, & tunc non poteſt reconueniri, vt in ꝯrio. Aut habẽs legitimã perſonã & tunc ait loquimur in interdicto recuperãdę, quod non excluditur per exceptionem dñij, & tunc ſimili rõne non admittit reconuentio dñij j̃. vnde vi l. momentaneæ, ſi aũt eſt admiſſa a iudice, & a parte (non dico a iudice ſolo, quia non poſſet in præiudicium partis) tunc procedetur, ſic ſi obijceretur de dñio in alijs poſ. extra, de reſt. ſpol. c. 1. ꝙ eſt no. Aut loquimur in alijs poſ. tunc aut eſt concluſum in cauſa, & nõ admittitur reconuetio de cau. poſ. ca. paſtoralis. aut non eſt concluſum, & tũc aut illud poſ. eſt ſummariũ, & non admittitur reconuentio. Inn. de mu. pet. c. 1. aut urdinariũ, & tunc dic, vt in auth. & couſequẽter & ibi vide Mo. ex his apparet ꝙ Io. qui intellexit hãc leg. etiã in omni poſſeſſorio. Item in cauſa conuentionis, & reconuentionis, eſt ſibi contrarius in poſſeſſorio recuperandæ, qa ibi non poteſt fieri reconuentio, ergo in eo non poteſt intelligi hæc lex in forma reconuentionis. Octauo quęritur, an hęc lex ſit vera in omni petitorio non ſolum in rei ven. Dicit glo. quod ſic: puta in cõmuni diui. & fami. erciſc. Sed opp. in iſtis diuiſorijs ſola poſſeſſio ſufficit ad proceſſum cauſæ, ſed ad victoriam requitur poſſeſſio iuſtificata titulo, ff. commu. diuid. l. cõi diui. §. inter prædo
14 nes, & l. 1. fam. erciſcũ. † Quare ergo dr̃ petitorium? Reſpõdeo attenta cauſa, & attenta concluſione. Nam nuda poſſeſſio non eſt concluſio, nec concludit ad mãm cõcluſionis facti. Reuoco ergo in dubium, an poſſit agi poſs. & commu. diuid. ſimul? & vr̃ quod ſic, quia communi diui. iudiciũ datur poſſidenti: ergo nulla apparet cauſa, quare nõ comulatur, Alij ꝯ, & bene, quia in cõcluſione libelli concluderentur contraria. nam diuidi, & pro indiuiſo tueri poſſeſſionem, ſunt ꝯria, non tñ oportet ſeruare ordinem huius leg. quia tantũ facit poſſeſſio incidenter probata in communi diui. quantum ſententia lata ſuper poſ. & ideo non eſt opus duobus iudicijs, ſecus in rei ven. quæ nõ datur poſſidẽ
15 ti. facit ad prædicta, ff. ſi pars hæredi. pet. l. non poſſumus. † Nono quæro, dictum eſt s̃. de cumulatione contrariorum, ſed quæro, vtrum ſicut ab eadẽ parte nõ poſſunt cumulari, ita nec a diuerſis? Reſpond. primo, cumulatio non dicitur qñ a diuerſis, ſed dr̃ mutua, & reciproca petitio, & recõuentitio. Dicit tamẽ gl. ꝙ nõ procedunt ꝯrij libelli, vnde dicit, ꝙ mortuus rei vend. poteſt excipere, ſi obtulit libellum ſuper ea ꝯ confeſſoriam inſtitutam ꝯ eum, vt non procedatur. Ita no. ff. de exce. l. gñaliter, & ſic intelligit illam gl. l. fundi, & l. fundum, qñ ẽt a diuerſis mouentur illa iudicia. Tu dic ꝯ: quia non habet locũ illa regula, niſi quando ab eodem ſibi ad inuicem ſunt obſtãtia, ſed a diuerſis moueri poſſunt qa ꝯrij poſſunt agere contrarijs actionibus, argu. ff. de exce. rei iud. l. ſi inter te, & me, ff. de procu. l. ſi defunctus, §. fi. & j̃. tit. j. cũ ſimi. Ex hoc ẽt apparet quantum ad ipſius ordinem, non habere locum, qñ diuerſi diuerſa loquuntur, ſed qñ idẽ, tunc enim ratio contrarietatis in eodem libello totum impedit, ſed in diuerſis libellis impedit cumulationem, & procederet in primo, non in ſecundo, quia exceptio ꝯ ſ̃m oritur, & ei opponitur, non primo, quia recte inſtitutus fuit, niſi ſecundo orietur renunciatio in primo. nam tunc procederet ſecundus primo ſopito, qa tunc non eſt cumulatio. ratio autem ordinis deſignata, & ſeparata per rõnem ꝯriorum ordinat poſ. ꝙ eſt via, & apparatus ad libellum, & certum proceſſum petitorij primo ventilari, vt dirimi, hic cum ſim. allegatis. Conclude ex prædictis, quod duplex rõ iungitur in hac lege, ſ. rõ ꝯrietatis: & rõ ordinis, & quia ratio ordinis ceſſante ꝯrietate nõ ſufficit, ergo in hoc gl. male dicit, qa
16 primæ gl. huius leg. fuerunt ſequutæ opin. Io. † Decimo quæro, ago contra te commu. diu. tu ꝯ me vti poſſi. an ſeparabitur ordo huius legis? Glo. dicit, ꝙ ſic, & eſt ſin. & vera, non tamen p hanc leg. ſed per l. j. ff. fam. erciſ. quia non poſſidens repellitur ab agendo communi diui. Sed tu dic, ꝙ ſi lite conteſt. in diuiſorio fiat reconuentio in poſſ. non habet locum exceptio, quia reſultat exceptio dilatoria iudicij, quæ lite conteſt. nõ põt opponi, ſed ſi lite nondum conteſt. fiat reconuentio, tũc ex ea obſtat exceptio, per d. l. 1. exceptio vero dilatoria obligationis poteſt opponi qñcunque, ſed hoc nihil ad factum noſtrũ. Conclude, quod exceptio ordinis iudiciorum, id eſt vnius iudicij, ad aliud eſt dilatoria, & ideo lit. cont. non põt opponi, vt ff. de eui. l. ſi mancipium,
17 §. ſi cõmuni, cum ſi. † Vndecimo quæritur, *a* nunquid duo poſ-
a ſeſſoria poſſent cumulari? & vr̃ ꝙ non, quia poſſeſ. ſunt ꝯria in cauſa originali: nã poſſ. acquirendæ non competit ei, qui iã poſſidet, poſſeſſor. recuperandę non competit ei qui nõ poſſidet, interdictũ uero uti poſ. requirit poſſ. adeſſe tpe litis ꝯteſt. requiruntur ergo ꝯria fundamenta, & hac rõne non pñt cumulari, ſed per modũ reconuentionis bene poſſunt moueri, excepto poſſ. recuperandæ, in quo reconuentio non procedit. Ex p̃dictis autẽ apparet, ꝙ qñq; eſt vna qõ tñ, qñq; duæ, tunc aut vtraque petitoria, aut vtraque poſ. aut prima petitoria, ſcd̃a poſſeſſoria. aut
18 prima poſ. ſcd̃a petitoria. † Duodecimo q̃rit̃, quot modis agat̃ de poſ. & quot finib. Rñdeo, aut loqueris de iure p̃torio, & tũc agitur tripł̃r, vel de adipiſcenda nunq̃ habita, vel de recuperanda adita, vel de retinenda turbata, vt Inſtit. de interd. §. ſequens. aut de iure ciuili, & tunc interdum agitur ex conſtõnibus pœnalibus Interdũ ex pſecutorijs. Interdum officio iudicijs. Interdũ triticaria. Interdũ ꝯdõne furtiua. Interdũ incerti, & ſic de iure ciuili. Interdũ agit̃ de iure veteri. Interdũ de nouo. no. j̃. vnde vi. l. inuaſor. Ex nouis conſtõnibus agit̃ ꝯ illũ, qui ſub obtẽtu reſcripti, vel ſnĩæ dixit ſibi ius, & inuaſit ſua authoritate, vel etiam de licentia iudicis non iure cognita, & obtenta licentia. l. memine-

ADDITIONES.

a Phi. Dec. Poſſeſſorio. Reconuentio in petitorio, ~~& poſſeſſorio~~, an locum habeat, vide per Inno. vbi non allegat Bald. ſed in c. 1. ſub prin. de ſequeſt. & poſſ. & fru. Spei in tit. de reconuen. §. nunc dicamus, ver. quid ſi conuentio, & per iſtum in l. fin. 3. no. C. qui leg. perſ.

b Phil. Dec. Quæritur, de hac quæſtione habes per Bar. & Ale. in d. §. nihil commune, 3. combinatione. Quibus adde quæ dicit Pau. de Caſt. conſi. 277. quod inci. videtur dicendum.

minerint,ꝟ.vñ vi. Reſcriptum ergo, & ſnĩa nõ parit exceptionẽ
poſ.imo nec inducit ius turbandi,nedũ ſpoliandi.inf.ſi per vim,
vel alio mõ.l.fi.ꝟ. vñ vi.l.authoritatẽ. Itẽ agit̃ ex noua ꝯſtõne in
caſu l.cũ q̃rebat. Nam iure veteri occupator poſſeſſionis vacan
tis non poterat ꝯueniri poſſeſſorio. Nam recuperandæ non, qa
non fuit actor ſpoliatus, retinendæ nõ, qa non poſſidet, adipiſcẽ
dæ nõ, qa nõ olim poſſedit, ſed multis caſibus poterat accidere,
ꝙ poſſeſſio vacaret, puta inundatione, & non eſt ꝯueniẽs, quod
ſui authoritate aduerſarius ſibi ius dicat, ſed ſi occupat, cogitur
reſtituere, & teneretur pęnaliter, ſicut ex interdicto vñ vi, & ſi-
cut in futuro teneretur occupator poſ. vacãtis, niſi ſit p̃ſcriptũ.ꝟ.
vñ vi.l.fi. Itẽ agit ex noua ꝯſtõne, oĩs hñs cuſtodiã ſi eijciat̃, ſi per
vim, &c. & nõ eſt noua actio, ſed noua pſonarũ legitimatio ex
veteri iure. Proponit̃ interdũ ꝯdictio, vt not.de ꝯd.inde.l.ſed, &
ſi nummi.& l.ſed, & ſi me putẽ.§.cũ inter. Nõ ob.ꝙ nemo con-
dicit rem ſuã, niſi a fure.ſupple, vel furi ſiłi.ff. de trit.l.3. vel non
ꝯdicet̃ res, ſed poſſeſ. Interdũ ꝓponit̃ officium iudicis, qđ aliqñ
eſt poſſ.aliqñ detentatorium, no.ff.de dona.l. Attilius, & de cõd.
furt.l.& iõ.§.Neratius. Not. qa vbi deficit actio, & obligatio, de
act.emp.l.qui p colluſionẽ.§.fi.in fin. Interdũ agit̃ ex iure veteri
per ꝯdõnem ex lege vt l.de vſu aquę, de varijs, & extraord.cog.
vbi videas. Et hę actiones dr̃ia noĩa non ſine cã, nec ſine effectu
acceperunt.ſunt, & aliæ ꝯſtõnes, de quibus no.in l.extat.ff.quod
met.cauſa. Item ex conſtõne l.edicto.de edic. diui Adria. toll.q̃
competit ex teſtamẽto, de quo apparet ſcripta, & competit hæ-
redi p aditionẽ, & fideicommiſſario vniuerſali per reſtitutionẽ
verbalem, & ſi nemo aduerſatur petitori, expediretur de plano
& abſq; libello, quia nõ eſt, cui offeratur libellus, & ſic ſi poſſeſ-
ſor opponit, offeratur libellus, cũ ibi ſeparatur diffinitiua. de hoc
no.in d.l.edicto. nec poſſ.eſt legitimus, & effectualiter ꝯ̃dictor iu
re poſſeſſionis, nã ſola poſſeſſio facit eum victorẽ, niſi ſit poſſeſ-
ſio rationabilis, vel p̃ſcripta, vel niſi ꝯ̃dictor, & nõ teſtator poſſi-
đbat tẽpore mortis, & ad hoc vt ſit rõnabilis, dẽt eſſe titulus poſ-
ſeſ.eiuſdẽ tituli cũ titulo petitoris, id eſt ex vltima voluntate, ſi-
cut eſt titulus agentis: & ſi p̃tendatur illa vltima volũtas ab vno
& eodẽ teſtatore, habes in l.edicto, de edi.diui Adr.tollen.ſi a di
uerſo, tunc p̃ualet ille, q mittitur ex antiquo in poſſ.iui authoris,
qui poſſedit tpe mortis, arg.no.in l.ſin autem, §.ſi duobus, ff. de
Publiciana, verbi gratia, ſi ſum hæres Titij, qui deceſſit iã ſunt
duo anni. & tpe ſuæ mortis poſſidebat, & tu es hæres Seij, q de-
ceſſit iam eſt annus, & tpe ſuę mortis poſſidebat, nam ego ha-
beo ius potius, quia poſſeſſio Seij fuit quæſita poſt mortem Ti-
tij. Si autem non eſt eiuſdem tit.ęque priuilegiati, ſed alterius ti
tuli inter viuos, nec ẽt ꝯ̃dictor habuit poſſeſſionẽ, niſi poſt mor-
tẽ, tũc non eſt legitimus ꝯ̃dictor, licet in petitione hereditatis eſ-
ſet legitimus pp titulum ſuum. Nam in poſſeſſore non ſufficit
titulus ſine poſſeſſione, in petitorio ius metimur magis ex titu-
lo. & hoc eſt verum, niſi iſte poſſeſſor habeat exceptionem dolo
facis, & offerat ſe ſtatim probaturum, vt no.eo.tit.l.2. habet ita-
que l. edicto, certos fines petitionis, & certos fines defenſionis
extra quos non ſubſiſtit actio, ſed extra ſuos ſic.ff.ſi quis teſta. li
ber.eſſe iuſſus fuerit.l.fin.§. non aũt.de hoc diximus plenius ibi,
Tertiodecimo quæritur, quæ ſunt gñalia interdictorum? Gloſſa
dicit, & præſupponit, ꝙ in poſſeſſorijs dẽat fieri litis conteſtatio.
19 †Sed ponamus, ꝙ eſt proceſſum ad diffinitiuam lite non conte
ſtata vtrũ proceſſus ſit nullus? vr̃ ꝙ ſic, qa modus dat eſſe rei, id
eſt ordo dat iudicio formam, & eſſe. ergo, &c.l.prolatã.s̃.de ſen.
Ad idẽ, s̃.de iud, l.ꝓperandum. quæ loquit̃ in poſſeſſorio, tamen
requiritur litis conteſta. Ad idem Inſti. de interdic. §. hodie. Itẽ
ſnĩa lata poſs.eſt diffinitiua, vt no.ff.de re iudic.l. quod iuſſit, de
ſenten.& interlo.omn.iudic.l.poſt ſnĩam, s̃.de momen.poſſ.l.1.
ſed diffinitiua lite non conteſtata nõ põt ferri. Hoc tenet gl.exp̃ſ
ſe.ꝟ.ſi per vim, vel alio modo, l.fin.in vlt.glo.& no.ff.de lib.hom.
exhiben.l.3.§. pen. ille text. habet duo dicta. primum de eo, qui
lit.conteſt.fuit, & ſe defendit in cã, tpe tñ ſnĩæ abeſt, nam tũc po
teſt pati diffinitiuam. Secundum, qñ reus fuit indefenſus, vnde
nunquam comparuit, nec fuit lis conteſtata, tunc non fert̃ diffi-
nitiua, ſed fit miſſio, ad hoc gl.l.pen.ff.eo.& multę aliæ gl. quæ fa
ciunt mentionem de lite conteſtata, vt no.ff.vti poſs.l.1. ff. quo-
rũ lega.l.1.in fi.cũ ſimi.Gul.de Cu.in l.oẽs, ff. de in integr. reſtit.
dicit ꝙ aut vtraq; pars eſt pręſens, & tunc exigitur lit. conteſta.
aut altera abſens, & tũc perueniri põt ad diffinitiuam lite nõ ꝯ-
teſtata pp contumaciam, & ratio eius eſt, quia pp contumaciã
poteſt quis priuari poſſeſſione perpetuo, vt s̃. vbi in rem actio, l.
2. Item dominio, ꝙ plus eſt, ſicut patet in ſecundo decreto. Itẽ
quia in poſſeſ.iudicijs mox procedendũ eſt, ꝟ. vnde vi, l.momen
taneæ. Item in poſſeſſorijs duplicibus cum abeſt altera pars pati
tur diffinitiuam, vt in auth. qui ſemel, qũo.& quan.iud. Doctor
meus tenet ſe cũ gl.& dicit, aut poſſeſſorio nõ mouet̃ ꝯ̃ certam
pſonã, & tũc nõ requirit̃ lit.cont.vt d.l.edicto. aut ꝯ̃ certam per-
ſonam, tunc ſic, per tex.& gl.hoc dicentes. Non obſt.ꝙ ex contu
macia quis priuat̃ poſſeſſione dicit Bart. ꝙ recuperare poteſt, q̃
reſponſio non eſt bona, qa qñque perdit, & tamen non recupe-
rat, vt l.2.vbi in rem actio. Tu reſponde, ꝙ licet ille pdat poſſeſ-
ſionem, tñ non eſt condemnatoria ſnĩa, ſed decretum; ſed decre
ta non requirunt lit.conteſta. ſed ſnĩa condemnatoria ſic, abſo-
lutoria non, vt in auth. qui ſemel. ſed præſente reo & abſente
actore promptiores ſumus ad abſoluendum. Tu nõ facias vim
inter abſolutoriam, ſed in pręſentiã actoris, vel rei, vt ibi patet, cũ
reo inſtante, & actore abſente etiam condemnatoria poſſet fer-
ri lite non conteſtata. Item non obſtat ratio de duplicibus iudi-
cijs, quia ex eo, ꝙ p̃ſens vinceret vt reus, nõ tñ vinceret vt actor.
extra de teſt.cog.c.ſignificaſti. vbi no.in ſimili per Inn. ſi quis vel
let tenere opi. Guil. quæ eſt multum æqua, poſſet dicere eam ve-
rã in poſſeſſorijs recuperandæ, ne dolo inuaſoris reſtitutio diffe-
ratur, nã mox expeditur, & ſine dilatione. no.ꝟ. vñ vi.l.momẽta
neæ, ꝟ.ſi.per vim, vel alio mõ.l.j. ſecus in alijs, niſi forte periculũ
eſſet in mora. Non obſtat tex.in l.3.de libero hom.exhiben. quia
aliter pono ibi caſum: & diſtingue, aut liquet de cauſa, & fertur
diffinitiua, vt in primo reſponſo illius §.aut non, & tunc fit miſ-
ſio, vt in primo vel in ſecundo caſu eſt optio actoris, vt l.conſen-
taneum, qũo & qñ Iudex. non eſt caſus poſitio contra illum tex.
tũ, quia ibi de lite conteſtata non fit mẽtio, & ſic facit pro. Et ma
xime prædicta ſunt ęqua, qñ offĩm iudicis intentatur per modũ
poſſeſſorij. Si autẽ aduerſarius eſt in iudicio, dẽt offerri libellus,
& ordinarie procedi, ẽt ſi iudicium non requirat aduerſarium.
Nã ex quo facit ſe aduerſarium, ita opportet procedi, extra de te
ſtibus.c.veniens. ſecus qñ offĩm imploratus ad præparationẽ cau-
ſæ.no. ff. de interrog. actio. ſuper rubrica. *vel pro neceſſariis litis*
conte.attingentib. vt l.ædiles.§.item ſciendũ, ff.de ędil.edi. vel *qñ*
offĩm pertinet ad cõſequentiam petitorũ, vel *iurium*. facit quod
no.Inn.de reſti.ſpol.c.grauis.de iud.c.2.& quod.no. ff. de poſtul.
20 l.j.§.de qua.cum ſi.† Prædicta de poſ.bonorũ, ſed ad *bonorum*
poſſeſſionem procedatur per viam decreti, & iõ non eſt *neceſſa-*
ria li.cont.nec figura iudicij.no.ꝟ.tit.j.l.j.ff.de bo.poſ.l.3.§.pen.&
l.ſeruus.& ff. de Carbon.edicto.l.3.§.cauſæ, & §.ſi duo. *hodie in*
bo.poſ.quæ tribuunt ius, non eſt neceſſariũ decretum, niſi forte
in cõtratab.oporteat teſtm̃ reſcindi. Sed gloſſa dicit, quod reſcin
ditur ſola agnitione, vt l.fi.§.j.de curat.furio. In his vero, quæ ius
non tribuunt, ẽt hodie reqritur decretũ, & non eſt in his aliquid
a innouatum. Conclude *a* ex prædictis triplicẽ ſnĩam, ſ.decretum,
interlocutionẽ, & diffinitiuã. ſnĩa decreti non requirit litis con-
teſtationem, nec ſnĩa interlocutoria ſir̃r, ſed ſnĩa diffinitiua re-
quirit litis conteſta. præcedere r̃r. Fallit interdum propter con-
tumaciam vnius partis, in cauſa appellationis. de temp.app.l.fi.§.
illud, & ẽt in cauſa ſupplicationis, vt ff.eo.l.j.§.penult.& in cauſa
reſtitutionis in integrum aduerſus proceſſum, & ſnĩam aliquã,
quia eſt ſimilis appellationi. Idem forte ſi aduerſus contractum,
vel reſcriptum, s̃.ſi mi.ſe ab hær.abſt.auth.ſi omnes.& ff.de auth.
tut.l.defendente. partibus ergo præſentibus requiritur lit.conte.
ſed altera abſente cõtumace non ff de mino.l.in cauſæ, §. cauſa.
& ne liceat in vna, eademq; cauſa.l.j. facit extra, qui filij ſint le-
git.c.per venerabilem. ver.nota ſecundo. Facit pp naturam cau
ſæ, & tunc licet partibus præſentibus poſſit fieri lit.conteſta. non
tñ nocet aliquid, ius cõe ſe qui, vt no. Inn.in c.nouit.extra de iu-
21 di.tñ & ſine hoc venitur ad ſnĩam.extra, de ver.ſig.c.ſępe. † Item
b conclude ex prædictis, Iudicis duplex eſſe offĩm, *b* ſ.nobile, & me
rum. Item & mercenarium; & qñq; ex poſſeſſionis cauſa, quã-
do non cõtinet poſſeſſionis cauſam. Et quia dubitatur vtrum li-
bellus offeratur, & reliqua quæ ſunt ordine iudicij, in officio iu-
dicis exigantur, ſic diſtingue, aut offĩm nobile, aut mercenarium,
ſi nobile, aut intentatur contra aliquẽ certũ, vel incertũ, vt cum
petitur a iudice, ꝙ det tutorẽ pupillo, ꝙ ẽt iudex ex ꝓprio motu
dẽt facere ar.ff.de magiſt.conue.l.j.& magiſtratus.ff.de iur. om.
iu.l.j.& tunc non requiritur libellus, quia nõ eſt ibi reus. Aut in-
tentatur contra aliquã incertã perſonã, & tunc ſi certa perſona
opponit ſe, ac conſtituit ſe in prin.cauſæ, & ꝯ̃dicit, & petit ſibi of-
ferri libellũ, tunc libellus dẽt offerri, alias nõ, vt no.in d.l. edicto.
Aut intentatur & dirigitur ꝯ̃ certam perſonã, tũc libellus eſt ne-
ceſſarius ex generalitate auth. offeratur. nam iuxta illũ libellum
dẽt formari ſnĩa, l.fin.s̃.de fideicom.liber.& l.vt fundus, ff. com-
muni diuid. Item requiritur lit.conte. facit extra. de officio iud.c.
2. Si vero intentatur offĩm mercenarium, tunc refert, aut petitur
aliquid, quod auget condemnationem, aut quod non auget cõ-
dẽnationẽ. Primo caſu, aut emergit extrinſecus, aut ex ipſa lite.
Si extrinſecus vt fructus, quia veniũt acceſſorie extrinſecus, non
principaliter pp litẽ, & tunc aut illud occurrit añ lit.ꝯteſt.& dẽt
peti vna cum principali per libellum, vt no.ff. de damno inf. l.ſi.
quis miſſum, §. Iudex.& no.ff.de exce.l.fundi.in gl.penul. quam
no.

ADDITIONES.

a Conclude ad quæſtionem capitalem Bald. vide Alex. in d. §. nihil commune: vbi optimas dat limitationes ad ea, quæ tam per hunc, quam per Bar. dicuntur.

b Phil.De. Officium Quotuplex. Et quot modis accipiatur, vide per iſtum in rub. C.de ope.li.& Feli.in c.poſt ceſſionem, de prob. & an ſimul nobile & mercenariũ proponi poſſint in eodem libello, vide per gl.& Doct.in cle.i.de reſt.in integ.& ad hoc quod dicit quod dubitatur, an requiratur libellus, vide pleniſſime per Alex. in l.1.ad prin.de eden.& Bar.in l.1.ff.de iuriſ.om.iu.& l.nec quicquam, §. vbi decretum, ff.de off.proconſu.& leg.

nota. Aut accidit poſt litem cõteſta. & tunc non eſt neceſſarius
libellus, vt l. ędiles, §. item ſciendum, ff. de ædi. edic. Si vero emer-
git ex ipſa lite, vt ſunt expenſarũ refectiones, & tunc non eſt ne-
ceſſarius libellus: aut id, quod petit, nõ auget cõdemnationem,
vt ſunt interrogationes, dilationes, & ɔdẽnationes, & ſim. tunc
non offerret pro eis libellus, vt ff. de interroga. act. in rubr. & inf.
vti poſſidet. l. j. in fin. quia incidenter veniunt iſta, iõ poſſunt expe
diri ẽt ſine libelli oblatione, & lit. conte. Primum etiam decretũ,
& ſm non petitur per libellum per ſe oblatum, ſicut nec cætera
auxilia, quæ ſunt introducta ad contumaciã propulſandã. Sñiæ
etiam executio non petitur per libellũ, cũ agitur, Iudicis officio,
quia nec fit lit. cont. l. minor. 25. annis, cui, ff. de min. Reuocatio
etiam actitatorum non exigit libellum de per ſe. ff. de admin. tu.
l. Chyrographis, §. fi. de hoc dic, vt no. Inn. extra de excep. c. dile-
cta. Dr̃ autem nobile illud officium, quando iudex aditur prin-
cipaliter ob hoc ipſum. Mercenarium, quãdo principaliter ob.
aliud, ſed ob illud in conſequentiam, vt no. de præto. ſtipu. l. 1. Ex
his apparet, ꝙ cum interdicta habeant aduerſarium, requirũt li-
a belli *a* oblationem, niſi proponeretur pro re vtili, vt in auth. niſi
breuiores, requirunt ẽt litẽ cõteſtatam ſm gl. ſed ſm Guil. ſolũ
inter præſentes, altera aũt parte abſente nõ. facit quod no. in c. di
ſpendioſam, de iud. in Cle. & no. extra, de off. del. c. conſuluit. vbi
b omnino vide. Quartodecimo quæro, an procedat iſte libellus?
Cõqueror coram verbis ego Bal. de Peru. de Titio, q me ſpolia-
22 uit de poſſeſſione talis rei. Et videtur quod non, quia † libellus in
ciuili dẽt continere concluſionem. Quia in concluſione ſtat to-
ta petitio. ſed hic nõ concluſio, nec aliquid petitur, & iuxta peti-
tionẽ dẽt formari ſñia, facit quod no. extra de prob. c. qm̃ contra
falſam, in gl. ideo petitio eſt neceſſaria, ſed quod iſte libellus pro
cedat, no. j q. 4, c. quia præſulatus, qa tacite concludere vr̃ de mẽ-
te loquentis, arg. de hær. inſt. l. j. in fi. ad id, quod ex narratis ſequi
tur. Ad ꝙ facit in arg. quod no. in l. oẽs, §. Lucius, ff. quæ in frau.
23 cred. Tutius eſt ſi concluſio adijciatũ ſpecifice. † Quintodecimo
quæritur, quid ſi adijciatur concluſio per hæc verba, quare peto
iuſtitiam mihi fieri, vtrum procedat libellus? Et vr̃ cõcluſio hæc
multum generalis. Nam iſta iuſtia poteſt eſſe difformis, quia ali-
ter in interdicto, aliter in l. ſi quis in tãtã ergo libellus eſt multũ
ambiguus & dubius. Inn. dicit, quod iſte libellus eſt iuſtificatus,
& concludit, & intelligitur ſimpliciter actum, de ordine cognit.
c. 2. tamen & hoc eſt dubium, quia nihil petenti iuſtitia nihil dat.
vnde ſi peto iuſtitiam fieri, & nil peto, Iuſtitia iudicorum eſt ꝙ
nil reportem, quia qui nil petit, nil reportat, & ideo hic tacite cõ-
24 cludit. Sextodecimo circa iſtud quæritur, vtrum libellus ambi-
guus in dubio referatur ad petitoriam? Dic vt no. Inno. in c. cer-
tificari. extra, de ſepul. de cauſa poſ. c. cum eccleſia. & facit quod
no. ff. de iud. l. ſi quis intentione. Et hoc in libello conuentionali,
ſed in libello delegantis, dic quod ſi non diſtincte, ſed ſimplici-
ter cauſa committatur, vtrumque commiſſum vr̃, ſup. ſi a non
compe, Iud. l. ſi de proprietate, & de ſequeſtr. poſſeſ. c. 1. per Bar.
facit quod no. Inn. de rebus eccleſiæ non alienan. c. Epiſcopi. cũ
ſimili. Decimoſeptimo quæro, quia glo. iſta quærit de fructibus,
quando iudicium poſſeſſorium & petitoriũ mouentur per mo-
dum contrariorum a diuerſis, quid erit de fructibus, quomodo
procedetur in petitorio, & quomodo in poſſeſſorio ad reſtitutio
nem fructuum? de hoc no. extra, de teſtib. c. ſignificauit, in gl. &
25 per Innocen. † Decimo octauo quæritur, a ſententia lata ſuper
poſſeſſorio, in petitorio, non appelletur, ſed an appellatur ab inci
denti, vel emergenti lata in poſſeſſorio? Videtur quod non, eadẽ
ratione. Contrarium no. Inno. in c. ſignificauerunt, extra, de te-
ſtib. vnde quando emergens non habet naturam principalis, ꝙ
examinatur iuſtitia eius, vel iniuſtitia ſeorſum a principali, ſecus
ſi ex eadem non dependeat, quia tendat in idem, & ſic eadem
ratio, arg. l. fin. de ſenten. & interloc. om. iud. facit. ff. de mino. l. ſi
ex cauſa, §. nunc videndum. de hoc dixi plenius in l. j. ſupra ſi de
momen. poſſ. fuer. appel. & ibi vide, & no. bene. Repetita per Do
minum Bal. de Peruſio ſub anno Domini M. ccclxv.

ADDITIONES.

a Phi. Dec. Libelli de hoc vide Spec. in tit. de libel. conceſ. §. 10. ver. 26. ſeq. & 29.
b And. Barb. Quartodecimo quæro. No. de verbis quæruloſis, & vide Bal. in c. 1. quo
tempore miles. & Ang. in l. obſides, ff. de teſtamen. dixi in c. 1. de or. cog. in c. licet
Ely. de Simo. vide Bald. in l. ordinarij. ſup. de rei vend. c. 1. de mili. vaſ. qui cont. eſt
D. Abb. in c. 1. de lit. conteſt. & ibi dixi.

LEX IIII.

1 *Actiones debet exprimere, qui proponit interdictum.*

SI QUIS, † Ille qui proponit interdictum in limine iudicij,
tenetur actionem exprimere hoc dicit. Allegatur
quod de iure ciuili ſit exprimenda actio in libello proprio nomi
ne ipſius actionis expreſſo: puta, ago contra te actione in factum
quia turbas me in poſeſſione. & de hoc dicitur in l. edita. Auſpi
cia, ideſt a principio exprimere, ſcilicet in libello. Nunquid ſit
ineptus, ſi non exprimitur actio? Iſta lex dicit, quod debet cogi
ad exprimendum actionem, tamẽ nunquid ſit ineptus libellus?
Dic vt in l. edicta. Gl. no. in prin. l. incertis, ſup. proxi. Ideo magis
eſt diuinare, quam determinare.

Quorum bonorum. *Rub.*

1 *Interdictum quorum bonorum, non datur contra titulo poſſidentem.*
2 *Interdictum quorum bonorum, & hæreditatis, quid differant.*
3 *Interdictum directum datur ſucceſſori de iure Prętorio.*
4 *Interdicta quorum bonorum, ſumunt nomen a principio edictorum.*

Glo. quæ eſt hic, declarat tex l. j. ff. eo. vbi dr̃, ꝙ interdictũ quo
rum bonorum vtile datur ſucceſſori de iure ciuili. Vñ ſucceſſo-
ri de iure Prætorio datur directũ, ſi nihil ſit vſucaptum. Gl. expo
1 nit, quid ſi dictum, vſucaptum. Nam † cũ interdictũ quorum bo
norum, non detur ɔ̃ titulo poſſidentem, ɔ̃ eum, qui poſſidet pro
poſſeſſore, vel pro hærede, j. eo. l. j. quõ eſt poſſibile, quod nõ ha-
bens titulum vſucapiat? Rñdetur, ꝙ poſſibile eſt, ꝙ hẽt iuſtum
a errorẽ, qui parit vſucapionem; qui habetur pro titulo, *a* vt ff. de
vſuc. l. Celſus. Ergo contra habentem iuſtum errorem, qui parit
vſucapionem, tñ hoc interdictum reddi põt, & idẽ in petitione
2 hæreditatis. † Quærit glo. quæ eſt differentia inter interdictum
hæreditatis, & quorum bonorum? Rñdet, ꝙ vnum eſt petito-
rium, & aliud poſſeſſorium. Item quia petitio hæreditatis dire-
cta ɔpetit hæredi de iure ciuili, vtilis bono. poſſeſſori de iure prę
3 torio. Econtra in interdicto, quia † directum datur ſucceſſori de
4 iure prætorio, vtile ſucceſſori de iure ciuili, glo. no. † quod inter-
dicta quorũ bonorum ſumunt nomen a principijs edictorum.

ADDITIO.

a Pro titulo. Vide glo. & Bal. in l. 1. in prin. ff. eo.

LEX PRIMA.

1 *Poſſeſſio bonorum dicitur duplex.*
2 *Filius, qui ſemel ſe probauit filium, an iterum probare teneatur.*

HÆreditatem. Qui agit bonorum poſſeſſione,
non habet per hoc poſſeſſionẽ
bonorum, & ideo eſt neceſſarium interdictum. h. d.
But. Vel ſic, Præteritus cui decreta fuit contra tabu. li-
cet tunc probauerit ſe filiũ, tñ cum agit interdicto quorum bo-
norum contra ſcriptum, qui poſſidet pro hærede, dẽt de ſua fi-
liatione docere. h. d. no. Ex hoc nota, ꝙ ſemel eſt ꝓbatũ, iterum
eſt probãdum. caſum ponit gl. Ad euidentiã p̃mitte, ſi filius emã
cipatus eſt p̃teritus in teſtamento, hẽt bonorum poſſ. ɔ̃ tabu. Et
ſi vadens corã Iudice dicit, dico, ꝙ fui filius talis, legitimus emã
cipatus. dico ꝙ p̃terijt me, &c. quare peto mihi decerni bonorũ
poſſ. ɔ̃ tab. Iudex dẽt dicere, doce te filium, quo probato, Iudex
decernet bonorũ poſſ. ɔ̃ tab. Decreta poſſeſſione. oportet, qđ fi-
lius agat ɔ̃ ſcriptum hæredem, & ꝓponat hoc interdictũ, in quo
interdicto oportet, ꝙ iterum probet ſe filiũ; & ſi probauerit, cõ-
demnabitur hæres ſcriptus de bonorum poſſeſſione reddenda.
1 † Sed eſt duplex bonorum poſſ. ſ. decretalis, & edictalis, hæc pe-
titur decerni per iudicem, ideo decretalis præſupponit patrẽ iu
ſtum, quia naturali non datur ɔ̃ tab. ut no. in l. 1. §. 1. ff. de ɔ̃ tabu.
vbi eſt glo. ſing. quamuis diceret aliquis, quare eſt neceſſariũ in-
terdictũ, ſi bonorũ poſ. eſt decretalis? Rñd. ꝙ bon. poſſ. non facit
quẽ poſſeſſorẽ rerũ, ſed facit eũ ſucceſſorẽ iuris, de iure præto-
rio, tñ poſſeſſiones rerũ nõ auocat a ſcripto eſſe, vel fuiſſe, gl. po-
nit caſum. Sed opp. tribus modis, dicitur hic, ꝙ iſte filius primo
petit bon. poſ. ſcđo poſ. bono. iſta vr̃ quædã inculcatio? Rñ. non
eſt, quia bono. poſ. ſignificat merũ ius hr̃ditatis, & poſ. bono. ſi-
gnificat merum factum poſſidendi. Iure ergo p̃cedente, pueniẽ
dũ eſt ad poſſeſſionẽ adipiſcẽdam, & non põt ad hoc pueniri, ni
2 ſi ius p̃cedat. † Item op. iſte petẽdo bon. poſ. probauit ſe filium,
ergo non eſt neceſſe, ꝙ iterum probet. Rñ. prima probatio non
fuit in figura iudicij, & fieri potuit ẽt hærede ſcripto non citato
vt ff. de bo. poſ. l. 3. §. ſi cã cognita, ſcđa ꝓbatio dẽt fieri cũ aduer-
ſario, & in figura iudicij: merito ſcđa probatio requiritur, q a pri
ma nõ pertinet ad vigorẽ ſcđi iudicij. Tertio opp. iſta lex requi-
rit ꝙ agens probet ſe filium defuncti. Iſtud eſt impoſſibile pro-
bare ſe filiũ maſculi, vt ff. de cond. & demon. l. Lucius. gl. dicit, ꝙ
eſt impoſſibile, & interdũ facile, & interdũ difficile. Difficile, qñ
nõ eſt in poſſeſſione filiationis, vt l. Lucius, & l. & vxorẽ, de ma.
teſt. Facile, qñ eſt in poſſeſſione filiationis, quia natus ex viro, &
vxore, & in domo, vicinis ſcientibus, ff. de his; qui ſunt ſui, vel
alie. iur. l. filium diffinimus. & per Bart. & Cy. in l. ſi vicinus, ſup.
de nup. adde quod no. But. in l. 2. ſupra de Carb. edic.

LEX II.

1 *Soror patruelis eſt filia patrui ſui.*
2 *Interdictum vtile quorum bonorum, datur ſucceſſori de iure ciuili.*

SI ex edicto. Succedẽs ab inteſtato ſoror patrueli per
bo. poſ. vnde agnati bona hr̃ditatis auo-
cat ab iniuſtis poſſeſſoribus per interdictum quorũ bonorum.
1 h. d. Ad † euidentiã vt intelligatũ nomẽ, ſoror patruelis, dicitũ filia
patrui ſui. Caſus, ex patruo ſuo defuncto nata fuerit puella, quæ
deceſſit ab ĩteſtato, qdã occupauerat bona ſua; tu iuiſti corã Prę
tore, & feciſti tibi decerni bono. poſ. vñ agnati, vel ltĩ, & decreta
eſt, vis agere ɔ̃ iſtos poſſidẽ. ꝓ hr̃de, qa nõ ſũt iuſti hr̃des; vel pro
poſſeſſore, qa ſũt iniuſti poſſeſſores, nũquid potes? Dic, quod ſic.
2 & † ſi ꝑ interdictũ de iure ciuili ſuccederes, haberes vtile interdi-

ctũ quorum bonorũ:ſed de iure ꝑtorio, hr̃es interdictũ directũ
petita bonorum poſſeſſione,& hodie non eſt neceſſe ꝙ petatur,
ſed ſufficit agnitio,l.ſi.qui admit.ad bo.poſſ.ibi, integrum, quia
non finitur pacto,nec ſnĩa, nec vſucapione pro hr̃de. ſignificant
iſta verba, qñ ſic ponuntur ꝑ ꝑtendentẽ ſe hæredẽ, cũ non ſit,ſ.
a de pet.hæ.l.cogi.Ibi,reſtitui.Iſtud verbum *a* ſignificat hoc inter-
dictũ adipiſcẽdæ,nõ.n.eſt interdictũ reſtituẽdæ,ſed adipiſcendę.

ADDITIO.

a Iſtud verbum. Vide Bar.in l.ſi.in prin.ff.eod.

LEX III.

1 *Succeſsio mulieris non pertinet ad virum extantibus conſanguineis.*
2 *Interdictum quorum bonorum, per exceptionem dominij non excluditur.*
3 *Vxoris poßeſsio non prodeſt viro ea mortua.*

Conſtat. Vir, q tenet bona vxoris, tenetur ea reſtituere
ɔſanguineis vxoris,h.d.Caſus.Vxor tua deceſ-
ſit, tu oĩa bona eius tenes, prætendens hr̃ditatem ad te pertine-
re, tanquam ad virum, conſanguinei agunt ɔ̃te, nunquid poſ-
1 ſunt? Rñdeo,ꝙ ſic:†quia extantibus cõſanguineis,ſucceſſio mu
a lieris non pertinet ad virũ extraneũ, *a* ideſt non ſuccedentem.
lex loquitur de lege naturę largo mõ, per q̃ legẽ ſucceſſio debe-
tur ɔſanguineis oĩbus:nõ de iure naturæ ſtricto mõ,ꝑ qđ debet̃
ſucceſſio liberis,& parentibus, deficientibus ergo liberis, & pa-
rentibus, conſanguineis debet̃ ſucceſſio lege naturæ largo mõ.
hoc dicit hæc lex,qđ vix alibi reperitur. Sed pone,ꝙ vir dicit res
ſuas eſſe de iure dñij,& negat eas fuiſſe vxoris,nunquid tenetur
eas per interdictum reſtituere? Reſpondeo, ꝙ ſic, ſi vir erat in
2 poſſeſsione tpe mortis, reſeruata viro qõne dñij.†Nota,per ex-
ceptionem dñij hoc interdictũ non excludi: quod eſt verũ, niſi
probatio dominii,ſit in prõptu.vbi ergo requirit altiorem inda
ginem, ibi reſeruatur in petitorio. Sed vbi de facili poteſt proba
3 ri,ſtatim diſcutitur.No.† poſſeſſionem vxoris non prodeſſe vi-
ro ea mortua,ſed conſanguineis vxoris.

ADDITIO.

a Extraneum.Id eſt non ſuccedẽtem.No.quod largo modo hereditas ab initio dici-
tur debita conſanguineis de iure naturæ alijs non exiſtentibus,& non eſt alibi,de
quo etiam per Bal.in l.lege,ſup.de leg. hæred.& adde Bar.hic.

Quorum legatorum. *Rub.*

Hic dicit de alio interdicto adipiſcendæ poſſeſſionis, quod ap-
pellatur quorum legatorum.

LEX VNICA.

1 *Hæreditas quando eſt exhauſta legatis, hęres ſcriptus quartam deducit.*
2 *Dominium rei legatæ mortuo teſtatore ſtatim tranſit in legatarium.*
3 *Quartę mortuorum ad ſimilitudinem Falcidię debentur.*
4 *Interdictum quorum legatorum, competit hæredi contra legatarium occupantem hæreditatem vel bonorum poſſeſſionem.*
5 *Reſtitutio fit de toto ratione partis indiuiſæ occupatę.*
6 *Vxores,quibus a maritis legata ſunt relicta,ſi ea ante aditam hæreditatem occupant,reſtituere non tenentur.*
7 *Exceptio,dolo petis quod reſtituturus es,nõ habet locum in poſſeſſorio adipiſcendę,quando conuentus cum vitio poſſidet.*

HÆredi ſcripto. Legatarius ꝓpria authorita-
te ante aditam hæreditatem
occupans rem legatam,tenetur eam reſtituere hęredi,
1 vt Falcidiã detrahat.h.d.no.† ad euidentiam præmitte, ꝙ quãdo
hr̃ditas exhauſta legatis,i.tot ſunt legata,quę excedunt dodran-
tem,quod hęres ſcriptus de legatis deducit quartã,q̃ dr̃ Falcidia,
debita iure inſtitutionis;tamen ab inteſtato detrahitur, ſi relicta
2 ſunt ab inteſtato †Item pręmitte,quod quãdo legatur certa res
teſtõris,ſtatim a morte teſtatoris tranſit in legatarium dñium
non tamen poſſeſſio,ſed quãdo patitur falcidiam,nõ trãſit in le-
gatarium dñium a morte teſtatoris,ff.ad leg. fal.l.lineam marga
ritarũ.Item ꝓmitte,ꝙ legatarius occupans poſſeſſionẽ rei lega-
tæ ante aditam hr̃ditatem,vel legitam bonorum poſſeſſione tũc
loquit̃ hic.Sed qñ poſt aditam hęreditatẽ,loqtur ſ.de leg.l.e.non
dubiũ. Caſus. Acceſſi ad Imperatorẽ: Dñe, pater meus ſucceſ-
ſit Titio ex teſtõ,vel de iure ciuili,vel qa petij bonorum poſſ.ſm
tab.& eſt verũ,ꝙ iſte Titius in teſtõ reliquit tot legata, ꝙ exte-
nuauit hr̃ditatẽ,ita vt nihil remaneret hæredi. Quidã ex legata-
rijs ante aditã hæreditatẽ ingreſſus eſt feudum ſibi legatum pro-
pria authoritate, nunquid mihi q ſucceſsi patri meo defuncto,
ſubuenitur per interdictum ad reuocandũ fundũ, vt quartam ɔ
ſequar? Reſpon. præmittendo ꝙ Falcidia hẽat locum qñ hære-
ditas eſt exhauſta legatis, ita ꝙ beneficium Falcidiæ, ꝙ hẽt hæ-
res,tranſmittit ad ſuum hæredem,& ex hoc ſequitur ɔcluden-
ter,ꝙ mihi ſubuenitur ꝑ interdictũ ad reuocãdum poſſeſſionẽ,
vt quartam conſequar.h.d.idoneę,Inſti.ad leg.Fal.in princ.quia
lex reputat ꝙ Falcidia,q̃ remanet apud hęredes, ſit idonea por-
3 tio.†Ad iſtam ſimilitudinem debentur quartę mortuorum,ſm
Canoniſtas.ꝓſpectum eſt hęredi ſcripto,qđ eſt ſi accepiſſet. Idẽ
ſi ſuccubuiſſet de iure ciuili,& tũc haberet iſtud interdictum vti
le ſm ſñiam:qa hodie nõ habemus verba formalia in ſcriptis,&
tñ tu hęres hr̃dis non es hęres ſcriptus in primo teſtõ, ſed habe-
a ris pro ſcripto,quia ſuccedis in locũ eius. Vnde exceptio, *a* quæ
opponitur quotidie in palatio, ſ. tu non es nominatus in inſtru-
mento,non obſtat hæredi;vnde nominato Titio,videtur nomi-
4 natus eius hęres. No.† quod contra legatarium occupantem hę
reditatem,vel bon.poſ.hęredi competit hoc interdictum.Hic eſt
conſiderãdum vtrum hęredi pro bon.poſſ. competat directum,
vel vtile? Videtur quod directum iure ciuili. In contrarium eſt
veritas,quia ſuccedit bonorum poſſeſſori. Et hæc vera. caſus
eſt hic; vnde quales ſunt actiones in tranſmittente, tales ſunt in
ſuſcipiente perſona.hic eſt caſus.Et per hoc determinatur,quod
no.in l.2.& 3.ſ.de pe.hær.Gl.facit opp.dr̃ hic,quod legatarius co
gitur reſtituere poſſeſſionem,vt hæres detrahat falcidiam, vnde
5 no.† ꝙ totum reſtituitur ratione partis indiuiſę iniuſte occupa-
tæ: Et cauebit iſtę agens de reſtituendo, eo quod reſtat a Falci-
dia.Contra,iſte legatarius cecidit a iure ſuo;ergo nihil reſtituen
dum,vt d.l.non dubium.Sol.hic legatarius occupauit ante aditã
hæreditatem,& ante apprehenſam poſseſsionem, ibi poſt No-
6 ta pro vxoribus, quibus mariti aliquid legant, & ante aditam
hæreditem occupant legata,quod non teneantur reſttiuere,niſi
immineat Falcidia.Item,& bonum conſilium eſt,quod ſint ve-
loces in acquirenda poſſ.ne per hoc cadant a iure ſuo: quia non
erat aliquod ius quæſitum hæredi.Opp.quod non teneatur lega
tarius reſtituere totum,cum poſtea teneatur eius hęres reſtitue-
7 re partem,ergo dolo facit hęres petens, quod reſtiturus eſt. Sol.
iſta † exceptio non habet locum in poſſeſſorio adipiſcendę poſ-
ſeſſionis, quando conuentus poſſidet cum vitio: quia dixit ſibi
ius propria authoritate, vnde dominium non excluditur per
poſſeſſorium,quod dic vt ff.de iudic.l.ſi de vi. Eſt verum, quod
habemus hic ſtatutum,quod occupantes legata propria autho-
ritate,cadant a iure ſuo, ſtatua enim ſeruari debent.

ADDITIO.

a Vnde exceptio. Nominato Titio in inſtrumento, videtur nominatus eius hæres.
Vide Ang.in l.1.ff.de his,quæ in teſta.delen.vbi idem dicit. & de hac exceptione,
vide Bal.in l.ſi cui legetur,§.fi.de leg.1.

Vnde vi *Rubrica*

Duo pręd icta interdicta ſunt adipiſcendę, iſtud eſt recuperan-
dę & ſumit nomen a verbis primi interdicti.

LEX PRIMA.

1 *Poſſidens recte,poteſt ſe defendere.*
2 *Moderamen in quibus conſiſtit.*
3 *Perſonarũ qualitas ꝙ in armis eſt magis attendenda q̃ qualitas armorum.*
4 *Percuſus aduerſariũ iterum percutere non dẽt, niſi repercuſſio timeatur.*
5 *Inſequens vulnerantem,qui aufugit,facit ad vindictam.*
6 *Dolus cum dolo in maleficijs non compenſantur.*
7 *Furto ablatum furto recuperare licet.*
8 *Fugere quis non tenetur,quando inſultatur.*

REcte. Licitum eſt ſe cõtra vim tueri,cum modera-
mine inculpatę tutelæ. & h.d. Caſus in nube,
& quia glo.videt,quod caſus eſt facilis, ideo non ponit.
Quidam recte poſſidet quendam fundum, quidam alius vadit
cauſa expellendi eũ de poſſeſſione huius fundi, nunquid poſſeſ-
ſor poteſt ſuam poſſeſſionem defendere contra violentum? Rñ.
ſic,cum grano ſalis.i.ſapĩæ,ꝙ defendat cum moderamine incul
patæ tutelæ.i.quod ita defendat,quod ratione exceſſus non ſit in
1 culpa.h.d. Propulſare licet:i.licitum eſt.† Nota ſummarium. Dr̃
hic, quod recte poſſidens poteſt ſe defendere,Innuit. quod non
rectę poſſidens non poſſit ſe defendere.Contra quia etiam vio-
lentus poſſeſſor poteſt ſe defendere,vt l.ſi quis ad ſe fundum.inf.
ad leg.Iuliam de vi.Sol. aut eſt violentus ab eo,qui ingreditur:&
a tunc aut incontinenti, *a* & non poteſt ſe defendere: aut ex inter-
uallo,& poteſt;aut eſt violentus non ab illo, ſed ab alio,& poteſt
ſp indiſtincte;quod no.Ratio,quia quo ad illum cui non intulit
vim,recte poſſidet,& licet hæc lex loquatur in poſſeſſore, idem
in detentore,quia habet iuſtam cauſam detinendi, vt ff. de vi, &
vi arma.l.colonus.Item habes hic, quod licet ſe defendere cum
moderamine inculpatæ tutelæ;videtur quod non ſolum defen-
dere,ſed etiam recuperare,ff.de vi,& vi arma.l.3.§ cũ igitur. & l.
b qui poſſeſſionem,ſi recuperat in continenti, *b* iſta appellatur de-
fenſio, quia fingitur non amiſſa poſſeſſio, & propter continua
tionem actuum fingitur vnum & idem tempus,& ita eſt in con-
trario. Aut ex interuallo; & tunc aut ex interuallo neceſſario ad
actum recuperationis, & dr̃ fieri incontinenti; tñ lex limitat de
tpe triduo,i.dummodo fiat in triduum, aut eſt interuallũ volun
tarium,& nõ licet ex interuallo. Venio ad gl.magnã dr̃ hic,quod
2 licet cum moderamine,&c.Quæro, in quibus cõſiſtit iſtud mo-
deramen? Rñdeo,ꝙ in tribus, primo in qualitate; ſecũdo in tpe;
tertio in ipſa defenſione,de primo, nã ſi quis venit ad reppellen-
dum me de poſſeſſione manu vacua, non debeo eũ repellere cũ
gladio; & ſi venit cum fuſte, non debeo repellere cum baliſta;
alias punior de vi illata perſonæ,& de vulneribus.De ſecundo in
tempore, quod fit incontinenti flagrante maleficio, vel in ipſo

ADDITIONES.

a Incontinenti.Idem tenet Bar.hic.
b Incontinenti.Idem incontinenti dicitur fieri, quod fit in ipſa rixa, & in actu.vide
etiam l.prox.& Bar.expreſſe in l.quod ait,ff.de adult.in princ.& Bar.hic,in fin.in
ver.iſta gl.in illud verbum,&c.

actu

actu delinquēdi,& violētię,& in ipſa rixa. De tertio in qualitate
animi,i.ꝙ ad defenſā facit, vt aīo defendēdi ſe faciat, nō aīo vlci
ſcēdi, ita dicit gl. notabiliſſima. Modo quæro, qualiter cōſtet de
qualitate animi? Rn̄det gloſ.ꝙ trib⁹ modis, primo mō ex quali-
tate facti, ſecundo ex qualitate perſonarum: tertio quia nō erat
factum aliud remedium. Ecce ex qualitate facti, ſi atrocius ē fa-
ctum reppellentis, q̃ factum reſiſtentis. Nā ex qualitate facti præ
ſumitur qualitas animi. Item ex qualitate perſonarum: Nā ſi de
bilis uadit ad repellēdum magnatem de poſſeſſione, qui poteſt
eum repellere ſolo terrore verborū, non debet eū repellere cū
atrocitate armorum, nec cum ſanguine. Exemplū de remedio.
Quidam erat expulſus de poſſeſſione, iſte iuit incōtinenti ad re-
cipiendam poſſeſſionem cū hominibus armatis; iſte dr̄ ſe defen
dere, tn̄ ſi amici ſe interponūt,& volūt,ꝙ ingreſſus, libere rela-
xet poſſeſſionē ſine armorum impreſſione, iſte qui vtitur armis
3 dr̄ excedere modum,& punitur.h.d.†Deinde q̄ritur, nunqd in
armis ſemper ſeruemus æqualitatem? Rn̄deo,ꝙ magis attendē
da eſt qualitas perſonarū, q̃ armorum. Pone ꝙ vnus plus poteſt
cum pugno, q̃ alius cum enſe; certe ne percutiatur cū pugno d̄
bilis a potente, poteſt ſe defendere cum gladio,& poteſt intelli-
gi relata vi ad rem, quia cum pugno poterat expellere,& relata
vi ad corpus, ſiue ad perſonā. ſic ſ̄. de iuſt.& iu.l.ut vim. nūquid
a qs debet expectare, ꝙ percutiatur? Quidam ꝙ ſic,& male, quia
impoſſibile eſt, ꝙ poſtq̃ eſt percuſſus, ꝙ non ſit percuſſus. vn̄ iſte
nō defendet ſe ab iniuria. Vn̄ dicit gl. ſufficere ꝓbabiľr ſi timeat
ſe percuti, quia aduerſarius uenit ꝯ eum cū inſultu,& cū armis.
4 Vnde ſufficit terror,& inſultus armorum. Quæritur† vnū, vtrū
poſtq̃ eſt percuſſus, iterum poſſit repercutere aduerſarium? Rn̄
non, niſi timeatur repercuſſio, quæ ſemper timetur durāte rixa.
Et ideo ſi uis probare defenſionē alicuius, proba, ꝙ repercuſſit
eadē rixa durante, quia vr̄ repercuſſiſſe, ne iterum percutiatur.
5 †Quid ſi ille qui percuſſit, fugit,& percuſſus inſequens occidit.
vel vulnerauit, nunquid vr̄ feciſſe ad uindictā? Videtur ꝙ ſic, qa
hic non eſt timor ꝙ ille repercutiat eum. De hoc dic ut extra de
homic.c.ſignificaſti.& Arch.50.diſtin.c,de his, dicens, ꝙ dēt ex
pectare, ꝙ repercutiatur. allega.l.ſi ex plagis,§.tabernarius, ff.ad
6 leg. Aquiliā. Sed ibi factū narratur, ideo &c.†Modo q̄rit gl.nun
b quid in maleficijs dolus cum dolo compenſatur?& dicit ꝙ nō
nec dolus cum dolo, nec violentia cum violentia, nec furtū cū
7 furto. Extra† quæro de quæſtione Inn. ſi quis c furto abſtulit mi
c hi aliquod fortilitiū, quod eſt impoſſibile, ꝙ recuperet niſi fur-
to. vtrum liceat furto recuperare? Dicit Inn. ꝙ ſic. extra, de reſt.
ſpol.c.cū olim.& dr̄ fieri incontinēti, qn̄ ſe offert opportunitas
Aduocati facientes articulum de defenſione, faciūt articulū de
arctatione loci, ſ.ꝙ ille erat ita arctatus in quodā loco, ꝙ nō po-
terat euadere, niſi ſe defenderet eo modo ſecūdum Doc. Iſte ar
ticulus non eſt neceſſarius, qa ſufficit articulus de terrore armo
8 rum,& de inſultu, quia† nō tenet quis fugere,& hoc tenet Bar.
Dicunt qdam, ꝙ ſi poteſt euadere fugiēdo, ꝙ dēt fugere. ego te
nerem, quod ſi poteſt fugere ſine dedecore, ꝙ nō fugiēdo dicit
excedere modum. Vnde in ruſtico nō eſt turpe, ſed ſi eſſet dede
cus in aliquo fugere, hoc ipſo, quod cogit eum ad fugiēdum, of
fendit. Nam cogere eum ad fugiendum (cui dedecus ē fugere)
eſt offendere. facit.l.in eadem. ff. ex quib. cau. maio.

ADDITIONES.

a Debet expectare. Vide per Bar. hic.
b Nunquid in maleficijs. Vide in l.ſi quis ad ſe fundum. inf. ad leg. Iul. de vi.
c Si quis. Vide Bal. no. in l.2. ſup. de ſer.& in l.fi. ſup. de his, quia non do. quid autem ſi uado ad Caſtrum meum, ut recuperem cum armigeris,& in pugna fit homicidium,& quando liceat recuperare caſtrum,& quid ſi tantum partem caſtri perdidit, vide iſta in l.data opera. per Bal.

Repetitio eiuſdem l.j.

1 *Poſſidens recte, inuaſorem repellere poteſt.*
2 *Repulſio, an proprie dicatur iniuria perſonalis.*
3 *Modoramen quando nō tranſcendit inculpatā tutelā, qualiter diffiniri pōt.*
4 *Vis dicitur duplex.*
5 *Poſſeſſio dicitur recta, quæ eſt cum titulo.*
6 *Recuparatio eſt licita, dummodo in continenti fiat.*
7 *Defenſio ante factum fieri debet, non poſt.*
8 *Moderamen in quo conſiſtat.*
9 *Error non eſt opus cum contrario baculo reſiſti poteſt.*
10 *Faciēs inſultū cōtra me manu vacua, ſi ꝑcurſi cū gladio, an ſim puniēdus*
11 *Defenſio fieri dicitur, quando fit moderate.*
12 *Inſultantem ſe non fugiens cum poſſit ſed percutiens, an puniatur*
13 *Homo robuſtus ſi contra debilem pugno utatur, debilis gladio uti poteſt.*
14 *Percutiens non eſt expectandus.*
15 *Actus ab offendente expectari debet.*
16 *Minatus an minatorem expectare debeat.*
17 *Filius patrem defendere tenetur,& uxor virum.*
18 *Vir vxorem defendere tenetur,& vxor uirum.*
19 *Concubina amaſium ſuum, an defendere poſſit.*
20 *Socius ſocium ſuum itineris defendere poteſt.*
21 *Dominus ſeruum ſuum an defendere poſſit.*
22 *Defenſio hominis ignoti eſt permiſſa ceſſante qualibet affectione.*
23 *Defenſionis licite modum excedens, an ſit puniendus pro toto facto.*
24 *Offendere licet tertium pro ſalute.*
25 *Defenſio & offenſio ad ſuam ſalutem, qualiter probari poteſt.*
26 *Poſſeſſio alia circa incorporalia verſatur,& alia circa corporalia.*
27 *Poſſeſſor naturalis, an reſiſtere poſſit ciuiliter poſſidenti.*
28 *Spoliatus poſt quinque dies poſſeſſionem ſuam an recuperare poſſit.*
29 *Veniens ad fundū animo turbādi poſſeſſorē, in itinere, impune offendi poteſt.*
30 *Priuilegio meo me impedientem vti, an offendere poſſim.*
31 *Annus redditus ſi ab aliquo mihi debetur, qui mihi ſoluere non vult, eum detinere non poſſum.*
32 *Turbantem me non vi ſed clam offendere poſſum.*
33 *Poſſidēs a me clam, an cū ex interuallo eijcere poſſim ſi ciuiliter poſſideo.*
34 *Iudex ſi vltra officium aliquid facit impune ei reſiſti poteſt.*
35 *Violentiæ an reſiſti poteſt.*
36 *Guerra vbi eſt licita, confęderati & amici intereſſe poſſunt.*
37 *Defenſio in foro conſcientæ non eſt permiſſa.*
38 *Dormiens & furioſus inſultando aliquem occidi poteſt, ſicut brutum.*
39 *Bannitus ſi occidit aliquem, qui eum occidere volebat, eſt puniendus.*
40 *Delinquens cum ebrietate,& ſine ebrietate, an dicatur pęna dignior.*
41 *Clerici ſine pœna excommunicationis quandoque percuti poſſunt.*
42 *Fides ſi prædonibus non ſeruatur, non dicitur dolus.*
43 *Frater adiutus non tenetur ex delicto fratris,*
44 *Libellus ſi ualet in agendo, procedit in excipiendo.*

REcte poſſidenti. Cum ordo ſit, ꝙ quis in
cipit poſſidere, ſecundo
retinet poſſeſſionē ſaltem momento, tertio perdit, vi-
detur ꝙ debuerit pręmittere poſſeſſorium retinendæ. Solu. quia
interdum vnde vi, eſt magis priuilegiatum, ideo de eo pręmittit
per prærogatiuam prælationis, ĵ.cod.l. momentaneæ. no. Et ſic
maioritatem in ordine pręlationis præmittit ordini eſſendi, not.
& hoc dicit, Iuſtus poſſeſſor poteſt ſe tueri authritate propria cō
tra iuſtitiam inuaſoris, ſeruādo modū inculpatæ tutelæ.h.d. Vel
1 aliter,† Recte poſidenti eſt licitum cum moderamine inculpa-
a tę tutelæ, vim repellere inuaſoris, vel expulſoris.h.d. Præmitte a
ad euidentiam, qđ vis ſiue moleſtia aliqn̄ eſt facta,& tranſiuit
in factū eſſe; aliqn̄ eſt fiens, ſeu in fieri; aliqn̄ eſt in prōptu fieri, i.
futura fieri; aliqn̄ partē capit p̄teriti,& partē futuri, qa hēt plures
ſeu partes, vnā poſt aliā. Exēplum primi de vi illata ꝑſone ꝑꝑ ꝑſo
nā, ſeu intuitu ꝑſonę, vt ſi aliquē vulneraui. Exēplū ſecundi de ui
ꝑſonali, ſi ꝑ vim aliquē detineo, qa quotidie iniuria naſcitur,&
extendit ſucceſiue, ff. de pœ.l.ſi diutino.& ff. de iureiu.l.iniuriam
§.q̄ iure. No. in ui reali, ſi ſum in ꝯgreſſo ꝯflictu, vt aliquem ſpo-
liem ff. de vi & vi armata.l.qui poſſeſſionē. Exēplum tertij in vi
illatiua, ſeu inferenda perſonæ, ſi inſidias paraui, ĵ. de ſic.l.2. not.
in ui inferenda, rebus ſeu perſonæ ꝑꝑ res, vt ſi quis armatus ſit
in acceſſu ad locum, ff. de vi & vi armata.l.3. §.ſi quis aūt. Scđo
præmitte, ꝙ ille, qui vim intentat, duo delicta cōplicat, ſ. iniuriā,
& inuaſionem. ſic ff. de iniur.l.iniuriarū, §.penu. ff. de act. emp.l.
qui pendētes. no. ĵ.titu.2.l.j. alias 2.& ff. de fur.l.itaq; ſimul ergo
iniuriam & uim facit. hæc igitur lex præmittit reſiſti iniurię per-
2 ſonali,& reali.& iō vtriuſq; materia hic comulatur.† An aūt ex
pulſio proprie dicatur iniuria perſonalis, notat Inno. de ſenten.
excom.c.nuper. Tertio præmitte, ꝙ iniuria in fieri eſt turbatiua,
ĵ.tit.1. ſed in facto eſſe eſt interdū expulſiua. primo.n. in ordine
eſt turbatio, deinde ſequit̄ expulſio,& iō hæc lex cumulat dupli
cē facultatē, vna eſt ꝯ vim turbatiuā, altera ꝯ expulſiuā. No. dein
de, ꝙ lex iſta eſt multū modificata. Nā licet ꝑmittat defenſionē,
aduerte cui. quia poſidenti,& non oī, ſed recte poſſidenti. Item
3 aduerte ꝯ quē, quia ꝯ vim inferentem.† Itē aduerte qualr̄, qa cū
moderamine. Item aduerte, quæ eſt diffinitio huius moderami
nis, qđ eſt, qn̄ non tranſcendit inculpatam tutelā. duo verba er
go exigit, ſ. tutelā & irredarguibilem ſeu inculpatā defenſionē,
nā culpabilis defenſio non eſt permiſſa, eſſet aūt culpabile ꝑꝑ ex
ceſſum modi,& ꝑꝑ non congruo tꝑe fieri. Et pro regula conclu
do defenſio vera & moderata eſt, q̄ tāta, eſt, quanta expedit. i. nō
plus facere, q̃ oportet, nec alr̄ q̃ Iudex ex varijs circunſtantijs ar-
bitrabitur, vt ĵ. dicetur. No. quia hæc lex incipit a rn̄ſione impli-
cando qōnem. Caſus in terminis. Quidā poſſidebat recte aliquā
rem, alius vult eum expellere de poſſeſſione, q̄ritur an poſſeſſor
poterit ei ui ꝯria reſiſtere? Rn̄det ꝙ ſic, cū moderamine inculpa
tę tutelæ.h.d. No. ꝙ iſta lex vr̄ requirere iuſtitiā in poſſidendo &
modum in reſiſtendo. Opp.& vr̄, ꝙ ſit licitum iniuſto poſſeſſori
ſuam poſſeſſionem defendere,& ēt (quod plus eſt) ſuam poſſeſ
ſionem recuperare, vt ff. de vi,& vi arma.l.1.§.qui ēt a me. Sol.
gl. ſuccincte ponit quinq; ſolu. Prima rn̄det ad ꝯrium confitēdo
& dicit ꝙ hęc intelligit̄ ſm illā,& ſubaudit hic maxime. hæc non
placet, qa hæc lex non apponit verbum aliqđ ſine miſterio, nec
intendit implicare ſicut facit dictio, maxime. Itē cū iſta lex intē
dat ponere regulā,& regula dēt eſſe vera, vt in pluribus, nō eſſet
ſubaudiendum hic maxime, vt ĵ. patebit. Scđo rn̄det ad ꝯriū, for
mando regulam ſic. recte poſſidenti ſꝑ ſe tueri licet, vt hic, non
recte non ſemper, ſed qn̄q; dictio ergo ſubaudita tollit ꝯrium, de
clarat gl. ſeipſam ꝙ iuſtus poſſeſſor nunquā poteſt vim pati, ſed
iuſtus poſſeſſor poteſt uim pati in initio ſuæ poſſeſſionis, non ex
poſt

poſtfacto,ſeu ex interuallo.ff.de vi.& vi ar.l.qui poſſidet.& le.3.
§.eum igit.hęc ſol.eſt vera.Tertio r̄ndet,ꝙ dictio recte, non iun
gitur cum participio poſſidēti,ſed cum verbo licet. i. recte licet.
ſed hæc ſol.non tollit ꝯtrarium per id , quod ſequitur,ſine vitio,
&c.Item dicere,recte licet eſt inculcatio.Nā de ſui nā dictio, li-
cet,rectitudinem includit ſimilis reſponſio ff. de pact.l. iuriſgen
tium,§.ſed fraudandi.Item aduerbium,ſemper, debet ꝯſtrui cū
verbo.ver.participio immediato,nō cum remoto, quia modus
aduerbij eſt informare verbum,& diſponere actum verbi proxi
mi,vt ff.de noxa.l.in delectis,§.ſi damnum,debemus ergo atten
dere ordinē partium orationis, & locutionis, vt de ſtipulat. ſer.
l.ſi ſeruis,No.Quarto dr̄,ꝙ lr̄a nr̄a eſt vera,& eius ꝯ̃ria,nam poſ,
ſidenti ui,clam,vel p̄cario,& ſic nō recte,nō cōcedit lex iſta re-
ſiſtere,nec aliqua alia lex.Hæc ſol.non tollit ꝯ̃rium,& ideo non
placet glo.Item nec eſt vera,quia ſi vi poſſideo poſſum cuicun-
que reſiſtere,ne ſpolier.Nā & ſi ſpolior,recupero,vt d.leg.ſi quis
ad ſe fundum,& le.colonus.& l.cum fundum,ff.eod.Quinto r̄n-
det , aut quis poſſidet recte quo ad oēs , & tunc omnibus poteſt
reſiſtere.Aut quo ad quoſdam ſic,quo ad quoſdam non , tunc
poteſt reſiſtere eis,quo ad quos.iuſte poſſidet nō ei quo ad quē
iniuſte poſſidet.arg.le. loci corpus, §.cōperit,ff.ſi ſeruitus vendi.
Hæc ſol.non placet glo.eiſdem rōnibus,quib.nec ſuperior. Re-
linquitur ſecunda ſol.vera.Vel melius coniunge ſo.& conclude
ſic.Aut recte poſſidet , & cuilibet reſiſtere poteſt , dum tn̄ cum
temperamento defenſionis,non cum exceſſu vltionis,Aut vitio
ſe:& tunc quo ad illū,ꝯ quem uitioſe poſſidet,incontinenti non
licet reſiſtere,ſecus aūt ex interuallo,vt d.§.eum igitur , ſm Iac.
Bu.Vim ergo turbatiuā violentus impune patitur,j̃.ti.2.l.j.item
cum clam impune,vt no.j̃.de excep.l.licet.ſi ab alio non expul-
ſo neutrum pati poteſt.j̃.eo.l.fi.facit quod vi,aut clā,leg.ſi alius
4 §.belliſſime.& quod ibi.no.Nota. bene.† Ex his apparet , ꝙ du-
b plex eſt vis,ſ.in reſiſtendo.*b* & in inſiſtēdo,q̄ ꝯ̃riant inuicem. itē
apparet,ꝙ ſi violētia prima eſt licita,eius ꝯ̃ria eſt illicita.facit de
his,qui ad eccle.cōfug.l. ſi ſeruus. Nā cuius ꝯ̃riū eſt malum, hoc
bonum.Attende p̄ declaratione prædictorū, quid eſt recte poſ-
ſidere?Rex.dicit,ſine vitio poſſidere , nec accipitur hic put acci
pitur in l.vitia,de acqui.poſ.quia ibi quo ad aliud loquitur , hic
non.Sed q̃tum ad p̄poſitum eſt duplex generale vitium , ſ. con-
ſcientiæ,& exiſtentiæ:Vitium cōſcientiæ eſt hr̄e malā fidem : vi-
tiū exiſtentiæ eſt non poſſe iuſte tenere , licet quis putet ſe iuſte
tenere:puta quia res aliena,qn̄ concurrunt iſta duo vitia.ſ.mēta
le,& reale,poſſeſſio eſt iniuſtiſſima,ſic ff.de vſucap.l.ſi fur.§. j. &
ſiqdē iſta duo uitia ſunt coniuncta cum clandeſtinitate,quę eſt
quartū ſpāle,ſm vnam opi.hic poſitā,q̃ veram puto,vt liceat in-
continenti recuperare clandeſtinā,ſicut rem furtiuā,ut not.in l.
ſi quis in tātā ex interuallo non liceat,vt j̃.dicam. Qn̄ vero con-
currit,praua opinio,& mens læſa, ſi tn̄ nō cōcurrat vitium, exi-
ſtente illa mala ꝯſcientia,non ligat in foro iudiciali, q̄a nō eſt in
veritate,cui ius q̃ratur ex ea.ff.de iur.& fac.igno.l.r̄a,§. q igno-
rauit.l. fi.de crīe expi.hære.de furt.l.inter oēs.§.pe.Sed in foro ꝯ-
ſcientiæ,non obligat hoī:quia non eſt cui quæratur, ſed obligat
Deo ad pnīam peragendā,& eum ſolum hēt vltorē , cui mente,
& corde ſuo fecit iniuriam,ar.l.2.ſ̄.de reb.cred.no. Qn̄ vero opi
nio bona concurrit cū veritate,tunc eſt poſſeſſio licita,ſecura,&
5 inuiolabilis in uia Dn̄i,& mūdi.no.† Qn̄q; dr̄ recta poſſeſſio illa
quæ eſt cum titulo,& ſine eo quis prædo p̄ſumitur, j̃.eo.l.fi.Cir
ca quod diſtingue inter poſſeſſionē corporalium, & incorpora-
liū.primo caſu,aut loquimur reſpectu eius,qui hēt ius ꝯ poſſeſ-
ſorem , & non præſumitur bona fides , niſi probetur titulus, vel
quaſi:puta iuſtus error, j̃.eo.l.fi.de acq.poſ.l.improba.& ff.de v-
ſucap.l.Celſus, vel forte quilibet error,ff.pro ſol.& l.2. & 3.not.
de pet.hær.l. ſed & ſi lege,§. ſcire. Aut loq̄mur reſpectu tertii,q
nullū ius hēt;& tunc p̄ſumitur bona fides,ēt ſine titulo,vel erro-
re probato,arg.ff.de rei vend.in l.ſpeciali,quib. ex cāis in poſſeſ-
ſio.eat.l.Fulcinius,§.ad verſus,no.Inſt.de act.§.aliæ.de p̄ſcr.lon.
tēp.l.pen.Dicit Inn.ꝙ ex longitudine poſſeſſionis pacificatæ præ
ſumitur bona fides,de reſt.in integ c.2.de preſc.30. ann. l.ſi quis
emptionis.Secundo caſu non poteſt hr̄i poſſ. niſi aduerſario pa-
tiente,ſ̄.de ſeruit.l.2.Nam patientia pro traditione hr̄,ff.de vſuf.
l.3.de ſerui.l.quoties,& nō dr̄ in incorporalib.poſſidere,qui non
hēt pacificā poſſeſſionē?quia patiētia requirit,vt d.ll.& tunc ſub
diſtingue;aut eſt poſſeſſio de iure prohibita, tunc p̄ſumitur præ-
do,qui non probat titulū.de reſt.ſpol.c.ad decimas. Nā tunc ma
la fides in iure conſiſtit,qđ vnicuiq; preſumitur eſſe totum facit
quod no.ſ̄.de fide inſtr.l.ſi ſolennibus.Item poſſeſſio requirit iu
ris adminiculum,no.ff.de acq.poſſ.l.1.in prin.& iſta non hēt iu-
ris adminiculum ſine titulo,quia eſt ꝯ ius conſtitutionis:aut eſt
poſſeſſio ꝯ ordinationē iuris cōis,ſed p̄ter,ut quaſi poſ.iur.ſerui-
tutis,& tunc p̄ſumitur bona fides pp̄ patiētiam aduerſarij, quia
patientia,(quę pro traditione hr̄)transfert onus probandi in ad-
uerſarium,ar.ff.de prob.l.cum de indebito.ſi ſerui.ven. le. ſicuti.
§.ſi quæratur.& l.ſi quis diuturno,Inſt.de interdic.§.cōmodum
Et hæc de prima gl. No.ꝙ iſta lex loquitur de defenſione, Oppo,
vr̄,ꝙ ēt recuperatio ſit licita,dummodo incōtinēti fiat, ff. de vi,
& vi ar.l.3.§.cum igitur.& l.q̃ poſſeſſionem. So.recuperatio , q̃
incontinēti fiat,dr̄ defenſio,& iur.fictione eſt ſpecies defēſionis
ſm gl.quia nō fingitur amiſſum,quod eſt īmediate recuperatū,
ff.de acqui.rerum dom.l.Pomponi.& facit hoc ad id qđ legitur
& no.ff.de ui,et vi ar.l.qui poſſeſſionem. & l.ſi quis ad ſe fundū,
j̃.de ui pub.No.ꝙ iſta lex permittit defenſionem cōpetētem ar
bitrio boni viri.Cōtra,imo incōpetens,& vltra modum permit
ti vr̄,quia dolus cū dolo cōpēſatur,ff.de dolo.l.ſi duo. Iſta op.fit
in fine magnæ gl.& gl.ſoluit,& ſentit ꝙ ideo non cadat compē-
ſatio,quia ſūt diuerſa facta ſucceſſiue facta.Pe.dicit,ꝙ dolus cū
dolo compēſat,ubi obligatio ꝯ̃hitur ad diuerſa, quæ pn̄t hr̄e ſe
vt excedentia & exceſſa,vt hic.ſed Iac.dicit,ꝙ primus dolꝰ pur-
gatur per ſcđm,quia qui ſibi ius dicit, amittit ius ſuum, vt l.ex-
tat.ff.qđ me.cau. & ideo non fit cōpenſatio:ſecus in alio caſu q̃
vitio violentię,q̄a in alio caſu nō abſorbetur primus dolus , ſm
eum.No.hic eſt dolus cum vi.In ꝯ̃rijs eſt dolus ſine vi,& eſt rō,
vt l.extat.Itē ibi vterq;dolus incidit circa idem,hic circa poſſeſ-
ſiones diuerſorū,ſm Do.Not.dum dicit gl.vnū factum reputa-
tur ſubaudi ēt ab uno.i.ab aggrediente,non a reſiſtente,& ideo
reſiſtens non tenetur,& adde ꝙ duplex eſt compenſatio.ſ.debi-
torum,& iſta fit inter creditores,in debitis,quę inuicē recipiunt
functionē:ſecus in ſpeciebus & ſecus in factis, & ſecus in gene-
ribus,quæ inuicem non recipiūt functionem,vt not.ff.ſol.ma.l.
diuortio,§.ob donationes,& nō eſt mā nr̄a. Hæc cōpenſatio ēt
in pœnis fiſcalib.fieri non pōt,& in delictis diuorſorum;quia fiſ
cus eſt creditor, & non debitor.Scđa eſt cōpenſatio debitorū.et
tunc aut p̄ talē compenſationē excluditur crimen, & tūc ēt oīs
obligatio excluditur cā ceſſante.de dolo.l.ſi duo aut non exclu-
ditur crimen,ſed perſona,tunc ex tali cōpēſatione in ciuili orit
peremptoria exceptio, ff.de adulter.l.j.§.q hoc dicit.& l.ſi vxor,
§.iudex.uiolentia aūt cum uiolentia nō dr̄ compēſari ſed abſor
beri.quantū ad ciuilem cām,ſed quantum ad criminalem n̄ ab
ſorbetur,ſed perſona repellitur ab accuſādo,vt d.l.cum mulier,
in fi.Vel dic,ibi circa idē.& ideo non repellit ab accuſando, nec
ab aliqua actione extra rem.arg.de fur.l.qui vas,in prin.Compē
ſatio delictorū p̄ſupponit mutuas obligationes hic inde.nec cu-
rat an una ſit ex dolo,alia ex culpa,ſed compēſatio delictorum
excludit obligationē,quia ꝯ̃riant principijs obligationis,& non
fit niſi circa idē,& niſi in pari cā.ſecus ſi vnus ī dolo,alter iu cul-
7 pa.† Extra op.ꝙ ante factū quis dēat ſe defēdere,nō poſt,vt not.
extra de hom.c.ſignificaſti.Sol.aut id qđ eſt factum,eſt ita factū
ꝙ non pōt reuocari,nec in priſtinū ſtatum reduci. & poſt factū
non cadit defenſio.nec p̄mittitur uitio rōne facti,ſed rōne furti
Fallit ī l.raptores,& in l.Gracchus,& in l. opprimēdorū,cum ſi
milib.Aut poteſt reponi in priſtinum ſtatum , & tunc incōtinē
ti poſt factum licet,ex interuallo non licet, vt d.§.cū igitur.ſm
ſententiā doct.qđ no.bene. Extra op. ꝙ non ſolū poſſeſſori , ſed
ēt detentori ſup̄ficiali,licita ſit defenſio,vt j̃.tit.j.l.j.So.cōcedo,
& facit qđ no.ff.de dō.l.Aquilius Regulus.& ff.e.l.colonꝰ.Quæ-
8 rit gl.† in quo cōſiſtat moderamen huius l.Sol.in æqualitate fa-
ctorum,in t̄pis congruitate,& in neceſſitatis euitabilitate,nā in
æqualitate factorū dēt eſſe paritas,vt æqua lāce dēbat reſiſti, &
æquo modo,& actu cōgruēti,ſicut in duello,niſi aliud ſuaderet
vitiū inæqualitas.Itē requit t̄pis opportunitas , q̄a incontinenti
non ex interuallo.Itē requirit,ꝙ ille qui eſt ita fortis , qđ poteſt
recuperare poſſeſſionē ſine armis , nō ponat manum ad arma,
nec aperiat uiam ferro, quod poteſt apparere de plano , nā hoc
eſſet potius indignatio vindicantis , quam modus defenſionis.
Collige ergo triplicem cōcluſionem.prima eſt,ꝙ in defenſione
requiritur factorum æqualitas,vnde aggreſſus ſine armis,nō po
teſt ſe defendere cum armis,nec armis uti,vel percutere.Secun
do requirit temporis uicinitas,nam ut ſimul dicatur fieri,opor
tet vel ſimul fieri in ipſo actu,vel ꝯgreſſus, vel ſucceſiue imme-
diate,vel quaſi immediate,vt d.§.cum igit.Tertia eſt,quod talis
& tanta debet eſſe propulſatio,quāta eſt neceſſitas defenſionis,
vel offenſionis.hæc enim eſt defenſio moderata,nō plus facere
9 quam oportet.† Ex his infertur ad quæſtionem,prima eſt talis.
Quidam inſultauit me cum baculo , ego ne percuteret me ba-
culo,feriui eum cum gladio,unde mortuus eſt;quæritur an de-
beam puniri; Ex iſta glo.poteſt argui pro , & contra.nam mens
gl.eſt,qđ,æqua lance reſiſtat,ſed hic nō vr̄ opus ferro,cum poſ-
ſit reſiſti ꝯ̃rio baculo.Itē inſultans non veniebat aīo occidendi,
ff.de ſicarijs.l.j.§.ſed ſi claua ergo non potuit occidi. In ꝯ̃riū ar-
guit ex iſta gl.nā armorū app̄lone fuſtes & lignū intelligunt, q̄a
non ſunt arma nālia,ſed aſſumpta ad nocēdū,præter nām.ff.eo.
l.3.in prin. ego potui obuiari aggreſſori cum gladio, cū telo qui
li-

ADDITIONES.

a Quibus autem modis inferatur uis,uide in l.extat.quod metus cau.& ibi per Bar.
poſt glo.ubi enumerat violentiarum ſpecies quinque,& per Ale.in in l.Pom.§.cū
quis,ff.de acq.poſ.uerſic.vlterius quęro pro expedit.glo.

b Reſiſtendo. Defenſio ac tutela moderata qualiter intelligitur, vide hic per Cy.&
Bar.in l.furem,ad fi.de ſicar. Ang. Are.in tract.malefic.in ver.ſi defendendo.& Flo
rianum in l.ſcieniatm,§.qui cum aliter.ff.ad leg.Aqui.

libet vti poſſit ad defenſionē ſui corporis,ff. ad l. Iul. de vi pub.l.
fi.Itē nō debet quis pati ſe ꝑcuti,vt hac glo. ſeruile.n.& inhono
ratum eſt.Itē non oportet praua agere,ff.de re iud.l.1.ſed praua
egit inſultando, ergo poteſt praua pati. Itē malo reſiſtere cogit
homines agere iuſta,& tēperata,& deſiſtere ab iniurijs, ergo fie
ri pōt ēt ſ̃m Deum.Gl.nr̃a intellecta vt dēt,docet nos ſic diſtin-
guere in iſta quæſtione. Aut inſultans aliter poterat ſe defende-
re,& tunc ponitur.Aut non,& tunc nō.facit quod no.ĩ. ad leg.
Cor.de ſica.l.2.in dubio cum fuerit inſultans cū armis,præſumi
10 tur ꝙ non potuerit ſe defendere ſine armis ſ̃m iſtam glo. † Sed
pone,quidam fecit inſultū ↄ̃ me ſine ullo armorū genere,volens
mihi dare vnam maxillatā manu vacua:ego ne hoc accideret,&
ne me ꝑcuteret cū gladio eum percutio,an puniar? Vr̃ qđ ſic: q̲a
hic nulla eſt ↄgruentia, nec ꝓportio, ſed ſuper exceſſus,& nimis,
& ↄ̃,& vltra terminos defenſionis.probatur ex terminis,& ēt per
hanc gl.Sed ego diſtinguo,q̲a aut ↄſtat,qđ aliter poteram me de
fendere,& tunc punior,quia non ſeruaui modū defenſionis, ſed
vindictā aſſumpſi. Aut ↄſtat,ꝙ non poteram aliter euadere,quin
ego cum vituperio percuterer,tūc licite feci. Nam ſi hoc licet ꝑꝑ
res defendendas,vt hac lege,multo magis ꝑꝑ perſonā, & corpus
noſtrū,qđ dignius eſt.ff.de pœ.l.in ſeruorū,§.fin. Aut dubitatur,
tunc in dubio præſumitur,quod alia via potuerit fieri defenſio ĩ-
ter pares. Sed ſi inſultans eſſet robuſtiſſimus,& ego ſenex,non p̄-
ſumitur ꝑꝑ inæqualitatē viriū ꝙ aliter potuerim me defendere
ſ̃m gl.vnde multę circunſtantiæ ſunt ponderandæ,ſicut patet ex
11 prędictis. † Ex his nota regulā,& tunc dr̃ fieri ad defenſionē, qñ
fit moderate,& uti bonus vir faceret. Apparet ex prędictis,ꝙ nō
curamus æqualitatē,vbi nō poſſumus euitare neceſſitatē:nā ne
ceſſitas excuaſbile & ꝓbabile facit, vbi alias no eſſet,vt ff.đ ma.
12 teſt.l.q potuerūt.Sed pone,† quidā fecit inſultū ↄ̃ me,ego potе-
rā a facie eius fugere:non feci hoc,ſed ꝑcuſſi eū;q̃rit an puniar?
Vr̃ ꝙ ſic,q̲a aliter poterā me defendere,ſ.fugiēdo,& terga vertē
do:& q̲libet tenet̃ rumores fugere,nec ſe eis accōmodare,vt ff.
de pœ.l.capitalium,§.ſolēt.Itē ponere manus ad arma, dēt eſſe
vltimum refugium,& vltimum ſubſidium.So.aut violentia in-
fertur circa res ad earū occupationē,vel deſtructionē,& nō dēt
q̲s fugere,q̲a fuga trahit ſecū periculū,ff.eod.l.3.§.quis aūt,s̃.qñ
lic.vnicuiq; ſe ſine iu.vind.l.j. Aut circa pſonas nō reſpectu rerū
occupādarū: tūc aut fuga importat ꝑiculū,ſalutis,vt q̲a inimic⁹
eſt ſibi ad ſpatulas,& terga vertēdo poſſet de facili vulnerari,tūc
non dēt fugere,ſed ſuam ſalutē tueri,ff.ad le.Aqui.l.ſciētiā,§.q
cum aliter. Nam iſta eſt defēſio neceſſaria & pręciſa,qua omiſ-
ſa,pſona eſſet verſimiliter peritura,vel deterior futura.licita eſt
ergo. Aut fuga importat periculum honoris,& idē ſcđm Iac.q̲a
quilibet tenetur,& debet honorē ſuum tueri, & omni lucro p̄-
ferre,ff.ſi quis omiſ.cau. teſt.l. Iulia.aut fuga nullū importat ꝑi-
culum,ſed cautelam quandam,tunc debet quis fugere:q̲a ſibi
non nocet,& alij prodeſt. de aqua plu. arc.l.2.§.itē Varus,cū ſi.
nec etiam leuis honor eſt curandus.& facit de iniu.l.ĩiuriarū,§.
ſi quis de honore.Sed pone,tu ſpoliaſti me poſſeſſione cuiuſdā
fundi, ego reuerſus cum amicis, uolo cū multitudine armorū
venire ad poſſeſſionē:amici interponunt ſe,& uolunt promitte
re ſe facturos,& curaturos,ꝙ poſſeſſio mihi reſtituatur:ego no-
lo niſi ui rehabere,nūquid poſſum vi recuperare? Glo. dicit ꝙ ñ
poſſum: q̲a nō eſt mihi neceſſariū:nā cū poſſum pacifice reha-
bere,non debeo eligere bellū,& rixā,q̃ ꝑoſſet eſſe cauſa maioris
mali,ff.de act.& obl.l.ſeruus non in omnibus,Itē bonus vir, id
eſt iudex,ſuper ea re aditus poterit iuſtitiā facere,ar. e.ĩ.ti.2.l.j.
ff.de offi ꝓcurat.Cæſa.l.fi.facit quod no.Inn.extra de ꝓb.ĩ p̄ſen
tia. *Alij* dicūt ↄ̃:q̲a in incertis,nō in certis eſt ↄiecturæ locus, de
ſtatu.li.l.ſtatulib.ratione.Itē quia omiſſa propulſatio inducit dā
num poſſeſſionis,& uſucapionis: nā ꝑdit poſ.q recuperare de-
ſiſtit,ar.de ope.no.nun.l.de pupillo,§.meminiſſe. Puto ꝙ ſi p̄ce
dit aliquod damnum,vel intereſſe, nō poſſit uetari ēt per Iudi-
cē,quo minus ſuo iure vtat̃,ff.de re iud.in l.ſæpe,in fi.Si autē nil
aliud teneat,niſi ut officiat.pōt a Iudice ꝓhiberi:quia nōn habet
ius ꝓhibendi,ex quo a lege eſt data manus iniectio.de ſeruis ex
13 por.l.Titius.† Sed pone robuſtus homo ↄ̃ debilē utit̃ pugno;nū
quid debilis poterit vti gladio? Dicit gl.ꝙ ſic,q̲a defectus virium
pōt ſuppleri iuuamine armorū,& optime dicit gl.vt dictū eſt ſu-
perius. p̄ſumitur autem iuuenis potētior ſene. ſicut ad labores
cæteros corporales.extra de renunc.c.j.de va.mune.l.ſextū deci
mū.§.corporalis debilitas,ff.de pæn.l.aut damnū.§.q̲cūque.vn-
de dicit Ariſt.in 2. Polit. Potētia in iunioribus, prudētia in ſenio
ribus. Itē p̄ſumit̃ ſanus potentior infirmo.vt l.j.ff.de interd.& re
14 leg.† Quæro glo.vtrū q̲s debeat expectare ſe percuti? Dicit ꝙ nō
bñ:q̲a melius ē añ occurrere,q̃ poſt vulnera remediū q̃rere. Itē
nec eſt remediū,cū reparari ñ poſſit,de appel.l.ſi q̲s.de app.reci.
15 l.2.ff.de cap.l.in bello, §.factę.† Sed nunq̲d.debet expectare ali
quē actū fieri ab offendēre? Dicit glo.ꝙ ſic;debet.n.pati ſe inſul-
tari & cū armis,& clamore terreri,nec pōt p̄uenire oīa iſta:q̲a
q primo incipit rixam,ille eſt,qui poteſt impune offendi,arg.ff.
ad le. Aqui.l.ſi ex plagis,§.tabernarius, & ff.ſi quadr.pau.fe.di.l.
16 j.§.cū arietes. † Sed.nūq̲d ſolis minis minatus poſſit ꝑcutere mi
natorē; Gl.dicit ꝙ ſic,ſi ↄſueuit minas ſuas minator exeq̲: nā ta-
les minæ terrorē inferunt,vt l.j.ſi quacūq; p̄d.pōt.& l.1.ſi rec.ꝓ-
uin.nā cōſuetudo, & qualitas pſonæ dēt attendi in talib.l.j. ſi q̲s
Imp.maled.l.fi.de act.& ob.facit qđ no.ff. de arb.l.licet. Mihi vr̃
ↄ̃:q̲a licet minetur,non incipit delinquere facto: ſed tm̃ verbo,
nec procedit ad actū ꝓximum,& iō verbis reſiſti ↄ̃rio verbo dēt
nō ad manus,& ferrū veniri,facit qđ no.in Spec.de accu.ver.q̲d
ſi vocaui te latronē. Veruntñ ſi in mora expectationis eſſet peri-
culū,ex quo liquet de aīo,ſtarem cum gl.q̲a melius eſt aduerſus
iniurias ꝓperare,q̃ ſe in diſcrimine coarctare. Quid.n.ſi ille,qui
minabatur expectabat ſocios veniētes;certe poterit minatus p̄-
uenire:quia ſi expectaret,forte non poſſet ſe defendere, hoc tñ
nō dēt facere,ſi alio mō p̄t euadere,vt patet ex p̄dictis. Expedita
eſt glo.tunc pro clariori doctrina diuidenda eſt mã in duas par
tes.ſ.in defenſionē perſonarum,& rerū.Circa pſonas q̃ro ĩ.ſcri
ptas qq. Prima eſt,an ſicut q̲s pōt defendere,ita & filium ſuum;
& dñt Doct.ꝙ ſic,nā filius eſt pars viſcerū pr̃is & matris, & cōe
bonum ↄiugatorum,vt ff.qđ me.cā.l.iſti quidem,& in eo ſaluat̃
pr̃,& pr̃ni noīs diuturnitas ↄſeruatur.ff.de ver. ſignif.l. liberorū.
& l.pronunciatio,§.fi.& intellige ſiue legitimum,ſiue non,q̲a nã
eſt cōis,ff.de accu.l. hos accuſare,§.fi.nec pōt cōſtō nãm immu-
tare,nec coarctare nãles ſtimulos.ff.de excuſ.tut.l.amiciſſimos.
§.Lucius.& facit de lib.cau.l.2.& 3.nec. n. de iuris ciuilis inten-
tione,ſed de ipſa nã q̃rimus:nam aīalia ſalutem partuum tuent̃
quadam nãli iuſtitia inſita,quæ hoc dictat omnibus animantib.
17 & feris beſtijs. † Secunda eſt, an filius poſſit defendere patrem;
& dic qđ ſic:imo punitur ſi non defendat,ar.ff.ad leg.Pomp.de
parricid.l.vtrum,& in Auth.vt cū de appell. cog.§. aliud quoq;
capitulum. & eſt gñale, ꝙ quis poſſit iniuriam propulſare , ſiue
ſibi,ſiue ſuis illatā.ff.de ſica.l.j.§.itē diuus:& ibi per Iac. de Aret.
Nam cui datur actio crīalis,multo magis defenſio,arg.ff. de ſuꝑ
fi.l.j.§.qđ ait. Item carnem ſuā nemo vnq̃ odio habuit, vn not.
ff.in ius voc.vt eant.l.2.ff.de cond.& demon.l.hæres meus,§.fin.
& iniuria quę fit alicui,totam eius gentem allidit,vt no.de iniur.
18 l.lex Corne. † Tertio q̃ritur , an maritus poſſit defendere vxorē
de facto,& vxor virum?& dic , quod ſic: quia ſpāliter ſunt vniti
vinculo fæderis: vñ in carne vna, & vnū corpus cenſentur,34.q.
2.c.admonere.& ff.de lib.cau.l.3.dñt,quod vxor non pōt defen
dere virum,ſicut nec agere pro eo. Iſti ſunt puri inſenſati. Nam
ſi mulier pōt defendere ſuum amaſium,ne ipſum perdat, mul-
19 to magis ſuū maritū,a quo pēdet ſalus mulieris.† Quarta eſt,an
concubina poſſit defendere amaſiū ſuum,vel eↄ̃;& vr̃ quod ſic,
ꝑꝑ amicitiam non leuem,quæ inter ipſos conſiſtit, de verbo. ſi-
gnif.l.Maſſurius, quod verum credo, q̲a domeſtici ſunt, & qua-
dam ſocietate iunguntur,l.quod ait lex,ff.de adul.l.ſi vxor,verſi.
qđ & in concubina. Quinto quęro,an ſponſus ſponſam;qđ cre-
do rōne zeli amoris intenſi,quo inuicem connectuntur, & q̲a
de ſponſa,& vxore idē dēt eſſe iudicium,ff.de ſpon.leg.oratio,ff.
20 de adul.l.ſi vxor,§.ſi minor.& s̃.de bo.quę lib.l.non ſine. † Sex-
to,an quis poſſit defendere ſocium ſuum itineris? Dñt Doct. qđ
ſic,quia iniuria coīs eſt,vt no.ff.de iniu.le.item apud Labeonem
§.tenetur. Hac rōne,& offendere ſocium crīs, qui participat cri-
minoſo,& crīa aggreſſoris,ĩ.de rapt.virg.l.raptores.de Epiſc.&
21 cler.l.raptores.† Septimo,an vnus dñs poſſit defendere ſeruum
ſuum,vel eↄ̃. De dño non eſt dubium,quia defendit ſeruum tan
q̃ rem ſuam,ff.de appel.l. Lucius. Idem in vaſallo,& aſcriptitio,
& ſīlibus, licet non ſubſint pleno iure. Nam pro illo iure qđ q̲s
hēt intereſt ſua pecuniariter,ēt iſtos non lædi:ſed in famulo con
ducto dico idem, tum , q̲a dēt nobis operas quas infirmus p̄ſta-
re non poſſet,ff de ſtatulib.l.cum hęres,§.fi. tum q̲a eſt de fami-
lia dñi,ff.de vſu.& hab.l.2.tū quia ſine familia viuere non poteſt
ff.de iud.l.non alias.§.i. Eↄ̃ ipſi defendūt dños,quibus debent ob
ſequium & operas,& quaſi quadam ſeruitute aſtringuntur: de
bent ergo dñum iuuare clamore & armis, & qūo pñt ſine peri-
culo ſui corporis,licet ſerui teneantur mori pro dñis, ff. ad Syl-
lan.l.cum dñs.ſed liberi pñt ſe exponere morti pro dño, tñ non
22 coguntur.† Octauo quæritur,an ceſſante qualibet ſpāli affectio-
ne,poſſit q̲s aſſumere defenſionem hoīs ignoti. Et vr̃ quod non:
quia glo.l.vt vim,dicit, affectionem ponderari : ſed ad ignotum
nulla eſt affectio ſaltem ſingularis, & notabilis. In ↄ̃rium vr̃,præ
ſertim ſi offenſus exclamat, accurrite, accurrite. Primo, quia in
defenſionem rerum hoc licet, vt no. in le.3.§. eū igitur.de vi,&
vi ar.ĩ.tit.1.l.1.ergo multo magis in defenſionem perſonarum.
facit quod met.cā,le.ſed & partus,§.j.de furt.l.ſi quis in ſeruitu-
te.de ſica.leg.furē.cum ſi. Secūdo, cum Reſpublica offendatur,
cuiuslibet intereſt Rempublicam tueri,ne offendatur:q̲a ius pu
blicū in hoc ↄſiſtit,ff.de publ.le.licitatio.§.quod illicite. de capt.
l.ſi quis ingenuum,§.in ciuilibus.& hoc tenet Inno.de ſent. ex-
com.c.ſi vero,el j.in princ.vbi omnino vide.qđ not. Prædicta tñ
nō vēdicant ſibi locū q̃tum ad ordinem promotionis,vt no.ĩ c.
1.de hom.in cle. Si tñ q̲s nō vult ſe interponere non punit̃,vt no.
ff.de re.iu.l.culpa caret. Sed ſ̃m canones tenet̃ ſe ĩterponere ho-
neſto mō,vt ibi no.,facit qđ met.cā.l.metū,§.ſed licet. & ibi per
23 Guil.† Nono q̃rit̃ ſi q̲s exceſſit modū licite defenſionis.vtrū pu-
niatur

a niat̄ integraliter ꝓ toto facto,an pro illo a excuſſu in quanto , vt
in quali? Hæc q̄ō fuit de facto Florentiæ in ſimili caſu. Dicit ſtatu
tum Florentinorū ꝙ offenſus poſſit facere vindictā competētē
arbitrio poteſtatis eſtimādā; modo quidam exceſſit modū , qa
cū dr̄et dare vnā feritam,dedit duas: vel cum eſſet competēs, &
ſimilis vindicta ꝑcutere aduerſariū in alia parte corporis, percuſ
ſit in facie cum vituperatione faciei. Modo q̄ritur , an puniat̄ de
toto facto,quia factū eſt indiuiduū,vt de verb.obl.leg. nō diſtin-
guemus,an ſolū de exceſſu modi, quod vr̄ ꝑ tex.valde notabilē,
ff.de adult.l.ſi adulterium,cū inceſtu,§.Imperatores,ver. & ma
gis is.de.reſt.ſpo.c.olim. Decimo.q̄ritur Titius vulnerauit Seiū;
& ſtatim aufugit. Seius poſt eū currēs,eū vulnerauit , qđ non li-
cuit?qa cum non timeret ſe vlterius ꝑcurti,ꝓ vindicta,non ꝓ de
fenſa,factū eſt,vt no.hic Cy.& Arch.50.di.c.de his.Ioā. & Bern.
ext.de homi.c.ꝓfodiēs.nūqd puniat̄ perinde ac ſi primo offen-
ſus nō fuiſſet,& vr̄ in nullo puniri.qa vr̄ incōtinēti,factum,& ſic
fingit factū licite,ff.de adul.l.qđ ait,§.fi.In ꝯriū facit le. taberna-
rius,&l.ſi ex plagijs,ff.ad leg.Aql.ſ. ꝙ totaliter punit̄, qa ex ani-
mo fecit licet ꝓuocatus. Dicit Ia.eū puniri,ſed mitius, tāq̄ culpa
bilē nō tanq̄ doloſum;qa difficillimū eſt iſtū dolorem tolerare,
vel tēperare,vt d.§ Imperatores,& quia inconſultus calor vitio
24 doli caret,ff.ad Turp.l.j.§.q̄ri.quod eſt not. dignū.† Vndecimo
q̄ritur,an pro ſua ſalute liceat offendere tertiū,a quo nullam re-
cepit iniuriam,v.g.ſi quis metu tyrāni occidat,ne occidat̄? Cyn.
ſentit hic,ꝙ ſic;& de hoc eſt gl.ord.ff.ſi fam.fur.feci.dic.le. ſi fa-
25 milia cōis,& gl.ꝙ ſꝑ ī fi.† Duodecimo q̄rit̄ in gl. cū ponat factū
ad defenſam,& ad offenſam,qualr̄ ꝓbetur?& quid ſi dubitetur;
Exemplū,duo ſe inuicē ꝑcuſſerunt,non apparet qs fuerit inſul-
tator,& qs inſultatus,cum tm̄ teſtes dicant,ꝙ vnus inſultauit al
terū;tn̄ neſciūt quis fuerit ꝓmotor. Gl.dicit ꝙ in dubio vterque
abſoluit̄,vt l.j.§.cum arietes,ff.ſi quadru.pau.feciſ.dic. nec. n.vr̄
maleficiū probatū,qa defenſio non eſt maleficiū, & certū eſt,ꝙ
alter eorū nō cōmiſit maleficiū,qūo ergo vterq; dānetur? q̄ iu-
ſtitia eſſet iſta,qđ pp procuratorē periret innocens,melius eſt er
go nocentem abſoluere,q̄ innocentē ꝯdemnare.facit. j. vti poſ.
l.j.in glo.ſed qualiter.vbi rōne dubij nemo damnatur, ff.vti poſ.
l.ſi duo.in prin.melius facit.ff.ad leg.Aql.l.ſciētia,§.cū ſtramēta
Si aūt ꝯſtet,ꝙ vnus fuit in culpa,& alter non, ſed apparet qs ille,
& quis iſte. Quidam tenēt gl. Alij dn̄t,ꝙ nulla offenſio ſit proba-
ta,cū ꝓbatio ſit incerta,& obſcura,de prob.cap.in p̄ntia.& defen
ſio tanq̄ exceptio peremptoria, eſt liquido ꝓbanda. Si aūt appa-
ret,ꝙ vnus alterū,& alter alterum offendit, nec qcq̄ aliud eſt ꝓ
batū ad defenſionē;vterq; punitur , quia fundata eſt intentio fi-
ſci ipſo facto,arg.de ſica.le. ſi in rixa. Nec ob.§.ſtramēta.quia ibi
loquitur in ciuili;vel ibi dabat operam rei licitæ,& ideo excuſa-
tio facilius recipitur,cum non præſumitur ipſo facto,ſicut præſu
29 mit̄ in factis illicitis,ff.de iniu.l.illud.& l.ſeq.† Nunc circa res p̄-
mittit̄,ꝙ poſſeſſio alia verſatur circa corporalia,alia circa incor
poralia. Et hęc eſt triplex;q̄dā verſat̄ circa res, vt quaſi poſſeſſio-
nes ſeruitutū.quędam circa perſonas,vt quaſi poſſeſſio iuriſdic.
q̄dā circa actus,vt quaſi poſſeſſio eligendi,vel p̄ſentādi, & alios,
ciuiles actus faciēdi. Et eſt q̄dam quaſi poſſeſſio improprijſſima
circa perſonales p̄ſtationes,ar.no.ff.de pet.hær.leg.rr̄. Diuiditur
ēt poſſeſſio in nālem,& ciuilē,& in plenā & ſemiplenam. De oī-
bus videamus ſuccincte,& br̄. Et primo quærit̄, an hęc ſit gn̄alis
in oī violentia tam turbatiua,quā expulſiua?& dic ꝙ ſic , non tn̄
ſi qs turbat te,ſtatim dēs ei offendere oculum,vt l.ſi ex plagijs,§.
tabernarius,ff.ad leg.Aq. Sed dēs vti remedijs minorib.quib.vti
poſſes,vt interdictis qđ vi,& clā,vt no. j.de exce.leg.licet.& hoc
ſæpius dictū eſt.ſi vero vis turbatiua non inferat̄ per hoīem,ſed
27 per rerum nām,dic vt ſ.tit.1.l.3.† Secūdo q̄ritur,an nālis poſſeſ-
ſor poſſit reſiſtere ciuiliter poſſidenti , vel e ꝯ; Rn̄. aut timet in
ꝓpria poſſeſſione vim pati,& tunc reſiſtere pōt,ꝓteſtatione præ-
miſſa,qđ non intendit expellere,ſed vti iure ſuo,arg.ſ.vti poſ. le.
ſi duo,§.cum Inquilinus,aut nō iuſte timet,qa nec timēdum eſt
& tunc vnus alterum ꝓhibere non pōt , ſed vti poſſident ita ha-
bent poſſidere. j.ti.2.l.1.cū ſi. Tertio q̄ritur , an liceat aggreſſorē
capere & ligare? Dic,ſi capit̄ ne poſſit obeſſe,hoc pōt fieri. Idem
ſi vt iudici p̄ſentetur,nec dēt teneri a priuato vltra viginti horas
ff.de adul.l.capite quinto.ſi āt detinet̄ priuatim ad aliū finē,hoc
28 nō pōt fieri, j.de priu.carcer.l. 1. Quarto q̄rit̄,an ſpoliatus poſſit
poſt quinq; vel plures dies ſuā poſſeſſionem recuperare?& vr̄ ꝙ
ſic,qa habuit aīum poſſeſſionem retinendi. ergo poſ. retinuit.q̄
ſine aīo perdi nō pōt;ſed iſtud eſt verū ſponte , ſed vim pati pōt
& ꝑdere poſ.nedum ſi expellitur,ſed ēt ſi ligatur,vt ff.eod.leg. 1.
§.pe. Dico ergo ꝙ perdit ſtatim,ſed recuperare pōt incōtinenti,
b non ex interuallo,ff.eod.l.3.§.eum igitur.& ar.de teſta.cum anti
quitas. Quinto quæritur, ſi habens vtile dn̄ū , poteſt prohibere
habentem directum ab ingreſſu. Sol.aut vtile dn̄ium ſubalterna-
tur directo,& non pōt veteri dn̄s ne iure ſuo vtat̄; aut ꝯriat̄,tunc
ſic;quia nullū ius h̄et cum efficacia, le.ſi quis emptionis,de præ-
ſcri.30.an.l.3.§.ex ꝯrio,ff.de acq.poſ. j.tit.2.l.j.in gl.fi. Sexto quæ
ritur ſi aliquis,ſ.pars.ingrediatur authoritate Iudicis,vtrum poſ
ſit ei vis fieri? Rn̄.non ſi rite; ſecus ſi nō rite authoritas emana-
uit. j.e.l.meminerint, j.tit.j.l.fi.& no. j.e.l.ſi quis in tantam.& v-
num ſcias,ꝙ ꝯ non citatum,non rite,nec recte proceſſum dr̄.l.j.
§.ſi quis ff.ne uis fiat ei. Inno.de offic.dele.c.ſi qn̄.ſ.ſi prop.pub.
29 pēſi.l.2.quib.ex cau.ma.l.cū miles,§.j.† Septimo quęritur,qui-
dā accedebat ad fundum meū aīo expellēdi me : ego ſentiens ī
itinere vulnerari eum,ad hoc ut non poſſit uenire: q̄ritur,an im
pune fecerim?& vr̄ ꝙ non,quia nimis propere hoc feci. Itē ipſū
poterat pœnitere,& multis modis impediri,ergo non debui in
tm̄ præuenire. In ꝯrium facit quod no.ſ.vbi de poſſ.agi opor.l.j.
& hoc verum,ſi ille tendebat,nec præſumitur ꝙ pœnituiſſet, ex
quo deliberauerat velle ire,& ideo poteſt offendi ī itinere, ff.ad
30 leg.Corn.de ſica.l.transfugas.arg.de publica.l.Cæſar.† Octauo
quæritur,ego eram in poſſeſſione quorūdā priuilegiorum, qui
dā non patiebatur me eis uti;vtrum poſſim eum impune offen
dere? Dic ꝙ aut poſſeſſio mea redditur inhabilior;tunc poſſum
in ipſa turbatione,non ex interuallo.de iniur.l.ſane.aut non af-
fert incōmodū in poſ. & tunc nō poſſum.quia nō tendit ad de-
31 fenſionem iuris mei,ſed ad vindictam.† Nono q̄ritur,qdam de
bebat mihi annuum redditum,non ſoluit ; an poſſim eum deti-
nere ut ſoluat? Vr̄ ꝙ ſic,nā cum ego ſim in poſſeſſione,quia ipſe
vult me ſpoliare : ergo poſſum ipſum tenere , ne me ſpoliet. de
elec.c.querelā. In ꝯriū vr̄, nam nulla eſt poſſeſſ.perſonaliū obli-
gationum,l.fi.ff.quorū bono.& no. Cy.in l.ſi certis annuis, ſ.de
pact.niſi p̄ſtatio eſſet realis,vt no.Cy.& Gui.in l.ſciendū,q ſatiſ.
cog. Credo,ꝙ iſte caderet a iure ſuo,niſi hoc faceret ex ſua iuriſ
dōne,vt qa eſſet dn̄s tꝑalis ſuorum vaſallorum,vt l.extat,quod
me.cau.nā ꝯſuetudo dat ēt in propria cā iuriſdōnem. Decimo
quæritur,ego eram in quaſi poſs.iuriſd.aliquis impedit me . ne
vtar in generali,vel ſpeciali , an poſſim hanc uim propulſare ex
interuallo? Rn̄deo,ſi eſſet vis expulſiua, non ſi turbatiua,& du-
reret,ſic ; quia poſſideo. & aut ſubditi mei oēs , id eſt vl̄iter re-
ceſſerunt aīo & facto a me,& tunc videor priuatus. aut nō oēs,
vel nemo,& tūc non , quia per eos poſſeſſionem retineo , ar.ff.
de uſuf.accreſ.l.arboribus,§.fi.ſicut ꝑ familiam. vt ff.de dolo.l.
32 cum quis,de ꝯh.emp.l.fiſtulas,§.j.cum ſi.† Vndecimo quęritur
quid ſi aliquis turbat me,nō vi,ſed clam,dū aro de die,ipſe exa
rat de nocte,an ipſum poſſim ꝓpria authoritate offendere. Cer-
tum eſt ꝙ ſic,ſi depopulat arg.per l.opprimēdorū. Idē eſt ſi non
depopulat. Nam iſte ab iniuria nō deſiſtit,& iō in ipſo facto de-
prehenſus offendi poteſt,ar.ff.de iniur.l.iniuriarum,§.ſi qs me.
33 † Sed qd ſi aliquis a me clam poſſidet,an poſſim eū ex interual-
lo eijcere,ſi poſſideo ciuiliter. Vr̄ ꝙ ſic , arg.ff.de acq.poſ.l.clam
poſſidere,§.fi.ff.de vi & vi ar.l.3.§.vi. Nam ſꝑ incōtinēti videor
facere,qa ſꝑ me turbat,ar.ff. de vſuf.accre.l.j.in fin.ſi non poſſi-
deo,vt in re mobili clam arrepta,ſm̄ Bar. ſecus,niſi ſtatim expel
lam. Ego non credo, ꝙ ingreſſus poſ. vacantem poſſit ēt expel-
li,qa ipſe nemini fecit iniuriam,nec tenet̄ iniur.quia iure vete-
ri nō tenet̄,ſed lege noua. j.eod.l.fi.ergo pp iniuriam,q̄ non fe-
cit.nec vim pati ſilr̄iter debet. Dy.§.interdum , Cy.hic,& Inſt.e.
§.hodie. Conclude ergo,aut poſ.erat ex toto vacans,& non po-
teſt ſibi ius dicere.de vſuc.l.ſequitur, §.ſi dn̄s.niſi periculum ſit
in mora,ar.quod vi,aut clam.l.ſi alius, §.belliſſime,in fi.aut poſ
ſidebatur a reſiſtente , tunc poteſt ſua authoritate ingredi, quia
in re poſſeſſa,poſſeſſor poteſt uti iure ſuo, ſua authoritate.l.ſi vi-
tem,§.ſi ad ianuam.quod vi aut clam. & not. Doc.ſ.de interdic
34 l.i.† Duodecimo quærirur,an iudici poſſit c reſiſti. Dicit gloſſ.ꝙ
c poteſt reſiſti,ſi facit ultra officium ſuum,vel non rite;alias,non,
vt ſ.de epiſ.aud.l.addictos,& eſt uerum quo ad reſiſtentem.ꝑ il
lā legē;ſed quo ad eum,cui iudex facit iniuriā,ſi quidem eſt pe-
riculum illatura.poteſt reſiſtere ei.de app. l.ſi quis prouocatus,
alias non, ſi poteſt ciuili modo ſine armis reparari ſm̄ Dyn. &
35 Cy.& alios Doct.no.bene iſta uerba.† Vltimo concludendo di-
ſtingue,an & quando liceat reſiſtere violentiæ. Aut eſt uiolētia
facta,aut fiens,aut futura fieri.ſi facta,aut circa perſonam , aut
circa rem ; ſi circa perſonam , aut durante rixa , & licitum eſt
offenſo repercutere,quia uidetur ad defenſam ſuam facere, ne
iterato percutiat̄, vt in §.tabernarius. & no. Innoc.de reſt.ſpo.
c.olim,aut rixa ſeparata,& iſtud poteſt fieri, extra de homicid.
c.ſi-

ADDITIONES.

a Philip.Dec.¶ Illo. Et pro hac parte habes caſum ſingularem in l. ſi adulterium cū inceſtu.§.Imperatores,ff.de adul.ubi expreſſe per Ang.& facit l. Gracchus. C.de adul. & uide Angel. de Are in tract.malef.uer.defendendo. Barto.in l.ſed ſi unius §.ait prætor,ff.de iniur. Et adde Io.And.in c.ſignificaſti,de pæ.& remi. Et adde ēt quod huiuſmodi exceſſus vltra licitam tutelam ſiue ſui, ſiue perſonæ coniunctæ cā,cōſideratur,punitur,ut per iſtum in l.raptores,C.de epi.& cler.

b Philip.Dec.¶ Ex interuallo. Et hoc adde,an qui interuallo, vel etiam incontinenti expulſorem ſuum depellit,ius ſuum perdat,per Bar in l. qui poſſeſ. de ui,& vi ar.& ibidem,an perdat l.ſi quis in tantā,beneficium. Item & accuſandi criminaliter facultatem. Et an interdictū,quod rebus rei annexis competebat per eundem, & per iſtum in l.licet.C.de excep.

c Phili.Dec. Poſſit in hoc an liceat reſiſtere iudici,& officiali,dic paucis,quod ſi officialis iuſte facit, non poteſt ei impune reſiſtere, alicui potes , ſiue id extra officiū faciat,ut in l.prohibita,C.de iure fiſci,lib.x.ſiue in officio,etiam ſi factum eius eſt reparabile,l.1.§.fi.& l.2 ff.ne quis eum,qui in ius.ſecundum Lud.Roma.in l.1.ff. de re iud. Et uide Floria.in l.quemadmodum,§.magiſtratus,ff.ad legem Aquil.

c.ſignificaſti. Et ideo Aduocatus dēt eſſe cautus,vt faciat articu
lum,ꝙ durante rixa fuit facta percuſſio a primo percuſſo. Si cir-
ca res,tunc pōt fieri,dummodo incontinenti.ff.eo.l.2.§.cum igi
tur.Si fiens,ſemper eſt licitū eā cū moderamine ꝓpulſare,vt hic
& in §.tabernarius. Si futura fieri,aut attētata,& pōt reſiſti,attē
tatur aūt inſultu,clamore,terrore armorū,& ſimilib.modis,pu
ta ꝯcitatione,ſeditione,& ſilib.modis,ȷ̃.de ſic.l.2. aut nō eſt ad-
huc attenta, & tunc vr̄ ſecus , quia non conſtat de ea,& quia re
integra poteſt pęnitere,ff.de pœn.l.cogitationis pœnam. Extra
q̄rit̄,modo ponamus exempli gratia; Ciuitas Piſarum cępit Flo
rentinis quędam caſtra vi,vel clā;deinde multos annos ea occa
ſione Florentini mouēt bellū Piſanis pro recuperatione caſtro-
rum ſuorū,an bellū ſit licitū? & vr̄ ꝙ nō,quia ex interuallo mo-
tum,vt in iſta gl.& ff.e.l.3.§.cum igitur. Nam debent adire ſupe
riorem,ſ.Imperatorem,& ſi non eſſet Imperator, Papā, qui fa-
ciat eis ablata reſtitui.extra de iud.c. noui.non aūt in ciuili mō
bellū mouere.s̃.de pact.l.ſi pacto,quo pęnā.Sed cū nec Impera-
rator,nec Papa timeat̄ in Tuſcia , credo ꝙ tale bellū ſit licitū ex
cā nō obſtante lapſu tpis,q̄a illud ꝓcedit,vbi iudice mediāte pōt
ius ſuū cōſequi;ſed hic nullus eſt iudex effectualiter.facit ꝙ no.
Inno.de reſt.ſpol.c.olim.& hoc eſt verum,niſi inter eos eſſet de
tranſactis dānis,& iniurijs facta pax.vt no.Inno.de iniur.cap. in
nr̄a.Ideo dixi de dānis, q̄a noīe iniurię nō venirent dāna, niſi ex
36 *iniurijs* orta,de iniur.l.ſed ſi vnius,§.ſin aūt.& ibi ꝑ Dy.†ſed nū-
quid vbi guerra eſt licita ꝯfęderati , & amici poſſint intereſſe ad
adiuuandū in bello? & vr̄ ꝙ nō,ſi eſt vera op.Io.in l.cū fundū.de
vi,& vi arma.Sed ꝯ.ȷ̃.ti.j.l.j.& no.ff.eo.l.3.§.cum igitur, ff.ad Sil
lania.l.ſi q̄s in graui,§.ſi maritus,ff de fur.l.ſi q̄s in ſeruitute,in fi.
q̄d metus cau.l.ſed,& partus,§.1.no.ar.ꝯ de iur.fiſc.l.ꝓhibitū,in
verbo,quorū intereſt. ſed dic intereſſe ex affectione nāæ. Et hęc
eſt ipſa veritas,q̄a cā non ꝑſonæ ꝯditio,facit locū bn̄ficio, ſeu fa
cultati p̄dictæ,& ita vtimur,facit ꝙ no.Inn.de iureiu.c.ſicut, &
optime facit ad p̄dicta, ꝙ leg.& no.ꝙ vi aut clam.l.ſi alius.§.bel-
liſſime.Sed q̄d dicemus? ſtatūtū ꝑmittit offenſo facere ꝯpetētē
vīdictā;vtrū offenſus hoc alteri poterit demādare? Ang.ꝙ nō.ȷ̃.
de adul.l.Gracchus.& no,in gl.d.l.cū fundū.Itē ꝑſona eſt imme
diata cā ꝑmiſſionis.ergo nō pōt demandari.Itē q̄d alicui ꝑſonę
ſpāliter cōcedit̄,ad alium nō tranſmittit̄.de leg.2.l.cū patronus.
Itē q̄a nec ſtatutū extenditur,tū quia odioſum,vt l. cum q̄dam.
de lib.& poſth.tū quia irrationabile , tum quia lex offenſo loq̄t,
ar.ff.ſol.matrim.l.ſi vero,§.de viro. Nō obſt.ȷ̃.ti.j.l.1.quia ibi iu-
ris executio non habet iniuriā.vr̄ ergo ꝙ licet mandans non pu-
niatur,tn̄ mandatarius puniatur,quia non eſt eadem rō,& cōdi
tio perſonarum.facit de fur.l.ſi quis vxorem ī prin.& hoc de fa
ciente,ſecus forte de auxiliante licite iuuantem, quia tūc quæri
tur de facto acceſſorio,& vr̄ eſſe licitū,quia accedit licito. ſimi-
37 lis diſtinctio s̃.ſi pen.app. mors inter.l.2.† Sed quid dicemus in
foro conſcientiæ,an ſe defendēs teneatur.Glo.dicit ꝙ ſic, vt l.vt
vim.aliud eſt.n.non delinquere,& tunc non tenetur quis ī foro
conſcientię,aliud delinquere,& non puniri per leg.ſeculi,& tūc
tenetur in foro ꝯſcientiæ.facit,q̄d no.s̃.de infa.l.Decuriones.ſic
eꝯ aliud eſt delinquere,aliud eſt puniri;nā & multoties innocen
tem accidit pœnas pati.ff.de verb.ſig.l.probrū.Sol.cum defēſio
ſit naturalis,& ſm dictamē rectæ rōnis,& ordinatę charitatis; ſi
eſt menſurata in animo & in facto, puto eſſe in omni foro ꝯceſ
ſam,vt d.l.vt uim.q̄a cū culpa aſibt,nihil dignū pęna videre pōt
de adul.l.miles,§.pen.Sed an in foro pęnitentiali uendicent ſibi
locum leges mere pęnales? Gl.dicit ꝙ non, xij.q.2.c.fraternitas.
non tn̄ credo,ꝙ pęna exacta debeat in foro conſcientię reſtitui,
quia debita erat,de reg.iur.quod a quocunq ; & facit q̄d not.ff.
de cond.inde.l.ſi pęnæ,in prin.& ꝑ Inn.de immu.eccl.c.q̄a ple-
riq;.vbi inſtruit religioſos, & alios,q̄d in foro pęnitētiali dēant
obſeruare.facit,ꝙ no.Inſti.de iniur.§.fin.extra de ſepul.c.paro-
38 chiano.†Quid de furioſo,& dormiente aliquem īſultāte (ſicut
multi faciūt in inſomnijs) an iſte poterit impune occidi? & vr̄ ꝙ
nō,q̄a vitio caret,vt ff.de offi.pręſi.l.diuus,2.q.9.iudicas Herma
num.& ibi no.ergo iniuſtū eſſet eum interfici.Sed dic ꝯ,quia nō
contingit hoc vltro offenſionis,ſed nā defenſionis; ſicut ſi q̄s in-
ſultū a bruto animali tuo pateretur,nā impune illud animal oc
cideretur,licet aliter occidens Aquilia teneatur. Nā cū ſe defen
dēs propriā ſalutē principal̄r intendit,impune facit,quia princi-
palis intentio dēt conſiderari,& cā non ſecundaria,ar.ff.ad Syll.
39 l.qui poſthumū.de fu.l.verum.no.bn̄.† Quid de bannito defen-
dente ſe ꝯ eū,qui ipſum impune offendere pōt,an excuſet̄ de eo
ꝙ fecit ad ſuā defenſione? Vr̄ ꝙ ſic,quia ius nāle nemo ꝑdit niſi
cū anima,& defenſio eſt de iure nāli,de re iudic.c.poſtoralis. &
neceſſaria ad ſalutē ēt cōem.Itē aggreſſor licet faciat impune,n̄
tn̄ facit honeſte,imo dicit Hoſ. ꝙ talia ſtatuta n̄ valēt,vt ipſe no.
extra de ꝯſue.c.fi.In ꝯrium,q̄a aggreſſor eſt executor iuſtitiæ,vt
no.C.ꝙ me.cā.l.accuſationis.ergo ei non pōt reſiſti.Primo op.
ē magis ęqua.Nō ob.l.ſi ſeruꝰ.de his,qui ad ec.ꝯfu.q̄a ibi reſiſtē
tia erat ꝯ ius diuinū,ꝙ eſt de iure gentiū.Nō obſt.qn̄ liceat ſe uni
cuiq;ſine iud.vin.l.j.quia ibi non imponitur pœna pro reſiſten-
40 tia,ſed pro primo delicto.†Extra quæritur,quis ſit pena dignior
an delinquens ꝑꝑ ebrietatē,an ſine; & vr̄ parci aliqualiter ebrie
tati,& remiſſius punitur,vt ff.de pęn.l.reſpiciendū,§. delinquūt.
& in 2.Eth.ad fin.vbi dr̄ inebrietatis oportet veniā dare.ſed alibi
dr̄,ꝙ duplici culpa conuincitur,ſ.ebrietas, & contumeliæ: ergo
magis delinquit,qn̄ in duobus;ergo duo mala deteriora ſunt q̃
vnū malū,ȷ̃.ad l.Iul.de vi.l.qm̄ multa facinora.Prima pars eſt ve
ra in via iuris,q̄a deterior eſt vnus dolus, qm̄ multæ culpę. Scd̄a
pars eſt vera in via moris,q̄a plures iniuriant̄ ebrij q̃ ſobrij,vt ſcri
bit idē Ariſt.7.c.Politic.nec eſt leuianda pœna,niſi tāta ſit ebrie-
41 tas,ꝙ quaſi induxerit mentis exiliū. ita intelligo p̄dicta.† Itē q̄ri-
tur,an clerici poſſint percuti ſine pęna excōicationis.cū alios in
uadunt principal̄r ꝑꝑ perſonā,vel principal̄r ꝑꝑ res,& dic,ꝙ ſic,vt
no.Inn.de reſt.ſpol.c,olim,cām.no.bn̄,& vide q̄d no. Inn.de ſen
ten.excomm.ca.ſi vero.el 2.§.ſi vero. Sed an ſicut licet offende-
re aſſalientem,ita liceat offendere mandantem , & ei conſulen-
tē;vide Inn.de homic.c.ad audiētiā.& vr̄ ꝙ ſic,quia ſimul.cū eo
delinquunt.de fideiuſ.ſi vt ꝓponitur,de adul.& ſi amicis. In ꝯriū
vr̄,ꝙ eorum offenſio non inducit defenſionē offendentis. Si aūt
induceret,tunc eſſet licitū.& hoc verū credo.de dantib.aūt auxi
lium et fauorē,certū eſt ꝙ poſſunt impune offendi , l. qm̄ multa
facinora. Nūquid aūt eo ipſo, ꝙ quis cum alio vadit,intelligatur
ei pręſtare auxiliū,& fauorē; no.Inn.de cle.ꝑcuſ.c.fi.facit q̄d no.
42 ī c.j.de pę.in cle.† Quærit̄,q̄dā clericus tenebat̄ captus,& ligatus
a p̄donib.puta ab Ingilēſibus,qui manus eorū aliter euitare non
ualēs ꝯ fidē ēt datā cuſtodi,eum occidit,q̄ritur an ſit irregularis.
Contra eum duo faciunt,quia cuſtos cōfidebat de eo, ex verbis
ſibi datis,vnde nō debuit fidem fallere.ſed ꝯ hoc, quia nullus eſt
dolus,ſi fides prędonibus non ſeruatur.de dolo.l.j.§.non fuit. ff.
de neg.geſt.l.nam & Seruius.in prin. Secundo facit ꝯ iſtum cleri
cum,q̄a nō metuebat mortē,licet pateret̄ cruciatū corporis. Tu
dic,ꝙ nō eſt irregularis,quia corporis cruciatus eſt ſimilis mor-
ti.& facit ꝙ no.22.q.5.cū homo.not.ff.ad l.Aqui.itaq;. Vel dic,ꝙ
eſt irregularis,vt in c.j.de hom.in cle.a ꝯrio ſenſu,& eſt ſpeciale
in irregularitate, quæ ꝯhitur ſine culpa; ſecus ſi non faceret ad ꝓ
priam defenſionē,ſed ex titulo,qn̄ liceat vnicuiq; quia tunc eſſet
irregularis,vt no.extra de cle.percuſ.c.fi. Quęrit̄ vnus incipit ri-
xam,alter frater in initio rixę non erat,ſuperueniēs,& occurrēs
putans,& frater eſſet aſſalitus,nō aſſalitor:aduerſarium vulnera
uit,q̄ritur an de duobus puniatur;& puto ꝙ ſic,ſed mitius q̄a er
43 rauit in facto,arg.de adul.l.pe.& l.miles,§.pe.† Scd̄o,an frater a-
diutus teneat̄ ex facto fratris; & dico ꝙ nō,33.qu.5.c.vlt.& ar.ui
bo.rap.l.2.§.ſi q̄s nō hoīes,& q̄d ibi no. Sed q̄d ſi iniuriatus nolit
percutere,ſed capere clericū,& iniuriatorem,an poterit ſine pę
na canonis,ſi q̄s ſuadente,27.q.4. Dic,ꝙ ſic.facit q̄d no.50.diſt.de
his,de malefi.& ma.l.fi.In.de ſent.excō.ut famæ.Sed q̄d ſi fami
lia Poteſtatis iuerat cā capiendi quēdā exbannitū,quē ꝯducere
nō pōt.& ꝑꝑ reſiſtētiā occidit̄,an puniat̄; & vr̄ ꝙ ſic,q̄a captum
non licet occidere,licet Dy.aliter dicat in l.in laqueū.de acq̄rē.
rerū dom.ff.de ſtatu ho.l.3. Itē de iure cōi bannitus nō pōt occi-
di.de cuſto.reo.l.diuus.& pro hoc d.l.vltima , de malefi. & mat.
Credo ꝯ.ſi recalcitrabat,ne duceret̄,arg.l.ſi ſeruus.de his,qui ad
eccl ꝯfu.cū ſi. Sed nūquid ſi nō fiat iniuria ꝑſonæ,ſed officio vel
dignitati,an poterit incontinēti quis illā armis,ꝓpulſare; Dic,ꝙ
ſic,de iniur.l.item apud Labeonē,§.adijcit̄.pōt ēt remedijs p̄to
44 rijs vindicare.de ſen.excō.c.dilecto.ēt ex interuallo.† Vltimo q̄-
ritur.qual̄r formabitur exceptio ex hac lege; Rn̄d.ſic, vt cōclu-
dat:alias non ꝓcederet,tanq̃ inepta.ff.de flu.l.1.§. Labeo.nec cu
ro,vtrū ſit gn̄alis, vel ſpecialis. Nam ſi procedit gn̄alis libellus in
agēdo,ergo in excipiendo. Fallit , vbi lex req̄rit illud ſpecificari.
de excep.c.pia.lib.6. Nam ubi verborū ſpecialitas requirit̄,gn̄alis
clauſula nihil operatur.de don.l.filius,§. q̄ſitū.& l. ſed & ſi quis
ff.ſi quis cau.cum ſim. Regulariter genus valet in oīb.in q̄b. p̄di
catur,i.dr̄.de admin.tut.l.ſi duo.& no.ff.de acq.hæred.l.ſi q̄s mi-
hi bona §.iuſſum. Et an hæc exceptio poſſit formari conditiona
liter,no.de lib.cau.l.ſi filium, & l.ſi quidē,de excep.facit,q̄d not.
Inn.de reſcrip.ex parte. & ꝑ Dy.in c.nullus pluribus. Item ſi q̄s
negauerit factum,poterit poſtea dicere ſe feciſſe ad ſui defenſio
nem; & vr̄ ꝙ nō,quia ꝯriū vr̄ aſſeruiſſe negādo factū. Sed rn̄deo,
ꝙ actor ex illa negatione,cuiuſ ꝯriū probauit,nō pōt ſe tueri, q̄a
non debet ex eo q̄s fructū conſequi,q̄d nixus eſt impugnare. Itē
& quia effectual̄r impugnauit, q̄a reus ſuccubuit in ꝓbationib.
facit,q̄d no.Inno.de iureiu.c. mulieri . Itē vr̄ reus tanq̃ ꝯrius re-
pelli. Sed hoc non obſtat,vt l.nemo ex his, nā ſucceſſiue admitti
tur allegatio ꝯriorum ex parte rei ēt in eadē īſtantia.& licet ꝯria
ſit ſine origine,& effectu. Item ſatis vr̄ variare inſtantia, ex quo
variatur defenſio:nam quælibet defenſio vr̄ habere ſuam inſtā
tiam.ff.de iud.l.& poſt edictum.& in diuerſa inſtātia poſſunt di-
uerſa allegari,ff.de inoffic.teſtamen.l.eū qui.& leg.ꝯ maiores,&
in auth.cōtra qui propriam.& in §.ſed nec impuberis. Prima ra
tio eſt melior. Item ꝯtra eum,qui ſe periurum dicit,cum primo
negauerit ſub ſacramento ueritatis; Reſpond.iam decretum eſt
& reus poteſt ſuam turpitudinem allegare.vt no.ff.de iureiuran
do.l.alias.hanc opinionem tenet Dy.in l.in laqueum, & ita in c.
nullus pluribus.ſentit ꝯrium. Sit etiam cautus aduocatus ad de

fen-

ſenſam,in formatione articulorũ,& formet ſm tp̄s,& ſm teno
rem gl.hic poſitæ:& ſtudeat quantum cum veritate pōt per cir-
cunſtantias aggrauare factũ aduerſarij,& alienare factũ ſui clien
tuli,articulãdo de qualitate factorũ,& perſonarum , & alijs cir-
cunſtantijs. Reperta per D.Bal.de Peruſio anno M.ccclxv.

L E X II.

1 *Occupans poſſeſſionẽ,licet expellere poſſit,nõ tamẽ adipiſcitur poſſeſſionem.*
2 *Hæres de eo quod peruenit ad eum tenetur,& non vltra.*

Vi pulſos. Vim inferens de eo , quod non peruenit ad
eum tenetur vſque ad annum vtilem,ſed hę
1 res eius non tenetur,niſi inquantum ad eum peruenit.h.d.† Ad
euidentiam ſcias,ꝙ licet poſſim expellere aliquem de poſſeſſio-
ne: tñ eam adipiſcor vel ꝑꝑ mobilia , quæ ad me non peruene-
runt,ſed ad alium,vt l.metum.in prin.ff.qđ met.cau.Caſus.expu
li quendã de poſſeſſione ꝑ vim,cum poſſeſſionẽ nõ ſim adeptus;
& ille multa mobilia amiſit,q̃ ad me nõ ꝑuenerunt,q̃ritur nun-
q̃d tenear non ſolũ de eo , quod ad me peruenit, ſed ẽt de eo,qđ
ad me non ꝑuenit. Rñ.ſic, vſq; ad annũ vtilẽ, non poſt. Quid de
hærede expulſoris. Rñ.intra annũ vtilem eum nõ teneri,&c.h.d.
Interdicti,ſ.ſolennis,annus,ſ.vtilis. No,duo,vnũ de expulſore, a-
liud de hærede.Op.ꝯ primam partẽ,& vr̃ ꝙ expulſor teneat̃ per-
petuo,ff.de vi,& ui ar.l.1.in prin.& l.cõi,§.Iuli.cõi diuidi.Sol.aut
loqueris de eo,quod peruenit ad eũ,& tenetur ꝑpetuo;aut de eo
quod non peruenit,& tenetur ſolũ intra annum vtilẽ. Itẽ op. &
vr̃,ꝙ remedium,quod datur ꝯ expulſorem,ſit perpetuũ,j.de ex-
cep.licet.Sol.ibi de remedio excipiendi,hic de remedio cogẽdi.
2 rõ,quia exceptiones ſunt perpetuæ,l. pu te,§.fi.de excep.do.† Itẽ
dr̃ hic,ꝙ hæres tenet̃ de eo,qđ peruenit ad eũ,& nõ vltra;immo
hæres tenetur inſolidũ,ſicut defunctus,s̃.ſi ex deli.defun.l.1.Sol.
aut lis conte.ꝯ.defunctũ,& tenetur hæres inſolidũ, vt ibi; aut nõ
eſt ↄte.& nõ tenet̃ hæres,niſi inq̃tum ad eum peruenit, ut hic.

L E X III.

1 *Confirmationes iniuſtarum poßeſſionum non debent concedi, & conceſſæ non valent.*

Authoritatem. Improbo poſſeſſori non debet da
ri authoritas retinendi.h.d.Caſus.
Quędã ciuitas occupauit caſtra,quę tenebant̃ per aliam ciuitatẽ,
& occupauit vi,vel furto,poſtea impetrauit iſta caſtra ab Impe-
ratore ſibi confirmari.Certe Imperator nõ debet cõfirmare; &
ſi ↄfirmat,confirmatio non tenet.h.d.no.tex.cum gl.Idem eſt, ſi
priuatus occupat rem priuati ẽt propriam;quia nõ poteſt impe-
1 trare,ne teneatur reſtituere.h.d.† No. confirmationes iniuſtarũ
poſſeſſionum concedi non ſolere,& conceſſas non valere.

L E X IIII.

1 *Iudicium criminale legis Iuliæ contra violentum poſſeſſorem datur.*
2 *Eijciens aliquem de poſſeſſione,qualiter teneatur.*
3 *Violentia illicita contra res per quemlibet de populo accuſari poteſt.*

1 Si de poſſeſsione. † Contra violentũ expulſorem
competit crĩale iudic ũ legis Iu
liæ,& ciuile remediũ interdicti:ĩ quo ciuili remedio venit reſti-
tutio poſſ.cum oĩ cã acceſſionis,& fructuum. h. d. Iſta lex eſt ꝯ.
a opi.Bar.*a* dicentis,ꝙ in crĩali iudicio incidenter venit intereſſe:
nam iſta lex dũ loquitur in crĩali & ciuili, dicit ꝙ hoc intereſſe
venit in ciuili,quia ſeparat iſta iudicia,& hoc eſt in ciuili veritas,
niſi qñ res reperitur penes delinquentẽ,& tunc eodẽ iudicio cõ-
pellitur ad reſtitutionem,quo mittitur ad furcas,ff.de fur.l.inter
dum,§.q furẽ.Caſus. Quidã expulit me de poſ.per vim,qđ reme
diũ habeo. Rñ.ꝙ poſſum criminaliter accuſare eum lege Iul. de
vi,pri.qñ expulſit ſine armis:ſi cum armis, lege Iulia de vi publ.
inſtat.poſſum ne agere ciuiliter interdicto vnde vi. Rñ. ꝙ ſic. ſed
quid venit in iſto interdicto. Rñ.ꝙ intereſſe;& ĩtereſſe eſt omnis
cã accef.& fructuum. Poſtulare.ſ.crĩaliter ad inſtar. Nũc dicit de
ciuili remedio,ſeu interdicto,hoc eſt qđ ego dicebam,ꝙ in crĩa
li nõ attẽditur reſtitutio fructuum,in qua pręſtatione poſſeſſor,
2 l.ui delectus.ibi,non ſolum glo.br̃ ſunt examinandæ.† Oppo. dr̃
hic,ꝙ deijciens tenetur lege Iulia de vi pri.ꝯ,imo lege Iulia de vi
pub.vt Inſt.eo.§.j.Sol.aut cum armis,& tenetur l.Iul. de vi publ.
& eſt maior pæna aut ſine armis, & tenet̃ de vi priua.& eſt mi-
nor poena.ita ꝙ ratione armorũ augetur pęna in hoc delicto, vt
patet in ꝯrio.Itẽ tu dicis,ꝙ tenetur l.Iul.de vi priua.ſed ꝯ,q̃a iſta
accuſatio eſt publica,& competit cuilibet de populo,ergo debet
teneri lege Iul.de ui publ.Sol.ideo tenetur lege Iul.de vi pri.quia
3 uis eſt priuata,licet accuſatio ſit publica.† No.ꝙ de violentia illi
cita ꝯ res,q̃libet de populo poteſt accuſare, q̃a eſt crimen publi-
cũ:quamuis dicatur hic vis priuata,tñ ius accuſandi eſt publicũ
Quęro,pone ꝙ res ſit eodẽ modo peritura, ac ſi non inuaſiſſet,
nunq̃d ſi perit,ergo poſtea teneor;vt quia in poſſeſſione erãt fru
ctus,vel frumẽtũ in paleis iã meſſium: venit ſocietas. & accipit
frumentũ;certe illud erat eodem modo periturũ penes domi-
num,ſicut penes me. Quidam dicebant me non teneri per leg.ſi
non exceptione,§.ꝙ ſi homo,ff.qđ me.cau. Sol. vt ibi. Itẽ loq̃tur
cum in vi compulſiua:hic in vi expulſiua,& iõ licet res eſſet eo-
dẽ modo peritura,non tenetur ad reſtitutionem. Item opp.ꝙ te-
neatur de fructibus quos ipſe poſſ. percepiſſet,ſiue honeſte, ſiue
inhoneſte percepit,vt l.ancillarum.§.poſſeſſiones,de pet.hę.So.
in fructibus perceptis nõ diſtinguitur honeſte, vel inhoneſte,q̃a
ſꝑ inuaſor tenetur eos reſtituere;ſed in fructibus, quos non per-
cepit,diſtingue,aut potuit honeſte percipere, & tenetur; aut in-
honeſte, & non tenetur.

A D D I T I O.

a Opi.Bar. Vide Bar.in l.2.§.hoc edicto.ff.vi bo.rap. & in §.furem, hic alleg.cum ſi-
mil.

L E X V.

1 *Occupans poßeſſ.vacantem,an perdat ius quod habet.*
2 *Pœna legitima, qualiter intelligi debeat.*

a Inuaſor *a* locorum. Inuadens poſ. nõ vacantem,
t net̃ pęna ltĩa , ſed inuadens
poſ.vacantem,non tenet̃ niſi ad reſtitutionẽ poſſ. ideſt crĩaliter,
non punitur. h.d. Iſta eſt veritas, gl.vadit ſe intricãdo. Caſus. V-
trum inuaſor poſſ. criminaliter teneatur. Rñ.quod aut inuadit
poſſ.non vacantem , & criminaliter punitur pœna legitima, de
qua habuiſtis ſup.l.prox. Aut inuaſit poſ.vacantem, & tunc non
1 punitur criminaliter , ſed debet poſſeſſio reſtitui domino . † Sed
nunquid occupans poſſ. vacãtem,ius quod habebat,perdit.Dic
b *b* vt inf.e.l.cum quęrebatur,& no.in l.ſi quis in tantam,& habet
locum iſta l.de iure nouo,& veteri. Locorum.ſ.ab aliquo poſſeſ
ſorum pœna criminali, hæc vera, vel ciuili.i. de eo quod perue-
nit,quod quantum ad ipſum non eſt pœna, & hoc conuenit ex
natura interdicti,vt l.2.s̃.e.Conſtiterit no. quod allegans vim fa
ctam,debet probare loca non poſſeſſa ab *alijs inuaſorib.* poſſeſ-
2 ſa.i.adepta de nouo poſſeſſio.† Op.quod iſta lex non poſſit ſtare,
nec de iure veteri,nec de nouo,aut intelligitur de pęna antiqua
& prætoria. Aut loquitur de pęna ex nouis ↄſtitutionib.introdu
cta,& tũc hẽt locũ iſta pęna ẽt poſ. vacante, cuius ꝯrium hic dr̃.
Iſta lex hẽt duas partes,q̃a in prima dicit, ꝙ tenetur pęna *legiti-
ma*,& hoc eſt falſum; quia venit ex edicto prætoris , non *ciuili*.
Itẽ ſecunda pars,quæ dicit,ꝙ ſine pœna reſtitui debet;&c.ẽ fal-
ſa,quia pœna punit̃ in l.cũ quærebatur,dic,ꝙ legitima, prout re
fertur ad crĩale,ſtat proprie;& prout ad interdictum,ſtat impro
prie,& ſtat large,quia ponitur legitima.i. vt iuſta pęna teneatur.

A D D I T I O N E S.

a Inuaſor. De intellectu huius l.& in quo differat a l.fi.inf.eo.uide Bal.in l.improba,
ſup.de acq.poſſ.
b Philip.Dec. Dc. Vide hic Gyn.& Bart.& ad quid teneatur. Et quid ſi occupatam
inuadat,per eoſdem hic. Et adde his, an iniuſtus inuaſor poſſit ſine irregularitate
occidi,aut mutilari,per Card.in clem.j.in 6.opp.de homicid.

L E X VI.

1 *Pupillus,vel adultus, per dolum tutoris,vel curatoris, ius ſuum ꝑdere pōt.*
2 *Licentiæ iniuſtæ a Papa impetratæ non excuſant a pęna .*
3 *Res eccleſiæ propter delictum prælati confiſcari non poſſunt.*

Meminerint. Qui ſub p̄textu reſcripti,vel impetratę
licentiæ, iuris ordine non obſeruato ↄ
ceſſæ, poſ.inuadit, ſuo iure priuatur,delictũ tñ tutoris,vel cura-
toris pupillo non nocet,ſed tutor,& curator eſt crĩaliter punien
dus.h.d. Per iſtam legẽ apparet, ꝙ ſi Imperator ↄceſſit alicui ca-
ſtra;nõ tñ licet ſua authoritate occupare,ſed iuris ordine ſerua-
to. Item patet, ꝙ ſi iudex dat alicui licentiã de aliquo expellẽdo
de poſſ.iſta licentia,cadunt a iure ſuo. Ordo aũt iudiciorũ ſeruã-
dus eſt,in quo iudicio debet citari poſſeſſor,ſi inuenitur,alias ci-
tatur procurator,q ei denũciat.h.d.Caſus. Quidã impetrauit re-
ſcriptũ a Principe,ꝙ ſibi liceret ꝓpria authoritate accupare quã
dam poſſeſſionem,vel impetrauit a iudice aduerſario nõ citato,
nec ordine iudiciorũ ſeruato,q̃ritur qualiter ꝯ iſtos inuaſores ꝓ
uideatur. Rñ.iſti debuerũt producere alia forma,q̃a habẽtes re-
ſcriptũ debent producere ipſum,volentes a iudice hoc cõſequi
debent petere, & facere citari poſſeſſorẽ rei, ſi inuenitur eius ꝑ
ſona,ſi non inuenitur,debet citari procur.vel actor gerens nego
tia ſua.per quem citatio intimabitur poſſeſſori,& obſeruandus
eſt ordo iudiciorũ.ſi aũt non ſeruato ordine faciãt hoc, cadẽt a
1 iure ſuo.† Quid in tutoribus.& curaroribus,q̃a volẽtes,ꝙ pupil-
li,vel adulti caderẽt a cã,componebant cũ aduerſario,dicentes:
fingas te expelli a me, & ego fingam me expellere te de poſs. &
ſic pupillus,vel adultus perdet ius ſuũ, nunquid per hoc ꝑdunt.
Rñ.ꝙ non,ſed iſti tutores & curatores, qui iſtam fraudem com
mittunt,in perpetuũ deportabunt̃,oĩb.bonis ademptis.h.d. Do-
minos.i.poſſeſſores.ſnĩas citatorias.iõ citatio fit ad domũ,vt illi
de domo nũcient dño. dicit Imperator,ꝙ a Principe debent na-
ſci iura,nõ iniuriæ, ſed ſi citationes non fierẽt permittente Prin
cipe daretur occaſio iniuriandi, quod ſi s̃. oſtendit quid fiendũ
hic maleficium,ſiue contra factũ punit. Cęperãt eſſe in lite,& in
iurgio. Si aũt s̃.dixit de principalibus, hic dicit de adminiſtrato-
rib.ibi,colludio,iſtud colludiũ aggrauat delictũ,tñ & ſine eo hẽt
locum pęna hic poſita,ſm gl.debitam, uel propriam, peruadãt.
i.inuadãt fructus iuſtitię,q hñt iuſtã cãm,his.ſ. minorib. eoſdẽ.ſ.
2 minores.† No.hic rõnem, delictũ perſonę non nocere eccleſiæ,
q̃a ſi noceret, eſſet mãm dare colludendi adminiſtratorib.in ꝑ-
iudiciũ eccleſiarũ. Eſt alia rõ,q̃a ñ ſunt dñi, nec pñt delinquẽdo
alienare. Nõ ob.l. Polla,de his,q.vt ind.q̃a ibi nõ eſt maleficium
ſed

ſed iudiciũ.Sed illico dictũ eſt,ꝙ dolus adminiſtratoris nõ no-
cet dño;prodeſt tñ,quia debet reſtitui poſ.ſtatim ſpoliato,reſer
uata ꝑprietate dño æterna,i.irreuocabili,quia oĩbus bonis publi
catis ſemper nudi exulant.de cap.di.l.tutelas,§.ſi libertate.Extra
gl.quę ponit caſum, no.ꝙ quidam ſunt,qui in fine regiminis Po
teſtatis impetrant ab eo licentias iniuſtas:quæ conceſſæ nõ valẽt
nec excuſant a pœna.gl.cognouit defectum officialium,qui in
grediuntur vt leones,& finiunt vt muſcipulæ, & ideo condeſcẽ
dunt ad gratias,vt eis faueant in ſyndicatu:nunquid licentia cõ
ceſſa alicui cauſa cognita ꝙ occupet poſ.valeat, puta qdã tenet
rem meã,Iudex ferens ſententiam pro me,dat mihi licentia qđ
poſſim occupare eã,an poſſit? Dicit gl.ꝙ ſic,j̃.eo.l.ſi quis in tãtã
3 ver.aut ergo nullũ,ubi declarat̃ hæc lex.†vides hic de tut.& cur.
quid prælato. nunquid ꝑꝑ delictum prælati poſſunt confiſcari
res eccleſiæ. Reſp.nõ,niſi per Principem,l.iubemus, đ ſacroſan.
ecc.vel niſi prælatus cum toto capitulo delinquat.

L E X VII.

1 *Inuadens violenter,poſſeſſionem reſtituere tenetur.*
2 *Furioſus delinquens puniri poteſt.*
3 *Victor non licet exequi ſententiam authoritate propria.*
4 *Fiſcus vim a priuato,an pati poſſit.*
5 *Pupillus infantiæ proximus uim committere non poteſt.*
6 *Maleficia quædam inter couiunctas perſonas non puniuntur.*
7 *Furioſi dicunt proijcientes lapides & qui ſunt in furore expreſſo.*
8 *Credens ſibi licite poſſeſſionem ab alio occupatam inuadere,an illla ſimpli citas eum excuſet.*
9 *Occupans & vere expellens,pari pœna puniuntur.*
10.*Expellens magiſtratum an teneatur.*
11 *Peſſeſſionis uerbum donat rem.*
12 *Seruitutum iura,que dicantur.*
13 *Feudatarius ſi expellatur,in poſſeſſione reponi debet.*
14 *Statut a reales uiolentias punientia qualiter intelligantur.*
15 *Furti occupanti rem meam propria authoritate auferre poſſum.*
16 *Debitori,q nõ vult mihi tradere rẽ meã,ꝑpria authoritate auferre nõ poſſũ*
17 *Debitor an poſſideat.*
18 *Poſſeſſor uiolentus dicitur,qui clam poſſidet.*
19 *Delictum non eſt modus priuandi aliquem dominio.*
20 *Inuadens mancipium Chriſtianum,qualiter puniatur.*

Si quis in tantam. Inuadẽs poſ.violẽter,eã reſti-
tuere tenet̃,& ſi dñs erat, pri-
uat̃ dño:ſi ñ erat dñs,tenet̃ poſ.reſtituere, & ꝯdẽnat̃ in ęſtima-
tione rei.h.d. diuidit̃ in quinq;partes,vt in gl.Caſus.quidã in tã-
tam ſuperbię veniũt audaciã,ꝙ ſua ꝑpria temeritate res ab alijs
1 poſſeſſa accupãt violẽter.†Quæro qualr̃ iſti teneant̃.Rñ.Imper.
ꝙ tenẽt reſtituere poſ.Itẽ ſi dñi ſunt,dẽnt priuari dñio rei:ſi aũt
nõ ſunt dñi,dẽnr reſtituere poſſeſſionẽ,& ꝯdẽnari expẽſis,ẽt in
æſtimatione rei.h.d.Furoris,i.ſuperbię.ñ.n.ponit̃.hic ꝑprie. An
te aduentũ.i.ante ſñĩam.Cõſtitutus.ſ.iſte ĩuaſor reſtituat cũ fru
ctibus & oĩ cã,vt s̃.eo.l.ſi depoſ. Amittat,ꝙ reſtituat poſ.erat ẽt
de nã interdicti:ſed ꝙ dñiũ perdat ꝑ hãc l.eſt inuẽtũ.vñ ꝯſtitutio
ex hac l.hẽr mixtã materiã,ſ.iterdicti,& ꝑpriã;reddat,licet ꝯſtet
de dñio hoc.n.p̃ſupponit ꝙ ꝯſtat de nõ dñio,tñ ſpoliat⁹ dẽt reſti
tui añ oĩa.hoc tñ dñt qdã fallere ĩ bñficiis eccleſiaſticis; & ĩ viro
& in vxore;nã ſi ꝯſtat de non iure non põt peti reſtitutio in iſtis
duobus exẽplis,& in ſimilib.vt no.Inn.extra de fi.p̃sby.c.rerũ ĩ-
uaſarum,& immobiliũ.j̃.e.l.ſi qñ.Cõpellat̃.eo.iudicio,qa quo
ties ex eadẽ l.venit res,& pęna,vtrunq;peti põt eodẽ libello , &
una ſñĩa decidit̃,caſus eſt hic.Gl.j.diuidit legẽ,& iuxta legis diui
ſionẽ diuidit mãm,& nõ eſt lex ita bñ gloſſata,& ordinata ĩ cor
2 pore iuris,ſicut iſta.†Dicit̃ hic,ſi quis in tãtã,&c.Ex hoc ergo vr̃
no.ꝙ furioſus delinquens põt puniri.Cõtra , qa ſatis punit̃ ipſo
furore.ff.de offic.p̃ſi.l.diuus.vñ in furioſo ñ cadit dolus,qa caret
intellectu.So.hic ponit̃ furor ꝑ temeritate.& dicunt iſti, ſ̃m phi
loſophũ,ꝙ iracũdia,& ſuperbia ꝑcedit a felle.Sequit̃ alia glo dr̃
hic,ſi quis poſ.&c.melius dixiſſet penes,vt l.penes.de uerb.ſign.
Breuiter,cõcedo,ꝙ hoc dẽt intelligi de expulſo, q poſſidebat, ñ
de eo,apud quẽ res erat ſine vera poſ.qa nõ reſtituere ei poſ.bñ
dico,ꝙ reponeret̃ in eo ſtatu,in quo erat primo ꝑ l. Aquilius Re
gulus,ff.de don. Alia gl.dicit,ante euẽtũ, &c. ꝯ̃.idẽ ſi poſt ſñĩam,
a &c.Pone,lata erat ſñĩa *a* pro me cõdemnatus erat reus ad reſtitu
tionẽ,qa đclaratũ erat ad me ꝑtinere iure dñij;vado,& occupo
poſ.ꝑpria authoritate,nunquid incidã in hãc cõſtitutionẽ.& vr̃
ꝙ non,qa hoc caſu ille,qui uincit ꝑ prius,ſuccũbet per poſterius
3 quod no.†Et no. ꝙ nõ licet victori ſñĩam ꝑpria authoritate exe
qui,vt no.s̃.e.l.meminerint,lr̃a dicit ante aduẽtũ, & ego ẽt poſt
ſñĩam,ergo ꝯ̃ eſt. Item dr̃ hic, ꝙ amittit dñiũ ratione delicti, nũ-
quid ipſo iure, vel per ſententiam . Reſpond. ꝙ per ſententiam,
unde oportet, quod ſuper iſta amiſſione dominij conueniatur,
requirit̃ ergo ſententiã,& ſic libellus.Et dicam in libello,peto ꝯ
demnari ſuper iſta reſtitutione, & priuari iure,ſi quod habes,a-
lias Iudex ſuper eo,quod non eſſet petitum, non poſſet pronun
ciare.gl.dicit hic,ꝙ occupans poſ.ꝑdit ꝑprietatẽ.Cõtra pęna nõ
debet egredi delictum,ſed hic egrederetur delictũ,qa delictũ eſt
in poſ.& punit̃ in ꝑprietate,ergo &c. itẽ delinquẽs in poſ.punit̃
in poſ.non in proprietate.l.ſi mulier.qđ me.cã.& tunc pœna nõ
egreditur delictũ,ſed cõcernit.Sol.iſte,q per vim expulſiuã ex-
pellit,plus delinquit,q̃ ꝑ uim compulſiuã expellẽs.dic aũt ſi non
puniret̃ niſi in eo,in quo delinquit,remaneret delictum impuni
tũ:& tunc punitur ẽt in alio,& ita hic.nã ſi non puniretur niſi in
poſ.reſtitueda,nõ puniretur in aliquo:quia ad reſtitutionem te-
netur ex nã interdicti:merito punitur ĩ ꝑprietate.Aut nihilomi
nus puniretur in triplo,in actione.quod met.cauſa,& tunc pęna
non egreditur delictum,ſed concernit id,ſuper quo commiſſũ
4 eſt delictum.& ita in ꝯ̃rio.† Dicit iſta l.ſi quis in tãtam,&c.Et vr̃
ꝙ fiſcus põt vim pati ẽt a priuato,quia omnes dilacerãt populũ,
& fiſcũ:quod hodie cõiter fit.Quęro nũquid appellatione huius
b verbi,ſi quis,*b* cõtineatur fœmina & hermaphroditus. Quidam
vadunt per ambages,tene gl.ꝙ ſtatuta loquentia per verbũ,ſi qs
comprehendunt mulierẽ & hermaphroditum.ff.de ſta.ho.l.q̃rit̃
& ꝙ hermaphrodita dr̃,quę magis incaleſcit in fœminis:herma
phroditus eſt,qui incaleſcit magis in maſculis.Richar.de Sal.te-
nuit in Florentia,ꝙ verbũ,ſi quis,non cõprehenderet fęminam
& poſtea in ſyndicatu fuit condõnatus in 9. libris. Caue tibi,nã
in mã indifferenti comprehendit.ſ.ſi reperiatur tantæ audacię ſi
cut maſculus,ita dẽt puniri ſicut maſculus.Nũquid miles,& ru
ſticus tenentur pęna huius legis.ęquiparatio ſtat in hoc,iſta com
paratio,inter militẽ & ruſticum , non reſpicit qualitatẽ perſona-
rum,ſed rõnem legis.quaſi dicat,vtrum illi,quib.licet ius ignora
re,puniantur hac lege, ſicut eſt miles,& ruſticus,qa ruſticus põt
iura ignorare,& miles. & determinat gl.ꝙ puniatur hac lege, qa
violentia eſt delictum,qđ cõmittitur ꝯ̃ ius gẽtium.vt l.vt uim,de
iuſt.& iu.ſed in delicto,qđ committitur ꝯ̃ iuſgentium, nulli par-
citur,ff.de adul.l.ſi adulterium cum inceſtu,§.j.ver.cõtinet̃ mu
lier. ergo gl. vera,& rem propriã inuadere dicit gl.ꝙ eſt ꝯtra ius
5 nãle,q oĩs violentia eſt ꝯ̃ ius nãle.†Tertio quęro,quid de pupil
lo,& adulto,& glo.diſtinguit ĩ pupillo,nõ in adulto dicit,aut pu
pillus eſt infans,aut proximus infantiæ,aut ꝑximus pubertati.in
fans non põt vim committere,qa nõ habet intellectum, vñ ſi in
fans cum militibus armatis uadit,& expellit de ſua poſſeſſione,
infans non incidit in pænam huius l.Item ſi ſit proximus ĩfantię
vt ille qui eſt inter dimidiũ tp̃s,ſ.inter decẽ annos,& ſes menſes.
Qui eſt proximus pubertati,tenet̃ ſicut adultus, ergo ex quo eſt
ſupra decem annos cum dimidio, ſi uadit cũ armatis & expellit
de poſſeſſione,priuat̃ iure ſuo,& non reſtituit̃.qa eſt delictũ in fa
ciendo,& cõmittit̃ dolus;& vbi eſt dolus,nõ reſtituit̃ , & iſta op.
c eſt rigoroſa in pupillo,ſed in adulto *c* eſt tranſitoria.Guil.de Cu.
d dicit,ꝙ in maleficijs vbi requirit̃ dolus,ille dr̃ proximus *d* puber
tati i.adultę ętati,q eſt ꝑximus ꝑ ſex mẽſes,& in iſta ciuitate do.
Bar.defendit quendam,q erat 13.an.tñ tenemus gl.noſtram, vt
no.Inſt.de inut.ſtipula.§.pupillus,& l.pupillus,de re iud.Habeat
no.nõ attendi curatorem ĩ delictis.Nunc uidẽdum an reſtituat̃.
Iaco.de Are.tenet reſtitui,q nõ eſt in uero dolo,ſecus ſi ſit in ve
ro dolo,vnde ex quacunque cauſa ẽt leui,ſi putauit ſe iure poſſe
facere,reſtituitur ĩ integrũ.Quarto quæro, pater expulit filiũ de
poſſeſſione filij ; nunquid pater tenetur. Gloſ. vr̃ innuere quod
non quia interdictum nõ redditur contra patrem, vel patronũ,
ſed actio in factum.ſed aduerte,qa in delictis patria poteſtas,vel
patronalis reuerentia,nihil operatur.Dici poteſt, & communi-
ter tenetur,quod ſi in re quę eſt filij,pleno iure pater violentiam
committat,incidit in hanc conſtitutionem; & multo fortius in
patrono. Quid econtra, ſi filius expulit patrem; certe incidit in
hanc conſtitutionem;nam iſte filius non ſolum delinquit vt qui
6 libet,ſed plus delinquit,quia in patrẽ,idem in patronum. †Not.
ad ſtatuta dicentia,quod quædam maleficia inter coniunctas ꝑ-
ſonas non puniatur,quod ſtatutum loquitur de delictis in perſo
nam,vel circa perſonã,ſed quãdo delinquitur circa quia res ſta-
tutum non loquitur de delictis circa res, bene punitur per hanc
gloſſam,vnde ſi frater fratri facit furtum,tenetur,ſi dat alapam,
non tenetur.Pone,ꝙ filius,vel ſeruus delinquit contra tertium,
nunquid ex facto filij vel ſeruis teneatur pater,vel dominus. Re
ſpondeo , quod dominus tenetur pro noxa, & pater non debet
damnificari propter filium,niſi poſt cõdemnationem, delictum
filij non obligat patrem de peculio,ſed condemnatio ſuper deli
cto ſic.vide quod not.ff.de noxali.actione.l.ſi cõdemnatus. Ibi
prius.Iſta glo.debet intelligi, quando filius ciuiliter condemna-
tur, ſed quando condemnatur criminaliter,peculium reſeruat̃
patri,& non confiſcatur,ff.de mino.l.3.§.ſed vtrum, & l.ſi filius,
j̃.de bon.damna.facit ff. quod quiſq; iuris, l.3. §.ſi filius.Et ideo
ſta-

ADDITIONES.

a Sententia.Vide hic per Bar.
b Phi.de.Quis.De hoc vide per Bar.in l.j.ff.de cond. & demon. in ver. ſed oppo.gl. præd.& per hunc in l.ſi quis,ff.de iuriſd. omnium iudicum. & Bart.in l.qui filiabus,§.1.ff.de legatis 1.& in l.neceſſarias,§.ſi annua.in 1.oppoſitione, ff. de pign. actio.
c And.Barb. Sed in adulto.Not. quod ille dicitur proximus pubertati, qui diſtat per ſex menſes in delictis,& ſin.no.& vide tex.& ibi Bal.l. excipiuntur,ff.ad Syl. vide tex.& ibi Bal.in l.properandum,§.ſed & ſi quid.ſup.de iud.
d Proximus.Vide per Bal.in l.1.ff.de nouat.

a ſtatuta *a* punientia patrem pro delicto filij,ſunt cõtra ius natura
7 le,valent tamen vt no.j̃.de decre.Decu.in rub.li.x.† Sexto quæ-
rit gloſſa de furioſo,& mente capto.de furioſo dictum eſt ſupra,
furioſi ſunt, qui ſunt in expreſſo furore , proijcientes lapides,
&c.Mente capti,qui carent ſenſu,& tranſeunt plane,tñ iſti non
habent ſenſum.Nihilominus æqparanť in Auth. vt hi qui obli-
ga.circa medium.de iſtis non eſt dubium.Quid de prodigo, cui
eſt bonis interdictum;nam ipſe videns ſe non poſſe alienare per
ɔ̃ctum,expellit aduerſarium de poſſeſſione;Gloſſa dicit, ꝙ non
põt alienare expellendo quẽ de poſſeſſione.Doctores ɔ̃, quia ꝓ-
digus poteſt delinquere,& dẽt puniri pro delicto.qđ ſi eſt verũ,
doceo prodigum modũ alienandi; quia ꝓdigus poteſt deſinere
poſſidere,alius occupabit poſſeſſionem ex interuallo.ꝓdigus de
facto expellit eũ aliquo forte recepto ſub clamide,& ſic ſub frau
de,quia fraudes non pñt ꝓbari:& ſic erit reperire modum , quo
poſſint alienare,ſm Doct.arg.gl.ɔ̃.tñ Doct. non approbant iſtã
b gl.Nam ſm glo.prodigus ęquiparať pupillo *b* proximo infantię,
non pupillo q eſt ꝓximus pubertati.Seqtur de Abbate.dicit gl.ꝙ
eccleſia nõ perdit ius ſuum,niſi cõicato ɔſilio,s̃. de ſacroſ. eccle.
l.iubemus nullã nauẽ.dic vt in c.delictũ ꝑſonę.de reg.iu.l.6.Prin
ceps põt priuare eccleſiã iure ſuo pp delictũ p̃lati , alias nõ. cogi-
8 ta.† Septimo q̃riť;pone inuaſor poſ.ab alio occupatæ , credebat
ſibi licere poſſidere:nunquid illa ſimplicitas,& error iuris excu-
ſet ? Quidam ꝙ ſic,vt §.ſed nedum.Inſtit.vi bono, raptor.ɔ̃rium
c eſt verum;quia eſt ſimplicitas *c* mala,& ɔ̃ ius gentium:& non ex
cuſat,niſi proueniret ex cã alia rationali,vt ſi procurator dixit ei
ꝙ licebat,& ꝑſuaſit,ꝙ verum eſſet, qñ opinio iſtius reſpicit cau-
ſam facti:vt quia credebat ſe poſſidere , vel credebat neminem
poſſidere; tunc poteſt ſe excuſare; ſed qñ reſpicit ignorantiam
iuris,non excuſatur,de iuriſ.omn.Iud.l.ſi quis id,quod.§.doli.fa
cit quod no.ff.vti poſ.l.ſi duo,in prin.No.ꝙ nõ habens aĩum pri
uandi aliquẽ poſ.iſte non põt accuſari de ui turbatiua,vel priua-
tiua;qđ crederẽ,ſi iſta credulitas non eſt iuri ɔ̃ria;tũc ergo excu-
ſatur quis a delicto violentię,quando hẽt iuſtam cauſam creden
di ſe poſſidere;ſecus ſi non hẽt iuſtam cauſam. Nono quæritur,
nunquid iſta lex habeat locum,qñ expellens credit ſibi licere,an
qñ ſciebat non ſibi licere; Rñdeo,quod Pla.intellexit iſtam l. qñ
credit ſibi licere.contra dicit glo.quia multo fortius debet puni
ri ille,qui plus delinquit.quia ſcit ſibi non licere;quia dolus non
debet eſſe cauſa excuſationis in ſubſidium,ſicut facit hęc l.vi bo
norum raptorum.Illud non poſſet hr̃e locum, niſi in re mobili.
9 † Decimo quæritur hic,quando expuli per vim de poſſeſſione,
pone ꝙ non expuli per vim,ſed dum eſſet ad nundinas, clam in
traui poſſeſſionem;vr̃ ꝙ non habeat locum iſta conſtitutio.quia
loquitur in palam expellente;Gloſſ.determinat ɔ̃. quia quando
clam conuertitur ad vim,tunc habetur ac ſi palam expelleret,vt
l.clam poſſidere,§.qui ad nũdinas,de acqui.poſ. Not ad ſtatuta
de expellente aliquem de poſſeſſione,ꝙ inuadens poſſeſſionem
in qua nõ erat corpore;tñ poſſidebat aĩo ciuiliter, ſi ille redit po
ſtea,& reuertentem non admittit:ita punitur q occupauit, ſicut
d ſi vere expuliſſet. Aliquis expellitur tribus modis. *d* Primo mõ
quando in poſſeſſione inuenitur,& expellitur.Secundo, quãdo
non inuenitur,& reuertens non admittitur.Tertio,qñ metu nõ
reuertitur:& iſte dicitur expulſus.& omnibus iſtis habet locum
iſta l.& ſtatuta etiam loquentia de expulſis, etiam in iſtis tribus
modis habent locũ.Pone,accuſo aliquem,ꝙ expulit me de poſ-
ſeſſione,non poſſum probare,ꝙ eſſem in poſſeſſione tunc, quia
non erã tunc,nec volui reuerti timore;certe proteſtabor coram
Iudice,& teſtibus,quod metu non poſſum reuerti,& hac prote
10 ſtatione facta intelligor expulſus.† Vndecimo quæro,qd de ma
giſtratu expellente? Dic,aut ꝓceſſit ordine iudiciario,& nõ tene-
tur,qa executus eſt officium publicum. Aut tanq̃ priuata perſo-
na expulit;& tũc tenetur,& punitur ſicut ſi nõ eſſet in magiſtra-
tu,quia vltra ofm̃ facit,quicunq; facit ordine iudicij non ſerua-
to. Alia per gl.& eſt difficile iſtud,quod ſequitur.dictum eſt s̃.de
perſonis inuadentibus, hic tractat de rebus inuaſis; ſcilicet in q-
bus habet locũ hęc lex, vt audiuiſtis, dicit quando qs propria te-
meritate aliquem ꝑ vim eiecit , tenetur poſſeſſionem reſtituere.
11 † Sequiť in tex.vt poſſeſſionem,quia iſta dictio denata rem:ideo
circa rem gl.format nouem qõnes difficiles.Primo quæro, nun
quid hęc lex hẽt locũ in reb.mobilibus? Põt intelligi dupliciter
ſcilicet de rebus mobilibus quę venirent incidenter interdicto
vnde vi,vt qñ expellerem te de domo,ubi ſunt res mobiles.le.ſi
qñ,j̃.eo.Alio modo per ſe,vt ſi aufero tibi equum,in quo equi-
tabas, vtrum hẽat locũ lex noſtra? Vr̃ ꝙ nõ,quia vr̃ loqui,vbi ha
bet locum reſtitutio poſſeſſionis:ſed in re mobili habet locum a-
ctio vi bono. rapt.non interdictũ.ɔ̃ determinat gl. ꝙ cõdictio ex
hac lege habet locũ ẽt pro re mobili,nam & ipſa res mobilis ve-
re poſſidetur,vt ff.de acq.poſ.l.ſi rẽ mobilẽ.ſed gl.dicit in mobi-
libus,nõ ſtat bene:qa iſta lex eſt introducta principaliter ꝓ rebus
immobilibus ,ita ꝙ gl.bene nõ diceret.Sol.iſta q̃ſtio eſt difficilis
12 ad intelligendũ,magis q̃ aliqua.† Quædam ſunt iura ſeruitutum
realiũ,quędam perſonalium,quædam quæ nõ ſũt ꝓprie ſeruitu
tes nec reales,nec ꝑſonales:ſed ſunt quaſi ſeruitutes,vt ius feuda
tariũ ius emphyteuticariũ,ius ſuperficiariũ.iſtæ non ſunt ſeruitu
tes;qa habẽtes eas,hñt vtile dñiũ,non directũ.Quæro, ſi qs expel
lat p̃textu iſtorũ iuriũ,an ꝓuideat iſta lex expulſo quaſi poſſiden
ti.Exẽplũ:eram in quaſi ſeruitute vię per fundum tuũ ad meum
dũ mitterẽ pedẽ in fundũ tuũ rõne ſeruitutis,eiециſti me per vim
cũ eſſem in poſſeſſione ſeruitutis : & qa vtebar ipſa via , nunqd
eſt locus huic legi? Scđo q̃ro, habebã ſeruitutẽ vſus, vel vſusfru-
ctus in fundo tuo,dũ vterer vel fruerer,ꝑ vim expuliſti me:nũqd
hẽt locum hæc lex? Tertio q̃ro,habebã emphyteuſim in fundo
tuo , dum eſſem in poſſeſſione iſtius iuris emphyteutici me ex-
puliſti;nunqd hẽt locum hæc lex? Super his qõnibus Ioã.dicit,ꝙ
de ſeruitute nõ cõpetit ɔdictio ex hac lege , poſito ꝙ dẽt reponi
in quaſi poſſ.ſeruitutis,rõ,quia tex.ff.de vſuc.l.ſequiť, §.ſi viam.
dicit,ꝙ de iſtis ſeruitutibus realibus mero iure, & de ſubtilitate
iuris,nõ deijcitur pp fragilitatẽ poſſeſſionis:& ſic ſi nõ deijcior,
nõ hẽt locũ iſta lex.Cõtrariũ tenẽt Doct.Nã ſi expellor de quaſi
poſſeſſione , ita cõpetit mihi ius , ꝙ reponar in quaſi poſſeſſio-
ne illius ſeruitutis, ſicut in rebus corporalibus.Qũo ergo ꝑ hãc
legẽ punieris tu,q expuliſti me de ſeruitute. Aut fundus tuus re
uera dẽt ſeruitutẽ fundo meo,tũc reponor in quaſi poſſeſſione,
& in æſtõne illius iuris ɔdẽnaberis. Aut reuera nõ debebat ſerui
tutẽ & tũc reſtituar in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, & priuaberis
iure libertatis. In ſcđa qõne vſufructuarius hẽt verã poſ.nãlẽ, &
de ea deiectus hẽt ĩterdictũ vñ vi,& ɔdictionẽ ex hac lege; vſua-
rius nõ hẽt poſ.nãlẽ plenã, ſed ſm qd accipit vſũfructũ. ſ.ſm *vi-*
ctũ & alimẽta.l.vlt.vti poſ.tñ ɔdictio ex hac lege hẽt locũ,ſi *erat*
in quaſi poſſeſſione vſus,vel vſusfructus.tñ ſi *reuera res erat* libe
ra expellẽs tenebiť me reponere in quaſi poſ.& *priuabiť* liberta-
te,& acqreť ſeruitus expulſo, qa corruptio vnius *eſt gñatio* alte-
rius.Si re vera vſufructuarius erat expulſus reſtituet *expellẽs* poſ
13 ſeſſionẽ & ɔdẽnabiť ĩ ęſtõne illius iuris. † Quid de feudatario, *e*
e vel emphyteuticario,vel ſuperficiario, dñs expulit emphy.ɔdẽ-
nabit expellẽs ĩ ęſtimatione emphyteuſis,& ſi nõ habeo emphy.
priuabiť expellens libertate.i.ꝙ expulſo acqriť ius,vbi prius non
habebat.Sed pone dictũ eſt s.qñ ſum expulſus ego, q ius habeo
in re,vel hr̃e prætendo:nunc cum expello, prætendens hr̃e ſerui
tutem viæ,vel aquæductus, dũ tu eſſes in quaſi poſſ.libertatis , ꝑ
vim utor iſta ſeruitute,nunquid hẽt locũ hęc lex? Io. dicit ꝙ nõ.
Alij ɔ̃,& bene.quid ergo erit ɔ̃ me expellentẽ? Primo reſtitueris
in poſ.libertatis,& ſic ſi reuera habebã ſeruitutẽ ꝑdã:alias in æſti
matione ɔdẽnabor.Quid ſi prætendo me vſuariũ vel vſufructua
riũ,expello te de poſſeſſione libertatis,ſi reuera competebat mi
hi vſusfructus,amittã;ſi nõ ɔpetebat,ſolũ q̃tũ valet vſusfructus.
Tertio in emphyteuſi,& idem qđ ſupra. Iſti ſunt tres articuli &
ſex qq.q̃ factæ ſunt circa iſtã ſecũdã partẽ iſtius leg. ſ.an hæc lex
hẽat locũ in iuribus incorporalibus præbẽdarũ, dic vt in c. eũ q,
de p̃b.li.6.vtilis.ſ.ɔdõ ex hac lege, ſed in ꝑſonalib. ɔ̃ eſt .i. directa
condictio ex leg.hẽt locũ ſiue expellať, vel expellat. Iſta verba ĩ-
ducunt tres & tres qq. ſcilicet tres actiuas , & tres paſſiuas : pri-
ma vt in vtile dominiũ.& verã poſſeſſionẽ puniant, debẽtes ſer-
uitutes reales. hoc verũ niſi inuadẽt rõne iuris ſui, quo caſu pu-
niũtur in æſtõne rei eo modo,quo puniunť in ęſtõne ipſius iuris
tm̃,ꝙ p̃tendebãt hr̃e, & ñ habebant. Aut p̃textu dñij quis expel-
litur,& punitur in æſtõne ipſius rei.tertio ad euidentiã ſi ɔmoda
ui rẽ aliquã, vel locaui,retineo poſ.qa ɔmodatarius & colonus ñ
poſſidẽt,ſed detinẽt noĩe dñi, ɔmodaui tibi equũ ad eũdũ in vil-
lã,poſtea peniteť,& accipio tibi equum non finito vſu vel finito
nõ eſt vis,vtrum teneor ex hac lege, vel locaui tibi domũ,pẽdẽ-
tẽ tꝑe ɔductionis,expello te.rñdeo,ꝙ nõ teneor.ratio eſt duplex
vna ex parte expellẽtis, qa plene poſſidet . Alia ex parte expulſi,
qa ñ poſſidet;& licet ɔmodatarius hẽat actionẽ ex ɔmodato,&
14 colonus poſſit agere ex conducto, tñ nõ hẽt locum hæc lex.† Et
ſtatuta,q̃ puniũt violẽtias reales,non hẽnt hic locũ:vñ ſi qs expu
lit quẽ ꝑ vim de poſſ.puniať in tm̃,nunqd hẽt locũ hęc lex: certe
nõ,hoc eſt verũ,niſi colonus prius interuertiſſet dño poſ.puta ſi
finito tꝑe ɔductionis, vado vt colonus reddat mihi poſſeſſionẽ,
ille colonus expellit me, poſtea efficiť colonus poſſeſſor, qa ɔſti-
tuit in aĩo ſuo poſſidere,& nõ reddere mihi poſ.ſi expello eũ,te-
neor ɔdictione ex hac lege,vt j̃.ad le.Iul. de vi.l.ſi quis ad ſe fun-
dũ.In tex.ibi,ɔſtituerũt ĩteruertẽdo poſſeſſionẽ dño,& ſic ſi ani-
mo & facto ĩteruertit.ſ.dño ſm Ioan.vt d.l.ſi qs ad ſe fundũ.Sed
ſi extraneus.ſ.qñ detinentes expellũt,vel expellunť ab extraneo,
puta quidã alius occupauit tibi equum,quem tibi commodaue
ram,

ADDITIONES.

a Et ideo ſtatuta.Vide per Bar.in l.1.ſup.ne filius pro pa.& ibi dixi poſt eum.
b Pupillo.Contra tenet Bar.in l.is,cui bonis,ff.de verb,obli.
c Phi.De.Simplicitas.Et talis non excuſat,vt per Spe.in tit.depoſit.ver. ſed nunquid Berengar.§.xj.Quando autem admittatur, aut reprobetur, tradit Card. Zabar.in Clem.abuſionis,ver.oppo.de poe.& remiſ.
d Tribus modis.Vide in l.non ab re.inf.eo.& gl.mag. hic, quæ hoc tenet in effectu, & eam ſequuntur Bart. & Doct. hic, uide Bald.inf.ea.l.& ibi etiam quis dicatur violentus.
e Quid de feudatario.Quid econtra,uide Ang. & alios,in l.eorum,ff.de dam.infect.

ram,certe nõ habes beneficium huius l.ſed ego commodãs ha-
beo condõnem,qa ego poſſideo. Mihi commodãti, vel deponē
ti:qa apud me eſt vera poſſ.quam interuerterat,vt d.l. colonus.
15 †Quarta qõ:quidam fur furatus eſt librum meũ,& dum expor
taret,cucurri, & abſtuli : certe non habet locũ hæc lex,qa poſſũ
auferre mea authoritate , qa eſt in fieri, ſecus ex interuallo,vt ſi
poſuerat rem in loco determinato. Quinto alia q.circa res poſſi-
debas equũ meũ,nõ habēs de blado feciſti eũ duci ad mõtē Mal
ber,vt paſcat ſi vult,& dimiſiſti eũ ſoliuagũ. Si dñs vadit, & co-
gnoſcit equũ ſuũ,& nullũ inuenit ibi, & reducit equũ ſuũ, vtrũ
a teneť? Rñdeo nõ,ſi credit equũ a nemine poſſideri;ſed *a* ſi ſcit ab
alio poſſideri,teneť ꝯdõne ex hac lege ſtãte poſſ.penes illũ; imo
rei vē.ſi equus erat illius abſentis.gl. p̃ſupponit,ꝙ erat ipſius ab-
ſentis.dicit.n qđ ſi equũ tuũ.ecce qa dicit tuũ,nõ alias. Sexto q̃-
ro,vnus habet poſſ.alter detentionē, alter proprietatē , quidam
quartus expulit poſſeſſorē de poſ.cui datur cõdõ ex hac lege,da
tur vero poſ.quia iſta lex reſpicit recuperationē poſ.ſed nõ poſſi
dens,ſicut proprietarius,nõ poteſt agere interdicto recuperãdæ
poſſeſſionis,non hēt locũ hæc lex, vnde proprietarius nõ hēt cõ
dõnem ex hac lege,ſed hēt beneficiũ legis,j.eo. cum quærebať.
16 †Septimo quero,eras debitor meus de fundo,cum nolles trade
re,intraui in fundum mea authoritate. nunquid teneor cõdõne
ex hac lege;qdam ꝙ non,alij ꝯ.certe priuabor iure, qđ habeo in
fundo ꝑ ſnĩam Iudicis. Item ſi habebam hypothecam,eam per-
do,ſi ago,poſſum exceptione repelli,& ſi non ago, poſſum con-
ueniri condõne ex hac lege.& ſi conueniar. condõ.ex lege, non
conueniar cõdictione ſine cauſa,qa non cõcurrunt. Sed hoc nõ
vř verũ in eo,q excedit,& qđ cõdõ ſine cauſa tollat condõne,ex
hac l.eſſet magna q.ſed & plus eſt in vna q̃ in alia. Qõ incidēs in
inuado poſ.ex pacto,vel ex authoritate Iudicis,nũquid incidam
in pęnam huius legis:certe non,vt ff.de acq. poſ. l. iuſte quia qñ
iudex fert ſnĩam pro aliquo,põt facere eũ executorē in re ꝓpria
Propter fugam ꝑmiſſum eſt creditori dicere ſibi ius ſua authori
b tate. *b* Item,ſi erat in p̃paratione fugæ,quãuis non eſſe in actu fu
17 gæ,ff.de pig.l.quæſitum,dic vt ibi.† Octauo quero pignoraui li-
brum pro x.Hæbreo,& accepi pecuniã, ex interuallo iui ad Hæ-
breum,& volo ꝙ reddat librum abſq; pecunia,nõ vult,accipio
per vim,nunquid tenear condõne ex hac lege. Vř ꝙ nõ,quia cre
ditor non dř poſſidere,l.j.§.ꝑ ſeruum, ff.de acq.poſ. In ꝯrium vř
quia vere poſſidet creditor. Sol.aut loquimur de poſſeſſione ve-
ra,& poſſidet creditor poſt traditionem,aut de poſſ.interpretati
ua & debitor quo ad quid poſſidet, vt l.ſciendum, §.creditor, q
ſatiſd.cog.ſed in caſu iſto priuabitur iure ſuo,quia creditor vere
18 poſſidet.†Supra dictum eſt de perſonis & de rebus,modo ſequi
tur videre de tpe,quia litera dicit,ante euentum,&c.quæriť,nũ-
quid iſta lex puniat expulſionē factã quocunq; tpe Quidã ꝙ nõ
factã poſt ſnĩam,gl.ꝯ puta ſi lata eſt ſnĩa pro eo,qui poſtea expu
lit,quia licet quis victoriam reportauerit, tñ ſnĩa non facit eum
poſſeſſorē,niſi ponatur in poſ.in qua nõ eſt ponendus ꝑ ſeipſum
ſed authoritate Iudicis,vt hic dř,ſi ꝑ nunciũ publicũ. Alio modo
qđ det licentiã illi,q vadat,& accipiat poſſeſſionē. Et ſcias ꝙ ĩter
dũ qs ingrediť poſſ.cũ Iudicis authoritate,ordine iuris p̃termiſ-
ſo,puta non citata parte,&c.& nõ valet,vt l.meminerint,§.e.in-
terdũ ſine iudicis authoritate,& hēt locũ hęc lex. Interdũ cũ Iu
dicis authoritate & ſeruato ordine,& tũc nec iſta lex,nec l. me-
minerĩt,hēt locũ,aut nullũ eſt decretũ ĩterpoſitũ.& hēt locũ hęc
lex,aut perperã,parte non citata,& tunc hēt locũ l. meminerint
aut interuenit iuſte decretum,& tũc nec iſta,nec illa,vt d.l.iuſte.
Quid ſi clã? format queſtionē ſub titulo tpis: dum iueras ad nũ-
dinas,clam intraui poſſeſſionē,poſt interuallum reuerteris,non
te admitto,hęc ſunt duo tēpora,vnum quo ad rem, quando clã
intro,aliud quo ad vim habet locum hæc lex, ſi clam ingrediēs
eſt in propoſito,& hēt animum retinendi , & eum reuertētē nõ
admittit,alias nõ. Pone,tu poſſidebas hanc domum , clauſiſti o-
ſtiũ,& iuiſti ad nundinas longe,ego aperio oſtiũ,& ingredior do
mum,poſſeſſio mea appellatur clandeſtina,& nõ violenta, tu re
uerteris,non admitto te,ſpolio te ciuili,nũquid dicemus, ꝙ ſim
c ſpoliator ciuilis & clandeſtinus poſ.naturalis,an intelligor *c* vio
d lentus. Dicit gl.in l.clam, *d* §.qui ad nundinas,& in l.ſeq.de acq.
poſſ.ꝙ intelligor violētus ad vtraque,ſ.quo ad ciuilē, & quo ad
nãlem,quia naturalis trahit ſe ad ciuilem,&c.l.ſi quis ex domo
ff.de fur. Iſta lex nõ eſt alibi , ſed vtrũ poſſit fieri robaria abſenti,
vado ad fundum tuum,in quo tu non es arripio bladum. tu nõ
vis accuſare me de furto,ſed de robaria,vtrũ poſſis;certe ſic, &
ita practicamus.ꝓ qua practica facit d.l.ſi quis. Super quarto ſe
quitur de pœna.dicitur ꝙ perdo dñium,vel ius,vtrum perdo ip
ſo iure,an per ſnĩam: Dic ꝙ vbicunque pęna amiſſionis imponi-
tur per legem,intelligitur per ſnĩam,non ipſo iure;niſi lex expri
mať,quod ipſo iure,vel loquatur in præteritum,l.iubemus,§.æ-
19 conomus,de ſacroſan.eccle.† Not.ꝙ delictum non eſt modus
priuandi quem dominio ipſo iure,niſi in caſibus expreſſis in iu-
re. Facit ad ſtatutũ ꝯ portantes ſalmas ꝯ deuetum.ſi nõ ſoluunt
vectigal,ꝙ domini quamuis priuētur iure ſuo,non tñ priuantur
poſ.propria,quia oportet ꝙ interueniat factũ hominis,ſ.ꝙ expel-
letur de poſſ.ut l.cum duobus, §.idem reſpon.ff.pro ſoc. Non a-
mittit.no.diſtinctionem trium temporum.ſ.futurum amittit,p̃
ſens amittit,præteritum amiſit,&c. Not.ꝙ verbum præſentis tē
poris idem operatur,quod verbum pręteriti perfecti,quod ſi fe
cerint,bonus tex.eſt iſta glo.allegat valde bonas leges,& quęrit
vltimo,an poſ.tãtum,vel proprietas æſtimetur. Gl.format octo
quęſtiones,poſtea vero circa gñalē mãm violentiarum recitat
quaſdam conſtitutiones punientes violentias,ſed de iſtis cõſti-
tutionibus habes melius in l. extat,quod met.cau.vtrum poſſeſ
ſio tantum,vel proprietas æſtimetur. Secũdo, ſi vſufructuarius
vel proprietarius eſt expulſus,an competat utrique,i.nũquid ſi
vſufru.eſt expulſus a tertio , proprietarius etiam poſſit agere ad
æſtimationem proprietatis ꝯ illum,ſ.vtrum ꝑ vſufru.proprieta
rius retineat poſſ.ciuilē,an proprio animo,& non ꝑ eum. Nam
ſi retinet poſſ. ciuilē ꝑ vſufructua. intelligitur expulſus vterque
alias non,& ſic nõ haberet cõdictionē ex hac lege. Et hoc eſt ve
rum,quia poſſeſſio vſusfruc . eſt ſeparata a poſſ.proprietatis cũ
ſeparatione,l.1.in fi.ff.vſufr.quemad.caue, & ſic expulſo vſufru
ctuario,non agit proprietarius,& eꝯ,& quod hic dicitur,nõ eſt
verum,ut no.in d.l.j.in fi.ff.vſufr.quemadm.caue.dixerunt.ſ.v-
no expulſo.veritas eſt ꝙ expulſo vſufr.non intelligitur expulſus
proprietarius,nec eꝯ,quia ſunt poſſ.relatiue oppoſitæ,quia vna
eſt libertatis,alia ſeruitutis. Quid ſi rem communē? dicas ꝙ pro
parte ſocij teneor ad æſtimationem , pro parte mea priuor iure
meo,& dominio,& ſic nota res erit a modo ſocij mei, & tamē
hæc habet ęſtimationē partis ſuę,ꝙ ſic ē reperire caſum, in quo
concurrit utraq;pœna l.& concurrit in utroq;caſu reſpectu di-
uerſæ portionis,tam priuatiuæ,q̃ pęnalis. habeo vſumfructũ in
fundo tuo,tertius poſſidet iſtum fundum,expello ipſum,perdo
ius meum,cui applicabitur illud? Gl.ꝙ naturã vſusfructus eſt ſꝑ
redire ad proprietatem,per conſolidationem,quotieſcũque ſe-
parať ab vſufructuario: videte vbicunq ; leges dicunt,ꝙ aliquis
cadat a iure ſuo ꝑꝑ delictum ſuum,ſi eſt tale delictũ,ꝙ reſpiciat
aliquam proprietatē,reddit ad proprietatē,ſi eſt ius inſeparabile
a perſona,moriť illud ius. Sed ꝯ videmus,ꝙ cõmoditas uſusfru
ctus eſt ambulatoria de perſona in perſonam,vt no.in l.neceſſa
rio,§.fi.de peric.& commo.rei ven. vnde probabilius eſſet dice
re,ꝙ commoditas applicaretur expulſo,ſed non ipſum ius for-
20 male,l.ſi finita,§.ſi de vectigalibus de dam.infec.† Deinde quid
de Iudæis,&c. Inuado mancipium Chriſtianum,an ius meũ ap
plicabitur expulſo? Certe non, quia non eſt capax iuris mei.ſed
potes ponere exemplum in ſpurio,qui expellitur cum ipſe poſſi
deret hæreditatem , an applicatur ſpurio ius expellentis? certe
non,cum ipſe non ſit capax ſucceſſionis hoc eſt verum de tota
ſucceſſione uniuerſali,ſed de iure ſingulari,& particulari unius
rei,quæ poteſt ipſi ſpurio uendi & donari, bene applicareť ſibi.
e Pone *e* quod poſſum petere ſortem & pænam,nunquid per peti
tionem vnius excludar ab alio? Reſpondeo quandocunque po-
teſt peti ſors & pœna legalis.poſſum diuidere libellum,& pete-
re primo vnum, nec præiudico mihi in altero,vtrum ſi fert ſen
tentia ſuꝑ ꝯdictio ne ex hac l.poſſit appellari ? condictio ex hac
lege,competit ad duo , ſcilicet ad reſtitutionē poſſeſſionis,& vt
puniatur ſpoliator.ſententia lata eſt ſuper utroq;,vtrum poteſt
appellari ſuper vtroque? Gl.dicunt ſimpliciter,ꝙ poteſt appella-
ri. Aut loquimur reſpectu poſſeſſionis reintegrandæ,& tunc qa
ſapit merum poſſeſſorium,non poteſt appellari:aut reſpectu iu
ris priuatiui,pone ꝙ poteſt appellari reſpectu pęnæ.gl.dicit ſim
pliciter,ꝙ poteſt appellari,qñ ſunt ita connexa,ꝙ non ſit pars ſe
parabilis a parte,qa illud qđ ſapit poſſeſſoriũ,eſt ita connexũ cũ
pęna,qđ non poteſt ſeparari & auferri,& ita poteſt appellari a to
to,de ulti.parte gl.habetis melius in l.extat,ff.quod met.cau.

ADDITIONES.

a Sed. Vide Bar.in l.j.ſupra eod.

b Sua authoritate. Quid ſi non eſt in fuga,ſed præparatus fugere,an poſſim eum ca
pere,vide Ange.in l.nemo carcerem, inf.de exac.tri.lib.x.ubi dicit , quod oportet
ipſum eſſe in fuga,nec ſufficit eſſe de fuga ſuſpectum,per Bald.facit l. Pedius,ff.de
incen.rui.& nau.in pri.et ꝙ no.Bal.et Im.in l.diuortio,in prin.ff.ſol.ma.et expreſ
ſe Bal.in l.generali.inf.de Decu.lib.x.in l.pe.ſup.de pig.act.

c An intelligor. Et ita Ang.illam l.practicat in 6.col.uide eum omnino,et Bal.in c.j.
ver.ſimiliter,quib.mod.feu.amit.

d Glo.in l.clam. Certe gl.et Doct ibi dicunt,ꝙ naturalis remanet clandeſtina, et ci-
uilis uiolenta,et ꝙ debeat agi interdicto vnde ui ad ciuilem,et poſtea uti poſſide-
tis pro naturali.

e Pone. Vide Bal.hac eadem lege,et quæ proprie dicatur uiolentia,vide not.in l.j.§.
quid ſi vi ff.quod ui aut clam,et in l.vim facit,ff.de vi et vi.ar.

LEX VIII.

1 *Interdictum momentaneum poſſeſſionem proſequitur.*
2 *Iudicium recuperandæ poſſeſſionis,an ſit momentaneum.*
3 *Inſcriptione requiritur,quando de uiolentia ciuiliter agitur.*

Momentaneæ. Pro momētanea poſſeſſione recu
peranda proponens interdictũ , ſe
inſcribere non tenetur.h.d. Vel ſic, In nullo interdicto quod pro
ponitur,inſcriptio requiritur. Ad euidentiam quicunque inten
tat crimen,qñque lege Iulia de vi priuata,qñque lege Iulia de vi

a publica,poterat dubitari,an teneẗ ſe ĩſcribere.*a* Determinat hęc
lex,ꝙ non,qñ agit ciuiliter propoſito interdicto. Interdictũ ꝯpe-
tens pro mometãnea poſſeſſione recuperanda,ſm primã lectu
rã:vel qualitercunq;,puta adipiſcendæ,vel retinẽdę,ita quod lo
1 quaẗ in quolibet interdicto,ſm aliã. vtraq; vera.† Not.ꝙ hęc lex
præſupponit,ꝙ interdictũ mometaneũ poſſeſſionẽ proſequitur.
Secundo,ꝙ non oĩs violentia expulſiua pertinet ad vim publicã
quia non ea,quæ ſine armis ad vim priuatã:vnde iſtæ qualitates
diſtinguunt maleficia,vt leges punientes ipſa. Tertio,ſuper inter
dictis dẽt mox.i.celeriter procedi; tñ vt dicã,ſeruatis ſubſtantia-
lib.iudiciorũ.i,oblato libello,& lit.cont. Itẽ qđ vbi crimen ciuili
2 ter proponitur,inſcriptio nõ requiritur.† Op.dr̄ hic,ꝙ iudicium
recuperandæ poſſeſſionis eſt momentaneũ. ꝯ dictũ eſt in l. ſi qs
in tantã,quod a proprietate per ſnĩam cadit inuadens: ergo dã-
nũ & pręiudiciũ violentiæ eſt perpetuũ & irreparabile. Reſpon.
aut conſideras vim interdicti,& eſt momenta. poſ. & ita loquiẗ
hic ſuper verbo,interdictũ,aut vim nouæ conſtitutionis, ſi qs in
tantã,& tunc,aut illa conſtitutio proponiẗ,& ſnĩa non dr̄ eſſe ſu
per momentanea poſſeſſione, aut non proponiẗ,& tunc ſic,qa
b ſemper modus agendi eſt reſpiciẽdus. Exẽplũ,poſſidebas *b* rem
meã, filius vel ſeruus te deiecit me non mandante, nec ratificã-
te,certe non nocet mihi factũ ſerui mei,vel filij,nec punior p ꝯ-
ſtitutionẽ,ſi quis in tantã,de reſtit.ſpol.c.cũ ad ſedẽ,tñ poſſeſſio
debet reſtitui ſpoliato,& ceſſat pęna,ſi pater non ratificat. Item
opp.ꝯ,ꝙ non procedatur celeriter.j.e.l. nõ ab re. Inſt. de interd.
§.hodie,& l.j.ſ.ſi de momen.poſ. Sol.ſcias,quod dictio,mox,po
niẗ plurib.modis:aut exponis mox.i.ſine ſolennitate antiqua,&
iſta expoſitio eſt vera,qa ñ tenemus antiq̃ ſolennitatẽ, ſed rei ef-
fectum,aut loquimur de ſubſtantialib.iudicijs,& nõ ſunt omit-
tenda. Vel aliter,aut de iure veteri,& nõ reqrebaẗ libellus,ſed vi
ua vox ſufficiebat,aut de iure nouiſſimo Authenticorũ,& eſt ne
ceſſarius libellus,& alia ſubſtãtialia. De ſecũda lec.qro vtrũ iſta
c lex vendicet ſibi locum in quolibet interdicto; & vr̄ ꝙ nõ,qa dt
ſp,&c.& ſic tex,hic adaptaẗ tm̃ vi expulſiuæ.gl.no.dicit,ꝙ lex il-
la loqẗ in qualibet violentia.ſ. turbatiua. ſi turbas me in poſ.nõ
ſinẽdo me colere,arare,vel ſeminare,&cæt. certe teneris mihi ſi
cũ armis.l.Iulia,de vi pub. ſi ſine armis, teneris leg.Iul.de vi pri-
3 uata,ꝙ vix alibi bene reperies † Quæro,nũqd qñ agitur de violẽ-
tia,requiritur inſcriptio? Rñ.aut ciuiliter agitur,& non requiri-
tur,aut criminaliter, & requiritur: ideo ſi verba intelligas,q̃ſtio
eſt ſoluta,nam inſcriptio ad pęnã talionis,eſt inſcriptio ad ſimi-
litudinẽ ſupplicij: ſed in ciuili non cadit ſuppliciũ, ſed cõdemna
bitur pars parti in reb.familiarib. ſed in criminali ſic,ſiue ſuppli-
cium ſit in corpore,ſiue alias,vt l.in ſeruorum.§.fi. ff.de pęn.

ADDITIONES.

a Inſcribere. Vide quod not. Bald.in l.2.ſup.de fid.inſt.& inf. in fi.& in l.ſi quis ad ſe fundum,inf.ad l.Iul.de vi.

b Exẽplũ,poſſidebas. Intellige tñ vt p gl.& Doct.in l.ſi quis in tantã,ſup.e.& gl hic.

c Interdicto. Sed contrarium tenet Bar.in l.iniuriam,§.pars,ff.de iniur.gl.fin.hic non non probat opin.Bal.ſed potius contra, & ita allegat Bal. in diſputatione ſua,inc. accuſatus,in prin.

LEX IX.

1 *Vtenſilia, & res quæ ſunt in domo, probari non poſſunt,niſi per familiares.*
2 *Lege contra delinquentem diſponente,prius de crimine conſtare debet.*
3 *Intereſſe duobus concurrentibus probatur per iuramentum.*
4 *Iuramentum in probationis ſupplementum quandoque defertur.*

a Si quando. *a* Cõtra uiolẽtũ ꝯſtito d violẽtia,dãna & ĩ-
tereſſe ꝓbanẗ p actoris iurm,iudicis taxa-
1 tione p̃miſſa.h.d.† Ad euidentiã p̃mitte,ꝙ vtẽſilia,& res,q̃ ſũt in
domo,nõ pñt bene probari,niſi probarenẗ p intrinſecos domus
meę,& familiares,ſed iſti ñ admittunẗ,in ꝓbatione cãę meę. Po
ne ꝙ aliqs expulit me de domo,vbi habebã mobilia , & ſic erat
mihi ꝓbõ impoſſibilis ex una parte de iure, ſi volebã probare p
familiares,q ñ admittũẗ,& ex alia parte de facto,qa p extraneos
nõ pñt probari res,q̃ ſunt in domo.l.2.j. qñ & quib.quarta pars
đbeẗ.li.x.vidẽs hoc Imperator, facit hãc ꝯſtitutionẽ notabilem.
Caſus. Quidam expulit me de domo,& res ad manus ſuas pue-
nerũt,vel nõ, nõ curo, q̃ro, qũo p iſtis rebus eſt mihi ꝯſultũ,cũ
difficilis,& fere impoſſibilis ſit iſta ꝓbatio? Rñd.ꝙ ſi facis fidem
đ violẽtia expulſiua, hoc ꝓbabitur p iurm tuũ : tñ primo dẽt p̃-
mitti iudicis taxatio,ſcđo p̃ſtatio iuri, & tertio ſnĩa ꝓferẗ,opor-
tet prĩcipalr ꝯſtarẽ đ violẽtia,anteq̃ pueniaẗ ad iurm ꝯ crimino
ſũ,ꝓbaẗ p iurm,nõ crimẽ, qa dẽt plene ꝓbari,ſed ſuppoſito cri-
mine p iurm.ꝓbaẗ intereſſe pſonarũ. No.tex.plura p̃ſumiẗ hr̄e ĩ
domo diues,q̃ pauper. Cõdẽnare, alias ſi ꝯdẽnat in minus,facit
litẽ ſuã quoad actorẽ, ſi ꝯdẽnat in plus,facit litem ſuam quoad
2 reum.† No.ꝙ qñ lex vel ſtatutũ diſponit aliqd ꝯ delinquentem,
b prius dẽt ꝯſtare de crimine. Dicit ſtatutũ *b* ꝙ in homicidio homi
cida ponaẗ ad torturã, ad hoc vt Iudex hẽat arbitriũ torqndi ho
micidã:oportet ꝯſtare de morte interẽpti,& đ corpore, alias ne
mo dẽt torqueri: vł niſi alia occurrãt, q̃ occurrere dẽnt in tortu
3 ra.l.j.§.j.ad Sylla.† No.ꝙ duobus *c* concurrentibus.ſ.dolo rei &
c difficultate ꝓbationis.ꝓbaẗ intereſſe p iurm.& utrumq; interue
nit hic iſta regula. Inſt.de ver.ob.§.pen.in glo. Item no. hic ordi
nem:primo taxatur,&c. Opp.dicitur hic,quod ſtatur iuramẽto
actoris,contra,iuramentum nõ debet deferri loco plenę proba-
tionis,ſed bene poteſt deferri loco ſemiplenæ ꝓbationis,vt ſi eſt
ſemiplene probatũ p teſtes:alia ſemiplena probatio probatur p
iurm,vt ſ.q accuſare,ſ.de eden. Reſp.qđ eſt ſpeciale pp dolũ rei,
4 & difficultatẽ ꝓbationis,q̃ procedit facto rei.h.d.gl.† Conclude
d ergo *d* quod iurm qñq; defertur in probationis ſupplementum;
qñq; obtinet vim totius probationis,vt hic dixi,quod requiruñt
duo,ſcilicet difficultas probationis,& dolus. Pone quod reus nõ
eſt in dolo,nunquid defertur iuramentum? Exemplum,dicit ſta
tutum,quod quando violentia committitur ĩ diſtrictu alicuius
villæ,quod villa emendet damna,nunquid probabitur cõtra vil
lam,vel dabitur iuramentum? Quidam quod ſic per hanc l. con-
trarium eſt verum,quia in villa,quæ conuenitur ex facto tertij,
deficit alterum.ſ.dolus. Nam villa non eſt in dolo, licet ſit diffi-
cultas probationis,& pro tanto non ſufficit iuramentum , quia
deficit dolus,vide hic per Cyn.& per Bar.in l.ne quid,de incen.
rui.& nau.& adde no.per Bar.in l.cum filius,de ver.ob.

ADDITIONES.

a Si quando. An in diſputationibus l.habeat locum in omni violẽtia,vide Inn.qđ ſic in c.1.extra,de his quæ vi,met.ve cauſa ſequitur Bal.in l.1.in ver.modo cõtra hoc opp.ſup.de ſent.quæ pro eo ꝙ intereſt profer.& dixi hic poſt Bar.

b Statutum. Vide Bar.hic,& in l.diuus,in fi.ff.de teſt.mil.

c A.B.No.ꝙ duobus. No.ꝙ ſi intereſſe põt aliter probari quam per iurm, nõ requiriẗ iurm,vide qđ elegan.no.Bal.in l.contra negantẽ,ſup. ad l. Aqui. & an iſta lex habeat locũ in furto,vt probetur per iurm quantitas rerũ furto ablatarũ,vide Bald. in c.j.§.furtũ,de pac.iur.fir.in x.col.Bar.in l.pe.de in li.iur.& vide Bal.in leg. nata, §.quæcunque.ff.nau.cau.ſtab.dicit ꝙ ſi cauetur , quod de dãno dato ſtatur ſacro accuſatoris.nõ erit ita in furto,niſi quatenus diſponeret ius cõmune,vt hic vnde ſi qs portat ſarmẽta de vinea tua,nõ qa ipſe incidit,ſi portauit ĩciſa ſarmẽta,ſi nõ dedit dãnum,ſed commiſit furtũ,non ſtabitur ſacro accuſatoris facit l.furta,ff.de in lit.iur.intellige,nõ ſtabiẗ de ipſo furto,ſed de æſtimatione ſic probato furto.

d A.B.Conclude ergo. Tene menti, ꝙ ſtatur iuramento actoris, quando reus fuit in dolo in faciendo,ſecus in omittendo,quod eſt no.dignum,vide hic Cy. D. Ant.in c fi.qđ met.cauſa Bar.in l.ne quid ff.de incen.rui.& nau.& l.1.ff.fur.aduerſus nau. in l.in actionib de in lit.iur.Dy.in l.1.ff.quando ex fac.tut.& ibi Nic.de Neap.Bal. in c.1.§.furtum,de pa.iur.fir.Do.Pe.in c.dilecti,de foro comp.in 8.q.& in c.ſicut, el 2.de iureiu.& Bal.in c.1.de reſt.ſpo.qui allegauit iſtã l. pondera, quia forte non bene dicit ex eo, quia propter duo iuratur damnũ paſſum primo , quia eſt in dolo reus:ſecundo,quia difficultas eſſet probandi ita no.hic, & in d.c.fi.quod met. cau. ſed in caſu iſtius,l.eſſet dolus non tamen eſſet difficultas probandi ergo remanebit legis diſpoſitio firma,vt dixit D.Lud.Ro.in l.admonendi, ff.de iureiu. licet idẽ quod Bal.& uide gl.in cap præſentium,de teſt.

LEX X.

1 *Poſſidens nomine alieno & quęſtionem in iudicio referens,dicitur ſimilis ſpolianti.*
2 *Iudiciorum ordo eſt obſeruandus.*
3 *Pœna legalis vna cum ipſa re deducitur in condemnationem.*
4 *Libellus conditionalis, an ſit admittendus.*

Non ab re. Alieno nomine tenens,ad reſtitutionẽ cõ-
uenitur vſque ad ſententiam, ſine cã nõ re
ſtituens damnatur ad reſtitutionem,& inſuper ad rei æſtimatio-
nem.h.d.not.& eſt ſingularis l.ꝯ colonos inquilinos precario te
nentes,& quolibet alieno nomine poſſidentes. Caſus , Locaui
fortalitium meum,Titio p certa penſione vſque ad annum,an-
no completo dico,quod reſtituat poſſeſſionem , dicit quod non
vult:ego ſine manu armata nihil poſſem facere,oportet facere p
Iudicem,vado,& propono coram iudice,& peto quod reſtituat
iſte eſt in mora reſtituendi,vſque ad ſententiam,quæ ſunt partes
Iudicis contra iſtum conuentum. Eãdem quęſtionem formo ĩ
eo,qui habebat temporalem vſumfructum,qui finito tempore
non vult reſtituere,& eandem formo in commodatario ad tem
pus,& eandem formo in eo,qui tenet precario. Reſpon.ſi perſe-
uerat in mora vſque ad ſnĩam,nullam habens cauſam retinen-
di,condemnaẗ in reſtitutione,& in æſtimatione fortalitij,rei,vel
fundi,&c.quemadmodũ.no.ſimilitudinẽ,de qua Dy.in ca. q ad
agendum de reg.iu.lib.6. Sicut expellens per vim tenetur condi
ctione ex l.ſi quis in tantam,ita hic colonus & inquilinus. Not.ſi
militudinem inter expulſum & expulſorem nolentem reſtitue-
re in iudicio,qui poſſidet nomine aliena,& ideo dicit Dy. quod
iſti non poſſunt opponere exceptionem dominij: quia ſpoliatus
debet ante omnia reſtitui,& iſte opponens exceptionem domi-
a nij intelligitur ſpoliare,*a* ergo &c.ita dicit Dy.in d. c. & facit hic
tex.nec ſubaudi ita recuperare ſibimet detentori.protinus,id eſt
1 non expectato iudiciorum ordine. Not.† quod alieno nomine
b poſſidens,*b* & quęſtionem in iudicio referens,eſt ſimilis ſpolian
ti.facit ad dictum Inn.qui dicit,quod eo ipſo,quod quis in iudi-
cio contendit ſe poſſidere contra me poſſeſſorem.eo ipſo intel-
ligitur turbare.& quod alieno nomine quandoque habet iuſtã
cauſam non reſtituendi,quo cauſam ſicut iuſta cauſa excuſata
culpa,ita a pęna huius cõſtitutionis. Tertio no.quod vſq; ap ſen-
2 tentiã licitũ eſt reo pęnitere,ſi pęnã legalẽ vult euitare.† Quarto
no.ꝙ pęna legalis deduciẗ in condemnatione vna cum ipſa re.
dicit hic ꝙ allegatio põt competere colono inquilino, &c. iſtud
videtur

ADDITIONES.

a Spoliare. Vide Bar,& Bal.in l.ſi quis condictionis.ſup.loc.

b Poſſidens Vide Bal.in l.ordinarij,ſup.de rei ven.& dum Bal.hic alle. Inno.fortaſſe voluit eum allegare in c.ſuborta,extra de re iud.

vr̄ impoſſibile, nam q̄ allegatio p̄t cōpetere ꝙ rem meã non reddas mihi? Rñdeo, quod imo allegatio, & iuſta retentio cōpetere p̄t, vt ſi ago ↄ colonũ non finito tp̄e cōductionis, & ſoluit, vel eſt paratus ſoluere penſionē, non ne colonus hēt iuſtã retentionē? Certe ſic. Itē ſi finitū eſt tp̄s, & fecit expenſas: p̄ot retinere pro ex
3 penſis. l. colonus, ff. de vi & vi ar. † No. ꝙ colonus, vel inquilinus pp expenſas factas in re, habet retentionē donec expenſæ reddã
4 tur. Itē dr̄ hic, ꝙ ſi expectat, &c. † Not. iudiciorũ ordinem obſeruandũ, licet dñs agat ↄ colonũ inquilinum, vel p̄cario tenentem ad reſtitutionē poſſeſſionis. ordo aūt eſt, vt libellus offerat, & lis ↄteſtet. gl. ſubijcit notabilē q̄nē, q̄uo in eadē ſnīa p̄t condemnari colonus, vel inquilinus ad reſtōnē poſſeſſionis, & æſtimationē rei? Rñ. ꝙ hoc fiet officio Iudicis, ad quod facit ff. de ędi. edi. l. ędi les. §. itē ſciendum, q̄a ea, ꝙ veniunt incidenter poſt lit. cont. pertinent ad offm̄ Iudicis. i. veniunt in cōſequētiã, ēt ſine bello. vel di
a citgl. erat ita petitũ, & actũ ĩ libello, a ſi dico talē debere &c. Et ꝙ tranſiuit tp̄s reſtitutionis, ſi nō reſtituit vſq; ad ſnīam, ꝙ cōdemnetur vſq; ad reſtitutionē, & æſtimationem. Not. ꝙ procedit iſte libellus conditionalis, ꝙ q̄n ſors eſt de p̄ſenti, pęna quę eſt in conditione de futuro, p̄ot adiungi in eodē libello. Caue tibi q̄n agis hoc modo condōnali, intentare debes cōdictionem ex lege, q̄a ex hac ead. lege venit reſtitutio poſſeſſionis, & pęna ex ↄtu, puta ex locato, q̄a poſſet dubitari. Sed ex nã huius l. eſt, ꝙ poſſit eodē libello experiri. Sed ſi cumulares actionē ex ↄtu, & condōnem ex hac lege, eēt maior dubitatio, q̄a quoties duo iudicia ſic ſe habent, ꝙ per ſnīam vnius obſtat exceptio rei iud. in alio nō p̄nt cumulari, ff. de exce. l. fundum. & le. fundi. aut vtrumq; venit ex ea. lege, & vtrumq; p̄ot intentari in eo. libello, aut diuerſis, & ſic dico, ꝙ in mã diſiunctiua procedit libellus diſiunctiuus, & non in mã cumulata, vt hic, & s. loc. l. conductores. de ver. ob. l. 2. §. itē ſi.

A D D I T I O.

a In libello. No. ad q. Bar. in l. ſi quis iniuria, ff. de iniur & bonam gl. in c. Raynald. in verſ. ſi contra ipſum veniret. extra de teſt.

L E X XI.

1 *Occupans poſſeſsionem vacantem reſtituere tenetur.*
2 *Argumentum non eſt verum, ergo eſt alienum.*
3 *Alienum eſſe, quod ſuum non eſt, quiſque ſcire debet.*

a **Cum quærebatur.** Occupãs poſſeſſionē vacãtē a tenet eã reſtituere dño, quēad modũ tenet inuaſor, vel fur. h. d. notabl'r, & eſt vna de quinquaginta deciſionib. Iuſtiniani. lex iſta inducit nouũ poſſeſſoriũ recuperandæ; nec proprie eſt adipiſcendę, vel retinendæ, ergo eſt reperire. quartũ poſſeſſoriũ ab iſtis tribus, & de iſto loquit̄ hęc lex. Caſus. Aduocati Illirici. i. Sclauoniæ, q̄ eſt ↄiuncta ciuitati Cōſtantinop. q̄onē poſuerunt corã Imperatore. Quidã dñs cuiuſdã poſſeſſionis vl' rei, fuit diu abſens, & poſſeſſio remãſit a nemine poſſeſſa ꝑ longũ tp̄s, reuerſus inuenit rē ſuã occupatã; vult recuperare, difficile eſſet ei ꝓbare dñiũ, & iō non audet ꝓponere rei ven. q̄ritur vtrũ habeat aliq̄d remediũ; Rñdet Imperator, quare dubitatis? Rñ. q̄a nō videmus, ꝙ aliq̄d remediũ habeat locũ, niſi rei vē. nã nō dat̄ remediũ recuperatiui ĩterdicti, q̄a illud dat, q̄n poſſeſſor expulſus poſſidebat tp̄e expulſionis ergo &ce. Itē, ꝙ vi aut clã, q̄a fit ex capite, q̄d fit me ꝓhibēte & nolēte; & capite, ꝙ fit, q̄n me ignorante, timens ſe a me poſſe repeli inuaſit poſſeſſionem, rñdet Imperator de nouo cōſtituēdo, ꝙ ad inſtar inuaſoris, poſſeſſionē reſtituere tenetur. Sed inſtat. nōne iſte p̄t dicere ſe iuſte ignoraſſe, q̄a credebat ſibi licere, q̄a nemo poſſidebat? Rñ. ꝙ iſta allegatio nō eſt admittēda, q̄a quiſq; dēt ſcire eſſe alienũ, q̄d ſuũ nō eſt, hoc probatur argumento a ſimili. Pone ꝙ inuenio rem in itinere, & vtor ea & contrecto, teneor furti, q̄a q̄d ſciebam non eſſe meũ, debeo ſcire ad alium pertinere, & ideo poſſeſſionē reſtituere cogor, & ita in re mobili dicit. Vacua. i. vacuãte violētia. rō, quare non diffiniebant permittentes, in quo iudicio eſt difficile probare de dñio directo reſtituendæ condictione ex hac l. ſi milis eſt interdicto vnde vi. in hoc tñ differt q̄a ibi proprie agitur de poſſeſſione reſtituenda, quia non proprie p̄ot dici reſtitutio, quia nemo poſſidebat, q̄n inuaſit alienam rem. ſ. mobilē. His videlicet, limitat conſtitutionem ſuã. ſ. p̄dicta eſſe vera, niſi iſte inuaſor p̄ſcripſerit 30. ann. tp̄e hoc de iure canonico non procede
1 ret, quia iſte non habet bonã fidem. † Not. ꝙ ſua authoritate occupans poſſeſſionē vacantē, tenetur eam reſtituere, q̄d eſt verũ, niſi iudicis autho ritate, ſeruato iuris ordine, fuerit in poſſeſſionē inductus, nã & ↄ abſentes procedunt iudicia. l. ab eo. §. quo. & q̄n iud. & ꝙ ille intelligitur eſſe punibilis, quia qui ſua authoritate
2 ſe in poſſeſſionem intrudit. † Secundo no. ꝙ iſta eſt bona cōcluſio, nō eſt meum, ergo eſt alienum, tñ fallit in reb. ſacris, & alijs, q̄ in nullius dñio ſunt, ſ. ꝙ dñs de cuius ꝑiudicio tractatur ſp ↄ
3 dicere cenſet, ēt ſi poſſeſſio vacet. † Vlt. no. ꝙ licet res mobilis a nemine detineatur, eam occupans, quam ſcit ad ſe non pertinere, tenetur furti dominio. apparatum huius legis omitto.

A D D I T I O.

Vacantē. An poſſeſſio vacans poſt mortē dicatur vacãs. Vide Bal. in l. ſi. in prin. ſup. de edi. diui Adr. tol. & de intellectu huius l. & l. inuaſor, ſup. eo. uide Bal. in l. improba. ſup. de acq. poſ.

Si per vim, vel alio modo, abſentis poſſeſſio turbata ſit. Rub

Nota in rubrica, quod licet quis ſit abſens, tamen poteſt ĩ poſſeſſione turbari, ideo dictio turbata, quandoq; ponitur, ꝑ vi inquietatiua, quandoque pro vi expulſiua; vnde dicēdo, quod tu
a turbaſti a me, expellendo me de poſſeſſione, procedit libellus. Quærit gl. quandoq; quis turbat per vim, quandoq; propria authoritate aduerſarium turbat, quãdoque & authoritate Iudicis turbat, cum authoritas fuit minus bene interpoſita.

A D D I T I O.

a Turbaſti. Vide l. 1. & ibi no. ſup. ubi de poſ. agi opor. & intellige iſtam ru br. in l. 1. inf. eo. & ibi Bal. ſ. quando quis poſſidet per alium. No. hic, quod verbum turbare, refertur ad uim expulſiuam, quod no. pro libel.

L E X P R I M A.

1 *Ignorans, poſſeſſione ſua priuari poteſt.*
2 *Legis virtus eſt legitimare ſeruos in iudicio.*

IVdices. Dicit Butriga. mirabilia ponit hęc lex, ꝙ ad recuperãdũ poſſeſſionē abſentis admittuntur carentes mandato, ſupple cauentes de rato, & ſerui, q̄ alias in iudicio eſſe non poſſunt, ſed licet admittant̄ ad cãm poſſeſſionis, non tñ admittunt̄ ad cãm ꝓprietatis. h. d. & non eſt alibi. Caſus. Dñs poſſeſſionis abſtauit ſe de ciuitate Peruſij, & iuit Bononiam ad legendum, dimiſſo, in poſſeſſione quodã cuſtode inquilino, vel ſeruo, vel amico. illo ſic abſente, quidam expulit iſtum inquilinũ de poſſeſſione, & poſſeſſionē occupauit. dñs de hoc nihil ſciebat; vñ iſte expulſus vult agere in iudicio noīe dñi ſui, & recuperare poſſeſſionē, nunqd p̄ot? Vr̄, ꝙ nō. primo in ſeruo, q̄a non p̄ot eſſe in iudicio, ſcđo in oīb. alijs, q̄a nō habent mãdatũ ad agēdũ noīe dñi, ergo &c. Oriũ ſtatuit Imperator, ꝙ poſſit petere reformationē ſimplicis poſſeſſionis; nec obſtat exceptio ſeruitutis, aut exceptio, ꝙ ei non habeat mandatũ. Sed pone, ꝙ nō curauit agere, q̄a ſępe facta aliena faciens negligit, deinde dñs reuertitur, nunqd obeſt ei negligentia illius, q̄ agere neglexit, & nũ q̄d poſt annum vtilem admittit̄ ad agendũ ēt de eo, ꝙ peruenit ad violētũ? Rñ. ꝙ ei non obſtat negligentia, & poteſt agere. Sed inſtat, nunqd iſti ſerui admittant̄ ad agendũ ſuper rei vendi. Rñdeo, ꝙ non. ſatis eſt. n. ꝙ admittũtur in recuperatorio interdicto In proprietate ſine mandato non admittunt̄ ſuꝑ hoc. Fallit in ↄ iunctis perſonis, q̄ admittuntur ad agendũ āt de proprietate cũ cautione de rato abſtium. ſ. nomine priuati. † No. in abſtia quē poſſe poſſeſſione priuari, licet ignoraret. hoc uerum, q̄n per aliũ poſſidebat, & ille alius eſt expulſus vt ff. de acq. poſ. l. peregre, §. quibus explicitis, vt hic in iure. i. ĩ iudicio formidabile. No. ↄ violētos formidabile miniſterium, ꝙ ſeuerum Iudicis. Quolibet titulo, vel cuſtodi, vel alio, ſeu ſeruo. idē in monachis. facit, ꝙ no. ĩ l. ſi longius, in fi. ff. de iu. idē in filio q̄ tenebat abſte p̄re. q̄a ē hēt legitimã perſonã ſtandi in iudicio ad recuperandã poſſeſſionem caſus eſt hic. Nec eos, hic remouet primã exceptionē, q̄ obijciebatur, tu non hēs mandatum. Mandata. i. commiſſa. Defenſio. i. actio, quia non habebat mandatum ad agēdum. Nec ſi ſerui. ſecunda exceptio quæ remouetur, q̄a obijciebatur exceptio, ꝙ ſer
1 uus non poteſt eſſe in iudicio. † Et no. ꝙ virtus legis eſt legitimare ſeruos in iudicio, ibi, quia. i. eo, ꝙ rō motiua. Elapſa. i. anni vtilis recuperandæ, ꝙ non peruenit ad violentũ, reſtituatur. no. ſpoliatum reſtituēdum ſine alio interuallo tp̄s, unde tempora, quæ dantur iudicatis, non dantur ſpoliatori. Litigaſſet. i. obtinuiſſet. Cui. hic ponit quid ſi iſti, qui debuerunt agere, non egerunt, ſed fuerunt negligentes; cui. ſcilicet domino fieri poteſt propter facti attingentiam abſentis enim merito abſens etiam poſt annũ auditur. Poſſeſſioni, quando non eſt perpetuum. Per iniuriam, ideſt per violentiam. Sed reformato ſtatu poſſeſſionis ſuper cæteris, eſt ſuperſedendum, donec reuertatur dñs vnde ſuper proprietate, & ſuper fructibus in ſequentibus proprietatem, iſtę per ſonæ non admittuntur ex diſpoſitione huius l. Litigij. i. proprietatis iudicio. i. agendi proprietate. Iuſtis. No. tex. optimum, vnde ſeruus non admittitur in hoc caſu ſuper proprietate. Ibi, cũ valde rō ꝙ non admittitur in proprietate, quia valde ſufficit poſſeſſionem reformari, licet proprietas cum eis, nequeat ventilari. Glo. quærit, vtrum iſta lex ſit gñalis in omni poſſeſſorio, quod ſi nus ſeruus eſt expulſus de poſſeſſione, ꝙ vix conſeruus eius p̄ot experiri, & non intelligas de ſeruo cuiuſcunq;, ſed de ſeruo abſentis alius ſeruus. ſ. abſentis, qui in hoc caſu poteſt cōſequi. intereſſe dñi. Alia gl. dicit, ꝙ iſta lex eſt gñalis, tñ iſti non p̄nt intentare condictionem ex l. ſi quis in tantam, q̄a habet mixtam cauſam poſ. & proprietatis, & iſti a proprietate excluduntur.

L E X II.

1 *Proceſſus factus contra non citatum, non valet.*
1 *Litis conteſtatio requiritur in iudicio poſſeſſio.*

Nec imperiale. Nec authoritate reſcripti, nec authoritate ĩterlocutoriæ Iudicis, poteſt non citatus de poſſeſſione repelli. habuiſtis in l. meminerint, & no. in l. ſi quis in tãtam, nō poteſt enim Iudex niſi auditis ambabus partibus ferre ſententiã, ſed debet cauſam examinare, &c.

abſente,i.nõ citato nec audito,Pãdũtur merito,oportet ꝙ par-
1 tes allegent iura ſua,& ſic poterit Iudex ferre ſñiã. Not.† pceſsũ
2 factũ ꝯ nõ citatũ vel nõ auditũ,nõ valeret.† No.gl.ꝙ hic ẽ caſus
ꝙ ĩ iudicio poſ.requirit li.cõt,qa tunc incipit audire vtraq; partẽ
& in hoc fundat ſe Bar.ꝯ.Guil.ꝙ requirat in poſſeſſorijs litis con
a teſtatio.l.naturaliter,§.nihil cõe,ᵭe acq.poſ.dimitto pro nunc.

ADDITIO.

a Phil.Dec.Commune.Et ibi uide per Alex.& Bar.vltra.ff.nihil commune.in l.fi.C.de edic.diui.Adria.tollen.

Vti poſſidetis. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Interdicta quædam ſunt adipiſcendæ poſſeſſionis,quædam retinendæ.*
2 *Interdictum poſſeſſionis retinendæ,qualiter ordinatur ad petitorium.*
3 *Poſſeſſor iniuſtus vincit interdum in interdicto,vti poſſidetis.*
3 *Poſſeſſiones quædam ſunt ſubordinatæ,& quædam oppoſitæ.*
5 *Indiuiſa portio illa dicitur,quæ non poteſt ad oculum demonſtrari*
6 *Interdictum uti poſſidetis,pro fundo locum habet.*
7 *Directum,& vtile quid ſint.*
8 *Poſſidens uincit interdicto,uti poſſidetis.*
9 *Iudiciũ uti poſſidetis,eſt duplex & reciprocũ quia quilibet eſt actor & reus.*
10 *Interdictum uti poſſidetis quando dicitur duplex.*
11 *Turbans omnis tacite aſſerit ſe poſſidere.*
12 *Poſſeſſio ciuilis ſi ab exiſtẽte in nũdinis perdat,qualiter recuperari poſſit.*
13 *Poſſeſſio apud duos diuerſo iure poteſt eſſe inſolidum.*
14 *Poſſeſſiones duæ in eadem re,an reperiri poſſint.*
15 *Poſſeſſio acquiritur per precarium,& transfertur,& quomodo.*
16 *Contractum ſecundum naturam in dubio iudicamus.*
17 *Iuramentum eſt ſpecies probationis.*
18 *Poſſeſſio ciuilis propter iuris adminiculum ſemper præfertur naturali,niſi naturalis deſcendat ab alia ciuili.*
19 *Probationũ paritas ꝓpter potiora iura poſſidẽdi reducit ad imparitatẽ.*
20 *Proponens rei uendicationem,ſi non vult ſatiſdare,tenetur transferre.*
21 *Interdictum uti poſſidetis directum, datur pro rebus immobilibus,utile uero pro in corporalibus.*

1 VTi poſsidetis.† Ad euidentiã eorum,q̃ ĩtelligẽda ſunt circa iſtã mãm,pmittẽdum eſt ꝙ interdictorum q̃dã pertinent ad adipiſcendã poſſeſſionẽ.i.vt per tale interdictum efficiat nouus poſſeſſor, q hactenus non poſſedit de iſtis habuiſtis in tit. quorum bonorũ,& quorum legatorum,q̃dã interdicta ſunt recuperandæ poſſ.de iſtis habuiſtis in tit. vñ vi.q̃dã retinẽdæ poſ.ſicut eſt interdictũ,vti poſſidetis qđ ꝯpetit ꝓ retinẽda poſ.bonorũ immobiliũ,& interdictũ vtrobiq; qđ ꝯpetit ꝓ retinenda poſ.mobiliũ,& differũt iſta ĩterdicta in effectib.nam p ĩterdictũ adipiſcẽdæ hoc agit, vt quis in poſ.ꝯſtituatur, in qua nunq̃ fuit p ĩterdictũ vñ vi,ꝙ ẽ recuperãdæ, hoc agit, vt q olim poſſedit,& fuit expulſus,ĩ poſſ.reponat,ꝙ interdictũ vñ vi, oppugnat pſentẽ poſs. i.violẽtũ,ꝯ quẽ dẽt ferri ſñia.Itẽ quoddã eſt ĩterdictũ poſ.retinẽde,vt ĩterdictũ vti poſ.& hoc non õppugnat poſ.ſed eũ tuet. Iſta ſunt principia,de qb.ff.de ĩterd,l.j.& 2. & Inſt.eo.§.recuperãdæ, & ĩ §.hodie,& ĩ §.retinẽdæ,qa iſta ſũt prin.† Venio ad l.difficilẽ ĩ
2 tex.& in apparatu.Itẽ pmitte, nõ ad euidẽtiã mãæ,ſed legis,ꝙ interdictũ retinẽdæ poſ.ordinat ad petitoriũ hoc mõ,ꝙ ſuccũbẽs ĩ poſſeſſorio dẽt eẽ poſtea actor, ſi illũ vult ĩpedire, vñ ſi ꝯtẽtio ẽ de poſſeſſione retinẽda ĩter te,& me,qa tu dicis te poſſidere,ego dico me poſſidere,& iudex ꝓnũciat ꝯ me,declarãs ꝙ tu poſſides & mãdat ꝙ tibi vim nõ faciã ĩ poſſeſſione, ſi volo ꝯſeq p aliã viã poſſeſſionis effectũ,ꝓponã ꝯ te rei ven.vt ff.de acq.po.l.exitus.ſ. de rei ven.l.ordinarij, nã finis poſſeſſorij eſt principiũ petitorij, hoc ꝯſiderans Imperator,primo tractat de poſſeſſorio.ſ.đ interdicto vti poſ.Scđo ſubiũgit đ petitorio,ſcđa ibi,ac ſatiſdationis, & h.d.hæc lex ĩterdicto vti poſ.ille eſt in poſſ.tuendus, qui poſſidet nõ vi,nõ clã,nõ precario ab aduerſario hoc primo. Itẽ ĩtẽtato petitorio,ſi nõ ſatiſdat, poſſeſſio in agẽte trãſfert hoc vltimo. Caſus ponit,primo dr̃, ꝙ Imperator rñdet duob.q̃ entibus,alio mõ,ꝙ vni q̃rẽti, & iſte ſecũdus ſubdiuidit in duos, qa vno mõ, ꝙ vni q̃rẽti rñdeat in plurali cã honoris,alio mõ,ꝙ iſtud plurale ñ ponat hic ſignificatiue,ſed mãliter ponat ſic,ꝓut loqt̃ duobus interrogantib.i.duo poſſidẽt quẽdã fundũ, in cuius poſſeſſione inquietant a Titio,ꝙ iuerunt ad Imperatorẽ dicẽtes,poſſidemus talẽ fundũ.Titius inquietat in poſſeſſio. & turbat, nec ſinit nos pacifice poſſidere,qa dũ aramus,impedit nos,& ſeminare nõ pmittit,nec fructus pcipere.Quærit qđ nobis eſt agendũ? Rñ. qđ dẽtis ꝓponere ꝯ turbãtẽ interdictũ uti poſſid. & hoc conſtito,ꝙ vos poſſideatis,ſi nõ poſſidetis ab aduerſario vi,clã,vl̃ pcario,obtinebitis ĩ interdicto,& ꝓnũciabit vos in poſſ.tuendos,& non inquietandos,& ꝓhibebit iudex vim fieri vobis, & ĩ hoc aduerſariũ ꝯdẽnabit.Inſtat iſte aduerſarius,q ſuccũbit, vidẽs & vtraq; ſe eſſe dñm,agit ꝯ nos rei ven.qa finis poſſeſſorij retinẽdi initiũ ẽ petitorij,petẽs ſe dñm declari,& poſ.ſibi reſtitui,q̃uo debet in iſto petitorio ꝓcedi,q̃ ſunt partes iudicis,in prin.huius proceſſus:rñ ꝙ illi,qui obtinuerũt ĩ vti poſ.& ſunt poſſeſſores rei ven. ꝯuenti tenent ſatiſdare de iudicio ſiſti,& iudicato ſoluẽdo ꝙ ſi faciãt dẽt trãſferri poſ.ĩ petitoriũ,& hoc mõ ſeruabat forma ꝑpetui e-
dicti.h.d. Altero.i.a tertio ꝯ quẽ agebat ſ'm iſtã le. Ac ſatiſdationis iſta eſt ſcđa pars,ĩ qua de petitorio dat forma,q̃ eſt,vt vl̃ ſatiſdet,vel poſſeſſio ĩ agẽtẽ trãſferat. Scđo mõ legit,ꝙ vni poſſidẽti rñdeat.Caſus ẽ talis ego re vera ſũ ĩ poſſeſſione fundi Botriani,q dã aduerſarius meus aſſerit ſe poſſidere,facit mihi ꝯtrouerſiam poſ.nõ ſinit me arare &c.qualiter eſt ꝓcedẽdũ? Rñ.intẽta ĩterdictũ vti poſ.cuius virtus eſt,ꝙ illi q nõ poſſidẽt vi,vel clã, vel pcario,dẽnt obtinere ĩ iſto ĩterdicto,& Rector,ꝓuincię vĩ ꝓhibebit fieri,&c. videamus qualiter lec. variãt,& recitabo apparatũ p ordinẽ ex iſtis collige notabilia,ſuppoſito ꝙ loquat de duob. poſſidentib.& hic no.ꝙ duo pñt eãdẽ rẽ poſſidere.Scđo no.ꝙ ĩ interdicto vti poſ.vincit poſſeſſor,ſed non oĩs poſſeſſor,ſed q poſſidet
3 nõ vi,nõ clã,vel precario,nõ ab aduerſario.† Tertio,ꝙ ĩ ĩterdicto vti poſſ.q̃nq; vincit ẽt iniuſtus poſſeſſor,dũmõ nõ ſit ĩiuſtus quo ad aduerſariũ,ſi poſſideo a Titio vi,clã,vel pcario, & Seius me ĩ quietat,& ago ꝯ Seiũ ĩterdicto vti poſ.vĩco,& ſi agerẽ ꝯ Titiũ, ſuccũberẽ:nã in excep.ius tertij nõ põt opponi p eũ,q nõ habet hoc ius.vñ pone,expuli Titio de poſ. & ſic vi poſſideo a Titio. Seius turbat me ĩ iſta poſſeſſione,agã vti poſſidetis ꝯ Seiũ,& vincã.pone ẽt precario Titius ꝯceſſit mihi pcario poſſidere ciuiliter & naliter rẽ ſuã,ſi Titius me turbat,nõ habeo. Vti poſſidetis,qa ab ipſo poſſideo precario,ſed ſi Seius me turbat, agerẽ interdicto vti poſſi.& vincerẽ:nã eo ipſo ꝙ poſſideo,plus iuris habeo pone,clã Titius poſſidet fundũ naturaliter,& ciuiliter. iuit Bononiã,iſte ciuilẽ poſ.retinet a io,corpore nõ retinet,q̃ eſt naturalis terminus greſſus eſt clã, ſuſpicans ſe poſſe repelli: iſtũ fundũ poſſidet clã a Titio,nunc ciuili poſſeſſione,& prius nãli,venit Seius, & turbat hunc clãdeſtinũ poſ.iſte pt agere ꝯ Seiũ interdicto vti poſ. & vincet,qa licet clã poſſideat a Titio, non tñ clã poſſideat ab iſto Seio ingetãte. Venio ad apparatũ lex iſta pſupponit duos poſſidere in ſolidũ.ꝯ,lege cauet ꝙ duo inſolidũ poſſidere non pñt, ff. de pca. l.duo.de acq.poſ.l.3.§.ex ꝯrio.de quo iſta rõ reddit,rõ prima eſt naturæ impoſſibilitas:ſcđa rõ iuris diſpoſitio:tertia, reductio ad abſurdũ.prima,qa im poſſibile eſt,ꝙ vbi ego ſedeo, tu ſedas &c. ergo impoſſibile eſt.ꝙ naturaliter ſiue corporaliter plures poſſideant inſolidũ,iſta rõ eſt tex.in §.ex ꝯrio. Secunda rõ, qa ſi duo pñt inſolidũ poſſidere,ergo duo inſolidum pñt vſucapere,& ſic eſſent duo dñi inſolidum:nã concurſu ꝑſonarũ neceſſario fiunt partes dñorum.tertia rõ,dato ꝙ plures inſolidũ poſsideant,tñ effectus poſ.ſit acquiſitio fructuum,ſequeretur ergo ꝙ plures acquirerent fructus inſolidũ eiuſdem poſ.conſequens eſt falſum, ergo & antecedens tu dicis ꝯ,ergo male.gl.dicit br̃,& pone caſum
4 inter proprietarium & fructuarium.ff.eo.l.fi.q.d.† Aduerte, q̃dã ſunt poſ.ſubordinatæ,q̃dã ſunt oppoſitæ. Primæ ſunt illæ, q̃n unus poſſidet tanq̃ ſuperior,alter tanq̃ ſub illo,ſicut in proprietario & fructuario,vel emphy. Ego proprietarius huius domus cõſtitui tibi vſumfr.in iſta domo,poſſeſſio tua ſubordinat meę, eo dẽ iure poſſidemus,qa ego ciuiliter,tanq̃ proprietarius,tu nãliter,tanq̃ fructuarius,ergo duo nõ pñt inſolidum poſſidere, verũ eſt,ꝙ reſultat oĩmodo aliqđ iuri ꝯriũ,vel naturaliter impoſſibile,vt ſi duo dicerent ſe inſolidũ poſſidere eodẽ iure, vt duo proprietarij,vel duo vſufructuarij, qđ dico ĩ vſufructuario,idem in uſuario,vt l.fi.ff.e.in idẽ eſt in proprietario & emphyteuta.ſi habeo in emphyteuſim rẽ ad eccleſia,& eccleſia hẽt ciuilẽ poſſeſſionẽ inſolidũ,& ego naturalẽ inſolidũ diuerſo iure idẽ in feudo,vbi ſp habens proprietatẽ,hẽt ciuilẽ poſſeſſionẽ,q̃ correſpondet proprietati vel aliter dicit gl.ꝙ cum duo dñt ſe poſſidere, eſt intelligendũ ꝙ dicebant ſe poſſidere ꝓ parte indiuiſa; qñq; duo dñt ſe poſſidere pro diuiſo,hic non poſſident duo, qa res diuiſæ ſunt duę res,l.Caius.§. fi.de le.2.& ita in domo diuiſa p parietes. Illi ſunt plures in poſ. q poſſident pro indiuiſo, qa in quolibet
5 ceſpite quilibet hẽt poſſeſſionẽ.de le.2.l.Meuius,§.duorũ.† Portio indiuiſa eſt,ꝙ non pt ad oculũ demonſtrari,& tũc ſunt cõpoſſeſſores,ſecus vbi res eſt diuiſa.Item gl.timore eiuſdẽ ꝯrij deſcẽdit ad aliã lect.dicẽs,vel dic ꝙ loquit vti poſſi.tm̃, qa in inſolidũ poſſidebat. Sed ꝯ op.qa tex.hic dicit,vti poſſidetis. Rñdeo,loquitur in plurali rõne honoris dicit gl.in l.ĩ prin.ff.de ſuperfic.hoc non eſt verũ,q̃m Imperator,vel Papa loquendo in reſcriptis, nũquam loquunt in plurali. Alia rñſio,ꝙ illa verba ponunt materialiter.i.recitatiue.i.p interdictũ,ꝙ erit vti poſ.ita erit,nõ aũt ponunt ſignificatiue.Itẽ gl.procedit ad ꝯſtruendũ tex.nã in quacũque parte eſt tex.difficilis, & conſtruendus,vt l.Plautius, de au. & ar.le.Itẽ opp. hic dr̃ ꝙ interdictũ ponit ꝓ fundo, & ſic dat intelligere ꝙ non ponit niſi ꝓ re immobili.vñ vr̃ obſt.ff.utrob.l.1. vbi dr̃ de poſ.rei mobilis.Rñ.conſidera,duo ſunt interdicta.ſ.vti poſ.& hoc principaliter ꝓ re immobili.res mobiles nõ veniunt niſi in ꝯſequẽtiã,aliud vocat vtrobi:& illud ꝓponit ꝓ tuẽda poſ. rerũ mobiliũ, & de iſto ibi,& iõ gl.exponit.vti.i. ſicut &c. & ex-
6 ponit ẽt vtrobi.i.apud,&c.† Venio ad ſcđam gl.vr̃ hic, & interdictũ vti poſſi.hẽt locũ ꝓ fundo.ꝯ.quia interdictũ de ędib.tm̃,de pdio urbano,& nõ de ruſtico dicit, vr̃ ergo obſtare forma interdicti.Sol.loquit de ędibus non gratia reſtrictionis,ſed gratia exempli.Secundo op.ad idẽ,l.cauetur ꝙ illud interdictum non competit pro cloaca.Itẽ op.dr̃ hic ꝙ hẽt locum pro reb.ſoli, & ẽt pro

iure

iure incorporali, vt ꝑ ſeruitute, ſi ꝗs impediat in vſu ſeruitutis a-
quę.&c.ff.ſi ſer.vẽ.l.ſicuti,§.Ariſto.& tñ ꝯſtat illas ſeruitutes nõ
eſſe res ſoli, vt Inſt.de reb.corp.in prin.ergo &c.Sol.aut loꝗmur
de interdicto vti poſ.directo,& reꝗrit res ſoli & corporales: aut
7 vtili,& pro incorporalib.cõpetit.Videte † ꝗd eſt directũ,ꝗd vti-
le.in alia mã dicimus,ꝙ actio dicta eſt,ꝗ venit ex mẽte & verbis,
vtilis eſt,ꝗ ex mẽte nõ ſufficientib.verbis.hic eſt ergo addẽdũ, ꝙ
ꝗdã plene pñt poſſideri,ꝗdã non.primę ſunt res corporales,ſecũ
dæ ſunt iura incorporalia,in quorũ iuriũ incorporaliũ quaſi po.
reꝗrit patiẽtia aduerſarij in prin.l.2.C.de ſer.& aqua.Subã inter
dicti eſt poſſeſſio, & vbi plena poſſ. ibi eſt interdictũ cõpetens ex
verbis & mẽte,vbi nõ plena,tunc vtile. Tertia gl.dicit, quod ille
vincit interdicto vti poſ.ꝗ poſſidet nõ vi,non clam,nõ ꝓcario ab
altero.ꝯ poſſidẽs vi &c.vincit,vt ſi poſſideo vi,vel clã &c.a Titio
vinco interdicto cũ Seio.Inſt.de interd.§.hodie.& ff.eo.&c.Sol.
expone illud,& tolle oppoſita,dicit.n.ab altero.ſ.ab aduerſario
tuo,tunc.n.nõ vinces,alias ſic.Ex iſta gl.no.ꝙ ſi ꝑ vim expuliſti
a me,& ego te turbo,nõ potes agere vti poſ.*a* vt deſiſtã a turbatio
ne, ꝗa tu poſſides vi a me, ea.n.poſſeſſio ſufficit ad huius iudicij
vigorẽ.Sꝑ ergo ꝯſidera vigorẽ & nãm poſ.l.cõi diui.§.inter prę
8 dones,ff.cõi diui.†Seꝗtur quarta gl.ſic intro mãm.dr̃ hic in ĩter-
dicto vti *poſ.vincit* ille,ꝗ poſſidet nõ vi &c.Ad euidẽtia no.duo:
9 † primo ꝙ *iudiciũ* vti poſ.eſt duplex,& reciprocum,ꝗa ꝗlibet eſt
actor & reus,vnde nõ ſolũ ꝓponẽs interdictum vti poſ.dr̃ agere,
ſed ꝗ eꝯrio dicit ſe poſſidere dr̃ agere ẽt ſine nouo libello,ſed ex
vi iuſtæ petitionis reus p̃t vincere,vt actor & actor p̃t ſuccũbere,
vt reus.Si ita eſt ꝗđ in iudicio vti poſſ.ꝗñ ambo cõtẽdunt ſe poſ-
ſidere,vterq; intellr̃ actor,& reus,reꝗtur ꝙ reus in ꝗ̃tũ eſt actor
dẽt hr̃e poſſeſſionẽ iuſtificatã,alias ſi nõ ꝓponit, non prodeſt ex
parte actoris.Op.ſic,oſtẽdo ꝙ vincit,ꝗ poſſidet vi, clã, &c. Tu ꝑ
vim deieciſti me de poſſeſſione,ago ꝯ te vti poſ.nunꝗd tu, ꝗ poſ-
ſides a me vi,vincas interdicto vti poſ.vr̃ ꝙ nõ, ꝗa oportet, ꝙ tu
poſſideas nõ vi a me,ergo tũc vltra tu nõ potes vincere, nec ego
ꝗ ſum expulſus añ lit.ꝯt.nã debeo proponere interdictũ recupe
rãdę,nõ retinẽdę,impoſſibile eſt ergo ꝙ expulſus añ lit. cont.in-
tentet interdictũ vti poſ.ſequit̃ ergo ꝙ neuter poterit vincere, ñ
actor,ꝗa nõ poſſidet,nõ reus,ꝗa vi poſſidet timore huius oppo-
ſitionis dicit glo.ꝙ cũ ꝗrimus in illa mã de violẽtia;nõ debemus
loꝗ de violẽtia expulſiua,ꝗa tũc non hẽt locũ interdum vti poſ.
ſed inꝗetatiua,vt gl.ponit exẽpla,& illa impulſio nõ impedit hu
10 ius iudicij vigorem,imo eſt via & mã huius idicij.† Tu cõſidera
ꝙ interdictũ vti poſſ.eſt duplex, ꝗñ vterq; cõtendit ſe poſſidere
ꝗñ aũt actor tm̃ ꝯtendit ſe poſſidere,tũc,nõ eſt duplex ſuppoſi-
to ergo ꝙ ſit duplex, tu me vi deieciſti, ago vti poſſ. ꝯ te inepte
ago,ꝗa agere debeo vñ vi.Itẽ nõ vere ago,ꝗa in libello propono
nõ verũ.aduerſarius meus.i.reus p̃t hic ꝯſiderari duplr̃. ſ.vt reus
alio modo tanꝗ̃ tacitus recõuentus primo,nõ vincit,ꝗa nõ ꝓpo
no aptum libellũ,ſed tanꝗ̃ recõuẽtus ſuccumbit.nõ debet.n.Iu-
dex pronũciare,ꝙ nõ inquietẽ,cum a me vti poſſideat.Item ab-
ſoluit eũ a dñio.i.ab obſeruatione iudicij,ꝗa ineptè ago iſta non
parit exce.rei iud.ſecũdo abſoluit,ꝗa nõ probaui,& iſta eſt diffi-
nitiua,& parit ſimpliciter exceptio.rei iud. Secũdo op.hoc inter
dictũ eſt duplex,ergo vterq; actor,& vterq; reus, ergo nõ reddi-
tur ꝯ turbantẽ, ꝗa nõ oĩs turbator contendit ſe poſſidere, & bñ
oĩs turbator cõuenitur hoc interdicto,l.1.in prin.ff.e. & l. ſi duo.
11 huius timore dicit gl.ꝙ † oĩs turbãs tacite vr̃ aſſerere ſe poſſide-
re,hoc nõ eſt verum.ꝗa põt turbare ꝑ iniuriã abſq; animo poſ-
ſidendi,& tñ conuenit,hic dic ꝙ illud interdictũ ex parte nõ re-
quirit duplicitatẽ,ſed ſufficit ꝙ turbet;eſt ergo duplex aptitudi-
b ne,*b* ſi reus dicit ſe poſſidere, ſed actio nõ eſt duplex, ſicut actio
l.Aquil.eſt pęnalis aptitudine,nõ actu,Inſt.de leg.Aꝗ.§.his ver-
c bis,& §.hoc tñ capite.Gl.quærit.Titius putans *c* ſibi competere
ſeruitutẽ eũdi in fundo meo,vadit,ego inquietor dum vadit,vo
lo agere interdicto vti poſ. nunꝗd poſſum? Rñ.ꝙ habeo vtile in-
terdictũ vti poſ.non directũ.Item negatoriã actionẽ. Iſta glo.eſt
difficilis,conſidera duo primo,aut ego volo agere interdicto vti
poſ.volens defendere quaſi poſſeſſionẽ libertatis , dicens ꝙ fun-
dus eſt liber; aut non pro defenſione libertatis,ſed pacificæ poſ-
ſeſſionis ſimpliciter.primo modo gl.eſt vera,ꝗa cõpetit mihi in-
terdictũ vtile,ꝗa agit de iure incorporali.Secundo mõ quia non
allego libertatẽ in libello,ſed ſimpliciter de iniquitate: tũc inter-
dictum eſt directũ, ꝗa donec ipſe vadit,impedit me ire, & tũc te
net,vt l.vim facit,de ui & ui arm.vtile interdictũ vti poſſ.reſpicit
quaſi poſſeſſionẽ,negatoria reſpicit reale iudiciũ, l.Aurelius, §.
centũ.de lib.leg.vbi gl.format libellũ in negatoria. Gl. iterũ ꝗrit
hic,poſſideo fundũ plene ciuilr̃ & nãlr̃,ꝗdã aſſerit ſe fructuariũ,
ingredit̃ poſſ.huius fundi,ꝓteſtando ꝙ nõ vult a ciuili dñum ſpo
liare nunꝗd poterit ꝯueniri vti poſſ. Aut ille me expulit de poſ.
nãli,Aut me turbat naturali inꝗetando , primo nõ hẽo vti poſ.
ſed vnde vi.ſi turbat,tunc habendo interdictũ vti poſ.ꝗa nãliter
poſſideo.vnde no.ꝙ actus ingreſſionis non operat̃ ꝯ ꝓteſtatio-
nẽ,ſi ingredit̃ ꝗs in poſ.uacantẽ cum ꝓteſtatione, nõ põt accuſa
ri.Ita dicit gl.hic,& ĩ.ad leg.Iul.de vi.l.ſi ꝗs ad ſe fundũ. & in l. ſi
12 duo.ff.eo,† Quæro poſſideo fundũ nãlr̃ & ciuiliter,me exiſtẽte
in nũdinis,ꝗdã ingredit̃ eũ dicẽs.Iſta domus vel fundus eſt ſine
poſſeſſore,uolo nãlr̃ poſſidere,reuertor,& ꝯſidero ꝗd agã,ſi ua
do,ueniã ad arma,ſi ñ uado poſſeſſionẽ amitto.ff.de acqu.poſſ.
l.ſed ſi nolit.ſi rõne ſolius nãlis ago,ꝑdã ĩterdicto uti poſſ. ꝗa nã
liter nõ poſſideo. itẽ ſuccũbã in vñ vi,ꝗa nullã fecit violentiã,ſꝫ
clã intrauit:nullum ergo vr̃ remedium poſſ. ſed neceſſe eſt veni
re ad petitoriũ,& tũc probatio dñii eſt difficilis, vt inſt.de inter.
§.ꝯmodũ, & in petitorio nihil ꝯtineatur. Sciatis,ꝙ ego ciuilem
poſ.retineo,a qua ñ ſum expulſus,ꝗa ñ ſum ſuſpicatus mè poſſe
repelli.Ciuilis ãt poſſ.ordinatus ad quaſdã vtilitates, in ꝗb. ſi ꝗs
turbat̃,hẽt vti poſ.ordinat.n.ad acꝗſitionẽ fructuũ, vt d.l.3.§. ex
ꝯrio,ꝗ ergo me turbat in ſeminando,turbat me in ciuili, ꝓponã
ergo interdictũ vti poſ.& vincã,ſed vincã, vt in ciuili,nõ ut ĩ na-
turali,ergo naturalis remanet penes eũ , & hac rõne poterit me
inꝗetare? Rñ.interdictũ vti poſ.intentatũ pro ciuili hẽt naturam
mixtã poſ.retinẽdæ reſpectu ciuilis, & recuperãdæ reſpectu na-
d turalis, eſt ergo *d* quoddã iudiciũ habẽs ſimpliciter nãm retinẽ-
dę,quoddã retinendæ,& in ꝯñã recuperãdæ, & ꝑ ꝯſequẽs ꝓnũ-
ciabit me ĩ ciuili poſ.tuẽdũ, & ꝗa ñ poſſum tueri ſine reſtitutio-
13 ne poſſ.naturalis,mandabit ꝗđ reddat poſſ.† Quæro cum extra-
e nea *e* exẽpla reꝗris,nonne dicere poſſumus , duo inſolidũ poſſi-
dent,& agunt ꝯ tertiũ.&c. Rñdeo.ꝗa opin. Martini nõ eſt vera.
ꝗdam dixerunt duos inſolidũ poſſidere nõ poſſe,ꝗdã eꝯ,ꝙ duo
inſolidũ pñt poſſidere diuerſo iure & diuerſo reſpectu,vt in pro
prietario & uſufructuario,& uſuario,&c.ñ ꝙ inſolidũ intelligã-
tur pleno iure,ꝗa intellr̃.s̃.de epi.& cle.l.raptores.ſ.inſolidũ.i.to
tum corpus.Sequit̃ alia gl.de clã.dr̃ hic,ꝙ poſſidens a me clam,
mecum nõ uincit.ꝯ,dũ eſſem in nundinis,aliꝗs clã ĩtrauit poſſ.
meã,& poſtea reuertor,ſuſpicians me poſſe repelli.& prodo ci-
uilẽ,nec naturalẽ habeo,ergo nec habeo uti poſſ. Rñdeo,nõ po
nas ita caſum,ſed ꝙ retinui ciuilẽ,ꝗa nõ ſum ſuſpicatus ñ poſſe
reppelli,tunc rõne ciuilis turbatæ agã ꝯ poſſidentẽ,& ſuccũbet
ſi ꝗ clã poſſidet,inquietat̃ a tertio, certe aget ꝯ tertiũ uti poſſ. &
uincet̃,iſtud eſt poſſibile,& oſtẽdo ſic,clã poſſidẽs a me,agit ꝯ te
turbantẽ.Ibis ad Iudicẽ,dũ eris corã Iudice eris extra.poſſe.natu
ralẽ,& ſic naturaliter,nõ poſſides.nõ ergo erit poſſibile ꝗđ uin-
cas in uti poſſ.ꝗa tpe lit.cõt.nõ es in naturali poſſ.ſed corã Iudi-
ce;nã nõ poſſeſſor,nõ uincit. Antiꝗ ſimplices dicebãt,ꝙ Iudex
14 uadat ad fundũ,& in fundo ius reddat.† Iſta ueritas,ꝙ diſputat̃
per Dyn.in c.ſine poſſeſſione,utrum in eadẽ re ſit reperire duas
poſſeſſiones,quarũ una ſit ciuilis,altera naturalis. cõis opi.eſt ꝙ
duę,Bar.ꝙ tres,ſ.ciuilis naturalis &c.ꝗdã poſſeſſio corporalis ſi
ne effectu,vt eſt poſſeſſio a ꝓdone, & dicit ꝙ ſunt tres ſpecies dif
ferẽtes,ſicut mulier ſterilis & fertilis,nõ differũt ſpecie;ita poſſ.
fertilis ex qua naſcit̃ acꝗſitio fructuũ,& ſterilis,ex qua naſcitur
nõ differunt ſpecie,& ñ ſunt niſi duæ poſſeſſiones, unde ſi nunc
ſum extra domũ,abſurdũ eſt ꝙ licet neminẽ relinquã in domo
ꝙ perdã naturalẽ poſ.cũ habeã animũ retinendi plenã poſſeſſio
nẽ,habens ſemiplenã poſ.puta naturalẽ tm̃,retinet eã aĩo.ergo,
qui habet plenã,multo fortius retinet animo. Antiqui dixerunt
ꝙ animus ꝗ operatur ciuilem, nõ poteſt operari circa naturalẽ
in abſente,ſed animus facit,ꝙ illa naturalis retineat̃ in abſentia
Azo tenuit,ꝙ eſſet una poſſ.cõſiderata duplr̃,prout ĩſiſtit ei,na
turaliter aĩo & ciuiliter:actus ergo poſſidẽdi ſunt diuerſi,nã di-
uerſitas actuũ ñ arguit pluralitatẽ ſubãlẽ rerũ,dico ergo ꝙ ſunt
duæ,vt eſt tex.in l.2.ff.de uſuc.pro hære.tñ nulla ratio urgẽs põt
aſſignari , quare animo non retineatur plena poſſeſſio, ſicut ſe-
miplena.ratio tamẽ perſuaſiua, ſcilicet quod animus operatur.
in eo,quod animo poteſt retineri,& non poteſt aliter ſaluari,§.
f qui ad nundinas . Reſpondeo *f* ille qui clam incepit poſſidere,
exijt extra fundum,ergo perdat poſſeſſionem,gl.Inſt.de interd.
§. hodie dicit,ꝙ retinuit animo contra Bart.ſi tres eſſent poſſeſ
g ſiones, cum prædo *g* nullam habeat poſſeſſio. naturalem , &
exiens fundum animo retinendi non amittit poſſeſſio. Sequi-
tur gloſſ.nec precario.Etiam poſſidens precario a me uincit, ſi
nullo modo poſſideo . Ego agens conceſſi te poſſidere ciuiliter
& naturaliter rem meam,ſi agerem uti poſſ.ſuccumberem,nũ
15 quid per precarium aufertur poſſe. Quandoque † per precarium
poſſ.acquiritur,quandoq; per precarium poſſe.transfertur acꝗ
ritur hoc modo,uendis mihi rem tuam,conſtituiſti te precario
poſſidere pro me. acquiritur mihi poſſe. ff.de pact.l.ab emptio-
ne.

ADDITIONES.

a P.D.Vti poſ.Nec ſi agat,obtinere poterit,quia vi poſſidet,ut hic per Bart.ſed quid ſi rurſus depello,an in aliquam incidam pœnam. vide per Bartol.ſup.in l.1.unde vi.& in l.1.§.hoc interdicto,ff.de itin.actuque priua.& per eundem cum gloſſ.in l.idem eſt,§.cum igitur de ui arma.

b Aptitudine. Vide Bar.in l.ſi duo.§.1.ff.eo.

c Titius putans. Vide gl.& Doct.in l.ſi duo,§.hoc interdictum ſufficit,ff.eo.

d Eſt ergo. Vide Barto.hic poſt gl.& vide §.qui ad nundinas,hic alle.

e Extranea. Vide Bat.hic,& quæ dixi ſupra.

f Reſpon. No.contra Bar.dicentem,ꝙ ſunt tres poſſeſſiones,vt per Bar.in l.1.in prĩ. de acq.poſ.ſed ratio aut parum,aut nihil facit contra Bar.

g Prædo. Vide gl.in.l.3.in prin.ff.de acq.poſ.Bart.in ver.quæro.ext glo.& ibi Doct.

ne transfertur, ſi concedo ꝙ poſſideas precario pro te, non pro me, precarium operatur, ergo vt ordinatur, ſi precario poſſides pro me, mihi acquiritur poſſeſ. ſi ꝑ te. tu poſſides de acquirenda poſſ. Interdum dicit gl. ꝙ ſi ꝯcedo te ciuiliter & nãliter precario poſſidere, pro te, non poſſum inquietare, qñq; ergo eſt oĩs poſſ. qñq; nulla, qñq; ſolum actũ volo transferre, vt l. Aquilius Regulus, de don. ff. qñq; ciuili retenta transfero natnralẽ, & ita eſt pre
16 ſumendum in dubio, qa † in dubio iudicamus ſm nãm ꝯctus, ff.
a de precar. l. & hẽt. §. cum qs. Pone, egi ꝯ te *a* vti poſſ. tu dixiſti te poſſidere, tñ ꝯ me nõ dediſti libellũ, fecimus ꝓbationes, ego non ꝓbo; uel apparet ꝙ vi, vel clam poſſideo, tu ꝓbaſti, nunqd iudex dẽt cõdẽnare me tibi nõ ſolum ꝙ nõ inquietẽ, ſed ad reſtitutio nẽ? Vr ꝙ nõ. qõ eſt Inn. ĩ actione reali ago rei vẽdicatione dicẽs me dñm, tu excipis. te dñm, tu ꝓbas de dñio, ego nõ: nũqd Iudex condẽnabit me? Inn. ꝙ ſic, in c. ex conqõne. de reſtit. ſpo. Hoſt. ꝯ, qa rei vẽdicatio eſt iudicium ſimplex, non duplex. iõ oportet, ꝙ formet reus de nouo libellũ allegat caſum, ff. de exce. rei iud. l. ſi inter me. & rñdet ad l. ſed & ſi poſſeſ. q dicit, ſi ago ꝯ te rei vend.
17 & dedi iurm, & tu iuraſti, adiudicat res tibi: nã † iurm eſt ſpecies probationis. Rñdet Hoſt. quędam ſunt iudicia duplicia, & ĩ iſtis põt res adiudicari ſine nouo libello: qdam ſimplicia, tũc impoſſibile eſt, ꝙ reus vincat, vt actor ex vi iudicij. Non obſtat. l. ſed & poſſeſſori, qa nõ eſt ex vi iudicij, ſed ex vi iurĩ, quod hẽt illã vim ẽt nõ oblato libello. Butr. ꝙ ſuper dñio rei vincit reus, vincit actor ſup dñio cãę. gl. ponit. ff. de probat. l. circa. qñ Iudex abſoluit reũ a petitione actoris, dicẽdo obſoluo te, qa cõſtat te eſſe dñm, & tunc perinde eſt ac ſi eſſet ꝓnunciatum ſup dñio. fiet ergo de claratio dñij p viã cãe, qa obſoluit eũ, qa probauit ſe eſſe dñm, ſi qris de adiudicatis, tunc nõ põt fieri p viã cãe, & eſt verum dictũ Hoſt. ſi ex vi declarationis, eſt verum dictum Inno. Sequit alia gl. quæritur qualiter Iudex debet formare ſñiam pro probante? Iſta queſtio põt hre plures articulos, aut qualiter format actore probante, aut quãr format reo probante, aut qualiter vtroq; probante primo modo, qa tex. dicit, recto &c. dicet ergo viſo libello oblato per B. ꝯ. T. cuius tenor talis eſt &c. viſa lit. cont. cum ſit probatũ B. poſſidere & poſſediſſe talem rem tpe lit. conteſta. Aduerte, ꝙ aut probatur de poſſeſſione anteriori & preſumitur continuata tpe lit. conteſt. aut de poſteriori, & nõ infertur in anteriori, niſi probẽ ex antecedenti cã, ſic ſ. de prob. l. ſiue poſſide-
b tis, aut de tpe nihil probatũ *b* eſt, quia neſciunt formare articulũ, nec eſt dictum aliqd in articulo de tpe, articulus ille nõ cõcludit in aliquo, vt in c. Abbate ſane, de re iud. lib. 6. & idem eſſet in dñio, oportet. n. ꝙ ſim dñs tpe lit. conteſt. l. ſi in rem, de rei ven. ſi per actorẽ nihil eſt probatum, nec per reũ, reus ſimpliciter abſoluitur. Inſt. de interd. §. commodum. Quæſtio eſt ergo, qñ eſt pro vtroq; probatum, aut pro vtroque eſt probatum, & per vnũ poſ. antiquior, tunc noua poſſeſſor, non hẽt iudicij vigorem, ẽtĩ defendendo, quia præſumitur clandeſtina, & ab aduerſario ſemper; pręſumitur. n. clandeſtina ab eo, qui ciuiliter poſſidet, & ideo qui poſſidet per prius, & continuabit ciuilem, dẽt eſſe potior: nam act⁹ ſecundi poſſeſſoris non eſt actus propriẽ poſſeſſionis, vt in c. licet
18 cauſam de prob. nam † ciuilis pp adminiculum iuris ſemp præfertur naturali, niſi naturalis deſcendat ab illa ciuili, vt in vſufr. Si autem vterq; probat de eodẽ tpe, ſubdiuiditur, aut vterq; probat poſſeſſionem ſolam, aut vnus iuſtificatam ex titulo, & pfert,
19 qui iuſtius poſſidet. † paritas ergo probationũ reducit ad imparitatẽ pp potiora iura poſſidendi, l. edicto. ſ. de edi. diu. Adr. tol. vñ articuli competentes, ideſt in quib. petit, qua cauſa, & quo titulo quis poſſideat, non ſunt impertinentes. l. momentaneæ, ſ. qui le. perſo. Sed quando omnino ſunt pares quomodo feretur ſententia. Tandem dicit gl. ꝙ neutrum debet condemnare, ſed dẽt mẽdare vtrique quod nõ accedant ad poſſeſſionem, & interĩ ſeque
20 ſtrabitur donec probetur de proprietate. † Ergo rei vend. põt ꝓponi ꝯ dubiũ poſſ. quod not. Vltimo de ſatiſd. qñ proponitur rei ven. ſi non vult ſatiſdare, dẽt transferre poſſ. dicit glo. eſſe verum ſm antiq. ſed ſm moderna tpa nõ ſatiſdant. Doc. ꝯ, quia de re, ſuper qua iudicatur eſt ſatiſdandum iud. ſo. & de iudicio ſiſti nõ decido. Vltima gl. eſt recitata ſuperius per qõnes, quia quęrit de proprietario & emphyteuta, & vbicunque ſunt plura iura, q̃ ſubalternant. poſſunt concurrere, vide l. ſi ut certo, §. ſi duobus
21 vehiculum, ff. cõmo. & in l. 3. §. ex ꝯrio, ff. de acq. poſſe. † Interdictum vti poſſi. directum datur pro rebus immobilibus, vtile pro incorporalibus, quõ poteſt eſſe cũ iura corporalia habẽt corpus ſubiectum, vt ſeruitutes, & quaſi poſſident, & pro eis datur hoc interdictũ: quædam nõ habent corpus, vt obligatio: & iſta non poſſident, nec quaſi, l. ſi. C. quo. bo. Sed quo rñdetur ad c. querelam, de elect. vbi eſt propoſitum vtile interdictum uti poſ. ꝓ cenſibus: & ſi interueniret ſpoliatio, daret vtile interdictum vñ vi. Item pone, vſufructuarius ratione naturalis poſ. habet directũ, rõne, quaſi poſ. iuris ſui, vtile, ſed iſta non poſſunt concurrere in eadẽ perſona, ff. ad Treb. l. ſi hęres pecuniã ſicut in eadem pſona & re non poſſunt concurrere vſuſfructus cauſalis & formalis. Rñdeo ad primũ, qñ iura incorporalia nõ fundãtur in corpore, nulla eſt poſſe. nec quaſi, ergo nullum interdictum. Dico, aut ſunt annua & ppetua, & tũc inter mobilia ꝯputant: vnde iuris ĩtellectu quaſi poſſidentur, & ita in c. querelã, aut in obſone, quæ eſt tpalis, nõ ppetua, vt l. ſi. & hic no. ff. de pet. hęr. l. regulariter ſolum: ergo in annuis redditibus perpetuis habet locum quaſi poſſ. Ad ſecundum, in eadem perſona poſſunt concurrere directum, & vtile diuerſis reſpectibus, vſufructuarius habet naturalem poſſeſſionem, & corporalem, & ſic habet directum interdictum vti poſſ. Aut reſpectu iuris ipſius vſuſfructus, & tunc habet quaſi naturalem, & quaſi ciuilem ex l. ait prætor, §. item ei. ff. ex qb. cau. maio. nõ ſunt ergo ecdem res, quia alia res eſt ipſum ius, alia res eſt naturalis po. & c. clandeſtinitas pertinet ad huius iudicij vigorem paſſiue, non actiue. aut loquitur de iure ſuperueniẽti ad excipiendum, & qñcunque ſuperueniat ſufficit, ſi loqmur de iure ſuperueniẽti ad agendũ, & tunc reqritur ꝙ ſuperueniat ante lit. cont. hñs potiora, vel fortiores probationes in re ipſa præfertur.

ADDITIONES.

a Egi contra te. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. ſi a te, §. 1. ff. de exce. rei iud. per Bal. in le. ſi. ſup. de fideic. lib. cum concor. de quib. ibi ſignaui.
b Nihil probatum. Vide Bar. in l. & an eadem. §. actiones, de excep.

De tabulis a *exhibendis.* *Rubrica.*

ADDITIO.

a P. D. ¶ Hoc interdictũ quid diſtet ab actione ad exhibendum, vide hic per Cyn. & gl. apud Cy. in j. q. & in l. 2. §. pen. ff. ad exhib. & cui competat, habes in d. leg. 3. §. ſi. & §. ſolent.

1 *Interdictum de tabulis exhibendis datur pupillari ſubſtituto. ſi pupillus in pupillari ętate deceſſit.*
2 *Pupillaris ſubſtitutio non poteſt fieri, ſi pupillus non eſt in poteſtate.*
3 *Interdictum de tabulis exhibendis, quid differat ab interdicto quemadmodum teſtamenta aperiantur.*

1 SI in poteſtate. † Pupillari ſubſtituto, ſi pupillus in pupillari ætate deceſſit, datur interdictum de tabulis teſtĩ exhibendis. h. d. Pĩſtituit filiũ pupillum heredem, & ſi deceſſerit filius in pupillari ętate ſubſtituit Titium, mortuo patre deceſſit filius in pupillari ætate, pupillariter ſubſtitutus ſciens ſuccedere, vult tabulas exhiberi. Quidam denegat tabulas exhibere, quæritur vtrum poſſit cõueniri ad exhibendum p interdictum de tabulis exhibendis? Rñdeo ſic,
2 ſi ſit in poteſtate; qa † alias non potuiſſet ſubſtitui pupillariter, niſi habuiſſet eũ in ptãte. Decedens, qa ſi viueret. ſubſtitutus nõ
3 poſſet tractare aliqd de hereditate uiuentis, qñq; † agitur interdicto de tabulis exhibendis, vt hic; qñq; ex illo. quemadmodum teſtam. aper. ſed ibi non traduntur tabulæ, ſed inſpiciuntur tãtum, hic autem traduntur & inſpiciuntur, & iſta eſt differentia.

De liberis exhibendis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Filio competit hæreditatis petitio contra poſſidentem bona materna.*
2 *Interdictum de liberis exhibendis habet locum quando infertur quæſtio ſtatus filio agenti.*

1 SI vt proponis. † Filio, cui nõ infertur qõ ſtatus, competit hæreditatis petitio con
2 tra poſſidentem bona materna. & † ſi aliquis dicit, eum eſſe in ſua ptãte, competit interdictum de liberis exhibendis. h. d. iſtam materiam examina, vt plene not. Inſtitu. de act. §. præiudiciales, ff. de rei ven. l. 1. §. per hanc. Caſus mulier deceſſit ſuperſti te filio ſuo, quidam poſſidet bona, nunquid iſte filius põt agere petitione hęreditatis? Certe ſic, ſi poſſeſſor non refert huic filio qõnem de patria poteſtate. Qñq; datur ĩterdictũ de tabulis exhibendis. Qñq; datur de liberis exhibendis. Quandoque datur officium Iudicis, & dic vt d. §. per hanc, & d §. præiudiciales.

LEX II.

1 *Interdictum de liberis exhibendis datur patri pro filia ingreſſa religionem,*

AD Præſidem. Contra tenẽtẽ filiũ alterius ꝯpetit interdictũ de liberis exhibẽdis, &
1 deducẽdis. h. d. arg. ꝙ † qñ filius, q eſt in poteſtate mea, ingreditur religionem, poſſum per hoc interdictum agere ꝙ exhibeatur mihi, non poſſim eum extrahere de religione, quia qñ tractatur de religione, non curatur de patria ptãte. no. glo. in cauſa, de mino.

LEX III.

1 *Interdictum de vxore exhibenda datur contra patrem puellæ, & non dicitur interdictum nominatum.*
2 *Viri poteſtas quo ad corpus vxoris maior eſt, quam patris.*
3 *Interdictum de vxore exhibenda non extenditur ad concubinam.*

1 SI ad inſtar. † Interdictum de vxore exhibenda, cõpetit cõtra patrem puellę, qui habet eam in
a ſua poteſtate. h. d. Caſus. Tu habes *a* in vxorem puellam, quæ altercata tecum redijt ad patrem: pater non vult reſtituere, certe potes agere interdicto de vxore exhibenda & reſtituẽda, & hoc interdictum datur ad inſtar interdicti de liberis exhibendis, vel de

ADDITIO.

a Tu habes. idem de concubina, ſecundum Bar. hic, ſed in ſponſa, vide Bald. in leg. 1. de rapt. uir.

2 de libero homine exhibendo.† Et poteſt dici,quod non ſit interdictum nominatum. No.quod quo ad corpus vxoris, maior eſt poteſtas viri,quam parentis,quia debet operari viro,& nõ patri,
a ex quo eſt nupta,& ideo quod acquirit,acquirit viro.a Additio.
3 Vt † not.in c.cum in officijs,de teſta.extr.Collec.ti.§.ſcias aũt,ꝙ hoc interdictũ nõ vẽdicat ſibi locũ in ꝯcubina,iõ libellus eſt ineptus,in quo peto mihi reſtitui ꝯcubina ſm Inn.in c.ex parte, de reſti.ſpo.per Bal.in l.1.ff.eo.vbi allegat Inn.vbi ſupra, quod not.

ADDITIO.

a Viro.Vide plene Bal.in l.ſi vxorem,ſupra de cond.inſer.

De precario,& Saluiano interdicto. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Interdictum Saluianum competit pro rebus tacite obligatis.*
2 *Interdictum Saluianum,& actio Seruiana,differunt.*

1 SI te. †Saluianũ interdictũ cõpetit ꝓ rebus tacite obligatis ꝯ ipſum colonũ & inqlinũ:ſed actio Seruiana ꝯpetit ꝯ quemlibet poſſeſſorẽ rei obligatæ.h.d.Inuecta, & illata ſunt tacite pignori obligata pro penſione.pone ꝙ inquilinus non vult tradere ea , quæ ſunt obligata ; certe põt conueniri per interdictum Saluianum.Sed ſi erat res coloni expreſſe obligata, & a tertio quodam poſſeſſa,tunc agitur Seruiana, quæ hodie dr̃
2 hypothecaria vtilis,ideſt efficax.† Nota drĩam inter Saluianum interdictum,& actionẽ Seruianam:quia primum, quod proponitur ꝯ inquilinum,datur ꝯ eos, & eorum vniuerſales ſucceſſores,ſed Seruiana datur ꝯ quemlibet poſſeſſorem,ĩ.ſi alie.res pig. data ſit,l.cum res,& per Dy.Inſtit.de act.§.item Seruiana.

LEX II.

1 *Hæres precario rogantis tenetur interdicto de precario.*
2 *Precarium a commodato quid differat.*

1 Habitantis. †Hæres precario rogantis poſſeſſionẽ nõ reſtituens,tenet̃ interdicto dẽ precario.h.
2 d.Habitantis,ſ.quondam. Additio.† Et quid differt precariũ a ꝯmodato? Dic vt in gl. Sicut autem commodatarius lucratur fructus rei ſibi cõmodatæ,ſic qui precario rogat rem,concedens ꝑcario donat,vt l.1.ff.eo.cõiuncta l.interdictum, & eſt caſus hic.

Ab hoc titulo vſque ad titulum de pignoribus, nihil in antiquis exemplaribus reperi.

De ædificiis priuatis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Balneum cameratum quis conſtituere poteſt ſecundum conſuetudinẽ loci.*

1 Et balneum. †Conſtituere põt quis balneum cameratum:& alterum ſm ꝯſuetudinem regionis.h.d.Erat.n.conſuetudo forſan in ciuitate,ꝙ omne balneum deberet habere cameras tot tantum,& deberẽt eſſe tantæ altitudinis , & maioris, ſicut fit Florentiæ in turribus ſecundum gl.ſi autem ſecundum conſuetudinem hoc non eſſet poſſet qs ædificium leuare , q̃tum vellet, qm̃ ſolum eſt liberum vſq; ad cœlũ:& cũ iſta cõcordat ff.de ſer.vrb.præd.l.q luminibus.

LEX II.

1 *Aedificium non poteſt demoliri ,ſi aſpectus publicus deformatur.*

1 Negotiandi. Nõ † poteſt ędificium demoliri,& marmora inde detrahi negociationis cauſa ſed de vna domo in aliam transferri poſſunt dicta marmora:dũ tamen aſpectus publicus non deformetur.h.d.

LEX III.

1 *Domum minantem ruinam dominus cogitur reficere.*
2 *Conſuetudo dicitur antiqua,quæ bis fuit ſeruata.*

1 An in totum. †Domum ruinam minantẽ dominus tenetur deſtruere,& reficere,vel in hortum conuertere.h.d.ſecundum conſuetudinem regionis.ibi, iis
2 q̃ ĩ oppido frequenter. No.† frequẽter,antiqua ergo cõſuetudo ſeruatur,& antiqua dr̃ illa,q̃ bis obſeruata eſt,vt in l.1.q̃ ſit lon.ꝯſue.aliter tñ hic dicit Odoffr.ſ.ſufficere vnũ actum,& dicit.ſ.verum,ſi aliter pluries non eſt ſolitum frequentari,vt hic,quã conſuetudinem tenet iudex appellationis,ſi vna eſt cõſuetudo inter partes,alia in foro iudiciario iudicis iudicantis dic,vt no.p Inno. in c.1.extra,de conſuetu.per Doct.in l.j,ſ.de ſumma Trini.

LEX IIII.

1 *Socius poteſt cõe ędificium deſtructum reficere,& ſocium cõpellere ad collationẽ ſumptuũ:alias ſi infra 4.mẽſes nõ reſtituit, vẽdicabit pro ſolido.*

1 Si vt proponis. † Aedificiũ cõe deſtructum p̃t vnus ſociorũ reficere cõi nomine, & ſociũ cõpellere ad collationẽ ſumptuũ:quos ſi ĩtra quatuor mẽſes nõ reſtituet cũ vſuris cẽteſimis iº dñij vẽdicabit ꝓ ſolido,q ędificiũ reficit.h.d.ſinaũt noĩe ꝓprio tanq̃ vſurpator refeciſſet,nõ cogeret ſocius ad ꝯtributiõ ſumptibus.h.d.cũ l. ſeq. Et hęc multũ practicat̃ Peruſij in reficiẽtibus molendina,q̃ ſunt,vt plurimũ ĩter plures:de hoc ẽt habes in l.cũ duobus,§.idẽ rñdit,ff.ꝓ ſoc.ĩ.e. l.ſingularũ. Et iõ ſi ſocius noĩe cõi.dic vt in glo.ſinaũt noĩe proprio,hẽt locũ l.ſequẽs. Et iõ volẽs reficere molendinũ prudenter aget,regat ſociũ,vt molẽdinũ reficiat ꝓ parte ſua,& ſi ille negligit reficere,ſit cautus,vt proteſtet̃,ꝙ cõi nomine reficit,animo & intentione habendi ſumptus a ſocio ꝓ parte eũ contingente.

LEX VI.

1 *Columna , vel marmora non licet de ciuitate in rus aſportare cã ædificandi.*
2 *Merces aliunde latæ poſſunt tranſire per ciuitatem impune ſtante decreto, quod non poſſint extrahi de dicta ciuitate.*

1 Si quis poſt hanc. †Non licet cã ędificandi ĩ iure portare de ciuitate in rus marmora,vel columnas,ſed de vna ciuitate ĩ aliã aſportari p̃t.h.d. Et intellige,ꝙ publicus aſpectus nõ deformet̃:alias neq; de vna
2 parte in aliam eſſet licita tranſlatio,in l.2.§.ſi.ff.eo.Et no.† hanc legẽ in arg. ad merces aliũde latas, vt poſſint aſportari nõ obſt. decreto,& hoc multoties habui de facto.trãſeunt.n.licite,& impune, licet gratia ipſius ciuitatis non poſſit extrahi pp bannum.

LEX VII.

1 *Statuæ,vel columnæ de vna ciuitate in aliam non poſſunt exportari.*

1 Nemini. †Statuas, vel columnas cuiuſcunq. materiæ in vna ciuitate poſitas , in aliam etiam eiuſdẽ prouinciæ exportare non licet,h.d.Intellige ſi vult intra domũ alia, q̃ ſua non ſit, vel etiam negociationis gratia : de parietibus aũt nullatenus labefactatis emere licet,vt ſ.l.proxi.dummodo quis portet ad aliam domum ſuam , vtrobiq. enim publicum decus inſurgit.Et ideo licite hoc fieri poteſt,vt ſ.l. proxi.

LEX VIII.

1 *Curiæ aſcripti debent eorum domos diruptas reficere.*
2 *Viam deſtructam quilibet reparare debet .*

1 Singularum. †Aſcripti curiæ tenẽtur eorum domos dirutas reficere,& de nouo conſtruere, ſi domos non habẽt.Non aſcripti curiæ tenent̃ reficere,ſed non de nouo ꝯſtruere.h.d.No.ergo,ꝙ qs domũ ſuam collapsã tenet̃ reficere,ſubaudi ſi p̃t.Impoſſibiliũ.n.obligatio nulla eſt,vt ſi plures ſunt ſocij ædificij labefacti,& vnus vult reficere,aliter nõ curat,qualiter ſubueniat̃ reficienti.habes in l.ſi (vt proponis) ſ.e.&
2 l.cũ duobus,§.idem rñdit,pro ſoc.† Et per hanc legẽ ẽt dici põt, ꝙ viã deſtructã quilibet reparare tenet̃, quatenus vię latitudinẽ comprehendit latitudo domus ſuæ,ꝙ no.pro vijs reficiendis.

LEX IX.

1 *Aedificare iuxta publica ædificia nullus poteſt p r quindecim pedum interuallum, & ratio .*

1 Si cui loci. †Iuxta ædificia publica nullus ędificare põt niſi xv.pedum intermiſſa diſtantia,& cõtra ędificatum,deſtruetur.Et ita ſeruatur,quia iuxta muros ciuitatis,vel caſtri non permittitur ędificari,niſi tanta latitudine inter miſſa , ad hoc vt nil mali atque ſiniſtri excogitari poſſit verũ in quibuſdã ciuitatibus non obſeruatur.periculo ſcilicet incendij, & ruinæ,& etiam interitus, quia habens ędificiũ ſuũ iuxta murum publicum, ex parte ſua poſſet murũ clam perforare, & ingreſſum dare hoſtibus perforantibus,ſicut pluries audiui.

LEX X.

1 *Aedificia vallo circundata quilibet poteſt conſtruere non ad æmulationem dominij .*
2 *Aedificia vallo circundata non poſſunt conſtrui, vbi poteſt eſſe materia ſeditionis .*

1 Per prouincias. † Quilibet poteſt in ſolo cõſtruere ędificia vallo circundata.h.d. Et de his fort litijs multa ſunt in comitatu Florentiæ. Ad ęmulationẽ autem non poteſt fieri,vt glo.dicit,& bene. In glo.in verb.ſui dominij.ibi,ad ęmulationem ciuitatis, vnde in Exodo dicitur.Caſtramẽtati ſunt filij Iſrael.de quo per gl.in rub.ĩ.de meta.li.12. Et de finibus limit.l.quicunq;.lib.x.ad ęmulationem autem pri
2 uati licitum eſt ædificare,vt l.cum eo.ff.de ſerui.vrb.præd. Fallit in caſibus ibi no. Et † adde ꝙ vbicunque poteſt eſſe materia ſeditionis,non permittitur illud opus,vt hic. Et quis poteſt agere ad deſtructionem caſtri, ſeu fortilitij, & ad æmulationem publicã, dic vt no.in c. Piſanis,de reſtit.ſpol.

LEX XI.

1 *Diſtantia inter publicum ædificium,& priuatum debet eſſe x pedibus, & inter priuatum & publicum xv.*

1 Meniana. † Inter ædificiũ publicũ, & priuatũ, x. pedib. dẽteſſe diſtãtia. Inter ædificiũ priuatũ, & publicũ, xv.& ædificã ꝯ priuat̃ ædificio facto.h.d. Cũ iſto vltimo ꝯcordat ſ.e.l.ſi cui,Ibi,liberi,aeris, & ſic ob. ex obiectu ædificare non licet,a latere non requiritur aliquod interuallum,& iõ vidẽmus habitatores domorum habitare domos cões,& muros.

De operis noui nunciatione . *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Operis noui nunciationis cauſam iudex debet inter tres menſes decidere .*

1 DE oper. noui nunciatio. † Cauſam nunciationis noui operis debet Iudex intra tres menſes decidere,quibus elapſis denunciatio conceditur ædificandi licentia præſtita cautione de demoliendo opere ſuis ſumptibus,ſi apparebit eum ędificaſſe iniuſte.h.d.In gloſ.in ver. impedimentum.Ibi Tertii dicunt eſſe in arbitrio volentis ædificare.hæc vera,

ra,& approbata per Cyn.eam approbat Io.Hugo autem appro-
bat ſecundam ſolutionem, quod ſit in arbitrio denunciatoris;
non autem denunciati,an velit ſatisdationem recipere,an non,
& velit de iure ſuo incontinenti probare.

De operibus publicis. *Rub.*

L E X IIII.

1 *Iudex ſine principis permiſſu ſumptu publico intra vrbem ædificia cōſtruere non debet.*

1 INtra vrbem, †Nullus iudex ſumptu publico ſine
permiſſu Principis intra vrbem de-
bet conſtruere ædificia, ſed ſuo ſic, ſi vult.h.d. Bartol. dicit
quod cum erat Aſſeſſor Peruſij,mulctarū breuia faciebat ſolui
de facto,& conuertebantur in cōſtructionem refectionis came
rarum,& ſtudij,de quo per eum ĩ l.diuus,ff.de fal.Tu vero aſſeſ
ſor,quando vis facere domum reſarciri,vt ĵ.eo.l.fi.

L E X V.

1 *Aedificia conſtructa in loco publico,deſtruuntur, niſi inquietant cōmoditatem,aut ornatum publicum.*

1 Præſcriptio, †Aedificia conſtructa in loco publico,dē-
ſtruunt̄ ſi inquietant cōmoditatē,aut or
natū publicū,non ob.aliqua tpis p̄ſcriptione:alias non deſtruun
tur,ſed pro ſolo ſalarium ſoluitur.h.d.tex.cū gl. Curialis, eſt er-
go in loco Cæſario,vel fiſcali,quia ædificatum nō vult eſſe ſuū,
ſed permittit ædificantes perpetuo poſſidere,ſoluto ſalario pro
ſolo,quod no.Odo.in l.omnes,in fi.ſ̃.de præſcrip.xxx.ann.dixit
ꝙ ſpeciale in caſu huius l.vt nulla currat præſcriptio contra Cæ
ſarem,vel fiſcum,& hoc ſentit gl.hic.

L E X VII.

1 *Magiſtri ſuo labore tenentur reficere ædificia communia eorum ſumptibus conſtructa,ſi quid intra annos xv.vitij patiuntur.*

1 Omnes. †No.caſum ꝯ magiſtros,q accipiunt ad ↄſtruē-
dū labore opera cōia,vt ſi quid intra xv.an. vitij
ædificia patiuntur,eorum ſumptib. reficere teneant̄. Et hoc iō,
qa p̄ſumit lex,ꝙ oē vitiū apparens intra 15.annos,eſt defectū ma
giſterij;vitiū aūt qđ fortuito venit; non eſt periculo magiſtrorū.

L E X VIII.

1 *Domus non debet deſtrui etiam ob publica ædificia.*

1 Si quando. † Etiam ob conſtructionem publici ædifi-
cij,non debet domus deſtrui.n̄ ſeruata for-
ma huius l.h.d.

L E X IX.

1 *Præpoſitus non debet ſuum nomen ſine licentia dominorum ciuitatis inſcribere operis factis.*

1 Si qui Iudices. †Præpoſitus operis factis non debet
ſuum nomen inſcribere,aut in lapi-
de exculpire,ſine licentia dominorum ciuitatis.

L E X X.

1 *Ciuitatis redditũum fundorū tertia pars debet in fabricā ciuitatis cōuerti.*

1 Ne ſplendidiſsime. † Tertia pars redditũū fun
dorū ad Rempublicā ſpe-
ctantium debet in fabricam ciuitatis conuerti. Sicut debent fa-
cere clerici de decimis fundorum, quia tertiam partem in fabri
cam Eccleſiæ debent conuertere.h.d.

L E X XI.

1 *Ciuitates murorum pro refectione & pro conſtructione nouorum,omnes debent conferre pro viribus facultatum.*

1 Omnes. † Omnes debent conferre ad refectionem mu-
rorum,vel ad conſtructionem nouorum,pro vi
ribus facultatum ſuarum, ſterilibus non computatis:pro qbus
nil eſt ſoluendum,& debet onus imponi,prout qualitas facti ex
poſcit,non minor aut maior.h.d.concordare ſupra đ ſacroſan.
eccl.ad inſtructiones.

L E X XII.

1 *Principe inconſulto nullum ædificium publicum debet inchoari.*

1 Nemo iudicum. †Nullum ædificium publicum
debet inchori principe incon-
ſulto,ſed volens expendere,debet prius reficere labefacta.h.d.

L E X XIII.

1 *Aedificia priuata timore ruinæ propter publicam vicinitatem, quam habent cum publicis,deſtrui debent.*

1 Aedificia. †Si ędificia priuatorum ꝑpter ruinæ vicini
tatem,quā habent cum publicis,inſidiātur,
debent deſtrui, aut deuaſtari, vt de ædeficijs publicis non ſit ti-
mor incendij.h.d.

L E X XIIII.

1 *Publicum opus ſine principis authoritate nullus debet inchoare.*

1 Si aliquando. † Cum hac lege concordat ſupra eod.
l.nemo,quod ſine authoritate Princi-
pis nullus debet inchoare opus pubilcum,niſi deſtructa & diru-
pta appareant. h.d. Vel loca publica per reſcriptum Principis ↄ-
cedenda non ſunt, niſi ſint dirupta penitus & deſtructa, & parū
in vſu conſtituta.

L E X XV.

1 *Publicas ædes ſenio deſtructas ſumptu ſuo cuilibet licet reficere.*

1 Si quando. † Sumptu ſuo ædes publicas ſenio & ętate
dirutas,aut alio caſu ↄcuſſas, cuilibet licet
reficere,etiam imagines Principis deponendo, cum reuerentia
debita.h.d.Et nota ꝯ volentes reparare eccleſias, quas non poſ-
ſunt reparare,niſi imagine Dei depoſita,quia non poſſunt repa-
rare,niſi talis depoſitio fiat:fieri autem debet cum debita reue-
rentia,& quod dicta imago in primo loco collocetur.

L E X XVI.

1 *Palatij habitatio denegatur his,qui non ſunt de numero eorum,quibus vſus palatij deputatur.*

Quicunque. Intra palatia non debet eſſe aliquod ha
bitaculum priuatorū,ad hoc,vt oīa poſ
ſint ſecrete agitari ad rem publicam: & ſi qua ſunt, deponi de-
1 bent:hoc dicit ibi,vt hi tātum.†No. ꝙ debet denegari habitatio
quibuſdam in palatio,qui non ſunt de numero illorum,quibus
vſus palatij deputatur,& hoc factum eſt,ne ſecreta conſilia pate
fiant his,qui non ſunt de conſilio.

L E X XVII.

1 *Aedificium cedit loco.*

Turres, Fortilitia & ſerralia ↄſtructa in ſolo priuato,cedūt
ſolo,& debēt cuſtodiri & reparari per dominos ip
ſorum,ſubaudi tp̄e pacis & guerræ.Item no.ꝙ ſi in loco priuato
eſt conſtructum vnum ſerralium,ad fortitudinē,& defenſam ci
uitatis,illa fortilitia cedūt ſolo,& in eodē poteſt hr̄e dominatio
nem dn̄s ſoli,cū ad ipſum pertineat oīs cura & cuſtodia, & refe-
ctionis ſumptus.ſi ergo ſ̃. ſerralia ſunt turres & portæ, vt cōiter
videtis,in illis turrib.& portis habitare poterunt illi,in quorū ſo-
lo factæ ſunt:tn̄ ſi aliqua ꝯ tales degenerat ſiniſtra ſuſpicio, habi
tandæ & cuſtodiendę ſunt per cōe. Et ita obſeruatur ad quorū
iura turres & fortilitia ↄſtructa ſunt publica,& de mādato Cęſa
1 ris migrauerunt.† Et eſt rł̄a illa,qui ædificium in ſolo poſuit,ſo-
lo cedit,cum quicquid inædificatur & implantatur,ſolo cedat.

L E X XVIII.

1 *Domorum ad reparationem locorum redditus ſunt deputandi.*

1 Quia plurimę Hęc lex localis eſt,& h.d. Ad † rapa
rationē domorū in porticu redditus
locorū ſunt deputandi ad ſufficientiam,& ad ędificium eorum.

L E X XIX.

1 *Occupans propria authoritate porticum in totum,vel in partem,mulctatur in quinquaginta lib.auri.*

1 Qui ſine. † Occupās ꝑpria authoritate porticū,ĩ totū,vł
in partē,mulctat̄ in quinquaginta lib.auri.h.d.

L E X XX.

1 *Baſilica dicitur domus,in qua venduntur mercimonia.*

Baſilicam. Baſilica ciuitatis ĩſtaurata,& marmorib. de
corata,ita libera ꝑpetuum dēt manere, nec
dēt depingi inumbratione tabularū,nec ĩ eadē debent ſtationes
conſtitui,aut ergaſteria,nec nuptię celebrari,nec equi introduci
1 h.d.† Eſt autem baſilica domus,in qua venduntur mercimonia
ſubaudi abſque tentorijs & ædificijs,vt fieri videmus in platea ci
uitatis Florentiæ,in qua qn̄q;fit forum,& no.hanc l. ꝯ fabrican-
tē intra eccleſiā,vel in territorio eccleſiæ ſtationē,vel ergaſteria,
ꝙ nuptiæ nō debet fieri in platea cōis Florētię, nec equi intrare.
Sed hoc ſ̃m nō obſeruat̄.de cōſuetudine aūt eſt,ꝙ in talib.ad ſe-
tuēdū a vētis,pluuia,niue,ponūt ꝑgulas,& nō affixas,& cū adue
ſperaſcit,eleuāt eas,& de iſtis ꝑgulis hēs ff.de iud.leg. hr̄s abſens.

L E X XXII.

1 *Opus perficiens plus commendatur,quam incipiens & imperfectum relinquens.*

Nemini. Nullus pōt in ciuitate nouū opus inchoare ſine
licentia Principis,niſi prius ꝑficiat iam incępta,
vel vetuſtate corrupta,vel deſidia derelicta.h.d.Et hæc lex eſt vti
lis pro iudicibus palatiorum,qui non debent in palatijs noua o-
pera inchoare,priuſquam incæpta perficiant: aut vetuſtate cor-
rupta,aut deſidia derelicta diligēti ſtudio reficiant.concor.ſ̃.eo.
1 l.nemo.& vide ſ̃.eo.l.intra vrbem.†No.ꝙ plus commendatur ꝑ
ficiens opus,quam incipiens,& imperfectum relinquens.

De ratiociniis pub.& oper.& de partibus ciuitatum. *Rub.*

L E X V N I C A.

1 *Defenſor ciuitatis pater ciuium appellatur.*

IVbemus. Nullus tenetur reddere rationem de opere,
quod ſumptu ſuo cōſtruxerit, nec hr̄s eius.
Licet imponere ædificanti nomen ſuum, & reſtauratori o-
perum publicorum: de his, quæ conferuntur ad refectionem,
vel manutentionem ipſorum vnam etiam ſiliquam detrahere
1 non poſſunt,pœna ꝯ facienti imminente.h.d.† Et no.hic defen-
ſorem ciuitatis patrem ciuium appellari:vnde dicit glo.coniun-
cto.tex.ꝙ occidens officialem? punitur pœna parricidij, vt dicit
gl.no.in Auth.de defen.ci.vide qđ no.in l.ſi nō ↄuicij,ĵ.de iniur.

De

De pignoribus,& hypothecis. *Rubr.*

Dictum eſt ſupra de interdictis, quæ ſunt in rem ſcripta: ſequitur de pignoribus, & hypothecis, quæ ſunt in rem, habens tres leges,quæ non ſunt alibi,ideo notandæ ſunt.

LEX I.

1 *Debitor non liberatur,ſi vult pignus creditori pro ſoluto dimittere.*
2 *Venetorum conſuetudo circa pignora a debitoribus per creditores recepta eſt contra legem,& rationem naturalem.*

1 **Debitor.** †Debitor non liberatur,licet velit creditori pignus dimittere pro ſoluto. h.d. Caſus obligaui fœneratori codicem pro x. repetit x. dico, ac-
a cipias a pignus pro debito:nunquid ego debitor liberor? Reſpon. quod ego debitor non liberor, nec cogitur creditor inuitus ac-
2 cipere pignus in ſolutum,& gl.†dicit quod Veneti faciunt ɔ̃riū, quia ſi accipiunt malum pignus,imputant ſibi.hæc conſuetudo eſt contra leg.& rōnē nālē,ex quo eſt obligatus debitor. Itē pone ꝙ creditor vendidit pignus,& q̃titas non ſufficit.Rñ.ꝙ pt petere reſiduum, ut l.aduerſus.licet Veneti ɔ̃ ſeruēt, ratiet creditor ſibi ꝓſpiciat de pignore,non officit ſibi,qn poſſit reſiduū petere, ſi quantitas ex pignore redacta non ſufficit pro toto debito.

ADDITIO.

a A.B.Accipias.No.gl.de conſuetudine Venetorum,& uide aliam gl.ff.ſi cer.pet. in l.creditur,la 2.

LEX II.

1 *Caſus,in quo ſecundus creditor priori præfertur.*
2 *Prior tempore potior eſt in iure.*

Quamuis. Nō eſt alibi, primus creditor hñs ſpālē hypothecā in qbuſdā,& in alijs gnālē,ſi ad debitū ſufficiunt bona ſpāliter obligata,ɔ̃ ſm creditorem hñtem
1 in alijs ſpālē hypothecā nō agit.h.d.no.† Not. hic caſum,in quo ſcđs creditor pfertur priori, q̃uis vterq; hēat hypothecā, & non eſt alibi.Caſus.Mutuaui Titio x. pro quibus reſtituendis obligauit mihi ſpāliter domū,& gnāliter oīa bona ſua, facto iſto ɔtractu,Titius accepit a Seio x.pro quibus x.ſibi reſtituendis obligauit ſpāliter fundū ex iſtis primo mihi gnāliter obligatis: modo ego omiſſa hypotheca ſpāliter, volo vigore gnālis hypothecæ ɔ̃ ſm creditorem agere hypothecaria,& euincere rem, nunquid poſſem? Rñdeo,ꝙ ſic de rigore,qa prior tpe ſū,& hēo ius equale in bonis,& gnāl'r,& ſpāliter obligatis. Sed de æqtate ſi alia bona ſufficiūt,p exceptionē repellor a ſcđo creditore,q hēt ſpālem hypothecā. Et vr̄ iſta lex mirabilis:qa pro dotib.ɔſueuerunt q̃dā ſpāl'r,& alia gnāliter obligari bona.ſ.cetera.vn̄ ꝙ in eadem re pñt ɔcurrere ſpālis, & gnālis hypotheca. Hr̄e,ſ.de rigore, Acce
2 piſti,ſpāliter tu ſcđs creditor.†Glo.op.& vr̄ ꝙ ſp prior tpe ſit potior iure,ſi hēat gnālē,& ſpālē,ſiue alterā tm̄,&c. Br̄ tu diſtingue caſus, qñq; primus, & ſecus creditor habent ſpālem in aliquo, qñque gnālē,& in iſtis duob.caſib.ſp prior tpe, eſt potior i iure: qñque primus hēt ſpālem,in aliquo,& gnālem in alijs, & ſecundus creditor hēt ſpālem in aliquo ex iſtis alijs gnāliter obligatis primo creditori,& tunc hēt locum æqtas huius l.qa, &c. Quid ſi bona ſunt primo ſpāliter, & gnāliter obligata, ſecundo aliqd eſt ſpāliter obligatum ex aliis iſti, quæ cum tertius poſſidet non debitor,q̃s præfertur? Dic ꝙ ſcđs, ſm diſtinctionem huius legis. Nunquid hæc lex vendicat ſibi locum,&c. Iſta lex non declarat vtrum de pignore loquatur hypothecato, & tradito, vel de hypothecato,& non tradito.Sed intentio glo.eſt,ꝙ ſiue ſit traditū, ſiue nō traditū,ſed hypothecatam,ipſa lex vendicet ſibi locum.

LEX III.

1 *Licentia quod authoritate propria poſſeſſionem accipiam per pactum concedi poteſt.*
2 *Faciens propria authoritate, facit inciuiliter,& tamen non punitur.*
3 *Bona per licentiam a creditore occupari poſſunt.*
4 *Legis authoritas ad excludendum crimen violentiæ plus poteſt, quam pactum contrahentium.*
5 *Hæreditas aditur ſolo animo.*
6 *Legis conuentio ibi poteſt exerceri, vbi competit ius petendi,& debitum eſt liquidum.*
7 *Locator poteſt domum claudere cum reb. intra conſiſtentibus authoritate propria ſi penſio debito tempore non ſit ſoluta.*
8 *Pignoris perſequendi potentia naſcitur vna cum potentia petendi debitū.*
9 *Ius ingrediendi propria authoritate æquiparatur iuri conceſſo per iudicē.*
10 *Ius executiuum perſonale non tranſit in ſucceſſorem ſingularem.*
11 *Ius executiuum quare datur contra vniuerſalem ſucceſſorem.*
12 *Sniā executio contra vniuerſalem ſucceſſorē, non pōt fieri ipſo non citato.*
13 *Licētia ingrediēdi propria authoritate poſſeſſionē in loco, nō egredit locū.*
14 *Ius ĩgrediēdi ꝓpria authoritate pōt cedi,& ceſſionarius illud exercere pt.*

a **Creditores.** a Pōt ex pacto concedi,ꝙ creditor ſua authoritate rei obligatę poſſeſſionem accipiat,vrbanius tñ facit ſi auctoritate Prætoris hoc faciat.h.d. no. Caſus. Mutuaui Titio cētum,ꝓ quib. obligauit mihi oīa bona ſuo pacto appoſito,ꝙ ſi nō ſoluerit intra terminū, ꝙ liceret mihi ingredi poſſeſſionē rerū hypothecarum propria authoritate, ille non ſoluit intra terminū,ingredior propria authoritate,agit ɔ̃ me,dicens ꝙ vi ingreſſus ſum, qd iuris? Rñdeo, ꝙ non videor vim facere,tñ modeſtius facio cū authoritate iudicis ingrediendo. Nō vr̄,qa non ɔmittit dolū ille, q ex ɔſenſu aduerſarij iā pſtito ingredit ꝓpria authoritate: pōt.n. pſtari ɔſenſus dñi anteq ingrediatur.Debent.i.pñ. No.ꝙ licet qs hēat ptātem aliquid facie-
b di ꝓpria authoritate, pōt ēt p iudicē facere, b non eɔ̃, ſi qs pōt p
1 iudicē, pōt propria authoritate.†No.ꝙ p pactū pōt cōcedi licentia,ꝙ propria authoritate poſſeſſionē accipiam. Quæro, pone ꝙ debitor qui tale pactum facit,alienauit dictā rem,& tradidit emptori, nunquid creditor pt ꝓpria authoritate ſpoliare emptorē poſ.vigore pacti? Quidā ꝙ ſic,qa ius q̃ſitum ex pacto non poteſt auferri per alienationem. Alij ɔ̃ qa iſto pacto non eſt q̃ſitum ius reale,& ſic non afficit rem.Iſtā partē vr̄ tenere But.bñ eſt verū, quod iſtud pactū non eſt iuris realis ɔſtitutiuū, ſed eſt iuris realis executiuum,& ſic vr̄ poſſe emptorem ſpoliare propria authori-
2 tate,quod eſt ɔ̃ opi.But.† No.ꝙ propria authoritate faciens, inciuiliter facit,& tñ nō punitur. Inciuiliter pōt intelligi duob.modis,ſ.inurbaniter,& non punit alio mō inciuil'r,l.ɔ̃ ius,& ſic punit.cōcor.cū hac l.ff.de pig. act.l.q ratiario.non placet. Si creditor hñs iſtā licentiam per vim vult ingredi, inferendo violentiā perſonæ,non eſt permiſſum. Sed qñ non infert violentiam perſonæ,pt,pro hoc facit l.non eſt ſingulis,de reg.iu.alio.puta, quia debitor habuit ꝓ derelicto, & alius incepit poſſidere. ibi l. ſi Titius. Iō eſt,quia qui hēt manus iniectionē. aliquod ius reſeruat ſibi.ſ. ꝙ poſſit in ſeruū manus inijcere,iō nō afficit. verū eſt, ꝙ nouus poſſeſſor poſſet conueniri ex pacto,ſed in hoc nocet, vt creditor poſſit vti iure ſuo.i.oīum,vide Dy.in l.ſi.ff.de no.ope. nū.& ff.de ali.iu.l.3.§.opus.ex vrbanitate hæc vera.inciuiliter,i. ſine Præto-
3 re,& propria authoritate.† Quæro mutaui Titio cētū,& ipſe nō obligauit bona aliter, niſi dedit licentiā ꝙ ꝓpria authoritate in-
c grederetur ſi intra terminum nō ſolueret, vtrū per iſtā licentiā c datā creditori de vendēdo,intelligitur hypothecare,ſed de qōne nr̄a eſt caſus,ꝙ pot.in pi.ha.l.creditor,§.q poſt diuiſionē, & vr̄ ꝙ ſic,& non eſt alibi ille caſus. Additio. Et ſcias. ꝙ hæc lex legitur duob.mod.vno ſm gl. alio ſm Bar.licentia data creditori de ingrediendo pignoris poſſeſſionē,licitū facit ingreſſum, & excuſat eā a vi,ſed nō pōt incipere poſſidere, niſi authoritate ꝓtoria moueatur,per l.ſi quis ante,de acq.poſ.vbi aliud eſt poſſidere, aliud in poſſeſſione eſſe. Sed nil facit qa concedo hæc de plano,ꝙ hæc differunt inter ſe, ſed hic non eſt data licentia exiſtendi in poſſeſſione,ſed ingrediendi, per quē ingreſſum poſſeſſio acquiritur, vt iā dictū eſt. Et iō lr̄a,q̃ ɔ̃.dt,dēnt, ſtat proprie ſm eū,vt per pactū poſſit creditor poſſeſſionē adipiſci,& retinere poſſeſſionē. Aliter dictum pactū de ingrediendo nō operatur dictos effectus ſecundum Bar.mihi vr̄, ꝙ iſta gl. ſit vera qa immediate cū quis ingreditur poſſeſſionē cū aīo acqrendi, ipſo ingreſſo poſſeſſionem acquirit,l.3.in prin.de acq. poſ. Et iō licentia data de ingrediendo importat acquiſitionis actū,cū detur ex cā,pp quam ingrediens dēt acquirere.opi.Bar.eſſet vera, vbi licentia data de ingrediēdo nō eſſet ex cā importare debēte acquiſitionem. Exemplū, ſi dat licentia ingrediendi fundū,vt ingrediens occupare poſſit, aut ēt ingrediendo,id eſt per ipſum fundū ire, vt l.3.ff. de acq.re.dom. non tamen nego,quin in inſtrumētis vtile ſit apponere dicta verba,ingrediendi,retinendi,& acquirendi.Si.n.pro reducere,acciperemus verbū,ingrediendi,eadem rōne nō haberet ingrediens ius permanendi,quia figura verborum non cantat,in tex.ibi,adipiſci debent neceſſitate, ſm Bart. quia non fuit data niſi licentia ingrediendi,non aūt adipiſcēdi,& retinendi,illa ſm gl.quæ exponit,debent.i.pñt,& ex vrbanitate,ſicut ɔ̃.eo.l.debitores.niſi.n.talis licentia importaret poſſeſſionis acquiſitionē, quodammodo deriſorium eſſet, cum ēt ingrediens poſſeſſionem alienam ipſo iure nullam facit violentiam,ſi non facit animo acquirendi. l.3. ff.de acq.re.do.vel dic,ꝙ verbum,debent, ſtat proprie, vt ſit ſenſus,ꝙ debēt creditores poſſeſſionem pignoris adipiſci. Alias vbi dicta licentia non eſt data, hic eſt intellectus. hæc aūt licētia nedum ꝙ poſſit dari per debitorem, imo poteſt dari per teſtatorē, vt l.Titia,§.1.ff.de leg.2.in gl.& in quolibet contractu alio pignoris,vt l.3.ſ.ſi manci.ita fue.alie.& l.Titium,ff.de ſer.expor. ponitur in l.1.in fi.ſ.ſi ſer.exte. Et iō in ɔ̃ctibus vendōnum ſemper ſolent apponi illa verba, ꝙ liceat emptori authoritate propria ingredi poſſeſſionem, qua licentia nō tributa, emptor de vi tenet, quia

ADDITIONES.

a Creditores. Nunquid autem in caſu huius legis creditor ſi uelit ingredi authoritate iudicis,ſit neceſſarius libellus. Iac.de Bel. format hanc q. & conſuluit, quod ſic ſi aduerſarius contradicat,refert Io. An.in ti.de conceſ.li.§. nunc dicendum. uer.9. in ult.addi.illius uer.& per Bar hic poſt gl.in 4.q.prin.55.q.uer pone.

b Phil.Dec.Facere Et tunc ſi elegero uiam, & rationem ciuiliorem, & petierim per iudicem me in poſſeſſionem mitti,an deinde uariare poſſim,ut propria authoritate poſſeſſionem apprehendere queam,uide per Alex. conſ. 108. & an quo caſu pet iudicem petitur poſſeſſio,partis neceſſaria ſit citatio, & iuris ordo, habes ibidem per Alex.ubi ſup.& Io.de Imo.in c.poruit,de loca.

c Per licentiam. Vt in §.poſt diuiſionem,hic all.& ibi Bar.& credo quod Bal.uelit dicere quod in l.iſta ſit caſus ſecūdus,& pro hoc dicto bene facit.l.fi.in prin. & quod ibi Bal.inf.quæ res pig.oblig.poſſ.

quia vim committere videtur, vt in l.ſi ex ſtipulatione, ff. de ac-
qr.poſ.& ỹ.ad l.Iul.de vi.l.in poſſeſſione,ỹ. vi.bo.rapt.l.3. ſol.ma.
l.dotis,ff.qđ met. cauſ.l. extat. ſicut aũt dicta lĩtia excuſat credi-
torẽ a vi,ita ẽt a clã multo fortius, cũ delictũ violẽtiæ ſit grauius
clandeſtinit.vt in clã, §.qui ad nundinas,ff. de acq. poſ. tñ nec iu-
dex nec pars pñt cõcedere hanc lĩtiam,vt intret authoritate pro
pria violenter cũ armis,ꝗa poſſet eſſe cã tumultus, ſeditionis, qđ
neutrius authoritati concedi põt,vt l. non eſt ſingulis, de reg. iu.
non obſtante ergo ɔ̃dictione verbali,creditor ingredi poteſt,ſed
ſi debitor ne ingrediatur creditor obijcit corpus ſuũ, & euidẽter
reſiſtit cum armis,nullo mõ põt:& hoc tenebat Old.in gl.in ver
bo,non vñr.ibi,l.qui rõ.Idem tenet gl.in l.in poſſeſſione. & l.j.ad
l.Iul.de vi.& apertius in l.3.ỹ.vi bon.rap.idẽ tenet gl.in l.ſi quis in
tantam,in diſt.ſecũdæ vis.Conclude,ꝙ opi.Io.eſt vera, qñ debi-
tor reſiſtit verbis,puta,ꝗa dicit,nolo, ꝙ intres, & ꝓteſtor ꝙ non
intres,qm̃ verba ſola nõ pñt eſſe cã ſcandali, neq; ſeditionis, aut
tumultus,opi. Azo.eſt vera,quando debitor reſiſtit corporaliter
& cũ armis,ita ꝙ veriſimiliter tumultus fieri poſſit, vt l.qm̃,ỹ.ad
l.Iul.de vi.& l.nũquã plura.ff.de priua.deli.& ita ſuperius intelli-
gitur,ꝙ talem lĩtiã nec iudex põt dare,qđ tene menti.In prin.gl.
in verbo,debent.i.pñt.bona eſt, vel debẽt.gl. iſta dicit de vrbani-
tate.Bart.dicit,ꝙ ſtat proprie. Ego ẽt dixi,ꝙ poteſt ſtare proprie.
Dicit Bar.in repe.ſua, ꝙ ſi debitor cõſtituit ſe poſſidere pro cre-
ditore ſuo præcario , & ſic vltra lĩtiam appoſita ſunt hæc verba
(vt moris eſt apponi in contractib.) ꝙ in creditorẽ transferatur
tunc ſola ciuilis, nãlis aũt remanet penes debitorẽ conſtituentẽ
ſe poſſidere . Et iõ reſpectu ciuilis translatæ verba operantur pa-
ctũ de ingrediẽdo,qñ illud actũ eſt,& in hoc dicit bñ , ſed operat̃
dictũ ver.reſpectu nãlis per debitorem tacẽtem, vt ingredi poſſit
illã authoritate propria,& in hoc ẽt bene ; & ſubdit,quod illa li-
centia operatur,ſi poſſeſſio interuertatur creditori,quod poſt in
teruerſionẽ authoritate propria,adhuc poſſit ingredi,quia ingre
diendo defendit,non autem vim affert. In hoc non cõſentio, ꝗa
non durat eadem cauſa poſt interuerſam poſſeſſionẽ, quia gloſ.
ordinaria eſt,cuius ipſe non meminit, in l.2.s̃.de iure emp. ver.re
pellere,quæ con uncta textui dicit expreſſe,ꝙ poſt poſſeſſionem
interuerſam talis licentia nihil operatur per hoc,†quia ad exclu-
4 dendũ crimẽ violentiæ plus põt authoritas legis,ꝗ̃ pactum ɔ̃hen
tium,vt l.j.& 2.quan.liceat ſine iud.ſe vendic.ſed qui hẽt lĩtiam
ingrediendi authoritate propria,& priuandi debitorẽ ſuũ poſſeſ
ſione authoritate propria poſſeſſione interuerſa, non põt legem
conuentionis,aut ptãtem legalem exercere , caſus eſt s̃. vnde vi,
l.2.& l.colonus,& l.cũ fundũ, ff. de vi, & vi arma. Succeſſiue di-
xit Bar.ꝙ ſi debitum non eſt liquidum,non põt legẽ conuentio-
nis exercere,niſi hoc ſit dictum expreſſe. Ad hoc, quia cõpenſa-
tio fit ſola hominis voluntate,& tñ non põt fieri pro debito non
liquido,vt l.fi.s̃.de cõpen.ſed certe illa non facit, quia compen-
ſando quis ſoluit ſibiipſi,& incontinenti,cum non liceat ex iuris
cenſura,nec ex pacto adiuit, ꝗa† hæreditas aditur ſolo aĩo, & tñ
dubietas de viribus teſtamenti , vel de conditione ſua , cãm non
cognoſcit, vt l.ſed & ſi de ſua.& l.quod ſi dubitet.ff.de acq.hære.
illæ leges faciunt minus,ꝗa qui adit hæreditatẽ,dẽt hr̃e animum
apertum,& determinatũ,quẽ non hẽt dubitans,vt l.fi.§.ſin autẽ
6 neſcius.de iure delib. Et iõ ſalua meliori deliberatione, credo,ꝙ
vbicunq; competit ius petendi,quia re vera debitũ eſt effectum
liquidũ,ꝙ ibi poſſit legẽ conuentionis exercere,probatur per ca
ſum in d.l.2.vbi lĩtiam dicti ingreſſus non dat nec per legẽ, nec
per pactũ,niſi tm̃ emphyteuta in ſolutione canonis ceſſauerit,&
ſic conditionaliter,ſi conditio eſſet purificata,licet non ſit liqui-
datum negotium corã iudice, cũ non ſoluit,tñ licitus eſt ingreſ-
7 ſus.pro hoc ff.in quib.cau.pig.taci.con.l.j.† Et dr̃ia eſt, vbi inue-
cta,& illata in domũ ſunt tacite obligata pro pẽſione; ita demũ
licet claudere domum authoritate propria,ſi merces debito tp̃e
ſoluta nõ fuit,hoc purificato,licet iudici nõ cõſtet,nec aliter fiat
fides, ꝙ fuit in ſolutione ceſſatum , locator põt domũ claudere
cũ rebus cõſiſtentib.Et đt Bar. ꝙ demũ poſt moram poteſt hæc
lĩtia exerceri,ſaluo niſi debitor eſſet fugitiuus. adducit ff.eo.l.q̃-
ſitũ,ff.q.mo.pig.vel hypo.ſol.l.ſolemniter,§.j.ſed tu contra. ſuffi
cit.n.quod venerit dies petendi , quantunque debitor adhuc nõ
8 ſit conſtitutus in mora,quia†potentia pignoris proſequendi na-
ſcitur vna cũ potentia petendi debitum,vt d.l.ſolutũ, §.1. vbi eſt
caſus,vbi ergo cedẽte die põt debitũ peti , ita & pignus proſequi
põt ſm̃ legẽ conuentionis,cũ iſte ſit modus primus proſequẽdi,
& ſubdit,ꝙ ſi debitor cõſtituit ſe pro creditore , tenetur tanquã
colonus,& naturalis poſſeſ.in creditorẽ eſt translata. Et iõ nihil
operatur data lĩtia quo ad ciuilẽ,vel nãlem,& in hoc lĩtia ingre
diendi eſt deriſoria, ſaluo (dicit ipſe) niſi poſſeſſio ſit interuerſa,
quia poteſt d.l.conuentionis exercere,quod ſilr̃ non credo, vt l.
colonus,& l.ſi fundus.ff.de vi & vi ar.licet dicat,quod illę ll.nihil
faciunt,ꝗa in eis non erat data lĩtia.Sed tu dic,ꝙ imo faciũt , &
eſt caſus,ꝙ in eis erat data lĩtia,ꝗa ex quo confiteor me tenet vt
colonum,lex dat tibi lĩtiam intrandi, & eandem lĩtiam ingre-
diendi intelligeris dediſſe,vt l.colonus. Subdit,ꝙ hæc lex hẽt lo-
cum,ẽt ſi tutor concedit talem lĩtiam,aut curator,ſi p̃cedit co-
uentio præambula, ꝗa hæc lĩtia eſt executiua dictæ conuentio-
nis. Adducit, ff. de reb. eorum.l. ſi pupillorum,& ɔ̃ de præd.mi.
l.2.licet vrbanius ſit fieri authoritate prætoris, vt d. l. ſi pupillo-
rum.Gl.& in hoc bñ dicit,idẽ dicit in creditore eccl̃ię, vt ex pa-
cto poſſit rem eccl̃ię ingredi authoritate propria , qđ tenet Inn.
in ca.j. de foro comp.eſt verũ, niſi illa res tranſiſſet vim inſtr̃orũ
ibi,& ita intelligitur opi.Inn.ibi poſita, puta ꝗa erat effecta reli
gioſa,vel ſacra,qđ no. de quo eſt caſus extra, de do.c. cũ dilecti
ita tenet Io.de Lignano ſaluando Inn.in gl.in verbo,vr̃.Rñ. cre
ditorem poſſe ingredi,hoc tenet hic Per.& Cy.& Spe.in ca.1.de
pig.Sed opi.Mar. eſt ɔ̃ria, qđ non poſſit exercere ɔ̃ tertium poſ-
ſeſſorem,licet Iac.But.Roſ.& Ia.de Bel.diſputauerint eam. Bar.
refert rõnem iſtorum,& pro certo iſta qõ eſt dubia,vt dicit Bar.
9 ꝙ†iſtud ius propria auth. ingrediendi ęꝗparatur iuri ingredien-
di conceſſo ꝑ iudicem;vnde eſt videndũ.an iſtud ius ſit executi
uum,vt tranſeat in ſingularẽ ſucceſſorẽ , qm̃ iura perſonalia nõ
tranſeunt in ſucceſſorem,de re.permu.l.cum præcibus,& eſt ca
ſus.& facit ff.de re iu.l.ſæpe.§.fi. Et iõ inſtr̃a guarentigiata man-
dantur executioni ſolũ ɔ̃ obligatum , non autẽ ɔ̃ ſingularẽ ſuc-
ceſſorẽ exercentur , qm̃ iura ſingularia non tranſeunt in perſo-
nã ipſius obligati. Pro executione aũt iuris realis (de qua quæri-
mus,cum per hypothecã ɔtrahiturius in re)tũc đt non poſſe in-
cipere a ſingulari ſucceſſore,ex quo ius ingrediendi non fuit or
tum in perſona debitoris : puta ꝗa non venerat dies pignus in-
trandi.Sed ſi in ꝑſona debitoris eſt ortum , cõtinuatur poſſeſſio
in perſonã ſucceſſoris hñtis cãm ab ipſo debitore. alias cum de
bitum non ſit liquidum quantum ad ſucceſſorem , non poterit
fieri executio. inſtare tñ dẽt ſummarie hunc poſſeſſorem hẽre
cãm a debitore, & idem , vt nullo mõ fieri poſſit ɔ̃ ſingularem
ſucceſſorem non hñtem cãm a debitore,ſed ab alio,& ideo ipſe
dixit,qđ rñſio gl.eſt vera, dũ ponit exẽplum de debitore alienã-
te. Sed eſt falſa,dum đt, vel alio mõ eſt poſſeſſionis. ſaluo niſi pa
ctum fuiſſet appoſitũ,vt non poſſit debitor vendere,quod pactũ
operat̃,vt vendõ nõ valeat,vt l.ſi creditor,ff.de diſtra.pign. & iõ
reſciſſa hac vendõne, non dr̃ habitus titulus, & đt verũ,ſed licet
titulus deſit,& ſic habeatur ꝓ non titulo;tñ poſſeſſio ex iſto inu
tili ɔ̃ctu bñ eſt translata incõtinenti,cum.n.poſſeſſor deſinit, vel
ſe poſſidere , poſſeſſio perditur,ẽt ſi alij non q̃ratur,l.qđ meo,§.
furioſo,ff.de acq.poſ.ſed in caſu bñ q̃ritur, & iõ illud pactũ for-
10 te modicũ operatur.†Qđ aũt dixit ius executiuũ actionis perſo-
nalis non afficere ſucceſſorẽ ſingularẽ, intelr̃ , niſi in eũ aliena-
tio in fraudẽ facta ſit,ꝗa tũc alienatione reſciſſa,poterit fieri exe
cutio.vt Inſt.de actio.§.itẽ ſi ꝗs in fraudẽ,no. in l.3. ff. de aliena.
11 iudic.ɔiuncta gl.ſua mag.†vñ ɔ̃ vl̃em ſucceſſorẽ datur ius iſtud
executiuũ,vt l.qđ ipſis,de reg.iur. ſucceſſionis cã nõ mutata, ꝗa
non ſucceſſor ſit eccl̃ia,vel pupillus,de quo ꝑ Cy.in auth. quas
12 actiones, s̃.de ſacroſ. eccl. Vnum†adde,qđ executio ſnię ɔ̃ vni-
uerſalẽ ſucceſſorẽ non põt fieri niſi in ipſo , vel ſucceſſore prius
citato,qm̃ ei nõ ɔſtat de debito, nec iudici ɔſtat hũc tanꝗ̃ vl̃em
ſucceſſorẽ fore.ita no.Inn.in c.ꝗa,§.q violẽter. extra de iudi. qđ
tene mẽti tu Florẽtine , ꝗ petis vl̃em ſucceſſorẽ capi actione in-
13 ſtr̃i guarentigia,ꝗa nõ potes, niſi prius ipſe citet̃. † Adde ꝙ lĩtia
ingrediẽti data in loco,nõ egredit̃ ipſum locum;& iõ ɔtra vl̃em
ſucceſſorẽ non exercetur extra locũ. patet ex ɔiũctione legum.
ff.de dam.inf.l.utiq;.& l.eſt dr̃ia,ff.qb.mod.pignus taci.ɔ̃ha. cõ-
iuncto toto titulo de Saluiano interdicto, per qđ auocantur res
Inquilini tacitæ obligatæ pro mercede,& tñ pñt includi in loco,
non extra locum , cum neceſſe ſit aduocari per Saluianum in-
terdictum.In ea.gl.ibi,l.ſi Titius.illi legi rñdet Iac.But. quod eſt
ſpãle in pacto manus iniectionis ſoluto ɔ̃ctu p̃cedentis poſſeſſio
nis ẽt poſſeſſionis translatæ.cui concor.l. ſi quis ſub hoc pacto;
14 ff.de contrahenda emptione,nec eam damnat Bar.†Vltimo đt
Bar.in l.j.§.fi.ff.de ope.no. nunc. qđ ius ingrediendi propria au-
thoritate põt cedi,& ceſſionarius illud poteſt exercere.idem no.
gl.in l.ſi actor,ff.de iureiu.quod eſt notandum.

L E X IV.

1 *Obligatione principali ſponte facta, quælibet acceſſoria præſumitur ſponte contracta.*

2 *Neceßitas rei familiaris, non reſcindit contractum.*

1 Cum te. Vbi† oblo principalis eſt ſpontanea , ibi præſu-
mitur , quod quęlibet acceſſoria ſit ſpontanea,
a ɔ̃cta.h.d.no.Per iſtam legem poſſet determinari qõ.pone, a Pa-
pa eſt electus ſponte,poſtea eſt intronizatus per metum , quod
iſta allegatio per metum reſpectu coronationis nõ procedat,ex
quo in ſubã principali interuenit purus conſenſus. Caſus , Mu-
tuaui tibi pecuniam,& ſponte contraxiſti mecum;poſtea ex in-
teruallo obligaſti bona , uis dicere qđ coactus feciſti obligatio-
2 nem. Glo.intelligit aliter,ſ.de neceſſitate.nam†neceſſitas rei fa-
miliaris non reſcindit contractum,l.fideicommiſſa,§.ſi rem. ff.
de leg.3. & ſm̃ iſtum intellectum nihil facit ad id , quod allega-
tur de principali,& acceſſorio,ỹ.no.tex.

A D D I T I O.

a Pone.Quid econtra,uide in l.2.ſup.quod me.cau.& Bal. in conſ. ſchiſmatis ſupra in rub.ſi quis ali.teſt.prohi.maxime.

LEX V.

1 *Sententia lata contra debitorem quando noceat creditori & nu.2.*
3 *Sententia lata contra vnum, tunc nocet alteri, quando fuit præſens, & agitauit cauſam.*
4 *Vſucapio quæ præſcribit dominium contra debitorem præſentem, non nocet creditori abſenti.*

1 Præſes. †Sn̄ia lata ꝯ debitorem ſciente creditore, in duobus caſibus non præiudicat creditori, ſ.qn̄ debitor
colluſit,& qn̄ ſuccubuit ex cā, quæ non præiudicat creditori. h.
a d. Ad euidentiam *a* no.ꝙ qn̄ creditor patitur debitorem litigare de dn̄io rei hypothecatæ, ſn̄ia lata ꝯ debitorem nocet rl̄r creditori.l.ſæpe,de re iud.Fallit in duob.caſib.h.d.hæc lex ſingulariter.Caſus.Titius obligauit mihi rem ſuam pro quodam debito, Caius agit ꝯ Titium rei vendicatione, & fuit pronunciatū pro Caio, Caium eſſe dn̄m, & fuit ei poſſeſſio reſtituta, & hoc totū me ſciente, volo agere hypothecaria, ꝯiſtum Caium poſſidentem, nunquid poſſum? R̄ndeo, ꝙ ſic duob.caſibus, ſ. quando debitor meus colluſit cum aduerſario.Item qn̄ ille, q vicit debitorem meum, vicit ex tali preſcriptione, quæ mihi creditori non hēt obeſſe.hoc vltimum declara per l. vſucapio, & per l. debitorem.j.eo.ſuperatum,ſ.debitorem ſuum præſcriptione.But.ſ.tē-
2 poris,qn̄ non officit creditori,j.eo.l.vſucapio.† No.glo.*b* diſtin-
b guentem *b*r̄ aut creditor ignorat,& non præiudicat.ff.de pig.l.ſi *ſuperatus*,aut creditore ſciente, & præiudicat creditori rl̄r. fallit in duob.caſibus,vt hic. Addito. Ibi aduerſus debitorem agentem, vel conuentum reali pro re pignorata, fuit declaratum rē ipſius debitoris non eſſe, in duobus ergo caſibus hic expreſſis nō nocet dicta ſn̄ia,& idē notatur in contrarijs hic allegatis. In glo. in verbo,præſcripti.ibi,vel tertio.hoc exemplum, & præceden-
3 tia duo ſunt bona, & ex primo habes.† Quod vbicunque ſn̄ia fertur ꝯ vnum, nocet alteri.iſtud eſt verum, ſi ſn̄ia eſt lata ꝯ pn̄tem cām agitantem.ſecus ſi ꝑ contumaciam. probatur in leg. ſi vni,ff.de re iud.ſcd̄o habes, ꝙ licet pereat inſtantia lapſi triennij, non tn̄ perit ius pignoris ꝯ creditorem, nec ēt perit quantum ad
4 debitorem ius cauſæ, vt leg. properandum, §.1.s̄.de iudi.† Extra habes, ꝙ vſucapio, quæ præſcribit dn̄ium ꝯ debitorem pn̄tem, non nocet creditori abſenti, & ſic non immutatur ius pignoris per talem vſucapionem, de quo in l.vſucapio j.eod.

ADDITIONES.

a A.B. Ad euidentiam. Vel poteſt exponi præſcriptione, i.contumacia, vel abſentia, & ſi contra debitorem abſentem eſt lata ſententia, illa nō præiudicat creditori, vt ſingulariter vult l.qui repudiantis, ad finem, §.cum contra, ff.de inof.teſt.facit tex. no.l.ideo, ff.de euic.& ibi uide Ange.vbi dicit, ꝙ ſi ſunt lata contra abſentem propter aliquam exceptionem, & hoc probari poterit, nam poterit per iudicem ex aliquo dicto ſuo, allegauit gloſ.ibi quam dicit eſſe auream, leg.ſi prætor.§. Marcellus de iud.ff.& eſt no.dignum.tamen Ang.in le.ſi ſuperatus, ff.dicit ꝙ cōtra theoricā Odof.per glo.ibi poſitam eſt hic caſus, & pro intellectu huius l.quod no. dicit Bal. l.2.ſup.qui res iud.non no.& vide tex.valde no.ſup.de contra.iudi.tu l.3.alias 2.& ibi notaui in tex. Do Ant.in c.qm̄, §.fi.ut lit.non conteſt. Bar.in l.cum apud, ff.iud. ſol. Abbas poſt alios in cauſam quæ.el 1.de teſtib.l.ſupra, de teſtib.
b No.gl.Limita, vt per Bar.in l.cum filius, in prin.ff.de verb.oblig.

LEX VI.

1 *Poſſidens ſiue iure proprietatis ſiue pignoris, tributa ſoluere tenetur.*
2 *Poſſeſſor ſemper grauatur, pro muneribus publicis.*

1 In ſumma. Illud, quod creditor præſtat pro re obligata, auget debitum.h.d.† Ad euidentiā, poſſeſſor ſiue poſſideat iure proprietatis, ſiue pignoris, tenet ſoluere tributa & onera realia & mixta. Caſus. obligaui Titio fundū pro centū, & tradidi poſſeſſionem, exactores collectarū grauauerunt iſtum creditorem pro ſoluendis tributis, & ipſe ſoluit iſta tributa pro dicto fundo ſibi obligato, demum creditori offertur quantitas mutuata, ipſe dicit ſe debere recipere plus, ſ.id
2 quod ſoluit pro tributis? R̄n.ꝙ computatur in debitis.† No. pro muneribus publicis ſemper grauandum poſſeſſorem, & ſic creditorem, tamen quod ipſe ſoluit auget debitum, & recuperat a debitore, & poſſeſſor ſoluens pro æſtimo alerius, recuperat ab illo, ſi ad illum finale onus reſpiciebat.

LEX VII.

1 *Alienatio legalis tranſit ſemper cum ſua cauſa.*
2 *Vſucapiens libros triennio, & poſſidens decennio, conueniri poteſt.*
3 *Poſſeſſor bonæfidei vſucapiens dominium tantum, contra hypothecā nō vſucapit.*
4 *Ceſſio hypothecariæ ſine perſonali fieri non poteſt.*
5 *Datio in ſolutum eſt ſimilis emptioni.*
6 *Hypothec. extinguitur facta datione in ſolutum.*
7 *Dominium transfertur in vſucapientem per vſucapionem.*

Vſucapio. Iſta lex duos hēt intellectus, vnus eſt, quādo præſcribitur contra debitorem, & iſte eſt verus intellectus, alius eſt, quando ipſe debitor præſcribit.& iſte licet in ſe ſit bonus, tamen quantum ad legem eſt impertinens, ſecundum primum hoc dicit. Vſucapio dominij non reſoluit ius hypothecæ, ſecundum ſecundam lecturam hoc dicit, Vſucapio dominij confirmat ius hypothecæ. hoc dicit, prima vera. Modo gl.dicit, quod debet poni caſus in quatuor perſonis. Pro intellectu huius legis & principij glo.vide quod notatur in le.itē ſi res in princ.ff.de alie.iu.mu.cau.fa. Caſus. Mutuaui tibi 10.ꝑ quibus hypothecaſti mihi libros tuos, te mortuo accidit, quod iſti libri bona fide peruenerunt ad Titium, qui Titius bona fide vendidit Seio, qui Seius iſtos libros vſucepit, ego creditor volo agere hypothecaria contra iſtum vſucapientem, ipſe dicit ſe vſucepiſſe, vtrum repellor ab hypothecaria? Reſpondeo quod non, quia vſucapio dominij non extinguit pactum, & ius hypothecę. hoc dicit. & loquitur hæc lex de præſcriptione, id eſt de vſucapione rei mobilis, in re immobili, habes de præſcript. long. tempo.& de præſcrip.30.anno.l.cum notiſſimi, in princ. Sed quare gl.ita inquirit iſtum caſum, quia ſi aliquid aliud interueniret, per quod res mobilis eſſet furtiua, non prodeſſet vſucapio, & ideo gl.poſuit terminos, per quos apparet rem non eſſe furtiuam, & ideo poteſt vſucapi quia peruenit, bona fide, vel quia erat hæreditaria, non committebatur furtum, tamen melius eſt dicere bō na fide, ideo gl. dicit ſine hæreditate, quia nec hæreditaria erat, quod eſt, ideſt erat tempore hypothecæ prædictæ, quod trāsfertur in vſucapientem per l.iſtam, arg. de vſuc.l.iuſto, §. non mu-
1 tat.† No.quod alienatio legalis tranſit cum ſua cauſa, nam cum dominium alienatur per vſucapionem, eſt legalis, & trāſit cum ſua cauſa.i.cum hypotheca.&qh.d.l.verū eſt in alienatione tranſfundente, ſecus in alienatione reſoluente, vt ff.de pig.l.ex vecti-
2 gali.quæ eſt ſing.† Gl.quęrit, quid in præſcrip 30.anno. dic, vt in d.l.ſi quis emptionis.pone quod ille, qui vſucapit libros triēnio, poſſidet etiam decennio, nunquid poterit conuenire hypothecaria? Pla.quod ſic, quia adiectio temporis nihil auget, ex quo vſucapio erat completa, contrarium eſt verum, quia per tempo ris adiectionē præſcribitur irreuocabilitas rei, quāuis dominiū non poſſit vltra præſcribi, tamen preſcribit contra actionem hypothecariam.ff.de cap.l.in bello, §.ſi quis ſeruum. & no.ſup.ad Treb.l.2.& 3.& ibi gl.j.& 2.Dicit hic, quod vſucapio tollit dominium, ergo actionem in rem, contra, actiones in rem non tolluntur triennio, quia rei vend. eſt ciuilis actio, quæ non tollitur, niſi longiſſimo tempore.Inſti.de perpe.& temp.ac.& dicit gl.aut quęris de act.ciliui directe tollenda, & non tollitur triēnio, & ita in cōtrario.Si autem indirecte, & tunc tollitur, vt hic. Nam hoc non procedit ex natura actionis dominij, quæ perpetua eſt, ſed ex natura vſucapionis præcedentis, quæ per conſequentiam tol-
3 lit actionem, quę actio rem vſucaptam reſpiciebat.† Item quærit gl.bonæfidei poſ.vſucepit dominium, ſed non hypothecariā, tunc ſic, non vſucapitur contra hypotheca. ergo creditor aget contra vſucapientem, & euincet per hypotheca. debitor videns creditorem euiciſſe rem, offert quantitatem, & recuperat rem. Sed nunquid vſucapiens poterit rei ven. agere contra debitorem poſſidentem? gl.dicit quod ſic.& ideo fatuus erit debitor ſi rem recuperabit offerendo quantitatem, niſi faciat ſibi cedi ius hypothecæ a creditore, per hoc enim ſe defendit ab eo, qui vſu-
a cepit, & ſic cedit hypothecaria *a* ſine perſonali, quod poteſt fieri ad defenſionē poſſeſſionis, quod no.ſam. erciſ.l. ſi pignora. Alia lect.eſt, quæ non habet dubitationem, & eſt extra ſenſum huius legis. quidam obligauit mihi rem non ſuam, quicquid accedit ad firmitatem iuris debitoris, accedit ad hypothecariam, vnde cum debitor non haberet dominium, nunc habet confirmatū ius pignoris eius.glo.videtur quærere, nunquid conſiſtit pignus, poſtea agendo ſit neceſſe probare debitorem dominij, aut quæris de plena hypotheca, & requirit dominium, aut de quaſi hypotheca, quæ datur loco Publicianæ, & iſta non requirit probatione dominij, vt ff.de pignor.l.ſi ab eo. Additio. In glo.j.ibi.cum in rebus mobilibus non habeat locum præſcriptio.hoc eſt verū, ſi poſſidens cum titulo vult vſucapere, ſed ſi vellet præſcribere, poteſt, vt l.j.s̄.de ſer.fug.ſecundum vnam lecturam, quæ reddit illam legem ſingularem, & tunc etiam res mobilis præſcribitur & tutus erit vſucapiens ſpatio longi temporis, non ex parte vſucapionis, ſed præſcriptionis. Præſcriptio igitur longi temporis nihil plus iuris tribuit vſucapienti ſecundū Placen. Et ideo non obſtat quod longo tempore poſſiderit, tamen illa vſucapio ius pignoris non mutat.gl.autem tenet contrarium. In eadem ibi, vt facit ſibi cedi ius hypothecariæ. hoc conſilium non videtur bonum, quia ex eo quod debitor ſoluit creditori, quod ſibi debebatur, extincta eſt actio perſonalis & hypotecaria, vnde cedi
4 non poteſt, quia non inuenitur in rerum natura, & quia † hic fieret ceſſio ſolius hypothecariæ abſque perſonali, quod non poteſt fieri, vt no.gloſ.in l. pen.ſup. de hæred. vel actio.ven. poteſt iſtud conſilium ſuſtineri, quod nō poteſt cedi hypothecaria ſine perſonali, ſaluo niſi cedatur debitori ſolu enti, & ita ſit caſus notabilis hic. Et ſi dicit, hypothe. eſt extincta. Reſp. poteſt eſſe quod debitor ſoluit eam ſub pacto ſi cedatur, & propterea non eſt extincta. Sicut cum dicimus, vnum ex reis debendi inſolidum ſoluere creditori, nam nō poteſt ſibi ſoluenti fieri ceſſio actionis, vt l. Modeſtinus, ff.de ſol. In ea.glo.ibi, pignus † dimittat, quæ datio in ſo-

ADDITIO.

a Sic cedit hypo. Bar.hoc tenet hic, & male ipſe idem tenet in l.fideiuſſor obligari, in prin.ff.de fideiuſſ.vna cum Dy.

3 in ſolutum *a* emptioni eſt ſimilis, vnde nõ poterit vſucaptor de cætero auocare ab ipſo debitore, qui dominium acquiſiuit de nouo. Sed iſtud conſilium non valet vnam feſtucam, nam vſucaptor per vſucapionem iam dominus factus erat, iſte autẽ per dationem in ſolutum ſolam vſucapiendi potentiam erat adeptus, & ſic non poterit excludi per eum, cum ius dñi potentius ſit. Item iſtud conſilium patitur directe illã contraria contra cõ
6 ſilium præcedens, & fortius, quia hypothecaria fuit extincta iam facta datione in ſolutum cum pacto vt non extinguat niſi tantummodo, quantum ad commodum ipſius creditoris, non quo ad ſortem debitoris, qui in ſolutum recipit, ſicut dicimus in caſu l. Modeſtinus, & ſm hoc expone literam ei. ſ. debitori, quia creditor in ſolutum ius ſuum hypothecæ, & per ꝯns retentionis cedit ipſi debitori, & gl. in l. j. §. cum prædium, la 1. ff. eo. dt, quod debitor dat in ſolutum creditori, ſed non ideo dat in ſolutum cum iam dominium receſſit ab eo, & in vſucapionem ſit translatum & pro hoc intellectu facit inf. de his, qui in pri. cre. locum ſucce. l. j. Omnia autem hæc conſilia deficiunt inquantum vſucaptor conuentus hypothecaria, dicit agenti offero tibi debitum, poteſt quicunque poſſeſſor omnem creditorem excludere, vt l. Paul. §. j. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. & inf. l. ſi dominium. Et ideo tũc verum eſt, quod ius pignoris non excluditur per ſolam vſucapionem, ſed extinguitur per ſolutionem, & vſucaptor perpetuo eſt ſecurus, & ad nullum circuitum venitur. hæc voluit prouidere creditori tantum, non autem debitori, qui permiſit rem ſuam vſucapi, imo imputet ſibi, & habeat duplex damnũ, quia vſucaptor ſoluet debitum, & ſi ſoluit debitum pro parte, repetet per actionem negotiorum geſtorum, & nihilominus ei ius domini erit ſaluum. In eadem ibi, per quandam conſequentiam,
7 hoc eſt falſum quia † per vſucapionem transfertur dominium recta via ipſo iure, arg. l. in rem. ff. de rei vend.

ADDITIO.

a Phil. Dec. Datio in ſolutum. An datio, & receptio in ſolutum ſit emptio, & an ſtatutum loquens in contractu venditionis, locum habeat in datione in ſolutum, vide per me in conſi. meo 18. incip. viſo puncto, ver. necob in 1. vol. & per Spec. in tit. de emp. & vend. §. dicendum eſt, quod ſi ſtatutum prohibeat alienationem, an contineat in ſolutum dationem, per Alex. in conſi. 52. vol. 1. & per me. in d. conſi. 16. & conſi. 10.

LEX VIII.

1 *Creditori non eſt ſatiſfactum per ſententiam latam in perſonali.*
2 *Creditor qui egit perſonali, poteſt agere hypothecaria.*
3 *Hypotheca nunquam tollitur, niſi ſit ſatiſfactum.*

1 a **Quamuis.** † Per ſententiam *a* latam in perſonali, non intelligitur creditori ſatisfactum, & ideo poteſt agere hypothecaria. h. d. concordando drĩam huius l. ſi vt proponis, ff. de fun. inſt. vbi dr, ꝙ non intelligitur ſatisfactum, licet ad ſnĩam ſit ventum. Caſus. Creditor egit contra debitorem actione perſonali, vel contra fideiuſſorem, & reportauit ſnĩam pro ſe tamen nec a debitore, nec a fideiuſſore ſatisfit, reperitur quidã
2 poſſidere rem creditori obligatam, nunquid † creditor poterit agere hypothecaria, quãuis egerat perſonali? Rñ. ꝙ ſic, nec præiudicat, ſibi qñcunque enim plura remedia competunt alicui ſu
3 per aliud, non excludit. Feceris. i. fieri feceris. Habes, quia † naturaliter hypotheca nunquam tollitur, niſi ſit ſatisfactum gl. allegat, tu allega. ff. de exce. rei iu. l. ex ſextante, §. Latinus.

ADDITIO.

a Per ſententiam. Facit ad ea, quæ habentur in l. 1. ſup. de iud. an per ſententiam fiat nouatio.

LEX IX.

1 *Emptor agens contra creditorem, facit quòd creditor compenſat fructus,*

1 **Si dominium.** † Emptor agens rei vendicatione cõtra creditorem, facit quod creditor compenſat in debito fructus perceptos ex re h. d. Quidam obligauerat rem pro decem, poſtea vendidit mihi, & tradidit aliam rẽ, poſtea creditor poſſedit, & percepit fructus, ego emptor volo agere rei vendicatione contra creditorem, dicit creditor, ſolue debitum, ego dico, ſum paratus, ſed volo quod compenſes fructus, nunquid poteſt fieri? Rñdeo, quod ſic ibi, translatum eſt, quod potuit fieri. Vendidiſti. Tu emptor, idemque dominus.

LEX X.

1 *Debitores de vrbanitate debent requiri antequam in iudicio conueniantur.*
2 *Debitore in mora nõ cõſtituto de iure antiquo nõ poterat agi hypothecaria.*
3 *Debitoris monitio eſt neceſſaria ad hoc vt ſi confitetur, non condemnetur in expenſis.*
4 *Creditor tenetur citare debitores, quando vult vendere pignora.*

1 a **Debitores.** † De vrbanitate *a* ante ingreſſum iudicij debet conueniendus requiri extra iudicium. h. d. idem dicit tex. loquere cum Hybero. de ſer. vrb. præd. l. quidã Hyberus. Caſus. quidam erat debitor meus, & obligauerat oĩa bona ſua, volo agere ꝯ ipſum, quem ordinem tenebo? Rñ. ꝙ prius requiram eum extra iudicium, &c. denunciationib. amicabilibus gl. opp. ꝙ iſta denunciatio non ſit neceſſaria, j. de diſtra. pig. l. creditor gl. fatetur ꝯrium, quia iſta denunciatio eſt euangelica, de qua loquitur c. nouit de iud. & tunc eſt neceſſaria, qñ pertinet naturaliter ad iudicium ſeculare, vt qñ quis ratione peccati vult adducere ad iudicem eccleſiaſticum, tunc obſerua ca. nouit, quod neceſſaria eſt denunciatio.

Additio. Conueniendi. ſ. ex neceſſitate ſm vnam lect. quæ procedit ſine ſcrupulo pignora detineri per tertium iure nouo, ut in auth. hoc ſi debitor, j. eod. Bart. tenet hanc lect. in l. ſi res obligata,
2 ff. de leg. j. dicens, quod etiam iure fforum † antiquo, vel Codicis non poterat agi hypothecaria, niſi debitore prius conſtituto in mora. hodie non eſt neceſſaria deciſio, ſed tu dic, quod ſi pignus detinebatur a debitore, dies aduocandi pignus venit, & ceſſit in ius agendi perſonalis, ꝙ immediate eorum eſt abſque alia mora, ex quo obſo erat prius, vt Inſt. de verb. ob. §. omnes. Accipe ergo iſtud verbum, conueniendi ſunt, ſ. vrbanitate, non ex neceſſitate, ſicut in l. ſi manumiſſori, ſ. de obſe. pat. præſtan. & ſ. e. l. creditores, facit optime, ff. de vſuf. l. in fideicommiſſo, in princ. hoc tenet glo. expreſſe, quod non eſt neceſſe debitorem in mora conſtitui, vt poſſit hypothecaria conueniri, Inſti. de act. §. appellamus, & vſe, ad materiam d. c. nouit, ſed illud de foro canoni. non aũt de iure ciui. vt no. Spec. in tit. de renuncia. §. j. Gul. de Cun. in l. edita, ſ. de
3 edẽ. dicit, quod iſta † monitio eſt neceſſaria quo ad hoc, vt ſit citatus in prima citatio. comparet, & confitetur, ꝙ non damnatur in expenſis libelli citationis, & Aduocatorum. Secus ſi non comparet, ſed quoad debitum ꝯſequendum ex vrbanitate ſolum eſt. Et ſic ꝯ Bar. habeo opi. Gul. & Spe. in teſte. hoc etiam tenuit gl. hic, ꝗ
4 de vrbanitate facit mentionem, & † cum creditor vult vendere pignora, neceſſaria eſt denunciatio. niſi ſtatutus fuerit dies ad ſoluẽdum, quia tunc non eſt neceſſaria.

ADDITIO.

a De vrbanitate. Vide plene gl. Io. And. & Abb. in c. licet Heli. extra de ſimo. gl. & Bal. in l. ſi manumiſſori, ſup. de obſeq. patr. præſtan. ſi autem expenſæ ante interpellationem factæ per actorem debeant fieri, uide Bal. no. in l. non ignorat, ſup. de fruct. & li. expen.

LEX XI.

1 *Nominator tenetur pro nominato ſi nominatus non eſt idoneus.*

1 **Nominatori.** † Ad euidentiam nominator tenet pro nominato, ſi noĩatus non eſt idoneus. & licet nominator pro nominato conueniatur, tamen ſua authoritate res nominati capere non poteſt. h. d.

LEX XII.

1 *Vir ſuccedens vxori recuperat bona obligata ab ipſa ſoluto debito.*

1 **Si vxor.** † Vir ſuccedens vxori res, ꝗ vxor obligauerat, ſoluto debito recuperat. h. d. Caſus. Tu habes vxorẽ, & illa accepit pecuniam mutuo, & obligauit res proprias, deinde tu fuiſti ita valens, quod tu ſuffocaſti eam, tu vis agere pignoratitia, oblato debito, cum ſis hæres eius, nunquid potes? Rñd. ꝙ ſic, quamuis tu non habeas inſtrumentum dummodo probes per teſtes proponendo pig. & offerendo debitum.

LEX XIII.

1 *Pignus inſolutum datum incommutabiliter tenet.*
2 *Pactum apponi poteſt ex interuallo inter creditorem, & debitorem.*
3 *Pretium, & merces an poſſint committi in arbitrium boni viri.*
4 *Mora redimendi pignus an poſſit purgari.*

1 **Cum dominam.** Si † pignus eſt datũ creditori in ſolutum, incõmutabiliter tenet
a datio. h. d. In pignorib. *a* datio inſolutũ eſt pcm̃ legis ꝯmiſſoriæ, imo eſt qdã datio ex interuallo ſeparata a ꝯctu. ibi, dñe ꝯctus no.
2 tex. allegabilẽ. Additio. Et † ex interuallo liceat apponere pactũ tale tex. eſt de pig. ac. l. Titius. Idem ſi tpe ꝯctũ fuiſſet appoſitũ, vt creditor eum hẽt emptũ iuſto pretio, vt d. l. Titius, & eſt ca-
3 ſus notab. vt l. ſi fundus, ſ. ff. eo. Et iſte eſt caſus. in † quo pretiũ
b rei emptæ poteſt conferri in arbitrium *b* incertæ perſonæ: alias non pt, & hoc tenet Bar. in l. creditores, ſ. e. & reputat iſtud multum notabile, & bñ. in arbitrium aũt boni viri non poſſit conferri ptiũ, & merces, eſt caſus in l. ſi merces. ff. loc. facit ff. de le. 2. l. j. di-
4 cẽt, ꝙ † licet ſit elapſa dies redimẽdi pignus, poterit nihilominus poſt lapſũ triẽnij purgari mora, & nõ hẽbit pignus creditor inſolidũ. Caſus eſt in l. quis, de ſolu. & non alibi, ut ibi per Bart.

ADDITIONES.

a In pignoribus. Vide Bar. in 2. q. pri n. ſupra, eo.
b P. D. Incertæ. Non tamen in arbitrium emptoris unquam conferri poteſt, vt l. 3. ff. de contrah. empt. & in l. eme tis. C. eo. ti. de cont. emp.

LEX XIV.

1 *Creditor poteſt conuenire debitorem perſonali, & emptorem pignoris ſibi obligare hypothecaria.*
2 *Debitor offerendo debitum liberat emptorem hypothecaria pro pignore ſibi vendito.*

1 **Diſtractis.** † Si debitor vendidit pignus, creditor habet in ptãte, vtrum debitorem conueniat perſonali, an emptorem hypothecaria. h. d. lex Codicis. hoc verum,
2 niſi debitor offerat, qa † offerendo impedit hypothecariam, contra emptorem. h. d. auth. hic poſita. Caſus. Obligaui rẽ: poſt vendidi, & pretium habui, quod ius hẽt creditor? Reſpõ. ꝙ poteſt ꝯ me debitorem agere perſonali, & cõtra emptorem hypothecaria, quod eſt verũ, niſi debitor ſoluat creditori ex illo pretio, vel aliunde, nec põt creditor impedire debitorem, quin poſſit vendere

dere,& alienare rẽ obligatã creditori, vt ex p̃tio ſatisfaciat creditori,ex p̃tio,maxime,nã idẽ ſi aliũde,& ſi creditor poſſideret, nõ põt venditor vendere rẽ,vt ex p̃tio ſatisfiat,l.q̃uis,ff.de pig. actio.

LEX XV.

1 *Debitor alienando,vel legando,non poteſt creditori præiudicare.*

1 Debitorem. Nõ p̃t debitor ꝯhendo,vel teſtãdo,hypothecæ creditoris derogare.h.d. Mutuaui Titio centum,pro qbus obligauit mihi domum, poſtea iſtã domum legauit,vel vẽdidit,certe non p̄iudicat mihi ꝓſequi a quolibet poſſeſſore,qa res q̃ eſt affecta,vel hypothecata, tranſit cũ ſua cã. Additio. Vel pone ſic ſummariũ, debitor alienando rem,vel obligando titulo onerſo,vel lucratiuo,nõ p̄iudicat creditori in iure pignoris.h.d.ſubaudi,niſi poſtea poſſeſſor longo tẽpore præſcribat,vt l.j.ſ. ſi aduer. credi. licet vſucapio triennalis non immutaret ius pignoris,vt l.vſucapio,ſ.eo.ibi,ꝓſequi debes per hypothecariam,vt l.debitores.ſ.eo.propterea data fuit ingrediendi licentia.l.3.ſ.eo.quia ipſe poſ.habet cauſam a debitore,vt ibi dixi.

LEX XVI.

1 *Actio hypothecaria non quæritur ei,cui non quæritur perſonalis.*

1 Et ſi frater. †Actio hypothecaria non quæritur ei, cui non quæritut perſonalis.h.d.Frater tuus pecuniam tuam mutuauit tuo noĩe,& tuo nomine pignus accepit, nunquid *tibi* acquiritur hypotheca? Rñd.ꝙ non.iſta debent addi ad ea,*quæ* no.ff.ſi cert.pet.l.certi condi.§.ſi nummos.& ſ.ſi ven. *pig. l.* quamuis acceſſorium non acqritur ſine principali. Potuit, non dicit noluit acquirere,vel nõ quęſiuit, ſed dicit, non potuit.

LEX XVII.

1 *Creditori non eſt obligata res empta ex eius pecunia.*

1 Quamuis ea. †Res empta alterius pecunia,nõ eſt domino pecuniæ obligata. h.d. Iſta lex põt habere locum in mercatoribus.mutuaſti mihi centum,ex iſta pecunia emi pannos, nunqd panni ſunt tibi obligati? Certe non, ſi de hypotheca non fuit cõuentũ; ſicut res empta ex pecunia mea non efficitur propterea mea.l.ſi ex ea.ſ.de rei vend. Item non efficitur mihi obligata,non obſtante l.fi.ſ.eo.vt ibi dicam.

LEX XVIII.

1 *Actio hypothecaria eſt in rem,& ſequitur poſſeßorem.*

1 Pignoris. †Actio hypothecaria eſt in rẽ.h.d.& iſta actio in rem ſequitur poſſeſſorem.

LEX XIX.

1 *Creditor non tenetur de caſu fortuito pignorum.*

1 Sicut vim. †Creditor nõ tenetur de caſu fortuito pignorũ,ſed de dolo,& culpa. h. d. Accepi a Iudæo centum mutuo,& pignoraui libros,ſurrexit rumor in populo,ꝙ Iudęus fuit derobatus, & perditi ſunt libri,nunqd tenet̃ ad reſtõnẽ? Rñ,ꝙ non, niſi fuerit in dolo, vel culpa, vel non adhibuit cuſtodiã,qa forte potuit permutare de domo in domũ,& non facit. Not.gl. facientẽ dr̃iam inter culpam commiſſam, & cuſtodiam omiſſam,large loquẽdo,totũ eſt leuis culpa,de leuiſſima nõ tenetur. No.vim maiorẽ,cui reſiſti non põt.ff.de dam.infe.l.fluminũ.

LEX XX.

1 *Creditor non cogitur agere, tamen cogitur pignus reſtituere pretio oblato.*

1 Creditor. † Creditor non cogitur agere,tamen oblato ei debitor,cogitur pignus reddere. h.d.ſi creditor non curat agere,quod remedium habeo,cum ipſe poſſideat? Reſpondeo, quod offeram,&c.

LEX XXI.

1 *Extraneus luendo pignora,non acquirit dominium.*

1 Res. †Extraneus luendo pignora,non acquirit dominium pignorum.h.d.

LEX XXII.

1 *Creditor ſecundus offerendo priori ius ſuum confirmat.*

1 Secundus. †Scd̃s creditor offerendo priori debitum,ius ſuũ ꝯfirmat.h.d.Caſus obligaui fundum Titio ꝑ centũ;poſtea Seio ꝑ mille.Iſte Seius vult offerre priori creditori centum,vt iſte fundus non poſſit ſibi euinci.nunqd poteſt? Rñ.ꝙ ſic,& ꝑ hoc ſibi ꝯfirmat pignus,& a debitore petere poteſt.

LEX XXIII.

1 *Hypotheca nudo pacto tollitur ipſo iure.*

1 Maior. †Nudo pacto hypotheca tollitur ipſo iure.h.d.gl.diſtinguit,ſed dic,vt ff.de pact.l.ſi tibi,§. de pignore. ẽt mulieres poſſunt hoc ſ.ad Velleia.l.etiam,& l.iubemus.

LEX XXIV.

1 *Creditor omißa perſonali hypothecariam eligere poteſt.*

2 *Executionis perſonalis forma quæ dicatur.*

1 Perſecutione. †Põt creditor eligere hypothecariam, omiſſa ꝑſonali.h.d.l.C.ſed ꝑ ius Auth. diſtinguitur,aut poſſidet debitor,& eſt in poteſtate creditoris,an agat perſonali,vel hypothecaria,vel vtraq; an poſſidet extraneus & tũc primo dẽt fieri executio bonorum debitoris,& fideiuſ.an-
a teq̃ ꝑueniat̃ ad extraneos pignorũ poſſeſſores,adicit gl. ꝙ dixi de excuſſione eſt verum,niſi debitor ſit abñs,ita ꝙ in ſuo domicilio non poſſit excuti.hoc dicunt duæ gl.notabiles, vlt.glo.colligit ibi caſum,& ordinẽ.Caſus,obligaui tibi certas res meas pro cẽtum, poſtea alienam eas; nunqd eſt in ptãte tua agere vel ꝑſonali, vel hypothecaria,vel qũo vis? Rñ.ꝙ ſic.h.d.l.C.ſed per Auth.eſt in hoc correctũ,& in hoc,qa inter perſonalẽ,& hypothecariam nõ eſt ordo,qñ poſſidet debitor,ſed qñ poſſidet extraneus, eſt ordo quia prius excuſſio fieri dẽt, & ſi nec hic apparet, ꝙ dẽt fieri excuſſio,& ponitur ordo,ẽt eſt inter extraneos poſſeſſores, qa primo debent conueniri extranei poſſeſſores rerum debitoris.ſecũdo poſ.rerum fideiuſ.Hæres,not.quod hæres,vel hæreditas non hr̃ pro abſente,quia ſi haberetur pro abſente, non eſſet neceſſaria excuſſio realis in hæreditate, & an credatur nuncio de excuſ-
2 ſione,dic vt l.ſtipulatio,§.hẽt,de no.ope. nun. per Bart.† Quæ ſit forma excuſſionis perſonalis,per Bar.in l.2.in.fi.de duo. re.& an ſit neceſſaria pronunciatio ſuper excuſſione, Bar. in l.decem,de
b ver.ob. quomodo intelligamus iſtam abſentiam, puta debitor eſt Tudertinus,& poſſeſſor Peruſinus, & quomodo intelligitur iſta abſentia,vr̃ modo prædicto,dic tamẽ,vt hic per Nic.de Mat.

ADDITIONES.

a Poſſeſſores.Et not.quod illud quod dicitur in auth.hoc ſi debitor quod prius debet fieri excuſſio principalis, quam deueniatur ad hypothecariam contra extraneos poſſeſſores, eſt verum, niſi debitor poſt obligationem bonorum conſtituiſſet ſe præcario nomine creditoris poſſidere illa bona obligata, quia tunc non requiritur excuſſio principalis,ita no.dixit Sal.Bu.refert,& ſequitur Ang. ſup.de acq.poſ.in l. fi.quod tene menti.

b Abſentiam.Vide Bal.in auth.præſente,inf.de fideiuſ.

AVTHENTICA.

1 *Ordo procedendi contra fideiuſſores.*

2 *Creditor habet electionem agendi perſonaliter contra debitorem,vel contra poſſeßorem bonorum,quæ in fraudem fuerunt alienata.*

3 *Diſcuſſio an fieri debeat de principali, quem conſtat non eße ſoluendo.*

4 *Diſcuſſio quomodo fienda contra principalem debitorem.*

5 *Poſſeſſores ſunt citãdi in proceſſu diſcuſſionis contra principalem debitorẽ.*

6 *Pronunciatio quod diſcuſſio ſit legitime facta, an ſit neceſſaria.*

7 *Ordinis diſcuſſionis peruerſio an vitiet proceſſum.*

8 *Excuſſio vnius creditoris prodeſt alijs.*

9 *Cautela procedendi contra fideiuſſores abſque excuſſione debitoris.*

Hoc ſi debitor. Sũmata eſt ſ.l. prox.in tex.ibi,alio vero poſſidente cum titulo, vel ſine titulo,qa tex.in corpore de hoc nõ curat. Et hoc ẽt patet hic. In hoc ergo corrigit ius antiquũ,ꝙ ſi pignus erat expreſſum,habebat creditor ptãtẽ pignus ꝓſequẽdi,ſi valebat plus, vel agẽdo ꝯ debitorẽ ꝑſonali,ſi volebat cũ eo, & interceſſore. Si aũt eſſent plures obligati, an ſit neceſſe ꝙ ꝯ oẽs agatur primo actione perſonali,q̃ perueniatur ad pignorum poſſeſſores.Peruſij primo cõſului,ꝙ ſic per tex.in corpore,qui d̃t anteq̃ trãſeat mã ſuper perſonali,&c.Et hoc tenet hic But.in fi.Sed Iac.de Bel.tenet ꝯ̃rium in corpore.Tene ꝙ dixi,& quod opi.Ia.eſt vera eo caſu,quo correus intelligitur fideiuſſo correi;nam tunc non dẽt diſcuti,ſicut nec fideiuſſor. Sed eo caſu, quo reus intelligit̃ fideiuſſor correi, tunc vera eſt opi.But.vt non ſufficiat egiſſe ꝯ vnum correũ, ſed dẽant oẽs diſcuti tanq̃ principales.Et no.hic,qa tunc legendo cogitaui.Et intellige dictũ vtriuſq; Iac. cum tractatur de agendo ꝯ fideiuſſorem,aut principales diſcuſſos. Nam ſi ageretur contra tertium poſſeſſorem hypothecaria,non procederent hæc dicta. Siue.n.correus teneat̃ vt fideiuſſor correi, ſiue teneatur vt principalis, non eſt vis, cum non ante agi poſſit contra tertium poſſeſſorẽ,nec diſcuſſo reo, & deinde fideiuſſorib. eius ibi,interceſ-
1 ſoris hypothecæ.No.bene ordinẽ, quia primo dẽt agi ꝯ reũ principalẽ,& dẽnt capi bona ſua pro ſatisfactione debiti, & tũc ſi nõ ſufficit,dẽt agi perſonaliter ꝯ interceſſores, & ſatisfieri de hypothecis interceſſorũ.Si bona interceſſorũ nõ ſufficiũt,tũc venitur
2 ad tertiũ poſſeſſorẽ.In glo.j.ibi,vel ſ̃m Azo.†Non mirabilem intell̃m,ꝑ quẽ hẽs, ꝙ ſi debitor in fraudẽ creditorum ſua bona diſtraxit,q̃ obligata nõ erant,in ptãte creditoris eſt, an primo agat reuocatoria ꝯ poſſeſſorẽ,an vero ꝯ debitorẽ defendentẽ actione perſonali,& hoc veriſſimum eſt,tamẽ iſta ſoło nõ ſatisfacit ꝯ̃rio huius aut. Quia ſ̃m Guar. loqtur eo caſu, quo hẽbat bona obligata apud ipſum.qđ apparet, qa poſuit eã ſub iſto titulo, de pig. intell̃s vero Azo. eſt verus in ſe, ſed non quantũ ad ſołonẽ ꝯ̃rij. In ea.gl.ibi, vel dic ſ̃m Io. hanc approbat tanq̃ veriſſimam Iac.ſ. ꝙ hæc auth.ita vendicet ſibi locũ, ꝙ debitor diſtraxit hypothecã iam non factam litigioſam,quo caſu põt cõtinuare iudiciũ ꝯ tertium poſſeſſorem.quod inchoatũ erat ꝯ ipſum debitorem, ante aũt q̃ hypotheca fiat,locum hẽt hæc auth.vt non poſſit agi ꝯ tertiũ poſſeſſorẽ, niſi diſcuſſis primo reo principali, & deinde fideiuſſorib.ſuis,& correis,vt ſ.dixi.In gl. in verbo, dictum ſit ibi dicã poſſeſſorem poſſe conueniri,& bene reqritur abſentia longa; alias expectandus eſſet.no.gl.in l.ſi ita ſtipulatus,ff.de verb.ob.ꝙ
3 eſt no.dignum.† Dixit autẽ hic But.& non bene, quod licet certum ſit debitorem non eſſe ſoluendo, tamen de eo dẽt fieri diſcuſſio,quia iſte eſt ordo datus a lege,qui peruerti non poteſt. Tu dic ꝯ.ad quid.n.eſt diſcuſſio,ſi notorium eſt,debitorem non eſſe ſoluendo,cum non fiat ꝑꝑ aliud niſi vt res reducatur in liquidũ. certe ad nihilum,vt ff.de verb.obl.l.decem,& ff.de reb. cred.l. fi.
4 †Sed tunc quæro,qualiter debet fieri diſcuſſio? Dic,ꝙ iudex põt committere duobus nuncijs,vt vadant,& perquirant,& intelli-

gant ſi ſunt aliqua bona debitoris vacantia,ꝗ poſſint ſine cōtro-
uerſia poſſideri,ſufficientia ad ſatisfactionē debiti in totū,vel in
partē,& nuncijs referentib.ſe nihil inueniſſe ſtandū eſt,& tūc in-
telligatur facta eſſe diſcuſſio,tex.eſt ĩ.ti.ꝓx.l.ſatis notū. ſm Doc.
5 Sed † tunc eſt videndū,an ſit citandi poſſeſſores in ꝓceſſu? Cōis
opinio eſt,ꝙ ſic.Sed Bar.dixit ſufficere quoddā gñale proclama
ipſorum poſſeſſorū,ſi qs eſſet,q vellet ꝯdicere diſcuſſioni,& pro-
nunciationi ſup ea fiendæ,vt l.ſi eo tpe.ĩ.de pac.pign. hoc dictū
mihi non placet,qñ creditores certi ſunt:ꝯſiderato,ꝙ ꝓceſſus di
ſcuſſio principal̃r ordinat ad ꝑiudicium poſſeſſorium,ergo ſingl̃r
ſunt citandi,non aũt ſufficit gñale proclama,vt l.j.§.denunciari,de
vent.inſp.no.in cor.de hær.& fal.§.ſi vero abſunt. Non obſt.l.ſi
eo tpe,quia ibi non ſufficit gñale proclama,quia non ordinatur
6 actus principal̃r.in eius præiudicium,qui venit citandus.Deinde†
eſt videndum vtrū neceſſe ſit ꝙ pronuncietur,quia diſcuſſio eſt
legitime facta.But.hic tenet ꝙ non per l.ſcimus,§.j.& qđ ibi no.
gl.ſ.ad Treb. quia non poſſet pronunciari in præiudicium poſ-
ſeſſoris,cū quo eſt iudiciū actitatum.Sed Bar.eū reprobat,dicēs
ꝙ neceſſaria eſt pronūciatio,vt pluries no.per eum in l.ſtipl̃o.§.
hēt,ff.de no.ope.nunc.Ego ſto cum But.nā cū dies agendi venit
& cedit pp purificationē condõnis mere cōſiſtentis in facto,&
nullā hñtis iuſtitiæ,vel iniuſtitiæ cognitionē,ſufficit illā condõnē
impleri,vt agere poſſit,licet non pronūcietur impleta, vt in §.ex
cōdõnali.de ver.ob.coniuncta l.cedere diē,ff.de verb.ſig.ſed vbi
oportet purificari condõnē hñtē mixtā ſecū iuſtitiā,vel iniuſtitiā
& per ꝯñs cognitionē eius, tunc non poteſt agi, niſi pronunciet̃
condõnē purificatā.Sic intelligi dēt l.exitus,de acq.poſ.& alle.§.
hēt.nam ſi intentatum eſt interdictum vti poſ.niſi cōſtet quis ſit
poſſeſſo (ꝙ conſtare non poteſt,niſi ſnĩa lata ſuper eo) iō appa-
ret primo,ſuper tali poſſeſſione debere pronunciari.Sed vt ape-
riatur via hypothecariæ,ſufficit perſonaliter actū eſſe, & diſcuſ-
ſionem factā per relationem nunciorū, qui dicant ſe nihil inue-
niſſe,tñ tutius eſt,ꝙ feratur ſuper hoc interlocutoria, per ꝗ pro-
nunciet diſcuſſionē factā ltĩme,& ita per bonos Aduocatos pra
7 cticatur.†Quærit hic Iac.vtrū peruerſio huius ordinis vitiet pro
ceſſum? tenet ꝙ non per l.apoſtolos,ſ.de app.Tu dic ꝙ eſt caſus
8 in l.ſi mācipiū,ff.de euic.†Quærit ēt,an excuſſio vnius creditoris
proſit alijs?& tenet ꝙ ſic,& bene,quia cum ſemel excuſſione fa
cta, licet ad petitionē vnius,factū ſit notoriū nõ eſſe ſoluēdo de-
9 bitorē, ergo alia diſcuſſio nõ requirit̃,vt ſ.dixi. ꝑ Do.in l.decē.†
Scias aũt,ꝙ abſq; eo, ꝙ fiat aliqua diſcuſſio, ſp põt perueniri ad
fideiuſſores,& pignorū poſſeſſores.Cum.n.opponetur tibi exce-
ptio diſcuſſionis nõ factæ,replica,ꝙ non intereſt excipientē exci
pere,cū debitor nihil hēat.Et in proceſſu hoc liquidabitur.iſta.n.
replicatio aperit tibi viam agendi abſq; diſcuſſione. & hoc tenet
gl.in l.niſi hoc actum,ff.de pact.quod tene menti perpetuo.Vlti-
mo habetis gl.quę eſt in l.a diuo Pio.§.in venditione,ff.de re iud.
in ver.faciunt,quę dicit nouum modum diſcuſſionis, & eſt cla-
rum,videlicet ꝙ Iudex ſtatuat tp̃s poſſeſſori, intra quod oſtēdat
ſi ſciat aliqua bona vacantia,hoc nõ oſtenſo, immediate poteſt
perueniri ad eū,quod eſt no. dignū, & iſta exceptio quod prius
debet agi ꝑſonali,eſt dilatoria, licet gl.ponat eā inter anomolas,
& non bene, in l.3. de excep. ſecundū Doc. Reliqua pertinentia
ad modū diſcuſſionis dic,vt per Iac.de Are.in tract.diſcuſſionis.

LEX XXV.

1 *Debitor non liberatur pignorum interitu.*

1 Seruo. † Interitu pignorum non liberatur debitor. hoc dicit.

LEX XXVI.

1 *Seruo pignori dato ſubrepto,creditor agit contra furem.*

1 Si tibi. † Si ſeruus pignoratus ſubripitur,creditor p̃t agere ꝯ
furem.h.d.Sed ad qđ agat? Dic vt in glo.aut agit fur-
a ti,aut hypothecaria.vtrum titulus *a* pignorū dicatur titulus, fuit
iā maxima qõ,& ecce hic determinatur.in tex.ibi,eum.ſ.furem.

ADDITIO.

a Vtrum titulus. Vide l.pe.ſup.de pig.act.

LEX XXVII.

1 *Militia ponitur interdum pro introitibus authoritate publica conſtitutis.*
2 *Res præſumitur empta ex propria pecunia,ſi præceſſit numeratio.*

a Super hypothecis. Nõ eſt alibi, *a* niſi in iſta au-
then.hic poſita. Pro pecunia
mutuata in emptionē militiæ,ſub hypotheca bonorū cōprehen
ditur ipſa militia,ſiue ſit empta noĩe debitoris,ſiue noĩe filij ſui,
vel cognati,vel ēt extranei, & talis hypotheca eſt priuilegiata.h.
1 d.no.gl.ponit caſum,& bene,tñ valde br̃.† Premitto ad euidētiā
militia ponitur hic pro quibuſdam introitibus publica authori-
tate cōſtitutis,vel beneficio Principis cōceſſis, qui redditus emi
& vendi poterant,& ad extraneos transferri,& vocabantur mili
tiæ,ſeu probandę,de quibus,ff,de leg.3.de his verbis.& in multis
alijs locis erant aliæ militiæ,ꝗ nõ poterant transferri, quia perſo-
nales,vt militia cantorum & curſorum.ſ.de ca. tol.l.1.§. ne aũt,
Celſus. Seius volebat emere quandam militiā, accepit pecuniā
a Titio in emptionem & pro illa pecunia reddenda obligauit ſe
& oĩa bona ſua pñtia & futura,tandē iſte Seius non fecit inſtr̃m
emptionis dicere in ſe,ſed in filio coniuncto,vel amico ſuo,& ita
filius ꝯiunctus,vel amicus iſtam militiā poſſidet,demum iſte Se-
ius non ſoluit creditori, creditor vult agere hypothecaria ꝯ poſ-
ſeſſorem nunꝗ fuit in bonis debitoris.Rñdet Imperator notabili
ter diſponendo tria,primo, ꝙ ad hoc vt ceſſet fraus,& machina-
tio ꝑ hanc viam decipiendi creditores.ipſa militia eſt hypotheca
ta quocunque tenente.Scđo, ꝙ p̃ſumitur empta ex illa pecunia,
niſi probetur aliunde emptam. Tertio dico,primam hypotheca-
riam eſſe priuilegiatam,& oĩbus creditorib.anteferri, ſm qđ no.
in ſimili,ff.de don.inter vir.& vx.l.vxor marito,& ſ.de don.inter
b vir.& vxor.l. filij tui diſtractores.de his gr̃a *b* exempli đt, idem in
alijs,& tene menti pro campſoribus,& mercatoribus, qñ dāt pe-
cuniam in emptionem pānorum,vel mercis,&c. & ipſe facit em
ptionem dicere in alterius perſona,ita eſt obligata res ſicut ſi ipſe
emiſſet.Solent obligando oĩa bona ſua,vt apparet ex caſu,quem
ponit gl. alias res empta ex pecunia mea,non eſſet mihi obligata,
vt ĩ.tit.1.l.3.quod eſt no.machinatione, ꝗ per interpoſitam per-
ſonam committebatur, & maxime per interpoſitam perſonam
2 filij,vel alicuius de ſua cognatione,vt ĩ.patet poſt.†No.rem *c* em-
c ptam præſumi emptam ex propria pecunia,ſi primo pręceſſit nu
d meratio,poſtea eſt ſequuta emptio,ſecus eꝯ, & iõ licet *d* alibi lex
præſumat rem emptam ex pecunia mariti, eſt verum,ſi præcedat
matrimonium,ſecus ſi ſequatur, *Liberis ſuis*.vt ſit dubitatio. dic
emancipatis,alias pleno iure quęretur patri; ſi eſſent in poteſtate,
vel liberis ex linea materna,puta,quia auus maternus fecit iſtum
contractum. *Non probantibus*.no.ſufficere *iuris præſumptionē*,
niſi contra probetur.alias ex iſtis ementibus *militarent*.i.q *poſſi-
dent* hanc militiam probetur.no.valde,ꝙ qñ *inſtr̃m dicit* liberis,
vel cognatis,præſumit̃ ex ea pecunia,ſed qñ dicit *extraneis* opor-
tet, ꝙ ꝓbetur ex ea pecunia, cum illi debitores in *inſtr̃o extranei*
non ſunt noĩati.& iõ ſ.loquendo de liberis,& cognatis,đt, & *nõ
probantibus*; ſed nunc cum đt de extraneis,dicit acquiſiuiſſe *pro
bentur*,ꝙ gñaliter ponit concluſionem circa prædictam.permiſ-
ſum eſt,l.hic vt liceat.Dari ſolet, qa conceſſione Principis ꝯcede
batur, aliquo dato debito perſonali, quia non acceperūt ipſi.Qđ
.ſ.hic dicit quod hæc ſanctio non porrigitur ad præterita.ratio qa
fundatur in præſumptione, & diſpoſitione nouiter introducta ꝑ
l.nouam,in Auth.de inceſt.nup.poſt prin.& gl.& in lectu.3. Ad-
ditio.In text. ibi, non probantibus. Not.diligenter ex iſto tex.ꝙ ſi
caſtrenſes, & alij negociatores acceperunt pecuniam mutuo, &
deinde apparet per reos empta aliqua militia pro ſe,& filijs,vel ꝯ-
iunctis, præſumitur empta de illa pecunia mutuo ſumpta, hoc
eſt verum ſi incontinenti eſt empta,nā vicinitas tp̃is inducit hāc
præſumptionem,l.ſi ventri,§.fi.ff.de priuile.credi.ubi Bart.allegat
no.hanc l.ſi autem militia empta fuit per iſtos negociatores,tunc
non habet locum hæc præſumptio.Sed neceſſe eſt probari ex hac
pecunia emptam fore militiam, quo caſu mutuans habet dictā
militiam tacite obligatam, vt patet in litera, & ſic hypothecaria
competit cōtra vnum poſſidentem militiam, & actio perſonalis
competit contra pecuniam mutuo accipientem, ꝙ tene menti.
In alijs aũt rebus,quam in militia, non eſt noſtrum hanc legē ex-
tendere.arg.ſ.eo.l.quamuis.& facit in ſimili quod habetur in l.fi.
ſ. ad Maced. vbi filiusfamilias miles accipiendo pecuniā mutuo,
præſumitur in nullam cauſam expendiſſe,quam in cauſam mili-
tarem,& non eſt alibi illa lex.

ADDITIONES.

a Super. Iſta lex non eſt alibi,& uide l.licet,inf.qui pot.in pig. hab. hanc l. aliqualiter declarat Bal.in l.in reb.ſup.de iu.do.
b De his gratia. Vide Bal.in auth.hic poſita,in fi.& facit ad ea,quæ habentur in l.multum,ſup.ſi quis alteri,uel ſibi.
c No.rem. Vide l.Mace.& ibi Bar.& Bal.ſup.ad Maced. & hanc l. intellige in caſu ſuo ſpeciali,quando liberis,vel cognatis.
d Et ideo licet. Vide Bal.in l.ſi vxorem,ſup.de cond.inſer.

AVTHENTICA.

1 *Mutuans rem ad aliquid emendum contracta hypotheca præfertur omnibus & etiam doti.*

Quod obtinet. Iſta auth.ponit illud tertium, quod
dixi ĩ caſu, ſcilicet de priuilegio prę
lationis,& dicit ꝙ in hypotheca primo præfertur mutuans,ſecun
do dos, tertio veniunt alij creditores, qui ad hoc non mutuaue-
runt,tamen ex eorum pecunia res empta eſt,vel empta præſumi
tur.h.d. & ſemper intellige creditoribus, qui contraxerunt cum
hypotheca.i.expreſſe,non ſimpliciter. Nullus.i. nec iſte qui emit
1 ad hoc,nec vxor.i.nec dos.In gl. † ex eorum tamen pecunia mu-
tuata cum hypotheca bonorum conclude, aut eſt pecunia mu-
tuata ad hoc,& loquitur l.Codicis.aut ſimpliciter, tunc illi, qui
mutuauerunt ſimpliciter,nõ præferuntur doti,nec alijs, qui mu-
tuauerunt ad hoc, ſed habent ſimpl̃r hypothecā, vnde habes qđ
iuris,ſi quidam mutuauerunt ad hoc,qdam ſimpliciter,mutabi-
lis eſt lex iſta ſuper hypothecis ad emptiones, quæ fiunt ſine titu-
lo,appoſito titulo alterius,utrum præſumatur reuera emiſſe, qui
reuera mutuauerat pretium.

In qui-

In quib. cau. pignus, vel hypotheca tacite contrahitur. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Bona tacite obligata cenſentur pro dote & collectis.*

VNiuerſa. Pro cenſibus, & tributis ſunt obligata
1 oĩa bona debitoris.h.d.†ꝓ dote, & col-
lectis omnia bona ſunt tacite obligata.acenſentur,quę
a cenſum tribuere debent,& non tribuunt.

ADDITIO.

a Obligata.Vide in l.1.ſup.ſi propter pu.pen.

LEX II.

1 *Bona tacite obligantur fiſco, dum contrahitur cum ipſo.*
2 *Bona tacite obligantur fiſco pro delicto,ĩ quib. nõ hẽt priuilegiũ ꝓlationis.*

1 Certum †Bona ↄhentis cum fiſco ſunt tacite obligata.
a h.d. ſi cũ ciuitate a villa, vel caſtro dic vt ff. ad
b mun.l.ſiĩe.qa non ſunt obligata,bniſi ſtatutũ dicat,ff.de pri.cre.
l.Anthiochenſiũ. Additio. An aũt pro delicto ſunt tacite obliga-
2 ta? Dicas idẽ,†licet fiſcus in eis nõ hẽat priuilegium.ĩ. pœnis fiſ.
cre.ꝑfer.l.j.li.x.no.in l.reſcriptũ,in gl.ff.de pac.& per Bar.ad Syl.

ADDITIONES.

a Ciuitate.Dixi in l.fi.in ver.tacitam,de ſacroſan.eccl.
b And.Barb.Obligata.No.bona non eſſe tacite obligata ciuitati, an autem poterit facere ſtatutum,quod in hoc ſint priuilegiata,uide gl.in l. Anthiochenſium,ff. de priui.cred.

LEX III.

1 *Fructus rei pignoratæ ſunt tacite obligati.*
2 *Fructus exiſtentes in pecunia extenuant debitum.*

1 Quamuis. † Fructus extantes rei pignoratę,ſunt tacite
a obligati pro debito,tñ res empta ex ipſis fru-
ctibus,efficitur ꝓpria ipſius emptoris.h.d.Quid ergo eſt qđ dñt,
.ſ.ꝙ fructus a extenuant ſortẽ,cũ hic dicat,ꝙ ſunt tacite obligati?
Rñ.quod extantes ſunt tacite obligati, ↄſumpti extenuãt ſortẽ.
ſm Old.& alios,& iõ caueat,q vult ↄpẽſare fructus in ſortẽ, dẽt
facere articulum,ꝙ fructus ſunt conſumpti, alias non ↄpenſarẽ
tur,ſed loco pignoris tenerentur, iſta lex limitat oẽs alias loquẽ
2 tes de mã,intellige de fructib.nãlib.ſed†ſi fructus conſiſterẽt in
pecunia,vt penſiones,ſtatim eſſet extenuatũ debitum.facit ff.de
pig.act.l.ſi ↄuenerit,in prin. Res ergo non ſuccedit hic loco pre
tij, licet habeamus econuerſo 'quod pretium ſuccedit loco rei.

ADDITIO.

a Fructus. Vide Bar.& Do.in l.diuortio, §.ob donationes,ff.ſoluto matri.& Bal.in l. 1.ſup. de pig.act.& in l.fi.eo.ti.& in l.pe.in prin.ſnp.de non nu.pec.

LEX IV.

1 *Ordo requiritur, vbi excuſſio requiritur.*
2 *Nuncio referenti ſe nil inueniſſe pro executione fienda, creditur.*
3 *Bona dotalia ſunt tacite obligata fiſco pro debito viri, qui fuit collector pecuniarum.*

Satis. Pro debito primipili bona dotalia ſunt tacite obliga-
ta,tñ in vltimũ ſubſidiũ deuenitur ad ea. h. d. Erat q̃-
a dam adminiſtratio a fiſcalis,q̃ appellabatur primipilus,quia for-
te ad eã perueniebant primæ rõnes, & introitus fiſci. ſpãliſſimũ
eſt hic,ꝙ bona dotalia capiantur pro debito viri, ergo in ↄ̃rium
eſt ius cõe,adde quod not.ſ̃.de priui.fiſc.l.j.Neceſſitati, reddẽdi
1 rõnes iſtius primipili.Obnoxia.ſub certo ordine.† No. ꝙ vbi re-
b quiritur excuſſio,bibi requiritur ordo.Ad hoc id eſt, dotale pe-
riculũ,ſ.malæ adminiſtrationis viri. Exhauſtis,ſ.diſcuſſis,nã ꝑ di
ſcuſſionẽ apparet,ꝙ ſunt exhauſti.ibi,reſiduũ,eatenus non inqe
tarentur bona dotalia.Gl.đt,ꝙ dos eſt quaſi patrimoniũ,ſed ca-
ue tibi, qa vbi vir non eſt ſoluendo, dos eſt proprium p̃rimoniũ
mulieris,ſ̃.de iure dot.l.ubi adhuc,qa dẽt reſtitui mulieri. Addi
tio niſi. Et ſcias,ꝙ tex.dũ đt,nil reſiduum inueniatur, non eſt ali
2 bi ita clare pro articulo executionis,†ſed dicimus ſufficere rela-
tionẽ,nã dr̃et referre ſe non inueniſſe aliquid in bonis debitoris,
ꝙ poſſit ſine ↄtrouerſia poſſideri, non aũt eſt neceſſe,ꝙ affirmet
nihil eſſe,ſed ſufficit ꝙ dicat nõ iueniſſe.dixi in auth.hoc ſi debi-
tor,ſ̃.tit.j.Si aũt dicimus interlocutoriam neceſſariam,interloq
3 dẽt Iudex hoc mõ,nil reſiduũ inuenitur. Et † eſt hic caſus ſpãlis
in quo bona dotalia ſunt fiſco obligata tacite pro debito viri,r̃r
aũt ↄ̃, & ſi non fuiſſent in dotẽ data,non fuiſſent tacite obligata,
vt ſ̃.de pri.fiſ. l.j. & ĩ. ad legẽ Iul de vi.l.j.Primipilarius aũt dr̃,q
adminiſtrator vĩ̃c,& collector pecuniarum, quæ ſoluuntur ca
merę Imperiali,vel Apoſtolicæ,vt ĩ.de primip.in rub.& nig.

ADDITIONES.

a And.Barb.Adminiſtratio. No. bona dotalia tacite obligata pro debito mariti, & uide quod no.in l.1.de offi.primip. lib.12. quia ſi mercatores ad gemitum uxoris, & filiorum expendunt diuitias, quod vxor, & filii eorum teneantur.ita refert Io. And extra,de conſue.
b And.Barb.Excuſſio.No.ꝙ vbi requiritur excuſſio, requiritur ordo, & ſi omittitur, an vitietur proceſſus, vide gl. in l.ſi mancipium, ff.de euic. & An.in anth.hoc ſi debitor,ſup.tit.1.& hic eſt tex.ſecundum Ang.melior de iure, quod ſufficit quod nuncius dicat,quod nihil inuenit in bonis debitoris. idem dicit in interlocutoria iudicis,quod eſt no.

LEX V.

1 *Exiſtens in facili motu, non dicitur eſſe in loco.*
2 *Res pro re, an retineri poßit.*

Si non inducta. Pro penſione non ſunt tacite obli-
gata bona,quæ non ſunt in fundo,
1 ſed inuecta & illata,vt ibi ſint.h.d.†No.ꝙ id,ꝙ eſt in facili motu
non dr̃ eſſe in loco.ſic ff.de pig.l.debitor.Caſus. Accepi fundum
ſub penſione,nunquid mancipia mea, q̃ vadunt ad illũ fundum
ſunt tacite ſub noĩe penſionis obligata? Rñd.ꝙ bona, q̃ ſunt ex-
preſſe,vel tacite obligata,pro debito retineri non pñt.adde quod
hẽs ff.de pac.l.item quia.mancipia,ſi eſſent ad agrum colẽdum,
& vt manerent ibi, eſſent tacite obligata, vt boues aratorij, &c.
quia ſunt in fundo,vt ſint in fundo, & gr̃a fundi, nec.n.executio
vnius debiti impeditur ꝑꝑ aliud debitũ diuerſum, nec datur re-
tentio vnius ꝑꝑ debitũ diuerſæ rei. Solemniter.præcedente peti
tione,& libello.gl.tractat de eo qđ no.ſ̃. ↄmo.l. ſub ꝓtextu.& de
2 cond.inde.l.ſi non ſortẽ,§.ſi centũ.† Sed nunquid res poſſit reti-
neri pro re,v.g nunqd ſcriptor poterit retinere quaternos? Dic ꝙ
ſic,qa ꝙ ex eodẽ ↄ̃ctu venit hinc inde,eſt ꝓſtandũ; & niſi facias,
ꝙ dẽs,nõ teneor facere qđ debeo.ff. de iureiu. l. ſi non fuerit.qđ
no.pro r̃a.Additio.Ibi obligata monſtrarentur. No.ꝙ q pignus
allegat,pignus probat expreſſum,vt hic,vel tacitũ.Ibi mancipia.
No. creditorẽ nõ poſſe detinere bona debitoris non obligata,ꝓ
eo quod ſibi debetur.hoc limitat hic gl.& bene,& eſt mã.l.1.inf.
prox.vbi ẽt videbimus. Et eſt in argm̃ pro refectionibus molen-
dinorũ & retinentib.licet ſibi non ſint obligata, tñ de poſſeſſio-
ne nõ cogitur diſcedere, quo vſq; ſit de ſumptibus ſatisfactum.

LEX VI.

1 *Bona ſecunda viri ſunt obligata pro debito vxoris filijs primi matrimonij pro tutela a matre adminiſtrata.*
2 *Mater quando eſt tutrix, quem vult tutorem ordinari facit.*
3 *Mulieres petentes tutores non reddita ratione tutelę, ita tenentur, ac ſi non petijſſent.*

1 Si mater. † Si tutrix ſcđo nubit nõ reddita rõne,bona ſe-
cundi viri ſunt pupillo tacite obligata pro ipſa
adminiſtrõne reddẽda. Et eſt hic caſus ſpãlis, in quo vir ſcđi mr̃i
monij tenetur pro debito ſuæ vxoris. h.d. Caſus. Vidua iuuenis
& decora maior tñ vigintiquinque ann.gerebat tutelam cuiuſ-
dã ſui filij, dixi ꝙ volebã eam in vxorẽ, non expectauit reddere
rõnem,ſed ſtatim conſenſit, nunquid filius eius poterit agere ↄ̃
me,matre non exiſtente ſoluendo? Certe ſic.nec eſt iſta lex cor-
recta ꝑ illud,nubat in Dño quia loquit̃ tm̃ hic de mera pęna viri
cũ ea cõtrahentis legitime allegatur,ꝙ tutela matris, & auiæ eſt
legitima,ſed gl.appellat eam anomolã, qui prior eſt oĩ legitima,
2 & quia quædã ſingularia ſeruantur in ea. Ordinari.† No.ꝙ quã-
do mr̃ eſt tutrix,ipſa facit ordinari tutorẽ,quẽ vult,dũ tñ alias ſit
idoneus,& ſic vr̃,quod iſte tutor ſic ordinatus excludat alios le-
gitimos.Iſte paſſus eſt difficilis, & fuit iſta qõ in quodã Comite
de Martiano.Bar.ponit opiniones pro,& cõtra,tandẽ ponit opi-
nionẽ ſuã in l.ſi quis ſub ↄdõne.ff.de teſta. tut. ↄcor. in Auth. de
3 nup.§.ſi autẽ tutelã,col.4.& qđ no.Inſt.de cura.§. interdũ.†Val-
de errant mulieres,q̃ petunt tutores non reddita rõne,qa perin-
de tenentur,acſi non petijſſent, & caue tibi cum contrahis ma-
trimonium cum vidua,vt facias primo,quod reddat rationem,
& fiat ei refutatio,& reſtituat reliqua ipſa vidua,alias bona con-
trahentis matrimonium cum ea, tacite ſunt obligata.

LEX VII.

1 *Hypoteca tacita inducitur præſumptione.*

Sancimus. Nõ ſolũ in Italia,ſed in ꝓuincijs,& vbiq; lo
corũ, inuecta & illata ſunt iuris ꝓ̃ſumptio-
ne tacite obligata.h.d.rõ eſt,qa coĩs lex extendit̃ vbiq; locorum.
No.ꝙ vtraq; Roma hẽt propriũ territoriũ determinatum, licet
ſit dña mundi,tñ mũdus nõ eſt territoriũ, ſed hẽt certos fines, ff.
1 de off.præfec.vrb.l j.§.cum vrbem.Præſumptionem.no. † tacitã
hypothecã induci præſumptione.concordat ff.de pac.l. itẽ quia.

Si aliena res pignori data ſit. Rub.

LEX I.

1 *Poſſidens ſi non poteſt agere, poteſt tamen ius excipere.*
2 *Factum de facto aquitate ſuadente parit ius excipiendi.*

PRocurator. Procurator citra mandatũ rem dñi
obligare nõ ꝓ̃t, tñ ſi pecunia in rem
dñi verſa ſit, ꝓ̃t pignus pro debito retineri.h.d.Caſus.Con-
ſtitui procuratorem ad quoſdam actus, qui accepit pecuniam
mutuo,& obligauit prædia mea,vtrum potuit? Rñ.quod cũ nõ
habuit mandatũ,non potuit.Sed pone,ꝙ talẽ pecuniã conuertit
in vtilitatẽ dñi,cuius tradidit pignora, dñs vult pignora recupe-
re,creditor vult excipere,nunquid põt? Rñ.ꝙ ſic, q̃uis creditor
1 poſſideat pignus de facto. No.† ꝙ qui non põt agere hypotheca-
ria,tñ ſi poſſidet poteſt excipere. Dominum.ſ.dñi voluntatem.
ideſt mandatum.Si tamẽ aduerſatiue. Deſideranti.ſ.creditori.
2 No.† quod factum de facto ſuadente æquitate, parit ius excipiẽ
di.gl.inducit concordantias bonas,qñ nõ cõpetit actio,& tñ ex-
ceptio ↄpetit.gl.l.cũ res.Additio.In tex.ibi,dũtaxat.no.hoc verb.
datur.n.creditori beneficium retentionis, ſed ſi nõ poſſidet, be-
neficiũ reſtitutionis,& eſſet quaſi res illa, ex qua ꝓcurator obli-
gare nõ potuit,vt ibi inſtitoria, qñ eſt cõuerſum in rem domini.

L E X II.

1 *Fraus ſilentis idem operatur, quod verbum conſentientis.*

Si probaueris. Res aliena nõ p̃t pignori obligari, niſi
dño in fraudẽ diſſimulante.h.d. Adde
ꝙ no.ſ.ad Velle.l.ſi ſine. Caſus. Quidam me pñte pro debito ſuo
obligauit hortos meos, non potuit, nec valet, ſi probo meos hor
tos eſſe: ſed pone, ꝙ obligans aſſeruit eſſe ſuos, & ego in fraudẽ
1 obligantis tacui, certe valet oblõ, † & conclude, ꝙ idem operat̃
fraus ſilentis, ꝙ operatur verbum cõſentientis, ſꝑ allegatur. No.
duo nocere dño.ſ.fraudem, & conſenſum. Additio. In gl.in ver.
ſciens, ibi, ſicut.§, non vr̃.Ia.But.hic ꝯ, vt ſufficiat ſcientia dñi, ſed
ſm gl. facit tex.ibi, diſſimulaſti.q.d. non ſufficit taciturnitas, niſi
taceatur diſſimulando in præiudicium creditoris ignorantis.

L E X III.

1. *Tutor, vel curator, pro cã propria rem pupilli, vel adulti non põt obligare.*

1 Curator †Curator, vel tutor pro cã ꝓpria rẽ pupilli, vel
adulti, nõ p̃t oblare.h.d. Accipiat. & ẽt eo caſu
ſine decreto non p̃t obligare res, q̃ pñt ſeruando ſeruari, ſm glo.

L E X IIII.

1 *Filius non poteſt obligare rem patris.*

1 Nec ſi maior. †Filius non põt obligare rẽ patris.h.d.
Caſus. Nũquid filij pñt pro debito ob-
ligare rem meã? dubitatio erat, quia filij dñr habere dominium,
& c.vt l.in ſuis.de libe.& poſth. tamen non poſſunt obligare nõ
conſentiente patre, quamuis large dicantur habere dominium.

L E X V.

1 *Probatio quæ requiritur in hypothecaria.*

Cum res. Iſta lex portat coronã totius mãæ, ꝙ proban-
dũ ſit in hypothecaria. hoc tradit̃ in tex.& ĩgl.
1 & ꝑ Doc.pleniſſime. adde tñ, ff.de ꝓb.l. ante oĩa. † Iſta lex d̃t, q̃d
ꝓbandũ ſit in hypothecaria reſpectu rei, ſed in l.ante oĩa, tradit̃
q̃d ſit probandũ in perſonali. adde ff.de pig.l.ſi ab eo, quas tres le
ges ſi intelliges, nunq̃ errabis in faciẽdo articulũ.h.d. Si res, q̃ nõ
erat in bonis tꝑe oblonis, poſtea de bonis fiat, hypotheca ꝯuale-
xit nõ de iuris rigore, ſed de æq̃tate iuris ſcripta.h.d. Caſus. Obli-
a gaui *a* de facto rẽ funditus alienã, poſt tp̃s iſta res incipit eſſe mea
vel in bonis meis, nunq̃d oblo pignoris ꝯualeſcat? Rñ.ꝙ nõ de ri
gore, ſed de ęq̃tate ſic arg. pignoratitiæ, q̃ ſoluto debito hoc caſu
vtilis dabit̃ debitori.h.d. Arguit̃ ſic, ſi pignoratitia ꝯualeſcit, ergo
& hypotheca. Iſta lex hẽt duplicẽ mãm, vna eſt in ꝯualeſcentia,
tractat̃ de pig.act.l.j.§.cũ p̃diũ.& ff.de vſuc.l.cũ vir p̃diũ. Alia, q̃d
ſit ꝓbandũ in hypothecaria, & de iſta mã plene hic ꝑ gl. Doc. ſuꝑ
pignoratitia, vel hypothecaria, gl. primo ponit exẽplũ pignorati-
tiæ, q̃d dixi in caſu ſcđo. Opp. dr̃ hic, ꝙ dat̃ vtilis hypothecaria. ꝯ
creditor agẽs hypothecaria, dẽt ꝓbare rẽ fuiſſe in bonis debito-
ris tꝑe oblonis. hoc verũ, vbi eſt hypotheca ſpecificata, puta talis
fundi: ñ dico ĩ gñali hypotheca, q̃a tũc ſufficit q̃ñcũq;, ẽt poſtea.
ĩ.tit.j.l.fi. in ſpecifica nõ ita, vt ff.de pig.l.& q̃ nõdũ, §.ꝙ dr̃. br̃ illa
determinat̃ ꝑ iſtã, ꝙ oportet rẽ fuiſſe in bonis debitoris, tñ ſi po-
ſtea ſuꝑuenit dñiũ, ſufficit de æq̃tate, hic. Item opp. de pig.l.1.§.
cũ p̃diũ. Sol. cũ q̃ris de cõualeſcẽtia, aut creditor, fuit a principio
malefidei, q̃a ſciuit rẽ alienã, & ñ ꝯualeſcit ad agẽdũ, ſed ad exci-
piẽdũ, aut bonę fidei, & tũc de æquitate ꝯualeſcit ad agẽdũ, & ex
cipiẽdũ. Sed vtrũ ſit ꝓbãdũ de dñio, an de poſſeſſione debitoris?
hic ꝑ Cy.& alios, q̃a aut agit̃ hypothecaria ꝯ extraneũ titulo poſ
ſidẽtẽ, & dẽt ꝓbari d̃ dñio, aut ſine titulo, & ſufficit d̃ quaſi dñio
de pig.l.ſi ab eo, aut agit̃ ꝯ debitorẽ poſſidẽtẽ, & tũc nõ eſt ꝓban-
dum, niſi de poſſeſſione ſimplici debitoris. de pig.l.ſi ĩter, §.j. Ad-
ditio. In tex.ibi, ꝑſecutio.ſ. hypothecaria, q̃ intẽtare põt creditor
ſicut debitor intẽtare p̃t vtilẽ pignoratitiã ſoluto debito credito-
ri, vel aliter ſatiſfacto ꝓ pignore, nolebat reddere debitori. In gl.
in ver. pignoratitiæ. ibi, rñ. hic poſſidebat bonafide. Hoc ñ ſufficit
ad probandũ rem in bonis debitoris fuiſſe, quia illum tuetur Prę
tor in hypothecaria, quẽ tuet̃ in Publiciana: nec ſufficit poſſeſſio
ſine titulo, quautuncunq; affuit bona fides, ff.de pig.l.ſi ab eo. in
eadẽ ibi, vel illud de rigore, hoc falſum, q̃a ſm hoc eſſet correcta
per hãc, vt no.gl.ff.de pu.l.j. nã idẽ eſt dicere, ꝙ corrigit illam. dic
ergo, ꝙ vbi res a principio obligata nõ ꝓbat̃ fuiſſe debitoris, nec
ꝓbat̃ dñium ſuꝑueniſſe, obtinet iſta lex. Sed ſi probat̃ ſaltẽ ſuper
ueniſſe, ſufficit ad ꝯfirmandũ q̃tum ad iura vtilia hypothecaria,
& vide per Bu.& Cy. Vltimo attẽde, ꝙ hypotheca q̃ ꝯhit̃ in teſta
mẽto ꝑꝑ legatum, ꝯhitur in his, q̃ ipſius teſtatoris non erãt, & ad
hæredem peruenerunt per ipſum teſtantem, vt l.j.in fide, ſ. eod.
Nec mirum, quia eſt hypothecaria legalis, quæ etiã in rebus alie-
nis contrahitur, vt l.ſatis notum, ſ.tit. prox. Et vide hic, ꝙ hypo-
theca competit ad rem, non ſolum ad poſſeſſionem, quod non
videtur per l.minor, ff.de euict.l.cum ſucceſſores. vide gl.ſ.l.j.

A D D I T I O.

a And.Barb. Obligauit. Et no de iſta proprietate, quis debet probare prioritatem in hypotheca. adde Bal.in l.ſi is, qui. de iure fiſci. vbi qñ qualitas tp̃is eſt fundamentũ alicuius, ipſe tenetur illam probare, glo.l.eũ, ff.de neg.geſt.l.qui iuraſſe, §.ſi pr̃, el 2. de iureiu. Inn.in c.qualiter, & qñ.de acc.l.Arethuſa, §.fin.cum l.ſeq.ff. de ſtatu ho. Item gl.in ver.venerabilib.ad fi. de ſen. exc.lib.6. quod qui petit abſolutionem ad cautelam, debet probare, quod prius appellauit, q̃ iudex eũ cõicaſſet. in gl.c. Abbate ſane ver.cenſentur, de reg. iur.in 6. quam no.Bar.in §.ſed vt probari, vbi. Item tex.l.de reb, ff.de don.ante nup. vbi de iſta prioritate in hypotheca, tex. eſt l. matrẽ, ſ.de prob.& ꝙ ibi no.Bal.itẽ Compo.in c. cũ dilecti, de appe. vbi ſi quis uult probare ſuam appellationem ualuiſſe, dẽt probare ante decennium appellaſſe, ſed in contrarium facit regula l.in exceptionibus, ff.de prob.item gl.in Cle. ſi volens, de reſcr. vbi ſi quis habet gratiam, & probat vacationem, excipiens debet contra probare. deciſio Ro.114.& 518. ubi ſi quis dicit aliquem acceptaſſe bñficium, ſibi incumbit probatio. item deciſio 304. ubi allegans nullitatem proceſſus. quia per prius incipit cognoſcere delegatus, quam eſſet, non excuſat ſuum collegam, quin debeat probare illam prioritatem. Item l.ex facto, §.ſi quis aũt, ff. ad Trebel. ubi eſt tex.ſing. ſecundum unã lec.& uide Bar. quid ſi probatur, quod hæres ſit in poſſeſſione, uel legatarius? Vide Bar.in l.1.§.non aũt de bono.poſ.ſecundum tab.

L E X VI.

1 *Mater non poteſt obligare bona filio donata.*

2 *Alienam rem obligans tenetur debitori actione pignoraritia contraria.*

1 Quę prędium. † Mater non põt oblare rem, quã
prius donauerat filio. h. d. In text.
2 ꝯrio. † quia obligans rem alienã tenetur debitori pignoratitia ꝯ-
ria. ibi. Seruiana.i.hypothecaria. Additio. In text.dũ dicit, in bo-
nis.ſ.tꝑe obligationis ꝯctę oĩum bonorum pñtium, & futurorũ,
& qñ dicitur fuiſſe in bonis, dixi ſ.eodẽ, l.cum res. & ibi per Cy.
nam non ſufficit ſola poſſeſſio debitoris, de pig.l.ſi ab eo.

L E X VII.

1 *Conſenſus non nocet minoribus, ſed ætate perfectis.*

Si in rem. Tutor pro facto proprio nõ põt rẽ pupilli obli
gare, niſi pupillus lTĩmæ ætatis effectus talem
obligationẽ approbet. h. d. Iſtud de approbatione addit hæc lex
1 ad l.curator. ſ.eo. In tex.ibi, perfectam, no. conſenſum non no-
cere minoribus, ſed ætate perfectis.

L E X VIII.

1 *Perſona, quæ de iure obligare poteſt, nexum pignoris inducere poteſt.*

1 Nexum. Regulã pręmitte, ex qua infert.& h.d. † Perſo-
na q̃ de iure p̃t obligare, eſt illa, q̃ p̃t ĩducere ne
xũ pignorum, ſecus ſi non p̃t de iure. In tex. ibi, oblare eſt, q̃ põt
inducere nexum. Ex hoc infert, ꝙ tutores amici, & procurato-
a res, inſcio dño nõ pñt res dñi oblare. Nexũ. *a* appellat̃ nexus hic
ius realis oblonis. & immediate trahit ſecum ius in re, nã hypo
theca ꝯſtituitur nudo pacto, q̃d ſtatim ꝯſtituit ius in re, & in re
aliena non p̃t hoc fieri, ſed poſſum oblare rem alienam, vt obli-
get ad tradõnem rei, ſed ſi non trado, obligor ꝯria pignoratitia.
q̃a non tradidi. ff.de pig.act.l.j.& ſ.e.l.q̃ prędiũ. nã vendõnis eſt,
ꝙ res tradatur, non ꝙ ius in re trãsferatur. Sed tu dices, ſi poſſũ
in meũ pręiudiciũ rem obligare, ſicut vendere, quę dr̃ia eſt? Rñ.
q̃a in vendõne poſſum conueniri obligatione principali ad tra-
dendnm, ſed oblone ſecundaria cõuenior, l. contraria pignora
titia ad intereſſe, quia nõ tradidi, & decepi creditorẽ, & per hoc
intelligas id, quod not.ſ.ad Velle.l.ſi hoc.

A D D I T I O.

a Nexum. Vide gl.in l.rem alienam, & ibi per Doc.ff.de contrahen.emp.in l. ſi fine. ſup.ad Velle.& Imo.poſt Bal.in l. Titia, §. Lucia, ff.de leg.1.

Quæ res pignori obligari poſſunt. *Rub.*

L E X I.

1 *Obligatio generalis non continet, quod nemo ſanæ mentis obligaret.*

2 *Argumentum non venit in genere, quod veriſimiliter non venit in ſpecie.*

1 ALumnos. †In gñali oblone non venit quod ne-
mo ſani capitis ſpãliter obligaret.h.d.
a Et in generali obligatione *a* non veniunt res prohibitæ *b*
b obligari, vel alienari. Et dicitur alumnus, quia eum alui, vel ipſe
2 aluit me. † No.arg.ad reiectionem reſcriptorum generalium, &
gratiarum Domini Papæ, ibi fuiſſe ſi de hoc quæſitum fuiſſe, vt
ff.de pac.l.tale pactum, §.fi.& vide hic, & ibi gl. de iſtis reſcriptis
Papæ. eſt ergo ꝙ nõ veniat in gñe, quod veriſimiliter, & credibi
liter non veniſſet in ſpecie. iſta eſt expoſitio in verbo, credibile.
Vnde dicit hic Bar.ꝙ non veniunt lecti, & alia vtenſilia domus,
ſine quibus homo viuere non poteſt, nec etiam ius percipiendi
victum quotidianum. ſic in generali mandato non veniunt ea, q̃
quis veriſimiliter non eſſet conceſſurus in ſpecie, ff.de mune.&
hon.l.j.& ff.de leg.3.l.vxorem.§.feliciſſimo.

A D D I T I O N E S.

a And.Barb. Gñali obligatione. Not. quod in generali obligatione bonorum non veniunt bona prohibita alienari. vide Bar.in l.codicillis, §.inſtituto. de le.1. Bal. in l. Imperialem, de prohi.feu.alie.per Fede. vide eum in c.1, §.ut ſi libellario. qui mo. feu.amit.

b Prohibitæ. Vide Bar.in l. codicillis, §. inſtituto, de leg.2.& ideo facit id quod not. dicit Bar.in l.ſi conſtante.in 3.q.1.partis.ff.ſol.mat. vbi ſenſit, ꝙ feudũ, & emphyteuſis non pñt ſpãliter obligari, c.imperialẽ, de proh.feu.alie.per Fed. nec veniunt in generali hypotheca, & ideo male videtur dixiſſe ſecundũ Lud.Ro. ibi, q̃ hic alle.Spe.in tit.de pign.§.1.ad fi.ver.ſed nunquid cadit feudũ, &c.per Bar.in d.§.inſtituto. Nec ob.ſecũdũ eũ, l.lex vectigali, ff.de pig.q̃a dẽt intelligi, ꝙ fuit obligata de conſenſu dñi: ſed ego dico ꝙ in reb.emphy. Lud Ro. male loq̃tur, quia illę non ſunt ꝓhibitæ pignorari; & ita etiam firmat gl.in l.fi.& aliis vendi, ſup.de iur.emphy.per l.tutor, §.fi.de pign.act. & his adde ꝙ etiam maritus obligans oĩa ſua bona, nõ ur̃ obligare bona dotalia mulieri, q̃ ſunt ꝓhibita obligari, ſecũdũ Bal. in l.ſi conſtãte, §.maritus, & ibi dixi poſt Imo.ſo.ma.ff.& p̃dictis adde Bal.in c.imperialem, in prin.ſup.all.& Ang.in Auth.de reſti.& ea, quæ pa.in prin. vide Spe.in ti.de emphyteuſi.§.nunc aliqua, ver.112. Bal. Pau.de Ca.in d.l.tutor, §.fi.& Bal.in l. voluntas, ſup.de fideic.& c.1.circa princ. de Ca. qui cur. ven. & ibi Ang. an in gñali alienatione veniant ſimilia bona, eſt tex.in c.j.§.in gñali, ſi de feu.fue. controuer.

LEX

LEX II.

1 *Obligans inſtrumenta, ipſam rem obligare videtur.*

Cum conſtet. †Qui obligat inſtrā emptionalia, ipſam rē obligare vr̄. Vel ſic. Qui obligat repreſentans, vr̄ obligare repreſentatum. facit inf. de don.l. 1, & 2. de leg. j. l. ſeruum filij, §. eum qui chyrographum.

LEX III.

1 *Res ſacra, vel religioſa, obligari non poteſt.*

Si monumento. Res ſacra vel religioſa nō poteſt obligari. h.d.† Ad euidentiam, ſi aliquis ꝯſtruit monumentū, donec locus eſt purus, ita ꝙ nō ſit aliqđ cadauer in eo ſepultū, pōt obligari: alias ſecus. ꝯcor. ſ. ti. j. l. fi. de mā huius gl. vide glo. xj. q. 2. hoc ius porrectū, in verſi. ꝓphanos, & in c. 1. de pig. in gl. in ver. nō venit. in fi. imo ipſum monumentum nō venit, qa in bonis noſtris nō eſt, vt ſ. tit. l. fi. Dřia ergo eſt inter alienationē vlem, & particularem in hoc ſolo, quia cū particulariter alienat̄ monumentum, obligatur ius inferendi. & per ipſum monumentum intellige ipſum ius inferendi venditum, & apud vēditorē manet ius directū ineptū, & in creditorem ſolum tranſit ius vtile. ſ. de inferendo mutuū. Cū aūt alienat̄ vniuerſitas, tunc in emptorē tranſit ius directū inferendi in monumentū, nō aūt ipſum monumentū, ſm Bu. qđ placet. q̄ ergo vendit oīa bona ſua, nō vr̄ vendere capellā, q̄ hēt aliqua eccl'a ſolū ad honorē: non tamen ibi hēt ius ſepulturę, & vendito fundo, nō intelľr venditū monumentū, vel ius patronatus, qđ non cohæret fundo. Si vēditur caſtrum aut ciuitas, vt plene no. per Inn. in c. ex literis, ext. de iure patr. & quod ibi no. per Io. And.

LEX IIII.

1 *Actio quæ dari poteſt contra nomen debitoris.*
2 *Debitor ſoluens nomine creditoris ſui ignorante ſuo creditore, an liberetur.*
3 *Debitor ſoluens creditori, creditoris ignorante ſuo creditore, non tamen inuito, nunquid ipſo iure an per exceptionem liberetur.*

Nomen. Nomen debitoris gñalr, & ſpāliter obligari pt, & niſi debitor ſoluat ipſo principali, pōt ſoluere creditori creditoris ſui, qui hēt eum oblatum. h.d. Caſus. Accepi mille mutuo a Titio, & nihil habebā niſi nomina debitorū, volo ea hypothecare, nunquid poſſim? Rñ. ꝙ ſic. ſed quis eſt effectus huius oblonis, nunqd poterit compellere Titius eos, ꝙ ſibi ſoluant? Rñ. ꝙ ſic, ſi requiſiuit me debitorē ꝙ ſoluam, non & non ſolui, pōt cōuenire debitorem meū quod eſt verū, niſi ille debitor mihi creditori ſuo ſoluiſſet, nondum certificatus a Titio. Exemplum. A. & B. ſunt debitores C. iſte C. obligauit credi-
1 tori ſuo A. vel B.† quero quo iure *a* agetur ꝯ nomen debitoris?
a Quidā dñt ꝙ vtili hypothecaria; quidam vtili perſonali, quia obliganti competit directa, quia non agitur hypothecaria directa, ſed quare non agitur hypothecaria directa? Rñ. quia nomen debitoris conſiſtit in ſola obligatione perſonali, & hypothecaria eſt in rem; ideo non poteſt directa competere, ſed tm̄ vtilis. Alij dicunt nec hypothecaria competere, ſed ex illa naſci vtilem ꝑſonalē, q̄ directe cōpetit debitori. Iſta qō hēt in ſe effectum, quia ſi eſt vtilis perſonalis, tunc nō requiritur excuſſio ſm Spe. Sol. aut creditor hēt nomē oblatum, & requiritur excuſſio. ſ. qñ fiſcus vel priua. l. nō prius, & hoc plene per Cy. & Bar. But. Dic ꝙ licet cōpetat vtilis perſonalis, quæ debitori competit directa, tñ redigitur ad inſtar hypothecariæ, & ideo tutius eſt ꝙ requiratur ex-
1 cuſſio. Itē vides, ꝙ certificatus non pōt ſoluere immediate creditori ſuo. Quid ſi non certificatus a creditore, ſed alias ſcit, an poterit ſoluere immediate creditori. Glo. dicit ꝙ ſic. Br̄, qñq; requirit̄ certitudo ſimpliciter, tūc non refert a quo certificet, qñq; reqritur certitudo cum requiſitione expreſſa, vel tacita, vel cum prohibitione, tunc oportet ꝙ certificatur ab eo, q̄ hēt ius, vel ꝓhibitionis poteſtatem. concor. inf. de noua l. 2. licet gl. aliter videat̄ notare in l. fi. ff. de tranſa. quam hic approbat Cy. Sed Bar. tenet gl. hic poſitam in l. facta, §. ſi hæres, ff. ad Tre. pro qua facit optime l. 3. ꝯ. de noua. Dic ergo, ꝙ poteſt ſoluere debitor, cum nomē eſt obligatū creditori creditoris ſui, inuito creditore ſuo. Et hoc eſt, quod vr̄ adeſſe voluntas ſe obligantis, vt ſoluere poſſit debitor, ſecus ſi debitor obligatus non eſſet, quia tunc me inuito nō ſolueret creditori meo, ſm Inn. de ma. & obed. c. inter quatuor.
3 †, Quid ſi debitor ſoluit creditori creditoris, ignorante ſuo creditore, non dico inuito, nunquid liberetur ipſo iure, an per exceptionem. Dic vt in l. ſi opera, ff. de doli. exce. Et eſt vtilis hæc lex, per quam datur conſilium debitori, cuius nomē obligatum eſt in gñli, & forte retinet creditorem ſuum oneroſum, vt vadat ad creditorem creditoris ſuum amicum, & roget vt ei proteſtetur, ꝙ ſeluatur per eum illi ſuo creditori. Nam facta proteſtatione poterit nō debitor ſoluere, cuius nomē oblatū extitit creditori ſuo, quod tene menti. Et adde pro concluſione prædictorum, ꝙ non eſt neceſſaria excuſſio bonorum debitoris, quia illud nomen poſſideret per debitorē, & tunc eſt neceſſaria excuſſio, cum quis vult agere contra tertium poſſeſſorem, vt in auth. hoc ſi debitor ſ. de pig. ſecurius tñ eſt ꝙ creditor directe agat, ꝯ debitorē ſuum.

ADDITIO.

a Quo iure. Idem ſi datum eſt in pignus prætoriū, vt no. gl. & Bar. in l. 1. de præt. pig.

LEX V.

1 *Præbendam bene poteſt clericus obligare, & ad perditionem præbendæ, & ſub pœna anathematis.*
2 *Stipendiū quod debetur ſtipendiarijs, an poſſit ꝑ creditores eorū licite peti.*

Spem. Quod non poteſt ſpecialiter, non poteſt generaliter obligari. h.d. Vel ſic, Nō pōt ꝯpari genus pluſ-
1 quam ſpecies.† Scias tñ, ꝙ clericus bene poteſt oblare præbendam, & ad perditionem præbendæ, & ad pœnam anathematis, ſm Inn. in c. cum dilecti, in fi. ext. de elect. in gl. quod ſi nō feciſſet. ver. Item no. ꝑ Inn. de offi. dele. c. j. in gl. in ver. priuaſti. ibi, ni
2 ſi in ſubſidium.† Vnde ſtipendium, quod debetur ſtipendiarijs per creditores eorum, licite petitur, ſi aliud non habent; quod credo verum, ſi non trahitur a ſeruitio Reipublicæ, cuius commodum præferendum eſt commodo priuatorum.

LEX VI.

1 *Pater filium, vel alium liberum hominem hypothecare non poteſt.*
2 *Famis neceſſitate poteſt pater filium diſtrahere, & obligare.*
3 *Seruitutes prædiales in neminem tranſeunt abſque prædio.*

1 Qui filios. †Pater filium, vel alium liberum hominem hypothecare non poteſt. h.d. & intellige filiū non natū ex ancilla, ſed filium, ſ. liberum hominem. ibi, diſſimulatione, quia neſciebant iura prohibentia, quod filius nō poſſit obligari, & c. Et intellige hanc legem, ꝙ nec in genere, nec in ſpecie poteſt alienari. Ratio, quia filij, & liberi homines, non ſunt in bonis noſtris, ergo nec obligantur, vt ſ. l. 3. & ſ. tit. 1. l. fin. propter neceſſitatem autem famis † ſicut licet filium diſtrahere, multo fortius obligare, vt no. hic in gl. & dicit gl. ibi, vel non eſt ibi obli-
3 gatio, & bene, quia † ſeruitutes prædiales abſque prædio in neminem tranſeunt de bonis noſtris, nec dicuntur extra bona eo, ꝙ fundis debentur, vt l. & ſi maxime, & l. j. ff. de ſer. leg. vſusfructus autem bene obligatur, ſicut eius commoditas alienatur, quoniam eadem eſt in vtroque caſu.

LEX VII.

1 *Boues aratorij & alia inſtrumenta ad agriculturam neceſſari a, non poſſunt capi pro executione ſententiæ.*
2 *Italia libera eſt a tributo.*

1 Executores. †Pro executione ſnīæ non poſſunt capi boues aratorij, & alia, q̄ ſunt neceſſaria ad agriculturā, vt ſunt ligones; & inſtrā ferrea. h. d. & quotidie ꝯrium faciūt baiuli tributorum, quia ſi boues non ararent, non ſoluerent tributa, & alia onera, in gl. in ver. aratorium ibi, rñdet, capiātur. hoc intelligo, niſi ex toto impediretur præſtatio tributorum, ſiue cenſus ꝑ talem pignorationem, ea rōne quam dixi in l. ſpem, ſ. e. in gl. in ver. tributorum. ibi. ī prouincia ergo tantū
2 de prouincia loquitur hæc lex, quia Italia † libera eſt a tributo, vt l. omnes, ſine cenſu, vel reli. gl. tñ. in l. prox. tenet, quod etiam in Italia habet locum, ut per Iudicem, & eius mandato non poſſunt arreſtari talia, ne impediatur agricultura, perperam autem talia obligantur, vt ibi no. in gl. ſub dubio forte, & ſic in talib. poteſt haberi cauſa a domino, ſed non a Iudice.

LEX VIII.

Pignorum. Hæc lex eſt declarata ſ. l. proxi. & loquitur generaliter tam in prouincia, quam in Italia in quibuſdam autem partib. ſeruatur ad vnguem; in quibuſdam vero in nullo ſeruatur.

AVTHENTICA.

1 *Ruſticus donec colit agrum non poteſt capi pro debito.*

Agricultores. In l. Cod. dictum eſt de ſeruis agricultoribus, hic aūt dr̄ de liberis, & hoc dicit. Ruſticus donec laborat agrum, non poteſt capi pro debito, alias contrafaciens punitur auſu temerario, & de iſta auth. ſumpta eſt clauſula ī literis Papæ, auſu temerario. h d. Ibi, ſecuri ſint.
1 No. quod eſt ſecuritas *a* ꝗ non poſſunt moleſtari pro debito, &
a hoc eſt notabile pro ruſticis. quidam dicunt, ꝙ in villis, ſiue in agris, quos colunt, non pñt capi perſonaliter, & duci ad ciuitatē, ſed hoc non ſeruatur, & maxime ſi iſti ruſtici non inſiſtunt culturæ. extr. de treugua, & pace. c. fi.

ADDITIO.

a Securitas. Facit ad no. per Bar. in l. 1. ff. de præſtip.

LEX XI.

1 *Verba ſecundum mentem contrahentium ſunt intelligenda.*
2 *Conſtitutio præcarij an porrigatur ad futura.*

Si quis. Iſta eſt vna de quinquaginta deciſionib. Iuſtiniani, & non eſt alibi. Quibuſcunque verbis conſtet
a de neceſſitate hypothecaria cōtrahitur, *a* & in hypothecaria generali veniunt verba præſentia, & futura. hoc dicit notabi. No-
1 ta. † quod *b* verba inſtrumentorum debent intelligi ſecundum
b mentem contrahentium, l. non omnis, ff. ſi certum petatur,
1 † Et an conſtitutio præcarij porrigatur ad futura, uide hic Iacob.

ADDITIONES.

a Contrahitur. Vide in l. 3. in fi. per Bal. ſup. de pign.
b No. ꝙ Vide l. fi. inf. de contrahen. & committen. ſtipula. & idem in legatis, & fideicommiſ.

Bald. ad poſter. lib. Cod. T

a cob.Butriga, Et qui vendit*a*bona ſua , non intelligitur vendere
futura,ar.ff.de au.& ar.leg.l.Plautius,& ff.mād.l.ſi mandauero,
§.is cuius,& ff.eo.l.prædia,& de verb. obl.l.in cōuentionalibus,
Specialis.ideſt, nō habet minorem efficaciam quam ſi eſſet ſpe
cialiter dictum.Ibi,iuſtum.nō in cōtractu hypothecę fieri inſcri
ptionem extenſiuam,vide hic, ꝙ indefinita æquipollet orationi
b diſponenti de præſentibus,& futuris,concor.ff.de ſer.vrb.præd.
l.ſi ſeruitus.& per ea,quæ dicit hic gl.*b*dicas quod ſi bannitus eſt
c aliquis cum bonorum publicatione,*c*non veniunt futura, text.
eſt in l.ſi mandauero tibi,§.is cuius bona,ff.man.facit quod no.
Doc.in l.fi.ſ.de pac.& per Bar.in ſtipulatio hoc mō,de verb.obl.

ADDITIONES.

a Et qui vendit.Quid in donatione,vide Bal.in l.fi.ſup.de pac.
b And.Barb.Quæ dicit hic gl.Or uide plene quod no.in l.damni.§.qui edes, de dā.
inf.& ibi per omnes.Ang.in l.1.ff.de pign.& quod no.Cle.literas de reſcr.& Bal.
in l.etiam,ſup.de iu.do.& in l.item ad litem,ff. de proc.
Publicatione.Idem ſi cedit bonis,ſecundum Bald.in l. pe. ſup. qui bo.cede.poſ.&
quod dicit hic Bal.de confiſcatione,tenēt Mod.in l.ex facto,in fi.ff.de vulg.& pu-
pil.& Bal.in l.1.de bo.dam.& ibi dixi,& Bar.per Bal.in l.3.ſup.de pri.fiſci.

Qui potio.in pignore habe. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Prior in tempore,potior eſt in iure.*

1 QVi pignus. † Prior in tpe,potior eſt in iure, niſi
poſteriori priori debitū ſuū offerat.h.
d.nā offerēdo ɔfirmat ſibi pignus,vt auelli n̄ poſſit.ibi,
ɔfirmare,vt pignus ab eo non poſſit auelli,conuerti, ſ.
poſtea.nam ſi poſtea depoſitum recuperaſſet a depoſitario,& in
vſus ſuos conuertiſſet,nihil operaretur illa depoſitio, vt ſup. de
vſu.l.acceptam.& no.ibi,quod licet depoſitum poſſet recupera
ri illo non ratificante,tamē liberatio, quæ videbatur inducta ex
diſpoſitione,conſignatione,&c.etiam tollitur per talem recupe
rationem.Et ideo caueat deponens, ne illam pecuniam, quam
deponit capiat,& in vſus ſuos conuertat,&c.

LEX II.

1 *Habens pignus prætorium,præfertur habenti iudiciale.*
2 *Pignus prętorium qualiter contrahatur.*

1 Si decreto Habēs pignus prætorium,præfertur habē-
ti iudiciale,ſi eſt potior tpe.h.d.†Ad euidē
tiam, hæres de aliquo fideicommiſſo rogatus præſtando in diē,
vel ſub conditione.interim debet cauere de ſoluendo aduenien
te die,vel cōditione,& ſi non ſatiſdat hæres,legatarius,vel fidei-
commiſſarius mittitur in poſſeſſionem rei legatæ, vel fideicom
miſſæ de qua hic,& eſt hæc l.optima in materia præbendarū,de
qua plene ꝑ gl.& Dy.in c.j.de cōfeſſ.præbe. lib vj. Inducti teſtis,
2 †No.ꝙ pignus prætorium nō contrahitur niſi iuſſu eius,q mitti
a iuſſus eſt.*a*Secus autē in hypothecaria,q̄ nudo conſenſu contra
hitur,vt ſ.tit.j.l.2.ff.de pig.act.l. nō eſt mirū. Iudiciale autē pro-
prie eſt illud,quod capitur ī cauſa iudicati.i. per executionē ſen
tentiæ,vt j.ſi in cau.iudic. ꝑ totū.Et illud pignus ſimiliter reqrit
miſſionē.gl.opp.& videtur ꝙ miſſio vnius proſit alteri,vt l.cum
vnus,hic alle.Sol.verum eſt,qñ ſunt miſſi ex eod.tit. vt vterque
ex teſtamēto,ſed ſi alter ex ɔ̄ctu,vt hic:tūc miſſio vnius nocet al
teri.l.priuilegia.ff.de priu.cred.vbi tex.ꝑ Dy.etiā ibi. Sed Bar.di-
cit:aut miſſio fit officio Iudicis imploratio, & tūc miſſio vnius
nocet alteri.Secus ſi intentatur actio. Quidam Moder.ſequunt
Bar.& dicunt ɔ̄rium,ꝙ diuerſitas,aut identitas titulorum,nihil
operatur:ꝙ apparet ſecundum eos, quia vno legatariorum im
miſſo,alij legatarij nō dicunt immiſſi,licet eiuſdē tituli. Prætor
enim legatarios oēs pariter tuet,l.is cui,§.ſi plures, & §. q prior,
ff.vt in poſ.lega. hoc ergo ſolum cōſiderandum eſt in vno miſ-
ſo,ſi alij intelligātur miſſi,acquireret poſſeſſionem,quam ſibiip
ſis non acqrunt hi,q miſſi ſunt,& ita loquit hic. miſſus enim ex
cauſa iudicati,aut promiſſo habitus,incontinenti poſſeſſionem
acquirit,vt in d.ti.ſi in cau.iud.& ſi econtra non fieret ꝑmiſſum
aliquod ex ordine, imo ꝑ ipſum miſſum acquireretur poſſeſſio
non immiſſo, quod lex voluit, ne per liberam perſonam nobis
non agentib. quicquam in animo quæreretur. Et iſte caſus hic.
Non ob.lex , ſi poſtquam , vt in poſ.leg.quia vbique miſſus non
prodeſt ſibi,nec conſocio eiuſdem tituli: multominus proderit
eis , qui non ſunt eiuſdem tituli. legatarius enim cum mittitur
non prodeſt alijs,vt dictum eſt:ergo nec creditoribus,vt ſic non
proſit non plus alijs,quam legatarijs. Et iſta ſolutio eſt commu
nis ad hāc legem, & illam:quia hic,& ibi legatarius fuit miſſus
vnde non prodeſt,alij non legatario,cū nec alij legatario proſit.
& ſic tene opinio. Bar.ſ.ꝙ vbicunque vnus creditor mittitur in
poſſ. ſolum in poſſeſſione eſt:nihil autem aliud ſibi quæritur, &
alij ſimiliter nihil quæritur, vnde non intelliguntur miſſi. Secus
ſi alijs plus quæreretur,vt hic in legatarijs autem hic dicunt Mo
der.præcipuum:vt vna miſſione nec legatarijs,nec cæteri dican
tur miſſi; & hac ratione moti dicunt; ꝙ ſi plures fuerunt credi-
tores,ex cauſa iudicati,vel ex inſtrumento guarētigiæ,vno miſ-
ſo,cæteri non dicūtur miſſi;quia ille miſſus acquirit ſibi poſſeſ-
ſionem,quam non quærit citra eius propoſitum alijs creditori-
bus eiuſdem tituli,vt j.l.proxi.

ADDITIO.

a Phil.Dec.Eſt.nec conſtituitur,niſi poſſeſſio tradatur,l.non eſt, de pig.act. ff.vbi ēt
ad hoc per Bar. quod limitabis , niſi fortaſſe caſu, aut potentioris factis immiſſio
per immitti iuſſum & poſſeſſionis apprehenſio fieri non potuerit; quoniam tunc
immiſſio pro facta, & poſſeſſio pro apprehenſa habetur , iuxta dicta per iſtum in
l.iij.ad prin.C.vt in poſ.leg.& per Bar.in l.ſi finita,§.illud quæritur, ff.de dam.inf.
qualiter autem differant prætorium pignus, & iudiciale, de quod hic ſubijcit,ha-
bes per gl. C.de præt.pig.cui adde,& melius Ale.in l.a diuo Pio, ff.de re iud.de cō-
uentionali autem,& prætorio,vide gl.in l.j.ff.de pig.act. & ibi per Alex. qui addit
aliam differentiam, de qua vide ibi per eum. an autem conuentionale & iudiciale
a pari procedant,vide per me in l.creditor,ff.ſi cer.pe.

LEX III.

1 *Reſpublica miſſa in poſſeſſionem,præfertur alijs creditoribus non miſſis.*

1 Cum Rempubli. † Reſpublica miſſa ex cauſa iu
dicati,præfertur creditori, qui
contraxerat cum defuncto in poſſeſſionem non miſſo. h.d.Op.
ponit caſum in vno miſſo quia in nō miſſo ceſſat dubitatio. qui
non tractaretur de prælatione , vbi eſt ſolus vnus miſſus. Bar.in
a miſſo ponit caſum, & dicit, hic eſt caſus *a* quod miſſio *b* in cau-
b ſam iudicati facta de vno, non prodeſt alijs,i.in eo, qui mittitur
ex inſtrumento confeſſionato. ita dicit ipſe in l.cum vnus, ff. de
bo,auth.iuſ. poſ. Ratio talis eſt : quia talis miſſus permiſſionem
poſſidet rem , quam poſſeſſionem non acquirit liber homo, ci-
tra omnem eius propoſitum. Ibi Heliopolitanorum. no. vnam
ciuitatem appellari Rempublicam de quo per Cyn.& Doc.in l.
Reipub ff.ex quib.cau.ma.ɔ̄xerit.prius q̄ Reipublicæ aliquid de-
beretur,vt ſit dubitatio.ibi,occupauit licite. Cōtra de l. cū vnus.
Sol. ibi loqt in miſſione ꝑparatoria , ſecus in miſſione q̄ reſpicit
deciſſionē cāæ,vt in cauſa iudicati:adde l.vlt.de bo.auth.iud.poſ.

ADDITIONES.

a Hic eſt cauſa Vide Bal.in l.fi.ſup.de bo.auth.iud.poſ.
b Quod miſſio. Vide Bal.in l.fi.ſup.de bo auth.iud.poſ.

LEX IIII.

1 *Reſpublica in bonis poſt debitum quæſitis præfertur , ſi hypotheca gene-
raliter fuit contracta.*
2 *Hypotheca tacita fiſci ſi præcedat, an præferatur priuato habenti ſequen-
tem hypothecam expreſſam.*

Si fundum. Priuatus prior tempore,præfertur Reipu
blicæ , quæ eſt poſterior tempore h.d.eo-
dem modo pręfertur Regi ac Imperatori.† In tex. ibi,Reipubli-
cæ etiā Romanorum.ſi tamen hypotheca generaliter fuiſſet cō-
tracta in bonis poſt debitum quæſitis, præfertur Reſpublica, vt
l.fi.ff.de iu.fiſ. In gl.accepiſti. ibi, pręfertur habenti hypothecam
ſpecialem etiam ſi poſtea bona fuerunt quæſita,vt l.ſi pignus,ff.
eo.& l.fi.ſed in fiſco eſt ſpeciale,quod poſt obligationē fiſci con-
tractam,in bonis quæſitis per debitorem fiſcus eſt prior,vt d.l.fi.
1 † Quid autem ſi præceſſit tacita hypotheca fiſci, vtrum priuatis
habens ſequentem hypothecam expreſſam præferatur ? gl. dicit
quod ſic,alle.l.fi.ff.eo.in l. ſi pignus, dubitat. de quo per Dy.in c.
qui prior,de re. iur.lib.vj.& ibi plene per eum.Si autem fiſcus,&
priuatus habet tacitam hypothecā,an præferatur fiſcus? Dicam
j.eo.l.aſſiduis.vbi gl.tangit.& ibi dicitur,ꝙ præfertur mulier alij
habenti tacitam hypothecam,&c.vide caſum ſ. de pri. fiſ.l.2.

LEX V.

1 *Poſterior creditor poteſt offerre priori creditum ſuum , vt ſibi pignus , uel
poſſeſſ. deſerat.*

1 Prior † Prior creditor non tenetur offerre poſteriori : ſed
poſterior poteſt offerre priori.h.d.conc.ſ,l.prox.con-
iuncta l.pignus,ff.eo.tit.&c.

LEX VI.

1 *Species non derogat generi.*

Si generaliter. Prouidentia generalis facit, vt prior
tempore præferatur habenti proui
ſione ſpecialem tempore poſteriori.h.d.& facit quod no.in c.
2 ex genere,de conceſ.præben.lib.vj. No. quod ſpecies non dero-
gat generi ratio , quia erat quæſitum ius tertiæ perſonæ , vt ſ. de
pig.l.2.iſta lex fallit in fiſco, vt ſup. eo. tit.l.ſi fundū.vt in re , quæ
erat in bonis obligantis tempore generalis hypothecę , vel po-
ſtea acquiſita , pręfertur habenti generalem , prętерquam cum
fiſco,vt in præalleg.l.ſi fundū. Ab illo.ſ.creditore primo , qui ha-
buit ius vendendi propter debitum non ſolutum. ibi, inquietari
tertium in poſtea acquiſitis ſecundum Azonem , & quia tantū
valet generalis,quantum ſpecialis:ſed quidam contra , & male.
l.idemque.ff.eo.Cy.hic tenet opin.Azon.

LEE VII.

1 *Creditor ille præfertur cęteris, cui bona empta de ſuo credito ſunt ſpeciali-
ter obligata.*
2 *Merces emptę ex pecunijs mutuo acceptis, non intelliguntur mutuanti ta-
citæ obligatæ.*

1 Licet. † Prędium emptum ex pecunia creditoris, ſi ei fuit
ſpecialiter obligatum,cęteris antefertur. h.d.ſecus ſi
non fuiſſet ſibi ſpecialiter obligatum,vt ſup.de pig.l. quāuis tan-
tum,in gl.Nec ob.l.vlt. de pign. quia loquitur de militia empta
ex pecunia mutuantis , in quam mutuans habet tacitam hypo-
thecam,& priuilegium p̄lationis,vt dixi,& tangam in auth. quo
iure,j.eo.In gl.in ver.conuenit.ibi, quod eſt falſum , & bene. Et

no.

2 no.† hic ꝯ mercatores, qui pecuniā mutuauerūt alijs mercatori
bus,nā res emptę ex pecunijs acceptis mutuo,illę tacite nō ītel-
ligunt obligatę mutuanti , gnimo. qa tranſiuit dñiū in credito-
rē,pariter ꝯcurrit mutuās cū alijs ſuꝑ eis,licet Io.fue i i op .ꝯtra
ria,qa ſi eſſet vnus mercator.q vendidit multas mercantias alte-
ri mercatori,habita fide de ꝑtio, & ille emptor fugit, & oēs cre-
ditores ꝯcurrunt pariter ꝓ iſto pretio ꝯſequēdo , nō erit potior
cā venditoris,ēt ſuꝑ illis mercantijs.tex.eſt fin.in l.quidā fundū,
de in rē verſo.facit.l.procuratoris,§.plane,ff.de trib.In ea gl. ibi
Alij dicunt.& bene:tamen iſta quęſtio eſt dubia, vt dixi, &c.

AVTHENTICA.

1 *Prior tempore propter mendacium efficitur poſterior in iure.*
2 *Exceptio dolo facis admittitur in poſſeſſorio.*
3 *Confeſſatum in uno iudicio negari poteſt in alio tendente ad alium finem.*

Item poſſeſſor. Hic eſt caſus,in quo prior tꝑe effici
tur poſterior in iure ꝑꝑ mēdacium
poſſeſſoris. Poſſeſſor ꝯuētus hypothecaria ſi negat rem in bonis
debitoris fuiſſe hypothecatā: tāq̄ prior tꝑe nō audit̄, ſed pri⁹ dēt
1 poſſeſſionē transferre.† Punit̄ ergo hic mendaciū, ſicut in l. Iul.
ff.de rei ven.in auth.ꝯ qui ꝓpriā,ſ.de nō nu. pe. Qualiter aūt de-
beat practicari iſta auth.dic,vt ꝑ gl.in cor. de trien, & ſemiſ. per
Doct.in alle.l.Iul.vel ꝑꝑ mēdacium.ergo nō ꝑmittit̄ reo vti de-
fenſionib.ꝯrijs,vt patet in lr̄a.Intētione.ſ.ſecundi creditoris.Re-
tinere.ex priori hypotheca, Perſona.l.ab eodem actore. propin-
2 quiorē.i.poſſ.† In gl.in ver.trāsferat.ibi , non in poſſeſſorio iſto,
& bñ.Nō obſt.ꝙ in poſſeſſorio adipiſcēdę admittatur exceptio,
dolo facis,&c.vt vidiſts plene in l. incerti. ſ. de interd. tñ illa rl̄a
fallit hic ꝑꝑ mēdaciū rei negantis,vel rl̄a illa ꝓcedat,& ius. Rñ.
ita bñ dicit.Sed adde qđ eſt in alio iudicio, & ad aliū effectū or-
dinatū; nam actor prius agebat hypothecaria, vt in poſſeſſione
vinceret,hic autem conuentus, poſſeſſione priuatus ꝑꝑ menda
3 cium.agit hypothecaria,vt poſſeſſionem recuperet.† Et ex hoc
nota pulchram doctrinam,ꝙ confeſſatum in vno iudicio poteſt
negari in alio iudicio ad alium finem tendente.Tene menti. de
quo plene vide in cor.de trien.& ſemiſ.§. illud, in verſi. illud de
teſt.& per Bar.in l.eos,de fal.& Inn.in c.per inquiſi.de elec. Mo
dus agendi.licet acta,& probationes factæ in vno iudicio non ꝓ
bent in alio,vt ſ. res inter alios acta , per totū. tñ confeſſiones ſuꝑ
valent,etiam in alio iudicio,& etiam ad alium effectum tenden
te,vt in c.per tuas,de prob.& l.generaliter,ſ.de non nu. pecu. &
hoc etiam ſeqtur Io.And.& Bar.hic,per no.in l.is apud quē,ſuꝑ.
de eden.vbi per Cy.& Bar.& Modernos,&c.

LEX VIII.

1 *Creditor habens inſtrumentum ſui crediti,in quo conſtat de receptione ma-nualiter facta coram Notario & teſtibus, præfertur alijs creditoribus habentibus nudam confeſſionem.*
Prior tempore potior eſt iure,& quando.
3 *Hypothecarius etiam ꝙ ſit poſterior, tamen in iure eſt prior quandoque.*

Diuerſis. Donec prior creditor hēt hypothecā, ſecūdus
creditor nō hēt ius diſtrahendi,niſi priori credi
tori ſatisfaciat.h.d.In gl.in verbo,data ibi,ſecus ſi non data eſſet,
ſed ſolum ꝯfeſſata,arg.j.eo.l.fi.& ibi,cum.n. coniuncta glo.quæ
incipit,non niſi ergo in dote ꝯfeſſata.Illa ergo confeſſio non no
cet creditorib.ſed bene nocet ipſi confitenti.de primo uide gl.in
l.ſi quis poſt hac,j.de bon.dam.de ſecundo in l.pen.& fi.de non
1 nu.pecu.† ideo ſit cautus creditor mutuans , cui bona debitoris
in gñe obligantur,vel in ſpecie,vt faciat apponi in inſtrumento,
ꝙ debitor fuit confeſſus ſe recepiſſe pecuniā , & habuit & rece-
pit in ꝑſentia Notarij,& teſtiū,ꝑfertur.n.alijs creditorib. haben-
tibus nudam confeſſionem,vt dixi.In glo.in ver.quantitas ibi,l.
ſcripturas.hoc eſt falſum in caſu illius.l.ſm Iac.But.cuius opin.
2 tenet ibi Cy.in fin.† No.bene hanc regulam,ꝙ in pignoribus,q
a prior eſt tempore,potior eſt *a* in iure, & ſi vnus habet hypothe-
3 cam,præfertur alijs.No.† ꝙ hypothcarius quantumcunque ſit
poſterior,qñq; iure eſt prior,vt l.4.ſ.eod.&c. hæc eſt regula ve-
ra in pignore prætorio,vbi eſt dare prioritatem , & poſterirorita-
tem,alias ſecus.Exemplum,cū vno creditore miſſo cęteri ſunt
miſſi.ſ.de bon.auth.Iud.poſſ.l 2.hic poſita & gl.in l.interdum, ff.
eo.plene per Dy.in regula,qui prior.de reg.iu.lib.6.

ADDITIO.

a Phil.Dec.Eſt.Quod limita,vt intelligatur in paris priuilegij creditorib.vt l.potior
& l.qui balneum,ff.qui potio.in pign.hab.Et vide optimam gl.in Auth. de ęqual.
dot.§.his.ver.poſterior.Nam priuilegiatus non priuilegiato præfertur, ſecundum
Doct.Bar.in l.Titius,ff.qui pot. in pig. Et ut paucis huius regulæ intellectum ha-
beas,vide omnino in regula,qui prios,per Dyn.hic alle.limitationes alias potes vi
dere per Bar.in l.is qui.ver.quæro.ff.de iu.fiſ.per iſtum in l. 1.no.1.C. de edic.diui
Adri.& in l.hac edictali,§.his illud.ver.ibi,vt ſi quis quis.de C.ſecun.nup. Bart.in
l.1.C.de pri.dot.in l.in operis,ff.loc.in l.ſi fundus,§.ſi duo,ff.de pig.in l.cum vnus,
ff.de bo.auth.iud.poſ.& per iſtum,& Ang.in l.ſcripturas,inf. eo. alias ex his facile
colliges.

LEX XI.

1 *Depoſitarius in pecunia depoſita præfertur omnibus creditoribus.*
2 *Sponſa habet tacitam hypothecam & priuilegiatam.*

Eos qui. Hypotheca prefertur omnib. priuilegijs perſo-
nalib.h.d.Præmitte ꝙ no.in l.priuilegia , de pri-
uil.credi.in depoſito intellige,quando venit ad alia bona , nam
1 †in pecunia depoſita ꝑfertur depoſitarius donec extat, non po-
ſtea,vt l.ſi ventri,§.in bonis,ff.de priu.credito, In gl.in ver. con-
petunt.ibi, non ꝯcto matrimonio. Illud exēplū nō vr̄ congruū,
2 quia† talis ſponſa hēt tacitam hypothecam,& priuilegiatam,&
ſil'r mulier q̄ immaturū mr̄imoniū ꝯxit bona fide,vt gl.in l.fi.j.
eo.non mirum ſi talis ſponſa præfertur,cum habeat tacitam hy
pothecā,& priuilegiatā , & aliqñ nullam ibi,cuius pecunia,hæc
fuit opi.Iac.de qua dixi in l.licet,ſ.e.& ibi excipit tm̄ mulierē,&
fiſcum,hæc tetigi ſ.eo.l.ſi fundum.ꝯrium tenet gl.mag.j.l. fi.

LEX X.

1 *Mulier ſol.mat.in cauſa dotis omnibus antefertur.*
2 *Creditores chyrographarij non habent hypothecam.*

1 Cum tibi. Sol.†mat.mulier in cauſa dotis oībus ante-
2 fertur; & creditores chyrographarij hypo-
thecā no hñt.h.d. pñt alij creditores ꝓſeq ꝯ vxorē poſſidentem,
a nā vxor *a* poſſidere pt̄ bona mariti ꝓ dote ſua,ff.ſo.ma.l.Titia.

ADDITIO.

a Nam vxor. Vide Bar.in l.pe.in prin.ſup.de non nu.pe.

LEE XI.

1 *Scriptura priuata cum cauſa cum de ipſa conſtat, vim ꝓbationis obtinet.*
2 *Scripturæ ſtatur contra ſcribentem.*
3 *Teſtes inſtrumentarij non repelluntur propter amicitiam.*
4 *Scriptura data Notario non publico,non obtinet vim probationis.*
5 *Obligatio literarum poteſt contrahi chyrographis manu ſui debitoris, vel alterius de eius voluntate confectis.*
6 *Vocare idem eſt quod rogare.*
7 *Tabellio qui non ſcripſit tanquā publica perſona,eius ſcriptura eſt priuata.*
8 *Priuatum quid ſit.*
9 *Robur quid ſit.*
10 *Scriptura priuata non præiudicat habenti hypothecam propter publicum inſtrumentum.*
11 *Scriptura priuata cum ſubſcriptione trium teſtium,æquiparatur inſtrumēto publico.*
12 *Apodiſſæ a trib.teſtibus ſcriptæ,habent vim publici inſtrumenti.*
13 *Literarum comparatio an ſufficiat.*
14 *Scriptura priuata an debeat habere diem,& Conſulem,& quando.*
15 *Probationes ſi coram Iudice confluunt,ius credentis probant contra debitorem.*

Scripturas. Iſta eſt melior lex, q̄ habueris in toto hoc
1 anno.& h.d.† Scriptura priuata cū cā, cū
de ipſa ꝯſtat,vim ꝓbōnis obtinet: tñ ſi ex vna parte ſit ſcriptura
2 publica,ꝑualet,niſi priuata ſit trino teſte notata.h.d.†Statur er-
go ſcripturæ interim contra ſcribentem,ſed contra tertium alia
probatio eſt neceſſaria,auth hic poſita loquitur, quādo quis in-
ficiatur vtrunq. ſ.debitū,& ſcripturā: interuenientib. amicis, id
a eſt adhibitis.*a* concor.ff.de vſur. l. ſciendū. nam † teſtes, inſtr̄m,
3 vel ſcriptura,nunquam repelluntur ꝑꝑ amicitiam. hoc verum,
niſi ſit talis amicitia , quæ induceret veriſimiliter teſtē ad periu-
rium,vt l.3 .§.j.ff.de teſt.ſecundum Spe.in tit. de teſte, §. i. Quod
relinquitur arbitrio iudicis , vt no. per Inno. in c. cum oporteat.
ext.de accuſ.Caſus. ex hoc ver. apparet , quod iſta lex loquitur
de ſcriptura habente cauſam inſertam in ea,vnde non loquitur
in ſimplici confeſſione , quando quis confitetur ſe debere non
expreſſa cauſa cur debeat,quia illa confeſſio non eſt cum cauſa,
nec eſt contractus proprie loquendo, ideo in noſtra patria dicit̄
apodiſſa,vt no.Bar.in l.nuda,ff.de do.Secrete. no ꝙ ſcriptura, q̄
fit interuenientib. amicis, debet fieri in ſecreto, & ſcriptura di-
b citur:non idem in publica , *b* cum Notarius negare eam poſſit,
& copia dari debet cuiq; petenti,cuius intereſt,vt l.ſi quis ex ar-
4 gentarijs,in prin.ff.de eden.† Notarij.hic eſt caſus,quod ſcriptu-
ra manu Notarij, non publica dicitur , ſed eſt neceſſe quod ha-
beat formam publicam, ſcilicet interuenientibus hic , quæ ſcri-
pturæ publicæ interueniunt , de quibus per gl.in l. generali,j. de
c Tab.li.x.Inter q̄ an ſit neceſſariū ſignū *c* Tabellionis,no. Inſt. de
public.iud.§.itē lex Cornelia.& in c.j.de fide inſtrum. §. ſed & ſi
inſtrum.no.hic in gl.& Inn.in c.j.de fide inſtr.adde l.fi. de Aſſeſſ.
vbi loquitur de ſigno.exerceatur.cōtra debitorem, vel alterius.
5 Ex hoc infertur , ꝙ obligatio literarum poteſt ꝯhi chirographis
d manu ſui debitoris,ſiue alterius *d* de eius voluntate confectis:ꝑ
quamcunque ergo ſcripturam,& quacunque manu ſcriptā cō-
6 trahitur obligatio literarum. Adhibitis.gl.dicit,rogatis. Vñ † no.
ꝙ idem eſt vocare,& rogare.Conditionales. iſti forte erant fide
7 maiores,& ſi eſſet Tabellio apoſtolicus,† & non ſcriberet tanq̄
8 publica perſona,ſcriptura eſſet priuata.†. Quid ſit dictum,priua-
ta. Gl. exponit, idem eſt quod ſecreta , vbi non veniunt publicæ
9 ſolēnitates.Suū robur.† quod ſit robur huius ſcripturæ, triplex
fuit

ADDITIONES.

a Adhibitis. Teſtis inſtrumenti nō repellitur propter amicitiam. Bal.in l.eos, de teſt.
b Publica. No.idem Bal.in l.fi.ſup.ſi cer.pe.& ſup.in rub.de fi.inſt.& in l.1.in prin.ff.
de eden.
c Signum. Vide Bar.in proœ.ff.
d And. Bar.ſiue alterius. No. quod verbum, adhibitis,ponitur pro rogatis. vide quæ
dixi in c.relatum,de teſt.tex.in l.fide codi.Inſt.de teſta.§.fi.l.nullū, ff. de diuor. &
pondera,quia Bal.hic loquitur in caſu iſtius l.quod idem ſit vocare,& rogare.

fuit opinio in gl.ma.ibi,ſed dicas, veritas eſt ꝙ ſuũ robur ꝯ debi-
torẽ ſcribẽtẽ,vel ſe ſubſcribẽtẽ alienę ſcripturæ, incõtinẽti ſicut
publicum inſtr̃m valet, & q̃nq; ſtatim, q̃nq; intra certa tẽpora,
vt patet in dote,vbi poteſt opponi de pecunia non numerata.Et
attende,quia illa lex nullum robur de nouo dat,ſed quod habe-
bat confirmat,s̃. de præſcr.30.ann.l.omnes.licet But. ſuper hoc
dubitauerit.(Vendicare,quis ſibi contenderit.)agẽdo,hypothe-
caria,ꝯ tertium poſſeſſorẽ creditoris hypothecaria ipſius debito
10 ris,ipſi†tertio nõ p̃iudicat,dicta priuata ſcriptura, ſi ipſe tertius
poſſeſſor oſtendit hypothecam,ꝑ ꝓ publicũ iur̃m ꝯ poſteriorem
11 tempore,niſi†habeat ſubſcriptionem trium teſtium bonę opi-
nionis,vt in fin.Perſonalis,quæ non competit niſi ꝯ debitorem
qui ſcripſit,vel ſcribi fecit,vel eius ſucceſſorẽ.Idem in hypothe-
caria,ſi moueatur ꝯ eum,ſm Odofr.ſ.exiſtente,quia eſt cum cã
vt robur probationis,quia de voluntate partis, cõſtat,& ex hoc
h̃r ſubſtantia totius magnæ glo.contrariatur in tp̃e quod conti-
netur in ſcriptura,& eſt ratio, ne detur materia priuatã ſcriptu-
ram conficienti ponere tp̃s anteq̃ ſcriptura priuata ſm veritatẽ
12 conficiatur,ff.de fide inſtr.l.repetita.j̃.de fal.l.ſi creditor.†Nota
optimum text. pro apodiſſis ſubſcriptis a tribus teſtibus, q̃d ha-
beãt vim publici inſtr̃i.hoc t̃n limitat per auth.ſequẽtẽ,ſm quoſ
dã.Nam ſi dubitaretur,vtrum illa ſcriptura ſit manu illorum te
ſtium,necne, oportet, ꝙ probetur ꝑ dictos teſtes,vel alios,vel ꝑ
comparationem literarũ. Iſto ergo caſu nõ ſufficiũt ſubſcriptio
a nes*a* mulierum,vnde licet mulier poſſit eſſe teſtis in publico in-
ſtr̃o, t̃n priuatæ ſcripturæ nõ præbent adminiculum teſtimonij,
ibi,eiſdem,in eadẽ ſcriptura, & in eadẽ charta debet eſſe ſubſcri
1 ptio,†no.ibi,quaſi publicæ.quaſi publicum dici,ꝙ eſt trino teſte
notatum , ſubaudi q̃n nõ negatur,facta comparatione literarũ,
& ſic hoc caſu ſufficit ſola comparatio, ſicut in publicis ſcriptu-
ris.Alias autem ipſi comparationi non ſtatur ſine alijs argumẽ
tis,vt l.comparationes,s̃. de fide inſtru. Et eſt hic arg.ꝙ per tres
teſtes probatur vſurarius manifeſtus, ſed an per ſcripturã ſolius
14 priuati?notat Archi.43.diſt.in c.qui ſincera.†Et hęc lex optime
facit ad hoc,an iſta ſcriptura diem,& Conſulem habere debeat?
hic eſt arg.ꝙ ſic,ibi etiam ſi poſterior. dic aut illa ſcriptura indu
citur ad probationem tp̃is, vbi ex tempore ius oritur, ut in pro-
batione hypothecę,& debet continere tempus,vt hic,& locum
& concomitantias ſuas,vt j̃.de contrah.ſtipu.l.optimum, & q̃d
no.de re iud.c.Abbatẽ.li.6.Aut ad probationem actus ſimplici-
ter,& nõ requiritur tp̃s,vt ff.de pig.l.cum tabernam , §. idẽ quę-
ſijt.per Bar.in l.j.conſt.ff.& hoc tenet glo.hic per prealle.§.idem
quæſijt.Bar.tenet ꝯ hoc vltimum per alle.§.quia ibi de hypothe
ca conſtabat per alias probationes;non per illam priuatam ſcri-
pturam.tu tene gl.quia ad eſſe ſcripturæ priuatæ non requirun-
tur dies,& Conſul.Fallit in caſu.§.quoniam aũt.in Auth. quib.
mo.nat.effi.leg.Ex illa autem ſcriptura an poſſit fieri cõparatio
ad aliam priuatam,vel eꝯ,dicam j̃.in glo.in ver.notarij, ibi,non
t̃n in forma publica,niſi habeant formã publicã. Caueant miſe-
ri Notarij,qui in periculum animarũ ſuarum ſæpiſſime ſcribũt
ꝯtus, & alias diſpoſitiones nõ habentes formã publicam, quia
de eis nõ iudicatur,vt de publicis,& mortuis notarijs fides eorũ
15 perijt.†In gl.in ver.robur,ibi.Io.dicit,& bene, eſt notabilis intel
lectus, per quem habes, quod ſi coram Iudice confluunt ꝓba-
tiones,ius credentis probent ꝯ debitorem,vel in bonis eius,quia
forſan deceſſit,oẽs pariter admittuntur,& p̃tendentes ius credi
ti per publicũ inſtrumentum, dummodo p̃tendentes tale credi
tum non negent , nec propterea nõ affirment debitum ſubeſſe,
quod in priuata ſcriptura continetur.hæc ergo negatio pro qua
dam ꝯfirmatione eſt,& ideo præiudicat alijs talibus creditorib.
habentibus publicum inſtr̃m.Sed licet Ioan.bene dicat,hoc nõ
adaptatur ad leg.& ideo tene,quod gl.dicit j̃.in ver. Tu dic ple-
nius,vt s̃.dixi in ver.robur.ibi.ſed dubitabatur,&c. quia ſcriptu
ra priuata continebat hypothecam anteriorem,publica conti-
nebat poſteriorem,& alio modo data præualet publica q̃ñcũq;
continens hypothecam poſteriorem,ſed ſi per teſtes ordinaretẽ
priuata ſcriptura,non video cur talis hypotheca in ea contenta
non eſſet anteroir,cum idem ſit ius teſtium, & inſtrumentorũ,
vt in l.in exercendis,s̃.de fide inſtr. & hoc tenuerunt Iaco.Bárt.
Butrig.ſed Io.dixit oppoſitum.cuius opin.tenet Cy. vt j̃.dicam.
Azo.tamen videtur tenuiſſe idem,quod in Summa.Sed Iacob.
& Bar.de tali opin.mirantur. In gl. in verbo,decernimus, ibi ẽt
ſi confiteatur.vtrum dicit Ioan.ſi intelligit ꝙ ſolum in ſcriptura
priuata erat confeſſio debitoris,qui tractabat prius res alij obli-
tas,nam ſtatur potius publicę,q̃ priuatæ.Et hoc ideo, ſi vltra di-
ctam confeſſionem ſcriptam debitor forſan in iudicio eſt con-
feſſus,ꝙ prius rem illam alteri obligauerat,q̃ creditori, & q̃ illã
quæ apparet in ſcriptura priuata.Si autem intellexit,ꝙ creditor,
per publicum inſtrumentum confiteretur ſcripturam veram,
& ſic hypotheca in priorem in ea contentam, non bene dixiſſe ;
quinimo,& ſi probaretur per teſtes, hæc prioritas ſufficeret, vt
s̃.dixi.Et adde,quod vbicunque priuata ſcriptura continet ſpe-
ciem contractus,eſt cum cauſa, vbi continet cõfeſſionem ſine
ſpecie contractus eſt ſine cauſa,& iſta eſt regula.

ADDITIONES.

a Signum.Vide Bar.in proæ.ff.

b And. Bar.Siue alterius,No.quod verbum,adhibitis,ponitur pro rogatis. vide quæ dixi in c.relatum,de teſt.tex.in l.fi.§.fi.de cond. Inſti.de teſta.§. fin.l.nullum,ff.de diuor. & pondera , quia Bal. hic loquitur in caſu illius l. quod idem ſit ,vocare , & rogare.

c Subſcriptiones.No. quod mulier non poteſt eſſe teſtis in ſcriptura priuata huius l. §.fi.videlicet quando contenditur de hypotheca cum alio habente publicum inſtrumentum,vt hic in fi.ſecus tamẽ videtur in alia ſcriptura priuata,vt hic in prin. huius l.licet Bal. hic loquatur in ſcriptura priuata confeſſata , etiam ſine ſubſcriptione teſtium.& hoc probat Bal.hic per tex.in fi.qui dicit,virorum.ad idem facit l.j.& quod ibi Bar.in fi.ff.de leg.2.in contrarium facit gl.no.in Clemen. j.de reſcr. & quod dixi poſt Bar.in l.j.ff.de verb.ſign.

AVTHENTICA.

1 *Scriptura priuata debitoris manu facta interdum per comparationem literarum eſt probanda.*

2 *Inſtrumentum poteſt roborari per teſtes , qui non ſunt deſcripti in inſtrumento.*

3 *Scriptura , ad quam fit comparatio,dicitur principalis , quæ producitur in iudicio propter debitum conſequendum.*

4 *Scriptura,a quam fit comparatio,debet ſemper eſſe indubitata .*

SI QUIS. Iſta addit alium caſum ad leg. Codicis , quia in-
terdum priuata ſcriptura debitoris,facta eius ma-
nu , debet probari per comparationem literarum . Ideo ex qua
ſcriptura fiat comparatio literarum , determinatur hic , quia ex
ſcriptura ſolemni in qua ſunt ſcripti tres teſtes,ex ea non fit cõ-
paratio,& ſi iſti teſtes ſunt mortui, vel non veniant , per tres te-
ſtes extrinſecus poteſt illi ſubſcriptioni fides imponi , & ſic te-
ſtes extrinſeci vincunt in intrinſecos, & eorum ſubſcriptiones.
1 quod no.† Alij dicunt quod nulla *a* ſcriptura priuata valet, niſi
a contineat ſubſcriptionem trium teſtium.quod eſt falſum , quia
valet cum cauſa.& ſi negetur poteſt probari per duos teſtes, &
ſic probata valet, & ſine ſubſcriptione, ꝙ eſt contra hanc auth.
nam loqueretur in omni ſcriptura,quando ſcriptura , ad quam
fit comparatio excederet libram auri , & quæritur ex qua ſcri-
ptura ad hanc fit comparatio,& ſic loquitur hæc auth. & eſt re-
gula,quod ſemper ſcriptura , ex qua fit cõparatio ad aliam ſcri-
pturam iuuandam , illa ſcriptura debet eſſe omni exceptione
maior,ita quod ſit omnino indubitata . Ibi ex ipſo.ſ.inſtrumen-
to,vel priuato,ſecreto,nam q̃nq; dicit priuatum, ideſt ſine ſolen
nitate.Quãdoq; ſecretum,& dicitur ſecretum eo ipſo, quod eſt
2 ſine ſolẽnitate.Alij,ſ,non ſubſcripti. & ſic no.†per teſtes extrin-
ſecos , qui non ſunt nominati in inſtrumento, roborari inſtru-
mentum ad probationem per comparationem literarum,ſecũ-
dum gl.ſed quando negatur ſcriptura & debitum , ſecundũ Bu-
trig.ita intelligit hanc authen.& ſubdit quod non ſufficit, vt per
illam ſcripturam ſic productam non habentem ſubſcriptionem
poſſit veniri ad comparationem literarum , ex quo illa ſcriptu-
ptura ſic producta nõ habet ſubſcriptionẽ triũ teſtiũ, nec eſt ap-
3 probata per teſtes,qui videtur eam ſcribi.†in glo. in verſ.tribus,
ibi,l.cõparationes,hic articulus ſcholaribus eſt difficilis. Et ideo
ſcias,ꝙ ſcriptura,ad q̃ fit comparatio,eſt illa principalis.quę pro
ducitur in iudicio propter debitum conſequendum,& negatur
ſcripta manu eius,cuius aſſeritur, & ſi illa ſcriptura eſt priuata,
non põt peti,vt per illam fiat cõparatio literarũ, niſi habeat ſub-
ſcriptionem trium teſtium , vel probetur per teſtes qui viderint
eam ſcribi.Sint itaque cauti mercatores, vt nõ confidant t̃m in
ſimplicibus apodiſſis in abſentia factis,& a nullo ſubſcriptis, qa
ſi eas producunt in iudicio , & debitores negant eorum manu
ſcriptis,vel forſan debitores mortui ſunt , non poterunt petere,
ꝙ per talem ſimplicem apodiſſam fiat comparatio literarum,
vt hic in fi.bene tamen poterit conuentus interrogari,vt reſpon
deat an ſua manu ſcripta ſit de æquitate, l. vbicunq. ff.de inter.
act.& s̃.de ing.manum.l.ad recognoſcendos. poterit tamen cõ-
pelli ab ſcribendum,tamen hæc non erat ſufficiens comparatio
b cum quotidie forma ſcribẽdi mutetur ex multis accidẽtibus,*b*
4 vt in authẽ.de inſtium.cau.& fide.§.j. † Scriptura autem ex qua
eſt illa, quæ producitur in iudicio, & ad hoc vt fiat comparatio
oportet,ꝙ ſemper ſit indubitata,vt s̃.dixi. Et ideo rerquiritur, ꝙ
ſit publica,aut de archiuo,& trino teſte notata, quorum ſaltem
duo ſuis ſubſcriptionibus atteſtentur, aut dictas ſubſcriptiones

eorum

ADDITIONES.

a Nulla. An in ſcriptura priuata requiratur ſubſcriptio teſtium , & quid ſi teſtes ſunt mortui,vide Bar.in l.ſcripturas,circa princ.ſup.e.& an requiratur ſubſcriptio,vide Bar.in auth.at ſi contractus,in prin.ſup.de fi.inſt.tex.in glo.& Doct.in l.comparationes,ſup.de fide inſt.vbi Bal.ſed caue bene, quia ſi iſta auth. intelligitur de ſcriptura,ex qua fit comparatio,vt intelligit gl.hic,& Bal.facit dubium.quia talis ſcriptura requirit ſubſcriptionem teſtium vt no Bart.in locis prealle.ſed lex.hic dicit, ſiue alij,ſcilicet teſtes quam qui ſunt ſubſcripti,& ſic poteſt probari eos interfuiſſe ſcripturæ ergo &c. ſed intelligo , vt hic Bald. quia teſtes fuerunt ſubſcripti. ſed illi ſunt mortui,vel haberi non poſſunt.

b Phil.Dec.Accidentibus.Nam ex longiſſimi temporis decurſu vis ſcribendi & manus in ſcribente debilitatur,vt alia appareat in iuuenta,& alia in ſenecta, ſecundũ quod dicit Ang.in Authen. de trien. & ſemiſ.§. ſinautem , ad quam etiam recurre in alleg. authen. de trien. & ſemiſ. §. ſinautem priuata ſcriptura diem , locum, & Conſulem,& alia publici inſtrumenti ſolemnia continere debeat , præter ea , quæ hic dicuntur,vide Ale.in l.de pupillo,§.qui nunciat,de operis no.nunc.& Inn.in c. fi.de inſtrumen.Pau.Caſtr.in l.cum antiquitas, C.de teſta.vbi per illum.

eorum manu factas probent velut ſcripturam manu eadem, vt in auth. ad hæc ſup. de fide inſtru.

LEX X.

1 *Mulieres ſunt importunæ.*
2 *Maritus corpore vxoris toto, & ſubſtantia vtitur.*
3 *Priuilegia dotis non habent locum in dote confeſſata, nec durante tempore exceptionis numeratæ dotis.*
4 *Exceptio non numeratæ dotis non ſolum cōpetit viro, ſed ēt creditorib. viri.*
5 *Mulier impropriè poſſidet dotem.*
6 *Numerō vera per confeſſionē in publico inſtr̄o factam, an probari debeat.*
7 *Dotis priuilegia non habent locum in donatione ante nuptias.*
8 *Vxor in domo viri debet operari ad vtilitatem eius.*
9 *Mulier habens hypothecam tacitam anteriorem, præfertur habenti poſteriorem expeſſam*
10 *Fiſcus paribus poſſibus ambulat cum dote.*
11 *Mulier præfertur in bonis poſtea quæſitis habentib. expreſſam hypothecã.*
12 *Pater ſi recipit dotem filio contradicente, patris bona obligantur.*
13 *Hæredū bona pp defuncti conuentionem expreſſam pro dote ſunt obligata*
14 *Mulieribus conceditur beneficium l. aſſiduis, propter eorum fragilitatem ac beneficium Velleiani.*
15 *Mulier eſt extra patriam poteſtatem, ad hoc vt debitum viro reddat.*
16 *Vir ex voluntate mulieris fruitur ſubſtantia rerum paraphernalium.*
17 *Fructus rerum paraphernalium debentur mulieri a viro, & eius hæredibus tanquam negotiorum geſtore.*
18 *Tacita hypotheca quo tempore inuenitur mulieri.*
19 *Mulier immatura dicitur habere priuilegia dotis.*
20 *Confeſſio facta in inſtrumento contra vnum ex plurib. creditoribus, inducit numerationem, ſi eſt renunciatum exceptioni non numeratę pecuniæ.*

Aſſiduis. Mulier in dote omnibus priuilegiatis actionibus perſonalibus atq; realibus antefertur, qđ
priuilegium tranſmitti ad liberos; & ibi inter duas dotes eſt quę
ſtio, prior tpe potior eſt in iure. h. d. no. & ſubtiliter. In tex. ibi aſ-
1 ſiduis. † No. importunitatē mulierū, ſicut vermis corrodēs tra-
bem, præcipue qñ agunt ratione dotiū ſuarum, quibus non re-
ſtitutis lugent, vt hic in prin. Similiter dr̄ de Calphurnia, l. 1. §. ſe
xum, ff. de poſt. & s̄. de rei vx. act. l. vnica, quia tranſtulit Impera-
tor actionē de re vxoria in actionē ex ſtipulatu, vbi eſt tacita hy-
potheca, quaſi diceret, cū dederimus alia multa priuilegia, damꝰ
& hoc. Anteriores. ſ. illi creditores. Iuſtitiæ. i. æqtatis. ibi, nec qđ.
2 & corpore. † no. ꝙ maritus *a* vtitur corpore vxoris, & tota ſub-
a ſtantia. Multoties. n. contigit, ꝙ mulier totū, qđ hēt, dat in dotem
viro. Oportebat. i. iuſtū eſt maritū ſoluere nō de ſuo, ſed de dote.
Poſſidet, mulier intelligitur poſſidere quo ad quid. ſ. quo ad vi-
ctū, Potiora. hoc eſt ſtatutum legis re ipſa. non ergo in dote con-
feſſata habet locū hæc lex, vt in gl. ſed in data. Et ſemper allegat
3 iſta lex cum gl. qđ Bar. intellexit eſſe verū, † niſi in duob. caſibus;
vnus, qñ cōſtat dotem ſolū cōfeſſatã, & bñ. Alius eſt, qñ ſunt tpa
4 excipiendi de dote non numerata, quia † exceptione non ſolum
vir vti poteſt, ſed ēt creditores viri, vt l. pen. s̄. de nō nu. pec. alias
magna reſultarent inconuenientia, cum vt plurium dotes con-
feſſentur per publica inſtr̄a, cū de numeratione aliter non appa-
reat. præiudicabit ergo talis cōfeſſio creditorib. poſt tpa, ſed inf.
non, quia pñt obijcere de dote nō numerata, ita ſeruãtur dotes.
No. ꝙ appellat dotē, ēt cū mr̄imonium erat diſtractū, ꝙ no. pro
ſtatutis Paduæ. h. d. quia non oēs creditores inter perſonales hñt
priuilegiū p̄lationis. Exēpla patēt in gl. & in vltimo exēplo con-
cord. gl. magna in prin. fingitur. nec mirū, ꝙ ſic ordinauit Deus:
vnde Gene. 3. multiplicabo erumnas tuas, in dolore paries filios
tuos, & ſub viri ptãte eris, & dominabit̄ tibi & q̄dã alia pulchra
5 ponunt̄ ad Cor. 11. c. & ad Ephe. 5. Mulier † poſſidet. i. quaſi poſ-
ſidet, vt in gl. nã dñij poſſeſſio eſt viri, ipſa aūt eſt poſſidens velut
vxor, vel impropríe, vt l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. poſ. &
no. per Inn. de cau. poſ. c. cū eccl̄ia. & l. hēt. §. 1. de prçca. per quas
ll. dixit Bar. ꝙ ſi duo amici fratres, vel cōſanguinei, filius cum pa
tre, vel eꝰ ſimul in eadē domo morant̄, ſi vnus hēt titulū in do-
mo, alter non, non pōt dicere, qui non hēt titulū ſe hr̄e ius. ita te
net ipſe in p̄all. l. qui iure, & per Inno. in alle. c. cum eccleſia, qui-
nimo & ſi prædia eſſent ruſtica, & illa recepiſſet, nō poſſet per il-
los actus dicere, ꝙ illa p̄dia poſſidet ꝓ ſuis, & tanꝗ ſua. Sed ſi fra-
tres hñt p̄dia coīa, vnus forſan eſt paruus, vel non aptus ad agri-
culturã, alter frater vtitur in ſolidū dictis bonis. & fruit̄ pro ſuis;
certe non poteſt hoc allegare, ex quo non hēt ptãtem vtendi, &
fruendi ex aliqua cã, niſi ex hoc, quia frater, qđ tene mēti. Ibi cre
ditores, priuilegiatos hypothecã tacitã hñtes ex priuilegio. non
aūt potuit denegare bñficiū, qđ quis ſua induſtria acquiſiuit fa-
6 ciendo ſibi caueri de hypotheca expreſſa. † Quæro an data *b* nu-
b meratio in dote ꝓbetur ꝑ cōfeſſionē in publico inſtr̄o ꝯtentam,
cū renunciatione exceptionis non numeratę pecunię, vel dotis?
Dic vt no. in l. 1. & 2. ſup. de do. cau. & ibi per doc. parti vel ſocio
abñti, tã in corpore exhibitionis q̄ in opere vt l. ſicut, de ope. li.
& in gl. quod no. Incepit, ſcilicet in perſonali, nō reali. not. quod
c ibi eſt caſus, ꝙ mulier ſterilis *c* haber priuilegia huius l. & non eſt
7 alibi, Nouercas. i. ſecūdas vxores. † Ne ius. no. tex. ꝙ iſta priuile-
gia dotis non hñt locum in donatione ante nup. quia in dona-
d tione *d* eſt lucrum: in dote eſt damnum. Ibi, poſteriori datum.
No. quando duo altaria ſunt paria, non debet cooperiri vnum,
& diſcooperiri aliud. Secus autem ſi non ſunt paria, & eſt neceſ
ſe, quod forte minuatur propter paupertatem, quod quotidie fa
ciunt Epiſcopi debito tempore, dicitur etiam in perſonali, nedū
in hypothecaria, in auth. vt exac. inſtan. dotis colla. 7. vbi melius
quam alibi probatur. Et hoc concedo ſenſiſſe Bar. in l. priuilegia
8 de pri. cred. in glo. in ver. corpore, ibi, ope. † No. bene, vxor debet
operari in domo viri ad vtilitatem eius, & eodem modo ad vti-
litatem viri, vt l. ſicut patronus, de op. lib. operæ. n. loco alimen-
torum ſuccedunt, vt no. ſup. de rei vxo. act. l. j. §. exac. Non ergo
poteſt viuente viro vel mortuo facere telas pannorum lini, vel
lanæ pro ſe, vt aliqua manualia, quæ intra domum viri exercē-
tur, quod eſt no. quia fui pluries interrogatus. quod no. in ca. in
officijs. de teſt. ibi non dicitur, quod omnia, quæ quærit vxor, vi-
ro quærit. In gl. in ver. anterioris. tu dic hanc opi. nō ſentit Azo,
vt no. gl. in l. ſi pignus, & ibi paribus paſſibus, contrarium not. gl.
in alle. l. ſi pignus, in l. j. ſup. eo. ſ. quod fiſcus habens tacitam hypo
thecam præfertur priori habenti tacitam, licet non habenti ex-
e preſſam, *e* & iſta opi. eſt vera, vt dixi in l. eos, & ibi habet expreſsã
ſieſt prior. No. bene, quia hic gl. cōcludit, quod mulier habet ta-
9 citam hypothecam, & de hac loquitur hæc lex. † Item præfertur
habentibus expreſſam poſteriorem, in tempore, ſed non præfer
tur habentibus expreſſam priorem: quia lex ſuum auxilium ne-
gat prioribus creditoribus mulierum fauore, ſed tūc non tollit,
quod partes ſibi per partes quæſierunt, & iſta eſt vera ſententia,
& iſta teneas, & hanc gl. actione funeraria. ff. de reli. l. pen. Idem
dicit eſſe in actione illa, quod in actione de dote, de qua hic. Se-
10 cundo conclude, quod † fiſcus habens hypothecam, parib. *f* paſſi
f bus ambulat cum dote. l. 2. de priu. fiſ. Præfertur etiam habenti-
bus hypothecam tacitam ex beneficio legis, ſed non præfertur
habentibus expreſſam. Et iſta eſt vera opi. vt iam dixi, licet gl. hic
dicat, quod anteriores creditores habentes tacitam præferantur
fiſco ſimiliter habenti tacitam, quod eſt falſum, & ibi in auth. ꝙ
obtinet loquitur in pecunia numerata, vt militia emeretur; quo
caſu illa militia creditor prior eſt muliere. Alioquin ipſi filij eiꝰ
vnde non extenditur ad alium caſum, & ibi forte contrarium ē.
11 Iac. But. tenet hic contra Imp. vt † in poſtea quęſitis mulier p̄fe-
ratur creditori habenti hypothecam expreſſam priorē, & hoc ꝑ
l. ſi is qui, hic all. Cum enim fiſcus præferatur in poſtea quæſitis,
& non habet niſi tacitam hypothecam, ergo eadem ratione de-
bet p̄ferri mulier pro dote, cū parib. paſſibus ambulent in præal-
12 legatis ibi ſecus cum voluntate eius. † Quid eꝰ ſi pater recepit ꝯdi
cere filio? Dic bona patris obligari, ipſe. n. recipit. Si filiꝰ tñ reci-
pit, nec recepiſſe fingitur, & iō bona patris pro dotis reſtōne nō
ſunt obligata, & hypothecata. l. fi. quæ res pig. illa non obſt. nam
loquitur de bonis acquiſitis poſtea per ipſum obligantem. q̄ſtio
nr̄a eſt de bonis q̄ſitis mortuo obligãte per hr̄dem, & iō bona hr̄
g dis *g* in tali tacita hypotheca non veniunt, de qua loquitur hic.
13 † Quid autem erit de expreſſa *h* hypotheca? Dic ꝙ ſi vir obliga-
h uit ſe, & ſuos hr̄des, & ſua, & hr̄dum bona, quod potuit, veniunt
bona hæredis propter conuentionem defuncti, alias ñ, bona aūt
acq̄ſita hr̄ditate iacēte nec ſunt defuncti, nec hr̄dis, vt l. 2. §. hæc
verba, ff. de neg. geſt. & iō ad talia bona ñ trahit̄ dictū pignus ꝯ-
uentionale, ꝙ no. & ita fuit mãdatū Peruſij per c. inter corpora-
lia, de transl. Epi. vbi dr̄, ꝙ ſtatuta ad maritū īter ſpōſum, & ſpō-
ſã extēdunt̄, eo. mō ſtatuta in ipſo electo, & ꝯfirmato. ff. de fund.
dot. l. lex Iulia, & de iure do. l. ſi ſpōſa. No. p̄dicta, & præcipue no.
tex.

ADDITIONES.

a And. Barb. No. ꝙ maritus. No. ꝙ depoſitio huius l. non habet locum in dote confeſſata. uide Mod. in l. 1. ff. ſol. mat. uide tex. l. ſi quis, inf. de bon. dam. & ita tenet Do. Flo. in c. ex literis, de pign. & allegat Bal. ita tenere in l. cum aliquis. de iure deli. & ibi etiam refert, quod Ray. hic dicit, quod ſi fuiſſet renunciatum exceptioni non numeratæ do. tunc haberet locum in dote confeſſata, & idem dicit hic Bar. ſi fuiſſet tranſactum tempus opponendi, & ſequitur Imo. in d. c. ex literis, uide Bal. in c. contingit. de do. & contu.

b An vera. Vide Bal. in ea. l. in fine.

c Sterilis. Non eſt alibi. ſecundum Bal. hic, & Bar. in l. 1. in 3. q. ff. ſol. mat.

d Donatione. Habet tamen priuilegium tacitæ hypothecæ pro do. propter nup. ſm Bal. in l. 2. de bo. quæ lib. l. vbi ſup. de iure dot. & gl. hic ad finem.

e Expreſſam. Secus eſt in dote, & ideo data vna diſtantia, non procedit arg. de ſi. ad ſimile, & uide gl. in c. ſicut vrgeri videor, 3. quæſt. 1. & gl. in l. ſi creditori, ff. de ope. no. nun. & in l. ſi ita fuerit, de reb. dub.

Expreſſam. Sed vtrum mulier habens tantum tacitam anteriorem, præferatur habenti expreſſam poſteriorem, vide no. per gl. 1. §. fuerat. Inſt. de act. & gl. hic, & in c. ex literis, extra de pig. & veritas videtur, quod non, vt patet ex no. per Dy. in re. qui prior, de reg. iur. in 6.

f Paribus. Dixi in l. 2. priui. fiſci.

g Si pater. Vide gl. & Bar. hic.

h Hæredis. Vide quod no. Bal. in l. ſi vxor, in princ. ſup. de bon. auth. iud. poſſ. & in l. vbi adhuc, ſup. de iur. dot.

i Expreſſa. Idem etiam tenet Bal. in l. 1. ff. ſol. mat. & in l. 1. ſup. com. de leg. imo contra in l. hæredis ſeruus, de leg. 1. & ibi refert Bald. & Paul. de Caſt. ibi ſequitur Cy. hic, ſcilicet, quod non poſſit obligare rem hæredis, & ita etiam cum Cyn. tenet Salyc. per l. alienam, 2. reſp. ff. de pign. act. & idem Rayn. per tex. ibi in l. ſi Titio, ff. de pig. ſecundum vnam lect. Ang. hic tenet idem, quod Bal. poteſt dici, quod ſi res eſt obligata nomine hæredis, vera eſt opin. Bald. per not. per Bald. in d. l. rem alienandum alle. l. fi. ff. rem rat. hab. alias procedit opinio contraria. uide etiam Bald. in l. obligationem, in princ. ff. de pign. in lect. antiqua, vbi dicitur tenere opin. Cyn. hic

14 tex.plures rationes,& no.†fragilitatẽ mulierum,ꝑꝑ quam con-
ceditur mulieribus beneficium huius leg.Item bñficium Velle.
l.antiquæ,ad Velle.Iſta tñ rõ non eſt finalis,quia ſi eſſet fin. con
cederetur priuilegiũ in don. ꝙ eſt ɔ̃ hanc leg. nã tunc cũ tracta-
tur de fragilitate,tractat de dãno.Scd̃a ratio eſt, quia corpus, &
ſubſtantia,de corpore nõ eſt dubiũ,in auth.de nupt in prin.vt ge
nus humanũ conſeruetur.Nam ſpurij nõ cõſeruãt, vnde per nu
15 ptias iuſtas ɔſeruatur genus humanũ.Itẽ†quãtũ ad operas, vt l.
ſicut,de ope.lib.& vt debitũ reddat,& quãtũ ad hoc eſt extra po
16 teſtatẽ patris mulier.ſ.quo ad debitũ.†Cõtra, vir nõ vtitur ſub-
ſtantia rerũ paraphernalium,niſi ex voluntate mulieris,nõ alias
ergo non tota ſubſtantia, vnde vr̃ obligari.l.donationes in cõcu
binam,§.ſpecies,ff.de dona. Rñdetur,ꝙ fruitur vir ex voluntate
17 mulieris. Quid†de fructibus*a* rerum paraphernaliũ , cuius fiunt?
a An viri,an mortuo viro fieri debeat reſtitutio vxori? Gl. innuit
ꝙ nõ debet fieri reſtitutio,glo.eſt in l.vbi adhuc , de iu.do.q̃ põt
allegari pro,& ɔ̃.& l.fi.de pac.conuen.vbi per gl. & Cyn.& Bar.
in cõſi.225. cõſuluit, ꝙ bona paraphernalia aſſignata viro, tanq̃
paraphernalia ſint miniſtranda alijs , & tanq̃ negociorum geſto
rum adminiſtrans tenẽ reſtituere fructus,qđ no. Dy.ff.ſol.ma.
l.diuortio.in 2.gl.mag.& habes ibi gl.notabilem,q̃ vix alibi ĩue-
18 nitur,quo tpe ĩueniatur tacita hypotheca mulieri. an ex tpe do
tis numerandæ,ideſt promiſſæ,vt dixi,& non numeratæ tpe ɔ̃cti
matrimonij,ſed diu poſt dicit glo. ꝙ ſi hypotheca eſt expreſſa,in
cipit a die dotis numeratæ,per l.cum oportet,quod ſatis proba-
tur in iſta l.ibi,ſi tñ re ipſa. Sed ɔ̃ hãc gl. facit quia illa tacita hypo
theca hẽt conditionẽ,quę retrahitur.ſ.cum numeratur,illa ɔdõ
eſt poteſtatiua,qa dos promiſſa neceſſe datur.l.j.ff.q pot.in pign.
ha.gl.dicit,ꝙ illa fictio nõ habet locũ in hypothecaria. Gl. mag.
pręmittit q.in qua opi.vulgi cõiter tenetur ꝑ regulam gñalem.ſ.
ꝙ habentibus expreſſam hypothecam mulier non ꝑfertur. Itẽ
probaẽ per tex.ibi priuilegia,&c.quid ſi dos nõ eſt data viro, ſed
ſocero? Dic idẽ,quia ipſe onera matrimonij dẽt ſuſtinere, quo.ſ.
19 no.ff.ſol.ma.l.ſi cõſtante,in prin.vt ſ̃.dixi.† Quid de muliere im
matura,an habeat priuilegia? Dic ꝙ ſic.adde quod no.ſ̃.in l.j.de
b cõd.ob cau.Sequitur gl.aurea.*b*dr̃ hic,ꝙ mulier ꝑfertur in dote
re vera data,quid in dote confeſſata, quæ non apparet numera-
ta?& dicit ꝙ non hẽt iſta priuilegia. Idẽ in ſimili tenet glo.in l. ſi
quis poſt hanc.j̃.de bo.dã.adde no.in auth.ſed iam neceſſe ſ̃.de
20 don.ante nup.& in l.j.ſ̃. de cond. ob cau. in ver.in eod.† Quæro
ergo,quotidie producitur inſtrumentum ſolum,in quo cõtine-
tur confeſſio habuiſſe,& recepiſſe,& promiſſio reſtituendi, licet
illa confeſſio ꝑiudicaret alijs creditoribus,ſi ageretur inter debi
torẽ,& repetẽtẽ dotẽ,tñ cum agitur inter ipſos creditores de iu
re ꝑlationis,& non præiudicat. Si apparet qđ alij creditores ſint
creditores ex cõfeſſione, ꝑfertur mulier, ſed ſi eſſent creditores
ex alia cauſa,mulier non præfertur,gl.ɔ̃ in l.j.ſ̃.de dote cau.non
nume.ſ. ꝙ illa ɔfeſſio inducit numerationẽ, ſi eſt renũciatũ ex-
cep. nõ numeratę dotis.adde l.per diuerſas,ĩ prin.& l.ab Anaſta
ſio,ſ̃.man. Vide quæ dixi.ſ̃.& vide ꝑ me in l. pecuniæ, ff.de ſolu.

ADDITIONES.

a Fructibus. An fructus percepti per uirum ex patrimonio non dotatæ uxoris ſint re
ſtituendi, uide Bar.in l.fin.ff.ad leg.Fal.

b And.Barb.Glo.aurea.No.gl.de dote data,& non confeſſata,nide quæ not.ad Bar.
in l.iubemus.§.ſane.ſup.de ſacroſan.eccl.

AVTHENTICA.

1 *Piuilegium prælationis habet mutuas ad refectionem domus.*

Quo iure. Mulier, & ij,quorum pecunia res eſt empta
aut refecta, ꝑfertur: niſi militia empta ex eo
eſſet,& hoc in ſcriptis probetur.h.d.& ſic patet, ꝙ hæc auth. ve-
nit ad ɔfirmationẽ le.Cod.cũ dicit præferri aduerſus creditores
priuilegiatos,quorũ pecunia res emptę ſunt,vł refert,& limitat
le.Cod.ĩ illo caſu,ſ.ſi militia eſſet empta,& ꝓbaẽ ĩ ſcriptis. Et ad
uerte qđ dicit de militia,qa forte nõ ſufficit militiã emptã ex pe
cunia creditoris,niſi creditor pecuniã mutuauerit, vt militia e-
meretur,alias aũt ipſa mulier,& eius filij ꝑferentur ꝓ dote in ip-
ſa militia,vt in auth.quod obtinet.ſ̃.de pig.quod tene menti.vñ
iſta auth.limitat iſtam leg.ergo lex diſponit vt mulier habens ta
citam hypothecam pro dote,pręferatur cęteris creditorib.habẽ
a tibus hypothecam tacitam*a*quantuncunque priores in tpe ſint
cum priuilegio , quia præferuntur creditoribus quantuncunq;
prioribus in tpe,& habentibus priuilegium aduerſus alios,ſicut
ſunt illi,quorum pecunia res empta eſt,aut refecta, ſolum autẽ
1 excipit illos,quorũ pecunia empta eſt.†In gl.in ver.perſonali,ibi
inter alias perſonales,quod dicit ibi glo.quod mutuans ad refe-
ctionem domus habet priuilegium prelationis inter perſonales
actiones,& in alijs rebus,hoc non probatur, inter alia autẽ pri-
uilegia lex coarctauit iure refecta,nõ aũt ꝓduxit alios. Tene mẽ
ti hanc gl. & ibi,ſit obligata licet ſit empta ex pecunia mea mu-
tuo tradita,vt mihi res emereẽ.nec tex.huiꝰ auth.hoc dicit,imo
potius loquiẽ oppoſitũ , dũ loquiẽ de priuilegio ꝑſonali. hẽt pri-
uilegiũ ꝑſonale inter ꝑſonales,ſed non hẽt priuilegiũ realẽ ĩter
alia , ex quo res empta non eſt obligata , tñ quia hæc eſt opinio
cõis gl.& in l.licet,ſ̃.eo.in d.l.quãuis,non audeo recedere ab ea.

ADDITIO.

a Tacitum.vide Bar.in l.ſi is qui,ff.de iure fiſ. & in l.in rebus,ſup.de iure do. vbi pro-
batur , quod non eſt ſpeciale in dote,niſi quo ad res eſtimatas datas in dotem quo
caſu in ſubſidium mulier præfertur in ea re anterioribus creditoribus. ita ibi habe-
tur in gl.in ver.chriſmate.quam ſequuntur ibi Doct. maxime Bal.in x.& vlt.no.

AVTHENTICA.

1 *Res empta ex pecunia dotali facta eſt dotalis.*

2 *Emphyteuſis contractus tranſint ad filios , etiam ſi de ipſis non eſſet facta mentio.*

3 *Filius hęreditatem paternam repudiando, non poteſt ſibi reſeruare emphytheuſim a patre quæſitam.*

Si quid. Si aliquid apparet ex rebus dotalibus , etiam ſe-
cunda mulier præfertur priori.ſi ſit, quia poterat
eſſe quod olim diuortio diſſoluebatur matrimonium , ita quod
vterque poterat viuere. alias de re iudic. Filij ſcilicet primi ma-
trimonij,vt no.gl.in l.ſciendum,ff.de re iudic.Sed glo.in l.etiam,
ſol.matri. dicit, quod hoc priuilegium datur filijs cuiuſcunque
matrimonij, pro quo eſt hic tex. dum dicit , quælibet. ſed com-
1 munis opin.eſt pro gl.alle. in l.ſciendum,quam omnes tenent.†
Et ideo dic,ex quo apparet res empta ex dotali pecunia , dotalis
facta eſt . vnde non mirum ſi aduerſus omnes creditores ante-
riores & poſteriores habentes tacitam hypothecam , vel expreſ-
2 ſam , hoc caſu mulier , & filij præferuntur in prædictis. adde †
quod glo.no.in contractu emphyteutico, quod licet non tranſit
a ad hæredes,*a* tamen ad ſuos,& ad filios tranſit,vt in Auth.de nõ
alienan.§. emphyteuſim. etiam ſi non eſſet facta mentio de *filijs*
3 in contractu emphyteuſis,quod eſt no.& † adde no.in 10.*colla.*
an ag.vel defun.c.j.vbi dicit gl.quod filius non poteſt in repudia-
tione hæreditatis paternæ reſeruare ſibi emphyteuſim a patre
quæſitam,de quo dixi, &c.

ADDITIO.

a Hæredes. Intellige extraneos,& iam gl. quæ eſt in l.etiam, hic alleg. & pro ſingu.
alleg. Pal.in l.j.de ſu.& leg. Imo.in l.quod dicitur. ff.de verb. oblig.

De ijs , qui in priorum creditorum locum ſuccedunt. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Creditor poſterior non ſuccedit in locum prioris creditoris , etiam ſi ei ſoluat,niſi expreſſe agatur.*

Non omnimodo. Secũdus creditor, cuius
pecunia peruenit ad prio
rem, non ſuccedit in hypotheca prioris creditoris , niſi
actum ſit,quod ſuccedat in ipſa.h.d. & loquitur in ſecundo cre-
ditore chyrographario , qui non habebat bona hypothecata.
Tranſit,quia non eſt ex illa pecunia ei ſatis factum.hoc, ſ. quod
ſuccedat ĩ hypo.ergo ſi dat ſub hoc pacto ſuccedit in hypotheca
No.ſententiam in reali ferri verbis negatiuis. In gl.in ver.acce-
piſſe.ibi, etiam ſine facto ſcilicet ſecundus creditor hypotheca-
rius erat, confirmatur enim tunc hypothecaria ſua. ita loquun-
1 tur iura hic alle.†Oppo.dicitur hic, quod poſterior non ſuccedit
in locum prioris,niſi expreſſe agatur,contra,quia ſecundus cre-
ditor etiam ſine pacto ſuccedit loco primi, l.fin.inf.eod. Dicunt
quidam quod hæc lex loquitur in alieno caſu , & in hoc dicunt
verum , nam ibi quandoque ſecundus creditor habebat hypo-
thecam . Et ad eius confirmationem ſoluit priori , & tunc ſine
principali pacto in locum eius ſuccedit.Sed hic non loquitur in
creditore,qui ad confirmationem ſoluit priori. Et ideo gl.ponit
tres caſus ibi,aut extraneus.In hoc puncto Iacob. de Are. quem
ſequitur hic Cyn.diſtinguit.Nam ſi ſoluit extraneus,nomen de-
bitoris emendo,ſufficit ſibi emptio.vt l.ſi a creditore,ſup.de act.
& obl.Si ſoluit negotia debitoris gerendo , tunc ſufficit ſibi cedi
actionem perſonalem,vel hypothecariam a creditore , cui ſolui
ſufficit.ſic ſupra de priui.fiſc.l.fin.alias contra ſolum debitorem
liberatum actionem negotiorum geſtorum intentat . Sed ſi ſol-
uat aliter contrahent vt quia mutabat creditori pecuniam , vt
pignus lueret,tunc procedit op.gl. & ibi tria ſunt neceſſaria. Gl.
in l. Ariſto.dicit quod quatuor,nam eſt neceſſarium pactum, &
illa res obligata, de quo gl.hic mentionem non facit in hoc paſ-
ſu,ſed in præcedenti.Sol.hic & ibi,in hoc priuilegio, ſcilicet per-
ſonalium actionum, & bene dicit, quod ſi creditor habet actio-
nem priuilegiatam , & mea pecunia ſatisfactum eſt , in locum
eius ſuccedo.Ibi,l. Ariſto,dicit hic ſubtilius , ſcilicet quod debi-
tor ſatisfaciat animo ſe liberandi hypotheca noua neceſſaria,&
verũ dicit,quia non ea eadem in ſubſtantia,ſed in effectu,extin-
cta enim fuit perſonalis hypothecaria per talem ſolutionem, l.
qui res,§.area, ff.de ſol. ſi debitor ſoluit animo transferendi ius
primi creditoris in mutuantem pecuniam , tunc eadem hypo-
theca tranſit in ſecundum , ſed ſi ſecundus ſoluit , tunc eadem
hypotheca eſt, quæ ſuccedit in locum primi , & non ſoluit ani-
mo liberandi debitorem, ſed vt ius creditoris transferatur in eũ
& ius hypothecæ,quod eſt realẽ, & ab omnibus vere ſeparatur, ſi-
cut dominium. In perſonali autem actione,quæ tranſit in hære-
dem,vel ceſſionarium,an ſit eadem, eſt quæſtio , de qua ſup. de
act.& oblig.l.nominibus.

LEX

L E X II.

1 *Filius emancipatus ſoluens pro patre ex pacto, vt ſuccedat in hypotheca primi creditoris, idem ius conſequitur quod ille habebat.*

1 Cum pro patre. †Filius emancipatus ſoluens pro
patre, eo pacto, vt ſuccedat in hy-
poth. prioris creditoris, idem ius conſequitur, quod ille hẽbat,
& poſterioribus patris creditoribus antefertur. h.d.

L E X III.

Si potiores. Iure proprio nõ habetur pignus, ſed quaſi
pignus; vnde ſi res mea eſt obligata priori
creditori, cui ego ſoluo, eo. priuilegio vtor aduerſus creditores
reliquos, & eo. beneficio, quo vti poterat creditor meus, debitor
ergo hoc caſu ius hypothecæ, & ſic rem ſuam habet, & quaſi
obligatã. Multo ergo fortius in caſu l. vſuc. ſup. de pig. ſi creditor
cedit ius hypothecæ debitori, contra quem vſucaptum erat ad-
uerſus vſucaptorem defendere ſe poterit, ſicut ſe poterat credi-
tor ipſe. ſed ita credo ibi ſenſiſſe, adiuncta eſt hæc l. gl. in l. j. §, cum
prædium, ff. de pign. dicit, quod debitor dat inſolutum creditori
rem obligatam in caſu d. l. vſu. ſed cum res ſua non ſit, quia vſu-
capta eſt, tene quod dixi. & procedit iſta opin. plane.

L E X IV.

1 *Secundus creditor poteſt offerre fiſco.*

1 Si prior. †Poteſt ſecundus creditor offerre ẽt fiſco priori,
& hoc ipſo ſuccedit in locum eius. h.d. bene er-
dixit gl. magna, §. eo. l. j. ꝙ ſi ſecundus creditor offerat pecuniam
primo, ſuccedit in loco primi ſine aliquo pacto, vt ibi dixi.

Si antiquus creditor pignus vendiderit. *Rubr.*

L E X PRIMA.

1 *Emens a primo creditore rem vendente, dicitur tutus cõtra oẽs creditores.*
2 *Dominium, & hypotheca, in eadem re conſiſtere non poteſt.*

SI vendidiſſet. Leuis eſt, ſed in aliqb. ſingularis.
Emens a priore creditore, a ſe-
cundo inquietari nõ põt: ſed ſi primus creditor emit a de-
bitore, conueniri põt hypothecaria per creditorẽ ſm oblato de-
bito. h.d. In tex. ibi vendidiſſet. ſ. cuidã extraneo qui ſcđo credito
ri debitor ipſe vendidiſſet; tunc. n. bene poſſum agere, quia non
poſſum opponere de iure tertij. Sed ita hoc modificat, quod di-
cit priori, i. primo creditori ementi, vel in ſolutũ accipienti, ven-
1 didiſſet authoritate legis, vel pacti. † No. ꝙ emẽs a primo credito-
re rẽ vẽdente, tutus eſt ꝯ creditores oẽs poſteriores; & ꝙ ſi ipſe pri
mus creditor emit, vel inſolutũ accepit, non eſt tutus ꝯ poſterio-
res creditores, tanquã emptor, vel inſolutũ accipiẽs ſed tanꝙ cre
ditor iuris primi ꝯctus. & iõ iure primi ꝯctus ſublato per obſonẽ
debiti. efficaciter poſterior creditor intentat hypothecariã. h.d.
no. Sed q̃ eſt rõ dñiæ inter primũ caſum, & ſm? Dic ſm Vltram.
& Ia. de Are. qa cũ creditor vendit, hoc facit de ptãte ſibi attri-
buta tpe obſonis, quo tpe ſcđo creditori nullũ erat ius q̃ſitũ, vn
de in emptore cãtur ius creditoris; ſed cũ prior creditor a me re
cuperet in ſolutũ ius ſuũ cãtur a debitore, qui creditorib. præiu-
dicare nõ poteſt. Et ideo dñt ipſi, ꝙ ſi poſt dationem in ſolutum
creditor vẽdit extraneo, ꝙ poteris illi extraneo auferri, ꝙ eſt no.
2 dignũ Opp. ꝯ vltimũ hoc; nam † in eadem re non conſiſtit domi-
nium, & hypotheca, quia nemo poteſt habere rem ſuam hypo-
thecatã, de reg. iur. l. neq; pignus, ſed ille primus creditor emẽs,
vel inſolutum recipiens, eſt nactus dñium; igitur extincta eſt hy-
potheca, ergo non eſt neceſſe ei offerri. Rñ. in eadã re non conſi-
ſtit dominium & hypotheca, verum eſt, niſi qñ res poteſt auferri
ementi per hypothecã, vnde aut res eſt incõmutabiliter propria,
& non habet hypothecam. Aut cõmutabiliter propria, & põt ha
bere hypothe. per q̃ excludatur euictio, ſeu mutabilitas. caſus eſt
no. de ſeruo, pig. da. manu, ita dicit gl. & probatur, ff. de exce. rei
iud. l. ex ſextante. §. Lucius, & pro intellu huius l, vide hic Bar.

L E X II.

1 *Ius offerendi ceſſat poſt rem venditam.*
2 *Ius excipiendi acquiritur ex inutili contractu.*

1 Obligata, †Poſt rem venditã iure creditoris, ceſſat ius
offerẽdi. h.d. quærit gl. creditor vendidit in ca
ſu non permiſſo; an emptor poterit retinere illam rem, ſi ei non
offertur debitum, quod debebatur vendenti? Videtur quod non
quia non tenet contractus, ergo non tenet ius contrahendi. Cõ-
2 trarium eſt verum, quia † in illo inutili ꝯctu dominij tranſit ius
excipiendi, vnde idem eſt ac ſi dignus eſſet datum pignori, &c.

L E X III.

1 *Proteſtatio minus iuris habentis, non nocet plus iuris habenti.*

1 Quominus. †Proteſtatio minus iuris hñtis, non obeſt
plus iuris habenti. h.d. Caſus. prior credi-
tor volebat vendere iure creditoris, ſecundus creditor proteſta-
a batur ne venderet: tamen non offert debitũ, nunquid iſta *a* pro-
teſtatio impedit venditionem? Reſpõdetur ꝙ non; ſecus ſi offert
b debitum. proteſtatio, *b* vel prohibitio non nocet, vbi ius prote-
ſtandi, vel prohibendi ceſſat, ff. de mino. l. tutor vrgentibus.

A D D I T I O N E S.

a Nunquid iſta, Vide Bal. in l. acceptam, ſup. de vſur.
b Proteſtatio, Vide in l. 2. inf. debi. uen. pig. imp. non poſ.

Si communis res pignori data ſit. *Rubrica.*

L E X VNICA.

1 *Frater portionem alterius fratrir obligare non poteſt.*
2 *Fiſcus ratione portionis totum poteſt alienare,*

1 FRater. † Frater non põt obligare alterius fratris por-
tionem, ſed ſuam ꝓpriam ſic, h.d. Fallit in fiſco
2 † qui ratione ſuæ portionis poteſt alienare totum, j. de ali.
re. fiſ. l. 1. lib. x. Ibi, cõpetentem ꝯctus fratris non nocet fratri, nec
intelliguntur ſocij, licet ſint fratres, de quo plene per Bar. in l. Ti-
tium, & Meuium, §. altero, ff. de admi. tut. vel per eum, in l. ſi pa-
truus, §. commu. vtri. iud. niſi quæ venderetur pro indiuiſo res
erat. & licet fratres poſtea ad diuiſionem veniant inter ſe, non
portio ſola obueniens obliganti eſt obligata, ſed obligata portio
eſt obligantis pro indiuiſo, ſicut erat ante diuiſionem, ſm Cyn.

De prætorio pignore. *Rubrica.*

L E X PRIMA.

1 *Actiones non dicuntur res mobiles, neque immobiles ac ſe ſe mouentes, ſed ſunt quartum genus,*
2 *Iudicis officium non eſt actio, & meram obligationem non præſupponit.*
3 *Pignus prætorium in nomen debitoris qualiter conſtitui debeat.*
4 *Forma immiſſionis in poſſeſſionem in rebus corporalibus.*
5 *Vtilis hypothecaria quæritur ex immiſſionee in poſſeſſionem rerum in corporalium.*
6 *Primum decretum non transfert ius plenum.*

SI pretorium. Pignus cadit non ſolum in rebus
corporalibus, ſed etiam in nomini
1 bus debitorum. h.d. ꝯpetũt ex iſto tex. no. † qđ actiones nõ
ſunt res mobiles, neque immobiles, nec ſeſe mouentes, ſed eſt
quartum genus, ff. de verb. ſig. l. mouentium, & ibi per Bart. ſuꝑ
actionibus. i. mero officio iudicis aliquid debetur, vt l. is cui, ff. vt
2 in poſ. le. & ibi per Bar. quod no. † quia officium iudicis meram
oblonem non pſupponit, & non eſt actio, vt l. Quintus, ff. de au.
3 & arg. leg. † Qualiter aũt in nomen debitoris debet conſtitui pi-
gnus prætorium, dic ut in gl. quæ non eſt alibi, ſm But. quod te-
4 ne menti. † Vnde hoc modo quærit glo. qũo quis *a* poteſt mitti
a in poſſ. in rebus incorporalibus; nam pedibus non poſſunt calca
ri? Reſp. miſſio fieri hoc modo, quia citabatur debitor, & eo cõ-
fitente, Iudex dicit, iubeo nomen tuum eſſe loco pignoris debi-
torum; vnde verbum Iudicis habetur loco miſſionis in iſtis in-
5 corporalibus. † Sed ex iſta *b* miſſione, quod ius quæritur. Reſpõ.
b quod vtilis hypothecaria, vt determinat iſta glo. qđ in l. nomen.
§. quæ res pign. ob. poſſ. eſt vtilis hypo. & dicit verum in pignore
prætorio, quia per ſecundum decretum non poſſet transferri vti
6 lis perſonalis. † Nam per primum decretum non transfertur ius
plenum. In gl j. ver. dandum. ibi per interlocutoriam, vel diffini-
tiuam. Pet. contra, quod ſolum per interlocutoriam. ff. ex quib.
cau. in poſ. ea. In gl. in ver. decernere. ibi, ſubdit. l. nomẽ. quod Iu-
dex facere non põt, niſi debitor confiteatur ſe debitorem, ſicut
fit executio ſententiæ in bonis debitoris negantis, in l. admo. §. ſi
ſuper, cum ſe. de re iud. Et attende quod dicit Inn. in c. j. de eo, ꝙ
mit. in poſ cauſa rei ſeruan. quod miſſus exigit iſtud nomen, &
creditori denegabitur actio ꝯ eum. Sed ſi reus reſeruatur, & præ
ſtet cautionem de ſtando iuri, recuperat non ex actu per talem
creditorẽ immiſſum, vt l, j. §. iubet, ff. de colla. bo. & h.d. in j. col.

A D D I T I O N E S.

a Quomodo quis. Vide Bar. in l. a diuo Pio, §. ſic quoque, ff. de re iu.
b Sed ex iſta. uide gl. & Bal. in l. ſi quis miſſum, in fi. de dam. infec. & uide l. prox.

L E X II.

1 *Negligentia circa prætoris beneficium, non nocet.*
2 *Poſſidere deſiens eſt in culpa.*
3 *Poſſeſſioni ſuæ quęlibet incumbere, & vigilare.*
4 *Culpa, & negligentia faciunt perdere poſſeſſionem, non tamen ius reale.*

a Veteris. Cadens *a* detentione pignoris prætorij, eam re-
1 cuperat per hypothecariam actionẽ. h.d. † Nota
negligentiam circa beneficium Prætoris non nocere. Ibi, ad du-
plum conuentionale, & prętorium, & ponitur prætorium large.
2 Culpa. † no. quod in culpa eſt, qui deſiijt poſſidere, & tamen nõ
3 præſumitur poſſeſſioni incumbere. No. † quod quilibet debet
4 ſuæ poſſeſſioni incumbere, & vigilare. Nam † culpa, & negligen
tia faciunt perdere poſ. tamẽ non ius reale. Adde, quod talis poſ
ſeſſor non ſolum perdit per hypothecariam, vt dixi, ſed etiã per
interdictum ſecundum Innocen. qui ita intelligit hanc leg. in c.
contingit, de dolo, & cont. Et hoc intellige verum, ſi creditor per
immiſſionem adeptus eſt poſ. aſininam; tunc recuperabit offi-
cio iudicis, vel per condi. ex l. incola, de agric. & cenſ. lib. x. & no.
gl. in l. Aquilius. ff. de don. per Bar. in l. rem quæ nobis, ff. de acq.
poſ. & in l. fi. §. ſed cum in ſecundam, de furt. & ſi expelleretur a
debitore, ſubuenitur ſibi per interdictum, ne vis fiat ei.

A D D I T I O.

a Cadens. Ad hanc l. vide gloſ. & Bar. in l. ſi quis miſſum, ff. de dam. inf. & iſto caſu, quando habens pignus prætorium cadit a poſſeſſione, agit hypothecaria, vt hic, ſi requiritur excuſſio, ſecundum Bal. in l. j. ſu. de reuo. his, quæ in frau. cred.

Si in cauſa iudicati pignus captum ſit. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Pignus p̄torium dicitur, ꝙ capitur ex ĩterlocutoria; iudiciale, ꝙ ex officio.*
2 *Iudicis decretum, & auctoritas, idem operatur quod operatur partium cō tractus.*
3 *Iudex transfert dominiũ, & rō quia factũ eius reputatur factum partium.*

1 RES ob cauſam. †Continua hoc modo. Præ
a toriumᵃpignus proprie dici
tur, quod debetur, & capitur ex ĩterlocutoria: Iudicia-
le, quod capitur ex officio, De prætorio dixi ſ̃.ti.prox.de iudicia-
2 li dicit hic.h.d.Idem †operatur iudicis decretum, & authoritas,
quod operatur contractus partium.h.d.Iuſte, ideſt, conuẽtiona
3 lis, & ideo†nota Iudicem *b* transferre dominium, quia factum
b eius ſuccedit in locũ hominis.j̃.de eui.l.ſi ob causã, vbi eſt tex.

ADDITIONES.

a Prætoriũ.De differentia inter prætorium, & iudiciale, uide Bar.in l. a diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff.de re iud.& gl.in l.2.ſup.qui pot.in pig.hab.
b Iudicem.uide Bal.in l.ordo, uer.mō q̃ro, quando Iudex ſup.de excep.rei iudi.

LEX II.

2 *Pignus prætorium debet vendi cum Iudicis authoritate.*
1 *Iudex poteſt concedere creditori authoritatem uendendi pignus, & propria autoritate intrandi.*
3 *Emptorem non reperiri, vel iuſtum pretium non offerri paria ſunt.*

1 Cum in cauſa †Pignus p̄torium debet vendi cum
iudicis authoritate, nō cum authori-
tate creditoris in poſ. miſſi.h.d. & dicit, ꝙ aut loquit̃ in pignore
conuentionali, & dicit vt l.ſi conuenerit, de pig. act. Aut in p̄to-
a rio, & ſp requiritur authoritas iudicis, vt hic dicit Iac.de Are.ᵃꝙ
2 †poſſet iudex cōcedere ipſemet creditori hãc auctoritatem, vt
poſſit authoritate ꝓpria ĩtrare p l.miles, §.qui iudicati. & ibi gl.
de re iu. Et hoc ſequitur hic Cy.pōt cōcedere, ꝙ creditor poſſit
authoritate ꝓpria tenutã, & poſſeſſionẽ debitoris pro ſuo debi-
to conſequi, vt no.in l.iuſte, ff.de acq.poſ.per gl.& Bar.& no.per
Cy.in l.meminerit, ſ̃.vnde ui.ſic ẽt pōt ꝯcedere tali miſſo. ꝙ au-
thoritate propria vendat illã tenutã. Sunt ergo tres viæ. Vna ven
dẽdi alteri; altera ꝙ Iudex vendet ipſi creditori litigãti; tertia ꝙ
adiudicetur ex ſecundo decreto.l.fi.j̃.eo. vt ergo fugias omnes
opi.circa recuperationẽ rei, melius eſt, ꝙ vendatur ei tanquã ex
traneo, & dicit gl.l.a diuo Pio, §.ſi pignora, ff.de re iud. per eũ.ſ.
2 creditorem.fieri.i.exequi paria†ſunt emptorem nō reperiri, vel
iuſtum pretium non offerri.qui bon.ce.poſ.l. legis Iuliæ, vbi qs
non poteſt ſua authoritate ſe mittere in poſſ. vel bona diuidere.

ADDITIO.

a Iac.de Are.Vide Bal.in l.ordo.ſup.de exe.rei iud.& Ang.& Imo.in d.§. qui iudicati, hic alleg.ubi de materia.

LEX III.

1 *Noſtra omnia facimus, quibus authoritatem impartimur.*

In cauſa. Cum reperitur emptor, debet res ĩ cãm iudica
ti accepta vendi, & ſi non reperitur, pōt ex ſecũ
1 do decreto adiudicari.h.d.†Ibi, Principis. Idem ĩ iudice atene ſ̃.
a de exec.rei iud.l.ordo. Omnia.n.nr̃a facimus, quib. authoritatẽ
impartimur, l.j.§.omnia, ſ̃.de ve.iu.enu.& ꝓ intelſu huius l.vide
l.vlt.j̃.de iure do.impet. Et ſcias, ꝙ cũ fit iſta adiudicatio, non re
quiritur de pignoris p̄rio, nec de debiti q̃ritate; ſi ꝓ debito adiu-
dicet̃ creditori. Si aũt inuenitur emptor, p̄t tũc creditor licite
vna cũ alijs, & emere, ſicut extraneus; p̄t ẽt petere, ꝙ ſibi det̃ pi-
gnus in ſolutũ, & iſta ĩſolutũ datio, & emptio pōt fieri authorita
te iudicis, vt ſ̃.l.ꝓx.ſ̃m Acc.& Cy. Adijci ſolẽt, & iſta adiectio nō
ſapit nã emptionis, neq; inſolutũ dationis, vt patet per exempla
poſita in l.fi.j̃.de iur.do.imp.q̃ lege. vide pro intelſu huius legis.

ADDITIO.

a Idem in iudice, idem tenet Sal.per l.a diuo Pio, §.ſi pignora, ff.de re iu. & Sal. in l. ordo, hic alleg.licet Cy.aliter dicat.

Si pignus pignori datum ſit. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Pignus pignori dari poteſt.*
2 *Habens vſumfructum, ſicut illum pignorare poteſt, an vendere poſſit.*
3 *Vendens rem & obligans, totam intelligitur vendidiſſe, & obligaſſe.*

ETiam. Hæc eſt lex no. Pignus pignori dari p̄t, ſic etiã
ſi conſiſtat in ius vſusfructus. ſi tandiu durat
ſ̃m pignus, donec r̃ſoluat̃ primũ, quia reſoluto iure, prio
ris, reſoluitur ius ſucceſſoris. Et ſi habens pignoris poſſeſſionẽ,
vendit proprietatem, non tenet venditio, quia nomine poſſeſſio
nis ipſa res poſſeſſa ſignificatur.h.d. Manet. quia ſi non maneret
in cauſa eius, qui dedit, reſoluto iure datoris reſoluitur ius ſuc-
ceſſoris, ſeu acceptoris.ff.de pi.l.lex vectigali. Poſſeſſio. i. ipſa res
poſſeſſa, vñ dicere, pignoro tibi poſſeſſionẽ meã, intelligeret̃ pi-
a gnorare rem pleno iure. No. ꝙ pignus pignori dari poteſt, & tã-
1 diu durat iᵒ acceptoris, q̃diu durat ius creditoris.†No. ꝙ vſusfru
ctus poteſt pignorari, & per iſtã leg. tradit̃ qō, ꝙ ſi emphyteuta
rem dedit pignori, ꝙ hypotheca nō durat creditori, pluſq̃ duret
2 illius emphyteuſis, vt in alleg.l.vectigali.†Quæro, an ſicut habẽs
vſumfructũ pignori, poteſt illum pignorare; ſic poſſit, & vende-
re? Quidam dicunt, ꝙ habens vſumfructum pignoris, vendendo
reuertitur ad proprietatem, Inſt.de vſuf.§.finitur. Gl. dicit, ꝙ nō
reuertitur, ſed emens habet ius retinendi. Caue tibi, deficit ſpiri-
tus gl.ſi habens vſumfructum vendit, gl.intelligit quod per alie-
b nationem *b* transfertur commoditas, & non reuertitur ad pro-
prietatẽ, & habui iſtã q.de facto in Florentia. Vbi ergo cōſtet ꝙ
voluit vſumfructũ a ſe totaliter abdicare, nunq̃ reuertitur ad ꝓ-
prietatẽ, quia p̄ſumitur conceſſa commoditas, nō ius a perſona
inſeparabile, vt l.neceſſario, §.fi.ff.de peric. & ꝯmo. rei vẽ. In mã
c legis noſtræ non habet locum d.§.finitur. quia tũc habet locum,
qñ alienatio vſusfructus non fit ex permiſſione legis, vel contra-
hentium; ſed hic non fit ex permiſſione legis, vel contrahentiũ,
quia venit hoc ex nãm pignoris. vnde ſi habeo vſumfructu for-
d malẽ, *d* & alieno conſentiente proprietario, nunquam reuertit̃ *e*
ad proprietatẽ ff.ſol.mat.l.vſusfructus. vnde vr̃ ſi habeo vſumfru
ctum in pignus, quod poſſum vendere in caſu p̄miſſo, ſicut aliã
rẽ. Inducit & hanc legem ad q.ſi clericus impetrauit primam va
caturam in eccl̃a ſancti Laurentij. Demum Epiſcopus eccleſiã
impetratã permutauit cũ quodam Abbate, ſi poſtea vacat, perti
net ad primum impetrantem ſ̃m Canoniſtas, nã tranſit cũ one-
re ſuo. Et audi nouũ dictũ quod neſcis, cum dixit Spe. ſñĩam ſe-
quendo quorundã, quam Io. An. non impugnauit in tit. de pig.
§.j.& ſup Rubrica ibi, Sed pignus pignori dari non pōt vltra tres
vices, ſed ego credo, ꝙ millies, nam ius quæſitũ nobis in pigno-
re eſt reale, & ab oĩb.de facili tranſit, ſicut dñium eſt tranſitoriũ
de perſona ad perſonam per mille manus, & ſp remanet ius dñij
3 ſic eſt idẽ ius, quod per quaſcunque manus perambulat. † *In gl.*
vinculum.ibi, ꝙ vr̃. ſtupefacta reſidet gl.ſuper hoc puncto, ſuper
quo audacter & dicit Cy. eſſe tenendũ, ꝙ qui vendit rẽ, & obli-
gat, intelligitur vendidiſſe, & obligaſſe rẽ totã, ꝙ placet. *In legato*
aũt hoc p̄cipuũ eſt, ꝙ qui legat, in dubio non vr̃ legare *niſi ius*, ꝙ
hẽt in re, ẽt ſi illud pereat morte legantis, vt l.ſi domus §.fi. *de le.*
j.& ibi vr̃ extinctus vſusfructus, qa cũ vſufructuario decedit, & ꝯ
ſolidatur cũ ꝓprietate. vt in §.pen.hic alleg. de hoc dic, vt ſ̃. dixi.
Sed in declaratione gl.dic clarius, q̃ gl. dicat, ꝙ creditor primus
qñ fuit obligatus vſufr.per vſumfructuarium obligãdo alteri, nō
traſmittit vſumfructũ, nec ſeparat̃ ius vſusfr. ſed transfert talis a
fructuario creditor ius reale, ꝙ habuit in vſufructu alteri obligã
do, vel vendendo, & iō tam emptor q̃ ſequens creditor defendũ
tur p exceptionẽ, vt liceat vti frui, quẽadmodũ licebat obliganti.

ADDITIONES.

a Pleno iure. Facit, quod no.Bar.in l.ſi rem aliquem, ff.de acq.poſ.
b Alienationem. Vide quod no.Bal.in l.ſi quis emptionis, in fi.prin.ſup.de præſcr.30 ann.& melius Bal.in l.res quas, ſup.de iu.do.& Imo.in l.vſufr.in prin.ff.ſol.mat.& Bal.in l.neceſſario, §.fi.hic alleg.in lect.ant.& in l.j.ff.de ſta.ho. vbi transfertur cōmoditas, quæ poteſt alienari, vt plene habetur in l.arboribus, §.vſufr.ff.de vſuf.
c Legis. Vt l.j.ff.de pignoris.
d Formalem.no.limitationem ad §.finitur, Inſt.de vſuf.quod creditor habens vſumfructum in pignus, poteſt iure crediti vſumfructum vendere, quod nunquã reuertitur ad dominũ.& vide quod no.Bar.in l.ſi is qui.§.fi.in fin. ff.de pig. & an, & qñ per alienationem finiatur vſusfructus, vide no.Bal.in l.res quas ſup.de iure do.
e Reuertitur. Scilicet per mortem alienantis, ſed acquirentis ſic, nam ibi hoc allegabatur.

LEX II.

1 *Dominium non amittitur, ſi pignus pignori datur.*

1 Si creditor. Si pignus pignori datur, dñium non amit-
titur.h.d. Intellige ẽt ſi detur per ſimulatã,
vel coloratam venditionem. Et ideo gl.dicit, examinata fide ve-
ri, quia forte contractus ſimulatus dicebatur, ſ.quod erat vendi
tio. Ibi, non vendidi, ſcilicet re vera.ſic ſup. plus va. quod agi.l.
emptione. Præſidis non propria authoritate.

De partu pignoris. *Rubr.*

LEX I.

1 *Partus ancillæ pignoratæ intelligitur pignoratus.*

2 PArtus. †Partus ancillæ pignoratæ, pignoratus intel-
ligitur.h.d. vnde pignorata vaca, & etiam vi
tulus, qui poſtea naſcitur, dicitur eſſe pignoratus, nam par
tus ſequitur ventrem.

LEX II.

1 *Vectura quatenus eſt vltra ſumptus equi, debitum extenuat.*
2 *Operæ ſortem extenuant ſicut fructus.*
3 *Ancilla obligata, non intelligitur partus obligatus; ſed fallit, quando eſſet talis ætatis, quod ſeparatus a matre periret.*

1 Cum pignoris. Opera ſumptũ excedens, extenuat
debitum.h.d.† No. ꝓ hñtib. pigno-
ri equum, quod ſi ipſi perceperunt vecturam, quatenus eſt vltra
ſumptus equi, iſta vectura extenuat debitum, ibi.potuit.no. teneri
2 ri creditores de percipiendis. Tene menti.† No. quod ſicut fru-
ctus extenuant ſortem, ita operæ, quæ in fructu ſunt, vt l.quam-
uis.ſ̃.in qui.cau.contra.ob.& l.grege, ff.de pign.† In gl.ibi, vel de-
bitorẽ ſimpliciter.ſ̃.eo.quod concepit, & peperit penes eum, &
tũc obligata ancilla, non intelligitur obligatus eius fructus, nec
partus, vt l.Paulus.§.ſi mãcipia, ff.de pig. Fallit, vbi partus ſit talis
ætatis, quod ſeparatus a matre periret, puta quia lactabat eum.
Nã tunc licet peperit apud debitorem ante obligationem ſuper
matre contractam, ſequela matris neceſſario in obligatione ma
tris venit. facit ad idem quod no.Bar.in l.prægnantis, ff.de pœ.

De

De remiſſione pignoris. **Rubr.**

Viſo qualiter pignus ɔ̃hat̃, nunc annectit qualiter diſſoluatur.

LEX PRIMA.

1 *Scientia ſine contradictione fauore libertatis, habetur pro conſenſu.*

1 SI te manumiſſum. † Fauore libertatis ſcien
tia abſque contradictio
ne habetur pro conſenſu.h.d. Et idẽ, qđ hic dr̃ in libertate,
eſt in eccleſia, & pauperibus, & in cauſis pijs, q̃ merẽt fauo
rem, ſicut libertas. Adde qđ no. Barto. & Doct.s̃. de fideic.l.eam
q̃. Cõſenſu tacito, & p̃ſumpto fauore libertatis: ꝓ hoc.nã ſi du-
raret ſpecialis pignoris nexus, manumiſſio nõ valeret, & gl. di-
cit, ſecꝰ in vẽdõne; vide glo. ff. de pig. act. l. Caius. vbi oĩno videas.

LEX II.

1 *Creditor qui conſentit debitori alienanti pignus, ius perdit.*

1 Si probaueris. †Creditor, q ɔ̃ſentit debitori alienan
ti, pignoris ius ꝑdit.h.d. Ratio dubi-
a tandiaeſt, qa alienãs vr̃ alienare ſolũ ius ſuũ, ſed ɔ̃ eſt, qa de natu-
ra alienationis eſt alienare rẽ tanq̃ liberã, pp qđ inducit̃ remiſ-
ſio pignoris. Item quia poſſeſſionem tradidit ꝑpetuo poſſiden-
dũ, vnde merito non poteſt per hypothecariam obligari.

ADDITIO.

a Ratio dubitandi. Vide Bal. in l. ſi quis. §. fi. ſupra de præſcr. xxx. ann.

LEX III.

1 *Creditor prior habens hypothecã generale, p̃fertur fiſco poſtea cõtrahẽti.*

1 Si ignorante. †Prior creditor habẽs hypothecam ẽt
generalem præfertur fiſco poſtea ɔ̃hẽ
ti.h.d. ſecundum But. hæc lex eſt examinata s̃. qui po. in pig. hab
in l. aſſiduis in gl. mag. & ibi dixi.

LEX IIII.

1 *Conſentiens alienationi pignoris ius perdit.*

1 Cum te. † Sciens, & conſentiens alienationi rei pigno-
ratę, ius pignoris perdit, niſi denuo ſit obligatũ.
h.d. intellige per eandem quantitatem.

LEX V.

1 *Principale ſi eſt inutile, eſt inutile acceſſorium.*

1 Debitum. †Si principale ẽ inutile, ergo, & acceſſorium
h.d. Vel ſic, Inutilis remiſſio pignoris ius pi-
gnoris non extinguit.h.d. & intelligo, qa talis remiſſio reſpicit
debitum, & pignus: ut quia dolo, vel metu quis remiſit. ſecus ſi
reſpicit debitum tm̃, & non pignus, l.j. §.j. ff. qui. mo. pig. vel hy
po. ſol. materia huius legis examinatur plene ff. de pact. l. ſi tibi
x. §. ꝓ pignore. vñ actus inutilis vitiat etiam dependentia ab eo.

LEX VI.

1 *Citatio non eſt neceſſaria in præſente.*
2 *Iudicis monitio fortior eſt, quam citatio.*
3 *Syndici & adminiſtratores ciuitatis debent citari in negotio tangente vni*
uerſitatem.
4 *Proclamatio generalis illis tantum, qui fuerunt in culpa, preiudicat.*
5 *Sententia lata contra abſentes non citatos, eis non præiudicat: tamẽ ad eius*
fauorem prodeſt.
6 *Tertius non citatus comparens pro intereſſe ſuo auditur in illius terminis,*
quibus principales citati audiuntur.

Si eo tempore. Qui non ɔ̃paret in termino re non
integra, poſt terminũ nõ audit̃.h.d.
& dẽt intelligi hæc lex in his, q citabant̃ ad ɔ̃dicẽdũ, ſi putabant
ſua intereſſe. gl. in l. ſi ea, s̃. ſi man. ita fue. ali. & ſic ẜm Bu. licet ta
citurnitas debitoris nõ adſit, cũ pignus vẽdit̃ ꝑ creditorẽ ſequẽ
te: tñ obeſt, ſi p̃cedit citatio.h.d. Diſtrahebat̃. gl. hic exprimit. Ad
moniti. ꝑ creditores priores tpe, vł in iura p̃ſentes. Idẽ ſi ſciẽtes:
1 & dic p̃ſentes in iudicio, & iõ dicit lr̃a, admoniti. †non. n. eſt ne-
ceſſaria citatio in p̃ſete ꝑ Guil. & Bartol. in l.j. ff. de in ius voc. Et
2 †fortior eſt monitio iudicis, q̃ citatio, l. 2. qũo, & qñ iud. & quod
a hic dicit, ꝓgrãmate. intellige, ꝙ creditores erãt abſentes, q mo-
neri nõ poterãt, ſed eſſet videndũ, an tũc reqratur ordo perem-
ptorij, vel peremptoriũ? Glo. vr̃ tenere ꝙ non, ff. de inoff. teſta. l.
Pap. §. ſi qs poſt rẽ. tutius credo eẽ peremptoriũ cũ cõminatio-
ne, qđ ſi nõ cõparuerit, fiat vẽditio eorũ abſentia non obſtante,
& ita practicat̃, & facit qđ no. Bart. in l. ɔ̃ſentaneũ, s̃. qũo, & qñ.
iu. & l. ſi finita, §. Iul. ff. de dam. infe. Amiſiſſe, ſecuta uendõne: &
ſic re nõ integra, & ob hoc dicit s̃. diſttahebat̃. nã re nõ integra,
& poſt ius q̃ſitũ ſcđo. non hẽt locũ purgatio morę, ſed uendere
oportet. An iſti creditores ſingułr ſunt citandi, an vero ſufficiat
gñalis ꝓclamatio? dic, ꝙ ſunt ſingułr citandi hi q ſunt abſentes,
cęteri nõ, vt de ſer. vrb. præd. l. ꝑ fundum in c. cum oẽs, de con-
ſtit. debẽt inſpicere. l.j. ff. de ven. inſpi. alias ſufficit generale pro-
3 clama, vt hic, & ad hoc continue iſta lex allegatur. &† ſi nego-
tiũ tangeret vniuerſitatem, dẽnt citari adminiſtratores, vel ſyn-
dici, arg. ff. de cond. & domen. l. muncipibus, ff. quod cuiuſque
vni. l. vlt. de reg. iur. l. aliud, §. refertur. vbi eſt bona glo. Vel dic ci
tari eum, q eſt maior in vniuerſitate, vt not. Inn. in c. humilis de
maio. & obe. gl. ord. in c. bonę. de elec. & melius Io. And. in gloſ.
ord. in c. ne captandæ, de ɔceſ. p̃ben. lib. 6. adde qđ not. ꝑ Inno. in
4 c. Romana, de ſen. excomm. Adde† tñ, qđ generalis ꝓclamatio
nõ p̃iudicat niſi illis, q fuerũt in culpa, nõ ɔ̃parendo: alias ſecus
puta ꝙ p̃nt ꝓbare dilucide de ignorãtia edicti. extra, qui ma. ac-
cu. poſſ. c. cũ in tua. no. ꝑ gl. Inn. in c. 1. de ɔſt. Et hoc ẽt tenet Inn.
in c. in noſtra, de ꝓcur. in gl. qualiter. Itẽ vbi offm̃ Iudicis implo-
rat̃ in modũ actionis, debẽt citari illi, quorũ intereſt: ꝙ ſi timo-
re nõ citant̃, valet actus, ſed nõ p̃iudicat nõ citatis, vt l. ẽt, §. fin. ff.
de mino. & hæc fuit opi. quorundã, q̃ Inn. refert in c. q̃uis. de re
iud. Sed alibi dicit ɔ̃rium, & melius, ꝙ actus eſt ipſo iure nullus
in alle. c. humilis; ꝑ Inn. & idẽ ſentit in c. in noſtra, ſup. alle. Atten
5 de ẽt, qa † licet ſnĩa lata non preiudicet abñtibus non citatis: tñ
ſi fert̃ ſnĩa ɔ̃ agentẽ, ei nocet ɔ̃ oẽs, ẜm Inn. in c. ex inſinuatione;
de proc. & bene alle. extra, de accu. quałr, & qñ. & c. ſuper his, de
fo. comp. c. poſtulaſti, & hoc ſub dubio forte, & de gñali procla-
mate ɔſanguineorũ, & affiniũ, & amicorũ, qui aliqñ defendere
vellẽt, vbi hęc citatio eſt neceſſaria. ponit in l. ergo, ff. ex qui. cau.
6 ma. & in l. hęc aũt, §. nõ defendi, ff. ex q cau. in poſ. ea Vltimo † vi
dendũ reſtat ſi tertius nõ citatus ꝓ ſuo intereſſe veniſſet, & com-
paret, & ɔ̃dicit poſt terminũ, an debeat audiri? Dic ꝙ non, ſi ve-
niat vt aſſiſtat tũc inchoatis; qa arctatur illis terminis, qbus vtun
tur principales citati, vt in c. vt circa, de ele. li. vj. & in Cle. ɔſtitut.
eo. tit. in c. fi. vt lite pen. l. 6. per Bar. in l. ſi perluſorio, ff. de app. ſed
non venit vt aſſiſtens cauſæ inchoatę. Sed vt ex tunc bene poteſt
cõparere poſt terminũ, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio, §. ſi poſt. & §.
ſi ſuper reb. nõ tñ opponit declinatorias, vel dilatorias, nõ reſpe-
ctu futuri proceſſus; nec dicit acta nulla, ꝙ non fuit citatus, vt di
cit Inn. in c. ſtatuimus, ver. ſed ſi nõ eſſet appellatum de ele. lib. 6.

ADDITIO.

a Phil. Dec. ¶ Et adde. quod adeo potens eſt vt reum non comparentem conſtituat in vera cõtumatia, & appellationem excludat, vt per Bar. in l. 2. hic alle. quomodo & quan. iud. Et facta parti, vt ſingulis diebus, horis, & actibus, adſit iudicij, & hẽat vim peremptorij, licet verbũ, peremptiorie, non adijciatur, vt ibid. per glo. & Bart. quẽ etiam in hoc uide in l. ſi finita, §. Iulianus, de dam. infe. in l. & poſt edic. & l. ad peremptorium, ff. de iu. Et an in criminalibus quoque locum habeat, vide per iſtum in conſ. inc. Chriſti nomine, amen. Reperitur quædam ſententia.

LEX VII.

1 *Pignoris ius amittit, qui reddit chyrographum debitori.*

1 Creditricem. †Qui reddit chyrographũ creditori
ius pignoris amittit.h.d. vñ caue tibi,
ne vnq̃ reddas chyrographũ aduerſario, & loqtur in chyrogra-
pho publico, vel priuato: vñ reddẽdo apodiſſam, vr̃ liberare de-
bitorẽ, & adde l. ſeruum filij, §. eum qui chyrographũ, de leg. 1.

LEX VIII.

1 *Creditores ius ſuum perdunt fiſco diſtrahente, ſi ſciunt, nec contradicunt.*
2 *Fiſcus dicitur, qui in ſuis contractibus fidem ſeruare debet.*

1 Si hypotechas. †Fiſco a diſtrahẽte, ſi ſciunt credi-
tores ius ſuum & negligunt, ipſum
perdunt. p̃ſupponit, ꝙ ſi neſciunt, nõ ꝑdũt: qa q negligit, ꝑdit: ſed
q neſcit, nõ negligit. quod eſt verũ, qñ fiſcus vendit iure credito
ris, vel ex alio ſpeciali iure inualido. Secus ſi vendit ſimpliciter,
vt no. Cy. in l. bene a Zenone. de qua. præſcr. & eſt ibi caſus, quẽ
ipſi non allegant, nec vnq̃ notauerunt ſcriptores priores, s̃. eod.
2 qui ignorante. † Not. quod fiſcus eſt ille, qui præcipue debet ſer-
uare fidem in ſuis ɔ̃ctibus, & idem in Republica, maxime ẜm il
los, quia dñt Remp. & fiſcũ eſſe vnũ & idẽ. Not. ſpecialiter ad ɔ̃-
ctus, qui fiunt in Repub. Peruſina. Nam fauore fiſci ſilẽtium in-
duceret pignoris remiſſionem; & fauore liberatis, s̃. eo.

ADDITIO.

a Fiſco. Vide gl. & Doc. in l. ſicut, §. non videtur, ff. qui. mo. pi. vel hyp. ſol. & in l. 1. ſupra eod.

LEX IX.

1 *Piguus a creditore ſimpliciter recipiens, dum ſoluit pro debitore, an a cre-*
ditore videatur habere hypothecam ceſſam.

Cum ex cauſa. Qui pro alio ſoluit ſi creditor rẽ tra
dit, & ipſe eã reddit debitori, ius hy
a pothecæ non habet.h.d. & eſt a hic pulcher paſſus. † An recipiẽs
1 ſimpliciter pignus a creditore, dum ſoluit pro debitore, videat̃
ex hoc ab ipſo creditore hr̃e hypothecam ceſſam. De quo vide
gl. mag. in l. 1. s̃. de his, qui in priorum cred. locũ ſucc. ſemel. no.
tex. non. poteſt, vt l. ſi res, §. auream, ff. de ſol.

ADDITIO.

a Eſt. Vide in l. 1. hic alle. in glo.

LEX X.

1 *Debitor pignus alienando, creditori non præiudicat.*

1 Res. †Debitor circa conſenſum creditoris alienando, ius pi-
gnoris non diſſoluit.h.d.

LEX XI.

1 *Obligans præſentia & futura de conſenſu debitoris, libere alienare poteſt.*

1 Solita. †Iſta lex eſt ſing. & nõ eſt alibi, q obligat p̃ſentia, &
futura de ɔſẽſu creditoris, libere alienat, & ſi poſtea
redimit eãdẽ rẽ, ĩ obłonẽ reincidit. & lĩta hoc, niſi res redirẽt in
dñiũ ĩ eãdẽ cã. puta qa fuit reſolutus ɔ̃ctus, vt l. volũtate, ff. q. mo.
pi. vel. hy. ſol. & ibi creditor ɔſentit debitori, vt vendat: ita demũ
pignus intełr eſſe remiſſũ, ſi venditio ſubſequat̃, q̃ in dubio non
p̃ſumit̃, ſi poſt vẽditionẽ p̃tẽſam debitor reperiat̃ in poſſeſſione,
l. ſicut, §. ſuperuacuũ, ff. q. mo. pi. vel hy. ſo. Not. ꝙ obło hñs duo
capita, ſi ex vno capite res minuit̃ ab obłone, eximit̃ res ab vtro
que; h.d. Cõtractui. vero, & nõ ſimulato, & ſic nõ obſtat p̃fatus

§. ſuper

§.ſupuacuum.Reuertuntur,ex nouo contractu.ſententiæ.i.opi-
niones.Alijs,ſ.dicentibus. Extingui.ſcilicet pignus. An initio.i.
ex pacto iudiciali.de pñtibus. & futuris, res exempta ab obliga-
tione nunq̃ in obligationem reincidit.hoc dicit,

Etiam ob chirographariam pe.&c. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Creditor non habet neceſſe offerre,niſi ad quod debetur ſub hypotheca.*
2 *Debitor eſt abſolutus ſi alius quod debebat,ſe debere ſcribat.*
3 *Creditor pignori incumbens,illud pro pecunia retinere poteſt pro qua obli-
gatum non eſt.*
4 *Pignus prætorium an retineri poſſit, ſi vtraque quantitas non ſoluatur.*

a Pignus. *a* Pignus obłonis nouatæ,non transfert in no-
uationem,niſi ex pacto quo caſu nõ ſolũ põt
retineri pro ea pecunia. ſed pro chirographaria quo ad
excludendum debitorem pignoratitia, ſed non quo ad exclu-
dendũ ſm debitorẽ offerentẽ.h.d.gl.hic ponit caſum,Pignus cõ
ſtitutũ in actione nouata,ſeu obligatione obłonis, ſ. principalis.
feceris,q̃uis agas pſonali,nõ tollit hypothecaria. At ſi ĩ poſſeſſio
ne, pp iſtum ver.vſq; in fi.eſt facta tota iſta lex.Iure.n.hic ponit
regulã,cui rñdet rubrũ,dũ dr̃ teneri,&c.i.retineri.No.ꝙ ſit ibi ve
rus nexus pignoris.Acceperũt. ergo ſi pignoras Hebræo codicẽ
ꝓx. poſtea accipis ab eo alia 10.ſine pignore, nõ potes recupera-
1 re pignus,niſi offeras vtrunq; debitũ hoc in debitore, ſecus † in
creditore primo,quia non habet neceſſe offerre niſi id,qđ dẽtur
ſub hypoth.Rõ, qa reſpectu illius debiti iſte ſecundus creditor
eſt potior primo: quia habet hypothecam, ille non. In ſecundo
ſcilicet hypothecario,qui agit hypothecaria,remanet in iſta obli
gatione:nouante pignore & ex obligatione propria ſine pigno-
re.ex nouante,non cogeris.No.bene,ꝙ creditor incumbens pi-
gnori obligato ꝓ certa quãtitate pecuniæ,illud retinere poteſt ad
uerſus debitorẽ ꝓ debito,ꝓ quo nõ eſt obligatũ pignus.ꝯceditur
ergo creditori ratione iuris,qđ habet in re:ſi autẽ nullũ ius ha-
bet in re ꝓueniente ad creditorẽ,nõ poſſet ꝑtextu debiti illã rem
retinere,ſi perueniſſet ad creditorẽ,ꝯ voluntatẽ debitoris, vt l. ſi
nõ inducta.s̃.qb.cau.pig.tac.Itẽ ſi perueniſſet ad creditorẽ de uo
lũtate debitoris:nõ enim locũ habet retẽtio,niſi pro ſumptibus
factis in re,vt l.in commodato,§.poſſunt,ff. cõmo. & s̃. cõmo.l.
ꝑtextu.etiã ſcriptor põt retinere quinternos: quia peruenerunt
ad eum illi quinterni de uoluntate ſcholaris, & ſumptus facti in
eis,vt no.in l.ſi nõ ſortẽ,§.ſi centũ,ff.de cond.indeb.& no. glo. in
alle.l.ſi obligatione,cum pignore.Et ex obligatione propria ſine
pignore.ergo retinetur pignus ꝓ vtroq; debito.In gl.in ver.tran-
2 ſtulit.ibi,hodie hoc expreſſo.† No. bene ꝯ campſores ſcribentes
in libris eorũ ſe debere,qđ alius debebat.Nã ille debitor abſolu-
tus eſt nõ ipſo iure, ſed exceptionis ope. Ol. autem erat abſolu-
tus ipſo iure: hodie fit exceptionis ope,vt l.2.ff.de do.No.in ver
ſic.ꝓſecutionẽ.ibi,Reſp.non puto,hoc eſt planum,ſi creditor pi-
gnori nũq̃ incũbuit,ſed cũ incũberet pignori,reſtituit pignus de
bitori,& non retinuit illud pro pecunia chirographaria,per con
dictionẽ incerti repetet facta reſtitutione,eo ꝙ reſtituit plus debi
to,cum retinere poſſet,& nõ retinuit,& hoc modo recuperabit
poſſeſſionẽ pignoris,& incumbit ei pro pecunia chirographaria
ſecundum Butrig.& bene,vt l.qui exceptionem, §. ſi pars, ff. de
cond.indebi.& l.ſe.l.& ſi me putem,§.cum inter,ff.eo.tit.Et eꝯ-
uerſo ſi debitor meus prudens incumberet rei ſuæ pignoratæ, &
diſſoluto pignore tradidit rem creditori pro pecunia chirogra-
pharia,repetet factum debitoris indebite factum per cõd.prædi
3 ctam ſecundum Butr.& bene.† In glo. in ver. cogeris. ibi vſuræ,
hæc ſolutio eſt bona & præcedens.& Et cõclude,quod creditor
incũbens pignori poteſt illud retinere ꝓ pecunia pro qua illud
obligatum non eſt,vt hic:contra debitorem duntaxat,non ꝯ ter
tium,vt in fi.l.Fallit primo dictũ,cũ pactũ eſt vſurariũ, qa ꝓ illo
nõ põt retineri pignus.Scđo fallit,ſi debitũ nõ eſt exigibile: puta
qa naturale tm̃,vt l.ꝑ retentionẽ,s̃.de vſur.ſm diuerſas.lect. Ter
tio.fallit,ſi ſit pactũ,ꝙ illud pignus nõ poſſit retineri,niſi pro quo
obligatum erat,vt eadem l.ſecundum aliã lec.not. Et ibi reſpon.
idem ſcilicet, vt poſſit emptor pignoris retinere ipſum pignus,
quouſque ſoluatur pro debitore, & illud, quod ſoluit ipſi debi-
tori ſuo,vnde ſi ſoluit, etiam chirographarius pro illo retinebit
& poterit retinere debitor,vt d.l. Paulus,§.qui pignoris.Nam pi-
gnoris,cuius creditor poſſeſſionem nõ habet,retentionem habe
re non poſſet. Et adde circa iſtam legem concluſionem, ꝙ licet
pignus poſſit retineri ob chirographariam pecuniam, tñ reuera
nõ eſt obligatũ:vnde ſi creditor.caderet a poſſ.nõ poſſet agere ꝓ
chirographario debito hypothecaria.Item videtur dicẽdum, ꝙ
ſi pro vno debito datum eſt vnum pignus, pro alio debito aliud
pignus,quod vtrunq; pignus poſſit retineri pro vtroque debito.
quidam tamen contra quia prouiſio hominis facit ceſſare pro-
4 uiſionem generalem huius legis.† Quæro,iudex me miſit in poſ,
prox.ex cauſa depoſiti, debeo recipere cẽtum ex alia cauſa mu-
tui,an poſſum non diſcedere a poſſ.niſi vtraque quantitas ſolua
tur;hoc eſt quærere,vtrum iſta lex habeat locũ in pignore præto
rio,vel iudiciali,ſeu conuentionali.Glo.vr̃ dicere ꝙ ſic, quod eſt
mirabile,Et iſta eſt ſolo leg.q̃ indigeret bene vna repetitione.

ADDITIO.

a Pignus.Vide ad hanc leg.quod no.Bal.in l.conſentaneum.in verſ.3.opp.ſupra quo
modo & quando Iud.

De diſtractione pignorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Fructus rei pignoratæ extenuant ſortem.*
2 *Fructus perceptis ab vxore poſt mortem viri, extenuant dotem pro concur
renti quantitate.*

1 FVndum. † Fructus rei pignoratæ extenuant ſortẽ
a *a* ipſo iure.h.d.& hic eſt caſus, in quo fit
cõpenſatio a iure,licet non opponat ab hoĩe ꝯſecutus ſci-
licet tm̃ percipit de fructibus, quod aſcendit ad quãtitatem de-
biti,qđ glo.dicit eſſe verũ,niſi pactum interceſſerit de lucrando
fructus loco vſurarũ. Caue tibi:glo.dẽt intelligi de iure antiquo
Codicis:alias nõ tenet pactũ de lucrãdis fructibus loco vſurarũ,
niſi in caſibus exceptis de iure canonico. no.s̃. de vſur.authẽ.ad
2 hæc,eo.tit.c.ſalubriter,& c.ꝯqueſtus.† Et ideo ſi poſt mortẽ viri
multos fructus collegit,illi fructus extenuãt dotẽ vſq; ad cõcur-
rentẽ quantitatẽ.l.Titia,ff.de ſol.c.ſalubriter, ſm Inn.& fructus
in pretiũ operarũ ſerui,vel eq obligati, & forſan ꝑſtiti ad vectu-
rã ſi̾r debitũ extenuant,vt l.2.ſup.de pact.pign.ipſo iure.oppoſi-
ta tñ ꝯpenſatione ꝑ me debitorẽ.gl.dicit, & bene:nã cõpenſatio
fit ipſo iure,dũmodo opponat ab hoĩe,vt l.eius,& l.ſi conſtat,s̃.
de ꝯpenſ.& de iſta ꝯpenſatione fructuũ vide extra,de vſu.c.con
queſtus.Sed q̃ro,qđ ꝑſtat reſpectu iuris patronatus.& eius vigo-
re eccłæ:illa ꝑſtatio fit in fructu, ita ꝙ ſortem extenuet.dicit glo.
ord.de re iud.c.cũ Bertoldus,ꝙ ſic.fructus ẽt,qui percipi potue-
rũt,extenuant ſortem,vel vſuras.tex.eſt s̃.de pact. pig. l. 2. Et iõ
fructus,qui ſeruari non poſſunt,licite per creditorem vendun-
tur,vt no.gl.in l.id, quod noſtrum,ff.de reg.iur.

ADDITIO.

a Sortem.No.hic tex.quem forte nõ habet alibi,ꝙ fructus extenuent ſortem ipſo iu
re.Item tenet gloſ.in c.1.extra,de vſur.in ver.deductis expenſis.In contrarium vi-
detur tex.ſecundum vnum intellectum,in cap.ad noſtram,el 1.& ibi Ant. de But.
extra,de iureiur.& ibi uide Imo.& alios in c.2.extra,de vſur.

LEX II.

1 *Creditor poteſt concedere rem precario.*
2 *Iuri,quod quis habet,renunciari non videtur per conceſſionem precarij.*

a Creditor. Creditor,qui pignus *a* precario concedit de-
bitori,non admittit ius pignoris vẽdenti.h.
1 d.† Not. ꝙ creditor põt concedere precario rem domino.Not.
2 ꝙ tenet precariũ noĩe poſ. Item no. † ꝙ per conceſſionẽ preca-
rij non intelligitur renunciari iuri,quod habet.No. rem dici liti
gioſam non poſſe eſſe, eo ꝙ de ipſa poteſt fieri iuſte quæſtio.

ADDITIO.

a Creditor,qui pignus.Dixit hic Sal.per gl.in hac lege,ꝙ ſi cauetur, quod proteſta-
tio fiat cum teſtibus,intelligitur ſi teſtes habeat. alias ſi non habeat, tenet prote-
ſtatio,ſed probabitur per confeſſionem aduerſarij,quod eſt not.dignum.

LEX III.

1 *Electa vna via inſufficienti,non tollitur altera ſufficiens.*

Hypothecas. Per venditionẽ pignoris non ſufficiẽ-
tis ad debitum,nõ tollitur actio perſo
1 nalis ꝯ eũ,vel fideiuſſores eius.h.d.No.ꝙ † electa via inſufficien-
ti,ſcilicet venditionis pignorum, non tollitur via ſufficiens. Sed
hoc non obſeruatur Venetijs,vt no.per gl.in l.j.s̃.de pign.

LEX IIII.

1 *Executor vltimæ voluntatis fundum vendens,notificare debet hæredi.*
2 *Venditio facta per executorem vltimæ voluntatis, an valeat non interue-
niente notificatione.*

a Creditor. Iſta eſt ſingularis lex. Cum creditor exponit
rẽ venalẽ,debet hoc notificare *a* debitori, &
etiam cum poſtea licitanti: id eſt plus promittenti venditur. Et
ſi per fraudẽ minus iuſto precio vẽditur,actio pignoratitia com
1 petit debitori.h.d.& allegatur ꝑ Bar.† Quod executor vltimæ vo
luntatis,cum vẽdit fundũ,dẽt hoc notificare hr̃dibus: aliter non
ꝓſumitur in eo bona fides,de quo ꝑ eum in l.alio,ff.de ali.& cib.
leg.Præſcribit.i.publice venalem exponit, pp qđ ceſſat præſum-
ptio fraudis,vt l.ſi id qđ,ff.de reſcin.ven. Non ergo debet credi-
tor pignus vendere in occulto,ſed ad bannimenta in locis publi
cis ꝯſuetis banniri,vt in auth.hoc ius porrectum, s̃. de ſacroſan.
eccl.& ita obſeruat ꝯſuetudo Hebræorũ.qa ex pacto, vel ex ſta-
tuto,pñt vẽdere pignora ei data poſt bienniũ, nã ſemꝑ vendunt
publice ꝑ bannimenta,& de his ꝯficiunt inuentariũ,vt perpetuo
ſint ſecuri, licet id plus offerẽti vendit. Villæ,i.domus. Actio,id
eſt pignoratitia directa, quæ datur debitori contra creditorem.
2 † Quæro, an non *b* interueniente iſta notificatione, valeat nihi-
b lominus venditio? Et dicit gl.ꝙ quædam eſt vẽditio,quæ requi-
rit

ADDITIONES.

a Notificare.Dum iſta l.videtur hic requirere,quo tempore,quo res exponitur ven-
denda,iterum debeat interpellari,& requiri debitor,intellige,vt no.per Bar.in l.&
creditor,ff.de diſtr.pig.quæ requirantur,ut pignus vendi poſſit.
b An non.Vide quod no.Bal.in l.prædia.ſupra de fideicom.

rit iſtā notificationē ꝓ ordine ſubſtāli, & tūc omiſſo ordine non
ualet. Quædā, q̄ non requirit ꝓ ordine ſubſtāliali, & ualet; ergo
p iſtū ordinē datur ptās, & omiſſo ordine nō ualet. Aut ɔfertur
ſola executio ptātis, & tūc ualet ſ͠m Iac. de Aret. & Cy. tūc. n. nō
eſt ꝓprie cōferre, ſed nō ponit in actis. Itē opp. glo. ꝙ ſine denun-
ciatione pōt uēdi, vt l. 3. hic alle. Soluit gl. no aut eſt actū, vt cre-
ditor poſſit uēdere, ſi debitū nō ſoluat ſine aliqua denunciatio-
ne, & tūc pt vēdi abſq; denunciatione. Aut nihil eſt actū, & tunc
ſemel eſt denunciādū, nō ſolū, ꝙ ſoluat, ſed ēt, ꝙ uendatur. Aut
eſt actū ne vēdatur, & tunc eſt denūciādū. Tu dic, ꝙ ēt in primo
caſu pp ɔſernādā opinionē boni uiri, bn̄ facit creditor ſi denun-
ciet, ut nō poſſit ad hoc pignoratitia ꝓpterea cōueniri. No. quod
nō vr̄ fieri bona fide, qđ fit nō citato, nec requiſito eo, cuius in-
tereſt, ff. de in diem addi. l. neceſſe. & ff. de leg. 2. l. cum quidam.

L E X V.

1 *Debitori ſufficit dicere ſe paratū ſoluere reſiduū, quod apparet ſe debere.*

Si reſiduum. Si debitor eſt parat⁹ ſoluere reſiduū đ
biti, pignus vēdi nō pt. h. d. Nūquid er-
a go *a* ſufficit dicere ſe paratū? Rn̄deo, aut debitū eſt liqdū, & dēt
tūc eſſe actu paratus; qa dēt hr̄e pecuniā paratā ſolutioni, & pro
teſtari, ꝙ eſt paratus ſoluere, aut nō eſt liqdū, & tūc iudex dēt da
re arbitrum, vel arbitros, apud quos diſcutiatur, & liqdetur, ſi-
cut faciunt Cōſules mercatorum, qn̄ rōnes nō ſunt liqdæ, quia
committunt duobus, vel tribus mercatoribus, & ſ͠m relationes
1 eorum iudicāt. † Not. ꝙ ſufficit debitori ſe dicere paratum ſol-
uere reſiduum, qđ apparet ſe debere, q̄tumcunq; aliud reſiduū
nō offerat, nec deponat, ex quo nō eſt liqdū: tn̄ dēt fideiuſſorem
pſtare ꝓ iſto reſiduo. Caſus eſt in l. ſtatuliber rōnē, ff. de ſtatuli.
& eo. ti. l. ſeruus ſi hr̄di, §. fi. p quas leges datur doctrina ei, qui ī-
tra terminū tenetur reddere rōnē, & reliqua adminiſtrationis
ſub certa pœna: nā dēt petere ꝙ calculator ponatur; & allega-
re, ꝙ diſcuſſis rōnibus p eum ipſe debitor in tm̄, & illa offert, &
ꝓ reſiduo ſi qd eēt, offert fideiuſſorē, qđ eſt not. No. qđ ubi debi
tū nō eſt liquidum, nō reqrit̄ oblatio, ſed veritatis liqdatio: & li
quidata veritate oportet offerri. Et facit hæc lex ad rationes im
plicitas mercatorū, ſ͠m But. Et ſcias, ꝙ idē operatur in effectu di
cere ſe paratum, qđ operat̄ oblatio: q̄uis non dicat, ecce ſum pa-
ratus ſoluere & offerre, ſed ſufficit dicere, habeo iſtā pecuniā vt
ſoluā. ꝓ p̄dictis eſt tex. ff. de reſc. vē. l. fundus, & ff. eo. l. creditor.
per Bar. arbitrium, i. iudicē delegatū uel bonum virū non reqrit̄
hic, ꝙ transferat̄ iuriſdictio in eū, ſed tm̄ ꝙ uideat, & referat ſi
debitor ſit paratus ſoluere. non patit̄ vendōnē pignoris: & ſi eſt
dubiū cōmittit̄ bono viro, vel delegato, vt videat q̄tum, & refe-
rat. & ꝓ mā, vide qđ no. ff. fam. erciſ. l. hr̄des. §. idem dicendum.

A D D I T I O.

a Nunquid ergo An ſufficiat offerre uerbo ſe paratū ſoluere, ſi debitum non eſt liqui
dum, uide Bald. in l. j. ſup. ne lic. ter. prouo. Aduerte tamen, qa iſta lex loqtur in iu-
dicio, & ita hanc legem intelligit gl. no. in l. ſi priuſquam. inf. eo. quia ſi non eſſet
facta in iudicio, dicitur in d. l. ſi priuſquā, & requireretur depoſitio, ut dicit Bal. in
l. acceptam, in uer. opp. quod in debito liquido non poteſt contrahi mora. ſupr. de
uſur. & ibi gl. & an gl. hic poſita in tit. oblato ſit uera, uide no. per Bar. in l. ſi credi-
tor, ff. eod. tit. & per Bal. in d. l. acceptam, & Bart. in l. ſi rem. §. fi. ff. de pign. actio.
And. Barb. Nunquid ergo. No. qn̄ debitum non eſt liquidum, ſufficit hēre pecuniā
paratam ſolutioni. uide Bal. in l. acceptam. ſupr. de uſur. & quæ plene notaui poſt
Ang. in l. Prætor ait, §. ſi quis paratus, ff. de op. nou. nunc. ad Bart. ibi omnino uide.

L E X VI.

2 *Pignoris ius eſt indiuiduum, & ideo pro reſiduo totum poteſt vendi.*

a Quandiu. Etiam pro reſiduo promiſſę quantitatis pōt
1 totum ius pignoris *a* vendi: quia † ius pigno
ris eſt indiuiduum. h. d. ſ͠m But. & intellige, ſiue vendatur ex pa-
cto, ſiue ex lege, ceſſante pacto. h. d. ſ͠m Cy. Item valet pactum,
ꝙ non poſſet tm̄ uendi, poteſt nihilominus trina proteſtatione
præmiſſa. s̄. eo. l. creditor. Et no. hanc leg. ɔ̄ non ſoluentes inte-
gras præſtantias, quibus appoſita eſt pœna ſi non ſoluerint: nā
ſi unum denarium ſoluens omiſiſſet, pœna cōmmiſſa eſſet. Ra-
tio eſt, quia potius cōmittitur ſub conditione, ſi non ſoluit: con
dititio aūt hæc nō reſcinditur, ff. de cōd. & demon. l. cui fundus.
In gl. in ver. facultatem. ibi, non vr̄ bona fide verſari. Itē tenet
gl. qn̄ decretum obſtat, ꝙ non nam executores pro modico nō
debent ponere manus ad magnum pignus. non ob. iura in con-
trariū allegatā, quæ dicūt, quod in arbitrio creditoris eſt, quod
pignus uendere uelit, qđ intellige dummodo bona fide uerſe-
tur & de hoc plene not. per Bar. in l. alio, ff. de ali. & cib. leg.

A D D I T I O.

a Pignoris. Sed quid ſi debitor deceſſit pluribus relictis hæredibus, quorum unus ſol
uit partem ſuam debiti creditori, an hoc non obſtante poterit uendere totum pi
gnus, uide caſum no. quod ſic in l. unius. infra eod.

L E X VII.

1 *Fides bona intelligitur in qualibet commiſſione.*
2 *Creditor uēdēdo pignus, licet cōmittat fraudē, non tn̄ irritatur uenditio.*

a Si ceſſante. Licet creditor vēdat mala fide, ſi emptor
non participat fraudē, venditio *a* reſcindi
1 non poteſt. h. d. † Oppo. & videtur, ꝙ in qualibet cōmiſſione in-
telligitur bona fides, ergo non intelligitur conceſſum creditori,
ꝙ vēdat mala fide. So. aut ɔmiſſarius vēdit iure alieno, tanq̄ nu-
dus miniſter, & ita loqt̄ ɔ̄riū aut iure ꝓprio vt creditor, & ita hic
2 quod no. Lege ɔ̄ctus. i. ſolū pacti fraudulenter facti. † Nor. bene,
ꝙ licet ceditor in vēdēdo pignus cōmittat fraudē, nō propterea
irritatur vēditio, nec ɔ̄ ipſum creditorē requirit̄, qđ ſit declara-
ta, vt j̄. tit. 2. l. 3. Et dixit Iac. de Aret. ꝙ creditor vendens non eſt
in bona fide, ſi poteſt ſibi ſatisfacere ponendo pignus pignori.
Pet. & Cyn. tenent ɔ̄rium; quia non tenet̄ creditor rem vendens
tali piculo ſe ſubijcere, & hoc ſecure teneas, hic non ſunt alia.

A D D I T I O.

a Venditio. vide no. in l. 2. in ver. 1, & uidetur ſufficere ſacramentum creditoris ven-
dentis, quod non uendiderit iniuſto pretio. l. fi. inf. de iure do. imp. & in l. fi. ſup. de
bo. auth. iud. poſſ.

L E X VIII.

1 *Oblatio impedit fiendum ſed iam rite factum impedire non poteſt.*

Si priuſquam. Oblatio debiti venditionē p̄cedens
impedit venditionē pignoris futurā.
1 Sed ſequens oblatio nō reſoluit iam factam. h. d. † Not. ꝙ obla-
tio impedit fiēdū, ſed nō reſoluit rite factū. Quædā. n. impediunt
fienda, quæ non dirimūt iā facta. l. patre furioſo, ff. de his, q ſunt
ſui, vel alie. iur. oblatio. n. fit ad impediendū nō ap reſoluendū, &
iſta eſt nā oblōnis. Ibi, ꝓmanet. ſecus ſi eſſet recuperatū illud de-
poſitū. Exercuit, ſ. creditor, qa vendidit & tradidit. Glo. quærit an
ſufficiat ſola oblatio? Dicit gl. ꝙ ſic in iudicio, qđ no, & per hanc
leg. limita. l. ſi reſiduū. s̄. eo. l. dū dicit, ſiue oblato. qa intelligo de
a depoſito & ɔſignato. Saluo, niſi oblatio fiat in iudicio; *a* & tunc
ſola ſufficit, & producit actionem pignoratitiam debitori offe-
renti, vt l. ſi rem, §. fi. ff. de pig. act.

A D D I T I O.

a In iudicio. Vide Bar. in l. ſi rem, §. fi. hic alleg.

L E X IX.

1 *Pignoris uenditio debet fieri ſolenniter, & bona fide.*

1 Quæ ſpecialiter. † Vēditio pignoris debet fieri ſo
lenniter & bona fide; & ſi pretiū
non ſufficit, reſidui petitio cōpetjt. h. d. De ſolennitate, dic vt di-
xi s̄. eo. l. creditor. de bona fide, dic vt s̄. l. ſi ceſſante. De tractanti
bus morā denotat debito. bona fide & ſolenniter. Not. tex. alle.
in omnibus venditionibus cætera obligata, ita ꝙ ſi vnum pignus
non ſufficit, poteſt ad alia bona recurri.

L E X X.

1 *Imago interdum appellatur ſimulatio, quæ habet ſuperficiem ueri.*
2 *Contractus, qui ſunt in fraudem alterius, non ualent.*

Et qui. Iſta eſt ſolennis lex. Creditor nō pōt vēdere pignus
ſibijpſi, nec īterpoſitę a ſe pſonę ſimulatæ. q̄ ſimu-
latio p̄ſumitur, ſi creditor ſp poſſidere ꝓbet̄. Et iō oblato debito,
debītor eū ɔuenit pignoratitia, nō obſtāte ſimulato ɔ̄ctu, & reie-
cta ſimulati emptoris allegatione. h. d. no. adde ꝙ dixi s̄. de re pig.
l. ſolita. ad mām ſimulatę pſonę, vide qđ no. Bar. ff. de do. l. poſt. ɔ̄
ctū. & l. ſi emptor, de aqua plu. arc. & adde qđ no. ff. de man. l. 4.
§. ſi ab ignoto. & ff. de pig. l. fi. & p hāc dixit Bar. ꝙ ſi qs vēdit rem
& ɔſtituit ſe precario nomine poſſidere, emptione non obſtante
hæc vēditio dr̄ ſimulata, & ſic ſi debitor cōmittat delictum, dēat
1 cōfiſcari, dixi s̄. ti. 2. l. vl. & † in hac l. imago appellat̄ ſimulatio, q̄
hēt ſupficiē veri, ſed nō medullā veri. Gerat q pro ſe vult agere
nō alienat in aliū. no. pro executorib. teſtōrum Adduxerit. no. ꝙ
a ɔceſſa alicui licentia vēdēdi, nō intelligit̄ pſona loquētis. i. ipſius
creditoris, cui ɔcedit̄ quod poſſit vendere: vnde ſibijpſi, vel alij
recipienti ꝓ eo, nō poterit vendere in eadē cauſa. ſ. pignoris, non
translato dn̄io. Colluſionē. no. ſimulationem colluſionē appel-
lari. Sane. ſi creditor vendit, valet venditio. cōparauerit. ſ. credi-
tor, vel aliqs alius. Graue. j. nō reuocatur. Si igit̄. redit ad primū
caſum, & qđ dixerat in gn̄e, ponit in ſpecie. imagnari. i. ſimulate
tenuiſſe, vel per ſe, vel aliā imaginariā pſonam; vnde ēt fictitia &
ſimulata poſſeſſio nihil operat̄, & nullū ius tribuit. Et not. bene
hunc tex. ꝙ prohibitus vendere ſibijpſi per interpoſitam perſo-
nam, ſi poſt venditionē alteri factam continuꝰ in poſſ. repertus
eſt, preſumitur ex hac poſſ. continua p interpoſitam perſonam
emiſſe, arg. ff. de priu. cred. l. ſi vētri, §. in bonis. Pone ꝙ creditor
vendit bona fide, poteſt creditor habere rem, quam bona fide
a vēdit, eam poſtea retinendo, † No. ꝙ cōtractus, qui fiunt in frau
dem alterius ſimulate, nō valent, ſiue ſit ſimulatus cōrractus, &
b ſimulata poſ. ſiue ipſe ſolus cōtractus ſit ſimulatus. No. ꝙ ſi con
ſtaret de veritate actuum, p̄ſumptio ſimulationis excluderet̄. In
ver. nec vēdita, facit ff. qb. mod. pig. vel. hyp. ſol. l. ſicut, §. ſuperua-
cuū. & vides hic qualr̄ ꝓbat̄ ſimulatio. ſ. p præſumprionem. de
quo p But. & Bar. in l. pacta nouiſſima. s̄. de pac. & p Inn. in ca. 1.
ext. de depoſito. No. ꝙ ɔ̄ctus ſimulatus nō impedit ius offerendi.

A D D I T I O N E S.

a Conceſſa. Vide Bald. in l. ordo. ſup. de exce. rei. iud.
b Phil. Dec. Sed quid ſi ſit pro parte ſimulatus, & pro parte minime, an ſaltem pro
qua parte verus eſt, ſit efficax, vide per Bar. in l. ab Anaſtaſio, & ibidem per iſtum
poſt eundem Bar. ſup. man. Quando autem contractus ſimulatus proprie dicatur,
vide Pau. de Caſt. in l. iuriſgent. ff. de pact. in §. dolo. Et per iſtum in l. 1. C. plus va-
lere quod agitur. Fel. in ca. ſi cautio, de fide inſtr. Et an ſimulatio per contrahen
tem allegari queat, tradit Bar. in l. filio. C. de reuoc. his, quæ in frau. cred. alie. ſunt.
& eleganter per Pau. de Caſt. in conſil. 89.

LEX

LEX XI.

1 *Dolus facit ceſſare beneficium legis.*

1 Mulier. † Dolus facit ceſſare beneficium leg.h.d.concor.
ſ.ad Velleia.l.ſiue, Circunſcripſerit, volūtate, ſed
non poteſtate, quia valuit obligatio hoc caſu.

LEX XII.

1 *Debitor ſaluo iure creditoris vendere poteſt.*

1 Si debitor. † Debitor inuito creditore vēdere pōt, ſaluo
a iure creditoris.h.d. Quæro *a* creditor habet
poteſtatē vēdēdi, debitor vēdit primo ꝗ̄ creditor, ex illa ptāte p̄-
ambula, ſi vēdidit alteri, facit emptorē ſuū p̄ferri, dico ex illa pa
cto nō īpediri trāſlationē dñij. Creditor vero, ex quo primꝰ em-
ptor eſt in poſ. nō traſferre dñium in ſuū emptorē vt l. ꝓx. facit
ad hāc materiā. qđ no.ſ. de pig.l.3.& cogita in hoc pūcto. No. ꝙ
res trāſit in emptorē cū ſua cā. Et intellige de cā cōſiſtēte in iure
ſecus in mero facto, l.ī tradēdis, §.fin.ff.cōm.p̄d.& no.ſi eccleſia
emit rē ſubiacentē tributo, ꝙ illa res trāſit cū onere tributi, vt in
c.j.de ɔſir. vti.vel inut.p Bar.ī l.munerū, §.patrimoniorū.& l.re-
ſcripto, ff.de mu.& hon.& quod dixi in l.2.ſ.de Epiſ.& cler.

ADDITIO.

a Vſucapio. Vide Bal.in l.cum res, ſup.de prob.l.2.hic alleg.non probat, intellige tamen ſecundum l.prox.ſeq.

LEX XIII.

1 *Dominium habere non dicitur, qui in poſſeßionem rei non eſt inductus.*

1 Qui predium. † Qui non eſt inductus in poſ.rei, do-
miniū nō hēt, h.d Scias ꝙ nō eſt ali-
qs, q hēt ita plenū ius, ꝙ poſſit trāſferre dominiū, niſi cū poſ.vel
cū detentione, nō tñ in vacuā poſſ.ſ.eo.l.2.& ita dēt intellig. l. ſi
fundū, de fundo, dot. Fallit hæc lex ī eccleſia, & ī ciuitate, ī ꝗ̄ trā
ſit dominiū ſine poſſ.l.fin.ſ.de ſacroſ.eccle.vacuam poſ.traditio
vacuæ poſ. nō eſt neceſſaria ad acqſitione dominij, vt alle.l.ſi fun
a dū.ſed eſt neceſſariū vt habeat locū vſucapio, *a* & per conſequēs
Publiciana. alio enim poſſidente non vſucapit quis, & per cōſe-
quens Publicianā nō intentat: non n. duo poſſunt inſolidū poſſi
dere, vt l.ſi vt certo, §.ſi duobus, ff.cōmod. Itē eſt neceſſariū, vt vē
ditio, rei liberetur ab act.ex vēditio, l.j.§.fi.cū l.ſeq.ff.de act.em p

ADDITIO.

a Quæro. Facit l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff.de publ.

LEX XIIII.

1 *Habens generalem hypothecam factis denunciationibus poteſt uendere.*

Si in hoc. Creditor poteſt vēdere pignus apud debitorē
ɔſtitutū.h.d. Et cōtinuatur hęc l.cū p̄ced.dictū
eſt, creditor nō trāſfert dominū ſine detētione, vel bon.poſ. hæc
l.dicit, ꝙ ex quo creditor vēdit poſ.debitor tenetur poſſ.tradere.
Poſſet ēt poni caſus p l.quāuis, ff.de pig.act.Iubebit. qa mādabit
creditor, ꝙ rē exhibeat, & ēt tradat.ſi poſſeſſio eſt apud eū. Not.
1 † diligenter, ꝙ habens generalem hypothecam ɔctā p debitorē,
& denūciationibus factis vt decet, poteſt vendere de rebus debi-
toris vnā poſ.penes eū exiſtētē, & eſt multū vtile, ſi qs ſciret pra-
cticare. In tex.ibi, facultatē. Idē dicas ī executore vltimæ volūta
tis habentē poteſtatē vēdi a teſtatore, qa pōt vendere res ēt exi-
ſtentes penes hæredes, aut alios. facit ff.de leg.2.l. vnū ex familia.
& l.cū pater, §.filia. & Spec.in ru.de inſt.edi.§.nunc vero aliqua.

LEX XV.

1 *Creditor poſtquam uendidit, & tradidit, ius rei emptori, & non creditori competit.*

1 Obligatis. † Poſtꝗ̄ creditor vendidit & tradidit, ius rei
emptoris & nō creditori ɔpetit.h.d. Quōdā.
qa mō nō eſt debitor, q liberatus eſt. Venditori. id eſt creditori.

LEX XVI.

1 *Conditio obligationi non mutatur ex perſona heredis.*

a Vnus. Licet vnus ex heredib.debitoris *a* totā partē ſuam ip
ſius debiti ſoluat, vēditionē pignoris etiā ꝓ parte ſua
non impedit.h.d.No. ꝙ multi crederēt ɔ̃riū. Rō eſt, quia natura
1 pignoris eſt indiuidua, ſ.eo.l.quandiu.& quia † ex perſona hære-
dis obligationis conditio nō mutat̄ l.2.§.ex his, de ver.obl.& l.in
exceptionibus.e.tit.ibi, ſoluēdo. Ex hoc erat maior dubitatio, ꝗ̄
ſi obtuliſſet, qa vi debetur ꝙ ſoluta parte, non remaneret pignus
obligatum, niſi pro parte, & ita eſt verum, tñ pro illa parte po-
b teſt totū vendi. Non adimit *b* in aliquo, quia totum poteſt vēdi.

ADDITIONES.

a Debitoris. Idē econuerſo in hæredib.creditoris, l.j.cum ſeq.inf.ſi vnus ex pluribus.
b Adimit. No.ad auth.hoc ſi debitor, hic alle.& uide ibi glo.in prin.

LEX XVII.

1 *Creditor non admittit poteſtatem vendendi propter iniuſte uendentem.*

1 Rei creditor. † Creditor nō amittit poteſtatē vēdēdi
propter iniuſte vēdentē.h.d. Et dicit gl.
ꝙ licet qs emerit non iuſto vēditore, puta ab extraneo, q nō ha-
bet ius vendendi: tñ nō poteſt hypothecaria ɔueniri, niſi excuſſo
debitore. qđ no. qa eſt ꝓ intellectu auth. hoc ſi debitor, ſ.de pig.

LEX XVIII.

1 *Creditor transfert proprietatem in emptorem.*

1 Qui a creditore. † Creditor proprietatem trāſfert
in emptorem. uide quod no.in l.
id, quod noſtrū, de reg.iur. Proprietate, quia habet proprietatē
ipſe, ideo ſuper proprietate non poteſt uinci.

LEX XIX.

1 *Nomen conſtitutum ex pecunia vxoris, non eſt uxoris.*

Si maritus. Licet pecunia mutuata ſit vxoris, tñ nomē
debitoris nō eſt uxoris.h.d.No. ſpecialiter
1 hanc legē in vxore. † Nomen ɔſtitutū ex pecunia vxoris, non eſt
vxoris, nec pignus ei accedens.h.d. Dedit, ſcilicet ſuo nomine.

LEX XX.

1 *Res empta ex ſuperfluo pignore uendito, efficitur emptoris.*

1 Secundum. † Res empta ex ſuperfluo pignore uendi
to, efficitur emptoris, h.d.no. Ex eo. ſcili-
cet reſiduo, quod eſt vltra debitum.

Debitorem ven.pig. impedire non poſſe. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Debitorem de iure creditoris teſtari non poſſe.*

Si ſunt Teſtamentum debitoris nō infringit ius credi
a toris.h.d. Ex hoc *a* apparet, ꝙ ſi uir qui tenetur
ad reſtitutionem dotis vxoris, faciat filio ſubſt. quod illa
ſubſtitutio, ſiue futura reſtitutio, non impedit proceſſum uxo-
ris ſuper bonis mariti, quod tene menti, & ſæpe uide de facto.
Pone, quidam ī teſtamentum pupillariter ſuo pupillo, ita ſubſti
tuit, ſi filius meus in pupillari ętate morietur, talis domus ſit
Martini. vxor vendidit pro dote: deceſſit *filius* in pupillari æta-
te. quæro, nunquid legatario poterit petere domū? Certe non,
qa ille qui emit a creditore, vel ab vxore, extīguit *legatum*: nam
potētius eſt ęs alienū, quam legatū. habet expreſſum, ff.de *leg.*
2.l.qui ſolidum, §.fi.facit ff.de fideic.lib.l.cum fideicomm. Teſtī
ſcilicet debitoris. A ſe.i.ab hr̄de ſuo, vel ſucceſſoribus. *Addit*.no.
ꝙ qn̄ aliquis prohibet alienare, & ſi alienat ad alium *perueniat*,
iſta dr̄ pœna. Eum, ſcilicet debitorem. Ibi, teſtamento. Not.de-
1 bitorē † de iure creditoris teſtari nō poſſe, ēt circa rē propriam.

ADDITIO.

a Ex hoc. Vide Bald.in l.2.in fi.ſup.debi.uen.pig.& Bar.in l.peto.§.prædium, de leg.2.& glo.no.& quod ibi Bar.in l.qui ſolidum, §.fi.hic alle.
And.Barb. Ex hoc. Vide Bal.in l.ij.ſupra deb.uen.pig. & no. ꝙ nunc habeo in facto & conſulo. vide omnino in conſilijs meis, uide nunquid procedit per id, quod uoluit Pau.de Caſt.in ſuis conſilijs, conſ.17.

LEX II.

1 *Debitoris proteſtatio non infringit ius creditoris.*

Debitoris. Proteſtatio debitoris nō infringit ius credi
toris.h.d.quoties ꝓteſtanti nō ɔpetit ius ꝓ-
1 teſtandi, nil operatur proteſtatio.h.d. † Not.qđ ſi debitor uult,
quod ꝓteſtatio ſua impediat uenditionem, debet deponere, &
offerre debitum.h.d.No.quod quoties aliquid eſt impedimen-
tū a ꝓteſtante, niſi illud impleat, proteſtatio non tenet. Glo.opp.
triplicitur, ꝙ ꝓteſtatio inducit malam fidem. Primo opp.de l.ſi
fundum, de rei ven.Sol.ibi proteſtans habebat ius proteſtandi,
& proteſtatus non habebat ius vendendi. Item opponit de l.ait
Prætor, §.ſi particeps, ff.quæ in frau.cre. Sol.vt in ea. Item oppo.
de l.ait Prætor.in prin.de ope.no.nun.vbi ꝓteſtatio ualet, etiam
ſi ꝓteſtans non hēt ius proteſtandi. Sol.ibi ſpeciale, quia illa pro
teſtatio non tendit ad cauſę deciſionē, ſed ad iudicii quandam
prouocationem, & p̄perationē: ſicut tenet citatio, ſi emanat ab
eo, q nō habebat ius citandi. de quo in l.ſi qs ex aliena, ff.de iud.

Si vendito pignore agatur. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Creditor, qui uendidit pignus mala fide, tenetur pignoratitia, et quādo teneatur emptor.*

1 PRæſes † Si creditor vendit pignus mala fide, ipſe
creditor tenetur pignoratitia, non emptor,
niſi duo ɔcurrant, ſ. ꝙ creditor non ſit ſoluēdo, & ꝙ em
ptor participauerit fraudē: nā tūc debitor oblato pretio
cū vſuris, recuperabit rem ſuam.h.d. Duo igitur ſunt caſus, quia
interdum fraus cōmittitur per emptorem. Interdum per credi-
torem, ut gl.hic dicit, & bene, cui adde quod dicā j.eod.tit.cum
concor.& dicunt quidam, ꝙ agitur interdicto fraudatorio. de
quo habes in le.ſi pupilli, ff.de ſol. Alij, ꝙ actione in factū conue
nitur. Ibi. intereſt, ideſt illud reſiduum quo minus vendidit, quā
deberet ſolui illud reſiduum. Gloſſ.hic. ponit notabilem diſtin-
ctionem. Aut creditor uendidit bona fide, aut mala: ſi mala,
aut participat cum emptore, aut non: aut habet ius vendēdi, aut
non, ſi habet ius uendēdi, non diſtinguit, an fide bona, vel ma-
la. & hanc legē alleg. Barto. ꝙ licet in diſcuſſione ſit erratum, tñ
tenet ꝓceſſus puta retulit unus nūcius minus eſſe in bonis de-
bitoris, & plus erat: nam ſicut ratione iſtius pluris non uitiatur
uenditio, vt hic: ita non uitiatur adiudicatio facta per iudicem
de bonis tanquā diſcuſſis, ſecundum Barto.in l.a diuo Pio, §.in
uenditione, ff.de re iud. Itē uides hic ordinem, quia primo dēt
c conueniri uenditor, poſtea emptor. Sed nunqd *a* hæc lex hēat
locum

ADDITIO.

a Sed nunquid. Vide quod not.Bald.in l.ſi ceſſantę ſupra tit.2.

locum,q̄ñ talis venditio fit per gratiam, vel cum pretio ab exe-
cutore teſtamenti. Tenet Bar.ꝙ nō,qa in ſimplici executore re
quiritur exuberantior bona fides quam in creditore, & iō non
tenet dolo factum ab eo.ita Barto.legit de ali.& cib.le.l.alio.In
glo.in ver.iubebit.ibi,vel actione in factū.hanc tenet But.& eſt
ſecura bi,vel uerius.hanc tenet But.& Cy.Aliæ truffę ſunt.

L E X II.

1 *Debitor vel eius hæredes,uendicant rem a creditore non habente ius uendendi venditam.*
2 *Pretium petitur in ſubſidium rei ſuæ,non ſuo nomine uenditæ.*
3 *Vendens rē cōem velut ꝓpriā incontinenti tenetur petitione hæreditatis.*

1 Seruos. †Vide creditor nō habuit ius vendēdi, debitor vł
eius heres rē nō vſucaptā vēdicat. h.d.ſed ea vſu-
capta agit ad pretiū. Vel ſic, Etiam ex minus ſolenni venditio-
ne parat cauſa vſucapiendi.h.d. Creditor uēdidit ſeruos pigno-
ratos eo caſu, quo non habebat ius uendēdi. Nunquid debitor
pōt vendicare? Rñ.qđ ſic, niſi ſint vſucapti per bonæfidei em-
ptorem. A creditore.ſ.paterno,q̄ñ ergo vſucapiuntur,datur re-
greſſus ↄtra debitorem,quia res eſt præſcripta; vel ſi vult habere
ratū,pōt agere ad pretium,faciat ad materiam l.ſi mater,ſ̄.đ rei
2 uen.Not.† ꝙ in ſubſidium pōt peti pretiū rei ſuæ, licet non ſuo
nomine uenditę.l.ſi cum ſeruum,ff.ſi cer.pet. & all.gl.in l. ma-
ter.ſub dubio tñ forte dicit hæc gl.ꝙ in caſu huius legis ēt re nō
uſucapta poteſt agere ad pretium.credo, ꝙ fuerit uendita ꝑ hāc
rationem,quia creditor uendendo vt creditor,eo ipſo gerit ne-
gotium debitoris licet debitoris noīe non uendiderit; & ideo
ratam venditionem habendo agere poteſt ad pretium quod te-
ne menti.ſolum ergo in penitus extraneo habet locum l.mater.
3 non in creditore,vt dictū eſt.† Nam uendens rem communem
uelut propriam,incontinenti petitione hæreditatis incipit tene
ri,ſi ex cauſa hr̄ditaria erat communis, vt l.2.fam.erciſcun. Et
idem ſi ex alia cauſa erat communis,quā hæreditaria,vt a prin-
cipio teneat; & ideo non expectatur uſucapio, aut rei emptio,
ſecundum gl. quod tene menti pro limitatione legis noſtræ.

L E X III.

1 *Emptor participans fraudē,tenetur in ſubſideū ſi creditor nō eſt ſoluendo.*
2 *Negatiua vera tempore probationis,præſumitur uera etiam poſt.*
3 *Dicens rem uenditam plus ualuiſſe,quam uendita fuit,docere tenetur.*

1 Si vxor. Emptor,qui participat fraudē,tenet in ſubſidiū,
ſi creditor non eſt ſoluēdo.h.d.†ibi fuiſſe,proba-
to qđ non fuit ſoluendo,qđ in præſenti probatione ↄcludit, vel
a loquitur habito reſpectu ad tpſ *b* probationis, quo non erat ſol-
2 uendo. Nam † quandocunq; negatiua eſt uera tꝑe probationis,
præſumitur vera ēt poſtea, & non præſumitur,ꝙ poſtea ſuper-
ueniat aliquid eneruans negatiuam iam probatam,nam ſi pro
bauerit ſemel nō eſſe ſoluendo,non poteſt poſtea alio tꝑe dici,
tu es nunc ſoluendo, quamuis tꝑe probationis non eſſes. Not.
ꝙ in probationib.excludentibus tꝑe probationis ſemper præſu-
mit̄ durare ipſa probationū veritas, & effectus.Ibi, recepto.iſti
ablatiui poſſunt poni in inſtrumentis, & ſententijs per modum
conditionis,ſ̄.de ſent.l.cū eorū,plene per Bart.in l.a teſtatore,ff.
3 de cond.& demon. Amplioris pretij.†Not.diligenter,qđ qui di
cit rem venditam plus valuiſſe,quā vendita fuerit, debet doce-
re,in dubio.n.præſumitur,quod quis vendidit,quantum potuit
vendere,vt j̄.de iur.do.imp.l.fin.§.ſin autem dubitatio, & ideo
neceſſe eſt,ꝙ probetur per gratiā rem fuiſſe nimis uenditam.

A D D I T I O.

a Ad tempus.No.de negatiua probata,tu non es ſoluendo,an in futurum præſumatur,uide gl.& Doc.in l.ex perſona.ſupra de probat.

1 *Mala fides præſumitur,ubi ſolennitas non eſt ſeruata.*
2 *Malæfidei poſſeſſor tenetur de fructibus.*
3 *Creditor,qui non ſollenniter uendidit pignus,obligatur debitori.*
4 *Solennitatis miſſio vitiat uenditionem.*

Cum contra. Vēditio minꝰ legitime facta nō tenet
& res a poſſeſſore pōt vēdicari. & hoc
ſecundum vnam lect.qua cauetur,ꝙ uēditio nō tenuerit;& ſe-
cundum aliam,qua cauet̄. ꝙ venditio tenuerit.h.d.Si venditio
pignoris tenuit, nō reuocatur,niſi emptor fraudem ꝑpetuauit,
& ſm j.lec.dic,ꝙ ubicunq; fraus fuit cōmiſſa, vēditio eſt nulla,
1 quia non eſt ſolennitas obſeruata pp carentiā bonæfidei.†Nam
eo ipſo,ꝙ non eſt ſolennitas obſeruata, mala fides ſemper præ-
ſumitur,iſta eſt doctrina gloſſ.not.in l.j.C.de fi.inſtr.& iure haſ.
fiſc.li.xj.ubi per Bart.Conclude,ꝙ ſi fraus fuit in vendendo,po-
teſt agi pign.ↄ̄ venditorem & ↄ̄emptorem, quatenus dolus in-
terceſſit, vt l.eleganter. ff.de dolo. ſi fuit adhibitus dolus in mi-
nus vendendo, tenet venditia, & poteſt ſuppleri pretium iuſtū
per emptorem,vt l.diligenter,ff.mand.l.Iulianus, ff.ſi uenditor,
ff.de act.emp. Hęc autem ſuppletio non habet locum eo caſu,
quo venditio eſt nulla ipſo iure,l.j.ſ̄.eod.quod eſt ubicunq; do-
lus in uendendo fuit adhibitus per utrunq;.unde inferas,vt di-
cit gloſ.hic,ꝙ ſuppletio iuſti pretij habet locū,q̄ñ rationē pretij
infringitur uenditio, non q̄ñ ratione ſollennitatis omiſſæ, aut
2 nō obſeruate dic,vt no.ſ̄. de diſtrac.pig.l. creditor fructū. Not.
3 malefi.poſſ.teneri de fructibus & damnis. No. †creditorem nō
ſolenniter vendentem obligari ex hoc debitori. Conſueuerunt,
puta ꝙ creditor non denunciauit debitore vt pignus lueret, &
ipſe venderet,vt ſ̄.de pig.l.debitores.& ibi dixi.& l. ſi cōuenerit,
4 ff.de pig.ac.† Omiſſio ergo ſolēnitatis *a* huius reddit venditionē
a nullam,& ideo hoc caſu etiā ſuppleri non poterit, conclude er-
go ex præmiſſis,ꝙ vbi dolus nullus interuenit,& creditor habet
ius vendendi, & ſeruat ſolemnia, emptor eſt perpetuo ſecurus.
l.a ceſſante.ſ̄.ti.2.ſin aūt ſolus creditor dolū commiſit,tunc vēdi
tio tenet,ſed agi poteſt ↄ̄ creditorē ad intereſſe,vt ſ̄.ead. l. ſin aūt
creditor participauerit fraudē cū emptore:& tūc ſi fraus fuit ad
hibita in uēdendo,vēditio eſt aliqua, & agi dēt ↄ̄ creditorem ad
intereſſe pignoratitia in ſubſidium,aut conuenitur emptor non
rei vendicatione, ex quo dn̄ium fuit trāſlatū in eum. ſed cōdict.
ex l.2.ſ̄.eo.aut vtili rei vendicatione impetrata reſtitutione ↄ̄ vē
ditionē.tene mēti,qa oīa ſunt ibi clara,& ita lr̄a gl.hic poſitam,

A D D I T I O.

a Phil.Dec.Solennitatis.Quæ qualis ſit,vide egregie,per gl.Inſt.qui.alie.non licet.§.contra autem.& in l.ſi conuenerit,la 1.ubi per Bar.ff.de pig.act.& in l.fi.infra. de iud.do.imp.

L E X V.

1 *Iuſtus emptor non debet pati controuerſiam.*

1 Si creditore. † Iuſtius emptor non debet pati contro-
uerſiam; ſed debet conueniri creditor,
vel eius hæres.h.d.Si creditore.intellige ſi creditor habeat ius vē
dendi,alias ſecus,ff.eo.l.2.

De luitione pignoris. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

1 *Pignus non recuperatur,niſi debitum in totum ſoluatur.*

1 QVi pro parte. †Niſi debitum integralr̄ ſolua
tur,pignus non recuperatur. h.
d.Vel ſic.Pignoris obligatio eſt indiuidua. Vel ſic,In ꝑ-
ſonis hæredum oblr̄onis cōditio nō mutat.h.d.ſm But.
ſ̄.de diſt.pig.l.vnus ex multis,& de ver.ob.l.2.§.j.

L E X II.

1 *Obligatio fideiuſſoris ſicut ſine principali ſtare non poteſt,ita nec hypothecaria ſine perſonali.*
2 *Actio realis quando accedit perſonali,pręſcripta principali acceſſoria durare non poteſt.*
3 *Principale vbi tollitur,tollitur & acceſſorium.*

a Intelligere. Inuenitur hypothecaria *a* ꝑ ſe ſtans ſiue ꝑ-
† ſonali,ſiue ſublata ꝑſonali.h. d. no.† Vide
gl.quæ ſꝑ allegatur.ff.ad Treb.l.ſi hæres pecuniā.vbi dicit,quod
fideiuſſoria obligatio nō poteſt ſtare ſine principali; ſic hypothe
ca.ſine ꝑſonali glo.ponit caſum,q licet ſit verus in ſe, tñ in pign.
non procedit. quia cum pignora ſunt apud creditorem,interim
ↄ̄ eum non p̄ſcribit̄,ſ̄.de p̄ſc.30. anno. l. cum notiſſimi. & in hy-
potheca non clare ꝓcederet caſus gl.Sed in pig. ꝓprie, vt Inſtit.
de ac.§.item Seruiana.Et ideo pone caſum, fideiuſſor obligauit
pig.poſtea fideiuſſor ſuccedit debitori, extinguitur ꝑſonalis per
ſucceſſionē.Sed vincula realia pignoris non extingitur, & vide
hic per Cy.vel pone caſum cū hypoth.ſola cedit̄. ꝑſonalis. n. eſt
in vno,& hyp.eſt in alio,& qa iſta l.in gl. loquit̄ in pluribus mo-
dis,tene vltimā pig.poſ.ↄtinuo ꝑ debitorē, qui debitor ꝑ.30. an.
ceſſauit ſoluere,qđ debebat, ſubmota eſt ergo p̄ſcriptione actio
ꝑſonalis.l.ſi quis emptionis,ſ̄.de pręſc.30.an.tñ durat hyp.10.an.
plus,quia tm̄ viuere voluit eam Legiſlator.l.cum notiſſimi,ſ̄.de
p̄ſc.30.ann. Contra extraneum aūt poſſidentē pignus ſine titu.
pręſcribitur ann.30.Si cum titu.inter pręſentes 10.an. inter ab-
2 ſentes 20.ita enim ſe habet veritas,vt pręd ixi.†No.quod quādo
accedit perſonali realis,non durat acceſſoria pręſcripta principa
li,ſ̄.de vſur.l.eos.ſm Iaco.de Are. Vtrum agens hyp.ſine ꝑſona-
li poſſit excludi per exceptionem cedendarum,cum non poſſit
cedere?nō dico plus modo,ſed cogita.In glo. in verſ. ſub mota.
ibi,tu dic.hic immutat ius pignoris,vt l. vſucapio. de pig. & hoc
ex eo, quia pig. ſeu hyp.eſt longioris uitæ. Item per præſ.30.an.
non mutatur ius pig.poſ. continuo per debitorē, quia tunc hyp.
3 eſt longioris vitæ.† In ea gl.item no.Ia.But.dicit, ꝙ vbi principa-
lis tollitur ipſo iure funditus, tunc acceſſorium tollitur, qa per
ſe ſtare non poteſt, ſic intelligitur regula,cum principalis. Secus
ſi nō funditus,vt quia integratur,vt l.ex ſextante,§.Latinus,ff.de
excep.rei iud.Idem ſi tollantur per exceptionem,vt l.eos,in fin.
ſ̄.de vſu.licet poſſet dici,ꝙ ibi uſuræ erant in ſtipulatum deductę
& ideo non peribunt perempta actione ſuper ſorte,vt l.j.ſ̄. de iu.
Fallit ſi tollatur præſcriptione,quæ non eſt ad tollendam hypo
thecariam principalr̄ ordinata;& ſic intellr̄ hęc lex,ſm Iac.But

A D D I T I O.

a Hypothecaria. Vide in l.cum notiſſimi,§.1.in glo.in ver.prorogari.& ibi Bald.ſup de præſc.30.an.in vlt.verbis.& vide ꝑ Bart.in l.ſi ſtipulatus,eſſes, §.fi.ff.de fideiu

L E X III.

1 *Creditor conuenitur actione pignoratitia debito ſoluto, vel aliter ſatisfacto*

1 Si reddita. Soluto †debito,vel alititer ſatiſfacto, poteſt
creditor pignoratitia cōueniri h. d. Deſcri-
bit materiam actionis directæ,quæ competit debitori.

Si

Si vnus ex pluribus hæredibus,&c. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Hypotheca ratione conſenſus aliquid perſonalitatis habet.*
2 *Hæres poteſt vendere totum pignus ratione partis ſuæ.*

MAnifeſte. Pign⁹ nec actiue,nec paſſiue, recipit diuiſionem inter heredes. h. d. totus
1 titulus.† Inſolidum pignus.i.tota res pig. non perſona.
hoc vt expreſſum ꝯ gloſ.ff.de pa.l.ſi tibi,§.de pignore quæ dicit,
quòd hyp.habet aliquid perſonalitatis ratione ꝯſenſus, nam iſte
tex.dicit ꝙ nil habet perſonalitatis,ſed realitatis.quod no.valde.
2 †No.totum pignus poſſe vendi per hæredem , ratione partis ſuæ
tm̄,quia totū ſibi obligatum eſt,licet nō ſit hæres niſi pro parte.
Et eodē modo reſcinditur actio perſonalis inter hæredes debito
ris ſicut hyp.no.s̄.ti.j.l.j.habet ergo hyp.hanc naturam,vt niſi to
tum debitum ſoluatur,vt aliter ſatisfiat,nō oritur ſed tunc orit̄,
cum ſatisfit totum,vt j̄.l.prox.& l ſi rem,§ omnis,ff.pig.act.

LEX II.

1 *Actio perſonalis dirigitur tantum contra obligatum.*
1 Actio, †Actio perſonalis ꝯ obligatum tm̄ dirigitur, realis, ꝯ.poſſ.h.d.& ideo inſtrumenta guarentigiæ nō pn̄t
executioni mandari ꝯ tenentes res obligatas, ſed ꝯ ipſos obliga-
tos:licet quidam procuratores ignorantes,& ꝯ practicent,& peſ
ſime totum reddant,no.quemlibet poſſeſſorē hr̄e ius offerendi,
qn̄ proponitur ꝯ extraneū poſſeſſorē hr̄e ius offerendi , qn̄ pro-
ponitur ꝯ extraneū poſſeſſorē.dēt.n.concludere,ꝙ rem hyp.poſ-
ſeſſor reſtituat.aut debitū ſoluat.alias formas tradit Bart. in l.rē
alienā,ff.de pig.ac.& per eum in l.cum res ſi pi. pi.da.ſit. & hic p
Cy.hæc eſt optima & ſecuriſſima. Poſſet ēt ꝯcludi hoc modo,ꝙ
reſtituat rem cum hyp.ſic & debitori dabitur optio,vtrum velit
rem reſtituere,an debitum ſoluere,quod eſt notandum.

Si pignoris conuentionem numeratio pecun. ſecuta non fuerit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Creditor, qui non probat numerationem, & in hypotheca, & in perſonali ſuccumbit.*
1 SI pecuniam. † Qui non numerauit, & in hypothecaria & in perſonali ſuccumbit.
h.d.iſte tit. Vel.ſic,Etiam ſi debitor.conqueritur inciden-
ter,creditor debet ꝓbare pecuniam numeratam.h. d. Incidēter.
n.hic quærebatur de debito principaliter, & de hypotheca in rē
& tu debitor potes agere rei ven. Si tu tradidiſti,veritas ſeruetur.

LEX II.

1 *Cautio continens confeſſionem,probato quod pecunia non fuit numerata,dicitur mendax cautio.*
SI vt. Summatū eſt s̄.Ibi memdaci. nō eſt mendaciū ꝙ ſcri-
ptura ſit mēdax.ſed cā quæ ꝯtinetur in ea,non eſt vera
2 † Et no.modū loquendi,quia nō memini alibi me legiſſe,ꝙ cau-
tio continens confeſſionem pecu.nu.appellatur mendax cautio
& mendax ſcriptura,probato ꝙ pecunia non ſit numerata.

De iure dominij impetrando. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Solennitas allegari debet.*
DOminij. Impetrās poſſidere pignus iure dn̄ij. dēt exprimere nomina debitorum ceſſan-
tium,& ſolemnia peregiſſe,nec poteſt de omnibus ge
1 neraliter impetrari.h.d.† Et ad euidentiam totius *a* ti.
a vide l.fi.s̄.ſi cau. iud. vbi dicit, tunc authoritate Principis, &cæ.
b Et ſcias euidentiam,ꝙ ſecūdū *b* decretum non poteſt interponi
generaliter in omnibus donis.Ibi,ſolēnia.no.ꝙ ſolēnitas eſt alle
gāda.Ibi,omia.quia bona obligauerit, vel miſſus eſt in poſ. om-
nium bonorum.Dedit vniuerſaliter poſ.oportet ergo ꝙ ſm̄ de
cretum poterat vniuerſaliter interponi in omnibus bonis.

ADDITIONES.

a And.Barb.¶Et ad euidentiam totius.no.ꝙ ſecundum decretum non poteſt interponi generaliter in omnibus & vide quod dixit hic Bar.quia ſin.loquitur,eum ſequit̄ Do.Ant.in c.j.de iud.licet aliter ibi Do.Io.And.dicat.
b Secundum.Vide Bal.in l.fi.ſup.de bon.auth.iud.poſſ.

LEX II.

1 *Faciens contra ius quod impetrauit ius perdit.*
2 *Beneficium impetrans,per actum incompatibilem ab eo recedit.*
1 SI creditor. † Qui facit ꝯ ius,quod impetrauit , ius pdit h.d.Vel ſic,A beneficio reſcripti receditur
per actum oppoſitum. h d.de hoc plene in c.cum acceſſiſſent,
de conſt.& collige ex hac l.renunciari poſſe ſecūdo decreto,reci
2 piēdo debitum,vel partē debiti.& eſt iſta lex.ſing. Not. † qui im-
petrat beneficiū,recedit ab eo per actum incompatibilem. facit
ad impetrantes beneficia eccleſiaſtica.Oppo.ad hanc l.de authē.
p̄sbyteros,de Epi.& cler.vbi ſi ſemel ſuſcepit tutelā alicuius,quā
non tenebatur ſuſcipere,non perdit priuileg.vt non poſſit com-
pelli de cetero ad gerendum aliam tutelam. Aliqui dicūt ꝙ aut
priuile.eſt odioſum,aut eſt fauorabile,vt in primo caſu admitta
tur,ſecundo nō. Vel dic,ibi ſuſcepit tute.conſanguinei ſui volū
tarie,vnde non poſtea compellitur,vt ibi patet. Vel ibi non excu
ſat,ſed ſeruat formam illius auth.alias non. Vel dic(& verius)ꝙ
fauor religionis eū excuſat & quot modis perdat̄ priuile.pp fa-
ctū claricorū,vide 11.q.6.c.priuilegiū,& Cy.d̄ diuer.reſc.l.falſo.

LEX III.

1 *Statuta circa pignorum uenditionem,ſeruari debent.*
2 *Viſus & auditus differunt.*
3 *Citatio ad perſonam,quæ non inuenitur,nec habet domum, per proclama & ædicta fieri debet.*
4 *Inuentus uſque ad terminum eſt expectandus.*
5 *Ius offerendi creditori competit.*
6 *Res tautum ualet,quantum uendi poteſt.*
a VEtuſtiſsimam. *a*†Intētio huius l.eſt triplex.ſ.cir
1 ca pignoris vē.& circa pignoris
a dominij impetrationē,ſeu adiudicationem.tertio circa poſt ip-
ſius adiudicationē permiſſam luitionem.ſecunda, ibi , Sin uero
nemo.tertia.Ibi,Sinautem nullatenus,& iſta l.non ſeruatur ſm̄
b ſtatuta & ꝯſuetudines locorū. Vn̄ not.*b* ſtatutū & ꝯſuetudines
circa pignorum vendi.& adiudicationes ſeruari debere,& iuri
cōi derogare,ita dicit hic gl. no.q̄ eſt ſup uerbo,recuperare,ſm̄
But.Qui vult iure pig. poſſidere , dēt ſeruare huius l.ſolēnia.Ibi,
Recitatione. nota ex recitatione librorū probari morē antiqſ-
ſimū,cuius forſan non extat memoria,facit.s̄.de relig.l.monu-
mentorū.Ex hac litera patet,ꝙ cū pignus vendebatur,debabat
præſcribi, licet Imperator dicat ſe non vidiſſe ex recitatione li-
brorū.Claruit.i.placita nō ſeruauit.Pignoribus,quidam intelli-
c guntcin pig.ꝯuentionali.Nā in prætorio , vel iudiciali ſm̄ quoſ-
dam nō loquit hæc l.ſed in eis ſeruatur qd̄ no.s̄.de exe.rei iud.l.
fi.Introducti , ſm̄ antiquos non poterat creditor vendere , niſi
d cū ſubhaſtatione. *d* facit s̄.de diſtr.pig.l.4. Annus luitionis.in ta
2 xatione anni hæc l.loquit̄. Neq; vidimus.†No.diuerſitatem iſto
rū duorū ſenſuum viſus,& auditus, vn̄ proprio noīe uiſus non
continetur auditus de auditu. Ex lib.recitatione.uide Inno.in c.
cū cām,de iur.cal.ubi refert de Chriſto crucifixo.Siue in tp̄e nō
e ualet conuenitio, *e* qd̄ ſine ulla ſubhaſtatione poſſit pignus di-
ſtrahi ēt debitore certiorato poſt bienniū. Not. ꝯ feneratores,
qui elaſpo biennio , a die pign. vendunt , quod de iure non pn̄t,
quia illud bienniū incipit a die numerationis, non pignoratio-
nis.Sed ipſi habent hoc de conſuetudine,cui eſt obtemperandū
vt hic not. gloſſ.ſinautem eſt creditor gratioſus , tunc obſerua,
quod not.in l.ſi conuenerit,ff.de pig.act.Sin vero nemo,hæc eſt
ſecunda pars neceſſaria propter fructus lucrandos , & propter
habere rem in poteſtate ſua,ſiue patris. No.modum citandi,qa
f cum reus reperitur debet citari perſonaliter,cum non reperitur
debet intimari ſi poteſt reperiri ibi,vel alibi, & ſi necubi reperia
tur,nihilominus citatio facta ad domum eius arctat eum & iſte
3 eſt tex,no.in materia citationis.†ſi perſona *g* non inuenitur,& n̄
g habet domum,ad quam citetur,citabatur per proclama,& per
edictum.ſuper hoc tamen,an reperiatur debet fieri intimatio,&
relatio nuncij,de hoc per Inn.de eo,qui mit.in poſſ. c.fi.per gl.in
c.cum cauſam,de dol. & contu.per Barto.in l.4.§.ait Prætor,de
dam.inf.vbi gl.tangit.Denunciatio mittatur in forma continēs
quod debitor ſoluat, & debet fieri ei denunciatio elapſo biēnio
vt patet in litera Certum tempus.No.quod citatio debet habe-
h re certum terminum, *h* alias videtur valere,in quo termino dēt
ſe coram iudice preſentare,de quo per Barto.in l.liber homo, §.
decem,ff.de ver.ob.pro caſu,ff.quod vi,aut clam,l.aut qui aliter
§ j.vbi dicit,& hora,&c.Sinautem nō ſtatuit tempus,& eſt ſim-
plex citatio ad comparendum, debet citatus comparere, quam
primum poteſt,& ſic tenet citatio ſine termino,de ſent.excom.
c.eos,lib.6.§ ſi.hoc tenet Spec.in tit.de citatio.§.ſequitur,vbi ha
bes,quid ſi non præfixerit certum diem. Sed tex. in cor.de exhi-
bend.reis.§. ſi vero etiam quidam,dicit tempus debere eſſe cer-
tum de hoc in clemen.2.de app. Cyn.dicit citationē ſine termi-
no non tenere.s̄.de fer.l.dies feſtos.ad fi.ibi dixi.& l. ſi ita ſtipu-
latus.de uer.ob.& ur̄ caſus in l.4.de diſtr.pig.Ibi,petitū.No.ꝙ li-
i bellus *i* eſt mittēdus cum literis citatorijs, quod not. de quo per
Cy.in auth.offerat̄.s̄.de lit.cont.& in c.præterea. de dila. ubi eſt

ADDITIONES.

a Vetuſtiſſimam.Hic circa prin.eſt tex.no.quod in pignoribus oīa pacta ualent niſi reperiantur expreſſe prohibita.ita allegat hanc l.Barto. in l.3. ſupra de pig. & ad hanc l.uide no.per Bar.in l.ordo.maxime in ver.& no.ſup.de exec.rei iu in l.fi.uer.quero,quid differt,ſup.de bo.auth.Iud.poſſ.
b Vnde not.Statuta & conſuetudines circa adiucationes,& uenditiones debent ſeruari,& dicit Bald.in l.ordo,ſupra de exec.rei iud.alias ipſo iure non ualerent,per iſtam glo.
c Quidam intelligunt.Vide Bar.in l.fi.ſupra.de bon.auth.Iud.poſſ.& no.glo.hic in ver.recuperare.quę ſunt pro opin.Bald.
d Subhaſtatione.Hæc ſubhaſtatio etiam requiritur in adiudicatione pignoris prætorij,ſecundum Bal.in l.ordo,ſup.de exe.rei iud.
e Conuentio.Vide in l.ſi conuenerit,hic alleg.
f And.Bar.No.modum citandi.No.quod citatio debet incipere a perſona,& ſi non inuenitur,a domo.Vide quæ notaui in l.4.§.Prætor ait,ff.de dam.infec.& c.cauſā,de dolo & contu.
g Si perſona.Faciunt no.in l.4.§.Prætor,ff.de dam.infec. & quod ſtatim ſequitur.
h Terminum. Vide Bal.in l.vt prefectus,ſupra de anna.excep.
l Libellus. Vide Bal.in auth.offeratur.ſupra de lit.conteſt.

4 Ibi.inuentus.a no.ꝙ inuentus eſt ēt uſq; ad terminnū expectā-
a dus.Ibi nullatenus,Iſta negatiua a ꝓbat̄ p̄ rimationē, & relatio-
b nem nuncij,Expectat not.ſm decretū dēt interponi ad petitio-
nē agentis,alias nō ualet.In ſuo.No.ꝑ ſm decretū,dn̄ium tran-
ſferri,nā princeps qui impetranti ꝯcedit iure dn̄ij poſſidere, ſm
decretū uſ̄ interponere ad īſtar eius,qđ eſt verius,vn̄ ēt ſine pri
mo decreto ualet principis reſcriptū.cū hæc l.loquit̄ in pig.ꝯuē
tionale,nō in p̄torio, ſm quoſdā.Ibi,pietatis.no.hunc terminū
miſerationis cā aſſignari.ar.qđ ſi apparet debitorē eē ſoluendo,
& uellet ſoluere,nō hr̄et illud tp̄s, arg.ff. de colla.bon.l.j.§.ſi cū
c duobus.Ex die,c ubi eſt iſta dictio,ex die nō ſit ꝯputatio de mo-
mento ad momentū,ſed de die ad diem,nāliter ſumendo diem
ꝓut incipit a media nocte.ff.de feri.l.more.ibi,uitio,i.ꝯtumacia
d & negligentia debitoris.Quorū,no.dāna ꝓbari ꝑ iurm̄.d Recu-
perare.ſ.debitorē.i.creditor iurat.Debitor ſoluit.i.ſoluendo re-
cuperauit.ibi,bienniū.no.ſinglr̄ hūc tex.ꝑ quē dixit Ia.de Are.ꝙ
adiudicato pig.inſolutū creditori adhuc debitor pōt offerre pe-
cuniam creditori,& recuperare pignus: Et certe iſte tex.non ꝓ-
bat niſi cū pign⁹ eſt adiudicatū iure dn̄ij a principe,qa ex huma
nitate tale bienniū ꝯcedit, & ſi aliud diceretur, nō eēt litium fi-
nis.ꝓ hoc l.ſi finita,§.poſtea aūt,ff.de dām.inf.Cū pignus adiu-
dicatur ꝑ reſcriptū,loquitur hæc l. ſed qn̄ ordine iudiciario, &
ꝑ iudicē,*non hēt* locum recuperatio.niſi ꝑ modū appellationis,
ſeu reſtōns reſcindatur,de quo ꝑ Cy.in l.ꝓperandū,§.ſin autem
reus.s̄.de iud.Hæc lex loqtur de ſenatore in reuocabili.ex eo,ꝙ
dixi pleniſſime,& ſubdit irreuocabilem , apparet diffinitio ple-
niſſimi dn̄ij,ſ.qđ eſt totū ius.ergo poſſibile eſt habere irreuoca-
e biliter.Sed ſi qdē no.qđ ſie res minus ualens iure dn̄ij impetra-
tur,vſq; ad ꝯcurrentē q̃titatē debitū extenuat̄. Quantitas æqua.
qa tm̄ valet,quantū eſt debitū cū uſuris. Et non plus retineat.ſ.
quondā creditor,nūc dn̄s.ibi, ſin autē minus,no.arg. f ꝙ non vi-
tiat̄ ſm decretum licet plus valeat,ſed illud plus dēt reddi debi-
g tori, vł alii creditori debitoris. In pignore.i.in valore,g ſeu eſti-
matione rei pignoratitiæ , quotidie res adiudicatæ ſunt maioris
valoris,nunqd totū vitiatur? Certe nō,ſed valet vſq; ad quantita
tē ꝯcurrētē;abinde s̄.dēt referre debitori,vide s̄.ſi ven. pig. in l.j.
Communione,pro intellectu huius verbi.vide qđ habes ſup.de
cond.ind.l.ſi nō ſortē.§.ſi centū.ex cōione.i.coniunctione, quia
ſi res plus valet, in ead. re hēt ius creditor ꝓ certa p̄te, & debitor
pro alia. ibi. creditori, ſeu dn̄o, vel creditori quondā,nunc dn̄o.
5 † Et no.hic ius offerendi competere creditori, vn̄ ſi qs dēt reci-
pere cētum quinquaginta ; & creditor offert debitori illa quin-
quaginta, pōt tota res ſibi adiudicari, qđ eſt ſingulare,ſed ſi vult
vendere ſtatim, pōt & dēt vendere iuſto pretio, & ſi qđ eſt ſup-
f uum,reddatur debitori,qn̄q; ante adiudicationē, vt in princ.l.
qn̄q; poſt adiudicationē,& tūc ſtatim pōt vēdere,ſi tn̄ plus ven-
h dit,dēt reficere,ibi,cōpellat̄, not. ꝙ qn̄ h dubitatur de ꝯſcientia,
dēt ſatisfieri ꝑ iurm̄.& qn̄ aliqd cōmittitur conſcientiæ,cōmit-
titur, vt viro optimo;qn̄ cōmittitur diſcretioni, committitur vt
i bono viro,& hoc vult dicere gl.ibi no.de ꝯſcientia i quē ſatisfa-
cere.adde,ꝙ not.in cle. vn.in ver. conſcientia oneramus. ext.de
6 iu.pat.†No.ibi,venire,ꝙ tm̄ valet res, q̃tum vendi poteſt.l.ſi ſer-
uus.ff.de cond.fur.ibi,æſtimationē,h.d. ꝙ æſtimatio pertinet ad
iudicis arbitriū,qa ergo pertinet ad iudiciū potius, q̃ ad ſenſum
K corporis;teſtis K in probanda æſtimatione,debet reddere ratio
nem, alias non probat, licet non interrogetur de ratione per iu-
dicem,hoc ſentit gl.in l.2.vbi per Bar.ſup.de reſcin. vend. & per
Cy.in l.j.ad fin.ſup.de ſen. quæ pro eo,quod intereſt,ſecundum
Doc.no.Inn.in c.cum cauſam,ext.de teſt.el 2.& Bar.in l.ſolam,
ſup.de teſtib.vnde non ſufficit,quod dicat tātum valet,niſi red-
dat cauſam.ſ.quod habeat iam rem notam, & quod ipſe & alij,
quibus res non eſſet,emerent eam pro tanto, vt not.per Bart.in
l.pretia rerum,ff.ad l.Falc.& not.bene ex iſto tex, quod non res
eſt præſens, & de æſtimatione eius eſt controuerſia , decidenda
eſt iudicantis arbitrio. Arbitrium autem erat, vt debeat eſtima-
tores eligere,vt neutri partium ſuſpectos, ſi partes in eligendo n̄
ꝯcordant. Sin aūt eēnt ꝯcordes,illi dēant eſſe arbitri,quos partes
elegerint. Caſus eſt in l.hac edictali.§.his illud,de ſec.nupt.

ADDITIONES.

a And.Barb.Ibi,inuentus.Not.negatiuam probari per relationem nuncij,vide Bart.
in l.a diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iud.
b Negatiua.Vide Bar.in l.4.§.prætor,ff.de dam.infec.
c Ex die.Vide Bal.in l.a Caligato.ſup.de nup.Bar.in l.pater.ff.de adul.
d Per iurm̄. Iſtud forte procedit poſt cōtumaciam non comparentis, & ſi ſoluentis.
e No.quod ſi.Vide no.in l.a diuo Pio,§.ſi pignora,ff.de re iud.
f Arg.bene facit quod not.Bald,in l.fi.in ver.ſed memorabile eſt, ſup.de bon.auth.
iud.poſ.& ibi eſt tex. & vide quod hic ſin.ſtatim ſequitur ver.ibi,creditori.
g Valore,vide Bal.in l.ordo,in pe.q.ſup.de execu.rei iud.
h No.quod quando. Vide per Inn.in c.j.de conſt.
i And.Barb.Not.de conſcientia.No.quantum valeat res,vide Bar.in l.pretia rerum,
ad l.Fal.& l.ſi ſeruus,ff.de cond.ſine cauſa,alias de cond.fur. & Bald. in l.2.ſup.de
reſcin.vend.& l.hac edictali.§.j.ſup.de ſecun.nup.
K Teſtis.Vide Bald.in l.2.& in l.ſolam.ſup.de teſt.

De pactis pignorum. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Verba debent aliquid operari .*
2 *Pactum legis commiſſoriæ non dicitur quod eſt reprobatum.*
3 *Gabella ſi ex forma ſtatuti de contractu venditionis ſolui debeat , de con-
tractu promiſſionis ſolui non debet.*

QVi pactus. Pactum eſt potius interpretādum
ſuperfluū,q̃ iuri ꝯ̃rium.h.d.Vel ſic
Quando prohibetur aliquis ꝯ̃ctus,vr̄ ꝓhiberi, & ſimi-
lis,vel æquipollens.Ibi.Cōmuni.itaq; ergo iſtud pa-
ctum nihil operat̄,niſi de iure pōt opari,de iure creditoris, non
1 tanq̃ dn̄s,vt s̄.patet ꝑ ſummariū.† Glo.opponit, ꝙ verba debent
aliquid opari.l.ſi ſtipulat⁹, ff. de vſur. Sol. verū eſt ſi de iure poſ-
ſunt operari,alias ſecus.Opponit de l.q̃uis pactū.ff.de ſol.dic , vt
2 ibi per Bar.Opp.de l.ſi fundus,§.ſi ff.de pig.br̄ ſecundum verita
tē,illud nō eſt pactū legis cōmiſſariæ, qđ eſt reprobatū , nec ei ſi-
mile;quia pactū ꝙ res æſtimetur,& quod iuſto pretio vendatur
creditori,nō eſt pactum l.cōmiſſoriæ.Sed pactum , ꝙ pro debito
ſine aliqua æſtimitione remaneat creditori, illud eſt pactū legis
ꝯmiſſoriæ,qđ eſt reprobatum,quia ſæpe ꝓ modica q̃titate mu-
tuata creditor hēt res maximi valoris,quod eſt iniuſtū.tn̄ de iu-
a re canonico illud pactū firmat̄ iurō, a de pig.c.ſignificante, & ꝑ
Bar.in l.Seius,& augerius,ff.ad l.Fal.Idem tenet D.Fed.de Se. in
conſilijs ſuis.Io.An.tenet ꝯ̃rium in adi.Spe.de renun.& conclu.
quē oīno vide,& in l.ſi fundus,§.fin.s̄. alle. eſt vnus caſus,in quo
p̄tiū non pōt ꝯferri oīno in arbitriū incerti hoīs rłr , ſed in arbi-
triū certi bene pōt conferri,vt l.ſi merces,ff.loca.no.in l.in emen
tis.§.j.de ꝯ̃hen.emp.& conclude,prout pridie concluſi , ꝙ pactū
l.cōmiſſoriæ a principe reprobat̄ in pignore;vt hic per totum ti-
tulū.ſecus ſi dicit, ꝙ ꝓ iuſto p̄tio pignus ſit emptū elapſo termi-
no,vt l.ſi fundus,hic alle.ſi tn̄ hoc dictū ſit , & debitor pign⁹ poſ-
ſideat,pōt debitū ſoluere,& ſe liberare,vt d. l. q̃uis pactū. hic al-
le.& ex interuallo pactū.l.ꝯmiſſoriæ nō eſt reprobatū in pigno-
re,vt l.Titianus,ff.de pig.act. in gl. in ver. non ꝯ̃xit. But. dicit qđ
neq;.de iure,neq; de facto venditio eſt ꝯ̃cta,quia aliud eſt ꝓmit-
tere de vendēdo,vel de cedendo pignus,vel de inſolutū dando,
& aliud eſt vēdere pignus,aliud in ſolutū dari,vel cedere pigno-
3 ri.† Et ideo,ſi ex forma ſtatuti Florētiæ de ꝯ̃ctu vēditionis debet
ſolui gabella.non ſoluet̄ de ꝯtractu promiſſionis de vendendo ,
quia illa promiſſio non eſt venditio,l.bonæfidei, verſ.ſi tn̄ , ff. de
eo,qđ cer.lo.Tene menti.in gl.in ver. cōi itaque. Ibi , ad munic.
l.1.Solue.dicta ꝯ̃ria. pactum appoſitū iuxta ꝯ̃ctū ſemper opera-
tur.cū aliquid pōt.ſi de hic nihil operari pōt, quia lex reſiſtit pa-
cto,& iō circūſcripto pacto,remanemus in iure cōi, ſed ibi hoc
ſpāle;imo nulla ſpālitas eſt,imo regulare hoc eſt,ꝙ iuri prohibi-
tiuo nō pōt renunciari per pactū.vt no.in l.2.s̄.de fideiuſ. Ibi, vel
ei ſiłe.& bn̄,qa tunc pactū l.ꝯ̃miſſoriæ eſt,qn̄ creditori pro pecu
nia mutuata,ſeu numerata datū eſt inſolutū pignus , aut pigno-
ri ceſſū de p̄nti.ſiłe eſt cū nō eſt de p̄nti ceſſū,ſed cum ꝓmiſit de
bitorē cedere,vēdere,vel īſolutū dare; tn̄ pignus nō remanſiſſet
creditori,ſed forſan fideſuſſori debitoris,q voluit ſibi eſſe cautū
& ꝯſultū inq̃tū debitor pignus non lueret,& ēt pecuniā non ſol-
ueret,tn̄ non eſt pactū l.cōmiſſoriæ.nec ei ſiłe.l.fi.de ꝯ̃hen. emp.

ADDITIO.

a Iuramento. Vide quæ dixi poſt Bal.in d.l.inf.eo.

LEX II.

1 *Fideiuſſores,qui dantur timore imminentis euictionis,librari debent ſequu
ta victoria poſſeſſoris,*
2 *Pactum,quod prædium datum in dominium ſuccedat loco prædij quod du-
bitatur euinci,valet.*

SI fundi. Pactū,ꝙ ſi re vendita non euincatur,alias res ꝓ
ea obligata debitori reddat̄,eſt validū, & ſeruā
dū.h.d.iſta l.optime facit ad mām l.habitationū , §. fi. de peri. &
1 com.rei vē.No.† ex hac l.ꝙ fideiuſſores dati ꝑꝑ litem euictionis
imminentem debēt liberari ſecuta victoria poſſeſſionis. quod
eſt no.Ibi integrum reſpectu iſtius pacti de vendendo, vel ſi non
eſt tranſlatum, vel adiudicatum.Gl.q̃rit;emi rem,mota eſt mi-
hi queſtio rei,venditor dedit mihi pignori alium fundū hoc pa-
cto, ꝙ ſi ſuccumbā in illo,aliud prędium ſit meum loco primi,
2 an valeat iſtud †pactum? dic,ꝙ ſi ſm p̄diū eſt mihi datū pignori,
& non in dn̄io conditionali non valet pactum , ſed ſi eſſet datū
in dn̄io ꝯditionali,& ꝑmutatiuo,bene valeret, & iſta gl. eſt ſing.

LEX III.

1 *Lex quando aliquid ſtatuit prohibitiue,nullat nedum actus præſentes,ſed fu
turos.*
1 *Dominium quod alicui traditur duratum per triginta annos,intelligitur da
tum in perpetuum.*

a QUoties. Pactum a leg.cōmiſſoriæ eſt reprobatum in pi-
gnoribus,& habet locum hæc l.in præteritis &
futuris.h.d.ſm But.In tex.ibi,Reſpiret.i.quieſcat.re amiſſa.ideſt
non ſecutā. Laborat.laborat quis,qn̄ nō patitur cōtractum ini-
1 quum.Ibi,futura.no.† ꝙ quando lex loquitur prohibitiue,nō ſo
lum

ADDITIO.

a Pactum.Sed an tale pactum firmetur iurō.Dic ꝙ ſic.ut no.glo.in c.cum contingat
in gl.2.extra.an de iureiur.& Bar.in l.Seius,& Augerius,ff.ad l.Fal.c. pone,poteſt
a tali iuramento peti abſolutio.no.An.& Io.de Imo.poſt gl. in d.c.2. & Bar.ſup.l.
1.in fi.& de prædictis late per Bar.in l.ſi quis pro eo.verſ.quarto prohibetur, ff. de
fideiuſ.

lum actus præſentes prohibet,ſed futuros. Ad pręteritos aũt nõ
trahit,niſi expreſſe ꝯhat;vñ cũ ſtatutũ,ſeu cõſuetudo ceſſat tanq̃
illicitum non põt denuo ſtatui ꝑ leg.vel ꝑ conſuetudinẽ introdu
ci.de hoc per Cy.in l.dudũ,ſ.de ꝯhen.emp. per Bar. in l.cunctos
1 populos,& eſt gl.ord.quæ nõ eſt alibi,in Clemẽ.ſtatutũ.de elec.
in gl.conſuetudine.quod eſt.no.Ibi,amiſſa.quo ad op.ideſt non
q̃ſita gl.tenet,ꝙ pactũ leg.cõmiſſoriæ procedit.in mr̃monio, &
ſponſalibus.In gl.amiſſa ibi,non placet.& bñ. ſicut ergo põt pa-
ciſci cũ creditore,vt non poſſit conueniri niſi intra certum tp̃s,
ita & creditor põt paciſci cum debitore,vt nõ licet debitori ſol-
uere niſi poſt certũ tp̃s,ad hunc finem vt vel pignus retineat,vel
2 vt vſuræ currãt. Et ibi,alias videtur perpetua alienatio. No.† be-
ne,ꝙ qui tradit dñium alicui duraturum penes eum annos.30.
dr̃ alienare in perpetuum. Et ideo iſta gl.facit ꝯ determinationẽ
gl.in l.codicillis,§.inſtituto.ff.de leg. 2. quæ dicit, ꝙ locatio etiã
per mille annos,non eſt alienatio.pro quo facit.ff.loc.l. non ſo-
lũ & iſta gl.ibi reprobatur per Dy.& Bar.& gl. Io. And.in Cle.j.
de reb.eccle.non alie.& firmatur vt dictum eſt ſupra.

De exceptionibus,ſeu præſcriptionibus, Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Teſtator ex obligatione ſibi quæſita, vni ex hæredibus prouidere poteſt.*
1 *Soluentes ſunt ipſo iure liberati.*
3 *Soluens executori habenti ad hoc mandatũ a teſtatore, liberatur ipſo iure.*

Debitores. Scias ꝙ hæc rubrica habet duas par-
tes prima eſt de exceptionib⁹,& alte
ra de præſcriptionib. Et eſt vnum ſcriptum & ſignifi-
catum.p̃ſcriptio.n.ponitur prout ſumit cãm ex tpe,&
idẽ eſt quod exceptio.& h.d.iſta lex. Soluẽs habenti vtilẽ actio-
nem alio habẽte directã,ab vtili liberatur ipſo iure, ſed a directa
exceptionis ope.& obligatio diuidit̃ inter hæredes actiue & paſ-
1 ſiue pro portionibus hęreditarijs.h. d.† No.tex. cum gl. & forte
non inuenies alibi.& concludit Bu. ꝙ ſuper obligatione teſtato
ri q̃ſita,vt põt teſtator vni ex hr̃dib.prouidere, puta nomẽ præle
gãdo,vt hic, ſuper quærenda ex parte obligati.idem non ipſo iu-
re,ſed ope exceptionis.l.j.ff.de pac.ex parte vero obligationum
quærentis non poteſt vni prouideri in dãdo,ſed in faciendo ſic,
vt l.ꝯtinuus,§.fi.ff.de ver.ob.& iſta lex procedit hoc ordine,quia
Primo ponit q̃dã pręambula, ſcđo ordine decidit ea,de qbus q̃-
2 rit.ſcđa ibi,antiqua.i.per leg.12.tab.ſ.ſi vnus ex plu.hęr.l. 2.† Ibi,
eis hęredibus.l.quibusdam ex hæredibus.Ibi, quibus. ſ. ſolis. ad
ſcripſerat.i.diuiſerat.glo.notabiliter format duo ꝯria.Primũ eſt,
ꝙ ſoluentes ſint ipſo iure liberati qa ſoluerunt p̃legatarijs nomi
num,qui habẽt vtiles actiones.qui quidẽ p̃legatarij ſunt ex hoc
effecti creditores,ſed ſolutũ creditoribus liberat ipſo iure ſic ff.
a de pign.act.l.ſolutũ,§.ſolutã.*a* ergo ipſo iure eſt extincta obliga
tio.Rñ.q̃nq;in alicuius perſona reperit̃ vtilis actio,& in ꝑſona al
terius reperit̃ directa,ſicut hic pro portione cohæredũ,tunc vti-
li ipſo iure ſublata,remanet directa ope exceptionis elidẽda. Se-
cundo op.ſolutũ eſt alteri de voluntate creditoris viuẽtis, ſecus
3 ſi creditoris iã mortui.† Ex hoc ſeqt̃ur,ꝙ debitores ſoluẽtes exe-
cutori habenti ad hoc mãdatũ a teſtatore liberant̃ ipſo iure, ſed
ope exceptionis pñt dicere debitores,nolumus ſoluere,niſi con
ſentiat hęres,qđ no.vñ dũ dicit gl.ibi.Sed certe nõ eſt ita,dic,iſta
ſolo eſt bona.ex qua habes,ꝙ licet legatarius nouus hẽat actio-
nem vtilẽ ꝯ debitorem,tñ debitor ei ſoluendo nõ liberat̃ niſi ab
illa vtili,nõ aũt a directa,qua tenebat̃ defuncto, & tranſlata ĩ hæ
redẽ,& iſtud nõ hẽs ex prima op. Tertio op.ꝙ teſtator nõ põt ꝓ-
uidere vni hr̃di in dando.alle.l.ꝯtinuus,§.fi.de verb.obl. Sol. ve-
rũ eſt circa actionem directã,& per viam verborum directorũ,
& in ſtipulante in alterum hæredem.ſecus ſi per viam ceſſionis,
vel prælegationis,vt hic. Tene menti.dum dicit glo.ibi, vel illud
de rigore.ſed hęc eſt falſa,vnde tene præcedentem.

ADDITIO.

a §.Solutam Facit quod ibi not.per Bar.in §.ſolutam.

LEX II.

1 *Libellus ,dico rem ad me pertinere,quid complectatur.*

Pro portione. Licet vnus ex fratribus ſuccumbat in
iudicio,nõ ꝑiudicat alteri fratri.h.d.ha
buiſtis ſ.quib.res iu.nõ no.l.j.per totũ. Vel ſic. Rõ ſanguinis vel
coniunctionis,non operat̃ ad præiudicium extendendum a per-
ſona vnius in alterum.Et hic ponitur rõ,quare res iu.inter alios
alijs non noceat,quia inter quos non eſt cognitum,ſnĩa non po
teſt extendere ſuum robur.vide de exce.rei iud.l.cum quæritur.
1 Ibi,dicis.† No.libellum hũc,dico rẽ ad me pertinere,de quo no.
ff.de iud.l.ſi quis intẽtione.gl.in l.3. vbi Bar. ff. de verb. ſig. & eſt
libellus generalis oẽs cauſas dominij complectens,& ẽt cõple-
ctitur public.vt no.in p̃alle.l.ſi qs.Succeſſoribus. ſ. vniuerſalibus
ad ipſam rẽ,vt ff.de pig.l.ſi ſuperatus ergo requiruntur duo.ſ.ꝙ
ſit cognitũ & pronunciatum.imo tria ſ̃m gl.ſed non eſt verũ.Su
per eadẽ re.hic eſt alia ratio,quare ſnĩa nõ obſtat, quia nõ eſt la
ta primo ſuper eadem re,nam hic quælibet pars tenet locum rei
per ſe.& ideo gl.dicit,imo tria &c.No.ꝙ ad hoc vt obſtet exce-
ptio rei iud.requiritur,ꝙ ſit cognitum,ſecundo, ꝙ ſit pronun-
ciatum,tertio,ꝙ de eadem re ſit pronunciatum,ſed hic nõ erat
cognitum,nec pronunciatum cum iſto , nec de eadem re erat
pronunciatum,quia non cum ea parte,de qua quæritur.

LEX III.

1 *Dolus dãs cãm diſtractui obligationis bonæ fidei,nõ irritat illũ ipſo iure.*
2 *Fiduciarius omnis tutor,eſt legitimus.*
3 *Liberatio generalis,dolum non inducit.*

Aduerſus. Dolus cõmiſſus ĩ liberatione adminiſtratio-
nis , vel in ipſa adminiſttatione ſ̃m ſcđam le-
ctu. reddit pactũ liberatoriũ ope exceptionis inutile.h. d. Vł ſic,
Exceptio pacti dolo q̃ſiti elicit̃ replicatiõe doli . Vel ſic, Gñalis
1 qetatio ab ignorante facta,non porrigit̃ ad geſta ꝑ dolũ.h.d.†Et
ſic vr̃ hic caſus , ꝙ dolus dãs cãm diſtractui oblõnis bonæ fidei
non irritat illũ ipſo iure.In ꝯriũ tñ eſt tex.& ibi no.in gloſ.in l.&
elegãter,§.nõ ſolũ,ff.de dolo.Nã ſicut dolus dãs cãm ꝯ̃ctui red
a dit ꝯ̃ctũ ipſo iure nullũ, ſic ẽt in diſtractu *a* ſuꝑ eod.Nõ ob.hæc
lex,qa hic loqt̃ur de replicatione doli , ꝯcurrẽte tñ quacunque
alia replicatione iuramẽti, vel facti,qđ tene menti.& Vide ple-
nius in l.Aurelius,§.Caius,ff.de lib.le.ff.de pac.l.tres fr̃es.& ſup.
de trãſa.l.actione.dic,vt ibi.Adde qđ no.in l.de tutela.ſ.de ĩteg.
2 reſ.vbi oĩno viđas.In gl.in ver.legitimũ.no.hãc gl.ꝙ†oĩs fiducia
rius eſt ltĩmus.Cy.h.d.& hoc sõniauit gl.& bñ. Si.n.duo fr̃es am
bo erãt ĩ ptãte pr̃is tpe mortis ei⁹,vnus erat ĩpubes, alter maior,
eſt inter iſtos ius agnationis,& iõ ius ltĩmarũ tutelarũ,& hr̃dita
tũ,vt hic.ſed ſi frater maior fuiſſet emancipatus,agnatio fuiſſet
diſſoluta ĩter eos ꝑ emãcipationẽ,& iõ ñ hẽt locũ tutela ltĩma,
ſed fiduciaria.Et ita loquit̃ Inſt.de fidu.tut.& ſ. de le.tu.l.fr̃.Nõ
ob.ꝙ hodie ſit ſublata dr̃ia emãcipationis & pr̃ię ptãtis, tñ non
erit frater fr̃is factus ltĩmus tutor ex l.12.tab.ſed ex ꝯſtõnib⁹ no
uis,ꝑ quas eſt ſublata dicta dr̃ia,vt no.in d.l.fi.In gl.in ver.pacti,
ibi,§.illud.Sol.ibi fuit ſpãlis remiſſio doli futuri,q̃ non tenet,hic
fuit gñalis quietatio,ſ̃m hãc l.q̃ non porrigit̃ ad doloſe geſta,qa
nõ vr̃ agitatũ in eis in gñe vel in ſpecie.Ibi expertus non es,qa ſi
alias eſſes expertus,& ſuccubuiſſes, obſtaret tibi exceptio rei iu-
dic.vide qđ no.gl.in l.j.§.qd ergo,ff.de cõtr.iud.tut.& ꝑ Doc.in
3 auth.ſacra puberũ.dixi in feu.de pace iur.fir.c.j.§.itẽ ſacra. † In
ea.ſ.refutatione,ſ̃m primã lecturã. Vel.i.adminiſtatione,ſ̃m ſe
cũdã,nã gñalis liberatio nõ includit dolũ,de quo nõ eſt cogita-
tũ.ff.de pac.l.tres fr̃es. Admiſſũ.i.ꝯmiſſũ. Facit.i.roborat & ad-
iuuat.vide Bar.in alle.l. Aurel.§.Caius.ubi ponit totã illã mãm.

ADDITIO.

a P.D. Diſtractu cum contractus & diſtractus eiuſdem naturę ſint,ut notat,& tra-
dit.Barto.in l.& ideo,ff.de cond.fur. Et ideo ſi contractus bonæ ſit fidei,& diſtra-
ctus quoque bonæ fidei erit ſecundum Bar.in l.ab emptione,ff.de pac.& iſtum in
l.j.§.j.quando liceat ab emp.diſced.Eandemque ſolennitatem,quam & contra-
ctus deſiderat,ut in authen. contra,C.de repud.quod tradit & no. Alexan.in l.cẽ
teſimis,§.fin ad fi.de ver.obl & Bart,in l.quod iuſſit,de re iud.Quando aũt dolus
contractui cauſam dare,aut in ipſum incidere dicatur,plene declarat Pet.de Anc.
in c.cum dilecti,ver.reſtat modo,de emp.& uend.

LEX IIII.

1 *Defenſio peremptorij poteſt obijci uſque ad litis conteſtationem.*

Cum nondum. Diuturnus iudicij tractatus perẽ-
ptorias nõ excludit, ſed exceptio
1 rei finitæ ſic. h. d. Vel ſic, Defenſio † peremptorij obiici poteſt
vſquę ad lit.conteſt.h.d.cum gl.de quo in l.peremptorias,ſupra
ſent.reſcin.non poſ.& l.exceptionem.ſ de prob.

LEX V.

1 *Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus.*
2 *Beneficium conſequitur, qui incontinenti recuperat.*

Licet. Quæ annua ſunt ad agẽdũ,ſunt ꝑpetua ad excipien
dũ.h.d. Et caſus ponit̃ diuerſimode in gloſ.Quid de
replicationibus?Dic, ꝙ ſunt tꝑeles, q̃ ſequuntur actionũ nãm ,
a de qbus hic ꝑ Cy duplicationes *a* aũt ꝑpetuæ, quare ſequuntur
exceptionũ nãm,cũ ꝓponũtur,& gñaliter collige, ꝙ oĩs defen-
ſio,qua reus utitur,quocũq;noĩe nuncupetur,de ſui natura per
petua eſt,& replicationes quocunq.noĩe nũcupent̃, veniunt in
auxiliũ actionis,& iõ non durãt plus , q̃ durat ipſum ius agendi
& gl.narrat hic poſitiones caſus,tene vltimã,q̃ eſt ibi,vel dic,qđ
1 diect⁹.& eã approbat Iac.But.ultra oẽs. † Ex quo habes caſum
limitãtem regulam illam,quod ſpoliatus debet ante omnia re
ſtitui,quia illud eſt verum,niſi ſupplicatio eſſet facta per iam ſpo
liatum,qui poterat agere interdicto vnde vi contra nouiter ſpo-
liantem,ſi non eſſet elapſus annus:vnde licet lapſus anni pręclu
ſerit viam agendi,non tamen præcludit viam excipiendi,& iſte
2 eſt verus intellectus huius l.† In gl.in ver.interdictum.ibi,conue
b niatur,iſta litera præſupponit,quod incontinenti recuperans,ni
hilominus ſit ꝯſecutus benef. l. ſi qs in tãtã. Qđ iure exceptionis
poſſit ꝯſequi,qđ expulſus perdat dñiũ.tñ gl. nõ ſtat in iſta lec.vi
de quod no.in l.q poſſeſſionẽ,ff.de vi, & vi ar. & ibi dixi. tamen
iſta caſus poſitio non placuit Io. And. & bñ,qa expulſus incon-
tinenti

ADDITIONES.

a Duplicationes. Vide in l.exceptionem, ff.de except.
b Præſupponit. Vide in l.ſi quis in tantam,ſupra unde ui,Barto. hic, & melius Bald.
in fi.per iſtam gloſ.

tinenti recuperans,non tenetur interdicto.fingitur.n.nunquam expulſus.vnde non pōt conueniri de iure,ſed inquātum mater, bñ pōt hęc lec.ſuſtineri.Quidam Moderni dñt,quod reprobatio Ioan.non valet,qa non loqtur hic de interdicto.ſeu de rei vend. excludenda perpetuo rōne violentiæ.& ibi, pone ergo,iſta poſi-
a tio eſt Ioan.a & ſapit diuinationē,& nō aptatur lec. tñ in primo exēplo eſt vnum multum notabile.præſupponitur.n.ꝙ interdictū vnde vi pōt cedi,qđ non eſt.ad hoc facit, neqđ in loco pub. l.2.§.idem Nerua.Recuperare.ſ.de ſecunda deiectione. Si tu ex pulſus ageres ꝯ me,ageret tm̄ intra annum. Ibi,tertij.hæc lec.eſt multū ſuſtentabilis, & eā approbat But. ſi ex prima expulſione res peruenit ad violentum,& ex ſecunda expulſione res non per uenit ad ſm expellentē; ſi poſtea reperit, poſſeſſio penes primū & conuenitur,habet ius excipiendi,ꝗ ſcda violētia abſorbet pri mā:ꝟ.ad leg.Iul.de vi.l.ſi qs ad ſe fundum,ꝙ ius excipiendi ſcda violentia eſt perpetuum, licet ius agendi eſſet annale: quia res non peruenit ad eum.& ibi,& alij.Sed hęc eſt falſa,qa ſi violentus poſſidet,perpetuo tenetur.Item ad oīa,ꝗ ꝑuenerunt ad violentum,pōt agi perpetuo, & ibi.Vel dic qđ deiectus, hoc placet Iac.Bu.qa non pōt agere vti poſ.q vt poſſidet ab aduerſario, de qua vi pōt excipi perpetuo.h.d.iſta l.ſm Inn.in ca. veniens.extra de præſcr.dic,ꝙ de tali vi pōt excipi vſq;ad li.cōt.& male ſecūdū Bar.in l.j.& l.ſi duo,ff.vti poſ.& tunc bñ ſtat,ꝙ iſta l.limitat illam ſm ꝙ ſpoliatus eſt ante oīa reſtituēdus;ergo exceptio ex vi eſt ꝑ petua.hoc eſt verū,ꝙ ius excipiendi cauſatū a mera æqtate eſt ꝑ petuū, & ita intelli l.pure.§.fi.hic alle.Sed ſi non cauſatur a me ra æqtate.Si in eo ēt ꝙ reo ꝯpetit ius agendi,tunc ius excipiendi durat tāto tpe quāto ius agendi,& iō tanto tpe datur excipiēdi ptās,quanto tpe durat ius agēdi,& non vltra.Butr. Et concluſiue dicas,ꝙ in hac lege ſunt duo ſingularia; ꝙ expulſus incontinenti ēt recuperās,non ꝑdit bñficium ſibi qſitum ex l. ſi quis in tantā.ſm primā lec.Itē,ꝙ interdictū vñ vi, pōt cedi, & reſpectu poſſeſſionis damnorū & intereſſe, & hoc in ſcda lec.& ſp hic ꝑmitte,ꝙ de poſſeſſione,ꝗ prouenit a violentia, non datur interdictū poſt annū vtilem,ſed ſi prouenit,durat perpetuum perpetuo.ſed ſi eſt reuerſa ad expulſum ceſſat interdictum, ſed ſi expulſus ꝯuenitur,exceptio ſua nō ceſſat,ſed imo datur perpetuo.

ADDITIO.

a Eſt Io.uide quæ dixi poſt Bar.in l.cum fundum,ff.de ui & ui ar.Bal.in fi.huius l.

LEX VI.

1 *Exceptio ſicut eſt perpetua,ita & replicatio.*

Si pactum. Replicatio, & duplicatio nō expirāt tpe.h.d.Gl.ponit caſum tripſr.Cy. tñ ponit lectu. Bu.ꝑprima lec.ſic procedit.Debitori dolo rei factum eſt pactū de
1 non petendo;petitur debitum,excipitur de pacto, ſicut † exceptio eſt perpetua,ita eſt replicatio ꝯtūm. ſed huic lec. ob. quia replicatio eſt actionis acceſſio,ſe actio pręſcribitur, ergo, & replicatio. Rñ.ꝙ olim non præſcribebatur actioni,imo erant perpetuæ actiones; hodie ſunt limitatæ, durant replicationes. Tu dic,ꝙ aut loquitur ſm naturam replicationis,& eſt perpetua, ꝗ per interruptionem ſemper viuit. licet olim nunquam fuerit oppoſita, ſed prout replicatio inheret actioni, ſi actio eſt ſopita, non hēt locum replicatio nō ex natura replicationis,ſed ex natura coherentiæ.qđ eſt ſubtile. Scđo modo legitur in duplicatione,pactum de non petendo fuit factū bona fide,pactū de petendo mala fide,ſi excipitur de primo,& replicatur de ſcđo, duplicatur de dolo,& iſta duplicatio eſt perpetua; vnde ſicut ius excipiendi eſt perpetuum,ſic ius duplicādi. qđ eſt no. dignū. Tertio legitur ꝑ Ioan.in pactis bona fide interpoſitis; & primo fuit pactū de non petendo.ſcđo fuit. int rpoſitum de petendo, ex iſto pacto replicatur perpetuo.adde ēt,ꝙ tanquam recognitio debiti interrumpit præſcriptionem, vt de præſc.30. anno. l. cum notiſſimi. dic, vt no.ff.de ſol.l.cum quis, §. ſi quis, pro eo. expone id eſt ſuper exceptione ad duplicationem. Et dum dicit textus replicare.ideſt duplicare.igitur lec.But.eſt plana.

LEX XII.

1 *Refutatio generalis per ſpecialem ſatiſfactionem reſtringitur.*

1 Si ex maiore. † Refutatio gn̄alis ꝑ ſpālem ſatiſfactionem reſtringit.h.d. Quod dic plene no. ff.de pactis,l.emptor,§. Lucius,& de iſto pacto gn̄ali gratuito de non petendo,no. in l. Aurelius,§. Caio, ff.de li. leg. De non gratuito vero nota in l. cum tutoribus, ff.de tranſ. de pacto autem, an tranſactio doloſi ignoranter ēt per dolum aduerſarij; dic vt in l.qui Romæ,§.duo fratres,ff de ver.ob. glo. facit op.quæ non obſt.quia ibi lex præſumit,quia creditor ibi impetrauit a iudice. vt res debitoris inſolutum daretur. vnde licet valeat, a modo ꝯ debitorem no pōt hri recurſus.Ibi,pacti,ſ.gñalis erat quo ad verba,tñ reſtringitur per cauſam, ſ. de tranſ.l.ſi de certa.Ibi, intentionem,i.in petitionem reſidui, quod nō eſt ſolutum.

LEX VIII.

1 *Exceptio peremptoria poteſt opponi,quandocunque ante ſententiam.*

1 Præſcriptionem. † Exceptio peremptoria pōt opponi qn̄cunq; priuſquam ferat

a ſn̄ia diffinitiua.h.d.hoc intellige niſi terminus a cauſa cognita ſit reſtrictus per iudicem,vt not.extra de excep.c.paſtoralis,& per, Dy.in c.indultum,de reg.iur.lib. 6.per Cy.& per Doc.in l.ſi eaꝟ.qui.ac.non poſ.ꝑ Bar.in l.mancipiorū,de op.le.ſi fuerit proteſtatus,ꝓt opponere eā qn̄cunq;dilatoria ēt exceptio pōt oppo ni tm̄ vſq;ad lit.cont.auth.offeratur.prudentius eſt tñ eam o bi cere incontinenti.ꝑ per eam proteſtari, ꝙ per nullum actu m quem facit,vel faceret in futurum, intenderet conſentire vt in iudicem cōpetentem,niſi de iure teneretur.& ita,& non aliter practicatur,vt ſingulariter dicit Inno.extra de elec.Cumana.

ADDITIO.

a And.Barb.Intellige,niſi terminus.No. ꝙ iudex pōt apponere terminū ad peremptorias opponendas.Idem ſequitur Raph.in l.iudices,ſup.de iud.Ang.in l.peremptorias,ſup.ſent.reſcin.non poſ.Bar.in l.2.ff.de re iud.Inn.in c.paſtoralis,de exce. Dy.in c.indultū,de reg.iu.in 6.uide de exce.ſup.in l.pe.ſuper gl.in uer.dilatoriam, ubi tenui contra.& alle.in gl.d.c.paſtoralis,& c.exceptionem eo.tit.uide oīno.

LEX IX.

1 *Negare & excipere quis poteſt.*
2 *Intentionem ſuam quis monſtrare debet.*
3 *Confeſſio facta in iudicio,an aliquid operetur.*
4 *Negatio primo eſt facienda deinde eſt opponenda.*
5 *Conditio liquidari debet cum deducitur aliquid conditionale in iudicio.*
6 *Debitor non tenetur reſpondere certo modo;tamen ſi datur terminus, tenetur deliberate reſpondere.*

Si quidem. Iſta eſt difficilis lex,& quaſi difficilior,in mā,nec reperitur vtilior iſta.Si reus ē certus,ꝙ actor non pōt probare,dēt denegare,non excipere, ſed ſi dubitatur,pōt vtrunq;cumulare,ſ.negando,& ſi probetur exci-
a piendo.h.d.iſta lex innuit in 2.rñ.ꝙ ex certa ſcīa a negans veritatem præciſe,non pōt poſtea excipere,ſecus ſi dubitat, & eſt opi. Archi.de quo per Io.An.in c.cum uenerabilis.extra de except. Neceſſaria eſt.ut hic, & in l.fi.de rei ven. l.actore nō ꝓbāte,reus
b abſoluit.Defenſio innuit, ꝙ pciſa negatio b nō dr̄ proprie defenſio,ſed negatio eſt.ita gl.ſentit in l.nā, & poſtea in princ.ff.de iureiu.ꝓſuppoſita rñſione,apparet,ꝙ hęc l.dt ꝙ dixi;nam oportet ꝙ rñdeat libello, & rñdēdo oportet eū negare,ſi non uult ſuccūbere.ibi,de hac tm̄.ſ.exceptione Agi.i. diſcuti. Nā ſi tertiū rñſū. ibi,intentione.ſed agentis.Habita,oportet rñdere libello, & nihilominus excipere. Huic.ſ.exceptioni.ibi mōſtrari.i.ea ꝓbari ꝯuenit fundata intētione actoris,non ante. No.ꝑ hanc leg.īſtrui
1 reos in exceptionib. opponēdis.† Not.2.quē poſſe negare & excipere.Tertio not.ordinē circa probōnem,primo.n.dēt fundare intentionē ſuā actor,& ſi nō fundat,nō expedit reo ꝓbare, ēt ſi ꝓpoſuerit exceptionē.Si actor ꝓbat actionē,neceſſe ē ꝙ reus ſi vult vincere, ꝓbet defenſionē vel exceptionē.Itē no.ibi,nu lla tibi defenſio,ꝙ vera negatio non dr̄ defenſio.Iō ſi ſtatutū dt,qđ non audiantur defenſiones bānitorū; intelligitur de defenſionibus,in qb.reus oneratur onere ꝓbandi,& nō de ſimplici & mera negōne.& de mā vide per Bar.in l.non utiq;,ff.de excep.ī gl. in ver.ꝓbauerit.ibi,at q ſemel.iſtud idē repetit in l.q exce.ſup.de prob.& ita dt glo.ꝙ ꝓbatio fit ꝑ inſtra; & hoc clarum,qa inſtra pn̄t produci poſt didicita teſtificata,qa nullus eſt timor ſubōrdinationis,vt no.in l.officiū, ff.de rei vē. quinimo pn̄t ꝓduci vſq; ad ꝯclōnē in cā,vt c.cum Io.Heremita.de fide inſtr.Sed iſta ſn̄ia non eſt vēris,ſed tex.vr̄iter loquitur de quolibet gn̄e probationū tam teſtium,ꝗ inſtrorum, ꝙ alterius cuiuſcunque gn̄is.Et not. in gl.in l.admonendi.ſm lec.Cy.ff.de iureiu.& eſt tex.in c.cum
2 dilectus,de fide inſtru.Dic ergo, † ꝙ reus dēt monſtrare intentionē ſuam,poſtq̄ actor probauit id, quod aſſeuerat. tñ ſua probatio non eſt manifeſta,qa ſuæ ꝓbationes non ſunt publicate īcontinenti,ergo cum actor teſtes ſuos induxit, & examinari fecit,reus ſuos teſtes inducere & examinari facere pōt ante publicationem ꝓceſſus. Si. n. actor nullas probationes induceret, ad quid eſſet neceſſe reum fatigari onere probandi?Certe eſſet in uanum,vt in l.qui accuſare,C.de eden.& ad euitandum omnē circuitum eſt practica,quod tam actori,quam reo datur terminus ad probandum coniunctim, vnde actor ſuos teſtes inducit, & reus eodem tempore ſuos,vt per Inn.in c.prout,de do.& cont. quod no.Sequitur gl.magna,qa prima pars tractat de reſpōſione rei,ideo prima gl.diſputat de reſponſione rei,& quærit de tali
3 quæſtione. † Actor ponit c in cauſa,quod reus promiſit ſibi de-
c cem, Reſpondet reus vno contex. verborum,confiteor promiſiſſe,ſi nauis ex Aſia venerit, ſed forte ſubmergetur, non aliter, nec alio modo. Quæritur ſi ille reus non probat conditionem,vtrum ex confeſſione poteſt cōdemnari,quaſi pure ꝯfeſſus ſan vero ſi aliud non probauit, debeat abſolui? & arguit primo. Nam duo vr̄ confeſſus eſſe,uidelicet promiſiſſe, & ſub condōne promiſiſſe. ex primo capite, tanꝗ ꝯfeſſus dēt condemnari. & ſuper hoc glo.aſſignat alias notabiles rōnes. Sed in ꝯrium videtur, qđ iſte nō ꝯfitetur illud,ꝙ petitur arg.ff.de verb.obl.l.j.§.cum adijcit.

ADDITIONES.

a Quod ex certa ſcientia.Facit ad no.per Bar.in authen.contra qui propriam,ſup.de non num.pec.
b Præciſa negatio. Vide Bal.in l.j.ꝟ.qui ac.non poſ.& inf.px.in uer.itē no.ibi,nulla.
c Actor ponit. Vide de his Bar.in c.denique,quæ fuit prima cauſa bene amitten.

Bald.ad poſter.lib.Cod. V

cit.igitur ex tali ꝯfeſſione non dãnatur & hoc probat gl.multis
alijs notabib.rõnibus.de mã s̃.de do.ante nup.l.2.ꝑ glo.& Cyn.
in l.1.in xj.q.s̃.de ꝯfeſ.ꝑ Barto.in l.Aurelius,§.fi.de lib.leg.finał'r
gl.ꝯcludit,reũ ex iſta ꝯfeſſione dãnandum,q̃ vide ibi, non alio
mõ.No.gl.q̃ non eſt alibi in hoc, & quotidie practicatur ꝙ ſi in
terrogatus in iudicio dicet, cõfiteor hoc mõ,non aliter vel alio
mõ,importat ac ſi nõ eſſet facta ꝯfeſſio,niſi ſm̃ illũ modũ qđ po
ſitioni r̃ndeat.tñ illa verba opant̃ re vera,& not.glo.ibi vel non
adijciens.Cũ.n.interrogatus ſuã r̃nſionẽ modificauerit abſque
mõ illo,negat interrogata vera eſſe;& iõ non eſt neceſſe,ꝙ talia
verba apponant̃,ad cautelã tñ quotidie apponunt̃, vt vbicunq;
facta eſt talis ꝓteſtatio,non aliter, vel alio mõ,ex cõfeſſione tali
reus põt minime cõdẽnari.niſi aliud ꝓbet̃.Ibi,ſed ſi apparuerit.
4 †No.iſtã a r̃nſionẽ & iſtã cautelã,ꝑmiſſa negatione. & hoc con-
a ſilio ſp vtunt̃ Aduocati,qa primo negãt,deinde ſub conditione
exceptionẽ opponũt.Sic & in criminali reus r̃ndet,ꝙ non fecit,
& inq̃tũ appareat me feciſſe,dico ꝙ feci ob meã defenſionẽ, &
eſt tutus modus r̃ndendi.Sed in qbuſdã locis vt Peruſij,non ad-
mittit̃ talis r̃nſio,ſed dẽt ſimpł'r cõfiteri,aut negari.Si ergo accu
ſatus negat malũ,qd dices?qa nõ fuit admiſſus ad r̃ndendũ con
dõnaliter obſtãte ſtatuto,an poſtq̃ fuerit conuictus, poſſit obij-
cere ꝙ fecit ad ſui defenſionem?Dic ꝙ ſic,vt vitet pęnas malefi-
cij,ſed non gaudebit bñficio confeſſionis, cũ negauerit, de quo
ꝑ Dy.& Bar.in auth.ꝯ qui propriam,de non nu.pe.Item nõ eui-
tabit pęnam negationis,ſi qua imponitur neganti,vt not.Barto.
vbi s̃.facit l.cum de indebito,ff.de prob.Illa auth.ꝯ q propriam,
vr̃ ꝯ,cum đt.ꝙ probatio ſołonis non prodeſt. ſed certe illud eſt
inductũ in pęnã negantis ſcripturã propriam .bene dixit,ꝙ non
euitat negationis pęnã.& iõ ſi ſtatutum diceret qđ maleficio ne
gato,& facta probatione de eo,reus non poſſit ad ꝯfeſſionis be-
neficium cõualere, certe hoc caſu non poterit ꝯfiteri, & proba
re ꝙ ad ſuam defenſionẽ fecit, & ita niſi probetur factũ pactũ,
condẽnetur.optime đt, qa pactũ allegatur factum ex ĩteruallo,
& ſic poſt actionis ortũ; merito reus dẽt ſuam exceptionẽ ꝓba-
re,qa actoris intentio eſt fundata,qđ not.& ibi,ſtamus dicto &
in hoc nõ credo gl.verã,qa in libello ſtamus dicto,nõ confeſſio
ni.ff.de ver.ob.l.inter ſtipulantẽ. ibi loquitur de verbis prolatis ĩ
b libello:ſed qñ b verba ꝓferuntur in ꝯfeſſione,reus p̃t eam decla-
5 rare,licet non perimere.extra de act.c.cum dilecti.†Ibi, extitiſ-
c ſe,no.ꝙ c cum aliqd condõnale deducitur in iudcio,dẽt condõ
liquidari.ad hoc de ver.ob.l.ſed ſi.vbi eſt caſus ſingularis.& pro
bat̃ multis alijs ll. & rõnib. & iõ inſtr̃m condõnale non mere-
ret̃ executionẽ,quia oportet fieri iſtã ęqparationem,& eſt vera
ꝯparatio.Tertio no.rõnem pro intellectu l.Celſus .q̃ đt,ꝙ duo
ſunt p̃cepta,qa non eſt verum ꝓ indiuiſibilibus,puta indiuiſibili
confeſſione.ibi.n.iõ ſunt duo p̃cepta,qa non veniunt ex eadẽ cã
nõ debitũ ſolui,venit ex cã ueteri:ſed dies adijci uenit ex ſcĩa,ꝙ
eſt ſubtile.Et ſic aliud,qa condõ venit ad impediendũ natiuita-
tẽ,ſed iſtæ aliæ veniũt ad eam,q̃ ſupponitur nata. Nõ confiteor.
nota valde.ille ergo qui conditionaliter confitetur actionem na
tam,non confitetur eam,imo eam natam diffitetur. Not.valde
pro eo,quod dixi de inſtrumentis conditionalibus.Videtur ineſ
ſe,quia habent qualificare, & eſt qualitas cohærens ſubiecto,a-
lias facto,& inſeparabilis ab eo, ff. de cond.& dem.l.cum tale.§.
fi.Ibi,Et maxime no.iſtud verbum, & not. optimam practicam
de nouo.Iſta gl.innuit,quod ſi in libello puro reſpondeatur con
ditionaliter,non ſit facta lit.cont.Sed de nouo eſt reſpondendũ,
quod eſt notandum.Ibi,poſt modicum,tamen non in cohæren
6 tia r̃nſionis primæ,& no.gl.aureã.†Item gl. d colligit quod dubi
d tans e nõ tenet̃ r̃ndere certo mõ:tñ ſi datur terminus ad r̃nden-
e dũ,& deliberate,tũc cogitur r̃ndere.Ibi,patris.no.iſtã dictionem
ꝙ licet pr̃ & filius ſint eadẽ pſona,tñ ſcĩa pr̃is non eſt ſcĩa filij. Et
ideo hẽt filius iuſtam cãm dubitandi, tñ ſi põt deliberare, debet
dari terminus ad deliberandum & r̃ndendũ,dic vt no.de diuor.
c.ex literis,vbi eſt gl.no. & ſingularis quod dato illo termino ad
f deliberandum,cum r̃ndetur, r̃ndens nunquam poteſt variare,f
nec dicere ſuam r̃nſionem erroneam.ibi,Itẽ & collige ad mãm
poſitionum,ꝙ qs debeat interrogari & r̃ndere,vt ſit litium finis,
ut in Cle.ſępe,de ver.ſig.in ver,interrogabit.

ADDITIONES

a No,iſtam.Vide Bal.in l.1.ſup.de confeſſ.
b Sed quando.Vide Barto.in l.inter ſtipulantem,§.1.in uerſi.uenditio,ff.de uer.obl. et in l.ſi quis intentione ambigua,de iud.
c No.quod inſtrumenta conditionalia non merentur executionem.uide no.per Bal. in l.teſtamenti in fi.ſup.de teſt.mi.et Bar.in repet.l.3.in 3.q.ſup.de pig.
d And.Barb.Item glo.No.ſingulariter,quod dato termino ad reſpondendum delibe rate.ſi reſpondetur,non habet locum uariatio.uide Bal.in l.cum precum.ſupra de liber.cauſa.
e Dubitans. Vide Bar,hic,et l.2.§.quod obſeruari ſup. de iur. cal.
f Variare. Vide Bal.in l.cum precum,ſup.de lib.cau.

LEX X.

1 *Exceptio ſicut iuuat reum,ita replicatio actorem.*
2 *Exceptio differt a defenſione,quia exceutio nullam reddit actionem per oppoſitionem,defenſio autem annullat intentionem agentis ipſo iure.*

1 Non exceptionibus. †Sicut reus iuuat̃ exce-
ptionibus,actor replica
2 tionibus,h.d.muniãt.i.corroborẽt,s̃.de edẽ.l.fi.& q̃ † ſit dr̃ia in-
ter exceptionẽ,& defenſionẽ,vide gl.in c.j.extra,de lit.cõt. in vj.
vbi dicit gl.ꝙ exceptio eſt.q̃ nullã reddidit actionem per oppoſi-
tionẽ.Sed defenſio dr̃,q̃ annullat ipſo iure intentionem agentis.

LEX XI.

1 *Defenſio rei competit fideiuſſori.*
2 *Defenſio rei non competit fideiuſſori, quando per ſtatus mutationem ſe redemit ab obligatione,& ratio.*
3 *Status tam in contractibus, quam iudicijs eſt conſiderandus,& an per mutationem ſtatus actio ſit extincta.*

1 Defenſiones. † Defenſio rei cõpetit fideiuſſori, † niſi
2 reus redimatur ab obligatione ꝑ mu-
tationem ſtatus.h.d.Ratio,quia tunc obligatio principalis tranſ-
fertur in fiſcum:& ideo durat acceſſoria,ſed quãdo punit̃. prin-
cipalis,non poteſt durare acceſſoria.de quo vide not. per gloſ.&
Doc.in l.ſi deceſſerit,ff.qui ſatiſ.cog. & l. ſi vero. quia non eſt de
portatus,nec bona confiſcata, & ideo tutus eſt exceptione forte
per pactum.In gl.ap interceſſores.ibi,l.quod dictum.Sol. ibi pa-
ctum fuit perſonale,& per cõſequens exceptio cohærebat perſo
3 nę nõ rei:ergo &c.vt ff.eo.l.exceptiones. & in gl. p̃cedenti.† In-
gl.in ver.ſtatu.ibi,circa iudicia ſic.non eſt verum,quia tam in ꝯ-
ctibus quam in iudicijs ſolum hoc eſt conſiderandũ.an per mu-
tationem ſtatus ſit actio extincta, & tunc fideiuſſor omnino iu-
uetur,aut non eſt extincta,ſed in alium trãslata, quia reus eſt de
portatus & bona ſũt publicata,& ſic oẽs actiones actiuæ & paſ-
ſiue trãferuntur in fiſcum, & etiam fideiuſſori nõ competit ius
excipiendi illam exceptionẽ,quanti poterat ipſe reus, qa libera
tur per deportationem, ſeu obligationẽ exempto. qđ eſt verius.

LEX XII.

1 *Defenſio præpoſtera debet repelli.*

Si quis. Punitur temerarius Aduocatus,qui patrocinium
præſtat,de exceptione p̃poſtera. h. d. exercere pa-
trocinãdo,qa nõ eſt Aduocati excipere,ſed patrocinari. innuit,
1 ꝙ Aduocatus poſſit excipere p̃poſtera.† Not.ꝙ p̃poſtera defen-
ſio debet repelli,ſicut dicimus de actione præpoſtera p̃termiſſa
ſcilicet ignorãtia ſua.ſcilicet ꝙ credebat dilatoriã proponi poſ-
ſe poſt lit. cont. & ita eam oppoſuit.ſed iudex ꝑ interlocutoriã
pronunciauit, non obſtante hoc, ille Aduocatus imperitus per
tinaciter inſiſtebat contra iuris diſpoſitionẽ qui plerunque,mo-
riunt̃ ſine lingua,vt no.inſt.qui.nõ eſt ꝑ.fa.teſtam. §. itẽ ſurdus.

LEX XIII.

1 *Exceptio Iudicis incompetentis,ante litem conteſtatam eſt opponenda.*
2 *Exceptio feriarum,& aliæ ſimiles, ante litem conteſtatam eſt opponenda.*
3 *Aduocatus dẽt eſſe cautus,cum perſona coram Iudice incompetenti citatur quod proteſtetur ſe per nullum actum conſentire.*

1 Præſcriptiones. † Exceptio iudicis a incompetentis
a ante lit.cont. debet opponi. Vel ſic.
Declaratoriã iuriſdictionis dẽt ante li. cont. opponi, & termina
ri.hoc eſt verum, niſi eſſet declinatoria,quę redderet iudiciũ re-
tro ipſo iure nullum:quia prætendens iuriſdictionem non erat
iuriſdictione munitus, qa iſta poteſt quandocunq; opponi. iſta
eſt gloſ.ſin. & quę non eſt alibi,in Cle.vna,de ſeque.poſ.& fruc.
& dixi s̃.de iu.& fa.ign.Itẽ in declinatoria clerici in foro ſęcula-
ri ſiſtẽtis,vt in auth.ſtatuimus,de Epi. & cle. in c. ſi iudex laicus.
de ſen.excõ.lib.vj.Et vide qđ ſingulariter no.in ca.capitulũ San-
ctæ Crucis.de reſcr.ad fi.vbi ponit, vbi declinatoria opponi po-
teſt ex perſona tertij,an poſſit ante li.ꝯteſtationẽ?vide gl.not. in
c.exceptionem, de excep.falſi procur.& except.c.excõicationis,
2 de qua in Cle.j.de excep.† Quid de excep.feriarũ? de excep.n on
nu.pe.epiſtolę diui Adri.ꝙ habuit filius patris conſenſum?de ex
cep.vt prius conueniat̃ reus q̃ fideiuſſor?& ꝙ tutor nõ facit ĩuẽ
tarium.& ꝙ nõ ſatiſdederit?vide Spe.§.dicto.eo.tit. Quid de ex-
cep.

ADDITIO

a And.Barb.Exceptio Iudicis.vide gl.in Clem.j.de exce.& Ang.in cõſ.exc. & cxcij. facta eſt.Bal in l.Proc.ff.de iuſt.& iu.No.ꝙ exceptio incompetentiæ,poteſt quan docunque opponi,vt eſt gl.ſing.in Cle.1.de ſequeſt.poſ.& fru.& ibi Pet.& D.Io.li cet ſit gl.contra.in Cle.j.de re iud.vide ibi Doc.& Ang in l.de pupillo,§.qui opus nouum,& ibi D.Io.de oper.nun.vbi allegat illam gl.contra.& plene vide Io. ff.de app.l.ſi expreſſim.pro illa gl.vide tex.l.ſcire oportet,§.fi.ff. de exc.tut.& gl. relata ad tex.l.non erit,§.dato,ff.de inreiu.& alibi late notaui,non recordor vbi. & vide quod eleganter dicit Bal.in l.1.C.de iur.& fac.ig.& l.generaliter,C.de Epiſ.& cle. & Bald.in l.teſtamenta.ſupra de teſtam. & ibi allegaui alias quatuor limita valde peregrinas,& vide eundem Bal.in l.licet ſup.de procu. & vide bo.tex.l.1. ff.de his,qui no.infa.in prin.& ibi Ang.in ver.poteſtatis,vide eundem Ang.in l.j.ſup.ſi a nõ compe.iud.& conſ.cxix.vbi conſuluit,ꝙ ſi repreſaliæ ſunt conceſſę iniuſte cõtra aliquem,vt fuit Fuligni contra Tudertinos,quod Iudex Tudertinus licet ĩ com petens,poteſt repreſalias indicere contra Fulignos propter æqualitatem ar. econtra ꝙ nõ l.nulli.ſu.de iu.& l.ait Prætor,§.ſi debitorem.vide Bal.in l.exceptionem, ſup.de prob.& quod ipſe no.in l.fi.C.de iu.Do.Abb.conſ.44. & 45. vide Lud.Ro. conſ.60.vbi alle.pro iſta gl.Bal.in pluribus locis,& conſ 62.vbi ſing.loquitur Io.de Imo.conſ.208.pro gl.d.cle.Cel.Adde ultra hic deducta,Lanfran.de Ori. in c. quoniam contra falſam,§.recuſationes.nu.1.ver.interdum,& ibi no.in apoſ.an ſi inter plures dilationes prima in ordine poſita valeat,extra de prob.& dixi in add.ad iſtũ in l.exceptionem,nu.15.in apoſtil.in ver.incompetentis.ſup.de prob.

cep.feriarū;& de excep.compenſationis?dic,quod iſta pōt opponi vſq; ad ſnīam,ēt poſt,vt no.glo.in c.cū Io.ad ff.de fi.inſtr.in gl. ord.adde no.in l.2.ſup.ſent.reſcin.non poſ.per Cy.§.de exc.in l.j. vbi plene. Præſcriptiones.i.exce. iudicij.poſt. n.lit. cont. fundata perſona iudicis non pñt oppo. Nam vr iuridō iudicis prorogata, non opponendo declinatoriā, ſi litigator erat peritus, quia pſumitur litigaſſe ſciens; ſecus ſi imperitus,vt ruſticus, in quo ignorantia iuris præſumitur, vt ff.de prob.l.cū de indebito,§.fi. & idē in muliere,& in milite,& idē tenet Spec.de ɔpe.iud. adi. §.j. ver. nunquid.qđ eſt no. quia ſi litigaſti coram iudice inɔpetenti, ſis auiſatus opponere,ꝗ litigaſti ignoranter,& ignorantia non præſumitur, niſi in imperito iuris.hoc tenet hic gl. ꝗ multoties practicaui,dum dicit,alias ſi ignorant.facit gl.& doc.in l.veluti,ff.de eden. In verſi.gl.non eſt poſſis prorogatio, quia puta cauſa eſt ciuilis mere,& iudex eſt latrunculator,vt not.gl.inter conuenientes,ff.ad mu.& Cy.in l.j.§.de iur.& fac.ign.vel etiā pōt cadere,ꝗ iudex impeditur iudicare impedimēto perſonæ,vt puta,quia furioſus,vel ēt leui iudicio,ꝗ caret animi diſtinctione,vt impubes qñcunq; pōt opponi.quia lis non potuit conteſtari. vnde ſp opp. ante litem ɔte.de quo per Inno.c.ſciſcitatus, extra, de reſc. & c. conſtitutus. vbi multa videas. Eſt ergo declinatoria inuicē pro-

3 ponenda,de quo plene per Bart. ff. de re iu.l. quidem.† Sit ergo cautus aduocatus,ꝗ cū perſona citatur coram iudice incōpetēti,cuius tñ poteſt iuriſdō prorogari,vt proteſtetur ſe per nullum actū conſentire, & ſi illud ſolū admitteretur, quatenus de iure, tunc eſſet contumax.de ver.ſig.c.ex parte, §.ad intelligendā.ſm Inn.in c.Cumana. extra de elect. quod tene menti. Aduerte tñ, quod ſi per ignorantiam declinatoria non opponitur in principio, ex poſt facto impediuntur acta poſteriora. Prꝯterita autem non infirmatur,ſicut cum omitteretur exceptio excommunicationis,vel ſuſpenſionis,vel cum omitteretur exceptio contra mi litem,ſm Inn.in all.c.in gl.nobis vr.ver.fatetur.& de excep.c.paſtoralis,§.fi.in caſibus,in quib. nō conteſtetur lis,ſi ɔ̄ contumacē eſt proceſſum,& contumax vult impugnare, ſeu purgare cōtumaciam,ſm Inn.in c.præterea.in vlt.gl.magna ibi,aut ſi cauſa appellationis,lite non conteſtata,pōt bene tertius in iudicio ɔpa

a rere pro ſuo intereſſe,qñcunque a ante ſnīam,& opponere declinatoriam ſm Inn.in c. capitulum S. Crucis, extra de reſcrip.

ADDITIO.

a Quandocunque. Vide Bal.in l.1.ſup.ſi a non comp.Iud. Celſus.Adde omnino quod notaui in apoſt.ad iſtum in l.nihil. nu.4. ver. 1. ex hoc no.in apoſt.in ver.tene menti, ſup.de proc. vbi pono, an & quando poſſit poſt lit. conte.opponi.

De litigioſis. Rubrica.

Quia genus quoddam exceptionis res litigioſa inducit, ideo dicto de exceptionibus, dicit de litigioſis.

LEX PRIMA.

1 *Denunciatio ſimplex non tenet, & quæ fit in iudicio, rem litigioſā nō facit.*

3 CVm creditor. † Simplex denunciatio extra iudicium, non tenet, vel quæ fit in iudicio,rem litigioſam non facit.h.d.ff.de vſuc. pro emp.l.alienam.& ne ſit aliquis modus ad impediendum, ponamus,quod debitor ɔ̄ creditorē poſſidentē pignus agit, rei vē. nō facta mentione de pignore,vel facta,tñ debitū ē ſatisfactū, an lite pendente poterit creditor vēdere?vr ꝗ ſic, vt hic. ɔ̄ vr j.l.2. & auth.hic poſita primū vr verius,ꝗ non pt debitor exercitium iuris,qđ eſt natū ab ipſo impedire,ar.huius l.ſup hoc cogita, ꝗ eſt noua qō,& opp.Si vis in qōne propoſita rñdere ad hanc legē,dic ꝗ loquebatur in ſimplici denunciatione, non in connentione iudiciaria. Pignus ēt prætorium ne dum ɔuentionale pōt vendi, & res poſt miſſionē in poſſeſſionē ex primo decreto,& ɔ̄ empto rem poterit ex eo.iudicio venire ad ſm decretum,niſi ex ſua detentione ceciderit, de quo per Bart.in l.ſi finita, §.Iul. ff. de dam. inf.& no.bñ,quia denūciatio nō facit pignus,vt hic,& ff.eo.l.j.& dt gl.ꝗ ex quo fit mentio de re litigioſa, colligenda eſt aut. litig.

AVTHENTICA.

1 *Litigioſi vitium qualiter contrahitur in eccleſiaſticis beneficijs.*
2 *Vſusfructus dicitur litigioſus,ex quo eſt pars dominij.*
3 *Seruitutes an ſint litigioſæ.*

Litigioſa. Hæc auth. definit ꝗ res eſt litigioſa, & res litigioſa eſt,de cuius dñio qō mouetur, iudiciaria conuentione coram ordinario,vel delegato,facta ſuper ea pe

1 titione,h.d.hic oīno vide Cle.ſi.extra,vt lite pend.† Quæro qualr

a a in beneficijs eccl̄iaſticis ɔ̄hitur vitiū litigioſi? & ꝗ bñficiū dicatē eſſe litigioſum?Dicit Inn.ꝗ non id ꝗ petitur conferri:ſed id,quo collato,fit qō ad quē pertineat,ꝗ qñ bñficium petitur conferri, imploratur quodammodo officium iudicis,qđ eſt quodammō

b actio pſonalis, b non ɔ̄hitur vitiū litigioſi. ita dēt intelligi Inn.in c.cum M.Ferrarien.extra de conſt.ad fi.per eundem in c.ex parte,de arb.in gl.& no. extra eius dictum factus eſt caſus in c.1.extra, vt li.pen. l. 6. & hoc eſt neceſſe ſcire in palatio apoſtolico.Similis tex.eſt in auth.ꝗ ſemel,ſ.qō,& qñ iu. & in c. præterea,de dila.& in c.cum in ire,de of.dele. inſinuatis.no.litigioſam rē non poſſe fieri añ pñtationem reſcripti per iudicem de

legatum,arg.huius auth.a ɔ̄rio ſenſu, ꝗ ſumitur ex defectu formæ,ꝗ vbi lex tradit formā ſp ſumere dēmus a ɔ̄rio ſenſu ex defectu formæ futuræ,ꝗ reus proprie añ litis conteſt.non dr reus.

2 †Quærit gl.qđ ſi non eſt qō de dñio,ſed de vſufructu?Dicit gl.ꝗ
c ex quo vſusfructus eſt pars dñij,reſpectu vſuſ.dr litigioſus conuentione,& ſic ſtatim ɔtrouerſia mota, nō expectata litis ɔteſt. & in hoc corrigit ius antiquū,qđ eſt in l.2. ſm ꝗ nō fiebat res litigioſa,niſi li.ɔteſt.ſup dñio vel quaſi,vt in gl.in ver.dñio.ibi, itē ſecus,ꝗ tunc ſola poſſeſſio erat litigioſa,non res, cum de re ſola annotata qratur,non de dñio rei. Et ibi,pſonali,& bñ,ꝗ non efficitur res litigioſa.ſed actio perſonalis,de qua cōtenditur litigioſa,& iō intelligo l.ſeq.vide gl.in c.eccl̄ia,vt li.pend. per Bart.

3 in l.j.§.fi.ff.eo.tit.†Quærit glo.qđ ſi eſt qō d de alijs ſeruitutibus?
d Dicit forte ſecus,ꝗ aliæ ſeruitutes nō ſunt partes dñij,ar. de le. 2.l.Lucius,§.pe.& bene dt gl.cui adde,qđ dt,cum efficitur res litigioſa,ipſa tñ efficitur ſeruitus, vel actio p ſeruitutem intentata,vt dt Dy.hypothecaria. in qua non efficitur ipſa res litigioſa, ſed actio.& ſi ɔcor.opi.ſeq.quæ vñr ɔ̄riæ.& no.Inn.in præalle.c. cum M.Ferrarienſis.& in c.ex parte.in gl.& male.de arb. dicēs, ꝗ ſi agat ɔ̄ ſubditos,& pſtatur obedientia,efficitur litigioſum.

ADDITIONES.

a Qualiter. Vide Bal.in l.2.ſup.commu.diuid. Celſus. Adde Inn.in c.cum M.Ferrarienſis, & ibi omnino Fel.col.13. ad fi.extra de conſtit.
b In perſonali. Vide Bar.in l.1.ff.eo.& Bar.& Bal.in l.2.inf.eo.
c Quid ſi non. Vide Bar.in l.2.inf.eo.
d Quid ſi eſt qō. Vide Cy.in l.j.§.de alie.iud.mut.cau.fac.& gl.& Bar.in l.lite.inf.e. Celſ. Adde omnino ad hoc quæſitum, & pro illius diſſolutione in Pract. Papien.in libel.verſ.exceptio litis penden.

LEX II.

1 *Perſonarum coniunctio in re litigioſa, non operatur vitium in rei litigioſæ prohibitione, vel eius promiſſione.*
2 *Res efficitur litigioſa quando agitur in rem.*
3 *Litigioſi vitium rem non afficit.*
4 *Litigioſæ rei ſi fiat alienatio ex parte rei, cum ſucceſſore ſingulari, qui non litigat pro ſe, iudicium proſequi poteſt, ac terminari.*

Lite pendente. Actio mota in iudicio lite pendēte in alium non pōt transferri;& p iſtā ceſſionē inutilem non vr cedens renunciare liti motæ. h.d. Tene menti iſtud vltimum dictum, & uide qđ no.gl.in l.chirographis, §.fi.ff.de adm.tut. Actiones. quo ad actiones hæc lex reſpicit actorem cedentem,& dt gl.hic,ꝗ rei vend.pñt cedi,ſi nō eſſet in iudicium deducta.Sed an p iſtam ceſſionem transferatur dñium directum,vel vtile.no.ff.de eden.l.1. in princ.ibi, vel res. iſtud pōt inſpicere reū,& actorē,ꝗ nec reus pōt transferre, nec actor illas res vendere,vel alienare. Nam qñq; non poſſeſſor vēdit,& in poſſeſſionē inducit.ff.de fundo. l. fundū: hoc eſt ꝓhibi-

1 tū in re litigioſa.ibi,in ɔiunctam.† No.ɔiunctionē a perſonarum
a nō operari vitiū in rei litigioſę ꝓhibitione , vel eius ꝓmiſſione p agenda. No.p pactū inutilē non videri actorē renūciare lit. motę,ꝗ tūc non poſſet ad ulteriora ꝓcedi.l.poſtq̄,§.de pact. Actore.loqtur hęc lex,qñ actio,vel res litigioſa ceditur per actorem. Itē ſi cedatur p reum , ꝗ cuilibet eſt interdicta talis alienatio.l.

2 vlt.ɔ̄.eo.& l.px.†Ibi nihilominus.apparet ergo, qđ actori alienāti redditur res p talē alienationē litigioſa, & in nullo punit reus cedens actionem litigioſā,vel rē,vt l.fi.ɔ̄.eo. Fallit,ſi talis alienatio ex neceſſitate fiat.ff.de alie.iu.mu.cau.fa.l.fi.ī fi.& l.ſi poſt acceptum,ff.de rei vend. Nā ɔuentus realis ad rē mobilē,ſ.lite pen den.pt rē illam vſucaptā in alium transferre,non ob.lit. pen. qđ

3 eſt no.dignū.†In gl.in ver.deductæ.ibi,vel dic actione perſonali.
b b hæc vera,vt dixi in auth.quia qñ agitur in rem,ipſa efficitur litigioſa, & non pōt dñiū transferri,qñ agitur hypothecaria,poſſeſſio eſt litigioſa,de qua contēditur,qñ agitur perſonali , actio tm̄ eſt litigioſa,ſed tñ agitur reali ſufficit, ſi ɔtrouerſiæ fit motio. vt dixi in auth.nam ibi hypothecaria, vnde res non eſt litigioſa,ſed ſola poſſeſſio,& lit. pend.dñium pōt transferri, & vſucapiendi condō,ꝗ vitium litigioſi non afficit rem,qñ vſucapi poſſet, vt l.1.§.de pſc.lon.temp.Itē ibi inſtantia peribat,hic durabat.In gl. in ver.peragenda.ibi,ſed ibi non erat.hoc vendicat ſibi locū, qñ timore futuri iudicij inchoati ,vel futuræ ɔtrouerſiæ inchoatæ. ſed non ɔ̄ctō vitio litigioſi, fit alienatio dolo malo in potētiorē rōne pt̄atis,non rōne officij,vt l.hoc edicto,ff.eo.tit. & hēt locū, cū iſta alienō fit ex pte rei ſine dubio,vt l.j.eo.tit. aut fit de parte actoris,vt l.ſi ſolū,§.fi.eo.tit.& tūc talis alienās dolo malo tenet ad ītereſſe aduerſarii, ꝓbadū p iurm ī litē, vt ff.eo.l.3.§.fi. qualr poſſit intereſſe actoris.& rei,dic vt no.gl.ibi in glo.ibi all.l.j.§.ne lic.pot.hoc vēdicat ſibi locū, qñ traſlō iuriū fit in potentiorē rōne officij,vitio litigij,nō ɔ̄ctō.& h.d.gl.& non fit tranſlō litium, ſed

ADDITIONES.

a Coniunctionem. Adde hic per Spec.in hoc, an ratione conſanguinitatis,vel affinitatis litigioſi euitetur pœna,in tit.de litigioſis.
b Perſonali . Nunquid lex iſta loquitur in actionibus perſonalibus , vide Bald. ſupr. auth.litigioſa.

ſed tantummodo impetratur patrocinium poteſtiorum, & hoc
caſu hēt locū l.j. ſ. ne li.po. Interdū āt non impetrāt patrociniū,
ſed timore futurę lit. domibus vel prædijs a ſe poſſeſſis, mox illa
inſignia potentioris affigunt, & hēt locum tunc ſ. de hisq potē.
no.l.1.& 2.Interdum aūt trāslatio iurium nō fit in potētem, ſed
fit pendente lite,& tūc hēt locū titulus iſte, & pęna q̄ imponit̄ ꝭ.
eo. in vno caſu ſingulari, dicam in fi. Interdum aūt iura ſunt in-
dubitata, & tunc nō eſt dubiū, ꝙ in alium p̄t trāsferri tam realis
q̄ pſonalis, vt ff.de act.emp.l.Iul.& de hęr.ven.p totū.dummodo
ſimulate talis trāslatio nō fiat.l.p diuerſas, ſ̄.mā.p̄ſumit̄.n.ſimu-
4 latio in caſib.ibi no. & ꝯiuncta.l.ab Anaſtaſio.† Adde vnū nota-
bile dictū Inn.de ali.iu. mu. cau. fa. ꝙ ex parte rei,ſi fit alienatio
rei litigioſæ, iudiciū p̄t ꝓſeq & terminari, & executioni deman-
dari cū ſucceſſore ſingulari, q̄ n̄ litigabat ꝓ ſe, ſed noīe eccłæ, nā
licet adminiſtr̄o mutet̄, tn̄ nō mutat̄ dn̄iū reſidēs apud eccłam.
Ibi ꝯdicit in fine,ī pęna impetrātium patrociniū eccłię, ſaluo niſi
eccłia hēat iuriſdōnē in eū, ī quē eſt īpetratū patrociniū eccłiæ.

L E X III.

1 *Legatæ rei,quæ non poteſt alienari debetur æſtimatio.*

1 Quicunque. †Vbi legatur res,quæ alienari nō poteſt propter iudicium pręcedens, debet̄ ęſti
matio.h.d.iſta lex corrigitur per ſe. & lex ſequens corrigitur per
authenticam,nunc ſi hæres.

L E X IV.

1 *Litigioſi vitium,ignorantem afficit.*
2 *Retentio ex inutili contractu non datur.*
3 *Pœna ignorantibus applicatur.*
4 *Creditor rei qualitatem tenētur manifeſtare.*
5 *Litigioſi pœna,quando fiſco applicatur,an ſit actio popullaris.*
6 *Pœna quando applicatur fiſco, an proponatur accuſatio.*
7 *Donatio dicitur contractus.*
8 *Litigioſi vitium,an inducatur per iudicium criminale.*

Cenſemus. Iſta lex imponit pęnā rē litigioſam ſcien-
ter recipienti.& h.d. Alienans rem litigio
ſam,vel actionē,punitur in ſimplum, & eadē pęna punitur acci-
1 piēs ſciēter. Fallit in caſib.in hac lege poſitis h.d. † Ibi,ſiue ſcien-
tē. no. ꝙ vitium litigioſi afficit ignorantē. rō;qa afficit rē: & vbi
res afficit̄, ſcīa vel ignorantia non curat̄. Ibi,acceſſerit recipien-
do. nā in tradente nō cadit ignorantia rei litigioſæ, cum ſcit litē
a ſe,vel ſibi motam. vnuſquiſq;.n. p̄ſumitur ſcire qualitatē iudi-
2 cij,ſiue agat̄,ſiue ꝯueniatur,qđ eſt no. † Ibi,redhibere.i.reſtitue-
re.no.ex inutili ꝯctu retentionē nō dari. Pretio. qđ emptori de-
dit venditori. Lucro.no. pęnas delinquentib. non applicari. no.
a tex.ſ̄.de hære.l.j. Ab eo alienante de facto. vnde ſi emptor *a* per-
dit p̄tium,venditor rē recuperat, ſi tenetur ad rei p̄tium fiſco ſol
uendū.vterq; ergo punitur pari pęna,qn̄ vterq; ſcit.Cū alia.No.
3 pęnā † ignorātib. applicari. Iuſtū ē etenim.no.valde iſtū tex. Ab
b ſcōditā.no.hic ꝓpriā diffinitionē doli,qa dolus ē abſcōdita men
4 tis machinatio. Ibi manifeſtauerit. No. ꝙ emptori tenet̄ mani-
feſtare vēditor rei qualitatē & ſtatū, alias eſt in dolo. Subiacere,
no. ꝙ vitiū litigioſi īpedit alienationē eius, qđ litigioſum eſt: vn̄
obijcit̄ exceptio ementi talē rē litigioſam, ſi petat, vel creditori
cui eēt obligata, vt q̄ res pi. ob.poſ.l.j.§.fi.& hęc ē vna pęna,quia
vna alienatio nō tenet. Alia pęna ponit̄ per hāc l. vt in glo. & bn̄.
& no.ꝙ ſciens rē litigioſam tenet̄ reddere illā vēditori,& vendi-
tor tenet̄ ꝓſequi & terminare iudiciū,vt l.2.ſ̄.eod.& ibi dixi.hæc
āt redditio nō eſt pęna priuari,ſed hæc priuatio bn̄ eſt pęna:ꝑdit
em̄ p̄tium emptor,& illud applicat fiſco,& ſic q̄libet punit̄, cum
vterq: fuerit ſciens.qn̄q; tn̄ applicatur aduerſario,& eius noīe,ſi
eius res litigioſa alienata ſit:puta ſi eā dedicauit in ſacro,q̄ ſacra
ſua erant, alias non.ff. eo.l.fi. & ſic ille caſus eſt ſpālis. Recipiat.ſ.
emptor ignorans a venditore:vn̄ hoc caſu nō punit̄ emptor, ſed
punitur vēditor,qa cogit̄ reſtituere rē cū tertia parte pretij.in ſo-
la ergo tertia parte p̄tij in hoc caſu punitur vēditor. & hoc ideo,
qa refunditur emptori: ſed vbi applicatur fiſco, integrum p̄tium
p̄ſtare dēt,vt ſ̄.ꝓx. Quidā tn̄ dn̄t, ꝙ hoc caſu duas partes p̄tij dēt
fiſco reſtituere nō eſt verū,qa nō ē nr̄m pęnas extēdere. ſed Iac.
tenet ꝯriū, qa vna pęna dēt pp vtilitatē priuatorū, alia pp rigorē
publicæ diſciplinæ,vt ff.de publ.l.licitatio,§. ꝙ illicite. Ibi,puniri.
apparet, ꝙ punitur in pœna applicanda parti, ſed an puniatur in
pęna fiſco applicāda in caſu iſto? quidā, ꝙ nō,qa in pęnis,vbi lex
figit pedē, vltra ꝓcedere nō debemus, & eſt vna opi. poſita in gl.
& eſt iſta rō multū notabilis. Alij dn̄t ꝙ hoc eſt verum in pœnis,
nō ex tacito intellectu leg.vt ex p̄cedentiū repetitione colligatur
ꝯrium,qđ eſt notādū obtinentib. Quid ergo ſi emptor ſtipulatus
eſt de euic. vtrū vigore talis ſtipłonis poterit petere duplū? vr̄ ꝙ
nō, ex quo inſtr̄m nullā hēt vim. Contra hoc determinat Cy. &
bn̄,nā lex non denegat emptori pęnā ſibi ꝓmiſſam.ſn̄ia aūt con-
cedit tertiā partem pretij tranſactionū factarum bona fide,nō in
fraudē,ſm Inn.extra,vt li.pen.c.eccl.S.Mar.vel p legatum.tenet
legatū,& legatarius litigat ſuo periculo,ſm hāc legem. Et in hoc
corrigit̄ lex p̄cedens,q̄ dicebat p̄ſtari æſtimationē litis legatario,
ipſum hr̄dem ſubire litē ſub periculo, & pecunia. Sed iſta lex in
hoc corrigit̄ nūc p hanc auth. q̄ vult, ꝙ hr̄s proſequatur; & nihil

p̄ſtet interim legatario,ſed expectetur euētus litis,& ſic vincit, p̄
ſtabit rē hr̄s; ſi ſuccūberet, nihil erit legatarij, & iō eſt hæc auth.
Adde āt hic aliū caſum, in quo res litigioſa alienat̄, de quo dixi
5 in auth.litigioſa,ſ̄.eo.p l.ſi poſt acceptū,ff.de rei ven. † Quæro de
c iſta pęna, *c* qn̄ applicatur fiſco, vtrū ſit actio popularis,ita ꝙ quili-
bet de populo poſſit intētari hāc ꝯdictionē? & hæc lex,& glo. hic
no.đt ꝙ ſic.ex qua Bar.fundat ſuā opi.ī rub. ff. de popul. act. vbi
eſt ſingularis gl. Hoc eſt verū,qn̄ agitur ad pęnā pecuniariā fiſco
applicandā,vt dicit gl.j.in prin.ff.de iu.fiſc.ſecus ſi agatur ad pœ-
nā corpalem,nā tuuc non agit niſi is,cuius principaliter intereſt,
ex quo delictū eſt priuatū,vt no.gl.de priuat. delict. l. nunq̄ plu-
6 ra.† Quęro, qn̄ pena *d* venit applicāda fiſco, an ꝓponatur accu-
d ſatio ex lege,an vero ꝯdictio ex lege? Rn̄deo, ꝙ niſi ex edicto pro
ponitur accuſatio.ſed ibi nō eſt delictū,ſed ꝯctus illicitus. propo
nitur ergo ꝯdictio ex lege iſta.ita đt hic gl.ſup verbo,recipiat, q̄
7 nō eſt alibi.† In alijs. iſte tex. *e* ꝓbat, ꝙ donō eſt ꝯctus. *f* facit ad
e ſtatutū, ꝙ de ꝯctib.dēat ſolui gabella,nā ī donōne, vł ī alio ꝯctu,
f in quo ꝯtinetur rei æſtimatio, ſoluitur ſm ęſtimationem, ſed ī ꝯ
ctu non eſt æſtimatio,ſed p̄tium ſoluit̄ ſm ęſtimationem rei.ſed
non eſt in donōne,qa donō nō mēſurat̄ p̄tio. cū ſit ꝯctus lucra-
tiuus. Mulctet̄,qa rē ipſe recipit ſuā, & ęſtimationem dat fiſco.
Inſtr̄is.no. ꝙ vbi reprobatur ꝯctus,reprobatur & inſtr̄m:& ideo
bn̄ pōt opponi exceptio,& non tenet inſtr̄m, vel inſtr̄m non eſt
Inſtr̄m in Auth.de nō ali.§.qa vero Leonis.& eſt tex.no.hic.fa-
cit ad no.p Bar.in l.j.in prin.ff.qđ vi,aut clam. Ibi obtinentibus.
qa eſt ꝯctus prohibitus a principio ſui, de quo non dēt, nec pōt
confici inſtr̄m. Ibi, exceptis. In non eſſentiſta verba, prohibita
alienatione ꝯprehenderetur etiam caſus, qui ſequit̄, ſ.caſus alie-
nationis volūtariæ.de leg.3.l.codicillis,§.pe.& iō lex hic vltra ꝓ-
cedit excipiendo quoſdam caſus. Ibi,acceperint. đt gl. qđ iſte fi-
nis.prout loq̄tur de legatis & fideicom.corrigitur per auth.nunc
ſi hęres. Tu dic ꝙ glo.eſt vera, quo ad ſubſtantiam legati. Quan-
tum vero ad non imponendum pęnam, iſte ver.non corrigitur.
8 † Quæro,an per iudicium crīale inducatur vitium litigioſi? Dic
vt ff.de don.l.poſt ꝯctum.& l.chyrographis,§.1.de adm.tut.

A D D I T I O N E S.

a Vnde ſi emptor. De pœna,quæ imponitur venditori ſcienti, vide gl.& Bart.hic & & Bal.inf.prox.in ver.ibi,puniri.

b Diffinitionem. Adde in l.1.§.dolum.ff.de dolo.

c And.Barb. Quæro de iſta pœna. Qn̄ pœna venit applicanda fiſco,an vnuſquiſque de populo poterit agere,vide plene Bald.in rub.inf. qui accu.non poſ.gloſ. rub. de pig.act.quam aliqui alleg.ſing. vide quod no.Doct. in l. fi. de priua.delic. alias l. 1. in princ.ff.de iu.fiſ.& Io.de Imo.in l.1.ff.de pu.iu.& no.hanc gl.pro concordia opinionum,uide Bal.ſup.de fur.in l.aduerſus.

d Qn̄ pęna. Similiter fit dr̄ia inter actionē,& accuſationem, de qua per Imo. in rub ff.de pub.iud.in prin.& hic,vide Bar.in l.1.in 3.q.ff.de condict.ex lege.

e And.Barb. Iſte tex. An donatio ſit contractus, & veniat in ſtatuto loquente de contractu,vide gl.ibi.Bald.l.contractu,ſup.de fi.inſtr.& l.ſi donationis,quod me.cau. vbi ad Bar.plene addidi,vide omnino.

f Contractus. Vide quod no.Bal.in auth.generaliter.ſup.de Epiſ.& cler.
Celſ. Adde iſtum in l.ſi ut proponis.nu.8.ver.quæro vtrum donatio ſimplex,& qđ ibi poſui in apoſt.ad ipſum,in eo.ver.ubi etiam notaui apoſt.ad Bart.poſt eum in ver.donatio.ſup.de don.ob cauſam.

A V T H E N T I C A.

1 *Perſona tertia cuius intereſt,ſi non eſt fundatum iudicium, comparere non poteſt.*
2 *Offenſus iudicio inquiſitionis,an aſſiſtere poſſit.*
3 *Inſtantia dicitur tranſire ad hæredes.*
4 *Tertius cuius intereſt ſi vocatur ad iudicium,tanquam nominatus ſemper admittitur.*
5 *Proceſſus vbi eſt ineptus, an ad aptitudinem reduci poſſit.*

Nunc ſi hæres. Dictum eſt in l.quicunque,& in l.ꝓ
xima, ꝙ res litigioſa poſſit legari, &
p fideicōmiſſum relinqui.dr̄ in iſta.auth. ꝙ ſi relinquatur, non
debetur ęſtimatio,ſed dēt expectari euentus litis. Nam ſpes iudi-
cij relinquitur interim.ergo hæres eſt in cā; & ſi vincat dabit rē
legatario,ſi ſuccumbat, non dabit. & iō quia intereſt legatarij,
1 pōt intereſſe iudicio ne colludatur.† No.ergo quod tertia pſona
cuius intereſt,& cum qua non eſt fundatum iudicium.non pōt
ſponte cōparere rōne ſui intereſſe,& iura ꝓſequi, vel cauſam in
ſtruere.nemo.n.poteſt ſe iudicium ſuſcipere,ſi ad eum principa
liter nō pertinet negotiū,tn̄ poteſt cauſam inſtruere, faciēdo po
ſitiones p teſtes,& producendo inſtr̄a,vt no. glo. q̄ non eſt alibi,
in l.ſuſpecta,ff.de inoffi.teſt.quæ allegat hanc auth. q̄ no.qa ſępe
accidit de facto.de elec.c.vt circa,lib.6.quod intelligo verū non
facta publicatione in cauſa,& in eo caſu,in quo reus principalis
producere poteſt.vt in cauſa matrimoniali, in qua non curatur
atteſtationum publicatio,vt no.Inn.in c.cum ſuper,de re iud.&
in c.veniens,de ſponſalib.& in c.ſeries,de teſtib. vbi eſt not. tex.
& in Spe.in tit.de excu.ſen.§.ſatis.ver. qb.ſi ſn̄ia. & eſt iſta auth.
arg.ad q̄ōnem ꝙ tempore recollectionis fructuū, ſacerdotes, q
debent recipere decimas, poſſunt aſſiſtere collectioni ne frau-
dent, ꝓ quo optime facit ff.de vſu,& ha. l. ſi ita. Et eadem rōne,
ſi Comes cōcedit caſtrum in feudum tp̄e guerrę, poteſt ponere
3 cuſtodes.facit l.fundi.in fi.& l.ſi habitatio,eod.tit.† Iuxta prædi-
cta

a dicta q̃ro, an offenſus poſſit aſſiſtere iudicio inqſitionis, & in-
ſtruere iudicẽ pro ſuo intereſſe. Pone.n.ꝙ non vult accuſare,qa
nec ſe vult inſcribere ad penã talionis, ſed vult tm̃ inſtruere:p̃t
dici,ꝙ ſic,ꝑ p̃dicta. Nam intereſt ſua,ꝙ maleficium in ſe ɔmiſsũ
puniatur.facit l.j.§.incidit,ff.ad turp.ſed alius q veniret tanq̃ de
popullo,non audiretur,tanq̃ præuentus ab inqſitore,vt ſicut ex
duob.accuſantib.de crĩe publico eligeretur idoneor, ita hic eli-
gitur inqſitor tanq̃ idoneor.facit, qđ not.Cy.in l.ea qdem,j.de
accu.ad fi.& Bar.in l.maritus,ff.de adult.& Cy.in reg.factum le
gitime.Ibi,dñs.qũo eſt,ꝙ hęres fiat dñs,cum ſtatim dñium tran
ſeat in legatariũ?dic vt in gl.vr̃ ex interpretatione huius authẽ.
ergo,qa ſua intereſt.no.in l.cum miles,ff.de alie. iud. Ambiguũ
eo ipſo,quod de eo iudicio diſputant ibi hæredes vł'es peragant.
3 †No.inſtantiam tranſire ad hæredes.ſic.ff.de fideiuſ.l. ſi hominẽ
vbi per Bart.Conſequitur,i.in iudicio. Adde, ꝙ ſi qs legat apo-
diſſam,vr̃ legare ius,qđ hẽt.& continetur in ea. in caſu tñ huius
l.vr̃ legari ęſtimatio. Modo expeditis textualibus,veniã ad ma-
teriam huius auth.q̃ (cã breuitatis) per concluſiones,& corre-
4 laria expediemus.†Et primo ſcias,ꝙ ſi tertius,cuius intereſt,ad
iudiciũ vocatur,tanq̃ noĩatus ſp admittitur, vt colligitur ex l. 2.
vbi in rem act.& in c.qm̃ frequenter.extra,ut li.non conteſt.vo
catus,ſ.vt defendat,qa forte de euictione tenetur,admittit̃.non
tñ aĩo noĩandi inuito actore,nec ex ſua declinatoria opponere
põt,niſi *clericus* eſſet,vt no.per gloſ.& doc.ff.de iud.l.venditor
Ibi tertius uocatus ab ipſo agente eſt audiendus.& eo ipſo ꝙ vo
catus eſt,& citatus, eius ꝑſona eſt firmata,dr̃ defenſor neceſſa-
rius,s̃.de remiſ.pi.l.ſi eo tp̃e. ſi vt ſe ab hære. abſt.auth.ſi oẽs , ff.
de no.oper.nun.l.de pupillo.§. q remiſſionẽ.nec hẽt perſonam
ſuã aliter legitimare.vt no.Inn.de excep.cum inter.Bal.in l.cum
mulier,ff.ſol.mat.Si tertius nõ uocatus ɔparet aſſerens ſua inte
reſſe,non auditur,niſi prius doceat de intereſſe.Et qa đt ſe ſuſti-
nere quodãmõ partes actoris, p̃t repelli,ſi ſit excõicatus,vel bã
nitus,cui audientia danda non ſit ex forma ſtatuti.Iſta eſt cõclu
ſio Inn. in alleg.c.cũ inter.& hoc caſu,qñ voluntarie cõparet ad
impediendum proceſſum inchoatum.Exemplum,ſi propoſita
reali,compareo , & ſilr̃ ago vt proceſſum impediam , non poſ-
ſum producere ſuper vtroque,vt l.ſi is,a quo.ff.de rei vendic.&
de pet.hær.l.pe.ſed ſi tertius venit non ad impediendum,ſed ad-
iuuandum reum conuentum aduerſus agentem admittitur,vt
hic;& non tenetur offerre libellum de nouo, & nõ debet lis ite
rum conteſtari,ſed ſufficit vna ɔteſtatio facta per eum ſm̃ Inn.
de re iud.c.cum ſuper.& vr̃ dictus tertius iterum ad cauſam ve
niendo probare oĩa geſta ꝑ eum,ut ſibi præiudicium pariat,l.3.
§.falſus.ff.rem ra.ha.& ita not.Inn.in præalleg.c.cum ſuper.Et
ex hoc infertur corollariũ, ꝙ iſte tertius põt obijcere defenſio-
nem ſibi ɔpetentem ex ſua perſona rei cõuenti. Et intelligo pe-
remptoriã ſm̃ Inn.in d.c.cũ ſup.de liberatoria habes Inn.ĩ c.ca-
pitulum S. Crucis.de reſcr.Secundum corollarium eſt, ex quo
cauſam defendere põt,poterit de nouo producere teſtes,vt s̃.di
xi per gl.in alleg.l.ſi ſuſpecta . Tertium corollariũ eſt,ꝙ proba-
ta ſuſpicione rei cãm defendentis, põt reus tertius totaliter re-
pelli a iudicio.per Inn.in c.pręall.cum ſup.Quartũ corollarium
eſt.ꝙ tertius aſſiſtere p̃t,licet confiteatur reus intẽtionẽ actoris
verã & iuſtã,& ſi fertur ſnĩa ꝓ tertio,nihilominus proderit ɔfi-
5 tenti ꝑ quandã ɔñam.qđ eſt not.in clem.cãm,& in c.conſtõnẽ,
de ele.hoc tñ verum puto,vbi ſi non prodeſſet,paratur præiudi-
cium tertio ex iſta cã.vt colligitur ex dictis Inn.in c.cum ſuper.
6 Quintũ corollariũ, ꝙ qñ tertius venit ad impedendum execu-
tionẽ ſnię,dẽt admitti. An tñ hoc ſit verum, & qñ admittit̃, dr̃
in c.cum ſup.& Bar.in l.a diuo.Pio,§.ſi ſuper,ff.de re iud.Item
ſicu t p̃t aſſiſtere pro ſuo intereſſe ad defenſam rei.ita põt inter-
eſſe ad iuſ̃m actoris,ꝑ Inn.de confir.uti.c.cum dilecta.Et ex hoc
b infertur; qđ offenſus *b*p̃t aſſiſtere proceſſui,l.ab accuſatione,§.
deſtitiſſe.ff.ad Turp. Corollarium, ꝙ promotor inqſitionis põt
aſſiſtere, ſeu pronunciare, ff.de infam.l.ob hæe verba.& eſt ex-
preſſum de accu.c.cum oporteat,de dolo, & contu.c veritatis,
qđ not.Sextum corollarium, ꝙ curia Poteſtatis põt mutare ꝓ-
ceſſum Poteſtatis,vel deuunciationi rei aſſiſtere , cum retineat
5 de colluſione accuſatoris.l.2.de abo.& ĩ Spe.de acc.§.vlt.† No.
ꝙ vbi ꝓceſſus eſt ineptus,nunq̃ tertius põt ad aptitudinẽ reduce
re eũ,& eum proſequi. Caſus eſt ſingularis in alle .c.conſtõnẽ
Vbicunque tertius venit,inuito reo, & ꝑ hoc extinguitur inte-
reſſe tertij,ibi nõ admittitur eo inuito.Exẽplum in dño uenien-
te ad defenſionẽ procuratoris conuẽti,ex ſtipłone de rato,non
auditur inuito ꝓcuratore.& iſta gl.extrahitur de l.ꝓcurator ad
c exhibendum,§.j.ff.rem ra.hab.gl.q̃ no.tertius põt *c*appellare ꝓ
ſuo intereſſe,vt in alleg.l.ſi ſuſpecta, Vbi tertius põt pro ſuo in-
tereſſe prouocare,non in principio litis, ſed ſolũ ante ſnĩam ne
ſic alijs p̃iudiciũ gñetur,vt no.Inn.in p̃all.c.cũ dilecta.de confir.
vtili.Sed ſi habuit notitiã, tunc a principio ille tertius appellare
non põt,& ſibi imputat cum non uenit. Vñ non obſtat ſibi ſecũ
da ſnĩa,& a tertia appłone excluditur, ſm̃ Inn.in c.præalle.cum
dilecta.huius appellationis virtus eſt tanta,qđ non fiet executio
in damnato,ſi non põt fieri ſine dãno appellationis, quod not.
pro intellectu l.creditor,ff. mand. vbi habes caſum ſin. ꝙ appel-
lationis pendentia non impedit executionẽ ſnĩæ ɔ̃ tertium,ꝙ in
telligi dẽt,cum põt fieri ſine præiudicio appellationis , qñ tertius
appellat ratione qualisqualis præiudicij ſibi gñati,eo, ꝙ ſnĩa lata
fuit eo ignorante cãm agi appellationis,& concludit per ſnĩam,
ſibi p̃iudiciũ non inferri,ẽt qualequale.non aũt redit ad deciſio-
nẽ ſnĩæ latę,cum ſua interſit, ſed iudex appellationis ſub eadem
forma pronunciat. Tertius appellans , cui pręiudicium plenum
per ſnĩam infertur, dẽt in appellatione concludere ſnĩam fore
d iniquã,*d* & petere eã reſcindi appellationis remedio, & ſe abſol-
ui a petitione,& eodem mõ iudex dẽt pronunciare. Iſtæ duę cõ
cluſiones tacite eliciuntur ex dictis Inn.in alle.c.cũ dilecta.& vi-
de plene per Bar.in l.a ſnĩa,ff.de app. Vltimo vide tex.no.in ca.2.
§.fi.vt lite penden.lib.6.in mã iſta,ꝙ tertius,q comparet pro ſuo
intereſſe, dẽt ſolum cãm agitare in illis terminis , in quib.repe-
tit,qđ eſt notandum.adde qđ notant Doc.in l.ſępe,ff. de re iud.

ADDITIONES.

a And.Barb.Iuxta prædicta quæro.Vide Bal.inf.de euict. l. ſi parentes.no. ꝙ tertius poteſt comparere in cauſa aſſiſtendo,& producendo teſtes,vide caſum fin.in l.cre ditor,coniuncta gl.ff.mand.Ang.in l.ſi ſuſpecta,ff.de inoffi.teſt.& c.veniens,de te ſti.& c.2.de proc.li.6.& c.veniens,de ſpon.Bar.in l.pro luſorio, ff. de app.Ioan. de Imo.ibi,& in l.a ſententia,& in l.ſæpe,ff.de re iud.& l.ſeruus plurium,§.1. de leg. 1.& an poterit fieri publicatio teſtium,vide tex.ſing.cap.conſtitutus,el 1.de teſti-bus quod non.

b Offenſus.Faciunt no.per Bar.in l.ſi meritus,la 1.§.ſi autem extraneus,ff. de adul.

c Appellare.Vide in l.ſi pro luſorio,ff.de ap.

d Cel.Forte iniquam. Adde an tertius appellãs a diffinitiua pro ſuo intereſſe debeat cauſam in appel.exprimere,& conclude ꝙ ſic,poſt Bar.in l.ſententia, ff.de appel. & poſt Ioan.And.in c.cum ſuper.& ibi Inn.in gl. ſtat.ver. rationabiliter. extra, de re iud.

De contrahenda,& committenda ſtip. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Epiſtola,in qua fit mentio de præſentia,omnia præſumuntur ſolẽniter acta.*
2 *Præſumptio dicitur quædam credulitas.*
3 *Promiſit verbum,in epiſtola repertum,ſtipulationem includit.*
4 *Mittens epiſtolam præſenti,cuius copiam habet,dicitur fatuus.*
5 *Promittens alteri in epiſtola,per ſtipulationem promiſiſſe intelligitur.*

Licet. Per epiſtolã probatur actus, qui in ea cõmemo-
ratur,q ẽt p̃ſumitur ſolenniter celebratus, h. d.
notabłr. Adde ad gl. ꝙ ſtipło dẽt continere cãm,ff.de do
1 li exc.l.2.§.circa.no.s̃.q pot. in pig. hab. l. ſcripturas.† In
a gl.ma.no.ad ſcripturas mercatorũ , qa qñ fit mentio de p̃ñtia, *a*
oĩa præſumuntur acta ſolenniter.& dicit gl. ꝙ epiſtola dirigatur
abñti,non p̃ñti, qđ eſt not. Libello conuentionali , vel precum.
2 † Ibi credẽdum, vel p̃ſumendum,qa p̃ſumptio non eſt, niſi q̃dã
credulitas,qa lex ita credit.ff.de pact.l.iuriſgentium, §. quod fe-
re.Ibi ſecutam,vel credẽdum eſt.ꝙ ſolennis ſtipło interuenerit,
& iõ agi põt.Reliqua de iſta mã dic,vt no.plene ff.de verb.oblig.
l.ſciendum.per Bar.Adde,ꝙ q ɔfitetur ſe in iudicio promiſiſſe,
3 intelligitur ꝑ ſtipłonem. Vñ verbum † promiſit , repertũ in ſcri-
ptura epiſtolari,aut ɔfeſſione iudiciaria,concludit ſtipłonẽ eſſe,
Inſtit.de inuti.ſtip.§.ſi ſcriptum.ꝙ limitat mirabiliter But. tunc
verum eſſet,qñ verbum,promiſit,eſt prolatum a iureperito. qđ
tene menti.de quo ꝑ gl.in l.1.s̃. de vſu. vbi Bart. tenet ɔ̃rium. Et
ɔclude,ꝙ vbi ꝑ epiſtolã nunciatur illud, qđ per epiſtolã põt ɔfi-
ci,& induci,illa obło inducit obłonem , & eam inductam pro-
bat.ſm̃ Ray.& bñ.caſus eſt ĩn l. Titius,ver.2. de ɔſt. pecu. Si autẽ
nõ põt perfici,qđ denunciatur per epiſtolam inter ɔ̃hentes, non
inducit obłonem.ſed eã inductam probat.ſic intelligitur ff.depo
ſi.l. Publia. Tene mẽti. In gl.in ver. ſi res. ibi , epiſtolæ miſſio.not.
4 ꝙ † fatuus eſt,q epiſtolã mittit p̃ñti,cuius copiã hẽt q̃tum vult,
ſi p̃t verbo oĩa explanare. Qñq;tñ ꝑ modum epiſtolę, qs p̃ñti lo-
qtur.exemplũ ff.de pac.l.emptor, §. Lucius. ſic fatuus eſt iudex,
q citat ꝑ nunciũ, partẽ corã eo exiſtẽtem ad tribunal. vt s̃. qũo,
& qñ iud.l.cõſentaneum.In gl.in ver. p̃ñtes.ibi, qđ præſumitur.
5 No.ꝙ qui in epiſtola narrat ſe promiſiſſe alteri,ĩtelligitur, quod
promiſit p̃ñti per ſtipulationem,pro quo facit quod no. in l. j. §.
ſed & ſi quis,de Lat.liber.tol.& no.j.eo.l.optimam.

ADDITIO.

a An.Bar.Fit mentio de præſentia.No.ſingulariter,qñ in epiſtola fit mentio de p̃ñtia ꝙ præſumuntur omnia ſolemniter acta,& de iſto verbo,promiſit,vide no.in l.ſciẽ dum,de ver.obl.& l.1.ſup.de vſu.quod intellige,niſi proferatur per modum con-dõnis,quia tunc non intelligitur per modum ſtipulationis , ita ſing.limita l. ſcien-dum.tex.eſt no.de ſtatulib.l.Stichus,ſi hære. & ibi per Do. Bened.de Plumb. & de materia vide Ang.in l.ſciendum,ff.de ędil.edic.

LEX II.

1 *Pater ſtipulando filio videtur ſtipulari ſibijpſi.*

1 Si filiæ. † Pater ſtipulando filio vr̃ ſtipulari ſibijpſi. dic vt
not.ff.de fideiuſ.l.ſi dubitetur,§.2.& hoc eſt, qñ pr̃
ſtipulatur filio. Sed qñ promittit filio , non vr̃ ſibiipſi promitte-
re.Sed an valeat talis ſtipło,& quid operetur, eſt mã.l.frater , ff.
de cond.ind.hoc eſt verum,qñ pr̃ ſtipulatur filio ex,cã, q concer
nit filium,puta ex aduentitio peculio,tunc acqrit̃ filio.intelłr tñ,
ꝙ acquiritur vſusfructus patri , & in eo iure pater eſt legitimus
adminiſtrator,vt in auth.excipitur,s̃.de bonis quæ libe.

LEX III.

Stipulatio directa in pſonā abſentis nil valet, ſed obligatio q̄ritur ſtipulāti.
2 *Stipulās in perſonā abſentis petit pecuniam virtute cuiuſdā procurationis.*

a 1 **Si cū** [a] **pecuniam tuam.** † Stipſo directa in pſonā abñtis nihil
valet, ſed q̄rit obſo ſtipulanti; & ſi tālis abſens exigit, ſtipulāti re-
ſtituit. h.d. Vel ſic, Vbi ſtipſo eſt inutilis, agit ex numeratione. Ia.
Bu. Vel ſic, Cū duo ɔ̄ctus vniunt, vnus vtilis, alius inutilis, agitur
2 ex vtili. Exegerit. ſ. ſuo noīe. † Sed q̄ro, an iſte Iulianus, de quo
in tex. poſſit pecuniā petere, licet nō virtute ſtipſonis, tñ virtute
cuiuſdā ꝓcurationis? & eſt tex. ꝙ ſic, qa vr̄ hr̄e mādatū ad exigē-
dū, ff. de ſol. l. ſi cū Cornelius, & nō eſt alibi. Rei ɔ̄ctæ obſonem.
Iſte tex. innuit, ꝙ nō poſſit petere vt ꝓcurator. qđ eſt ɔ̄ id, qđ di-
xi in l. ſi cū Cornelius. nā inutile pactum hēt vim mandati, vt ibi:
ſed hic vr̄ ɔ̄rium, nā ſi vr̄ hr̄e tacitū mandatū, conuenitur ad re-
ſtōnem pecuniæ ꝑ actionem mandati, cuius ɔ̄rium hic dicit, ſ.
quod competit act. neg. geſtorum ratum habēdo, & non aliter.

ADDITIO.

a Si cum. Vide quod per iſtam leg. non dicit Bal. in l. 1. in fi. prin. ff. de pact.

LEX IIII.

1 *Dictio ſecundum, inducit conditionem.*

Secundum. Qui ſtipulat̄ cū morirer̄, ei, cui velit dari, ſi
bi & hr̄di ſuo, intelſr ſtipulari. h.d. & non
eſt alibi. Scias ꝙ tpe Imper. Alex. fuit Iuriſc. Vlpianus iſte, & non
erat amicus illius Alex. Sed poſtq̄ guſtauit virtutem ſuam, fuit
ſibi amiciſſimus, ideo đt, mei. & fecit ſibi maximū honorē hic,
qa đt, Dñi. Imperator. n. nunq̄ vocat aliquē Dñm, ſed aliqui, vbi
1 đt dñi, hñt Domitij. † Quæro hic, an iſta dictio, ſm, inducit, con-
ditionem, vide tex. in c. Abbate. ext. de ver. ſig. & hic per Cy.

LEX V.

1 *Actio quæ naſcitur, vel fortificatur in litis conteſtatione, ibi ex eadem in-
ſtantia ſequitur condemnatio.*
2 *Stipulatio pœnalis vbicunq; committitur ꝑꝑ morā, ſi nulla eſt petitio; nulla (eſt mora.*
3 *Actio datur ex nudo pacto.*
4 *Litis conteſtatio ſuper pœna fieri poteſt.*
5 *Exceptio ineptitudinis contra libellum opponi non poteſt.*

Nuda. Iſta eſt ſolennis lex, & ſolennis gl. q̄ plene expediui
§. de pact. ſi pacto, quo pœnam. pœnalis ſtipſo ſi
nudo pacto ſubijcitur, ꝑ lit. conteſt. eius conſiſtit condō, & ſequi
tur ɔdemnatio. h.d. hēt duas lecturas, vnaquæq; vera vr̄. primo,
ꝙ loquatur in lit. ɔteſt. facta tñ de facto ſuꝑ nudo pacto. Secūdo,
ꝙ loquatur in lit. ɔteſt. incipiendo a facto ɔfirmato tñ a iure ſu-
per ipſo pacto. prima opi. fundatur in tacito intelſu partiū, ſecun
1 da fundatur, qa † quoties in lit. conteſt. actio naſcitur, vel fortifi-
catur, ibi ex eadem inſtantia ſeqtur ɔdemnatio, qđ eſt notandū.
vel ſumma ſic, ſm vnam lecturam: Vbi ſtipſo incipit a præcedē-
ti facto pactionis nudæ, conuincitur lit. conteſt. ſuper pactione
nuda. Vel ſm aliam lecturā, ſuper condōnali, vel per interpella-
tionem factā ſuper pactione. h.d. Et quia quidam Doctores non
ponūt hic bñ caſū, pones tu ſic. Promiſiſti mihi nudo pacto ſcri-
bere librū, q̄ritur qūo poſſum a te ɔſequi intereſſe, vel pœnam?
& vr̄ ꝙ nō poſſum aliquo mō, nam aut volo agere ex nudo pa-
cto, & non poſſum, quia non interuenit ſtipſo. Aut volo agere
ex ſtipſone pęnę vel intereſſe, & vr̄, ꝙ non poſſis conueniri, qa tu
non es in mora. Dicit Imp. ꝙ poſſum ɔſeq hoc modo intereſſe,
vel pęnam, qa de facto agam ꝙ ſcribas librum, & lit. conte. facta
ſuꝑ hoc pęna eſt ɔmiſſa: vñ omiſſo primo libello, transferam me
ad pœnā, vel intereſſe, ſeu petitionē. h.d. ſm primam lecturam,
ſed ſm ſecundam đt, ꝙ intentabo qualiter promiſit ſcribere li-
brum, & ꝙ tm̄ tp̄s eſt elapſum, ꝙ potuiſti ſcribere, & non ſcripſi-
ſti, iō petam pęnam vel intereſſe conuentum, & in ipſa lit. cont.
naſcitur ſit, & intentatur petitio pœnę, vel intereſſe, & ſic conſe-
quar intentum meū. h. d. illud, qđ poſui pro rōne dubitationis;
Gl. ſignat per modum oppōnis. duo facit. primo iſta lex præmit-
tit, ꝙ ex nudo pacto non p̄t agi. ſcđo, quod non eſt appoſita pœ-
na per ſtipſonem, vel eſt promiſſum aliquid noīe intereſſe, ſ. qđ
ex nudo pacto nō oritur actio nuda, niſi mota lite. & mouetur
iſta lis de facto, ſm quoſdā, ſm alios mouetur de iure, ut alia ɔ-
mittat̄, & ſm Bar. ſufficit īterpellatio extra iudicium, ēt ꝑ l. ſi pa
cto, §. de pac. & l. ſi cum dies, cōiuncta l. Celſus, ff. de arb. de quo
ꝑ eum l. ita ſtipulatus, §. Sabinus, ff. de verbo. obl. Ibi, non ſꝑ. qa
qñq; oritur actio, vt no. in l. iuriſgentiū, §. ſi cum nulla, ff. de pac.
Ibi, res. no. hic de intereſſe. ɔuento. Idē in pœna, vt dixi. Ibi, ſtipu
lanti. ecce ſtipſonem, in qua fundatur condō huius ēt obſonis,
ſ. orte ex ſtipſone. Ibi, poſt motā litem. no. mirabile ſm utram-
que lecturam, in gl. in ver. litem. ibi, ſm Io. & bene, ꝙ petitio pro
ponitur, qñ intentatur non ɔpetens, ex eo, quia nata eſt, vt ibi.
2 vel rn̄de. hæc vera. † Ex qua ſume hanc concſonem, ꝙ vbicun-
que ſtipſo pęnalis ɔmittitur ꝑꝑ moram, ſi nulla eſt petitio, nul-
la mora, ergo non pōt ɔmitti. exemplum ſi proceſſit pactio ve-
ſtita, ſi nondum dies venit agendi, & ſic reus non eſt in mora,
& ō non ɔmittitur pœna, niſi adueniente die, l. magnam, J. eod.
Sed vbi ɔmittitur ꝑ ɔdōnis euentum, vbicunq; ſtipſo pęnalis in
cipit a pactione nuda ɔmittitur, vt hic. ſed ſm Bar. ſufficit inter-
a pellatio, [a] vt ɔmittat̄ hęc ſtipſo pœnālis, vt ibi. Vel quarto, licet
gl. aſſentiat huic poſitioni caſus, & bñ, tñ iſta poſitio ſapit diui-
nationem. Nam hic non fuerūt duo pacta, vnum poſt aliud, ſed
vnum nudum ſtipſone pænali vallatum. quare tene qđ dixi, ꝙ
fiat ɔteſtatio, ſupple de iure ſm vnum intelſm, vel de facto ſm
alium, vel non requiratur ɔteſtatio, ſed ſufficit interpellatio, per q̄
3 exiſtat ɔdō. † Opſer hic ſm primam lecturā, & pōt agi ex nudo
pacto. Contra, ex nudo pacto non p̄t agi, vt in primo rñſo. ergo
falſum eſt qđ ſubijcitur in ſcđo rñſo. Ex nudo pacto non poteſt
agi, ſed ad effectum purificandum ſtipſonis condōnalis pænalis
ſic, vt in ſcđo rñſo. & ſic non ob. Secundo obſtat, quia ex nudo
pacto non ɔmittitur mora. ergo li. conte. ſuper nudo pacto non
ɔmittitur pęna, quia vbi nulla mora, ibi nulla pœna. l. lecta, ff. ſi
cer. pe. Tertio, hic non ɔmittitur pęna rōne moræ, ſed qa exiſtit
cōdō ſtipſonis pęnalis, q̄ iſta lex vult exigi per lit. conteſt. factam
ſuper nudo pacto. & ſic non ob. ergo qñq; ɔmittitur etiam nō in-
4 terueniente mora. qđ no. † Opp. ſm ſecundam lect. cum lit. cōt.
fit ſuper pęna, pœna non eſt ɔmiſſa, ergo đēt reus abſolui ab il-
la inſtantia. qa ante ɔdōnem non ſolum male agitur ſed inepte
vt đt gl. hic. Rñ. ꝙ ante lit. ɔte. pœna non eſt commiſſa, ſed in lit.
ɔt. ɔmittitur. Vnde nota, ꝙ licet tp̄e porrecti libelli qs non hēat
actionem, tñ eā ɔſequitur lit. conte. quia purificando cōdōnem
5 ex eodē libello, ex eadē inſtantia ſeqtur ɔdēnatio. † Not. ꝙ ɔ̄ li-
b bellū non p̄t opponi exceptio ineptitudinis, [b] q̄ per li. cont. pur-
gatur, vide plene in allegata l. ſi pacto. & ibi nos diximus, & bene
qa ſtipſo pœnalis incipit a præcedenti condōne, v. g. Si Stichum
non dederis, centum ſpondes noīe pęnæ? tunc committitur hic
pœnalis? cum deſinis poſſe dare Stichum, ſed vbi incipit a præ-
cedenti pactione veſtita. puta qa promittis mihi per ſtipſonem
Stichū, & ſi Stichū nō dederis, ꝓmittis mihi dare centū noīe pę
næ incontinēti? tunc mora ɔ̄hit ꝑ ſolā interpellationē extraiudi-
cialē, & q̄libet ſit de iure, ſed p̄cedit pactio nuda, ſicut hic p̄ceſſit
qa pacto nudo promiſiſti Stichū. Et ſi Stichū non dares. promi-
ſiſti mihi decem, tunc hic pœna ɔmittitur ꝑꝑ moram, qa nō pōt
mora ɔ̄hi, conſiderato ꝙ ex nudo pacto agi non pōt, ſed commit
titur ꝑꝑ exiſtentiam condōnis, quia verum eſt te Stichum non
poſſe dare, nec dediſſe. exiſtit. n. condō hic pluribus modis, ſm
diuerſitatem lecturarum nam cōſtit. facta conteſtatione ſuꝑ pa-
ctione de facto, ſm vnam lecturam, vel de iure ſm aliam, vel ꝑ
conteſtationem factam ſuper ſtipulatione pœnali.

ADDITIONES.

a Celſ. ſufficit interpellatio. Adde, an & qualis requiratur. Gui. de Cu. in l. edita, nu.
24. & qđ ibi poſui in apo. ad ipſum, in ver. non poſſum petere a te. ſup. de eden. ubi
etiam notaui in addi. ad iſtum, nu. 57. in ver. ad expenſas, & ꝑ q̄ verba, vide Bar. in
l. quod te, nu. 10. & quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum, in ver. interpellatio.
b Phil. Dec. Ineptitudinis. Quinimo, & ſi ineptus ſit, ſi tamen aliquo modo ſuſtineri
poteſt, non eſt reijciendus libellus, ſed tollerandus, ſecundū Inn. in c. examinata,
de iud. & per iſtum in l. 2. ſup. de for. & impet. & ſup. man. in l. per diuerſas, in x. q.
Ad quod nonnunquam, & ad impropriam ſignificationem trahuntur libelli ver-
ba. de quo vide, quæ ſcripſi in c. conſuluit, lo 2. de app. ſi modo huiuſmodi impro-
priatio omnimodam non ſignat improprietatem in verbis, ac ſenſu, vt per Fel. in
c. cum contingat, de reſer. Quis autem libellus ineptus dicatur, vide per iſtum in
d. l. diuerſas, & l. ſi defunctus, C. de ſuis, & legi. & per Inn. in c. 1. de offic. vic. An au
tem proceſſus in aptitudinem reduci poſſit, vide Io. And. in c. fraternitatis, de teſt.
& Inn. in c. conquerente, de off. or. per Bar. in l. ſi Præſes, ff. de pœ. Quid autem effi
ciat libelli ineptitudo, vide per iſtum in l. edita. ſup. de eden. Et an libelli inepti ex
ceptio peremptoria ſit, & quādo opponi dēat, per eundē in Marg. ver. libellus idē.

LEX VI.

1 *Actio, quæ oritur ex tranſactione, regulatur ſecundum ipſam tranſactionē.*

1 **Scire.** † Promiſſum ſolēniter ex cā tranſactionis, ſi eſt cer-
tū petitur ꝑ certi condictionem: ſi incertum, petitur
per actionem ex ſtipulatu. h.d. ɔcordat Inſti. de verb. obl. in prin.

LEX VII.

1 *Tutoris abſentia non impedit commodum.*
2 *Statutum, quod mulieres non contrahant ſine præſentia propinquorum, ha-
bet locum in contractibus damnoſis.*

1 **Neque.** Abſentia † tutoris ɔmodū pupilli nō impedit. h.
2 d. Idē in prodigo, ff. de noua. l. is, cui bonis. † Te-
a ne menti ad ſtatuta [a] de ɔ̄ctibus mulierum, ꝙ non valeant ſine
p̄ñtia propinquorum. ſ. quod intelligat de contractibus damno-
ſis, non vtilibus. vt ff. de tranſa. l. cum hi, §. in cauſa. Intellige, pu-
pillus erat maior infante, non alias.

ADDITIO

a Statuta. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. cum lex, ad fi. §. de fideiuſ. & Doct. in l. quam-
uis, ff. de acq. poſſ. & expreſſe Ang. & Imo. in l. mutum, §. fi. ff. de acq. hær. & Ange.
& Imo. in l. 2. ff. de acce. & facit quod no. ibi Bal. in l. fi. §. neceſſitate. ſup. de bo. quę
lib. & uide Pau. de Caſt. in l. quicunque. §. ſi ab alio, ff. de inſt.

LEX VIII.

1 *Adiectio impoſſibilis vitiare non poteſt.*
2 *Genus perire non poteſt.*

a **Non moriturum.** Impoſſibile [a] ſecūdum naturā
nō poteſt promitti, ſed æſtima-
tio

ADDITIO.

a And. Barb. Impoſſibile. Et dicit Dy. & Cy. ut refert Bal. in ſuo peculio, Audi Aduo-
cate, idolum tuum. i. gl. quæ ſemper debes inhærere gl. & ibi etiam dicit Bal. ꝙ Ad
uocatus qui non vult chartas, debet conſulere gratis. 11. q. fi. c. non licet.

1 tio hoīs mortui promitti pōt.h.d.† No.ꝙ impoſſis adiectio vitia-
tur,& non vitiat. Rō,qa erat appoſita cā oblōnis implendæ,non
minuendæ.Intellige.qđ pōt agi ad ipſam ſpē̄m, vt præſtetur æſti
matio,& etiam ad eſtimationem,vt l.ſi dicitur,& l.in re furtiua,
2 ff.de cond.fur.ff.de ver.obl.l.ſi ex legati cauſa.† In gl.ibi, nec pōt
poni caſus,hæc lex eſt falſa,ſm But. qđ fuerit promiſſus Stichus
pignori moriturus: nam genus perire nō pōt, tene precedentia.
Ibi,vel tertio.imò quarto , & hęc eſt vera lect.& plana.

L E X IX.

1 *Metus mortis vitiat ſtipulationem.*
2 *Pactum,vel tranſactio propter metum reſcindi non poteſt*
3 *Adulter deprehenſus timens occidi,repetit,quod iuſte, vel iniuſte ſoluit.*

Si quidem. Metus mortis,vel cruciatus corpori; ſtipu
lationē vitiat,nō metus motæ,vel mouen
1 dæ litis.h.d.† Ponit dr̄iam inter metus, qui ſunt de facto terribi-
les,& metus iudiciorum,& intellige qđ conſtō nō reſcinditur,
qn̄ non interuenit ex parte vtriuſque quo ad effectū,nam in pa-
ri cā turpitudinis,melior eſt condō poſſidētis. pōt ēt agere actio
ne ꝙ metus cā,vt alias ſi conſtō reſcindatur,l. j. ff. qđ metus cā.
2 † Et no.bene ꝙ ad hoc,ꝙ pactum vel trāſactio reſpectu metus,
eſt neceſſe qđ interueniat talis q caderet in cōſtantem virum.ſ.
mortis,vel corporis cruciatus.ſic ſup. de tranſ.l. interpoſitas.vbi
hoc probatur per probabilem cām qn̄ crimen erat ꝯmiſſum , &
erat tale,de quo licebat tranſigere & paciſci.& iō recipiens pro
miſſionem vt non accuſet,licite petere p̄t, qđ eſt in ſtipulatione
deductum,vbi aūt crimen non fuiſſet ꝯmiſſum,& ſic actio fuiſ-
ſet calumnioſa,vel per calumniam inſtituta,vel dēt inſtitui , tūc
non poteſt peti,qđ in ſtipulatione deductum eſt,imo ſi ſolutum
fuit,pōt repeti tāq̄ indebitum,vt l.in ſumma,in prin.ff.de ꝯd.ind.
Non ergo ſuccurritur tunc ꝑ actionē,qđ metus cā ex edicto,cū
nō interuenit metus mortis,aut corporis cruciatus , aut alia re-
media.ſunt parata,vt no.in l.accuſationis,s̄.qđ met.cau. in gloſ.
magna. & ibi per Cyn. vnde non licet paciſci vel tranſigere , ſi
ſtipl̄o turpiter eſt recepta,& in pari cā turpitudinis melior eſt cō
dō poſſidentis. dic ergo ꝙ obſtat exceptio , non dico metus,ſed
turpitudinis repetenti. Et hoc modo ſtipl̄o non reſcinditur,vt s̄.
3 dixi. Vltimo † opp.de l.nec timorē, n ſi.ff.qđ met.cā.vbi adulter
deprehenſus timens ne occideret,iuſte vel iniuſte ſi qd ſoluit,re
petit: & ſi ſoluit pro delicto ꝯmiſſo , pro quo timebat accuſari,
vel in publicum mitti,repetit.& ſi in ciuili fuerit ductus ad Iudi-
cem,cum in adulterio fuerit deprehēſus,niſi mulier fuiſſet ver-
bera paſſa & tormēta,vt l.interdū.§.furem, ff. de furt. timuit.n.
tūc corporis cruciatum & mortis,ex quo ꝯmiſit delictum , pro
quo imponitur maſculo pæna mortis,l.quamuis.j.de adul.

L E X X.

1 *Contractus valent ſecundum ſui tenorem.*

Scrupuloſam. Stipulatio concepta per mortem, vel
in morte,vel ī mortis articulo.eſt va
lida de iure.h.d. Et omnes iſtę leges , quæ ſequuntur, ſunt Iuſti-
niani,& ſunt optimæ. Rō redditur ſup. vt ac. ab hær.& ꝯ̄ hær. &
ibi per Doct. Nam qn̄ ſtipulatio ſimpliciter concipitur , ab hære
de directa vr̄.ibi,vel pridie,id eſt in præcedenti die.ibi,pro teno-
1 re.† Nota ſi contractus ſecundum tenorem ſui valere.

L E X XI.

1 *Mora purgari non poteſt.nu.2.*
3 *Hominis admonitio non eſt neceſſaria,vbi eſt monitio diei.*
4 *Promittens aliquid dare certa die ſi non dat,incidit in pœnam.*
5 *Moræ purgatio non admittitur ,vſque ad litem conteſtatam.*
6 *Moræ purgatio non admittitur,vbi dies certa, & pœna eſt appoſita.*
7 *Mora de æquitate purgari dicitur.*
8 *Mora poſt litem conteſtatam, quare purgari poteſt.*
9 *Mora quando eſt purgabilis,purgari poteſt.*
10 *Tempus modicum,quo mora purgari poteſt.quod dicatur.*
11 *Dies & pœna quando & quomodo donatur a lege.*
12 *Mora an impediatur purgari,rato manente pacto.*
13 *Mora antequam purgetur ſi res perijt cuius erit periculum.*
14 *Mora qualiter purgari poteſt ſi eſt adiecta dies incerta, & pęna incerta.*
15 *Confeſſus ficte habetur ſicut confeſſus vere.*
16 *Stipulatio pęnalis an nouet primitiuam.*
17 *Obligatio pęnalis vſque ad litem conſtatam ſolui poteſt.*
18 *Actio in rem nouari poteſt.*
19 *Pęna appoſita in contractu lucratiuo,an videatur apponi fauore donantis vt eligat quod ſoluat.*
20 *Stipulatio prima non nouatur per commiſſionem pęnæ.*
21 *Nouatio an fiat per pęnę commiſſionem.*
22 *Moræ purgatio admittitur eo caſu,quo non intereſt actoris.*

Magnam. Iſta lex eſt magna in mā purgationis morę,
& eſt repetibilis in tali mā. Dies interpellat
pro hoīe,& per lapſum diei pnęa impurgabilis committitur.h.d.
Vel ſic, Vbi eſt dies certa pœnalis poſt lapſum diei mora diei pur
gari nō pōt.h.d.notabiliter. Petrus aūt nil de purgatione dt , ſed
qđ ſolū dies interpellat pro hoīe. Tu dic vt s̄. ſummaui , ſm Bu-
a trig. Certo,*a* pone,quod terminus non eſſet certus,& promitto
ſub pœna facere conſentire quandam puellā,cum erit ætatis le
gitimę,an requiratur certificatio? Dicendum eſt ꝙ ſic , vt tenet
hic Cy. Daturum. no.quod pęna ita ꝯmittitur qn̄ eſt adiecta da-
tioni,ſicut facto. Fallit in dandis,quando eſt adiecta in fraudem
vſurarum,vt nos.s̄.de vſur.l.cum allegas,ff.ſi cer. pet.l. rogaſti,§.
ſi tibi.quę fallentia hēt locum,qn̄ eſt adiecta quantitati: ſecus ſi
ſpēi. Adde in Auth.nullum cre. ag.in prin. Stipuletur. id eſt pro-
mittar. Perfecta.i.impleta.ff.fa.erc.l.hæredes,§.idem iuris. Ibi,ad
1 euitandā.† Ex hoc ver. ſumitur gl. ꝙ mora non poteſt purgari ,
quia iſta pęna non pōt euitari. Sed alij dn̄t,ꝙ hæc lr̄a nō dicit ali-
quid de purgatione morę,ſed ſolum de pęnę commiſſione.non
.n.poteſt aliquid allegari,quod non eſſet interpellatus , ſed bene
admittitur morę purgatio ſm quoſdam. vnde illa lex excludit
ſolum allegationem interpellationis ceſſantis, ſed non excludit
æqtatē purgationis moræ.hoc examinatur in l.ſi pacto.s̄.de pac.
& in repe.l.& ſi poſt tres, ff. ſi quis cau. vbi plene per Mod. & in
repe.l.ſi inſulam,ff.de verb.obl. Communiter tenemus gl.quan-
do eſt dies pęna conuentionalis. Cum ea.not.iſtum text.fiet ob-
noxius.no.quod dies interpellat pro homine,vt hic,& l.2.ſup.de
iu.emph.& in c.fi.extra,de loca.& iſtud eſt clarū in die expreſſa:
& idem in tacita,quę videtur de natura contractus, vt dicit gl.ff.
ſol.ma.l.ſi mora. Alleg.pro caſu d.l.2.de iure emph. Quid autem
ſi promiſiſti Stichum vſq; ad Paſcha, & ſi non dederis,promiſi-
ſti centū nomine pęnę, an tūc dies interpellet pro homine,& ſic
an ſtipulatio pęnalis committatur per contractionē moræ ? Dic
quod ſic.caſus eſt in l.cū ſtipulatus ſim mihi a Proculo.de verb.
obl. prout illa verba, arbitratu meo, poſita ibi in litera, referun-
2 tur ad purgationem, Conſeruare. † Not. quem *b* debere tenere
b memoriæ id,quod legit,ff.de admi.tut.l.fin. ff.de vſuc.l. qui fun-
dum,§.ſeruus.& ibi gl.ſic ſup.de reſcin. ven.l.ſi quis, ff.quod vi,
aut clam,l.3.in fi.ſi cer.pet.l.quod te mihi,ff.de fideiuſ.l.ſi Titius
quod limita,niſi factum ſit iſtud longinquo,aut valde intricatū:
tunc.n.quis excuſatur,vt no.Bart. de noua.l.ſi quis delegauerit.
& l.ſi cui in prin.ff.de leg.1.& per Dy.in regula,imputari. Et ideo
c quando alicui *c* fit poſitio de facto proprio,non debet dari termi
nus ad deliberandum , niſi quando factum eſſet multum anti-
quum & implicitum.& ſic no.Cy.in l.2.§. quod obſeruari, ſup.
de iur.cal. Ab alijs.no. ſcientem non denunciandum. hoc verū,
niſi denunciatio eſſet ad ſubſtantiam actus determinata , vt ple-
ne no.per Bar.in l.denunciaſſe,ff.de adult.† Glo. colligit hic duo
3 notabilia.primo,quod non eſt neceſſaria *d* hominis admonitio,
d vbi eſt monitio diei.vide omnino quod no.Inn.de pręb.c. extir-
pandæ,qui dicit, quod vbi agitur de pœna communi commit-
tenda rōne neglectus ibi debet denunciari,vel dies apponi:ſecus
qn̄ pęna cōmittitur ratione facti , & tunc non eſt neceſſaria mo-
4 nitio . Not. quod † quando aliquis promittit aliquid dare vel,
facere certa die , & illa die non dat,vel non facit , incidit in pęnā
1 impurgabiliter,quia non poteſt mora purgari. Opp. ad hanc le-
gem,quod poſſit mora purgari poſt aliquos dies,arbitrio iudicis 11
vt l.ſi ita quis,§.Seia cauit,ff.de ver.ob. Dic ſm Bar.quod vbi eſt
dies & pœna in obligatione, non admittitur tunc purgatio mo-
ræ ad actionem quærendam , ſed ad obſeruandam iam quæſitā
ſic,vt c.cum nobis.extra de elec.in ver.reuocari.vbi canonici ab
ſentes,non ſunt ad electionem citandi,ſi labitur terminus a iure
p̄fixus ad eligendū, nā terminus abſq; facto hoīs interpellat eos,
vnde non ſunt amplius certificandi : & ideo tūc ſi vnus ſolus in
capitulo eſt præſens,in eo reſideret tota virtus capituli,& poſſet
ipſe ſolus accedere ad electionē,ꝙ no. Gl. ſignat ꝯ̄ria opponēdo
ꝯ̄ iſta duo notabilia proxima.& primo ꝯ̄ primum, de quo dic,vt
no.Dy.in l.ſi ita ſtipulatus,ff.de verb.obl. Item opponit glo.con-
tra

ADDITIONES.

a Certo. Si promitto aliud puellæ,quæ eſt legitimæ ætatis dies interpellat pro homi-
ne,quia non eſt certa.idem tenet Bart.in l.ſi pacto quo pęnam.ſup.de pac.& quod
no.Cy.hic & Bar.in l. ſi ita ſtipulatus,in verſi.iuxta hoc quæro,ff.de verb. obl. per
Bal.in l.ſi poſt tres,ff.ſi quis cau. Sali.in d.l.ſi pacto. indiſtincte tenuit iſtam opi. &
etiam in patre,& coniuncta perſona,quia iſta diſpō eſt conditionalis, l. ſi cui,§.1.
de leg.1.ſed an dies appoſita puræ obligationi, vt ſi intra tempus præſcriptum nō
exigitur conſtituat quem in mora;& quod ſi dico,promitto tibi vſque ad Paſcha,
& poſt ea ad tuam petitionem,vel ſi ſtatutum dicit, quod debitor non poſſit intra
annum grauari,ſed poſtea ad petitionem creditoris , an iſtis caſibus dies interpel-
let pro homine. vide plene Bal.poſt Cyn.in l.fi.§.præterea,cum ſeq.ſup.de iure do.
& ibi etiam an dies adiecta fauore creditoris interpellet,& in omnibus caſibus vi-
detur determinare,quod ſic & limita hanc legem, vt per Ang. & Imo. in l. ita ſti-
pulatus,de ver.obl.
b Nota quem. Vide Bar.in l.2.§.quod obſeruari,ſup.de iur.calum.
c And.Barb. Et.ideo,quando alicui. No.quod nō debet dari terminus alicui, vt reſpō
deat de facto proprio,vide Bar.in l.2.§.quod obſeruari, ſup.de iur. cal. niſi factum
eſſet multum antiqunm,l.emptor,§.Lucius,ff.de pact.vide quod no.in c.ab excō-
municato,de reſcrip.Bar.in l.non fatetur,ff.de confeſ. & l.ſi quis delegauerit, ff. de
noua.& l.ſi res obligata,de leg.1.& quod no.in l.cum falſum,ff.de acq.hære.& vi-
de Inn.in c.cum dilectus filius, de procu. vbi ſi quis citatur ad reſpondendum , &
mitti procuratorem , præſumitur miſiſſe illum inſtructum nec auditur petens ter-
minum ad deliberandum.facit tex.l. ſi quando, ſup. de dila. & ibi Bart. eſt tamen
cautum dare terminum,per gl ſing.c.ex literis,de diuor.pro qua vide Bal. in l.cum
precū.ſup.de lib.cau.& l.error,ſup.de iur. & fac. ign.& l.ſi quidem, ſup. de excep.
& l.Gallus,ff.de lib.& poſth.licet Bal.illam gl. reprobauerit in l. iuſiurādum quod
ad pecunias,ff.de iureiur.vide Mod.in l.cum falſum,de acq.hæred.
d Non eſt neceſſaria . Vide quę dixi poſt Bar. in l. Mutiana , ff. de cond. & demon.

tra ſm notabile. die,vt in ea. Sed vt largius extēdamus ſimbrias
gl.examinemus māim purgationis moræ pleniſſimæ per ɔ̃ria,&
5 qões.† Et opp.dr̄ hic,ꝙ mora non pōt purgari,ɔ̃, quia admitti-
tur purgatio morę vſq; ad lit.ɔteſt.l.ſi inſulam,ff.de verbo.obli.
Gl.in l.& ſi poſt tres,ff.ſi qs caut.ſoluit,dicens,ꝙ in ɔ̃ria ideo ad-
mittitur purgatio,quia nec dies, nec pœna fuit ſtipſoni adiecta.
Sed hic fuit appoſita dies, & pœna, & iō non admittitur purga-
tio moræ.& hoc tenuerunt Odofr. & Dy. in diſtinctione ſua in
alle.l.ſi inſulā. Per quē hic refert Cy. tenuit oppoſitū, vt licet ſit
adiecta dies,& pœna,tñ admittatur purgatio moræ,pl.ſi inſulā,
& no.bñ.vñ de eiꝰopi.ñ curo,tñ eiꝰop. approbauit And.de Piſis,
dicens,ꝙ licet ſit appoſita dies,& pœna,nihilominus admittitur
purgatio moræ,l.qui Romę.§.Flautius,ff.eo.nam ibi fuit appo-
ſita pęna,& dies,i.tacite.l.cum creditor petierit,vt l.ſi decem cū
petiero. & tñ admittit̄ purgatio moræ, cum tm̄ debeat operari
dies tacitus,quantum expreſſus.ſed hanc opin.reprobat Bart.in
alleg.l.ſi inſulam,quia imo non operatur tm̄, ſm eum, & bene.
Et ideo de hac opi.non curo.idem,qđ Ang.& Pet.tenuit Rayn.
ſucceſſiue,quod admittatur moræ purgatio per l. 1. §. itē ſi ita,
ff.ad l.Fal.cuius opi.reprobat Bar.vbi ſ̄. & illū tex. retorqueas ɔ̃
Rayn.vbi per eum.Concludit aūt Bar. per illas leges probari, ꝙ
vbi eſt poſita dies, & pœna, non admittitur moræ purgatio. Tu
aūt ſecure dicere potes , ꝙ nulla illarum legum probat admix-
tionem diei,& pęnæ,impedire purgationem morę,nā in illo. §.
de illo,fuit appoſita pęna loco meri intereſſe,ſ. per traditionem
operarum ſui creditoris,q trāſmittebat̄ cū debitore, vt pecuniā
nauticā recuperet. vnde non mirum ſi elapſa die pœna illius lo
co intereſſe appoſita exigitur, licet debitor pecuniā nauticā ſol-
uere velit,qm̄ ſi nulla pęna eſſet appoſita,non audiretur reus vo
lens moram purgare,niſi creditori ſolueret̄ intereſſe,vt no.gl.in
all.l.ſi inſulam.Itē iſta l. nihil de purgatione đt, ſed ſolum lapſu
diei pęnam committi,abſq; alia interpellatione. Vel dic,ꝙ imo
lex probat aperte,ꝙ mora non pōt purgari,qa vtitur verbis p̄ci-
ſis.ibi,fiet obnoxius,non aūt eſſet obnoxius,ſi purgando morā,
poſſet euitare illā obłonem,vt l.Celſus,de arb.ff.& de pec. leg.l.
j.ibi, non ab alijs. pro hoc habes caſum in l.cum. ſtipulatus ſim
6 mihi a Proculo,de verb.obl. † Ex iſto ſumo in hac materia vnā
regulam negatiuam,videlicet, ꝙ vbi appoſita dies eſt certa , &
pęna certa,non admittitur purgatio moræ,vt dictis iuribus,& ɔ̃
hanc regulam tenent oēs.Hmōi rłæ rō eſt in promptu,quia vbi
dies eſt certa,& pęna,eſt qđ imputetur ſibi,cū effectu aliter non
curauerit impleri ea,ad quæ ſciebat ſe aſtrictum,& iō nec rigor
nec æquitas ſibi ſuccurrit,vt ff.ſi qs cau.l.2.§.ſi quis tñ. Adde ēt,
ꝙ dicta rła hēt locum ſi miſerationis cā dies eſſet appoſita,vt d.
l.Celſus.& ſi dies appoſitus.ſit dies initij celebrati ɔ̃ctus , vt pa-
tet in eo,qui promittit hodie dare decem, vt l. liber hō,§.decē,
ff.de ver.obl.coniuncta l.talis ſcriptura,in prin. ff.de leg.1. Et ēt
ſi dicta dies ſit variabilis ad nutum creditoris.Exemplum in eo
q ſtipulatus eſt ſub pœna certa, & ad diē certum , abinde in an-
tea ad ſuam petitionem,& titulum, vt moris eſt hodie. ad idē
l.cum ſtipulatus,vbi eſt caſus nec admittitur purgatio morę, ēt
ſi intra diem promiſſor aliqđ cęperit facere, quod no. Et hēt lo
cum,ēt ſi debitor aliqua execntione motus,intra diē nō imple-
uit,vt qa errauit in iure.exēplum.vt qa fuit ſibi terminus proro
gatus,tñ ptātem prorogādi non habuit caſtaldus.l. qui Romę,
§.Callimachus,ff.de verb.obl.licet alias,vbi dolus exigitur , etiā
iſta rō excuſet a dolo,vt l.igit̄,ff.de li.cau.& l.plagij,C.ad l.Flau.
de plag. licet aūt dicta regula negatiua ſit vera , tñ multas exce-
ptiones hēt,in quib.fallit , & pōt mora purgari , licet ſit adiecta
dies,& pœna illorum.quædam per Doct.ponuntur. ego autem
ſuperaddam ſecundam.Primo aūt fallit dicta regula,ſi actū eſt,
ꝙ poſſit mora purgari,aut purgationi cōſenſerunt expreſſe,vel
tacite, vt đt ſ̄.de pac.inter emp.l.cōmiſſoriæ,& ff.de mi.l.Aemi
lius. Fallit ſecundo, ſi pęna ab vno forte, & dies ab alio deſcen-
dit.exemplnm patet,ff.de arb.l.ſi cum dies,§.fi.ff.qui ſine ma.ad
li.perue.l.Latinus.coniuncta l.q Romæ,§.Flauius, ff.de verbo.
obl.Tertio fallit,qñ dies eſt expreſſus ab hoīe eodē modo, quo
ineſt ex legis diſpōne,hr̄ n.tunc pro non adiecto, qm̄ nihil opat̄
tunc hoīs p̄rouidentia.exemplum,ſi iudex ſub pœna certa dari
iubet intra tp̄s,quod datur iudicatis, ff.de re iud.l.4.§. ſi ex con-
uentione.iuncta glo.ff.de adopt.l. ſi arrogator, & ibi per Gul.&
hoc tenet Ray.& Mod.quos ego ſequor in alle.l. ſi inſulam.ſed
Bar.hic đt prædicta vera in iudicio, in arbitro ſecus , & ita deci-
dit Bar.ff.de leg.1.l.certa.mouetur,quia iudex neceſſitatis cā te-
netur ad adijceudum diem ſubintellectum a lege;in arbitro ſe-
cus,qui diem longiorē,& breuiorem apponere pōt,& eius ſnīæ
ſtare oportet,vt l.idem,§.ſtari.de arb.pro cuius opi.vr̄ gl. ſm in
tellectum vnum,ſed nō allegat eam,de verb.obl.l.eum qui cer-
tarum,§.1.in gl.magna,in fi.vbi đt eſſe differentiam magnam in
ſnīa arbitri,an inſit tp̄s in ea tacite,vel expreſſe,vt d.l.ſi cū dies,
§.fi.licet poſſet rñderi,& no,dr̄iam,qñ non exprimitur illud qđ
tacite ineſt, ſed cum exprimitur illud qđ ineſt, tunc arbitri pro-
uidentia nihil agit,ſed lex.& eſt hoc verius, qcqd ipſe dicat, qa
non eſt amplior poteſtas arbitri,quam teſtantis;& tñ eſt magna
dr̄ia, an apponatur illud per eum modum quo ineſt; quo caſu
nihil operatur,an per alium,& tunc ſecus,vt in alleg. l.3. de leg.
1.& qa licet arbiter poſſit diem longiorem,vel breuiorem pone
re,tñ ſi ſine cauſa,facit litem ſuam , l.ſi quis in conſcribendo. ſ̄.
de pact. ſed cum facit litem ſuam iudex iudicando inique, non
dr̄ arbiter poſſe.ſicut non pōt iudex,qm̄ illud dr̄ arbiter poſſe,qđ
honeſte pōt.l.filius,de condi.inſtit. Item ſilr̄ abſoluta eſt volun-
tas ɔ̃hentium , ſupra tñ ſi extrahunt dies legales, vt ſi promittis
opus futurum intra tempus ſtatutum a lege,ex regula prædicta,
quia expreſſio iſtorum,maxime,quæ inſunt, nihil operatur, nec
hominis prouidentia,ſed ſolius legis,vt dicit §. ſi ex conuentio-
ne.& idem in arbitro,quia arbitraria ſunt ad inſtar iudiciorum
redacta,l.j.ff.de arb. vnde ſtatutum in vno, dr̄ ſtatutū in alio,vbi
rō diuerſitatis reddi nō pōt,& quia factum iudicis & partis hoc
arbitrium videtur.idem infra de euictioni.l. ſi ob cauſam. Sicut
iſta dies legalis aperte expreſſa,nihil operatur,ſi exprimatur a iu
dice, aut arbitro. Item quarto fallit, ſi ille qui purgat moram ,
vult eam purgare,non vt ſuam,ſed vt alterius ſibi nociuā. exem
plum in fideiuſſore,qui vult purgare moram rei, ne ſibi noceat,
nam benignius & clementius cum eo,quam cum moroſo agē-
dum eſt,vt ſ̄.de fideiuſ.l.ſancimus,& in extraiudicialibus vr̄ ca-
ſus ſm vnum intellectum,ff.de doli except. l. fideiuſſor. Fallit.ſ̄.
quomodo,& quando iudex.l.cōſentaneum.Quinto fallit, ſi de-
bitum non erat liquidum,exemplum in eo,qui ad diem ſub pœ
na eſt obligatus reddere rōnem & reliqua;& ſi ignoratur.quan
tum ſit reliquum,ēt poſtea ſoluendo erit libera pœna,dummo
do fideiuſſorem idoneum reliquorum offerat,vt l.ſtatulib.& nō
eſt alibi.Sexto fallit in hærede obligato, qui diei, & pœnæ iuſtā
prætendit ignorantiam:ſed interim non purgat moram, niſi be-
neficio reſtōnis obtento.l.cum filius,§.in hoc. de verb. obl.& ſ̄.
de iure emph.l.2. Septimo fallit in ſtipulatione iudiciali præto-
ria, non continente deciſoria, l.& ſi poſt tres,ff.ſi quis cautioni-
bus.In illa ergo ſola,iure prætoris vtendum eſt,qui ſolam æqui-
tatem concernit,& putauit ſufficere,ꝙ præſtaretur id quod ue-
nit in eo intra modicum tempus, & vbi actoris ius nondum eſt
factum deterius,ff.de pręt. ſtipu.l.1.Octauo fallit ubi pœna non
eſt perpetua,ſed duratura ſola mora durante,& intellige ad effe-
ctus duraturos,non ad præteritos iam perfectos & conſumatos.
illos enim purgatio non abſorbet,vt l.ſi pecunię, ff.vt in poſ.l.&
ff.de vſu,l.euictis.Sic videmus in excōicato , qui per ſatisfactio-
nem abſoluitur.Nono fallit in eo,qui rem iuſto pretio voluit eſ-
ſe creditoris in ſolutum ad diem,debito non ſoluto.Nam ſi poſ-
ſet offerre,poteſt poſt diem,& euitat pœnam dationis inſolutum,
vt l.quamuis,ff.de ſol.ubi per Bart.& non eſt alibi.no.gl.de pig.
act.l.Titius.Decimo fallit,ubi aliquis non vult purgare moram
ad euitandam pœnam promiſſam,ſed ſolum ad euitandum pe-
riculum interitus,vt l.illud,ff.de peric.& comm.rei vend.ff.eo.l.
ſi ſeruum,§. ſequitur.in hoc tñ attende , ꝙ vſque ad litem con-
teſt.ſola oblatio rei purgat moram, ne tranſeat in actorem peri-
culum interitus, in litis vero conte.non ſufficit ſola oblatio; ſed
requiritur conſignatio & depoſitio,l. ſed & alia,ff.de conſt.pec.
vbi ſi conſignata fuerit pecunia,ſi eſt debitum genus, ſuccurri-
tur debitori exceptionis ope;& ſi ſpecies,ipſo iure,de ſolut.l.qui
decem. Vndecimo fallit , quando dies appoſita eſt ſolum gratia
demonſtrationis,quoniam iſta non interpellat, nec cōſtituit de-
bitorem in mora, & ideo non eſt vera purgatio , vt dicit §.ſi de-
cem,ſecundum vnum modum legendi.Duodecimo fallit,ſi in-
ter partes actum eſt,vt interpellatio fieri deberet aliter, quam p
diei lapſum. Exemplum pone in mercatore magno, qui ad diē,
& ſub pœna varijs forſan tenetur,vndę per omnes non habetur
concordium , vult ſibi terminum per creditorem ad memo-
riam reduci·quia tunc non diei lapſus ſolum moram inducit,ni
ſi interpellatio fiat , vnde non eſt certitudo, de qua eſt ſupra di-
ctum quæ ſolet impedire purgationem.Caſus eſt in l.ſi ita ſtipu-
latus,in princ.ibi,ſed cum ageretur,coniuncta gl.ff.de ver.oblig.
Decimotertio fallit,ſi dies eſt appoſita gratia limitandæ obliga-
tionis.l.ſi mandato,§.Paulus,ff.mand.& l.obligationum fere,§.
placet,ff.de act.& oblig.nam in puncto, quo obligatio debet fi-
niri,impoſſibile eſt moram contrahi. quia mora obligationem
perpetuat, vt d.§. ſequitur.illa autem dies extinguitur: vnde pe-
nes euentum non contrahitur mora,ſed impeditur moræ nati-
uitas,& ſic eſt obligatio ſine die,& admittitur purgatio moræ.
Decimoquarto facit, quando dies eſt variabilis ad voluntatem
promiſſoris, donec enim variare poteſt, non eſt in mora. Cum
autem variare nō poteſt,puta,quia declaratum eſt impleri non
poſſe,quod eſt in ſtipulatione deductum. tunc remanet ſtipula-
tio ſine die,vnde remanemus ſub regula permiſſa, ꝙ poſſit mo-
ra purgari.probatur in l.mora,verſ.ꝙ ſi filius,ſecundum vnum
intellectum. Adducunt quidam quēdam alium caſum, ſcilicet
quando apponatur dies, cauſa multiplicandæ obligationis, pro
quibus videtur caſus in c.potuit.extra, de locato. quod non pu-
to,quia ſi illa dies reddit conditionalem depoſitionem, ante diē
nata eſt obligatio & actio , licèt ſileat exercitium , vt ff.de pact.
leg.j.§.item quia, & l.j,in fi. quando dies leg.ced.& ff.de verbo.
oblig.

obli. l. ita ſtipulatus. vnde in rła proteſtationū prǫteritarū, dies ꝑ hoīe interpellat, vt dicit c. potuit, in fi. gl. non ꝑt mora purgari, & in rła futurarū, eſt deriſoriū de purgatione tractare, cū eorū dies adhuc non venit, vbi aūt diei adiectio faceret cōdōnem, ſic euē. tus diei nō interpellat, iō alia interpellatio eſt neceſſaria, qa nō pt eo momēto obło naſci, & mora cōmitti, licet qdā ɔ̃, & male, de hoc ꝑ Doct. in l. ſi ex legati ca, ff. de verb. obl. & qđ admittāt purgatio, probāt in l. i. ff. de pec. le. & de ver. ob. l. plurib. §. & placet. & l. ſi Stichū, §. ſtipſo, e. tit. & ſ. de iure emphy. l. 2. non ob. c. potuit, qa loquit̄ in emphyteuta eccleſię, cum quo mitius agit̄, eo quod eccleſia ſolet abhorrere pœnas, & illud c. vltra ꝑcedit, & iō idem non erit in emphyteuta priuati, q̄a nō inuenitur iure cautum, nec eſt eadē rō in eccleſia, q̄ in priuato, vt dictum eſt; & eſt tex. in alle. l. j. q̄ vtitur verbis præciſis ibi, ſed omnino ſi dn̄s voluerit repellendo. expedita eſt hæc rła negatiua cum omnibus ſuis exceptionib. † Reuertor igitur ad affirmatiuam, q̄ traditur in l. ſi inſu

7 lam. ff. de ver. obl. ſ. ꝙ mora poſſit purgari de æquitate cōcor. l. q Romæ, §. Flauius, ff. de verb. obl. l. ſi debitor, ff. de act. empt. & l. ſi per emptorem, ff. de verb. obl. l. interdum, & de peri. & commo. rei vend. l. illud. ff. de conſt. pec. l. ſed & ſi alia, ſ. quō & qn̄ iu. l. cōſentaneum, ff. de reſt. in integ. l. diuus. ff. vt in poſ. leg. ſi pecuniæ. ſ. de iud. l. ſancimus, ff. de verb. obl. l. exiſtimo, §. fin. l. & l. ſi poſt tres, ff. ſi qs cau. & in alleg. l. q Romę, §. itē quęro, ff. de ſol. l. cū qreba-*tur*, §. proinde. l. 3. §. fi. eo. tit. ff. de proc. l. ſi reus paratus, de perp. & tem. act. l. ſi. ff. man. l. ſi homine, ff. de verb. obl. l. mora, & l. 1. §. itē ſi ita, ff. ad leg. Falc. & de min. l. minor, §. 1. 18. di. illud, & c. qm̄, de ſupp. neg. pla. c. literas, de elect. c. quod licut, in fi. de reb. eccl. non alie. cap. ſi qs presbyterorū, in fi. & in c. innotuit, de elect. per Io. And. in Mercu. c. mora, & multa alia iura purgationū pmiſceri pn̄t, q̄ inuenire laborioſum eſt, potius q̄ ſubtile. In ɔ̃rium aūt, ꝙ non poſſit mora purgari, obſtāt iura infraſcripta, ff. de act. & obl. l. traiectitiæ, §. de illo, & §. fi. & l. Celſus, in prin. ff. de ſtip. ſeruor. l. 1. §. fi. & l. cū filius, §. in hac, de verb. obl. l. depoſ. l. j. §. ſi rem. & in feud. ſi vaſallus feu. priue. c. 1. §. de tranſact. l. ſi qs maior. in l. ſi is cui, ff. de fideic. lib. auth. hodie, de tēp. ap. auth. ei, & in corpore, vñ ſumit̄, ſ. ſenten. reſcindi nō poſſe l. pereptorias, ſ. de prob. l. ita demū, ff. de adul. l. ſi maritus, §. preſcriptiones, ff. rē ratā hab. l. fi. ſ. de preſcr. 30. anno. l. ſi qs emptionis, §. fi. de ſucce. edi. l. 1. §. largius, & l. in honorariis, §. ſed cum reſciſſa, ff. de act. & obli. Inſt. de act. §. ruſus, ꝭ. de falſ. l. querela, 12. q. 2. lōginquitas, 22. qō. 2. puella. de elect. cum in cunctis de ſupp. negl. præl. licet. §. fi. & ad oia iſta ɔ̃ria, ſufficit vna ſol. ſpecialis, quia lex vltra procedit declarādo, ꝙ non poſſit mora purgari. dic ꝙ ſunt caſus ſpeciales. Tu autē dic, ꝙ regula poteſt tradi affirmatiue, vt ſupra dixi, ꝙ de æquitate poſſit mora purgari. Sed inter has leges, & omnes alias pertinētes ad purgationem, cauſatur æquitas, quia ſatis dēt eſſe creditori ſi ſibi ſatisfiat de eo, quod ſibi ſtipulatum eſt, & cum refectione, vt l. reſcriptum, §. ſi pacto, ff. de pac. hæc autem regula fallit in caſibus infraſcriptis. Et per has fallētias patebit rńſio ad oīa ɔ̃ria, quæ ſigillatim facere nolui ca breuitatis. Primo quidem fallit ex parte actoris ad actionem q̄rendā, vt dicit l. Thais, §. intra de fideicom. lib. ff. & dictum eſt ſupra in examinatione ɔ̃rij dicti

a §. Secundo fallit, qn̄ executio eſt facta a canone, vel a lege, *a* vt in d. l. ſi is cui, & in l. ſi quis maior, ſ. de tranſact. ff. iud. ſol. l. 3. §. fin. Vnde recte dicit Io. And. in alle. c. mora, ꝙ ſicut incidēs in canonem latæ ſn̄iæ, non purgat moram, ſic nec purgabit eam hæres, qui nec vindicauit, nec q venit ɔ̃ pacta iuro firmata, vt in præal-leg. l. ſi quis maior. Nec in ſecundo nubente matre, quæ non petijt filio tutorē ordinariū: nec ſyndicus, qui maleficia non denunciauit, ſi ipſo facto pœnam incurrit, ſic ꝙ nō appellauit intra tps. aut bo. poſ. non petijt, aut inuentariū non fecit, in corpore de hæred. & Fal. §. ſi quis autem, coniuncta l. fi. §. & ſi præfatam, de iure delib. ſic nec executor, qui intra tps ſynodalium conſti. ſuū officium non peregit, ſ. de epiſ. & cle. l. ſi quis ad declinādam, & auth. hoc amplius, de fideicomm. ſic & qui iuſſus, aut monitus poſitionibus rn̄dere, ſine iuſta cauſa recuſauit iurare de calumnia, l. 2. §. quod obſeruari, ſ. de iur. cal. ſic nec qui incidit in commiſſum, ff. de publica. l. commiſſa, & in omnibus his caſibus moræ, executio pœnæ a iure inuenit inflicta, vnde non habet locum purgatio. & multa alia ſimilia poteris inuenire, ad quæ præfata doctrina neceſſaria eſt, & vtilis. Tertio fallit in extraiudicialibus ex parte actoris, qn̄ actor vellet moram purgare ad actionē conſeruandam poſt longum temporis interuallum ante moram, aut ante intereſſe rei propter morā, ſic debet intelligi. l. ſtiplones, §. Celſus, ff. de verb. obl. & eſt modus nouus legendi etiam vltra alios. Quarto fallit ſimiliter ex parte actoris, vbicunque lex prohibet illā purgari, ſ. quo. & quan. iud. auth. qui ſemel. & ibi eſt exēplum. Quinto fallit, tam ex parte actoris, quam ex parte rei, qn̄ eſt renunciatum potētiæ purgationis, quoniam eſt vnicuiq; licitum ſuo iuri renunciare, ſ. de pact. l. ſi quis in conſcribendo, & l. pactum inter hæredem, ff. de pact. Sexto fallit, qn̄ diſpoſitio eſt iurata. Ratio eſt, quā ſ. dixi, ꝙ facta eſt executio irretractabilis, vt d. l. ſi quis maior. Septimo fallit, ſi deductum in priuatiua, dēt præſtari ſtipulanti pœnam a tertio, l. 1. §. fi. de ſtip. ſer. & in hac lege ita cōiter ptranſeunt oēs. ego addo, niſi tertius ſit iuri ſtipulantis ſubiectū, vt ſeruus hoc iure, vel ēt hodie, vel ex cauſa profectitia, qa tunc ſibi pœnā dr̄ ſtipulatus, quia dr̄ pœna promiſſa ſtipulatori tertio, aut ipſi principali. Exemplū in l. ſtipulatio iſta, §. alteri. ff. de ver. ob. ꝙ admittitur purgatio morę, qa ſatis eſt, quod alia impleatur, cū ab initio ſtipulatus voluit adimpleri. Caſus eſt in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verb. obl. Fallit octauo, ſi deducta in prima ſtipulatione res præſtari non poſſit, quę forte perijt, vt dixi licet debitor velit forſitan illius ęſtimationem præſtare, quia nō auditur: qm̄ illa ęſtimatio a principio nec in obłone. nec in ſolutione fuit, vt l. ſi duo, de ver. ob. licet potius interim dicāt quaſi debita, vt l. ſi ſeruum, §. fi. coniuncta gl. ff. de verb. obl. Non ergo admittitur purgatio, quia ęquitas ſuggerens purgationem, vēdicat ſibi locū, cū ſoluit, quod in prima deuenit, vt alle. l. ſi inſulā, cum ſim. non aūt inuenio hanc æquitatem ſcriptā, cum qs vult ęſtimationē ſoluere, vnde ſtamus ſub regula prohibente purgationem. Pro hoc adduco glo. no. in l. 3. §. opus, ff. de alien. iu. mu. cau. fa. in alleg. c. licet. Bar. in alle. l. ſi inſulam. dicit ɔ̃, per l. cū res, ff. de leg. j. quod mihi nō placet, ēt per dictum ſuū. & dū dicit, ꝙ ſi alienauit fundū, ſuper quo eſt ædificium, non pōt mora purgari, quia nō pōt mihi ſolui, quod eſt promiſſum, & cū nō eſt dubiū, ꝙ pōt ęſtimatio ſolui. non obſt. l. cū res, quia nihil facit ad propoſitum. Similiter non ob. ꝙ pretium ſuccedat loco rei. l. ſi rem. ff. de pet. her. quia illud in vniuerſalibus, vt qui pretium habet, rem habere videatur, ff. de publica. l. licitatio. & l. ſed & hi. No. glo. itē ſi res, ff. de alie. iu. vt in multis probatur exemplis. Sufficit, quia ſi habet rem debitor obligatus ad ſpeciē, pōt ſoluere ęſtimationē, quod eſt falſum, l. 2. ff. ſi cer. pe. Nono fallit in ſtipulatione pretoria deciſoria, qn̄ ius aduerſarij eſt factū deterius, qm̄ deterius ius concernit ſubſtantiā obligationis, vt quia tempore perit, licet iudicium pati per vim, ac ſi ob hoc eſſet perempta, nec audiretur, vt pœnam euitet, quia ſic verba, vel ſcripta ſunt. ſed ſi non eſſent commiſſa pacta, ſed ſolum contenta obligatio ad intereſſe, forte aliud eſſet, quia tūc definit intereſſe, & trahitur retro, vnde ſe habet, ac ſi nunquam interfuiſſet. bene tamen purgat morā per ſolutionem intereſſe, nec eſt propria purgatio. tex. eſt in alle. l. fi. de iuſſor. de do. exce. ff. de fur. l. ſi vendidero, §. ſi Tutius, & l. ſi ful

b lo, ad fi. Decimo fallit, ſi mora eſt cōmiſſa circa deciſoria *b* iudicij, cum dies, & pœna certa in ſententia continentur, nam nō purgatur, ſi actoris intereſt, propter moram, licet poſſit purgari, ſi non intereſt. Caſus eſt in l. vtique. ff. de arb. & quia verba legis ſic ſcripta ſunt, dico ꝙ ſi offeratur ad intereſſe, non habet locū purgatio. licet glo. ibi ſub dubio forte dicat ɔ̃rium, & no. ſi pecunia cā purgandi moram concedatur, ſ. & actoris non intereſt. oportet, ꝙ illa conditio purificetur, vt potentiæ locus ſit, l. ei qui, ff. de condi. inſti. Vndecimo fallit, ſi mora eſt commiſſa pp factū, non pp negligentiam, l. cum filius, §. in hac, ff. de verb. ob. Bar. limitat, niſi illud factum habeat aliam cauſam ſubiectā, & modico tpe ſit factum. ita dicit ipſe in alle. l. inſulam. Cuius dicti limito eſſe verum in iudicijs bonę fidei, vt ibi, non in ſtricti iuris, vt in pręalle. §. colonus, & l. hr̄e licere, ff. de euict. cōiuncta gl. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi qs, de ver. obl. Item poteſt limitari exceptio, quia in multis caſibus mora commiſſa per factum purgatur. quod no. glo. in l. amplius, ff. rem ra. hab. Duodecimo fallit in arbitrio pęnalis ſtipulationis, ante ſn̄iam pœna commiſſa, quia per eius commiſſionem eſt arbitrium diſſolutum, ſi non eſt appoſita clauſula, rato manente pacto vel compromiſſo, vnde nō eſt poſſibile moram purgari corā arbitro, ex quo deſijt eſſe arbiter, vt l. ſi duo, §. fi. de arb. & concord. l. ſi quis rem. tn̄ dixi ita demum compromiſſum fuiſſe per cōtumaciā litigātis, qn̄ arbiter impedit ferre ſn̄iam, extra, de arb. c. ex parte. Glo. iuris ciuilis indifferenter tenet pœnam compromiſſi committi, vt §. ſi quis litigatorum, & hoc tenet in corpore. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. volumus. & pro dicta gl. eſt prædicta regula, promittens de equitate moram purgare, cū ſuis

8 fallentijs, & multis neceſſarijs illationibus. † Venio ad alias oppoſitiones, quare pōt mora purgari ēt poſt lit. ɔteſt. ſ. de tranſa. l. ſi maior, & l. 1. & l. ſiue apud acta. Sol. ibi, poſt lit. ɔteſt. fuit mora cōmmiſſa, vnde purgatur ante ſn̄iam, ſicut cōmiſſa ante lit. conteſt. purgatur vſq; ad lit. cōteſt. vt in alleg. l. ſi inſula. Item ɔ̃, ꝙ ante lit. cōteſt. commiſſa poſſit purgari vſq; ad ſn̄iam in cā appellationis, vt Inſt. de perp. & tēp. act. §. fi. ff. depo. l. ſi reus paratus. glo. in l. ſi ff. de act. emp. & de conſt. pecu. l. ſed & ſi alia. Sol. ꝙ in ɔ̃rijs ſoluebatur illud, quod petebatur, vnde non eſt moræ purgatio, ſed debiti ſolutio. hic aūt non petebatur. Sed intereſſe ꝙ obligatio erat ɔ̃cta pp morā, reus vero ipſum factum ſoluere volebat, inſulam

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Lege. Mora poſt executionem a lege, vel ab hoīe factā, an poſſit purgari, adde Bar. in l. quam ob rem, ff. de cond. inde. l. ſi inſulam, de ver. obli. ff. & l. ſi quis maior, hic alle. Sal. in l. 3. q. C. de iu. emph. Alex. de Imo. in d. l. ſi inſulam, & Dy. in l. ſi ſeruum, §. de illo, de verb. ob. & l. ſi quis, §. ſi plures, ff. iud. ſol.

b Deciſoria Quid autem in præparatorijs iudicij. vide per Bar. in l. ſi cum dies, §. ſi. ff. de arb. & in l. & ſi poſt tres, ff. ſi quis cau. Sed quid ſi tantum dies, & non pœna, vide per eundem Bar. in d. l. ſi cum dies.

inſulam ędificando,ꝙ nō p̄t peti vſq;ad lit.cont.in ipſo intereſſe
hic eſt verus intellectus huius legis, licet qdā intelligāt hic fuiſſe
actū ad fabricā inſulæ,ſed eſt falſum, qa tunc continue inſulā fa
bricando abſolui debuit reus ab obſeruatione iudicij,ꝑſolutio
nē debiti,d.l.ſi,inſulā,& eſt caſus in all.l.fideiuſſor, de doli exce.
Non ob.l.ſed & ſi alia,de conſt.pec. qa ſolū vſq;ad litē cōte.pōt
reus morā purgare,ēt offerendo ꝙ petit̄, qa reus ſimiliter offere
bat,vñ nō purgat morā, vt tranſeat periculū interitus in actorē,
niſi vſq;ad lit.conteſt.ſed lit.cont.bene purgat̄ ſoluendo,aut de-
ponendo,& ꝯſignando,ꝙ fuit ēt de mente Ray.ſm̄ Bar.in alleg.
l.ſi inſulā.Itē opp.ēt,ꝙ poſt ſn̄iam vſq;quo qs cōueniat̄ iudicati,
poſſit mora purgari,vt ff.de pet.hęr.l.itē veniūt.§.idē recte.Solu.
ibi a principio erat vnū in obligatione,aliud in ſolutione, & pōt
ſolui vſquequo cōueniat̄ iudicati ad illud,ꝙ in obligatione erat
ſed huic ſolutioni obſt.ꝙ licet vnū ſit in obligatione,aliud in ſo-
lutione,tñ nō poſſit lit.conteſt. ſolui, quod in ſolutione eſt,ff.de
ſol.l.ſi quis ſtipulatus fuerit decē in mille.Sol.ibi vnū erat in ob-
ligatione,aliud in ſolutione,& diſpēſatione hominis,in verſ.idē
ex diſpoſitione legali huius authenticæ.eſt ratio,quia cū vnū eſt
in obligatione ex diſpoſitione legali,& aliud ī ſolutione,forma
condemnationis eſt,vt illud, quod in obligatione ꝯſiſtit, ſoluat̄,
non quod in ſolutione eſt, vt l.miles,§.decē. ff de re iudic. vnde
mora ſoluendi,quod in obligatione ꝯ̄hitur demū lata ſn̄ia,ita p̄t
purgari,vſq;quo iudicati executio petat̄,& ideo ſi mora ꝯ̄here-
tur,non purgaret̄ poſt ſn̄iam, ſed qñ ex diſpoſitione cōditiona-
li vnū eſt in obligatione, aliud in ſolutione,creditor agit pręciſe
ad dari, & ſn̄ia præciſe continet dari , ꝙ in obligatione deuenit,
nō aūt vt det, vel aliud q̄ in obligatione cōſiſtebat . Itē qa etiam
poſt ſn̄iam mora purgat̄,Iudice pro tribunali ſedente,vt l.diuus
ff.de reſt.in integ.Sol.ibi fuit commiſſio de veniendo ad iudicē,
ad audiendum ſn̄iam, vnde ſi vocatus venit iudice ſedēte,ꝓ tri-
9 bunali,non eſt contumax.† Ex prædictis ſumere potes cōcluſio
nes aptas vſque ad quātum pōt mora purgari , & qñ purgabilis
eſt,nam in extraiudicialibus ex parte rei mora poteſt purgari ad
euitationem pęnæ;non vltra,& ſi longum interuallum interceſ
ſit pp rei ſubterfugia purgari non poteſt, licet lis cont. fuerit, vt
iam dictum eſt,ſin aūt mora eſt ꝯ̄cta poſt litem conteſt.ante ſen
tentiam,vſque ad finem purgari poteſt,& nō vltra,vt l.ſi maior
& l.ſiue apud acta.ſ.de tranſa. ſi vero eſt commiſſa poſt ſenten-
tiam,tunc pōt purgari quouſque reus conueniatur,vt l.item ve
niunt,§.idem recte,ff.de pet.hær.& l.miles,§.decem,de re iu.&
hoc cum vnum petitur, aliud offertur, illud vero quod petitur,
omni tempore offerri poteſt, quia non eſt purgatio moræ,ſed đ
biti ſatisfactio,vt Inſt.de perp.& tem.ac.in fi.& d.l. fideiuſſor,de
doli excep. quæ ponit caſum not.nā ibi petebatur pecunia ex cā
euictionis, & liberatus fuit conuentus p̄ſtando fundum cum re
ſiduo intereſſe. Sed ratio eſt, quia reſpectu fundi obligatio erat
ꝯ̄cta ad pecuniam fundi,ideo ante eūdem offerebatur,vt ibi pa-
tet ex litera,qa poteſt fingi retro fundum nō euictum tali pręſta
tione fundi. Et prædicta habent locū , ſiue iſta oblatio facta fuit
ad euitandā pęnam , ſiue ad transferendū in actorem periculū
interitus,dummodo fiat in ſolutione actus , aut fiat depoſitum
actu.Cæterum ſola oblatio non purgat moram añ litē, & ſic in
actorem trāſit periculum interitus,vt ſemper ſuperius eſt dictū
per alle.l.ſed,& ſi alia,de conſt.pe.in iudicio vero ex parte rei,in
modicū tp̄s admittitur moræ purgatio,vt in alle.l.& ſi poſt tres,
& ſi mora committitur in non veniēdo coram iudice ad euitā-
dam ſententiam,non purgatur niſi Iudice pro tribunali ſedente
vt d.l.diuus. Contingit enim ſm̄ varietatem ſubiectorū ad pur-
gandum alia tempora eſſe ſtatuta in lege,& tunc iſta ſeruabun-
tur,ff.iud.ſol.l.4.§.fi.Rationem autem ponit Pet. & Bar.ſequē-
do eum in alleg.l.ſi inſulam, & vbique moræ purgatio trahit̄ ad
initium moræ commiſſæ, & ſic trahitur retro quouſque retro
actio habeat locum,poteſt mora purgari.l.quo enim.§.1.ff. rem
ratam habe.& l.ſi rem, in fi.de pigno. act. Ex parte vero actoris
admittitur purgatio ante lapſum longi tp̄is interuallum , vt l.ſi
ita quis,§.Seia,ff.de verb.obl.Expedita eſt ergo hæc lex per con-
cluſiones,regulas,& exceptiones ab eis,reſtat nunc quærere de
10 quibuſdam.† Queritur primo,quid ſit iſtud modicū tp̄is inter-
uallum,i.quo poſſit mora purgari? dicit ꝙ Iudicis arbitrio cōſi-
derādum eſt,vt no.in alleg.leg.& ſi poſt tres,& in alle.c.potuit ꝑ
11 glo.† Secundo quæro,qñ a lege a apponitur dies & pęna,an ad-
a mittatur moræ purgatio?quidam,ꝙ ſic,& hoc caſu dicunt falle
re illam regulam, ꝙ vbi eſt appoſita dies & pœna, non admitti-
tur purgatio morę. Allegant pro hoc caſum in c.potuit,de loca,
hoc falſum,& ꝯ̄ caſum l.2.de iure emphy. quę vtitur pręciſis ver
bis,dum dicit,& ſi dñs voluerit,repellendo. Non ob.cap.potuit.
b quia loquitur in emphyteuſi eccleſiæ,cum qua clemētius b agi
tur, vt ſ. dixi. vel dic ꝙ illa decretalis ſeruat̄ in foro eccleſiæ, vel
12 eius terris,& in eccleſiaſticis rebus,ſed l.2.in rebus imperij.† Itē
quæro,an clauſula,rato manente pacto, impediat morā purga-
ri, Bar.in alle.l.ſi inſulam, tenet ꝙ ſic. Verū quidam dicunt ꝯ̄ ꝑ
l.cum ſtipulatus ſim mihi o Procule,ff.de verb.obli.ſed illa non
ob.quia ibi non fuit adiecta dies,& pęna. Adde ꝙ licet tunc ad-
mittatur ex gratia,ut reus purget moram,tñ purgare nō poteſt
quia quamuis eſt adiecta dies pęnæ nō propterea vr̄ remiſſa pæ-
na quæ loco intereſſe iam ꝯ̄cti ſuccedit caſus eſt ī alle.l.cū ſtipu-
latus,& ita ſunt limitandæ,leges dicentes,exceptione ſortis pœ-
nam remitti,quia illa in morę pęna,non aūt ea quæ loco ītereſ-
ſe ſuccedit,cū iure obligationis veniat non officio Iudicis,vt dr̄
13 de eo quod certo loco.l.centum.& l.fi.& ff.ſi quis caut.l.2.†Itē
quæritur,ſi intra tp̄s,quod datur ad morā purgandā . ante tñ q̄
purgetur res perijſſet,cuiꝰ erit periculū? Dic moroſi ſine dubio
vt l.ſi ſeruum,& l.rem ſuam,§.1.eo.tit.alias ſequeretur,ꝙ mora
non noceret reo,niſi poſt lit.ꝯt.cum eo , quod eſt falsū in alleg.
iuribus.Item quæro,quid ſi intra tp̄s,quod datur ad morā pur-
gandam,aliud impedimentum occurrat propter quod non po
teſt mora purgari,an erit periculum debentis purgare,an illius
qui debebat purgare? Dic ꝙ illius,qui debet purgare, vt l. ſanci-
mus,j̄.de fideiuſ.vlt.reſponſo.Nam tempus ad moram purgā-
dam datur eo ſola benignitate,& miſeratione,tamē nulla iuſta
cauſa ſubſiſtēte,clerico impedimentum tale ſuperueniens non
eſt cauſa reſtitutionis concedendæ,vt l.petendæ,ſ.de tem.in in
teg.reſti.vbi autē tp̄s,quod datur ad moram purgandā datur ex
iuſtitia , tunc ſi in illo occurrit impedimētum iuſtum,bene dat̄
reſtitutio,in d.auth.ei qui,in ver.manet,ſ.de *tempo*.appel.& de
app.c.ex ratione.ſatis eſt, ſiue etiam impedi*mentum* ꝯtingit in
perſonam dñi debentis purgare moram,ſiue in ꝑſ*onam* procu-
ratoris legitimi de app.l.præſes & ſi ſpecialiter adijcitur *nulla ex*
cuſatio datur ad ſuſtinēdum reum,potuit enim ſubſtituere *ido*
neum,& non fecit,nam imputetur tunc dño,cum talem procu
ratorē ꝯſtituit,qui in neceſſitate tp̄is alium ſubſtituere nō cura
uit,cum poſſit,ſm̄ Inno.in c.2.ad fi.vt li.non conte.& eſt tex. in
l.idem.ff.pro.ſocio.Dubitauit aūt Bart.in alle.l.ſi inſulam,& nō
decidit,ſi ex forma ſtatuti inſtrumentum excedens ſummā cē-
tum aureorum,dēt produci intra ſemeſtre tp̄s ad inſinuandum
quo elapſo poteſt peti intra aliud ſemeſtre tēpus caſſatio illiꝰ in-
ſtrumenti per aduerſarium,ſi non fuit inſinuatū,& ſi nō fuit pe
tita caſſatio,produci poſſit intra aliud tp̄s ſemeſtre inſinuandū.
An ſi in iſto ſcđo ſemeſtri aliquod impedimentū ſuperuenerit,
pp quod non pōt inſtrumētum produci,poterit peti reſtitutio?
& ſuper hoc dico audacter. tenendo ꝙ ſic,quia hoc ultimū ſe-
meſtre non datur ad moram purgandā,ſed eſt quædā noua dila
tio conceſſa ex cā,quia non eſt petita caſſatio,vt licet eſſet ſtatu-
tum ad moram purgandam,nō eſſet ſtatutum ex lege nr̄a,ſđ ex
ſola clementia ſtatuti,Ideo pp moram aduerſarij ꝯ̄ctam ēt non
petendo caſſationē,quæ inſtrumentum extinguit, & eiꝰ effectū
ſuffocat,reducta eſt ad ſtatutum ac ſi ꝑ nullum eorū mora fuiſ-
14 ſet ꝯ̄cta,vt l.illud,de peri.& cōmo.rei uen.& d.§.ſequitur. †Deī
de quæro, quid ſi eſt adiecta dies,certe,& pęna incerta ab hoīe,
exemplum,promiſit ſcribere librum ad diem certā ſub pęna, q̄
Titius declarabit,an poſſit mora purgari?& vr̄ ꝙ nō,vt hic.ꝯ̄ qa
intereſſe eſt pænam purgari,licet non moram, & tñ ſi quis pro-
mitteret factum,& ſi non faceret intereſſe,quantūcunq;ſit dies
appoſita,admittitur moræ purgatio,ut d.§.Seia.Item ſic nō po
tuit ad quantitatē pænę certus eſſe, qm̄ ſi forſitan ęſtimaſſet ita
grauamē,vt Titius declarauerit,nō ꝯmiſiſſet morā,ideo æquū
eſt mihi ſuccurri,vt poſſim eam purgare. Et hæc pars mihi pla-
cet,ſub dubio forte loquor,qñ lex ſimpliciter loquitur,qñ non
eſt adiecta dies & pęna,non admittitur purgatio morę,vñ nō vr̄
curandum an pęna ſit inſerta. Deinde quęro,dixi ꝙ ꝯtumax in
non reſpondendo poſitionibus ſm̄ formā ca.ſi poſt præſtitū,de
confeſ.lib.6.habeatur pro confeſſo,& non purgat moram,quā-
do executio pænæ a canone fit,an ſaltem poterit appellare? Dic
ꝙ ſic,ſicut conuictus,& ſic tm̄ operatur confeſſio ficta, quantū
vera,ſicut econtra verus confeſſus appellat,niſi ſit conuictus,vt
15 notatur plene in l.2.quorum app.non rec.† Item etiam confeſ-
ſus ficte,eſt ſicut vere confeſſus,& conuictus.pro hoc eſt gloſ.in
l.1.§.quod obſeruari,de iur.cal.& nolens iurare de calum.habe
tur pro confeſſio. Attende tamen,quia hæc pœna fictæ cōfeſſio
nis in hæredem non tranſit,niſi pronunciatum fuerit contuma
cem habere pro confeſſo , qui abſq; rationabili cauſa recuſauit
16 reſpondere ſic , ff. de iure fiſc.l.eius qui delatorem, coniuncto
c eo quod ibi notatur. †Vltimo c videamus hic,an ſtipulatio pæna
lis nouet primam, magnū eſt dubium pp ueritatem opinionū,
quę

ADDITIONES.

a Lege.Adde etiam hic,quid ſi pęna a lege impoſita dies ab homine apponatur per Ang.& Alexan. in l.qui Romæ,§.Flauius,de uerb.obl.ubi de multis alijs quæſtio per eoſdem.

b P.D.Clementius.Quin etiam de ęquitate canonica, & in foro pęnitentiali omni caſu mora purgari poteſt,ut in c.tuam,de pęnis,& per Ioan.de Imo.in capitu. dilecti,de ar.& per iſtum in l.qui crimen,11.quæ.C.qui acc.non poſſ.& in l.ſi pact. C.de pact.licet ſecus de iure ciuili in foro rixoſo.vt per Alexand. in d.l. ſi inſulam fallen.12.

c Vltimo.Ad hanc qōnē uide,quod conſuluit iſte in conſi.376. an autem ſtipulatio pænalis,ſi inutilis ſit,priorem uitiet principalem,habēs per Ale. in l.ſi ita ſtipulatus,ff.de ver.ob.Et quid econtra,ſi principalis nulla ſit,an pænalis,quod nulla erit uide per Bar.in l.ſi ita ſtipulatus,de uerb.ob.ff.ubi per Alex.

quæ recitantur per Bar.& plene in l.ita ſtipulatus,ff.de ver.ob.&
ſolũ opi.Bar.referã,& qd ſentio de q̃ſito,dicã.Bar.ergo dixit,ꝙ
ꝯmiſſio ſtipulationis pęnalis nouat primitiuã ex cã lucratiua in-
terpoſitam,ſic intelligit l.obligationũ fere,§.fi.ff.de ac.& obl.nõ
attẽto an pęna ſit maior,vel minor,q̃ primitiua,vt ibi,& l.ita ſti-
pulatus,in fi.ff.de ver.obl.& l.1.§.itẽ ſi ita,ff.ad le.Fal.& ff.de pe.
leg.l.ſi peculiũ. ſed ſi prima obligatio ex cã oneroſa deſcendat,
tunc non fit nouatio,imo facta executione peti poſſet ſic in vna,
q̃ ĩ altera,vt l.ſi qs a ſocio,& l.ſi duo ſocietatẽ,ff.pro ſocio,& de
ac.emp.l.prædia,& de doli exce.l.apud Celſum,& de ver.ob.l.q
Romę,§.Flauius, & §.duo fratres,niſi p̃ceſſerat ſtipulatio ꝯuẽ
tionalis:nec nouatur per pęnalẽ ex ſola rõne,qa p̃cedẽs cã erat
oneroſa nõ lucratiua, aſſignat caſus drĩã,qa illi obligationi ex
cã lucratiua,pęna q̃ adijcitur,vr̃ adiecta fauore,& ĩtuitu ꝓmiſſo
ris,vt ſibi liceat pęnã ſoluere,& euitare ſol.primitiuæ,de leg.j.l.ſi
qñ,§.hrs,& d.l.ita ſtipulatus,in fi. nec eſt par, eadẽq; rõ,&c.l.fi.
§.licẽtia.s̃.de iure deli.cum vero pęna adijcitur primitiuæ obło
ni deſcendenti ex cã lucratina,ſolum vr̃ adiecta odio promiſſo
ris,vt ſoluat metu pęnæ,nec ob.l.ſi quis a ſocio.vbi vſq; ad con-
currentem tollitur primitiua,qa nõ tollitur nouatione,ſed exa-
ctione.Nec ob.l.obligationũ fere,in fi.vbi tex.dicit,& quaſi no-
uatio.Sed dicit ſolum ob hoc,quaſi nouatio, quia.l. vſq; ad lit.
ꝯte. poteſt ſolui, ꝙ deuenerit in primam,quod non contingit in
17 vera nouatione,vt dicit Cy.in l.nuda,s̃.eo.† Et eſt hæc ſecunda
opi.quia vr̃ ꝯ caſũ dicti §.Flauius, vbi fuit obło pęnalis ſubiecta
obłoni primitiuæ,deſcẽdẽti ex cauſa lucratiua,& tñ nulla fit no
uatio,ꝙ apparet,ꝙ agere poteſt donator ꝯ donatariũ, vt liberali
ter promiſſa præſtet,ad quod agi non poſſet,ſi prima fuiſſet no-
uata ipſo iure,vt dicit Bar.& eſt vera rñſio ſua ad intellectum,§.
quia ibi erat cã oneroſa quo ad donatarium.confunditur ergo
hęc rñſio ex dictis ſuimet in alia mã,ſ.duorũ reorũ ex cã lucrati
ua donatariorum,nõ autem appellat eum reũ cũ cã oneroſa,ꝙ
apparet,quia inter eos nõ habet locũ bñficium ceſſionis,quorũ
quodlibet locum habet, ſi ſolum inter ſe dicerẽtur rei ex cauſa
oneroſa:vt patet ĩ cor.Auth.de duo reis,§.j.iunc.gl.in l.hoc ob-
ſeruandum,ff.ad le.Fal.Et ſi in parte nominatur cã oneroſa,cũ
ſponte fiat mere liberalitas appellatur,ſic ff.de don.l.1.iũcta glo.
l.3.ff.eo.ti.& qa mera liberalitas exercetur lege,& donãti laus,
eſt,đ ver.ſig.l.inuitus.§.j.& quod pęna ſemper fauore creditoris
ſit adiecta probatur,ff.de ſol.l.Stichũ aut Pãphilum, circa princi
pium ꝯ Bar.ẽt eſt caſus in l.reſcriptum,§.pactum,ff.de pact.vbi
ſimiliter ſtipulata ex cã lucratiua, eligere poteſt an pęnã petere
velit,an ſe exceptione tueri,& loquit̃ in liberatione gratuita,cũ
nõ appareat ex qua cã fuerit facta liberõ ſ̃m Gul.tñ Pet.& Cyn.
in l.ĩ prouinciali,ff.de ope.no.nun.quos refert ipſe Cy.s̃.de pac.
l.ſi pacto.aliter dñr,vt ibi ꝑ Cy.licet Bu.& Ray.dicat ibi ſpãle fa-
uore libertatis per l.Arrianus,ff.de ac.& ob.quod & Bar.tenet
mortis illa ratione;quia pactum liberationis tollit nãlẽ,l.Stichũ
§.naturalis,ff.de ſol.& obligat naturaliter paciſcentem ad nõ pe
tendum,per gl.in l.pacta q̃ ꝯ,s̃.de pact.vñ licet veniat nãlis, quæ
per commiſſionem pęnæ nouatur:non tñ nouatur exceptio pa
cti cauſata ab ea,ſed per pactũ pænali ſtipłone vallatũ põt elige
re an velit vti exceptione,an velit petere pactũ.ꝑꝑ h.d.ipſe,ꝙ gl.
magna in d.l.pacta quæ contra,ſuper verbo,nullã vim,dicit ex-
ceptionem nõ nocere vſquequo nouetur.verum quia nouatio
eſt vnius obligationis in aliam transfuſio,in exceptionem nõ ca
dit,ſed hæc eſt mala,& peſſima rõ: Nam officium iudicis p̃ſup-
ponit obligationem,l.qui per colluſionem,de ac.emp.& tamen
18 conſtat illud nouari etiam ſ̃m eũ,vt l.emptor.de do.† Item nõ-
uatur actio in rem,vt l.1.de exce.tñ ibi non poteſt fieri transfu-
ſio vnius obłonis in alteram:tñ actio in rem proprie non p̃ſup-
ponit obłonem,cum poſſeſſio ſola ex parte conuenti,& dñium
ex parte agẽtis eam producat,vt l.1.s̃.de ali.iud.mu.cau.fac.nec
poſſeſſio ſit modus obligãdi,ſed ꝯtus,vel maleficium,vel quaſi
aut variæ cauſarum figuræ,quorũ hic nullum ſubſiſtit,& proba
tur Inſt.de ac.in prin.vnde licet quãtum attinet ad diffinitionẽ,
non poſſit dici vera nouatio,tñ arguendo a poſteriori.i.ab effe-
ctu cãæ,fit transfuſio vnius medii in aliud,& ibi intelligitur ineſ
ſe nouatio,& ita cõtingit in caſu ꝓpoſito,in quo nouatur exce-
ptio potens eligere illud remedium,& nõ eligit,ſed ad aliud re-
currit,& eſt caſus,ff.de cond.indc.l.elegãter,§.ſed ſi poſt vbi pe
titio orit̃,& trãſmutationis exceptio locũ non hẽt,& iſtud no.s̃.
de tranſ.l.cũ proponas,in gl.fi.Et hic fit obło nãlis:qa paciſcens
erat naturaliter obligatus ad nõ petendũ,& nouatur per cõmiſ
ſionem pęnæ,nec nõ ſequitur,ꝙ ætqtas nãlis, a qua cauſatur re
medium exceptionis,vt l.qui æquitate.ff.de doli exce.ff.de vaca.
mu.l.1.in prin.de medio eſt ſublata,licet tñ vtrũq; remedium.ſ.
exceptionem,& pęnam,non ſit ęquum continere, nõ appoſita
clauſula,rato manente pacto,ff.de tranſa.l.qui fidem,a quo nõ
mouetur primitiua per cõmiſſionem pęnæ, dico ꝙ eſt caſus in
l.ſi ita ſtipulatus.per locum a ꝯrio ſenſu.ibi enim dicit, facta cũ
effectu transfuſione in pęnalem:ſi actum eſt, in ſolam pęnã de-
legatur ſi commiſſa fuerint a ꝯrio ergo ſenſu,ſi nõ eſt actum,vt
debeatur ſola,vtrumq; in obligatione eſt.vnum autẽ in ſtipula
tione exigitur,ꝙ ſtipulator probauerit,qñ electio ſua eſt, vt d.§.
ſi pacto,& d.§.ſi poſt litẽ,& l.ſiue apud de tranſ.& l.ſi maior,&
19 ita dicit gl.in l.cum proponas eod.ti.Per q̃ gl.ẽt dico falſam opi.
Bar.dum dicit,quod pęna appaſita in ꝯtu lucratiuo,vr̃ appoſita
in fauorẽ donantis,vt eligat:quod ſoluat, & ideo fauor eſt vt ſti-
pulator ſemper eligat: quia vbi competunt ſtipulatori plura re-
media,ipſius eſt electio,& nõ rei,vt l.quod in hæredem,§.eligere
ff.de tribut. licet vbi cõpetit ius eligendi ad plura alternatiue ſit
electio debitoris rr̃,vt l.plerunq;,ff.de iure do.nec vnq̃ inueni pę
nã appoſitam in fauorẽ eius,qui intereſſe petit:nam infringit̃ ex
mora,quæ eſt delictũ,vt l.filius,ff.de interrog.act.de re mi.l.om-
ne delictum,§.contumacia. nam non eſt tenendũ, ꝙ ex delicto
præmium quis conſequi poſſit.Quicquid.n. per modum pœnæ
eſt ad punitionem tendit,non ad prȩmium,vt ff.de interd.& re-
le.l.relegatorum. in fi.ff.de pę. quaſi per totũ. nec mora aut fru-
ſtratio poteſt eſſe fruſtranti proficua, ſed nociua. in reg. mora,
lib.6.facit quod no.Dyn.in reg.quod ob gratiam,& ff.de ſuſpe.
tu.l.decreto,cum tex.d.§.ſi pacto.vnde non placet mihi dictum,
quod fiat nouatio:non placent etiam rõnes,per ea, quæ dixi, &
quod per dictum non fiat nouatio,potiſſime moueor per alle.§.
Flauius,& per d.§.ſi pacto.in quib.dr̃, quod non obſtante com-
miſſione pęnæ, ẽt vbi præcedit cauſa lucratiua, ſtipulator poteſt
agere ad id,ꝙ in primam ſtipulationẽ deuenit, ad ꝙ non poſſet,
ſi facta nouatio eſſet expreſſa, quid dicendũ?dubio ꝑꝑ authoris
20 op.† Finaliter hoc arbitror verũ eſſe,ꝙ in nulla parte iuris inue-
nientur tex.dicentes ſtipulationem primam nouari per cõmiſ-
ſionẽ pęnæ:ſed bene habemus,quod quaſi nouatur, vt d.l.obli-
gationũ fere,§.fi.Item habemus,vnam diſpoſitionẽ in aliã tranſ-
fundi,vt in l.4.de penu.leg.§.ſi ita. quo transfuſionis vocabulo
lex vtitur,quia non eſt in mera nouatione,ſi vſq; ad litem conte
ſtatam põt ſolui, quod fuit in prima. Hoc aũt non contingit cũ
eſt facta nouatio cũ funditus oĩs obło,& eius virtus ſublata ſit,
vt ff.de noua.l.2.& Inſt.qui.mo.tol.obl.§.j.ꝑꝑ quæ concludo per
commiſſionem pęnæ,donec durat ſoluẽdi poteſtas de eo, quod
deuenit primam non eſſe factam nouationẽ ſed quaſi,vt in alle.
§.fi.& ideo eſt nouata, quia in pęnalem prima ſtipulatio eſt trãſ
fuſa,vt d.§.ſi ita,& l.1. quæ transfuſio eſt proprietas nouationis.
Sed quia non eſt facta ad plenum trãsfuſio,appellatur quaſi no-
uatio,quia non eſt ſortita nouationis effectum; poſtquam autẽ
deſijt poſſe dari, quod deuenit in prima, tunc dr̃ facta nouatio,
vel dicimus,ꝙ in vltimis voluntatibus nouatur,quia fit trãsfu-
ſio, licet ex quadã clementia admittatur moræ purgatio. Et qđ
poſſit vſque ad litẽ conte. offerri,ꝙ deuenit in prima diſpoſitio-
ne,non terminos nouat,ſed quaſi nouat, vt dicit l.obłonũ fere,
§.fi.niſi duob.ꝯcurrentib.l.cũ actor non vult, quod in prima de-
ueniat,nec reus illã põt offerre,eo ꝙ concluſus ſit tempore, aut
aliquo legitimo modo;vt puta nouatione.tunc.n.quia ad plenũ
facta eſt transfuſio,vera,tunc dicã primam fore nouatam. Illud
autem non omitto,ꝙ iſta verba poſita in ſtipulatione pęnali, vt
dicebatur cum executionis effectu, eſt hoc ſolum, vt per com-
miſſionẽ pęnæ non fiat mentio primi, caſus eſt expreſſus intuẽti
ĩ allegata l.ſi ita ſtipulatus,in fi.minus ergo operantur iſta verba,
q̃ clauſula,rato manente pacto,quia per illam exigitur vtrumq;
niſi fiat purgatio morę,vt dictũ eſt. Ex vi autẽ dictorũ verborũ
licet vtrũq; ſit in obłone, tamen ſolum vnũ eſt in exac. quod eſt
21 notandũ.† Ex prædictis autem infertur deciſio qõnis, condem-
natus ad ſoluendũ ad diẽ,ſi non ſoluerit,perdat pedẽ,ex quo per
cõmiſſionẽ pęnæ non fit nouatio,niſi cõcurrentib.quæ iam dixi
& hoc vltimum firmat Bar.in alleg.l.ſi inſulam. hoc verũ per l.
fratres.§.idẽ rñdit,ff.pro ſoc.& ibi per eum, & ita de facto con-
22 ſultus per illũ tex.& alia iura,iudicaui in ciuitate Peruſij† Vlti-
mo ſcias,ꝙ Bar.in alle.l.ſi inſulam, dicit ꝙ admittatur purgatio
morę eo caſu;quo actoris non intereſt ante li. cont. dummodo
fiat conteſtatio intra modicũ tp̃s, alias non, per d.§.Celſus,& l.
ſtipulationes,ff.de ver.ob & ibi ſentit,& bene ſ̃m eum, ſed mihi
non placet,quia vbi nõ eſt appoſita dies,& pœna ex parte rei,in-
diſtincte moræ purgatio admittitur,vt in alle.l.ſi inſulã,vnde in-
diſtincte eã intelligo.l.de pretio,ff.de Publicia. Non obſt.§.Seia.
qa ex parte actoris loquit̃, in quo regula eſt, ꝙ põt mora purgari
ante morã longi tp̃is,ſi quid rei nõ intereſt. Concludit̃ ex parte
rei in extraiudicialib.ante li.cont.admitti purgationem moræ,ſi
actoris nõ intereſt vltra,& tũc vera eſt opi.aliorũ fugeret.n.reus,
& non permitteret ſecũ litẽ conteſtari.ſi morã poſſet purgare,&
ſic ampla eſſet via fraudib. Expedita ergo eſt materia noſtra.

LEX XIII.

1 *Factum inſeparabile a perſona non tranſit ad hæredem.*
2 *Perſonæ principales dicuntur,in quibus actus ſumit origenem.*
3 *Subtilitas nimia eſt legibus inimica.*
4 *Nemo eſt,cui ſimilis non reperiatur.*
5 *Factum paulo minus impletum non curatur.*

Veteris. Stipulationes faciendi tranſeunt de hæredib. in
hæredes.h.d. Adde ꝙ quędã ſunt facta ĩduſtria-
lia,quæ non cohærent perſonæ, & quæ poſſunt per alium expli-
1 cari, & de iſtis hic. Si naũt † factum eſſet inſeparabile a perſona,
tunc

tunc non tranſiret ad hæredes, ſup.de cad. tol.l.j. §. ne autem.ff.
de duo.re. l.nemo,ff.de cõd.inde,l.ſi non ſortẽ,§.libertus. qui er-
go ſtipulatur ſibi.hoc tranſmittit ad hæredem,& hæres poteſt pe
tere executionem obligationis,vt poterat ipſe defunctus, ff.de ꝓ
ba.l.ſi pactum. Vel ſumma ſic,cum in ſtipulatione deducitur, ꝙ
de ſui natura impleri poteſt hæredi,& per hæredem, & in hære-
dem tranſit,ſecus ſi ſit impoſſibile.h.d.& ceſſant contraria. Ibi.in
2 principalibus,no.† principales perſonas eas dici, in quibus actus
originem ſumit.Ibi,adimplere,ſi ſunt eiuſdem induſtriæ per ſe,ſi
non ſunt,per aliun ,ff.de verb.ob.l.continuus.§.ſi ab eo. vbi om-
3 nino vide.† Ibi,ſubtiliter. no.ſubtilitatem nimiã a non eſſe ami-
a cam legibus, quando per talem ſubtilitatem infringuntur con-
4 tractus,concor.ſup.eod.l.ſcrupuloſam.Ibi,& quare no.† contra
reputantes ſe non habere parem , quia nemo eſt,cui ſimilis non
5 reperiatur.Ibi, paulo minus.no.† de paulo minore impletione
in factis non curandum. Iſtæ leges fuerunt verę philoſophiæ le-
galis,non dialecticæ.

ADDITIO.

a Celſus.No.ſubtilitatem nimiam.Adde de ſubtilitate, an & quomodo admittatur, & quando,no.Spe.in tit.de aduoc.§.nunc de exordijs,ver.vel ita ſunt nonnulli.& in tit.de denun. §.2. verſi. euangelica. & quod remiſſiue no. in apoſ.ad Bat. in l. ſi mulier,§.ex aſſe.& ibi gl.in ver.ſubtilitatem,ff.de iure do.

LEX XIIII.

1 *Scripturæ ſtatur, in qua ſeruus eſt ſtipulatus , vt non poſſit negari eũ ſeruũ*
2 *Inſtrumẽtũ faciẽs mẽtionẽ de alio,nõ facit fidẽ, niſi originale oſtendatur.n.3*
4 *Procuratorem aliquem ſi eſſe conſtet, inſtrumentum oſtendi non debet.*
5 *Inſtrumentum de præſentia contrahentium mentionem facere debet.*
6 *Dignitas facit quem excelſum.*
7 *Inſtrumentum reprobatur per teſtes.*
8 *Teſtis omni exceptione maior dicitur, quando exceptio aliqua ſibi opponi non poteſt.*
9 *Inſtrumenti vis conſiſtit in verbis enunciatiuis.*
10 *Actum fuiſſe in tali ciuitate,an ſufficiat in inſtrumento apponere.*
11 *Inſtrumentis magis creditur quam teſtibus.*
12 *Inſtrumenta ſi ſunt contraria,neutri adhibetur fides.*
13 *Inſtrumentum per quot teſtes poteſt reprobari.*
14 *Inſtrumentum diem continere debet.*

1 Optimam. †Statur ſcripturæ,in qua ſeruus eſt ſtipula
tus,vt non poſſit negare eũ ſeruum,& per
conſequens acquirit domino.idem in monacho,ſi ſcripſi me ꝓ-
miſiſſe tali monacho talis monaſterij, non poſſum poſtea nega-
re eum non eſſe monachum. Item creditur inſtrumento in die
& in loco,niſi per teſtes fides dignos probetur contrarium . h.d.
Vel ſic, Statur inſtrumento donec contrariũ probetur per ſcri-
pturam,vel per teſtes bonæ opinionis & famæ.h.d.ſecundũ But.
Vel ſic, Vrbis enunciatiuis inſtrumenti eorum , quæ neceſſaria
ſunt ad actus ſubſtantiam inter contrahentes,ſtatur,ſi ſunt tales
qui ſibi præiudicare poſſunt, vel ſunt tales , in quibus lex fraudẽ
non præſumit inter ſe.ita no.Bar.in l.ſi forte,ſ.de caſt.pec.& per
auth.hoc ius porrectum,ſup. de ſac.ſan.eccl. ſi vero nunciantur
ea,quæ non ſunt de ſubſtautia actus ; exemplum, ſi nunciantur
fines plebanatuum,non ſtatur eis,niſi partes de finibus diſpone-
re poterant,de cenſi.c.cum olim.ſecundũ Inn.& Io.An.de priu.
lib.6.in gl.in ver. probata.vbi dicit eſſe ſpeciale in finib. plebana-
tus,de quo ẽt per Inn.de ele.c.cum inter.in gl. fi.& de iſtis verbis
enũciatiuis tractat Bar.in l.ex hac ſcriptura,de dona. quia ſi pro
ferantur a principe ſtatim diſponunt ſm gl. in narratiuis. Inn.ãt
in c.cum in iure,extra de offi.dele.in glo.hic videtur.dicit quod
verbis enunciatiuis notarij credatur; generaliter aũt verum eſt,
quod creditur de his,de quibus Tabellio teſtimonium ferret de
viſu,vt cũ dicit,actũ in tali loco; vel cum dicit præſentib.talibus.
Et ſic ſi inſtrumento ſententiæ aliquid enunciatur per Notariũ.
quod poteſt interuenire tunc,cum enunciatur.exemplum,quia
dicitur facta citatione,& de re tali,ſtatur in hoc inſtrumento ſen
tentiæ,& quod inde monitio præceſſerit,per Io.An.in addi. Spe.
de citatione.Secus autem ſi talis actus interuenire non potuit;&
tunc , vt quia dixi viſo libello , non propterea probatur libellus
oblatus; vel quia dixi li.cont.nam non probatur lis conte. quini-
mo,& ſi Notarius diceret,tali die fuit lis conte. non creditur ei,
niſi de conteſtatione appareat,& hoc ipſe no. in præalleg.c.cum
in iure,& de probat.c.quoniã contra falſam, & dic.vt ibi , & per
2 Bart.in l.2.ĩ.de fi.inſtr.& de iure haſtæ fiſ.lib.10. Et † ꝓpea ſi vnũ
inſtrm̃ de alio facit mentionem enunciatiue,niſi originale oſtẽ-
a datur,non facit fidem,a vt in auth.ſi quis in aliquo, C.de edend.
vbi per Bart.in vlt.& pe.q. ibi, optimam. no. ꝙ nulla quæſtio eſt
bona præſertim reſpectu eius,qui cõuenitur,ff.de mi.l.minorib.
ibi,moleſtare,no.quod leges decidentes cauſas,fiũt cauſa publi-
3 cæ vtilitatis,& ita ſtatuta decidentia cauſas.† Ibi, in deuotione.i.
in fidelitate, quia qui non obſeruat promiſſa , fidelis non eſt. ibi.
contendebant dicentes,ille non eſt ſeruus,ſed liber.non eius,ſed
alterius,& ſic dicebant per ſeruũ alterius alteri non poſſe acqui-
ri.Deberent.i.an deberent;vel dic dubitatur.i.pretendebatur,ſ.p
4 illum indeuotum debitorem.†Ibi,oſtendi. Not.illum modũ ex-
b cipiendi non conſtat talem eſſe procuratorem,nam ſi conſtet,b
ergo non debet oſtendi , iſta eſt tacita concluſio in exceptione.

5 †Ibi, præſentes. No.quod inſtrumẽtum debet facere mentionẽ
de præſentia contrahentium , quia eſt præſumptio acquiſitio-
nis, ſed hic inſtrumẽtum non cantabat de præſentia,ſed ſolum
forte dicebat,ꝙ Titius promiſit ſeruo tali centum,licet aliter ꝓ-
ſentia non noceret, tamen creditur inter præſentes actũ,vt l.j.
ſ.eo.& eſt caſus hic cõiuncto tex.ibi, debere oſtendi partes eſſe
6 præſentes,quod tene menti,ibi dignitate excelſa.† No. ꝙ digni-
tas facit quem excelſum.ibi mulieres,no. ꝙ mulieres faciunt ꝯ-
ctus per procuratores,quod eſt honeſtius, quia mulier non dẽt
eſſe ad litigandum , & qñq; nec ad ꝯhendum ipſa per ſe, & eam
abeſſe oſtenditur virtus ipſius præſumptionis,præſumitur enim
eis,quæ ſunt fundamenta acquiſitionis,credẽdũ, quia probatio
derogat legis ꝑſumptioni.l.ſi.ff.quod me.cau.vñ quod dr̃ iſtrm̃
præſumi verum,ff.de prob.l.cum præcibus.intellige, niſi probe
tur ꝯrium per ſcripturam:nã ſi apparet me hodie in Bononia ꝯ-
xiſſe,ergo probatur abſentia in Roma.& ex hoc patet ꝙ malefi-
cium poſſet per ſcripturã probari,de quo per Bart. in l. ſenatus.
ff.ad Turp.& gl.in c.2.de ver.ſig.lib.6.& in c.fi.de iureiur.eo.lib.
c Nam probatur hic per veram ſcripturã,c ꝙ alia ſcriptura eſt fal-
ſa,puta vna ſcriptura,quod Petrus tali die fuit Romæ,alia publi
ca ſcriptura dicit,ꝙ tali die fuit Mediolani,quod eſſe nõ põt. ibi
7 afluit.†Nota inſtrm̃ reprobari per teſtes,& per indirectum,nam
inſtrm̃ probat præſentiã ſerui , & promiſſoris, & iſte eſt melior
modus reprobandi qui ſit.põt ẽt reprobari per teſtes directos: di-
centes,ꝙ contenta in inſtro nõ ſunt vera.quia non potuiſſet agi
quin ipſi intellexiſſent,& audiſſent,vt notat gl.in corpore de hæ
re.& Falc.§.ſi vero abſunt,ſtatur ergo teſtibus,& ſcripturæ, niſi
ſcriptura aliter impugnet,vt no.ſ.de prob.l.iubemus.ibi,ꝑp vtili
tatem ꝯhentinm.conſiſtat aũt hæc vtilitas in hoc, quia fuit nun
ciatũ inter partes id,quod ſi verũ eſt,actus eſt nullus.ibi, & me-
lius.no.ꝙ vxor mortua efficacior eſt voce viua in caſu illo, quia
8 eſt vox incorruptibilis.†Ibi, maiores. teſtis dr̃ eſſe maior d omni
d exceptione,qñ exceptio ſibi aliqua opponi nõ põt , & oppoſita
non obſtat,vt no.gl.in c.1.de conſang.& affinit.& Inſti. de inut.
ſtip.in glo.vna oppoſita exceptione, quæ non obſtat teſtib. puta
quia exceptio oppoſita eſt vera,& legitima,& ideo eſt teſtis ma
ior,qa talis teſtis vincit qualitatem exceptionis.ibi,die, id eſt to-
ta ea die.ita ꝙ concludenter deponat,vt dicit gl.no. bene in ver
bo ſi ſeruus.ibi cauſam liberalem.ſi poſtea ſeruus vult dicere ſe
liberum.i.ingenuũ, nam talis ſua exceptio ob aliam cauſam fa-
9 cta,non nocet cauſæ liberali.†Quæro,dr̃ hic,ꝙ verbis enunciati
uis creditur inſtrumento,qa in iſtis conſiſtit uis inſtrumẽti.Sed
e an eſt ita e in alijs verbis enunciatiuis? Dicit Notarius,actũ in ta-
li loco,in diſtrictu Peruſij,nunquid per illam ſcripturam probe
tur,ꝙ ille locus ſit de diſtrictu Peruſij? Gl. dicit,ꝙ quando mul-
ta inſtrumenta de hoc inueniuntur,præſumitur eſſe verũ, ſed ꝑ
vnum inſtrumentum non probatur,quia inſtrumentum nõ ꝓ-
bat id,ſuper quo minime eſt confectum,& per quod non datur
uis inſtrumento. Nam licet demonſtratio eſſet falſa in diſtrictu
Peruſij,tñ iſta demonſtratio non vitiat inſtrumentum. Inn. ve-
ro in alleg.c.cũ in iure peritus,& in c. quoniam contra falſam,
dicit

ADDITIONES

a Celſus. Non facit fidem. Adde Gul.de Cun.in auth.ſi quis in aliquo,nu.1.& quod ibi poſui in apoſtil.ad ipſum,in ver.mentionem.ſup.de eden. & ibi poſui in apoſtil.ad iſtum,nu.6.alias eſt num.7.in ver.facit mentionem,vbi etiam notaui poſt Bar.nu.7.in ver.optimum.

P.D. Conſtet. Quod tunc eſt, cum iudex eum eſſe procuratorem legitimum pronunciauit,vel qñ productum eſt inſtrumentum mandati publicum in iudicio,niſi onus probandi negatiue,quod non ſit amplius procurator,reus aſſumere vellet, ſecundum no.Bar.in l.licet,C.de proc.& Ang.in auth.vt ſponſa,larg.§.& hoc inſuper,colla.9.

A.B. Per veram ſcripturam. No.quia iam fuit inuentum,quod in cõtractu, vel in-
c ſtrumẽto apponeretur dies,& locus celebrati contractus,vt l.Pantonius,§.rei.de acq.hæred.quoniam ex tali appoſitione datur facultas reo ſe defendendi,& probandi contra inſtrumentum.ita ſingulariter concludunt Do. de Ro. concluſ.349. nullam eſſe conſuetudinem permittentem poſſe confici inſtrumẽtum abſque appoſitione diei,& loci. Alia eſt rõ,quia locus,& tp̃s ſunt ſolennitates ſubſtantiales ipſius inſtri,vt in c.Abbate ſane,de re iudicata lib.6.& contra ſubſtantialia actus conſuetudo non diſponit.gl.ordinaria c.non putamus,de conſue.lib.6. & ita limitatur c.cum dilectus,de fide inſtru. An autem in priuata ſcriptura requiratur dies. dic quod non,caſus eſt ſing.ſecundum Ang.ibi,l.cum tabernam, §. idem quæſijt, de pign.quod limita niſi in caſu ſing.ſecundũ Ang.ibi,in §.quantum,in auth. q.b. modis natu.effician.leg.Secundo,niſi in teſtõ inter liberos in ſcriptura priuata, vt in auth.hoc inter liberos, ſup. de teſt.& ibi Bald.& de iſta ſcriptura priuata,uide Do.Ant.in proem.Greg.& Bar.in prima conſtitut.ff. & Iacob.But.& Bal. in prima conſtit.C.& vide Do.Ant.in proem.decret.ubi tenuit valere conſuetudinem vt ſine die,& conſule non finiatur inſtrumentum,& uide Bart.conſ.45.inci. Conſilium populi,ubi dicit quod ſi ſtatutum diſponit , quod iudex poſſit inquirere de delicto ſine loco,& tempore,tamen in probatione requiritur tempus,per id quod uoluit glo.in l.1.§.qui argentum,ff.depoſ.quod bene notabis pro eo,quod dicunt Do.de Ro.

d Dicitur eſſe maior. Vide Bar.in l.admonendi,ff.de iureiur.& tex.cum glo. not. in c.ex literis,extra de conſan.et affinit.

e Celſus. Sed an eſt ita. Vide in l.cum aliquis,hic alleg.poſt gl.hic. Adde quod notaui de hoc in tractatu clauſularum,in clauſula contractuum , uerſ.actum in caſtro comitatus Firmi.et quod notaui poſt Bar.in l.cum aliquis,in uer.fines plebanatus uer.gl.inducit hanc l.ſup.de iure delib.

a dicit ꝙ non credit̃ *a* inſtr̃o, niſi in his, q̃ eodẽ die, & loco fieri po-
tuerunt, & in eſſe produci: alia vero ſunt enunciatiua, & non pñt
probari per inſtr̃m, nec de illis intell̃r Tabellio rogatus, de quo
ẽt ſ̃. dixi. Tu vero dicas gl. hic poſitam eſſe veram, ſi forte inter
duos plebanos de finib. ꝯtendentes, & ad ipſos plebanos ipſorũ
finium diſpoſitio pertinebat, hæc verba enunciatiua reperiantur
in inſtr̃is ſcripta, alias ſecus. Exẽplũ, ſi inter duos priuatos Nota-
rius conficit inſtr̃m & dicit, actum in tali loco de finib. talis ple-
bis, & ita intell̃r gl. ꝯ̃ria in l. cum aliqs, de iu. delib. & quaẽr, ꝓbent̃
iſti fines ciuitatum, caſtrorum, & plebanatuum, dicit Inno. in c.
cum in iure, de offi. dele. ꝙ fines, & limites ad antiquã formam
ſunt reducendi, & ꝙ ſola forma non probat limites plebanatus,
ſed bñ probationẽ coadiuuat, licet Apoſtoli ordinauerint, vbi eſ-
ſent Ep̃i, non tñ diſtinxerunt Ep̃atuum fines, & ſi aliquib. non tñ
10 oĩbus. Sed quia multoties vidi dubitari, an ſufficiat *b* dicere, actũ
b in tali ciuitate. iſte tex. facit ꝙ ſic, dum dicit in ciuitate fuiſſe. Alij
ꝙ in locis amplis (ſicut ſunt ciuitates) nõ ſufficiat apponere ciui
tatem, niſi apponatur locus, Notarij cauti apponunt locum, &
confines, vt actum in palatio Poteſtatis iuxta domum Titij, &
Seij. de hoc per Cyn. & in c. Abbate ſane, per glo. de reg. iu. lib. 6.
11 † Item no. hic, *c* ꝙ magis creditur inſtr̃is, *d* q̃ teſtib. qđ eſt verum,
c vbi agitur de probando tp̃e, de quo facile quis obliuiſcitur, quia
d cum tp̃s non bene retineatur in mẽte teſtis, melius probat̃ dies
per inſtr̃a, q̃ per teſtes. de accu. c. qualiter & qñ, el 2. per Inno. alia
vero, quæ bñ memorię ſeruantur, probantur æque bñ ꝑ teſtes, ſi
cut per inſtr̃a. vnde gl. ff. de probat. in l. Celſus, in verbo, eo die. in
ver. diem & locum, dicit hoc eſſe verum in inſtr̃is publicis, in qb.
debent apponi dies & locus, & alia q̃ hñtur in corpo. in proprio
noĩe Imperatoris, & no. ꝑ gl. in l. generali, de tab. li. x. In primis au
tem ſcripturis ꝙ ſic. vide vt dixi in auth. ſi quis, ff. q po. in pig. hab.
Ibi p̃ſumitur. no. gl. q̃ nõ eſt alibi, ꝙ q probat ſe fuiſſe præſentem
12 illa die, p̃ſumptiue probat̃ per totam diem. † Item pone, sũt duo
e inſtr̃a, *e* vnum actoris, aliud rei: in vno dr̃ actũ Bononiæ tali die,
in alio dr̃ actum Peruſij eadem die: iſta inſtr̃a ſunt ꝯ̃ria, & incom
patibilia, quia vtrunq; impoſſibile eſt eſſe verũ, quęritur cui cre-
datur; Rñdet gl. ꝙ neutri creditur, quia ſequitur ex hoc arg. aut
inſtr̃m venit ad fundandum intẽtionem actoris & eneruat̃ vnũ
per reliquum, & ſic intentio actoris non remanet, aut ad fundã-
dam intentionem rei, vt in pacto de non petendo, tunc inſtr̃m
vtrumque eneruat̃, & remanet intẽtio actoris fundata, & abſor
pta intentio rei, & tunc vincit actor. Nã intentio rei nõ eſt funda
ta ꝑꝑ ꝯ̃rietatem probationũ, qñ probationes sũt ꝯ̃dictorię, q̃ illo
modo ſeruari non poſſunt, & inuicem ſe abſorbent, nec ex hoc,
nec ex illo intellige aliquid ꝓbari. niſi aliud ex inſtr̃is iuuetur ma
iorib. adminiculis: nam inter ꝯ̃rietates eſt datũ arbitrium Iudici,
cui magis credatur h. d. hęc glo. no. & ꝗd tunc debeat facere Iu-
dex, vide Spe. in ti. de inſtru. edi. §. inſtr̃m, ver. ſed pone, produco
13 † Quęritur alias, ꝑ quot teſtes *f* reprobet̃ inſtr̃m? Rñdetur quod
f priuatũ directo, & per obliquũ, reprobat̃ ꝑ duos teſtes. publicum
vero ĩſtr̃m ſimiliter reprobat̃ ꝑ duos ꝑ obliquũ. Sed directo reꝗ-
runtur tres, ꝑ Inn. extra eo. tit. c. cũ Io. Hæremita qđ eſt notandũ
& probatio indirecta eſt, qñ inſtr̃a non ſunt confecta ſuper eo-
dem. Vt vnum, ꝙ ego Bononiæ tali die diſputaui, Aliud ꝙ Peru-
ſij eadem die ꝯ̃xi. iſta eſt ꝯ̃rietas indirecta. Sed indirecta eſſet, ſi v-
nus dicit ꝙ interuenit vera numeratio, alius ꝙ nõ, nam directa ꝯ̃
rietas eſt ſuper eodẽ, indirecta ſuꝑ diuerſis, ex quib. ſequit̃ quod
dam incompatibile, adde qđ no. ff. de pac. l. iuriſgentium, §. quod
fere. & per Cy. in l. in exercendis, de fide inſtr. & Inſti. de inut. ſtip.
§. item verborum. Si vero quæritur de quadam inſtr̃i interpreta-
tione, vel de aliquo, quod non eſt ꝯ̃ inſtr̃m: tunc ſufficiunt duo
teſtes, vt no. in allegato. §. quod fere. Si inſtr̃m dicit, ꝙ Titius &
Seius promiſerũt mihi x. poſſum probare. ſ. inſtr̃m ꝑ duos teſtes,
ſ. ꝙ quilibet promiſit inſolidum, & tunc probatum per teſtes, vr̃
ineſſe ipſi inſtr̃o, ac ſi fuiſſet appoſitum in inſtr̃o, vt ff. de duo. re. l.
14 reos, §. cum tabulis. † Vltimo dicit gl. ꝙ dies debet contineri in
inſtr̃o, & debet edi parti. ꝯ̃ dies non debet edi. de eden. l. 1. So. hic
dies fuit edita ſponte, vel qñ quis vult redarguere inſtr̃m in die,
g tunc debet edi, alias non. Tu dic, *g* qñq; quis redarguit inſtr̃m in
aliqua ſui parte, & tunc dẽt edi dies; quia falſum eſt factum, er-
go & dies, quia eſt de concomitantijs inſtr̃i, tolle inſtr̃m, & non
poteſt eſſe dies, quia id quod non eſt, non habet diem. Adde tñ,
ꝙ in inſtrumentis priuatis ſemper dies eſt addendus, & hoc vult
gl. ibi dum dicit, inſtrumento priuato. quod no. &c.

ADDITIONES.

Non creditur. Vide Bar. & Doct. in auth. ſi quis in aliquo. ſupra de eden. & quæ di-
xi poſt Bar. in l. ex hac ſcriptura. ff. de do. & per Bar. in l. ſciendum, ff. de verbo obl.
vbi ponit intellectum huius l. & idem in l. j. de fide inſtr. & iu. ha. fiſ. lib. x.

b An ſufficiat An in inſtrumento requiratur locus loci, vide Bar. in l. de pupillo, §. qui
nunciat, ff. de ope. no. nun. & per Cy. hic, in 3. q.

c A. B. Item no. hic. Quid ſi inſtr̃m loquitur de voluntate ſpontanea, & duo teſtes de
voluntate coacta, cui ſtabitur, vide Bar. in trac. ſchiſmatis, & Inno. in c. ſuper hoc,
de renun. & Ang. qui tenuit contra eos, in l. non eſt veriſimile, ff. quod. met. cau. vbi
vide omnino.

d Inſtrumentis. Vide plene in l. in exercendis, ſupra de fi. inſtru.

e Inſtrumenta. Vide plene in l. ſcripturæ, hic alle. in gl. ſupra de fi. inſt.

f Celſus. Per quot teſtes. Tu vide de hoc Gui. de Cug. in l. exercendis, in prin. & quod
ibi poſui in apoſt. ad ipſum, in ver. quatuor teſtes, ſupra de fi. inſtr. vbi etiam poſui
in add. ad Bar. in 2. lec. in uer. reddatur falſum, nu. 5. dixi in apoſt. ad Collect. poſt
eum in c. Io. Hęre. nu. 4. uer. ſed per quot teſtes reprobatur in apoſt. ex. de fi. inſtru.
dixi poſt Lanfran. in c. quoniam contra, §. inſtrumentorum productiones, nu. 26.
uer. quæro, nunquid inſtrumentum in uer. per quot teſtes, ext. de prob. dixi poſt
Bar. in Aut. de inſt. cau. & fide, §. ſi vero, nu. 1. in uer. quot teſtes, colla. 6. & de hoc
per Io. de Ana. conſi. 98. Ale. conſi. 47. uol. 2. & Bar. conſi. 14. incip. præſtantiſſime,
uer. præterea, circa fi. uol. 2.

g Tu dic. Vide Lanfran. & Bal. in l. fi. ſupra ſi ex falſis inſtr.

LEX XV.

1 *Temporis anguſtia de medio eſt remouenda.*
2 *Contrahentium ſenſus eſt diſcutiendus.*
3 *Contrahentes non præſumuntur ſtulti.*
4 *Momento ædificari poteſt.*

SI QUIS. Verba contractuum debent trahi ad poſſibilem,
non ad impoſſibilem intellectum. h. d. Vel ſic, Sti-
pulatio faciendi, collata in tp̃s mortis ꝓmiſſoris, non redditur
inutilis, ſed tranſmittitur in hæredes. Idem in legatis, & fideicõ-
1 miſſis. † Anguſtia ergo temporis remouetur de medio ex præ-
ſumpta voluntate proferentis, vt ff. de lega. 1. l. ſi mihi & tibi, §. ſi
quis ſeruus. alias tales anguſtiæ diſpoſitionem reddunt inutilẽ,
vt Inſt. eo. §. loca. Pone, inſtituo Titium hęredem, ſi inſulam cũ
ædificauit moreretur: an intelligitur inſtitutus hæres hæredis,
ita quod veniat iudicio teſtatoris, nam litera iſta reſtringit ſe ad
legata, & fideicommiſſa, & idem habetis in l. 1. ff. de hær. vel act.
2 vend. † Ibi, ſenſum. no. ſenſum contrahentium diſcutiendum, &
ẽ duplex ſenſus, ſ. verborũ, qui colligitur ex ſignificatione eorũ,
ſecundo ſenſus intellectualis ſiue voluntas, qui ſenſus ſiue vo-
luntas colligitur ex ratione finali. Item colligitur ex poſſiblli,
quia verba ſunt attendenda, & adaptanda ad poſſibile, hoc dicit
notabiliter. Immineat, & incumbat, ſ. obligatio producatur do-
3 nec fiet opus. effectus. n. contractus eſt ſatisfactio. Stultus. † Not.
quod contrahentes non præſumuntur ſtulti, ſed intelliguntur
cogitaſſe de effectu rei. horæ, id eſt temporis. i. pro vno momen-
to tp̃is ſufficeret in articulo mortis. Nam nemo moriens ædifi-
ficat. Ibi hærede, quę eſt ratio, quod obligatio non traſmittatur
ad ſingulares ſucceſſores. quia certe vr̃ actum de hæredib. non
de ipſis. & ex hoc lex duodecim tabularum fundat ſe, & alijs ra-
tionibus, de quibus dixi in l. 1. ſup. ſi cer. pe. ſpecialiter no. quod
licet nomen hæredis, non ſit expreſſum, tamen intelligitur taci-
te. Ibi, factum etiam merum, de quo poſuit exemplum, de mix-
to autem facto eſt minus dubium, quia participat de datione. ff.
de vſu. l. ſtipulatus, & l. veteris. ſup. eo. hæc lex tractat de obliga-
4 tione facti paſſiua alia in obligatione actiua. † Et idem in vtroq;
ibi. n. ſtipulatur ſibi fieri, hic a ſe. Gl. opponit, quod momẽto poſ-
ſit edificari. allegat verba Chriſti, & certe Chriſtus loquebatur
de templo ſui corporis; & illi intelligebant pure talia verba, &
dederunt Chriſto multa verbera, dum dixit, quod diſſoluet in
vna die, reędificabit in triduo in reſurrectione. no. gl.

De inutilibus ſtipulationibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Pupillus ſine tutoris authoritate promittens, non obligatur.*
2 *Caſus taciti nunquam operantur legum correctionem.*

EX ſtipulatione. Iſta lex tractat de materia pu
pillari, & eſt quædam mate-
1 ria per ſe. h. d. † Pupillus ſine tutoris authoritate promittẽs
non obligatur. gl. hic non tangit, ſed melius de nouationibus, ff.
eo. l. 1. Ad euidentiam, quandoq; ſpõdet pupillus, & tunc an ex
eo contractu oriatur obligatio, & hæc lex loquitur cum ſua ma
teria, qñq; ſpondet, adultus, & eſt mã l. ſi curatorem habens, ſup.
de in integ. reſti. mi. qñq; ſpondet, qui eſt legitimę ætatis, & tunc
non eſt tractandum de effectu ętatis, quia ætas eſt efficax ad obli
gandum, niſi concurrat aliud vitium, vt quia prodigus eſt, & tra
ctatur in l. is, cui bonis. de verb. ob. vel eſſet mente captus, vel fu-
rioſus, & tractatur in l. furioſi, ff. de reg. iu. Et iſta eſt diſtinctio de
iure communi, ſed ſtatuta aliter diſtinguunt. Quandoque dicit
ſtatutum, quod minor xxv. ann. non poſſit ſe obligare, niſi certo
modo, & forma, & certa ſolemnitate, vtrum illa forma non ſer-
uata oriatur obligatio naturalis? Secundo quæritur nũquid poſt
illud tp̃s ſtatutũ intelligatur facere eũ idoneũ, ac ſi eſſet xxvj. an.
ita ꝙ intelligat̃ eſſe legitimę ætatis per ſtatutũ? De primo ꝑ Bart.
ff. de fideiuſ. l. cum lex & l. 2. ff. de eo quod certo lo. de ſecundo ꝑ
a Ia. de Belui. *a* in publica diſputatione & illa tenet breuiter, infrin
gere ætatem ad tp̃s ꝯ̃ ius cõe, non autem legitimare poſt tp̃s cor-
tra ius commune, niſi ſtatutum hoc exprimat. Ratio quia ordi-
natum ad infringendum contractum, & diminuendũ, non ope-
ratur contrarium, & quia caſus omiſſus a ſtatuto, videtur a iure
2 communi dimiſſus, † nam caſus taciti nunquam operantur le-
gum correctionem l. inſtructiones, ſ̃. de ſacroſan. ecc. & authen.
quas actiones. & materia huius legis examinatur per Cyn. Dyn.
&

ADDITIO.

a De ſecundo per Iac. de Bel. An. argm̃ a contrario ſenſu hẽat locũ, vide Bar. in l. oẽs
populi, in 6. q. prin. ff. de iuſt. & iu. & Bal. in l. 2. in prin. ſupra de condi. inſer.

& Bar.in l.j.ff.de noua gl.in ver.obligatus.ibi,nec naturaliter.&
ibi,niſi inquantum locupletior,& ibi,naturaliter teneatur.hoc
non eſt verum,quando locupletior eſt factus,quia ad hunc ca-
ſum obligat eum,l.ſi.ff.de cond.indeb.& hæc vera,

L E X II.

1 *Matrimonium nemo contrahere cogitur.*
2 *Mora ubi in principali obligatione contrahi non poteſt,non contrahitur in ſecundaria proter moram.*
3 *Matrimonia debent eſſe libera.*

1 Libera. † In matrimonio nemo detinet̄ inuitus.h.d.Vel
ſic,Matrimonia debent eſſe libera a metu pœnarū
h.d.But.Sed primum eſt cōtra legem diuinam,quia quos Deus
coniunxit,homo non ſeparet,vnde eſt correctum,vt in c.gaude
mus,de diuor.in beneficialibus ſi quis promittit pœnam,ſi renū
ciaret beneficio,cū iſte actus ſit in libertate,n̄ valet ſtipulatio ſu
per ſcđo.de quo per Bar.in l.Titia,de ver.ob.& extra de ſpon.c.
gemma.vbicūque principale cadit ſub aliqua ſpecie impoſſibi-
2 litatis,non valet pœnale.ff.ad leg.Falc.l.Seius & Augerius.† No.
ꝙ vbicunque non pōt ꝯhi mora in principali obligatione, in ſe-
cundaria pp moram non poteſt ꝯhi.vt l.ſi procuratorem,ff.mā.
§.mandati.& l.j.ſi quis in ius uoc.ubi nulla petitio,ibi nulla mo
ra,vt l.lecta.ff.ſi cer.pet.ſed ſi ſecundaria ꝯheretur pp conditio-
nis defectum,non pp moram,tunc ſufficit ſuper principali ꝯte-
ſtationem fieri.q̄ Io.dicit eſſe de facto,alij de iure.Bar.dicit ſuffi
cere obligationem extraiudicialem l.ſm,& l.neque, ſ̄.tit.prox.
3 † No.bene,qm̄ matrimonia debent eſſe libera a pœnarum metu
tam in ꝯhendo,q̄ in diſſoluēdo,vt hic; & debet hoc caſu qs eſſe
contentus pœna legali,Secus ſi matrimonium alterius culpa diſ
ſoluatur,in allegata l.Titia,& eo.tit. l.ſtipulatio hoc modo &c.

L E X III.

1 *Stipulatio non contrahitur inter abſentes.*
2 *Intereſſe ſi quis verbis directis ſtipulatur extraneo,an ad itereſſe agi poſſit.*
3 *Dos quando penes maritum remanet,qualiter intelligatur remanere.*
4 *Iudicium ſuper capite utili fundari debet.*
4 *Sententia ſuper intereſſe ferri debet,quantitate taxata.*

Vt inter. Primo ponit quādam generalem doctrinam
ſecundo infert ad ſpeciem ſecunda ibi,cū agit
& eſt iſta lex not.ſtipulatio collata in nepotem ſtipulantis certo
caſu,& illo deficiente in perſonam extranei,& ſi ei non ſoluere
tur,ſuper intereſſe collatio perſonam ſtipulantis, deficiēte caſu
primæ partis ſtipulationis,ex tertio capite agitur,quia qn̄ per ali
quod caput ꝯctus non valent, a ſequenti capite vires recipiunt.
1 Vel ſic,& breuius,† Inter abſentes ſtipulatio nō ꝯhitur, & alter
alteri ſtipulari non pōt.h.d.Fallit in caſibus no.Inſt.eod.§.alteri.
& quod no.ſ̄.dixi de ſecundo capite,habemus idem in teſtamē
tis,dum dicimus, ꝙ teſtamentum qn̄que incipit ſecundo capi-
te,& gradu.l.3.§.ſi.ff.de lib.& poſt.Ad euidētiam pręmitte,ꝙ qs
pōt ſtipulari ſubiecto in ſua poteſtate,ſed non extraneo, niſi in-
terſit ſtipulantis,quo caſu nō agit extraneus,ſed ipſe ſtipulator
2 agit ad intereſſe,vide glo.in l.quæcunquæ,ff.de act.& obl. † Ibi,
a interſit.Quid ſi *a* ſua intereſſet,& ſtipulatur extraneo verbis dire
ctis in ipſum extraneum.puta Titio dare ſibi x.an decem nō da
tis,poſſit agi ad intereſſe? & iſta litera innuit ꝙ ſic. Alij ꝯ̄, qa nil
eſt promiſſum expreſſe,vt promittis mihi,ꝙ dabis Titio cētum
tunc ſuccedit tacitum,ſ.loco expreſſi.gl.tenet primum in l.quę
cunque,ſ̄.allegata.ſed ꝯ̄rium tenet in l.1. de ſtipu.ſer. & in l.hu-
iuſmodi,de leg.1.facit quod no.ff.de pac.l.1.in princ.iſta ſecūda
opi.cōmuniter approbat̄.Sed pro opi.prima,nullus eſt tex.me-
3 lior iſto.Ibi,ſuper ſtitis.† Not.ꝙ qn̄ dos *b* debet remanere penes
b maritum propter liberos, intelligitur,ꝙ debet remanere penes
eum nomine liberorum,nō nomine proprio.Ia.de Bel.diſputā
do dicit,ꝙ remanet nomine liberorum, tanquam hęredū ma-
tris, & non ex donatione collata in eos immediate a donante.
idem Bar.in l.ſi cum dotem,in prin.ff.ſol.mat.ſed in cōtrarium
facit,ff.de pac.do.l.inter ſocerum,§.cum inter.cōiter tenetur ꝙ
dixi in alleg.l.ſi cum dotem,& ꝙ pleniſſime dixi in authē.ſed &
c ſi quis,de ſecun.nupt.& ibi de Domino Guidone, *c* & eius do-
ctrina, nam reperiatur aliquod conſilium eius ſuper iſta q̄ſtio
ne,& fuit tempore Accurſij,& ius Accurſius nondum gloſſaue
rat,& nemo in iſta ciuitate habebat infortiatum,niſi ipſe Domi
nus Guil.& vocabatur Infortiata.Cuncta,id eſt totum intereſſe
4 tuum,ſcilicet illam dimidiam ſtipulat.† No.ꝙ ſuper capite utili
debet fundari iudicium,non ſuper inutili,debet quando cōſtite
rit intereſſe,non dicit quantum erat promiſſum,ſed quantum
intereſt tua, quia poteſtas plus aut minus intereſſe, forte ꝓpter
pœnam incurſam de verb.obl.l.liber homo,§.ſi.In obligatione
dandi accipe doctrinam nouam,quandocunq;obligatio dandę
qnantitatis poteſt eſſe maior,& minor in executione q̄ ſi quan
titas expreſſa,iſta datio reputat̄ factum.& iſte eſt caſus ī l. liber
5 homo.§.fin.ff.de verb.obl.† Taxatio not.ſuper intereſſe debere
ferri ſententiam taxata quantitate,non dixit taxanda,quādo ī-
d tereſſe oritur *d* principaliter,vnde dicit Gui.de Cugn.quod ad ī-
tereſſe oritur certi condictio,& oportet,ꝙ certificetur declara-
tiue in ſn̄ia.& per hunc tex.ſuſtinet Bar.opin.Citramontanorū
contra Vltramon. ꝙ ſi in libello poteſt peti intereſſe abſque de-
claratione quātitatis,oportet,ꝙ iudex declaret,vt hic,de quo ple
ne per tex.in l.ſtipulationes non diuiduntur,ff.de verb. oblig.

A D D I T I O N E S.

a Quid ſi. Vide gl.hic in ver.interſit.glo.Bar.& Doc.in l.ſtipulatio iſta,§. ſi ſtipuler, de verb.obl.
b Quando dos.No.Bar.in l.ſi cum dotem,in prin.ff.ſol.mat.
c Guidone De quo etiam facit mentionem Bal.in l.ſi cum dotem, in princ.ff. ſoluto matrimo.
d P.D.Petit.Ad quod facit,quod no. per Bar.in l.cum propria, ſi quis alteri vel ſibi, ver.ſed nunquid. & Inno. in c.cum dilectus.in ver. pertinentijs, per iſtum in l.3. C.de fruct.& lit.expenſ.Et vide quod ſcripſi in rub.C.de ſen.quæ pro eo, quod intereſt.

L E X IIII.

1 *Inſtrumentum dicitur inutile,quando obligationem inanem exprimit.*
2 *Pactum ſuper ſucceſſione alterius iuramento firmari non poteſt.*

Ex eo. Non valet inſtrumentum contra bonos mores fa-
ctum,vt cum quis ſe obligat ad aliquem hęredē in-
ſtituendum. Vel ſic, Pactum factum de futura ſucceſſione , vel
1 ſpe,eſt nullum.hoc dicit.† Quandocunque inſtrumētum expri-
mit obligationem inanem ex forma inſtrumēti,illud inſtrumē-
tum dicitur inutile,& non eſt inſtrumentum niſi abuſiue.l.3. in
2 princ.ff.quemadmo.teſt. aper.vide ſ̄. de lit.l.fina. † Regula ergo
eſt iuris antiqui.ꝙ pactum factum ſuper ſucceſſione alterius ſiē
da,vel non fienda,interpretatur eſſe ꝯ̄ bonos mores & turpe, vt
hic,coniuncta gloſ.& ideo iure iſto nō poteſt iur̄o firmari. & ſic
vera eſt opin.Accur.in l.pactum,quod dotali.ſup.de coll.*Sed de*
iure canonico pactum de non ſuccedendo ei, cum quo ꝯhitur,
firmatur iur̄o,quia poteſt ſeruari citra diſpendium ſalutis ęter-
ne,nec inducit votum captandæ mortis alterius,vt no.in c.quā-
uis,de pact.lib.6.de quo per Bar.in l.qui ſuperſtitis, ff.de acq.hæ-
red.& dixi in l. fin. ſ̄.de pact.ſi autem pactum fit cum eo, de cu-
ius ſucceſſione tractatur,& fit inter duos de ſuccedendo tertio,
& de eius hæreditate diuidenda:adhuc iſtud pactum interpreta
tur ꝯ̄ bonos mores,& eſt inductiuum triſtiſſimi futuri euentus;
& ideo non ualet,niſi tertius ille conſentiat expreſſe,& in eo cō-
ſenſu permaneat vſq; ad mortem,vt l.j.ſ̄.de pact.Et ideo aut nō
conſentit,aut vero ꝯ̄dicit;& tunc non firmatur iur̄o,vt in regu-
la iuris.non eſt obligatorium,pactum autem de non ſuccedēdo
patri,vel matri,nō firmatum iur̄o,non præcludit filio renuncian
ti viam,quin agere poſſit ad legitimam;& ſi quid habet pro legi
tima,petere poteſt ſupplementū,vt l.ſi qn̄,§.j.ſ̄.de inoff.teſt. hæc
dicta fallunt inter milites in expeditione degentes,qui illo pūcto
poſſunt viciſſim paciſci de inuicem ſuccedēdo,l.licet,ſ̄.de pact.
quæ non eſt alibi.& hic tractatur per Cyn. & Vltramoan.& qn̄
ſtipl̄o turpis ſit nulla,de quo per Barto. in l. ſtipl̄o hoc modo.ff.
de verb.obligi.& l.pen.ff.de cond.ob cau. per quam Vltramon.
dicunt,ꝙ valet,ſed reſcinditur ope exceptionis,quod eſt contra
tex.l.ſi.ſ̄.de pact.& reſponde ad l.pen.vt ibi per Bar.

L E X V.

1 *Dolus,vel metus,non reddit contractum ipſo iure nullum.*
2 *Contractus per metum initus,dicitur nullus.*
3 *Contractus ſi in eodem inſtrumento ſit duplex, an valeat emptio.*

1 Dolo. † Dolus,vel metus, non reddit ꝯ̄ctum ipſo iure nul-
a lum,ſed annullandum.*a* h.d.concord.ff.de dolo.& l.
eleganter,§.ſi. iſta lex intelľr in ſtipl̄one, quę eſt ſtricti iuris:ſed
ꝯ̄ctus bonæ fidei ratione doli,& metus,eſt malus in effectu , non
ipſo iure,ff.quod met.ca.l.metum,§.violenti.Ratio:quia dolus
facit abeſſe conſenſum,ſed in ꝯ̄ctibus bonæ fidei requiritur exu
2 berantia eius.† Et ideo ꝯ̄ctus initus per metū , in quo dolus ineſt
non eſt nullus,ſed venit reſcindendus ex edicto, quia promittēs
per metum conſentit,licet coacte:ſed contrahens dolo non cō-
ſentit,licet poſtea in aliquo capitulo incidat dolus in cōtractu, q
3 non habet vitiare illum.† Quæro, quid ſi eſt duplex cōtractus, ſ.
ſtricti iuris, & bonæ fidei in eodem inſtr̄o, vt quia vendo tibi e-
menti,& ſtipulanti,emptio non valet ipſo iure,an valeat ſtipula-
tio,& cum iſta ſtipulatio veniat ex quadam conſequentia ad a-
ctum bonæ fidei, videtur ſtipulatio nulla ipſo iure. dic de hoc ff.
de verb.obl.l.ſi quis cum aliter,quæ non eſt alibi.

A D D I T I O.

a Sed annullandum. Vide in l.eleganter,hic alle.& in l.ſi mulier,§.ſi dos,ff.quod metus cau.

L E X VI.

1 *Ius accreſcendi non habet locum in contractibus ſtricti iuris.*

Si auia. Stipl̄o inter ſe, & extraneum valet , duntaxat pro
parte ſua.h.d.Vel ſic,Vbi inutilis eſt ſtipl̄o,& vtilis
numeratio,agitur ex numeratione.& hoc in toto, & in parte ve
1 rum eſt.h.d.ſm Bar.ſ̄.eo.l.3.& dicit gl.† ꝙ in ꝯ̄ctibus ſtricti iuris
non habet locum ius accreſcendi,ſecus in cōtractib. bonæ fidei.
Cyn.autem dicit aliter,& optime,& adde quod no.Dyn.de ver
bor.oblig.l.ſi mihi & Titio.ibi,ei.ſ.Euſtolio.ipſe.ſ.Euſtolius.Pla
cuerat.per inutilem ſtipl̄onem.ſ.ſm ſtipl̄onem vtilem nō ambi
gitur,nec eſt ſtipl̄o iſta ſine cauſa , quia cauſa ipſius ſtipl̄onis eſt
mutuum,& mutuantis voluntas.facit l.Publia.in prin.ff. de poſ.

De

Do duobus reis promittendi, & ſtipulandi. *Rubr.*

Glo.rub.ff.eo.declarat quomodo dicitur ſtipulari reus, cū ſit actor? Reſpondet quod dicitur a re,& non a reatu,vel obligatione paſſus.

1 *Rei duo vbi ſunt obligati,poteſt unus inſolidum conueniri.*
2 *Soluens pro pluribus obligatis inſolidum,repetit ab altero partem, quę eū contingit.*
3 *Rei debendi an inuicem videantur fideiubere.*
4 *Creditor agens contra vnum correum,alter pro parte tantum, an iura ſibi cedere poſſit.*

L E X P R I M A.

CReditor. Duobus inſolidum conſtituētibus obligationem, creditor pōt alterum īſolidū couuenire, & ſoluenti datur regreſſus ꝯ correum. h.d.
no.Primum corrigitur per auth.hoc ita,niſi ſit renunciatum beneficio conſtitutionis de duob.reis deb.& iſta lex conſulit actori quo ad primum , quo ad ſm conſulit reo quo ad beneficium cedendarum actionum,ſm Butr.& primo ponit dictum, ſecundo infert ex eo.ſecunda ibi,Et iō in qua infer.Cūctabitur.i.non differt,ſed faciet incontinenti tibi reſtitui.vnde ſine motu iuuabit ſoluentem aduerſus correos pecuniarum,quorū quilibet ſe ad eaſdem pecunias obligauit īſolidum,alias qlibet ſe intelligeretur obligaſſe viriliter,vt l.reos,§.cū tabulis,ff.eo. ſaluo niſi indiuiduū promiſiſſet,qa tunc quilibet teneretur inſolidum ex nā rei in obłonē deductæ.ſed licet teneantur tunc inſolidum, non dn̄r ꝑpea duo rei,nec gaudēt beneficio duorum reorum, vt l.2. §.ſi cum hominem,ff.de ver.obl.aduerſus celeriter,& expeditiue,& tunc reus fuit fideiuſſor correi,& mandatarius eius,vt l.fi.
1 ſ.de vſu.rei iud.quod tene menti.†No.duo primum,ꝙ vbi ſunt duo rei obligati , pōt vnus omiſſo altero , inſolidum conueniri. hoc hodie nō eſt ſimpliciter verum,ſed debet diſtingui,vt in au-
2 th.hic poſita.†Secundo nō.ꝙ qn̄ quis ex plurib.*a*ex eadē cā obli-
a gatis,& pro cōi vtilitate,qlibet eſt obligatus inſolidum, ſi ſoluit ſolidum, repetit ab altero partem , q̄ illum contingit.hoc ſic intelł̄r,ſi æqualiter pecunia peruenit ad eos,non ſi inæquał̄r. Si vero pecunia ad vnum non peruenit,tūc alius ſoluēs repetit in totum a correo,& eo modo, quo dixi agēdum eſſet ſine ceſſione, eodem mō debēt cedi iura a creditore , & hic eſt effectus totius
b glo.magnæ cui aliqua ſupplet But. Quid ſi negocium *b*nō eſt vtilitatis , ſed ex damnatione teſtatoris plures hæredes ſunt inſolidum obligati,vtrum ſi vnus ſoluit inſolidum, & non ſunt ei ceſſa iura,poſſit aliquid repetere a cohærede? Dic vt ff.de leg.Falc.
3 l.in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandum,quæ eſt ad hoc not.†Glo. formattres qōnes:prima, vtrum duo rei debendi videantur īuicem fideiubere? Mar.dicit ꝙ ſic,quadam fideiuſſione tacita , ex qua actio mandati oritur,ſi vnus eorum ſoluit inſolidum,per q̄ actionem mandati repetit a correo partē.Io.ꝯ,ꝙ non videantur inuicem fideiubere,& ideo non hēt locum actio noſtra, ſed negotiorum geſt.iſta qō reſpicit formationem libelli,nā cū in libello de iure ciuili ſit edenda actio neceſſarium eſt ſcire quo titulo actionis agatur,vtrum mandati,an negociorum geſt. ſtat conſideratio Mar.in hoc,quia qn̄ duo accipiūt mutuo,vnus vr̄ alteri mandare,vt pro parte ſua fideiubeat,vel ſe obliget.Sed qn̄ vnus obligat ſe pro alio,ibi eſt fideiuſſio:ergo duo rei vn̄r inuicem fideiubere.Mar.fundat ſe per aliquas leges,& rationes , quarū aliquas gl.hic refert,ſed pleniſſime.ff.ad Velle.l.vir vxori,§.fi.dic vt ibi.Glo.tn̄ ſequitur opi.Io.dic vt ibi,qn̄ ſumus in mā tacita, q̄ non eſt verbis expreſſa,oportet,ꝙ ibi agamus ex aliquo ꝯctu tacito,ex quo reſultet tacitum mandatum,alias eſt vera opi. Io.q̄ fundatur ex hoc,quia non debemus fingere ꝯctum ex mā, quæ poteſt ſe hr̄e ad aliud.Iac. de Bel. diſputauit iſtam q.in Auth.de duo.reis.idcirco conclude plenius,ꝙ vnus correus vr̄, & ītelł̄r fideiubere pro altero,quatenus negocium nō ſpectat ad ſe, & nō eſt ſocietas inter eos.Item ſi ſit color quæſitus, vt in l. vir vxori, hic alle.in §.fi.& l.ſed Iul.§.1. ff.ad Mace. ſi autem negociū pertinet ad vtrunque, puta cauſa donationis ſe obligauit īſolidum ad eandem pecuniam,non intelligitur vnus pro altero fideiubere,nec tūc habet locum bn̄ficium cedēdarum ac diuiſionis.caſus eſt in alle.l.in l.Falcidia hoc eſſe ſeruandum, quæ non eſt alibi.tunc dr̄ color quęſitus,qn̄ vnus non poterat ſe obligare cum effectu,vt quia mulier,aut filiusf. intelligitur ēt fideiubere vicisſim,ſi hoc eſt actū,ſed tunc non eſt fideiuſſio præſumpta, ſed ve-
4 ra.†Secunda qō gl.eſt,certum eſt,*c* ꝙ creditor qui inſolidum a-
c git ꝯ alterum,debet ei cedere iura. An inſolidū, an pro parte cedet,quidam,ꝙ inſolidum,iſta ratione actor alteri dēt cedere iura,quæ habet penes ſe,ſed inſolidum habet, ergo inſolidum cedit.Alij,ꝙ pro parte,tali ratione ille partem ſoluit,quia negociū principaliter pertinet ad alium,ergo quatenus principaliter ꝑtinet ad eum,non fit ſibi ceſſio,ſed ſolum pro parte ꝑtinēte principaliter ad correū,& iſta eſt veritas, & ideo ſi totum pertineat ad correum,quia ad eum tota pecunia peruenit,ꝯtra ipſum inſolidum fieret ceſſio,& ita ſoluo opinionē pręcedentē,ſed qn̄ ꝑ parte,tunc ex quo pro altera parte vr̄ ſoluiſſe,quatenus fideiuſſor,eatenus fienda eſt ceſſio, & non aliter & intelligē in obłone ex contractu. ſi eſſent,n. duo obligati ex delicto , & quilibet eſſe inſolidum , non debet fieri ceſſio contra correum ex alia parte, vt ſic ſui delicti patiatur pęnam,vt no.per Bar.in l.2.ff.eo. Prædi-
d cta faciunt *d* ad id , quod dr̄. Vir & vxor vendiderunt *e* rem cum
e iuramento,& vxor confeſſa fuit ſe participaſſe pretium cum viro,in repetitione dotis obijcitur ſibi compenſatio pecuniæ , quā confeſſa eſt ad ſe perueniſſe ex bonis viri , vtrum poſſit opponi iſta compenſatio? Rn̄.non,ſi re vera tota pecunia peruenit ad virum,quia illa confeſſio eſt facta viri gratia, vt j.eo.l. propter. ſed ſi hoc non poteſt probari,conſuluit Bar. compenſationem locū habere,ſi res dotalis fuit vendita, intelł̄r partem dotis conſtante matrimonio fuiſſe reſtitutam , ad quā reſtituendam non debet vir compelli conſtante matrimonio;& ſi de facto reſtituit , præſumitur vxor adhuc locuples, quia non præſumitur negatorie conſumpta , vnde in repetitione dotis obſtat mulieri totum repetenti exceptio,quatenus ipſa fuit confeſſa pecuniam ad ſe perueniſſe. hæc non determino. Tertio gl. quærit , vtrum ſine ceſ-
f ſione, *f* ſi ſunt plures rei debendi , vnus ſoluens poſſit totum ab alio repetere? Dic vt ſ.diximus poſt gl. Tu clarius forma, ꝙ ſi nō interceſſit mandatum,nec actio ceſſa eſt,nec ſocietas interuenit qualiter ſubuenitur ſoluenti in ſolidum ? Dic quod per actionē neg.ge.nam ſoluendo ſe liberauit & correum, & ſicuti negotiū ſuū facit ipſo geſtu.vt l.ſoluendo.ff.de neg.geſt,ita hic.& ſic decidit hic gl.& dum dicit gl. inſolidum in xx. & bene. quia eodem modo debet cedere actor , quia actio eſt apud eum conſtituta. hæc eſt vera gl.parua.certum eſt creditorem non poſſe prohiberi exigere ab vno inſolidum , ecce creditor vult agere contra vnum ſolum pro parte, puta ſunt duo rei debendi in x. vult exigere ab vno duo tantum , an poteſt petere partē ex maiori ſumma? Gl.ꝙ ſic.Credo ꝙ gl.habuit intelł̄m de parte quotæ, non de diminutione quotę,ſ.vtrum admittatur iſta petitio,peto duo de maiori ſumma dic vt per Bar.in l.ſcire debemus, de ver.obli.

A D D I T I O N E S.

a Quando quis ex pluribus. Vide Bar. in l.reos, ver.2. quæro, ff.eo. & ibi etiam qua actione.
b Quid ſi negocium. Adde tex.in l.in lege Falc.hic all.vide Bar,in l.reos, in 2.q.ff.eo.
c Certum eſt.Vide late per Bar.in l.Modeſtinus,in 4.q.ff.de ſolu.
d Prædicta faciunt.Si vir confitetur cū vxore recepiſſe pretiū rei venditæ, an præſumatur,ꝙ medietas peruenerit ad maritum,an ad vxorem. vide Bal. in auth. ſi qua mulier,ſupra ad Velleia.Lud.Ro.in §.tranſgrediatur,l.cum dotem,ff.ſol.mat.
e Vir & vxor vendiderunt. Vide Bal.in l.ſi mater,ſup.de rei vē.vbi tenet opi.Bart.ſed idem Bal.& poſt eum Saly. in auth. ſi qua mulier,ſup. ad Velle. tenuerunt contra Bar.contra quem etiam tenet Io.de Imo. in c.cum contingat,extra de iureiur. niſi in caſu,de quo ibi per eum all.Spe.in tit.de ſol.§.ante omnia.& vide no. Bal.in l.ſi liqueat, in vna additione, & quod ibi dixi poſt Bar. ſupra de inoffi. dona. bene faciunt no.per Bal.& Ang.& Io.de Imo. in l.ſi cum dotem,§.tranſgrediamur,ff.ſol. matri.quid ſi pater & filius confeſſi ſunt recepiſſe dotem,an præſumantur omnia perueniſſe ad patrem,adeo quòd ipſe teneatur inſolidū. Dixi poſt Bar. in l.in duobus,§.1.in 6.q.ff.eo.& hic vide Imo. in l.cum vir,ff.de uſucap. & in l.Modeſtinus, ff.de ſol.& Bal.in l.ſi cum ſeruum,ff.ſi cert.petat.
f Sine ceſſione. Vide Bar in l. Modeſtinus, 4.q.ff.de ſol. ſecus in fideiuſſionib. l.cum alter,infra tit.1.cum ſi.

A V T H E N T I C A.

1 *Creditori datur electio in duobus caſibus quem conuenire velit.*
2 *Rei debendi ſi beneficio cedendarū renunciauerint , creditori datur electio.*
3 *Rei diuerſi fori an coram eodem Iudice conueniri poſſint.*
4 *Obligantes ſe ſimpliciter, quilibet videtur obligatus pro parte.*
5 *Reorū ſi vnus eſt præſens, & alter abſens eodem foro conueniri nō poſſunt.*
6 *Fideiuſſores an eodem foro conueniri poſſint.*

Hoc ita. Duo rei tunc tenentur inſolidum,cū actum eſt, nec quilibet eorum poteſt inſolidum cōueniri, vbi caſu alter eſt inops,aut talis, qui de facili exigi non poteſt. h.
1 d. † Et ſic limita legem ſ. dicentem, ꝙ vbi inſolidum quilibet ſe obligauerat,electio creditoris erat, quem eorū exigere aut conuenire vellet.& non datur dicta electio,niſi in duobus caſibus,ſ. cum alter eſt inops,aut cum alter eſt abſens,vt in hac auth.deinde ſtatim infert,ꝙ qn̄ ambo ſunt p̄ſentes, ambo ſunt conueniendi, & negotium eſt cōiter examinādum per eundem Iudicem , & ſi eſt Iudex ordinarius,poterit eos citare,& ambo cogetur ad
2 ſolutionem.†Adde alium caſum,qn̄ renunciauerunt beneficio cedendarum actionum,quilibet.n.ſuo iuri renunciare poteſt,vt gl.hic dicit,& bene. Quarto fallit Florentiæ,vbi petitur executio guarentigiæ, contra quam nil poteſt opponi , quominus ſequatur executio, nam hæc exceptio diuiſionis , impedit ſaltem pro parte.eſt.n.hæc exceptio diuiſionis peremptoria ad conuētum , licet non quantum ad creditorem,qui habet ius ꝯ reum in reſiduo. hoc ita. ſ. vt vnuſquiſque teneatur inſolidum cum effectu, ita dicit gl.dicas br̄,aut loquimur in obligationis ſubſtantia,cum ſe obligauit , quilibet tenetur inſolidum indiſtincte , ſed de executione diſtingue. Aut alter eſt abſens,vel non ſoluēdo,& tunc poteſt exerceri actio inſolidum ꝯ præſentem; aut vterque eſt p̄ſens,& cōiter debet actio exerceri. non autem poteſt actor vnū inſolidū eligere,& alterum omittere,& ſcias,ꝙ qn̄ exercitium actionis differt a modo ſubſtantiæ,illud non eſt niſi propter aliquod beneficium inductum a iure, & ideo in iſta auth. Imperator

tor inducit beneficium,quod appellatur beneficium nouæ con-
ſtitutionis de duob.reis, per quod inter duos reos inſolidũ obli-
gatos,eſt diuidẽdum exercitium actionis. Abſens. Not.abſentiã
inopiæ æquiparari,ibi,producuntur citando reos,ſi eſt iudex or-
3 dinarius,Ibi,cõiter examinatur.† no.diligenter,dum dicit nego-
tium examinari cõiter, & ſic apparet, ꝙ plures rei debendi pñt
a conueniri eodem libello,*a* qđ probat iſte tex.,& eadem ſñia con
demnabuntur ſm Old. nec mirum, ꝙ ex eadẽ cauſa tenentur,
ſecus ſi quis ita ageret contra plures ex diuerſis cauſis obligatos
nam tunc ſinguli ſingulariter ſunt conueniendi,non aũt eodem
libello,vt ff.de app.l.ſi quis ſeparatim. Spe. in tit. de libel. conce.
§.fi.ver.ſed pone,agit cõtra quatuor.& ibi recitat opi. Papæ Cle.
mentis hoc certe tenuit Bart.in l.j.ff.eo.circa prin.& in l. ſ.iter.
§.Caſſius,ff.de aqua plu.arc.Sed pone,ꝙ ſtatuto cauetur, ꝙ reus
debeat cõueniri in ſua porta,& vnus eſt de porta S.Petri,& alter
de porta eburnea, an poterunt conueniri coram eodem iudice,
cũ ſint diuerſi fori? Vr̃ ꝙ non,pp obſtaculum ſtatuti, & practi-
cantes tenent ſtatutum,ſed ſm mentem iuris cõis, vr̃ vtrunque
poſſe conueniri corã eodẽ Iudice,per l.1.ff.de quib. reb.ad eun-
dẽ iud.ea,Ibi,quid ſi perſonalis captura,ſeu citatio reali. Nã alia
bene poſſunt expediri per delegatum,qui de cauſa cognoſcit:tñ
ipſe non poteſt capere, ſed ad inſtantiam ſuam fier captura per
delegãtem onus obligationis ipſo iure,quia ipſo iure quilibet te-
netur tm̃ pro parte ſua, ex quo non eſt actum,quod inſolidum,
ſ.loca.l.ſi diuerſa.& l.reos,§.cum tabulis,ff.de duo reis,vt quili-
bet inſolidũ teneatur,vt patet in primo rñ. huius auth. Ad ſolo-
nem.hoc eſt dicere,vnus non põt inſolidum cogi altero omiſſo,
& hoc operatur beneficium nouæ conſtitutionis de plurib. reis
debendi.Bar.fecit ſuper iſta mã tractatum plenum, & poſtea di
4 uiſit eum per leges ti.ff de duob.reis,vbi plene.†Venio ad glo.dr̃
hic in ver.ſinautem,ꝙ qñ plures obligant ſe ſimpliciter, quilibet
b vr̃ ſe obligare pro parte.Gl. limitat,*b* quod hoc eſt verum, qñ ſe
obligant in eodem inſtrõ, & in eadem conceptione verborum,
ſecus ſi in diuerſis inſtr̃is,vel in diuerſis orationib. per ſe ſtantib.
quia tunc quilibet vr̃ ſe obligaſſe inſolidum,quæ doctrina eſt no
tabilis,& eſt argu.ſi dico Titio,amice mutuo tibi centum, vt ſo-
cio tuo promittas decem, & ipſe dicit promitto, deinde in alia
oratione verborum dico alteri,promittis tu decem?& ipſe dicit
promitto.hoc eſt verum, ꝙ vterq; tenetur inſolidũ, ſed qũo in-
telligitur cum dr̃, promittis decem, an intelligatur,id eſt eadem
decem, qñ duo in diuerſa conceptione verborũ obligant ſe qui-
libet inſolidum,& non eſt eadẽ ſtructura glo. vult ꝙ ſint duo rei
debendi.dic,vt in l.ſtipulatio iſta,§.eum qui ff.de verb.obl.Quid
ſi vnus eſt pñs,alter abſens,intellige ꝙ nõ poſſit eodẽ foro cõue-
niri,nam ſi ſunt duo ciues Peruſini obligati, licet vnus ex cauſa
mercãtiæ ſit in Alamania,tñ ex quo habet Peruſij domiciliũ nõ
hr̃ pro abſente,l.fi.de præſc.lon.tẽp.ſed an beneficio huius nouę
c cõſtitutionis poſſit renunciari? *c* Glo.dicit ꝙ ſic.adde ꝙ no.ff.de
pact.l.niſi in prin.& in Auth.de fideiuſ.in prin. regula eſt, ꝙ qñ-
cunq; ius eſt inductum in beneficiũ,põt renunciari. facit l.1.ff ſi
quis in ius vocan.non ier. & in inſtrumentis fit iſta renunciatio.
6 † Quid in fideiuſſoribus? dic vt ĵ.tit.proxi.auth.præſente, in gloſ.
in ver.abſens.in fi.conclude,ꝙ ſi fideiuſſor reo abſente. cõuenit
ſibi datur dilatio ad repræſentandum reum, vt in allegata auth.
ſed cum vnus de correis conuenitur altero abſente, nõ peteret
dilationem ad præſentandum correum, ſed incontinenti cogi-
tur litigare,vt hic,& in cor.& Inſt.eo.§.fin.Glo. hic non decidit
iſtam quæſtionem, vt vides.dicit ꝙ caſus eſt in l.ex duobus,ff.e.
ti.No.gl.in l.ſi plures,ff.de fideiu.& hoc eſt verum ſine dubio in
inſtrõ.Sed hodie pp beneficium diuiſionis,quod datur ei, dubi
tat multum Bar.in l.ſi ex duob.§.fi.ff.eo.ꝙ vbi eſt alterna fideiuſ
ſio,habet locum beneficium,alias non,& dic vt ibi per eum in
plurib.autem fideiuſſoribus, quorum vnus ſe obligat inſolidũ,
alter ſub conditione inter quos non eſt mutua fideiuſſio,dic vt
no.in l.ſi plures,ff.de fideiuſſo.hic non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Libello.Vide Bar.in plenene in l.3.§.1.ff.eo.
b Glo.limitat.No.pulchram limitationem ad l.reos, §. cum tabulis, ff.eod. & adde Bar.in l.2.ff.eo.& no.ꝙ quando obligantur in diuerſis inſtrumentis (ut hic dic dicitur) non uidetur habere locum beneficium de duobus reis, ſecundum Bal.no. in l.antiqui,§.1.ff.ad Velleia.
c Renunciari.Vide Bar.in l.ſi ex duobus,§.ſi a Titio.ff.eo.& Doc.in l.niſi,ff. de pac hic allegata.

LEX III.

1 *Ius litigantum per reſcriptum Principis adimi non debet.*

Exprimere. Vnuſquiſq; tenet̃ exprimere quæ eſt cã,
& fundamentum ſuę intentionis: & per
reſcriptum non intelligitur Princeps derogare contractui, ex
quo nata eſt naturalis & ciuilis obligatio. h. d. Vel ſic, Obligatio
ſolidi non contrahitur contra plures, niſi hoc agatur. Butr.Rei
quare nõ dicuntur proprie correi niſi quis inſolidum ſit in obli
gatus, quando pro parte vterque eſt reus, & non correus, quia
quod debet alter,puta duo acceperũt x.vnus quinque,alius alia
quinque,vnuſquiſque tenetur pro ſuis,ita ꝙ alter non tenetur
pro eo.Contractus,extra contractum,vel vltra contractũ,peti-
tio non datur inſolidum ſi ſunt obligati. Electio. ſ. conueniẽdi,
1 quem vetit inſolidum.†No. ꝙ per pactum Principis non debet
adimi ius litigantium,& hoc eſt de innata intentione,& iuſtitia
Principis,quia non vult:nec debet lædere iura partium.

LEX IV.

1 *Cauſa vna obligationis finalis ſufficit,quod reperiatur in vno, quando ſunt plures obligati.*

1 Propter. † Quando plures ſunt obligati, ſufficit ꝙ cauſa
obligationis finalis reperiatur in vno,nam ſuas
radices extendit in omnes.h.d.In tex.ibi,deſiderio.iſte eſt tex.al
legabilis,& adde ſ.ſi cer.peta.l.ſi non ſinguli.Non ſunt alia, niſi
quod vnus correum nocet alij,&c.

LEX V.

1 *Interruptio per vnum correum facta alijs prodeſt,& nocet.*
2 *Mora rei obligationem contra fideiuſſorem perpetuare facit.*
3 *Lex vel ſtatutum certos caſus complectiens ſemper refertur ad illos.*
4 *Cauſa vbi eſt communis,ibi eſt commodum, & incommodum etiam commune.*

1 Cum[a] quidam. †Interruptio facta per vnum corre-
um,vel contra vnum ipſorum, alijs
prodeſt,& nocet,h.d.ſed iſta lex non habet locum in fideiuſſori
bus,vt interruptio facta contra vnum, operetur, & contra aliũ,
vt no.gl.in l.cum quis,§.ſi quis pro reo,ff.de ſol. ſecundum Cy.
in verbo,præterito,& non eſt alibi, licet gl. præcedens illam di-
cat oppoſitum,& non bene,& idem tenet in l.ſi fideiuſſor, §.fi.
ff.manda.& ſimiliter mala interruptio facta contra correũ,non
perpetuatur cõtra fideiuſſorem, quia ex eadem ſtirpe obligatio
vtriuſque non deſcendit,ſed mora rei bene operatur,vt ſicut pe
riculum ĩteritus ſpectat ad reum,ita,& ad fideiuſſorem eius, ff.
de fideiuſ.l mortuo.eodem modo interuptio facta contra tuto-
rem,non interumpit contra pupillum eadem ratione, ſed bene
interrumpit contra tutorem,cum eadem ſpecie actionis ambo
teneantur ex eadem cauſa,& ſtirpe, & obligatio eadem deſcen
2 dat,vt l.ſi pupillus,ff.de admi.tut.†Et no.hic bene tex.l. quidam
filium,§.ſed videamus, qui innuit per morã rei perpetuari obli-
gationem contra fideiuſſorem, ſed certe intelligo de perpetua-
tione,quæ fit per rei interitum.Ibi,ampliauimus,in l.cum notiſ
ſimi de præſcr.xxx.anno. Ibi, deuotionem ſoluendo ſup.& alij,
non pulſatis.hic tãgit alium modum interruptionis, ſcilicet per
citationem,& licet ciuilis interruptio non cõſueuit prodeſſe ni
ſi interrumpenti, tamen hic ratione ſocietatis omnib. prodeſt.
qualicũq; ciuili,ibi agnitione,agnitio æquiparatur interruptio-
3 ni naturali.†Ibi,complexus not.ꝙ quando lex, vel ſtatutũ com
plectitur certos caſus,refertur ad illos.Ibi,vel ex libello.ſ.citato
b rio.dicit Pe.hic eſſe meliorem tex.qui ſit in iure,ꝙ in citatione *b*
debet inſeri tenor libelli,vt fiat interruptio,de qua loquitur hæc
lex;& vt proſit correo.& eſt caſus,ĩ quo oportet,ꝙ mittatur co
pia libelli,& non habes eum alibi facit c.præterea, extra de dila.
Ibi,deuotionẽ.i.ſi vnus agnoſcit debitum,omnes alij agnoſcere
debent.Ibi,ſtirpe,id eſt,vno principio,ſcilicet cauſali,& not.be-
ne,quod cum ex vna ſtirpe, & vno fonte, vnus tantum effluxit
contractus,habet locum hæc lex, non aliter habet locum in ve-
re correis,non quaſi reis,vt in l.ſi pupillus alterum, ff. de admi.
tuto.& ibi per Bart.facta autem interruptione perſonali, an in-
fecta videatur hypothecaria,habuiſtis in l.fi.ſ.de ann.excep.ibi,
4 vno fonte,id eſt,†vno prin.formali.No.quod vbi eſt cauſa cõis,
ibi commodum, & incõmodum eſt cõmune, etiam in his,qui
non ſunt ſocij,quia iſta lex loquitur indiſtincte,unde ſi ſunt plu-
res mercatores ex eadem cauſa obligati inſolidum,vnus eſt ci-
tatus, alius non, & dicat conſtitutio Menuntiæ, ꝙ elapſis x. an-
nis non poſſit aliquis conueniri.Quæritur an iſti poſſint poſt an
nos x.cõueniri? Certe ſic.Idem ſi nullus eſt citatus, ſed eſt facta
agnitio,quia agnitio vnius interrumpit pręſcriptionem quo ad
c alios.ſed pone,*c* vnus ex iſtis mercatoribus litigat,an interim po
terit fieri executio contra non litigantes. Rñ. ꝙ litigare non ex-
cuſat non litigãtem.h.d.In gl.in ver.ex libello ibi,executore in-
terueniẽte,& copia libelli in caſu h.l.mandante,alias ſufficit ſo
la executoris miſſio ad interruptionem fiendam contra ipſum
citatum,vt l.cum notiſſimi,de præſcr.xxx.ann.

ADDITIONES.

a Cum quidam.Extende hanc l.ut per Bart.in l.eandem,in 7.q.ff.eo.& in l.ex duobus,in 9.q.eo.ti.
b In citatione.Ang.contra in l.ſi ſeruum,§.nunc uideamus,ff.de uerb.obl.
c Sed pone.Facit ad no.per Bar.in l.duobus,maxime in ult.q.ff.eo.& hic, uide clarius Bal.per illum tex.in l.fi.inf.de fideiu.in l.1.ſup.de diue.re.& late Bar.in l.4.§.1.ff.eo.ti.in l.ſi pupillus,in fi.ff.de admini.tut.ubi l.iſtam reſtringit.

De fideiuſſoribus,& mandat. *Rub.*

1 *Fideiuſſor ſemper ſequitur quo ad intellectum in obligatione.*
2 *Mandatum nullum eſt de præterito.*

Obli-

3 *Obligatio nulla eſt magis acceſſoria tempore, & intellectu, quam obligatio conſtitutæ pecuniæ.*

1 Dicit gl.† ꝙ fideiuſſor poteſt ſequi & præcedere, verum eſt in
tempore, ſed quo ad intel. ſm ſemper ſequitur, quia acceſſorium
ſemper ſequitur principale. Secundo dicit, quod mandatū ſem-
2 per præcedit, quia mandatum ſemper confertur in futurum, †
vnde nullum mandatum eſt de præterito. Tertio dicit glo. quod
conſtitutor, qui conſtituit ſe ſoluturum pro aliquo, ſemper de-
3 bet ſequi. Ex quo † no. quod nulla obligatio eſt magis acceſſoria
tempore & intellectu, quam obligatio conſtitutæ pecuniæ, & te-
a ne menti glo. omnes tamen iſti habent idem beneficium, *a* vt in
Auth. de fideiuſ. in prin. & ī. eo. auth. præſente. & adde quod in
fideiuſſoribus eſt differentia, quidam enim intercedunt in rem
ſuam, quidam pro alio obligato, de quibus habetur in l. & ele-
ganter, §. ſeruus, ff. de dolo. & vide inf. eo. l. cum alter.

A D D I T I O.

a Beneficium. Vide gl. l. fi. iuncto tex. in auth. præſente, & in l. ſi alienam, inf. eo. quid in fideiuſſore iudicatum ſolui, item de iudicio ſiſti, vide Bal. in l. 1. §. j. ſu. de vſur. rei iud. in l. 2. §. 1. ff. qui ſatiſ. cog. & circa iſtam rub. vide Bar. poſt. gl. in rub. ff. eo.

L E X P R I M A.

1 *Fiſcus in ære alieno ſuccedit pro quota.*
2 *Viuere pro parte, & pro patre mori, interdum quis reputatur.*

SI Liſias. Exceptio reo competens ſtatu mutato non
porrigitur ad fideiuſſorem. h. d. ſm gl. Vel ſic
ſm But. ſi ſolum reus ab obligatione eximitur, & in alium
ſucceſſorem transfertur, iſta exceptio fideiuſſori non datur. h. d.
Secus ergo ſi oblo fuiſſet extincta, ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi deceſſerit
ſecundum verum intellectum, & ita lex determinat, quod ſi ſta-
tutum dicit, qn̄ aliquis condemnatur pro rebelli, media pars filij
ſeruetur ad debita, pro parte tenentur filij qui ſuccedunt in di-
midia vel pro alia parte fiſcus, poſtea rebellis, certe quatenus
fiſcus ſuccedit. confunditur oblo acceſſoria vt ff. de fideiu. l. gn̄a-
liter. ibi bonorū eſt, hoc nomen ponitur large, vt comprehendat
æs alienū. Ibi obligatus eſt. ergo eſt facta plena transfuſio in fiſcū
quod dic vt in ea. l. vbicunq; eſt oblo, quia ipſe ſolus ab oblone
eſt exemptus pro parte bonorū in fiſco delata, & ita oblo trāſiuit
in fiſcū. & iō fideiuſſores non liberantur iure priſtino. i. inſolidū.
1 no. † fiſcū in alieno ære ſuccedere pro quota, & ſi bona eſſent cō
fiſcata in ſolidū ſuccederet in ęs alienū pro toto, vt ī. ad leg. Iul.
de vi l. tutoris. No. ſecundo ꝙ condēnatio rei principalis fideiuſ-
a ſori non prodeſt *a* ſed ego oſtendo, ꝙ hodie de iure nouiſſimo
prodeſt, qa fideiuſſor non pōt conueniri niſi excuſſo principali,
ſed fiſcus nō pōt excuti, quia ſp eſt diues, & ſoluendo, niſi fideiuſ
ſor renunciauerit beneficio fideiuſſionis. gl. quærit de exēplo, &
dicit, ꝙ pōt poni in lege Iulia. de vi. ſed dic, ꝙ pōt poni in quoli-
bet maleficio. Sed contra Iudex facit ex arbitrio per §. pęna gra-
uior. & no. in l. ſi qua militi, ff. ex qui. cau. maio. vbi gl. dicit, qđ ve
b re deportato. *b* pōt ſeruari ſcđa pars bonorū, tn̄ non eſt mirum,
quia in ſnīa de portationis oportet, qđ approbet Princeps, dico
de ſnīa Præſidis, vt l. illicitas, §. qui vniuerſas, ff. de off. præſi. & de
leg. 3. & l. j. §. a præfacto. Item vide, ꝙ mors ciuilis non prodeſt fi-
deiuſſori, dic vt in l. ſi vero pro condemnato, §. fi. ff. qui ſatiſ. cog.
de excep. l. exceptionis. & adde l. capite, & l. inter eos, §. fi. ff. eo. &.
de noua. l. quoties, in fine. ff. man. l. ſi mādauero, §. is cuius. de le.
2 3. l. ſi deportati ſeruo. † Et pōt colligi ex hac l. quod eſt reperire ca
ſum, in quo quis reputetur pro parte viuere, & pro parte mori.
Nam quatenus fiſcus ſucced[it], ſte reputatur mortuus. vt ff. pro
ſoc. l. actione, §. publicatione [S]ed quatenus retinet bona, certū
eſt, ꝙ nāliter viuit & etiam ciuiliter, & vide ff. de iure fiſ. l. Statius
§. Cornelio, & ff. de noua. l. nouatio, in fi. hic non ſunt alia.

A D D I T I O N E S.

a Prodeſt. Vide Bal. & ibi. glo. in l. ſi alienam, inf. eo. & Raph. & Pau. de Caſt. in l. ſi in prin.

b Vere deportato. vide Bal. in l. 3. ſup. ſi penden. appel. mors interuen.

L E X II.

1 *Creditor habens pignora, contra fideiuſſorem agere poteſt.*
2 *Pignoris iura cedere debent.*
3 *Pignora ſi non ſint obligata, ſed poſſunt retineri, an creditor pignori cedere debeat.*

1 Creditori. † Licitum eſt creditori habenti pignora age-
re ꝯ fideiuſſorem, tn̄ dēt ei pignora cedere,
niſi in aliud debitū poſſit retinere. h. d. Vnde exceptio cedendo-
rum pignorum, non competit ꝯ creditores, qui habent ius reten
a tionis. licet. i. licitum eſt. † Sed in hoc lex iſta eſt hodie correcta, *a*
qa non peruenitur ad fideiuſſorē, niſi diſcuſſo reo, & bonis eius
vt ſ. tit. j. auth. hoc ita. & ī. eo. auth. præſente. cum ergo creditor
pignus habeat pene ſe, redigere prius debet pecuniā ex pignore,
2 & pro reſiduo fideiuſſorem moleſtare. † Tn̄ ex tex. iſto no. iura
pignoris cedi debere. de mā vide ff. de ſol. l. Stichū, §. ſi mandato.
obligatus per chirographariā pecuniā non pōt creditori retinere
b inuito fideiuſſore, vt hic, ſed inuito reo ſic, vt l. j. ſ. ēt ob chirogra-
phariam pecuniā. ēt ſi non transferatur, ſic ff. de diſtr. pig. l. 2. ſ. de
ſen. l. cum eorum, & iſtud beneficium eſt de iure antiquo. poteſt
etiam fideiuſſor petere, vt ſibi cedantur actiones, & ꝯ correum
& fideiuſſores. l. fideiuſſoribus, ff. eo. ſ. loc. l. ſi diuiſa, & ſ. arb. tu. l.
cum interdictæ, & propterea ſi creditor ita fecit ꝯ correū, actio-
nem cedere non pōt, nec ēt fideiuſſor iure antiquo beneficium
cedendarum, tam in pignoribus, vt hic, q̄ ēt in actionibus perſo-
nalibus, vt ſ. dictum eſt. habet aūt beneficium diuiſionis, ſed nō
hac parte iuris, ſed ex epiſtola diui Adria. cuius verba non habe-
mus, ſed ſolum ſubſtantiam, Inſt. de fideiuſ. §. ſi plures. Hoc tn̄
fallit in caſibus, q notantur in gl. magna eiuſdē §. cui adde vnū,
ſ. cum fideiuſſores renunciauerūt beneficio fideiuſſionis, cum
vnicuiq; licitum ſit renunciare beneficio pro ſe introducto, vt
l. ſi quis in conſcribendo, ſ. de pact. dixi in auth. hoc ita, ſ. titu. j.
Alio modo eſt beneficiū ordinis, & iſtud cōpetit iure antiquo
vel per epiſtolam, & de illo beneficio habes in authē. præſente,
ī. eo, & in cor. vn̄ ſumitur, & nunc intelligis quare dicant Nota-
rij in inſtr̄is, ꝙ fideiuſſores renunciauerunt beneficium nouarū
ꝯſtitutionū de fideiuſſoribus, & de pluribus rei debendi, & hanc
formam ponunt ēt cū plures rei ſe obligant. ita. n. renunciando,
renunciatur beneficio cedendarum tam in hypothecaria, q̄ in
perſonali, per hanc l. & per alias leges, ff. eod. l. ſi fideiuſſores, §.
idem rn̄dit, cū alijs. ſ. allegatis. ſi renunciant beneficio diuiſio-
nis, qđ tribuitur eis per epiſtolam, vt præal. §. ſi plures renūciant
beneficio ordinis, de quo continetur in conſtit. noua de fideiuſ.
de quo in alle. auth. ꝑſente, alia conſtitutio noua eſt de pluribus
reis debendi, qua ēt gaudent non ſolum rei debēdi principales,
imo ēt fideiuſſores plures inſolidum obligati, & quale ſit iſtud
beneficiū iſtorū duorū reorum, habes in auth. hoc ita. ſ. tit. prox.
in cor. vnde ſumitur, in gl. in verbo, obligatas, volente altero. vel
dic, vt hic no. But. & gl. in l. ſi ſtipulatus, §. fi. ff. eo. per Bar. in l. ſi ex
3 duo. re. † Quærit gloſſ. quid ſi pignora non ſunt obligata in iſtam
cām, nec in aliam, ſed poſſunt retineri ob chirographariā pecu-
niā, an creditor dēt cedere pignora? Quidā ꝙ ſic, alij ꝙ non, &c.

A D D I T I O.

a Correcta. An hodie lex iſta corrigatur, videlicet quod prius debeant vendi pignera quam agatur contra fideiuſſorem, uide Bar. in l. inter eos, §. creditori, ff. eod. & Bal. in l. omiſſis, infra eod.

L E X III.

1 *Obligantes ſe ſimpliciter, quilibet ſuam virilem intelligitur promittere, niſi aliud agatur.*
2 *Expreſſio eorum, quæ tacite inſunt nihil operatur.*

Non recte. Expreſsio eorū, q̄ tacite inſunt, nihil opera
tur. Et quoties plures ſimul fideiubēt, qui
libet inſolidum videtur fideiubere. hoc dicit. Et dicunt Docto.
a ꝙ *a* expreſsio eorum, quæ tacite inſunt, nihil operatur, ſi de ne-
ceſsitate inſunt. ſecus ſi non de neceſsitate, ſed certe illa lex di-
cit ꝯ, quia non inerat tacite de neceſsitate, cum poſsit fideiuſſor
in partem accipi, ff. eo. l. fideiuſſores magiſtratuum, §. pro Aure-
lio. ſed ſm Doc. dic huiuſmodi neceſsitatē vocari obligationis
naturam, & limita hāc leg. ꝑ auth. præſente. quā hic iunge. Non
recte in iſto primo reſponſo excludit fiſcus ab obligatione or-
dinis. Permittatur. ſ. iure veteri. Secundum. duos hic loquitur
de beneficio diuiſionis. Ibi ꝓcuratore. ſ. Cæſaris, ſeu fiſci. nam li-
cet iſte dicebat, ꝙ poterat quemlibet inſolidum cōuenire, quia
ita erat actū, vt ſinguli. l. fideiuſſores. Ergo fiſcus tenetur inſoli-
dū. ſ. ſi ſucceſſit vni. Hęc res. i. Hęc expreſsio. diuiſa quātitate, &
beneficio epiſtolę, de quo loquit. §. ſi plures. bn̄ficium diuiſio-
1 nis ſemper cōpetit eis, vt dixi ſ. l. prox. inſolidum tenetur. † Not.
bn̄, quod licet quam plures ſe obligent ſimpliciter, quilibet ītel-
ligitur ꝓmittere ſuā uirilem, niſi aliud agatur, in auth. hoc ita, ſ.
tit. prox. tamē ſecus eſt cum plures ſe obligant tanquam fideiuſ
ſores, qa quilibet tenetur inſolidū, tn̄ obligō diuidit inter eos, ſi
ſunt ſoluendo, vt hic, & d. §. ſi plures, præterquam in caſib. nota
tis in allegato, §. ſ. quando renunciauerat beneficio diuiſionis,
ſeu beneficio epiſtolæ, quod idem eſt, & idem videtur in plurib.
ſuſcipientib. in ſe principaliter obligationem alienam, ut qlibet
teneatur inſolidum, licet nihil dictum ſit. Caſus eſt in l. ſi pater-
2 nam, ſ. ad Velleianum. † Vltimo nota, quod dixi, quod expſſio
eorum, quæ inſunt tacite, per eum modum, quo inſunt, nihil
operetur, de quo in l. 3. de leg. j. & hic in text. ibi, nam, & cū hoc.
rn̄det, ꝙ expreſsio inſolidū nihil operat̄, quia tacite inerat. Ibi,
Obligatio reſpectu exercitij. Conditionem, id eſt, obligationē.

A D D I T I O.

a Phil. Dec Quod. Qualiter intelligi debeat hoc dictum, uide per Bar. in l. talis ſcriptura, §. 1. de leg. 1. & in l. ſi ita, §. illi ſi volet, eod. titu. & in l. Cornelius, de hæred. inſt. & in l. nonnunquam, de cond. & demon. Fran. Are. in l. qui fide, & l. procurator. ff. man. Quid autem, vbi quid ad maiorem cautelam exprimitur, vide in l. mutuum damus, §. creditum, ſi cer. pet. & quod ibi ſcripſi. Et quid expreſſum dicatur, uide in l. ſicut certi, C. de mil. teſt.

A V T H E N T I C A.

1 *Excuſſio quid ſit.*
2 *Exceptio ordinis dicitur dilatoria.*
3 *Exceptio cedendarum opponi poteſt quandocunque ante ſatisfactionem.*
4 *Statutum non intelligitur in totum rumpere ius commune, quando petitio & defenſio venit ex eodem fonte.*
5 *Dilatio correo abſente, non datur præſenti ad exhibendum correum.*

Bal. ad poſter. lib. Cod.   X   Pręſente

a **Præſente.** aIſta appellatur noua ꝯſtitutio de fideiuſſori-
bus,quæ tribuit beneficiũ ordinis.hæc ẽt tri-
buit fideiuſſori beneficiũ cedẽdarum actionũ abſq; diſtractio-
ne ꝯctuum ſiue interceſſionis:iō aũt dixi,abſq; dictractione, ꝗa
plures ſunt intercedendi modus,ſ.fideiubendo, mandando, &
ꝯſtituendo,& alienam obligationem in ſe principaliter ſuſcipiẽ
do,vt dicit gl.& bene.h.d.Iure nouo prius conuenit principalis
ſi eſt p̄ſens;demum diſcuſſio.fideiuſſor. Ibi, nõ ꝑmittitur. ergo
1 iſta exceptio impedit proceſſum.† Inuentus,ex hoc verbo patet,
quod debet fieri excuſſio,q̄ non eſt aliud,q̄ reũ inuenire nõ eſſe
b ſoluendo,barg.ff.de verb.obl.l.decẽ,& ff.ſi cer.pet,l.fin. & an in
proceſſu diſcuſſionis ſit fideiuſſor citandus,dixi in auth.hoc ita,
ſup.tit.1.per Bar.in alle.l.decem.Si tñ hęc exceptio ordinis omit
titur,quia fideiuſſor non opponeret eam,tñ tenet ꝓceſſus, ff.de
euic.l.ſi mãcipiũ. ꝑuerſio.n.ordinis vnius cãę ad aliã , nõ mutat
ꝓceſſum,de ſen.l.ꝓlatã.ſ.de app.l.j. poſſet ẽt ꝯ exceptionẽ ordi-
nis oppoſitã creditor replicare, ꝙ fideiuſſoris non intereſt illam
exceptionem opponere, eo ꝙ reus ſoluendo nõ eſt, & pendẽte
2 iudicio poterit fieri diſcuſſio,ff.de pac.l.in ꝑſonã, & ibi glo.† Ex
ceptio ordinis eſt dilatoria.licet glo. dicat eſſe anomalã,vt l.3.ff.
de excep.& male ſm Bar.ibi.Sed pone,ex actis apparet reũ con-
uentum ſoluendo non eſſe, tñ iudex ꝓnunciauit diſcuſſionem
eſſe legitime factam , an poterit ꝯueniri fideiuſſor, vel pignoris
poſſeſſor hypothecaria? & ꝙ nõ ſit neceſſaria ꝓnunciatio, facit
gl.q̄ eſt in l.pen.ſ.ad Treb. ꝑ quã hoc tenet Butr.in Auth.hoc ſi
debitor,de pig.Sed Bar.tenet ꝯ̃rium alibi.de hoc dixi in d.auth.
hoc ſi debitor,& de iſta diſcuſſione.Iac.de Are.facit vnum tra-
ctatum plenũ,dic vt ibi plene per eum,ipſo,ſ.fideiuſſore.cõpelli
3 tur,ſi reus ſuſcepit defenſionẽ,† Ceſſio. No. ꝙ exceptio cceden-
c darũ põt oppo.qñcunq; ante ſatisfactionẽ,ꝗa concernit execu-
tionẽ interceſſionis,cum plures ſint modi intercedendi, vt not.
4 ff.de pact.l.in ꝑſonã,& ſ.dixi.† Quæro dicit ſtatutum , d ꝙ ꝯ exe-
d cutionẽ inſtr̄i ꝯfeſſionati non admittatur aliqua defenſio,mo-
do fideiuſſor ꝯuentus ex inſtr̄o confeſſionato petit ſibi iura cedi
an admittatur iſta defenſio? Vr̄,ꝙ non,ex verbis ſtatuti,dico, ꝙ
quando defenſio venit ex ea,cã.& ineſt,ꝙ iſta exceptio non dẽt
admitti, nec iſtud ſtatutũ intell̄r in totum rumpere ius cõe , qñ
ex eo.fonte venit petitio,& defenſio. Sed iſti diaboli interpretã-
tur ſtatutum ſuo modo.ad hoc facit,ꝙ no.Bar.in l eũ qui,§. qui
ita,ff.de ver.obl.dicit Bar.ꝙ q ñ quis intentat aliqđ ius qualifica-
tũ,ex iſta qualitate ſꝑ ob.repulſio;ꝗa ipſemet ſe repellit, & non
eſt maior qualitas in mũdo,q̄ illa,q̄ importat̄ ꝑ cãm finalẽ, ſine
7 qua ꝗs nõ erat alias ꝯ̃cturus.tex.eſt j̃.eo.l.ſi creditor.† In gl.in fi.
ꝗa abñte correo,nõ dat̄ dilatio pñti ad exhibẽdũ correũ, ſed bñ
dat̄ dilatio ad exhibendũ cũ fideiuſſore,vt hic,niſi euidẽter ꝯſta-
ret talẽ dilationẽ calũnioſe peti,de quo in corpore,vbi eſt gl.ve-
ra,ꝗa reus eſt abñs,vide ibi. Vltimo no. ꝙ iſta auth. hẽt locũ qñ
reus põt ꝯueniri,vt patet in lr̄a , ſecus ſi non poſſet;quare poſſet
reꝰ ſe tueri exceptio p̄ſcriptionis ex negligentia debitoris,vt l.cũ
ꝗs,§.ſi ꝗs ꝓ reo.ff.de ſol.& ibi Bart. plene de fideiu. l. Marcellus.
obſtare.n.vr̄ creditori exceptio cedendarũ. Et vide ẽt Docto. &
eum in l.3.qđ quiſq; iur.&c.Sed ꝗd ſi fideiuſſor renunciauit be-
neficio huius authenticę,an poterit ꝯueniri? De alijs non eſt du
biũ,ex quo iſtud beneficiũ eſt in eorũ fauorẽ inductũ,vt l.pen.ſ.
de pact.dic,ꝙ licet renunciet , non tñ poſſet conneniri ante reũ
principalem,ſecundum Bar.j̃.de conue.fi.debit.l.1.lib.10.

ADDITIONES

a Præſente. Limitationes ad iſtam auth.poſui remiſſiue poſt Bar. in l. decem , ff. de verb.obl.& an habeat locum in conſtitutore,& mandatore,uide Bal. in rub. ſup. eo.& Bar.ſing.per illum tex.in l.cum plures,§.veſtimenta.ff.loca.limita etiam ſecundum Bal.in c.ex reſcripto,in prin.extra,de iureu.ſed an abſentia pręſumatur, vide Bal.in l.fi.§. neceſſitatem,ſup.de bo.quæ lib.

b And.Barb.Non eſſe ſoluendo. An ſufficiant in actis reum apparere non eſſe ſoluendo,ſi non eſt pronunciatum,uide Bal.in l.pen.§.j.ſup.ad Treb. & Bart.ff. de oper. noui.nun. l.ſtipulatio.§.habet.

c No.ꝙ exceptio. Vide inf.eo.l.fideiuſſor.& qđ no.in l.ſi fideiuſſores,§.idem,ff.eod.

d Dicit ſtatutũ. Bene facit qđ no.dixit Bal.in l.ex his prædijs , infra de eui. & quod dicatur inſtrumentum confeſſ.uide per Bal.in l.j. poſt prin ſupra de confeſ.ſed an hæc auth.procedat in creditore habente pignus,uide Bar.in l. inter eos, §. creditor,ff.eo.& quid ſi facta excuſſione in bonis principalis , egi contra fideiuſſorem, & lite pendente principalis efficitur ſoluendo,vide Cyn.hic in quarta quæſtio.& Bal.in l.peremptorias,ſupra ſenten.reſcin.non poſ.

LEX IV.

1 *Fideiuſſores non ſunt obligati nouata obligatione.*

1 **Nouatione.** †Obligatione nouata fideiuſſores nõ ſũt
obligati,niſi ipſi de nouo obligauerint,h.
a d.Concor.ff.de noua.l.aliã.de p̄to.ſtipula.l.Valerianus.a non ſo-
lum ſi acceſſerit noua ꝑſona in obligatione , ſed ſi fuit mutata
forma,& eod.modo rñdet̄ per l. cũ in plures,§ j.& §.lege dicta.
loca. quia in ſecunda obłone fuit dies mutata, ut l. Valerianus.

ADDITIO.

a L.Valerianus. Vide ibi Bar.in fi.

LEX V.

1 *Pactum quod eſt liberum poteſt fieri non liberum.*

Iure noſtro. Ptãs a iure ꝯceſſa,ꝑ pactũ p̄t modificari.h.
d.& limita hãc legẽ per auth.pñte, ſ.eo.re
licto.i.omiſſo, vel forte in animo gerebatur, ꝙ nunq̃ peteret vt
a principali;tñ non liberatur fideiuſſor per hoc ibi doceatur. No.
quod per pactum illud quod eſt liberum,poteſt fieri non liberũ.

LEX VI.

1 *Notarius,q conficit inſtr̄m:vel teſtes inſtrumentarij , non obligantur ex eo.*

1 **Si pater.** †Notarius,qui cõficit inſtr̄m, vel teſtes inſtr̄arij,
nõ obligantur ex inſtr̄o.h.d.vide ff.de vſur.l. Ca-
ius.ſ.de reb.alie.non alie.l.diſtrahẽte. ibi acciperet. ſcilicet Cor-
nelius.ibi,conueneris.tu hæres patris tui. Non ſunt hic alia.

LEX VII.

1 *Mandator non obligatur extra formam mandati.*
2 *Obligatio principalis nõ dr̄ , qñ pignora cedunt ad commodum mandatoris.*
3 *Cauſa finalis reſpectu emptoris dicitur res, & reſpectu venditoris prætium.*

1 **Si creditor.** †Mandator nõ obligatur extra formã mã
dati,vel omiſſa forma mandati.h.d. No.ꝙ
quandocunque aliquid apponitur loco formę,intelligitur quod
2 quis non erat alias ꝯ̃cturus.Ibi, qñ non aliter.† No. hãc rationẽ.
Obło,ſ.principalis.rõ eſt, ꝗa illa pignora cedunt ad cõmodũ mã
datoris,& ad eius ſecuritatẽ, cum debeat cedi.ergo hac ſecurita
3 te omiſſa,mandator nõ tenet̄ mãdati,† No.ꝙ oẽ,qđ eſt de cã fina
li,requirit eius impletionẽ in ꝯ̃ctu emptionis, & venditionis re-
ſpectu emptoris . cã finalis eſt res, & reſpectu venditoris eſt pre-
tiũ.& iõ ſi emptor agit,debet offerre rem & e conuerſo quia ille
non erat alias cõtracturus, & iſta eſt exceptio proueniens ex cõ-
ſenſu,quia non erat alias contracturus,vide nota.j̃.eod.l.ſi vltra.

LEX VIII.

1 *Filius familias poteſt pro parte fideiubere.*

1 **Filiusfa.** † Filiusfamilias poteſt pro parte fideiubere. *h.d.*
But.ratio dubitandi fuit,quia videbatur hoc face
re propter nimiam reuerentiam,ſed non præſumitur, ꝙ propter
a minas patris fideiuſſerit,niſi probetur.Sed pone, a ꝙ promiſi da-
re fideiuſſorem. ille non vult filium , quem ſibi do , dic, ꝙ pater
tenetur dare idoneum, & ideo ſi filius aliquid habet, poteſt dari
filius in fideiuſſorem,alias non;quia debet dari idoneus.

ADDITIO.

a Sed pone.facit quod no.Bar.in l.prætoria,la vlt.in fi.de præt.ſtipul.

LEX IX.

1 *Fideiuſſor non liberatur, licet actum ſit hypothecaria.*

1 **Etiam.** † Licet actum ſit hypothecaria, non liberatur fide
a iuſſor.h.d. Et no. a qđ in hypothcaria quæritur de
iure rei. vnde conuentio extranei poſſeſſoris ſuper hypotheca-
ria,vel ipſiuſmet debitoris, fideiuſſorem nõ liberat vt hic. valeat
hoc ad illud,quod dixi,ff.mand.l.quero. vbi eſt ſimilis gl. hæc eſt
quæſtio pulchra , & de hac materia diſputauit Romæ Dyn. in l.
centum Capuæ,ff.de eo,quod certo loco .

ADDITIO.

a Et no. Vide quod no.Bar.in l.hæres.§.quod ſi ſtipulatio, ff.eo.

LEX X.

1 *Fideiuſſio habet beneficium diuidendi.*
2 *Nouæ conſtitutionis beneficium habet locum in pluribus correis.*
3 *Fideiuſſori non præiudicat litis conteſtatio.*
4 *Ordo eſt vt exceptiones ante ſententiam opponantur.*
5 *Exceptio diuiſionis ſapit naturam peremptoriæ.*
6 *Intereſſe, & vſura differunt.*

Fideiuſſor. Si fideiuſſor interceſſit in ſortem & in vſu-
ras,tenetur in totum,ſed habet beneficium
diuiſionis.h.d.& vide de fideiuſſore in ſoluendis vſuris, quia vo-
luit opponere,quod ſunt prohibitæ de lege diuina,arg. ff. mand.
1 l.ſi vero non remunerandi , §. ſed ſi reum.† & eſt hoc beneficiũ
2 epiſtolæ,quod diuidatur debitum. Sed beneficium nouæ conſti-
3 tutionis hẽt locum in plurib. correis principalib.† No. quod in
iſto beneficio ſibi non præiudicat , litem conteſtando. Item no.
a beneficium diuiſionis excludi per condemnationem , a ſecus in
beneficio cedendarũ.h.d.Gl.vult. ꝙ diuidatur ex beneficio ep̄lę.
no.j̃.eo.l.libertũ. Ex ordine.ordo eſt, vt exceptiones regulariter
4 añ ſñiam opponantur,& nõ poſt.Ibi.añ cõdẽnationẽ.† No.qđ
5 dicit añ ꝯdẽnationẽ.& ſic patet,ꝙ exceptio diuiſionis,ex quo p̄t
vſq; ad ſñiam opponi , ſapit nãm perẽptorię, vt l. p̄ſcriptionem.
coniũcta l.fi.ſ.de excep.de hoc dicã in gl.ꝗa ſunt opi. Sed veritas
eſt ꝙ ſit perẽptoria,licet gl.dicat ꝙ ſit anomala , & male.& ꝙ ſit
perẽptoria,patet,ꝗa cũ opponitur, & alter eſt ſoluendo, ille qui
opponit eſt liberatus. Et aduerte,ꝗa cũ fideiuſſor petit actionẽ di
uidi,dẽt cautionẽ offerre,ꝙ ſocij ſunt ſoluendo,vt ff.de fideiu.l.ſi
dubitet̄ vbi eſt caſus,ꝙ ſi vnus fideiuſſorẽ acceptus pure alter ſub
cõditione,donec põt exiſtere cõditio,habet beneficiũ diuiſionis
pure . Et reſtituetur in eum actio,ſi conditio deficiat, vt ff.eo.l.ſi
plures.vidiſtis ſ.ti.j.in gl.magna,& melius in auth.hoc ita,in glo.
6 in ver.abñs.† In glo.in verbo obligatus.in fi.Iac.But. tenet opin.
Azo

ADDITIO.

a Phil.Dec.Condemnationem. Et ſic poſt ſententiam peti non poteſt , vt per iſtum in l.exceptionem,C.de prob. & de iure fiſ.per Alex. in l.bona, §. eum. qui. Ad hoc quod ſu.proxime dicit iſte,quod beneficium nouæ conſtitu.&c. Quid autem ſi ille plures obligati eſſent inſolidũ ex negotiatione,vide per iſtum in rub. C.de inſtito. an diuiſionis beneficium locum habeat.

Azo. vt non ſit differentia inter vſuram, & intereſſe, i. pœnam
a ſed ſolũ inſpiciatur, an vſura *a* & intereſſe debeantur ex officio
tp̄e intercesſionis.& tunc ſimiliter promittẽdo obligat̄ ad alia.
Ad alias aũt vſuras, & intereſſe creſcẽtes poſt obligationẽ ꝯctã
non tenetur, niſi in oẽm caſum fideiuſſerit. & hoc placet, & gl.
hic notabiliter diſputat, & l. quæro, ff. loc. & l. centum Capuæ, ff.
de eo, qđ certo loc. & loquitur iſta lex in fideiuſſore ꝯctus, non
in fideiuſſore iudicij, l. fi. ſ. de vſu. rei iu. alias. ff. de fideiu. in gl. in
verbo, ante condemnationẽ. ibi, deberet tunc opponi, ꝙ ante lit.
cõteſt. ſit opponẽda. tenet gl. in §. ſi plures. idem Pe. Iac. de Are.
Cy. & But. quod gl. hic dñt, ante condemnationẽ, ſupple & litis
cõte. vbi ſubaudi maxime. hoc multũ placebat But. ſed non audebat hoc dicere, quia gl. hic approbat huius opi. ſ. ꝙ poſſit obijci poſt ſnĩam. & tenet ſnĩam glo. in §. ſi plures, quæ dicit, ꝙ ante
lit. ꝯteſt. eſt opponẽda, de quo in gl. in l. ſi fideiuſſores in id, ff. eo.
& credo, ꝙ iſta opi. non ſit bona. Nã iudex per ſnĩam condemnauit conuentum ad præſtationem ſolidi; vnde ſi poſt ſnĩam in
executione poſſet opponi exceptio diuiſionis, nõ eſt dubium, ꝙ
contradiceret ſnĩæ continẽti, vt ſolidũ præſtaretur: vt dixi ſ. tit. j.
in auth. hoc ita, vel dic vſq; ad ſententiam. & ideo vſq; ad lit. cõteſtatã, vt in præallegato. §. ſi plures. & ſi fideiuſſor eam non oppoſuit, *ſed totum* ſoluit, nihil repetit, velut ſolutũ indebitum,
vt no. gl. ff. eo. l. ſi teſtõ, §. 2. vbi gl. tenet idem quod hic, ſed quod
vſq; ad ſententiam poſſit opponi, & hanc partem tenet Bart. in
l. ſi dubitetur, ff. eo. i. ꝙ peremptoria perimat actionem in parte
quod ad conuentum. Et iõ opponitur ẽt lit. cont. & in cã appellationis; alias non vt in alleg. l. ſi dubitetur. & hoc placet. In eadem gl. ibi, Et aliud eſt in beneficio cedendarum, quia illud opponi poteſt etiam in cauſa appellationis, qm̃ non impugnat ſententiam exceptio, nec poſt ſententiam poteſt obijci, vt plene no.
per Cy. in l. j. ſup. de iur. & fac. ign. Quinimo poteſt opponi poſt
tempora quadrimeſtria, vt l. 2. ſ. ſenten. reſcin. non poſſe.

ADDITIO.

a Vſura. Vide l. fideiuſſores magiſtratuum, & pro Aurelio. ff. de eo.

LEX XI.

1 *Ceſſio fideiuſſori fieri debet poſt ſolutionem, vel in ipſa ſolutione.*
2 *Fideiuſſor habens exceptionem diuiſionis, & cedendarum, dicitur habere beneficium ordinis.*
3 *Modi intercedendi dicuntur quinque.*

Cum alter. Fideiuſſor ſoluens ſolidum non agit ꝯ fideiuſſores, niſi actiones ſint ceſſæ, & vt cedantur, põt petere tã a fiſco creditore, q̃ a priuato. h. d. & quæ ſit
rõ, ꝙ ſi vnus ex correis ſoluit ſolidũ, repetit a ꝯſocio; & ſi vnus
ex fideiuſſoribus ſoluit, nõ repetit a fideiuſſore, vide de neg. geſ.
l. ex facto. Sed quomodo ſuccurritur iſti fideiuſſori. Rñdeo, ꝙ
1 faciat ſibi cedi iura ꝯ fideiuſſorẽ, & † iſta ceſſio debet fideri, ante ſolutionẽ, vel in ipſa ſolutione, vel poſt, ex pacto facto præcedente de cedendo, vt hic, & ff. man. l. Papi. & j. eod. l. mandati.
Vna. i. ſimul. Fiſco, ſ. creditori. Solueres. tu vnus ex fideiuſſorib.
& ſcias, ꝙ rõ huius legis eſt, quia ſoluit pro obligatione ſua, non
aũt fideiuſſoris, & iſtæ ſunt oblones diſtinctæ, nõ ꝓcedentes ex
eo. fonte, nec ex eo. ꝯctu, & ideo actio negotiorũ geſ. tali ſoluenti non tribuit ius pignoris, hoc bñficiũ ceſſauit iure pignoris, pignori datũ iure antiquo, & p nouã ꝯſtitutionẽ, auth. p̃ſente. ſ. e.
2 † In gl. in ver. cõpetit. ibi, §. nũc tractemus, ibi ponitur ratio differentiæ inter fideiuſſores, & tutores, non tñ poterit fideiuſſor tũc
agere contra magiſtratum, niſi qñ nulla culpa ei imputari põt,
qui tutorem ſuſpectum non fecit. ff. de magiſtra. conuen. l. proponebatur. & non eſt alibi iſta lex ſm Cyn. & ibi, ſed fideiuſſor
habet tantum duo prima, ſ. ꝯ fideiuſſorem ſuum, ſ. diuiſionis
cedendarum, ſed ſi ꝯtendit cum creditore, hẽt bñficium ordinis, vt in auth. p̃ſente. ſ. eo. & illud non tribuitur fideiuſſoribus.
3 † Vltimo ſcias, ꝙ quinq; ſunt intercedendi, modi, mandando,
fideiubendo, ꝯſtituendo, nouãdo, & promittendo ꝓ eo qui nullo modo eſt obligatus, de quo in l. eleganter, §. ſeruus pactionis,
ff. de dolo. vbi eſt ſolus vnicus caſus de expromiſſione, & gl. in l.
Stichum, §. aliqñ ff. de ſol. & ponit gl. dñiam inter illos acceſſorie obligatos, in l. ſi vero non remunerandi, §. ſi poſt creditã, ff.
mãd. & in corp. de fideiuſ. in prin. ſed in vna male dicit ĩ alle. §. ſi
poſt. dum dicit, ꝙ iſtud mandatum ſequitur. & eſt cã dñiæ, & nõ
eſt verum, quia ibi mandatum præcedit ceſſationem a futura
vexatione, licet ſequatur obligationẽ ꝯctam. de iſtis enim modis intercedendi habes in l. in perſonã, §. qui pecuniã, ff. de pact.

LEX XII.

1 *Fideiuſſor eſt debitor.*

Blanditus. Diuerſitas idiomatis fideiuſſiones non vitiat. h. d. Vel ſic, fideiuſſor obligat̄ verbis tãtum non re, non conſenſu, non literis, apud intelligentẽ tñ. h. d.
Concor. ff. de verb. ob. l. 5. §. ſatis acceptio. vnde fideiuſſores nunquam obligantur, niſi per ſtipulationem, ſ. expreſſam, vel tacitã
vt ff. de fideiu. tut. l. cum oſtendimus, in fi. Cõſtitutor aũt obligatur nudo pacto, vt inſt. de actio. §. de conſtituta. Vel ſic fideiuſſor obligatur verbis quibuſcunq;. h. d. Et ſubaudi intelligibilib.
& aptis, non autem ineptis, quia per verba inepta non ꝯhitur obligatio. & ideo gl. §. inſt. de ver. obl. §. ſed hęc ſolemnia, mirabiliter loquitur, ꝙ ſi inter te, & me ponatur vnũ pactũ pro centum,
vel vna citra ponat̄ pro rñſo, qđ obligatio, non ꝯhit̄. & eſt hic ca
1 ſus, † ꝙ fideiuſſor appellatur debitor, & ideo ſtatutum loquẽs de
debitore, habebit locum, & in fideiuſſore, vt hic, & in l. Stichũ,
§. qđ vulgo, ff. de ſol. probat̄ ẽt in l. ſi Stichum, ff. de verbo. oblig.
& de hoc puncto tractat Bar. in l. 2. ff. ſi cert. pet. debitor. n. eſt, licet ex cauſa fideiuſſionis, ff. de ſolut. l. & magis. Ibi, dixiſſe, forte
ad interrogationem factã verbis latinis, ſi reſpondeat Gręce, vel
Arabice, ſed hæc dñia nõ nocet. Idẽ dicas in teſtibus, ſi ſunt duo,
qui deponũt idem, videlicet Teutonicus Theutonice, Latinus
Latine, iſti ſunt conteſtes. Ibi cum, & his. Ex hoc apparet, quod
fideiuſſor obligat̄ verbis; & nullus alius modus obligandi fideiuſſorum eſt, niſi obligatio verborum, tñ ſi in inſtr̃o reperitur,
quod eſt fideiuſſor, præſumitur, qđ interceſſerunt verba, ff. de
pac. l. iuriſgentium, §. quod fere, & inſti. de inut. ſtip. §. ſi ſcriptũ.
ſed debet eſſe obligatio fideiuſſoria, ideo ſi fideiuſſor non obligatur re, quia res pertinet ad eũ; ideo non obligatur ex conſenſu, quia nihil ſibi adeſt, ideo non obligatur literis, q̃a non ſperat
aliquid ſibi numerari. reſtat ergo, quod ſolũ obligetur verbis.

LEX XIII.

1 *Statutum dicens, quod quicunque inuenerit lupum, habeat centum, intelligitur ſi eum interfecerit.*
2 *Iudex inferior poteſtatem puniendi non habet.*
3 *Obligatio de iudicio ſiſti, dicitur ciuilis, vel prætoria.*
4 *Promittens de iudicio ſiſti, ſi pęna erat pecuniaria, tenetur ad ea, ad quæ reus tenebatur.*
5 *Fideiuſſio non ualet pro pęna corporali.*
6 *Præmium capiendi bannitum conceſſum, non datur ei, qui cẽdit, ſi eum tenere non potuit.*
7 *Maleficium probatur contra eum, qui inuentus eſt in ipſo maleficio.*

a Si Barſatoram. *a* Qu promittit latronem inuenire, videtur ꝓmittere in iudicio ſiſti, &
b ſi non ſiſtit, punitur. h. d. Vel ſic, ille dr̃ inuentus, *b* qui eſt inuentus, & captus, & repreſentatus curiæ. h. d. Vel ſic, Qui promittit
antecedens, videtur promittere, & ꝯñs. hoc dicit, ſm unam le-
c ctiuram Butr. Facit ad ſtatutum de inuentoccum armis, quia
dr̃ tunc inuentus, cum eſt armis apprehenſus; non ſolo viſu. Fa-
1 cit † ſi ſtatutum dicit, qđ quicunque inuenerit lupum, habeat cẽtum quod intelligitur ſi eum interfecerit. † No. quod licet quis
Decurio ſit, tameu poteſt promittere alium ſiſti in iudicio.
Ibi, exhibere, præfecto prætorio, aut præſidi apud quos promittit, vel promiſit inferiori, quia inferior non habet poteſtatẽ puniendi, vt l. 2. ſupra de ſport. & not. vtrumq; caſum gl. Et
3 † no. bene hunc caſum, quia quotidie quis promittit de iudicio
ſiſti alterum de crimine infamatum, nam ad ſiſtendum compelli poteſt præciſe, conſiderato, quod hæc obligatio eſt ciuilis, vel
prætoria, ſi autem impoſſibile ſi ei eum exhibere, puta quia ille
qui fugit, ſe abſentauit per latebras, & abſcondit, non propterea
liberatur, ſed punitur per iudicem apud quem interceſſit. Et veritas eſt. quod punitur tunc pro motu Iudicis ſi pęna capitalis
erat, ſic ff. de cuſto. reo. l. ſi quis reum, vbi plene per Bart. & hoc
tenet hic gl. & idem firmat hic But. Si autem pęna erat pecunia-
4 ria: tuuc tenetur ad ea ad quæ tenebatur ipſe reus, vt d. l. ſi quis
reum, quod tene menti, & hoc innuit gl. hic, & vide gl. ſing. xxiij.
5 q. 5. cum homo. vbi idem tenet, & ibi etiam dicit. † No. quod ſi
aliquis fideiubeat pro aliquo qui tenetur pęna corporali, tenet̄
ad eandem pęnam: ſed non valet talis fideiuſſio, quia nemo eſt
6 dñs membrorum ſuorum, quod no. † No. traſmittendũ puniendum, & procedit litera plane, & dicit Guil. per hanc l. in l. j. §. hæc
autem verba, ff. quod quiſque iu. quod pręmium conceſſum capienti bannitum non datur ei, qui cepit, ſi eum tenere non potuit: datur. n. capienti per hũc tex. & dicit Bar. in quadam vltima
7 ſua deciſ. in l. j. in prin. ff. de acq. poſſ. † In glo. in ver. 1. not. quod ſi
ſtatutum punit inuentum ad ludum, aut cum armis, quod iſte
ſolus dicitur inuentus qui deprehenditur a familia in ludo, vel
cum armis, & ita interpretatur conſuetudo hoc verbum, inuentus, ꝯ quem maleficiũ probatur, vt l. 2. de cuſt. re. & ſ. dixi. & primauera in maleficijs p̃dictis, & vbicunq; lex deſiderat rem fore
notoriam, vt l. palam, §. quæ in adulterio, de ritu nu. vbi eſt caſus.

ADDITIONES.

a Si Barſatoram. Per iſtum tex. dicit not. Bal. in l. ab eo, ſup. quomodo & quando Iudex, quod ſi promiſiſti mihi decem reſtituere vbicunque fueris inuentus, quod niſi citatus fueris perſonaliter, non poteris condemnari, & hoc habet in ſe rationem quod nota.
b And. Bar. ille dicitur inuentus. No. de eo, qui dicitur inuẽtus, & uide Ang. ff. de acc. poſ. l. iij. §. Neratius. & Bal. ff. de re. diui. l. item lapilli, in fine.
c Cel. Cum armis. Quod debeat eſſe apprehenſus, uide de hoc, & Bar. hic, & quod ibi poſui in apo. ad ipſum in uer. ſi Barſatoram. Ale. in l. qui ſeruum, de uer. obl. & in l. j. uerſ. infert Bar. hic, ff. de acq. poſ. & plenius in l. 3. §. Neratius. uer. inducuntur per Ang. & concor. tit. & Panor. in c. clerici, nu. 7. & ibi poſui. in additio. ad ipſum, in uer. cultello. de ui. & honeſt. cleric.

LEX XIIII.

1 *Hypotheca ceſſa dicitur eadem numero cum directa.*
2 *Actio vtilis, an ſit datiua.*
3 *Iura realia à nobis realiter ſeparantur.*

Mandati. Sola ſolutio nō acquirit fideiuſſori hypothecariam, vel perſonalem, niſi cedantur. h.d. Et
iſta ceſſio pignorū erat inuenta iure antiquo, & ēt iſta ceſſio ꝑ-
ſonalis, vt s̃. eo. l. 2. & l. cū alter. Sed bñficium ordinis inuentum
eſt ꝑ nouā conſtõnem de fideiuſ. q̃ habes in auth. ꝑſentes. s̃. eod.
Ibi, reo ſtipulandi. i. creditori, ad vos fideiuſſores. noīe, ille q ſol-
1 uit pretiū creditori, dr̃ emptor noīe poſſeſſoris quoſcūq; † Quæ-
rit gl. de iſta hypotheca ceſſa, vtrū ſit eadē numero cum directa?
Veritas eſt, vna eſt ſubſtātia, ſed qualitas diuerſa noīe, cuius qua
litatis vna eſt directa, alia vtilis, q̃ ɔpetit ex ceſſione. eſt vna, ſed
numero ſunt diuerſæ, ſicut oēs hoīes mundi ſunt idē in ſubſtan-
2 tia, plures autē numero, & bene. † Aduerte tñ, dicit ipſe hanc vti
lem actionem fuiſſe natiuam, & idem tenet in l. ex legato, ſup.
de le. & bene, qa interuenit factū hominis, ſ. ceſſio, ex qua iſta vti
lis pōt oriri, ſed vbi nullum factū hoīs interueniſſet, ſed ſolum
legis auxilium, tunc vtilis eſt datiua, & ita intelligit opinio alio-
rum dicentiū, ꝙ vtilis eſt datiua, & ita dēt intelligi, qđ plene no.
3 Bar. in l. j. s̃. de act. & obl. & ff. eo. l. j. † In gl. vlt. ibi, numeranti da-
retur. no. bene ꝙ iura realia a nobis realiter ſeparantur: Sed qñ
quis ſolū habet actionē in rem ɔ̃ poſſeſſores, & illam cedit, apud
eum remanet directa, & in ceſſionarium tranſit vtilis, & rema-
net idē, in l. nominis, & in l. emptor. s̃. de hęre. vel act. ven. &c.

L E X XV.

1 *Verbum, deuoluo, eſt generale, & pertinet ad contractus, & vltimas voluntates,*

Si indebitam. Fideiuſſor ſoluens indebitū, agit ɔdõne indebiti. Item ſi fiſcus ſuccedit reo
1 debendi, & ſoluit liberat fideiuſſores. h.d. ibi, deuolutis. † verbum
deuoluo, eſt gñale, & ꝑtinet ad ɔ̃ctus, vltimas volūtates, & ſnīas.

L E X XVI.

1 *Actio per litem conteſtatam diuiſa, integrari non poteſt.*
2 *Diuiſio contra quemlibet correorum fit pro parte, lite conteſtata.*
3 *Libellus ante litem contſtatā poteſt reintegrari nouum libellum offerendo.*
4 *Diuiſio dicitur facta, quando quilibet eorum viriliter conuenitur.*

Liberum. Actio per lit. conteſt. diuiſa, integrari nō pōt.
1 h.d. † Et ſic no ꝙ poſt litis conteſt. non admit-
tit pœnitentia actoris. Vel ſic electio, vel ɔuentio nō tollit agen-
di potentiā ɔ̃ non electos, ſed diuiſio ſic. h.d. cū l. reos. j̃. eo. Vel
ſic. Nec per conuentionē, nec per electionē vnius reorū, vel fi-
deiuſſorē, alij liberantur, ſed exactione, & diuiſione. hoc dicunt
ambę iſtę leges, q̃ ſunt ſimul legendæ, & vide materiam huius
l. ī l. creditore, s̃. de pac. vbi plene dixi, elegere. Iſta vocat̃ electio,
2 & electio non ꝑiudicat, vt j̃. eo. l. reos. † Sed diuiſio qñ ɔ̃ quemli-
bet pro parte conuentū fit lite conteſt. ibi, exiſtimaret nā ſi oīno
eſsent idonei, haberent beneficiū epiſtolæ, quod imploratio nō
dr̃ creditor diuidere, ſed diuiſionem pati. Ibi diuiſam, quia ratio-
nes erant conuenti, quilibet pro parte, & inter eos forte erat ali-
quis nō ſoluendo. reintegrari, ēt per modum libelli, quia ius eſt
3 quæſitū ex ipſa diuiſione facta ſuꝑ ipſa lite conteſt. Et not. † quod
non dr̃ diuidi ante litem conteſt. vnde ante litem conteſt. poſset
libellus reintegrari offerendo nouum libellum, dimittendo pri-
mum. Nō patitur exceptione oppoſita taciti pacti, vt hic glo. di-
cit, & l. ſi creditores, s̃. de pact. Secus autē in pacto expreſſo ſm
Butr. & bene, & hoc in pluribus fideiuſsoribus, vel reis obligatis
ex diſpoſitione inter viuos, & facta diuiſione tacita alij quærat̃
exceptio, vt non poſſint inſolidum ɔueniri. Secus eſt in obłone
deſcēdēte ab vltima volūtate, cui lex fauet, ꝙ licet videatur diui-
ſio, non tñ oritur exceptio pacti taciti, vt l. ſi ex toto, §. j. ff. de le. j.
4 Et attende bene, ꝙ tunc dr̃ facta diuiſio, † qñ quilibet reorū ui-
riliter *a* ɔuenitur, ſecus ſi non viriliter, puta vnus ad tres, alter ad
vnū, quod ponit tex. in l. ſi creditores. s̃. de pac. vbi plene dixi.

ADDITIO.

a Diuiſio. Vide Bar. in l. cum duobus, in 2. q. de duo. rei.

L E X XVII.

1 *Remedia plura habens, poteſt vno vti omiſſis alijs.*

Omiſsis. Omiſso pignore poteſt cōueniri fideiuſsor, niſi
ɔ̃rium ſit actum. h.d hoc eſt correctū, quia co-
uſque poteſt ad bona debitoris ſine controuerſia haberi recur-
ſus, & non poteſt fideiuſsor inquietari, vt s̃. eo. auth. præſente. al-
1 legatur hoc principium, † quod quoties vnus habet plura reme-
dia, poteſt vti vno, omiſso alio. ibi, ex his. ſ. pignoribus. ibi, nō po-
terit, id eſt quatenus iſta pignora non ſufficiunt, &c.

L E X XVIII.

1 *Creditor, qui vendidit rem ſibi obligatam minus iuſto pretio, totum iuſtū pretium computare tenetur debitori.*

1 Si, vt proponis. † Creditor, q vēdidit rē obligatā minus iuſto pretio, totum iuſtum pre-
tium ſibi ɔputare tenetur. h.d. vel a fideiuſsore, vel a principali.

L E X XIX.

1 *Obligans ſe pro alio, poteſt conueniri omiſſo principali.*
2 *Pignorum poſſeſſores, principalibus non excuſſis non conueniuntur*

a Si alienam. *a* † Suſcipiens obligationem pro alio, poteſt
1 conueniri, omiſso reo principali. q accepit
pecuniam mu uo. h.d. In tex. ibi habeat liberam electionē, ſ. ꝙ
poſſit, &c. iſta lex hodie eſt correcta, quia hodie fideiuſſorib. da-
tur beneficium ordinis, vt primo conueniatur reus, ſecundo fi-
deiuſſor, vt in aut. præſente, ſup. eo. dubitauit tamen Iac. de Bel. ſi
plures ſint correi, an primo omnes diſcutiendi ſint, & diſputan-
do tenuit quod non, in cor. de duo. reis. But. contra tenuit auth.
hoc ita, s̃. de duo. reis. per tex. in corp. vnde ſumitur ibi, tranſeat.
2 nam ſuper perſonali &c. vnde † tranſiri oportet contra oēs prin-
cipaliter obligatos, antequam perueniatur ad pignorum poſſeſ-
ſores. & ita conſului, & ita fuit Peruſij iudicatum, de quo dic in
auth. hoc ſi debitor, s̃. de pig. alio nomine intercedēdi, quia plura
ſunt interceſſorū nomina, vt dixi s̃. eo. l. cum alter. dic vt ibi, &c.

ADDITIO.

a Si alienam. Adde gl. hic vide Bal. ſup. eo. in rub.

L E X XX.

1 *Idoneus non eſt, qui conuenitur cum difficultate.*

Sententia. Licet principalis ſit confiſcatus, pōt conueniri fideiuſſ. h.d. ergo hic fuit obligatus exē-
ptus per publicationē bonorum principalis, non mirū ſi talis ex-
ceptio fideiuſſori non cōpetit, s̃. eo. l. j. dic vt ibi. hic eſt glo. de eo,
a ꝙ dixi, ꝙ primo dēt conueniri fiſcus, *a* ergo fideiuſſor tenetur,
1 qa fiſcus pōt eſſe nō ſoluendo ꝑꝑ nimios expilatores, & † intelli-
gitur non idoneus, qui non poteſt cōueniri niſi cum difficultate.

ADDITIO.

a Fiſcus. Vide Bal. in l. 1. ſu. eo. facit quod no. Bar. in l. decem, ff. de verb. ob. & tex. in l. 2. in fi. ff. defun. do. & Raph. & Pau. de Caſt. in l. fi. ſi cer. pet. & in l. quoniam, *de* conue. fiſ. lib. 10.

L E X XXI.

1 *Creditori ſicut ſubuenitur vt poſſit elegere fideiuſſores, ita fideiuſſori vt fiat pignorum ceſſio.*

Sicut. Conueniens fideiuſſorē, dēt ei cedere iura pignorū
& hypothecę, nec pōt fideiuſſorē ad ſoluendum co-
1 gere, niſi primo actionib. ei ceſſis. h.d. Vel ſic, † Sicut ſubuenitur
creditori vt eligere poſſit fideiuſſores, ita ſubuenitur fideiuſſori
vt fiat pignorum ceſſio. h. d. q̃ quidē ceſſio locū hēt tā in debitis
publicis, q̃ in priuatis, s̃. eo. l. 2. perſecutio. id eſt facta ceſſio. adde
ꝙ no. s̃. de luit. pign. l. intelligere. hæc ſufficere puto pro materia.

L E X XXII.

1 *Mandans mutuari, tenetur ex mutuo.*

Si vltra. Non poteſt teneri mādator vltra q̃ principalis te-
neatur. h.d. formatur quęſtio in fideiuſſore, ſi reus
a promiſſit. x. vel xv. vtrum in aliquo teneatur *a* fideiuſſor? Quidā
ꝙ in nihilo, quia obligauit ſe in grauiorē quantitatem. Dy. ponit
in l. Græce. §. illud. de fideiuſ. dico, ꝙ in mandatore, & in alio in-
terceſſore, non eſt qō, ꝙ eatenus teneat̃, quatenus tenet̃ principa
lis, quia vtile per inutile nō vitiat̃. Caſus eſt hic, & lex eſt multū ɔ̃
Dy. vide hic Cy. Et dicit Bu. per hunc tex. quod ſi maritus legat
vxori centum vltra dotem, quod per hoc etiam videtur legare
dotē. idē ſi dixit, poſt dotē, vt l. qui ita, de do. præleg. ſir̃ qui legat
centum vltra fundum, videtur legare etiā fundū, quod tenue-
1 runt Bar. & Butr. Et † not. ex hac lege ſecundum vnam lecturā,
quod ſi mandaui Titio, quod mutuet decem, & mutuat quin-
que, quod agere poteſt contra me ex mandato. videbatur contra
s̃. eo. l. ſi creditor. ſed ſolue, quod in maiori ſumma ineſt minor.
vnde a forma mandati non eſt receſſum, ſed minori non ineſt
maior, & iō nō tenetur niſi ad cōcurrentem quantitatem, vt hic.

ADDITIO.

a Teneatur. Hoc probat tex. iſte ſecundum primam lecturam gl. & per Bar. in l. Græce, hic alleg.

L E X XXIII.

1 *Electio non nocet creditori.*

1 Reos. † Electio creditori nō nocet, ſiue in totū, ſiue ꝓ parte
fiat. h.d. Nō ob. s̃. eo. l. liberum, §. fi. quia ibi diuiſio, hic
electio.

L E X XXIIII.

1 *Fideiuſſor cum ſuccedit debitori, & extinguitur fideiuſſio, & tenetur vt principalis.*

Fideiuſſores. Fideiuſſoris obligatio tranſit ad heredem, ſed ſi fideiuſſor debitori ſuccedit,
obligatio fideiuſſoris cōfunditur, & nō pōt a modo vt fideiuſſor,
1 ſed vt principalis conueniri. h.d. No. † ꝙ qñ ſunt duæ obligatio-
nes relatiue oppoſitæ, ſicut principalis obło, & fideiuſſoria, ſi in
vnam perſonam deueniant, extinguitur debilior, ſ. fideiuſſoria. vt
ff. de fideiuſ. l. gñaliter. quod dic vt per Dy. in l. debitor, de ſe par.
Ratio eſt, quia ſunt relatiue oppoſita, quia ſunt vt principalis, &
vt non principalis, ſicut pater & filius. & limita hanc legem, niſi
obło fideiuſſoria eſſet fortior principalis, quia tunc nō extinguit̃
ad dānum creditoris, vt l. hæres a debitore, §. 2. & gñaliter, ff. eo.

L E X XXV.

1 *Fideiuſſor non liberatur interuallo longi temporis.*

1 Pignoribus † Fideiuſſor interuallo longi temporis liberatur ab eo, quod reſtat ſoluēdum. h.d.
Ibi, a reo principali. facias punctum. diſtractis, ſcilicet pignorib.
a creditore.

L E X XXVI.

1 *Tempus datur tantum ad purgandum moram, quantum fuit ſtatutū ad implendam*

plendam ſtipulationem punitiuam.
2 *Promiſſio de ſiſtendo aliū in iudicio,tanto tp̄e durat, quanto qui ſe obligat.*
3 *Mora purgatur in iudicijs,licet ſit pœna,& dies.*
4 *Legis prouiſione derogatur per pactum.*
5 *Sententia cum eo,cum quo lis eſt cępta,interuenire debet.*
6 *Tempus ſemeſtre a lege datum,dicitur ſecundum indulgentiam.*
7 *Fideiuſſio finitur,ſi pœna eſt commiſſa.*
8 *Fideiuſſori ſicut licet reum defendere,ita & hæredi.*

a **Sancimus.** *a* Qui promittit aliquem iudicio ſiſti,appoſi
to termino cum pęna pōt purgare moram
ſiſtendo, vel reum principale defendendo vſq; ad tp̄s ſemeſtre,
niſi cōtrariū actum ſit; & ſi reus principalis decedit intra primū
terminū,fideiuſſor liberatur, & non incidit in pęnam,ſed ſi reus
principalis decedit intra ſecundum terminū ſtatutum ad purgā
dum moram,fideiuſſor non liberatur a pęna, imo exigitur cum
effectu,& ius purgādi moram,qđ competit fideiuſſori, tranſmit
titur ad hr̄dem fideiuſſoris.h.d. Vel breuius in iudicio ſtipulatio
pęnalis habens diem,pęna committitur, & purgatur, quod ha-
bet locū in præparatorijs,nō in deciſorijs.h.d. Nec obſt.l. magnā,
§.de contrahen.& commit.ſtipul.quæ dicit nō purgari, moram,
cum obligatio habet diem, & pęnam; quia illa loquitur in con-
uentionalib. hæc autem in iudicialibus prætorijs. Item non ob.l.
Celſus,in fi.ff.de arb.quia illa loquitur in deciſorijs,hęc in prępa-
ratorijs. Materiā aūt purgationis moræ prædixi in allegata l. ma
1 gnā.† *In tex.ibi*,rn̄derit.de iudicio ſiſti,vt ſequitur.& iſte non eſt
proprie fideiuſſor, quia obligat ſe pro alio ſe non obligante; &
quia promittit pœnam,quæ non erat ab alio promiſſa. & ꝙ non
b ſit proprie fideiuſſor,*b* no.§.eo.l.ſi Barſatoram. ibi,aut iſta nō eſt
proprie alternatiua;ſed prima eſt promiſſio facti,ſecūda eſt pro-
miſſio pœnę, quæ competit quātum ad natiuitatem actionis.&
no.quia dicit competere, vnde mora contracta ſtatim pęna cō-
mittitur,ſed reſoluitur,& mora purgatur. Et no. quod ad eā pur
gandam in caſu huius legis tm̄ tp̄s datur, quantū ex conuentio-
ne fuit ſtatutū ad implendum ſtip̄lonem priuatiuā & principalē.
Non ob.l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.quia ibi nō fuit adiecta dies.
vel dicas,ꝙ ſi quis promiſit ſiſtere ſeipſum,non habet in ptāte qn̄
ſiſtat,merito datur tp̄s probationis,& iſte eſt verus intellectus il-
lius legis. In extraiudicialibus aūt tm̄ datur ad purgandā moram
eo caſu,quo purgabilis eſt, ex quo non eſt adiecta dies, & pęna.
dic quo ad actionem conſeruandam relinquitur iudicantis arbi
trio tp̄s purgandi,ff.de ver.ob.l.ſi ita quis,§.Seia. ibi,cauit. ad pę-
nā euitandā.ſuper principali.vſque ad lit.cont.vt l.ſi inſulā, ff. de
2 verb.ob. Et no.bene,†ꝙ promiſſio de ſiſtendo iudicio aliū,durat
tanto tempore quanto qui ſe obligat,& non vltra: ſed ſi non ſit
deductū tp̄s,tūc aut fideiuſſit in ſcriptis,ſiue ſine ſcriptis, & apud
Rempublicam creditricem, durat tm̄ tempus quantum durat
dicta cauſa; vel ſi nec in ſcriptis, nec apud Rempublicam durat
duobus menſibus,vt ĵ.l.proxima,quæ ita diſtinguit. inſtantia er-
go perempta,ſtatim perit,& fideiuſſio,ff.eo.l.Gręce,§.fideiuſſio.
vbi eſt caſus.& no.bene hic pro,& cōtra illos,qui promittunt ſe
vel alios, iudicio ſiſti. Ibi, profugari, i. exigi vnde eſt nata actio,
3 ſed ſuſpenditur exactio vſq; ad tp̄s purgationis moræ. Et no.hic
in iudicijs(licet ſi pęna & dies) morā purgari.ibi,ſtatutū a ↄ̃hen-
tibus,quia tempus purgationis moræ non ſtatuitur a contrahen
tibus,ſed a lege. Ibi,& non pecunias.i. pęnam, vel pecuniam de-
bitam a reo principali.& dic,ꝙ veritatem non admittit, vt l. nō-
nunquam,ff.de col.bono.erat.n.ibi maior æquitas amiſſionis,vt
patet in litera. Ibi reddere.non attento, ꝙ non potuerit eas exhi-
bere,quia iſta difficultas non excuſat. Ibi, excedat.i. tranſeat, vel
labatur. Ibi,ſed ſi quidem.ſcilicet locutus eſt de purgatione mo-
4 ræ. Ibi,niſi teneor pacti.† No.per pactum derogari prouiſioni,&
miſerationi legis. Ex hoc ſume argumentum,ꝙ oīa iura,quæ ad
mittūt purgationem moræ,ſunt vera,niſi actum ſit inter partes,
5 quod mora non poſſit purgari.† Ibi,ſubierit. in caſu conceſſo. Et
no.iſtud,ſ.ꝙ ille,qui poteſt ſiſtere,vel defendere, ſi aſſumit defen
ſionem,& poſtea velit ſe liberare repreſentando reum principa-
lem,non liberatur. & ratio, quia cum quo eſt cępta lis,cū eo dēt
finiri,quod no. Ibi,tradere.i.reum ad iudiciū producedere. Ibi,ſe
cundum tempus, vocat īſtud ſemeſtre datum a legis indulgētia.
6 Ibi, nullo modo.no. lapſo tempore purgationis morę, moram
amplius purgari non poſſe. Ibi,oportet. quando incipit a promiſ
ſione ſiſti.liberatur.n. quaſi interitu ſpeciei. Sed quid ſi incipit a
conditione,vt ſi non ſtetero,pęnam dabo, & interim deceſſerit
ſiſtendus,videtur quod debeatur,vt ff.de ver.obl.in l. in illa. Alij
contra propter æquitatem iudiciorum; ſecus in extraiudicialib.
7 vt no.per gl.& doc.ff.qui ſatiſ.cogan.l.ſi deceſſerit.† Et no. bene,
quod ſi eſt commiſſa pęna eo,quod reus in iudicio non ſtetit;qa
ipſe reus decedit,finitur fideiuſſio iudicio ſiſti,d.l.ſi deceſſerit. Ibi
quod ſi ſecundo tpe, ita quod poteſt mora purgari; & ſic eſt ca-
ſus no.quod licet impedimentum ſuperueniens impediat com-
miſſionem moræ, & per conſequens ſtipulationis pęnalis pro-
pter moram,vt l.ſi vehenda,§.idem iuris,ff.ad l. Rhod.de iac.ſu-
peruenienſ tamen in tēpore, quod datur ad purgandum morā,
non excuſat,quando pęna fuit effectu commiſſa.& hoc facit ad
materiam auth.ei qui ſup.de temp.app. imo & tale impedimen
tum non eſt ſufficiens ad petendum reſtitutionem in integrum
& ita dixi,& iſtud non eſt alibi ſecundum Bart.ſcilicet quod dif
c ficultas, *c* & & impoſſibilitas, & ſuperueniens ad purgandū mo
ram non proſit debitori. Et per hoc Bar.determinauit q.ſtatutū
d *d* eſt hic, quod teſtamentum debeat inſinuari intra ſex menſes,
alias poſſit peti caſſatio, & quod poſſit mora purgari ſi non ſit
petita caſſatio, pone quod non fuit iudex in ciuitate, & non fuit
petita caſſatio. An propter iſtud impedimentum detur repara-
tio ad inſinuādum? Determinauit quod non,per iſtum textum,
me allegante. Ibi omnibus.no. quod ius purgandi moram,& be
8 neficium purgandi moram,tranſit ad hæredem. † Not. quod ſi-
cut licet fideiuſſori defendere reum,ita hæredi. not. hanc legem
ſingulariter in eo, qui promiſit ſeipſum repreſentare, dic, vt in
alleg.l.& ſi poſt tres.

ADDITIONES.

a Sancimus. Vide Gul.de Cu.in l.& ſi poſt tres,ff.ſi quis cau.ubi limitat, & Ang. & Pau.de Caſt.in l.ſi eum,in prin.ff.ſi quis caut.
b Fideiuſſor. Vide Bar.in l.2.§.in fideiuſſorem,ff.qui ſatiſd.cogan.
c Difficultas. Difficultas non excuſat hic a mora,& pęna, & hoc eſt contra communes concluſiones Bar.& aliorum.
d Statutum. Vide Bar.in auth.ei,qui.ſup.de temp.appel. & ibi non decidit, & uide Ang.& Imo.in l.ſi inſulam,ad fi.ff.de ver.obl.& circa dictum ſtatutum uide pulchram q.per Bar.in l.j.§.vbi autem,in fi.ſup.de cad.toll.

LEX XXVII.

1 *Fideiubere licet de iudicio ſiſti.*
2 *Confeſſio coram tabellione facta, non inducit probationem.*
3 *Tempus a contrahentibus ſtatutum, potius debet obſeruari, quam tempus conſtitutum conſtitutione expreſſa.*
4 *Confeſſioni duorum, quod ſe inuicem deſponſauerunt creditur, niſi oppoſitū probetur.*

Si fideiuſſor. Fideiuſſor de iudicio ſiſti, ſi non eſt inde
ↄfecta ſcriptura fideiuſſionis, licet po-
ſtea apparet ↄfectio in ſcriptis, nō tenet, niſi intra duos menſes
lis initiet, & hoc in cā priuata. Sed in cā publica perpetuo tene-
tur.h.d. Debet autem per ſcripturam haberi, cum hæc interceſ-
ſio apud rempublicam facta eſt, alias non dicitur cautio in ſcri-
ptis,niſi ſit in ſcriptis redacta,& actum ſit, vt ſcriptura fiat,vt hic
coniuncta l.ↄ̃ctus,in prin.de fide inſtr.& Inſt.de lit.obl.in princ.
1 † Not. ꝙ licet fideiubere de iudicio ſiſti, ſit actus iudiciarius, ta-
2 men tenet ſine ſcriptura.† Item ꝙ ↄfeſſio facta coram Tabellio
ne actorū ꝓbationē non inducit,ꝙ dic,vt not.gl.in l.iubemus,§.
a liberali cauſa. Itē no.hāc l.ad inſtr̄m guarētigiæ,*a*ꝙ guarentigia
eſt obſeruantia alicui iniuncta per mandatū Tabellionis,qui eſt
iudex ordinarius,& dicitur chartularius,vt no.gl.in l.j.ff.de iud.
Modo pone, ꝙ in ↄ̃ctu non interuenit præceptum guarentigiæ,
ſed poſtea ex interuallo partes vadunt ad Notarium, & dn̄t, tu
non feciſti præceptum guarentigiæ,ſed facias: vn̄ non meretur
iſtud inſtr̄m executionem, ſicut nec inſtr̄m, in quo quis ↄfitet
ſententiam cōtra ſe latam, Ibi, in fine, promittendo de iudicio
ſiſti. Ibi, a quibus cauebatur fideiuſſores non teneri vltra duos
menſes.& cā non erat mota,& ſcriptura non interuenit. Ibi, in-
terueniente,ex poſtfacto per modū conditionis,& non per mo-
dum diſpoſitionis. Ibi,introducebatur.i.alia quæſtio proponeba
tur. Sancimus. Reſpondet ad quæſitum. Ibi confeſſio obligato-
ria fuit, & ſe obligauit de iudicio ſiſti. Atteſtatio, ideſt, ſim-
plex confeſſio coram Tabellione. ibi, eff uentibus, nulla facta
3 conuentione, † ibi certum, not.ꝙ tempus ſtatutum a ↄ̃hentibus
debet obſeruari potius, ꝗ tempus conſtitutum cōſtitutione ex-
preſſa. Vnde ſicut in confeſſione continetur tempus vſque ad
illud tempus tenetur pro ſcriptura, vnde aliud eſt eſſe ſcriptum,
aliud haberi pro ſcripto. Neceſſitas.not.rōnem quare reſpubli-
ca erit priuilegiata fideiuſſores liberando,ſed an liberatur a tem
pore cōtra l.obligationū fere.§.placet,ff.de act. & obligatio.dic,
quod hæc lex limitat illam,vt not.habeat locum in ſtipulatione
iudiciali, & prætoria, in qua non conſideratur rigor, ſed mens
contrahentium,& æquitas ſola prætoria, & hoc placet. Vel dic
quod liberatur exceptionis ope. ſic iſta ſecundum illam. Gloſ-
4 ſa inducit iſtam l.ad quandam †quæſtionem,& fuit de facto.po
b ne,quidam*b*iuuenis fuit inuentus cum quadam puella,& eſt ſo
lutus,& ſoluta,fit inquiſitio cōtra iſtum de ſtupro,modo vterq
confitetur

ADDITIONES

a Inſtrumenrum guarentigiæ. Vide Bal.in l.1.ſup.de exc.rei iud.
b And.Barb.Pone,quidam. Not. ſingu.glo.quod ſtatur iuramento viri,& mulieris, quod contraxerunt matrimonium, ſi inueniantur ſe carnaliter coniunxiſſe, uide Bal.l.j.ſup.de ſer.fug.& l.j.ſup.de confeſſ.& in c.1.§.iniuriæ,de pa.iur.firm.& l.1. ſup.de col.dete.& pondera,quia Bal.in d.l.j.ſup.de col.dete.dicit iſtam gl.fore veram data æqualitate viri,& vxo.ſecus ſi daretur inæqualitas,in alleg.gl. fi. in hoc, & in c.aliter.30.q.5.
Pone,quidam. Vide Bar.in l.1.ſup.de col.dete.& in c.j.§.iniuria,de pac.iur. fir. & in l.2.ſup.de confeſ.& quod no.gl.in c.ſuper eo,in ver.cōfeſſionem,de eo,qui cog. conſan.vxo.ſuæ,& Bal.in l.quocunque,ſup.de ſer.fug.& in l.eam, quam ſupra de fideicom.
Celſus. Adde Lanfran.de Oria.ponentem hanc q. in c. quoniam contra falſam,§. confeſſiones,nu.7.ver.quæro Pet.& Ber.ibi poſui in apoſt.ad ipſum poſt Bene. Vadam in ver.euitabunt condemnationem,extra de prob.& Ang.in ſuo tract.malefic.in gl.incip.che me hai adulterata la mia donna.uer.pono,quod quidam. Cæp. caut.44.& 57.incip.ſuper querela,& Alex.conſi.224.& 237.vol.2.

confitetur ꝙ ante vnus alterum inuicē deſponſauerant, an creduntur cōfeſſioni? Dic, ꝙ ſic, niſi appareant ſigna in oppoſitum, vt j. de rapt. vir. l. j. vt qa eſt inuenta plorans, & ſimilia, nota, quia glo. dicit de confeſſione amborũ, alias confeſſioni ſolius maſculi non ſtaretur, & hēt locũ iſta gl. in ſtupro, ſecus in raptu, quia ibi ſunt ſigna in oppoſitũ, & p hanc gl. defendi quendā in adulterio repertũ, ꝙ mulierem quandam nuptam retinebat, iurauit. n. ſe aberaſſe. & ſtatũ fuit ſuo ſacro, & euitauit pœnā. & intellige ſemper, ꝙ inqſitus eſt ſolutus, alias cũ ſciat ſe cōmittere adulterium, qa ſciat ſe vxorem hre, tale iurm non haberet eũ excuſare. Sed aduerte, quia (vt dixi) iſta gl. loquitur in confeſſione amborum, vnde parũ facit ad pdicta. In gl. in ver. liberari. Ibi, vſq; ad triennium. hæc vera, & ſi inſtantia fuit ſopita per ſnīam liberatur etiā fideiuſſor. l. Græce, §. & poſt litem, ff. eo. & non eſt alibi, &c.

L E X   XXVIII.

1 *Conuentio unius alterum non liberat.*
2 *Legis poteſtas, dicitur maior quam hominis.*
3 *Conuentio vnius liberat alterum.*
4 *Pacto quicquid poteſt fieri poteſt fieri lege.*
5 *Tabellionum ſimplicitas nocere non debet partibus.*

1 Generaliter. †Cōteſtatio facta ꝯ alterũ principalr, vel acceſſorie obligatũ, non liberat alterũ, & illud, qđ quotidie ꝯſueuit apponi ī īſtrīs, dēt hri p appoſito. h. d.
2 †Et no. iſtud vltimum, qđ nō eſt alibi ita bñ, ꝙ Notarius a ſimpli-
a citer intelligitur rogatus cũ cl'is cōſuetis, Vel ſic, Electione vni⁹ ex mādatorib. vel fideiuſſorib. vel ex reis debēdi, non liberantur alij, ſed ex actione. & diuiſione, niſi aliud inter ptes actũ ſit. h. d. iuncta. l. liberũ, & l. reos, ſ. eo. & l. ſi creditoris, ſ. de pact. Ibi, inuenimus, narrat mām. Ibi, manere ius, ꝯ alios non cōuētos. † Not.
b ꝙ b ꝯuentio vnius nō liberat aliũ. Sed pone, ꝙ ſunt plures rei inſolidum, vnus dicit chartam vſurariā, alius nihil vult opponere,
3 qritur an durante iudicio cũ reo, poſſit fieri executio ꝯ nō opponētem? Vr ꝙ nō per l. ſi libellum, q eſt l. j. ſ. de diuer. reſcr. Itē iſta cā reſciſſoria hēt vim cuiuſdā appellationis, & vnum eſt factũ, & diuerſitatē non recipit, ergo vtraq; pdeſt, ſ. ſi vnus ex plurib. l. j. In ꝯriũ vr gl. ordinaria in l. creditor, ff. man. & dic, vt ibi. Iſta
c lex dicit c expreſſe, ꝙ pceſſus factus ꝯ vnũ non includit pendentē ꝯ alium, niſi alio mō ſatisfiat, vel niſi fideiuſſores, mandatores, aut rei debēdi, fuerunt ꝯuenti oēs, & vlr, nā tunc intelligit facta diuiſio debiti, vt dixi ſ. eo. l. liberũ. Ibi, ſi. n. pactis conuentis. No.
4 †tlam, ꝙ qcqd pt fieri per pactum, pōt fieri per le. nam maior eſt poteſtas leg. q hominis, qui legi ſubeſt. Extra habemus, id quod non poteſt fieri p pactũ, non pōt fieri per legem, vt ſic poteſtas legis, & pacti procedat a pari, vt no. gl. in rub. j. de Decu. libr. 10. & tex. eſt hic pro illa gl. Et hoc eſt verum, qñ non poteſt fieri per pactũ, quia turpe, vel turpiter factũ. Sic. n. nō poteſt fieri per leg. qa non dēt eſſe turpis lex, alias infinita poſſent fieri per l. quæ non poſſent fieri per pactum, vt patet in infinitis iuribus, de quo per Bar. in l. oēs populi, ff. de iuſt. & iure. tāgit ī l. nec ex protio, ff. de
5 reg. iur. Ibi ſuſcipiētium. i. Tabellionũ, qui ſuſcipiunt ꝯtus. † Ibi mutilare. i. minuere, vel deteriorare. & no. hic text. ꝙ Tabelliones nō intelligũt clauſulas iuris, quas quotidie ponũt in inſtrīs, vñ eorũ ſimplicitas partibus nocere nō dēt, vt dicit hic gl. no.

ADDITIONES.

a Notarius. Fallit in pœna conſueta, vt not. Bal. in l. fi. ſup. de excep. rei iud. & in materia vide l. ſi prius, §. j. ff. de aqua plu. arce. Item illud eſt verum, ſi illa appoſuit in inſtrumento, ſecus ſi illæ non reperiuntur ſcriptæ in inſtrumento, ſecundum Bald. not. ſup. in rub. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. & Ang. in l. licet, ſupra locati, & ꝙ ibi Bald. in fi. & in l. ſi quis ſub conditione, in fi. ff. de cond. inſt. & l. cum de conſuetudine, ff. de leg. & clauſulæ conſuetæ apponi in literis Papæ, ſemper appoſitæ intelliguntur, c. accepimus, & ibi no. Ant. de But. extra, de æta. & qualit.

b Not. quod pendentia litis contra vnum ex correis, non impedit exequi actionem contra alterum, vide in l. ſi libellum, hic alleg. quæ eſt l. 1. in fin. nec pendentia litis contra reum nocet fideiuſſori, vt probatur hic, & vide quod not. Bald. in l. hæres, §. quod ſi ſtipulator, ff. eod. & Bald. in d. l. j. ſupra de diuer. reſc. & Bart. in l. 3. & §. j. de duob. reis, tamen iſte tex. ſi bene ponderetur, non videtur dicere, quod pendente lite contra reum, poſſit exercere ius ſuum in iudicio contra alium; forte tamen Bald. hic ponderauit hoc verbum, ius integrum.

c And. Barb. Iſta lex dicit tex. eſt, & gl. in rub. infr. de decre. Decur. lib. 10. uide Bal. in l. programma, ſup. de com. vel epiſ.

De nouationibus, & delegationibus. *Rubr.*

Poſſet continuari ad leg. præcedentem. tractatũ eſt ibi de neceſſaria nouatione, verum quia eſt quædam nouatio voluntaria, ideo poſitus eſt iſte titulus, de nouationibus, &c.

L E X   PRIMA.

1 *Delegatio inuito debitore fieri non poteſt, ceſſio autem poteſt, & ratio.*
2 *Pecunia oblata, & depoſita congruo loco, & tempore, liberat debitorem, etiam ſi poterit.*
3 *Creditor non cogitur nomen debitoris recipere in ſolutum vllo modo.*

1 Delegatio. †Delegatio inuito debitore fieri non poteſt, ſed iuriũ ceſſio poteſt eo inuita fieri. h. d. & eſt ratio, quia venditor de ſuo facere poteſt quicquid ſibi placet, vt not. in leg. 3. ſupr. de hæred. vel act. vend. vbi omnino vide ratio differentiæ eſt, quia in delegatione requiritur contractus nouus inter eum qui delegatur, & eum q promiſit, ſed in ceſſione non requiritur cũ debitore aliquis nouus contractus, ſed procedit ex veteri. vnicus caſus eſt in quo delegatio poteſt fieri per pactum, nec eſt neceſſaria ſtipulatio, in l. ſi mandato meo, §. fi. ff. man. & non eſt alibi. ſ venditio, vel cuiſlibet actionis ceſſio. In glo. in ver. conſuetudine ibi ſed dic. & bene. In gl. in verbo promittente. ibi per litem cont. & tunc contra ipſum debitorem delegatum competit iſta actio vtilis, quæ contra debitorem dabatur directa, vt l. delegare, ff. eo. vbi gl. tangit, & non eſt alibi. In glo. in verbo ſolet. ibi cogere non poteſt, ſ. præciſe, ſed
2 cauſatiue ſic, vt l. fideicommiſſa, §. ſi rem, ff. de legat. 3. Quid † ſi pecuniam oblatam, depoſitam, & conſignatam congruo loco, & tempore, non recipit, & pecunia iſta perit? Reſpondeo, liberatur debitor offerens exceptionis ope, licet non ipſo iure, & ſi pecunia fuiſſet debita, liberatur ipſo iure, vt l. qui decem, de ſo-
3 lut. † nomen autem debitoris non cogitur creditor recipere in ſolutum vllo modo. vt l. eum a quo, hic alleg. in gl.

L E X   II.

1 *Delegans facta delegatione non retinet ius agendi contra delegatum.*

1 Ex contractu. †Delegans facta delegatione, contra delegatum nō retinet ius agendi. h. d. loquitur in delegatione tranſlatiua, q procedit p extinctionē primæ cauſæ, & inductionem nouæ obligationis in diuerſa perſona. & gl. ponit hic in nouatione tacita, qñ ſingulis nundinis ſtipulor a te illud, quod ſtipulatus fuerē in primis, ff. de præt. ſtip. l. pe. In tex. ibi, dirigitur. cōtra debitorē. Ibi, perſonæ, ipſius debitoris.

L E X   III.

1 *Cedens ſi directam non habet. ſed tantum vtilē, quā apud ſe retinere poſſit.*
2 *Debitor, contra quem facta eſt denunciatio, ſi ſoluat an liberetur.*
3 *Sententia an ceſſionario præiudicare poſſit.*
4 *Debitor, conuentus a debitore poſt venditionem nominis, an excipere poſſit quod nomen ſuum vedidit.*
5 *Cedens vtilem, ſi mandauit exercitium directarum, nihilominus ſolutionem recipere poteſt.*
6 *Cedens actionem duobus diuerſis temporibus inſolidum, an ceſſionarius ſecundus poſſet præuenire primum in agendo.*
7 *Actio vtilis directę præfertur in tribus caſibus.*

a Si delegatio. a Cedens iura, nihilominus apud ſe retinet directam actionem, qua experiri poteſt, niſi in tribus caſibus. primo, ſi ceſſionarius eſſet litem conteſtatus. ſecundo, ſi ceſſionarius partem debiti ſuſcepiſſet. tertio, ſi ceſſionarius certiorato debitore denunciauerit ei, ne ſolueret cedenti. h. d. & materiam huius legis examinat Iacob. de Are. in l. 1. § fi. ff. ad Treb. & Bar. plenius in l. facta, §. ſi hæres. vbi omnino vide, vltimo caſui concordat lex præcedens. Et hæc lex non eſt alibi, & adde hic quod no. ff. de pact. l. ſi cum emptore. ff. de tran-
1 ſact. l. fi. & ſup. quæ res pig. ob. poſ. l. nomen. † Quid autem b ſi ce-
b dens non hēt directam, ſed vtilem tm: Rñdeo, aut eam mandauit, & idem, quod hic dicitur in habente directas: aut eam ceſſit & tranſtulit, & tunc nihil apud eum remanſit, vnde nullo caſu agit. ita intelligitur quod no. ff. ad Treb. l. ex aſſe. & eſt ratio, quia per mandatum non fit traslatio, ſed per ceſſionem transferuntur vtiles: facit quod no. in l. pe. ff. de don. & l. fi. quando fiſcus, vel pri. vide per Bar. in alle, §. ſi hæres. Ibi, ſolutionis. quia dedit hoc nomen inſolutum creditori. & ſecundum hoc iſta ceſſio habet vim venditionis nominis, & reſpicit vtilitatem ſolius neceſſarij. & eſt caſus contra Iac. de Are. vel dic, ſolutionis cauſa, ſcilicet, vt creditor experiatur ad vtilitatem communem ipſius creditoris, & cedentis, & id quod eſt conſecutus extenuet debitum, & iſte eſt intellectus Iac. de Are. qui dicit quod hęc lex habet locũ, quando ceſſio fit gratia cedentis & ceſſionarij, & quando fit ad commodum ſolius ceſſionarij, dicit, quod ſemper cedens repellitur ab agendo. quod Bart. videtur ſequi, & iſta eſt mirabilis
c opinio. Et ideo tu dic c cum gl. quia cum directa remanet apud cedentem, non poteſt debitor opponere de iure tertij. hoc fallit in reſtitutione ex Trebelliano, quia non ſolum ſunt actiones ceſſę, ſed medullitus tranſlatæ, propter authoritatem Senatuſ-
d conſulti Trebelliani, vt ff. de pact. l. ſi cum emptore. Sed idem d quod in Tabelliano putarem, vbicunque fieret ceſſio ex neceſſitate alicuius diſpoſitionis legalis, vt poſt ipſam ceſſionem cedens in nullo caſu poſſit experiri, quia non retinet actionem

ad

ADDITIONES.

a Si delegatio. Hanc l. ſi naturaliter limita, & intellige ſecundum no. per Bar. in l. 1. uer. quæro, quid ſi procu. ſup. quando prouo. non eſt neceſſe. & ibi vtrum ſententia lata contra dominũ obſtet ipſi cedenti. & no. ꝙ ſi cedens poſt ceſſionem liberauit debitorem, ſi debitor participauit fraudem reuocatur ſecundum Bal. in rub. ſup. de his quæ in frau. cre. in prin. & non habet locum in capitulo, cui competunt utiles ex aliena uoluntate, ſecundum Bal. in l. ſi pecunia, ff. de leg. 1.

b Quid autem. Vide Bar. & quod ibi dixi, in l. ex aſſe, hic alle. in l. facta, §. ſi hæres, ff. ad Trebel.

c Tu dic. Vide Bal. in l. ſi hæres, ff. ad Trebel. in uer. quidam, in l. nomen. quæ res pign. obl. poſ. ſup.

d And. Bar. Sed idem quæ notaui ibi in textu, & uide Bal. in l. ſi pecunia, de leg. 1. ubi limitat hanc l. non habere locum in ult. uoluntate. uide omnino. adde Ang. in l. ſi cum ſi emptore, §. fi. ff. de pact. ubi ſing. limitauit iſtam l. & in facto dicit ſe obtinuiſſe. uide omnino.

ad opus ſuum, ſed ad opus alterius, vt no. ſ. de fideiuſ. l. mandati
in gl. pe. Niſi remanſerit. ſ. directe: qm̃ iſtę nõ ſeparant̃ ab anima
noſtra: imo ſunt in ea expreſſæ tanquã quidam character, ff. de
pecu. l. quis ergo caſus vbi ergo actio, & oblõ ñ diſtinguitur inter
directam & vtilem, vt quod cedens habeat ſolã vtilem, dic vt ſ.
dixi, & per Bar. in alle. §. ſi hæres. ibi, denunciauerit. Quid ſi debi-
2 ror, † ꝯ quem eſt facta denũciatio, ſolueret; an ſoluendo liberet̃?
Gl. in l. fi. ff. de tranſac. tenet quod ſic, contrariũ tenet in l. 4. ſup.
quæ res pig. obl. poſ. Et cõclude cũ Iac. de Are. quẽ ſequitur Bar.
quod vbi ceſſio fit ad vtilitatem cedentis, & eius periculo, vt hic
fuit, quia creditor ceſſit contra ſuum debitorem nomine credi-
toris ſui, vt liberaretur: tunc quanto plus exigit, tanto plus cedet
ad vtilitatem cedentis, & quanto minus, tanto ad eius incõmo-
dũ, & refertur denunciatio. caſus eſt hic, & in d. l. 4. Nã vbi credi-
tor pignorauit debitoris nomẽ creditori ſuo quicquid exiget ex
nomine, tendit ad vtilitatem pignorantis, quanto minus exiget
ad eius periculũ; ſed debitor, cuius nomen pignoratũ eſt, poteſt
poſt oblonem prædictã ſoluere creditori ſuo, niſi ſibi ſit denun-
ciatũ, vt in præal. l. 4. vbi autem ceſſio fit ad vtilitatẽ ſolius ceſſio-
narij principaliter, quicquid exigitur, non eſt ad eius periculum,
ſeu commodũ credentis. Exemplum, cum quis vendit hęredita-
tem, vel debitoris nomen: tunc debitor contra quẽ eſt facta ceſ-
ſio, non poteſt ſoluere creditori cedenti, dummodo ſciat ceſſio-
nẽ factã ẽt ſine vlla denunciatione, ſic intell̃r l. vlt. ff. de tranſact.
3 cũ gl. ſua, & ff. de pact. l. ſi cum emptore. † Ex prædictis apparet, an
poſt ceſſionẽ partium, cũ ceſſio, ſeu tranſactio facta eſt per cedẽ-
tem ante litẽ conteſtatam; an ſnĩa habeat p̃iudicare ceſſionario,
necne. de quibus per Bar. in alle. §. ſi hæres. & per Spe. & Io. And.
4 in tit. de ceſſ. act. † Ex prædictis apparet, an poſt nominis vendi-
a tionẽ debitor conuentus a creditore poſſit recipere, a quod no-
mẽ ſuũ vendidit, vel ꝙ actionẽ ceſſit, vt apparet in d. l. & gl. Adde
ꝙ no. Bar. in l. denunciaſſe, §. 1. ff. de adult. & in §. quid tñ, eiuſdẽ
l. Et in prædictis ſequere opi. Iac. de Are. in alijs autem ſequere
5 gl. cõtra Bar. & Iac. de Are. † Quid autem ſi cedens vtiles man-
dauit exercitium directarum? Dic ꝙ nihilominus põt ſolutionẽ
recipere, quia licet mandauerit exercitium directarum, directæ
tñ apud eum remanſerunt, in quib. ceſſionarius prębuit merum
exercitiũ directarũ, vt procurator, & ideo ſi cedens in inſtr̃o ceſ-
ſionis dixit, ꝙ ceſſionariũ ponebat in locum ſuũ, per q̃ verba di-
rectę efficiũtur vtiles, vt ff. ad Treb. l. Marcellus, tñ põt ſolutionẽ
recipere, & ſoluens ignoranter liberatur, ſicut liberatur debitor
hr̃ditarius ſoluens ignotanter hęredi poſt reſtõnẽ hęreditatis ex
Trebelliano factã. Ibi, vel aliquid ex debito accipiat. i. totũ agno-
ſcat. No. ꝙ de iure tertij. i. ceſſionarij ſuper quo iure reus eſt p̃-
monitus, ſiue præuentus, ipſe rem poteſt opponere ꝯ agentem di
6 recta actione, quod no. † Quæro, pone, ꝙ ceſſit b actionẽ duob.
b diuerſis tp̃ibus inſolidũ, vtrum ceſſionarius ſecundus poſſit præ
uenire primum in agendo? Br̃ dic, aut inferat directas nomine
cedentis, & poteſt præuenire, vt hic. aut vtiles nomine ſuo, & nõ
poteſt p̃uenire, quia nõ habet vtiles, nec eis vti põt, cũ ſint apud
primũ, vt ff. de leg. j. l. non quocũq;. §. q caſum, ubi eſt caſus ſing.
7 † Vltimo no. ꝙ in tribus caſibus hic expreſſis, vtilis pręfertur dire
ctæ; p̃fertur enim ceſſionarius cedenti. & eſt verum, qa vtilis &
directa tendũt ad eundem effectũ, & directa remanet ꝑpene ce-
dentem in fauorem ceſſionarij, ſic. ff. de procu. l. ſi procurator
meus, ſed ubi, quis haberet vtiles ad vtilitatem habẽtis directas,
& vtili directa ꝯdicit, vtilis venit ad ęſtimationem directæ, & in
eius effectu præfertur vtilis. pone exemplũ in eo; qui præſcripſit
vtile dñium, qa ſi a poſſeſſione ceciderit, præfertur hñti directã,
vt l. ſi quis emptionis, & l. cum notiſſimi, de præſc. 30 an. vbi vti-
lis & directa competunt ad diuerſos effectus: exemplũ, feudata-
rius, & emphyteuta hñt vtile, dñium, ſed dñs directus p̃fert̃ ĩ di-
recto, feudatarius & emphyteuta ĩ ſuo vtili, vt l. j. ff. ſi ager vecti.

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Recipere Et adde quod ſi debitor non excipit de nomine vendito, aut ceſſo, an cedens tenetur ipſi ceſſionario, aut emptori reſtituere, vide per iſtum in l. 1. ver. vlt. C. de vſufruc.

b Pone quod ceſſi. Vide Bar. in l. ſup. de act. & obl.

LEX IIII.

1 *Confeſſio procuratoris conſtituti ad confitendũ, an poſsit p̃iudicare domino.*
2 *Procurator conſtitutus ad exigendum ſolutionem, a ſoluente ſponte recipe re poteſt.*
3 *Nouationis quare in nouatione fiat mentio.*
4 *Acceptilatio eſt imaginaria ſolutio.*

Non abſtulit. Procurator ꝯſtitutus ad exigẽdũ, nõ
põt remittere non exacta, niſi habeat
gñale mãdatum cum libera. h. d. Et attende, quia hic ꝯſtat, ꝙ pro
curator partem debiti promittebat gratis, & iõ nõ tenet remiſ-
1 ſio. † Quæro, quid ſi procurator ſit ꝯſtitutus ad exigendũ, & re-
cipiendum pecunias a debitoribus, & ad ꝯfitẽdum ſe habuiſſe,
& recipiſſe ſolidum, an hæc cõfeſſio præiudicabit dño? & dic ꝙ
non: quia verba illa ad confitendũ, reſtringuntur ſ. ad cõfitendũ
ꝙ exigeret. & iõ caute facit debitor ſoluens tali proruratori, vt
in inſtr̃o faciat apponere, & habuit, & recepit præſente me No-
tario, & teſtibus infraſcriptis, ꝙ tenet Bar. in l. 2. in fi. ff. ſi cer. pet.
vbi aũt ꝓcurator non eſt datus ad recipiẽdũ, & exigendũ, ſed ſo
lum eſt gñaliter ꝯſtitutus ad oĩa negocia dñi, tũc ſi confitebitur
ſe recepiſſe, confeſſio ligat dñm, ꝙ non põt ligari ex verbis p̃ce-
dentib. facit de nõ nu. pec. l. in ꝯctib. §. j. in ver. penitus. in gl. mag.
ſis auiſatus tu, qui miſiſti ꝓcuratorẽ in Flandriã ad amicũ tuũ,
vt pecuniã capiat a debitoribus tuis, & dediſti ſibi poteſtatẽ re-
cipiẽdi, & exigendi. tunc. n. poterit ꝯfiteri. & ſufficit illa ꝯfeſſio
debitori ſoluenti, q̃ ẽt nocebit dño: alias non, caſus eſt hic. facit
ſ. de pac. l. pactũ curatoris, & vide tex. optimũ cũ gl. in l. Lucius.
§. tutelæ, ff. de admit. tut. vbi loquit̃ de tutore ꝯfitente ſe recepiſ-
ſe, an p̃iudicet in iſta confeſſione pupilio ſuo, & de cã confeſſio
nis formandæ, habes caſum no. vltra alios in l. tutor, §. fin. ff. de
a vſur. gl. dicit, ꝙ ſi hẽat liberã, a ꝙ poſſit remittere. intelligo qñ re-
mittit tranſigeno ſup re dubia, nã mandatũ cũ libera nunq̃ tra-
hitur ad donandũ, niſi fieret expreſſa mẽtio donationis in man-
dato, vt ff. qđ vi, aut clã. l. prohibere. §. plane, ff. de pact. l. ꝯ iuris, §.
2 ſi filius, ff. de dona. l. filius, & qđ no. ſ. de tranſac. l. p̃ſes. † Item vi-
des hic; ꝙ ꝓcurator ꝯſtitutus ad exigendũ, põt ſolutionẽ recipe
re a ſponte ſoluẽte, licet exigere ſit ꝓprie ab inuito extorquere,
vñ glo. alibi ſentit ꝯ iſtum tex. ff. ſol. matr. l. non ſolũ. & dic, vt ibi,
facit ff. de noua. l. ſi debitorẽ. Sed an procurator ꝯſtitutus ad exi-
gendum poſſit facere dilationem? & vr̃, ꝙ ſic. ff. de publi. l. fi. §. ſi
b qs ꝓfeſſus. Contrariũ b eſt verũ, per tex. in l. qui Romæ, §. Calli-
machus, de verb. obli. Non obſt. ille §. ſi quis profeſſus, quia ille
publicanus noluit recipere ſolutionẽ: & eſt aliud nolle recipere
ſolutionem, aliud prorogare: vel loquitur in procuratore in rẽ
ſuam, & ſic non obſt. ibi, ꝓcurator ad exigendum conſtitutus, vt
3 infra patet. ibi, accepta. ſ. a procuratore. † Ibi, nouationem, ideo
fit mentio nouationis, qa iſtud reſiduum procurator erat ſtipu-
latus aĩo nouandi, & deinde ꝑ acceptilationẽ, liberauit, quæ nõ
4 valet, quia † acceptilatio eſt imaginaria ſolutio, & in mãdato ver
ba dẽnt intelligi vere, & nõ ficte, ibi, non ſoluebatur. No. pro cu-
ratorem conſtitutum ad pecunias exigendas, non poſſe libera-
re de non receptis, & ad hoc allegatur per omnes Doct. &c.

ADDITIONES.

a Si habeat liberam. Vide per Ange. & Imo. in l. a diuo Pio, §. ſed ſi emptor, ff. de re iud. & in l. ſi debitorem, ff. de nouat.

b Philip. Dec. Contrarium. Vide in hunc locum Alex. in l. conuentionum. ff. de pac. qui in hoc reprehendit iſtum, ſed intellige hunc ut loquatur, quando procura. liberam non habet, quod ſatis innuit iſte cum excipit procnratorem in rem ſuam, & uide Bar. & Alex. in §. Callimachus, hic alle. & per iſtum in l. nam. & nocere, ff. de pact. tradunt Cano. in c. cum olim. ff. de offi. dele.

LEX V.

1 *Improbitas vna, aliam non velat.*

Si pater. Qui alterius obligationem ſub ſtipłone ſuſce-
pit, & is pro quo ſtip. ſuſcepit, nõ ſoluit, nec eũ
conſeruat indemnem, ipſe ſoluere cogit̃. h. d. Vel ſic. Non debet
1 quis mihi fidem rũpere, licet ſibi rumpatur ab alio. h. d. † Not. ꝙ
vna improbitas non velat aliam. Ibi, creditori, puta Titio. ibi, ſu-
ſcepto nomine. pro Alexanddro transferendo in ſe debitũ Seij.
ibi, ei. ſ. patruo tuo, vel ibi Florẽtini vocant iſtas, qui obligationẽ
ſuſcipiunt pro alijs, leuatores, alias maleuatores.

LEX VI.

1 *Debitor poteſt cogi de nouo ad ſe obligandum.*

Nec creditoris. Etiã creditori creditoris debitor
inuitus nõ delegat̃. h. d. Cõcor. j. e.
1 l. j. & 2. † Not. ꝙ nõ poſſum cogere, vt qs ſe obliget de nouo, ſed
ſi ꝓmiſiſti ſine inſtr̃o, poſsũ facere, vt mihi ꝯficiat̃ inſtr̃m, vt no.
ſ. de lib. cau. l. ſicut datã. ꝑ glo. & Bar. ff. ſol. mat. l. 2. vbi gl. tangit.

LEX VII.

1 *Actio perſonalis non ſequitur debitorem debitoris.*

Si ſoluere. Aduerſus debitorem debitoris nemo agit,
niſi ſit ſibi delegatus, vel niſi ꝯſtituerit ſe ſolu
1 turum. h. d. Vel ſic, † Perſonalis actio non ſequitur debitorẽ de-
bitoris. h. d. Adde, vel niſi habeat nomen hypothecatum, vel niſi
bonis excuſſis in cã iudicati veniant tres vltra nomẽ debitoris,
quod dic, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio, circa fi. & ſ. quando fiſcus,
vel priua. l. non prius. ibi, ſuo nomine. ſ. ex ſuo contractu. ibi, alio-
quin. i. ſi non fuit delegatus, vel non conſtituit ſe conueniri. Ibi,
chirographario. ergo ſecus, ſi nomen eſſet hypothecatum, de
quo dic, vt in gl. & adde quod no. ſ. de præt. pign. l. j.

LEX VIII.

1 *Verbis dictio, aliquando eſt datiui caſus. & non ablatiui.*
2 *Nouatio fideiuſſores, & acceſſoria non comprehendit.*
3 *Campſor mandatum ſuſpiciens, non eſt liberatus ab ipſo mandante.*
4 *Creditores a iure ſuo nunquam recedere videntur.*

Nouationum. Obligatio per obligationẽ non noua
tur, etiã ſi noua perſona interueniat,
vel obligationi aliquid addatur, vel detrahatur, vnde naturalib.
verbis, ideſt expreſſis, debet fieri nouatio, non per ſubauditum,
ſeu extrinſeceum uerbis ipſius intellectum. hoc dicit. Vel ſic.
Olim fiebat nouatio, noua perſona interueniente, addita, vel
mutata quantitate, hodie non ſic, niſi hoc agatur expreſſe. h. d.
Et ad intellectũ huius legis uide Bar. in l. prædia, ff. de act. empt.

& ita ſtipulatus,ff.de verb.obl,qa valde not.limitat hanc legem,
& aduerte,ꝙ in iſta lege loquitur ſolũ de his,q̃ per modum ac-
ceſſionis adduntur.vel detrahuntur,aut immutant̃,ſed de his q̃
non ꝑ modũ acceſſionis,ſed aliter ꝑmuttant̃,ſeu in obligationẽ
vltimã deducunt̃.an inducatur nouatio?hęc lex nil dicit.Ibi ver
1 bis,Iſta†dictio,verbis,eſt datiui caſus,& non ablatiui,& pone re
gulam,ꝙ cõuentio nouat,ſed lex nõ nouat,& ideo quia extrin-
ſecus intellectus eſſet potius ex diſpõne legali,q̃ ex diſpoſitione
ꝯhentium,lex vult,ꝙ iſte extrinſecus interdictus non intelliga-
tur,& ꝑ ꝯñs nouet,ſed ſi eẽt caſus, in quo iſte extrinſecus intel-
lectus de neceſſitate ineſſet,tũc ẽt hodie fieret nouatio ope exce
a ptionis.*a*vt qñ forte primi, & ſecũdi ꝯctus ſe nõ compatiuntur,
vt ff.de præto.ſtipu.l. Valerianus,& ff.de verb. obli.l. qui vſum-
fructũ,ff.loc.l.cũ in plures,ff.de noua.l.oẽs.ff.de acq.poſ.l.ſi quis
ante,& adde qđ no.in §.ꝑterea.Inſt.in quib.mo.tol.obl. Iſta lex
quatuor facit,quia primo præmittit proœmium. Secũdo anne-
ctit ius antiquũ.Tertio ponit ſtatutũ.Quarto concludit ex præ-
miſſis.Secunda ibi,ſi quis.Tertia ibi,nihil penitus,cõiuncto ver.
ſancimus,qui eſt ſup.Quarta ibi,& generaliter.vſq; in finẽ. Ibi,
1 innocentia circa†pignora,circa fideiuſſores,& acceſſoria, q̃ nõ
intelligunt̃ deuoluta in nouatione nouãte.vt s̃.de fideiuſ.noua-
tione,ff.de nouatio.l.aliam.Ibi.mutuauerit, puta pro vno fide-
iuſſore,qui accepit aliũ,& liberauit primũ.Ibi,elegerit,intelligi-
tur autem elegiſſe vltimã pro prioribus, ẽt ſi in vltima deductũ
ſit idem,quod in priuilegio addito,vel detracto,dum tñ adiectũ
ſit in vltima promiſſione,quod in omnibus promiſſionib.prio-
rib.tex.eſt in l.Paulo Callimacho.§.j.ff.de le.3.Bart. ponit in l.2.
ff. eo. Quid autem ſi campſor alteri campſori mandauit(quia
mandator debitor erat) vt creditori eiuſdem mandatoris certã
3 pecuniã ſolueret. An campſor mandatũ ſuſcipiens,liberetur ab
ipſo mandante?& dic ꝙ non,qm̃ mandatum ſimplex eſt, ſaluo
niſi in libris ſuis ſe fecit debitorem , & ſcripſit nomen illius cui
ſoluere iuſſus eſt , liberauit.n. tunc exceptionis ope,de quo per
Bar.in l.ſingularia,ff.ſi cer.pe.in 2.q.ibi,venio ad ſecundam par
tem,ibi,ego dico cãpſori.Ibi detrahit iſtud eſt forte in his, quæ
habent in ſe quandã oppoſitionẽ, in quibus fieret nouatio ope
exceptionis,ſed non ipſo iure. Ibi nouationes.ſ. ꝓſumptas. Ibi,
ſancimus,qđ eſt ſupra inuouare,i.primã cautelem durare,& ſe
cundam ei accedere,& nõ detrahere. † No. ꝙ creditores nunq̃
4 videtur a iure ſuo recedere,niſi per tranſactionem. Ibi, remiſe-
rint,quia receſſerunt a prima,& tranſtulerunt in ſecundam.Ibi
lege.1.legis ſuppletione,vel præſumptione nouanda verbis.ibi.
ſed non dicatur quod non animo nouandi.ibi, rebus ideſt ver-
bis naturali organo prolatis.ibi,verbis.datiui caſus.ideſt non ad
verba.ibi,extrinſecam præſumptionem legis.quaſi dicat,lex nõ
addit verbis aliquid,quod inducat pręſumptionem nouationis.
vnde nota,quod verba naturaliter prolata ſunt quoddam nãle.
& ſic innuitur,quod qñ lex, vel ſtatutum aliquid vult naturali-
ter exprimi.non ſufficit illam, vel illud exprimere per actus præ
ſumptionem inducentes, quod no.Iac. Materiam iſtam noua-
tionis Doct.examinant hic,& s̃.de pact.l.ſi pacto,quo pœnam,
ff.de acti.empt.l. prædia,ff.de pact.l.reſcriptum,§.ſi pacto.ff.pro
ſol.l.ſi quis a ſocio.& l.ſi duo ſocietatem.In gl.in verbo,nãlibus.
Ibi,efficas vtraque.no.contra opi.Bart.de eo, qui ſtipulatur bis
idem,quia ſi animo nouandi non ſtipulatur,ex vtraque ſtipula-
tione actio oritur,& iſte punctus examinatur in l.qui bis idem,
ff.de verb.obl.& ita multas cautiones no.quare dicit multas?qa
ꝑp multitudinem cautionũ ꝓſumit. ꝙ vltima aĩo nouandi ſit fa
cta, & ideo ex prioribus agi non põt cũ effectu, qa obſtat exce-
ptio tacitę nouationis,ſecus aũt ſi tacite emanauit,& conclude
in hac materia plura iura. primo ius antiquiſſimũ aut ius ſtorũ,
de quo facit metionẽ hæc lex. & ideo iſto iure fiebat innouatio
ipſo iure. cũ ſecunda cautio emanabat aliquid plus, vel minus
principaliter,vel acceſſorie continens,vt in princ.leg.Deinde e-
manauit ſecunda iuris prudẽtia,& ius ſtorum, ſm qđ ſi ĩ cautio
ne adducebatur tantundem, vel minus, non fiebat nouatio, &
ſic ꝯceſſit ius antiquiſſimum,de quo habes in l.2. ff.eo. Tñ licet
nõ fiat nouatio ipſo iure,fit ope exceptionis. Tertia eſt iuris pru-
dentia, de qua loquitur finis huius legis, ſm quam nouatio ho-
die non fit,niſi agatur expreſſe, ſed vbicunque nouatio olim fie
b bat ipſo iure,hodie fit ſaltem exceptionis*b*ope. Attende,quia ẽt
olim iure antiquo non fiebat nouatio, niſi hoc ageretur expꝛſſe
in caſu l.ſi ſeruum,§.nouari,ff.de verb.obl.adde quod no. Bart.
in d.l.Valerianus,& l.Vrianus, ff. de fideiuſſ. & in alia volunta-
ria,alia ſcilicet neceſſaria,quæ fit ad vtilitatem creditoris tm̃, vt
non tollatur prima,ſed primę accumuletur ſecunda, vt cũ cre-
ditor agit ꝯ debitorem,vt ſententia feratur ꝯ eum,vt l.alia,ff. de
noua. An autem fiat nouatio per commiſſionem ſtipulationis
pœnalis, ſunt ff.eo.magnæ op.quas refert Bar.in l.ita ſtipulatus.
ff.de verb.obl.dic,vt dixi in l.magnã,de ꝯhen.& commit.ſtipul.
& dic,vt ibi pleniſſime tractaui,ponendo aliqua noua,&c.

ADDITIONES.

a Ope exceptionis. Vide gl.in l.2.ſup.eo.
b Exceptionis.De quo uide per Bar.in l.ſolutionem,ff.ſolu.matrim.& in l. Valeria-
nus,de præt.ſtip.& l.2.de noua.& quod conſuluit Alex.in 2.par.conf.72. Et quotu
plex ſit nouatio,vide per iſtum,quod quędam plena eſt,vt huiuſmodi,quæ ope ex-
ceptionis fit;quædam plenior, vt quando ipſo iure:& quædam pleniſſima, vt in vl
timis uoluntatibus,in l.1.C.de his quæ pœnæ no.in 10.col.

De ſolutionibus & liberationibus. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Electio,quæ conuertitur ex diſpoſitione legali,conuertitur tanquam ad bo-
num virum.*
2 *Debitum ſi eſt vnum numero,creditor partem recipere non cogitur.*

IN poteſtate. Debitor ex pluribus cauſis põt elige
re tpe ſolutionis in q̃ cãm ſoluat. &
ſi ipſe nõ elegit põt eligere creditor in q̃ cãm accipit,& ſi ne-
mo eligit,lex præſumit electionem in duriorem cauſam,& ſi
eſt debitum vſurarium,prius in vſuras,deinde ĩ ſortem. h.d.Sed
quid ad rubrum in q̃ cãm ſoluatur? Reſp.pone ꝙ prima cauſa
erat antiqua, & a modo complebatur præſcriptione, ſi ſolutio,
cedit in illam cauſam, eſt interrupta præſcriptio, ſi ſolutio ce-
dit in nouam, & creditoris intereſt ſolui in veterem. Item po-
ne ꝙ in veterem cãm erant plures obligati, ſi cedat in veterem,
oẽs liberant̃,& in noua nõ erat obligatus niſi ipſe ſolus & eꝯ.ec-
ce ergo intereſſe. Vel pone ꝙ vna cauſa erat pęnalis,alia nõ,nam
tpe ſolutionis põt eligere debitor,& nõ eligẽte elegit creditor.&
propter inſtantiam moram debitoris non eligentis,conuertitur
electio in aduerſarij partẽ. Accidit de facto, ꝙ duæ cauſæ ſimul
compromitterentur,fuit ſoluta trigeſima nõ quęlibet ꝑ ſe, ſed
quatenus tangit pro vna, quæritur an trigeſima ſit recte ſoluta?
videbatur ꝙ non, quia debitor nõ eligit. Ego dixi ꝙ ſi illa ſolu-
tio ꝯformabat ſe magis vni cauſæ,q̃ alij, in iſtã cauſam vr̃ ſolutũ
& in illã ẽt cõpromiſſum & proceſſus,per l.ſi ex plurib.§.j.de ſol.
1 adde l.j.ff.de eo,quod cer.loco.† Quod electio,*a* quæ conuerta-
a tur ex diſpoſitione legali, ꝯuertitur tanq̃ ad bonum virum, non
libere, & dicit ibi tex. ꝙ ille eſt bonus vir, qui ita elegit vt credi-
tor.ſicut eligeret vt debitor,iuxta illud in prin.Decretorũ, ꝙ tibi
nõ vis fieri,alteri ne feceris,& ille eſt bonus vir,qui in cã alterius
facit id,qđ ſibi fieri vellet,vt ff.de ſol.l.2.ibi conuenitur, id eſt cõ
uertitur electio ad aduerſarium.Cętera dic vt ff.eo.l.1.reddat.&
cogitur creditor inuitus recipere, non obſtante ꝙ debitor non
ſoluat debita vniuerſa, ex quo ex diuerſis ſint ꝯcta, vt l.ſi.ff. qui.
3 mod.pig.vel.hypo.ſol.†Si aũt debitum eſſet vnũ numero,nõ co-
gitur recipere partẽ eius,ſi totũ debitum eſt liq̃dũ. & ꝯtẽdere ſu
ꝑer non liq̃do,vt l.1.ff.ſi cert.pet.& qđ dixi,creditores cogi reci-
pere ſolidum,intellige cãtiue,vt dixi s̃.l.j.tit.j.probat̃ in l.fideic.§.
ſi rẽ,de le.3.Ibi,ad eũ qui accepit,ſpectat.i.ad creditorẽ, cui facta
eſt ſolutio,cũ nõ põt,nec dẽt creditor religere cãm,q̃ nõ.eligeret
ꝓ ſe ipſo,vt l.1.& 2.ff.eo. Eſt aũt poſſibile ꝙ eligeret, pro ſe leuio-
rem,& admitteret grauiorem, & in hoc ſolum verſatur vtilitas
eius electionis in creditorem tranſlatæ. v. g. ſi magnus & fidelis
cãpſor accipit pecuniã ſub vſuris, & a ſuo amico ſine vſuris ac-
cepit,nam vt ſibi cõſtruat amicitiã, & fidem, prius vult liberari
a debito non vſurario, vt no.Bar.& gl.in all.l.1.& 3.Si aũt cætera
ſint paria a petitione creditoris recipiẽtis vniformiter,tunc pro-
omnibus cauſis intellige eſſe ſolutum ꝓ rata & ꝓprie. Primo in
vſuris,deinde in ſortem:ſin autem aliqua ſit grauior,tunc in illã,
ſin autem nulla grauior,ſed altera antiquior,tunc in illam.

ADDITIO.

a Electio. Vide Bal.in l.2.ff.eo.

LEX II.

Liberari. Si fiſcus ſuccedit debitori & creditori,confun-
ditur obligatio.h.d.

LEX III.

1 *Mandatum ſtatim cenſetur reuocatum quando inſtitutor aripuit fugam.*
2 *Soluens ignoranter ei,cui adminiſtratio eſt adempta,liberatur exceptione.*

Si cum ſeruus. Seruo numeranti poteſt mutuũ red-
di,ſi peculium nõ ei adẽptu.h. d. Vel
ſic,Ignorantia cauſæ liberationem debitoris inducit.h.d.vide de
hoc ff.de cõd.indeb.l.ſi nõ ſortẽ.§.qui filio.& ff.de ſo.l.fugitiuus,
1 & l.ſi cũ Cornelius.† Iſtorum inſtrumentorũ ſtatim ꝙ arripiũt
a fugã,*a* ſtatim vr̃ reuocatũ mandatũ a ſciente fugã. hoc probatur
2 hic,& in allegatis iuribus,& dicit Azo,†ꝙ ſi adminiſtratio eſt ad-
empta,ei ſoluẽs ignorãter liberat̃ exceptione, & hoc tutius. & ſi
verbũ ſemel poſitũ diuerſimode acciperet̃,ſi ſolueret̃ eo manu-
miſſo.& qđ iuris?dic vt in gl.Liberatus eſt exceptionis ope,ſi ad-
empta eſt adminiſtratio,ſm Azo.quia vr̃ cũ dño quęſita obliga-
tio.ſed non verum eſt,qa non ſoluitur ſeruo tanq̃ creditori, ſed
tanq̃ inſtitutori,niſi ſciat reuocatum mandatũ. cõcor.ff. de pac.
l.qui ſeruum idem in monacho,vt in alleg.§. qui filiofam.

ADDITIO.

a Fugam. Vide bonum tex.in l.libera,ff.de pecu.

LEX IIII.

1 *Soluens creditori,vel alij eius mandato,liberatur.*
2 *Inſtrumenti caßatio non eſt neceſſaria,ſi ſolutio appareat.*

Inſtru-

3 *Inſtrumenta debiti licet non reddantur, tamen uirtus liberationis propter hoc non euacuatur.*

1 Nihil. † Siue ſoluať creditori, ſiue alijs eius mādato, liberatur ſoluēs. licet inſtrā penes creditorē remaneant
2 nō inciſa nec cācellata. h. d. † No. ꝙ niſi appareat ſolutio. non eſt neceſſaria inſtrī caſſatio. facit ad ꝯdēnatū: qa ſi ſoluit ꝯdēnationē licet nō ſit caſſata ꝯdēnatio. tñ eſt ſublata obligatio. pōt tamē
3 petere caſſari. ibi vires reparati. † No. ꝙ licet inſtrā debiti nō red danť, tñ virtus liberationis ꝑꝑ hoc nō euacuať. No. ꝙ paria sūt, ſoluere creditori, vel alteri eius mādato, vt hic, & ff. de pig. act. l. ſolutū, §. ſolutā, & hoc eſt verū, quando ſoluitur de voluntate creditoris viuētis. alias debitori ſoluenti ſuccurritur per doli exceptionem, vt ff. de doli excep. l. ſi opera. & dic vt ibi no.

LEX V.

1 *Soluens pro alio actione ſibi non ceſſa non pōt cōtra eū agere actione utili.*
2 *Creditor non compellitur ad cedendum actionem contra debitorem.*
3 *Creditor hypothecarius cui per poſteriorem creditorem offertur pecunia compellitur ad cedendum actionem.*

Nulla. Extraneus offerens creditori nō poteſt per hoc eū cogere ad iura cedenda, niſi emerit nomē debito-
1 ris: licet quicūq; ſoluat ꝓ debitore, eū liberet. h. d. † No. ꝙ ſoluēs ꝓ alio, licet eū liberet: tñ ꝯ eū agere nō pōt ſibi actione nō ceſſa, & ītellige utili, q̄ orit ex ceſſione. ſed bene aget negotiorū geſtorū, cū debitori negotiū ipſo geſtu faciat ſoluendo. primū dictū huiꝰ legis verū, ē niſi extraneꝰ offerat de neceſſitate, vt qa poſſidet rē obligatā, vt ff. q potio. in pig. habeā. l. mulier. ſupereſt. i. cōpetit imꝓprie loqť tñ, qa nūquā ꝯpetit, & iō īproprie dr̄ ſuper ē ſuggeras, qa ſi emiſſes nomē, deberēt tibi mādari directe, & utiles ꝯpeterēt ſine ceſſione ſm op. gl. Sed Pe. dicit reqri tūc ēt ceſſionē, de quo ēt in l. j. & ij. s̄. de noua. Not. ꝙ tertius, licet habeat facultatē offerēdi, vt dictā in l. obſignatione, j̄. eo. tñ illa facultas dr̄ ꝓpriū ius offerēdi, qñ offerēs pōt implorare bñficium ceſſio
2 nis. Ibi, deſideras. quia † creditor nō pōt cōpelli ad cedēdū actionē ꝯ debitorē ſuū, aut ad vēdēdū debitoris nomina, ad īſtātiam
3 certi. ſ. ſibi debitū offerētis, creditor † aūt hypothecariꝰ, cui pecunia ꝯferť ꝑ creditorē poſteriorē. vł priorē, bñ cogiť cedere actiones l. Pau. ff. q. mo. pig. vel hyp. ſol. & s̄. ſi antiq. cred. l. j. & ij. &c.

ADDITIO.

a Cogere. Fallit ſi habet ius in illa re, ut quia erat dominus, l. ſi res obligata, ff. de legat i. idem ſi habet aliud in re, ut creditor ſecundus habens rem obligatam, qui poteſt offerendo priori creditori impetrare ceſſionem, l. ii. & iii. ff. de diſtr. pig. idem ſi non habet ius in re, ſed erat obligatus pro iſto debito fideiuſſori uel mandatori, non creditori, cui offerre uult, ut per Cyn. in l. ii. in fi. ſupra de fid. & Dy. & Bal. in l. fideiuſſor. ff. de fideiuſſor. ſi non habet ius in re, nec eſt oblig. pro illo debito, tūc etiam nō poteſt, ut hac l. dicitur, etiam ſi offerens eſſet creditor eiuſdem debitoris ex alia cauſa, ut no. dicit Cy. in l. is etiam ob chyrogra. pec. & per iſtam l. ita tenet Pau. de Caſt. in d. l. ſi res obligata. & hæc procedunt ubicunque offerens non poſſidet, ſed ſi poſſidet, dic ut in l. mulier, hic alleg.

LEX VI.

1 *Receptio partis ab uniuerſo non liberat, etiam, ſi quis per errorem ſe recipiſſe fateatur uniuerſum.*
2 *Acceptilatio quando uerbis fit, tollit obligationem ipſo iure.*
3 *Liberatio gratuita, dicitur donatio.*
4 *Cōfeſſio ubicunq; in īſtrumentis reperitur, liberatio præſumiť ſolēniter facta*

1 Si inter. † Receptio partis nō liberat ab uniuerſo, ēt ſi qs ꝑ errorē vniuerſum fateať ſe recepiſſe. adde j̄. e. l. obſignatione. Et dicit hic gloſ. ꝙ ubi reperiť inſtrm liberationis, oīa p̄ſumanť ſolēniter acta. iō iſta litera ītelligitur, vbi īteruenit error. facit qđ no. j̄. e. l. pecuniæ. Ibi, cauit. ſ. pariter tuus creditor & ꝑ errorē, ſed tūc obſtat, qa q errat, nō donat, & donatio hic tenet. Solue, ꝙ creditor licet errauit ī reſiduo, cogitabat ī genere, quātūcūq; ñ cogitaret ī ſpecie, & iō ualet donatio, & ēt acceptilatio. Sed licet acceptilatio valeret, pōt a debitore peti. & dic vt ſe in priſtinā obligationē reponat, vt ff. de ꝯd. ob. cau. l. ſi qs acce
2 pto. & no. j̄. e. l. ſi obligatū. † Ibi uerbis. uel quocūq; gñe obligationis, nō eſſet vis, tñ vult hic, ꝙ qñ uerbis acceptilatio fieret ob-
3 ligationē tolleret ipſo iure. † Ibi, donationis. no. hic exp̄ſſe, *a* ꝙ li-
a beratio *b* gratuita eſt donatio: & iō gratuita inſtrā inſinuatione
b nō egerēt ī liberationibus, vt dicit gl. ſin. ī l. ſi qs obligatiōe. ff. de reg. iu. & ita ꝯſuluerūt Bar. & Frā. de Piſis. De hoc ꝑ Bar. vbi hoc tenet ī. l. Modeſtinus, ff. đ ſol. In ꝯriū allegabať: qa valebat liberatio ſine cā, vt ff. de pac. l. tale pactū. vnde ñ eſt donatio, ſed liberatio ex ñ cā. tñ ualet ſicut q̄dā ſimplex renūciatio, qñ creditor renūciauit iuri, & obligationi. cū igiť nō habeat titulū, nō requiriť inſinuatio, ſicut nec qñ res habeť pro derelicta, & efficiť occupātis, l. ꝙ ſeruus, ff. de ſtip. ſer. igiť &c. Reſp. ꝙ per renūciationē tollať obligatio nālis. vnde iſta liberatio eſt quoddā pactū gratuitū vt l. j. ī prin. ff. qui. mo. pi. vel hyp. ſol. & in alleg. l. ſi quis oblone. Ibi, exuberanť. i. reſiduū, ꝙ non eſt ſolutū. Ibi, repetitia. i. petitio.
4 vł ꝓprie ſi prima cā erat ex cā mutui, vel dotis. † In gl. fi. ibi, ſicut & in obligando. no. ꝙ ubicūque in inſtrumentis reperitur confeſſio vel liberatio, præſumitur omnia ſolenniter facta. & adde ff. de ſol. l. ſi ex pluribus, in prī. ff. de pact. l. emptor, §. Lucius.

ADDITIONES.

a And. Barb. Not. hic expreſſe. Not. quod liberatio eget inſinuatione. uide Bald. in illud, & ibi dedi remiſſiones ad eū, ſupra de ſacroſ. ecc. & uide Sal. in l. ſancimus infra, de don. & D. Ioan. de Imo. in rub. extra. de do. & Bal. in l. in ratione, §. fin. ff. de l. Fal. & in rub. ſupra, de confeſſ. quæ omnia adde ad no. in l. illud.
b ¶ Liberato. Vide Bar. in l. Modeſtinus, ff. de don. idem tenet Bar. in l. ſi donatione, ꝑ illum tex. infra de don. & late in l. illud, ſupra. de ſacroſan. ecc. & in le. pactum, in 17. q. ſupra, de col. & dixi poſt Sal. in l. creditori. ſupra, de pactis.

LEX VII.

1 *Compenſare qui poteſt, non eſt in mora.*

Eius. Ne currāt vſuræ, vel quicquam pœnale, fit compenſatio ipſo iure. h. d. Caue tibi. iſta cōpenſatio nō eſt obligatiōis ꝯctę extinctiua, ſed ne pœna cōmittať impeditiua: vñ nō credas ꝙ qñ in pęnis fit cōpenſatio, tollatur obligatio ipſo iure, ſed impeditur natiuitas obligationis pęnalis, vel vſurę. Mar. di-
1 cit, ꝙ ſit cōpenſatio ipſo iure, qđ nō eſt verū, qa † q pōt cōpanſare, nō eſt in mora, nō autē ꝙ non eneruet obligationis intereſſe. & ꝑ hāc legē limitať l. eius, & l. ſi ꝯſtat, s̄. de cōpen. vbi dr̄, ꝙ nō fit compēſatio, niſi per hominem opponatur, vnde inferas ex hac l. ꝙ ſi ſunt duo mercatores, quorum vni debentur ab altero mille, & ab altero debentur quinquaginta ſine vſuris vſq; ad cōcurrentem quantitatem quingentorū, ipſo iure vſuræ non currunt, quia eſt compenſatio per legem facta. quod eſt notandum, &c.

LEX VIII.

1 *Promittens certo loco ſoluere, alibi ſoluere non cogitur.*
2 *Inſtrumentum ſine conſenſu debitoris mutari non poteſt.*

1 Vſuras. † Qui ꝓmittit certo loco ſoluere, nō pōt denuo cogi alibi ſoluere. h. d. ſm primā lec. qa legiť duobus modis. primo ꝓut poniť ī tex. ꝓmittere. & ſm hāc literā sūmaui. ꝙ tuto. de nouat. dic ꝙ eſt ſpeciale ibi in dote. tene ergo menti
a hāc gl. ꝙ ſi mādator *a* ꝓmiſit ſoluere Peruſij, & ꝯtingit exbāniri creditorē ꝓ facto illicito: ne de facto occupeť a fiſco, dēt cōpelli ꝓmitteř ſoluere alibiꝰ q̄ ī loco ꝯctus. Itē eſt iuſta cā, ſi creditor ad locū deſtinatū venire nō poterat: vel qa erat p̄onus, & ibi modica pecunia debebať, & libertus diſtabat a domicilio p̄oni: vel qa ꝯpromittēdo ſe ſolutū, debitor a fiſco nullo mō grauabatur, cū vterq. locus pariter diſtaret. & hoc ſm primā lec. ſed ſm ſecūdā ꝓut poniť ī tex. ꝓmittere. dic ꝙ debitor nō pōt cōpellere creditorē, vt alibi recipiat ſolutionē, q̄ ī loco deſtinato: ēt ſi alibi poſſet ſolui, & offerri, cū creditor nō cogať nouare ꝯctū. & iſta ſecū
b da lect. *b* eſt no. & ītellige niſi iuſta cā ſuadēte, vt in gl. eſt autē iuſta cauſa ſi debitor vult ſoluere oē intereſſe, qđ ꝑtendiť ꝑꝑ locū vt l. j. & 2. & l. is q, ff. đ eo, qđ cer. loc. vñ ſi debitor vellet, ſolueret in domicilio creditoris, vt dicit gl. & hęc sūt no. digna. Adde qđ no. ff. de ꝯſt. pe. l. itē illa, ꝑ Gui. & Bar. Qō fuit de facto, qñ Florentini venerūt ad ꝯcordiā cū Piſanis de ciuitate Lucana, qa pacta erant, ꝙ Piſani debebāť dare certā quātitatē Florētinis. dicebant Piſani veniatis ad Ciuitatē Lucanā, eꝯ Florentini dicebant, veniatis & ſoluatis in domicilio, iſta lex allegabať ꝓ Florentinis &
2 ꝓ Piſanis. l. itē illa. & no. ex primo, † ꝙ inſtrm non poteſt mutari ſine ꝯſenſu debitoris: & ꝯclude, ꝙ in pecunijs verſatur intereſſe rōne loci l. ideo. ff. de eo quod cer. lo. Ibi, quot annis. i. certis vel ſingulis annis. Ratio exempli cōſiſtit in hoc, quia eſſet iniquum ꝙ ad vtilitatem contrahentium mutaretur forma contractus.

ADDITIONES

a Si mandator. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. 1. ff. de eo, quod cer. lo. ſed Cy. hic contra.
b Secunda lect. Quid ſi locus eſſet deſtinatus in domicilio creditoris, an poſſit? vide Bal. in l. adceptam, in 12. q. ſupra de vſu. vbi alle. hic no. & quæ no. per Bart. in l. item illa, in prin. in vlt. col. hic all.

LEX IX.

1 *Res depoſita non relinquitur, niſi debitum ſit liquidum.*
2 *Amicus debitum offeren. & conſignans, debitorem liberat.*

Obſignatione. Oblatio. & obſignatio ipſo iure liberat debitorē, niſi, fiat loco incongruo, & locus ꝯgruus offerēdi eſt locus ſoluēdi, & nō alius. h. d. iſta lex no. adde §. de ſol. l. ſi ſoluturꝰ. Transferť ergo in ipsū creditorē dñiū. & hoc eſt verū, ſi debitum ꝯſignauerit, obijciēdo in ſe dñium: ſecus ſi nō ꝯſignauerit. & aduerte, qa q ꝯſignat pecuniā, nō dēt poſtea in vſus ſuos ꝯuertere. alias habeť ꝓ non facta cōſignatione, vt l. acceptam, s̄. de vſur. & l. j. qui pot. in pig. hab. Item fit conſignatio in ſacculo ſigillato ipſi Pręſidi, ſm formam d. l. acceptam. & no. quod iſte tex. dicit, totius debitę pecunię, &c. j. loco & tēpore congruis, quia non de nocte. de loco pone exemplum debitor creditori aſſignabat pecuniam in nemore, in quo erant multi latrones apti ad deprędandū creditorē, de quo in l.
1 ſi ſoluturus, ff. eod. non habetis hic alia. & dicit ibi glo. no. † quod
a non relinquitur res depoſita, niſi debitum ſi liquidum. *a* facit.
2 ff. de ſtatuli. l. ſtatuliber rōnem. † Quæro pro glo. pone *b* ꝙ debi-
b tor non vult offerre, ſed potius vult ire ad carcerem, nunquid ſi amicus offert, & ꝯſignet, liberet debitorem? Glo. hic innuit, ꝙ non; ꝯ in l. qui decem, ff. eo. dic vt ibi per Dyn. & hic per Cyn.

ADDITIONES.

a ¶ Liquidum. Vide late Bar. in l. j. ſupra. ne lice. in vna eademq; cau. & ī l. reſiduū de diſt. pig. & Bar. in l. fi. & quod ibi dixi, ff. de diſt. pign.
b ¶ Pone. Vtrum obligatio, & conſignatio facta per extraneum creditorem, liberet debitorē. vide glo. & Bar. in l. qui decem, hic alle. in §. j. & in l. ſolutionem, eod. tit. & Bar. & Bal. alle. illum tex. in leg. cum poſtliminium, ff. de ca. & poſtli. reuer.

L E X XI.

1 *Hæres non poteſt reuocare factum defuncti.*

Succeſſores. Datio in ſolutũ ex pacto non põt per pe
nitẽtiã ſucceſſoris ſi reuocari.h.d.dubiũ
erat,quia videbatur ꝯ̃ctus innominatus, qñ dat̃ res ꝓ re in quo
1 hẽt locũ pñĩa,vt l.ſi cũ fundũ,ff.de pact.† Not. ꝙ hr̃s non põt fa-
ctum defuncti reuocare.cõcor.l.ea quę a patre,ſ̃. de reſt. milit.

L E X XI.

1 *Solutio coniunctę perſonæ ſine mandato fieri non poteſt.*
2 *Promittẽs de rato pro minore,videtur promittere cum erit ętatis legitimę.*

Cum maritum Quod debetur vxori, non p̃t ſol-
ui marito ſine voluntate vxoris,
1 ẽt ſi vxor ſit minor 25.annis. h. d. † No. ꝙ coniunctę *a* pſonæ ſi
a ne mandato non põt ſolui. No.glo.vero ꝓcuratori.& l. hoc iure
ff.de ſol. No.ꝙ maritus nõ eſt legitimus curatoꝶ vxoris, qa non
poſſet ei ſolui tanq̃ curatori. Sed an poſſet eſſe curator datiuus,
dic vt ſ̃.qui da.tut.poſ.l.j. Cõclude ergo ꝙ nõ põt ſolui ꝑ actum
affinitatis nec affini,nec alicui conſanguineo ꝯiuncto in primo
gradu,vt patri emancipati,vel matri,cum debetur filio,ff.e.l.ve-
2 ro,& l.ſi hoĩem,& l.qui aliena,§.q̃q̃,ff.de neg.geſt.† Ibi, ætatem.
b nota arg.qñ aliquis *b* promittit de rato alicuius minoris,vr̃ pro-
mittere ꝙ ratificabit cum erit ætatis legitimæ. Not. iſta bona di-
cuntur paraphernalia,& ideo maritus in eis nullam adminiſtra-
tionem habet.adde l.fi.ſ̃.de pac.conuen.hic non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Coniunctę: Vide in l.uero,ff.eo.
b Cel. Tu vide de hoc Bar.in l.exigendi.nu.3.& qđ ibi poſui in apoſt.ad ipſũ,in ver.
gl. in l. tutores, ſu.de ꝓc.dixi ĩ apoſt. ad Colle. poſt eũ,in c.nõnulli,n.13.ver. ſine
mãdato.ext.de reſcri.& de hoc ꝑ Ro.ſing.ſuo 236.incip.illam legem.
c Ar.qñ aliquis. Cogita tu,& uide plene no.per Bar.in l.ſi procurator , in ver. iſta eſt
pulchra q.ff.de cond.ind.& ibi expreſſe Bal.in l.fi.

L E X XII.

1 *Soluere creditori,vel alij eius mandato,paria ſunt.*

Inuito. Quod mihi debetur,alij ſolui nõ põt,niſi me man-
dante,vel ratum hñte.h.d.Intellige niſi is, cui ſol-
a ueris mãdatũ habeat,vel cãm a me,vel ſit creditor *a* meus,ff. de
1 exce.doli,l.ſi opa.Alij cuidã extraneo.No.† ꝙ paria ſunt ſolue-
re creditori,vel alij eius mãdato.Fallit in eo q̃ fuit ꝓcurator,q̃ iã
erat reuocatus,tñ ignorabat̃.rõ ẽ ꝑꝑ reliq̃s primi mãdati,& ꝑꝑ
ignorãtiã debitoris,q̃a licet ſit reuocatus,tñ durãt ei⁹ reliq̃æ,&c.

ADDITIO.

a Creditor. Vide plene per Bar.in l.ſolutum,§.ſolutam,ff.de pig.act.

L E X XIII.

1 *Liberatio ſimulata non dicitur ſimulatio.*

1 **Si obligatum.** Simulata liberatio nõ eſt liberatio.h.
dicit.& prout loquitur ĩ ſimulatione
nõ hẽt locum, gl.hic poſita de triginta diebus.ſed prout loquitur
de ꝯfeſſione facta ſpe futurę numerationis,tũc eſt gloſ. vera, ſed
ꝓut loq̃tur de ꝯfeſſione erronee facta, tunc nõ eſt vera gl. q̃a ſp
põt opponi, ſ̃.eo.l. inter. vnde nota tres caſus de confeſſione ſi-
mulata,& de confeſſione erronea . Item de cõfeſſione facta ſpe
futuræ numerationis, & iſte vltimus caſus non procedit, niſi in
terceſſerit acceptilatio in Aquiliana ſtipulatione. quod dic vt in
a glo.& ff.de pact. l. ſi debitorem. & ibi videas. q̃d ſi acceptilatio? *a*
Dic agi cond.inde.l.ſi q̃s accepto,ff.de ꝯd.ob cau.q̃ fuit mihi da-
ta in pũctis.& l.actione,ſ̃.de tranſ.& vide q̃ dixi ſ̃.e.l.inter patrẽ.

ADDITIO.

a Acceptilatio. Vide in l.ſi ex pluribus,fi.eo.

L E X XIIII.

1 *Creditor,quando debitori inſtrumentũ reddit,eum liberare præſumitur.*
2 *Confeſſio naturalem numerationem probat.*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ,in quo contractu locum non habet.*
4 *Inſtrumenta confeſſionata mutuum probant.*
5 *Mulier habens inſtrumentum confeſſionis ſuperat oĩa priuilegia dotis.*
6 *Promittens reddere chyrographum cancellatum, ſi eſt perditum quid reddere tenebitur.*

Pecuniæ. Melius eſt habere euidentem liberationem, q̃
chyrographi redditionem,h.d.Vel ſic , Melius
eſt habere per ſe euidẽtẽ probationem,q̃ præſumptionẽ quæ re-
1 cipiat in ꝯ̃rium probationẽ. h. d.† Et ꝑmitte , ꝙ qñ creditor red-
dit debitori inſtr̃m,præſumitur liberare eũ,tñ ꝯ̃ iſtam ꝑ̃ſumptio
nẽ admittitur ꝓbatio in ꝯtrarium. ꝙ ratio huius leg.ponitur hic
in gl.& melius eſt in l.ſi de poſſeſſione,ſup.de proba.& ff.de pac.
l.Labeo.nam vbi apud debitorẽ reperitur inſtr̃m cancellatum,
poteſt eſſe ꝙ ipſemet cancellauit , quia ſubtraxit. vñ de hoc ſibi
q̃õ refertur, quę ſibi referri non poterat , cum inſtr̃m qui ratio-
2 nis habeat,vide plene per Cyn.in alleg. le. ſi de poſſeſſione.† Ibi,
a rei geſtę , not. per confeſſionem *a* probari naturalem numera-
tionem, quod eſt verum quando conſtat quod confeſſio nõ eſt
facta ſpe futuræ numerationis, vt quia eſt renunciatũ exceptio-
ni nõ nu.pec.l.ſi ex cautione,ſ̃.de non nu.pec.& ſic debet limita-
ri q̃đ tenuit Cy.j̃.q̃ ſit lon.ꝯſu.l.j.vñ quæritur quid iuris,cũ vnus
teſtis deponit de ꝯfeſſione,alter de numeratione , an ſint ꝯteſtes
3 vide ꝑ Io.And.in ti.de teſt.& q̃đ not.Bar. in l. ſi ita ſtipulatus , §.
b Chryſogonus, ff. de verb. obli. † Et ſcias ꝙ in nullo ꝯ̃ctu *b* habet
locum exceptio non nu.pe.præterquã in mutuo & dote ut no.
per Cyn.in l.ſinguli,in fi.ff. ſi cer.peta.dico de exceptione tranſ-
ferẽte onus probandi in creditorẽ.tñ in omni miniſtero de mũ-
do,vbi eſt confeſſio,habet locũ exceptio nõ nu.pecu. intra xxx.
4 dies,niſi ſit ei renunciatum,vt ſ̃.de non nu.pec.l.in ꝯ̃ctib.† Item
c no.hic ꝙ inſtr̃a *c* confeſſionata habẽt uim ſñĩæ ex forma ſtatuti,
& probãt etiã mutuum nãle ſicut probaretur per ſñĩam diffini-
d tiuam. *d* † Item no.ꝙ mulier habens inſtr̃m cõfeſſionis,ſuperat
5 omnia priuilegia dotis ſuper ipſo, quia per ipſum hoc caſu pro-
batur numeratio nãlis.& ſic non ob.l.aſſiduis,ſ̃.qui pot.in pig.
habe. Ibi,geſtæ rei,ideſt numerationis nãljs,ſed nihil eſt dicere,
quia illa ſimilitudo nõ eſt bona, quia redditio chyrographi hẽt
vim pacti,nam æquiparatur cõfeſſioni de recepto, vt ff.de pac.
6 l.Labeo.ubi de hoc.† Ibi,redditur per creditorem. pone ꝙ quis
promiſit reddere chyrographum cancellatum , iſtud chyrogra
phum eſt perditum,quid reddet̃? Dic æquipollens,quia confite-
bitur creditor ſe inſtr̃m non hr̃e , & ſi quod hr̃et,cancellat & ꝓ
e cancellato vult hr̃i.ita dicit gl.& alle.tex.no.& vnicum in iure *e*
ff.de le.j.l.huiuſmodi,§.ſi ita. Per hoc obuiatur malitiæ illorum
qui ſunt obligati ad pecunias per eorum apodiſſas ſub conditio
ne ſi apodiſſa reſtitueret̃, ſi.n.creditor ſcribit ſe recepiſſe pecu-
f niam creditam, *f* ex quo de credito conſtat,licet apodiſſa ñ red-
datur,quia nõ poteſt,ſufficit ꝙ creditorem ſuum quietet.& te-
ne menti hoc quotidianum,&c.

ADDITIONES

a Confeſſionem. Per confeſſionem probatur naturalis numeratio,& põt opponi ex
ce.non nu. pe.intellige quo ad ipſum confitentem,ſecus quo ad alium per ea quę
habentur in l.nõ abſtulit,ſup.de noua.& vide j̃.ſi ex plurib.ff.eo.& Bal.in l.fi.ſup.
de ſpõ.in l.1.in prin.ſup.de rei vx.act.& no.in §.Chryſogonus,hic alleg.And.Bar.
Per confeſſionem. No.ſi vnus teſtis de confeſſione , alius de numeratione, ꝙ pro-
bant.vide Bal.in l.1.ſup.de teſt.& gl.l.proprietatis, ſup. de prob.
b Contractibus. Vide Bal.in l.contractibus,in prin.hic alle.& quod ibi dixi, & vide
no.per Bal.in l.ſi ex pluribus,ff.eod.
c Inſtrumenta. Si inſtrumenta confeſſata habent vim ſententiæ,probant mutuum
naturale,quod no.perpetuo pro hoc,quod no.Bar.in l.1.§. ſi quis ita de verb. obl.
Bal.ſupra,in rub.de priui.do.& quæ dixi poſt Bar.in l.ſi ex cautio. in fine.ſupra de
non.nu.pecu.
d Diffinitiua. Intellige,vt dictum eſt ſupra,ſi renunciatum eſt exceptioni non nume
ratæ dotis,vel ſi ex forma illud inſtrumentum confeſſatum habet vim ſententiæ,
& vide quæ dixi poſt Bar.in l.aſſiduis,ſupra qui pot. in pig.habe. & Bald. ſupra in
rub.de priuil.do.
e Et vnicum in iure. Vide Bal.in l.pen. quemad.teſt. ape.& in l.huiuſmodi, §.ſi ita,
hic alleg.Ang. in l.quis fugitiuus,§.idem Celſus, ff.de ed.Bal. in l.2.ſupra de reſc.
vend.vide Do.Pe.& alios in c.cum pridem,de pac.Bald. in ca.ſignificauit,de teſt.
& in l.noſtram,ſupra de teſt.Mod.in c.fi.de vſu.& vide tex.in c.cum dilecta, §.fi.
de confir.uti.ver.rumpendo,vbi debet lacerari inſtrumentum, l.ſicut, ſupra de li.
cau.l.diſſolutæ.C.de cond.ex lege,l.ſicut de li.cau.in l.qui C.de app. & gl. in l. ex
empto.§.ſi quis,ff.de act.emp.
f Creditum. Vide Bald.in l.noſtram, ſupra de teſt.in auth.caſſa, in fi.ſupra de ſacroſ.
eccl.& in l.inſtrumentis,in fi.ſupra de fide inſtru.

L E X XV.

1 *Inſtrumentum ſi eſt in iudicio pruductum,non eſt neceſſaria alia probatio.*

Quod debitori. Chyrographũ redditũ debitori
ſine volũtate creditoris, nõ libe
rat debitorem . & ex inſtr̃o quod ipſe debitor tanquam pro ſe
1 ducit,conuincitur,& ad ſoluendum compellitur.h.d. Not.quẽ
cõueniri ex propria productione.Ibi,argumẽtis, ſi iſtud inſtr̃m
eſſet in iudicio productum,nõ eſt neceſſaria alia probatio,ſed ſi
non eſſet productum,eſſet probanda obligatio , quæ probatur
per alia argumenta &c.

L E X XVI.

1 *Ius pro re inuito creditore cedi non poteſt.*

1 **Eum,à quo.** Ius† pro re inuito creditore cedi ñ põt.
h.d. hoc eſt verũ , niſi ratio neceſſitatis
ad hoc vrgeat,& iudicis æquitas,ſuadeat, vt no.in l.j.§.j.ff.ſi cer.
pet. Adde ꝙ ſi iſta neceſſitas procedit a dolo,contra talem dolo
ſuum iuratur in litem,vt ff.de rei ven.l.qui reſtituere, in fi.& de
dolo.l.arbitrio.

AVTHENTICA.

1 *Creditor rem ſibi adiudicandã pro quantitate,ſuo arbitrio eligere poteſt.*
2 *Cautela ubi extra ordinem præſtari debet,intelligitur iuſta, & poſſibilis.*

a **Hoc niſi** Iſta authentica uenit limitatiue ad lect. Co.&
.no.de actione repręſentata.Item de ſatiſdatio
ne danda, ꝙ impoſſibilitas ſatiſdandi excuſat.ego addo aliud ſ.
ꝙ creditor non poteſt petere determinatam rem ſibi inſolutũ
1 dari pro debito,puta talẽ fundum meliorẽ.† No.ꝙ in creditoris
arbitrio de eligere rem ſibi adiudicãdam pro quantitate,& om-
nes confitentur hoc verum, vbi debitum eſt in auro, quia ſicut
eſt prætioſius metallum,ita pretioſior res debet dari in ſolutum
Ego puto idẽ in qualibet quantitate debita,quia aurum recipit
functionẽ cũ quolibet metallo,& ita dicit glo.& eꝯ̃,vt ff.de ſol.

ADDITIO.

a Hoc niſi. An poſſit renunciari huic auth. vide Cyn.hic,& Iac.de Bel.in corpore,&
an pro paruo debito poſſit debitor eligere rem magni pretij. vide Imo. ꝙ non no.
in l.a diuo Pio,§.in venditione,in prin.ff.de re iudi.vbi ita limitat iſtum tex.& ad
hanc aut,vide Bar.in l.ſi maritus,ff.ſol.mat.

l.Paulus.glo.ergo hic tenet medium.& hoc ideo,quia ſuccurrit
debitori aduerſus creditorẽ ꝯ regulam iuris cõis,in hoc ꝙ credi
tor cogitur recipere aliud;& iõ ẽt cõſulitur creditori in hoc,qđ
debitori nõ poſſit ſoluere in re mobili.Sed pone,ꝙ in ęſtimatio
ne reperitur fundus ęſtimatus mille pp palatium ibi exiſtens;
mulier aũt quæ ſuam dotem eſt ibi receptura,nõ põt recipere ĩ
pecunia,& ait,ſum parata recipere ĩ hoc fundo,verſus partẽ vbi
eſt palatiũ,& volo recipere quingenta pro dote in dimidia iſtius
fundi ęſtimata mille;certe nõ habet iuſtitiam,quia debet habe-
ri conſideratio illius partis,& fundi pp palatiũ,de qua bonitate
preſumendum eſt æſtimatores cõmunes habuiſſe conſideratio
nem in ęſtimatione fundi.de quo p Bar.in l.ſi ex falſis,in fi.ſ.de
tranſac.Ibi ſolui poteſt.iſta authentica non vr̃ requirere primũ
decretum,vnde vr̃ ꝙ iſta datio in ſolutum per iudicem poſſit fie
ri etiã ſine primo decreto. in ꝯrium vr̃,quia hæc auth.nõ vr̃ loq
in proceſſu iudicis,niſi in re æſtimãda. Eſt ergo quidam modus
procedẽdi,vt reus faciat ſic,ſ.ꝙ dẽt rem in ſolutũ,& eſt verũ,qa
iſto modo non requiritur primũ decretum.Ibi,per iudicẽ,refe-
2 ras ad ęſtimationem.ibi,poſſibilis.† No.ꝙ vbi extra ordinẽ de-
bet pręſtari aliqua cautela,intelligit iuxta poſſibilitatẽ.Ibi,præ-
ſtare.i.exhibere aliquẽ,qui velit rem emere quicũq.ſit,ſiue ami
cus,ſiue inimicus debitori,nõ eſt vis.Ibi cautela,ſ.de ꝑtio reda-
cto ex re vendita creditori ſoluenda,& vide in alle.l.Paulus,vbi
eſt ſuſpicio,dẽt ꝑſtari cautela.& qa hic tractãt datione ĩ ſolutũ,
vide duo verba Bar.in l.ſi non ſortẽ.§.ſi cẽtum.ff.de cõd.ind.&c.

L E X XVII.

1 *Aliud pro alio creditori volenti ſolui poteſt.*

1 Manifeſti. †Aliud ꝓ alio volẽti creditori ſolui poteſt.
h.d. Obligatio tollitur cũ vna res pro alia
volenti ſoluitur,inuito autem ſecus,dic vt ſ.l.prox.

L E X XVIII.

1 *In generali ſermone non continetur perſona loquentis.*
2 *Scriptura probare non poteſt id, quod ex ipſa non ſequitur, nec inferendo concluditur.*
3 *Reliquum vnum ex duobus poſſibilibus poſitis in eſſe non excludit.*

1 Inquiſitio. †In generali ſermone non cõtinetur perſo-
na loquẽtis, ad hoc allegãt. cõcor.ff.de act.
emp.l.ſi mercedem.in prin. Vel aliter.Verba prolata iuxta vnũ
ꝯctum,non operantur in alio ꝯctu,in quo non ſunt prolata.h.d.
gl.ponit caſum,& per hãc dicunt hic Doc. & Cy.& gl.in c.peti-
tio.extra,de iureiu.ꝙ ſi ꝓmiſi domino dare turrim propter eius
guerram,ſi habeo guerrã cũ eo,nõ teneor dare turrim. Omnis
enim perfecta charitas ĩcipit a ſe ipſo,l.preſes,de ſeruit. & aqua.
Ibi,Alia ratio dubitãdi in iſta l.fuit,quia inſtrumẽtum erat red-
ditum domino per procuratorem,vel hæredem eius,per quam
inſtrumẽti redditionem videtur debitor liberatus.item quia in
inſtrumento cõtinebatur nemini aliquid per ipſum deberi.ibi.
2 cum nihil.† Nota,ꝙ ſcriptura non probat id,quod ex ipſa nõ ſe-
quitur. nec inferendo concluditur. ibi,ſatisfactũ,ſ.per procura-
3 torem.† No.ꝙ ex duobus poſſibilibus poſitis in eſſe. vnum reli-
quũ non excludit, quia eſt poſſibile ꝙ procurator ſoluit de ſuo,
& quod dominus eſt liberatus,tamẽ hoc ſtat,quod procurator
poteſt repetere per actionem mandati.vel neg.geſt.&c.

L E X XIX.

1 *Soluens procuratori, domino ſoluere videtur.*
2 *Seruus habens mandatũ nõ põt liberare ſine actuali receptione ſolutionis.*

Si actore. Solutũ ſeruo recipiẽdis pecunijs prepoſito,li-
berat ſoluẽtem: & licet chyrographum debi-
ti ſit apud dominũ,non caſſum,nec cãcellatum,tamen eius vi-
gor intrinſecus ſublatus eſt,quia eius obligatio eſt extincta.h.d.
1 Ibi,per ipſum.† No. quod qui ſatisfacit procuratori,per ipſũ ſa-
tisfacit domino.ibi inſtrumentum,quia dominus noluerit red-
dere inſtrumentũ vigore obligationis,quod licet non ſit ſubla-
ta ſuperficies inſtrumenti,tñ ſublata eſt eius ſubſtantia,ex quo
2 debitum eſt ſolutũ domino,vel eius procuratori.Aliter.no.† ꝙ
ſeruus habens mandatum ad ſolutionem recipiẽdam,poteſt li-
berare ſoluentem recipiẽdo ſolutionem actualem; ſed vbi non
eſt mandatum,liberare non poteſt.

L E X XX.

1 *Operarum exceptio poteſt compenſari cum pecunia.*

1 Si operas. † Operarum exceptio poteſt cum pecunia
compenſari.h.d.ibi,his ſcilicet operis.

L E X XXI.

1 *Confeſſio de recepto totius quantitatis, ex cauſa tranſactionis fieri poteſt.*
2 *Inſtrumentum per lectionem ſcripturæ probat illud,quod cantat.*

Intereſt. Solutio partis non liberat a toto,licet ibi ſit ſpe
futurę numerationis confeſſio. Sed ſi pro parte
in totum tranſigitur,in totum actio tollitur.h.d.Limita hanc le-
gem, niſi confeſſio, vel remiſſio fuit eronee facta per accepti-
lationem,quia tunc liberatio contingit.l.ſi obligatum,ſ.eo.& ibi
no.in glo.& vbi ſpe futuræ numerationis talis confeſſio emana-
uit,infra.xxx.dies creditor debet opponere de pecunia nõ ſolu-
ta,alias non auditur,vt no.gl.in d.l.ſi obligatum.No.hic ſing,qđ
1 †confeſſio de recepto totius quãtitatis,poteſt fieri ex cauſa trã-
ſactionis:verbi gratia, Ego & creditor dicimus,ꝙ cum lis & q̃-
ſtio eſſet inter nos, venimus ad cõuẽtionem,ꝙ debitorũ recipe-
rem medietatẽ, & de reſiduo fieret liberatio,dubiũ erat,qa tran
ſactio debet fieri aliquo dato,vel retẽto,ſed videbatur totũ datũ
pp confeſſionẽ,quia videbatur facta confeſſio ſpe futuræ nume
2 rationis,ſed hoc non eſt verum.ibi lectio.† No.ꝙ inſtrm̃ eſt pro
batio prolata per lectionem ſcripturę.probat.n.illud, qđ cãtat,
vt dicitur hic,& ſ.de ꝓb.l.ad probationem.& l.pecuniæ;ſ.eo. &
intellige cãtat diſpoſitiue,vt d.l.pæcuniæ.per Bar.in l.ex hac ſcri-
ptura,ff.de don.ibi,ſuperiore.quando ſpe futuræ numerationis.
ibi,conuenit.non attento quantum eſſet debitum,ſed quantum
eſſet in forma tranſactionis,vt ff.ad Treb.l.Lucius.§.fin.&c.

L E X XXII.

1 *Solutio vbi apparet,inſtrumentum habetur pro cancellato.*

Inductum. Non refert vtrum inſtrumentum ſit indu-
ctum,& cãcellatum,ſiue ẽt non inductum
nec cãcellatum,dummodo debitum ſit ſolutũ.h.d.Inducere eſt
pęnã per omnes,& ſingulas lineas per directum ducere.i.ꝑ cru-
cẽ,vt hic in gl.& bene,& melius no.in gl.in l. ſi quis libertatem.
1 ff.de pet.hær.† No.ꝙ debitum pro cancellato habetur, cuius ſo-
lutio apparet.ibi exigendi ſiue habeat poteſtatem exigendi iure
ſuo,ſiue ex mandato.Et no.ꝙ procurator,qui habet poteſtatem
exigendi.poteſt reddere inſtrumentum cancellatum. qđ intel-
lige facta ſolutione naturaliter, & non aliter, vt ſu p.de nouat.l.
nõ obtulit.& vide quod no.Bar.ff.de iure fiſ.l.procurator.

L E X XXIII.

1 *Obligatio durat,ſi literæ effectum non habuerunt.*

Si literarum. Qui contemplatione literarũ liberat ſcri
bentem literis effectum non habentibus
condicit libertatem.h.d.Vel ſic,Confeſſio facta pretextu cauſæ
nõ ſequutę,non nocet confitenti.Ibi,Auxenonis,iſte erat cam-
pſor,qui recepit pecunias,& debebat eas,hoc pretextu mittebat
literas ad alium,vt iſtam quantitatem daret,& ſcriptura ſemper
mittit ad alium,vt l.ſ.ſ.de contrah.& com.ſtipu.Ad Ariſtonem.
iſte erat alius campſor,cui erant miſſę literę.qui non acceptauit,
1 literas.Ibi non impleto,quia non acceptauit literas.†Si ergo lite-
rę nõ ſunt acceptatæ,vel nõ habuerunt effectum , obligatio pri-
ma durat & eius effectus. Not. ꝙ ille qui confitetur ſe recepiſſe
pecuniam obtentu literarũ,ex quibus ſperabat numerari , ſi nu-
meratio non ſequitur,confeſſio non præiudicat.

L E X XXIV.

1 *Emphyteuta,& feudatarius ſi fundos vberiores fecerunt, fundus nec emphytheuſis eis auferri poteſt.*
2 *Oppoſitorum eadem eſt diſciplina.*

Cum pro pecunia. Si fundus in ſolutũ datus per
induſtriam creditor melior
factus eſt,nõ ꝓpea debet reſtitui debitori ẽt minori, vt ff. de mi.
l.intra vtile,§.vendentibus.& l.2.ſ.de allu.Vel ſic,nõ debet quis
id petere,cuius ꝯrium poſtulaturus non eſſet,niſi ſit actum.h.d.
1 cum gl.ſm But.† Et eſt vtilis iſta lex pro emphyteutis, & feuda-
tarijs,q ẽt ſolicitudine,& cultura vberiores fundos fecerũt,& ca
riores,vt per hoc nec fundus , nec emphyteuſis eis auferri poſſit
nec ẽt canon.augeri.Quod.n. cõtingit proſperitate fortunæ , aut
ĩduſtria ipſorũ,ad eorum commodum debet cedere.ſiľe ff.ad.l.
Fal.l.ſi hæres.j.de præd.nau.lib.11.j.de allu.per totũ.& ibi ꝑ Cy.
Ibi,euentum.No.ar.ꝙ ſi emptores lacus Peruſij multũ lucrent,
nõ debemus eis inuidere;ſicut ſi eſſent in dãno , nõ debemus eis
mederi.No.ꝙ debemus attẽdere tꝑs ſtipułonis in ſolutũ.in le. 2.
2 ſ.de reſc.vẽ. † No.ꝙ oppoſitorũ ea.eſt diſciplina;nã ſi diminutio
nõ minuit,ſic nec augmẽtũ auget.ꝯc.l.& ſi ꝯ,ff.de vul.& pu. &c.

L E X XXV.

1 *Debitor qui ſoluit , poteſt petere a creditore ſuo , vt edatur inſtrumentum debiti cancellatum.*

Solutionem. Qui excipit de ſolutione dẽt ꝓbare h.
d. Cõcor.ff.de ꝓb.l.qngenta. Qui ꝯfitea
tur obligationẽ natam,& poſtea per ſtipulationẽ diſſolutã,eum
probare oportet,vt hic;ſecus eſt in eo,q in excipiẽdi forma, ne-
gat natiuitatẽ actionis,puta qa dicit ſe promiſiſſe pecuniã ſub ꝯ
dõne,vt no.ſ.de excep.l.ſi qdem.puto ẽt,ꝙ in eadem ſnĩa poſſit
iudex cogere ad reddẽdum inſtrm̃,licet illa litera videatur req-
1 rere duo iudicia.†No.ꝙ debitor q ſoluit,poteſt petere a credito
re ſuo vt edatur inſtrm̃ debiti cancellatum, vt l. diſſolutæ, ſ. de
ꝯd.ex lege,& l.ſi.ſ.ad exhib.& hoc eſt verum, ſi debitor nõ fuit
ꝯtatus per publicum inſtrm̃, tunc.n. ſecus creditor negat reſti-
tutionem inſtrumenti.Nam intereſt ſua habere inſtrumentum
cancellatum penes, ſe, ad hoc vt ſi ille qui ſoluit, repetat ſolutũ
tanquam indebite,creditor poſſit probare ſe debitum recepiſſe
per debitum inſtrumentum.No.limi.ad illud,ꝙ facta ſolutione
reddatur inſtrumentum.

De acceptilationibus. *Rubr.*

Dictum eſt ſ.de veris & naturalibus ſolutionibus, ſequitur vi-
dere de ſolutione imaginaria ſeu ficta,quæ in acceptilatione cõ-
ſiſtit,& ideo poſitus eſt hic titulus.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Acceptilatio quæ non tenuit,obligationis vinculum non diſſoluit.*
2 *Acceptilationis ſolennis tollit ciuilem,& obligationem.*
3 *Acceptilatio facta a minore minus ſolenniter, nullum vinculum diſſoluit.*
4 *Acceptilatio,eſt imaginaria ſolutio.*

IAm tibi. Liberatus per acceptilationem, errore facti,
vel iuris poſtea ſoluens repetit.hoc dicit. Ibi,
ſcripſi. Not.ꝙ Princeps debet recordari de his,quę fecit.Ibi,
acceptillatione.id eſt pro acceptilatione. Ibi, liberauit. ſup-
plę integre. nam ſi ſolenniter liberauit, & debitor errore lapſus
ſoluit,poterit repetere.Ibi, exoluit. ſcilicet debitor poſt accepti-
lationē.Ibi,diuerſa pars.ideſt debitor agēs ꝯte tanꝗ ꝯ hr̄dem tuę
ſororis de ꝯd.ind.Ibi,cōpetētib.ſcilicet ſi q̄ ꝯpetat ad excluden-
dū ꝯd.indeb.poteſt enim competere defenſio, ſi acceptilatio nō
fuit facta cum iuſta cauſa,& cum tutore, aut curatore; nam cū
dicta acceptilatio ſit nulla,non liberat.vn̄ ſi debitor poſtea ſoluit
1 debitū,liberat̄,† No.ꝙ acceptilatio,q̄ nō tenuit,obligationis vin
2 culū nō diſſoluit.Ibi,debitorę.† No. ꝙ acceptilatio ſolennis tol-
a lit ciuilē & nālem *a* obligationem. qđ apparet,qa,q̄tumcunque
3 ſolutū poſtea repetit̄.† No.ꝙ acceptilatio facta a minore minus
ſolēniter,nullū vinculū diſſoluit,& iō ſolutū nō repetit̄. Conclu
dēdo no.ꝙ pupillus vel adultus p̄t liberare debitorē p acceptila-
4 tionē,interueniēte tutoris vel curatoris authoritate. † Op. & vr̄
quod acceptilatio facta a minore,non tenuit etiam ſi fiat cum
authoritate tutoris, vel curatoris. ꝙ ſic probo: Acceptilatio eſt
imaginaria ſolutio, ſed tutor nō pōt factū ſimulatū in p̄iudiciū
pupilli facere:ergo nō pōt debitorē liberare p acceptilationē.pri
mū ꝓbat̄ ff.man.l. filiū.ſ̄m ꝓbat̄ ex diffinitione acceptilationis,
qa eſt imaginaria ſolutio. Ad hoc reſpondeo,qa tex.procedit qn̄
acceptilatio fuit interpoſita ex iuſta cauſa,puta qa ad inuicē ali-
qd fuit datū vel dādū.nā vt no. dicit gl. ſi non interueniſſet iuſta
cauſa,eſſet donatio;ſed donationi tutor nō pōt interponere au-
thoritatē. Additio. In gl.in ver.defenſionib. Ibi,vel dic.hæc vera,
& ēt p̄cedēs ſuſtentari pōt. nā qs dēt vti defenſionib. cōpetētib.
quas hēt.poſſibile eſt aūt ꝙ nullas habeat,& tūc laborat in caſu.

ADDITIO.

a Phil.De.Naturalem.Quinimo omnem omnino tollit obligationem,vt per Spec.
de excep.& repli.§.1.ver.defenſiones,& §.dictio.ver.ſed poteſt,& omnem agen-
di viam,ut per iſtum in l.1.in eo. & Alex. in l.an inutilis, ff. de accep. nam omnē
actionē tollit,realē,perſonalē,& mixtā,vt p Bar. in l.ut reſponſum,C.de trāſact.

LEX II.

1 *Stipulatio Aquiliana eſt Prætoris,& obligat ad liberandum.*

SI donationis. Superior lex loquit̄ de acceptilatio-
ne facta pupillo vel adulto,iſta loqt̄ đ
acceptilatione facta maiori. h. d. Acceptilatio facta ex cā dona-
tionis,oēm viam agēdi perimit.h.d.& aduerte tu iuuenis, qa ſo-
lū obligatio verbis ꝯcta diſſoluitur.& nulla alia niſi innouet̄ &
in Aquilianam ſtip̄łonem deducatur,& etiam deducta accepto
1 ferratur.Et ideo † dicimus,ꝙ Aquiliana ſtipulatio Prætoris eſt,
nā obligat̄ ſolū,vt liberet,nō aūt vt p̄tēdat obligatū.nā per acce-
ptilationē perimit oēm viā agēdi.de trāſa.l.vbi pactū.Idem ſi re-
muneratiōis cā acceptilatio facta ſit,nā. acceptilatio pōt fieri ēt
ex cā donationis, vt hic in gl.& bene.& ideo ſuſtentantur inſtr̄a
Tabellionū,dicētia,ꝙ talis fuit cōfeſſus ſe habuiſſe & recepiſſe
& habuit,& recepit,& p Aqlianā ſtip̄łonem eū creditor libera-
uit.videbat̄ ꝯ,cum acceptilatio ſit ſolutio imaginaria, & re vera
de actuali ſolutione cōſtat,ꝙ talis liberatio de acceptilatione eſt
forſan impoſſibilis, cum p ſolutionem veram omnis obligatio
ſit extincta,& veritas non debet obumbrari a fictione, leg. filio
præterito,de lib.& poſt.hic non ſunt alia,&c.

LEX III.

1 *Obligatio iuriſgentium vbi præcedit,acceptilatio eam non perimit.*
2 *Actio in rem,an nouari poſſit,& per acceptilationem tolli.* (*pactum.*
3 *Acceptilatio inutilis ratione rei, vel ſolennitatis omiſſę,an valeat vt nudū*

Per Aquil. Sūmata eſt cū p̄cedenti. Vel ſic, Interueniē
te Aqliana ſtip̄łone & acceptilatione ſequē
te,niſi creditor ſit talis ætatis, cui reſtitutio indulgeat̄, oīs agen-
1 di via præcluditur.h.d.† Et præmitte quod ſ̄.prox.l. diximus, &
a hic plenius,ꝙ vbi *a* præcedit obligatio iuriſgentium, acceptila-
tio non perimit eam ipſo iure,niſi obligatio iuriſgentium dedu
catur in obligationem animo nouandi per Aquilianā ſtipu la-
tionem,& illa ſtipulatio poſtea acceptilatione ipſo iure tollitur
vt ff.de accep.l.an inutilis,§.fi.Ratio prædictorum eſt,qa obliga-
tio iuriſgentium dēt tolli ipſo iure eo mō, quo introducta eſt.ſ.
per liberationem iuriſgentiū;ſed acceptilatio nō eſt de iuregen
tium,ergo non pōt ipſam obligationem ipſo iure tollere. iſta eſt
rr̄a ff.de ſol.l.prout quiſq;ſed bene pōt obligatio iuregentium
nouari per ſtipulationem Aquilianam, ideſt a Gallo Aqlio in-
troductam,nam facilius aliquid trāsfunditur, quam perimatur,
vnde obligatio iuriſgentium ipſo iure nouatur,ſed per acceptila
tionem non perimitur ipſo iurę. niſi mediante nouatione.Ideo
enim ſtipulatio perimitur per acceptilationem,quia vtraque eſt
iure ciuili. allegatur ad hoc dictum Ariſt. In habentibus ſymbo
lum i.ſimilitudinem, facilior eſt tranſitus, & etiā facilior eſt in-
teritus.ita ponitur ff.de ecce.l.an inutilis. Ibi,per Aquilianam ſti
pulationem,quæ neceſſaria eſt:quia quando pręcedit obligatio
iuriſgentium,acceptilatio ipſo iure eam non perimit. Ibi,ſubdi
tam. erit enim appoſitū pactū de Aquiliana ſtipulatione inter-
2 ponēda.† Gl.quęrit,an actio in rē poſſit nouari,& per acceptila-
3 tionem tolli,remittit ad no.ſ̄.de tranſact.l.vt reſponſum.† Item
gl. quærit vtrum acceptilatio inutilis ratione rei, vel ſolēnitatis
omiſſę,valeat vt nudum pactū?gl.remittit ad ff.de pac. l.ſi vnus.
§.acceptilatio.adde ī ea.l.§.pactus ne peteret,ī gl.opponēdo,etc.

ADDITIO.

a Vbi p̄cedit. Vide Sal.poſt gl.& Ia.de But.in l.actione,in princ.ſup. de tranſactio

De euictionibus. *Rubrica.*

LEX I.

1 *Hæreditatis emptor ſuo ſumptu litem facere debet.*
2 *Vniuerſitas deſtruitur omnibus ſingularibus deſtructis.*
3 *Euictio an debeatur parte rei euicta.*

EMptor. Emptor vniuerſitatis nō agit pro euictio
ne rei ſuæ: nec ad ſumptus litis, niſi hoc
ſpecialiter ſit promiſſum & conuentum. h. d. iſta ſin-
gularis lex. Fallit,ſi res fuit euicta ex eo, quia vendens non erat
hæres,& vendidit rem hæreditariam,cum ſua nō eſſet.ff.de hæ-
red.vend.l.hoc autē.& l.niſi.Quod aūt dixit vēdentē hæreditatē
debere p̄ſtare, intellige ſi vēdidit tanꝗ hæres. [illegible] hæreditatē
vendiderit,ſi qd licitū erit in [illegible] hæreditate ven. l.emptorē, §.
fi.ff.de act.emp.qđ [illegible] hic Butr.ſub dubio forte,& p̄mittit iſta
lex,ꝙ emptor hæreditatis faciat ſumptus litis de ſuo. facit gl. in
l.j.de impen.in rebus do.fac.Ibi,euictio quoq; nō p̄ſtat̄, ſiue agē
do ſiue defendēdo ſuccumbat:nā iſti ſunt duo caſus euictionis.
ſingulis.l.rebus euic.cū.i.qn̄,vel quare.Ibi,ꝯſtat.ſ.dictū nō erat,
ꝙ verus hęres eſſet iſte vēdens,nā ſi nō eſſet verus hæres,& ideo
euiceret̄,deberet̄ euictio.Ibi,ꝯuenit.qa ille ꝓmiſit rē talē,& talē
1 eſſe ī hęreditate,& obligauit ſe de euic.† No.ꝙ emptor hęredita
tis dēt facere litē ſuo ſumptu, & ſi ſuccumbit, ſuum eſt pericu-
lū,nō vēditoris. Nota ꝙ vendēs hęreditatē,nō tenet̄ ad aliud,ni-
a ſi ꝙ doceat ſe *a* hęredē. Nota,ꝙ ī vēditione hęreditatis pacta ap-
poſita reſpectu ſingulariū rerū ſunt ſeruāda, & q̄cunq; ēt pacta
ſiue de euic. ſiue de ſūptu litis, & iſta lex eſſet pulchra in pūctis.
Gl.ij.quærit vtrū emptor,q fecit ſumptus in lite. poſſit ſumptus
repetere? Breuiter diſtīguēdo dic, aut ad hoc ſpecialiter ꝯuenit̄,
& de hoc ſtandū eſt pacto,vt hic, in fi. aut nō ꝯuenit̄ ſpecialiter,
& tūc emptor obtinuit,& nō recuperat ſumptus a vēditore,ſed
ab aduerſario,qa victus victori, &c. vt ſ̄.de iudic.l.ꝑperandū,§.
ſin aūt alterutra. qđ limita,niſi victus habuerit iuſtam cām liti-
gandi,tunc.n.non haberet expenſas a victo, vt l.qui ſolidum,de
leg.ij.& tūc ēt bene recuperat ab emptore, vt no.in l.vēditores.
ff.de verb.obl.aut ſuccumbit,& tūc refert, aut pōt de euictione
agere,vt qa nulla ſua culpa fuit,nec fuit facta ſibi iniuria,ſed iu-
ſte in lite ſuccubuit,& litē defendit quātū potuit,credēs ſe iuſte
defendere,tūc ſumptus recuperat a vēditore.i.capit intereſſe,ꝙ
venit in iudicio bonę fidei, vt l.in vendendo.ff.de ꝯhen. emp. &
ff.de eui.l.ſi plus,§. mota quæſtione. aut n̄ poteſt de euic. agere,
quia ſua culpa ſuccubuit,puta propter ſuā abſentiam,vel etiam
ſine culpa,pp iniuriam ſibi factam per iudicem,tunc nihil recu
perat,ff. de euic.l.ſi per imprudētiam.& l.ſi ideo.Idem ſi ſciēter
malam litē defendit,tunc.n.eſt culpa & dolus,quia non debuit
malā litem defendere, & tunc ſumptus nō recuperat, vt in reg.
iur.damnum ad quē.Sed ſi iuſte ſuccubuit vēditor, tunc diſtin-
gue:qa aut emit vniuerſitatē,aut rē ſingularē.primo caſu refert
aut ſuccubuit,quia emptor non habebat ius vendendi, & tunc
agit de euictione,aut quia illa res non erat de vniuerſitate,& nō
agit de euictione,quia vēdēs hæreditatem non vr̄ vēdere niſi res
quæ ſunt in hæreditate,& eodem modo quo ſunt in hęreditate,
vnde ſi ſunt quo ad nudam detentionem,non vr̄ vendere *niſi* ſo
lā detentionem,& iō non tenetur de euic. Iſta ꝯcluſio intelligit̄
in gl.vt ſ̄.dixi.Item pone,ꝙ tria tm̄ prædia ſunt in hæreditate, &
2 oīa tria ſunt euicta, an poſſit agi de euictione.† Quidam ꝙ ſic,
quia deſtructis oībus ſingularibus,ex quibus cōcluditur aliquid
vniuerſale,deſtruitur vniuerſitas. Io.ꝯ,qa ēt ſi nullū ſit hęredita-
rium corpus ſolo intellectu hęreditatis eſt hęreditas,ut l.hæredi
tas,in prin.ff.de pet.hęred.& bene.& ibi dū dicit gl.ꝯcedere pre-
tium,hoc nō approbat But.dicens,aut hæres dicit in hæreditate
nihil eſſe,aut affirmat illa prædia hęreditaria,vt hic,& tunc ven-
dens hæreditatē,hoc ſolū emptori præſtare tenetur,qđ ipſe ven-
ditor hæres ſit,vt l.cū hæreditatē,ff.de hær.vel ac.vend.& ſi ven
didit id iuris,qđ hēt in hęreditate, non tenetur probare ſe dn̄m
hæreditatis,& iō non tenet̄ ad reſtitutionē pretij,nec ad aliquid
3 niſi actū ſit,vt l.hoc autem,ff.de hęr.vel.act.ven.† Quęro,an eui-
b cta parte *b* debeatur euictio,& qualiter; Diſtingue,aut eſt res, q̄
cōmode diuidi pōt,& tūc hēt locū qđ dr̄ ff.eod.l.1.& l.ſi fundo
vendito.

ADDITIO.

a Doceat ſe.Et adde hic,an de donādo pactum ſit contractus nominatus per Bar.in
l.iuriſgen.ad prin.§.de pac.
b An euicta parte. Vide plene per Pau.de Lea.in commento c. ſi venditori, extra de
emp. & vend.& ibi Doct.maxime Inno.

vendito.aut nõ põt commode diuidi,& tunc parte euicta,nõ tenetur de euic.niſi hoc actũ ſit,l.ſi dictum,§.in ſtipulatione.ff.eo. & hoc parte rei ſingularis euicta.ſi autẽ res alicuius vniuerſitatis euincatur,ut hęreditas,peculium,& ſimilia,tũc nõ tenet euictio,niſi hoc ſit actũ expreſſe,vt in hac l.& ff.eo.l.ſerui vẽditor, Si vero ꝯſiſtet in facto,vt domus,nauis,& ſimilia,tũc nõ agit de euictione parte euicta,vt ff.e.l.naue.põt tñ agi ex empto.vt ff.de vſucap.l.eũ q.Sed gl.dicit ſpeciale ibi.idẽ tenet gl.l.j.ff.eo.vbi uide gl.magnam.& tex.cum gl.in l.Labeo ſcribit,ff.de ędic.& ibi Bart.& adde ad hãc leg.qđ legit ĩ l.vẽditores,ff.de verb.obl.& ff.de lib.leg.l.ſi debitor.ff.de verb. oblig.l. ſtipulatio iſta.habere licere.ff.rã ratã hab.l.ſi ſine,§.cũ autẽ.& de ꝓcu.l.qa abſente,&c.

L E X II.

1 *Pactum donationis non dicitur nudum.*

Quoniam. Etiam ſi iſta lex daretur ĩ punctis,eſſet aurata,& breuiter h.d.Donator tenet đ euic, ſi ꝑ ſtipul.de euic.ꝓmiſit,ſecus ſi nudo pacto.h.d.Gloſ.intelligit qñ nudũ pactũ fuit appoſitũ iuxta nudã donationẽ:ſed ſi donatio fuit ſtipulatione,uel traditione veſtita,tunc iſtud pactum in cõtinenti appoſitũ,eſſet veſtitũ.Sed ſi ex interuallo,eſſet nudum

1 & non veſtitur a nudo pacto,ſed a veſtito ſic.† Et not.quod pa-

a ctum a donationis hodie nõ ſit nudum:quia legis auxilio eſt veſtitum & ꝯſummatũ, & eſt ad donatione ſufficiens pactũ oppoſitum iuxta ipſum contractum bene viſitum,& ab eo etiam informatum,& ita tenet hic glo.& bene.& idẽ eſt ſi apponatur ĩ traditione facta ex pacto nudo præambulo,vt hic.ꝙ tene mẽti, Ibi,cauit.dic per ſolennem ſtipulationem nudo pacto ſuper euictio.præſtandam,nec iſtud eſt pactũ veſtitum rei traditione.ex quo caſu tradita non erat obligata , & ſic habet verum ſenſum huius legis.Ibi,pro portione,ſcilicet hæreditaria.dic,vt in gloſſ. actione,ſcilicet de euic.& actiõe,ſcilicet ex ſtipulatu,de euictio ſi pactum eſſet veſtitũ . Interdũ vocatur actio præſcriptis verbis de euictione.Interdum vocat actio ex empto de euic.ff.de don. l.Ariſt.§.ſi.& ſ.de iure do.l.j.& ueritas eſt,ꝙ ſi incipit a traditio ne nõ tenetur dator,niſi fuerit ĩ dolo, ut d.§.ſi.& niſi ſit ꝓmiſſa euictio:ergo euictio incipit præter naturam ꝯtus ex pacto, & agitur preſcr.verb.Si uero incipit a ꝓcedẽti ꝓmiſſione tũc tenet tantum modo de euictio.ſi ſit promiſſum per ſtipulationẽ : ſed hodie ſufficit pactum nudum,vt dictũ eſt.Attende tñ diligenter ꝙ donatio licet incipiat a præcedenti promiſſione valida, tamẽ non preſtatur euictio, & per Caluiſianam,quã intẽtat patronꝰ ꝯtra donatariũ,non agitur de euictione cõtra debitorem , ff.de ſol.l.qui res,§.diuerſum.ſecũdum unum intellectum & nõ eſt alibi;ſecus ſi euinceretur iure prætorio res habita titulo.

A D D I T I O.

a Philip.Dec.Pactum.Hoc eſt uerum reſpectu emptoris,ſed nihilominus ad legata tenetur,ſed ab ipſo emptore recuperat,quod pro ipſo ſoluit ſecundum iſtum in l. j.ſup.de pac.& l.j C.de hær.vel.act.uen & quando inuentarium uenditor non fecit,in d.l.ij.per Alex.poſt Sal.

L E X III.

Exceptio competit contra venditorem,qui rem liberam non tradidit.

Qui rem. Antequam res euincat,de euic.non agitur,ẽt ſi res ſit alijs obligata.hoc dicit.Et intellige,qđ non agit ex capite qđ ſic euicta:ſed ex capite,qa dẽt eſſe res libera ex nã ꝯtus,ad quam liberam tradendam agitur ; & ad eã liberam tradendã agi poteſt,ſi tradita eſt.† Et no.tu pauper emptor qui ſoluere non potes pretiũ· vt excipias cõtra venditorem,qa rem liberam non tradidit ex eo,qa eſt obligata pro dote vxoris, aut quia eſt multis alijs creditoribus obligata.& tene menti gl. magnam hic poſitam,quæ inter cętera dicit,ꝙ poſſit agi, vt res liberetur.Et adde.ſ.eo.l.ſi predium.& dicã ſ.eo. l.ex ijs predijs, & iſtę tres leges inuicẽ uadũt.Ibi,aliena.in totum,vel pro parte. In gl.ij.ibi, l.ſi poſt perfectã.hoc falſum , quia ſola retentio pretij locum habet,& hoc tenet Bur.& bene.& ibi,niſi vẽditor fuerit ſciens,hoc falſum,quia non agitur de euic.ſed ſolum de intereſſe ratione damni,ſecundum Bu.& eſt caſus in l.ſeruus, in ſi. hic alle.& ibi,niſi ad cauendum.ſi agatur ſubaudi,& đ euic,caueatur,preſtatur euictio,ut ff.e.l.j.ibi, vt liberam tradat.tũc nõ agit de euict.ſed agit ad ĩtereſſe ex capite rei obligatę,vt l.ex ijs ꝑdijs,hic alle.& ex pdictis elice regulã ꝑ te.an añ euictionẽ agat đ euic.an ad ĩtereſſe ex emp.& tolles fallẽtias.hic ñ ſũt alia &c,

L E X IIII.

1 *Datio in ſolutum obtinet uim ſolutionis.*

2 *Euictare & inſolutum redacta nomine euictionis ex empto agi poteſt.*

3 *Euictio quando habet locum.*

Si prædium. Si res inſolutum data,proprer hypothecam euincitur,utilis đ euictione actio ꝯtra venditorem datur,nam datio in ſolutum inſtar venditionis obtinet.h.d.Vel ſic,Si res obligata venditur, tranſit cum ſua cã & ideo pignus non extinguit ſic ſup.de diſtr.pig.l.ſi debitor.& l. alienatio,ff.de ꝯh.emp. Intellige, qñ cauſa conſiſtit intrinſecus in mero facto,ut l.in tradendis,§.ſi.ff.cõmu.præd. de ſerui.ruſt.

1 præd.l.pe.materia huiuſ leg.examinat ſ.de ſen.l.libera.†Not.ꝙ datio in ſolutum obtinet vim vẽditionis perfectæ.ratio huius legis eſt.quia ſicut in venditione ageretur actione exempto directa pp euictionẽ,ĩ ſimili ꝯtu agit vtili.Ibi:nõ ex ꝯ. per alienationem nõ præiudicat iuri alterius.Hoc,ſ.pdiũ.Ibi,iure.id eſt iuridico. Vtilis.ex empto.Contractus.ſ.dationis in ſolutũ.Ibi , vicẽ.id eſt inſtar,vel ſimilitudinẽ. Nota hic ar. ꝙ id , qđ diſponit in vno

2 ꝯtu,diſponit & in eius ſimili,vt ff.depo.l.j. Not. re data in ſolutũ & euicta,agi ex empto nomine euic.Cõtra,imo dẽt agi ex actione primæua,vñ ſi ille debitor erat obligatus ex mutuo ad cẽ tũ,debeo agere certi ꝯdictiõe ex mutuo,vt ſ.de ſen.l.libera. Solue,vt ibi not.Pe.diſtinguit,aut dat ĩ ſolutũ res,ꝓ quãtitate,& agit vtili ex empto,vt hic,aut res ꝓ re,& agit actione primæua,vt ibi. rõ ẽ,qa dat res ꝓ re,nõ ẽ ꝯtus vẽditiõis,ſed ꝑmutationis.in quo ꝯtu re nõ ſoluta remanet actio priſtina,vt ff.de ꝯd.ob.cau. l. fin. Tu ꝯſidera,qñ res euĩcit,aut rei remanet penes recipiẽtẽ,& tunc agit vtili ex empto,vt hic,& ĩ ꝯtu innominato agit pſc. verſi. ad ĩtereſſe.aut penes recipiẽtẽ ñ remanet aliqđ ius,& tũc ẽ vera diſtĩctio gl.q̃ ẽ ĩ l.libera.Rõ dĩę ẽtqa vbi ex ipſa datione remanet dñiũ penes recipiẽtẽ,res ñ euicitur oĩno,& ita eſt in l.nr̃a, qa hypothecaria ſola poſſeſſionẽ auocat,non dñium, vt ff. eod. l. ſi cũ vẽditor,in prin.ſed vbi tottał̃r euincit ita ꝙ penes recipientẽ nõ remanet aliqđ eius.ibi eſt perinde ac ſi nõ eſſet proceſſum ad dationẽ in ſolutum; & iõ durat actio prima vbi datur res ꝓ alia re, vel res pro ſeipſa,vt ff.de iure fiſ.l.deferre,§.ſi. & l. ſed reuocata.

L E X V.

1 *Dolo facit qui pretium petit,re non tradita.*

2 *Vendens rem ſimpliciter an tanquam liberam vendere videatur.*

3 *Remedia agendi & excipiendi tria eſſe dicuntur.*

4 *Emptor re tradita,agit ut liberetur.*

a Ex ijs prædijs. a Emptor,cui res nõ eſt tradita,põt agere,vt libera tradat;& ſi ꝯuenit de ptio, põt excipere de re nõ tradita.h.d.Succurrit ergo emptori añ traditionem ꝯ vẽditorẽ.vt rẽ tradat, & liberam tradat.ſubaudi , niſi aliud actum ſit qa rẽ tradi liberã venit ex nã ꝯtus,ff.de act.emp. l.in vẽditionem,ꝙ tenuit.Io.An.& bñ.ſuccurrit ergo emptori ꝑ exceptio.cum conuenitur ad pretium, dẽt ẽt tradi poſſeſſio vacua ex nã ꝯtus,l.j.§.ſi.cũ.l.ſeq.ff.de act.emp.& glo. duo ſupplet

b ad tex.no.Primo dicit,ꝙ vbi res vẽditur ſimpł̃r,b vr̃ vẽdi tanq̃ libera,& nemini.obligata.Scđo dicit, ꝙ poſito ꝙ res ſit tradita & non ſit libera,emptor hẽt duo remedia. primũ ꝙ res liberetur, aliud ꝙ non ſoluat,anteꝗ̃ liberet.ita dicit gl.Ibi,mercata es.id eſt

c emiſti.Ibi,a creditore.i.ꝑ creditorem. Et no. hic libellum c petitũ,& poſtea traditũ.Ibi fiet.ſ.dixit de mõ agẽdi,nũc dicit de iure

1 excipiẽdi.† Ibi,doli.dolo facit,q petit pretium re non tradita.po

d ne ꝙ dicit ſtatutũ, d ꝙ non poſſit ꝯ inſtr̃m ꝯfeſſionatum opponi aliqua exceptio an poſſit opponi ꝯ venditorem exceptio rei non traditę?Dic ꝙ qñ ex eodẽ inſtrõ ꝯfeſſionato, et ex eo. ꝯtu venit actio & exceptio:ita eſt nata actio,ſicut exceptio.allega l.cum q, §.qui ita,ff.de ver.ob.& dr̃,ꝙ ſi aliqua pdia ſunt obligata , poteſt

2 agi ꝯ emptorẽ,vt faciat liberari.† Quæritur vtrũ vendens ſimpł̃r rẽ,videtur vendere tanq̃ liberam, & nemini obligatã: & probat hoc,qa res habet relationem ad pretium, qđ debet dari nemini obligatũ ſed liberum & cum plena dñij tranſlatione , ita & res.

e Nõ ob.e l.q tabernas,ff.de ꝯ.emp.qa ĩ illa l.erat facta mẽtio in vẽdõne de qualitate rei:ſed qñ nõ fit mẽtio ĩ vẽdõne, tũc vr̃ vẽditã q̃ libera. Dr̃ hic,ꝙ re nõ tradita,licet põt excipi,ſi agit ad pretiũ ergo vr̃ ꝙ re tradita licet male ñ poſſet excipi,ſi pretiũ petatur.Cõtra,qa idẽ eſt ñ tradere,& male tradere,vt ff.đ dolo,l.& elegãter §.nõ ſolũ.ſoluit gl.fatẽdo ꝯriũ.† No.hic tria remedia agẽdi,exci

3 piẽdi,& tertiũ.ſ.ſatiſdationis euictionis noĩe, vt l.habitationum, de p.& cõmo.rei vẽd.& habuiſtis in l.3.ſ.eo.q alias nõ pſtat,niſi euictio inmineat in limine iudicij,vt l.ſi poſt pfectã,ſ.e. ſed hmõi

4 certũ ẽ,eẽ ſaltẽ potẽtialiter:†In gl.ibi,nõ ex ꝯ euictionis,vt not. ſ.prox.ibi,ex empto.ſ.re tradita,vt liberet.ſupple & excipit. Sed

f ponet ꝙ vẽdo,ꝓx.rẽ meã,nõ ẽ dubiũ,ꝙ iſta res ẽ obligata ꝓ dotibus dñarũ,tñ nullus mouet qõnẽ emptori;qrit vtrum ille poſſit agere,vt res liberet?Dic ꝙ ſic ĩ oblõne pura.Sed qđ ſi noluit ꝯſentire.Rñ.ꝙ põt facere,vt ꝯſentiat habẽs rẽ obligatã,ſi ĩtereſt emptoris

A D D I T I O N E S.

a Ex ijs prædijs.Iſte tex.intelligitur de obligatione pura,vt hic in ver.creditore iunctis no.per Bar.in l.j.in ver,quæro.vtrum,ff.ſi cer.pet.& patet hic in ver.obligata, iuncta l.facere,cum ibi no.ff.ſol.mat.& l.credere diẽ,ff.de verb.ſig.& Bal.inf.ea.l.

b Vẽditur ſimpliciter Vide Bar.ꝑ illũ tex.in l.qñ ſup.de cõpẽ.& latius Bar.inf.ea.l.

c B.Et no.hic libellũ.No.ꝙ licet non poſſit opponi contra inſtr̃m,tñ põt opponi exceptio rei nõ traditæ.Vide Bal.in rub.de contrah.emp.in q.pro gl.hic.

d Statutum.Facit quod no.Bald.in filiusfam.ff.quod cum eo. & hic adde Bald. in l. peremptorias,vlterius quæro condemnatus eſt,& Cy.ſup.ſen.reſcin.non poſ.& facit ad no.in l.1.§.& parui,ff.quod ui,aut clam. & an contra ſententiam poſſit ad opponi exceptio rei non traditæ,uide ſin.An.de Bu.in c.cum Ioannes, in prin.extra de fide inſtr.& ad id quod hic dicit Bal.bene facit quod, no.dicit ipſe Bald.in auth.præſentes,ſup.de fideiu.& ſtante dicto ſtatuto poterit econtra uenditor vti iure retentionis rei,pretio non ſoluto,& hic uide Bal.in l.j.ſupra de iur.& fac.ign. & Spec.in ti.de exec.ſenten.§.poſtremo.ver.Item pone.& ibi an poſſit exceptio. poſt ſententiam opponi,& dicit ꝙ non. & dum dicit quod poſſit uti retentione, ponit Bal.in l.ſi traditio,ſup.de act.emp.

e Nõ ob.uide Bal.l.ſi qs emptionis,§.1.& ibi gl.ſ.de pſc.30.ann.& Bal.in l.j.ti.j.

f Sed pone. Vide Bal.in l.ex cõuentione,in ſi.inf.de pac.ibi qđ in ĩre ã datur in dotẽ. & uide inf.ea.l.& qualiter agi debeat.uide ꝑ Ang.in l.j.§.hæres,ff.ad Treb. ꝑ quo poteſt recipere & ibi Bal.per illum tex.& uide quæ dixi in prin. huius legis.

ris:vñ ſi bona sũt ſufficiẽtia, cũ in nullo ĩterſit,nõ erit neceſſe facere illas ꝯſentire.In dotib.aũt cũ ſit oblõ ꝑdõnalis,non põt agi.

L E X VI.

1 *Exprimi non eſt neceße,quæ ex natura contractus veniunt.*
2 *Emptor ſciens rem alienam,ad pretij reſtitutionem agere non poteſt.*

Non dubitatur. Licet venditor non obligauit ſe de euictione, tñ ex natura ꝯ̃ctus
1 tenetur de euictione.h.d.† Not.ꝙ quæ veninnt ex nã ꝯ̃ctus non
eſt neceſſe exprimi.Idem ſi conſuetudine,vt l.qđ ſi nolit,§.quia
aſſidua,ff.de ædil.edi.& intelligitur quod re euicta agitur ad intereſſe,vt ff.eodẽ.l.ſi venditione. & l.2.ſaluo niſi empror fuerit
ſciens rem alienum eſſe aut forte alteri obligatam.agi tamẽ poteſt contra venditorem,vt de euictione promittat, vt l.1.ff. eod.
a pone ꝙ eſt actum, *a* quod non debeatur euictio, modo res eſt
euicta,vtrum teneatur venditor in aliquo? Rñdet gl. ꝙ licet nõ
teneatur de euictione,tñ re euicta tenetur ad pretij reſtitutionẽ
niſi ſit actum, ꝙ ad pretium ẽt non teneatur etiam ſi venditor
non obligauit ſe niſi de ſuo dato & facto. Nam nihilominus re
euicta tenetur ad reſtitutionem pretij, niſi actum ſit, ꝙ venditor in nihilum teneatur,& ita faciunt cauti venditores, quod te
b ne menti.In gl.ibi,ne agatur.ſcilicet ad euictionem *b* pretij.ſi dictum fuit expreſſe,ne agatur.& ne teneatur ad pretij reſtitutio
2 nem,vt s̃.dixi.†Et no.hic gl.ꝙ emptor ſciens *c* rem alienam,nõ
c agit ad pretij reſtitutionem,videamus,emo rem alienã ſcienter
hoc pacto, ꝙ non tenearis de euic. vtrum re euicta tenearis ad
pretij reſtitutionẽ? Vr̃ ꝙ ſic, vt l.emptorem,§.qui autem hr̃e, ff.
de act.emo. Contrarium videtur velle gl.quia cum euic.non veniat ex natura contractus, ad hoc vt illud pactum aliquid operetur non poterit agi ad p̃tij reſtitutionẽ.unde dicit glo. ꝙ ille,qui
emit rem alienam ſcienter ab illo,qui nullam habet cauſam vẽdendi,agere nõ poſſit ad pretij reſtitutionem. In gl. ibi , niſi emptor fuerit ſciens.vide hic l.fi.§.fi.s̃. communia de leg. quam limitat Odoſ. & Cy.ꝙ debeat intelligi, qñ appoſitum eſt pactũ euict.in genere.Sed qñ eſt in ſpecie. puta ne de euict. teneatur, ſi
euincit Titius,tunc non valet pactum,ne reddatur pretium ſi euincat Titius.ita dicunt Doct.in l.q libertatẽ,ff.de euic. Quid autem ſi duo cõueniant adinuicem ꝑ ſolẽne pactum, vt re euicta
periculum ſit eius cui euincitur, an ſaltem debet res reſtitui, q̃
recepta eſt per alterum ꝯ̃hẽtium; Gl.dicit ꝙ non,in l.ſi familiæ,
in gl.in ver.pro parte familiæ erciſ.quæ non eſt alibi.

ADDITIONES.

a Pone ꝙ eſt actum Vide.inf.eo.l.fi.& gl.in l.ſi fundum,inf.eo.& l.emptorem, §.fi. And.Bar.Pone ꝙ no.licet quis renunciet euictioni,poteſt agere tamen ad pretij, reſtitutionem,uide quod no.in l.fi.ff.de ac.emp.niſi aliter actum ſit.
b Ad euictionem. Vide Io.And.in addi.Spec.in empt.& uen.§.6.in 1. addi.& Bald. in l.1.ad finem,de peri.& commo.rei uen.
c Emptor ſciens. Vide in l.ſi fundum,inf.eo.in fi.& l.emptorem,§. fi.ff.de act.emp. & Bal.in l.fi.ſup.de per.& commo.rei.uend.

L E X VII.

1 *Præiudicium licet per contumaciam inferatur,tertius non eſt citandus.ſed ſufficit citare principalem.*

Authore. Sufficit denunciari principali,licet nõ denũciet fideiuſſoribus.h.d. Vel ſic, Proceſſus factus ꝯ principalem citatũ, nocet fideiuſſori nõ citato. qđ eſt notandum.ad hoc ergo,vt agi poſſit ꝯ̃ fideiuſſorem,ſufficit denun-
a ciari principali,unde mora rei nocet fideiuſſori, *a* vt l.mora rei,
de ver.ob.& l.ſeruus,eo.tit. Authore , ideſt venditore.laudatio,
ideſt admonitio. Non ambiguitur,ꝙ poſſit denũciari principali
1 facit l.1.de ven.inſpi.† ibi ignorauerit, No. ergo ꝙ ſufficit *b* cau-
b ſam agitari cum eo,quẽ negotiũ contingit principaliter, nec eſt
neceſſe,ꝙ illi,qui læduntur per quandã cõſequentiam moneãtur,vt hic,& ff.de re iud.l.ſepe,§.ſed ſcientibus. hoc autem fallit
qñ lis agitur ꝯ̃ vnũ intrinſecũ , & perſonalis contra debitorem,
vt poſſit agi ꝯ̃ fideiuſſores & pignorũ poſſeſſores. Ita not. in aut.
hoc ita,s̃.de duob.reis vbi dixi.In gl.in ver.laudatio.ibi, eſt opus.
hęc gl.dicit verum licet contrarium dicat l.emptor,j̃.eo , vbi dicam.& eſt caſus in l.empti.ac.j̃.eo.&c.

ADDITIONES.

a Fideiuſſori.Facit tex.in l.prox.& gl.& Doct.in c.ſi extra de emp. & uen. & Pau. de Leaza.
b And.Barb.Quod ſufficit Tene menti,licet per contumaciam inferatur præiudiciũ tertio,non eſt citandus,ſed ſufficit citare principalem,ut eſt caſus fin.in præal.l.j. §.denunciari.de uen.inſpi.uide Bal.in l.nam ita diuus,ff. de adop. & in rub.ff. de uſuc.transfor.& Inn in c.2.de ord.cog.

L E X VIII.

1 *Venditor in tribus caſibus non tenetur de euictione.*
2 *Victus per contumaciam,in iure quis dicatur.*
3 *Venditor ſi ſciuit litem moueri,an ſit neceſſaria denunciatio.*
4 *Emptor libellum offerendo,venditorẽ, certum de lite mota reddere debet.*
5 *Emptor quamuis defenderit,non obſtante venditoris culpa,litem relinquere poteſt.*
6 *Emptor ſi a poßeſ. ſua culpa cecidit, contra venditorem rei vendicatione agere non poteſt.*

a **Emptor.** Iſta lex ponit tres caſus, in quibus denegatur regreſſus euictis.h.d. Tria *a* faciunt ceſſare periculum euic.omiſſa denunciatio emptoris, eius abſentia, & iudicis
iniuria.h.d hodie vero aduerſus omnes , & omnibus eſt ſuccurſum tã ꝑ p̃tio q̃ pro lucro, & ſumptibus litis,quia per inſtrumẽ-
b tum vẽditionũ ius recũciandi remittitur ꝑ pactũ *b* emptori , po-
1 tuit.n.iure ſuo vti,&c.†Ex regula generali adijcitur cl̃a,ꝙ re euicta.non poſſit dici,allegari, vel opponi,ꝙ ſñia fuit lata ꝑ Iudicis
iniuriã vl̃ emptoris negligẽtiam,vel abſẽtiã cũ refectione damnorum,ſumptuũ,& intereſſe, q̃ ſuſtinent̃ in Iudicio, vel extra.
cum ergo prçcludatur venditori via per pactũ nõ poterit quicq̃
excipere de prædictis,vt l.ſi creditoribus,de ſeruo pig. dato mã.
vñ nõ poterit allegare ſñiam inique latam in qua mãdatur ſumptus reſtituere,nam ẽt ab iniqua lite vr̃ vẽditor debere defendere conuentũ,ſaltem ad ſumptus,ut no.in l.venditores, ff.de ver.
obl.& ibi per Bar.quod in vẽditore præſente?dic ut in gl.fideiuſ.
2 adde s̃.l.prox.†Ibi , non affuit.& ſic per contumaciam victus in
iure.dico ꝙ ſecus eſt ſi utroq; defendente iniuriam paſſus eſt:nõ
huius eſt,quia vr̃ iniuria cõis.ad l.uenditor.in princ.ff. de euict.
non affuit,quia ſe abſentauit ante ſñiam & teſtium aperturam,
vnde in culpa fuit,quia ſi in iudicio ſtetiſſet,nõ fuiſſet cõdemnatus.ſi aũt certũ eſt,ꝙ ſi litem defendiſſet plene, nihilominus ſuccubuiſſet in cã, tunc uenditorem credo teneri,licuit.n.emptori
nõ defendere malam cãm,& agnoſcere bonã fidẽ, vt ff.de neg.
geſt.l.at qui nã,§.ſi cũ me abſente,in prin.de hoc in c.fi.de emp.
c & vend.In gl.j.ibi,teſtium aperturam.nota bene,ꝙ emptor dẽt
denũciare venditori ante ſñiam latam,& teſtium aperturã, &
3 litem motam,& ꝙ vẽditor aſſiſtat.†Quçrit glo.qñ uenditor dſeruit litem moueri,an ſit neceſſaria denunciatio? Gl.ꝙ nõ.hoc eſt
falſum:nam hæc denũciatio fit nõ ſolum ad finem notitiæ, ſed
cõtinere debet,ut denunciatus ad litem aſſiſtat,vt j̃.eod.l.empti
actio.ad l.ſi parentes. Tene ergo,ꝙ tutius eſt denũciare, *vide* gl.
4 in l.fi.de tranſa.† Quoniam dixit Barto.hic,& in l.non ſolum.§.
morte, ff.de oper.noui nunciatio.& in alleg.l.emptio quod eſt
neceſſe,ꝙ reddat uenditorẽ certum de lite mota,offerẽdo libellum litis motæ,alias non tenetur ei credere.Sed iſtud de conſuetudine non ſeruatur ſed ſolum citatur uẽditor. & notificatur ei
ꝙ qõ eſt mota,& de quo,& ꝙ veniat ad litẽ defendendã nomine emptoris,& eidem aſſiſtat.Et ab hac cõi ꝯſuetudine nõ recedas.dicit enim Bar.alibi,ꝙ nõ ſolum eſt neceſſaria denunciatio
vt plene per eum ĩ l.denunciaſſe,§.j.ff.de adul.imo ultra,uidelicet ꝙ defendat in lite.& dicit,ꝙ eſt caſus in l.ſi procuratorẽ abſentem,ff.de procu. ubi ipſe ponit.puto,ꝙ deficiat denunciatio
ꝑꝑ aliud ius,& facit quod no.in l.Paulus,§.j.de bon.lib.s̃.in quibus cauſis in integ.reſt.non eſt neceſ.in l.in minorum.uide etiã
quod no.Bar.in l.2.ff.ſol.matr.†In gl.in ver.nõ affuit, *in* fi.dic ſi
tamen fuiſſet notorium venditori cauſam fuiſſe iniuſtã & emptorem ſuccubuiſſe,nã licet defendiſſet,& ageretur cõtra vẽditorẽ,non obſtante uenditoris culpa agnoſcendo bonã fidem,*li*-
6 cet litem relinquere,ut dixi s̃.†In gl.ĩ verbo,abſente.ibi appellare deberet.imo non dẽt appellare emptor victus,quia præſumẽdum eſt pro ſñia,vt in alle.l.Herẽnius.ſed bene debet denunciare uenditori,vt appellet ſi vult,ut no.ibi,in gl.& maxime non tenetur,ſi excuſatur paupertatis prçſſura,vt l.ſi procuratorem,§.ſi
ignorantes,ff.man.& no.ꝙ hæc lex habet locum tantum,quando agitur petitorio.ſ.vt emptor habeat neceſſe ſuo vẽditori denunciare.Secus in poſſeſſorio ſecundum *gl.*12.q.2.c. quicunq;
militum.Sed cũ hipothecaria detur ad ipſam *poſſeſſionẽ*,vt l.ſi
cum uenditor,ff.de eui.in hypothecaria debet etiam deuunciatio fieri,vt l.cum ſucceſſores,j̃.eo.ergo uidetur ꝙ illa gl.non bene dicit.Cy.in l.2.s̃.ubi in rem act.tenet gl.illam indiſtĩcte. Sed
contrarium tenet glo.ff.de tab.exhib.l.locum,§.2.& eam ſequitur ibi Bar.& uidetur caſus in alle.l.cum ſucceſſores.Quidã moderniores dicunt, ꝙ aut conuenitur poſſidens ex facto proprio
e aut ex facto eius,a quo habuit poſſeſſionem.*e* primo caſu habet
locum opin.gl.in alle.c.quicunque,& Cy.In ſecundo caſu habet locum glo.in alleg.l.ſi cum uenditor.§.2.Bar.in alle.c.quicunque,licet communiter reprobetur per Canoniſtas.de quo in c.
quoniam frequenter,§.2.extra vt li.non cõteſt.ubi uide per Inno.Hoſt.& Ioan.And.adde ꝙ ſufficit una etiam & non peremptoria monitio,ſm Inno.in c. cum nobis extra de elec.& *gl.*18.
diſt.c.ſi Epiſcopus.& gl.in Cle.j.de hęre. Nec ob.l.tres quomodo & quando lud quia illa habet locum tantum in *iu*dicialibus
ſecundum Inn.ubi s̃.& per eum ext.de acc.c.ad petitionem.

ADDITIONES.

a Tria.No. tres caſus,in quibus venditor non tenetur de euic. & vide in c.fin.& ibi per Inn.extra,de emp.& vend.& ibi latius per And.de But. numerantem multos alios caſus, & ibi etiam per Paulum de Leaz.in vlti.verbis.
b Per pactum. Vide Bal.in l.j.ad fi.ſup.de peric.& com.rei ven.& gl.& Doc. in c. fi. extra,de emp.& ven.ſed quid ſi denuntiatum eſt,ſed emptor ſuccubuit, vide Bal. in d.l.i.vbi eſt tex.not.
c A.B.No. bene, quod emptor. Not.quod emptor debet denunciare venditori ante ſententiam latam,& teſtium aperturam,vide tex.l.ſi rem.§.fi.ff. eo.
d Quando venditor. Vide Bart in l.empti,& in l.fi. cum q.inf.eo. & Bar.hic Doc.in c.fi.extra de empt.& vend.
e Poſſeſſionem. Vide in l.rem quam §.j.ff.e.& in l.ſuper emp. inf.eod. Fallit in caſu not.in l.fi.& quod ibi Bal.ſup.com.de leg. & vide Bart.in l. Titius, ff.de act.emp. & ibi etiam,an valor rei inſpiciatur tempore euictionis.

LEX IX.

1 *Emptor ſi a poſſeſ. ſua culpa cecidit, contra venditorem rei uendicatione agere non poteſt.*

Si controuerſia. Etiã ſi actor agendo ſuccubuit, debetur euictio. h. d. tex. cũ gloſſ. Vel
ſic. Si emptor agendo uincit, non debet̃ euictio: ſecus ſi agendo
ſuccumbit. h. d. Succumbit ergo hic emptor in lite, quã faciebat
ꝯ poſſeſſorẽ, & ſubaudi, ꝙ nunq̃ habuit poſſeſſionem, vel ſi habuit,
cecidit ab eadẽ abſq; ſua culpa. ſi eum culpa ſui non poſſet
agere, inq̃tum non cadit abſq; ſua culpa a poſſeſſione, nec poterit
ſe iuſte defendere, vt l. ſi rẽ q̃. §. j. ff. eo. Mouetur, ſ. reſtituendo
tib. agenti, vt in gl. & ſic reus mouet, Nã hic emptor agebat,
& uolebat rẽ auocare a poſſeſſore ſuo tanq̃ habens cãm ab authore
ſuo, & fuit victus in lite. Intereſt mea, & dic haberi rõnem
præſumptã factorũ ĩ re. uñ ſi emptor emit ſolũ, & ibi ædificauit
palatiũ, tenet̃ ẽt de euic. palatij. Caſus eſt gl. hic, & vr̃ glo. qa ergo
reſtituit̃ ad intereſſe, in quo ueniunt ſumptus lit. vt l. quib. dieb.
ff. de cond. & dem. & no. s̃. eo. l. 1. apparet. ꝙ ſi emptor iuſte uincit̃,
vel agendo, vel defendendo, ꝙ nihilominus recuperat ſumptus
lit. qđ declara, vt dixi s̃. e. l. j. qñ credebat ſe iuſtã cãm agere.
Si. n. notorie litigabat *iniuſte*, dãnũ sẽtit ſua culpa, iõ ſibi impu-
1 tet. Melior fieret habita reſtitutione fructuũ, vt j̃. eo. l. ſup. †Glo.
a querit*a* hic, ſi emptor cecidit a poſſeſſione ſua culpa, emptor poſtea
agit *rei* uen. an vẽditor teneat̃ defendere, & iudicio aſſiſtere?
Gl. đt ꝙ nõ, qa ĩputet ſibi, eo ꝙ deſijt poſſidere. Cyn. dicit hic
ꝯriũ. Cõclude, aut emptor poſſidet, & vẽditor tenet̃ defendere,
aut nõ poſſidet, tũc aut ſua culpa cecidit a poſſeſſione, & nõ tenet̃
uenditor defendere ſ̃m gl. ſed Cy. ꝯ. Sed ſi ſine culpa cecidit
a poſſeſſione, debetur euictio, vt s̃. dixi. hic non ſunt alia, &c.

ADDITIO.

a Gl. quærit. Hoc intellige, niſi uenditor ſciens rem alienam uendiderit. per l. idem quæ, §. 1. & ibi gl. ff. de act. emp

LEX X.

1 *Terminus terminatus & terminus terminans quæ comprehendant,*

a Si fines. *a*Quicquid eſt intra fines demõſtratũ, vr̃ vẽditũ,
& ſi qd euincat̃, debet̃ euictio; tñ ſi finiũ regundo
rũ agat̃, propterea nihil debet̃; h. d. Iſta eſt notabilis lex. nã quotidie
dñi hñt fortilitia, & ipſa uendunt cum ſuis pertinentijs, &
finibus, quos fines non declarant. vñ ſi emptori moueatur quæ
ſtio de finibus, eã non ſubit uenditor. Itẽ ſi uenditor uendit certis
finibus dinumeratis, adiecta clauſula ẽt ſi alios fines habuerit.
nã inter fines dinumeratos emptor dẽt eſſe, etiã ſi aliqd eſſet
ꝯ fines, non tñ ſi qs dubitauerit de eo, qđ infra finẽ eſt, cũ forte
nullo mõ eſſet empturus emptor. facit. ff. e. l. ex mille. Si qd hic
rñdet. Ibi, lis finalis. i. finiũ regundorũ. Ibi, non pertinet, i. ad eius
p̃iudiciũ non ptinet. hic uide qđ not. ff. finiũ regũ l. eos. & ibi declaratur.
rõ gl. in iſto ſecundo dicto eſt. qa iſta nõ dr̃ euictio, ſed
declaratio terminorũ. Et Iudex aliquid adiudicat, in quantitate
recõpenſat. & ſic nihil perditur. Alij dicunt ꝙ extenditur terminus
extra fundum. & iſta opi. non approbatur per glo. & ſic no.
1 †ꝙ eſt terminus terminans, & terminus terminatus. terminus
terminatus eſt qcqd intra fines attenditur, terminus terminans
eſt quicquid extra terminos extenditur. hic non ſunt alia, &c.

DDITIO.

a Si fines. Vide l. fi. in prin. ff. de pig. act. ubi per inſtr̃a emptionalia probatur latitudo agrorũ. & uide no. per Bar. in rub. ſup. de contrahen. empt. in 22. q. in verſi. Sed pone, quod inter Titium & Seium & no. Ang. in l. venditores, ff. de verb. obl.

LEX X.

1 *Fideiubens alienationi rei conſentit.*

Exceptione. Fideiuſſor rem venditã euincere ñ poteſt.
Vel ſic. Quẽ đ euictiõe tenet actio
eundẽ agentẽ repellit exceptio. h. d. de quo in l. vendicantem, ff.
eo. Dubitari põt, vtrũ lex iſta hẽat locũ hodie, ſi reus principalis
eſt ſoluendo: quo caſu fideuſſor non tenet̃ cũ effectu. Dicen
dum eſt ꝙ ſic, quia in repellendo fideiuſſorẽ ope exceptionis.
nõ reqritur excuſſio rei principalis, cũ ipſe creditor ſit in poſ-
ſeſſione. Ibi, authore. i. vẽditore. Ibi, fideiuſſorẽ noĩe euictionis;
refert. l. fideiuſſor. Si. i. maxime, vel quãuis. nam qñque uiri noĩa
vxorũ poni faciunt in inſtr̃is, vt ff. de don. inter virum & vxo. l.
vxor marito. Et adde qđ no. s̃. de fide inſtr. l. ſcripturæ. Ibi, vendi
tioni. ſiue ſit ille, a quo fideiuſſor emerat, ſiue qcunq; alius. Ibi,
1 ꝯſenſum. †Not. ꝙ ille, q fideiubet ꝯſentit alienationi ipſius rei;
vnde qui non põt alienare, non põt in ꝯ̃ctu alienationis fideiubere,
quia nec ꝯſentire. verũ eſt, q̃tũ ad trasferendũ ius in re. No.
dicit gl. ꝙ fideiubẽdo quis conſentit ſe obligando, ſed vltra hoc
ꝯſentit in alienatione rei; qđ eſt notandũ. gl. allegat bonas leges.
Op. & vr̃ ꝙ fideiuſſor nõ ꝯſentiat, vt ff. ꝙ iuſ. l. j. §. qd ergo. rñdet
gl. ꝙ qñq; pr̃ ꝯſentit, vt qlibet, & tũc nõ vr̃ fideiubere: qñq; vt pr̃
authoritatẽ p̃ſtãdo, tũc illa authoritas ęqparar̃ iuſſui. Refert er-
go qũo pr̃ conſentiat. qđ dic, vt l. ſi filius, ff. q ſatiſ. cogan. Iſta lex
a facit*a* ad qõnem ſtatuti*b* dicentis, quod filiusfa. non poſſit ſe obli
b gare ſine conſenſu patris: modo pater aliter non conſentit, niſi
ꝙ fideiubet. iſta lex facit, ꝙ videatur conſentire. In ꝯrium eſt gl.
quia fideiubet, vt quilibet; non autem, vt authoritatem præſtet
cogitabis, quia non determino nunc. hic ſunt alia, &c.

ADDITIONES.

a A. B. Iſta lex facit. Si ſtat. cauetur, ꝙ filius nõ contrahat ſine cõſenſu patris, ſi fideiubet pater in contractu, an videtur conſentire, vt ſeruetur forma ſtatuti. & ita poteſt inferri ad q. ſi mulier non poteſt cõtrahere, niſi cum conſenſu propinquorum, ſi contrahat, & illi fideiubeant, dic ꝙ eſt ſeruata forma ſtatuti per caſum, qui non eſt alibi, ff. in quib. cau. pig. tacite contra. l. Pompo, §. ſi quis fideiubeat, vide tex. in ſimili. l. fi. ſupra de pe. hær. qui eſt valde no. in l. qui in aliena §. interdum, ff. de acquir. hære. & Bal. in l. cum non ſolum, §. neceſſitate, ff. de bon. quæ li. & licet allegauerim tex. ſing. in materia ſua, quæ omnia vide, facit in arg. tex. l. Titius, ff. quibus mod. pign. vel hypo. ſol. & tenet Bald. in l. filius, ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. & in l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. 2. & illum §. vide quia eſt ſing. ſecundum Dominum meum ibidem vide Ang. in præalle. §. ſi quis fide iubeat. quem nouiſſime reperi. & idem tenet, & uide Ioan. And. in c. nonne, de præſum. vel ſi cauetur, ꝙ res non poteſt alienari ſine licentia Epiſcopi, & Epiſcopus illam emit, quod videtur ſatisfactum ſtatuto, & ita etiam dicit in regula, is qui tacet. hanc partem firmat Bald. in l. is qui, §. fi. ff. de acq. hære. & Dominus meus de Im. in d. c. nonne, etiam hoc firmat. tu cogita, quia eſt mihi dubium, quia forma eſt ſpecifice ſeruanda, l. Meuius, ff. de conditio & demonſt. & ſtatutum pro forma requirit licentiam, vel conſenſum, vide in gloſ. cum notiſſimi, ſupra de præſcr. 30. anno. quæ allegatur pro ſinguli, quod in matrimonio ſufficit conſenſus ſine verbis in eo, qui non valet loqui, ſecus in valente loqui. cap. tuæ, de ſponſal. ita hic debet præſtari viua voce licentia. Et vide tex. ſing. in c. ex literis, de trãſ. ſecundum dominũ An. ibi, quem omnino vide Sal. in l. fin. ſupra, ad Mace. vbi ſequitur Bar. in d. §. libertis. & uide Bald. in l. fina. C. ad Maced. in cap. cum dilecti, de conſue. vbi dicunt, ꝙ Monachus eligitur in Abbatem in monaſterio ubi degit, licet requiratur licentia, cap. ſi religioſus de ele. in 6. non tamen requiritur in illo caſu per l. cum pater, §. libertis, præallegatam, uide quæ dixit D. Pet. de Anchar. in fi. de cler. ægro. & ibi Ioã. de Imo. & ibi dixi, uide quæ dixi in cap. edoceri de reſcrip. & in dicto cap. nonne. & vide Ioan. And. in cap. ſi Abbatem, de elect. lib. 6. ubi dicit, quod quando requiritur licentia in aliquo actu, non ſufficit tacitus conſenſus refert Lap. alle. 86. refert Lud. Rom. in l. 2. ff. ſol. matr. Et adde Bald. in l. 2. ubi dicit quod ſi ſtatutum requirit conſenſum, uidetur ſatisfactum ſtatuto, ſi interuenit conſenſus tacitus, & idem vult in l. potuit, C. de iure deli. vide D. Abb. in cap. ſicut, de iureiuran. ubi alleg. Bar. in §. libertis, uide pro illo dicto Io. Hoſt. cap. poſſeſſiones de reb. eccl. non alie. & quæ ibi vide tex. in c. olim. el 1. de reſt. ſpo. ubi Epiſ. uendit poſſeſſiones, ut ibi ędificetur eccleſia, arg. ibi. Imo quod debet interuenire authoritas Epiſcopi, qui conceſſit poſ. Car. ibi dicit quod ſatis interuenit, ex quo illam cõceſſit pondera quę dixi in d. c. cum dilecti.

b Statuti. Vide Bal. in l. fin. ſup. ad Maced.

LEX XII.

1 *Pactum quod pretium ſtatim mota lite reſtituatur, valet.*

Siue in libertatem, Iſta lex ponit de, quodã pacto, de quo non habet̃ alibi
in iure. Valet pactum, ꝙ ſtatim re vendita, lite mota, reddat̃ pretiũ
emptori. h. d. Vel ſic, Regulariter non agitur de euictione, niſi
euictio ſit ſecuta, aut exceptio iudicati. concor. s̃. eo. l. qui rẽ, et
l. ijs prædijs. & dic, vt ibi. Seruus. ideſt qui vẽditus eſt tanq̃ ſeruus.
1 Ibi, & ſi nec dum. iſtud eſt de pacto. No. † ꝙ valet pactum, ꝙ pre
tiũ reſtituat̃ mota lite. hoc pactũ interponũt, q habẽt lites odio.
l. 4. ff. de alie. iud. mu. cau. fac. & eſt iuſtũ pactũ, hic non ſunt alia.

LEX XIII.

1 *Venditiones, quæ fiunt cum ſubhaſtationibus, qualiter fieri debeant.*
2 *Decretum ſecundum de rebus tertij, qualiter interponi poteſt.*
3 *Recipiens vtilitatem ex pretio, de euictione tenetur.*
4 *Iudicis factum repræſentat factum partis, quando eſt rite factum a Iudice competenti.*
5 *Iudex, qui vendit tanquam executor, non obligatur.*

Si ob cauſam. Res vendita in cã iudicati, nõ põt per debitorẽ euinci. Et ſi euincat̃ ab alio,
tenet̃ debitor de euic. h. d. Vel ſic, Factũ iudicis reputatur factũ
partis. ad hoc allega. Et hoc vbi pars eſt abſens a iudicio, qa tunc
iudex repræſentat p̃ſonã abſentis. l. properandum, §. ſi quidem,
s̃. de iud. non tñ reputatur per oĩa factum partis, nam euictione
ſecuta. facta adiudicatione per iudicẽ, repetitur ſolum pretium,
pro quo inſolutũ datio eſt facta, vt hic. petit ẽt vſuras, vt l. ſi prius.
§. j. ff. eo. emens aũt agit ꝯ debitorem ad intereſſe, & ſumptus litis,
ex quo de euict. non eſt cautum, & non dubitatur. idẽ eſt, cũ
quis emit a Cæſare, ff. de pig. act. l. eleganter, in prin. & ibi p̃ Bar.
& qñ factũ iudicis reputatur factũ partis. no. gl. in l. j. §. j. ff. ne vis
1 fiat ei. q̃ eſt melior, q̃ ſit in iure, † No. hanc leg. ad venditiones, q̃
fiunt cũ ſubhaſtationibus per iudicem, ꝙ ſi quidẽ res erãt debitoris,
emptores fiunt dñi; ſed ſi non erant, hñt regreſſum ꝯ eum
2 de euic. † Quæro. qũo potuit interponi ſ̃m decretum de rebus
tertij, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio, §. ſi ſuper rebus? Reſpõ. ibi, non
erat ꝯdictio, & alias vbi eſt rite p̃ceſſũ, tenet decretũ, & parat̃ ex
vſucapiendi ꝯditio, vt ff. de nox. l. & generaliter. & ff. de acqui.
poſ. l. Põponius, §. ſi iuſſu. & re euicta datur regreſſus de euictio
ne. h. d. iſta lex no. Ibi, præcipiendi, quia habet mixtum imperiũ.
Ego poſui tibi exemplum in maſculo: idem dic in fœmina. Ibi,
quãdo. s̃. dixit ꝙ ipſe debitor, & hęres eius ab euincẽdo repellitur
nunc dicit quod tertio euĩcẽte, debetur euictio aduerſus eas, ſcilicet
mulieres, & hæredes ſuos, qa illa mulier erat debitrix. Not.
actionem quare detur regreſſus de eui. Ibi, proficit. & eſt alia ra-
3 tio, quia factum iudicis repræſentat factum partis. Not. † regulã
ꝙ recipiens vtilitatem ex pretio, de euic. tenetur. Ibi, eius autho-
4 ritate. No. † vltra ea, quæ s̃. dixi, ꝙ ita demum factum iudicis re
præſentat factum partis, ſi eſt rite factum, & a iudice competẽti.
Sed quis eſt iſte? Dic ꝙ qui habet mixtum imperium. vt ff. de iuriſ.
om. iu. l. iubere. Ibi, fruſta, quia de iure non poteſt transferi. al-
leg.

leg. iſta lex ſemper, ꝙ factum iudicis rite factum obligat ipſam
partem,ſicut factum partis proprium.hoc no.gl. hic, & ff.de re.
§ iur.l.id quod noſtrum.†Quęrit glo.an.iudex,qui vendit tanquã
a executor, *a* obligetur ex cõtractu? Rñ.ꝙ non;quia executor iu-
ris,& executor ex neceſſitate,non obligatur ex contractu.l.ſi pi
gnori,ff.de euic.& l.qui erat hæres,ff.fam.erciſ.

ADDITIO.

a Tanquam executor. Vide Bar.in l.alio, in fi.ff. de ali. & cib. leg. quid in creditore vendente iure pignoris.vide idem quod in hac l.dr̃,& in l.j.& ibi gl.& Doc.

LEX XIV.

1 *Exceptio eundem agentem repellit,quem de euictione tenet actio.*

2 *Filius non hẽt ratã venditionẽ patris de bonis matris, niſi eſt hæres patris.*

Siue poſſeſsio. Filius non poteſt euincere rẽ, quam
pater vẽdidit,cuius ipſe eſt hęres.h.d.
Et intellige ẽt ſi pater vendidit rem filij. vide s̃.de rei ven. l.cũ a
1 matre.& de iure deli.l.fin.§.in computatione.†Ratio huius leg.
eſt, quia quẽ de euictione tenet actio, eũdem agentem repellit
2 exceptio. No.† iſtam l.quia quandocunq; patres vẽdunt rẽ ma-
trum,quę remanſerunt filijs iure hæreditario, iſte ꝯtus ab ini-
tio nõ valet,vt l.j.de bo.ma. tñ ſi filius adijt hęreditatem patris,
valet venditio.intelligas non facto inuentario,ſed facto inuẽta-
rio,dic vt in alle.§.in computatione. & alle. l.cũ a matre. Ibi,fi-
lius.i.ipſius filij vendicantis. Author,ideſt filius,qui hęres eſt vi-
ctoris,laudari.i.conueniri nõ poteſt. Nota,filium hæredem pa-
tris non poſſe mouere controuerſiam contra contractũ patris.

LEX XV.

1 *Venditor tenetur de euictione,ſi res rite euicta fuit.*

2 *Iuris ratio iniuriam non habet.*

1 Si non iniuriam. †Re rite euicta,tenetur de euictio
ne venditor,& in pignus datũ ab
2 eo.No.† ꝙ iuris ratio iniuriam non habet.l.meminerint.s̃.vnde
vi.No.quomodo probatur hæc negatiua, quod nõ iniuria iudi-
cantis,quia probatur probando ꝙ de iure fuit iudicatũ quod p̃-
ſumitur in dubio lata ſententia,vt s̃.de adm.tu.l. ſi bona. & not.
ff.de euic.l.Herennius,§.Caia.Ibi,ſolenniter agendo hypotheca
ria.ponitur pignus improprie,quia non erat traditum.

LEX XVI.

1 *Expenſæ in rei meliorationem factæ, qualiter probari poßunt.*

2 *Poſſeßor bonæfidei fructus non lucratur ſed ad perpetuam vtilitatem compenſari debent.*

Super. Re euicta,vel eius parte,venditor tenet̃ de euictio-
ne,in qua veniunt impenſę factæ ad perpetuam rei
vtilitatem,deductis fructibus.ipſe autem euincens non tenetur
1 ad reſtitutionem pretij. h. d.† Not. iſtum caſum, *a* quẽ habes in
a l.ſumptus,ff.de rei ven.& gl.in l.in fundo,ff.eo.titu.dicit,hoc eſſe
notandum.adde no.in l.& ex diuerſo.ff. de rei vend. & qũo iſtæ
b expenſę *b* factæ in melioratione rei probentur,habes ſup. de ad-
mi.tu.l.lex,quæ tutores,quia ſi ſunt expenſæ factæ in corpus,poſ
2 ſunt ex qualitate corporis,ideſt ędificij cõiecturari.† No. bo. fin.
poſſeſſorem,etiam cum titulo non lucrari fructus,ſed compen-
ſari cum expenſis ad perpetuã rei vtilitatem factis. Ibi, euicerit.
ideſt iure dominij euicerit.dicitur hic, ꝙ euincens rem iure do-
minij non tenetur reſtituere pretium. hoc verum, niſi profuiſ-
ſet ſibi pretium fructuum.ratio,quia ſuperabundantes, & ſuper
excreſcentes pretij ſunt per meliorationem &c.

ADDITIONES.

a No.iſtum caſum. Vide l.ſi controuerſia.cũ ibi no.ſu.eo.quod intellige, vt ibi Fallit ſi emptor non oppoſuit cõtra euincentem de his melioramentis,vt ibi not.

b Iſtæ expẽſæ.Dixi in l.id quod pauperib.in ver.qualitatẽ operis, ſup.de Epi. & cle.

LEX XVII.

1 *Venditor,de lite mota certificari debet.*

2 *Emptor liti cedere poteſt,vbi eſt notorium facere litem iniquam.*

Si cum quæſtio Re euicta, vẽditor certioratus te-
net̃ de damno emptoris.hoc d.ibi
certũ feciſti.no.certum.& hic ſumpſit formam denunciationis,
1 de qua dixi.s̃.eod.l. emptor.† Et iſta litera *a* requirit,ꝙ venditor
a certificet̃ de lite mota,& de hoc dixi s̃.ſed alibi videtur tradi alia
forma,videlicet, ꝙ debet certificari & denũciari ei, ꝙ defendat
negotiũ,j̃.eod.ti.in l.ſi parentes.in verbo,vt defendatis. Et alibi
videt̃ tradita alia forma,ſ.ꝙ vẽditor emptori aſſiſtat, & eum in-
ſtruat,vt l.empti actio.j̃.eod.& ſi ꝓmiſit ſe iudicium transferre
ꝙ denunciet̃ ei,vt iudicium in ſe ſuſcipiat,vt l.qui abñtem,s̃. de
ꝓc.& facit s̃.de ſenten.l.libera.vbi dixi. Ibi diſceptationẽ. hic ap-
b paret,ꝙ emptor nõ poteſt cedere *b* liti,quia præiudicaret ſibi,ni-
ſi ius euincentis eſſet euidẽter notorium,vt ff.de neg.geſt. l. at q
natura.§.ſi cum me abſente,adhibebit per actionem ex empto,
in qua veniũt iſta damna,in gl.in ver.nec citra.ibi, nõ ageret de
euic.Ratio,quia forſitan interfecit emptoris ꝯ ſuum vẽditorem
ſententiã ferri,& habuiſſe recurſum ex capite euic.vt ibi, niſi eſ-
2 ſet notorium.† Et hinc ſumitur regula,ꝙ vbi eſt notorium face
re litem iniquam,emptor poteſt cedere liti,qm̃ licuit agnoſcere
bonam fidem,vt l.emptorem,in prin. hic alle. But, hic deſiderat
ſententiam & reſtitutionem,per l.vtique,ff.de rei ven.ff.de euic.
l.non tñ.& l.euictis.& dicit verum in caſu dubio, vbi autem eſt
notoriũ rem actoris eſſe,tene gl.& ubi emptor euincit ſibi ipſi,
puta cedit domino rei, & incipit in hereditaria cauſa poſſidere,
vel ex capite euictionis agitur, non tamen ad intereſſe,vt l.vẽdi
tor,ff.eo.facit ad le.fal.l.verbis,§.j.ſic intelligo, quod habetur in
alle.l.emptorem,§.j.Bar.tangit in l.ſi domus,§.j.ff.de le.j.Et iſtã
quęſtionem habui Florentiæ de facto,& ita fuit iudicatum.Nõ
agitur illa ſententia ex re tradita, quia per conuentum tradi nõ
poterat reo condemnato ad intereſſe,per l.euicta.de euic.& per
alleg.l.vtique,ff.de rei.ven.quod credo verum in caſu dubij,nõ
in caſu notorij,vt hic eſt;nam abſq; ſententia licitum eſt empto
ri agnoſcere bonam fidem,& reſtituere rem,vt s̃.dixi,&c.

ADDITIONES.

a Iſta litera. Vide Bar.in l.emp.inf.eo.& doc.in c.ſi.extra,de empt.& vend.

b Cedere. Vide hic per gl.in l.at qui natura,§. ſi cum me abſente, ff. de neg. geſt.& ibi Bar.limita tamen iſta no.vbi emptor obtuliſſet debitum creditori abſque ſententia, nec ab eo res euinceretur, quia tunc emptor poteſt agere de indemnitate contra venditorem,vt habetur in l.cum tibi, & ibi gl. & Bal.inf.eo.per Im.in c.ſi.de empt.& vendit.

LEX XVIII.

1 *Emptor ſi vincit,contra venditorem nullum habet regreſſum.*

2 *Solennia in iure omitti non debent.*

1 Si ſtatus. Emptor ſerui eo pronũciatio libero;agit q̃ eui.
ſecus ſi eſſet ꝓnũciatus ſeruus.h.d.† No.ex hac
l.qñ emptor uincit in lite,nullum habet regreſſum contra uẽdi
torem,nec etiam in ſumptibus litis,niſi ſit ſibi promiſſum, et ita
dicit hic gl.& in l.j.s̃.eo.& adde l.uenditores,ff.de verb.ob.& de
clara hanc l.j̃.eo. l.ſi fundum.Nam poſſet etiam ad pretium,ex
2 quo tu fuiſti ſciens,nec ſtipulaturs,de ſolennibus. †Not.*ſolẽnia*
in iure omitti non debere;& quia omittit ea,regreſſum non hẽt
nec etiam quo ad ſumptus litis. Ratio eſt,quia apparet rem ven
ditam eſſe iuſte,& libere,vide hic gl. in verbo,non poſſe. ibi,nec
ergo in ſumptibus. hoc eſt falſum ſm Gui. & Bar. is enim, qui
rem alienam ſcienter emit, licet non poſſet agere ex capite rei
non defenſę,aget tamen ad ipſos ſumptus,vel ad ipſum intereſ-
ſe,vt l.procurator,ff.rem rat.hab.& l.venditores,ſupra allegata.

LEX XIX.

1 *Præſcriptionis exceptio neceſſario debet ab emptore opponi.*

a Si obligatus. *a* Emptor,q p̃ſcribit,dẽt ſe tueri excep-
tione p̃ſcriptionis,& qui eandẽ omittit,
de euictio.regreſſum non hẽt.h.d.preſcribitur ergo huic actioni
perſonali, vel exc. deſcendente per indirectum longo tp̃e, quia
emptor factus eſt ſecurus aduerſus dñm; ergo res amodo euin-
ci non poteſt.Ibi,non potes. quia aut emptor opponit,& vincit;
1 ſi non opponit,ſibi imputet. † No. exceptionem præſcriptionis
eſſe de illis,quæ neceſſario ſunt ab emptore opponendæ,&c.

ADDITIO.

a Si obligata. Vide no.in c.ſi.extra,de emp.& vend.

LEX XX.

1 *Iudicium cum emptore ſopitum,ex perſona uenditoris non retractatur.*

2 *Tertius ueniens ad defendendum,poſt pronunciationem non admittitur.*

1 Si parentes Ex†perſona venditoris iudicium cũ em-
ptore ſopitum nõ retractat̃: tñ emptor ñ
hẽt regreſſum de euict.niſi uenditori denunciauit.h.d. No,qđ q
eſt legitimus defenſor in cã principali, intelligitur legitimus de
fenſor in cã appellationis,& in hac l.apparet, qđ in cã euictionis
a motæ,vẽditor põt producere *a* probationes,& pro ſuo intereſſe
liti aſſiſtere.ſic per Cy.in auth.nunc ſi hæres.de liti.vbi tenuit,ꝙ
tertius veniens ꝓ ſuo intereſſe non poteſt opponere exceptio-
nes, nec inducere probationes, quas reus principalis nõ poſſet.
2 adde c.per tuas.de prob.†No.quod tertius veniens ad defenſio-
nem non admittitur poſt pronunciationem,niſi fuerit appella-
tum.& intellige niſi ſit in poſſeſſione,tex.eſt no.in c. ueniens. el
1.de teſt.Ibi voſmetipſos. uẽditorib.loquit̃, & hęredibus eorũ.

ADDITIO.

a Producere. No. hic gloſſ.& tex.quod venditor etiam non requiſitus,poteſt aſſiſtere liti.faciunt no.per Bal.in auth.nunc ſi hæres.ſup. de liti. & expreſſe Bal.in l.j.ad fi.ſup.de peric.& commod.rei uend.

LEX XXI.

1 *Denunciatio requiritur adhoc ut venditor ueniat ad defendẽdum negotiũ.*

2 *Venditor,vel eius ſucceſſor denunciatus vt liti aſſiſtat,tenetur de euictione*

3 *Sententia ſuper ſtatu dupliciter ferri poteſt.*

4 *Allegans denunciationem,illam tenetur probare.*

a Empti actio. †No.bene,ꝙ requiritur denũciatio ad
hoc,vt venditor veniat ad defendendũ
negotium,vt hic,& liti aſſiſtat,vt j̃.eod.l.cum ſucceſſores. & iõ
gloſ.in l.emptor,s̃. eod. quæ dicit ꝙ ſimplex ſcientia uenditoris
ſufficit.eſſet falſa,vt ibi dixi.h.d.licet res poſt longa tp̃a ſit euicta
nõ impedit̃ emptor agere de euictione.h.d.Et ĩtellige,qñ iſta tẽ
pora non p̃ſtabãt emptori exceptionẽ p̃ſcriptionis.nam ſi poſſet
opponere de exceptione,nõ haberet regreſſum, ut l.ſi obligata.
1 s̃.e.†No.ꝙ ſi vẽditor,vel eius ſucceſſor fuerit denũciat⁹.vt liti aſ
ſiſtat,& cãm inſtituat,& nõ fecit,de euic.tenetur;niſi ſibi piculũ
euictionis fuerit remiſſũ,ut hic,& dicit Bar.hic,ꝙ neceſſe eſt ꝙ
reddat venditorẽ certũ de qualitate lit.oſtẽdẽdo libellũ ĩ publi-

ca

ca forma, vt dixi ſ.eo.l.emptor,& l.ſi cũ qõ,licet hoc de conſue
tudine nõ ſeruetur.ibi.ɔprobatum.vide hic,qđ no.Iac. de Are.
ibi,interpellare.adde qđ dixi ſ.eo.l.ſi cũ qõ.ibi, vt ibi no. formã
denũciationis,ſeu interpellationis.facit ɔ̃.eo.l.ſi permutationis.
ibi, ſeruũ non eſſe. no.ſnĩam verbis negatiuis latã,ſenſum affir-
matiuum habere.Nam eo ipſo,ꝙ pronunciatur nõ ſeruus,ideo
1 liber, quia iſta ſunt adeo ɔ̃ria,ꝙ nullum eſt medium, † No.ergo
ſnĩam ſup ſtatu ferri duplici modo, pronuncio te eſſe liberum.
vel te non ſeruũ.Conuentione,ideſt,pacto remiſſæ.ſ.venditori.
4 †ibi,cõprobatũ.no.ꝙ allegans denunciationẽ, dẽt illã probare.
dicitur hic,ꝙ ſi emo aliquem tanq̃ ſeruum , &c.ɔ̃ de l.ſi obliga-
ta,ſ.eo.Sol.hic erat caſus,in quo non currebat præſcriptio,quia
liber homo non præſcribitur,&c.

LEX XXII.

1 *Venditor ſi emptori rem liberam non tradidit emptor,contra eum ad interreſſe agere poteſt.*
2 *Emptor licet euictionem non expectet, tamen offerendo agenti, habet regreſſum contra venditorem.*
3 *Emptor ſecure ſoluere poteſt creditori ſi res vendita eſt alicui obligata.*
4 *Liberum,& tanquam liberum,verba effectiua eſſe non poſſunt.*
5 *Forma contractus,ius quod ex eo contractu naſcitur,declarat.*

1 Cum tibi. †Emptor cõuentus hypothecaria,q debitũ obtulit agenti, non expectata ſnĩa euincente pactionem ex empto, indemnitatem conſequitur a vendito
re.h.d. Vel ſic. Nõ credit libera res emptoris,quę eſt alteri obli-
gata,& ideo agi pt ɔ̃ veditorem ad intereſſe, niſi liberet eam.h.
d. Concor.ſ.de tranſl.l.ſi poſt.& ſ.eo.l.ex ijs prædijs.vbi glo.con-
cludit.ꝙ ſemper intelligitur vendita libera, & hæc eſt natura ɔ̃-
2 ctus,ut ibi.†No.ꝙ licet emptor non expectet euictionẽ,offeren
a do agẽti,tñ hẽt regreſſum ɔ̃ venditorem. Nam huic ɔ̃ctui tacite
ineſt ꝙ emptor conſeruetur indẽnis. adde no. per Bart.ff.de do.
præleg. l. pater. vbi dicit, ꝙ paria ſunt emptorem defendere, &
promittere eum conſeruare indemnem.Itẽ no. Rich & Cyn.in
addi.ff.eo.l.j.Nõ ob.huic l.habere licere, ff.eo. vbi dr̃, ꝙ emptor
non agit niſi euictione ſecuta, nam l. illa ſuppletur per iſtã,ſup.
vel niſi emptori aliqd obſit pp quod euictio non eſt ſecuta. Ibi,
3 manifeſte declarat.†no.bene ꝙ licet non committatur ſtipula-
tio noĩe eius,& capite eius,niſi re euicta pẽr ſnĩam,,put dixi,ſ.e.
tit.l.ſi cum qõ.Si tñ res vẽdita eſt alicui obligata,p pecunia,em-
ptor ſecure poteſt ſoluere creditori,& rem liberare, nulla expe-
ctata ſnĩa,& incontinenti committitur ſtipulatio ɔ̃ venditorem
4 ad intereſſe p quam dẽt ſeruari indemnis, vt hic.†Ibi,liberum.i.
tanq̃ liberũ ita dt gl. hic poſita. vnde ſi inſtrm. dicit Baldus vendidit Titio fundum liberum, quia verba Notarij non poſſunt
eſſe verba effectiua,intelligitur.i.tanq̃ liberum vendebatur euidam.ibi,ſoluiſti,ius habens offerendi,vt ff.qui.mo. pig. vel hyp.
5 ſol.l.Paulus,§.qui pignoris.†No. ꝙ forma ɔtractus declarat ius,
quod naſcitur ex ipſo ɔ̃ctu , ergo ſiue ſubiecta ſtipulatio iſta ſit,
ſiue non,tñ intelligitur tacite opponi, ꝙ non agatur de euictione. Sol.in hoc agitur, vt conſeruetur indemnis.

ADDITIO.

a No.ꝙ licet. Et hoc quia tenetur defendere,iuxta no.per Bar. in l.1. ſup. eo. & iſta no.ad intellectum eorum,quæ no.gl.& Bal.in l.ſi cum queſtio,ſupra eo.

LEX XXIII.

1 *Ciuitates continentur appellatione Reipublicæ.*
2 *Defenſio de præſenti ad præſentem gradum ſpectat.*
3 *Denunciationis forma quæ dicatur.*

Cum ſucceſſores Succeſſorib.vẽditoris in quocunque gradu,eſt denunciandum, quo facto, ſiue ipſis præſentibus res euincatur,non ſolum pretiũ,ſed, & intereſſe emptor a venditore ɔ̃ſequitur.h.d. Vel ſic. Re euicta poſt denũciationẽ abſente reo,
vel abſente actore,ad intereſſe agit,nec nõ ad pretium. h.d. Di
cit Butr. ꝙ aliud eſt res aliud pretiũ,aliud intereſſe,vñ ſub noĩe
intereſſe pretiũ nõ dẽtur ſm eum. Tu dic ɔ̃, nec obſtat iſta lex,
imo facit pro, qa hic non agitur ad pretium ſolũ,ſed ad id quod
eſt vltra intereſſe.de hoc dic,vt ſ. de ſen.quæ pro eo qđ inter.l.j.
& ibi ponunt Doc. Sin autem teſtator habens plures filios vni le
gat ſumptus ſtudij,an intelligat legaſſe libros? Dic vt nota. Bar.
1 in l.quibus diebus,§.j.ff de cond.& demonſtra.†No.ꝙ appella-
tione Reipublicæ continentur ciuitates,qñ fit mentio de Republica certe ciuitatis,ſecus ſi ſimpliciter, nam intelligitur de Re-
publica Romanorũ, vel apud Reges,de quo ibi per Cy.& Doc.
2 in l.Reſpu.ſ.quib.ex cau.maio.† Ibi,gradu.intellige de præſenti
gradu,ad quem ſpectat de preſenti defenſio.ibi,ſi aliud,ſubſtitu
to.n.conditionali,ante cõditionem non eſt denunciandũ, quia
ad eum iuris defenſio nõ pertinet. Et no. quod dicit in quocunquegradu, nam ſi eſſet hæres in gradu milleſimo de euic. tene-
retur,qa q hæredis eſt hæres,primi defuncti, & aliorum anteceſ
ſorum ſuorum eſt heres, vt l.ſi.ſ.de hær.inſt.Sed hic quæro, qd
ſi rem mihi venditam alij vendidiſti,& iſte alteri, & ſic p multas manus ambulauerit, & demum vltimo emptori quæſtio
mouetur,dẽt denũciari ſuo proximo emptori, ſed an poteſt denunciari emptori primo? Dic ꝙ non, vt l. ſi res quam, & l. ſi pa-
tre,§.j.ff.eo.quod intellige, vbi de ſucceſſore in ſucceſſorem ſit
facta ceſſio actionũ prout hodie fit in cõi ɔ̃ctu emptoris, vt nor.
in l.Iul.§.j.ff.de act.emp.Tene menti,qa eſt caſus quotidianus,
3 & multos vide errare.† Aſſiſtere.not.formã denũciationis,a de
a qua dixi,ſ.eo.l.ſi cũ qõ. his.l.ſucceſſorib.abſentib. qñ nõ põt de
b nunciari vẽditori, b vel eius hrđi,ſufficit ꝙ emptor faciat qcqd
põt ad denũciandũ,licet non inueniat venditor, vt not.ff.ad leg.
Falc.in lege Falcidia,§.ſi. quod pretium conuentum,eſt pretiũ
formale ibi,publice notum eſt, ſcilicet quod lex diſponit.

ADDITIONES.

a Phi.Dec.Denunciationis. Et uide omnino per Bar.in l.quia abſente,C.de proc.
b Venditori.No.qđ ſi non poteſt reperiri , cui denuncietur lis,tamen agitur de euictione, vide l.ſi dictum, §.pen.ff.eo.& Bald.in l.libera,in prin.ſup. de ſent.& intel.om.iu.Bar.hic,uide tamen glo.fin.quæ dat formam,& practicam in l.aut qui aliter,§.& ſi forte,ff.quod ui,aut clam.& quod not.Bar.& ibi dixi,in l.de pupillo §.ſi quis ipſi prætori,ff.de ope.no.nun.ſed qualiter conſtabit non poſſe denunciari,vt de Bar.in l.ſi ancillam,ff.pro ſuo.

LEX XXIIII.

1 *Venditor,qui fideiuſſores dare non promiſit, eos dare non tenetur.*
2 *Vẽditor tenetur fideiuſſores dare,quando per tertium lis fuit mota,ſi vult pretium conſequi.*
3 *Receſſurus illico a loco ſortitur forum ratione rei uenditæ.*
4 *Limen contractus dicitur ante perfectionem contractus.*

Si poſt perfectam. Cum limine ɔ̃ctus imminet euictio, emptor pretiũ ſolue
re non tenet, vel reſiduũ pretij;& ſi ſoluit repetit,niſi ei de euic.
ſatiſdet.h.d.ɔcordat de peric.& cõmo. rei ven.l.habitationũ,§.
ſi.Bar.ſm Cy.dicit,ꝙ dẽt ſatiſdari de euic.nõ ſolũ mouentis litẽ
ſed de euic.cuiuslibet pſonæ,ſm Dy.ita ponit in l.j.§. ſtipulatio
1 duplę,de pręt.ſtipu.†No.ꝙ licet venditor, q non promiſſit dare
2 fideiuſſores, nõ teneat eos dare, tñ fallit ſi p tertiũ lis moueret
tunc.n.tenetur non præciſe,ſed cauſatiue, ſi vult pretium cõſequi cauendum eſt ergo in caſu huius legis de dupla, & cum fideiuſſoribus. Idem ſi fuerit dictum in principio. Idẽ cum pater
vendit rem filij,in qua habet vſumfructũ.Bart.in alle. §. ſtipulatio duplæ.Idem cũ venditio authoritate principis confirmatur,
l.quod ſi nolit.§.qa aſſidua,ff.de edi.edi.& ff.eo.l.ſi cum fundus.
Cum ergo emptor videt venditorem ſatiſdare non poſſe de dupla,ſumittat tertiã perſonã,q̃ litem ſibi inferat. Nam ſibi pretiũ
venditor petit,nunq̃ habebit,niſi ſatiſdet primo, vt hic, ſecus ſi
mala mente facit,qa nõ põt recte iurare de calumnia.Sed iſtud
iuramentum hodie contemnitur, & non appretiatur vnum obolum,ſic facti ſumus contemptores Dei, & religionis eius. Si
autem non mala conſcientia ergo ſubmittam amicum,& quia
ſcio rem vere non eſſe venditam liberam,tunc emptor recte iu
rat de calumnia,nec periurus eſt. Non.n.facit animo calumnię
ſed vt ibi ſuccurratur aduerſus periculum euictionis, vt not. in
3 l.cum Aquiliana,ff.de tranſact.Et dicit hic Cyn. † ꝙ receſſurus
illico a loco, licet ibi non ſortiatur forum ratione contractus,
tñ ratione rei vendita in limine contractus,ſortitur,ibi fortem.
& poterit ibi conuenirit per l.pe.§.j.ff.de peri.& comm.rei vẽd.
quod eſt not.ibi,perfectam conſenſu, & traditione rei.ibi,mo-
4 ta ſcilicet emptori. in ipſo limine contractus.limen, †eſt oſtij in
greſſus, ideſt ante perfectionem contractus in ingreſſu ipſius
contractus Ibi,ſi ſatis.per ſatiſdationem,& fideiuſſores, & vide
quod not.Inſt.de ſuſpec.tuto.§. ſuſpectus. vnde poſito dicto generali,deſcendit ad ſpeciem.

LEX XXV.

1 *Fauore libertatis uenit quis contra proprium factum.*
2 *Regula, cui damus actionem,multo magis exceptionem fallit aliquo ſpeciali fauore.*

1 Si tibi, † Fauore libertatis venit quis contra proprium factum,& licet de euictione teneatur, attamẽ eũ nõ
excludit exceptio.h.d.Vel clarius,Vẽdito hoĩe libero, præſtatur
1 euictio emptori,q ſimiliter ignorauit.h.d.not.†qđ licet a regula
a ſit,ꝙ cui damus actionem,multo magis damus exceptionem,tamen hoc fallit quoties alio ſpeciali fauore, exceptio denegatur
b vt hic.Oppo.gloſ.qualiter qs poteſt b contra factum ſuum venire? Reſpõdet, ꝙ fauore libertatis.ibi,liberam,ſcilicet mulierem
potes, tu emptor qui emiſti mulierem a Saturnino.

ADDITIONES.

a No.ꝙ licet.No.limitationem ad iſtam regulam,& aliam habes in l.fi.inf.eo.
b A.B. Qualiter quis põt.An quis poterit venire ɔ̃ factum ſuũ,vide tex.c.noſtri, de elec. c.ſi quis presbyterorũ,de reb.eccl.non alie.c.ueniens , de fil.presby.Fallit in in caſu c.diuerſis fallatijs,de cle.coniu.uide Bar.in l.poſt mortem,ff.de ado.

LEX XXVI.

1 *Re vendita perempta,venditor eſt ſecurus.*

Si quis tibi ſeruum. Homo mortuuu non põt euinci,& ideo de euictione
non agitur. h.d. Declara hoc , vt not.ff.de rei vendic.l.vtiq;.vel
1 ſic, Re† vendita perempta, venditor eſt ſecurus, quia ſtipulatio
de euict.non poteſt committi, h.d.No.periculum euic.finiri interitu ſpeciei.

LEX XXVII.

1 *Alienam rem ſcienter emens ſibi imputet.*

Si fundum. Iſta lex eſt notabilis in ſua materia. br̄,h.
1 d.† Qui ſcienter ᵃemit rem alienam, vł alij
a obligatā,ſibi imputet.niſi expreſſe de eui.ſit ſtipulatus.ignorans
enim ſp̄ hēt regreſſum de euictione.h.d.& hēt locū hæc lex.ēt ſi
emptor ſciebat ſolū in genere rē ad vēditorē nō ꝑtinere, ſed ne
ſciebat ad quē pertineret. Si aūt emptor emit ſubiacentē reſtitu
tioni,tūc agit ad pretiū indiſtincte,ēt abſq; ſtipulatione,ſ̄m ſecū
dam opi.& verum,q̄ approbat Mart.Sil.& tangit hic in glo. No.
gl. hic poſitam,q̄ diſtinguit.aut emptor, q emit fuit ignorās &
habet regreſſum,aut ſciens,& tunc aut fuit ſtipulatus de euic.&
habet regreſſum,ita tex.dicit cum gl.facit ad illos qui emunt rē
a communi,& ſciunt vendi non poſſe,ſi non proſpexerunt ſibi
de euic.nā emptio illius nihil prodeſt,niſi vendētes haberent ad
hoc ſpeciale mandatum.ibi,dedit.no.expreſſum,ꝙ ēt pretiū nō
recuperat.ibi,poſſit.ergo ſi cōueniſſet de eui.poſſet recuperare.
ibi,ignorans.ſ.emit Anthenodos.ibi, tuo.qui vendideras. ibi,
forma.quæ eſt,quod reddatur pretium,& intereſſe.

ADDITIO.

a Andr. Barb. Qui. Scienter emens rem alienam non recuperat pretium, & an tunc applicetur fiſco, vide gloſſ. in l. imperialem, in princ. de prohib. alien.feu. per Fed.& glo.l.quemadmodum,infra de agric.& cenſi.lib.xj.& Dom.Io.in c.cū contingat,de fo.compet.

LEX XXVIII.

1 *Venditor ſi ius non habeat,an noceat emptori.*

Emptori. Emptor ex perſona venditoris habet ius de-
fenſionis.h.d.Vel ſic, Omnis defenſio vendi
toris trāſit ad emptorē. h.d. Et glo.ēt ſi talis eſſet emptor,qui nō
haberet regreſſum de euictione,puta,q̄a ſciens alienū compara
uit.Caſus.mouet̄ qō emptori de re uendita, nunq̄d pōt uti non
ſolum ſuis defenſionibus,ſed ēt vēditoris? Reſpō.ꝙ ſic.h.d.Hic
a vide l.ſi a te,ff.de exc.rei iu.hæc nō hētᵃlocū in exceptione fori,
vt l.uenditor,ff.de iud.vn̄ ſi vēditor eſt clericus, emptor laicus,
emptor non poteſt declinare forū iudicis ſecularis, vt ſup.vbi in
rem ac.l.j.Itē vide hic.ff.de pet.hær.l.ſed & ſi lege,§.itē diſtraxe-
1 rit. † Ibi, prodeſſe.nunq̄d econtra ſi venditor non habebat ius,
nocet hoc emptori, certe non, ſi emptor ex propria ꝑſona hēt
aliqd̄ ius.& uide hic ff.de pigno.l.ſi ſuperatus.ibi,vobis.ſ.empto
ribus. Additio. Emptor ex ꝑſona vēditoris hēt ius defenſionis.
Vel ſic, Omnis defenſio venditoris ad emptorem tranſit. h.d.
Et dicit gl.ēt ſi talis eſſet emptor q nō haberet regreſſum de eui
ctione,puta,q̄a ſciens alienū cōparauit. & intellige, ꝙ defenſio-
nes erant peremptoriæ.non.n.poſſet emptor ex perſona vendi-
toris iudiciū declinare,niſi forte nō ſubditi iudici, corā quo qō
mouet̄,fiant;nec venditor ex ſua perſona pōt declinare iudiciū
ſi venit ad defendendū emptorem. Nā defenſor neceſſarius pro
vt eſt venditor, ex neceſſitate ſeq̄tur in defendendo forū ipſius
rei,non ſuum,vt ff.de iud.l. venditor.& ibi no.& vide l.ſi a te.ff.
de excep. rei iud.& ſ. vbi in rē ac.l.1.Itē uide hic,ff.de pet.hær.l.
ſed & ſi lege,§.itē ſi rē diſtraxerit.Si venditor eſt cōſanguineus
litigatoris,an poterit venditor petere, vt qō cōpromittat̄ ex ſua
ꝑſona?& dicendū eſt,ꝙ nō ꝑ d.l.vēditor.ſi emptor vtitur hac ex
ceptione, ex ꝑſona venditoris, petendo eā cōpromitti,q̄d iuris
ſit? vr̄,ꝙ poſſit ꝑ hanc legē, nā vti poteſt defenſionibus actoris,
ergo petere pōt ex perſona actoris cauſam cōpromitti. Et hoc
eſſet verum, ſi venditor poſſet tali defenſione vti. Sed nō p̄t,q̄a
non dēt plus tribui emptori,q̄ tribuatur venditori.Et hæc quæ-
ſtio fuit plures de facto diſputata Perufij per Bar.de qua ꝑ eum
in l.ſi procu.ad exhibendum,§.j.ff.rem rat.ha.

ADDITIO.

a Hæc lex non habet.Et hanc quæſtionem uide plene per Do.Pet.in c.ea quæ,de re iud.in 17.q.

LEX XXIX.

1 *Euictio debetur in contractibus innominatis.*
2 *Denunciare,& non poſſe denunciare,paria ſunt.*

Si permutationis. In ꝯ̄ctu permutationis venit
euictio,dū tn̄ īteruen iat denū-
ciatio.h.d. Caſus.Mater mea ꝑmutauit quandā rem cū q̄buſdā
[ꝯ]curatorib.fratris mei,mō res.quas mater mea accepit,ſunt eui-
ctæ;nunq̄d ego q ſucceſſi matri meę poſſum agere ad intereſſe?
Rn̄.ꝙ ſic,vt ſi ſeruaui ſeruāda;q̄a denūciaui creditorib.vt defen
1 ſioni aſſiſterēt.No.†in ꝯ̄ctib.innominatis euictionē deberi:quia
ꝑmutatio eſt ꝯ̄ctus innominatus:ibi.ijs.ſ.p̄dijs alijs.Ibi,faculta-
2 tē.no.†ꝙ paria ſūtᵃdenūciare, vel nō poſſe denūciare. Additio.
Tūc.n.habet̄ denūtiatio ꝓ facta.& gl.ponit exēplū,vt q̄a vendi-
tor erat abſens,vt l.ſi euictis,§.fi.ff.eo. Titius tn̄ eſt vt req̄rantur
amici, & vēditor citet̄ per edictū continēs d̄nunciationē,vt liti
aſſiſtat;& ēt inſtruat eā,& defendat, ar.ff.ex quib.cau.in poſ.ea.
l.hæc aūt, §. non defendendi.facit ſ.de remi.pig.l.ſi eo tēpore.

ADDITIO.

a Paria ſunt. Vide in l.cum ſucceſſores.ſupra eod.

LEX XXX.

1 *Mala fides an probetur per iudicia.*
2 *Mala fides lædit bonam famam.*
3 *Cautela abundantia non inducit præſumptionem malæ fidei.*

Non ex eo. Licet q̄s ſibi diligēter proſpiciat, & de du-
pla ſtipulet̄,præſumitur mala fides,nec rei
alienę ſcīa .h.d.Vel ſic,Ex abundanti cautela nō p̄ſumitur mala
fides.h.d.Iſtud eſt verū,niſi in his,quæ fiunt in fraudem, vt ff.de
prob.l.q teſtm̄.& ad hoc facit q̄d no.ff.de ꝯd.īſti.l.6.Caſus.Qui-
dā cōparauit mācipia a matre mea, & ſtipulatus eſt duplā noīe
euictionis, q̄ritur vtrū ex hoc præſumatur hr̄e ſcīam rei alienæ?
Rn̄.ꝙ nō,imo præſumitur bona fides,niſi probetur mala fides.
a quæ poteſt probari per indicia.ᵃ† No.hic malam fidem, quæ ho
1 minis opinionem lædit,probari per indicia, ēt ſi quis habeat ti-
2 tulum.ibi,nec opi.no.†ꝙ mala fides ledit bonam fidem.No.ma
lam fidem non præſumi ex abundanti cautela.Itē no.bonam fi
dem non præſumi in emptore. Item not.malam fidem in iudi-
cijs probari.Item no.quod mala fides lædit hominis famā. Ad-
3 ditio.† No. quod abundantia cautelæ non inducit præſumptio
b nemᵇmalæ fidei.alle.gl.in contrarium,l. ſi quis ſub conditione,
& ad l.fal.l.Seius,& Augerius.Solue,vt hic per Cy.

ADDITIONES.

a Iudicia.Etiam in habente titulum,& uide Bal.per iſtum tex.in l.1.ſup.de vſu. trāſfor.& in l.Celſus,in q.qualiter probetur mala fides,ff.de vſuc. & in l. ſuper longi,in 4.q. ſup.de præſc.lon.tem.& quod hic dicitur,ꝙ extitit.præſumitur bona fides,eſt verum,ſi præſcribens ſciat ſe hr̄e titulum,ſecus ſi ignoret ſ̄m Bal. no. in l. 1.ſup.per quas perſonas nob. acqui. Item eſt verum tam in titulo vero, quam in putatiuo,ſecundum Bal.in l.pe.ſup.quib.non ob.lon.temp.præſc.

b P.D.Præſumptionem.Niſi illa ſuperflua foret, quoniam tunc facit dolum præſumi,per iſtum in l.teſtamentum,C.de teſt.in 3. no. quandoque tamen non nocet. vt ibidem per ipſummet,& Bar in l.ſi pupilli,§.item ſi procuratori,ff. de neg.ge. ver.& ſic no.Quæ autem congrua,& apta cautela dicatur,habes per Pau.de Caſ. in conſi.226.ad finem.Et quæ dicatur ſuperflua,& quid ſi ea omittatur,uide per iſtum in rub.C.de ſucceſſorio edicto.

LEX XXXI.

1 *Hæres fideiuſſoris ex perſona ſua poteſt euincere,licet tanquam hæres fideiuſſoris teneatur de euictione.*

1 **Heredem.** Iſte caſus nō eſt alibi.† Hęres fideiuſſoris ex
ꝑſona ſua p̄t euincere, licet tanq̄ hęres fide
a iuſſoris teneat̄ de euictione.h.d.Vel ſic, Quem de euictioneᵃhæ-
reditario nomine tenet actio,eūdē agentē proprio noīe non re-
pellit exceptio.Intellige in eo,quē de euictione tenet acceſſorio
nomine,non principali, & ſic non ob.l.ſi ſine. & mitius agit̄ cū
hærede fideiuſſoris,quam cum hr̄de principalis.Caſus.Quidam
fideiuſſit ꝓ euictione rei cuiuſdā, ego ſucceſſi illi fideiuſſori, q̄a
illa res erat mea, vendico eā,opponitur ꝙ non poſſum,q̄a me a-
gentem repellit exceptio.ꝯ̄rium eſt verum, q̄a proprio nomine
poſſum vendicare, licet hæreditario noīe fideiuſſor teneatur de
euic.Iſte eſt nouus caſus,& eſſet cogitandū.facit l.an vitiū,§.ex
facto de diuerſis,& tēp.p̄ſcr.ibi, actione.ſ.de euictione. Additio.
In gl.in verbo perſona,ibi,itē ꝯ̄,& male,quia hæres fideiuſſor a-
gens ex perſona ſua,non poteſt repelli hac exceptione,ſed bene
poterit emptor poſtea agere ꝯ̄ eum ex capite euictionis.

ADDITIO.

a Quem de euictione. No.limitationem ad regulam l.vendicantem,aliam habes fauore libertatis,in l.ſi tibi,ſup.eod.

Creditorem euictionem pignoris non debere. *Rubr.*

LEX I.

1 *Procurator fiſci in præiudicium fiſci compromittere non poteſt.*
2 *Fundans ſe ſuper aliquo iure,de illo docere debet.*
3 *Creditor vendes tanquam creditor,an teneatur de euictione.*
4 *Creditor ſi non tenetur de euictione an teneatur debitor.*
5 *Creditor qualiter vendere debeat an ſit attendendum.*

Cum iure. Creditor vēdens iure creditoris rē,q̄
putabat eſſe debitoris, non tenetur
de euictione, niſi expreſſe promiſſerit. Item creditor
vendens iure creditoris, nec ex perſona ſua,nec ex per
ſona alterius creditoris, cui ſucceſſit euincere pōt.h.d. Diuidit̄
in quatuor partes. primo ponitur dictum duplex. ſecundo po-
nitur exceptio.tertio ponitur nouū dictum.quarto ponitur eius
rō.ſecunda ibi.niſi.tertia ibi, ſi tamē.quarta ibi, ſiue quia.Caſus.
Quidā erat debitor fiſci,& quia non ſoluebat debitū, procur.fi-
ſci vendidit pignora ſibi tradita, vel hypothecata expreſſe,vł ta-
cite.tandē q̄dā tertius euicit iure dn̄ij illa pignora,q̄ritur vtrū fi-
ſcus teneat̄ de euictone? Rn̄deo ꝙ non,nec eſt ſp̄ale in fiſco, ſed
eſt ius cōe,ī quolibet vēdēte iure creditoris. hoc primo. Sed in-
ſtat, q̄d ſi creditor priuatus ꝓmiſit de euictione,an teneat̄? Rn̄-
deo ꝙ ſic.hoc ſc̄do.Sed inſtar,pone ꝙ fiſcus, aut ꝓcurator fiſci
vēdidit iure creditoris,deinde fiſcus ſuccedit vr̄ cuidā credito-
ri,ex cuius perſona fiſcus vult euincere,nunq̄d pōt? Rn̄deo ꝙ n̄
tali rōne. Nā aut fiſcus erat ipſo potior, & tūc emptor iure emit
aut non erat potior, & tūc fiſcus de euictione tenet̄,quia q ven
dit iure creditoris, dēt eſſe creditor. Item dēt eſſe potior eiuſdē
debitoris,& creditor,& hoc dēt docere,& cū non docet,tenet̄
de euictione.h.d.Ibi,mens omnis procurator fiſci,large loquen
do,eſt procurator Cęſaris,non ecōuerſo. ibi,euictio.facta a quo
dā tertio nomine rei.Ibi,quia.& diceret aliquis,eſt ne hoc priui
legium fiſci,ꝙ teneatur? Rn̄deo ꝙ nō,quia priuatus,&c.Ibi,eo-
1 dē iure,vt non teneatur de euictione† Ibi,a priuato.innuit,ꝙ ꝓ-
curator

a curator fiſci *a* nõ poſſet cõpromittere in præiudiciũ fiſci,qa non
põt obligare fiſcũ vltra nãm ɔ̃ctus.hoc arg.a ɔ̃rio ſenſu ſumptum
eſt optimũ ad ɔ̃ctus,q fiunt p ſyndicũ Cõis.Ibi,ſi tñ fiſcus cuius
procurator vendiderat iure creditoris,alias tertius potior fiſco,
vel non potior,vt ſtatim dicet.ibi,ſucceſſit. vl'aliter tanq̃ hr̃s vel
quaſi vt ĩ.ad l.Iul.de vi.l.ſi tutoris.& ff.de noua.l. nouatio. in fi.
ibi ɔtrouerſia.tanq̃ fiſcus nouam ſucceſſionẽ prętendat. ibi, po
tior fuerat.i.fiſcus.ibi,vendebat,& ſic fiſcus erat potior ergo q-
libet alius creditor excluditur,ergo & fiſcus,qui venit ex perſo-
na alterius creditoris. ibi, inferior.i. dicere, ſiue fiſcus erat infe-
rior,i.quia alius antecedens creditor erat.eo potior tamẽ fiſcus
ſuccedẽs repellitur,& hoc caſu fiſcus de euictione tenetur,qm̃
&c.vt ſubijcit,& ſic quem de euictione tenet actio,eundẽ agen
tem,&c.Ibi,qm̃.hic probat quõ fiſcus tenet hoc caſu, qñ alius
creditor potior erat fiſco vendente, & probat tali ratione, quia
ille q vendidit iure creditoris, tenetur de euictione, niſi doceat
ſe potiorem,ſed fiſcus hoc caſu non docet ſe potiorem,ergo te-
2 netur de euictione.† Ibi, præſtare.i.docere. No.ꝙ fundans ſe in
aliquo iure,fundando ɔ̃rium ſuum ſuper ipſo,debet de illo iure
b docere.Item no.ꝙ creditor *b* eſt quodammodo procurator de-
bitoris in uendendo,& omnino traſfert dominium. Vnde hæc
lex probat,ꝙ uendens tanquam procur.debet docere ſe procu
ratorem,alias tenetur de euict.licet in ɔ̃ctu dixerit,ꝙ non inten
debat ſe obligare,ſed dñm ſuum.Nam hæc proteſtatio intelligi
tur,dummodo doceat ſe procuratorem,& ita dicit Bar.per hũc
tex.ſt.loca.l.ſi vno.§.vbicunq;.Item in executore vltimæ volun
tatis,qui vendit tanq̃ executor,& no. valde iſtam materiam gl.
hic multa dicit inordinate.ſed Odof.multa dicit,& Cyn.in bre
3 ui.†Et primo q̃ro,an creditor vendens tanq̃ creditor, teneatur
de euictione?& dico ꝙ nõ,quatuor concurrentibus, ſ.ꝙ res ſit
ſibi obligata.Secundo,ꝙ ſit potior quolibet alio creditore.Ter-
tio,ꝙ vendat bona fide,credens rem eſſe debitoris. Quarto, qd
vendat rite ex pacto & ex lege.Item requiritur,ꝙ non obligaue
rit ſe de euictione , & iſtis concurrentibus non tenetur de eui-
ctione,nec etiam tenetur ad pretij reſtitutionem, quia creditor
recepit,& ſic cum cã iuſta, quæ non eſt redacta ad non cauſam.
4 hæc colliguntur hic in vltima gloſ.† Secundo quæro, *c* ipſe non
c tenetur de euictione,ſed nũquid tenetur debitor? Rñdeo ꝙ ſic,
5 ac ſi debitor vendidiſſet per inſtrm̃ ſuum,quod eſt no. † Tertio
quæro,an ſit differentia,qualiter creditor vendat. Reſpondeo.ꝙ
ſic, nam aut vẽdidit rẽ, vt ppriã, & tenetur de euictione, & idẽ
in fiſco,qñ enim fiſcus ſcit rem non eſſe ſuam,& ad ſe non per-
tinere,& vendidit eam tanquam propriam,tenetur de euictio-
ne. Vnde non eſt hoc caſu parata ſecuritas emptori, vñ verus
d dñs põt euincere.aut creditor *d* vendidit rem,vt obligatã,& tunc
dic vt ſ.dixi.aut vendidit ſimpliciter, tunc inter ſcientes vr̃ ven-
dere iure creditoris,arg.ff. de contrahen.empt.l. qui tabernam.
ſed ſi emptor ignoret,vr̃ fiſcus vendere tanq̃ fiſcus, qa ille cenſe
tur emere tanq̃ a dño,ut ſ.tit.j.in l.ex ijs prædijs, qd̃ no. Vltimo
nota.ꝙ ille,qui vendidit iure creditoris, debet inſtra crediti ede
re emptori ad hoc,vt emptor poſſit probare iura authoris, vt ff.
de actio.emp.l.Lucius. Additio. In gl.j.ibi tenetur emptori, cui
res euincitur per dominium. Sed quare eſt acceſſoria ceſſio,nõ-
ne in emptorem tranſeunt omnia iura perſonalia non ceſſa, vt
l.in creditore.ff.de euict. & l.ſi res quam, ff.eo. & ideo Notarij
in inſtrumentis emptionum apponunt illa uerba,cedens & cõ-
cedens eidem emptori omnia iura perſonalia,realia, & mixta,
quæ dicto uenditori competunt,& competere poſſunt, ratione
dictæ rei,& tunc non eſt alia ceſſio neceſſaria. Et uendidiſſe ui-
deatur.arg.ſ.tit.1.l.ſi ob cauſam.unde factum creditoris uendẽ
tis,reputatur factum ipſius debitoris,ſicut factum iudicis,repu-
tatur factum ſimiliter debitoris.Et ideo ſicut ſi ipſemet debitor
uendidiſſet, teneretur de edictione, quia res non erat ſua,& cũ
uendit creditor debitum,habens ius uendendi ex lege,uel ex pa
cto. Et ibi habenti ratum. Sed quomodo poteſt habere ratum,
cum ſuo nomine res non eſt uendita,dic ꝙ poteſt in ſui præiudi
cium,quia perdit dominium pro ratihabitione, & liberat debi-
torem,quia a modo res non poteſt euinci,unde merito debitor
liberatus tenetur domino ratum habenti uiſi negotiorum ge-
ſtorum,ut l.reſcriptum, §.2.de diſtract.pig.ubi caſus.

ADDITIONES.

a Procurator fiſci.Vide quod no.Bal.in l.ſi fundum ſup.tit.1.
b Creditor.Vide Bar.hic,& idem in executore.
c Secundo Quæro.Facit l.ſi ob cauſam ſup.tit.1.
d Creditor.Vide Bal.in l.ex ijs prædijs.ſup.tit.1.

LEX II.

1 *Fraus æquiparatur pacto.*

Si a creditrice. Creditor uẽdẽs iure pignoris, tenet de euictione duobus caſibus,ſcilicet
quando expreſſe ſe obligauit de euictione. Item quando malafi
de contraxit,ſciens rem eſſe alterius, & non debitoris.h.d. Ca-
ſus.Pater tuus emit quoſdam fundos a quadam creditrice uen
dente iure pignoris. iſti fundi fuerũt euicti a patre tuo,an tu fi-
lius & hæres poſſis agere de euictione contra creditorem? Re-
ſpondeo ꝙ ſic,concurrentibus iſtis duõb.ſ.qñ de euictio ne fuit
promiſſum.Itẽ qñ creditrix mala fide vẽdit ſciens rem alienam
1 †No.fraudem pacto obligatorio eqparari.ibi,a creditrice.ſ.ven
dẽte.ibi,potes tu filius & hęres.ibi,ſi vel primus caſus.ibi,cũ vẽ
didit illa creditrix.ibi,de euictione. ſ.fundorũ.ibi, vel ẽt.ecce ſe-
cũdus caſus.Not.eſſe.i.ſciebat ſubiacere euictioni. ibi,patri tuo
ignorãti.Nã ſicut ponit regulã euictionẽ nõ deberi,fallit pp pa-
ctũ,& ad fraudẽ.ibi,genus.i.nã eiuſmodi,qñ creditor vẽdidit iu
re creditoris.ibi,decepit.ſ.emptorẽ.No.hic ɔ̃riorum ɔ̃ria eſt di-
ſciplina.Nam ſicut ignorans non tenetur,ita ſciens tenetur,nec
natura,nec ſpecies huius contractus excuſat ab euictione.

De patria poteſtate. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Patientia inducit præſumptionem ueritatis.*

1 Si filium. †Patientia nõ ſolum inducit præſumptionem conſenſus,ſed inducit præſumptionẽ
veritatis & ſolennitatis.h.d. Caſus habebant filium de le-
gitimo matrimonio natum,cuius mater veniens ad mortem re
liquit ei tutorem;qui tutor iudicem adiuit & fecit ſe confirma-
ri,& diu tutelam geſſit.ego pater dico non fuiſſe tutorem;quia
ille,qui eſt in poteſtate,non habet tutorem;quæritur,quid iuris
a Reſpon. iſtum filium præſumi *a* fuiſſe emancipatum , & ſolen-
niter fuiſſe emancipatum,& ideo commodum ipſius hæredita-
tis pertinet ad filium , & non ad patrẽ. hæc lex facit multum ɔ̃
Iac.de Are.Pe.& Cyn.ſ.de pac.l.ſi certis annis. vbi dicebant ex
patientia factũ non præſumi,ſed ex præſtatione,nam hæc lex di
cit ex longa patientia præſumi factum, & ſolẽniter factum.reli-
qua dic,vt ff.de adopt.l.poſt mortem.ibi,an audire.No.hoc ver
bũ audire,cuius ɔ̃rium eſt non audire,& ideo iſta litera vult di-
cere,an debeat audire,nec ne.facit ad ſtatuta,quod non audian
tur querele bannitorum , poteſt.n. intelligi , quod non audian-
tur in effectu.& ita hic ſecundo, ꝙ repellatur in limine iudicij.

ADDITIO.

a Præſumi.Vide Bar.in l.cum de in rem verſo,ff.de vſur.vbi declarat iſtum textu.

LEX II.

1 *Filius quod habet præſumitur ad patrem pertinere.*

1 a Eius filius. †Quod habet filius,præſumit̃ ad patrẽ ptinere,*a*niſi probetur eſſe de rebus ad patrẽ
non pertinentibus.Vel ſic, Olim aduentitia quærebantur patri
pleno iure, caſtrẽſia & alia acquiri patri ſunt prohibita.h.d. Et
eſt hodie hæc lex correcta, quia aduentitia quærunt̃ patri quo
ad vſumfructum,& filio quo ad proprietatem.ſic ſ. de bonis q̃
lib.l.cum oportet.ibi,habuiſti,tenendo & poſſidendo, & not.ꝙ
ex longa poſſeſſione rerum non præſumitur emancipatio , nec
quod res ſint filij.Non obſtat l.fi.ĩ.eod.quia ibi non loquitur de
poſſeſſione rerum,ſed ſtatus,vel quaſi.

ADDITIO.

a Pertinere.Vide gl.& Doct.in l.cum oportet,ſup.de bonis quæ lib.

LEX III.

1 *Filius res acquiſitas alienare non poteſt.*
2 *Pater iure paterno filium corrigere poteſt.*

1 Si filius. †Filius res acqſitas alienare non põt,& ſi patrem offendit,poteſt caſtigari per patrem. Et ſi eſt ne-
a ceſſaria *a* ſæuerior caſtigatio, patre petente, Iudex debet eũ pu-
nire ea pœna quam pater dictauerit. h.d.gl.dicit,ꝙ ideo lex com
mittit patri,qa nõ eſt veriſimile,ꝙ pater dictet ɔ̃ paternã pietatẽ
q̃ nullus vincit amor.l.fi.ĩ.de curat.fur. Quæ qdẽ pietas pro filijs
ſp capit ſalubre cõſilium ,ff.de adul.l.nec in ea. Additio. Et iõ ſi
pater induraret animũ ɔ̃ filiũ,& aſperius vellet eum punire quã
lex,nõ audiretur ſuũ arbitrium,ff.de manu.l.ſi quis dicat. Limi
ta hanc l.ſi patri eſſe cõmiſſa correctio deſcendentiũ minorum
& maiorum, qa in corrigendis minorum ętatibus, ſenioribus
propinqs eſt attributa poteſtas,vt quos ad vitæ decora domeſti
cæ laudis exempla nõ prouocãt , ſaltem correctionis medicina
compellat, ĩ.de emend.propin.l.j. de correctione magiſtri ha-
bes in l.ſed & ſi quemcunq;,§.ſi magiſter, cũ l.ſeq.ff.ad leg. Aq.
De correctione viri ad vxorẽ, vide i l.quemadmodũ , ff.de iiur.
& l.cõſenſu,de repu. Et ſcias ꝙ iſta lex nõ habet locũ in emãci-
2 pato.† Et allegat̃ iſta lex cõiuncta l.j.ĩ.de emen. proprin.ꝙ inġ-
tũ pater de iure paterno vult corrigere filium, ſp põt,nõ aũt põt
eũ corrigere p viã iuriſdictionis.ſimile in Abbate,q põt ſm regu
lam corrigere monachum,nõ autem p viam iuriſdictionis ſm
Vgol.vt no. extra,de offic.ord.c.quando.vide gl.Bal.& Inno. in
c.cum contingat.extra,de foro comp.quid de domino ad famu-
lum,vide text.not.in l.reſpiciendũ, §.furta domeſtica,ff.de pęn.
ibi, non potuit. quicquid quærit, quęrit patri. Ibi, oblatus. Ecce
ꝙ põt eum facere capit. in l. placet,ff.de acq.hæ. perſeuerauerit,
id eſt,ſe non emendauerit.

ADDITIO.

a A.P.Et ſi eſt neceſſaria.De iſta correctione paterna,vide quæ dixi in cap.licet He
li,de ſimo.

LEX IIII.

1 *Lites inter matrem & filium debent dirimi per coniunctos.*
2 *Filius matrem lædit eam non reuerendo.*

1 **Congruentius.** † Quæſtiones inter matrē, & filiū
debent dirimi ꝑ cōiunctos, ſed ne-
ceſſarium eſt iudicium, in ciuili cā ſeruabitur iudiciorum ordo,
ſi vero alius exceſſus ꝯ matrem deprehenditur, ſeuerius per Iu-
dicem plectitur. h.d. Caſus. quædam mulier plorans corā Impe
ratore iuit & propoſuit, q̄uo filius male tractabat eam, & non
dabat ſibi debitā reuerentiā. Imperator r̄ndet matri, melius face
res hac q̄ōnes ī domo dirimere, ſi aūt neceſſaria eſt iudicis aīad-
uerſio, vadas ad Iudicē. ſi iſta q̄ō eſt ciuilis, puta qa filius nō uult
reddere dotē matri, iuridice procedere. ſi eſt iniuria tunc ſæue-
rius Iudex ꝓcedat. Facit ad ſtatutū, qđ q̄dam maleficia inter do
meſticos non puniantur, nam iſta cōgruentius debent intra do
mū determinari, q̄ in foro iudiciorū. Not. ꝙ in cauſis ciuilib. in-
ter matrē, & filiū ita dēt ſeruari ordo iudiciorū, ſicut inter extra
a neos. Not. ꝙ hic loquitᷓ de cā ciuili, ſecūdo de reuerentia p̄ſtan-
da. Ibi, Et ſi productā. h.d. de iniuria, dicit productā. Ibi, pietatē.
2 no. † ꝙ lędit matrem filius, quando eam non reueretur.

ADDITIO.

a A.B. Quod hic loquitur. Vide Bal. in l. qui ſe patris, ſupra unde lib. ad fi. de huiuſmo
di ſtatuto.

LEX V.

1 *Filia tenetur matrem alere in ſubſidium vitæ.*

1 **Filia.** † Filia tenet̄ alere matrē pauperem, & vocat iſta lex
alimenta, ſubſidiū vitæ. Caſus, Mater habebat quan-
dam filiam, q̄ erat nupta & diues, mater remanſerat mēdica, dt
mater filiæ, da mihi vnde viuam, dicit filia mater mea volo tibi
facere oēm reuerentiā, ſed de frumento non dabo tibi. Querit̄
an ad hoc debeat cogi filia? R̄n. ꝙ ſic, quia mater ex reuerētia, q̄
præſtaret ſibi filia, non viueret vna hora. ibi authoritate com-
pellet̄, id iudicio, Additio, ibi ſubſidium vitæ. Not. bene, ꝙ dicit
vitæ, pro q̄ōne, quæ pendet de facto pro puella. cui relicta ſunt
trecenta in ſubſidium nuptus ſui, quia tm̄ eſt dicere pro dote, &
in eius ſubſidium. tene menti hunc modum loquendi.

LEX VI.

1 *Naturalia quæ ſunt, abdicari non poſſunt.*

1 **Abdicatio.** † Quę naturalia ſunt, ſeparari nō p̄nt. h.d.
Olim ita erat, ꝙ q̄n pater volebat, ꝙ filius
non eſſet filius, dicebat, ego abdico te a me. Queritur, nunquid
hodie poſſit fieri? Reſp. ꝙ de iure Gręco fiebat, & pōt apud Gre
cos fieri, ſed de iure Romano aliud eſt, quia eſt contra naturā,
ideo non poteſt fieri. facit iſta lex, ꝙ vbi eſt conſuetudo, ꝙ vindi
cta poteſt fieri vſque ad quartum gradum, quia illi qui volunt
eſſe in inimicitia dn̄t, ego abdico te a me in iſtis extrinſecis. Iſta
poſſunt fieri, & ita fecerunt Strocij in ciuitate Florentiæ.

ADDITIO.

Abdicatio. Quæ naturalia ſunt, ſeparari nō poſſunt
h.d. Fallit ꝑꝑ famem, prout ītelligis ab
dicatio, id eſt uenditio. habes per hanc leg. ꝙ licet pater dicat, no
lo te in filium, & filius dicat, nec ego volo te in patrem, vel diſ-
ſentiat, aut ignorat, abdicatio nullius momenti eſt.

LEX VII.

1 *Filius nec per militiam, uel doctoratum liberatur a patria poteſtate.*

Si maritus. Licet filius ſit miles, nepos natus ex eo eſt
in aui poteſtate; & nō in p̄tāte patris ſui mi
1 litis, donec auus uiuit. h.d. Not. † ꝙ nec *a* ꝑ militiā, nec per docto
a ratū, filius liberat̄ patria p̄tāte, nec per aliam dignitatē. niſi ſit ta-
lis. quæ eximeret quem a poteſtate, vt Epiſcopalis. Quid đ ſacer
dotio, an liberet a poteſtate patris? Dic. ut in cle. Iudęorum. ex-
tra de æta. & qua. Quid de monachatu? Dic, ꝙ liberat, quia trāſit
in poteſtatē Abbatis. de quo ꝑ gloſſam in interdū, ff. de mino.

ADDITIO.

a A.b. No. ꝙ nec. An Doctor liberetur a patria poteſtate propter gradum doctoratus
uide no. gl. c. mulier, 32. q. 2. ubi adueniente adoleſcentia ſoluitur poteſtas quo ad
carnalem, & ſpiritualem uitam, quod omnino uide.

LEX VIII.

1 *Libertus poteſt ingenuum habere in poteſtate.*

Libertos. Natus legitime ex liberto, eſt liberti poteſta-
1 te. h.d. † No. ꝙ libertus poteſt ingenuū habe-
re in poteſtate, & hoc procedit iure patronatus.

LEX IX.

1 *Pater non poteſt denegare alimenta filio, etiam quod neget eſſe filiū ſuum.*
2 *Mater tenetur alere filium intra triennium, & ratio.*
3 *Mater, quę non debet filium lactare, non tenetur alimentare intra trienniū, ſi eſt nobilis, uel inopis.*
4 *Poſſumus illud, quod ſaluo honore, & dignitate poſſumus.*
5 *Mater non tenetur filium alere puerum exiſtentem in ventre ſuo.*
6 *Mater tenetur filium alere poſt triennium, quando pauper eſt pater.*

1 **Nec filium.** † Licet qs neget aliquem eſſe filiū ſuū, ei
non poteſt denegare alimenta, q̄ pater fi
lio poſtq̄ filius tres annos compleuit, præſtare debet. h.d. Et di-
2 cit glo. † qđ intra trienniū dēt alere mater. vt ꝟ. de infan. emp. l. 2.
& ſ. de neg. geſt. l. alimēta. Et hoc iō. qa vſq; ad triēniū puer ali-
mentat̄ lacte. Et iō mr̄ ex vberib. ſuis lactat eū, qa lac hō nō hēt,
vn̄ ad eā ſpectat. Dn̄t Doc. hoc eſſe verū, q̄n mater non eſſet in-
a ops, ſed ſi eſſet inops, teneret̄ pr̄, & non *a* mr̄. Et dicit Azo. hic in
Sūma, in fi. ꝙ mr̄ non ſolū lac intra trienniū, ſed ēt alia friuola,
q̄ deeſſent puero, tenetur p̄ſtare vt caſtaneas, vel ſimilia intra di-
ctū tp̄s, vide q̄ dixi in alleg. l. alimenta, & hoc eſt notandū. Item
5 dn̄t Doc. † ꝙ ſi nō dēt mater lactare intra trienniū, non tenetur
alere puerū, vt qa eſt magna, & nobilis dn̄a. Pauper quoq; non
tenet̄ lactare ſm̄ Azonem in ſumma hic. nam † illud dicimur
poſſe, quod honeſte poſſumus, & ſaluo honore, vel dignitate,
ff. de ꝯd. indeb. l. filius. & de verb. ſig. l. nepos Proculo. Item † nec
mr̄ tenet̄ alere partū exiſtētē in vētre ſuo, ſed dēt alere de bonis
patris mortui, ēt ſi ipſa dotē habeat. ff. de vētre in poſſ. m. l. cura
tor uentris. & quandiu mr̄ lactat filiū, p̄t eum retinere apud ſe in
6 uito patre, l. j. §. 2. ꝯiuncta gl. ff. de lib. agn. Et no. † qa quotidiana
ſunt. Item poſt trienniū tenetur pater alere, niſi eſſet inops, quia
tunc tenet̄ mater, ſi eſſet idonea. l. ſi qs a liberis, ff. de lib. agn. ibi,
liberum. i. licitum declarant. No. ꝙ licet pater filium, qui pręſu-
mitur filius, neget filium, tamen debet eum alere poſt trienniū
a die natiuitatis, imo dico ante, ſi mater non ſit idonea ad lactā
dum, & alendum. vide Bar. in l. ſi neget, de lib. agn.

ADDITIO.

a P.D. Non. Quando mater alere liberos non teneatur, & quibus caſibus, vide per
Ang. in l. ſi competenti, de alen. lib. & per iſtum plenius, & Fran. Are. in l. alimēta,
C. de neg. geſt. vbi per Bar. Et adde Inno. in c. ex literis, de conuer. in fid. iſte tamē
in iudicis arbitrium reijcit, in l. omnem, ſupra ad Tertull.

LEX X.

1 *Pater non poteſt derogare libertati filij.*
2 *Patri propter neceſſitatem famis licet vendere filium.*
3 *Libertas carior eſt quam vita.*

1 **Libertati.** † Pater non pōt derogare libertati filij, olim
vero libertati nō ſolū derogare licebat, ſed ēt
2 occidere. h.d. Nota † in l. j. & 2. ſup. de patrib. qui filios diſt. ꝙ pro
neceſſitate famis licet patri vēdere filium, Nota, ꝙ plus ponde-
ratur libertas, quam vita, quia olim non licebat vendere, tamen
3 licebat occidere. † Not. ꝙ carior eſt libertas, quam vita.

ADDITIO.

Libertati. Hodie patri nō eſt permiſſa poteſtas in filios
necis & vitæ, quinimo nec ēt dn̄is in ſeruos,
Inſtit. de his, q ſunt ſui vel alie. iur. §. j. & ff. eo. l. 1. idē dixit Seneca
ego, q vitæ neciſq; dn̄s ſum, qualē quiſq. poteſtatem habeat in
mediū hoſce ſuccidi, & ideo apud tales nullo mō velis ꝯſiſtere.

De adoptionibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Actus legitimi, apud quem explicari poſſunt.*
2 *Adoptio antiquitus ſumpſit originem a carentia liberorum.*
3 *Libertatem perdere, eſt trāſire de ſui iuris exiſtentia in alterius poteſtate.*
4 *Actus legitimi ſunt adoptio, hæreditatis aditio, emancipatio, & bonorum poſſeſſio.*

1 **Il, qui.** † Actus legitimus adoptionis non poteſt expli-
cari, niſi corā eo, q ſuꝑ eo actu hēt plenitudinem
poteſtatis, vel iuriſditionis. h.d. p̄mitte ad euidētiā totius ti-
tuli & materiæ, ꝙ antiq̄tus fuit introductū, ꝙ nō habentes filios
2 adoptarēt ſibi alienos, † vn̄ adoptio antiq̄tus ſumpſit ſibi origi-
nē a carētia liberorū, nā nō habens filios aliquos, genitura, acq-
rebat adoptādo, vel arrogādo, & adoptio fiebat de illis, q erāt in
p̄tāte, ꝯſentiēte illo q habebat illos ī p̄tāte, arrogatio vero fiebat
de illis, q erāt ſui iuris, & volebāt trāſire in p̄tātem arrogatoris.
a Itē adoptio fiebat corā iudice *a* ſuꝑ actib. legitimis ꝯſtituto, arro
gatio nō poterat fieri niſi corā Principe, ſeu authoritate Princi-
pis. rō dr̄iæ eſt. qa trāſire de p̄tāte in p̄tātē habet ſymbolum, & in
habentib. ſymbolū facilis eſt trāſitus, & ideo minoris iudicis au
thoritas ſufficit, ſed ꝙ ille, q ſui iuris eſt, trāſeat in p̄tātē, iſta non
3 habēt in ſe ſimilitudinē, ſed ſunt oppoſita. Itē † trāſire de ſui iu-
ris exiſtētia in p̄tātē alterius, eſt q̄dā libertatē ꝑdere, & iō nō po-
terat explicari niſi de Principis authoritate, vt ff. eo. l. 2. & ꝟ. eo. l.
arrogationes. Caſus, habeo filiū in p̄tāte, volo eū dare ī adoptio-
nē alteri, q̄rit̄ corā quo iudice dēt hoc explicari; R̄n. apud eum,
apud quē eſt plena legis actio, i. apud eū apud quem eſt plena iu
riſdō huius actus legitimi, & aliorum actuū legitimorū. Not. tu
Peruſine ad ſtatutū, ꝙ iudex ſuꝑ cōi diui. ſit iudex ſuper actibus
legitimis. quid importēt hæc verba, recurre ad glo. hic poſitam.
Ibi iuxta. i. ſm̄. Ibi ena, pl. legis actio. i. apud eū, apud quem legiti-
4 mi actus plenarie p̄nt explicari. † Quæritur, apud iſtos iudices,
qui ſunt actus legitimi, qui p̄nt explicari? R̄n. adoptio, emanci-
patio, & hæreditatis aditio. i. bonorum poſſeſ. ita dicit glo. Caue
quia gl. dicit, aditio. i. bonorum poſſ. quia aditio poteſt fieri etiā
ſine iudice, ſed bonorum poſſeſſio non. Itē adde, ꝙ ſi quis adit
hæreditatem cum beneficio legis & inuētarij, req̄rit̄ ꝙ iudex ſit
iudex

ADDITIO.

a Iudice. Vide in l. prox. quid in Comite Palatino, vide Bal. in l. cum in adoptiuis, §.
fin. infra eo. & gl. in l. 1. ff. eo.

iudex ſup legitimis actib. Vñ ſcias, ꝙ qdã ſunt iudices ſup volũ-
taria iuriſdõne tñ, qdã ſup ꝯtẽtioſa & neceſſaria, qdã ſup vtraq;
vt l. 2. de off. procõ. & leg. Et dr glo. ꝙ magiſtratus municipales
habẽt plenã & voluntariã iuriſdõnẽ, ſed nõ ꝯtentioſam plenam
qa nõ habẽt eã ĩ cauſis meri & mixti ĩperii, vt l. 1. §. 1. ff. ad muni.

LEX II.

1 *Impubes quando arrogatur, requiritur cauſæ cognitio.*
2 *Conſanguinei in arrogatione impuberis. ſunt adhibendi.*
3 *Notarius publicus ſine ceſſione alteri acquirere poteſt.*
4 *Populi authoritas fuit redacta in Principem.*
5 *Statutũ ſi cõmittit alicui aliqd authoritate adunãtiæ, verba hic qd ĩportẽt*

Impuberem Arrogatio authoritate Principis fieri dẽt, cauſis arrogationis examinandis
per Præſidẽ iuſſu Principis, qñ impubes arrogat. Et talis arroga-
tio valet ac ſi facta eſſet coram toto populo Romano. h. d. Per
a hãc legẽ antiqui *a* ciues huius ciuitatis prætendẽtes ꝙ iſte popu-
lus erat liber, legitimabãt ſpurios ĩ adunãtia generali, credẽtes,
ꝙ valeat iſta legitimatio, ac ſi eẽt facta in terra Regis, vel Princi-
1 pis. † Præmitte, qñ impubes arrogatur, reqritur cãę cognitio, ne
impubes decipiat. Itẽ reqritur ſatiſdatio, de qua ff. eo. l. nõ aliter.
l. his verbis. vñ circa iſtã legẽ vide qđ no. Inn. extra de fide inſtru.
c. cũ P. Tabellio. ibi, vicẽ, i. ſimilitudinem. ſobolis, iuſtæ & legiti-
2 mę. † Ibi, ſobolis. no. in arrogatione impuberis adhibẽdos con-
ſanguineos, & ꝑ eos cõfirmandũ. ibi, filiũ habebis vere & pro-
prie loquendo de ſola ciuili filiatione, ſed ficte & improprie fa-
ciẽdo relationẽ ad filiationẽ naturalẽ, vt de lib. & poſth. leg. filio
b quẽ. ibi, ꝓbeat. innuit, ꝙ cũ dẽat aſſignari quarta *b* filio impube-
ri in vltima volũtate, inſpicit tp̃s mortis arrogantis, ſed qñ inter
viuos per emancipationem, inſpicitur tempus emancipationis.
& ꝑ hoc argue ad ſtatutum, ꝙ pater filio delinquẽti debeat aſſi-
gnare legitimam, nam non ſpectamus tempus mortis, ſed tem-
pus, quo filius cõdemnat, ſicut hic ſpectamus tempus, quo filius
3 emancipat. † Ibi, ſeruo publico. no. ꝙ per publicũ *c* notariũ acq-
c ritur ſine ceſſione. ſed non mirum, quia hic ſtipulabatur iuſſu
magiſtratus, & in iudicio. l. 1. §. exigere, de magi. cõue. & quaſi ĩ
iudicio. vt ff. rem pupil. ſal. fo. l. non quaſi. Cętera dic vt dixi in d.
d l. non aliter, & l. his verbis. ibi, copulandæ. not. hanc rationem *d*
Mart. ad ſtatutum, quo cauet, quod aliquid nõ poſſit fieri ſine ꝯ
ſenſu propinquorum, vel iudicis, nam ratio huius ſtatuti eſt, ne
poſſit contrahens decipi, vel propter ætatem vt minor, vel ꝓpter
fragilitatẽ vt mulier. Ibi, adoptionis, i. arrogationis. ibi, eius im-
puberis arrogati. ibi, quæ. ſ. facultas. ibi, irruas. tu arrogator. Ibi,
ex indulgentia. i. reſcriptio. ibi, prætorem. vel pro quibus cauſæ
cognitionem prætor iniunxit. ibi, populum Ro. dicit gloſ. quod
imo fortius valet apud Cęſarem, quam olim apud populum; &
eſt propter fictionem, quia fingitur maiorem partem populi ibi
eſſe. Sed in principe nulla eſt fictio, ſed eſt voluntas mera, clara,
4 & expedita, vt l. Barbarius, de off. prẹt. † Item not. quod autho-
ritas populi fuit transmiſſa in principem. ideo dicit litera olim,
e loquens, quod apud populum *e* non reſidebat illa iuriſdictio:
vnde aliud eſt, qñ populus committit iuriſdictionem. aliud qñ
transfert, & a ſe abdicat. vñ ſi quis ponit ſibi ſuperiorem, ipſe re-
manet inferior, & ſubiectus, perdit authoritatem ſuperiorita-
tis. vnde iſta litera innuit, ꝙ apud populum Rom. non ſit hodie
imperium, & eſt verum, qa eſt apud Papam. No. de lege Regia,
quę de imperio lata eſt, & de aſſignatione, quam fecit Conſtan-
tinus Beato Siluestro, nam dñt decretales, cum omnibus &c.
5 & toto populo. † No. iſtum tex. ad ea. quæ no. Bar. in l. ambitioſa
de decr. ab ord. fac. ſi ſtatutum committit alicui aliquid autho-
ritate adunantiæ. qd hæc verba importent, vide in cap. cum aliq
bus, de reſcr. lib. 6. & in cap. hi qui authoritatem, de pręben. eod.
lib. ſed. qñ non eſt commiſſio, ſed translatio, qa dicit ſtatutum,
quod in tales ſit translata omnis iuriſdictio, quod poſſit facere
qcqd poſſit facere adunantia; vnde in tali aſpectu ipſi ſunt ordi
narii. Additio. per pręſidem prouinciæ cognoſcentem ex prin-
cipis reſcripti in arrogando, an expediret arrogationem fieri, nã
circa reſcriptum principis arrogatio de minore, vel maiore fie-
ri poteſt, vide in l. pen. infra eo. & inſt. eo. circa prin.

ADDITIONES.

a Antiqui. Vide Bar. in l. 1. ſupra, de iur. aur. annu.
b Quarta. Vide Bal. idem tenentem, in l. fin. ſup. de vſu.
c A.B. No. quod per publicum. Not. quod per Notarium publicum acquiritur ſine ceſſione, & vide quod eleganter not. Bal. in l. 1. §. exigere, ff. de mag. conue. & Ang. ibi dicit eſſe gl. meliorem de iure in prætalle. l. his verbi, ſed melior inſt. de inut. ſti. §. ſi quis alij.
d A.B. No. hanc rationem. An populus Rom. poſſit inueſtire imperatorem vide glo. & Bald. in ti. ſi de inueſti. inter do. & vaſal. lis oria. Do. An. in cap. licet ſuſcepto, in verſ. ſuſcepto de fo. compet. & in c. translato. de conſt. Do. Abb. in d. c. licet, & Bar. & Guil. in l. non ambigitur, ff. de legib.
e Populum. Vide in l. fi. ſupra de legi.

LEX III.

1 *Supplicatio & reſcriptum contra ius non valet.*

1 Cum eũ. † Nõ dẽt admiti ſupplicatio, qñ aliquis ſuppli
cat ꝯ ius, non expreſſa cauſa diſpenſationis.
h. d. Caſus, debes ſcire, ꝙ patronus non p̃t arrogare libertũ ſuũ,
niſi ꝑꝑ carẽtia liberorũ, modo quidã ſupplicabat, ꝙ liceret ſibi
arrogare libertũ ſuũ. Rñdet Princeps, ꝙ huic ſupplicationi non
eſt annuendũ, qa non facit mentionem de carentia liberorũ, ob
q̃ ſolam permiſſa eſt arrogatio libertorũ, & non ſolũ non valet
ſupplicatio, ſed ẽt reſcriptum, quod no. ibi, arrogaueris. gl. expo
nit, i. arrogare volueris. glo. refert ſe ad ius, ſed bñ interceſſit fa-
ctũ arrogationem ſonans, & ſic põt comprehendere vtrunque.

LEX IIII.

1 *Tabellio præceptum guarentigiæ facere non poteſt.*

Adoptio. Tabellio ex vi tabellionatus nullam habet iu
riſdictionẽ, nec põt authoritatem imponere
1 in legitimis actibus. h. d. † No. ꝙ Tabellio *a* non poteſt facere p̃-
a ceptum guarentigiæ, niſi in priuilegio fiat mentio, quod ſit etiã
Iudex ordinarius. Vel ſic, Vbi iuriſdictio requiritur, ſola ſcriptu
ra Tabellionis nõ ſufficit. h. d. addas. s̃. de liber. cau. le. iubemus.
ibi, talibus. i. publicis inſtrumentis. ibi, apud præſidem, vel apud
eum, apud quem eſt plena legis actio, vt l. j. s̃. eo.

ADDITIO.

a Tabellio. Vide quod no. Bar. in l. iubemus, §. ſane, ſupra de ſacroſ. eccl. & Imo. in l. ait prætor, in prin. ff. de re iud.

LEX V.

1 *Mulier non poteſt filios emancipare.*

Mulierem. Mulier nõ poteſt adoptare quẽ in filium,
niſi permiſſu principis in ſolatium libero
rum amiſſorũ. h. d. Qñ mulier arrogat, talis arrogatus nõ tranſit
a in p̃tãtẽ, *a* & ideo non p̃t emancipari, qa filius naturalis nõ eſſet
in p̃tãte matris, vnde non dẽt eſſe potentior ars & fictio, q̃ natu-
ra. ibi, nec ſuos. ſ. naturales, & legitimos, rõ huius leg. eſt, quia ar
rogatus tranſit in poteſtatẽ. ibi, annuimus. Not. ꝙ per illud ver-
bũ inducitur cõceſſio. Nota hic tex. allegabilẽ ad licentiandum
1 quẽ, vt intret examẽ priuatũ. ibi, perinde. † no. iſtud verbũ, & no.
ex hac lege arg. ꝙ mulier non poteſt emancipare filios.

ADDITIO.

a In poteſtatem. Vide gl. in §. feminæ. Inſt. eo.

LEX VI.

1 *Principi reſeruata non poſſunt vſurpari propter eius abſentiam.*

Arrogationes Arrogatio nõ p̃t fieri ſine principis
authoritate: nec ĩ vrbe, vbi prĩceps
1 reſidet, nec alibi. h. d. No. † ꝙ ꝑꝑ abſentiã principis non poſſunt
vſurpari ea, q̃ ſunt principi reſeruata. Additio. Vñ vide inf. eod.
l. pen. Et j. fit arrogatio ſolũ de hoĩe ſui iuris. & ſi fit de ĩpubere
oportet fieri cũ ſolẽnitate poſita s̃. e. l. 2. de pubere illa ſolẽnitas
non reqritur eſt, cã & quare Imperator ꝑmittit arrogationẽ, illa
potiſſima eſt, cũ arrogator nõ hẽt liberos, & ẽt cũ habẽte libe-
ros Imperator interdum diſpenſat, vt ff. eod. l. nec ei, cum l. ſeq.

LEX VII.

1 *Patria additur, non detrahitur per adoptionem.*
2 *Ciuis adoptatus a forenſe non efficitur ita forenſis, ꝙ non remaneat ciuis.*
3 *Natura eſt quidam actus diuinus, qui non poteſt mutari.*
4 *Patria originis mutatur per matrimonium.*
5 *Captiuus duorum ſimul vocatus, cui debeat parere.*
6 *Capti in pugna ad fidem relaxati ſi iterum capiantur, cuius ſunt captiui.*
7 *Captiuus plurium captiuantium cui parere tenetur.*
8 *Obligatus ad munera duobus, primo tenetur obedire loco originis.*
Relaxati ad fidẽ ſi nolũt reuerti an poſſint iure belli cõpelli ad reuertendũ.
10 *Captiui qui rediderũt ſe cõſodalibus eos opprimentiũ, quorũ ſint captiui.*
11 *Damna ſocijs occurrentia culpa alterius ſocij, damno eorum cedunt.*

1 In adoptionẽ. † Per adoptionẽ patria addit, non de
trahit. addit ciuilis. & nõ detrahit pa
tria nãlis. hẽs ſimile in dignitate, vt ff. de cõd. & demõſt. l. falſa. §.
1. Caſus. Bononiẽſis dedit in adoptionẽ filiũ ſuũ cuidã Mutinẽ-
ſi. Quæritur vtrum adoptatus deſinat eſſe Bononienſis? Reſp. ꝙ
nõ, vñ Bononiẽſis vocabit ad munera, & honores. h. d. Quæro
a nunqd eſſet *a* idẽ in Comitatẽſi, q ſe trãsferret ĩ ciuitatẽ? Rñdeo
ꝙ nõ, qa ſunt ſtatus oppoſiti. Sed lex nr̃a loqtur ĩ ſtatib. q ſunt ꝯ-
2 patibiles. Ciues † adoptatus a forẽſe, nõ efficit ita forẽſis. ꝙ non
remaneat ciuis, qa remanẽt iura nãlia, & reddit rõ. j. e. l. cũ ĩ ado
3 ptiuis, qa iura nãlia nexu diuino copulata sũt. & ẽ rõ, † qa nã nõ
eſt aliud, niſi qdã actus diuinus, q nõ p̃t mutari. glo. hic ponit qñ
b aliqs *b* mutat de ſtatu ad ſtatũ, tũc nõ retinet priſtinũ ſtatũ, ſed
qñ ſtatus adijcit, tũc vtrũq; retinet. facit ad rep̃ſalias, vtrũ Florẽ
c tinus *c* q eſt factus ciuis Peruſinus. nõ dico natus poſſit ibi capi ꝓ
rep̃ſalijs? iſta lex examinat in materia repreſaliarũ. ꝯcor. l. Sena-
tores, ff. de Sen. & l. ordine, §. fi. ad muni. & ff. eo. l. q. in adoptio-
nẽ. §. neq;. No. gl. ꝙ origo ꝓfert, qa ille, q naſcit, quodãmõ eſt hy
pothecatus patrię, vt l. poſtliminiũ, §. filius, de capt. Additio. In
gl. in verbo, mutuatur. Ibi, & melius, nam origo non mutatur,
ſed

ADDITIONES.

a Nunquid eſſet. Vide Bar. in l. fi. §. pen. ff. ad municip.
b Quando aliquis Glo. no. alleg. Bal. in auth. ſed omnino, ſupra ne vxor pro ma.
c Florentinus. Vide Bar. in tract. repreſal. in 1. q. prin. & Imo. in rub. ff. ſol. mat.
A.B. Vtrum Florentinus. Peruſinus effectus an poſſit ibi capi pro repreſalijs, vide do. And. in tit. de iniur.

ſed bene definit eſſe prouincialis illius prouinciæ,quam exiuit,
hoc.n.vocet domicilium,nō.n.vocat originem,vn̄ prouincialis
eſt,ſed eum,q in prouincia natus non eſt,dummodo ibi habeat
domiciliū,ſed nō eſt de ciuitate, niſi ille,qui inde eſt oriundus,
vt l.j.§.fi.ff.de tut.& cur.da.ab his,& l.ſcire oportet,§.cōſequēs.
ibi,Mutinenſis.i.de Mutina.dicit gl.Cumanus,i.de Cumana.Et
4 ibi,l.aſſumptio. † Mutatur tn̄ patri originis per matrimonium
tpale,vt ſi vxor transfert ſe in domicilium viri, vt l.cum q̄dam
puella. ff.de iur.om.iu. & eodē modo per matrimonium ſpūa-
le,puta quia factus eſt monachus,vel Canonicus rl̄aris,vt l.2.ff.
de in ius voc.In gl.qa plus pōt matrimonium ſpirituale q̄ tpale,
cum aīa ſit cæteris rebus præfetenda.l.ſancimus,s̄.de ſacroſan.
eccl.In gl.in verbo,in bonorum,in fi.huic adde quædā not.q̄ di-
5 ſputando terminaui.Et† primo de captiuo duorū,qui ſimul ab
vtroq;vocatur,an vni,vel neutri rn̄dere debet,vel ſit electio eius
cui rn̄deat,q̄ qōnē vidi de facto inter armigeros,& decidi ꝙ ſi li
teræ Capitaneorū ſimul captiuo p̄ſentant̄,literç illius primo eſt
obediendum, quæ prima aperta eſt, quaſi per aperturam alter
ſit præuentus,per gl.in l.ciues,j̄.de incol.lib.10.Et dic latius, qđ
ſi vnus,ex captiuātib eſt nobilior alio,eſt obediendū primo,ar.
in Auth.de hære.& Falci.§.ſi qs in cor.de defen.ciui.§.iterum,
ff.de fideiuſſo.l.fi.s̄.de nat.li.l.ſi quis, ſi autem nullus eorum eſt
nobilior altero,tūc agratificari pōt captiuus, cui vult.ff.de relig.
l.fin.de leg.2.l.ſi qs ſeruum,§.ſi inter, ff.de cond.inde.l. plane.ſi
autem nulli vult gratificari, ſed ſolum vult parere,cui tenetur?
tunc forte dirimenda eſt res inter captiuātes,C.de leg.l.fin.& ff.
de iud.l.ſed & ſi reſtituat,ſed ſi nolunt eſſe concordes, tūc inui-
cem ſe impediunt,ff.de vſufr.l. quoties. ff.de leg.j.l.huiuſmodi,
§.fi.& hęc diſtinctio colligitur ex gl.no.in alle.l.ciues.q̄ eſt me-
6 lior,quæ ſit in toto corpore iuris.Huius gratia quæro,†quidam
ſunt capti in pugna,& ad fidē relaxati, & iterū capiuntur in pu-
gna ab alio,cuius ſint captiui? Vr̄,ꝙ captiui ſolum illius primi,q
eos relaxauit ad fidē, quia cum quis per primā capturā effectus
fuerit captiuus inſolidum,illa captiuatione durante,impoſſibile
eſt effici captiuum alterius,quia nullus eorum inſolidū pōt eſſe
dn̄s eodē tpe eiuſdem ſerui.ff.de caſtr.pec.l.hæreditate, §.pater.
non poteſt aūt eiuſdem rei eod.tpe per duos hr̄i dn̄ium inſoli-
dum.vt l.ſi vt certo,§.ſi duobus, ff.commo.& hæc pars eſt vera
ponendo,ꝙ capti in guerra,capientium fiant ſerui;ſed ex quo li
beri manēt,ff.de capt.l.hoſtes.per Bar.ibi, ſolū ratione capturæ
captiuantibus ſunt aſtricti iſti captiui ad certam quodammodo
ſpeciem cuiuſdam homagij, ſeu fidelitatis ſm diuerſas cōſuetu
dines gentiū, & armorum, vnde nedum vnius,imo infinitorū
poſſet eſſe vnus captiuus. & adſtrictus eſſet cuilibet captiuanti.
Sicut & vnus poſſet eſſe fidelis,& vaſallus duorum dn̄orum, &
cuilibet inſolidum ſacr̄m fidelitatis eſſet præſtandū,ff. de vſufr.
l.ſi cuius,§.j.ff.de no.ope.nun.l.ſtipulatio,§.q̄ſitū. Et ſicut vnus
poteſt inſolidū eſſe libertus plurium, ſic cuilibet inſolidum re-
uerentiā, & obedientiam dēt.ff.de iurei.l.ſi duo patroni.in prin.
7 & ff.ad muni.l.ſi qs a pluribus,Quęro,† ex quo captut eſt oīum
captiuantiū,& captiuantes eūdē captiuū reuocāt,cui pare tene-
tur? Dic aut reuocant eodē tpe,aut diuerſis.Si eodē tpe,tenetur
parere primo capienti, q rōne prioris capturæ hēt in eo fortius,
& potētius ius reuocationis,ſi aūt reuocatio fit diuerſis tporib.
oīb.parere tenet̄.ſic.n.videmus in ſubiecto plurib.ciuitatib.aut
dn̄is, qa ſi uocat̄ eodē tpe obedirē tenet̄ habenti fortiorē ptātē
in vocatū,ff.de re iu.l.ꝯ.pupillū.§.is q ad maius,ff.de in ius voc.l.
2.in fi.& l.4.in prin.Et eſt caſus in l.libertus, §.præſcriptio.ff.ad
8 mu.vbi obligat̄ ad munera in duobus locis,ſi ſimiliter†vocatur
per ambos tenet̄ obedire loco originis, quia eidem fuit primo
aſtrictus, videtur eſſe caſus expreſſus ff.loc.l.in operis.vbi obli-
gatus duobus ordine ſucceſſiuo ad præſtationem operæ perſo-
nalis,ſatis facere tenet̄ primo. & cui primo tenet̄,licet alias obli
gatus pluribus perſonaliter non poſſit vrgeri ad ſatisfaciēdum
primo creditori, deinde ſcđo. imo oīb.creditoribus, ſi priuile-
giati nō ꝯcurrūt ibidē in executione, vt ibi gl.& plenius in l.pri
9 uilegia,ff.de priuil.cred.Quæro,a †an iſti q relaxant̄ ad fidem, ſi
a vocati nolūt reuerti,poſſint ad reuertēdū iure belli cōpelli, aut
ſaltē ſoluere intereſſe, & ingr̄tū captiuus eſſet hoſtis Reipu.non
eſt dubiū,ꝙ ei nō eſt ſeruanda fides,& in obſeruātia fidei eſt do
lus bonus,& approbatus a iure,l.j.§.nō fuit,ff.de dolo.& gloſ.in
cle.paſtoralis.de re iu.licet tn̄ nō cōpellant̄,pn̄t reuerti ſi velint,
l.in libello,§.manumittēdo,ff.de cap. & poſtl.reuer. &l.ſi capti
uus,eo.ti.& eodē modo ſi captiuātes ſunt de numero ſodaliū,q
mundū deſtruūt,& territoria inuadendo ponūt ea ſub incēdio,
& ruina,& homicidijs,ac ēt hoīes captiuādo,iniuſte.n.& illicite
hoīes captiuati p eos licet relaxent̄ ad fidē, vt quia forſan pro-
mittunt reuerti cum talibus,iuſte redire recuſant,vt dict.§.non
fuit nec.n.talis promiſſio facta a captiuato per met.tenuit.ff.qđ
mat.cau.l. qui in carcerem.hoc ponit gloſſ.expreſſe in l.nam &
Seruius,ff.de neg. geſt. ſed ſi non eſſent captiuantes de numero
ſodalium,quia ſunt ſtipēdiarij alicuius Regis facientis aliquam
guerram,q in actu guerrę publico,& patenti capiunt gentes ar-
morum inimicas.& deinde eas ad fidem relaxant, tunc poteſt
dubitari, qa captiuantes captiuatos amore remittunt,ne eos te-
neant carceratos aut oppreſſos, quos occidere eis licitum erat
ſm conſuetudinem gentis armorum, vnde tales ſic relaxati nō
debent eſſe immemores beneficiorum ex gratia eis largitorum
ff.de do.l.ſi pater,§.j.Contrarium eſt verum,qa non tenetur ca
ptus reuerti ēt ſi iuraſſet.hoc tenet glo.in dicta l. nam & ſeruius
& expreſſius in alleg.cle. paſtoralis. Imo dictum iuramentū de
redeundo eſt reprobatum,ff.de ca.l.poſtliminij,§.captiuus. non
enim eſt licita captiuatio,cum tales dicantur latrunculi,ff.de te
ſta.l. qui a latronibus. Nec obſt.ꝙ beneficium relaxationis fiat
impertinenter,cuius immemor iſte captiuus eſſe non debet.Et
ideo cum captura hominum ſit illicita, reuocanda fuit de facto
prout de facto proceſſit,ff.de eui.l.minor. & hoc eſt verum ſine
dubio de mero rigore,ſed cōſuetudine gētium armorū ꝯrium
inoleuit.dico tn̄ illā iniquam, & nō eſſe ſeruandam, ēt coram
magiſtro militis,ff.ad le.Rhod.deiac.l. deprecatio. vbi eſt caſus
recte intuēti.cum concord.optime,s̄.de fur.auth.nauigia; & in
corpore vnde ſumitur.ſi autem eſſe guerra licita, vel dubitatur
qn̄ ſit,vt dictum eſt s̄.tūc captura eſt licita,vt dt Inn.ī c.olim,ex-
tra de reſt.ſpo.in vl.gl.ma.& Bar.in alle.le. hoſtes. tunc tales ca-
pti,qa iuſte capti ſunt,ſi quid captiuantibus promittunt, ſerua-
re tenent̄,& ideo tenerentur redire,ſicut carcerati iuſte, ſi quid
in carcere promittūt carcerantibus, aut aliis, valet eorum pro-
miſſio,& ſeruāda eſt.non ob.carcere prædicto,vt no.Bart. in al-
10 leg.l.q in carcerem, ꝙ alleg. l. qui a latronibus.† Subſequenter
quæro, qđ ſi captiui reddiderunt ſe conſodalibus eos opprimen
tium,quorum ſunt captiui?& vr̄,ꝙ ſint captiui illorum, *quibus*
capti ſe reddiderunt,cum ſint pacta ſeruāda,ff.de pact.l.1.facit
eo.tit.l.cōuentionum,& l.iuriſgentium §. ait prætor. In contra
rium vr̄ caſus,ff.de acquiren.rerum domi,leg.1.§.fin.arguendo
de animalibus irrationabilibus,quæ in nullius bonis ſunt,*leg.* li
ber homo,ff.ad leg.Aquil.conſtat autem dicta animalia imme-
diate,cū locum noſtrum intrauerunt, noſtra eſſe, ſi per nos ap-
prehenſa ſunt.vt ibi.ſic igitur dicti captiui cum eſſent manu ap-
prehenſi, ipſorū opprimentium eſſe vn̄r. Sol. huius pulchri du-
bij vr̄ eſſe iſta,qa aut dicti captiui non obſt.ꝙ ſe reddiderūt,alijs
fuerunt dati per ipſos opprimentes, aut fuerunt adiecti oppri-
menti relaxati. Primo caſu ſine dubio ſunt capti ipſorum op-
primentium,q duxerunt.Captiui enim a captura dicūtur; & ſic
mancipia dn̄r,quia manu capta ſunt ff.de ſta.ho.l.libertas,& le.
ſeruorum,verba enim eorum non attenduntur, ex quo eis non
obſtantibus per alios ducti ſunt in virtute bellica.Secundo caſu,
qn̄ fuerunt ducti per eos primo relaxati ſubdiſtingue,qa aut op
primentes relaxarunt eos ſponte,forte ob reuerentiam illorum
quib.capti ſe reddiderunt, aut eos relaxarunt compulſi a dictis
conſodalibus.primo caſu ſunt captiui illorum,quib.ſe reddide-
runt,licet ab alijs eſſent apprehenſi,tn̄ ex quo illos opprimentes
penituit,nō dn̄r ab ipſis capti,ſed ab illis,quibus ſponte ſe reddi-
derunt,j̄.de cap.l.cum non redemptū.& l.j.in prin.ff.de cap.Se-
cundo caſu,qn̄ compulſi relaxarunt eoſdem,dico idē,quia non
dr̄ captus,q non durat captus,Inſti.quib.mod.ius pat.pot. ſol. §.
ſi ab hoſtibus.& l.naturalem §.j.& l.in laqueum, ff. de acqu. re.
do.facit ff.de in rem verſo,l.ſi pro patre,§.verſum,vidiſti s̄.de fi-
deiu.l.ſi Barſatoriam.Nec obſt.ꝙ ſunt manu apprehenſi per op
primentes,ergo ſubito videntur eorum captiui,ēt ſi per relucta
tionem potuiſſent exire de manibus opprimentium, d. l. in la-
queum,qa illa loqtur in animalibus,quorum dn̄a capiētibus ac
quiruntur, ſed in qōne propoſita non acquirit̄ dn̄ium captiuo-
rū,ergo nō obſt.Et ſi agitur q̄dam guerra,q̄ eſſet talis,ꝙ captiui
capientiū eſſent ſerui,quia eſſet guerra Imperij, vel eccleſiæ, de
qua plene per Inn.de vot.cap. ſuper his. & ꝯ Barones, & rebel-
les,vt no.Bar.in alleg. l.hoſtes. tunc concederent obiectionē, ꝙ
dicti captiui eſſent ipſorum capientium, non aliorū, vt in alle.*l.*
in laqueū,licet tn̄ in iſto caſu dixerim iſtos captos fore captiuos
illorum,quibus ſe reddiderant,tn̄ quia dicti conſodales non de
buerunt opprimentes compellere ad relaxandū captiuos, actio
ne in factum tenent̄ ipſis compulſis ad intereſſe,vt in alle.l.in la-
11 queum.ubi vr̄ caſus.facit optime,qa † dāna ſocij,occurētia cul-
pa alterius ſocij,damno eorū cedūt,ff.pro ſoc.l.cū duob.§.dāna
& vr̄ caſus expreſſus eo.tit.l.rei cōis,& prędicta dico eſſe vera de
iure armorū conſuetudine circumſcripta; & ſi qua conſuetu-
do allegat̄ ꝯ prędicta vigere,illam dico ſeruandam,per ſuperius
allega.Vnum memoriæ commēda,ꝙ iſtorum ita ſe reddentiū
hoſtibus per timorem,in tn̄ talis redditionis actus a iure dāna-
tur, quod ius poſtliminii in eis non vendicat ſibi locum, etiam
vbi eſſet guerra Principis,~~aut~~ Papæ,ff.de ca.l. poſtliminio carēt.

Cauere

ADDITIO.

a P.D.Quæro.Adde huic quæſtionem non omnino difficilem.Quid ſi captus a duo bus ſit relaxatus, & deinde ab his reuocetur, ad quem redire debeat, per iſtum in l.ſi quis in graui,§.ſi cum omnes,ff.ad Syl.1 bi per Lud.Roma.quod multum facit ad ea,quæ hic per iſtum tractantur.Et an fides ſit hoſti ſeruanda,item & pacta,vi de egregie per Bar.in l.conuentionum,de pactis.& in l.fi.ad l.Iul.maieſt. Alex. in l.fi.ff.de do.& Pau'.de Caſt.conſ.32.

Cauere igitur debēt militantes in armis, nec ita ſe reddant, qu.i eis eſt ignominioſum, ſed hodie talis ignominia nō curat̄, ꝗa eſt reductus in vſum redditionis actus. Illud aūt nō omitto, quod Bar. ī all. l. hoſtes, dixit, ꝙ ſi duę ciuitates rebelles imperio ſimul guerram faciunt, ꝙ in illa guerra habeat locū ius poſtliminij de iuregentiū antiquo moribus introducto: licet hodie nō ſeruet̄ de ꝯſuetudine, cui eſt ſtandū ſ͛m eū ibi. ſed hoc eſt falſum. nullo enim iure cauet̄ hoc. imo dico, ꝙ ius poſtliminij eſt introductū legibus, & morib. ſolū inter principē, & eius hoſtes caſus eſt in l. poſtliminiū. in princ. ff. de ca. & ſi ſua opi. eſſet vera, eā tenerent Saraceni, Iudæi. & Barbari, & alię exterę nationes, q̄ nec in principē, nec Apoſtolicū fatent̄, & inuicē guerrā faciūt, haberet locū ius poſtliminij, qđ eſſet falſiſſimū, vt no. glo. in alleg. l. hoſtes, ꝗa ius poſtliminij introductū eſt fauore captiuorū, & fauore publicę vtilitatis, vñ nō cōpetit eis, ꝗa nullo ſunt digni fauore, vt d. l. poſtliminiū, §. trāsfugæ. inter dignos aūt oīb. fauoribus, beneficijs, gratijs, & priuilegijs ſunt hoſtes Dei, & Principis, ꝗ poſſunt a quolibet captiuari. ff. de ſica. l. 3. §. transfugas, ſ͂ de fur. auth. nauigia. & l. poſtliminiū, §. a piratis. Præterea ſi hoſtes imperij inter ſe guerram facientes habent iura poſtlimij. eo quod ſint hoſtes imperij; eadē rōne illi, ꝗ ſunt de gremio eccleſiæ cū ſint hoſtes dictorū rebellium, habere dēnt iura poſtliminij; ꝗa nō plus iuris habere debent hoſtes imperij, ratione belli, quam illi, ꝗ ecclesię aut imperio ſunt ſubiecti, imo ſtatuta in vtriſq; procedunt pariter in. d. l. hoſtes. hoc autem ſimiliter eſt falſum, vt not. gl. in alle. l. hoſtes. facit l. ex hoc iure, ff. de iuſti. & iu. Conclude ergo ex prædictis falſam eſſe opi. Bar. ſupradictam.

LEX VIII.

1 *Maritus libertæ, poteſt cōem filium in adoptionem dare patrono libertæ.*

1 **In adoptionem.** † Maritus libertę poteſt cōmunē filium in adoptionem dare patrono libertę; mulier autem adoptare non poteſt, niſi ex Principis reſcripto. h. d.

LEX IX.

1 *Adoptans aliquem authoritate principis an poſſit emancipare.*

Adoptatum, Id, qđ eſt factū authoritate principis, pōt diſſolui auhoritate ſuperioris, de
1 partium cōſenſū. h. d. † vnde eſt hic caſus. Papa contulit beneficiū, quod vacabat in curia, vel contulit dignitatem, quod poſſum renūciare illi beneficio in manu dięceſani. Vnde caſus eſt iſte, adoptaui aliquē authoritate principis, queritur vtrū poſſim eum mancipare? Videtur ꝙ nō, quia quod factum eſt authoritate principis, non poteſt deſtrui manu inferioris. ꝯtrium eſt verum, quia emancipatio requirit pręſidem. facit l. omnium, de teſtament. ſed ibi non erat ius quęſitum alicui, hic autem erat ius quęſitum, ſ. patrię poteſtatis, vnde non videbatur, quod poſſet fieri in manibus alterius quam Principis.

LEX X.

1 *Adoptatus ab extraneo in eius poteſtatem non redigitur.*
2 *Ius ſuccedendi pendet ex patria poteſtate.*
3 *Filius habet poteſtatem contradicendi.*
4 *Auus naturalis, & pater adoptiuus, idem eſſe poteſt.*
5 *Succedens ab inteſtato, debet ali.*

1 **Cum in adoptiuis,** †Adoptatus ab extraneo, in eius poteſtatē nō redigit̄ nec habet ius expugnandi teſtm̄ eius per ꝯtabulas, vel querelā, ſed ab inteſtato ſuccedit, niſi prius fuerit emancipatus, ſed adoptiuus a ſuo deſcendente, in eius poteſtatem redigitur, & naturalis patris iura perdit, niſi ante moram patris naturalis ſit emācipatus ab adoptante. & hæc vera ſunt ſiue adoptetur in filiū, ſiue in nepotē, vel vlteriorem; ſeruato tñ quo ad ſucceſſionē ordine graduū. In arrogatione vero ſemper fit trāſitus in poteſtatem arrogatoris, & oīa iura. quæ habet filius legitimus, & naturalis, habet filius arrogatus. h. d.† Præmitte, ꝙ iſta lex tractat de
2 iure ſuccedendi patri naturali adoptiuo, & arrogatori. Et ꝗa ius ſuccedendi pendet ex patria poteſtate, iō hæc lex determinat in cuius poteſtate ſit filius adoptatus in adoptionem datus a patre legitimo, & naturali: maxime. n. in iure rumpendi teſtamentū attenditur patria poteſtas, ſeu ſuitas, ut ff. de liber. & poſth. l. Gallus. §. in omnibus. Caſus. pater legitimus, & naturalis dedit filiū ſuum in adoptionem. Titio. iſte pater forte alios habens filios quos in adoptionē non dedit, fecit, teſtm̄, & eos hr̄des inſtituit, filio adoptato præterito, vel exhęredato. Quęritur nunquid iſte filius pręteritus habeat ꝯtab. vel exhęredatus habeat querelam ꝯ teſtm̄ patris naturalis; Papin. negauit hr̄e ꝯtab. vel querelam. Pau. conceſſit non ſimpliciter, ſed dubitauit. Martianus dixit, ꝙ ſi iſte erat adoptatus fraude patris naturalis habebat querelam vel ꝯtab. alias non. Iuſtinianus diſtinguit, ꝙ aut eſt datus in adoptionem extraneo, & tunc ꝗa remanet in poteſtate patris nālis habet ꝯtab. vel querelam, quia remāſit in eius poteſtate, & non tranſiuit in poteſtatem adoptātis. ſi vero fuit datus in adoptionem aſcendenti ſuo, tunc non habet ꝯtab. uel querelam, ꝗa trāſiuit in poteſtatem aſcendentis ſui. Viſo hoc, ſequitur de ſucceſſione p̄ris adoptiui, & diſtingue, aut pater adoptās eſt extraneus, & tunc non rumpit; ſed ſi eſt aſcendens, tunc rumpit, ab inteſtato tñ vterq; ſuccedit, niſi ſit emancipatus. Vnum ſcias, quod ꝓdicta ſunt vera a quocunq; gradu adoptetur, dum tñ ans eum in gradu ꝓferatur. Sed in arrogatione, quæ fit authoritate principis, non attenditur naturalis agnatio, vel cognatio, ſed indiſtincte eſt in poteſtate arrogātis, & habet ius dicēdi nullum, vel ꝯtabulandi, ſi eſt præteritus, vel exhæredatus. Ibi, filijfam. ſ. in poteſtate patris naturalis, ibi dātur. ſ. in adoptionem. Ibi, negat. quia iure antiquo transferebatur in ptātē adoptantis, & eximebat̄ a poteſtate patris nālis, & ſic patri nāli erat extraneus, nō ſuus. Ibi, derelinquit, quia nō fuit locutus clare. Ibi, eius patris naturalis dantis eum in adoptionem. Ibi. egeſtatē. egenus non habet hęredem, & ſi habet, fruſtra habet quo ad emolumentū hr̄ditatis, vñ inanis eſt ſucceſſio, quā paupertas excludit. vñ Ep̄i, qui nihil poſſidēt, dñr Ep̄i de nulla. Ibi, iterum. adhuc oſtendit aliud abſurdū ſiue vitium. Et no. ꝙ omnis abſurditas appellatur vitium. Et pone caſum ſ͛m opi. Papi. ꝙ pr̄ nālis deceſſit primo, & ei non ſuccedit ur per adoptiuum, tandem pater adoptiuus emancipauit filium adoptatum, tādem iſte pater adoptiuus deceſſit; certe patri adoptiuo non ſuccedit ur, ꝗa eſt emancipatus. patri naturali non ſuccedit, quia præmortuus, & tp̄e mortis nō erat in eius familia. i. in ptāte, imo extraneus. Ibi, remaneret in ptāte p̄ris nālis & per ꝯñs in iure ſuccedendi. vt ff. de iniuſto teſt. l. poſthu. Ibi, in alienā familiam. ſ. adoptantis. Ibi, cum. n. hic oñdit accidens pręter nām eſſe fragile. ſ͛m nām eſſe īmobile; & dicit ꝙ eadem die pōt quis adoptari & emancipari. & ſic eadē die pōt eſſe filius, & nō filius. ſecus in p̄re nāli, quia inter p̄rem nālem, & filium eſt nexus diuinus. Nota hic, ꝙ eadē die pñt fieri actus oppoſiti. Not. ꝙ per fragilitatē adoptionis non tollit̄ ius nāle. Ibi. ludibrio. hic oñditur ēt aliud vitium, pone, ꝙ eadē die eſſet facta adoptio, & emancipatio; vñ neutri ſuccederet, & ſic eſſet defraudatus, qđ eſ-
3 ſet iniquum. † Ibi, aliud ꝯ̃dicendi. filius hēt ptātem ꝯ̃dicendi, &c. Ibi, & inuitus. per hanc rōnem dicimus, quod filius non poteſt
a emancipari *a* eo inuito: quia nec in poteſtatem redigi, vt in aut. qui. mo. na. ef. ſui. §. generaliter. per hāc rationem dicimus, ꝙ pater non pōt monachare filium inuitum. Ibi, prodeſſe in acquirēdo, ſ. patri. Ibi, debita. concor. ĩ. de impo. luc. deſcr. l. j. lib. 10. ibi, ſi vero. ſ. qñ datur in adoptionem extraneo. hic, qñ aſcendenti. Ibi concurrunt. no. cōcurſum rationis ciuilis, & naturalis plurimū operari. Item no. duas rōnes plus operari, q̄ vnā. Itē duo vincula plus eſſe q̄ vnum. Ibi, ſtabile. i. cū patria ptāte. Ibi, & legitimo. i. ciuili. Ibi, ſolum, ſ. adoptiuum patrē. Ibi, aſſignauit. *b* no. verbū aſſignauit, & verbum aggregauit. Ibi, hac ſpecie, i. hoc caſu, qñ dat̄ in adoptione aſcendenti. Ibi, moleſtare. ſ. impugnādo. Ibi, auita,
4 vel proauita, qñ datur in adoptionē auo materno. † No. ꝙ idē p̄t eſſe auus naturalis, & pater adoptiuus, & habet filium adoptatū in ptāte iure adoptionis, non iure auito, vnde aliqñ per ſe nō ꝓdeſt, quod iunctum prodeſt. Ibi. nō reliquit. no. ꝙ patria ptās ꝓdeſt, quantum ad acqirēdum, & vinculum quantum ad ſuccedēdū. Ibi, neq;. n. hic reprobat diſtinctionem. Martiani, ꝗ dicit, ꝙ aut tradidit in adoptionē cum dolo, aut ſine dolo; quia nō eſt veriſimile, ꝙ pater det in adoptionē filiū dolo, quia nālis pietas doli ꝑſumptionem excludit, vel vult dicere, ꝙ diſtinctio Martiani non habet locū, qñ datur in adoptionē aſcendenti, ꝗa duabus qualitatibus concurrentib. ſ. patri naturalis, & aſcendentis adoptantis non præſumetur, nec pōt præſumi fraus. Ibi, reuert. not. quod ſi monachus trāſiuit de vno monaſterio ad aliud, & de ſecundo deiectus eſt, ꝙ poſſit trāſire ad monaſterium primū. ſed dic, ꝙ iſte tex. nō facit; ꝗa hic res de facili reddit ad nām ſuā: ſed in duobus monaſterijs nullum eſt nāle, ſed vtrunq; occidentale, ideo caſus monaſterij nō eſt ſimilis patri legitimo eſt nāli, ſed eſt ſimilis adoptantib. duob. quorū vnus adoptauit primo. alius adoptauit ſecūdo, ſi ſecundus emācipauit. nā hoc caſu nō reuertitur ad primū. Ibi, in quacūq; ꝑſona, ſiue aſcendētis, ſiue extranei, nā emācipatio cuiuslibet adoptiui, eſt notabilis reſolutio adoptionis. Ibi, ſed ne, dicit hic, ꝙ extraneus adoptans nō tenet̄ aliqd relinquere extraneo adoptato. & ſi aliqd relinquat̄, eſt mera liberalitas, nō alicuius debiti recognitio vel ſolutio, & reddit rationem, quia iſte filius nō trāſit in poteſtatem, ſed remanet in natura ſua. & poteſtate genitoris, & ei acquirit, nō adoptiuo patri. Ibi, ſine lege. i. ſine certa diſpoſitione. ib , tali adoptiuo patri, ideſt, extraneo. no. quod iſta dictio talia, & ſimiles, ſunt relatiua, vide quid ſignificent. Ibi, liberalitatis. quia legatum ſiue relictū eſt donatio quædam, vt l. legatum. de le. 2. ibi, vinculo. ſcilicet alicuius debiti iure naturæ, vel alicuius obligationis. Ibi, permanet. iſte datus in adoptionem extraneo. Ibi, in ſacris, in poteſtate p̄ris natu-

ADDITIONES.

a Emancipari. Vide in l. quidam cum filium, de verbo. obli. vbi de primo & ſecundo. vide Bald. in authen. præterea. ſup. de nat. lib. vbi quid de legitimatione. Celſ. adde plene iſtum in l. quamuis, ſupra, de fideicom. & in l. liberis, ſup. de col. & Alex. poſt Bart. in leg. vtrum, & ibi Io. de Imo. ff. de verb. oblig. & eundem Ale. in l. quidam cum filium, eod. ti. & dixi plene poſt Dyn. in reg. contractus. verſic. ſocietate.

b And. Bart. Aſſignauit. Nota de verbo, aſſignauit. & vide Bal. in leg. fi. de ſacroſ. eccl. *Bal. ad poſter. lib. Cod.*

naturalis,ibi imaginaria.vult dicere,ꝙ per adoptionē,quæ fit ab extraneo,inducitur quædam imaginaria affectio,ſed non priſti næ cognationis naturalis mutatio vel diminatio.Ibi,ſed ſi qdē. hic dicit, ꝙ iſte adoptatus ab extraneo habet ius ſuccedendi ab
6 inteſt.tantum,niſi ſit emancipatus ab adoptante.† Ibi,tātummo do.licet hic ponatur dictio taxatiua. tñ alimēta debentur,nā ſi ab inteſtato ſuccedit,ergo & ali dēt.& ēt ſup iſto verbo habetis
a bonam gl.quæ aſſimilat *a* adoptatū extraneo ſpurio legitimato
b per reſcriptum,qui ſpurius legitimatus *b* per reſcriptū ſuccedit legitimanti,& non alijs agnatis,vel cognatis,ſed ipſi legitimāti ſuccedit ēt cū legitimis filijs, iſtud eſt verū ſi Princeps diſponat ꝙ ſuccedat agnatis & cognatis, ſicut fecit Imperator Carolus ī ſuis priuilegijs. De poteſtate Principis non eſt dubitandum, qđ pōt ſpurios legitimare quo ad omnem ſucceſſionem.Caue tibi
c iſta *c* ſimilitudo non eſt per omnia bona, quia legitimatus ꝯ teſtamentum legitimantis haberet ꝯ tabu. & poſſet dicere nullū, ſecus in adoptato ab extraneo.Iſtam ergo comparationē facias in cauſa inteſtati.item in cauſa inteſtati nō ſacras ſimpliciter,nā legitimatus detraheret debitum iure naturæ, de relictis ab illo, qui eſt reſtitutus iure naturæ,ſecus in adoptato ab extraneo quia ei nulla debetur legitima in bonis adoptantis.Ibi fortunæ. vult dicere,quod fortuna fauet ei.Ibi,voluntate, quia pater naturalis dedit eum in adoptionem.Ibi,neque enim.probat acceſſionem ex hoc,quia naturalis non ſoluitur, & fortuna adoptionis adiungitur, imo fortuna ſucceſſionis eſt cum fortuna adoptionis.Ibi,veteri iure.vt ſ.e.l.in adoptionem. Ibi, diſſoluebatur i.durabat adhuc cognatus, licet eſſet in adoptionē datus.Ibi,cęteris reliquis. not.hic de reliquiis, & qđ ius naturale non poteſt ita ſeparari,quin remaneāt reliquiæ,quia eſt ſicut character animæ, quod eſt notabile. Ibi erat refert pure ſe ad ius antiquum. Ibi,quis enim.lege quodammodo īterrogatiua.Ibi abolere.q.d. nullus. Ibi,cognoſcit,vult dicere, ꝙ licet olim adoptiuus eſſet a patre tranſlatus, tñ a paterna cognatione non erat alienus, imo retinebat iura naturæ.Et idem eſt hodie quantum ad matrē.Ibi
d ſui hæredis.no.mirabile, quod eſt ſuus heres,*d* tñ non eſt in poteſtate decedentis. & ſic vr̄ ꝙ ſit quarta ſpecies hæredum.ſ.ꝙ qdam ſunt ſui, tñ nou neceſſarij,in qua ſpecie uidentur clerici &
e monachi,vt l.Deo nobis,ſ.de Epiſc.& cler.nam monachus definit eſſe in poteſtate patris,non tñ definit eſſe ſuus,vt l.ſi ex cauſa,§.Pomp.ff.de min.Et iſta ſuitas valet quo ad tranſmiſſionem hæreditatis non agnitæ,ſeu non aditæ, vel non immixtæ.Ibi, vt non,&c. vult dicere ꝙ nō ſuccedit ab inteſtato alijs agnatis,vel cognatis patris adoptiui, ſed patri adoptiuo ſic,& ſicut ipſe non ſuccedit eis,ita ipſi non ſuccedunt ei.Et ſic no. ꝙ iſta regula inteſtati eſt correlatiua,ſi illa regula ponatur recte,ſicut debet poni.ratio eſt,quia eſt inter correlatiua,&c.

ADDITIONES.

a Glo.quæ aſſimilat.Et an iſtis ſuccedant omnibus de agnatione,vide in l.communium,& quod ibi Bal.& Bar.ſupra de nat.lib.& de adoptato, uide Bal.infra prox. & de hac comparatione,uide Bal.infra ea.l.§.ſinautem,& in l.ſi te, ſupra de ſuis, & legi.
b And.Barb.Spurius legitimatus.An ſpurius legitimatus ſuccedat legitimanti,uide Moder.in l.ex facto,ff.de uulg.& pupill. Gallus, §. & quid ſi tantum,ff.de libe.& poſth.
c Caue tibi,iſta.Vide Ang.in conſi.289.incip.Dominus Papa.Pet.de Anchar.conſi. 288.& Pau.de Caſtro in conſilio 218.
d Suus hæres.Vide Bal.in l.Deo nobis,hic alle.& in l.eam quam ſupra,de fideic. & idem dicit in legitimato.
e And.Barb.Nam monachus.Vide Bald. in l. Deo nobis. ſupra de Epiſc.& cleric.& Moder.in l.fi.ſup.qui admit.

1 *Emancipatio eſt res aptiſſima in extraneo,qui non eſt in poteſtate.*
2 *Inteſtati in ſucceſſionibus tempus mortis inſpicimus.*

§.Sinautem. Supra dixi de adoptiuo retento in adoptionem vſq; ad mortem,hic dicit ꝙ ſe-
1 cus eſt in emancipato. Et no.emācipationem † eſſe rē aptiſſimā in extraneo,qui nō eſt in poteſtate,ꝙ eſt ꝯ rl'am generalem traditam,ff.de verb.obl.in l.quidā cum filium,§.ſed videamus.Ibi,
2 tanq̄,quia non perſeuerat,perinde eſt ac ſi nō eſſet factū,& † rō eſt,quia in ſucceſſionib. inteſtati inſpicitur tempus mortis, ſed tunc adoptio reperitur ſoluta,ideo non eſt mirum ſi ceſſat eius
a effectus.Sed quid *a* dices in legitimato emancipato, nunquid ꝑ emancipationem redigitur omnino ad inſtar extranei? Dico ꝙ non, quia emancipatio non eſt actus contrarius legitimationi, ſed bene eſt actus oppoſitus adoptioni,& hoc patet, quia inter-
b dum per legitimationem *b* legitimatus non efficitur in poteſtate legitimantis,vt quando legitimatur nepos ex filio legitimo ſu perſtite.iſtud tamen exemplum non affirmo, cogitabis.

ADDITIONES

a Sed quid.De comparatione,uide Bal.ſupra,ea.l.
b Per legitimationem. Vide l.ſi is qui nepotem,cum ibi no.& l. ſi quis nepotem, ff. eod.ſi autem ſit poſt mortem filij, uide Bald. in l. Gallus, §. nunc de l.ff.de lib.& poſth.in fi.ſed contra Bal.hic facit tex.huius l.& §.ſed hodie,Inſt.eo. atteto quod adoptio,& legitimatio æquiparantur,vt no.Bal.poſt gl.ſup.prox.in prin. iuncto, §.generaliter,in auth.qui.mo.nat.effi.ſui.

1 *Effectum ſolum vbi attendimus,non curamus de modo.*

§.Quæ autem. Quæ dicta ſunt de adoptatis, locum habēt qualitercunq; fiant adoptio-
1 nes.quia † vbi attendimus ſolum effectum,nō curamus de modo.olim ita erat,quod ſi quis haberet tres filios mares, non poterat niſi vnū.dare in adoptionē, & offerebantur adoptanti,& ille eligebat vnum ex iſtis tribus ſiue ergo adoptio ſit iſta forma facta,vel alia,habet locum lex quæ de adoptiuis loquitur.

1 *Ordo in officijs,idem eſt inter ciues adoptiuos,& naturales.*
2 *Extenſio duplex eſſe dicitur.*
3 *Pater habens filium,& nepotem,donec viuit filius,aliquid nepoti non tenetur relinquere.*
4 *Filius duos patres habere poteſt vnum naturalem,alium adoptiuum.*

§.Quæ in filio. Hic Dicit,quod ordo ſuccedendi q eſt īter naturales,eſt īter adoptiuos.
1 † Eſt arg.qđ in officijs idē ſit ordo inter ciues adoptiuos,i.factos per ſtatutū,& ciues naturales, vt quemadmodū naturales inter
2 ſe præferuntur,ita accidentales ciues tractent & habeant. † Ibi, extendimus.no.hoc verbū,nā iſta extenſio duplex eſſe videt. pri mo de maſculino ad fœmininū, eo quod iſta lex corrigebat ius
3 vetus,& iō neceſſaria eſt extēſio.† Ibi,nec imponitur neceſſitas. no.ꝙ qñ hēt filiū & nepotē,donec viuit filius, nō teneris nepoti aliqd relinquere.hoc intellige,ſi filius viueret tēpore mortis tuç vel rumperet teſtm̄,vt l.poſthumorū,& l. ſi quis filio, de iniuſto teſtam.& le. Gallus,§.nunc de lege Velleia.ff.de liber.& poſthu. ibi, hæc enim omnis. &c. hic dicit quod quicquid eſt dictum in princ.leg. vſque ad verſic. ſequ. loquitur de ſimplici adoptione,
4 quæ fit de eo,ꝗ eſt in poteſtate patris naturalis.† Ibi, quaſi duo-
a bus partibus.not. quod quis poteſt *b* habere duos pares, vnum naturalem, alium adoptiuum. ſimiliter poteſt habere duas patrias.vnam naturalem, aliam per accidentiam & incolatum.ſi ergo in ſucceſſione iſtæ duæ patriæ habent diuerſas conſuetudines,quid iuris ſit,dic vt ſup.de ſumma Trinita.l. cunctos populos. ibi, vno ex natura.i. qui genuit, non tamen ex natura ſimpliciter,ſed mediante matrimonio,vt Inſtitu.de pat.pot.in princip.& in Auth.de nup.in prin.col.4.hic loquitur de vera arrogatione, per quam arrogatus tranſit in veram patriam poteſtatē arrogatoris,& eius familiam,ſequitur quod ei tanquam ſeruus hæres & neceſſarius agnoſcitur. Et not. quod ſi ego pater naturalis emancipo filium, poſtea alius arrogat eum, quod durante arrogatione iterum iſte filius meus non ſuccedit mihi emancipanti,ſecus ſi manſiſſet in poteſtate mea, quo ad iſtum articulum remanet differentia inter emancipatos & in patria poteſtate conſtitutos. Nuuquid Comites Palatini poſſint præſtare authoritatem ſuper arrogatione; reſpon. quod non, niſi hoc contineatnr in eorum priuilegijs.Domin. Barto. fecit apponi in ſuo priuilegio,quod poſſet dare veniam ætatis,quod alias nō includebatur.adde quod nota.in l. j. de tuto. & curato. da. ab his.not.
b quod omne priuilegium Imperatoris appellatur liberalitas, *b* vt hic.Ibi.diſcrimen.reſpectu poteſtatis patriæ,quia iſte erat in poteſtate alicuius cum arrogabāt.Additio.Ibi,& omnia quæ. no. quod in filio arrogato nihil eſt hodie immutatum,in gl. in verbo,diſtinguit.ibi,circumuenire,nec ſuſpicio circūuentionis cadit in patre extraneo, nec in auo,vel proauo adoptante nepotē in filium,& ideo in hunc caſum Imperator adoptare nō poteſt. ſecundum diſtinctionem Martiani.Tene igitur ꝙ hæc fuit opi. Mar.& etiam præcedens,quas cumula ſimul, & propter diuerſitates iſtarum opi.Imperator condidit hanc.leg.

ADDITIONES.

a And.Bar.No.ꝙ quis poteſt.An reſtitutio natalium poſſit fieri per procuratorem, vide Bald.in l.nec mulierem.ſupra de manu.vind.ubi dicit illam leg. eſſe argum. quod non.
b P.D.Liberalitas.Quinimo, & nonnunquam pro peculio caſtrenſi habetur, vt per iſtum in l.1.ſup.de bo.quæ.lib.

LEX XI.

1 *Adoptantis,& adoptati præſentia requiritur in adoptione.*

Veteres. Quod poteſt per veritatem diſponi, non debet diſponi per fictionem.Item fruſtra fit per plura
a quod poteſt fieri per pauciora.iſta lex eſt bona,quando pater ducit filium ad Abbatem,ut eum faciat monachum,ſi filius tacet videtur cōſentire,vt habitū acceptare velit.facit ff.de re iur.l.vbi no voce,& ff.de adop.l.ſi pater.ino et hic caſus formalis. Ibi,
1 ſiue.no.ꝙ idē eſt tollere,& corrigere.† Ibi,Præſēte.eo.no. ī adoptionibus ꝑſentiā requiri adoptātis & adoptati,& eſt rō, qa hēt naturā cuiuſdā gñationis,cū naturā imitet, q̄ nō pōt fieri īter abſentes,vt l.ſi poſt mortē,in fi.de adop. per hoc dicunt quidā, qđ cū legitimatio hominis habeat inſtar generationis,ſiue re generationis,non poteſt fieri niſi inter præſentes.iſta ratio nō procedit in legitimatione,quia ibi eſt fundamētū verū, & ibi eſt quædā reſtitutio ad natales,& reſtitutio natalīū pōt fieri inter abſentes.ego conſului, ꝙ poteſt fieri per procuratorem, & vide quod no.Bar.in l.Gallus,§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſthu.

ADDITIO.

a Quando pater.Facit l.in ſponſalibus,§.1.ff.de ſpon.l.Lucius,ff.ſol.mat.& vide in c.cum virum.extra de reg. & in c.1.§. porro, de deſp.impu.in fi.& in l. Gallus.§. forſitan,ff.de lib.& poſth.

De emancipationibus liberorum. *Rub.*

LEX I.

1 *Iuriſdictio dicitur eſſe triplex.*
2 *Iuriſdictio voluntaria in dandis tutorib. & curatorib. an prorogari poſſit.*

SI lex. Iſta lex eſt digna repetitione, quæ cōſiſtit in duobus, primo in materia iuriſdictionis voluntariæ prorogandæ, ſcdo in materia iuriſdictionis ſtatuariæ extēdendæ, vel reſtringendæ, nā triplex eſt iuriſdictio, quædam contentioſa fori cōtētioſi; quædam voluntaria fori voluntarij, q̄dā ſtatutaria faciendi leges, & ſtatuta. Et breuiter hoc dicit. Cōſuetudo dat iuriſdictionem uoluntariam, quæ extēditur ad forēſes ſeu nō ſubditos conſentiētes. h.d. Caſus. In ciuititate Peruſij sūt p conſuetudinē Peruſinā, vel p ſtatutū iudices quidam, q appellantur Iudices Communis, qui habent iuriſdictionē, ſuper emācipationibus liberorū, & alij legitimis actibus. Quidam Florentinus venit in ciuitatem Peruſij cum filio, & volebat eum corā illis emancipate. nunquid poſſit? Videbatur, quod non, quia non ſunt illorū iuriſdictioni ſuppoſiti. Contrarium eſt verū, qa cum ille actus ſit voluntariæ iuriſdictionis ſi eligant ſibi illum iudicē, poteſt ille actus coram illo iudice explicari. Sed quia iſte tex. loquitur in duumuiris, br̄. h.d. Conſuetudo per viam voluntariæ prorogationis extenditur ad extraneos. h.d. Reliqua dic, vt in l. cunctos populos, de ſum. Trin. & ff. de iuſt. & iu. l. omnes populi.
1 ibi, lege municipii, ideſt, conſuetudo, vel ſtatutum. † Et ſic no. ꝙ
a conſuetudo dat iuriſdictionem, *a* & dicit Odof. quod requiritur tantum tēpus, cuius ꝯrij memoria nō exiſtit qđ eſt verū in iuriſdictione ꝯtentioſa, ſed in iuriſdictione volūtaria eſt expreſſum, quod ſufficit longū tp̄s. j̃. eo. l. fin. ſed p Doctor. dic. vt l. more. &
2 l. imperiū, ff. de iuriſd. omn. iudic. † No. volūtariā iuriſdictionem poſſe prorogari, nūquid hoc eſt verum in dandis tuto. & cura. ſicut in emācipationib. liberorū? Vr̄ ꝙ ſic, nam iſti ſunt actus volūtariæ iuriſ. in ꝯrium facit l. j. de tut. & cura. da. ab his. dic, vt ibi.

ADDITIO.

a Celſ. Conſuetudo dat iuriſdictionem. Adde Iac. Reb. in l. viros, in fi. & quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum, in verſic. conſuetudine, C. de diuer. offic. lib. 12. & dixi poſt Collect. in x. q. nu. 5. in apoſt. in uer. dat iuriſdictionem, extra de offic. ord.

Repetitio.

1 *Conſuetudo ſicut iuriſdictionem dat, ita eam tollit.*
2 *Iuriſdictio voluntaria de partium voluntate prorogari poteſt.*
3 *Gerens ſe pro magiſtratu ſi iura Imperij occultauit, non eſt puniendus crimine læſæ maieſtatis.*
4 *Sacerdotium ſacramenta, & magiſtratus, nunquam præſcribuntur.*
5 *Doctor habet iuriſdictionem in ſcholares.*
6 *Tacens in prohibitis, videtur diſſimulare.*
7 *Cauſarum quædam dicuntur principales, quædam acceſſoriæ, & his lex iuriſdictionem non præſtat.*
8 *Imperium merum, an præſcribi poſſit.*
9 *Conſuetudo, an iuriſdictionem dare poſſit.*
10 *Obedientia longa habetur pro electio.*
11 *Vniuerſitas conſuetudinem ſtatuendi præſcribit.*
12 *Conſuetudo, & præſcriptio ſunt ſimul coniunctæ.*
13 *Iudex maior alteri ſe ſubmittere poteſt.*
14 *Imperium merum loquendo quando de præſcriptione, non poteſt præſcribi.*
14 *Statuere eſt iuriſdictionis.*
16 *Imperium merum, per quantum tempus præſcribi poſſit.*
17 *Poſſeſſio ciuilis actu, ſi ſit naturalis in potentia ſufficit in præſcriptione.*
18 *Poſſeſſio regulariter requirit præſcriptionem.*
19 *Tp̄s, cuius initij memoria non extat, requiritur in iuriſdōne nouiter q̄rēda.*
21 *Ius, & actus ad quem ſpectat, quando de iure diſponendum ſit.*
22 *Actus fiunt de poteſtate alterius iuriſdictionis.*
23 *Præſcriptio an extendatur de tempore ad tempus.*
24 *Præſcriptio de perſonis ad perſonas non extenditur.*
25 *Præſcriptio de genere ad ſuas ſpecies, non extenditur, ſed includitur.*
26 *Præſcriptio de loco ad locum, an extendatur.*
27 *Præſcriptio an inducat alterius priuationem.*
28 *Iura negatiua non præſcribuntur, niſi contra probibitos patientes.*
29 *Iuriſditio diſſoluitur quatuor modis.*

SI lex. Iſta lex eſt repetibilis, quæ conſiſtit in duob. Primo in materia iuriſdictionis volūtariæ prorogandæ. Secundo in materia iuriſdictionis ſtatutariæ extēdēdæ, vel reſtringendæ: triplex eſt iuriſdictio. Quædam volūtaria fori volūtarij, quædam contentioſa fori contentioſi, quædam ſtatutaria, ideſt faciendi leges, & ſtatuta, & ſecūdum Bu. hoc dicit. Conſuetudo dat iuriſdictionē volūtariā, q̄ extendit̄ ad forenſes, ſeu nō ſubditos cōſentiētes. ſed qa iſte tex. loqt̄ in duum uiris, ſumma ſic, Cōſuetudo volūtariæ iuriſdictionis extēdit̄ ad extraneos. hoc dicit.
1 Reliqua dic, vt in l. cunctos populos, & in l. omnes populi. † Et ſicut ꝯſuetudo dat iuriſdictionē, ita eā tollit, ſm̄ Inn. & Bar. de offi. Arc. c. Archidiaconis. dat aūt maſculis, & nō fęminis, ſed eis a
licet lege tribuat̄ iuriſdictio ordinaria, ſcilicet cū eā exercent iure poteſtatis Regię, vt per Innoc. in c. dilecta, de maio. & obed. b
& ſi nō iure ꝑprietatis, vt ſunt Abbatiſſę, q̄ iure canonico iuriſdictionē ordinariā habēt in moniales ſibi ſubditas. nō tn̄ habēt iuriſdictionē, qa nō excōicant, nec interdictū ponūt in alias eccleſias, licet poſſint ſuſpendere ab officio, & beneficio, vt no. Inno. in alle. c. dilecta, quā tene menti, Duum viris, gloſſa exponit, magiſtratibus municipalib. tu potes dicere de patribus ciuitatis de qbus no. gl. q̄ non eſt alibi, in l. item magiſtris, ff. de pac. niſi. n. exercere poſſunt. l. municipali permittēte, & hoc ꝑmittit eis ius cōe in defectu aliorum magiſtratuū. caſus eſt in l. vbi abſunt. de
2 tutor. & curat. da. ab his, s̄. de ſpor. l. 2. In tex. ibi alienigenę. † No. voluntariam iuriſdictionem poſſe prorogari, vnde de voluntate partium Peruſinus Notarius pōt cōficere inſtr̄m inter Florētinum, & Peruſinum, & poterit filium emācipare apud magiſtratum Florentiæ, Idem in iuriſdictione contentioſa. l. 1. ff. de iud. An ſit idem in dando tutore, & curatore, vt alias iuriſdictio poſſit prorogari? Vr̄ quod ſic. nam iſti ſunt actus voluntariæ iuriſdictionis, in contrarium facit l. 1. de tut. & curat. da. ab his. dic vt in l. municipes, ff. ad municip. Si ſit conſuetudo, vel ſtatutum, & ſic nota quod conſuetudo dat iuriſdictionē. Dicit Odof. ꝙ requiritur tm̄ tp̄s, cuius in contrarium memoria nō exiſtit. quod eſt verum in iuriſdictione contentioſa, ſed in voluntaria eſt expreſſum, ꝙ ſufficit longum tp̄s contra l. fi. per Doc. in l. more, &
a l. & qa, & l. imperium. de iuriſd. omn. iudi. Et quia Cyn. tractat *a* hic, an merum imperium poſſit præſcribi, & Inn. in c. 2. de ap. & Guil. in alle. l. imperium, & Bar. in l. j. in fi. ff. de acqua plu. arc. & in l. eum qui, §. fin. de vſucap. & not. ipſe in leg. ſi publicanus, ff. de publ. per Moder. in c. cum contingat, de foro compet. ideo quæro, an merum imperiū poſſit præſcribi? Eſt duplex opinio. quidam. n. dixerunt, ꝙ merū imperium tp̄e non acqritur, & hoc ꝓbatur multis rationib. & primo ratione prohibitæ vſurpationis.
3 Nam qui ſe gerit pro magiſtratu, & nō eſt. incidit in crimen læſæ maieſtatis, quia iura imperij occultauit, arg. ff. ad leg. Iuliam maieſ. l. 3. §. fin. per quod quidem crimen reus non ſolum noua prohibetur acquirere. ſed etiam vetera debet amittere, & maxime iuriſdictionalia & honores, cū ſit infamis, C. ad leg. Iul. ma. l. quiſquis. C. de ſacroſanct. eccl. l. decernimus, ſi enim vera iuriſdictio non eſt apud hæreticos, 8. diſt. c. quo iure, s̄. de hęr. authē. credentes. de re iudic. c. ad apoſtolicæ. lib. 6. & confirmatur, quia ſi præſcribere poſſet, ex ſua improbitate cōſequeretur iuriſdict. cōmodum, & honorem, ꝙ eſt incongruum, ff. de fur. l. itaq; fullo. ff. de neg. geſt. l. ſiue hæreditaria. non. n. poteſt eadem cauſa ſimul odiū & præmiū parere, a quo ſemper excipiuntur indigni. ff. de leg. 2. l. Lucius. ſic non pōt ead. aqua diſtillari dulcis & amara. hoc enim non recipit ſimul idem ſubiectum, ꝑꝑ contrarie-
4 tatem vel contradictionem. C. de fur. l. 1. † Item probatur ratio-
b ne *b* paritatis ſiue productionis, conſtat. n. ſacra, ſacerdotes, & magiſtratus publici iuris eſſe: ff. de iuſt. & iu. l. 1. §. publicum, & quaſi ex eodem vtero naſci. Cum ergo locus prophanus nullo tp̄e p̄ſcribatur, igitur ſacrum nullo tempore præſcribitur, & qui non eſt ſacerdos nullo tp̄e poſſet ſe pręſcribere in ſacerdotem, etiā ſi mille annis faceret officium ſacerdo. ad municip. l. aſſumptio. ergo qui non eſt Prętor, nullo tempore poteſt præſcribere præturam. ff. de offi. præto. l. Barbarius. & confirmatur, quia nec Tabellionatum qs pręſcribit curſu longi temporis, imo de falſo punitur, ff. de fal. l. lege Corn. §. fi. & argu. j̃. de fal. l. ex initio. Item nemo p̄ſcribit matrimoniū, ff. de ri. nu. l. qui in prouincia. alias l. diuus. quia eſt quid ſacrum. Item probatur ratione datę formę iuriſdictionis conceſſionis, nam cū ſit poteſtas ex publico introducta, nemo niſi de publico. i. per ceſſionem, vel confirmationem ſuperioris. eā haberet pōt, in Auth. de defenſ. ciu. §. interim. de man. prin. l. i. de diuer. offi. l. ꝓbatorias, cū l. ſeq. lib. 12. Et confirmatur, qa iudex nō pōt ipſum imperiū exercere, niſi iuret in manu ſuperioris. in Auth. iuſiurā. quod præſt. ab his. Itē ſi merū imperiū poſſet pręſcribi, poſſet p̄ſcribi iuriſdictio Cæſaris in laicos ꝙ omnino eſt ꝓhibitū. s̄. de teſta. l. conſulta. & de epiſcop. & cler. l. repetita. Itē ꝓbat̄ rōne vitandæ abuſionis, nā ſi merū imperiū, & altū ꝙ in capitalibus caſibus conſiſtit, poſſet p̄ſcribi, ergo ius creādi Tabelliones poſſet p̄ſcribi. & iura legitimādi ſpurios, creandi magiſtratus, ꝯcedēdi veniā ætatis poterunt p̄ſcribi, cum iſta ſimiliter imperij. quod videtur falſum, cū iſta ſint de reſeruatis, vt no. per Inno. de fide inſtrumen. c. cum P. Tabellio, facit in Auth. quib. mod. nat. effi. ſui. §. fi. collat. 7. Tene concluſionē, nam ſi poteſt præſcribi iuriſdictio, ergo iudicis dandi licentia, & ſic creandi alium iudicem, vt ff. de iuriſdict. om. iud. l. imperiū, §. fi. Item probatur ratione impoſſibilis acquiſitionis; nā ſi merum poteſt præſcribi imperium; ergo condemnationes, et dāna applicabūtur ſibi, qđ eſt impoſſibile. s̄. de mō mul. l. mulctarum. & ff. ad muni. le. ſimile, cū ergo prohibitus ſit effectus, ipſum videtur

ADDITIONES.

a And. Barb. Et quia Cyn. tractat. An merum imperium poſſit præſcribi, vide Bal. in l. Imperium, ff. de iuriſ. omn. iud.
b And. Barb. Item probatur ratione. No. ſacerdotium, neque Tabellionatum, nunquam præſcribi. Idem dicas de ſuitate, vt eleganter voluit Bal. in l. 1. ſup. quando non pet. par. ita nec legitimatio, nec ingenuitas. gl. eſt in l. nemo, ff. de vſuc. prole. Idem dicas in matrimonio, vt non præſcribatur matrimoniū, vt volunt ſcribentes in c. lator, de re iud. & ibi Bal. adde l. numerarios, C. de nu. lib. 12.

detur prohibitum,quia vbi agimus de prohibito & cōceſſo, ma
xime effectum attēdimus,arg.ff.de donat. inter virum, & vxor.
l.mulier.Item probatur,quia delinqēdi authoritas non præſcri-
bitur,ff.de pœnis,l.ſi diutino.ſed priuatus pro ingrato ſe gerens
ſemper delicta multiplicat,& quoties hominem necat, ſemper
incidit in leg.Cor.de ſic.& cū ligat,incidit ī crimen priuati car-
ceris.ff.ad le.Iul.de vi pu.l.lege.ff.ad l.Iul.repe.l.leg.Iul.§. hodie,
& j̃.de priua.carc.l.vna.& hæc sūt abſolute magna, q̄ nullo mō
iuſtificari poſſunt.de iureiuran.c.& ſi Chriſtus.Itē ꝓbat̄ ex carē
tia veræ poſſeſſionis ꝗ iuriſdictio non poſſidetur ſine titulo. ꝗ
ius ſignificat hoc nomen iuriſdictio;& arguo ſic, illud quod nō
eſt,nō pōt poſſideri nec p̄ſcribi,vt no. in reg. ſine poſſeſſione, li.
6. & confirmatur, quia a quo remouetur eſſe. remouet̄ poſſeſ-
ſio talis eſſe.Sed ſi virtus & eſsētialitas iuriſdictionis ſit remota
a priuato, ergo & quaſi poſſeſſio, quia impoſſibile eſt aliquem
poſſidere,quod nō eſt.ff.de Publica.l.ſi ego.§.partus.& aliquam
rem,nedum iuriſdictionem non poteſt quis ſine titul. poſſidere
vt in c.ad decimas,extra,de reſtitut. ſpoliat. lib. vj. Item Doctor
5 habet iuriſdictionem in ſcholares. † Pone enim. ꝙ ꝗs ſe gerit ꝓ
doctore multo tēpore,an præſcribat doctoratum, & an poterit
alium doctorare?Certe nō quia nō accipit vſum. ff. de iure fiſc.
l.ſed ſi accepto.Item non habet inſignia,ergo alteri cōferre non
poteſt,quia nil eſt prius in cauſato,quam in cauſa.j.q.j.c. tenea-
mus.& confirmatur,quia certa forma eſt data ſuper creādis hu-
iuſmodi,qua non ſeruata priuatorum loco hn̄r, j̃. de nummu.
& ac.l.actuarios,lib.12.& in creandis officialib. ſeruabit̄ forma
antiquitus conſueta. j̃. de iure fiſ.l.ſuper creandis.lib.x. ff.de ꝯd.
& demon.l.publicus.ff.de neg. geſt. l. quæ vtiliter,in princ.& de
ele.c.quia propter. Item arguitur a ſufficienti partium enume-
ratione, nam aut iſte præſcribens pretendit iuriſdōnem a ſeip-
ſo,& eſt impoſſe.ꝗ in ſeipſo eſt priuata perſona, & quia nemo
ſibi ipſi dat titulum, arg.l.2.ff.de ſtipu.ſer. aut a Principe, vel le-
ge,& hoc eſt falſum,ꝗ ſilentium non dat titulum. ſ̃. de tranſa.
a l.ſi pro fundo.nam *a* ſilentium nihil eſt. Titulus, & iuriſdō ali-
6 qd eſt.Item † in prohibitis, qui tacet, vr̄ diſſimulare pro melio-
ri,non aūt cōſentire.ff.de fur.l.qui uas,§.vetare.Aut ab ipſo ter-
ritorio,& hoc vr̄,quia imperium eſt in territorio,& in ſubiecto,
& patiente, non aūt in auferente, maxime cum territorium ſit
res inaīata,ſicut ager.& domus.non.n.hæc ſeruitutem donant,
ſed ſuſcipiunt cum facto hoīs de neg.geſt.l.qui aliena.§.fin. Aut
eſt apud vniuerſitatem,& hoc non vr̄, quia apud vniuerſitatem
ſubditorum electio Rectoris per ſuperiorem eſt cōfirmanda &
iuriſdō. Aut non eſt apud vniuerſitatem, ſed apud ſuperiorem
confirmanda,& inde procedit rectori datio atq; priuatio, & in
eius manibus dēt fieri renunciatio,ff.de offi.præſid.l. legatus. ſ̃.
de defen.ciui.l.nulli,& no.per Inno.de ꝯſti.c.cum oēs. & confir
matur,ꝗ prohibitum eſt populo ſibi facere in dn̄m aliquem, vl
tra biennium duraturum,vt in Auth.de defen.ciuit.§.pen.Item
quo noīe vocabimus iſtum?Certe non pōt vocari defenſor op-
pidi,nec defenſor ēt ciuitatis.prohibetur.n.a mero imperio, er-
go & ille defenſor ciuitatis.l.defenſores. ſ̃.de defen.ci.Itē ſi mu-
7 taremus ei nomen.nihil prodeſſet,le.1.de priui.ſchol.lib.12.† Itē
arguo a cauſis,& quedā dn̄r principales,q̄dam acceſſoriæ,prin-
cipales ſunt duæ efficiens,& finalis,duę acceſſorię,materialis,&
formalis,accipio cām efficiētē,ꝗ huic nec lex, neque Senatuſ-
conſultum,neque Princeps iuriſdōnem dat,& dr̄ inſtitutio,ne-
que confirmat, quæ dicitur approbatio ſeu ratificatio, ergo ab
eſt cā prima, quæ dr̄ efficiens,i. principium potentiſſimum ſu-
per omnes cauſas.ff.de offic.eius cui man.eſt iuri. l. 1. hic etiam
deeſt forma, hic ēt ſenſus abeſt,hic & intellectus, q agit ꝓpter fi
nem,& ſic eſſe deficiunt.Item ſequelę cauſarum,ita locus & tē
pus,& huiuſmodi,de re iud.lib.6.cap. Abbate ſane.§.porro.vt p̄-
ſcriptio fundetur in loco,& tempore,& hoc deſinit, ideo p̄ſcri-
ptio eſt impoſſibilis.Item arguo ſic,res quæ non habet in ſe for
mam,caret re & nomine,ff.de fal.l.ſi ꝗs legatum.ſed iſta præſcri
ptio non habet in ſe formā,& primo propter poſſeſſionis diſcō-
tinuitatem,cum diſcontinuum ſit,quod in actu hominum cō-
ſiſtit ff.de ſerui l.ſeruitutes de ſer.vrb.præd.l.foramen.de preſcr.
c.de quarta. per Inn. Item propter iniuſtum principium, quod
vitiat totum temporis curſum,de acq.poſſ. l. clam poſſidere,in
princ.Item quod ſuperior non admittit, hoc inferior non præ-
ſcribi,arg.ff.ex quib.cau.ma.l.nec vtilem.Item in præſcriptione
requiritur ius.& factum,id eſt,poſſeſſio iuſta, nam eſt cōtra ius
diuinum,vel naturale gentium,vel ciuile, & maxime in corpo-
ralibus,quæ plurimum iuris habent,de agrico. & cenſ.l. quem-
admodum.& ff.de vſu.l.ſi is, qui pro emptore. & vbi lex,ſed vti
iuriſd.authoritate propria ſumpta eſt ꝯ oēs leges.C.de iud. l.ne-
mo.ff.quod me.cau.l.extat. Item quod alienum eſt, vnuſquiſ-
que ſcit ad ſe non pertinere. ſ̃. vnde vi.l.fi. ſed iſta iuriſdictio eſt
aliena,quia in ſolo alieno,ergo vtēs ea vt propria,eſt malæfidei,
vt in reg.malefi.lib.6.Item ſic,aut iſte præſcribit contra ſuperio-
rem,& illud eſt impoſſibile quod præſcribatur,nam ſupra potē
tem nō eſt aſſenſus,ꝗ non eſt gradus aliquis ſupra ſupremum,
& vtile ius præſcriptum dēt finiri directe, quia contra inuitum
acqrit præſcriptio 30.an.l.ſi quis emptionis,C.de præſcr.30.an.
Ergo vnus Baro vnius caſtri eſſet ſupra regimen, qđ eſt falſum
dicere.Item inferior non præſcribit iuriſdōnem ſuperioris ma-
xime appellationis,extra de iureiur.c.venientes. ſ̃.de app.l.ſi ap-
pellationem,& ibi per Cyn. Item non eſt veriſile, qđ Princeps,
qui dedit præſcriptionibus robur,dederit eas ꝯ ſe, & ꝯ ſtatutum
imperij ſui,ff.de pecu.l. peculium,§. ſi qs. & ſi ius ciuile non eſ-
ſet,præſcriptiones non eſſent,ff.de vſuca.l.fi.de verb.ſign.l.tran-
ſacta finita.& ſ̃.de edi.di. Adri.tol.l.fi.§.pen.cum ſi. Aut ille præ
ſcribit ꝯ inferiorem,& tunc licet inferior conſentiat, tn̄ iuri ſu-
perioris non præiudicat. ſ̃.de acq.poſ.l.fin. ſ̃. de pac.l ſeruus,& l.
debitor.arg.ff.loca.l. pen. Nunc caſum legum in medium pro-
ponamus.l.competit,de præſcr.30.ann.dicit fiſcalia non præſcri
bi,ergo nec imperium, cuius prouentus eſt fiſci. Item l.1. C. ad
Car. tollit conſuetudinem ſtulte ꝯ priuilegia Principum diſpo-
nentem.Item l.1. j̃.de pala.lib.12. tollit conſuetudinem ꝯ exem
ptos inductam circa reuerentiā.Itē ab oī præſcriptione ius Prin
cipis vr̄ exemptum.ꝯ de capel.mo.c.dilectus.Mihi ita vr̄,ꝙ c.cū
ſatis.extra de offi.arch.tollit conſuetudinem,per quam vertitur
vſurpato effectu.Item c. cum ad noſtram, dicit qđ ſi quis exer-
cuit pertinentia ad officium,vel dignitatem alterius,qđ ex hoc
non acqrit ſibi aliqđ ius.Item lex dr̄,qđ nemo pōt alterius iuriſ
dōnem turbare,officium ſuum vſurpando, j̃.de exac.l.2. lib.10.
Itē,& ſi ſuperior expreſſe donaſſet hanc iuriſdictionem tm̄,& ſi
ne vlla cā,poſſet libere reuocare, quia hoc eſt priuilegium Prin
cipis,ff.de oī agro deſer.l.ſi fundus. lib. x. q̄ lex eſt multum not.
ad hoc. Item nemo pōt præſcribere ius incarcerandi, ergo nec
cām maiorem meri imperij.C.de coar.l.1.lib.xij.Item,ꝗ vult vti
mero imperio, prohibetur regere, & pōt tanq̄ rebellis impune
occidi, j̃.de ſer.l.2.lib.12.Itē ſi ꝯmoda publica cenſus nemo pōt
præſcribere, vt j̃.de fun. pa.l.2. lib.x. ergo multo minus publica
ꝯmoda iuriſddōnum meri,& mixti imperij,vt ſunt banna,& ꝯ
fiſcationes bonorum.Item iſta ſunt regalia,ergo nulli niſi Prin-
cipi applicantur,vel ꝯpetere pn̄t,vt in tit.quæ ſint regal. x. colla.
hoc.n.patet ex noīe, ſ̃.de rei vend.l.nolo.Item glo.eſt ordinaria,
b qđ ꝯ Principis ſupremam ptātem *b* nemo preſcribit.16.q.4.cap.
ꝗ volumus.de poſt.p̄l.c.bonæ,per Innoc. vnde ſi Rex mandat
ne vltra procedatur,dēt ei pareri, quia ꝯ obedientiam non pōt
præſcribi,de preſcriptio.c.cum non liceat.Et hæc ſufficiant pro
8 iſta parte,† In ꝯrium,qđ merum imperium poſſit præſcribi ꝓba
tur multis rōnibus,nam quæcunq; pn̄t acquiri,pn̄t,& preſcribi,
ff.de public.l.eum qui,& l.quæcunque l.clauibus,de ꝯhē.empt.
nec mirū,ꝗ vtrunq; ꝯprehendit noīe alienationis,ff. de uerbo.
ſig.l. alienationis,& de vſucap.l.2.Tp̄s.n.(vt ſic dixerim) vicem
perſonæ alienando gerit,cum iura negligentis labefacit,& cor-
rodit,atque in diligentem transfert, C.de omni agr.deſer.l. qui
agros.lib.xi.omnia.n.(vt ait Philoſophus) ſuo terminantur pe-
riodo. Sed nouiſſimo iuregentium,quo oēs gentes vtuntur,in-
troductum eſt iuriſdōnes tranſmitti, ut videmus in filijs Regū,
Comitum,& Baronum,6.q.1.c.quia periculoſum,vnde perſpi-
cuum eſt,quod ipſum ius naſci,& tranſmitti poteſt, & cōfirma
tur,ꝗ Ducatus,& Marchionatus,prout ſunt in Alamania, nō
fuerunt ab origine gētium, ſed vſu nouiſſimo nata,& inſtituta
ſunt,nam omnia licita facit vetuſtas, ſicut natura,nec cauſa q̄-
renda eſt.ff.de aqua pluuia arc.l.fi.ff.de aqua quoti.& ęſti. l. hoc
iure,§.ductus aquæ.vbi Bar.tangit, ꝗ qui originem habere nō
pōt, ſatis eſt ut ſit in his, quæ hominis pn̄tes ætates exceſſerunt.
ff.de prob.l.ſi arbiter.Memoria.n.hominum oritur, & moritur
ſicut homo,quia in homine eſt,ff.de furt.l.quidam tabularum:
ff.de aqua plu.arc.l.1.§.penult.& in auth.hæc conſtitutio inno-
uat,poſt princ.ergo ad propoſitum applicādo tranſmitti potue-
runt,& præſcribi.& ſi omnis iuriſdictio eſt præſcriptibilis, ergo
imperium,quod eſt ſpecies iuriſdictionis,poteſt præſcribi, quia
cum genus permittitur, ergo quęlibet ſpecies permiſſa videtur
niſi inueniatur eſſe prohibita,ff.ex quib.cau.maior.l.nec nō. &
ff.de prob.l.ab ea parte,poſito enim genere,ponitur,& eius ſpe-
cies,ac ſi diuiſim,vt ff.de leg.2.in l.ſi chorus. Et no. in c. ex lite-
ris,per Inn.de iu.pat.quod iuriſd.fit præſcriptibilis,patet ibi,con
9 ſuetudo.1.præſcrip.† Sed conſuetudo dat iuriſdōnem,ergo præ-
ſcriptio dat iuriſdictionem,ut hic,& l.fi.Et de iuriſd.omn.iud.l.
more.

ADDITIONES.

a Phil.Dec. Nā imo quandoq; habetur pro conſenſu in conceſſione temporali quā facit prælatus,de quo per Abb.in c.1.de his quæ fiunt a præl.ſine conſ.cap. & per Cy.& Bal.de pace conſtant.c.nos Romanorum,§.ſi quis autem.

b And.Barb.Supremam poteſtatem.No. quod id, quod eſt contra ſupremam poteſtatem Principis,nemo præſcribit,uide Inno.in d.c.bonæ.Lud. Rom.in l.in ſumma,& in l.1.§.denique,ff.de aqua plu.arc ubi refertur iſtud dictum Bal. uide tex. in c.quod translationem,de off.leg.ubi Dom. Ant. uidetur notare contra Celſus. Adde Collectar.in c.ad audientiam, in fi. ubi ponit an poſſit præſcribi contra ſupremam poteſtatem Papæ,& ibi poſui in apoſtil.ad ipſum in uerſi.contra poteſtatem Papæ,extra,de præſcr. & dixi aliquid poſt iſtum in add. ad eum in l. ſi aquā. num.22.uer.vi.quæro an Papa,in apoſt.in eod.uerſi,ſup.de ſeruit.& aqua.

more. Item probatur, merum imperium cõcedi cõſueuit, ergo
& ꝑſcribi põt; quia præſcriptio ęquiparatur priuilegijs, de verb.
ſign. c. ſuper quibuſdam, §. j. & ꝯſuetudo ęqualet veritati, vt no.
s̃. de ſer. & aqua. præſcriptiones enim habẽt authoritatẽ a Prin-
cipe, ergo ꝯceſſioni ęqparantur, s̃. de veter. iure enu. l. j. §. omnia.
Itẽ poſſeſſor defendit poſſeſſionẽ, donec ꝯ̃ ꝓbeť s̃. ſi ſer. export.
vẽdat. l. moueor. ꝙ enim vniuerſi negãt, ſinguli negare nõ poſ-
10 ſunt, ff. de reg. iu. l. aliud, §. refert. † Itẽ ꝓbať ſic, longa obedientia
a habeť ꝓ electione, i. priuilegio, arg. ff. de vſur. l. cũ de in rẽ verſo.
vbi patientia, ſeu tolerantia ſuperioris, cum obediẽtia inferioris
ſeu cũ præſtatione hẽt pro facto, non ſolum quo ad ꝑſtantẽ, ſed
quo ad patientem, qui poterat præſtãti ꝓhibere ne ꝑſtareť. tres
enim ſunt caſus huius patientiæ. alius tm̃ ꝑſtantis, alius mixtus,
cum ſuperior patitur, inferior obedit, niſi ex longa inobediẽtia
inferioris, & patientia ſuperioris ſit cauſa ꝑſumenda, ff. de acq.
hær. l. ſi filius. ſufficit ergo allegare conceſſionem conceſſionis
quę præſumiť, ex quo ſuperior ſcit, & patiť, & eius ſubditus obe
dit. Et maxime, qa incorporalibus. ff. ſi ſer. vẽ. ſi quis diuturno.
11 niſi in ſpiritualibus. in c. ad decimas. extra de reſt. ſpo. lib. 6. † Itẽ
ꝓbať: vniuerſitas ꝑſcribit ꝯſuetudinẽ ſtatuẽdi de mero imperio
& de cauſis capitalibus, ff. de extraord. cri. l. ſaccularij. Si vniuer-
ſaliter qdẽ, ergo ꝑſcribit merũ imperiũ, qđ de iure cõmuni non
eſt apud vniuerſitatẽ. nec apud Rectores ꝓuinciæ, ff. de offi. ꝑſ. l.
illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de ſeru. Reip. manu. l. j. & de conſti. c.
cum omnes. & ideo de iure cõmuni vniuerſitas nõ poteſt quẽ
quam relegare, cum ſit meri imperi, vt s̃. de ſenten. l. nulli. Vbi
eſt territoriũ, ibi iacet iuriſdictio, quæ cuilibet territorio eſt an-
nexa, s̃. vbi, & apud quos, l. fi. & hoc patet ex ipſo noĩe, qa vnuſ-
quiſque in ſuo territorio habet tenẽdi poteſtatẽ, de verb. ſign. l.
locus, §. loci. & qlibet in ſuo territorio eſt maior, ff. de manu. l.
apud eũ, in gl. ord. ſed caſtra, & oppida habẽt territoria ꝓpria, &
diſtincta, & vbiq; habẽt tribunalia, & magiſtratus. de reſti. ſpol.
c. cũ ad ſedem. ꝑ Innocen. ergo ratione territorij ꝯceſſi, vel præ-
ſcripti, ẽt merũ imperiũ obtinereť. Itẽ probatur ſic, quęcunque
competunt alicui per modũ ſigni, competunt per modũ ſigna-
ti. de ſeru. urba. ꝑd. l. hæc autẽ iura, vbi q retinet feneſtrã, retinet
ſeruitutem: ſicut q longo tẽpore tenuit furcas erectas, habet im
periũ per viam ſigni. Itẽ ꝑ viam effectus, qa vſus ĩ eo in caſibus
contingentibus. Itẽ ꝓbať: nã illa ꝑſcriptio põt ꝯſiderari duobus
modis, vno mõ ꝓut in vniuerſitatẽ ꝓcedit, inſpiciẽtẽ perſonam
cui præſtatur obedientia: & hoc mõ iſta eſt ꝯſuetudo vniuerſo
rum territorij. l. venditor. §. ſi ꝯſtat, com. ꝑd. Itẽ ꝓut a poſſidente
procedit in præiudicium ſuperioris, cuius ius vſurpatur, & hoc
mõ nõ eſt præſcriptio, nec conſuetudo; qa Titius poſſidens, &
Seius patiens, ſunt duæ ꝑſonæ, q̃ non faciunt conſuetudinem.
12 † No. iſta duo in ꝓpoſito, ſ. qđ ꝯſuetudo, & ꝑſcriptio ſimul an-
nexa sũt, & ꝯiũcta. Si ergo ꝯſuetudo dat merũ imperiũ, ergo, &
ꝑſcriptio vt ei annexa: vt videlicet ꝯſuetudo tueať aliquẽ ꝯ̃ poſ-
ſidẽtẽ, & ꝯ̃ ſubditos, ꝑſcriptio tueať eundẽ ꝯ̃ ſuperiorẽ, argu. de
his qa nõ dom. ma. l. fi. Itẽ ꝓbať ſic. Ius gẽtium habeť ꝓ titulo, vt
patet in his, q̃ ẽt in nullius bonis ſunt, & iõ occupãtib. cõceduncť
dñia nãq; oĩa tã rerũ q̃ iuriſdõnũ: a poſſeſſione cęperunt. ff. de
acqui. poſ. l. 1. in prin. & hodie vbicunque iuriſdões vacãt, vt in
Regnis infideliũ, apud quos non eſt vera dignitas, nec nãlis di-
gnitas, nec naturalis iuriſdictio, occupãti ꝯceduntur catholico,
vt fuit de Regno Hiſpanię, vt no. gl. decreti. Et idẽ ſi eſſet aliquis
Rex Chriſtianus, q fieret hæreticus; nã cũ perdat iuriſdõnem,
vacat, & ꝯceditur catholicę occupanti, quia hoc ex iuregentiũ
naſcitur, ff. de iuſt. & iu. l. ex hoc iure. Et iſtas rationes ipſarum
rerũ varietas introducit, qa impoſſibile eſt viuere ſine magiſtra
tib. & ſine iuſtitia. ſic. ff. de iuſt. & iu. l. 2. §. & poſt originem, & in
Auth. vt omnes obed. iu. ꝓuin. in princ. multo fortius ſunt vali-
dę iuriſdictiones, q̃ ꝓcedũt a ꝯſenſu obedientiũ ſpõte, argu. ꝯ̃ de
agric. & cenſi. l. ſi coloni, & l. litib. qd enim prohibet alicui, ne ſe
ſubmittere poſſit in ſui ꝑiudiciũ. certe nihil, s̃. de trãſ. l. fi. amplius
ſuperior diu negligendo, puta ſpatio xl. an. vr̃ ius ſuũ habuiſſe ꝓ
derelicto, vel ſaltẽ alteri ꝯceſſiſſe vr̃, vt ff. đ dã. inf. l. Prætor. ĩ prĩ.
& de ꝓb. l. Procula. ergo ꝑſcriptũ eſt ĩperiũ. Itẽ ꝓbať, nã Pręſides
ꝓuinciarũ, & cuncti officiales dẽnt obſeruare cõſuetudines lo-
corũ, ff. de offic. ꝓcon. l. obſeruare, q fil. ſint leg. c. gaudeamus. &
iõ iuriſdõ eſt ꝯſuetudinis authoritas. l. miſſi opinatores, de exac.
tri. lib. x. s̃. quemadmo. teſt. ap. l. 2. ff. de teſt. l. 3. §. fi. mos nãq; tuen
dus eſt vetuſtatis, s̃. de teſta. l. teſtamenta. Item ſeruanda eſt oĩs
ꝯſuetudo ĩ electione acceptãtis, ĩ ingreſſu, & ꝓceſſu officij; ĩ offi
cialib. ſyndicãdis, & peragẽdis eſt cõſuetudo rei, & quaſi alterũ
ius naturale, vñ ꝯſueta trãſmutari nõ pñt, de pollicit. l. imperato
res. cum ergo vniuerſorũ ꝑſcriptio ſit ꝯſuetudo, ergo ꝑt ĩperiũ
13 ꝑ ipſã efficaciter ꝯcedi. Itẽ † ꝓbõ, qlibet põt ſe ſubmittere alteri
etiã maiori. ff. de iuriſ. om. iud. l. eſt receptũ. ergo multo fortius
par, vel minor ĩ ſui ꝑiudiciũ ſe ſubmittit ꝑ domiciliũ, delictũ, &
ꝯ̃ctũ. Itẽ ꝑ ꝓrogationẽ tacitã, & expreſſam, s̃. vbi de cri. agi. opo.
licet feudatarij non pñt ſe ſubmittere alij de feudo ſuo, s̃. de ac.
poſſ. l. fi. vbi ſicut colonus non poteſt recognoſcere ꝑdiũ ab alio
q̃ a dño ſuo: ſic nec vaſſallus, vt no. glo. in l. imperialẽ, de proh.
alie. feu. per Fed. in x. col. q̃tum ergo ad ſubditos & obedientes,
eſt ſine dubio præſcriptum. Nunc vero leges & decretales hoc
formaliter prohibentes in medium deducamus. Ego vidi præ-
ſcribi in terra ẽt marina, ergo caſtrum præſcribitur. s̃. de fun. li-
mitro. l. quicunq. Item præſcribitur ius piſcandi ſolum in aqua
maris, de diuer. & temp. pręſc. l. ſi quiſque. Item pręſcribitur ius
paſcendi, j̃. de diuer. offi. l. nullus. Item ius corrigẽdi, de offi. ord.
c. irrefragabili, §. cæterum. Itẽ ius impediendi, ne alius audiat in
delictis ipſo poſtpoſito, de offi. Archi. c. dilecta. Item officiũ Po-
teſtatis delegandi, de iuriſ. om. iud. l. more. Item officium dandi
tutores & curatores & authoritates alias interponendi, vt hic.
Item ius eligendi Imperatores, vt no. in c. ad Apoſtolicę, de re
iu. in 6. in vlt. gl. & in cle. Romani, in glo. qui loquiť de duob. im-
peratoribus, quæ dicit, ꝙ in dubio hẽnt in cõſuetudine primam
iuriſ. quaſi diceret magis q̃ vim electionis, ꝙ eſt no. Hic accedat,
quod conſuetudo eſt oĩum iuriſ. origo forma & principium, &
ideo merito obſeruanda eſt ſacra largitio, q̃ ciuilis lex ꝑcipit, de
pe. bo. ſubla. l. j. lib. x. & ẽt alla. l. miſſi opinatores. & ff. de orig. iu.
l. 2. in princ. Itẽ certum eſt, ꝙ aliqui pñt eſſe dñi principales ciui-
tatum & caſtrorũ, & hr̃e ẽt alios hoĩes ſub ſe, vt s̃. de hęr. auth. ſi
vero dñs. Et hoc eſt aut in vñi cõſuetudine, aut in principali cõ-
ceſſione. Item eſt expreſſum in feudali iuriſd. ꝙ præſcribitur, in
x. col. ſi de feu. cõten. ſi inter do. & agn. vaſal. c. j. §. ſi quis per xxx.
de feudo dato in vj. le. commiſſ. c. fi. Item eſt glo. ord. Bernar. de
14 offi. ord. c. quanto. & gl. in c. conqueſtus. Quid gl. diceret. † Dicit
Hoſt. quod loquendo de præſcr. merum imperiũ præſcribi non
poteſt, quia eſt ius publicum & ſupremum, de foro cõp. c. cum
contingat. ergo licet præſcribere volens hẽat iuriſd. ꝯ̃ ciuitatem
vel caſtrum, non excluderet ſuperiorem, & ita ſunt diuerſa, pręs-
ſcribitur ab aliquo, & præſcribitur ꝯ̃ aliquem. nam præſcriptio
conſuetudinis eſt, cum fit ab vniuerſitate ex tacito conſenſu. Iõ
cõtra vniuerſitatem tacite loquendo, & proprie, nõ auditur ex
odio ſed tacito conſenſu. l. de quibus, ff. de leg. facit quod no. ff.
de re. iur. l. nec ex prætorio. nec tñ põt tolli talis conſuetudo per
ſtatutũ ppłi, qa eſt introducta pluriũ cõſenſu, & fauore vtriuſq;
15 partis. † Item quia ſtatuere iuriſdictionis eſt: iuriſdõ reſidet pe-
nes dñium, non penes ppłum. Itẽ ppłus ſtatim mutat, ff. de min.
l. ſi ex cã, §. Pomp. alij dñt ẽt cõtra ſuperiorẽ præſcribi, & iõ ſupe
riorem excludi dñt, niſi ſit Princeps, q hẽat ptãtem abſolutam,
vnde ciuitates, & caſtra bñ præſcribunt, dicit Inn. de poſt. præl. c.
bene. facilius tñ ꝑſcribitur a publica perſona, q̃ a priuata, quia in
hñtibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. & opin. Hoſt. vr̃ loqui
in priuata perſona, & non in magiſtratu: ſiłia. n. diſſimilib. non
cõgruunt, ſed ſiłibus, non aũt quodammõ ꝯ̃rijs. & ita loquitur
tex. in alleg. c. cum contingat. Ego dico, ꝙ qñcunq; iuriſdõ præ-
ſcribitur, tñ ꝯ̃ neminẽ præſcribitur, vt ſi aliquis ędificat ciuitatẽ
ſub noĩe ſuo, & incolis exercet oĩa iuriſdõnis & imperij, & iſtud
non eſt ꝯ̃ iura, qa ſicut genitor hẽt filios in ptãte, ſic & iſte, qui
ędificat in ſolo, qđ occupanti conceditur. & br̃ interdum cõtra
aliquem præſcribitur, & tunc triplex eſt præſcriptio; trãſitiua, vt
ſi præſcribo tuam ciuitatem extenſiua, vt ſi ſuperior expellit iu-
riſdõnem inferioris, & ẽt accumulatiua, vt in debito, tñ iſte, qui
præſcribit excludit alium, d. l. ſi quis. quia natura præſcriptionis
eſt currere contra negligentem, vnde excludit ipſum, s̃. de bo. q̃
16 li. l. quæcunque, in fi. & no. ſiłia verba ff. de min. l. ẽt, & in glo. †
b Conclude ergo, b ꝙ merum imperium poteſt præſcribi. ſed per
quantum tp̃s, & quales actus videamus. & pręmitte qđ iuriſd.
exercitiũ reqrit factum perſonæ patientis, & hoc eſt duplex. ſ.
obedientia in faciendis, & hoc eſt diſcretiuum, & obedientia in
non omittendis, & hoc eſt continuum, & ſic in patiente eſt cõ-
tinuus actus, ſicut ſeruus cõtinue ſeruit ẽt cum dormit plene ꝑ
Doc hic, quod oĩs aĩus poſſidetur, ſed non eſt ſic in pręd ijs, quia
aĩa nõ eſt in fundo, nec fundus obedit dño, & iõ ſeruitutes ſunt
17 potius patientes, q̃ obedientes, ff. de ſeru. l. quoties. † Itẽ præmit-
te, quod in ꝑſcr. ſufficit ciuilis poſſeſſio in actu, ſi naturalis ſit po
tentia, ſinaũt ſit difficilis poſſeſſionis nãlis ꝑſecutio, & naturalis
poſſeſſio, tunc in hoĩe ſufficit ciuilis, ſed in alia re mobili ꝑditur
poſſeſſio, ff. de acq. poſ. l. ſi rẽ mobilẽ. Sed in re mobili durat ci-
uilis

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Pro. Aduerte tñ quod obedientia in actu, ad quem quis tenetur, non præ
iudicat in alio actu, in quo quis obedire non aſtringitur, ſm iſtum in l. cũ aliquid
de iu. del. Nec. n. ſemper ſuperiori eſt obediendum, præſertim qñ officium & pote
ſtatem ſuam egreditur, ad hoc vide quod dixi in conſi meo. 72. in ver. & ſuper.

b And. Barb. Conclude ergo. No. quod meru imperium præſcribi põt, & ſic conſuetu
dine quæri poteſt. hanc concluſionem ſequuntur Io. & Arch. in c. cum Ep̃s, de of-
fi. ord. lib. 6. vbi dñt quod ex conſuetudine poteſt competere Archid. ſeu prælato
inferiori audire cauſas quaſcunq; in certa parte diæceſis, ita quod Ep̃s non põt ibi
conſtituere officialem. hoc idem tenent Do. de Rot. deciſ. 209. alle. c. auditis, de
pręſc. & c. cum olim, eod. tit. & 16. q. 3. c. quicunque de offi. ord. c. dilectus, de ex-
ceſ. præl. c. accedentib. & ſic concludunt, quod inferiores prælati pñt præſcribere
ea, q ſunt Ep̃opalis dignitatis. & ẽt hoc tenet Lap de Caſtel. in alle. 92. vbi conclu
dit ciuitatem Tudertinam poſſe præſcribere merum & mixtum imperium, quod
habet eccleſia, in alle. gl. l. nullus, C. de diuer. offi. lib. 12. & glo. in Auth. de defen.
ciui. §. nulla, in fi. mag. glo. dicit idem quod dicit Bar. in l. hoſtes, ff. de capt. & hoc
etiam ſequuntur Mod. in c. cum contingat, de fo. comp. vide quæ no. in d. l. nullus,
& gl. in c. dilectus, de ap. & ibi Doc. & ibi dixi.

uilis poſſeſſio, licet difficile ſit recuperare naturalē poſſeſſionē,
niſi metuat homo,& ſigna metus oñdat,de acq.poſſ.l.clam.poſ
ſidere,§.fi.de hoc dixi ſ.de ſer.fug.l.j.Reuertamur ad propoſitū
nr̄m,& vr̄ dicendū, quod aut præſcribens hēt titulum, & bonā
fidem,& præſcribit 10.ann.inter pn̄tes,aut 20. inter abn̄tes, aut
hēt bonā fidem,& non titulū,& tunc præſcribit 30.nam iſta di-
ſtinctio fit in dn̄io,de præſcr.30.an.l.ſi qs emptionis. ſed iuriſdō
dn̄io æquiparatur,ff.de ſta.ho.l. quæ fuere. In contrarium vr̄ qđ
requiratur titulus,quia ſumus in pręſcr.incorporaliū,ff.ſi ſerui.
vend.l.ſi quis diuturno. ſed iuriſdō eſt ſupra dn̄ium, ff. de acq.
poſ.l.qui vniuerſas,§.item cum prætor. Item l.ſi quis diuturno,
non hēt locum in præſc. perſonarum ſine ſtatu. Cum ēt in præ-
ſcriptionib.perſonalib.loquitur l.fi.ſ.de pręſc.lon. temp. Præte-
rea quod non requiratur titulus,probatur,quia quo ad nō ſub-
ditos eſt magis conſuetudo q̄ præſcriptio, aut in præſcribenda
conſuetudine nō requiritur titulus,quia ipſe conſenſus vtriuſq;
hr̄ pro titulo quodam,licet innoīato. ad hoc qđ allegatur in d.c.
dilecto,in Nouel.Gl.in alleg.l.cū de in rem verſo, dicit, quod in
pręſcribendis ſeruitijs perſonarum liberarum, non ſufficit lon-
gū tp̄s.& idem dicit de agri. & cen. l.litibus,lib.10. & l. cum ſci-
mus,quid dicemus? Aduerte aut volo pręſcribere iuriſdōnem
plene in proprietate, ita ꝙ vendere & concedere poſſim, aut in
fundo.Primo caſu,aut volo iuriſdōnem, q̄ alius hēt in me tranſ
ferre, & tunc præſcribens fundū præſcribit quicquid eſt implā-
tatū & eradicatum,& iſta iuriſdō eſt tanquam annexa,& plan-
tata in territorio,ita quod diuidi non pōt, arg.ff.de ꝯhen. emp.l.
in modicis.& l.ſi aquęductus,extra de iure pat.c.ex literis. de re
iud.c.cū Bertoldus,ſi vero in liberas gentes volo dare nouū im-
periū & ſubiectionē,tunc requirūtur anni 30.v.g. ſi hoīes vnius
caſtri non tenenт regi niſi ad 20.denarios in anno, & in oīb.alijs
eſſent ſui iuris,& iō volo eos pręſcribere in ſubditos quo ad oīa,
oportet ꝑuenire tp̄s longiſſimum:quia mutat dn̄ium,licet qn̄q;
noceat,vt ff.de fideic.lib.l.inuitus.Secundo caſu,qn̄ volo pręſcri
bere feudum,& ſic iuriſdōnem ſubalternā,tex.in d.c.j.§.ſi quis
per 30.requirit 30.ann.ego dico,aut tractatur de feudo transfe-
rendo, aut de nouo formando, primo caſu ſufficit per longum
tēpus,ſecundo caſu requiritur longiſſimū, vnde ſi tu habes feu-
dū, quod bonafide emo ab aliquo conſentiente dn̄o feudi, pręſ-
ſcribitur contra te illud longo tp̄e, & ideo ſum inſolidum feu-
datarius,ſicut meo tempore fui ſolus, & inſolidū poſſeſſor feu-
di,vt d.l.ſi quiſquam,de diuer.& temp.& præſcr. & de cau.poſ.
18 & propr.c. cum eccl̄ia.† Nam poſſeſſio regulariter parit pręſcri
ptionē,ff.de iti.actuq.priua.l.j.§.Iul. ſed Guil.de Cug. ff. de iuriſ.
omn.iu.in l.imperium,dicit,quod pręſcriptio ad prorogandam
iuriſdōnem pręſcribitur longo tp̄e,qa prorogatio iuriſdōnis or-
dinarię eſt fauorabilis,& ſic de facili per quemlibet conſenſum
19 ff.de iu.l.j. † Sed ad nouiter quęrendum per eum, q alias nullā
hēt iuriſdōnē,tunc requiritur tp̄s, cui contrarij memoria non
exiſtat:quia cauſam hēt diſcontinuam, vt in pręall.l.ſi aquędu-
ctus,quod dictū non approbo, quia in pręſcribenda iuriſdōne
tria conſidero:primo actum ſuperioris pręſcribētis, ſcientis, &
patientis.Superiorem appello eum,ad quē pertinet ille locus ex
nā loci.i.ex ſitu,ff. de iud.inſulę. Nam ſine eius ſcientia pręſcri-
ptio nō procedit,de poſtul.pręl.c.bonę, per Inn.de aqua plu.ar.
l.j.§.pe.per Bar. in l.ſi publicans,ff.de publican. & certe iſta ſciē-
tia,& patientia hēt cām continuam,de cōtrahen.ſtipu.l.magnā.
ſecundo actū pręſcribentis,& iſte in genere ſui eſt cōtinuus, qa
continuū tribunal hēt, eius ſtatutū, & banna ſemper vigent, de
hęred.l. Arriani. ſed in ſingularib. actionib. non eſt continuus,
quia non ſemper iudicat, de fur.l.1.ſ.Tertio conſidero factū in-
ferioris obedientis,quo ad obedientiam, patientiam, & ſimile,
non eſt dubium quod eſt continuū,arg.l.dedi.in prin.de cōd.ob
cau.mō nulla intercedat rebellio vniuerſitatis, & vide de cap.l.
hoſtes.per Bar.ſed non eſt ita in ſeruitute aquęductus,quia prę-
dia non dn̄r obire,vnde paſſiua poſſeſſio nō firmatur in animo,
ſed conſtat ex facto,& iō naturalis quaſi poſſeſſio ibi attenditur,
nunq̄ ciuilis, vt no. per But. Inſt.de act.§.ea,quę. pręterea in l.ſi
aquęductus,inducitur tp̄s pro cā,ſed hic aliūde allego tp̄s,& ca-
ſum.firmitatē.n.tp̄is non notat in ſe,tn̄ eſt publica, nec tp̄s poni
tur inter cauſas ſubſtantiales,quę ſunt quatuor, licet Seneca in
quadā ſua epiſtola dicat eſſe plures,q̄ quatuor, & inter alias cau
ſas naturales ponit locū,& tp̄s. † Sed hic occurrit dubiū, qn̄ eſt
circa iura diſponēda,ad quem ſpāliter ſpectat actus & ius, ibi ꝓ-
ſumitur malafides abſq; tit.d.c.ad decimas.extra de reſt.ſpol.§.
fi.ꝙ dixi,intellige,de præſc.triēnali, quę iuriſdō nō eſt ead. cum
iuriſdōnes ſuperioris,ſicut cū pręſcribo ius,quia tuum non eſt,
quia res tua tibi non ſeruit. de intellectu rōnis, illius c. aliquid
vide per Bar.in l.1.§.1.ff.de itine.actuque priua.Sequitur videre
21 de qualitate actuū.† Et ſcias,ꝙ actus dr̄ de natura, & ꝑtāte ali-
cuius iuriſdōnis,aliter quis non fit poſſeſſor ex his.v.g. ſi probo,
ꝙ anteceſſores mei creauerūt Tabelliones in ſuo territorio, nō
probo me habere aliquam iuriſdictionem territorij; quia iſtud
nō cōpetit ex natura territorij,ſed ex priuilegio, & eſt qd diuer
ſum a cā territorij,vnde poſſeſſio vnius nō impedit alterius poſ
ſeſsionem,ſi probo me poſsidere hæreditatem poſsidentem ali
quid extraneum ab ipſa, niſi probem illud ad ipſam hęreditatē
pertinere,vt l.gerit,ff.de acq.hær.ſi naūt eſt tale quid,ꝙ naturali
ter iure cōi pertineat ad territoriū,vt cognoſcere de cauſis,tunc
probato tali vſu,probata eſt quaſi poſſeſſio dignitatis,& iuriſdi-
ctionis extra de offi.Arch.c.vt noſtrum,in Nouel.& licet probe
tur,ꝙ aliqs tanquam Ep̄s Peruſinus legitimauerit doctorādos,
non tn̄ ſeqtur,ꝙ ſit in poſſeſſione dignitatis, niſi producat priui
legium,per qđ probetur,ꝙ hoc competit dignitati prædictæ ſm
Ioan.And.vbi ſ.quod eſt no.audiui ꝙ no.ipſe in c.auditis,de pręſ
ſcri.& eſt rō,quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit
abeſſe,vt de acq.hęr.l.pro hęrede,§.ſi quid,cum ſi. & ideo ſi au-
fertur ei priuilegium,vel præſcriptio, non tn̄ perdet poſſeſſionē
dignitatis,qa non ſunt ex eodem capite,ar.ff.de ſer.urb.præd.l.j.
ſi domus,& l.ſi ædes.ergo diuerſos eſſe habitus cognoſcitur per
priuationes.ff.de bo.lib.l.ſi filius.in prin. Pro nunc videamus an
præſcriptio extendatur,cum quatuor gn̄a prorogationum ſint,
videlicet de tp̄e ad tp̄s,de perſonis ad perſonas,de reb.ad res, de
23 loco ad locum,ff.de iud.l.1.& 2.& ff.de ſol.l.q̄ro.† Primo uidea
mus,an extēdatur de tempore ad tp̄s, præſcripſi iuriſdōnem co
gnoſcendi de maleficijs intra menſem,an potero cognoſcere vl
tra,vel poſt menſem? Dic,ꝙ non,ar.ff.de leg.2.l.1.& ſi fui impe-
ditus,tunc ex rōne iuris cōis poſſum cognoſcere,j.de adul.l.fin.
ff.de min.l.intra vtile,& l.proſpexit,§.Sextus,ff.qui. & a qui. qđ
non placet,imo ſum excluſus,arg.de cond.inſer.l. legatum. niſi
partes ipſæ prorogent;nam hoc pōt fieri,niſi in feudis, *vbi non*
placet prorogatio ſuper re alterius.i. ſuper proprio iure *dn̄ij*. de
iud.c.cæterum.de fo.comp.c.uerum,per Inn.& officium proro
gatur vr̄ eſſe vnum,& idem,dum tn̄ ſit eiuſdem *fortunæ*. & na-
turæ,ſecus ſi alterius.& no.gl.or.ext.de pręben.c.hi,*qui* authori
tate.lib.6.& ar.ff.loca.l.cum in plures.& gl.in l.eſt *receptum*. ff.
de iuriſ.om.iu. Secus ſi veniat ad permanentem effectum, q in-
ducebatur ex primo curſu,quia tunc non dr̄ idem.de ver. obl.l.
cum ſtipulatus ſim mihi Procule.& de ꝑt.ſtip.l.2. & hoc eſt ve-
rum, ſi mera tp̄is apponitur iuriſdōni, ſed ſi apponitur actioni,
tunc extenditur actio,& iuriſdō,qa ad incidentia ſe extendit,ar.
24 ſ.de cond.ind.l. 3. † Secūdo videamus de perſonis ad perſonas.
Dicit Inno.ꝙ non extenditur præſcriptio,qa perſonę non ſtant
continguæ,d.l.ſi ædes,& de capel.mona.c.dilectus,ꝑ Inn.Pet.di
cit,ꝙ ius vl̄e conſuetudinis extenditur ad oēs perſonas, ſed non
ius ſingulare pręſcriptionis.j.quæ ſit lon.conſ.l.1.per Cyn. & d.
ca.dilectus. & ſi quis præſcribit iuriſdōnem prætoris peregrini,
quia in diuerſis ſubſtantijs eſſe dn̄r: ſed ſi ambo ſederent in eo-
dem banco,& magiſtratu,præſcripta eſſet iuriſdō in oēs, l. 3. ff.
de offi.pręs.qa ex territorio,quod eſt unum,& idem,eſt præſcri
pta oīs iuriſdō,ſicut fructus naſcitur,licet nō natura,ſed iure ꝑ-
cipiatur.ff.de rei vē.l.ſi nauis.vl̄is.n. actus exercitiū oēs includit
vt no.j.q̄ ſit long.conſ.l.1.per Cy.& in vl̄ibus congrua eſt extē-
ſio,iuxta no.ſ.l.mandatum,per Dy.& l.non dubito.ff.de ſer.Pe.
& Cy.ſ.de ſacroſ.ecc.l.placet ꝑ Cy. Tu dic ꝙ magis eſt conſide
randa cā actus,q̄ ipſius actus exercitium,nam per vnum actum
ſingularem(ſi tn̄ cā,& intentio vl̄is adſit vtentis)acquiritur vl̄is
poſſeſſio,& iō per teſtes ſingulares probatur in ſingularibus vnū
& idem vniuerſale, quia reſultat ex omnib. vnum quid cōe.de
ac.c.qualiter.per Inn.de hære.lib.6.c.quicunque.per *But.* & gl.
in l.ob carmen,§.fi.de teſti.ff.Hic videamus de rebus hoc poteſt
intelligi de quantitate ad quantitatem aſcendentis in qualitate
iuriſdōnis,uel aſcendente, & non acqreretur tali iure ꝓſcriptio,
ſed dic ſuis præſcriptis terminis præſcribentem debere eſſe con
tentum,argum.in auth.de defen.ciui.§.& iudicare.ſ.de offi.ꝓfe.
vt l.1.Tertio poteſt intelligi de genere ad ſuas ſpecies,& illud nō
eſt extendere, ſed includere, & præiudicare ſic. ut l.imperium.
25 †Item extenditur de ſpeciebus ad genus,quia oēs,vel plurime
ſpecies repræſentant qualitates totius gn̄is,ar.de leg.3.ſi chorus.
Quarto poteſt intelligi ad caſus ſubordinatos.vt ſi Archi.ꝓſcri-
pſit iuriſdōnem in patronalibus eccleſijs, an ſi patroni non eli-
gant,uideantur præſcripſiſſe collationē,& vr̄ quod nō,quia iſto
caſu,qui in tota præſcriptione nunquam decurrit,non pōt frau
dari actus cauſæ,ergo nec ꝯſuetudo,nec actus ſingularis,& cōſe
quenter,nec præſcriptio.dn̄t quidam, ꝙ Ep̄s ſuccedit negligen-
tibus patronis in præſentatione eis competente, & ſi Ep̄s pn̄ta-
bit Archidiacono. & Arch.inſtituet. quod nō placet, quia illud
eſſet mutare formam antiquitus obſeruatam, & conſtitutam,
ar.ff. de admi.tut.l.quidā decedens, & iō puto ꝙ ex quo Archi-
diaconus præſcripſit ius Ep̄ale in ſuo Archidiaconatu,in princi
pali, ꝙ præſcripſit ēt in acceſſorio. qđ ſecū capit ex vi abſtracti-
ua,nam iura ēt præſcripta hēt tacitas acceſſiones,comm.præd.
l.refectionis,§.fi.& confirmatur: quia ſi ad Epiſcopum nō perti
neret inſtitutio,non fieret ad Epiſcopum iſta deuolutio.Item ſi
fieret ad Epiſcopum iſta deuolutio, fieret per ſaltum abſque in
cipio.Item mora creditoris dēt prodeſſe debitori.non tertiæ ꝑ-
ſonæ, vnde patronorum mora dēt Archidiacono dare ius. Itē
reſtituitur ius ꝯſecutiue, ſi ab hr̄de a primordio tituli poſterior
acquiſitio pendet. j. de imp. luc. dęſcr. l.1.lib.10.Item ius tēpo-
rale

rale præſentandi, eſt introductum fauore eccl̄ę, & eius qui eam
hēt ordinarie: directo ergo ei acquiritur, de leg. 1. l. pe. Poſſet tñ
dici totum ꝯrium, q̄a ex duob. iuribus non pendet niſi vnum, ſ.
inſtituendi, reliquum remanſit in calamo, ergo ſtat in iure cōi,
ſicut in priuilegio, qđ non extēditur, de vulg. & pup. ſubſt. l. ex fa
cto, ſol. matr. l. ſi cum dotem, in princip. non ceſſante priuilegio.
Nec dicat aliquis, iuriſdō ordinaria eſt fauorabilis, ergo exten-
denda: quia hoc eſt odioſum in mō requiſitionis, quia præſcrip.
mō non eſt fauorabilis, vnde rōne modi reſtringitur effectus. &
hoc credo verius, quia iuriſdō hoc caſu aſcendit, ſed præſcriptio
non aſcendit. & eſt ſimile, quod capitulum ſuccedat, donec va-
cat ſedes, in nāli iuriſdōne Epi non inſcripta, vel priuilegiata, q̄
exorbitat a rła iuris. ff. de leg. l. de quib. & de fo. comp. c. verum,
in Nouella. ius. n. quod per electionem capituli datur Prælato.
eo mortuo redit ad capitulum eius, tanq̄ ad ſuum ſtipitē ſecus
in iuribus extraneis, & præſcriptionibus, & priuilegiatis perſo-
26 nis, qđ no. † Quarto de loco videamus, nā locus eſt duplex. ſ. fini
tiuus, & circunſcriptiuus, & non licet hos terminos tranſgre-
di, l. ſi quis ſit fugitiuus, §. idē Celſus, de ædil. edi. Alius eſt locus
acceſſionatiuus, & demonſtratiuus, vt quia fuit commiſſum de
lictum in caſtro, & nō extra, vel intra vnum militare, & non vl-
tra, iſte locus non præſcribit, ſed delictum, & libellus, vt de acc.
in dubio puto ꝙ locus in eodem territorio non limitat præſcri-
ptionem. rō adducitur q̄a totum eſt contiguum, de ſer. ruſt. p̄d.
l. una eſt via. & qui vnam auriculam amputat, totum imperium
præſcribit, ff. de fur. l. vulgaris, in princ. de agr. & cen. l. cum ſci-
mus, lib. x. & poſſeſſio vłis non req̄rit oēs actus, ſed req̄rit aptitu
dinem, de ſer. vrb. præd. l. hæc aūt iura. & l. ſi ſeruitus. & l. ſi ſtili-
cidium, §. fi. quemadm. ſer. ami. & caſus non emergens non re-
ſtringit qualitatem præſcriptionis, & iuriſdōnis. de dec. l. in filijs,
lib. x. licet caſus impediens eam arctaret, ff. de ſer. ruſt. præd. l. At
tilicinius. & d. l. 3. ff. de acq. poſ. Nunc videamus, an iuriſdō præ-
a ſcripta *a* tranſmittatur: ad qđ dicendum, aut allegatur titulus p-
ſonalis, & non tranſmittitur. Aut eſt dubiū, & tunc quia natura
p̄ſcriptionis eſt, ꝙ q̄s vtatur actione, ſeu exceptione, puta tranſ-
mitti, niſi ius ſit perſonale, vt vſusfructus iuriſdōnis alienæ. ſi q̄s
autem vtitur iuriſdictione ex conceſſione, non tranſit, quia ea
conceſſio eſt perſonalis commiſſio, ſed actio præſumitur eſſe
realis, & tranſitoria in ꝯmiſſionem, & in hoc non habet locum
acceſſio temporis, q̄a extinguitur cum perſona, ſed iuriſdō ſic
inferendo ex locatione iuriſdōnis in vendōne fructuum, s̄. loc.
l. viam veritatis. de leg. 1. l. pen. per Barto. mera officia non tranſ-
mittuntur militia ergo commiſſa non tranſmittitur, ſed empta
tranſmittuntur, s̄. de colla. l. idem. §. fin. ff. de min. l. 3. §. ſi quis. &
27 ff. de aſſeſ. l. diem functo. † Deinde quæro, an per præſcriptionē
inducatur priuatio alterius? Dic aut quis præſcribit tāquam ab
aliquo caſu, non priuat, ſed ordinem præſcribit, ex quo non pōt
p ſuperiorem vetari, x. q. 1. per Archi. in c. de perſona, quia infe-
riora ſuperioribus non derogant, tñ per ſuperiora non debent
inferiora ſupprimi, vel opprimi. de offic. præſe. vrb. l. 1. j. de pala.
l. 1. lib. 12. Secundo caſu nō priuat eum eſſe, ſed gradu eſſe, q̄a eū
ſibi ſupponit, minorem. n. ſe facit, qui ſe ſubijcit, ff. de iu. om. iu.
l. eſt receptum, & ipſam ſubmiſſionē dilexit ſeruare, ergo habet
gradum, quē ſibiipſi ꝯſtituit, ff. de adopt. l. qui liberatus, ff. de mi-
no. l. Pap. & s̄. de lib. & eo. lib. l. 2. §. ſi. Tertio caſu, puto p̄ſcriben-
tem ſibi ius inſolidum vendicare, ff. de diuer. & temp. præſcr. l. ſi
28 quiſquam. † Et ideo vr̄ ꝙ ſi plebanus in ſuo plebanatu ex con-
ſuetudine præſcripſit inſtitutionem, ꝙ Epiſcopus nullatenus ſe
intromittere debet, quod eſt verum, ſi habuit poſſeſſionem per
Epi excluſionem, ſecus ſi per patientiā ſolā, quia iura negatiua
non p̄ſcribuntur, niſi ꝯ phibitos patiētia tm̄. C. de ſeru. & aqua. l.
2. p Cy. hoc ergo caſu licet plebanus hēat per conſuetudinē, tñ
ppea non eſt Ep̄s factus, ex via, & materia cōi, & ſic ille, quem
putant patronum inſtituet, quia cumulata eſt poteſtas, non ab-
ſorpta, & ita Florentiæ practicatur per Ep̄m Florent. quod eſt
29 no. Arch. in præal. c. de pſona. † Et no. ꝙ quatuor cauſæ ſunt diſ-
ſoluendi iuriſdōnem. ſ. appellatio, nullitas negligentia, in Auth.
de q̄ſt. §. ſi vero aliq. Item mors in caſib. in iure expreſsis de hær.
c. ad abolendā, p Inn. Vltimo ſcias, ꝙ in hac materia diſputauit
Nic. de Ma. Sed ego Dei gratia vtiliora dixi, & ſapidiora, &c.

ADDITIO.

a Pręſcripta. Et uide ad idem per iſtum in l. mandatum, ſup. man. Et quid in imperio, an tranſmiſſibile ſit, uide per Bar. in l. non ambigitur, ff. de leg.

LEX II.

1 *Veritas potius quam ſcriptura attenditur in emancipationibus.*

1 In emancipationib. † In emācipationib. & etiā donationibus potius attē-
ditur veritas, quam ſcriptura. h. d. Gloſſ. tractat hic vtrum valeat
emancipatio facta coram teſtibus, ſcriptura non interueniente?
& dic vt in gl. nos habemus quandam leg. quod ſi emancipatio
præſumitur fieri ſimulata, talis emancipatio nō valet, & ad hoc
inducas hanc legem.

LEX III.

1 *Solennitas vbi requiritur, ea omiſſa non valet.*
2 *Deus eſt agens liberum, & ab eo non poteſt quæri ratio.*
3 *In emancipatione filij non requiritur cā, ſed pro ratione eſt ipſa voluntas.*

1 Non nudo. † Vbi requiritur ſolennitas, ea omiſſa nō
valet act⁹. h. d. Ibi, caſu. i. morte patris, vel
dānatione, vt l. fi. j. de ſen. paſ. Ibi, ne cauſæ. d̄t glo. no. non eſt lo-
cus, qm̄ iſta interrogatio per quare, non pcedit in actib. q̄ ſunt
2 meræ volūtatis, & q̄a † Deus eſt agēs liberū, nō p̄t q̄ri ab eo rō.
3 & no. † ꝙ in emancipatione filij non req̄ritur cā. Sed pro rōne
eſt ipſa voluntas, & allegatur iſte tex. per Inn. in c. ſi qñ, de elect.
ꝙ ſola Canonica inſtō præſtat iuſtam cauſam poſſidendi, & iu-
ſtum titulum in prælatura. allegat c. 1. de reg. iur. in 6. ſed in con-
tra. ipſe allegat de iure pat. l. cur. in fi. dic, vt ibi per eum.

ADDITIO.

a Cauſam. Et quid ſi ipſa inſtitutio defuerit, an impediat poſſideri, vide per Spec. in tit. 1. de teſt. §. 1. ver. pone, ago.

LEX IIII.

1 *Reſcriptum Principis vbicunque ad iniuriam alterius traheretur, præſumitur obretitium.*
2 *Interpretatio fit latiſſima, vbi agitur ſolum de iure Principis.*
3 *Adoptionis vinculum facile diſſoluitur.*

Nec auus. Non eſt de mēte Principis tribuere bñficia
in alterius iniuriā; h. d. ꝯcor. l. ex facto, ī prin.
ff. de vulg. & pup. ſubſt. vbi vide. & facit ff. de aqua plu. ar. l. in cō
1 cedendo. † vñ vbicunq; reſcriptum Principis traheretur ad in-
iuriā alterius, p̄ſumit̄ obreptitiū, niſi appareat de certa ſcīa Prin
2 cipis, ſed vbi † agit̄ ſolū de iure principis (quia ius, qđ concedit̄,
eſt ſolius principis) tūc latiſſima fit interpretatio. dic vt de auth.
& vſu pallij. c. ex tuarū. adde hic qđ no. in l. bñficium, de conſtit.
Prin. Additio. Et intellige, ꝙ dixi de iniuria magna, nā de parua
nō curat̄, l. 2. §. merito, ff. ne q̄d in loco publ. & l. Seio, ff. de reſt.
in integ. s̄. de preci. imp. l. quoties, & l. reſcripta, cū alijs ſimilibus
hic alle. in gl. in verbo, iniuriā. Ibi, ęq̄tas. Bar. d̄t poſſe cogi filium
vt emancipationi conſentiat ex iuſta cā, puta q̄a forte nimium
eſt patri moleſtus, & quotidie inſidiatur ſibi. l. q̄dā cū filiū, ff. de
ver. ob. Sed iſta nō loq̄tur in filio lḡīmo & nāli, ſed potius in ado
3 ptiuo, vnculū † aūt adoptionis facile diſſoluitur, vt l. pen. §. cum
enim tanta fragilitas. s̄. tit. 1. tamen ſua opinio eſt multū æqua.

LEX V.

1 *Filius emancipatus, quando conſentit reſcripto, alius conſenſus non eſt poſtea neceſſarius.*
2 *Infans per Principis reſcriptum legitimari poteſt.*

Iubemus. Abſens & infans nō p̄nt emancipari, niſi ex
reſcripto Principis reſcribentis Præſidi, vel iu
dici ꝯpetenti, & partibus p̄ntibus authoritate Principis interpo
nat decretum emācipationi. Infantis aūt ꝯſenſus nō req̄rit̄. h. d.
Caſus. vtrū abſens & infans poſſint emancipari? R̄ñdeo ꝙ poſ-
ſit hoc mō, ſ. ꝙ pōt implorari reſcriptū a Principe, ꝙ iudici diri-
gatur ꝯpetenti, ꝙ reſcriptū dēt iudici produci, & tunc ipſe iudex
authoritate reſcripti p̄cedente, interpone, ſuū decretū. oportet
a tñ, & abſens tūc vel poſtea *a* ꝯſentiat. Infantis aūt nō req̄rit̄ ꝯſen
ſus. Ibi, ꝯtinuat. no. verbum, ꝯtinuat, de patre in filiū, de filio in
nepotē, &c. Ibi, in iudicio, abſens dr̄ hic, qui nō eſt p̄ſens in iudi-
b cio. Ibi, inſinuare. no. reſcriptū *b* inſinuandum, alias eius vigore
nihil poſſet fieri. Ibi, p̄cedente. præcedit. n. reſcriptum Principis,
qđ talem authoritatem dat iudici. Ibi conſonare, in iſto caſu pa
tet, pōt coram vno votum ſuum deponere, & filius coram alio.
ſed tunc pone, habeo filium, q̄ eſt vltra mare, volo eum emanci
pare, vt poſſit ꝯhere & teſtari, non p̄nt coram iudice Peruſino.
q̄a ille eſt abſens, qđ erit remedium? R̄ñde. ꝙ impetrem a Prin-
cipe, ꝙ reſcribat huic iudicij, ꝙ in emācipādo annuat votis meis
& interponat decretum, tñ iſtud decretum nō ſortitur effectū,
niſi filius meus corā illo iudice, vel corā quouis alio apud acta
1 conſentiat. h. d. † Ibi oblatas. No. ꝙ qñ filius emancipatus con-
ſentit reſcripto, dum impetratur, non eſt poſtea neceſſarius al-
terius conſenſus, argu. ꝙ ſi pater conſentit filio impetranti non
eſt neceſſe, ꝙ eiſdem conſentiat ſuper illa impetratione litigan-
2 di. Ibi, niſi infantes ſint. Per iſtum tex. † ego dixi ꝙ infans poteſt
legitimari, dummodo fiat per reſcriptum principis, & quia eſt
actus, qui fit ad fauorem & honorem, & per ipſum actum redit
ad naturā propriam, & res de facili redit ad naturā ppriam, nā a
principio oēs liberi, legitimi naſcebantur, vt in Auth. quib. mo.
nat. effic. ſui. & in Auth. q. mod. nat. effi. leg. collat. 6. & 7.

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Poſtea. Ex quo potes colligere emancipationem per procuratorem fieri non poſſe, & idem tenet & tradit Bald. in l. nequaquam, ff. de excuſ. tut. & l. poſt mortem, §. fi. ff. de adop. & l. Gallus, §. forſitan, ff. de lib. & poſth.

b And. Barb. No. reſcriptum. Et pondera, quia conſulo contra Bal. quia iſtud non dicit iſte. nec Bar. ibi iſtud dicit, vide in conſilio meo.

LEX VI.

1 *Agnationis iura, quæ a patre procedunt, durant etiam ſine patria poteſtate.*
2 *Progenies dicitur omnis deſcendens in infinitum.*
3 *Donatio facta filio tempore emancipationis, dicitur facta in præmium emancipationis.*

Cum inſpeximus. Vana obſeruatione ſublata
emancipationes poſſunt fieri
coram

coram iudicibus ꝯpetentib.& emancipatis pōt ēt donari, & per
1 emancipationem non ſoluuntur iura agnationis.h.d.† No.iura
agnationis,q̄ a patre procedunt, ēt ſiue patria ptāte durare,licet
non poſſit incipere niſi a patria ptāte,quæ eſſe dēt in ſtipite ma-
ſculino. Facit,ſi ſtatutū d̄t,ꝙ linea maſculina excludat cogna-
tos,qd̄ ēt ꝯprehendit emancipatos.olim erat ſecus, vt ff.de cap.
a dimi.l.tutelas.Ibi, figuratas. no. figuratas *a* vendōnes ſimulatas
eſſe,& appellari. Ibi,rōnabilis.no.ꝙ extirpandum eſt,ꝙ ſine rō-
ne fit.Ibi,quieſcente.i.ſub loco.Ibi,vel ex longa.no.longam cō-
2 ſuetudinem,iuriſdōnem tribuere,vt dixi ſ̄.eod.le.j. † Ibi.proge-
b niem.*b* No.ꝙ progenies dr̄ oīs deſcendens in infinitum. Ibi, a
ſua manu.nota,ꝙ manus accipitur hic pro poteſtate,& per hoc
vocabulum ſign̄at poteſtas,quod dic,vt in l.manumiſſiones.ff.
3 de iuſt.& iu.& ibi per Guil.† Ibi,ſeruauerit. No. ꝙ nō eſt neceſ-
c ſe reſeruare pacto,qd̄ ius reſeruat ſine pacto. Qn̄ donatur *c* filio
tpe emancipationis,donari dr̄ in premium emancipationis, qd̄
dic,vt ſ̄.de coll.l.vt liberis. Sed hic d̄t, ꝙ eſt ſimplex liberalitas,
& non eſt donatio ob cām vt hic,nec habes tex.meliorem Ad-
ditio. Et ſic d eciditur hic qō Bar.vt ſ̄.in §.nec caſtrenſe.In glo.
in ver.Raphiſmata.ibi,in deſponſantibus virgines puellas: nam
pulſantur pugnis per conſanguineos, amicos, & attinentes:&
ipſe ab ipſa pulſatione ſe ſubtrahit,& rapit puellam quam citius
pōt,ad oſtendendum lætitiam,quæ non cadit in deſpōſantibus
viduas,quæ debent ire ad domum viri de nocte, & non de die.
Et ſic obſeruatur Peruſij.Neapoli,& Paduę,quod no.

ADDITIONES

a And.Barb.No.figuratas.Quis dr̄ de progenie, Vide Lud in rub. ff. ad Syll. Bald.in l.fi.C.de dot.ꝓmiſ.tex.c.vergētis,de hær.& ibi dixi,& notaui in tex.in d.l.fi.
b Progeniē. Vide l.fi.& ibi Bal.ſup.de dot.promiſ.iuncta l.dedit dotē,ff.de col. bon.
c Donatur. Vide Bar.in d.l.vt liberis,hic alleg.in fin.dic vt examinat Bal. in l. quamuis.ſup.de fideic.

De ingratis liberis. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Emancipatio dicitur ſpecies libertatis.*

FIlios. Filius emancipatus,ꝑ ingratitudinem reducit̄
in patriam poteſtatem.hoc d.& dn̄r ingrati filij
contumaces,& quia acerbitate cōuicij & atroci iniuria
pulſant patrem, vt l. 1.ff.de his quibus,vt indig.de acerbi
tate conuicij ponit text.in l.ſi inimicitiæ.de his,quibus.vt indig.
1 † No.ꝙ emancipatio eſt ſpecies libertatis: ergo eius reſciſſio eſt
ſpēs ſeruitutis.i.ſubiectionis,non ſeruitutis proprie loquendo.
Vnde quidam Græcus philoſophus,qui primitus introduxit re
uocationem in ſeruitutem ſic ait. Eſto ſeruus,quia liber eſſe ne
ſciſti.hic dr̄ eſto ſubiectus,quia es libertatem immeritus. Addi-
tio. Pactum ergo appoſitum in donatione non reuocanda ꝑ
ingratitudinem,non valet reſpectu futuræ ingratitudinis. pr̄. n.
pōt obliuiſci. Caueant igitur emancipati.qui in pręmium emā-
cipationis habuerunt opulentam donōnem,non inſidiari patri
bus.neque illos debere pulſare,nam retrahi poſſunt in poteſta-
tem,reuocata donatione,l.fi.j̃.de reuo.don.

De postliminio reuerſis,& redemptis ab hoſtib. *Rubr.*

Dictum eſt ſ̄.qualiter patria poteſtas redditur patribus pro-
pter filij ingratitudinem. Sequitur videre qualiter redditur per
ius poſtliminij,& quia aliquando patres redimuntur ab hoſti-
bus,ideo de his ponit.

LEX PRIMA.

1 *Filius apud hoſtes conceptus ſequitur patris conditionem:ſi pater moritur apud hoſtes,ſequitur matris conditionem.*
2 *Saraceni ſunt hoſtes Chriſtiani nominis.*
3 *Fictio debet eſſe contra veritatem.*
4 *Dictio cum ponitur pro quando.*
5 *Filius non ſuccedit patri quando fingitur patrem, deceſſiſſe ante conceptionem filij.*

EX duobus. Conceptus in captiuitate patris &
matris, reuertens cum patre, & ma-
1 tre,ſequitur † patris originem. & ſi reuertitur ſolum cū
matre,& pater apud hoſtes moritur, matris tantum originem
imitatur.h.d.hic eſt caſus,in quo filius cenſetur ſine patre. gloſ.
vocat hunc ſpurium eſſe.ego tertium genus eſſe dico,ſ.nec ſpu-
rium,nec legitimum,tn̄ non ſuccedit patri,& habet duo princi-
palia dicta.& rō primi eſt ibi,quanq̃.n.ratio.ſecundi eſt ibi, nam
fictio legis,p̄t ēt dici ꝙ in illo verſi.nam, ponatur reſponſio cu-
iuſdam tacitæ q. Caſus. Titius,& Seia fuerunt ab hoſtib.capti,ex
iſto viro, & vxore in captiuitate hoſtiū concepta eſt q̄dam puel
la noīe Sarmatia,tandem pr̄ & mr̄ ſunt ab hoſtibus libertati:q̄-
ritur,cuius originem iſta filia ſequitur? Rn̄d.ꝙ originem patris,
q̱a cum pater reuerſus ab hoſtib.ſit reſtitutus liberati, reſtitutio
patris reddit patri filiam. Sed pone ꝙ fuit reuerſa mater, ſed pa-
ter fuerat interfectus ab hoſtibus,quæritur cuius condōnem ſe
quitur? Rn̄.ꝙ matris,& non patris. Sed nonne iſta Sarmatia ex
ſui pſona hēt ius poſtliminij, fingit.n. eam non captam; Rn̄.ꝙ n̄
q̱a iſta fictio non pōt adaptari ad ꝯceptum apud hoſtes, cum.n.
pr̄ ibi moriens fingatur deceſſiſſe pręambula hora captiuitatis,
impoſſe eſt,ꝙ ex ſua perſona habeat ius poſtliminij reſpectu ſuc
2 ceſſionis pr̄næ.h.d.† Et optime procedit iſta lex in captis a Sara-
cenis,q̱ ſunt hoſtes Chriſtiani populi. Item procedit in bello in-
dicto iuſſu Imperatoris,vel Papæ. Ibi,ex duobus.ſ.Titio,& Seia.
ibi, Sarmatia nata ex viro,& vxore. Noſtram.i. ad Imperiū Ro-
ma. Vel ſi poneres exemplum in Saracenis,dic ad ciuitatē Chri
ſtianam. Ibi,iure proprio.i.ex ſua perſona, ipſius Sarmatiæ. Ibi,
capta non eſt.no. quod ille,qui non eſt captus, non poteſt fingi
non captus,q̱a ex quo non eſt captus, ergo non eſt aliqua fictio
3 poſſis;† q̱a fictio dēt eſſe ꝯ veritatem. Facit ſi ſtatutum d̄t, ꝙ exi-
tij poſſint impune offendi.ꝙ non pōt intelligi de filijs, qui poſtea
naſcūtur,q̱ nunq̃ fuerunt exitij. Hic ponitur ſm̄.ſ.qn̄ reuertitur
4 cum mr̄e ſine patre.† Ibi,cum.i.qn̄.Ibi,duxit.i.reduxit, referēdo
nos ad matrem,vel proprie referendo ad filiam. Ibi,neceſſario.
quare? quia non poteſt ſequi condōnem patris,qui non eſt in re
rum natura.ergo neceſſario ſequitur condōnem matris. Ibi,nā
fictio.hic declaratur,ꝙ effectus huius l.pertinet ad ſucceſſiones,
Ibi captus.ſ.pr̄.Ibi, æſtimetur. per hoc iſta fingitur cōcepta poſt
mortem veri patris;ergo fingitur non habuiſſe patrem: cum.n.
fingatur mortuus ante conceptum, q̱a fingitur mortuus in præ
ambula hora captiuitatis,iō fingitur non hr̄e patrem. No. ꝙ nō
5 dr̄ reuerti,q̱ captus non eſt. Item no.† ꝙ vbi pr̄ fingitur deceſſiſ-
ſe ante conceptionem filij,filius non ſuccedit patri, & ſic eſt fi-
ctio excluſiua ſucceſſionis.tn̄ de prima intentione introducēdi
has fictiones fuit includere has ſucceſſiones, & non excludere.
ut l.Gallus,§.ſi eius,de lib.& poſth. No. hic caſum, in quo quis
præſumitur hr̄e matrem ſine generante, & ideo d̄t gl. ꝙ eſt ſpu-
rius,ſed non d̄t verum,q̱a ſpurius eſt,qn̄ vitium procedit a gene
rante. Opp.ꝙ iſta non hēt patrem,nec mr̄m, ſ. q̱a mr̄ fuit inter-
fecta apud hoſtes;q̱a impoſſe eſt quem gn̄are ſine matre. Br̄ dic,
ꝙ cum fictio ſit ꝯ veritatem,merito iſta dr̄ hr̄e matrem. Sed po-
a ne *a* ꝙ vir, & vxor vadunt ad S. Iacobum, & ibi gn̄auerunt filiū,
q̱ reuertitur patre,& matre ibi defunctis, & vult hæreditatē eo-
rum conſequi.hic d̄t gl.ꝙ non pōt. Et ſic no. quem eſſe ſine pr̄e
& mr̄e,tn̄ iſte caſus ſucceſſionis de æquitate non procederet.

ADDITIO.

a Sed pone. Certe non reperio,ꝙ gl.hic iſtud dicat,nec verum credo, ſed iſtud uult intelligere,quando ibi fuerunt ab hoſtibus capti.

LEX II.

1 *Redemptus ab hoſtibus loco pignoris poteſt retineri.*
2 *Redempti ab hoſtibus loco pignoris retenti liberantur ſeruiendo per quinquennium.*

1 Ab hoſtibus. Redemptus† ab hoſtibus,loco pigno-
ris retinetur donec redimatur,& ſi q̱s
redimit liberam mulierem,quam ſibi poſtea in matrimonio co
pulauit,vr̄ nexū pignoris dimiſiſſe,h.d. Additio. Not. caſum,in
quo libet homo cadit in pignus; & eſt ſpeciale,vt hoīes inducā-
tur ad redimendos captos.vt j̃,eo.l.fi. & l ſi his, pro hoc autem
pretio redemptus non erit filius obligatus matri,qui redimēdo
2 ſuam repudiauit triſtitiam.ut j̃.eo.l.liber captus.† Et no.hanc l.
& multas alias all.ſimiles pro redimentibus captiuos a latrūcu-
lis,q̱ ſi paupertate ducti pretium reſtituere non poſſent, ſeruien-
do per quinquennium liberantur a nexu pignoris. j̃.eo. l. fi. qd̄
no. No.ex ſponſalibus donationem ſiue remiſſionem præſumi.
Ibi,quo ad ideſt,donec ibi,detruſi.no.iſtud vocabulū,quo mul-
tum vtuntur iſti, Ibi,expenſi.caſus genitiui.ibi,& ideo,ſ.q̱a non
ſunt ſerui.ibi,priſtinæ.ſ.ingenuitati; ſiue libertati, ſi erant liber-
ti; & putabas forte, quod eſſent ſpurij, tanquam nati ex libero,
& ſerua,ſed non eſt verum.

LFX III.

1 *Curator debet dari bonis abſentis,& capti ab hoſtibus.*
2 *Curator debet præſtare idoneam ſatiſdationem.*
3 *Curatoris officium eſt bona cnſtodire, & reſiſtere diſſipantibus.*
4 *Curator poteſt peti a quolibet coniuncto.*

1 Cum cognatos. † Captis ab hoſtibus debet dari cu
rator ſub idoneo fideiuſſore ad
bona conſeruanda ne diſſipentur. h.d.& idem d̄t gl.in bonis cu
iuſcunque abſentis, q̱ negotijs ſuis intereſſe non poteſt, Ibi,re-
greſſos,id eſt reuerſos. Ibi. diuerſæ partis.puta creditorum præ-
cedentium,vel aliorum vſurpantium. No.quod q̱libet coniun-
ctus,vel affinis.p̄t petere talem curatorem. Ibi,eum.ſ.curatorē.
Ibi.ſeruo publico.i. Tabellioni,ut l.non aliter.de adopt. No.bo
a nis abſentium curatorem *a* dandum. Item † no. per talem cura-
2 torem idoneam ſatiſdationem præſtandam. Not.† ꝙ officium
3 talis curatoris eſt bona cuſtodire, & diſſipantibus reſiſtere. Et
4 nota† iſtum curatorem poſſe peti a quolibet coniuncto, & idē
in filiofam.ſi habet bona,ſicut ſi eſſet paterf. quia non datur per
ſonæ,ſed rebus.

ADDITIO.

a P.D. Curatorem. Ad hoc autem,ut abſentis bonis curator dari poſſit, quæ neceſſaria ſint,& requirantur. Vide per Ang.in conſi. 103. & 188. & pleniſſime,& pulcherrime per Raph. Fulg. in conſi. 113. ad med. & conſi. 115.

LEX

LEX IIII.

1 *Hæreditas antequam poſſit adiri, explorandum eſt de morte.*
2 *Dictio, quando, ponitur pro quia.*
3 *Ab hærede non probato de morte eius, cuius ſe hæredem facit, iudicium ip*
ſo iure eſt nullum.
4 *Tranſigens vel vendens tanquam hæres bona viuentis, efficitur indignus.*
5 *Hæreditatem viuentis adiens, eo defuncto efficitur indignus.*

Nec nos. Incertus de morte teſtõris, vel eius cui ab ĩte-
ſtato ſuccederet, hr̃ditatē adire nō pōt, nec di
ſtrahere, nec paciſci ſuꝑ ipſa hæreditate, ſecus factū, ipſo iure nō
tenet, & cū poſtea erit certū d̄ morte, poterit hereditas adiri, &
bonorū poſſeſſio peti, ēt ſi ꝑ prius eſſet renunciatum tpe dubij
1 antedicti. h. d.† No. probabiliter dubitari de vita & morte eius,
ꝗ apud hoſtes vel in longinqua regione moratr̃, & iō anteq̃ hr̃di
tas poſſit adiri, explorādū eſt de morte. Caſus. Quidā erat ab ho
ſtibus captus, & neſciebat̃ vtrū in carcere viueret, vel eſſet mor
tuus, q̃rit̃ vtrū agnatus, vel cognatus poſſit eius hr̃ditatē adire?
Rn̄. ꝙ nō, ſed nūqd pōt paciſci ſuꝑ illa hr̃ditate? Rn̄. ꝙ non, Sed
pone, ꝙ eſt certificatus de morte, an poterit bonor. poſſ. appre-
hendere. Rn̄. ꝙ ſic, ſi eſt in tali gradu in quo bon. poſſ. ei defera-
tur. Ibi, præterijt. ſ. hr̃ditatem, &c. poſuit ibi exēplum in maſcu-
lo, ſed tex. ponit in femina. No. ꝙ filius non pōt adire hr̃ditatem
2 mr̃is, cui⁹ mors ignorat. Ibi,† qn̄, pro quia. Ibi, cognoſcitur. ſal-
tā ꝑ vehementē opi. veritate ſic ſe hñte in ſeipſa, ff. de acqu. hær.
l. cū aūt, §. qđ dr̃. & ff. de ſol. ſi qdē. Ibi, trāſigi. đt tn̄ glo. ꝙ nō pōt
a *poſtea venire* ꝯ factū *a* propriū. Ibi,† iudicari. no. caſum, in quo
3 iudiciū eſt ipſo iure nullū, *b* & ſnīa, qn̄ quis agit tanq̃ hæres & fi-
b lius, & non apparet de morte parentis. Pone † ꝙ *c* iſta tranſegit
4 vel bona vēdidit, an applicent̃ fiſco? Vr̃ ꝙ ſic, qa lex đt ꝙ qn̄ qs
c vendidit bona viuentis, efficitur indignus, vt l. 2. de his, qb. vt in-
di. Ibi, innotuit. ſecus qn̄ dubitabat. Cy. allegat de do. le. quidam
§. fi. q̃ gl. allegat. Sed pone ꝙ filius dum dubitaret de morte ma-
tris, adiuit hereditatē, & deceſſit. Mō iſta mr̃ erat tibi materte-
ra, nunqd tu potes petere bono. poſ. iſtius tuæ materteræ? Vr̃ ꝙ
nō, qa filius te p̄cedebat. Cōtrariū eſt verum, qa aditio filij fuit
nulla, & iō tibi non officit. No. ꝙ filius dubitans de morte, non
p̄t adire. Itē no. ꝙ in iſto caſu filius non pōt tranſigere. Item no.
ꝙ iſte tertius, filio p̄mortuo p̄t petere bon. poſſ. Caſus. Quædam
mulier fuit capta ab hoſtibus, filius neſciens vtrū eſſet viua, vel
mortua, geſſit ſe pro hærede, & tanq̃ hæres tranſegit, & fuit in
iudicio, & anteq̃ eſſet certus de morte, deceſſit. Quęritur vtrum
valeat tranſactio vel iudicium? Rn̄. ꝙ nō, nā incertus de vita &
morte non pōt ſe gerere pro hr̃de. Sed pone, ꝙ poſt mortem in-
cipit eſſe certum de morte, nunquid ſequens cognatus, id eſt fi-
lius ſororis pōt petere bo. poſſ. hereditatis mr̃næ? Rn̄. ꝙ ſic. h. d.
& iſte eſt verus caſus leg. Additio. In glo. in verbo, tranſigi in ar-
gu. ꝯ. hr̃dem, nam vendendo rem vnam, vel plures hoı̃s viuen-
tis, non ſub noı̃e hæreditatis, non eſt interdictum. Et iō ſi vendi-
tor ſuccedit, ius ſuperueniens venditori, confirmat ius in perſo
na emptoris, vt l. apud Celſum, §. ſi a Titio, de doli exceptio. ff.
de rei vend. l. ſi a Titio. & de vſur. l. cum vir prædium. de fun. do.
l. pe. Non ob. l. 1. §. qđ ait, ff. quorum legatorum. quia ibi licentia
dēbat ab herede dari, & ante hæreditatem quis non eſt hæres.
Et iō legatarius, qui rem legatam occupauit, tenetur interdicto
quorum lega. In gl. in ver. iudicare. Ibi, vr̃, & bene, quia ex quo
ſuccedit poſt ſnīam, non deducit eandem cām in iudicio, ff. de
excep. rei iud. l. ſi mater; §. eandem. In gl. in verbo, officientibus.
5 ibi, quia donauit. hec vera, ex qua no. † ꝙ qui adiuit hereditatē
viuentis, licet nil hēt, tamen illo defuncto, non poteſt de nouo
ad hanc hæreditatem reuerti, qa repellitur tanquam indignus.

ADDITIONES

a Contra factum. Vide Bar. in l. cum dos, §. filius, ff. de pec. leg.
b Nullum. Vide Bal. in l. apud hoſtes, poſt Cyn. ſupra de ſuis & leg. & ibi gl.
c Pone quod. Vide gl. fin. hic, & in l. 2. §. fi. ff. de his, quibus vt indig.

LEX VI.

1 *Filius præfectus legionis captus a Barbaris, & reſtitutus recuperat priſti-*
nam libertatem.
2 *Miles reſtitutus Capitanco ab hoſtibus gratis, dēt gratis ĩ libertate reponi.*

1 Cum non. † Filius præfectus legionis reſtitutus a Bar-
baris, recuperat priſtinam libertatem, nihi-
lo ꝓpter dato præfecto legionis. h. d. Caſus. Filius meus captus
eſt a Barbaris, iſti Barbari reddiderunt eū gratis pręfecto legio-
nis, nunqd iſte filius pro recuperando ſtatu ſuo, dēt aliqd præfe-
cto offerre? Rn̄. ꝙ non, ſed ſtatim recuperat priſtinum ſtatum.
h. d. Vnde no. ꝙ illud quod eſt gratis receptum, non debet vēdi.
a Facit, ſi hoſtes *a* ciuitatis Peruſij abſtulerint aſinum, & reddide
runt gratis cuidam commilitoni, ille dēt reſtituere gratis. ꝯcor
2 dat ĩ. eo. l. ab hoſtib. Additio. Et no.† ꝙ quotidie captus ex gra-
tia reſtituitur Capitaneo guerræ, aut alijs ſodalibus, quia nullū
ius quæritur in perſona capientis in prędictis captiuis ita ex gra
tia reſtitutis, & ideo debent reſtituere, & aliam eis pœnam non
imponere, vt hic caſus eſt no.

ADDITIO.

a Si hoſtes. Vide in l. ab hoſtib. hic alleg. & vide qđ no. Bal. in l. ſicut liberis, inf. eod.

LEX VI.

1 *Pretium redemptionis quilibet poteſt offerre.*

1 Cum & poſtliminij. † Quolibet offerente redē
ptionis pretium, dēt redē-
ptus priſtinæ reſtitui libertati. h. d. Allegatur iſta lex per Gui. qđ
ſicut alius pro alio pōt ſoluere, ita offerre. de quo notaui ſ̄. de ſo
lu. l. obligatione. Ibi, reſtituant. ponendo eos in priſtina ingenui-
tate. Ibi, vel alio. ergo alius habet poteſtatem offerendi. Ibi, præ-
ſes. no. pulchram orationem.

LEX VII.

1 *Mulier, quæ puellam redemit ab hoſtibus, & poſuit in proſtibulo, amittit*
pretium.
2 *Pudicitiam non perdit illa, quæ per vim eſt poſita in proſtibulo.*

1 Fędiſſimæ. † Mulier, q̄ redemit puellā ab hoſtib. & pro
ſtituit, pretiū ꝑdit, & illa ꝓſtituta ab ea iu-
2 ſte aufugit. † No. ꝙ illa, *a* q̄ eſt in ꝓſtibulo ꝑ vim, nō dr̃ ꝑdere pu-
dicitiam, neque honeſtatē, & iō tolle voluntatem de medio, &
omnes actus erunt indifferentes, vt l. 1. §. remouet, ff. de poſtul.

ADDITIO.

a Not. quod illa. Vide l. fędiſſimam, & ibi Ang. infra ad leg. Iul. de adul. & bonum
tex. 32. q. 5. cap. qui viderit, §. quamuis.

LEX VIII.

1 *Ingenui naſcuntur, nati ex redempta.*

1 Pręſes. Nati ex redempta, naſcuntur ingenui. h. d. Ibi pa-
rum ignorat, id eſt bene ſcit.

LEX IX.

1 *Filius captus ab hoſtibus ſuccedit patri ſuo ex duabus fictionibus poſt re-*
uerſionem.

1 Captum. † Filius captus ab hoſtib. inueniens pr̃m mor
tuū in ciuitate, ſuccedit ei ſuus hr̃s ex duab.
fictionib. ſit̃ iūctis, ſ. fictione l. Corn. & poſtliminij. h. d. tex. cū gl.
& ſic hēs hic duas fictiones, ibi. medio tpe, ſ. dū filius erat captus
ab hoſtib, ibi, capiebat̃. ſ. filius, ibi, l. Corn. fictio poſtliminij red-
dit reuertentē habilē, ſed fictio l. Corne. facit eū ſuū hr̃dē, ita ꝙ
vna fictio habilitat, alia qualificat, ſ̄m vnū intell̄m gl. ibi, effluxit.
i. ſi poſt tuā reuerſionē res non ſint p̄ſcriptę, q̄ præſcriptio inci-
pit ita demum eo reuerſo. & no. tempus inducere ſilentium.

LEX X.

1 *Seruus reuerſus ab hoſtibus reſtituitur domino.*

1 Sicut liberis. † Seruus reuerſus ab hoſtib. reſtituitur
dñ̃o, ſicut filius patri. h. d. Ibi, redempta.
nam ſi fueris redempta, oportet te redire ad redimentē. Facit ꝓ
gentibus armorum, q̄ redimunt aſinos, ꝙ non pñt alias recupe-
rari niſi redimas ab eis. Additio. In glo. in verbo, ſerui. ibi, ſecus
in armis niſi q̄ freni patiētes duxiſſent equitatū ad hoſtes. Item
hñt ius poſtliminij, qa non debent bellātes per puncta enſis da-
re terga, vt l. nauib. cum l. ſeq. ff. eo. in armis aūt non hēt locum
ius poſtliminij, ſed ab hoſtib. capta vniuerſitatis hoſtium fiunt
ſ̄m vnam opi. vel ſ̄m aliam efficiuntur fiſci, & hæc vr̃ verior, de
qua in l. Arrianis, in gl. ff. de iure fiſ. Expulſis tn̄ hoſtibus reddun-
tur prædia dominis, ſed non iure poſtliminij, vt l. ſi captiuus, §.
expulſis, ff. eo. & tangam ĩ. eo. l. ſi quos.

LEX XI.

1 *Liberatus gratis nullum debet obſequium filijs liberantis.*

1 Si liberum. Gratis dimiſſus nō efficit̃ libertus redem
ptoris, ſed durat ingenuus. h. d.† Iſte gratis
liberatus nullum dēt obſequium filijs liberantis. rō eſt, quia nō
eſt liberatus a ſeruitute, ſed a quodam vinculo obłonis, vt leg. 2.

LEX XII.

1 *Libertatem retinent qui virtute militū liberantur, nec efficiuntur libertini.*
2 *Milites, qui incontinenti recuperant prædam ab hoſtibus, tenentur eam re-*
ſtituere dominis.
3 *Præda tūc dicitur ex interuallo recuperata, quādo ꝑnoctauit apud hoſtes.*

1 Ab hoſtibus † Qui virtute militū liberāt̃, nō efficiūt̃
libertini, ſed ſuā retinēt libertatē. h. d.
a Facit ꝙ ſi *a* gens inimica abſtulit beſtias, & milites huius ciuita
tis recuperat̃ eas, ꝙ iſte beſtiæ nō ſunt effecte liberatis; ſed mihi
b debēt gratis reddi. rō huius leg. *b* eſt, qa ipſi faciunt hoc ex debi-
c to, qa milites. Facit ad hoc *c* quod dicit Bar. ad ſtatutum, quod
dicit

ADDITIONES.

a Facit ꝙ ſi. Vide Io. And. in addit. Spec. in rub. de rap. & Bal. in l. cum non, ſup. eo. &
quod inf. ꝓx. dr̃, & Ang. in q. in c. renouata guerra, & Bar. in l. ſi. quid in bello, ff. eo.
b And. Barb. Ratio huius l. Vide quæ notaui in l. antepe. ſup. de inſt. & ſubſt. ad Bal.
Facit ad hoc. Vide Bart. in l. ſi quis in graui, §. vtrum, ff. ad Syll. & Bal. in l. 2. de ope
ris lib. ſed quæſtio eſt de facto, ſtipendiarij Veronenſes inſultauerunt diſtrictum
Mantuæ, & ceperunt prædam magnam animalium, contingit quod ſtipendiarij
Mantuani poſt tempus inſultauerunt diſtrictum Veronæ, & duxerunt magnam
prædam, in qua fuerunt etiam multa de prioribus animalibus, quæ repetebant eo
rum priores domini, pro quibus facit l. ſi captiuus, §. expulſis, ff. eod. & bene facit
l. Pomponius, ff. de acq. rerum dom. contrarium dicitur, quia ſua probitate acqui-
ſiuerunt, ſua ergo ſunt, ſicut alibi dicitur in l. 2. ſupra, de allu. & palu. ſi perdidiſ-
ſent equos, & arma, iſti non refudiſſent. ergo non poterunt repetere, cum incom-
modum paſſuri non eſſent, l. penul. de ſolu. Gui. de Suz. in l. iſta, & dicit primam
partem de iure veram per iura pro ea inducta. ſed conſuetudo Italiæ tenet contra
rium, & ſic dicitur fuiſſe iudicatum, quod procedit, quando non incontinenti fue
runt, quia tunc ſecus, vt in d. l. Pomponius.

a dicit, *a* quicunq; ceperit exbannitũ habeat 10. ꝙ ſi Poteſtas ce-
pit nõ dẽt hr̃e 10.quia facit ex debito. Ibi,nõ cõmercio.i.non pre
tio. Ibi,receptos.i.recuperatos,ibi,militẽ.no.tex.valde no. Addi-
2 tio.ibi,militẽ nr̃m.no. † bene ꝯ milites, qui p̃dã captã ab hoſtib.
vi armorũ recuperãt; nã dñt illã reſtituere dñis prædæ, non autẽ
p̃nt dicere ſe dños eiuſdem,& de iſtis ſpolijs hoſtiũ vide notabi-
lia verba Cyni in l.ſi quis pro redemptione,ĵ.de don. Adde quę
nõ.Inn.& gl.de reſt.ſpol.c.olim.& Bar.ff.eo.l.ſi quid in bello.qđ
autem dixi milites recuperantes prædã,& captiuos ſeruos,debe
re reſtituere illam dominis,intellige ſi incõtinenti eſt præda re-
cuperata.fingitur enim tunc nũquam capta propter ſubitam re
cuperationem,vt ff.de vi & vi arm.l.3.§.cũ igitur.& ſ. vnde vi.l.
1.ſi autem recuperata fuiſſet ex interuallo; tunc cum ſemel ho-
ſtiũ perfecte facta ſit, non deberet reſtitui, ſed debet diuidi inter
milites recuperantes,& inter eos,qui non fuerunt præſentes re
cuperationi,tñ erant poſiti in aliquo loco ad inſidias. Et ita fecit
Dauid,q prædam recuperatam diuiſit inter milites,qui non fue
runt in pugna,quia erant laſſi,& eos,qui fuerunt.j. Reg.cap. 30.
3 ad finem.& eſt caſus,ff.eo.l.ſi quid in bello. † Et dicunt iſti ſoda
les,ꝙ nũquam præda dicitur recuperata ex interuallo, niſi poſt-
quam pernoctauit ſub dominio eorum;cũ enim cum præda fu
giunt,antequam recipiantur in loco tuto,non eſt præda ſub eo
rum protectione,& dñt ueritatem,ar.ff.de fur.l.ſi quis in ſeruitu
te,cum l.ſeq. Cũ ergo redeunt,ſi fuerũt inter ſubſidia, ſeu præſi-
dia,licet non pernoctauerint,tamen domini prædę facti ſunt.

ADDITIO.

a And.Barb.Quod dicit.Pro iſta quæſtio.vide Io.And.licet Bald.eum non alleget,in addit.Spec.in ti.de rap.ubi ſimilem diſtinctionẽ tenet,licet conſuetudo Italiæ contrarium ſeruet,vt ibi refert Ioan.And. Guid.de Suz.hic,& vide Ang.pleniſſime in diſputatione,quæ incipit renouata guerra.

LEX XIII.

1 *Pater omnis ex naturali affectu deſiderat habere filium legitimum.*

1 Si is qui. Omnis pater ex naturali affectu deſiderat habe
re filium legitimum.h.d. Caſus. Quidam rede-
mit quandam ingenuam ab hoſtibus,tandem eam ſibi in matri
monium copulauit,& nati ſunt ei filij,nũquid ſunt legitimi. Re
ſpond.quod ſic,propter dignitatem nuptiarum,& pp votum pa
tris iuſtam ſobolem deſiderantis habere.ibi,redemit, ſcilicet te.
Ibi,dignitate.no. ibi voto,i.deſiderio iuſtæ ſobolis, ibi, remiſſio,
ſcilicet tacite.ibi,reddi.tibi mulieri.

LEX XIV.

1 *Filia iure poſtliminij ſuccedit matri.*

1 Ius poſtlimi. †Filia iure poſtliminij ſuccedit matri.h.
d. Vel ſic,filia reuerſa,ab hoſtib. ſucce-
dit matri in ciuitate mortuæ:purgatur enim defectus captiuita
tis,poſtliminij fictione.

LEX XV.

1 *Obſides qui non ſunt in ſeruitute ſuccedunt parentibus ſuis.*

Is,qui liber. Redẽptus ẽt anteq̃ offerat pretium redẽp
tionis ſuæ,ſuccedit parentibus ſuis. h.d.
1 †No.pro obſidibus,quod obſides, qui non ſunt in ſeruitute, ſed
ſunt in ſimplici hoſtagio,licet detineantur in carcere, tñ ſucce-
a dunt parentibus ſuis. Item ex teſtamento & *a* ab inteſtato ſunt
habiles ad ſuccedendum,vt ſucceſſione ſe liberent.

ADDITIO.

a Phil.Dec.Et.Et an teſtator queat,vide per Bar.in l.obſides,ff.de teſta.l.diuus de iure fiſ.& l.ſi quæramus,ff.de teſt.poſt.gl.

LEX XVI.

1 *Filius ſequitur matris conditionem quo ad libertatem.*

1 Commercio. †Filius ſequitur condõnem matris,
quoad libertatem.h.d. Vel ſic, Natus
ex redempto ante pretium reſtitutum,ingenuus eſt;& ſubaudi,
nec eſt pignori aſtrictus,vt ſ.eo.l,prẹſes.

LEX XVII.

1 *Carceratus poſtea reuerſus non excuſatur a datijs,& collectis.*
2 *Mater ſi filium ab hoſtibus redemit, videtur redimere animo donandi.*
3 *Filium ſi pater redemit an videatur animo donandi.*
4 *Frater ſi fratrem redemit,quod ſoluit , an repetere poſſit.*
5 *Amici qui ſimul ſunt capti ſi vnus pro vtroque ſoluit an repetere poſſit.*
6 *Pater ſoluens condemnationem pro filio,an in legitima imputare poſſit.*
7 *Obligatus pro carcerato quod ſoluit repetere poteſt.*
8 *Captus ab hoſtibus,habens feudum reuerſus ſoluere tenetur, quicquid medio tempore præſtare debuiſſet.*
9 *Iudicium eſſe poteſt inter matrem,& filium.*

Liber captus. Lex no.redẽptus a captiuitate,dẽt pre
tium pro redemptione ſolutum red-
dere redemptori,niſi mater redimerit filium,quia tunc p̃ſumit̃
feciſſe cauſa pietatis,& non animo repetendi.h.d. interponitur
ẽt hoc dictum notabile.¶ Caſus. Quidam fuit captus ab hoſti-
bus,redemptus ab inimico ſuo pro 10. Quæritur nunqd iſta 10.
dẽant reſtitui redemptori? Rñ ꝙ ſic,niſi redemptor ea ſponte re
mittat. Inſtat,ſi mater redemit filium, nunqd mater hẽt ius re-
petendi? Rñ ꝙ non,quia mater videtur ſoluiſſe voto naturali,
& pietate filij retrahendi,& cauſa pietatis; vnde de eo,quod pie-
tatis cauſa fecit,penitere nõ debet.dicit ẽt,ꝙ iſte captus ab hoſti-
bus propter carceris miſeriã poſt reuerſionem nõ excuſat̃ a ci-
uilibus muneribus,h.d.† No. ꝙ licet aliquis ſteterit ĩ carcere ca
ptus,poſtea reuerſus,non excuſat̃ a datijs & collectis & factioni
bus Communis,ẽt medij temporis,quod no. Ibi cõmercio.i.ip-
ſa redempto eſt commercium. Ibi,tunc demũ. no. de intellectu
verbi,& hic in gl. Ibi,qualicũq; ẽt gratis.quo genere,i.ſub regu-
la gñali,quia debet ſoluere redemptori , non continetur mater.
Ibi,mercede.i.pretio ſoluto pro redẽptione. Ibi , triſtitia. mater
redimendo filium,redemit ſe a triſtitia. Ibi,ita,vt ciuiliũ.no.val-
de,hunc tex. Pietatis,hic concludit circa matrem,loquitur ei te
dempto,ſ.per te matrem.nõ cõuenit.i.non decet.nec poteſt re-
petere dotẽ tm̃. Sed inſtat,nũquid iſte filius debet reſtituere do-
tem matri. Rñ.ꝙ ſic,repetitur,ab eo,tãquã ab hærede patris ſui
2 & quondam mariti matris ſuæ.† No.ꝙ mater *a* redimẽs filiũ ab
a hoſte,vr̃ redimere animo donãdi.pone,ꝙ non redimitur ab ho-
ſtibus,ſed a communi,cum filius eſſet condemnatus ad mortẽ,
niſi ſolueret certam quãtitatem,nunquid videtur redimere ani
mo donandi. Ratio iſtius legis probat ꝙ ſic , niſi proteſtata fue-
3 rit de repetitione ſecundum Odoffredum.† Quid de patre redi-
mẽte.habes gl.ordi.ff.de min.l.denique,§.ſed vtrum.in gl.fi. qđ
4 non repetit.† Quid de fratre,vnus ex *b* fratribus captus eſt a ſo-
b cietate,alter frater redemit eum.nunquid poterit repetere a fra
tre.arg.hic ꝙ non,propter pietatem fraternam. Contrarium eſt
verum,ſi frater redemptus poteſt ſoluere de ſuo,ſed ſi eſſet pau
per,crederem,quod videretur factũ cauſa pietatis. ad hoc ff. de
negot.geſt.l.Neſennius.† Item qđ ſi ſunt duo amici capti ſimul.
vnus ſoluit impoſita pro vtroque. Rñde , repetit pro illius par-
5 te ſolutum,vt ff.de nego.geſt.l.nam.& Seruius, in princ.† Quæ-
c ro pater ſoluit *c* cõdemnationem ex delicto filij,vtrum illud im
putetur filio in legitima.hoc enim non videtur conſumptũ , qa
in ſalutem perſonæ dicitur verſum.dic,vt ff.de pecu.l.Stichum.
6 & no.per Guil.ff.de condi.inde.l.frater a fratre.† Quid ſi non ſol
d uit,ſed pro carcerato *d* ſe obligauit. Dic etiam repeti poſſe, ꝙ ſi
captus ab hoſte habebat feudum,vel emphyteuſim reuerſus de
bet ſoluere quicquid debuiſſet prẹſtare medio tempore; ſi non
7 fuiſſet captus. No.† ꝙ inter matrem,& filium eſt iudicium,& ꝙ
mater repetit a filio dotem,quã dedit patri eius,viro ſuo,& nũ-
quam præſumitur mater dotem ſuã donare,vel remittere taci-
te. Pone,ꝙ filius adiuit hæreditatem paternam,& nõ eſt ſoluen
do.nũquid mater poteſt petere filium carcerari pro dote. Reſp.
ꝙ non,quia non tenetur filius matri ad reſtitutionem dotis,niſi
quatenus facere poteſt.h.d.gl.no.hic,quam tene menti.

ADDITIONES.

a No.quod mater. Vide Bald.in leg. alimenta,ſup.de neg. geſt.& quid ſi proteſtatur, quod non repetendi animo facit,tunc ſecus ſecundum Bald.in auth.ſi captiui , de Epiſc.& cler.

b Vnus ex Vide Bal.in auth.ſi captiui,in fine,ſup.de Epi.& cle.& quod habetur in l. ſed,& ſi ideo,ff.ſol.mat.

c Pater ſoluit. Vide Bal.in l.omnimodo,§.fi.ſup.de inof.teſt.& in auth.ſi captiui,ſup. de Epiſ.& cler.

d Sed pro carcerato. Vide Bal.in l.fi.ſup.fa.erc.

LEX XVIII.

1 *Captus ab hoſtibus & rediens bona non vſucapta recuperat.*
2 *Reſciſſoria datur intra annum vtilem.*
3 *Actio perpetuatur per litis conteſtationem.*

1 Ab hoſtibus. † Captus ab hoſtibus, ſi rediẽs inuenit
rem non eſſe vſucaptam,vẽdicat eam:
ſi autem inuenit eam eſſe vſucaptam,vel præſcriptã , primo dẽt
petere reſtitutionẽ in inte. ſecũdo agat reſciſſoria.h.d. Caſus. Ti
tius fuit captus ab hoſtibus,& ſtetit diu in captiuitate. Demum
reuerſus inuenit res ſuas ab alio poſſideri,nunquid poteſt recu-
perare eas,& quo iure. Reſpon.aut illę res nõ ſunt vſucaptę, nec
tempore amiſſę,& debet reſti.in inte. qua obtenta, agit vtili rei
ven.quę appellatur reſciſſoria. h.d. Ibi, directa , ſcilicet actione.
2 ¶ Additio. Et hoc eſt verũ † intra ann.vtilem,anno elapſo non
quia reſciſſoria contra ius commune datur , & ideo anno finit̃,
vt l.in honorarijs,§.ſed cũ reſciſſa. ff. de act. & ob. Eſt aũt actio
quæ competebat antequam eſſet ſublata,quæ antiqua non p̃ot
intentari propter obſtaculum,& lata ſentẽtia in hoc officio re-
ſcindente immediate influetur ſpiritus vitę in dictam actionem
antiquã,quę nunc reſciſſoria appellatur,& ad eãdẽ opponendã
datur annus vtilis,& lit.cont.in ea.efficitur actio perpetua,ſecũ
dum verã opi.ipſum autem officium reſcindẽs hodie intra qua
driennium continuum debet proponi, & ſuper eo lis conteſta-
ri,& ſententia ferri,vt l.ſuperuacuam,C.de temp.in inte.reſt. Et
in iſto officio reſidet omnis reſciſſoria, quę intra annum debet
3 proponi. & † facta conteſtatione perpetuatur actio, & iſte eſt
uerus intellectus.& de hoc no.in l.fi.ſupra ex quibus cau.ma.li-
4 cet Bar.in d.l.honorarijs,† ſed cum reſciſſa,dicat, quod veritas
eſt quod duret anno vtili tantum.

LEX XIX.

1 *Bona rebanniti,& poſtea reſtituti ab alio occupata, an ſint reſtituenda.*

Si quos. Inuiti ducti ab hoſtibus, habent ius poſtliminij.
ideſt reuerſi recuperãt bona; ſecus in his,qui fin-
xerunt

a xerunt ſe capi,vel transfugerunt *a* ad hoſtes, qa bona perdunt,
& ius poſtliminij non hēnt.Et eſt hic gl.no.qđ legum beneficia
non competunt proditoribus reipublicæ & eis iuris beneficia
denegantur.h.d.Ibi,neceſſitas,i.qđ per vim fuerint capti.Tran-
ſierint.i.ſponte,vel ficte. An ſufficiat quælibet detentio ad recu
perandū.gl.quærit hic,& dicendū eſt,qđ ſic,quia poſtliminium
æquiparatur reſtõni,ff.de iniu.te.l.ſi qs filio exhæredato, §.pen.
Et quia quęcunque abſtulit captiuitas, reddit fictio poſtliminij
vt inf.l.fi.& qa hęc interpretatio eſt humanitati congrua,vt ibi.
Et qa tex.dicit hic,ante tenuerunt,qđ verbū verificat̄ in cõmo-
datario colono, & alijs habentibus detentationē aſininam , &
idem dico in rebannitis,qa rebannitio eſt reſtõ quędam,quan
do porrigit̄ ad bona,ita qđ non ſolū reſtituitur ad dñia, ſed etiā
ad poſſeſſiones facti. Nam vt dicit tex.eleganter in d.§. pe.poſt
liminium,& in integrū reſtõ æquiparatur . facta iſta ęquipara-
tione de iſta bonorū reſtitutione non habes melius quā hic in
text.& glo.j. fronte debent omnia reſtitui, quamuis ipſi poſtea
cogantur reddere.facit inf.de agri & cenſi.l.ſi coloni,lib. 11. Et
hęc ſunt bona pro exitijs,q tempore pacis reuertuntur cū pa-
ctis,quod eis reſtituantur ea,quęcunque tenebant tempore eie
b ctionis *b* eorum. Nam recuperant mobilia,& immobilia,quo
rum habebāt dominiū aut poſſeſſionē, vel ſimplicem detētio-
nem etiam aſininam.Voluntate.i.voluntarie,& tunc nõ recu-
perant.Coacti & tunc recuperant.In gl.in verbo,poſſideantur.
Ibi,l.cū quærebatur.gl.hic nihil dicit.Qđ non habeat locū,pro-
batur,quia occupationis tempore nedum cū poſſeſſio eſſet va
cans a captiuo iure dñium vacabat, & illa l. non habet locum,
vbi vacabat vtrunque,ideo non competit pro re hęreditaria va
cante occupata,vt ibi no.in gl.& bene.in contrarium facit , qa
captiuus fingitur nunquam perdidiſſe dominium iure poſtlimi
nij, vnde dominium vacauit in veritate , non tamen vacauit,ſ.
1 in fictione . & hęc pars mihi vr̄ humanior . † Quæro , rebelles
c *c* ſunt rebanniti & reſtituti ad bona, ipſi autem poſſidebant bo-
na mea,quę ipſis exiſtentibus in rebellione ego recuperaui, &
ingreſſus ſum . Ipſi petunt ſe reponi in poſſeſſione iſtorum bo-
norū,obijcio eis exceptionem,dolo facis,&c.quia ego ſum do
minus,an poſſint iſta recuperare?gl.rñdet per l.fi.ſup. de edi.di.
Adr.tol.per l.3.§.ibidem,ff.ad exhi.& non dicit plus. Sed eſt ſen
ſus, quod aut poteſt incontinenti liquere de iure opponentis ,
& non tenetur reſtituere. Aut non poteſt incontinenti lique-
re,& reſtituere tenetur,tamen verum eſt, quod per iſtam reſti
tutionem non offertur nouus libellus,vel petitio,ideo eſt,qa id
de quo non potuit cognoſci propter iudicij breuitatē,venit re-
ſeruandum in alio iudicio,vt ff.ad Treb.l.ille a quo. & s̄. de cõ-
pen.l.fi. ratio prędictorum eſt huiuſmodi , quia captiuus fingi-
tur occupatione ſpoliatus,ſed ſpoliatus vere, vel ficte ante oīa
eſt reſtituendus,vt l.ſi qs ad ſe fundū.inf.ad leg.Iul.de vi. & l.in-
uaſor.& l.momentaneę.ſup.vnde vi.&c.In gl.in verbo, volun-
tate.Ibi,hoſtibus.No.bene quęſtionē,victus ab hoſtibus,poteſt
ſedare hoſtibus,& dando ſe transfuga eſt,& proditor,& poteſt
a quocunque impune occidi.l.3.§.trāsfugas.ff.qui & a quibus.
& ibi affirmationi eius creditur. No.ergo qđ mala vita , & bo-
na vita pręcedens,facit alicui eſſe credendum, vel non creden-
dū.Caueant ergo ſuſpecti alicuius vniuerſitatis,vel ciuitatis,ne
capiantur ab hoſtibus,qa cõtra eos generatur magna ſuſpicio .
Idem ſi parentes eius fuerunt ſuſpecti, licet ipſe nunquā fuiſſet
ſuſpectus , quia natus ex mala progenie malus quoque præſu-
mitur.l.quod ſi nolit.§.qui mancipia.de ędil.edi.

ADDITIONES.

a Transfugerunt.Scilicet ſponte,vel ficte,vide Bal.in l.fi.in fi.inf.de ſen.paſ.
b Phil.Dec. Eiectionis.Verum an ipſi extitij,ſi quando ad gratiam redeant intelli-
gantur reſtituti etiam aduerſus ſententias contra eos latas,vide per iſtum in tit.
de pa.Conſtant c.priuilegia,§.ſententiæ quoque.Et ad hoc, quod ſubiicit de re-
cuperatione bonorum, adde per Bar.in l.ſi qua,§.1.ff.ex quib.cau.ma. An autem
ad bonorum fructus reſtituantur,vide per Ang. in Authen.de hære.& Fal. verſi.
Item nec ratione fructuum,& per iſtum expreſſe in l.fin.ver.hinc eſt , de ſenten.
paſ.& per Alexand. in l. Gallus,§. & quid ſi tantum,ver. prædi. adde de liber. &
poſthum.
c Rebelles.Not.quod facit ad regulam,ſpoliatus,&c.& cogita an ſit verum,& cer-
te ſic.eſt gl.in l.fi.ſupra vnde vi & Bal.in l.1.ad fi.de app.cum concor.

LEX XX.

1 *Redempti ab hoſtibus,ad propria remeare poſſunt.*
2 *Vicini qui dicantur.*
3 *Inuitus quis dicatur.*
4 *Vſus veſtium dicitur ille,qui non debet captiuo ęſtimari.*
5 *Redimentes pauci inuenirentur,ſi pretium perdituri eſſent.*
6 *Metalli pœna,dicitur quædam damnatio in metallum.*
7 *Iuriſdictio committitur in certis perſonis.*

Diuerſarum. Redempti ab hoſtibus debent ſoluere
pretium redemptionis,vel ſeruire per
quinquennium redemptori.Alimenta autem eis p̄ſtita redde-
1 rę non tenentur . † Not. qđ redempti licite poſſunt ad propria
remeare, nec debent per aliquē propinquorum locorum reti-
neri inuiti.Chriſtiani,& ēt Decuriones debēt eis auxilium im-
partiri.h.d.Caſus . Quidam fuerunt capti ab hoſtibus . Iſta lex
declarat bene,quod infideles ſunt hoſtes Chriſtianorum.fuit er
go quidam captus ab hoſtibus Chriſtianorum, poſtea reuerſus
ad Chriſtianorum terram , nunquid alius Chriſtianus poſſit eū
retinere inuitū ad ſeruiendum ſibi? Reſpõ. quod non , niſi eum
redemerit ab hoſte ; qa tunc aut dēt reddi pretium , aut dēt per
quinquennium ſeruire, nec alimenta tenetur reſtituere , quia
præſumuntur pręſtita cauſa pietatis. Sed quis dēt hr̄e curam,
quod iſti non detineantur inuiti ? Reſpond. quod Chriſtiani p̄-
pinquorum locorum,& Decuriones, & pœnam imponit tranſ
2 greſſoribus.h.d.† Facit ad ſtatutum,quod vicini *a* teneantur de-
a nunciare maleficia,& dicuntur vicini proximiores.ſed qui ſunt
vicini? Bart.ponit plene de aqua plu.arc.l.ſi tertius vicinus.Col-
3 lige, † quis dicatur detineri inuitus,quia ille, cui non permitti-
tur abire , & ad propria redire.facit ad ſtatutum de detinentib.
4 aliquem inuitum. † Ibi, in vſum.not. verbum,vſum , quia vſus
veſtium eſt ille, qui non dēt captiuo æſtimari. Nunquid quādo
recedunt , poſſunt exui ſibi veſtes ? Vide quod not.in l.in his,in
prin.ff.ſol.mat.Dicunt Fratres minores,quod ipſi habent vſum
veſtium,& vſum facti,ſ. quod retineant veſtes, vt non caleficāt
Humanitati.i.pietati. Victualis ſumptus, quaſi dicat victus non
poteſt repeti.Exceptis excipit ab his, qui poſſunt ad propria re-
meare libere,nam quidam ſunt,qui non ita ſimpliciter remeāt
ſcilicet illi,qui redimūtur.Ideo dēt pretium reddi, vt detur ma-
teria redimendi,nam ſi non redderetur , nemo redimetur , vel
pauci. & ſic captiui morientur in carcere, quod eſſet impium.
5 † Ibi,negari.i.non accedi ad redimendum,quia ſi p̄deretur pre-
cium,pauci inuenirētur redimentes. Obſequio.ſeruitium pſo-
b nale extenuat *b* quantitatem debitam. Caſus.apud mercatores
eſt aliquis fanticellus,mercator a fundico excepit x.mutuo, po-
ſtea tanto tēpore ſeruiuit fanticellus,quod fit compēſatio iſtius
ſeruitij cum quantitate,&c. Nati.ſ.liberi ſunt nati.i.recuperauit
libertatē: Reddentur.concludit incolumia, & illibata, & non
6 deteriorata. † Ibi , ſi quis.ponit hic pœnam tranſgreſſoribus , ſi
quidē colonus meus retinet redemptum ab hoſtibus in re , vel
agro meo, punitur ipſe in metallum , & ego dominus rei amit-
to rē,vel agrum in quo retētio facta eſt ſi ſciuerim.facit s̄.de in-
7 nup.l.cum ancillis.Deportationis nouerit.† Not.incertis pſonis
iuriſdictionē committi, quia committit Chriſtianis vicinorum
locorum ſolicitudinē, vt illi non detineantur inuiti. Curiales.i.
Decuriones ſiue ancianos. Peruſij Decuriones ſunt priores , &
curiales ſunt camerarij,& iſti interueniēte brachio ſeculari dēnt
ſtudere,quod iſti liberētur,arg.ꝙ qñ aliqua robaria fit prope ali
quod caſtrum, vel villam , illi de caſtro tenētur ſuccurrere , &
prohibere ne fiat.ff.de incen.rui.& naufrag.l. ne quid , & ibi per
Barto.

ADDITIONES.

a Celſus.Qui ſunt vicini.Adde eundem Bar.in l.1.nu.10.& quod ibi dixi in apoſtil.
ad ipſum,in uer.quia ſum vicinus,vbi etiam Alex.ff.ſi cert. pet. & Felin. plene in
c.quoſdam,in prin.& ibi Panor.in 3.not.extra,de præſumpt.
b Extenuat.No.ad l.ſi conuenerit,de pig.ac.& idem in l.2.ſupra de pact.pign.in vl.
ver.& uide l.ne quid,ff.de incen.rui.& naufr.

De infantibus expoſitis,&c. *Rubr.*

Iſte titulus tractat de hoſpitali miſericordiæ.s̄.de quibuſdā opi-
bus miſericordię.ſ.de redimēdo, & nutriēdo, hic dicit de quo-
dam alio opere miſericordiæ,ſcilicet quando tu iuuenis infan-
tem expoſitum,& nutris eum.

LEX PRIMA.

1 *Aſcriptitij non dicuntur ſerui,ſed quaſi ſerui.*
2 *Mercedes magiſtrorum æquiparantur expenſis alimentorum.*

SI inuito. Alens partum expoſitum, nõ tenetur cum
reſtituere dño,niſi receptis ſumptibus & ēt
mercede data ob aliquod artificium ad diſcendū.h.d. Ca
ſus. Ancilla mea pręgnans ex quoddā ſcolari,dum eēt pro
pe partum dixit illi ſcolari qđ reciperet filiū , quē paritura erat,
ſcolaris tñ acceptare noluit. Vñ iſta poſuit puerum in loco pu-
blico,vel in via,qdā trāſiēs eum accepit , & alimentauit , & po-
ſtea poſuit ad diſcēdū,&c.tandē ego vidēs eū doctū,repetebam
puerū.quærit̄ an poſſim. repetere. ſecundo an ſi poſſim repete-
re,dēo reddere alimēta,& mercedē. Reſpond. qđ ſi iſte partus
fuit me ignorante,vel inuito expoſitus,repetere poſſum , tamē
dēo reddere alimēta,& ſumptus.Ibi,aſcriptitię.iſti non ſunt ſer
ui,ſed quaſi ſerui,vt not.Inſt.de iure perſ. A fure , qa fur nunq̃
a aliquid repetit. *a* † Arg.ꝙ ſi aliqs furatus fuit mihi equū , & ego
1 repeto , ꝙ non teneor ſibi ad expenſas factas ab eo in ęquo alē-
2 do.† Ibi,ad diſcendum,nota *b* ꝙ mercedes magiſtrorum æqui-
parantur expenſis alimētorum,& eſt expreſſum.ff.vbi pup.edu.
deb.l.qui filium. Additio. Ibi,ignorante,ſecus,& volens,& de vi
ta infantis non curatur,videris.n.eum hr̄e pro derelicto,& p̄dis
omne ius,quod habes in puero,vt inf.eo.l.fi.quæ eſt contra.& l.
prox.quæ eſt contra.Ibi,conſumpta.id eſt expenſa.

LEX

ADDITIONES

a Repetit.Vide no.in l.in fundo.ff.de rei ven.
b No. quod. Vide quæ dixi poſt Bal.in l.ſancimus,infra eo.pro intellectu huius leg.

L E X II.

1 *Exponens puerum,omne ius perdit.*
2 *Vaſallus,qui dominum ſuum ab inimicis inſultatum dimittit,omnem gratiam perdit.*
3 *Dominus dimittens vaſallum pereuntem,perdit omne ius vaſallagij.*
4 *Ciuis relinquens ciuitatem,dum vidit eã perire, omne ius ciuitatis perdit.*

Vnuſquiſque. Dictum eſt in l.præcedenti,ꝙ ſi dño
inuito,vel ignorãte partus eſt expoſi
tus,dñs poteſt vendicare:ſed hic dicitur. ꝙ eo volente vel expo
nente perdit dñium,quia ille,qui pereuntem contemnit, ſuum
dicere nequit.h.d. Aduerte,vtrum,qui denegat alimenta,poſſit
1 criminaliter puniri,collige ex l,necare, de li.ag. Iſti tales †expo-
nẽtes omne ius dñij perdunt,& omne ius patronatus,quia ꝑ eũ
tem relinquens,& contemnens,omne ius qđ habet amittit. fa-
2 cit a cõtrario hic tex.contra† vaſallos, qui dñm ſuum ab inimi-
cis inſultatum dimittũt,quod omnem gratiam dñi perdunt.vi-
de l.fin.ff.pro derelicto. exponens puerum dr̃ potius eum mor-
ti exponere,quam fortunæ,j̃.eo.l.fin. Sed directe facit econtra,
3 ſi dominus† dimittit vaſallũ ſuum pereuntem,& non iuuat eũ,
perdit omne ius vaſallagij in ipſo,Ibi,nec enim,no.tex. ita poſ-
4 ſet dici de ciue relinquente ciuitatem,cum videt eam perire,qa
debet eam iuuare,alias perdit omne ius ciuitatis.

L E X III.

1 *Prætendere verbo,curiales in libellando,& excipiendo vti ſolent.*
2 *Officium pietatis non debet eſſe venale.*

Sancimus. Suſcipiens expoſitum,non efficitur domi-
nus eius,etiam ſi ea mẽte, vel proteſtatione
ſuſcipiat,& ideo talis expoſitus,remanet ingenuus,& põt ſucce
dere,& ↄhere,& teſtari in quacũq; perſona,ẽt præterito ipſo ali
mentante,h.d. No. hic quandam ingratitudinẽ permitti.in hoc
qđ dico de præteritione,litera non aperit,tñ eſt verum.Caſus q-
dam proiectum in terra ſuſcepit,ea mẽte vt fieret dominus,vel
patronus ipſius,vel vt ipſum poſtq̃ creuiſſet, teneret in agro tan
quam aſcriptitium,nunquid præiudicat illi ſuſcepto? Reſpõ.qđ
non.& dicit hic,qđ officiũ pietatis non dẽt eſſe venale,& iõ iſte
ita ſuſceptus retinet ſtatum ſuum,& poteſt poſtea procreare fi-
a lios,& ſucceditur *a* ſibi tã ex teſtõ q̃ ab inteſtato.Paruulus.diſpu
b tatur hic quid eſt dictum,paruulus. *b* Sed reſpõ. quod paruulus
dicitur vno modo infans,alio modo id eſt pupillus, etiã maior
infante.Dicit Apoſtolus,dum etiam paruulus, loquebat vt par-
uulus,&c,Omnia. patet, qđ ex quo poteſt extraneo relinquere
omnia,quod educatori nõ debetur legitima, quicũque ſit edu-
cator,ſiue priuatus,ſiue eccleſia, vel monaſteriũ , vel hoſpitale.
1 Prętendere.† No.de verbo,prętendere, quo vocabulo in libellã
do,& excipiendo multum vtuntur iſti curiales.Ibi,neque enim
dicit qnod infantes exponentes,iura ſua perdunt:quia videntur
tũc dimittere eos morti,cum ſit incertum, an alius deberet eos
nutrire,vnde relinquẽtes fortunæ,vñr morti relinquere. Neq;
hi.s̃.dixit quod exponentes perdunt iura.ſua,hic dicit,quod ali-
c mentantes *c* cauſa pietatis,non poſſunt mutare opinionẽ piam
in non piam.Ibi, ſeruitutem, vitam ad ſeruitutem conuertere,
2 iſtud eſt impijſſimum. Ne videantur.hic no. quod officium pie
tatis non debet eſſe venale. Hæc obſeruantibus.& eorum defen
ſio pertinet ad Iudices ſæculares,& eccleſiaſticos. Item ẽt prio-
res artium ſunt Iudices in cauſis iſtorũ.Ibi,patribus patres ſunt
priores,& camerarii apud nos.

A D D I T I O N E S.

a Succeditur. Sed quis ſuccedit huic infanti expoſito apud hoſpitale, uide Bald.in l.
ſi qua.ſupra ad Orf.& gl.in l.nutritoribus,ſupra communia de ſucceſ.
b Paruulus. Vide quod Cy.in l.ſi infanti,ſupra de iure delib. quis autem dicatur iu-
uenis,vide l.non alteri,§.j.de leg.3.& Bar.in l.1.inf.de emen.propin.& quis dica
tur proprie puer,vide in l.pueri,ff.de verb.ſig.et per Ang.in l.quidam ita, in prin.
ff.ad Treb.
c Alimentantes. An alimentans expoſitum cauſa pietatis repetat alimenta, et con-
cludo ꝙ non.limita hoc non procedere in caſu l.patrem, et quod ibi Bal. ſupra de
nup. videlicet quando quis educaſſet puellam expoſitam , quam uellet durare in
mr̃imonium,et pater puellæ nollet conſentire , quia etiam tenetur reſtituere ali-
menta,et Bal.ibi alleg.Cy.hic.et quod alimentans expoſit , non repetitũ alimen
ta,ſed alias expenſas ſic,uide glo.no.in cap.lxxxvij.diſ.et Anto. de But.in c.1.ex-
tra de inf.lang.exp.et ita intelligunt l.1.ſupra eo.niſi in caſibus no.per gl.in d.c.fi.
quæ tamen gl.uidetur contra tex.in d.l.1.

L E X V.

1 Antiqua. †Iſta aũt.dicit,quod nati ex libera perſona,&
aſcriptitio,ſunt aſcriptitij ex iure veteri,& ni
hil innouatur iſta auth. Additio.Hodie nati ex aſcriptitio, & vẽ
tre libero,ſequuntur conditionem ventris, non autem patrem
aſcriptitiæ conditionis.h.d.Olim,contra vt in gl.

Quæ ſic longa conſuetudo. *Rubr.*

A V T H E N T I C A.

1 *Nati ex libera perſona,& aſcriptitio ſequuntur conditionem matris,ſecus de iure antiquo.*
2 *Imperium merum,& mixtum conſuetudine non præſcribitur.*
3 *Actus unus ad conſuetudinem inducendam non ſufficit.*
4 *Conſuetudo qualiter ſit attendenda,cum eſt iudicandum exemplis.*
5 *Conſuetudo per duas ſententias induci poteſt.*

Rubrum quærit,ſed non ſoluit. Et ideo quærit gl.quantum tẽ-
a pus requiritur ad conſuetudinem *a* inducendam. Reſp. ſᷓm Io.
ꝙ ſufficit longum tp̃s x.anni.conſuetudo.n.inter pñtes inducit,
hoc eſt ꝑ illum populum inducentem , qui in ſua ciuitate ſꝑ
præſens eſt,& iõ ad inſtar præſcr.long. temp.ſufficit in præſcri-
benda conſuetudine longum tp̃s, hoc probat Io.ex ſignificatio
ne vocabuli:quia longum tp̃s dr̃ decennium,vt ff.qui, & a qui.
l.ſi cum fideicom.§. Ariſt.Inſt.de vſuc.§.1.& ſi ſufficit x.anni,
multo magis xx.& xxx. imo tunc conſuetudo non ſolũ dr̃ lon
ga,ſed inueterata:vel certe dr̃ inueterata, qñ eius ↄrij nõ exiſtit
memoria,nam iſtud tp̃s proprie appellatur vetuſtas, ff.de aqua
quo.& æſt.& l.hoc iure,§.ductus,& l.2.in princ.ff.de aqua plu.
1 ar.† Nunquid ergo merum, & mixtum imperium conſuetudi
ne præſcribatur ſpatio longi tp̃is? Dicit Odofr.quod non,quia
b imo requiritur tp̃s,cuius ↄrij memoria *b* non exiſtat,vt ipſe no.
in l.1.s̃.de eman.libe.dic ergo,quod aut ↄſuetudo aliquid diſpo
nit inter ſubditos,aut tendit ad aliquod ius acquirendum , qđ
principaliter pertinet ad ſuperiorem : puta ad acquirendam iu
riſdõnem . Primo caſu ſufficit longum tp̃s,ſecundo requiritur
tantum tp̃s,quo tale ius poſſit præſcribi,ff.cõia præd.l.venditor
2 §.ſi conſtat.† Secundo quærit gl. nunquid *c* ad inducendum cõ
ſuetudinem , ita quod ex ea ius fiat, ſufficiat vnus actus,in quo
conſentiat populus, & in tali conſenſu longo tꝑe perſeuerauerit:
præſumitur.n.voluntas non mutata.ar. ff.de prob.l.cum ta-
citum.reſpon.glo.quod non ſufficiat vnus actus, ſed requiritur
actuum pluralitas,j̃.eod.l.1.in ver.frequenter, & s̃.de Epi.aud.
l.3.in fi.quæ lex parum facit, quia ibi loquitur de conſuetudine
priuata,non de publica:tamẽ veritas eſt,quod requiritur actuũ
pluralitas,vel frequentia:quia per pluralitatem,& frequentiam
actuum apparet euidentius de conſenſu populi,vel de conſue-
tudine eorum,qui repreſentant populum,vt ſunt magiſtratus,
qñ conſuetudo inducitur per actus iudicatorios . adde ad hoc
3 quod no.in l.1.poſt prin.ff.quod quiſq; iur. † Tertio *d* quærit gl.
d & poſſet eſſe oppoſitio,quo modo eſt,quod recurrit ad conſue
tudinem,cum non ſit iudicandum exemplis , ſup. de ſent.l.ne-
mo. Reſpõ. ꝙ non iudicatur exemplis,niſi ex ipſis conſuetudo
introducta,quo caſu iudicamus ex virtute conſuetudinis, & ñ
ex virtute exemplorum,vnde aut exempla ſtant in ſuis finibus,
aut tranſeunt ad eſſe conſuetudinis, primo caſu non eſt iudicã
dum alijs exemplis, ſecundo caſu a conſuetudine non eſt rece-
4 dendum.† Quarto quærit per quot ſnĩas *e* inducitur ↄſuetudo?
Reſpon.gl.per duas, vel plures,dummodo ea intentione ſint ta
les ſententiæ promulgatæ vt perpetuo in eiſdem caſibus ſic ſer
uetur,& ponit gl.ſuper hoc exẽpla. Si cõſuetudo eſt, quod cle-
rici ſine decreto Epiſcopi,vendant rem eccleſiæ, & in emphy-
teuſim cõcedant.huic cõſuetudini ſtabitur, ſecundum gl. De-
f cretalis dicit ↄ̃, *f* quia illa conſuetudo eſt potius corruptela.Sed
poſito,quod talis conſuetudo poſſit induci in rebus eccleſię,re
quiritur ſaltem ſpatium 30.anno.& non ſufficit longa conſue.
Ideo tranſit ad aliud de iure cõi. Supra viam publicam nemo
poteſt facere porticum,quia debet eſſe liberum vſque ad cælũ.
Pone,quod plures,& plures fecerunt porticũ,& petita eſt iſtius
porticus de molitio,iudex noluit iſtas petitiones admittere, ex
quo conſuetudo hoc dictat; hęc porticus demolienda non eſt.
Vel pone exemplum, quod dubitatur an aliquid eſſet conſue-
tudine introductum necne, ſed plures ſententiæ fuerunt latę,
quod hoc erat conſuetudo.poſito quod non apparet de cõſue-
tudine præcedente, inducitur conſuetudo per has ſententias
cum debito temporis ſpatio,ſcilicet longo.Iſta eſt intentio glo.

A D D I T I O N E S.

a Ad conſuetudinem. Quæ dicatur conſuetudo inueterata,& quæ ætas dicatur ve
tuſtas.vide gl. hic,& Bald.in l.de quibus,ff.de leg.& vide,quæ ibi dixi poſt Bar.
& ibi etiam per Pau.de Caſt.
b Memoria. Idem in conſuetudine, quæ habet cauſam diſcontinuam , ſecundum
Inno.in c.ex literis,in fine,de conſuet.
c Nunquid. Vide Bal.in l.de quibus,ff.de leg. & in l.iij.hic alleg. & in l.j.inf.eod.
d Tertio Vide gl.& Bar.in l.nemo,hic alleg.
e Per quot ſententias. No.ꝙ hoc intelligitur de ſententijs Iudicis , ſecus in ſenten-
tijs arbitrorum,quia etiam ſi infinitæ eſſent, non poſſet per illas conſuetndo in-
duci.vt no.Io.An.in c.abbate,extra de ver.ſig. quem refert Bar. in tit. de feu. co.
quem ſing.no.& ad Bal.hic vide Bar.in l.de quibus,ff.de leg.
f Dicit contra. Vide per gl.Bal.& Bar.in auth.hoc ius porrectum , ſup. de ſacroſan.
eccl.& gl.in l.diuturna,ff.de leg.

L E X P R I M A.

1 *Allegans conſuetudinem eam probare tenetur.*
2 *Conſuetudo probatur per actuum frequentiam.*
3 *Conſuetudo licet ſit ius, tamen probari debet.*
4 *Ratio tacita dicitur ratio.*
5 *Argumentum ex ratione legis ad oppoſitum non valet.*
6 *Conſtitutio extenditur de ſimilibus de ſimilia.*
7 *Conſuetudo feudi eſt,quod manchus,qui non poteſt præbere auxilium domino,non ſuccedat in feudo.*
8 *Conſuetudo ſi vna eſt in foro actoris,& alia in foro iudicis,iudex quam ſequi debeat.*
9 *Iudicia deciſoria dupliciter ſunt conſideranda.*
10 *Conſuetudo ſi dicitur rationabilis,quæ in ſe continet veritatem.*

Præ-

PRæſes. Conſuetudo rõnabilis extenditur de caſu
expreſſo ad caſum tacitum, in quo eadem
ratio reperitur.h.d.Conſidera,ꝙ omnis extenſio debet
fundari in aliquo extendente: verba.n.non poſſunt extẽ
di,quia ſunt coarctata. impoſſibile eſt. n. ꝙ vna dictio ſcripta,
ſint plures dictiones,vel ꝙ vna oratio ſint plures orationes:con
ſiſtit ergo extenſio in intrinſeca virtute. quæ extendit,& illa in-
trinſeca virtus non eſt aliud,quã ratio ꝯſuetudinis,ſicut cum na
tura extendit palmitem:eſt ibi virtus intrinſeca,quæ intendit,&
extendit palmitem, & de vno palmite producit plures palmi-
tes,vt naturaliter videmus.Caſus in gñe.In quodam gñe cõtro
uerſiarum eſt aliqd per ꝯſuetudinem inductum,nunquid illud
extenditur ad ſimiles caſus? Rñ.ꝙ ſic,nam non ſolũ debet con-
ſiderari conſuetudo,ſed ẽt ratio ꝯſuetudinis,& ne quid fiat con
tra ꝯſuetudinẽ,vel rationem conſuetudinis,pertinet ad curã, &
1 diligẽtiã iudicis.h.d.† Ibi,ꝓbatis.nota, qđ oppida poſſunt *a* ha-
a bere propriã ꝯſuetudinẽ,& dicit oppidum, quaſi opem ferens,
b terra murata nõ hñs Epiſcopũ;& idẽ in caſtris *b* & vilis,qa poſ-
ſunt habere propriã ꝯſuetudinem,non repugnantẽ legi,vel cõ-
ſuetudini propriæ ciuitatis. Nam vbi repugnaret, non valeret
conſuetudo ruſticana,niſi confirmata per ſuperiorem,ſup.de te
2 ſta.l.fi.† Ibi,frequenter. no.ꝙ ad conſuetudinem inducendam,
ac probandã,requiritur actuum frequentia.& glo. in rub. dixit,
ꝙ ſufficiunt duo actus. Tu dic,ꝙ requiruntur duo, vel plures, ſe
cundum caſuum emergentiã: nã his, ꝙ toto die emergunt, &
ſuper quibus infinitæ ſñiæ latæ ſunt, non ſufficit probare duos
actus,ſed debet probari, ꝙ frequenter, & vt plurimũ eſt ſic ſer-
c uandum Pone,*c* ſunt latæ intra 10.an.centum ſñiæ pro vna par
d te, & vna tñ pro alia parte; nunquid vna interrumpit *d* virtu-
tem omnium;& dic,ꝙ non,qa ſufficit frequenter.Contrarium
vr̃ determinare gl.ord.in l.nemo,§. temporalis, dic vt ibi.& ad-
de qđ no.s̃.eo.l.2.in fi.magnę gl. In eodẽ controuerſiarum gene
re.i.in eadem qualitate;nã illa ſunt ſimilia,quorum qualitas eſt
vna:illa ſunt eadem;quorũ ſubſtantia eſt vna,ſm Ariſt. cũ ergo
hic loquitur reſpectu ſimilitudinis,exponimus hoc verbum,ge-
nere,ꝓ qualitate,q̃ ex rõne colligitur.Item ipſa ratio appellatur
genus,quia de plurib. caſibus præiudicatur. Ibi cauſa cognita. i.
conſuetudine probata,qa ſupra dixit ꝓbatis:illa.n.eſt cauſæ co-
3 gnitio.† & no.*e* ꝙ licet cõſuetudo ſit ius, tñ hoc ius nõ ſcriptum
e dẽt probari.Et per hoc ſit poſitio de aliqua conſuetudine, debet
tali poſitioni rñderi.Nõ ob.de auro,& arg. leg. l. ornamentum,
vbi gl.dicit, ꝙ poſitioni iuris nõ eſt rñdendum, quia id verũ in
iure ſcripto.qđ non pendet ex facto partiũ, ſed ex ſola legis au-
thoritate:ſed cõſuetudo pendet ex facto, quod eſt probandum
4 vt hic.† No.hic in ſecunda glo.procedens formaliter in vno ca-
ſu,& ratio.licet tacita rõ ſit,tñ eſt ratio, & ſeruanda, ſi eſt ratio
f finalis.*f* ff.de admi.tut.l.ita aũt,in prin.ff.de re mil. l. milites. non
ob.ff.qui & a qb. l. proſpexit.quia rõ legis inſpicit ad extenden-
dum,vt hic,non ad perimendũ iam depoſitum,vt ibi:nam ex il-
la tacita rõne non poſſumus perimere formam ipſius le. in caſu
formaliter emergẽti & formaliter diſpoſito.Ibi.n.diſponitur de
5 nõ manumiſſione, & iõ ex rõne legis. nõ poſſumus arguere ad
oppoſitũ, ſ. ad manumittendũ, qa eſſet perimere formã ſtatuti.
ex tacito ergo nõ arguimus ad derogationem expreſſi. & ita ibi.
Alij dñt,ꝙ illa lex non hẽt ſpecialem rõnem: certe imo habet,
qa rõ illius literæ hæc eſt,qa lex dicit,licet lex ſit dura valde, ſer-
uanda tñ eſt pp auctoritatẽ & ptãtem legislatoris: imo illa lex
eſt ſingularis recte ĩtellecta;& vulgaris,quæ ab oĩbus allegatur
Not.ꝙ ſicut p̃ſes ꝓuincię tenẽt obſeruare leges ſcriptas;ita con-
ſuetudines locorum,quod eſt verũ in ciuilibus, & criminalib.
Vnde ita punitur tranſgreſſor ꝯſuetudinis,ſicut transgreſſor le-
gis ſcriptæ.facit ad extraor.cri.l.ſaccularij.§.ſunt q̃dã.& qđ not.
ff.de infa.l.quid ergo §.pœna grauior.Quæro primo caſum leg.
g ſecundo exẽpla. Quo ad primum *g* rñ. vt dixi ponẽdum caſum.
h Quo ad ſm de exemplis, ponũtur diuerſa exempla *h* ſm quoſ-
dam.ſcias exemplum de Bononiẽſibus,& exemplũ de plauſtro
6 neſciẽtę intelligere,ſed Odofr.melius declarat q̃ glo.† Quidam
i ponunt in conſuetudine. quæ eſt Bononiæ, ꝙ ſi ruſticus *i* ducit
plauſtrũ cũ vino ad domum domini,& ruſticus præcedit plau-
ſtrum,& boues forte cadunt & plauſtrum,& effunditur vinum
ꝙ ſi dñs ponit manũ ad adiuuandũ,facit,quod perdit ius ſuum,
& non poteſt agere contra ruſticum,imo ruſticus liberatur.Di-
ceret aliquis,ꝙ iſte ruſticus non debet teneri, ẽt de iure cõmu-
ni,qa ducit ad domum dñi,& ſine culpa eius effunditur vinum.
Dicit Odof.ꝙ ad hoc,vt iſta conſuetudo non ſit ꝯ̃ ius commu-
ne,debemus dicere,ꝙ ruſticus fuit in culpa,quia contradicente
dño duxit per uiam deteriorem: vnde ſi petit uinum culpa ſua
tenetur; ſed conſuetudo introduxit, ꝙ ſi dominus hoc videns
currit,& adiuuit,pręiudicat ſibi,quod eſt contra rationem, qa
non debet diligẽtia domino nocere, & culpa prodeſſe ruſtico.
K Dic ergo,ꝙ illa conſuetudo de vino habet locũ in oleo, *K* quia
de ſimilibus ad ſimilla procedimus.glo.dicit,& eſt malũ exem-
plum:qa ratio,quæ eſt cauſa extenſionis,non eſt hic,& ideo nõ
debet extẽdi,quia in exiſtentibus contra rõnem non eſt aliqua
uirtus media,q̃ poſſet iſtos caſus copulare in diſputatione iuris:
nam iſta non eſt rõ,ſed quædam vſurpatio. Sed hic ceſſat ratio,
7 imo eſt ꝯ̃ria rõ.† Ergo habetis,ad ſtatutum de gabellis, ſicut di-
l ſponit ſtatutũ, *l* quod ſoluatur gabella de vino,& nihil dicit de
oleo,non intelligitur de oleo: quia quotieſcunque ſtatutum ca
8 ret rõne,non trahetur de ſimilib.ad ſimilia.† Pone ergo *m* caſũ
m in conſuetudine,quæ non ſit ꝯ̃ ius,vel quæ ſit præter ius ſcriptũ:
tñ ſecundum dictamen alicuius rõnis,vel æquitatis? Reſp. po-
n ne exemplum in feudis,& affictu.*n* Conſuetudo feudi dictat, ꝙ
mancus.i.debilitatus in manu,q nõ põt præbere auxilium dño,
non ſuccedat in feudo, ratio huius conſuetudinis eſt, quia non
debet obtinere feudum, qui non põt impendere domino ſerui-
tium.Pone,quod non eſt mancus,ſed alias debilitatus,ita quod
non poteſt ſeruire, certe non ſuccedit. Item ſi conſuetudo eſt,
ꝙ non ſuccedat in feudo monachus.idẽ in Canonico regulari,
licet canonici regulares non ſint monachi,nec econuerſo,vt in
c.cum ad monaſterium,extra de ſta.mon.Item exemplum po-
ne in affictis,vel ꝯ̃ctibus emphyteuticis:eſt cõſuetudo, quod in
emphyteuſi eccleſiæ non ſuccedit fœmina.Idẽ dicemus in hær
maphrodito,& idẽ in ſimilib. exemplis.hæc oĩa no.in d.l. de q-
bus,ff.de leg.& hic in gl.Ex quibus conclude, ꝙ in conſuetudi-
nibus,& ſtatutis attẽdit rõ in c.vlt.de reg.iur.ꝑ Dyn.quod ratio
o & mens idẽ eſt,qđ eſt verũ,dũmodo mens *o* illa non ſit æquita-
ti ꝯ̃ria: vbi.n.repugnantia eſt æquitas,non ſit extenſio. Adde qđ
no.s̃.de fur.l.ſi quis ſeruo.Secundo glo.opp. nam hic dr̃ proba-
tis,&c.ergo conſuetudo eſt probanda ꝯ̃,cõſuetudo eſt ius, &c.
Inſt.de iure nat.§. ex non ſcripto.ſed ius non indiget probatio-
ne: ergo conſuetudo non indiget probatione.Glo.rñdet.Diſtin-
gue quoddam eſt ius,quod pendet ex facto,ſicut eſt conſuetu-
do,q̃ pendet ex morib.populi,& tunc iſtud factũ probandũ eſt:
& hoc mõ ꝯſuetudo dẽt probari. Alio modo eſt quædam iuris
diſpoſitio ſcripta.puta ꝙ minor xiiij. an. non poſſit teſtari.Iſtud
non eſt probandũ,nec eſt probandũ qđ diſponit ſtatutum,quia
apparet per aperturam voluminis ſtatutorũ. Item dicit gl. quæ-
p ro ſi vna *p* ꝯſuetudo eſt in foro actoris,alia in foro iudicis,quam
ꝯſuetudinem ſequimur? Dicunt quidam,ꝙ iudex eliget,verum
eſt,quod quantum ad ordinationem iudicij,debet ſequi ordina
tionem loco iudicij,ut qualiter procedatur in cauſa ſummarie
vel ordinarie.Sed in his,quæ ſpectant ad deciſionem cauſæ, in-
ſpicimus ꝯſuetudinem loci ꝯ̃ctus,vel delicti,ut in authẽ. qua in
ꝓuincia,s̃.vbi de cri.agi opor.Materia examinat̃ plene in l. cun-
9 ctos populos.s̃.de ſum.Trini.& hic per Cyn.† Deciſoria iudicij
pñt cõſiderari dupliciter. vno modo q̃tum ad ꝯ̃ctum ſiue cãm,
vel delictum.alio modo quantum ad probationẽ. primo modo
verum eſt dictum Odof.& aliorum, ſed de ſecundo dubitatur.
Tu,& ego fecimus ꝯ̃ctum Florentiæ, vbi non poſſum probare
conſuetudinem illius loci, niſi per tres teſtes. & ex iſto contra-
ctu

ADDITIONES.

a Oppida poſſunt. Quis poteſt inducere conſuetudinem,uide gl.& Bar.infr. l.prox. quid in curijs,& collegijs actin um,uide Bal.in l.de quib.circa prin.ff.de le.
b Caſtris. Vide Spec.in tit.de inſt.edi.verſ.ſed nunquid dicimus,& Bal.in auth. defuncto,in fi.ad Tertul.
c Pone. Vide gl.& Bar.in l.prox.& Bal.in l. de quibus,de leg.
d And.B. Nunquid vna interrumpit, Pro iſta glo.uide Bald. in cap.1.qui feud.da. poſſ.
e Et nota. Vide Bar.in l.2.§.quod obſeruari,ſupra de iur.calum.
f Finalis. Nota bene l.proſpexit.hic alleg.
g And.Barb.Quod ad primum. Vide Do.Anto.in c.fi.eo.tit.
h Exempla. Vide gl.hic,& de exemplo plauſtri,uide glo.fina.in l.quod non ratione, ff.de le.
i Ruſticus. Facit ꝙ habetur in l.cũ ꝓponas,& quod ibi Bal.in v.no.ſup. de nau.fę.
K In oleo. An conſtitutio extendatur de ſimilib.ad ſimilia,ultra hic dicta, uide Bal. in l.de quibus.& per omnes in l.fi.& in diuturua,de legibus.ff.
l Statutum,quando in ſtatutis proceditur de ſimilibus ad ſimilia,vide not.in l.iura & in l.non poſſunt,de leg.& not.nunquam procedi in his,quę ſunt contra legem & no.Bal.in l.1.ſup.de lege Fu ca. Item non proceditur de ſimilibus ad ſimilia, ſi quid introductum eſſet iure ſingulari,l.quod eſt conſtitutum,& quod ibi no. Bar. in l.fi.ſupra ne de ſta.defun.ad materiam,uide Bar.in l. omnes populi, in materia interpretationis extenſiuæ,ff. de iuſt. & iur.& in ſtatutis quando procedatur de ſimilib. ad ſimilia;& an ex identitate rationis,vel maioritate, vide omnino Cy. & Bal.in l.1.ſup.de interd.& ibi ponit pulchras quæſtiones no.in materia ſtatuti. & ibi etiam no.dicit, quod ubi aliquid habet duo ſimilia, proceditur ſecundum magis ſimile,& adde quod vbi extenſio eſſet contra naturalem rõnem, non proceditur de ſimilib.ad ſimilia,ut no.Bal.in l. prox. & ſi lex prohiberet extenſionẽ, tñ ſemper ſit de ſimi.ad ſimilia ſecundum Bal.in l.illud,ſup.de ſacroſ.eccle. & vbi eſt idem,nõ dr̃ ſimile;nec dicitur procedi de ſimi.ad ſim.ſed dicitur eſſe ex ea.l.ſecus,vbi eſt ſimilis ratio,ita dicit Bald.in l.data opera.infr.qui accuſa.non poſſ.ad quod uide Bal.ſup.eo.l.j.& in materia,quando lex extendatur per identitatem rationis,& procedatur de ſimilibus ad ſimilia,uide pulchram diſt.Iacob.de Bel. & Bal.in l.fi.ſup.de interd.ma.& in l.ſi dotis,ſup.de iur.do.per l.ſi uero, §. de viro, ſol.mat.quod vbi ſtatutum non habet in ſe aliam rationem, niſi quia ita placuit ſtatuenti,non extenditur de ſi.ad ſi.hic uide Bal.in l.2.in fi. ſup. de per. & comm. rei uen.vbi de vino,& aceto,et in l.quod non ratione,ff.de leg.
m Pone ergo, vide gl.in l.de quibus,ff.de legibus.
n Affictu. Vide Bal.in l.fi.ff.de ſuis,et legit.
o Dummodo mens. Vide Bal.in l.1.ſupra de interdict.
p Si vna. Vide Bal.in l.fin.ff.de iuriſ.om.iud.vbi quærit,quid in iudice,qui ex prorogatione procedit extra ſuum territorium.

a ctu ago contra te a Peruſij, vbi ſufficiunt duo teſtes, hic non eſt
quæſtio de negocio ſubſtantiando, ſed de probando, q̃rit̃ cuius
b loci conſuetudinem attendemus? Fuit diſputatum ꝑ Io.Cal. b q
dixit ꝙ cum in iſta probatione ſtet realitas ſubſtantiæ, negotii,
quia quod non probatur, nō videtur eſſe genus probationis, de-
bet eſſe ſecundum locum contractus, vel delicti. dic vt in l. cun
10 ctos populos. Adhuc † dubitatio c reſtat, cōſuetudo eſt hic, quod
c cāç dēant cōpromitti de iure, & de facto, ſed in loco contractus
non erat iſta conſuetudo, pone iudicium vētilatur hic, petit̃ cō-
promitti de iure, & de facto, illa petitio reſpicit deciſoria, & per
tale compromiſſum pōt mutari juris ſubſtātia, alias res decidi,
nūquid habet locum cōpromiſſum? Videtur quod ſic, q̃a dr̃ eſ-
ſe de ordine iudiciorū. In ꝯ̃rium, ꝙ reſpicit ad deciſionem litis,
imo certe vr̃ ꝙ vtrunque ſimul ꝯiunctū ſit. ſ. quo ad ordinatio-
nem, & deciſionē litis, & quæ ꝯſuetudo ſeruabitur in iſto caſu,
remitto ad no. in d. l. cunctos populos. videt̃ mihi quod aut Bar,
aut Nico. de Mata. diſputauerit hoc non uidi nunc.

A D D I T I O N E S.

a Ago contra te. Idem tenet Bal. in l. cunctos populos, de ſum. Tri. & fide catho.
b Io. Cald. Facit quod no. Cy. et Bald. in l. receptitia. ſupra, de conſti. pecu.
c And. Barb. Adhuc dubitatio. Et hic habes gl quod vſus feudorum dicuntur con-
ſuetudines, uide aliam l. de quibus, ff. de legib. l. etiam, ſupra ſol. matr. l. inuito, de
re. iu. in rub. in vſib. feud. contra hoc tenet Ang. de Are. quod imo dicuntur ll.

L E X II.

1 *Lex dicitur habere æquitatem, etiam ſi ſit odioſa.*
2 *Conſuetudo dicitur habere authoritatem.*
3 *Conſuetudo tollitur per legem ſequentem.*
4 *Conſuetudo vincit legem.*
5 *Conſuetudo de futura ſucceſſione, non ualet.*
6 *Furioſi, & abſentes per pactum ciuium, an obligari poſſint.*
7 *Error iuriſdictionis prorogationem non impedit.*
8 *Actus an valeat ſi poſt conſuetudinem, firmatam fiat in contrarium de vo-
luntate populi.*

Conſuetudinis. Magna eſt authoritas cōſuetudi-
nis, tñ non tanta quod vincat rō-
nabilem legem. h. d. in nube. Caſus, nūq̃d ꝯſuetudo lōgo vſu in-
troducta ſit alicuius authoritatis? Reſp. ꝙ eſt magnæ authorita-
tis, nō vilis: ſed inſtatur, nūq̃d ergo eſt tantæ autoritatis q̃d vin-
cat rōnē, aut legē? Reſp. ꝙ nō. h. d. prima pars, in qua ponit dictū
ibi, verū ſecunda pars, in qua determinat dictum ibi, momēto.
Conſuetudo eſt quoddā tēpus cōplexum, & formatum: tñ quia
vltimum inſtans tp̄is dat ei ſubſtātialē ꝑfectionē, iō appellatur
hic momentum: quæcunq; .n. tp̄e cōſummantur, in vltimo ſui
momēto perficiuntur, ſicut apparet in p̄ſcriptione, & vſucapio-
ne. Nā anteq̃ ſint cōpletę, appellat̃ p̄ſcriptio, & vſucapio. poſtea
vero vltimo momento ſuperueniēte appellat̃ p̄ſcriptio, vel vſu
capio facta; & tunc ei ꝓprie ꝯuenit diffinitiuo præſcriptionis, &
uſucapionis, non anteq̃ conſummata ſit, & iō habemus idē in
die fatali, s̃. de tēpo. appella. l. 2. habetis hic duas glo. dr̃ hic q̃d cō
ſuetudinis vſus contra legem non eſt vilis authoritatis, ſed ma-
gnæ, quia habetur pro lege non ſolum in quo directe diſponit,
a ſed etiam in eius ſimili, vt s̃. l. proxima. Secundo dicitur hic a q̃d
conſuetudo non vincit rationem, aut legem, id eſt non vincit ra
tionabilem legem. Dicitur autem lex rationabilis illa, quæ ha-
1 bet in ſe æquitatem, vel iuſtum motiuum legiſlatoris. † Et not.
hic, quod dicitur lex in ſe habere æquitatem, etiā ſi ſit odioſa, vt
ponit gloſſ. exemplum in ſenatuſconſulto Macedoniano, quod
eſt odioſum. tamen ex quadam æquitate eſt inductum, vt ff. ad
Mace. l. 1. in princ. Item leges, quæ maleficia puniunt, ſunt leges
pœnales, b tamen habent in ſe ęq̃tatē, quia maleficia puniri, ma-
gna ratio ęq̃tatis ſuadet, ar. ff. ad le. Aquil. l. ita vulneratus nimi-
rum ergo ſi ſtatuta huiuſmodi ex ratione ęquitatis extēduntur
de ſimilibus ad ſimilia. Nā ſi extēditur ꝯſuetudo, multo fortius
lex ſcripta: q̃d ſic ꝓbo; quia facilius extēdit̃ expreſſum, q̃ tacitū,
vt patet in ſubſtitutione expreſſa, quæ cōtinet tacitā, nō ecōuer-
ſo. facit de vul. ſubſt. l. iam hoc iure. † Contra iſtam leg. formant̃
duæ oppo. prima eſt de primo reſponſo ad f̃m reſpōſum. Nā in
primo dicitur, quod conſuetudo habeat authoritatē le. in ſecun
do dr̃ ꝯ̃, quod ꝯſuetudo cui lex repugnat, nō habet authoritatē
legis. Sol. primū dictū c legis determinatur ꝑ f̃m, circa quod dic
q̃d aut ꝯſuetudo eſt reprobata per leg. ſuperioris, & non valet.
s̃. de furt. auth. nauigia. Aut eſt approbata, & tunc valet indubi-
tanter, vt s̃. de vete. iu. enucleā. l. j. §. oīa. & s̃. de teſt. l. oīum. Aut
nō apparet de approbatione, uel reprobatione ſuperioris, & tūc
d refert, aut ſtatuentes d conſuetudinem, & inducētes habent iuriſ
dictionem ſuper eo, ſuper quo diſponit conſuetudo, & valet cō
ſuetudo, ff. de leg. l. de quibus. Aut non habent iuriſdictionē. &
tunc nō valet ꝯſuetudo. Nam ſicut condere ſtatutū eſt iuriſdi-
ctionis, ita ꝯdere ſeu inducere ꝯſuetudinem; & ſicut ſtatutū nō
p̄t diſponere ne appellet̃ ad ſuperiorē, ita nec cōſuetudine hoc
3 p̄ſcribi p̄t. extra de iureiur. c. veniētes. † Secundo opp. aliter quā
per gl. videtur quod cōſuetudo non valet. Nā lege cauet̃, quod
cōſuetudo tollitur per ſequentē legē, vt ff. de ſepulchro vio. l. 1.
2 §. diuus. Sol. aut conſuetudo e dedit cauſam legis in ꝯ̃riū ꝯdēdæ,
& tunc videtur quod illa conſuetudo ſit ſublatā, vt ibi Nā quia
illa cōſuetudo erat ꝯ̃ publicā ſalutē, vel publicam vtilitatē, dedit
materiā imperatori contrarium ſtatuendi: nimirū videtur illa ꝯ
ſuetudo remota, & etiam videtur ſtatutū quod de nouo iſta cō-
ſuetudo nō poſſit induci, vt tangit Cyn. s̃. de ꝯ̃hen. emp. l. dudū.
q̃ ſequitur Bar. in l. cūctos populos. aut illa cōſuetudo non dedit
cauſam legis ꝯdendæ: & tunc aut vtrunque eſt ſpeciale, & prę ua
let vltimum; aut lex eſt generalis, & cōſuetudo ſpecialis: & tūc
in caſu & loco iſto ſtamus conſuetudiui, vt in c. 1. de cōſt. lib. 6.
4 dic vt ibi. † Tertio opp. f & videtur quod indiſtincte cōſuetudo
vincat legē, cuius contrarium hic dicitur, in ſecundo reſponſo.
vnde videtur obſtare, ff. de leg. l. de quibus. Timore huius ꝯtra-
rij ſuper lege noſtra fuerunt opi. Prima fuit Plac. quod l. de q̃bus
loquitur in populo, qui habet poteſtatem ſtatuēdi: nam eodem
modo apud populum eſt poteſtas cōſuetudinem inducēdi; ſed
g ſi talis g eſſet populus, qui non haberet poteſtatem legis ꝯdēdæ,
tunc nec habet poteſtatem conſuetudinis inducendæ. Iſta regu
la eſt vera in ſe, vbi conſuetudo nō ſit introducta de ſcientia Prī
cipis, id eſt ſuperiorre ſciente & patiente. Nam lōga patientia ſu
perioris habet vim priuilegij, ſeu ꝯfirmationis, ar. extra de verb.
ſign. c. ſuper quibuſdam. §. præterea. Alij dicunt, vt Mar. aut loq̃-
mur de lege munic. & illa tollitur per contrariam cōſuetudinē
municipalem. aut loquimur de lege Imperiali: & iſta non tollit̃
per contrariam conſuetudinem ſubditorum. hoc eſt verum, qñ
lex imperialis eſſet derogatoria cōſuetudini, ſecus ſi nō eſſet de
rogatoria, q̃a tunc inter populū ꝯſentientē valet illa ꝯſuetudo, ſi
cut valeret ſtatutum illius populi. ff. de iuſt. & iu. l. oēs populi. Cō
h ſuetudo & ſtatutū nō differūt h penes cām efficientē, & eius po
teſtatē, ſed differunt penes modū & formam, quia ſtatutum fit
vno momento, ff. de leg. l. 1. ſed ꝯſuetudo dēt eſſe p̄ſcripta. i. ro-
borata tp̄e, & ſumit originē ex multis actibus & continuatis ꝯ-
ſenſibus populi, ita ꝙ habet cām ſuam ex tp̄e & ex actibus, Inſt.
i de iure nat. §. ex non ſcripto, & s̃. l. prox. & j̃. eo. l. fi. Tertij i dicunt
ꝙ aut eſt talis ꝯſtitutio, quæ pōt tolli per pactum, & illa conſtitu
tio pōt tolli per ꝯſuetudinē, quia cōſuetudo creditur eſſe publi-
cum pactum totius vniuerſitatis, ff. de pac. l. non impoſſibile. &
no. de reg. iur. l. nec ex prętorio. aut talis conſtitutio non pōt tol
li ꝑ pactum, & tunc non poſſet tolli per conſuetudinem. ſic igit̃
vbi eſt & valet pactum, ibi cōſuetudo. & exemplum in pacto le-
gis cōmiſſorię, in pignoribus reprobato, ꝙ etiam cōſuetudo ap-
5 probans pactum nō ualet. † Item in pacto k de futura ſucceſſio
K ne, quia ſicut non ualet pactum, ita nec ſtatutum, uel ꝯſuetudo
& iſta opi. vr̃ tenere gl. j. de decre. Decu. in rub. lib. x. Sed hic glo.
vr̃ nō approbare iſtā regulā, tali ratione, q̃a plus pōt ꝯſuetudo, q̃
pactū vniuerſitatis. nā ꝯſuetudo ligat infantes & furioſos, q̃ non
ꝯſētire poſſunt tali pacto. Aduerte, aut tu accipis regulā affirma
tiuā. ſ. q̃d p̄t pactū, pōt ꝯſuetudo: & regula vera eſt. ita loq̃t gl. de
decre. Decu. q̃d dico in ꝯſuetudine, idē ſp intellige dictū in ſtatu
to municipali. aut ſumis regulā negatiue. ſ. ꝙ nō pōt pactū vni-
uerſitatis, nec ꝯſuetudo, & iſta regula eſt falſa, q̃a pactū vniuerſi
tatis eſt ꝯ̃ctus, & nō lex, ſed ꝯſuetudo hēt vim legis. vel dic ꝙ re-
gula ēt tū eſt vera īter ipſos paciſcētes, vt ſi nō p̄t pactum inter
ipſos paciſcentes, non poſſunt cōſuetudo. Modo vr̃ q̃d pactum
vniuerſitatis habeat vim ſtatuti, s̃. de do. inter vir. & vxo. leg. pen.
6 & ff. de publican. leg. Cæſar. † Quæro, nunquid l per pactum ci-
l uium poſſint obligari abſentes & furioſi? Gloſ. hic expreſſę dicit,
quod

A D D I T I O N E S.

a And. Barb. Secundo dicitur hic. No. ꝙ illa conſuetudo rationabilis, quæ in ſe conti-
net ęquitatem. vide gl. in nube, ꝙ ſtetur iudicis arbitrio, in c. 1. in ver. rationabilia,
de conſt. in 6.
b Pœnales. Collige quod etiam in criminalibus extenditur de ſimilibus ad ſimilia.
vide in l. ſi quis ſeruo, de fur. dixi in l. præced. in ver. ſtatutum.
c And. Bar. Primum dictum. Not. quod ſi princeps reprobat vnam conſuetudinem,
videtur illam reprobare in futurum contra tenet gl. fin. in cle. ſtatutum, de elect. vi
de Bal. in l. dudum, ſup. de contrah. emp. Do. Ant. in ca. fi. extra, de conſue. Ioan. de
Imo. in l. 2. ff. de teſta. & l. ſi mihi & tibi, §. fi. ff. de leg. 1. Ang. in repe. §. ex nō ſcrip
to. Inſt. de iur. na. gen. & ciui. quod limita, niſi ex no. cauſa illa conſuetudo de no-
uo induceretur ſecundum moder. in præall. c. fina. de conſuetud. quod bene not.
d Aut ſtatuentes. Vide latius quid in caſtro, oppido, & villa, in l. j. ſupra eodem.
e Aut conſuetudo. Vide Bal. in l. de quib. in ver. 3. caſu, ff. de leg. & in c. 1. in princ. de
cap. Cōtra. Bar. in l. 2. ſup. de teſt. quid in reſcrip. cum clauſula g̃nali. vide Bald. in
auth. nauigia. ſupra de fur. quid in ſtatutis, vide Bal. in l. diuus, hic alle. & de his vi
de Bar. in extraua. ad reprimen. in tit. non obſtante & Bal. in l. dudum, hic alleg.
f Tertio oppo. Vide Bal. in l. de quibus, de leg.
g Sed ſi talis. Vide ſupra ea. l. & Bal. in l. de quibus, in prin. de leg.
g Non differunt. Vide Bar. in l. de quibus, in ver. quæro, nūquid debet. ff. de leg. Ang.
in conſ. 52. dicit quod conſuetudo eſt maioris authoritatis, quam ſtatutum alleg. l.
1. ſupra eo. ſubdit tamen ibi, quod conſuetudo ſe extendit ad caſus ſimiles, ſecus in
ſtatuto. alleg. no. in d. l. 1. vbi conſuetudo extenditur ad ſimilia. ſecus in ſtatuto.
& uide Bar. in l. diuturna, ff. de leg. & dixi in l. proxi.
i Tertij. Vide per Bar. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. & Bal. in l. quibus, ff. de leg.
K Item in pacto. Vide Sal. in l. pactum, in 2. opp. ſupra de colla. & in l. 2. vt in poſ. le.
ſup. & in l. cum Archimedoram, & ibi ſcripſi, eod. titu. & Bal. in l. de quibus, de le.
l Nunquid. Bart. tamen in l. quod maior, ff. ad mun. videtur velle quod gloſ. iſta alle.
l. 1. §. de mag. conue. vel ſaluando Bar. in §. actor, hic alleg. intellige hanc gl. in vni
uerſitate non habente poteſtatem legis condendæ. ita procedit opinio Bal. hic al-
legata, ut procedat opin. Bar.

§.actor,ff.de re iud.vbi dicit,ꝙ vniuerſitas vel caſtrũ poteſt face re ſyndicum ad obligandum quamlibet ſingularem perſonam. cuius ꝯrium dicit glo.ꝙ ad obligandum,vniuerſitas bene poteſt facere ſyndicum,& ad obligandum ipſos conſtituentes ſingulariter,ſed nõ alios ſingulariter ciues. Super hoc dici poteſt, ꝙ aut negotium eſt principaliter vniuerſorum, & ſecundario ſingulorum;& tunc eſt vera opi.Bar.nam cũ ſinguli poſſint cogi ad collectas ſoluẽdas pro tali debito;merito ẽt poſſunt ad id obligari, ff.qđ cuiuſq; vniuer.l.j.in § & quidẽ, in gl.ſed ſi negotiũ eſt principaliter ſingulorum; v.g. ciues Peruſini fideiubent pro quadã ſingulari perſona,& ordinãt ſyndicum ad fideiubẽdum, & obligandum Cõe, & ſingulares perſonas & ciues. dico, ꝙ hoc non põt, quia hoc nõ eſt tale negotium , qđ pertineat ad vtilitatem, vel neceſſitatem ciuitatis,ſed reſpicit ſolum priuatam vtilitatẽ, ar.ff.de mag.conu.l.1.§.1.ſunt & aliꝗ opi. Alij dicunt rñdẽdo ad ꝯrium §.factum,ꝙ aut conſuetudo eſt introducta ꝯ legẽ ex cer-
a ta ſcientia,aut per errorem iuris.Primo caſu vincit lex,ſecũdo nõ,mouentur iſti: qa ꝯſuetudo requirit certum cõſenſum, ſed errans non conſentit,ff.de iur.om.iudi.l.ſi per errorem.Gl.dicit ꝯ.Nam ſi põt ex certa ſcientia & mala fide, ergo multo fortius ex bona fide credens ſibi licere,ꝙ alias non licet,tunc eſt,ꝙ poſſit inducere ꝯſuetudinẽ.Ad id qđ dicis de errore. Rñ. ꝙ non eſt verum,ꝙ hic eſſet ꝯſenſus.Nam error in cã ſeu ratione nõ facit
7 ꝯſenſum abeſſe,ſiue deeſſe.ff.de ꝯdic.ob cauſ.l.3.§.ſubtilius.†Ex
b hoc no.b ꝙ licet pro rogatione c iuriſdictionis, ꝗ fit per ſingula-
c rem pſonam,impediatur error,tñ ſecus qñ talis prorogatio iuriſdictionis ſit p vniuerſitatem,ſeu populum.Nã per tales actus inducitur ꝯſuetudo,ꝗ eſt apta & potẽs dare nouã iuriſdictionẽ. Alij,vt Ioan.& eſt vltima opi.dicunt,ꝙ aut tu quæris vtrum cõſuetudo loca.is vincat legem in illo loco,& vincit,aut nunquid vincat legem extra illum locum,& non vincit,& ita intelligunt ſm reſponſum huius legis. Et ideo ſi conſuetudo eſt Peruſij, ꝙ filia dotata nõ ſuccedat,& pater habet diuerſa patrimonia , vnũ hic,aliud in Alemania,vbi viget ius cõe; quãtum ad iſtum locũ conſuetudo vincit legem,ſed non in bonis Alemaniæ.quod dic vt l.cunctos populos,& hæc opinio Io.approbatur. Tu dic conſidera duo.ſ.ipſam legem,& in hoc eſt vera opinio Ioan.& rationem legis,& in hoc eſt vera lex.quare ratio naturalis non poteſt mutari,licet mutetur legis ſtatutum.Vnde ſatis poteſt lex municipalis dictare,ꝙ filia dotata non ſuccedat. quod ratio naturalis non dictat,quia impoſſibile eſt,ꝙ reliquiæ naturali rationis non remaneant,licet ipſa naturalis ratio non habeat effectum,ſ.vim legis, pp ꝯria conſuetudinem; tñ quid operantur iſtæ reliquiæ? operantur in iſto caſu,vbi ratio nãlis eſt oppoſita conſuetudini, non extendimus conſuetudinem ad ſimiles caſus;quia ſicut a ſimili nõ habet induci correctio legis poſitiuæ,ita non habet induci correctio legis naturalis;vnde ꝯ legem naturæ nõ ſit extenſio
8 ſuper quo vide quod no.Cy.in l.j.ſ.eo.in antep.& pen.q. † Dein
d de quærit glo.pone ꝙ d poſt conſuetudinem firmatam conſenſu & tempore,fiat aliquis actus in ꝯrium de volũtate populi.Itẽ pone ꝙ conſuetudo eſt præſcripta,ꝙ vulneranti aliquẽ in platea, amputetur caput;poſtea quidam nobilis vel potens vulnerat aliquem platea de voluntate populi,non imponitur iſta pœna,ſed pecunia,nunquid ppea eſt ſublata conſuetudo , vel ſtatutũ populi ita ꝙ deinceps debeat imponi pœna pecuniaria, & nõ cor-
e poralis?Gl.determinat cõſuetudinẽ non eſſe ſublatã.e allegat ꝙ no.de reg.iu.l.nemo,§.temporaria.niſi toties & tanto tempore eſſet obſeruatum ꝯrium,ꝙ prima conſuetudo eſſet abolita , qa tũc eſſet receſſum a capitis pœna.ff.de re mili.l.qui cum vno , §.
f qui poſt deſertionem.No.ꝙ f conſuetudines multum vulgares Princeps præſumitur ſcire.hic limita c.j.de reſcrip.li.6. adde , iõ Itali,præſcripſerunt merum imperium præſumuntur præſcripſiſſe de licentia principis,vt no.in auth.de defen.ciu.§.nulla.collat.3.in fine magnæ gloſſæ,vbi omnino vide.

ADDITIONES.

a Secundo. An conſuetudo inducta per errorem valeat.vide Bar.in l.de quibus, & in l.quod non ratione,ff.de legibus.& Bal.in d.l.de quibus.
b And.Bar.Ex hoc no.licet error vitiet prorogationem iuriſdictionis , vt l. ſi per errorem,ff.de iur.om.iud.l.2.§.1.de iud.tamen non impedit vſum iuriſd.ut no.dixit Inn.in c.prudentiam,de offi.deleg.& Ange.in preall.l.ſi per errorem, tamen quã do confertur,appellatio ab vniuerſitate non impeditur.
c Prorogatione.No.limitationem ad l.ſi per errorem,ff.de iur.omn. iud.hoc dependet ab alio articulo,an conſuetudo inducatur non obſtante errore,de quo per Cy. & Ant.de But.plene in c.ſi. extra eo.
d Pone quod.Vide Bal.in l.1.ſup.eod.dixi in l.nemo,hic alleg.poſt Bar.& Bal.in l.de quibus,ff.de leuib.& Cy.hic ad ſi.
e Non eſſe ſublatam.No.quod per unum actum non dicitur ſublata conſuetudo. Vide Bal.in c.1.qui feudum dare poſſ.
f No.quod. Vide Bal.in rub.de conſue.rec.feu.

LEX III.

1 *Conſuetudo idem poteſt in caſu non ſcripto,quod poteſt lex.*
2 *Statutum municipale diſponens idem,quod ius commune,an ſit ſtatutum.*

Leges. Cõſuetudo legem limitans,& habet vim conceſſio ta, tenaciter eſt ſeruanda, & habet vim conceſſio
1 nis collegiorum vel curiarum.h.d.† Gl.intelligit primam partẽ ꝙ hæc lex velit, ꝙ idem poſſit conſuetudo in caſu non ſcripto quod põt lex determinans emergentẽ caſum.Item, ꝙ conſuetu
a do a facit legẽ retinere,& ꝯſeruare ſuã virtutem.Item , ꝙ colle-
b gia,& curię b poſſunt habere propriam conſuetudinem; & con
c ſuetudo,ſeu practica cõſummata c alicuius curiæ,puta præſidalis, vel Epiſcopalis appellat ritus,ſeu ſtylus,vt dicit Cy.in l.j.ſ. eod. Et in curia Romana dr̃,ita eſt de ſtylo curiæ.i. de obſeruantia p̃ ſcripta ipſius curiæ,quæ obſeruantia habetur pro forma , & ab ea non eſt recedendum.Per hanc l.apparet,quod valet conſuetudo collegiorum huius ciuitatis,puta mercatorũ,& aliarũ ar-
d tium.Item apparet,ꝙ conſuetudo aliqñ de nouo d diſponit, aliquando immitatur iã depoſitũ. Et per hoc apparet , ꝙ ſi idẽ ſeruat ꝯſuetudo,quod diſponit ius cõe,ꝙ iſta conſuetudo eſt conſuetudo imitatiua nõ diſpoſitiua ; & ideo quia ius cõmune eſt eius fundamentũ,ſublato iure cõi tollitur conſuetudo,nec ſtat
2 per ſe.ſ.de Lat.liber.tol.l.1.in princ.& ſ.de adopt.l.ſi.† Nõ eſt tñ oĩno verũ,ꝙ ſtatutũ municipale diſponens idem , quod ius cõmune,non ſit ſtatutum , quia imo eſt ſtatutum imitatiuum iuris communis.vnde non eſt verum,ꝙ ſublato iure cõmuni, illud ſtatutum(quia ſit imitatiuum, & adhæſiuum) tollatur vna cũ iure cõi,de quo eſt gl.ord.in c.1.de conſtit.lib.6.Bar. eam reprobat in l.j.in princ.ff.ad leg.Falc.cum tale ſtatutum,quod ius cõmune imitatur,mutato,vel ſublato cõmuni iure,mutetur ſolum quantum ad inductiuam potentiam producendi, & remanet quantum ad conſeruantiã iuris producti.Ibi,perpetuę. idest omnis conſuetudo eſt perpetua,niſi probetur ſublata.

ADDITIONES.

a And.Barb.Item,quod conſuetudo.Nota limitationem ad c.j.de conſtitu.in 6. idẽ dica.in iudice,licet haberet iuſtam ignorantiam conſuetudinis,eſt verum,niſi eſſet multum uulgaris,& famoſa.uide Bal.in l.j.ſupra,vt quæ deſunt aduoc.
b Curiæ.Idem in villis,caſtris,& oppidis.l.prima,& ibi Bal.ſupra eodem.
c Conſumata.Vide per Ang.in rep.§.ex non ſcripto,Inſt.de iure nat.gen.& ciui.& de ſtylo,uide Bal.in l.j.in prin.in lect.ſup.de ſacroſ.eccl.& in l.non hoc,ſup.vnde de leg.& de iſto ſtylo curiæ ſeruando,habes bo.tex.in l.ſi.inf. de iniur. quid autẽ ſit ritus,uide Io.An.in c.contra Chriſtianos,de hær.in 6 in Nouel. & in c.1. extra de ſumma Trin.& fide catho.& hic uide Bal.in l.de quibus,ff.de legib.
d Aliquando de nouo. Vide per Bar.in l.prima in prin.ff.ad legem Falcid.

De donationibus. *Rubrica.*

Quia olim per ſtipulationem fiebat donatio, & ideo, &c.& eſt notabilis lex.

LEX PRIMA.

1 *Inueſtitura traditiua,& poſſeſſiua,fit per traditionem inſtrumenti.*
2 *Traditio intellectualis ſufficit ad tranſlationem dominij.*
3 *Inſtrumentorum traditio,& donatio ſufficit ad tranſlationem dominij.*
4 *Inſtrumenta an quis teneatur tradere.*

Emptionum. Qui tradit inſtrumentum,vr̃ trade re poſſeſſionem rei.h.d. No. iſtam leg.Caſus.Donaui,vel vend.di tibi ſeruum,quem emerã & tradidi tibi emptionalia inſtrumenta , quæ ſunt tradenda, ff. de act.emp.l.Titius nondum tñ ſeruus receſſit a me, & acceſſit ad te,vis vendicare a me ſeruum,nunquid poſſis ? Videbatur ꝙ non,quia ſeruus a te non ductus,non videtur poſſeſſus,& ſic nõ eſt tranſlatum dominium. Contrarium determinauit impera-
1 tor,quia traditio inſtrumẽtorũ hẽt vim rei traditę.†No.p tradi-
a tionem inſtrumenti a fieri traditiuam, & poſſeſſiuam inueſtituram.eſt.n.quędam inueſtitura poſſeſſiua,qđam ſignificatiua;vt illa,quæ fit per baculũ,vel per biretũ, ꝗ nihil repræſentat rei cohærens,ſed eſt ſimpliciter quoddã ſignũ,ut no.Dy.in c.1.de reg. iur.libr.6.vbi vide, ꝙ illa inueſtitura,no nontinet aliquid rei cohærens,dicit Azo;ꝙ operatur hoc,quod inueſtitus põt poſſeſſionem propria licentia apprehendere,& retinere.no.Inn.de ꝯſue.cap.2. & ideo inueſtitus per huiuſmodi ſigna,quæ habet ab executore,eo ipſo hẽt licentiã poſſidendi.qđ eſt no. dignũ. gl.tñ intelligit ſi poſſeſſio in ptãte ſit inueſtientis, vel prout loqueris executio fit in eius authoritate, ideſt qñ nõ poſſidebatur ab alio
2 q poſſit impedire.†Vñ no.quod ad tranſlationem dominij ſufficit intellectualis traditio,licet corporalis traditio nou ſit facta. vel ſic pone caſum,& melius.Emi mancipia, poſtea inſtrumenta iſtorũ mãcipiorũ donaui tibi;vel vendidi inſtrumenta, & tradidi iſta inſtra,nunquid uideor tradere mancipia ? certe ſic. Vñ ſi nol-

ADDITIO.

a Per traditionem inſtrumenti.Quid operetur traditio inſtrumenti , uide Bald. & Imo.in l.Meuia,in prin.ff.ſol.mat. & de quibus inſtrumentis intelligitur iſte tex. & ſim.vide Imo.in l.3.in prin.ff.de acquir.poſſ.& hanc l. ſingulariter limita ſecũdum And.de Iſer.in c.j.quid ſit inueſt.qui dicit id,quod gl.hic, quando in præſentia.item limita per Imo.in l.cum de donatione,ff.de don.& iſte tex.facit ad quæſtio.not.de qua per Bal.in l.2.ſup.quæ res pig.ob poſſ.& quod modis ſit inueſtitura,& quid importat,uide Bar.& quod ibi dixi,in l.licet,ſupra de acq.poſſ.& in l. traditionibus,in prin.ſupra de pact.in rub.ſupra de contrah.emp.in 17.q. & in l. 1.ad ſi.ſup.de rer.permut.et an inueſtitura transferat poſſ.uide Bal.in c.j. quid ſit inueſt.et Imo.in l.2.de acq.poſſ.& Bal.et Ang.in l. quidam de rei uend. et in l.2. ſup.de fide inſt.et And.de Iſer.in c.1.quid ſit inueſt.et Bal.in prælud ijs feud.et in l.de quibus,ff.de leg.

And. Barb. Per tradi. Inueſtitus per baculum poteſt poſſ.propria authoritate occupare.uide Bal.in c.j.§.nulla.per quos fiat inueſti.

3 ſi nollem poſtea mācipia tradere,pñt a me vendicari.† Ibi, em-
ptionū,i.inſtr̄is cōtinentibus emptiones mancipiorū.Exercere,
q̲a illa traditio, & donatio inſtr̄orum repreſentat donationem,
& traditionem in rei inſtr̄o cōtentæ,& qđ illa ciuilis tradō ſuffi-
cit ad trāslationē dñij.Intelligit gl.qđ intelligātur mancipia tra-
dita,ſi erant p̄ſentia.ibi,& hoc tene,vel dicit gl. ſpeciale in dona
tione prima verior,& iō poſui caſum primo.quia glo.dicit,ſi tñ
ſit ſolutum p̄tiū,&c. qñ aliquid repreſentatur in aliquo tradito
repreſentante, intelligit̄ traditū repreſentatū. hoc dicit hæc lex.
Pone ergo, qđ interueniat actus retro ſimilis, ſ. traditio inſtru-
menti, nunquid intelligit̄ retradita poſſeſſio? Dic qđ ſic.j̃.eod.
4 l.ſi ea.& plene no.ff.de pac.l.ab emptione.† Quæro, vtrū quis te-
neat̄ inſtr̄a tradere? Rñdeo, aut ↄ̄ctus celebrat̄ directe ſuper iſtis
inſtr̄is,vt q̲a dono,vel vēdo inſtr̄a, & teneor tradere ipſa origi-
nalia,& ipſa corpora uendita,& donata;aut ↄ̄ctus celebrat̄ prin
cipaliter ſup̲ re,de qua loquuntur inſtrumenta,& dic vt no.in l.
Titius,ff.de act.empt.& facit j̃.ad leg.Falc.l.ſi prædiorum.

LEX II.

1 *Vaſallus eo inuito,an,& quando donari poteſt.*

Si nominis. Vbi donat̄, vel cedit̄ actio, nō eſt neceſſa-
rius ↄ̄ſenſus debitoris,ↄ̄ quē actio cedit̄,vel
1 donat̄.h.d.Nunquid† idē ſi habeo vaſallū, poſſim eum inuitum
a donare*a*vel cedere alteri,puta duriori domino.In ſeruo non eſt
dubiū qđ ſic,niſi talis eſſet ſeruus, q̲ deberet ad libertatē perdu-
ci.Nam ille p̄t eligere ſibi patronū,vtrum velit alienantē, in pa-
tronū,an ſuſcipientē,ff.de acti.empt.l.Titius.Sed in vaſallo dic,
vt ff.de fideic.lib.l.inuitis.vbi dicit glo.quod ſi volo alienare va-
ſallū per ſe,nō poſſum in duriorē dñm,ſi vellem alienare uaſal-
lum cum vniuerſitate,puta cum territorio, q̲a ſi alieno caſtrū,
b in quo ſunt vaſalli,non reqritur cōſenſus*b*vaſallorum,arg.l.qui
dā,de acq.rer.do.Caſus.Pater emācipauit filiū,& ei ceſſit actio-
nes ↄ̄ debitores,citra conſenſum debitorū,filia emancipata agit
ipſis actionibus ceſſis.debitores dñt, quod non fuerunt requiſi-
ti,nec præſentes,nec conſentientes.Nunquid bene dicunt? Re-
ſpon.qđ nō,q̲a non eſt neceſſarius eorū conſenſus, & iō poteſt
experiri ↄ̄ debitores mandata a creditore,qui poteſt de iure ſuo
diſponere,& irrequiſito,& non conſentiente debitore.

ADDITIONES.

a Donare.An poſſim vaſallum inuitum alteri cedere,uide per Cyn. in l.1. ſupra de noua. Barto.& Doct.in l.2.in prin.ff.ſol. mat.& in l.ſi non ſortē,§.libertus, ff. de cond.indeb.contra iſtam vltimam partem tenui idem,quod Bal.in c.1.§.in generali,ſi de feu.fue.controuer.item hoc limita, niſi ex cauſa neceſſitatis ſecundum Bal.in l.1.in fi.ff.de oper.lib.& quod no.Bar.in l.ſi is qui,§.fin.ff.de pig. & Bal. in l.debitorem,ſupra de pac.& Imo.in d.l.2.in fi.prin.

b Conſenſus.Eſt tex.in c.2.§.ex eadem,in tit.de leg.Conra.Iaco.de Are. Bal. in l.2. in princ.ff.ſolut.matr.

LEX III.

1 *Refutatio generalis facta de omni eo,quod etiam ſperatur poſſe peti,ex præcedenti cauſa intelligitur.*

2 *Spes dicitur duplex.*

Spem. Ius conditionale pōt cedi,& donari,& iura condi
tionalia appellantur ſpes.Inſti.de verb.oblig.§.ex ↄ
ditionali.Caſus,ſpero dñium alicuius rei ex aliqua cauſa ad me
peruenturum.volo donare iſtā ſpem,& iſtud ius, nunquid poſ-
a ſum? Reſpon. qđ*a*ſic.Duplex*b*eſt ſpes,q̄dā ordinata ſiue cauſata
b a præcedenti cā,& illa poteſt vendi, & donari, ut dixi, quædam
non eſt ordinata nec cauſata a præcedenti cauſa,vt dono,vel vē
do iactum retis, vel quicquid me in ludo continget vincere, &
ſimiliter poſſet iſta ſpes vendi,vel donari,tñ in hoc ſecundo ge-
nere ↄtrahendi nō venit euictio,nec habetur reſpectus ad aliud
quam ad ipſam ſpem ſimpliciter.ff.de contrahen.emp.l.ſi iactū
retis.De hoc ponit gl.exemplum.Vnde pone,quod ſperem, qđ
Rex donet mihi caſtrum.Vel pone,quod in contractu dono ti-
bi omnia bona quę habeo,& habere ſpero,eram piſcator,vnde
ea die piſcando acquiſiui multos piſces magni ualoris, nunq̲d
iſti piſces intelligantur donati? Reſpon.quod non, quia intelligi
debent verba de ſpe ordinata, & cauſata a præcedenti cauſa.&
1 † eodem modo ſi facio tibi generalem refutationē de omni qđ
petere poſſum,vel ſpero poſſe,quia intelligit̄ ex præcedenti cau
ſa,non ſi de nouo contrahitur inter nos.hoc ponit Bart.de ver-
bo.obl.l.qui Romæ.§.duo fratres. Additio.Et per iſtam l. dicit
ſing.Io.And.in addi.Specu.de exe.ſen.circa fin.qđ licet in dote
ex delicto mulieris, nō poſſet ſingulariter fieri executio, fiet in
noīe dotis,& vendetur illud nomē,quanti poterit vēdi, & in p̄-
tio eius executio fiet, quod eſt ſingulariter notandum, & mēti
2 tenēdum.† Quæro,q̲d eſt ſpes? dicit Auguſtinus,qđ ſpes eſt cer-
ta expectatio futurę beatitudinis,& dēt eē fundata ſpes ſup̲ alio
exiſtēti firmamēto, alias non dicitur bona ſpes, licet ſperē me
Titio ſucceſſurum, & ſi iſta ſpes non hēt fundamentum dr̄ va-
na ſpes.ſed ſi Titius eſſet pater,uel auus, & tunc iuſte ſpero; q̲a
talē ſucceſſorem obſequiorum mihi paro,ff.de adopt.l.nec ei.fa
cit l.in ſuis.ff.de lib.& poſth.s̃.de pact.l.fin.vbi Bar.in fin.ↄ̄ dicit,
& l. poſt emancipationem,ff.de libe.leg.ubi idē no. per eum cō-
tradicendo vbi omnino vide.

ADDITIONES.

a Philip.Dec.Quod.Et adde quod cedi poſſit,& eidem renunciari,ut per Specu. in ti.de remi.& concluſ.uerſ.quid ſi quis.Aduerte tamen, quod ſpes non dicitur eſſe,niſi fundata ſit de præſenti ex quo fit ut patri ſuccedendi ſpes non ſit in conſideratione,de quo per Bar.in l.poſt emancipationem,§.1.de lib.leg.& l.fi. ſup. de pact.Et an ea in vltimis uoluntatib.tranſmittatur, & quid in cōtractib. uide per Card.in cle.fi.in xvi.quæſt.de elect.& Bar.in l.ſi filius.de uerb.obli.

b Duplex.vide quod no.Bar.in l.fi.in fi.ſup.de pact.

LEX IV.

1 *Soluens functiones publicas, an efficiatur dominus.*

1 Si functiones. † Solutio datiorum,& collectarum fa
cta ab eo.cuius res non eſt, nō tribuit
dñium.h.d.Caſus Ego donaui rem Titio amico meo, tu crede
bas te eſſe illum Titium, iſtā rem donatā feciſti poni in æſtimo
tuo,& ſoluiſti datia,& collectā,poſtea eſt q̄ō inter te, & illū ve-
rum Titium donatarium,tu dicis ad te rem p̲tinere, quia ſolui
ſti publicas functiones,q̲d iuris? Rñd,qđ ſiue per te,ſiue p̲ alium
a ſoluiſti,non tñ es effectualiter dñs.*a*h.d.Additio. Solutio datio-
rum,& collectarum facta ab eo,cuius res non eſt,ei non tribuit
dominium.h.d.Vel ſic,ſolutio publicarum functionum facta p̲
tertium,dño non p̄iudicat,h.d.concor. j̃.eo,l.cenſualis,& l.ſolē
nibus,s̃.de rei vendic.Ibi.tibi donatario,vel vero dño,& intelli-
ge ignorāti,vel inuito,ſi.n.fuiſſet ſciens,& patiens,& conſentiēs
ſecus eſſet. vt in iuribus hic alle. Caueant ergo habētes bona in
æſtimo, vt non p̲mittant alios ſoluere collectas p̲ illis bonis, q̲a
ſibi præiudicarēt in illis.Ibi,tibi donatario,vel vero domino,pu
ta Abb.donauit tibi rē,quā nemini donauerat, ſoluiſti publicas
functiones,nunquid es effectus dominus? reſp.quod non.

ADDITIO.

a Dominus per ſolutionem collectarum non probatur dominium, nec *poſ. l. ſi pa*ter,& ibi Bar.& Bal.ſup.de act.emp.

LEX V.

1 *Confirmo,verbum inducit de nouo diſpoſitionem.*

2 *Demonſtratio falſa,ſcripturam non uitiat.*

Si donatio. Commemoratio donationis inter viuos fa
cta in teſtamento,ſi nō apparet de donatio-
ne inter viuos,habet uim teſtamēti. h.d. Caſus in teſtō meo ita
a dixi, talē domū meam, q̃ Titio donaui,eidem confirmo.*a* non
apparet de aliqua donatione,q̃ ei fecerim: nūquid iſte Titius ui-
1 gore teſtamēti dēt habere iſtā domū? reſp.ꝙ ſic.† Not. ꝙ verbū,
cōfirmo,inducit diſpoſitionem de nouo,& de per ſe.qđ eſt no.
facit ff.de dona.l.ex hac ſcriptura.No.ꝙ licet illud proprie dica
tur confirmari,qđ mō aliquo confirmatur,de lib.leg.l.Aurel.§.
teſtamēto. tñ hic dicit confirmari,quod per ſe diſponitur. No.
2 ꝙ falſa demōſtratio nō uitiat ſcripturam.† No.ꝙ quādo in uno
b inſtrumento *b* fit mentio alterius inſtrumenti, non eſt neceſſe
de primo conſtare,quādo ſecundum poteſt per ſe principaliter
diſponere. ¶ Additio.In gl.in ver.teſtatricis.ibi.§.quiſquis.hāc
tenet Dyn.aliter ſentit Petr.Cy.nullam tenet,ſed dicit,qđ hic fa
cit fidē, eo qđ inſtr̄m,quod profertur,eſt eiuſdem authoritatis,
cuius illud originale,ad qđ fit relatio.& eſt no.dictum,& ideo ſi
Notarius de inſtrō rogatus,in eodē diſtinguat,quod continetur
in alio inſtrō ab eodē ſimiliter rogato,puta quidam ut procura
tor ↄtrahebat,& notarius ſcribebat ↄtractum,& dixit,de qua p̲
curatione conſtat manu notarij infraſcripti;probatur illa procu
ratio, licet procurationis inſtr̄m nō oſtendatur,facit optime qđ
no.in aut.ſi quis in aliquo documēto.s̃.de eden.ubi dicit ꝙ quo
ties aliqđ exēplum ſumit authoritatem ab eodē notario, a quo
robur ſumit originale,illud facit plenam fidem.tu aūt dicas,ꝙ ē
neceſſe,ꝙ oſtendatur per regulā doce,aut eſt falſus,recte intuen
ti.Nā teſtator enunciat ſe donaſſe,& tñ probatio requiritur.dic
ergo quod agitur ex teſtamento,non donatione,ut l.Lucius.§.
quiſquis.infra,de leg.ij.& l.j.§.fi.de fal.cau.adiec.leg.

ADDITIONES.

a Confirmo.Vide in l.more,ff.de iuriſd.om.iud.

b Quando in vno inſtrumento.Tene menti ad limitationem auth.ſi quis in aliquo, ſup.de eden.& vide Dyn.in l.ex hac ſcriptura,ff.de don.& omnino Bal.in d.auth. ad fi.ad limitationem eius,quod hic dicitur ad Bal. hic adde Bar.in l.admonendi, ff.de iureiur.& Bal.in l.inciuile,ff.de leg.Ang.& Imo.in l.ſciendum,in princ.ff.de verb.obl.

LEX VI.

1 *Donatio non eſt perfecta ſi donatarius ex voluntate donantis nactus eſt poſſeſſionem.*

Nec ambigi. Donatio poteſt fieri inter abſentes, &
adepta poſſeſſione ex ea cā,tranſit dñiū
hoc dicit.Caſus.Tib abſenti per nuntium,vel epiſtolam donaui
fundū meū,cuius poſſeſſionē tu es adeptus,vtrū donatio ſit p̲fe
1 cta? Reſpōdeo ꝙ ſic.† Sed pone*a* quod ego coram teſtibus dixi,
a vos teſtes ſitis ꝙ dono fratri meo, q̲ eſt in ciuitate Florentiæ,do-
mū,q̃ ibi habeo,tñ nō interuenit nūcius,uel epiſtola mea ad eū
ſed hoc ei notificato, ipſe ex dicta uoluntate nactus eſt poſſeſ-
ſionē domus,nunq̲d donatio eſt p̲fecta;gloſ.hic dicit qđ non,ut
ſupra

ADDITIO.

a Sed pone. Vide Bar.in l.abſenti,in prin.ff.eo.& idem in conſtitutione dotis,ut no. Bar.in rub.ſud.de do.promiſ.& quod ibi in gl.& uide glo.hic.

ſupra de ſacroſan.eccle.l.illud,& de polli.l.2.Sed hic tex. innuit contra,quia ad tranſlationem dominij videt̃ ſufficere ſola voluntas,licet nõ interueniat medium organum nuntij,vel epiſtolæ,ar.ff.de rei vend.l.quędam mulier,ſupra,de acqui.poſ.minus inſtructus.ff.ſi ſer.ven.l.ſi a te.dic,quod iſta donatio non eſt perfecta quantum ad contractus,& donationem, quia nõ interuenerunt organa media,quę requiruntur in donatione, ſed forte eſt perfecta quantum ad dominium.

LEX VII.

1 *Aeſtimo de partium voluntate facto,eſt ſtandum.*

Cenſualis. Poſſeſſio cenſualis non nocet domino, niſi cõſentiat:quo caſu tacite donare vr̃,h.d. Ad euidentiam no.ꝙ quis cogitur aſſignare in æſtimo cõis nõ ſolũ bona immobilia,ſed mobilia & ſe mouẽtia.& ſeruos. le. forma

a de cenſi.de immu.nemi.conce.l.per Bithiniam.li. 10. Pone *a* ꝙ in libris cenſualibus aſſignaui ſeruũ tuum tanq̃ meũ, nunquid

b tibi præiudico? Rñ.ꝙ tacite donare videris.h.d. hic eſt caſus *b* ꝙ ſi de tua voluntate ponerem rem tuam in cataſtro meo, & ita apparet ſcriptum in libris armarij,ꝙ res efficitur mea. ¶ Caſus eſt hic hoc verũ,niſi probetur,ꝙ alia mente,hoc tu conceſſiſti, puta non animo donandi:ſed vt inuenirem meliorem vxorem vt no.j̃.eo.l.ſi præſes.vbi tex.& gl.no. Vel hoc factum eſt, quia habebas intentionẽ cõmittẽdi maleficiũ,vnde ad hoc, vt poſſis iſta bona euadere a fiſco,iõ hoc factũ eſt,vt no.Spe.in ti.de *dona in quarta parte*,vbi vide.Ibi,dño.allegat̃ hæc l.pro caſu, ꝙ ſi rẽ ꝓpriã recognoſco a monaſterio in cenſualẽ ex certa ſcientia, ſtatim efficitur cenſualis.& ſi res erat tertij, non ꝓpea efficitur

1 cenſualis.caſus eſt ſ.e.l.ſi functiones.† No.ꝙ ſtandũ eſt æſtimo facto de partiũ voluntate,vide qđ no.in l.rura, de oĩ agro deſer. li.11.& ff.de acq.re.do.l.q̃ quiſq;,& ff.de prob.l.cũ de ætate.priuign.No.ꝙ vitricus,& ẽt nouerca poſſũt donare priuigno ibi, ꝯtuliſſe.no.ꝯſenſum ſimplicẽ ad donationẽ trahi,& eſt donatio preſumpta,que recipit probationem in cõtrarium,vt j̃. l. prox.

ADDITIONES.

a Pone.Vide Barto.in l.quicquid,ff.de aquir.rerum do. & Barto. dicit quod ſi frater meus emit rem proprio nomine tãtum,& eam poſui in cataſtro nomine cõmuni, efficitur etiam mea & vide eum in l.rura per illum tex.inf.de omni ag. deſer. lib. 11.& quæ habentur in l.prox.

b Hic eſt caſus.Vide Bar.in l.ſi aliquam,ff.de acqui poſ.& Bald.in l.ſi certis annis,ſupra de pact.& in add.Spe.in tit.de emphiteu.ver.an ſoluens.

LEX VIII.

1 *Conſenſus ſimulatus non inducit donationem.*

1 Si præſes. Cõſenſus præſtitus ſimulate non inducit donatiõnẽ.h.d.¶ Caſus.Mr̃ fecerat poni bona ĩ æſtimo filiorũ,nõ animo donandi,ſed ad hoc,vt inſpiciẽtes ęſtimum crederent filios ditiores,& ꝑ hoc inuenirẽt meliores vxores.Quærit̃ vtrũ illa bona intelligant̃ donata filijs?Rñ.ꝙ nõ,h.d. tex.cũ gl.tene bene,dico illa bona obligata pro reſtitutione dotis.quia dolus matris ęquiparatur cõſenſui.ſ.ad Velleia.l.ſi ſine ibi.non donandi.no.hic negatiuam probari: & ꝙ etiã iſta, quę publice fiunt apud acta,ſi ſimulata probantur, non valent.

LEX IX.

1 *Pactum poſitum in donationibus eſt ſeruandum.*

1 Legem † Pactũ in donatione poſitũ,eſt ſeruandum.h.d. ¶Caſus.ꝫ Vltramon.Quidam donauit ſub quodam pacto,puta de aliquo dando, vel recipiendo. nunquid põt agi ex iſto pacto?Reſpõdeo, ꝙ ſi interuenit ſtipulatio. agitur ex ſtipulatione,vel agitur ꝓſcriptis verbis &c.Vltramontani dicũt ꝙ pactum non veſtitur cohærentia ꝯtus,niſi facta relatione pacti ad ꝯtum,reſultat ꝯtus innominatus,id eſt vltro citroq; obligan.ff.de preſcriptis verbis.l.naturalis. Sed lex iſta determinat contra.Cum autem pactum veſtitur rei traditione, non tradũt illam regulam de reſultantia contractus,& non accipiunt ꝯtractum proprie,prout eſt vltro citroque obligans.de verb.ſig.leg. Labeo;§.contractum.Iſta examinantur ſ.de pact.l.petens.

LEX X.

1 *Veritas potentior eſt ſcriptura.*

2 *Inſtrumento ſtatur in dubio.*

1 Nec ignorans. † Potẽtior eſt veritas,q̃ ſcriptura,& actus agentium nõ operatur deficiẽte conſenſu.concor.ff.de actio.& oblig.l.ex maleficijs. §. longe minus.¶ Caſus.in inſtrumento cõtinebatur.ꝙ tu donabas mihi fundũ Seianũ.tu aũt errabas in nomine fundi, quia credebas ꝙ ille fundus Seianus eſſet Sempronianus, & de Semproniano ſentiebas.Nũquid iſte fundus nomine Seianus,intelligatur donatus.Rñ.ꝙ non,quia potius attenditur conſenſus,q̃ ſcriptura.

2 &|ideo ſicut nemo inuitus donat.ita nec ignorans.in †dubio,tñ ſtatur in inſtrumento:quia non præſumitur error,nec diſſẽſus. h.d.textus cum gl.In dubio id creditur verum & actũ inter partes.quod inſtrumentum ſolat.ſ.de proba.l.cum precibus.

LEX XI.

1 *Donatio patris facta filio in poteſtatẽ eſt declaratio futuræ deſtinationis voluntatis.*

Cum de bonis. Donatio facta filio in ptãte eſt potius quędam donandi deſtinatio, q̃ perfecta donatio,ſed ſi filius eſt emãcipatus, donatio eſt ꝑfe-

a cta.h.d.Caſus.ꝑr̃ hẽbat controuerſiã cũ filio ſuo.filius.n. dicebat patri da mihi partẽ meam. dixit pr̃, dono tibi hanc partem, & aliam partem retineo,nunquid iſta donatio eſt ꝑfecta? Rñd. ꝙ non,donec filius eſt in ptãte.vñ pr̃ põt eam pro libito reuocare:ſed ſi filius eſſet emãcipatus, pr̃ põt ei donare,& res,& actiones.h.d. Diuiſio,q̃ facit pater cum filio,q eſt in ptãte non transfert dominium in filium,ẽt ſi expreſſe donaret.h.d.concor.ſ.de inoſ.dona.l.2.dicit gl.ſinaũt ante fuerit filius emãcipatus,& donet pater.Itẽ,& in ipſa emancipatione, ualet donatio.habuiſtis caſum in l.fi.ſ.de emanci. lib. Ibi, efficiunt,qñ lex utitur aliquo verbo effectiuo,ſignificat ꝑfectionem actus.Additio.Iſta lex hẽt locum ẽt hodie:q͠a in ꝑfectitijs nihil eſt immutatũ,vt not.in alle.l.2.& donatur filio vt extraneo. ꝑp benemerita præcedentia, vt l.ſi donatio.ſ.eod.& per Bar.qui plene ponit in l.ſi forte,ff.de caſtren.pec.vel niſi donetur in peculium, vel. filium quem habentem.ff.fam.erciſ.Idem ſi donaret pr̃ in præmium emancipationis,vt eſt tex.in l.fi.ſ.de emancip.lib.& per Bar.in l.j.§. nec ca

1 ſtrenſe,ff.de colla.bono.& uide gl.voluntatis.Not.†bene,ꝙ inutilis donatio collata per patrem in filium, eſt declaratiua futuræ deſtinationis voluntatis paternæ,quantum velit ad filium ꝑuenturum.Non obſt.quod donatio vtilis efficiatur.quando lex vtitur aliquo verbo effectiuo ſignificante perfectionem actus.

ADDITIONES.

a Caſus.Vide quę habentur ſupra l.prox.

b Celſus.Adde ad hoc Anto.de Petruc.in repe.l.primę,in j.effectu,circa princip.& ver.ad id quod dictum,ff.de iniu.

LEX XII.

Portionem. Portio pro indiuiſo põt donari.h.d.con cor.ſ.de contrahen.emp.l.dudum.

LEX XIII.

1 *Donationi non officit breuitas ſcripturæ.*

1 Si aliquid †Breuitas ſcripturæ nõ officit donationi.h. d.vel ſic.Tñ valet vnũ verbũ effectiuũ,q̃tũ mille.cõcor.ff.de hær.inſti.l.j.§.j. vbi dr̃, ꝙ duob. verbis fit inſtitutio hr̃dis:& tñ valent breues,q̃tũ ꝓlixi ſermones.h.d. hẽmus exemplum in chartulis antiquis rerum,in quib. ſubſtantia ſtat in paucis uerbis ſubſtantialibus.Idem dicas in quolibet alio inſtrumento cuiuſlibet diſpoſitionis,vt gl.dicit,& bene.

LEX XIV.

1 *Filius rem patris non poteſt donare ſponſæ.*

Si filius. Nemo†transfert,qđ nõ habet:& ideo ſi filius donat ſponſæ ſuę rem patris,nõ præiudicat patri.Caſus.Filius cuiuſdam ruſtici accepit vxorem, ille tali ſponſæ ſuæ donauit vaccam pr̃is.& poledram:certe non põt,ſed ſi pater eſſet nobilis,& hoc deceret patrem,pater dẽret eſſe contẽtus, l.1. §.1.ff.de tut.& rat.diſtr.& l.cum plures.§.pe.de admi.tut. & l. ſi filius,de dona.concor.cum l.2. & ff.de acquir.rer.do.l.traditio.

LEX XV.

1 *Donatarius certæ rei non tenetur ad onera defuncti, quæ non ſequuntur rẽ donatam.*

1 Aeris. †Donatarius certe rei non tenetur ad onera debitorum quæ non ſequuntur fundum,ſed debet conueniri vniuerſalis hæres donatoris hoc dicit. concord.l.j.ſ. ſi cert. pet.& ff.ad Treb.l.j.§.ſi res. Additio. ff.de iud.l. cum fideicommiſſum.§.tractatũ.In gl.in verbo onus,ibi,agi reuocatoria. hæc uera. Nam eo ipſo. quod quis donat oĩa bona ſua, præſumitur in fraudẽ donaſſe,vt l.Lucius, hic alle. Idem ſi donaſſet maiorẽ partem,aut meliorem.Caſus vr̃ in l.ſumma,§.idem,de peculio per doct.in l.j.ff.ſi qd in fraud.patro.Ibi,totius.i. vniuerſalis ſucceſſor dicitur totius iuris.Ibt,quod ex, &c. loquitur de donatario,vel donatoria,quod habentes titulum ſingularem non poſſunt a creditoribus conueniri,ſed debent conueniri habentes titulum vniuerſalem.h.d.

LEX XVI.

1 *Senectus ſola mentis,& rationis exilium non inducit.*

Senectus. Homo vel mulier ætatis decrepitæ ita pt̃ donare,ſicut ſi eſſet in ætate virẽte,vel forti.h.d. Vel ſic,Debilitas corporis ratione ętatis ſenio confectæ, dona-

1 tionem non vitiat.h.d. Nam † ſenectus ſola,mentis,& rationis exilium non inducit. Vnde licet poſſit eſſe tanta pueritia, quod puer non intelligat,vt infans: tamen non poteſt eſſe tanta ſenectus,qđ quis præſumeretur non intelligere.idẽ in teſtamento, l. ſenium,ſ.qui teſt.fa.poſ.& hoc eſt verũ in cauſa prædicta,niſi ſenectus duxerit ſenẽ ad puerilẽ ſenſũ.facit ſ.de tranſa.l.ſanum.

LEX XVII.

1 *Emancipatio,& donatio fieri poteſt in inſtrumento.*

Siue emancipatis Sicut donatio facta emancipato valet,ita facta filio ĩ poteſtate per emancipationem confirmatur,ſi pater tradidit.& non ademit: ſecus ſi pœnituit ante emancipationẽ, uel in ipſa emãcipatione.h.d.& tene menti. Tenentibus. Nor.quod in tali donatione oportet præcedere traditionẽ,vel poſſeſſionem, ut hic, & in l.j.ſi quis alteri,vel ſibi,& no.per Cynum in l.j.ſupra,de don.

anteͅ nup. Ibi,blandiri. ille ſibi blandit̄, q̲ hēt ꝯſideratione̅ fatuā
in aīo. Ibi liceat,q̲a nō licet poſt emancipatione̅.i.ſp poſt eman-
cipationem,q̲a ante emancipatione̅ nō reuocaſti, vel in eman-
cipatione ipſa,tp̲e,quo potuiſti,noluiſti, & cū voluiſti, non po-
tuiſti,ſ.tp̲e patriæ ptātis,&c.& ideo non valet donatio.de dona-
tione facta in emancipatione habuiſti gloſ. in l.cū de bonis.ſup.
1 eod.†Vn̄ in eodem inſtr̄o poteſt fieri emancipatio, & donatio.
Nam iuris intellectu ſemp̲ emancipatio p̄cedit,& poſito,qđ ſe-
queret̄,donatione̅ cō̄firmat,vt hic.& ꝓ hoc Barto.in l.iuriſiu.ff.
de ope.libe. Vn̄ donatio cō̄firmat̄ per emancipationem , ſi poſt
emancipationem filius tenuit,volente patre,alias ſecus vt hic.

L E X XVIII.

1 *Gratuita remiſſio actionis ex maleficio eſt donatio.*

1 Si donationis. †Gratuita remiſſio actionis ex male
ficio,eſt donō.h.d.innuit,ꝙ ſit neceſ
a ſaria inſinuatio.s̄.ltīmā ſummā.Item dicit,ꝙ gratuita *a* remiſſio
b pęnę eſt *b* donatio. Additio. De quo eſt gl.fi.ff.de reg.iur.in l.ſi q̲s
obligatione.per Bar.ff.eo.l.Modeſtinus.& hoc eſt verū in gratui
ta remiſſione,tn̄ non eēt ita in purgatione moræ,quia qn̄ mora
purgatur de voluntate creditoris,nullā vr̄ eſſe donatio. quia fin
git̄ pęna nō cō̄miſſa,qđ not.adde l.ſi q̲s delegauerit,ff.de noua,
& gl.in l.1.ff.quib.mod.pig.vel hyp.ſol.Vbi gratuita remiſſio in-
ſinuatione eget,ſicut donatio.Ibi,ſolicitudinem,vt non conue-
niaris furti,ſed poteris cō̄ueniri cōdictione furtiua,q̲a illa cōpe
tit ad rem rōne furti,vt l.ſi quis pro fure,§.j.ff.de ꝯd.fur.vnde ad
remiſſione̅ actionis furti nō requirit̄ remiſſio ꝯdictionis furti-
uæ.Caſus. quidā rōne furti incidit in pęnam mille flore. remit-
to,nunq̲d eſt donatio?Reſpō.ꝙ ſic.& ſic ſtatim requiritur inſi-
nuatio,hoc eſt verū in gratuita remiſſione, tn̄ ita non eēt in pur
gatione morę,q̲a qn̄ mora purgat̄ de volūtate creditoris , nulla
vr̄ pęna nō ꝯmiſſa. No. iſtā l.valde ad remiſſione̅ actuū pęnaliū.

ADDITIONES.

a Gratuita,Vide in l.Modeſtinus. ff.eodem.
b Phil.De.Eſt in ea tamen inſinuatio non requiritur,ſecundum iſtum in l.1.ſupra ſi rector prouin.& in c.1.quid iur.ſi poſt alie.feu.vaſ.id recu.ubi dicit non eſſe donationem.Et Alex.in l.mulier,de cond.ob cauſam,& Ang.in l.contra ius,ff.de pact. ad idem Io.de Imo.in l.Aquilius,ff.de donatio.

L E X XIX.

1 *Rem fuiſſe progenitorum nil operatur.*

1 Si auia. †Rē fuiſſe ꝓgenitorū nihil opat̄,ex quo res ad alia
dn̄ia trāſiuit.h.d.Caſus.Auia materna ſucceſſit ne
poti, & bona obuenientia ſibi ex ſucceſsione donauit Titio , li-
cet tu ꝓbes rē fuiſſe tuorū antiquorū, ſi ꝓbet̄ illū dominium ad
alios perueniſſe,tibi non opitulatur.Ibi prodeſt , ſcilicet nobis.

L E X XX.

1 *Subſcriptio poteſt fieri per alium nomine ſubſcribentis.*

1 Vice donatricis. †Paria ſunt p̲ ſe ſubſcribere,vel
aliū ſubſcribere vice eius.h.d.ibi
irrita ēt ſi regreret̄ ſcriptura. No. quem p̲ aliū poſſe ſubſcribere.

L E X XXI.

1 *Matrimonio conſtante mulier dotem alienare non poteſt ēt per delictum.*

Conſtante. Lex notabilis. Mulier cōſtante matrimo
a nio, *a* dote̅ ſuā donare non poteſt.h.d.glo.
b dicit *b* ꝙ ſpem dotis donare poteſt,& valet donatio , quam glo.
tanquam ſing.allegat Cy.s̄.de iu.dot.l.ſi prędium.& adde quod
no.s̄.de dona.ante nup.l.ſi conſtante.in glo.quæ incipit, in caſi-
1 bus illis.†Et per illam l.patet, quod propter delictum mulieris
commiſſum conſtante matrimonio , non publicatur dos etiā
in quantitate conſiſtens, quia mulier cōſtante matrimonio do
tem ſuam alienare non poteſt , in præiudicium uiri.ur̄ etiā poſ-
ſe dici,quod delinquendo hoc caſu non poteſt etiam in præiu-
dicium ſuum , quia in publicatione etiam non ueniunt iura fu-
c tura, *c* pro quibus non eſt nata actio de p̄ſenti,ff. de noua.l. quo-
ties,in fi. Adde qđ no.ff.de bo.dam.l.quinque legibus & facit ff.
man.l.ſi mādauero,§.is cuius bona.& dic vt no.ff.ſol.mat.l. ſi ꝯ
ſtante.§.fi.Caſus. Auia tua conſtante mr̄imonio inter eā,& M.
donauit tibi dotem ſuam,nunquid valet donatio?Reſp.ꝙ non.
Ibi,auia.idem in quacunq; muliere,ut in fi.gl.adde quod no.ff.
de teſta.mil.l.dotalem.& vide eam,quia neceſſe eſt.

ADDITIONES

a And.Barb.Mulier conſtante matrimonio. Not.ſing.gl. quod ſi mulier alienat rem dotale̅ conſtante mr̄imonio alienatio confirmatur ſol.matri.nec poteſt contrauenire,quam ſequitur Dy.Bal.& Sali.uide l.ſi prædium,ſup.de iure do. In contrariū eſt gl.ualde no. Inſtit.quib alie.non licet,in prin.quam de iure do. Ioa. putat meliorem,cum fuiſſet quęſtio de facto, ſaluat tamen iſtam glo. quando acceſſit iuramentum,alias ſecus,vide eundem in c.cum contingat.de iureiur.
b Glo.dicit. Vide Bal.in l.ſi prędium,hic alleg.
c Futura. Vide Bal.in l.fi.ſupra quę res pig.oblig.poſ.

L E X XXII.

1 *Extraneo non quæritur actio ex pacto donationis.*
2 *Dictio,ut ſumitur proprie.*

1 Cum res. †Ex pacto donationis,non quæritur actio ex-
traneo,ſed ſi ipſe donator pactū non ſeruauit
agitur ad intereſſe.Caſus.donaui certas res filio emācipato,hoc
pacto,quod ſolueret decē cuidam creditor meo,nunquid ex il-
lo pacto ille creditor poſsit agere contra filium meū emancipa
tum?Reſpō.ꝙ nō.Sed ſtatim quæritur,nūquid ego poſſim age-
re ꝯ filiū meū,vt ſeruet pactū? Rn̄.ſic, actione p̄ſcriptis verbis.h.
d.huic l. vr̄ ꝯdicere l.quot.j̃.de dona.q̄ ſub mō.ſed ibi donatio ꝯ
tinet onus intrinſecū ipſius rei donatę,in aliū donatariū collatę.
hic ꝯtinet onus extrinſecum,& ille, cui ſtipulat̄ non habebat ti-
tulum gratuitum donationis , & ſic non habet titulum gratui-
2 tum,& dic vt ibi, † Ibi,vt quando dictio,vt,ſumitur proprie,iſta
a verba,ea conditione,ſignificant modum. *a* ibi, aduerſus te.ſ.do-
nantem, & conueneris ex veteri contractu ab eis Conuenit. id
eſt tu ages contra donatarium,vt ſeruet tibi pactum,Et no.for-
mam libelli. Ago ꝯ te vt des Titio,& ſi non dederis,peto intereſ
ſe meum. de ver.obl.l.liber homo.§.fi.

ADDITIO.

a Modum Vide l.nihil.& ibi Bar.ff.de coniun.cū eman.lib.l.1.& l.ea conditione. & uide Bald.ſup.de reſcin. ven.& Bar.in l.quib.diebus,§.fi.ff.de cond.& dem. & eſt tex.& ibi Bal.in ſummario in l.quoniam.ſupra,de re.permu.& Ioan.And. in ti.de inſt.edi.§.nec vero per Bal.in l.1.§.fi.in prin.ſupra,de cad.tollen.

L E X XXIII.

1 *Inſtrumentum poſterius reſoluit primum.*

1 S.ea quæ †Poſterius inſtrumentum reſoluit primū.ꝯ-
cor.ff.de acquir.poſ.l.ſi q̲s ante.Vel ſic, Acta
poſteriora prioribus derogāt,hoc dicit. Donatarius redonauit,
nunquid prior donatio ſit reſciſſa?Reſpondeo quod ſic.Obeſſe.
quominus acta ſequentia valeant.Iaco.But.

L E X XXIIII.

1 *Filius non obligatur ex contractu patris ſi non eſt hæres patris.*

1 Si patri. †Filius,qui non eſt hæres *a* patris , nō obligat̄ ex
a contractu paterno.hoc dicit.Vel ſic,Pater nō po
teſt diſtrahere rem filij, qui poſtea patri non ſuccedit, hoc dicit.
Quid ſi poſtea ei ſuccedit? dic vt no.s̄.de rei ven. l.cum a matre,
& s̄.de iure deli.l. fin.§.in computatione. & intellige, niſi per pa-
ctum filius ſe aſtringat.s̄.eo.l.cum res.Caſus,quædam res perti-
net ad filium ex ſucceſſione materna,pater eam donauit tibi,&
deceſſit,filius repudiauit hęreditatem paternam,nunquid tene
tur ſtare contractui paterno? Reſpond. non,nec pater poteſt iu-
ra filij lædere.h.d.

ADDITIO.

a Hæres An valeat ſtatutum quod filius,& nō hæres,teneatur ad debita patris. Bal. tenet no.quod ſic,in l.dotis,ſupra de iure do.

L E X XXV.

1 *Donatio cum ſuis pactis ſeruari debet.*
2 *Donatio an vitietur,ſi pœna ſit iuris contraria.*
3 *Donationis robur quod dicatur.*
4 *Agens male,odit lucem.*

1 Donatio. †Donatio cum ſuis pactis ſeruari dēt, ſi pacta
de iure ſubſiſtūt,alias ſpretis pactis donatio n̄
valet,& ī inſtr̄is donationū dēt oppōi nome̅ donatoris,& dona
tarij,& res q̄ donantur,nec dēnt fieri donatiōes clandeſtinę,ſed
interuenientibus teſtibus,vel actis,vbi iura acta requirūt.Dicit
hic imperator,qđ donatio ſiue inter viuos , ſiue cā mortis , ſiue
ꝯditione,ſiue in die̅,ſiue ex die.ſiue ſit pura,obſeruari dēt cum
ſuis pactis,ſi pacta ſunt talia,q̄ res,vel bonos mores nō reſpuūt.
Item dicit hæc l.quod qn̄ fit ſcriptura de donatione (quia ꝯue-
nitur inter partes.qđ ſcriptura fiat)qđ ſcriptura dēt ꝯtinere ſub
ſtantialia,& ſolennia h.d.Directa.dicit glo.j.eſt inter viuos. vbi
hoc verbum alter exponit,vt no.ff.de dona.l. j. in magna gl. vbi
omnino vide.Ibi,cognomina.dicit glo.1.ſimile.&c.Contineat.
Quid ſi pacta eſſent iuri contraria nunquid vitietur donatio?
2 † Quæſtio ſtat in hoc,vtrum impoſſibilis pactio vitiet donatio-
nem.hęc materia tractatur in vltimis voluntatibus,& in contra
ctibus,in l.1.de cond.inſtitutio.& adde quod no.in auth.ingreſ.
s̄.de ſacroſan.eccl.& dic vt ibi,complacitæ ſunt iuri,& partibus
reiiciantur pactiones vel conditiones ſi non ſunt poſſibiles ,vel
donationes in totum,ſi partes nolunt aliter contrahere. Ibi , in
conſcribendis.nota formam,quam debēt obſeruare Tabellio-
nes. Donatoris.id eſt donatarij. Azo. Ibi oportet,vide quod no.
ff.de cenſi.l.forma.& l.ſi quando,j̃.de bo.vac.lib.x.Ibi,materiæ
a in ſcriptura mēbrana, vel alibi. *a* Tempus abit. id eſt temporis
qualitas,ita quod ſic valet ſcriptura in charta bombacina,ſicut
in membrana in re.ergo eſt conſtitutio imperatoris,quod ſcri-
ptura alicuius ponderis debet ſcribi in pecudis chartis , alias nō
valet de iure communi ſecus, vt hic. Actis.no.quādo fit inſinua
tio,illa vocātur acta fori non contentioſi,ſed voluntarij.de iſtis
3 actis no.Inno.extra de prob.c.j.† No.hic de robore donationis.
& ſuorum pactorum,vt hic in 1.parte.Secundo no.formā ſub-
ſcribendi donationem,& hoc in ſecunda parte in verſi.In con-
ſcribendis autem.adde,quod quando interuenit publicum in-
ſtrumentum, requiruntur ſolennia eius quæ per ordinem po-
nūtur in l.generali.j̃.de tab.lib.x.Not. in verſi.in conſcribendis
4 autem contra contractus clandeſtinos,ratio,quia glo. dicit † ꝙ
male agens odit lucem . & adde quod no.in c.j.extra vt eccl.be
neſi. Facit ad quæſtionem,quod uſurarius manifeſtus dicatur il
le,

ADDITIO.

a Membrana,vel alibi. Vide tex.in cum dilecta.extra de confir. vti.uel inuti.& gloſ. hic in ver.tabulæ,& Bar.in l.in commodato.§.ſicut,ff.commoda.

le,de cuius vſuris apparet ꝑ ſcripturã,ſiue priuatam,ſiue publi-
cam,vel manu propria ſcriptam,vide in c.quãquã.de vſur,in 6.

A D D I T I O.

a Per ſcripturam. Vide Bal.in l.ſcriptura,ſup.qui pot.in pig.hab.

L E X XXVI.

1 *Infans non habet affectionem.*
2 *Infantes quare ſponſalia contrahere non poſſunt.*
3 *Modus quando contrahitur in ſcriptis,quia ſit tenendus.*

Siquis in emancipatum. Infanti emãcipa
to põt pater do-
nare adhibitio pro infante aliquo,qui pro ipſo recipiat donatio-
nem, nam infans per ſe conſentire non põt, quia non hẽt affe-
ctum.l.affectionem. Caſus quidam pater per reſcriptũ Princi-
pis emancipauit filium, nunquid ei poſſit in pręmium emãcipa
tionis,vel ſimpliciter donare? Reſpon.ꝙ ſi uult ei donare,adhi-
beat ſeruum ipſius infantis, qui pro ea ſtipuletur,& donationẽ
recipiat.Item ipſe infans per ſe cõſentire non põt, quia non ha-
1 bet rei quæ ſibi donat̃ affectũ.h.d.† Et hoc ꝙ dicit,ꝙ infans non
hẽt affectionem,patet, ꝙ infans per ſeipſum nõ poteſt quærere
poſſeſſionem.dic vt s̃.de acq.poſ.l.donatarium. facit.l. mulier.
de verb.obl.Ibi,minorem.ſ.infantem,vt ſubijcit. Aut hr̃e.colli-
gitur ratio , quare infantes non poſſunt habere affectum. Vnde
ſponſalia contracta cum impubere non inducit iuſtitiam publi
2 cę honeſtatis,vt in cap.1.extra de ſpon.impub.lib.6.†Ibi,cõferẽ
dum.hic ver.pro donatione ponitur.ante præmiſſus.iſte text.de
monſtrat ordinem,qui debet ſeruari, qñ ꝯhitur in ſcriptis,quia
primo ſcriptura cõficitur,ſecundo legitur, tertio per partes ap-
probatur.concor.de fide inſtr.l.contractus.ille eſt ergo ordo, &
ideo litera dicit,præmiſſus &c.per eum.nã dicit,qđ neceſſe, eſt,
ꝙ aliquis recipiat pro infante,quis erat ille? Rñd. ꝙ ſeruus eius
ſi infans eſt habens ſeruum,ſi non hẽt, erit ſeruus publicus.ſ.ta-
bellio. ſed eſt differentia , quia per ſeruum ꝓprium acquirit̃ ſibi
actio directa,ſed per perſonam publicam non acquiritur actio,
vt no.ff.de admi.tuto.l.quoties.in princ.tamen ſi publica perſo-
na reciperet conſtitutionem precarij pro infante , acquireret in
fanti dñiũ directum , ſi eſſet penes donantem, vt s̃.per quas per
ſo.l.j.& in d.l.& quoties.glo.dicit quare, & ad quid oportet ſci-
re qualiter,& qñ acquiratur directa, vel vtilis.quia ꝑficit ad prę
ſcriptionem,& dic vt ibi.Ibi,trãſigi.i.perfici. ſic ff.de verb.obl.l.
qui Romæ,§.duo fratres. Ibi,vt per eum,ſ.ſeruũ proprium.ac-
quiratur actio perſonalis,eſt donata per ſtipulationem , vel pa-
ctum,vel acquiratur dominium,quando eſt ventũ ad traditio-
nem,vel quaſi. Primo no.infantem emãcipari poſſe.dic vt s̃. de
emanci.l.iubemus.Secundo not.ꝙ per me non poſſum ratione
3 ętatis,poſſum per alium. † Tertio nota,mõ tenendum qñ ꝯhi-
tur in ſcriptis, nam ſcriptura eſt ibi tanquam materia, conſen-
ſus eſt ibi tanquam ſubſtantia comprobatio eſt ibi tanquã for-
ma,quæ dat eſſe rei.d.l.contractus.

L E X XXXII.

1 *Donationis inſinuatio quando legitimã ſummam excedit,requiritur etiam inter couiunctas perſonas.*
2 *Acta dicuntur teſtificari.*
3 *Inſinuatio quare requiratur.*
4 *Perſona coniuncta eſt aptior ad nocendum,quam coniuncta.*

1 Data iam pridem. † Non ſolũ inter extraneos,
ſed ẽt inter ꝯiunctas pſonas
requiritur inſinuatio donationis excedẽs ltĩam ſummam, rõ ẽ
vt maxime ꝯiunctaram pſonarũ fraudibus,& calliditatibus ob
uietur.h.d. Not.hic ꝙ a cõiuncta pſona facilius quis decipitur.
q̃ ab extraneo,& qđ coniuncta pſona facilius obeſſe põt, iuxta
illud,Nulla maior peſtis,q̃ familiaris inimicus. Caſus nunquid
leges diſponentes de inſinuatione,habeãt locũ,qñ donatur cõ-
iunctis pſonis? videbatur ꝙ non,quia ꝯiunctæ perſonæ quodã-
modo veniunt ad ſibi debitum.s̃. de condi.l.ſi quis agere. §.fin.
j̃.de impo.luc.deſcri.l.j.x.vnde non dẽt dici donatio, qñ debitũ
nãle pſoluitur.Imperator determinat,ꝙ ẽt inter ꝯiunctas perſo
nas(ſi ſit donatio vltra legitimum modum) requiritur inſinua
tio,rõ,vt coniunctarum perſonarum fraus , & calliditas euitet̃
quæ coniunctæ perſonæ de facili pñt nocere. dicit hic Impera-
tor,quod vbi lex non diſtinguit inter extraneas perſonas,& cõ-
iunctas,nec nos diſtinguere debemus.Item dicit,quod acta pñt
fieri de rebus vbicunque poſitis. Nam acta ſunt uoluntariæ iu-
riſdictionis, quæ extendi poſſunt ad res expoſitas vbicunque
locorum.Ibi data.alias incipit lata. data.ideſt promulgata acto-
2 rum teſtificatione. † Not.quod acta dicuntur teſtificat. Confi-
a ciantur,nunquid eſt verum hoc, quando pater donat *a* filio in
præmium emancipationis, legitimam ſuam tantum , dato qđ
illa legitima aſcendat ad mille millia florenorum? quidã ꝙ non
per d.l.j.de impo.lucra.deſcr.lib.x.in contrarium facit,& eſt ve
rum,quia uiuo patre non debetur legitima filio l.fin.de lib.agn.
& ideo ſi donatur legitima iſta eſt mora liberalitas in vita pa-
3 tris.Clandeſtinis.†No.rõnẽ,quare requirat̃ inſinuatio,ſ.vt frau
des euitentur.Et idem in ſtatutis requirentibus inſinuationem.
ẽt minoris ſummæ:quare ratio & mẽs ſtatuti eſt, ne aliquid fal
b ſum committatur:vnde tali ſtatuto *b* non põt renunciari, *c* per
c Guil.s̃.de ſacroſan.eccl.l.illud.& Bar. ff.de do.l.Modeſtinus.&
Spec.in 4.par.in tit.de don.Cum ergo hic dr̃,vbi lex non diſtin-
guit inter coniunctos, & extraneos, nec nos debemus diſtin-
d guere, eſt arg. ꝙ ſi ſtatutum *d* dicit indiſtincte, & generaliter,
quod pro homicidio imponatur pœna centum , nec diſtinguit
inter coniunctos, vel alios, ꝙ etiam vbi de iure communi eſſet
pęna parricidij , tamen hæc erit pęna pecuniaria , propter ſtatu-
tum indiſtincte loquens. Intellige , ſi nec illud ſtatutum , nec
aliud diſtinguit.Ibi,ſecernat.ideſt liberet, vel ſeparet. Geſta au-
tem tertia pars.cõcor.infra eo.le.in hac.No.in hoc lege,ꝙ inter
4 coniunctos fraudes ſæpe committitunt̃.†Not.ꝙ coniuncta per-
ſona eſt aptior ad nocendum, q̃ non coniuncta. Intellige quan-
do tractatur de eorum commodo, quia facile committerent
fraudem , ſed quando tractatur de commodo tertij , lex præſu-
mit,ꝙ non poſſit illa fraus committi , vbi ſunt coniunctę perſo-
næ.vt de his quibus,vt indig.l.Polla.Adde quod no.Cy.s̃.de pro
ba.l.ſi de poſſeſſione.

A D D I T I O N E S.

a Pater donat.Dixi in l.illud,ver.dona.ſup.de ſacroſan.eccl.
And.Barb.Vnde tali ſtatuto.No.non poſſe iuramento firmari renunciationem in-
ſinuandi,vide Bal.in l.illud,ſup.de ſacroſan.eccl.poſt Gui.de Cu.& l.pe.inf.eo. &
Io.And.in addi.Spec.in §.porro.in vlt.ad.in tit. de inſt.edit tenet quod valet. Sed
communis opi.eſt quod non valet,ſed an tũc tenet donatio,ſi in inſinuatione in-
teruenıat iuramentum vltra ſummam taxatam.Barto.in d.l.Modeſtinus,remittit
ſe ad nota.in lege ſi quis pro eo.& ibi nil dicit,uide Bal.in l.illud,præalleg. Sal.ple
ne in l.pen.inf.eo do.Ioan.in cap.cum contingat,de iureiur.uide Fede.de Senis in
conſ.271.& Lud.Ro.in d.l.Modeſtinus.
b Renunciari Vide in hac,per Bal.& quod ibi ſcripſi inf.eod.
c And.Bar.Quod ſi ſtatutum.No.mirabile dictum,ꝙ ſtatutum loquens de homici-
dio,tollit indiſtincte,ſiue ſit inter coniunctos, ſiue inter extraneos, ſed in contra-
rium facit c. l.1.de homi.in 6.& c.1.de homi.in antiquis,& ꝙ dicit do.Pe. in regu
la,eaque & do.Abb.in c.1.de his qui fi.l.occi.ubi dicunt ꝙ licet clericus pro ho-
mi.non debet ſeculari brachio tradi,niſi ſecuta in corrigibilitate, c. cum non ab
homine.de iud.tamen fallit,quando eſt homi.qualificatum,puta quia clericus oc
cidit patrem.vide ibi omniuo,& d.Abb.in c. at ſi clerici,de iudi. & quæ dixi in c.
1.de homi.

L E X XXVIII.

1 *Vſufructuarius recognoſcit ſe poſſidere a proprietario.*

Quiſquis rem. Iſta lex,& l. ſi quis argentum , §. ſed
& quidem,j̃.eo.nõ ſunt alibi, Reten
tio vſusfructus traditionem poſſeſſionis,quæ erat penes traden
tem,inducit. h.d. Not. per hunc actum tradi ciuilem poſſeſſio-
nem ſine naturali,concor.j̃.eo.l.ſi quis argentum.¶ Caſus. Do
naui,vel in dotem dedi,vel vendidi tibi proprietatẽ cuiuſdã fun
di retento mihi poſſeſſori vſufru. Nunqd ſtatim eo ipſo ſit in te
translatum dñium,& ciuilis poſ.Rñ.ꝙ ſic.nec reqritur,alia tra-
1 ditio corporalis.h.d.Ibi,retinere.† No.hic tex.q̃ eſt rõ huius.leg.
reſpõ.gl.ꝙ ille,qui ꝯſtituit ſe vſufr. poſſidere, reconoſcit ſe poſ-
ſidere a proprietario.& ꝑ hoc traasfert.poſ.& per. ꝯñs dñiũ.Sed
Cy.reddit aliam rõnem,nam ſi non transfertur dñium,& poſ-
ſeſſio ciuiles,retẽtio vſuf.formalis eſſet impoſſibilis , quia penes
ipſum donantem,remanẽte dñio, impoſſibile eſſet apud eundẽ
eſſe vſumfr.formalẽ.ſed iſta ratio non valet,quia,& ſi tunc non
poſſet eſſe vſusfructus formalis, eſſet facta traditio; & ideo gloſ.
a vera allegat ſ̃m rõnem Cy.*a* ſequeretur idem eꝯ, quod ſi dono,
vel do tibi vſumfructũ retenta mihi proprietate nuda , quia im-
poſſibile eſt,ꝙ ſit nuda ꝓprietas,apud me,niſi apud te ſit vſusfr.
formalis,quod reſeruatio ꝓprietatis nudæ induceret traditionẽ
vſusf.formalis,quod vr̃ contra caſum le.3.§.dare,ff.de vſuf.Iſte
paſſus eſt vtilis pro tanto,quia ſæpe videmus, ꝙ eccleſia retenta
ſibi nuda ꝓprietate , dat fundum in emphyteuſim. nam ſi vera
eſſet rõ Cyn. ẽt ſine aliqua inueſtitura efficeretur emphyteuta
verus poſſeſſor .quod tamen eſt ꝯ caſum l.fin. s̃. de iure emphy.
vbi dicit requiri inueſtiturã,ſiue traditionẽ corporalẽ ad tranſ-
ferendam emphyteuticam poſſeſſionem.Vide hic. quod nota.
b per Bar. *b* ff. de acquir. poſſ. l. quod meo. vbi facit differentiam
vtrum ego conſtituam me poſſidere ꝓ te, vel precario nomine
a te.Primo caſu ſecundum eum nullam poſſeſſionẽ habes. ſed
in te transfero.& detentionem,q̃ habeo,pro te retineo. Secun-
do caſu poſ.retineo,licet mutata quantitate , quia eſt præcaria,
ff.de actio.emp.l.Iulia , §. ex vendito. ibi,tradidiſſe. idem ſi ipſe
pignus accepit,vt no.gl.in l.j.in de.rebus eo.

A D D I T I O N E S.

a Secundum rationem Cyn.Vide in cap.1.in princ.in ver.quid ſi alicui concedo,de
cauſa poſſeſ.& illud etiam ſequitur Lud.Ro.in l.3.prin.ff.de acquir.poſ.& Ant.de
But.in c.fi.extra de cau.poſ.& proprieta.in fi.
b Bar.Voluit allegare in l.interdum.

L E X XIX.

1 *Donatio,quamuis non ſit veriſimile,quod fiat ignoto,tamẽ ſi probetur ſtandum eſt probationi.*

In extraneos. Etiam in pſonas extraneas, & ignotas
valet collata donatio.h. d. Dubitat̃. qa
ille,qui donabat ignotæ perſonę, videbatur quodammodo de-
mens & prodigus.Ex hac lege apparet,ꝙ de ſubſtantia donatio
nis non ſunt præcedentia merita, cum & ignoto, & ei, qui ni-
hil

1 hil meruit,poſſit donari.†Facit ad q̄ōnē *a* ambaſiatorū *b* Medio
a lanenſiū,qui fuerunt miſſi ad Imperatorem, q̄ erant ignoti Prī
b cipi, & Princeps fecit eis donationē; Cōe repetebat donationē
tanq̄ donaſſet Cōi. Illi dicebant,ꝙ erat donatū contemplatione
perſonæ,non quia meruerint,ſed quia ſic donatori placuit,nam
licet non ſit veriſimile,quod quis donet ignoto,& nullus ſapiēs
donet ignoto:tamen ſi hoc probatur,ſtatur probationi.

ADDITIONES.

a And.Barb, Facit ad quæſtionem ? An donatio facta Ambaſiatoribus ſit ipſorum, an ciuitatis vide Cal.& do.An.in c.pe.de conceſ. præben.& ibi Dom. Flo. qui tenet opin.Bar.

b Ambaſiatorum. Vide Bar.& Do.in l.ſi vero,§.j.ff.ſol.mat. Celſus. Adde iſtum in l.manifeſtiſſimi,ver.ſed cum in ſtylo, nu.5. & quod ibi poſui in apoſt ad ipſum poſt Bart.in ver.de donatione facta Ambaſiatoribus, ſup.de tur.

LEX XXX.

1 *Donationes factæ in vrbe apud magiſtrum cenſus debent inſinuari factæ autem in prouincijs, apud præſides inſinuantur.*
2 *Actus,qui in vno loco vires ſortitur ſuas vires extendit in toto mundo.*
3 *Inſinuatio coram quo Iudice fieri debeat.*
4 *Præſidis præſentia iuriſdictionem Iudicis maioris non iuuat.*
5 *Donationis inſinuatio, fieri poſt donando apud acta.*
6 *Iudicis maioris præſentia,an iuriſdictionem minorem impediat.*

1 In hac. Donationes factæ in vrbe, debent inſinuari apud
magiſtrum cenſus,ſed donationes,q̄ fiunt in ꝓuin
cijs,debent inſinuari apud pręſides,defenſores, vel magiſtratus
municipales eorum municipiorum,vbi fiunt,& ibi inſinuatæ ef
2 fectū ſuum extendunt vbicunq; locorū. h.d.†Not.ꝙ actus, qui
a ſortitur vires in vno loco,ſuas vires extēdit,& habet in toto mū
do. Argm̄, ꝙ teſtm̄ factum Venetijs,ſm̄ ſtatutum Venetorum
cum duobus teſtibus,cum ſit ibi ſolennitatē ſortitum,valet,& il
li duo teſtes ſubſcripti ſufficiunt vbicunque locorum.facit s̄.de
3 teſt.l.ſi nō ſpeciali.† Pone,ꝙ donatio excedit legitimā ſummā,
b & dēt inſinuari.Quæro corā quo *b* Iudice dēt inſinuari.Reſ.aut
eſt facta ī vrbe,aut in prouincijs,&c.No.ꝙ vbi l.deputat certum
4 Iudicem ad inſinuationem,ad aliū iri non pōt,s̄.eo.l.2.† Ibi,ſiue
c abſens.no.hic *c* dum dicit,ſiue præſens, ꝙ præſentia præſidis, id
eſt,maioris iudicis,non iuuat iuriſdictionem defenſoris,vel ma
giſtratus municipalis,ſiue minoris.Iudicis, & ſic maior iuriſdi-
ctio non derogat minori.loquitur tñ hic in actu volūtariæ iuriſ-
d dictionis,in actu ꝯtentioſæ iuriſdictionis, dic vt in gl.adde quod
5 no.Arch.*d* 11.q.j.c.de perſona.& Bar.de dam.infe.l.4.§.ſi tā vici
e nū.† Ibi,publicare.Not.ꝙ inſinuatio *e* donationis pōt fieri donā
do apud acta,& iſte eſt vnus modus inſinuandi qñ ſimul dona-
tur,& inſinuatur.Alio mō donationē factam alibi redigēdo ad
acta,& hoc pōt facere donator, ꝙ forte ille actus pōt fieri ꝑ ſolū
donatorem etiam abſente donatario,quia hoc non eſt donare,
ſed publicare apud iudicem id,quod extra iudicium factum eſt
ar.huius literæ.Atq; vt ille,qui habet poteſtatem ſui actus,habet
etiam poteſtatem eligendi iudicem ad inſinuationem actus. Itē
no. quoties ſunt plures iudices, permitti electionem unius etiā
minoris.ibi,obtineat.ſ.vbicunque locorum.Additio.Quæro,an
iſti inſinuationi donationis obſint feriæ ? Rñd.non, quia perti-
nent ad acta voluntariæ iuriſdictionis. s̄. de fer. l. actus, & vide
Bar.de dona.l.Modeſtinus,& quod plene dixi de ſacroſ.eccl.l.il
6 lud.Quærit gl.vtrum præſentia maioris iudicis impediat mino-
rem iuriſdictionem,& eius exercitium? s̄.dixi.& dum dicit glo.
ibi,arg.contra in l.meminiſſe.dic,ꝙ illa lex non ob. quia ibi ſile-
bat iuriſdictio iudicis propter aduentum ſucceſſoris. Alij dicūt,
ꝙ ibi in iuriſdictione contentioſa,hic in voluntaria,ut s̄.dixi.Cy.
dicit,hoc nō probari iure nr̄o,& poſtq̄ minori iuriſdō eſt quæſi
ta,maior ſe non interponit,niſi per appellationem, aut per defe
ctū illius minoris.s̄.de appel.l.ꝑcipimus,in corpore de mā.Prin.
§.ſi tibi.in copore de app.§.illud.dic vt ꝑ Bar.in d.§. ſi tā vicinū.

ADDITIONES.

a No.quod actus. Vide Bar.in l.cunctos populos,in ver.7.quæro circa ſtatuta permiſſoria,ſup.de ſum.Trini.& fide cato.

b Coram qui.ſit competens Iudex inſinuationis,vide Ioan.And.in addit.Spec.in ti. de inſtru.edi.§.porro.in 2.addi.

c No.hic. Vide latius hic per Iac.de Bel.

d And.Barb.adde quod Arch.No.modum inſinuandi, & vide Bal. in l. illud. ſup. de ſacroſ.eccle.

e Not.ꝙ inſinuatio.Dixi in l.illud,ſupra de ſacroſan.eccle.& dixi poſt Bar. in l. Modeſtinus,hic alle.& uide per Imo.in c.cum contingat.extra,de iureiur.Ioā.And.in addi.Spec.in tit.de inſtr.edi.§.porro,in addi.incip.hæc ſubſcriptio.vbi tangit quid ſi interuenerit inſtrumentum,& vide ſup.eo.

LEX XXXI.

1 *Acta iudicij ualent,quamuis Tabellio teſtes non apponat.*

In donationibus. In inſinuatione donationis ſuf
ficiunt acta,licet non ſit alijs te-
a ſtibus *a* roborata. Si aūt donatio nō inſinuatur,requirunt teſtes
1 ſubſcripti,vel cū partis ſubcriptione.h.d.ſm̄ intellectū gl.† Alle-
b gat̄,ꝙ acta *b* iudicij *c* valent,licet Tabellio nō apponat ibi teſtes
c hoc tñ eſt ſatis dubiū. Caſus. Donatio excedit legitimā ſūmam
vñ donator,& donatarius talē donationē inſinuāt apud acta, &
de iſta inſinuatione cōficitur ſcriptura per tabellionē,tñ Tabel-
lio non poſuit teſtes,coram quibus talis inſinuatio ſiue publica
tio facta fuit,nunquid ſola ſcriptura Notarij actorū, & talis in-
ſinuatio ſiue publicatio valeat,vel an ſufficiat? Rñ.ꝙ ſufficit.Nā
in donatione,quæ apud acta inſinuatur,non eſt neceſſe adhibe-
re teſtes uicinos,vel alios.Nā geſta.i.acta publica ſufficiunt.hoc
d primo.Pone.*d* ꝙ fit donatio,& nō indiget inſinuatione, nec pu-
blicatione,nunquid eſt neceſſe,ꝙ iſta donatio ſcribatur per Ta
bellionē,& ꝙ teſtes ſcribant in inſtr̄o, licet nō ſe ſubſcribāt Rñ.
ꝙ nō requirit teſtiū ſubſcriptio,dūmodo ipſe donator , vł alius
uoluntate eius.ſubſcribat.h.d.Iſtā ſubſcriptionem ēt hodie non
exigimus,quia Tabellionibus datur plena fides,cū apponūt te-
ſtes. Ibi,vel alios. argm̄,q̄d vbi etiam neceſſarij ſunt teſtes, non
propterea eſt neceſſe adhibere uicinos in teſtes, niſi in caſu ubi
teſtes adhibētur ꝑꝑ rei notitiā,in Authē.de hære.& falc.§.Si ue
ro abſunt.Ibi.monumenta.dic vt s̄.de teſta.l. oīum , & l. ſanci-
mus.ſubſcripſerit.hoc qñ erat actum inter partes,ꝙ donatio fie
ret per ſcripturam, vt s̄.eod.l.ſi quis in emancpatū.ſed ubi non
eſt actum,nō eſt neceſſaria ſnbſcriptio donatoris,& hoc eſt,q̄d
ſequitur donationibus,&c. Et hodie etiā in inſtrumentis r̄r de
ſubſcriptione teſtiū nō curamus,ut in Authē.de inſtr.cau.§.ſed
ſi inſtr̄a. Allegarur iſta lex,ꝙ acta iudicij ualēt,licet Tabellio nō
apponant teſtes. Alij dūt,ꝙ neceſſarij ſunt teſtes,ſed non eſt ne-
ceſſe,ꝙ ſe ſubſcribāt. Tertij dn̄t,q̄d ideo non ſunt neceſſarij te-
ſtes, quia donatio fuit facta corā teſtib. per publicū inſtr̄m,mō
ſi illud inſtr̄m poſtea inſinuatur,& publicatur coram iudice.de
tali inſinuatione , vel publicatione, ex quo apparet de manu
Notarij actorū,non requiruntur alijs teſtes de quo uide *hic per*
Cy.& alios. Additio. Inn.in c.poſt ceſſionē, de probation. dicit
ꝙ non requiritur ſubſcriptio teſtium,ſed bene requirit̄ p̄ſentia
eorū , & ꝙ Notarius eorū nomina ſcribat. Sed in eod.ti.c. qm̄
ꝯ,dicit ꝙ acta iudicij pn̄t ſcribi ēt non per Notarium, quia non
egent teſtiū ſubſcriptione per hanc legem, & per c. ad audiētiā
extra de præſcrip.& in alle.c.qm̄, in verbo , iudi.tenet expreſſe,
ꝙ etiam nomina teſtium non ſunt in talibus actis ſubſcribēda ,
& ego ita dixi , & ita ſeruat mundi conſuetudo, paterq̄ in actis
deciſiuis,vel alicuius capituli per interlocutoriam iudicātis. Sed
Inn.in c.j.de fide inſtru.dixit,ꝙ inſtrumento forēſi ſeu iudiciali
non creditur ſine teſtibus. Et opponit de hac lege, & nō ſoluit,
tu ſerua mundi conſuetudiuem,vt ſupra dixi.

ADDITIONES.

a Teſtibus. An ſit verum,ꝙ hæc inſinuatio poſſit fieri ſine teſtibus, vide per Inn.in c.cum contingat,extra de iureiu.

b And. Bar. Allegatur,quod acta. Vide quod no.Bald.in rub.ſup.de fideiuſſo. & ex hoc contingit dubitari: pone , Nuncius fuit ad citandum aliquem, Tabellio ſcripſit relationem in actis,non vocatis teſtibus;modo Nuncius dicit ſe nunquam retuliſſe Notario , cui creditur? Iſta quæſtio tangitur per Cyn.in l. ſi quis Decurio, inf.de falſis. vide Ray.in l.1.ff.quemadmodum teſta.& ibi Nico.de Neap. qui dicit ſe de facto vidiſſe. & ego licet minimus ſim inter Doc. dum eſſem ſcholaris, fui interrogatus,quia erat de facto coram Poteſtate. Et primo uidetur quod Nunçio credendum ſit,qui deponit de facto proprio,ſed ueritas eſt in contrarium per tex.l.cum præcibus,ſup.de prob. & de libe.cau.l.1.interrogantem.tamen quæſtio plenæ probationis non tollitur per ſemiplenam, ut l. hac conſultiſſima , §.ſi quis autem ſup.de teſt.& not.in l.ſi id,ff.de reſcinden.vendit per Iaco.de Are. Idem in teſte,ſi tabellio dicit vnū,& teſtis illud negat.infert Nic.de Neap.in præall.loco ſe uidiſſe in pulchra quæſt. uide Spe.tit.de teſt.§.1.ver.q̄d ſi idē,& uer.ſed pone.ubi refert in ſuo priuato examine Doct.concordaſſe,quod neutri debet credi,& neuter eorum puniatur de falſo,uide plene in c.poſt ceſſionem,de prob vide Barto.in d.l.1.ff.queadmodum teſta.aper.& Cyn.in d l.ſi quis Decurio.ubi dicit,quod ſcriptura. Tabellionis non debet eneruari per dictum unius.c.ad audientiam,de præſcri.c.cum dilecti,de elec.& hic dixit Io.Cal.hoc eſſe verum quantum ad effectū ciuilem,ſecus, quo ad pœnam falſi imponendam ipſi teſti , quia non debet ſtari ſcripturæ,ex quo agitur ad pœnam criminis, argu.l.ſi ſcriptum , C.de proba.hoc tenuit. Inn.licet ipſe non alle.in c.quoniam contra,de prob.uide Doct.Io.in c.cū Io Herimi.de fide inſtr pro prima q.de nouo uide Do.Pe.in d.c.quoniam.vbi tenet idem quod Cy.& ibi dixi.vide Do.Fe.& alios in d.c.ad audientiam Do.Car. in c.ſi quis.de teſtib.ubi.dicit dictum Spe.eſſe ſingulare.

c Acta iudicii. Vide quod dixi hic poſt Bar.& Bald.hic in fine, ſed ad teſtm̄ factum iudicio requirat ſeptē teſtes,uide Bal.in l.omniū, ſup.de teſta.& ibi ēt dicit ꝙ iſta lex nō hēt locum in teſtīs factis in iudicio, q̄d requirantur teſtes, vt hic probatur quod uero in actis iudicij requirantur teſtes , & tene per iſtum text.Spe. in tit.de inſtru.edi.§.reſtat.ver.ſed cum literis Epiſcoporum,&c. Item dicit in inſtrumentis factis in publico parlamento, uel conſi. per l.omniū.& ibi dixi poſt Bal.facit l.2.de his,qui ī eccleſia ma.& uide Per Iac.de Belu.hic,& Bal.in l.1.§.j.ff.de edē.in antiqua. Bal.in l.ſancimus,ſup.de teſta.mi.& licet acta non requirant teſtes,tñ ſecus eſt ſi aliquid fiat in iudicio, & non ſit de actis.

d Pone. Vide hic in uer.ſub notatione,quod non requiritur ſubſcriptio teſtium in teſtō,firmat Ant.de But.& Doctores in c.cum Io.extra,de fide inſtr.& gloſſ.in l.generali.inf.de Tabularijs lib.x.in c.quoniam contra,in ver.duo, extra de proba. & Bal.in l.1.ſup.ad Velle.& quod ipſe no.in l.iuriſgentium, §.quod fere,ff.de pac.& Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de inſtr.edi §.breuiter,in addi. incip.dicit Accuſius.

LEX XXXII.

1 *Donatio debet inſinuari coram Iudice competenti.*
2 *Tabellio,qui facit actum in loco incongruo.punitur.*
3 *Iuriſdictio uoluntaria non poteſt prorogari ad euitandum fraudes inſinuationum.*
4 *Acta facta coram incompetenti Iudice,non ualent corā competenti.*
5 *Dictio, ſecundum,inducit conditionem.*

Secundum. Inſinuatio facta coram iudice incõpetẽ
ti,non valet:nec acta, nec teſtimonia p̃-
a bita ſuper ipſa.h.d.Iſta lex probat,ꝙ ille,qui adit iudicẽ*a* in com
petentẽ,nihil agit in ſuũ fauorẽ;& dẽt puniri,qui iudicẽ incom
petentẽ adit,& competentẽ contemnit;qđ dictum eſt ſupra co
b ram quibus debent fieri inſinuationes, *b* ꝙ apud alios fieri non
1 pñt,&c.†Ibi concedi.not.ꝙ donatio facta in vrbe,dẽt inſinuari
in vrbe,& non in prouincijs,nec eꝯ: & ſic voluntariũ forũ me-
tiuntur ex loco ꝯctus. quod eſt not. ad hmõi inſinuationem,l.
2 in vetito exemine.Ibi†præbuerunt.Nota, puniri Tabellionem
facientẽ actum in loco incongruo.No.exceptionẽ iudicis incõ
petentis.¶ Additio.iudices,& notarij ſe immiſcẽtes inſinuatio
ni donationum,quæ fieri dẽt coram magiſtro cenſus,pœna hic
3 inſerta puniuntur.h.d.Eſt†ergo hic caſus,ꝙ iuriſdictio uolunta
ria non poteſt prorogari per partes . & hoc ſtatutum eſt ad ob-
uiandum fraudibus,& malitijs multis,quæ in donationibus fie
ri ſolent, vt l.data.ſ. eod. Rł́r aũt iuriſdictio voluntaria proro-
gatur,ẽt in iudicẽ chartularium, i.notarium,qui eſt iudex char
tularius,vt no.gl.in l.j.in fi.ff.de iudic.in gl.mag.in fin.& non eſt
alibi. Et eſt vtilis hæc lex ꝯ vſurpantes iuriſdõnem aliorum.ſ.de
teſti.l. conſulta *diualia*, & l.repetitia. de Epiſ. & cle. & facit iſta
lex,quod ille qui adit iudicem incompetentẽ,nil agit,& dẽt pu-
niri;quia *iudicẽ* incompetentem adijt,& cõpetentem contem-
pſit.*ſimile* in c.ſi diligenti. de foro comp. vbi dicit text. qđ cãm
perdit. Et propterea ibidẽ Ioã.dat doctrinam,ꝙ uocatus coram
iudice incompetenti,proteſtetur, ꝙ inuitus trahitur coram tali
iudice;quia ſi ſnĩa poſtea ꝯ eum fertur,poterit opponere.ꝙ ad-
uerſarius perdidit cãm ex eo , ꝙ eum inuitum traxit coram in-
competenti iudice, & quod ſnĩa fuerit nulla, quod eſt not. dixi
4 in alle.l.j. de iud. Itẽ † no.hic, ꝙ acta facta coram incompetenti
iudice,non valent coram competenti, vt in c.at ſi clerici,đ iud.
in c. per inquiſitionẽ extra de elec, Intellige hoc fore verũ quo
ad condemnandam, ſed quo ad acta de neceſſitate ratificanda
bñ valent.pro hoc optime facit quod no. Barto.in l.eos,in fin.ff.
de fal.Sed Mod.in d.c.at ſi clerici,reprobant Inn.quia nõ debet
concedi per obliquum,ꝙ directo prohibetur;ſed ſi illa acta te-
nerẽt ratificare ꝑ obliquum, qđ directo prohibet̃, illa acta va-
lerẽt:qđ eſt abſurdũ,vide gl.authẽ.clericus,ſ̃.de Epiſ.& cleri.&
But.in l.5.j̃.de req.reis.ꝑ Cy.in l.j.ſ̃.de ꝯfeſ.qđ no.No.puniri ta
bellionẽ facientẽ actum in loco.iucongruo.Not.de exceptione
5 loci & iudicis incõpetẽtis.& vide hic per Cyn. † vtrũ iſta dictio,
ſ̃m,inducat ꝯditionẽ,de quo eſt caſus extra,de ver.ſig.c.abbate.

ADDITIONES.

a And.Barb.ille,quia adit Iudicem. No.quod adiens Iudicem incompetentem, cadit ab actione ſua,uide tex.mirabilem ſecundum Barto.in l.ſi quis, inf.de expen. public.iud.lib.x.
b Inſinuationes. Vide in l.illud,uerſic.illud notãdũ eſt,ſup.de ſacroſãctis eccleſiſ.

L E X XXIII.

1 *Argumentum a ſimili, in contractibus habet locum , petita cautione a procuratore in rem ſuam.*
2 *Executor mixtus,procuratorẽ ad iudicia facere põt ante litem cõteſtatã.*

a **Illam.** Mortuo ꝓcuratore *a* facto in rem ſuã, re integra nõ
finitur mandatũ,ſed tranſit ius ad hr̃des,& talis ꝓcu
rator in rẽ ſuã ẽt ante litẽ ꝯteſta.facit alium procuratorem.h. d.
Caſus. Olim erat ſtatutum ꝙ ceſſionarius vel mãdatarius in rẽ
ſuam, & cauſa donationis factus,ſi tali ceſſione vel mãdato nõ
erat uſus ĩ iudicio,& nullũ ſup eo impetrauerat reſcriptũ,ſi mo
riebat̃ ante lit.ꝯteſt.vel ante impetratũ reſcriptũ,non trãſmitte-
bat ad hr̃dem,imperator ſtatuit hoc tranſmitti.Item dicit,quod
iſte ceſſionarius vel ꝓcurator in rem ſuam,etiam ante li.conte.
poteſt ad mouendas huiuſmodi vtiles , vel mandatas actiones,
alium procurat.ordinare.Sed dubitatur de tali caſu,pone quod
ante hanc l.facta erat ceſſio,vel mãdatum in rem ſuã, & deceſ-
ſit ceſſionarius,tandẽ ſuperuenit hęc lex reuocans vetera,nun-
quid hæres iſtius iam mortui poterit actiones mouere? Reſpõ.
qđ non quia in præteritis finitis & annullatis per veterem con-
ſtitutionẽ non hẽt locũ ꝯſtitutio noua. h.d. Nam ſ̃. dicit ſe cor-
rigere leges veteres tranſmiſſiones impediẽtes in actionibus.do
natis,tũc probat hoc eſſe rationabile per ſimile, quia ſi actiones
b venditæ *b* tranſmittebantur olim,etiam donatæ debebant tranſ
1 mitti. † Et not.arg.a ſimill in cõtractibus. Petita , a procuratore
in rem ſuam, quod etiam in procuratore ſup.dixit de tranſmiſ-
ſione , hic dat ꝑtãtẽ conſtituendi procuratorem , etiam ante li-
2 tem a ceſſionario conteſtatã.† Et per iſtum text.probatur quod
mixtus executor poteſt facere procuratorẽ ad iudicia ante lit.
conteſt.quia proſequitur intereſſe proprium. Ibi,vt minime,ex
ponit ſeipſum. Vel petita.ſ. a procuratore in rem ſuam.Ibi. quæ
in his.intentio huius eſt quod hæc lex noua non corrigit vetera
ſtatuta in donationibus annullatis morte,quia correctio ſtatu-
torũ non corrigit caſus iam emerſos per vetera ſtatuta ſopitos.
c Ex hoc arguitur, ſi fiat hodie ſtatutum.*c*ꝙ filia dotata non ſucce
dat dotãti,& quidã dotauerat filium,& deceſſerat,ꝙ hoc ſtatu-
tum non diſponit in hoc caſu hæreditatis delatæ , ſed reſpicit
tantum futuros caſus hæreditatis deferendæ,puta ſi pater viue-
bat. Nam etiam ſuper dotatis diſponit.quo ad futuras ſucceſſio
nes,ſicut hæc lex diſponit ſuper procuratoribus in rem ſuam.ſ.
ante hanc legẽ factis,quo ad futuras tranſmiſſiones.ibi,ſupereſ-
ſe.ſ. in rerum.nã. Mortuis. tempore editæ huius l. mortui ante
hanc leg.non tranſmittunt vigore huius l.ratio; quia lex non di
ſponit de præterito,cuius ꝯtrium iam erat diſpoſitum,nec diſpo
nit ſuper obiecto,ſiue perſona,quæ tunc non eſt in rerum natu-
ra,arg.ff.ad leg. Aquill.huic ſcripturę. Reliqua examinata ſunt ſ̃.
de act.& obl.l.ſi quidem.

ADDITIONES.

a And.Barb.Mortuo procuratore.Pro iſta l.vide Ang.in l.eius qui,ff. ſi cer.petat.
b And.Barb.Quia ſi actiones venditæ. Not. ꝙ conſtitutio noua non extendit ſe ad præterita iam conſumata,vide Bal.in l.leges.ſup. de leg.& quod ſingulariter no.in l.nulla.ff.de leg.& in l.licitas,de offi.præſid.& vide tex.c. cum tu.de vſur. & Ant. in c.fi.de reſcrip.& ibi Mod.& in Auth.vt cum de appel.cog. in princ. & ꝙ no.in tex.l.cauſas,ſup.de tranſac.& ibi vide gl.ſingu.in reſcripto Principis cum clauſula derogatoria,uide quæ no.Bal.in l.iubemus ſupra,de teſta.
c Statutum.Vide plene in l.omnes populi,ff. de iuſt. & iu.Bar.in conſ. incip. Aſſiſti cauetur,quod ſi mulier.

L E X XXXIIII.

1 *Donatio non inſinuata valet vſque ad legitimam ſummam.*
2 *Lex conſenſum abeße finget in eo,quod non eſt inſinuatum.*
3 *Contractus præſumitur fictitius,ſi cum minore fuerit factus a decem libris ſupra.*
4 *Donationes imperiales,inſinuationem non requirunt.*
5 *Donatio facta a minore magiſtratum inſinuari debet.*
6 *Inſinuationis non facta exceptio,dicitur exceptio intentionis, & nullitatis.*
7 *Statutum remouens omnem exceptionem,non intelligitur remouere exceptionem intentionis.*
8 *Traditio non transfert ſemper dominium in totum.*
9 *Optio ſuper communi diuidundo,defertur habenti maiorem partem.*

Sancimus. Olim donationes non valebant,vltra ducẽ
tos aureos ſine inſinuatione , hodie valent
vſque ad trecentos.Sunt tñ quidã caſus,in quibus valent vſque
ad quingentos. & h.d. prima pars huius leg. vſq; ibi. Sinautem
non in auro.Et hęc vera ſunt,qñ donatio conſiſtit in quantitate
numerali,ſiue diſcreta.Sed qñ conſiſtit in alia re , quæ habebat
ęſtimationem,tunc ad ęſtimationem eſt veniendũ , & ſi ꝓ par-
te valebat donatio,ꝓ parte nõ , ſtatuit qs modus ſit in donatio-
ne tenendus,& hoc facit vſque ad §.ſi quis aũt.Caſus.Olim do
a natio non valebat ſine inſinuatione vltra ducẽtos aureos , *a* hic
ſtatuit ꝙ valet vſq; ad trecentos.Pone ꝙ ſine inſinuatione do-
nati ſunt mille aurei:nũquid illa donatio ĩ totũ eſt nulla? Reſp.
ꝙ vſque ad ſummã poſſibilẽ valet ſine inſinuatione,ab inde ſu
pra eſt nulla,& nulla oritur obligatio.Sed inſtas , nunqđ ad pias
cauſas põt vltra donari;Rñ.ꝙ ſic, vſque ad quingentos ſolidos.
Inſtas,nunquid in donationibus ante nup.? Rñd. quodam caſu
valere etiam ſine inſinuatione.Sed inſtas , pone ꝙ in inſtrõ non
eſt expreſſa quantitas donationis , ſed aliqua res mobilis , vel
immobilis.quid erit? Rñ.ꝙ tunc deueniendum eſt ad æſtimatio
nem,quia res æſtimatur.Sed pone, donator donauit mihi fun-
dũ valentẽ mille ſine inſinuatione. Iſta donatio valet vſque ad
trecẽtos,& nõ ſ̃.& ſic iſte fundus remanet cõis pro indiuiſo in-
ter donantem,& donatarium. Qualiter fiet diuiſio? Rñ.ꝙ ha-
bens maiorem partẽ poterit æſtimationẽ minoris partis offer-
re,& totũ ſibi retinere.ſi non vult hoc facere,res diuidet̃,ſi com
mode diuidi poteſt.h.d.Cõem,id eſt ſimplicem,vel cõem, quia
cuilibet generi congruit.& no.ꝙ donatio ante nuptias non con
gruit,niſi inter coniuges.Ibi,cumulatam,i.extenſam,vel factam
Ibi monumentis.i.inſinuationis monumẽto,vt leg. celſus, ff.de
prob.Summam.tm̃ vt olim,ſ̃m gloſ.pe. ibi , ſi quid autem not.
ꝙ vtile per inutile non vitiatur,nec in quantitate , nec in ſpecie.
Idem in tp̃e,vt no.gl.pe.& no.in c.indulgentiæ,dę pæni. & re. li.
1 6.in gl.quid dices.† Ex hoc tex.no. ꝙ ſi ſtatutum dicit, ꝙ dona-
tio a decẽ lib.ſ̃.ſi non fuerit inſinuata,nõ valet.intellige 10.lib.ſ̃.
nõ valere,ſed j̃.valet. Et iõ iudices ſæpe errãt , q̃a caſſant dõnes
ſimpliciter,nã vſq;ad legitimã ſummam,valent,& non debent
caſſari,tñ ſi in iſta ſnĩa eſt error expreſſus, poſſet ꝓ parte valere,
cogita de intellectu.¶ Additio.Et etiam facit ad q.de Iudice, q
ſ̃.licentiam iuriſdõnis ſuæ ſententiam tulit, quia valet in eo qđ
poteſt,& in alio non. Non obſt.ꝙ actus iudicandi ſit vnicus. &
b ſententia non poſſit pro parte valere,& pro parte non *b* valere,
ut l.vt fundus,ff.comm.diu. & l.in hoc iudicio, fam. erciſ. quia
in alio loquitur,ſed hic vide.Occurrit,quid ſi duo fratres, aut ſo
cij ſibi inuicem donent omnia eorum bona cum pacto, ꝙ ille,
qui

ADDITIONS.

a Ducentos aureos.De quibus aureis intelligatur,vide Io.An.in addi.Spec. in tit.de inſtru.edi.§.porro.
b Phili.Dec.Non.An id ſit perpetuo verum, vide per iſtum in l.1.ſup. de erro. calc. uer.nunquid ſententia & Bar.in l.etiã,§.ex cauſa,ff.de mino.& l.1.verſ. quid dicemus,C.ſi aduer.rem iudi.& uide pulcherrime,& plene per Panor.in c. cum inter, verſi.extra gl.quæro.& ibidem per Fely. de re iudi.& late per Bart. in l.2.C.de re iud.& l.ait.Prætor. §.1.ff. de re iudi. Alex.in l.apud Celſum, de doli.excep. & l.ſi conſtante,§.fi.ſolu.mat.

qui ſuperuixerit,habeat bona p̃cedentis , & ſic vna donaio teſt
cauſa alterius donationis,an tunc aliqua earum eget inſinuatio
ne Nõ illa quę fit ob cauſam,ff.eo.l. Aquilius Regulus.vbi gloſ.
& facit optime de tranſac. l. de fideicõmiſſo. Cũ ergo vnaquæ-
que donatio fiat ob cauſam, & habeat iniunctum grauamẽ, vt
dicit gl.fi.in l.licet,in ver.mortis,s̃.de pact.ego dicam nullã di-
ctarum donationum inſinuatione egere.Ibi ſolidorum.Accipe
de ſolidis quorum ſeptuagintaduo faciunt librã auri , j̃. de im-
po.luc.deſcri.le.2.lib. x. Item qđ hic dicit de quingentis ſolidis,
& hodie ſ̃m ius cõe,vt non ſolum.donatio facta ad piã cãm te-
neat vſq;illam ſummã,imo ẽt ad non piã cãm,vt gl.hic dicit, &
bene.& ꝓpterea dixerunt quidã bene valere donationẽ ad piam
cãm vſq;ad octingentos,ſed eſt verum,vt dicam in glo.in verſi.
quingentorũ.Ibi,alij dixerunt,& male.vnde conclude, ꝙ dona
tio ad piã cãm vltra quingẽtos , eget inſinuatione , niſi ſit facta
2 in redẽptionẽ captiuorũ,j̃.eo.l.pe.Ibi,intellectę.† No.ꝙ lex fin-
git abeſſe ɔſenſum in eo, qđ dẽt inſinuarij , & nõ eſt inſinuatũ.
Et ideo recurſus ad Iudicẽ eccleſiaſticũ rõne peccati, quia non
ſeruat fidem donans,nõ hẽt locũ in hoc caſu,quia deficit obli-
gatio naturalis,quæ ſola eſt cã,ꝙ põt adiri Eps.facit.s̃.eo.l.data.
3 in rõne ſui.† Iſte tex. eſt arg. ad ſtatutum , dicens ꝙ ſi quis ɔ̃xe-
rit cũ minore a x.libris.ſup.præſumatur ɔ̃ctus fictitius,& extor-
tus per dolum.nunquid a x.lib.j̃.valeat? Eſt hic arg.ꝙ ſic,qñ ſu-
mus in caſu,in quo poteſt vtile ab inutili diuidi, & ſeparari, vbi
ſtatutum ita procedit,non determino tibi hoc,licet moueo du-
bium.Ibi, alio adiecto, ſed hoc pro non ſcripto,vel non intelle-
4 cto habeatur. Raro inuenies tex.hoc modo loquentẽ.† Ibi , im-
periales donationes non inſinuantur,rationẽ reddit glo. in Au-
then.de non.alie.§. quia vero Leonis. Indignari.ꝓpter id quod
leg.& no.s̃.de teſta. leg. omnium.quia nunq̃ aliquid poteſt fieri
occulte coram Principe,quia tot proceres ſunt ibi,vnde in pri-
uilegijs Papæ nunq̃ apponuntur teſtes, nec in bullis Epiſcopo-
rum pp id,quod habes in l.In donationibus,s̃.eod. Ibi,maieſta-
a tem firmã,*a* ſine taxatione ſummæ,alias nõ in pijs cauſis vſque
ad quinquecentũ ſummam. Ibi excedis. Odof. habuit de facto
cõſulere ſuper qõne quadam,& recordor ꝙ Bar. habuit videre
ſuper hoc,& non concordat cũ Odof.nec fuit recordatus opin.
5 eius.† Quidam dominus *b* donauit alicui quoddam caſtrum va
b lens decẽ millia marcharũ.Iſte dñs habebat merum , & mixtũ
imperium in donato caſtro , donato non fuit inſinuata.ageba-
tur corã ſuperiore,& petebatur ,ꝙ iſta donatio declaretur nul-
la,eo ꝙ nõ erat inſinuata,dicebat,ꝙ erat inſinuata apud magi-
ſtratũ municipale illius caſtri. Nam ipſe donans erat magiſtra-
tus municipalis,& habebat merũ & mixtum imperiũ , & cum
iſte eſſet actus voluntariæ iuriſ. poterat fieri inſinuatio apud ſe
ipſum,vt ff.de adop.l.ſi conſul.Odof.determinat nõ valere,quia
ſi ſpeciale eſt in Principe,ꝙ ipſe idem poſſet eſſe donator, & Iu-
dex inſinuationũ,ergo ſecus in iſto caſu ĩ alio inferiore , qui hẽt
s̃.ſe ſuperiorẽ. Et ſi dicatur,ꝙ actus voluntariæ iuriſdõnis pote-
rat fieri apud ſeipſum,vt ff.de adop.leg.ſi conſul.non eſt verum,
vbi requiritur authoritas ſuperioris, vnde dicit Odof. ſi ſpecia-
le eſt in principe , ſecus eſt ſ̃m ius cõe in quolibet alio habente
c ſuperiorẽ. Recordor *c* ꝙ Bar.& Fran. de Piſis inteſtamento , ꝙ
facit quidam de Vrſinis in quodam caſtro,in quo habebat me-
rum imperium & omnimodam iuriſdictionẽ , & cõſuluerunt,
qđ illud teſtm̃ valeret ac ſi eſſet apud ſuperiorẽ inſinuatũ.l. ſan-
cimus,de teſta.quia cum ſit actus voluntariæ iuriſdictionis , &
apud ipſum teſtantem ſit poteſtas authoritatis, & habebat me-
rum & mixtum imperium,ipſi cõſuluerunt,ꝙ illud teſtm̃ vale-
6 ret.† Ibi,intellecto,pp hoc verbũ alibi dicit Bar.ꝙ exceptio *d* nõ
d factæ inſinuationis,nõ eſt exceptio intẽtionis.& nullitatis,qa re
pellit id,qđ actor vult.j.intẽdit,actio aũt nõ dr̃ repelli , q̃ eſt ipſo
7 iure nulla.† Et ſi ſtatutũ remouet oẽm exceptionẽ,nõ intelligit
remouere intẽtionis exceptionẽ,qa nõ eſt ꝓprie exceptio. Bar.
ff.de don.l.vt mihi donares.Ibi,in auro.idẽ in quacunq;quanti-
tate numerali ſiue diſcreta. Data.ɔſidera,ſi ex cauſa donationis
traditur res vltra legitimã ſummam , vtrum in eo , quod eſt ul-
tra tranſeat dominium? Innuit hic,ꝙ ſic,dum dicit,Data.tñ cõ-
trarium eſt verum,cum j̃.loquatur de diuiſione inter donãtem
& donatarium,vnde iõ nõ transfertur dñium , quia lex reſiſtit
conſenſui,ſiue fingit abeſſe conſenſum,s̃. in verbo, pro non in-
8 tellecto.de hoc per Bar.in l. Modeſtinus,ff.de don.† ibi,quãtita-
tem.i.pretium.oĩs enim res æſtimatur per pretium ſine quanti-
tatem,ff.de fideiuſ.leg. ſi ita fideiuſſores. ibi, uacuari.ſ.ipſo iure.
ibi,inducta. Ex hoc apparet , ꝙ traditio non tranſtulit dñium,
totum,ſed remanſit res cõis nam vſque ad æſtimationem legiti
mæ ſummæ valet,in reſiduo nõ valuit conuentio.ff.de ſer. vrb.
e præd.l.in re cõi.de leg.2.l.cum pater,§.euictis. Si habemus *e* cõe
hoſpitium tu,& ego,quod commode non põt diuidi , ſi habes
maiorem partem,q̃ ego,iudex dẽt deferre tibi circa licitationẽ,
vnde ſi non uadunt de pari,ille debet anteferri , cuius eſt maior
pars,quia aliquid debet operari maior pars. ibi,oriatur.quia va-
let pro parte donatio , pro parte non. Additio. in re. donata ha-
buit , ſiue habẽs ſummã maiorem ſit donator,ſiue donatarius
Eſt ẽt ſpeciale hoc caſu, vt minor pars cedat maiori. quantũ ad
hunc articulum,& in quibuſdam alijs caſibus,minor pars cedit
maiori,ratione validioris potentiæ. argumen.ff. ad municipa.l.
quod maior. cũ ſimi. quinimo & fauore fiſci maior pars cedit
minori,non econtra,nec defertur optio minori ætati aut maio-
ri. Sed oportet hoc committi iudicio fortunæ,aut per licitatio-
nem,vbi dixi rem diuidit,vt l.fina.s̃.de lęg.& ita de conſuetudi-
ne obſeruatur. Quid aũt ſi tu ponis ante me magnum aceruum
pecunię animo donãdi,& ego partẽ accipio,poſtea pęnitẽtia du
ctus nihil dare vis,an habes potẽtiam pęnitendi? Dic ut no. Bar.
in l.j.in pen.quęſ.ff.de acq.hære. Quæro, quæ res dicit̃ non poſſe
diuidi,quæ non poteſt diuidi ſine deterioratione.& contra, illa
9 dicitur poſſe diuidi quæ põt diuidi ſine deterioratione. † Not.
ꝙ qñ eris Iudex ſuper cõi diuidundo, quod optio defert̃ habẽti
minorem partem, & ſi non acceptat , tranſit optio ad habẽtem
maiorem partem,alias per breuia,& fortunam.l.2.§.hæres.inf.
quando, & qui.quarta pars deb.lib.x.

ADDITIONES.

a And.Barto.Maieſtatem firmam. Si donatio fit ab aliquo Barone,qui habet merum imperium,an requiratur inſinuatio. & an teſtamento coram eo factum dicatur inſinuatum. Mon.referunt iſtud dictum in l.omnium,ſup.de teſt.ego in donatione,quę occurrit Mantuę in Marchione mantuano,conſului,quod valuit,& ſic tenui cum Bart.& facit quod voluit Bald.in l.precibus , C. de impub.& alijs ſubſt. ubi text.innuit,quod dominus terrę eſt princeps in terra ſua.& per id quod voluit Bald.in l.certum,C.unde cog.& in l.pe.C.de donat.inter vir.& vxor.per id, quod uoluit Lud.Roma.in quodam conſi.& per rationem l.data,quia in domino terræ non poteſt cadere deceprio in donatione,quia pro prium Principum eſt largiri.uide ibi in conſilio.

b Quid dominis.vide Barto.in l.ſi conſul.ff.de adop.& ideo dubitaui quid in donatione facta a regibus.de quo per Io.An.in addi.Spec.in tit.de inſtr.edi.§.porro,in ult.addi.per Imolam.in et cum contingat.extra,de iureiu.per Oldr. in conſi.220. & uide inf.prox.

c Recordor.Vide quod no.Bald.in p̃cibus,ſup.de impu.& alijs ſubſt.circa dominos terrarum,& faciunt.q̃ dixi ſup.prox.& hic uide Ro.in l.j.ſup.vnde legi.

d Exceptio.No.Bald.in l.peremptorias,ſup.ſent.reſcin.non poſſe,& dicit, quod exceptio facti ſeu intentionis non eſt proprie exceptio.

e Si habemus Dixi in l.iubemus in maiori.ſup.de ſacroſ.eccl.

1 *Modus ad irritandum actum introduci non debet , ſed ad obſeruandum , ſi obſeruari poteſt.*

§.Si quis autem.

Hoc quod ſequitur , eſt etiã val-
de not. Diuerſitas temporẽ plu-
ralitatẽ donationum inducit,& ideo quot ſunt ſummæ,tot do-
nationes,& non fit cumulatio, hoc dicit uſque ad §.ſi quis autẽ
talem Caſus. Dictũ eſt ſupra, ꝙ donatio bene ualet vſq; ad 300.
aureos ſine inſinuatione,s̃.non ualet,ego uolẽs donare tibi om
nia bona mea ualentia mille teneo iſtum modum,quia una die
dono tibi de bonis.meis tantum,ꝙ valet trecentos, ſequẽti die
tantum,ꝙ valet alia.ccc.ſequenti die tantundem.quarta die do
no reſiduum,& non interuenit inſinuatio , nunquid iſtæ dona-
tiones ualeant ſine inſinuatione? Quidam ꝙ non,quia debet fie-
a ri cumulatio.*a* Alij ꝙ valeant,quia erãt plures donationes diuer
ſis temporibus factæ, & erant numeri diſcreti,qui non debebãt
aggregari. Imperator determinat,ꝙ ſi ſunt inſtrumenta diuerſis
temporibus celebrata,tot ſunt donationes, vnde in caſu prædi-
cto non indigẽt inſinuatione. Caue tibi, quia litera loquitur qñ
diuerſis temporibus factæ ſunt , ſed ſi in eodem inſtr̃o fiant illæ
donationes, quia dono tibi oĩa mea bona ualentia mille hoc pa
cto ꝙ intelligantur eſſe decem donationes,quælibet centũ au-
reorũ ? Dicit Iac:de Are.& cõiter Doc.ꝙ talis donõ indiget in-
ſinuatione,quia reputatur vna;rõne eiuſdẽ loci , & tp̃is,& rõne
eiuſdem actus donãdi,& ita cõiter tenemus in l. Modeſtinus,ff.
de ſol.& ponitur in Spe.de don. In quarta parte,diuerſa.ar.qđ te
ſtes loquentes de diuerſis tẽporibus,ſunt diuerſi,& ſingulares.
ibi,exaggerate.id eſt,aggregate.ibi redundare: id eſt, excedere,
mare non dr̃ redũdare,ſed flumina dicũtur redundare,qñ exce-
dunt fines ſuos.ibi,non uideatur.hic rñdet qõni,nunquid ſit ne
1 ceſſaria inſinuatio?& dicit quòd nõ.† ibi, introducere.hic dicit
Imperator, quod non debemus introducere modũ ad irritan-
dum actum,ſed ad obſeruandum,ſi obſeruari poteſt. Obtineat
Domin⁹ Ray.per hũc textũ,& p l.vbi,ff.de ſol.dicit,ꝙ ſi ſtatutũ
eſt,qđ ɔdẽnatus a libris centũ s̃.poſſit ĩpune offendi,& quidã eſt
ɔdẽnatus primo in quinquaginta lib. ſecundo in 80. ꝙ nõ eſt ɔ-
dẽnatus a cẽtũ li.s̃.qa non dẽt fieri coaceruatio,& hoc probat̃ p
gl. in dicta l.ubi.ibi,vnam.pro quibus facit,ꝙ not.s̃.de euict.i.ff.
de leg.3.l.nomen. §.filio.ubi omnino vide.vr̃ enim,ꝙ ultima re
ducatur ad primas,& prima ad ultimas per cumulationem.

ADDITIO.

a Phil.Dec.Cumulatio. Ad hãc quæſtionem poteſt addi,quod iſta Pa.de Ca.& Ale. tractant in l.ſi plures, de pact.poſt Bar.in l.eos,ad princ.de duob.reis quod ſi fiat duobus donatio de ſexcentis,non debeat inſinuari,quando tunc non eſt facienda cumulatio,quia intelliguntur factæ donationes duę trecentorum cuilibet,quòd limita,niſi illi eſſent correi,de quo dic,ut ibi per eos.

1 *Tempus uitæ hominis eſt incertum.*

2 *Vita hominis intelligitur durare centum annos.*

3 *Actus mere diſtincti in quolibet appellatiuo habent ſuum effectum.*

4 *Donatio facta eccleſiæ non indiget inſinuatione.*

§.Si

§.Si quis autem talem. Donatio facta ad vitã donationis,& donatarij de certa annua quantitate non excedente legitimã ſum
mam,nõ indiget inſinuatione,ſecus ſi ex vtraq; parte, vel ex altera hæredis fiat mentio, & non reperitur alibi. Caſus. Donaui
tibi ex cauſa donationis trecẽtos aureos quolibet anno, donec
viues, & donec ego viuam, ſuperuiximus pluribus annis, agis
ex donatione, petis trecẽtos quolibet anno,dico ꝙ nõ potes,ni
ſi trecentos,quia abinde ſ. donatio exceſſit legitimũ modũ, &
non fuit inſinuata.tu dicis ꝙ iſta donatio non fuit facta ab initio
vltra legitimã ſummam,licet ex vitæ prolixitate, & fortunæ fælicitate plus petatur,tñ legitimus ꝯtus non dẽt reſolui. Reſp,ta
lem donationem valere, & agi poſſe pro quolibet anno. Nam
poſſibile erat nos ĩ primo anno mori,& ſic donatio nõ excederet legitimũ modum, & poſito,ꝙ eſſet poſſibile nos ſuperuiuere,tñ duobus poſſibilibus poſſitis in eſſe,vnum qđ ſuadet ꝯtum
valere,aliud quod non ſuadet.debemus accipere illud poſſibile
ſm quod ꝯtus valet. Sed inſtat,pone quod ex altera parte facta
eſt mentio hæredis, quia tunc donaſti per te, & tuos hr̃e.mihi
trecentos quolibet anno, donec viuam,nunquid talis donatio
requirit inſinuationem? Rñdeo ꝙ ſic, ꝑꝑ hæredis mẽtionẽ. Nã
tunc non eſt poſſibile ex parte illa, ex qua eſt facta mentio hæ
redis ſtatim donationẽ pro futuris annis euaneſcere,h.d. Varia
1 batur inter Doctores,caſum poſui ſm vnam lecturam glo.†ibi,
incertus eſt enim. Not.tex.ꝙ tp̃s vitæ hominis eſt incertum, &
a nemo poteſt eſſe certus,vtrum uiuet una die ẽt, vel vna *a* hora.
aliter obſeruatur in l.hæreditatum,ad leg.Fal.in iſta materia.ibi
vel adijciãtur.hunc ver.gloſſ.intelligit,vt poſui caſum ſup. quaſi
dicatur ꝓmitto tibi vſq;ad x.ann. trecentos quolibet anno do-
nec uiues,ꝙ tunc requiritur inſinuatio. Alia expoſito, ꝙ aut do
nans donat ad vitã donatarij, aut ad vitam hominis in genere.
2 ſi ad†vitam donatarij,non requiritur inſinuatio, ſi ad vitam ho
minis(qa intelligitur durare ad centum annos) requiritur inſi
nuatio.& iſtam expoſitionẽ gl.amplectitur hic Cyn.& no.hanc
mirabilem cõſiderationem,quam ſuper hac donatione habuit
Imperator,conſiderauit ẽt an vere fiat mentio hæredum.In gl.
in ver.intelligant.ibi,l.ſi quis ſeparatim, ſed ibi plures appella-
3 lauerũt ſeparatim,vnde actus mere diſtincti, in quolibet appellantium habẽt ſuum effectum,& ideo non fiat cõiunctio,ſed ſe
paratio.In gl.in ver.intelligent.ibi vbi plures. dic eſſe plures ſti-
pulationes ꝑꝑ duplicitatem diſtributiui. Nam ſi ſtipulatus fuit
quis decem ſua quaq;die dari,illud ſua quaq;die, veram diſtri-
butionem inducit annorum & ideo ſunt plures ſtipulationes,
quot ſunt anni, alias ubi quis ſimpliciter decem ſtipulatur,ſtipu
latio eſt vnica ꝑꝑ vnicam conceptionem verborũ. Sed quo ad
acquiſitionis effectum,inſpicitur initium cuiuſcunq;anni, ac ſi
ſtipulationes veræ eſſent plures, ut l.ſi fundus.ff.de uerb.obl.&
ẽt quantum ad tollendam inſinuandi neceſſitatem, vt hic. Te-
ne menti. Et dum dicit gl.in verbo,vitæ.ibi diſtingue.dic hanc ſo
lutionẽ nõ eſſe bonam, quia eſt ꝯ tex.dum dicit,ex vtraq; parte
ſuerit mentio,vel adijciatur tp̃s uitę,vel donatoris. Item & a pri
4 uatis. No.iſtam auth.†ꝙ donatio facta *b* in fauorem eccleſiæ per
quemcunq;fiat,non indiget inſinuatione,quia ſic placuit Prin-
cipi,nam Romana eccleſia Princeps.eſt.

ADDITIONES

a Phil.Dec.Vna.præſumitur quis uiuere ad centos annos,ut per gl.& Bar.in l.2.§.ſi dubitetur,ad prin.ff.quemad.teſt.aper.Et per Guil.de Cun.in l.ab hoſtibus,ff. ex quib.cau.maio.Supra uero annos certum regulariter,non uiuit homo,ut l.fi.C.de ſacro ſan.eccl.& Car.in cle.1.de rebus eccle.non alie.

b Donatio facta. Vide Hoſt.& Ioã.And.in c.fi.extra,de ſolu.quid in alia eccleſia,Io.And.in tit.de inſt.edi.§.porro,in addi.inci.l.illa.
Cel. Adde Guil.de Cu.in l.illud,num.1.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum,ĩ uer. utrum hoc ſit uerum,ſup.de ſacroſan.eccel. Ang.in Auth.de non alie.§.ſancimus, col.1.Panor.in c.relatum,extra de teſti.Pau.de Ca.conſi.30.

LEX XXV.

1 *Debitum in materia, ſolui poteſt in materiato.*
2 *Frumenti certam quantitatem promittens in genere,de ſuis fundis promittere uidetur ſi eos habebat.*
3 *Taxatum a lege,homo aliter taxare non poteſt.*
4 *Donans promittendo pondus,ſoluere põt vaſcula, vel pecuniã numeratam.*
5 *Pecunia an una pro alia poſſit.*
6 *Petere quis non debet cuius contrarium non eſſet poſtulaturus.*
7 *Habẽs ptãtẽ ponendi Abbatẽ in monaſterio,de ſuo gremio ponere debet.*
8 *Emphyteuta a principio totum ſoluere poteſt pro quindecim annis.*

Si quis argentum. Pro materia poteſt ſolui materiatum,& econuerſo,hoc pri-
mo, Pro redditibus debet cedi,ſed dari tantum prædiorũ,quan
tum ad percipiendum redditum ſufficiet.hoc ſecundo.Quod in
determinate promittitur, nec peſſimum ſolui põt, nec optimũ
ſolui debet,ſed mediocre.hoc tertio.Qui promittit in donando
ſeruos,quos in patrimonio non habet,vel redditus,cum nõ ha-
beat poſſeſſiones tot redditus afferentes, tenetur ſoluere iuxta
æſtimationem hic deſignatam. hoc dicit vſq;ad §. ſed & ſi quis
a vniuerſitatis. Caſus. Quidam *a* promittendo donauit mihi de-
cem pondo,aurei,vel argẽti, iſte vult ſoluere aurum in materia
facta,puta in vaſculis,vel vult ſoluere in pecunia numerata tan-
tam pecuniam,quæ ſm uſum frequentatum valet tm̃, quãtum
pondus,nunquid põt? Rñ. ꝙ ſic. Inſtat, quidam promiſit mihi
quolibet anno dare centum corbes frumenti ex poſſeſſionum
ſuarum redditibus, dicit donator, nolo habere laborem con-
ducendi ſemper ad domum tuam illud frumentum,ſed accipe
tm̃ terrenum de meo,quod reddatur tibi iſtud debitum, nun-
quid poteſt? Reſp.qđ ſic, ita tamen, ꝙ teneatur aſſignarę poſſeſ-
ſiones optimas,nec poſſit deteriores,ſed in qualitatibus debeat
mediũ obſeruari. Inſtat,quidã hẽt magnam familiam ſeruorum
puta quinquaginta ſeruos in patrimonio,ꝓmiſit mihi ex cau-
ſa donationis octo,vult ſoluere de deterioribus,ego volo de me
lioribus, quid iuris? Reſpon. de mediocribus ſolui debere, illa
enim eſt iuſtitia æquitatis.ꝙ nec ſummum petit,nec infimũ,ſed
mediocre. Inſtat, ille qui donauit tot ſeruos, vel tot redditus
non hẽt ſeruos in patrimonio quæritur q̃tum ſoluet pro quo-
libet ſeruo? Reſpon.quindecim aureos. Iſta enim eſt taxa lega-
lis,a qua non licet recedere. Quid in eo.qui promittendo dona-
uit mihi decem corbes frumenti? Dictũ eſt,ꝙ poteſt tradere fun
dum ferentem hũc redditum. Sed cuius æſtimationis debet eſ-
ſe iſte fundus,vt præſumatur ferre hunc redditum? Reſpon. ꝙ
dẽt præſtare fundum, cuius fructus in quindecim annis æqui-
ualeant æſtimationi ipſius fundi, & ſic eſt neceſſaria inſinuatio,
quia excedit legitimam ſummam.h.d. Ibi,donauerit. ſ. promit-
1 tendo pondus,puta decem libras auri in vaſis.† No. ꝙ debitum
in materia,poteſt ſolui in materiato. ibi, non tamen prioribus.
id eſt cõtaminatis ære,ſi fuit promiſſum aurum, vel argentum.
Aeſtimatione. Not. ꝙ pro mã, pondere põt ſolui numerus,ſeu
quantitas,in eadem ſubſtantiali mã. concor. ff. de auro. & arg.
leg. l. j. & l. Titiæ amitæ Frequentata. ecce. ꝙ valor pecuniæ eſt
ſm frequentiam,& cãbium ipſius loci. Vnde cum dubitatur q̃-
tum pecunia valeat,recurrendum eſt ad cambium,& frequen-
tiam loci ex poſſeſſionibus in genere.ibi,edixerit, qa non diſtin-
xit poſſeſſiones per vocabula, & terminos. Et not. hunc ꝯtum
2 non vitiari rõne incertitudinis poſſeſſionũ. Subſtantia.† Not. ꝙ
b promittens certã quantitatẽ frumenti in gñe, *b* vr̃ promittere
de ſuis fundis,ſi hẽt fundos, Ibi,tradere.ad percipiendum reddi
tum non vr̃ proprie in perpetuum. Ibi, anteponũtur. rõne ſub-
ſtantialis qualitatis,vel ratione loci vicinitatis. Nã carior eſt fun
dus ciuitati ꝓpinquus.ſeruos.i.ſeruorũ perſonas. Figuræ.i.quali-
tatis No.hic,in qualitatibus hoĩum,& ẽt prædiorũ,medium ſer
uari,non hr̃e. No.quoſdam hoĩes eſſe, quos expedit, & prodeſt
non habere. Imperator ſequitur hic viam virtutis, quæ ꝯſiſtit in
medio. Habens.ſupple,neq;fundos redditum promiſſum affe-
rentes. Quod deeſt, id eſt,ꝓ ſeruis vel fundis,qui non ſunt in pa-
3 trimonio. Ibi, non amplius. vbi † taxatur aliquid a lege, homo
non põt aliter taxare. Facit ad ſtatutũ,ꝙ taxat ſolutionem deci-
mæ in cauſis compromittẽdis,nam ſi dicit,ꝙ ſoluat ſm æſtima
tionem cataſtri, & ſoluit ſm æſtimationẽ maſſariorũ cõis. non
valet ſolutio, nec eꝯ. Sed qñ Papa concedit beneficium. ſm ta-
xationem decimæ,oportet, ꝙ ſeruetur formaliter taxa legalis.
Ibi,in redditibus.ſ.promittẽdo donationem,ſed gl. vr̃ dicere, ꝙ
præſentialiter ſoluatur,hoc modo,ſi promiſſa ſunt decem quo
libet anno,ſoluantur ad redditus ꝑcipiendos, vel tanta quanti-
tas deponatur,ꝙ facta ratione contingat in 15. ann. 10. pro ſin-
gulo anno,vt no.ext.de do.inter vir.& vxo.c.per veſtras. Ibi, ꝑ-
ſtet,ſi pręedium conſtat centum quinquaginta, & debentur de
cem quolibet anno,iſtud erit pręedium competens.in 15. id eſt
in tanta quantitate quãtum facit illud quod eſt promiſſum ſin-
gulis annis in x.annis. vel tantum prædium,quantum facit æſti-
4 matio ꝑdij. Vel dic correſpõdens ꝑdiũ. Gl.† Dicit hic, ꝙ donans
promittẽdo põdus,põt ſoluere vaſcula vel pecuniã numeratã.
Contra,aliud pro alio inuito creditore,ſolu. nõ poteſt ff. ſi cert.
pet.leg.2.§.1. ſed hic ſoluit aliud pro alio,ergo &c. Dñt quidam,
ꝙ ſpeciale eſt,vbi agens egit ex cauſa lucratiua,vt hic,& l.j.& le.
Titiæ amitæ. de auro.& argento. Sed veritas eſt, ꝙ pro materia
poteſt ſolui materiatũ eiuſdem ſubſtantiæ, & econtra, quia qđ
in ſubſtantia,& in vtilitate recipit functionem.non dr̃ aliud,ſe-
cus ſi eſſet diuerſitas in ſubſtantia, vel in vtilitate, vt patet hic
de ſubſtantia, in verbo, prioribus. de vtilitate patet, dum dicit,
5 æſtimationem frequentata.† Quærit gl.quid in pecunia,nũquid
vna pecunia poteſt ſolui pro alia? Rñdeo, ſi pecuniæ ſunt eiuſdẽ
potentiæ ſiue ſubſtantialis materiæ,puta Bolognini, & ancho-
nitani,poteſt fieri,ſed ſi non ſunt eiuſdem materiæ, vt quia de-
bebat aurum, & vult ſoluere bologninos, & Anchonitanos,
de iure non poteſt. Item ſi debet Bolog.quia non poteſt ſolue-
re ſextinos, qui ſunt de ære, quia quod non eſt in obligatione,
non eſt in ſolutiene inuito creditore. Fallit ſi conſuetudo aliter
ſe

ADDITIONES.

a And.Barb.Caſus.quidam.Si quis promittit certum pondus auri.poteſt ſoluere ęſtimationem.uide Bar.in l.1.ff.de auro,& arg.leg.

b Frumenti in gener. Vide Bal.& Bar.in l.3.ff.de uino,triti,& oleo leg.Dy.Cy.Bald. & alios in l.ſi domus,in prin.de leg.1.

ſe habet,& hoc caſu,ſ.ꝙ creditor cogatur recipere,diuerſitas in
ſtipulatione non nocet.de verb.obl.l.quæ extrinſecus. Adde qđ
no.ff.de ſol.l.ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle,& l.Paulus.
6 † Conſului pauci ſunt dies. In Vrbino erat ſtatutum, *a* ꝙ ibi ex-
a pederetur florenus pro quindecim Anchonitanis,poſtea creuit
florenus ad 16.Anchonitanos cum dimidio,vtrum iſte debitor
qui poſt illud ſtatutum ſe obligauerat, debeat ſoluere ſ'm nouā
conſuetudinem,vt in ca.vlt.de dec.in Cle. ad hoc, litera hæc fa-
cit dum dicit,frequentata. Nam iſta verba per aliam conſuetu-
dinem generalem mutātur,& quia ſeruata eſt forma,& vtilitas
ꝯctus,& hoc ꝓbaui per rōnē caſus diuerſi. Nā nō dēt quis pete-
re,cuius ꝯrium nō eſt poſtulaturus,vt habuiſtis s̄.de ſol.l.1.in gl.
Sed ita,eſt ꝙ ſi florenus ꝑcurſum tpis p̄teriti nō valeret niſi 15.
Anchoni.nollet ſoluere. 18.& ita hac rōne ꝯuerſi caſus debem⁹
inſpicere currētē ꝯſuetudinē,& nō ſublatā, & qñ ſolutio pōt fie
ri in forma ſua propria. Hęc quæſtio.examināda in l. cum qd,ff.
ſi cer.pet.de mulieribus quæ habuerunt dotē in moneta melio-
b ri,c.cum olim,extra de cēſi.ſi vero. No. ꝙ ſi *b* debitor non vult
habere onus portandi fructus ad domum creditoris, pōt credi-
tori dare fundum, vnde eos ſuſcipiat, dicunt quidam, ꝙ hoc eſt
ſpeciale ꝑꝑ libertatem,& munificentiam, & liberalitatem donā
tis.eſſet ne ita in decimis, vel alio caſu? pone,teſtator fecit teſta-
mentum,& inſtituit me hæredem,& mandauit,ꝙ quolibet an-
no dare cuidam loco religioſo quindecim ſalmas muſti. dico
ego religioſis,volo de bonis teſtatoris aſſignare vobis vnam bo-
nam vineam,& vos habeatis curam circa eam,dicunt religioſi,
nolumus iſtam curam,imo nolumus hr̄e facere aliud niſi bibe-
re,quid iuris? Vr̄ caſus ꝯ religioſos, ꝙ ſi datur eis poſſeſſio ſuffi-
ciens arbitrio boni viri,ꝙ ipſi hanc curam declinare nō pñt. no.
c in §.ſinautem,ꝙ qñ quis promittit *c* ſeruos in genere,aut nō ha-
bet in ſuo patrimonio,& de eis videtur promittere, aut non ha-
bet in ſuo patrimonio,& tunc poteſt ſoluere vel æſtimationem,
vel de alienis,qui non valeant minus quindecim ſolidis pro quo
libet,tñ iſta litera mandat ſolui æſtimationem, & ideo non rece
7 das a litera.† Facit in arg.ꝙ ſi quis habet poteſtatem ponēdi. Ab
batem in quodā monaſterio,ſi in ſuo gremio habet monachos
ſufficientes,debet ponere de gremio ſuo,alias de alieno. Iſta sūt
arg.a lōge. In redditus. No.mirum, ꝙ debens aliquid annuum,
teneretur ſoluere in principio pro 15.annis.& hac pecunia ſolu
ta liberatur iſte,& non eſt caſus huius literę,ſed caſus iſte,Dono
tibi decem corbes frumenti,valentes quolibet anno decem,vo-
lo ita ſoluere, ꝙ liberer, qūo ſoluam? Reſpōdeo, ꝙ ſoluam pro
8 decem annis totum a principio.† Et facit ꝙ emphyteuta *d* poſſit
d a principio ſoluere totum pro quindecim annis. Pone ꝙ ille,cui
iſtud prędium debetur ad alimenta,interim moritur, nunquid
iſta pecunia reuertitur ad ſoluentem ? Reſpondeo ꝙ ſic nunqd
ſic ſoluēdo detrahitur interuſurium medij tpis, quidā ꝙ ſic,qđ
eſt falſum,quia ad ſoluēdum incōtinenti pro quindecim annis
non compellitur , quia poteſt ſoluere quolibet anno.ſed ſi vult
ſoluere ſemel ꝓ ſemper, ſoluit ad finem iſtum, vt ex redditibus
iſtius quantitatis percipiat illud annuū.ff.de vſuris,l.in fideicom
miſſi,§.cum Pollidius,& in c.per veſtras. Quæro, promitto tibi
de redditibus meis quolibet anno decem ſalmas vini,nō recol-
ligo tot ſalmas,nunquid teneor ſupplere in pecunia? Reſpon. ſi
promiſi nullo prędio demonſtrato,teneor ſupplere promiſſum
in gñe,ſed ſi promiſi ex certo,& determinato fundo ſoluere ti-
bi decem ſalmas pro quolibet anno,pro illo anno. pro quo non
percipio,non teneor,quia tacita ineſt conditio, ſi fructus naſcā-
tur,vt ff.de cond.& demon.l.j.in fi.& ff.de contrah.emp.l. ſi de-
bitor.§.veriſimile,uel plenius,vt hic per Cy.& Mod.in l.inter ſti
pulantem,ff.de verb.oblig.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide l.Paulus,ff.de ſol.
Cel. Adde iſtum in l.acceptam,nu.18.verſ.17.quæritur,& quod no.in addit. ad ip-
ſum in apoſt.j.eodem ver.ſup.de vſur.& Bar.in l.cum quid,nu.11. & ibi etiam po
ſui in apoſt.ad ipſum,in ver.antiquam,ff.ſi cert.pet.
b No.ꝙ ſi. Facit ad ea,quæ habentur in l.fundi Trebatiani, in princ.ff.de vſufru.leg.
cum ibi no.
c Quando quis promittit Vide quod no.Bart.in l.3.in prin.ff. de vino, & tritico, &
oleo leg.
d Quod emphyteuta. Vide Bar.in l.cum qui,de accu.

1 *Donatio cauſa mortis valet,ſi eſt facta inter uiuos.*

§.Sed & ſi quis. Valet donatio vniuerſitatis, ſiue
quotę,ſiue totæ ſubſtantiæ, tñ re-
1 quirit inſinuationem. h.d. vſq; ad §.ſinautem.† Hic eſt caſus ex
a preſſus, *a* ꝙ valet donatio inter viuos omnium ſuarū rerum, &
bonorum,de qua quæſtione diſputatur in l.fi.s̄.de pac. & ſi dica
tur,nonne donator pōt deducere ne egeat? Rñdeo ꝙ ſic, niſi ſit
b artifex, *b* qui ex arte poſſet acquirere victum,dicit hic gl.hoc idē
no.ff.ſol.mat.l.ſi maritus. Vltra gl.dicit aliquis,nōne per hoc ꝑ-
dit liberam teſtandi facultatem,quia nō habet,de quo teſtetur?
Reſp.non,quia quandiu viuit acquirere pōt, & ſic poterit teſta-
ri,ff.de ſep.bo.l.pe.facit de mu.& hon.l.cura,§. deficiētiū. Quid
ſi donat omnia bona p̄ſentia & futura, & ſic non ſeruat ſibi, de
quo poſſit teſtari l. Dicunt quidam non valere,quia eſt pactum
futurę ſucceſſionis, quod eſt verum, ſi donat hæreditatē ſuam
irreuocabiliter,ſed donando hoc mō,dono tibi præſentia,& fu
tura,dñt quidam,quòd ualet in præſentibus,non in futuris. Alij
ꝙ valet in eo,quod minus eſt, in futuris,& non in præſentibus.
Tertii ꝙ nō pōt aſſignari rō,quare magis valeat in uno,q̄ in re-
liquo,in nullo ualere,dicunt, quia hoc totum unitum impedit
liberam teſtandi facultatem. Tu dic,vt dixi in l.fi.s̄.de pac. uide
c quod uniuerſalis donatio,quia eſt multum extenſiua, *c* ſemper
requirit inſinuationem.facit quod not.in l.Lucius,de fun.inſtr.
¶ Additio ibi,ſinautē. Not.bene tex.ꝙ qñ donatio fit pacto nu-
do,ut fuit hic,agitur cōdictione ex hac lege,ꝯ donantem,vt im-
pleat,ꝙ promiſit,non ergo agitur ex pacto nudo,ſed condictio-
ne ex lege,ut j̄.eod.§.ſin autem ibi, ex lege noſtra neceſſitatem
ei imponi.ſic s̄.de ſuffra..l.1. Attende tñ, ꝙ tunc ſufficit pactum
nudum,cum expreſſe apparet,ꝙ quis animo donandi ꝓmittit.
ſi autem cauſam donationis non adijcit, tunc litē p̄ſumatur cā
donationis,ff.de don. l.hoc iure, §.ſi quis dederit,not.ff.de doli
excep.l.2. §.circa.tamen cauſa donationis non præſumitur, eū
fit promiſſio pacto nudo.& hoc tenet Bart.in l.iuriſgentium,in
prin.& §.quinimo,& l.ſi tibi,ī prin.ff.de pac. Itē limita, ꝙ pactū
nudum tunc perficit donationem,qñ in pacto deuoluitur dari.
Secus ſi requiritur merum factum,nam tunc requiritur ſtipula
tio,ſicut olim,ſ'm Guil.quem ſequitur Bart.in alle. l.iuriſgētiū,
§.ſed cum nulla.glo.tñ tenet ꝯ.in l.ſi cum mihi permiſiſſes,ff.de
dolo.ſed pōt rñderi,ꝙ ibi non eſt promiſſio de donando,ſed ꝓ-
miſſio quædam doloſum effugiendo.ibi,totius. Not. valde hūc
tex. Tantum quantum.& ſic ſolidū omnino vr̄, ꝙ qñ donatur
tota vel quota uniuerſalis,omnimodo requiratur *inſinuatio.*

ADDITIONES.

a And.Barb. Hic eſt caſus expreſſus. No.caſum,in quo ualet donatio *omnium* bono
rum, uide Bar.in l.ſtipulatio hoc modo,de verb.obl.in quæſtione ſua.
Celſus. Vide de hoc iſtum in authen ſi qua mulier,nu.16.& quod ibi poſui *in apo*
ſtil.ad ipſum,in uer.ſi donator eccleſiæ.& Barto.in l.ſoluta,& ibi dixi in apoſt.ad
ipſum in eo,uer.ſu.de remiſ.pig.& conſ.76.incip.pater.filio per Phil.Cor.conſ.76.
incip.in præſente,uol.2.Ang.in conſi.181.incip.in Dei nomine, & ſuæ Matris.&
Bar.Socin.conſi 235.incip.uiſa,in prin.uerſi.adduco etiam Pau. de Caſt.vol.2.&
in ſuo tract.fallen.reg.108.
b Niſi ſit artifex. uide l.ſi quis liberis.§.ſed ſi filius,& ibi Bar.ff.de lib.agn.
c Extenſiua. Sed Cy.tenet quod non.

1 *Præcarium vniuerſale an trahi poſſit ad præſentia, & futura.*

§.Sed ſi quidem. Vide dubitari in palatio ſi gñā
lis uel ſpecialis conſtitutio p̄ca
rij transfert aliquam poſſeſſionem rerum per uniuerſalem,vel
ſpecialem conſtitutionem precarij.caſus eſt hic,& iō pone,do-
naui alicui vl̄r omnia bona,uel quotam bonorum meorum,&
reſeruaui vſumfructum , nunquid intelligor tradidiſſe vniuer-
ſalem fructus reſeruationem? Rñ. quod in omnibus caſibus s̄.
dictis ſiue donetur res certa, ſiue uniuerſalis, illeq reſeruat ſibi
a uſumfructum, intelligitur tradidiſſe poſſeſſionem. *a* Ex hoc ar-
gum.ꝙ idem operatur conſtitutio precarij,ergo precarium uni
uerſale tranfert poſſeſſionem uniuerſalem,& ad hoc not.valde
1 iſtum uerſi.† Facit ſi aliquis conſtituebat ſe precario poſſidere
p̄ſentia & futura, nunquid iſtud precariū vl̄e poſſit trahi ad fu-
tura,puta dono, quod habeo, & habebo in diſtrictu caſtri ſan-
cti Angeli, & retineo vſumfructum , nūquid poſſeſſio præſen-
tium intelligit̄ nūc tradita,& futurorū,tūc cum acqro,& ſic nō
b dico,ꝙ ſimplex conſtitutio precarij trahit̄ ad futura. *b* allegaba
tur l.ea vero.ff.pro ſocio.ibi,ſupradictis, ſ.qñ datur vniuerſitas,
Nam in rebus ſpecialib. iſte uer. eſſet ſuperfluus, per l.quiſquis
Eſt hic caſus,ꝙ reſeruatio in qbuſdā,cætera ꝯfirmat & ampliat
& reſeruans ſibi vſumfructum,non ſolum donationem confir
mat,ſed ampliat ad tacitam traditionem,quæ alias nō inerat ſi
ne ulla reſeruatione.

ADDITIONES.

a Poſſeſſionem. Vide l.ſi quis,ſup.eo.& Bar.in l.fi.ſup.quæ res pig.obl.poſſ.
b Futura. Præcarium num ad futura trahatur, & in his aliquem habeat effectum
operari,uide per Bar.in l.fi.C.quæ res pig.obl.poſſ.Alex.in l.3.§.incerta, ff. de ac-
quir.poſſ. & Lud. Roma.poſt.Io. de Imo. & Alexan.in l.ſtipulatio hoc modo, de
uerb.obl.

1 *Donator compellitur præciſe ad obſeruandum promiſſa.*
2 *Donatio facta religioſis perſonis æquiparatur ei,ꝙ donatur ad pias cās.*
3 *Donatio nudo pacto facta ad pias cauſas,requirit inſinuationem.*

§.Sinautem. Hic dicit Imperator ꝙ licet donatio nō
ſit uallata ſtip̄lone , vel traditione, ſed
a nudo pacto, *a* tñ agitur ex eo, & maxime ad pias cauſas. h.d. iſta
actio appellatur ꝯdō ex lege. Caſus. Quidā ꝓmittendo donauit
mihi quādā q̄titatē.& nō eſt mihi traditio uera,nec ficta ꝑ reſer
uationē uſufructus , nec eſt ibi ſtip̄lo appoſita,nunquid iſte do-
nans poſſit ꝯueniri, ut impleat,qđ promiſit? Rñdeo, ꝙ ſic,quia
liberum eſt a principio donare,ſed poſtea eſt neceſſe ſeruare,&
præſertim

ADDITIO.

a Nudo pacto. No. quod omnia pacta nuda appoſita in contractu donationis nudo
pacto celebratæ,ueſtiuntur cohærentia contractus, vt eſt gloſſ.& ibi Bald.in l.2.
ſup.de euict.

præſertim hoc eſt verũ,qñ donãtur ad pias cauſas,vnde donator qui non ſeruat,ꝙ ꝓmiſit,non ſolum pęnã incurrit legalem, ſed ẽt cœleſtẽ.Ex hoc apparet, ꝙ iſtarum donationum ad dies cauſas,ẽt ẽps eſt exequutor ad hoc,ff.de pet. hær.l.hæreditas, in
1 fi.† Ibi,detinuerit.ſ.donator,omnimodo,arg.ꝙ donator præciſe compellatur.uide quod not.ff.de eo,l.hr̃ditatem.ibi,arbitrio atbitrariũ & voluntariũ eſt donare,ſed poſt donationem eſt neceſſarium,& non põt a promiſſione recedi,& loquitur in actu libero inter viuos,& ſine aliqua reſeruatione,ibi, vel religioſis.
1 id,quòd religioſis *a* perſonis donatur,æquiparat̃ ei,ꝙ donat̃ ad
a pias cãs.Reſq; id quod imminet donanti, imminet eius hæredi, qa donario in dubio præſumitur realis ex qualibet parte, &
3 ideo tranſit aſt hæredes,† No.ꝙ donatio *b* facta nudo pacto, etiã
b ad pias cauſas, vel perſonis religioſis,requirit inſinuationem,ſicut donatio cõmunis,vt hic vr̃ innuere litera.forte ideo,ne duo ſpecialia concurrant,ꝙ valeat donatio nudo pacto,& nõ requiratur inſinuatio, quod nõ placet, quia hodie eſt ius commune, ꝙ donatio ad pias cauſas valet nudo pacto,l.ſi qs rem,in princ. ff.de pollic.dr̃ etiam,quando donatio incipit a promiſſione,perficitur nudo pacto,alias non.Nam ubi eſt traditio pręuia nõ eſt aliud neceſſarium,nec eſt ibi tractandum de nudo pacto.

ADDITIONES.

a Religioſis.Et dicit Bal.in l.ſi quis ad declinandam,ſupra de epiſ.& cler. quod idẽ fauor attribuitur miſerabili perſonæ,quod piæ cauſæ.
b And.Bar.¶Donatio.No.quod donatio ſi fit pacto nudo,oritur condictio ex iſta lege,vide Mode.in l.ædibus,§.1.ff.de donat.

ADDITIO.

1 *Piæ cauſæ non dicitur datum omne,quod religioſo datur.*
2 *Obligatio deſcendens ex donatione facta per ſtipulationem tranſit hæredi, & in hæredem.*

§.ſin vero. Si ꝓmiſſio de donando eſt ſtipl̃one vallata, ex ea agitur ꝯ donator ẽ. Sed ſi ſolũmodo
pacto nudo,tradõne non vallata, tunc agit̃ condõne ex l.iſta:a principio enim nullus dare cogitur, ſed poſtq̃ quis donare promiſit,ad ſatisfaciendũ cõpellit̃,& maxime ſi in eccleſias religioſasq; ꝑſonas,aut alia pia loca donatio fuerit,q̃ inſinuatiõe eget ſi excedit ſummam 50. aureorũ,alias non, de quo ĩ.l. proxi.in fi.vbi dicã. Vel breuius,licet donatio non ſit ſtipl̃one vallata, vł traditione,ſed nudo pacto tñ, agit̃ ex ea, maxime ad pias cauſas,& iſta actio appellat̃ condõ ex hac.l.h.d.ibi,eius.l.ſtipulationis,quia ſtipl̃o olim erat neceſſaria, nõ aũt perficiebatur nudo pacto; ſed hodie ſecus per hanc l. & idem dicas in donatione cauſa mortis,vt no.gl.in l.cum pater,§.nemo,de le.2. quam gl. dñt Doct.nõ eſſe alibi,ſed ſolitus ſum dicere in l.2.in fi.glo.ma. de iu.dot.Vel religioſis,per iſtã dictionem,vel,vr̃ ꝙ illud, quod dat̃ religioſis perſonis,æquiparat̃ ei, quod ſoluitur ad piã cãm,
1 tñ ex quo dicit, religioſis, & ſup.dicit de pijs actibus,dicas,† ꝙ non omne qđ datur religioſo,dr̃ datum in piam cauſam. Quid enim ſi det̃ monaſterio,vel Abbati ditiſſimo? iſtud certe nõ vr̃ pium,cum nulli neceſſitati ſubſit:tractari tñ debet vt piũ, vt hic
2 hæredibus. Not.† ꝙ obl̃o ex donatione deſcendẽte,facta per ſtipl̃onem,vel pactum, actiue, & paſſiue tranſit hr̃di,& in hæredem, quia donatio in dubio p̃ſumitur realis ex qualibet parte.

LEX XXXVI.

1 *Pecuniam in reſtitutionem eccleſiæ eſſe conuerſam ſtatur ſacramento fratrum prædicatorum.*
2 *Donatio valet uſque ad quingentos aureos regulariter.*
3 *Executores rationem ſuę adminiſtrationis redunt per ſuum iuramentum.*
4 *Caſus,in quo defertur ſacramentum loco probationis integralis ſine vllo teſtimonio.*

Si quis pro redẽptione. Iſta lex hẽt duo,vel tria dicta notabilia. Et diuiditur in duas partes; in prima ponit quoſdã caſus ſpãles, in quib.donatio quãtæcunq,ſummę inſinuationem non exigit, In ſecunda parte ſtatutũ vſq; ad trecentos aureos, ampliat̃ vſq; ad 50.in donationib.quę a iure cõi cenſetur.ſcđa ibi, Cæteris ẽt.
a & h.d.Datum,vel promiſſum in redemptionẽ captiuorũ, *a* inſinuationẽ ñ exigit, nec donatũ a Duce belli,ſeu a magiſtris militũ,nec datũ, vel promiſſum ꝓ refectione domus,vel ædificij incẽdio,vel ruina corrupti.h.d.in prima parte. Scđo đt. ꝙ hodie eſt rł̃a gñalis,ꝙ q̃libet donatio valet ſine inſinuatione vſque ad 50.aureos. Audiui ab euntibus ad ſepulchrũ,ꝙ omne lucrũ, qđ fit qñ Chriſtiani intrant locum ſanctũ, Saraceni conuertunt in redemptionẽ ſuorum captiuorum.Caſus, in quodam conflictu inter Saracenos,& Chriſtianos fuerũt multi captiui,pro redemptione iſtorum.Seius dedit Titio mille,vel promiſit,tãdem pęnitentia ductus vult dicere,ꝙ iſtud datum,vel ꝓmiſſum non valuit,quia ſupra legitimum modum fuit datum,vel promiſſum, nec interuenit inſinuatio, quid iuris? Rñ.hoc ſine inſinuatione valere.Inſtat,quomodo iſte executor probat in redemptionem captiuorũ ſe expendiſſe? Reſpon.& eſt no.ꝙ per proprium iuramentũ.Inſtat. Gẽs noſtra habuit victoriam contra inimicos noſtros,& multa & magna ſpolia venerũt ad manus magiſtri militũ,vel Ducis belli,ex quibus ille Dux, vel magiſter fecit Conmilitonibus ſuis magnas donões,nunqd requirit̃ inſinuatio? Reſp.ꝙ nõ.Inſtat,qdam hẽbat magna & ampla ædificia,q̃ incẽdio,vel ruina ſunt corrupta vel ꝯſumpta, ad reparationem iſtorũ ædificiorum qdam alius donauit vltra lĩmam ſummã quinquecentum,nunqd iſta donõ eget inſinuatione? Rñdeo ꝙ non tñ dr̃ notabilr ꝙ hoc eſt donum, ꝙ reſpicit decus vrbiũ. & iſta eſt rõ finalis, quare non reqritur inſinuatio hoc caſu & nõ põt conuerti in alium vſum.Sed inſtat,qualiter probetur,ꝙ hæc q̃titas ſit expenſa in refectione domus? Reſp. ꝑ ſacr̃m dñi domus. & h.d.tota prima pars. Sed inſtat, leges dñt, ꝙ donõ hodie valet ſine inſinuatione vſque ad 300.aureos.nunqd hoc non ampliabimus;Reſp.ꝙ ſic,nam ſtatuit hic Imperator, ꝙ hodie valet indiſtincte vſque ad 50.aureos.In caſib.aũt ſpãlibus ſupradictis, valet.ẽt in immenſum tranſcendes donõ.h.d. Promiſerit. Not. hic merum executorẽ agere ꝯ promiſſoram. & eſt rõ,qa eſt ipſi mero executori ꝓmiſſum.vñ agit ex proprio ꝯctu. Cuiuſcunq; ẽt excedẽtis ſummã lgĩmam.Ibi,cognoſcat,& ſciat iſte,q̃ donõnem fecit.Repetitionẽ.ſ.datorum.Vt pote.i. ea rõne ꝙ nõ ſit inſinaũt.iſta exceptio non põt opponi.Ibi,poſt cautionem.ex qua agit & pecuniã habuit neceſſitatis hñdæ. non mirũ, qa iſte erat
b executor *b* ad pias cãs,& officium acceptauerat,ad cuius execu
c tionẽ p̃ciſe cogit̃.Et dico,ꝙ iſta *c* redemptione captiuorum nõ currit annus,qa non põt determinari certo tpe. Nam non ſunt ſemper captiui,q pñt redimi.Ibi adimplere.cum primum p̃t,cogitur.dic ergo cum ſe facultas obtulit, & iõ dixi non currit annus,quia qñq;non adeſt facultas ab alijs.q̃runt Doc.q̃ ſit rõ ad-
d miniſtrõnis *d* reddendæ ꝑ executorem ad pias cãs? & certe cuiuſq;cuius intereſt,vt no.Cy.in l.id,qđ pauperib.de epiſ.& cler. & eſt caſus hic.hoc reqrere ſupra probõnem extrinſecã. Et ibi, vel ab alijs,põt ẽt loqui de Ep̃o,& ẽt de Præſide,vt s̃.l.prox.§.fi. & l.ciuitatibus,de leg.j.Ibi, omnem quantitatem. ecce, ꝙ nihil dẽt remanere penes iſtum executorem. Dolo. dolus p̃t eſſe in gratificando,qa plus dedit,q̃ oportet pro redemptione,qa forte ille,a quo redemit,erat eius amicus.Ibi,ſił̃e ẽt mõ. hic eſt ſecundus caſus ſpecialis,in quo non requiritur inſinuatio mobilium,
e quia dicit de mobilib. *e* & ſe mouentibus,certe quia immobilia hoſtiũ nõ fiunt militũ,ſed Principis, & ideo dux belli vel magiſter militũ nõ p̃t donare caſtra, vel terras, quas occupauit iure belli,ſed ſpolia ſic,No.ꝙ iſta ſpolia dẽnt aſſignari duci ſeu magiſtro militũ. ſeu capitaneo guerræ, & ipſe poſtea diuidit inter milites,ſicut ſibi placet,fortiſſimis de præda,ille q fugit non dẽt hr̃e quicq̃ ex ſpolijs.Si licet donare ſpolia hoſtiũ, ergo ſunt capientũ ẽt in bellis modernis,dũmõ ſit bellum iuſtũ ex parte bellum inducentium.c.ſicut, de iureiu. ꝑ Inn. vñ ſpolia & ẽt captiui,& mobilia efficiunt̃ capientiũ, ſed caſtra & immobilia ſunt ciuitatis,q̃ bellũ indixit.Ibi,eãdẽ.hic eſt.tertius caſus, in quo nõ acqritur inſinuatio.rõ,qa ex refectione domorum. decus eſt vrbium,vt l.fi.2.rub.11.lib.Cod.Et ipſi,ſ.donatarij.Repetitionẽ. ſ. datarum pecuniarum s̃.promiſſarum.Ibi,nulla.Not. ꝙ datũ ad
f certum *f* vſum, non põt in aliũ conuerti,vide c. quia contingit, de relig.do.in Cle. Nam ſolum hoc eſt verum,qñ ad pios vſus. ſcđo,qñ ad vſus,q reſpiciunt decus vrbis,vt hic.Quod ſi aliqua.
1 † Not.caſum,& eſt arg. ꝙ ſi fratribus *g* Prædicatoribus vel Mi-
g noribus eſt relictum aliquid pro reſtauratione eccłę,eorum ſacr̃o ſtatur,ꝙ illa pecunia ſit ꝯuerſa in reparationem eccłę,& nõ põt in alium vſum ꝯuerti. Ibi,dñi domus, id eſt donatarij,q erat dñs domus ruinoſæ. Cæteris. ibi ſcđa pars principalis, & loqtur de cæteris donõnibus.i.rł̃r diſtinctis, Vbi lex prohibet diſtingui,
2 nec nos diſtinguimus, qa illud ſeruamus pro regula. † Ibi, hoc & enim tantummõ, ſ. ꝑ modum regulæ,ſ.vt valeat donatio vſque ad quingentos aureos rł̃r regulando. quaſi dicat donationes præcedentes hanc legem regulantur ſ̃m legem præcedentẽ. ſed futurę regulabuntur ſ̃m hãc legem primam vſque ad quin-
3 gentos aureos.hęc lex allegatur principaliter. † Et primo quod
h ratio adminiſtrationis *h* exequutorum redditur per iuramentum eorum,facit de dote prælega.l.Theopompus, quod eſt verum in his,quæ non poſſunt commode aliter probari,ſicut ſunt expreſſæ minutæ,vel q̃ fiunt in partibus valde remotis.Cy.in d. l.id,quod pauperibus,in 5. q.& s̃.de iure del. l.fi.§. in computatione.nam propter fidem electam & difficultatem probationis,

lis

ADDITIONES.

a Captiuorum.Sed an hæc lex habeat locum in redemptione carceratorum pro maleficio.Bal.in l.illud,in princ.ſup.de ſacroſ.eccl.tenet quod non.no.hic tres caſus,in quibus donatio non requirit inſinuationem,alios tres enumerat hic & gl. & vide Spe.in tit.de inſtru.edi.§.porro.
b Exequutor.Vide Bal.in l.nulli.ſup.de epiſ.& cle.in l.id quod pauperibus eod. tit.
c And.Barb.Et dico quod in iſta.Not.ꝙ exequutor piæ cauſæ tenetur reddere rationem adminiſtrationis,vide Bal.in l.id quod,de Epiſc.& cler.
d Ratio adminiſtrationis.Aliquid de hac reditione ponit Bal.in l.id quod pauperibus,in l.fi.ſup.de Epiſ.& cler.
e De mobilibus.Vide in l.ſi quid in bello,de capt.
f Datu ad certum.Vide in l.legatum ciuitati,ff.de vſuf.leg.
g Eſt arg.quod fratribus.Vide quod infra ſequitur.
h Ratio adminiſtrationis.Vide Lucius,ff.ſi cui pluſquam per l.Falc.Bal. in l.id,quod pauperibus,& in l.nulli.ſup.de Epiſc.& cler.

lis iuꝛ̃o dimititur,l.non omnes,§.a Barbaris,ff. de re milit. Item
no.ĵ.Simili etiã modo.Eſt caſus de butino, qñ magiſter militũ
diuidit prædam.Item no.ꝙ quãdo aliquid datur ob cauſam, q̃
habebat in ſe pietatem,vel decus publicum, talis præſumitur fi-
nalis,nec poteſt in aliã cauſam ↄtineri.hic vide l.legatũ, de vſuf.
4 le.& l.legatũ,de admi.re.ad ciu.pert. No.ex prædictis,†& ex ver.
ꝙ ſi aliqua.caſum, in quo defertur. ſacr̃m loco integralis ꝓba-
tionis,ſine vllo teſtimonio.adde quod no.Bar.in l.2. ff. eod. vbi
ponit,quando cauſa præſumatur finalis,& quando impulſiua.

LEX XXXVI.

1 *Fruſtra proprie dicitur,quod omiſſum non vitiat.*

Verba ſuperflua. Verba ſuperflua omiſſa non vi
tiant,nec etiã ſi apponant̃ hñt
vitiare.h.d.notabiliter.¶ Caſus.olim ponebantur in donatione
quedã verba ſuperflua. Dicit Imperator,ꝙ illa verba omiſſa nõ
vitiant,& ſi ponant̃,fruſtra ponũtur,& ſimiliter nõ vitiant.h. d.
1 † Dat hic diſtĩctionẽ,*a* quid eſt fruſtra.nã fruſtra.proprie eſt, qđ
omiſſum non vitiat, nec ẽt adiectũ habet vitiare. Hoc ẽt modo
debet diffiniri impertinẽs,ſi q̃ratur quid eſt impertinẽs.Imperti
nens eſt,qđ omiſſum non vitiat,nec edictũ.ſi.n.adiectũ hr̃et vi-
tiare,nõ diceret impertinens,nec fruſtra.Ibi,ſed ſi quiſquam.s̃.
dixit,ꝙ omiſſa non vitiant:hic dicit,ꝙ adiecta nõ hñt vitiare fa-
cit de verb.obl.l.quæ extrinſecus,de au.& ar.leg.l.pediculis. Ibi
nullã dr̃ia.quia donatio valet,ſiue omiſſum, ſiue nõ omiſſũ ſit.

ADDITIO.

a And.Barb.Dat hic diſtinctionem.De dictione,fruſtra,uide quod no. in l.pen.§.ad
crimen,ff.de pub.iud.

De donationib.quæ ſub modo vel conditione. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Donatio reuocatur,ſi donatarius donatori alimenta non præſtat,quæ ex pa*
cto præſtare tenetur.
2 *Condictio omnis eſt actio in perſonam.*
3 *Vtilis rei vendicatio eſt actio.*

a SI doceas. *a* †Si donatarius nõ præſtat alimẽta dona
1 tori,quæ ex pacto p̃ſtare, tenetur, dona-
tio reuocatur.& põt donans rẽ ſuã vẽdicare.h.d.¶ Caſus
Lucolus Pullani donauit hoſpitali Miſericordiæ oĩa bo-
na ſua,hoc pacto,ꝙ deberet alimentari:hoſpitale non alimẽta-
bat,agit ↄ̃ hoſpitale rei vend.ad bona donata, quid iuris? Rñ.ꝙ
iſte donator hẽt duas vias,quia põt agere directe cond. ob cãm
ad ea,q̃ donauit.itẽ hẽt.rei vend.vtilẽ ad ea vendicanda.Canoni
ſtæ non ↄcederẽt hoc in eccleſia & hoſpitali.ſed apud Legiſtas
caſus eſt verus.Si vis fugere Canoniſtas, pone caſũ in alio q̃ ho-
ſpitali,vel eccleſia:vide extra de ↄd.app. verũ.caſus huius le.eſt ĩ
eo,qui donauit nepti;ſed idẽ de extraneo,& de quocũque quia
hic caſus cã exẽpli dr̃.No.perſonalẽ actionẽ cũ vtili rei vend.cõ
2 currere.No.† ꝙ oĩs ↄdictio eſt in ꝑſonã actio,vt Inſt.de act.§.ap
3 pellamus.† No.ꝙ vtilis rei vend.eſt actio,qua dñium priſtinũ.i.
directum reſtituitur vendicanti,vtile autem dñium non reſtitui
tur,ſed competere declaratur,tñ reſtitutio directo,euaneſcit vti
le,ff.ad Treb.l.ſi hæres.Glo.dubitat hic, qũo datur condictio ob
cauſam,cum ſit ↄ̃ctus innominatus? Dic vt in ea. ¶ Additio.Et
eſt hic vnus caſus,in quo quis condicit rem ſuam ab alio,quã a
fure.ratio,quia non erat ſua pleno iure,ſed quantum ad dñium
tantum,& ideo agebatur vtili. vnde non mirum,quod de illa re
iudicatur,vt de re aliena propter tale ius deficiens.l.in bello, §.ſi
quis ſeruum,ff.de cap.& l.certi condictio, in prin. ff.ſi cert.pet.

ADDITIO.

a Si doceas.Rationem huius legis ponit Bal.in l.quoties,in fi.inf.eo.

LEX II.

1 *Verbum,redeo,obligationem inducit.*

Si rerum. Si donat̃ alicui ad vitam ſuã poſt mortẽ eius,
res redit ad donatorẽ.facit s̃.ti.j.l.ſancimus. §.
1 ſi.& redit ex pacto expreſſo,ñ tacito.Ibi rediret.Not.† de verbo,
rediret,ꝙ obligationẽ inducit.adde ꝙ no.ff.de don.l.j.in gl.mag.

LEX III.

1 *Actio utilis acquiritur ſequenti, ex pacto inter donantem, & donatarium*
celebrato.
2 *Actio vtilis ſi ſtipulatio interuenit,acquiritur ex ſtipulatu: ſi nudum pactũ*
interuenit,condictione ex lege.

1 Quoties. †Lex iſta eſt ſingularis. Ex pacto celebrato ĩter
donantem & donatariũ acquiritur vtilis actio
ſequenti,ſeu ſecundo donatario, ſine aliqua ceſſione. hoc dicit.
¶ Caſus, donaui tibi quãdã rem ad certũ tp̃s, vel ad uitam tuã,
ita vt poſt illud tp̃s, vel poſt mortẽ tuam debeat ipſa res donata
reſtitui Titio,nunquid adueniente tp̃e vel caſu,Titius poſſit age
re,vt ſibi res reſtituatur? Rñ.ꝙ olim agere non poterat,quia al-
teri paciſci donator non poterat, ſed ipſe donator bene poterat
ↄdi.ob cauſam ad repetendũ,quia non ſeruat pactũ. Sed poſtea
ſtatutũ fuit per Prĩcipem nouũ ius.ſ.ꝙ ille, cui debet res reſtitui
poſſit agere vtili actione ex ſtipulatu ſ̃m vnam opin. vel ↄd. ex
2 hac lege ſ̃m aliam ſine aliqua ceſſione.h.d.† Potes dicere, ſi ĩter
uenit ſtipulatio,aget vtili ex ſtipulatu; ſi interuenit nudũ pactũ,
cond.ex lege. Si is.i.ille tertius abſens.Liberalitatis.hoc verbum
ſoluit ↄ̃rium, nam hic pactum dirigebatur in abſentẽ ex mera
liberalitate,& leges multũ fauent liberalitatib. & donationibus.
ſecus ſi illud pactũ contineret aliã cauſam, q̃ merę liberalitatis,
quia directũ in abſentem non valeret quantum ad agendum,vt
a s̃.de dona.l.cum res *a* filio.ſ̃m Cyn.ibi,ego tangebam,ꝙ illa lex
loqueretur in honore extrinſeco, hic in intrinſeco.ar.l.Publia,
in princ.ff.de poſ.Cyn.tangit hic in additione. Aliud,ſ.ꝙ hoc eſt,
iõ, quia pactũ erat appoſitũ ſuper re noſtra in poſſeſſione mea,
qui paciſcebar alteri.ſecus ſi apponeretur ſuper alia re.Bart.in l.
certi condictio,ſi cer.pet.ff.dicit,ꝙ lex Publia,loquitur in pacto,
qđ apponitur ſuper re,quæ durat ſua,i.paciſcentis, & hãc opi.s̃.
poſui. Nunc ego dico,ꝙ vbi re ↄ̃hitur obligatio,valet pactum vt
b in mutuo,vt in d.l.certi,§.ſi nummos.*b* & in depoſito, vt in d.l.
Publia.ſed ubi obligatio ↄ̃hitur verbis non valet. Fallit hic,& eſt
ratio,quia futurus obligari,prætendebat cauſam lucratiuam,&
ideo facilius oneratur.Itẽ futurus onerari ſimiliter, & iõ beni-
gne agitur ſi dono tibi rem, vt poſt tp̃s reddas Titio;tu præten-
dis cauſam lucratiuam,nimirum ſi graueris, & ille ẽt alter præ-
tendit donationem, & in donatione benigne agitur, vt l.ſi quis
argentũ,s̃.tit.& iſta eſt ratio in l.j.s̃.eod.qñ datur cond. ob cau-
ſam ſorori,ponit exemplũ eius,quod dixi in genere.quia dona-
tũ erat tibi, vt poſt tempus reſtitueres ſorori donantis:deceſſit
interim illa ſoror, itaque hic dr̃, ꝙ tranſmittit hoc ius ad hære-
dem. Et not.hic tranſmitti ſpem, quia ſumus hic in contractib.

ADDITIONES.

a L.cum res.Vide ibi per Baldum, & per Bartolum in l.*ſtipulatio* iſta,§.ultimo.in
ver.nono quero,de verb.obl.
b §.Si numos.Vide Paul.de Caſtro.

LEX IIII.

1 *Conditio non põt apponi in contractu,niſi apponatur in traditione de volun*
tate partium.

Perfecta. Poſtq̃ donatio eſt perfecta, forma ſubſtantia-
lis ipſius nõ poteſt mutari volũta te vnius.h.d.
Iſta eſt ratio nãlis, quia forma ſubſtantialis aduenit enti in po-
tentia;poſtq̃ aũt eſt ens perfectum,non recipit formã ſubſtantia
lem,niſi deſtruatur prius prima,& prima forma in ↄ̃ctibus non
põt deſtrui voluntate vnius tm̃.ponit exemplum in eo, qui do-
nauerat nepoti ex filio emancipato. Vide quod notatur in l.le-
cta,ſi cert.peta.nepotibus,quibus erat efficaciter donatum.No.
1 †gloſſ.conditio non põt apponi,niſi apponatur in traditione de
voluntate partium: & non tradens rem libere, non vr̃ tradere.

LEX V.

1 *Iura interpretantia ultimas uoluntates trahuntur ad contractus.*

Si quid mater. Etiam in ↄ̃ctibus ſufficit aliquid fieri
per ęquipollens, vide l.fina.ff.mand.
¶ Caſus. Mater donauerat filio ſub conditione, ſi intra bieniũ
emanciparetur;filius non fuit emancipatus intra biennium,ſed
pater deceſſit inf.biennium,& ſic eſt effectus ſui iuris:nunquid
intelligitur conditio extitiſſe? Videtur ꝙ non,imo defeciſſe,q̃a
non erat emancipatus. Contrarium determinatur.Nam ſicut
donatum,& donatio cauſa mortis deberetur hoc caſu,ita in do
1 natione inter viuos idem eſt cenſendũ.h.d. † Not. ꝙ iura inter-
pretantia ultimas voluntate, trahuntur ad ↄtractus, ibi non re-
fert quia non facimus dr̃iam in modo dummodo habemus fi-
nalem intentionem & effectum, & uide hic l.mulier, in princ.
a ff.ad Treb. Canoniſtæ *a* in materia interpretationũ reſcriptorũ
dicunt oppoſitum,quia valde refert ſ̃m eos,qd ex ęquipollen-
tibus fiat; quia ſ̃m eos caſus ab interpretatione omiſſus, ſem-
per habetur pro omiſſo,vt in c.ſuſceptum,de reſcrip.lib. vj.

ADDITIO.

a Canoniſtæ. Vt d.c.ſuſceptum,de reſcrip.in 6.& c.cum illis,de præb.in 6.Bald.in l.
3.ſup.de inſtitu.& ſubſtit.ſub condit.fact.

De reuocandis donationibus. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Donatio remanet firma,ſi ſigna uoluntatis mutatæ non appareant.*
2 *Beneficium recipiens inclinatur ad obſequium.*
3 *Poſſidere poteſt pleno iure,id quod ſuperuenienti poteſt reuocari.*
4 *Petitorium intentat,qui dicit rem ad ſe pleno iure pertinere.*

ET ſi perfectis. Libertus ingratus perdit res do
natas:ſed ſi fuit gratus donec vi
xit, ingratitudo hęredum nihil nocet. hoc dicit. ¶ Ca-
ſus patronus donauit liberto certas res. quas iſte liber-
tus longo tp̃e tenuit pleno iure. poſtea incepit fieri ingratus,
nunquid patronus põt reuocare? Rñdeo ꝙ ſic:donatarius enim
a ſemper dẽt eſſe gratus,& maxime libertus. Pone,*a* ꝙ iſte dona-
tarius deceſſit, hæredes non ſunt grati, nunquid poteſt donatio
reuocari? Rñdeo,ꝙ non.hoc dicit.ibi quantolibet tp̃e. etiam ſi
tenuiſſet xl.ann.& poſtea cępiſſet eſſe ingratus,poſſet reuocari.
ibi,

ADDITIO.

a Pone. Iſte non intellexit cum reuerentia hanc l. vel habuit librum corruptum ꝙ
potius credendum eſt,nam lex loquitur in hæredes donatoris.

a Ibi,pleno iure.*a* not. † pleno iure poſſideri ēt id,qđ ex ſuperue-
1 nienti caſu p̄t retractari. Mutata.ſed ſi ſigna mutatæ volūtatis n̄
apparent donō eſt firma,j̄.eo.l. fi. qn̄cunq; agitur de feudo re-
uocando,vel de donōne reuocanda,ſp voluntas dn̄i dēt inqui-
ri,an dēat reuocari. Quid in dubio? nunqd p̄ſumitur reuocaſſe
ob ingratitudinem?certe ob inimicitias ſic.ſed ſi alias eſt ingra-
tus,non p̄ſumitur mutata voluntas.facit ff.de prob.l.cum taci-
tum.& l.ſi inimicitiæ,de his quib. vt indig. Obſeruabitur.id qn̄
eſt emptum ex pecunia donōnis,reuocatur pp ingratitudinem
Prouocauerunt a principio. Nā gratitudo inducit quem ad do-
nandum. Negligere,no. rōne negligentiæ donōnem reuocari.
2 Ibi,cum magis. No.ꝙ † recipiens bn̄ficium inclinatur ad obſe-
quium, & ad pmerendum. Bn̄ficiū.ſ.reuocandi. hoc tn̄ ius,qđ
non retractat defunctus,non p̄t retractare hæres.ſiće j̄.de decu.
l.ſi ille.lib.x. ¶ Additio. Donatio ex cā ingratitudinis reuocat̄ p
donatorem: non aūt p eius filios,vel hr̄des.h.d. Et eſt hoc ſpecia
le,vt res empta ex pecunia p̄roni donata liberto reuocetur, cū
non ipſa,ſed pecunia donata fuit.& hoc tenet glo. hic. Pleno iu
3 re.† No.pleno iure poſſideri ēt id,qđ ex ſupuenienti caſu p̄t re-
tractari. Intelligitur aūt poſſediſſe pleno iure, ſi fructus recolle-
git ex re,& de his diſpoſuit pro libito volūtatis. Aliter. n. hoc p-
bari nō pōt,nam p teſtes bn̄ pōt probari poſſeſſio, q̄ facti eſt, vt
l.ſtipſo iſta §.hæc quoq;.ff.de verb.ob.& cadit in ſenſum teſtis.
p Cyn.in l.2.s̄.de acq.poſſ.ſed qūo,vel quo aīo poſſederit, hoc
*nō p̄t proba*ri p teſtes,qa nō cadit in ſenſum teſtiū qualitas poſ-
ſidendi.licet.n.poſſeſſor dicat ſe poſſidere vt dn̄s , tn̄ hoc nō ca-
dit in ſenſum teſtiū,ꝙ ille ſit dn̄s,uide qđ dixi s̄.qui pot.in pign.
hab.l.aſſiduis niſi qa ille đt.iuxta not,ſinglr per Doct.in c.cum
cām,de teſtib. Intrinſeca aūt conſcīa poſſeſſoris ignota eſt.vt đt
gl.ſing.Inſti.de actio §.aliæ.in gl.magna,in fi. Vn̄ talia p iurm p
bantur.đt gl.in l.Fulcinius.§.qd ſit autem latitare.ff.ex qui.cau
in poſſ.eat. Sed ſi apparet de titulo,q pōt probari per teſtes, &
inſtr̄a,ex eo,qa teſtes interfuerunt,qn̄ poſſeſſionem rerum, vel
traditionem recepit;tunc ex illo titulo præſumitur poſſidere. l.
quædam.ff.de rei vend.probatur ergo p̄ſumptiue,non uere. Et
nota hanc lr̄am,qa Aduocati quotidie articulantur,ꝙ talis poſ
ſedit pleno iure,& vt dn̄s,& p̄ronus oīa fecit.ff.de ſol.l.Titia.ſu.
de fur.l.apud antiquos.ad fi.ff.qui,& a qbus.l. gn̄aliter. ff. de rei
vend.l.pomponius.s̄.de ſacroſ.ecc.auth.hæc vſus præſtatio.ex-
tra,de priuil.c.cum & plantare.vbi vide quis dicatur hr̄e pleno
4 iure. Qui † ergo đt rem ad ſe pertinere pleno iure , petitorium
intētare dr̄.de elec.c.querela.per Inn.de priui.c.paſtoralis. Qui
tn̄ dicat ſe pleno iure exemptū, nihilominꝰ p̄ſtare tenet̄ reuerē
tiam.s̄.de ꝯmu.ſer.man.l.1.§.ſin aūt ſocius.& de uerb.ſign.li.6.
c.veniens.circa fi.per Inn.& dixi s̄.de bo.quę lib.l.fi.

ADDITIO.

a Phil.Dec. Pleno iure. De hac clauſula,pleno iure,qūo intelligatur,no. in l.Titia,de
ann.leg.& in c.querelam,de elect. hic alleg. & quomodo ponatur, egregie tradi-
tur per Pau.de Caſt.in conſi.132.& conſ.148. Et qualiter in omni materia ſoleat
vſurpari,vide Fel.in c.conqueſtus,de fo.compe.

LEX II.

1 *Donatio firma remanet etiam combuſtis inſtrumentis.*
2 *Ira non eſt ſuper iram mulieris.*

1 Si apud †Licet inſtr̄a ſint ꝯbuſta, tn̄ donō remanet fir-
ma.h.d.Caſus. Auia materna donauit filiæ tuæ
domū,& ꝯfecta ſunt inſtr̄a,poſtea iſta auia ſubtraxit nepti, & ꝯ
buſſit iſta inſtr̄a,nunqd donō eſt ſublata? Rn̄deo ꝙ nō,qn̄ mu-
2 lier eſt irata:nā † nō eſt ira ſup irā mulieris,vt dicit Salomon.

LEX III.

1 *Donator rem donatam & traditam vni, alteri non poteſt,donare.*

1 Poſſeſsionem † Donator rem donatam & traditā
vni,non poteſt donare alteri.h.d.

LEX IIII.

1 *Turpitudinem propriam allegans,non auditur.*
2 *Simulationem allegans auditur.*

1 Cum profitearis. † Ad reuocandum factum p-
prium, nō admittit̄ ppriæ frau
dis allegatio.h.d. Vel ſic, Licet alias factum in fraudem reuocet̄
tn̄ ad petendum reuocari,non admittitur allegans turpitudinē
ſuam.h.d. Allegatur igitur,ꝙ allgās turpitudinem propriam re-
pellitur,qđ dic,vt no.ff.de iureiur. l.nā poſtea,in gl.quæ incipit,
ad hanc doctrinam.¶ Caſus. Quidam mercator cogitans de fu
giendo,& defraudando creditores, in fraudem creditorum do
nauit,vel alienauit bona ſua,poſtea aufugit, vult a donatario vē
dicare,vel ꝯdicere res donatas eo prætextu ,ꝙ donauit ī fraudē
creditorum,alias non facturus,nunquid admittitur ad iſtam re
uocationem? Rn̄.ꝙ non, vn̄ hic eſt caſus , in quo allegans defe-
ctum finalis cāæ non auditur,ſi allegando hunc defectum alle-
gat turpitudinem propriā.vide hic.ff.de leg.1.l.ſi ſeruus pluriū.
a §.ſi qs ante. Caue tibi,iſta lex dēt intelligi,qn̄ donō *a* erat vera,li
2 cet fraudulenta;† ſecus ſi eſt ſimulata in fraudem facta, qa tunc
bn̄ p̄t agi de ſimulatione, & bn̄ pōt donator dicere ſe ſimulate
donaſſe.& licet appareat de fraude,nō tn̄ repellit̄ ab agēdo,s̄.de
don.l.ſi p̄ſes.Ibi,profitearis. ſ.in libello, vel proceſſu cāæ, s̄.de li-
be.cau.l.cū p̄cum. Alterius,puta non creditoris Donaſſe.ſ.Seio.
b Profeſſionē.i.confeſſionē. Perfeciſti.ergo loqtur qn̄ donō*b* non
eſt pfecta,nec pōt perficij,uide quod no.in Spec.de don.quarta
partę.ibi ſub obtentu pn̄iæ.i.prætextu: pœnitebas. n. quia dice-
bas cauſam finalem defeciſſe,tu non debes audiri.

ADDITIONES.

a Quando donatio. Not.limitationem ad hanc legem. intellige tamen ſecundum
quod no.Bart.in l.poſt contractum,cum concord.ff.de don.& l. iuſiurandū quod
ex conuentione.§.procur.ff.de iureiu.
b Quando donatio.vide quod no.Bald.in l.illud,ſupra,de ſacroſ.eccl.

LEX V.

1 *Reſcriptum Principis non reſcindit donationem perfectam.*

1 Si donationem. †Donatio perfecta non reſcindit̄
obtentu reſcripti Principis.h.d.ri
te ſign̄at ſolennitatem:vnde rite.i.ſolenniter,ut not.§.de acqui.
poſſ.l.iuſte,ibi,reſcindi.ratio eſt,quia reſcripta non valent.

ADDITIO.

Si donationem. Donō perfecta non reſcindit̄ ob-
tentu reſcripti Principis.h.d. Tol
leret.n.tale reſcriptum dn̄ium alteri,& ſine cāæ merito,s̄.de rei
vend.l.inciuile.de reſcin.ven.l.de ꝯ̄ctus.de emāc.lib.l. nec auus.
Si aūt Imperator diceret,non obſtante aliqua lege,tūc de pleni-
tudine ptātis bn̄ pōt mihi tollere dn̄ium rei meæ;hoc.tn̄ non eſt
vſquequaq; verū:& iō dic ut per Cy.Bu.& Bar.in l.cunctos po-
pulos, de ſum.Tri.& fide cath.& de prec.Imp.off.l.quoties.ver.
qd aūt. Et per hanc l.dixit Inn.extra,de elec.c.in cauſis,in verbo
cū reis ꝙ ſi aliquibus eſt ꝯmiſſa ptās eligēdi prælatum,ꝙ hæc eſt
quædam donatio,& iō non reuocatur:nō aūt eſt mandatū ſim
plex , vt iuriſdictionis conceſſio, & hoc qn̄ commiſſio facta eſt
in eos,non vt commiſſarios. Tunc.n.poſſet commiſſio per pœ-
nitentia reuocari committentis,quod tene menti.

LEX VI.

1 *Mulier in ſuis contractibus præſentia uirī non indiget.*
2 *Mulier filijs abſentibus contrahere poteſt.*

Velles necne. Bona lex donō facta per matrē vni
ex filijs, marito & alijs filijs abſentib.
valet, nec pp abn̄tiam eorum reſcinditur.h.d.¶ Caſus. Mr̄ hē-
bat ex marito duos filios , quadā vice dum maritus & unus ex
filijs eſſēt abn̄tes,alius filius ita ſuaſit mr̄i, ꝙ fecit donari multas
res, reuertuntur poſtea maritus & alius filius,& iraſcuntur ꝯ̄ le
uitatē mr̄is,vn̄ ipſa vult reuocare ipſam donōnem, q̄ non feciſ-
ſet,ſi maritus & alter filius fuiſſent pn̄tes,qd iuris? Rn̄det,& loq
tur mr̄i , in ptāte tua erat a principio utrum velles donare nec-
ne:ſed poſtq̄ donaſti , licet maritus,& alter filius eſſent abn̄tes,
nō pp hoc eſt licita tibi pn̄ia,nec potes reuocare donōnem. Ca-
ueat ſibi mr̄,nec decipiatur ab uno filiorū.ibi,liberū.ſed ex poſt
facto nō eſt liberū,& iō poſtulare deſine. Mariti.tuæ mr̄is,ut gl.
liberum. Poſui ꝙ hr̄et duos filios,ſed pone,ꝙ plures.ibi, non in-
digeat. Not.ꝙ abn̄tia eorum, q non ſunt ad actū neceſſarij,non
1 officit actui.† Nota , ꝙ mulier in ꝯ̄ctibus ſuis non indiget pn̄tia
uiri.gl.ꝙ ſecus p legem Longobardam,qa mulier eo iure trāſit
in ptātem uiri , & non pōt ſine licentia ꝯ̄here , vel teſtari.& hoc
a iure vtuntur in multis locis p ſtatuta *a* locorum.† No.ꝙ mulier
2 p̄t ꝯ̄here , abn̄tibus filijs. Super hoc ēt ī locis qbuſdam ſunt ſta-
tuta ꝯ̄. Pone(ſuppoſito iure Longobardorū)ꝙ mulier Peruſina
ſit nupta Florentię, vbi obſeruatur ius Longobardorū , nūquid
iſta mulier de bonis,quę hēt Peruſij poterit teſtari Peruſij uiuo
marito,& non ꝯſentiente?collige ex notatis in l. cunctos popu-
los,ibi inuenies in forma, non dico plus,quia eſt de facto nunc.

ADDITIO.

a Phil.Dec. Statuta. Adde tamen vnum valde no. ꝙ licet mulier ex ſtatuti forma
contrahere prohibeatur ſine propinquorum conſenſu,ea tamē poteſt cum eccle-
ſia ſine propinquorum conſenſu contrahere , ſecundum iſtum in l. generali. C.de
ſacroſ.eccl. Et ſtatuto eodem ſtante ex contractu ſuo ſine propinquorum conſen-
ſu facto,quomodo obligetur mulier,vide per Bar.in l.cum lex,ff.de fideiuſ. & l.1.
de no.

LEX VII.

1 *Cautum ex tacito reputatur id , quod habetur pro expreſſo.*
2 *Litis initiū nō datur per procuratorē, niſi de iudicis cōmiſſione appareat .*
3 *Ius reuocandi donationem ob ingratitudinem non tranſit ad hæredes .*
4 *Mater tranſiens ad ſecunda vota nō reuocat donationē ob ingratitudinem & ratio eſt,quia tranſitus ad ſecunda vota eſt ſpecies impudicitiæ .*
5 *Vidua quæ peccauit in corpore , ſi ex forma ſtatuti perdat omnia priuilegia matris, intelligitur perdere tutelam filiorum.*
6 *Litis initium non poteſt dari,niſi iuſſu iudicis.*

His ſolis. Lex optima. Mater,quę donauit filio ingrato,
pōt reuocare donationem,niſi poſt mortē ma
riti viuat inhoneſte,vel nubat ſecundo. Sed ſi filius anteq̄ ſit in-
gratus,alienet in alium. tale alienatum mr̄ obtentu ingratitudi
nis ſubſequentis non reuocat.h.d.Caſus. Vidua mater donauit
filio,tandem filius ingratus eſt,nunquid pōt donationem reuo
care? Rn̄deo,ꝙ ſic,dummō probet de ingratitudine, & ad ſecū
das non tranſiuerit nuptias,hoc primo: Inſtat,quid reuocabit?
Rn̄deo id,quod in ingreſſu lit.apud donatorē reperitur. Sed id
qđ ante ingratitudinem alienatum eſt per filium, mr̄ non po-

terit reuocare,& hoc ſcđo & tertio.Inſtat, pone, ꝙ iſta uidua ē carnalis & de carnib. ſuis inhoneſte vult quantū ad pudorē mr̄ nālē,nunqd poterit reuocare a filio tāq̄ ingrato? Rn̄.ꝙ iſta,q̄ nu bit ſcđo,n̄ p̄t reuocare.Ex hoc debes tacitū intellr̄m legis cōpre
1 hendere,ſ.qđ nec iſta quæ impudice viuit.hoc dn̄t Doc.†No.id
a qđ a pro expreſſo hr̄ , ex tacito cautū reputatur. In quo eadē rō reperit̄ ēt in pęnalib.& ēt excluſiuis,vt hic.facit in Auth.de reſt. & ea, q̄ parit in xj.menſe,§.fi.ibi,qcqd dictū eſt,ꝙ pōt reuocari. hic d̄t,q̄ reuocantur.Is,ſ.filius impietatis.i.ingratitudinis. Argui tur.i.redarguitur: & probatur &c.hm̄oi ratione ingratitudinis.
2 †ibi,iudicantis.not.expſſum qđ dēt apparere de ꝯmiſſione iu di cis,alias ꝑ citationē non datur initium litis.Cæterum.no.ꝙ ſup ueniens delictū nō reſcindit alienationes retro legitime factas. Ibi,pacifica.i.non turbata ob ingratitudinē,nec litis mouentiā. Cæptū.ſecus ſi poſt inchoatū,vt dixi:qa initiū litis impedit alie-
3 nationē reuocandarū rerum.Actionē.h.d.† ꝙ iſtud ius reuocā-
b di ob ingratitudinē,qđ ꝯpetit mr̄i,non tranſit ad hæredes,b quia eſt mere pſonale,& quia iniuria cohæret pſonæ.l.cū emancipa ti,§.emācipatus filius, ff.de coll.bon.ibi, effectū.cum mr̄ offen-ſa agit.Ibi,portētoſæ.appellant̄ meretrices abiectę.abijciūt.n.pu
c dicitiā meretrices.Ibi,tacite cautū.no.uerbum,quo rō ſtatuti c i
4 uno caſu,eſt eadē in alio.v.g.† quare mr̄ tranſieſad ſecūda uota nō reuocat rōne ingratitudinis: iſtud eſt, qua eſt quædā ſpecies impudicitiæ plura matrimonia appetere,ut dicit Valerius de in ſtitu.antiquis. Itē tranſeūdo ad ſcđa uota offendit filiū & filiam Itē magis offendit mulier cōmittēs ſtuprū,q̄ ea quæ in legitimo mr̄imonio ꝯuerſat,vn̄ multo magis dēt puniri ꝯmittens ſtuprū
5 Aliqd,i.aliqđ priuilegiū.† Ex hoc d collige.ꝙ ſtatutū,ꝙ vidua,ſi
d peccat in corpore ſuo,pdat oīa priuilegia mr̄is:intelr̄ ex hoc p
e dere e tutelā filiorū,ſicut ſcđo nubēs , dum mō cōſtaret hoc mō ꝯſtat eam ꝯmiſiſſe ſtuprum,vt d̄t decretalis,puta qn̄ vides filiū. ex ſcholari, ambulantē ſupra terrā. Adde c.lſas,& c.illud , de p̄-ſump.Sed pone,ꝙ uidua ꝯmittit ſtuprū , adijt iudicē ſui fōri nō mariti; opponit,ꝙ dēt adire forū mariti,dū eſt uidua, nunqd p̄t
6 dicere,ſeruaui caſtitatē? certe nō,vt s̄.e.l.cum ,ꝓfitearis.†No.ꝙ initiū litis no p̄t dari.niſi iuſſu iudicis. Item iura mere pſonalia
f nō tranſeūt ad hr̄des.Vidua f impudice viuens non hēt priuile-gia caſte viuētis,nec hēt priuilegia primi mariti.nec ēt extrinſe-ca priuilegia . Itē tacite cautū hr̄ ꝑ expreſſo, vbi eadē rō reperit̄.

ADDITIONES.

a No.id quod.Vide Bald.in l.1.ſup.de interd.& ita etiam alle.Bald.in l. non dubiū, ſup.de leg.& hi bet locum in ſtatuto,ut dicit Bal.inf.prox. & uide Bald.in l.data opera,infra qui accu non poſ.& in rub.ſup.de nau.fę.facit gl.in c.1.de tempo.or-di.in 6.quando alleg.Bald.in l.1.ſup.de interdi.

b And.Barb.Non tranſit ad hæredes.No.ꝙ iniuria non tranſit in ſucceſſorem,uide quod no.per Ang.in l.ſi ab hoſtibus,§.ſi uir.uxorem,ff.ſol.mat.& per Bald.in c.1. qui.mo.feu.amit.& per Nic.de Neap. in l.cognatis, ff.unde cog. & ibi notaui.in tex.& uide l.generaliter,inf.eo.

c And.Barb.Quomodo ratio ſtatuti.Not.quando ratio ſtatuti in uno eſt eadem , in alio extenditur,uide quæ notaui ſup.de interd.l.1.

d Ex hoc. Vide tex.in §.2.in Auth.de reſti.& ea,quæ parit.
And.Barb.Ex hoc collige.Not.quod uidua,quę peccat in corpore ſuo, ſtatim per dit priuilegia viri.& uide quæ no.ad Bart.in l.quoties,inf.de priu.ſcho.lib.12.

e Perderet No.gl. Bar.& Doc.in auth.ſacr̄m , ſup.qn̄ mul.tut.off.fun.poteſt.in fin.

f Vidua.Vide Ang.in l.pen.in prin.ff.de iur.omn.iud.

AVTHENTICA.

1 *Donō pōt reuocari in tribus caſib.uidelicet quando donatarius inſidiatur uitæ donatoris ſeu ſi eū flagellis afficit,ſeu ſi inſidiatur bonis,& nu.3.*

2 *Vitæ dicitur inſidiari,qui omnibus bonis inſidiatur.*

1 Quod mater.† Iſta auth.ponit tres caſus , pp quos mr̄ p̄t dōnē reuocare. Et primus eſt , qn̄ filius inſidiatur eius vitæ.Scđs, qn̄ flagellis eā afficit.Tertius qn̄ ponit inſidias ꝯ oēs facultates maternas.Sed ſi mater nube-ret prius,q̄ filius daret has occaſiones, nunquid poſtea hr̄et po-teſtatem reuocandi?quærūt Doc.hic,vide eos, dicas ꝙ indiſtin cte reuocat in his trib. caſib. quia indiſtincte loquitur hæc lex.
2 No.† Iſtos caſus æquiparari,inſidias poni vitæ, offenſam corpo ralē facere,& qn̄ qs inſidiat̄ alicui , vt pdat oīa bona, nā vr̄ inſi-diari vitæ,qui oīb.bonis inſidiat̄.¶ Additio. Vt̄no.gl.s̄.de aduo.
3 diuer.Iud.l.i.in gl.fi.in ver.qa n̄ inuenit. No.† bn̄ hanc qōne, ꝙ pr̄ reuocare p̄t donata filio pp ingratitudinē, ēt poſtq̄ introdu-xit filio nouercā in domū.Sed huic deciſioni obſtar,qa pęnæ v-niuerſorū ſūt æquales, vbicūq; pariter cadere pn̄t in vtroq; , vt in corde nup.§.ſi vero expectet.de ſec.nup.l.hac ediĉtali. Sed hic pęna p̄t pariter cadere in vtroq; ergo in vtroq; pariter locū hēt,ex quo ita gn̄alr̄ ſcripta eſt, vn̄ n̄ eſt bona rō,ꝙ n̄ ìueniat̄ le-ge ſcriptū,qa imo inuenit,ſubdito verborū ꝯpendio, cogitabis.

LEX VIII.

1 *Donatio facta liberto per patronum,poſthumo nato reuocatur.*
2 *Donatio facta vni filio ſi poſtea plures ſunt nati, an reuocari debeat.*
3 *Pater liberis non cogitur reſeruare.*
4 *Donō facta propter merita , non reuocatur per ſuperuenientiam filiorum.*
5 *Verbū,reuertat̄,eſt cōe, qa verificatur in vtroq; ſenſu directo,& obliquo.*

Si vnquam.† Donō facta liberto ꝑ ꝓnū carentē li beris, ipſo iure reuocat̄ nato poſthumo.
a h.d. Aduerte, qa nō reuocatur iſta do. ō a cā attenta ingratitu-dinis,qa hic nulla eſt ingratitudo, ſed reuocatur, q̄a lex pſumit, ꝙ donās ſi cogitaſſet de liberis ſuſcipiēdis, nihil donaſſet: & iō reuocat̄ in totū. Iſtā l.all.Bar.in mā clæ codicillaris: vide per eū de le.2.l.Titia,§. Imperator. & ff.de ꝯfir. tu.l.in ꝯfirmando. & l. tale pactū,cū gl.ſua,§.fi.de pac.Nā.ibi aparet apte ꝙ ſi in fratre aliqs aliqd ꝯfert,qa nō hēt liberos,liberis ſuſceptis illud tranſit ad liberos,& nō ꝯpetit illud ius fratri.dic,ut ibi.¶ Caſus. Pron⁹ hēbat libertū,quē valde diligebat,& non habebat ille ꝓnus fi-lios donauit huic liberto oīa ſua bona,vel magnā partē: habuit poſtea liberos.vel ex vxore poſtea ſuſcepta,vel ex ea,q̄ primo hē bat nō curo:nunquid donō reuocet̄, & ad ipſum donatorē re-uertat̄? Rn̄.ꝙ ſic reuertit̄.n.ad ipſum,dn̄ium,ac ptās diſtribuen-di,put ei placet.Caue,ſi pr̄ illud ad eū reuerſum vellet extraneo vēdere,poſſet.itaq; rō huius l.nō eſt. ſolus fauor liberorū,qa nō tenet̄ reſeruare filijs poſtea natis; ſed eſt qdā tacita ꝯdō,q̄ ab ini-tio ineſt ex pſumpta voluntate donatoris , ac ſi eſſet dictū dono
2 tibi,ſi liberos nō ſuſcepero.†Quid ſi b hēbat vnum filium,& po
b ſtea nati ſunt plures? collige ex no.e p Dy.in l.cū pr̄.§.cū æſtima
c ret,de leg.2. Partē,ſaltē dimidiā.Ri.de Sal.d in quodā ꝯſ. intelle-
d xit de parte dimidia,vel maiore:ſed qa hic d̄t aliq̄ facit aliquan-tulū,ꝯ.Adde s̄.de don.l.ſi qs argentum,§.ſed ſi qs vniuerſitatis. Quid ſi nō dixit,dono tibi partē quotā:ſed dono tibi talē fundū,& ta lem,q̄ ſunt tota,vel maior pars de ſubſtantia donatoris? dic idē, vt no.de l.3.l.nomen,§.filio,p gl.& Bar. & an iſta lex hēat locū
e in vendōne e facta paruo ꝓtio. Bar.ꝙ ſic.ſiue donō fuerit expreſ-ſa in ꝯtū,ſiue tacita,vt no.ff.ſi a pa.qs fue.manu.l. nō vſq; adeo.
3 vbi vide.† Ibi, arbitrio. ergo non hēt neceſſe reſeruare liberis, ſi nō vult:ſed manet in eius arbitrio,& libera ptāte facere,qcquid
f vult.& no.de ver.reuertat̄, f qđ eſt directū, qa ſignat̄.ipſo iu re.facit s̄.tit.l.1.& dic vt ibi. Additio. Secus autē ſi fuiſſet facta donō deſcēdenti,qa tūc reuocatur vſq; ad lr̄imā īm̄,ut s̄. de in-offi.don.l.ſi totas.Itē puto hanc limitandā, qn̄ donō fuit exceſ-ſiua,& eſt veriſir̄e, ꝙ donator non feciſſet , ſi cogitaſſet ſe filios habiturum. Si,aūt veriſir̄e eſt ēt hn̄do filios eadē donōnē feciſſe qa donō erat parua,& donatarius erat ſibi magna affectione cō iunctus,non hēbat locum diſpō huius l.ſicut dicimus in legatis factis in teſtō,filio pterito a pr̄e ignorante,qa reuocat̄, ſi eſt ue-riſir̄e tale legatū non feciſſe, ſi de filio cogitaſſet,alias ſecus, vt l. pen.ff.eo.p Doc.in auth.ex cā,s̄.de lib.p̄t.& attende bn̄,qa Azo in Sūma vr̄ tenere,ꝙ ſpāle ſit in donōne facta liberto per pro-nū carentē liberis.Secus ſi fuiſſet facta ī alio extraneo,vt ipſe d̄t in ſumma huius tit. Sed lex nō ꝓbat.Quid ſi pr̄ vnicā filiā hēret, & donauit extraneo ſubam,aut partem eius,deinde filij ſibi na ſcuntur,an talis donō reuocetur?Iſta q̄o fuit pridie de facto , & vr̄ ꝙ non,quia hęc,lr̄a loqtur qn̄ donō fit p eū,q filios nullos hē bat:hic aūt hēbat filium vnum.tu dic,ꝙ identitatis rōne hēt lo cum diſpō huius l.eo caſu,quo eſt veriſir̄e pr̄m nō donaſſe ſi ſci uiſſet filios ſibi naſcituros,forte.n.non cogitauit de filia,quia ſa tis ei remanſit,p ea dotanda:ſed ſi filij maſculi ſupuenientes ege ſtate laborarēt.tertius pr̄na ſuba gauderet.item hęc lex dēt limi tari ſolum in vera,& ꝓpria donōne,q̄ ex mera liberalitate fit,&
4 nullo cogēte imperio,vt l.1.ff.de do.† Si āt hæc donō facta fuiſ-ſet pp benemerita,& ꝯdigna,nō hr̄et locum diſpō huius,l. qa il-lud donatum nō eſt,pp eius largitionē,ex quo in remuneratio ne factū eſt,ff.de do.l.ad eū.finge.n.donatariū ſua cura,& ſolici tudine eripuiſſe donatorē, de manib.inimicorū , q volebant eū occidere,aut de manib.hoſtiū, q idē erant facturi.certe iſta re-muneratio laboris ięſtimabilis eſt,vt lr̄a ibi d̄t:vn̄ idē iudicabo de ea,ac ſi tit.oneroſo pr̄ dicta bona in eundem tranſtuliſſet, qđ no.facit s̄.de don.l.ſi donatione,in glo.ff.de caſtren. pec.l.pe.Et ad-uerte in hac lege,ꝙ reuocatur,qa lex pſumit,ꝙ donās ſi cogitaſ-ſet de liberis ſuſcipiēdis,nil donaſſet:& iō reuocat̄ in totū. Ibi.li-beris.Idē ſi alij extraneo,vel ꝯiunĉto,vel ꝯſorti.licet Azo in Sū-ma videat̄ tenere ꝯrium.Sed gl.hic d̄t indiſtincte de quolibet ex-traneo. Reuertat̄.d̄t gl. ipſo iure, & bn̄. reuocat̄ ergo hæc donō abſq; eo,ꝙ pr̄ reuocet,licet aliæ donōnes ēt per ingratitudinem reuocētur:ſed ita demum reuocantur ſi fiat expreſſa reuocatio a donatore,alias ei proprio,& donatario viuentibus,vt s̄.l.ꝓx.&
5 s̄.tit.1.l.1.in fi. Et no.† hic ex verbo,reuertatur,quod eſt directū, & no.

ADDITIONES.

a Donatio.Vide Ant.de But.& Cano.in c.fi.extra de donat. & no. ꝙ Lud. Ro.in l.ſi vero,§.de viro,in 48.fallen.ff.ſol.mat.refert,ꝙ Bal.hic determinat hanc l. non ha-bere locum in donatione remuneratoria, quod tamen hic non reperio,tamen in quibuſdam reperitur,& dicit etiam Bal.in aliquibus lect. ꝙ iſta l.non haberet lo-cum in donatione parua.Item dicit , ꝙ hæc lex haberet locum , ſi pater habuiſſet vnicam filiam,& poſt donationem factam ſibi nati eſſent plures filij.

b Quid ſi Colliguntur etiam ſex no.Bar.in l.Titia,§.Imperator, in prin. de leg. 2.

c Collige ex no.Vide Bal.in l.1.C.de inof.don.ubi aliter loquitur.dixi in c.fi.de do.

d Ric.de Sal.De qua parte bonorum intelligatur hæc l.& quid ſi non donauit per no men quotæ.vide de omnib.late per Bal.in l.1.ſup.de inof.do. & Bar. in §. Impera-tor,hic alleg.& omnino vide Bal.in l.ſi cum uel in utero,ſup.de teſt.mili.& in au-then.ex cauſa,ſup.de lib.præt.& Lud.Rom.in d.l.ſi cum vel in utero.

e In venditione.Idem Bal.in l.1.& ibi Cyn.in fi.ſup.de pact.

f Reuertatur.De hoc verbo,uide Bar.in l.Centurio,ff.de uulg.& pup.

& no.translationem dñii recta via. Qñq; eſt obliquum, & iō, qa
verificatur in vtroq; ſenſu, appellatur verbũ cōe. vñ ſi teſtator
dixit, ꝙ bona ſua reuertant̄ ad Titiũ, hęc diſpoſitio fideicom-
miſſaria erit. de quo per Bar. in l. Centurio, ff. de vulg. & pupil.

L E X IX.

1 *Donationes non reuocantur ex ingratitudine, niſi ex cauſis ingratitudinis lege contentis.*
2 *Caſus a lege numeratos non licet extendere.*

1 Donationes. † Donationes non reuocãtur pp ingra
titudinem, niſi ex cauſis ingratitudinis
2 lege contentis, & numeratis. h.d. † Not. ꝙ qñ lex enumerat ca-
ſus, non licet extendere ad alios caſus. concor. in Auth. vt cum
de appel. cogn. §. aliud quoque capitulum, colla. 8.

L E X X.

Do nationes factæ legitime, reuocari non poſſunt.
2 *Ius reuocandi donationem propter pacta non ſeruata, tranſit ad hæredes.*
3 *Probatio tria continere debet.*
4 *Silentium quid ſit.*
5 *Feudatarius qui fœloniam commiſit, ſi eſt mortuus, quæſtio hæredi eius moueri non poteſt.*
6 *Succeſſor non improbat factum defuncti, ſi defunctus noluit improbare.*

Generaliter. Certę ſunt cauſę, ex quibus perfecta do-
natio reuocatur, & debent in iudicio ꝓ-
bari dilucidis argumẽtis, & qđ donator nō reuocat, ſed ſub ſilē-
1 tio ptrãſit, hęres eius reuocare nō p̄t. h. d. † Donōnes legitime
factas nemo reuocare p̄t. Fallit pp cãs legitimas hic expreſſas, &
a rōnem fallentię reddit, qa nō dẽt ingratus *a* deridere liberalita-
tē, & facilitatē donatoris, & đt, ꝙ iſtę cauſę debent dilucidis ar-
b gumentis probari in iudicio. item đt, *b* bñficium reuocandi ob
ingratitudinē ad hr̄dem non tranſmitti. h.d. ibi, ita vt hic incipit
enumerare cãs ingratitudinis, ex quib. donō reuocatur. ibi, non
leuem. ille, q multum læditur, ſentit, quippe magna læſio lædit
ſenſum. Vel quaſdã. iſto caſu nō reuocat̄ pp ingratitudinē. ſed
2 pp pacta non ſeruata. † pp q̄ pacta ius reuocãdi tranſit ẽt ad hr̄-
dē, ſecus pp ingratitudinē. & ita dẽt intelligi finis huius leg. qđ
approbat ibi, in ver. ingratus eſſe dicit̄. ita ego intelligo licet iſta
3 lex multũ indiſtincte loquat̄. † Not. ꝙ probō dẽt hr̄e in ſe tria,
primo dẽt fieri in iudicio, dũ tex. đt, in iudicium. Scđo dẽt eſſe *c*
c plena, quia dicit dilucidis argumentis. Tertio dẽt fieri cã cogni-
d ta, i. altera parte reqſita, quia đt, cognitionaliter. ibi, cuiq̃. *d* ſ. do-
natario. primas. primæ perſonæ ſunt donans & donatarius. pri-
4 mordium. quia ante non erat inſtitutum. † ibi. ſilentium, ſilen-
tium eſt quod excitari non p̄t. facit ad ſñias, in quibus imponit̄
ſilentium, qđ nec prima vox ꝯuenientis dẽt audiri in iudicio. in
gratus eſſe, reſtringit ſe ad ingratitudinem. Ergo ſecus in aliis
5 cauſis. † Glo. arguit ad feudum, quod ſi feudatarius *e* commiſit
e fęloniam, tñ non eſt conquæſtus & feudatarius deceſſit, ꝙ hære
di eius non p̄t moueri qō de fęlonia, licet feudum vr̄ ipſo iure
reuerſum ad dñm. itē vbicunque dr̄ ꝙ feudum ipſo iure reuerti
f tur ad dñm, intelligitur ſi dñs *f* vult, & hoc petit, alias ſecus. facit
g ad gl. *g* q̄ eſt in l. 2. ff. ſi ager vect. vel emphy. petit. ¶ Additio. Et
6 no. † ꝙ ſucceſſor non improbat factum defuncti, verum eſt, ſi
ipſe defunctum noluit improbare, ſed in electione prelatorum
ſecus eſt, quia ſi electio fuit facta contempto canonico, q electio
ni debuit intereſſe quantumcunq; ipſe non reclamauerit, dum
vixerit, tñ ſuccedens tali canonico in honore poterit ꝯqueri de
ꝯtẽptu, & impugnare electionē, vt no. Inn. in c. qđ ſicut, de elect.
ver. & ſi contẽp. qđ ſequit̄ Bar. in l. bonorum ff. rē ra. ha. in gl. in
In gl. in ver. uoluerit. ibi, pōt dici ad hoc eum cogi. hæc determi
natio non probatur iure, qa nullo iure inuenitur, ꝙ donatarius
dẽat alere donantem, & iō gl. tenet ꝯ̃rium in l. in ꝯdemnatione,
in prin. ff. de reg. iur. ꝯ̃ q̃ tenent cōiter Doc. ſed Dy. & Rayn. ſal-
uãt iſtã gl. & dñt aut donatio fuit magna, & tenetur eum alere,
& ita procedit hæc glo. pro qua eſt tex. in l. Decurionibus, ff. de
Decu. Aut fuit parua, & tunc non tenetur alere, qa non eſt veri
ſile, ꝙ pro modica re donata ille uoluiſſet ſibi p̄ſtare alimenta,
& ita dẽt intelligi gl. ꝯ̃ria, & hoc voluit gl. ſin. 17. q. ꝯ̃. c. quicunq;
Quid aũt ſi Rex vel Papa donet ecclę Commitatũ, vel Baroniã,
an eccł a teneatur ad munera, qua antea p̄ſtabantur ꝑ Comita-
tũ vel Baroniã? Dic ꝙ nō, niſi reſeruatio facta fuerit ꝑ donario-
nē, & tunc non p̄ſtabuntur munera, niſi ſolũ honeſta, & eccle-
ſię conuenientia ſecundum Inno. in c. verum, de fo. comp.

ADDITIONES.

a Ingratus. Vtrum donatarius teneatur donantem alere deductum ad inopiam glo hic dicit ꝙ ſic, alias reuocari pōt donatio, vt in ea dicitur cōtrarium ſentit gl. in l. in condemnatione, in prin. ff. de reg. iur. dicens hoc non reperiri iure cautum. Pet. de Anch. in c. fi. de don. pro concor. iſta tamen gl. diſtinguit inter donationem magnam, & paruam, vt in prima procedat hæc glo. in ſecunda glo. contraria & idem ſequitur ibi Io. de Imo. & uide Bal. hic in aliquibus lecturis, & no. hic, ꝙ ſi ſuperueniat inimicitia, præſumitur reuocata donatio ſecundum Bald. no. in l. 1. ſup. eo. & an contra hæredem donatarij ex ingratitudine habeat locum reuocatio. tex. videtur quod non, in l. his ſolis. ſup. eo. ubi etiam dicitur, qued non datur hæredi donatoris, ſicut hic, & etiam ibi dicit quod talis reuocatio, & conditio nō ſequitur fundum & vide gl. in c. fi. & ibi Doct. extra. de don. & quod ibi dixi poſt Bald. & tex. in l. 1. ſup. eo. & quod ibi dicit Cy.

a And. Barb. Item dicit. No. qđ pactum reuocandæ donationis tranſit ad hæredes, ꝙ uide Ang. in l. ſi ab hoſtib. §. ſi vir uxorem, ff. ſol. mat. ubi dicit, ꝙ non competit hęredibus opponere de adulterio, facit gl. ſi. ſecũdũ eũ in l. cu emancipati, §. emancipatus, ff. de col. bon. & vide Do. Pet. de Anch. in c. 1. ut lit. non cont. & Doc. in c. fi. de don. & tex. ſi. ſi in materia ingratitudinis, l. ſi cognatis, ff. vnde co. ſecũdum Bal. in l. omnimodo, ſup. de inof. teſt. & uide gl. quæ eſt ſing. ſecundum Doct. in c. fi. de poſtu. vbi ingratitudo poteſt opponi a venientibus ab inteſtato, & uide Bal. in c. 1. qui. mo. feu. amit. & uide quæ no. in tex. in l. his ſolis. ſup. eo. & no. gl. in ſimili, in l. 2. ff. ſi ager vectig. uide Sal. in l. omnimodo, ſup. de inof. teſt. & ita pactum de non reuocando propter ingratitudinem poterit iuramento firmari. & uide Do. Pet. Io. Dyn. & Imo. in c. fi. de dona. & ego notaui plene in c. 1. quib. mod. feud. amit.
c And. Barb. Secundo debet eſſe plena. Et an poterit deferri iuramentum in defectum ſemiplenæ probationis? dic ꝙ non, quia debet eſſe lucida probatio, facit qđ dixit Bal. in l. fi. ſup. de ſecund. nupt.
d And. Barb. Cuiquam. An donatarius teneatur alere donatorem uide Bart. qui aliter loquitur, in c. 2. de no. feu. ad fi. vide quæ ibi remiſi, uide Doc. in cap. fi. de don.
e Si feudatarius. Vide gl. hic, & gl. in c. fi. extra, de don. & quod no. Bald. in l. 1. ſup. eo. & Ant. de But. in præal. c. fi. & Cyn. in l. 1. ſup. eod. & bene facit l. his ſolis, ſup. eod.
f Si dominis. Vide quod not. Bald. in l. ſi ſolennibus, ſup. de rei uend.
g A.B. Facit ad gl. vide Bal. in c. Imperialē, §. in ſuper, de prohi. ali. feu. per Fed. ibi dixi contra eum, & eũ ſequitur Do. Card. in c. fi. de dona. ſed Do. Io. de Imo. ibi ſequitur dictũ Bal. hic, licet eũ non alleget, & uide Sal. in l. omnimodo, ſup. de inof. teſt.

De donationibus cauſa mortis. *Rub.*

L E X PRIMA.

1 *Altero ad alterum dictiones, in accuſationib. et inquiſitionib. apponi ſolẽt.*
2 *Hæreditatis aditio requiritur in donatione cauſa mortis.*
3 *Verba, de uno ad alium reuertendo, habent locum, quando primus moritur cum filio.*
4 *Nepos naturalis, vel legitimatus, an excludat filium legitimum.*

Si donatione. Pactum appoſitũ, ꝙ mortuo vno
ex donatarijs, cã mortis donatio re
uertatur ad alterum, valet. h.d. Vel melius. Voluntas dona
toris expreſſa, ꝙ vno ex donatarijs cã mortis mortuo, res
ad alterum reuertatur, valet, & ex ea oritur actio vtilis ex teſtō.
h.d. Iō dico, ꝙ primum ſummarium non eſt bonum, qa ex pa-
cto nudo oriretur ꝯdi. ex l. ſi qs argentum, & non actio ex teſtō,
vt no. in c. cũ pr̄, §. Meuio, de leg. 2. vel certe & primus caſus eſt
bonus, ſi nemo recipit iſtud pactum pro eo, ad quem dẽt reuer-
ti, qa tunc non pōt hr̄i niſi vt mera vltima voluntas. iſta lex cum
1 gl. ſua eſt valde ſingularis. † No. hic de dictione, altero *a* ad alte-
a rum, quia ſæpe in accuſationib. & inquiſitionibus apponuntur
iſta verba, alter alteri tulit opē. Not. pro pactis appoſitis in ꝯ̃ctu
emphy. dũ dr̄, de vno in alterũ reuertẽdo. Caſus. B. donauit Seio
& M. cã mortis fundũ. & voluit ꝙ reuerteret̄ de vno ad alterũ,
mortuus eſt vnus eorũ, alter vult agere ꝯ̃ hr̄dē illius mortui, ad
partē illi donatã vt reddat eã q̄rit̄ quo iure aget̄? Rñd. ꝙ actione
vtili ex teſtō, h.d. Vel ſimpł r donaui Titio, vt poſt mortem Titij
redderet Seio, agit Seius vtili ex teſtō, quaſi Titius ſit per fidei-
b cōmiſſum rogatus. Gl. diſputat hic vtrũ in dōne *b* cã mortis req
ratur p̄ntia donatarij, vel alterius recipientis pro eo, vide quod
2 no. in l. legatum eſt, ff. de leg. 2. † Item hæc lex, *c* q̄ tribuit actionē
c vtilem ex teſtō, eſt ar. ꝙ in donōne cã mortis reqratur aditio hæ-
reditatis, qa ante aditam hæreditatem non oritur actio ex teſtō,
d vt notatur ff. de hær. inſt. l. q filio, §. ſeruus. Contrarium *d* innuit
gl. in l. cum pr̄ §. 1. de leg. 2. & Bar. de verb. ob. l. q Romæ, §. Fla-
uius Hermes, ꝙ vbi interuenit ſtipł o, agitur ex ſtipulatu, vbi in-
teruenit pactũ, agitur cōdi. ex l. ſi qs argentum. & tũc non requi
ritur additio hęreditatis, quantum ad natiuitatem actionis, vn-
de ẽt hęreditate iacente pōt agi, ſed qñ actio habet oriri ex ipſa
donōne, vt ex vltima voluntate, tũc reqritur aditio hr̄ditatis, rō
drię eſt, qa in primo & ſecundo caſu, ſ. in ſtipł one & pacto, do-
natio cã mortis accedit magis ꝯ̃ctui, q̃ vltimę voluntati, qa nul-
e lus ꝯ̃ctus interuenit, qa non eſt inter p̄ntes celebratus. *e* adde qđ
3 no. de leg. 2. l. ut hęredibus. † Querit gloſ. ſi appoſita *f* ſunt uerba
f de uno in alium reuertendo, vtrũ illa cł a hẽat locũ. qñ primus
moritur cũ filio? Dicit ꝙ ſic, ſi apponitur inter extraneos, ſecus
3 ſi iſta condō apponitur liberis. qđ eſt notatu dignum. † pone, *g*
g pater legauit filio naturali, & voluit quod non poſſet aliena-
re niſi

ADDITIONES.

a Altero. Vide l. ancillæ, & quod ibi no. maxime Bal. ſupra de fur. Celſus Adde quod ibi poſui in apoſt. ad Bar. in l. ancillę, n. 2. ver. uter & alter ſunt duo diſtributiua duorum, vbi etiam poſui in addit. ad iſtum, nume. 3. ver. & facit ad quæſtionem, in apoſt. inf. eo. verb. ſupra de fur.
b Celſus Vtrum in donatione Vide in l. inter mortis, ff. eo.
c And. Barb. Item hæc lex, no. caſum, in quo donatio cauſa mortis requirit aditionē ex teſtamento, uide Ang. in l. eam quam in repet. ſupra de fideic. Bal. in l. 2. de leg. 1. Io. de Imo. in l. fi. ff. eod.
d Contrarium. Vide Bar. in l. inter mortis, in fi. ff. eo.
e Celebratus. Sed iſto caſu non dicitur proprie donatio cauſa mortis, cum pœnitentiam requirat, vt l. inter mortis, & ibi per Bar. ff. eo. & per eundem in l. 1. eo. tit. & per gl. hic.
f Si appoſita. Hic eſt gl. ualde ſing. ſecundum Imo. l. ſi is cui, ff. eo.
g Pone. Vtrum filius naturalis, vel legitimatus excludat ſubſtitutum, vide in l. generaliter, §. 1. ſupra de inſt. & ſubſt. ſub cond. fac. & l. ex facto, §. ſi quis rogatur, ff. ad Treb. & quæ dixi poſt Sal. in d. l. generaliter, §. 1.

re niſi in legitimum, quod idem eſt, tacite. ſ. ꝙ reuertatur ꝗ nãli ad legitimum: deceſſit naturalis ſuperſtite naturali filio, nunqd nepos naturalis habet excludere filium legitimum Domini? Dixi, ꝙ ſi nepos eſſet legitimus, vel legitimatus per matrimonium non intelligitur pater eius alienare, quia ius, quod deſcendit in ſuum hæredem, non dicitur alienatio, ſed continuatio dominij. l. in ius. de lib. & poſth. ſi erat nepos ſimpliciter naturalis, qui reputatur extraneus ſucceſſor, præfertur filius legitimus huic nepoti naturali: tñ dixi, ꝙ iſte paſſus erat dubius propter alias leges tractantes de naturali non excludente ſubſtitutum. ſed mihi uiſum fuit, ꝙ iſte ſit diuerſus caſus, quia verba teſtatoris. ſ. ne alienetur niſi in talẽ, ſunt præciſa. ¶ Additio. ¶ In glo. in ver. act. Ibi, ſed primum. hæc vera, Nã in legatis & donatione cã mortis ſubſtitui poteſt. d. l. vt hæredib. prædicta duo tolle in fi. Sed caue, quia tunc debet petere donatum, non vt donatum, ſed vt debitum ex ultima voluntate. ſi. n. diceres tibi donatum ex donatione, ſuccumberes, cum donari non poſſit abſenti. l. abſenti. ff. de don. Et ideo requiritur præſentia donatarij, & ſufficit hodie nudum pactum in ea, ſicut in donatione inter viuos. dixi in l. ſi qs argentum, §. ſed ſi quidem. tene menti.

L E X II.

Inteſtata. ¶ Pulchre cas⁹. Mater licet ex primo marito habeat filios, dotẽ ſuam recuperat, & alij nubere põt: ſed ſi facit extraneum hanc dotem ſtipulari animo donandi cã mortis, ea mortua donatio reuocatur vſq; ad debitũ bonorum ſubſidiũ, niſi in reſiduo patrimonio inueniatur debitum bonorum ſubſidiũ. h. d. not. ¶ Caſus Petrus habebat filiũ, & iſte filius habebat vxorem, deceſſit Petrus remanente filia, & dicta vxore: illa vxor vult repetere dotem a ſocero, & alij nubere, nunquid põt? Reſpon. ꝙ ſic. pone, ꝙ iſta nurus nubit alij, & facit, ꝙ iſte frater eius ſtipulatur dotem, deinde decedit illa nurus nunquid filia nata ex hac nuru habeat aliquod remedium ꝯtra iſtum fratrem? Reſp. ꝙ ſic, quia debet habere debitum bonorũ ſubſidium. dicit primo, ꝙ nuru mortua ſuccedit ei filia. ſecũdo, quod uni nubens poteſt alij renubere, & etiam ꝙ donatio defalcatur ſi non ſufficiunt alia bona ad debitum bonorum ſubſidiũ ¶ Additio. ¶ Vel ſic. Filia p̃t venire ad ſucceſſionem matris, & poſt eam nepos. Et in dotẽ dandi addi põt condõ ſ͠m placitum datoris. Et in donationibus cauſa mortis hẽt locum Falcidia. h. d. Concor. s̃. ad l. Fal. l. ſi mortis. Contraria ſol. vt in gl.

L E X III.

1 *Donatio cauſa mortis fieri poteſt non ſolum pro morte ſua, ſed etiam pro morte alterius.*

2 *Patris conſenſus in caſtrenſi peculio, uel quaſi, non eſt neceſſarius.*

1 Nec fratres. † Pro morte non ſolum ſua, ſed alterius (puta fratris) põt qs cauſa mortis donare, h. d. Caſus, habebat fratrem laborantem in extremis, volebas bona tua donare cauſa mortis fratris tui, nunquid potes? Rñ. ꝙ ſic. & fratre tuo mortuo, licet ſuperuiuas, donatio non reuocatur. ratio, quia videris donare nomine alieno, & idem ſi tu conſenſeris teſtamento alterius, quia morte illius confirmat̃. l. ſicut, §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſol. Sorori. ſiue dicas
a iſtã ſororem *a* fuiſſe illam, quæ donauit, ſiue quia iſta ſoror ſuc-
b ceſſit alij donatario. ergo filius patre *b* permittente donat cauſa
c mortis. Sed nunquid morte ſolius filij donatio *c* confirmat? glo.
ꝙ ſic, quod intellige, quando filius donauit rem peculij aduen-
2 titij. † Nam in caſtrenſi, vel quaſi cõſenſus patris non eſt neceſſarius, quia filius habetur loco patrisfam. Item in peculio ꝓfectitio, vel in re patris ſimpliciter. dicunt quidam non ſufficere mortem ſolius filij. Illa. n. donatio, quam facit pater, videtur eſſe duplex, vna in perſona filij, & hæc non valet, cum filius eſſet in poteſtate: alia a filio in illum donatarium, & hæc non valet, quia deſtructo ordine & principio donationis, immediate deſtruitur donatio mediata. ſic de dona. int. vir. & vx. l. Sulpitius.

A D D I T I O N E S.

a And. Barb. Iſtam ſororem. Sed in contrarium eſt caſus, quia non poteſt reuocari per iſtam ſororem, vide D. Io. in l. qui pretio, ff. eod. & an requiratur mors utriuſque. gl. hic tenet, quod non. cõtra tenet in l. donatio. ſupra, de don. inter uir. & vx,

b Filius patre. Vide per Bar. in l. qui pretio. ff. eod.

c And. Barb. Donatio. No. ꝙ ſtatutum inualidans donationem non inſinuatam, nõ comprehendit donationem cauſa mortis vide tex. ſing. in l. filiusf. ff. de donat. et Bal. in vſib. feud.

L E X IIII.

1 *Donatio cauſa mortis non eſt curandum, an in mortis articulo, vel tempore ſanitatis facta fuerit.*

Cum de mortis. Donatio cauſa mortis ęquiparatur legatis, & nõ requirit inſinuationem: tñ requiruntur quinq; teſtes, ſaluo ꝙ inter liberos ſufficiunt duo teſtes, ſicut in vltimis voluntatib. Vel ſic. Donatio cã mortis participat de donatione inter viuos, & vltima voluntate: & ideo de ea mixtim iudicatur ſ͠m idem ſubiectum materiæ. h. d. Sed gl. not. dicit, ꝙ plus ſapit nãm ꝯ̃ctus, q̃ vltimæ voluntatis, in l. 2. ff. de dote præl. Et per hanc legem pridie conſului apud Paſtorium, ꝙ ſi ſtatutum diſponens, ꝙ a 50. lib. s̃. inualida ſit donatio, niſi inſinuetur intra duos menſes, non habet locum in donatione cauſa mortis, quia ei non congruit donationis nomen ſine adiectione huius qualitatis cauſa mortis; ergo &c. vt ff. de leg. 3. l. hoc legatum æquiparatur ergo vltimę voluntati, quia in ea componenda requiritur præſentia qnque teſtium, vt in qualibet, alia vltima voluntate, excepto teſtamento, vt l. fi. s̃. de cod. æquiparatur etiã, quia non eſt inſinuanda neceſſario. item ęquiparatur, quia de ea detrahitur Fald. vt s̃. eo. l. 2. & s̃. ad leg. Falc. l. ſi mortis. æquiparatur cõtractui in hoc, qa ſicut contractus reqrit pręſentiam, ita donatio cauſa mortis non poteſt fieri niſi præſenti, & acceptãti, vt s̃. eod. l. 1. *Quia ergo* participat de vtroque, iudicatur de ea. vt de tertia ſpecie. *Itẽ pro* donatione cauſa mortis non datur interdictum quorum legatorum. & has drias, & alias vide Inſti. eo. §. 1. ver. fere.
1 † No. ꝙ nõ refert, vtrum donatio cauſa mortis fiat in mortis articulo, vel tẽpore ſanitatis. & dicit hęc gl. no. ꝙ in dubio donatio præſumit̃
a inter viuos, etiam ſi fiat in articulo mortis, quod *a* not. publicorum, i. iudiciorum, apud quos debet fieri inſinuatio.

A D D I T I O.

a Phil. Dec. Quod Hoc verum, ſi mortis mentio in ea non fiat, alioqui mortis' cauſa diceretur, niſi expreſſum ſit, quod fit inter uiuos, vel quod reuocari nõ poſſit, iuxta l. vbi ita donatur. de dona. cau. mor. de quo per Bar. in l. fi. C. de pa. & per iſtum in l. 1. ſi quid in fraud. patr. & l. ſi mortis. C. ad l. Falc. & uide Alex. in conſi. 14. in 1. par. & Pau. de Caſt. conſi. 99.

De infirmandis pœnis cœlibatus. *Rubrica.*

¶ Ad euidentiam præmitto, quando vir legabat vxori ſuæ, ex qua nõ habebat liberos, ꝙ fiſcus debebat habere decimam partem. hoc ius hodie ſubmouetur per Imperatorem.

L E X P R I M A.

QVi iure. Cœlibes & nõ cęlibes iudicantur a pari, & in omnibus eſt æqua conſtõ, antiqua cęlibes puniente ſublata h. d. ibi, cœlibes. i. carentes viro, vel vxore. Fulcirentur. dum mulier eſt vidua, ita reputatur, ac ſi haberet virum. vide Cy. in l. fi. s̃. de bonis quę lib. Omnib. i. ad vtrunque virum & vxorem de illa decima

L E X II.

Inter virum. Iſta lex declarat primam, quia declarat ſtatutum legis Papię. ibi, lex alia. puta per Falcid.

De iure liberorum. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

NEmo. Olim quando pater emancpabat filium, impetrabat a principe ius liberorum; hodie nõ eſt neceſſe, quia remanet ei ſaluum.

L E X II.

Illam iniuriam. Mater ſuccedit filio per Tertullianum. h. d. Olim contra, ſi haberet certũ numerum filiorum, ſcilicet tres ſi erat libera, & quatuor ſi erat libertina.

BALDI VBALDI PERVSINI.

In Nonum Cod.librum Commentaria.

De ÿs,qui accuſare non poſſunt. *Rubrica.*

1 *Cauſæ criminales rediguntur ad inſtar ciuilium.*
2 *Accuſare quilibet poteſt,dummodo ſit perſona habilis.*
3 *Infans,& furioſus,accuſare non poſſunt.*
4 *Fęminæ repelluntur ab accuſando.*
5 *Infamia repellit ab accuſando.*
6 *Exceptio de inhabilitate accuſatoris,an poſt litem conteſt. opponi poſſit.*
7 *Crimen omne,an regulariter ſit priuatum.*
8 *Crimen dicitur publicum.ſi committatur in Deum,vel in ſanctos.*
9 *Crimen iniuriarum,ſtans in nomine ſui generis,dicitur priuatum.*
10 *Accuſator minus legitimus,an ad accuſandum admittatur,ſi ex forma ſtatuti quilibet admittatur.*
11 *Forenſis ſtante ſtatuto,an admittatur ad accuſandum de homicidio.*
12 *Mulieres,an ad accuſandum admittantur,ſi quilibet de damno dato accuſare valeat.*
13 *Crimen publicum adhuc durat,licet ſtatutum arctet ius commune ad certas perſonas.*

Glo.rubricæ tria facit.Primo continuat rubricam ad p̄cedētia.
Secūdo ponit quandam regulam. Tertio ponit exceptiones a
1 regula.† Venio ad primū.Dictū eſt de ciuilibus cauſis,verū quia
cauſæ criminales ad inſtar ciuilium redigunt̄,vt ff.de pœ.l.abſē
tem,& ff.de cuſt.reor.l.j.§.fi.ideo ſequebatur videre de crimina
libus.Et ſicut in ciuilibus eſt neceſſarius actor ad formā iudicij,
ſic in criminalib.eſt neceſſarius accuſator,vt ff. de mun. & hon.
l.reſcripto,§.ſi quis accuſatorem.ideo tractatur hic de perſonis
Verum tamen,quia perſona debet eſſe legitima & aliter nō audit̄,
vt ȷ̃.eo.l.Senatus,& l.nō ignorat,& l.iniquū,& l.pen. & fin.
& extra eo.c.j.vbi dr̄,ſi legitimus nō eſt accuſator , nō fatigetur
2 accuſatus.ideo ad hoc ſciendū ſupponitur iſta rub.† Venio ad
ſm̄,dicit glo.ꝙ regula eſt,ꝙ ꝗlibet p̄t accuſare;intelligo, hoc eſt
oīs ꝑſona cenſet̄ habilis,niſi ꝓbetur inhabilis,vt ff.de ꝓb.l. ab ea
parte,& l.in exceptionibus.Ex hoc not.ꝙ oīs perſona p̄ſumitur
habilis ad accuſandū iure ꝓprio,vel publico , niſi ꝑ legē ſcriptā
vel ꝑ probationes factas in iudicio probetur in habilitas.Deſcē
a do ad tertiū, & dico ꝙ decē & ſeptē ꝑſonæ repelluntur *a* ab accuſando.
Mulier,ꝑꝑ ſexus pudorē.Receptus inter reos,ꝑꝑ iudicij
inchoati vigorem.Procurator in capitali,vel publico crimine:
quia talia iudicia reqrunt ꝑſonas principales.ȷ̃. de fabri. lib.
11.l.j.in ver.ore proprio.& nō p̄nt exerceri ꝑ miniſtrum , ꝑꝑ regularem
iuris tenorem.Qui renūciauit liti ꝑꝑ vitandam variationem.
item frater ꝑꝑ indignationem , & ɔtumeliam ſanguinis.
Item īfamis ꝑꝑ p̄ſumptam malitiam:nam infames p̄ſūmū
tur doloſi.item ꝗa infames iura publica non participāt,nec tractāt.
itē ꝗ hēt duos accuſatos, ꝑꝑ turpē q̄ſtū vitādū:& ne fiāt cō
cuſſiones.Itē ſerui.Itē liberti.itē familiares,ꝗa nō debēt erigere
ceruicē ɔ̃ dn̄m.item milites,ꝗa dēt ſuos ciues defendere , & caſtris
inſiſtere,nō verſari circa lites,nec eſſe terribiles inferiorib.
Itē pupillus.Itē ꝗ hēt merū imperiū.Itē ꝗ alias accepit pretiū ad
accuſandū,vel nō accuſandū.item ꝗ falſum tulit teſtimonium.
Item pauper.Itē ſocius criminis.Iſtas ꝑſonas enumerat gl. rub.
ꝙ ergo de iſtis ꝑſonis ſp̄āliter prohibetur.de cæteris rl̄r ꝑmittit̄,
vt ff.de iud.l.cum prætor.niſi alij noīatim inueniantur excepti.
ff.de accuſat.l.ꝗ accuſare.Adde ꝙ interdū ꝗs venit ad accuſandū,
vt ꝗlibet de populo,Interdum tanq̃ perſequēs ſuā vel ſuorū
iniuriam,Primo caſu procedunt exceptiones iſtius gl. Sc̄do caſu,
nulla exceptio opponitur ei,ꝗ ſuā,uel ſuorum iniuriā proſequitur,
dum tn̄ ſit iudicij capax,vt ff.eo.l.hi tn̄ oēs.& l.ꝗ iudicio.
3 & adde qđ no.ȷ̃.eod.l.neganda.† Extra q̄ro, an in priuatis delictis
dicta rl̄a patiatur dictas exceptiones? Rn̄d.priuatum delictū
parit accuſationē,iniuriam vel damnum paſſo.Item ſuis,nō extraneis.
& iō rl̄a hēt locum , ſed non oēs exceptiones, ſed q̄dam
ex eis.Et hic eſt notandum,quidam ab accuſando repelluntur,
vt infans & furioſus,ꝗa q̄ vidēt ignorant,ut ȷ̃.de falſa mo. l. 1.ff.
de iud.l.cū p̄tor,§.pe.ff.de rei ven.l. qđ infans.& iſti repelluntur
in quolibet crīe tam publico,q̃ priuato,ꝗa in iudicijs requiritur
voluntas,& propoſitum,qđ iſti non habent.item repellitur proximus
infantiæ,ꝗa in eo non cadit dolus,vnde cum non poſſet
ſcribere ad pęnā talionis, merito repellitur.Fallit,vbi non reꝗritur
inſcriptio. Nam tūc accuſare p̄t.cū authoritate tutoris, ff.de
acc.l.2.Doli aūt capax admittitur de ꝓpria iniuria accuſando cū
authoritate tutoris,vt l.1.& l.ꝑꝑ,ȷ̃.de adul.& l.clarū,de auth.p̄-
ſtan.& ff. de accuſ.l. hi tn̄ oēs.item tutor & curator p̄t accuſare.
4 ȷ̃.eo.l.2.& l.Senatus.† Quidam repelluntur morib. vt fęmine, *b*
b & dic,aut fœmina vult vlciſci propriā,iniuriā,aut alienam. primo
caſu p̄t ſi tn̄ talis iniuria in eā cadat ſub titulo crīs intentari,
alias non , vt ȷ̃. de adul.l.1. Sc̄do caſu,aut vult vlciſci iniuriā vel
dānum ſuū,aut aliorum.primo caſu nō p̄t,niſi in ſubſidium,qn̄
nō eſt alius,ad quē pertineat accuſatio primo loco ȷ̃.eo.l.Senatus.
Sc̄do caſu nō admittitur mulier ꝑꝑ ſexus imbecillitatem,&
pudorem.Fallit in crīe læſe maieſtatis & alijs.crībus expreſſis in
5 iure.† Quidam ab accuſando repelluntur iure ciuili,ſeu legib.&
hoc eſt multipl̄r,nā ꝗdam repellūtur ꝑꝑ infamiā uitæ,& iſti aut
inchoauerunt accuſationē an̄ infamiā, & non repelluntur,ff.de
publ.iud.l.is ꝗ reus.aut poſt infamiā,& tunc accuſant de ſua,vel
ſuorum iniuria,& p̄nt,vt d.l.hi tn̄ oēs.aut tanq̃ ꝗlibet de populo,
& non p̄nt,vt d.l.qui accuſare.Quidā repelluntur ꝑꝑ pericu-
c lum *c* participationis,vt excōicati,& iſti ſimpl̄r repellūtur, c.pia,
de exce.lib.6.Quidā rōne pœnalitatis,vt banniti,& dic ut ȷ̃.ti.1.
l.reos,per Cy.Quidā rōne confraternitatis.& dic vt ȷ̃.eo.l.ſi magnum.
Quidā rōne ſodalitatis,ſeu ſocietatis crīs reorum , & dic
ut l.ſi filiū,de lib.cau.& ȷ̃.tit.1.l.fi. Quidam rōne pluralitatis reorum,
& dic vt ȷ̃.eo.tit.l.ꝗ de crīe,ꝑ gl.& Dy.Quidam rōne pręiudicialitatis,
& dic vt ȷ̃.eo.l.1.Quidā rōne contiguitatis, & dic vt
d.l.ꝗ de crīe,in tex.Quidā rōne ordinis,de adult.l.denunciaſſe,
§.q̄ritur.Quidā ꝑꝑ debitā reuerentiā.ȷ̃.eod.l.pen.Quidā ꝑꝑ euitandā
calumniā,de bon.lib.l.ꝗ cū maior,§.ſi patris. & de effic.
vic.ꝑ Inn.Quidā ꝑꝑ ingratitudinē,ȷ̃.eo.l.iniquū.Quidam ꝑꝑ ętatē
ut minores 20.ann. non proſequentes ſuam, vel ſuorum iniuriam,
ꝗ ēt cum curatoris authoritate repelluntur,ff.de acc.l.2.
Itē repelluntur a teſtimonio, quia accuſatio & teſtimonium in
crīali iudicantur a pari,vt ibi no.Alij dn̄t,vt Roff.quod adultus
cum authoritate curatoris admittitur ad accuſandum , tn̄ n̄ ad
teſtificandum,quia perſona accuſatoris pōt ſuppleri authoritate
curatoris,vt l.clarum,de autho.præſtan.Sed perſona teſtis nō
poteſt hoc modo ſuppleri,quia cum deponit teſtimonium non
debet curator adeſſe,quia deponit in ſecreto,& ſic non poteſt īterponi
authoritas teſtificationi,ſed accuſationi ſic,ſm̄ Roff.de
hoc uide quod no.4.q.3.c.2.in gl.q̄ incipit,hic quære,ſume.Sūt
d & ali *d* caſus, quos non proſequor.† Sed an poſt lit.ɔt. p̄t oppo-
6 ni exceptio de inhabilitate? Vr̄ ꝙ non,quia dēt diſputari per modum
eligentis,vt ȷ̃.de adult.l.qm̄ Alex.Sol. Aut inhabilitas prouenit
de iure nāli, vel gentium,& pōt opponi.ut ff.de iud.l.non
idcirco,§.cum poſtea.Aut de iure ciuili,& non pōt opponi poſt
li.cont.ȷ̃.de adul.l.q̃uis indubitati.ad hoc facit quod no.Inn.extra,
7 de reſcri.c.ſciſcitatus. † Quæro, an oē *e* crimen rl̄r ſit priua-
e tū? Rn̄.ſic,niſi lex exprimat,ꝙ ſit publicū,vt l.3.ī fi.ff.de p̄uaric.
8 & no.in l.fi.ff.de priua.delic.& in l.2.ff.de accuſ.† In trib.tn̄ caſi-
f bus gn̄aliter oē crimen eſt publicū.Primo,ſi ɔmittitur *f* in Deū
uel in ſanctos.de hære.l.Arriani.ſc̄do,ſi ɔmittitur in ſacerdotes
de Epiſ.& cle.l.ſi ꝗs in hoc genus.Tertio,ſi cōmittitur in magiſtratus,
vſurpādo eorū iuriſdōnem,vel eos offendēdo,l.1.de priua.carc.
& l.fi.ad l.de vi.Itē eſt publicum, ꝙ in religionem diuinā
ɔmittitur,ȷ̃.ad l.Iul.repe.l.fi.Item eſt publicum,per qđ offenditur
oē hoīum genus,ȷ̃.de male.& mathe.l. ꝗa non ɔmittitur
in ſingularē perſonam , ſed ɔ̃ genus perſonarum. Item in delicto,
in quo offenditur certa perſona,conſiderato actu,ſed ɔſiderata
potentia, iniuria pōt cadere in quemcunque, vt ff. de iniu.
l.eum

ADDITIONES.

a Repelluntur.Gl.hic enumerat has perſonas.quid de inimico, vide Angel.& Io. de Imo.in l.qui reus,ff.de publ.iud.& de omnibus latiſſime per Spec.in tit.de accuſ. & Bal.inf.& plene Moder. in l.qui accuſare,ff.de accuſ. an pater accuſet illum de adulterio,vide Bal.in l.iure.inf.de adult.

b Fœminæ.No.in quibus caſibus mulieres poſſunt accuſare,vide in l. 2. de acccuſ. & in l.vxor.infr.eo.adde tamen,ꝙ mulier in caſibus,in quibus reperitur quod poſſit accuſare,nunquam admittitur,niſi prius exploratum, ſit, quod alij qui poſſunt de iure communi accuſare,nolunt accuſare,vel ſunt in mora ſecundum Bald.in l. Senatuſc.in prin. ſecundum vnum intellectum illius legis. inf. eo.vbi mater non poteſt accuſare extantibus tutoribus,niſi ipſi negligentes.

c Propter periculum. Vide Bald.in l.pen.inf.eo.

d Sunt & alij.an hæc exceptio, tu non potes accuſare , poſſit opponi poſt lit.cont. de Barto.in l.1.§.accuſatio eum,circa prin.§.ad Turp. & in l.ſi maritus.§. præſcriptione,ff.de adult.

e An omne. Vide l.1.& ibi per Doct.ff.de pub.iud.

f Si committitur. Vide Bal.in l.reos,inf.tit.1.& ibi plures alios enumerat.

l.eum qui, §.in popularib.exēplū in appenſo. Alij dicunt, ꝙ ubi
cunq;imponit̄ a fiſco pæna pecuniaria,crimē eſt publicū,ſ.quā
tū ad hoc vt admittat̄ ad accuſandū quilibet de populo, vt not.
C.de lit.l.fin.& ff.de pop.act.in rub.& per Dyn. in d.l.3.§.fin.de
9 priu.del.† Iuxta hoc q̄ro, dicit ſtatutū ſi quis dederit alicui ala-
pā,puniatur in centū applicanda fiſco,mō percuſſi.Seium dādo
ei alapā,de hoc non accuſat me Seius,ſed accuſat me Martinus
tanq̄ vnus de pp̄lo,q̄ritur an poſſit?& vr̄ quod nō, quia crimen
iniuriarū ſtans in nomine ſui generis, eſt crimen priuatum. vt
j̃.de iniu.l.fin.ergo non datur accuſatio cuilibet de populo,ſed
ſoli offenſo, pro hoc vr̄ caſus in d.l.4.§.fin.ff.de præua.per q̄ leg.
ita determinat Ia.de Are.In ɔ̃rium vr̄,quia licet crimen ſit pri-
uatū.tn̄ ſi pęna pecuniaria uenit imponenda fiſco. quilibet pōt
accuſare,vt not. in rub.de pupu. act.ubi ergo imponitur pœna
pecuniaria,non eſt dr̄ia inter crimina publica & priuata,q̄tum
ad admittendum quemlibet de pp̄lo. Sed ubi imponitur pęna
corporalis,tunc eſt dr̄ia, quia in publico crīe q̄libet admittitur
in priuato non admittitur niſi offenſus, vel cōiunctus,& ita d̄t
gl.in d.rub.& hoc tenet ibi Bar.& alle.gl.quę eſt l.fin.C.de litig.
& gl.quæ eſt in l.1.ff.de iure fiſci.ad idem facit l.agraria, de ter-
mino moto.in ver. in publico. ſ̄m vnam lect. & r̄ndet ad l.3.§.
fi.de præua.ubi dr̄,ꝙ eſt crimen priuatū.dicit ipſe,cōcedo,tn̄ cū
hoc ſtat,ꝙ quilibet de pp̄lo pōt accuſare ad publicā vtilitatē.q̄a
cuilibet de pp̄lo intereſt fiſcum eſſe locupletem, ergo iſta ſtant
ſimul,nec ſunt ɔ̃ria, ſ. crimen eſſe priuatū,& nihilominus accu
ſationem eſſe popularem,ſ̄m Bart.Sed cōis opi.nr̄m maiorum
eſt in ɔ̃riū & eſt ipſa veritas,ꝙ ſi non cauetur in ſtatuto, ꝙ qui-
libet poſſit accuſare, non erit accuſatio popularis, ſed offenſus
tm̄,& alij qui ſuorū iniuriam p̄tendūt,poterūt accuſare, & ipſis
diſſimulantibus iniuria nō punitur, vt Inſt.de iniu.§.fin.Præte-
rea non pōt reſponderi ad pręal. l. 3.§.fin.de præua.in rōne lite-
ræ,dum ibi dicit,quia neq;lege aliqua de hac re cautū eſt.Nam
ex quo lege non cauetur,ꝙ ius accuſandi ſit publicum, ſequit̄,
ꝙ eſt priuatum.Nam ius & obligatio,quæ ex facto oritur,cohę
ret perſonis,quas factū tangit,ff.de procu.l.licet, §.ea obligatio
in rōne ſui.Non.obſt.gl.rubricę de pop.act.quia illa gloſ.loqui-
tur in ciuilib.accuſatoribus,qui veniunt ex edicto Pretoris.Nā
ſunt populares, eo ipſo ꝙ pæna pæcuniaria fiſco applicatur. Ad
pænam vero corporalem popularis actio non intentatur, licet
in defectū pecunię, q̄ñq; corporalis pęna officio Iudicis impo-
nat̄.ff.de iuriſ.om.Iud.l.ſi quis id ꝙ,& hoc intendit iſta glo.Sed
crīalia iudicia nō ſunt popularia,niſi lex hoc declaret manifeſta
vt dicta l.agraria; alias ſequerentur,ꝙ de damno mihi dato,vel
de vi turbata,quilibet poſſet accuſare,& ius meum ꝑpriū,& pri
uatum in iudicio reuoluere,q̄d eſt expreſſe ɔ̃ glo.in l.vlti.de pri-
ua.delic. Item non ob glo. in l.vlt.C.de litig.quia ibi ſpāle,quia
alienatio illa tendebat ad eluſionem pretoris impediendo effe-
ctum iudiciorum,& quia illud delictum ꝑprie non ad hæret ali
cui perſonę, ſed eſt in rem ipſam. Item nō obſt.C.de ſepul.vio.
l.qui ſepulchra,quia ibi in religioſa delinquendo, eſt ſacrilegiū.
Item ibi delinquitur in eum,qui non ſentit.Item ibi lex.vltra ꝓ-
cedit facit j̃.de priu.car.l.j.quod ad leg.Iul. de vi l.fin.Item non
obſt.l.j. ff.de iure fiſ. q̄a ibi qō non eſt crīalis, ſed defertur in fiſ-
cū pæna debita ex ɔ̃ctu.Preterea ciuitatū iura ſunt fiſcalia,& iō
nulli ꝑmittitur experiri,niſi habeat mandatū a lege,vel a Repu-
blica, arg. ff.q̄d cuiuſq; vniu.l.nulli.facit in rōne ſui, ff.de inter-
dic.l.j.§. publica, & l.2.§.publice.& ff.ne quid in loco publico, l
1.§.1.ff.de lib.hom.exhib.l.3.§.hoc interdictum, & facit inf.de
delator.l.oēs,lib.10.ibi,qui ſe læſos,&c.Canoniſtæ dn̄t,ꝙ omne
crimen eſt publicum,vt no. 6.q.1 c.infames,in gl.ex hoc. Item
vide quot modis dr̄ publicum,de ſacroſ.eccl.l fi.& l.1.ſol.ma.ꝑ
10 Cy.† Quæro,ſi ſtatutū *a* dicat de homicidio,q̄d q̄libet volēs ac
cuſare,admittat̄,an admittet̄ minus legitimus accuſator? & vr̄
ꝙ non,quia verba gn̄aliſſima ſtatutorū relata ad perſonas,dēnt
intelligi de perſonis legitimis.Itē quia ſtatutū,quod loquitur in
via iuris cōis,dēt exponi ſ̄m ius cōe,vt l.2.de no.x.& no.in l.fi.§.
in ɔputatione,de iu.delib.& de conſu.c.cū dilectus,& arg.C.de
teſt.mil.l.fi. In ɔ̃rium facit,quia verba ſtatuti debent aliquid o-
perari.l.1.ff.ad munici. Itē ꝑ iſtud ſtatutū fit actus liciti proroga
tio,ergo ēt ad inhabiles extenditur fauore publicæ vtilitatis, vt
l.ſi quis in graui,§.hi tn̄,ff.ad Sena. Syl. & no.in l.1.§.itē nūcia-
tio,de no.ope.nun.Itē dictio,quilibet,& dictio,oīs; nihil exclu-
dit,& oīa includit,vt no.C.man.l.a proc.licet indefinita nō ɔti-
neat,niſi ea,q̄ ſunt eiuſdē nāæ,& rōnis,vt no.Dy.in rub.de reg.
iur.lib.6.ſ̄m hoc banniti, excōicati, pupilli, & oēs admittentur
11 ad accuſandum de homicidio,† quia verba vniuerſali nō patiū
tur exceptionē,l.in fraudē,§.fi.ff.de teſt.mili. Sed iſtud eſt abſur
dum, nam accuſare eſt beneficium, quod odioſis non dat̄ nec
nāimpeditis, vt l.Lucius, §.Lucius Titius damam, de leg.2.&
militia curſoris non datur, claudo, & verba vniuerſali reſtrin-
guntur,vt plene no.C.ſine cenſu,vel reliq.l.omnes. Sol. ſtatuta
recipiunt interpretationem iuris naturalis,vel gentium, ꝙ iſta
iura ſunt immutabilia, & iō ſtatutum non intel̄r de infante fu
rioſo,demente,vel excōicato,qui repellitur iure diuino. Nam
ius diuinum eſt ius nāle naturæ creantis, mulier vero & minor
20.an.ſi eſt;doli capax admittetur.Item mutus,& cæcus,qui iu
re ciuili prohibentur vel hoīum conſuetudine,quia diſpenſatū
vr̄ cum eis,arg.in ſim.C.de inof.teſt.l.ſi q̄n.bānitus vero ꝑ deli-
cto,non admittitur ad beneficium ſtatuti, ſecus in bannito pro
ciuili debito,quia iſte non hr̄ pro mortuo, & eſt integræ famæ,
b & ſtatus,vt j̃,de req.reis,l.fi.Sed quæro,*b* an vigore iſtius ſtatu-
ti ēt forenſis admittatur ad accuſādum? R̄nd.aut forenſis accu
ſat in caſu promiſſo per ius cōe,& admittitur,aut præter ius cōe
bn̄ficio ſolius ſtatuti,& tunc non admittitur,quia non eſt de il-
lo populo,vnde accuſatio popularis per leg.municipalem illius
populi non datur ſibi,arg.in ſ̄.de teſt.l.ſi non ſpāli.Nam licet ſta
tutum dicet,ꝙ quilibet poſſit accuſare,nō tn̄ dr̄ publicum, q̄a
c ſtatuta non ſunt leges publicorum *c* iudiciorum, ſed priuatorū
in ſuo populo tm̄,ruſtici,vero dn̄r eſſe de populo, puta Peruſi-
no,& Piſano,vt in Auth.de Quæſtore.poſt prin.ibi, magna &c.
d Arg.ɔ̃ quod noīe populi ēt aduenæ *d* intelliguntur, vt in Auth.
de Quæſtore.poſt princ.Sed ibi loquitur in noua Roma.quę eſt
2 cōis patria,ſicut Roma vetus.† Item q̄ro,quid ſi ſtatutum indu
cit nouam permiſſionem,v.g.dictat ſtatutum, ꝙ de damno da-
to quilibet valeat accuſare,an īntelligatur de mulieribus,& ſimi
libus;& vr̄ ꝙ ſic,arg.de procu.l.exigere. & quod no. ff. de proc.
l.ſeruū quoq;,§.publice.Sed ibi loquitur in emergenti,vbi non
deſideratur forma iudiciorū.dico ergo,ꝙ intelligitur ſtatutum
e de perſona habili,*e* & legitima,j̃.de adul.l.q̄m Alexandrum, &
ſ̄.de ſacroſ.eccl.l.gn̄aliter,& no.in d.§.item nunciario, *per Iac.*
de Rauen.Idem ſi ſtatutum introducit delictum, vbi alias non
erat,vt ire de nocte,& dat poteſtatem cuilibet accuſandi, quia
iſtud ſtatutum līmitatur per exceptiones poſitas in iſta gl. ar.j.
f de adult.l.ita pudor. Quid ſi ſtatutum alterat *f* pęnā. vel mutat,
an crimen deſinat eſſe publicum,q̄d per ius cōe erat publicum.
Dic ꝙ non,ſ̄m Iac.But.in §.publice.de hoc dicam.j̃.tit.j.l.reos.
crimen.n.dr̄ publicum per reſpectum ad ordinationem iudi-
cij,& eius qualitatem,non per reſpectum ad genus pęnę,& pu
3 blica iudicia cauſa intentata facit,non pœna.† Quid ſi ſtatutum
arctat ius cōe reſtringendo publicam accuſationem ad certas ꝑ
ſonas? R̄nd.adhuc durat crimen publicum,quia in illis perſonis
ius publicum ſaluatur,arg.quod cuiuſque vniuer.nom. l. ſicut,
in fi.quod eſt tex.not.inf.de adult.l. quamuis adulterij.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide no.per Bar.in l.1.q.1.in prin.ſup.de ſacroſ.eccl.quid autem ſi ſtatu
tum induceret nouam permiſſionem,quæ non eſſet de iure communi, tunc bene
recipit reſtrictionem de habilitate.ita ponit Bal.inf.in ver.Item quæro. & ad Bal.
hic,vide eundem in l.ita pudor,in fi.de adul.ſi tamen ſtatutum diceret, ꝙ quæli-
bet probatio ſufficiat,intelligi de legitima,ſecundum Bar.in l.1.ſup. de fi.inſtr. &
faciunt no.per Bar.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iure.

b Sed quæro. Vide Ang.& Imo.in l.is qui reus,de pub.iud.per Ang.in l.2.§.pe. ff.ne
quid in loco publ.Io.de Imo.in l.1.ff de pub.iud.

c Leges publicorum. Vide Bar.in l.1.ff.de pub.iud.

d Aduenæ. Aduerte,quia Bald.in c.1.de for fidel.alleg.illum tex.ad hoc indiſtincte,
& vide,quæ dixi poſt Bar.in l.in prouinciali,§.fi.de op.no.nun.& quod no.Bar.in
l.ſi non ſpeciali,ſup.de teſti.& ibi an forenſis veniat appellatione patriæ, vel ter-
ræ,& per tex.in d.Auth.de quæſt.dicit Bal.in l.non ignorat, in prin.inf. eo. quod
quilibet præſumitur popularis.

e Habili. Vide ſupra,prox.

f Si ſtatutum alterat. Vide Bar.in l.1.ff.de pub.iud.& Bal.in l.reos,in verſi.item quę
ro.& in ver.ſecundo quæro.inf.tit.1.

LEX PRIMA.

1 *Super maiori cauſa prius eſt procedendum quam ſuper minori, & abſolutoria ſententia in minori lata, minori non præiudicat.*

2 *Cauſæ qualitatem ordini temporis præponderare.*

3 *Reconuentio proprie non cadit in criminalibus, & præiudicialibus.*

4 *Crimina, quæ relatiue opponuntur, quandoque inuicem ſe perimunt.*

5 *Per unam ſententiam condemnatoriam duos fieri proceſſus. ſecus per abſolutoriam.*

6 *Superſedetur interim in minori ratione dubij euentus litis maioris.*

7 *Accuſationi, & impugnationi intentandæ in criminali, præcluditur ſtatim via, quando accuſatus eſt receptus inter reos.*

8 *Exceptio peremptoria poſt litem cont. vſque ad ſententiam opponi poteſt.*

9 *Cauſis ſuper vtriſque ſcilicet maiori, & minori poteſt procedi, ordine tamen tempori in ſingularibus actibus ſeruato.*

10 *Reaccuſatio quantumcunque inſtituta, non procedit.*

11 *Quod licet in maiori in minori & pari non licere.*

12 *Reaccuſatio eſt reconuentio ſui accuſatoris.*

13 *Iudicia duo quando ſic ſe habent, quod primum ſecundo, & ſecundum primo præiudicat, ſuper vtroque procedendum eſt.*

14 *Condemnatoria in vno iudicio lata excludit accuſationem inſtitutam.*

15 *Crimen præiudiciale perimit accuſationem contrariam.*

16 *Iniurię nomine damnum intelligitur.*

17 *Reaccuſatio in quibus procedat caſibus, & nu. 18. 19. & 20.*

21 *Ius reddi debet bannito, quando prius quam ſit bannitus, fuit, accuſatus de alio crimine.*

22 *Nomen rei quando dicatur recipi inter reos.*

23 *Inquiſitionis in cauſa quare non conteſtetur lis, quando nomen rei recipitur inter reos. Et an valeat litis conteſtatio, ſi accuſator non eſt præſens tempore, quo reus reſpondet accuſationi.*

24 Iudex

24 *Iudex abſente accuſatore in cauſa criminali poteſt ex officio pꝛocedere.*
25 *Iudex an poſſit cogere accuſatorem, qui vult deſiſtere, & retrahere libellum ad perſiſtendum.*
26 *Accuſator an poſſit emendare libellum, & renunciare ſi per formam ſtatuti productio libelli cum iuramento ſtatim tranſit ad conteſt. litis quo ad accuſatorem.*
27 *Reus, vt recipiatur inter reos, requiritur, quod aliqua ſuſpicio iudicis, aut præſumptio, laboret contra eum.*
28 *Præſumptionum quædam ſunt ad veritatem iudicandam, vel probandam poſt litis conteſtationem.*
29 *Bartoli conditio, & doctrina.*
30 *Contumacia in contumacis præiudicium idem operatur, quod reſponſio.*
31 *Crimina quæ dicantur maiora.*
32 *Perſonæ vſque ad quem gradum dicantur ſuæ.*
33 *Amicus ſingularis an nomine ſuorum contineatur.*
34 *Filiationis probatio dicitur triplex.*
35 *Affines an accuſare poſſint.*
36 *Compater, vel commater, an accuſare poſſint.*
37 *Ordo prælationis dicitur eſſe inter coniunctos.*
38 *Defenſio reorum fundatur aut in iure, aut in facta.*
39 *Exceptio qualibet dicitur defenſio.*
40 *Negatio dicitur defenſio.*
41 *Confeſſio non eſt defenſio.*
42 *Confeſſio quando reuocatur, dicitur ſpecies defenſionis.*
43 *Defenſioni legitime renunciari non poteſt.*
44 *Exceptiones declinatoriæ, debent ſemper proponi ante litem conteſtatam.*
45 *Accuſator ſi poſuit diem, & non probauit de illa, ſed de alia, an reus condemnari poſſit.*
46 *Dies falſa non vitiat probationem criminis.*
47 *Aſtringere ſe, an noceat.*
48 *Poteſtas intra duos menſes cauſas criminales tenetur diffinire.*
49 *Accuſatus ſi per falſos teſtes ſit conuictus, non habet remediū euaſionis.*
50 *Iudex, qui præciſe aſtringitur ad terminum qualiter condemnare poteſt.*
51 *Exceptio teſtium tripliciter eſt conſideranda.*
52 *Exceptio an differat proceſſum.*
53 *Accuſatio ſi falſa producatur, qualiter formari debeat.*

1 PRIUS. † Super maiori cauſa prius eſt procedendum,
q̃ ſuper minori, & ſnīa abſolutoria lata in maiori, non præiudicat in minori. ſecus in condemnatoria
h.d. in nube. Vel ſic. Si accuſatio ſecūda eſt maior, q̃ pri
ma, & p̄iudicialis. prius dēt ꝓcedi ī ſecūda, & prius definiri ſecū
da, q̃ prima; & abſolutoria lata ſuꝑ ſecūda, poterit ꝓcedi in pri-
ma, licet ꝯdēnatoria lata in ſecūda eſt eo ipſo impoſitum ſuper
prima ſilētiū. h.d. & eſt tex. Azonis. diuidit in duas partes. In pri
ma loqtur de ordine iudicij. In ſecnnda, de effectu pronūciatio
nis. ſecunda ibi, & tūc ex euentu. ¶ Caſus. Accuſabas me de fur
to ſerui tui, ego accuſabam te de homicidio eiuſdem ſerui quę
ritur quis primus dēt rńdere accuſationi: an ego ꝯ quem prius
libellum obtuleras, & te inſcripſeras, an vero tu? Et rńdetur, ꝙ
tu prius debes rńdere accuſationi homicidi, tanq̃ grauiori. hoc
primo. Inſtat quærens, dn̄e Imperator nunquid lata ſnīa ſuꝑ ho
micidio, poterit cognoſci de furto? Rń. Imperator, ꝙ euentus
declarabit, hoc eſt, ſi ſis abſolutus de homicidio, ꝓcedet ſuꝑ fur
2 to. ſecus ſi ſis condemnatus. h.d. † No. qualitatē cāæ ordini tꝑis
præponderare. No. ꝙ qn̄ duo iudicia ſic ſe hēnt, ꝙ ſecundum eſt
3 maius & p̄iudiciale, prius ꝓcedetur ſuꝑ eo. † Tertio no. ꝙ in cri-
a minalibus *a* & p̄iudicialibus, nō cadit proprie recōuētio, q̄a nō
4 proceditur ſimul. † Quarto no. ꝙ qn̄q; crimina, q̃ relatiue oppo
nunt̄ inuicem ſe perimunt, tunc loqtur lex nr̄a, qn̄que inuicem
ſe ponunt, & tunc loquitur ff. de adul. l. 2. §. qui hoc dicit, qn̄que
ſunt diſſeparata, ita ꝙ vnum non infert alteri præiudicium; tunc
5 loquit̄ l. is qui reus. ff. de pub. iu. vt ꝭ. latius dicā. † Quinto not. per
vnam ſnīam condemnatoriam duos proceſſus fieri, vnum dire
cte, alterum indirecte. ſecus per abſolutoriam, & hoc in proceſ-
ſibus ꝯrijs, ſed in proceſſibus contiguis dic. vt not. ꝭ. quan. ciui.
act. l. j. ꝑ gl. & Cy. & ꝭ. ti. j. l. q de crīe. & ff. de exce. l. fundi. & l. fun
6 dum. † Vltimo no. quia dr̄ ſuperius, ꝙ rōne dubij euentus litis
maioris, interim ſuꝑ ſedetur in minori; & ꝙ ad impediendū pro
ceſſum ſemper accipimus deteriorem partem. i. eam, quæ ma-
gis impedit, vnde dubia excluſionis cā dubietate pēdente, indu-
cit litis ſuſpēſionem, quod eſt not. Oppo. dr̄ hic, ꝙ accuſatio ſe-
cunda facit ſuperſederi in prima. Imo vr̄, ꝙ accuſatio ſecunda
non debeat accipi: ſed tn̄ habeat in prima procedi. vnde vr̄ ob-
ſtare ff. de adul. l. 2. §. extraneus. & l. ſi maritus. §. præſcriptiones.
Sol. dicit gl. aut accuſatio ſecunda non inſtituitur cōgruo tꝑe. ſ.
antequam nomen rei ſit receptum inter reos ſuper prima, tunc
procedit prima, non ſecunda. Nam tp̄s multa refutat. in Authē.
de tēpo. non ſol. pec. in prin. Nam receptus inter reos. dēt labora
re circa defenſionem ſui, non circa impugnationem aduerſa-
b rij. ſic loquuntur contraria. Ex hoc *b* no. ꝙ in criminali præclu-
ditur via accuſationi & impugnationi intētādæ, ſtatim qn̄ accu
7 ſatus eſt receptus inter reos. † Contra hoc oppo. exceptio perē-
ptoria poteſt opponi poſt lit. conteſt. vſq; ad ſnīam, vt l. perem-
ptorias. ꝭ. ſent. reſcin. nō poſſe. ſed ex præiudiciali reaccuſatione
reſultat quædam exceptio perēptoria, vt hac l. ergo p̄t fieri vſq;
ad ſnīam. Præterea iſta lex loquitur indiſtincte; ergo indiſtin-
ctæ dēt intelligi. dixit Andr. Zaffi. qđ de p̄iudiciali p̄t fieri reaccu
ſatio, ēt poſt nomē receptum inter reos, vt hic. Secus de non p̄-
iudiciali: & ita loquitur l. is q reus. & ita tenet Bar. & ſic reprehē
dit gl. Pet. & Cy. in hoc paſſu. Ego teneo glo. ꝑ regulā l. is q reus.
Non ob. l. peremptorias. q̄a loqtur in mera exceptione, non in
ea, quæ nō eſt proprie exceptio, ſed impugnatio habens iuſtā na
turam impugnationis & defenſionis, & iō defenſio eſt, quia ma
gis fauorabilis eſt mera defenſio, q̃ impugnatio. de exce. c. cum
inter priorem. ꝑ Inn. de adult. l. qm̄ Alexandrum, & not. 22. q. j.
c. quod aūt. nec poſſet ſe iuuare ꝑ l. iſtam, q̄a ex eo qđ dixit, pri⁹
rńdeas, notat ordinem litis ꝯteſtādæ, & noīs recipiēdi īter reos.
vn̄ hic non erat lis ꝯteſtata ab aliqua parte, ſed ꝯteſtāda. litē ap-
paret ex eo, ꝙ dicit ꝭ. æſtimabit an ꝑmittendū ſit accuſare, non
dicit accuſaſſe, vn̄ lis nō erat ꝯteſtata. ff. de bo. li. l. q cū maior. §.
accuſaſſe. Si q̄s vellet tenere opi. And. & Bart. p̄t fortiſſima rōne
niti. Nam poſt nomē receptū inter reos, p̄t q̄s proſequi ſuā iniu
riam accuſando, hoc multo fortius facere p̄t ad ſuam defenſio
nē (ne fiat ſibi iniuria) reaccuſando. Illud eſt certū, ꝙ per viā ex-
ceptionis & ꝑ viam probationis, pōt repelli indirecte crimini-
bus obiectis, ēt poſt didicita teſtificata accuſatoris, vt l. optimā.
in fi. de ꝯhenda & commit. ſtipu. & qđ not. ff. de acq. hær. l. Pan-
tonius. §. rei. Tres ergo ſunt viæ iuris. ſ. accuſando, excipiendo, &
probando, vt ff. de acq. poſ. l. j. §. veterum. Ex p̄dictis no. ꝙ maior
cā principaliter mota, primo tractāda eſt. ꝯcord. ff. de iud. l. ꝑ mi
9 norē. † Scđo oppo. & vr̄, quòd ſuper utraq; procedatur, ſeruato
tn̄ ordine tꝑis in ſingularib. actib. ſucceſſiue. & qui prius accu-
ſauit, prius litem cōteſtetur: deinde aduerſarius, & ſic in ſingu-
lis alijs articulis cauſarum motarum, vnde vr̄ obſtare, ff. de iud.
l. q prior. Sol. hoc eſt ſpāle, dicit prima gl. vel clarius, hæc ſecun-
da accuſatio erat maior q̃ prima: & iō rōne maioritatis, prima
cedit ſecundæ, ſed lex ꝯria loquitur in partibus iudicis, vn̄ rōne
paris ſnīæ ſeruatur ordo ex tꝑe: nam ex qualitate iudicij nō repe
ritur ordo, vbi qualitas eſt indifferens, & ſic non ob. Non enim
parum eſt, ꝙ vnum in alterium nihil pōt. Nam & aſinus intu-
10 meſcit ſi uidet ſe per comparem comprehendi. † Tertio opp. &
vr̄, ꝙ reaccuſatio nō procedat quantumcunque inſtituta. nam
exemplo huius l. recuſatio fiebat de iniuria tertij. i. de homici-
dio cuiuſdā ſerui, nō de ſua, vel ſuorū iniuria. ſed lege cauetur, ꝙ
accuſatus nō p̄t reaccuſare accuſatorem ſuum de iniuria tertii
c vt ꝭ. eod. l. neganda. Solu. *c* ibi loquitur in pari, vel minori crimi
11 ne: hic in maiori, & ſic non ob. † Ex hoc not. in pari, & minori
non licere, quod in maiori licet. Qnarto opp. & vr̄, ꝙ de pari li-
ceat, non incontinenti ſolum, ſed qn̄cunque eodē durante pro-
ceſſu, vt ꝭ. de cal. l. j. & ꝙ crimē calumniæ ſit par, patet ex parita
te pęnæ. ꝭ. de calum. l. fi. pęna. n. arguit delictum, & eius qualita-
tem, & atrocitatem demonſtrat. ff. de accu. l. 2. vnde optimū eſt
arg. ex genere pęnæ, quia eſt arg. ab effectu, quod eſt validum in
iure, vt no. in l. 2. ꝭ. de ſum. Tri. & no. 27. q. j. c. propoſito. & 33. q.
2. c. admonere. Item ex genere cauſæ, quia eſt arg. a cauſa, ff. de
min. l. auxilium. §. in delictis. de reg. iu. l. ad ea. de act. & obl. l. ſer-
uus. Sol. dicit gl. ꝙ de crimine pari nō procedit accuſatio, ſed in
quiſitio officio iudicis implorato, quia iudici non præcladitur
uia inquirendi, ēt ad petitionē partis, licet nomē rei ſit receptū
inter reos, imo officium iudicis per litem conteſta. magis forti-
ficatur, ff. de procu. l. ſi reus paratus. vn̄ not. ꝙ iudici inquirenti
non ob. exceptio iudicij pendentis. & no. ſimile per Inn. de teſti.
c. cum clamor. Quædam ergo licent iudici, quæ non licent ac-
cuſatori. & uide quod no. 86. diſtin. c. ex ſola forma, vel iudicio
& l. iuſtiſſimos. de offi. rec. prouin. & licet inquiſitus abſoluatur,
d non punitur *d* iudex inquirens, quia præſumitur pro iudice, *e* ꝙ
e procedat bono zelo, & ex cā, non ex temeritate: niſi probetur
quod dolo fecerit, vt l. ſeueriter, de excuſ. tut. & 2. q. 6. c. nulli of-
ficialium. & 7. q. j. c. præſentium. item pōt iudex inquirere, q̃do
non nocet accuſanti ex tempore, vt no. ꝭ. de fal. l. querelam. niſi
lapſus temporis excuſet delictum. de iniur. l. ſed ſi vnus. §. ſi an-
te. Item non pōt inquirere, qn̄ non licet accuſare ex perſona, vt
no. ꝭ. de fal. l. falſi. quod eſt ſecus, ſi non licet accuſare ex cauſa,
quia tunc eſt realis defenſio, quæ obijcitur cōtra quemlibet. de
iniur. l. nō ſolum. §. q̃uis. & l. j. ne quis vela regia. & l. ſi ſeruus. de
his, qui ad eccle. confu. Item licet iudici inquirenti, omittere,
apponere

ADDITIONES.

a In criminalibus. Vide per Bar. & Bal. in auth. & conſequēter. ſup. de ſent. & interlo. om. iud. & no. Bal. inf. ea. in l. in uer. op. et per Bar. in l. is qui reus, ff. de pub. iud. et Bal. infra eod.

b Ex hoc. No. quod limitatio non eſt vera ſecundum Bal. et uide Bar. in l. is qui reus. ff. de publ. iud.

c Sol. Vide Bal. in l. neganda, in aliquibus lect. in fi. cum ſeq. inf. eod.

d Non punitur. Vide Bal. in l. iubemus, ſupra, de prob. et Bar. in l. congruit, de offic. præfe. ff. aduerte tn̄. quia ut iudex inquirat, oportet, quod fama ſit in loco iudicii. ſecus ſi eſſet alibi, quam in loco iudicij, ut no. firmat Bar. in l. ea quidem, inf. tit. 2 et ſi in inquiſitione non ſit mentio de fama, non procedit, ſecundum Bart. in l. pe. inf. tit. 1. et ibi quid ſi fama non ſit vera.

d Præſumitur pro iudice. Vide Bal. in l. 1. in fi. ſupra, ne quis in ſua cau. et in l. edita. ſupra de eden. et in l. iubemus. ſup. de prob.

apponere locũ & tp̄s:ſecus in accuſatore, vt no. Inſt.de pub.iu.
in prin.Illa gloſſ. dēt intelligi in gn̄ali inqſitione:ſecus in ſpāli,vt
no.Iac.Bu. inſt.de act.in prin.ī lect.& hoc eſt uerum in crīali ī-
qſitione,ſed in ciuili,q̄ qn̄q;fit in crīe vſurarum, & ſuſpecti tu-
toris,qn̄ fit,inqſitio ſolum ad remouendum tutorem, quia tūc
inqritur de crīe in genere, qa genus non circunſcribit loco vel
tp̄e ſpāli,ꝯcomitantia.n,loci & tp̄is,ſpālibus adiacet, non gn̄ali-
bus,vt in c.Abbate.de re iud.lib.6.& uide Inn.in c.ad nr̄am.el 2.
de iureiur.Iſtud ergo ꝯ̃rium ſoluitur,ꝙ aliud in inqſitione,aliud
in accuſatione. & eſt iſta ſol.notabilis. Vel alr̄,q̄dam ſunt crīa,q̄
non ꝯtingunt ſe,nec in eſſentia,nec in probōne,de iſtis loqtur l.
neganda.q̄dam ſunt crīa ꝯ̃ria,ita ꝙ vnum non examinatur ſeor
ſum ab altero,qa cognitio vno ꝯ̃riorum,cognoſcitur reliquum
ſaltem indirecte.& ita loqtur lex ꝯ̃ria.facit extra,de excep.c.pia,
12 in rōne ſui.¶† Quinto op.ille,q̄ reaccuſat,reconuenit ſuum ac
cuſatorem.ergo eadem ſn̄ia dēt terminari,vt ff.q̄ ſen. ſine app.
reſcin.l.j.§.ſi.Sol.ibi loqtur in cauſis ciuilib.in quib.hēt locū re-
conuentio quo ad propriam nām reconuentionis,non quo ad
eundem iudicem bn̄ficio reconuentionis conſequendum.ff.de
iud.l.2.§. non tn̄. ¶ Ex hoc not. ꝙ ſi Papa delegauit vnam cām
crīalem,vel delegatus Papæ,quod pōt,vt l.1.in ſi.qui pro ſua iu-
riſ.ꝙ coram tali delegato non hēt locum reaccuſatio crīalis,qa
mandatum non extendit ſe ad hoc, nec nā reconuentionis: qa
(vt dixi) reconuentio in crīali cā non eſt reconuentio,quod te-
13 ne menti. † Sexto op. lege cauetur,ꝙ qn̄ duo iudicia ſic ſe hn̄t,
ꝙ primum præiudicat ſecundo,& ſ̃m primo,eſt ſuper vtroque
procedendum.ff.de exce.rei iud.l.ſi inter me.& facit quod not.
Hoſt.de reſt. ſpol.c. ex conquæſtione. ſed hic primum prēiudi-
cat ſcd̄o rōne ꝯ̃rietatis,ergo debet ſuper vtroq;procedi; veritas
enim primi maleficij.excludit veritatē ſecundi,ſicut econuerſo
Sol.non ꝯ̃rietas,ſed maioritas eſt illa,quæ præfert ſ̃m iudicium
primo: vn̄ ordo prælationis prouenit rōne perpetuæ maiorita-
tis,ſed perpetuitas excluſionis lata condemnatoria ſuper ſecū-
do prouenit rōne ꝯ̃rietatis.arg. ff.de procu.l.Pomponius. §.ſed
& his. in ſi. Dum hæc oppoſitio fieret Bart.legens hanc legē ita
rn̄dit. Ego cogitabā,ſi hoc eſt verum. Pone, ꝙ eſt lata ſn̄ia con-
demnatoria ſup furto,an excludat accuſationem homicidij?&
vr̄ ꝙ ſic,qa ꝯ̃ria ſunt. & vno poſito in eſſe,neceſſario ſequitur ꝙ
aliud eſt falſum . Item nō pn̄t ferri ꝯ̃riæ ſn̄iæ. Item ob exceptio
rei iud.quoties veniretur ad retractionem rei iud.vt l.cum q̄rit
& l.cum de hoc.& l.ſi qs cum totum,§.ſi ancillam.ff.de excep.
rei iud.ergo vera eſt opi.Bar.ꝙ in lege noſtra primum iudicium
eſt præiudiciale ad ſ̃m,ſicut eꝯ̃. Pro tanto lex noſtra non fundat
ſe niſi rōne maioritatis,Ego dico ꝯ̃rium,qa fateor,ꝙ iudicia sūt
ꝯ̃ria , tn̄ primum eſt magis debile, q̄ ſ̃m, & ideo non vincit ſ̃m,
nec ei præiudicat,ff.de iud.l.per minorem.ſicut ſn̄ia lata in ciui
li,retractatur in crīali,quia iudicium crīale eſt maius,vt ĵ.qn̄ ci
uilis act.l.1.& ibi no.niſi cā ciuilis incideret crīali,nam tunc de-
rogaret crīali,quia eſt pars eiuſdem litis.vt ĵ.ad l.Flauiā de plag.
l. prēſes. Vnde ſententia in minori cauſa, non inſert præiudiciū
in maiori.ſed econtra ſic.ĵ. ad l.Iul.de vi.l.ſi quis ad ſe fundum.
Non obſt. arg.de ꝯ̃rijs ſn̄ijs.quia illud eſt verum in cauſis parib.
non autem vbi altera cauſa eſt priuilegiata rōne maioritatis.&
maxime hoc eſt in homicidio,quia homicidium omni conatu
14 puniendus eſt,de iniu.l.prētor edixit,§.1.† Septimo opp. dr̄ hic,
ꝙ ꝯdemnatoria lata in vno iudicio excludit accuſationem inſti
tutam.ꝯ̃,l. cauetur, ꝙ ēt ꝯdemnatus p̄t proſequi accuſationem
primo productam , & ꝙ eius cōdō inſpicitur tp̄e iudicis primo
aditi,vn̄ vr̄ obſt.de pub. iu. l.is qui reus.Iſtud ꝯ̃rium turbauit an
tiquos,& ſoluitur in gl. quatuor modis. Primo, ꝙ aut quis accu
ſat de iniuria tertij,& tunc condemnatus non pōt proſequi , vt
hic:quia pro mortuo hr̄ poſt cōdemnationem capitalem,& iu-
ra ciuilia in eo nō cadūt. Aut de iniuria ſua, vel ſuorum, & tūc
pōt proſequi,qa natura cōis eſt hoībus cuiuſcunq; ſtatus,de ac
cuſ.l.hos accuſare.§.oībus.& ita loqtur l.is qui reus.ver.inchoa
tas plane.Iſta ſol.non eſt vera,qa ille tex.loquitur, vbi quis non
ꝓſequatur ſuā,vel ſuorum iniuriā:tunc.n.fuiſſet interim admiſ-
ſus ad plenam proſequutionem,vt ĵ.eo.l.neganda.a ꝯ̃rio ſenſu,
a ſ̃m Pet. Alij dn̄t,ꝙ condemnatus non pōt *a* procedere ꝯ̃ ſuū ac-
cuſatorē,vt hic,ſed ꝯ̃ alium,ꝯ̃ quem ſe inſcripſerat,ſic: vt in l. ꝯ̃-
ria.& eſt rō dr̄iæ,qa præſumitur calumniari ꝯ̃ ſuum accuſatorē
ꝯ̃ quem ſemel eſt calumniatus,& rōne calumniæ excluditur ac
cuſator a limine iudicij,vt no.in l.cum maior.§. ſi patris. de bo.
lib.& in c.1.de offi.vic.ꝑ Inn. Sed illud eſt verum, vbi calumnia
apparet per facti notorietatem , vel per apertam naturā libelli,
vt arg.ff.de app.l.ſi cōſtat.in verbo,aperta alias iudex non poteſt
ꝯmittere,quin procedat,vt extra de prob.c.licet cauſam. & no.
ĵ.tit.1.l.reos.per Cy.& ideo iſta ſol.non eſt vera.Item calumnia
reſiſtentis non meretur repulſam,qa ius naturæ permittit,ꝙ qs
defendat ſe per fas,& nefas:naturalis.n. viuendi dulcedo ſic inſi
ta eſt.l.q cum maior.§.1.de bo.lib Tertij dicunt, ꝙ hoc eſt ſpe-
ciale , qa tumultus aliter ſedari non poterat,niſi homicida ſine
vlla dilatione punirentur.Vnde rōne caſuum emergentiū licet
b iudici legem trāſgredi, *b* maxime ne tumultus fiat in populo,vt

l.pe.de ſica.Nā difficile eſt p̄tori ꝯ̃ furorem populi pugnare.hæc
ſol.ꝯtinet diuinationē.& facit qd̄ no.8.q.j.ca. ſi ergo. Quarti di-
cunt,ꝙ † hic crimen ſcd̄o loco poſitū erat præiudiciale, iō peri- 5
mit accuſationē ꝯ̃riam,vt hic:ſed in l.ꝯ̃ria nō erat p̄iudiciale. &
iſta fuit ſolutio Azonis , & in ſeipſa vera. Format ergo caſum
in hac lege,tu accuſabas me,ꝙ fecit furtum ſeruus meus die ſe-
cundo menſis Iulii:ergo reaccuſabo te,ꝙ occidiſti eundē ſeruū
die prima eiuſdē menſis:ſi occidiſti, ſequitur ꝙ is furari non po
tuit,qa in corpore mortui non cadit furtum,quia mortuus nul-
lius eſt ſeruus,& homo mortuus nihil valet furari,vt nota in le.
in hac.ff.de tritic.& homo mortuus interfici, vel vulnerari non
pōt,vt no.3.q.4.c.Engeltrudā. iſta tn̄ ſolō ſapit quandam diuina
tionē,quia de p̄iudicialitate nihil loquitur lr̄a,ſed tm̄ de maiori-
tate. Et iō ego ſoluo quinto modo , & aſſumo ſolōnem ex gloſ.
quæ eſt in l.is qui reus.& dico,ꝙ hic loquitur de homicidio, ꝓ
quo talis pœna erat impoſita ꝯdemnato,cuius executio nō po-
terat differri,vt quia erat damnatus ad mortem:vn̄ licet non ſit
præiudicialis rōne inimicitiæ,tn̄ eſt præiudicium in ipſa execu-
tione,de epiſc.aud.l.addictos.de cuſto.reo. l.ſi. in verbo , velox
pœna.de pœ.l.cum reis.de iniuſt.teſt.l.ſi quis filio.§.irritū. alias
c ſequeretur abſurdū. Nā accuſatus *c* ad mortē,ſp faceret aliā ac-
cuſationem,& ꝯdemnatus tādiu eluderet pēnam,quandiu pro
ceſſus penderet,quod eſt abſonū,ꝙ per diffugia euitetur pœna,
vt ĵ.de adul.l.ita pudor.Itē nulla lege cauetur, ꝙ ſuperſedeatur
niſi in execu tione exilij,non tn̄ in corporali executione.vn̄ glo.
eſt vera,licet Pet.& Cy.dicant ꝯ̃rium.ſed eorum opinio nulla le
ge fulcitur,nec aliqua ꝓbabili rōne. bene credo , ꝙ reperiuntur
caſus ſpāles,in quibus pœna differtur,vt ĵ.de bo.dam.l.j.& l.fin.
de pub.iud.& de pœ.l.prægnantis. Sed iſti caſus ſunt ſpāles, er-
go in ꝯ̃riū eſt ius cōe,vnde iſtæ leges ꝑ arg.a ſpāli faciunt ꝓ gloſ.
6 non ꝯ̃ gl.vt ff.de leg. l. ius ſingulare.† Expeditis ꝯ̃rijs, primo ali-
qua ſunt præmittenda,nā interdū vterq;accuſat de iniuria ſua ,
vel ſuorum,& noīe iniurię ēt damnum intelligo. v.g. Accuſo
te,ꝙ occidiſti Titiū,tu accuſas me.ꝙ occidi Martinū , vel adul-
teraui Bertā.Interdū vnus accuſat iure ꝓprio , alter iure publi-
co,v.g. Accuſo te,ꝙ feciſti furtum ſerui mei , tu reaccuſar me ,
ꝙ occidi Bertam,vel eꝯ̃.Item conſideranda ſunt tria tp̄a. Inter-
dū reaccuſatio fit ante nomen rei receptū inter reos, interdum
7 ante ſn̄iam,interdū poſt ſn̄iam.† Quæro ergo de tribus qōnibꝰ
Prima qō eſt,qn̄ vterque accuſat de ſua,vel ſuorū iniuria , vtrū
ſecunda accuſatio ſeu reaccuſatio procedat?Secunda, quando
vterq;accuſat,vt qlibet de populo.an ꝓcedat reaccuſatio?Ter-
tia,ſi vnus venit vt quilibet populo,alter iure proprio,an ſit pro
cedendum ſuper reaccuſatione,necne?Et ſuper prima quæſtio-
d ne,qn̄ vterq; *d* intentat iniuriam ſuam vel ſuorum,dicendū eſt,
aut loquimur de ſecunda accuſatione recipiēda quo ad produ-
ctionem & inſcriptionem,& recipitur accuſatio,quia hæc regu
la gn̄alis eſt.l.neganda.ĵ.eo.tit.aut quo ad vlteriorem proceſſū.
& tunc aut de pari vel minori fiebat reaccuſatio,& nō procedit
ſuper ea ſ̃m gl.in d.l.neganda.ne priori derogetur,quod poſte-
riori ꝯceditur,hoc eſt,ne ſit priuilegiatus ſecūdus rōne proprie
tatis cauſæ,& non primus,ar.ff.de excu. tut.l.ſed & milites.§.1.
& l.aſſiduis.ſ.qui po.in pig.hab.aut reaccuſatio fiebat de maiori
tunc proceditur ſuper maiori,per leg.noſtram. & iſte caſus vlti-
mus eſt hic, & de eo loquitur. glo.in l.neganda. nec ēt de primo
membro iſtud dubium ſtat pro intellectu l.neganda.dr̄ ibi, ꝙ ac
cuſatus debet ſe purgare, & non auditur, ſi vult reconuenire de
pari vel minori crīe.ſ.vt procedatur: ſecus vt ſuperſedeatur. hoc
eſt verum,qn̄ non proſequitur ſuam vel ſuorum iniuriam, non
ſolum p̄t libellum porrigere,ſed etiam procedere in illo,& iſta l.
prima facie vr̄ intelligenda ante nomen rei receptū inter reos.
quod ſic probo.Illa lex a ꝯ̃rio ſenſu permittit duo.ſ.reaccuſatio
nem de maiori,& proceſſum eius.Item de ſua vel ſuorum iniu
ria,ſed poſt nomen receptum inter reos,iſtud, quod ibi tacite ꝑ
mittit de maiori crimine reccuſari,& procedi, non proſequen-
do ſuam vel ſuorum iniuriā,hoc eſſet falſum,vt l.is qui reus. er-
go iſta l. loquitur ante nomen receptū inter eos, vel dic ꝙ illa l.
non diſtinguit de tp̄e.omnia reſponſa illius l.poſſunt intelligi tā
ante nomen,quam poſt nomen inter reos receptum,& hoc te-
net Pet.Hoc præmiſſo,veniamus ad quintum,& dico,ꝙ glo.di-
cit,ꝙ in paribus criminibus, quia vterq; proſequitur ſuam , vel
ſuorum iniuriam,idem eſt,ac ſi eſſent termini pares: per contra
rium ſi neuter proſequeretur ſuam vel ſuorum iniuriā,quo ca-
ſu

ADDITIONES.

a Condemnatus non poteſt. Vide Bar.in l.ſi.ſup.vt nemo priua.

b Phil.Dec. Tranſgredi. De hoc videto per Spec ti.de conſti.ad ſi.Et adde non ſolum leges,ſed & ſtatuta,vt per iſtum in auth.hodie.ſup.de iud. & ad idem Innoc.in c. 1.de conſt.& per ipſummet Bal.in c.1.quib.mod.feu.amit.Alex.in l.quid ergo.§. pęna.ff.de inſa.& in l.hodie,de pœn.

c Nam accuſatus. Vide plene per Imo.in l.is qui reus. in ver. in eadem gl. ff.de pub. iud.& quod ibi Bar.in ver.venio ad aliam gl.& Bal.in l.neganda, inf.eo.

d Quando vterque. Explicat materiam l.neganda.inf.eo.vide per Bar.in l.is qui reus in ver.quæro,quid ſi primus accuſator,ff.de pub.iud.

ſu hẽt locum regula prohibitiua ſecundi proceſſus in pari, vel
minori crimine; ſecus in maiore, vt d.l.neganda. Nam in pari
cã ordo ex tpe inducit prælationem, vt d.l.aſſiduis, ſup.qui po.
in pig.ha.Odof.& Gui.de Suz. & alij practici doct. dñt ɔriũ,qa
qñ vterq; eſt in pari cã proſecutionis iuris ſui.ſuper vtraq; accu
ſatione dẽt procedi,nam in ingreſſu iudicij, & vt procedatur fa
uemus actori.l.de die, ff.qui ſatiſd.ˢcog.quatenus ergo quilibet
eſt actor,fauetur ei ad procedendum.Item proſequens propriũ
intereſſe,non dẽt repelli,de ſepul.vio.l.3.§.ſi ad plures,& l.ſepul
chri.& fortius eſt ius proprium,q̃ quæſitum facto alieno, ff. de
fidei.li.l.ſi filius,§.erit Rubriano, & licet dẽat eſſe legitima per-
ſona agentis,& excipientis,& replicantis, vt l.qm̃ Alex.j̃.de a-
dul.& ext.de excep. c. cum eccleſiaſticæ, tñ hic perſona intelľr
eſſe legitima rõne ɔriæ vindictæ. Nam erubeſcimus,ſi iniuriã
non vindicamus,ff.de adul.l.miles,§.ſocer,in fi.gl.Item pro iſta
parte facit l.neganda,a ɔrio ſenſu,vt ff.de accuſ.l.hi tñ,alias eſſet
aperta via malignandi,& delinquẽdi.Nam accuſatori eſſet da-
ta occaſio mota occaſione offendendi accuſatum, cum ſciret
ſe reaccuſari non poſſe cum effectu, vt procedatur interim, &
differetur ad biennium,& hoc eſt abſurdum, ꝙ lex aliqua ſit cã
delinquendi,vt l.1.de indi.vidui.ad hoc de offic.præſi.l.Senatus,
de iud.l.ſi filius.Dñt ergo dicti doc.& cõiter boni aſſeſſores,qui
habent tenere prouinciam ſuam purgatam, vt l.congruit,ff.de
off.præſi.ꝙ de propria iniuria reaccuſans, auditur plene.i.ẽt ad
procedendum,nec eſt par ratio, cum ambo certant de propria
iniuria,vel ſuorum,& cum ambo publico odio, & publico ze-
lo accuſant,& iſta opi.ſeruatur,& eſt veritas.Nam quidam ad-
mittunt pro ſe,& ſuis,qui non admittunt pro alijs,vt ff.de poſt.
l.1.§.1.ille aũt,qui venit pro Republica tm̃, non venit pro ſe, &
ſuis;res.n.publica ñ ɔtinetur noĩe ɔiunctorum, quia non eſt in
aliquo gradu cognationis,vel affinitatis,& hoc eſt certum.Vel
plenius,aut nomen primi accuſati eſt receptum inter reos, tũc
non p̃t reaccuſare,vt procedatur, ſed vt ſuperſedeatur ſic, l.is q
reus.Quid ergo ſi interim offendatur? reſp.imploret offm̃ iudi-
cis quod ei debet impartiri,vt argu.s̃.de cal.l.1.implorabit ergo
inquiſitorem,qui accuſare nõ p̃t pro tunc,vel dic,ꝙ ẽt poſt no-
men receptum inter reos p̃t quis recta via accuſare, & proſeq
ſuper ſua,vel ſuorum iniuria,vt l.neganda a ɔrio ſenſu, ſm Pet.
& patet j̃.in diſtinctione,& hoc verius.Aut non eſt nomen ad-
huc receptum inter reos,tunc aut prima reaccuſatio,& ſecun-
da ſunt eiuſdem ſpeciei,& naturæ, & in vtraq; proceditur, aut
eſt maior altera, & tunc proceditur in maiori, quæ trahit ad ſe
minorem,hoc eſt verum,qñ eſt maioritas cum præiudicio, vel
prorogatiua, vt in l.nr̃a. Nam non oĩs maioritas eſt priuilegia-
ta,ſed tm̃ maioritas authoritate, priuilegio, & perplexitate, vt
no.ff.de iud.l.per minorem. Vbi ergo eſt maioritas ñ habens ꝓ-
rogatiuã,hñr iſta iudicia tanq̃ paria reſpũ proceſſus, & ſuper v-
troq; procedit,vñ l.neganda,par.& minus aſſimilat, & ɔnectit.
a & hoc de prima qõne. Alibi notatur,ꝙ maius dr̃ trib. modis, *a*
efficacia,ſanctitate,& authoritate,vt xcv.di.c.ecce.& ſic maius
dr̃ multitudine ſm ſubiectam mãm, quæ ſermonũ eſt optima
18 interpres.† Venio ad ſm qõnem,qñ vterque accuſat,vt quili-
bet de populo:nam aut nomen accuſati erat prius receptũ inter
reos,& tunc ñ auditur reaccuſans,vt procedatur, ſed vt in actis
ſcribat̃,& ſuperſedeatur,vt l.is qui reus,præparari ergo p̃t accu
ſatio,ñ ãt inſtitui per lit.ɔt.quia ñ dẽt procedi vltra inſcriptionẽ
per eã tñ interrumpit̃ ꝑſcriptio.ff.de adul.l.miles,§.licet,& fun-
dat̃ pſona,vt l.is qui reus,verſ.inchoatus. Aut ñ erat receptum
inter reos,& de pari,vel minori ñ p̃t fieri reaccuſatio. ſ.vt proce
datur,ſed vt ſuperſedeat̃ ſic:ſed de maiori p̃t fieri,& in ea proce
19 di,vt l.neganda,& hoc de ſcd̃a qõne.† Venio ad tertiã qõnẽ,qñ
vnus proſequit̃ ius ſingulare,vel ius cõe.Nã ſi ius ſingulare ſuæ
vel ſuorum iniuriæ eſt primo motũ,ſup eo tm̃ dẽt procedi, niſi
reaccuſatio eſſet ꝑiudicialis,& maior,vt in l.nr̃a, proprie.n.arti
culus iſte pertinet ad l.nr̃am.l.Cõcludendo in mã ſic diſtingue
vt hæc & alia plene liqueant. Si q̃rat̃,nunquid accuſatus de cri-
mine poſſit reaccuſare alium;refert,aut anteq̃ nomen ſuũ ſit re
ceptum inter reos,aut poſtq̃ nomen ſuum eſt poſitũ inter reos,
anteq̃ de crĩe lata ſit ſnĩa. Aut q̃ris nunquid alium reaccuſare
potuit,poſtq̃ lata eſt ſnĩa. Si quærat̃ nunquid reaccuſare poſſit
anteq̃ nomen ſuum ſit receptũ inter reos(qđ qñ fit, ex inferio-
rib.patebit)tunc diſtingue: aut accuſatus de crĩe vult aliũ reac-
cuſare de maiori crĩe,q̃ fuerit accuſatus, tunc dico, ꝙ p̃t,& qđ
hoc ſit verũ, probatur per l.iſtã, & ff.de iud.l.per minorem,aut
vult reaccuſare de pari,vel minori,& tunc ſubdiſtingue; aut il-
lud par crimen,vel minus eſt primo crimini pręiudiciale,& tũc
dico,ꝙ illud ꝑiudiciale præponere p̃t,& præfertur primo, in iu-
dicis cognitione,vt hic,& l.qm̃,& l.præſes,ad le.Flauiã.de plag.
Aut illud crimen,de quo vult aliũ reaccuſare,eſt par, vel minꝰ
priori,& non eſt ꝑiudiciale; tunc aut vult libellum accuſatoriũ
ſaluũ proponere,aut vult in accuſatione procedere, ſi ſolũ vult
libellũ proponere,põt,vt inf.eo.l.neganda:ibi, ita tñ, & eſt effe-
ctus,vt inf.videbitis. Aut vult in accuſatione de pari, vel minori
procedere in ſecũda,vt inf.eo.l.negãda.in princ.aut illud crimẽ
proſequendo nõ proſequitur ſuam,vel ſuorum iniuriã,& tunc
non põt,vt probatur expreſſe inf.eo.l.neganda. Modo habetis
primum membrum principale iſtius materiæ ſm Pet. Aut qs
vult aliũ reaccuſare,poſtq̃ nomen eius inter eos eſt receptũ, an
teq̃ condemnet̃, & tunc aut vult alium accuſare vt procedatur
in accuſatione,aut ſolũ libellum accuſatoriũ vult ꝓponere. Si
vult reaccuſare,vt procedatur in accuſatione,refert.Nam ſi q-
dem ſuã,vel ſuorum iniuriam proſequitur, tunc ſibi licet, ff.de
accu.l.q publico.& alle.l.neganda.quæ eſt clauis iſtius materię.
Aut ſuã vel ſuorũ iniuriam,& tunc non põt,vt l.neganda, in fi-
ne,qđ eſt verum ſi de pari vel minori, vt l.ſi maritus, §. præſcri-
ptiones.ff.de adult. Si vero vult ſolum libellum accuſatoriũ ꝓ-
ponere,põt,vt l.neganda,in fin.quod verum eſt, anteq̃ ſit liqui-
b dum *b* in prima accuſatione; ſed poſtq̃ eſt liquidũ, vr̃ eſſe con-
cluſum in cã criminali ſtatim, ꝙ iudex non eſt amodo alias ꝓ-
bationes admiſſurus,& ideo non hẽt locum reconuentio. arg.
in l.fi.de compẽ.& de adul.l.q̃uis indubitati.ſm Pe.quod eſt no.
20 Explicatum eſt ſecundũ membrũ. † Modo ſequitur tertiũ mẽ
brum,quod eſt difficilius.Aut accuſatus poſt ſnĩam vult alium
reaccuſare,tũc aut eſt lata ſnĩa abſolutoria,& tunc põt, vt infra
eo.l.negãda.ibi,prius &c.qa accuſatio prima eſt abolita,& quia
iſte purgatus eſt ꝑ ſnĩam,ẽt ſi ſit abſolutus,qa ſoluit, ff. de ꝓc.l.
ſi reus paratus. Aut lata eſt condemnatoria ɔ illum,& tunc aut
illa ſnĩa non infamat condemnatum,& tunc poteſt, qa non eſt
lege prohibitum,ergo,&c.ex q.cau.ma.l.nec non, §. quod eis.
Aut illa ſnĩa ipſum infamat,tũc diſtingue. Aut ipſe vult vti an-
tiqua accuſatione, q̃ ante ſnĩam ɔ eum latã intentauit, & tunc
dico,ꝙ põt,& eſt no.vt ff.de pub.iud.l.is qui reus.verſi. inchoa-
tas,& l.negãda,ad fi.ibi,ita tñ &c.alias nõ haberet effectum ali-
quem productio libelli facta ante ſnĩam,quod eſt ridiculũ dice
re,ꝙ lex aliqd ſine effectu permittat,quia virtus legum ſtat ĩ ef-
fectu.Et rõ eſt,qa in quo ſtatu te in principio litis inuenero ĩ eo
te tenebo vſque ad fi.ff.de adul.l.adulter.§.ſi eo tpe,aut vult no
uam accuſationem proponere,tunc aut illa ſnĩa abſtulit ſibi ci-
uitatem vel libertatem,aut non.ſi qdem abſtulit, tunc non põt
nouam accuſationem proponere,aut non abſtulit. ſed eſt im-
poſita pęna relegationis,vel minor,tunc dñt doc.aut,ſuam vel
ſuorum iniuriam proſequitur, & tunc aut vult alium accuſare
q̃ accuſatorem ſuum,& tunc non poteſt,qa eſt infamis,de pub.
iud.l.infamem,aut vult accuſatorem ſuum accuſare, tunc ſibi
licet,qa illi,q vult ſe vindicare,ignoſcendum eſt,arg.l.is q reus,
de pub.iud.& de bo.lib.l.q cum maior, §.ſi libertus. Iſtã diſtin-
ctionẽ vos habetis in alle.l.is q ſecundũ Pet.cuius verba ſunt ad
literã in ſua lectu.Sed quid ſi accuſatus vult reaccuſare? Rñ. vt
colligitur ex l.fi.ff.ꝙ quiſque iur.per Gui. & in auth. de exec.§.
illud,col.7.Ex prædictis apparet, quid de reconuentione in cri-
minali,intra quantũ tp̃s debeat fieri,& an ſuper ea procedatur:
tñ ego dixi,ꝙ non eſt proprie recõuentio,& ideo ẽt coram alio
21 iudice fieri põt,ar.ff.de cuſt.reo.l.2 † Item apparet ex ꝓdictis,ꝙ
c ſi per formam ſtatuti *c* bannito non debet ius reddi, & aliquis
primo accuſatur,poſtea eſt bãnitus,ẽt ſi nõ fecit aliud actũ, niſi
ꝙ obtulit libellũ,tñ ei ius redditur,& ita conſuluit Do. Cy.& ſi
iam in exilium abijt, ad media cauſæ conſtituere procuratorẽ
poterit:hoc.n.permittitur,maxime ei, q per ſe comparere non
põt j̃.de iniu.l.fi. ff. de proc.l.j, §.vſus. Si aũt eſt condemnatus,
& adhuc non abijt corporaliter in exilium,erit in iudicio ꝑ ſeip
ſum.facit de mino.l.Pompon.& quod no.in l.is,qui reus.& no.
in criminali conditionẽ & qualitatem acauſatoris inſpici tpe ꝓ
ducti libelli, ſic inſpicitur tp̃s iudicis primo aditi, ff. de li. cau.l.
igitur,§.j.in fi.& vide qđ no.ff.de fideiuſ.l.Vranius.ꝑ Dy. ſecus
in exceptione excõicationis,quæ poteſt opponi in qualibet par-
te iudicij,c.pia, de exc.lib. 6. Nunc reſtat quærere de quatuor
punctis. Primo, qñ dicatur nomen recipi inter reos,vtrum iſte
ſit actus diſtinctus per ſe,vel non.Secundo,ꝙ crimen dicat̃ ma
ius.Tertio,quis dicatur proſequi ſuorum iniuriam. Quarto di-
cto de tẽpore impugnationis,eſt videndum de tempore oppo-
nẽdarũ exceptionum,& defenſionũ in cauſa criminali. vltimo
22 ducam l.noſtram in arg.ad quaſdam vtiles quæſtiones.† Super
d primo puncto qñ dicatur nomen rei *d* recipi inter reos, ſũt op.
gl.dñt,ꝙ recipiatur poſt li.cont.ita no.ff.de adul.l.ſi maritus, §.
legis,& §.pręſcriptiones.& inf.de adul.l.adulteram.Et hoc vr̃ ꝓ
bari ſic,ln l.adulterã,dr̃,ꝙ inchoata accuſatione adulterij,mu-
lier

ADDITIONES.

a Tribus modis.Quæ dicantur crimina maiora,vide Bar.in ea.l.in ver.ſuper ſecun-
do puncto.
Celſ.Adde quod no.in apoſt.ad Bar.poſt eum,conſ.217.inci.ad declarationem.Ale-
xan.conſ.202.Vol.2.& quæ in clericis dixi poſt Panor.in c.tuæ diſcretionis nu.1.
in ver.in magnis criminibus extra,de pœn.
b Liquidum.Vide Bal.in l.neganda.inf.eo.
c Statuti.Vide Bar.in l.Vranius,ff.de fideiuſſ.& Imo.in l.is qui reus, in princ. ff.de
publ.iud.
d Nomen rei.Vide per Bar.in l.is,qui reus,ff.de pub.iud. & Bal.hic late, & gloſ.&
Bar.in l.adulteram,hic alleg.

liter de adulterio accuſata,pōt recipi inter reos ī abſentia,prius
ergo accuſatio inchoat,& hoc eſt ꝑ lit.cōt. na añ nō dr̄ accuſa-
tio inchoata.& facit qđ no.in auth.in medio lit.§. fin.col.8.& l.
& qa,ff.de iur.om.iud.ſecundo reus inter eos ſcribit̄,ergo aper-
te apparet,ꝙ poſt lit.cōt.recipit̄ inter reos,& hoc tenet Dy.ff.de
adul.l miles,§.ea q̄ inter.vbi đt,ꝙ lit. conteſt. & receptio inter
reos,ſunt diuerſi actus. nā lit.conte. nō p̄t fieri cū abn̄te, ſed re-
ceptio ſic,ſecundū Dy.Sed qs eſt iſte actus?Dn̄t qdā,ꝙ poſt lit.
cont.iudex facit iſtū actū,qa mādat notario actorū,ꝙ deſcribat
reū inter reos,ff.de iure fiſ.l.fiſcus.§.an vero. & ad hoc dēt reus
citari,& ſi nō cōparet ēt in abn̄tia eius iudex mādat eū deſcribi
ī libro reorū.dico,ꝙ iſta ſcriptura dēt dari ꝑ notariū actorū, nā
alius nō poſſet ſcribere acta,ff.de iure fiſci l.ī fraudē, §. quoties
ibi manu cōmentarienſis,& s̄.de ſpor.l.j.in fi. niſi ꝑꝑ abn̄tiā no
tarij iudex alij cōmitteret ſcribendū,ff.de teſtib.l.curent. Itē di-
co,ꝙ requirit̄ mandatū iudicis;nā notarius actorū nihil ſcribe-
re p̄t ſine mādato iudicis,vt inf.de exhib.reis,l.neminē,& quod
no.ff.de teſt.l.hac ɔſultiſſima,§.pe.& C.de lib.cau.l.iubemus,&
l.inſtar,de iure fiſ.lib.x.Scđa opi.eſt vera,ꝙ licet in ciuili ꝑ lit.ɔt.
p̄cludat̄ iuri opponendi declinatorias exce.tū ſecus in crīali,qa
durat ius excipiendi ēt poſt lit.cont.anteq̄ fiat iſte actus,ſ.ꝙ mā
dato iudicis reus deſcribat̄ in numero reorū,ff.de adul.l.ſi ma-
ritus §.præſcriptiones.Et rō dr̄iæ pōt eſſe, quia in ciuili iudicio
a dat̄ reo terminus ad *a* deliberandum,an velit cedere,vel contē
dere,ſecus in criminali,ff.de adul.in crimine. & no.ext.de dilat.
c.2.& 3.q.2.in ſumma,in fi.gl.q̄ no. Non ob.l.2.inf. vt intra cer.
temp.quæ dicit in omni cauſa criminali dare dilationes, qa ve-
rū eſt ad defendendum,& probandum vt ff.de re mil.l.4.§.ſi ad
diē.Idem ad ornandum meſtos penates, vt inf.de exhib. re.l.2.
ſed ad deliberandū non datur dilatio,vnde non pōt reus ſe ita
p̄munire.Iſta ergo eſt vna opinio in hoc puncto, & idē no.2. q.
6.c.qſqs,in gl.Io.Secunda opi.eſt Pet.de Bellaper.ꝙ nomen rei
recipiatur inter reos per lit.cont.qa tūc lis eſt inchoata,vt l.am-
plius,ff.rem ratam hab. & ex eo tp̄e exceptiones declinatoriæ
non poſſūnt opponi,vt d.§.præſcriptiones coniuncta l.fi.ſup.de
exce.tunc ergo debet nomen eius inter reos deſcribi mandato
iudicis,licet non ſit deſcriptum expreſſe.Idem eſt, quod deſcri
bi debuit,ſicut quanti plurimi venit a tempore rei iudicandæ,i.
lit.cont.vt ff.com.l.3.§.in hac. ſecundū Pet. & qđ hoc ſit verū,
probatur;quia de ɔſuetudine non fit actus iſte deſcribēdi inter
reos tanquā actus ſeparatus,ſed li.cont.bene fit;vnde conſuetu
do vr̄ approbare opi.Pet.vt ff.de leg.l.minime. Item correlati-
uorum idem eſt principium,& idem interitus, vt ff.de accept.
l.fi.Nam relatio requirit duo extrema,ſed nomen actoris acci-
pit̄ apud acta per li.cont.vt ff.de in ius voc.l.libertus, & ad Tur-
pi.l.quæſitum.item lit.cont.eſt fundamentum,& formale prin
cipium iudicis;tunc.n.conflictus iudiciorum proprie incipit,vt
in Auth.de litig.§.oēm.ideo ipſum maxime tempus inſpicitur
vt ff.de cond.fur.l.ſiue manifeſtus,§.fi.& l.& ideo,& ff.de rei vē
di.l.ſi poſt acceptum.Non ob.l.adulterā, inf. de adul. quia loq̄t
ibi in expreſſa exceptione,quæ fit per iudicem recipientem no-
men rei inter reos, ſed tacita receptio, quæ fit per legem, fit lit.
conteſt.nec eſt nouum, ꝙ fiat expreſſe per hominem illud, qđ
tacite ineſt per legem, vt l.3.ſi pendente app. mors inter. & de
adm.tu.l.pro officio. Nam expreſſa certiora ſunt tacitis de ɔd.
ob cauſam l.ſi pecuniam,§.ſi ſeruum,de inſt.& ſubſt.l.fin.item
quandoque ratione expreſſionis augetur effectus,& interdum
minuitur,de reg.iur.l.expreſſa,& de hær.inſt.l. ſi quis Sempro-
23 nium.† Sed hic occurrunt duo dubia.primum,quare in cauſa
inquiſitionis proprie non conteſtetur lis,quando nomē rei re-
cipitur inter reos?Secundum,ſi accuſator nō eſt p̄ſens tp̄e,quo
reus rn̄det accuſationi,an valeat litis conteſt.necne? Super pri-
mo dico,quod verum eſt,quod ius eſt regulare, & extraordi-
b narium.item modus intercedendi ſuper inquiſitione *b* eſt mo
dus extraordinarius,& non habet proprie formam iudicij, cū
ibi non ſit verus accuſator,& ideo lis non cont. tn̄ qa conteſta-
tur per rei reſponſionē apud acta reſpondentis inquiſitioni, vt
extra vt li.non cont.quoniam frequenter, & ſic nomen rei per
reſponſionē recipitur inter reos. Super ſecundo , quod quāuis
id,quod in iudicio ſit,nō ſumat effectum,niſi aduerſario inno-
teſcat,vt no.in auth.de tem.non ſolu.pec.§.conteſtationem,tn̄
ſi accuſator cum accuſationem ꝓduxit aſſeruit ipſam eſſe ve-
ram,& iurauit de calumnia ſeu veritate dicēda,quamuis actor
tempore reſponſionis rei non fuerit præſens,tn̄ facta eſt lit.ɔte.
24 vt no.in c.prout,de dolo & contu.† Nam in criminali abn̄te ac
cuſatore iudex pōt ex officio ꝓcedere,& interrogare, vt inf. de
abo.l.2.& inf.de adul.l.quāuis indubitati.& ff.eo.l.facta,ſecun-
dū Bar.q ita no.in l.is q reus,ff.de pub.iu.& ita ſeruat practica.
In ɔ̄triū facit,quod no.3.q.9.c.oīa,ſed illud de geſtis probatorijs
& non de ordine cauſæ intelligitur.Sed nunqd ſ̄m iſtam practi
c cā ex parte accuſatoris facta fuit lit. cont.,*c* per libelli porrectio-
nē & iuramentū calumniæ? Vr̄ ꝙ ſic,alias non poſſet lis poſtea
ꝑ reum conteſtari,quia conteſtatio eſt duorū , & requirit actū
vtriuſq; partis,ſed iſte act⁹ fuit exercitatus ꝑ accuſatorē a pri-
cipio,& non poſtea,ergo a principio q̄tum eſt ad accuſatorem
fit conteſt. Contrariū dico,ꝙ qn̄ actus plurium eſt neceſſarius
ad eſſentiā vnius effectus, producendi, primus actus ad vltimū
trahitur,l.fi.ff.cōia præd.& ita eſt hic,qa aſſertio actoris trahitur
ad rn̄ſionē rei,& fingit̄ ɔcurrere eodē tp̄e,arg.inf.ad le. Flaui.de
25 plag. l.in fuga.† Sed quid ſi accuſatot *d* retrahit libellū , & vult
d deſiſtere,& renunciare;iudex vero vult eum cogere ad perſiſtē
dum,an poſſit? Reſp.poſt lit. ɔt.actor n̄ p̄t deſiſtere niſi petita,&
conceſſa abolitione.inf.de abo.l.fi. Sed anteq̄ reus rn̄deat p̄t re-
nunciare iudicio,de adul.l.ſi maritus,§.ſi negauerit, nec dēt eū
iudex cogere,ſed ei aſſignare terminum,qn̄ differt, & qn̄ renū
ciat expreſſe,vt ff.de accuſa.l. Titia,& de fal. l. Athaletus, & iſta
aſſignatio termini eſt interlocutoria ſn̄ia, & ab ea p̄t appellari,
26 vt d.l.Titia,& ibi no. † Sed quid *e* ſi ꝑ formā ſtatuti productio
e libelli cū iur̄o ſtatim tranſit ad ɔt.li. quo ad accuſatorē,an accu
ſator poterit a mō emendare libellum,& renunciare? Reſp.nō
imo requirit̄ abolitio de ɔſcientia, & permiſſione Iudicis male
ficiorum,q̄ abolitio n̄ eſt ɔcedenda niſi cā cognita, & cū grano
ſalis.i.ſapientiæ,& iuſtitiæ; & poſtq̄ Iudex ɔceſſit abolitionem,
f non p̄t reuocare hanc interlocutoriā, vnde abolitio *f* abolitio-
nis nō p̄t fieri iure magiſtratus, ſed tm̄ ꝑ Principē,vt inf.de abo.
l.1.Et hæc dicta ſunt de ſecunda opi.q̄ eſt, ꝙ nomen rei recipia
tur inter reos per lit.ɔt.& ꝙ nullū ſit mediū inter li.ɔt. & legalē
27 receptionē noīs inter reos.† Tertia eſt opi. Iac.de Are.qui đt,
ꝙ ad hoc,vt reus recipiatur inter reos,requiritur,ꝙ aliqua ſuſpi
cio Iudicis,& p̄ſumptio laboret ɔ̄eū , vn̄ ex ſuſpicionib.& præ-
ſumptionib.grauatur ɔdō rei,& recipitur inter reos.Iſta opi.eſt
ambigua.Nam q̄dā ſunt præſumptiones, & ſuſpiciones ad præ
parandum litem,vt fama ad inquirēdum , & iſta præparatoria
non faciunt reum eſſe inter reos, alias ſequeretur, ꝙ ſtatim , ꝙ
quis eſt inquiſitus,quia laboratur infamia , eſſet receptus inter
reos,& n̄ poſſet porrigere accuſationē ɔ̄ ſuū aduerſarium, licet
nondum rn̄derit inquiſitioni,niſi vt ſuperſedeatur,n̄ vt proce-
dat̄,vt l.neganda,qđ eſt falſum , qa n̄ eſt durior ɔdō inquiſiti q̄
accuſati,imo leuior,quia mitius agit̄ cū inquiſito , q̄ cū accuſa-
28 to,vt no.in l.3.§.pe.ff.de ſuſp.tut.per Cy. † Quædā ſunt præſum
tiones ad veritatē iudicandā,vel probandā poſt lit.ɔte. Et ſi Iac.
ſentit de iſtis,ſequit̄,ꝙ in ꝓbōnib. ɔſiſtit receptio rei inter reos,
& ſi nihil probat̄,nunq̄ nomen rei reciperet̄ inter reos,qđ ridi-
culum eſt. Itē non eſt eadē nā teſtiū, & p̄ſumptionū vt aliquid
inducant,ſed vt de perſiſtentib.faciant fidē Iudici, vt no.in l.ſed
& ſi poſſeſſori,§.pe.ff.de iureiu. Iudici aūt primo ineſt dubitatio
ꝑ rei negatione, vt l.fi.quib.ad li.procla.non licet. Scđo ineſt ei⁹
mentis inclinatio,ſeu inflexio animi dependes ad alterā partem
ex indicijs,& ɔiecturis,vt inf.de q.l.milites,§.oportet. Tertio in
eſt electio,q̄ eſt inter vnam,& alterā partem vehemens mentis
applicatio,ex argumētis vero proximis,ar.ff.de teſ.l. ob carmē,
§.ſi teſtes.Quarto ineſt plena & indubitata fides & certitudo ɔ̄-
cta ex clamore probantis.Iſti ſunt ſtatus mētis iudicis.Dicet ali
quis,imo eſt alius habitus,q dr̄ ignorantia,anteq̄ Iudex interro
get partes.Nam ignorantia,prima qualitas mētis eſt. Rn̄. igno-
rantia eſt priuatio,non actus & non eſt ideo qualitas mentis,qa
puræ negationes non ſunt ſubſtantiæ.vel qualitates,nec ponū-
tur ſub prædicamentis.facit quod not. Azo in proœmio Codi
cis.In præparatione cauſæ eſt ignorantia.In inchoatione dubie
tas,in ventilatione flexio,in probabilib. argumentis electio, in
neceſſaria demonſtratione plenū animi iudicū , & ſic a nihilo
incipit & terminatur ad perfectū, ſicut in ɔ̄ſn̄ia. facit qđ not. Iac.
Bu.in le.j.s̄.de proc. in lec.& qa receptio nominis rei inter reos,
29 nō eſt de medijs cauſæ,ſequit̄ ꝙ iſta opi.nō eſt vera.†Quarta eſt
opi.Bar.q fuit homo multū in hærens practicæ , & fuit Aſſeſſor
primo Tuderti,poſtea Piſis,& ibi palam legere incæpit,& dein
de venit ad ciuitatē peruſij,vnde legēdo optimus factus eſt. Iſte
đt,ꝙ qn̄q; reus opponit exceptiones declinatorias , & iudex eas
repellit,& iſta īterlocutoria pōt fieri reo abſente; tn̄ ſtatī ꝙ iu-
dex īterloq̄t ad vlteriora ꝓcedēdo exceptionib.nō obſtātib. no
mē rei recipit īter reos,quaſi lite fundata & ordinata.C. de adu.
l.adulterij accuſatione.& ita ītelligit̄ l.adulterā.qa lis nō ſit cōt.
tn̄ id ꝙ eſt in potētia ꝓpinqua actui,vr̄ eē in actu, vt l. ex eod. de
teſt.

ADDITIONES.

a Terminus ad.No.ꝙ in criminali non datur prædictus terminus. ſed Imo.in glo.in c.2.hic alle.tenet contrarium,& Ant.de But.ibi,in ver. ſecundo quæro , an in criminali,non bene ſe firmat,tamen videtur velle,ꝙ ſi in citatione tranſmiſſa eſt copia accuſationis,non detur terminus ad deliberandum,alias ſic.vide Bart.in auth. offeratur.ſup.de lit.cont.& Ant.de But.in c.j.extra de lit.cont.& retuli poſt Bart. in l.j.ff.de in ius uoc.

b Super inquiſitione.In cauſa inquiſitionis lis proprie non conteſtatur. uide Bald.in l.1.in fi.ſupra.ubi de crim.agi oportet.

c Li.conte.Facit quod no.Doct.in l.1.ſupra de li.conteſt.

d Si accuſator.Vide Bar.in l.quæſitum,ff.ad Turp.& quod ſtatim ſequitur.

e Sed quid.Vide Bar.in l.accuſationem,in fi.infra.eo.

f Vnde abolitio.Abolitio confeſſi non poteſt reuocari , non obſtante quod Iudicis officium non expirat, ut probatur in l.2. infra.de abol. no.Bar. in l.ſi maritus, §.ſi negauerit,ff.de adul.

teſt.mi.& mora litis ɔteſtandę hr̄ pro cōt.litis.l.ſi eū.§.fi. ſi quis
cau.& ɔtumacia hēt vim litis ɔte.C.vbi in rē act.l.2. Qn̄q; reus
nil opponit,& tūc recipit̄ inter reos per lit.ɔt. ſm Bar. Illa l.adul
terij,q̃ alleg.Bar.dt,ꝙ exceptiones impertinētes repellunt̄, & ꝙ
ad vlteriora procedendū eſt,dt ibi,ꝙ repulſio exceptionū exclu
dit recōuentionē in crīali,quatenus excluderet̄ ꝑ nomen rei re
ceptū inter reos,nec hoc eſt verū, ꝙ remotio exceptionū ſit re-
motio recōuentionis,argu.s̄.de cōpen.l.neq; & ff.de euic.l.ſed
& ſi exceptio. Nam excluſus ab vno iure, nō excludit̄ ab alio, a
quo nō reperit̄ excluſus.de ſer.vrba.præd.l.ſi domus, de ſucc.e-
dic.l.i.§.ſed videndū,de adult.l.miles,§.60.ergo nomē receptio-
nis inter reos latius patet,q̃ repulſio exceptionū : ergo vnū nō ē
aliud,nec eſt vnū in alio.Itē ꝑ p̄pararoria cāæ, nō recipit qs īter
reos. Itē dicta interlocutoria p̄t reuocari , niſi ſit munita partiū
cōſenſu,ff.de p̄t.ſtip.l.1.in fi.ſed receptio inter reos, nō p̄t reuo-
cari,ſicut nec conte. litis.Itē repulſio exceptionis declinatoriæ,
vel perēptoriæ nō firmat petitionē, ſed ꝓbatio actoris,vt l. p̄ſes,
30 ad l.Flau.de plag.& no.in c.1.de li.cont.in 6. ꝑ Arch.†Ego *a* di-
a co,ꝙ aūt qs eſt p̄ſens,& tūc recipit̄ inter reos ꝑ lit.cont. Aut eſt
abſens,& nō vult lit. cont. & tūc recipit̄ inter reos per notabilē
cōtumaciā,qa vocatus nō vult rn̄dere. Nā cōtumacia in præiu-
diciū ɔtumacis operat̄ idē,qd̄ rn̄ſio,vt in auth.qua in prouincia
C.vbi de cri.agi opor. vbi cōtumacia eſt pro p̄ntia ad quod no.
de *acq.hær.l.q̃diu.&* de elec.c.p̄terea.per Inn.iudice interloquē-
te,ꝙ ob cōtumaciā recipiat̄ inter reos. iſta ergo pronūciatio p̄t
fieri in abſentia añ li.cont.ſed in p̄ntia regreret̄ li.cōt.ſimile ī cā
appellationis,vt no.in c.ꝑ venerabilē,q fil.ſint leg. & s̄. ne liceat
in vna eademq; cā.l.1.& hoc ſi præſens vult rn̄dere.Si aūt p̄ſens
nolit rn̄dere,tū pro abſente hn̄dus eſt in ſui odiū: qa q cōparet,
tn̄ nō vult facere,quod dēt,non vr̄ comparuiſſe,de excuſ.tuto.l.
ſcire oportet,§.ſufficit.& l.Fulcinius.§.illud.quib. ex cau.ī poſſ.
ea.& de fideic.lib.l.non tm̄.ſaluo ꝙ in beneficio appellādi,quod
denegatur abſenti cōtumaci,nō denegatur p̄nti cōtumaci,s̄. de
reb.cred.l.generaliter,§.j.& ff.de appel.l.creditor,§.fin.& maxi-
me ſi ponat̄ in banno, quod licet ſit interlocutoria ſn̄ia, & non
impediat principalem defenſionem,tn̄ plura operatur, qa gra-
b uat circa onus probādi,j̃.de requi.re.l.1.in gl.*b* ſic ego , & auget
pœnā delicti,eo.ti.l.2.& infamat de facto,eo.tit.l.fin. & demon-
ſtrat ꝙ nomen rei deſcriptū eſt inter reos annotatos,ff.eo.l.2.&
interdū facit reum torqueri tanq̃ fugitiuū,arg.de edil.edi.l.quæ
ro.§.fi.& no.in l.diuus,de cuſt.reo. ꝑ Dy. Et hoc de primo pun-
31 cto.†Super ſecundo puncto, q̃ crimina *c* dicantur maiora.conſi
c derandum eſt , ꝙ qn̄que agimus de aggrauatione vnius delicti
ad ſeipſum:& tūc delictū aggrauatur ex aliquo adiūcto, ex quo
nō adiuncto delictū cenſetur leuius , & omnia aggrauata ſim-
d plex factum, largo modo poſſunt dici qualitates,qa qualitatis *d*
adiectio eſt ad ſubſtātiā,& idē eſt qualitas,quod lex accipit pro
qualitate:ſicut.n.lex accipit,ita dēt accipere iudex,qa legis mini
ſter eſt,& iurat ſeruare leges, & ſtatuta,vt extra de iureiur.c.ve-
e niens.& illi,q non iurant.vt ſunt aſſeſſores. *e* non hn̄t iudicare,
ſed cōſulere,ff.quod met.cau.l.metū.§.ſed quod p̄tor, ī ver. me
aſſiſtente interlocutū. Vnde verba ſn̄iarū debēt formari in per-
ſona Poteſtatis dicēdo, Nos talis Poteſtas de cōſilio talis noſtri
aſſeſſoris pronūciamus ſic , niſi lex municipalis det aſſeſſoribus
ampliorē partem,vt l.prohibere,§.plane,quod vi aut clam.dico
f ergo, *f* ꝙ nos debemus accipere qualitatē,ſicut accepit lex,vnde
dolus,& ſcientia qn̄q; eſt qualitas,qn̄q; eſt ꝓpria eſſentia delicti.
Nam ſi eſt tale delictum, quod habeat terminos proprios a na-
tura diffinitos,vt homicidiū,iſtud p̄ot committi culpa,& dolo,
& caſu dolus in iſto delicto, & atrocitas,eſt qualitas,de reg. iur.
l.ad ea , de minor , l.auxilium. §.in delictis.& l.1.§.diuus,ad leg.
Corn.de ſica.Si vero eſt delictū, quod habet terminos a lege vt
furtum,& falſum,dolus eſt eſſentia,& ſubſtantia.nō qualitas.fa
cit quod no.in l.ſi qs id quod,§.fi.de iuriſd.omn. iudic. item qn̄
qs accuſatur,quod nihil fecit. ſcientia iſta eſt de ſubſtantia, vt l.
fi.de decr.ab ord.fac. & iſtud eſt verum. Nā vbicunque aliquis
accuſatur ꝙ nihil fecit,dēt in accuſatione fieri mentio ſcientiæ
g vt ſi accuſatur villa,ꝙ non cępit *g* malefactorem: debet dici, ꝙ
ſciēs,vel ſcire debēs omiſit.idē ſi accuſatur ſyndicus,ꝙ non de-
nunciauit maleficiū:ſed vbi qs accuſatur,ꝙ aliquid fecit, proce
dit accuſatio,licet non fiat mētio ſcientiæ , vel ſupinæ ignoran-
tiæ,quæ pro ſciētia reputatur.ita no.gl.aurea , quæ dat iſtā theo-
h ricā,ff.de act.& obl.l.ex maleficiis,§.lōge minus.*h* facit l.1.j̃.de
i fal. mon.Itē eſt qualitas delicti, & qualitas tpis,*i* vt nox,feſtum
celebre:qualitas loci,vt locus ſacer,platea,ſtrata regalis, & ſimi
lia, quæ per formā iuris , vel ſtatutorum aggrauāt factū.hoc er-
go dictū ſit de aggrauatione vnius facti ad ſeipſum.Interdū cō-
paramus vnū factum:ad aliud,& quærimus quod ſit grauius,&
K iſta eſt quęſtio formata,& vr̄ ꝙ grauius *k* delictū facit cā,vt qa
dolo committitur,vnde furtum,cui ineſt dolus,& falſum in cu
ius diffinitione ponit̄ dolus,eſt grauius delictum , q̃ homicidiū
factum leui culpa,vel lata , & deteſtabilius crimen eſt ꝑꝑ dolū.
Vnde alibi dicit lex,ꝙ doli ad culpā nulla eſt proportio, nec cō-
penſatio.l.ſi mora,ſol. matr. Sed hoc forte eſt verū ī pari ſubie-
cto,vel parum differēti.Nam nobilitas ſubiecti valde aggrauat
delictū,hinc eſt,ꝙ hæreſis,in q̃ quis incidit lubrico ignorantiæ,
eſt grauius delictū,q̃ doloſum homicidiū; & iſtud non eſt, niſi
qa hæreticus ponit os ſuum in cęlum,& Deum blaſphemat,&
ſic ꝑꝑ nobilitatē rei,q̃ offendit, grauius delinquit , ſm Auguſt.
& non ſolū dignitas inſeparabilis,ſed inſignia dignitatis delictū
augmentant,vt inf.de iniur.l.atrocem.Et ideo nō credo,ꝙ fur-
tū ſit grauius homicidio notabili,ꝑꝑ nobilitatem humani cor-
poris.Itē grauius delictū facit pęna,l.2.de pub.iu.quia lex ita ac-
cipit,ex quo grauius punit. Pęna ergo de raptu virginis per for-
mam ſtatuti,eſt pęna centum librarū , pro furto eſt mille libra-
rū:ergo grauius erit furtum vnius aſini,q̃ furtū & raptus vnius
virginis,ɔ l.j.de rap.virg.ibi,peſſima &c.Sed p̄ot dici , ꝙ delictū
dr̄ grauius duob.modis. Vno modo quo ad propriā qualitatē.
Alio modo quo ad pęnæ impoſitionē.Item ſufficit, ꝙ ita legiſ-
latori viſum fuit,vt ff.de poſt.l.j.§.2.in verbo,ratis. Sed certe vr̄
ꝙ plus & minus in qualitate,non facit maleficiū differre graui
tate. Nā raptor eſt improbior fure,vt l.ſi cū exceptione, §.q vim
ff.quod met.cau.& tn̄ fur tenetur ad quadruplū , quod totū eſt
pęna:& nō raptor , quia in quadruplo continetur ſimplum , vt
l.2.ff.vi bon.rap.in prin.Item nō vr̄ ꝙ plus & minus qualitate ,
l faciant diuerſa *l* delicta differre atrocitate. Nam plus delinquit
leno,q̃ adulter.l.athletas,§.Pompo.de infam.& tn̄ pari pęna pu
niuntur,ff.de adul.l.2.§.qui h.d.& no.in l.nihil intereſt, in fin.ꝑ
gl.ff.de adult. Si autem ex vno delicto imponitur pœna pecu-
niaria,ex alio corporalis,tunc ex genere pęnæ maius delictum
eſt,ex quo pęna corporalis imponitur,ff. de pœ.l. in ſeruorū, §.
fi.ff.de infa.l.quid ergo,§.pęna grauior.plus & minus quantita
te non differūt genere,vt l.fin.ff.de fun.inſtr. ſol. aut loquimur
de maioritate quo ad regulam ꝑmiſſiuā,& tunc accipitur ma-
ius ex cā & ex pœna,vt.ſ.in tali maiori accuſatione procedat l.
neganda.aut quo ad legem noſtrā, quæ prohibet procedi in pri
ma,tunc non dr̄ maior cā,niſi ſit p̄iudicialis,vt hic ſm lect.Azo.
vel capitalis,licet non præiudicialis,vt hic ſm lec.antiquorum,
32 q̃ tn̄ cōiter non approbatur.& hæc de ſecundo puncto.† Super
m tertio puncto videnda ſunt quatuor. Primo,vſq; ad quē *m* gra-
dū dicantur ſuæ perſonæ,vel ſui. Secundo, an hoc extendatur
ad illegitimos progenitores, ſeu illegitimos poſteros? Tertio,
vtrum extendatur ad aliquem gradū affinitatis? Quarto,vtrum
inter ɔiūctos in accuſando ſit aliquis ordo prælationis? Quo ad
primum articulum gl.loquuntur vario modo, nā in l. negāda,
dt gl.ꝙ hæc verba non ſunt late interpretanda,nec declarat vl-
terius,q ſuorum appellatione cōtinentur. Alibi gl.dicit,ꝙ ſi vni
de cognatione fit iniuria,toti cognationi fieri vr̄ . ergo & cęteri
in quocunq; gradu ſint,de eadē ſtirpe ſeu ſtipite cōtinent̄, ff.de
iniur.l.lex Corn.in prin.omnes ergo de eadē caſata,ſiue domo
videntur iniuriā pati,vno iniuriato , ſi qui eorū ad animum re-
uocant,vt l.j.s̄.ſi quacunq; præd.pot. & quod no.in l. raptores,
de Epiſ.& cle.ꝑ Cy.Alibi dicit gl.affectionē conſiderari , vt no.
in l.vt vim,de iu.& iure.Ad idem facit quod no. ſup. de leg.l.cū
alienā.& conſeruatio auget affectionē parentelæ,vt l.cum alle-
gas,inf.de caſtr.pec.lib.12.Alibi vr̄ taxari perſona vſq; ad quar
tū gradum,de aduo.diuer.iud.l.pen.§.egredientes,& arg.extra
de conſan.& affi.c.non dēt.Alibi vr̄ ſigillatim enumerari, ff.de
poſtu.l.j.in fi.cum l.ſeq.gl.autē,q̃ eſt inf.ad Turp.l.ſi fœmina,di
cit,ꝙ ſui dn̄r omnes,q inuiti teſtimonium dicere nō coguntur,
ff.de teſti.l. lege Iulia. quia parificātur teſtimoniū & accuſatio,
33 ff.de accuſ.l.2.& ibi vr̄ tex.ꝓ illa gl.†Quid de ſingulari *n* amico,
n vtrū contineatur nomine ſuorū? Vr̄ ꝙ ſic. nam amicus amico
dicit,tuus ego ſum,& me tuum ego recognoſco , vt inf. de qb.
cauſis coloni.l.coloni.lib.11.& ibi no.& hoc tenet Gui.in ſimi,
ff.de procu.in l.ſed & hę perſonæ.tn̄ hoc non probatur lege; &
gl.illa loquitur abuſiue,nō proprie, & vide quod not. in Spe.de
aduo-

ADDITIONES.

a Phil.Dec.Ego.Quando rei nomen inter reos recipiatur,adde iſtum in l.quamuis ſub prin.ſi pend.app.mors inter.& Fran.Are.in l.2.ad fi.C.vt nemo princ. & Io. de Imo.in l.cum mulier,ſol.mat.
b In gl.Illam gl.reprobant Cyn.& Bal.
c Quæ crimina.Quæ no.Bal.in l.non ſolum,§.ſi mandato,ff.de iniur.
d Qualitatis.Vide per Bal.plene in l.ea quæ,ſupra de cond.indeb.
e Aſſeſſores.Vide Bar. in l.præcipimus,§.1.ſupra de app.
f Dico ergo.Declara melius,quid ſit qualitas , & an dolus , & ſcientia ſit qualitas , vel eſſentia delicti,per Bal.in l.non ignorat,inf.eod.
g Villa,quod non cepit.Vide Bal.in l.1.ſupra ad Maced. & ibi quod non excuſatur ſyndicus propter ignorantiam , niſi diligentem inquiſitionem faceret , & vide Bal.in l.ſi quis non dicam rapere,ſupra de epiſc.& cler.
h §.Longe minus.Alle.etiam Bal.in l.data opera,in fi.infr.eo.
i Qualitas temporis.Vide in l.ea quæ,ſup.de cond.indeb.
K Grauius.Vide quæ no.Bar.in l.non ſolum,§.ſi mandato,ff.de iniur.
l Diuerſa.Vide per Io.de Imol.in l.is qui reus,ff.de publ.iud.
m Vſque ad quem.Dixi poſt Bar.in l.2.ff.de accuſ.& Bal.inf.eo.verſi.ſuper tertio.& ibi vtrum trahatur ad affines, & an etiam ad eum,qui leuauit de ſacro fonte , & an veniat mulier an maritus.Bar.quod ſic.in d.l.2.de accuſ.in pri. & Bal. in l.de crimine,infra eo.iuncto illo tex.& his adde Bal.in l.ſi fœmina.infra ad Turpi. & in l.neganda,infra eo.
n Quid de ſingulari.Vide quod not.Barto.in l.non ſolum, §.qui alieno, ff. de proc.

aduo.§.obijcitur,verſ.cõiunctas.& de reſcrip.præſen.§.rõne ãt
impetrationis,in prin.& de accu.§.1.ver.1.& vide qđ no.in ſi-
mili,ff.ſi rec.prouin.l.1.vlt.q.per Cy.Quo ad ſm articulum dic,
a aut loquitur de filijs nãlib. *a* & iſti ꝯtinentur ſuorũ noĩe, quia
nãle nomen hñt,arg.de cap.dimin.l.tutelas,& nã cõis eſt,& ius
ciuile in natura poſitũ eſt;nã ius in facto poſitũ eſt, vt l.ſi ex pla-
gis,§.ĩ cliuo,ff.ad l.Aquil.ſed natura facti eſt,vt l.legatũ,de cap.
dim.& facit de lib.& poſth.l.filio,in rõne ſui.& ars imitatur na
turã,inq̃tũ p̃t,vt hic,& ff.de accu.l.hos accuſare,§.oĩb.de in ius
voc.l.parẽtes,de inter.ma.l.libertinũ.Aut de filijs,quos dignos
naturali affectione lex non cenſet; tunc aut ſunt nati ex certo
cõplexu,& idem,q̃a naturalis dolor eos impellit,arg.in l.2.& 3.
de lib.ca.& inf.de adul.l.q̃uis adulterij,in rõne ſui,aut ex incer-
to cõplexu,vt vulgo concepti:tunc aut per reſpectũ ad mater-
nam lineã,quæ certa eſt,& admittuntur:aut ꝑ reſpectũ ad pa-
ternã,tunc eos ius vindictæ non tangit,q̃a nõ pñt ſe probare fi-
lios,cũ lex fingat eos non hr̃e patrem,l.vulgo,de ſtat.ho.& q a-
git vt talis,dẽt probare,inf.eo.l.nõ ignorat.& ad hoc facit,quod
34 no.Cy.ad l.Iul.maie.l.qſqs,de reſcri.c.nonnulli,per Inn.† Et ſi
dicatur,ꝙ eſt triplex filiationis probatio.ſ.neceſſaria,probabilis
& p̃ſumptiua.Neceſſaria probatio concludit quo ad matrẽ,q̃a
certa.Probabilis quo ad patrẽ,q̃a natus ex vxore in domo, vici
nis ſcientib.vt l.filiũ,ff.de his,q ſunt ſui,vel alie.iur.& iſta proba
tio ꝓbabilis maiore eſt q̃ ꝓbatio p̃ſumptiua. Et honeſta ꝯiectu-
ra inhoneſtã p̃ſumptionẽ fauore innocentis prolis, excludit.ff.
de adul.l.miles,§.defuncto,in fi.Præſumptiua vero ꝓbat filiatio
ꝑ actus extrinſecos, vt q̃a pr̃ vocabat eũ filiũ ſuũ, vel mater &
alij ꝯſanguinei,vt extra de prob.c.ꝑ tuas, de manu.teſt.l.vxor:
& no.in l.nõ ignorat,ꝑ Cy.& ĩ l.2.ſ.q̃ ſit lõga conſuet. Cũ ergo
iſte tertius modus ꝓbandi cadat in vulgo ꝯcepto, vt extra de fi.
p̃sb.c.Michael.ergo inter vulgo conceptos dr̃ proſeq ſuorũ in-
iuriã.Rñ.iſte ſm conſcientiã legis patrẽ non hẽt; vñ verũ eſt,ꝙ
quẽ lex dãnat,non hr̃ pro vero,ff.de his,q ſibi aſcri.l.Senatus.&
iudex in iudicãdo dẽt ſeq publicã cõſcientiã.i.cõſcientiã legis,
nõ aũt ſuã priuatã ſcientiã,vt no.in d.l.qſqs,ꝑ Cy.& no.3.q.7.c.
iudicet.& ibi eſt gl.de duplici ꝯſcientia.Alioqn non eſſet mini-
ſter legis,niſi eſſet imitator eorũ,q̃ determinat lex,quarũ iudex
non eſt dñs.oportet(inquit Ariſt.)recte poſitas leges oĩa deter-
minare ipſas, & q̃ pauciſſima cõmittere iudicantib.i.rectorib.
35 † Super tertio articulo de affinibus, *b* aut vult accuſare mulier
b aut maſculus.Si mulier,repellit̃.ff.de iniur.l.2. Fallit in muliere
accuſante de morte mariti.hoc.n.ſolũ & ſoli vxori, & nõ alijs
mulierib.ꝑmittit̃,vt no.inf.eo.l.de crĩne.ꝑ Cyn.eſt.n.vxor pars
corporis viri,vt in c.admonere,33.q.2.& ſocia viri diuinæ & hu
manę domus,vt ſ.de crim.expil.hære.l.aduerſus. & dr̃ pendere
matrimoniũ vno tm̃ ſuꝑſtite,in Auth.neq; virũ, qđ ex dote,§.
nuptialib.coll.8.Aut vult accuſare maſculus rõne affinitatis:&
tunc aut iniuria habuit initiũ ante affinitatem, aut tpe affinita-
tis,aut ea ſoluta,primo caſu non põt,q̃a qualitas debet ineſſe ꝑ
ſonæ tpe delicti,de nox.l.in delictis §.ſi damnũ, ff.de adul.l.ſi v-
xor,§.ſi qs vxorẽ.Secũdo caſu põt.ff.de poſt.l.j.§.fi.Tertio ca-
ſu non poteſt,& accedat qđ legitur,& no.ff.de re iud.l.ſed hoc
ita.& ff.de diuor.l.qđ ait,ibi,finita eſt.& ff.de poſt.l.cui eorum,
36 §.affinitates.† Sed an commater,*c* vel cõpater põt accuſare oc
c ciſorem cõpatris ſui?Quæſtio iſta eſt, an ſpiritualis cognatio tra
hatur ad iudicia tꝑalia?Vr̃ ꝙ ſic,cum affinitas ſpiritualis non ſit
minor q̃ carnalis,vt no.27.q.2.c.ſi dormierit,tñ de hoc non re-
peritur caſus legis,vel decretalis,quẽ ego ſciam.facit quod no.
37 Spec.de rela.§.qualiter,ver.q̃d ſi ius.† Super quarto articulo di
d co,ꝙ inter *d* coniunctos eſt ordo p̃lationis ex gradu, charitate,
dignitate,ætate,ſexu.Nã magis coniunctus antefertur,ſi ſit ido
neus,& maior p̃fertur minori,& maſculus mulieri,q̃a maſcu-
lus intelligit̃ eſſe maior pars,& mulier minor pars.Nã mulier
habet conſiliũ inualidũ, minor imperfectum, tñ aptum perfici
tractu tꝑis.hñtes ergo validũ, & perfectũ conſilium præferunt
in iudiciali diſceptatione,ad hoc,ff.de li.hom.exhi.l.3.ſi tñ plu-
res.Reſtat quarta principalis particula,de tꝑib.defenſionũ.Su-
per qua eſt videndũ,an omnis exceptio ſit defenſio.Secũdo,an
negatio ſit defenſio. Tertio, an ꝯfeſſio ſit defenſio. Quarto,an
reuocatio cõfeſſionis ſit defenſio.Quinto,an poſſit ille q negat
vel confitetur maleficiũ,renunciare defenſioni. Sexto,quantũ
tp̃s debeat defenſo proponi, intra quod debeat propoſita ꝓba-
re.Septimo,& vltimo,ſi accuſator ſe aſtrinxit ad diẽ,& nõ pro-
bauit de die,vtrũ per hoc reus defendatur ne damnetur?& vide
quod no.15.q.2.c.ſi qs in glo.Moſaycam.Item qñque eſt factũ
licitum,tñ punitur,vt no.in Auth.de reſtitu.& ea,quæ pa.§.fin.
coll.4.Quid eſt excuſatio?Rñ.vt no.j.de excu.mun.in rub.li.x.
38 †Et præmitte,ꝙ oĩs reorũ defenſio aut in facto,aut in iure fun-
datur,ſicut dr̃ alibi lex;aut iuratur ſuper facto, aut ſuper iure,vt
ff.de iureiur.l.fin.In facto cõſiſtit defenſio dupliciter;vno mõ,
excipiendo,& nihil ponendo,q̃a reus excipiendo negat, q̃uis ꝓ
e prie excipiendo negare,non ſit excipere. *e* Secundo modo ex-
cipiẽdo,& aliquid ponendo,vt inf.ad leg.Flau.de pla.l.ſi præſes.
& de iuſt.& iu.l.vt vim,& l.j.C.vñ vi.j.ad leg.Corn.de ſicar.l.1.
de his,q ad eccle.confug.l.ſi ſeruus.Iſta ergo probantur ex eo,
quod legit̃,& no.in l.ſi ex cautione, & l.aſſeueratio, de non nu.
pec.in iure conſiſtit defenſio,ſi qs dicit impune feci, q̃a erat ex-
bannitus,j.tit.1.l.reos.ꝑ Cyn.& quod not.23.q.ca.inter hæc.&
huic peccato dimittitur, & indulgetur pęna, tñ culpa perennis
erit.de gener.abo.l.indulgẽtia.& facit quod no.de pęn.diſt.1.§.
eorũ.vbi gl.no.ꝙ hic non negatur factum, nec nocendi volun-
tas,quæ facti eſt,ff.de acq.re.do.l.bonæfidei.ſed negatur obliga
tio,ſiue pęnæ incurſio,de infa.l.decurionis.& hoc iure fori,non
iure poli,vt no.in d.l.vt vim.Itẽ defenſio ex iure,i.ex cõſtitutio
ne iuris ciuilis aſſumitur,ſi quis dicat.ꝙ eſt præſcriptum.No.tñ
ꝙ præſcriptiones non ſunt introductæ in pęnam,ſed ꝑꝑ liberta
tem ſubditorũ,ne ſemper dubitetur de iure ſuo,vt in Authẽ.de
tẽp.non ſol.pec.ſuꝑ dote.§.j.in gl.no.exceptionẽ.& lex dicit, ꝙ
pręſcriptio nõ ſinit principiari iudicium, vt C.de cenſi.& perę-
qua.l.fi.lib.11.Nam præſcriptio eſt legalis,& perpetua abolitio,
ff.de iniur.l.ſed ſi vnius,§.ſi ante.Nota tñ, ꝙ in pęnis ſpiritualib.
39 nulla cadit præſcriptio,33.q.2.c.admonere,in gl.† Hoc præmiſ
f ſo.ſuper iſto primo articulo *f* dicendum eſt, quod nõ omnis ex-
ceptio eſt defenſio proprie,& ſtricte loquendo,ſed large loquẽ-
do ſic.Nam defenſio alia plena,& perpetua,alia non,vt no.ff.de
procur.l.ſeruum quoque.§.publice.extra de accuſ.c.veniens, ꝑ
Inn.proprie ergo illa eſt vera defenſio,q̃ crimen de facto,vel de
iure excludit,& perimit.Sed illa,q̃ proceſſum retardat, non eſt
proprie defenſio,l.1.§.ad crimen,de pub.iud.& facit quod not.
40 ff.de neg.geſt.l.liberto,§.fi.†Super ſecundo *g* puncto *dicendum*
g eſt,ꝙ negatio eſt defenſio,ſiue negetur ius,ſiue *factum.† Super*
41 tertio dicendum eſt,quod confeſſio non eſt defenſio,ſed defen
ſionis excluſio,ſi confeſſio ſit ſimplex:ſecus ſi *implicita* cum cõ
tradictione,vt no.in l.ſi quidem,de except.& in c.nullus plurib.
42 de reg.iur.lib.6.per Dy.†Super quarto dico, quod reuocare cõ-
feſſionem eſt ſpecies defenſionis.C.de erro.aduo.l.ſententijs.&
videtur quis reuocare confeſſionem,ſi contrarium quod ponit
43 probat,arg.ff.de q.l.1.§.fin.†Super quinto *h* dico,quod legitime
h defenſioni, per quam funditus excluditur crimen, non poteſt
renunciari,vt no.ff.de pac.l.pactum inter hæredem.defenſioni-
bus autem.quæ ſunt de apicibus iuris,& ſtatutorum, & non de
iure gentium,poteſt renunciari,inf.tit.1.l.ſi accuſantibus.in glo.
& hoc verum de expreſſa renunciaciatione; ſed tacita renun-
ciatio per lapſum termini bene poteſt fieri, & qñque fortior eſt
excluſio tẽporis,q̃ repudiationis,vt in l.facta,§.ſi quis bonorum
44 ad Treb.ad hoc vt termini datio aliq̃d operetur.extra de excep.
i c.paſtoralis.† Suꝑ ſexto *i* dico, ꝙ aut loquimur de tpe ſtatuen-
do a iudice,aut loquimur de tpe ſtatuto a lege. Primo caſu,aut
loquimur de exceptionib.declinatorijs,& debent proponi an-
te lit.cont.vt l.ſi maritus, §.præſcriptione, ff.de adul.& l.fin.de
excep.Aut de exceptionib.peremptorijs,& iſtæ pñt proponi vſ-
que ad ſnĩam,ſm Pet.quia in ciuilib.diſceptationib.iſte eſt ter-
minus iuris,vt l.peremptorias.C.ſent.reſc.ñ poſ.ergo idẽ in cri
minalib.ita arguit tex.in l.abſentem,§.1.ff.de pœn.Sed ꝯ hoc op
K po.exceptio *K* dñij in crimine plagij, eſt exceptio peremptoria,
& tñ lex dicit,ꝙ p̃t opponi in limine iudicij, & impedit inchoa-
tionem iudicij:nec prius crimen dẽt audiri, q̃ iſta exceptio ter-
minetur,vt j.ad leg. Flau.de plag.l.præſes, quæ lex expreſſe vr̃
dicere,ꝙ exceptio peremptoria in crĩali,impediat lit.cont.Sol.
ibi ciuilis incidit in criminali,ideo ante lit.conteſt.dẽt diſcuti:
quia examinatur ſeorſum a crimine, licet titulum criminis pe
rimat.ſecus ſi exceptio eſt talis, quæ non poteſt examinari ſeor
ſum a crimine:quia tunc peremptoria poſt litem conteſt.diri-
mitur,vel dic,ꝙ in l.præſes,eſt conſilium,non ſtatutum. Nam
ibi

A D D I T I O N E S.

a Filijs naturalibus,Vide quod no.Cy.& Bal.in l.quiſquis,inf.ad l.Iul.maie.& quæ no.Doct.in l.ex facto,§.ſi quis rogatus,ff.ad Treb.& Bar.in l.2.de accuſ.& Bald.in l.neganda,infra eod.

b De affinibus.Vide in l.lex Corn.ff.de iniur.& quod not. Bal.poſt gl.in l.ſi fœmina,infra ad Turpil.

c Sed an commater.Facit ad iſtam leg.l.ſi quis alumnam,ſup.de nup.& quod not.Bal.in l.generaliter,ff.de in ius voc.

d Dico quod inter.Vide infra,l.ſi plures,ff.de accuſat.adde tamen,quod nunquam poſſunt coniuncti accuſare, niſi prius videatur an principalis offenſus velit accuſare,l.ſenatus,ſecundum vnum intellectum, & ibi Bal.in princ.infra eod.ad hoc vide l.quamuis adulterij,infra de adul.& quod not.glo.in l.iure.eo.titu.& quod no.Bar.in l.2.§.fi.ff.de adult.

e Negare,non ſit excipere.Et eſt gl.in l.nam,& poſtea,in prin.ff.de iureiu.& alleg.Bal.in l.peremptorias, ſupra ſent.reſc.non poſ.& adde ꝙ excep.nullitatis eſt defenſio,vt no.Bal.in c.1.§.iudices,de pa.iur.fir.Item accuſare eſt defendere,l.nõ prohibentur,infra eo.& ibi Bal.& quid ſit defenſio, vide etiam quod no.Bart.& quæ ibi dixi in l.1.§.& parui.ff.quod vi,aut clam.

f Super iſto primo.Vide no.per Bar.& Doct.in l.de pupillo,§.fi.de ope.no.nunc.& l.1.in prin.ff.de excep.& an omnis excep.ſit defenſio,vide Bar.in l.reos,infra tit.1.ubi dicit,ꝙ appellatione defenſionis,veniunt exceptiones declinatoriæ,et etiã dilatoriæ,niſi in caſu no.in cle.1.de ſequeſt.poſſ.et fruct.

g Super ſecundo.Vide Bald.melius,in l.et ſi quidem,ſup.de excep.in duob.locis.

h Super quinto.Vide Doct.in l.cuſtodias, ff.de pub.iud.

i Super ſexto.Vide Bal.ſupra,et plene de omnibus per Bar.et Doct.in §.præſcriptiones,hic alleg.

K Exceptio.Vide Bal.in l.neganda,inf.eod.

ibi conſulit reo, ꝙ opponat añ lit. ↄt. ſi hoc nō faciat, p̃t oppone-
re poſtea. Nō ob. j̃. de adul. l. qm̄ Alex. qa ibi loqtur in exceptio
nibus declinatorijs, q̃ opponunt̃ pſonę, non cãę: quę dēnt añ lit.
ↄt. opponi. & probari. extra de iud. c. exhibita, & j̃. de adul. l. quã
uis indubitati. & extra, de appell. c. ex parte. niſi tpe lit. cont. per
iudicē, vel ſtatutũ loci qō eſſet reſeruata: qa tũc ēt poſt lit. cont.
poſſet opponi. no. Ia. But. in l. ſi fideiuſſor, ff. q ſatiſd. cog. & Arc.
2. q. 6. c. 2. Ego nō credo, ꝙ Iudex poſſit reſeruare, niſi de volũta
a te a vtriuſq; partis qa iudex non p̃t mutare ordinē traditũ a lege,
vt d. c. exhibita. nec p̃t prępoſtere pcedere, ar. de hæ. ac. l. vbi debi
tũ, & in l. prolatã. C. de ſen. aut loquit̃ de termino ſtatuendo per
iudicē pro motu iudicis, & tunc iudex in pręparatorijs cauſarũ
debet aſſignare terminum ad executionem præparatorię cauſę
reſpicientem in deciſorijs exceptiones deciſorias, ſi intrauit im
plicite ſtatuendo terminum, non currit minus, niſi quodam or
dine. Nã donec pendent, quæ priori loco ventilanda ſunt, in po-
ſterioribus non cedit dies, s̃. de inof. teſt. l. ↄ̃ maiores, & no. 13. q.
2. c. prior. gl. quæ incipit, hic de vna exceptione tranſit ad aliã: iō
ex quo lex ſtatuit terminũ, & pendet quæſtio, valet terminus a
iudice ſtatutus. Nã pendente dilatione iudicis officium cõquie-
ſcit, C. de dilat. ſiue pars. Sol. ibi loquit̃, qñ pendet dilatio ſtatuta
b a iudice, ſed dilationem legalem iudex abbreuiare *b* poteſt, ſi ta-
lis dilatio inerat inter initium cõtrouerſiæ, & finem, quia ab v-
no extremo ad aliud iudex haberet arbitriũ, vt l. j. ff. ſi qs ius dic.
nō ob. Illnd non eſt omittendum: quia maior eſt cõtumacia, ſi
terminus eſt aſſignatus per iudicem, q̃ ſi aſſignetur p legem, ff.
de arbi. l. Celſus. j̃. vt intra cer. temp. l. 1. in gl. ord. & in c. j. de do.
& con. in Cle. & per Cyn. s̃. de iud. l. properandum. §. cum autē.
45 verſ. huiuſmodi aũt ſnĩa. † Super ſeptimo puncto eſt videndum,
ſi accuſator, vel denunciator poſuit diem de homicidio, ſed nō
probauit de illa die, vel non probauit de die, quia teſtis dixit ſe
non recordari, nam de die facilis eſt obliuio, vt no. Inn. de acc. c.
qualiter. niſi eſſet dies inſignis præfixa, q̃ phantaſmata generat
in memoria hoĩs. & vr̃, ꝙ reus ſit condemnandus, qa dies ſup-
flue fuit appoſitus. Et ſuperflua nō vitiant, ēt ſi qs ad probandũ
ſe aſtrinxerit, arg. j̃. de quæſt. l. j. vbi vtilis probatio non vitiatur
per inutilem probationem. ar. ff. de eden. l. ſi quis ex argentarijs,
§. hoc edicto. ad hoc facit quod no. 3. q. 9. c. de criminibus. in gl.
dum tñ. veritatem. n. ſolam ſpectamus, ff. de caſt. pec. l. ſed ſi for-
te, & eſt ratio, quia error iuſtitiæ defenſionem iuris nō excludit,
ff. ad l. mun. l. libertus. §. error. Ad idem, qa interdũ illud, ad qđ
quis ſe aſtringit, infert in aliã actionem, tunc nocet ſe aſtringe-
re, l. habebat, ff. de inſtit. Idem ſi infert in alia cã defenſionis, vt
in c. licet cauſam, ext. de prob. Interdum infert in eadē lite, tunc
non nocet, ff. de app. l. ſcio. & l. appellandi, §. ñ ſolũ, vbi nō nocet
ſe aſtrinxiſſe, facit quod no. ext. de reſcrip. c. 2. nam boni aſſeſſo
res maleficia non debent omittere impunita. de publ. l. licitatio,
§. quod illicite, ad leg. Aquil. l. ita vulneratus, in auth. iuſiu. quod
præſt. ab his, §. & æquus. Non ob. gl. l. noſtræ, q̃ vr̃ dicere ↄ̃rium;
quia hic erat probata defenſio non ſolum in tpe, ſed ēt in facti
cã, & eodem modo reſp. ad no. ff. ad Sillan. l. prius, de acq. hær. l.
Pantonius. §. rei. Circumſtantiæ interdum faciunt alterius ge-
neris delictum, vt locus ſacer. & tunc noua interrogatione, vel
negatione, vel confeſſione opus eſt. Interdum incident eiuſdē
ſpeciei delicta, & tunc non eſt opus de nouo fieri, de pę. diſt. 4. §.
c deniq;. In ↄ̃rium vr̃, ſicut ſe habet diuerſitas loci, *c* ſic ſe hēt di-
uerſitas tpis, vt l. vinum, ff. ſi cer. pet. ſed probato de loco nō de-
ducto, dēt ſequi abſolutio, ergo debet in tpe eſſe idem: nam di-
uerſitas tpis vr̃ facere diuerſum maleficium, præſertim in ma-
leficio iterabili, 35. q. 1. c. cum ergo. in gl. eſt arg. & no. 3. q. 8. c. ni
hilominus, in gl. ergo debet ſequi abſolutio. pro hoc, ff. quod vi,
aut clam. l. aut qui aliter, in prin. & ff. de aqua quot. & æſti. l. 1. §.
item quæſitum, in fi. ibi dum dicit, ſi quis: nam non põt aliud iu
dicare, q̃ in libello comprehenſum ſit. 2. q. 8. libellorum, in glo.
vbi expreſſe dr̃, niſi quis probat illud tp̃s, ad quod per libellum
ſe aſtrinxit, reus abſoluitur, ad idem, ff. de cond. inde. l. ſi nō ſor-
tem, § libertus, de re iudi. c. Abbate. lib. 6. Accedãt iura vulga-
ria de adul. l. denunciaſſe, & ff. vi bo. rap. l. prætor. §. docere, & ita
tenet Bar. in l. is qui reus, ff. de pub. iu. Ad idem, quia formã ſuæ
condemnationis ad id, quod petitum eſt, ſp iudex reſtringere
debet, vt no. in l. in hac, de trit. ſed hoc non poteſt facere iudex,
niſi deducta probentur, facit quod no. Inn. de ſen. excom. c. ſo-
let, in fi. & hoc vbi proceditur per accuſationem: ſed vbi iudex
d inquirit, quia apponuntur illa verba, *d* ſuper quib. omnib. & ſin-
gulis, & c. quia iudex non vr̃ cõnexe, ſed diuiſim inquirere, dies
inſerta vr̃ per modum demonſtrationis, nō per modum arcta-
tionis, & ideo poteſt eadem inſtantia condemnare de eo, quod
non eſt probatum, ar. 2. q. 1. c. in primis, & vide Inno. de priui. c.
46 ex parte Abbatiſſæ, vbi omnino videas, † & audiui hoc a peri-
tiſſimis practicis teneri, & credo quod ſit verum, ꝙ falſa demõ-
ſtrõ diei non vitiat probationem crĩs in cã inquiſitionis; ſecus
ſi falſus eſſet menſis, quia tunc deficit tp̃s, quod eſt de forma iu
47 dicij, facit quod no. in ſimi. ff. de teſtib. l. ob carmen. §. fin. † Et
e cum q̃rit̃, an noceat *e* ſe aſtringere, refert: Aut loquimur in reo,
qui tenet partes rei, quo ad onus probationis, tunc non nocet
ſe aſtringere, ff. de prob. l. circa. quia licet quantum ad grauan-
dum præexiſtens onus probandi, quandoque noceat ſe ad ſpe
ciem ſpecialiſſimam aſtrinxiſſe; tamen quantum ad inducen-
dum de nouo onus probandi, & imponendi ei, qui nullo mo-
do tenetur probare, non nocet ſe aſtrinxiſſe. & ita vult gl. in d. l.
circa. Aut loquimur in eo, qui debet intentata probare, & tunc
refert, aut aſtringit quibus probatis in nullo reuelaretur per p-
bationem ipſorum, tunc non officit ſe aſtrinxiſſe, quia nō pro
ficit ſe aſtrinxiſſe, quia non officit probaſſe exemplum de im-
pertinentibus ad cauſam, ſup. de probat. l. ad probationem do-
minij. Aut ſunt talia, quibus probatis conſequitur victoriam,
tunc eis non probatis debet ſuccumbere. l. habebat de inſt. vbi
actor aſtrinxerit ſe ad talem cauſam, in qua fundabatur ſpecies
actionis, & ideo cauſa proxima, & ſpecialiſſima intentata, pro-
banda eſt, vt l. ſi mater, §. eadem, de excep. rei iud. & ſup. de pet.
hær. §. hæreditas materteræ. Idem ſi quis aſtringat ſe ad modũ,
qa modus adiacens eſt rei determinatio. vñ non venit per viã
demonſtrationis, ſed per modum coarctationis, & intentati ge
neris, vel ſpeciei, ſufficit probatio indiuidui: ſed ad intentãdum
indiuiduum, non ſufficit probatio generis, vel ſpeciei. ad hoc
f extra de prob. c. licet cauſam. Item hæc vera *f* in facti ſubſtãtia,
ſiue in concomitantijs reſtringentibus totum factũ, vt in adie-
ctione loci & tpis. Sin autem in qualitatibus fit aſtrictio, dic vt
in §. pœna grauior. aut cauſa, & obligatio depēdent a qualita-
te, & tunc nocet ſe aſtrinxiſſe, ff. de adul. l. denunciaſſe, aut ſola
obligatio cãæ vel obligationis inductæ, tunc non nocet, vt in §.
ſi detracta. vbi ergo mutata qualitate, mutatur cã, vel actio nō
põt fieri condēnatio, vt l. edita, ſup. de eden. ſed vbi alterat, ſic in
ſti. de act. §. ſi minus. Sin aũt in appendicijs, nō vitiatur verũ pro
48 pter falſum, ar. inf. de fal. l. ſatis aperte. † His expeditis reſtat ve-
nire ad vltimum, ſ. inducere leg. noſtram in arg. ad q̃ones de fa
g cto. Cauetur *g* l. municipali, quod criminales cauſas Poteſtas
dēt diffinire intra duos menſes cõputandos a die productæ ac
cuſationis, vel formatæ inquiſitionis ſub pęna mille librarum,
ſi contrafecerit, & iſte terminus nullo modo valeat protogari;
modo accidit, quod contra Titium fuit per accuſationem pro
ceſſum de homicidio, teſteſq; probauerunt ↄ̃ eum plene; mo-
do iſte Titius accuſat iſtos teſtes de falſo, iudicem enim, q inq-
ſiuit, non poteſt accuſare durante magiſtratu. Modo quæritur
an rõne iſtius accuſationis de falſo, principalis quæſtio de eius
ſubſtantia prorogetur? Fortius quæro, quid ſi iudex contra te-
ſtes inquirit de falſo, an per hoc nō currat ſibi terminus ſtatuti
in quæſtione principali? & vr̃, quod iudex habet neceſſario ſup-
ſedere in primo iudicio, ne labatur tempus termini, ſed iſtud tē
pus ne retrahatur. & hoc probo pluribus modis: quia tempora
impedimenti ſubducuntur de medio, vt l. necnon, §. ſi quis ſæ-
pius, ff. quibus cau. maio. C. de iure deliber. l. fin. §. donec: ſed in-
terim iudex propter perplexitatem impeditur. Itē quia rubor
eſſet contraria pronũciare, de modo mul. l. eos. Itē iſta iudicia
ſunt contigua l. j. ſup. de aduo. diuer. iud. ff. ad Sylla. l. incognitũ,
ergo ex vno aliud ſuſpenditur. inf. titul. 1. qui de crimine; & ex-
tra de reſt. in inte. c. 2. in fi. & quod legitur, & notatur, 3. q. 6. ca.
hæc quippe interim. Itē fides teſtis vacillat, ar. de mu. & hono. l.
reus delatus. s̃. de proc. l. reũ criminis. Itē abſurdũ eſt dicere, ꝙ
deca-

ADDITIONES.

a Niſi de voluntate. Vide in l. criminis, inf. eo. ſed quod poſſit reſeruare, vide doct. in
c. exhibita. extra, de iud. per tex. in c. ad diſſoluendum, extra, de deſpon. imp. licet
fieri non debeat ſecundum gl. c. cum contingat, extra, de offi. deleg.
b P. D. Abbreuiare. De hac materia, quando iudex dilationem abbreuiare non poſ-
ſit, aliquot remiſſionibus planum faciam. vide Pau. de Caſt. in l. oratione, de ſer.
Bar. in l. 2. ff. de re iudi. Card. in cle. 1. de vita & honeſt. cle. & in c. quod ad conſul
tationem, de re iud. Bar. in l. 1. & 2. ff. de iure delib. Et per iſtum in auth. offera-
tur, C. de litis conteſt. per Io. And. & Arch. in c. j. de reſtit. ſpol. Lanf. in c. quoniam
contra fal. §. ſententia, de prob. & Ant. de But. in c. Romana. & in c. ex ratione, de
app. Dyn. in reg. indultum, de reg. iur. in 6. & Bar. in auth. qui ſemel, C. qũo & quã
do iud. Imo. in c. 1. de dila. & per Dominos de Rota in deci. 99. & no. Inno. in c. de
cauſis, de offi. dele. Et in his omnibus iudex poteſt cã cognita abbreuiare, idque
in admodum diuerſis materijs. Quando vero non poſſit vel breuiare, vel proro-
gare, vide Bar. in l. 2. de re iu. & per iſtum in l. 2. C. de vſur. rei iudi. & l. 1. C. ſi ad-
uer. delic. per iſtum, & Pau. de Caſt. in l. fi. §. hæc quidem, C. de iure deli. & Bal. in
in d. l. fi. §. cum igitur. & per eundem, & Ang. in auth. ei qui, C. de temp. appe. Et
adde Lu. Ro. in ſing. ſuis verbo, iudex. in ver. attende. Pau. de Caſt. in conſil. 165.
& Abb. in c. oblatæ, & c. ſæpe de appel. & Fely. in c. perſonas, de appel. & pro his
facile intelliges quando iudex poſſit, aut non abbreuiare dilationem.
c Diuerſitas loci. Vide Bar. in l. denunciaſſe, §. quid tamen, ff. de adult.
d Sed vbi iudex inquirit, quia apponit illa verba. De iſta clauſula, ſuper quib. omni-
bus, & c. vide Bal. in l. 2. ſup. de prob. et quæ dixi poſt Bar. in l. 2. §. ſi publico, ff. de
adul.
e An noceat. Vide l. 1. §. item quæſitum, & ibi Bar. ff. de aqua quo. et æſti. in l. 1. §.
diuus. de re iud.
f Item hæc vera. Vide per Bar. in l. denunciaſſe, §. quid tamen, ff. de adul.
g Cauetur. Vide quod dixi poſt Bar. in l. quod ait lex, ff. de adul. ſed quid ſi penden
te cauſa ciuili ego accuſo teſtes de falſo, an ſuperſedeatur ſuper ciuili. Bald. tenet
quod ſic, in l. ſi quis teſtibus. ſup. de teſti. et de iſta q. de qua hic Cyn. et Bal. vide
per Io. And. in addi. Spec. in tit. de iud. §. reſtat. verſ. ſed quid ſi in ſtatuto, ad fi. et
quæ no. Abb. in c. pen. extra, de iud.

decapitet̄ accuſatus tanq̄ homicida, cū poſtea decapitent̄ teſtes
tanq̄ falſarij,ad le.Cor.de ſica.l.1.§.1. Iuſtius ergo eſt differre, q̄
p̄cipitare ſnīam,arg.ff.de exc.tu.l.diximus,in rōne ſui ff. de mi.l.
intra vtile.inf.de adul.l.fi.in fi.de exc.tut.l.cū ipſe,de tēp.in integ.
reſti.l.petendæ,de tēp.appel.auth. ſed lis. Itē duo ſunt p̄cepta, ꝙ
expediat,& ꝙ intra terminū expediat q̄ primū poterit . de dolo,
c.cū dilecti,nec incidit iudex in pęnā , qa iſta nō eſt negligentia
iudicis,ſed ſuſpenſio iuris:quod vr̄,qa iubet lex diē iudicij eē dif
49 fuſum,l.2.§.ſi qs in iudicio.ff.ſi qs cau.† Præterea dicendo ꝯriū,
ſequit̄ abſurdius,ꝙ inqſito conuicto p falſos teſtes, nullū eſt re-
mediū euaſionis.Nā innocētē iudicē de falſo accuſare nō pōt:
teſtes vero accuſare nil ſibi opitulat̄ pp tpis breuitatē, & non vi-
tio ſuo,ſed vitio legis innocens moriet̄. Sed non eſt putandū, ꝙ
hæc fuit mens legiſlatoris,arg.ff.de exc.tu.l.ſcire oportet. §. ſed
& ſi maxime,& l.credendū, qui pet. tut. nam ſemper eſt præſu-
mēdum , & ita ius præſumit, ꝙ ratio boni & æqui vel boni tm̄,
vel æqui tm̄,mouerit legiſlatorem,ff.de iuſt.& iu.l.1.de re mil.l.
milites agrum,& vbi ceſſent omnino iſtæ rationes ēt tacite ceſ-
ſat lex.ff.de diuor.l.fi.cum ſim.qa iubet lex,ꝙ licet ſtatutum di-
cat,ꝙ non poſſit terminus prorogari, tn̄ verba præciſe recipiunt
interptetationem probabilē,& neceſſariā,vt l.q̄uis,de in ius voc.
de ver.obl.l.ſtipulatus ſum damam. de adult. l.q̄uis adulterij. de
ori.iur.l.2.§.his legibus latis.& de nox.l.ſi ſerui,extra,de conſue.
c.cum dilecti.de decre.ab ord.fa.l.fi.& qđ no. in l.fi.§.in cōputa-
tione,de iure delib.in fi.glo. Itē nā ꝯriorū hæc eſt, ꝙ dum vnum
ventilatur,in alio terminis non labitur,de inoffi.teſt.l.ꝯ maiores
& no.13.q.1.c.itē Apoſtolus,in glo.quæ incipit, hic de vna exce-
ptione tranſit̄ in aliam.vbi eſt glo.bene no. & vide de reſt. in in-
teg.in fi.In ꝯrium probatur ſic:iſte debuit excipere, non accuſa-
re de falſo,qa excipiendo litigat cum parte,non cū teſte : ſed ac-
cuſando litigat cum teſte,non cū parte,ēt ſi pars citetur; quia ſu
per alieno proceſſu non eſt pars,ſed ſuper ſuo proceſſu eſt pars,
ff.de infa.l.Lucius C.de fide inſtr.l.2.C.ad leg.Corn.de fal.l.i.ar-
gu.ff.mand.l.Quintus,& facit quod no.3.q.9.ca. nihilominus, q
ergo allegat proceſſum tertij, non confugit ad iuſtam defenſio-
nē,niſi qn̄ inter perſonas eſt datus a iure ordo procedendi. ff.de
adul.l.miles.§.defuncto,l.denunciaſſe.§.ſequit̄. Præterea in eo-
dem libello p̄t accuſari producens falſos teſtes; ergo ſnīa lata cū
teſte non parit exceptionē rei iudicatæ ; quia non admitteretur
cumulatio.ad hoc ff.dc fal.l.Athaletus,& inf. ſi reus vel accuſa.
l.j.ſnīa ergo lata pro teſte,vel ꝯ teſtē,non patrocinatur , nec offi-
cit producenti:& ex hoc qđ dictum eſt,pendet ſolutio qōnis, an
in criminalib.habet locū,ꝙ ſuperſedeatur,vt in lege noſtra. Sed
cauſa falſi mota ſoli teſti,non eſt præiudicialis , ergo non indu-
cit ſuſpenſionem in primo proceſſu , quin de neceſſitate opor-
teat ſnīari,al's iudex incideret in pęnā ſtatuti,ſm Ric.Pet.& Cy.
alij vero tenent opi.ꝙ teſtibus ꝯdemnatis de falſo teſtimonio ſa-
tis ſit præiudicatum & derogatum eorū atteſtationibus,& eſt ra
tio,quia vtens eorum teſtimonio,vr̄ prætendere cauſam proba-
tionis ab ipſis teſtibus:vn̄ ſnīa lata cum teſtibus,vr̄ lata cū autho
re:merito præiudicat vtenti adminiculo ex perſona eius, argu.
ff.de pig.l.ſi ſuperatus. Item dictum teſtis non tranſit ad proba-
tionem interim dum pendet accuſatio falſi ꝯ eum,quia interim
pro inhabili hr̄ ille, de cuius habilitate diſputatur, vt ff.de lib.ca.
l.qui de libertate . Item præpoſterū eſt prius ad finem , q̄ ad me-
dium peruenire,de ſer.ruſt.l.tria prædia.ſed iſta diſputatio eſt de
meritis cāæ:ergo interim ad deciſoria veniri non pōt. Item fal-
ſus titulus non eſt titulus,nec p̄t conualeſcere ex tpe , de fal.l. ex
inuito,ſic falſus teſtis,non eſt teſtis .Item non obſ.arg.de cumu-
latione:quia facilius conceditur cumulatio in criminali,q̄ in ci-
uili quo ad proceſſum,licet in ſnīa non debeat fieri cumulatio
eorum,q̄ non concurrunt,ff.de.accu.l.Senatus, Item dictū arg.
de cumulatione hēt locum inter eaſdem perſonas,non inter di-
uerſas.j.ti.j.l.quæ de crimine.& quod not.ff. man.l. creditor.in
prin. Amplius ſi iudex inquirit ꝯ teſtes,cū in iudice ſtet credere
& diſcredere in re dubia, vt ff.de teſti. l.3.§. tu magis. qūo fidem
adhibebit ei ꝯ quē inqrit?non.n.vana ſuſpicione ductus,ſed effi-
caci p̄ſumptione,vel infamia facti motus,inqret ꝯ reum, arg.no
tatorū de Sena.l.Caſſius.& pro hoc in Auth.vt liceat ma.& auię
§.quod aūt a nobis,ver.ſi āt, colla.8. vbi dicit, ꝙ teſte punito, &
ſic per accuſationē,non p exceptionē punitur,vt no.ff. de adult.
l.2.§.ſi publico.receſſerit a ſnīa.i.teſtimonio,intelligo ſi prius te-
ſtis ꝯdemnatus ſit . C. de teſti.l.nullum.ſecus ſi ex contumacia,
arg.no.in l.fi.ſ.de legi.& ſi dicat̄,ꝙ res inter alios acta alteri non
nocet,illud verum,niſi fingat̄ eadē pſona.no. ff.de iureiur. l.3.§.
pe.& vide quod no.Inn.extra,q fil.ſint le,c.cauſam. & de fo.ꝯp.
50 c.verū,in fi.& iſta opi.hēt in ſe æquitatem. † Quid ergo *a* faciet
a iudex,q aſtringitur per ſtatutū præciſe ad terminū? Dicunt iſti,
ꝙ iudex ꝯdemnabit,ſaluo & reſeruato , ꝙ ſi poſtea appareat te-
ſtem falſum dixiſſe,ꝙ ꝯdemnatio habeatur pro non facta, & in
terim nō poterit fieri executio,vt l.pecuniam.ff.ſi cer.pe. nec eſt
nouū,quod ſnīa pendeat, arg.ff. ad l. Aquil.in l.Aquillia,ſi dete-
ctum.Itē ſub ꝯditione feratur,quia cōditio eſt intrinſeca , & ne-
ceſſaria. C. de reb.credit.l.ſi qs iuſiurandum.& l.generaliter, &
de ſen.l.cū iudex.ff.de fideic.lib.l.ergo.§.illud,de tut.l.mutuo.§.
j.de re iud.l.a diuo Pio.§.ſic quoque.& qđ no.86.diſt.c.tāta ne-
quitia.modus.n.rationabilis nāliter,vel ex geſtis inhærēs, adijci
ſententijs conſueuit,de ſent.l.cum eorum.Item in ſnījs quādo-
que fiunt reſeruationes,ff.fam.erciſc.l. Labeo,§.1.de teſta.tut.l.
idē fiet. & qn̄q; in ſnīa ponuntur hæc verba ſine præiudicio ſen
tentiæ potioris,vt ff.q pot.in pig.habe.l.Claudius Felix,in fin. &
hæc verba ſunt diminutiua iuris alieni,ff.de lib.exhi.l.3.§. pe. &
hoc ſm iſtos;ſed de rigore iuris opin.Richar.Pet. & Cyn.verior
eſt,qn̄ ꝯ teſtes,in quibus fundat̄ probatio,cōſiſtit vis totius cau-
ſæ,vt no.6.q.1.in ſumma proceditur per accuſationem.Sin au-
tem per inqſitionem , puto ꝙ opinio aliorum ſit verior tam de
iure q̄ de æquitate,quam multum debet ponderare iudex in cri
minalibus,vbi de aīa periculum eſt,in Auth.vt iudex.ſine quo-
quo ſuffrag.ff. de qō.l.1. §. ſi quis vltro.ibi,prudenter, & egregia
humanitatis rōne. q.d.ſic.certum eſt , ꝙ nullus eſt efficacior te-
ſtis ad nocendum,q̄ propria confeſſio,vt C.de fideiuſſ.l.qōnem
& tn̄ ſi ꝯ confeſſionem iudex(vt ita dixerim)inquiſiuit, dēt ſup-
ſedere humanitatis rōne. ergo dēt fortius ſuperſedere in inqſi-
tione formata ꝯ teſtes.ſupſedere dico in executione , ſed in pro-
nunciatione dic vt dixi:qa drīa eſt inter accuſationē.& inqſitio-
nē.Nam inqſitio ex præparata probatione orit̄; & drīa eſt inter
querelam pręparatā,& nō p̄paratam.ff.de inoff.teſt.l. quemad-
modū.& iſtud ego ſolus dico.Hęc varietas opi.hēt locū, vbi to-
ta ꝓbatio infringit̄.Si aūt pp eos,q redarguunt̄,remanet ꝓbatio
ſufficiens,non ſuperſedet̄,j.de q.l.1.Nā fruſtra expectare nō cō
uenit.ff.de ſta.ho.l.Arethuſa.ad hoc. ff.quemad.*teſta*.ape.l.*1.in*
fi.cū ergo accuſatio , vel inquiſitio pendet ꝯ teſtes, q̄ *ſint* partes
51 iudicis,dictū eſt. † Quid ergo ſi excipit̄ de falſo? Rn̄.in *exceptio-*
nibus tria conſiderant̄;perſonæ habilitas,j.de adult. l. qm̄ Ale-
xandrū.modi,& formæ congruitas,de flum.l.1.§.Labeo. & tē-
poris oportunitas,de adul.l.q̄uis indubitati. Item ſicut ſp conſi-
derandum eſt ad quos excipitur,ff.de adult.l.2.§. q hoc dicit. &
no.3.q.6.c.hæc quippe.& ibi eſt aurea gl.& Bar.tangit in l.ſi cō-
feſſus,de cuſt.re. & dico , ſi exceptio formatur hoc modo,exci-
pio ꝯ teſtem,non procedit;quia cauſa non eſt cum teſte,vt l.Lu-
cius.ſin autē dico,excipio ꝯ partem , vel excipio ꝯ atteſtationes;
eſt bona forma, qa obijcitur exceptio in rem,i.in atteſtationem
52 quæ comprehendit omnes perſonas,†Suppoſita ergo bona for-
b ma,quæritur an exceptio *b* proceſſum differat,necne?in iſto pū-
cto dixit Richar.p̄dictus.ꝙ aut conſtat,ꝙ exceptio malitioſe ꝓ-
ponitur:& tunc non differtur proceſſus,vt j.de falſ.l.2. & de re-
ſtit.in integ.c.ſuſcitata,& hoc ēt tenet Cyn.ſed ꝯ hoc vr̄,ꝙ licet
excipiens videatur per calumniam excipere,iudex tn̄ non pōt a
iuris tramite deuiare,ext.de prob.c.licet cauſam . Non ob.l.ſa-
tis aperte,quia ibi exceptio non continebat defenſionem rei, li
cet contineret impugnationem inſtrī.Nam id,ad quod ageba-
tur,non dicebatur falſum , ſed impugnabatur inſtrm in alio ca
pite inſtrī, & inde præſumebatur malitia opponentis ex ipſo o-
biectu.Item non obſtat c.ſuſcitata,quia ibi ſpāle, qn̄ obijcitur ꝯ
ſnīam Papæ,ff.de off.præ fe.præt.l.1. pręſumitur.n.magis pro Pa
pa, q̄ pro opponente , vel ibi duo erant ꝯ petentem , quia erat ꝯ
eum probatum,& pronunciatum.Hic vnum tm̄; quia proba-
tiones non erant per ſnīam approbatę , nec tranſierant in rem
iudicatam,& eodem modo rn̄deo ad l.vlt.de ord.cogn. Præte-
c rea exceptio admittitur, vbi alias non admitteretur, qn̄ *aliter* ē
periculum reparari non pōt,no.in ſimili. ſ.de compen.l.fi.in 8.
q.arg.ff.de ſer.l.2.de off.præſ.l.Senatus.Finaliter ego dico,ꝙ aut
opponens eſt in malitia præſumpta , & per hoc non excluditur
ab opponendo,aut in malitia clara,& patenti, vt vix ipſe nega-
re ſciat,tunc excludit̄,arg.ff.de pę.l.qui ſnīam,in fi.facit qđ not,
Inno.in c.1.de off.vic.nā paria ſunt incompetenter agere,& ex-
cipere,& per notorietatē facti obuiare, hoc ergo caſu intelligo
dictum Rich.& Cyn.& ꝯſonat veritati,aut non ꝯſtat mali*tioſe*
excipi ; tunc ſi reus ſe nimis arctauit, ſibi imputet,vt l.petendæ,
ſ.de temp.in inte.reſt.pe.& de temp.app. l.nemo. Sinautē non
culpa eius hoc accidit,ſua defenſio dēt audiri , ff.de re milit.l.3.
§.ſi ad diem,& iudex dēt ferre ſnīam;quia neceſſitas *facit* pro-
babile,quod alias non eſſet.de manu. teſt.l.qui potuerunt,& ꝙ
ſtatutum non dēt amare interpretari,ſed ciuili mō, & æquo,ff.
de ſeruit.l.ſi,cui.verba.n.in reſcriptis,vel ſtatutis poſita,confor-
mare debemus æquitati,vt no.24.q.1.c.paratus. alias feret̄ ſen-
tentia ſub conditione , ſub qua conditione ēt poſt ſententiam
recipientur probationes , quia ſententia conditionalis non eſt
liquida. Vn̄ peruertitur tunc ordo iudicij,eo ꝙ poſt ſententiam
fiunt

ADDITIONES.

a Quid ergo. Vide Bal.in l.petemptorias,ver. quæro. iudex tulit ſententiam , ſupra ſent.reſcin.non poſ.et ſupra ea.l.circa princ.

b An exceptio. Facit quod no. Bal.in l.cum non eo die,in verſi. ſed quæro nunquid, ſupra qn̄ prouo. non eſt neceſ. et id quod hic dicitur de exceptione calumnioſa, vide Bal.in l.peremptorias,ſen.reſc.non poſ.in l.ſi quis teſti.ſupra de teſti. et in l. fi.ſup.de fi.inſtr.et in l.1.in 5.q.et Bal.in l.ſi docueris,infra de fal.

c Qnando aliter. Facit ad no.limit.Docto. in clem. j. de re iudic.de qua ſcripſi poſt Bar.in l.4.§.condemnatum,ff.de re ind.

fiunt probationes, vt l. cũ iudex. & arg. ff. de confeſſ. l. certũ. Vlti-
a mo quæritur, quid ſi producens *a* accuſatur de falſo? Reſp. præ-
mitto, ꝙ licet producere falſam accuſationem, non pertineat
b ad legem Cor. de fal. tñ ſi producens falſam *b* accuſationẽ ſup
ea producat falſos teſtes, vel falſam ſcripturã, hoc pertinet ad le
gẽ Cor. de fal. l. ſi qs obrepſerit. & poteſt iſta accuſatio formari
c pendente proceſſu, ſed nõ *c* accuſatio ex l. venia, niſi directa in-
nocentia rei, inf. de calũ. l. 1. dico ergo ꝙ ex iſta accuſatione falſi
reſultat plena defenſio, qa tex. in l. ſi qs obrepſerit, dicit ꝙ aduer
ſarius nihil agit. cum ergo ſit qõ iſta præiudicialis, interim ſup-
ſedet in prima, vt in l. noſtra. ſine præiudicio alicuius. ar. ff. de iu.
l. 2. §. in omnib. vel pronunciabit omnino ſub cõdõne, ſi verba
ſtatuti omnino cogant pronũciare, niſi euidẽtiſſima calumnia
accuſantis de falſo eũ repelleret a limine iudicij, vt no. de bo. lib.
l. qui cũ maior, §. ſi patris. & ar. l. 2. ne qs vela Regia. & ad Silla-
nia. l. ſi qs ingraueſcente. §. vtrum. ſm Richa. & Cyn. facit quod
no. ĩ. ti. j. l. reos. per Cy. niſi accuſator ſe in mora, & periculo tẽ-
poris poſuerit. Nam cadit quis a iure ſuo, propter procraſtina-
tiones ſuas, in Auth. de litig. §. ſi vero. in gl. quia lis. in fin. & hæc
tam vtiliter, & tam plene dicta ſufficiant in hac lege.

ADDITIONES.

a Quid ſi producens. Vide Ang. & Imo. in l. is qui reus, ff. de pub. iud. in ver. in ea. gl. & quod no. Bar. in l. fi. inf. de accu. & Bal. in l. neganda, in quibuſdam lect. inf. eo.

b Producens falſam. Vide Bar. in l. ſi quis obrepſerit, in prin. hic alle. & not. quod ſi quis eſt ſolitus producere falſas accuſationes, punitur etiam in lingua, ſecundum *Bal. in l. data opera inf. eo.*

c *Sed non. uide in* l. j. §. calumniatoribus, ff. ad Turp.

LEX II.

1 *Accuſatio de publico crimine proponi non poteſt alieno nomine.*
2 *Officium malam præſumptio. excludit. ſed plenam probationem non elidit.*
3 *Accuſatio ſi non probatur, dolus præſumitur.*
4 *Tutor alieno nomine accuſare non poteſt.*
5 *Perſonæ translatio non interuenit in iuribus inſeparabilibus a perſona.*
6 *Tutoris factum an noceat domino.*
7 *Tutoris factum an noceat pupillo.*
8 *Libellus ſi ſecundum verba legis ſit formatus, non poteſt eſſe ineptus.*
9 *Omnis libellus tolerandus eſt ſi fieri poteſt.*
10 *Conſentire eſt minus, quam facere damnum.*
11 *Qualitae, & ratio officij non differunt.*
12 *Sententia in criminalib. fertur verbis directis, & non obliquis.*
13 *Pater in publicis iudicijs non eſt legitimus adminiſtrator.*
14 *Pater ſi quis eſt re vera, & non dicit ſe patrẽ, iure extranei vr̃ accuſare.*
15 *Pupillus cum authoritate tutoris an accuſare poſſit.*
16 *Accuſatio ſi non eſt falſa ſed illicita, an accuſator teneatur de falſo.*
17 *Ineptitudo non reddit proceſſum nullum, niſi a principio opponatur.*
18 *Ineptitudo quando inducit defectum alicuius ſolemnitatis, niſi opponatur, non reddit iudicium nullum.*

SI CAVTIONES. Tutor, & curator pro intereſſe pupilli,
vel adulti, poteſt de falſo, proprio noĩe
non alieno accuſare, nec punit nõ ꝓbando, niſi de calumnia eui
1 denti. h. d. ſm gl. † No. neminẽ alieno nomine de publico crimi-
ne accuſare, ẽt ſi publicũ, & neceſſarium gerat officiũ. ſm Iac.
2 But. † No. ꝙ officiũ excuſat quẽ a calũnia præſumpta, q̃ põt ve-
lari prætextu officij, ſed nõ a calũnia manifeſta, quæ nullo mo-
do tegi poteſt. Et ſic no. ꝙ officium velat maleficiũ in re obſcu
ra, nõ in re aperta. Itẽ no. ꝙ error, & officiũ excuſant maleficiũ,
de infa. l. Athletas, §. calũniator. in gl. & eſt tex. ff. vi bon. rap. l. 2.
§. ſi publicanus. Itẽ no. ꝙ interdum mitius agitur cum officiali.
q̃ cum alio, ẽt in aperto crimine, ff. de publica. l. ſi multi, & ibi p
Iac. & ff. de adm. tu. l. tres tutores. Itẽ no. ꝙ officiũ excludit malã
præſumptionẽ, ſed non elidit plenam, & apertam probationẽ.
3 † Item no. ꝙ q non ꝓbat accuſationẽ, per q̃ alteri obijcitur do-
lus, præſumatur in dolo, & in calumnia. Fallit in officiali, quem
officium vrget, nã cura, & ſolicitudo potius in dubio præſumit
eum ſolicitaſſe, q̃ odiũ aduerſarij. ꝓſumitur. n. in officiali lauda-
bile genus intentionis ſimile dicimus, ꝙ in iudice ab ipſo prin-
cipio præſumit abeſſe calumnia, vt no. Dyn. de Epi. & cler. auth.
4 generaliter, in 4. q. † Oppo. ꝯ leg. iſtam, dr̃ hic, ꝙ tutor non poteſt
alieno nomine accuſare. l. expreſſe dicit ꝯrium. vñ vr̃ obſtare ff.
de his, qui. vt indi. l. tutorẽ. C. de his, q. vt indi. l. Polla, vbi dr̃, ꝙ tu
torio noĩe accuſat de falſo. Sol. dicit gl. ꝙ l. ꝯria intelligit ꝙ noĩe
pupilli. i. pro intereſſe pupilli. vñ illa verba ponuntur cãliter, non
formaliter. i. ꝙ officiũ dẽt cõmemorari loco cãę, ſed nõ p mo-
dũ concluſionis. nã dicit, ego talis, qa tutor accuſo, nõ aũt dicit
accuſo vt tutor tutorio noĩe, vel dicit cũ ſim tutor talis, & tu fal
ſum feceris in præiudiciũ pupilli mei, ideo te accuſo; vel ibi ſine
commemoratione officij procedit libellus ſm gl. quæ ita vr̃ for
mare libellum, & hoc tenet etiam Bar. ff. de accu. l. 2. vbi videas,
hæc ergo verba nomine alterius, tribus modis ponuntur in iu-
re. Primo modo, vt deſignent actũ nudi miniſterij, vt ff. de ma.
vin. l. pater ex prouincia, in fi. Secundo modo, vt deſignet actus
mixti miniſterij, vt ff. de leg. j. l. huiuſmodi. Tertio modo, vt inſe
rant in cauſa, non in forma, vt hic. & ſic accommodatio noĩs
alieni fit cã demonſtrandi, propter quod fit, nõ in cuius perſo-
5 na ſumit originem. † Quędã adeo ſunt inſeparabilia perſona, vt
ad nomẽ alterius pſonæ accommodari nõ poſſint, vt C. de cad.
tol. l. 1. §. ne autem. Nam in factis & iuribus inſeparabilib. a per-
ſona, nõ interuenit pſonæ trãſlatio. ff. de noua. l. ſi vſuf. & ff. de iu
re dot. l. ſi mulier. §. ex aſſe. ea enim, q̃ radicantur in perſona pro
pria alicuius, ſibi firmiter inhęrent, ſed ea, quæ non radicantur,
de facili transferuntur in aliũ, vt ff. de ſtip. ſer. l. ſi ſeruus, §. cum
ſeruus. p Iac. de Are. & iſta eſt ſnĩa gl. & eorum, q ſunt eius peda
gogi. Sed iſta opinio vr̃ falſa. Nam ſi in l. Polla, exponit in nomi-
ne pupilli, i. ad vtilitatem, tunc propter delictum tutoris non pu
nietur pupillus, quia non eſſet commiſſum adminiſtratorio no
mine, nec tanquam a perſona repreſentante, quod eſt ꝯ text. il-
lius leg. facit qd̃ no. in l. ſi dolo, ff. ſi quis omi. cau. teſt. Et ideo Ri
char. Malum dicit aliter, ſ. ꝙ ibi loquitur de forma accuſationis,
hic de forma inſcriptionis. Accuſat ergo tutorio, vel curatorio
nomine, ſed obligat ſe ad pęnã calumniæ ſuo proprio nomine,
quia de propria malitia ipſe debet puniri, non pupillus, vel adul-
tus. Quia vbi agitur de periculo pſonæ punitur officialis, vt hic.
ſed vbi agitur de periculo cauſæ, punit pupillus, vel adultus, vt l.
Polla. text. l. Polla, loquitur de præiudicio ciuiliter infligendo,
ſed criminaliter nunquam punitur pupillus propter delictũ tu-
6 toris, vt ĩ. de pęn. l. ſancimus. † In ciuilibus *a* vero, aut loquimur
a de præiudicio pſonæ, aut de præiudicio cauſæ ſeu litis, aut de ex-
traiudiciali præiudicio rerum. Primo caſu factum procuratoris
non nocet domino poſt lit. conteſt. niſi dominus ſit in pari cul-
pa, vt in c. 1. extra, vt lit. non conte. quia incidit in crimẽ proceſ-
ſus, in quo adminiſtrator repreſentat dñm, vt l. Polla. Secundo
caſu, aut delinquit in omittendo, & nocet domino, quia dñs vr̃
concurrere in pari negligentia. de ver. obl. l. cum filius, §. in hac.
& l. ſi ex legati cauſa. & s̃. de ſacroſ. ecc. l. iubemus nullam, §. fin.
aut in faciendo, & tunc non nocet domino, quia delictum non
cadit ſub mandato, nec ſub natura geſtionis, vt l. meminerint, s̃.
vnde vi. aut ergo delictũ includitur ſub velata adminiſtratione,
& loquitur l. Polla. Aut eſt præter ius adminiſtrandi, & loquitur
l. meminerint. aut eſt ꝯ ius adminiſtrationis, & loqtur l. qui fun-
dum. §. ſi tutor, ff. pro emp. facit quod no. in c. j. extra, vt lit. non
7 conte. per Inn. † Ex iſta opp. *b* not. ar. l. pe. §. ad crimen, de pub.
b iu. qd̃ non hẽt locũ in tutore, vel curatore, nec in ſyndico vni-
uerſitatis, q habet officium publicum, ſm Ia. de Are. & Richar.
c & Cyn. Ego *c* in vniuerſitate concedo, quia vniuerſitas eſt cor-
d pus intellectuale, & non poteſt perſonaliter *d* comparere, l. tam
collatores, de re mi. lib. 12. Nam vniuerſitatis nomẽ iuris eſt, nõ
facti, vt no. Inn. de ſen. exc. c. grauem. & facit ff. de fideiu. l. mor-
tuo. de acquir. re. do. l. maritus. vnde ſicut per ſyndicum vniuer-
ſitatis cõparet ad ſe excuſandum, ita ad impugnandum, ſed vbi
dominus eſt perſona materialis, vt homo, qui habet per ſe ſen-
ſum & intellectum, tũc ſicut ſi eſt publicus adminiſtrator, non
reſpondet accuſationi, ita nec accuſat, ſed debet authorari, vel
aſſumere in ſe onus accuſandi proprio nomine. de autho. prę-
ſtan. l. clarũ, & hic. nam ex regula §. ad crimen, eſt par ratio in ac
e cuſatore, & in accuſato. Alij dicunt, ꝙ ſyndicus *e* ſyndicario no
mine admittitur ad reſpondendum, non ad accuſandum. ratio
differentiæ eſt, quia proprio nomine, non poteſt defendere, ſed
accuſare ſic de publico crimine, & videtur idem in priuato, quia
quod facit officialis iur. intellectu facit dominus, ff. de relig. l. oſ-
8 ſa, in fi. † Queritur ergo, ſi accuſator dicit ita, talis ſyndicus ac-
cuſat ſyndicario nomine, an procedat libellus? Vel quid ſi dicat
ſic, talis curator accuſat de voluntate talis adulti, cuius curator
eſt, an procedat libellus? Reſpõ. in primo puncto, ꝙ ille, qui for-
mat libellum ſecundum verba, & tenorem verborum legis, nõ
poteſt errare; nã ſi verba legis ſtant proprie, bene eſt actũ, ſed im-
proprię verba legis aſſumpta in libello, interpretantur ſecundũ
interpretationem legalem, ne lex ſit cauſa decipiẽdi libellãtem.
ſic erat olim cum actiones a Pontificibus formabantur, ſcilicet
qua formata intẽdebat, rite agebat. ſic ergo & ſi modus agendi
formatus reperitur a iure, illa vulgari formula vtens recte expe-
ritur, vt ff. de fur. l. ſi ſeruus nauẽ. & ff. de orig. iu. l. 2. §. deinde ex
his. q ſic agit ex reſcripto, aſſumẽdo tenorem libelli, ex forma re
ſcripti non poteſt errare, vt no. in Auth. de Iud. §. audient. in glo.

ſub

ADDITIONES.

a In ciuilibus. An & quando factum procu. noceat domino, vide Bal. & Doc. in l. 1. §. ſi proc. ff. ſi quis ius di. non obt.

b Ex iſta opp. No. ꝙ l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iud. non habet locum in tutore, & curatore, & ſic dico, ſecundum Iaco. de Are. & Nic. de Mat.

c Ego. Vide per Bal. in l. 2. in fi. ff. de accuſ.

d P. D. Perſonaliter. Et ideo per iudicem ſyndicum conſtituere cogitur, vt per iſtum in addi. ad Spec. in tit. de accuſ. ver. ſed quid ſi villa, quod qualiter intelligendum ſit, vide per eundem in l. fi. C. de manu. teſt. ad medium, in ver. vnde dicit Iac. proinde ſi accuſatio ipſa per ſyndicum defenditur, reſpon. vt per illum de pa. Conſtã. c. nomina. verſi. & ideo nos videmus, & per Alex. in l. aut facta, §. fi. ff. de pœ. Condemnatus tamen corporali pœna non punitur, ſed pœna pecuniaria, vt per Inno. in c. grauem, hic alleg. in glo. ſua, in ver. conſiliarios cui adde Bart. in d. l. aut facta, de pœn. quoniam uniuerſitas iuris nomen eſt perſonæ, ut in d. ca. graue, per eundem Innoc.

e Syndicus. Sed an tutor, uel curator poſſit accuſare, uide Barto. in l. 2. ff. de accuſ. & Lud. Rom. in l. de pupillo, in prin. ff. de noui ope. nunc.

ſub ſchemate.i.figura,in qua potius cōcluſionē,q̄ narrationē reſcripti dēt attendere,vt no.Inn.extra de reſcrip.c.ſup literis. Cū ergo l.Polla,dicat pupilli noīe pōt experiri, & exponat nomine pupilli,i.ad vtilitatē pupilli.facit ff.de inoff. teſt.l.poſth.§.ſi qs, &
9 qd no.16.q.1.ca.adijcimus.& ſic verba libelli īterpretabor.† Nā omnis libellus tolerādus eſt,ſi fieri pt,vt no.Inn.de iud.c.examinata.ſic & verba ſnīæ ēt ad impropriā ſignificationē verborum trahunt ad hoc vt ſnīa nō infringatur,vt no.in l.& puto, §.j.ff.fa mi.ercif.totū nūc in ſnīa cōprehenſum vr̄,ſi qtū rō iuris pmittit, ar.l.ſi ſeruus cōis Meuij.ff.de ſtip.ſer.& de lib.& poſthu.l.Gallus §.qdā recte.noīe ergo alterius fieri accipitur duob. modis, vno mō trāſitiue,alio intrāſitiue trāſitiue accipitur,cū ſignificatio ,pprij nominis trāſit in ſignificationē nominis appellatiui, ſi appel latiuū nomen ſit principale nomen ; ,pprij vero adijcitur ad demonſtrationē, & ſic tanq̄ alius,non tanq̄ ipſe accuſat, transfuſa ſeu tranſlata adiectione proprij noīs in appellatiuū, ff.qñ ex fac. tut.l.poſt mortē,& l.cū poſt,§.j.de admi. tut. intrāſitiue accipit cū proprij nominis ſignificatio nō trāſit ad nomē appellatiuū, ſed nomē appellatiuū accedit ,pprio nomini, l. ſi ſeruus cōis, de ſtip.ſer. Sic ur̄, Actionū qdā habēt nomen naturale & propriū,q dā ſunt adiectiones,vt actio de peculio;& dnr̄ adiectiones, quia forma accidentalis adiungitur formæ naturali primitiuæ actionis.& parat nouū effectū,ſic & hoc nomē eſt qdā adiectio,& ſic alibi pro noīe accipitur.l.fi.p quas perſ.& de ſtip. ſeruo. l.item ſi alter,Quædā.n.ſunt,in qb. adminiſtrator hēt repreſentare principaliter ſe propriū dñm, tunc nomen dñi adiectū ponitur in vi cǣ,nō in vi pſonæ,qa cauſam pſtat obligationi, ſed ipſius perſona nō obligatur.Quædā ſunt in qb.dñs tm̄ repreſentatur,tunc nomē dñi ſignificat plenā relationē ad pſonam dñi.ff.ſi qs cau. l.1.& fi.& no.ff.de procu.l.ſi procurator meus. & per Guil.ff.de inſt.l.ſi quis mancipijs.& per Iac.But.ff.de procur.l.,pcurator,q pro euictione.Sol.in iſta qōne,aut concludit nomine appellatiuo,& tunc vr̄ accuſare vt alius,nō vt ipſe, aut concludit noīe,pprio,& tunc qcqd dixerit in narratione,concluſio dēt inſpici,qa ex concluſione dependet tota forma libelli. Nā ɔcluſio eſt exitus & determinatio totius orationis,& in concluſione maxime ſtat aptitudo & ineptitudo libelli.Et hoc de primo puncto. Sup ſecundo ɔſiderandū eſt q ɔſenſus interdū interponitur ad eum ad quem principaliter pertinet negotiū,& tūc q ɔſentit,facit interdū p eū ad quē pertinet acceſſorie,& tūc ,phibetur facere,non
10 prohibet ɔſentire.† Ex quo ſequr,q minus eſt ɔſentire,q̄ facere.de manu.vind.l.ſi pater,in fi.& l.pater ex ,puincia, & hoc quo ad regularē obligationē,vel alienationē,ſed qtū ad pſonalē con ſenſum,nō aſtringit,l.aliud ē vedere,de reg.iu.vñ in caſu noſtro, vbi agit de obligatione inſcriptionis, ɔſenſus adulti nō aſtringit eū.facit qd no.ff.de infam.l.ob hæc verba.Quid ergo concludēdo dicemus,nūquid ſyndicus accuſare poterit noīe vniuerſitatis,vel collegij? Reſp.ſyndicus vniuerſitatis hēt officiū publicum qa Rempublicā repſentat, ſyndicus collegij fabrorū vel cerdonū nō gerit publicū offm̄,qa offm̄ eius eſt volūtariū,& nō repreſentat Rempublicā.no.in l.j.ēt p ,pcu.cām in integrū reſtitu.agi poſ.p Iac.de Are.ſic ergo ſyndicus ciuitatis vel caſtri poteſt nomine dñi accuſare,tanq̄ publica perſona, ſed ſyndicus collegij tanq̄ priuata perſona,ad inſtar ,pcuratoris,vt l.pen. §.ad crimē,
11 de pub.iud.† Quid enim refert,vtrum quis ſit procurator vnius perſonæ,vel pluriū perſonarum?certe nihil refert,ex quo qualitas & ratio officij idem eſt,vnde authoritas Iudicis non requiri-
a tur, a qñ collegium perſonarum facit ſyndicum, quia eſt mandatum priuatum,non publica authoritate ſubnixum, & hoc tenēdo opinionem,q ſint legitimi adminiſtratores,quorum mādatum a lege vel miniſtro legis dependet,ſaltem quia habēt authorari vt in ſyndicatu ciuitatis,poſſit accuſare nomine dñi, ſed illi,quorum authoritas eſt priuata,non poſſit. Sed tenendo opinionem,quod nullus poſſit pro alio accuſare, quodcunque offi cium habeat,non eſt differentia inter ſyndicum ciuitatis & col legij,qa neuter poteſt tanquam alius,ſed tanquam ipſemet, pro pter alium tn̄,non propter ſe.& ad hoc facit,quia forma ſenten-
12 tiæ debet referri ad formam libelli.† Sed forma ſentētiæ eſt ver bis directis,non obliquis,qa condemnatio vel abſolutio capitalis nō pōt obligari,qa non pōt tranſire per mediam perſonam in alteram perſonam,vt inf.de iniur.l.fi.ergo & forma libelli debet eſſe verbis directis,ad hoc facit quod not.inf.de calum.l.noſtris & quod no.12.q.2.Eps.in gl.ergo vr̄.& in c.grauem, de ſent.excom.per Inno.& 7.q.1.c.ſicut.Huic opin. poteſt adhærere iudex maleficiorum in principio cauſæ,ſed poſtquā eſt crimen probatum,non eſt de iuris apicibus diſputandum , ar.ff.man.l. ſi fideiuſſor,§.qdam.ſed veritati facti inhærendum.de adul.l.quamuis indubitati,& arg.ff.depoſi.l.bona fides. Quædam ergo in princi-
13 pio cauſæ placent, quæ in fine cauſæ non placent. Quid in pa-
b tre, b q accuſat vt legitimus adminiſtrato? Reſpond.in publicis iudicijs pater non eſt legitimus adminiſtrator, qui in talibus patria poteſtas nō curatur,vt ff.de adul.l.inter liberas,§.filius. & iō improprie dicit,accuſo vt legitimus adminiſtrator.ſed interpre tor,q accuſat coniunctorio nomine,vt ff.ad leg.Iul. de vi publica.l.& eū.in prin.& in patre vr̄,q procedat libellus, quia non vr̄ perſona variari,cū pater,& filius ſint eadē perſona,s. de impub. & ali.ſubſt.l.fi.tutius eſt ergo formare libellū,q fiat mētio ɔiunctionis in narratione,nō in forma ɔcluſionis libelli, nā lex non loqtur ī accuſatione,ſed in ſupplicatione ſic,vt C.de precib.Imper.offer.l.j.& facit ad hoc, qa iudiciū nō pōt exerceri p nunciū ſed oportet,qd fundet in eo,q litē ɔteſtat:ſed in criminalib.non pōt fundari in tertia pſona,vñ porrigens libellū haberet officiū nuncij,quod nō pōt fieri vbi reqrit pſentia,ff.de auth.tut.l.1. de fideiuſ.l.obligari.& arg.ff.de ac.& obl.l.quęcunque gerimus.& extra de dolo.c.cū dilecti.vbi tex.dicit qd nō dēt mitti nuncius ad proceſſū iudiciorū. & ,pbat rōne tali. Ea demū pñt per nunciū explicari,q̄ conſenſu ɔhuntur,l.1.ff.de contrah.emp. in fin. ſed iudiciū non pficit ɔſenſu,ſed in ɔdictione,& conflictu poſitū eſt,vt verba deſiderant,vt s.de iud.l.rē nō nouam,in gloſ. ſed huic ſimilitudini de nūcio,pōt rñderi, qa legitimus adminiſtrator pōt dirigere verba tm̄ in abſentem,vt ff.de conſt.pec.l.1. q au tē,§.fi.& tn̄ non eſt nuncius,ſed in ,pcuratione ſecus eſt,vt not. in l.huiuſmodi.in prin.de leg.1.& de act.& obli.l. qcumque ge-
14 rimus.& facit ff.de in lit.iu.l.videamus,§.ſi tamen,in fin.† Quid ſi aliqs re vera eſt pater , tamen in libello non commemorat ſe patrē? Reſpōdeo,quod videtur iure extranei accuſare, non iure paterno,vt not.in ſimili in l.filius,ff. qui ſatiſd. cog. conſiderandum eſt ergo qualiter qs veniat.Sic, & maritus quandoque accuſat iure mariti,qñque iure extranei,vt ff.de mino.l.auxilium.
15 vnde nos videmus hic,quod accuſat tutor,& curator. † Sed an poteſt accuſare pupillus cum authoritate tutoris,vel adultus cū authoritate curatoris? Dic quod pupillus cum authoritate tutoris nō poteſt accuſare.ita dicit gl.expreſſe hic.ſed adultus poteſt in propria iniuria,de auth. præſtan.l. clarum. ſed non tanquam quilibet de populo, niſi ſit maior 25. annis,qa iura populi tueri non pertinet ad maiores 25.ann.nec habent vocem in legitimis actibus,nec in teſtimonio in cauſa capitali,vt ff.de ac.l. 1.& hoc tenet hic Iac.de Rauen.& Cyn.arg.quod ſufficiat,quod ſit maior 17.annis,vt no.in l.de pupilo,de noui oper. nun. in prin. Sed ibi in ciuili cauſa, hic in criminali, vbi iuſtior debet eſſe perſona,& adde quod no.ff.ad Sillania.l.fi vel dic vt dixi s.eo. in rub. Dicitur hic,quod in criminali,qui non probat,videtur calūniari,vt j.de calum.l.qui non probaſſe. Fallit ratione officij, vt hic, tamen officialis nō excuſatur ob onere probationis, licet excuſetur a præſumptiua calumnia, in incertis,nō certis,locus eſt
16 cōiecturis,vt in §.cum ita,in l.ɔtinuus,ff.de ver.ob.† Pone ergo, quod accuſatio non eſt falſa,ſed illicita,quia in iure eſt prohibita,ſed in facto eſt vera,puta verū eſt, q accuſatus fecit homicidiū,tn̄ fecit legitime, quia occiſus erat publice bannitus, modo qritur,cum accuſatio in facti cauſa ſit vera,ſed in cauſa iuris ſit falſa,vt l.fi.ff.de iureiu.an accuſator teneatur de falſo,tanquam obripiens Prætori,vt l.ſi qs obrepſerit,ff.de fal.& vr̄ q ſic, quia ita committitur dolus in iure per falſas alleg.ſicut in facto, C. ſi contra ius.vel vti.pu.l.præſcriptione.ad hoc facit ff.ad Turpil.l. 1.§.accuſationum. ɔrium dico,quia facti cauſa ponderatur, de tu.& cu.da.ab his.l.tutor ſi petitus.ſicut dicitur, Ille, qui producit falſum inſtrumentum, punitur de falſo,ſecus ſi illicitum, vt no.plene in Auth.de nō alie.§.quia vero veriſimile, vbi eſt gloſ. no. Item nō dicitur obripere ille, qui non facit mentionem de iure aduerſarij,quia in ɔdictoria concertatione iudiciorum nemo tenetur allegare iura aduerſarij ſui,vt no.5.q.4.c. nullus. & facit.ff.de arb.l.non ex omnibus.& de rei ven.l.in ſpeciali. de li. agn.l.1.§.1.& no.in decretis,28.q.1.c.ignorantur,in glo.ar.quod
17 aduerſarius tenet aperire,& eſt ibi bona,& no.gl.ad hoc.† Sed qd ſi libellus nō ,pcedit,qa ineptus, nō qa falſus, vel illicitus, vt qa dum dēt dicere proprio nomine,dicit alieno nomine,an puniēt agens? Rñ. vr̄ q inepte agens in criminali puniat quadā pœna,q̄ eſt introducta propter temeritatē libellantis, nō pœna calumnię,j.tit.j.l.in cauſis. Eſt aūt ineptitudo apparens error formę, vel materię, & hoc cognoſcit multis modis. Primo in nomine,vt l.pe.§. ad crimē,de pub.iu.tn̄ hæc ineptitudo nō reddit ,pceſſū nullū,ſi a principio nō apponat,vt j.de adul.l.quis, & ex
c tra de iud.c.j.lib.6. Scd̄o de qualitate pſonę, c vt qa mulier accuſat de iniuria q̄ ea nō tangit,ut l.1.§.accuſatione, ff.ad Turp. tn̄ hæc exceptio nō inteteſt tua ò mulier , non videtur poſſe obijci poſt li.cōt.vt no.Inn.de accu.c.ſuper his, de reſcri.c.ſciſcitatus. Tertio, in defectu ſolennitatis, vt quia in libello non eſt locus, vel tp̄s,vt l.libellorum,ff.de acc.& tunc ſemper pōt obijci de tali inepti-

ADDITIONES.

a Non requiritur. No. ad no. per Bar.in l.actor.ff.rem ra.ha.
b Quid in patre. An pater poſſit accuſare,vt legitimus adminiſtrator filij,gloſ. in l. inter liberas,§.filius hic alleg.tenet quod non,ad ſimilitudinem tutoris, ſed ſi qs accuſat tanquam tutor,vel tanquam coniunctus,an poſſit;uide Bar.in l.2.ff.de ac cuſ.& quid ſi filius eſt minor,an accuſare,uel accuſari poſſit.cum conſenſu patris & pater ſit legitimus adminiſtrator,uide Bar.in l.cum oportet,§.fi.in fin.ſup. de bonis,quæ lib.
c Perſonæ. Hæc exceptio,tu non potes accuſare,debet opponi ante lit.conteſt.uide Bar.in l.1.§.accuſationem,hic alleg.

li ineptitudine, vt d.l. libellorum etiam in cauſa appellationis. ex
tra, de emp. & ven. c. cũ dilecti. Quarto, quia ratio, ad quam con
cluditur, eſt inepta, vt no. in l. 1. ff. de eden. Quinto, quia ipſa ↄclo
eſt inepta, l. 1. §. 1. ſi men. fal. mo. dix. Sexto, reſpectu repugnantię
arg. ff. de re. iur. l. vbi repugnantia. Item libellus iuri cõtrarius eſt
ineptus, & etiam ſi non opponatur, eſt nullus ipſo iure. ff. de adul
te. l. ſi maritus, §. fi. vnde quæſtio erat, quia per errorẽ apparebat
ita ſcriptum. Titius accuſat Seium eo quod fuit auſus expellere
eũ de poſſeſſione, tali loco & menſe, ſecundum formam ſtatu-
ti. quare petebat ipſum puniri. Dicebatur quod libellus erat in-
eptus talibus rationib. primo rõne repugnantię, qa licite factũ in
tentare videbat̃, qđ non meretur punitionẽ, C. de his, q ad eccl.
ↄfu. l. ſi ſeruus, & s̃. ne qs, vel Reg. l. 2. & ff. de iniur. l. itẽ apud La-
beonẽ §. quod ait. & l. Prætor. §. præterea, eo. ti. & vtrobique per
Iac. de Are. Secundo, quia contenta in libello vr̃ agens fateri, l.
cũ precũ, de lib. cau. ſed ſi actor fatet̃ reũ iure feciſſe, reus dẽt ab-
ſolui, ff. de fur. l. inter eos, §. recte. Et ſi dicat̃, ꝙ error nõ dẽt noce
re? Reſp ꝙ generaliter vitiũ ineptitudinis nocet, ff. de adul. l. accu
18 ſaturus. † Idẽ, qñ inducit defectũ alicuius ſolemnitatis vel for-
mæ, vt no. s̃. de teſt. l. ambiguitatem. & ſimplicitas ſcriptoris nõ
nocet, vt l. fin. ſupra, de fideiuſ. & ibi no. Tertio, ꝙ iſte libellus eſt
ineptus, apparet, qa eius ↄrium eſt aptũ, ſcilicet dicendo ↄ̃ for-
mam ſtatutorum, & contrariorum ↄtraria eſt diſciplina, l. j. ff. de
his, q ſunt ſui, vel alie. iu. Quarto, quod libellus ſit ineptus, appa-
ret, qa ſi ſnĩa inſerto toto tenore libelli ferat̃, eſſet error in ſenten
tia expreſſus, cũ ergo ſm formã libelli, & inſerto tenore libelli ſẽ
tentia ſit formanda, vt no. C. de fal. l. neç exemplũ, C. de fideiuſſ.
l. fi. merito apparet ineptitudo iudicij. & iſtud eſt verũ qđ talis li-
bellus ↄtinens defenſionem rei, videtur ineptus, qa idẽ eſt dicere
ſecundum formam ſtatuti, ꝙ eſt dicere ſtatuto pmittente facit,
ff. de flu. l. j. §. Labeo. & no. Inno. inf. c. 1. de off. Vica. & extra, de
accu. c. cum dilecti. hęc etiam verba, iure feci, ſunt verba excuſa
tionis, non impugnationis.

LEX III.

1 *Accuſare volenti tria ſunt in libelli exordio neceſſaria.*
2 *Monitio præcedere debet vbicunque requiritur negligentia.*
3 *Contumax punitur extraordinarie pro motu Iudicis.*
4 *Sumptum refectio, venit ſemper in criminalibus.*
5 *Inſcriptio in accuſatione, an ſit neceſſaria.*
6 *Contumax punitur iudicis arbitrio.*
7 *Inſcriptionis omiſſio, an vitiet proceſſum.*
8 *Inſcriptio, & ſubſcriptio, qualiter differunt.*
9 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, vſque ad quantum tempus teneatur.*
10 *Fideiuſſor promittens repreſentare reum quandocunque iudici placuerit, tenetur poſt condemnationem præſentare.*
11 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, qualis eſſe debet.*
12 *Fideiuſſor ſi principalem repreſentat, qualiter puniatur.*
13 *Fideiuſſor ad reum repreſentandum officio iudicis cogi poteſt.*
14 *Officium iudicis, in quo executiue proceditur ex contractu iudiciali oritur.*
15 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti ſi non eſt datus, an vitietur proceſſus.*
16 *Monitio vnica, an ſufficiat ad hoc vt actor conſtituatur in mora.*
17 *Paria ſunt non vocari ſeu vocatum non audiri, uel auditum non admitti.*
18 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, pęnã quantuncunq; magnã an promittere poſſit.*
19 *Fideiuſſor poſtq̃ prĩcipalẽ pſentauit nõ tenetur, ſi poſtea de carcere aufugit.*
20 *Fideiuſſor poſt moram repreſentando reum principalem loco, & tempore congruo, liberatur a pœna.*
21 *Inſcriptio ad pęnam talionis per reum accuſatori remitti non poteſt.*
22 *Expenſarum refectio non venit in criminalibus cauſis.*
23 *Officiũ iudicis tã nobile q̃ mercenariũ in cã criminali fiſco debet deſeruire.*
24 *Cauſa criminalis & proceſſus criminalis differunt.*
25 *Pœna ſanguinis non imponitur per ius canonicum.*

Qui crimen, Accuſator debet ſe inſcribere ad pęnã
talionis, & dare fideiuſſorẽ de lite proſe
quenda, quam ſi non proſequitur monendus eſt, & ex cõtuma-
cia extra ordinem puniendus, & aduerſario in legitimis expẽſis
1 cõdemnandus. h. d. † No. ꝙ volẽti accuſare tria ſunt in libelli ex
ordio neceſſaria, ſcilicet libellum offerre, ſe expreſſe ad pœnam
2 talionis obligare, & fideiuſſorẽ dare de lite proſequenda. † Secũ
do no. ꝙ deferens eſt primo monendus quam plectendus: nam
vbicũque requiritur negligentia, ibi debet præcedere monitio.
Sed vbi pœna venit committenda ꝑpter delictum non requiri-
tur monitio, vt no. Inn. de præben. c. extirpandæ, & 2. q. 3. c. & ſi
quam. & eſt dictum diuulgatum. Sed ſi pęna additur cõſtitutio-
a ni negatiuę, debet præcedere monitio, ſi affirmatiuę *a*, vt ſi quis
iuerit ad moniales, ſit excommunicatus, tunc non requirit̃ mo-
nitio. Nam ipſa cõſtitutio monet, ſecundum Inn. facit l. vlt. ff. de
decre. ab ordi. fa. & quod no. 2. q. 3. accuſatio. in glo. hęc pars. vi-
de quod no. 32. di. c. quęcunque in glo. hic habes. vide quod not.
5. q. j. c. maligni ſpiritus. vbi gl. no. ꝙ aliter exponit̃ dictio affirma
tiua, aliter negatiua. & vide ꝙ not. 86. diſt. c. culpã, & 73. diſt. cap.
3 Honoratus. † Tertio nota contumacẽ puniri extra ordinẽ ꝑ mo
4 tu Iudicis. Itẽ ↄdemnari aduerſario in legitimis expenſis. † Quar
to no, & ad hoc ſemper allegatur hęc lex, quod in criminalibus
venit refectio ſumptuum & expẽſarum. dicit gl. ſicut in ciuilib.
5 quod eſt no. † Oppo. & vr̃ ꝙ non ſit neceſſaria in accuſatione in
b ſcriptio, *b* j̃, titu. j. ea quidem. Sol. de maleficij quatuor modis
cognoſcitur. ſ. per accuſationem, & tũc eſt neceſſaria inſcriptio
vt hic. Facit in caſibus expreſſis in iure. & uide qđ no. ff. de infa. l.
Athletas, §. calumniator. Per inquiſitionem, tunc non eſt neceſ
ſaria. inſcriptio, quia nec ad paria debent iudicari iudex, & male
factor. & ita loquitur lex ↄria. Per denunciationem ẽt nõ eſt ne
ceſſaria inſcriptio vt ff. de cuſt. reo. l. diuus. ff. ad Turp. l. ab accu-
ſatione, §. nunciatores. Per exceptionem, tũc nõ eſt neceſſaria ĩ-
ſcriptio, vt ff. de cuſt. reo. l. diuus, & ext. de accu. c. ſuper his. nam
iure exceptionis nemo punitur, cum nã exceptionem oĩum ſit
defẽſio, nõ impugnatio, vt no. ff. de adul. l. ij. §. ſi publico. Secũdo
opp. ad idẽ. nam quod tacite intelligitur, fruſtra exprimitur, vt
l. cũ quid. ff. ſi cer. pet. ſed eo ipſo quod qs accuſat, tacite obligat
ſe ad pœnam talionis, vt j̃. ti. j. l. fi. ergo expreſſa inſcriptio nõ de
ſideratur. Reſ. nõ deſiderari quo ad effectum pęnæ, ſed ad terro
rem accuſatoris, quaſi ante oculos ei ſit poſita pęna, ſi calũniet̃.
ſimile s̃. de iud. l. rem nõ nouã, §. & generaliter. Nã plus ↄſueuit
timeri expreſſum, q̃ tacitum. Item ille qui ſe inſcribit, expreſſe ĩ
pęnam conſentit, ff. de poſtul. l. j. §. beſtias in authẽ. de non alien.
§. qa vero Leonis. ibi, amatores periculi ſunt. Qñ qs accuſat me
moriam defuncti, qualiter debeat ſe inſcribere, no. xxiij. q. 2. c. ſa
6 ne. in gl. ſed qualiter, q̃ bene no. Tertio † oppo. dr̃ hic quod cõtu-
max punit̃ arbitrio iudicis. Contra, imo vr̃ pęna taxata a lege, vñ
videor obſtare, infr. vt intra certũ tempus. l. j. Sol. tres ſunt caſus.
aut accuſator in totum deſiſtit ſine abolitione, & tũc punitur pę
na Turpilliani, vt j̃. ad Turpil. l. j. Aut accuſator tm̃ diſtinguit, ꝙ
inſtantia eſt perempta lapſu termini biennij, & tunc punitur in
c quarta parte bonorum, & efficitur infamis, *c* vt j̃. vt intra certũ
tempus, l. j, aut accuſator eſt contumax intra tẽpus inſtãtiæ, dif-
ferendo proceſſum, vt quia cum poſſit procedere, tamen contu
maciter non vult procedere, & tunc punitur arbitrio iudicis ꝑ
qualitate facti, & cõtumaciæ, & ita loquitur ſm Petr. qa maior
contumacia maiorem pęnam exigit: nam creſcente ↄtumacia,
creſcit pęna. vñ qñ delictum eſt informe, pęna eſt arbitraria: ſed
qñ ẽ vniforme, pęna eſt declarata a lege. & facit ff. de pę. l. abñtẽ.
7 & de effra. & expi. l. j. §. expilatores. † Venio ad qõnes, & primo
d quæro vtrum omiſſio *d* inſcriptionis vitiet proceſſum? Reſp. gl.
ꝙ non, quia tacite intelligitur, ẽt ſi nõ dicatur, & idem no. in l. 2.
8 s̃. de fide inſtru. † Secundo quæro vtrum ſit differentia *e* inter in-
e ſcriptionem, & ſubſcriptionem? Reſp. ſic: quia ſubſcriptio eſt ↄ
feſſio libelli a ſe porrecti: ſed inſcriptio eſt in pęnam talionis cõ-
ſenſus, & aſtrictio. & hoc facit in criminali, nõ in ciuili cauſa fa-
9 cit quod no. ff. de accu. l. ſi cui. in princ. † Tertio q̃ro, vſq; ad quã
tum tempus teneatur iſte fideiuſſor? Reſp. vſque ad ſententiam
non poſt, quia eſt fideiuſſor de iudicio ſiſti, vt no. dicit tex. ff. de fi
deiuſ. l. Grece, §. & poſt litem. & §. an ergo. & no. in l. ſi quis reũ,
ff. de duo. re. & hoc eſt verum, quia nõ durat iſta fideiuſſio poſt
ſententiam quantum ad litis proſecutionem, quia non dicit̃ lis
poſt ſentẽtiam, nec quo ad perſonas exhibitionẽ, d. §. an ergo.
quia ſatiſdatio iſta pars inſtantię eſt, & finitur finita inſtantia, l.
10 cum lite, & l. cum apud. ff. iudica. ſol. † Sed quid *f* ſi dixit promit
f to præſentare quandocunque iudici placuerit? Dicit Bar. in l. ſi
quis reum, de cuſt. reo. quod talis fideiuſſor etiam poſt condem
nationem reum debet præſentare. ſed Dom. Cy. breuiter tenet
contrarium, ff. de verborum oblig. l. continuus. §. cum quis ſub
hac. quia iſta ſtipulatio eſt prætoria. vnde debet interprætari ſe-
cundum mentẽ prætoris. l. damni. §. ſi quis in ſtipulatione. ff. de
dam. infecto. quod dic, vt ibi per Iacob. de Aret. & eſt verius, qa
verba generalia debent reſtringi ad id quod iuſtum eſt: nec dẽt
extẽdi ad id, quod iniuſtum eſt, ff. de ſeruitutib. l. ſi cui. † Quarto
quæro, qualis debeat eſſe iſte fideiuſſor? Reſpond. locuplex pro
cauſę qualitate, & poſſidens immobilia in eodem foro, vt ff. qui
ſatiſd. cog. l. ſciendum. & in Auth. de exhi. reis. §. ſancimus. & C.
de pri. agẽ. in reb. l. fi. lib. xij. Fallit pro neceſſarijs pſonis, vbi acci-
pitur quicunq; offertur, dum tñ ſit capax obligationis. l. j. 2. & 3.
11 ff. de in ius vo. & ibi no. † Quinto q̃ro ſi iſte fideiuſſor nõ repſen-
tat

ADDITIONES.

a Si affirmatiue. Hoc verum, niſi canon uel lex imponat pęnam ipſo iure ex facto negatiuo, & illi addatur certum tempus, ut no. in c. 1. de ui, & hon. cle. lib. 6. & uide no. in c. licet canon. de ele. in 6. & quæ dixi poſt Bar. in l. Mutianę. ff. de cond. & demon. & ponit Inno. in c. extirpandæ. hic alleg. & dominus meus in d. c. 1. & Io, And. & alii, in d. c. licet canon. §. j.
b Inſcriptio. Vide in l. ſi cui. ff. de accuſat.
c Infamis. Et vlterius accuſare non poteſt, vt per gl. & Bal. in l. abolitionem, infra de adulte.
d Omiſſio. Vide q̃ no. Bal. in l. per hãc. ſu. de tẽp. app. & in l. fi. inf. ti. j. vbi idẽ tenet.
e Differentia. Vide per Bar. in l. ſi cui, huic alleg.
f Sed quid. Vide no. Ang. & Ioan. de Imol. in l. ſi ſtipulatus, ff. de fideiuſſo. Paul. de Caſt. & Bal. in l. 2. §. 1. cum ſeq. ff. qui ſatiſd. cogan. & Bal. in addi. Spe. in titu. de re iudi. placet opi. Bar. propter euitandam infinitatem, l. ſi ita ſtipulatus a Seio, de fideiuſſ. ff. & quod no. Bal. in l. ſi finita, §. fina. ff. de dam. infec. nec ob ratio Bal. quia vt dicit Bar. nego, quod iſte ſit ſimpliciter fideiuſſor de iudicio ſiſti.
Celſus. Adde ad propoſitum eius, quod hic dicitur, Rom. ſin. ſuis in ver. quandocũque, & per Ant. ſin. ſuis in ver. promiſſio.

tat principalem,nec litem proſequitur,qualiter punietur? Rñd.
pro motu iudicis,vt l.ſi qs reum in pecunia, non in perſona, vt
l.2 §.fi.qui ſatiſd.cog.& no.23. q.5. c. cũ hõ. Nam nunq̃ pro ſo-
a la contumacia *a* põt imponi pęna corporalis,no.3. q.1. in ſum-
ma,in gl.fallit ff.de re milit.l.q cum vno,§.qui poſt.ſed ibi con-
tumacia militis tranſit in grauius nomen delicti,ſ. in nomen ꝓ-
13 ditionis. † Sexto quæro , *b* fideiuſſor an põt ad hoc cogi officio
b iudicis ſine libello,& ordine iudiciario? Rñ.ſic, qa ꝯctus factus
in iudicio.hẽt vim confeſſionis,ff.de pact.l.tale pactum,§.q pro-
uocauit,& qa fit ad expeditionem proceſſus,vnde non dẽt ope-
rari nouã litem,vt l.terminato,in fi.de fruc.& lit.expen. & quia
actus agentium non dẽt operari vltra intentionẽ eorũ,ff. de hæ-
re.inſtit.ex facto ẽt agitatum, & qa procedere ꝯ contumacẽ eſt
qdam mulcta,in qua nõ deſideratur ſtrepitus,ſeu ordo iudicio-
rum, ſufficit.n.ordo principalis cãæ pro oĩbus caſibus, qui inci-
dunt in ea,arg.de teſti.l. nullum. ad hoc accedat qđ no. de fide-
iuſ.iudicij.ſ.de vſu.rei iud.l.fi.ff.mand.l.ſi vero,§. Maurus, ff.de
inius voc.l.eum pro quo.& ff.de fur.l.ſi qs vxori.§.ſi fugitiuum.
14 & de Epiſ.& cler.auth.gñaliter.† Vbi no.ꝙ ex ꝯctu iudiciali ori-
tur officium iudicis, ĩ quo proceditur executiue:qa ẽt p̃t iudex
procedere nemine petente.Nam in crĩalibus, ex quo iudex eſt
ſemel aditus,oĩa põt,nec circumſcribitur edictum,licet accuſa
tor ſit abſens,j̃.de adult. l. q̃uis indubitati. ſeu punitur actor,ut
hic.Item contumax iudicis imperium offendit, & impune non
dẽt calcari iudicis authoritas, ne ludibrio ſit imperiũ magiſtra-
15 tus.facit qđ no.in c.dilecto,de ſent.excom.per Inno †Septimo
c q̃ro,ſi non eſt datus *c* ille fideiuſſor,an vitietur proceſſus ? Rñd.
non, duplici rõne. prima rõ eſt per l. vniuerſa,ſ̃.de prec.imper.
offe.& ff.de fideiuſ.l.qui ſatiſdare. Scđa rõ eſt , quia præparato-
ria iudiciorum omiſſa,vel præpoſterata,non reddunt iudicium
nullum,qa iudicium non fundatur ex ipſis, excepto libello. Itẽ
partes procedendo vñr in hoc conſenſiſſe,vt l.quoties,de priui.
fiſ.lib.12.& l.ſed,& ſi ſuſceperit,§.de iud.& facit quod no. ff.de
16 euic.l.ſi mancipium,§.ſi cõi.† Octauo quæro,vtrum ſufficit hic
vnica monitio,ad hoc,vt actor ꝯſtituatur in mora , an reqratur
trina monitio,vel vna pro tribus,cum diſtinctione dierũ? Rñd.
qdam ſunt caſus in quibus ſufficit vna requiſitio:nam aut req-
ſitio fit ad intimandum,aut ad exhortandum, aut ad ꝯtumaciã
inducendam.primo caſu ſufficit vnica intimatio,vt l.1.ff.de lib.
d agnoſcen.Scđo caſu *d* idem,vt no.in c.1.de hære.in Clem.Ter-
tio caſu,aut loquimur in monitione,quæ fit per iudicem p̃ſenti,
& intelligenti,& ſufficit vnica intimatio,vt l.2.ſ̃. qũo, & qñ iu-
dex.aut citatur abſens,tunc requiritur trina,& peremptoria,&
hoc quãdo iudex monet partem.Sed ſi pars monet partem,dic
vt l.ſi ꝯuenerit,ff.de pig.ac.& de verb.obl.l.q Romæ,§. cohære-
des.& hoc de monitione partis,quæ non eſt ſequela pacti, & o-
bligationis. Nam vbi eſt ſequela obligationis , tunc ſufficit vna
interpellatio,etiã extra iudicium. Item vbi eſt ſequela officij iu
dicis,tunc requirit lit.cõt.vt l.cum poſtulaſſem,in prin.ff. de dã.
inf.Itẽ vbi monitio iudicis eſt de ſoluendo,ſufficit vna monitio
vt no.in auth.de hęr.& Fal.§.ſi quis autem nõ implens,in glo.ſ.
ſemel vbi eſt gl.no.Reuertendo ad propoſitum,dico,ꝙ in crĩa
lib. cauſis dẽt tam accuſator abſens, quam reus abſens ter cita-
ri , quia proceſſus cauſarum crĩalium eodem ordine peragunt
quo proceſſus ciuilium cauſarum,vt l.abſentem,ff.de pęnis, &
hoc no.ff.de pub. iud.l.inter accuſatorem. ſi tñ citatus perſona-
liter dixit,nolo venire , non eſt vlterius citandus in crĩalibus ſi-
cut in ciuilibus caſibus,vt no.in c.1.de acc.qđ nõ eſt not.dignũ.
& uide qđ no.18.diſt.c.ſi Eps.& 73.diſt.c.honoratus.in gl.ar.qđ
17 † Item not.ꝙ iſta tria ſunt paria, non vocari , vel vocatum non
audiri,vel auditum non admitti.72.diſt.c. obedientibus. Nono
18 quæritur,† pone,ꝙ fideiuſſor promiſit ſiſtere reum, vel accuſa-
torem, ſub pęna mille marcharum auri,vtrũ poſſit tanta pœna
imponi.& videtur ꝙ non,qa eſt ꝯ taxationẽ.l. eos , de mo.mul.
& ad hoc vr̃ facere glo.in l.ſi quis reum,ff.de cuſt.reo. & qđ ibi
per Iac.de Are.in ꝯrium vr̃,ꝙ quæcunque pęna poſſit promitti,
vt l.fi.de pręt.ſtip.& l.procu.§.fi.rẽ ra.ha.Non ob.l.eos. qa ibi lo
quitur in pœna,q̃ infingitur a iudice: hic in pęna cõuentionali,
ad qđ no.in l j.de ſen.quæ pro eo.Ad idem,quia in iudicij ſuffi-
cit,ꝙ promiſſio ſit facta ex certa ſcĩa,ẽt ſi non ſubſit cã,l.ſed, &
19 ſi qs,§.fi.ſi quis cau.† Decimo q̃ritur ſi fideiuſſor *e* repræſenta-
e uit principalẽ,& prĩcipalis fugit de carcere, an fideiuſſor teneat̃
amplius ad ſiſtendũ.& vr̃ ꝙ nõ,qa fideiuſſor fecit, qđ debuit,ar.
C.loca.l.1.& ff.loca.l. dñs horreorũ nõ.n. dẽt fideiuſſori nocere
culpa cuſtodum, ſi ipſi cuſtodes fiunt ſuccedanei alieni pericu-
20 li,vt j̃.de cuſto.reo.l.ad commentarienſem.† Vndecimo quæ-
f ritur , nunquid fideiuſſor *f* poſt moram repræſentando reũ con
gruo loco,& tpe,liberetur a pęna.& dicit,ꝙ ſic,ſ̃,de fideiuſ.l.ſan
cimus.& l.ſi poſt tres,ff.ſi quis cau.etiam ſi ſit fideiuſſor cum iu
ramento,vt no.in c.apud miſericordẽ.32.q.1.20.q.2.ca.beatus.
& de conſt.c.ex literis,& de tranſ. l. ſi quis maior.ſed illa lex nõ
g obtinet de æquitate canonica, *g* quia finito demum iudicio, fi-
nitur ſatiſdatio,vt no.in auth.de his, qui ingre. ad app.in princi.
21 † Duodecimo q̃rit, ſi reus vult remittere accuſatori inſcriptio

nem ad pęnã talionis, nũquid poſſit ? & vr̃ ꝙ ſic. Nã videmus ꝙ
iſta pœna remittitur per ſtatuta terrarum , ergo & per pactum,
vt no.in tit.de decr.Decr.in rub.lib.x. Item vbi pæna eſt introdu
cta fauore reorum; põt eis remitti.ad hoc ff.man.l.ſi quis. ꝯſen-
ſu partium ẽt in criminali aliquid fit , ꝙ alias fieri non poſſet, vt
j̃.de abol.l.fallaciter,§.j.Contrarium dico,ar. de iur. calum. l.2.
§.ſed quia veremur,ff.ad Sillan.l.1.in gl.& ff.de pac.l.ſi vnus,§.il-
22 lud nullum.† Circa finem iſtius legis quæritur vtrũ in crimina
h li *h* veniat refectio expẽſarum?& vr̃ qđ ſic, vt hic. Itẽ ſpãle eſt in
perſonis priuilegiatis,ſuper hoc,ꝙ nõ teneantur : ergo in ꝯrium
eſt ius cõe,l.fi.de fru.& li.expen.Item vr̃ , ꝙ bannitus illicite pe-
tit damna & expenſas;ad hoc,quod metus cau.c.ſuper eo.Item
ad hoc facit ſ̃.de excu.tut.l.Senatus. Item pro hoc extra de pœ.
c.calumniam.Item in criminali iuratur de calumnia, ergo per-
iurus incidit in ciuilem obligationem ad intereſſe,vt l. de periu-
rio,ff.de cri. ſtel. Itẽ iurm̃ calũniæ eſt partim de p̃nti tpe , partim
de futuro,ſed iurm̃ de futuro aggrauat obłonem , nõ minuit, ſ̃.
de tranſac.l.ſi quis maior.Item iurm̃ de p̃ſenti non excuſat . vbi
eſt litis ordinatoriũ;ſecus in deciſorio, quod defertur ad hoc , vt
finis liti imponatur. cum ergo ex iuro calumniæ non oriatur a-
ctio,nec exceptio, nec ꝓbatio , ergo nõ excuſata refectione ex-
penſarum. Præterea ſi operaret̃ aliquid, operaret̃ ſolum in calũ-
nia,quæ dependet ab animo,& ſic eſſet quaſi aliquod iurm̃ pur-
gationis,ſed non in his,quæ non conſiſtunt in re ipſa, & magis
in effectu,q̃ in affectu,ff.ad Turp.l.1.§.quæritur . Itẽ in crimina-
i li *i* officio iudicis reſarcitur intereſſe , ergo & expenſæ , quæ ve-
niunt vt intereſſe,ff.de fur.l.interdũ, §.qui furem. ff. de *calum.l.*
pe.C.de cond.ob tur.cau.l.quod euitandi,ſi aduer.*lib.*l.quos re-
trahi.in auth.de Quæſtore.§.ſi vero aliqui. & in authẽ. vt liti. iu
regẽ.§.j.de accu.c.cum oporteat.& facit quod not. j̃. de iniur.l.
dñm.vbi actioni ad vindictam proſecutio damni adiungitur, &
vide quod no. j̃.eo.l.data.per Cyn. In ꝯrium, quia lex diſtinguit
inter ciuilia,& crĩalia iudicia.de fruc.& li. expenſ.l.non ignorat.
Sed hæc dr̃ia non põt notari in alio,q̃ in refectione expenſarum.
Item hoc dicit gl.expreſſe in proœmio inſtit.ibi, calumniãtiũ ini-
quitates expellat.Item in crĩali põt adeſſe ſeruus &. monachus.
de accu.l.hos accuſare. §.omnibus . qũo ergo reſarcient expen-
ſas,cum pęnæ pecuniariæ non ſint capaces?Item refectio expen
ſarum non claudicat,d.l.fi.ſed reus defendens ſanguinem ſuum
& ſuccumbens,non tenetur reſtituere expenſas,quia non vr̃ te-
mere feciſſe,arg.l.j.ff.de bo.eorum,qui mort. ſibi conſci. ergo i-
dem eꝯ.Nam licet accuſator pp pœnam talionis in eodem ca-
ſu eſt,quis maior ſit temeritas actoris q̃ rei.l.qui in alterius, ff.de
reg.iur.& de in ius voc.l.libertus a patrono.de bon.li.l. qui cum
maior.§.1.Poteſt dici,quod in capitalibus cauſis non venit refe
ctio expenſarum ex victoria cãæ principalis. ſed in pecuniariis
controuerſijs ſic. Non obſt.l.in cauſę, quia hic actor venit ꝯtra
ſuam ꝓmiſſionem, ibi rõne coniunctionis tenetur ad expenſas
ſm Pet.& vide qđ no. j̃.de accu.l.fin.& quia refectio expenſarũ
eſt ſubrogata loco decimæ patris,ſed decima habebat locum in
ciuili,non capitali iudicio. Nam pœna capitalis indiuiſibilis eſt
23 ſecundum Iac. But.† Item in crĩali concluditur ad condemnã-
K dum fiſco.vnde officium *k* iudicis, tam nobile,quam mercena-
rium,fiſco habet deſeruire,non partibus , ad burſale cõmodum
ipſarum,quia eſt diuerſitas perſonarum,ar.de inof.teſta.l.filius,
& ext.de re iu.c.ſuborta.Si.n.agit Seius,offm̃ iudicis ñ põt deſer
uire Caio : ſic ſi fiſcus iuris intellectu aliquo agit , non põt offm̃
iudicis

ADDITIONES.

a Contumacia. Dixi poſt Bal.in l.abſentem,ff.de pœ.
b Sexto quæro. Vide quod no. Bal.in l.1.ff.iud.ſol.in pe.col.& in l.fi.§.1.de vſu. rei iudi.& in terminis iſtis in l.ſi quis reum,in fi.ff.de cuſt.reo.
c Si non eſt datus. Sed quid ſi ſtatutum expreſſe diſponat, quod debeat præſtari talis fideiuſ.an ſi non præſtetur,proceſſus teneat.vide Iac.But.& Bal.quod non, in l. ſi tutor, in fi.ſup.in quibus cau.in integ.reſt.non eſt ne. & Bal. in auth. generaliter, ſup.de epiſc.& cle.
d Secũdo caſu. Vide gl.in cle.1.de hær.in ver.requiſierint.& Bar. & quæ ibi dixi poſt eum in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi,in 3.opp.ff.de op.no.nunc.& Bal.in l.nam ita diuus,ff.de adop.& in l.ad peremptorium,ff.de iud.& Imo.in l.ſi finita, §. ſi plures , in fi.cum ſeq.ff.de dam.infect.& ſcripſi poſt Imol.in c. cum cauſa , extra de offic. delega.
e Si fideiuſſor. Vide Rom.in l.ſi ſtipul.iſta,§.inter certam,in prin.ff.de ver.obl.
f Nunquid fideiuſſor. Dum hic dicitur de iud.vide Bar.in l.ſi inſulam, in q. 5. ff. de verb oblig.
g Canoniſta. Vide Doc.maxime Imo.in c.dilecti,extra,de arb.
h Vtrum in criminali. Vide late Bar.in l.1.ad Turp.cum concor.
io P.D. In criminali. An reficiendæ ſint expenſæ, vide per iſtum in auth. generaliter, ſup.de Epiſ.& cle.& Lanfr.in c quoniam contra,de proba.in ver.expenſæ,& Bart. in l.cum ſatis de agri.& cenſi.li.11.C.& in l.non ignorat,C.de fru.& lit.expen.& l.1.ad Turp.l.ſi poſtulauerit,§.fi.ff.de adul.& l.fi.C.de fru.& litium expen. Et adde an in quolibet iudicio reficiendæ ſint, & quo iure veniant , vide eleganter per Pe.de Anch.in c.finem litibus,ver.redeo ad prin.de dolo , & contu. & maxime in 5.principali,vbi de libello, & de ſententia.
K Vnde officium. No.in criminali ita demum incidenter venire cõdemnationem rei ablatę,ſi de maleficio conſtat per confeſſionem,non aliter,item Bal.in l.data opera,ver.no.de ſecundo puncto.inf.eo.videtur tenere , quod indiſtincte veniat condemnatio,& facit mentionem de eo,quod hic dicit.

Iudicis deſeruire priuatæ perſonæ, niſi in reſtitutione rei ablatæ
qñ conſtat de maleficio per confeſſionem, tunc officiũ iudicis,
deſeruit confeſſioni, non crĩali accuſationi. probationi vero ali-
ter factæ, q̃ per confeſſionem; quia ex ea non oritur officium iu
dicis, vt no. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. fi. ff. de in reiu. Nam poſſet iu
dex inhærere, nec ciuiliter condemnare, niſi ex nouo proceſſu:
alias fatua eſſet lex, quæ dicit requiri duos proceſſus, ſi ſufficeret
vnus, vt inf. qñ ciuilis actio præiu. crimi. l. vna. & nõ obſtat dictũ
Inn. in c. cum oporteat. quia loquitur de iure canonico, ſm qđ
inquiſitio magis accedit ciuili remedio, q̃ criminali. Ideo nimi-
rũ ſi ciuile offm̃ ciuili inſtãtiæ deſeruit. Itẽ optimũ arg. eſt a reb.
expertis. ſed per experientiam, & per practicam vidimus, ꝙ nõ
conſueuerunt in criminalibus victi victoribus condemnari in
expenſis. ergo & c. ff. de leg. l. minime. Item rĩa eſt, ꝙ non damna
a tur; quis in expenſis, *a* niſi iudici videatur, vt no. in Auth. de ex-
hib. re. §. 1. in gl. ſi enim. Ad l. non ignorat. de fru. & lit. expen. rñ-
deo, ꝙ l. loquitur qñ agitur ex ꝯctu, vel ex crĩe ciuiliter, quia lr̃a
ibi dicit, obnoxios ſibi. nã in criminali cã criminaliter mota nõ
eſt quis obnoxius ſibi, nec accuſatori, ſed fiſco, vt no. in l. agraria,
de termino moto. &. quod ibi dicit pro criminali cã. i. pro cauſa,
24 quæ ex crimine naſcitur.† Aliud. n. eſt dicere criminalis cauſa,
aliud proceſſus criminalis. Nam cauſa eſt criminoſa, ſiue ciuili-
ter, ſiue criminaliter agatur: proceſſus aũt non eſt criminalis, ni-
ſi pro fiſco concludatur, & ita ẽt põt intelligi c. calumniã, de pœ.
25 *vel illud* de iure canonico. † Nam per ius canonicum non im-
ponitur pœna ſanguinis. & vide quod no. 2. q. j. c. in primis, in gl.
de expenſis. Itẽ non ob. dictum Inno. in c. ſuper eo. vbi dr̃, ꝙ ban-
nitus iniuſte, oĩa damna recuperat, quia verum eſt a iudice, qui
eum banniuit iniuſte, quia fecit litem ſuam. Nam quilibet offi-
cialis male gerens offm̃ ſuum in damnum alterius, facit litẽ ſuã
vt l. fi. ſ. de mag. conue. Item ꝙ in crĩali veniat refectio damno-
rum, vr̃ probari ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. ſi reus, & plene no-
ta. inf. de adul. l. non ſolum verba, in magna gl. ſed illa iura nõ lo
quuntur gñaliter, ſed tãtum in ſuo caſu, qñ propter iniurioſam
torturam, damna petuntur, nam non debet quis illicite torque-
ri, vt inf. de abol. l. fallaciter. Elige quod plus placet.

ADDITIO.

a In expenſis. Vide tex. in c. calumniam, de pœ. hic alleg. in ver. cauſis pecuniarijs.

LEX IIII.

1 *Conſobrinus vel patruelis, an proprie dicatur frater.*
2 *Accuſans de homicidio, qualiter probare tenetur.*
3 *Filius fratris an contineatur appellatione nepotis.*
4 *Conſuetudo non minus poteſt, quam ars ſermonis interpretatione.*

1 VXOR. Mulier põt accuſare interfectores ſui ꝯſobrini. h. d.
a Quæro, vtrum conſobrinus, *a* vel patruelis proprie
dicatur frater? Ponamus, ꝙ mulier impetrauit iudicẽ ad cogno
ſcendũ interfectores fratris ſui, tñ corã iudice delegato vult ac-
cuſare de morte cõſobrini, q̃ritur nunquid poſſit? & vr̃ ꝙ ſic, qa
verba gñalia libelli actor põt ĩterpretari. ff. de iud. l. ſi qs intẽtio-
ne, vbi loquitur in libello ꝯuentionali, nõ ſupplicatorio, qđ ꝯce-
dens hẽt interpretari, non aũt ille, qui eo vtiť vt l. Neratius, ff. de
reg. iur. Item ad idem, qa talia verba ſunt indefinita, ergo cũ rõ
iuris non ſit difformis, debent æq̃pollere vl̃i, iuxta not. per Dy.
de reg. iur. in 6. in rub. Item hoc ſuadet laudabilis fidei experien-
tia, vt C. de precib. Imp. off. l. 1. Item publica vtilitas, vt maleficia
puniantur, arg. ff. ad Sillan. l. ſi quis ingraueſcente, §. is quoque.
In ꝯrium, quia reſcripta ſunt ſtricti iuris, & non debent late in-
terpretari; & verba iſta debent intelligi per prius, non per poſte-
rius, & ſic de fratre carnali, non de ꝯſobrino vr̃ ſenſiſſe ſuperior,
qui iudicem delegauit. Nã verba ſimplicia, directe ſine aliquo
medio ſunt intelligenda. ff. de ſtip. ſeru. l. 2. de le. 3. l. hoc legatum,
ff. ſi ager vect. l. 1. §. qui in perpetuũ. de lo. pu. fru. l. 1. & ibi dr̃, ꝙ ve-
niens ex perſona ſua propria, præfertur illi, qui venit per mediã,
ſuper ergo verba edicti, & reſcripti ad proximiora adaptantur
ad hoc de lib. & poſth. l. Gallus. §. inſtituens, & hoc credo verum
vbi nomẽ appellatiuũ fratris, ſine declaratione ꝑprii noĩs inſer-
2 tũ eſt, ff. de pact. l. tres fratres, de leg. 3. l. Lucius. §. q̃ſitũ. † Sed po-
ne, mulier accuſat Titiũ, ꝙ occidit Seiũ ſuum nepotẽ, obijcitur
ſibi ꝙ nõ eſt nepos. vñ dẽt probare iſtã qualitatẽ, quæ nõ tm̃ nar
ratoria eſt, ſed ẽt fundat ipſam perſonã accuſatricis. j. eod. l. non
ignorat. oppoſita exceptione inducunť probationes, & ꝓbatur,
3 ꝙ ille, qui fuit occiſus erat filius fratris. † Modo quæritur, utrũ
de veritate ſermonis filius fratris contineatur appl̃one nepotis?
& vr̃ ꝙ nõ, quia iõ inuenta eſt diſtinctio noĩum, vt ſignificetur
b diuerſitas entium, vt l. ſi idem. C. de codic. ſed filius fratris *b* aliq
noĩe vocať, qa nepos proprie eſt filius filii vel filiæ, non filius fra-
tris, vt ff. de ver. ſig. l. liberorũ. ff. de gra. l. iuriſconſultus. In ꝯrium,
ꝙ largo, & vſitato vocabulo contineatur filius fratris, vel ſoro-
ris vr̃ ꝓbari. ff. de inoffi. teſt. l. ſi inſtituta. § de inoff. & ff. de in rem
verſo. l. nihil. de ſucceſſ. edic. l. fi. & in vſib. feud. quib. mod. feud.
amit. §. ſil̃r. facit extra. de conſang. & affin. ca. tua. & no. extra, de
elect. c. fundamenta, li. 6. per Io. An. in nouella. tex. dicit nepos, i.
filius fratris, huc accedat cõis uſus loquendi, qui nõ minus ope-
retur, q̃ vera, & ſtricta vocabulorum ſignatio, vt not. ff. de le. 3. l.
librorum, §. quod tñ Caſſius. & l. non aliter. §. fi. & de fun. inſt. l.
cũ de lanionis. §. aſinam. & de ver. ſig. l. tugurij. & l. vt Alphenus.
4 Omnis† autem modus ſignandi, aut attribuiť vocabulis ab ĩtel-
lectu, ſeu rõne, aut a ꝯſuetudine loquẽdi, nec minus p̃t ꝯſuetu-
do, q̃ ars in interpretatione ſermonis, ff. de regu. iur. l. ſemper in
ſtipulationibus. Item, & ſi ſermo eſt ambiguus, accuſatori ĩ in-
terpretatione fauendum eſt, vt l. ſi quis intentione. ff. de iudic.

ADDITIONES.

a Vtrum conſobrinus. Vide Bar. in l. Lucius. §. quæſitum, ff. de leg. 3. & cum Bal. hic
transit Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta, poſt medium, in uerſic. dicto de fil. &
nepot. de conſtit. & ibi etiam refert, quod in materia ſucceſſionum ſtatutum lo-
quens de fratre intelligitur in primo gradu, & non comprehendit ſororem, & ita
refert conſuluiſſe Bal. & ponit Bal. in l. iubemus. ſup. ad Treb. & in c. 1. de feu. mar.
b Filius fratris. Vide Bal. in l. fi. de ſucceſſ. edic.
Celſus. Adde Bar. in l. fi. num. 1. & quod ibi poſui in apoſt. l. ad ipſum, in uer. & in
l. ſi dotali, ff. ſol. matrim. Gemin. in c. unico, num. 2. & ibi poſui in apoſt. in nepotẽ.
ſupra de ſucceſ. edi. Alex. in l. cum quæritur, de inoffi. teſtam. & plenius uer. filius
fratris. extra. deciſ. lib. 6. & Phil. Franc. in c. fundamenta. num. 7. ubi etiam poſui
in addit. in uer. appellatione nepo. extra de elec. no. li. & Feder. de Sen. conſi. 39. &
Alex. conſi. 36. uol. 4.

LEX V.

1 *Perſona coniuncta non accuſat pro coniuncta.*
2 *Tutor non accuſans. remouetur ut ſuſpectus.*
3 *Tutores plures an admittantur ſimul ad accuſandum.*
4 *Argumentum quod magis dignum trahit ad ſe minus dignum.*
5 *Captura, dicitur citatio realis.*

Senatusconſulto. Accuſatio falſi exiſtentibus tu
toribus, vel curatoribus, nõ ꝑ-
tinet ad matrem, ideo mr̃ non auditur, quia res. i. iſtud officium
1 non pertinet ad eam. h. d. † No. ꝙ coniuncta perſona *a* nõ accu-
a ſat pro ꝯiuncta perſona minore tutorem, vel curatorem haben
te. & rõ eſt. qa mãdatum expreſſum excludit tacitum, C. de ꝓc.
l. maritus. & l. 1. de pac. cõuen. imo ꝯiuncta ꝑſona nõ hẽt mada
tum. ff. iud. ſol. l. 3. §. ſed ſi forte. & ideo alius eſt ſenſus. Nam qñ
aliqs patitur damnum, vel iniuriam, primo dẽt explorari, ſi vult
ipſe accuſare, & ſi ipſe ſit minor, dẽt requiri curator, & tutor, q
hñt offenſum principalem repræſentare, nec ante auditur mr̃,
vel alij coniuncti, q̃ hoc exploratum ſit coniuncti. n. & maxime
mulieres, volẽtes admitti p̃cipiti feſtinatione, non dẽnt audiri,
ar. in l. 2. §. ſi mr̃. ff. ad Ter. namq; hic agiť de periculo circa pr̃i-
monium minoris, vt l. Polla. ff. de his. quib. vt indig. & mr̃ ius le-
gitimæ adminiſtrat. nõ hẽt. ff. de ſol. l. filiæ. Vel dic, ꝙ ſp̃ale eſt in
muliere, q̃ admittitur ad accuſandum de iure ſp̃ali, vt nõ admit
tať q̃diu exploratum ſit, an velint accuſare illi, q̃ admittũť de iu-
re ſp̃ali, vt nõ admittatur q̃diu exploratum ſit, an velint accuſa-
re illi, q admittunť de iure cõi, vel ſint in mora accuſandi. ff. de
b ſepul. viola. l. ſepulchri violati actio. in prin. ſimile. *b* dicit glo. de-
cretorũ. in iudice, ꝙ non inq̃rit, niſi prius citeť offenſus, an velit
accuſare. Nam p̃ferendus eſt, qui maius ius hẽt, & melius fun-
dm̃ de iure cõi. de hoc. no. 2. q. 5. p̃sbyter ſi a plebe. vbi uideas ĩ
gl. q̃ incipit, vel colligiť. q̃ gl. eſt multũ no. & hẽmus ſimile, ff. de
ven. inſpi. l. j. §. denũciari. de leg. 2. l. ſi tñ. de in diẽ addi. l. neceſſa-
rio. & j. de adul. l. q̃uis indubitati. & ff. de adul. l. 2. §. fin. Oppo. &
vr̃, ꝙ mr̃ admittatur ad accuſandũ de iniuria filij. vñ vr̃ obſtare.
ff. de accu. l. ſi cui. & l. hi tñ oẽs. & ad Turp. l. ab accuſat. §. fin. ver.
ꝯq̃ſiſſe, Sol. verũ eſt, ꝙ mr̃ admittiť, ſed quodã ordine. ſ. ut tuto-
res mr̃i p̃ferantur, ſi volunt accuſare. & hoc vult hæc lex ſm gl.
Quid ergo ſi tutores nolũt accuſare? Rñdet gl. ꝙ tunc mr̃ admit
tit, ꝑꝑ negligentiam tutorum. Item poterit petere eos remoue-
2 ri p̃t ſuſpectos. † Et no. hic, ꝙ tutor, qui non vult accuſare, dẽt re-
moueri vt ſuſpect⁹. ſed Ia. de Are. ſoluit al̃r. ſ. ꝙ aut mulier uult
accuſare de iniuria illata in ꝑſonam filij, & p̃t, vt in legibus ꝯriis
aut de damno, vt in crĩe falſi, & non põt ſecundum Iac. de Are.
Do. Cy. hoc reꝓbat ꝑ d. §. fin. vbi expreſſe loquitur in falſo. & iõ
gl. verior eſt. & idem tenet Pet. prius ergo mr̃ monebit tutores
ꝙ accuſent, & ſi ſint negligentes, tunc mater poterit accuſare.
ſed donec tutores deliberant de accuſando, mater nõ admitti-
tur, quia potentius eſt tutoris officium in eo, quod tangit patri
monium pupillorum quam matris ſolicitudo, & facit j. de fal.
3 l. & ſi ad te. & qđ ibi no. † Quæro hic, vtrum plures *c* tutores, vel
c plures curatores ſimul admittantur ad accuſandum? & videtur
ꝙ ſic, quia hic loquitur in plurali numero, vt ſup. eod. l. 2. Item
omnes unum repræſentant: vnde pro vna perſona habẽtur, vt
ff. de pac. l. ſi plures. & arg. de cond. & demon. l. cui fundus. in fi.
In ꝯrium videtur, quia ex pluribus accuſatoribus ideo eligitur
vnus

ADDITIONES.

a Coniuncta perſona. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. ſed, & hæ, in princip. ff. de procu.
& hoc videtur fallere, niſi talis curator eſſet negligens, vt hic in gl. uel nollet age-
re, ut l. filius. §. j. ff. de procu. & l. ſi longius. §. j. ff. de iud. & aduerte, quia Bald. hic
non videtur approbare iſtum intellectum.
b Simile dicit. Vide Ang. in l. ſi uacantia, inf. de bo. uacan. lib. 10. ſed quid ſi offenſus
uult accuſare, an audiatur, uide Bald. in l. prox. & hic, uide eũdem in l. quamuis a-
dulterii, infra de adult.
c Vtrum plures. Vide quæ habentur in l. ſi plures, ff. de accuſ.

vnus per iudicem, quia ſi plures admitteret, poſſet vnus proba-
re, & alius in probōne deficere, & iudex poneretur in perplexi-
tate. Itē poſſet vnus confiteri, alius negare, & vide quod no. 2.
q. 6. c. forma. in gl. pñt ergo, & ff. de cur. l. fur. conſilio. §. fin. Item
quod eligatur idoneus, vr̄ probari, ff. de accuſ. l. ſi plures, & ff. de
collu. detē. l. fi. §. fi. Solu. aut volunt accuſare ſimul eodem libel
lo, & pñt; quia ratione vnius officij plures habentur loco vnius,
& probatio vnius patrocinatur alteri, & non poteſt emergere
in conuenientia perplexitatis, ad hoc j̃. de re milit. tam collato-
res, §. quoq;, maxime ſm̄ illos, qui dñt accuſationem inſtitui tu
torio, vel curatorio noīe, aut volunt accuſare diuerſis libellis,
& tunc aut vnus ꝑuenit alterum, & ille præfertur, qui præoccu
pauit, aut ſimul veniunt, & tunc aut coram eodem iudice, &
iudex dēt eligere idoneiorem: aut coram diuerſis, tunc forte
reus p̄t eligere iudicem, ſi ſunt pares iudices, arg. in l. ſi quis in-
grauescente, §. ſi tñ oēs, ad ſenat. Sillania. Sed ſi vnus eſt maior
altero, dēt ɔparere coram eo, qui maiori prǣeſt tribunali, vt no.
l. 2. §. fi. ff. de cuſ. reo. & no. in l. 2. §. ſimili mō, ff. ſi quis caut. Et iō
ſi de eodem maleficio ſimul cœperunt cognoſcere Ptās Aſſiſij
& Rector ducatus, qui præeſt prouinciæ, dēt qō dirimi in curia
rectoris, tanꝗ in maiori curia. Nam magis dignum trahit ad ſe
minus dignum, vt l. ɔ pupillum. §. is qui ad maius. ff. de re iudic.
a Si aūt *a* minor curia ꝑuenit in procedendo, non tenetur defer-
re maiori curiæ, nec dimittere proceſſum ſuum, nec dimittere
malefactorem, quem legitime detinet in carcere, ar. ff. de accu.
l. ſi cui. §. fi. & quod no. Inno. de ſen. excom. c. vt famæ, & Arch.
11. q. 1. c. de perſona. & ad hoc facit l. 1. in fin. C. de off. præfe. urb.
Et hoc qñ reus ɔparet; ſed qñ ɔparet coram aliquo, vterq; po-
terit ɔdemnare, quia ex quo neutri obtemperauit, ab vtroque
pōt puniri, & poni in banno. ar. ff. de leg. 2. l. cum ꝗdā, & l. ſiquis
Titio, ergo citatus, qui non ɔparet coram aliquo, non hēt exce
ptionem, quod eſt tractus coram diuerſis tribunalib. & iſta eſt
opi. Pe. & facit ad hoc quod no. Iac. de Bel. in l. 1. s̄. vbi de cri. agi
opor. in qōne per eum diſputata, & adde quod dicam. s̄. eo. l. de
b crimine. Et quod dixi in plurib. accuſantib. idē dicere *b* in plu-
ribus iudicibus procedentib. per inquiſitionē, & facit de excuſ.
5 tut. l. ſi duas, in prin. † Et iſtud eſt no. dignum, ꝙ ille, ꝗ cepit ma
c lefactorem, intelligiť præueniſſe *c* in citando; quia captura eſt
citatio realis. & eſt caſus in d. l. ſi cui. §. fi. & ī d. l. 2. ī fi. đ cuſt. reo.

ADDITIONES.

a Si autem. Vide Bal. in l. ſepulchri, ff. de ſepul. vio. & in l. 2. §. 1. ff. ſi quis cau.
b Idem dicerem. Vide Bal. & doct. in l. ſi pluribus, de leg. 1.
c Præueniſſe. Vide Bal. poſt Bar. in l. ſepulcri, ff. de ſepul. vio.

LEX VI.

1 *Poſſeſſio cauſam non requirit.*
2 *Liti renuncians amplius non auditur.*
3 *Nolens agere ſepulchri violati pœnitere poteſt.*
4 *Renuntians ſimpliciter, quocunque modo renunciaße videtur.*
5 *Odio litium validum eſt quod fit apud acta.*
6 *Negatio facta apud acta inducit confeſſionem, quod negans non facit ius.*
7 *Remedia, quæ ordine concurrunt, non tolluntur electione.*
8 *Pacto priuatorum ius publicum tolli non poteſt.*
9 *Accuſandi, & non puniendi ius habens, pœnam remittere non poteſt.*
10 *Prælatus offenſus, de inimicitia, & rancore, pacem facere poteſt.*
11 *Epiſcopus eſt iudex corporum, & animarum.*
12 *Hæreſis ſpecies eſt, iurare per membra pudenda Chriſti.*
13 *Contumax in criminali, nunquam habetur pro confeſſo.*
14 *Confeſſio ficta non tranſit ad hæredes.*
15 *Reſponſio preſumitur ex certa ſcientia, quando deliberatū eſt reſponſum.*
16 *Pœnitentiæ in criminibus, an ſit locus.*
17 *Inſcriptionis vinculum inducit perſeuerationis neceſſitatem.*
18 *Emendationis remedium ceſſat poſt litem conteſtatam.*

Accuſationem. Qui profeſſus eſt in iudicio ſe ab
accuſatione īſtituta diſcedere, ad
1 eā redire nō p̄t. h. d. ꝙ iſta ꝓfeſſio nō reqrit cām. facit. ff. de pact.
l. tale pactum, in prin. & an differat ꝓfeſſio, & cōfeſſio, not. j̃. de
2 ꝓba. l. nō nudis. † No. ꝙ ille qui renunciat liti, amplius nō audiř,
ſic. s̄. de pac. l. poſtꝗ liti. Idem ſi renunciauit vni teſti, vel vni in-
ſtrō, in ꝑpetuū nō vtitur, vt s̄. de fide inſtr. l. 3. & ꝙ no. j̃. de fal. l.
3 ſi falſos. † Opp. l. caueť, ꝙ ille qui noluit agere ſepulchri violati
pōt penitere, & agere, vñ vr̄ obſtare. ff. de ſepul. vio. l. 3. §. ſi is cu-
ius. Sol. in l. ɔria voluit accuſare, & diſtulit: hic voluit, & renun-
ciauit. p̄t ergo ibi mutare nudū ꝓpoſitum volūtatis: at hic ꝓpo-
ſitū nō ſtetit in nudis finib. volūtatis, ſed trāſiuit ad renūciatio-
4 nem, & ſic non obſtat. † Quidam reprehendunt iſtā ſolutionē,
quia idem eſt dicere, nolo, quod renuncio, vt l. qui ſe pris, vnde
lib. Cy. dicit, iſta reꝓbatio non eſt bona, quia aliud eſt nolle, aut
renūciare, vt l. filij mater, ff. ad Tertul. vbi tamen quis interroga
tur, & dēt reſpondere certum, tunc ſunt paria, & ita intelľr glo.
in l. qui ſe patris. Secundo ſoluitur ɔrium de §. ſi is, quod ibi fuit
extra iudicium, & lite non inchoata, facta renunciatio. hic in iu
5 dicio, & lite mota. † Nam † validum eſt, quod fit apud acta, o-
dium litium, facit quod no. ext. de pact. c. cum pridē. per Inn. &
6 ext. de accuſat. c. licet. Item † per negationē factam apud acta,
videtur quis confiteri ſecus nō habere, vt no. ff. de adul. l. ſi mari-
tus, §. ſi negauerit, & ideo contra ſuam confeſſionē nō auditur.
ſecus ſi fiat nuda renunciatio extra iudicium, quia habet locum
pęnitentia. Sed contra iſtam ſolutionem oppon. de l. ſi maritus
§. ſi negauerit, ff. de adulterijs, vbi dicit quod ille, qui ſe negauit
acturum, perpetuo repellitur, & loquitur ibi in accuſatione in-
cipienda, nō in iā cepta, vt ibi no. Propterea magis debet repel-
li ille, qui nō inchoauit accuſationem, quam ſi inchoaſſet, quod
ſic probo, quia poſtquā inchoauit, fortius ius eſt quæſitum Rei-
publicæ, quam ante: Ergo non poteſt reſpublica ius ſuum amit-
tere, vt ff. de pact. l. ſi vnus, §. ſi pacifcar. Tertio modo ſoluiť iſtud
cōtrarium, quod aut ille qui negauit ſe accuſaturum, eſt ab alio
præuentus, & tunc excluditur perpetuo, & ita intelligitur §. ſi ne
gauerit, & lex noſtra. aut non eſt ab alio præuentus, & ſic pœni-
tuit re adhuc integra; & tunc habet locum pœnitentia, & ita lo-
a quitur §. ſi is. Et ſi arguis, quod offenſus dixit *a* ſe nolle accuſare,
& ideo iudex formauit inquiſitionem, & formata inquiſitione
oſtenſus producit accuſationem, quod ſua accuſatio nō debeat
recipi, quia iudex præuenit eum antequam reuocaret volūtatē
ſuam, quod eſt no. ſed iſta ſolutio, quo ad legem noſtram eſt di-
uinatio. & ideo Petr. ſoluit quarto modo, & dicit ipſe. Quidam
ſunt, qui admittuntur ad accuſandum duplici conſideratione,
tunc ſi renunciaui ſub vna conſideratione, puta proprii intereſ-
ſe, poſſum accuſare ſub alia, puta ſub cōſideratione publicæ vin-
dictæ, & tanquam quilibet de populo, vt d. §. *ſi is*. Quidam ad-
mittuntur vnica conſideratione tm̄, tunc ſub vna renunciatio-
ne omne ius eorū clauditur, & nulla via illis reſtat ad accuſan-
7 dū & ita loquitur hic. † Notandū eſt tñ, ꝙ ille ꝗ habet plures vias
b ſimpliciter renunciando, *b* videtur renunciaſſe quocūque mō,
vt plene intelligatur renunciatū, vt l. j. §. ſed videndū, ff. de ſucc.
edic. ſm̄ Pet. quod Do. Cyn. dicit eſſe notan. Mihi vr̄, ꝙ differen-
tia ſit inter remedia, quæ concurrunt origine, & effectu, nec tol
lunť electione: nāq; remiſſo vno, remanet reliquū, vt l. ſi domus
ff. de ſeru. vrb. præd. & s̄. de iure delib. l. ſuū hæredem, ſi aūt tol-
lunt electione ſicut eſt in omnibus criminalib. vt l. ſenatus cen-
ſuit, ff. de accu. tunc diſtinguo, aut electio præcedit renūciationē
& tunc omnis via abolita eſt, vna per electionem, alia per renū-
ciationē, vt inf. ad Turp. l. quamuis. Aut renūciatio præcedit ele-
ctionem, tunc aut eſt tacita renūciatio, & ſublata vna via rema-
net altera, a qua quis nō inuenitur excluſus, vt ff. de adul. l. miles
§. quod priuilegium. aut eſt expreſſa, tūc aut eſt definita & coar-
ctata, & vnum nō nocet alij, de tranſac. l. ſi de certa. C. de excep.
l. ſi ex maiore. Aut eſt indefinita, & tūc omnibus nocet, vt l. em-
c ptor, §. Lucius. ff. de pac. & ibi no. Sed ɔ hoc *c* oppo. & vr̄, ꝙ talis
renunciatio non præiudicet. vnde vr̄ obſtare, ff. de pact. l. iuriſgē
tium, §. ſi paciſcar. nā ille, qui accuſat, agit ad commodū reipu-
8 blicæ. † ſed pacto priuatorum ius publicū tolli nō poteſt, vt eod.
tit. l. ius publicum. Sol. aut nos loquimur in ciuilib. cauſis, in qui-
bus ius publicum verſatur; tunc renūciatio priuatorum non no
cet reipublicæ, vt in ɔrio. aut nos loquimur in cauſis criminalib.
& tunc refert, aut quæritur an valeat pactum in præiudicium pa
ciſcentis, vt ipſe amodo repellatur: aut in præiudiciū publici iu-
ris. Si loquimur quo ad ꝑiudiciū ꝑſonæ excluſæ, tūc aut tale cri-
mē in quo eſt licita pactio, & vlterius nō auditur, vt hic, & s̄. de
tranſ. l. trāſigere, vel paciſci, aut eſt crimen, in quo eſt improbata,
pactio tūc aut turpiter pepigit, & repelliť, tñ iudex ſupplet ēt de fa
cto, vt l. 2. de abol. aut ñ turpiter, tūc aut īcidit ī Turp. & ſic ñ tur-
piter pepigit, tñ turpiter deſtitit ſine vllo pacto repelliť, vt l. ꝗ de-
ſtitit, ad Turp. Aut nō īcidit ī Turp. ꝗa ñ erat lis ɔteſtata, & ſic nō
turpiter pepigit, nec turpiter deſtitit, ſed fecit, ꝙ nō potuit, vel o-
miſit facere, qđ facere debuit, tūc nō repelliť, imo tūc idē admit
titur, ar. ī l. 3. §. ſi is, de ſepul. vio. Si aūt loquimur, an valeat renū-
ciatio vel pactū in ꝑiudiciū reipublicæ, vt crimen non puniatur,
tūc refert, aut eſt crimē priuatū, de quo nō competit alteri ꝗ pa-
ciſcenti accuſatio, tunc remanet delictū impunitū, ꝗa nec aliꝗs
pōt accuſare, nec iudex inꝗrere, vt inſt. de iniur. §. fin. Aut eſt tale
crimen, de quo alius pōt accuſare, vel iudex īquirere, tūc refert
aut eſt delictū in omittendo, & ſufficit abſolutio offenſi, vt ff. de
ſenatu ſcō. Sylla. l. diuus. Aut in faciendo, tūc licet offenſus abſol
uať, Reſpublica non abſoluitur, vt ibi no. & facit ff. de manu. l. ſi
qui. alij dicūt, qđ delictum ēt ī omittendo, nō eneruatur pactio-
ne. Fallit in d. l. diuus, ꝗa ibi ſicut pęna excedit ſuos terminos: ꝗa
pęna ibi excedit delictum. ita per contrariū indulgentia operať
ibi plusquam alibi. Item ibi remittens erat dominus, quoniā ha-
bebat

ADDITIONES.

a Offenſus dixit. Facit ad no. per Bar. in l. ſi maritus, §. ſi autem extraneus, ff. de adul.
b Renunciando. Sed certe d. §. ſed videndum, hic alleg. videtur expreſſe velle contra
rium, & vide Bar. in l. nec is, §. hæres, ff. de acquir. hær. Bald. in qui admit. in 6. q. &
per Ang. in l. ſuum ſup. de iure delib. vbi ſi filius inſtitutus repudiat ſimpliciter, vi-
detur repudiare ex teſtamento tantum. & poteſt ab inteſtato venire vt agnatus,
vt l. ſi ſolus, ff. de acquir. hæred. & vide gl. in §. ſed videndum. ſup. alle. ſi vero repu-
diaret filius ab inteſtato, vel agnatus expreſſe, tunc ſecus, vt l. illud, ff. de acq. hær.
de quo per Ang. d. l. ſuum.
c Sed contra hoc. vide Bar. in l. j. §. vſque adeo, ff. de iniur. cum concord.

bebat ius occidendi demerentē ſeruum, vnde erat ibi tanquam
pars, & tanq̃ iudex. de leg. j. l. qd ergo. §. ſi hæres, ff. de verb. obl. l.
9 qui ſeruũ mihi merito eius remiſſio multũ operat̃. † vbi aũt qs
hẽt ius accuſandi, ſed non ius puniendi, non pōt remittere pœ-
nam, quæ non eſt in ſua ptāte. & diſtingue, & vide qđ not. 2. q. 3.
c. in oĩb. extra, de iniur. c. in noſtra. p Inn. Dic de pace, vel remiſ-
ſione, ꝙ interdũ fit pax de inimicitia & rancore, interdũ de ma-
leficio & pœna. Interdum fit renunciatio de lite & inſtātia. In-
terdum nō fit pax, ſed accuſator confitetur aliquid ꝯ ſe, & con-
tra Rempublicā, & vbi per ſtatutũ eſt data certa forma faciendi
ꝯcordiam, debet obſeruari, de verb. obl. l. qui Romæ. §. Flauius.
Sed. vbi non eſt data certa forma, fit ꝯcordia quo ad remiſſionē
rancoris, ſi ſimul comedāt aduerſarij, vel bibāt ſocialiter, vt not.
Inſt. de iniur. §. fi. cōcordia. n. dr̃ quies vel pax, vt l. j. C. de irenar.
lib. 10. facit qđ no. in l. j. ff. de pact. in gl. no. tria, & ibi Bart. in l. iu-
riſgentiũ. §. ſi paciſcar. eod. tit. & vide Doc. in d. l. tranſigere. s̃. de
tranſac. & Bar. in l. abolitionē. inf. de abolit. de inimicitia. n. & rā-
10 core pōt facere pacē quilibet offenſus. † Prælatus tamen iniu-
a riam ſuam remittere pōt, *a* ſed non iniuriam eccleſiæ, vt no. 90.
diſt. c. diſcordātes. & 24. q. 4. c. ĩter querelas. & c. ſi is. in gl. imò, &
b c. ſi illic. puto. n. *b* ꝙ Eps̄ non pōt facere pacem de maledictione
Dei, vt no. 23. q. 8. c. vt pridē. in gl. ergo. argm̃, ff. qđ vi aut clam. l.
prohibere. §. plane, de pact. l. ꝯ iuris. §. fi. ff. mād. l. ſi hoĩem, de ver-
bo. obl. l. q Romæ. §. Callimachus, C. de epiſco. & cle. l. ſi quis in
hoc genus, licet Eps̄ dicat̃ legatus Dei, vt no. 7. q. j. c. ſicut iuris. &
11 vide qđ no. 12. q. j. c. fi. & c. q̃rit̃. Item † Eps̄ eſt iudex corporum,
& aĩarũ. 36. diſt. c. oportet. & vide quod no. 22. q. j. c. quæritur, &
22. q. 4. c. qd ergo. & q. 8. c. ꝯuenior. in vlt. gl. & in c. pridē. in glo. j.
12 † Idem dico ſi qs iuret per mēbra pudibunda *c* Chriſti. nā ſpe-
c cies hæreſis eſt, vt no. inf. ad leg. Iul. maieſt. l. 2. ſi iurat aĩo indubi-
to, ſecus ſi per laſciuiā ebrietatē, vt faciũt Peruſini: tunc non eſt
tm̃ ſcelus, plectendi tñ ſunt, nec eſt veniæ locus, vbi Maieſtas di-
uina tam deteſtabiliter vilipenditur, vt j̃. ſi qs Imper. maled. l. j.
Interdum fit pax de maleficio & pœna, & tunc dic, vt s̃. dixi in
ꝯ̃rio ſignato de §. ſi paciſcar. Interdũ de lite & inſtantia litis, tunc
d dic, vt dixi s̃. in ꝯ̃rio ſignato de l. 3. l. ſi is. Interdũ fit ꝯfeſſio, *d* & gl.
dicit expreſſe in §. ſi negauerit, ꝙ valet confeſſio ad repellēdum
confitentem, quaſi calumniatorem, non tñ probat innocētiam
rei quo ad alios accuſantes, & hoc in criminali iudicio, ſed in ci-
uili ſtaretur ꝯfeſſioni, vt ff. de furt. l. inter omnes, §. recte, de iniu.
l. eum qui. §. in popularibus. Alii dicunt ꝯ̃rium, quia in crimina-
libus ideo non reſpondet accuſator poſitionibus, quia non præ-
iudicat confeſſio: licet ꝯ̃iſtos facit, quia in criminali iuratur de
calumnia, ſed vnũ de capitulis eſt, quod ſi quæritur veritas, non
inficietur. ſed reſpon. non quæritur per viam poſitionis, ſed offi-
e cio iudicis *e* per modum interrogationum. ff. de quæſtio. l. j. §. fin.
& *l. vnius.* §. cogniturum. Super hoc melius diſtingue, aut fit po
ſitio de aliquo facto, quod examinabitur ante crimen, vel ſeor-
ſum a crimine, tunc poteſt fieri de hoc poſitio, quia ciuilis inci-
dit in criminali, inf. de adul. l. qm̃ Alex. inf. eod. l. non ignorat. &
inf. de plag. l. præſes, aut de ipſo crimine, vel de eo, quod infert ne
ceſſario crimen: & tunc aut fit interrogatio ſuper libello, ad litis
inchoationem, & debet accuſatus præciſe rñdere, ſi eſt præſes,
ēt per torturam, ſi non vult reſpondere ſponte: nō tñ torquetur
ad eruendam confeſſionem, quia præcedunt indicia, ſed ad er-
uendam rñſionem affirmatiuam, vel negatiuam, vt l. neganda,
& l. is qui reus, aut ſuper capitulis factis ad probandum poſt lit.
conteſt. & tunc non tenetur reſpondere, quia nunquam in cri-
minali tenetur quis inſtruere ſuum aduerſarium, ff. de iure fiſ. l.
ex quibuſdā. §. diuus. in fi. Et hoc ſi criminaliter procedit: ſi au-
tem ciuiliter agitur, aut fit interrogatio ad cauſæ præparationē,
& tenetur quis reſpondere, de noxa. l. quoties, §. prætor. aut ad
lit. conteſta. & idem, quia aliter non poſſet procedi in cauſa, aut
ad aduerſarii inſtructionem, ſeu oneris probādi releuationem,
& non tenetur quis reſpondere poſitioni criminoſæ, de elect. c.
dudum. per Inn. 50. diſt. c. ex pœnitentibus, aut ad litis deciſionē,
vt qa defertur iuramentum deciſorium, & tunc præciſe cogitur
reſpondere, vt l. Marcellus, ff. rerum amot. Nam hæc reſpon-
ſio non eſt oneroſa ſibi, immo eſt valde fauorabilis, cum ſuo di-
cto ſtetur, hoc verum, cum ciuiliter agitur. Nam in criminali
non ſtatur confeſſioni, vbi non valet pactum, argu. not. in l. ſi cũ
emptore. ff. de pact. ſed vbi valet pactum, & confeſſio valebit. fa-
cit quod not. in l. maritus, de quæſt. & l. 3. §. quacunque, de iure-
13 iuran. † Et no. ꝙ de iure communi nunquam contumax habe-
tur pro confeſſo in cauſa criminali, vt l. diuus, de cuſtod. reorũ.
14 † Item ficta confeſſio non tranſit ad hæredes, vt l. eius qui dela-
torem, de iure fiſ. & facit eod. tit. l. ex quibuſdā, §. 1. & de diuort.
15 c. ex literis. † Item no. ꝙ quando reſponſum *f* eſt deliberate, prę
f ſumitur ex certa ſcientia reſponſum, non per errorem, vt not.
16 2. q. 3. ſi quis iratus. in glo. ordin. † Denuo oppo. ꝙ indiſtincte ſit
g locus pœnitentiæ, *g* vt ſup. de app. l. ſi quis libellos. Sol. tres ſunt
caſus, aut quis vult deferre, & tunc præfigitur ſibi terminus. inf.
eo. l. ſi ea. Aut vult renunciare, vel deſiſtere vult, & loquit̃ lex no
ſtra, aut emendando libellum vult procedere, & tunc ante lit.
conteſt. pōt emēdare, ſed poſt lit. conteſta. non pōt, quia non eſt
res integra lit. conteſt. vt l. edita. s̃. de edē. hæc diſtinctio tollitur
h expſſe in gl. in d. §. ſi denegauerit. & hęc bñ no. qa Gul. de Cu. *h*
in l. edita. ſup. de edē. dicit, ꝙ in criminali libellus non p̃t emēda
7 ri pp inſcriptionē. † Nam vinculum inſcriptionis inducit neceſ
ſitatē pſeuerationis, & ad hoc facit qđ no. Cyn. j̃. de omni agro
i deſer. l. rura. *i* vbi no. ꝙ deſiderium apud acta publicatum, non
p̃t corrigi. Sed gl. ord. in §. ſi negauerit, dicit contrarium, & idē
dico ĩ libello inq̃ſitionis, q pōt emēdari antequam reus rñdeat,
K non poſtea: qa nō eſt res integra. & hoc niſi libellus ſit ineptus, *K*
qa tunc iudex dēt pronũciare libellum ineptum, & nouus libel
lus eſt neceſſarius, ff. de adult. l. accuſatores. & facit quod no. 5.
8 q. 6. c. Epiphanius. † Poſt litē ergo cont. ceſſat remedium emēda
l tionis, & eſt neceſſarium remediũ abolitionis. & iō *l* vbi eſt ſta-
tutum, ꝙ productio accuſationis hẽat vim litis ꝯteſtatę, non dēt
ꝯfidere actor in emēdatione libelli, q eſt impoſſis, ſed petat abo-
litionē, ne error a principio in crimē falſi tranſeat ex poſtfacto.

ADDITIONES.

a Poteſt. Vide Bal. in l. præſes ſupra, de tranſa. an autem iniuria, quæ fit prælato, fiat eccleſiæ, uide quod no. Bar. in l. j. in fi. ff. de iniur.
b Puto enim. Sed quomodo fiat pax, Barto. conſuluit, & ego dixi poſt eum in l. damni. §. Sabini, ff. de dam. infecto.
c Per membra pudibunda. Vide Bal. in l. 2. in fin. ſup. de reb. credit. & quod idem ſit maledicere Deum, & de Deo uerba pudibunda proferre, tenet Bal. in l. 1. per illũ tex. infra, ſi quis imp. maled.
d Confeſſio. Vide Bal. in l. tranſigere, ſupra de tranſact.
e Officio. Vide Bal. in l. 2. infra, de exib. reis.
f Quod quando reſponſum. Vide Bal. in l. cum precum, in fin. ſupra de libe. cauſa.
g Pœnitentiæ. An in criminalibus libellus poſſit emendari, & quando, & quid in inquiſitione, uide quę no. Bar. in l. edita ſup. de eden. in uer. qñq; eſt talis defectus. ibi per Bal. in repet. Peruſina, in uerſ. 6. principaliter, ubi dicit quod debet fieri ante nomen receptum inter reos. & uide quod no. Bar. in l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxa. per illum tex. & gl. in l. quæſitum, ff. ad Turp. & ibi Bar. & dixi poſt Bal. in d. l. edita, in repet. Paduana, in uerſ. ex prædictis collige.
h Guil. de Cu. Idem tenet Bar. in l. edita, in emendante, ſed in mutuante, uel deſiſtēte ſecus, ut ibi per eum.
i L. rura. Alleg. etiam Bal. in d. l. edita, ver. ſed contra prædicta.
K Ineptus. Vide Bal. in d. l. edita.
l Et ideo. vide Bal. in l. 1. ſupra eo. & in l. 1. ſup. qui admit.

LEX VII.

1 *Diffidere de cauſa videtur, hoc ipſo, quod quis comparere non vult.*
2 *Accuſatio nō dicitur producta, ſi Tabellioni eſt p̄ducta, vt iudici oſtendat.*
3 *Termini lapſus, an habeat uim renunciationis.*
4 *Terminus ad comparendum, petitionem, vel exceptionem non excludit.*
5 *Termini aſſignatio, dicitur ſententia interlocutoria.*
6 *Terminus ſi ſtatuatur ad id, quod aduerſarij non intereſt fieri, tunc quis excluditur per terminum.*
7 *Termini datio ſi labi permittatur, iuri ſuo tacite renunciatur.*
8 *Iudex accuſatorem non poteſt arctare ad terminum.*
9 *Terminus a iudice aſſignari p̃t, ubi actor ad iudicium cauſam prouocauit.*
10 *Iudex an poſſit cogere accuſatorem, ut procedat, non autem terminum aſſignare.*
11 *Terminus vbi a lege aſſignatur, iudex ſe intromittere non debet.*
12 *Iudex dilationem partibus aſsignare poteſt ad teſtes producendos.*
13 *Defenſio poſt terminum fieri non poteſt.*
14 *Terminus quando currat abſenti.*
15 *Moræ purgatio admittitur in termino hominis.*
16 *Terminus a lege ſuppletur.*
17 *Terminus ſi eſt alicui datus ad producendum accuſationem, per ſolam productionem abſque citatione aduerſarij ſatisfieri poteſt.*

Si ea. Accuſatori differenti ſtatuitur terminus ad proceden
dum in cā, & ſi non procedit in termino, poſtea nō au
a ditur. h. d. Et vide quod no. ff. de inoff. teſt. l. Papinianus, §. 2. & l.
qui teſtm̃. de murileg. li. 11. & de agr. & cenſi. l. fin. lib. 11. & de oĩ
1 agro deſer. l. locorum. † Et no. argm̃, ꝙ hoc ipſo, ꝙ quis non vult
comparere, vr̃ de cauſa diffidere, vt no. 74. diſt. c. honoratus, & fa
2 cit C. de coarct. l. ſi apparitor. li. 12. † Item no. ꝙ non dr̃ producta
b accuſatio, *b* ſi eſt producta Tabellioni, vt oſtendat iudici, vt ff. de
c fur. l. Sempronia. *c* † No. de præfixione termini. an lapſus termi-
3 ni habeat vim renunciationis? vide quod no. in l. 1. s̃. de in integ.
reſt. uide pro ĩtellectu legis noſtræ, quod no. Cyn. in l. j. s̃. vbi cau
d ſa ſtatus. ibi, iuxta hoc q̃ritur. vbi dicit Cy. ꝙ ſolæ minę *d* verba-
les non faciunt quem neceſſarium accuſatorem, vel reus neceſ
3 ſariũ in pœnis corporalibus. † Et no. ꝙ terminus operatur ſuper
eo, ad quod præfigitur, non ſuper alio. & ideo terminus ad com
parendum, nō excludit petitionem, vel exceptionem; ſed ad pe
tendum excludit petitionem, vel exceptionem. de exce. c. paſto
e ralis. Cyn. no. ꝙ debet eſſe certus. *e* ibi, certa, &c. Et ſic no. ꝙ illa

ſubſtantia

ADDITIONES.

a §. 2. Et ibi gl. & Bar. an hęc lex habeat locum in ciuilibus.
b Accuſatio. Vide Bar. in l. eos. §. ſuper his. ſupra, de app. cum concor. & eſt tex. in l. ſi quis ſe. infra de accuſ.
c L. Sempronius. Iuncta gl. in uer. Lucius:
d Solæ minæ. In contrarium facit l. Titia. ff. de accuſ. & uide ibi Bar. in vlt. q.
e Certus. Quid in citatione, vide in l. liber homo. §. decem. de uerb. oblig.

ſubſtantia dilationis eſt aſſignatio certi termini,terminus ergo
nõ valet ſine appoſitione diei.Et ideo dicit alibi Pet.ꝙ qñ iudex
ſtatuit alicui terminum ad ꝓcedendnm in cauſa,vel ad excipiẽ
dum,vel ad ꝓbandnm,nõ pñt dici eſſe duo præcepta; vnũ cum
tpe,aliud ſine tempore,vt dicit l.Celſus,ff.de arb.quia l.Celſus,
loquitur præcepto , in quo ad eſſentiam ſui non requiritur tps,
vt ſi arbiter iubet ſolui:ſed quando eſt actus , qui neceſſario re-
quiritur tẽpus,tunc non poteſt dici, ꝙ ſint duo præcepta, qa ex
iſtis duobus præceptis illud quod remaneret abſque tpe , eſſet
nullum ipſo iure ſm Pet.& Cyn.s̃.de fer.l.dies feſtos.ad fi. quæ
verba ſunt bene notanda.gloſſ.tamen Decretorum dicit, ꝙ vbi
non apponitur dies,intelligitur cum primum põt,vt no.5.q.j.c.
5 quidam maligni.†Item no. ꝙ termini aſſignatio eſt ſentẽtia in-
terlocutoria,ff.de accuſ.l.Titia.Item omne præceptum , qđ fa-
cit ad cauſam, dr̃ interlocutoria. vt not.in Authent.de litig.§.1.
6 †Item not. quod aut terminus ſtatuit̃ ad id,qđ intereſt aduerſa
a rij *a* non fieri,tunc excluditur quis per terminum,vt hic: aut ad
id, quod intereſt aduerſarij fieri , tunc non excluditur quis per
terminum,vt l.Celſus,ff.de arb.facit extra de conſti.c.ex literis,
& l.nonnunquam,de collat.bon.& no.in l.quandiu, de acquir.
7 her.ad fi.† Tertio no. quod quis vr̃ tacite renunciare iuri *b* ſuo,
b permittens labi terminum præfixum, & idem vr̃ in terminis p̃-
fixis a iure,vt no.in l.ſi ego,ff.de neg.geſt. imo qñque tps plus o-
peratur,q̃ termini datio,ff.ad Trebel.l. facta, §.ſi quis per laco.
8 Oppo.& vr̃, ꝙ iudex non poſſit arctare accuſatorem ad termi-
num,vnde videtur obſtare.s̃.nemo inuitus.l.j. Sol.ibi loquit̃ in
eo,qui nunq̃ adiuerat iudicẽ;hinc eſt,ꝙ non poteſt ſtatui termi-
nus ad accuſandum,vt ff.de acc.l.diui fratres hic in eo, q adiuit
judicem ſolenniter,offerendo libellum. Nam ſemel iudex adi-
tus,acquirit ius ꝓcedendi;item ſi iudex non eſt aditus,per libel-
lum tñ corã eo eſſet reus diffamatus:quia reo inſtante,ſtatuitur
diffamanti terminus ad accuſandum,ff. de falſ.l. Athaletus. ff.
de accuſ.l.Titia,& extra eo.c. licet in beato Petro. Et licet aſſi-
gnatio termini ſit ſnĩa interlocutoria,tñ hoc caſu poteſt appella
ri a grauamine,d.l.Titia,quia talis dilatio perimit cãm, & adde
9 quod no.s̃.de dilat.a præcedente.in gl.ſi ab aduerſa.† Not.quod
vbi actor ꝓuocauit ad iudicium,tunc iudex cãæ aſſignare ei põt
c terminum,aut non prouocauit,& tunc non põt. Fallit hic *c* pp
diffamationem,vel accuſationem,vt d.l.Athaletus.p l.diffama-
ri,de ingen.manumiſ.illa lex loquitur in cã ſtatus. Nam ſi aliqs
eſt in poſſeſſione exiſtẽtiæ ſui iuris.& diffamatur;videtur in ſua
poſſeſſione turbari, & iõ turbanti aſſignatur terminus ad agen-
dum,quo elapſo imponitur ſibi ſilẽtium,ar. de noui oper. nũc.
l.ſi prius.& quod no.de lib.leg.l.legaui; §. cẽtum.alias non cre-
d do,quod deffamans cogatur indirecte *d* ad accuſandũ,imo põt
dicere,nolo accuſare adhuc,ſed accuſabo cum volã,ff.de ſepul.
viol.l.3.§.ſi is, niſi diffametur in iudicio, vt d.l. Athaletus. Itẽ in
alio caſu cogitur actor , ſcilicet quando ius rei periret propter
10 moram actoris,vt no,ff.de fideiu.l. ſi contendat.† Scđo oppon.
e & vr̃,quod iudex debet cogere accuſatorem, *e* vt procedat, nõ
autem debet ei aſſignare terminum ; nec ponere in actoris po-
teſtate an procedat , vnde videtur obſtare. infra titulo primo
l.ſi quis homicidij.in verbo coges,Sol,ibi intelligitur de coactio
ne cauſatiua,non præciſa:quia ſi nõ proſequitur in termino,pu
nitur arbitrio iudicis,vt l.qui crimen.s̃.eo & hic per gl. vł punit̃
pęna iuris,ſi lis eſt conteſtata,quia eſt facta diuerſa,ut no. j̃. ti.j.
l.ſi accuſatoribus,& j̃.de adul.l.ob commiſſa. Tu dic, qđ gl.hic
poſita eſt vera ante litis conte,aliæ gl.ſunt verę poſt litis conteſ.
item no.quod aliud eſt ꝯtemnere,aliud nõ parere.10. diſt. cap.
quis autem.item quando propter moram partis lis intelligitur
eſſe deſerta,an ſit neceſſe iudicem interloqui ſup hoc ? vide qđ
no.s̃.de app. l. eos,in gl.magna.j̃.vt intra cert.temp.l.fina.ſu.ad
Treb.l.penult.in fi.& facit j̃.de abol.le.2. in fine.Quædam gloſ.
dicit , qđ officio iudicis quis cogetur deferre crimino ſos,ff.de
condic.ob turpem cãm.l.idem,§.ſi tibi ob iudicium.ſed illa gl.
11 intelligitur in teſte,nõ in accuſatore.† Tertio opp.nam vbi ter-
minus aſſignatur a lege abſque miniſterio iudicis , tũc iudex ſe
non debet intromittere,de appel.auth.hodie.& no. in ca.indul-
tum ,per Dyn.ſed per leg.aſſignatur hic biennium.vt s̃.de iud.l.
properandum.ergo iudex non põt abbreuiare. Solu. concedo,
quod iudex non põt taxare metam inſtantiæ , quæ duret bien-
nio,niſi iudex interim pronunciet.Hic ergo non aſſignatur per
iudicẽ meta inſtantiæ,ſed terminus ſtatuitur litigatori, quo ela
pſo nihilominus inſtantia durat,donec iudex ꝓnunciet , & im-
ponat actori ſilentium.& facit l.j.s̃.vt oẽs iud.tam ciuiles,&cæ.
quia quædam dilationes incidunt inſtantię,& in iſtis iudex ha-
bet poteſtatem.Quædam incidunt ſententiæ,& idem,vt le. 2.ff.
de re iudic.Quædã dilationes legales non incidunt eidem inſtã
tiæ,de ſeruiendo inſtantiæ,vel ſnĩæ,ſed contrariando , & impu-
gnãdo,unde ea quæ impugnãt proceſſum iudicis ratione iniqui
tatis,merito non ſunt commiſſa iudici,ſup.de app.l.eos,in prin.
vt eſt dilatio ad appellandum,& in iſtis,quæ nõ ſunt iudici com
miſſa per legem,nec officium eius deſiderant,iudex nihil poteſt
quod dic,vt plene no.in leg.de die, ff.qui ſatiſd.cogan.per Guil.
12 & Iac.de Butr.† Denuo gl.inducit in arg.hanc legem , quod iu-
f dex poſſit *f* aſſignare partib. dilationem ad teſtes producendos,
& ad faciendũ eos iurare, vide Bart.in l. Titia,in fi.de accuſat.&
in l.qui pro tribunali,ff.de re iud.& deponere, & ſimilia,& elap-
ſo termino non audiatur contumax.facit quod no. in l.ſed & ſi
per prætorem,§.ſed & ſi dum decreto.quib.ex cau.maio. & ar-
gu.ff.de execu.tu.l.ſcire oportet,§. conſequens.docto. modificãt
iſtam gl.& dñt, ꝙ ſi res eſt in eodem ſtatu , in quo ius probatio-
nis aduerſarij nõ eſt factum deterius,ꝙ teſtes poterunt vltra ter-
minum recipi,& valebit receptio extra terminum,quod eſt no.
Ita tenent Iac.de Are.& Cy. de hoc in c. ſępe, de verbo. ſign.in
cle.alibi tenet Cyn.quod non valet dictũ teſtis recepti extra ter-
minum.vt ipſe no.inf.de ſepul. vio.l.j.ſed illud dictum dẽt intel-
ligi in caſu , in quo mora non poteſt purgari , & teneas menti .
13 † Vltimo no.ex gloſ.quod defenſio non põt fieri per terminũ ,
alias fruſtra daretur terminus,ſi nihil operaretur. ff.de re mil. l.
3.§.ſi ad diem.extra de reſtit.in integ.c.coram.niſi iudex reo ve-
lit facere grãm; vt quia de benignitate vult expectare eũ,vt extra
de offi.deleg.c. cõſuluit. intellige hoc cũ p̃dicta modificatione ,
& hoc verum , ſi terminus eſt aſſignatus reo poſt litem conte-
ſtatam:ſed ſi ante li.cõteſt.nunq̃ excludit exceptiones,& defen
14 ſiones rei,l.diuus,de cuſt.reo.† Item no.ꝙ terminus, *g* qui pure
g & ſimplr̃,puta decem dierum,aſſignatur abſenti,nõ currit a die
aſſignationis,ſed a die notificationis, & quod illa dies,in qua fit
notificatio,quæ dẽt fieri idem per literas , non cõputatur in ter-
mino,vt not.4. quæſt. v.in ſumma.& l.1.§.annus, de requir.reis .
15 Et no.ꝙ *h* in termino hominis.l.iudicis admittitur purgatio mo
h ræ,ſecus eſt in termino iuris,vt ff. de execu.tu.l. ſcire oportet, §.
cõſequens.extra de excep.c. Pia.in 6.non ob.ff. de arbi. l. ſi cum
dies,§.fi.quia ibi reus purgat morã:ſed hic loquit̃ ex parte acto-
16 ris,non rei.† Quæro vtrum qñ ſtatuitur terminus per legem;vel
ſtatutũ alicui certæ , vel incertæ pſonę ad agendũ ; vel accuſan-
dum,& non dr̃ in ſtatuto, ꝙ poſtea non audiatur , an re integra
poſtea auditur. Rñ.non. C.de adul.l.ob cõmiſſa. ff.de mino.l.au-
i xilium.extra de excep.c.Pia.li.6.Sed quid *i* ſi ſtatuit̃ per iudicem.
Rñdeo,ſi nõ cauetur in interlocutoria iudicis,ꝙ non audiatur :
poſtea re integra auditur,vt no.in l.iſta per Cyn. Si autem iudex
interloquitur ſe poſtea non auditurũ,vr̃, ꝙ non audiat̃,quia ta-
lis interlocutoria valet , donec reuocet̃ . Alij dñt, quod auditur
re integra,quia illa potius videtur cõminatio , quam interlocu-
toria,tranſiens in rem iudicatã,vt no.Inn.extra qui matri.accu.
poſ.c.cum in tua.vbi omnino videas.& ibi no. Imo. qđ poſt ter-
minum banni quis auditur,donec res eſt integra . Item ibi dicit
Inn.quod in facto, ꝙ non tangit certam perſonam,ſufficit ban-
num,& edictum gñale; ſed vbi tangit certam perſonam , reqri-
tur citatio ſpecialis. Et nota, ꝙ non currit dilatio ei , qui eſt dili-
gens; & qualiter probet diligentia,vide ff.de adul.l.2 §. ſi ſimul.
ibi, accuſatione probante , & probationibus inſtante atque im-
K minente no.Pone,ſtatuto cauetur , *K* quod reus bis citatus ſi nõ
compareat,ponatur in banno, in quo bãno aſſignet̃ ei terminus
octo dierum , intra quem terminum ſi non cõparet , habeatur
pro confeſſo; modo iudex per errorem aſſignauit ei terminum
ſex dierum,quęritur vtrum lapſis ſex diebus,habeatur reus pro
confeſſo.& videtur quod non,quia in aſſignatione termini non
fuit ſeruata forma ſtatuti. In ꝯrium, quia ſupplet̃ terminus a le-
ge,vt l.4.§.ſi qs de re iud.& no.extra de regu. c.ſtatuimus . Et an
l bannum *l* poſſit dari die feriata in honorẽ Dei, vr̃ ꝙ non, 15.q.4.
c.placita & C. de fer.l.fi. in ver.vxor p̃conis. Et no.ꝙ nõ ſatiſfe-
cit termino ille,qui cõparet corã Tabellione,& nõ coram iudi-
17 ce,vt no.in l.iubemus de lib.cau.† Item no. *m* ꝙ ſi alicui eſt datus
m terminus ad prouidendũ accuſationẽ,exceptionem, vel inſtru-
men-

ADDITIONES.

a Aduerſarii non fieri.Vide per Bal.in d.l.diffamari.ſup.de ing.man.& in authen.ad hæc,de vſu in ver.quæro etiam altius.
b Renunciare iuri.Vide l.1.cum ibi no.ſup.de in integ. reſt.
c Fallit hoc.Propter diffamationem , vel iactationem accuſandi , quis cogitur intra terminum ſtatutum accuſare,quod intellige,vt hic,& intellige,ſi ſit diffamatio ſine iuſta cauſa,alias ſecus.gl. & Bar.in l.ob commiſſa.inf.de adul.
d Cogatur indirecte.Sed Bar.in l. Titio,ff.de accu, videtur tenere contrarium cuius op.etiam videtur ſequi Bar.in auth.ad hæc, ſup.de vſur.in ver. quæro etiam vbi dicit, quod etiam in ciuili propter diffamationem poteſt ſtatui terminus ad agendum .
e Accuſatorem. Quando iudex poſſit cogere accuſare, vide Bar.in l.eum,ff.de accuſ.
f Quod iudex poſsit. Vide per Bar.in l.mancipiorum,ff.de ope.le.& quæ no.Bal.inf. & ſup.plene Ang.& Imo.in l.quandiu,la vlt.ff.de acq. hær.
g Quod terminus.vide qđ no.Bar.in l.Labeo,ff.de iureiu. & Bal.clare ĩ l.j.ff.ſi qs c.
h Et no.quod vide per Bar.in auth.ad hæc,in uer.quęro,ſup. de vſu.
i Sed quid.Vide Bal.in auth.ad hęc,prealleg.in d.c.uer.quęro etiam,& in l.diffamari,de ingen.manu.& in l.2.ſup.qui admi.ſup.ea.
K Statuto cauetur.vide Bar.in auth.qui ſemel,ſup.quo.& quan.iud.& in auth. iubemus,ad fi.ſup.de iud.cum Bal.hic ſimpliciter tranſit Petr, de Anch.in c.canonum ſtatuta,uer.nunc quæro,ſtatuto cauetur,quod reus de conſtit. In contrarium uide Bal.in l.1.inf.de requir.reis.
l An bannum. Vide Bal.in l.fi.hic alle.
m Item no.uide Bal.in l.1.ſupra quando libell.prin.datus.

mentum, ſatisfacit termino per ſolam productionem abſque ci
tatione aduerſarii, ff. de adul. l. mariti, §. hoc quinquennium, per
Bar. facit. glo. de bon. poſſ. l. fin. per Cy. non obſtat. 9. q. 3. c. charta
quia ibi quo ad præiudicium non parendum non citato. Vide
Bar. in extrauag. ad reprimēdum, ſuper verbo, de plano, hic quo
ad ſatisfaciendum iuri.

LEX VIII.

1 *Defendere, ponitur interdum pro accuſare.*
2 *Ordo iudicij licet mutetur, non tamen permiſſionis effectus mutatur.*

1 Non prohibentur. † No. ꝙ defendere *a* ponitur
a pro accuſare, vnde vr̄, ꝙ pro-
curator conſtitutus ad defendendum, vr̄ cōſtitutus ad accuſan-
2 dum. † Secundo no. ꝙ licet mutetur ordo iudicij, non tñ mutat̄
effectus permiſſionis, vt hic, vel pœnæ impoſitionis, vt l. ordo, de
publ. iud. hoc ſecundum eſt verum, ſi res inter præſentes cū ple-
na cauſæ cognitione diſcutiatur. Sed ſi ordine mutato procede
tur contra abſentem, tunc eſt ſecus; quia vbi vna tm̄ pars audi-
tur, & alia pars abeſt, etiam contumaciter, proceſſus dr̄ ſumma
b rius, *b* & proceſſus ſummarius non præiudicat in tantum, in q̄n-
tum præiudicat proceſſus ſolemnis, & plenarius, ar. eorum quę
no. in l. ſi iudex, de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. ff. de re iud. l. a di-
uo, §. ſi ſuper. non ergo curamus de ordine mutato, vbi plene ē
cognitū; ſed vbi ſummarie, & ſemiplene, ſic; quia quæ ſumma-
rie fiunt, minus pręiudicant, quam ordinatiſſime peracta. Quæ-
dam namque ſunt, quę nullo ordine peraguntur; & iſta ſi quidē
prætermiſſo ordine debito fiunt, nihil valent. vt ſupra commin.
Epiſto. l. interlocutio, & l. programma, & l. ſi quædam ſunt, quæ
ſummatim diſcuſſa, ſua natura dirimuntur, & iſta operātur mi
nus præiudicium, vt ff. ad exhib. l. theſaurus. Quædam ſunt, quæ
pleniſſime ventilata debito calculo ſopiuntur, & iſta conſueue-
runt parere perpetuos effectus, & radicare iura victoribus cum
quadam perpetuitate, vt ff. de arb. l. inter Caſtell. & inf. de pęnis,
l. ſeruus, & facit extra de conſt. c. ex literis, & quod no. in l. fin. ff.
de poe. & de offi. deleg. c. 1. l. 4. §. j. de bon. poſſ.

ADDITIONES.

a Defendere. Vide Bar. in l. j. in princ. ff. de excep.
b Summarius, Iuxta no. in l. j. ſup. quo. appellat. non recip.

LEX IX.

1 *Qualitas probari debet.*
2 *Qualitas eſt probāda, quando eſt cauſa introducendi perſonam iudicium.*
3 *Qualitates ſingulares quædam ſunt, quæ generibus ſingulorum inſunt.*
4 *Filius cenſetur filius, qui per patrem, & matrem appellatur filius.*
5 *Vxor qualiter probari poteſt.*
6 *Poſſeſſio qualiter probari poteſt.*
7 *Iudex qualiter interloqui debeat, ſi clericus ad Epiſcopum eſt remttt ēdus.*
8 *Poſſeſſio ſi allegatur rudis, & nuda, nunquam præſumitur dominiū ex ea.*
9 *Rector eccleſiæ quis eſſe non poteſt, niſi ſit clericus.*
10 *Probationes præſumptiuę ſufficiunt in modicis præiudicijs.*
11 *Præſumptio in factis multum antiquis habetur pro eo qui poſſidet, propter difficultatem probationis.*
12 *Ratio de factis, quæ ætatem hominum exceſſerunt, reddi non poteſt.*
13 *Teſtis per viſum, probare non poteſt ea, quibus intereſſe non potuit.*
14 *Ius perſonarum, an ſufficiat allegare ad executionem impediendam.*
15 *Poſſeſſio ſufficit, vt excludatur præpoſterationis quæſtio.*
16 *Officia quædam exercentur tantum nomine alieno.*
17 *Obligationum iura, an quaſi poſſideantur.*
18 *Probatio matrimonij non valet, ſi coram poteſtate eſt facta.*

1 Non ignorat. † Allegans qualitatem, debet eam pro-
bare, antequā vlterius procedatur, &
hoc qn̄ qualitas eſt cauſa introducendæ petitionis in iudicio: ſed
qn̄ qualitas eſt cā pronunciationis diffinitiuæ, tunc dēt ꝓbari lite
ꝯteſt. qn̄q; eſt cā exaggerādæ executionis, tūc ante ſnīam dēt li-
quere, vt l. in delictis, §. ſi detracta, ff de noxal. qn̄q; ex cā mitigan
dæ executionis, tunc pōt opponi in executione, vt l. ex diuerſo,
§. fi. ff. ſol. mat. & vide Inn. de fo. comp. c. cū ſit gn̄ale, & extra, de
2 priu. c. ex parte Abbatiſſæ. † No. ꝙ qn̄ qualitas eſt cā, ſeu rō intro
ducēdi perſonā ī iudiciū, dēt talis qualitas (ſi aduerſarius negat)
probari ante li. ꝯteſt. Itē ſi qualitas ſit cā excludendi ꝑſonā a lim
ne iudicij, dēt in limine iudicij probari, & ante lit. ꝯteſt. inf. de ai
3 dul. l. qm̄ Alex. † No. tñ ꝙ q̄dā ſunt qualitates *a* gn̄ales, q̄ inſun-
a gn̄ibus ſingulorum, & illæ præſumuntur ineſſe, niſi ꝯ̃rium pro-
betur, vt ꝙ aliquis ſit popularis. Nā hoc præſumitur, niſi probet̄
magnas, in Auth. de quęſtore. poſt prin. quędā inſunt ſingulis ge
nerū, vt eſſe matrē Titij. Nā ita ineſt vni, ꝙ nō alij, tunc illa qua-
litas non pręſumitur, niſi adeſſe probetur, de cond. & dem. l. Lu-
cius. & hic. Sed quęro, quis erit modus probādi iſtam qualitatē?
Item coram quo Iudice? Rn̄. modus probādi eſt duplex. ſ. verus
b & præſumptiuus, quantum ad matrem *b* poteſt probari filiatio
vere, licet difficiliter dignoſcatur, quia pueri multas faciunt mu
tationes, vt l. j. §. de inſpiciēdo, ff. de vē. inſpic. Item p̄ſumptiue, qa
lactabat, nutriebat, tractabat in omnibus verbis, & factis tanquā
filiū, de prob. c. per tuas. ſ. ne de teſt. defun. & in l. ſi mr̄, de li. ag. l.
j. §. Iul. ad Carbon. l. quod Labeo. & ar. eorum, quæ no. in l. mo-
4 ueor, ff. de ſer. expor. † Nā in quo habitu q̄s reperitur, talis eſſe
præſumitur, donec ꝯ̃rium probetur, l. item apud Labeonem, §.
quis virgines, ff. de iniur. Item conſcientia legis hæc eſt, ꝙ ille q
per matrem, & patrem vocatur filius, ſit filius. Tria aūt ſunt. ſ.
veritas, conſcientia legis, quæ dr̄ præſumptio. Item determina-
tio, vt ſtatutum, quod qn̄q; dr̄ fictio, vbi figit pedes ꝯ̃ certos, &
veros terminos veritatis; alias præſumptio iuris, & de iure, vbi
factum eſt dubium. Eſt & conſcientia iudicis, quæ quanto ma-
gis eſt cauſata ab indicijs proximis, tanto eſt validior, & qn̄ indi
cia ſunt a veritate magis remota, tanto eſt debilior. & hoc dixit
tex. in l. ob carmen, §. ſi teſtes, in ver. vero proximiora, vnde ma
gis præſumitur filius ille, qui alimentatur vt filius, q̄ ille, quem
ſolo verbo vocat filiū, quia alimentatio eſt magis ꝯiuncta nāli
charitati, q̄ nudi noīs appellatio. & facit, ff. de manumiſ. conteſ.
5 l. vxorem. † Sīr, ſi vis probare, ꝙ Berta ſit vxore mea, non eſt tā
ta præſumptio, quia vocabam eam vxorem; quam ſi honorifi-
ce eam tractabam in veſtimentis, alimentis, menſa, & lecto. Nā
facta, vero proximiora ſunt, q̄ nuda vocabula, cum ēt plerūque
quis fictitie loquatur. facit. ff. de leg. 3. l. item legato, §. parui. &
quod no. Innoc. in c. ex parte, de reſt. ſpol. & l. 1. ſi ea. de vent. in
poſ. mit. & de ri. nup. l. in liberæ, nunq̄ tñ tm̄ valet conſcientia le
gis, vel iudicis, qd̄ non plus valeat aperta probō, vt l. filiū, ver. ſed
mihi vr̄, ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. iur. Sic ergo inter ipſas p̄-
ſumptiones, illa eſt potior, quæ vero proximior vr̄. Item poſte-
rior præſumptio tollit priorem, ff. de in integ. reſt. l. diuus, pares
.n. præſumptiones oppoſitæ, inuicē ſe ꝯfundunt; quia nulla vi-
ctoria fit a pari, ff. de ri. nup. l. non ſolum, §. de vno, ar. de fideiuſ.
l. gn̄aīr, in rōne ſui. & ff. de excuſ. tut. l. ſed & milites, in prin. vn-
de pariter operatur, & non p̄ponderatur altera alteri, ſed rema
net factum ſimplex ab oī pręſumptione abſtractū; ſi tñ plures
eſſent p̄ſumptiones pro vna parte, q̄ pro alia, plures rōnes vin-
cunt vnam, ſi q̄libet per ſe eſt ita bona, ſicut illa vna, q̄ eſt in ꝯ̃-
rium. ar. in Auth. de ꝯſan. & vte. fra. §. 1. præſumptio ēt violenta
vincit non violentam, ext. de pręſumpt. c. literas. Contra deter-
minationē āt legis, qn̄ lex determinat ſuꝑ certo, n̄ cadit probō,
vt l. 1. ſ. de rei vx. act. Si āt ſuper dubio, nulla probō valet, niſi ꝑ
ꝯfeſſionē partis, in cuius merū fauorē lex pręſumit, & ſtatuit, vt
no. in Auth. de æqua. do. §. illud, & ibi no. dico igitur, ꝙ ex actib.
probat̄ quaſi poſſeſſio, ex quaſi āt poſſeſſione p̄ſumit̄ filiatio, &
ſic ad aliqd̄ ius probandū ſufficit quaſi poſſeſſio. Suꝑ quo tñ eſt
ꝯſiderandū; nā q̄dā ſunt iura ꝑſonarū, q̄dā rerum, q̄dā officio-
rum, q̄dam oblonum. Iura ꝑſonarum ſunt ſeruitus, filiatio, va-
ſallagium, homagium, & ſilīa, q̄ ſunt de ſtatu perſonarum. ſilr
clericatus, profeſſio regularis, & hmōi. Quędam rerum, vt ſer-
uitutes p̄diorum emphyteuſis, & ſilīa q̄ inſunt reb. corporalib.
Iura officiorum ſunt duplicia; nā q̄dā ſunt officia nudi minſte-
rij, vt tutela, & procurō; q̄dam ſunt de adminiſtrōne ꝯmodi, &
iuris proprij, vt p̄latura, iuriſdō, & ſimilia, vt no. 5. q. 3. c. qd̄ Eps
in gl. ord. Iura oblonum ſunt incorporaliſſima, & non ſunt in
reb. corporalib. ſed per ſe ſtant, ut Inſt. de reb. corpor. & incorp.
6 † Dico ergo, ꝙ in iurib. perſonarum cadit quaſi poſſeſſio: vn̄ in
paternitate, filiatione, maternitate, fraternitate, & hmōi, cadit
quaſi poſſeſſio, vt leg. & not. ff. ſol. matr. l. Titia, ſ. de prob. l. neq;
natales. extra, de prob. c. per tuas, ff. de prob. l. j. per Iac. But. Et ꝙ
reperiatur quaſi poſſeſſio patrię poteſtatis, patet per rationem.
Cum. n. actiones reales reperiantur pro dotis iuribus, vt Inſt. de
act. §. pręiudiciales. multo etiam fortius poſſeſſoria iudicia re-
periuntur, quia poſſeſſorium, & petitorium, ſibi inuicem corre
ſpondent. fratres etiam inuicem poſſident iura fraternitatis, qa
in poſſeſſionibus correlatiuis idem eſt poſſidens, & poſſeſſus,
ſic ēt patet in viro, & vxore; nam in duplicibus (vt ſic dixerim)
poſſeſſionibus vterque eſt poſſeſſor, & vterque poſſeſſus, ſimile
ff. ſi cert. pet. l. eius qui in prouincia, §. fi. ſicut in duplicibus iudi
cijs, vterque eſt agens, & patiens, non tñ poteſt petere frater fra
trem petitorio, vel poſſeſſorio iudicio, quia inter fratres nulla
poteſtas eſt, & in nā pari nulla ſuperioris eſt; nihil. n. poſſidetur,
ꝙ non ſubalternetur poſſidenti, vt in perſonis ſuperior poſſidet
inferiorem, non par parem. non dico, ꝙ homo poſſideat homi-
nem liberum, ſicut homo poſſidet aſinum, ff. de acq. poſſ. l. cum
hæredes, ſed poſſidet, ſicut quis poſſidet aliquid in homine libe
ro, ſic poſſidetur iuriſdictio, prout concernit perſonas, ſic Rex
poſſidet ſubditos, i. ius Regis eſt in ipſis. Si. n. plena eſſet poſſeſ-
ſio, ſequeretur, ꝙ ſubditi, quia poſſiderentur, non poſſent ali-
7 quid poſſidere, quod falſum eſt, vt no. Inſti. de iu. perſ. † Hoc er-
go præſuppoſito, ꝙ in iurib. perſonarum cadit quaſi poſſeſſio.
Quæ-

ADDITIONES.

a Sunt qualitates. Nota, ꝙ quilibet præſumitur popularis, facit quod not. Bal. in rubr. ſup. eod.
b Quantum ad matrem. Qūo probatur filiatio in patre, & matre, vide no. per Bart. c. Michael. ext. de fil. presb. vbi præſumitur natus ex clerico, qui natus eſt ex concubina cum eo habitante, & alleg. Bal. in l. fi. de prob. maxime in reper. antiq.
c Quod Berta ſit vxor. Vide Bal. in ea l. & Bar. in l ſi vxor, §. ſed ſi ea, ff. de adul. Bal. in l. 1. in reper. antiquis, ff. de proba. & Salyc. in l. non nudis, & in l. non epiſtolis, ff. de prob.

a Quæritur quis eſt eius *a* effectus quo ad probationē, & dico, ꝙ
aut loquimur in præparatione iudiciorū, aut in deciſorij, aut in
executione. In primo dico. ꝙ quaſi poſſeſſio introducit actorē
ad proponendū vt hic, & introducit reum ad opponendū, vt in
c. ſi iudex laicus, extra de ſen.excom.lib.6. vnde laicus iudex te-
netur remittere eum, qui probatur eſſe in habitu clericali, quia
Eps̄ cognoſcet. Sed ſi inueniret eum culpabilem puniet: imo ſi
non eſt clericus remittet ad laicum, vnde non prodeſt poſſeſſio
ad finalē defenſionem, ſed ad declinandū examē iudicis ſecula-
ris, & prodeſt ad præparatoria, nō ad deciſoria. Et per hoc dico
ꝙ ſi Poteſtas remittit aliquē, qui apparet in habitu clericali, ꝙ
non debet interloqui ſe non eſſe iudicem, ſed bene debet inter-
loqui remittendum ad Epm̄, eo ꝙ ꝓbauit de habitu, & tonſura
8 clericali.† In ſecundo, ſ. in decidēdo cauſam, aut allegatur nuda,
& rudis poſſeſſio: & tunc nunꝗ̄ præſumit dn̄ium ex ea, vel ius
aliquod: quia quod non allegatur, non p̄ſumitur etiā, ſi ſub eo,
quod allegatur tacite includatur, ff.de adult.l. ſi adulterium cū
inceſtu.ibi, ſi error allegat̄, &c. & quod no.ff.de vſur.l.cum de in
rem verſo. & de pac.l.iuriſgentiū, §.quod fere, cū ſim. Aut alle-
gatur ius, & ad probandū ipſū ius inducitur quaſi poſſeſſio, &
ſic nō allegat̄ ſola quaſi poſſeſſio, tūc refert; Aut allegat̄ principa
liter, aut incidēter. principaliter. vt accuſo te de ſacrilegio, quia
percuſſiſti clericū, & non ſufficit probare, ꝙ ꝓceſſus gerebat ſe
pro clerico, ſed debet clericatus plene probari, vt l.prætor, §. di-
cet, de vi bo.ra. & ſi maritus accuſet de adulterio, nō ſufficit pro
bare ad cōdemnationem adulterij, ꝙ gerebat ſe ꝓ marito, ſed
dēt probari plene mr̄imonium, vt no.in l.j, §.ſi ea de vēt. in poſ.
mit. Vel aliter in hoc puncto dic, vt no.ff.de adul.l.ſi vxor, §. ſed
ſi ea.per Bar. Sed ibi conſtabat de matrimonio facti, nō de ma-
trimonio iuris. vnde ibi erat titulus coloratus, ſ. matrimonij pu-
tatiui, qa titulus, etſi nō meretur priuilegiū legis, tn̄ meret̄ pri
b uilegiū iuris cōis. ſecus ſi conſtat *b* de titu. facit ꝙ not.Inn.extra
de reſtit.ſpol. c. ex parte. In crimine vero adulterij ſufficit ꝓbari
matrimonium ɔ̄tractum eſſe, licet non probetur valere, ad hoc, vt
accuſator admittat̄ de iure extranei. Sed ſi de iure priuilegiato
mariti, nō ſufficit eſſe ɔ̄tractum. niſi de iure ſubſiſtat. quod eſt no-
9 tandum.† Si autem incidenter, verbi gratia, petit quis *c* decimas
c tanꝗ̄ prælatus, dubitatur an ille ſit clericus; na ſi nō eſt clericus,
non pōt eſſe rector eccleſiæ, vnde qō clericatus eſt incidenter, ꝙ
ſic probo, Incidens dr̄ quoddam præambulum; per ꝙ perueni-
tur ad diffinitiuam ſentētiā. Emergens quæſtio dr̄ ad deciſionē
litis. Quæſtio vero principalis dr̄ illa, quæ continet finalem intē-
tionē, & finalem cauſam; & quæ diſputatur principaliter pp ſe,
non indirecte pp aliud, & hæc probantur de adult.l.qm̄. Alexā-
drum, de plag.l.præſes, ff.de lib.cau.l.libertis, §.fin.de p̄uaric. l.3.
ff.de min.l.intra vtile, de ord.iud.l.j.extr. de ord.cog.c.j. & c.tuā.
Et quæſtio incidens, eſt diuerſum capitulū a principali, i. capitu-
lum, quod nec incidit, nec deſeruit ſibiipſi, ſed alteri. Et interdū
incidit quæſtio minor maiori, interdum maior minori, interdū
par pari. Et aliud eſt incidēs quæſtio, aliud iuſtificatio petitionis
per cauſam, vel titulum, vel dn̄ium. Incidens quæſtio eſt, quam
d rō iuris a principali quæſtione *d* ſeparauit. Et incidens qō dicit̄
duobus modis; vno modo dr̄ incidens, capitulum deſeruiēs in-
tentioni actoris fundandæ, vel coadiuuandæ, vt l.fi.s̄.de eden. &
d.l.intra vtile. & in c.vlt.de appel.lib.6. & in Clem.j̄.eo.ti.qn̄que
dr̄ incidens quæſtio, ſeu capitulum deſeruiens reo, vt excep. pa-
cti, & ſimiles, vt s̄.de excep.l.ſi quidē. Dico ergo, qn̄ qō clerica-
tus incidit cauſæ decimarum, ꝙ non ſufficit probare, ꝙ ſe gere
bat ꝓ clerico, qa agitur de pleno præiudicio, argu.in l.iudices,
10 s̄.de iudic.† in modicis enim præiudiciis ſufficiunt probationes
e p̄ſumptiuæ, *e* ff.ad exhib.l.theſaurus. Idem in ſummarijs, ff.ad
Carb.l.3.§.duæ autem ſunt cauſæ, de re iud.l.a diuo Pio, §.ſi ſu-
per.ne vxor.pro mari.l.ob maritorū. Idē in ſeruitutibus, vt not.
in l.ſicuti, §.ſed ſi quæritur, ff.ſi ſer.vend. & rō aſſignatur pp par
uum p̄iudicium, eo.tit.l.ſi quis diuturno, ſm̄ quoſdam. & quod
non ſufficiat probare de quaſi poſſeſſione clericatus, tenet Cy.
in l.1.C.vbi cā ſtatus. & de fide inſtrum.l.ſi ſolennibus, de nume.
& actuarijs, l.actuarios, lib.12. & facit quod notat̄ 25.q.2.c.in fe
rioris, & quod notat Azo in ſūma, in auth.de fide inſtrum. & vr̄
expreſſum, ff.de adult.l.ſi vxor, §.ſed ſi ea. In contrariū facit glo.
in d.l.ſi ſolennibus. quæ dicit ſufficere quaſi poſſeſſionē priuile-
giorum, quia ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione, præſumitur priui-
legiatus, donec ɔ̄rium probetur. Nā commodum poſſeſſionis
eſt hoc, ꝙ releuat poſſeſſorem ab onere probandi, & transfert
onus probandi ɔ̄rium in aduerſarium, vt ff.de ꝓba.l.circa eum.
de lib.cau.l.libertis, §.de noui oper.nunc.l.ſi prius. & Inſtitu. de
interdi.§.commodum, niſi conſtet, ꝙ poſſideat mala fide, de ꝓ-
ba.vis eius. & no.in c.j.extra, quod met.cau. per Inn. Iura enim
poſſeſſionum in facti cauſa poſita ſunt, nam a factis iura cæpe-
runt. Quædam autem ſunt poſſeſſiones, quaſi conformes iuri
ciuili, naturali, vel gentiū. & iſtæ præſumuntur legitimæ, niſi ɔ̄-
rium probetur. Quædam ɔ̄riæ iuri, & iſtæ non preſumuntur le-
gitime, niſi producatur titulus. C.de ſerui. & aqua. l.2. de reſtit.
ſpoliat.l. ad decimas. & interdum euenit, ꝙ titulus nō iuſtifica-

f poſſeſſionem, *f* ſi eſt contrarius iuri titulus & poſſeſſio, vt l.quē
admodum, inf.de agri. & cenſi.de fund. & ſal.rei domi.l.fi.lib.11.
g cum ergo priuilegia *g* nemini nocent, tunc ſunt iuri ɔformia; cū
vero alteri nocent, tunc ſunt iuri contraria, de vulg.ſubſt.l.ex fa-
cto, in prin. vr̄ diſtinguendum inter priuilegium & priuilegium.
nam ſi priuilegium confertur alicui, quod nemini nocet, vt or-
do ſacer, vel officium Tabellionis, præſumitur pro poſſeſſore, fa
cit quod no.ff.de tut. & cur.da.ab his, l.1.in glo.vt & s̄. Vnde ex
quo Comes ſacri palati eſt in poſſeſſione officij creandi Tabel-
liones, vel legitimandi baſtardos, legitima prole non exiſtente,
præſumitur pro his, quæ publice fecit, vt l.Barbarius, ff. de of.p̄t.
Si autem priuilegium alij nocet, vt priuilegium exercendi iuriſ-
dictionem cōtentioſam in ſubditos alienos, & priuilegium per-
cipiendi reditus alienæ iuriſdictionis, vel decimas alienæ diœce-
ſis, tunc non preſumitur pro nuda poſſeſſione, quia ratio facit ɔ̄
11 poſſidentem, vt d.c.ad decimas.† In factis tn̄ multum antiquis
h *h* facilius præſumitur pro eo, qui poſſidet pp difficultatem pro-
bationis, quam in factis recentibus, vt no. Inn.de verbo. ſign. ca.
veniens. ea enim, quæ congruam probationem non recipiunt,
admittunt incongruam, l.j.in fi.ff.de verb.obl. & arg.l.fin.ſup.de
12 teſt. & de repu.l.conſenſu, §.ſeruus.ſolu.mat.l.ſi quidem.† de fa-
i ctis enim, *i* quæ ætatem hominis exceſſerunt, non poteſt reddi
ratio per viſum, vt no.Inno.extra de iuram. calum. c. cum cau-
ſam, & ipſa natura manifeſtum eſt; quis enim oculo corporali
ex his, qui nunc ſunt, Vidit Cæſarem, vel Federicum; nemo em̄
ex illis viuit, vt ff.de iudi.l.proponebatur. multiplex tn̄ eſt oculus.
vt no.in c.quorundam, de elec.li.6. & licet oculo corporali, qui
eſt inſtrumentum iſtius aīæ ſenſitiuæ, non videatur; tn̄ oculo ra
tionis ſcitur, & iſta non appellatur notitia intuitiua, ſed appella-
tur notitia abſtractiua, ſicut nunc video Florentiam abſens cor-
K pore, p̄ſens mente. Verbū tn̄, viſus, *k* ſimpliciter prolatum, intel
ligitur de viſione perſpectiua, ſeu intuitiua, nō de intellectiua, ab
ſtractiua p̄ſentia corporalis obiecti, vt l.j.ff. de his quæ in teſta.de
len. obiecta oculorū.i.viſibilia corporali viſione, ſunt x.lux, & te
nebræ, color & corpus, figura & ſitus, remotio & propinquitas,
13 motus & quies.† Super *l* his talis datur rl̄a, ꝙ nō pōt teſtis pro-
l bare per viſum ea, quibus per rerum natura nō potuit intereſſe,
vt in Auth.hęc conſtit.Inn.poſt prin.coll.8.idem ſi non potuit vi
dere, pp loci diſtantiam, ff.ad Syll.l.j.§.hoc autem. Idē ſi non po
tuit videre, pp interpoſitionem medij parietis, l.2. §.pen. ff.de a-
qua plu.arcen. Idē ſi non potuit videre pp noctis tenebras, ff. ſi
de vent.inſpic.l.1.§.tria lumina. Item cęcus nō teſtificat̄ de colo
ribus. Obiectus tn̄ auditus, i.audibilia ſunt ſoni. Et eſt triplex ſo-
nus, ſ.rōnis, & attribuitur homini, vt vox hoīs, §.de ſup.leg.l. La-
beo, §.idem Tubero. Irrationabilis, vt beſtiarū, & volucrū, & iſti
duo ſunt ſoni animalis; tertius ſonus eſt nō animalis, vt ſonus
cytharæ, cāpanæ, colliſio lapidum, & ſimilia. Et no. ꝙ vox ꝓut in
eſt hoī & brutis, pōt hr̄e ſignificationē naturalem. Nam & ge-
mitus ſignificat dolorē, cātus alacritatem. Significationē vero
induſtrialē nō pōt hr̄e vox, niſi prout īeſt homini, quia ſolus ho-
mo viuit arte, & rōnibus, vt in primo Metha. de his dicit Boę-
tius, ꝙ voces ſunt notæ earū, quę in anima ſunt paſſionum. vnde
ſi quis audiuit aliquem ſtridentem & plorātem in palatio, ſatis
probat,

ADDITIONES.

a Quis eſt eius. Quis eſt effectus quaſi poſſeſſionis in iuribus perſonalibus, vide quę no.Bal.in l.2.ver.nunc de quinto puncto, ſup.de ſerui. & ver. iuxta hoc quæritur, & in l.2.ſu.de ſent. & interlo.om.iu. & hic per totam iſtam l. & in l.circa, ff. de proba. & quæ no.Bar. & Ang in l.ſi prius, ff.de ope.no.nunc. & pulchre Bald. in l.eam quam ſup.de fideic. Inn. in c.veniens, de accu. & in c. Abbate, extra de verb. ſigni. Ant.de But.in c.Abb.eo.tit. & in c.innotuit.extra de eo qui fur.or.ſuſ. & in c.peruenit, de cenſ. & in repet.Io.And.in add.Spec.in tit.de inſtru.edit. §. reſtat, ver. & ſcias. Dom.de S.Gem.in c.ſi iudex, de ſent.excom.in 6.vbi refert, Dom. de Ro. & Bal.in l.indicia.ſupra de rei ven. & in l.ſicut ſemel.ſupra de lib.cau.Cy.in l.j.in pe. & vlt.q.ſupra vbi cauſa ſta. & in l.2.nu.4.ſup.de ſer. &c.

b Secus ſi conſtat. Vide per Bal.in l.2.ſupra de ſer. & ibi plene de hac materia, quæ hic tractatur, & in l.pen.ff.de prob.in fi.

c Petit quis. Vide omnino Dom.de S.Gem.in c.ſi iudex, per totum, de ſent. excom. in 6. & Doct.in c.illud, de præſum.

d Phil.Dec. Quæſtione. Ipſum tamen factum principale, de quo lis eſt, concernit qd̄ non eſt ita in emergenti, quæ proceſſum habet concernere, vt per Abb. in c. fin.de ord.cogn.vbi per gl. & plenius, & melius per iſtum in l.1.ſup.de ord.cog. Et an plenam diſcuſſionem deſideret, vide plene per Bar. & iſtum in l.1.ſup. de ord. iud. & Alex.in l.qui Romæ, §.duo, vbi etiam per Bar.de ver.obl.

e Præſumptiuæ. Vide Bal.in l.eam quam, ſupra de fideic.

f Poſſeſsionem. Vide Bar. & Imo.in l. titia, ff.ſol.matr.

g Priuilegia. Vide Bal.in l.2.ſupra de ſeruit, & in l. ſi ſolemnibus, & ibi Cyn. ſup.de fi.inſtr. & in l.2.ſupra de ſen. & interlo omn.iud. & in l.Titia, ff.ſol.mat. & Iac.Bu. & Flo.in l.circa, ff.de prob. & Ang.in l.ſi prius, in fi.ff.de ope.no.nunc.

h Antiquis. Vide Bal.in auth.quas actiones, ſup. de ſacroſanct.eccle. & quod in ſimili no.Bar.in l.in illa, in fi.de verb.oblig. & per Inn. & Hoſt.cap.illud, extra de præſumpt.

i De factis. Vide quod no.Bal.in l.conuenticula, ſup.de epiſ. & cle.

K Viſus. Vide Bal.in rub.ſupra ſi ex fal.inſtr.

l Phil.Dec.Super. Adde qualiter teſtis ſuper his quinque ſenſibus, de quibus hic per iſtum, habeat examinari, & inquiri, in Spec.de teſt.ver. nunc tractandum, vbi fuſiſsime. Reſpondere autem debet clare, & intelligibiliter, alioquin nō valebit eius depoſitio, vt per Bar.in l.filiusfam.ff.de teſt. & adde per Imo.in c. cum clamor, de teſt & no.in c.cum ſuper, eo.tit.

probat, ꝙ ille ſit tortus, qa plãctus hẽt nãlẽ ſignificationẽ dolo
ris,vt dicit Author tractatuũ in prin.ſuę Dialecticę.Obiecta gu
ſtus,i.guſtabilia ſunt nouẽ:dulcedo,amaritudo,ſalſedo,vinoſi-
tas,acetoſitas,īſipiditas,põticũ,ſtipticũ,acutũ.Qualiter aũt cau-
ſent̃ ſapores, ñ ptinet ad Legiſlatores inqſitio, ſed ad Phyſicos.
& ex iſtis cauſat in guſtu delectabile, & triſte. Obiecta tactꝰ sũt
calidũ & frigidũ,aſperũ & leue,durũ,& molle,velox & tardum
ſicut medicus noſcit in pulſu; & ex iſtis ɔprehẽdit phyſicus, an
morbus ſit mortale,de quo põt reddi rõ per tactũ.Obiecta odo
ratus ſunt corpora,quibus ineſt odor.Sunt aũt quidam odores
extremi,quidã medij;item qdã delectabiles & ſuaues,quibꝰ re-
ficitur natura, vt odor roſarũ.& ſimiliũ; quidam ſunt fœtores,
non odores, ex odorib.multi multa cognoſcunt, maxime ex-
perti. Nam experiẽtia magiſterij obtinet principatũ, vt inſt.de
ſatiſd.§.fin.& efficaciſſimũ arg.eſt a rebus expertis,j.Metha.Re
gula aũt eſt,ꝙ nõ fit ſenſatio,niſi ꝑ approprinquationẽ debitam
ſenſibus rei ad ipſum ſenſum. & iõ de rebus nimis diſtantibus
nõ põt teſtis reddere ꝓpriã & efficacẽ rõnem ꝑ ſenſum, ſed in-
terdũ ꝑꝑ cãę neceſſitatẽ tranſit ad impropriam rõnem.hoc eſt
qđ dixi. Itẽ ꝙ vbi maior neceſſitas imminet, ibi exigitur leuior
14 probatio,vt l.fin.ff.de reu.ſm And.Ziff.† In tertio paſſu qñ alle-
a gatur aius pſonarũ,ad impediendã executionẽ,v.g.reperitur Ti
tius ɔdem atus per Poteſtatẽ ad furcas.Eṗs petit eum ad ſed re
mitti,tanq̃ clericũ, nõ tñ ꝓducitur inſtr̃m clericatus, ſed appa-
ret, ꝙ incedebat ut clericus, officiabat in Eccleſia, vt clericus,
erat bñficiatus,ut clericus,& ita tractabatur & reputabat.Quę-
rit,nunquid hæc probatio ſit ſufficiens?& vr̃ ꝙ nõ,quia ꝑ bene-
ficiũ non ꝓbatur offĩn,vt ff.de Decu.l.Herennius.In ɔ̃rium, qa
per inſtr̃m dotis ꝓbatur mr̃imoniũ, vt in auth. ut fratrũ filij, §.
illud.ibi ꝑ monumenta &c.ergo a ſimili ille, qui reperit poſſi-
dere bñficiũ,p̃ſumitur clericus Idem ſi ſit lata ſnĩa, & iſta ſnĩa
eſt nulla ipſo iure. & iõ perinde eſt ac ſi non eſſet pronunciatũ.
ad hoc c.ſi iudex laicus,extra de ſen.exc.li.vj.& qđ not.Inn.ext.
de ſen.excõ.c.vt famæ.In clericatu credo hoc verũ,quia clerica
tus eſt priuilegiatus in via defenſionis:in alijs vero qualitatibus
perſonarum,vt ſi magiſter militũ petit ad ſe remitti militem,vr̃
ꝙ requiratur vera,& ɔcludens ꝓbatio,& qđ appareat, ꝙ ſit de-
ſcriptus ĩ numero,& matricula militari, ut no.ĩ l.3.de off.mag.
15 mi.vbi dicit gl.ꝙ nõ inuentus in matricula,pro priuato hr̃.† De
iurib.rerũ,an per poſſeſſionẽ præſumatur ius, refer: aut eſt poſ-
ſeſſio longiſſima,& præſumitur,ꝙ ex ea ius oritur,vt l.ſi qs em-
ptionis.s̃.de p̃ſcr.xxx.ann.Aut eſt poſſeſſio longa:tunc aut cum
titulo,& præſumitur ex ea ius ꝓprietatis,ſeu dominij, vt l.Cel-
ſus,de vſuc.Aut ſine titulo,tunc aut loquimur in iuribus,q̃ præ
ſcribuntur ſine titulo,& præſumitur ius illud ex tpe, vt l.ſi quis
diuturno, ſi ſer.vend.& l.ii.de ſerui.& aqua.aut in his,quæ nõ ꝑ
ſcribuntur ſine titulo: & tunc debet diſtingui,ut dicam in mem
bro ſequen.aut allegatur poſſeſſio non longa, ſ. minoris tp̃is,&
tunc aut allegatur dñium directum in iudicio,vt quia peto rem
per rei uen.& non ſufficit præſumptio poſſeſſionis habitæ, imo
debet plene probari dñium, vt ff de rei ven.l.ſi in rem.de admi.
tu.l.Titiũ,& Meuium,§.a matre.s̃.de alie.iud.l.j. aut nõ deduci
tur dñium directum in iudicio prĩcipaliter,ſed acceſſoriæ,vt qa
ego accuſor l.Aqui.in qua venit quęſtio de dñio diſputanda,&
tunc ex præſenti poſſeſſione præſumitur quis dominus,vt ff.de
ſolu.l.Titia.& not.in l.pen.ff.de cond.inſt. Vnde ſufficit proba-
ri uiſum,vt ſe uidiſſe dominũ colere,fructus percipere,& ſimi-
lia,ar.ff.ad l.aqu.item Mela.§.fi.nam cum dicat ibi dari fructua
rio,apparet quod non ueniat ea probãda,quę indirecta rei uen.
incumberent probari.& hoc qñ actor allegat dominiũ ſuũ ſe-
cundũ Iac.de Are.& licet Pet.contradicat,dicens,quod ubi do
minium deducitur in iudicium incidenter ſufficit probare poſ-
ſeſſionem, & ea probata præſumitur dominiũ,idem tñ eſt in a-
lijs iuribus realibus,vt no.Cy.s̃.quę ſit lon.conſuetu.l.2.in 2.q̃ſt.
qualiter cõſuetudo probetur;& allegat.l.1.ff.fami.erciſcun. vbi
dicenti ſe cohæredem,& petẽti diuiſionem hæreditatis,ſufficit
ꝓbare, quod pro indiuiſo poſſedit ſimul cũ aduerſario, & hoc
ꝓbato p̃ſumit cohęres & obtinet ĩ diuiſorio iudicio.Si aũt agẽs
diuiſorio nõ eſt cum poſſeſſor cum aduerſario ſuo, tunc debet
de iure ſuo ꝓbare per directã, & dilucidam probationem, ſ.ꝙ
ſit cohæres,vel ɔſor rei,quæ petĩt diuidi, & hoc dicit illa lex ſm
Pet. ad hoc facit gl.ordi.in l.ſicuti,§.ſed ſi quęratur,ſi ſerui. vẽd.
Nam agens confeſſoria, debet ſe docere dñm fundi dominan-
tis.ſed ad hoc docendum ſufficit poſſeſſio eius fundi, ſecundũ
Pet.& Cyn. Mihi videtur, quod aut eſt talis quæſtio incidens,
ſuper qua generetur perpetuum præiudicium, & tũc ſufficit ꝓ
bari poſſeſſionem ſolam; aut non generatur perpetuũ præiudi-
cium ſuper illa incidenti,& tũc ſufficit probare poſſeſſionem il-
lius temporis, cuius temporis debet probari dominũ:uerbi gra
tia,ſi ago actione legis Aquiliæ,eo quod dediſti damnum in fũ
do meo;& licet abſoluaris.proprietas,quã habeo in fundo, mi-
hi non aufertur,ideo ſufficit informatio iudicialis per uiam poſ
ſeſſionis.Item ſi ago confeſſoria,& ſuccumbo; nõ propterea ꝑ
do proprietatem fundi mei,nec poteſt fundus meus tibi adiudi-
cari merito in iſto præambulo non requiritur probõ plena, ff.
de exerc.l.ſi tñ.Sed ſi peto diuidi fundum inter te, & me, & tu
habes titulum, ego non:certe fatuum eſſet dicere, quod iudex
aliquid mihi adiudicaret,& quod præſumeret dñs:quia adiudi
catio iſta præiudicat habenti dñium, & hoc cognoſcetur ꝑ ſuũ
ɔ̃rium.Nam ſi eɔ̃ iudex te abſolueret adiecta cã,ꝙ ſum dñs,ex-
cluderet perpetuo te a qõne dñij,& vide quod no.Cyn.s̃.cõm.
vtriuſq; iud.l.1.Non ob.l.1.ff.fami.erciſ.quia concedo, ꝙ ſuffi-
b cit poſſeſſio, vt excludatur *b* quæſtio præpoſterationis,non vt
obtineatur ſnĩa vigore poſſeſſionis. poſſeſſio ergo facit agentẽ
audiri, licet prius non intentet petitionem hæreditatis:ſed non
facit, quod reportet victoriam per ſententiam ex nuda poſſeſ-
ſione. Quia vbi eſt plenum præiudicium, ibi debet eſſe plena
probatio;vbi ſemiplenum, ſemiplena,ff.ad exhi.l.theſaurus, &
hoc de actore.Reus vero qñq; deducit dñium in modum exce
ptionis:& tunc aut poſtq̃ actor fundauit intentionem ſuam,&
tunc reus debet plene probare eo mõ, quo probaret ſi ageret,
vt l.1.ff.de excep.& in l.in exceptionibus,ff.de proba.aut in ten-
tione actoris non fundata, & tunc ſufficit reo probatio poſſeſ-
ſionis,vt l.1.de priuil.fiſ.ſm Iac.Oldr.& Cyn, Sed nonne actor,
qui ſnĩam reportauit,fundatam habet intentionem per proba-
tiones,& ſententiam,& tamen ſufficit reo probare de poſſeſſio
ne,vt l.ob maritorum,ne vxor pro marito,& l.a diuo.§.ſi ſuper
de re iudicata. Reſp.illa leges loquuntur in tertio excipiente,ɔ̃
quem nil eſt probatum:imo proprie illa dicitur proteſtatio,nõ
exceptio:quia contra illum tertiũ nulla petitio erat directa, un-
de nõ eſt proprie reus,cum nõ ſit actio directa ɔ̃ eum.item ſen-
tentia lata in perſonali,non excludit exceptionem dñii,quia nõ
eſt ɔ̃ria exceptioni,dictum ergo doctorum intelligitur,quando
eſt fundata intentio actoris contraria defenſioni rei,& eſt incõ-
16 patibilis cum defenſione rei,ſecus ſi vna cõpatitur,cũ alia.† De
iuribus officiorum dicendum eſt, quod q̃dam officia exercent̃
noĩe alieno tãtum,vt officiũ tutelæ & curiæ,& tũc quaſi poſſeſ-
ſio nihil operatur,quia nomine alieno,non proprio exercet of-
17 ficium.† Quædam nomine proprio,vt pręlatura,præſidatus,di-
gnitas,& ſimilia,tunc prodeſt quaſi poſſeſſio,ſi alteri quęſtioni
ea incidit.extra de iure pa.c.conſultationibus,& facit in ratione
ſui,l.vlt.ff.quemadmo.ſer.amit.De iuribus obligationum dicẽ-
dũ eſt ꝙ aut cõputantur ĩter immobilia,& annuos reddituſ; &
tunc non dicuntur poſſideri,vel quaſi,niſi in petitione,hęredita
tis,quæ eſt munitiſſima & vniuerſalis ad omnia.ff.de pe.hæred.
l.ſi.quorum bonorum.& no.in l.ſi certis annis,s̃.de pac.per Cy.
ff.qui ſatiſd.cog,l.ſciendum,per Gui.& Cy.Quęro,corã quo iu
dice probẽtur iſta?Reſp.aut ſunt eiuſdem fori principalis, & ꝓ-
bantur coram iudice cauſę,l.quoties,s̃.de iu.aut ſunt diuerſi fo
ri principalis,& tunc refert,aut loquimur de cõtradictoria pro-
batione contra negantem,& debet remitti ad ſuum iudicẽ, de
a ordi.cogn.c.tam.Aut de probatione,quæ fit de plano *a* ꝑ cõfeſ-
ſionem aduerſarii,tunc non oportet,ꝙ fiat remiſſio,quia nõ in
digemus diſceptatione,vbi reus fatetur,vt no.Spec.in ti. de con
18 uen.& reconuen.& iſtud eſt vtile ſcire.† Vnde ſi corã Poteſta-
te vertitur quęſtio adulterii,non debet Poteſtas pati,quod reus
b neget matrimonium,*b* quia tũc debet probatio remitti ad Epi
ſcopum ſuper matrimonio,& nõ valeret probatio matrimonij
facta corã poteſtate,niſi ſtatutũ loci diſponeret valere, qa ſicut
c pars *c* põt inutilẽ probationẽ ɔfirmare,vt no.Inn.ĩ c.cãm,de te-
ſti.ſic & ſtatutũ põt hoc facere ĩter ſuos ſubditos vt no.in ru.inf.
de dec.lib.11.& ita ſeruat ɔſuetudo.Et hęc ſufficiant in hac l.no.

ADDITIONES.

a Allegatur ius.Vide Bal.in l.ſi qua per calumniam,ſupra de Epiſ.& cle. & quod ip
ſe no.in l.eos,§.ſuper his,ſupra de ap.& ſupra,ea.l.

b Poſſeſſio vt excludatur.Ad illam l. vide Bal. in l.quoniam Alexandrum,infra de
adul.& in l.præſes,in fi.inf.de plag.& in l.indicia,ſup.de rei vend.

c De plano.Vide Bal.in l.3.ſupra de iud.

d Cel.Quod reus neget matrimonium.Videtur Bald. hic ſentire, tunc demum poſ-
ſet iudicem ſecularẽ de adulterio cognoſcere, niſi quæſtio ſit de matrimonio, de
cuius veritate uide Collect.in c.cum ſit,nu.8.& quod ibi poſui in addi.ad ipſum,
in ver.adulterium ext.de fo.comp.& ibi etiam notaui in apoſt.ad Pa.nu.23.in
ver.crimen adulterij,& de hoc per Pet.de Anch.conſi.197. Lud. Ro.ſin.ſuo 670.
inci.Nos ſumus in materia adulterij.& Fel.in præall.cap.cum ſit verſ.ſic reſpectu
adulterij.

e Quia ſicut pars.Vide gl.l.j.ff.de fer. de ſtatuto an poſſit diſponere,ꝙ probationes
recipiantur ſuper matrimonio per iudicem laicum,uide Bal.in l.3.ſup.de iu.Lud.
Rom.in l.Titia,ff.ſol.mat.licet non faciat mentionem de Bald.in iſtis locis,vide-
tur tenere contrarium,uidelicet,quod non ualeat tale ſtatutum laicorum in præ-
iudicium iuriſdictionis iudicis,per c.cum omnes extra de teſt.& ita dicit tenere
Io.Cal.in conſ.18.facit tex.in c.eccleſia ſanctę Mariæ.extra de conſtitu.ſed reſpõ
de ad hoc,ut per Bal.in d.l.3.& Lud.Ro.non annullat ſtatutum non committens
cognitionem, quod non eſt contra hæc dicta.& uide quæ not.Bald.in l.prima.§.
ſimili de contro.inue.Fede.de Sen.in conſ.ſuis,& conſ.incip.quia & Anto.de Bu.
in c.cum ſit generale extra de foro compe.

LEX X.

1 *Accuſator,qui non vult ſe inſcribere,repellitur.*

1 Si crimen. † Ab auditorio pretoris repellitur accuſator qui non vult ſe inſcribere.h.d.

LEX XI.

1 *Incendiarius qualiter ſit puniendus.*

Exi-

2 Exiliorum ſunt quatuor genera.
3 Pœnæ plures ſpeciales vbi per eandem legem imponuntur, iudex debet omnes imponere.
4 Culpa lata quando committitur, tūc pro magno incendio imponitur minor pœna corporalis, quam pro dolo.
5 Iudex per inquiſitionem de leui culpa procedere non poteſt.
6 Ebrietas magna delictum attenuat.
7 Culpa punitur pœna pecuniaria, & non capitali.
8 Maleficium caſu fortuito commiſſum an ſit maleficium.
9 Delicta committuntur quatuor modis.
10 Ius commune in maleficijs puniendis trahitur ad ſimiles caſus.
11 Ratio vbi inuenitur eadem ibi tacite ineſſe videtur.
12 Pęnæ per ſtatuta, & conſuetudines mutari poßunt.
13 Iudex pęnam ſtatuti omittere non debet.
14 Statuta quandoque imponunt pęnam mortis ſub conditione.
15 Fideiuſſoribus interdum reus non eſt relaxandus.
16 Pœna ſecundaria an ſit pœna maleficij vel contemptus.
17 Statuta aliquādo faciūt de aliquo maleficium, & de maleficio non maleſiciū.
18 Ignorantia vbi a crimine non excuſat, a pœna etiam non excuſat.
19 Delicti nomen aliquando tranſit in aliud nomen delicti.
20 Teſtis falſus pœna talionis eſt puniendus.
21 Quantitas eſt duplex coniuncta ſcilicet & communis.
22 Teſtis dicens quia ſum vicinus inducit ſolam præſumptionem.
23 Teſtis in qualitate deponit falſum ſi dicat frumentum optimum, cum eſſet minus bonum.
24 Relatio quintum prædicamentum quod.
25 Teſtes duo in correlatiuis, probant interdum vnum capitulum.
26 Teſtes vbi torqueri debent, duos vel tres factum ſcientes torqueri ſufficit.
27 Quando eſt ſextum prædicamentum, in quo teſtis de facili periurium incurrere poteſt.
28 Teſtimonium cadit ſuper ſitu.
29 Regnum ad monachum non tranſit.
30 Teſtis probans aliquem ebrioſum vel prodigum, rationem dēt aſſignare.
31 Continens quomodo dicatur habere contentum.
32 Poſſeſſionem vel proprietatem, vel obligationem, quod habere dicatur.
33 Obligatio ſequitur neceſſario contractu poſito, vel conceſſo.
34 Teſtis quādo dicit vnū ex quo aliud ſeqtur ſup vtroq; depoſuiſſe videtur.
35 Ratio diſtinguit dictum.
36 Interrogatoria in ciuili & in criminali dari poßunt.
37 Iudex per uiam interrogationum, non poteſt cogere partē ad reſpondendum petitioni partis.
38 Teſtis qui non dicit totum factum, non probat.
39 Teſtium probatio iudicem non ligat in eo, quod ex officio facit.
40 Metus teſtem falſum non excuſat.
41 Teſtis vnus interdum facit fidem quando alij deſunt.
42 Ratio neceſſaria quoties aliquo poſito & cōceßo alterū ſequitur neceſſario.
43 Habere infamiam potius eſt priuatio quam habitus.
44 Teſtibus affirmantibus plus creditur quam negantibus.
45 Teſtes duo maleficium notorie commiſſum, probare poſſunt.
46 Diuerſitas factorum teſtium contrarietatem excludit.
47 Teſtis approbari per eum videtur, qui ad teſtimonium eum vocari fecit.
48 Teſtis ſi teſtificari promiſit an repelli poſſit.
49 Teſti amico aliquantulum minor fides adhibetur.
50 Lex vbi de amputatione mēbri mentionem facit, qualiter ſit intelligenda.
51 Pœnę perſonales requirunt delictum conſummatum.
52 Conſilium punitur pœna mortis aliquando.
53 Error in fide, habetur pro dolo.
54 Delictum quando dicatur conſummatum.
55 Titulus criminis vbicunque reſultat delictum dicitur eße perfectum.
56 Condemnati ad mortem per formam ſtatuti, an bona eorum publicentur.
57 Condemnatus ad pœnam corporalem ſi per eum non ſtetit quominus vltima hora termini pecunia ſolueretur, pœnam non incurrit.
58 Sententia ſi eſt conditionalis, præſcriptio currere non poteſt.
59 Bannitus excipiendo in perpetuum an poſſit dicere bannum nullum.
60 Condemnatus in pœnis capitalibus habetur pro mortuo.
61 Pœna perſonæ intelligitur in ſuo potiore ſignificatu.
62 Diffidatio non eſt pœna capitalis.
63 Dans cauſam rixæ non tenetur de homicidio.
64 Tyranni violentia dicitur ſemper in fieri.
65 Subditi mei ſi per metum tibi obediunt, non ſolum ipſis, ſed mihi vim inferre videris.
66 Bellum facere pro recuperatione ſuorum iurium, an ſit licitum.
67 Spoliatus ſua poſſeſſione, an propria authoritate eam recuperare poſſit.
68 Proprietatis ſola ratio inter priuatas perſonas iuſtum bellum non facit.
69 Poſſeſſio quanto eſt iuſtior tanto magis eſt a proprietate cauſata.

Data opera. Incendiarius doloſus punitur lege Cor.
1 de ſica.h.d.† Quæro; q̄ pęna *a* ſit iſta; que
a dam.n.puniu.tur eadem lege, & eadem pęna, vt ff.de mi.l. auxi
lium, §.fi.quædam eadē, lege, non eadem pęna, vt hic. q̄dā eadē
pæna, nō eadem lege, vt ff.de cuſ.re.l.ad ꝯmentarienſem.ita no.
gl.in l.j.de fi.inſtr. Reſp. incendiū quinque modis cōmitti.ſ.dolo
malo, lata culpa, leui culpa, leuiſſima culpa, & caſu fortuito. itē
quandoque cōmittitur in ciuitate nel intra oppida, quandoque
in villa & rure. Dico ergo ꝙ quinque cōcurrunt, ꝙ incendium
fiat dolo, & in ciuitate, vel oppido, & ꝙ delinquēs ſit vilis perſo-
na, & ꝙ incenſa fuerit domus, vel aliqd ædificiū, uel aliqua por
ticus poſita iuxta ædificiū. Quia qđ fit iuxta domū vr̄ fieri in do
mo, & ꝙ incendiū ſit magnum, tunc incēdiarius dēt cōburi, ff.
de inc. rui. nau.l. qui ædes. & eſt rō, quia incendium in ciuitate
mortem multis p̄parat. & ideo incenſor mortem, quā minatur
experiat̄.de extraord.cri.l.ſaccularij, in rōne ſui. Si aūt quatuor
ꝯcurrunt, ꝙ incendium ſit miſſum dolo, & in ciuitate, & incen-
ſa domus. vel ędificium, vel quod ſit aceruus iuxta domum, vel
ędificiū, & incendiū ſit magnū, ſed ſi delinquens eſt in aliquo
gradu ꝯſtitutus, decapitabit̄, vt l.capitaliū, §.nōnunq̄, ff.pœn. vel
b dic, quod inter pęnas mortis. Iudex arbitrabit̄ *b* an igni ſubij-
ciat̄, vel furcæ, vel decollet̄, q̄a gratiā facere pōt nō vitæ, ſed le-
nioris mortis, ꝑut dictauerit ſibi ęq̄tas arbitrij, ſm̄ dignitatē, ſm̄
ętatē, ſm̄ merita prioris vitę, vt l.q̄d ergo. §. pęna grauior, ff. de
infa.l.& ſi ſeuerior.ff. illo tit. viles ergo ꝑſonæ, vel infames con-
burunt̄, vel beſtijs lacerandę tradunt̄, vel forca ſuſpendunt̄. ſed
Nobiles, & Barones decapitant̄. Et hoc eſt no. q̄a nobiles ſępe
hn̄t guerras ad inuicē, & faciūt īcēdia in caſtris, & domib. hinc
inde magna, & enormia. Nā de incēdijs pęna capitis eſt eis. Sed
ribaldi q̄ faciūt guaſtum, dēnt igne cremari, & ſuſpēdi. Itē ſi in-
cēdiū fiat extra męnia ciuitatū, vel caſtrorū, aut in alijs locis, &
ſit incēdiū magnū, & dolo malo factū. Nā pęna mortis eſt niſi
ꝑſona delinquēs ſit ī tali gradu dignitatis, vel ſtatus, ꝙ vita dēat
ei ꝯcedi ex benignitate diſpēſationis, & tūc dēt deportari, ff. de
incen.rui.nau.l.fi.& hoc cū incendiū eſt poſitū dolo malo, & p̄-
ſumit̄, dolus, ſi p̄ceſſit inimicitia, vt ff.de pe.l. capitaliū. §.*qui ob*
inimicitias, ꝙ eſt no. Collige ergo, qn̄ incendiū ſtudio mittitur
in domū, vel iuxta domū vel alibi, & eſt magnū, ꝙ qn̄q; q̄s igne
cremat̄, qn̄q; beſtijs datur, qn̄q; furcæ traditur, qn̄q; decollatur
qn̄q; dānat̄ in metallū, vel ī opus metalli, qn̄q; deportat̄ ex miſe
ricordia potius q̄ ex rigore. Prima pęna cremationis eſt magna.
Secunda beſtijs ſubijci. Tertia furcæ tradi, q̄a non deeſt ſepultu-
2 ra corpori. Quarta decollari. Quinta exilio plecti.† Quatuor sūt
exiliorū gn̄a, & primū & maximū dānari in metallū, ſm̄ in opus
metalli, tertiū deportari, quartū relegari, q̄ntū vero eſt eijci đ ci-
uitate: ſed iſtud nō eſt exiliū, ſed miſſio ad ꝯfinia, vt eiectio cor-
poralis de habitaculo ciuitatis. C.de Epi.au.l. Mathematicos. in
Auth.iuſſu.qđ p̄ſt.ab his, §.fi.facit C.de ſum. Tri.l.j.in fi. Incēdia
rij doloſi, a rebus humanis tanq̄ inimici nāæ eximēdi ſunt. Fal-
3 lit, vel ꝑꝑ ꝑſonæ qualitatē, vel ꝑꝑ incēdij paruitatem.† Et no. ꝙ
vbi ꝑ eandē legē ꝓ vno crīne imponuntur plures pęnæ ſpāles iu
dex oēs dēt imponere: ſed ubi diuerſis legibus, iudex dēt eligere
inter pœnas, vt no.63.diſt.in gl.ſummæ, & de ſepul.vio.l.q ſepul
chra. & d.l.fi.de incē.ru.nau.vel dic, aut pœnæ imponūtur copu
latiue per eandem, vel aliam leg. tunc oēs imponuntur, l.qui ſe-
pulchra. aut alternatiue: tunc iudex elegit, l.2.C.de ſer.fug. idem
ſi imponat̄ incerta pœna de certis, l.1. §. expilatores, de effr. &
expil. aut abſolute, tunc aut ꝑ eandē legē: tunc orō abſoluta hēt
vim copulatiuæ, de verb.ſig. ſæpe, Aut ꝑ aliam le. tunc ſecus, &
vna tm̄ dēt imponi, vt l. Senatus cenſuit, ff.de accu. & vide quod
not.de pœn.diſt.1.c.pœnæ.in gl.& ibi not.qđ in verbis legis, &
in verbis iudicis, ſp minor pœna vr̄ impoſita, qđ not. & hoc in
pœnis miniſterio iudicis indigendis, & qn̄ ambę pœnę ſunt ſpā
les. Sed ſi vna ſit ſpecialis, alia gn̄alis: tunc aut veniunt ex eadem
lege, & ſpālis, dēt imponi, ff.de pęn.l.ſanctio legum. Aut ex diuer
ſis legibus, & tunc aut vna pœna eſt ordinaria, alia arbitraria, &
extraordinaria, & illa pœna dēt imponi, q̄ per legē poſteriorem
imponitur, vt no. j.tit.1.l.1. aut vtraq; eſt pœna ordinaria. tunc
aut vna pœna applicatur parti, alia fiſco, vt pœna annullationis
ꝯ̄ctus, q̄a applicatur parti, & pœna ꝯdemnationis fiſcalis, & vtra
que imponitur, vt no.in l.2.de ſacroſan.eccl. ſicut incendiarius
ꝯdēnatur fiſco, ita & parti: q̄a emendat dāna edita, l.q ædes. aut
neutra pœna reſpicit partem, ſed rēpu. tunc aut vna reſpicit ſo-
lutionē, & alia non, vt pœna infamiæ, tunc vtraq; imponitur, vt
ff.de pęn.l.qui vltimo, vna per legē, & alia per iudicē, quia lex, &
Iudex in puniendo ꝯcurrunt, aut per alteram pęnā purgat̄ deli-
ctum, & ſatisfit legi & iuri, q̄cunque pœna imponatur, tunc ſi-
ue vna pœna includatur in altera, vt in homicidio, & parricidio
ſiue non, vnicum delictum, & vnus titulus maleficij punit̄ vna
pœna tm̄.ff.de acc.l. Senatus cenſuit. & adde qđ no.de teſt.l.nul
lū, & extra de iud.c.at ſi clerici. & hoc de primo mēbro, qn̄ in-
4 cendiū cōmittitur dolo.† Nunc de ſcđo, qn̄ cōmittitur lata cul-
pa, tunc ꝓ magno incendio īponitur pęna corporalis, mitior tn̄
q̄ pro dolo, ff.de inc.rui.& nau.l.ſi fortuito. & eſt ſpale, nam pœ
na mortis, vel quaſi mortis naturalis, vt cum mēbrum abſcindi
tur, regulariter nō imponitur, niſi pro dolo. Fallit in incendiario
ſm̄ Ia.de Are. intelligo de vili ꝑſona. Sed certe l.ſi fortuito, non
cogit dicere nos de pęna corporali mortis, vel mutilationis mē
bri, & ideo intelligam de alia pæna corporali, vel grauiſſima pæ
na

ADDITIONES.

a Quæ pęna. Vide Bar.in l.j.ff.de offic.præfec.uig.
b Arbitrabitur. Vide quæ not. Bald.in leg. j. ſupra de his, qui ad li. perue. non poſſ.

na pecuniaria, arg. ff. de leg. Cor. de ſic. l. j. §. diuus. & ff. de pœn.
l. ſi quis aliquid, §. qui abortionis, ut iura iurib. ↄcordentur. nã ſi
lata culpa non infamat, ut not. Inſt. de ſuſp. tut. §. ſuſpectus. er-
go multo minus inducit pœnã mortis. Itẽ ſi pp latam culpã qs
non excõicatur, ergo non dẽt mori, ut not. ff. de in lit. iuran. l. in
actionibus. intelligo tñ, quod damnũ ſemper dẽt emendari ex
eadem inſtantia, quia ciuilis & criminalis ueniunt ex eadem le
ge, copulatiue Iudicis mandato. Iõ non ſunt neceſſarij diuerſi
proceſſus. d. l. qui ædes, ſed qñ ciuilis & criminalis oriuntur ex
diuerſis legibus, tunc ſunt duæ inſtantiæ neceſſariç, ſi principa-
liter agatur ad utrunque ĩ. qñ ciuilis actio. l. 1. Sed ſi officio iu-
dicis incidenter damnũ petatur, tunc ex eadem inſtantia ciuilis
incidit criminali officio iudicis, & ſufficit vnus proceſſus ad me
ram rei proſecutionem incidenter conſequendã. ĩ. de calum. l.
ſi ab alio, & l. interdum. §. furem, ff. de fur. & ſimile habemus in
fructibus, qui officio Iudicis ueniũt, ubi per uiam accuſationis
obſtantibus regulis cumulationum, non poſſunt peti, vt not. de
excep. l. fundum, & ita obſeruat conſuetudo. Adde. tñ quod di-
xi ſ̃. eo. l. qui crimen. vbi allegaui in ↄ̃triũ. Nunc de tertio, qñ
incendiũ fuit exortum culpa leui, dicit Cyn. non punitur crimi
naliter aliqua pęna, ſed emendatione damni: qui tñ non poteſt
emendare, luit in corpore, d. l. qui ædes. unde ex leui culpa non
oritur duplex uia agendi, ſ. ciuiliter, & criminaliter, ſed una tan
tum uia. ſ. ciuiliter, & idem no. per eum. in l. ſi quis non dicam
5 repere de epiſc. & cler. † Ex hoc ſequitur quod de leui culpa non
poteſt procedi per inquiſitionem, quia reſpubl. non reputatur
offenſa, nec intereſſe Reipub. poteſt iudex requirere ad cõmo-
dum priuatorum, ut no. in c. ad noſtram, de iureiur. per Innoc.
Et ex hoc multæ inquiſitiones poſſent impugnari, quia ſi con-
ſtat dolum & latam culpam abeſſe, ex leui culpa, non poteſt for
mari inquiſitio. vel accuſatio, ſecundum Cyn. ad hoc. ff. de abig.
l. 1. in ff. de lib. cau. l. illud. & inf. ad leg. Flauiã. de plag. l. plagium,
de his, qui ſibi adſcribunt, l. Senatus, & l. pen. Sed contra Cyn. vr̃
caſus in d. l. ſi fortuito. ibi criminaliter punitur culpa dolo proxi
ma, iſta eſt lata culpa. Item criminaliter punitur culpa proxima
latæ culpæ, in d. l. ſi fortuito. Non ob. l. qui ædes. quia ibi loquitur
de culpa leuiſſima, quæ non punitur criminaliter, vel diſtingue,
aut leuis culpa eſt in faciendo, & punĩt criminalr̃, aut in negli-
gendo, & non punitur criminalr̃, nam quodam modo maior
culpa eſt facere, quam omittere, ff. de vſufru. l. ſi cuius, §. de p̃te-
ritis. & quod no. in l. more, ff. ſolu. mat. Bart. allegat, ꝙ eius cul-
pa puniũtur criminaliter l. reſpiciendũ, §. delinquũt, ff. de pœn.
Sed ibi loquitur de lata culpa, cum delinquitur per ebrietatem,
nam lata culpa eſt per ebrietatem delinquere: & non loquitur
de leui culpa, vnde nihil facit ad hoc. ff. de re mili. l. omne deli-
6 ctum, §. pęn. † Ebrietas a magna delictum extenuat, non autem
a in totũ excuſat: ſed parua ebrietas non minuit delictum. in diui
na ſcriptura habemus exemplum de Loth, quem inebriauerũt
b filię eius; c & delictum per leuem ebrietatem, ſeu calorem leui
mente turbata, non tñ cum exilio mentis, dr̃ impetu factum nõ
dicit ibi textus culpa, ſed dicit impetu, id eſt non appenſate, &
deliberate, ſed inconſulte. ſubito motu. Nam iſte eſt minor do-
lus quam ſi cũ deliberatiõe eſſet ſcelus perpetratum, nã maior
dolus eſt iſte. vñ poteſt dici quod §. delinquunt, loquitur in tri-
bus caſibus: ſcilicet in dolo præmeditato, & maiori, in dolo nõ
pręmeditato, & minori, & in caſu fortuito, & ſic nullo modo
facit pro Bar. ſed pro eo facit l. ſi fortuito, quã ipſo non allegat.
Sed pro Cy. quia ubi lex de pœna loquitur, figit pedem in dolo
& lata culpa: & per hoc ſequitur, ꝙ aliud eſt in culpa leui, ut ff ſi
quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue. l. 1. §. non aũt. Sed reſpon. ibi edictũ Præ-
c toris requirebat c dolum. & iõ culpa a dolo remota, id eſt leuis
culpa, non continetur. ſed ubi lex ſimpliciter punit factum, nec
facit doli mentionem: tũc punitur culpa, niſi ſit leuiſſima, quę
7 criminaliter non punitur. † Et hoc uerũ, eo quia culpa punitur
pęna pecuniaria, non autem capitali, ff. ad leg. Corn. de ſica. l. in
lege crimẽ. Et ex hoc infero ad talẽ quæſtionẽ. dictat ſtatutum
quod homicida condemnetur in centum. & ſi non ſoluerit in-
tra menſem, decapitetur. Nam dico ubi eſt culpa, cõdemnatur
in centum tantum, & licet non ſoluat, nõ decapitabitur, & hoc
Iudex debet declarare in ſua ſñia, inſerta cã, quia ſemper cauſa
condemnationis quærenda eſt, ff. de re mili. l. qui cum uno, §. id
tempus. Item ſi ſtatutum præciſ. punit homicidiam ad mortẽ,
& non facit doli mentionem, tñ Iudex vbi non eſt dolus, debet
ſñiam tẽpora re, ut in §. pęna grauior. & d. l. qui ædes. Nam ſta-
tuta reſtringuntur per rõnem iuris communis, ſ̃. de nox. l. ſi ſer
ui veſtri. nam voluntas & propoſitum diſtinguũt maleficia, ff.
de fur. l. qui iniuriæ. Et affectio tua operi tuo nomen imponit.
8 C. de iniu. l. ſi conuitij. † Quæro, vtrum maleficium commiſ-
d ſum caſu d furtuito, dicatur maleficium? Videtur quod non,
quia non punitur aliquo modo, niſi culpa præcedat caſum, vt
d. l. ſi fortuito. In contrarium vr̃ tex. in d. §. delinquunt. eſt ergo
maleficiũ, ſed abſque pęna. Et prodeſt hoc ſcire. Dictat ſtatutũ
quod ſyndici teneantur omnia maleficia denunciare, quæritur
an debeant denunciare homicidiũ factũ caſu fortuito? Videtur
dicendũ quod ſic, ſufficit enim prima facie, quod ſit maleficiũ.
Iudex enim poſtea hẽt inquirere, an ſit punibile, vt ff. ad Turpi.
l. 1. §. accuſationis, ſyndici. n. officium non eſt iudicare, ſed iudi-
care, & denunciare. ſecus dico, ſi quis occidat hoĩem ſe defen-
dẽdo, qa iſtud non eſt maleficiũ. Rõ differentiæ eſt, qa hoc fit le
ge pmittente, & nãli rõne ↄcedente. ſed homicidiũ caſuale non
fit legis authoritate, ſed eſt p̃ter legẽ, & ideo eſſentialiter eſt ma-
leficium, ſed nõ quo ad punitionẽ. & facit extra de deli. puero. c.
1. ver. qs vero. & ff. de fur. l. inter oẽs, §. pen. Dico ergo, ꝙ aut ho-
micidiũ fit ſ̃m legẽ, & nõ eſt maleficiũ, nec eſſẽtialiter, nec quo
ad punitionẽ, qa lex occidit miniſterio hoĩs, ar. ff. de ritu nup. l.
palã, §. fi. & 23. q. 8. c. occidit, in gl. Aut p̃ter legẽ, tunc eſt malefi-
cium eſſentialiter, ſed non quo ad punitionem. Aut fit ↄ̃ legem,
& tunc eſt maleficium eſſentialiter, & quo ad pœnam, vt no. in
9 l. 2. ſ̃. de ſacroſanc. eccle. † Vltimo in hac lege. no. caſus, e in qui-
e bus per leg. nominatim imponĩt pœna mortis. Præmittẽdũ eſt
autẽ, ꝙ delicta cõmittuntur quatuor modis. ſ. facto, dicto, conſi
lio, ſcriptura, ff. de act. & obl. l. ex maleficiis. in princ. & in quoli-
bet modo reperiunt caſus mortis. Ecce in facto. Qui Chriſtianũ
odio nominis Chriſtiani lapidat, ſ̃. de Iudæis. l. 2. Qui maius ſacri
legiũ facit. ff. ad le. Iul. pec. l. ſacrilegii. Qui virginẽ, maxime Deo
dedicatã, vel vxorẽ alterius rapit, ĩ. de rap. vir. l. 1. Qui idolis ſacri
ficat, C. de ſara. & pa. l. 1. Qui officia diuina doloſe turbauit, vt de
Epiſ. & cle. l. ſi quis hoc genus. Qui ↄ̃ nãm luxuriatur, ĩ. de adul.
l. fœdiſſimam, & l. cum vir. Qui ſcienter rebaptizauit, vt ſ̃. ne ſa-
crum baptiſ. reit. l. 2. Qui in ſilice ſignũ crucis in vilipendium Di
uini nominis ſculpit. C. nemini licere ſignum Salu. l. 1. Qui emit
muricẽ, & tingit purpurã, C. q̃ res vendi non poſ. l. 1. Qui muros
violat, ff. de rerũ diui. l. fin. Qui frumentũ exercitus per rapinã &
ſubdolã diſtinctionẽ & cõmercationẽ lucrifacit, C. quæ res vẽ.
non poſſ. l. 3. Qui monetam falſificauit. C. de fal. mon. l. fi. Qui a-
ctorẽ rerũ priuatarũ vel caſtaldiũ, vel pcuratorẽ ſubiectũ depræ
dauit, C. vbi cauſę fiſ. l. vniuerſi. Mulier q̃ ſe animali brutto ſubie
cit, 15. q. 1. c. mulier. Qui in ciuitate, vel oppido incendiũ facit. de
incen. rui. & nau. l. qui ædes, & l. capitaliũ, §. nonnunquã, & §. fi.
de pęnis. Qui ad hoſtes cõfugit, & eis conſiliũ manifeſtat, de pœ
nis, l. ſi qs aliqd, §. 1. Fautores ſeditionis, id eſt tradimẽti, eodẽ ti.
l. fautores. Proditor patrię. de abol. l. fallaciter. Latro in inſula,
vel nemore, vel in frequẽtatis itineribus deprędãs, de pęn. l. capi
taliũ, §. graſſatores. Publicus & famoſus fur. ea. l. §. famoſos. Prę̃
dator Principis, vel Regis, vel domini ſui temporalẽ, vel ſpiritua
lẽ iuriſdictionẽ habẽtis, puta Comitis, Epiſcopi, vel Baronis, cui
ſubeſt. C. ad le. Iul. maie. l. quiſquis. quia eſt crimẽ leſæ, vel quaſi
lęſę maieſtatis. Homicida parentũ, ĩ. de his, q pa. l. j. Homicida q
cũq; qa quod fecit, expectet, l. 3. ſ̃. de Epiſco. aud. Qui pacẽ iura
mento firmatã frangit occidendo, vel vulnerando, in Auth. de
pace ten. & eius viol. c. 1. §. ſi qs hominẽ. Cõcitantes populũ cri
dãdo, viuat, uel moriatur, ĩ. de ſeditioſis. l. 1. Seruus, q dominũ
prodit, uel occidit, d. l. capitaliũ, §. ign. Seruus, q cũ domina ↄcu
bit, ĩ. de mul. q̃ ſeruis propriis ſe iunx. l. 1. Qui adulteriũ cõmit-
tit, ĩ. de adul. l. q̃uis adulterii. Qui eã, cuius tutor eſt, corrũpit. C.
ſi tutor eã cuius, & c. l. 1. Qui manus ſibi infert, ff. de pę. l. ſi qs ali-
qd, §. fi. de re mi. l. omne delictũ, §. q ſe. Miles turbator pacis ff. đ
re mili. l. fi. Qui fulcit hoſtes, vel uẽdit eis arma, de publican. l. co
tem. Tenens puellam in proſtibulo, in Auth. de leno. Qui homi
nes caſtrat, C. de eunuch. l. 1. Qui fracto carcere fugit, ff. de effra.
l. j. de re mil. l. milites argum. §. eius fugã. Miles cuſtos, q captiuũ
dimiſit. de pę. l. ſi qs aliqd, §. miles. Cõmentariẽſis, q reũ mortis
euadere ſinit, de cuſt. reo. l. ad cõmẽtariẽſem. Qui priuatũ carce
rẽ facit, de priuat. car. l. 1. Qui ſua authoritate erigit furcas, vel cũ
ſit priuatus, utĩt Imperio, vel inſignia ſeu rep̃ſentantia magiſtra
tũ gerit, qa iſtud eſt crimẽ læſę maieſtatis, vt ff. ad legẽ Iul. maie
ſta. l. 3. §. fi. de fal. l. eos, §. q ſe. Miles q ſociũ ↄmilitonẽ ferit, i. fer-
ro percutit, nã ferire pprie eſt cũ ferro, ff. de re mil. le. oẽ delictũ
§. ſi qs. Qui Prępoſito, vel Duci, vel Poteſtati, vel Capitaneo illi⁹
terræ, manus intulit. ea. l. 1. §. q manus. Iudex, q ſubtraxit publicã
pecuniã. Inſt. de pub. iud. §. ſi lex. Miles. qui fugit in bello integra
acie. d. l. oẽ delictũ, §. qui in acie. Qui prægnantem necat, de pœ
nis, l. ſi qs aliquid, §. qui abortionis. Qui duos, uel plures occidit,
ar. eiuſdẽ, §. Author. aggreſſuræ & violentiæ, ubi cædes facta eſt
ad l. Iul. de vi. l. qm̃ Muſellantes liberos homines, ĩ. ad leg. Iul. de
vi. l.

ADDITIONES.

a Ebrietas. Vide per Bar. in l. reſpiciendum, hic alleg.
b Filiæ eius. Vt in c. inebriauerunt, 15. q. 1. & dicit Bal. in rep. l. 1. ſup. vnde vi. ꝙ pro-
pter ebrietatem minus punitur, per l. omne delictum, hic alle. nam punitur eo; ꝙ
fuit in culpa inebriando, quæ culpa in criminalibus non punitur tanquam dolus,
ſed mitius arbitrio iudicis, vt l. lege Cor. §. 1. & in l. lege Cor. & quod ibi Bal. ff. de
ſica.
c Prætoris req̃rebat. Vide Bar. in l. 1. §. non aũt, hic all. & Ang. & alios in l. 1. ff. de le.
d Commiſſum caſu Vide quod no. Bar. in l. decuriones, ſupra, ex qui. cau. infa. irro.
e No. caſus. Vide hic caſus infinitos, in quibus quis punitur pœna mortis, & primo.
ponit de his maleficijs, quæ facto committuntur inter alios caſus, in quibus quis
punitur morte propter maleficia commiſſa. vide in hac lege in verſic. hic ad ſola-
tium interpoſitis.

vi.l.fi.Miles,q ne pugnet,lãguorẽ ſimulat.Cõtumacia ẽt in mili
te,capite punit,d.l.oẽ.§.ↄtumacia.Qui iudex matremf.in publi
cũ trahit,ſ.de off.diuer.iu.l.1. Qui Nili aggeres,i.ripas deſtruit.
de Nili agge.non rump.l.1. vel in ciuitatibus maris,vt Ianuæ,&
Venetijs,cluſas publicas deſtruit, vnde pt idem exitus ibi ſequi,
qui in Aegypto de aggeribus Nili. Vel q latrones receptant vel
alios inſignes reos,l.fi.ad leg.Iul.de vi pub.l.2.ſ.de his, qui latro.
Qui furatur pueros alienos,j.ad le. Flau.de plag.fi.l. Qui furan-
tur,vel q inuadũt caſtra,ciuitates,vel oppida;j.de ſedit.l.1. §.lo-
ca.ff.ad leg.Iul.Maieſt.Qui pmittit venire hoſtes, quos ratione
officij dẽt prohibere,C.de re mi.l.ſi quis a barbaris,lib.12.& ibi
no.item facientes in vineis,vel campis vaſtũ de nocte,l.1.qñ li-
ceat ſe ſine Iud.vin.item abſtrahentes aliquẽ de religione,puta
10 rapiẽtes nouitios a fratrib.de apoſt.l.eũ qui.† Hæc maleficia &
ſimilia,capite puniũtur,quia in maleficijs puniendis ius cõe tra
a dit ad ſimiles *a* caſus,ſed ius municipale iuri cõi ↄriat.vide Bart.
ff.de re mili.l.milites agrum,§.fi.Et eſt triplex ſimilitudo, ſ.pro-
babilis & neceſſaria,qñ l.aſſimilat,l.fi.ſi quadr.paup.fec.dic. iſta
eſt ſimilitudo,a qua nõ põt appellari, de verb.ſig. l.ſi qua pœna,
quia a ſtatu legis nõ appellat,l.pen.de ap.rec.Alia eſt ſimilitudo
q̃ non eſt adeo vera, ſed pbabilis, vt qñ iudex aſſimilat, ſi iudex
in hoc errat,põt appellare,& vide ꝙ no.in Spe.de diſput.adu. &
in Auth.de inſtru.cau.& fi.§.ſi qs igit.ibi,q̃ in ſunt velut ſimilia,
nõ tñ p oĩa ſimilia.Quædã eſt aſſimilatio,q̃ adeo non eſt proba-
bilis,vnde qñq; Aduocatus allegãdo nititur facere aſſimilatio-
11 nẽ perſonæ ad pſonã,vel rei ad rẽ,vel facti ad factũ.† Et no.ꝙ ta
b cite *b* vr̃ ineſſe,in quo eadẽ rõ reperitur,vt in mã pena, reuocã.
don.l.his ſolis.& l.fi.de in diẽ addic.& de ritu nup.l. non ſolũ,§.
Senatus.& de le.l.ſed & poſteriores.Et vbi duo ſunt ſimilia,ma
c gis ſimile eſt eligẽdũ,*c* vt no.Inn.in l.de quib.ff. de leg.per Guil.
& Cy. Et vbi arguimus de ſimili ad ſimile, ex quo arguitur dẽt
eſſe certum.ſimile,ad qđ trahitur,oportet eſſe dubiũ, de cõd.&
dem.l.in teſtõ.& C.de fide inſtru.l.ↄparationes. Et adde, vbi eſt
d eadẽ rõ,ibi nõ dr̃ ſimilitudo, *d* ſed identitas,j. de ſacroſan.eccl.
l.illud.Sed vbi eſt ſimilis rõ,ibi dr̃ extenſio fieri,q̃ non fit vbicũ-
que caſus legis vel ſtatuti eſt in ↄrium.Nã arg. a ſimili,eſt argm̃
ex ↄiectura,& iõ in caſu nõ dubio ceſſat arg.a ↄiectura,vt no.in
12 auth.quas actiones.ſ.de ſacroſ.eccl.† Item notãdũ eſt ꝙ iſte pę
næ pñt per ſtatuta & ↄſuetudines locorũ pmutari,tã in terra, q̃
in mari.Nã ↄſuetudo maris dẽt obſeruari,ſicut ↄſuetudo ciui-
e tatũ,ut in auth.de vſu.nau.§.fi.coll.2.& ibi.no. Vñ ſi ſtatutum *e*
loci delicti imponit pęnã nõ capitalẽ receſſũ eſt a pęna capitis,
vt ff.de re mil.l.qui.cũ uno,§.poſt.ibi dũ dicit, receſſũ a capitis
pæna.Et idem ſi cõſuetudo mutat pænã capitalẽ in non capita-
f lẽ.& hoc ẽt patet eↄ ſi ſtatutũ pænã *f* non capitalem mutat in ca
pitalẽ,quia receſſum eſt a minori pæna,& crimẽ factum eſt ca-
13 pitale,ff.de extraord.crimi.l.ſaccularii,§.ſunt quidã.† Et fatuus
eſſet iudex,qui imponeret minorem pœnam, quæ deſcendit a
iure communi & omitteret imponere pęnam ſtatuti,cum iura
uerit ſeruare ſtatuta,ut extra de iureiuran.c. debitores. & adde
quod no.de ſepul.uio.per Cy.in l.qui ſepulchra.Extincta eſt er-
go pęna iuris cõis. immutata in aliam pœnam conſuetudinis
vel ſtatuti.& ita teneo,quia cum aliquid additur, vel detrahitur
iuri communi, ius proprium illius ciuitatis efficitur, & non eſt
amplius commune in illo loco,de iuſt.& iu. l. ius ciuile. Sed in
pænis recluſis in corpore iuris ciuil.vna nõ tollit aliam quo ad
natiuitatẽ,de act.& obl.l.quoties.& j.de ſepul. vio. l. qui ſepul-
chra.item in pluribus pœnis recluſis in eodem volumine ſtatu
torum,vna pęna non tollit aliam,ſed iudex habet electionem.
Sed ſi vna eſt recluſa in volumine iuris cõmunis,alia in volu-
mine ſtatutorum, tunc pæna ſtatutoria eſt imponenda, qđ ſic
probo,quia ſpecies derogat generi.& uide hic quod notatur ff.
de publicia.l.de precio.vbi gloſſ.bene facit ad hoc,ſed ſtatutum
ad ius commune habet ſe vt ſpecies ad genus,vt l.omnes popu-
li.quia ſtatutum minus loco continet, qa eſt ſpecialiſſimum in
loco illo tantum.& illud habetur loco ſpeciei, quod eſt minus
gñale,& illud habetur loco generis, quod eſt magis gñale, &
iſta eſt theorica,quæ ponitur in c.generi per ſpeciem, per Dyn.
ergo ſtatutum habetur loco ſpeciei,quia ſpecialiter puidet in
illo loco tantum,vnde dicimus qđ leges locales ſunt leges ſpe-
ciales,non gñales.de Epiſc.& cle.l.priuilegia,& leg. generaliter
14 † item notandum eſt,quod ſtatuta *g* terrarum quandoque im
g ponunt pænam mortis ſub cõditione,ſi pecunia non ſoluatur,
verbi gratia,dicit ſtatutum,quod homicidia cõdemnetur in cẽ
tum,& ſi non ſoluit intra decẽ dies,decapitetur.vel perdat ma-
num,& iſtud maleficium dicitur capitale,attenta aptitudine,&
potẽtialitate,qa pt ↄtingere,ꝙ nõ ſoluetur pecunia,& ſic ↄmit
tetur capitalis pęna.Nam actio quod met.cau.hac ratione dici
tur pænales, pp aptitudinem,vt l.ſi cum exceptione,§.j.verſi.ſa-
tis.n.clementer, quod me.cau.itẽ actio leg.Aquil.Inſti. ad leg.
Aql.§.his aũt verbis.& actio ex teſta.in aliquo caſu,Inſt.de act.
§.itẽ mixta eſt actio ↄ reos.Nã dubius euentus debet in omnẽ
partem ſui conſiderari,ff.de cõd.ind.le. ſufficit. Et in dubio ui-
15 detur ſemper,ꝙ iudex debet facere id, quod ſecurius ſit.† Vn-
de in caſibus iſtis reus non eſt relaxandus fideiuſſoribus.nec in-
teruenit procurator,quia dubia in deteriorem partem interpre
tanda ſunt propter rigorem iudiciorum conſeruandum,vt j.đ
h iniu.l.fin.Dubitari tamen conſueuit,an iſta pęna *h* ſecundaria ſit
pæna maleficij:vel contemptus,ſiue contumacię?& videtur qđ
ſit pæna maleficij,nam pro contumacia nemo iudici tradit, vt
no.4.q.j.in glo.ſiue uerſ.quis enim diceret,&c.Ad idem, quia
actione,quod met.cau.eſt pęna maleficij argumentata ratione
contumaciæ,ut d. l.ſi cum exceptione,in §.quatenus, ibi dum
dicit,qa tripli pæna propter facinus.Item quia ↄtumacia ñ pari
i vltimum *i* ſuppliciũ,nec eſt hoc de natura ↄtumacię,l.diuus,de
cuſto.reo.Itẽ ad hoc facit,qđ pęna q̃ ſubrogat loco alterius pæ
na indebitæ,vr̃ eſſe in diſpoſitione ab ipſo prin.& retro fingitur
debita.ad leg.Fal.l.prius,§.item ſi ita,& l.j.de pænu. leg.In ↄriũ
id qđ venit ex accidẽti pp moram,dr̃ venire ex ↄtumacia,ñ ex
priſtina cã,vt l.j.ff.de ĩ li.iur.& l.ſi quis rem.de arb.vnde dñt ad-
uocati,qđ ſtatutum dicit,qđ ↄtumax ↄdemnetur in pluri,quod
iſtud quantum non eſt propria pęna contumacię,ſi iſtud quãtũ
plus ſoluetur,nõ tamẽ propterea incurrit pæna mortis propter
dictam rationem,quia contumacia non eſt cauſa mortis. Item
pæna,quæ debetur propter non factum,eſt pæna cõtumacię,vt
no.extra de cõſt.c.ex literis.& facit quod no.de præb.c. extirpã
dę.per Inn.Sol.teneo primam partem:quia iſta eſt pęna malefi-
cij per quem cum ſoluitur,plena liberatio inducit:quod cogno
ſcitur in hoc,quia ſubrogatur in locum pęnę primitiuæ,& ideo
dico,quod quædam ſunt pęnę principales,& de iſtis eſt certum
quod ſunt proprie pęnę maleficiorum,quia veniũt propter *ma*
leficia, & iſtæ ſunt pęnę delictorũ alterate propter moram,quæ
dam veniunt ex mora propter moram, & iſtæ ſunt pęnę contu
macię,& eſt ſimile ff.ſi cer.pet.l.lecta,§.fi.& ſic loquitur l.j. de ĩ
lit.iur.quia ibi intereſſe non poteſt claudi ſub propria & *forma*
li natura actionis realis, quia actio in rem nõ datur ad quan*tita*
tem in genere,de pigno.l.ſi fundus, §.in venditione, & not.in l.
ij.ſ.communia de legatis, & ideo uenit officio iudicis mercena
7 rio.† Itẽ no.quod ſtatuta aliquando de aliquo faciunt maleficiũ
& de maleficio faciunt ñ maleficiũ: puta dictat ſtatutum,quod
vnus qſq; poſſit incedere armatus,nam tũc de maleficio,ideſt đ
re illicita & punibili, tranſitur ad permiſſionem, quod ſit licitũ
ferre arma,patet ff.ad le.Iul.đ vi pu.l.j.& ĩ auth.de armis,col.vj.
K Vnde qui armatus *K* inſultũ facit in alium,dicitur facere inſultũ
cum armis,vt no.in d.l.j.facit quod no.Inno.extra de cler.perc.
l c.continentiam.Quandoque de nihilo,ſtatuta faciũt *l* aliquid,vt
cum per ſtatutum inuẽitur nouum genus delicti,quo ad mate-
riam facti, vt quia ſtatutũ dicit,quod non poſſunt vendi quędã
res,vel quod incolæ nõ poſſint ſtare prope tabernam,& ſimilia
Quia de iure cõmuni,nec materia nec forma,nec nomẽ ſit ali-
cuius delicti, tale ſtatutum non ligat aduenas vel nouos ciues,q
poſſunt dici tyrones, qui propter iuſtam ignorantiam excuſãt
nam ignorantia q̃ excuſat a crimine, excuſat etiam a pęna, ff.đ
re mili.l.qui cũ vno.§.fi. vbi dicitur,quod ignoranti tyroni par-
8 cit. ad idem de adul.l.ſi ad adulterium cũ inceſtu.† Sed ubi igno
rantia non excuſat a crimine,tunc non excuſat a pęna,licet delĩ
quens errauit:quia nõ credebat eſſe tam magnam pęnam,vt ff.
de public.ueſtig.& cõmiſ.l.fi.§.licet.Nam qui credit, vel crede
re debuit delinquere implicite, in omnem pænam ↄſenſiſſe vi-
detur ff.de poſtulan.l.j.§.beſtias.& facit quod no.in l.cũctos po-
pulos,per Cy.& hoc in faciente:ſed in nihil faciẽte excuſat igno
rantia.l.fin.de decretis ab ordine faciendis, & de actio.& obli.l.
9 ex maleficijs,§.longe minus.& ibi not.Qandoq;ſtatuta faciunt
de aliquo maleficio aliud maleficium, & tranſit vnum nomen
delicti in alterum nomẽ delicti: verbi gratia,dicit ſtatutum ꝙ p-
ducens

ADDITIONES.

a An ſimiles.Vide in l.j.§.ſi quis ſeruum,& ibi dixi ſup.de fur.
b Tacite.Vide Bal.in l.his ſolis hic alle.& quod ibi dixi.
c Eligendum.Vide in l.j.ſupra de interdi.
d Similitudo.Contrarium dicit Bald.in l.ſi quis non dicam aperte, ſuper de Epiſco.
& cler.l.illud,ſupra de ſacroſan.eccle.
e Si ſtatutum.Vide quod no.Io.de Imo.in l.j.ad fi.ff.de pub.iud.
f Pænam.Vide Bar.in l.j.ff.ui bon.rap.
g Quod ſtatuta,Vide doct.in l.ii.ff.de pub.iud.
h An iſta pęna Vide per doc.in l.j.ff.de pub.iud.
i Vltimum.Nam maleficium contumaciam eſſe nullo iure cauetur.idem Bald.tra-
dit in l.fin.C.de crimine ſtellion.& l.ſi filia.la ii.ver.ſed nunquid,ſol.mat.ubi di-
cit eſſe fictum,non ueniunt delictum.An autem delictum ſit idem, quod malefi-
cium,uide per Feli. in c. ex literis.extra de conſt. qui ait contumaciam adeo eſſe
delictum,vt peccatum mortale habeatur, & ſit excommunicatioue dignum.Et
uide bene per Alex.de Imo.in l.ſi moræ,ff.ſolu.ma.in l.j.§.fi.ff. ſi quis ius dic.non
obl.& in l.omne delictum,§.contumacia, ff.de re mil.Dicit tamen idem Alexan.
in l.iii. ad fi.inf.qui ſatiſd.cogan.quod contumaciæ pæna, delicti pæna non dici-
tur.de quo uide ibidem per eum.
K Vnde qui armatur.Vide Bar.in l.iii.§.armis,ff.de vi,& ui arma.
l Statuta faciunt Not.in l.cunctos populos,ſupra,de ſum.Trin.& fi. cat.& ſequitur
Lu.Ro.in l.ſi uero,§.de uiro,ff.ſol.mat. & tua dicit tenere Bald. tamen non alleg.
Bald.hic,nec alibi.

ducens falſam accuſationem, teneatur crīe falſi, cum iure cōi
non tenetur lege Cornelia de falſis, ſed lege iniuriarum, ſic cri-
men calumniæ transfertur in nomen criminis falſi, & iſtud ſta
tutum eſt Peruſij, & ſic vnus titulus criminis tranſit in alium
titulum, ſeu nomen criminis dictante ſtatuto; poſſunt.n.ſtatu-
ta nomina facti imponere, & impoſita tollere, & in aliud tranſ-
mittere. facit quod no.j̃.ad leg. Iuliam amb. in gloſ. rubricæ ibi,
eſt crimen falſi, &c. no. ꝙ qñque falſum habet aliquod nomen,
& tñ non punit̄ ſub illo nomine. Vnde non omne falſum puni-
tur, vt falſum, ſed tm̃ illud falſum, quod lex Cornelia de falſis,
vel alia punit ſub titulo falſi criminis, ff. de fal. l. quid ſit falſum.
Ecōtra qñque verum nomen falſi aſſumit, inf. de his qui ſibi a-
ſcri. l. 1. de teſt. l. iubemus, §. fi. Sed ibi eſt ſpeciale, quia lex ita fin-
git. Quandoque ſtatuta ſtante eodem titulo, ſeu noīe criminis,
pœnam permutant, nam iudex quandoque permutat, vt in §.
pœna grauior, & ſicut permutatio Iudicis tollit aliam pœnam,
vt ff. de iure patr. l. diuus Veſpaſianus, §. fin. & vide de hoc Guil.
de Cu. in l. licet, de iudic. ita permutatio legis municipalis. Pari
enim ratione factum legis, & Iudicis incedunt, de manumi. te-
a ſtam. l. ſeruus. hac lege. His ad ſolatium interpoſitis, redeo *a* ad
crimina, quæ cōmiſſa dicto, morte puniuntur, vel membri ab-
ſciſſione, primum igitur mām abſciſſionis membri videamus.
20 † Falſus teſtis *b* punitur pęna talionis, l. j. ff. ad leg. Cor. de ſica. &
b no. 2. q. 2. in gloſſ. ſummæ. & per Odof. j̃. tit. j. l. qui de crīe. Et eſt
falſus teſtis, qui iuratus & examinatus falſum atteſtatur, vel ta-
cet uerum, de Epiſ. & cler. l. presbyteri. & no. 22. q. 2. c. nequis ar
bitretur. teſtis autem, qui nō eſt examinatus, licet latitet vt veri-
tas non inueniatur, non eſt falſarius, ſed odioſus, & ſic nō tenet̄
l. Cornelia. ſed crimine ſtellionatus. teſtes enim non puniuntur
de falſo anteq̃ dicāt teſtimoniū, vt no. 35. q. j. c. notificamus. vbi
eſt glo. no. præſumitur dolus in tacendo fraudē, ſi ad interroga-
c ta teſtis non vult *c* rñdere arg. ff. de iure fiſ. l. ex quibuſdam, §. 1.
ver. quę nocitura. In ſcripturis tamē, ille, qui verum celat, fal-
ſum cōmittit, ff. de fal. l. j. §. qui rationibus. ſecus in teſte anteq̃
deponat in ius. uide Inn. in c. 1. de crimine falſi. vbi ſentit ꝯrium
ſed intellige. qñ teſtis non dicit plenam & merā veritatē inter-
rogatus, & deponens ſuper facto principali, tunc punitur de fal-
ſo. de accu. in c. cum dilecti. Si uero tacet ſuper alijs dic ut l. Lu
cius, de infa. per Iac. But. Si aūt non comparet ad teſtificandum
non pōt dici falſus qui non comparet, vñ non cōparere, mediū
eſt inter virum & falſum, nam aliud non tenetur dicere teſtis,
q̃ accuſator propoſuit, vt not. 2. q. 7. c. libellorū. i. non dēt de im-
pertinentibus interrogari. Teſtes tñ, qui loquitur obſcure, non
habetur pro falſo, ſed tñ habetur ꝓ ſuſpecto, not. 4. q. 3. c. teſtis.
in gl. i. ſine cauſæ adiectione. iō pōt repeti vt declarat, niſi Iudex
ex cā hoc nolit facere, vt no. 4. q. 3. in crīali. Et iſtud c. iudex ꝙ ex
cā poſſit ſub obſcuritate tranſire eſt notabile, tñ cā pōt eſſe vel
in ipſo teſte, quia eſt ſuſpectus, vel in producente, quia produ-
cit teſtē ſupes incerto articulo, extra de prob. c. in pſentia. & ff.
de rei vendic. l. idem Pompo, §. fi. Et not. qđ teſtis poteſt falſum
deponere & verum, nec verū, nec falſum in omnibus decē præ
dicaments poſitis ab Ariſtotile, quæ dinumerat Azo in proęm.
Codicis. Dicit teſtis falſum in ſubſtantia, ſi dicit, ꝙ homo dedit
dānū, cum non eſſet homo, ſed aſinus. Item ſi dicit ꝙ Titius per
cuſſit Seiū cum ferro, & fuit cum lapide. Iſte deponit falſum in
ſubſtantia, res enim & perſonę ſubſtantia appellant̄ ff. de ꝯhen-
d da emptio. l. in venditionibus. Sed nunquid *d* teſtis tenetur re-
ſpondere, ſi interrogatur de cauſa ſcientiæ illius ſubſtantię Ver-
bi gratia, ſi interrogetur, quomodo ſcis, ꝙ eſſet ſubſtantia lapi-
dis vel ꝙ eſſet homo. Rñdeo, ſufficit ſi dicit, ꝙ vidit, nam vr̄ figu
ra ſubſtantiæ, unde pona eſt ratio per uiſum. Dicit teſti falſum
in Quantitate diſcreta, ſi dicit, ꝙ promiſit Titio decē, cū non ꝓ-
miſerit niſi quinq; vel in quantitate cōtinua, ſi dicit ꝙ promiſit
uſq; ad talem arborē, & non promiſit tātum, ſed minus. Si inter
e roget̄ teſtis, quod eſt quantitas? non tenet̄ rñdere, *e* quia in teſte
non requiritur tanta peritia ꝙ ſciat diffinire, pſertim ea, quæ in
iuris diffinitione conſiſtunt, vt ff. de ver. obl. l. ſtipulatio, §. hoc
21 quoque. in gl. ordin. † Et nota, ꝙ quātitas eſt duplex, ſcilicet cō
ueta, & cōis. prima probat̄ per auditū pactionis, ſecūda aliter ꝓ
batur per teſtes, vt l. ij. de reſcin. vend. & not. in l. j. s̃. de ſentē. quæ
pro eo. per Cyn. Item probatur quod per æſtimum, quo ad mu
22 nera, vt no. l. fi. de præd. nauic. lib. xj. † Quid ſi dicit, ſcio: quia vi-
f cinus? *f* Reſpondeo, non eſt ratio neceſſaria, ſed pręſumptiua, vt
23 no. 22. q. c. 1. paratam. † Deponit teſtis falſum in qualitate, ſi di-
cit quod frumentum mutuatum erat optimū, cum eſſet minꝰ
bonum, iſta eſt qualitas intrinſeca. vel dicit, ꝙ furtum fuit factū
noctis tempore cauſa non aggrauat maleficium, cum fuerit de
g die. Si teſtis interrogetur quomodo ſcias, ꝙ eſſet nox? *g* Reſpō.
qa uidi quod fuit poſt lucis occaſum: vel quia erāt tenebræ no-
ctis. bona ratio eſt, quia ſufficit, ꝙ teſtis reddat rationem groſſo
& naturali modo, licet non loquatur cum peritia. Nam ī teſte
non requiritur peritia, vt no. C. de vſur. l. j. & uide quod not. 24.
q. 3. c. ſi habes. in gl. & ita non ſufficit dicere, niſi dicti ratio aſſi-
gnetur, &c. ut ff. de fur. l. verum. & xxxv. q. ix. c. fin. & ita non re-
quiritur in teſte, quod ſit Legiſta, vel Philoſopus, vel quod ſciat
rñdere ad difficiles quæſtiones, imo ſi interrogetur de talibus,
poteſt dicere, neſcio. nec exigitur per hoc ratio ab eo reddita ꝑ
ſenſū corporis. Veritas eſt notitia certę rei, maxime per viſum,
vt no. in Auth. de inſtrumen. cau. & fi. §. 1. in glo. alias mutatio.
Ad quam inueniendam maxime Iudices maleficiorū debent
laborare, ut no. in Auth. de Tabel. in prin. Si autem non eſt ve
rus teſtis, ſed præſumptus teſtis, cum admixto iudicio artis, ut
medicus ſuper cicatrice, & obſtetrix interrogāda eſt ſubtiliter,
& talem ſe eſſe preſtare debet, qualem ſe aſſerit. l. 1. ff. de ventre
inſpi. Nec excuſatur a falſo teſtimonio ſi teſtificetur per verbū
credo, quod eſt indifferens ad verum & falſum. Nam ĩterdum
verbum, credo, facit probationem ex addita ratione, vel qa pręſ
ſumitur, ꝙ non ſine ratione, vt qñ a perito profertur in mate-
ria artis ſuę, & tunc pro aſſertione habetur & ponitur, quia cre
dere debuit ꝯrium eius, quod dixit. Nam ratione peritiæ artis,
pręſumitur dolus in eo, qui abutitur peritia ſua, argum. C. de
muner. patrim. l. profeſſio. & l. 2. ff. quod quiſq; iuris. non enim
præſumitur quis credere, quod credere non debet, & quod cō-
muniter homines illius profeſſionis & artis non credunt, nec
rōne aliqua, nec bona coniectura fulcitur, ar. ff. de acq. hęr. l. cū
quidam, §. quod dicitur, & ff. de adul. l. miles, §. pe. & facit quod
24 no. j̃. de his, qui ſibi aſcri. l. ſenatus. † Relatio, eſt quintum prędi
camentum, eſt autem relatio duorum extremorum adinuicē
h facta collatio. Sub hoc prædicamento clauditur ꝓbatio *h* pater
nitatis & filiationis. item matrimonij. itē ſororitatis, & confra-
ternitatis. item omnium eorum, quæ habent reſpectum ad li-
25 bros, vr in comparatione literarum. † Et eſt notandū, quod in
iſtis correlatiuis vel reſpectiuis, vel adinuicem ſubordinatis, vel
comparatis adinuicem, interdum duo teſtes probant vnum ca
pitulum, alij duo probant aliud capitulum, & ſeorſum nulli ꝓ-
bant, ſed ex coniunctione teſtimoniorum probāt, verbi gratia,
duo teſtes probant, ꝙ Titius fuit filius Bertæ, alij duo ꝓbant qđ
Martinus fuit filius Bertæ, ſi ſeorſum accipitur, non eſt ꝓbatum
quod ſim frater Martini, ſi coniunctim, probatū eſt de fraterni-
tate noſtra, vt no. 35. q. 7. cap. de parentela. & facit quob habetur
extra de fide inſtr. c. cum Ioannes heremita. vbi coniungitur cō
feſſio *i* partis cum dicto teſtium, & alibi ad probandū plura con
iunguntur in vnū, in Auth. de inſtr. cau. & fide §. ſi vero nullus
ibi, vna quidem colligatur vndique ſides, vt no. ff. de excu. tuto
26 l. 2. §. ætas. † Et not. vbi teſtes torquentur, ſufficit torqueri duos
vel tres factum ſcientes. Nam refrenanda eſt tortura, de nau. le.
quoties. lib. xi. Quintum prædicamentum eſt, vbi deponit teſtis
falſum, ſi interrogatus vbi, dicit in domo, cū fuerit in agro, nam
domus erat locus intentatus. Vnde inſultus dr̄ factus in domo
quando inter parietes, de maleficio commiſſo in oſtio domus,
an dicatur commiſſum in domo, quādo inter parietes. in oſtio
vero non eſt intra, nec extra proprie, vt no. de pęn. diſt. 2. §. hæc
quę Et grauius eſt etiam maleficium, ſi quis in domo ſua offen
datur, q̃ ſi in agro, de iniu. l. le. Cornelia. in prin. & facit de accu-
ſat. l. libellorum. Et ita fuit inteſtibus Suſannæ, vt no. s̃. de teſta. l.
teſtiū. Si interroget teſtis qūo ſcis, ꝙ illa eſſet domus, & rñdeat,
quia uidi. bona reſponſio eſt tribus rationibus, quia indirecte
poteſt uideri, ſecunda, quia viſus multas differentias demon-
ſtrat

ADDITIONES.

a Redeo. Adde his, quæ facto committuntur, dixi ſup. verſic. vlt. in hac l. no. & alios caſus vide inf. & quod dicit hic de pœna teſtis falſum deponentis, vel de teſte q verum tacet, an puniatur de falſo, vide quæ ſequuntur, & ſcripſi poſt Bar. in l. præſcriptione, in fi. ſi contra ius, vel uti. pu. & ſi teſtis non vult comparere ad teſtificandum, qua pœna puniatur, vide Inn. & Mo. in c. 1. de cri. fal. & in l. 1. §. ſed & ſi quis, ff. de fal. & ꝙ ibi Bartol. & Bald. in l. presbyteri, ſup. de epiſ. & cler. vbi tenet idem, ꝙ hic, & Bartol. in extrauag. ad repri. in verſ. tangat. & Angel. in l. argentarius, §. fi. ff. de eden. & Bal. in l. 1. in lect. antiqua, dicit ꝙ ſi iurauit non incidit in falſum, ſed poteſt mulctari. mihi placet differentia, an iura verit vel non, vt per Bar. in l. ſi quis legatum, ff. de fal. cum concor. ſed ſolum attenditur an aſſumpſerit officium teſtificandi uel ne, per no. per glo. in d. c. ne quis arbitretur, hic alleg. quicquid dixerit Bal. in c. 1. in prin. ſi inter do. & vaſ. lis oria.

b Falſus teſtis. Adde pro hoc dicto iſtum in l. iuſiurandi. nu. 2. & quod ibi plene poſui in apoſt. ad ipſum, in uer. ſimilitudine ſupplicij. ſup. ſi cer. pet.

c Teſtis non vult. Vide Bal. in l. 2. in prin. ſup. de eden.

d Sed nunquid. Vide Bal. in l. 3. ſup. de teſt. & ibi quid ſi interrogatur quare lapis, eſt lapſis, & in ea l. ubi de domo.

e Non tenetur reſpondere. Vide Bald. in ea. l. ubi ſi teſtis depoſuit de contractu, & poſtea interrogatur an debitor ex contractu ſit obligatus, & dicit ſe neſcire. dicit quod ualet teſtimonium, quia in teſte non requiritur peritia, ut hic, uide tamen Bar. in l. 1. ſi cert. pet.

f Quia uicinus. Vide Bal. in l. cōuenticula, ſup. de Epiſ. & in auth. quas actiones, ad fi. de ſacroſan. eccl.
Adde Bart. in l. 1. nu. 12. & quod ibi notaui in apoſt. ad ipſum poſt Dom. Alex. qui diffuſe tractat hanc q. in addi. in uer. quia ſum vicinus, & ibi poſui quis dicatur eſſe uicinus, ff. ſi cert. pet. de quo etiam dixi poſt iſtum in l. iubemus, nu. 2. in uer. qui ſunt vicini, ſup.

g Quod eſſet nox. Vide quod no. Bar. in l. 1. §. hoc autem, ff. ad Senatuſcon. Sill. melius Bal. in l. 1. in prin. ff. de his, qui ſunt ſui, uel alie. iur.

h Probatio. Ad probandum parentelam, uide Inn. in c. ſeries, extra de teſt. & Bald. in l. teſtium, ſup. de teſt.

i Confeſſio. adde c. fi. extra de ſucceſ. ab inteſt.

ſtrat.j.Metaph.Tertia,quia viſus eſt ſenſus generalis.Vnde red-
ditio cauſæ p uiſum,eſt magis generalis,quam aliqua alia;vt no.
3.q.9.ca. teſtes. ꝙ ſiue directe,ſiue indirecte,ſiue tacite,ſiue ex-
preſſe rō teſtis concludat,bona eſt redditio cāæ.& qn̄ rō ĩcludit
in dicto teſtis, non dēt interim de rōne interrogari,qn̄que.n. di
ctū teſtis incipit a rōne,qn̄q; a dicto,qn̄q; ſimul iūcta in eo,ſtri-
ctu verborū ſunt rō,& dictū.exēplū,dico,ꝙ vidi tale quid, & ſp
idē eſt effectus.Si aūt teſtis ĩterrogatus de rōne,vel n̄ interrogatꝰ
aſſignat malā rōnē,iſte teſtis nō dr̄ deponere verū vel falsū,qa q
27 ĩpertinēter loquit̄,nihil loq vr̄.† Qn̄,eſt ſextū prædicamētū,& ĩ
hoc teſtis de facili pōt incurrere periuriū,ſi ſe arctet ad diem, ni
ſi eſſet dies inſignis,vt no.extra de accu.c.qualiter.per Inno. Et
quando de tempore eſt quæſtio,debet tēpus probari, de negot.
geſt.l.eum actum, de proba. leg. matrem tuam.vide no. 33.q.j.
in gl.ſummæ,de reſcr.c.literas,in cle.ſecus ſi non ſit iuris rō con
ſtituta in tempore, quia non oportet certū tempus probari. qn̄
non eſt vis in tēpore,ut l.cum tabernam,§.idem quęſijt, de pig.
& de teſtib.l.ob carmen,§.fi.& adde quod no.in c.Abbateſane.
ad finem.de re iud.lib.vi.& in l.2.§,eo.Quando concluſio acto-
ris ſequitur ex tempore,tunc tempus eſt de neceſſitate proban-
dum actori.idem in replicatione,ſed expreſſa,vel tacita conclu
ſio exceptionis inferatur ex tempore, tūc actori perpetuo oppo
nitur tempus per modum exceptionis,quia ſufficit actori: nam
28 iure perpetuo ſuccumbit reus,niſi probetur tempus.† Super ſi-
tu,cadit teſtimonium,vt ſi aliqua eccleſia ſita dicatur in diœce
ſi Epiſcopi Florentini, & econtra dicatur,quod eſt ſita in diœ-
ceſi. Epiſcopi Lucani,vel cum cōſtet quod maleficium fuit cō
a miſſum in agro Titiano,*a* & ſi conſtet de loco;ignoratur tamē
an ille ager ſit in territorio peruſino, vel Eugubino, ſuper quo
teſtes producti debent aſſignare cauſam,ēt non interrogati, qa
producuntur ſuper iure,ſicut ſi producerentur ad probationē
dominij quia teſtis debet reddere rationem per cauſas conſiſtē
tes in facto,nō in iure.Reddet ergo rationem ſuper iuriſdictio-
ne,quia vidit exercitari imperium; vt quia uidit cōmune peru-
ſii ibi furcas erigere,malefactores capere,qa uidit homines illiꝰ
loci citatos comparere.mandatis obedire tam in faciendo,quā
in non faciendo,ſed in faciendo maior,& plenior ſubiectio fit,
b quam in non faciendo.Nam in faciendo *b* interdum conſilium
vertitur,non obedientia.vnde qui pendente appellatione a prę-
cepto de non faciendo abſtinet,non propterea dicitur obedire.
ſed ſi a præcepto de faciendo quis appellauit,& facit:videt̄ ab ap
pellatione recedere,de re iud.l.abſolutionem.ideo in non faciē-
do proprie non eſt obedientia,quia eſt incertum de mente nō fa
cientis. Nam interdum quis abſtinet propter læſam conſciētiā,
interdum propter aliquam reuerētiam.interdum propter debi
tam obedientiam. interdum propter faciendam pęnitentiā, vt
no.de pæn.diſt.1.§.ex his.in gl. hoc videt̄. unde quia quod mul
tipliciter dicitur,eius ueritas ignoratur, ſecūdum Boetium, rō-
ne dubii non præſumitur quis conſentire,ſed contradicere,qa
in præiudicialibus actus indifferens ad cōſenſum, & diſſenſum
reputat̄ pro diſſenſu,ut in §.vetare.in l.qui uas ff.de fur.Itē bo-
c na ratio *c* eſt,ſi dicat,quia vidit eos ſoluere collectas, in authen.
quib.mod.nat.effi.ſui.§.ſi quis igitur ex qualibet.& vbi agit̄ de
d iuriſdictione *d* probanda in genere, ſufficit teſtimoniū diuerſo-
rum in ſpecie,vt quia vnus uidit execulare, alter ſuſpēdere.ſecꝰ
ſi fingatur de probatione certi actus in ſpecie.de accuſa.c.quali-
ter.per Inn.Item quia vidit eum gerere ſe pro domino lōgo tē
pore,ff.de ſol.l.Titia,& ar.ſol.ma.l.Titia, de adop.l.poſt mortē.
& l.4.C.ad Mace.de proba.c. licet cauſam de cau.poſ.& prop.
c.cum eccleſia.de iure patr.ca.conſultationibus,& vide in c.ex
parte,de reſt.ſpol.per Inn.iuriſdictio ergo eſt ius quoddā mixtū
& rerum & perſonarum, & quandoque exercetur in perſonis
tātum,qn̄que in rebus. quandoque in perſonis & rebus ſimul.
de mun.& hono.l.reſcripto,§.fi.de bo.auth.iud poſſeſ.l.cum vi-
num,§.is qui. Sed nunquid iura ſunt ſubſtantiæ, & qualitates?
& videtur diſtinguēdum.nam quoddam eſt ius perfectū & ple-
num,vt ius dominij.Quoddā ſemiplenum, vt ſeruitutis Quod-
dam minimum,vt nudæ poſſeſſionis. Dominium, quod eſt ius
plenum, non poteſt haberi ex pluribus cauſis,vt l.3.ex pluribus
de acquirenda poſſeſſione,& ff.de hær.inſti. l.3.§.qui fideicom
miſſam,& de vſuc.l.ſequitur,§.lana.Seruitus vero,& poſſeſſio;
quia eſt ius ſemiplenum, poteſt haberi ex pluribus,cauſis de ſer
ui.vrb.præ.l.ſi domus.Et dato caſu,quod quis habeat dominiū,
ſed non pleno iure; poteſt ex alia cauſa ſibi acquiri & cōfirma-
ri ius plenum,vt l.in bello,§.ſi quis ſeruū,de c.& poſtl.reuer.ius
ergo perfecti dominij videtur eſſe quædā incorpore ſubſtantia,
vt inſti.de reb.corp.& incorp. quia nō ſuſcipit magis, & minus.
Seruitus vero vr̄ eſſe quædā qualitates prædiorum, & iuriſdō
videtur eſſe quædam qualitas territorij C.vbi & apud quos,l.fi.
Ineſt.n. fundo territorium ſicut acidū & mucidum eſt in vino,
29 Et † hoc in oī iuriſdōne,ſiue tranſmiſſibili ad poſteriores,ut eſt
e regnum qđ nō tranſmittitur *e* ad monachum vel canonum re
gularem,licet ſit primogenitus,vt no.28.q.2.c.ſcripſi. ſiue ſit iu-
riſdictio non tranſmiſſibilis, vt l.diē functo, ff.de off.aſſeſ. realis
f ergo iuriſdō conſiderata reſpū territorij,eſt quædam qualitas *f*
& poſſet ſeparari per Principem ab alio territorio, & non red-
deret ibi ius,& nemo cognoſceret,niſi Princeps,quia pōt ſubal
ternas ſibi iuriſdōnes pimere,& mutare, & ꝙ iſta iura ſint qua
g litates *g* bonorum, & non ſint bona, vr̄ probari in l.1.de vſu.le.
Habere.qn̄q; probatur per teſtes, ſed quia habere in multis ꝯſi
ſtit, diuerſo mō dēt reddi ratio iſtius prædicamenti, ſm̄ ſubie-
ctam mām, vt in 1.Ethicorum, tunc perfecte enunciamus, cū
30 ſm̄ ſubiectā mām loquimur.† Nam ſi teſtis vult probare,ꝙ ali
quis hēat ſeruitutē,vel diſciplinam,vel vitium,vt ꝙ ſit ebrioſus
pro dignus,vel furioſus, quæ ſunt paſſiones animi radicatæ, &
infixæ intrinſecus,dēt aſſignare rōnem,quę infert in hoc,niſi iu
ret de credulitate,vbi n̄ exigitur rō inferens neceſſario, quia eſt
teſtimonium induſtriale,de ver.ob.l.1.in fi.de ad uo.diuer.iu.l.
nemini.§.Iuriſperitos.de vent.inſp.l.1.de hoc per Inn.in c.cum
cām,ext.de teſti.Si teſtis vult probare, ꝙ aliquis hēat magnitu-
dinem , vt ꝙ ſit x.cubitorum, debet reddere rōnem,quia vidit
menſurari,de no.ope.nū.l.non ſolum.§.ſed vt probari. C.finiū
reg.l.ſi quis ſuper.Si quis teſtis vult probare , ꝙ aliquis hēat ve-
ſtimentum,vel tunicam,hoc per viſum patet, quo ad hr̄e facti,
ſed quo ad hr̄e iuris,& in iure,nō ſufficit uiſus,ut ff.de uerb.ob.
l.ſtipulatio.Si teſtis vult probare,ꝙ aliquis hēat membrū,uel n̄
habeat:mā membri ſubiacet uiſui, ſed uirtus membri intrinſe-
ca,ut frigiditas,n̄ patet ſubiecto uiſui;ſed debet experimentari,
ext.de cor.uitiat.& ext.de frigidis,& malef.c.fraternitatis,unde
teſtis bn̄ pōt probare per uiſum , ꝙ quis non hēt oculū , quia ur̄
effoſſum : ſed non probat de facili,ꝙ quis habens oculum *non*
uideat de illo oculo,ut no. C.de teſt.l.teſtiū.uide hic,*quod* no.
xxxiij.q.1.requiſiſti.in gl.pone ꝙ.† Quinto modo dicitur habe-
re continens contentum,ut ueges uinum, & hoc etiam oculus
uidet,manus tangit,guſtus guſtat,odoratus odorat, ſed menſu
ra probanda eſt per menſurationem , l.2.ſupra. de per.& com-
mo.rei vend.† Sexto modo dr̄ quis habere poſſeſſionē, vel pro
prietatē,vel obligationem.Et no.ꝙ verbum, habere, proprium
effectum habendi ſignificat , vt ff. de leg.iij.l. fideicom.§.ſi filio.
31 †Sed hic q̄ro, *h* actor fecit duos articulos, primum de cōtractu
vel delicto,ſm̄ de obligatione teſtis,ĩ primo dixit uera eſſe,quia
vidit,& audiuit;in ſecundo dixit, ſe nihil ſcire, quęritur an pro-
bet? vr̄ ꝙ non.Nam poſito,& conceſſo ꝯctu,vel delicto,neceſſa-
rio ſequitur obligatio,l.fi. ff.de iureiu. ergo ille vr̄ ſibiipſi ꝯrius.
Item videtur periurus,quia ſi ſcit cōtractum, ergo tenet obliga
tio.Solu.dic,ꝙ iſte teſtis probat,quia licet dicat ſe nihil ſcire, ue
rum eſt,quia tāquam teſtis nihil ſcit de iure,ſed de facto. Nā ſci
re vere eſt iudicium,potius quam teſtimonium. Item intelligi-
i tur *i* nihil ſcire,ſ.aliud, quam dixerit, nam debemus interp̄tari,
vt ſibi non contradicat,arg.ff.de cond. & demon.l. non ad ead.
quod no.Item no.ꝙ non dicitur ratio,vel cauſa,niſi ſit iuſta, vt
no.ff.de excep.doli.l.2.§.circa,in gl.verſ. vl̄ quia. Itē no.ꝙ qn̄ te
ſtis dicit vnum ex quo aliud ſequitur, ſuper vtroque depoſuiſſe
K vr̄,arg.de acquir.hær.l.illud, vnde ſi teſtis *k* dicit aliquem diu te
nuiſſe,cum ex corporali detentione pręſumatur vera poſſeſſio.
vt no.8.q.1.c.Pontifex,& per Inno.de priuil.c.cum olim,ſequi-
tur,ꝙ teſtis probat non nudam detentionem , ſed etiam merā
poſſeſſionem,& ſic qui dicit vnum, dicit omnia, quæ ſequūtur
ex illo.Item not.ꝙ ſi teſtis negatiue dicit,non videtur mihi, nō
ſequitur,ſi non videtur,ergo non eſt, vt no.23.q.3.c.ſi cauſa,in
l gl.& ita videtur. † Item no.ꝙ ratio diſtinguit *l* dictum,vt no.in
l.1.§.hoc interdum , ff.de fonte. Item arbitror.i.certus ſum.de
pœn.diſt.3.§.item quæritur. Item quando teſtes ſuper diuerſis
factis teſtificantur, nulla eſt contrarietas inter eos , vnde ſingu-
lares dici poſſunt,ſed non contrarij,vt no.de pœn.diſt.3.c.peri-
m culoſe,in gl.argumen.ad tex.&c. † No. tamen *m* ꝙ in ciuili,&
criminali poſſunt dari interrogatoria , ſed Iudex non debet ea
oſtendere parti,vt no.2.q.1.c.in primis,in gl.teſtis, quod eſt not.
n † Item not.quod per viam interrogationem *n* non debet qs co-
gi

ADDITIONES.

a In agro Titiano. Et quomodo teſtes probent locum eſſe de territorio,vel iuriſdictione ciuitatis,& per quos actus,faciunt no.per Bal.in l.2.ſup.de ſer.& quæ dixi poſt Bar.in l.cum de in rem verſo,in fi.ff.de vſur.
b Nam in non faciendo.Vide Bald.in l.2.ſup.de nat.lib.
c Item bona ratio.Vide tex.& ibi Bal.in l.3.ſup.de nat.lib.
d Iuriſdictione.Vide Bal.in l.1.in 8.q.ſup.de teſtib.
e Non tranſmittitur.Vide Bal.in l.Deo nobis,ſup.de epiſco.& cler.
f Qualitas.Vide per Bar.in l.1.ad fi.ff.de iuriſ.omn.iudi.
g Qualitates. Concludit quod iura,iuriſdictio, ſeruitutes,& ſimilia non veniunt appellatione bonorum,ſed dicunt quædam qualitates, facit quod no.Dy.& Bar. in l.inter,ff.de acqu.rer.dom.cum concor.
h Sed hic quæro.Vide quæ dixi ſup. & ſequitur Lud.Ro.in l.1.in prin.de op.no.nū.
i Item intelligitur.Vide Bar.in l.de ætate,ff.de min.
K Si teſtes.Vide no.in l.ſtipulatio iſta,§.hi qui, ff.de verbo.ob.
l Ratio reſtringit.Vide Bal.in l.conuenticula, ſup.de epiſc.& cler.
m Not.tamen quod in ciuili. Iudex non debet oſtendere interrogatoria parti,vide Inno.in c.per tuas,ext.de teſti.& gl.in c.præſentem,eod.tit.in vi.dicit cum Inno. in d.c.per tuas,quod ſi iudex dat,non peccat, & vide per Spec.& Io.An.ĩ ti.de teſte,§.iam de interrogatorijs,in princi.
n Item no.quod.Vide Ant.de But.in c.pen.ad fi.iur.cal.

gi ad petitionem partis ad reſpōdendum in ciuili, vel criminali
poſt lit.conteſt.niſi pars.quæ hoc petit, faciat, vel ponat capl'm
de hoc,vt no.in decr.28.q.1. in gl.argm̄, vbi dr̄,ꝙ non dēt reſpō
dere,niſi ad mandatum Iudicis, ſed alibi dr̄ hoc, & aliud eſt in-
terrogare,aliud ponere,36.q.j.c. Deus.in gl.cū q̄ret.ſed hoc no.
38 30.q.5.c.interrogandi. & no.23 q.8.vt pridem. † Ita not.qđ te-
ſtis,qui non dixit totum factum, non probat, ut not.ff.de infa.l.
39 Lucius,vel iterum interrogat̄,vt no.30.q.3.ca.p̄ſes.† Itē no.qđ
publicatio teſtiū,n̄ ligat Iudicē in eo,qđ ex offō facit, vt not.25.
40 q.7.ecce.† Item no.quod teſtē falſum metus n̄ excuſat, ut not.
41 15.q.5.c.authoritatē,in gl.magna.† Item no.ꝙ interdū vni teſti
credit̄,qn̄ alij deſunt,de verb.obl.l.1.in fi.vel de ꝯſcīa in articulo
mortis.de dote præle.l.Theopompus.26.c. is qui. & de conſer.
42 diſt.2.c.ſolenniter.† Septimo mō dr̄ quis hr̄e vxorem, filios,fra
tres,& de iſto hr̄e, interdum pōt reddi rō neceſſaria,interdum
probabilis,interdum præſumptiua;nam quoties aliquo poſito,
& ꝯceſſo,alterum neceſſario ſequitur,tunc rō eſt neceſſaria, ut
ſcio,ꝙ eſt vxor,quia interfui,vidi & audiui, ꝙ per verba de pn̄ti,
& annulli immiſſionem deſponſauit eam.Cum vero aliquo po
ſito,& conceſſo aliquid probabiliter ſequitur, tunc rō eſt proba
bilis,& ſufficiens,vt dico ꝙ eſt filius, quia uidi eum naſci in do-
mo vicinis ſcientib.vt l.filium diffinimus, ff.de his qui ſunt ſui,
vel alie.iur.& no.de ꝯd.& dem.l.Lucius. Poteſt poni aliud exē-
a plū,dico,quod Berta ē meretrix, *a* quia vidi ſæpe de nocte intrā
tib.eam aperire ianuam, nam locus a cōiter accidentib.eſt lo-
cus multum probabilis in mā teſtium,vt no. ſ̄.de prob.l.neque
quod eſt not. ſ'm Iac. præſumptiua probō in exordiis iudiciorū
ſufficit,ar.ff.ad exhib.l.theſaurus.& ſ̄.eod.l.non ignorat, q̄ col'r
ex poſſeſſione,vel quaſi.l.j.ff.famil. erciſc. quia parum præiudi-
43 cat.& adde quod no.in l.1.§.ſi ita. ff.de ven. in poſſ.mit.† Octa-
uo mō dr̄ quis habere inhabilitatem, vel infamiam, ſed iſta eſt
potius priuatio q̄ habitus,de le.1.l.Lucius.§. fina.de prob.l.ab ea
parte. Simili mō dicimus,ꝙ iſte hēt bānum de tali ciuitate,hoc
non eſt proprie hr̄e,ſed carere.dr̄ quis habere febrē,vel morbū,
de ædilitio edicto.l.j. Ager ēt dr̄ hr̄e herbam peſtilentem, vel pe
ſtiferos ſuccos,qui ibi naſcantur. Ciuitas āt dr̄ habere ciues,&
probari poteſt ciuilitas per teſtes,& inſtr̄a,arg.no.35.q.2.c.inſti
tutionis.Facere,probatur per teſtes.facere dr̄ prout ineſt facien
ti.Pati etiam probatur per teſtes, & dr̄ pati prout ineſt patienti.
Sed facilius probatur facere,quam pati: facilius enim teſtis cō-
prehendit vitam,quam mortem, nam multi videntur mortui,
& non ſunt mortui.Teſtis deponens ſuper homicidio, interro-
gatus qūo ſcit,quod ille eſſet inanimatus,habet dicere,quia cor
pus ſuum carebat ſenſu,& motu,& erat frigidum, vel putrefa-
ctum,vel ſimilia,quæ accidunt mortuis. Animæ autem receſ-
ſus a corpore videri non poteſt, quia anima incorporea eſt, ſi-
cut Angeli.Inuiſibilia ergo probantur per ea, quæ videntur, in
corporalia probantur per ea,quæ audiuntur, nam mens hoīs n̄
vr̄,nec proprie auditur,tamen per vocem ſignificatur.de ſupel.
leg.l.Labeo,& dr̄ quis ſcire mentem alterius,de dote prælega.l.
Theopompus.ibi,dum dicit,ſciens mentem per cauſam, & vi-
de de renun.c.ſuper hoc,per Inn.& de vſufr.leg.l.ſi alij.Item ex
factis datur voluntas intelligi,de inſt.& ſubſt. l.reprehendenda,
j̃.ſi quis Impe.maled.l.1.Item ex qualitate perſonę præſumitur
mens,ff.de act.& obl.l.fin.& not.j̃.de ſicar.l.j. Item ex qualitate
inſtrumenti.ext.de homi.ca.ſignificaſti.ad leg. Cor. de ſic.l.j.§.
ſed ſi claua.Item rōne frequentiæ,& ratione ſociorum. 81.diſt.
c.clericus,& in c.in omnib.Item ratione patriæ,98. diſt.cap.A-
phros,per gl.& Archi.& ſi teſtis loquatur ex pręſumptione ſua,
quod patet qn̄ dicit,ita mihi vr̄,vel ita credo, vt not.de iura.ca-
lum.l.2.§.quod obſeruari,in gl.quæ incipit, ex hoc dicunt.non
44 probat,niſi rationem annectat. Et † notandum eſt,ꝙ dici ſolet,
plus affirmantib.teſtib.quam negantib.eſſe credendum,vt not.
ff.de arb.l.diem.§.ſi plures.& in c.j.de præſcri.lib.6. Nam cum
teſtis aliquid negat,ſubintelligitur quod ipſe ſciat, vt not.in de-
cret.8.q.3.c.Artaldus.quandoque tamen plus creditur duobus
negantibus,quam duobus affirmantibus,vt not.81. diſtin.capi.
b clerici. *b* vel continentes, in gl.in hoc non poteſt. ubi eſt not.gl.
vide in l.optimam, ſ̄. de contrahen.& committen.ſtip.& quod
no.Inſt.de inut.ſtip.§.item verbum,in l.2.& 3. C.de erro.aduo.
per Cyn. & aliquid videns, eſt non aliquid videns.ſ.ex aliquib.
viſis infert ad non viſa,ut uidendo eos, qui ſunt in ſcholis,& tu
ibi non es,poſſum dicere vere,video te ibi non eſſe,vt l.fin.C.de
reb.credi.& ſic directa viſio eſt entium,obliqua & in directa eſt
non entium.vide quod notat. in l.1.§.1.de itinere actuque pri-
ca. Negatiua autem abſtracta omnino a ſenſibilibus rebus,non
poteſt probari per teſtes, ſecus ſi eſſet coniuncta cum reb.ſenſi
bilibus, vel per ſenſibile deuenitur ad notitiam eius indifferen-
45 ter.vide Inno.de accuſ.c.ſuper his.† Item not.ꝙ per duos teſtes
poteſt probari, ꝙ maleficium fuerit commiſſum notorie corā
mille,ut no.2.q.1.c.quando.& facit quod no. in l.2.de bon.poſ.
ſecun.tab.& ſ̄.de fide inſtr. l.comparationes. & iſtud eſt verum
qn̄ per duos teſtes probari poteſt factum principale, quia tunc
ēt qualitas & circūſtantiæ probantur. Sed ubi duo teſtes nō ſuf
ficiunt ad probandum factum,impoſſibile eſt, qđ non probatō
ſubiecto, probet̄ qualitas & accidens,vt no.in l.hęredes palam,
46 ff.de teſtamen.† Et nota in prædictis regulam generalem,ꝙ di-
uerſitas factorum teſtium cōtrarietatem excludit,vt no.de pęn.
47 diſt.j,periculoſe,in glo.arg.ad teſtes,quam glo. bene no. † Item
qui vocatur ad teſtimonium, eo ipſo vr̄ approbatus per eū, qui
vocari fecit,& debet examinari, vt no. 28.q.2.c.in decima. Sed
c quid ſi teſtis *c* dicit ſe cognouiſſe facientem, ſed de offenſo dicit,
ꝙ non cognouit eum,quia erat de Alemania,an iſte teſtis pro-
bet maleficiū? Vr̄ ꝙ nō ſecus.tn̄ vr̄ in ꝯfeſſione partis,vt no.2.q.
8.c.libellorum.Dic,aut accuſatur quis,vel inquiritur,ꝙ occidit
certum hominem,puta Titiū,tunc non probat.aut quod occi-
dit quendam,cuius nomen ignorat̄,tunc probat.& ita intelligi-
tur illa gl.& vide qđ no.C.de ero.mil.ann.l.iubemus,§.hoc ve-
d ro.& ff.de fur.l.quidā tabularū,in fin.Et quid ſi *d* probatur,ꝙ te
ſtis fuit inſtructus; vr̄ repelli,qa ſubornatus,vt no.3.q.3.c. indu-
ciæ.ꝯriū tenet Roffr.in ti. de Senatuſconſulto Liboniano.Solu.
aut fuit inſtructus vt affirmet,vel neget,tunc eſt ſubornatio,aut
cum uellet affirmare,vel negare.ꝙ vtatur vera & ꝯgrua rōne,
48 tūc nō eſt ſubornatus.† Quid ſi teſtis *e* ꝓmiſit teſtificari. Rn̄deo
e aut promiſit certū,& repellit̄, aut promiſit teſtificari non dicen
do qđ,tūc nō repellitur,vt no.2.q.3.c.Paulus.ad le.Iul. repetun.
l.3.niſi accepiſſe pretiū pro ferendo teſtimonio, quia tunc præ-
ſumitur corruptus.Et hic dixi de teſtibus,qua per eos tandē ad
49 ſn̄iam peruenitur,tn̄ eſt extra propoſitum meum.Et † no.qđ *f* te
f ſti amico vnius partis,aliquantulū minor fides adhibetur,vt no.
ī Aut.de monac.§.cogitandū,in gl.nudo verbo, in fine. Reuer-
tor ad thema noſtrū de generibus & caſibus pęnarū,& qa opor
tet proceſſum locutionis apud intellectū ſuū eſſe,ſ'm Ariſtotelē
3.rheto. Eſt ergo alius caſus,vbi amputatur caput,& lingua, C.
de delat.l.omnes,lib.x. Lingua amputatur ſibi ratione falſitatis.
quia erat ſolitus facere falſas delationes.& idem ſi quis eēt ſoli
g tus & conſuetus *g* facere falſas accuſationes,ꝙ vltra pœnam le
gis Remiæ debeat ei lingua amputari. pæna enim abſciſſionis
membri imponitur officiali publico, qui recipit ſolutiones, &
nō ſcribit eas in libris introituū,in Auth.de mād.Prin.§.coges.
vbi dicitur,ꝙ amputatur ei manus.Membri enim mutilatio pę
na capitalis dicitur,ſicut vltimū ſupplicium,in Auth.de coll. §.
prohibemus. & locum tenentes ſeu vicarij de iure Codicis non
poſſunt eas infligere,C.de off.eius,qui vicem alte.gerrit,l.ſugge
rente.ſ'm canones ſecus,vt no.21.q.4.illud. in gloſ. hic habes de
militibus iuſtitiæ ſeu barigellis,vide quod not.in leg.j.C. de Ire-
50 nar.li.x.† Et vbi lex facit *h* mentionē de amputatione membri,
h intelligit̄(ſi aliud nō exprimit̄)de manu, in Auth. vt nulli iudic.
§.pœnam.& hoc genus pænæ eſt de mero imperio corporali, ſi
cut no.de iuriſd.om.iud.l.imperiū.Dubitat̄ de eo q ſe aſſerebat
Comitē ſacri palatii,et creabat notarios cū nullā authoritatē ha
bebat,certū eſt,ꝙ ipſe punit̄,vt ff.de falſis,l.eos,§.qui ſe.& C.de
aquæductu.l.ſi qs diuinā,l.xj.& ibi p. And.de Barulo ad literā.
Sed dubiū eſt,an puniat̄ pæna mortis ꝙ credo verū,qa deliqt in
ipſum Principem,a quo ſe fingit authoritatē habere,argu. j̃. de
priua.car.l.j.vide no.xxiij.q.j.c.paratur. Et idem in eo,q facit in-
ſtr̄a tanq̄ Tabellio,cū nunq̄ fuerit creatus Tabellio, ſed ſi fuerit
creatus,ſed priuatus,nō punit̄ pæna mortis,qa iuuatur primor-
dio veritatis,arg.no.in Auth.de non alie.§.quia vero veriſimile.
Notarius ēt creatus inutiliter,qa tacuit ſuū defectū,nō tenet̄ cri
mine falſi,ſed lege Iul.ambitus,vt l.Barbarius,ff.de offic.pręt.&
j̃.ad leg. Iul.ambitus,l.j.& ibi gl.in rub.in corpore noſtro multa
membra habemus,omnia aūt nō eūdē actū habēt,ſ'm Apoſto-
lum.liquet igitur ea eſſe membra,quæ in corpore noſtro per ſe
principaliter actum habent,veluti manus,& pedes,oculi,aures,
i naſus.facit quod nota.ff.de pœn.l.capitalium, §. penulti.Mam-
K millę *i* mulierum ſunt membra, *K* ſed nō mammillæ hominis,
quia mammillæ mulieris habent officium ſuum,ſed non mam
millę hominum.Item genitalia hominis ſunt membra.De bar-
ba,

ADDITIONES.

a Meretrix.Quomodo probetur mulierem eſſe mereticem,uide Bald.in l. neque na
tales,ſupra de prob.& in l.1.in fi.pe.collu.detegen.facit quod no.Bart.in l.2.in fi.
ff.de adul.
b Clerici.Alleg.pro ſingulari Lud.Rom.in l.1.§.fi.& l.in illa, in fi. ff.de verb.obl.
c Sed quid ſi teſtis. Vide quæ no. Moder. & quod ibi dixi, in §.quadrupli.Inſtitu.de
action.
d Quid ſi.Vide Bal.in l.fi.§.fi.ſupra ſi ex fal.inſtr.& in l.fi.ff.de ſer.
e Quid ſi teſtis.Vide in l.j.in prin.ff.de fal.
f Et no.quod Vide Bal.in l.eos,ſupra.teſti.
g Solitus & conſuetus.Facit quod no.Bal.in l.1.in fi.ſupra eo.
h Et ubi lex facit.Probatur in auth.ſed nouo iure,ſupra de ſer. fug.& no.Bald.in l.ſi
fugitiui,in prin.eo.tit.
i Mammillæ. Quid de barba, labijs & digito, uide quod hic ſequitur per Bald. &
Doct,in l.2.ff.de pub.iud.
K Phil.Dec.Membra.Et adde in hoc per Fel.de ſen.excom.lib.6.in c.ſi iudex, uerſic.
item mammilla.& plene in c.cum illorum.Et de generalibus, uide per Ang. Are.
in tract.malefi.in uer.membrum,per Doct.in c.j. qui cleri.vel uouen.Ang.de Pe-
ruſ.in §.quia uero nos.in Auth.ut nulli iud.Quid de lingua,pede,naſo,& reliquis
vide per Ang.in d.§.quia vero.

a ba,*a* & labijs,an ſint mēbra,cogita.digitus vnus non eſt mem-
brum,ſed debilitat mēbrū digiti mutilatio. de ſtatu homi. leg.
51 quia.† itē no.ꝙ pęnæ perſonales,*b* ſ. amiſſionis vitæ, & mem-
b bri,reqrunt delictū ↄſummatū,ſed pænæ minores non reqrunt
delictū ↄſummatū,ſed inchoatū,vt ff.de extraor.crim.l.j.§.ꝗ pu
re.& no.in l.ſi ꝗs nō dicā rapere.de epiſc.& cler.Inchoat̄ autem
delictū ſtatim,ꝙ conatus trāſit in aliū,i.in ↄtumeliā alterius, &
nō ante,licet finalis effectus nō ſequat̄. & hoc pōt ↄtingere du-
plr.primo ꝑ actum remotū a principali delicto,ſicut eſt inſultus
ad homicidiū faciendū,vel ꝑ actum ꝓximum, ſicut eſt vulnus.
actus ergo verbi,& actus facti remotus,minus punit̄.ſed act⁹ ꝓ
pinquus acrius punit̄,tñ & ibi iudex ex officio mitigat pænā, de
pæ.l.ſi ꝗs aliqd.§.nondū.& l.aut facta,§.euentus. Nō obſtat.l. is
ꝗ cū telo.j̃.de ſica.ꝗa fateor,ꝙ punit̄ eadē lege,non tñ eadem pę
na,vt no.Guil.de Cu.in d.l.ſi ꝗs nō dicā rapere,& ita tenet ↄſue
c tudo.itē in pænis *c* ſtatutorum requirit̄, ꝙ factum, ꝑ qđ delictū
circūſcribit̄, ſit ↄſummatū,alias.n.nō dr̄ factū,ſed dr̄ fieri,& ſta
tuta nō recipiūt iſtā interpretationē,ar.ff.arbo.furtim cæſa.l. cæ
dere,§.ſubſecare.& l.ſi ꝗs id qđ §.qđ ſi dū ꝓponitur, de iuriſd.
d om.iu.itē vbi factū *d* ipſo iure punit̄,ↄſummatū eſſe debuit, vt
52 no.in c.perpetuo,de elec.li.6.in nouella.†Cōſiliū *e* quoq; pęna
e mortis punit̄,& qñq; ēt ſola ſciētia,de partic.l.ſi ſciente,& j̃. ad
le.Iul.maieſt.l.qſqs.Rr̄ tñ minus eſt ↄſulere,ꝗ̃ facere,& minus
eſt ꝗ̃ in facti executione intereſſe,& minus eſt,ꝗ̃ mādare,ff.de ī-
fa.l.ob hæc verba. Nā mādatum ſꝑ interpretatur eſſe principiū
& cā delicti,Principiū dico remotū occaſione,& extrinſecū.Nā
ꝓximū,& intrinſecū ſceleris principiū,ineſt ipſi facienti.Præte-
rea,ꝓprie faciens dr̄ principalis,ſed mādās acceſſorius, de iuriſ.
om.iud.l.ſi quis id qđ.§.fi.ſicut in ↄ̃ctib.vt ff.mand.l. ſi vero non
f remunerandi.§.ſi poſt creditā.Sed in ↄſilio *f* diſtinguit̄,aut prin-
cipalis erat alr̄s facturus,aut non.hoc verū ſi conſilium punitur
principalr̄ ꝑꝑ aliud,ſecus ſi principalr̄ ꝑꝑ ſe,& ꝗa eſt per ſe titu
lus criminis.ff.de ſeruo corrup.l.j.§.ꝑſuadere, & de verb. ſigni.
l.ſæpe.de reg.iur.l.conſilij.de iniur.l.non ſolū, §.proculus, & §.
ſi mādato.in dubio præſumit̄,ꝙ non eſſet alias facturus,vt l.j.in
fi. de raptu uirg.quod eſt bene notan.uide qđ no.in l.apud Cel-
53 ſum.in prin.de exce.dol.† Error tñ in fide ꝓ dolo hr̄, vt not. 23.
q. 2.c.beatus.niſi paratus ſit corrigi,23.q.5.in ſūma.& 23.q. 8.c.
his a ꝗbus. Si ꝗs ꝑꝑ inimicitias non audet ↄparere,iudex debet
eū facere aſſociari a familia ſua,eius tñ expēſis,de erro.mili.an.
54 l.fi.lib.11.† Quæro aūt qñ delictū dicatur conſummatū?Rñ.qñ
delinquēs finem adeptus eſt,vt ꝗa occidit,vel adulterauit, vel ſi
milia fecit.idem ſi finem adeptus non eſt, tñ titulus criminis re
ſultat,vt ſi volēs occidere,percuſſerit, & volēs ſtuprare, rapuit;
tūc vero dr̄ imperfectū,qñ non reſultat titulus criminis,ut uo-
lēs ſtuprare,ſchalas appoſuit,volēs carcerē exire,cępit fodere vt
55 ff.de cuſtod.reo.l.in eos,cū ſimil.† Dico aūt vbicūq; reſultat ti-
tul⁹ crīs,delictū eſſe ꝑfectū:illud.ſ.qđ ex eo facti nomē accipit,ñ
id qđ ex eo nomē & titulū nōdū aſſumpſit, v. g. ſi ꝑcuſſerit vo-
lens occidere,tñ mors nō eſt ſecuta,delictū vulneris eſt ꝑfectū,
ſed homicidiū nō eſt ↄſummatū:& iō punitur de vulnere quia
vulnus eſt delictū conſummatū.ſed nō punit̄ ſm ↄſuetudinē,&
ſtatuta locorū de homicidio,ꝗa nō eſt hic talis,titulus crīs ſecu
tus,& ita no.Dy.j̃.ad leg.Cor.de ſic.l.is ꝗ cū telo.nā ibi factū ſe
quit̄,grauius eſt pctm̄,vt no.de pænit.diſt.i.ꝑiculoſæ,in gl. & ir-
56 rr̄ares.† Sed ꝗ̃ritur,ſi aliqs eſt *g* ↄdemnatus ad mortē,vel bānit⁹
g ad mortē ꝑ formā ſtatuti.vtrū eius bona tacite publicētur?Vr̄ ꝙ
ſic,ꝗa ↄdēnatus ad mortē nudus exulat.de c.dimi.l.tutelas.§.ſi
libertate.facit qđ no.Inſt.quib.mo.ius pat.pot.ſol. §. relegati. &
ꝗa nulla bona in ciuitate relinꝗt,nō hēt hr̄dē,de vulg.ſubſt.l.lex
Corne.In ↄ̃riū vr̄,ꝙ pęna ſtatutaria ↄtenti eſſe debemus de ver.
obl.l.ſi ita ſtipulatus.ſed ſtatutū đt de morte,nō de alia pęna; &
vbi lex nō diſtinguit,nec iudex: & vbi iudex nō diffinit, nec nos
diffinimus,vt no.j̃.de pæ.l.ſeruus.itē bānum eſt ſtricti iuris,ſ.cū
ſit ↄ̃ ius cōe,ꝙ abſēs bāniat̄ ad mortē,vñ ſtrictiſſime dēt īterpre
tari.vt no.Cy.in l.j.s̃.de hær.inſt.& ſic bannitus ad mortē,bona
h in ciuitate relinꝗt.& ſi nō ſit facta executio corporalis,poterit *h*
de dictis bonis teſtari,ꝗa ſunt deſcēdētiū, ſi ergo paſſus ſit mor
tem,eſt ſeruus pænæ,& non poterit teſtari,tñ ab inteſtato habe-
57 bit hæredē,l.j.j̃.de rap.uirg.Vltimo no. ꝙ † ſi ꝗs fuit ↄdēnatus
in pecunia,& ſi nō ſoluerit intra decē dies in manu Camerarij
cōis,ſit ↄdemnatus pæna corporali,& Camerarius cōis nō fue-
rit inuētus in vltima hora termini,nō ↄmittit̄ pæna corporalis,
de public.l.fi.§.ſi ꝗs ꝓfeſſus. Nec obeſt in oligationibus dandi,
ꝙ ſe adſtrinxit ad vltimā horā. ſecus in factis ſucceſſiuis,l.2. ff.
ſi quis cau.iudicio ſiſten.cau.fac.nō obtemp.de verb.obl.l.ī illa,
de fe.l.more Romano.& qđ no.de ↄſec.diſt.2.c.ꝓnunciandum
58 † Sed pone,aliquis fuit poſitus in bāno', iam ſunt 50. anni, ꝙ ſi
quo tpe peruenerit in fortiam cōis,decapitaretur,deīn ſi iſte ca-
ptus eſt,opponit præſcriptionē tpis, ꝗ̃ritur an ꝑ̄ſcriptione libe-
ratus ſit?& dico ꝙ non,quia anteꝗ̃ perueniret in fortiam cōis.
ſnīa erat ↄditionalis,& ideo præſcriptio non currit,arg.C.de an
nali excep.l.j.in fi.& de præſcr.xxx.ann.l. cum notiſſimi. §. ī his
Sed qđ de *i* bannito in pecunia,an poterit fieri executio;& vr̄, ꝙ
poſt viginti annos non poſſit fieri,vt l.in oībus, ff.de diuerſis &
tēp.præſcr.ēt ſi bannū deberet applicari eccleſię Romanæ.facit
qđ no.s̃.de ſacroſ.eccl.l.inter diuinū.Alij dñt,ꝙ ↄ̃ cameram Ec
cleſiæ Romanæ non ꝑ̄ſcribit,niſi ſpatio centum annorum,vt in
Auth. vt Eccleſia Romana gaudeat pſcr.centū ann.in rubro,&
nigro. ſed poſt centū annos vacillāt oīa iura. Vñ nec teſtiū me-
moria,nec inſtr̄orū integritas,vt plurimū durat.ꝗs.n.nouit poſt
centū annos,ſi ſcribēs fuit Tabellio:in Authen.hæc ↄſtitutio in
nouat.§.j.colla.8. Et ita memini fuiſſe ſeruatū in ciuitate Aſſiſij
ꝑ officiales eccl̄ę ↄtra ſucceſſores quorūdā cōdemnatorū, Qui
K dam tñ dñt,ꝙ ſucceſſores non *K* tenent ſoluere banna,quia lite
non ↄteſt.pœna non tranſit an hr̄des.vbi autē dñiū alicuius rei
eſſet ↄfiſcatum, tunc tranſit pœna ad hr̄des,arg.ff.ad Senatuſc.
Silla.l.Caius. vñ.dicit tex.iniuſtitia patrum ſobolem eſt ſecuta.
ſ.in bonis ↄfiſcatis.in Auth.vt oīs obe.iud.ꝓuin.§.j.ſed opi. iſto-
rum nō vr̄ procedere,vbi bannū tranſit ꝑ ſtatuta locorū ad ve-
ram ↄdēnationem nā fortior dēt eſſe ſnīa, ꝗ̃ lites conteſtatio, l.
fi.C.de dolo.Item ſi ponas bannitum uiuere,non p̄t præſcribe-
re vllo tpe, ꝗa eſt in mala fide,ut no.16.q.3.c.ꝑ ſingulas.argu.ↄ̃,
ꝗa iſtæ pœnę in foro ↄſcientiæ non ligāt, vt not.12.q.2.c.frater-
l nitas.Sed rñdeo, aliud eſt forū pœnitentiale *l* ꝗ̃ iudiciale. † Sed
m ꝗd,ſi ꝗs bannitus *m* dicat banum nullū?Rñdeo, reus pōt dici re
bannū nullū excipiendo in ꝑpetuum, ff.de excep.doli.l.pure, §.
fi.ſed de nullitate non pōt agi, niſi vſq; ad 30. ann. Na officium
iudicis qđ implorat ſuper declaratione nullitatis, nō durat niſi
30.annis,ut not.inf.de fal.l.quærela,& l.ſicut,de p̄ſcr.30.ann. &
no.35.q.9.c.vñ quæritur.in gl.magna.in fi.Sed uerius eſt,quod
actor pōt dicere ſnīam nullā, donec durat actio, vel accuſatio,
ſed reus ꝑpetuo,ꝗa in reo agere de nullitate,in effectu idem eſt,
qđ excipere,ff.de fideiuſſ.l.ſi cōtendat,de arbitr.l.nō diſtingue-
mus,§.cū ꝗdā.& no.ꝑ Dy.in l.cū filius,§.varijs.de leg. 2. & hoc
ſi nullitas eſt uelata,ſed ſi apparet ex ſnīa,non conualeſcit ſnīa,
ꝗ̃ uitium nullitatis hēt in forma ipſius,ꝗa uitium cōualeſceret,
cut ſnīa.Sed hoc implicat ↄ̃dictionē, nā ſi uitium cōualeſcit,
ergo nullitas cōualeſcit,nō aūt ſnīa.vitia igit̄ tꝑe nō ↄualeſcūt,
ut j̃.de fal.l.ex initio.& 35.q.9.c.vñ ꝗrit̄.Et ſnīa plus hr̄e dr̄ iuris
ꝗ̃ facti,vt not.9.q.2.c.nullus.in gl.Sed opp.ꝙ ſnīa nulla nihil iu-
ris habet,nec ſolo tꝑe uires acquirit, vt ff.de appella. l.ſi expreſ-
ſim.& not.in l.1.C.de ſent.aduer.fiſ.la. lib.10. & facit ꝙ not.17.
q.3.c.inter cætera.& eſt expreſſum.ff.fam.erciſc.l.quædam mu
lier.ꝙ ſnīa ēt poſt multos annos dicitur nulla,& declaratur nul
9 la.†Sed pone,quod Titius fuit bannitus ex maleficio in mille,fi
ſcus vult facere executionem, comparent filij banniti,econtra
dñt,ꝙ bona debēt reſeruari filijs,non autem applicari fiſco,vt ī
auth.bona damnatorum,de bo.dam.quærit̄ quid iuris?Rñdeo
n illa auth.*n* non hēt locum niſi in pęnis capitalibus,vbi condem-
natus habetur pro mortuo,vnde in eius locum non ſuccedit fi-
ſcus, ſed liberi.unde in bannito ad mortem naturalem vel cri-
minalē bona reſeruanda ſunt filiis,nec pōt iudex pronuncian-
do.ꝙ bona deueniāt in fiſcū,ꝑ̄iudicare filijs non citatis,nec co-
gnitio de iure filiorū, vñ ꝗ̃tum ad filios ſnīa ipſo iure non valet,
& de facto reſiſtere poſſunt, l.1.§.ſi ꝗs iō. ne vis fiat ei.Idem di-
co,ſi quis eſt bānitus in mēbri mutilatione,vt in Authē.de pace
te.& eius uiolat.cap.1.§.ſi quis hoīem, col.10.Si autem quis eſt
condemnatus ſolum in pecunia, filii nō poſſunt impedire exe-
cutionem

ADDITIONES.

a Barba.Vide Bald.in l.reos,infra,titu.1.
b Pœnæ perſonales.In contrarium facit l.ſi fugitiui,ſupra,de ſeru.fug.
c Item in pœnis.Vide latius per Bald.in l.ſi quis non dicam rapere,ſup.de epiſc.& cler.& l.ſi fugitiui,de ſer.fug.& Bartol. in l.is qui cum telo,hic alleg.& ibi Bald. & Bart.in l.1.§.diuus,& in §.fi.de ſicar.
d Item vbi factum.Vide latius Bal.in l.ſi quis non dicam rapere,ſup.de epiſc.& cle.
e Conſilium Vide per Bald.in l.1.ſupra,de ſer.fug.
f Sed ſi in conſilio.Et quid in dubio,vide Bar.in l.non ſolum,§.ſi mandato,ff.de iniu.& Bal.in l.ob hæc verba,ff.de his ꝗ no.infa.& Ang.in l.j.de eo,ꝑ quē fact.erit.
g Si aliquis eſt.Vide Bald.in l.j.in fi.ſup. qui teſt.fac.poſſ.& in l.4.ff. ſi pend. appel. mors,interu.& in l.pen.ſupra,de hære.inſt.& l.eius qui,§.j.ff.de teſt. & in cap.j. in princ.de pace te.poterit tamen ei interdici adminiſtratio bonorum,ſecundum Bal.in l.3.q.ſupra,de contrah. emp. & Bald.hic ſequitur Pet. de Anch.in c.canonum.ſtatuta,verſ.quæro vlterius,ſi aliquid de conſti.& ſentit Cyn.in l.j. in fin.ſupra de hæ.inſt,& Ang.in diſp.Duo inuicem litigantes.& Bal.in l.fi.ſupra, ſi a non comp.iud.& in leg.Gallus,§.& quid ſi tantum,ff. de lib. & poſt.
h Poterit.Sequitur Pet.de Anch.in ver.per me in præced. apo. alleg. & Bartol.in l. eius qui,ff.de teſta.
f Sed quid Dicit Bald.inf.prox.ꝙ bannitus tempore uiæ ſuæ non præſcribit,quia eſt inmala fide:ſed an præſcribatur iuri dicenti bannum nullum, uide infra prox.& Bart.hic,& Bald.in l.fin.ſupra,de ſacroſanct.eccleſ.
K Succeſſores.Idem tenet Dyn.& Bart.in l.ex iudiciorum,ff.de accuſ.
l Pœnitentiale.Nec enim iudiciale ad pœnitentiale petinet, ut traditur per Inno. in cap.cum ſatis, de offic.Arch.& uide aliquid per iſtum in marg.in verſi. forum. il primo.Et quid inter ſe diſtent,uide Fel.in cap.uigilanti, in ver.ſuperuenientia, de præſc.& in c.canonum,de conſtit.
m Sed quid ſi bannitus.Bal.in l.ſicut,ſupra,de præſcr.30.ann.ſimpliciter dixit quod præſcribitur ſpatio xxx.ann.& Sal.in l.ſi plures,ſupra, quomodo, & quando iud. & Bald.in l.ſcire.§.fi.ff.de xcuſ.tut.
n Reſpondeo,illa auth.Vide Bal.in d.auth.bona damnatorum,hic alleg.

cutionē ſnīę;qa nō eſt pęna capitalis,qa nō mortis, nō mutila-
tionis,nō dānationis in metallū,nō deportationis.vñ qa talis bā
nitus nō eſt mortuus,nec naturaliter,nec ciīaliter,in locū viuē
tis eius filij nō ſuccedūt,arg.C.de cap.l.nec nos.Fallit tñ in pecu
lio filiorū,ꝙ ex cōſtitutione Claudij ſeparat̄: vñ ſibi impetrare
pñt ſeparationē peculij ab alijs bonis,ff.de mino.l. 3. §. ſed vtrū,
in fi.itē nec pñt filii a fiſco petere alimēta: qa fiſcus ſuccedēs in
certa.q̄titate,nō ē vl̄is ſucceſſor,iō nō tenet̄ ad onera patris, ar.
j̃.de ſent.paſ.l.ſi debitor,& qđ no.ff.de trāſac.l.ↄtrouerſia.Quæ-
ro,an bānitus in ære & ꝑſona,dicat̄ bānitus ad mortē? Scđo q̄-
ro,an aliquē diffidare,vel extra protectionē cōis ponere,ſit pę-
61 na capitalis?† Super primo pūcto vr̄,ꝙ pęna ꝑſonę intelligat̄ in
ſuo potiori ſignificatu de pęna mortis,vt not.in Authe. de arm.
§.oportet,ī gl.hoc eſt,qđ dicimus.& hoc ſi cā meret̄ tātā pęnā.
Nā ex genere cāę,metiendū ē genus pęnę,ar.ff.ad Turp.l.j.§.ca
lūniatorib.vel dic,ꝙ iudex,q profert verba illa,poterit interpre
tari & declarare,qa iſta verba ſunt gñalia,arg.no.ff.de app.l. ab
executione.& iō ſi iudices dāt bānū in ęre & ꝑſona.Itē ſi recō-
mendāt in carcere pro ęre & ꝑſona,pñt poſtea declarare,anteq̄
ſint officio functi,arg.ff.de excuſ.tut. le. ſi duas.diffinitiua vero
ſnīa dēt intelligi in mitiorē partē,de pęn.l.ſi p̄ſes. & no. in l. 2. q̄
62 res ven.nō poſſ.† Sup ſcđo a puncto dico,ꝙ diffidatio, & pone-
a re aliquē extra protectionē iudicū & legū, nō eſt pęna capitalis,
ſed q̄dā licētia offendēdi eū,de Epiſ.& cler.auth.itē nulla cōitas
*per Cy.*de ſec.nup.l.j.& j̃.eo.l.reos,ꝑ Cy.Iſtud ergo ineſt in pro
miſſione,nō in oblōne:ſicut dicimus aliquid eſſe in ꝓmiſſione,
nō in oblōne.de re iudi.l.miles,§.pen.& facit qđ no. s̃. qđ met.
cau.l.accuſationis. Nā & dñs p̄t occidere ſeruū ſuū merentē,tñ
nemo dicet ſeruū ex hoc ↄdemnatū ad mortē,ꝙ impune poſſit
occidi.itē in adulterio deprehēſum.Alij dñt, ꝙ iſta eſt pæna ca-
pitalis,qđ falſū eſt,vñ hoc crimē nō eſt capitale,qa aliud eſt per
63 mittere,aliud ↄdēnare.† Sed done,Titius rixabat cū Seio,ſuper
uenit frater Seij,occidit Titiū.q̄ritur an Seius, q cauſam dedit
rixæ,teneat̄ de iſto homicidio?& vr̄ ꝙ ſic,qa principalis tenet̄ de
facto acceſſorij,j̃.ad l.Iul.de vi.l.qm̄ multa facinora.& no. ī l. 2.
§.ſi qs,ff.vi bon.rapt.& qđ.no.22.q.5.c.cū homo.in ↄ̃rium, quia
b frater nō tenet̄ *b* ex delicto fratris,ut l.ſancimus,j̃.de pœn.nec
principalis ex delicto auxiliatoris,niſi mādauerit,vel ratū habue
rit.de reſt.ſpol.cū ad ſedē.& iſta eſt veritas,vt no.23. q. fi.ca. fin.
c in gl.*c* nā homicidia.Et ſi dicatur,*d* ꝙ ambo ſimul ſteterunt ar-
d mati?ergo vnus alteri dedit opē,vt no.Inn.de cle.percuſ.c. cōti
nent̄.Rñdeo,hic ↄſtat ↄ̃riū,ꝙ nō erat cū illo,nec in auxilio eius
inuocauit ꝓ ſe,vt l.ſi familia,ff.de iuriſd.om.iud.Et ↄſulo,ꝙ fiat
caplm,& ꝙ appareat ordo facti,alias p̄ſumeret̄ ↄ̃ aſtantē , vt det
auxiliū,arg.ad Syll.l.cū dñs.& aliq formant caplm verbis nega-
tiuis,alij affirmatiuis,ꝙ res fuit abſq;eo,&ç.tñ dictio , abſq; eſt
negatiua & excluſiua,vt no.Cy.s̃.de prob.l, actor. Alibi vero in
cludit,ſicut dictio,p̄ter,vt no.23.q.5. c.nō eſt. facit s̃. de pig. act.
l.j.ibi,p̄ter ſtellionatū,&c.qñ ponit aduerſatiue,excludit:ſed qñ
e implicatiue,tūc includit.Sed pone,*e* ego cū gēte armata acceſſi
ad caſtrū meū,qđ tenebas,& ī pugna homicidiū interuenit, vñ
accuſo te de homicidio,vt l.qm̄ multa.Ego dico, ꝙ mihi licuit
vaſallos & hoīes meos a tua tyrānide liberare,ēt armata manu
& ꝙ nō ſum in culpa,qa vſus ſum iure meo,l.ſi ſeruus.s̃.de his,
64 q ad eccl.ↄfug.& arguo ſic,violentia † tyrāni ſꝑ eſt in fieri & in
actu ꝑmanēte,nō in actu tranſeunte, vñ ſꝑ pōt populſari, C.de
prob.l.vis eius,&C.de ſacroſ.eccl.l.decernimus.itē tyrannus eſt
intruſus,& intruſo nō dēt dari audientia,vt no.23.q.5.c.nō nos.
itē tyrannus dr̄ interfector tot perſonarū, quot redegit in ſer-
uitutem.22.q.4.§.ſed cum his.vbi de hoc.vñ licet mihi vaſallos
meos liberare a morte,vt j̃.de forma fidelit.colla.10.& 22.q.fi.
65 † itē ſi ſubditi mei obediunt tibi per metum , non ſolum ipſis,
ſed ēt mihi vim inferre videris;ſed illis vim infers compulſiuā,
mihi expulſiuā,vt no.de vi,& ui ar.l.j.§.pen.in gl.quia nō diſtat,
& illa vis cōpulſiua eſt cōtinuata:vñ ratione violētiæ cōpulſiuæ
licet mihi iuuare oppreſſos ꝓ intereſſe meo,arg. ff. qđ met. cau.
l.ſed & ſi partus,§.j.q̄q̄ nō liceret alijs, quorū nō intereſſet, niſi
mihi opem ferēdo,vt no.de vi & vi ar.l.3.§.eū igitur.in glo. j.an
teq̄ , nam poſt factū non licet Titio iuuare oppreſſum , niſi ſua
interſit,vt le.& no.de vi.& vi ar.l.cū fundū.ſed ante factū , cuili-
66 bet occurrere licet,ne fiat.† Adde,ꝙ exiſtēs in caſtro meo,poſ-
ſum poſſeſſione priuari,ſi ego & familia mea capimur, & liga-
mur,de vi & vi ar.l.j.§.Iul.vt fuit ī dño Giono Marchione. & fa
cit ff.de dolo.l.cū qs.vr̄ ergo exp̄dictis licitū eē facere bellū ꝓ re
67 cuperatione iuriū ſuorū.† In ↄ̃rium vr̄,ꝙ non licet ſua authori
tate alicui poſſeſſionē recuperare,niſi incontinenti , vel niſi vbi
iura temerarie calcantur ꝑ potentiā poſſidentis: nā ↄ̃ errantē a
f claue iuſtitiæ nullū eſt remediū,niſi *f* armata manus,ff.de iuſt.&
iure.l.vt vim.facit qđ no.Inn.de reſt.ſpo.c.olim,de immu. eccl.
qa plerique.& de.fo.cōp.c.licet.Sol.ſi poſſum per præſidē recu-
perare,nō debeo facere bellū,& faciēs punior,ad l.Iul.de vi.l. ſi
qs ad ſe fundū,& l.nullus,s̃.de Iudę.l.extat.ff.quod me.cau.ſup.
fi.reg.l.ſi ↄſtiterit. Nō ob.s̃.de Salui.interd.d. l. p̄ſes. quia in fur-
to,vel ſimili delicto,dñū reſiſtit diffinitioni, & titulo criminis,
g ſecus in violētia.Sed quid *g* ſi nō perdidi poſſeſſionē in totum,
quia adhuc retinebā arcem caſtri? Rñ.nō videor vim facre,quia
ne pars,q̄ poſſideo,mihi ꝑ vim auferatur,licitum eſt mihi expel
lere eū,q tenet aliā partē,arg.ff.qđ vi aut clā.l. ſi alius,§.eſt,& a-
lia.ſicut rōne ciuilis poſſeſſionis licet inuadere nālem,ff.de acq.
poſſ.l.clā poſſidere,§.fi.ciuilis.n.poſſeſſio ſuperior eſt nāli,& nā
lis poſſeſſio ſubalternatur ciuili,non eↄ̃,nālis poſſeſſio præcedit
ciuilem nā,qa ex nāli poſſeſſio ſequit̄ ciuilis, vñ ciuilis poſſeſſio
eſt comes nālis , vt no.in l.j.§. non autē.de vi, & vi ar.ſed ciuilis
poſſeſſio p̄cedit nālem efficacia.nāque ciuilis poſſeſſio hēt plu-
rimū iuris, & potētior eſt q̄ nālis, vt l.3.§. ex ↄ̃rio.ff.de acq.poſſ.
nā ciuilis poſſeſſio dignior eſt naturali.facit quod not.ff.de acq.
68 poſſ.l.clā poſſidere,§.fi.† Apparet ergo,ꝙ ſola ratio proprietatis
nō facit bellum licitū inter priuatas perſonas,quia titulus in vio
lentia expulſiua, nihil prodeſt non poſſidenti, ſed prodeſt cum
de poſſeſſione dubitatur,niſi poſſeſſio aduerſarij ſit antiquior ti
tulo,vbi ergo qō fundat̄ ex cauſa poſſeſſionis,aut certū eſt,ꝙ ac
cuſator prius poſſidebat, tūc titulus , vel dñm aduerſarij nil pa-
trocinat̄. Aut dubitat̄ de poſſeſſione antiquiori,tunc rōne tituli
vetuſtioris p̄ſumitur antiquior poſſeſſio,vel ſaltem iuſtior: vñ q
probat iuſtiorē cauſam,ille vincit.vt ff.de act.emp.l. ſi ea res,§.fi.
69 extra de prob.c.licet cauſam,& no.4.q.3.c.ſi vero.† Qualitas er
go poſſeſſionis facit vnā probatione alteri p̄ualere, & tanto iu-
ſtior eſt poſſeſſio, quanto magis eſt a proprietate cauſata. Vnde
q̄tum ad victoriā cauſæ ēt nudæ poſſeſſionis , multum prodeſt
poſſeſſio iuſtificata,ad hoc facit s̃.de edic.diui. Adr.tol.l.edicto.
vbi dicitur cauſam.i.titulum iuſtiorem præferri.quod not.

ADDITIONES.

a Super ſecundo. Contra Bal.videtur tenere Bar.in l.2.ver.alterius quęro,ff.de pub.
iud.& vide Bal.in l.reos,in pen.q.infra tit.1.

b Quia frater non tenetur. No. bene ad limitationem not.per Bart.in l. ſi in rixa,de
ſicar.& valebit tibi mille aureos.

c Cap fin.in gl.Alle.etiam Bal.in l.1.ſupra de ſer.fug.

d Et ſi dicatur. Sequitur Bal.in l.raptores,ſupra de Epiſ. & cler.& no. ꝙ licet duo ſi-
mul ſtent armati ad homicidium,tamen ſi vnus prius acceſſerit, alius poſtea ſu-
peruenerit,non de uoluntate primi,non dicitur dare auxilium ſecundus primo,ſe
cundum iſtum hic,ſed adde ꝙ imo,licet eſſe ſimpliciter probatum, quod ſimul fe
cerunt maleficium,non per hoc dicitur probatum,ꝙ unus dederit alteri opem,ut
no.Bal.in l.non ideo minus,uerſi,iuxta hoc quæro,infra tit.1.

e Sed pone. Vide quod no.Bal.in l.1.maxime in repet.ſupra unde ui.

f Remedium,niſi. Vide quod not. Bal.in l. ſi quis ad ſe fundum,infra ad leg.Iul. de
ui.in primo not.

g Sed quid Vide no.per Bal.in l.1.maxime in repet.ſupra,uide ui.

LEX XII.

1 *Mulier an poſſit accuſare abſque eo,quod teneatur ſe inſcribere.*
2 *Mulier occiſores mariti accuſare poteſt.*

De crimine. Mulier poteſt accuſare in certis caſib.vt
vbi ſuā,vel ſuorum iniuriā ꝓſeq̄tur. Itē
1 in certi caſib.mulier accuſans nō tenet̄ ſe inſcribere.h.d.† Quæ
a ro,*a* vtrū mulier poſſit accuſare abſq; inſcriptione ? & vr̄ ꝙ ſic,
qa ſicut de iure ſpeciali accuſat , ita de iure ſpeciali ꝓcedit̄ ſine
in ſcriptione:exorbitat ergo accuſatio mulieris a iure cōi, & ab
ordine iuris,ne,id qđ mulierib.ī priuilegiū ↄcedit̄, ī certis caſib.
retorqueat̄ in eas,arg.ff.de exc.tut.l.amiciſſimos,§. Lucius.in ↄ̃-
riū vr̄,qa regula eſt,ꝙ accuſator dēt ſe inſcribere,nec lex aliqua
đt,ꝙ hoc fallat ī mulierib.ſed đt, ꝙ hoc fallit in certis criminib.
& iſtud eſt veri⁹,& hoc vult dicere lr̄a ſm antiq iuris ſtatuta,nō.
n.đt ꝙ mulier nō dēt ſe ī ſcribere,qa loq̄tur cū limitatione;qa đt
ſm,& ſm eſt dictio limitatiua,extra de verbo.ſign.ca. Abbate,l.
pen.de inſti.& ſubſt. & limitat verbū, ad cuius determinationē
2 venit,& ita vult gl.† Quærit hic Cy. vtrum mulier *b* poſſit accu
b ſare occiſores mariti; & poſt multa determinat ꝙ ſic,& bñ, qa
maritus eſt vxori magis ↄiuncta perſona,q̄ eſſe poſſit,cū ſit vna
caro,vt extra de diuor.c.gaudemus,§.qa vero,& iſta eſt veritas.

ADDITIONES.

a Phil.Dec.Quæro. Ad hanc quæſtione,& an & quando mulier accuſationem inſti
tuere poſſit,uide per Bar.in l.2.uerſ.quæro utrum mulier.& uerſ.quæro quid de fi
lia,ff.de accuſ.& ibi Alex.& in rubr.ſupra eo.ubi per iſtum. Quibus adde Inn. in
c.nonnulli,in gl.ſuper uer.mandato,de reſcrip.& per iſtum.Quib.adde §. ſunt &
alij,& uide etiam hic per Salic.& in l.uxor,hoc ipſo tit.& ſup.& Ang.de Aret.in
tract.maleſi.in uer.ad querelam,uer.igitur.

b Vtrum mulier. Vide Bar.in l.2.in prin.ff.de acc. & Bal.in l.j. ſup.eod.in uerſ.ſuper
tertio,& ibi etiam quomodo intelligitur,ꝙ mulier poteſt ſuam,uel ſuorum iniu-
riam proſequi.& alleg.l.2.ff.de iniur.quam uide ad intellectum huius l. & Bar. ēt
in d.l.1.ponit,an commater poſſit accuſare occiſores compatris ſui.

LEX XIII.

1 *Accuſator, quando eſt improbus,eſt etiam inhabilis , quia qui ut improbus punitur, vt inhabilis repellitur.*
2 *Socius criminis an poſſit conſocium accuſare.*
3 *Excipiens crimen non fatetur.*
4 *Error in libello precum corrigi non poteſt,niſi authoritate concedentis.*

Si magnum. Frater non accuſat fratrem de crimine
1 capitali.hoc dicit.† Nota.ꝙ quando ac-
cuſator eſt improbus,eſt etiā inhabilis;quia,vt improbus puni-
tur,& vt inhabilis repellitur.ſic j̃.eo. l.iniquū.& l.pe.& fin.& fa
cit ff.ad Turp.l.j.§.accuſatorem. Et eſt arg.ad teſtem; nam ſi eſt
inhabilis & improbus , repellitur , & punit. ſi vero eſt inhabilis

&nō improbus reppellitur. Op.ĩ.eo.l.ſi ſororem.Sol.ibi in leui
crīe.& ſic no.maiorē licentiam cōcedi in leuibus,q̃ in grauibus
aliqñ magis licēt grauiora,q̃ leuiora,ff.de in ius voc.l.ſed ſi hac,
a §.ꝓtor.& ſuper illo §.dicit Guil.de Cu.qđ vulnus eſt *a* grauis of-
2 fenſa.†Quæritur an ſocius *b* criminis, ꝗ aſſociat aliquem delin-
b quentē,poſſit eũ accuſare?& vř ꝙ nō,vt l.ſi filiũ,& ibi not.inf.de
li.cau.& iſtud eſt verũ de eo,ꝗ aſſociauit aliquē ad delinquendũ
Itē de eo,ꝗ dedit opē vel cōſiliũ,ꝗa factũ qđ approbauit in gñe,
improbare nō pōt:imo ꝗa in pari cā turpitudinis,deterior eſt ↄ-
ditio accuſatoris,ſicut & iudicis,& teſtis,vt no.in d.l.ſi filiũ.& fa
c cit s̃.de hær.l.qm̃.& 25.q.4.c.fi.Sed qualiter reus *c* formabit excu
ptionē?ſi.n.dicat,non potes me accuſare,quia es ſocius,crimen
ſuũ fatetur, & ſtatim eſt cōdēnandus. Si aũt ↄdōnaliter ꝓponat
exceptionē declinatoriā,dicendo nō feci,& ſi feciſſem,non poſ-
ſes me accuſare,ꝗa ſocius.Et tunc aut reus nō ꝓbat exceptionē
& actos vincit ĩ iſta exceptione;aut ꝓbat,& tũc hoc ꝓbato appa
ret,ꝙ eſt culpabilis,vñ dēt puniri,ꝗa ↄ ſeipſum probauit crimē.
Rñdet gl.in l.ſi filiũ, ꝙ non dēt excipere ſimpľr, ſed negatione
pręmiſſa; ſed per hoc rñdetur ad præiudiciũ ex forma exceptio
nis non parandũ,ſed non ad pręiudiciũ ex vi probationis. Sed
ego reſpō.ꝙ ex probatione facta ante lit. conteſt. non poteſt qs
3 ↄdemnari,vt ff.de adul.l.2.§.qui.h.d.†Itē vř,ꝙ excipiēdo qs non
intelligitur fateri crimē,vt in reg.iur.Reſp.ꝙ cum exceptio ne-
ceſſario includit crimē,& eſt exceptio implicita; tunc vř fateri
& ita loquitur gl.ſecus ſi exceptio nō ĩfert de neceſſitate crimē
opponentis,ita loqtur regulę iuris.Alij dñt, ꝙ qñ actor non fa-
tetur exceptionē eſſe,nunq̃ excipiendo reus vř cōfiteri,ꝗa actor
ꝗ impugnat exceptionē,non dēt ex ipſa exceptione cōmodum
reportare.Itē ꝗa aut tota exceptio poſſet approbari, & accepta-
ri,aut tota repudiari;nā cũ ſit vnica tm̃,& indiuidua, non pōt ꝑ
iudicē,vel actorē diuidi,vt no.s̃.de except.l.ſiquidē. de hoc in c.
d j.de exc.li.6. Et idē videmus in actore. Nā ſi reus *d* negat ↄtenta
e in libello,& actor aliqđ in libello *e* deduxit ↄ ſe, non præiudicat
hoc actori;nec pōt reus pro parte acceptare libellum,pro parte
repudiare,arg.ff.fa.erciſ.l.qui familiæ. Non obſ.delibe.cauſa, l.
cum precum ꝗa ibi reus non impugnabat reſcriptũ,ſed vtebat̃
eo pro ſe,ꝗa actor reduxerat tale qđ,qđ penitus actorē exclude
bat a toto,nō a parte;& ideo reus acceptabat totũ pro ſe non ãt
4 diuidebat reſcriptũ,& ſic non obſt.† Praterea ibi loquitur in li-
f bello precum,in quo error nō pōt *f* corrigi,niſi authoritate con
cedentis;ſecus in libello cōuentionali, in quo error pōt corrigi
g añ lit.ↄteſt. non aũt poſt lit.conteſt.l.edita, *g* s̃.de eden.quia lit.
conteſt.habet vim ↄctus.Nā in iudicio quaſi contrahitur,& er-
ror,qui tranſit ad contractum,apud acta non poteſt emendari,
vt l. rura,de omni agro de ſer.li.11.& ar.in l.j.§.fi.ff.de præt.ſtip.

ADDITIONES.

a Vulnus.Vide Bar.in l.non ſolum,§.mandato,ff.de iniu.
b An ſocius Vide gl.& Bal.in l.qui accuſare.ff.de acc.& gl.& Bal.ſup.eo. in rub.
c Sed qualiter reus.Vide Bal.& Imo.in l cum mulier,ff.ſol.mat.
d Nam ſi reus.Facit ꝙ not.Bar.in l.poſt.legatum,ff.de his,qui ut ind.uide Bald.in l.
cum precum, hic all.& limita ſing.ut ibi per Sal.
e Libello.Contrarium uidetur uelle Bal.in l.cum precum,hic alle.ſed certe gloſſ.&
Bal.ibi dicunt idem,ſed ſolum fauore libertatis poteſt diuidi.
f Error non poteſt. Vide Bald in l.error.ſup.de iuris & facti ignor.& Ang.in l.2. de
inſti.& ſubſt.ſub cond.cauſa fac.
g Edita. illa lex loquitur in errore facto circa id, quod reſpiciebat fauorem actoris,
ſecus ſi damnum,quia tunc dic ut per Bar.in l.ex hac,in fi.de don.

LEX XIIII.

1 *Mater de quibus inſidijs filium inſidiantem accuſare poſſit.*
2 *Mater debet eſſe prona ad parcendum.*

a **Propter inſidias.** Mater *a* poteſt accuſare filium ſi
bi inſidiantem.h.d. Opp.s̃.l.ꝓx.
Sol.hic delinquit in ipſum accuſatorē,ibi in alium,vel hic leue
ibi graue delictũ,vel cōiunge ſimul has ſolutiones.Nam aut de
linquitur in ipſum accuſatorē,tũc de quolibet pōt;aut in alium
1 tunc de leui poteſt,de capitali non.† Quæro,de quib.inſidijs hic
loquatur?Reſpon.de inſidiis,quæ non ſteterũt in finib. cogita-
tionis,ſed tranſiuerunt ad aliquē actum,ꝗa cōiurauit in mortē
matris,vel aſſaſſinũ inuenit,vel armatus ſtabat vt ĩterficeret eã.
tamen non interfecit, ꝗa mater non tranſiuit per illum locum
2 & no.tales inſidias puniri,ſed non pęna capitali. Not.†ꝙ mater
debet eſſe prona ad parcēdum filio, ſi naturalis pietas eã regit.

ADDITIO.

a Mater.Sed an pater poſſit filiam accuſare de adulterio,Bald. tenet ꝙ ſic; in l.iure,
infra de adulte.

LEX XV.

1 *Infamis repellitur ab accuſando.*
2 *Ius proprium dicitur potentius quam ius publicum.*
3 *Exceptio infamiæ poſt litem conteſtatam opponi non poteſt.*
4 *Exceptio declinatoria poſt litem conteſtatam opponi poteſt, ſi iudex reum ad litem conteſtandam compulit*
5 *Confeſſus maleficium,exceptiones declinatorias opponere poteſt.*

Criminis. Ille,qui eſt integræ famæ,admittitur ad accu
ſandum,tamē ſi calumniatur, debet puniri.
1 h.d.†No.a contrario ſenſu,ꝙ infamis repellit̃ ab accuſando, &
hoc propter delictum,ff.eo.l.qui accuſare.Opp.de leg.hi tamen
omnes,ff.eod.Solu. hic volebat proſequi iniuriam Reipublicæ,
2 ibi ſuã,vel ſuorum iniuriam.† No. quod potentius eſt ius pro-
prium,quam ius publicũ.Sed opp.de l.famoſi,ad leg.Iul. maie-
ſta.Sol.ibi ſpeciale in crimine læſę.maieſt. Quæro, an in crimi-
nali ille,ꝗ non probat,præſumatur calumniari? Reſpon.ſic. Fal-
lit in caſibus notatis,ff.de infa.l. Athletas. §.calumniator. Item
fallit,ſi aliqua cã impulſiua eũ mouit,nam ẽt. cã impulſiua ex-
cuſat a dolo,ff.de abig.l.1.in fin. de libe.cau.l.igitur.& ĩ.de plag.
3 l.plagij.† Quæro,an poſt lit. conteſt. poſſit opponi exceptio in-
famiæ? Reſp.non,vt l.ſi maritus,2.§.pręſcriptiones,ff.de adulte.
4 facit quod no.Inn.extra,de reſcrip.c.ſciſcitatus.†Sed quid ſi iu-
a dex *a* compulit reum ad lit.conteſta,& reſeruauit ſibi exceptio
nem,an poſt lit.conteſta. poſſit opponi exceptio declinatoria?
& vř ꝙ ſic tribus rationibus.Primo, ꝗa vř lis conteſtata nulla,
vel inualida,ꝑꝑ vim adhibitam,ff.de iudi.l.2.& 11.q.3.c.4.Scđo
quia inuitus non intelligitur tacite renunciare iuri excipiendi,
ſed volens ſic.Tertio,quia vř iudex poſſe reſeruare, l. ſi fideiuſ-
ſor,ff.qui ſatiſda.cogan.& arg.de compen.l.fin. & iſtam partem
tenet Archi.2.q.6. c. 2. In ↄrium,quia non dēt permiſceri pro-
ceſſus cauſæ exceptionib.declinatorijs,vt extra de iudi.c. exhibi
ta.tñ vř,ꝙ valet litis conteſtatio,vt poſſit excipi, ſed ↄ iudicem
poteſt agi ad intereſſe,vt C.de pact.l.pen.in Authē. de q. §. ſuper
hoc.& hoc vř,quia exceptio declinatoria opponebatur parti,
ſecus ſi opponebatur Iudici,ꝗa tunc non valet proceſſus factus
per metũ iudicis,d.l.2.& d.c.exhibita,non facit ad quæſtionem
ꝗa ibi lis non erat cōteſtata,& volebat iudex procedere lite non
conteſtata,ſicut proceditur in cã inquiſitionis, hoc non *poteſt*
5 fieri. † Sed pone,*b* ꝙ ſtatutum reſeruat exceptionem,quod pōt,
b quia eſt lex,nunquid ille,ꝗ confitetur maleficium,poterit oppo
nere.exceptiones declinatorias? Reſpon.ſic, ↄ iuriſdictionē, C.
de iudi.l.certi iuris.extra de iud.c.at ſi clerici.C.ne de ſtat.defun.
l.ſi pater.& ĩ.ad leg. Flau.de pla.l.ſi non valet.Sed alias declina-
torias non poteſt opponere, niſi reddant iudicium retro nullũ,
vt ĩ.de adul.l.quamuis indubitati.ne præſtigia verſuti iuris,&c.
eo.tit.l.ita pudor.& ĩ.de pæ.l.cum reis.cum ſimi.

ADDITIONES.

a Sed quid ſi Iudex.Vide Bal.in l.1.ſup.eo.ſed idem Bald.in l.peremptorias, in prin.
ſup.ſen.re.non poſ.tenet ꝙ Iudex non poſſit cogere partem reſpondere libello re-
ſeruatis exceptionibus,vide no.in l.excep.ſup.de prob. & in l.ſup.eo. & quæ dixi
poſt Imo.in l.ſi mulier,ff.ſol.mat.
b Sed pone.Vide Bal.in l.magiſteriæ.ſup.de iuriſ.om.iud.

LEX XVI.

1 *Libellus an ſit vnus vel plures, qualiter cognoſci poteſt.*
2 *Libellus,in quo includuntur plura,an ſit nullus ipſo iure, vel per exceptionem.*
3 *maleficium an ſit vnum vel plura,qualiter cognoſci poteſt.*
4 *Villa tenetur ex quaſi maleficio ſi homicidas non cepit,ſicut tenebatur ex forma ſtatuti.*
5 *Dans opem decem hominibus, qui commiſerunt vnum homicidium,an tot pænis affligatur,quot ſunt partes principales.*
6 *Maleficia plura ſi in eadem rixa ſunt commiſſa per plures,eodem libello accuſari poſſint.*
7 *Mandans,& faciens an eodem libello accuſari poſſint.*
8 *Accuſatio de eodem facto contra plures proponi poteſt.*

Cum rationibus. Qui duas accuſationes contra
diuerſos inſtituit,ipſis penden-
tibus, tertiam accuſationem inſtituere nō poteſt, niſi ſuam vel
ſuorum iniuriam proſequat̃,hoc dicit. Not. duas accuſationes
concedi,ſed tertiam non concedi. Opp. quod non liceat etiam
duos accuſare,vnde videt̃ obſtare,ff.de accuſa.l.hos accuſare,§.
1.Sol.tres nō poſſunt accuſari,vt hic,nec duo,vt ibi.Iſta ſolutio
eſt falſa, quia ſi de tribus negatur, de duobus videtur concedi,
arg.ff.de iudi.l.cum prætor. Alij dicunt, ꝙ duo non poſſunt ac-
cuſari coram eodem iudice,vt ibi,ſed coram diuerſis ſic.Iſta eſt
falſior, quia maior ratio prohibitionis eſt coram diuerſis q̃ co-
ram eo.l.2.§.fi.ff.de cuſto.reo.Alij dicunt,ꝙ ſub vno libello non
poſſunt accuſari duo,ſed ſub diuerſis ſic.iſtã approbat gl. Quar-
ti dicunt,quod ſub vna & eadem inſcriptione ad pœnam talio-
nis nō poſſunt accuſari duo,ſed ſub diuerſis inſcriptionibus ſic,
etiam eodem libello.Veritas eſt.quod aut proponitur omnino
diuerſa cauſa, & tunc eodem libello non poſſunt plures rei ac-
cuſari,verbi gratia,accuſo Titium de homicidio,Seium de fal-
ſo,eodem libello,nō tenet libellus,quia in qualibet cauſa cuili-
bet reo per ſe,eſt ſuus libellus,offerendus, & ita loquitur, §. le-
ge in l.hos accuſare.aut eſt eadem cauſa, vel connexa,tunc po
teſt eodem libello fieri accuſatio multorum reorum,& ita loq-
tur l.ſi quis homicidij. & ratio differentiæ patet, quia in primo
caſu non debent permiſceri diuerſę perſonæ, & diuerſæ accu-
ſandi formæ,ſed debēt ſeparari in iudicio,ſicut ſunt ſeparatæ in
facto.Aliud tamen eſt in cauſa ciuili, vt s̃. ſi cert.peta.l.eo quod
multis,per Cyn.Opp.ad idem,ff.de adul.l.denunciaſſe,§.quæri-
tur.Solu.ibi erat datus ordo ſpecialis a iure, iō ordo eſt ſeruan-
dus,ſecus vbi nō eſt ſtatutus ordo,eo.ti.l.vim paſſam, §.inceſti.

Oppo-

a Opp. *a* dr̃ hic, ꝙ qs non pōt accuſare tres. Contra. imo ēt centū,
vt ĩ. ſi reus, vel accuſ. l. j. Sol. de eodē maleficio pñt accuſari eo-
dē libello quotquot ſunt culpabiles, ēt ſi ſint mille: qa tunc vni-
b ca *b* vr̃ accuſatio, licet accuſati ſint plurimi, vt in ꝯrio: ſed de di
uerſis maleficijs non cōnexis, qlibet eſt per ſe ſuo libello conue
niēdus, tñ tertia accuſatio nō eſt pmiſſa, vt hic. & facit de adult.
1 l. inter libertas, §. j. † Quęro, qūo cognoſcā, *c* an ſit vnus libellus,
c vel plures? Rñ. ſi ſub vna oratione formaт̃ accuſatio ꝯ diuerſos,
ſub vna concluſione, & ſub vna inſcriptione, tūc eſt vnus libel-
lus. vnitas ergo ſermonis facit vnitatē libelli. ſimile eſt de cadu.
2 toll. l. j. §. hoc ita tam varie. † Secundo quæro, an talis libellus, *d*
d in quo includunt plura, quæ nō pñt inculcari, ſit nullus ipſo iu-
re, an p exceptionē? Et vr̃ ꝙ ipſo iure, ff. de adult. l. ſi maritus, ff.
fi. Contrariū eſt verū qa pcedit libellus, ſi non excipit, vt not. in
accuſationibus, ĩ. tit. j. l. ſi accuſatoribus, & de adult. l. vim paſſā,
§. duos. & idē eſt in reis, qa eadē eſt ratio, arg. in l. fin. ŝ. de duob,
3 reis. † Tertio quęro, quomodo cognoſcatur *e* an ſit vnū male-
e ficium, vel plura? tex. cum gl. ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi familia. di-
cit, ꝙ aut eſt delictum in rem aliquam, & eſt vnū, licet ſint plu-
res delinquentes, qa in realibus delictis attendi debet vnitas, &
f pluralitas *f* penes res ipſas. Aut eſt delictū in perſonam aliquam,
vt in maieſtatem prætoris; & tunc aut plures delinquunt cōica-
to conſilio & per viam conſilij, & eſt vnum maleficiū. Aut per
viam facti, & tūc numerus pſonarum dinumerat maleficia, &
facit eſſe plura eſſentialiter & in punitione, & h. d. leg. ſi familia,
ſed illa loquitur, vbi delinquentes continebantur ſub vno noīe
appellatiuo, vbi non agitur de pęna ipſorum, ſed de pęna tertij
4 puniendi pp ipſos. † Et pōt *g* adaptari ad quæſtionē, ſi plures fe-
g cerunt furtum, vel homicidium, & homines villæ neminem ce
perunt, ſicut tenebantur per ſtatutum, an tot pænis puniantur,
quot fuerunt delinquentes, an tm̃ vna pæna pro omnibus. Sed
in hoc caſu dico villam teneri ex quaſi maleficio, & ſic p oībus
vna pęna, nō pro quolibet inſolidum. l. perceptione, de his qui
5 deie. vel eff. † Item facit ad aliam quæſtionē, Quidam *h* dedit opē
h decem hominibus, qui fecerunt vnum homicidium, an tot pæ
nis affligat, quot ſunt partes principales? & dico ꝙ non, ſed vna
tm̃ pæna, quia cum nullius factum per ſe decernatur, & vnus ſit
effectus criminis, vna pæna punitur, ſed ſi facta eſſent diſcreta,
& non terminarent ad vnū finem, vt quia vnus vulnerauerit in
manu, alter in facie, & ego dedi, vtrique opem, puniat plurib. pę
nis, arg. ff. de fur. l. q ſeruo, §. fi. numero ergo factorum, non nu-
mero perſonarū attenditur pluralitas in maleficijs, qa conſide-
randa eſt maleficiorū pluralitas, prout ineſt patientib. nō prout
ineſt facientibus; atrocius tñ cenſeт̃ maleficium factum a pluri-
6 bus, q̃ factū ab vno, ff. de iniur. l. ſi plures, qđ eſt no. † Quarto q̃-
ro, ſi in eadē rixa cōmiſſa ſunt per plures, plura maleficia, an eo
dem libello de oīb. pōt accuſari, ſ. quilibet de proprio delicto?
Rñ. ꝙ ſic, vt ĩ. titu. j. l. ſi quis homicidij quia multa facinora ſub
vno noīe continentur, vt ĩ. ad l. Iul. de vi. l. qm̃ multa. & arg. no.
in l. 1. ŝ. vnde vi. in fi. gl. & ita tenet Bart. in d. §. le. Iul. in l. hos ac-
7 cuſare, ff. eo. † Quinto quæro, an mandans *i* & faciens poſſint eo
i dē libello accuſari? Dic ꝙ ſic de fal. l. Athaletus, de adult. l. nihil,
§. fi. & ĩ. ſi reus, vel accu. l. j. & eſt rō, qa eſt vnū delictū numero
faciētis, & mādantis, ſm Dy. & Cy. Oblōnes tñ criminales ſunt
plures numero, ſicut in ciuilib. oblōnib. dic ergo in duob. reis,
ꝙ eſt vnus ꝯtus, ſed oblōnes ſunt plures numero. Ita in crīali-
bus oblōnib. debemus dicere, ꝙ ex eodē facto vterq; teneatur:
alter, qa fecit: aliter, quia mādauit, ſic ex negocio geſto tenetur
quis: qa ratum habuit, & ex negotio geſto oritur actio pp rati-
habitionē, nō ex ratificatione, l. 3. §. hęc actio, ff. de neg. geſt. ſicut
hic, ſi mādato meo occidiſti Titium, obligor ex homicidio pp
mādatū: iō locus & tp̄s homicidij inſpicit, non locus & tp̄s mā-
dati, ff. de fideiuſ. l. ſi vt proponit, & vide de adult. l. & ſi amicis,
p Bar. & l. ſi maritus, §. fi. & ibi Bar. Et no. ꝙ lex noſtra loquitur
de pluralitate mixta reorum, & liberorū, l. 1. ĩ. ſi reus, vel accuſ.
loquit de ſimplici pluralitate reorū ſub vno libello. l. ſi accuſato
ribus, ĩ. ti. j. loquitur de pluralitate accuſatorū, l. qui de crimine,
ĩ. ti. 1. loquit de pluralitate criminū ex eo. facto. l. ſi qs homicidij,
ĩ. ti. j. loquit de pluralitate maleficiorū & factorū, loco, & tpe ꝯ-
8 nexorū. † Et concludo, ꝙ de eodē facto, vel cōnexo, plures poſ-
ſint accuſari eodē libello. Et iſta eſt vna regula de diſtantib. fa-
ctis; qa plures nō poſſunt accuſari eodē libello. Et iſta eſt ſecun
da regula, ꝙ de diuerſis factis pñt accuſari duob. libellis. Et iſta
eſt tertia regula. de diuerſis factis nō pōt accuſari tertius, ſi dua-
rū accuſationū inſtantia pendet, vel eſt inchoata per inſcriptio-
nē. Quarta regula, exceptio pluralitatis nō obſt. proſequēti ſuā,
vel ſuorū iniuriā. Ecce quinta regula. pluralitatis exceptio non
K obſtat iudici inqrēti, *K* vt l. ꝯgruit, in verbo, hoībus, ff. de off. prę
ſid. qa in iudice ceſſat ſuſpicio turpis q̃ſtus, vt l. iubemus. ĩ. ad
leg. Iul. rep. Nā p iure officialis, qđ facit de officio legaliter exer
cēdo, præſumitur, niſi ꝯrium oſtendatur, vt ibi dicit tex. not.

ADDITIONES.

a Opp. Item tenet Bar. in l. hos accuſare, ff. de accuſ. & Bal. in l. 1. infra, ſi reus, vel ac-
cuſ. mor. fue. & ibi de hac materia.

b Vnica. Vide Bald. in l. ordinarij, ſupra de rei vend.
c Quomodo cognoſcam. Vide quod no. Bar. in l. edita, ver. ſed iuxta hoc quæro, ſup.
de eden. & melius ibi per Bal. ver. xv. quæro, & aliquid per Ang. & Lu. Roma. in l.
ſcire debemus, in princ. de verb. obl.
d An talis libellus. Vide Bar. in l. edita, in verſ. expeditis generalibus, ſupra de eden.
& quod no. Bal. in l. accuſatoribus, hic alleg. in prin. & gl. & ibi Bar. in l. hos accu-
ſare, §. lege, ff. de accuſ.
e Qūo cognoſcatur. Vide Barto. in §. lege, alle. in præcedenti apoſtil. & in l. ſi fami-
lia, hic alleg.
f Pluralitas, Sequitur, quod ſi plures ſubtraherentur, ſimul eſſent, & conſerentur plu
ra delicta, & furta, contra eum, l. eum qui, §. idem dicitur, & ibi gloſſ. & Bartol. ff.
de furt.
g Et poteſt. Vide Bar. in l. ſi cum exhibuiſſent, in fi. ff. de pub.
h Quidam. Vide Bar. in l. ſi in rixa, ff. de ſica.
i An mandans. vide Bar. in l. hos accuſare, §. lege, ff. de accuſ.
K Inquirenti. Vide Bartol. in l. 2. §. ſi publico, ff. de adult. verſi. quęro vtrum contra
iudicem.

LEX XVII.

1 *Alimentatus non accuſat alimentatorem ſuum.*
2 *Iudicia criminalia ſunt magis odioſa quam ciuilia.*

1 Iniqum. † Alimentatus a tenera ætate, alimentatorem
ſuum non accuſat: ciuiliter tamen agere pōt.
h. d. Nota, ꝙ pro bono non debet quis alicui retribuere malum.
2 Not. criminale iudicium prohiberi, & ciuile permitti. † Ex quo
no. criminalia iudicia eſſe magis odioſa, quam ciuilia. Item not.
de conflictu iudiciorum.

LEX XVIII.

a Si ſororem. *a* Temerarie *b* commiſſa, congrua vltione
b plectantur. h. d.

ADDITIONES.

a Si ſororem. Frater poteſt accuſare ſororem de leui crimine. h. d.
b Temerarie. Quomodo delictū temere puniatur, dic vt in l. 2. §. 2. ff. ad Turp. & not.
hic, quod delictum temeritatis dicitur leue. quod examina, vt declarat Dy. in l. le-
uia, ff. de accuſ.

LEX XIX.

1 *Præueniens præfertur in pari cauſa.*
2 *Libellus interdum offertur ad ſuperſedendum, non ad procedendum.*

Neganda. Pendente accuſatione nō poteſt accuſatus
reaccuſare de pari, vel minori crimine, ni-
ſi ſuam, vel ſuorum iniuriā proſequatur: libellum tamen porri-
1 gere poteſt, & inſcribere ſe, ſed non proſequi. h. d. Not. † in pari
cauſa præferri eum, q præuenit. Nota, ꝙ offenſus quolibet tem-
pore poteſt accuſare. Nota, ꝙ idem iuris eſt in ſuis, quod in ſe.
2 Nota, † ꝙ libellus interdum offertur ad ſuperſedendum, non ad
procedendum. Opp. ꝙ liceat reaccuſare, ŝ. eo. l. j. Sol. ibi, crimen
oritur ex proceſſu cauſæ, & purgatur per modū emergentis im
perio iudicis, non per ordinariam accuſationem. Oppo. de l. 2. §.
ſi publico. ff. de adult. Sol. ibi excipiendo, hic accuſando. Opp. de
l. is qui reus, §. pen. ff. de pub. iud. Sol. hæc ſm illam: quia ibi poſt
ſententiam, hic ante. Quæro, quid ſi vterque ſuam, vel ſuorum
iniuriam proſequitur? Dic vt in gl. & melius ŝ. eo. l. j.

LEX XX.

1 *Exceptio contra perſonam impedit proceſſum.*
2 *Vox funeſta non debet audiri.*

Si quis ex familiaribus. Not. familiarem ab
accuſando repelli.
1 † No. exceptionem contra perſonam impedire proceſſum: quid
a in familiaribus *a* Epiſcoporum? Dic vt not. 4. q. 3. c. ſi quis † No.
2 ꝙ vox funeſta. i. mortua, non dēt audiri. Ex hoc *b* no. ꝙ cum ex
b communicatus, & bannitus habeantur pro mortuis; ꝙ hæc ex-
ceptio, tu es bānitus, impedit proceſſum, quia eſt exceptio mor
tis ciuilis, quando opponitur ab accuſatore: & eſt bona regula,
ꝙ quælibet exceptio iuris ciuilis impedit proceſſum.

ADDITIONES.

a In familiaribus. An familiares Epiſcoporum accuſent Epiſcopos. vide Bar. hic de
Monacho, & Abbate.
b Ex hoc. Vide Bal. ſupra eo. in rub.

LEX XXI.

1 *Accuſator improbus punitur in limine iudicij.*

1 Si liberti. Nota, † quod punitur accuſator improbus in
limine iudicij.

De accuſationib. & inſcriptionib. *Rubr.*

¶ In gl. rubricę ibi, accuſationibus, differt perſona accuſatoris
a ab ipſa accuſatione manifeſte, quia accuſatio *a* habet aliam for
mam, quam perſona accuſatoris; exigit enim tres pſonas, & fa-
ctum dialectico modo narratum, & hoc loquēdo de accuſatio
ne. i. de libello accuſatorio, vt eſt quædā formula vulgaris, & ſic
loquēdo de accuſatione. i. de ipſo iure, quod eſt accuſatio, tanta
differentia eſt inter accuſationem & accuſatorem, quanta īter
creditorem & actionem, vt patet ad ſenſum, ꝙ vnum denomi-
nat perſonam, alterum ipſum ius.

ADDITIO.

a P. D. Accuſatio quam formam, & ſolennitates deſideret, tradit multum elegan-
ter Ang. in conſi. 178. Et adde Fel. in rub. de accuſ. vbi definit eam. eo. tit. in c. licet
in beato.

LEX I.

1 *Terminorū finalium euulſor, punitur arbitraria pœna extraordinaria.*

Eos,qui, Euulſor finaliū terminorū, extraordinarie arbitraria pœna punitur.†In gloſſ.j.dic
1
a latius,vt hic per Cyn.qualiter *a* puniatur,qui amouet finales terminos agrorum.gloſſ.2.ibi,ſcriptutas. Item notatur ſ. de furt,l.apud antiquos,ſup.de fide inſtr.l.ſcripturæ.& facit ſup. in prima conſt. C.§.quibus.& facit pro teſtib.ſaluandis, quando poſſunt ſaluari diſtinguendo tempore.extra,de teſtib.c.cum tu fili.& notatur in l.inſulam,ff.ſol.matr.In ea.gl.ibi,alij dicunt. hæc vera ſecundum Pet.vel ſecundum Iac.But.dic,ꝙ l.agraria, loquitur de pœna ciuili,quæ applicatur agenti:hic de pœnis criminalib.quæ applicantur fiſco.& hoc tenet Roffred.& bene.

ADDITIO.

a P.D.Qualiter.Ad hoc,& quę ſit eius pęna,qui terminos refixit, & amouit,& cui veniat applicanda,vide eliganter per Abb.in c.ex literis,de probat.& ad idem habemus glo.Inſt.de pub.iud.§.fi.Et quid ſi plures terminos ſimul auulſerit,& amouerit,& an vnica auellens tantum teneatur pęna,habes pulcherrime per Ang. & Alex.in l.inficiando,§.infans,ff.de fur.

LEX II.

1 *Dominus poteſt proprium ſeruum ſuum capitaliter accuſatum pro ſuo intereße defendere.*

1 Si cuidam. †Dn̄s pōt defendere ſeruū ſuū accuſatum de crimine capitali.h.d.ī tex.ibi,dn̄s.ſic & pater filium,& Abbas monachū,ſm Doct.vt refert hic Cyn.In text.ibi, reſponſurum non procuratorio noīe,ſed noīe proprio aſſiſtēdo cāę ꝓ proprio intereſſe,ſm Cyn.& alios Doct.& hoc tenet gl.expreſſe in l.j.ȷ̃.an ꝑ alium cāę app.vbi dicit. ꝙ dn̄s hic venit,vt dn̄s, non vt procurator.& alle.l.Lucius, ff.de appel.de hoc dic,vt dicam ȷ̃. eo.l. eos.quam uide,& eam notabis.

LEX III.

1 *Procurator in pœna relegationis interuenire non poteſt.*
2 *Crimen capitale quot modis dicatur.*
Pęna perpetui carceris eſt capitalis.
3 *Crimen,pro quo imponitur pęna abſciſſionis membri,non eſt capitale.*
4 *Membrum quid dicatur.*
5 *Barba ſi alicui amputatur,membrum dicitur amputatum.*
6 *Pœna,quæ eſt alternatiua inter capitalem & non capitalem,dicitur capitalis.*
7 *Pœna arbitraria poteſt eſſe capitalis,& non capitalis.*
8 *Pœna ſi imponitur pecuniaria, & in defectum illius corporalis: an talis pęna ſit capitalis.*
10 *Lex quandoque incipit a præcedenti impoſitione pœnæ corporalis.*
11 *Procurator in omni crimine,quod eſt capitale,pro abſente interuenire non poteſt.*
12 *Crimen cognoſcitur publicum quantum ad criminaliter accuſandum.*
13 *Delictnm in aliquo officiali commiſſum dicitur publicum.*
14 *Capitale,& publicum differunt.*
15 *Capitale, & publicum nomen, adijcitur nomini homicidium.*
16 *Procurator in cauſa criminali interuenire poteſt pro ruſtico,qui facta ſua dicere neſcit.*
17 *Procurator admittitur ſi reus ſit in carcere detentur.*
18 *Exceptio contra procuratorem opponi non poteſt,ſi in iudicio ſit litigatum & concluſum.*
19 *Crimen ſi per impoſitionem pęnæ non capitalis deſinat eſſe capitale,non deſinit eſſe publicum.*
20 *Procurator an interuenire poſſit ſi abſens ex forma ſtatuti condēnari pōt.*
21 *Pater & dominus in cauſa criminali an admittantur ad plenā defenſionē*
22 *Procurator ſi litē ſit conteſtatus,an,& qn̄ procuratorē ſubſtituere poſſit.*
23 *Procurator,vel tertius comparens,non poteſt cogi confiteri.*
24 *Pater admittitur ad plenam filij defenſionem.*
25 *Pater confeſſionem filij in iudicio,an interpretari poſſit.*
26 *Tutor & curator an admittantur in cauſis criminalibus.*
27 *Syndicus vniuerſitatis, an admittatur ad recuſandum in cauſa ipſius vniuerſitatis.*
28 *Defenſio dicitur quæcunque allegatio declinatoria,vel dilatoria.*
29 *Procurator an admittatur ad omnem defenſionem.*
30 *Procurator vbi in criminali admittitur,an ſpeciale mandatū requiratur.*
31 *Procurator in cauſa criminali admittitur ad præparatoria cauſæ.*
32 *Procurator ad admittatur ad opponendum exceptiones peremptorias, eo caſu quo opponi poßunt ante litem conteſtatam.*
33 *Procurator an admittatur ad opponendum exceptionem banni.*
34 *Exceptio banni proceſſum non impedit.*
35 *Procurator an interuenire poſſit ad petendū, qđ condemnatio cancelletur.*
36 *Procurator in iudicio executionis cāæ criminalis, interuenire non poteſt.*
37 *Procurator pro domino qui eſt in carcere, an poſſit exceptionē opponere.*
38 *Procurator ad opponendū exceptiones declinatorias an admitti debeat.*
39 *Procurator interuenire poteſt ſi procedatur contra hæreticum poſt mortē ad damnationem memoriæ.*
40 *Procurator interuenit ſolum ratione ferendæ ſententiæ a iudice & non ratione ſententiæ ferendæ a iure.*
41 *Procurator in cauſa inquiſitionis capitalis, non interuenit de iure ciuili.*

Reos. Admittitur procurator abſentis,ad allegandum abſentiam in cauſa capitali.h.d.tex.Itē ad excuſandum de pęna cōtumaciæ,ſed non a pęnis criminis.Opp.de l.pe.§. ad crimen,ff.de pub.iud.Solue duob.modis:vno mō ſm Mart. & illam ſołonem gl.reprobat.Alio modo ſm glo.ꝙ hic loquatur de defenſione,per ꝗ contumax excuſatur, non de defenſione crīs,quod dicā in quæſtionibus.Opp.ſcđo de l.ſeruum quoque §.publice, ff.de procu. Solue diſtinguendo tria genera cārum. Nā quædā ſunt cāæ capitales,quędā medię, q̄dā mere pecuniariæ.Capitales cāę ſunt cāę maxime,in quib.maxime vertit̄ præiudiciū,vn̄ in iſtis ꝓ abſentib.ad pœnæ defenſionē nō interuenit ꝓcu.quod iniuſtum,ꝙ tm̄ præiudicium poſſet generari dn̄o per alium,& huic rōni innitit̄ Inno.extra,de accuſ.c.veniens.Sed in ſcđo genere cauſarū admittit̄ ꝓcu.ſm gl.Sed ſm Vltram.non admittit̄ in cā relegationis,& motionis ab ordine.Dn̄t aūt gloſ. ꝙ in cā relegationis,& motionis ab ordine, admittit̄ ꝓcurator. Iac.de Are.& Pet.dn̄t ꝙ nō,ꝑ l.j.ff.an ꝑ aliū cāę app.Guil. diſtinguit;quia aut venit imponenda pęna afflictiua, & tūc nō admittitur proc.& in hoc poſſet ſaluari opi.Iac.& Petri. Aut imponit̄ pœna priuatiua,nō afflictiua,& tunc admittitur procurator, &
1 ī hoc poſſet ſaluari opi.gl.† Ex hoc ſequit̄, ꝙ pęna relegationis per ꝗ corpus in aliquo loco coarctat̄, quia in aliquā inſulā detruditur,ꝙ tunc non poſſit interuenire procurator, qa eſt pœna afflictiua.Sed vbi venit imponēda pęna remotionis ab ordine, tūc poſſit interuenire.procurator,qa eſt pęna priuatiua. de qua vltima pęna habetis no.plene in l.qđ ergo,§.pęna grauior, ff. de his q no.infa.Huic opin. vr̄ inhærere Iac.But.& ſatis vr̄ applaudere Bar.vn̄ Iac.alibi per hāc theoricā determinat iſtā q̄onem.
a Dicit ſtatutū *a* ꝙ q nō ſoluit collectas,poſſit accuſari,& de *hoc* dēt pati aliquā pęnam pecuniariā, & ꝙ ꝯdemnato de *hoc* non reddat̄ ius:modo quæro,an in iſta cā poſſit interuenire procurator? Dic ꝙ non,qa vr̄ quodam modo capitalis, ex quo extra ꝓtectionē ponitur,& ſibi ius nō redditur.Iac.de Rau. determinat ꝯrium,qa iſta pęna eſt priuatiua,non afflictiua, & ideo procur.p̄t interuenire in hoc iudicio.ita tenet ipſe ſ.de apoſt.l. hi q ſanctā.in lec.noua.Miror de opi.Vltramō.& q̄ūo aliqs ſequit̄ eorum opi.in aliquo caſu.rō,qa ꝯ eos eſt caſus ex cōiunctione duarū legum.vna lex dicit,ꝙ ad pęnam relegationis pōt abſens ꝯdemnari,vt l.abſentē,ff.de pęn.alia lex dicit, vbicunq; pōt abſens cōdemnari,ibi p̄t interuenire procurator ad plenam defen vt in §.publice.ergo opi.gl.ſimpł̄r eſt vera,& opin.Vltra.ſimpł̄r eſt falſa.Quædā ſunt cāę mere pecuniariæ,& in iſtis non eſt dubiū,ꝙ pōt interuenire procurator,l.j. ff.an per aliū cauſę appel. & hoc ex parte rei,ſed ex parte accuſatoris aſtringit̄,vt no.ff. de proc.c.licet in popularibus,in princ.nā ſi in accuſando ꝓſequit̄ propriā vindictam,tunc cōſtituet procuratorem.Si aūt venerit quilibet de populo,tunc non:quia procurator eſt ęque dn̄s, vt ipſe.Venio ad examinationem materię ī lege noſtra. Et primo no.hic ꝙ dicit,capitalium.Scđo vero id,qđ dicit,abſentes.Tertio id,qđ dicit,reos.Quarto,ꝙ hic dicit, procu. Quinto ꝙ dicit,
b defendi.Sexto id,qđ dicit,publicorū.Quot modis *b* dr̄ crimen capitale.Br̄ dic.de hoc,quod dicit tex.in l.edicto,§.rei capitalis, ff.de bono.poſ.Tu debes ſcire,ꝙ quilibet liber hō dr̄ habere caput triplex. vno modo in nāli appellatione, & iſtud eſt caput, quo ſeparato amittitur vita,vt l.capitaliū,poſt prin.ff.de pœ.Secundū caput dr̄ libertas,vnde qui non habet libertatem,dr̄ non habere caput.vn̄ ſerui dn̄r eſſe ſine capite,& maxime ſerui pœnæ,qui pro mortuis reputant̄,vt l.interdicit,ff.de condit. & demon.& hinc eſt,ꝙ dānatus in metallum, vel ad perpetuā ſeruitutē pęnæ,dr̄ capitaliter damnatus, facit quod no.in l. imperiū, ff.de iuriſd.om.iud.& Inſt.qb. modis ius pat pot.ſol.§. relegati. Tertium caput dr̄ ciuitas & ciuilitas.vnde qui perdit ciuitatem per hoc ſeparat̄ ab ipſo corpore miſtico ſuæ ciuitatis, iſte dicit̄ carcere capite.& hac ratione pœna deportationis dr̄ capitalis.
2 † Br̄ concludo,ꝙ pœna capitalis *c* in tribus ꝯſiſtit,videlicet in ꝑ-
c ditione vitę,in perditione libertatis,& in perditione ciuitatis,ſicut patet ī d.l.edicto,& ad vtrunq; pōt adaptari verbū,capitale,
3 vt ipſum ſonat,acceptū ſm diuerſa ſignificata.† Iuxta hoc q̄rit̄,
d an pœna *d* perpetui carceris,dicatur capitalis? Br̄ dic,ꝙ ſic, licet talis pœna de iure ciuili non poſſit imponi: tamen de iure canonico imponitur,& poſſet imponi per ſtatutum,vt l. capitalium, §.ſolent,de pę.& l.incredibile,ȷ̃.de pę.Nam perpetuus carcer, perpetua ſeruitus eſt,vt l.2.ſ.de lib.hom.exhib.facit §.de cond. & demon.l. Titio centū.§.j.cum ſimil. hoc tenet Inn.extra, de accuſ.c qualiter & quādo.& ibi dici proprie, ꝙ pœna perpetui
4 carceris,& pęna dānationis in metallū, æquiparant̄.† Secundo quæro,an crimen,de quo imponit̄ pœna abſciſſionis membri, ſit

ADDITIONES.

a Dicit ſtatutum.Vide Ang.& Imo.in l.pen.§.ad crimen,ff. de pub.iud.
b Quot modis.Vide plene in l.2.ff.de pub.iudic.
c Phil.Dec.Pęna capitalis.Quæ nā ſit,& quotuplex, vide per Bart.& Alex. in l.2.ff. de pub.iud.& Inno.in c.qualiter, il 2.de accuſ.per Abb. & Doct.in ca.quanto, de iureiu.& Alex.in conſi.104.1.parte.& Spec.de iuriſd. om.iud.ver. notandum,de multis autem harum pęnarum ſpeciebus,uide per Cum.in conſ.154. & habes gl. noſtram in l.ſi.ſuper ver.præſcrip C.quæ res ven. poſſ.
d An pœna.Vide Bar.in l.2.de publ.iudic.

ſit capitale? & vr̄ ꝙ nõ, qa nõ perdit vita; nec libertas, nec ciuitas
Vñ iſti mutilati poſt factã executionẽ, habent ius teſtandi, & ipſi
viuũt ciuiliter. & nãliter. ſic tenet Spe. in tit. de inſtr. edi. §. ꝯpen
dioſe, ver. qd de exoculatis. dt Bar. ꝙ ſtricte loquẽdo, iſta pęna ñ
dr̄ capitalis, ſed large loquẽdo ſic. ipſe hẽt iſtũ intellm̄, qđ illa pæ
na dicat̃ capitalis ꝑ ſimilitudinẽ, qa perditionẽ mẽbri. iura ęqpa
rãt ꝑditioni vitæ. vt in Auth. de calũ. §. ꝓhibemus. no. ſ. de offic.
eius, q vi. al. iud. gerit. l. ſuggerẽte. tãgit in l. Imperiũ, ꝑ glo. & Gui.
& hic ꝑ Cy. Br̄, nõ p̃t negari, qn ille, q ꝑdit mẽbrũ, ꝑdat vitam il
lius mẽbri; & ẽt poſſet dici, ꝙ iſtud mẽbrũ, qđ dẽt mutilari, effi-
ceret̃ ſeruus pęnę, licet iſta nõ ſit ꝓpria locutio. Vñ dicendũ eſt
iſtã pęnã capitalẽ eſſe, qa ꝑ ipſam pęnã perdit membrum. dicit
Ariſt. ꝙ illud viuit uita. quod ſuſcipit alimentum. Sed membrũ
abſciſſum a corpore ſuo nõ ſuſcipit alimentum, nec detrimẽtũ
5 ſic ponit ipſe in ſcđo de anima. † Quæro hic, qd eſt membrũ? *a*
a Br̄, omne id quod hẽt in corpore noſtro propriã, & determina-
tã operationem, iſtud dr̄ membrũ, vnde oculus, cui propriũ eſt
videre; auris, cuius propria operatio eſt audire; naſus, cuius pro-
pria operatio eſt odorare, lingua, cuius ꝓpria oꝑatio eſt guſtare;
manus, cuius ꝓpria operato eſt tãgere; pes, cuius ꝓpria oꝑatio ẽ
ambulare, ſine dubio iſta sũt mẽbra ꝑ ſe potẽtias ꝓprias, & di-
ſtinctas oꝑationes habẽtia, & ſic sũt apta nata. hoc colłr ꝑ Ariſt.
4. met. ad finẽ Iſtã veritatẽ poteritis probare ꝑ leg. habetis. n. de
aliquo mẽbro ſ. de ſer. fug. l. ſi ſerui fugitiui, & in auth. ibi poſi-
ta, & hr̄, in ti. de ędi. edic. in duobus, uel tribus locis. facit extra de
corp. vitia. per totũ. Patet ex p̄dictis, quod mẽbra, quæ habẽt ꝓ-
prias, & diſtinctas operationes, dñr eſſe membra valde vtilia, ałs
nobilia, & dñr eſſe ẽt membra, per q̃ ſaluatur ſpecies. Et iõ mu-
tilãns iſta mẽbra, punitur tanq̃ inimicus, eodẽ modo, quo ſi oc-
6 cideret, vt l. 3. ad leg. Corn. de ſic. † Reſtat dubium de barba. *b* q
b dam amputauit alicui barbam, an intelligatur amputaſſe mem
brum? Dic ꝙ ſic. rõ eſt, qa licet barba non ſit membrum inſtru-
mentale ad operandũ aliqd per ſe ad aliquam operationem, tñ
eſt mẽbrũ formale in corpore noſtro, ſine quo corpus noſtrum
eſt deformatum, & ideo continetur appellatione membri, quia
7 eſt pars formalis, vt in l. in rẽ, ff. de rei vend. † Quæro, an pæna, *c*
c quæ eſt alternatiua inter capitalem, & nõ capitalẽ, dicatur capi-
talis? Dic ꝙ ſic, qa alternatiua vtraq; eſt in diſpoſitione, vt Inſti.
de actionibus, §. huic aũt, & l. cũ res, §. fi. de le. i. & l. Stichum aut
Pãphilum, ff. de ſolu. Vnde habemus alibi, ꝙ ſi deberetur diui-
duum, vel indiuiduũ alternatiue, illa obligatio dr̄ indiuidua non
ſolum rõne conceptionis, ſed ẽt ratione rei, vt ff. de ver. ob. le. 2.
& le. in executionibus. Obligatio alternatiua ratione rei dr̄ illa,
vbi res eſt indiuidua, ſed rõne conceptionis, quælibet obligatio
alternatiua eſt indiuidua, vnde arg. eius non concluderet, niſi ꝓ
baret de indiuiduitate ratione rei. ergo ſequitur ꝙ altera pars al
ternatiue habet denominare totã obligationẽ, & in hoc oẽs cõ-
8 cordant. † Quæro, qd in pęna *d* arbitraria, q̃ põt eſſe capitalis, &
d non capitalis? Br̄ dico, ꝙ aut pęna eſt arbitraria originaliter, aut
non originaliter, ſed procedendo diſpẽſatiue ſm̄ formã §. pęna
grauior, ſi pęna eſt arbitraria originaliter, quod eſt, quia pœna
non eſt a iure determinata, ſed finita per iudicem, tunc iſta pœ-
na nõ dr̄ capitalis actu, ſed potẽtia, qa poterit imponi pęna capi-
talis, vt l. j. §. effractores. de effra. & expil. interim tñ iudicãdũ eſt
de iſta pęna, vt de capitali, arg. l. fi. j. de iniur. coniuncta l. fin. ff. de
iniur. Et hoc verũ, niſi iſta pęna arbitraria per conſuetudinem
eſſet facta ordinaria. qa tunc iudicaremus de illa ſm̄ illam con-
ſuetudinę. ita intelligit̃ quod no. in leg. qd ergo, §. pœna grauior.
ff. de his, q no. infam. Si autem loqueremur de pœna arbitraria
non originaliter, ſed ex accidẽti, dic, ꝙ ex hoc nunq̃ debemus iu
dicare crimen capitale, vel non, ſed ſolum debemus intueri or-
dinariã, alias ſequeret̃, ꝙ cũ ĩ quolibet crimine iudex habeat ar
bitrium, & ſic per leg. hodie, ff. de pęnis. quodlibet crimẽ dicere
tur capitale, & ſic nullo interueniret ꝓcurator, quod eſt falſum.
facit quod iſta, quę q̃nq; fiunt, ſed ut plurimum non fiunt, non
ſunt cõſideranda, nec poſſunt trahi ad regulam, vt l. Seia, §. me-
9 dico, ff. de ann. leg. † itẽ quærit̃ quid ſi pœna mere pecuniaria, *e*
e imponitur primo, & in defectũ illius imponitur pœna corpora
lis ſecũdo. an iſta dicatur eſſe capitalis? Vr̄ ꝙ ſic, qa iſta pęna põt
eſſe capitalis. ergo iudicãdũ eſt de ea, tanq̃ de capitali, & quo ad
repellẽdũ ꝓcuratorẽ, & quo ad detinẽdũ in carcere, & qđ ad cę
tera, arg. ff. ad Mace. l. j. §. ſi pẽdeat, & in l. fi. ff. ſi ex noxa. cau. aga.
in ꝯrium vr̄, qa hæc pæna corporalis vr̄ eſſe pęna contumaciæ,
non autem dicetur pęna criminis, ergo non dẽmus dicere cri-
men eſſe capitale, quia pęna, quæ eſt eius criminis pœna, nõ eſt
capitalis. Ecce ſimile, condemnatus de crimine, quia eſt contu
max in ſatisfaciẽdo, excõicatur, per quod a corpore, & cõicatio
ne hominũ ſeparatur, vt no. Inſti. de capi. dimi. §. minor. an hoc
crimen dr̄ eſſe capitale? certe nõ, qa iſta non eſt pęna criminis,
ſed cõtumaciæ, ꝯ hoc vr̄ tex. in l. j. ff. de in li. iu. Veritas eſt iſta, ſi
volumus ſcire an pęna, q̃ imponit̃ poſtea, ſit pęna criminis, vel
cõtumaciæ, refert, aut ſatisfactione illius pœnæ punit̃ crimẽ, &
tũc eſt pœna criminis; aut non punitur crimẽ, & tunc eſt pęna
ꝯtumacię, vñ ꝯſidera, an iſta j. & 2. pęna veniat ex eadẽ cã, dato,
ꝙ prima veniat pure, ſcđa ſub aliqua ꝯſuetudine, & tũc vtraq; ẽ
pæna cr̃is. vñ in actione qđ metus cã triplex ẽ pęna cr̃is, licet ve-
niat rõne ꝯtumaciæ. vt patet ff. quod met. cau. l. ſi cũ exceptione
§. quatenus, facit Inſt. de actio. §. itẽ mixta. aut iſta pęna ſecũda
non venit eodem iure cum prima, ſed ex alia noua cauſa, & di-
uerſo iure, & tunc iſta ſcđa pęna non eſt pæna cr̃is *primi*, vt l. 1.
de in li. iu. Ad ꝓpoſitũ redeundo qñ pœna ꝑſonalis imponit̃ ob
delictũ pænæ pecuniatiæ, aut imponitur per eandẽ legẽ, & tunc
illa pæna perſonalis eſt pecuniaria, & dr̄ crimẽ capitale, & eſſet
abſurdũ dicere ꝯriũ, ꝙ intelligitur eſſe pæna contumaciæ, qa rõ
ne contumaciæ nõ dẽt imponi magna pęna corporalis. Aut iſta
pęna corporalis nõ venit ꝑ eãdẽ leg. nec in diſpoſitione, ſed ve-
nit ex l. quicunq; §. de ſer. fug. vbi dr̄, ꝙ qui non põt ſoluere, de-
bet luere ĩ corpore, & ita colligit̃ in l. illa. tũc dico ꝙ iſta talis pæ
na nõ faciet crimẽ dici tale, qualis ẽ pęna, qa hoc ex accidenti,
10 nõ naturaliter: ſiłe no. ff. ſi cer. pet. l. certi ꝯdõ, in princ. † Collige
ex p̄dictis, ꝙ aliqñ lex incipit a p̄cedenti impoſitione pęnę cor-
poralis, & tũc nõ debitũ, ꝙ illa ſit pęna corporalis, & ſi nõ eſt ca-
pitalis, crimẽ nihilominus ẽ capitale. hoc dico ꝑꝑ pænã fuſtiga-
tionis, q̃ eſt corporalis, tñ nõ eſt capitalis, ut l. capitaliũ, in fi. prin.
ff. de pę. Aut lex incipit a p̄cedẽti diſpõne pęnę pecuniarię, & in
eius locũ ſubſtituit pænã ꝑſonalẽ in defectũ, & dic vt dixi ſ. Aut
lex ĩponit ſimpłr, & abſolute pęnã pecuniariã, vel ꝑſonalem, &
11 hæc mẽbra ſunt ꝓ ſe patẽtia. † Ex p̄dictis cõclude ꝙ in oĩ cr̃ie, ꝙ
eſt capitale, nõ interuenit ꝓcurator ꝓ abſente ad defenſionem
12 cr̃is. † Scđo q̃ro, quot modis crimẽ dicat̃ publicũ? Br̄, aut loqui-
mur de publico, prout ex eo deſcẽdit iudiciũ publicũ cr̃iale; aut
loquimur de publico, ꝓut ex eo deſcẽdit iudiciũ publicũ ciuile;
aut loquimur de publico, i. de manifeſto notorio, vel patenti. ſi
loquimur primo mõ. illud dr̄ eſſe crimen publicũ, qđ punitur ꝑ
aliq̃ leg. publicorũ iudiciorũ, vt in l. 2. ff. de publ. iud. ita accipit̃
hic, & in §. crima. Si aũt accipimus publicũ ſcđo modo, illud dr̄
publicũ, ex quo cõpetit actio cuilibet de populo. qđ dic vt no. in
rub. de popu. Act. Aut. n. actio, q̃ ex eo reſultat, tuet̃ ius priuatũ
ſeu rẽ familiarẽ, tũc actio eſt priuata, nõ aũt popularis. Aut tuet̃
ius publicũ, & tuetur publicã actionẽ, tũc actio eſt popularis, vt
ibi no. Aduerte, ꝙ rłr nulla actio eſt popularis, qa actioni popu-
lari non cõpetit diffinitio actionis, ꝑꝑ verbũ qđ ſibi debet̃ quod
eſt in diffinitione actionis. & certũ eſt, ꝙ id, cui nõ ꝯpetit diffini-
tio, non eſt ſub rła, ſed ſub exceptione vt not. Inſti. de actio. in
prin. Si vero loqmur de cr̃ie publico, tertio mõ, dic vt ſ. eo. l. ea
f qdẽ, facit ſ. de Lati. liber. tollẽ. l. j. §. ſed ſcimus. Adde ꝙ crimen *f*
publicũ (quantũ ad cr̃ialier accuſandũ) cognoſcit̃, quia ſi quidẽ
g eſt cõmiſſũ directe in maieſtatẽ diuinã. ſine dubio eſt *g* publi-
cũ, vt l. Manichęos, ſ. de hæreticis. Vñ de blaſphemia Dei quili-
bet p̃t accuſare, vt patet in Aut. ut nõ lux. ꝯ nat. Item ſi cõmittat̃
in miniſtros Chriſti. vt in ſacerdotes, & q̃ncũq; ſacrilegium cõ-
mittat̃, vt ff. de pub. iu. l. j. de Epi. & cle. l. ſi qs ĩ hoc genus. Idẽ ẽ de
delicto, qđ ꝯmittit̃ in Cæſare, vel in eos q ſunt a latere eius, vt j.
ad l. Iu. maie. l. qſqs. Nã delictũ, qđ ꝯmittit̃ in eum, vr̄ ꝯmiſſum ĩ
oẽs ſubditos, qa qđ ẽ ꝯmiſſum in capite, eſt ꝯmiſſum in mẽbris
13 † Vñ dic, ꝙ delictũ ꝯmiſſum in aliquo officiali, ẽ publicũ, qa cõ-
miſſum in principali ẽ, vt l. ſpadonẽ, §. ſi ciuitatis, ff. de exc. tu. Itẽ
crimẽ, qđ cõmittit̃ in ꝑſonã incertã, dr̄ eſſe publicum, vt l. quod
Senatuſc. ff. de iniu. nõ. n. p̃t dici, ꝙ ſit priuatũ, cũ ſpãliter aliquẽ
non concernat. Tñ aduerte, ꝙ non reperit̃ aliqua lex, q̃ dicat, ꝙ
tale crimẽ cr̃aliter puniat̃, niſi in famoſo cr̃ie. Nã ad hoc, vt cri
mẽ puniat̃ cr̃aliter, rłr dẽt ꝯſtare de ꝑſona offenſa, vt l. itẽ apud
14 Labeonẽ, §. cui, ff. de iniur. & in l. j. §. itẽ illud, ff. ad Sen. Sil. † Sed
quæro, q̃ eſt dr̃ia inter publicam, & capitale? & dr̃ia eſt iſta, quia
publicum denominatur a principaliter capitale a fine, & vtrũq;
iſtorum nominum non eſt nomen proprium, ſed adiecto. quod
doceo te cognoſcere per hãc theoricã, qa q̃dã ſunt nomina. quę
adueniunt alicui actui habenti nomen primo impoſitũ, & tunc
iſta nomina ſcđo oppoſita, ſunt adiectiones. exẽplum in actio-
ne de peculio, ſi. n. ſeruus emit, ex illo ꝯctu orit̃ actio ex empto
& vendito ad pretium, & iſtud eſt nomen primo impoſitum. ſi
vero additur aliud nomẽ, quã de peculio, certe eſt adiectio, ſed
illud, qđ aduenit actui non habenti nomen in actu, ſed in poten
tia, iſtud dr̄ nomen propriũ in l. iuriſgentium. in prin. ff. de pact.
15 † Modo ad propoſitum, ſi quis committit homicidium, iſtud
homicidium eſt proprium nomen delicti, huic nomini additur
aliud nomen ſcilicet capitale, vel publicum. certe iſta duo no-
mina adijciunt̃ hñti nomẽ, ergo ſunt adiectiones. Pone, ꝙ ho-
micidium

ADDITIONES.

a Membrum. Vide Bar. & Doc. in l. 2. de pub. iud. præall.
b De Barba. Vide Bal. & Im. in d. l. 2. ſup. alleg. & Bal. in d. l. data opera, ſup. tit. 1.
c An pęna. vide Bar. in l. 2. in prin. de pu. iu. & ĩ l. fi. ꝑ illũ tex. & qđ ibi Bal. j. de iniu.
d Quid in pęna. Vide Bar. in l. eor. §. ſuper his, ſup. de app. & in l. fi. inf. de iniu. Bart. Ang. & im. l. pe. §. ad crimẽ, ff. de pu. iu. & faciunt no. per Bal. in l. 2. de exhi. reis.
e Pecunia. Vide per Ang. & Im. in l. pe, §. ad crimen, de pub. iu. & Bar. in l. 2. eo. ti.
f Adde quod crimen. Iſtis omnibus prędictis adde Bal. in rub. ſupra tit. j.
g Eſt. Quod nam crimen publicum dicitur, uide omnino, & bene per Bart. & Alex. in l. 1. de pub. iud. etiam per alios.

micidiū nō puniať iſta ciuitate ꝑ legē cōem,ſed ſolū per legem
municipalē;an iſtud diceť publicū crimē,vel capitale? Bř dic de
hoc,vt ſtatim dicā inferius,dū formabo qōnē:an ꝓcurator poſ-
16 ſit interuenire,an nō.† Tertio q̄ro,*a* qa lr̄a nr̄a dicit de abſētib.
a q̄ro qđ de pn̄tib.apud acta:pone,ꝙ eſt quidā ruſticus,q neſcit di
cere facta ſua,an poterit exponere,q̄ habet loqui per procurato
rē ſuū ibi vtroq; pn̄te? & dn̄t Doct.ꝙ ſic:quia ex quo aliquis eo
pn̄te loquitur,ipſemet loqui vř;unde nō per procuratorem de
fendit ſe,ſed ꝑ ſeipſum iuris fictione,ar.ff.de verb.obl.l.ſi procu
ratori,& qđ no.de inter.act.l.ſi defenſor,ꝓ hoc de fideiuſſ.tuto.
17 l.cum oſtēdimus,§.fi.& in hoc ꝯcordāt oēs Doct. † Scđo circa
hoc q̄ritur,ſi reus eſt in carcere detētus,an admittať ꝓcurator;
Bř Odof. & Gul. tenēt ꝙ ſic,vt refert Gād.in ſuo trac.malefi.&
ſic pt̄ intelligi s̄.eo.l.ſi cuidā,& tenet Bar.dicēs hoc eſſe verum:
qa pōt interuenire procurator, ſaluo q̄ ad ſnīam,q̄ in perſona
principalis dēt formari,vt j̃.de iniur.l.fi.vnde ſm̄ iſtā opin. opi-
nio. Mar. poſſet ſaluari hic in detento in carcere. & hoc tenet
Ray.& oēs.Tñ aduerte,qa dēs dicere,ꝙ ꝯſtitutus in carcere ꝓ
pęna capitali ad oīa ꝯſtituit ꝓcu.p̄terq̄ ad tria.Quia non conſti
tuit procuratorē ad lit.cont.itē nec vbi dēt cogi per torturā,qa
hoc nō cadit ęque in procu.vt in ipſo,& ideo nō interuenit ꝓ-
curator.itē nō interuenit ꝓcurator ad audiendā ſnīam ꝯ̃ dn̄m,
quia dn̄s dēt eſſe pn̄s apud acta, & dēt duci in palatū ad ſnīam
audiendā,qa abſens a iudicio nō pōt ꝯdēnari capitaliter,vt ff.de
pen.l.abſentē.Sed ad audiendā ſnīam pro, & nō ꝯ̃, vř ꝙ procu.
admittať,vt j̃.de adul.l.q̃uis indubitati.vbi eſt caſus,ſm̄ vnā lec.
Aduerte,dico,ꝙ ad ſnīam formandam in pſona ſui dn̄i,ſiue ꝓ,
ſiue ꝯ̃.nō admittiť ꝓcurator in capitali,quia nec ꝯdēnari,nec ab
ſolui pt̄ abſens,vt l.abſentē,ff.de pen. Vnde prīcipalis ita dēt du
ci ad banchū in caſu abſolutionis,ſicut in caſu ꝯdemnationis:
ſed qñ ſnīa non venit formāda in pſona dn̄i,tūc interuenit pro-
curator:ibi.n.ſnīa formabit ꝯ̃ reum in pſona rei,non in perſona
18 abſentis,iō ibi procur: admittiť ad illū actū.† Quæro,qđ ſi illa *b*
b exceptio ꝯ̃ procur.nō eſt oppoſita, ſed eſt in iudicio litigatū, &
ꝯcluſum,an poterit poſtea opponi? Doct.dn̄t ſimpł̄r,ꝙ non,per
d.l.q̃uis,& ita tenēt Canoniſtæ in c.1.de iud.lib.6. Tñ hoc eſt ve
rū,ꝙ hoc non pt̄ opponi a pn̄te,qa ſemper fuit in iudicio, & ita
loquitur d.l.q̃uis. ſed ab abſente ſic,v.g.reus ꝯparuit ꝑ procu.in
cauſa capitali,& fuit proceſſum,& ꝯcluſum in cā: Iudex vult ꝯ-
dēnare reū,pt̄ reus dicere,ꝙ non pt̄,qa ꝑ proc.nō potuit ſibi tm̄
p̄iudiciū gn̄ari,vt no.Inn.in c.veniens,de accuſ.Item q̄ro, an dř
c crimē,*c* capitale illud,qđ eſt capitale de iure cōi. ſed non eſt ca-
pitale illud,qđ eſt capitale ex forma ſtatuti? Bř dixi,ꝙ capitale dř
ꝑ reſpectū ad finem: vñ qñ pęna capitalis non poteſt imponi,ibi
non eſt iudicium capitale,nec prohibeť procurator interuenire
ea ratione,quia capitale,cum re vera nō ſit ita. Et per hoc dicit
Dyn.ꝙ ſi pęna capitalis eſt reducta ad pęnam pecuniariā.ex for
19 ma ſtatuti interuenit procura.& in hoc oēs concordant.† Secū
d do q̄ro, *d* an crimen, dato ꝙ deſinat eſſe capitale per impoſitio-
nē pęnæ non capitalis, deſinat eſſe publicum ? Dixit Iac. But.ꝙ
non ex parte actoris,quia ex parte accuſatoris nil eſt innouatū,
ſed ex parte accuſati ſic,ſm̄ eum: ſequiť ꝙ ex parte accuſatoris,
q accuſat,vt quilibet de populo,no admittať procur.ita tenet ip
ſe diſputando, & ita ponit ipſe in l. ſeruum quoque. §. publice,
20 ff.de procu.& terigi.s̄. in rubr.† Quæriť hic, qñ abſens pōt con-
demnari ad mortem ex forma ſtatuti,an poſſit interuenire ꝓc.
Dy. cōſuluit ꝙ ſic. Sed veritas eſt in ꝯ̃rium,ſm̄ oēs, quod appa-
ret, quia iudex appellationis confirmando ſnīam capitalem,dř
capitaliter condemnare,& poteſt hic ꝓcedere ꝯ̃ abſentem,& ꝯ̃
detentum a iudice primæ cauſæ, q non eſt in iudicio pro tunc,
& tūc non interuenit procu.vt l.j. ff. an ꝑ aliū cauſæ appell. Prę-
terea eſt caſus in l.fi.§.illud,s̄.de tēp.app.Pręterea ꝓbo, ſi admit
tereť procu.ceſſat ſtatutū,quod loquitur de abſentibus;& quia
dn̄s eſſet p̄ſens per fictionem legis poſtliminij, ſuccederet im-
mediate ius cōe.ſed ius cōe repellit procur.in cauſa capitali, er-
go &c.venio ad tertiū.l.ad id,quod dicit pro procur.Circa hoc
21 formabo ſex q̄ſtiones. † Primo quæro, *e* quid in patre,& dn̄o,
e an pater & dn̄s admittantur indiſtincte ad plenā defenſionem
in cā criminali:& vř ꝙ ſic,s̄.eod.l.ſi cuidam,& ff.de pœ.l.ſi non
defendantur.a ꝯ̃rio ſenſu.ꝯ̃rium dř in l.pen.§.ad crimē,de pub.
iud.gl.vř ſic dicere,aut pater,& dn̄s volunt venire vt dn̄i pro eo
rum proprio intereſſe,& tunc debent admitti : in dn̄o planū eſt
per l.ſi cuidam,s̄.eo.quia eius poteſt pecunialiter intereſſe,quia
ſeruus pecunia æſtimatur,vt ff.de adul.l.ſi poſtulauerit,§. iubet,
& ff.de cond.ob cau.l.pen.De patre etiam vř conſtare; nam vř
ſua intereſſe ꝑꝑ operas,vt l.fina.ff.de his,qui deiec. vel eff.item
poteſt ſua intereſſe,ſi ex forma ſtatuti pater compellitur ſolue-
re ꝯdemnationem pro filio.& dico ex forma ſtatuti,qa de iure
cōi filio cōdemnato in ciuili iudicio, pater tenetur de peculio,
ēt filius eſſet de crimine condemnatus , vt ff.de nox.l.& ſi con
demnatus.quia in iudicio criminali nunq̄ ꝯ̃hitur obligatio, cū
delicta criminaliter mota nunq̄ cadāt in quaſi ꝯ̃ctum, quia im
poſſibile eſt,ꝙ quaſi ꝯ̃ctus ſit criminalis, ar. ff.de pact.l.ſi unus,
§.pactus,ver.ſed ſi pactū.Iſtud dico, quia quidā dicunt filio coñ
f demnato *f* ad pecuniā crīaliter, ꝙ pater teneatur de peculio , vt
Gand.refert,& male,quia peculiū a condemnatione criminali
ſeparatur,nec venit in ea.vt le.3. §. ſed vtrū,in fi.ff.de minor.fa-
cit l.ſi filius,j̃.de bon.dam. Aut pater,& dn̄s nō veniunt pro pe-
cuniario intereſſe,ſed ut defenſores alieno nomine,& tūc gl.di
cit,ad omnia poſſunt venire,pręterq̄ ad ſnīam.ita not.gl. in d. l.
ſi cuidā.Bř.veritas eſt, ꝙ ſiue pater,& dn̄s veniant pro ſuo inte-
reſſe pecuniario, ſine defenſorio nomine filii , & ſerui, ipſi ad
tria venire non poſſunt.ad reliqua poſſunt.Sūt aūt iſta tria , lite.
conte.per torturā examinatio, & ſnīæ auditio. ad reliqua vero
pn̄t venire,vñ ſi filius eſt lit.cont.in carcere detinetur, vt qa pœ-
na futura pt̄ eſſe corporalis,in illa interim pater poterit optime
interuenire,& cāę aſſiſtere.ſed in hoc refert,an veniat pro pro-
prio intereſſe,an veniat defenſorio noīe:qa qñ venit ꝓprio no-
mine pt̄ procuratorē cōſtituere,vt l. Lucius,ff.de appell.licet qñ
veniat defenſorio noīe,nō poſſit conſtituere procuratorē , quia
in crīali defenſor,vel ꝓcu.nō efficiuntur dn̄i.hinc eſt,ꝙ ipſi nun
q̄ condēnantur,ſed dirigunť verba ꝯdemnatoria in dn̄m,vt j̃.đ
22 iniur.l.fi.† Vñ credo,ꝙ ſiue ſit pater,ſiue ſit procu.& lit.ſit con-
g teſt.in crimine,non poſſit *g* procur.ſubſtituere: quia(vt dictum
23 eſt)non efficiuntur dn̄i cōteſtatione litis. † Ex prædictis patet,
qūo procur.vel quicunque tertius comparens,non poteſt cogi
confiteri;quia) vt dixi)iſti actus coactionis, & torturę nō cadūt
niſi in reo principali. Et ideo dicūt Doc. ꝙ vbicunque eſt locus
torturæ,ibi procu.& fideiuſſor debēt exhibere reum prīcipalē,
vt ſubiiciatur tormentis;non autem pōt torqueri procu. vel fi-
deiuſſor,qa alius pro alio torqueri non pōt,vt j̃.de pœ. le.ſanci-
mus,& l.pen.ff.de cond.ob cau.idē eſt in tutore,q ſponte debet
authorari,non ꝑ uim cogi,vt l.1.ff.de autho.tut. ſi ergo eſt locus
torturæ in pupillo,vel adulto.ipſe pupillus , vel adultus torque-
24 tur,vt not.Doct.s̄.de auth.præſt.l.clarum.† iuxta hoc tñ debes
ſcire,ꝙ Gui.tenuit,ꝙ pater admitteretur ad plenā defenſionem
filij,ita ꝙ poſſet excuſare filium,& litem conteſtari, & ꝯ̃ctum fa
cere,dummodo ſatiſdet de condemnatione ſoluenda , ſi futura
eſſet pecuniaria condemnatio: vel de filio repręſentando ſi futu
ra eſſet condemnatio capitalis . Bř in iudicio pecuniario bene
dicit,& de hoc non dixit;ſed in cā capitali peſſime dixit ; qa illa
ſatiſdatio de filio repræſentando nihil operatur, cum filius rep̄-
ſentatus non haberet ſtare actitatis per patrem , & illa actitata
eſſent fruſtra. Præterea,in cauſa capitali debet dici ius in vincu-
lis,nec ante debēt admitti excuſationes,q̄ excuſatus ad iudicem
venerit.iſte eſt caſus in l.2.j̃.de exhi.re.dēt ergo in p̄ſentia iudi-
cis,& accuſati hoc fieri,vt l.j.ff.an per aliū cauſæ appel. Ego di-
xi,ꝙ pater admittitur ad cætera cauſæ capitalis,præterq̄ ad tria.
quæro de ratione,ſi nos circunſcribimus. intereſſe pecuniariū.
Rñ.ꝙ pater(ſi filius pateretur iniuſtitiā) poſſet agere ſuo noīe.
hoc certū eſt,vt l.j.ff.de iniur.ſi ergo poteſt agere pro iniuria fa-
cta,ergo pt̄ aſſiſtere,vt nō fiat,arg.l.vt uim,ff.de iuſti. & iu. Sed
h q̄ro tūc,ſi filius eſt clericus *h* qui eſt accuſatus,vel inquiſitus,an
pater poſſit declinare forū? & bř Doct. dn̄t ꝙ ſic ; quia pater hic
nō venit ad plenam defenſionem , ſed opponit declinatoriam,
q̄ poteſt;vnde cum quidam cōmiſit homicidiū , & nolebat de-
clinare,qa erat ſibi pænale,pater declinat pro eo,& fuit admiſſa
declinatio.& hoc eſt iuſtū, qñ declinatio patris non eſt, pœna-
lis,ſed qñ faceret incidere filium in pænam.ſtatuti,hoc non poſ-
ſet pater,niſi haberet ſufficiens mandatum,vt l.3. §. ſi procura-
5 tor,ff.quod quiſq;iur. † Sed quæritur , filius eſt confeſſus in iu-
dicio,pater vult interpretari iſtā confeſſionem,an poteſt) Rñ.ꝙ
interpretatio in iudicio debet eſſe talis,ꝙ exponat , non ꝙ peri-
mat,vt extra de accuſ.c.cum dilectus.hoc præmiſſo,certū eſt ꝙ
pater nō poterit interpretari perimēdo , quia nec ipſe filius poſ-
ſet.Itē dico,ꝙ non poteſt interpretari exponēdo, quia interpre-
tatio expoſitiua non cadit ſuper ignotis,& ideo non cadit ſuper
facto alieno,vt ff.de rei uend.l.Pompo.ſcribit,ſi frumentū,§.fin.
iuxta hoc quæritur, pone , ꝙ pater vult confeſſionē filij reuo-
care,

ADDITIONES.

a Tertio quæro.Vide Bart.in l.pen.§.ad crimen,ff.de pub.iud.
b Quid ſi illa Vide Bal.in l.quamuis,hic alle.& in l.2.ſupra tit.j.in tribus verbis,vbi alle.c.j.& l.quamuis,& idē tenet qđ hic in prin.ver.nō apponatur,&c.vide Bart. in l.pen.§.ad crimen,in fi.de pub.iud.
c An dicitur crimen Vide Bar.& Doct.in l.1.ff.de pub.iud.& quod ſtatim hic ſequitur.& Bar.in d.§.ad crimen,prox.alle.in ver.quæro ego.
d Secundo quæro.Contrarium vř tenere Bald.prox.uer.niſi hoc intelligas in accuſatore.& ver.ſuperiorem in reo.vide per Bar.in l.j.ff.de pub.iu.|& Gui.de Suza.in q. ſuis,q.j.incip.Quæſtio talis eſt,continetur in ſtatuto.
e Primo quæro.Vide Bart.in l.pen.§.ad crimen,ff.de pub.iud.
f Filio condemnato. Vide per Bar.in l.ſi finita,§.ſi de vectigalibus, ff. de dam. infe. Inn.& Doct.in l.ſi filio,in uer.circa tertium,& ibi dixi,ff.ſol.mat. & ibi uide per Lu.Ro.& idem,quod tenet Bal.in l.filius,ff.de his,qui ſunt ſui,uel alie. iur. & uide Bal.in addi.Spec.in tit.de ſent.& Ioan.Fab.Inſt.de nox.§.fi.& Bar.in l.ſi filius, ff.de dam infec.
g Non poſſit.Cogita,ſed Ang.in l.1.ff.de procur.contra.ut ſcripſit poſt Bar.in leg.ſi quis,in princ.ff.de procur.
h Si filius eſt clericus Vide Bar.in l.2.ſupra eod.
Iuxta hoc.Vide Bar.in l.cum filius,ff.de uerb.obl.

care, an poterit? Vr̄ ꝙ ſic, ſi pater vult probare errorē. & no. ī l. 2.
§. fi. ff. ſi ex nox. cā ag. In ꝯrium vr̄, qa non rōne qua admittiť pa
ter ad lit. conteſt. in capitali cā filij, eo qđ capitale iudiciū nō pōt
fundari cū patre, eadē rōne nō dēt admitti ad reuocandū id, qđ
actitatū eſt in ipſa cōteſtatione, & qđ eſt ipſa lit. cont. nō obſt. l.
fi. ſi ex nox. cau. aga. qa loquiť in ciuili, vbi pater hēt ius inſtantię
vt l. tā ex ꝯctibus, ff. de iud. ſed hic loqmur ī cā crīali, & capitali.
Br̄ credo, patrē admitti debere, qa iudex omnē defenſionē de-
beret admittere, & oī tpe, vt ff. de q̄ſt. l. vnius, §. cognitutū, & l. j.
§. ſi qs vltro, ff. de app. l. non tm̄. & l. j. cū l. ſeq. delib. cau. q̄ dicta
ſunt de patre & dn̄o. eadem ratione intelliguntur & de p̄lato
veniente ad defenſionem ſui monachi, vel conuerſi. vt not. per
Doct. in d. l. ſi cuiuſdā. & dic, vt no. in auth. cā, quæ fit cū Mona-
26 cho, de Epi. & cler. per Iac. de Are. † Quęro, quid de tutore *a* &
a curatore, an admittanť in cauſis capitalibus? Br̄, aut tutor & cu
rator veniūt defendēdo, & tūc dic vt l. 2. ſ. tit. j. & l. Polla, de his,
qui. vt indi. aut veniunt defendendo, & tūc dic vt in l. clarum. ſ.
de auth. præſtan. quia nō dēt tutor vel curator in cā capitali ſo-
lus in iudicio venire, ſed dēt venire principalis perſona, & tutor
vel curator dēt ſibi authorari. Sed tūc eſt qō, quid ſi de facto ac-
cuſareť infans, vel furioſus, vel demens, puta, quia fuit ſurdus &
mutus a natura? Certe iſti non pn̄t eſſe in iudicio, ergo hic opor
tet de neceſſitate dicere tutorem, vel curatorē admitti ſolū, arg.
in l. 1. §. ſufficit, de admin. tut. & Aſſeſſor bonus iuſta cauſa viſo
infante pronunciat eū infantē, & ꝙ non dēt procedere tanq̄ ꝯ ī
fantē, & hoc facit ex officio ſuo, tn̄ in furioſo, & in demēte hoc
non pōt iudex facere, qa hoc non poſſet apparere ex aſpectu qa
27 poſſet fingere furorē, & tn̄ nō eēt furioſus, vel demēs. † Quid di-
b cemus in ſyndico *b* vniuerſitatis, an admittatur in cā capitali ip
ſius vniuerſitatis ad accuſandū? Dic ꝙ ſic, alioquin vniuerſitas
impune patereť iniuriā, nā impoſſibile eſt, ꝙ populus per ſe in
iudicio ſit, vn̄ talis vniuerſitas dr̄ inanimata, quō ergo ꝓ ſe poſ-
ſet iurare de calumnia. ſequitur igitur, ꝙ neceſſario admittatur
ſyndicus. idē dico ad defendendū, qa vniuerſitas ciuitatis, caſtri
vel villę, continet ſub ſe furioſos, infantes, & quoſcūq;, qui per
ſe in iudicio eſſe nō pn̄t, ergo neceſſario exercent per aliū. alias
ſequeretur, ꝙ vel denegareť accuſatio, vel defenſio qđ eſt falſū.
de vtroq; habemus tex. in l. tā collatores, j. de re mil. lib. 12. hoc
28 tenent oēs Doc. † Venio ad quartū dr̄ hic, defendi. Quæro, de
c qua defenſione *c* hic loquitur? & die, vt in gl. & ex hoc not. ꝙ de
fenſio nō dr̄ ſolū, per quā crimē euaditur. ſed q̄cunq; allegatio,
ēt declinatoria, vel vitatoria, vnde nomē defenſionis eſt genera-
le, continens ſub ſe plenam, & ſemiplenā defenſionē. Vnde ex
hoc habes, ꝙ ſi ſtatutū dicit, ꝙ bānitus non audiatur agēdo, vel
defendendo, ꝙ etiā declinatoriæ, vel dilatoriæ exceptiones bāni
ti non debēt audiri. Credo tn̄, ꝙ licet exceptio denegetur, tn̄ ex
d ceptio per quam ipſo iure denegatur iuriſdictio, *d* non veniat
ſub iſta generali denegatione defenſionis, per id quod no. in c. j.
29 de ſequeſt. poſ. & fru. in extra. Cle. † Quæro, an ꝓcurator admit-
tatur ad oēm defenſionem? & breuiter diſtingue, vt dixi. rn̄deo
30 ad §. publice. † Quæro, an in criminali, vbi admittitur procu. re-
e quiratur ſpeciale mandatū, *e* & vr̄ ꝙ non, vt l. ſed ſi vnus, §. pro-
cur. ff. de iniur. Contrariū vr̄ per id, quod legitur in c. j. de proc.
in Cle. & per Inn. extra, de accu. c. ſuper his. & eſt ratio, quia iudi
cia criminalia ſunt valde pęnalia, & in iſtis pænalibus requiritur
mandatum ſpeciale, vt le. 3. §. ſi procur. ff. qđ quiſq; iuris. & hoc
puto verum. Non obſt. l. ꝯria, quia loquitur, qn̄ ciuiliter agitur.
f Quæro *f* circa iſtam partem, an procura. in cauſa criminali ad-
mittatur ad vnum articulū ſolum? & vr̄ ꝙ ſic, quia ceſſat ratio.
qua repelliť, ergo admittitur. hoc tenet gl. in l. pen. §. ad crimen
de public. iu. & hoc etiam tenet gl. ſm̄ vnam lecturam, in l. quā-
uis, ſ. de adul. verū eſt, quod gl. quæ eſt in l. 3. ſ. eo. videť innuere,
ꝙ admittatur ad merita cauſæ, non tamen quod admittatur ad
ſententiam audiēdam. hoc tenet Inn. extra de teſtib. c. ex parte
& extra de teſtib. cogen. c. delictorum. hoc tenet Spec. in tit. de
procu. §. j. ver. ſed nunqd ad media cauſæ. Alij Doc. dicunt ꝯriū,
quia a quo remouetur genus, remouetur quælibet eius ſpecies,
vt no. ſ. de tranſa. l. ſi cauſa. ſed in cauſis capitalibus a procurato
re remouetur genus, id eſt tota cauſa, ergo & quælibet eius ſpe-
cies & pars. vnde concludunt, ꝙ ad nullum articulum in cauſa
capitali plena defenſio admittatur. ita tenet Iac. de Are. & Cy. ī
l. 2. ſ. eod. Ecce, quidam detinetur in carcere in cauſa capitali,
vult Producere teſtes, non poterit ꝑ procuratorē, ſed dēt iudex
pro eo mittere ad carcerē, & ipſe præſens pro tribunali ꝓduce-
re teſtes, & iſta via eſt vera, tn̄ dicunt alij pro eo, qui detinetur ī
carcere, vel alio mō eſt in fortia iudicis, ita ꝙ non pōt recede-
re, ad iſta media cauſæ poterit interuenire procura. & fuit ſn̄ia
31 Odof. & cōſuetudo approbat eā. † Quæro hic, an in cā capitali *g*
g procur. admittať ad p̄paratoria cauſæ? & br̄ dic, ꝙ ſic. p̄terq̄ ad ꝓ
ductionē libelli, qa libellus dēt eſſe directe formatus in perſo-
na principalis. ad hoc habes ff. de adul. l. denūciaſſe, §. ſi proc. vn̄
iſte proteſtationes peremptoriæ in cā capitali pn̄t per procura-
32 torē expediri. † Item quæro, an procu. admittatur ad opponen-
h dū exceptiones perēptorias *h* eo caſu, quo opponi pn̄t ante lit.
33 conteſt. Vt magis clare procedā, q̄ro an procurator † admittať
ad opponendū exceptionem banni in cā capitali? & videť primo
ꝙ ſic, qa bannitus pōt impune offendi, & hoc eſt publici iuris,
nam offendens eſt executor iuſtitiæ, ergo non dēt audiri, qui de
hoc accuſat, & vbi lex dicit, ꝙ aliquis non audiať, repellit eū a li
mine iudicii. ad hoc allegať ſ. de his, q ad eccl. l. confu. l. ſi ſeruus
ſ. ne qs vela ragia, l. 2. ſ. tit. j, l. pen. & fi. ff. de iniur. l. Prætor, §. p̄te-
rea, & l. item apud Labeonē, §. qđ ait. imo plus, qa licet eſſet fa-
i cta pax cū bānitor tn̄ pōt impune offendi; *i* quia cum offenſio ſit
publici iuris, nō potuit ei per pactū derogari, ſicut iudex bānito
K non poſſet dare fiduciā *K* ita nec qlibet de populo, quia eſt, execu
tor Iuſtitię ſicut Iudex. facit in Auth. de mā. Prin. §. neq; aūt ho-
micidijs; & ff. de pen. l. relegati. Præterea iſte occidens bānitū eſt
merus executor, ſed merus executor nō pōt renunciare qn exe
quať, vt extra de appe. c. noluit. ff. de iud. l. ſi p̄tor in princ. & not.
per Dy. in regula iuris, qđ qs mādato. de reg. iur. li. 6. ad hoc fa-
l cit quod no. in l. j. §. nec fuit. ff. mā. hoc tenet Oldr. & idē Bar. Ia.
de Bel. diſputando terminauit ꝯriū. Sed dic, ꝙ aut iſta offenſio ē
ꝑmiſſa fauore pubilco, & tunc nō pōt renunciari, vt l. 2. §. ſed qa
veremur, de iur. cal. aut eſt ꝑmiſſa fauore renunciātis, v. g. ꝙ qli-
m bet poſſit *m* occidere bānitū ſuū inimicū. ita ꝙ nō permittit de
quolibet, ſed de inimico tm̄. tunc dic, ꝙ huic iuri pōt renūciari,
& ſi eſt facta pax, nō pōt offendi, vt l. 3. in fin. ff. de adimē. leg. iſta
ſunt, q̄ faciūt ꝙ ꝓc. admittať. Eꝯ, ꝙ proc. no. admittať, probatur
ſic. paria ſunt poſitionē fieri de crīe, & de eo, quod includit cri-
men, ſic paria ſunt excludere crimē directe, vel tacite qd dedu-
cere, ꝑ qđ crimē excludiť indirecte. vnde idē iuris eſt đ crimine
& de eo, quod tendit ad crimen, & de eo quod tendit ad inficia
tionē, vt not. in c. dudum, de ele. ſed ſuꝑ crimine capitali non ad
mittiť procu. ergo non admittiť ſuper hoc, quod venit ad exclu
34 ſionem criminis. † Br̄ ſoluēdo dico, ꝙ hic eſt uidere duo, primo
an exceptio banni impediat litē conteſtari? & certum eſt, ꝙ ſi ex
forma ſtatuti talis exceptio poſſit opponi iuriſdictioni, ꝙ impe-
diret litem conteſta. Itē certum eſt, ꝙ ēt ſm̄ ſtatuta ſi poſſet op-
poni proceſſus, ꝙ impediretur proceſſus, ſed ſi ſtatutum non lo
quitur de hoc, ſed ſimpliciter dicit, ꝙ bānitus poſſit impune of-
fendi, tunc dēt diſtingui, ꝙ aut libellus continet patentem erro-
rem, vt quia dicit, talis offendit talē bannitum, & tunc iſta exce
ptio impedit lit. conre. Aduerte, iſta non eſt tunc exceptio ban-
ni, ſed ineptitudinis libelli. probo, quia ſi eſſet exceptio banni,
oporteret doceri de bāno. ſed hic nō oportet doceri de banno,
n ergo &c. Aut ineptitudo *n* nō apparet ex ſerie libelli, & tunc di-
cūt, aut id bānū eſt notoriū, & tūc iſta exceptio impedit proceſ-
ſum. facit ad hoc, quia in notorijs Iudex ex officio ſuo, & nul-
lo petēte pōt pronunciare, vt l. 2. ſ. qui & aduer. quos. aut iſtud
bānū n̄ eſt notoriū. & tūc iſta exceptio veniat ad iniuſtitiam ſeu
o iniuriā cauſę, & ſic peremptorie. *o* ergo dēt examinari poſt lit.
conteſt. Br̄ dico ſimpliciter exceptionem banni non impedire
proceſſum. primo, qa exceptio rei iud. vnde ſicut ſi poteſtas ac-
cuſaretur

ADDITIONES.

a Quid de tutore. Vide Bal. in l. clarum, hic alleg.
b In ſyndico. Vide Bald. in l. 2. ſup. eo. in aliquibus
c De qua defenſione. Secundum Bal. in j ſup. tit. 1. vr̄ tenere, ꝙ hæ non ſunt vere defenſiones, & ſic collige iuncto iſto tex. & gl. quod iſte exceptiones poſſunt opponi per procuratores. de quo vide Bald. in l. 1. ſup. quō, & quando iu. & Barto. in l. pe. §. ad crimen, de pu. ind.
d Iuriſdictio. Vide no. per Bald. in l. 1. ſup. a non comp. iu.
e Speciale mandatum. Vide Bald. in l. ſeium quoq;, de procu. & ego dico eſſe text. in l. non ſolum, §. fin. eo. tit. vide tamen text. in l. ſed ſi unus, §. procur. autem. ff. de iniur. & hoc fallit, quando Iudex omnino eſſet proceſſurus contra abſentem, vt patet in d. l. non ſolum, ſup. fin. in fin. & ponderat Io. de Imo. in l. e. §. ad crimen, de pu. iu. & omnino de hoc uide in Spe. in tit. de procu. §. 1. verſi. ſed nunquid media & ver. ſed nunquid ſufficit habere mandatum, & Io. de Imo. in d. §. ad crimen, ſed Bal. in l. 1. verſi. ſed nunquid procur. ſup. quorum app. non re uidetur tene contrarium eius, quod hic tenen. ſed in l. 2. in fin. eod. ti. uidetur tenere idem, quod hic intelligo tamen præter quam in caſibus not. per Bald. in ea. l. ubi nullum requiritur mandatum.
f Philip. Decius. Quęro, quibus caſibus procurator in cauſis criminalibus admittatur. vide multum nobil. & pulcherrime omnino per Ang. in l. pen. §. ad crimen, ff. de publ. iu. & in hac l. fi. Bar. in l. fi. C. de iniur. Do. de Rota in deciſ. 196. per Specu. in tit. de procur. §. ratione igitur. uerſic. ſed pręcedens regu. fallit, & ibi uarios enumerat caſus, quos uide & gl. j. in c. veniens, de accu. ubi per Doct.
g An in cauſa capitali. Vide Bar. in §. ad crimen. ſup. alle. & an ſn̄iam admittatur. vide duo uerba per Bal. in l. quamuis in fi. inf. de adult.
h Peremptorias Vide Bald. in l. j. ſup. quom. & qn̄ iu. & uidetur ſentire Bar. hic, ꝙ exceptio banni ſit peremptoria. de quo uide Bal. in l. peremptorias. ſup. ſen. re, non poſ. & quæ dixi poſt Bar. in §. ad crimen. ſup. alle.
i Offendi. Vide Bal. in l. 1. §. non fuit autem, ff. de dolo.
K Fiduciam. Vide per Bar. in l. is, qui reus. ff. de pub. iud.
l Old. Vide Bar. in §. ad crimen, ſup. alle.
m Qualibet poſſit No. ad limitationem eorum, quę pet. Bar. in l. j. §. non fuit autem ff. de dolo, & hic uide Bal. in l. j. ſi a non comp. iu. & in l. accuſationis, ſup. de his. q̄ ui, me. ue cauſa fiunt.
n Aut ineptitudo. Vide no. per Bald. in l. i. ſup. quomodo & quando Iudex, & in l. 2. in fin. ſup. qui & aduer. quos, hic alleg. & de hoc in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. inf.
o Peremptorię. Vide quę dixi ſup. in prin. huius q.

cuſaret de aliquo, quē fecit decapitari.ipſe poſſet opponere ex-
ce.rei iud.ita q̄libet executor iuſtitiæ poſſet dicere,res eſt iudica
ta,& ego feci executionē eius;impedit ergo proceſſus.Præterea
pato,ꝙ iſta exceptio ſit perēptoria,tñ poſſet examinari ſeorſum
a principali,ergo impedit ꝓmiſſum in crīali,vt l.pſes,ad leg.Fla.
a de pla.nō aūt impediret in cā ciuili, ſi bānitus *a* ageret ciuiliter,
q̄a in ciuilib.rſr exceptio perēptoria nō impedit proceſſum,niſi
eſſet exceptio rei iud.eius rei,de qua q̄ritur,q̄a ſuꝑ iſta ſcd̄a cau-
ſa nunq̄ fuit pronunciatū.hoc ꝓmiſſo, an ergo admittat̄ procu.
ad opponēdū exceptionē bāni:& eodē mō q̄rit̄, an procur. ad-
mittat ad opponendū replicationē bāni.vel ad opponendum re
plicationē de nullitate bāni ↄ exceptionem bāni, & iſta ultima
fuit q̄ō de rſarib.exceptionib.& Ia.But.diſputando tenuit,ꝙ cū
iſta q̄ō eſſet examinabilis ſeorſum a principali, ꝙ admitteretur
procu.qñ exceptio,vel replicatio opponit̄ ad proceſſum.Iac.de
Bel.tenuit ↄriū diſputando,q̄a cū examinatio iſtius exceptionis
& replicationis gñet plenū pīudiciū in pñcipali,ergo non admit
tit̄ proc.q̄a in iſtis cauſis capitalib. plenū preiudicium per proc.
nō pōt generari,vt not.Inn.in c.veniens,de accu. & ꝓ iſta parte
fuit iudicatū.Bſ̄ credo, ꝙ ad opponendū exceptionē banni ꝓcu
rator admittitur, qñ ex forma ſtatuti talis exceptio poteſt op-
poni iuriſdictioni,ſed qñ non pōt opponi iuriſdictioni, ſed cau-
ſæ,tunc credo procuratorem non admitti, per §. ad crimen.&
35 per l.j.an per alium cauſę appell.cū ſimilibus,† Quæro hic,aliq̄s
b eſt bannitus *b* ad mortem, & condemnatus vult petere, ꝙ illa
condemnatio cancelletur,dicit Poteſtas,compareat & petat il-
la,& tunc quia non confidit venire, vult petere per procurato-
rē,an poſſit? Videtur ꝙ ſic quia hic non diſputatur de crimine
ſed ſolum de proceſſu,vt colligitur ex not.per Inn.in c.dudum,
de electio.In ↄrium vſ̄,quia in cā appellationis venit cā nullita-
tis, & tum illa cā nullitatis non pōt per procuratorem agitari,
vt l.j.ff.an per aliū cauſæ appel.Bſ̄ dico primā partem veriorem
quia non eſt pronunciatum aliud ſuper crimine, nec indirecte
ſed in appellatione cognoſcit̄ de crimine,& pronunciatur, ſal-
tē tacite.dico ergo, ꝙ ibi non interuenit procurator, & ita vti-
36 mur,ꝙ bannū & cōdemnatio per procu.pñt cancellari.† Pone
ꝙ ſtatutū ciuitatis dicit, ꝙ proditor ſit ipſo iure condemnatus,
modo dſ̄,ꝙ quidam eſt ꝓditor,& ipſo iure condēnatus,petitur
executio·an iſto iudicio executionis poterit venire ad defenſio
nem procu.Bſ̄ credo ꝙ non,quia diſputatur de crimine, & ſuꝑ
crimine oportet declarari.vñ dato,ꝙ non feratur alia ſnīa,ſ.cō-
demnatoria,tñ fert æquipollens, ſ.declaratoria, vt c.j.extra de
37 homi.lib.6.† Vlterius quęro, ꝓcurator vult pro dn̄o, qui eſt in
carcere,opponere exceptionem peremptoriam,an poteſt:Du-
bitatio eſt, quia libellum non poteſt procurator producere &
porrigere, & imo debent eſſe verba formata in perſona domi-
ni in cauſa capitali, ergo ſic videtur in libello exceptionis in cā
capitali, quia ibi fit quædam quaſi conteſtatio, vt l.ſcire opor-
tet,§ de excuſatio.tuto.Credo cōtrarium,quod pro eo, qui eſt
in carcere, procurator poſſit opponere exceptionem perem-
ptoriam procuratorio nomine tutius tamen eſſet,quod veniat
principalis.& ideo,vt euites omnem deceptionem ad opponē-
dum exceptionem peremptoriam, facias venire principalem
ad opponendum exceptionem peremptoriam poſt lit. conte.
& poſtea ad probandū,& ad cętera admittatur procurator.Nō
obſtat,ꝙ procurator poſſit cōparere in libello exceptionis,quia
in accuſatorio imminet periculum calumniæ, ſed in libello ex
38 ceptionis nō,vt ſ.tit.j.l.2.† Vlterius q̄ro,an procurator *c* admit-
c tatur ad opponēdum declinatorias exceptiones ſine mandato.
Item admittatur ad allegandum cauſas abſentiæ ſine manda-
to:Item an requirat̄ ſatiſdatio de rato:Breuiter omnia iſta de-
terminet Inn.in c.ueniens,de accu.facit quod not.in l.in cod.§.
nemo,de regulis iur.Bſ̄ veritas eſt iſta,qñq; defenſor allegat id,
quod eſt in iura competente cauſæ,qñq; allegat id factum, vn-
de interdum defenſor allegat cauſas abſenti iuris,& tunc requi
ritur mandatū,ut puta ſi vult opponere,ꝙ citatus eſt exemptus
& ideo non tenetur comparere ſi vero uult allegare cauſas ab-
ſentię facti puta infirmitatem,aut opponēdo aliquam declina-
toriā ↄ iuriſdōnem,dicendo,ꝙ dn̄is eſt exēptus,& tunc non pōt
ſine mandato. & ratio eſt,q̄a illud eſt ius priuatū, quod reſidet
in dn̄o & ſuper quo iure defenſor nō pōt dn̄o præiudicare ſine
mandato, aut allegat cauſas abſentiæ,puta infirmatis,vel pere-
grinationis,quo ille,q̄ eſt ultra more,qui nihil ſcit de proceſſu,
poſſet mādare.vnde iſtud ius defenſionis, allegando cauſas ab-
ſentiæ facti,eſt ius publicum,& cōpetit cuilibet de populo, etiā
minori,vt in §.publice,& ibi not.Ex hoc ſequitur ꝙ nō tenetur
ſatiſdare ex rato,quia non deducit in iudicio aliquid ius abſen-
39 tis.ſed ſolum ius publicū,quod nota,& tene mēti,† Circa quin-
tum, q̄a hic dicit,reos.quid ſi ↄ hęret cū poſt mortem proceda
tur ad dānationē memoriæ,an poterit interuenire defenſor;pu-
to ꝙ ſic, alias excluderet̄ cauſa defenſionis. & habemus ſimile,
f q̄a cum uioletur ſepultura,quilibet pōt interuenire,vt l.q̄ſitum
40 & ꝑ totū,ff.de ſepulchro uio.quod bene not.† Pone, *d* ꝙ de cri-
mine punitur pęna centū lib.& vltra hoc condemnatus pōt im
pune offendi, an admittatur procurator; & vſ̄ ꝙ non?quia eſt
crimē capitale.Breuiter dico ↄ,quia hoc,ꝙ poſſit lædi, venit ex
ſnīa legis,non iudicis,vñ procurator interuenit ſolum ratione
ſnīæ ferendæ a Iudice,& nō rōne ferendæ ſnīæ a iure, ergo ad-
mittitur procurator.alias diceremus,ꝙ vbi nunquam bannitus
ad pecuniā pōt impune offendi,admitteretur procurator,quod
41 eſt falſum.† Quæro,an in cauſa inquiſitionis *e* capitalis admitta
e tur procurator? Dic ꝙ non de iure ciuili, quia inquiſitio ſucce-
dit loco accuſationis,& ad eandem pænam fit cōdēnatio,ſecus
eſt de iure canonico,quia inquiſitio,de iure canonico nō ſucce
dit loco accuſationis,cū per accuſationē imponat̄ pæna inflicti
ua,ꝑ inquiſitionē vero imponat̄ ſolū pęna priuata,puta ab offi-
cio,vel ab ordine,iō admittit̄ ꝓcurator,ſicut in cā ſtatus,vt l.pō
po,ff.de proc.& de hoc no.per Inn. extra de accu.c. cū oportet.

ADDITIONES.

a Si Bannitus. Vide per Bal.in l.elegāter,§.ſi quis poſt.ff.de cōd.indeb.cum vul.
b Aliquis eſt bannitus. Vide quod no.Bar.in §.ad crimen,ſup.alle.& inof prox.
c An procu. Vide Bar.in §.ad crimen.ſup.all.in ver.quæro,& intra materiam le. noſtræ,& Bal.in l.exigendi,ſup.de proc.
d Pone. Vide Bal.in l.data opera,ſup.tit.j.
e An in cauſa inquiſitionis. Vide Imo.in d.l.pen.§.ad crimen,ff.de pub.iud.

LEX IIII.

1 *Accuſatio per plures proponi poteſt ſi reus non opponit.*
2 *Dominus admittēs plures ad accuſandum ſunt nullus eorum repelli poteſt.*
3 *Accuſatores admiſſi ad accuſandum,ſunt omnes citandi.*
4 *Accuſator ſi non eſt citatus abſolutoria ferri non poteſt.*
5 *Sententia abſolutoria eſt ipſo iure nulla accuſatore legitime non citato,nec præſente.*
6 *Sententia,quæ eſt ipſo iure nulla,non finit proceſſum.*
7 *Ordinarius errorē ſuū corrigere poteſt,quem commiſſit in pronunciando.*
8 *Iudex errans,ſicut errorem ſuum corrigere poteſt,ita & eius ſucceſſor.*
9 *Succeſſor de nullitate ſententiæ ſui prædeceſſoris cognoſcere poteſt.*
10 *Ordo iudiciorum in criminalibus eſt ſeruandus.*
11 *Exceptioni declinatoriæ & dilatoriæ renunciari poteſt.*
12 *Citatio in criminali ad poſtulationem partis fieri debet.*
13 *Procuratoris contumacia non dicitur cōtumacia, quæ venit ex animo.*
14 *Præſentia ſola an ſufficiat ſine citatione.*
15 *Citatio in cauſa criminali qualiter fieri debeat.*
16 *Citatio abſentis non eſt neceſſaria,ſi concluſum ſit in cauſa.*
17 *Sententia in fauorem abſentis tenet contra præſentem,non citato illo abſente,poſtquam concluſum eſt in cauſa.*
18 *Concluſio in cauſa fit dupliciter.*
19 *Renunciatio in cauſa criminali,an fieri poſſit.*
20 *Concluſio eſt de ordinatione cauſæ.*

Si accuſatoribus. Nō tenet ſnīa abſolutoria lata
pro pſente ↄ abſentem nō cita
tum legitime,& ea non obſtāte, tanq̄ nulla ipſo iure, ꝓcedit in
cā per iudicem q̄ pronunciauit,vel eius ſucceſſorē. h.d.Not. in
tex.ibi,nō cā cognita.q̄a accuſatores non fuerunt pſentes, nec
ſolēniter citati.in tex.ibi,criminatione,i.accuſatione & ꝓceſſu.
1 † Ex iſta lege *a* no.hic plures admitti ad accuſandum,ſi reus nō
a opponit.ſequitur ergo,ꝙ pluralitas nō facit libellum ineptum,
quia tunc iudex ex officio ſuo dēt lacerare,vt l.j.ff.de officio aſ-
ſeſſ.patet hoc ꝑ rōnem q̄a ꝙ plures non pñt accuſare, iſtud eſt
ſtatutū fauore accuſati.vñ ꝑtinet ad fauorem partis, nō ad for-
2 mā libelli.† Scd̄o no.ꝙ ex quo plures ſunt admiſſi a dn̄o, nullus
eorum pt̄ repelli, nec eſt a modo locus.ꝙ Iudex eligat idoneio
rem.ſi tñ iſti non eſſent ↄcordes, ſed ↄrij, licet iudex non poſſet
aliquem repellere,tñ non dēt eos audire,niſi ↄcordent,arg.ff.de
3 leg.1.l.huiuſmodi.§.fi.† Tertio no.oēs admiſſos citādos. ad hoc
4 facit l.j.ſ.de auth.pſt.† Quarto no.ꝙ accuſatore non citato, *b* nō
b poteſt ferri abſolutoria,ꝙ intelligas, niſi accuſator dediſſet iudi
ci licentiā ſuper hoc,vñ cauti Aſſeſſores faciunt ſcribi qūo pars
dat eis licētiam expediēdi proceſſum in abſentia, q̄ datio licen-
tiæ valet,q̄a hoc reſpicit ad fauorem partis,l.diē proferre,§.ſi q̄s
5 litigatorū,ff.de arb.& ita tenet Spec. & oēs.Doct.† Quinto not.
ꝙ ſnīa abſolutoria eſt ipſo iure nulla accuſatore nō ltīme cita-
6 to,nec pſente.† Sexto no.ꝙ ſnīa, quæ eſt ipſo iure nulla,non fi-
nit proceſſum,vel inſtantiam.vnde ea non obſtante,proceditur
7 ad vlteriora cauſæ.† Septimo no.ꝙ ſicut ordinarius pōt corrige
re ſuum errorem, quē commiſit in pronūciando, eodē modo
pōt corrigere errorem,quem commiſit in ꝓcedēdo,vt extra de
accu.c.quaſr,& ibi no.vñ ſi Aſſeſſor errat in citādo, vel dando
8 bānū, vel in ſi.iſtū errorē pt̄ corrigere.† Octauo no. ꝙ ſicut Iu-
dex errans pōt ſuum errorē corrigere,ita eius ſucceſſor pt̄ erro
9 rem corrigere pdeceſſoris.facit.ff.de teſt.tut.l.iure noſtro.† No-
no no.ꝙ ſucceſſor pt̄ cognoſcere de nullitate diffinitiuæ ſnīæ
10 ſui pdeceſſoris.† Decimo no.ꝙ ī criminalib.ſeruādus eſt ordo
iudi-

ADDITIONES.

a Ex iſta lege Vide Bar.hic,& Bal.in l.cum rationib.ſup.tit.j.
b Accuſatore non citato.No.de licentia data ab accuſatore, & uide Bar. in le. is qui reus.ff.de pu.iu.cum concor.ibi poſſitis per Bal.in leg. vt perfectius,ſup. de anna. excep & in l.geſto,ſup.de re iud.

iudiciorū. In gl. errāt ergo. ibi, non tñ fieri debuit, ergo fuit graua
11 men partis, & quia nō reparabile, potuiſſet appellare, ꝙ no. † In
gl. ibi, vel hic renūciauit. No. tenere renunciationē exceptionis
declinatoriç, & dilatoriç, ēt in crīali, & de declinatoria aperte
hētis hic, & in l. reum crīs. ſ. de ꝑc. probatur. ff. de adul. l. ſi mari-
tus, §. pſcriptiones, de declinatoria iudicis patet in l. j. ſ. vbi de cri
mi. agi opor. Et ꝑ hoc patet, ꝙ ſi aliqs eſt ꝯfeſſus maleficiū ſpon-
te, & iudex dedit ſibi terminum ad faciēdum ſuam defenſionē
a octo dierū, ꝙ ſi ipſe renūciat termino, iudex pt *a* immediate eū
iuſtitiare, qa renunciat ſolum dilationi, ex quo ꝯſtat, ꝙ nulla de
fenſio ſibi competit, vel ꝯpetere pōt, & ita practicatur. In ea. glo.
ibi, diuerſis non. Hæc non placet, qa nec vnus, nec diuerſi plures
pñt accuſare de crīe, niſi veniant pro ſingulari intereſſe, vel in-
iuria, & dr̄ ſingulare intereſſe, qđ eſt diſiunctum ab intereſſe ꝯ-
muni, arg. l. j. ſ. de ſen. q̄ pro eo, accedit ad hoc, qđ no. Inno. extr.
de accu. per totū, ſi aūt oēs venirent ꝓ proprio intereſſe, oēs ad-
mitterentur. Item ſi plures venirent, vt vnus. puta rōne vnius of
ficij, vt puta plures ſyndici, vel procuratores non inſolidum cō-
ſtituti, dic vt in pluribus tutoribus, vt ſ. tit. j. l. Senatus. In glo. po-
12 ſtulatione. † No. ꝙ citatio in crīali, dēt fieri ad poſtulationē par-
13 tis. † In gloſ. qđ fuit, ibi præſes, ſed ſi eſt præſens, ſed non citatus,
a vel monitus, an ſufficiat ſola pñtia? *a* & vr̄ ꝙ non, qa dicit Inno.
ꝙ citatus pp vnam cauſam, & comparens, licet ſit ibi præſens,
tñ in alio non pōt conueniri, vel trahi, imo pōt dicere, ſi vis me
conuenire facias me citari, ita no. Inn. ſuper c. licet, extra de off.
dele. facit pro hoc quia dato. ꝙ ſit ibi præſens, tñ non eſt præſens
ad hoc, ſed fortuito, ergo talis pñtia non ſufficit, arg. in l. j. §. 1. ff.
vi bon. rap. Contrarium eſt veritas, per l. de vnoquoque. ff. de re
iud. & per l. in cauſæ, §. cā aūt cognita, ff. de mi. qa ſufficit pñtia,
& hoc plene no. hodie in c. fi. de elec. li. 6. & eſt tex. in l. etiam, §.
fin. ff. de min. & ita ſeruant Aduocati, nec eſt ſimile illud, quod
dicit Inn. qa aliud eſt pp aliam cauſam veniſſe, aliud fortuito ve
niſſe, vt patet in l. 2. §. legatis, & §. ei quoq;, ff. de iud. vnde aduer-
te aliquis eſt citatus ſuper vna accuſatione, & comparuit: Iudex
vult quod ipſe excuſet ſe ſuper alio libello, ſuper quo non eſt ci
tatus, an poterit eum cogere licite? Certe non, ecce aliud exem-
plum;. Poteſtas dum eſt in ſyndicatu, citatur ꝙ vadat ad rñden-
dum generali inquiſitioni, ipſe vadit ad reſpondendum, an po-
terit cogi, ꝙ reſpondeat ſingulis actis, ſuper quibus non eſt cita-
tus? Certe non, quia non debet indeliberate reſpondere, vt ſ. de
14 lit. conte. auth. offeratur, & in corpore, vnde ſumitur. † In gl. cō-
tumacia, no. ergo quod contumacia procu. dr̄ non cōtumacia,
quæ venit aīo, quaſi quædam contumelia, vnde ficta contuma-
b cia *b* non appellatur contumacia proprie, ſed potius debet dici
15 quędam ceſſatio. quod no. quia neſcio alibi. † In eadem glo. ibi,
non fuit inuentus, ergo vbi non inuenitur perſonaliter, citabi-
tur ad domum, & vbi non habeat domum, citabitur voce præ-
conis, & per bannimētum factum in publicis locis ciuitatis, vel
citabitur ꝑ edictum. i. per cedulā affixam forib. eccleſiæ Cathe-
dralis, vel Palatij, ſm̄ Doc. & tangit hic, Cy. & facit, quod no. in
l. ſi quis id, quod ff. de iuriſd. om. iu. Vnde de iure cōi debet cō-
mitti nuncio in hac forma, ſ. ꝙ citet eum in perſona. ſi non inue
nit eum perſonaliter, citet eum ad domum, & ſi non inuenerit
eius domum, quia non habet domum, & tunc citet eum alta
voce, ita quod bene veniat in notitiam gentium, vel affigat ce-
dulam citatoriam foribus eccleſiæ, & de iſtis ſtabitur relationi
16 nuncij, vt dicetur. j. eo. l. ea quidem. † In eadem glo. ibi, l. qui cri
c men. Iac. de Rauen. dicit, *c* quod ſi eſſet cōcluſum in cā, non eſ-
ſet neceſſaria citatio abſentis per l. quāuis indubitati, j. de adult.
& pro hoc vr̄ gl. ordina. in ciuili cauſa, in l. properandum, §. ſin-
autem, ſ. de iud. Item vr̄ gl. ordina. in criminali cauſa, in Authē.
17 vt liceat matri, & auiæ, §. pe. Gl. quæ incipit no. id alij dicunt, † ꝙ
aut ſententia venit in fauorem abſentis, & tenet ꝯ præſentem
non citato illo abſente, poſtquam erat concluſum in cauſa, &
iſte eſt caſus in l. quamuis, nam ꝙ non citetur abſens, eſt intro-
ductum in fauorem abſentis, ergo non debet retorqueri in eius
læſionem, aut ſententia venit contra abſentem, & tunc non te-
net eo non citato, & ita loquitur lex noſtra, & ita debet intelligi
d dictum Inn. qui dicit, quod citatus *d* ad proceſſum debet citari
ad ſnīam, vt ipſe no. in c. conſuluit, de off. & po. iu. dele. & ita dēt
intelligi dictum Iac. de Aret. ff. de pub. iu. l. inter accuſatorē. Nō
obſtat ad primum ſ. tit. j. l. qui crimen, quia ibi non erat conclu
ſum in cauſa. Non obſtat ad ſm̄, ꝙ poſt concluſionem in cā ni-
hil dēt actitari, ergo non videtur neceſſaria citatio partis ꝓpter
duo, primo, quod interdum debeat actitari, verum eſt in exami
nando cauſam, ſed quantum ad citationem fiendam, nunquā
concluditur in cauſa. Item pp aliud, quia dato, ꝙ concludatur
in cauſa quantum ad partem, tamen nunquam concluditur in
criminali quantum ad iudicem ante ſentētiam, vnde iudex po-
e teſt ex officio interrogare *e* poſt concluſionem in cauſa vt c. cū
f Io. extra de fide inſtru. Item poſſet ex mero officio deferre in ci
uili ſacramentum probationis, licet eſſet concluſum inter par-
18 tes, vt no. in c. j. de iu. calum. lib. 6. in Nouel. † Opi. glo. præſuppo
g nit, *g* quod in criminali concluditur in cauſa, ſed oſtendo, ꝙ nō
eſt verum. In cā dupl̄r concluditur, vno modo per renunciatio-
nem expreſſam alio mō per tacitam renunciationem, qñ partes
renunciant oībus, & ſingulis actitandis, & ſunt partes contentę
ſolis actitatis, vt ſup. de re iu. l. j. extra de dila. c. cum a nobis, vnde
iſtum modum pōt cōcludi ſuper tota cā, ſi partes volunt, & iſta
eſt glo. ord. in Auth. de teſt. §. quia vero ſępe, vnde apparet, ꝙ idē
eſt renunciare, & concludere, & hoc tenet Io. And. in Nouel. in
c. 1. de reſt. in integ. lib. 6. facit in Auth. vt cum de ap. cog. in prin.
19 † Sed in crīali nunquam pōt ita renūciari, quia iura notoria, &
quę ſunt in promptu, poſſunt produci, quę ſpectant ad plenam
defenſionem, vt l. vnius, §. cognituri, de quęſt. & no. ff. de pact. l.
h pactum inter heredem. Sequitur, *h* ꝙ in crīali non pōt plene ꝯ-
cludi, ſed ſolum quo ad defenſionem non apparentem, & hoc
verum de concluſione partium, ſed per legem, vel ſtatutum be-
ne pōt in criminali, vt ſup. de iud. l. properandum, in principio in
20 verbo, concluſionem. † No. ꝙ iſta concluſio dicitur eſſe de or-
dinatione cauſę, & inſtantia perempta vel mutata, iſta cōcluſio
non operatur, arg. de iu. l. ſi ante, unde concluſio in cā prima nō
valet in cauſa appellationis, ſup. de temp. ap. l. per hanc, & extra
de teſt. c. fraternitatis, & ibi per Inn. In ea, gl. ibi, relegari, etiam li
te non conteſt. licet ſecus ſit in cauſa ciuili, vt inf. eo. l. abſentem,
contrarium no. Azon. in Sum. de requir. reis.

ADDITIONES.

a Iudex poteſt. Vide Bar. & Doct. in c. cuſtodis, de pub. iu. cum concord.
b An ſufficiat ſola præſentia. Vide Bal. in l. 2. ſupra quomodo & quando iud. & Bart. & quæ ibi dixi poſt eum, in l. 1. ff. de in ius voc. & Bal. in l. addictos, in fi. ſup. de ap pel. & in l. conſentaneum, ſup. quomodo & quando iud. & refert Io. And. ſingulariter in c. fi. de ele. in 6. quod præſens non eſt citandus, eſt tex. in l. cauſæ, §. cauſa, ff. de min. ibi, præſentibus vel vocatis, ſed pone, partes inceperunt intereſſe ſententiæ, & ante eam completam receſſerunt, an valeat. Bald. tenet quod non, in l. 1. ſupra de his, quæ pe. no. & de materia ſcripſi in apoſtillis, ſecundum Anto. de But. in c. 1. de iu. & vide per Ro. in l. 1. ff. de in ius vo. & dum Bal. hic alle. Inn. in cap. licet, ſcis quod Inn. ibi videtur hoc dicere, ſed pro Inn. facit tex. in l. 2. §. ei quoque, ff. de iu. cum ibi no. ſed dicas contrarium, ut per Bar. in l. 2. ſupra alle. quia ille textus loquitur in his, qui erant vocati extra ſuam propriam, & ſpecialem iuriſdictionem, quo caſu habent poteſtatem reuocandi domum, & non aliter vt ibi per eum, bene facit quod no. Bar. in l. 2. in fi. 2. op. ff. de cuſt. reo.
c Contumacia. Vide Bar. & Doc. in l. ex conſenſo, §. fi. ff. de app. Bar. in l. inter accuſatorem, de pub. iud.
d Iac. de Rauen. dicit. Vide Doc. in c. auditis, extra, de in inte. reſt.
e Citatus. Vide Bar. in l. ſtatu liberos, §. Stichus, ff. de ſtatu. li.
f Interrogare. Vide Bal. in l. per hanc, in prin. ſup. de temp. app. & quod in criminali poſſit iudex quandocunque interrogare, tenet Bal. in l. de exhi. reis.
g Præſupponit. Vide Bar. ad repri. in ver. ſe. Bal. in l. 1. ſup. de cond. ind. & in l. certi cōdictio, in prin. ff. ſi cert. pe. Ang. in l. pactum inter hæredem, ff. de pact. & Cyn. in l. damus. 1. de fal.
h Phi. Dec. Sequitur. In criminalibus an concludi poſſit, & ſit neceſſaria concluſio, & item quibus verbis importetur, vide in l. 1. §. 1. ff. ad Turp. Et per Bar. in l. libellorum, in ver. vltimo no. ff. de accu. Ale. in l. quid ergo, §. pena, de infa. & per iſtum in l. edita, in rep. Peru. ver. circa ſecundum an libel. ſup. de eden. & in l. 1. §. 1. q. 4. de cond. ind. ubi dicit in criminalibus non concludi in cauſa.

LEX V.

1 *Aſſaſſini dominos tenentur nominare in iudicio.*
2 *Executor altæ iuſtitiæ iudici tenentur obedire, etiam iniuſte.*
3 *Cauſa proxima & remota, quando ſimul concurrere poſſunt.*
4 *Mandantis & mandatarij relictum an ſit vnum & idem delictum.*
5 *Delictum, & contractus ſi a mandatario celebrantur nomine alieno, non differunt.*
6 *Mandans ſeruo, quod furetur, iſtud mandatum dupliciter conſideratur.*
7 *Delictum quando reſultat in mandantem & mandatarium, mandatū tranſit in nomen illius delicti.*
8 *Delictum mandantis & mandatarij, an ſit vnum & idem delictum ſpecie, ſeu genere.*
9 *Qualitas eadem an repreſentetur & ineſſè intelligatur in delicto mandantis & mandatarij.*
10 *Eſſe delicti ſtare dicitur in delicti conſumatione.*
11 *Qualitas inhærens mandatario, reputatur eadem in mandante.*
12 *Locus & tempus, dicuntur qualitas in re.*
13 *Mandans & mandatarius, an obligentur ſimul tempore.*
14 *Mandans & mandatarius an puniantur eadem lege.*
15 *Mandans verberari aliquem, iniuriarum conueniri poteſt.*
16 *Mandatarius interdum virtute mandantis non exequitur mandatum, ſed libertate propria.*
17 *Mandans incidit in Turpillianum, ſi verba in perſona accuſatoris ſunt concepta.*
18 *Mandantis & mandatarij obligationes an ſint eiuſdem formæ.*
19 *Mandans an principaliter vel acceſſorie ſit obligatus.*
20 *Mandans adulterium committi, tenetur de adulterio ſubſecuto.*
21 *Virgo mandans alteri, vt faciat ſe adulterari, iſta virgo virginitatem non perdit.*
22 *Ratihabitio in delictis, æquiparatur mandato.*
23 *Mandatarius an alias eſſet facturus vel non, an ſit habenda diſtinctio.*
24 *Mandans an de mandato & ope teneri poßit.*
25 *Vulnus cum fuit illatum vnum a domino, alterum a famulo, dominus tenetur ut principalis ratione ſui vulneris, & ratione famuli vt dantis opē.*
26 *Delictum cum a plurib fuit commiſſum, quilibet tenetur de eo, quod fuit.*

Man-

27 *Mandator fautor, & aſſocians, qualiter differunt.*
28 *Mandans an teneatur de ſola mandatarij attentatione.*
29 *Mandatarius ſi formam mandati exceſſerit, an teneatur mandans.*
30 *Auxilium quod quis alteri præbere poteſt qualiter ſciri poteſt.*
31 *Mandatarius ſi teneri non poßit, an teneatur mandans.*
32 *Sententia pro mandatario lata an proſit mandanti.*
33 *Mandans & mandatarius quilibet obligatur per ſe.*
34 *Mandatum ſi ſit elapſum, an tacite reuocari poßit.*

Non ideo minus. Mandatum mandatariũ a crimine non excuſat, & tam mãdator quam mandatarius poſſint de crĩe accuſari. Primo remouet allegationes mandatarij, Secundo dt, quid iuris de mandante, & mandatario, ſecunda pars incipit ibi, namque. In text. ibi alium, puta potentiorem, ad cuius imperium dicebat ſe motum & iõ volebat ſe excuſare, vt ſit aliqua rõ dubitationis. Facit id, qđ no. Inno. in c. ſicut, de iureiu. & Cy. in l. qñ multa, j. ad l. Iul. de vi. in tex. ibi, præter, principalem reũ includit, vt l. j. ff. de pign. ac. In gl. in ver. incidit, ibi §. pe. & ff. de iniur. l. fi. & intelligitur iſta gl. de iniuria, i. de contumelia, quæ ſtat in noĩe gñis, ſed de illa, q̃ cadit in ſpẽ, non eſt qõ aliqua, qa oĩs iniuria, quæ cadit in ſpecia-
1 le nomen delicti, hẽt crĩaliter punientem.† In glo. 2. no. hic ꝯ aſ-
a ſaſſinos, *a* qui tenentur dños, ſeu mandatorem in iudicio nominare, & ſuper hoc pñt torqueri; facit in c. j. de homic. li. 6. vbi habetis de iſtis aſſaſſinis, facit ff. de iniur. l. non ſolum, §. ſi mandato, vbi tex. loqtur de eo, qui facit pro pecunia, licet litera non appellet eũ aſſaſſinũ, ſed locatorem, & dñm ꝯductorẽ. Nã iſtud no
b men *b* aſſaſſinũ nõ eſt nomẽ artis, & iõ non hẽmus de eo factam mentionẽ in iure ciuili, ſed per æqpollentiã ſic. In gl. tertia ibi, l.
2 ad ea, & ẽt in grauiorib.† Qñ mandat in forma delicti, vt ſi iudex mandet carnifici, vt decapitet aliquem iuſtitiam faciẽdo, nam ille executor tenetur obedire. Item ſi iudex mãdet aliquẽ extrahi
c de domo ꝯ formam iuris, & ſtatuti, non tamen accuſari *c* poterunt Beroarij, vel nuncij, qui hoc fecerũt pro executione ſui officij ad iudicis imperium, vt no. Dyn. in c. ꝙ quis mandato, de re. iu. li. 6. Et no. ꝙ lex noſtra hẽt locum, qñ mandatur aliquid, quod eſt de gñe permiſſorum, tunc mandatarius errans excuſat, vt ſi
d conduco opificem quendam ad incidendum *d* arbores, & niſi illum in fundo alieno, dicens ꝙ ille fundus erat meus, an poterit accuſari ille talis opifex? Et dic ꝙ non, qa hoc faciebat rõne ſuę artis & bona fide, vt no. ff. de rei vẽ. l. rem, §. tignum, & quod quis facit rõne ſuæ artis, vr̃ bona fide feciſſe, niſi ars ſit ꝓhibita, no. in l. item Labeonem, §. ſi qs aſtrologos, ff. de iniu. Br̃, aũi mãdatur id, quod eſt de gñe prohibitorum, & non excuſat mãdatarius, niſi de neceſſitate obediat, mandatur aut id ꝙ eſt de gñe permiſſorum, & tunc mandatarius excuſatur. In iſta mã procedo hoc ordine, quia primo quæro, *e* mandaui Titio, ꝙ occide-
e ret Seium, qui Titius ſecutus mandatum meum Seium occidit, quæritur quid ego mandans egerim vim paſſo, i. in iſto occiſo? & dñt quidam ꝙ ago in ipſum, mortem, ſicut ſi baliſtarem in eum, quia quadam manu longa videor hoc feciſſe, ſicut dicit tex. ff. de ſol. l. ſi alicui. Iſtud eſt maledictum, & pro intellectu iſtius qõnis debetis ſcire quod ad iſtud delictum concurrunt duæ cãæ, vna eſt cã remota. ſ. mandatum meum, alia eſt cauſa proxima. ſ. percuſſio mãdatarij, quæ immediatur actui, & morti. Et ideo oportet videre, qñ concurrunt duæ cauſæ. ſ. cã proxima, & remota, & quid agat cã remota in effectu. Super hoc dicto, quod quædam ſunt cãæ primæ, quæ aliquid de ſeipſis, & eorum ſubſtantia tranſmittunt, & transfunduntur in cauſas ſecũdas. v.g. Pone exemplum nãle, prima cã calefaciẽs eſt ignis, ſol aũt calefacit vt ſecunda cã: mõ ita eſt, ꝙ cã prima in iſtam ſcam aliquid tranſmittit de ſua eſſentia effectiua, dicatur igitur, ꝙ ſol calefacit me, a quo calefio ego, eſt certum ab vtroque, quia. ſ. a cã prima & a cã ſecunda, quia cum a cã prima ſemper aliquid ſit transfuſum in cãm ſecundam, ſequitur, ꝙ ei inhæret, ita ꝙ cã ſecunda nihil agit, quin cogat ẽt prima cã inhærens ſecũdæ. Quædam ſunt cauſæ primæ (& iſtud patet nãliter) quæ de ipſorum eſſentia nil transferunt in cãs ſecundas, & hoc refert, quia aut ſecunda cã eſt talis, quæ nil agit in abſentia primæ cãæ, v.g. percutio te cum baculo, ego ſum prima cauſa, baculus ſecũda cã, iſta cauſa ſecunda nil agit in abſentia primæ; vel virtute primæ cauſæ, & tunc iſte actus attribuitur primæ cauſæ, quia cum prima cauſa eſt illa, quæ principaliter agit actum. Quędam ſunt cauſæ ſecundæ, quæ agunt ita in abſentia primæ, ſicut in pręſentia. v.g. facio te percuti per interpoſitam perſonam, illa interpoſita eſt ſecũda cã, quæ libere poteſt agere, & agit in abſentia primæ cauſæ, ergo prima cã aſſiſtit actui, quia non eſt ꝯcreta ſcientia ſecundæ cãæ, ſed eſt diſcreta & ſeparata, & eſt ita in mandatore, & mandatario, quia mandans eſt prima cã, mandatarius ſcđa, & iſtæ cãæ ſunt adinuicẽ ſemotę, & diſtinctę, quid ergo agit mandans? ipſo effectu apparet, quia dico, ꝙ nil agit intrinſece per ſe, ſed agit per cãm extrinſecã, quod patet, quia nil põt agere per cãm intrinſecam, niſi ſit proximatus paſſo, ſed talis põt eſſe oĩno ſeparatus a paſſo. v.g. ſi ille, qui eſt in Alemania mandat hominem percuti Florentię: nam inter illud agens, & iſtud paſſum nulla eſt proximatio, vnde iſte actus non attribuitur illi primo agenti per propriam operationem, ſed per alienã, & ſic
3 plures ſunt cauſę ꝑ accidens.† Secundo quęro, an delictum mã
4 dantis, & mandatarij ſit vnum, & idẽ *f* delictum numero? & vr̃
f ꝙ non: qa hic ſunt plures perſonę, & plures obligationes numero: ergo vr̃ hic, ꝙ ſunt plures cauſæ numero, nam vna cã numero non poteſt producere plures obligationes numero. Præterea, ꝙ hoc ſit verũ, apparet, qa ſic ſe habent plures rei ex ꝯctu, ſicut ſe habent plures rei ex delicto, ſed ibi dicuntur eſſe plures obligationes numero, vt l. gñaliter. ff. de fideiuſſ. ergo idem in delictis. Præterea, pro hoc facit tex. l. noſtræ, quia dicit, quod quilibet tenetur ex ſua propria perſona ergo quilibet tenet ex ſuo facto. & ſicut ſunt plura facta numero, in ꝯrium vr̃, qđ delictum mandantis, & mandatarij ſit ſolum vnum numero. hoc probo, qa vnus eſt effectus numero: nam numero non eſt niſi vnum homicidium paſſiue, ergo nõ eſt niſi vnum delictum numero, iſtud vr̃ patere ad ſenſum, vr̃ ergo ꝙ iſtud delictum ſit vnum ſolum ex parte finis. Præterea, ſicut vna conclõ facit libellũ plurium perſonarum eſſe vnum numero, vt j. de accuſatoribus, ſ. eo. & ſ. tit. 1. cum rõnibus. Item vnica concluſio hæc, q̃ eſt examinatio, facit vnicum tñ eſſe delictum. pro hoc facit, qa ſi plures eandem rem vnam furantur, vnum eſt furtum, licet pluriũ perſonarum, vt l. ita vulneratus, in fi. ff. ad l. Aquil. Pro hoc facit qa licet in plurib. reis ſunt plures obligationes, tñ oẽs ex ſuo facto, & ex vno ꝯctu pñt oriri. vt l. ſi non ſinguli, ſ. ſi cer. pe. & l. qđ
5 te, ff. eod. tit. pro hoc facit de tut. & rat. diſtr. l. j. §. tutela. † Præterea. idem eſt de delicto, qđ de ꝯctu, ſed ſi in rem vnum ꝯctũ nomine meo ſub duobus noĩbus celebratum, & noĩe alieno ſimul vnus eſſet ꝯctus, licet ſub duobus noĩbus celebratus, vt ff. de ꝯhen. emp. l. fundus ille, ergo ſic eſt in delicto, qđ celebratur a mãdatario noĩe alieno: quia vnicus eſt in perſona vtriuſque mandantis, & mandatarij. effectus qõnis eſt iſte, quia ſi delictum eſt vnum numero, non põt mandans teneri dupliciter vt mãdans & vt principalis. Si aũt intelligerentur eſſe plura numero, tunc mandans poſſet teneri dupliciter, vt j. declarabitur, veritas eſt, qa finaliter delictum eſt vnum, ſed modi delinquendi ſunt plures numero. Quid conſiderabimus? certe debemus cõſiderare finalem effectum & ſic habemus dicere, ꝙ ex vno, & eodẽ fctõ numero obligentur mandans, & mandatarius. Et hoc de ſecunda qõne. Et prædicta vñr eſſe vera, qñ mandatum tranſit in nomen eius delicti, quod mandatario committitur, ſi mandat cõmitti homicidium, nam ſecuto delicto, iſte mandator dr̃ homicida, vnum ergo, & idem numero homicidium eſt, quod patet quia vna tantum examinatio, & iſtud attribuitur duob. quia attribuitur mandanti rõne mandanti, & attribuitur facienti tanq̃ immediatæ cauſę, ita debent intelligi pręmiſſa. Sed aliquando mandatum non tranſit in nomẽ principalis delicti, & tunc non eſt idem numero delictum mandatoris, & mãdatarij, & qa hoc eſt ſubtile, dic, ꝙ eſt ꝯſiderandum, ꝙ in iſtis mandatis aliquãdo reſultat delictum in mandante, quod non põt reſultare in mãdatario, vt ſi mando ſeruo tuo aliquid propter quod ipſum corrumpo, & tunc non eſt dubium, ꝙ aliud eſt delictum meum, & aliud delictum ſerui, & hoc caſu non ſpectatur, quod ſeruus delinquat, imo immediate cum mandatur delictum, a mandante
6 perficitur. l. 1. §. ꝑſuadere, & ibi no. ff. de ſeruo corrup. facit l. ſi qs ſeruo, ſ. de fur.† Aduerte, ſi ego mando ſeruo tuo ꝙ furet, iſtud mandatum põt dupliciter conſiderari, vno modo, prout in reo reſultat delictum meũ de præſenti, & iſtud eſt delictum corruptionis, vt dixi; alio modo prout iſtud mãdatum eſt ordinatum ad delictum, id eſt ad furtum, & tunc non ante teneor, q̃ furtũ ſequatur, vt l. qui ſeruo, ff. de furt. interdum mandatur tale quid ex quo reſultat tale in mandatario, quod in mãdante reſultare non poteſt, vt cum mandatur adulterium committi, & hoc cũ delictum, quod reſultat in vno nõ poſſit reſultare in alio, ſeqtur ꝙ delicta eorũ ſunt diuerſa numero, vt no. in l. 1. §. deieciſſe, & §.
7 ſed quoties, ff. de vi. & vi ar. & l. hoc iure, §. deiecit, de re. iu.† Cõcluſio eſt, ꝙ qñ idem reſultat delictum in mandante, & mandatario, quod eſt quia mandatum tranſit in nomen illius delicti, ita ꝙ denominatur mãdator talis, quale eſt delictũ, quod manda-

ADDITIONES.

a No. hic contra aſſaſſinos. Vide Bar. in l. non ſolum. §. ſi mandato, ff. de iniu.
b Phi. Dec. Momen. Aſſaſſini unde dicti ſint uide Dom. de S. Geminiano in c. 1. §. cum igitur, de homi. inci. & quæ dicantur, habetur in d. 1. Et uide Bar. in l. Cicero, ff. de pen. & hic per Sal. & Ang. in l. qui ſepulchra, de ſepul. uio. & in l. 1. de eo, per quem fac. erit. & Io. And. in c. de elec. non reſi.
c Accuſari. Vide Bal. in d. l. non ſolum, §. ſi mandato.
d An incidendum. Vide quæ dixi poſt Bar. in §. tignum, hic alle. et Bal. in q. inci. accuſatus de ui turbatiua.
e Primo quæro. Vide per Bar. in l. ſed ſi unus, §. ſi ſeruus, ff. de iniur.
f Celſ. Delictum mandantis, & mandatarii an ſit unum, et idem. Tu uide de hoc Dyn. in regula ratihabitionem, uer. item quæri poteſt, et quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum poſt D. Boetium, in reg. qui per alium, in addit. 1. vbi etiam pono an poſſint in uno, et eodem libello accuſari, extra de reg. iu. lib. 6.

datur:tunc mãdantis,& mandatarij eſt idem delictum numero
ex parte finis. Sed qñ nõ reſultat in mandantẽ,& mandatarium
idem delictum,puta quia aliquod delictum eſt in mãdante, qđ
in mandatarium reſultare non põt tunc mandans, & mãdator
non obligantur ex eodem delicto numero,& hoc de iſta ſecun-
8 da quæſtione.† Tertio quæro,an delictum *a* mandantis,& man
a datarij ſit vnum,& idem delictum ſpecie *b* ſeu genere, & acci-
b piendo genus vt Legiſtæ. Debes ſcire,ꝙ illa dñr eadem ſpẽ,quæ
ſunt ſub eadem diffinitione. illa vero dñr eadem numero, quæ
non faciunt diuerſum numerum,ſed faciũt vnam vnitatem ſo-
lam. Exemplum Titius,& Seius ſunt idem ſpẽ,& vterque repo
nitur ſub eadem diffinitione, dico ergo ad propoſitum ꝙ vbicũ
que delictum mandantis.& mandatarij eſt idẽ numero: tũc eſt
idem ſpecie. Et ex hoc ſeqtur,quod puniatur eadem lege,quod
dic,vt ĩ.dicetur. Vbi aũt delictum mandantis,& mandatarij nõ
eſt idem numero,& accipio delictum ſemp̃ pro ipſo facto,tunc
iſtud eſt ex eo,quia non reſultat noua forma delinquendi. & iõ
non reſultat eadem ſpẽs delicti,& tunc diuerſis legib. & diuer-
9 ſis capitib. tenerentur,vt ĩ.patet.† Quarto q̃ritur, an eadẽ quali-
tas repræſentetur,& ineſſe intelligatur in delicto mandantis,&
mandatarij. Debes ſcire,ꝙ in delictis eſt reperire tria. Primũ eſt
10 eſſe. Secundum eſt nomen. Tertiũ eſt qualitas.† Eſſe delicti ſtat
in conſummatione delicti,quando eſt tale delictum,ꝙ non ac-
quirit formam,niſi per conſummationem,vt l.j.§.fi.ff.qđ quiſ-
que iu.& in l.fi.de cri.expil.hær.& l. inter oẽs.§. recte,ff.de furt.
Sed qñ eſt delictum atrox, tunc tale delictum acqrit conſum-
mationẽ per ipſam attentationem, vt l.ſi qs non dicam rapere,
ſ.de Epi.& cle.& ĩ.de ſic.l.is,qui cum telo.& in l.j.ff.de extraor.
cri.& ſic de ſingulis. vt conſideremus per qd ipſum delictũ pu-
nitur a iure,& ſtatim ꝙ habemus id,per ꝙ punietur, ſcimus qđ
delictum eſt conſummatum tali conſummatione,q̃ ſufficit ad
conſummationem pœnæ. Nomen.n. delicti ſtat in hoc, ſ. ꝙ fa-
ctum tranſit in ſpãle nomen delicti; ſed qñ non tranſit in ſpãle
nomen delicti,tunc delictum dr̃ innominatum, qa ſtat in noĩe
gñis,vt hic,no.in glo. ff.de dolo,l. & eleganter, in principio ma-
gnæ gl. ſic dr̃ in ɔ̃ctibus,ff.de pac.l.iuriſgentium,in prin. Hoc aũt
nomen imponitur a lege, non aũt a iudice. Vnde ſi iudex dice-
ret,ſic,dico,ꝙ tu commiſiſti falſum dolo malo,adulterãdo Ber
tã,& iõ te cõdemnatus:non eſſe condemnatus de falſo,ſed de a-
dulterio:qa impoſitio noĩs.non eſt in p̃tãte iudicis,ſed legis. Qua
litas vero delicti eſt duplex,vna eſt qualitas inhærens circuuſtã-
tijs,vel concomitantijs ipſius delicti:& iterum qualitas inhærẽs
delinquenti poteſt eſſe duplex,vna eſt,quæ prouenit animo, vt
dolus,vel ex circunſcriptione,vt culpa. Alia eſt qualitas.quæ nõ
prouenit ipſo iure, ſed ex eo. quia ipſa perſona eſt qualificata a
iure,vt ff.de pœn.l.mortis,§.iſtæ,& ff.de iniur.teſta.l. ſi quis filio
exhæredato;§.quod ſi quis.& iſtæ qualitates dici pñt intrinſecæ
quædam ſunt qualitates inhærentes circunſtantijs,vel cõcomi-
tantijs,vt puta qualitas inhærens tpi:puta ꝙ erat nox, vel quali-
tas inhærens loco,vt puta in platea,vel in eccleſia.licet.n. tẽpus
& locus non ſint qualitates de ſe, tñ quantum ad delictum im-
portant qualitatem, ſi ius ita diffinit, vñ oẽ illud. per quod factũ
d aggrauatur, dr̃ eſſe *d* qualitas, & oẽ id, quo amoto delictum re-
manet in ſubã delicti.dr̃ eſſe qualitas,probantur iſta in l. aut fa-
cta,ff.de pœn. Aduerte,qa dixi; ꝙ dolus eſt qualitas, & eſt verũ,
qñ delictum eſt delictum amoto dolo,licet non ita atrox, vt ho
micidium,ſed qñ amoto dolo nõ eſſe delictum, vt in furto,tũc
dolus nõ importat qualitatem,ſed ſubãm delicti, vt l. inter oẽs,
11 §.recte.& l.ſi is qui,§. Titium, ff.de fur.† Hoc præmiſſo, *e* circa
e qõnem propoſitam diuerſę ſunt opi. Doct.& đt Bart.ꝙ qualitas
inhęrens mandatario loco,& tempore delicti,intelligitur ineſſe
mandanti,vt l.vlt.ad l.Pompe.de par,ſed qualitas ſuperueniens
poteſt delicti conſummationem,ſicut eſt qualitas furti manife-
ſti deprehenſione ſupueniẽte, tunc illa talis qualitas non intel-
ligitur ineſſe mandanti, dato ꝙ inſit mandato, vt ff. de furt.l.is
qui opem. Ex hoc inferebat ipſe ad qõnes, & gratia exẽpli vnã
refero:đt ſtatutum ꝙ Magnas puniatur in dupla pœna,q̃ popu
laris:modo popularis mandat Magnati,quod occidat Titium,
quæritur an iſte popularis delicto ſecuto pęna duplici puniatur
& đt ꝙ ſic,qa iſta erat qualitas inhærens mandatario,& iõ eadẽ
reputatur in mandante.vt l.vlt.ad l. Pomp.de parric.iſtam ſuam
theoricam reputo nõ eſſe veram,& do exemplum, đt lex ꝙ De
curio non poſſit beſtiis ſubijci: ſerui aũt, & vilæ perſonę beſtiis
ſubiciãtur modo Decurio mandat viles perſonæ, ꝙ committat
homicidium,an Decurio beſtijs ſubijcietur? Certe ſi attẽdimus
propriam qualitatem ipſi mandanti inhęrentem, non ſubiicit
beſtiis. Si aũt attendimus qualitatem ipſi mandatario inhæren-
tem,& ipſam trahimus ad mandantem, tũc beſtiis ſubiicietur.
Sed prima pars eſt vera,vt in l.mortis, §. iſtę fere,ff.de pœn. mi-
hi ergo opi. Bart. vr̃ falſa. Præterea ſiue qualitas perſonæ gñat in
eo odium ſiue fauorem:iſtud non eſt trahendum ad aliam pſo-
g nam: *g* vt l.1.ff.de conſtit. princ. vnde in qõnę propoſita falſum
eſt,ꝙ popularis,qui mãdauit,puniatur pęna duplici, cum.n.rõ-
ne iſtius qualitatis,q̃ magis diuerſa eſt in vno q̃ in alio, reſultet
diuerſa rõ, ergo dęt eſſe eadẽ punitio in vno, quæ eſt in altero,
ſed quilibet dẽt puniri ſm̃ propriam, & ſibi inhærentem condõ
nem,nõ ob.illa l.vlt. qa eſt ſpãle pp immanitatem criminis: vel
ibi eſt pp qualitatem,quæ eſt in offenſo q̃ aggrauat factũ æqua-
liter in perſona mandantis & mandatarij: hic autẽ loquitur de
qualitate,q̃ eſt ſolum in offendentibus. Si aũt non loquamur de
qualitate cohærente perſonis, ſed de inhærente circunſtantijs,
vel non concomitantiis,videatur opi. Bar. cõcludere, ꝙ illa qua
litas non repreſentetur in mandante,quod falſum eſt ita intelli-
gere:qa ſi mãdatarius delinquit de nocte, vel in platea, iſtę qua-
litates aggrauant factum in perſona mandantis,ſicut in perſona
facientis. Non ob.ẽt l.is qui opem, qa ibi deprehenſio non indu
cit qualitatem in ipſo facto proprie loquendo,ſed ſolum in per-
ſona deprehenſi,& iõ non trahitur ad aliam perſonam,vnde fur
tum manifeſtum dr̃ improprie,ſed fur manifeſtus dr̃ ꝓprie, pro
tanto appellatio furti manifeſti ſaluatur, pro quanto refertur
ad furem manifeſtum, quia(vt dixi) iſta qualitas non eſt quali-
12 tas crĩs,ſed eſt qualitas ipſius criminoſi.ſ.deprehenſi.† Conco-
mitantia aũt crĩs,ſicut ſunt locus & tp̃s, vt in c. Abbate, de re iu.
lib.6.ſunt qualitates in rem, & iõ ad mandantem porriguntur,
& prædicta vera,qñ mandans,& mandatarius obligantur ex eo
dem delicto, ſed qñ ex diuerſis delictis obligarentur, tunc ſine
dubio qualitas inhærens vni,nõ aggrauat alium, nec ẽt releuat,
vt eſt exemplum in d.l.j.§.perſuadere,& eſt ẽt exẽplum in adul-
terio,qa(vt inf. melius declarabo)non deſcendit oblõ vtriuſque
13 ex eodẽ delicto,† Quanto quæritur,an mandans *h* & mandata-
h rius obligentur ſimul tpe? Breuiter,aut obligantur ex eodẽ deli-
cto, & tunc non eſt dubium quod obligantur ſimul tempore,
aut ex diuerſis delictis,& tunc refert,aut delictum madantis re-
cepit conſummationem ipſo mandato,& tunc obligatur man-
dans.vt l.j.§.perſuadere,de ſeruo corru. aut non recipit cõſum-
matione in ipſo mandato, ſed in facto poſtea ſubſecuto,& tunc
dico,qđ ſimul obligatur,vt l.hæc verba,de adul. ex hoc apparet,
an qualitas quæ oritur ex tpe qualificato, ęque reſpiciat mandã
tem,& mandatarium, quia vbicunque delinquunt ſimul in tẽ-
pore, ibi neceſſario ſequitur, ꝙ eadem qualitas aggrauat factũ
pariter in vtroque. Sexto quæritur, an mandans & mãdatarius
obligentur ſimul in eodem loco? & eſt dicendũ,ꝙ vbi obligãtur
ſimul in tempore,ibi obligantur ſimul in loco. Ex hoc ſeqtur,ꝙ
qualitas loci æqualiter aggrauat perſonam mandantis, & man-
datarii. Item ſequitur, ꝙ mandatarius debet reconueniri in lo-
co facti conſummati, non in loco mandati: vnde ſi mandatur
hic,ꝙ homicidium committeretur Peruſii,niſi cõueniretur hic
ratione originis,vel domicilij,& hæc quęſtio eſt tractata per Al
bertum Gan. veritas eſt,ꝙ cum delictum cõſummetur, vbi mã-
datarius explicat factum, ꝙ ille locus debet inſpici, & quãtũ ad
pœnam,& quãtum ad forum,ita tenet Iac.de Are. ff.de fideiuſ.
l.ſi vt proponis.& idẽ ibi An.de Piſis. Et ſi dicas, ꝙ in iſtis atro-
ciſſimis punitur conſilium ſolum:ergo punitur tractatus & or-
dinatio,& non eſt aliqđ mãdatum, quin ſit tractatus & ordina-
tio,vt l.& ſi amicis,ff.de adul. Reſp.ꝙ ſolos tractatus & ſola ordi
natio non punitur de iure niſi ſit proceſſum ad alium actum or
dinatum de per ſe ad ipſum factũ, vt l.ſi quis non dicã rapere, ſ.
14 de Epiſc.& cle.& ff.de pœn.l.cogitationis.† Septimo quæritur,
i an mãdãs *i* & mãdatarius puniãtur eadem lege primo vr̃, quod
non; dicit lex, ꝙ ſi verbero aliquem ꝙ teneor iniuriarum, non
Cornelia; ſed ſi mãdo verberari,teneor iniuriarum prætoria;er-
go nõ tenetur ea.l.mandans & mandatarius,ita legitur & no.in
l.non ſolum,in princ.ff.de iniu.in contrarium, vr̃,qa lex dicit, ꝙ
vterque iſtorum tenetur Cornelia iniuriarum,quę competit ad
id

ADDITIONES.

a An delictum. Vide Bar.in d.§.ſi ſeruus, ſup.alle.
b Specie. Vide Bar.in l.nunquam plura,de priua.delic.
c Duplex. Vide Bal.in l.1.ſup.tit.1.
d Phil.Dec. Eſſe. Adde quod idem Bal.in l.ea quæ, C.de cond.inde.q.7.& in l.quicun que,de ſeruis fug.ait delicti qualitatem eſſe omne id, quod delictum alterat. Et de qualitatis multiplici differentia, vide ibidem per eundem in d. q. 8. vnum tamen omnino no.quod delicti qualitatem iudex in inquiſitione parte citata aduerſa, & additionis, vel detractionis copia ad communis cameram tranſmiſſa, detrahere poteſt,ſecundum Bar.in l.in delictis,§.ſi detracta,ff.de nox. Ang.in l.hæredes, §.ſi quis poſt,ff.de teſtamen. adde ad idem Alexan.in l.Senatus, ff.de accuſa. & per iſtum in l.edita,ſup.de eden. Ange.Are.in tract.malef.in verbo, addit vel detraxit aduerte tamen, quod ſi fiat additionis vel detractionis declaratio, partis citationem,aut copiæ tranſmiſſionem neceſſariam non eſſe,vt per Ang.de Peru. in d.§. ſi detracta,l.in deli.ff.de nox.
e Hoc præmiſſo. Vide Bar.in l.is qui opẽ,ff.de fur.& Bal.inf.in prox.q.& ſe. & quod no.Bal. Ang.& Imo.in l.quid ergo,§ pe.de leg.j.
f Celſ. Non eſt trahendum ad aliam perſonam. Adde Dy.in reg. priuilegiũ, & quod vtrobique dixi in apoſt.ad ipſum poſt Dom.Boer.extra,de reg. iur. li.6. & dixi etiam aliquid poſt ipſum in reg.quod alicui, & in reg.quod ob gratiam.
g An mandans. Vide quæ dicta ſunt,ſup.prox.q,& quod ſequitur in alia q.& Bar.in l.non ſolum,§.ſi mandato,ff.de iniur.
h Item ſequitur Bal.in l.Gallus,§.quid ſi is,ff.de lib.& poſthu.
i An mandans. Vide Bar.in l.ſed ſi vnius,§.ſi ſeruus,ff.de iniu.

d,ꝙ iudex æſtimabit,vt l.ſed ſi vnius,§.ſeruus meus, ff.de iniu.
Super hoc vr̃ dicendũ,ꝙ aut loquimur an mãdans, & mãdata-
rius teneatur eadem lege ex communi iure,aut,an teneatur ea-
dem lege municipali vel conſuetudinaria. Si loquimur de iure
cõi ſic dicendum eſt,ꝙ aut conſideramus fictionem; & tunc te
nentur ea.l.vt l.j.§.deieciſſe,de vi & vi arma.& l.hoc iure, §.de-
iecitur,de reg.iu.aut conſideramus veritatem, & tunc quilibet,
15 tenet ſua lege,vt d.l.non ſolum, in prin.† Vnde aduerte in exẽ-
plo de illo,qui mandat aliquẽ verberari,dici põt,ꝙ mandãs, in-
ſpecta fictione,põt conueniri iniuriarum Cornelia, & ita intel-
ligatur l.ſed ſi vnius.§.ſeruus meus. Sed inſpecta veritate põt ꝯ-
ueniri iniuriarum prætoria,quia inſpecta veritate non verbera-
uit,& ita loquatur l.nõ ſolũ, in prin. & erit electio iniuriati, qua
lege velit agere,vt l.ſiue contra §.quia Plautianũ, de lib. agnoſc.
arg.in l.qui ſepulcra,j̃.de ſepul.viol. Si aũt loquimur de iure mu
ni.aut loquimur in caſu expreſſo a ſtatuto; & tunc non eſt du-
bium,quin debeamus ſequi formã ſtatuti,vt l.conſtitutionibus.
ff.ad municip.reducendo illud q̃tum plus poſſumus ad ius cõe,
qñ ſtatutũ loquitur ꝯ ius cõe,vt C.de nox.l.ſi ſerui veſtri.reducẽ
do quantum plus poſſumus ad ius conſuetudinis, qñ loquimur
in mã iuris conſuetudinarij,vt no.Gui.in l.de quibus, ff. de legi.
facit extra de conſue.cap.cum,dilectus,aut loquimur in caſu o-
miſſo,& tunc debemus ſtare diſpoſitioni iuris cõis,ar.ff. ſol.ma.
l.ſi cum dotem,& ar.in l.3.in prin.ff.de li.ho. exhib. iſta fuit opi-
nio quorundã. Ali.,vt Iac.de Are.dñt,ꝙ aut lex, aut ſtatutũ loq̃t
perſonaliter,vel nominatim de faciente, & tunc non comprehẽ
duntur fieri facientes. Vnde faciens fieri non tenetur ea.l.aut ſta
tutum vel lex loquuntur gñaliter & imperſonaliter, & tunc cõ-
prehendunt facientem & fieri facientẽ, vnde puniuntur ambo
ea.l.probat ipſe per tex.in l.aut qui aliter,§.fin.quod vi aut clam
in l.ſi quis ſeruum,§.prætor,de acq.hære.& l.hæc verba de adul
16 te.† Bar.ſubdiſtinguit, *a* qñ ſtatutum loquitur in perſona, ꝙ aut
a mandatarius exequitur mandatum de neceſſitate, & tunc ſtatu
tum cõprehendit mandatũ,ipſe enim facit. Dicit ipſe, ꝙ manda
tarius in virtute mandati facit, vt ſi procuratorio nomine petit
debitum ſolutum,ꝙ eſt pęnale ex forma ſtatuti ꝯ petentem: cer
te hoc erit pęnale dño, ſi dñs mandauit, quia dñs proprie petit,
mandatarius vero rõne ſuſcepti mandati hoc facit de neceſſita-
te,vt eſt,ſi percutio aliquẽ mediãte baculo, q̃a cũ baculus agat
17 in virtute mea, iſta actio proprie attribuitur mihi, † interdum
mandatarius non exequitur mandatum in virtute mandantis,
ſed libertate ꝓpria,vt ſi mãdo tibi ꝙ occidas Seium. Nam ſi oc-
cidis,tunc facis ex propria voluntate,non ex neceſſitate, & hoc
caſu hẽt locum dictum Iac.de Are.ita dicit ipſe Bar. iſte eſt mo
dus loquendi Theologorum. Vnde dicit Beatus Tho. ꝙ quod-
dam eſt agens,ꝙ agit per motum a ſe tantum, nõ autem cauſa-
tum a ſuperiore agẽte,& in iſto ſaluat̃ virtus actiua. Quoddam
eſt agens,ꝙ agit per motum ſuperioris agentis, in quo nulla eſt
virtus proprie actiua,vt baculus qui percutit, & non attribuitur
actio baculo,ſed ei qui vtitur baculo, ita dcit ipſe. Ego reuertor
ad opi.& primo dico,ꝙ opi.Ia.vr̃ falſa. certũ eſt,ꝙ verba ſenatuſ
conſ.Turp.ſunt concepta in perſona accuſatoris, & tunc man-
dans incidit in Turp.tam ex mente,quam ex iure, & interpreta
tur talẽ eſſe,& ſic eſſe,vt ff.ad Turp.l.1.§.incidit, ergo ſic ẽt debe
mus interpretari ſtatutum,cum enim æquale ſit delictũ in man
dante & mandatario,ergo vterque dẽt teneri eadem lege, ſaltẽ
ex mente,& hoc tenet hic Cyn.& plene examinat in l.ſi per aliũ
ne quis eum,qui in ius voc.vi exi. Vnde quidam Aduocatus di-
cit,ꝙ ſi per iſtam interpretationem corrigeretur ius commune,
quod tunc ſtatutum non porrigatur ad mandantem, argumen
to eorum,quæ notan.in auth,quas actiones,de ſacroſ.ecc. Si au
tem nõn corrigeretur ius commune,tunc iſta interpretatio poſ-
ſet fieri,argu.l.de quibus,ff.de leg. vel poſſet dici,ꝙ aut iſta inter-
pretatio continet aggrauationem pœnæ vltra ius commune, &
tunc non poſſet fieri,quia odioſa,& maxime, ſi tm̃ odium eſſet
intolerabile, aut continet minorationem pœnæ, & tunc poſſet
talis interpretatio fieri,quia fauorabilis,v.g. ius commune vult,
ꝙ qui mãdat fieri homicidium, decapitetur homicidio ſecuto,
vt in Auth.de pace tenen.& eius violat.in c.1.& §.ſi quis hoĩem
col.x. Sed ſtatutum Peruſij dicit,ꝙ occidens puniatur in 40.lib.
& non ꝑdit perſonam,certe traham illud ad mãdatorem,cũ.n.
contineat minorem pœnam poteſt dici fauorabile, & ſtatuta fa
uorabilia recipiunt interpretationem,vt l.nec in ea.ff.de adulte.
Itẽ circa id,ꝙ dicit Bar.de procu.in iudicio,quia dicit verum,ta-
men per malam rationem. nam non eſt verum,quod qñ domi-
nus eſt damnatus a iure,ꝙ procurator petatur ex neceſſitate,q̃a
nemo delinquit ex neceſſitate,probatur in l.3.§.ſi procurator,ff.
ꝙ quiſque iur. vnde eſt iſta rõ mala, ſed dictum ſuum eſt bonũ
quia procura.iſtius eſt miniſter,& nil agit iſte procurator, quin
ei aſſiſtat voluntas domini vere, quia nõ põt petere procurator
ſuo iure,ſed petit, eo quod reſidet in domino, ergo vere domi-
nus petit, & dñs rem in dubio iudicio deducit, & ideo punitur,
quia dominus vere aſſiſtit animo ipſi proceſſui, & etiam iſtud
habet dubium,quia ſi ita eſt quod iſte actus petitionis vere attri-
buatur dño,ergo dñs haberet verum & directum ius inſtantię,
quod eſt falſum,vt s̃.de appell.l.dñs litis,hẽt ergo vtile ius, ergo
per fictionem,non per veritatem,niſi loquamur de tp̃e ante lit.
conteſt.quia in his,quæ ante aguntur,dñs hẽt ius directum,& ꝓ
curator nullum:& ideo p̃t procu.reuocari, vt l.ante litem,ff.de
b procur.iſta.n.præſupponunt, *b* qđ qui mandat committi homi
cidium,vel aliud delictum interpretatiue,& vere iſtud non facit
quia perſona repræſentata,& interpretata aſſiſtit actui:non ve-
ra perſona, & hoc no.gl.l.1.§. deieciſſe de vi & vi arm. qđ ergo
dictum eſt, ꝙ vnum eſt delictum numero mandantis & man-
datarij,verum eſt:tñ numero iſtud delictum diuerſis modis at-
tribuitur, q̃a facienti attribuitur inſpecta qualitate, vel veritate
mandantis, non inſpecta interpretatione & fictione attributa,
quę fit per legem,vt in d.§.deieciſſe. In ꝯrium facit,quod no.ex
18 tra de ſen.excom.c.mulieres.† Octauo *c* quæro an obligationes
c mandantis,& mandatarij ſint eiuſdem formæ? & br̃,aut oriunt̃
ex eodem actu, & deducuntur in iudicium per eundem modũ
concludendi,& tunc ſunt eiuſdem formæ,arg.s̃.de actio. emp.
l.non eſt nouum, aut non oriuntur ex eodem facto, nec eſt idẽ
19 medium concludendi,& tunc non ſunt eiuſdem formæ.† No-
no quæritur,an mandans dicatur obligatus acceſſoriæ,vel dica
tur principalis? Hanc q̃õnem tangit hic Cy. & diſputat multũ,
& tenet ꝙ mandans dicatur æque principalis, vel magis, quam
mãdatarius,ad quod facit qđ not.ĩ l.2.§.ſi quis hoĩes,vi bo.rap.
vbi mandans dr̃ principalis facit j̃. ad l.Iul.de vi.l.qm̃ multa, &
hoc verum de mandãte,qui obligatur ex eodẽ facto cum man-
datario,ſed qñ mandans non obligatur proprie vt mandãs,*ſed*
eſt de conſilio vel ordine delicti,tunc mandans magis dẽt dici
acceſſor,vt l.hæc verba.ff.de adul. Effectus eſt iſte,qđ qui obliga
tur acceſſorie obligatur ad illam pęnam,ad quam tenetur prin-
cipalis,s̃.de Epiſc.& cler.l.quicunq; ſed q̃ obligatur æque prin-
20 cipaliter, põt ſuo modo & ſua pœna teneri, vt s̃.dixi.† Decimo
quæritur,an mandans cõmitti adulterium,teneatur de adulte-
rio ſubſecuto? Gl.dicit qđ non, in l.1.§.deieciſſe.ff.de vi & vi ar.
& l.in hoc iure,§.deiecit,ff. de reg.iur.Iac.de Are.& Cyn.dñt ꝯ,
in l.fi.s̃,ad Mac.& ei conſentit Io.An.per l.j.ff.de extraor. crim.
& Ray.qui dicit eſſe caſum per l.hæc verba,de adul. Br̃ gl. dicũt
vnum verbum,quod qui mandat adulterium committi,nõ te-
netur de adulterio vt adulter, ſed bene confiteor, ꝙ tenetur de
cõſilio & ordine,ut l.& ſi amicis,ff.de adul. ſed ſi ageretur ꝯtra
eum tanquam ꝯ adulterium,nõ procederet libellus:licet ꝯ mã-
dãtem committi homicidium procedat libellus, ſi agatur ꝯ eũ
tanquam contra homicidam,& eſt ratio,quia adulterium non
committitur ſine copula carnali, ſed carnalis copula nõ poteſt
interuenire inter ſeparata corpora,ergo,&c. Adulterium etiam
requirit quendam actum reſilientem. s̃.ſe.ſ. corpus propriũ,&
iſte actus ſic ſe reflectens non eſt inter abſentes.& quod hoc ſit
verum, probatur cum effectu, primo ad effectum immediatũ,
quia certum eſt, quod qui mandat, non fornicatur licet man-
det. Secundo,ab effectibus mediatis.quia qui naſcitur ex adulte
rio,non poteſt dici filius mandantis. Item ſi quis mandat alicui
ꝙ cognoſcat ſuam ſponſam:non tamen conſummat matrimo
21 nium.† Patet hoc euidenter, quia ſi virgo mandet alteri, vt fa-
ciat ſe adulterari, iſta virgo non perdit virginitatem, & adhuc
põt inter virgines connumerari,quod non eſſet ſi intelligeretur
adultera,pro hoc ẽt eſt dictum Apoſtoli, quia nemo põt niſi ꝓ-
prio corpore fornicari, ſicut ipſe dicit j. ad Corint.j. Vnde ſi eſt
iſte actus cohærens perſonæ,ergo per alium expleri non poteſt,
quia mutatio perſonæ mutat formam,& eſſe l.1.§.hęc autẽ,de
cad.tol. Et Doc. qui reprobant gl. non intellexerunt eam, quia
gl.fatetur,quod punitur ea pœna,& ea lege,ſed non eodem cri
mine. Nam adulterium punitur,vt adulteriũ, iſte autẽ punitur
de conſilio,& tractatu,& eſt ſimile s̃.de cuſt.reo.l. ad commẽ
d tarienſem. Vndecimo q̃ritur an in delictis *d* ratihabitio ęquipa
retur mandato? Br̃ glo.dicit ꝙ ſic,qñ delictum eſt perpetratum
noĩe ratificantis:alias ſecus. Ita dicit gl.in §.deiecit,ſaluo ꝙ ĩ de
lictis,quę per alium explicari non poſſunt, quia tũc ratihabitio
nihil operatur ſm̃ gl.& op.gl.videtur approbata per tex.in c.cũ
quis,de ſent.excom.lib.6.ſed Iac.de Are.videtur tenere,ꝙ in de
lictis, ex quibus aliquid ſequitur, eadem operetur ratihabitio,
non in illis,in quib.nihil adeſt,& iſta opi.eſt tractata, & appro-
bata in d.§.deiecit,in gl. Modo ꝯ iſta primo inſtatur,& vr̃,ꝙ li-
cet delictum non ſit commiſſum noĩe mandantis, tamẽ poteſt
rati-

ADDITIONES.

a Bar.ſubdiſtinguit. In l.ſed ſi vnius,§.ſi ſeruus,de iniu.quod an ſit verum,uide inf.
b Iſta enim prǽſupponũt. Mandans an dicetur uere facere,in contrarium eſt tex.in c.mulieres.ext.de ſen.exc. & per Bar.in l.ſed ſi unius,§.ſi ſeruus,ff.de iniur.
c Octauo. Vide Bar.in præal.§.ſi ſeruus,in vlt.q.quid in præſtante opem.uide Bart. in l.qui ſeruo,§.1.ff.de fur.
d An in delictis. Vide Bal.in l.fi.& ibi per Cy.ſup.ad Mace.
Celſ. Adde Cy.in regula,ratihabitionem,& in reg.ratum,& quod vtrobique dixi in apoſt.ad ipſum poſt d. Boer.

ratificari in ſuum prçiudicium, qa ſic videmus in contractibus
vt l.ſi fundũ,§.ſi me ſciente,ff.de pig. Ad hoc dicit Petr.ꝙ aliud
eſt in delictis, aliud in ꝯctibus, quia delictum iam recipit plenã
conſummationem,& ideo nõ operatur ratihabitio, ex qua nõ
dependet,ſed ꝯctus non recipit plenam conſummationem, er-
go ratihabitio operatur multum vt l.receptum,cõmunia prçd.
22 †Secundo inſtatur, & vr̃ ꝙ quis non poſſit hr̃e ratum delictum
ſuo noĩe geſtum,& in ſuum præiudicium,nam q delinquit,cõ-
ſtat,ꝙ æque erat facturus.ꝙ patet,qa licet non ratificet,tñ factũ
eſt:ſed vbi alias erat facturus,qui mandauit,non tenet̃,ergo nõ
dẽt teneri ratum habens,vt no.Inſti. de oblig.quæ ex deli.§.ope
& in l.non ſolũ,§.ſi mandato,de iniur.Nam æqparando ratum
hñtem mandanti:debet æquiparari mandatario, qui erat alias
facturus:ſed ille non tenet̃,ergo nec iſte,Br̃ rñdeo, ꝙ illa diſtin
23 ctio non eſt vera,ſi erat alias facturus,vel non.†Duodecimo q̃-
a ro, an ſit *a* adhibenda diſtinctio an mandatarius eſſet alias factu
rus,vel non:br̃ qdam dñt,quod aut loquimur in delictis,q̃ com
mittũtur circa res,tunc dicta diſtinctio procedit,vt dicamus,qđ
aut mandatarius erat alias facturus,& tunc tenetur mãdãs, aut
non erat alias facturus,& tunc indiſtincte mandans;vt Inſtit.de
obli.quæ ex deli.na.§.ope.ſecus aũt ſi loquimur in delictis,quæ
committuntur circa perſonam:ſicut eſt iniuria,vt l.non ſolũ. §.
Proculus,& §.ſi mandato,ff.de iniur.Sed ꝯ hoc,ſi mandatarius
erat alias facturus,ergo ꝙ fecit,non fecit ſequutus mandatũ,ſed
proprio motu.ſed ita eſt, ꝙ vbi mandatarius non ſeqtur mãda-
tum non tenetur mãdans,vt in c.ad audientiam,extra de hom.
Et ideo dñt alij,ꝙ tam in delictis realibus,q̃ perſonalibus, prçdi
cta diſtinctio debet fieri,& fallit in caſu l.ſi quis ſeruo,s̃.de furt.
Alij dñt ꝙ prædicta diſtinctio habet locum in leuibus delictis, li
cet in grauioribus, & enormib. indiſtincte dẽt teneri mandans
vt l.hæc verba,& l.& ſi amicis,ff.de adul.facit extra de ho.ca.ſi-
cut dignum.Iſta diſtinctio nõ vr̃ vera,per id quod legi. & no. in
l.ad ea,de re iu.Item per rõnem,quia ex quo mandans fingitur
facere,ergo iſtud fictum delictum remanet impunitũ, vnde ta-
lis diſtinctio poſſet tolerari,q opem ferens aliquid facit, ſeu qui
mandat totum fecit,& iõ licet mandans puniatur totali pœna,
tñ opem ferens alia pœna punitur,media,vel leuiori,ſm̃ Dy.&
no.Cyn.in l.1.inf.de Nili agger.non rumpen.Br̃ dicerem,ꝙ aut
iſte mandator obligatur ex iſto facto ſubſecuto,& tunc indiſtin
cte teneatur quaſi author,vt l in hoc iudicio,ff.de ſer.corru.aut
non obligatur ex ipſo facto ſubſecuto, ſed ex ipſo mandato, &
tunc refert. Aut loquimur in ſeruo corrupto, & tunc loqui vi-
detur s̃.de furt.l. ſi de ſeruo. Aut loquimur in alio delicto,tunc
ſi quidem in atroci,non diſtinguimus,ſed indiſtincte tenet̃ mã-
dans,vt l.hçc verba,de adul.ſed ſi loquimur in leui delicto,tunc
mandans non tenetur, ex quo mandatarius erat alias facturus,
vt v.g.dicit ſtatutum,quod ſi quis viderit ludentem ad taxillos,
quod puniatur in x.Modo mando tibi quod tu videas, certum
eſt,quod ſtatutum non comprehendit ne mãdantem, quia ne-
mo poteſt per alium videre. Sed tenendo opi. quod comprehẽ-
dat quo ad mentem, tenetur in iſto.n.exemplo mandator de-
bet puniri,quaſi delinquens,quia natura non patitur,& nulla fi-
ctio fingit ꝯid,quod de natura nunquam fuit, nec erit poſſibile
fieri, vnde non poteſt fingere, quod qui non videt, nec videre
poteſt,videat,& ſic iuſtum actum non poteſt ei principaliter at-
tribuere,& idem eſt in illo alio exemplo,ſi dicit ſtatutum,quod
currens plateam puniatur in tantum, & quidam habens pedes
mutilatos,mandat alteri,qđ currat non tenetur,ar.l.fideic.§. ſi
b ſeruus,ff.de leg.3.† Itẽ quæritur, an quis poſſit *b* teneri de man-
dato,& de ope, vt ſi mando alicui vt immediate occidat Titiũ,
& ipſe me præſente exequitur mandatum an tenear,qa præſto
opem aſſiſtente,& quia mãdo, dictum eſt enim.quod ſi teneor
in quantum mandator,teneor,vt principalis, ſed opẽ ferens nõ
intelligitur eſſe principalis,quia gratia alterius? Credo quod ex
vno, & eodem facto numero, non poſſit quis teneri ꝯrijs mo-
dis,ar.in l.gñaliter,ff.de fideiuſ.& de ſol.l.Stichum.§. aliquãdo,
24 & ar.in l fi.s̃.de cod.cum ſi.†Sed iuxta *c* hoc venit quæſtio,quæ
c fuit ardua in ciuitate Peruſij,qa quidam occidit aliquem,& fuit
ſecum eius famulus,q eſt forenſis:& intulerunt ei duo vulnera
ita qđ mortuus eſt,an teneatur dñs tanquam principalis,vel te-
neatur de auxilio,& fauore, & ſi teneatur pro principali tãtum
non perderet perſonam, ſed ſi de auxilio, & fauore, amitteret
perſonam. Finaliter fuit determinatum, ꝙ cum vnum vulnus
fuit illatum a dño,alterum a famulo, quod rõne ſui vulneris te
netur dñs vt principalis,& ratione ſui vulneris famulus vt dans
opem,quia duplici via tenetur, & rõne diuerſorum vulnerum.
Et ſi dicis,qũo? ex iſtis vulneribus non ſequitur, niſi vnus effe-
ctus.i.mortis:ergo duo vulnera debent.vt vnum reputari. iſtud
eſt verum ab vna perſona,ſed qñ duo vulnera mortalia inferun
tur a diuerſis,cuilibet attribuitur mors inſolidum, ac ſi iſta vul
nera mortalia eſſent illata perſonis diuerſorum,vt ff.ad l. Aqui.
l.ita vulneratus,in prin.& ita fuit de facto iudicatum.Credo qđ
iſta ſnĩa fuerit iuſta,quia inquiſitio continebat diſtincte, & cla-
re, qũo vnus intulit vnum vulnus mortiferum, & alter intulit
vnum aliud vulnus mortiferum,ita ꝙ vnus alteri, & alteri ſup
diuerſis potuerunt præſtare auxilium,& fauorem, & ita viſum
fuit Aduocatis,concludendo conſtat quem poſſe teneri,vt prin
cipalis,& de auxilio,& fauore diuerſis reſpectibus, ſed non vno
& eodem reſpectu,facit ff.de fur.l.qui ſeruo,§.item placuit.Iux
26 ta † hoc hic quæro, pone *d* ꝙ duo ſunt, qui intulerunt duo vul-
d nera vni, & quodlibet eſt mortale puta vnus fecit ita magnam
percuſſionem,quod ipſe abſcidit cerebrum, alter fecit ita ma-
gnam percuſſionem,ꝙ perforauit inteſtina,nunquid eo ipſo ꝓ-
batur,ꝙ ipſi fecerunt ſimul, an eſt probatũ tam de auxilio prin-
cipalis,quam de fauore? Credo quod non: vnde qñ plures ſunt
in aliquo loco congregati,quilibet tenetur de eo,quod alij faci-
unt,niſi probaretur diſtincte, & clare, qualiter vnus impendiſ-
27 ſet auxilium alteri,vt no.ff.vi bo.rap.l.2.§.ſi quis. † Item quæri-
e tur,quæ eſt dr̃ia *e* inter mandatorem, fautorem,& aſſociãtem?
Br̃ dr̃ia eſt, quia mandator ſemper precedit actum, vt l.ſi vero
non renumerandi,§.ſi poſt creditam,ff.man.de fautore & aſſo-
ciãte non habes alibi melius,quã in c.1.de pœ.in Cle.& glo. ha-
f buiſti de fautore in l 1.C.ſi rec.prouin. Quæro, an aſſocians *f* ad
receſſum, videatur aſſociaſſe ad maleficium committendum?
& vr̃ quod non,vt l.raptores,s̃.de Epiſc.& cler. de aſſociante ad
acceſſum,& ſic ante factum,& eſt clarum,quod ſic,ſed de aſſo-
ciante poſt factum,vr̃ quod non, hoc tangit Cy.in d.l.1.de Nili
agger.non rump.alij dicunt, vt refert Alberi. quod aliquis aſſo-
ciat immediate poſt delictum, & tuuc certum indicium eſt cõ-
tra eum,vnde poteſt condemnari,arg.de priuil.credi.l.ſi ventri,
§.2.aut non aſſociat immediate poſt delictum:& tunc dic,quod
iſte non põt condemnari de ope.ſed põt puniri, quemadmodũ
28 punitur receptor ſm̃ eum & alios. † Item quæro,an mandans
g teneatur de ſola attentatione mandatarij? dicit Gand. quod nõ:
vnde ſicut in principali diſtinguitur, vt đt illa l.ſi quis nõ dicam
rapere, tñ non dicit, quod mandator non teneatur indiſtincte,
quia mandatarius non eſt ſequutus formam mãdati.Credo fal-
ſum,quia qui mandat ſequentia,mandat præcedentia,quç ſunt
ad illa præambula,ar.ff.de procur.l.ad rem mobilem. Præterea,
qñ mandatarius facit non tm̃ ſm̃ mãdatum totaliter, ſed ẽt qñ
facit iuxta mandatum,mandator tenetur,vt l.ita tñ §.antepen.
29 ff.iud,ſol.† Item quæro,an mandans *h* teneatur,ſi mandatarius
h exceſſit formam mandati; Differentia eſt inter qõnem, & præ-
cedentem, quia præcedens loquitur,vbi minus facit: hic quan-
do plus,vbi diſtingue, quod aut ſeruare fines mandati non erat
in poteſtate mandatarij, & in totum tenetur mandans;vt man-
do tibi,quod gladio aliquem vulneres,& non occidas. hoc non
potes facere,quia modicum vulnus eſt mortale: vnde mortale,
& non mortale non eſt in poteſtate facientis.Dico,ꝙ mandator
iſto caſu tenetur de homicidio,ac ſi mandaſſet homicidium fie-
ri.caſus eſt in c.fi.de homi.lib.6.Aut ſeruare fines mandati, erat
in poteſtate mandatarij: vt ſi mando tibi,qđ percutias aliquem
extra plateam,tu percutis in platea,certe nõ teneor,ar ff.mand.
30 l.diligenter.† Item quæro,quomodo poſſumus ſcire,quãdo ali
quis poſſet alicui auxilium ferre? Pone,ꝙ ſto armatus cum illo,
quem ſociaſti, & eſt magis audax, an intelligor dare fauorem?
Breuiter dico,quod ſic,per talem theoricam,Omnis qui offen-
dentem reddit audaciorem, & offenſum timidiorem, dicitur
impendere auxilium & fauorem,arg.ad Senatuſconſul.Syllan.
l.cum dñs. & in l.j.§.quæ onerandæ. ff. quarum rer. ac. non da.
31 ¶ † Item quæro, *i* an ſi non poſſit teneri mandatarius,poſſit te-
i neri mandans? Dic vt legitur & no.ff.de iuriſ.omn. iud.l. ſi quis
32 id quod,§.fi.† Item quæritur,an ſententia K lata pro mandata-
K rio proſit mãdanti? De quçſtione iſta facit hic Cy. mentionem.
Breuiter,cum ſit poſſibile mãdatarium non teneri, & non tene
tur mandans: tunc liberatio mandatarij non prodeſt mandãti.
Prçterea, ſi non eſſet poſſibile, vt in furto: tamen res inter alios
acta,alijs non præiudicat, vt ff. de adulte.l.denunciaſſe. §.quæri-
tur.facit l.Lucius.ff.de his, qui notã. infa. patet etiam hoc, quia
ſimul poteſt agi contra mãdantem, & mandatarium, vt ff. de
adult.l.nihil.§.fin.& l.j.ſi reus,vel ac.mor.fu e. quod fieri nõ poſ-
ſet,ſi ſnĩa vnius generat præiudicium in altero, vt l.niſi, ff. ſi fa.
fur.feciſ.dic.& hoc tenent omnes,facit quod no.in l.1.ſup. de fi-
de

ADDITIONES.

a An ſit. Vide Bar.in l.non ſolum,§.ſi mandato,ff.de iniur.& quomodo ſtet quod eſ-
ſet alias facturus,vide Bal.in l.metum,ſup.quod me.cau.
b An quis poſſit. Facit quod no.Bar.in l.ſed ſi vnius,§.ſi ſeruus,in vl.q.ff.de iniur.&
quod inf.ſequitur.
c Sed iuxta. Vide Bal.in l.ſi rixa,in ver.datis his regulis,ff.de ſic.& latius in l.qui ſer
uo,§.fi.ff.de fur.cum concor.ibi poſitis,& inf.ſtatim.
d Pone. Vide Bar.in l.qui ſeruo,§.fi.ff.de fur.& quod no.Bal.in l.data opera, in verſ.
ſed pone,ſup.tit.1.& ſup.prox.q.
e Quæ eſt differentia. Vide Bal.in l.1.inf.de ra. vir.
f An aſſocians. Vide Bar.in l.furti,§.ope,ff.de fur.
g An mandans. Intellige ſecundum no.per Bar.in l.non ſolum, §.ſi mandato, ff.de
iniu.ver.hoc præmiſſo quæro,de iniur.
h An mandans. Vide Bal.in l.diligenter,ff.man.
i Item quæro. Facit quod no.Bal.in l.non ſolum,§.ſi mandato, verſi.hoc præmiſſo
quæro,de iniur.
K An ſententia. Vide Bar.in l.adulter diem,§.ſi eo.ff.de adul.

33 de inſtr.† Itē q̃ro,an mandans, *a* & mandatarius, q ꝯueniūtur
a corā iudicib.poſſint petere ſe perduci ad eundē Iudicē? Vr̄ ꝙ ſic
ꝓ ꝑ cāæ cōnexitatē,ff.de lib.cau.l.ſi pariter, s̃. de iudi.l.nulli, facit
qđ no.Inn.in c.cum M.Ferr.de ꝯſt. ego vidi iſtā qōnē de facto,
& ꝯ̃rium fuit terminatum.& rō fuit iſta,qa iſti obligantur, quili
bet per ſe,& proceſſus cum vno,non valet cū alio, arg. in l.cum
reus,de cri.expil.hær.& arg.in l.1.de quibus reb. ad eun.Iud.eat.
34 † item quæro,an qui deliquit *b* ſ̃m formam mandati, mandato
b elapſo multo tpe,intelligatur deliquiſſe ſ̃m formam mandati,
& an poſſit tacite reuocari. Dic vt no.Inno.de homi.c. ad audiē
tiam.no.iſtam legem, & tene menti.

ADDITIONES.

a An mādās. Vide Bal.in c.1.de cō.feu.apud pa.ter.& in l.1.ff.de qui.re.ad eū iu.ea.
b An qui delinquit. Vide Bar.in l.non ſolum,§.ſi mandato, ff.de iniur.

LEX VI.

1 *Abſens ſi per ſtatutum nō poßit accuſari, hæc exceptio proceſſum impedit.*
2 *Accuſatus primo & ante omnia eſt requirendus.*
3 *Negatiua, non ſum citatus, per acta probari poteſt.*
4 *Sententia ſi reformari petatur per talia verba nullitas deducitur.*
5 *Præſes in metallum damnare non poteſt.*
6 *Abſens ſecundum ſtatuta terrarum, capitaliter condemnari poteſt.*
7 *Superior pro nullitate adiri non debet.*
8 *Cauſæ capitales lite non conteſtata, an diffiniri poßint.*
9 *Contumax in cauſis criminalibus an diffinitiue condemnari poßit.*

Abſentem. Contra abſentem in cā capitali, non p̄t ꝓ
cedi niſi ꝑ annotationem bonorum & ad
ꝯdemnationem fuerit proceſſum, ſnīa nulla eſt, & quatenus de
1 facto ꝓceſſit, a ſuperiori reſcindit.h.d.† In tex.ibi, non poſſe, &
a đt gl. vt procedatur. Ex quo no.ꝙ ſi ſtatutum *a* dicit,ꝙ aliqs non
poſſit accuſari,ꝙ hæc exceptio īpedit proceſſum. & facit de his,
q ad eccl.cōfug.l.ſeruus.& in l.2.s̃.ne qs vela. Reg.in tex.ibi, ſed
2 reqrendū.primo & ante oīa.† In tex. ibi, annotari. hoc fit *b* hoc
modo,qa iudex mittit ad domum iſtius, q accuſatus eſt, ſi non
ꝯparet,facit deſcribi oīa bona mobilia & immobilia, & tūc dn̄s
citatus perdurat in contumacia ꝑ annum,ille iudex pronunciat
illa bona pertinere ad fiſcum, & ea incorporabit, vt l.1. & l.an-
nus,ff.de req.reis. Docto. dn̄t ꝙ iſta annotatio hodie non eſt in
vſu,vñ loco iſtius annotationis,q̃ poterat fieri in abſentia, ſucce
dit hodie bannum. In tex.ibi,ſi deſit, ideſt, non ꝯpareat. In text.
ibi,vetus ius.eſt no.ꝙ idē diſponit lex noua,ꝙ ius vetus, & iſtud
3 non eſt ius nouum,ſed ius vetus. † in text. ibi,nunq̃,hæc negati-
ua,non ſum citatus,p̄t probari per acta,vt no.ꝑ Inn.& Io. An.in
Nouel.& facit,ꝓ hoc l.2.alias ti.de erro. Aduo.facit s̃.de lit. ꝯte.
auth.offerat.& arg.s̃.de reb.cred.l.fi. In tex.ibi,reformabit.& de
clarabit dictam ſnīam nullam,irritādo oīa, ſi qua ſunt ſecuta ex
4 ea.† Et no.*c* ꝙ ſi peto ſnīam nulla reformari, videor ꝑ talia verba
c deducere nullitatē.dic ꝙ iſtud verbum,reformari,eſt cōe ad nul
litatē,& iniqtatem.& qđ ſunt p̄miſſa,ex quib.concluditur. Attē
5 de ad apparatum,& dēt recitari ꝑ tria ꝯ̃ria. † Opponitur primo.
& vr̄,ꝙ hæc ſnīa fuerit nulla non ſolum rōne abſentiæ, ſed quia
Præſes in metallum damnare non pōt, vt l.2.§.j. ff.de pœn. Glo.
concedit ꝯ̃rium,ſed đt falſum,qa dicit ꝯ̃ tex.l.illicitas, §.qui vni-
uerſas,ff.de off.Præſid.ſ̃m Cyn.præterea đt ꝯ̃ tex. l. noſtræ, qa ſi
ſnīa hic non teneret defectu iuriſdōnis, non vr̄ iſte condemna-
tus dēre docere de ſua abſentia pro obtinēda reuocatione iſtius
ſnīæ,& iſtud eſt ꝯ̃ tex.ibi dum đt, iam tunc fides veri. Vbi text.
vult,ꝙ ipſe faciat fidem de eo,ꝙ deducit ſuper nullitate. Secun-
6 do opponitur *d* de l.ne diu.de pœ. Sol. ꝙ illud eſt ſpāle, & per il-
d lam leg.p̄nt fundari ſtatuta terrarum, quæ diſponunt, ꝙ abſens
poſſit capitaliter condemnari,nam tale ſtatutum eſt ſolummo
do ius poſitiuum & iō tenet, vt l.omnes populi,ff.de iuſti.& iur.
7 †Tertio opponitur,*e* & vr̄, ꝙ pro nullitate nō dēt adiri ſuperior,
ſed ipſe idē,qui pronunciauit,vñ vr̄ obſtare,s̃.eo.l.ſi accuſatori-
bus.gl.ſoluit,ꝙ tam ſuperior vt hic,q̃ ipſe idem vt ibi,p̄t adiri,ita
đt glo.in lege ꝯ̃ria. Non.n.lex vetat, quin ipſe idem poſſit adiri.
Sed Iac.de Aret. đt, ꝙ aut deducitur in iudicio nullitatis iniqui-
tas,& tunc ſuperior aditur, vt hic, & ꝙ hic aſſignatur iniquitas,
patet ibi dum đt.per iniuriam,aut deducitur in iudicio ſola nul-
litas,ſeu iniquitas,& tunc ipſeidem,qui pronunciauit, aditur,vt
in l.ꝯ̃ria.vel aliter,aut pendet proceſſus ſuper principali, & tunc
ipſe idem eſt adeundus ſuper nullitate, ne inſtantiæ diuidantur,
vt in l.ꝯ̃ria,aut non pendet proceſſus ſuper principali, quia non-
dum eſt inchoata legitime,& p̄t tunc adiri legitime ſuperior, vt
hic. Vel aliter,aut nullitas deducitur in iudicium incidenter, &
tunc ipſe idem,qui pronunciauit,aditur,vt in l.ꝯ̃ria,aut principa
liter,& tunc p̄t adiri ſuperior per viam ſimplicis querelæ,vt lege
noſtra,ſ̃m Iac.But.Sed hic eſt aduertendum,quia quod dicit,ꝙ
non pōt adiri ſuperior incidenter,eſt intelligendum,qñ eſt ſupe
rior in alia iuriſdōne,ſed qñ eſt in eadem iuriſdōne,puta ordina
ria reſpectu ſui delegati,tunc bene pōt adiri incidenter per nul-
8 litatem interlocutoriæ,vt ff.qui ſatiſda. cog.l.arbitrio.† Vltimo
formo hic qōnem, an in cauſis capitalibus lite non conteſtata
f poſſit procedi ad diffinitiuam ſententiā ꝯ̃ *f* abſentem? Dic quod
non,vt l.abſentem,ff.de pœn.& rō eſt, quia vbi maximum præ-
iudicium vertitur, ibi vertitur magna cāæ cognitio, & magna
cāę cognitio nō eſt niſi inter p̄ntes,& hoc voluit d.l.abſ̄tem, in
9 rōne ſui,& l.j.an ꝑ alium cāæ appel.† Scdo q̃ro,an in cauſis crīa
lib.relegationis,& j̃. poſſit procedi ꝯ̃ cōtumacē ad diffinitiuam
lite non ꝯteſtata? vr̄ ꝙ non,imo dēt procedi ad annotationē bo-
norum,vt l.j.de requir.reis. Præterea,ſic eſt in ciuili,qa non pro
cedit ad diffinitiuā ꝯ̃ reū lit.non ꝯteſt.ergo idē in crīali, vt in d.l.
abſentem.in fi.principii.& s̃. de iud.l. properandum. & hoc te-
net gl.no.in l.quoties,C.de dignit.lib.12. Cōis opinio eſt in ꝯ̃riū
ꝑ l.ſeruum quoq;,§.publice,ff.de proc. & pro illa l. abſentem,ſ.
ꝙ poſſit procedi in crīali ad diffinitiuam li.conteſt.vbi venit im
ponenda pœna relegationis, vel j̃.facit, quia nullum aliud re-
medium hēt locū,cum nō poſſint annotari bona niſi in capita-
li crīe,vt tex.nr̄ đt.& eſt ſile in ciuili cā,ꝙ vbi non eſt aliud reme
dium miſſionis in poſſeſſionem bonorum,vel ſimile,pōt proce
di ad diffinitiuam lit.non conteſt.ſecundum omnes Doct.

ADDITIONES.

a Si ſtatutum. Vide no.per Bar.in l.nam poſtea,in prin.ff.de iureiu.
b Hoc fit de forma annotationis,quæ hodie non ē in uſu.ſed eius loco ſucceſſit bannum,uide plene in l.2.ff.de reb.reis.
c Et no. Vide quod no.Bar.in l.1.§.libelli,in fi.ff.de app.
d Cp. Vide Bar.in l.ne diu,hic alle.cum concor.
e Opponitur. Quis ſit iudex nullitatis, uide per Bar. in l.ſi expreſſim,ff.de appel.
f Phil.Dec.Contra. Adde notabilia,quæ dicit Bar.in accuſatore ſuper §. ad crimē, ff.de pub.iudic.ubi dicit abſentem trib. caſib. etiam ad mortem damnari poſſe, uer.ſed primo quæro. An autem,& quando abſens condemnari poſſit,uide no.in l.ea quæ,C.quomodo,& quan.iu.& per gl.& Doct.in auth.qui ſemel,eod.tit. & per Spec.in ti.de ſenté.§.octauo, ver.eſt etiam nulla, & ſic porro ſententia. Et in omni materia,quis abſens conſenſus ſit,tradit Fely.in c.quoniam frequenter,extra,ut li. non conteſ.uerſi.circa ſextam quæſtionem.

LEX VII.

1 *Fama dicitur eſſe duplex.*
2 *Fama dicitur illa, quæ eſt inter homines.*
3 *Suſpicio quid ſit.*
4 *Preſumptio quid ſit.*
5 *Præſumptiones iuris, & de iure, qualiter diffinitionem recipiunt.*
6 *Præſumptio iuris dicitur eſſe duplex.*
7 *Fictio quid ſit.*
8 *Iudicium dicitur duplex.*
9 *Argumentum qualiter diffinitionem recipit.*
10 *Coniectura quid ſit.*
11 *Error dicitur priuatio intellectus.*
12 *Notorium qualiter diuidatur.*
13 *Notorium iuris per aliquem actum reſultare non pōt, niſi per ſententiam.*
14 *Notorium præſumptionis, qualiter ſubdiuiditur.*
15 *Notorium diuiditur per ſpecies.*
16 *Notorium quoddam eſt de præſenti, & neceſſario.*
17 *Notorium quoddam dicitur locale.*
18 *Notorium iu generali diffinitione, qualiter diffiniatur.*
19 *Probatio rei dubiæ, dicitur actus fidem faciens.*
20 *Euidens dicitur, quod manifeſte liquet.*
21 *Notoria dicuntur omnia, quæ omnibus ſunt certa.*
22 *Notorium non eſſe notorium, eſt impoſſibile.*
23 *Notorium vniuerſale non indiget probatione, nec negari poteſt.*
24 *Notoria dicuntur omnia, in quibus ignorantia cunctis eſt intolerabilis.*
25 *Notoria dicuntur magis vniuerſalia.*
26 *Notorium dicitur illud quod in omnes uident.*
27 *Notorior tanto dicitur quis eſſe, quāto ad maxime notoria approximatur.*
28 *Ignotus tanto magis quis dicitur, quanto magis a notorio diſtat.*
29 *Notoria per ſe, nulla ſimilia dicuntur.*
30 *Secretum omne dicitur incertum & non manifeſtum.*
31 *Secretiora tanto dicuntur quanto ignoratiora.*
32 *Certum quid ex incertis reſultare non poteſt.*
33 *Notorium omne in actu eſſe poteſt.*
34 *Teſtes de notorio eſſe ſingulares eſt impoſſibile.*
35 *Notorium, & fama, dicuntur inquiſitionem prouocare.*
36 *Inquiſitio quid ſit.*
37 *Inquiſitio in quibus caſibus permittatur.*
38 *Inquiſitio ſpecialis formatur ad denunciationem officialis.*
39 *Inquiſitio dicitur duplex.*
40 *Notorium præſumptiuæ, in delictis notorijs qualiter probari poteſt.*
41 *Inquiſitio formari non debet ſi per denunciationem procedatur.*
42 *Denunciatio ſola ſufficit, quando fit offieiali publico.*
43 *Ordo iuris ſuper notorio, an ſit ſeruandus.*
44 *Notorium, an ſit neceſſe probare Iudici.*
45 *Notorium, an probari poſſit eſſe, ſi factum eſſe non probetur.*
46 *Inquiſitionis proſecutor, an habeat ius in proceſſu.*
47 *Iudex inquirens an æquiparetur proſequenti ſuam, vel ſuorum iniuriam.*
48 *Teſtes poſt didicita teſtificata an in proceſſu inquiſitionis recipi poſſint.*
49 *Inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis.*
50 *Ordo iuris in proceſſu inquiſitionis, circa præparationem cauſæ, non eſt ſeruandus.*
51 *Cauſa ciuilis, an agatur per inquiſitionem, ſicut criminalis.*
52 *Crimen quando eſt probatum per modum inquiſitionis, an criminoſo poſſit mandari, quod ſatisfaciat parti læſæ de intereſſe.*

53 Notorium

53 *Notorium quantum ad præparandum, an æquiparetur ſententiæ.*
54 *Teſtes de famis contrarijs deponentes, an ſint contrarij.*
55 *Poteſtas Peruſii contra Florentinum an ex fama inquirere poßit.*
56 *Teſtes ſingulares famam malam de aliquo, an probare poſſint.*
57 *Infamatus de aliquo ſpeciali crimine, per probationem generalem bonæ famæ, an ab infamia releuetur.*
58 *Probatio vera plus valet, quam fama.*
59 *Fama propter temporis, & opinionis gẽtium varietatem, poteſt eſſe vera.*
60 *Fama pendente proceſſu contracta, an valeat ad effectum famæ.*
61 *Opinio communis an plus valeat, quam fama.*
62 *Inquiſitio an ceſſare debeat, ſi iudex inquiſitionem inchoauit, & actor ſuperuenit.*
63 *Actor qui proprium dolorem proſequitur, alij accuſatori præfertur.*
64 *Inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis.*
65 *Inquiſitio cauſa adiuuandi ius commune, dicitur inducta.*
66 *Iudex non ita de facili corrumpi poteſt, vt pars.*
67 *Accuſatio præcedens, non tollit veritatem inquiſitionis.*
68 *Inquiſitio videtur eſſe remedium ordinarium.*
69 *Inquiſitio ſpecialiter pronunciari non poteſt.*
70 *Inquiſitio ſi coram poteſtate eſt formata, & accuſatio coram Capitaneo porrigitur, an valeat.*
71 *Inquiſitio, an tollat accuſationem ipſo iure.*

Ea quidem. Diuiditur in duas partes, primo loquit̃ de crĩe notorio, & proceſſu ſuper eo. Secundo loquitur de crĩe non notorio, ſecunda incipit ibi, Verũ. & h.d. De notorio ad denunciationem officialis iudex procedit citra ſolemnitatem accuſationis, hoc primo. In non notorio iudex debet procedere per viam accuſationis ſolemniter, h.d. Vel dic ſic in iſto ſecundo. In non notorio iudex per viam accuſationis procedens, dẽt procedere ſolẽniter, h.d. hæc lex. In tex. ibi, inſimulatus .i. accuſatus. In hac lege intendo tractare de mã inquiſitionis. Et quia ad plenam notitiam iſtius mãe non p̃t deueniri, niſi quibuſdam præmiſſis, iõ præmittam de fama, & de notorio, & de quibuſdam alijs, diffiniendo, diuidendo, & exemplum ponendo, & quaſdam qõnes formando: deinde ad mãm
1 inquiſitionis reuertar, & eam tractabo. † Et primo de fama. Et
a eſt ſciendum quod duplex eſt fama, *a* vna eſt in hoĩe, alia inter hoĩes, prima in hoĩe dr̃ fama inhærens, quæ ſic diffinitur. Fama eſt ſtatus illæſæ maieſtatis, ac dignitatis, legib. & moribus ꝯprobatus. Ita diffinit tex. in l. cognitionum, ff. de varijs, & extraord. cog. cuius famæ ꝯrium eſt infamia quæ ſic deffinitur, infamia eſt priuatio famæ contingentis ex accidẽti prẽter nãm. Vel ſic,
b infamia *b* eſt deficiẽtia ſtatus, & læſio maieſtatis, patet ꝙ iſta diffinitio ſit vera, quia per quicquid diffinitur vnum ꝯrium, ꝑ eius oppoſitum diffinitur, & reliquum, vt l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui, vl̃
2 alie. iur. † Secundo dixi, *c* ꝙ fama dr̃ illa quæ eſt inter hoĩes, & hẽc p̃t dici fama loquens, quæ de aliquo loquitur, quæ ſic deffinitur. Fama eſt dcm̃ gentium, ſeu vulgi ex imaginaria opinione, vel credulitate gentium, ſeu vulgari procedens, quod iſta diffinitio ſit bona, probatur per l. de minore, §. tormenta, ff. de qõ. & tam bona fama q̃ mala fama ꝯprehenditur in hac diffinitio, vt l. 3. §. idem diuus, ff. de teſti. hẽc eſt illa fama, quẽ inquiſitionis eſt prẽparatoria: non ãt fama primo mõ ſumpta, quia de illa nil
d ad propoſitum. Rumor *d* vero ſic diffinitur. Rumor eſt furioſa proclamatio gentium, & ſtrepitus multarum vocũ, probat̃ hoc ff. de hẽr. inſt. l. fi. & l. miles, §. mulier, ff. de adult. Rumor iſte minus eſt q̃ fama, ſm̃ Doc. & iſte rumor eſt initium famẽ, & omne initium eſt minus ſuo fine, & hẽc eſt rõ. Deinde dẽmus diffinire quẽdam alia, quia anteq̃ perueniatur ad cognitionem rei alicuius, hõ tranſit ꝑ multos gradus, & per multa media, & paulatim per partes deuenit in notitiam veri, & iõ diffinitio hẽc, q̃
3 ſequuntur. † Et primo quid eſt ſuſpicio. Rñ. ꝙ ſuſpicio eſt aliqualis applicatio aĩ ad aliquid cum vehementi titubatione. Vel ſic, Suſpicio eſt motus quidam mentis ad aliquid cum vehementi titubatione, probantur hẽc, ff. de teſta. l. de ſtatu. & in alijs legib. quẽ faciunt mentionẽ de ſuſpicione; non tñ hẽc diffinitio procedit loquendo de mã ſuſpecti tutoris, vel alterius adminiſtratoris, quia illa ſuſpicio nõ eſt ſimplex ſuſpicio, ſed eſt ſuſpicio permixta cum ꝯiecturis, p̃ſumptionib. & alijs veriſimilib. ex quib.
4 qs ab offõ remouetur, vt ff. de ſuſp. tu. l. impuberib. §. fi. † Quẽro,
e quid eſt prẽſumptio? dico ꝙ prẽſumptio *e* hoĩs eſt quidã conceptus cãtus in mente ab aliqua probabili coniectura. de verb. ob.
5 l. ꝯtinuus, §. cum ita. † Prẽſumptio vero iuris eſt duplex, *f* vna eſt
f p̃ſumptio ſimplex, q̃ ſic diffinitur, p̃ſumptio iuris ſimplex eſt ſimilitudo q̃dã ſufficiens ad rem dubiã, de qua creduntur, credẽda, probatur hoc de ꝯhen. & ꝯmi. ſtip. l. j. ff. de pac. l. iuriſgentium
6 §. quod fere, cum ſil̃ib. † Prẽſumptio vero iuris, & de iure ſic diffinitur, p̃ſumptio iuris, & de iure eſt ſtatus a iure promulgatus ex indubia ꝯiectura, probatur hoc, ff. de fideiuſ. tu. l. cum oñdi-
7 mus. §. fi. † Fictio vero ſic diffinitur. Fictio eſt falſitas pro veritate accepta ex ſpãliſſima, & iuſtiſſima cã in iure expreſſa, vt patet
8 ex notatis ꝑ l. ñ eſt veriſil̃e, & in tota mã fictionum. † Indiciũ vero eſt duplex, ſemiplenum, ſeu dubitatũ, & plenum ſeu indubitatũ, indiciũ ſemiplenum eſt prẽſumptio fortiter mouens animũ ad aliq̃d credendum vel diſcredendum, & de iſto probat̃ in l. cũ probatio, ff. de prob. indicium vero plenum eſt demonſtrõ rei ꝑ ſigna ſufficientia, per q̃ aĩus in aliquo tanq̃ in exiſtente quieſcit, & plus inueſtigare non curat, probatur hoc s. de rei ven. l. in
9 dicia, cum ſim. † Argm̃ aũt diffinitur. Argm̃ eſt propõ ex aliqui-
g bus exiſtentib. reſultans, ad propoſitum oñdendum ſeu concludendum: vñ qñ plura indicia vel plures propõnes, vel plures præſumptiones, vel plures teſtes ad vnam conclõnem ad aliquid ꝓbandum copulantur: iſtud ſic populare dr̃ argumẽtatio, ſiue argm̃, qđ eſt collatio plurium ad vnam conclõnem, vt l. 3. §. idem
h diuus, ff. de teſt. & in l. diuus, de cuſt. reo. Adminiculum *h* eſt duplex, ſ. vehemens, & non vehemens, adminiculum vehemẽs ſic diffinitur, Adminiculum vehemens eſt ſuppletio defectus probõnis, per ſe ſolum non operans, ſed cum alia probõne cooperans. probatur hoc extra de ſucceſ. ab inte. c. fi. Adminiculũ non vehemẽs eſt aliqualis cõfirmatio rei probabilis, vel eſt aliqualis cõfirmatio veri tendens ad aliquid ſuſpendendum de defectu ꝓbationis, & talia adminicula ꝑ ſe ſola ẽt plura non ſufficiũt, vt l.
10 2. §. j. de excu. tu. † Coniectura *i* vero ſic diffinitur, Coniectura
i eſt acceptio ſeu reputatio veri, ex aliquo alio ſic veriſil̃r ordinato; ſicut per circulum ꝯiecturamur tabernam, ꝑ habitum meretricẽ, vt l. item apud Labeonem, §. ſi qs virginẽ, ff. de iniur. His vero omnibus oppoſita ſunt neſcientia & error. Neſcientia aũt ſic diffinitur, Neſcientia ſeu ignorantia eſt intell̃s non determi-
11 nans ſe ad verum, vel falſum. † Error aũt eſt priuatio intellectus, determinans ſe ad falſum, vel eſt priuatio cã ad intell̃m per falſam imaginatione, probantur iſta per no. ff. de teſt. l. de ſtat. & ff. de iuriſ. om. iud. l. ſi per errorẽ. Iõ aũt dixi, priuatio, q̃a oẽ de quo non eſt verum, eſt q̃dam priuatio. Vnde dictum eſt de qualibet probõne, q̃dam ſunt manifeſta, q̃dam ſunt, q̃ ſunt notoria, de q̃bus oportet videre veriſil̃e ſic diffinit̃. Veriſil̃e eſt id, qđ vero vr̃ ſil̃e, vt ff. de adul. l. miles, §. mulier, non veriſil̃e, ſic diffinitur, Nõ veriſimile eſt qđ a vero diſſimile vr̃, vt ff. qđ met. cau. l. fin. Venio
K igitur ad notorium, *K* in quo procedo. Primo diuidendo. Secũdo diffiniendo. Tertio formando circa ipſum quaſdam qõnes.
12 † Redeo ad primum, & dico, ꝙ notorium ſm̃ Inn. & quoſdam alios ſic diuiditur. Aliud eſt iuris, & aliud præſumptionis, aliud eſt facti, aliud eſt notorium quo ad omnes, quod eſt, vbicunque actus per quem reſultat notorium, facit ius inter omnes, vt l. ingenuum, ff. de ſtat. hom. aliud eſt notorium ſolum quo ad partes qñ actus, per quem reſultat notorium, non facit præiudicium ni-
13 ſi inter partes, vt l. ſæpe, ff. de re iud. cum ſimilib. † Super quo eſt ſciendum, quod notorium iuris primo modo non reſultat per aliquem actum, niſi per ſententiam præſentibus partibus latam, vt l. qui repudiantis, §. fi. de inoff. teſtamento, & l. ſi duo patroni,
l ff. de iureiuran. Sed notorium *l* ſecundo modo, ſ. inter partes reſultat per quemlibet actum, per quem reſultaret probatio, vt per confeſſionem, iuramenta teſtium, probationum, inſtrumẽtorum inſpectionem, & etiam per ſententiam, omnia iſta ſunt inter partes pro veritate habenda, niſi cõſtet ꝯrium, & legitime
14 iura ſunt ſuper hoc notiſſima de notorio iuris. † Notorium præſumptiones ſubdiuiditur: q̃m quædã eſt præſumptio iuris & de iure, quædam eſt præſumptio iuris tantum. de notorio iuris, & de iure patet in l. ſi qs, inf. de adulter. de notorio præſumptionis iuris tantum, patet in l. filium, ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris.

ADDITIONES.

a Duplex eſt fama. vide Bar. in §. tormenta, hic all. in 1. col. & Bal. in l. 1. ſup. de infa. & Spec. in notorio crim. §. fama.
b Infamia. Vide quod no. Bal. in auth. qui ſemel, ſup. quomo. & quan. iud. & Bar. in d. §. tormenta, Bar. & Bal. in d. l. 1. de infa. & Spec. in loco ſup. alleg.
c Secundo dixi. Vide Bar. in d. §. tormenta, & Spec. in loco ſup. alle.
d Rumor. Vide Bal. in l. 2. ſup. de prob. & gl. in c. ſuper eo. extra de eo, qui cog. conſan. vxo. ſuæ, in ver. cõfeſſionem, in fi. gl. & Spe. in ti. de no. cri. §. ſequitur Ray. & Imo. in l. fi. in prin. hic alle. ff. de hær. inſt. & plene per Io. Cal. in rep. c. veſtra, extra de coha. cle. & mul.
e Suſpicio. Vide Bal. in rub. ſup. de pro. & Bar. in l. admonendi, ff. de iureiur. & quid differat ſuſpicio a præſumptione, vide Bal. in l. quamuis adulteri, inf. de adul.
f Præſumptio. Vide Bal. in rub. ſup. de prob. & in l. ſiue poſſidetis, eo. tit. & in l. excuſationem, in prin. de excu. tu. ſup. & gl. & Bar. in l. fi. ff. quod me. cauſa, de qua in l. ſi is qui pro emptore, ff. de vſu.
g Duplex. Vide quod no. Bal. in l. multis, ſup. de li. cau. & Bal. in rub. ſup. de prob. in l. excuſationem, in prin. de exc. tu. & quæ dixi poſt Bar. in l. fi. ff. de qõ. per Io. Cal. in repe. c. veſtra, extra de coha. cle. & mul.
h Argumentum. Vide Bal. in l. 2. in fi. ſup. quo. ap. non reci. & Io. Cal. in d. c. veſtra.
i Adminiculum. Vide quod no. Bal. in l. fi. ſup. fa. erc. vbi dicit, quod adminicula quãdoque dicuntur vehementia iudicia, vt d. l. fi.
K Coniectura. Vide Bal. in l. voluntatis, in pen. q. ſup. de fideiuſ.
l Ad notorium. De hac materia uide Spec. in tit. de no. cri. §. iam de notorio, in prin. per Io. in cap. ueſtra, & in cap. tua nos ubi latius per Inno. & Doc. extra de cohab. cle. & mul. & quod no. Bar. in l. ab accuſatione, §. nunciatores, & quod ibi dixi. ff. ad Turp. & in l. ſi uero, §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſda. cog. cum concord. ibi poſitis, & Bal. in auth. qui ſemel, ſup. quomodo, & quando iu. & in l. ciues, ſup. ap. & per Ang. late in l. ſi uacantia, de bo. uac. lib. x. & Bal. in l. cum fratre, ſup. de his quib. ut indig.
Sed notorium. Vide Spec. in tit. de no. cri. §. iam de notorio, uer. notorium tamen iuris, & quæ dixi poſt Bar. in l. 1. ff. de no. ope. nunc.

a tis. Et de hoc notorio p̄ſumptionis. Notorium vero facti *a* ſub-
diuiditur,quia aliud eſt notorium facti actus permanentis,vt pu
ta quia iſti de Petra mala hic in carcere detinentur,ꝙ quis publi
ce retinet concubinam in menſa,& in lecto palam , & his ſimi-
lia aliud eſt notorium facti actus trãſeuntis,vt ecce ſiue factũ ſit
momentaneum,vt ſi aliqs palam derobaret aliquẽ in platea, ſi-
ue factũ illud de ſui nã ſit ſucceſſoriũ , tñ non durat vlterius , vt
puta,ꝙ talis fuit Poteſtas Florentiæ,ꝙ Barbatius fuit prætor Ro
b mæ,vt ff.de off.præt.l.Barbarius. Hinc eſt ꝙ de ordinaria *b* iuriſ-
dõne non oportet fidem facere,qa cenſetur notorium , licet ſe-
cus in delegata,vt in c.cum in iure, extra de off. dele. Quoddam
c eſt notorium facti *c* interpollati,ſicut eſt in vſurario. certũ eſt.n.
ꝙ actus ipſius hẽt interpellationem,nam non ſꝑ ſęneratur , vt l.
foramen,ff.de ſer.vrb.præd. Tñ dr̃ eſſe fœnerator notorius, qui
menſam tenet paratam in conſpectu populi, vt in c. q̃q̃ , de vſu.
lib.6.iſta eſt diuiſio Inn.ſicut no.per eũ in c.veſtra,de coha. cler.
15 & mulier.† Ego vero in iſta materia diuido notorium primo ꝑ
ſpẽs,ſcd̃o ꝑ quædam ſigna,ſiue accñ. Tres ergo ſunt ſpẽs noto
rij principr̃,prima ſpẽs eſt notorium naturæ, ſecũda ſpẽs eſt no
torium iuris,tertia ſpẽs eſt notorium facti.Notorium naturæ ꝓ
cedit in his, quæ diſpoſita ſunt ſ̃m naturam, vt puta, quod om-
nes debemus mori,vt ff.de ꝯh.& ꝯmit.ſtip.l.non moriturum, &
ꝙ ſi aliqs viuit,ergo non fuit natus in octauo menſe, qa impoſ̃e
eſt ſic natum viuere,ſ̃m medicos,& iſtud tale notoriũ in ſuo ge
nere eſt neceſſarium notorium,nec aliquo mõ p̄t ignorari, quia
circa ea,q̃ iuris,ſeu inſtõnis naturalis ſunt, non cadit ignorãtia,
vt no.s̃.de in ius voc.l.venia.Scd̃a ſpẽs eſt notorium iuris: & no
torium iuris eſt duplex,quoddam iuris publici ſeu conſtõnis, vt
s̃.de legib.l.leges,vt gñales.Quoddam eſt iuris priuati ſeu ſingu-
laris,& de iſto iure loqmur in p̄ñti materia , circa notorium iu-
ris,& cõſtõnis, ignorantia nunq̃ põt eſſe probabilis, & negatio
nunq̃ facit rem dubiam, & affirmatio nunq̃ facit rẽ magis cer-
tam.Et hinc eſt,ꝙ ſi fiat poſitio de iure conteſtationis,non opor
tet rñderi,quia nil releuat,vt no.in l.ornamentorũ,de au. & arg.
leg.cum non ſit in p̄tãte rñdentis, ſed in diſpõne iuris. Circa no-
toriũ vero iuris,partis an admittatur negatio,videbimus j̃. Ter-
tia ſpẽs eſt notorium facti & ſubdiuiditur,qa qñq; eſt notorium
facti,quod præſumptionem adducit; quandoque eſt notorium
ipſum factum principale. Si quidem eſt notorium facti, qd̃ præ
ſumptionem adducit,iſtud dr̃ præſumptionis, quia ſi ita eſt, ius
præſumit ita,vt d.l. filium. Si aũt eſt notorium ipſum factũ prin-
cipaliter,tunc ſubdiſtinguitur, qa quoddam eſt notorium facti
actus permanentis, quoddam facti præteriti, & iſtud notorium
facti præteriti aliqñ eſt notoriom vnius facti tm̃, aliqñ eſt pluriũ
factorum interpollatorum,vt ſup.no.tñ iſta membra, & vltima
non differunt inter ſe ſpecie,ſed ſolum accidenti, ideſt facti con
tingentia , eſt aũt interpollatio intermiſſio rei extraneæ inter a-
16 ctum,& actum,vt l.hęredes palam,§.fi.ff. de teſt. † Diuiditur ẽt
notorium alia diuiſione ſic.quia quoddam eſt notorium de p̄ñ-
ti,& neceſſario,exemplum , qd̃ palatium Priorum iſtius ciuita-
tis ſtet in platea,qa illud impoſſibile eſt non eſſe notorium,aliud
eſt notoriũ actu de præterito, quia actus in ſuo initio fuit neceſ-
ſario notorius,ſed nunc non eſt notorius neceſſario, ſed contin
genter,ꝙ Dux Athenarum fuit hic tyrãnus, & ꝙ Ep̃s Antonius
fuit tunc Ep̃s,tunc aũt,cum iſta erant in actu , erant notoria ne-
ceſſario,ſed nunc non ſunt notoria neceſſario,cum non ſe exhi
beant conſpectibus omnium , cum tranſiuerint . Quoddam eſt
notorium,quod nunq̃ fuit notorium neceſſario,ſed contingen-
ter tm̃,vt puta maleficium alicuius ſingularis perſonæ factũ co-
ram populo,poterat iſta circunſtantia abeſſe . Vnde aduertatis,
aliqd notorium contingenter eſſe,tm̃ eſſe dicere, quantum eſſe
notorium a caſu,qd̃ ex tribus colligitur,a qualitate loci, puta in
d palatio *d* Priorũ,vbi veriſiſ̃e eſt ſꝑ multos adeſſe, vt l. omnium ,
ſup.de teſt. Vel in die feſto,quo populus conſueuit congregari,ſi
cut dicebant Iudæi , Non in die feſto , ne tumultus fiat in popu-
lo. Tertio ex multitudine aſtantium. Vnde dato , ꝙ aliquid fiat
in rure,& de nocte,non poſ̃e eſt plures aſtare, & vr̃ iſtud eſt no-
torium. Iſtę ſunt quædam circunſtantiæ,quas certum eſt iſtum
actum non reqrere de neceſſitate,quia certum eſt hoĩem poſſe
occidi clam,ſicut palam,vt l.j.§.item illud,ff.ad Syl.ſed in noto-
rio neceſſario , impoſſibile eſt iſtas circunſtantias notorium fa-
cientes abeſſe,vt ſi ciuitas iſta iret cum gñali exercitu ꝯ̃ Impera
torem,nam in facto tam gñali impoſſibile eſt circunſtantias no
torium inducentes abeſſe,quia talia non fiunt niſi cum populo,
17 vt in cap.paſtoralis,de ſen.& re iud. in Cle. † Alia diuiſio eſt ta-
e lis,quia quoddam eſt notorium locale, *e* ſicut in ciuitate iſta, ꝙ
modo Dominus Ludouicus ſit hic Poteſtas,hoc eſt notoriũ hic
& non eſt notorium vbique locorũ,vt Chriſtum paſſum,Troiã
captam,& regnaſſe Cęſarem . de primo tolerabilis eſt ignoran-
tia extra locũ,vbi eſt notoriũ. Vñ ſi in alio loco deducat , opor-
tet illud ꝓbari,vt in c.i.de ꝯſt.lib.6.ſed notorium vbique, nullibi,
oportet ꝓbari. Alia diuiſio notorij eſt iſta, ꝙ notorium aliud eſt
vere exñs,& vere in iudicio apparẽs;aliud eſt exñs, & nullo mo-
do Iudici , vel in iudicio apparens ; aliud eſt vere exñs iudici , vt
priuato ſed nõ in iudicio apparens, qa iſta mẽbra non reſpiciũt
modũ eſſendi, ſed modum probandi,& iudicio deducẽdi. Iõ re
18 ſeruo illa j̃.dum quæro de probõnibus notorij.† Ex his diuiſio-
f nib.ſic viſis,venio ad diffinitionem notorij , & dico ꝙ notoriũ *f*
in gñali diffinitione ſic diffinitur. Notorium eſt cõis,& in dubia
certitudo rei,de qua q̃ritur,in dubiam fidem faciens. iſta eſt dif
finitio gñalis,diffinitio ãt ſpãlis circa notorium de p̄ñti,talis eſt.
Notorium eſt id,qd̃ ſic ſe exhibet vulgo,qd̃ negari, vel inficiari
non põt , exẽplum poſitum eſt,puta ꝙ palatium qd̃ poſitum eſt
in platea , ſit Dñorum Priorũ , notorium vero olim neceſſario
notorium,ſed hodie ꝯtingenter notorium,ſic diffinitur, Eſt qd̃-
dã qd memoriæ retentum a vulgo ex manifeſtis quondã prin-
cipijs,& tunc non negabilib.procedens,vt qd̃ Dux Athenarum
fuit hic tyrannus,qd̃ iſta ciuitas iuit in exercitũ ꝯ̃ Lucan. qd̃ D.
Pandulphus fuit hic gñalis Capitaneus guerræ,& ſimiles. Noto
rium vero,qd̃ nunq̃ fuit notorium per facti circunſtãtias,ſic dif
finitur. Eſt quoddã qd indubitatum in populo, de quo negãs p̄t
conuinci per aſſertionem maioris partis agentium.dt̃ tñ Inn.in
g d.c. *g* vr̃a,ꝙ iſta maior per agentium ſumitur reſpectu minoris,
non aũt reſpectu totius populi. Vñ dt̃, ꝙ aliqs hẽt probõnes tot
teſtes , & aduerſario impoſſibile ſit hr̃e probõnem per totidem
ꝙ iſtud dr̃ notorium. Alij dñt,ꝙ non eſt neceſſe ad hoc,vt ſit no
torium,ꝙ maior pars populi ſentiat , ſed ſatis eſt , ꝙ ſit notoriũ
decẽ perſonis,vel ab inde s̃.& hoc vr̃ tenere Cy.quia decem fa-
ciunt turbam,vt l.prætor,vi bo.rap.& factum in turba dr̃ noto-
rium ſ̃m eum. Alber.de Gan.dt̃,ꝙ hoc eſt arbitrarium,ꝙ hoĩes
faciant notorium, cum non ſit lege determinatum. Vñ in qua-
dam villa bene facerent notorium decem homines , ſed non in
ciuitate Florentiæ,vel alia,arg.l.de minore.§.tormenta,ff. de q.
19 cui opin.ſatis vr̃ cõſentire gl.legis noſtræ.† Deinde pono quaſ-
dam alias diffinitiones,& dico,ꝙ probatio eſt actus rei dubiæ fa
ciens fidem. Vel ſic, Probatio eſt actus rem dubiam in lucẽ co-
20 gnitionis educens.hoc no.s̃.de probatio.in rubr.† Euidens *h* ſic
h diffinitur, Euidens eſt, quod manifeſte liquet. Manifeſtum aũt
eſt id,quod euidenter apparet tñ pro eodem ſupponit euidens,
& manifeſtum,vt in c.ſi forte,de elect.lib.6.in c. conſtitutus,de
verb.ſign. Hic aduerte,qa ſ̃m ethymologiam vocabuli,euidens
dr̃ id ſolum,qd̃ apparet per oculorũ inſpectionem,vt ff.fin. reg.
l.ſi irruptione,§. ad officium. Manifeſtum aũt largius dr̃ omne
id,quod innoteſcit per quemcunq; ſenſum corporis,ſed per vi-
ſum, ſiue per auditum, vt ſonus campanæ , ſiue per quemlibet
alium ſenſum,vt l.j.§.occiſorum.ff.ad ſena.Syll.de quib.ſenſib.
no.in l.quod meo,§.pen.ff.de acq.poſ. Differunt aũt manifeſtũ,
& euidens a notorio , quia põt eſſe aliquod manifeſtum , puta
ꝙ Titius ſit cæcus,vel ꝙ euidentem maculam patiatur in facie,
non eſt tñ notorium,qa nunquam forte exiuit domum, & nũ-
q̃ comparet in populo. Sed notorium facti , impoſſibile eſt eſſe
notorium, niſi ſit multitudini gentium notorium . Stricte ergo
loquendo.manifeſtum,& euidens ſunt ſpẽs ꝑ ſe differẽtes a no-
torio,ſed aliqñ euidens ponitur pro notorio,vt l.ſi vero,§.q pro
i rei qualitate,ff.q ſatiſd.cogan. Occultum *i* autem ſic diffinitur;
Occultum

ADDITIONES.

a Notorium uero facti. Plene uide per Spe.in loco ſup.alle.& quod dicit Bald.in auth.quod locum,in fi.ſup.de coll.vbi dicit,quod aliquid põt eſſe notoriũ ex qualitate facti , ut quia tota die q uis publice ludit ad Azardum , præſumitur male uti ſua ſubſtantia,quia illud.quod omnes vident,uel uidere poſſunt.uel ſæpe dicitur, eſt notorium. Item poteſt dici quaſi notorium,uel manifeſtum,quia ita dicunt vicini in publica fama;& ſi decem hoĩes aliquid concorditer deponunt , eſt notorium facti,& inducit probõnem ueritatis,& probatio de fama ipſius notorietatis ſecundum eum ibi,& idem Cun.hic in 3.q.Bal.in l.ſi uero,§.qui pro rei,ff. qui ſatiſd.cog.& gl 2.q.1.in c.manifeſta.& Anto.de But.in capit. ueſtra,de cohab.cler. et mulier.

b Ordinaria. De ordinaria iuriſdõne non oportet fidem facere,quia notoria , ſecus in delegata,et tenet gl.Inn.in c.cum in iure,hic all e.in gl.mandato. et de delegatione probanda,et quomodo,uide no.per Bal.in l.2.ſup.de ſen.et interlo.om. iud. et l.fi ſup.de edi.diu.Adri.tol.et optime in l.1.in fi.ſup.qui.et aduer.quos. An aũt iuriſdictio deleg. præſumatur , uide Bald.in l.geſta,uer.quæro nunquid,ſup.de re iud.et hic uide Bal.in l.qua per calumniam,ſup.de Epiſc.et cler. Ang.et Imol. in l. ſciendum.de uerb.obl.

c Notorium facti. Vide Bal.in l.2.de iud.cum concor.

d Puta palatium. Vide Bal.in l.cum fratrem,in uerſi.notorium,ſup.de his quibus,ut indig.

e Locale. Vide Bal .in auth.qui ſemel.ſup.quomodo,et quando Iudex.

f Notorium. Vide per Io.Cal.in repe.c.ueſtra,de cohab.cler.et mul.

g Inno.in d.c.Quot perſonæ inducunt notorium,uide Spec.in tit. de no. cri. §. iam de notorio,uerſi.porro notorium,cum pluribus uerſi.ſeq.Et ibi etiam dici , quod decem faciunt parochiam,et ibi,uidetur tenere idem.qd̃ Bal.hic Adde Bal.in auth.quod locum,ſup.de col.in fi.ubi dicit,quod eo ipſo quod decem teſtes cõcorditer aliquid deponunt , præſumitur notorium facti per hic no. et quod dixi poſt Bar.in l.de minore.§.tormenta,ff.de quæſt.et idem Bar.in l. ſi uero , §. qui pro rei qualitate,ff.qui ſatiſd.cog.ubi de hac materia.uide Bal.in l.de quibus.ff.de leg.

h Euidens. Quid ſit euidens,et manifeſtum,uide quod no.Bart. in l. ſi conſtante,in prin.ff.ſol.mat.et de manifeſto,uide Bal. in l.cum fratrem,ſup. de his quib. ut indig.per Io.Cal.in repe.c.ueſtra,de cohab.cler.et mulier.

i Occultum. Vide Inn.in c.tua nos de coh.cle.et mul,in prin.gl.magnæ, per Bar. in l.2.§.et generaliter,ff.ui bo.rap.et in l.1.inf.de præ.curia.lib.x.et in l.ſciant , infr. ne his qui ex pu.mu.pe.acce.lib.10.Io.Cal.in rep.præal.c.ueſtra,et Bal. in præal. l.cum fratrem.

Occultum eſt, quod eſt, ſed non apparet eſſe, vt l. Rutilia Polla,
21 & l. j. ff. de ꝯh. emp. & de teſt. tut. l. duo ſunt Titij, cũ ſi. † His præ-
miſſis, trado quaſdã regulas, & prima eſt. Omnia q̃ ſunt oĩbus
certa ſunt notoria, vt Chriſtum paſſum, & Romã cõbuſtã a Ne
rone. Iſta non poſſunt negari, nec reqrit̃ ꝓbõ, nec oportet ea ali
22 ter iudici, vel ĩ iudicio ꝯſtare q̃ per ſe ꝯſtẽt. † Secunda regula eſt
iſta, omne neceſſario notoriũ impoſſibile eſt nõ eſſe notorium,
23 vñ eius negatio nil operatur. † Tertia regula eſt iſta. Omne vl̃e
neceſſario aut eſſe dẽt notorium, certe hoc probatione non in-
24 diget, nec negari põt. ar. ſ̃. de le. l. leges, vt generales. † Quarta re-
gula eſt iſta. Omnia in quibus ignorantia in cunctis eſt intolera-
bilis, ſunt habenda pro notorio, vt banna publica poſita in locis
gñalib. ext. de ꝑo. præl. c. j. ff. de rec. l. j. extra, qui ma. acc. poſ. c. cũ
25 in tua. † Quinta regula eſt, ꝙ vniuerſalia magis notoria. rõ eſt,
25 quia ſunt veriora, q̃ ſint particularia, ſicut patet ad ſẽſum. † Sex-
ta regula eſt iſta, Omne, qđ oẽs vidẽt, ſeu videre poſſunt, quo ad
eos, eſt notoriũ exemplũ in ſono cãpanæ, q̃ ſonat de ſe pro pęnis
duplicãdis, q̃a ſonus intelligit̃ eſſe notorius, q̃a oẽs audiunt, vel
26 audire poſſunt, niſi ſint ſurdi, vt l. j. §. caſũ, ff. de poſta. † Septima
27 regula eſt iſta, ꝙ quanto quis approximat̃ ad maxime notoria,
28 tanto eſt notorior. † Octaua rl̃a eſt iſta, quãto quis magis di-
ſtat a notorio tanto magis eſt ignotus. Ex his duabus regulis ſe-
q̃tur, ꝙ notitia gradus eſt ſ̃m plus, & minus notũ. ſicut patet ad
29 ſenſum. † Nona regula eſt, ꝙ nulla ſimilia ſunt per ſe notoria,
30 *ſed ſolũ ex circunſtantijs.* † Decima regula eſt iſta, Oẽ ſecretum
3 eſt incertũ, & non manifeſtũ. † Vndecima regula eſt iſta. Quãto
ſecretiora, tãto ignoratoria. Duodecima regula eſt iſta, Oẽ inue
3 2 ſtigabile, eſt obſcurum. † Tertiadecima regula eſt iſta, ex incer-
tis non põt reſultare aliquid certũ; vnde q̃ñ aliquid dẽt reſulta-
re ex aliquibus indicijs, illa indicia oportet eſſe nota, & plene ꝓ-
33 bari, vt no. in l. fi. ſ̃. fam. erciſcun. † Quartadecima regula eſt iſta,
Omne notorium poteſt eſſe in actu, licet poſſit eſſe notorium tã
de actu præterito, quam de actu futuro, quam etiam de actu p̃-
ſenti, vt me moriturum: tamen iſta certitudo; quæ idem eſt, qđ
34 notorium, ſemper eſt de præſenti. † Quintadecima regula eſt, ꝙ
ex notorio impoſſibile eſt eſſe teſtes ſingulares, & ſtatim, quod
teſtes ſunt ſingulares, neceſſario concluditur, ꝙ non eſt notoriũ
de ſui natura ęque, & vniformiter exhibet ſe cunctis, ergo cũ ꝑ
teſtes ſingulares appareat contrarium, ſequitur ꝙ eo ipſo proba
35 tur nõ eſſe notorium, & iſtæ regulę ſufficiunt ad p̃ſens. † Verũ,
quia notorium, & fama, inquiſitionem prouocant, ideo de in-
36 quiſitione aliquid eſt tractandum. † Diuiditur autem inquiſitio
diuerſimode per Docto. quidam dicunt, quod inquiſitio eſt du-
plex, vna eſt inquiſitio facti quæ fit ad curiæ informationẽ, vt l.
congruit, ff. de offi. pręſid. alia eſt iuris, quæ fit ad criminis puni-
tionem, vt ff. de adul. l. 2. §. ſi publico, & ibi no. Iſta diuiſio non vi
detur bona, quia omnis inquiſitio eſt ius non factum, niſi exerci
tio, vt j. patebit. Alij dicunt, quod duplex eſt inquiſitio, vna prę-
paratoria ad inueniendum, alia eſt pręparatoria, & ſecundaria
ad puniendum, vt l. congruit, vt ſi iudex vult purgare prouinciã
malis hominib. primo formet generalem inquiſitionem, cuius
hoc eſt exemplũ. Hæc eſt inquiſitio, quę fit per dominum talem
ad inueniendum oẽs, & ſingulos malefactores, & homines ma-
læ conditionis, & famę qui ſunt in ſuo diſtrictu, ad hoc vt ſuum
diſtrictum poſſit purgare malis hominib. & in iſta nemo citatur
niſi teſtes, quia nemo eſt hic pars, vel reus, nec apparet quis poſ-
ſit citari ex iſta inquiſitione generali, & non põt ſequi ꝯdemna-
tio, quia ſi nemo reus, ergo nemo poteſt recipi inter reos, & ſic
nec condemnari. Item quia proceditur ſine citatione ſingulo-
rum. ergo abſens non citatus condemnari non põt, vt l. abſentẽ,
ſ̃. eodem. Item quia in tali inquiſitione non deducitur certũ fa-
ctum ſeu delictum, ergo non eſt, quod poſſit fieri cõdemnatio.
b Item quia talis *b* inquiſitio non continet locum, nec tempus, ſe
cundum l. libellorum, ff. de accu. vnde ſuper iſta generali inqui-
ſitione nihil habet iudex pronunciare, ſed deſcendit ad inquiſi-
tionem ſecundum ꝯ̃ certam & diffinitam perſonam, ſuper cer-
to crimine cõmiſſo certo loco & tempore: & per iſtam ſecun-
dam inquiſitionem iudex purgat prouinciam malis hominib.
non per primam, & ita intelligitur l. congruit, & hoc videtur ſen
tire Inn. in c. bonę memoriæ, de electio. vbi dicitur quod l. con-
gruit, ſic practicatur in toto mundo. Alij vero diſtinguunt de in
quiſitione generali, quia quædam eſt inquiſitio generalis, quo
ad perſonas, ſpecialis quo a delicta, vt j̃. tit. j. l. j. & ſup. de fur. in ci
uile. & l. idem eſt, §. pe. de cond. ob turp. cau. ff. quædam genera-
lis eſt quo ad delicta, ſpecialis, quo ad perſonas, vt quãdo Epiſco
pus viſitat aliquod monaſterium, & inquirit ſingulariter ꝯ̃ ſin-
gulos, & generaliter contra vniuerſos, an aliquid male fecerint,
propter quod eorum monaſteriũ debeat informari, de qua inq̃
ſitione habetis ext. de elec. c. ꝑ inquiſitionem, & extra de ꝓfeſ. c.
cum ſuper. Eſt q̃dã inquiſitio, quæ eſt neceſſaria facti, gñalis, pro
pter neceſſitatem facti, vt puta ſi fieret inquiſitio de crimine cõ-
tra aliquã ciuitatem ſeu vniuerſitatem, vt l. j. ſ̃. de monopo. & ex
iſta gñali inquiſitione vltimo mõ ſumpta, bene poſſet ſequi con
dẽnatio, quia hic non poteſt deſcẽdi ad ſpecialitatem, vt l. tã col-
latores, j̃. de re mi. libro 12. Circa quod his præmiſſis, videndũ
eſt, quid ſit inquiſitio, & in quibus caſibus, & ex quibus cauſis
37 permittatur. † Eſt autem inquiſitio præparatoria, *c* ſeu gene-
c rale ius procedendi ex mero officio ad inueniendum, ſi qui
ſunt homines in illo territorio criminoſi pœna digni, & iſta eſt
diffinitio. Alio modo ſumitur inquiſitio præparatoria pro ſola
inquiſitione famæ, quia fama eſt præparatoria ad inquiſitionẽ,
ex qua requiritur punitio. Item eſt ĩquiſitio præparatoria ſecũ
do modo accepta pro inquiſitione famæ, quæ eſt ius inquiren-
di de fama alicuius ex mero officio, vt ext. de accuſ. c. qualiter,
& q̃ñ, in princip. Inquiſitio vero præparatoria, ex qua ſequitur
punitio, ſic diffinitur; inquiſitio eſt ius inquirendi, & puniendi
repertum culpabilem de crimine ex officio inquirentis, ſic iſta
diffinitio probatur in l. 3. §. 1. ff. ad leg. pecul. & in l. iuſtiſſimos,
de off. Rec. prouin. Viſa diffinitione videndum in quib. caſib.
permittatur inquiſitio. Et primo dicunt quidam, ꝙ inquiſitio
non permittitur niſi in certis caſibus, vt in lænocinio vxoris ꝓ-
priæ, vt ff. de adul. l. 2. §. ſi publico. In falſa charta, vt ſ̃. de prob. l.
pe. In falſo teſte, l. nullum, in falſo, & calumnioſo accuſatore,
vt j̃. de calum. l. 1. & in notorio crimine, vt in litera noſtra. Ita
dicit gl. in d. §. ſi publico. Alij dicunt, ꝙ licet hoc ſit verum de
iure, tamen de conſuetudine de omni crimine inquiritur, fa-
ma ſeu clamoſa inſinuatione referente, & ita refert Gand. Sed
iſta non videtur vera, quia video alios caſus, in quibus inquiri-
tur, nam inquiritur ꝯ̃ ſacrilegium, ꝯ̃ latronem, & ꝯ̃ plagiarium,
vt l. 3. §. mandatis, ff. ad le. Iu. pe. & iõ. Nico. de Mata. quem re-
fert Bar. in §. ſi publico, dicit ſpecialem inquiſitionem formari
ex ſex cauſis, quas Barto. aſſumit ſibi per modum regularum.
Primo ad denunciationem officialis, vt in lege noſtra. Et intel-
ligo de officiali publico ad hoc deputato, vt l. diuus, de cuſtod.
reo. vnde ſi per ſtatutum deputantur cuſtodes in Comitatu, da
to ꝙ ſtatutum non procedat vltra dicendo, ꝙ ad relationẽ eo-
rum procedat, iudex debet inquirere, quia moueri ad relatio-
nem eorum, vel ab accuſatione, §. nunciatores, ff. ad Turp. Se-
cundo propter incidentem cognitionem, vt ſ̃. de teſtib. l. nullũ,
& ff. de prob. l. pe. Tertio propter generalem præcedentem in-
quiſitionem, alias illa generalis inquiſitio eſſet fruſtra, vt l. con
gruit. Quarto ꝑꝑ offenſam partis, & iudicis, vt l. 1. j̃. de calum.
Quinto ꝑꝑ atrocitatem criminis notorietatem, vt in l. noſtra.
Et ſubdit Bar. ꝙ vbicunque ſine metu calumniæ, & ſine ſolem
nitate inſcriptionis procedit accuſatio; ibidem procedit inquiſi
tio, ſ̃m eum. † Alij dicunt, ꝙ duplex eſt inquiſitio, vna nobilis,
quæ fit principaliter ꝑꝑ ſe, ex nobili officio. Alia mercenaria,
quæ fit ex officio mercenario, ſeu incidenter. Prima inquiſitio
fit in tribus caſibus. Primus caſus eſt, q̃ñ per famam implorat̃,
d vt *d* in d. l. iuſtiſſimos. Nam fama tenet locum accuſatoris, &
totus populus reum deferre vr̃, vt de acc. c. qualiter, & qua. Se-
cundus, quando per promotorem prouocatur, vt ext. de accu.
c. cum oporteat, & no. in c. 1. de reſcrip. libro 6. Tertius, q̃ñ per
denunciationem excitatur, vt d. l. diuus, de cuſt. reo. & d. §. nun-
ciatores, & l. 1. de off. pręfe. vrb. Quod iſti dicunt, eſt verum de
e iure canonico, quo iure inquiſitio eſt extraordinarium *e* auxi-
lium, vt no. ext. de ſen. excom. c. delicto, ſed de iure ciuili, inqui
ſitio eſt permiſſa ad ſolam famam, quia licet fama videatur ac
cuſare, tñ non ſufficiat accuſare, niſi accuſator ſe inſcribat, ſed
hic ceſſat inſcriptio, ergo &c. vt l. 3. ſ̃. tit. 1. & no. per Doc. in l. fi.
j̃. eo. Item quod hic dñt de promotore, ẽt eſt verum de iure ci-
uili; quia non eſt inquiſitio, nec promouere debet quis, ſed ac-
cuſare extraordinario iure, vt l. reſcripto, §. ſi quis accuſatorẽ,
ff. de mune. honori. Id vero quod dicunt de denunciatore, eſt
verum de denunciatore publico, qui facit præſumptionem,
quantum ad inquirendum, ſed non quantum ad condemnan-
dum, vt l. diuus, de cuſtod. reorum. Sed in denunciatore pri-
uato maledicunt: quia idem eſt priuatus denunciator, quod
promotor, facit quod not. in lege ob hæc verba. ff. de infam.
Si autem loquimur de inquiſitione mercenaria, ſeu incidenti:
tunc

ADDITIONES.

a Condemnatio. Vide per Bal. in l. edita, ſup. de eden. Barto. in l. 2. §. ſi publico, ff. de adult. & vide infra.

b Item quia talis. Vide Bal. in edita, & Barto. in d. §. ſi publico, imo non requiritur aliqua ſolemnitas, vt no. Bald. inf. ea. l.

c Inquiſitio præparatoria. Vide quod no. Bal. in l. tranſigere, ſup. de tranſac.

d Per famam imploratur. Vide Barto. in l. congruit, ff. de off. præſi. vide tamen quæ ſequuntur.

e Phi De. Extraordinarium. Adde quod idem tenet iſte in l. 1. C. de lib. & eo. li. Limitat tamen illud eſſe verum, niſi ex ſtatuti forma permittatur, quo caſu nõ extraordinarium, ſed ordinarium remedium dicitur, Bar. in l. 2. §. fi. de adul. per Bal. in l. ea. l. C. de condit. ob. cau. & in l. vbi. C. de ſal. per eundem in l. nullum, C. de teſt. De forma autem inquiſitionis vide per Ang. in l. ſi vacantia, C. de bon. vac. lib. 10. Et per Bar. in l. 2. §. ſi publico, verſ. ſed quæro, vtrum in inquiſitione, & ver ſi. ſed quidem vnum in inquiſitione, ff. de adul. & hic per Saly. verſ. ſi propter denunciationis. Et de ſolennitate vide per Ang. in conſ. 29. An autem concluſionẽ requirat, vide per iſtum, quod non in l. edita. C. de eden. quamquam apponi ſoleat clauſula, ſuper quibus omnibus, & ſin. ſecundum quod dicit Bar. in d. §. ſi publico, ver. 3. quæro, vtrum inquiſitio, & Ang. in d. l. ſi vacantia, verſi. item quæro, an inquiſitio. Qualiter impugnari queat, vide per eundem Ang. in d. l. ſi vacantia, verſ. de tertio art. prin. & Sal. in d. l. ea quidem, verſ. 5. de except.

tunc loquitur l.nullum,de teſti.& l.pe.ſ.de ꝓb.Bř veritas eſt iſta
ꝙ de iure ciuili rř nõ admittitur,nec procedit inquiſitio,niſi de
crīe notorio;non dico plene,ſed ſaltem præſumptiue,ꝙ ſit alias
fama publica deferente,ſm Cy.hic,vel officiali publico denun-
ciante,vt in caſu l.noſtræ. Non obſt.l.congruit.quia ibi per præ-
cedentem inqſitionem gñalem fit iudici notorium p̃ſumptiue
& ſemiplene,& ideo poſtea inquirit ſpāľr.Vñ illa lex continetur
ſub hoc membro.Item in l.nullum,ſ.de teſti.& l.pe.ſ. de proba.
non eſt ſpāle,qa ibi crimen non eſt notoriũ incidenter, & iõ ve-
nit ſub iſta lege,ꝙ de notorio põt inquiri, de crīe aũt non noto-
rio non vř,ꝙ poſſit inquiri rř. Fallit, ſi tale crimen committe-
retur principľr ↄ diuinam maieſtatē,vt ſ.de hære.l.Manichæos.
Item ſi ſcđario,ſicut eſt in oĩ crīe ſacrilegij,vt l.3.§.1.ad leg. Iul.
pec.ſic loqtur.ſ.de Epiſ.& cler.l.ſi qs in hoc genus.Itē ſi crimen
committeret ↄ principem,vel ↄ rem publicam,qa iſtud crimen
eſt plus q̃ ſacrilegium, vt l.j.ad l.Iul.maieſta.vnde ↄ turbatorem
publici ſtatus põt procedi per inqſitionem et de iure cõi,& ma-
xime qa iſtud crimen non committitur ↄ certam ſingularē per
ſonam,& iõ non dēt expectari, ꝙ aliqs ſingulariter accuſet. Itē,
qa tales offendunt directe maieſt.pretoriam.vnde merito iudi-
ces pñt vlciſci ex officio,vt no.Inn.in c.ex parte.de ver.ſig.item
40 ibi accuſator deſiſtit colludens cum reo,vt j.de abo.l.2. † Item
vbi accuſatus moritur factis probõnibus,& ſic de crīe notorio
a modo patet,vt l.pe.ff.de pub.iud. Concludendo patet ex p̃di-
ctis,ꝙ in delictis notorijs ꝑ famam, vel alias præſumptiones ꝓ-
batur notoriũ p̃ſumptiue.Itē qñ offenditur diuina maieſtas,vel
publicus ſtatus,vel maieſtas pretoris, in oĩbus iſtis p̃t procedi ꝑ
41 inquiſitionem.† Iuxta hoc quæro;an in l.noſtra procedatur per
a inqſitionem,an ꝑ denunciationem?*a* effectus eſt iſte: qa ſi pro-
ceditur per denunciationem,citabitur reus ſuper denunciatio-
ne,nec oportebit inquiſitionem formari, vnde đt iudex in cita-
tione,ꝙ ipſe citat talem ꝙ veniat ad ſe excuſandũ a tali denun-
ciatione facta a tali. Si autē procedatur per inquiſitionem,opor
tet ꝙ formet inquiſitionem ad denunciationem officialis, & ſi
non formaret inquiſitionem non poſſet procedere, & citabit
reum ſub iſta forma, ꝙ ipſe veniat ad ſe excuſandum a tali inqſi
tione facta ad denũciationem talis officialis. Super hac q̃õne te
nent quidam,ꝙ in l.noſtra procedatur ꝑ denũciationem, & ita
ꝙ ſit quædam ſpēs procedendi ꝑ ſe differens ab inquiſitione, &
ab accuſatione Ia.But.tenet ꝙ in l.noſtra procedatur per inqſi-
tionē,& ita intelligitur l.ab accuſatione.§.nũciatores. ad Turp.
42 vterq; intellectus põt eſſe verum,ſm diuerſas opi.Doc.† Secũ-
do quæro,an in l.noſtra procedatur,vi denũciæ officialis,an ve-
ro vi notorij? Bř dico,ꝙ ui denunciæ, quia ſola denunciatio ſuf-
ficit,qñ fit ab officiali publico.Si autē non fit a publico officiali,
tunc inquiſitio non poſſet fieri niſi vi notorij, accipiendo noto-
43 riũ eo mõ,quo accipio ad inquiſitionem promouendam.† Ter
b tio q̃ritur,an ordo iuris, *b* ſit ſeruandus ſuper notorio? & videt
ꝙ non,vt hic in verbo,circa ſolēnia.Bř ſuꝑ hoc diſtinguit Inno.
aut eſt notorium facti permanentis,& tũc nullus ordo reqritur
imo,nec citatio,cum citatio non fiat niſi citatus poſſit ſe defen-
dere,& in hoc notorio non cadit defenſio,ergo, &c. Et ſuꝑ iſta
rõne fuit fundata ſententia Imperatoris Henrici ↄ Regem Ro-
bertũ,de quo hř in c.paſtoralis,de ſen.& re iu.in Cle. Aut eſt no
toriũ actus tranſeuntis, & tunc non eſt ſeruandus ordo iuris,tñ
dēt pars citari, qa per inficiationem poſſet effici res dubia. Aut
eſt notorium preſumptionis,& tunc oĩs ordo eſt ſeruandus ſm
Inn.qui hoc no.in c.veſtra. Non ob.l.noſtra,quia hic dř, ꝙ non
eſt neceſſarius ordo. verum eſt quo ad præparationem cauſæ.
Nam ꝙ ſit accuſatus,& ꝙ ſe inſcribat,iſtud eſt de præparatorijs
non de deciſorijs. Sed ordo, qui pertinet ad deciſionem cauſæ,
bene reqritur, & hoc non negat hæc lex in notorio præſumpti-
ue. Alij ſic dñt,aut loquimur in notorio iuris.i.iudiciali,& tunc
iſtud notorium ſic incidens nõ habet mutare formam iudicij.
Vñ ſm naturā iudicij eſt ꝓcedendũ,vt patet in tit.de teſt.& in ti.
de ꝓb.& ſ.de iud.auth.iubemus. Aut eſt notorium facti, vt dñt
quidam,ſed ſi iſtud eſt notorium, eſt gñaliter notorium oĩbus.
ita ꝙ nullo modo põt tolli,nec negari,hic non requiritur, vllus
ordo,nec citatio. Si aũt eſſet notorium negabile in iudicio: tunc
bene eſſet neceſſaria citatio in iudicio partis,ſecundum omnes.
Fatetur tñ,ꝙ vbicunque nõ interuenit citatio,ſi pars habet legi-
timam excuſationem,ſnīa eſt ipſo iure nulla,& hanc excuſatio
nē pars hēt allegare in cauſa nullitatis, ſecus autem ſi eſſet cita-
ta,& ſm Inn.facit quod no.in l.3.§.ſi cauſa cognita.ff.de bo.po.
& l.filium.§.ſi quis,ff de leg.p̃ſt.Item ſi aliter notorium non ap-
paret notorium proſſus eſſet nullus ipſo iure,quia factus præter
ſolitum ordinem iudiciorum,ſecundum Inno.& hanc nullita-
tem poſſet citatus,vel nõ citatus,in cā nullitatis probare. Aut er
go allegatur nullitas ex eo, qa notorium, & hoc poteſt probari
in cauſa nullitatis indiſtincte. Aut allegatur nullitas: qa licet ſit
notorium,tñ cõpetit defenſio, vt ſi notorium eſt, ꝙ occidi Ti-
tiũ,tñ poſſum probare,ꝙ feci ad meam defenſionem:& iſto ca-
ſu ſi non fuit citatus ad ſententiam potero hoc probare in cauſa
nullitatis,ſed ſi fui citatus,ſecundum Inn. Iſta de iure poſſunt to
leri in criminibus,in quib.imponitur pœna relegationis,vel inf.
ſecus in criminib.ex quibus non poteſt abſens condemnari, vt
ſup.eod.l.abſentem,ſalua tamen poteſtate imperatoris, vel Pa-
pæ, qui de plenitudine poteſtatis poteſt abſentem capitaliter ↄ-
demnare, & hoc eſt,quod imperator Henricus dicebat ſe ſup-
c plere de plenitudine poteſtatis in d.c.paſtoralis. Vnde aduerte, *c*
ſi iudex procedit ſuper aliquo crimine tanquam ſuper noto-
rio, & conſtat ibi de crimine, ſed non ꝙ ſit notorium, quæritur
an poſſit ſequi condemnatio? Bř,aut iudex procedit taliter, ꝙ ſi
procederet abſque iſta qualitate teneret proceſſus, & tunc põt
ſequi cõdemnatio. aut procedit taliter, ꝙ abſque iſta qualitate
non teneret proceſſus, & tunc non poteſt ſequi condemnatio,
vt no.Inn.in c.ſtatuimus,de off.dele. vnde dicunt quidam,quod
ſi eſſet proceſſus,qui requireret eſſentialia,non põt ſequi condē
natio,niſi conſtaret de crimine per confeſſionem,vt no.Inno.in
ca.cum ſuper,de confeſ.ſi autem eſt proceſſus inquiſitionis,qui
non requirit eſſentialia,& tunc dicunt,ꝙ ſufficit factum eſſe ve
rum,licet non ſit notorium,& hoc refert Albe. de Gan. ſecun-
dum quoſdam tenere.ſed poſſet dici, ꝙ ſi non conſtat de noto-
rio,ꝙ requiritur ad preparationem inquiſitionis,ſicut eſt notο-
riũ præſumptiue per famam,vt ſ. dixi:tunc nõ poſſet ſequi ↄdē-
natio,quia illegitime eſt proceſſum,niſi reus eſſet ↄfeſſus, vt ĩ c.
j.de accu. li.6.vel tacite, vel expreſſe renunciaſſet huic dilatoriæ
44 exc.vt ſ.eo.l.accuſatorib. † Itē q̃ro an ſit neceſſe *d* notorium ꝓ-
d bare iudici? & bř quidā dñt ꝙ non;imo ſi iudex ſcit, vt priuatus
põt ſequi ↄdemnatio,vt no.Inn.extra de ap. c. interpoſita, plus
dicit Inn.ꝙ ſi iudex neſciret,licet malefaceret, teneret ↄdemna
tio,q̃ faceret,ex quo eſt ita,quia in rei veritate eſt notorium, *ita*
notat ipſe in c.veſtra,de coha.cle. & mulier. Contra hoc facit l.
hoc autem,in prin.ex quib.cau.in poſ.ea.& l.quero,ff.de eo qui
pro tu.& quia vř ordo ꝑuerſus, eo ꝙ non recipit probationem,
vt debuit S.ed ad hoc vltimum rñdet ipſe; nam ex quo notoriũ,
non requiritur ꝓbationes.ita dicit ipſe Cyn.Sed Pe.tenet, ꝙ oē
notorium,ꝙ non conſtat iudici,dēt probari,ſi negaret,arg.j.tit.
j.l.no ignorat.niſi eſſet notorium ex probationib. ita factis in cā,
vt ſ.de ap.l.ampliorē,qa in notorio iuris iudex põt ſupplere, fa-
cit ꝙ no.in l.1.ſup.qui,& aduer.quos. Tu dic, ꝙ quoddā eſt no-
toriũ,in quo negatio facit rem dubiā ſaltem iudici,vt iudici: &
tũc ſi negaret,oportet,quod tale notoriũ ꝓbetur, & eſt veritas;
45 rõ,quia iudex dēt ſuꝑ certo, non ſuper dubio pronunciare.† Itē
e quæro, an poſſit *e* probari notorium eſſe, ſi non probetur factũ
eſſe,& vidi iſtam q̃õnē de facto. quidā dñt ꝙ non de vera proba
tione notorij loquendo:quia qui neſcit factum eſſe,impoſſibile
eſt, ꝙ ſciat notoriũ eſſe; ſed nemo intelligitur ſcire, niſi per ve-
ram cām cognoſcat ergo iſte, qui nõ põt reddere teſtimonium
per verā cām,nõ põt probare notorium. Quidā alij dñt ↄrium,
ꝙ qui probat notorium eē probat veritatē eſſe, & ſic probando
notorium,ꝓbat reliquum:vñ nõ oportebit, ꝙ teſtis dicat ſe ve-
diſſe,ſed ſufficit,ꝙ dicat eſſe notoriũ,eo ꝙ oēs dñt, & affirmant
nemine ↄdicente, & qđ iſta opi.ſit vera,ꝓbatur; quia hinc ad cē
tũ annos notorium erit, ꝙ Dux Athenarũ fuit tyrãnus iſtius ci-
uitatis,& tñ tũc nemo viuet,qui poſſet teſtificari đ viſu. Itē noto
rium eſt Carthaginem paſſam aratrum,& probari põt notoriũ
eſſe,& tñ non põt probari per viſum. Itē notorium eſt Bulgarũ
mortuum,vt no.ſol.ma.l.ſi quidem.tñ nunc nemo viuet,q vide
rit Bul.viuũ,vel mortuũ. Bř ↄcedo, ꝙ in aliquo notorio poſſibi-
le ſit probari notoriũ factum,incluſum ſub notorio non per ſe,
ſed quia ſub notorio includitur. Sed notoriũ ex circunſtantijs
loci vel tꝑis,impoſſibile eſt probari,niſi probet factũ. Vñ ſi volo
probare,ꝙ tu notorie occidiſti Titium in platea,impoſſibile eſt,
qđ probē eſſe notorium,niſi probem factum,qa non poſſunt ꝓ-
46 bari circunſtantiæ ſine principijs, ſecundum quoſdam. † Item
quæ-

ADDITIONES.

a An per denunciationem. Vide quod no. Bar.in l.diuus,in ver.vlterius,quæro quod
ſit officium,ff.de cu.reo.& in extrauag.ad repri.ver.per denunciationem.
b An ordo iuris. Vide glo.no.Inſtit.de pub.iud. in princip. in verſicu. inſtituendis,
quæ eſt not.& illam etiam alleg.Bal. in authen. qui ſemel,ſup.quomodo,& quā-
do iu.& dixi plene poſt Bar.in l.2.§.ſi publico, ff. de adult. & dicit Bald. in dicta
authen.qui ſemel,quod notorium poteſt probari poſt concluſionē in cauſa, & dũ
dicit hic de citatione, & de ordine iudiciario,vide eun. Bald. in l.cum fratrem ſu-
pra de his, quibus vt indig. & Io.Cal.in repe.cap.veſtra,de cohab. cler. & mulie-
rum.
c Vnde aduerte. Iſtis adde Bal.in auth.qui ſemel.ſup.quom. & quan. iudex.
d An ſit neceſſe. Vide Bal.in auth.qui ſemel, ſup. quomod. & quand.iud.& gloſ.&
Bar.in l.ciues, ſup.de appell.glo.Iac.de Bel.Bar. & Bald. in l.1. ſupra qui & aduer.
quos,& gl.2.q.1.c.Deus omnipotens,§. quando cauſam, per Io.Cal.in repet. ca-
pitu.veſtra,de cohab.cler.& mul.& Bald.in l.cum fratrem, ſupra de his, quibus,
vt indig.
e An poſſit. Vide Bald.in dicta auth.qui ſemel, & ibi aliquid de probatione notorij,
& in l.ciues,de app. & Ang in l.ſi vacantia,inf.de bon.vacan.li.x. & Bal. in rubr.
ſup.de proba.et vide quæ dixi ſup.prox.q.hic adde Bal.in l.nullum, ſup. de teſtib.
et ibi etiam quid dicatur notorium,et l.ſi vero, §.qui pro reo,ff. qui ſatiſda. cog.et
Io.Cal.in repe.dicti cap. veſtra, et ibi etiam per quot teſtes debet probari, et ibi
quid deponere debet, et quid ſi volo probare ſtatutum, et probo quod fuit publi-
catum,an ſufficiat hęc probatio veluti notoria,uide Bal.in l unica,in fi.ſup. de ca
cu.tol.vbi tenet quod ſic.

a quærit̃ de iſtis quæſt. Primo, an proſecutor *a* inqſitionis habeat
ius in proceſſu? & dic, ꝙ nõ habet ius propriũ, ſed ius habet ſo-
lu. aſſiſtendi ſm Inn. & iõ põt procedi eo nõ citato, vt no. ipſe ex
47 tra de accu. c. olim. & extra de teſtib. c. cũ clamor. † Itẽ quærit̃,
b an iudex *b* inquirens æquiparet̃ proſequenti ſuã, vel ſuorũ iniu-
riã? Et bř. Aut inquirit̃ de crimine cõmiſſo in ſuã maieſtatẽ, vel ĩ
rem publicã, & æquiparat̃, vt no. Inn. de verb. ſig. c. ex parte. Aut
inquirit de iniuria alicuius priuatæ ꝑſonæ, & tunc nõ æquipara-
tur. Iſtud ſatis ↄcludit, ꝙ de priuato crimine raro procedit inqſi
tio; quia ſi nõ admitteret̃ accuſatio nõ proſequẽtis ſuã, vel ſuo-
rũ iniuriã, q̃ eſt ordinariũ auxiliũ, multo minus inquiſitio ſm
48 quoſdã. † Itẽ q̃rit̃. an in proceſſu inqſitionis recipiant̃ teſtes poſt
didicita teſtificata? & dic ꝙ ſic, ex mero officio, & ex parte curię
ſed ñ ex parte ꝓmotoris, ſi quis eſſet, nec ex parte inqſiti, vt not.
49 Inn. extra de teſt. c. cũ clamor. † Itẽ q̃ro, an inquiſitio *c* ſuccedat
c in locũ accuſationis? Ray. dicit ꝙ nõ, qa ñ imponit̃ ꝑ inquiſitio-
nẽ pęna ordinaria, ſed extraordinaria, vt no. ſ. de teſt. l. nullum.
Iſtud eſt falſum, quia imo imponit̃ pęna ſm qualitatẽ delicti; vn
de ſi eſſet ſtatuta pęna ordinaria a lege, inquirẽs imponit pęnam
ordinariam, vel arbitrariam, vt l. 4. §. mãdatis, ff. ad l. Iul. pec. Sed
de iure canon. fateor, ꝙ inquiſitio non ſuccedit in locum accu
ſationis, quia non eſt idem effectus, nec imponitur eadem pœ-
na, vt extra de accuſ. c. qualiter & qñ. & extra de ſimo. c. licet
50 Heli. † Itẽ q̃rit̃, an in proceſſu *d* inquiſitionis ſit ſeruandus ordo
d iuris? & dic ꝙ non circa præparationẽ cauſæ, vt per le. noſtrã. ſed
circa eã, q̃ faciunt ad defenſionẽ, & reſpiciunt factũ ſic, vt no. Ia.
Butr. inſt. de act. in prin. & hoc in inquiſitione ſpãli, ſed in gñali
nõ reqrit̃ ſolẽnitas aliqua, vt dixi ſ. tit. j. l. 3. & adde qđ no. inſt. de
51 pub. iu. in prin. † Itẽ quærit̃, an in ciuili *e* procedat̃ per inquiſitio-
e nẽ, ſicut in criminali? & vř ꝙ ſic, vt l. interdũ, §. qui furẽ, ff. de fur.
ſed ibi incidenter; & ꝓpea eſt ibi ſpãle, qñ quis capitur in furto,
dic ꝙ in ciuili nõ proceditur per inquiſitionẽ, niſi in vſurario, &
52 ↄ eũ, vt no. Inn. in c. ad noſtrã el 2. de iureiur. † Itẽ quærit̃, an in
crimine probato per modũ inquiſitionis, poſſit mandari crimi-
noſe, qđ ſatisfaciat parti læſæ de intereſſe? vř ꝙ ſic, vt d. §. qui fu-
rẽ. In ↄriũ facit ĩ. qñ ciu. act. l. vnica. Bř, prima pars eſt vera, quia
53 hoc facit incidenter, vt no. Inn. extra de accu. c. cũ oporteat. † itẽ
quæritur, an notoriũ æquiparet̃ ſñiæ quantũ ad ꝑparandũ, an æ-
qparet̃ quãtũ ad inducendũ, variæ ſunt opin. Dic, vt no. de verb.
54 obl. l. is, cui bonis, ꝑ gl. & Doct. † itẽ q̃rit̃, an teſtes deponẽtes de
famis ↄrijs, ſint ↄrij? Bř, aut iſtæ famæ ſunt incõpatibiles, & tunc
ſunt ↄrij: Aut cõpatibiles, & tunc ſunt diuerſi, ſed non ↄrij, ſm
55 Doct. † itẽ q̃rit̃, an ex fama, q̃ eſt Florẽtiæ, poſſit inqrere ↄ Florẽ
tinũ Poteſtas iſtius ciuitatis? Quidã ꝙ ſic: quia non refert, vbi ſit
fama. ↄrium credo, quia debet eſſe in loco iudicij, cũ tẽdat ad or
dinationẽ iudicij, & qa fama debet accuſare, ergo dẽt aſſiſtere
56 iudici quemadmodũ accuſator, vt ſ. eo. l. ſi accuſatorib. † Quæ-
f ro, an teſtes *f* ſingulares probẽt malã famam de aliquo, & dic, ꝙ
probant malã famã in gñe, ſed non in ſpecie: quia teſtes ſingula
res in ſpecie tñ, de eodẽ gñe deponũt, puta vnus dicit talẽ diffa-
mari de adulterio, alter de lænocinio, ex hoc reſultat in genere,
ꝙ eſt malæ famæ, ꝑ hoc in criminali repellet̃ a teſtimonio, vt ff.
đ Sena. l. Caſſius, ſed in ciuili non repellit̃ a teſtimonio, vt no. in
l. cunctos populos, ſ. de ſum. Tri. & fi. cath. & talis ĩfamia nõ va-
let ad inquirendũ ↄ iſtũ diffamatũ; quia nõ ſufficit ipſum eſſe dif
famatũ de aliquo, ſed debet eſſe publice diffamatus de hoc, de
quo proceſſus intẽdit̃ ↄ eũ. Nã fama, niſi ſit de hoc, & ad hoc, fa-
ma nõ põt dici ſuper hoc deferre reũ, ſicut nec verus accuſator
de vno, eſt delator ſuꝑ alio, & eſt ſimile ꝑdictis qđ no. ff. de teſt. l.
57 ob carmẽ, in fi. & ꝑ Inn. extra de accu. c. qualr. † Itẽ q̃ro, an infa-
g matus *g* de aliquo ſpãli crimine, probãdo gñalem bonã famam
probet tale quid, ꝙ eũ releuet? & vř ꝙ non, quia ſpecies derogat
generi, vt l. ſanctio legũ, ff. de pę. cũ ſim. Contrariũ tenet Gand.
niſi fama ſpãlis iuuaret exteriorib. circũſtãtijs: & rõ ẽ, qa famæ
publicæ ſunt incõpatibiles, vt extra de ręg. iu. c. defleat peccator.
nõ obl. l. doli cła, ff. de ver. obl. & l. sãctio. qa qñ genus põt ſaluari
in alijs ſpecieb. vna exẽpta, tũc ſpecies eximit̃ a gñe. Sed hic ñ ꝑt
58 ſaluari bona fama mali. † Itẽ q̃ro, dicit ſtatutũ, *h* ꝙ fama habeat̃:
h ꝓ plena ꝓbatione ĩ certis maleficijs, nõ ꝓbat̃ fama de maleficio
eꝰ probat̃ fama đ innocẽtia. q̃rit̃, q̃ ꝑualet? & vř ꝙ fama de male
ficio. qa priuilegiata, & exequata vere, & plene ꝑualet ꝓbationi.
Sed vera ꝓbatio plus valet, q̃ fama, q̃ ꝓprie ñ eſt probatio, qa nõ
de re, ſed extra rẽ, vt de dicto vulgi; qđ iuris eſt. n. de aliquo, idẽ
59 iuris eſt de eo, qđ ei exequatur, vt l. 1. §. lex Falc. ff. ad l. Falc. † Prę
terea vtraq; fama põt eſſe vera ꝑꝑ tꝑis, & opinionis gentiũ va-
rietatẽ, & quia multæ flexionis eſt noſter intelłs, & multæ lubri-
citatis eſt lingua. Vñ de eodẽ, & eodẽ die poſſunt eſſe ↄrię famę,
i. de ↄrijs, nõ tñ inuicem cõpatibiles, & ſi hoc eſt, liquet de fama
priuilegiata, ergo &c. In ↄrium, & hæc eſt vera; quia quoties pri
uilegium conceditur actui, debet de illo actu conſtare, vt ff. de
mil. teſta. l. diuus: ſed hic non conſtat, vt l. ſcripturæ, de fide inſtr.
& ff. de teſt. l. ob carmẽ, §. ſi teſtes. ergo &c. & ſic non ob. prima
ratio in ↄrium. Secunda rõ non ob. quia põt eſſe, vt dicis, & põt
eſſe ↄ. & in dubio pro reo iudicandũ eſt, vt ſ. de pet. hęre. l. ſi poſt
motam. Præterea in iudicijs priuilegium conceſſum actori, vř
conceſſum reo, vt ſeruetur æqualitas, vt l. fi. de fruc. & lit. expẽ.
ergo ita debet eſſe priuilegiata probatio rei, ſicut actoris, hæc
ſol. non valet, quia ſtatutum odio accuſati, a iure non eſt pro
60 reo interpretandum. Tene menti. † Item quæro, an fama *i* ↄ-
cta pendente proceſſu, valeat ad effectum famæ? Rñ. aut ↄſtat,
ꝙ a maleuolis ſumpſit initium, & nõ valet, aut a fide dignis, &
tunc valet, aut dubitatur, & tunc aut aſſiſtunt famæ aliqua ve-
riſimilia, & valet fama; aut non, & tunc non valet, quia præſu-
mitur, ꝙ ſit orta ex inimicorum conſpiratione, ſm Gand. ar. ↄ
ff. de eden. l. argentarius, §. cum autem. Quæro, an valeat plus
K cõis opi. *K* q̃ fama? Reſp. cõis opinio certis, & iuſtis cauſis con-
cepta, plus eſt q̃ fama, & maxime ſi cõis opinio tranſiuit in ↄ-
ſuetudinem aliq̃ interpretando in his quæ ſtant in diſpoſitio-
ne, & ordinatione vulgi; & eſt ei ſtandum, tanq̃ veritati, vt l. cũ
de lanionis. §. aſinam, de fun. inſtr. & l. 3. de ſupe. lega. & l. libro-
rum, §. ꝙ tñ Caſſius, de leg. & l. 1. §. 1. ff. de flum. & ſ. loc. l. licet.
ſed fama non hř pro veritate, niſi vbi ſufficit ſola ſuſpicio, ut
no. ĩ. mand. l. ſi pro ea. quia fama vera ſuſpicionem inducit, &
veriſimilitudinem; nam fama, q̃ multi populi famant, non oĩ-
61 no perit. † Quæro an idem ſit, ſi iudex *l* inchoauit inquiſitio-
l nem, & ſuperuenit actor, an ceſſabit inquiſitio? Dy. dicit ꝙ ſic,
in l. 2. §. fi. de adult. quia inquiſitio eſt extraordinarium auxiliũ,
ergo ceſſat ſuperueniente ordinario. † Præterea actor, qui pro-
prium dolorem proſequitur, præfertur alij accuſatori, ergo for
tius inquiſitori, vt de adul. l. ſi maritus, §. peruenit. In ↄrium vř
quia iſta auxilia concurrunt in origine: ergo quod prius eſt in-
tentatum, eſt proſequendum. Item iſta auxilia competunt in
diuerſis, & qñ auxilium ordinarium, & extraordinarium hẽt
ortum in perſonis diuerſorum, illud eſt proſequẽdum, ꝙ prius
intentatur, vt l. etiam, & l. fi. ſ. ſi tut. vel cur. interuen. ſed hęc in-
quiſitio oritur iudici, & accuſatio parti, ergo &c. † Pręterea in-
quiſitio ſuccedit in locum accuſationis, ergo idem in ea, quod
in accuſatione, vt l. eum, §. quod iniuriarum, ff. ſi quis caut.
62 † Præterea inquiſitio eſt inducta cã adiuuandi ius cõe, ergo ↄ-
currit cum ordinario auxilio, vt l. 1. §. per hanc, ff. de rei vend.
63 † Pręterea hoc expedit reipublicæ, quia iudex non ita de facili
corrumpit̃ vt pars, ergo, &c. vt l. licitatio, §. qđ illicite, ff. de pub.
64 † Præterea accuſatio præcedens ñ tollit inquiſitionis veritatẽ,
ſi iudex perpendit partem colludere: puta, ꝙ accuſator ꝓducit
65 teſtes neſcientes veritatem, vel deſiſtit, vt l. 2. de aboli. † Prete-
rea inquiſitio vř eſſe remedium ordinarium, vt no. Inn. ext. de
ſent. excom. c. dilectus. Contrariũ tñ no. ext. de reſcr. c. ſuꝑ lřis.
& hanc partẽ tenet Cyn. hic. Dy. tenet primã partem in c. factũ
legitime, & in l. Vranius, ff. de fideiuſ. & Guil. in l. ſi ſeruus, de
ↄd. fur. Albertus Galeoti in Marg. Spec. in ti. de inquiſ. Tu dic,
ꝙ aut iſte qui accuſat, ſpãliter promouet illam inquiſitionẽ, &
tunc ñ audit̃, quia vř viã inquiſitionis elegiſſe. Aut ñ promouet
& tunc, aut põt ſibi negligentia imputari, & idẽ, aut nõ, & tunc
aut venit pẽdente iudicio, & valet inquiſitio, niſi accuſator col
luderet, ut l. 2. de abol. Et poteſt perpẽdi colluſio ex cauſis, & ꝑ-
ſonis, vt l. fi. ff. de accu. & l. 1. ſi quis imper. maled. & ſi iudici hoc
videatur, debet ſuper hoc interloqui. Aut eo finito, tunc ſtandũ
m eſt rei iudicatæ, *m* niſi ſecundus ſuam, uel ſuorum iniuriam pro
ſequeretur, & ſe ignoraſſe doceat de ꝓceſſu, vt ĩ. eo. l. ſi quis ho-
n micidij, in 3. quæſt. † Quæro, an valeat, ſi inquiſitio *n* eſt formata
coram poteſtate, & accuſatio porrigitur corã Capitaneo; & vi
detur ꝙ non: quia idem iudex debet adiri, non alius, vt ff. de iur.
l. vbi. argum. l. j. in fi. ff. de aſſer. toll. In contrarium, quia electio
iudicum

ADDITIONES.

a An proſecutor. Facit quod no. Bar. in l. prima, in fi. ff. ad Turp.
b An iudex. Vide quod no. Bar. in l. 2. §. ſi publico, ff. de adul. & vř Bal. inf. ead. l.
c An inquiſitio. Faciunt no. inf. eo. in uerſ. quæro an idem ſi iudex.
d An in proceſſu. Vide Bar. in l. 2. §. ſi publico, ff. de adul.
e An in ciuili. Vide Bal. in c. 1. §. ſi tres, vel plures, de pace tenenda.
f An teſtes. Vide Bald. in l. 1. ſup. de teſt.
g An infamatus. Vide no. per Bal. in l. de minore, §. tormenta, verſ. quæro utrum poſ ſit probare negatiue, cum ſeq. de quæſt.
h Dicit ſtatutum. Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta, in uer. ſubiicio ſi q. de conſtit. dic quod probatio rei, reſtringit probationem actoris per ea, quæ habentur no. in l. fi. ſup. de indi. uid. tol. & uide Bal. in l. diuus, de teſt. mil. & faciunt not. per Mõd. in l. qui bona, §. damni. ff. de dam. inf. & Bal. in l. ſi tutor, ſup. de peri. tut.
i An fama. In contrarium facit, quod no. Bar. in l. maritus, in Prin. & in l. de minore §. tormenta, in uerſ. quæro, ex quo tempore, ff. de quæſt. & Bal. et Imo. in l. is poteſt de acquir. poſſ.
K Communis opin. Quid differat communis opinio fama, uide Spec. in tit. de not. crim. §. ſequitur, uerſ. primo, et ſecundo, et quod ipſe not. in ti. de probat. §. 1. verſ. illud autem ſciendum eſt.
l Si iudex. Vide per Bar. in l. ſi maritus, §. ſi ante extraneus, ff. de adul. et an inquiſitio dicatur ſuccedere in locum accuſationis, uide Bal. ſupra ead. l.
m Rei indicatę. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. Senatus, ff. eo. et gl. ti. arguere ibi per Cy. et Bal. in l. ſi quis homicidi, hic alleg. et per Innoc. in c. cum dilectus. extra de purga. cano. et ex hoc nota, quod iudex inquirens non debet abſumere partem accuſatoris proſequentis ſuam, uel ſuorum iniuriam: de quo etiam per Bal. ſup. ead. l.
n Inquiſitio. Vide no. per Bar. in l. ſi maritus, §. ſi autem, ff. de adul. et quod no. Cy. in l. 1. inf. quando ciui. act.

Iudicum eſt accuſatoris, vt ff.de eo, ꝙ certo loco l.3. & eſt veri-
7 tas, ſm quoſdam.† Quæro, an accuſatio *a* tollatur per inquiſitio
a nem ipſo iure, vel ope exceptionis? & dici quod ope exceptionis
declinatoriæ, ſicut qñ plures accuſarent, ñ põt reus, ſi confidit de
ſe omnibus reſpondere: ita hoc poteſt reſpondere tam iudici q̃
actori, vel accuſatori, vt s̃.eo.l.ſi accuſatoris.

ADDITIO.

a Accuſatio. Vide Bal.in l.ſi maritus, §.ſi ante extraneus, ff.adul.

LEX VIII.

1 *Accuſatio coram iudice verbotenus fieri poteſt.*
2 *Querela quid differat a libello.*
3 *Concluſio in criminali non eſt in poteſtate accuſatoris, ſed ex diſpoſitione iuris.*

Si quis ſe. Coram præſide debet quis accuſatoriũ libel
lum producere, non coram ſtationarijs.h.d.
In tex. ibi ad ſtationarios, puta ad ſocios milites, vel ad Notariũ
curiæ, vel ad aliquem de familia, vel ad denunciatores malefi-
ciorũ, qa nõ debet libellus accuſationis deferri ei, ſed iudici, &
oĩa iſta exempla ſunt bona, quia corã eo, qui nullã hẽt iuriſditio
nẽ, nõ põt libellus offerri. facit. s̃. de liber.cau.l.iubemus. & j̃. de
iure fi.l.iſtar.in glo.ibi Limenarchas. De iſtis Limenarchis hẽs,
1 j̃.de cuſt.reo.l.diuus. In gl.fin.ibi, verbotenus.† No. ꝙ accuſatio,
a *a* põt fieri verbotenus corã iudice, dummõ redigatur in actis. In
ea, ibi, vel libellũ. qñ te accuſat, querelam; qñ denunciat, inquiſi-
tionẽ prouocãs, ꝙ no. ſm Iac.But. vel dic libellũ, qñ eſt ɔcluſio
1 † querelã, qñ eſt facti narratio, quæ valet in criminali, ac ſi eſſet
ibi facta concluſio, vt no.in j.q.4.in c. quia præſulatus, & rõ eſt,
3 quia concluſio *b* in criminali nõ eſt in poteſtate accuſatoris, ſed
b in diſpoſitione iuris, quod patet, quia ſi eſſet in poteſtate, poſſet
petere accuſator, quod homicidæ imponeretur pœna.x. ſolido-
rum, quod eſt falſum, ſed in ciuili eſt cõcluſio ĩ ptãte agentis, vñ
ſi dẽrentur ſibi mille, tñ poſſet concludere ad quinque ſi vellet,
& ideo in crĩali concluſio eſt inuariabilis. ſed in ciuili variabilis
ad hoc facit extra de accu.ca.qualiter, & quando, & extra de ſi-
mo.c.licet Hel. Vnde oẽs Doc.dñt, ꝙ in criminali non eſt neceſ
c ſaria *c* concluſio, ſed in ciuili ſic, quod eſt notandum.

ADDITIONES.

a Nota quod accuſatio. Facit quod notat Bal.in auth.offeratur, ſup.de li.conte.et in l.1.ſup.ut in poſ.le.per Sal.hic contra hoc eſt bona gl.in §.ſancimus.in Authẽ. de exhiben.re.quæ.alle.bona iura.

b Quia cõcluſio. In libello criminali non requiritur concluſio, uide Bar.in l.quid ergo, §.pœna grauior, ff.de his, qui no.infa.et in l.2.§.ſi publico, ff.de adult.et in l.libellorum, in fin.prin.ff.eo.et Bal.in l.pe.in fi.inf.eo.

c Phil.Dec. Neceſſaria. Et in ea, qñcunque inſi ra produci poſſunt ſecundum iſtum in l.1.C.de cond.ind.in 4.q.et ad idem Panor.in c.cum delicti de fide inſtrum.ad prin. Et aduerte, ꝙ quamuis dicatur in criminali concluſionem non eſſe neceſſariam, nec fieri ſolere, hoc eſt uerum expreſſe. Nam fieri poteſt tacite quinimo fieri dr̃ tacite, puta finiendo tempora ad defendendum data labi, ut per Bar.et Alex. in l.1.§.fi.ff.de quæſt.et Ang.in auth.iubemus.C.de iud.

LEX X.

1 *Iudicem ſententiam pro aliquo ferre promittens tenetur ſicut ille, qui pecuniam dat pro ſententia obtinenda.*
2 *Poteſtati alicuius commiſſum, intelligitur commiſſum, quod debeat de iure iudicare.*

1 Qui explicandi. † Qui ꝓmittit ſe facturũ, ꝙ iudex
fert ſnĩam pro aliquo, tenetur ſi-
2 cut cui dat pecuniã pro ſnĩa obtinenda.h.d.† in tex.ibi, ptãte cõ-
a iũcta gl.no.qđ qñ aliquid *a* ɔmittimus tuæ a poteſtati, vel ꝙ ſit in
tua poteſtate, ĩtelligitur ꝙ dẽat omni iure, ſeu de iure iudicare.

ADDITIO.

a Quando aliquid. Verbum poteſtati, intelligitur arbitrio boni viri, inf. de iure iur. vide quod no.Bar.in l.ſi alio.ff.de ali.et cib.leg.

LEX XI.

1 *Exceptio obſtans ad partem libelli, non impedit, quin poſſit procedi ad aliã partem.*
2 *Hæredes occiſi ad accuſandum cogi poſſunt.*
3 *Iniuria facta paſtori, intelligitur facta domino.*

Si quis homicidij. Accuſatus, & quia nõ fuit pro
batũ abſolutus, poteſt ab alio
de præuaricatione primi, primo docẽtis, iterum accuſari de eo
dem crimine de alio vero crimine põt accuſari, ſi doceatur, vel
non doceatur præuaricatione, vel colluſione primi.h.d. in text.
ibi, agendũ. hoc poteſt dupliciter facere, vel accuſando primũ
de præuaricatione, vel in modum replicationis ɔ̃ excep.rei iud.
a & hoc eſt tutius ſm Pe. quia acta *a* facta in accuſatione, de p̃ua-
ricatione, nõ nocerent iſti, qui accuſat̃ de homicidio. vt l.denũ-
ciaſſe, §.q̃ritur.ff. de adult. hoc non eſt verum quo ad deciſionẽ
cauſæ, ſed bñ nocent q̃tum ad præparationem, vt no. Iacob. de
Are.in l.j.s̃.de aduo.diuer.iu. & eſt caſus ff. ad Sena. Sil.l. in co-
gnitione, & in l.fi.s̃.de fi.inſtr.in tex.ibi, ad ſequens crimen puta
qa accuſabit iſte ſecundus de homicidio, & robaria, vnde dato,
ꝙ non ꝓcedatur ſuper homicidio per exce.rei iud. tñ ſuper ro-
1 baria debet procedi, etiam ex eodem libello, ut hinc. Vnde † ex-
b ceptio *b* obſtans ad partem libelli, non impedit, ꝙ nõ poſſit pro
2 cedi ad aliam partem libeli.† In tex.ibi, coges, arg. ꝙ hæredes *c*
c occiſi poſſunt cogi ad accuſandũ de morte, Cy, dicit hic ɔ̃, p l.di-
ui fratres, ff.eo. Communiter obſeruatur, ꝙ cogi poſſunt, ne de-
licta remaneãt ĩpunita, licet hoc ſit forte de iure, in glo. aliter e-
d nim.ibi, & docet, nec enim hẽt neceſſe *d* docere præuaricatione,
alias haberet plura probare, qui proſequitur ſuam, vel ſuorũ in-
iuriam, q̃ extraneus, quod eſt irrationabile, ſm Cyn.& quod hic
dicit de accuſatione, idem dicit in inquiſitione, cũ ſuccedat lo-
co accuſationis, ſm Cyn.& alios.in glo.ſ.docere, ibi, & dño per
3 eos. Not. ꝙ iniuria facta paſtori intelligitur fieri dño & eſt ar. ꝙ
e quis admittatur ad accuſandum de iniuria facta famulo. in gl.ſi
iam.ibi, deſiſtit.ſ. iudex, qui pronunciauit non procedendũ eſ-
ſe, & no.iſtam legem.

ADDITIONES.

a Quia acta. An acta facta in vna cauſa maxime criminali, proſint in alia, vide ꝙ no. Bal.in l.2.ſup.de eden.& in l.1.ad fi.de aduo.diuer. iud. & quod ibi Butr. ſed contratium videtur velle Bar.in l.præuaricationis, ff.de præuaric.& hic adde Bal. idem tenentem in l.1.in fi.ſup.vbi cau.fiſ.& in l.2.in 3.no.ſup.de fid.inſt.& in l. ingenuum, in fi de ſtatu hom.& in l.1.ſup.ne fi. pro pa. & Bart in l.cum filius, in prin.de ver.ob.& in l.decem, in prin, eod.tit.

b Exceptio libellus pro parte tantum poteſt procedere, vide Bal.in l.fi.ſup.de re milit.& tex.& Doct.in cap.ad diſſoluendum, extra de deſp.impu.& quod no.Bar.in l.1. in fi.prin.de eden.

c Arg. quod hæredes. Vide Bal.in l.ſi ea in ver.ſecundo oppo.ſup.tit.1.& per Bar.in l.in eum, ff.eo.& Bal.in l.1 in prin.ſup.de his, quib.vt indig.

d Neceſſe. An finito proceſſu per inquiſitionem, audiatur accuſator, vide Bal.in l.ea quidem, et gl in l.quidem de crimine, in ver.non poteſt, ſup.eod.

e No.quod. Vide Bar.in l.1.in fine, et in l.item apud, §.item ſi liberorum, ff.de iniu.

LEX XIII.

1 *Accuſatus torqueri non debet, ſi accuſans ſe non inſcripſit.*

1 Si quis ſeruos. Accuſatus non debet torqueri, ſi ac-
cuſans ſe non inſcripſit.h.d.

LEX XIV.

1 *Iudex in criminalibus non debet ire per mandata ſuffragia, ſed per probationes, quibus lux veritatis aſſiſtat.*

Singuli. Iudex in criminalibus non debet ire per mendi-
cata ſuffragia, ſed per probationes, quib. lux veri-
tatis aſſiſtat.h.d. Vel ſic, in criminali iudex non debet credere di
cto alterius iudicis vel Notarij, ſed debet inquirere per ſe. h.d.

LEX XV.

1 *Iudicijs publicis potentiores viri debent perſonaliter adeſſe.*

1 Tunc conuenit. In publicis iudicijs etiam potẽtio
res viri debẽt perſonaliter adeſſe:
licet in ciuili cauſa poſſint mittere procuratorem. h.d.

LEX XVI.

1 *Iudex recipiens libellum, qui recipi non poteſt, puniri debet.*
2 *Inquiſitionis proceſſus dicitur informis proceſſus.*
3 *Crimen ſi ſit tale, quod circunſcribit locum, an ſit neceſſe locum apponere.*
4 *Menſis exiſtentis, verba ſi inſtrumento apponantur, intelligitur ſemper de menſe intrante.*
5 *Libelli concluſio in criminali non eſt neceſſaria.*
6 *Indictio in principio quaterni ſi appareat, in ſingulis actibus eam repetere non eſt neceſſe.*

In cauſis. Libellus in cauſa criminali, debet continere
factum & tempus, & iudex, qui recipit libel-
lum, qui non debet recipi, debet puniri. h.d. Vel ſic, Libellus in
criminali dẽt continere nomen accuſatoris, nomen iudicis, &
nomen accuſat. Item factum, & eius qualitatẽ. Item dẽt conti-
nere tp̃s & locum h.d.cum gl. Vnde aliquid, quod deficit, debet
ſuppleri, per l.libellorum. Vel ſic, in criminalibus cauſis requi-
ritur inſcriptio, & facti temporis deſignatio, ſupple & etiã loci
diſpoſitio.h.d.in tex.ibi, quod ſi fuerit, duos habet ſenſus, vnus
a eſt, ꝙ iudex qui recipit libellum *a* qui non dẽt recipi, debet puni
ri, ſecundus eſt, ꝙ pars, quæ obtulit libellum incertũ, & ideo fati
gauit partẽ dẽt puniri, & vterq; intelľs eſt bonus in ſe in gl.fi.ibi,
commiſſi criminis, ſi tamen in libello poneretur dies, ſibi impu
tari, qui ſe aſtrinxit ad diem, vt s̃.qui ac.non poſ.l.j. Sed quid ſi
in libello nõ ſit appoſitus dies, ſed in articulo ſic, & non eſt pro-
batum, de illa die vtrum dẽt ſequi abſolutio, & puto quod nõ,
imo interim debet ſequi condemnatio, quia libellus eſt genera
lis quo ad quemlibet diem illius menſis, & probatio eſt gene-
ralis, ergo licet proſecutio fuerit ſpecialis, tamẽ poteſt ſequi ſen
tentia, quæ conformabit ſe libello, & probationi, licet non con-
1 formet ſe proſecutioni. † in ea.glo.ibi, item qui accuſat. quid in
inquiſitione, vbi fama accuſat, nunquid tenet libellus, ſi non ſit
mentio de fama deferente, & puto quod non, quia non ſit ibi
mentio de perſona ficti accuſatoris, & ſic libellus caret ſubſtan
tialibus, ſecus eſſet ſi ſit mentio de fama, dato quod in rei verita
te non ſit fama, libellus tunc non eſt male conceptus, licet con-
2 tineat iniquitatem contra ius partis. † Ex iſta etiam glo.collige,
quod proceſſus inquiſitionis dicitur informis proceſſus, certe
quia non eſt ibi vera forma trium perſonarum, ſed eſt ibi vna
ex perſonis improprijſſima, quia fama habẽt pro perſona accu-
ſatoris.

ADDITIO.

a Libellum. vide Bal.in l.3, ſup.ti.1.

ſatoris. Sed quid, ſi apparet, quod libellus fuit, tamen non appa-
ret per quē fuit productus, vtrum ex illo libello poſſit proſequi
condemnatio: & dic, quod non, quia ibi non eſt inſcriptio, quæ
eſt de ſubſtantia libelli: inſcriptio enim habet continere nomen
producentis libellum, & quomodo promittit ꝓſequi libellum
3 no. hic, & ĵ. l. proxima. † In ea. gl. ibi, item locus criminis, ſed qd
ſi eſt tale crimen, quod circũſcribit, locum puta crimē in omit-
tendo, exemplum de ſyndico, qui non denũciauit maleficium;
Reſpon. quod non eſt neceſſe apponere locum, qa tale crimen
non habet locum approbatum. Alij ponunt locum fori, & illũ
confinãt, quaſi negligentia ſit ibi commiſſa, & ita fit Florentiæ.
4 † In ea. gl. ibi exeunte menſe. No. pro Notario *a* qui ſimpliciter
loqtur iſto modo. Nam vbi apponitur menſis exiſtentis, ſemper
intelligitur de menſe intrante, ff. de verb. obli. l. eum qui calen-
dis, in ea. glo. ibi, l. Iulia. Nota iſtam glo. quæ in libello criminali
deducit l. ſicut in libello ciuili deducimus actionem, tamen nō
eſt neceſſe deduci in libello, niſi ius legis. In ea. gl. ibi, non eſt vis,
qa non eſt vis vtrum qs loquatur de ſeipſo in ꝑſona prima, vel
b tertia, & ad hoc *b* facit de conuer. coniug. c. dudum. Vbi dr̃, ꝙ ſi
Notarius de eodem confecit duo inſtrumenta, vnũ in perſona
5 prima, aliud in tertia, inſtrumenta non dicuntur diuerſa. † Nota
ꝙ gl. non ponit concluſionem in libello criminali, & ideo indu-
citur, ꝙ in criminali non eſt neceſſaria concluſio, quia ſemper
concludit lex ad commodum fiſci, & hoc tenet hic Cy. & idem
ĵ. de fal. l. nec exemplum, & inf. de iniur. l. ſi conuicij, per Cyn. fa-
6 cit extra, de ſimo. c. licet Heli. † Quęrit hic Ia. vtrum ſi indictio ap
pareat in princ. quaterni, ſit neceſſe, ꝙ poſt repetatur in ſingulis
actibus? & dic, quod non, quia ſpecialis actus ſubalternatur illi
generali, vt l. ſi quis, ſup. eod. tit.

ADDITIONES.

a Pro. Notario. vide Bal. de pa. conſtan. in ti. die Lunæ, & ſequitur Ro. in l. eum qui, hic alle. & Ang. in proę. ff. §. 1.

b Ad hoc. Vide gl. & Bar. in l. libellorum, in fi. prin. ff. eo. & Bal. in l. ſi quis, ſup. eod.

LEX IIII.

1 *Abſens præſentem per procuratorē accuſare non poteſt in crimine capitali.*
2 *Inſcriptio an ſit de eſſentialibus accuſationibus.*
3 *Accuſans aliquem de hæreſi, an pęnitere poſſit.*
4 *Totus qui torqueri non debet, an dictum ſuum præſumptionem faciat.*

Accuſationis. Non intelligitur qs eſſe culpabilis eo
ipſo, ꝙ corã iudice diffamat, ſed dēt il
le, qui eum putat culpabilem, accuſari & detineri vna cum reo
a ſimilitudine ſupplicij puniendus, *a* ſi conſtiterit eum calumnia
tũ hoc primo. Vel ſic, Confeſſus in ſe in tormētis, nō dēt torque
1 ri in alium; nec dēt credi eius teſtificationi ɔ̃ alium, h. d. ſecunda
pars. in tex. ibi, veniat. no. ꝙ abſens non p̃t accuſare p̄ſentem ꝑ
procur. in capitali, vt hic, & in l. pe. §. ad crimē, ff. de pub. iud. dic,
vt in l. q̃uis, de adul. Reſtat ergo, ꝙ p̄ſens p̄ſentem p̃t accuſare, et
2 non aliter. † in tex. ibi, inſcriptionis, q̃rit hic Pet. vtrũ inſcriptio *b*
b ſit de eſſentialibus? & dicit ꝙ ſic tñ veritas eſt ꝙ non, qa non eſt
pars formalis libelli, ſed eſt de ordine, iō proceſſus non vitiat, li-
cet inſcriptio ſit omiſſa, nec remanebit calũnia impunita, quia
tacite ſubintelligitur, vt no. ſ. l. prox. & ſ. tit. j. l. 3. Vñ exceptio, q̃
3 reſultat ex hoc, qđ non ſubſcripſit, eſt exceptio ordinis. † in tex.
ibi ſimilitudo ſupplicij, quid. n. ſi accuſo de hæreſi aliquē, vtrum
potero pœnitere, ſicut ille poſſet? & dic ꝙ non; qa non teneor de
hæreſi, ſed de calumnia, quare non hēt locum pnĩa ſ̃m Iaco. de
Are. & licet tenear eadē pœna, non tñ eadē lege, vel eodē crimi
ne, & facit ĵ. de cuſt. reo. l. ad commentarienſem. In glo. fallit in
caſib. ibi, niſi aliqua procedat, nunquid indicia ſequentia confir
mãt torturã pręcedentem, & confeſſionem ex ea extortã? & dic
ꝙ nō, quia fuit ordo ꝑuerſus, vt patet in iſta gl. & hoc tenet glo.
4 expreſſe, ff. de q̃ſt. l. maritus, ĩ 2. lec. ꝙ no. † in ea. gl. ibi, p̄ſumptio.
c vbi eſt tortus, q non dēt torqueri, an dictũ ſuũ faciat aliquãc pręſumptionē? Vr̃ ꝙ ſic, vt l. fi. ff. ad Senatuſc. Silla. & hoc tenet Pe.
in ɔ̃rium vr̃ caſus in l. maritus, ff. de qō. & hoc tenet Rayn. Non
ob. l. fi. ad Silla. quia ibi loquitur in eo, qui poterat leuiter torque
ri, vñ tortura ibi non eſt ɔ̃ ius; & ſic ex hoc vr̃ concludere, quod
aut quis interrogatur, & torquetur ɔ̃ legem, & tũc non facit in-
dicium plenũ; aut præter legem, & tunc facit indiciũ qualequa-
le. Vel dici poteſt, aut torqueretur quis ɔ̃ ius legis, tũc tortus nō
facit indicium, vt l. maritus, de quæſtionibus aut contra ius par-
tis, & tũc aut contra ius ipſius accuſati, aut ɔ̃rius ipſius teſtis tor
ti. Si ɔ̃ ius accuſati, tunc non facit indicium, per l. maritus. Si aũt
ɔ̃ ius ipſius teſtis torti: puta eſt tortus Decurio, tunc puto ꝙ fa-
ciat indicium, quia per hoc non generatur præiudicium priuile-
d giato, ſed ei, qui non eſt priuilegiatus. Ex hoc *d* apparet quædam
concluſio quod non pręcedentibus indicijs, tortus non facit in
dicium, ratio eſt, quia torquetur tam contra ius partis, quã con
tra ius ipſius torti.

ADDITIONES.

a Puniendus. An ſit facienda diſtinctio inter nobilem, & ignobilem, vide Bal. in l. 2. in fi. ſup. de fi. inſtr.

b Vtrum inſcriptio. Vide Arch. 2. quæſt. 1. in prin. in ver. deferunt, & Bal. in l. 3. in 1. q. ſupra, tit. 1.

c Cel. An dictum ſuum faciat aliquam præſumptionem. Tu dic ꝙ non, etiã ſi confiteatur extra torturam, de quo dixi poſt Lanf. de Oria. in c. quoniam contra, §. cōfeſſiones, num. 5. uer. aduerten. in verbo, neque extra de prob. no. Fel. in c. qualiter, & quando, in §. licet, extra de accu. de hoc per Ale. de Imo. conſ. 5. uolu. 1. & conſi. 93. eo. vo. et conſi. 177. eo. uo. et conſi. 1. poſt prin. uol. 3. et conſi. 48. in fi. uol. 4. Bar. Soc. 273. inci. circa primum, uol. 2. Quod eſt uerum, etiam ſi ſubſequantur indicia, ut no. Lud. Ro. ſin. 131. inc. tu habes, qui vis ire in Birraria ubi alleg. iſtum hic.

d Ex hoc. Vide Bal. in l. 1. ſup. de confeſ. habetur in d. l. maritus, hic alle.

De exhibendis, & tranſmittendis reis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Miles captus a Præſide, eſt remittēdus magiſtro militũ ſub fida cuſtodia.*

a Similes. *a* † Miles a præſide captus, eſt magiſtro mili-
1 tũ ſub fida cuſtodia remittendus. h. d. in tex.
Ibi ɔſtituat. donec eũ examinat. in text. ibi, vel cauſæ me
ritum, etiam ipſam perſonam remittit ſub fida cuſtodia, vt ff
eod. l. de militibus. & no. iſtam leg.

ADDITIO.

a Similes. Per iſtum tex. no. q. Bal. in l. peremptoria, ſup. ſent. reſcin. non poſ. uer. ſed hic quæro.

LEX II.

1 *Citatio crimen pro quo quis uocatur, de neceſſitate continere non debet.*
2 *Accuſatus ſtatim quod inculpabilis reperitur, relaxari debet.*
3 *Ligare ad ſimplicem cuſtodiam non pertinet.*

Nullus. Non eſt quis in carcere ligandus, anteq̃ conuin
a catur, non eſt qs accuſandus, anteq̃ inſcribatur *a*
non eſt quis ad iudicem tranſmittendus, antequam triginta die
rum ſpatium eidem ad componendũ męſtos penales aſſignet,
& tam reus, quam accuſator ex vinculis æqualiter cauſam di-
cunt in quibus debēt detineri, donec reperitur celebrata cogni
tio veritatis. h. d. In tex. ɔuincatur, vel ɔfiteatur, vt ĵ. ti. j. l. ſi qs in
ea. ergo poſtea bene erit permiſſum ponere eum ĩ compedibus
& ponere ſibi in manib. manicas ferreas. vt ĵ. titu. j. l. j. In tex. ibi,
accuſandus. i. ſi quis abſens eſt accuſandus. in tex. ibi, res, ſuas. i.
ſarcinulas componendas, etiam quærendo Aduocatum, vt l. ab
hoſtib. §. fi. ff. ex quib. cau. maio. in tex. ibi męſtos penates. ſic di-
cti, quia cum mæſtitia ac triſtitia, & pęna componuntur. in text.
b ibi, triginta hæc eſt quędã dilatio *b* quæ vltra oēs alias dilationes
datur, & primo quam detur aliqua alia, ſecundum Doct. in tex.
ibi, nundinandi. i. dicere, ꝙ interim iſte nō dēt uagari, nec p̄ot al
legare, ꝙ ipſum oportuit ire ad nundinas, ex quo vult forte aliã
dilationē: vel forte loquit̃ de nũcio, q non dēt ire ad nundinas,
& poſtea illum citare, imo dēt recto tramite ſuum officium ꝓ-
ſequi. In tex. ibi, venerit, no. ꝙ accuſatus dēt perſonal̃r compare
re ꝑ iſtam literam, ꝙ dic, vt ſ. tit. 1. l. reos. In tex. ibi, quæſitũ, i. de-
1 bebit explorare id, de quo q̃ritur. i. qa ipſe fuit vocatus. † Et ſic
c eſt arg. ꝙ non eſt neceſſe, ꝙ in citatorio exprimat̃ crimen, *c* pro
quo vocatur, ſed ſolũ ꝙ citetur, ꝙ ɔpareat coram iudice ad ex-
cuſandum ſe a quadã accuſatione porrecta ɔ̃ eum, licet ĩ cã nō
exprimatur ad qd, ſi. n. eſſet neceſſe ĩ citatorio exprimi crimen,
iam eſſet inſtructus, de hoc dic, ut no. extra de dila. c. 2. ĩ tex. ibi,
2 retineri. No. pariter detinendum accuſatorē, & accuſatum, † in
tex. ibi, donec reperitur, dic, ꝙ ꝑ hoc patet, ꝙ non eſt neceſſe, qđ
d quis detineatur vſq; ad ſnĩam; *d* ſed ſtatim, ꝙ apparet eum eſſe
3 inculpabilem, p̃t relaxari ſ̃m Iac. de But. ꝑ iſtum tex. † In glo. ibi,
e vt ligetur. rō eſt, *e* qa ligare nō ad ſimplicem cuſtodiam ꝑtinet,
ſed ad pęnam, quæ nemini eſt imponenda, anteq̃ ſit ɔuictus. vel
ɔfeſſus. & debet hoc intelligi, qñ ſine tali ligamine p̃t commode
cuſtodiri, ſed qñ ſine ligamine non p̃nt ɔmode cuſtodiri, dico
ꝙ tunc p̃nt inuinculari, qa hoc fit ad cuſtodiã, & non ad pœnã.
in ea. gl. ibi ligamine, hic vide ff. de ver. ſig. l. qui neq;. & ff. quib.
ex cau. maio. l. in eadem. in ea, gl. ibi, ſub fideiuſſorib. ſi ex crimi-
ne uenit imponēda pęna pecuniaria. in ea gl. ibi, ff. de cuſt. reor.
l. j. dic, vt ibi no. vel diſtingue plenius, vt hic ꝑ Cyn. Vel dic ſic, ꝙ
aliqñ q̃ritur an accuſatus, vel inquiſitus debeat fideiuſſorib. re-
laxari de repræſentando, & de iudicatum ſoluendo, & tũc ſic di
ſtingue: aut de illo crĩe eſt determinata pęna, aut eſt arbitraria.
Si

ADDITIONES.

a Inſcribatur. Et ſic videtur hic tex. quod quis ante debet ſe inſcribere, quam citetur accuſatus, uide Mod. in c. licet, extra de accu.

b Dilatio. De qua vide Bal. in auth. offeratur, ſup. de li. conte.

c Crimen. Vide Bar. in extraua. ad repri. ſuper verbo, ſuper dicto crimine, & l. inter accuſatorem, ff. de pub. iud. in cano. licet, de accuſ. extra.

d Vſque ad ſnĩam. Et ita practicatur Florentiæ pluries per Aſſidentes, ubi ſtatutum de hoc, & uide Ia. But. in l. ſed, & ſi, ff. de in ius uoc. & ibi refert, & facit, quod no. Bal. in l. ſi pro ea. in 6. q. ſuprema, non reperio hic in lect. mea, quod Iaco. Butr. hic iſtud ponat. Sal. tamen hic in fi. ponit iſtud, ſed loquitut in alijs terminis diuerſam rationem habentibus, & fortaſſe melius.

e Ratio eſt. Vide Bar. in l. 1. ff. de cuſt. reo. & Bal. in l. 1. & 2. in ti. 1. & ibi de forma cuſtodiæ.

Si eſt pœna determinata; aut eſt pœnā corporalis, & tunc ñ eſt
fideiuſſoribus dimittendus, quia nō eſt in poteſtate fideiuſſoris
ſoluere iudicatum, cum executio eſt fienda in perſona, vñ pro-
mittendo iudicatum ſolui, promitteret impoſſibile, & ſic pro-
miſſio, aut fideiuſſio eſt impoſſibilis, ergo non recipienda, & cū
iſta fideiuſſio non ſit fideiuſſio quantum ad clam iudicatū ſol-
ui, ergo non releuat reum, quin detineatur, Aut venit imponen
da pœna pecuniaria, & tunc aut iſte accuſatus, vel inquiſitus ꝯ-
fitetur crimen, & non eſt dimittendus fideiuſſoribus, imo deti-
nendus, & confeſtim ꝯdemnādus, vt ff. de cuſto. reo. l. ſi confeſ-
ſus ĩ. tit. 1. ſi quis in eo. Aut ñ confitetur, ſed negat; & tunc dēt fi
deiuſſorib. dimitti, qui debent promittere de eo pręſentando, &
iudicatum ſoluendo, vt in l. 1. ff. de cuſto. reo. & tenebuntur iſti
fideiuſſores repræſentare, qñcunque perſona eius erit neceſſa-
ria, vt ſi iudex vellet eum interrogare, vel torquere, nam licet
in criminalib. non ſit reſpondendum in poſitionib. partis, vt no.
Inno. in c. dudum, de elect. vnde in criminali non fiunt poſitio-
nes a parte parti, ſed fiunt inuentiones, quæ producuntur tantū
iudici; tamen mero officio iudex eum poteſt interrogare in cri-
a minali *a* vbicunque mouet eum æquitas, & maxime vbi eſt lo-
cus torturæ, caſus eſt in l. diuus Adrianus, de cuſt. reo. Aut pęna
b eſt arbitraria, *b* & tunc conſideratur qualitas criminis, & ꝯſue-
tudo iudicis, & fori, vt not. in ſimili in l. quid ergo, §. pœna gra-
uior. ff. de his, qui no. infam. vnde ſi veriſimile eſt, quod pæna ſit
corporalis idem eſt, ꝙ de ordinaria corporali, ſi vero ſit pecunia
ria, idem dic, quod de pecuniaria ordinaria, aut non quærimus,
c an ſit quis fideiuſſoribus *c* dimittendus, ſed qñ, ac qualiter, & v-
bi ſit detinendus, & an ſit detinendus in palatio ſub fidis cuſto-
dib. an vero debeat mitti ad carcerem, an debeat vltra hoc in-
carcerari legatus, & imponi ſibi manicæ ferreæ, & ſimilia, & re
fert, nam aut loquimur anteq̃ ſit conuictus, aut ꝯfeſſus, aut ali-
qua ſuſpicio ſit ꝯ̃ eum, & dic tunc, quod ſi eſt vilis perſona, dēt
mitti ad carcerem, ſi eſt perſona notabilis, debet honeſto modo
in palatio detineri, & ita debet iudex arbitrari, vt l. 1. ff. de cuſto.
reo. Aut quis eſt ſuſpectus de crimine, non tñ adhuc eſt conui-
ctus, vel confeſſus, & refert, aut crimen eſt multum atrox, &
tunc dēt mitti ad carceres, vt l. 1. ſ. titu. 1. aut crimen non eſt ita
atrox: & tunc poterit ſub cuſtodibus detineri in loco honeſtio-
ri, vt l. 1. de cuſt. reo. & in l. diuus, eo. tit, aut quis eſt plene conui-
ctus, vel confeſſus, & tunc non ſolum mittitur ad carceres, ſed
ponitur in compedibus, quia tunc eſt pęna deſtinata, & conſtat
quod eſt pœna dignus, vt ĩ. tit. 1. & l. ſi quis in ea. & l. fi. Br̄ colli-
gendo, qñ quis non eſt fideiuſſoribus relaxandus, quis non pa-
titur qualitas cauſæ, tria ſunt tpa, primum eſt poſt reſponſionē
anteq̃ ſit ſuſpicio ꝯ̃ eum, ſm̄ poſt ſuſpicionem, tertium eſt poſt
conuictionem, vel confeſſionem.

ADDITIONES.

a Interrogare in criminali. Vide Bal. in l. accuſatoribus, ſup. tit. 1. faciunt no. p Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infe. & Bal. in l. ſi accuſationem, ſup. tit. 2.
b Arbitraria. Faciunt no. per Bar. in l. reos, ſup. de accuſ. et per Ro. vide in l. neque, ff. de in ius voc.
c Fideiuſſoribus. Et uide, quæ ſup. dicta ſunt, et adde, ꝙ licet regulariter non poſſit reus ante lit. conteſta. in carcere detineri. vt hic, illud eſt verum vigore ordinarij proceſſus, ſed tamen iudex quandoq; ex officio poteſt capere, et carcerare, vt no. Bal. in l. fi. in ver. no. hic, quod abolitio, inf. de abol. et in l. inf. de hi, qui. latro.

LEX III.

1 *Malefactor in flagranti crimine capi poteſt, & duci ad iudicem per illum cuius interſit.*
2 *Nuncius ſine commißione iudicis, aliquem citare non poteſt.*
3 *Nuncius de commiſſione non creditur dato, ꝙ de citætione credatur.*
4 *Occidere vbi licet ibi multo fortius capere licet.*
5 *Malefactor, qui capi poteſt, ſi reſiſtat vulneratus eum non tenetur.*

Neminem. In tex. ibi pronunciauit, ſ. interloquendo.
Iſta lex intelligitur duob. modis, vno mō
de exhibitione reali per capturam perſonæ, & ductionem ad iu
dicem, & iſta non p̄t fieri, niſi p̄cedente iudicis mandato, & iſte
eſt intell'r gl. fallit in quibuſdam criminibus, in quib. licet ꝑpria
authoritate capere malefactorem, & deducere ad iudicem, vt
1 no. hic Azo. in ſumma, & tenet hic glo. Et ego do regulam, † ꝙ
in flagranti crīe omnis malefactor pōt capi, & duci ad iudicem
per illum cuius intereſt, vt ff. de adult. l. capite quinto, & l. inter-
dum, §. furem, de fur. & ēt per quemlibet, ſi fugiat, quia aliquid
permittitur rōne fugæ, quod non permittetur alias, vt ait Præ-
tor, §. ſi debitorem, ff. quæ in frau. cred. no. in l. fin. ſ. de fer. per q̃
leg. dico, quod iudex quolibet tp̄e p̄t dare licentiam alijs, quod
capiant malefactorum, & maxime in crīe, in quo publica eſt ac
a cuſatio, vt dicā, ꝙ quicunq; pōt accuſare poſſit capere, *a* ne ob-
noxius fugiat, vt dicta l. ait prætor. §. ſi debitorem facit l. Pedius,
2 de incen. rui. nau. † Secundo modo intell'r iſta l. in exhibitione
verbali, quæ fit per nuncios, ad hoc allegatur per Doct. qđ nun-
cius non pōt aliquē citare, niſi p̄cedente iudicis mandato. & de
b ꝯmiſſione; ita allegāt Doc. dicētes, qđ de iſta ꝯmiſſione *b* & mā
3 dato dēt cōſtare. † Vnde dato, quod credatur nuncio de citatio
ne; tñ non creditur de ꝯmiſſione, no. hic Cy. & melius in l. ea q-
dem, & ita refert Gan. & tenent alij Docto. Iac. Butr. dicit quod
hoc eſt verum in criminali, ꝙ debet conſtare de ꝯmiſſione ali-
ter quam per relationem nuncij, ſed in ciuili, dicit, quod ſufficit
ſi nuncius refert ſe citaſſe iudicis mandato & commiſſione, ar.
in l. magis puto, §. l. ne tñ, de reb. eod. & ſ. de Epiſc. & cle. omnes
qui. & ita ſeruatur de cōſuetudine, tamen de iure, ſiue in crimi
nali, ſiue in ciuili, prima pars eſt verior, quia nuncio creditur de
actu ſuo, non alieno, qui ad ſuum officium non pertinet, & quia
de officio alicui iniuncto ille idem non eſt bonus teſtis, vt no. In
no. in c. quoniam contra falſam, extra, de proba. Tamen in con-
trarium facit ff. de teſt. tut. l. ex ſententia, & l. vxori. §. 1. ff. de fal. ꝓ
prima parte facit l. vnica, ſ. de man. prin. in gloſſ. a priuato, in fin.
4 † Do hanc rl'am, ꝙ vbicunq; *c* eſt licitum aliquem occidere: pu
c ta bannitum, & roboratorem ſtratarū, ibi fortius licet capere, &
5 ad fortiam iudicis ducere, facit ĩ. de dec. l. generaliter, lib. x. † Ego
addo, qđ vidi de facto ꝙ vbicunque licet aliquem capere, ſi ille
reſiſtat ei, & in illa reſiſtentia interueniant vulnera, ꝙ ille, q ibat
d ꝓ capiendo, non dēt puniri, *d* vt ſup. de his q ad eccl. cōfug. l. ſi ſer
uus, & iſtud vidi de facto Peruſij, & audiui ēt Piſis, vbi fuit talis
qō. Quidam malefactor fugiebat ante familiam, & familia cur-
rebat poſt eū, & eum non poterat iungere. & qdā berroarius eū
ꝑcuſſit, credo, & non dēt puniri, p dictā l. ſi ſeruus, & tene menti.

ADDITIONES.

a Capere. Vide l. generali, & ibi Bal. inf. de decu. lib. 10.
b Commiſſione. Vide Bar. hic, et quæ eſt poſt eum ſcripſit Bal. in l. conſentaneum, in ſ. no. ſup. et quan. iu. Bar. in l. j. §. cura carnis, ff. de of. præ fe. vrb.
c Vbicunque. Adde quod imo tunc licebit eum in priuato carcere retinere, et eum ibi torquere, et iuſtitiare, ſecundum Bal. in l. 1. inf. de priua. carc. et hic adde quod not. Ang. et Imo. in l. in ſu s in prin. ff. de lib. et poſth.
d Puniri. Idem voluit Bal. in repe. l. 1. ſup. vnde vi. motus per l. ſi ſeruus, hic all. Idem intellige per Imo. in l. ex conſenſu, §. fi. ff. de appel. l. ſi cum moderamine inculpatæ tut. etc.

De cuſt. & exhibit. reo. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Inquiſitionem fieri ex publicę ſolicitudinis cura.*
2 *Procedendum in criminali celeriter eſt in cauſis detentorum.*
3 *A tormentis non eſt incipiendum.*
4 *Carcerati de nocte debent ſtare intus, & non extra carcerem.*

a IN quacunque. *a* Tradit modum cuſtodiæ, qua
liter debet quis cuſtodiri, tam
de die quam de nocte; & vtrum ei, qui cuſtoditur, ferreę ma-
nicæ ſint immittendæ, & de officio cuſtodum circa perſonas cu
ſtodiendum, qui aſpere tractant carceratos. hoc facit hæc lex; cu
ius intentio eſt iſta, ꝙ ſiue ꝯ̃ aliquē procedat̄ p accuſationē, ſiue
per inquiſitionē ſi pōt incontinenti quæſtio terminari, termine-
tur, ſi autem non pōt terminari, niſi ex interuallo temporis, inte
rim detinendus eſt, & dēt ſub fida cuſtodia detineri, quæ cuſto-
dia de nocte debet eſſe magis duplex, quā de die, id eſt poſt ortū
Solis vſque ad occaſum, puniuntur cuſtodes carcerum, qui po-
nūt aliquem in loco vbi non pōt aliquem videre, nec audire, ad
hoc, vt ille cito moriatur, forte hoc facientes a corrupti ad peti-
1 tionem accuſatorum, hoc dicit. † in tex. ibi publicæ, no. inquiſi-
tionem fieri ex publicæ ſolicitudinis cura, ad hoc allegatur iſte
2 tex, in tex. ibi, quam celerrime, Nota. † quod in criminali celeri-
ter eſt procedendum in cauſis detentorum, & quod aliquid dif-
fertur pp inueſtigationem ſociorum, quod non differetur alias.
3 † in tex. ibi, manicas, quia iſtæ ferreę manicę excedunt formam
cuſtodiæ, & ſunt quidam modi tormentorū, & a tormentis non
eſt incipiēdum. In tex. ibi, & in veſtibulis. No. † quod omnes car-
cerati de nocte debent ſtare intus carcerem, non extra.

ADDITIO.

a In quacunque. Ad inſtitutionem huius legis, in l. fi. uide gl. no. in l. ſi victum, in fi. et ibi Imo. ff. de re iud.

LEX V.

1 *Reus in quo loco confiteri, vel negare debeat.*
2 *Iudex duos, vel tres teſtes adhibere debet, qui videant, quod malefactor ſpō te confitetur.*
3 *Confeſſus ex ſola confeſſione aliquando condemnari poteſt.*
4 *Reuocatio vbicunque quis cogitur confiteri, non eſt admittenda.*

Si quis in ea. Detētus dēt a iudice audiri, & apud acta,
duci, & iudicibus nimis ſæuientib. dēt ī-
poni freni tēperies. h. d. hæc lex, quæ non ſolum ponit formam
in detinendo, ſed in procedendo, & audiēdo detētos, & not. ꝙ
1 rl'r nemini iudex pōt denegare audientiā, † in tex. ibi, apud acta.
no. in quo loco reus dēt confiteri, vel negare, qa apud acta. vnde
dñt Doc. per iſtū tex. ꝙ qñ quis cogitur ad confitendū per tortu-
ram, ꝙ poſtq̃ iudex torſit, debet talem tortū ducere ad bācū, &
facere ipſum apud acta ꝯfiteri, qa ꝯfeſſio alibi facta in criminali
non ſufficit ad ꝯdēnationē, per iſtū tex. licet ſufficiat ad torturā
facit qđ no. in l. iubemus, ſ. de lib. cau. & in l. capite quinto, ff. de
2 adult. † in tex. ibi, ſub publico teſtimonio. dñt Docto. quod cau-
tius eſt, ꝙ iudex adhibeat duos, vel tres teſtes ibi, qui videant, ꝙ
ſpon-

a ſponte ꝯfitetur maleſactor.in glo.pe.ibi, cui non ſtatur, *a* dic vt
dicam in ea.gl.ibi,niſi perſeueret.Idem tenet hic Azo. ī ſum.&
in l.1.ff.de cuſt.reo.vnde cauti Aſſeſſores non ſunt vnica ꝯfeſſio
ne ꝯtenti,ſed tpe,quo mittūt maleſactores ad ſuppliciū faciunt,
ꝙ illam ꝯfeſſionem ꝯfirmant,& iterato cōfitentur, ſm Azo. in
ſum.ſ.de confeſ.& dicit,ꝙ tunc eſt neceſſe, ꝙ in cōfeſſione pſe-
ueret,qñ confeſſio emanauit p torturam, ſecus ſi ſpōte, & hoc
tenet Gand.Bar.& dicunt idem de conſuetudine obſeruari, &
3 allegant,ꝙ no.in l.ſeruos,ꝟ.ad leg.Iul.de vi.† Dic, ꝙ aliqñ in cō-
feſſione perſeueratur per expreſſam confirmationem factam
apud acta,& nō eſt dubium, ꝙ talis cōfeſſus ex ſola confeſſione
pōt condemnari ſm oēs, qñque in confeſsione perſeueratur ta
cite.i.quia non reuocatur cōfeſſio;& tunc aut emanauit ſpōte,
& ſufficit:aut metu tormentorum,& nō ſufficit, imo eſt repetē
da cōfeſsio.Et iō Aſſeſſores, vt non ſtetur in iſto dubio, ſemper
faciunt ſcribi,quomodo reus ſpōte fuit cōfeſſus,& quaſi vt plu-
4 rimum iſta ſcriptura eſt falſa.† Quandoq; in confeſſione non p-
ſeuerant tacite,vel expreſſe,ſed reuocat ꝯfeſſio,& tūc ſi qdē ſūt
aliqua indicia faciētia p reuocatione,admittit reuocatio,qa vbi
cunq; qs pt cogi ꝯfiteri,non admittit reuocatio,ſed iſte pt ꝯfite-
ri,ergo fortius pt cogi pſeuerare in ꝯfeſſione, ſi aūt nulla indicia
apparent pro,vel ꝯ: vr ꝙ iſta reuocatio ſponte facta non proce-
dat,niſi error allegaretur,& probaretur, vel non ſtaret per alle-
gantem,ſed per iudicem,quominus probaret,vt l.de ætate, §.fi.
de inter.ac.facit ꝙ not.in l.1. & l.ictus fuſtium, ff.de his, qui no.
infa. Et hæc dicta ſunt in ꝯfeſſione reuocatoria. Sed de interpre-
b tatione *b* cōfeſſionis,dic, ꝙ quis poteſt interpretari exponendo
non perimendo eam in totum, vt extra de accu.ca. cum dilecti.

ADDITIONES.

a Libellum. Vide Bal.in l.3.ſup.tit.1.
b Nulla indicia. Vtrum confeſſus in criminalibus poſſit reuocare confeſſionem factam per errorem, vide no. Bal.in l.cum precum, in fi. ſup. de lib. cau. & omnino, Sal.in l.fi.ſup.de prob.& Bal.omnino in l.2.ſup.quo ap.non rec. & in l.a procedente,ſup.de dila.
c Sed de interpretatione. An reus poſſit interpretari confeſſionem ſuam in criminalibus, vide ſing.Bal.in c.1.§.item ſi vaſallus,de contro.inueſt.

LEX III.

1 *Carcer mulierum debet eſſe ſeparatus a carcere maſculorum.*

1 QUONIAM † Carcer mulierum debet eſſe ſeparatus a carcere maſculorum.h.d.

AVTHENTICA.

1 *Vir eſt legitimus reſponſalis pro ſua vxore in ciuili cauſa.*

a HODIE NOUO. *a* Mulier nunquam poteſt in carcere detineri in cauſa ciuili.h.d.in tex.ibi,p
1 virum.No.† virum *b* eſſe legitimum reſponſalem pro ſua vxo-
b re,in ciuili cauſa,& nota.bene.

ADDITIONES.

a Hodie nouo. Ad limitationem eius quod hic dicitur, vide Bar.in l. ſi quis ſub conditione,ff.de teſta,tu.ſcilicet quando mulier, ſuſcipiens tu. filij renunciauit omni legis auxilio.
b No.virum. Vide Bal.omnino in l.ſed & ſi,ff.de in ius vo.& dicit Bal. in l. 1. ff. qui ſatiſ.cog. quòd conſuetudo obſeruat quòd mulier pro crimine non audiatur cum iuratoria cautione.

LEX IV.

1 *Cuſtos incarceratus ſi aufugit, tenetur ad id, quod ille vere tenebatur.*
2 *Cuſtos an teneatur de familiari, qui fuit in culpa.*
3 *Cuſtos, & carceratus, eadem pœna tenentur.*
4 *Cuſtos ratione culpæ, tenetur ad pœnam capitalem.*

1 AD COMMENTARIENSEM. † Cuſtos carcerum ꝯcto carce-
re per negligentiam ſui cuſtodis,non euitat pœnam eū exhiben
do,ſed ſubit ſupplicium,ꝙ ille,q fugit eſſe ſubiturus, niſi iſte cu-
ſtos ex cā neceſſitatis abeſſet.h.d.in tex.ibi,Commentarienſem.
iſte eſt princeps cuſtodum;alij appellantur cuſtodes. in text. ibi
perſonarum.ſ.receptarum ſub cuſtodia.in tex.ibi,obijciendum
i.repreſentandum.in tex.ibi docebitur.No.ꝙ nō inſpicitur, pro
a quo quis eſt recommēdatus *a* in carcere,ſed pro qua re vere te-
nebat.Itē no.ꝙ licet ꝯ effractorem carcerum inducat quędam
ficta ꝯfeſſio,tñ ꝯ cuſtodem carcerum dēt aliter probari, vt ff.eo.
2 l.non dubium.† in tex.ibi adiutorem, quem dēt a iudice compe
tenti petere,cum hēt abeſſe,& poteſt etiam intelligi, ꝙ ab initio
erant plures cuſtodes:vnde ſi vnus abeſt, ſolus qui remanſit, te-
neret· & tunc exponitur adiutorem,i.ſocium adiutorē, vel ſub
3 cuſtodem.in gl.q̄ incipit,hoc ſi nimia.ibi,† ꝙ ꝯ l. & ſignatur hoc
modo ꝯrium.hic dr,ꝙ & cuſtos, & carceratus tenent eadē pœ-
na.Sed cuſtos tenetur rōne culpę ad pœnam capitalem pręciſe,
nō aūt eſt ſic in carcerato,ergo ſimilitudo mala. Sol.dic, ꝙ ea-
dē pęna eſt,ſed nō eadē culpa,nec circa idē, nec ex eadem lege,
ſed diuerſa,& hoc no.Gui.in l.2.ſ.de fi.inſtr. vbi allegat hanc gl.
4 †In ea.gl.ibi,dolus,& adde quod no.ff.de in litē iur.l.in actionib.
b Et no.*b* ꝙ eſt ſpāle in cuſtode carcerum,ꝙ rōne culpæ teneatur
ad pœnam capitalem. idem puto in cuſtode caſtri. Nam vter-
que in ſua fide recipit cuſtodire perſonas,vt 33.q.5.c.licet hō.Et
ibi formatur qō,q̄dā dedit fideiuſſorē,vtrū ſi nō repreſentat reū
c capitis,dēt ipſe decapitari? *c* De hoc hic plene p Cy.in ea.gl. ibi,
eadē tñ pœna,facit ff.ad l.Cor.de ſic.l.1.cir.prin.In ea.gl.ibi,ſub
ditos,& nedum remoueri,ſed ēt puniri debeāt.& facit ꝟ.l.prox.

ADDITIONES.

a Recomendatus. Si aufugit carceratus cuſtos tenetur tantum ad id, quod ille uere debebat,non ad illud,pro quo erat recomendatus, uide quæ dixi poſt Barto.in l.milites,ff.eo.
b Et no. Vide l. milites, ff. eod. & quod idem ſit in cuſtode caſtri, et carceris,tenet Bal.in l.ex diui,ſup.loc.
c Decapitari. Vide Bar.in l.ſi quis,ff.eo.

LEX V.

1 *Carceratorum cauſæ ſunt abbreuiandæ.*
2 *Officium negligens, ab officio debet remoueri.*

DE IJS. Cāę carceratorū dēnt velociter terminari:& ſingu
lis triginta dieb.cuſtos carcerū dēt cās, & nomina
carceratorū iudici deferre:pęna non referenti,& iudici negligē
1 ti imminēte.h.d.No.†ꝙ in cauſis carceratorum,dilationes *a* ſūt
a abbreuiādę.in tex.ibi,maceret. no.carceratū nō dēre ī carcerib.
macerari.in tex.ibi,ingerat.ſ.iudici.in gl.quæ incipit,i.dignitatē.
ibi,ſed nō re.hoc verū quo ad ſe, ſed quo ad ſubditos retinet di-
gnitatē re,& noīe,donec deponat ab officio,facit ff.de his,q no.
2 infa.l.1.In gl.fi.ibi,l.eū.No.† ī gl.bonas ꝯcordātias,ꝙ ille,q ē ne-
b gligēs ī offō,ab offō dēt remoueri,ſiue ſit publicū,ſiue priuatū. *b*

ADDITIONES.

a Dilationes. Imo dicit Cy.in l.mulierem,ſup.ſi manci.ita veni.ne proſt. quod proceditur ſummarie.
q Priuatum. Vide Bal.in l.1.ſup.qui.bon.ced.poſ.ubi dicit per iſtum tex.non ualere ſtatutum,quod debitor detur cruciandus creditoribus, et intellige hanc l. nedum in carcere,ſed in qualibet incluſione,ut no.gl.iuncto tex.in l.ſi confidis,inf. ad le.Iul.de ui.et ibi Bal.

De priua.carce.inhiben. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Habens locum carceris deputatum ſi vſurpet merum imperium eſt reus læſæ maieſt.*
2 *Iudex ſciens lęſam eſſe maieſtatem, & nō uindicat tenetur crīe læ.maieſt.*
3 *Maleficium qui tenetur denunciare, corā iudice competenti denūciare dēt.*
4 *Maleſacta capi poteſt, & iudicem deduci.*
5 *Bannitus an impune in carce detineri, & torqueri poſſit.*

IUBEMUS. Nemo pt habere priuatum carcerē.hoc pri-
mo.iudex,q non punit hūc,tenetur crīe læſæ
maie.Idem de primatib.officiorū,q ſciētes non referūt iudicib.
Is ēt,q hūc carcerē retinet,vltimo ſupplicio ꝯdēnatur,tanq̄ vio-
lator imperialis maieſtatis. h.d. Primo ꝓhibet. Scđo punit iudi-
cē,& primates offōrū. Tertio punit hēntē priuatū carcerē. ſcđa
ibi,viro ſpectabili.tertia ibi,nā illud ī tex.ibi cuſtodiā.Ia.Bu.ītel-
ligit tex.de eo,q hēt locū carceris deputatū ad tenēdū ibi quoſ-
cunq; & hic ſi vſurpet merum impe.eſt reus lęſę maieſt.nō aūt
ītelligit hāc l. ſolū ī eo, q caſu ſolū vnū hoīem aliquātulū tenet
carceratū. Alii intelligūt iſtā legē indiſtincte,dummodo aliquis
teneat aliquem carceratū vltra xx.horas, vel ēt minus 20. horis
ſine cā,vt l.capite 5.ff.de adul.& ibi Ia.de Are.& D. Ray.dicit ꝙ
l.capite 5.nō loqtur de mā iſta,qa detētio fiebat ad ꝓbandū, hic
aūt loquit,qñ fit ad carcerē exercēdū ī tex.ibi,maieſtatis crimē
No.ꝙ iudex, q ſcit.& nō vīdicat læsā maieſtatē, tenet crīe læſæ
a maie.in tex.ibi,vindicauerit.No.ꝙ ille, *a* cui incūbit ius denun-
ciādi maleficium,nō incūbit pęna,niſi a die,ex quo nouit. ī tex.
1 ibi,ꝓprios.† No.ꝙ ille,q tenet denūciare maleficiū, dēt denūcia
re corā iudice cōpetenti: vñ capellanus,q dēt denūciare malefi-
ciū,non eſſet extra pęnā ſtatuti, denūciādo officiali mercantiæ.
b Itē no.ꝙ eadē pęna tenet ille,q *b* omittit denūciare,qua tenet il
le,q omiſit iudicare. In text.ibi,ꝓtinus no.ꝙ tps determinatū ad
denunciando, eſt cū primū pt.ī tex.ibi violatores.multo fortius
tenet ille,q torqueret detētum,& plus eſt torquere,q̄ detinere,
vt ſ.de cu.reo.l.1.ī gl.& nō puniri.ī fi.facit ff.de cōdi.ob cā.l. pe.
3 † Itē not. ꝙ licet *c* malefactorē capere,& ducere ad iudicē,vt ff.
c de fur.l.interdum,§.q furem,& l.capite 5.ff.de adult.Quærit hic
d Ia.qd de bannito, *d* qui pt impune offendi,nunqd pt īpune ī pri-
uato carcere detineri,vel torqueri,vel iuſtitiari? & vr ꝙ ñ poſſit
ī priuato carcere detineri,qa iſtud eſt crimē læſę maieſt.directe,
vnde dato, ꝙ reſpū pſonæ, bannitus non debeat puniri,tñ quia
maieſtas lędit directe,dēt puniri,quæ argumentatio non ꝓcede
ret,ſi diceremus maieſtatē lędi ſecundario, & nō principaliter,
quia quod eſt permiſſum in principali,vr pmiſſum in his, q̄ ſub
ſequuntur,vt ff.de iniu.l.non ſolum, §. quanq̄ tñ credo ꝯrium,
& ra-

ADDITIONES.

a No.quod ille. Vide Bar.in l.is qui in puteum,§.hoc interdictum,ff.quod ui,aut clā et in l.diuus,la 2.ff.de cuſt.reo.
b Phi.Dec. Ille,quinetiam addit idem Bal.in l.minoribus.ad fi. C.de his,qui.ut ind. ubi per Sal.et Pau.de Caſt,et plene per Ale.ibidem, quod ſi denunciator omiſerit vnum ex pluribus malefactoribus denunciare,perinde teneatur,ac ſi maleficium nullo modo denunciaſſet. Cæterum autem an ſe inſcribere ad talionis pœnam teneatur denunciator,habes in l.ea quidem,ubi per Sal.ſup.de acc. Ange.in auth. quomo.opor.Epiſ.§.fi.Bar.in l.diuus,ff.de cuſt.reo.item an ſolennitates,l. libellorum denunciator obſeruare teneatur,quæ loquitur in accuſatore, uide per eundē Ang.in d.auth.et §.fi.
c Item no.quod licet. Vide Bar.in l.generali,inf.de dec.li.10.
d Quid de bannito. Facit quod no.Bal.in l.fi.ad fi.ſup.de exhi.reis.

& rōeſt iſta,ꝗa ille,qui offendit bannitum, in hoc fit executor,
iure ergo non incidit in crimen læſæ maie. nā cum poſſet impu
ne occidere,ergo multo fortius poterit ipſū torquere,vel carce
rare.Ideo non tenetur crimine læſæ maieſtatis, quia ex hoc nō
reſultat aliquod crimen,cum authoritate legis faciat.Itē facit ꝯ
tyrannos,ꝙ non ſolum inquantum tyrannus ,ſed inquantum
habet priuatos carceres,incidit in crimen læſæ maieſtatis.

Si reus,vel accuſator mortuus fuerit. *Rub.*

L E X I.

1 *Accuſatio contra plures,eodem libello,ex eodem crimine proponi poteſt.*
2 *Crimen finitur morte.*
3 *Accuſatio contra centum,eodem libello proponi poteſt.*
4 *Accuſatio contra producentes falſos teſtes eodem libello proponi poteſt.*

ET ſi Marcellus. Poſſunt plures de eodem cri
mine accuſari in vno libello,
& vno mortuo pendēte proceſſu,nihilominus durat in-
ſtantia quo ad reliquos. h.d. In tex.ibi, non eſt abolita.ſ.
1 in totum,quia remanet ꝯ ſuperuiuentes.† No.quod plures poſ-
2 ſunt accuſari in libello.† Item ꝙ crimen finitur morte.Et no. in
a gl.quæ incipit,vt j. ꝙ memoria *a* alicuius poteſt poſt mortē dā-
nari,ſ.in caſib.expreſſis in iure duntaxat.ꝙ patet ex eo,quod pro
ceſſus,qui fit ꝯ memoriā,fit ꝯ eum,qui non eſt in iudicio, nec eſ
ſe poteſt,vnde iſte proceſſus eſt irregularis.In gl.tres ergo.ibi,de
pub.iu.l.j.de hoc dic vt ibi per glo.& Doc.Tu dic, ꝙ crimen falſi
ex quocunque capite legis Cor. deſcendens eſt publicum cum
3 publice puniatur per legē publicorum iudiciorum.† In ead.glo.
b ibi,centum.no. ꝙ ex eodem *b* delicto p̄nt ēt cētū accuſari in eo
dem libello.Et diſtingue,cū quæritur vtrum plures p̄nt accuſa-
ri ab vno,& in eodē libello , & tunc p̄nt de eodem crīe, non de
diuerſis,vt in l.noſtra , aut de diuerſis , & tunc in eodem libello
non p̄nt accuſari,vt no.in l.cum rōnibus,§.qui accuſ.no.poſ. &
rō eſt , quia ſingulæ cāę ſingulas actiones deſiderant, vt l.ſingu-
lis,de excep.rei iud. Et quia diuerſa.i.quia ſunt diuerſę rōnis , &
concluſionis, ad vnam ꝯcluſionē non p̄nt applicari vt de teſ.mi.
l.in teſtō,ar.ff.de vul.ſub.l. iam hoc iure. Aut loquimur vtrum
vnus poſſit accuſare plures in diuerſis libellis,& tunc aut proſe-
quitur ſuā,vel ſuorū iniuriam , & tunc poteſt quoſcūq; vt l.hos
accuſare,ff.de acc.aut non proſequitur ſuam. vel ſuorum iniu-
riam,& tunc pōt duos tm̄,& non plures,vt in d.l. hos accuſare.
3 †Quærunt hic Docto. nunquid producens falſos teſtes poſſit in
eodem libello accuſari cum iſtis teſtibus ? Arguit hic Cyn.pro
& ꝯ,finaliter tenet cum Dyn.ꝙ ſic,quia omnium iſtorū delictū
eſt circa idem,& eiuſdem ſpeciei,imo plus,quia dicit Cy.ꝙ idē
delictū numero eſt , cum ex oīum facto non ſequitur niſi vnus
effectus numero, ergo merito poſſunt in eodem libello accuſa
ri per tex.noſtrū ibi dum tex.dicit, eodem crimine. Præterea ēt
ſi non eſſet idem crimen,ſaltem ſunt connexa , & ideo in eodē
libello deducibilia,ff.de adul.l.nihil intereſt.§.fin.& l.vim paſsā
§.in teſtamento,& uidetur caſus de qōne Dy.in l. Athaletus ff.
de fal.ſecundum Ray.& Barto.

ADDITIONES.

a Vbicunque memoria. Caſus exceptionis enumerat glo.hic , in uer.extinctum , & in l.ex teſtamento,ſup.de teſt.mi.
b Ex eodem. Vide Bal.in l.cum rationibus.hic alle.

L E X II.

1 *Caſus ſuperueniens excuſat a pęna.*

1 SI is,quem. † Accuſator non proſequens accuſationē
pp caſū ſupuenientē in pſona accuſati,nō
incidit in Turpillianū.h.d.in tex.ibi,neceſſitas, ꝗa ſupuenit im-
poſſibilitatas,& ſic nō obſt.l.j. ad Turp. quia hic eſt iuris, & fa-
cti, ibi iuris tm̄. Itē ibi impoſſibilitas emergens ab initio , hic ex
poſtfacto.

L E X III.

1 *Falſo inſtrumento vtens tenetur de falſo etiam mortuo fabricante.*

SI vt proponis. Etiam eo numero , ꝗ fabricauit fal-
ſum inſtr̄m;ſi quis illo inſtr̄o vtatur
ſcienter,pōt accuſari de falſo.h.d.in tex.ibi,principalis no.fabri
cantem falſum,vel fabricari facientem ,dici principalem, reſpe
ctu eius,qui vtitur.In tex.ibi,ſubiectum.facit ꝯ.de fi.inſtr.l.ſi vte
ris.& dic vt j.de fal.l.ſi docueris.

L E X IIII.

1 *Crimen extinguitur morte,& bona remanent hæredibus.*

1 DEfunctus. †Morte facientis,& mandantis,crimen in
perſonæ morietis extinguitur,& finitur iu
dicium inchoatum, & bona non auferuntur hæredib. niſi mor
tem ſibi conſciuerit.h.d.In tex.ibi mandauerunt.No.ꝙ delictū,
quod eſt publicum in faciente,eſt publicum in mandante.

L E X V.

1 *Maledictio dicitur omne verbum importans contumeliam.*
2 *Minæ faciunt præſumptionem contra minantem.*

SI quis. Si moritur accuſans , vel accuſator appellatione
pendente,finitur inſtantia ēt quo ad bona, niſi quæ
erant expreſſe adempta hæredibus , de quo dic, vt dicit̄ §.ſi pen.
appel.l.3.Vel. ſic. Vbi ademptio bonorum venit in conſequen-
tiam pœnæ,quæ morte tollitur, poſt mortem non durat qō, ēt
rōne bonorum . Si vero venit æque principl̄r,tunc ſic.h.d.† in
gl.1.ibi adimuntur. No.ꝙ damnato ad mortem tacite videntur
adempta,& de hoc dic,vt dr̄ in auth.bona damnatorum,in glo.
a poſt ſn̄iam iſta glo.innuit, ꝙ a futura *a* ſn̄ia non poſſit appellari,
etiam in crimine, poſſet dici ꝙ per ſtatutum ēt a ſn̄ia lata poſſit
appellari,& poſſit appellari a ſn̄ia ferenda. Nam cum grauamē
poſtq̄ fuerit illatum,non poſſit reparari, ergo pōt reparari ante,
vt l.ſn̄iæ,§.qđ ap.non re.Sic.n videmus in ſententia excōicatio-
nis,vbi appellatur a ſententia futura, quia grauamen illarū non
eſt reparabile poſt ſententiā,cum traxerit executionem , ſecus
2 ante. † In gloſ.ibi, omnia quæ acta. No.ꝙ *b* mortuo accuſatore
b pendente proceſſu,pereunt dicta teſtium,& omnia, ſecundum
iſtam gl. Alij dicunt,ꝙ non pereunt,quin iudex procedat ex of-
ficio tanq̄ ſuper notorio,facit l.1.de publ.iud.& pro iſta ſecunda
opi. j.de aboli.l.2. Sed ad illam poſſet reſponderi, quia ibi mali
accuſatoris,hic caſu non fiebat proſecutio.

ADDITIONES.

a A futura. Contrarium huius conſuluit Ang. in conſi.2. & ibi facit mentionem de iſto dicto.
b No.ꝙ vide gl.& Doc.in l.libellorum.§.1.ff.de acc.

Si quis Imperatori maledixerit. *Rubr.*

L E X V N I C A.

1 *Maledictio dicitur omne verbum importans contumeliam.*
2 *Minæ faciunt præſumptionem contra minantem.*

SI quis. Ex leuitate, vel inſania maledicens Principi n̄
punitur, ſed ſi per iniuriam Principis , eſt æſti-
matio vtrum,& qualiter puniatur,quod facit ex cauſis &
a perſonis,h.d.In tex.ibi,maledicto.dr̄ maledictum , *a* non ſolum
verbum blaſphemiæ , ſed omne verbum importans contume-
liam. Et ſic facit l.iſta ꝯ illos,qui blaſphemant Deum , & facit in
1 Auth.vt non luxur.ꝯ natur.† Vnde iſte tex.eſt arg. contra illum,
b qui,*b* minatur alicui de morte,quod ſi ille inuenitur poſtea mor
c tuus,pręſumitur contra minantem *c* ſecundum qualitatem per
ſonæ,& poſſibilitatem,& eius vires.

ADDITIONES.

a Dicitur maledictum. Vide quod no.Bal.in l.1.in fi.de re. cre.
b Contra illum,qui. Vide Cy.& Bal.in l.metum,ſup.quod me.cau.& quod no.Bar. in l.fi.ff.de qq.& quæ ibi dixi poſt eum,& per Bal.& Imo.in l.fi.ff. de hær. inſt.
c Cel. Præſumitur contra minantem. Adde iſtum in l.metum , nu.2.ver. & facit ad quæſtionem,& quod ibi poſui in apoſ.ad ipſum , in ver. de eo qui fert minas ſup. quòd me.cau.& in l.ſciant,num.3.vbi etiam poſui in addi. ad ipſum poſt eum in ver.eſſe probatum,ſup.de prob.

Ad legem Iuliam Maieſtatis. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

1 *Læſę maieſtatis crimine non tenetur iudex, qui iudicat contra legem.*

1 ETiam. †Iudex,qui iudicat ꝯ legem,non propterea te
netur crimine læſæ maieſtatis.h.d. ꝯ videbat̄,
quia ſicut lædens legem animatam,vt Cæſarem,tenetur
crimine lęſę maieſtatis,ita videbatur in eo, qui lęſit legem ſcri-
ptam,quod non eſt verum.

L E X II.

1 *Iurans temerarie,non tenetur læſæ maieſtatis crimine.*

1 AlIenam. † Deferens temerarie ſacramentum , non te-
netur crimine lęſæ maieſtatis.h.d.in text. ibi,
a maieſtatis. Sed nunquid *a* teneatur ex illo titulo,vt non luxu.cō
tra natur.glo.dicit hic,quod ſic,& malę, tum quia tale iuramen
tum contra pacem & concordiam non eſt ſeruandum; tum ꝗa
ille titulus non ſic intelligitur,vt no.Cy.in l.2.ſup.de iureiur.ille
enim intelligitur de illo, qui ex conſuetudine habet iurare in cō
temptum Dei,ſecundum Pet.

ADDITIO.

a Sed nunquid. Vide Bal. & Doc.in l.2.de re.cre.

L E X III.

1 *Inquiſitia diſcreta,dicitur fieri per teſtes.*
2 *Conuictus aliquis dicitur plene & ſemiplene.*

SI quis. Accuſator & eius inſtigator,niſi doceant per ma-
nifeſta indicia delictum accuſati de crimine læſæ
maieſtatis,ſunt torquendi,& per torturam qualiter res proceſ-
1 ſerit examinandi.h.d. † In tex.ibi inquiſitione. Not. pro intelle-
ctu illorum verborum diſtricte perquiras, quæ ponuntur in re-
ſcriptis Papalibus, quia diſcreta inquiſitio eſt per teſtes , & vias
ordinarias.diſtrictio,p tormenta,& via tormentorū eſt extraor
dinaria.in tex.ibi conſilio. No.quod ſicut torquetur accuſator,
ita poteſt torqueri inſtigator,& conſultor.in glo.præſumptione
ibi,contra ipſum.quo ad torturam. hoc enim voluit dicere, qđ
in crimine lęſę maieſtatis poteſt inchoari a tormentis , quod eſt
falſum per text.noſtrum; immo inchoandum eſt ab indicijs. in
2 ea.gl.ibi,ſemiplene Not.duo,quod conuictus dicitur aliquis,&
ple-

a plene & ſemiplene. Scđo,ꝙ unis teſtis *a* facit indiciũ ad torturã,
ſed non facit ſemiplenã probationem in criminali. Ego teneo,
ꝙ facit ſemiplenam probationē in cauſa pecuniaria,ſed in cor-
porali eſt dubium:tñ non vr̃ recedendũ a gl. quia ſi duo faciunt
ꝓbationē plenã,ergo vnus facit ſemiplenã.dic de hoc , vt dicet̃
ĩ.de queſt.l.de tormẽtis.& uide qđ no.in l.ij.§.j. ff.de excuſ.tut.

A D D I T I O.

a Vnus teſtis. Vide Bald.in l.milites,infra de queſt.

L E X IIII.

1 *Inquiſitio,quando de conſcientia Principis emanat, de fama conſtare non oportet.*
2 *Tormentorum genus quid ſit.*

Nullus. Priuilegiatus poteſt ſuũ priuilegium allegare,ex-
cepto crimine læſę maieſtatis,& exceptio,ſi tor-
queretur de Principis ↄſcientia. & hoc innuitur in prin.l.a ꝯrio
1 ſenſu.h.d.† in text.ibi, neſcientibus.ergo ſecus in Principe con-
ſulto,& de conſenſu eius.& facit quod not.Inn.extra,de accuſ.
a c.cũ oporteat,ad fi.ubi dicit,ꝙ qñ inquiſitio *a* emanat de cõſciẽ-
tia Principis,nõ eſt neceſſe,ꝙ conſtet de fama:quia ſola Princi-
b pis conſcientia ſupplet defectum cuiuslibet ſolennitatis , *b* ar.l.
2 noſtræ In glo.j. no.de iſto genere tormẽtorum,quid ſit chorda.
3 †In gl.ergo & ſi more. Not.ꝙ ſi litera loquatur ſub exceptione
taxatiuæ,tñ exceptio taxatiua excludit diſſimilia,nõ aũt ſimilia
facit l.ij.de patri.qui fil. diſt. & per Dy.in c.odia,de reg.iur.li.vj.

A D D I T I O N E S.

a Quando inquiſitio. Vide Spec.in ti.de inquiſi.§.nunc tractamus verſi.hoc autem notandum,cum ſeq.

b Cuiuslibet ſolennitatis in contrarium eſt text.in l.omnium,in fin.ibi,nocere non poſſunt,ſupra de teſta.ubi teſtamentum factum coram Principe, vel ſibi inſinuatum,uel manifeſtum,per ſupplicationem ualet, non obſtante defectu ſolennitatis teſtium;ſecus ſi alius defectus interuenit,& vide,quæ ſcripſi poſt Roma.in l.ſi teſtamentum,ſupra de teſt.& certum eſt,quod in caſu l. omnium , teſtamentum dicitur factum de conſcientia Principis,ut ibi per Bald.& dicit Inno.in c.j.de lite conteſt.quod pręſentia principis ſupplet actus ſolennitatem,alle.d.l.omnium.

L E X V.

1 *Conſpirans in Principem punitur crimine læſę maieſtatis.*
2 *Statutum odioſum in patre trahitur ad matrem.*
3 *Filiorum appellatio an producatur ultra liberos primi gradus.*
4 *Filij verbum a iure communi prolatum,extenditur ad omnes liberos.*
5 *Filiorum appellatione, an contineatur baſtardi,vel ſpurij.*
6 *Baſtardi ſecundum naturam immutabilem dicuntur filij.*
7 *Filij conſpirantium in Principem priuantur tota hæreditate.*

1 Quiſquis. †Conſpirans ꝯ Principem, vel eos,qui ſunt
ad latus Pincipis,incidit in crimen lęſę maie
ſtatis,ſola ordinatione & tractatu,licet non ſequat̃ euentus.vn-
de vltero gladio debet puniri, & omnia bona ſua efficiuntur fi-
ſci.hoc primo. Filijs eius de miſericordia reſeruat vita,ſed nulla
bona poſſũt hr̃e,vel accipere ex aliqua ſucceſſione inteſtati,vel
teſtati.& perpetuo ſunt infames,& ab oĩbus honoribus,& offi-
cijs excluſi.hoc ſecũdo. Supplicãs Principi pro eis,punit̃ pæna ꝑ
petuæ infamiæ.hoc tertio. Cũ filiab.eius diſpẽſatiuæ procedit̃,vt
poſſũt ex bonis mr̃nis obtinere Falcidiã. hoc quarto. Poſt iſtud
crimen attentatũ, pr̃ non poteſt emancipare filium , nec aliquã
alienationẽ facere.hoc quinto. Vxores iſtorũ non debẽt perde-
re dotes ipſarũ,imo recuperãt eas,hoc ſexto. Donatiões nuptia
les in caſu,quo erãt ſeruandæ liberis,applicantur fiſco , in qbus
filiæ ẽt legitimã poſſunt petere.hoc ſeptimo. Conſcij, ſatellites,
& miniſtri in pęna ſunt ſimiles delinquẽti.hoc octauo. Reuelãs
cõiurationes hmõi in initio præmiatur,ſed ſi ex poſtfacto,i.non
incontinenti, ſed poſt aliquod tps reuelet ſecretũ,ſibi parcit̃,nõ
tñ præmiatur.h.d. In tex.ibi,debet.ſ.de rigore. In tex.ibi,in ea cõ
ditione,puta quia tranſiuerunt ad ſecunda vota. In gl.& no.ibi.
2 ꝙ in patrẽ.† No.ꝙ ſtatutũ *a* odioſum in patre trahit̃ ad matrem.
a vnde vr̃,ꝙ ſi ſtatutũ dicat ſic, ꝙ filij rebelliũ non poſſint ſtare in
ciuitate , ꝙ ſi mater eſt rebellis, repellant̃ filia ſtando in ciuitate
ſicut ſi eſſet rebellis pr̃. Aliqui reprobant iſtã glo. quia cũ ſumus
in mã pænali & odioſa, ſtatutum qđ loquit̃ diſtrictiue de patre,
nõ trahit̃ ad matrẽ.ad hoc facit Inſti.de act.§.itẽ mixta eſt actio
de eo,& qđ no.ĩ l.raptores,s̃.de Epiſ.& cler.l.j.ĩ.de rap.virg. Fa-
cit qđ no.in l.ij.de patri.qui fil.diſtr.& per Dy.in c.odia , de reg.
iur.in vj. Illi,qui uolunt vti gl.dicunt,ꝙ iſta gl.dicit veritatẽ, ꝑꝑ
in differẽtem rõnem: vnde eum iſtud odium ſit rõnabile, ergo
vbi eſt eadem rõ,idem odium,& hoc ſequitur hic Pet.dic.ꝙ lex
b nr̃a *b* non loquitur diſtrictiue de patre, mo loquitur per verbũ
vl̃e, quiſquis.quod de ſui ſignificato rõne ſubauditi ſubſtantiui
homo,qui eſt cõis generis.comprehendit maſculinũ,& femini
num per propriã ſignificationem,non per interpretationẽ extẽ
ſiuam,vt no.ff.de reg.iur.in rub.facit l.j.ff.de ver.ſign.ſic iſta glo.
non dicit illud,ad quod not.in ſimili,s̃.de tranſac.l.tranſigere,&
s̃.de ſacroſ.eccl.l.illud. In gl.quæ incipit,ab eo.ibi,conferat. Alia
rõ reddit̃ in tex.in c.ſtatutũ,de hær.li.vi. Tu dic, ꝙ ſicut pater,q
cõmittit hoc crimen, non deſinit eſſe dñs bonorum ipſo facto,
licet ipſo facto perdat ipſorum adminiſtrationẽ,vt ĩ.eo.l.fin.ita
nec deſinit ipſo facto hr̃e ius ptãtis in filios , vt ff.đ ſta.hom.l.qui
furere. In ea.gl.ibi,contulerat vere,& non ſimulate,quia ſimula
ta alienatio non obeſt fiſco:quia nec ipſi delinquenti obſtabit,
cuius loco fiſcus ſuccedit,vt l.ſicuti,§.ſuperuacuũ,quib.modis
3 pig.uel hyp.ſol.† Sup iſta l.quærit Cy. *c* vtrũ appl̃tio filiorũ ꝓdu
c catur ultra liberos primi gradus? & dic,ꝙ ſic,q̃a iſtud verbum,
filius eſt ꝓlatum a lege,& iõ comprehẽdit nepotem.ut l.libero
rum,& l.iuſta, de verb.ſig.licet ſecus ſit , qñ hoc verbum ꝓfert̃
ab hoĩe,ut no.Inſti.qui da.tu,poſt.in fi.& l.Gallus,§.j.ff.de li. &
poſth.unde,qñ filius ꝓhibetur ab hoĩe , ꝓhibitio non egreditur
primum gradum,ut legitur in Aut.de reſti.fideicom.§.manife
ſtum. hodie tñ ꝑ quãdam nouellam legẽ Federici declaratum
eſt,ꝙ iſta pœna nõ extendatur,niſi ad primum & ſm gradum,
4 & nõ ultra.† Adde,ꝙ licet verbum,filij, prolatum a iure cõi in
mã indifferẽti,extẽdatur ad oẽs liberos tñ ſecus eſt,ſi profertur
a ſtatuto municipali;quia verba prolata a ſtatuto, videt̃ur pro-
lata a Pretore,vt no.in rub.de Dec.& ideo interpretat̃ ſtrictius,
vt patet in prædictis,in ſtatutis.n.attenditur vſus loquendi, arg.
l.liberorum,§.quod tñ Caſſius,de leg.3.& de fun.inſt.l. cum de
lanionis,§.aſinam.& de ſupel.leg.l. j.in fi. & facit quod not. de
5 reg.iur.le. in ſtipulationibus.† Secunda qõ eſt,an regula *d* iſtius
d leg.intelligatur de filijs iuſtis,an vero de baſtardis,vel etiam de
ſpurijs & videtur,ꝙ de iuſtis tm̃:q̃a verba prolata ſunt intelligẽ
da proprie,ſed ille proprie dr̃ filius, qui iuſtus filius eſt , vt l. vlt.
ff.de iure delib.& s̃.de inſt.& ſubſt.l.gñaliter,in fin. Probo per rõ
nẽ.ille eſt ꝓprie filius,cui cõpetit diſſinitio filij , ſed diffinitio nõ
cõpetit baſtardis,vel ſpurijs,vt l.filium, ff.de his,qui ſunt ſui,vel
6 alie.iur.ergo,&c.† Pręterea de ſpurio non vr̃ dubitãdũ:quia ne
dum cõpetit ſibi ſignificatio , ſed nõ cõpetit ſibi denominatio,
vt in Auth.quib.mod.nat.effi.leg.§.fi. Pręterea lex vr̃ expreſſa
ĩ.tit.prox.l.nõ ſolũ verba.ibi dũ dicit,ſed iuſti duntaxat.& ff.de
ritu nup.l.lege Iul.§.nec diſtinguit̃.ibi,iuſtũ.ꝯ iſtud tenet Spec.
e *e* ꝙ illa lex intelligatur de filijs baſtardis,& ſpurijs.probatur , q̃a
certum eſt,ꝙ iſti ſunt filij ſm immutabilem nãm,vt extra de fil.
presb.c.Michael.vnde in matre,in qua nãlis rõ tm̃ inſpicitur cũ
iſta aditione,ſpurii,ſaluãtur,vt ff.de cog. l. ſpurius. & l. hac par-
te.itẽ in nuptiis,in quibus ſolum nãlis actus inſpicitur , eadem
eſt cenſura,de filiis ſpuriis,ſicut in legitimis,vt Inſti.de nup.§.af
finitatis,facit pro hoc,ff.de in ius voc.l.parẽtes.pro hoc quoque
nã cõis nã eſt tam in ſpuriis,q̃ in legitimis,& indifferens,vt ff.de
accuſ.l.hos accuſare.cũ ergo lex nr̃a intuetur ſolũ nãlẽ inclina-
tionẽ filii ad patrẽ, & ad limitationẽ paternã,ſicut in legitimis,
ergo lex noſtra ęque vendicat ſibi locũ in ſpurijs , ſicut in filijs
f legitimis. Pręterea ſi ſpurius *f* occidit patrẽ,tenetur lege Põpeia
de parric.ergo idem dẽt eſſe,ſi tractat de occidendo Principẽ,q
dr̃ eſſe omnium pr̃,vt l.poſtliminij,de cap.& poſtl.reuer.& hoc
tenet Cy.& bene,qñ iſtud verbum profertur a iure cõi in mate
g ria indifferenti. Sed qñ *g* profertur a ſtatuto,tunc eſſet intelligen
dũ de filio legitimo;quia verbum,filius,eſt ſimpl̃r prolatum, &
nemo poteſt appellari ſimpl̃r filius,niſi ſit iuſtus;probatur ꝑ le-
ges allegatas. Aduerte,quia vbi appellatione filiorum intelligũ-
tur ſpurij,eſt intelligẽdum de natis ex certo complexu;ſecus de
natis ex incerto cõplexu,qui patrẽ nullo modo poſſunt demon
7 ſtrare.vt ff.de ſtatu homi.l.vulgo ſm Cy. Tertio dr̃ hic , ꝙ filij *h*
h iſtorũ conſpirantium in Principem,nõ poſſunt capere aliquam
hæreditatem. Modo quæro,de illa hæreditate quid erit,vtrũ va-
dat ad alium ſucceſſorẽ,vel ad fiſcum.& vr̃,ꝙ uadat ad aliũ ſuc
ceſſorem,

A D D I T I O N E S.

a No.ꝙ ſtatutum. Vide Bal.in l.quicunque,ſupra de ſer.fug.vbi ſi ſtatutum excludit auum,an intelligatur excludere auiam,& ibi etiam,an appellatione filij veniat, & ibi,an ſtatutum loquens de marito , comprehendat vxorem, & an loquens in patre,verificetur in matre,& ad iſtam gl.adde tex. cum gl. in ca.ſtatutum fęlicis, extra,de hære.in ver.volumus, in 6. & Imo. in l.ex facto , §.ſi quis rogatus , ff.ad Treb.& ibi quid in filio emancipato.

b L.Noſtra. Vide Bar.in l.1.ff.de ver.ſign.

c Quærit Dy. Vide Bart.in l.liberorum, hic alleg. Ioan. de Imo.in l. Gallus,§. inſtituens,ff.de lib.& poſth.

d An regula. An appellatione filiorum veniant nati ex legitimo matrimonio, vide quæ no.Bal.in l.1.ſup.qui accu.non poſſ.ubi ponit an veniant appellatione ſuorũ. & vide quæ dixi poſt Bar.in l.2.ff.de acc.& Doc.in l.ex facto,§.ſi quis rogatus,ad Treb.Bal.& quæ ibi dixi poſt Bar.& Cy.in l.libertinum,ſup.de interdi.ma.& pulchre in l.cum acutiſſimi,ſupra de fideicom.& ibi de ſpurijs,& in l.parentes, de in uoc.& hic vide gl.in c.ſtatutum, el 2.in verſ.volumus, de hær. in 6.q.tenet idem, quod Cy.hic.

e Specu. Scilicet in loco allegato per Bal.in l.parentes,de in ius voc. alias in l. ius ciuile,ff.de iureiur.

f Si ſpurius. Vide,quæ dixi poſt Bar.in l.1.in prin.ad l.Iul. de parri.& Bald. in l.cum acutiſſimi,ſupra de fideicom.& in l.parentes,de in ius voc.& ibi Bar.limita, ut per Imo.in l.ex facto,§ .ſi quis rogatus,ff. ad Treb.

g Sed quando. Hoc reprehendit Paul. de Caſt. in præal.§. ſi quis rogatus,quia imo debet attendi an ſtatutum loquatur in diſpoſitione,quæ ſit iuris naturalis,vel quaſi,quo caſu comprehenditur illegitimus,d.l.parentes,& ibi Guil.& adoptiuus,§.1.l.2.ff.de ritu nup.idem ſi tractatur de puniendo filio propter delictum patris,ne plus habeat caſtitate,luxuria,vt hic per Cyn. idem vbi ſtatutum loqueretur per uerba naturalia,etiam ſi tracteretur de puniendo filium propter delictum ipſius filij,vt per Bal.in l.tutela,ff.de cap.dimi.idem vbi tractatur de damno, vel præiudicio ipſius illegitimi,quia comprehenditur,ſecus ſi de honore,vel commodo,vt no.gl.in cle.in gl.magna,de baptiſmo.

h Quod filij. Vide quod in ſimili no.per Bar.in l.fi.de his,quib.vt indi.& Bald. in l.ſi pater,ſupra de hær.inſtit.

ceſſorē,quia litera dicit,habeāt alienari.in §.filij.& ſic vr̄ relicta
talis hæreditas pro non ſcripta.& idem innuit in §.ad filias. vbi
dr̄ ꝙ non hn̄t nomen hr̄dis,ſed ita eſt,ꝙ in pro non ſcripto non
venit fiſcus,vt l.ſi in metallum,de his,quæ pro non ſcrip.haben.
ad hoc vt veniat fiſcus,eſt neceſſe,ꝙ is,cui auferī, habeat nomē
hæredis,vt l.his ꝯñr,ff.fam.erc.de inoff.teſt.l.Papinianus,§. me-
miniſſe.alias nihil ſubſtātiaretur in perſona nō capacis, in qua
nihil eſt,quod fiſcus poſſet auferre cum dēt auferre ab indigno,
non a digno.ſed iſtud ſubſtantiatur in perſona digni, ergo &cę.
facit quod no.in l.j.ſ̄.de ſec.nupt.Præterea iſtud, qđ hic aufert,
vr̄ auferri delicto alterius,non delicto ipſius, ergo non applica-
tur fiſco,vt ſ̄.de fideic.l.eam quam.Contrarium tenet Cy. quia
dicit,ꝙ imo aufertur delicto ꝓpriæ ſumpto,quia p̄ſumitur hoc
crimen continuari de patre in filium,vt §.filij vero, ꝓ hoc facit
tex.§.vxores.vbi dicit,qđ id, qđ dēt peruenire ad filios , non de-
bet ꝑuenire ad eos,ſed ad fiſcū & ſi dicatur oppoſitū in §. vxo-
res,ipſa vxor retineret ſibi,non aūt confiſcareī; & hæc rō videī
Do.Cy.inconuincibilis.Aliq ſunt,qui tenent primā opi. & cre-
do,ꝙ melius,quia iſta lex non ſolum ꝓhibet capere, ſed ꝓhibet
eis relinqui:ergo eſt ꝓ nō ſcripto,ſicut illud, ꝙ relinquitur filio
ſpurio,vt l.1.ff.de nat.lib.nec ob.§. vxores. quia ille §. loquiī de
bonis,q̄ fuerunt patris delinquētis.q̄ oīa perducūtur ad fiſcum
non autem de bonis,quæ aliunde deferuntur,& ſic non obſtat.

LEX VI.

1 *Læſæ maieſtatis crimen poſt mortem poteſt obijci.*

1 **Meminiſſe.** † Crimen lęſę maieſtatis poſt mortem
obijci poteſt,& in hoc crimine ſerui tor-
quentur in caput domini.h.d.lex noſtra.

LEX VII.

1 *Læſę Maieſtatis crimen poteſt inchoari poſt mortem, & memoria conuinci & damnari.*
2 *Læſæ maieſtatis criminoſus in ipſo criminis exordio omnium ſuarum rerū adminiſtrationem perdit ipſo facto.*

1 **Poſt.** † Etiam poſt mortē crimen lęſæ maieſtatis p̄t inchoa
ri,& memoria conuinci atque damnari. hoc primo.
2 † Criminoſus huius criminis in ipſo criminis exordio ꝑdit ip-
ſo facto oīum ſuarum rerum adminiſtrationem. hoc ſecundo.
& per incertitudinem ſucceſſoris bona interim ſequeſtrantur.

Ad legem Iuliam de adult. & ſtupro. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Vxor an poſſit maritum accuſare de adulterio.*
2 *Ius accuſandi de adulterio reperitur duplex.*
3 *Maritus retinens concubinam ſolutam de adulterio accuſari non poteſt.*
4 *Maritus retinens concubinam ſolutam accuſari poteſt ex generali. capite. iniuriarum.*

1 **Publico.** † Vxor nō poteſt maritum de adulterio ac
cuſare.nec vxorio iure: quia non cauetur
in lege,nec iure extranei,quia mulier.h.d. tex. cum gloſ.
2 † Not.quod de adulterio reperitur duplex ius accuſandi.ſ. vnū
iure mariti,& alterum extranei,tertium.ſ.iure uxorio,quod nō
3 reperitur.de iſto loquitur hic lex nr̄a.† In glo. q̄ incipit , non di-
cit.ibi,a nullo.No.ꝙ ſi maritus alicuius retinet ꝯcubinā ſolutā,
ꝙ nemo p̄ot eū de adulterio accuſare,quia proprie nō eſt adul-
4 teriū,cum non ſit acceſſus ad alienū thorum.† In ea.gl.ibi, hæc
acuſat.no.ēt,ꝙ nullo modo uxor p̄ot accuſare maritū retinen-
do amaſiā,nec ipſam ad criminalē punitionē.Ego dico, ꝙ licet
nō poſſit accuſare ad pænā leg. Iuliæ,tñ poſſit accuſare ex gn̄ali
capite iniuriarū:quia verū eſt,ꝙ iniuriā patitur:cū mr̄imonium
violatur.licet iſta gl.uideatur ꝯ̄rium innuere,vt ſtatim ſeqtur in
a gl.eodē modo. ibi,vr̄ prohibitum. iſta argumentatio *a* procedit
in his quæ ꝑmittunī de iure ſpeciali , & ſic ſunt gn̄aliter de gn̄e
prohibitorū,non de his,quę ſunt de gn̄e permiſſorum , quia in
illis incluſio vnius,nō eſt excluſi alterius,ſed exempli poſitio.

ADDITIO.

a Iſta argumentatio. Vide Bal.in l.1.ſupra de diuer. reſcrip. & in l.1. in fin. ſupra ſi a non compet.iud.

LEX II.

1 *Maritus ,qui retinet vxorem,quam inuenit in adulterio, punitur vt læno.*
2 *Receptans bannitum,ad hoc vt puniatur, requiritur ipſum ſciuiſſe eße bannitum,non ſuſpicatum eſſe.*

1 **Crimen.** †.Retinens vxorem, quā in adulterio inuenit,
punitur vt lęno;ſecus ſi non inuenit,ſed habet
eam ſuſpectam.h.d.Vel ſic,Sciens punitur,nō autem qui ſuſpi-
2 catur.† Et facit pro receptantibus *a* bannitos, qui ad hoc vt pu-
a niātur,requiritur,quod ſciant,non quod ſuſpicentur.

ADDITIO.

a Receptantibus. Vide gl & Bart in l.fin.ff.de recept.

LEX III.

1 *Serui mulieris,quæ dicitur adulterium commiſiſſe,ſunt torquendi.*
2 *Serui prohibentur vendi,vel diſtrahi durante termino dierum lx. a die diuortij numeran.pendente lite de adulterio.*
3 *Accuſans de adulterio tenetur cauere domino de damno ſeruorum emergēte per torturam in caſu abſolutionis.& nu.7.*
4 *Verba prolata a lege,vel ab homine,ſūt ſtricti iuris , & nō poſſūt extēdi.*
5 *Teſtes,qui poſſunt ſcire veritatem & non dicunt poſſunt torqueri.*
6 *Teſtis,qui ſine tormentis dicit vnum,& in tormentis alterum, ſtatur ſecūdo dicto.*
8 *Expenſas,quæ fiunt in teſtium inductione ex iudicis officio partibus non petentibus,ambæ partes debent facere.*
Iudex qui committit cauſam conſulendam,expenſis petentium committit.
9 *Iudex expendit de publico pro teſtibus examinandis in inquiſitione.*
10 *Iudex,qui occidit aliquem in tormentis,ſi non excedit modum, nō tenetur. ſi excedit,pro modo culpæ tenetur.*

1 **Non ſolum.** †Serui mulieris,quæ diciī adulteriū cō-
miſiſſe,& etiam patris eius,pro eruenda
2 veritate ſunt torquendo,† ideo intra lx.dies prohibentur manu-
mitti,vel diſtrahi a die diuortij numerādos, alias alienari nō poſ
3 ſunt.† Cauere tñ prius accuſator debet dn̄o iſtorū ſeruorum de
dāno emergente per torturā in caſu abſolutionis, h.d.lex nr̄a
4 in tex.ibi,ſpecialiter.† Not.ꝙ verba, ſiue ſint prolata a lege,ſiue
ab hoīe,inquantū uerba ſunt ſtricti iuris,impoſſibile eſt extēde
re verba inquantū verba:& hinc eſt ꝙ verborū obl̄o ,cuius fun
damētum ſtat in verbis,dr̄ eſſe ſtricti iuris, vt in l.quicquid aſtrī
gendæ,de verb.obl.quia impoſſibile eſt, ꝙ vnum verbū ſint plu
ra.ideo lex noſtra dicit,non ſolum verba,ſed ēt ſn̄ia,quia verba
pertinent ad caſum ſpāliter comprehenſum:mens autē legis ē
latior,quia mens non intelligiī eſſe ſtricti iuris,licet verba dicā-
tur eſſe ſtricti iuris. In tex.ibi,iuſti Adde & uide,quod dixi ſ̄.ti.j.
l.quiſquis,hæc eſt ſecūda pars in tex.ibi,& quorū.hæc eſt tertia
pars.tres ergo ſunt partes iſtius l.Prima loquiī de tortura.ſecū-
cūda de manumiſſione. tertia de actione & dāni emendatione.
qđ no.In glo.ibi,torquendos.ecce.j.In glo.& non manumitten
dos,ecce ij.in gl.& damnum emēdandum.ecce iii.in gl.ibi,veri
5 tatis ſciant.ſ.p̄ſumptiue.ſic ergo †no.ꝯ̄ teſtem,qui præſumiī ſci-
re veritatē,& eam non dicit,quia debet torqueri in criminalib⁹
ſimiliter torquetur vacillans,& idem eſt,ꝙ torquentur omnes
illi,quibus non creditur ſine tormentis, præter hos caſus teſtis
6 nunq̄ debet torqueri.†Et no.ꝙ ſi teſtis.ſine tormentis dicit vnū
& poſt a tortus dicit ꝯ̄rium, ꝙ tenet ſecundum dictum, & non
primum, vt ff.eod.l.ſi poſtulauerit.& l.antepe. ſecus eſſet ſi ſua
ſponte,quia tunc tenet primū dictū,& non ſm̄,vt in c.p̄terea,ex
tra de teſt.cog.niſi correxiſſet ſe immediate.In ead.gl.ibi, pr̄ nō
& ſic nō eſt dr̄ia in tortura,ſed ī manumiſſione,& alienatione.
7 in † ea.gl.ibi,vel p̄ot diſtingui. hæc diſtinctio talis eſt,qđ aut ſer-
uus torquetur in ſeipſum, & tūc caueī de duplo ab accuſatore.
aut torquetur in dn̄m , & tūc cauetur de ſimplo ab accuſatore.
aut torqueī in tertium,tūc cauetur in ſimplo partim ab accuſa
tore,partim ab accuſato de præſtanda ęſtimatione.ita dicit iſta
gl.& hoc tenet Iac.& Cy.& hoc vltimū dictum eſt arg. ad quæ
a ſtionē,ꝙ non ſolum ille,*a* qui producit teſtes in criminali,ſed ēt
aduerſarius tenetur ꝯferre ad magnas expēſas,quas oportet fie
ri in teſtibus.& non ob.ſ̄.de teſti.l.ſi qn̄.& l. qm̄.vbi dicit de mo
dicis expenſis ſm̄ quoſdam.vel ſm̄ alios,& melius,expēſæ quæ
fiūt circa teſtes,ſiue ſint paruæ,ſiue magnæ,ſꝑ debent fieri a pro
ducente, quia producuntur in eius fauorē.& ſuper eo demū,ſu
per quo ꝓducit teſtes,iſti recipiūtur , & licet ſuper illo deponūt
pro vtraque parte:tñ debet inſpici id, quod principalius eſt,vt l.
rogaſti,ff. ſi cer.pet.ſed in damno torturæ, cū ab vtraq;patre pe-
tatur principaliter torqueri:ideo iſtud damnum eſt cōe ſm̄ eos
vel poteſt alia rō aſſignari , ſ.ꝙ in tortura interuenit factum iu-
dicis,qđ reputatur factum vtriuſq;partis,vt ſ̄.de euic.l.ſi ob cau
ſam. & ideo iſtud dānū,quod ꝑꝑ factū iudicis cōtingit,vterque
8 debet cōicare.Hinc eſt,ꝙ† vbi iudex ex officio induceret teſtes,
nō ad petitionē partium, quod vtraq;pars deberet cogi ad ſum
ptum præſtandū,vt l.4.§.j.ff.fin.reg.& in l.ex parte,fam.erc cum
ergo pars producit teſtē, hic ꝑꝑ factum partis contingunt expē
ſæ:ergo illa pars,ꝑꝑ cuius factum hæc cōtingunt,debet illas ex-
penſas facere,vt l.qm̄,& l.ſi qn̄.tñ no.ꝙ qui uincit, illas expēſas
recuperat ab aduerſario in criminali,ſm̄ Cy.arg.l.noſtræ,in fin.
9 & ſ̄.de ijs,qui accuſ.nō poſ.l.3.† Per iſta determinatur talis quæ
b ſtio:qn̄ iudex *b* committit cauſam conſulenpam,cuius expenſis
dēt cōmittere:quia ſi ad petitionē unins, dēt cōmittere expēſis
illius:ille.n.ſi vincat,poſtea recuperat ab aduerſario.ſi aūt ad pe
c titionē vtriuſque,*c* vel proprio motu,ꝙ poteſt,partib. inuitis,vt
l.2.de expen.lit.tunc expenſis cōibus,vt d.l.4.fin.reg.optime fa-
10 cit ad hoc,c.ſtatutum,§.aſſeſſorem,de reſcr.li.6.Reſtat †modo
unum,ecce ꝙ iudex ex officio per inquiſitionem procedit ꝯ̄ali
quem,& mittit pro teſtib.teſtes dicunt,ꝙ nolunt venire, niſi &
fiant expenſæ;nunquid iudex poterit eas expenſas deputare de
publico?

ADDITIONES.

a Non ſolum ille. Vide Bal.in l.eos,ſup.de app.
b Quando iudex. Vide Bar.in l.ſi poſtulauerint, in princ.ff.eo.
c Vtriuſque. Vide gl.in ver.deliberatione,in l.2.de ſent.ex breui.rec.et ꝙ ibi no.Bal. et idem dicit Ang.in auth.ſi vero contigerit, ſupra de iud.alleg. ca.ſuper quæſtionum,et ibi Innoc.extra de off. deleg. et quod iudex poſſit ſibi eligere , conſulatorem,ponderat etiam tex.in d.auth.ſi vero.iuncta gl.in ver.cognitionaliter, et idē Bal.in l.non ſine in princ.ſup.de bon.quælib.

Staatsbibliothek
zu Berlin
Preußischer Kulturbesitz

Baldi Vbaldi Pervsini Ivrisconsvlti Omnium ... In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria. Alexandri Imolen. Andreæ Barb. Celsi, Philippiq[ue] Declj adnotationibus illustrata, Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo, vniuersas Digest. Cod. ac Instit. materias complectente, cum Pactorvm etiam ac Constitvti eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata ...

Vollständiger Titel:	Baldi Vbaldi Pervsini Ivrisconsvlti Omnium ... In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria. Alexandri Imolen. Andreæ Barb. Celsi, Philippiq[ue] Declj adnotationibus illustrata, Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo, vniuersas Digest. Cod. ac Instit. materias complectente, cum Pactorvm etiam ac Constitvti eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata
PPN:	PPN1040821308
PURL:	http://resolver.staatsbibliothek-berlin.de/SBB000255BC00000000
Erscheinungsjahr:	1615
Signatur:	an:2" Gc 16196-2
Kategorie(n):	Historische Drucke, Rechtswissenschaft
Projekt:	intR2DoD, Historische Drucke digital
Strukturtyp:	Monografie
Seiten (gesamt):	563
Seiten (ausgewählt):	430-563
Lizenz:	Public Domain Mark 1.0

ceſſorē,quia litera dicit,habeāt alienari.in §.filij.& ſic vr̄ relicta
talis hæreditas pro non ſcripta.& idem innuit in §.ad filias. vbi
dr̄ ꝙ non hn̄t nomen hr̄dis,ſed ita eſt,ꝙ in pro non ſcripto non
venit fiſcus,vt l.ſi in metallum,de his,quæ pro non ſcrip.haben.
ad hoc vt veniat fiſcus,eſt neceſſe,ꝙ is,cui auferť, habeat nomē
hæredis,vt l.his ɔ̄ńr,ff.fam.erc.de inoff.teſt.l.Papinianus,§. meminiſſe.alias nihil ſubſtātiaretur in perſona nō capacis, in qua
nihil eſt,quod fiſcus poſſet auferre cum dēt auferre ab indigno,
non a digno.ſed iſtud ſubſtantiatur in perſona digni, ergo &cę.
facit quod no.in l.j.s̄.de ſec.nupt.Præterea iſtud, qđ hic aufert,
vr̄ auferri delicto alterius,non delicto ipſius, ergo non applicatur fiſco,vt s̄.de fideic.l.eam quam.Contrarium tenet Cy. quia
dicit,ꝙ imo aufertur delicto ꝓpriæ ſumpto,quia p̄ſumitur hoc
crimen continuari de patre in filium,vt §.filij vero, ꝓ hoc facit
tex.§.vxores.vbi dicit,qđ id, qđ dēt peruenire ad filios , non debet ꝑuenire ad eos,ſed ad fiſcū & ſi dicatur oppoſitū in §. vxores,ipſa vxor retineret ſibi,non aūt confiſcareť; & hæc rō videť
Do.Cy.inconuincibilis. Aliq ſunt,qui tenent primā opi. & credo,ꝙ melius,quia iſta lex non ſolum ꝓhibet capere, ſed ꝓhibet
eis relinqui:ergo eſt ꝓ nō ſcripto,ſicut illud, ꝙ relinquitur filio
ſpurio,vt l.1.ff.de nat.lib.nec ob.§. vxores. quia ille §. loquiť de
bonis,q̄ fuerunt patris delinquētis.q̄ oīa perducūtur ad fiſcum
non autem de bonis,quæ aliunde deferuntur,& ſic non obſtat.

LEX VI.

1 *Læſæ maieſtatis crimen poſt mortem poteſt obijci.*

1 Meminiſſe. † Crimen lęſę maieſtatis poſt mortem obijci poteſt,& in hoc crimine ſerui torquentur in caput domini.h.d.lex noſtra.

LEX VII.

1 *Læſę Maieſtatis crimen poteſt inchoari poſt mortem, & memoria conuinci & damnari.*
2 *Læſæ maieſtatis crimino ſus in ipſo criminis exordio omnium ſuarum rerū adminiſtrationem perdit ipſo facto.*

1 Poſt. † Etiam poſt mortē crimen lęſæ maieſtatis p̄t inchoari,& memoria conuinci atque damnari. hoc primo.
2 † Crimino ſus huius criminis in ipſo criminis exordio ꝑdit ipſo facto oīum ſuarum rerum adminiſtrationem. hoc ſecundo.
& per incertitudinem ſucceſſoris bona interim ſequeſtrantur.

Ad legem Iuliam de adult. & ſtupro. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Vxor an poſſit maritum accuſare de adulterio.*
2 *Ius accuſandi de adulterio reperitur duplex.*
3 *Maritus retinens concubinam ſolutam de adulterio accuſari non poteſt.*
4 *Maritus retinens concubinam ſolutam accuſari poteſt ex generali. capite. iniuriarum.*

1 Publico. † Vxor nō poteſt maritum de adulterio accuſare.nec vxorio iure: quia non cauetur in lege,nec iure extranei,quia mulier.h.d. tex.cum gloſ.
2 † Not.quod de adulterio reperitur duplex ius accuſandi.ſ. vnū
iure mariti,& alterum extranei,tertium.ſ.iure uxorio,quod nō
3 reperitur.de iſto loquitur hic lex nr̄a.† In glo. q̄ incipit , non dicit.ibi,a nullo.No.ꝙ ſi maritus alicuius retinet ɔcubinā ſolutā,
ꝙ nemo pōt eū de adulterio accuſare,quia proprie nō eſt adul-
4 teriū,cum non ſit acceſſus ad alienū thorum.† In ea.gl.ibi, hæc
acuſat.no.ēt,ꝙ nullo modo uxor pōt accuſare maritū retinendo amaſiā,nec ipſam ad criminalē punitionē.Ego dico, ꝙ licet
nō poſſit accuſare ad pænā leg. Iuliæ,tn̄ poſſit accuſare ex ḡnali
capite iniuriarū:quia verū eſt,ꝙ iniuriā patitur:cū mr̄imonium
violatur.licet iſta gl.uideatur ɔ̄rium innuere,vt ſtatim ſeqtur in
a gl.eodē modo. ibi,vr̄ ꝓhibitum. iſta argumentatio *a* procedit
in his quæ ꝑmittunť de iure ſpeciali , & ſic ſunt ḡnaliter de ḡne
prohibitorū,non de his,quę ſunt de ḡne permiſſorum , quia in
illis incluſio vnius,nō eſt excluſi alterius,ſed exempli poſitio.

ADDITIO.

a Iſta argumentatio. Vide Bal.in l. 1.ſupra de diuer. reſcrip. & in l. 1. in fin. ſupra ſi a non compet.iud.

LEX II.

1 *Maritus ,qui retinet vxorem,quam inuenit in adulterio, punitur vt læno.*
2 *Receptans bannitum,ad hoc vt puniatur, requiritur ipſum ſciuiſſe eſſe bannitum,non ſuſpicatum eſſe.*

1 Crimen. †.Retinens vxorem, quā in adulterio inuenit, punitur vt lęno;ſecus ſi non inuenit,ſed habet eam ſuſpectam.h.d.Vel ſic,Sciens punitur,nō autem qui ſuſpi-
2 catur.† Et facit pro receptantibus *a* bannitos, qui ad hoc vt pu-
a niātur,requiritur,quod ſciant,non quod ſuſpicentur.

ADDITIO.

a Receptantibus. Vide gl & Bart in l.fin.ff.de recept.

LEX III.

1 *Serui mulieris,quæ dicitur adulterium commiſiſſe,ſunt torquendi.*
2 *Serui prohibentur vendi,vel diſtrahi durante termino dierum lx. a die diuortij numeran.pendente lite de adulterio.*
3 *Accuſans de adulterio tenetur cauere domino de damno ſeruorum emergēte per torturam in caſu abſolutionis.& nu.7.*
4 *Verba prolata a lege,vel ab homine,ſūt ſtricti iuris , & nō poſſūt extēdi.*
5 *Teſtes,qui poſſunt ſcire veritatem & non dicunt poſſunt torqueri.*
6 *Teſtis,qui ſine tormentis dicit vnum,& in tormentis alterum, ſtatur ſecūdo dicto.*
8 *Expenſas,quæ fiunt in teſtium inductione ex iudicis officio partibus non petentibus,ambæ partes debent facere.*
Iudex qui committit cauſam conſulendam,expenſis petentium committit.
9 *Iudex expendit de publico pro teſtibus examinandis in inquiſitione.*
10 *Iudex,qui occidit aliquem in tormentis,ſi non excedit modum, nō tenetur. ſi excedit,pro modo culpæ tenetur.*

1 Non ſolum. † Serui mulieris,quæ diciť adulteriū cōmiſiſſe,& etiam patris eius,pro eruenda
2 veritate ſunt torquendo,† ideo intra lx.dies prohibentur manumitti,vel diſtrahi a die diuortij numerādos, alias alienari nō poſ
3 ſunt.† Cauere tn̄ prius accuſator debet dn̄o iſtorū ſeruorum de
dāno emergente per torturā in caſu abſolutionis, h.d.lex nr̄a
4 in tex.ibi,ſpecialiter.† Not.ꝙ verba, ſiue ſint prolata a lege,ſiue
ab hoīe,inquantū uerba ſunt ſtricti iuris,impoſſibile eſt extēdere verba inquantū verba:& hinc eſt ꝙ verborū oblo ,cuius fundamētum ſtat in verbis,dr̄ eſſe ſtricti iuris, vt in l.quicquid aſtrīgendæ,de verb.obl.quia impoſſibile eſt, ꝙ vnum verbū ſint plura.ideo lex noſtra dicit,non ſolum verba,ſed ēt ſnīa,quia verba
pertinent ad caſum ſpāliter comprehenſum:mens autē legis ē
latior,quia mens non intelligiť eſſe ſtricti iuris,licet verba dicātur eſſe ſtricti iuris. In tex.ibi,iuſti Adde & uide,quod dixi s̄.ti.j.
l.quiſquis,hæc eſt ſecūda pars in tex.ibi,& quorū.hæc eſt tertia
pars.tres ergo ſunt partes iſtius l.Prima loquiť de tortura.ſecūcūda de manumiſſione. tertia de actione & dāni emendatione.
qđ no.In glo.ibi,torquendos.ecce.j.In glo.& non manumittendos,ecce ij.in gl.& damnum emēdandum.ecce iii.in gl.ibi,veri
5 tatis ſciant.ſ.p̄ſumptiue.ſic ergo †no.ɔ̄ teſtem,qui præſumiť ſcire veritatē,& eam non dicit,quia debet torqueri in criminalib⁹
ſimiliter torquetur vacillans,& idem eſt,ꝙ torquentur omnes
illi,quibus non creditur ſine tormentis, præter hos caſus teſtis
6 nunq̄ debet torqueri.†Et no.ꝙ ſi teſtis.ſine tormentis dicit vnū
& poſt a tortus dicit ɔ̄rium, ꝙ tenet ſecundum dictum, & non
primum, vt ff.eod.l.ſi poſtulauerit.& l.antepe. ſecus eſſet ſi ſua
ſponte,quia tunc tenet primū dictū,& non ſm,vt in c.p̄terea,extra de teſt.cog.niſi correxiſſet ſe immediate.In ead.gl.ibi, pr̄ nō
& ſic nō eſt dr̄ia in tortura,ſed ī manumiſſione,& alienatione.
7 in † ea.gl.ibi,vel pōt diſtingui. hæc diſtinctio talis eſt,qđ aut ſeruus torquetur in ſeipſum, & tūc caueť de duplo ab accuſatore.
aut torquetur in dn̄m , & tūc cauetur de ſimplo ab accuſatore.
aut torqueť in tertium,tūc cauetur in ſimplo partim ab accuſatore,partim ab accuſato de præſtanda ęſtimatione.ita dicit iſta
gl.& hoc tenet Iac.& Cy.& hoc vltimū dictum eſt arg. ad quæ
a ſtionē,ꝙ non ſolum ille,*a* qui producit teſtes in criminali,ſed ēt
aduerſarius tenetur ɔferre ad magnas expēſas,quas oportet fieri in teſtibus.& non ob.s̄.de teſti.l.ſi qn̄.& l. qm̄.vbi dicit de modicis expenſis ſm quoſdam.vel ſm alios,& melius,expēſæ quæ
fiūt circa teſtes,ſiue ſint paruæ,ſiue magnæ,ſp debent fieri a producente, quia producuntur in eius fauorē.& ſuper eo demū,ſuper quo ꝓducit teſtes,iſti recipiūtur , & licet ſuper illo deponūt
pro vtraque parte:tn̄ debet inſpici id, quod principalius eſt,vt l.
rogaſti,ff. ſi cer.pet.ſed in damno torturæ, cū ab vtraq;patre petatur principaliter torqueri:ideo iſtud damnum eſt cōe ſm eos
vel poteſt alia rō aſſignari , ſ.ꝙ in tortura interuenit factum iudicis,qđ reputatur factum vtriuſq;partis,vt s̄.de euic.l.ſi ob cauſam. & ideo iſtud dānū,quod ꝑꝑ factū iudicis cōtingit,vterque
8 debet cōicare.Hinc eſt,ꝙ† vbi iudex ex officio induceret teſtes,
nō ad petitionē partium, quod vtraq;pars deberet cogi ad ſumptum præſtandū,vt l.4.§.j.ff.fin.reg.& in l.ex parte,fam.erc cum
ergo pars producit teſtē, hic ꝑꝑ factum partis contingunt expēſæ:ergo illa pars,ꝑꝑ cuius factum hæc cōtingunt,debet illas expenſas facere,vt l.qm̄,& l.ſi qn̄.tn̄ no.ꝙ qui uincit, illas expēſas
recuperat ab aduerſario in criminali,ſm Cy.arg.l.noſtræ,in fin.
9 & s̄.de ijs,qui accuſ.nō poſ.l.3.† Per iſta determinatur talis quæ
b ſtio:qn̄ iudex *b* committit cauſam conſulenpam,cuius expenſis
dēt cōmittere:quia ſi ad petitionē unins, dēt cōmittere expēſis
illius:ille.n.ſi vincat,poſtea recuperat ab aduerſario.ſi aūt ad pe
c titionē vtriuſque,*c* vel proprio motu,ꝙ poteſt,partib. inuitis,vt
l.2.de expen.lit.tunc expenſis cōibus,vt d.l.4.fin.reg.optime fa-
10 cit ad hoc,c.ſtatutum,§.aſſeſſorem,de reſcr.li.6.Reſtat †modo
unum,ecce ꝙ iudex ex officio per inquiſitionem procedit ɔ̄ aliquem,& mittit pro teſtib.teſtes dicunt,ꝙ nolunt venire, niſi &
fiant expenſæ;nunquid iudex poterit eas expenſas deputare de
publico?

ADDITIONES.

a Non ſolum ille. Vide Bal.in l.eos,ſup.de app.
b Quando iudex. Vide Bar.in l.ſi poſtulauerint, in princ.ff.eo.
c Vtriuſque. Vide gl.in ver.deliberatione,in l.2.de ſent.ex breui.rec.et ꝙ ibi no.Bal. et idem dicit Ang.in auth.ſi vero contigerit, ſupra de iud.alleg. ca.ſuper quæſtionum.et ibi Innoc.extra de off. deleg. et quod iudex poſſit ſibi eligere , conſulatorem,ponderat etiam tex.in d.auth.ſi vero.iuncta gl.in ver.cognitionaliter, et idē Bal.in l.non ſine in princ.ſup.de bon.quælib.

publico? & credo ꝙ ſic.l.cum nauarcorum, ꝫ.de nauf.li.xj.facit
1 quod no.Guil.in l.j.poſt princ.ff.de iuſt.& iu.† Et ſuper iſta lege
a quæro, *a* iudex occidit aliquem in tormentis,an debeat puniri?
& breuiter dico, aut iudex non exceſſit modum in torquendo:
puta,ꝙ tormentauit in caſu licito,& prout eſt de conſuetudine
non cum alia aſperitate,& tunc non tenetur iudex,quia licite fa
cit,ar.l.noſtrę,& ff.de iniu.l.itē apud Labeonem, §.quæſtionis.
Aut exceſſit modū,tunc aut dolo malo,& tenetur lege Cor.de
ſica.& facit ꝫ.de emēd.ſer.& quod ibi,no.aut culpa,& tūc tene
tur ſecundum qualitatem culpę;aut caſu , & tunc nullo modo
tenetur,quia debet operam rei licitæ.ſecundum Iacob.de Are.

ADDITIO.

a Iſta queſt.ſupra poſita hic per errorem,debuit poni in l.ſeq.vbi Cy.uide Barto.in l.queſtionis,ff.de queſt.& Bald.per illum tex.in l.i.de emend.ſer.infra.& in l.mi lites,in verſi.item quero,an ſemel tortus, infra de queſt.Ang. in l.proxi. dicit idē quod Bald.& ibi etiam Sal. vbi querit, quid in dubio. & dicit,quod preſumitur pro iudice,& ibi etiam qualiter dicatur excedere modum, & dicit,quod ꝑ modū inconſuetum.

LEX IIII.

1 *Perſona vilis, quæ dicatur,iudicis arbitrio relinquitur.*
2 *Occidens vnum ex ſtatuto Peruſij,ſex centum libris ſe redimere pōt;ſed occidens duos,decapitatur.*
3 *Barbitonſor,qui flebotomauit Poteſtatem in palatio an teneatur pæna ſtatuti,quod faciens ſanguinem in palatio ſit decapitandus.*
4 *Filio adulterū occidere nō licet,tamē excuſatur, ſi iuſſu patris hoc fecerit.*
5 *Bannitus petens bannū cancellari,pēdente hac petitione,an occidi poſſit.*
6 *Circunſtantiæ interdum aggrauant factum.*

Gracchus. Occidens adulterū lege permitente, nō cēſet homicida.hoc primo. Occidens adulte-
rū in caſu non permiſſo,mitius punitur.hoc ſecūdo.In text.ibi,
1 ɔditionis.†quia erat uilis perſona , & quæ ſit uilis perſona,relin-
quitur arbitrio iudicis,ſm Cy.vnde facit ad ſtatutū iſtius ciuita
tis,dicens: Si quis cognoſcens mulierē minoris ɔditionis, iſtud
eſt arbitrariū,ac ſi diceret vilis conditionis,vt l.3.in prin.ff.de te
a ſtib.Allegat ad q̄ſtionē de occidēte *a* bānitū de ꝑmiſſione ſtatu
ti.primo,ꝙ ſtatutū valeat.ſecūdo,ꝙ iſte n̄ poſſit accuſari de ho-
2 micidio,q̄a facit lege ꝑmittēte,& aſſiſtēte,& fauēte.† Itē habes
b *b* determinatā talē q̄ōnē.dicit ſtatutū Peruſij,ꝙ ille,qui occidit
vnū,poſſit ſe redimere ꝑſexcētū libris;ſed q̄ occidit duos dēt ca
pitari.Mō iſta ſunt de facto,ꝙ duo fratres occiderunt duos,quo
rū vnus erat bannitus:q̄rit̄ an debeant decapitari?& bř determi
no,& dico ꝙ nō;q̄a ille bannitus, qui fuit occiſus , non connu-
merat̄ in numero occiſorum per legē nřam.alias ſequeretur,ꝙ
aſſeſſor,q̄ facit plures decapitare,ipſe decapitaret̄, qđ eſt falſum.
3 †Et per iſtū tex.fuit determinata q̄dā q̄ō Bononię. dicit ſtatutū,
c ꝙ *c* faciens ſanguinē in palatio debebat puniri.Mō q̄ritur,nūq̄d
teneat barbitōſor,qui flobotomauit Poteſtatē in palatio?& dic
4 ꝙ nō,iuſte.n.fecit.†Quæro,an bannitus petens bannū cācellari,
hac petitione pendēte poſſit occidi?Dic de hoc,vt no.Dyn.ī l.3.
§.ſi ſeruus,ff.de acq.poſ.& aliquid tangam ꝫ eo.l.eum qui duas.
5 facit ff.de iniu.teſt.l.ſi quis filio exhæredato.† In tex.ibi,præſtan
d dum.No.iſtū tex.ad talem q̄ōnem.dicit ſtatutum,*d* ꝙ bannitus
pro certo crimine non poſſit occidi,niſi e ſuo inimico,qui fecit
eum banniri.modo ille ſuus inimicus fecit eum aſſaſſinari. Mo
do quæritur,nunquid aſſaſſinus puniatur?& dic ꝙ non,q̄a illud
quod fuit licitū in perſona mandantis reputatur licitū in perſo-
na mandatarij,iſte caſus eſt hic expreſſus;filio.n. non permittit̄
occidere adulterū,tn̄ ſi fecit iuſſu patris,excuſatur.in tex.ibi,ceſ
6 ſante,puta quia Gracchus non erat uilis perſona.†in text.ibi,re
leuant.Not.ꝙ circunſtantiæ aliq̄n factum aggrauant, vt in l.aut
facta,ff.de pœn.aliquando factum non aggrauant,& tūc eſt lo-
cus permutationi pęnę maioris,vel minoris.in gl.q̄a. Not.ꝙ de
e homicidio eſt *e* pœna mortis.in glo.ſic ergo.ibi,permiſſum.ergo
& ei, qui eius mandato facit,vt ff.de ui;& ui ar.l.cū fundus,§.q̄-
ſitum.Iaco.Butr.in gl.no.ibi,non minorem.dic ibi in ɔ̄tractibus,in
quibus omne tempus eſt eiuſdem rationis,& ɔditionis,vt l.mo
re Romano, de fer. hic autem in delictis,in quibus non eſt ſic.

ADDITIONES.

a De occidente. Vide Bald. in l.j.ſupra de confeſ.not. tamen , quod licet occidens lege permittente pœnam non mereatur,tamen non lucrabitur id,quod lucrari deberet per mortem talis, quem occidit,ſecundum opin.Bald.in l.ſi ab hoſtibus.§.j. ff.ſol.matr.licet Bar. ibi contra.

b ¶Item habes. Sequitur Pet. de Anch. in c.canonum ſtatuta, in uerſi.format alibi idem Bald.de conſt.quod intellige,vt per Bald.in auth.qui ſemel,quom.& quan. iud.quia iſtud dictum procedit,quando bannitus fuit ultimo loco occiſus.ſecus in primo.& ita intellige Pet.de Anch.

c ¶Dicit ſtatutum. Vide Bal.in l.non dubium,ſupra de leg. Celſ.Adde eundem Bar.in repe.l.omnes populi,nu.23.ver.ex prędictis poſſunt ſolui.& quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum.in ver.quidam Barbarius,ff.de iuſti.& iu. & facit quod no.Ant.Corſ.ſing.ſuis,in ver.effuſio incip.verbum,effuſio.

d Statutum.Si mandans poterit occidere aliquem impune, poterit & mandatarius Contrarium tenet Bald.in l.accuſationis,ſupra quod met.cau.& in l.ad officium in fin.ſupra.com.diuid.& in capitu.j.§.ſi quis uero,de pa.iu.fir.& dixi poſt Bart, in l.ſed ſi unius,§.ſi ſeruus,ff.de iniur.& hic per gloſſ.in l.cum fundum,ff.de ui,& vi ar.quam adde Bald. hic, in fin.& l.ij.ſupra de ſer. ſi autem bannitus poteſt impune occidi,nedum non punitur occidens,ſed nec etiā mandans ita cōſuluit Pet. de Anch.in c.canonū,ad fi.in ver.hic poteſt quis de manda.de conſt.ad quod etiā vide in l.ſed ſi vnius,§.ſi ſeruus, ff.de iniur. & hic vide Ludo. Rom. in l. ſi quis in graui.§.ſi maritus,ad Syll.& Bal.in l.ut vim,ff.de iuſt.& iu.in 3.col.& aliquid per Lud.Rom.in l.j.§.fi.in add.no.ff.de ope.nun.& Bar.in l.1.in repor.ſup.vnde vi.per Bal.& Pau.de Caſt.in l.ſi cum dotem,§.tranſgrediamur, ff.ſolu. mat. & tenendo primam opin.ad iſtum tex.rn̄de Bar.in l.non ſolum,§.ſi mandato,ff.de iniur.in 2.q.de Imo.& ibi Bar.inclinat in primam partem,vbi autem de iure communi ſimpliciter competeret poteſtas vindicandi,illa poteſt exerceri per alium,reg.poteſt. de reg.iur.in 6.vnde procedit oppoſitio gl.in d.l.cum fundum in ver.poſtea quam ibi ſequitur opin.Bal.in dictis locis procedit,vbi in priuilegio, dictum ius vindicādi contra ius commune eſſet conceſſum perſonæ.& ita declara:Bal.in d.§. ſi quis vero,& in l.non dubium,ſupra de leg.vt retuli poſt Bal.in d.l.cum fundum,& eſt de mente Bar.in d.§.ſi mandato,& vide Paul.de Caſt.in l.refectionis,ff. communia præd.

c Phil.Dec.Eſt.Qua pœna puniatur homicidium,habes in l.3. C.de epiſc. aud. ubi quid factum ſit inſpicitur,& in ti.C.& ff.de ſica.& expreſſe idem,quod hic dicitur Inſt.de pub.iud.§.item lex Corn.de ſica. quod limitabis in caſu l. lege Iul. ad leg.Iul.repet.Aduerte tamen,quod homicidij pœna quandoque ob iuſtum dolorem minuitur,de quo ſcripſi aliquando in l.vt vim,ff.de iuſt.& iure.Et adde quod no.dř per illum in c.1.§.iniuria,de pa.iur.fir.& Bar.in l.1.col.3.ff.de pub.iud. nēpe,ꝙ homicida pecunia pœna etiam ex ſtatuti forma non poteſt puniri, cum de iure communi decapitandus ſit homicida.Ad quod adde idem expſſim dicentes Hoſt.& Io.And.in c.fi.de conſue.& Archi.23.q.4.c.duo iſta.Item quod pulcherrime dicit Ang.in l.ſi vacantia,C.de bo.vac.lib.x.ſ. ꝙ in domicilij loco ad pœnam pecuniariam condemnatus,decapitari in loco delicti poſſit,& ad id,ꝙ dictum eſt homicidium etiam ex forma ſtatuti condemnari non poſſe,adde Ang. Are.in tracta.malefi.verſ. ex interuallo mortuos. & in terminis per Hippo.in l.1.ff. de ſica. homicidium quotuplex ſit,vide optime in c.homicidiorū:de peni.diſt.1.

LEX V.

1 *Adulterij exceptio,proceſſum impedit.*
2 *Adulterium quando eſt per vim commiſſum,purgari non poteſt per quinquennium.*

Adulter. Adulter poſt quinquenniū accuſari nō pōt,& exceptio ꝑſcriptionis quæ cōpetit parti , dēt ei
1 per iudicē obſeruari,& non auferri.h.d.† In tex.ibi,non pōt. in-
nuit,ꝙ hæc exceptio impediat proceſſū.& hoc eſt verū, ſi de ea
ɔſtat ex forma libelli.adde quod no.ſ̄.de accuſ.l.reos.per Cy.&
Iac.de Are.in l.qui cū maior.de bo.li.& per Inn.ī c.1.de off.vic.
& in l.ſi ſeruus,de his qui ad eccl.cōf.& de adul.le. ſi maritus,§.
2 ꝑſcriptiones.in gl.2.ibi,l.mariti,§.fi.†No.ꝙ licet ī adulterio ſim
plici currat quinquenniū:tn̄ ſecus eſt,qn̄ eſt cōmiſſum per uim
vnde per rationē vnionis iſtius ɔ̄hit quādā perpetuitatem. not.
ergo,qn̄ ſunt permiſſa duo crimina,illud,quod eſt magis perpe
tuum,trahit ad ſe alterū in iure accuſandi.in ea.gl.ibi,tpe diuor
tij.tria ergo sūt tp̄a,ſ.60.dierum,& hoc tp̄s eſt priuilegiatū,& ce
dit a die diuortii,ut ff.de minor.l.auxiliū.item lex menſiū,quod
tp̄s incipit ſimiliter a uita & die diuortij. & non eſt priuilegiatū,
vt intra lx.dies.eſt & tp̄s quinquenij.quod cedit a die commiſſi
maleficii;vnde cū hodie non fiat diuortium per legē Diuinam
ſola præſcriptio quinquenii remanet.in glo.ſi modo. ibi non in
his,§.ꝑſcriptionē.loquitur in exceptione ordinis:hic autem lo-
quitur in exceptione præſcriptionis.ubi dicit,ꝙ aut opponitur ī
modū dilatoriæ ad proceſſum,& tūc debet opponi ante nomē
receptum inter reos,ff.de iniur.l.ſed ſi vnius , §. ſed ante. Aut in
modū peremptoriæ,& tūc poſt nomen receptū inter reos , niſi
ſit notorium,vel appareat expreſſe,quia tunc quandoque.

LEX VI.

1 *Libellus in criminali die feriata offerri poteſt.*
2 *Pater de adulterio filiam accuſare poteſt.*

Iure. Maritus pōt accuſare.adulterum intra lx.dies vtiles,q̄bus elapſis admittit̄ in reliquum tp̄s ad accuſandū iure
extranei,& qn̄ accuſat,eſt h̄n̄da q̄ō de ſeruis.h.d. Vel ſic, Si h̄n̄s
duo iura perdit vnū,admittit̄ ad reliquū.h.d.cōcor. de ſer. vrb.
præd.l.ſi domus,de ſuc.edi.l.j.§.quibus , de bo. lib. l. ſi filius qui
patris.poſt prin.Vel ſic,Qui nō admittit̄ vt vir,admittitur vt ex-
1 traneus.& eſt ſimile ſ̄.de adop.l.ſi pater.† in gl.quę incipit. ſ. iu-
dicis.No.in iſta gl.ꝙ etiā in die feriata poteſt offerri libellus ī cri
2 minali,vt ff.de fer.l.j.† In gl.quę incipit,maritus.an př pōt accu-
ſare filiā de adulterio;Dic ꝙ ſic.de hoc habes tex.& gl. ff. q̄ & a
quib.l.ſed ſi marito.arg,contra ſ̄.qui accuſ.non poſ.l.ſi magnū.

LEX VII.

1 *Delicti tempus eſt inſpiciendum.*
2 *Sponſus in perſona ſponſæ,dicitur aliquod ius habere.*

Propter. Qui tpe cōmiſſi delicti nō erat maritus,nec ſpōſus,nō pōt vt maritus,vel ſpōſus accuſare , licet
ſit maritus vel ſponſus;ſed ipſa puella cū authoritate tutoris ac
1 cuſabit.h.d.† No.ꝙ in accuſationib. inſpicitur tp̄s delicti. *a* facit
a ff.de nox.l.in delictis.Et facit iſta lex ad q̄ōnē,ſtatutū *b* ciui.Flo-
b ren.vult,ꝙ ſi quis Florentinus recipiat iniuriā poſſit ad iſtā ciui
tatē recurrere.modo q̄dā recipit iniuriā,poſtea factus eſt ciuis
nūquid poſſit ad iſtā ciuitatem recurrere:& facit iſta lex ꝙ non
2 facit l.incola,ad mnnic.in tex.ibi,ſpōſa.† No.hic,ꝙ aliquod ius
habet ſpōſus in perſona ſponſæ,ſed quale ius ſit iſtud,dic vt no.
Inn.in c.ex parte,de reſt.ſpol.In gl.quæ incipit,tūc enim.ibi,Alij
hic dicūt.Ego diſtinguo,aut erat ſpōſa.per verba de p̄n̄ti,& tunc
prima opin.eſt vera.aut per verba de futuro,& tūc eſt vera iſta.

ADDITIONES.

a Tempus delicti.Vide in l.1.ff.de pœn.
b Statutum.Vide per Bar.in l.1.ſupra,an ſeruus ex ſuo facto.

Ma-

L E X VIII.

1 *Maſculus & fæmina non poſſunt ſimul de adulterio accuſari propter exceptionem ordinis.*

1 **Reos.** † Maſculus & fæmina non poſſunt ſimul de adulte
a rio accuſari propter exceptionem *a* ordinis.h.d.

A D D I T I O.

a Exceptionem. Vide per Bal.in l.1.de accuſ.

L E X IX.

1 *Pœna impoſita per diffinitiuam eſt perpetua.*
2 *Ducens damnatam de adulterio in vxorem, eſt leno.*

1 **Caſtitati.** † Pœna per diffinitiuā impoſita eſt perpetua,
2 & † qui ducit damnatam de adulterio,vel reducit,intelligitur eſſe leno,& punitur crimine lænocinii.h.d.

L E X X.

1 *Fugiens ne veritas inquiratur,videtur confiteri.*

De crimine. Dans pecuniā vt euadat ab accuſatione adulterii,vel accipiēs pecuniā pro comperto ſtupro,pęna l.Iuliæ coercet.h.d.in tex.ibi,refugiētis. Not.
1 † ꝙ ille,qui fugit, ne veritas īquiratur,vr̄ quodammodo ꝯfiteri.

L E X XI.

1 *Sententia contra adulterium non officit adulteræ.*

1 **Et ſi crimine** † Sententia lata contra adulterū non officit,nec infamat adulteram & facit l.Lucius,de infa. Vel ſic,condēnatio vnius ex plurib.q tenēt eodē crimine,nō nocet alteri.& concordat,ff.e.l. denunciaſſe.

L E X XIII.

1 *Adultera in abſentia poteſt recipi inter reos.*

1 **Adulteram.** † Adultera in abſentia poteſt recipi īter reos.h.d.in gl.hoc fiebat poſt li. conteſt. forte pp interlocutoriam,qua iudex interloquebatur accuſatū inter numerum reorum hn̄dum vnde licet in cauſa capitali nō poſſit ferri diffinitiua,tn̄ interlocutoria ſic.alii dn̄r,ꝙ hæc receptio fit ipſo facto.l qn̄ ſcribitur in quodā libro,in quo erant alij inter reos recepti,& hoc fiebat poſt li.ꝯte.ſed ante nō ſcribebantur accuſati in libris accuſatorū.ſed ponebat̄ accuſatio in filza.

L E X XIIII.

1 *Initium accuſationis non poteſt ſumi a nupta in crimine adulterij, niſi præceſſerit denunciatio.*

1 **Si dum.** † Nō pōt ſumi accuſatiōis initiū a nupta, niſi denūciatio p̄ceſſiſſet;&ibi adulter dēt puniri,vbi eſt ꝯmiſſū adulteriū.h.d.

L E X XV.

1 *In crimine adulterij non poteſt procedi in abſentia adulteri.*
2 *Remiſſio non debet fieri ad iudicem incompetentem, ſed ad iudicem rei.*

Si quondam. Cōtra adulterum nō p̄t ꝑcedi ī abſentiā,& remiſſio,quę fit in delictis, †non
1 debet fieri ad iudicē incōpetētē,ſed ad iudicē rei.h.d.l.iſta cum auth.hic poſita.in tex.in auth.ibi, impetrata, Not. ꝙ iſtę literæ, quas dirigit vnus iudex alteri de legis ꝑmiſſione, nō ſunt lr̄e de Poteſtate,ſed ſunt lr̄æ impetratiuæ.in tex.in auth.ibi, pp lucrū. No.pp ſimile,qui nō capit malefactorē accepta pecunia ab eo.

L E X XVI.

1 *Deſiſtens ab accuſatione perpetuo eſt excluſus.*
2 *Abolitio debet peti a iudice cauſæ.*
3 *Error iuris in deſiſtendo excuſat a pœna Turpilliani.*
4 *Accuſator,qui patitur labi tempus inſtantiæ,tacitæ deſiſtit.*

Abolitionem. Maritus,qui de adulterio accuſauit, ſine abolitione non poteſt deſiſtere.
1 hoc primo.Et † deſiſtens ab accuſatione,eſt excluſus perpetuo.
2 hoc ſecūdo.in tex.ibi,inſtituta.Not. †abolitionem debere peti a iudice cauſę.in tex.ibi,ſimpl̄r. Not. qūo exponitur hic ſimpl̄r in propria mā,ſeu propria temeritate.in tex.ibi,ſanxerunt. not.
3 † errorē iuris in deſiſtendo non excuſare a pæna Turpi. in tex.
4 ibi,vlterius,i.poſtq̄ deſtitiſti tu marite.& no.hic caſum,ꝙ ſi † ac
a cuſator *a* patitur labi tp̄s inſtātię. & ſic hoc modo tacite deſiſtit, ꝙ ipſe non pōt de nouo accuſare;licet ſecus ſit in cā ciuili, vbi finito tempore inſtantiæ pōt ipſe idem de nouo agere ꝑ nouum libellum,vt s̄.de iud.l.properādū.tn̄ eſt ſecus in criminali, arg. l.noſtrę,in gl.quæ incipit,imo vl̄.ibi,excuſatur, a pœna in deſiſtente:quia delictum deſiſtentis eſt ipſo facto manifeſtum & excuſabile,quod intellige cum limitatione,quæ ſequitur.

A D D I T I O.

a Si accuſator, Vide Sal in l.properandum,§.fi.ſup.de iud.

L E X XVII.

1 *Forma petendi abolitionem.*
2 *Sententia facit notorium.*

Sine. poteſt maritus re integra libello accuſatorio renūciare,ad quem offerendū ex leuitate & ſola ſuſpicione ꝓ
1 ceſſit,& ſibi reconciliare vxorē.h.d.† In tex.ibi,quia poſtea.No. formā,q̄ ſeruant Aduocati, qn̄ petunt abolitionem,quia dn̄r, ꝙ poſt accuſationem ꝓpoſitam aduenit in notitiā accuſatoris de innocentia accuſati;& iſta allegatio eſt bona, qn̄ delictū nō ꝯſiſtit in facto ꝓprio,ſed in alieno,ſicut erat.in tex. Reuocare.i.re-
2 ducere.In tex. † ibi damnatā, quia tunc pp ſn̄iam publice latā, ignorantia non poteſt velari, nec ſimulari, vt quia factum eſt notorium,& no. quia aliqn̄ ſciens non punitur de ſcientia, qđ eſt,qn̄ poteſt ſimulare ignorantiam,facit quod no.s̄.eo.l.2.

L E X XVIII.

1 *Occidens non bannitum,credens eſſe bannitum,quia bannum in publico cācellatum non apparebat,& ſi nullum eſſet, an puniatur.*
2 *Bannitus,quæſtione de banni nullitate pendente,quæ non multum eſt in euidenti,an offendi poſſit.*
3 *Petens aliquid vt talis, talem ſe docere debet,alias ſuccumbit.*
4 *Maritus cognoſcens ſolutā ſub colore falſi matrimonij, punitur de ſtupro.*
5 *Datum occaſione falſi matrimonij,repetitur.*

Eum. In delictis n̄ requirit, ꝙ fctm̄ producat iuris effectū, ſed ſufficit ille effectus,qui eſt merū factū hoīs. Vel ſic,Habens duas vxores eſt infamis, & datū pro mr̄imonio putatiuo,repetit̄,& promiſſum n̄ petit.h.d.In tex.ibi,infamia. Sed hoc vr̄ impoſſibile,ꝙ quis habeat duas vxores: ergo eſt impoſſibile,ꝙ ſit ex hoc infamis:ſed rn̄deo, ꝙ verum eſt de honore,qđ eſt iuris,licet n̄ de honore qđ eſt facti, qđ ꝯſideratur in delictis,
1 & hoc ſubijcit̄,in ea nāq; re.† In tex.ibi,remota eſt.dt Cy.ꝙ iſte tex.facit ad qōnem not.per Dy.in l.pe. ff.eo.vbi dicit Dy.ꝙ ille, qui occidit non bannitum,credens eſſe bannitū: quia eius bannū apparebat in publico n̄ abolitū,nec cancellatū,nec ex aliqua parte ſuæ formæ vitiatū,dato,ꝙ bannū eſſet nullū : tn̄ iſte n̄ punit̄,quia n̄ intendebat relinquere, ſed exequi permiſſionē iuris: & hoc eſt verum de nullitate latem te, ſecus autem ſi nullitas eſſet in euidenti.ar.l.edicto,de edi.diu. Adr.toll.quia bannū,qđ non habet eſſe,nec formam,non excuſat iniuriantem, ar. ff.de pœn.l.ſi aliquid,§.teſtm̄,& j̄.eo.l.ꝯmiſſum, & ff.de falſ.l. ſi quis
2 legatum,cum ſim.† Quid ſi de iſta nullitate erat qō: tn̄ nō erat multum in euidenti, vtrum lite pendente iſte,qui eſt bannitus pōt offendi;Dixi s̄.eo.l. Graccus, remittendo ad Dyn.in l.3.§. ſi ſeruus,ff.de acq.poſſ. vbi dicit Dy. ꝙ licet pendente appel.(quia per eum non reſcinditur pronunciatum) non poſſet bannitus offendi; tn̄ ſecus eſt pendente qōne nullitatis : quia non eſt euidens, quia per talem petitionem non reſcinditur pronunciatū ſm eum. Tn̄ ego credo,ꝙ pendente iſta petitione bannitus non poſſit offendi. Primo,quia pendente lite nil pōt innouari. ſecundo,quia iudex non p̄t exequi,multo minus priuatus. tertio, qa pendente nullitate vr̄ ſecuritas a iure data,ergo ea pendente offendi nō dēt,nec p̄t,vt l.ſi quis filio exhr̄dato, §.antep. ff.de iniu. Non ob.id,qđ dixi de executione l.ſatis aperte.j̄.de fal.quia illa lex intell̄r in executione retractabili:ſed in executione, q̄ nō p̄t retractari,eſt impoſſibile fieri lite pendente, vt no.in l.1.s̄.q acc. non poſ.& ff.de app.reci.l.1.In tex.ibi,legitimo. no.accuſatorē, debere eſſe legitimum, aliter ſuper accuſatione procedi nō debere,facit s̄.qui accuſ.non poſ.l.ſi magnū, & l.pen.& l.fi.In tex.
3 ibi,quaſi ſponſa.lege interrogatiue.† Et not. ꝙ qui petit aliquid vt talis,dēt ſe talē docere,alias ſuccūbit,ita vides hic. Et ſupradictis no.ꝙ in delictis inſpicit forma,n̄ iuris effectus. Item no.ꝙ ſil̄e hr̄e, verificat̄ ex inquiſitione ſucceſſiua, dūmō duret vterq;
4 in eodē tpe. Itē not. † ꝙ maritus cognoſcens ſolutā ſub colore falſi mr̄imonij,punitur de ſtupro. Item not.ꝙ aliqn̄ ignoranti parcit̄,de miſericordia, ſicut eſt in muliere, minore, & ruſtico, vt l.ſi quis id quod,ff.de iuriſd.om.iud.& de adult.l.ſi adulteriū,
a §.idem Pollioni. ſed hic parcit̄ de rigore *a* iuſtitiæ, quia factum ſub titulo mr̄imonij, non cadebat in delictis quo ad ignorantē,
5 quia non intendebat delinquere,ſed dare operā rei licitæ. † Itē no. ꝙ datum occaſione falſi mr̄imonij repetitur, & ꝙ promiſſum non repetitur,quia deficit cā finalis. Not.hic gl.ar.ad qōnē de conuerſis,qui recuperant vxorē. Sed vtrum recuperent bona,vel non recuperent,habita diſtinctione ſcīæ,& ignorātiæ,de quo dn̄t Docto.in auth.ingreſſi,de ſacroſ.eccl.& ibi tractat̄ mā.

A D D I T I O.

a De rigore. Vide tex.in c.1.ext.de eo qui dux. in matre quam pol. per adult.

L E X XIX.

1 *Sententia condemnatoria tenet, in qua accuſator non ſit præſens tp̄e ſn̄iæ.*
2 *Exceptio peremptionis, quando admittatur in cauſa criminali.*
3 *Exceptio,quæ reddit proceſſum nullum non poteſt opponi poſt concluſum in cauſa,ſi requirit facti examinationem.*

Quamuis. Abſente reo,pōt ferri ſn̄ia pro eo ꝯ accuſatorem p̄ntem ēt in cā capitali.h.d.Azo.ſm alium intell̄m h.d.Exceptio procuratoria in cr̄ie. non pōt opponi poſt concluſum,vel quaſi concluſum in cā.Iſta eſt ſecūda lectura. Vel ſic, Exceptio procuratoria in criminali non p̄t opponi crimine non liquidato.h.d.& no.l.optimam.In tex.ibi,re
1 uocandum fauore rei publicæ,ſm vnam opi.vel dic,ꝙ non eſt
a neceſſe,ſm aliam lect.† Et eſt no.*a* tenendo primā lect.ꝙ dato,
quod

A D D I T I O.

a Et eſt no.No.ēt, ꝙ abſente accuſatore in criminali iudex p̄t proferre ſn̄iam pro ſe ſupplēdo,& non eſt alibi ſecundū Bal.in l. ea q̄ ſup.qūo,& qn̄ iud. nā ſicut iudex p̄t ſupplere ꝓ accuſ.hic,ita pro accuſato.& uide ad hoc Bar.in l. inter accuſatorē,in fi.ff.de pub.iud.& qđ ibi dixi.& qđ iudex pōt ſupplere in crīalib. procedit etiā in prin.litis,& nō pōt iudex cogere accuſ. ad conti.litē abſente accu. vt no.Bal.in l.peremptorias,ſup.sē,reſc.nō poſ.& de huius l.intellectu circa p̄dicta vide Iac.d̄ Bel.poſt gl.ī Aut.ut li.ma.& au.§.fi.& Bal.ī l.fi.accuſatorib.ſu.d acc.

ꝙ accuſator tpe ſnīe non ſit pñs, nec aliquis pro eo: tñ tenet ſnīa
ꝯdemnatoria ꝯ̃ reum lata. Nec ob. ꝙ ad nullius petitionem ſit la
ta: quia illud requiritur in cā ciuili, non aūt in criminali. & hoc
probat hæc lex ſm primam lect. in glo. a†r enim. ibi, Rei. iſta nō
eſt rō huius legis, ſed prima. & adde, dicit Iac. de Are. per hanc
a l. ꝙ vbi crimen *a* eſt liquidatum inter pñtes, ibi pōt ferri ſnīa ꝯtra
abſentē. Sed ſalua reuerētia, iſta lex nō facit ad hoc. quia hic fe-
rebatur ſnīa pro abſente ꝯ̃ pñtem, & ibi ſnīa dirigebatur ſolum
in pñtem. ꝯ̃ abſentem. n. non poſſet abſolutoria ferri abſente ac
cuſatore, ſi feratur ſub tali forma. ꝙ importaret accuſatori pœ-
nā talionis: ſecus ſi ſub ea forma, ſub qua hunc effectum non im
portaret, vt l. j. §. ſi calumniator, ad Turpil. & hanc opi. puto ve-
rā, quia ſnīa nunꝗ̃ pōt dirigi in abſentem. niſi ꝑ mediā ꝑſonam
ſed in iſtis cauſis capitalibus non pōt interuenire media ꝑſona,
quæ condemnetur noīe abſentis. ergo &c. vt arg. ff. de cōfeſſ. l.
certum, §. ſi quis abſente. ratio, quare non pōt eſſe media perſo
na, eſt, quia in iſta media perſona non pōt accuſatio ſubſtātiari;
ergo &c. vt ff. de act. & obl. l. quæcunque. Præterea non requiri
tur minor ſolēnitas in ipſa prolatione ſnīæ, quam in proceſſu,
vt s̃. de iud. Authen. ad hęc. quia ſnīa continet effectū totius pro
ceſſus, vt j̃. eod. l. & ſi libidine, in fi. ergo pñtia eſt de ſolennitate
requiſita ad proceſſum, ergo multo fortius in ſentētia. Præterea
non eſt recedendum a rła, q̃ eſt in l. abſentem, quæ dicit, qud ab
ſens nō pōt damnari crimine capitali. Item fruſtra damnaretur
cum non poſſet fieri executio, ar. Inſti. de ver. obl. §. loca. & hęc
eſt cōis opi. Doc. ꝯ̃ Iac. & eſt veritas. in ea. gl. ibi, vel iō. ibi hęc gl.
ponit ſecundam lecturam. Nam ſm primā ꝓcurator nunquam
fuit in iudicio, ſm iſtam fuit ꝓcurator non dñs. in ead. glo. ibi, di-
b latoria. i. declinatoria. Sed non vr̄ *b* verum; quia cū iudicium nō
pōt ſubſtantiari in perſona ꝓcuratoris: ergo iſta exceptio eſt pe-
remptoria proceſſus, dato, ꝙ non cauſæ principalis. Nam oīs ex
ceptio, ꝑ q̃ negat̄ iudiciū tenere, hēt perimere ꝓceſſum; ſed iſta
eſt hmōi, vt l. pe. §. ad crimē, ff. de pub. iud. ibi, dum dicit tex. fru-
a ſtra interuenit, ergo &c. † Quid dicemus? verius eſt iſta, cum quę
ritur, nunquid in criminali exceptio perēptionis poſſit opponi
poſt litem ꝯteſt. refert: aut nā iudicij admittit in cā ꝓcuratorem
aut repellit. Si admittit, & tunc idem, ꝙ in ciuili, ſ. ꝙ exceptio
ꝓcuratoris dēt opponi, anteꝗ̃ legitimet̄ ꝑſone expreſſe, vel taci-
te, ꝑ litis ꝯteſtationem. vt l. inter quos, §. alieno, de dam. infe. &
de procu. l. filius, §. veterani. & s̃. de procur. l. ita demum. & s̃. de
exc. l. fi. cū ſim. ſcđo caſu, qñ natura iudicij nō admittit ꝓc. puta
qa eſt publicū, vel capitale: tūc refert. Aut loquimur poſt liqui-
dationē cāe, & tūc exceptio ꝓc. nō p̄t opponi, vt l. nr̄a & ho ſta-
tutū ē quadā ęqtate, nā ex quo liquet de crimine, ęquū eſt, ꝙ cri
mē puniat̄ vt notorium. eꝯ̃ ſi doceret de innocentia æquam eſt,
quod reus abſoluatur, quia notoria innocentia fateor ꝙ hic nō
eſſet rigor, aut nō eſt cā liquidata, & tūc talis exceptio poteſt op
poni, licet ſit lis ꝯteſ. quia ꝑ lit. ꝯte. nullū ius acqrit̄ proc. in crīe,
& quia iudiciū nō ſubſtantiat̄ in eū ꝑꝑ iuris ꝓhibitionem: ergo
ꝓceſſus ē retro nullus, & tūc ſeqtur, ꝙ in iudicio ſumus, ergo p̄t
obiici exceptio. & ita loquit̄ §. ad crimē. & hoc qđ dictum eſt, te
3 neatis. † Alij dñt, *c* qđ hic iō non opponit̄ exceptio, quia erat cō-
c cluſum ī cā, & ſm hoc, eſt valde no. qđ exceptio, q̃ reddit retro
ꝓceſſum nullū, non p̄t opponi poſt ꝯclōnem in cā, qđ eſſet verū
de exceptione, q̃ non requireret facti examinationē, ſed ſolū le-
gū allegationē. Puto qđ hæc opi. non ſit vera; qa ꝗ̃tum ad alle-
gationē legū, non p̄t ꝯcludit, vt no. ff. de min. l. min. ann. xxv. cui
fideicō. & facit c. j. de iud. li. 6. in ea. gl. ibi p̄ſcript. Alij dicūt, qđ in
crīali non admittit̄ ꝓc. verum eſt quo ad totā cām, ſed bñ admit
d titur ſolum ad ſnīam audiendam, *d* & ita intelligūt hāc legem,
quia tunc non interuenit niſi ad vnum actum, ſm Iac. Butrig.
Et an hoc ſit verum, dixi s̃. de accuſ. l. reos & per Cy. eod. ti. l. 2.

ADDITIONES.

a Vbi crimen. Vide Bald. in l. ſi accuſatoribus. ſup. de accuſ. & Barto. in l. inter accu-
ſatorem, in fi. ff. de pub. iud.

b Sed non videtur. Vide Bar. hic, & in l. pen. §. ad crimen, hic alleg.

c Alij dicunt. an omnis exceptio, quæ reddit iudicium retro nullum, poſſit opponi
poſt conclu. in cauſa. pro hoc facit, quod not. Bald. in l. error, ſupra de iur. & facti
igno. & in l. ne cauſam, cum ſim. ſupra de appel. & Barto. in l. ſi mater, §. eandem,
ff. de exc. rei iud. iſta tamen exceptio poteſt opponi poſt ſententiam, l. licet, cum
ſimil. de procu. ſupra & in c. in noſtra, extra de prob. ſed ad impediendum prol. ſen
tentiæ, non poteſt opponi poſt concluſum in cauſa, vbi requiruntur probat. per c.
cum dilectus, extra de fide inſtr.

d Cel. ad ſententiam, audiendam. Poſt concluſiouem, & renunciationem in cauſa,
vt not. ponit Ant. Corſ. ſing. ſuis, in ver. procur. quod incip. licet proc. in cauſa cri-
minali.

LEX XX.

1 *Stuprata per uim, non patitur pænam, nec efficitur infamis.*

a **Fędiſsimam.** *a* Tolle uoluntatē de medio, & omnis
actus eſt indifferens, concor. ff. de poſt.
1 l. i. §. remouet. 2. reſponſo, Vel ſic, † Stuprata per uim non pati-
tur pænam, nec efficitur infamis. h. d.

ADDITIO.

a ¶Fędiſſimam. adde gl. hic quæ dicit, ꝙ mulier agebat vnde vi. uide Bal. in l. j. in fi.
inf. de rap. virg. & vide l. fędiſſime, & quod ibi Bald. ſupra de capt.

LEX XXI.

1 *Terminum ad accuſandum iudex non poteſt ſtatuere, niſi diffamanti ſine iu-
ſta cauſa.*

2 *Terminus ad accuſādū ſtatuitur, ne reus poſſit terreri ꝑ minas accuſatoris.*

Ob cōmiſſa. Tp̄s vtile non currit abſenti in cauſa mi
litię, ſed bñ currit reuerſo. h. d. & ſm hoc
intelligitur hæc lex de termino iudicis, & ſm gl. intelligitur vlti
mum rñſum de termino iudicij ſtatuendo a iudice per l. ſi ea. &
bñ dicit gl. dum tñ, qñ aſſignat iudex terminū, præcedat iuſta cā
puta diffamatio ſine cauſa, ſm Richard. & Cyn. vnde dicunt, ꝙ
1 iſtum terminum ad accuſandum iudex non poteſt ſtatuere niſi
diffamanti, ſine iuſta cauſa. In textu ibi, præſcripta. ſtatuta ſunt.
2 In textu ibi, cæperis, ſcilicet abeſſe. In tex. ibi, effrenata. no. † qua
re ſtatuitur a iure certus terminus ad accuſādum, ne reus poſſit
terreri per minas accuſatoris, & iſta eadem ratio habet locum.
in termino ſtatuto a iudice, vt in gloſ. quam nota.

LEX XXII.

1 *Stuprum punibile non committitur cum meretrice.*

1 **Si ea, quæ.** † Stuprū punibile nō cōmittitur cū meretri-
a ce. h. d. in tex. ibi, adulteriū, eſt nomē gñis, *a* &
no. hic, & j̃. eo. & ideo ſaluat̄ libellus probato ſtupro, niſi verba
eſſent ita ꝯ̃cta, & facerent mentionem de viro & vxore. & not.

ADDITIO.

a Nomen generis. Vide l. inter liberos, §. j. ff. eod. & quæ no. Bald. in leg. fin. ſupra de
fideicom. lib.

LEX XXIII.

1 *Probans, quod redēmit ſuam vexationem duo probare tenetur.*

a **Serui.** Matrimoniū, quod nō eſt, uiolari nō p̄t, & redimēs
ſuā vexationē, qđ dedit, repetit, *a* & vltra criminałr
punit̄ accipiēs. Sed redimēs ſuū ꝑeccatū, ſuper quo nō poterat
trāſigere, quod dedit, nō repetit, & punit̄ tā ipſe, ꝗ̃ accipiēs. h. d
in tex. ibi, accuſari nō poſſunt, quia non reperitur matrimoniū
habens eſſe, uel ſaltem formā eſſe, vt l. ſi vxor, §. 1. ff. eo. Sed iſtud
1 non habet eſſe nec formā eſſe. † in tex. ibi, potentis. no. ꝙ ille, q
vult probare, ꝙ redemit ſuam vexationem. debet duo probare,
ſcilicet aduerſarii potentiam, & innocentiam, & facit s̃. quādo
imp. inter pup. & uid. l. j. in fi. ibi dum dicit, aduerſarij potētiam.

ADDITIO.

a Repetit. An ualeat pax & concordia facta per pecuniam, & an poſſit repeti, vide
in l. j. ff. de abol.

LEX XXIIII.

1 *Exceptio nullitatis matrimonij excludit actum ab accuſatione adulterij*

1 **Si eius.** † Exceptio nullitatis matrimonij excludit actū ab
accuſatione adulterij. & poteſt hoc intelligi, qñ ex
ceptio nullitatis erat in euidēti, vel qñ vult accuſare iure mariti
& ſic iure priuilegiato, quia tunc debet docere de priuilegio, vt
no. Doc. in ſimili, in l. ſi ſolēnibus, s̃. de fi. inſt. Sed ſi nullitas ma-
trimonij eſſet latēs, ſufficeret probari de quaſi poſſeſſione, vt le.
ſi vxor, §. 1. ff. de adul. ratio eſt, quia vbi nullitas eſt patēs, ibi ma-
trimoniū non habet eſſe, nec formam eſſe, vt j̃. eo. l. ſerui. & iō
non poteſt reformare proceſſum, ueniendo per modum cauſæ,
l. ſi. quis legatis, ff. de falſ. & l. ſi quis aliquid, §. teſtīn. ff. de pœnis.

LEX XXV.

1 *Libidine cum ancilla commiſſa, & ex ea damnatus, non efficitur infamis.*

2 *Infamia eſt pæna afflictiua famæ & non corporis.*

1 **Et ſi libidine,** † Dānatus de libidine ꝯmiſſa cū ancil
la, nō efficit̄ infamis, ſed opinionē tm̄
aggrauat. h. d. in tex. exactorū. No. per acta ꝓbari delictū, & ita
no. hic tex. in tex. ibi, decretū ſit. i. pronūciatū. & not. per ſnīam
2 detegi factū, ſeu delictū. facit de inf. l. Lucius. in tex. ibi, afflictam
ſic loquit̄, quaſi īfamia ſit pæna afflictiua famæ, ſed nō corporis
quia corpus nō ſentit iſtā afflictionē, ſicut ſentiret ictus fuſtiū.

LEX XXVI.

1 *Excipiens confitetur crimen, ſi dicatur adulterium.*

2 *Inordinatio uitiat proceſſum.*

3 *Accuſatoris perſona ſicut primo legitimari debet, ita & exceptoris ꝑſona.*

4 *Poſſeſſio ſola in emergenti cauſa non ſufficit.*

5 *Iudex exceptionem emergentem ipſo facto remouere poteſt.*

6 *Defenſio interdum accuſato denegatur.*

7 *Bannitus, ſi contra eum agatur, an ſe defendere poſſit.*

8 *Iudex ſuper cauſa incidenti, an pronunciare poſſit.*

Quoniam, De emergenti & incidēti eſt prius agitādū
ꝗ̃ de cā prima. h. d. lex nr̄a † ī tex. ibi. adulte
rium. no. hic de quo q̃ritur, quia tunc excipiens ꝯfiteret̄ crimē,
ſi dicat̄ adulterium, & quodcunq; aliud. ſufficit. n. ꝙ maritus cō
mittat lænociniū, licet nō cōmittat lænocinium huius adulterii
de quo q̃ritur. dic ergo ꝙ ſufficit cōmittere lęnociniū ī genere.
2 in tex. ibi, penes ſe no. maritū hr̄e vxorem penes ſe † in tex. ibi,
ita ordo. no. ſm ordinationem procedēdū; quia inordinatio ha
bet uitiare proceſſum, & ideo nō proceditur ſuper emergāti in
2 princ. vt hic videtis, & extra de iud. c. exhibita. in tex. ibi. in pri-
mis. No. ꝙ ſicut primo debet legitimari perſona accuſatoris, ita
primo dēt legitimari ꝑſona oppoſitoris, ſeu exceptoris. Et not.
ꝙ hic incipit ab examinatione replicationis obiectæ ꝯ̃ exceptio
nem

nem emergentē.Item no.hic, ꝙ ſicut exceptio propriæ perem-
ptoriæ,q̄ eſt accuſationis excluſio,patitur replicationē, ſic exce
4 ptio emergens patitur replicationem.† In tex.ibi,liberū eſt eſſe.
not.ꝙ hic non ſufficeret poſſeſſio ſola, licet alibi poſſeſſio ſola
ſufficeret, vt no.s̄.q accu.non poſ.l. nō ignorat. forte rō eſt hæc,
quia his erat qō inter dn̄m, & poſſeſſorem; ſed in l.nō ignorat,
erat qō cum tertia perſona.arg. tn̄ ꝙ poſſeſſio ſola ſufficiat,ha-
a bes ff.fam.erciſ.l.1.ſed poſſet rn̄deri, ꝙ vbi grauamen *a* eſt illatū
ex illa poſſeſſione in iudicio poſſeſſio eſt reparabilis ꝑ petitionē
hr̄ditatis, cui tanq̄ præiudiciali, non potuit præiudicari eo mo-
do,in l.ſicut,§.ſi q̄ratur,ff.ſi ſer. vendi. hoc aūt grauamen illatū
eſſet perpetuum & irreparabile,& ideo diſcutit̄ hic de proprie-
rate,& no.quia nouū eſt.In tex.ibi,audientia,no. iudicē debe-
re dare audientiam in his,q̄ faciunt ad cām In tex.ibi,facias po-
teſtatē,admittendo ſuam exceptionē,& no.hic,ꝙ licet obiectio
exceptionis ſit in ꝑtāte partis, tn̄ eius admiſſio eſt ꝑtāte iudicis,
5 †In tex.ibi,remotis p̄ſcriptionis impedimentis per interlocuto-
b riam.Item ipſo facto remouet iudex exceptionē emergētē *b* eo
ipſo, ꝙ ꝓcedit in principali negocio,vt extra de app. c.ex parte,
& ita poſſet hic intelligi.No.ꝙ ſeruus nō admittit̄ ad opponen-
dū exceptionē lęnocinij ꝯ dn̄m.Itē. no. ꝙ aliqn̄ admittit̄ ꝑſona
illegitima,eo ꝙ reus non pōt excipere,q̄ non admitteret̄ alias:
nā maritus lęno,eſt ꝑſona illegitima,& tn̄ admittitur,qa ſeruus
non pōt excipere de lænocinio,vt ext.de iureiur. c.debitores,&
s̄.de tranſ.l. vbi pactū, ſ̄m vnam lect.& l.cum mora,ſ̄m Pet. &
ff.de man.teſ.l.qui habebat,§.fi.& in c.1.ad fi.de ſequeſt.poſſ.&
6 fru.in cle.† Itē no.ꝙ accuſato qn̄q; denegatur defenſio. *c* iſtud
c vr̄ male dictū, qa defenſio eſt de iure nāli, & iō vr̄,ꝙ non poſſit
tolli,vt ca.paſtoralis,de ſent.& re iu.in cle. hinc videmus,ꝙ ex-
cōicato nō inhibet̄ defenſio,vt extra de excep.c.cū inter priorē
tn̄ hic ſeruo denegat̄ defenſio? Rn̄.ꝙ nemini denegat̄ defenſio,
qn̄ eſt mera defenſio:ſed iſta nō erat mera defenſio, imo habe-
bat vim accuſationis,vt l.2.§.ſi publico,ff.de adult. vn̄ qn̄ exce-
ptio hēt effectū permixtum,quia non ſolū excludit, ſed hēt vim
accuſationis.ita oportet legitimari ꝑſonā in iſta exceptione. ſi-
cut in accuſatione,ſ̄m Ia.de Are.& Pe.pōt ēt aliter dici, videli-
cet,ꝙ tūc eſt verū,ꝙ defenſio ſit de iure nāli,qn̄ defenſio exclu-
dit crimen,& ita loquit̄ c.paſtoralis.Sed hic defenſio nō venie-
bat ad accuſationē crīs;qa non ꝯtingebat crimen,nec oppone-
bat̄ ad ipſum factū,ſed veniebat ſolū ad excluſionē perſonæ, &
huiuſmodi defenſiones ſunt de iure ciuili,vnde tex.dicit, quod
ſunt de iuris apicib.vt l.ſi fideiuſ.§.q̄dā ff.man.vbi de hoc eſt ca-
7 ſus.† per p̄dicta habetis determinatā talē qōnē. dicit ſtatutū, *d*
d ꝙ bānito non reddat̄ ius;mō querit,ſi ꝯ bannitū agitur, an ipſe
poſſit ſe defendere?& eſt rn̄dendū,ſ̄m opi.primam ac.& Pet. ꝙ
aut uult vti mera defenſione,& pōt;aut vult vti tali defenſione,
in qua non ſolū eſt reus, ſed actor, vt quia vult opponere exce-
ptionē cōpenſationis,vel aliā ſimilē,& dico ꝙ non pōt. ita dn̄t
ipſi,& ita no.Inn.in d.c.cū inter priorē. Aduerte, ꝙ in oī exce-
ptione reus eſt actor,q̄tum pertinet ad onus ꝓbandi, ſed hic lo-
quitur vltra modū probandi.Sed dices tu,quare exceptio cōpē
ſationis dr̄ magis actio,q̄ alia exceptio?item quare magis dene
gatur exceptio ꝯpenſationis bannito,q̄ alij.nonne ille,qui com
penſat vr̄ ſoluere,vt l.ſi debito,de diſtr.pign.& ff. de cōdi. & de-
mon.l.Iulia.ſed bānitus pōt ſoluere:ergo ꝯpenſare pōt? Rn̄.ꝙ q̄
cā ſunt exceptiones,per quas excipiēti non orit̄ aliqd̄ ius nouū
quod ipſe non hr̄et ante exceptionē ꝓpoſitam,vt patet in exce-
ptione pacti iuriſiu.& ſimilibus, & iſtæ ſunt meræ exceptiones.
q̄dā ſunt exceptiones,ex quibus excipiēti oritur nouū, & aliqd
ſibi accreſcit,ac ſi ageret,& hoc eſt in exceptione ꝯpenſationis,
quia in exceptione cōpenſationis orit̄ excipienti liberatio,& vr̄
e exigere,iō non eſt mera exceptio *e* ſ̄m Oldr.Ad id, qd̄ dicis, ꝙ
qui cōpenſat, vr̄ ſoluere.Rn̄.ꝙ illud eſt verū de compenſatione
ꝑmiſſa;ſed hæc ꝯpenſatio nō eſt ꝑmiſſa,& iō obijciā,ꝙ cōpenſa
tio non hēt vim ſolōnis,vt s̄.de cōpēſ.l. fi. vel ad qōnem ꝑmiſ-
ſam de bānitis ſ̄m aliā op.pōt dici,ꝙ aut eſt talis exceptio,q̄ offi
cit actioni,& illā non poſſit bānitus opponere per legem nr̄am.
8 quod dēt notari.† Vlterius quæritur, nunquid *f* ſuper iſta inci-
f denti ſit pronunciandū? Dices tu,ꝙ iſta qō glo. non procederet,
quia hic loqueretur de emergenti.Reſpondet gloſſ. quod non
eſt de iſta incidenti pronunciandum;vnde Doct.lacerāt gl.Pri-
mo,quia male loquitur,quærendo de incidenti.cum debeat q̄-
rere de emergenti.Secundo,quia de emergenti debet pronun-
ciari.cum enim quæſtio emergens examinatur ſeorſum a prin
cipali;ergo ſuper ipſa eſt pronunciandum. ad leg. Flau.de plag.
l.præſes.dic ꝙ gloſ.loquitur proprie, & vere.quia dico,ꝙ repli-
catio,quæ opponebatur hic,dicitur incidens ſcilicet emergētis
non dico incidens ſcilicet primæ cauſę.item ſicut de incidenti
in principali.nō eſt neceſſe,ꝙ pronuncietur per ſe,ut l.j.s̄.de or-
di.iud. ita de incidenti emergentis, non eſt neceſſe, ꝙ pronun-
cietur per ſe cum principali,id eſt cum emergēti, quod eſt prin-
cipium ipſius emergentis.vnde in litera noſtra tex.nō dicit pro-
nunciandum eſſe ſuper ſtatu, quę erat quæſtio incidentis illius
emergentis,ſed dicit pronunciandum ſuper illa emergenti,ſcili
cet Alexand.ad dimittēdum,vel non ſuper exceptione propoſi-
ta per eum, & ita dicit gloſ.

ADDITIONES.

a Grauamen.Vide Bal.in l.non ignorat,hic alleg.
b Emergentem.Vide Bar.in l.a procedente,ſupra de dilat.
c Defenſio.Qūo intelligatur,quod defenſio eſt de iure naturali,& non pōt tolli,vi-
de quod dixi poſt Barto.in extrau.ad repri.l.j.§.Offilius, ff.ne quis eum qui in ius
vo.eſt, vt exi.& Bal.in l.cum mulier.ff.ſol.mat. & quod ibi Bar.& Bald.in qō.ſua
inci.ſtatuto cauet̄,qd̄ fænerator,cū ſeq.& in l.vt vim, de iuſt.& iu.& ibi limitat.
& Abb. in c.dilecti ext.de excep.& Ang.& Imo.in l.ſi ſic,in prin.de le.j.
d Dicit ſtatutum.Vide Bal.in quæſt ſua, incip.ſtatuto cauetur, quod fęnerator.fa-
ciunt no.per Bart.in l.de pupillo,§.j.ff.de ope.no.nun. & per Bal.in l.j.ſup.de hæ.
inſt.& inquantum dicit de bannito,quod non poteſt opponere exceptionē com-
penſationis,quæritur quid in excommunicato.Bald.in l.cum Papin. alias in l.ne-
mo,ſupra de ſent.& inter loc.omn.iud.Barto.in l.libertus,in quibuſdam lect.ff.de
in ius voc.tenet,quod bannitus poteſt opponere exceptionem compenſationis,&
ibi tenet idem Fulg.& ibi poſt eum retuli verba Barto.
e Mera exceptio.Vide Bar.& ibi dixi in l.2.ff.de excep.
f Nunquid.vide per Bal.in l.2.ſup.de ord.cogn.

LEX XXVI.

1 *Matrimonium ſubſequens delictum præcedens purgare non poteſt.*
2 *Matrimonium cum ea,quam quis polluit per adulterium,tenere poteſt.*
3 *Delictum ſi peruenit ad caſum,a quo incipere nō poteſt, extingui dicitur.*

1 Commiſſum. †Matrimonium ſubſequens nō pur
2 gat delictum p̄cedēs,h.d.†in text.ibi
mr̄imoniū,no.ꝙ tenet mr̄imoniū cum ea,q̄ qs polluit per adul
teriū hoc verū,niſi iſti ꝯiuges eſſet inculpati in morte iſtius pri-
mi ꝯiugis,vt in c.1.extra de eo,q dux.in matr.q̄ pol.ꝑ adul. item
apparet, ꝙ de adulterio non pōt fieri pax, quia nulla eſt maior
pax quam matrimonium, per quod efficiuntur vna caro, & tn̄
3 nihil proficit †item no. ꝙ ſi delictum peruenit ad caſum,a quo
non poteſt incipere,extinguitur.& ratio eſt,quia illa regula ha-
bet locum in his, quæ ſunt in fieri, non in his.quæ ſunt in facto
eſſe ad qd̄ facit, de his, qui accuſare non poſſunt. l. neganda.

LEX XXVIII.

1 *Statutum,quod taxatiue loquitur de quibuſdam exceptionibus,non poteſt extendi ad alias.*
2 *Statutū interdum emanat ad obſeruationem iuris communis.*
3 *Statutum aliquando emanat ad ampliandum ius commune.*

Ita nobis. In adulterij qōnibus procedit̄ exceptionib.
fruſtratorijs nō obſtantibus.Vel ſic,Nulla ex
ceptio obſtat examinationi criminis,niſi de qua cauet̄ noīatim
iure,quod obſtet.h.d.tex.ſupplet̄ per gl. Vel ſic,Cl̄a gn̄alis, non
obſtante exceptione,nō intelligit̄ remouere exceptiones legiti-
mas,ſed inanes.Vel ſic,iudex oēs cauillationes dēt amouere,&
venire ad rē,de qua agit̄,ita ꝙ nō dēt pati, ꝙ cauillationes cau-
ſa ꝓtrahatur.Vel ſic, in crīe adulterij iudex dēt admittere tres
exceptio.ſ.ꝑſcrip.lænocinij,& ordinis;alias vero dēt reijcere ꝙ
relatiuum,alias,intell̄r de his diuerſis, non ſolum ſubſtātia,ſed
ēt rōne;non āt alias,in quib.ſil̄is, vel maior eſt rō admittendi.
h.d.l.nr̄a,in gl q̄ incipit,tres.no.glo.quia non habes meliorē,qs
ſit effectus lænocinij in fi.gl.dicit Cy.no.primā gl.& hēs gl.ſimi
1 lem in l.& nō tm̄, §.ꝙ ſi pro emptore, ff.de pę.hęr.† Et per hoc
dicit Cy.ꝙ ſi ſtatutum mandat exequi inſtr̄m nulla excep. ob-
ſtante,niſi tali,& tali, ꝙ ēt aliæ exceptiones ſimiles p̄nt opponi,
niſi ſtatutū vltra procedat expreſſe.Sed Rayn.hoc reprobat,&
ita ēt ſe hēt ꝯſuetudo,ꝙ pręter except.numeratas a ſtatuto,nul
lę alię p̄nt opponi. rō eſt,qa ſtatutū, quod loquitur taxatiue de
quibuſdam exceptionib.non p̄t extendi ad alias, vt l.2.de patr.
qui fil.diſtr.per Dy.in c.1.arg.de reg.iu.in 6. Iſta eſt.n.virtus di-
ctionis taxatiuæ, q̄ excludit qcq̄d n̄ eſt incluſum de vi ſermo-
2 nis,vt ff.de neg.geſt.l.qui in aliena,§.libertur. † Et ſcias,ꝙ ſtatu
tum aliqn̄ emanat ad obſeruationē iuris cōis, & tūc recipit in-
terpretationē per ius cōe,vt l.2.C.de noxa.& ext. de ꝯſuet.c.cū
dilectus aliqn̄ emanat p̄ter ius cōe,puta ſi dicit ſtatutum, qd̄li-
bet publicū inſtr̄m habeat executionē paratam, nā hoc non eſt
ſ̄m ius cōe.Nam inſtr̄m inquantum inſtr̄m, non habet execu-
tionem,ſed probationem;vnde ſi ſtatutum dicit, ꝙ ſolummo-
do aliquę exceptiones obſtēt,nullæ aliæ obſtant,nec obſtabunt
qa iſte caſus eſt omiſſus a iure cōi,& iō non eſt recedendū a ver
bi ſtatuti,vt l.ſi vero, §.de uiro, ff.ſo.mat. Qn̄que emanat ꝯ ius
a cōe,& tunc ſil̄r dico,ꝙ recipit interpretationem ꝑ ius *a* cōe, vt
l.proſpexit, qui & a quibus.facit ff.de iuſti.& iure l.ius ciuile.&
ideo dico,ꝙ ex tunc eſt inhærendum verbis ſtatuti, & facit ff.de
3 exer.l.j.§.ſi is qui. †interdum ſtatutum emanat ad ampliandū *b*
b ius cōe, & tunc ſimiliter non recipit interpretationem extenſi-
uam per ius cōe:vnde ſi ſtatutum dicit, qd̄ quilibet admittatur
ad accuſandum de homicidio,etiam infamis admittitur,vt l.1.
§.nun-

ADDITIONES.

a P.D.Ius.Et ad idem adde iſtum in l.ſi vero,§.de viro,ff.ſo.mat.& Alexan.in l.om
nes populi,& ibidem Bar.in 6.q.prin.ff.de iuſt.& iu. Et ad id, quod iſte ſubijcit
de ampliatione iuris communis in ſtatuto,adde q̄ tradit & no.dicit,Pe.de Anch.
in conſi.63.verſi.vt non lega.in 6.
b And.ampliandum.Vide latius Bal.in rub.ſup.qui accuſ.non poſſ.& Ange.in l.nō
eſt nouum,ff.de leg.

§. nunciatio. de ope. not. nun. qui tunc non recipit interpretatio
nem exteſiuam per ius cõmune. Ex prædictis apparet quomo-
do exceptio debet intelligi in ſtatuto, & facit c. 2. extra de reſcr.

L E X XXIX.

1 *Accuſatio non oritur, niſi ex delicto aliqua oriantur vincula.*

Quæ adulterium. Adulterium ꝯmiſſum cũ dña cauponæ eſt punibile, ſed non
ꝯmiſſum cum famula, quæ pp ſui vtilitatem legum laqueis non
1 innodatur. h. d. † in text. ibi, vinculis. not. ergo *a* ꝙ ex delictis ali-
a qua oriũtur vincula, ex quib. oritur accuſatio; vnde ſicut actio
nõ orit̃ ex ꝯctibus, niſi mediate obli. ita accu. nõ orit̃ ex delicto,
niſi mediãtib. iſtis vinculis, & niſi talia vincula ſint ĩ medio, nõ
orit̃ accu. & ĩducit Iac. hãc l. ad q. de bãnito offenſo, ꝙ talis offen
ſio nõ dẽt puniri, q̃a bannũ afficit pſonam, & reddit factũ impu
ne, ergo nõ eſt punibile. & bñ facit hæc l. ſupponẽdo, ꝙ banni-
tus ſit vilis pſona p bãnum, per ꝙ crimen nõ punit̃ per l. nr̃am.

A D D I T I O.

a No. ergo. No. tamen, ꝙ pœna criminalis non dicitur perfecte deberi ante ſenten-
tiam, l. vt legis, infra ad leg. Flau. de plag. & ibi Bald.

L E X XXX.

1 *Accuſatio de adulterio nõ pmittitur oĩbus indiſtincte, ſed ordine ſucceſſiuo.*
2 *Matrimonium non licet deformare ſub falſis contumelijs.*
3 *Adulterij pœna eſt vltimum ſupplicium.*
4 *Adulterij crimen dicitur publicum.*
5 *Falſa contumelia dicitur falſa large.*
6 *Præſumptionis & ſuſpicionis differentia.*

1 Quamuis. † Non oĩbus pmmittit̃ accuſatio adulterij
a pariter & æque. ſed primo *a* ꝯiũctis, neceſ-
ſarijs, perſonis. Et inter alias primo permittit̃ hoc marito; quia
magis ꝓprie ꝓpriũ dolorẽ exeqtur, & q ſine inſcriptione, & ſo-
2 la ſuſpicione pt accuſare. item † non licet mr̃imonium ſub falſis
3 ꝯtumelijs deformare, † & adulter dẽt decapitari. h. d. in text. ibi,
4 inter publica. no. † ꝙ crimẽ adulterii dr̃ publicũ. Nõ ob. ꝙ ius ac
cuſandi de eo ſit reſtrictum per hanc legẽ. in text. ibi, proximis.
no. iſtum tex. enumerãtem pſonas ꝓximas & neceſſaria. in text.
ibi, ꝯpeſcãt, vt s̃. eo. l. ſine matu. in text. ibi, patri. iſti admittuntur
ordine ſucceſſiuo. in tex. ibi, nã & ſi oẽ. no. ꝙ eſt bona ꝯſequen-
tia, ſe inſcribit, ergo nõ vr̃ calũniari, q̃a q̃nque ſic, q̃nque oppo-
5 ſitũ. † in tex. ibi, falſis. no. ꝙ ꝯtumelia falſa, dr̃ falſa large. in glo. q̃
incipit, hoc. n. ibi, ꝓcedẽs mr̃imoniũ. qđ expedit nõ fœdari forte
pp prolẽ inde ſuſceptã. in gl. q̃ incipit. inter. ibi, nõ recuſent. pri-
b mo dẽnt citari *b*, ſi anteq̃ admittant̃ alij, ſi velint accuſare. & fa
cit ꝓ ſtatuto illius ciuitatis, ꝙ dicit, ꝙ iudex dẽt citare offenſum,
anteq̃ ingrat, & ſciat ſi vult accuſare. in gl. no. qđ cãm, ĩ fi. Rich.
dicit, ꝙ iſta lex ordinat & reſtringit̃ñ inter pſonas hic enumera
tas eſt ordo ſm Rich. & non enumeratæ hic non admittunt̃ ad
accuſandum. Cõiter Doct. tenet ꝯrium, quia improprie diceretur
crimen publicũ, ſi accuſatio eſſet reſtricta ſolũ ad proſequẽ
tes propriã iniuriã. & no. ꝓ hunc tex. patruũ auunculo preferen
dum, licet ſint in eodẽ gradu. in glo. omnimodo. nota. ꝙ qñ ac-
cuſant pſonæ hic enumeratæ, indiſtincte pmittitur abolitio. &
6 facit s̃. eo. l. ſi dum in tuo. † in gl. j. accuſare. not. dr̃iam *c* inter ſu
c ſpicionem & præſumptionem, quia ſuſpicio ſtans in ſuis finib.
nunq̃ eſt cauſa cõdemnationis, ſed præſumptio ſic. in glo. fi. ibi,
alij. hæc vera. non obſt. quod illud, qđ nõ mutatur, &c. q̃a illud
q̃nque ſimpl'r imponitur, ſed hoc reſpectiue, vt l. fi. s̃. de accu. vñ
mutato reſpectu, mutatur illud primũ, videlicet dicetur, ꝙ cor-
rectio in uno, nõ trahitur ad aliud, qđ ſtat p ſe, vt no. ĩ auth. quas
actiones, s̃. de ſacroſan. eccl. ſed bene trahitur ad illud, quod ha-
bet reſpectum ad primum, qđ non ſtat per ſe, vt hic. quod not.

A D D I T I O N E S.

a Sed primo. De ordine accuſandi, quis præferatur, vide Bald. not. in l 2. §. fi. ff. eo.
b Citari. Primo citatur ille, qui præferuntur ad accuſandum, antequam admittant̃
alij, vel iudex inquirat, & uide Bal. in l. Senatus, ſupra qui accu. non poſ.
c No. differentiam. Vide Bal. in rub. ſupra de probat. nota tamen. ꝙ multæ ſuſpicio-
nes inducunt præſumptionem, ut no. gl. & Bal. in auth. ſi quis ei.

A V T H E N T I C A.

1 *Mulieri pro adulterio pœna capitis non imponitur, ſed in monaſterium de-
truditur.*
2 *Vxor poſt matrimonium contractum, viro permanente in ſeculo, monialis
eſſe non poteſt.*
3 *Monaſterium quantum ad illum qui ingreditur, habetur loco filij.*
4 *Mulier propter adulterium, ſi criminaliter agatur, dotem non perdit; ſecus
ſi ciuiliter.*

1 Sed hodie, † Pro adulterio non imponitur mulieri pæ
na capitis, ſed ĩ monaſteriũ detrudit̃ ad pę-
nitentiã peragendam, bonis eius inter liberos (ſi quos habet) &
monaſteriũ & parentes (ſi liberos non habet) diuidendis ꝓ por-
tione hic deſignata, pactis dotalib. poſt mortem et valituris. h. d.
in tex. ibi, intra bienniũ. de iure canonico pt perpetuo, & iſtud
ius ſeruare debemus in iſta materia. in tex. ibi, ꝯſentientib. no. ꝙ
illi, qui ꝯſentiunt crimini, non pñt ex eo ꝯſequi pmium. in text.
ibi, duæ monaſterio. no. quod ſi bene facit portionem in duplo,
maior fauor debetur liberis q̃ parentib. & no. hoc. ĩ gl. ſed vr̃ ſi.
dic ꝙ hic ex iſta damnatione reſultat pæna & Pænitẽtia, & ideo
hic nõ pt fieri, ibi nõ. in gl. ſic corrigunt̃ ex eo quod hic dr̃, ꝙ vir
poteſt parcere vxori adulteræ, & eã ſibi recõciliare. in ea. gl. ibi
nec dicat. cũ etiã loquatur hic in adultera iam damnata, & pu-
blice fuſtigata, impoſſibilis eſt ignorãtia. In fi. gl. ibi, ſine metu
vel hic pt pæna irrogari, ibi non. vnde hic nõ remouet delictum
2 ſine pœna, ſm Iac. opi. gl. magis placet. † In ea. gl. non tñ. ibi, ſm
Io. & bene. quia poſt matrimoniũ carnaliter ꝯſummatum, non
põt vxor ꝯuerti, viro permanente in ſeculo: nã cum ſint vna ca
ro, quantũ ad matrimoniũ, impoſſibile eſt ex parte ꝯuerti, & ex
parte remanere in ſeculo, ſm Aug. inducitur ergo iſta dr̃a hoc
habitu in ſignum pnĩę, non in ſignum cõuerſionis. in gloſ. imo
3 vr̃, in fi. imo hic non monacha, ibi monacha. ſm Iac. † In glo. q̃
incipit, ſed cũ monaſterium. no. ꝙ monaſteriũ hr̃ loco filii, quã
tum ad illum, q ingredit̃, vt ſi faciat ibi pniam, & adde quod no. s̃. ad Trebell.
auth. niſi rogati. In gl. patet ergo. ibi, tonſa. not. ꝙ habitus & ton
4 ſura nõ faciunt monachum, ſed ꝓfeſſio regularis ſic. † in ead.
glo. ibi, vel hic. hoc placet Pet. & iſtã ſol. not. ꝙ aut eſt actum ad
a pęnã *a* criminalẽ infligendam, & ex hoc mulier non pdit dotẽ.
aut eſt actum ciuiliter ad perditionẽ dotis, & tunc mulier pdit,
vt in ꝯtrario. Sed ꝯ iſtud facit tex. & gl. j. eod. l. adulterij, vbi vide
in gl. pen. & j. eo. l. fin. & l. rei iudicatæ, §. j. ſol. matr. vnde forte
poſſet aliter dici, videlicet, ꝙ vir haberet electionem, an vellet
lucrari dotem ex delicto, an vellet uti pacto: & eo caſu, quo uult
vti pęna, habet locum auth. noſtra. Et no, ꝙ iſta pacta reſeruant̃
uiro, non adulteræ, quia non debet lucrum facere ex maleficio,
b in quod cõſenſit, vt l. ſi ab hoſtibus, §. ſi vir, *b* ſol. mat.

A D D I T I O N E S.

a Ad pœnã. An mulier pp crimen adulterij perdat dotem, vide late Bal. & Imo. in l.
cum mulier, ff. ſol. mat. in ver. itẽ tangit, & ibi plene de intellectu huius auth.
b §. ſi vir. Facit. l. cum mulier, & l. viro, ff. ſol. matr.

A V T H E N T I C A.

1 *Maritus põt denũciare ei, quem hẽt ſuſpectũ, ne alloquatur cum vxore ſua;*
2 *Epiſcopus tradendo clericum ad mortem, irregularitatem incurrit.*
3 *Præſumptio non inducitur ex vna ſuſpicione ſed ex multis.*

1 Si quis ei. † Maritus ei, quẽ habet de vxore ſuſpectũ põt
denũciare, ne cũ ea loquatur. ſi ille ſpernit de-
nũciationẽ; ſi quidẽ inuenitur cũ muliere in loco ſuſpecto, põt
occidi: ſi in alio loco, in quo nõ pñt carnaliter ꝯiungi, licet velẽt,
põt accuſari iudici, & debet puniri. Si aũt in eccleſia, pt capi, &
tradi cuſtodi, vel defenſori illius loci, q dẽt eũ cuſtodire, & eum
2 ad iudicẽ tranſmittere. h. d. † in tex. ibi, ad eorũ periculum. ar. ꝙ
miles Poteſtatis ſi capiat malefactorẽ, põt eum recõmẽdare cu
ſtodi alicui' caſtri, vt eũ cuſtodiat, & ad petitionẽ eius eũ tradat
& ita debet eũ cuſtodire ſuo pericuto, ita debemus. ſeruare. in
tex. ibi tradant̃. ſed cũ Eps per hoc incurreret irregularitatẽ tra-
dendo hominẽ ad mortẽ, iſta auth. non eſt ſeruanda, quia nõ põt
imponi iſta irregularitas clericis. & ideo non valet vnã muſcã.
3 in † gl. ibi, pſumptionem ex multis ſuſpicionib. introductam ex
de vna ſuſpicio non introducit pſumptionẽ, ſed multæ ſic. & fa
cit quod no. s̃. eo. l. q̃uis adulterii, in gl. quę ĩcipit, ideſt accuſare.

L E X XXXI.

1 *Pœna mortis imponitur pro crimine contra naturam.*

1 Cum vir. † Pro peccato ꝯ nãm imponit̃ pœna mortis.
h. d. In tex. ibi, armari. no. ꝙ leges debẽt arma-
ri ꝯ nefandiſſima delicta perpetrantes, facit s̃. eo. l. fœdiſſimam.

L E X XXXII.

1 *Domeſtici præſumuntur ſcire ea, quæ fiunt in domo.*

In adulterij. Pro veritate eruenda tota familia eſt tor
quẽda in adulterij queſtione. h. d. iſta lex
1 † Et allegatur, ꝙ illi, qui ſunt in domo, præſumũtur noſcere ea,
quæ fiunt in domo, & non alij, & hinc eſt, ꝙ ratione iuſtius præ-
ſumptionis torquentur, qui ſunt in domo, & non alij. facit ff. lo
ca. l. dominus horreorũ, & s̃. de repu. l. conſenſu. §. ſuper plagis,
& extra de teſtib. c. veniens. In glo. imo. ibi, ſi. hęc vera.

L E X XXXIII.

1 *Repetitionis dotis, vel alterius debiti quæſtio non poteſt opponi ad retra-
ctandum accuſationem adulterij.*
2 *Accuſatio prius debet fundari, quam ſuper ea procedatur.*
3 *Criminali in cauſa debet conſtare, quo iure quis veniat ad accuſandum.*

1 Adulterij. † Quæſtio repetitionis dotis, vel alterius de-
biti, non põt obijci ad retractandum accu-
ſationẽ adulterij. h. d. Et no. l. optime dictantem, & bonam. facit
qđ no. s̃. c. l. ita pudor. Vel ſic, Queſtio ciuilis nõ retractat proceſ
ſum in criminali. h. d. In tex. ibi, pſtrepere, no. hic de verbo, ſtre-
2 pitus. In tex. ibi, obice. no. iſtam dictionẽ, obice. † In tex. ibi, accu
ſatione fundata. no. hic duo. Primo, ꝙ prius accuſatio dẽt funda
ri, q̃ procedatur ſuper ea. Secũdo, ꝙ accuſatio dr̃ fundari, qñ ac-
cuſatio eſt apte fundata, & pſona eſt legitima, & hic loquimur
de fundamẽto initiatiuo, qđ eſt principale fundamẽtũ. in tex. ibi
3 quo iure. no. † ꝙ in criminali debet ꝯſtare, quo iure quis venit
ad accuſandum, & ſup hac accuſationẽ ꝯpetere ſe declarari p
iſtã legẽ. In tex. ibi, cum & iurgia, &c. rõ prędictorum. In tex. ibi,
habitura.

babitura.ſ.ciuilis qō mouenti,qđ habet in ſui propoſitione. vnde dato,ꝙ quæſtio,q̄ ſeruatur intra tp̄s habeat eandē vim ,ac ſi non ſeruaretur,iſtud eſt de vi ſermonis,cum dicimus, cum ſeruaretur,quia ſeruare eſt conſeruare in eſſe,cum quadā dilatione,vt s̄.de his,qui accuſa.non poſſ.l.neganda.in text.ibi,non obſit.ſcilicet interim.in tex.ibi, examini. ſcilicet cauſæ criminalis.

LEX XXXIIII.

1 *Actus cōtrarius inter conſanguineos,aliquid præſumi facit,quod alias non præſumeretur.*
2 *Damnatus ex præſumptione iuris,& de iure appellare non poteſt.*
3 *Sententia abſolutoria ſi ſuper accuſatione prima fuit inſtituta prætextu probationis ſuperuenientis retractari non poteſt.*
4 *Præſumptio an habeatur ex præſenti in præteritum.*
5 *Præſumptionibus in cauſa criminali nemo damnari poteſt.*

SI qui. Ex pn̄ti p̄ſumitur in p̄teritū, & violentia p̄ſumptio q̄ lex pro plena probatione habet,æquiparatur confeſſioni partis.h.d. Vel ſic, per actum ꝯ̄rium ſubſecutū p̄ſumit aliquid in p̄teritū,qđ alias erat incredibile.h.d.in tex.ibi, proxi-
1 mitatis. No.† aliquid nō p̄ſumi inter ꝯſanguineos,qđ alias p̄ſumeret.facit qđ no. j̃.ad.l.Cor.de ſic.l.1.ff.de ri.nup.l. nō ſolū. in his.n.nihil.fędi crīs exiſtimari fędus nāle ꝑmittit,vt l.eū,qui.ſu.
2 de Epiſ.& cle.† in tex.ibi,ꝯfeſſumq;.ex iſtā copulatiua dico, ꝙ dānatus p̄ſumptione iuris,& de iure,nō pōt appellare,cōiuncta
3 le.obſeruare,s̄.quo.app.non rec.† Recita iſtā gl. hoc mō. oppo. aut ſuper accuſatione primo inſtituta, fuit lata abſolutoria, & tūc p̄textu proba.ſuꝑueniētis nō dēt retardari,vel retractari. aut nō fuit lata abſolutoria,& hoc eſt ꝯtra tex. in verbo,depulerint Solue,ꝙ hoc eſt ſpāle,qn̄ ſuꝑuenit ꝓbatio iuris & de iure, & ꝙ l.ſub p̄textu,& aliæ ſimiles loquunt̄ in probatione hoīs. iſta eſt ſol.gl.& pro iſta facit,quia,factū iſtud ſubſequēs inducit quādā fictā ꝯfeſſionē in p̄cedenti,& nō eſt mirū , ſi ꝯfeſſus poſt ſnīam latā ex ſolis p̄ſumptionib.damnat̄ ex ſua cōfeſſione.ad qđ facit qđ no.extra de re iud.c.cū Bertoldus.Scđa ſol.eſt,& iſtam ſequitur Pet.ꝙ hic non fuit lata diffinitiua,ſed fuit petita abolitio, & ſuꝑ hoc fuit accuſatus abſolutus a proceſſibus,nō a crimine,vn̄ ſ̄m hoc poſt abſolonem diffinit̄,licet nō ſuꝑueniat confeſſio de crimine,& quid ſi non noceat abſolo,& iſta vr̄ ſcđa ſol.glo.quę
4 tenent oēs Doct.† In gl.2.ibi,ad p̄teritum.quadā ſunt,q̄ in præſenti,& in p̄terito hn̄t neceſſariam conformitatē;& in iſtis ſi cō
a ſtat de pn̄ti,conſtat ad præterito vere , *a* & neceſſario: vn̄ ſequitur de neceſſitate,ſum natus, ergo ſui ꝯceptus , in Auth. de reſti.& ea q̄ pa.§.fin. ſed quædā ſunt, quæ pn̄tis ad pręteritum hn̄t neceſſariam ꝯ̄rietatem,ſeu ꝯ̄riæ in præteritum veritatis ad id,ꝙ nunc eſt,ſicut eſt in his,quæ neceſſario mutātur ſolo curſu tp̄is, vi ætatis,& tunc ex iſtis a p̄ſenti non ꝓſumitur in præteritū ſub. quadā ꝯformitate,imo potius ſub quadā ꝯ̄rietate, vt s̄. de proba.l.cum te.& s̄.de inte.reſt.min.l.ſi minor.quædam ſunt, quæ pn̄t hr̄e conformitatem,& firmitatem,& in iſtis obtinet lex noſtra,quia aut ex actu pn̄ti non reſultat aliqua iuſta cauſa p̄ſumēdi in pręteritū,& tunc non præſumimus in præteritum,vn̄ non ſequitur,euia hodie ſum dn̄s,ꝙ fuerim dn̄s iam ſunt x.anni,qa ſine cauſa nulla præſumptio procedit,ꝓbatur hoc ff.de pign. le.
5 ſi is qui,§:quod dr̄.in gl.quæ incipit,ex.p̄ſumptione. not. ꝙ † in criminali nō damnatur quis ex p̄ſumptionibus,verum eſt ex p̄ſumptionibus hominis, ſed ex præſumptionibus legis ſic.

ADDITIO.

a De præterito vere. An ex præſenti præſumatur in præteritum, vide late Bald. in l. ex perſona,de probat.& in l.non ignorabit,ſupra ad exhib.& Bar. in d.l.perſona. vbi etiam quærit,an ex præterito p̄ſumatur de præſenti. Ex quo infert. an inſtrumenta veterum emptionum probent præſentem valorem rei, de quo per Bald.in l.1.ſupra de ſent.quæ pro eo,quod inter.profer.Et ſimiliter quid in probatione fructuum,an ex præterito præſumatur ad præſens.Bald. tenet quod non; in l.1. ad fi. ſupra de fruct.& lit.expen. & ibi dixi.& an ex præſenti præſumatur in præteritū, & econtra,vide quod not.dicit in l.in confirmando,ff.de confir. tut. Oldr. & Bal. in l.j.§.magiſtratus,ff.de magiſt.conue.

LEX XXXV.

1 *Diuortium ſequens mulieri non prodeſt,quin a marito poſſit accuſari.*
2 *Adulterium puni bile committitur cum meretrice, ſed contrarium conſuluit Dynus de facto.*

SI mulier Maritus quondam in accuſationibus ſtupri
1 alijs antefertur.h.d. Vel ſic,† Sequens diuortium non prodeſt mulieri,quominus marito quondam nō poſ
2 ſit accuſari.† In gl.quæ incipit,nunquid.ibi,ſed hic dicat contra gl.proſequitur hic ſuam opi.q̄ tenet in l.ſi ea.& in l.qui adulter,
a s̄.eo.cum *a* meretrice committitur adulterium punibile:idem eſt in alio crimine , quod habetur loco adulterij , & vt hic ſ̄m Dyn.vt quidam dicunt:ſed ipſe Dyn.conſuluit ꝯ̄rium de facto, quod cum meretrice nō committitur adulterium punibile, vt refert Cyn.in l.j.j̃.de rap.virg.

ADDITIO.

a Sed cum Vide Bar.poſt gl.in l.qui adulterium,ſupra eo.Bal.in l.1. infra de rap.vir. & quod no.Bar.in l.ſi vxor,circa princ.ff.eo.

LEX XXXVII.

1 *Quæſtio de lucro dotis propter adulterium mulieris poſt mortē moueri pōt.*
2 *Quæſtio de crimine opponi poteſt poſt mortem criminoſæ.*
3 *Accuſator ſi non facit quicquid poteſt, priuilegio gaudere non debet.*

Libertatem. Etiam mortua adultera,ſerui adulterę. intra duos menſes manumitti non pn̄t
a quia durat poſt mortem qō adulterij ꝑꝑ dotem. *a* poſt āt duos menſes iſti pn̄t manumitti,& ſubtrahi qōni , niſi ꝑ ſubterfugia aduerſarij iſtud tp̄s ſit elapſum.h.d.in text.ibi,exegerit.not.nſiq̄
b eſſe veniēdum ad torturam, niſi opus *b* exegerit.†in text.ibi,ꝑꝑ dotis qōnem.no. hic,*c* ꝙ qō de lucro dotis ꝑꝑ adulterium p̄t re
c ferri poſt mortem mulieris, qn̄ mulier nō deceſſit in bona gratiā mariti, ſed facto diuortio , & ita loquitur litera ſi autem deceſſit in bona gratia mariti, aliqui tenet,quod quæſtio adulterii non poſſit moueri hæredibus mulieris , arg. quod not.ſupra de reuoc.don.l.fin.hoc ſentit hæc gloſſ.& not.in l.rei,§.1. ſolu.ma.
d Dy.diſtinguit *d* hic,quod aut maritus ſciuit de adulterio, & tūc nō poſſit referre quęſtionem poſt mortem mulieris:aut ignora
e uit,& tunc poſſit.† Et no.poſt mortem criminoſſe *e* poſſe oppo-
2 ni de crimine,ita quod q̄tum ad excipiendum crimē nō finitur morte.facit s̄.de teſt.l.fi.item not.hic,ꝙ qn̄ fit quæſtio de bonis,
3 debemus recurrere ad hanc legem.† in text.ibi,per culpam.per
f iſtum tex.determinatur quęſtio,ꝙ ſi per ſtatutum *f* aſſignat̄ alicui terminus ad probandum horam & idem,& actor facit qcquid poteſt in tra iſtud tp̄s,nec ſtat per ſe, ſed per aduerſarium, q̄ tranſiret iſtud tp̄s,non nocet actori.facit ff.de min.l.intra vtile,de excuſ.tu.l.ſi cum ipſe,&c.pia,de excep.& no.ꝙ accuſator fecit quicquid potuit,alias non gauderet priuilegio.& no.bn̄.

ADDITIONES.

a Propter dotem.Sed an adulterium noceat illi,qui dedit dotem,& eam ſtipulatus eſt ſibi reddi,& quid in patre,uide gl.et Bal.in l.ſi dotem,ſup.de iure do.

b Ph.Dec.Opus.Etenim ob probationum difficultatem non temere dari debet, vt per iſtum in l.quicunque,de ſer.fug.8.no. quo caſu facilis ad torturam iudex eſſe non debet,ut per Alex.in l.fi.ff.de q.et iſtum in l.3. ſupra de epiſc.aud. Ab ea tn̄ inchoatum non eſt,ut per gl.no.in l.nullum,C.de infamib. et ibidem per iſtum , cui adde per Ale.in l.1.ff.de q.et gl.pulcherrimam iuris cano.15.q.5. ca.presbyter,§.fi.Ea enim grauis eſt præiudicii, vnde membrorum diſſolutio manus,et pedis abſciſſione eſt grauior,ut in Auth.vt nulli iud.§.quia vero,coll.10.

c No.hic. Quod quæſtio de lucro dotis propter adulterium poteſt referri poſt mortem mulieris,vide per Imo.in c.ult.de don.in uer.ext.vbi etiam per Pe.de Anch. et uide in l.rei,hic alle.et poſt mortem vtrum poſſit proponi mulieri , uide Spec. in tit.de do. inter uir.et uxo.§.fin.uerſ.quid ſi mulier agit,et Doc.in l.rei.

d Cy.diſtinguit.Non ponit hoc Cy.in lec.mea , ſed uide eum in l.1.ſup.de reu.do. in fi.Bal.et Ang.in d.l.rei,hic alleg. et melius,ubi intelligunt l. iſtam indiſtincte.

e Poſt mortem criminoſæ.Vide quod not.Bal.in l.ſi quis inceſt.ſup.de inceſt.nupt. in uerſ.ſed dubitatur.

f Satutum.Hoc fallit in tempore inſtantiæ,ſecundum Bal.in l.cum non eo die,ſup. quando prouo,non eſt nec.Cy.hic,& Bal.in d.l.ſi cum ipſe,& in l.petendæ,& qđ ibi Bar.& Bal.ſup.de temp.in int.reſt.pet & in auth cle.ſup.de epiſ. & cle. & in l. j.in fi.ſup.de dil.& in l.1.ſup.de iu.cal.per Doc.hic no.in c.de cauſis, ext. de offic. del.quod no.Io.And.in add.Spe.in tit.de app.§.nunc br̄,uer.licet,& quod no.Bal. in l.ſi ideo,ſupra de his quibus nt indig.& quod not.Cy.& Bald.in l.1.in fi.ſupra qui accu.non poſ.

Si quis eam,cuius tutor fuerit,corruperit. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Pęna ſtuprantis adultam,cuius eſt tutor, eſt confiſcatio omnium bonorum cum deportatione.*

SI tutor. †Si tutor quidam cōmittit ſtuprum cum adulta,debet deportari bonis omnibus confiſcatis. hoc dicit.

De mulie.quæ ſer.prop.ſe iunxerunt. *Rubr.*

LEX VNICA.

1 *Seruus,qui concubuit cū domina ſua,debet cōburi,& domina decapitari.*
2 *Occultum fit manifeſtum per probationem.*
3 *Matri non ſuccedit natus ex damnato coitu.*
4 *Habere aliud eſt,aliud uideri habere.*

1 SI qua †Seruus, q̄ ꝯcubuit cū dn̄a ſua,debet ꝯburi, & dn̄a decapitari,& filij inde nati ſunt ſpurij,& in ſucceſſibiles mr̄i, & eorum ſucceſſio defertur alijs ltīmis
2 ſucceſſoribus.h.d.In tex.ibi,detegitur,& occulte.Not.†occultū per probationem fieri manifeſtum.In tex.ibi,mulieris.Not.na-
3 tum†ex damnato coitu non ſuccedere matri,vt s̄.ad Tertul.l.ſi qua illuſtris.In tex.ibi,videantur habuiſſe. coniuncto text. cum
4 gl.†No.quod aliud eſt habere,aliud eſt videri habere.

Ad legem Iuliam de vi publ.vel priu. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Licētia capiēdi res viri,ſi alicui eſt cōceſſa ſi res vxoris capi,tenetur de vi.*
2 *Licentia ſi eſt conceſſa creditori ingrediendi rem ſub prætextu debiti,quod ſcit non eſſe ſuum,an talis licentia excuſet a crimine.*

OB debitum. Ob debitū viri res vxoris capi non pn̄t,& capiēs vim commit
1 tit.h.d.†In tex.ibi,capiunt.ex ꝯuentione,vel ēt iudicis authoritate.ꝙ ītelligo hoc modo,videlicet,ꝙ ſi iudex dedit licentiam capiendi res,viri,& ille ſub p̄textu illius licentię capit res vxoris,tenetur de vi.& facit ff.de fur.l.vulgaris, §. ſed, & is,qui.Nam licētia iudicis non excuſat circa id,ad ꝙ nō extē dit ſe. & facit s̄. vn̄ vi, l.meminerint.patet ex hoc,ꝙ ille,q̄ habet rep̄ſalias ꝯ̄ Peruſinos,& ipſe capiat res cuiuſdā Eugubini , tanq̄ res cuiuſdā Peruſini.qđ ipſe tenet̄ de vi,ar.l.nr̄ę. & facit ff. de pu. licitatio, §. reorum. In glo.non.ergo.ibi,l.j.& 2.dic plene,vt ibi,

In eadẽ gl.niſi ex ↄuentione, & iudicis authoritate:vt not.ff. de fur.l.cũ creditorũ,& l.in poſſeſſionẽ.j̃.eo. & ff. vt in poſ.leg.l.is cui,§.miſſus,de acq.poſ.l.iuſte facit,s̃.ꝙ cũ e.l.ſi ſeruus,& s̃.ſolu.
2 ma.l.dotis.†Sed qd ſi magiſtratus ꝑmittit mihi, ꝙ ego ĩgrediar rẽ quãdã ſub p̃textu debiti,qđ ſcio nõ eſſe debitũ meum,vtrum iſta ꝑmiſſio magiſtrat⁹ excuſet me a crimine? & dic ꝙ ſic, ſi res iſta poſſidebat̃ ꝑ debitorem meũ caſus eſt ff.de nox,l.gñaliter.

LEX II.

1 *Banniti noſtri temporis ſunt liberati a creditoribus,quia fiſcus , qui ſuccedit in bonis,tenetur eis ſatisfacere pro rata.*
2 *Dotem dare non eſt perdere.*
3 *Donatarium non ſequuntur onera perſonalia.*
4 *Fiſcus habetur loco hæredis.*
5 *Lex poteſt facere abolitionem de perſona in perſonam.*

Tutoris. Fiſcus debitori ſuccedens pro parte, creditoribus confiſcati ꝓ rata tenet̃.Itẽ illis defenſionib. vti poteſt,quibus poterat vti damnatus,vel ſic,Tã ius agendi, q̃ ius conueniendi,& ius excipiendi,tranſit in fiſcum.In tex.ibi,fiſcũ,No.†ꝙ banniti *a* noſtri tp̃is,q̃bus adimuntur oĩa bona,ſunt
1
a liberi a creditoribus eorum,quia ſicut ſe habet pars ad partẽ ꝓportionaliter,vt l.noſtra, ita dẽt ſe habere totũ ad totum , & ita facit ff.de ea. dim.l. tutelas,ad fi. Sed quid ſi Florentinus habet bona Peruſij, & condemnatur Florentiæ in amiſſione omniũ bonorum,per q̃ condemnationem dicunt quidam,ꝙ bona , q̃ ſunt Peruſii,non confiſcantur,nunquid iſte erit liberatus a creditoribus,tenendo illã opi.ꝙ bona,quæ ſunt in Peruſio,non cõfiſcantur,& ſi liberatur , in totũ an pro parte liberetur ?cogita-
a bitis per vos.in gl.quæ incipit,perſonalem.ibi, non amiſit.† qa in dotem dare,non eſt perdere,vt s̃.de iu.dot.le. in rebus.& pro rõne iſtius gl.facit ff.qui.ex cauſis ma.l.ſciendum.& l.denique.
3 Sed hæc ſol.vr̃ falſa,quia ille,qui donat,perdit,& tñ † donatariũ non ſequunt̃ onera perſonalia, vt ff.de donat.l.hæreditas. facit
b s̃.de hær.vend.l.2.& ideo alibi dicit gl.ꝙ ſpeciale priuilegiũ *b* eſt
4 in fiſco,†qui habetur loco hęredis,& hoc venit ↄñr,vt ex hoc reſpondeat creditoribus pro rata,vt ff.de iure fiſ.l.non intelligitur, §.cum ex cauſa.Sed iſta ſol.non eſt vera,quia ſi lex vel ſtatutum diſponeret,ꝙ bona noſtra irent ad filios, idem eſſet dicendũ in filiis,quod lex dicit in fiſco,vt s̃.tit.1.l.vna.& j̃.de rap.virg.l.vna. & j̃.de bo.dam.auth.bona.Et ideo dicit Dy.ꝙ aut bona deducũtur ad aliquem ſub nomine quotæ & vniuerſitatis, & tunc ille debet creditoribus rñdere,& ita intelligit̃ hic , & d.l. ſi maritus aut non deducunt̃ ſub nomine vniuerſitatis,ſed ſimpliciter ſub nomine bonorum,& tunc non tenetur creditoribus rñdere, vt l.mulier bona,ff.de iure do,ad quod facit ff.de leg.2.l.ſi qs ſeruũ §.fi.iſta ſo.non eſt vera.primo per l.Princeps bona,ff.de ver.ſig. & ff.ad Treb.l.cogi,in prin.ſecundo,per dictam l.hæreditatis,de donat.& leg.2.l.cum filius,§.Lucio.Et ideo dic ſm Petr.ꝙ aut bona deducuntur ad aliquem ſub nomine quotæ ex diſpoſitione legis,& tunc tenetur reſpondere creditoribus, vt hic . aut ex diſpoſitione ↄ̃hentium, tunc ſecus , ut in ↄ̃rijs. & eſt ratio , quia
5 † lex poteſt facere abolitionem de perſona in perſonam,ſed nõ ↄ̃ctum,ut l.ſi ſeruus cõis Meuii,§.fi.de ſtipul.ſeruo.vel põt dici, ꝙ aut bona deferũt̃ alicui per mortẽ nãlẽ , aut ciuilẽ, aut ꝑ viam ↄ̃ctus ſiue diſpõnis inter viuos . Si deferunt̃ per mortẽ,dic ut l.ſi quis ſeruum, §.fi.de leg.2.& l.cogi.ad Treb.Si deferunt̃ ꝑ mortem ciuilem,dic ut in l.noſtra.quia hic quantũ ad partem confiſcatam,pro mortuo reputatur, quia ita reputatur ac ſi eſſet mortuus.facit de cap.dim.l.tutelas,§.fi.Si autẽ ꝑ uiam diſpoſitionis inter viuos,aut eſt diſpoſitio principalis,quæ habetur ꝓ lege, vt l.pen.s̃.de don.inter virũ & vxo.tũc dic,ut l. Princeps bona de verb.ſig.aut eſt diſpoſitio ↄ̃hentiũ priuatorum,& tunc dic,vt in l.hæreditatis,de don.cum ſimil.tenendo opi.Pet.Non ob.l.Papinianus,§.quarta,ff.de inoff.teſt.quia licet ibi quarta debeat̃ ex diſpoſitione legis,tamen intelliguntur deducto ere alieno,quia aliud eſt ideo,qa illa quarta nõ debetur, nec differtur, niſi prius ſoluatur æs alienum,& ſic non obſtat.

ADDITIONES.

a No.quod banniti. Vide ad hoc l.ſi debitor,& quod ibi Bal.& Doc.inf.de ſen.pa.& in l.tutelas,§.fi.ff.de c.dim.in ver.quid ſi Florentinus,& plene per Imo. in l.ex facto,la 1.ff.de hęr.inſt.& ibi etiam per Doc.quid ſi Florentiæ & Peruſij fui bannitus & in bonis condemnatus an creditores Peruſij poterunt agere, & conuenire Florentiæ,ſed tamen ibi Imo.non videtur tangere dubium,vt hic Bal.
b Speciale priuilegium.An bona tranſeant cum ære alieno tam in fiſcum, quam in alium,vide in l.1.ff.de bon.poſ.& in l.Princeps, hic alleg. & de fiſco vide no. per Bal.in l.tutor,inf.de ſent.paſſ.& quod legitur,& notatur in l.3.§.cum ex cauſa,ff. de iure fiſci.

LEX III.

1 *Socer agit de rapina ſponſæ, & pater de incluſione ſiue incarceratione filij ſui.*
2 *Priuata incarceratio eo ipſo probatur,quod probatur incluſio.*

1 Si confidis. † Socer poteſt agere de rapina ſponſæ, & pater p̃t agere de incluſione, ſiue incarce-
2 ratione filij ſui.h.d.In gl.quæ incipit,de vi.vt ff.in fi.no. † ꝙ probatur priuata incarceratio eo ipſo,ꝙ probatur incluſio. Itẽ not. hic quomodo iſta gl.intelligit large illam l.1.s̃.de priua.car.

LEX IIII.

1 *Verborum illatio punitur criminaliter.*
2 *Seruus,Monachus,& filiusfamilias, habent legitimam perſonam in iudicio criminali.*

Si criminis. Ex delicto ſerui criminaliter accuſat̃ ipſe ſeruus,non dñs,ſed ſi dñs ẽt delinquit(pu
1 ta verberando)põt ipſe de ſuo delicto ↄueniri.h.d.Not.† ꝙ verberum illatio, punit criminaliter l.Iulia de vi. ciuiliter punitur
2 per leg.Corn.de iniu.Vel ſic. † Seruus in crĩali iudicio eſſe põt . Idem eſt dicendum de monacho.Idẽ đt Cyn.de filiofa.quia cũ accuſatur ipſe,hẽt legitimã perſonam per ſe ſtandi in iudicio.

LEX V.

1 *Titulus crediti non excuſat ingredientem vi.*

1 In poſſeſſionem. † Titulus crediti non excuſat ingrediẽtem vi.h.d.In gl.ibi,niſi ex pacto Cy.ſic diſtinguit. Nã aut ↄſtat, ꝙ creditor ſic facit cã
a iuris ↄſeruandi,& tunc creditor *a* non tenet̃,ut l.creditores,aut ↄſtat,ꝙ hoc facit aĩo rapiendi,& tunc tenetur,ut in l. nr̃a ſm ſecundam ſo.aut dubitatur, & tunc in dubio pręſumitur , ꝙ hoc faciat pro iure ſuo,vt ff.pro ſoc.l.merito,& Cy.ex hoc no.ꝙ nõ ſp excuſat ingredientẽ;ſed ita demũ ſi vtat̃ iure ſuo,&pone exẽplũ,ponamus,ꝙ ex pacto licebat mihi creditori accipere res đbitoris mei:ego clã accepi,credens me neminẽ videre , certe iſtud pactũ ñ excuſat me:qa ꝑ hoc habui volũtatẽ ↄtrectandi, ñ ãt pro debito retinẽdi, & facit qđ not.ff.de re.iu.l.ñ eſt ſingulis, ff.de acq.poſ.l.iuſte. Et no.quod pactum non ſemper excuſat.

ADDITIO.

a Creditor. Vide Bar.in l.creditores,in prin. in lect.noua,in repet.ſup. de pign.

LEX VI.

1 *Argumentum quod non ſolum tenetur quis de homicidio commiſſo in aliquod parte aduerſa, ſed etiam de parte ſua.*
2 *Pœna maior an imponi poſſit, ultra quam quis delinquere uoluit.*

a Quoniam. Accedens *a* ad rẽ ab alio poſſeſſam, cã expellendi illum de poſſ. ſi ea occaſione homicidiũ interuenit, ſiue ex parte inſiſtentis,ſiue ex parte reſiſtẽtis,eſt ad mortem ↄdemnandus,& appellare non p̃t: h.d.lex noſtra,q̃ no.In tex.ibi.tentauerit. No.ꝙ totum illud malum imputatur parti.In tex.ibi,ſuſpendat. Not.ꝙ vbi appellatio prohibet̃,
1 ibi appellatio non ſuſpendit pronunciatum. † In gl.no.ꝙ nõ diſtinguitur,ibi,interẽptus. Et ſic eſt ar.ꝙ quis teneatur de homicidio ↄmiſſo non ſolũ in aliquo de parte aduerſa , ſed de parte ſua.Sed poſſet rñderi, ꝙ hic ñ imponit̃ hæc pęna rõne ſimplicis homicidij:ſed rõne violentiæ p̃cedentis;& homicidij ſubſequẽtis,& ſic ↄcurrunt hic plura.& iõ đt hæc lex,qm̃ multa facinora,&c.In gl.q̃ incipit,corporalis,ibi.§.illud.gl. đt verum de bello illicito:ſi ãt bellũ eſſet licitũ,tunc aut loquimur de his,q gratis dẽnt iurare rõne ſuſcepti officiũ, puta rõne ſuſcepti mãdati, ꝙ dẽt eſſe gratuitũ, & tunc non p̃t petere emendationẽ, vt l.intra cãs,§.ñ oĩa,ff.mand. aut loquimur de his, q non tenent̃ iurare gratis,vt ſunt ſtipendiarij, & iſtis debetur emenda , ut not.
3 Inn.in c.ſicut,ext.de iureiu.& vide hic ꝑ Cyn.† In gl.vlt.de hoc brocardo vtrũ quis teneatur vltra q̃ voluerit delinquere.dic de hoc,ut hic ꝑ Cy.Doc.extraordinarie ponunt. ff.de fur.l.vulgaris,§.ſi qs,& ff.de iniur.l.eum q nocentẽ,§.cũ aliqs, & §.ſi iniuria.Cyn.ẽt ponit in l.ſi fundũ.ff.loca.in additionib.ſuis veterib.

ADDITIO.

a Accedens. Vide quod no.Bal.in l.data opera,ſup.qui accu.non poſ.

LEX VII.

1 *Ius ſuum armata manu non eſt exigendum, ſed ciuiliter in iudicio.*
2 *Spoliatus poſſeſſione contra vim inferentem habet remedium tam ciuile , quam criminale.*
3 *Actio rei vendicationis contra vim inferentem intentari poteſt.*
4 *Snbſcriptio dicitur de ſolemnitate.*
5 *Accuſans dicitur oppoſitor.*
6 *Accuſans,& non probans , punitur ſimilitudiue pœnæ.*
7 *Violentiæ duæ quando a diuerſis ſunt ſucceſſiuę adhibitæ, & ex interuallo, ſecunda habet abſorbere primam, vnde de prima non eſt diſputandũ.*
8 *Conditio ſe habere debet ad eſſe,& non eſſe,alias non eſſet conditio.*
9 *Teſtes approbati in ciuili,in criminali reprobari poſſunt.*
10 *Deportatio dicitur pęna violentiæ expulſiuæ.*
11 *Concluſio in cauſa eſt cauſa criminis:ſed non eſt terminus totius litis.*
12 *Expulſor expelli poteſt.*
13 *Violentia prima,an per ſecundam tolli poſſit.*
14 *Expulſor primus,an teneatur pęna l.ſi quis in tantam.*
15 *Deijciens incontinenti an aliqua pęna puniri debeat.*
16 *Deijciens ex interuallo, an ius quod habebat pro damnis perdere debeat.*
17 *Damnatus de crimine,an eodem proceſſu ad rei reſtitutionem compelli poſſit.*
18 *Acta in ciuili,an valeant in criminali.*
19 *Sententia lata in vna cauſa,an præiudicium faciat in alia.*

Si quis ad ſe. Duo facit,quia primo dat conſilium ꝑ viã iuris,ſecũdo punit eum, qui ſuo ſuſcepto conſilio,ſuperbiam ſequitur voluntatis.ſecunda ibi , qđ ſi omiſſa,ſm Odoffr. & Cyn.uel diuide alio modo ſimpliciter,

in ſcđa parte,qa in primo loqtur in violẽtia ab vna parte ↄmiſſa
in ſcđa loqtur in duab.violẽtijs ſucceſſiue hincinde ↄmiſſis.par
tes nõ mutant̃,& h.d.Expulſus ↄ̃ expulſorẽ p̃t tam ciuil̃r agere
q̃ crĩaliter accuſare,in crĩali ltĩme ſe ſubſcribẽdo,hoc primo.Si
expulſus ex interuallo ſuum deiecit exculſorem, põt ĩterdicto
recuperatorio ciuil̃r cõueniri & cã per condemnationẽ termi
nata crĩaliter accuſare,& exinde ſi veniat crĩaliter condemna-
1 tus,deportandi,h.d.Caſus in termini ponitur in gl.†Not.ex iſta
l.ꝙ qs dẽt exequi ius ſuum per viam iuris in iudicio,non aũt ꝑ
viam armorum.iſtud intellige, niſi qñ iudicis copia nõ adeſſet,
vt no.ff.qđ ui aut clam l.ſi alius,§.belliſſime,in fi.vnde ſi vna ci-
a uitas *a* patitur vim ab alia ciuitate põt ſe vindicare per uiam ar-
morum,eo ꝙ hodie de facto non eſt ſuperioris copia,cum ciui
tates non obediant Cęſari,ſecus ſi obedirent Cęſari.facit,ꝙ no.
2 in c.olim,de reſt.ſpol.per Inno.†Secũdo not.ꝙ deiectus de poſ-
ſeſſione ↄ̃ vim inferẽtem hẽt tam remedium ciuile,q̃ crĩale.Re
medium ciuile eſt multiplex. primo, quia põt agere interdicto
recuperatorio vnde vi,vt hac l.in prin.ſecundo,qa p̃t agere ꝑ ↄ
3 dictionem triticariam, vt l.2.de cond.trit.†Tertio,qa põt agere
b rei ven.*b* vt s̃.de p̃ſcrip.30.ann.l.ſi quis emptionis,§.ſed hoc ſup
illis.qđ intelligunt quidam eſſe verum, adeo,ꝙ non ſit neceſſe
probare de dñio.Sed hoc non eſt verum.patet s̃.de ſer.fug.l.cũ
c ſeruum *c* extra,de reſt.ſpo.c.1.Non obſt.§.ſed hoc ſuper illis.qa
illud eſt ſpãle in poſſeſſore, qui poſſiderat per longiſſimũ tp̃s, ꝙ
probando de longiſſima poſſeſſione & expulſione, ſufficit ſibi
in rei ven.qa expulſor non põt obiicere,ꝙ non probet de p̃ſcri-
ptione,ſeu ꝙ ille,qui poſſedit,ſit malę fidei,& ſic loqtur ibi, er-
go duo deducebantur,longiſſima poſſeſſio,& expulſio.in qõne
aũt propoſita non deducabatur longiſſima poſſeſſio,& ex ea p̃-
ſcriptio,ſed expulſo ſola ſine præſcriptione.Quartum remediũ
eſt,quia ille,qui eſt expulſus,poteſt agere actione iniuriarũ. ca-
ſus eſt de fur.l.vulgari.§.qui furti, in fi.& hoc de remedijs ciuili
bus.Crĩale ẽt remediũ hẽt expulſus, quia poteſt accuſare l.Iul.
de vi,& l.noſtra.tñ cum accuſat, põt inſcribere,ſed cũ ciuiliter
d agit,inſcriptio *d* non eſt neceſſaria,vt hic patet, & facit extra de
4 procur.c.tuæ.& hoc in prima parte l.nr̃æ.† item not. ꝙ ſubſcri-
e ptio eſt de ſolẽnitate, & ꝓ hoc vr̃, ꝙ non poſſit omitti.*e* de quo
dic,vt l.2.s̃.qui acc.non poſ.†Quinto not.in ver.opponat,ꝙ ille
5 q accuſat,dr̃ oppoſitor.† Sexto not.ꝙ ille,q non probat crimẽ
6 obiectum.punitur in ſimilitudine pœnę.hoc dic vt ff.ad Turp.
l.1.§.1.ff.de his,qui no.infa.l.athletas. & hoc in prima parte leg.
7 noſtræ.†No.in ſecunda parte legis,ꝙ qñ duæ uiolentiæ ſunt ad
hibitę a diuerſis ſucceſſiue,& ex interuallo,ſecunda uiolẽtia ha
bet abſorbere primum,vnde de prima nõ eſt in iudicio diſputã
dum,ſed ſolum de ſecunda,ſm gl.Et ex hoc no.ꝙ vltima uiolẽ
f tia *f* nocet.item ꝙ quis ex interuallo non p̃t ſuã poſſeſſionem re
cuperare.itẽ no.ꝙ mutua delicta, non cõpenſatur ad inuicẽ.itẽ
no.ꝙ ſi ciuilis qõ ſit inchoata,ea pendente non põt crĩalis inten
tari, vnde præiudicat ciuilis crĩali ĩterim, quãtum ad exercitiũ
item no.ꝙ finis cauſæ ciuilis, per condemnationem eſt initium
cauſæ crĩalis,quæ ex eodem facto proponitur.item no.ꝙ dãna-
tus ciuiliter de crĩe vr̃ deſtinatus criminali pœnæ, ſ.quadam p̃-
8 paratione,ꝙ aliquali præſumptione,ſm glo.† item nota ex eo,
ꝙ litera noſtra condõnaliter loquitur,ibi,ſi ↄ̃ eum fuerit iudica
tum.i.iudicandum,ꝙ condemnatus in ciuili,põt abſolui in crĩa
li ex eodem facto naſcente alias litera male loqueretur condõ-
naliter, quia cõdõ debet ſe habere ad eſſe & non eſſe, alias non
eſſet conditio,vt l.cum in ſecundo,de iniuſt.teſt.& l.cum ad p̃-
ſens,ff.ſi cer.pet.hoc autem p̃t euenire iuſte & iniuſte,vt l.denũ
ciaſſe,§.q̃ritur,ff.de adul.pone exẽplũ,qñ iuſte qa de iniuſto nõ
curo.Pone ꝙ in crĩali non ſit probatum,nam licet ſit probatum
in ciuili,non ſufficit ad condemnationem.in crĩali, vt dicã ſu-
per gl.item pote,ꝙ acta in ciuili,non ſunt producta in crimina-
9 li certe tunc nullã fidem faciunt.† Item no.ꝙ teſtes,qui proba-
uerunt in ciuili,ſunt reprobati in crĩali,quod p̃t fieri,qñ ſunt di-
uerſæ cauſæ.& ſi dicatur,qũo cum ſnĩa induxerit notorium? re
ſpon.ꝙ ſnĩa inducit notorium ſolum ad illum finem,ad quem
eſt actum,vñ ſnĩam in ciuili,non inducit notorium ĩ criminali,
qa non fuit de hoc actum, & hoc valde probat iſta l. itẽ ſi dicat
qũo, nõne reſtõ rei continet confeſſionem criminis,vt l.locũ,
§.ſi quis locum.de tab.exhi.cum ergo conſtet.de crĩe per cõfeſ
ſionem,qũo põt de iure abſolui?Rñ.ꝙ iſta reſtõ non eſt actus iu
diciarius, & ſola ↄfeſſio extraiudicialis non ſufficit ad condẽ-
natione,ut not.ff.de adul.l.capite quinto.Pręterea hic fuit reſti
tutio coacta,quę non inducit delicti cõfeſſionem,arg.ff.de fur.
l.interdum,§.qui furem.Sed in l.ↄ̃ria fuit reſtõ ſpontanea, & iõ
quandam confeſſionem inducit,vt ff.de procu.l.ſi reus paratus
item no.dr̃ hic in tex.amiſſæ poſſeſſionis iura reparentur,qđ fa-
cit ad id,quod no.Inn.extra de re.ecc. non alien.c.Epi,vbi dr̃ ꝙ
g illa verba, ſtudeas *g* ad ius, & proprietatem eccleſiæ reuocare,
10 pertinent ẽt ad poſſeſſorium,ad quod facit iſta litera.†item no.
ꝙ litera.đt,totius litis terminum, quod nõ idem operabit̃ hæc
ↄcluſio in cã,qa concluſio in cã eſt cã crĩs,&diſcrepationis,ſed
non eſt terminus totius litis,alias fruſtra ſnĩaretur.vbi ergo eſt
eſt ordo inter aliqua iudicia,primũ dẽt primo expediri perfecte
per ſnĩam,nõ aũt imperfecte per concluſionem in cã.† Vltimo
11 no.ꝙ pęna violentię expulſiuæ eſt deportatio,& bonorũ publi-
catio,Modo habetis textualia.Opp.dr̃ hic,ciuilis qõ p̃fertur cri
minali.ↄ̃,s̃.de or.iud.& s̃.de adul.l.adulterii.Sol.dic ꝙ ibi ciuilis
& crĩalis intẽtatur a diuerſis,hic ab eodẽ.Scđo opp.dr̃ hic,ꝙ ci-
uilis gñat præiudicium in crĩali.ↄ̃ j.qñ ciuil.act.l.j.Sol.ꝙ gñat p̃
iudicium dilationis,ut hic,ſed non peremptionis,vt ibi.vt l.j. &
2.ff.ui bo.rap.Tertio op.dr̃ hic,ꝙ primo dẽt examinari cã ciui-
lis,q̃ crĩalis,ↄ̃,imo vr̃,ꝙ ſit in ptãte agentis,qua prius agat. vñ vr̃
obſtare d.l.j.qñ ciui.act.Sol.ꝙ illud eſt,verũ ĩ ſua ptãte ab initio
ſed ex poſtfacto poſtq̃ elegit ciuilem,hẽt neceſſe ſuper ea proce
dere,& dẽt procedere ſuper ciuili,& ex poſtfacto ſuper crĩali,&
ita loqtur hic.Nec ob.verbum,ante oĩa,qđ eſt in tex.qa non re-
ſpicit ordinẽ iuris,inter ciuilem & crĩalem,ſed inter petitorem
& poſſeſſorem,ſm gl.vel ſi reſpicit ordinẽ inter cãm ciuilem &
crĩalem,iſtud eſt,qa certa uia fuit aſſumpta in procedendo,non
12 autẽ eſt originaliter,qđ iſtæ cauſæ ſit ordinatæ a iure.† Quarto
h opp.& vr̃,ꝙ liceat expellere *h* ſuum expulſorẽ.vt l.qui poſſeſſio
nem,de vi & vi ar.& l.j.s̃.vnde vi.Solu.dic ꝙ incontinenti licet,
vt in ↄ̃riis,ſed ſucceſſiue,& ex interuallo,non licet,vt l.ſi alius, §.
belliſſime,qđ vi,aut clã.Gl.đt ꝙ eſt ibi ſpãle.Alij dñt, ꝙ clande-
ſtinum licet repellere ex interuallo,vt ibi,ſed violentum non li-
cet repellere ex interuallo,& ita loqtur hic.facit ff.de act.& obl.
l.ſeruus.rõ dr̃iæ eſt iſta,qa per vim expulſiuam perditur poſſeſ-
ſio,ſed non ꝑ uim clandeſtinã,& iõ expellens clãdeſtinum hoc
facit cã poſſeſſionis conſeruandę,qđ eſt licitum,vt l.clam poſſi-
dere,§.q ad nundinas,ff.de acq.poſ.Alii dñt ꝙ §.belliſſime,loq-
tur in vi turbatiua,hic loqtur in vi expulſiua, ſm Ray.Alii dñt,
ꝙ ibi iuſta cã adeſt,hic aũt ſine iuſta cã.ſed qñ iniuſta cã ſubeſt,
certũ eſt,ꝙ excuſat a ui,& ſic nõ ob.& hæc vera.Sexto oppo.dr̃
hic,ꝙ rõne violẽtiæ venit infligẽda deportatio.ↄ̃,imo dẽt ĩferri
decapitatio,ſeu examinatio,vñ vr̃ ob.s̃.eo.l.qm̃ multa.Sol.hæc
uiolentia fuit cã ſolum vnius delicti, ſ. expulſionis, ibi aũt uis
fuit,& principium effectiuum plurium delictorum & cædis, &
13 iõ imponit̃ pęna capitis p̃cile.† Venio ad qõnes, & primo q̃ro,
nunqd,ſcđa violentia tollat primam quantum ad crĩalem accu
ſationem iam ex prima natam?Br̃ gl.đt ꝙ ſic,ſed hoc reprobant
oẽs Doct.cum.n.ſit iam ius fiſco q̃ſitum, & delictum ſit conſu-
matum,ergo tale ius non p̃t auferri,arg.ff.de ↄ̃tab.l.ſi poſt mor-
i tẽ,§.fi.& ff.de priua.deli.l.nunq̃ plura.dñt ergo,*i* ꝙ ſcđa violentia
abſorbet palmã,quantum ad interdictum recuperatorium, nõ
quantũ ad accuſationẽ crĩalem,ſed ego ſaluo gl.diſtinguendo,
ꝙ aut de prima uiolẽtia vult accuſare tertiũ,& p̃t, cũ crimẽ ſit
punibile ſm oẽs.aut vult accuſare ſm expulſorẽ,& tũc aut vult
accuſare ꝓ ꝓprio intereſſe,tunc non põt:qa hoc iure iſtius inte
reſſe priuãdus eſt,ꝑ l.iſtã,aut ſaltẽ priuãdus eſt ꝑ l.extat,ff.quod
met.cã.aut vult accuſare vt quilibet de populo,& tũc nõ p̃t, qa
inimicus ex prima violẽtia,quã ipſe paſſus eſt.facit ff.de furt.l.ĩ-
terdũ,§ q furẽ.ubi dr̃ qđ nõ ꝑdere ius pęnale agẽdi.in ↄ̃riũ facit
ff.de fur.l.q uas,in prin.vbi dr̃ ꝙ vim inferens ꝑdat ius, qđ hẽt ĩ
re,vel ꝓ re,non tñ perdat ius,qđ hẽt extra rẽ ad pęnã, & hoc vr̃
ſentire Dy.in l.1.§.q vi a me.de vi,& ui arm.Scđo q̃ro,expuli te
& in cõtinenti tu expuliſti me,vtrũ ego primus expulſor poſſim
accuſari leg.Iul.de vi,crĩaliter?Br̃ eſt caſus,ꝙ ſic,in l.vulgaris, §.
14 q furti,ff.de fur.† Tertio q̃ro,*K* an ego primus expulſor, qui fui
K incontinenti deiectus,teneor pęna l.ſi qs in tantam?Dicit Pet.ꝙ
non,quia in crĩali non punitur affectus,vt in d.§.q furti.ſed hæc
violentia mea nullum habuit effectum.Rayn.dicit ↄ̃rium,quia
non requiritur alius effectus in delictis,quam ipſius actus con-
ſumati,s̃.de adult.l.cum.ſed hæc expulſio,quam feci, fuit con-
ſumata,licet enim ille quem expulſi, non fuerit poſſeſſione ci-
uili priuatus,non poteſt tamen negari, quin fuerit expulſus de
naturali.

A D D I T I O N E S.

a Si vna ciuitas.Vide Bar.in l.hoſtes,de cap.in l.belliſſime.hic alleg. & in l.1.*ſup*.ne quis in ſua cap.& Bal.in l.2.ſup.de ſer.& in l.data opera,ſup.qui acc. non poſſ.

b Rei vend.Ad l.ſi quis emptionis,adde Bal.in l.vis eius,& ibi Cy. ſup.de prob. & quod ibi dixi,& cum Bal.hic concor.Imo.in l.ea,§.Cato,in fi.de verb.obl.

c L.cum ſeruum.Illi text.non probant,quia loquuntur, quando aduerſarius aperte probat contrarium.

d Inſcriptio.Vide in l.momentaneæ,& ibi Doc.ſup vnde vi.

e Omitti.Vide Bar.in l.qui poſſeſſionem,ff.de vi,& vi arma.

f Phil.Dec.Violentia. Verum ſi in cauſa principali omiſſa fuerit ſubſcriptio,etiam ad talionis pœnam.an poſtea in appellationis cauſa fieri poſſet, & ſic non vitietur proceſſus,habes per iſtum in l.per hanc,verſic.quid de accuſatio.C.de tempo. appell.& l.2.ad fi.C.de fide inſtru.& l.qui crimen,qui acc.non poſſ. ubi, ꝙ qui ſe ad talionis pœnam ſubſcripſerit,non puniatur minori pęna. licet accuſatus ignobilis ſit,& accuſator nobilis, ꝙ ſecus dicit eſſe, ſi eadem lege ſit puniendus,quoniam tunc intereſt.

g Studeas.Vide Bal.in l.pen.ſup.ſi a nob.comp.iud.

h Expellere.vide Bar.hic.

i Dicunt ergo.vide Bal.in l.qui poſſeſſionem,ff.de vi,& vi arma.

K Tertio quæro,vide per Bar.in d.l.qui poſſeſſionem,& Bar.& Bal.in l.licet,ſup.de excep. & Bar.hic,& Bal.

naturali.ergo cum delictũ ſit ↄſummatũ,debetur pæna pro iſto
15 delicto,vt d.l.q vas.in prin.† itẽ quæro,nunqd deijciens incon-
tinenti puniatur aliqua pęna? Dic ꝙ non,qa facit iure permittẽ
te.de hoc eſt caſus in l.vt vim,ff.de iuſt.& iu.& ſ.eo. l. qm̃ mul-
16 ta.† item quæro,an deijciens *a* ex interuallo perdat ius,qđ habe
a bat pro dãnis extra ipſam poſſeſſionem? Dic, ꝙ ſi vult agere pro
dãnis interdicto recuperatorio,nõ põt,qa ipſum perdidit, per l.
nr̃am,ſed ſi vellet agere furti,uel ui bon.rap.poſſet per l. q vas,
ſm Ray. Non obſt.l.extat,ꝙ me.cau.qa concedo,ꝙ ille q ius ſi-
bi đt,præiudicat ſibi in eo,qđ ſibi ius dixit de facto, ſed hic non
dixit ius ſuper dãnis,ſed ſuper poſſ.ergo non ꝑiudicat ſibi in dã
17 nis. Sexto q̃ro, an damnatus de crĩe ex eodem proceſſu, poſſit
b ↄpelli ad rei reſtõnẽ? & vr̃ ꝙ ſic,vt l.interdum, §.q furem , ff. de
furt.& no.Inn.extra,de accu.c.cum oporteat.Cõtrarium dicãt
Doc.cum.n.duo proceſſus ſint neceſſarii,ſ.crĩalis,& ciuilis,ſm
vero prædictam opin. non eſſet neceſſarius niſi crĩalis, ut ff. de
iud.l.ſolemus,§.latrunculator.Non obſt. §. qui furem. quia ibi
fuit proceſſum de facto,& non de iure,ſm Odo.Pet.& Cy. Vel
eſt ibi ſpãle in deprehenſo.in crĩe,ſicut & alibi eſt ſpãle, vt l. ca-
18 pite quinto,& ẽt alibi,vt no.in l.ictus fuſtium,de infam.† Septi-
c mo *c* q̃ro,an acta in ciuili valeant in crĩali.Glo.br̃ dicit,quod va-
d leat quo ad qualequale ꝑiudiciũ,& quis eſt effectus *d* iſtius qua
liſqualis ꝑiudicij tex innuit.in verbo,deſtinatus.& uide p Guil.ĩ
l.ſi duo patroni,in prin.ff.de iureiu.Sed ↄ hoc vr̃, ꝙ inter eaſdẽ
perſonas acta faciunt plenum ꝑiudicium,ut ſup.de iud.l.prope-
rãdũ,§.ſinaũt.& de re iud.l.geſta.Br̃ dic,aut mutat̃ ſola inſtãtia.
19 & loquunt̃ illę ll.aut cã,& inſtantia,& tunc ſi tales cãæ ſunt,† ꝙ
ſnĩa lata in vna non importet plenum ꝑiudicium in altera, idẽ
dicẽdum eſt de ꝓbõnibus,vt hic.nam hæ cauſæ erãt diſpares, &
requirunt probõnes diuerſorum gñum , cũ maior in crĩali, &
minor in ciuili requiratur.Si autem eſſent cauſę ſic ſe habentes
e ꝙ ſnĩa lata in vna,plene præiudicaret in altera.idem *e* eſſet dicẽ-
dum de probõne,ut ff.de exce.l.fundi,& l.fundum,& quod no.
Inno.ext.de teſta.c.cum cãm,ĩ.de eden.l.is apud quem.& dicit
in l.j.ĩ.quando ciui.act.præiud.cri.

ADDITIONES.

a An deijciens. Vide Bar.hic,& in d.l.qui poſſeſſionem,de vi,& vi ar.
b Sexto. Vide Bar.hic in fi.& Bald.in l.1.de appel.
c Septimo. Vide Bar.in l.2.§.hoc edicto.ff.vi bon.rap.
d Effectus. Ponit Bar.& ibi dixi,in l.maritus,ff.de quæſt.
e Idem eſſet dicendum. Vide Bar.in l.ſæpe,& l.fi.de re iud.

LEX VIII.

1 *Seruus,qui vim intulit proprio motu debet mori,ſi iuſſu domini pœna miti gatur.*
2 *Pluralitas delictorum auget pœnam.*
3 *Iudex non debet eſſe negligens in pœnis imponendis.*
4 *Metus non excuſat in atrocioribus.*
5 *Infames perdunt omnes dignitates proprij loci.*
6 *Iudex poteſt infamiam declarare, licet de ea non habeat pronunciare.*

1 Seruos. † Seruus,qui ꝓprio motu vim intulit,debet mori,
ſi hortatu,vel iuſſu dñi,pæna mitigatur,& iõ dam
2 natur in metallum hoc primo. Viles † perſonæ quæ bis aut ſæ-
pius violentiam cõmiſerũt,debẽt atrotius puniri, q̃ cum ſemel
3 tm̃,hoc ſcđo.punitur.† iudex,qui uim illatam differt vindicare
vel remittit uel imponit mitiorem pœnam q̃ dẽat imponere.in
tex.ibi confeſſionibus teſtium.no.diſpõnem teſtis dici confeſ-
ſionem teſtis.In glo.ſpontaneis,iſta glo. melius dicit q̃ illa q̃ eſt
4 ſ.de cuſt.re.l.2.in fi.& dic,ut ibi.in tex.† ibi,metu.no. metũ *a* in
a atrocioribus non excuſare,ſed mitigare,unde non excuſatur il
le,qui metu tyranni occidit aliquẽ,ſed pęna mitigatur, quia nõ
5 dẽt mori.in tex.ibi,pronunciatũ.no. † ꝙ licet iudex non habeat
de infamia pronũciare,tũ põt infamiã declarare.in tex. ibi,loci
6 no.ꝙ oẽs dignitates proprij loci,& ordinis perdunt infames. in
tex.ibi,bis.not.ꝙ pluralitas delictorum diuerſo tpe cõmiſſorũ
b auget pænam.in tex.ibi melliorẽ.no.ꝙ nullus Iudex *b* poteſt fa
cere gratiã ad pęnam,niſi princeps, licet Barones ſeruẽt ↄrium
ſm Cy.item no.ꝙ in pęnis imponendis, & ẽt in procedendo
iudex non debet eſſe negligens,vel remiſſus, alias debet puniri.

ADDITIONES.

a Nota metum. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.liber,ad leg.Aquil.ff.
b Nullus iudex.intellige,ut no.Bal.in l.data opera,ſup.qui accu.non poſ.

LEX IX.

1 *Furta receptantes debent puniri ſicut latrones.*

1 Crimen. † Par crimen eſt rapinam ſciẽter receptare.h.
a d.& facit.ff.pro ſoc.l.ſi igitur.vnde illi,*a* qui re
cepant furta, debent puniri ſicut latrones. in gloſ. ibi , uidetur
æqualis.no.ꝙ ubi eſt æquale crimen, ibi debet imponi æqualis
pæna.in ead.glo.ibi.ĩ.tit.1.Sol.dic ꝙ ibi eſt ſpeciale in raptu vir-
ginis,quia plus punitur raptor,quam receptor.

ADDITIO.

a Vnde illi. Vide l.eos,& quod ibi Bar.& Bal.ſup. de fur. & quod ibi dixi poſt Bar.

LEX X.

1 *Receptare homines malæ conditionis nemo debet,alias punitur.*

Omnibus. † Malandrinos,& homines malæ ↄdõnis,
quis ñ debet retinere, nec receptare, alias
punitur.h.d.in tex.ibi,armatoſque per iſtum textum determi
natus,ꝙ quis non debet ducere ſecum ſeruos armatos.

De raptu virginum,ſeu viduarum &c. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Pæna combuſtionis dicitur maior quam decapitationis.*
2 *Raptus in ſanctimonialem commiſſus,& Deum & homines lędit.*
3 *Infamia,ſine vindicatione eſſe non debet.*
4 *Aſſocians,& principalis,eadem pęna puniuntur.*
5 *Raptores, & eius ſocij in flagrãti crimine deprehenſio, occidi poſſunt.*
6 *Rapiens nuptam,duplici pęna puniri debet.*
7 *Sponſus in ſponſam,non habet manum iniectionem.*
8 *Raptor fugitiuus priuilegium fori non habet.*
9 *Raptor condemnatus appellare non debet.*
10 *Bona rapientis liberam perſonam confiſcari non poſſunt.*
11 *Bona rapientis ingenuam,ipſi ingenuæ applicari debent.*
12 *Aſſocians aliquem ad raptum,uidetur ſibi auxilium prębere.*
13 *Caſus,in quo ex delicto per criminalem uiam bona offenſo applicatur.*
14 *Mulieris raptę,pater,& maritus,bonorum applicationẽ petere poſſunt.*
15 *Mulier non nupta, in ſua pudicitia remanere dicitur.*
16 *Pleno dominio verbum,qualiter intelligatur.*
17 *Vxorari uolens parentes mulieris requirere debet.*
18 *Parentes de raptu mulieris componere non poſſunt.*
19 *Fugitiuus niſi de crimine conuincatur, decapitari non debet.*
20 *Rapienti non parcitur,licet mulier patiatur ſe rapi.*
21 *Rapiens meretricem an pęna raptus ſit puniendus.*
22 *Sponſus rapiens ſponſam an puniatur pęna raptus.*
23 *Mulier rapiens uirum,an teneatur pęna raptus.*
24 *Maritus vxorem ſuam rapere poteſt.*

a RAptores. Pro raptu *a* mulieris honeſte impo
nit̃ pęna amiſſionis capitis, & depre
henſus ĩ flagrãti.i.inſtãti crĩe,põt a coniunctis perſo
nis,& tutoribus, & curatorib. mulieris occidi impu-
ne,fugiens vbicunq; cõprehẽdit põt,& dẽt ad mortem damna
ri.Res vero rapientiũ. nõ publicãtur , ſed ſi rapta non ſit inge-
nua,ſucceſſoribus reſeruãtur,ſi aũt ſit ingenua,ipſi applicantur
& pęna,q̃ imponitur rapienti imponiatur pręſtãtibus eidẽ auxi
liũ,& fauorẽ in ipſo raptu , & rapta nõ põt nubere raptori.h.d.
tota l.in effectu, & hoc ultimũ dictũ dẽt præcedere primnm di
ctum. Iſta lex hẽt prĩcipaliter duas partes,quia primo loquitur
de pæna imponẽda rõne huius criminis,in perſona raptoris.Se
cundo ponit de imponẽda raptori in bonis, ſcđa incipit ibi , Et
ſi quidã.primã pars facit quatuor,quia primo ꝑmittit crimẽ de
teſtatũ. Secũdo pro crĩe iſto imponitur pœna capitalis. Tertio
dat licentiã quibuſdã occidendi raptores inuentos in crimine.
Quarto mouet iudicem, ꝙ cõdemnet raptores fugientes,& ꝙ
eos ultimo tradat ſupplicio, fori declinatione, & appellatione
remotis.in tex.ibi,& ſi qdẽ.hæc eſt ſcđa pars principalis,in qua
tractat de bonis,diſtinguẽs ĩter raptum nõ ingenuę,& ingenuę
ꝓhibet ẽt nuptias cũ raptorib.itẽ diſtinguit ĩter eos,qui aſſocia-
uerũt ad ipſum delictum committendũ,& eos, q alias ſunt cul
pabiles.dicit ẽt, ꝙ cõſenſus mulieris raptę nõ operatur. vltimo
derogat alias legibus de materia rapinæ loquentibus.in tex.ibi
b petat.i.reqrat,ſi volũt ei dare in vxorẽ,vel nõ. No.ꝙ raptus *b* cui
libet honeſtæ mulieris punit̃ pæna capitis etiã in libero homine
1 vt in principio legis,& pęna cõbuſtionis iu ſeruo,vt in fin.l.† Ex
hoc no.ꝙ pæna cõbuſtionis reputatur maior q̃ pœna decapita-
tionis, iõ.n.imponitur ſeruo,quia maior,& facit quod notatur
2 ĩ.de maleſi.l.nemo,& ſ.de mul.quæ ſer.ꝓ.c.ſe iun.l.vna.† Scđo
no.qđ raptus commiſſus in ſanctimonialem,principaliter lędit
Deũ.& homines,vnde dato,ꝙ ex quolibet delicto ea forma ſta
tuti poſſit fieri concordia:tñ de raptu monialis non poſſet,quia
principaliter Deus eſt offenſus,& talem offenſam quo ad mun
3 dum,non põt remittere niſi Papa.† Tertio nota, ꝙ infamiã nõ
4 dẽt eſſe ſine vindicatione. † Quarto nota,ꝙ eadẽ pęna imponit̃
principali,& aſſocianti eũ ad actũ,ſeu ſequaci ad ipſum actũ,qa
c dr̃ia *c* eſt inter ſocium,& ſequacẽ. Nã ſocij dicunt̃ illi,qui æque
principaliter ĩtẽdũt ad actũ,puta ad actũ bonorũ. Sequaces aũt
dicũt illi,qui per aliũ & non ꝑꝑ ſe interſunt. facit quod no.in c.
1.de pæn.in Cle.Item quod dixi,ꝙ ſocio actus,& ſequaci ĩ ipſo
actu imponitur eadẽ pęna.iſtud eſt verum,ſi eſt eadẽ ↄdõ perſo
narum.vnde ſi raptor eſt libera perſona, ipſa decapitatur, ſeru[a]
autem

ADDITIONES.

a Pro raptu. An hæc l.hẽt locũ in deflorãte mulierẽ min.12.an uide Bar.no.in l.ſi q̃s
nõ dicã rapere,ſup.de epi.& cle.& q̃s nam dicat̃ rapere,vide Bal. & Ang.in l.ſed
eximẽdi,ff.ne q̃s eum q in ius uo.eſt.ui exi.de ma.uide per Mod.in c.cũ cã.ext.de
ra.No.quod raptus. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.damni,§.Sabini,ff.de damn.infe.
b Dr̃ia. Qui dicantur adhærentes,& ſequaces,dic illos, qui eiuſdem intentioni fa-
uoribus,conſiliis,& operib.aſſiſtunt,ut hic in §.ſi q̃s autem,& in l.fin.ĩ.de diſcu.
lib.x.& Inno.in c.ad apoſtolicæ,de re iud.in vi.tales. n.dicuntur complices, c. ex
parte, de foro cõp.ext.ita cõſuluit Ang.per ꝑdicta,& ſequitur Pet.de Anch.ĩ c.ca
nonum ſtatuta,in ver.& uide dubitari,de conſt.& uide Bar.in l.is qui ope.de fur,

aũt qui præſtitit ſibi fauorẽ comburitur, vt in fin. ergo qualitas
hærẽs principali nõ porrigitur ad ſucceſſorem. rõ eſt, quia non
eſt qualitas criminis, ſed qualitas perſonalis, & ita probatur in
5 l.nr̃a.quod not.† Quinto no.ꝙ raptores.& eius ſocios,& ſequa-
ces inflagranti crimine comprehenſos,licet illis, ad quorũ ve-
recundiam actus iſte reſultat,occidere,ſiue hoc ſit rõne cõiun-
ctionis,ſiue ſit rõne officij, ſiue rõne cuiuslibet alterius iuris. Et
a ex hoc nota *a* ꝙ iniuria facta vni de domo, intelligitur facta to-
ti cõſanguinitati,& toti cauſatæ;& ideo vbi eſt de more,ꝙ talis
iniuria reuocetur ad animum,vt eſt Florentiæ, Senis,ſed nõ Pe
ruſij,nullus de caſata poſſet teſtificari ſm Cyn.facit s̃.ſi rec. pro
6 uin.l.1.& s̃.ſi quacunque præ.pote.l.1.† Sexto not.ꝙ ille,q rapit
nuptam,duplici crimine tenetur,tam adulterij,q̃ rapinæ, & qđ
7 plus punitur delictum duplicatũ,quam delictum ſimplex.† Se-
b ptimo *b* no.ꝙ ſponſus in ſponſam nõ habet manus iniectionem.
& ex hoc patet,ꝙ ĩter ſponſum,& ſponſam non cadit quaſi poſ
ſeſſio,quia in re poſſeſſa competit manus iniectio,& facit quod
8 not.Inno.extra,de reſtit.ſpo.c.ex parte.† Octauo no.ꝙ raptor fu
gitiuus p̃t vbicũque ꝯprehendi,& tanq̃ vagabundus non habet
9 priuilegium fori.& facit qđ no.in l.1.s̃.vbi de cri.agi opor.† No-
no not.ꝙ condemnatur occaſione mulieris raptæ,non p̃t appel
10 lare.† Decimo nota,ꝙ bona rapientis liberam perſonam , non
11 ſunt cõfiſcanda,ſed ſucceſſorib. ab inteſtato reſeruanda.† Vn-
decimo not. ꝙ bona rapientis ingenuam, ſunt ipſi ingenuę ap-
12 plicãda.† Duodecimo no.ꝙ ex eo ipſo, *c* quod aſſocio aliquem
c ad actum,videor ſibi dare auxiliũ,ibi,dum dicit litera.qui eis au
xilium inuaſionis tpe præbuerint , &c.& eſt verum de auxilijs,
ſaltem fauore.Nam ꝑ hoc redditur ille audacior,& eius aduer-
13 ſari⁹ timidior, & ad hoc allegat̃ iſta litera quotidie ꝑ Doc.† De
cimotertio no.caſum ſpãlem,in quo ex delicto per criminalem
viam,bona applicãtur offenſo,regulariter eſt ꝯ̃rium,licet in via
ciuili ſit regulare,qđ applicentur agenti,vt l.agraria,de ter.mo-
14 to,& ff.de pop.act.in rub.† Decimo quarto not. quod maritus:
& pr̃ talis mulieris, p̃t petere, & eſſe in iudicio pro iſtã applica-
tione bonorũ.& iſte tex.facit ad q̃õnem,dicit ſtatutum Peruſij,
qđ tertia pars ꝯdemnationis de homicidio,dẽt applicari hr̃dib.
occiſi;& ſi pr̃ alicuius mulieris eſt occiſus , maritus hẽt lĩtĩmam
15 pſonam in petẽdo talẽ applicationẽ fieri.† Decimoquinto not.
mulierẽ non nubẽtem,dici,in ſua pudicitia remanere,vñ aut đ
d pudicitia fit mẽtio a lege, *d* & tũc obtinet hæc lex,aut fit a pr̃e,&
tũc obtinet l.mulier,§.cum ꝓponeretur, ff.ad Tre.aut fit a mari
to, & tũc obtinet l.illa , s̃.ſi ſecundo nup. mul.& not.s̃.de indic.
16 vid.l.fin.† Item no.hic verbum,plene dñio.facit ff.de rei ven.l.Iu
lianus,in fin.& s̃.de Epiſc.& cle.l.raptores.itẽ not.hoc verbum,
hoſtili more.ꝙ facit ad ſtatutum dicens ſi qs fecerit aliq̃ hoſtili-
tatẽ, q̃uo dẽt ĩtelligi.itẽ not. ꝙ raptor mulieris reputatur hoſtis
17 Reipub.itẽ not.rapta cũ rapiente nõ p̃t ꝯ̃here mr̃imonium.† itẽ
ꝙ ille,q vult aliq̃ in vxorem,debet reqrere parentes ei⁹,tã de iu
re,q̃ de ꝯſuetudine. Et ſic eſt ar. ꝯ̃ deſponſantem puellã clãdeſti
ne,qa debet p̃ſumere iudex,ꝙ illud ſit factũ clã,ad incõmodum
puellæ.item not.ꝙ maiori pœna puniũtur illi, q agunt aliqd in
p̃paratorijs ad ipſum actum.item not.de pœna receptatoris ra-
ptã mulierem;qa punitur capitis pęna.item not.ꝙ uolũtas vitia
ta ꝑ dolum , vel machinationem non excludit delictum.item
no.ꝙ maximum dedecus eſt mulieri,& magis dolor eſt paren-
tibus,mulierem cognoſci,& ſtuprari.item no.qđ ubi eſt eadẽ rõ
in maſculo & muliere,non,eſt adhibẽda ſextus diſcreto,ſiue di
ſtinctio.itẽ not.qđ de raptu mulieris, parentes non p̃nt reddere
18 pacẽ. itẽ not. qđ lex poſterior derogat p̃cedentib.ſed hoc eſt iõ,
qa iſta l.hẽt cl̃am derogatoriã.Si ãt non hr̃et cl̃am derogatoriã,
dic vt ff.de ſepul.uio.l.qui ſepulchra.Oppo.primo,quod iſta l.ſit
ſuperfluæ per l.raptores, s̃.de Epi.& cle.Sol.ut in glo.quia hæc l.
plura continet,q̃ illa,& ideo non eſt ſuperflua.† Secũdo opp.ex
19 tra gl.ad ver.ſinaũt poſt.ubi dr̃.ꝙ fugitiuus nõ dẽt decapitari,ſi
conuincatur de cr̃ie;vñ.n.quod ſufficiat ſola fuga,quæ imponi-
tur alteri pro cr̃ie,& ita loquimur l.defenſorẽ, de re mil.Sol.ali
qñ pęna imponitur alicui pro crimine, ſeu pro criminis proba-
tione,& tunc refert.aut ſufficit probõ per ſuſpicionẽ,ſeu p̃ſum
ptionem,& ſufficit fuga,& ita loqtur l.in pluribus,de ſuſpe.tut.
qa illa loquitur in cr̃ie ſuſpecti, quod ex ſola p̃ſumptione pro-
batur,vt ibi no.aut eſt tale crimen, quod reqrit plenam,& verã
probationem,& tunc ſola,fuga non ſufficit,vt hic & in l.diuus,
de cuſt.reo.hoc fallit in l.non dubiũ.§. de cuſt.reo. & facit s̃.de
Aſſeſſor.l.conſiliarios.& de hoc not.ff.de iureiu.l.admonẽdi,&
20 de rebus credit.l.in bonæfidei.† Vlterius oppo. *e* ad finem leg.dr̃
e hic,qđ ſi mulier conſenſit ſe rapi, tñ non parcitur rapienti.ꝯ̃,qa
volẽti non fit iniuria,neq;dolus,vt in r̃la iuris,& in l.1.§.vſque
adeo,de iniur.Solut. aut qs vult ſimpl̃r,aut vult uerbo ſuaſus,ſi
vult ſimpl̃r, tunc loquuntur ꝯ̃ria;ſi aũt vult verbo ſuaſus,tunc
loquitur hæc l.& probatur hoc per text.l.3.§.ſi quis volente,de
21 li.hom.exhi. † Venio ad q̃ões.& primo quæro, nunquid *f* lex
f noſtra habeat locum in raptu meretrix? Br̃ dicit gl.1.quod non,
quod intelligunt quidam eſſe verum. Alij dicunt,quod aut iſta
meretrix erat nupta,& tunc habet locum lex noſtra, vt in verſ.
quæ multo magis.aut non erat nupta, & verum dicit gloſ. Alij
g dñt, *g* quod aut in iſta meretrice apparebant ſigna pœnitentiæ,
quia nolebat amplius peccare,& tunc habet locum pœna, aut
non apparebant ſigna pñĩæ, & tunc non habet locum pœna,
22 vt s̃.de nup.l.imperialis,& eſt ſatis tolerabile. † Deinde dñt hic
de pœna ſponſi rapientis ſponſam,quid eꝯ̃,nunqd lex non hẽat
23 locum,† ſi mulier rapiat hoĩem, & br̃ ſi mulier *h* rapiat hoĩem
h rõne libidinis,vt s̃.de adu.l.fœdiſſimam.dico , qđ ſic. Sed qñ ra-
pit in uirum,ſunt opi.variæ gl.dicit,quod eſt idem. Doc. dicunt
ꝯ̃rium,quia lex iſta eſt odioſa, ergo non eſt extendenda ſm eos.
iſta nihil valet,qa licet lex ſit odioſa. tñ cõtinet rõnem. item iſti
i nõ reſpexerũt hãc l.qa pro glo. eſt caſus in hac l.in ver.cęteros. *i*
34 ibi,ſiue maſculi,ſiue &c.& in hac l.circa fi.ibi,citra ſexus.† Vl-
terius quæritur,nunqd maritus poſſit rapere vxorẽ. Docto. te-
nẽt,qđ ſic,quia hẽt in ea manus iniectionem,vt l.fi.de lib. exhi.
K & pro hoc eſt dictum Apoſtoli *k* dicentis,vxor non habet ptã-
tem ſui corporis,ſed vir. Ego.diſtinguo , qđ aut vxor erat iam
carnaliter cognita,& tunc iſta opinio eſt vera,qđ maritus eſt in
eius quaſi poſſeſſione,& vbique põt eam apprehendere, argu.
de decur.l.generali. Aut iſta mulier non erat carnaliter cogni-
ta,& ſic matrimonium non erat carnaliter conſummatum:&
tunc refert,aut apparebant ſigna,quod iſta mulier uolebat mo
nachari,& tunc raptor debet puniri,alias non. cum iſta diſtin-
ctione debet intelligi opi. Doct.

ADDITIONES.

a Ex hoc no. Vide Bar.poſt gl.in l.lex Cornelia,in prin.de iniu.& Bal.in l.1.ſi quacũ que prædi.po.hic alleg.

b Septimo. An hæc l.habeat locum in ſponſo rapiente ſponſam, vide Bald.in l.in ambigua,ff.de leg.Io.And.in reg.qui contra.de reg.iur. in 6. in Merc. quid in marito rapiente vxorem etiam nondum cognitam,vide inf.ea.l.in fi.

c Eo ipſo. Vide Bal.in l.raptores,ſup.de Epiſ.& cler.

d Mentio a lege Contrarium no.Ang.in auth.de nõ elig.ſecundo nub.in §.cum igitur,per illum tex.& alia ibi alle.ſed pro Bal.facit l.fi.quando mulier tu.offi. fungi poteſt,& ita tex.in auth.neque verum,quod ex dote eſt neque mu. &c.in prin.in ver.pudicitiam ſeruauerat colla. 8. ſed placet dec.Ang.cum nulla ratio ſubiectæ materiæ oſtendat aliam fuiſſe mentẽ,ut in contrarijs,& uide quæ dixi poſt Lud. Rom.in l mulier,§.cum proponeretur,ff.ad Treb.& pro Ang.facit ca.neceſſaria, 31.diſt.& l.res vxo.ſup.de do.inter ui.& uxo.

e Vlterius opp. Magna eſt reſtrictio ad hanc l.circa fi.quæ uidetur ſimpliciter velle, ꝙ etiam uolente muliere rapi,omnino raptor puniatur,& uidetur tex.uelle,qđ a lege præſumitur , quod talis voluntas mulieris,ſit dolo raptoris cauſata , & uide Mattheſ.in ſuis no.nu.98.qui uidetur uelle idem,§.ſinautem per uim.Inſt.de pub. iu.iuncto §.item l.Iul.de adul.eo.tit.& contra Bal.etiam facit l.raptores,in fi.ſup. de Epiſ.& cle.& ibi Bal.in uerſ.5.no.&c.in uer.ſed opp.& uidetur,proprie autem non dicitur raptor, ut ſing. per Ang.in l. ſed eximendi, ff.ne quis eum, qui in ius uoc.eſt,ui eximat.

f Nunquid. Vide in l.uerum,ff.de fur.& Bar.in l.raptores,in prin.ſup.de epiſ.& cler.

g Alij dicunt. Ad hoc uide gl.& Bar.in l.quæ adulterium,& in l.ſi mulier,& ibi Bal. ſupra de adul.

Celſus, Adde quod poſui in apoſt. ad Gui.de Cu. in all.l.raptores, nu. 1.in uer. in muliere uilis ordinis,& ibi poſui poſt Bal.nu.2. in uerſ.meretrix. & dixi poſt Bar. hic,in princ.in uerſ.raptores,& de hoc per Mattheſi. ſing. 102.incip. Nota unum cuius ſolent uulgares.

h Si mulier. Vide Bal.in l.raptores,ad fi.ſup.de epiſ.& cler.

i Cæteros. Sed caue quia iſte tex.non loquitur de principalibus raptoribus, ſed de prioribus ei fauorem dantibus,patet,quia pœna capitis ſolum imponitur eis principalibus,& non aſſociantibus,imponit etiam publicationem bonorum.

K Apoſtoli. An hæc l.habeat locum in marito rapiente uxorem,& nondum carnaliter cognitam,uide Bal.in l.raptores,in fi.ſup. de epiſ.& cler. quid de ſponſa?uide ſup.ea.l.& uide c.pen.extra,de rap.

De emendatione ſeruorum. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Mortuus in tormentis iudicis ſeuitia cenſetur eſſe mortuus.*
2 *Dominus moderate percutiens ſeruum, animum occidendi non habet.*
3 *Pęna homicidij ratione exceſſus modi, imponi poteſt.*

SI VIRGIS. Dominus ſeruum poteſt caſtigare ſiue emẽ
dare,ſed non poteſt ipſum dolo malo occi-
dere.h.d. Et no.in hac l.quot modis homo poteſt occidi.
1 † item no. *a* optimam l. qualiter ille , qui moritur in tor-
a mentis,pręſumitur,qđ ſit mortuus ſeuitia iudicis,non alterius.
2 & facit qđ.no.s̃.de adul.l.Gracchus.† No.in iſta l. qđ dẽt diſtin-
gui.quo gñe inſtr̃i quis ſeruum corripiat,nã ex gñe, & qualita-
te inſtr̃i pręſumitur, an fecerit cã corrigendi vel occidendi. fa-
cit l.1.§.ſi claua,ad leg.Cor.de ſica.facit extra de homi.c.ſigni-
ficaſti.facit ĵ.de ſica.l.eum.vbi dr̃,quod ille,qui percutit ſolum
cum calce,non vr̃ hr̃e animum occidendi.in tex.ibi , ſuſtineat.
hucuſq; locutus eſt,qñ dñs moderate.in text.ibi,immoderate.
3 nota,qđ rõne exceſſus *b* modi,poteſt imponi pœna homicidii,
b ſi ex tali immoderatione ſit homicidium ſecutum. in text.ibi ,
dilaniauerit.nota contra indices,qui ſcindunt alicui carnes , ut
confiteatur crimen.nam ſi moritur tortus in tormentis, iudex
iſte debet decapitari tãquam homicida.& bene ſequitur,nam
dñs quaſi iudex eſt in ſeruos ſuos,ut ff.ad Senatuſc.Syllan.l.1.§.
ſi percuſſos.ff.de cõd.ob cau.l.pe.l.quid ergo,§.hęres, de leg.1.

ADDITIONES.

a Item no. Vide Bar.in l.quæſtionis,ff.de quæſt.

b Ratione exceſſus. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.1.ſup.unde ui.

De emendatione propinquorum. *Rub.*

KEX VNICA.

1 *Senior iuniorem ſibi coniunctum ludentem inueniens, ſi eum caſtigat puniri non debet.*

IN corrigendis. Propinqs ſenioribus, licet corrigere minores errantes· niſi facti
1 atrocitas exigat iudicium vltionis iudiciariæ.h.d.† In text.
a ibi, poteſtatem, & ideo ſi *a* ſenior inueniens iuniorem ſibi coniunctum ludentem eum percutit, & caſtigat, non põt accuſari, nec puniri. Idem dicas in fratre minori, quia eadem eſt rõ; quia ſi probatur, quod hoc faciebat cã correctionis, nõ dẽt pęna imponi, niſi excedat modum corrigendo ipſum fratrem, vt ſupra.

ADDITIO.

a Et ideo ſi. Vide Bar. hic, an pater poſſit filium ponere in compedibus, vel carcere, & patronus libertum. Vide Bal. in l. liberto, ſup. de obſeq. pa. præſt. vtrum autem dñs poſſit aſcriptitios, & nobiles ſuos homin es mediocrib. plagis aſſignare. Bal. tenet quod ſic in auth. ad hoc, ſup. de Lati. li. tol. vbi videtur tex. facit l. 1. ſup. ti. prox. quid in marito, Vide Ant. de But. in c. cum contingat, extra, de foro competen.

Ad legem Corneliam de ſicariis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Coniunctio ſola non eſt ſufficiens cã, ꝙ non præſumatur animus occidendi.*
2 *Iuriſdictio in criminali prorogari põt, quãdo per accuſationem proceditur.*
3 *Caſus fortuitus, & caſus improuiſus, qualiter differant.*

FRater. Probans non aĩo occidẽdi ſe percuſſiſſe non punitur pęna homicidij, ſed minori. hoc dicit iſta lex allegatur, quod ille, qui allegat dolum abeſſe in delictis, dẽt hoc probare. rõ eſt iſta, quia aduerſarius hẽt intentionem ſuam fundatam præſumptiue ex facti atrocitate: facto. n. datur voluntas intelligi, vt no. ſ̃. de inſt. & ſubſt. l. reprehen
1 denda.† item no. probari negatiuam qualitatis. item no. proba-
a ri non animum. in gl. ſed qũo. ibi, occidentis. & etiam qualitas *a* facti, nam ſola qualitas perſonæ non ſufficit, ſed coadiuuat alias præſumptiones, vt ſ̃. tit. j. l. vna. & not. ĵ. de his, qui parentes occi. l. 1. & no. optimam gl. qualiter probetur animus abeſſe in delictis. in gl. qualiter. ibi, quia enorme. hęc vera. vt no. in l. j. ſ̃. de exhiben. re. Vbi per Azo. in Summa. in eadem gl. in fi. ibi, vt ſentiat. not. proceſſum factum coram iudice non competente, ex ſola prorogatione ita valere, & ita prçiudicare, & ita prodeſſe, ac ſi eſſet factum coram iudice ſuo, qđ eſt no. quod eſſe verũ intelligo, niſi doceretur ad excluſionem, vt no. Cy. de accu. l. ſi qs
2 homicidium.† Et aduerte, ꝙ intelligo, ꝙ poſſit prorogari iuriſdi
b ctio *b* in criminali, qñ proceditur ſ̃m accuſationem; ſecus ſi proceditur per inquiſitionem, quia hic eſt defectus nõ ſolum in iudice, ſed ẽt in modo procedendi, qđ eſſe non debet, & vide qđ no. in l. 1. ſ̃. vbi de crim. agi opor. ſed probo, qa in prorogatione reqritur conſenſus vtriuſq; partis, vt l. 1. ff. de iud. ſed hic non cõſenſit vtraq; pars: qa iudex nõ eſt proprie pars, ergo &c. Et not.
3 qđ dico. quia nouum.† in gl. quæ incipit. h. d. no. dr̃iam inter caſum furtuitum, & caſum improuiſum. quia caſus fortuitus dr̃,
c qñ non præcedit aliqua cã *c* dependens ab eo, cui caſus iſte vult imputari. Sed caſus improuiſus dicitur ille, vbi culpa præcedit. Et no. hanc differentiam, quam neſcio alibi ita bene.

ADDITIONES.

a Qualitas. No. quod ſola coniunctio non eſt ſufficiens cauſa, quod non præſumatur animus occidendi. Contrarium videtur tenere Bar. in l. vt vim, vt ff. de iuſt. & iu. in fi. iſtam gl. ad hoc pro ſing. alleg. & ſequitur Lud. Rom. in l. illa. de verb. obl.
b Prorogari iuriſ. Idem tenuit Bal. in l. 1. in fi. ſup. vbi de cri. agi opor. per Bal. in l. qui ex conſenſu, ſup. de Epiſ audien. Inn. in c. ad petitionem, in prin. ext. de acc.
c Cauſa. Imo quod etiam quando cauſa præcedit, dicatur caſus fortuitus videtur forte text. in l. eum qui. infra eod. & iſta glo. non eſt alibi, & ſic caſus fortuitus in nullo punitur, ſed improuiſus punitur pro modo culpę, & hic facit quod not. Bal. in l. ſi quis ſeruo. ſup. de fur.

LEX II.

1 *Aggreßus in dubio vitæ conſtitutus poteſt occidere ſuum aggreßorem.*
2 *Defenſionem ad ſuam ille dicitur facere, qui eſt primo inſultatus.*
1 Is qui. † Aggreſſus in dubio vitæ diſcrimine cõſtitutus, poteſt ſuum ocidere aggreſſorẽ: ſi ergo erat certus, ꝙ non erat in dubio diſcrimine vitę, nõ potuiſſet occidere aggreſ
2 ſorem, quia excederet modum. h. d.† No. quod ille, qui eſt primo inſultatus, dr̃ facere ad ſuam defenſionẽ, nõ ad vindictam. & facit l. quoniam ſ̃. de vi publ. & l. 1. §. 1. & §. cum arietes. ſup. ſi quadru. pau. fecif. dic. hoc verum, dummodo faciat incontinenti: ſecus ſi ex interuallo, ut plene no. extra de hom. c. ex literis.

LEX III.

1 *Salutem propriam poteſt quis gladio defendere.*
1 Si quis. † Põt quis gladio propriam ſalutem defendere, & repellere aggreſſorem. h. d. No. hanc legem, & vide quod no. Inno. extra de reſti. ſpol. c. olim.

LEX IIII.

1 *Latronum telo reſiſtentem occidere licet.*
2 *Offenſus magis poteſt ſe de nocte defendere quam de die, quia delictum de nocte eſt maius, quam de die.*
3 *Debitor telo ſe defendens & fugiens, poteſt occidi impune.*

1 Si vt allegas. † Licet occidere latronem telo reſiſten
2 tem h. d. In gl. 1. ibi cognoſci.† No. opti-
a mam *a* rationem, qualiter offenſus poteſt magis ſe defendere de nocte q̃ de die, & eſt rõ, quia delictum de nocte eſt maius, q̃ de die: ideo licet occidere furẽ, ſi eſſet ita ignotus, qđ eo fugiente nullum eſſet remedium furtum paſſo pro reb. ſuis; & idem ſi eſſet notus, dummõ furtum paſſo non poſſent res eſſe ſaluæ; qa fur eſſet receſſurus. ſ̃m Doc. Vñ ibi licet capere debitorẽ fu-
3 gientem, ſi debitor fugiens telo ſe defendens occidat̃, hoc põt
b fieri impune, *b* quia fit rõne rerũ, quæ aliter non pñt eſſe ſaluæ.

ADDITIONES.

a No. opti. Vide Bar. in l. furem, ff. eod.
b Impune. No. limit. eorum, quæ notat Bald. in auth. & omnino, ſupra ne vxor pro marito.

LEX V.

1 *Occidendi animus non præſumitur in eo, qui cum calce percußit.*
1 Eum qui. † Non præſumitur, quod ille, cum qui calce
a ſolo percuſſit, percuſſerit animo occidendi. *a* ſi ipſe hoc allegat, quod non percuſſerit animo occidendi.

ADDITIO.

a Occidenti. Iſtum tex. alleg. Bal. in l. 1. ſup. de emen. ſer. & ideo punietur de culpa, tanquam propter caſum improuiſum, l. 1. & quod ibi Bal. ſup. eo.

LEX VI.

1 *Homicida adultus tenetur pœna legis Corneliæ de ſicarijs.*
1 Si quis. † Adultus homicida tenetur pœna leg. Corne. de ſicar. concor. ff. de min. l. auxilium. §. in delictis.

LEX VII.

1 *Inſultus cum telo factus animo occidendi punitur pęna homicidii.*
1 Is qui. † Inſultus cum telo factus animo occidendi, punitur pęna homicidij. h. d. Licet hoc ſit verum de rigo
a re, tñ non ſeruatur de conſuetudine, ſ̃m Spec. vnde ſi ſtatutũ *a* loquitur de homicidio, dẽt intelligi de exanimatione, non aũt de homicidio attentato, & ita vtimur. In tex. ibi, dolo malo. no. aliquem poſſe dolo malo facere, vt aliquis occidatur, & tñ non dr̃ ipſe homicida, hoc verum in eo, qui facit dolo malo, cuius tamen gratia non fit actus; ſecus tñ in eo, cuius gratia fit actus, & ideo ſibi attribuitur, ſicut dixi ſ̃. de accu. l. non ideo minus.

ADDITIO.

a Si ſtatutum. Vide per Bal. in l. data opera, §. 1. qui accu. non poſ. & Barto. hic. adde tamen, ꝙ licet non puniatur attentans pęna ſtatuti, punietur tamen extra ordinem ſecundum Bal. no. in l. fugitiui, ſup. de ſer. fug. & ibi etiam not. ponit quid ſi ſtatutum loquitur per verba, quæ poſſunt ſignificare actum conſummatum, & non conſummatum, vt ſi quis extraheret frumentum, &c. vide Bal. in arborib. l. §. Iul. ff. de vſuſ. & in l. ſi quis non dicam rapere, ſup. de epiſ. & cle. et ideo vr̃, ꝙ ſi ſtatutum punit homicidium morte, quod iudex per hanc l. poterit punire conatum, non ex forma ſtatuti, ſed ſecundum ius commune, quia hic eſt caſus omiſſu. Item ſtatutum recipit interpretationem a iure communi.

LEX VIII.

1 *Mulier faciens inſultum animo occidendi, punitur ea pęna qua maſculus.*
Si quis. Aggrediens infantem cauſa occidendi punit̃, vt homicida. h. d. No. in hac l. quod non eſt neceſſe, ꝙ offenſus reuocet iniuriam ſibi factam ad animum. In text.
1 ibi, aggreſſus ſit. No. † quod mulier faciens inſultum animo occidendi punitur ea pœna, qua maſculus.

LEX IX.

1 *Probatio criminis, quando non poteſt fieri regulariter, fit irregulariter.*
1 Si forte. † No. ꝙ qñ crimen non p̃t probari per regularẽ modũ probãdi, procedit probõ quodammodo irregularis. Et no. hanc legẽ ꝫ mulierem necãtem maritũ, &c.

De iis qui parentes, vel liberos occiderunt. *Rubr.*

LEX VNICA.

1 *Forma pœnæ dandæ parricidis.*
2 *Parricidæ debent carere ſepultura, & eorum carnes canib. debent dari.*
1 SI quis. † Parricida, & ſimiles debent inſui in culeo vbi ſit canis, gallus, vipera, & ſimilia, & proij
2 ci debent in flumen. h. d. Iſta † pęna non eſt in vſu, tñ not. quod iſti qui condemnantur ex iſto capite debent carere ſepultura; vnde licet decapitentur, non debent ſepeliri, ſed eorũ carnes debent dari canibus. In tex. ibi, terra mortuo auferatur, ergo debet carere ſepultura.

De Malef. & Mathem. &c. ſimilibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Venenare atrocius eſt quam gladio occidere.*
2 *Diuinatores, & incantatores ſunt a communione hominum interdicti.*
3 *Communicantes cum excommunicato in contemptum clauium, poteſt criminaliter puniri pęna temporali.*
1 PLus eſt. † No. quod atrocius eſt venenare, q̃ gladio occidere hoĩem. Vlterius no. quod
2 iſti † diuinatores, & incantatores ſunt a cõione hoĩum interdicti, & ꝑ hoc optime pñt vocari excõicati. Hic etiã nota quod cõicans cum excõicato in ꝯtemptum clauiũ, poteſt criminaliter puniri non ſolum pęna ſpũali, ſed etiam pęna temporali.

porali.in l. eorum,& in l.nullus. not.ꝙ incantationes quæ fiunt ad remedia,ſunt licitæ,& poſſunt fieri.

LEX VII.

1 *Maleficos,& mathematicos nulla dignitas excuſat,quin ſubijciantur tormentis,& vbique poſſunt puniri.*

1 Et ſi excepta. † Nulla dignitas excuſat maleficos, & mathematicos, quin ſubijcit tor mentis.h.d.in tex.ibi,quacũque.Not.ꝙ iſti tales poſſunt vbique

a puniri,*a* quia vbique delinquunt,& eſt ita de hæreticis.

ADDITIO.

a Celſus.poſſunt vbique puniri. Adde quæ ſit pœna iſtorum, & dic ut per Ro.ſing. ſuo.incip.tu ſcis,quod iſti diuinatores.

LEX IX.

1 *Maleficium ciuiliter licet capere,& Iudici præſentare.*
2 *Bannitus captus a familia non poteſt occidi.*
3 *Quæſtioni,& torturæ aliquem ſubtrahere non licet.*
4 *Crimino ſum manifeſtum non licet occidere.*

1 Quicunque. †Maleficum licet cuilibet capere,& iu-

a dici pſẽtare,*a* ſed nemini licet occidere

2 h.d.†Et allegatur *b* iſta l.ꝙ bannitus captus a familia, nõ põt ab

c alio occidi.tñ nihil facit,*c* qa maleficus nunq̃ potuit ab alio oc-

d cidi,bannitus vero pt occidi añ capturã,ergo vr̃ durare ius occi dendi poſt capturã.hoc tenet Dy.Iac.diſputãdo determinauit ɔ̃ rium,quia eſt præuentus,& quia punitur ille, qui pręſtat impedimentũ,quominus aliqs iuſtitietur, vt l.j.ad l.Iul.maie.& hoc. tenet Cy.in l.3.de ſtatu ho.& iſtud tenet Alb.de Gan.Bart.addit aliam rõnem, quia dicit ꝙ ſtatim,ꝙ eſt captus a familia, vr̃ ſibi data ſecuritas ab alijs perſonis, vt ff.de publ.iud.l.is, qui reus.in

3 text.ibi,quæſtioni, not.† ꝙ non licet ſubtrahere aliquem qõni, vel torturæ,nec facere ꝙ veritas non poſſit apparere. Vnde facit ɔ̃ celantem teſtem, ne veritas dicatur in cã criali.in text.ibi,

4 manifeſtum. not.†notorium crimino ſum non poſſe occidi,dato,ꝙ forte condemnatus per ſententiam poſſit occidi.

ADDITIONES.

a Præſentare.Iſte tex.ſecundum Bal.eſt unicus,in l.2.ſuper qui ad l.procla.non lic. quod ex banniti capiti ſtatim debent iudicij aſſignari . ſubdit tamen ibi notandum ſingulariter valere ſtatutum,quod banniti efficiuntur capientium.

b Allegatur.per Barto.in l.4.ff.ad l.Iul.ma.& in l.2.inf.de ſic.

c Facit.Vide quod no.Bal.& Inn.in c.inſinuauit.extra,de teſt.& atteſt.& quod dixi poſt.Bar.in l.in fraudem,§.quoties.ff.de iu.fiſci.

De ſepulchro violato. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Conteſtans res religioſas,tenetur crimine læſæ religionis.*
2 *Res religioſæ non ſunt in commercio hominum.*
3 *Teſtes teſtimonium nullum deponentes, an de falſo accuſari poſſint.*
4 *Effectus in delictis non inſpicitur,ſed merum factum.*
5 *Teſtis reprobari dictum non valet,ſed de falſo condemnari debet.*
6 *Teſtis quamuis in aliquo caſu non puniatur de falſo, tamen quia dolum cõ miſit,uenit criminaliter puniendus.*

1 Res. Contrectans res effectas religioſas, tenetur crĩe læſæ religionis, nec excuſat eum titulus,ꝙ ſint nullius,&c.h.d.†i gl.contrectando.ibi,l.min⁹. videtur enim venditor attigiſſe, & vẽdidiſſe, inſt.de re.di.§.interdũ,& ſi ſer. ven.l.ſi a te. ſm Odo facit ff.de vi, & ui ar.l.cum fundus,& l.j.§.deieciſſe, & ff.ſi cer.pet.l.ſingularia, & ff.de acq. poſ.l.1.§.ſi vir vxo.Sed hoc non vr̃ verum, qa lex nr̃a loqtur de quodam delicto,qđ continet ſpeciem furti, & ideo inſpicit hic, ꝙ res tangantur, & amoueantur, ſed venditor non committit furtum prædicto modo, vt not.ff.de alie.iu.l.itẽ ſi res.ergo.&c. Alij dñt,vt Per.aut venditor vult.& eſt præſens.& tunc bene dicit glo.aut abſens eſt,& tunc glo.dicit male,ꝑ quo facit ff.de rei ven.l.eius rei,& l.hoc, ſi res. & qđ not.Dy.in c.poſſeſſore.in ea. gl.ibi.idem dñt.& male ſm Iac.quia non ex ſolo ɔ̃ctu,ſed ex ap-

b prehenſione rei.ɔ̃hitur hoc crimen, ſm Iac.†in glo.inter ſcientes Tu dic,aut q̃ritur de nullitate iſtius ɔ̃ctus rõne rei,& tamẽ ẽ nullus,quia res non eſt in commercio, aut rõne obligandi perſonaſr venditorẽ ad intereſſe,& tunc procedit diſtinctio huius

3 gl.ſm Iac.But.† Vltimo inducitur hęc l.in arg. ad q.de teſtib.q deponunt teſtimonium, ꝙ eſt ipſo iure nullũ, puta qa poſt lapſum termini legis,non hoĩs,vel quia deponunt non iurati, an pñt de falſo accuſari?Dic ꝙ nõ.qa q̃tum eſt in ſe,iſte teſtis fecit q̃tum potuit,& ꝑ ſe nõ ſtetit, vñ cum iſtud crimen ſit de atrocioribus.ergo dẽt hr̃i pro cõſummato,vt l.is,qui cum telo, ſ.ad l. Cor.de Sicar.in gl.ſ.quaſi ſacrilegij. ppea ꝑ hoc vr̃ eſſe caſus in l.impuberem, §.ſed & ſi ſeruo, ff.de ſatiſ.Præterea et in delictis non inſpicimus effectum, ſed merum factum, vt l.nr̃a, & l.eum, ſup.de adul.Præterea non pt negari quin iſte teſtis fecerit iniuriam prętorię maieſtati,vt in l.nullum,ſ.de teſti.ergo debet puniri,vt ff.de iuriſd.om.iud.l.ſi familia . Præterea talis diſpõ de ducit iudicem ad ſuſpitionem, & ſic aliqd operatur ɔ̃ partem. ad qđ facit qđ not.ff.de cond.& demon.l. Titio fundum. Præte-

4 rea talis teſtis obrepſit Prętori, vt ff.de fal.l.ſi qs obrepſerit.†in ſuum probatur ſic,falſum non punitur,niſi qñ qs ꝑ hoc dãn.ſi caretur,vñ id delictum dãnum reqrit,vt legꝗ noĩe,ff.de falſ.ſed depõ iſta eſt nulla ipſo iure,& ſic dãnum non infert, ergo &cæ. præterea ꝑ hoc facit ff.de pœn.l.ſi qs,§.teſtm̃,ꝑterea teſtis qui po nit non iuratus,non deponit in forma teſtis,vt ff.de teſti.le.3. §. idem.ibi,teſtimonijs,&c.ergo non pt puniri vt teſtis, quia non

5 fuit teſtis.† Præterea teſtis falſus punitur rõne periurij, ſed qui non iurauit,non potuit periurare,ergo &c.præterea nullitas eſt hic in euidenti,ergo nullitas non pt puniri,vt ff.de fal. le. ſi qs legatum.Br̃ in hac qõne ſunt opi.Dy.tenet iſtum teſtem debe re puniri pœna falſi,ſed Ricard.diſtinguit,ꝙ aut depoſitio iſtius teſtis non hẽt eſſe,nec formam eſſe, qa vitium eſt in apparenti, & tunc iſte teſtis non punitur de falſo.aut dictum iſtius teſtis nõ hẽt eſſe,ſed hẽt formam eſſe,qa nullitas nõ patet,ſed latet,& punitur pæna falſi,& de hoc dẽt eſſe caſum in l.ſi qs legatum, ff. de fal.Ray.tenet opi.Dy.æqparando teſtẽ non iuratum,& priuatã ſcripturã,in qua ɔ̃mittitur falſum,vt ſ.de fide inſt.l.ſi.l.damnus, ĵ.de fal.non ob. leg.ſi qs legatum,qa illa non loqtur in vero falſo,ſed quaſi falſo,qđ non procedit ex aĩo.nec vr̃ poſſe rñderi ad rõnem Dy.de delicto attento ꝑ l.is qui cum telo.Br̃ ergo diſtinguo,ꝙ aut dictum teſtis non tenet,qa teſtis non iurauit. aut ꝑꝑ aliam cãm,puta poſt terminum,vel qa teſtis eſt in famis,vel inimicus.in primo caſu tenet opi.Rich.qa teſtis nõ deponit in forma teſtis,niſi eſſet talis,cui ſtaretur ſine iuro,quia ille puniretur vt l.1.ff.de uen.inſp.& ar.in l.Diuus,in ſi.de cuſt. reo. itẽ ſi teſtis eſt iuratus,tunc non curo,an valeat dictum ſuum, vel non. Nã certum eſt, ꝙ dictum teſtis reprobari non ualet, tñ de falſo dẽt condẽnari,ut l.qui falſo,ff.de teſti.q̃ lex multum' facit. certum. n.eſt,qđ qñ teſtis eſt varius,vel ſibijpſi ɔ̃rius,dictum ſuũ eſt nullum,& tñ arguitur de falſo,& punĩt,& ꝙ nullitas ſit in euidenti,apparet ex inſpectione,vt l.edicto,de edic.diui. Adri. tollend.

6 † iſtud tñ no.ꝙ licet teſtis in aliquo caſu non puniatur de falſo,

a tñ,quia dolum commiſit,crĩaliter punitur *a* crimine ſtellionatus,ſm Cy.& alios,vel punitur,extraordinarie,vt ſ.de teſti. nul

b lum.qđ dictum eſt in teſtibus,idem dicendum in Tabellione,*b* qui conficit inſtr̃m,quod de iure non tenet,vt ſ.de teſtib.l.iubemus.in ſi.& l.iubemus,ſ.de prob.ſecundum Iac.But.

ADDITIONES.

a Philip.Dec.Punitur.Adde tamen ꝙ Salyc.ita in hoc diſtinguit, quod aut teſtis de ſe non in iudicij figura, ſed ſimpliciter dicit Notario,ſcribe dictum meum tale, &c.& tunc de falſo ait eum non teneri.Aut id facit in figura iudicij, vt puta,quia fuit citatus coram iudice,aut eius commiſſario, & tunc in dubio teneatur, l. nullum.C.de teſtibus,& l.1.ff.de falſ.quod uide hic fuſius per eum,& Bar. in l.ſi qs legatum,ff.de fal.qui tamen cum his diſcutere videntur,& adde ad hoc Lanfran. in c.quoniam contra falſum,de prob.in verſic.teſtes. ver.ſolet dubitari.

b In Tabel.Vide per Cy.& Bar.in l.ſi quis legatum,hic alleg.

LEX II.

1 *Delictum aggrauat proprius motus,& domini iuſſus ipſum attenuat.*

1 Si ſeruus. † Proprius motus aggrauat delictum. ſed iuſſus domini ipſum attenuat;& confiſcari debet ædificium,in quo aliquis facit ſacrum ædificari.

LEX III.

1 *Iudex,qui neglexit punire violatorem ſepulchri, tenetur eadem pœna qua debebat punire partem.*

1 Si quis. Iudex,ꝙ negligit punire violatorem ſepulchri,debet condemnari in 20.libris auri.h.d.Sal.in gl.dic ergo,ꝙ iſta opinio eſt abſurda,ꝙ iudex dẽt puniri in plus, q̃ qui delinquit,vt ſ.ad l.iuliam de vi.l.ſeruus.& ſ.de cuſt.reo.l.fin.dic ergo,ꝙ eadem pæna punitur iudex,qua debebat puniri pars,qa in tantum damnificauit fiſcum,per l.noſtram.Non ob.ĵ. l. proxi.quia ibi loquitur,qñ ſententia datur ſolum, vt obeſſet, qđ eſt maius delictũ,& ꝙ iſtud intelligatur maius delictum, probatur per l.2.§.item Varus,de aqua plu.arcen.

LEX IIII.

1 *Pœna noua ſi ſit impoſita,ab antiqua non intelligitur receſſum.*
2 *Artifici fit iniuria,qui ſeductus trahitur ad illicitum opus ædificandum.*
3 *Delinquens in ſe,& in alterum,plus delinquit,quam ſi delinqueret in ſe ſolum.*
4 *Pœnæ plures quando ab eadem lege imponuntur,omnes in executione concurrunt.*
5 *Pœna a ſtatuto impoſita,an videatur receſſum a pæna iuris communis.*

a Qui ſepulchra. Violator *a* ſepulchri intelligitur offendere mortuum & uiuẽtẽ,& punitur in x,lib.auri, & in omni alia pæna antiquitus conſtituta.

1 idem eſt in uiolatore cadaueris,& reliquiarum.h.d.† Et allegat iſte tex.ꝙ per nouam pœnam non intelligitur eſſe receſſum ab antiqua pœna.in tex.ibi,quę pœna.allegatur iſte. ꝙ ꝑꝑ nouam pænã impoſitã a lege,non intelligitur eſſe receſſum a veteri. facit l.quoties,ſ.de actio.& obli.pro hoc facit rõ,quia legis correctio eſt euitanda in dubio,vt l.1.ſ.de inoff.do.ergo ſi leges ſunt cõpatibiles,poſſet ex qualibet iſtarum legum agi.† in gloſ.3.ibi, uel dic artifices. No.iniuriam fieri artifici,qui ſeductus trahitur ad illicitum opus ędificandum,vnde ſi quid damni pateret iſte artifex,

ADDITIO.

a Violator.Vide Bal.in l.fortem,ſup.de his qui.vt indi.ubi alleg.iſtam l.in quæſtio. qua quærit,an vulnerans,vel ſpolians mortuum,dicatur eum offendere.

a artifex, a pōt agere act.iniu, arg. iſtius gl. an ac artifex poſſit damnum pati. dic, ꝙ aut iſte artifex dabat operā rei licitæ in ſuo gñe, aut rei illicitæ, q̄ erat de gñe ꝓhibitorū· primo caſu nō pt pati dānum, vt l. in tē. §. tignum, ff. de rei vendi. ſecūdo caſu ſic; arg. in l. 2. §. eo. & ff. de ꝯh. emp. l. Senatus. & dixi in l. nō iō minus, §. de act. in gl. fi. ibi, ducentorū. illa pena eſt ciuilis, q̄ parti applicatur; ſed lex nr̃a loquitur de pœna criminali, quæ applicatur fiſco, vt no. in l. 1. ff. de ſepul. vio. & l. agraria. de termino moto. in ea. glo. ibi, ea nō publicari. no. caſum ſpālem, vbi deportatus non pdit oīa bona: & ſimilem caſum hābes in l. ſi qua militi, §. 1. ff. quib. ex cau. maio. & iſto caſu pt intelligi, qn̄ deportatus hēt ſeruum in ſuo dñio, vt ff. de leg. 3. l. ſi deportatus, & ff. man. l. ſi tibi mādauero. in ea. gl. ibi, ciuiliter. qa cū pena ī l. nr̃a applicetur fiſco, ergo ē criminalis, ſecūdū Iac. In ea. gl. ī fi. hæc ſol. non ualet per fi. l. nr̃æ. Extra legem nr̃am inducitur in ar. ꝙ plus delinqt fieri faciēs, q̄ aſſaſſinus.

3 † Et no. ꝙ qui plus delinqt, dēt in plus puniri ſecundum Cy. facit ꝙ no. ī l. Athletas, §. pe. de his qui no. infa. vbi dr̄, ꝙ maius peccatum eſt delinquere in ſe, & in alterum, q̄ in ſe

4 ſolum. † Secundo opp. extra gl. dr̄, ꝙ una pena ꝯcurrit cum alia. ꝯ hoc vr̄ obſtare. ff. de pe. l. ſanctio. ad hæc rñdet hic Iac. de Rau. ꝙ aut ambæ pœnę imponuntur per eādem l. & tunc ſpālis eſt imponenda, omiſſa pæna gñali, & ita loquitur ibi: aut iſtæ pene imponuntur a diuerſis legibus, & tunc quælibet pt īponi, & ita loquitur l. nr̃a, & ff. de acc. l. Senatus cēſuit. q ſolu. nō vr̄ eſſe bona, nā cū in le. nr̃a fiat repetito legis antiquæ, dici dēt, ꝙ in repetitione omnis pæna iuſta cenſetur pœna l. noſtræ, & pæna eiuſdem l. ar. ff. de leg. 3. l. cum pře, §. ab inſtitutio. & iō dicit Ray. ꝙ nō eſt diſtiguēdum, an eadē lege, vel diuerſis, ſed an una pęna ſit ordinaria, alia extraordinaria ſeu arbitraria, & tūc iudex dēt ſeq ordinariā, & ita loquiť l. ſanctio, de pę. ff. de cuſt. reo. l. nō dubium, aut iſtæ penæ ſunt ambæ ordinariæ, & tunc pt iudex, q̄ vult aſſumere: & ita loquiť hic. iſta ſol. non eſt vera: quia dicit, ꝙ in ſepulchro violato eſt reperire penā ordinariā, & arbitrariā, & tn̄ nō ꝯcurrunt, vt l. nr̃a ꝓbatur. ꝙ ſit reperire pœnam arbitrariā, patet: quia iudex hēt eam moderare non vniformiter, ſed dēt diuerſificare ſm̄ diuerſitatē pſonarum, q̄ factorū, ergo eſt arbitraria, vt hac l. quia nō hēt certa metā, nec certā formā: ſed iudici ꝯmittitur, ut l. expilatores, de effra. & expi. & iō dic, ꝙ aut pęna gñalis imponitur noīatim eodē facto, & tunc ꝯcurrunt, ſiue ambæ pæne ſint ſpāles, ſiue vna ſit ſpālis, & alia, gñalis. & ita loquiť l. nr̃a, aut iſtæ pœnæ non imponunť noīatim eodē facto, & tūc dico, ꝙ factū, cui noīatim eſt īpoſita pęna, vr̄ a gñali diſpōne eiuſdē l. exceptum, & ita loquiť l. ſanctio. ſed qn̄ leges eſſent diuerſæ, tunc n̄ videreť eſſe excepta, ſed ēt ī illo ſpāli facto iudex ex gñali permiſſione alterius legis hr̄et arbitrari cum cā, non ſine cā, l. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de infa. & hoc, qa legis correctio debet euitari, vt dixi. Tertio opp. qa hic vr̄ dicere, ꝙ ambæ penæ ꝯcurrūt in executione. l. Senatus cēſuit, vr̄ dicere ꝯrium, dicit Ia. Bu. ꝙ qn̄ plures penæ imponuntur ab eadem lege: tunc oēs ꝯcurrunt in executione, & ita intelľr hic, & qđ ex ea lege, patet ex repetitione antiquæ penæ, q̄ ſit in hac l. ſm̄ eum, aut imponiť diuerſis legibus, & tunc dato ꝙ concurrant in origine, tn̄ ſi eſt electa vna via, alia eſt ſublata, vt l. Senatus, ſm̄ eum, qđ eſt no. & de hoc latius dicam in l. qui de crīe. Ex prædictis dñt Doct. an per

b pœnam, b quæ eſt impoſita a ſtatuto, vr̄ receſſum a pœna iuris cōis? & dñt quidā ꝙ non. ar. l. noſtræ, alij dicunt ꝯ. ſiue ſtatutum imponat minorem, ſiue maiorem. hoc vr̄ factum cauſa cognita promulgatione. ergo a quacūque alia pęna vr̄ receſſum, vt in §. pœna grauior. & de hoc dicam in l. qui de crimine.

ADDITIONES.

a Artifex. Qui trahitur ad illicitum opus, agit actione iniuriarum, & ad damna, & ita probat iſta gl. iuncto tex.

b An per pœnam. Vide Bar. in l. 1. vi bo. rap.

LEX V.

1 *Sacrilegium eſt de fraudare defunctorum corpora, vel ſepulturam.*

2 *Foſſarum violator ita punitur, ſicut violator murorum.*

3 *Dictio, proximum, quid importet.*

1 **Pergit.** † Proprie ſacrilegiū eſt defraudare defunctorū corpora, vel ſepulturā. h. d. In gl. in verbo, aggeres. ibi,

2 valla. i. foſſa, quæ fiebant circa ſepulchra. & no. † ꝙ iſta puniť vio

a lator a foſſarum, ſicut violator murorū facit l. fi. de rer. diui. mō illi, q foderant iuxta muros, ad hoc vt muri caderent, teneńť vt

3 violatores. † In gl. ſed qūo. in fi. no. ꝙ importet iſta dictio, proximum: qa non importat vere idem, ſed quaſi idē ſimilitudine, & ēt per ſimilitudinem in aliquo, non vere per ſimilitudinem.

ADDITIO.

a Violator. Fodiens iuxta foſſatum. vt muri cadant, punitur tanquam violator muri, de qua pœna habetur in l. fi. ff. de rer. diuiſ.

LEX VI.

1 *Soluens aliquid remiſſius punitur, quam ſi nihil ſoluiſſet.*

Cum ſit. Rōne debiti ſepulchra defunctorum non pnt impediri, & confeſſio, fideiuſſio, vel ſolutio ex hoc extorta, dēt viribus euacuari. h. d. In tex. ibi, reliquijs, qūo ſit iniuria reliquijs, cum non reuocent ad aium? ſed dic, reuocať l.

1 iſta, qđ ſufficit. † in tex. ibi pęnas arbitrarias, & dic, ꝙ remiſſiu⁹ a

a puniretur, qui aliquid ſoluit, q̄ ſi nihil ſoluiſſet, niſi p ſtatutum in defectu pecuniariæ, pœnæ imponatur pęna ordinaria corpo-

b ralis; quæ cum ſit indiuiſibilis, etiā ſi minus b ſoluat, tamen tota imponitur, arg. ff. de verb. obl. l. qui ita, §. qui ſortem.

ADDITIONES.

a Remiſſis. Vide Bal. in rub. ſup. de contrah. emp. in 10. q. eum ſi.

b Si minus. Intellige, niſi per errorem calculi minus ſolutū fuiſſet, l. quam uis, de ꝯd. & demonſt.

AVTHENTICA.

1 *Ardua pœna punitur impediens ſepulturam.*

Item qui. Hæc auth. loqtur in caſu l. Codicis. ſ. ante corpus debitoris traditum ſepulturæ, & addit ad l. Codicis, q̄ imponit priuationem iuris ubi illa non imponebat. item imponit pœnam publicationis tertię partis bonorum itē non ſolum impedienti ſepulturam, ſed ēt ſua authoritate ſignātis res mortui imponit hanc pœnam, & not. iſtā auth. in text. ibi, legali officio. i. ſine authoritate iudiciali. in tex. ibi notato. huc. uſque loquitur ante mortem, & ſic non in caſu l. Codicis. Hic in ver. eiuſdem, loquitur qn̄ poſt mortem impedit funerationem. & ſic loqtur proprie in caſu. l. Codicis. Ia. in gloſſ. ſumitur. ibi. ꝯ ſeruatur, ſi qs tn̄ ſub pretextu vſurarum dolo impediret ſepulturā, nō vſurarij; credo ꝙ haberet locum pœna huius authē.

1 no. ergo arduam † pœnam contra impedientem ſepulturam.

Ad legem Flauiam de plagiarijs. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Vendens ancillam ſubtractam poteſt conueniri rei uendicatione, quia dolo deſiit poſſidere, & criminaliter puniri propoſita actione l. Flauiæ.*

2 *Sententia abſolutoria lata in cauſa ciuili, prodeſt in cauſa criminali.*

1 **Pater.** † Vendens ancillam alienam ſubtractam, pōt cōueniri rei vendic. quia dolo deſiit poſſidere, & criminaliter coerceri propoſita actione l. Flauiæ

a de plagiarijs, h. d. in glo. fin. ibi, idē, hoc verum, niſi ſnīa a lata ſit per modum crīs excluſiuum, vt ꝯ. eo. l. præſes, & arg. in l.

2 qm̄ Alexandrum. ſup. de adul. & hic † habes, ꝙ ſnīa abſolutoria lata in ciuili, ꝓſit in crīali. de condemnatorio habuiſti ſup. ad l. Iuliam de vi pub. in l. ſi quis ad ſe fundum. hoc no. bene.

ADDITIO.

a Niſi ſententia. Vide per Bar. in l. 2. ff. ui bo. rap. & gl. in l. de fide. inf. de fal.

LEX II.

1 *Actio legis Flauiæ non poteſt inſtitui per procuratorem.*

1 **Si ab Aeliano.** † Actio l. Flauiæ non poteſt per procuratorem inſtitui; ſed in actione ciuili ſerui corrupti bene admittitur ꝓc. h. d. in glo. ibi, vt hic innuit. no. verbum, per te, excludere procuratorem interuentum.

LEX III.

1 *Criminalis pœna ante ſententiam non dicitur perfecte deberi.*

1 **Vt legis.** Nota hic, ꝙ pęna criminalis non dicitur ꝑfecte deberi ante ſententiam. adde qđ dixi ſ. de adult. l. quamuis adulterij.

LEX IIII.

1 *Sententia in criminali ab incompetenti iudice lata non valet.*

2 *Executor non poteſt facere id, quod pertinet ad officium Poteſtatis.*

3 *Prorogatio ad ſimilia fieri debet.*

1 **Non valet.** † Sententia in criminali ab incōpetenti iudice lata, nō valet, & eſt ipſo iure nulla, h. d. Vel ſic, in crīali habet locum iudex competens, & non pro-

2 rogatio. † Et not. in hac l. argum. ꝙ id, quod pertinet a ad officiū

a Poteſtatis, non poteſt facere executor, † in gloſ. ibi, conſentiūt. quod non placet: quia prorogatio debet fieri ad ſimilia. ſed hic fieret de habentibus iuriſdictionem in ciuili, ad cauſas criminales, quę ſunt diſſimiles, quod fieri non poteſt, vt not. ſ. de iuriſd. omn. iud. l. 1. ad muni. l. inter conueniens. & facit inf. de pœn. l. procu. ſecundum Iacob. Butr. Cyn. & Ray. in ead. gloſſ. ibi, delegatur. quod non placet, quia tunc quo ad cognitionem, non quo ad ſententiam fieret delegatio. Iacob. & Cyn. vt l. ſolent, de offic. præſid. in ead. glo. ibi l. 1. hæc vera, ſecundum Iacob. & omnes ſic tenent.

ADDITIO.

a Pertinet. Vide Bal in l. 1. ſupra, de ſicar.

LEX V.

1 *Frater poteſt accuſare detentionem, & occultationem fratris.*

1 **Si fratrem.** † Frater pōt accuſare detētionem, & occultationem fratris. h. d.

LEX VI.

1 *Seruum in fuga conſtitutum vendens, tenetur lege Flauia.*

1 **In fuga.** † Seruum in fuga conſtitutum vendens, incidit in legem Flauiam de plagiarijs; in quam non īciditur, ſi alienatio ſit neceſſaria, vel in tempus licitum conferatur. h. d.

LEX VII.

1 *Ciuilis quæſtio criminis excluſiua, prius determinatur, quam de crimine cognoſcatur.*

2 *Exceptio peremptoria,quæ debet examinari ſeorſum a crimine,impedit ꝓ-
ceſſum in criminali.*
3 *Sententia lata ſuper emergenti ad fauorem rei decidit totum negotium.*
4 *Proprietate in iudicio deducta incidenter,ſufficit poſſeſſionem probare.*
1 Præſes. †Quæſtio ciuilis criminis excluſiua,prius determi
nat,q̃ ď crīe cognoſcať.h.d.Et p̄mitte;qď in ſeruo
ꝓprie qs non p̄t ꝯmittere plagium,niſi in caſu,qui eſt in l.in fu-
2 ga,s̃.eo.Vel aliter. † Obijciens exceptionē peremptoriam,q̃ hēt
examinari ſeorſum a crīe,impedit proceſſum in crīali.item alle
a gatur ꝑ Iac.Bu.ꝙ in cā *a* capitali admittitur proc.ſuꝑ eo articu-
lo,q̃ venit examinandus ſeorſum a crīe,licet iſte articulus ſit p̄-
iudicialis toti cāæ.Sed tu dic, ꝙ iſta lex nihil ďt de procuratore,
& hoc ꝓbatur neceſſario,q̃a cū iſte articulus incidens obiectus
in modū emergentis ad proceſſum,dicatur qō ciuilis, vt gloſ.ďt
hic,& idē ďt s̃.de adul.l.q̃m Alexādrū.ergo procurator admit-
tiť,tanq̃ in ciuili cā, vt s̃.eod.l.2.& j̃.tit.2.de fide.& ꝙ ſit cā ciui-
lis,patet,q̃a eſt de re familiari,ergo dēt dicit ciuilis.tu adde,quod
dixi s̃.q̃ acc.non poſſ.l.j.in tex.ibi, diſcreto.ꝑ hoc verbū patet,ꝙ
ſuꝑ dn̄io eſt hic pronunciandum,& ſic ſopita eſt qō,q̃ not.s̃.de
adul.l.q̃m Alexandrū.in text.ibi,diſcreto.ꝑ hoc verbū pater, ꝙ
iſta exceptio impedit proceſſum,q̃a opponiť ad iſtum finem,ꝙ
non audiať, ergo impedit proceſſum , q̃a opponitur ad initium
3 cāæ.in text.†ibi,expiraſſe, ꝑ hoc patet, ꝙ ſn̄ia, q̃ fertur ſuper iſto
emergenti,decidit totū negotiū,qn̄ fertur pro reo , ſecus ſi fera-
tur ꝓ actore , q̃a nunq̃ exceptio emergens fundat intentionem
actoris in prin.ut hic,& s̃.de adul.l.q̃m Alexandrū.de incidenti
vero exceptione , an ꝑ eam intelligatur intentio actoris funda-
ri,dic vt l.ſiq̃dem , s̃.de excep.in tex.ibi,luce.ꝑ hoc vr̄,ꝙ de iſto
dn̄io dēt plene ꝯſtare,tn̄ vr̄,ꝙ ſufficit , ſi ꝯſtat de poſſeſſione,ar,
j̃.eo.l.ꝯparantem.& l.Plagij.la.2.& qď not.per Pet.qui acc.non
4 poſ.l.non ignorat,vbi not. † ꝙ qn̄ proprietas deducitur in iudi-
cio incidenter , ſufficit probare poſſeſſionem . & hoc credo ve-
rum,niſi alia pas probaret oppoſitum,vt l.1.ff.fam.erc.

ADDITIO.

a Cauſa.No.ad no in l.pen.§.ad crimen,ff.de public.iud.

LEX IX.

1 *Mancipium alienum celans, incidit in leg.Flauiam.*
1 Eum.qui. †Celans mancipium alienum committit in
leg.Flauiam de plagia.h.d.

LEX X.

1 *Emptor bonæfidei non incidit in crimen legis Flauiæ.*
2 *Socius criminis eſt ęque principalis.*
1 Comparantem. †Bonæfidei emptos non incidit
in crimē le.Flauię ď plagiarijs,a
3 plagiario comparans.h.d.in text.ibi,ſocius.not.† de ſocio crimi
nis,quia quilibet ſocius eſt æque principalis,& ideo punitur:&
no.bene, quia notandum eſt.

LEX XI.

1 *Rei ſubtractæ delictum non mutat ſtatum.*
1 Abducti. † Delictum rei ſubtractæ non mutat ſtatum.
hoc dicit.

LEX XII.

1 *Receptans fugitiuum,vt fur ad pęnam criminaliter, & rem tenetur.*
2 *Res,& pœna eodem proceſſu peti poteſt a fure.*
1 Si quis. †Seruum receptans fugitiuū, vt fur ad rē,& ad pę
nā tenetur,& ēt crīaliter pōt de plagio accuſari.h.
2 d.†in tex.ibi,ſolita pęna.ergo ex eodē proceſſu , & in eodem li-
bello p̄t peti a fure res & pęna, & hoc denotat iſta dicto,cum,q̃
hēt ꝯiungere acceſſorie,qn̄ ponitur inter res, ut ff.de fun.inſt.l.
ſi cui fundū,& Inſt.de leg.§.ſi qs ancillam.Non obſ.ff.de exce.l.
fundum Titianum.& l.fundi . q̃a vel hic non fuit obiecta exce-
ptio ad cumulationē,vel ibi cumulatio ex diuerſis factis , hic āt
cū ex eodem facto oritur duplex ius , iō admittitur cumulatio,
vt ꝓbatur s̃.loca.l.conductoris , & s̃.vnde vi.l.non ab re.& not.
in c.Raynal.extra,de teſta.facit in Auth.de fideiuſ.§.ſed neque.

LEX XIII.

1 *In delictis in quibus requiritur dolus,excuſatur errans.*
2 *Opinio iuſta ratione concepta excuſat a delicto.*
3 *Opinio eſt quidā conceptus mentis ſe applicantis ad alterum extremorum.*
1 Plagij. In ꝓprio ſeruo,vel filio,& etiā in putatiuo plagium
non ꝯmittiť Vel ſic, † Excuſať errans in delictis,in
q̃bus req̃riť dolus.ad hoc allegať.in tex.& ibi,deducti rōne.not.
1 †ꝙ opi.ꝯcepta iuſta rōne,hēt excuſare,&†opi.eſt quidā ꝯceptus
2 mētis ſe applicātis ad alterū extremorū ex ſola credulitate,non
a ex aliquo principio ꝓueniēs.in gloſſ.2.ibi,ſ͛m Io.& bn̄ *a* ſ͛m oēs,
q̃a aut loq̃mur in delictis,in q̃b.dolus eſt de ſub̄a,& tūc iuſta,vł
iniuſta cā hēt excuſare,q̃a facit ceſſare aīum delinquēdi,vt ff.de
fur.l.inter oēs,§.recte.facit, l.ſi q̃s id,qď.§.2.ff.de iu.om.iu.& j̃.
de falſis,l.nec exēplū.Aut loq̃mur in delictis.in q̃bus dolus non
eſt de ſub̄a,& tunc licet in iuſta rō excuſat a dolo,nō tn̄ excuſat
a culpa,& non ſeq̃tur ibi punitio rōne doli, ſed rōne culpæ.Si āt
eēt iuſta cā,excludit tā dolū q̃ culpā.& ad hoc facit qď not.ff.de
app.l.ex ꝯſenſu.§.fi.& de iniur.l.itē apud Labeonē, §.ſi q̃s virgi
nem,& ff.loc.l.ſi quis ignorans,& de crimini.expi.hęre.l.fi.

ADDITIO.

a Et bene.An iuſta,uel iniuſta cauſa , vel ratio excuſet quem a delicto , ubi requiriť
dolus,vel culpa,vide l.igitur,ff.de lib.cau.Bar.in l.1.§.non autem,ff.ſi q̃s te.li.eſſe
iu.fue.& in l.iuſte,§.fi.cum concor.ff.de acq.poſſ.& intellige quod iuſta cauſa ex-
cuſat a dolo in his,quæ fiunt extra iudicium,non in his,quæ fiūt in iudicio.ita no.
Bal.in l.qui non probaſſe.inf.de calum.

LEX XIIII.

1 *Hominem liberum uendens ſcienter,committit plagium.*
1 Liberum. † Scienter vendens liberum hominem,pla-
gium committit.h.d.

LEX XV.

1 *Vidua non ſolum dicitur,quæ virum non habet, ſed inutilem habet.*
2 *Priuilegia, quæ dantur viduis, dantur mulieribus inutiliter nuptis.*
Plagiarij. Illi,qui committunt plagium in filio alieno, ſi
nō faciunt hoc de conſuetudine,puniuntur pę
na metalli,ſi autem de conſuetudine faciūt,ſerui aut liberti de
bent ſubiici beſtijs,ingenui vero deēt decapitari.h.d.in gloſ.or-
1 batum,ibi,idem in marito.† No.ꝑ hoc,ꝙ vidua *a* dr̄ non ſolum
a quæ virum non hēt,ſed ēt quę virum ſibi inutilem hēt,puta dā
2 natum ad perpetuum carcerem.Et ex hoc no.† ꝙ priuilegia , q̃
dantur uiduis,dantur iſtis inutiliter nuptis,ut l.j. qn̄ impe.inter
pupil.& uid.& extra de offi.deleg.ca.ſign̄antibus.& hoc credo.
quod voluit dicere gl.in ꝯ̃rium facit ff.ſol.ma.le.ſi cum dotem.
§.ſinaūt in leuiſſimo.iſtud eſt certum,ꝙ quantum ad fędus ma
trimonij non eſt vidua , ſed ego loquor quantum ad quædam
extrinſeca.in tex.ibi,gladio conſumatur. patet ꝙ maior eſt pę-
na beſtijs ſubijci,quam decapitari,quia primus caret ſepultura
ſecundus non,vt l.1.s̃.de his qui paren.& l.2.de cadauer.pun.

ADDITIO.

a Quod vidua.Faciunt ad hoc no.per Bar.in l.ſi conſtante,in q.an mulier poſſit age
re de dote,ſi maritus exul.eſt a ciuitate,uide Bal.in l.1.q.5.in prin.ff.ſol.mat.

Ad legem Viſcelliam. *Rubrica.*

KEX VNICA.

1 *Legitimus mentionem de præcedenti defectu facere non debet.*
2 *Guelfus & Gebellinus ſunt paſſiones animi,ſicut amor,& odium.*
LEx Viſcellia Seruus vel libertus ad publicos
honores tacita ueritate pro mo
tus,incidit in leg.Iuliam Viſcelliam, niſi libertus impe-
traſſet ius annulorum,aureorum a tutela tn̄ p̄roni & ho
noribus municipalib.non excuſatur libertus.h.d. primo, n. iſta
1 lex tractat de honorib.ſcďo de oneribus. † in tex.ibi , ſubſtente-
tur.no.arg.ꝙ legitimatus non hēt facere mentionem de præce
dēti defectu,& licet ꝙ impetrat detur legitimo,tn̄ tenet, q̃a per
inde eſt,ac ſi eſſet legitimus. arg. iſtius lr̄æ.Scďo facit iſta lr̄a, ꝙ
a ſi Gebellinus *a* ꝑ hn̄tem p̄tātem impetrauit iura Guelforum,
ꝙ ita poſſit ad officia poſtea ꝓmoueri impune, ac ſi eſſet Guel-
2 fus.† Guelfus & Gebellinus ſunt paſſiones *b* & partialitates ani
b mi,ſicut amor & odium,& ideo ſ͛m rei ueritatem non ſunt iſtę
paſſiones innatæ , quæ ueniunt a principijs rationis , loquendo
ſecundum rōnem,quia paſſiones animi nō trahūtur a ꝯſangui
neis.tn̄ ſtatutum inde aſſumis iſtam qualitatem innatam.Sed ſi
ſtatutum diceret ſic,ꝙ ꝯdemnatus ex proditione habeatur pro
Gebellino,tunc iſta non eſſet qualitas innata,ſed mutabilis, er-
go eſt mutabilis,ſicut amicitia & inimicitia,vt l.3.de interdic.fa
cit qď no.Inn.ext.de hom.c.ad audientiā.in tex.ibi , non ſtatu-
tum.i.non eſſe apparent,ergo ingenui,& tn̄ non ſunt & not.

ADDITIONES.

a Gebellinus.No.l.ſi maritus,§.legis,de adul.
b Paſſiones,Vide Bal.in l.filium,ſup.de ſuis & leg.

Ad legem Corneliam de falſis. *Rub.*

¶ In gl.rub.ibi,committitur falſum,ſcilicet ſcripto,dicto, & fa
cto.quod dic vt hic per Azo.in ſumma,per Odof. in l.1.

LEX PRIMA.

1 *Sententia ubi contra vnum lata facit qualequale præiudicium alteri,debet
hoc intelligi,quando bene fuit iudicatum,non quando male.*
SI partus. Accuſatio ſubiecti partus ꝑꝑ impuberta-
tē pueri nō differť,& veriſimile eſt,ꝙ cau
ſam capitalem ille,quem tangit,agat ex fide,h. d. Vel ſic
Vbi agitur de ſalute alicuius veriſimile eſt, ꝙ totis uirib.
1 ſe defendat.h.d.† in glo.fi.ibi,aut male.no. ꝙ vbi ſn̄ia *a* ꝯ̃ vnum
a lata facit qualequale pręiudicium alteri,debet hoc intelligi, qn̄
bene fuit iudicatum,non quando male fuit iudicatum.in ea gl.
ibi,non tamen abnegat.No.ꝙ qui excipit duos caſus,non dr̄ ta
men abnegare & tertiū.de hoc no.s̃.de adul. l. ita pudor. & ad-
de iſtam glo.ibi,& no.bene.

ADDITIO.

a Sententia.Hoc non puto verum,quia alias eluſoria eſſet ſententia, & ēt prouiſio
l.volentis,ꝙ tertius rōne illius qualiſqualis pręiudicij appellet a ſn̄ia inter alios la
ta,l.a ſn̄ia,in prin.& ibi no.ff.de appe. & ſic impoſita eſſet uerbis contra l. ſi em-
ptor,in prin.ff.de iud.& l.2.in fi.ſup.com.de leg.& c.commiſſa,de elect.in 6.uide
glo. hic dum dicit,aut male,&c.non loquitur in qualiquali præiudicio, ſed in ple
no.patet,quia gl.inf.fateor,ꝙ facit qualequale præiudicium.

LEX

LEX II.

1 *Inſtrumentum quamuis in principali ſit verum, tamen ſi in acceſſorio falſum, de falſo accuſari poteſt.*
2 *Inſtrumentum habens uitium in parte, an dicatur totum ſuſpectum.*
3 *Notarius quia eſt perſona fide digniſſima, ſemper pro eius inſtrumento eſt præſumendum.*

a **Satis aperte.** Exceptio *a* falſi obiecta ſolũ cã differẽdi
proceſſum, nõ dẽt admitti: ſed dẽt debi-
tor ad ſolutiõnẽ compelli, reſeruato iure accuſandi. h. d. Vel ſic,
Exceptio falſi expulſa, indiſcuſſa nõ parit p̃iudiciũ in iure accu-
ſandi. h. d. Vel ſic, ſi repellat̃ exceptio falſi: tñ accuſatio põt inſti-
tui, ſi fuit a iudice reſeruatũ ius accuſandi. h. d. Vñ vr̃, ꝙ per iſtã
1 leg. limitat̃ l. fi. de fi. inſtru. In gl. j. ibi, vel hypothecã, not.† ꝙ licet
inſtr̃m ſit verũ in principali, & ex hoc exequibile: tñ ſi eſt falſum
in acceſſorio, p̃t inſtitui accuſatio de falſo. vñ quidam notarius
2 fuit condẽnatus de falſo, qa inſtr̃o addiderat pęnã.† In gl. ibi in
ſcribi, ſed nõne vitiũ in parte reddit totum inſtr̃m ſuſpectum, vt
no. s̃. de tranſ. l. ſi ex falſis. per Inn. extra de hære. c. fraternitatis?
Reſponde, illud verum. quando totum inſtr̃m reuocatur in du
bium ſed hic qñ pars eius tñ. probatur iſta ſol. per l. filius, §. ſe-
quens, ff. eod. Prætetea hæc pars expreſſe confitebatur inſtr̃um
in principali, licet ipſum diceret falsũ in acceſſorio, ſ̃m Iac. But.
3 & vide qđ dixi s̃. loca. l. licet.† In ea. glo. ibi, indicijs. vt puta quia
notarius q ibi cõfecit inſtr̃m, eſſet pſona fide digniſſima, vñ pro
eo præſumit̃, vt ff. de edẽ. l. ſi quis ex argentarijs, §. 2. vel quia ex-
cipiens petebat nimis magnam dilationem ad probandum, fin-
gens ſe habere teſtes in Alemania. ſecundum Odoff. quod not.

ADDITIO.

a Exceptio. vide ad iſtum tex. Bal. in l. fi. in 1. opp. ſup. ſi ex fal. inſtr. & in l. 1. ſup. qui accuſare non poſſunt.

LEX III.

1 *Falſum inſtrumentum per errorem approbans poteſt illud reprobare.*
2 *Mater non poteſt accuſari de falſo, ſecus in nouerca.*
3 *Falſum inſtrumentum ſcienter approbans, non poteſt illud improbare.*

Licet. Agnoſcens legatum ex teſtõ falſo, quod putat verũ,
1 non generat ſibi præiudicium. Vel ſic.† Approbans
falſum inſtr̃m per errorem poteſt poſtea illud inſtr̃m reproba-
2 re. h. d. In tex. ibi, contra eam. No.† quod licet matrem quis non
poſſet accuſare de falſo, vt j. eo. l. falſi. tñ ſecus eſt in nouerca In
3 gl. vt ff. eo. ibi, a contrario ſenſu. not.† quod qui ſcienter appro-
bat falſum inſtr̃m, nõ poteſt poſtea id impugnare, nec ciuiliter,
nec criminaliter: tñ aliter no. in l. poſt legatum, q̃ hic allegat̃, &
melius, & quod no. s̃. de teſta. l. non dubium, falſum inſtr̃m non
eſt inſtrumentum, ideo non poteſt approbari, & no. bene.

LEX IV.

1 *Falſo reſcripto vtẽs plus punitur, quã ſi vteretur alio ſimplici inſtrumẽto.*
3 *Falſo inſtrumento vtens præſumitur ipſum fieri feciſſe.*
3 *Actus extrinſecus non præſumitur niſi probetur.*

1 **Maiorem.** Plus punitur† vtens falſo reſcripto, q̃ ſi vte-
a ret̃ alio ſimplici inſtr̃o. *a* hoc primo. Qui vti-
tur ignoranter, excuſatur a falſo. h. d. In gl. hoc ipſo. ibi, vel ideo
hæc vera. vel dic, quod probat in caſu legis noſtræ, eo ipſo quod
2 noĩat auth. & no. in gl. prox. Nã† qui vtitur falſo inſtr̃o, præſumi
tur ipſum feciſſe fieri, niſi nominet eum, qui fecit, ſ̃m Iac. Butr.
3 In gl. & hoc. ibi acceperit. quod eſt verum. Nam † actus extrinſe-
cus nõ præſumitur, niſi probetur: & ſic cum inſtr̃o falſo vtatur,
præſumitur, quod originem cœpit apud vtentem, niſi aliud ap-
pareat, ſecundum Iac. But. no.

ADDITIO.

a Inſtrumento. An qui vtitur inſtr̃o, præſumatur idem feciſſe fieri, ẽt ſi eſt falſum, vide qđ no. Bal. in l. fi. ſup. ſi ex fal. inſtr. & ibi ẽt quid in teſtib. & pro iſto dicto vide tex. ſecundum unam lect. in l. iubemus, ſupra de prob.

LEX V.

1 *Falſi exceptio neminem punire facit.*
2 *Accuſatio quamuis contra aliquem proponi non poſſit, tamen inquiri põt.*

a **Falſi quidem.** Filio non permittitur accuſatio fal-
ſi ꝯ matrem, *a* ſed bene permittitur
defenſio per viam exceptionis, h. d. Vel ſic, permittitur excipe-
1 re ꝯ illum, ꝯ quem non permittitur agere. h. d. † In tex. ibi, ſine
metu, ſupple pęnæ, & per hoc patet, ꝙ per exceptionem falſi, ñ
punitur quis de falſo, vt not. ff. de adul. l. 2. §. ſi publ. & facit. ff. de
infa. l. Lucius, & rõ eſt, quia exceptio dr̃ ciuilis, & ex ciuili quæ-
ſtione nõ reſultat pęna criminalis, vt s̃. ad leg. Iul. & l. ſi quis ad
2 te fundum.† In gl. ibi, a iudice. Allegatur *b* hæc glo. ꝙ licet quis
b non poſſit accuſari, tñ poſſit inquiri. Sed Ray. dicit, ꝙ imo hic
poterit accuſari, licet non a filio: & iõ procedit inquiſitio; quia
iudex inquirendo ſuccedit in locum accuſatoris legitimi, non
aũt illegitimi. Si ãt ſit caſus, in quo nullus poſſit accuſare, refert
qa aut hoc eſt factum impune: tunc iudex ñ p̃t inquirere, vt l. ñ
ſolum, §. q̃q̃, ff. de iniurijs, & ff. de aleator. l. 1. §. quod autem, aut
non eſt factum impune, ſed ius accuſandi eſt præſcriptum, &
tunc adhuc ſupereſt ius inquirendi, vt no. j. eo. l. querela. patet
ex hoc, quod multũ refert, an originaliter cõpetat ius accuſan-
di, videtur factum impune, arg. d. l. 1. §. ꝙ autem, cum ſi. ſup. al-
legaris. Vnde ſi ſtatutũ dicit, quod de offenſa facta bannito, ne-
mo poteſt accuſari; certe nec poterit inquiri, quia ſtatutũ factũ
odio banniti non debet vna via permitti, alia prohiberi, vt l. quę
ritur. de oper. lib. cum ambæ viæ præciſe tendant ad vnum finẽ.
ad hoc eſt arg. ff. de tut. & ra. diſt. l. j. §. in tutela.

ADDITIONES.

a Matrem. Sed an contra nouercam, vide in l. licet, ſup. eo.
b Allegatur. Vide Bar. in l. non ſolum, §. quanquam, ff. de iniur. cum concor. dicebat tamen Pe. de Arch. in c. dilectus, el 1. extra, de reſcrip. quod iudex non poteſt concedere contra percutientem excommunicatum.

LEX VI.

1 *Teſtamentum, quod quis vt falſum reprobauit, ex eo ſe iuuare non poteſt.*

1 **Qui falſas.** † Ex teſtõ, quod quis reprobauit vt falſum
ſe iuuare non poteſt. h. d. Aduerte ꝙ differẽ-
tia eſt, an ex reprobatione reſultet ꝯ aliquem confeſſio, an re-
ſultet ꝯ ipſum priuatio. ſi ſola confeſſio, tunc in alio iudicio põt
venire ꝯ, vt s̃. de inof. teſt. l. eum qui. & l. contra maiores. Si autẽ
reſultat priuatio, & tunc nunquam poteſt venire contra, & ita
loquitur hic, & ff. de leg. præſtan. l. filium, §. omnibus, quod eſt
ſubtile. & facit quod no. Inn. extra de exce. c. venerabilis.

LEX VII.

1 *Tranſigens non per errorem, repellitur ab accuſatione falſi.*

Ipſe ſignificas. Tranſactio ſuper inſtr̃o, de cuius fi-
de tranſigens dubitabat, repellit eũ
ꝯueniendo. h. d. Et no. quod tranſactio ita extenditur ad ea, de q
bus quis erat dubius, ſicut ad ea, de quibus quis erat certus, qđ
1 eſt in tex. ibi permittat.† No. ꝙ qui tranſigit per errorem, repel-
litur ab accuſatione falſi. quod no.

LEX VIII.

1 *Falſi inſtrumenti ex fabricatione, irremediabiliter quis tenetur de falſo.*

1 **Si falſos** † Ex fabricatione falſi inſtr̃i irremediabiliter qs
tenetur de falſo. Sed ſi ratione vſus, remedium
eſt, quod deſiſtatur ab vſu. h. d. iſta lex, quæ non eſt alibi. In text.
ibi, negent. ratio dubitationis erat, quia ex quo nolebat vti in-
ſtr̃o, nemini infertur dãnum ſed in fabricatione non eſt vis, qa
ſufficit, ꝙ potuit damnũ dare, vt ff. quod quiſq; iu. l. 3. quod no.

LEX IX.

1 *Fideicommiſſa relicta præſtare tenetur ſuccedens ab inteſtato.*
2 *Abolitio in criminali non generat præiudicium in ciuili.*

1 **Si docueris.** † Succedens ab inteſtato, tenetur p̃ſtare fi
deicommiſſa relicta in codicillis, niſi co-
dicillus arguatur de falſo criminal̃r accuſando, vel ciuiliter ex-
cipiẽdo. h. d. facit ff. de vſu. l. maritũ, & adde ad iſta l. ſatis aperte,
a s̃. eo. in tex. ibi, ſopitũ. No. ꝙ abolitio *a* in criminali non generat
hic pręiudicium in ciuili. facit l. j. qñ ciuilis actio præiud. crim.

ADDITIO.

a Nota qđ abolitio. Habui de facto Florentiæ, & ita ſentit Bar. in l. 1. ad fi. hic alleg.

LEX X.

1 *Falſi quæſtio incidenter poteſt coram pedaneo iudice intentari.*

1 **Si lis.** † Quæſtio falſi incidenter põt coram pedaneo iudice
agitari, h. d. s̃. de iu. l. quoties. in gl. & ẽt criminaliter. ibi
incidenter ſi intelligas, i. p viã exce. falsũ eſt, qa exceptio falſi nũ
quam eſt criminalis, vt no. in l. 2. §. ſi publico, ff. de adult. & ſup.
eo. l. falſi. Si autem intelligas ex officio in caſu l. nullũ. s̃. de teſtib.
tũc gl. poſſet ſaluari ſ̃m Iac. But. Sed in contrarium facit l. 2. cir-
ca finem. de ſpor. vel ſic, quæſtio incidens, naturam, & formam
ſequitur principalis. concor. ſup. de iud. l. quoties.

LEX XI.

1 *Exceptio de lapſu xx. ann. dicitur bona exceptio.*
2 *Exceptio in accuſatione falſi, an dicatur finiri quadriennio.*
3 *Præſcriptum in criminalibus eſſe non ſufficit niſi proponatur.*

Querela. Accuſatio falſi põt vſq; ad 20. an. inſtitui, quẽ-
admodũ & criminales actiones regulariter in
1 ſtituuntur. h. d.† In tex. ibi, niſi 20. an. Et hoc tex. collige, ꝙ iſta ẽ
bona forma excipiendi, iſta exceptio de lapſu 20. an. ſicut ſi dice
ret, oppono exceptionẽ per lapſum 20. ann. in gl. j. ibi, & ſic loq-
tur hæc lex. & ratio eſt, quia cum accuſator proſequatur ius fi-
ſci, & iura fiſci ſpatio 20. ann. præſcribantur, vt no. in l. 1. §. diuus
ff. de iu. fiſ. & no. per Cyn. in auth. quas actiones, s̃. de ſacroſ. eccl.
3 ergo, &c. iſta eſt perſuaſio, quæ poteſt dari.† In ea. glo. ibi, pure, §.
a fin. Sed ꝯ, *a* ꝙ quadriennio finiat̃, vt l. qui agnitis, ff. de except. &
ff. de re iu. l. diuus. Sol. ſecundum Pet. aut exceptio falſi venit ad
reſciſſionem ſententiæ, vel alterius remedii finiendarum litiũ,
& tunc tollitur quadriẽnio, vt ibi; aut alias opponit̃, & tunc du-
rat ppetuo, vt hic. rõ drĩe eſt, quia iura multũ ſtudent circa lites
dirimendas, vt l. fratris, ſup. de tranſa. ſed Iac. de Are. dicit, ꝙ aut
opponuntur alicui excep. de falſo a ſe commiſſo, & tunc non p̃t
opponi, niſi vſque ad quadriennium, & hoc quo ad materiã l. di
uus, & l. qui agnitis, & eſt ratio differentiæ, quia cum pro falſo
a ſe cõmiſſo poſſit perpetuo quis cõueniri, ut ff. de fal. l. qui no-
mine. ergo fortius poteſt repelli per except. Sed vbi ipſe non cõ
miſit falſum, tunc non poteſt conueniri; & ideo non eſt abſur-
dum

ADDITIO.

a Sed contra. Vide Bar. in l. diuus, in fi. hic alle. & hic.

dum ſi exceptione quadriennij remouet̃. quidam dicunt ꝙ ex-
ceptio in l.diuus,& l.q agnitis,durat quadriẽnio poſt xx.an.ñ in-
cipiendo a die leſionis,ita refert Cyn.Sed Ray.dicit,ꝙ aut exce-
ptio falſi eſt nata & producta in eſſe, & tũc viuit perpetuo, vt in
iſta gl. Aut nõ eſt nata,ſed dẽt oriri mediante reſtit. in integr. &
tunc quadriẽnio finietur,nõ ꝙ quadrienniũ obſtet præſcriptio-
ni ſiue exceptioni,quia exceptio nõ eſt nata, ſed obſtat eius na-
tiuitati,ſm eum;& adde ꝙ ad hoc facit ff.de iureiu.l.nam & po-
ſtea,§.minor.& qđ ibi no.per Iac.Bu.Nõ ob.ratio Iac.de Are.q
dicit ꝙ ratione falſi cõpetit actio perpetua,&c.qa iſta eſt bona al
legatio,ꝙ vbi competit actio,competit exceptio. ad idem facit,
ſed hic nõ competit ad idem,quia actio competit ad intereſſe,
exceptio autem eſt reſciſſoria . in hoc eſt dr̃ia, quia p vnam viã
reſcinditur pronunciatum,per aliam non,& iſtam opi.teneatis.
in gl.2.ibi,perpetuo ſine vlla temporis præfinitione,non reperi-
a tur hoc in ciuili cã,licet reperiatur in criminali.*a* † In ea.gl.in fi.
3 No.quod etiã in criminali non ſufficit eſſe preſcriptum niſi pro
ponatur exceptio præſcriptionis,& iſtud vult litera dum dicit,ni
ſi 20.ann.exceptione.ratio, qa delictũ ſolo curſu temporis non
deſinit eſſe delictum,vt j̃.eo.l.ſicut falſi.Itaq; agens habet inten-
tionẽ fundatam.facit ad hoc quod not.ff.de pact.l.ſi vnus, §.pa-
ctus ne peteret,in gl.in opponẽdo.adde etiam,& dic, quod exce
b ptio *b* præſcriptionis in criminali impedit proceſſum, ſicut abo
litio,vt in §.ſi ante iudicẽ,in l.ſed ſi vnius ff. de iniur. Item dicit
quod exceptio præſcriptionis ideo dicitur tẽporalis , quia tẽpo-
ris curſus eſt ſola,& immediata cã ipſam producendi,non dico
ſolam,vt excludat negligentiam,vt ff.de adul.l.ſi quis maritus.

ADDITIONES.

a In criminali.Quid in ciuili,vide Bal.in l.1.ſupra ſi aduer.cre.& quod no.Bar.in l.
abſentem,ff. de pœn.

b Exceptio.Adde hic,l.ſi maritus,§.præſcriptiones, ff.de adult.

LEX XIII.

1 *Falſum puniri debet poſtquam falſitas eſt detecta,licet præiudicium non in*
feratur.

Qui veluti. Debitor ſcribens in perſonam creditoris
falſam apocham de recepto,tenetur pena
falſi.h.d.Caſus in terminis.Debitor meus ſcripſit quandam ce-
dulã q̃ ſic dicebat,ego creditor talis habui a tali debitore meo x.
q̃ mihi dẽt.queritur an de falſo puniatur? & dr̃ ꝙ ſic, ꝙ nõ præ-
1 iudicat creditori,& concord.j̃.eo.l.damus.† in gl.depoſui,ibi p̃-
iudicaſti.No.ꝙ falſum eſt punibile, dato ꝙ non inferatur præiu
dicium,poſtquam eſt detecta falſitas , tñ interim infert præiudi-
cium qualequale, quia illa ſcriptura facit qualemqualem præ-
ſumptionem,& de hoc videbitis in l.damus.

LEX XIIII.

1 *Teſtamenti codicem occultans committit falſum.*
2 *Notarius celans proprium protocollum,& negans inſtrumentum, de quo*
fuit rogatus committit falſum.
3 *Inſtrumentum alienum celans ne veritas appareat,tenetur pœna falſi.*

1 Eum qui. † Occultans codicem teſtamenti inuoluitur
crimine falſi.h.d.in tex.celauit. ſecus ergo ſi
non celaret,ſed diceret, bene habeo teſtm̃ , ſed non pertinet ad
te,& ideo nolo tibi oſtendere,vt ff.de eden. l. ſi quis ex argenta-
a rijs,§.pertinere.In gl.idem in alio inſtrumento.*a* aliter vr̃ dicere
gl.in l.Paulus.ff.eo.Sed idem qđ hic,no. in l.ſi quis affirmauerit
§.fin.ff.de dolo.Iſta quæſtio fuit de facto, & fuit iudicatum ſm
iſtam gl.Tamen ego puto ſic diſtinguendum,quod aut quis ce-
lat inſtr̃m ſuum,quod de proprijs nũmis redemit a Tabellione
& iſte non incidit in aliquam pœnam,arg.in l.preſes,ſup.ad leg.
Flau.de plag.quia non tenetur de ſuo beneficium facere,nec te
netur inſtr̃m ſuum contra ſe producere,vt ſup.de eden.l.qui ac
cuſare.ext.de prob.c.1. Præterea etiam ſi eſſet caſus , ꝙ teneret̃
de falſo,licet ſuper illo tali inſtrumento imponeretur ſibi ſilẽtiũ
caſus eſt expreſſus in l.fi.ſup.de fide inſtrum. hoc tamen fallit in
b Tabellione,*b* † quia ſi Tabellio celat proprium protocollum ,
2 & negat ſe feciſſe inſtrumentum, de quo fuit rogatus , tenetur
3 pœna falſi,vt j̃. eodem.l. ſi quis decurio. aut † qui celat inſtr̃m
alienum,& refert,aut ad finem, ne veritas appareat , & tunc te-
netur pœna falſi,quia plus eſt in totum celare, quam aliquid in
de abradere,& plus infert preiudicium,vt l.1.poſt prin. ff.eo.aut
nõ fecit, vt veritas non appareat, ſed forte eſt latro,qui credens
ſubtrahere ſaccum pecuniæ, ſubtraxit ſaccum , in quo erat in-
ſtrumentum,quod non vult exhibere, vt furtum ſuum non ma
nifeſtetur,tunc credo,quod non tenetur de falſo,ſed furti , vt l.
quidam,ff.de fur. & iſto modo reducuntur ad concordiam glo.
& Cyn.in ea.glo.ibi,intereſt.No.in gl.quando accuſatio de fal-
ſo ſit publica,vel non.

ADDITIONES.

a Inſtrumento.An celans inſtrumentum teneatur pœna falſi, vide per Ang. & Im.
in l.1.ff.de pub.iu.

b In Tabellione.vide per Io.And.in tit.de inſt.edi.§.inſtrumenta,in prin.per Bal.in
l.qui accuſare,hic alleg.Idem tenet Pau.de Caſt.in l.non idcirco,ſup.de teſt.& l.
Paulus,ff.eod.

LEX XV.

1 *Creditor , cui erat creditum ſolutum ſi vendidit iura creditoris ignoranti*
committit falſum.

Si creditor. Falſificans in tpe, ĩtelligit̃ falſificare ĩ toto
negocio,vñ mutans veritatẽ ĩ tpe. mutat ĩ
toto inſtr̃o.& facit ff.de fi.inſtr.l.repetita.q̃ hic alle.In glo.credi.
1 ibi,vr̃ dic,ꝙ creditor.No.†hoc valđ,ꝙ ſi creditor, cui erat ſolu-
tũ debitũ,vẽdidit iure creditoris ignorãti,ꝙ ꝯmittit falſum.fal-
ſitatẽ.n.committit falſus creditor,vt ff.de fur.l.falſus , in princi.

LEX XVI.

1 *Accuſatio ciuilis in falſo,eſt priuata.*
2 *Accuſatio criminalis in falſo,eſt publica.*

De fide. Teſtm̃ pt̃ dicit falſum dupliciter,ſ.ciuiliter per il
lũ cuius intereſt , vel p ſuũ procuratorẽ,& crĩa-
1 liter p quemlibet.h.d.Vel ſic,† Accuſatio ciuilis in falſo, eſt pri-
2 uata,ſed accuſatio†crĩalis eſt publica.h.d. In tex.ibi , egit ex eo,
quod interim pendente lite ciuili non põt moueri crĩalis de eo
dẽ crĩe,nec ab eodẽ,nec ab alijs,vt hic innuit,qa equiparat iſtos
de hoc tangitur p Cy.in l.pe.j̃.eo.In glo.non ergo ibi, ſiue abſo
lutus.de hoc dic,vt dixi in l.1.ad le.Flau.de plag.vide quod no.
j̃.eo.l.vbi falſi.ibi in ver.proditurus.vbi eſt ſimilis gl.

LEX XVII.

1 *Crimen falſi ciuiliter intentatum indicijs præcedentibus,per tormenta tra-*
ctari poteſt.
2 *Indicia antequam ad torturam procedatur,talia eſſe debent,quod animum*
Iudicis commoueant.

Sicut. Veritas,& falſitas curſu tpis non mutant̃,& non eſt
incipiẽdũ a tormẽtis,ſed ab indicijs.h. d.Vel ſic,Cur
ſus tp̃is nõ immutat ſubſtantiã veritatis.h.d. Non ob.de uſur.l.
cum.de in rem verſo.q̃ eſt argm̃ contra,& s̃.de pet.hæred.l.ſi fi
lius.quia ibi loquitur in his,q̃ pendent ex facto proprio , ſed hic
veritas,& falſitas non pendent ex facto proprio,ſed ex re ipſa.&
1 no.hic,ꝙ veritas nunquã moritur.†In tex.ibi,vel per priuatum.
a no.*a* ꝙ in crimine falſi ciuiliter moto proceditur p tormenta p̃-
cedentib.indicijs,tamen non ita acriter,vt in criminali,vt no.j̃.
2 eo.l.vbi.†In tex.ibi,commotus.no.ꝙ talia debent eſſe indicia,ꝙ
commoueant animum iudicis ad torturam,ſuper quo non po-
b teſt dari certa doctrina, ſed eſt arbitrarium. *b* tamen iſta indicia
debent eſſe circa veriſimilia,& probabilia,vt l.milites , §. opor-
tet,j̃. de quæſt. vbi habes optimum text. quem ſequitur Alber-
tus in tit.de indi.indu.

ADDITIONES.

a Nota.Intellige ſm gl.hic in ver.interrogatio,& ſm l.diuus,& ibi Barto.ff. de q.

b Arbitrium. Vide Bar.in l.fi.ſupra quo.app.non recip.

LEX XVIII.

1 *Falſus titulus non eſt titulus.*

1 Ex initio. † Falſus titulus nõ eſt titulus,& ex eo nec vſu
capiendi condõ , nec aliqs parat̃ effectus.h.d.
Vel ſic,Habẽs falſum titulũ,non intelligit̃ iuſtus poſſeſſor, & ẽt
põt accuſari de falſo.In tex.ibi,ꝯ eos.ſ.poſſeſſores.In gl. 1.ibi , ſi-
ue ẽt iudex. Non ob.ff.de nox.l. & gñaliter. vbi authoritas iudi-
cis vitiũ purgat,qa illud eſt verũ de vitio ſcientie, ſecus eſt de ui
tio falſitatis,vt in iſta glo.& ff.eo.l.ſi quis obrepſerit.In glo.2.ibi
Sed an dominium.hoc eſt verum in re immobili,ſecus eſt in re
mobili,cũ accipiens faciat furtũ , ſm Cyn.hoc non placet Ray.
nec alijs,ideo indiſtincte tene gl.tñ pro Cy.facit,quia ſi falſus ti-
tulus non eſt titulus,ergo traditio uidetur nuda.

LEX XIX.

1 *Donator in cauſa donatarij,teſtis eſſe poteſt.*

Et ſi ad te. Fœmina nõ põt accuſare de falſo rõne ſo-
lius affectionis,ſed ita demũ ſi ſuã.vel ſuo-
rũ iniuriã proſequat̃.h.d.Et no. in hac l.ꝙ mulier proſequẽs in-
iuriã ſui donatarij,uõ intelligit̃ pſeq iniuriã ſuorũ.In glo.j. in fi.
ſed nonne intereſt ſua,ꝙ titulus pronũciet̃ falſus , ad hoc,vt nõ
incidat in l.ſi duob.ff.de fal.Itẽ,nõne ſi mulier fuit falſo inducta
ad ſubſcribendũ, vt l.fi.s̃.plus val.qđ ag.ergo dẽt poſſe accuſare.
cogita,iſta lex eſt ar.ꝙ q ſcribit inſtr̃m,nõ poſſit ipſum accuſare
1 de falſo.† Itẽ eſt arg.ꝙ donator admittat̃ in teſtẽ pro donatario
a qa non eſt propria cã donatoris . *a* Alij tenent ꝯrium,ꝙ nimia
affectio repellit teſtem.Itẽ q̃ro, an cedens poſſit eſſe teſtis,pceſ-
ſionario,dic vt hic per Cy.& per eundem,s̃.de teſti.l.omnib.

ADDITIO.

a Donatoris.Nempe Pet.& Cy.in l.omnib.C.de teſti. etiam ſi non teneatur de eui
ctione,& vide iſtum ad idem in d.l.omnib.& in l.& hæredibus, §.nos autem,ff.
de pac.Abb.in c.inſuper,de teſti.& nonnihil per Fe.in d.c.inſuper, & Lanfran.in
c.qm̃ contra falſam,in verſi.teſtis,ver.ſequitur videre,de probat.

LEX XX.

1 *Scriptura erronea falſa in parte,non reputatur falſa in totum.*
2 *Error qualiter probari poteſt.*
3 *Cognitio ſuper veritate differri non debet.*

Nec exemplum. Error ſcribentis, vel ſubſcribẽ
tis nõ inuoluit eũ in crimine
falſitatis,nec derogat veritati.h.d.Vel ſic. Falſum vbi ceſſat do-
lus,non punitur vt falſum.Item vbi eſt error,ibi neceſſario ceſ

ſat

1 ſat dolus. Item error non præiudicar veritati. h.d. † In glo, petij.
ibi, de 20. & ſic fuit error in q̃titate. Et no. hic, ꝙ licet ſcriptura
falſa in parte, reputetur falſa in totũ, vt s̃. eo. tñ ſecus eſt in ſcri-
ptura erronea; q̲a error in parte, ñ vitiat aliã partẽ, in qua nõ eſt
erratum, vt hic. ad hoc eſt arg. ff. eo. l. filius. §. ſequens qõ. & dic
vt dixi s̃. eo. l. ſatis, & ff. de ſtatu hom. l. Imperator. & hoc eſt ve-
rũ de parte mãli, q̃ in facto conſiſtit, ſecus vero eſt de parte for-
mali, quia vbi peccatur in parte formali, totũ reddit̃ vitioſum,
vñ cũ dies, & ꝯſul ſint partes formales in inſtr̃o, error in illo red
dit totum inſtr̃m nullum, niſi corrigeret̃ a Tabellione, ad qđ
facit, qđ no. Inn. ext. de hęr. c. fraternitatis. Non obſt. hic gl. ꝙ q̲s
non p̃t admitti ad partem ſcripturæ, & aliam partẽ repudiare,
vt l. nemini, de leg. 2. & l. a filio, de ali. & cib. leg. quia illud eſt ve-
rum, qñ ſcriptura eſt in totum obligatoria, vtilis, & valida, ſe-
cus vbi eſt in parte erronea, vel alias nulla, q̲a licet partem in v-
tilem repudiare, & vtilem amplecti, ar. in l. 5. de leg. 2. ff. fam. er.
2 l. querelam mulier, & de iure pat. l. Carmelia Pia. † In ea. gl. ibi,
ſ̃m veritatem, mandando reſcriptum effectui ſolum in dilatio-
a ne ſemeſtri, q̃ re vera fuit impetrata, & conceſſa. Sed qualiter *a*
probabitur iſte error? Reſp. vbi ſunt tales literæ, quæ regiſtrant̃,
põt probari error per regiſtrum, quod eſt loco protocolli, vt in
Auth. de Tabel. §. fi. vbi vero literæ non regiſtrantur, põt proba
ri error per confeſſionem partium. Item ſtaretur de hoc dicto
Papæ, vel Imperatoris, qui conceſſerunt reſcriptum, ar. in ca. 1.
de proba. in Cle. An per teſtem poſſit probari hoc, dubito, quia
in reſcriptis exigitur probõ per ſcripturam, vt l. vna. s̃. de mand.
3 Princ. † In ea. gl. ibi, non differtur cognitio. Iſtud nihil eſt, quia
verum eſt, quod dẽt procedi ſuper veritate, dum tñ illa veritas
poſſit concedi ſuper reſcripto, arg. de le. 2. l. cum pater, §. ſed cũ
imperfecto. Sed qñ illa veritas eſt omnino ambigua, alias omiſ
ſa, & nullo modo ſcripta, tunc iudex non poteſt eam ſequi, q̲a
egrederetur materiam, & formam reſcripti totaliter, arg. in l. ſi
quis in fundi, ff. de leg. 1. & de excep. rei iud. l. & an eadem, vnde
iſtud exemplum non puto verum, quia iudex delegatus habet
iudicare ſecundum veritatem, dummodo non egrediatur for-
mam reſcripti, ſed hic egrederetur cognoſcendo de alia cauſa,
& alia actione, & ideo iſtud exemplum non placet.

ADDITIO.

a Sed qualiter. Vide Bar. in l. ſi librarius, ff. de re. iu. vbi per regiſtrum.

LEX XXI.

1 *Pœna falſi pro ſcriptura priuata falſa, imponi poteſt.*
2 *Delictum promotionem ad alium honorem temporalem non impedit.*
3 *Clericus poſt delictum non gaudet priuilegio clericatus.*
4 *Sriptura cuiuſcunque officialis cenſetur priuata, niſi ſit Tabellio.*
5 *Decuriones torqueri non poſſunt.*
6 *Tabellio dicitur teſtis iuris.*

Si quis Decurio. Decurio, q̲ de falſo imputat̃, non
obſtante decurionatus honore,
torquet̃, ſiue imputet̃ de falſo cõmiſſo poſt decurionatũ, ſiue de
falſo commiſſo ante, interim tñ pendente proceſſu Decurio eſt.
Itẽ cũ dubitat̃ de fide ſcripturę, recurrendũ eſt ad ſcribentẽ. h.d.
1 † In text. ibi, priuatis. hic eſt expreſſum, ꝙ pro ſcriptura *a* priuata
a falſa, imponit̃ pęna falſi, & hoc apparet in teſtõ facto in ſcriptis,
quod eſt priuata ſcriptura. vt no. ff. quemadmo. teſt. apert. l. 2. &
tñ ſcriptor tenetur de falſo. Itẽ apparet s̃. eo. l. qui veluti. licet ibi
ſcriptura priuata contineret falſi nominis mutationẽ, quia erat
formata in p̲ſona eius, q̲ nunq̃ ſcripſerat. Itẽ apparet hic, & j̃. eo.
l. damus. & s̃. de fide inſtru. l. fin. licet iſtæ duæ loquantur de ſcri-
ptura priuata, & in iudicio producta. Item patet in l. 1. §. q̲ rõni-
bus, ff. eo. q̲. loquit̃ de ſcriptura priuata probatoria, q̃ poterat in-
b duci ad probãdũ. In tex. ibi, depoſito. quo ad vsũ. nã per *b* delictũ
nõ perdit officiũ, donec q̲s priuet̃ officio p̲ ſñiam, vt j̃. patet, qđ
r. Vnde licet Tabellio conficiat multa inſtr̃umẽta falſa, tñ do
nec ſit condemnatus, & depoſitus ab officio, eſt Tabellio, & ꝯtẽ
ta in inſtr̃is valent. de hoc eſt caſus hic, ibi, ſed non ſtatim, &c. &
hoc no. Inno. extra de hær. c. fraternitatis. In tex. ibi. propoſuerit
eã. q̲a præcedunt indicia, vt s̃. eo. l. ſicut. In tex. ibi, nec vero. no. p̃
2 dicta. qñ delinquit in decurionatu, hic quando ante. † Et not. qđ
delictum non impedit promotionem ad alium honorem t̲pa-
lem. Et iõ dato, ꝙ aliq̲s commiſiſſet homicidium, vel falſitatem
& nõ eſſet ꝯdemnatus, ſi crearetur Prior ciuitatis, vel ad alium
officiũ, poſſet hoc fieri. & nõ poſſet ſibi opponi. vide tñ per iſtam
literã, & p̃cedentẽ, quod Priores, qui de iure cõi vocantur Decu
riones, poſſunt cõueniri de falſo, & de quolibet crimine, ſecus
puto in prioribus ciuitatis Tuſcię, q̲ vſurpant ſibi poteſtatẽ, &
3 ideo poſſunt vocari magiſtratus. † In tex. ibi, deſinit eſſe Decurio
arg. ad quæſt. de facto clerico, ꝙ poſt delictum nõ proſit clerica
c tus *c* ad aliquid, nec ad torturam. In tex. ibi, probari. no. quod Ta
bellio dr̃ probare p̲ ſcripturã, & ſcriptura habet p̲bare facto. In
4 glo. 1. ibi, non vt Tabellio. † Ex hoc no. ꝙ ſcriptura cuiuſque of-
ficialis (niſi ſit Tabellio) cenſetur eſſe priuata, vnde ſcriptura v-
nius de Prioribus eſt ita priuata, ſicut mea, & hoc probatur
per id, quod dicitur, Decuriones æquiparantur. Prioribus. hoc
fallit in his officialibus, quibus eſt permiſſum habere authenti-
cũ ſigillũ, ſicut ſunt Epi, q̲a in his q̃ ſunt ad publicũ, literæ eorũ
ſunt authenticæ, & facit ad probationẽ, vt extra de prob. c. poſt
ceſſionẽ, per Inn. extra de fide inſtr. c. 1. & 2. facit qđ not. s̃. de E-
piſc. & cler. l. ſi qua p̲ calumniã, & l. Publiciani, §. 1. ff. de public.
5 † In gl. ergo duplex. ibi, l. Decuriones, ibi dr̃ qđ Decuriones non
poſſunt torqueri, hic dr̃ ꝯ̃riũ. Reſpond. qđ hic fungebat̃ duplici
officio, & deliquit in eo officio, in quo nõ habebat priuilegium,
ibi aũt fungebat̃ ſolũ vnico officio, in quo habebat priuilegiũ,
& facit ff. de ſuſpec. tut. l. 3. §. q̃ri. & j̃. de ſuſce. & archa. l. ſi aliqui,
lib. x. quod eſt no. ſ̃m Petr. & Cyn. & facit ad q. dicit ſtatutũ qđ
ꝯ̃ Aduocatũ nõ poſſit inquiri. Aliud dicit, ꝙ ꝯ̃ militẽ poſſit in-
quiri, mõ quidam eſt miles & Aduocatus, an poſſint inquiri? &
vr̃ primo arguendũ, ꝙ iſte caſus videat̃ omiſſus, vt l. Titię textо-
res, de lega. 1. & in iſto caſu ſtat̃ diſpoſitioni iuris cõis. Breuiter,
aut deliquit vt Aduocatus, & nõ põt inquiri, aut vt miles, & p̃t
inquiri p̲ l. noſtrã, aut eſt delictũ indifferens, quod non reſpicit
aliquod iſtorũ, & tunc illa pars debet aſſumi, cui magis fauetur
a iure cõi, q̲a non ita ius cõmune de facili tollitur, ſicut ſimplex
priuilegium, vt l. eius militis, §. militia, ff. de milit. teſt. vnde ſi ſit
delictum, in quo de iure communi poſſet inquiri, inquiremus,
& iudicabimus de eo vt de milite, ſi non poteſt inquiri de iure
cõmuni, nõ inquiremus, nec iudicabimus de eo vt de Aduoca-
6 to. † In glo. & ei ſoli. *d* ibi, ſpeciale, ratione publici officii, qđ ad
d hoc gerit, vt ff. de eden. l. quædã, §. nũmularios, & qua Tabellio ẽ
teſtis iuris, quia quodãmodo lex producit eũ in teſtẽ, vnde cum
fides eius ſit approbata a lege, ergo creditur ſibi ſoli. ſecus eſt in
teſte priuato, qui producitur ab homine, & ita loquitur l. ꝯ̃ria,
quod bene no. & ad hoc facit. c. ad audientiam, de præſcr.

ADDITIONES.

a Scriptura. Vide tex. & ibi Bar. & Doc. in l. damus, inf. eo.
b Nam per. Vide no. per Bal. in l. 1. in uer. b tertio caſu, ſup. de teſti. & in auth. habita, ſupra ne fi. pro pat. ſed aliter loquitur ipſe in l. in exercendis, ſupra. de fide inſtr. & quod no. gl. Bar. & Bal. in l. ſi quis, §. 1. ff. de eden. & quod no. Bart. & quæ ibi dixi, in l. ea. ff. ad l. Iul. repe. & Bal. in c. 1. §. ſi autem inter pares, in fi. prin. de le. Com.
c Clericatus. Vide plene in l. j. ff. de pę. & d. l. ſi aliquid. quando in vno concurrunt duæ qualitates diuerſimode iudicantes, quæ inſpiciantur, vide quod no. Bar. in l. ſi vir, ff. de do. inter vir. & vx. faciant quæ no. in materia, an mixtum veniat appellatione ſimplicis, & cum Bal. hic tenet præciſe Pet. de Ancha. in ca. canonum ſtatuta. in verſic. ecce. alia q. de ſtatuto, quo cauetur quod contra Aduocatum, &c. de conſtit.
d Ei ſoli, Tabellioni creditnr, vide tamen Bar. hic, & Bal. in l. iuriſiu. ſupra. de teſt. & in auth. ſed nouo ſupra ſi cer. pe.

LEX XXII.

1 *Auditor in aliqua cauſa deputatus non habet poteſtatem determinandi.*
2 *Pœna extraordinaria imponi poſſit.*

Vbi falſi. In crimine falſi acerrima fit indagatio, ẽt per
torturam, & non ſolum accuſati, ſed etiã ac-
cuſantis. Nec iudex dẽt animi ſui finalem motũ exprimere, niſi
in probatione ſñiæ, quam proferre debet intra biennium a die
exordij quæſtionis, & ſ̃m delicti atrocitatem reo conuicto, vel
accuſatori calumnianti pœna imponitur. h.d. Et primo inſtruit
iudicem, qualiter & quomodo debet procedere pro indaganda
veritate obiecti criminis falſitatis. Secundo inſtruit iudicẽ, ꝙ ip-
ſe ſit medius inter partes. Tertio inſtruit iudicẽ, ꝙ taceat, quod
ſentit circa diffinitionem cauſæ, donec proferat diffinitiuam, di
cens quod ſicut auditor aliud nõ habet facere niſi audire, & ita
iudex interim dum examinat negotiũ, debet audire & examina
re, nõ autem debet proferre quod intendit finaliter. Quarto in-
ſtruit iudicẽ de tempore inſtantiæ. Quinto vnde initium illius
temporis inſtantiæ iudex dẽt aſſumere. Sexto inſtruit iudicem
de qualitate pœnæ imponendæ, vnde quilibet iudex debet ha-
bere iſtã legẽ præ oculis, qñ eſt in iſta materia. Secũda ibi, ſed in-
ter vtraque. Tertia ibi, nec vllã. Quarta ibi, vltimum autẽ. Quin-
ta ibi, cuius exordium. Sexta ibi, capitali. In text. ibi, inciderit. ſ.
principaliter, & ſic improprie loquitur. In tex. ibi, quæſtio. 1. qõ
nis actio per tormenta. Nam ſicut torquetur reus, ita actor, ſi in
dicia ſunt contra actorem. Nam ſi exponeres vt gl. iſta litera eſ-
ſet ſuperflua, per id, quod ſequit̃, nec probationis ei tota neceſſi
1 tas, &c. In tex. ibi, interlocutione. i. animi manifeſtatione. † Ĩ tex.
a ibi, audiendi, not. ꝙ auditor *a* deputatus in aliqua cã, non habet
poteſtatem determinandi, ſed audiẽdi. Sed hoc dẽt intelligi ſ̃m
limitationem c. audito, de reſcript. in Cle. & hic loquit̃ de vi ſer-
monis, vel ĩterpretatione ſui iudicis, in tex. ibi, poſtrema. i. finali
& deciſiua. in tex. ibi, ſtrepitus. no. verbum, & habes ſimile s̃. de
adul. l. adulterij, & dr̃ hic ſtrepitus vocum, qñ clamant partes, ſi-
cut fit in iudicijs. facit l. 1. in fi. de ſtud. lib. vrb. li. 11. in text. ibi, di-
ſceptantẽ a iudice, & no. ꝙ terminus appoſitus inſtantiæ, intelli
git̃ appoſitus ẽt iudici, ſed nõ cõuertitur, vt l. 1. s̃. vt omnes cauſę
tã ciui. & facit ff. de exc. tu. l. ſcire oportet, §. conſequẽs. in gl. dic
b ſ̃m Bu. ibi, ſine accuſatore, an ſi *b* p̲bat̃ falſitas in modũ excipiẽ-
di, iudex poſſit inquirere, alias non. Canoniſtæ dicũt, ꝙ ſi iſta ta-
lis

ADDITIONES.

a Adiutor. Vide Bar. in l. a diuo Pio, ff. de re iud.
b An ſi. Vide late per Bart. in l. 2. §. ſi publico, ff. de adult.

lis exceptio deſcendit a crimine quod pōt punire,alias non. Pe.
dicit ꝙ pōt punire extra ordinem;non ad ordinariam pœnam,
2 vt ſup.de teſtib.l.nullū.& ibi no.† Sed quæritur,*a* an impoſita ex
a traordinaria pœna,ordinaria imponi poſſit? Dicit Pet.ꝙ ſic, qa
per iſtam extraordinariam pœnam crimen nō eſt punitum,er-
go &c.Ad quod facit in l.j.ſup.de ſportu. Alij contra, quia vna
pœna ad vindictam aliā tollit.Sed dic quod iſtud eſt verum,qñ
qlibet per ſe ſufficit,vt no.extra de iu.c.at ſi clerici.tu dic, quod
Pet.dicit verum alia ratione: qa iudex puniens extraordinem,
non proſequitur niſi iniuriam ſuam,vt l.nullum,ſup. de teſt.er-
go poterit ordinarie procedi quia duæ perſonæ ſunt iniuriatæ,
ergo &c.vt ff.de iniur.l.1.§.vſque adeo.

ADDITIO.

a Sed quæritur.Vide gl.Cyn.Bar.& Bal.in l.nullum.ſup.de teſti.quod no. Bar.in l.2.
§.ſi publico,ff.de adult.

LEX XXIII.

1 *Ciuiliter & criminaliter poteſt agi de falſo,& electa via ciuili debet ſuper
ſederi in criminali.*

1 Damus †De falſo pōt ciuiliter, *a* & criminaliter agi; &
a electa via ciuili,dēt ſupſederi in crīali:ſed ea fini
ta pōt criminalis quęſtio inchoari,& conuictus ſubijci pœnis le
gitimis,h.d.ī tex.ibi,priuatas,dic vt dixi ſup.eo.l.ſi quis decurio.
in tex.ibi,epiſtolas.pone exemplū in epiſtola obligatoria, vt ff.đ
poſi.l.Publia,in fi.Idē in epiſtola,q̄ eſt vltima volūtas. & facit s̄.
eo.l.q veluti.in tex.ibi, leuior examinatio. not. ꝙ minus aſpere
dēt ꝓcedi ī cā ciuili,q̄ in criminali,& vide qđ dixi ſup.eo.l.ſicut.

ADDITIO.

a Ciuiliter.Sed an ſit datus aliquis ordo, vt prius agatur ciuiliter quā criminaliter,
contra quem,uide Bal.in l.ſi.ſupra,ſi ex fal.inſtr.& in l.ſi quis teſtibus,inf.de teſt.

LEX XXIIII.

1 *Inſtrumentum ſuſpectum producens, prius debet probare an ſit verum, &
aduerſarius poſtea probare contrarium.*

1 Præbemus.† Producenti inſtrm̄ ſuſpectum imminet
prius probatio,ꝙ ſit verum: & aduerſario
imminet poſtea probare contrarium.h.d.& in hoc addit iſta lex
ad l.iubemus,ſup.de prob.in tex.ibi, requiratur veritas & falſi-
tas.In gl. 2.ibi,vel volens.no.ergo ꝙ licet vna pars aſtringat ſe in
crimine falſi ad probandum:tñ per hoc reliquæ parti non con-
ſulitur, quominus habeat probare; & hoc eſt ſpeciale, vt iſta a-
ſtrictio non faciat quominus onus probandi incumbat vtrique
parti:alias eſſet ſecus,vt ff.de prob.l.circa.

De iis, qui ſibi aſcribunt in teſtamento. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Factum quod ex ſpeciali æquitate fouetur,non incidit in delictum.*
2 *Scribere per alium, vel per ſeipſum, ſunt idem.*

QVanquam. Filius emancipatus ſibi aſcribēs
in teſtō patris patre dictante, de
æquitate a pœna leg.Cor.excuſat:qa idē eſſet habitu-
rus ſine delicto,qđ cū delicto.h.d.Vel ſic,Factū quod
1 ex † ſpeciali æquitate fouet,non indicit in delictū,licet ſit de ge-
nere prohibitorum.h.d.in tex.ibi,ſucceſſor æque.ſ.ab inteſtato,
& per cōſequens hoc alicui nihil nocet, nec nocere pōt. & hæc
2 eſt ratio.in tex.ibi,atque ſi ſua manu. not.ꝙ q per alium ſcribit,
ipſe videtur ſcribere.& eſt arg.quod qui per alium iurat,ipſe vi-
detur iurare.ad quod facit c.circa,de elec. lib.6.

LEX II.

1 *Scribens ſibi in teſtō. ſi teſtator id recognoſcit verum,parcitur ſcribenti.*

Si teſtator. Vbi teſtōr ſcribēti codicillos aſcribit ceſ-
ſat pęna:ſed vbi ſcribēs ſibi aſcribit, & te-
ſtōr in eadem voluntate,vel in alia hoc recognoſcit,ſcribēti par
1 cit.h.d.in tex.† ibi,remittit.ſpeciale eſt in iſto quaſi falſo,ꝙ quis
a ex poſt facto purgetur. Quæro hic,an in teſtō *a* nuncupatiuo ha
beat locum hęc pœna?videtur ꝙ non:quia teſtamentum in ſcri
ptis eſt:& quia teſtamentum ex ſcriptura ipſa aſſumit vim, vt l.
ex ea,ff.de teſt.ſed teſtamentum nuncupatiuū non aſſumit vim
ex ipſa ſcriptura,ſed ſolū ex probatione. Præterea qui ſibi aſcri-
bit in teſtō nuncupatiuo, poteſt ſuam innocentiam purgare te-
ſtibus:quod non eſt in teſtamento in ſcriptis.

ADDITIO.

a An in teſtamento. Vide Bar.& Doc.in l.j.§.ex illa quoque,ff.de fal.

LEX III.

1 *Ignorantiam vere alleganti & a delicto deſiſtenti,remittitur pœna.*

1 Senatuſconſulto. Vere † ignorantiam alleganti,
& a delicto deſiſtenti,pœna re-
mittitur quam incurrerat,quia ſibi aſcripſerat.h.d. facit ff. de a-
dulter.l.ſi adulterium cum inceſtu,§.idem Pollioni,in text. ibi,
dederunt.quidam dicunt, ꝙ iſta indulgentia datur a lege mor-
tua.Richar.dicit,ꝙ debebat a Principe impetrari.prima pars eſt
mihi verior.Non obſt.l.diuus Claudius, quia ibi loquitur de ri-
gore,hic de æquitate.In glo.duo,ibi,non committitur,vt ſup.ti.
j.l.nec exemplum.

LEX IV.

1 *Maritus aſcribens ſibi in teſtamento vxoris,incidit in pęnam legis, & ip-
ſa ſcriptura non valet.*

1 Quę in teſtamento. † Maritus ſibi aſcribens
in teſtō vxoris, incidit in
pęnam leg.& iſta ſcriptura non valet,h.d.& no.

LEX V.

1 *Miles ſibi aſcribens,præſumitur iuris errore,& non malitia in legem inci-
diſſe.*

1 Quod adhibitus. †Miles ſibi aſcribens præſumi
tur iuris errore, nō malitia ī le
gem incidiſſe;& ideo ſibi parcitur quo ad pęnā, ſed relictū non
a poteſt petere.h.d.In tex.ibi,credo.no. ꝙ vbi error *a* eſt tolerabi-
lis ſemper præſumitur error potius quā malitia.facit l.Senatuſ-
conſulto,s̄.eod.l.ſi adulterium cum inceſtu,§.fratres,& §.idem
Pollioni,ff.de adult.

ADDITIO.

a Vbi error.Facit quod no.Bar.in l.ſupra de iur.& fac.ign.

LEX VI.

1 *Seruus non poteſt venire contra domini voluntatem.*

Si libertatem. Parcitur ei,q ſibi libertatē aſcribit do
mino impetrante: tamē quod ſcribit
1 eſt pro non ſcripto.h.d.No.† ꝙ ſeruus non poteſt venire contra
domini voluntatem.imperium ergo domini excuſat ſeruum a
crimine,ſed non habilitat ad relictum.

De falſa moneta. Rub.

LEX I.

1 *Monetæ falſatores debent inquiri, & ſupplicijs puniri, & eadem pœna pu-
nitur cuſtos,qui permiſſit delinquentem aufugere.*
2 *Regula quæ ſit communis.non poteſt dari ſuper diffamibus.*
3 *Ignorantia non excuſat ſyndicum, qui non denunciauit maleficium, quod
tenebatur denunciare.*
4 *Ignorantia pręſumitur in eo,qui longiſſime abeſt a loco,vbi quid fit.*
5 *Tutor non debet ignorare ea,quæ fiunt in domo pupilli.*

1 QVoniam †Falſatores monetę debent inquiri,
& tradi Iudici vltimis ſupplicijs pu-
a niēdi.& eadē pœna punit̄ cuſtos, *a* quia permiſit ta
lē delinquentem aufugere.Itē domus, & locus vbi
falſa moneta funditur,& fabricatur.dño negligente,publicant̄.
Fallit in domo viduæ,& pupilli,h.d.in tex.ibi, inquirendi, Not.
quod iſta eſt inquiſitio facti, quia nō fit per viam iuriſdictionis,
2 qa fit in priuatis.in tex.ibi, quoniam diſpar. No. † ꝙ non poteſt
dari ſuper diffamibus regula, quę ſit cōis, ſed oportet cap.& ſi-
gillatim diſtingui.in tex.ibi,in curia præſumpta ex vicinitate.ꝓ
conſtanti habes,ꝙ dominus erat ita in proximo,quod ipſe ſcire
3 potuerat ergo neſcire fuit ſui culpa in tex. ibi. niſi dominus. iſte
b verſic.facit in argu.quod ſi ſyndicus *b* non denunciauit malefi-
cium propter ignorantiam,ꝙ cum primo ſcit,tenetur denūcia-
re,alias ignorantia non excuſat eum.in tex.ibi,longiſſime. Not.
4 ꝙ qui longiſſime abeſt,præſumitur ignorare, quæ fiunt in loco
5 remoto,nec eſt in culpa,ēt ſi non inquiritur.& not.† In tex. ibi,
pupilli.No.ꝙ tutor non debet ignorare ea, quæ aguntur in reb.
pupilli,imo debet inueſtigare.

ADDITIONES.

a Cuſtos.Vide quod per hanc l.dicit Bar.l.1.inf.de deſer.& occul.lib.xij.& pro eius
dicto etiam tex.in l.2.inf.de his qui a latro.
b Syndicus.Facit ad no.per Bar.in l.diuus,ff.de cuſt.re.& hic uide Bal.expreſſe in l.
cum ancillis,ſup.de nup.ubi etiam quid ſi ſtant finito ſuo officio ſyndicatus,an te
neantur denunciare.

LEX II.

1 *Cæſaris monetam falſam eſt reus læſæ maieſtatis,& debent igne comburi,
& eius bona omnia debent confiſcari.*
2 *Læſæ maieſtatis crimen non ſubditus non committit.*
3 *Populum qui uult prodere.incidit in crimen læſæ maieſtatis.*

1 Si quis nummos. †Falſans monetam Cęſaris, eſt
reus lęſę maie. & dēt igne com
buri,& oīa eius bona debent confiſcari. h.d.In gl.quid ergo.ibi,
permiſſione.ſ.tacita,quia Princeps ſcit,& non ꝯdicit, argu.ff.de
leg.de quib.in fi.in tex.ibi,maieſtatis,qa imago, & ſuperſcriptio
dicebat.Cęſar,& hoc falſum.vñ cū falſum hoc ſpālitez ꝯmittat̄
ꝯ Cęſarem, & in derogationem ſuæ maieſtatis, idem dicerē in
Ciuitate iſta,ꝙ eſſet crimē læſæ maieſtatis,ſi quis ſubditus iſtius
a *a* ciuitatis falſaret iſtam monetam,ideo dico,ſubditus,quia non
b *b* ſubditus non incidit in crimen læſæ maieſt.ut not.Pan.in capi.
2 paſtoralis,†extra de re iud.in Clem. vnde qui uult prodere po-
c pulum,incidit in crimē læſæ maieſtatis.Iſtud eſt verum de ſub-
dito,ſecus eſt de non ſubdito.

ADDITIONES.

a Phi.Dec.Si quis.Quod not.Et id uidetur accedere ad id,ꝙ ēt pulchre dicit Ale. in
l.eleganter,§.qui reprobos,de pig. actio. nempe quod falſificans monetam. quæ
in loco ſtatuti falſæ monetæ fabricationē punientis, non habet curſum, non pu-
niatur ſtatuti pęna ,quod dicit ſe aliqñ uidiſſe practicatū Ferrariæ in eo,qui baga
tinos cuderat,qui Ferrariæ non currebant,nec expendebantur, de quo etiam uide
per eundem in conſi.104.in 4. parte, unde ſit ut monetæ appellatione in ſtatuto
ea tantum ueniat,quæ in loco ſtatuti currat,ſecundum eundem ubi ſupra.
b Ideo dico. Vide Bal.in l.nihil.ſupra.de uendic.lib.& per Bar.in extraua.qui ſint re-
belles,in uer.rebellando.
c Prodere. Vide l.fi.& ibi gl.& Bal.de abo.

LEX III.

1 *Reſcriptum obreptitium non excuſat a crimine læſæ maieſtatis.*

2 *Monetam veram cudens incidit in pœnam arbitrariam, quando credebat ſibi licere authoritate reſcripti.*

1 Si quis. † Obreptitiū reſcriptum impetratum non excuſat a crimine læſę maieſt. nec a pęna. h.d. † In text. ibi, pœnam arbitrariam. quia iſte cudebat veram monetam, & putabat ſibi licere ratione reſcripti, tamen punitur, quia non habet authoritatem cudendi, quia reſcriptum, quod non tenet, authoritatem non tribuit, vnde in moneta duo requirunrur. ſ. veritas, & authoritas, & veritas conſiſtit in qualitate materiæ, & in impreſſione veræ formæ, & in iuſtitia pōderis, vt extra de iurei. c. quanto. & in l. j. ff. de contrahen. empt. authoritas autem conſiſtit in habendo merum imperium, vt patet per l. precedentem.

De mutatione nominis. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Nomen ab initio imponere, & ex poſt facto ſine alterius præiudicio cuilibet licet imponere, & mutare.*

2 *Nomen non ſolum ſed cognomen facit quem cognoſcere.*

1 Sicut. † Ab initio poteſt cuilibet imponi nomen ad beneplacitum, ex poſtfacto vero bona fide, & ſine alterius damno poteſt nomen mutari, aliter non. h.d. in text. ibi, recognoſcendi. not. ꝙ quis cognoſcitur non ſolum per
2 † nomen, ſed etiam per cognomen. dic de iſta materia vt plene dicit Iac. in proœ. Digeſt. & no. bene.

Ad legem Iuliam de ambitu. *Rub.*

LEX VNICA.

1 Nvllus. † Nemo poteſt redire ad officium, quo ante functus eſt. & ambitioſus, qui per obreptionem officia impetrat, eſt caſſandus, & etiam deportandus. h.d. Per hāc legem no. quod ſi data eſt vacatio triū annorum Priorib. ut qui fuit prior non poſſit eſſe ante trienniū, & aliquis qui fuit Prior, procurauit cum amicis, quod intra triēnium eſſet prior, quod ſi de iſta procuratione poteſt conſtare, nedum debet caſſari, ſed debet deportari, & banniri.

Ad legem Iuliam repetundarum. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Officialis quicquid ipſe, vel eius domeſticus rapuit, vel per barataríam extorſit, in quadruplum reſtituit.*

1 Vt vnius. † Quicquid Præſes, Dux, vel alius officialis eiuſq; domeſticus, aut miniſter, ab his, Quos obrepſerit rapuit, vel per barataríam extorſit: in quadruplum reſtituit. h.d.

LEX II.

1 *Hæres officialis tenetur in quadruplum de omni eo, quod extorſit officialis.*

1 a Sciant. † Pœna itius legis tranſit in hæredes, & eſt ſpeciale. h.d. In text. ab hæredib. quos puto teneri *a* vſque ad vires hereditarias, & etiam vltra, licet fecerint inuentarium & hoc, quia conueniuntur ex delicto defuncti contra omnes regulas iuris, vt extra de ſepul. c. parochianos.

ADDITIO.

a Teneri. Vide Bal. in l. fin. verſ. 6. quæro, ſupra de in. deli.

LEX III.

1 *Officiales omnes debent habere puras manus.*

1 a Omnes. † Officiales *a* debent habere puras manus, nec eas ad pecunias conuertere. h.d.

ADDITIO.

a Officiales. An officialis delinquens in officio ſit puniendus & deponendus uide Bal. in l. mancipia, ſup. de ſer. fug.

LEX IIII.

1 *Officialis, qui commiſit concuſſionem, barataríam, & ſimilia, poteſt a quolibet accuſari.*

1 Iubemus. † Concuſſionem inferens, & proceſſum venalem faciens, ſēt ſnīam venalē proferens, pt a quolibet accuſari dignis ſubijciēdus pœnis, accuſatore ex hoc gloriam, & honorē reportante. h.d. In tex. ibi, approbet. Not. qđ qui allegat concuſſionem, & barataríam, debet eam probare.

LEX V.

1 *Magiſtratus ſuperior ſi aliquid per barataríam extorſit, debet illud intra legitimum tempus peti, quo elapſo non auditur.*

1 Vnuſquiſque. † Is a quo ſuperior magiſtratus aliquid per barataríam extorſit, poteſt illud intra legitimū tps petere, quo elapſo adiri non dēt, & extorſio facta ab officiali non libera teum a rōnib. reddendis. h.d.

LEX VI.

1 *Officialis debet publice iurare, quod faciet officium bona fide, & ſine fraude.*

1 Sancimus. † Omnes officiales publice debēt iurare, ꝙ officiū facient bona fide, & ſine fraude, remoto pretio, & qualibet illicita petitione, quo preſtito preſumitur pro eo, quod faciunt ex officio, quia ſuę ſalutis immemores eſſe non creduntur.

De crimine peculatus. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Receptator pecuniæ aliæ debet capitaliter puniri.*

2 *Delinquenti opem ferens eadem pęna, qua delinquens, punitur.*

1 2 a Ivdices. † Receptator pecuniæ alienę debet capitaliter puniri. h.d. † in tex. ibi, miniſterium allegatur per Doct. quod opem ferens *a* punitur eadem pœna, qua delinquens, quod eſt verum, ſi fert opem per actum proximum facto, puta quod aſſiſtit facienti. Si autem infert opem per actum remotum, tunc mitius punitur, quod bene no.

ADDITIO.

a Opem ferens. Vide Bal. in l. 1. inf. de Nili ager. non rumpen.

De crimine ſacrilegii. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Sacrilegij crimen committit qui contra legem diuinā facit, vel non credit.*

1 Qui diuinæ. † Crimen ſacrilegij committit, qui contra legem diuinam facit, vel non credit.

LEX II.

1 *Dignus præſumitur, qui a Principe electus eſt.*

2 *Spiritualia non pertinent ad Imperatorem.*

1 Diſputare. † Præſumitur dignus, qui eſt electus a Principe. h.d. In tex. ibi, dignus ſit, quia princeps aut dignum recipit, aut dignum facit, & ideo impoſſibile eſt qđ non ſit dignus. † In gl. ex certa. ibi, eccleſiaſticis, & quibuſcunq;
2 ſpiritualibus, quia ſpiritualia non pertinent ad Cæſa. ſed ad Panam. econuerſo ſi Papa intromitteret ſe de temporalibus ad ſe non pertinentibus, poſſet opponi, nec opponēs committeret ſacrilegium, quia Papa non poteſt ſe intromittere de temporalibus, niſi in terris, in quibus habet iuriſdictionem, vt extra qui fil. ſint leg. c. per venerabilem, & no.

LEX III.

1 *Officium publicum gerens prouinciæ cuius eſt, committit ſacrilegium, niſi Princeps ſuo proprio motu concederet.*

2 *Principis motus proprius tollit vitium obreptionis, & gratiam confirmat.*

1 Ne quis. † Gerens officium publicę adminiſtrationis, ꝓuinciæ vnde eſt, cōmittit ſacrilegium, niſi Princeps eidem ſuo proprio motu concederet. h.d. In tex. ibi, vltronea. no. † quod proprius motus *a* principis non ſolum tollit vi-
2 a tium obreptionis, ſed confirmat gratiam, & hoc verum in his, in quibus princeps habet plenam notitiam, vt hic, & ff. de excu. tut. l. idem Vlpia. ſed in his quib. princeps non habet plenam notitiam, proprius motus tollit obreptionem, tñ non firmat gratiā ꝯ obſtantia, quę non erant nota principi, & ita no. Cano. in c. ſi motu proprio, de præb, lib. 6.

ADDITIO.

a Celſus. Proprius motus Principis. Adde de hoc quod poſui in apoſ. ad Bar. in auth. quas actiones, nu. 4. de ſacroſ. eccl. et dixi in trac. clauſularum, in clau. reſcr. in uer. motu proprio.
Proprius motus. Vide quæ dixi poſt Bar. in auth. quas actiones, ſup. de ſacroſ. eccl. & Bal. in l. Imperialis, §. ſimiles, ſupra de nupt.

De ſeditioſis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Caſtrum rebellatum contra rempublicam tenens, debet mori.*

1 Si quis. † Tenens caſtrum rebellatum contra rempublicam, debet mori, h.d.

LEX II.

1 *Tumultū, & clamorem in populo prouocans, debet mori pęna ſeditionis.*

1 a In nullis. † Prouocans *a* tumultū & clamorē in populo debet mori pœna ſeditionis, & ēt ꝙ ſit ad clamorem populi nō ſortitur iuris effectum. h.d. in text. ibi, emiſerint No. pro ſtatutis dicentib. ſi quis fecerit collectam gentium.

ADDITIO.

a Prouocans. Vide plene in l capitalium, §. ſolent, & ibi Bar. ff. de pœn. & in l. ſi quis aliquid, §. authores, eo. tit. & vide l. 1. ff. ad l. Iul. maie.

De crimine expil. hæredi. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Hęreditatis expilatę crimen habet locum pro delicto commiſſo poſt aditā hęreditatem.*

2 *Clauium traditio ſiue principali fiat ſiue procuratori transfert poſſeſſionē illius rei, cuius claues traduntur.*

1 Expilatę. † Crimen expilatę hęreditatis habet locum pro delicto commiſſo poſt aditam hęreditatem, & apprehenſam poſſeſſionem. Item ſpeciei ad ſpeciem, & ſpeciei ad quantitatem non ſit compenſatio. h.d. In tex. ibi, intentare. ſ. contra cohęredes, & hoc planum, quia pro ſuo iure feciſſe videtur, ff. pro ſoc. l. merito, vel ꝯ quemcunque, qa hęreditate, & poſſeſſione apprehenſa, non cōmittitur

mitti tur crimen expilatæ hrditatis ſed furti,vt l.1.§. Scæuola.ff.
2 ſi qs teſta.li.eſſe ius fuer.In gl.j.ibi,qlibet.no. † ſiue tradō clauiū fiat mihi,ſiue alii de voluntate mea me pñte, videor poſſeſſionem apprehendiſſe de eo, cuius claues traduntur, facit ff.de ꝗhen.emp.l.clauibus,& per Dy.de reg.iur.c.1.lib.6. quod no.

LEX II.

1 *Priuignus poteſt agere contra vitricum crimine expilatæ hæreditatis.*

1 **Expilatæ.** † Priuignus poteſt agere contra vitricū crimine expilatæ hæreditatis.h.d.

LEX III.

1 *Priuignus poteſt agere contra nouercam crimine expilatæ hęreditatis.*

1 **Si aui.** † Priuignus contra nouercam poteſt agere crimine expilatæ hæreditatis. h.d.

LEX IIII.

1 *Vxor non tenetur crimine expilatæ hęreditatis pro rebus ſui mariti quondam amotis.*

1 **Aduerſus.** † Vxor non tenetur crimine expilatæ hrditatis pro rebus ſui mariti quondam amotis, ſed tenetur rei vendicatione pro rebus, & fructibus extantib. ſed pro conſumptis tenetur condítione ex lege.h.d.

LEX V.

1 *Crimen expilatæ hęreditatis non impedit, quin legatum in teſtamento relictum peti poſſit.*

1 **Obtentu.** † Vxor expilans hęreditatem, vel libertus, vel quicunq;, nō propterea cadit a legatis in teſtamento.h.d.& licet loquatur in liberto, tamen intellige de omnibus alijs legatariis,& not.hanc l. pro ſtatuto Peruſij,quod ſi quis expilauerit hęreditatem,cadat a legato.

Vi bonorum raptorum. Rubr.

LEX I.

1 *Actio bonorum raptorum ad mobilia, non immobilia competit.*

1 **Vi bonorum.** † Actio vi bonorum raptorū ad mobilia, non ad immobilia competit pro vi illata in eis,h.d.

LEX II.

1 *Hæres donatoris res a donatario auferre non poteſt, quod ſi facit tenetur donatario intra annum ad quadruplum, poſt vero ad ſimplum.*

2 **Si res.** † Hæres donatoris a donatario auferre res non poteſt,quod ſi faciat donatario intra annum tenetur ad quadruplum, poſt annum in ſimplum.h.d.

LEX III.

1 *Creditor rapiens rem ſibi obligatam, tenetur vi bonorum raptorum.*

1 **Res.** †Creditor rapiens rem ſibi obligatam, tenetur vi bonorum raptorum,& intra annum ad quadruplum.h.d.

LEX IIII.

1 *Actione negotiorum geſtorum, vel vi bonorum raptorum, agi poteſt contra raptorem,qui vendidit rem raptam.*

1 **Siue.** †Contra raptorē,q vendidit rem raptam,poteſt agi vi bonorum raptorum,vel actione neg.geſt habēdo qđ fecit ratum in ſubſidium.quod nota.

De crimine ſtellionatus. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Purgatio admittitur in crimine ſtellionatus, quia eſt crimen extraordinarium.*

Improbum. Pignorans rem duobus ſucceſſiue, tenet crimine ſtellionatus,a quo euadit, ſi creditores ſeruat indemnes.h.d.In tex.ibi, fateris. ſtatur ergo huic confeſſioni,nec diſtinguitur vtrum emanauerit in ciuili,vel in criminali,nam ex quo euenit in iudicio, facit plenam ſi
1 dem,etiam ſi poſt criminaliter agatur. † In tex.ibi, verum no.in hoc crimine ſtellionatus,quia eſt extraordinariū delictum purgari,& adde,ꝙ illis delictis,quæ poſſunt reduci in priſtinum ſtatum,habet hoc locum:ſecus autem in illis delictis, quæ nō poſſunt reduci in priſtinum ſtatum.de hoc tangit Cy.ꝗ.tit.1.l. ſi nō cōuicij.facit ad id,quod dixi de iſto crimine extra ordinem, qđ le.& no.in l.ex hoc delicto,§.j.ff.de alie.iu.mu.cau.fac.

LEX II.

1 *Pater rem filij emancipati obligare non poteſt,etiam ſi filius in ea re a patre cauſam habeat.*

1 **Si pater.** Etiam rem filij donatam ſi pater obligat ignorāti,tenetur crimine ſtellionatus.h.d.†Nota,qđ pater non poteſt obligare rem filij emancipati, etiam ſi in ea re filius habeat a patre cauſam.

LEX III.

1 *Obligans rem duobus,incidit in crimen ſtellionatus.*
2 *Bannitus,quando dicatur ob maleficium bannitus.*
3 *Maleficium ſtricte loquendo non continet delictum.*

1 **Ignorantia.** † Obligans rem duob, ſucceſſiue, incidit in crimē ſtellionatus,& ille,q poſtquā obligauit vni, ſcribit, quod primo obligauerat alteri, tenetur cri-
2 mine falſi.& hic no.caſum,q eſt,ff.de fide inſtrō.l.repetita.† di-
a cit ſtatutū, ꝙ bannitus a poſſit impune offendi, qō ſtat in hoc, vtrum bannitus contumax dicatur bannitus ob delictum,finaliter ſic diſtingue,quod aut ipſe eſt verus cōtumax,& tūc intelligitur ob maleficiū bannitus,aut ipſe eſt fictus contumax,& tūc non intelligitur ob maleficium. Ego dico aliter, ꝙ aut qs eſt in aliquo maleficio ex contumacia, & tūc ſi eſt bānitus ex aliquo maleficio ꝑꝑ ꝯtumaciam.puta quia erat accuſatus de furto, & quia non comparuit,fuit bānitus,& tunc ſine dubio fuit iſte bānitus pro maleficio.Nō obſt.de inoffi.teſta.l.qui repudiantis,in fi. vbi dr̄,quod magis ob cōtumaciam, q̄ ob factum ꝓcedens vr̄ ſnīa tum.tñ illud eſt verum,quo ad præiudicium tertij, ſed quo ad ipſum cōdemnatum intelligimus,ꝙ ꝑꝑ iuſtitiam cauſæ ſuæ, vt ſ.de iud.l.properandum,§.finaūt reus.Secūdo caſu,qñ qs eſt bānitus ex ꝯtumacia ꝑꝑ ꝯtumaciā.i.dicere,ꝙ nō imponebaẗ ſibi aliud crimē niſi crimen contumaciæ,exemplū in l.j.§.quid er go,de ven.inſp.tunc dico iſtum non eſſe pro maleficio condem natū.quia nulla lex dicit,quod coutumacia ſit maleficium,nec habemus in tractatu maleficiorum,ꝙ contumacia puniatur,vt maleficium,& in iſta opi.fuit Mar.de Fa.vt refert Gan. & facit
3 pro ſoc.l.cum duobus.§.fin. † Preterea maleficium b ſtricte loquendo non continet delictum, ſed eſt in omittendo, ſed ſolūmodo qđ eſt in facien.& quod ita ſtricte debeat accipi in ſtatu-
c tis,conſuluit c Bar. Dicit ſtatutum quod in palatio duplicentur pęnæ maleficiorum,nūc quidā maledixit Deum in palatio, an duplicabitur pęna? & conſuluit, quod non, quia iſtud non erat malefactū, licet maledictum, & verba ſtatuti erant ſtricte accipienda ſecundū eum,tamen non bñ dixit per l.atrocem,ꝗ.tit.1. nam ſtatutum duplicat atrocitatem delicti, & hic reſultat maior atrocitas ratione loci,ergo habet locum pęna ſtatuti.

ADDITIONES.

a Bannitus. Vide Bar. in l.omne delictum,§.contumacia,ff.de re mil.et Barto.in l.ſi ideo,ff.de euic.cum fi.
b Maleficium. Vide.in præal.§.contumacia.
c Conſuluit. Non placet iſtud conſilium,uide Barto.in l.aut facta, ff. de pœnis.

De iniuriis. Rub.

LEX II.

1 *Patri competit actio pro iniuria facta filio, & marito pro iniuria vxoris, quia ipſis uidetur facta.*

1 **Iniuriarum.** †Patri competit iniuriarum actio pro iniuria filij, & marito pro iniuria vxoris.h.d. Vel ſic, Iniuria illata ī perſonam filij,vel in perſonam vxoris, uidetur illata in perſonam propriam patris,& mariti.h. dicit.

LEX III.

1 *Opinio iniuriati non grauatur per verba iniurioſa.*

1 **Si nos es.** †Per verba iniurioſa non grauatur opinio iniuriati.h.d iſta lex.

LEX IV.

1 *Sacerdotalia ſigna grauant iniuriam factam ſacerdoti.*
2 *Libellus generalis non admittitur in criminali.*

1 **Atrocem.** Ornamenta,& habitus iniuriati,habent iniuriā aggrauare.h.d.&†no.qđ maior eſt iniuria,q̄ ſit ſacerdoti dum refert ſacerdotalia ſigna, quam quan-
2 do non defert.In gl.ibi,non † no. quod in criminali non admittitur libellus generalis.& facit ff.de dolo.l.item exigit.

LEX V.

1 *Verba iniurioſa emittens in aliū.ꝓſumitur dolo facere,& aīo iniuriandi.*
2 *Verba iniurioſa q̄dam ſunt, q̄ per pęnitētiā in priſtinū ſtatū reduci poſſunt.*

1 **Si non conuitij.** †Emittens in aliū verba iniurioſa, ꝓſumitur dolo facere, & animo iniuriandi,niſi probetur oppoſitum: & etiam ſi dicat ſe ī rixa calore iracundię dixiſſe conuitium, & iſta actio iniuriarum anno tollitur.h.d.in tex.ibi,conuitium.nota hic, qđ iſte habet probare negatoriā,vt ſ.ad leg. Corn.de ſic.l.1.& qualiter probetur,dic vt ſ.dixi.In gl.1.ibi,qa verba. no. quod ſicut ſe habent verba,ita vr̄ ſe habere animus.& concor.quod no.ſ.de inſt.& ſub.l.repenhendēda.facit quod no.in l.Fulcinius.§.2.qui.ex cau.in poſſ.ea.
2 & per Dy.in c.pro poſſeſſore,de re.iur.lib.vj.†In gloſſ. ſed vr̄, in fi.vel dic ſm Pet.quod quædam ſunt, quæ poſſunt per pęnitentiam reduci in priſtinum ſtatum,& illa talia non ſunt curanda, ſi calore iracundiæ ſunt facta,quia non perſiſtitur in propoſito, imo pęnitet illum, qui fecit,& ſic pnīa ſequens, purgat factum præcedens.Quædam ſunt, quæ per pęnitentiam non poſſunt reduci in priſtinū ſtatū,& iſta licet fiant calore iracūdiæ, tñ puniūtur,vt hic,quod eſt notandum.Vel dic quod quædam ſortiūtur iuris effectum,vt repudium,& iſta nihil operantur, ſi fiunt calore iracundiæ,quia non procedunt ex animo,ſed potius ſm quādam alterationem.Quędā ſunt, quæ ſortiuntur effectum, ſicut ſunt maleficia,& in illis non diſtinguitur, an emanauerint calore iracundiæ,vel non,quia nunquā maleficia debent remanere impunita,& facit ſ.ad leg.Iul.de vi.l.quoniā multa.in glo.fin.ibi ſi cum exce.§.fi.quidā dicūt,quod iſte annus eſt vtilis, cum iſta actio ſit prætoria.de hoc per Cy.in ea.gl.ibi,ſm Mar.idem tenet Odof.quod vbicunq; iniuria punitur ex eo capite,quod deſcendit per ius ciuile,cū iura ciuilia ſint perpetua, quod actio ſit perpetua.& hoc eſt verū,nec eſt aliqua lex, quia lex nr̄a loquiẗ in actione iniuriarū ciuili,& ita tenet gl.in l. lex Cor.ff.e.

LEX

LEX VI.

1 *Patronus non poteſt atrocem inferre iniuriam liberto.*

1 Cum nec patronus. † Patronus non poteſt atrocem ĩiuriam inferre liberto,nec eius hæres.h.

LEX VII.

1 *Damnum in actione iniuriam non venit principaliter,ſed vindicta.*

Dominum. Pro atroci iniuria facta ſeruo , dñs hẽt in iuriã actionẽ , & dãnorũ petitionẽ.h.d. in
a tex.ibi,euidenter.ſed intellige *a* ꝙ hoc fit ex offõ iudicis aditi ſuꝑ
actione iniuriarum,vel dic ꝑincipalis,ſed intelligas qđ hoc per
viã principalis actionis,q̃ dãnũ proſequit̃,ſicut ꝑ viã leg. Aqui-
1 liæ.de quib.no.in l. Pretor edixit,§.ſi dicat̃,ff.eod.†in glo.2.ibi,&
duas fieri ꝯdemnationes.hoc verũ,ſi ab Aquilia eſt inceptũ.Sed
ſi ab actione iniuriarũ,licet in ea non veniat principaliter dãnũ,
ſed vindicta,tñ venit incidenter.facit l. fina.ff. de his,qui deie.vel
effu.Ita poſſunt ſolui oppoſitiones,quæ ſequuntur in glo.

ADDITIO.

a Sed intellige. Vide Bar.in l.item apud,§.ſi quis ſeruo.ff.eo.

LEX IX.

1 *Iniuria facta per uiam iudicij,non poteſt de ea conueniri,ſi non deſiſtit, vel vel iudicium ſit terminatum.*

1 Si quidem. †Dicens alicui verba iniurioſa per viam iudicij ſi deſiſtit a procedendo,poteſt iniuriarum conueniri.Sed ſi non deſiſtit, non poteſt conueniri donec iudicium terminetur.h.d.

LEX IX.

1 *Bannitorum vxores dicuntur perpetuo bannitæ.*

2 *Reſcriptum non tenet, vbi aliquod conceditur, quod eſt contra ordinem iudiciorum.*

3 *Pena vbi eſt arbitraria,procurator admitti non poteſt.*

Si quando, In crimine iniuriarum crĩaliter moto illuſtres,& eorũ liberi,& vxores viuente marito illuſtri poſſunt per procuratorẽ comparere.& nihilominus
in dñm fertur ſnĩa.Ceteræ vero perſonæ.q̃ iure cõi cẽſentur per
1 ſe,debent in hoc iudicio comparere.in tex.ibi , ſuperſtitib.†Fa-
a cit ad qõnem *a* ſtatuti dicentis,ꝙ vxores bannitorũ ſint ꝑpetuo
bannitæ, quod dẽt intelligi.ſ. viuente marito , ſicut.n.priuilegiũ
2 non extenditur vltra mortem,ita nec odium.†in tex.ibi,poſtula
re not.ꝙ non tenet reſcriptũ,vbi conceditur aliquid, quod eſt ꝯ̃
b ſolitũ ordinem iudiciorũ , vnde vr̃, ꝙ ſi imperator *b* mandaret
in aliqua cã procedi ſummarie,nec adijceret clauſulã,nõ obſtã-
te iſta lege , non teneret reſcriptum. Nos videmus oppoſitum
ſeruari,& de iniuria poſſe inſtitui actionem crĩalem.in gl. fi. ibi,
§.publice.Tu dic,ꝙ illa diſtinctio habet locum in criminib.ex q
bus certa pena venit imponenda, in illis vero in quibus non venit imponenda certa pena,imo arbitraria , & quorum pena eſt
incerta ab initio cauſe,iudex non dẽt admittere procu.ꝗa ſemper in dubio iudex dẽt eligere viam tutiorẽ pro ꝓceſſu , ad hoc
vt ex poſtfacto iudicium non poſſit irritari,arg.s̃.de appel.l.am-
3 pliorẽ,in fi.†Et per hoc *c* dicunt Doct.ꝙ vbi pena eſt arbitraria,
ꝓcu.non p̃t admitti.facit l.fi.ff.eod.facit ẽt,ꝗa in dubio eſt excluſionis cã,ergo,&c.vt ff.de cond.& demonſt.l.ſufficit.facit ẽt pro
hoc , quia ius proceſſus nõ debet eſſe in pendenti , vt ff. de iud.l.
ñ quemadmodũ , & adde quod dixi s̃.de adult.l.q̃uis indubitati.& s̃.de accu.l.reos capitalium.

ADDITIONES.

a Facit ad q. Vide Bar.in l.Titia Seia,§. vſuras,cum concor.ff.de leg.2.
b Si Imperator. Vide ad hoc,quod no.Bar.in extrauaganti.ad repri.in ti.non obſtante:& quod no.in l.fi.ſup.ſi contra ius uel uti.pub.
c Et per hoc. Vide Bal.in l.eos.§.ſuper his,de appe.
Celſus.Et ratio eſt,quia quamuis pena ſit arbitraria, poteſt tñ in tantum eſſe delictum atrox,vt ex pena illa arbitraria poſſit iudex arbitrari mortem , ut not. fin. Matth.ſing.ſuo 102.inci.no.unum dictum,cuius ſolent uulgares.

De famoſis libellis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Libellum famoſum pateſaciẽs in alterius præiudicium,capitaliter punitur.*

2 *Libellus famoſus diſſamat.*

1 SI quis. †Prefaciens,vel faciens famoſum libellum in alterius præiudicium,capitaliter punitur,vnde nõ debet quis per libellum diffamare.Sed ſi verum putat, qđ
2 obijcit,iudicem adire debet.h.d.†No.quod famoſus libellus dif
a famat, *a* vt patet de vi ſermonis.hoc declarat Azo s̃. tit. præcedenti.

ADDITIO.

a Diffamat. Quomodo capitur diffamatus,uide Bal.in l.diffamari, in prin. ſupra de ing.ma.

De Nili aggeribus non rumpendis. Rub.

LEX VNICA.

SI quis poſt. Rumpens aggeres nili . vel eius aquam vltra ſolitun occupans, debet igni comburi, & eius criminis particeps deportatur ſine ſpe veniæ.hoc dicit.in tex.eo loco facit pro iudib.qui mittunt furem ad ſuſpendium in eo loco, in quo fecit furtum ſicut fit in multis locis.in textu ibi,conicijs, hic quærit Cyn. de illa quæſt.q̃ examinaui s̃.in l.1.de cri.pec.videlicet, an opẽ captis
ꝓſtãs,puniat̃ eq̃ vt principalis? Dic qđ opẽ ferẽs punit̃ eadẽ pena
qua delinquẽs,hoc eſt verũ,qñ fert ope per actũ proximũ facto,
puta aſſiſtẽdo facieti.Si aũt fert opẽ ꝑ actum remotũ,tũc mitius
punit̃.& q̃tũ ſit iſtud mitius,arbitrariũ eſt.ita conſuluit Dyn. de
quo no.per Cy.hic,facit extra de hom.ca.ſicut dignum, & ff.de
fur.l.pignoris,§.ferramẽta,& ff.de verb.ſign.l.ſepe. Ideo vr̃ dr̃ia
inter opem proximam facto,& remotam a facto, ꝗa mitius punitur facto remotum,quã proximum,vt l.fi.ff.de extraor.crim.
quod no.quia Cyn.dicit,quod neſcit,quid dicat, nam cum opẽ
ferens coadiuuet in actu ſi aliquod preparatorium fecerit, quia
ferramenta ei accommodauit, iſte non æque deliqui , ſed minus,& ideo mitius punitur,ff.ad leg.Cor.de ſica.l. infans.

De iis,qui latrones,vel in aliis crim.reos occultant. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Aſſocians ibi criminoſum,dicitur ſocius criminis.*

2 *Scientia plena requiritur ad pœnam corporalem imponendam.*

3 *Iudex vbi pœnæ arbitrium habet,vſque ad ſupplicium pœnę corporalis procedere poteſt.*

EOs,qui ſecum. Duo dicit, primo quod occultans latronem,pari pena cum eo punitur.ſecundo,qđ ille ad quem latro confugit, tenetur ipſum apprehendere , & tradere in manibus curiæ , & talis
1 punitur pena arbitraria.h.d.In tex.ibi,ſociarunt. † No. quod aſ-
ſocians ſibi criminoſum.licet hoc faciat pro occultando,intelli
gitur eſſe ſocius criminis. Vnde eſt arg.quod occultans hæreticum ex certa ſcientia,poſſit puniri de heresi.pro hoc facit id, qđ
gl.no.& dicit s̃.eo.in rub.vbi dicit , qđ occultans alienũ delictũ
facit ſuũ.vide s̃.ad leg.Iul.de vi.l.pe. In tex.ibi,perſonæ. hoc verum in extraneo occultante, ſed coniunctæ perſonæ , quæ non
faueret criminoſo licet occultauerit , minor pœna imponitur.
a ſm Cyn.& alios.In tex.ibi,ſciens. arg. quod ſi ſtatutum *a* dicit,
quod quilibet teneatur capere bannitum, vel malefactorem,qđ
ſtatutum arctat demum eum , qui habet plenam ſcientiam de
banno,vel maleficio,arg.in l.Metrodorum,ff.de pen.& in l.qui-
2 cunque.s̃.de ſeru.fug.de quo hic per Cyn.Ego credo,quod quãtum ad imponendum penam corporalem, ſit verum, quod requiratur plena ſcientia,arg.ff.ad legem Corneliam de ſicar.l.in
lege.ſed quantum ad imponendum mitiorem pœnam,quæ ex
culpa cõſueuit imponi,ſufficit ſcientia per famam,vel ſuſpicionem,vt ꝗa malefactor fugiebat,& rumor erat poſt eũ, nam rumor inducit ſuſpicionẽ,vt ff.de adul.l.capite quinto. & facit qđ
3 no.ad le.Cor.de ſica.l.ſi (vt allegas.) † In tex.ibi,corporali. not.
b ꝙ vbi iudex *b* habet arbitrium pœnæ impoſitionis, poteſt procedere vſque ad ſupplicium pœnæ corporalis, ſi hoc deſiderat criminis magnitudo,ſup.de iniur.l.fin.& inſt.de iniu. §.pœna.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide Bar.in l.omnes,inf.de agr.& cenſi.lib.11.& faciunt no.per Bar.in l.diuus,la 2.ff.de cuſt.reo.& quæ no.per gl.& Doct.in l.1.ff.de recep.& Bar.in l.j. §.occiſorum,ff.ad Sylla..
b Cel. Iudex. Adde remiſſionem, quam poſui in apo.ad iſtum , in l. ſi quando n.3. ver.& per hoc dicunt Do.in apoſt.inc.verſ.ſup de iniu.

LEX II.

1 *Malefactores qualiter debeant præſentari Iudici.*

2 *Iudex ciuilis brachium militare, vel Eccleſiaſticus ſeculare implorare nõ debet,niſi in ſubſidium.*

3 *Iudex in criminalibus a captura perſonæ incipere poteſt.*

4 *Faciens capi innocentem,puniendus eſt ſimilitudine ſupplicij.*

1 Si quis latrones. † Dat modum qũo malefactores debent iudici ꝓſentari & capi,permittẽdo ꝑ hoc inuocare brachiũ ſeculare, alias militare vbi expedit.Itẽ punit dños ꝓdiorũ,& eorũ proc.& quoſcunq; habẽtes
poteſtatẽ ꝓſentãdi malefactores iudici , & ad iuſſũ iudicis nõ ꝓ-
ſentantes.h.d.In tex.ibi ſcienter.ſimile verbũ.s̃.de ſica.l.1.dic vt
ibi.facit ꝙ ciuilis iudex nõ ĩploret brachiũ militare,vel Eccl̃aſti
cus ſeculare niſi in ſubſidium,qñ exercuit vires ſuas,ſm Ia. Bu.
facit extra de offi.ord.c.j.& extra de iud.c.cum non ad hoĩe . In
tex.ibi,obiecerit.no qđ manui militari nõ licet reſiſtere,ꝯcor.ff.
de rei ven.l.qui reſtituere.In tex.ibi,ꝯuicti.no.ergo,ꝙ ꝗs eſt con
uictus eo ipſo,qđ reſiſtit ne capiat̃ , nã hic reſiſtentiã fecerat , &
tñ poſt capturã oportet ꝙ ꝯuincat̃.In tex.ibi,nocentiũ.ergo per
3 miſſio iſtius l.hẽt locũ in quolibet criminoſo. † Et no. quod iu-
a dex in criminalib.*a* põt incipere a captura ꝑſonę, tñ ſi ipſe caperet innocentem,dẽt puniri,vt hic . Item dr̃ hic , ꝙ ille cuius brachiũ implorat̃,punit̃,ſi nõ det.In tex.ibi,tribuni,patet.In tex.ibi,
ꝑ lr̃as.hic arg.ſi Ep̃s vult ĩuocare.& facit s̃.de iud.l.ꝓperandum
§.fin.

ADDITIO.

a Iudex in criminali. Vide Bar.in l.ſacrilegij,§.Labeo,ff.ad l.Iul.pe.& quod ibi dixi, & quod no.Bal.in l.fi.in verſ.no.hic quod abolitio,inf.de apoſt.

§.ſin autẽ res.In tex.ibi,admoniti.not.'hic parificari, ſcire & ad-
monitũ eſſe,vñ q poſt admonitionẽ detinet aliquem,nõ p̃t alle-
gare ignorãtiã,puta qa nõ credebat eũ eſſe bãnitũ.In tex.ibi,pa-
a lam.no.qui tenetur *a* capere & p̃ſentare malefac. ſi hoc nõ põt
pp impotentiam dẽt tñ hoc iudici nunciare & intimare. In tex.
ibi,ſi poſſe ſufficeret.ergo ſi poteſtas cum ſua familia põt face-
re executionem, vel aliquid, non debet inuocare brachiũ alie-
num,quia in ſubſidium debet inuocare, qñ vires proprij officij
non ſufficiunt,vt patet hic,& dixi s̃.eo.in tex.ibi,innocẽtes.not.
ergo,ꝙ licet quis ſit captus inuitus.tamen de innocentia ſua põt
doceri.in text. ibi,nihil criminis not.quomodo poteſt conſtare
iſta negatiua,ſe nihil criminis commiſiſſe, & quomodo p̃t hoc
4 conſtare,no.per Doc.in l.j.ſup.qñ ciuilis actio. † in text.ibi,calũ-
niatores,no.quod qui facit aliquem capi,qui poſtea apparet in-
nocens,debet puniri ad ſimilitudinem ſupplicij.& ſic pro hoc
fuit decapitatus quidã Peruſij,quod no.in tex. periculum, quia
nec innocentes debent capi,nec grauari in ſumptibus, nec in a-
liquo alio.ſup.ea.l.§.tribuni.

ADDITIO.

a Quid tenetur.No.ad intellectum eorum.quæ no.Bar.in l.j.§.occiſorum,ad Syll.

De requirendis reis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Sententia non eſt feſtinanda.*
2 *Bannum intra terminum banni mortuo imponi non poteſt.*
3 *Accuſatus quando non fugit,accuſatori onus incumbit.*
4 *Citatio trina,vel vna tantum interuenire debet,antequam bona banniti annotentur.*
5 *Dilatio in criminali abbreuiari non poteſt.*
6 *Bannũ dicitur nullum,ſi iudex in termino, vel in tempore banni errauerit.*
7 *Impeditus aduerſus bonorum annotationem, an poſt annum reſtitutionem petere poſſit.*

CVm abſenti. Abſens in cauſis capitalib. nõ
debet diffinitiue damnari, ſed
eius bona annotari:quæ recuperat, ſi intra annum ve-
niens purgat,& ad hæredem ea tranſmittit, ſi interim
decedat: ſecus poſt annum. h.d. Vel ſic, Annotatus intra annũ
veniens bona recuperat, ſed poſt annũ veniẽs licet audiatur ſup
1 crimine,nõ audietur ſuper bonis.h.d.in tex.ibi,† non ſolet. Not.
ſn̄iam feſtinari non ſolere.& facit qđ not.ff.de app.l. ex conſen-
ſu,in fi.vbi gl.dicit,ſe excuſabat,quia putabat, iudicem nõ ita fe
2 ſtinare ſn̄iam.†In tex.ibi,Sin vero intra.hic eſt expreſſum,quod
qñ aliquis eſt mortuus intra terminũ banni,quod bannum ſibi
non poteſt imponi,nec bona poſſunt auferri hæredib. eius. In
gl.3.ibi,requiruntur.no.quod accuſatus a non legitimo accuſa
tore,non eſt citandus per iudicem.hoc verũ, ſi vitium accuſato
ris eſt patens,puta qa eſt mulier,vel pupillus.vt l.non ignorat,s̃.
de his,q ac.non poſ.ſecus vbi vitium eſt latens, vel quia eſt infa-
mis,quia vbi vitiũ non eſt patens, non præſumitur, vt s̃. de edi.
di.Ad.tol.l.fi.dico ẽt,ꝙ ſi iudex vellet citare,& citaret,citatus ha
beret neceſſe cõparere,& excipere,ar.ſup.de adul.l.q̃uis indubi-
tati,& s̃.de acc.l.ſi accuſatorib.& facit quod no.Innoc.extra,de
reſc.c.ſciſcitatus.& in c.præterea,de dilat.facit ſup.de exh. reis,l.
2.& l.neminem.In gl.ſic ergo.ibi,præſumitur qualiquali p̃ſum-
ptione.& ſic leuis præſumptio,non magna,vt patet ff.de cu.reo.
3 l.diuus.† In ea.gl.ibi,vt probet no.effectum fugę, de quo nõ ha-
betur alibi,quod qñ qs non fugit,incumbit onus ſolum accuſa-
tori,qñ qs fugit,incumbit tam accuſatori, quam accuſato. hæc
a gl.*a* nõ placet Cyn.quia nullo iure probatur, nam fuga in crimi
b nali *b* nec probat,nec probationem transfert,nec imponit onus
probandi,niſi vbi põt ex præſumptionib. iudicari, vt dixi in l.1.
4 ſup.ad l.Iul.maieſt.† Quærit hic Cyn.vtrũ antequam hæc bona
annotent̃, in ſcriptis redigantur, confiſcanda poſt annũ; ſi non
ꝯparuerit citatus,debeat interuenire prima citatio, vel ſufficiat
vna?Cy.tenet hic,qđ requiritur trina citatio,ſicut in cauſis ciui-
libus.Nam quantum ad citationem, & præparationem cauſæ,
idem dẽt eſſe ordo in ciuili,& criminali,vt l.abſentẽ, in fi. prin.
de pę.ff.ſ̃m eũ.qđ not.& vide quod not.in ſimili, in l.ſi finita, §.
5 Iul.& §.ſi plures,de dã.inf.Scđo q̃rit̃ † hic, vtrum in cr̄iali iudex
poſſit abbreuiare dilationẽ,& dicit,quod nõ,licet ſecus ſit in ci-
uili.Inn.dicit aliter extra de acc.c.ad petitionẽ. Breuiter,aut loq
mur de dilatione cõparitoria,& vr̃,ꝙ terminus iſtarũ dilationũ
poſſit abbreuiari,ſicut in ciuili;quia eadem vr̃ ratio, per d.l. ab-
ſentem,de pę.aut loquimur de dilatione anni,quæ conceditur
ipſo iure,ſine miniſterio iudicis, & iſta nõ poteſt abbreuiari, &
de illa intelligit forte Cy.& ratio prima eſt,quia iſta dilatio non
eſt commiſſa iudici,ſed lex per ſeipſam tribuit iſtam dilationẽ.
Secunda ratio eſt,quia vbi iudex aſſignat certam dilationem,&
ex eius lapſu aliquid ſtatuit,dilatio nõ poteſt mutari.vnde ſi ſta-
tutum dicit,ꝙ ſi accuſatus nõ cõparet intra 8.dies a die bãni,ha
c beatur pro ꝯfeſſo,an iſtud tp̃s põt abbreuiari?*c* & dic,ꝙ nõ,quia
per iſtã cõfeſſionem ius nõ inducit,niſi ſub certa forma, & poſt
lapſum certi tp̃is.ergo ſi non ſeruatur forma,ceſſat legis diſpo-
ſitio,arg.eius,qđ hic dr̃ de anno,ꝙ p lapſũ ipſius tp̃is lex aliquid
ſtatuit,& ideo non poteſt mutari. Præterea iſta pęna fictæ con-
feſſionis inducit̃ ſub quadã ꝯdõne;ergo ſi ꝯdõ nõ eſt impleta in
6 forma,ceſſat pęna,vt ff.de cõd.& dẽ.l.ĩ teſtõ.& l.j.circa fin.†Ex
d his*d* apparet,ꝙ ſi iudex erat in termino,ſiue in tp̃e banni, quòd
iſtud bannum hr̃ perinde ac ſi non eſſet datum.item patet,ꝙ p̃-
cepta p iudicem facta alicui,ꝙ compareat,ſemper auditur vo-
lens ſe defendere.idem in pæna perſonæ,q̃ non comparuit,ſem
per auditur volens ſe defendere.idem in pęna bonorum,niſi in
caſu annotationis.vt l.noſtra.idem tenet gl.ĩ Auth.de arm.cir.
7 med.coll.6.† Quærit hic Cyn.an q *e* intra annũ fuit impeditus
e iuſto impedimento;poſt annũ poſſit petere reſtõnem aduerſus
annotationẽ bonorum?& vr̃ ꝙ non,quia iſta eſt pęna & ſn̄ia le
gis,non hoĩs,ergo &c.vt ff.de ver. ſig.l.ſi qua pœna. Contrariũ
determinat Pe.ꝙ reſtõ cõpetat ex cl̃a generali,ſi qua mihi iuſta
cã videbitur, per l.1.ff.ex qui.cau.ma. & facit ff.de dam.infe.l.ſi
finita,§.ſi forte.Dicit ſtatutũ Peruſij,ꝙ ſi accuſatus non compa
reat intra octo dies a die dati banni,habeat̃ pro ꝯfeſſo.& in oĩb.
tanq̃ contumacem poſſit ꝯ eum procedi. Modo datur cuidam
bannum,qui propter infirmitatẽ non potuit comparere,an po
terit petere reſtitutionem?& patet ex prædictis,ꝙ ſic.

ADDITIONES.

a Hæc gl.Sed iſtam gl.indiſtincte ſequitur Bald.in l.j.ſupra qui accu.non poſ.
b In criminali.Vide Bal.in l.2.vt intra cer.temp.& per Inn.& alios, in c.ad petitionem,extra de accu.Scrib.poſt Imo.in l.2.ff.de requi.reis.
c Abbreuiari.Vide Bald.in authẽ.iubemus,ad fi.s̃.de iu.& in l.fi.ſup.de iure delibe.
d Ex his.Vide Bal.in l.ſi ea.ſup.qui accu.non poſ.
e An qui.Cy.ponit in ea.l.prox.no.hic,& quid in bannito,uide hic,& adde Cyn.& Bal.in l.2.ſupra ſi pen.apo. mors interue.

LEX II.

1 *Pæna maior imponitur pro crimine ratione contumaciæ.*

QVicunque. Annotatus veniens poſt annũ,bona nõ
recuperat.h. d.in text.ibi, noluerit.hoc
verbũ vr̃ verã cõtumaciã requirere, quod facit pro eo, qđ dixi
s̃.l.prox.in text. ibi,res eius.& iura,& nomina debitorẽ,vt patet
1 in l.fi.ff.eo.†in tex.ibi,ſeueriori.no.ꝙ rõne contumaciæ impo-
nitur pęna maior pro crimine,& ſic facit pro ſtatutis dicẽtibus
ꝙ non comparens incurrit pęnam quanti pluris. Vr̃ ẽt iſta lite-
ra probare,ꝙ iſta pæna accedens ratione contumaciæ,nõ ſit pę
na contumacię,ſed criminis.quod ſatis poteſt tolerari,qñ tota
eſt indiuidua; ſi aũt eſſet diuidua, vt in exceptione,quam ponit
de quanto plurali;illa pęna nõ intelľr eſſa criminis,quia non ha
bet ortum ex cr̄iæ.ſed ex mora,nec per eũ purgaretur crimẽ in
tex.ibi.nihilominus.ꝯ videbatur,quaſi cauſa reducta ad nõ cau
ſam,ſed hoc non obſtat, quia pęna confiſcationis bonorũ im-
a ponitur ratione cõtumaciæ,*a* nõ ratione maleficij,a quo eſt ab
ſolutus, & contumacia per iſtam abſolutionem non purgatur.

ADDITIO.

a Ratione contumaciæ. Vide Bar.in l.2.ff.de pub.iud.

LEX III.

1 *Banniti dicuntur infames infamia facti,& non iuris.*

In pecuniarijs Cõtumacia,abſentatio,& fuga,in ci
uili non inducunt infamiã facti:ſed ĩ
criminali ſic.h.d.in tex.ibi,annotati.ex hoc verbo no.quod con
1 tumax verus nõ eſt propterea infamis.†in glo.non,vt faciat,ibi,
grauatur.ex hoc patet, ꝙ licet banniti noſtri tp̃is ſ̃m quoſdã nõ
a ſint infames, *a* verũ eſt infamia iuris ſecundum illam opinionẽ:
ſed infamia facti ſic,per iſtum tex.& gl.noſtram.

ADDITIO.

a Infames. Vide Bar.in l.dictis,ff.de infa.& in l.1.de calum.infra.
Cell. Adde de hoc quæſito Bar.in tract.bannitorum, vbi diffuſe examinat eis, & an æquiparentur deportatis,an uero excommunicatis ibidem per eum.

De quæſtionibus. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Sententia ad dictum teſtis,cuius teſtimonium reprobatur, nõ eſt formãda.*
2 *Iudex habens probationes in cauſa,quæ repelli poſſunt ſi contra illas opponatur,iudicare non debet.*
3 *Probans per legitimos teſtes,quod probare expedit, exceptio falſi contra vnum an habeat impedire proceſſum.*
4 *Caſus,in quibus ſeruus torquetur contra dominum.*
5 *Sortus indebite non uitiat proceſſum legitime factum.*

QVæſtionem. Seruus cõtra dominum, in cri-
minali cauſa nõ torquetur.fallit
in crimine adulterij,fraudationis annonę,& ĩ crimine
læſę maieſt.in ciuili vero cauſa, ſerui ꝯ dños nullatenus ſunt tor
1 quendi,h.d.†in tex.ibi,formari, no. quod ſententia non eſt for-
mãda ad dictũ teſtis,cuius teſtimoniũ a iure reprobatur: ſed be
ne eſt formanda ad dictum teſtis,cuius teſtimonium a iure ap-
probatur.& hoc patet, quod iudex in pronunciando dẽt ſe con
firmare probationib.& exinde elicere formã ſuæ ſn̄iæ,dummo
do libellus hoc patiatur,vt s̃.q legi.perſo.l. momentaneæ. Item
no.iſtud,quod dictum teſtis,qui non debet admitti,vel non dẽt
examinari,nihil operat̃,vt ff.de quæſt.l.maritus,& dic, ut ibi. in
2 tex.ibi,alijs quoq; probationibus per ſe ſufficientibus, † in text.
ibi,præſcriptionis.No.quod quando iudex habet probationes.
per ſe ſufficientes in cauſa,& habet quaſdam alias, quæ poſſunt
repelli, per exceptionem, quod hoc non obſtante, ſi cõtra illas,
quæ

quæ pñt repelli opponat̃,iudex non hẽt iudicare : & hoc eſt, qđ vult iſta litera hic ſm gl.& facit.ſ.de fal.l.ſatis apte, & ꝙ ibi dixi, & iſta qõ eſt de facto,quia ꝯ quẽdã producti ſunt teſtes,& plene ꝓbauerũt:& vltra hoc ꝓductũ eſt inſtrm̃,& ꝯ inſtrm̃ opp.de falſo,an iſte obiectus hẽt impedire?& vr̃ ꝙ nõ; ꝑ iſtũ tex. Br̃ poſito ꝙ ſi neq; actor,neq; iudex intendat inniti illi inſtrõ, ꝙ illa exce-
a ptio nõ hẽat ĩpedire,arg.huius l.& in l.3.ſ.de fi.inſt. Si autẽ a iudex,vel actor intẽderet inniti inſtrõ, puto ꝙ admitteret re ꝓbatio,& ĩpediret̃ exceptio ꝓceſſus,arg.in l.optimã,ĩ fi.de ꝯh. & co.
3 ſtip.† Ex hoc hẽs determinatũ,ꝙ ſi aliqs ꝓbauit,ꝙ expediret per legitimos teſtes,& ꝓbauit ꝑ vnũ teſtẽ falſum, an exceptio falſi ꝯ illum hẽt ĩpedire ꝓceſſum? hẽs hoc determinatũ ꝑ prædicta.in gl.vt & ſup.no.caſus,in quib.ſeruus torquet̃ ꝯ dñm ſuũ,& in
4 eiſdẽ caſibus torquet̃ monachus ꝯ Abbatẽ ſuum.† in gl.pen. ibi, vñ dicũnt.no.ſm iſtam opi.ꝙ in oĩbus caſibus de mundo hẽt lo
b cum tortura præcedentibus b indicijs.gl.aliter dicit. Fallit in criminibus de quibus eſt iure expreſſum.in ea.gl. ibi, ſed hic de fa-
5 cto.not. ꝙ licet aliquis ſit† tortus indebite, iſtud non vitiat reliquum proceſſum,qui eſt factus rite & legitime.

ADDITIONES.

a Si autem. Vide Sal.in l.ſi doceris,ſup.de fal. Cy.& Bal.in l.1.ſup.qui acc.non poſ.
b Phil.Dec. Præcedentibus. Sed quid ſi adhibita eſt tortura ſine indicijs præcedentibus,an ex ſuperuenientib.locũ habeat habes in hoc elegantem,& pulchram gl.in l.maritus,ff.hoc tit.de quæſt.& ibi per Bar.ver.item ſoluit gl.[Quæ autem indicia ad torturam ſufficiant;vide per Alex.poſt Bar.in l.fin.ff.hoc tit.& in conſil.Alex. 77.par.1.& conſ.10.lib.2.& per illum in l.2.C.quo app.non recip.

LEX II.

1 *Serui non audiuntur ꝯ tutorẽ, vel matrẽ dñi ſui fallit vbi agitur de tutela.*

1 **Inſolitũ.** †Serui non audiuntur contra tutorem, vel matrem domini ſui.h.d. Fallit,vbi agitur de utela.

LEX III.

1 *Mulier poteſt torqueri præcedentibus legitimis indicijs.*

1 **Cum cognitionaliter.** †Præcedentibus indicijs veriſimilib. mulier,quæ de maleficio mariti impetitur,eſt torquẽda.h.d. a tex. ibi,veriſimilia.concor.inf.eo.tit.l.milites,§.oportet.

LEX IIII.

1 *Iudici malefactorem præſentans ipſe non liberatur.*

Sicuti. Non eſt credendum de facili confeſſo de ſe, & ſocijs;ſed ſi allegat euidentem rõnem,vel aliud veriſimile,quod inſtruat iudicem,debet procedere ad inueſtigationẽ
1 veritatis h.d.†No.a ꝙ præſentans iudici malefactorem,non pro
a pterea ipſe a crimine liberatur: vnde licet bannitus repreſentaret bannitum,tamen non exiret propterea de banno.

ADDITIO.

a No. Vide Bal.in l.milites,in fi.infra eod.

LEX V.

1 *Tortura indiſtincte habenda non eſt.*

1 **Nec ſi.** †Quæſtio ſeu tortura indiſtincte hñda non eſt. h.d. Vel ſic,Serui,q non meruerũt libertatẽ iudicio teſtatoris,non ſunt indiſtincte torquendi pro nece teſtatoris. h.d.

LEX VI.

1 *Teſtis non idonei dictum vim veritatis non obtinet.*

Pridem. Seruus, vel libertus pro dño,vel ꝯdñm,non eſt torquendus;& ſi eſt tortus,nõ eſt ſtãdum dicto
1 eius.h.d.in tex.ibi,veritatis vim.no.ꝙ non a obtinet vim verita-
a tis dictum teſtis,qui non eſt idoneus,ſicur no.in l.2.ſup. ad Syl.

ADDITIO.

a Quod non. Vide in l.non omnes,§.qui transfugit,ff.de re mil.& quod no. ibi Bar.

LEX VII.

1 *Beneficio mero non poteſt renunciari.*

a **Seruos.** Etiã volẽte dño,ſeruus in dñm torqueri non pt̃. a
1 h.d.†No.ꝙ mero bene cio non põt renunciari.

ADDITIO.

a Non poteſt. De ratione huius l.vide Ang.in l.pactum inter hæredes,ff.de pact.

LEX VIII.

1 *Teſtis ad torturam an faciat indicium.*
2 *Confeſſio extraiudicialis ad torturam, an faciat ſufficiens indicium.*
3 *Tortura de notorio locum non habet.*
4 *Tortus ſemel ſine nouis indicijs an iterum poſſit torqueri.*
5 *Tortura in quolibet crimine an habeat locum in defectum probationis.*
6 *Torqueri an poſſit pars ante proceſſus publicationem.*
7 *Tortura in caſu non promiſſo facta an proceſſum vitiare poſſit.*

Milites. Milites ẽt veterani,& eorum filij non ſubijciũt̃ tormẽtis,neq; pęnis paganorum:exceptis his, q ignominioſe miſſi ſunt. hoc primo. ad hoc,vt ꝓcedat̃ ĩ tortura in criminalib.dẽnt ꝓcedere indicia certa & ꝓbabilia.h.d. in tex. ibi,exceptis.not.ꝙ miles degradatus nullam prærogatiuam habet;perdit.n.eam rõne infamiæ,& degradationis, de quo dic vt no.in l.j.§.miles,& §.ignominioſe,de infa.in tex.ibi,vt ſ. ignomi
a nioſi ſunt. Et q̃ ſunt iſta ĩdicia a veriſimilia &,ꝓbabilia, ſub certa forma tradi non pt̃,ſed eſt arbitrium iudicis,ſm Ia.But.& alios. debet.n.iudex arbitrari ex varijs circũſtantijs ,ſed ſatis dicit Do. Gand.in ſuo opere.in tex.ibi,indicijs, not.ꝙ argumẽta veriſimilia & ꝓbabilia dñr certa,vt patet ex iſta lr̃a ꝯiũcta cꝯ ꝓcedẽti. In tex.ibi,ſi pſonarum condõ.no. ꝙ q ſunt priuilegiati nõ torquẽtur,nec pñt torqueri, qualiacunq; & quãtacunq; indicia hẽant ꝯ ſe.vt patet a ꝯrio ſenſu,& ad minus requntur duo teſtes, qui
1 probent ipſa.† Quæro, an vnus teſtis b de veritate dicatur face-
b re indicium ad torturam?& dic ꝙ ſic,dummõ ſit talis,quod nõ poſſit repelli.de hoc no.ſ.ad l.Iul.maie.l.3.ꝑ gl.& Cy.facit ff. de
c qõ.l.maritus,& l.fi.ad Syl. Item q̃ro,an fama c faciat ſufficiens indicium ad torturam in crĩali?& Doc.dñt ꝙ non,vt no. Cy.ĩ. eo.l.de tormentis.rõ,qa fama ꝑ ſe non probat,ẽt in ciuili cã, vt in l.3.§.idem diuus,ff.de teſt.& ibi no.multo minus in crĩali,vbi
2 requiritur probatio verior,& lucidior,†Itẽ q̃ro,quid de confeſſione extraiudiciali, an faciat ſufficiens iudiciũ ad Torturam? Dic vt ff.de adul.capi.quinto.itẽ qd de cõfeſſione iudiciali? Dic
3 vt ſ.de cuſt.reo.l.2.in fi.†Itẽ q̃ro,quid de notorio?& vr̃ ꝙ in notorio non hẽt locum tortura,qa tortura non adhibet̃ niſi in defectum ꝓbationis,vt ĩ.eo.l.quoties.Sed hic de crĩe liquet, ergo non eſt ꝓcedendum ad torturã. Non ob. ꝙ not.in l.ictus fuſtiũ, ff.de infa.qa ibi emanat ad punitionẽ crĩs,non loco pꝛobationis
4 deficiẽtis,de qua loquitur iſta lr̃a.†itẽ q̃ro,an ſemel d tortus ſi-
d ne nouis inducijs poſſit iterũ torqueri?no.Odof. & Cyn.ĩ.eo.l. fi.& dñt ꝙ nõ, ſi eſt ſufficiẽter tortus; ergo ſi aliqs eẽt repetitus in tormẽtis,& exinde decederet, torquens puniret̃ tanq̃ homicida,qa non debet repetere.facit qđ dixi ſ.de adult.l. Gracchus.
e An in quolibet e crĩe habeat locum tortura in defectum pro-
f bationis?Dic vt no.in l.j.ſ.e.† An tot f & talia poſſint eſſe indicia
5 ꝙ ex ipſis ſolis abſque tortura aliqua veniat̃ ad condemnationem?Dic ꝙ ſic,vt no.in l.2.§.j.ff.de excuſ.tut. Vñ diſtingue, aut ſunt indicia dubitata,& ex eis non pt̃ ſequi ꝯdemnatio,ſed tortura,qñ ſunt veriſimilia,& ꝓbabilia, & ita loqtur hæc lr̃a. Non ob.ꝙ lr̃a dicit,certis indicijs qa non dt hoc ſimpl̃r,ſed veluti, .i.quaſi ex certa, qđ eſt nota diminutionis. Aut indicia ſunt indubitata, & tunc ex his abſque alia tortura poteſt veniri ad con
g demnationẽ,vt no.in l.2.§.1.g ff.de excuſ.tuto.tutius tñ facit iudex,q non habet aliã probat,q̃ indicia,quæcunque ſint,ſi extor-
h queat ꝯfeſſionẽ ꝑ torturã,h vt in l.ſi accepta.in fin.ſ. de male.&
i mathe.ꝑdicta dico de tortura patris. Sed vt torqueat̃ teſtis,i non oportet ꝙ præcedant indicia,dummõ ſubſit iuſta cã,puta quod ſit vilis perſona,vt ĩ.eo.l.interrogari, vel ꝙ teſtis vacillet, vt no. Dy.in c.ſine culpa,de reg.iur.lib.6.& no.Cyn.in l.ſi.ĩ.eo.uel ꝙ ꝓ ſumat̃ ſcire veritatem,q̃ tacet,vt ff.de adulte.l.ſi poſtulauerit, §. pen.ſ.ad l.Cor.de ſic.l.ſi.& facit ad leg.nr̃am,l.3.ſ.eo. in ver. ad
6 ver.ſimilia.† item q̃ro, an ante publicationẽ k ꝓceſſus pars poſ-
K ſit torqueri?Iac.dt̃ ꝙ non.in l.ſolam,ſ.de teſt.hoc vr̃ verum ſine dubio ad petitionẽ partis: ſed ſi ex officio iudicis, nõ vr̃ eſſe vis an ſit publicatus,vel non:qa quantum ad iudicem,ſp eſt publicatus,vt no.Inno.extra de teſti.c.cum clamor.Prima diſtinctio eſt tutior;qa cum torturæ non dẽant fieri niſi in defectum probationis,& niſi præcedentib.indicijs. & adhuc nõ cõſtet de his, quia proceſſus non publicatus,nihil probat,vt dicta l.ſolum.er-
7 go non habet locum tortura,& hoc no. † Nunquid l tortura fa-
l cta in caſu nõ permiſſio vitiet proceſſum?Dic ꝙ reliquũ proceſſum non vitiat,ſed ille actus in ſe non tenet. caſus eſt in l.1.ſ.eo.

ADDITIONES.

a Indicia. Vide Bal.in l.ſicut falſi,per illum tex.ſupra de prob.
b An vnus teſtis. Vide Bal.in l.1.§.idem Corn.ff.eo.
Adde de hoc per Areti.conſ.41.quod eſt ſecundum maiorem impreſſionem 183. uerſ.quod autem indicia,uol.2.& conſ.65.uerſ.quot autem indicia,vol.1. & cõſ. 77.uol.eo.uerſ.circa 2.
c An fama. Vide Bar.in l.de minore,§.tormenta,ff.eo. Paul. de Leaz.in commento c.grauis,extra de depo.
d An ſemel. Vide Bar.in l.unius,§.reus,ff.eo.
e An in quolibet Glo.in l.1.hic alle.di cit,quod ſic.
f An tot. Vide Bal.in l.fi.ſupra de prob.& quæ dixi poſt Bar.in l.abſentẽ,ff.de pœn. & quæ no. Bal.in l.cum citra,ſupra de iu.dot.& dicit Bal.in l.quicunque, ſupra de ſer.fug.quod in ſecretis delictis,tractatibus,et conſilijs,propter probationum difficultatem poteſt perueniri ad diffinitiuam ſententiam, uide ibi.
g §.1. Et eſt caſus in l.ſciant.ſup.de prob.
h Per torturam. Pro hoc facit,quod no. Bal.in l.2.ſupra quo.app.non rec.
i Teſtis. De tortura teſtis,uide Bal.in l.ex libero,ff.eo.et in l.3.ſup.de adult.et quod ipſe no.in l.fi.inf.eo.
Publicationẽ. Sed an ante lit.cont.uide Barto.in l.ſi quis adulterium,ſup.de adult.
l Nunquid. Vide l.maritus,et quod ibi Doct.ff.eo.

LEX IX.

1 *Status in quæſtione ad tormenta proceditur, ne ſordidæ ſtirpes ſplendidis ſubrogentur,aut præferantur.*

1 **Super ſtatu.** †Ne ſordidę ſtirpes ſplendidis ſubrogentur,aut præferantur in queſt.natalium,& in queſtione ſtatus,ad tormenta proceditur.

LEX X.

1 *Serui hæreditarij torquentur in cauſa falſi teſtamenti,etiam ſi eis libertas ſit præſtita.*

1 **Cum teſtamentum.** †In cauſa falſi teſtamenti ſerui hæreditarij torquentur,etiam ſi vis libertas ſit præſtita.h.d.

LEX XI.

1 *Illuſtres, & eorum liberi, item decuriones non ſubijciuntur tormentis niſi media*
Bal.ad poſter.lib.Cod. Ff

media perſona,per quam priuileg inm tranſiret ad liberos, ſit infamis.

Diuo. †Illuſtres,& eorũ liberi nõ ſubijciũt tormẽtis,& idẽ
ĩ decurionib.niſi media pſona,p q̃ hoc priuilegium
trãſiret ad poſteros,ſit ĩfamis.h.d.In tex.ibi, ad pronepotẽ,an ap
pl̃o liberorũ in priuilegiũ extẽdat ad infinitũ, vel ad trinepotẽ.
dic vt ibi per Cy.

LEX XII.

1 *Serui torquentur in quæſtione dominij ſeruorum.*

1 **Quoties.** † In quæſtione dominij ſeruorum etiã ipſi ſer
ui torquẽtur pp inopiam probationis. h.d.

LEX XIII.

1 *Serui hæreditarij torquentur in hæreditaria quæſtione.*
2 *Seruus communis non poteſt torqueri in aliquem dominorum.*

1 **Hoc quod placet.** † Hæreditarij ſerui in hr̃di-
taria qõne torquẽt: ſed cõis
ſeruus non poteſt torqueri in aliquẽ dñorũ.h.d. Vel ſic , Dubiũ
dñium non excludit torturam,ſed dominum certum.h.d.

LEX XIV.

1 *Domini præcedentis memoria operatur , vt ſeruus non torqueatur .*

1 **Seruos.** †Memoria domini pręcedẽtis operatur,vt ſeruus
quondam non torqueatur in cauſa domini,h.d.

LEX XV.

1 *Seruus torquetur tã ĩ ciuili, q̃ ĩ criminali cã,vbi qõ deſcẽdit ex facto ſerui.*

1 **Interrogari.** †Tã in ciuili,q̃ in criminali,vbi qõ deſcẽ
dit ex facto ſerui,ſeruus põt torqueri.h.d.

LEX XVI.

1 *Decurionem torquens capitis pęna tenetur.*
2 *Decurio torqueri poteſt in crimine læſæ maieſtatis.*

1 **Decuriones.** †Decuriones nõ ſunt torquendi, ꝙ im-
minet pœna capitalis torquẽti,excepto
2 †in crimine læſę maieſtatis.h.d.Et no.caſum,ꝙ Poteſtas *a* iſtius
a ciuitatis torquet aliquẽ de priorib.durante officio , punit pœna
capitis,exceptio crimine lęſę maieſt.vel proditiones populi , qđ
cõnumerat ĩter crimina lęſę maieſt.vt ĵ.de aboli.l. fallaciter.&
b iſta lex eſt arg.ꝙ de quacũq; tortura,*b* quã iudex facit dolo ma-
lo,& ſine cauſa,ſit pœna capitis,de hoc tetigi ĩ l.j.de priuat.care.

ADDITIONES.

a Si poteſtas.Priores non poſſunt torqueri durante officio, nec etiam poſt officium
infra l.prox.& ibi Bal.
b Tortura.Vide Bal.in rub.ff.de pœn.iud.qui male iud.

LEX XVII.

1 *Decurio non ſolum torqueri non poteſt,ſed nec etiam,qui olim fuit.*

Nihil. Innocens eſt,ɔ̃ quem non pręcedunt indicia,& qui
olim fuit decurio non torquet.h.d.In tex.ibi,inno-
centia.No.ꝙ lex habet quẽlibet pro innocente,ɔ̃ quem nõ ſunt
1 indicia.in tex.ibi,idemque.†No.hic expreſſe , ꝙ non ſolum qui
nunc eſt decurio,vel prior,nõ põt torqueri,vt ſ̃. in l. præcedẽti,
ſed ẽt qui olim fuit, non põt torqueri in memoriã prioris offi-
cij.de hoc eſt in ciuitate ſtatutum expreſſum.hic non ſunt alia.

LEX XVIII.

1 *Tortura teſtis non debet eſſe nimis aſpera.*
2 *Pars quando eſt torta,requiritur perſeuerantia.*

De tormẽtis. In qõne hr̃ditatis,vel de reb.hęredita
rijs, ſerui hr̃ditarij pñt torqueri, prius
a pſtito ſacro a petẽte torqueri,ꝙ hoc ñ petit aĩo *a* calũniãdi. h.d.
1 †In gl.ꝙ nõ.ibi,in mediocribus. imo vr̃ ꝙ tũc debet magis vale-
re,qa eſt minus coacta ɔfeſſio,vt l.metũ,ff.quod met.cã. & ſ̃. de
trãſac.l.interpoſitas.ad hoc rñdet,ꝙ iſta diſtinctio gl. procedit ĩ
dicto teſtis torti,vbi tortura nõ debet eſſe nimis aſpera , nec ni-
mis leuis,ſed moderata:ſed vbi loqueremur in tortura partis, q̃
to tortura eſſet leuior,tãto magis crederet.verũ ẽ, ꝙ teſti torto
2 plus credit,q̃ non torto:ɔ̃rium eſt in parte.†In ea.gl.ibi,ɔ̃ ſe. Iſta
gl.diuertit a mã prin.ſui,qa ſupra locuta eſt de tortura partis.&
dic,ꝙ qñ pars eſt torta,tunc nõ reqrit perſeuerantia,vt l.2. ſ̃. de
cuſt.reo.ſed qñ teſtis eſt tortus,tũc nõ reqrit perſeuerãtia: quia
teſtis nõ põt dictũ ſuũ ex interuallo corrigere,vt in c.pterea, ex-
tra de teſtib.loquor đ correctione ſpõtanea,nõ de extorta p tor-
mẽta,de quo dic,vt hẽs.ff.đ adul.l.ſi poſtulauerit,§.pe. & añ pẽ,

ADDITIO.

a Animo.Vide Bal.in l.1.ſupra de iur.calum.& ibi tex.alleg.in gl.

De abolitionibus. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Abolitio ſpecialis impedit accuſationem.*

a
1 **PRæſes[a] prouincię.** † Specialis abolitio cauſa
cognita ɔceſſa per iudicẽ
impedit iteratam accuſationem de eodem,niſi hoc a Prin
cipe impetretur.h.d.ſm intellectũ glo.quę incipit qui enim.Vel
ſic,Priuata abolitio impedit qõnem ab eodem reaſſumi; ſed pu
blica abolitio non,ſi veniatur intra 30.dies.h.d.gl.dicit intra 30.
in ſe quilibet intel̃s eſt bonus, tñ primus eſt magis amicus lr̃æ.
Vel ſic ſecundum primam lect.Abolitio accuſationis,non dẽt a
Principe impetrari,ſed a iudice.h.d.prima melior.

ADDITIO.

a Præſes.Bald.in l.1. ſupra qui accuſ.non poſ.per iſtam l.dicit,quod abolitio ſemel
conceſſa,non poteſt reuocari,niſi per Principem.

LEX II.

1 *Accuſator vbi contra rempublicam calumniatur,iudex procedendo per in
quiſitionem ſupplere poteſt.*
2 *Pax tenet p pecuniã reddita,quia redditur de propria iniuria,nõ de aliena.*

Abolitio. Iudex nõ debet abolitionẽ ɔcedere,niſi parti-
bus pñtib.& cã cognita.Itẽ errãti , & temere,
vel calore iracũdiæ accuſanti,bolitio ɔcedit,nõ aũt calumniãti.
Itẽ facilius cõcedit abolitio,vbi qs accuſat ſuã, vel ſuorũ iniuriã
proſequẽdo,q̃ vbi de aliena.h.d.in tex.ibi,populari. no. ꝙ iudex
a nõ debet facere abolitionẽ,niſi ad poſtulationẽ *a* partis . in text.
ibi,calorẽ.de h.d.vt dixi in l.ſi non ɔuitij.In tex.ibi,explanãs. no.
ꝙ qñ petitur abolitio,debet exprimi quare petant.in tex.ibi,pe-
cunijs.arg.ꝙ pax facta mediante pecunia non teneat,ſed in ɔ̃riũ
1 facit in ea.l.§.hic aũt.in tex.ibi facta.no.ꝙ vbi † accuſator *b* calũ
b niat ɔ̃ Rempub.in cuius fauorẽ cedit accuſatio, ꝙ iudex põt in
hoc ſupplere procedẽdo per inquiſitionẽ.Vnde vbicunq; iudex
videt,ꝙ partes colludũt adinuicẽ,ipſe habet ea,q̃ deſunt; ex offi
cio ſupplere in cauſa criminali,de quo p Cyn.hic,& ſ̃.de tranſa.
l.tranſigere,vel paciſci.In tex.ibi,cognatos ſuos.no.ꝙ pro bono
pacis debet facilius iudex admittere abolitionẽ inter cognatos,
2 q̃ inter extraneos.†In gl.ẽt per pecuniã.& ſic eſt ar.ꝙ tenet *c* pax
c & ɔcordia reddita per pecuniã;quia reddit de propria iniuria, ñ
de aliena. Satis credo,ꝙ ſit verũ in criminib.vbi licet tranſigere,
vel paciſci de iure cõi,vel municipali,vt ĵ.ad Turp.l.q̃uis. poſſet
d tñ,qui dedit pecuniã redimere,*d* ſi dedit cauſa redimẽdæ vexa-
tionis,vt ſ̃.de adul.ſerui ob violatum.pax.n.ſemper remanet fir
ma,vt in l.ſi tibi,§.quædã,ff.de pact.& in d.l.quãuis, ad Turp.

ADDITIONES.

a Ad poſtulationem .Aliam formam petendæ abolitionis,vide per Bal.in l.ſine me
tu.per illum tex.ſupra de adult.
b Accuſator.Ad intellectum huius l.in hac parte,vide Imo.in l.pen.in fi.princ.ff.de
pub.iudic.
c Arg.quod tenet.Vide qđ no.gl.& Doc.in l.j.ſupra de pę.iu.qui ma. iud. & gl.in l
j.§.ſed & conſtitutio.ff.de cal.& per Bar.in l.athletas,§.fi.ff.de his qui no.infa.
d Redimere. Vide quod leg.& not.in l.ſi quidem,ſupra de contrah. & com.ſtip.&
Cyn.in l.tranſigere,in 8.q.& ibi Salic.in pen.q.ſupra de tranſac.

LEX III.

1 *Abolitio peti poteſt,etiam poſtquam reus ſe excuſauit.*
2 *Iudex ex officio in criminali procedere poteſt,quamuis reus & actor ſint in
concordia,*
3 *Abolitio locum non habet,quamuis iudex teſtes examinare cępißet.*

a **Fallaciter.** *a* Fallaciter accuſanti abolitio nõ cõcedit.
Itẽ accuſator inuito reo nõ põt petere abo-
litionẽ,ſi reus rõne accuſationis aliquid iniuriæ fuit paſſus, puta
tormẽta carceris,vel cõpedes.ſi aũt nihil iniuriæ fuit paſſus, tũc
abolitio ſequi põt,dummodo petat intra 30.dies a die compari
tionis rei,& eo nõ volente abolitio peti põt,niſi teſtes ſint torti,
vel iniuriã paſſi.Itẽ in crimine lęſæ maieſtatis,& oppugnationis
& pditionis patriæ.Itẽ in crimine peculatus,& deſertæ militiæ,
& in crimine falſi,nõ admittit abolitio.h.d.in tex.ibi,in accuſan
tibus.qđ de ſyndicis, qui denunciãt maleficia, an poſſint petere
abolitionẽ? Dic vt in l.ab accuſ.§.nũciatores,ff.ad Turp. in tex.
ibi,ſyncera mẽte.i.bona fide.in text.ibi,catenas.de hoc habuiſti
in l.j.de cuſt.reo.in tex.ibi,non petet.reo ɔ̃dicente,ſed eo conſen
1 tiẽte ſic,vt ſequitur.† in tex.ibi,traditur.no.hic, ꝙ abolitio *b* põt
b peti.ẽt poſtq̃ reus ſe excuſauit.itẽ etiã poſt lit.ɔte.petit. abolitio,
qđ patet,quia ante lit.ɔte.reus non traditur cuſtodiendus, vt l.j.
circa fi.ſup.de exhi.re.& ĩtellige de cuſtodia, q̃ fit in proceſſu, &
ordinario iudicio,nõ de illa,q̃ fieret ex officio;qa iudex poſſet ca
pere ex officio,vt ĩ l.fi.de malef.& mat.in tex.inuito reo.apparet
ergo,ꝙ beneficiũ nõ eſt ſimpl̃r introductũ in fauorẽ rei;qa tunc
nõ poſſet peti,& ɔcedi ĩuito reo.ĩ tex.ibi,cõſentiat.no.ꝙ poſt lap
2 ſum terminũ,admittit in termino iuris.qđ no.† ĩ tex.ibi,iudicis.
no.ꝙ licet reus,& actor ſint ĩ cõcordia, tñ iudex ex officio põt ĩ
ɔ̃riũ procedere ĩ criminali,licet ſecus ſit in ciuili,in l.ſi ɔuenerit.
de re iu.itẽ collige ar.ꝙ licet partes renũciẽt ferijs,durãt tñ feriæ
quo ad teſtes,qa in pĩudiciũ teſtiũ,& in eorũ iniuriã,nõ tenet ɔ-
ſenſus partiũ,vt hic,nec habemus de hoc meliorẽ tex.in tex. ibi,
3 agitari ex officio,ẽt nulla parte ĩſtãte,vt ĩ l.2.ſ̃.eo.† Et no.*c* ꝙ da
c to,ꝙ iudex cępiſſet examinare teſtes,nõ tñ hẽt locũ abolitio, niſi
in caſu iſtius literæ,qñ teſtes eſſent torti,vel aliud paſſi.ſi aũt pro
ceſſus eſſet publicatus tũc ñ haberet locũ abolitio , ſed oĩno dẽt
venire ad diffinitiuã rõnẽ l.de qua re,ff.de iud.ĩ tex.ibi,oppugna
ta.no.ɔ̃ veniẽtes cũ vexillis eleuatis hoſtiliter,ɔ̃ ciuitatem. Item
d no.cõtra proditores *d* populi,qui incidunt in crimẽ lęſæ maieſ.
in tex.ibi,in genere,ergo in crimine falſi non habet locum abo-
e litio,*e* ſecundum Odofr.& omnes,etiam de partium voluntate.

De

ADDITIONES.

a Fallaciter.Cum tex.in fi.dicit , quod in iſtis criminibus etiam reo incumbit onus
probandi,intellige vt per Io.And.in reg.ſine poſſeſſione,de reg.iu.lib.6.in merc.
b Abolitio.Vide quæ no.Bal.in l.1.ſupra qui accu.non poſ.& no.quod abolitio con
ceſſa in criminali,non nocet in ciuili,vt no.Bal.in l.ſi docueris,ſupra de falſ.
c Et no.Vide Bal.in l.edita,in 8.opp.ſupra de eden.& Ang.in l.libellorum,§.fi.ff. de
accu.vbi vide per iſtum tex.
d Proditores.Vide Bal.in l.1.ſupra de fal.mo & gl.hic.
e Abolitio.Vide gl.& Cy.in l.ſi docueris,in 3.q.ſup.de fal & Bar.in l.pe. ff. ad Turp.

De generali abolitione. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Abolitio generalis non impedit,quominus crimen obiectum intra triginta dies poſſit repeti.*

1
a Qui potentatus. † Abolitio *a* gñralis non obſtat, quominus crimen iam obiectũ poſſit intra triginta dies repeti: & non vltra.h.d.tex. & gl.

ADDITIO.

a Abolitio.Vide Bal.in l.libellorum,§.fi.ff.de accuſ.

LEX II.

1 *Abolitio concernit proceſſus præſentes,non futuros.*

1 Cum eo. † Generalis abolitio concernit proceſſus præſentes,nõ futuros.h.d.hęc lex notabilis.In text. ibi, crimina extinxit,& proceſſus criminum.

LEX III.

1 *Indulgentia tollit crimen,non infamiam.*

1 Indulgentia. † Per indulgentiam nõ tollitur infamia, ſed tollitur crimen, & reliqua criminis poena.hoc dicit.

Vt intra certum tempus criminalis quæſtio terminetur. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Contumax,quòd ſit aliquis in toto tempore ſufficit.*
2 *Mora inducit veram contumaciam, quando quis fuerit diligentes toto priori tempore.*
3 *In cauſa criminali mitius agitur cum lege,quam cum iudice.*
4 *Accuſator ſi in cauſa criminali proſequatur, adeo quod intra tempus non expediatur proceſſus,nunquam poſtea audietur.*

Quiſquis. Si ſtat per accuſatorem,quominus criminalis quęſtio intra tp̃s a iure ſtatutum terminetur, dẽt accuſator puniri in quarta parte bonorum,& efficitur infamis.h.d.In tex.ibi, ſtatutum a iure,ſed de ſtatuto tpe a iudice loqtur, in l.2.ſup.qui accu.non poſ. In tex.ibi,contumacius multimode.Not.quod maior contuma-
1 cia eſt in fine cãæ, vel tpis,q̃ in medio, vel in prin.† Item no.ꝙ ſufficit,ꝙ quis ſit contumax in toto tpe.Non ob. ſup. de adult.l.qm̃ indubitati,qa aut ꝯtumacia p̃ſtat impedimentũ ad proceſſum, & loquitur hic:aut non p̃ſtat,& tũc loqtur ibi.Facit ad iſtã remiſſionem,ff.de arb.l.non ex oĩbus,ff.de verb.obl.l. ſi quis arbitratu, & ff.ſi quis ius dic. non obte.l. 1.ibi,dum dicit,qui quod extremum
2 in iuriſdõne eſt,non fecit.† No.ergo, ꝙ ſi quis eſſet toto tpe dili-
a gens, ſaluo q̃ in vltimo die,quo eſt in mora, illa *a* mora abſorbet officium totius præcedentis,& inducit veram ꝯtumaciam.Non ob.quod no.in l.nec non,ff.ex quib.cau.ma.§.ſi quis ſæpius.ſup. de reſti.mil.l.qui tpe.quia loquitur in mora extraiudiciali:hic ãt in ꝯtumacia.in gl.1 pęnas.ibi,extraordinaria punitur, qa hic contemnit legem,ibi iudicem:vñ hic delictum eſt ordinarium,& iõ imponit pęna ordinaria,alias arbitraria.Et no. ꝙ iſta pęna arbitra
3 ria p̃t excedere ordinariam. † in ead.gl.ibi, cum lege.not.etiam, ꝙ in cã criminali mitius punit, vel agit cũ lege, q̃ cũ iudice. hoc facit ad q.dicit ſtatutũ, ꝙ pro certo crĩe p̃t ſequi poenę centum: aliud ſtatutum dicit,ꝙ ſi rumor poſſit eſſe in populo,ſi pœna arbitraria:an ſi pro illo crĩe,pro quo p̃t imponi pęna centum, ſi actum eſt cum iſta qualitate, ꝙ rumor poſſit ſeq, an poterit fieri maior ꝯdemnatio?& dic ꝙ ſic, qa iſta qualitas hẽt augere pęnã, l.j.& 2.ſup.de ſedit.Item quia iudex hẽt arbitrium, & iõ durius agit cum iudice,q̃ cum lege,vt hic.facit s̃.de infa.l.& ſi ſeuerior. & in l.quid ergo,§.poena grauior,ff.de his,qui no.infa.& in l.hodie,ff.de poe.patet,ꝙ qualitas addita delicto,põt transferre delictũ ad pęnam arbitrariam,vbi ex tali delicto poſſit ſequi ordinaria. Et capio pro qualitatibus aliquas circumſtantias,q̃ hñt aliqd aggrauare,vel diminuere circa poenã.in gl. ibi, deferre.i.licet lis
b nõ ſit ꝯt.an puniatur *b* iſte deſiſtẽs penis iſtius l.† In ea.gl.ibi, pri
4 ma placet.tu dic,*c* ꝙ aut qs deſiſtit de iure,& tunc ſine dubio nõ
c punit pęna deſiſtẽtis,qa deſiſtit nolẽs,& in deſiſtendo non eſt in culpa,vt l.libellorũ,§.ꝙ ſi libelli,ff.de accu. & in l.1.§.accuſationẽ,ad Turp.aut qs deſiſtit de facto, & tunc refert:aut poſt li. cõt. & eſt planũ ſ̃m oẽs,ꝙ punit pęna Turpil. ſeu legis nr̃æ. Aut ante li.cont.& refert,aut loqmur in delictis, in qbus poterat procedi li.ꝯt.& refert,aut loqmur in delictis, in qbus poterat procedi li. ꝯt.ad diffinitiuã,de quib.dixi s̃.de acc.l.leuia.& idẽ,qa porrectio libelli cũ inſcriptione,& datione fideiuſſorũ,ſecuta citatione partis,hẽt vim li.ꝯt.vñ non reqritur alia ꝯteſt.ſi pars non comparet. ſed ſi pars ꝯparet,bene requiritur vera conteſt.Si aũt nõ eſſet facta citatio partis,tunc libere poſſet actor poenitere,vt l.Sempronia,ff.de fur.& ff.de fal.l.Athaletus, & ff.de in ius vocã.l. libellus aduerſus. Item ſi pars eſſet citata ſup libello producto, tñ libellus non eſſet productus,eo quod eſſet citata ſuper libello producendo,adhuc poteſt pęnitere,& non producere libellum impune,licet ſibi imponatur ſilentium,vt in capi.licet in B. Petro extra, de accuſ.aut loquimur in criminalibus, in quibus ꝯ abſentẽ procedi non poteſt,vt in his, quæ imponunt pænam a relegatione,ſup.& tunc dico,ꝙ ante li.cont.quis nõ poteſt vere deſiſtere per lapſum temporis iuris,quia ante lite.conteſta.tempus non eſt initiatum,vt l.vbi.s̃.de fal.& per lapſum temporis a iudice ſtatuti bene poteſt deſiſtere,& tunc punitur pęna arbitraria,arg. in l.3.s̃. qui accuſa. non poſſ.item poteſt deſiſtere expreſſe renunciando. liti, & tunc punitur poena Turpil. ex mente legis, non ex verbis & ita intelligitur opi.Azo.quam ſequitur Dyn.& Cyn.& multi alij Doct.hic non ſunt alia.

ADDITIONES.

a Illa.Et ſic in uno negligens,in alio diligens non præſumitur,nec habetur. de quo uide per iſtum in l.fi.C.de his,quia non dom.man.ſunt.
b Ponatur. No. quod in criminali non proſequens accuſationem, adeo quod intra certũ tp̃s nõ expediatur,nũquã non auditur,l.abolitionẽ,& ibi Bal.ſup. de adult.
c Tu dic.Vide Bald.in l.1.qui accuſ.non poſſ.

LEX II.

1 *Dilationes in cauſis non debet dari fruſtratorie.*
2 *Dilatio,ſi non petatur,non eſt concedenda.*
3 *Dilatio in criminali per iudicem abbreuiari poteſt.*
4 *Pęna a iure ſtatuta ubi imponi non poteſt, iudex debet eam commutare.*
5 *Iudex proceſſus expedire debet etiam nemine petente.*
6 *Priuatio an habeat locum in pęnis.*
7 *Infamatus diuerſis generibus infamiæ,iterum infamari poteſt.*
8 *Abſolutio vnica,an ſufficiat in pluribus pœnis.*
9 *Dilatio ſi per iudicem ſemel eſt concessa parti,& noluit,an pars iterum petere poſſit.*

1 Nouerint. † Cõpetens dilatio in criminali nõ eſt denegãda petẽti:& qõ criminalis debet intra tẽpus expediri ſolertia,& diligentia iudicãtis in hoc adhibita.& accuſator ſi eſt talis,cui infamia non ſit poena,ſi deſiſtit, dẽt dari in exilium.h.d.In tex.ibi,neceſſariis.ex hoc no.a contrario ſenſu,ꝙ fruſtratoriæ dilationes non ſunt dandæ in cauſis.in tex.ibi, vtriq;
a parti.no,ꝙ iudex poteſt aſſignare *a* terminũ ſimul vtriq; parti ad probandũ quatenus vtriq; incũbit,& tũc iſta verba, vtriq; parti, intelligũtur.ſcilicet ſimul.poſſũt etiam intelligi ſucceſſiue,vt primo accuſatori,deinde accuſato debet induciæ,vt s̃.de excep.l. ſi qdẽ.& de fer.l.fi.& vtraq; eſt vera practica.intereſt enim aſſeſſorũ,& vtriq; parti det ſimul.facit s̃.de abol.l.fallaciter,in fin.& s̃.
2 de fal.l.vbi.† In tex.ibi,ſi petant.ergo ſi nõ petitur dilatio,non eſt
b concedenda.*b* hoc verũ de dilatione, q̃ concedit miniſterio iudicis,& ideo dic,ꝙ ſi quidam fuit confeſſus maleficiũ, & iudex miſit eũ ad furcas,non data ſibi dilatione ad faciendam ſuam defenſionem:an quod iudex fecit,poſſit de iure ſuſtentari? & dic, ꝙ aut iſte petijt,& tunc iudex malefecit,quia debuit dilationem dare aut nõ petijt,& tũc iudex non habet neceſſe dare facit j̃.de pę.l.qui ſñĩam.& in l.cum reis. in dilatione vero, quæ eſſet conceſſa per l.ſcriptam,non oportet, ꝙ illa dilatio petatur, quia nec eſt neceſſe,ꝙ per iudicem concedatur, vt l.ſi vindicari. j̃. de pę.
3 An autem in criminali iudex poſſit dilationem breuiare. puto ꝙ ſic,per iſtum tex. habet enim iudex diſcutere.an dilatio ſit neceſſaria,& quanti tpis ſit neceſſaria; ergo cum hoc ſit in examinatione iudicis,ipſe habet arbitrari. Cyn.dicit ꝯ in l.1.de req.re. dic vt ibi dixi.In tex.ibi,exilij.not.ꝙ infami non poteſt noua infa
4 mia irrogari,& ideo fit permutatio poenæ.ſecundum glo.† item
c not. ꝙ vbi non poteſt *c* imponi poena ſtatuta a iure, eo ꝙ delinquens non eſt capax illius poenæ, quod iudex debet poenã iuris in aliam commutare.facit.ff.de iniur.l.ſi quis iniuriã. Et ex hoc dñt Doct.ꝙ ſi falſo teſtĩ ex forma ſtatuti debet amputari manus dextera, ſi ipſe non habet, vel habet aridam,ꝙ per offm̃ iudicis commutatur in aliam poenam. Et not.hic,ꝙ poena infamiæ,& exilij æquiparantur.item facit ad qu.dicit ſtatutum,ꝙ notarij,q fecerunt falſum inſtr̃m, debent priuari honoribus: modo quidam notarius fecit vnam falſitatem,poſtea committit aliam, ita ꝙ priuare eum vlterius beneficijs nihil importat: & ideo iu
5 dex debet imponere ei aliam poenam.† In tex.ibi, iudicium aũt
d not. qđ etiam neĩe *d* petente iudex dẽt habere curam,quod expediatur proceſſus intra ſtatum tempus.In text.ibi, rationabilis, No.

ADDITIONES.

a Aſſignare.Vide melius Bal.in l.fruſtra,de prob.& quod no.Bar.in l.liber,ſupra de petit.hæred.
Celſus.Adde,ꝙ in dubio ſi aſſignat terminum ad probandum, nec dicit tamen,ꝙ vtrique parti dat illum terminum quòd nihilominus eſt vtrique parti communis,ita no.Lanfran.de Oria.in c.quoniam contra falſam,§.dilatione,poſt prin.& dixi in apoſt.ad ipſum,in verſ.vtrique parti communis, extra de probat.
b Concedenda.Si dilatio non petitur in criminalibus,an ſit concedenda, vide in l.vnius,§.cogniturum,& quod ibi Bar. ff.de quæſtio. poteſt tamen iudex ex cauſa hanc dilationem tollere,vt no.Bar.in l.cum reis,infra de poenis, & quod no.Bal. & Imo.in l.cuſtodias,ff.de publ.iudic.& Salyc.in l.2. ſupra de requir. re.& quod no.Bald.in l.a procedente, ſupra de dilat.
c Vbi non poteſt. Vide hoc per Cyn. & Bar.in l.hos accuſare, §.omnibus,ff.de accuſ.& dum dicit de manu arida,uide Bal.in aut.ſed nouo iure, ſupra de ſer.fugit, & hic plene per Iaco.de Bel.diſput.
Celſus.Adde An.Corſ.ſing.ſuis,in ver.pęna, alias eſt verſ. ſtatutum.
d Nemine.Vide quod no.Bar.in l.1.ſup.de dilat.dicit tamen Ant.de But.in c.venerabilis,extra de iud.ꝙ non tenetur iudex cauſam expedire,ſi non petatur, nec incidit in poenam,alleg.l.4.§.hoc autem iudicium, ff.de dam. infec.& gl.in c.fi.de reſcr.& no.in l.properandum,§.ſin autem reus,ſupra de iudic.facit l.ſi curatoris, cum gl.& ibi Plac.ſupra de iure delib. quod no. ad ſtatutum de fideiu.dan.

No.ꝙ ſi dilatio,quæ petitur,non eſt rationabilis,iudex debet de
negare.In tex.ibi,mortis,no.ꝙ iudex non debet expectare tem-
6 pus,cuius nihil operatur euentus.† In glo.no.ergo.ibi, excom-
municatur.de hoc dic vt leg.& no.extra de iudic.c.ita quorun-
dam.& dic,ꝙ aut loquimur in pœnis priuatiuis,aut in afflictiuis
primo caſu,aut prima pœna intulit tantam priuationem, quod
non poteſt maior imponi,vel inferri, & tunc non habet locum
ſecunda priuatio,quia nullus eſt habitus,qui poſſit priuari,& iō
infamis infamia iuris non poteſt vlterius infamari eodem gene
re infamię:& iſte,qui eſt infamis,non habet famam, ergo non
poteſt priuari: quia vbi non eſt habitus,ibi nō cadit priuatio,vt
7 l.decem,ff.de verbor.oblig. † Sed diuerſis *a* generibus infamiæ,
a bene poteſt ſemel infamatus iterato inamari. vnde infamatus
infamia facti,poteſt infamari infamia iuris,vt l.fi.ſ.de requi.re.&
& no.in l.aut damnum,in fi.ff.de pœn.aut eſt talis pœna priuati-
ua,ſupra quam eſt reperire maiorem priuationem.ſicut eſt in ſen
tentia excommunicationis, quæ continet priuationem ad tem-
pus,donec ſcilicet ſatisfaceret.& reconciliatus fuerit,& hic ſupra
vnam priuationem poteſt alia addi, quia prima priuatio non ex-
tinxit potentiam,& ſic non extinxit totaliter:& ita loquitur, qđ
hic dicit glo.de excommunicato.aut loquimur in pœnis afflicti-
uis.& tunc aut in pœnis iterabilibus,& tunc iſtę per plures ſentē
tias poſſunt imponi,ſed vna executio ſufficit; vnde ſemel banni-
tus ad mortem,bene poteſt iterato banniri,& ad mortem eiuſdē
8 generis,& diuerſi.† Ex predictis habetis,an pro plurib.vnica abſo
lutio ſufficiat.Nam aut iſtę plures pęnę concurrunt in origine,&
requiruntur plures abſolutiones: aut non concurrit niſi vna, &
tunc ſufficit vna abſolutio,de quo per Cy.in l.ſi liberta,ſ.de nup.
9 † Item querit hic Cyn.ſi iudex obtulit dilationem parti,& noluit
an pars poterit poſtea petere? & dic quod ſic, & verum puto ex
noua cauſa,non eſt veteri,cui ſemel renunciandum putauerit. fa
cit ff.de quæſtio.l. vnius,§. cogniturum, ff.de eden.l.argentarius,
§.cum autem.

ADDITIO.

a Sed diuerſis. Vide Bar.in l.de pupillo,§.ſi pluribus,ff.de oper.no.nunc.

LEX III.

1 *Cauſæ criminales,intra biennium debet terminari.*
2 *Inſtātia an ſit terminādā biennio,quando proceditur p modū inquiſitionis.*
3 *Cauſæ criminales ſi ex forma ſtatuti terminantur infra quadraginta dies, an valeat ſententia poſt lata.*

1 Criminales. † Cauſę criminales debent intra bienniū
terminari: & hoc tēpus eſt improrogabi-
le,nec valet diffinitiua ſententia lata poſt id tp̄s,ſed debet ferri ab
ſolutoria ab obſeruatione proceſſus, & imminet genus pœnę iu
dici,per cuius negligentiam factum erit,quominus cauſa termi-
a netur.h.d.In tex.ibi,abſolui. no.ergo *a* poſt lapſum tp̄is inſtātiæ,
1 valere ſn̄iam abſolutoriam a proceſſu. Abſolutoria, vel condem
natoria ſuper crimine non tenet; quia non durat lis in principali,
licet duret lis in iſto articulo, quod in dubium reuocatur, an in-
ſtantia ſit finita,vel non; & ſuper iſto dubio emanat ſn̄ia abſolu-
toria ab obſeruatione iudicij,alias non eſſet neceſſaria, & facit.ff.
de excu.tut.l.ſcire oportet,§.ꝯn̄s,& ſ.de li.conte.auth. offeratur,
2 in fi.† In tex.ibi,admonentibus.i.petentibus, hic quęrit Cyn.an
b qn̄ *b* proceditur per modum inquiſitionis, inſtantia terminetur
biennio,& fuit iſta quæſtio Guil.in l.properandum.ſ.de iudic.in
ſua lect.& vīr Doct.tenere,ꝙ qn̄ proceditur per inquiſitionem,
inſtantia ſit perpetua,quia iſta cauſa eſt fiſcalis, & in cauſa fiſcali
non eſt præfinitum tempus inſtantiæ, & ideo dic, aut nos loqui-
mur de inquiſitione acceſſoria,& neceſſaria,& illa ſine dubio eo
dem tp̄e terminatur cum principali. vt j. de calumn.l.1. de quo
dic vt ibi.aut loquimur de inquiſitione, quæ fit ex mero officio
nobili,ſuccedente in locum accuſationis, & tunc puto,ꝙ iſta fi-
niatur biennio,ſicut ſi procederetur accuſando, & ratio eſt, quia
idem præſens non eſt appoſitum perſonæ tm̄,ſed proceſſui. Itē
lex dicit expreſſe,ꝙ non licet iudici in crimine falſi iſtud tempus
excedere, & tamen crimen falſi eſt tale, quod poteſt inquiri de
iure cōi,vt ſ.de fal.l.vbi.Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ iſta cauſa videtur
eſſe cauſa fiſcalis,quia nil eſt in bonis fiſci adhuc,vt in l.3.ſ.ſi pēd.
3 appel.mors interuen.& l.fi.ſ.ſi reus,vel accuſ.mort.fuer.† Extra
quæro dicit ſtatutum, ꝙ cauſæ criminales debeant terminari in
tra quadraginta dies: An valeat ſententia poſt eundem terminū
lata; Breuitet,aut iſta mera eſt appoſita inſtantiæ; & tunc diffini
tiua lata poſtea non valet, quia eſt lata ſine inſtantia, aut non eſt
appoſita inſtantiæ, ſed iudici, quod ſatis apparet ex verbis ſtatu-
ti,nam ſi ſtatutum loquitur in rem,tunc inſtantiæ, ſi in perſonā
iudicis,tunc iudici eſt appoſita meta,& iſto caſu dico,ꝙ tunc va
let ſententia, licet iudex ſit puniendus,vt tangitur,per Iac.& Cy.
in l.properandum,in prin.facit d.l.ſcire oportet. §.conſequens,
& facit quod no.Dyn.Inſti.de accuſ.§.rurſus.

ADDITIONES.

a No.ergo.Vide gl.& Bar.in l.properandum,§.illo,ſup.de iudi.
b An quando.Ad hoc vide,quod no.Bal.in l.querela,ſupra de fal.& Spec.in titu.de leg.§.reſtat,ver.ciuitatis ſtatuto,& Io.de Imo.& Pet.de Anch.in clem.1.de reſt. in integ.& Bal.in l.obſeruare,§.proficiſci,ff.de off.procon.

Ad Senatuſconſultum Turp. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Accuſatione legitime ordinata,ab ea deſiſtens non petita abolitione, incidit in Turpillianum.*
2 *Dicta in præcedenti,non referuntur ad omnia ſequentia, ſed ad ea demum quæ poſſunt referri.*

1 Is demum † Deſiſtens ab accuſ. legitime ordinata,
non petita abolitione,incidit in Turpill.
h.d.in tex.ibi,ordinata.no. quando cauſa criminalis dicatur
2 ordinata.In gl.hoc demum,no. ꝙ dicta † in præcedenti non re-
feruntur ad omnia ſequentia,ſed ad ea demum,ad quæ poſſunt
referri de iure. Eꝯ de dictis in ſequentibus habes in l.ſi idem cū
eodem,in fi.ff.de iuriſd.om.iud.

LEX II.

1 *Fideiuſſor non tenetur niſi ad id, quod promiſit accuſatore nō proſequente.*

1 Si pro eo.qui. † Fideiuſſor datus pro lite proſequen
da,accuſatore nō proſequente,nō te-
netur niſi ad illam quantitatem, quā promiſit, ſi accuſator non
proſequeretur, & in hoc caſu fideiuſſor ſoluendo non liberat
principalem hoc dicit.

LEX III.

1 *Accuſationi renuncians,ad eam redire non poteſt.*

1 Quamuis. † Renuncians accuſationē,non pōt ad eā re
dire licet ſibi nō ſeruent̄ pmiſſa per reum.
Vel ſic deſiſtēs ab accuſatione criminali ſub ꝑtextu certæ *finalis*
cauſæ,non pōt ad illam reuerti, quis eā nō proſequat̄.h.*d.*ſecus
eſſet in ciuili cā,vt ſup.de tranſ.l.ſiue apud acta.in gl.2.ibi,qđ nō
licet.& eſt rō,qa nudo pacto fuit ſublata actio ipſo iure, vt l.ſi-
cut,§.quædā,ff.de pœ.in ea.gl.ibi,incidat.hoc nō placet pp abo-
litionem.In ea.gl.ibi.trāſigere.tu dic Azo.bene dicere,quia quo
ad hoc,vt ad accuſationem poſſit redire,vel non, debes ſeruare
diſtinctionem Azo.ſed quo ad pœnā Turpilliani verū dicit glo.
ſm̄ Iac.ſed tu dic vt le.& no.ff.de adult.l.ſi maritus, §.ſi negabit.

LEX IIII.

1 *Accuſationem deſerens,ad eam redire non poteſt.*

1 Si is, de quo. † Qui deſeruit accuſationem, ad eam
redire non poteſt.

LEX V.

1 *Deſiſtens ab accuſatione ſibi permiſſa,incidit in Turpillianum.*
2 *Dictio ſui,quid ſignificet.*

1 Si fœmina. † Deſiſtēs ab accuſatione eidē permiſſa, in-
cidit in Turpillianum.h.d.in glo.ibi,dicere
a nō pn̄t.i.cogi *a* dicere,quos hēs in l.lege Iul.ff. de teſti. & vr̄ hoc
pbari per l.2.de accuſ.& ad hoc vr̄ induci gl.quæ eſt in l.negan-
di,ſ.de his,qui acc.non poſſ.in arg. ꝙ intelľr vſque ad quartum
gradum,ſ.de adu.diuer.l.petitionem,§.egredientem, & no. per
2 Gui.in l.j.ſ.depo.ſed tu dic,† ꝙ iſta dictio, ſui, qn̄q; ponit̄ in iu-
rę ad dr̄iam agnatorum, & cognatorum, qui nō ſunt ſui; & ſic
ponitur Inſt.de hęr.qual.& diff.§.ſui,& de li.& poſthu.l. Gallus,
& ita non ſumitur hic. Alio mō accipiūtur.ſ.ad dr̄iam prorſus
extraneorum,qui nullo modo ſunt ꝯiuncti, & tūc procedit iſta
gl.vt intelligamus ſuos,oēs,qui ſunt ꝯiuncti,& non dn̄t teſtimo
niū,al's oēs,quibus parat̄ ſucceſſio,vt inſt.de le.agn. ſuc.§.place-
bat.& facit l.j.cū l.ſeq.ff.de lib cau. an affinis ꝯtineatur appľone
ſuorū,vide qđ no.per Doc.ſ.q acc.nō poſ.l.de crīe.In gl.fi.ibi,ac
cuſatione.Sol.ibi,deſiſtit đ iure,ſeu iuris ꝯſilio,hic đ facto ꝯ ius.

ADDITIO.

a Poſſunt cogi.Vide Bal.in l.1.cum ſeq.ſupra qui acc.non poſſ.

LEX VI.

1 *Deſtitiſſe dicitur ille,qui depoſuit animum proſequendi.*

1 In executionibus. † Ille dicitur deſtitiſſe, qui de-
poſuit animum proſequendi,
non aliquanti ſuper diſtulit.h.d.

De calumniatoribus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Ius accuſandi dicitur perpetuum.*
2 *Calumniator per inquiſitionem condemnatus per efficitur infamis.*
3 *Cauſa famoſa debet magis attendi,quam modus procedendi.*
4 *Banniti per contumaciam,non efficiuntur infāmes.*

a Calumnia. *a* † Iudex ex officio ſuo mercenario n̄
poteſt calumniantem punire, poſtquā
† pronunciauit de principali.h.d.† In tex,ibi,deſideres, offi-
cium mercenarium implorando; ſed bene poſſet venire accuſan
do directe,quia ius accuſandi eſt perpetuum, vt no.ſup. de falſ.l.
b querela. Sed aliter *b* no.alibi,ſupra.de liber.cau. l. ſi tibi. vbi dici-
tur, quod ſi iudex abſoluit reum, & non condemnat accuſato-
rem de calumnia,etiam tacite videtur abſoluere accuſatorem de
culpa,niſi eſſet vſus verbis reſeruatiuis,ita dicit gl.& ad hoc,ꝙ di-

ADDITIONES.

a Calumnia. Ad hanc l.vide Bal.in l.1.in 4.opp.ſupra qui acc.non poſ.
b Sed aliter.Vide Bar.in l.1.circa 1.col.de adul.

cit de verbis reſeruatiuis,facit quod no.in l.itē Labeo, §. j. ff. fa,
er.& pro illis gl.facit in l.1.§.calūniatoribus, ff.ad Turp.in ver.pe
perit.vnde dico, ꝙ aut iudex eſt vſus verbis excuſatorijs accu-
ſantis,aut verbis indifferentib.vt qa dixit,reū abſoluo, nec adie-
cit cām.ſi ē vſus verbis excuſatorijs tūc pepcit accuſatori,ſi crīa
toriis,tūc ꝯdemnauit eum,vt in §.calūniatorib. Si vero eſt vſus
eſt verbis,quæ neutram iſtarum ſignificationum important, &
tunc hēt locū,ꝙ dixi in tex.hic,ſ. ꝙ aut iudex vult procedere ex
officio,& non pt,qa ſup incidenti, vel emergenti iudex non pōt
procedere ex officio,qñ functus eſt officio in principali,aut vult
procedere iure ordinario ꝑ accuſationem, & tūc pt, patet ex ꝑ-
dictis in tex,l.nullum. ſ. de teſti. ꝙ ſi iudex vult ꝯdemnare teſtē
ſine nouo proceſſu,qđ faciat durante officio ; non aūt poſtea ex
interuallo,etiam ſi hoc ſibi in ſententia reſeruaſſet;nam non po
teſt ſibi reſeruare ea, quæ iuris, & iuriſdictionis ſunt, licet ea
a quæ *a* non eſſent iuriſ.puta taxationem quandam, iudex poteſt
ſibi reſeruare,vt in l.terminato,C.de ſen.quæ ſine certa quan.&
ꝙ taxatio non ſit iuriſdic.patet,qa poteſt committi Tabellioni,
vt l.inſtar,j.de iu.fiſ li.10.& facit ad ꝑdicta,l.qualem, §.fin. ff.de
3 ar.† In gl.ibi,per officium.hæc vera. Extra Cy. inducit hanc l.in
ar.ad q.an ꝯdemnatus per inqſitionem ſit infamis; & certū eſt,
b ꝙ calumniator *b* ꝑ inqſitionē efficit infamis? vt l.1.§. calumnia-
torem,ad Turp.ergo vr̄,ꝙ ꝯdemnatus per inquiſitionē efficiat
infamis.Præterea dēt attendi magis famoſa cauſa, ꝙ modus ꝓ-
cedendi, vt l.ictus fuſtium.ff.de infam.ēt dēt attēdi magis ſnīa,ꝙ
proceſſus,vt l.ſi præſes,ff.de pen.Item qñ crimen eſt publicum,
ergo non attento ordine iudiciario,ſed attento exitu dēmus iu
dicare,ꝙ ſit infamis,vt l.ordo,ff.de pub.iud. Alii tenent ꝯ.& hoc
tenet Dy.in l.3.§.1.ff.de ſuſp.tu.remotus ꝑ inquiſitionem ēt ob
delictum,non fit infamis,& hoc ēt tenet Cy.in l.fi.ſup.de ſuſ.tu.
quidam dicūt,ꝙ ſi eſt ꝯdemnatus ex aliquo crimine de conten-
tis in l.1.de his,qui no.inf.ꝙ eſt infamis,& in iſta opi. erat Bart.
& hoc tenet hic Ray. Alij dicunt, ꝙ cōdemnatus ex l. municip.
ꝑ inqſitionē,nō efficit infamis ꝑ l.ceſſat,de ac.& ob.ſed Bar. rñ-
det,ꝙ loquit in accuſatione ex l. nō in actione ex l. Ray. dicit ꝙ
ibi loqtur in actionib.ꝑſequutorijs,quæ de ſui nā non infamāt,
qa infamia eſt mera pœna, hic aūt loquimur in mere pœnalib.
& ſic non obſt. Poteſt dici,ꝙ aūt nos loquimur in infamia,ꝗ ve-
nit ex gñe pœnę,puta ob ictus fuſtium, & tunc ita eſt infamis ꝑ
inquiſitionem,ſicut per accu.& ita loquitur d.l. ictus. Aut infa-
mia non venit ex gñe pęnæ,ſed ex genere cauſę,& idē, quia cau
ſa non mutatur,ſed eadem cā eſt accuſandi,& inquirendi. Aut
infamia venit ex gñe ipſius legis,& tūc dico,ꝙ cum genus legis
hic mutetur,qa procedatur hic ex forma ſtatuti, ꝙ infamia nō
eſt irrogata,quia nō hēt locum niſi in caſibus expreſſis a iure,vt
patet in l.1.de infa. Alij dicunt, ꝙ aut per ſtatutum eſt mutatus
ordo,& pęna,& nō ſeqtur infamia,arg.de verb.obl.l.quicquid,
aut eſt mutatus ordo,ſed nō pœna,& tunc ſequitur infamia, vt
4 ff.de pub.iu.l.ordo,† Quid de bannitis *c* ob contumaciā, an effi-
c ciantur infames? Doct.tenent ꝙ non,quia iſte proceſſus eſt ſum
marius proceſſus,cū de crimine nō cōſtat vere,ergo &c.vt not.
in l.1.de mō mul.& vr̄ caſus in l.fi.de req.re. & hoc tenēt cōiter
d Doct. In ꝯriū facit,qa cū ꝯtumacia ex forma ſtatuti *d* hēatur pro
plena ꝯfeſſione,vel ſaltē pro ficta, & ficta ꝯfeſſio hēt infamare,
vt ſ.de inter ma.ſi tutor.ergo iſte erit infamis rōne fictæ cōfeſſio
nis. Ad hoc pōt rñderi,ꝙ ficta confeſſio non infamat: ideo quia
non reperit lex, quæ hoc dicat. Non obſt.l. ſi tutor, vbi hoc eſt
ſpeciale,& hoc credo verum,& de hoc vidi plura conſilia.

ADDITIONES.

a Licet ea,quæ. Vide per Bar.in l.athletas,§.calumniator,ff.de his,qui no.inf.Bart.l.
negan da,ſup.qui ac.non poſ.in aliquib.le.& in l.nullum,hic alleg.in 4.no.& quę
no.ipſe in auth.interdicimus,inf.de Epi.& cle.
b Calumniator. Vide Bar.in l.infamem,ff.de pub.iud.
c De bannitis. Vide per Bar.in l.ictus fuſtium,ff.de infa.& Bal.in l.fi.hic alleg.
d Contumacia ex forma ſtatuti, Tu vide an,& quando hoc dictum ſit verū, & qua-
liter,Bal.in l.generaliter,§.ſed iuramento,ſup.de re cre.& dixi poſt Lāfran. Oria.
in c.quoniam contra falſam,nu.1.ver.& præterea eſt, & ver. tamen ext. de prob.
& dixi in ſtylo parla.et in add. par.in tit.de feu.ſuper ac.reali. ver. Item aduerte,
in 2. addi.

LEX II.

1 *Defunctus quamuis in articulo mortis dixerit,quod aliquis fecit eum occi-
di,non facit præſumptionem.*

Mater. Mater & hrs,qui necē defuncti vindicant, ex ſola
ſuſpicione ſine metu calumniæ pñt accuſare.h.d.
Vel ſic,doloris immenſitas & officiū debitū permittūt quē ac-
cuſare impune.h.d. Examina plene,quę hic dicunt ꝑ ea,quę le-
gunt & no.ff.de his,q no.infa.l.Athletas,ff.calumniator. Et pri-
mo iſta lex ponit q excuſant pp doloris immēſitatem. Scđo po-
nit de his,q excuſant pp officij neceſſitatē.ſecunda īcipit ibi,ſed
extraneus. Et no.ꝙ ēt verba ſuſpectiua teſtōris excuſant hrdē.
facit l.Paulus rñdit,exhrdationē nepotis.§.1.ff.de bo.lib. Eꝯ ver-
ba ꝯdictorias teſtōris excuſant hrdem,arg.l.2.ff.ad Senatuſcon.
1 Silla.in gl.dictū defuncti not. † ꝙ licet aliquis in articulo mortis
a dicat,ꝙ aliqs fecit eum occidi,non inducit pręſumptionē, *a* quę
eſt ſpecies probationis,ſed quandam ſuſpicionem,quam gl. vo
cat vilem ꝑſumptionem. Item no. de effectu iſtius vilis præſum
ptionis,ꝙ excuſat a calumnia accuſationis ex neceſſitate, non
accuſationis de voluntate.facit j.eo.l.non prius,in ratione lite-
ræ,& in l.qui non probaſſe.& in l.fi.j.eo.ti.

ADDITIO.

a Celſus. Non inducit præſumptionem. Iſta diſtinctio Bald. eſt opt. ad euitandum,
contrarium,ꝙ de doctrina Ang.in l.ſi quis ingraueſcente, §.1. ff.ad Senatuſcon.
Syl. poſſet formari, dum dicit, ꝙ facit præſumptionem,de quo per Gerar.de Pe.
ſan.ſing.lu.inc.no.bene,ubi ponit,ꝙ exculpationi eius ſtetur,licet contra inculpa
tum ſint indicia ſufficientia ad totum,ita,quod non poſſit torqueri,& alle. iſtum
in l.1.ad fi.ſup.communia deleg.

LEX III.

1 *Iudex dicens ſententialiter probatum non eſſe,dicitur reum abſoluere.*
2 *Calumnia excuſatur a iuſta cauſa.*
3 *Cauſa iuſta, & non iuſta quo ad doli executionem, a pari habentur.*
4 *Fama an excuſat a calumnia.*
5 *Calumniatoris delictum,non excuſat iuſta cauſa a præſumpta calumnia.*
6 *Calumnia non præſumitur eo ipſo,quod quis non probat.*
7 *Calumniator ponitur ratione calumniæ conſiſtentis in iure.*
8 *Exprimens falſum in ciuili cauſa condemnatur in expenſis.*

Qui non probaſſe. Pronunciat⁹ nō ꝓbaſſe,non
vr̄ pronūciatus calumniam
1 commiſiſſe,quia non ſequitur,non probauit, ergo fuit calum-
niator.h.d. In tex.ibi,ꝓnunciat, no. ꝙ ſi iudex ſnīaliter declarat
non eſſe probatum,eo ipſo abſoluit,ꝯcor.l.j. §. calumniatorib.
ff.ad Turp.facit pro Conſultoribus,qui dñt, conſulo nō eſſe ꝓ-
batum. Nam eo ipſo vr̄ conſulere,ꝙ reus abſoluatur,licet nō di
cat hoc expreſſe in text.ibi, non.n.no.iſtam rōnem ꝙ ſnīa non
2 inducit id,qđ ex ipſa neceſſario non ſequitur.† in tex.ibi iuſtam
a no.hic duo. Primo,ꝙ iuſta cā *a* excuſat calumniam,& hoc facit
pro dicto Spe.ꝙ ſi accuſator hēt vnum teſtem de veritate,ꝙ ex
iſto teſte de veritate excuſatur a calūnia, qa præſtitit eidem iu-
3 ſtam cām accuſandi.† Secundo no. ꝙ licet quantum ad exclu-
ſionem doli,iuſta cauſa.& non iuſta habeantur a pari,vt vidiſtis
no. in plagij criminis.ſ.ad l.Flaui.de plag. tñ illud eſt verum in
extraiudicialibus delictis,ſed in delictis, ꝗ in iudicio cōmittun-
4 tur,† ſicut eſt delictum calumniatoris,iuſta cā non excuſat a ꝑ-
5 ſumpta calumnia.arg. iſtius legis a contrario ſenſu. Quæro, an
b fama *b* excuſet a calumnia? & vr̄ ꝙ ſic, excuſat.n.fama a dolo,
vt l.miles,§.mulier,& ibi no.ff.de adul.ergo ſatis vr̄ ſi accuſator
probat per publicam vocem,& famam, vt non puniatur pœna
calumniæ? Br̄,aut loquimur in illis perſonis, quibus licet cauſa
re ex ſola ſuſpicione, & tunc illæ perſonæ ſunt excuſatæ per fa-
mam,quia fama inducit ſuſpicionem,vt l.iuſtiſſimos, ſ. de offi.
Recto.prouin.aut loquimur in illis,quib.non licet accuſare ex
ſola ſuſpicione,& tunc fama non excuſat,arg.j.eod.l.noſtris, in
fi. Non ob.l.miles,§.mulier,quia reum excuſat,vt ibi non acto-
rem,vt dixi ſ.arg.ff.de reg.iur.l.qui in alterius, vbi aūt dixi.ſ. ꝙ
fama hēt excuſare, intelligendum eſt a calumnia præſumpta,
ſed a calumnia vera eſt manifeſtum,ꝙ nec fama, nec alia ꝓba-
tio excuſat,vt j.eo.l.fi. Vel dic,qđ aut quis accuſat de facto pro-
prio, cuius hēt certitudinariam,& veram ſcientiam,& tunc ꝓ-
batio famæ nihil opitulatur, qa fama in criminali ad probatio-
nem per ſe nihil valet, vt notat Cyn. in l. de tormentis.j.de qō.
Aut quis accuſat de facto alieno, qđ pōt probabiliter ignorare,
& tunc excuſator rōne formæ,vt dicamus.qđ dr̄ cā iuſti erroris
vt l.ſi minor,ff.ad Mace.& ff.de off.præt.l.Barbarins,& l.1.ſ. de
teſt.& ff.de hæred.inſti.l.Cornelius,qđ no.in tex.ibi, credendus
c eſt.not.qđ *c* non eo ipſo,qđ quis † non probat,præſumitur calū-
6 niari,ſed dicunt Doct.aut loquimur in cā ciuili, & tunc qui nō
probat,non vr̄ calumniari, quia iurm calumniæ hēt excuſare a
calumnia præſumpta.vt no.in Auth.de iudi.§.oportet.aut in cā
criminali,& tunc qui non probat,præſumitur calumniari,quia
ſic ſe aſtrinxit per propriam ſubſcriptionem, in caſu quo non
probaret,vt l.fi.ff.de accu.Breuiter dico,quod qñ quis non pro-
bat,non præſumitur calumniari prę ſumptione legis, ſed reqrit
hęc præſumptio hominis,id eſt iudicis,qui habet hoc præſume-
re ex geſtis,id eſt exactitatis cauſæ,& ex multis.& varijs circun-
ſtantijs, quæ poſſunt animum ſuum mouere, ut l.3.§.idem di-
uus,ff.de teſti.& ideo ubi homo non prę ſumit,nec lex.ita loqui
tur lex noſtra. Non obſt.ſi dicis.ꝙ ſe inſcripſit,quia uerba illius
inſcriptionis nō ſunt intelligenda præciſe,ſed ſecundum diſpo-
ſitionem iuris, quæ eſt, ut ita demum puniatur ad ſimilitudinē
ſupplicij,ſi calumnietur.& non aliter,vt l.1.§.calumniatoribus
ff.ad Turp.vnde in iſta retorquutione pęnę requiritur dolus.&
ſubſcriptio,& ſic debet intelligi ſecūdum naturam ſubiectę ma
terię,vt l.damni,de dam.infr. Item q̄ro, an ſicut rōne calumniæ
in

ADDITIONES.

a Iuſta cauſa. Vide Bal.in l.1.ſup.de aduo.diuer.iudic.& in authen. generaliter, de
epiſ.& cle.
b An fama. Vide per Bar.in l.1.ad Turp.
c No.quod. Vide per Bar.in l.1.in prin,ff.ad Turp.

in facto conſiſtens, quis punitur ad ſimilitudinem ſupplicij, ita
puniatur rõne calumniæ ꝯſiſtentis in iure, vt ſi accuſo te.ꝙ occi
diſti Titiũ,dicens ꝙ hoc feciſti ꝯ̃formam ſtatuti : tu vero dicis,
feciſti ꝙ ex forma ſtatuti, qa occiſus erat bãni us,an rõne iſtius
calũniæ puniar ad ſimilitudinem ſupplicij?& vr̃ ꝙ ſic,quia licet
nõ eſt expreſſum falſum in facto,tñ cõmiſi in iure, & ẽt cõmiſi
fraudẽ in tacendo,quã ſi expreſſiſſem,nõ fuiſſet proceſſum,nec
reus fuiſſet fatigatus,quia non expreſſi,quod ille eſſet bannitus.
& ita eſt,ꝙ falſitas:ita cõmittitur in tacẽdo fraudẽ,ſicut in dicẽ
do,vt s̃.de fal.l.nec exẽplũ.& extra de reſcri.c.ſuper literis.& in
l.presbyteri.de Epiſ.& cler.In ꝯ̃riũ vr̃.veritas ; quia qui accuſat,
non habet neceſſe exprimere exceptionẽ peremptoriã,quæ cõ-
petit accuſatio.non.n.debet fungi partibus aduerſarij,ſicut dici
mus in illo,qui fecit pactũ de non petendo;quod non habet ne
ceſſe in agẽdo facere mentionẽ de iſto pacto,vt no.in l. ſi vnus,
8 §.pactus ne peteret,in glo.opponendo,ff.de pac.† Ego dubito in
iſta qõne;quia cũ in ciuili cauſa iſte talis,qui exprimit falſum in
iure,ꝯdẽnetur in expẽſis; ergo in criminali ꝯdemnatur ad ſimi-
litudinẽ ſupplicij,vt no.Inſt.in proœ.in ver.calumniantium. &
ꝙ debeat puniri,apparet ; quia tacẽdo veritatẽ obrepſit Prętori
in ꝓceſſu.vnde per obreptionẽ obtinuit proceſſum, quẽ non ob
tinuiſſet,ſi nõ obrepſiſſet,ergo punitur pęna calũniæ,vt l.ſi quis
obrepſerit,ff.de fal.& ꝙ iſte dicat̃ obrepere,probat̃ ff. ne vis fiat
ei.l.j.§.hęc verba.ff.ex quib.cau.in poſ.eat.l. Fulcinius,§. ſi ĩ diẽ.

A D D I T I O.

a No.quod.Vide per Bar.in l. 1.in princ.ff.ad Turpil.

L E X IV.

1 *Filius accuſans de morte patris,excuſatur a præſumpta calumnia.*

1 Calumniæ. † Filius accuſans de morte patris,excuſatur a præſumpta calumnia.h.d.

L E X V.

1 *Legis Rhemiæ pęna eſt ſimilitudo ſupplicij.*
2 *Publicum duobus modis dicitur,vno modo reſpectu finis,ſecundo modo quã do deſcendit ex legibus publicorum iudiciorum.*

1 Qui calũniatores. † Pœna legis Rhemiæ,quæ eſt
ſimilitudo ſupplicij , hẽt locũ
in calumniatoribus in criminali, non in cauſa ciuili.In glo.j.ibi,
2 publica eſt.† Publicum dicitur duobus modis,vno modo reſpe-
ctu finis,& tũc omne criminale iudicium eſt publicum,quia ad
finem publicæ vtilitatis punitur,vt l.licitatio , §. quod illicite, ff.
de public.Secundo modo dicitur publicum,quod deſcendit ex
legib.publicorũ iudiciorũ, vel ex his legibus nominatim caue-
a tur ꝙ ſit publicum, *a* vt l.ſi quis in cõſcribendo,s̃.de epiſ. & cle.

A D D I T I O.

a Phil.Dec.Publicum.De hoc quando crimen publicum dicatur, uide per Alexan. poſt Bar.in l.1.de pub.iud.

L E X VI.

1 *Dominus agit ad duplum contra calumniantem , ad cuius petitionem ſeruus eſt tortus.*

1 Dominus ſeruorum. † Dominus, cuius ſeruus ad petitionem calumnia
toris eſt tortus,agit in duplum contra calumniantem.

L E X VII.

1 *Accuſatori eadẽ pęna imponitur crimine non probato,quæ ĩponeretur reo.*

1 Nõ prius. † Pœna, quæ imponitur reo crimine proba
to,eadem imponitur accuſatori crimine nõ
probato,quod intellige,vt dixi in l.qui non probaſſe.s̃.eo.

L E X VIII.

1 *Accuſans per calumniã ad alterius inſtantiã punitur pœna falſi delatoris .*

1 Noſtris † Ad alterius inſtantiam accuſans per calumniã,
punitur pœna falſi delatoris.h.d. Et not.ꝙ nemo
debet iudicis animũ cõmouere in eo,quod non poſſit oſtẽdere.

L E X XI.

1 *Abolitio generalis, uel priuata, non prodeſt ei , qui falſo quem accuſauit.*

1 Fallaciter. † Generalis,vel priuata abolitio, nõ prodeſt
ei,qui falſo aliquẽ accuſauit,etiã ſi velit deſi
ſtere ante cõparitionẽ rei.h.d.ſm Azo.vnde no.ꝙ falſus accuſa
tor non habet ius ad deſiſtendũ,& cõcor.s̃.de aboli.l.fallaciter
in prin.vel.allegat̃,ꝙ nullũ beneficiũ iuris datur doloſo, & gñã-
lis indulgentia,vel quęcũque ei,qui eſt in dolo,non prodeſt.h.d.

L E X X.

1 *Mentiri impune nemo poteſt.*

1 Quiſquis. † Nemo poteſt mentiri impune.hoc dicit.

De pœnis. *Rub.*

L E X II.

1 *Offendens bannitum, cuius bannum eſt nullum, an ſit puniendus.*
2 *Banni nullitas, an poſſit excuſare.*

PRocurator. Bannum datum ab eo,qui non ha-
bet iuriſdictionem, eſt nullum ipſo
iure. Vel ſic,Sententia quæ ipſo iure eſt nulla,non eſt ti-
1 menda.h.d.† Iſta lex eſt argumentum ad quæſtionem de banni
a to, *a* cuius bannũ eſt nullũ,an offendens talẽ bannitum puniat̃?
& videtur quod ſic. per l.noſtram,& per l.ſi quis filio,§.quod ſi
quis,de iniuſto teſta. Nã bannum quod eſt nullum,nullã execu
tionem ſecum trahit, ergo non inducit punitionem . In ꝯ̃rium
vr̃ per l.pen.ff.de adult.l.eum,qui duas.vr̃ enim excuſatus,qui ti
more publicæ ſcripturæ ductus eſt,vt l.de ętate, §.ex cauſa, ff.de
interrog.act.& in l.ſed & ſi,§.ꝓſcribere,ff.de inſiitut. & hãc par-
tem vr̃ tenere Dyn.in l.3.§.ſi ſeruus,ff.de acq.poſ.Non obſtat,ꝙ
bannum non tenet:quia licet in ſe non teneat, tamen excuſat er
rantem,& maxime in homicidio,vbi dolus requiritur , quia ſi-
ue iuſtis,ſiue iniuſtis excuſationibus quis a dolo excuſatur, vt l.
inter omnes,§.recte,ff.de furt.& ſup.ad le.Flau.de plag. l.plagij,
ad hoc facit,ꝙ non debet qs authoritate iudicis decipi , vt l. 1. s̃.
2 đ his,qui vẽ.ętа.impet.† Breuiter,aut iſta *b* nullitas patet,& non
b habet excuſare,aut latens eſt,& tunc habet excuſare, argum.in
l.ſi quis legatum,ff.de falſ.& ff.de pœ.l.ſi quis,§.teſtamentum.

A D D I T I O N E S.

a De bannito.Vide Bar.in l.pen.hic alleg.cum concord.
b Aut iſta.Ita etiam vult Salic.in l.eum qui duas,de adult.ſupra.& Bal.in l.ex morte,ſupra ad l.Aquil.& ibi vide.

L E X IV.

1 *Mulier licet grauida,tamen condemnari poteſt.*

Si ante conceptus Conceptus ante condemna
tionem matris,pro nato ha-
betur, & ideo eius conditionis eſt,cuius mater erat tempore ꝯ-
1 ceptionis.h.d.† Nota hic ꝙ licet mulier ſit grauida , tamẽ poteſt
a condemnari,nec ſuſpẽditur *a* executio.de hoc dic plene, vt not.
dicit Guil.de Cu.in l.Imperator, ff.de ſtatu hom.

A D D I T I O.

a Phil Dec.Suſpenditur.An mulier grauida mortis rea, poſſit ad mortem condemnari,& morti condemnatione ſecuta addici , non expectato donec peperit , vide per iſtum in l.interpoſitas,ſup.de tranſac.& in l.Imperator, hic alle. & Alex.in l. prægnantis,ff.de pœn.vbi contradicit iſti,in caſu mulieris grauidæ poſt capturã, de quo vide per eundem ibidem.

L E X V.

1 *Veterani & eorum liberi primi gradus non poſſunt damnari in metallum .*

1 Honor. † Veterani , & eorum liberi primi gradus priuile-
giãtur,ne poſſint in metallum,vel in opus publi-
cum damnari.h.d.in gl. 1.ibi,ſecus in filijs.no.ꝙ iſti non poſſunt
damnari in metallum.

L E X VI.

1 *Homo liber ad perpetuum carcerem damnari non poteſt.*
2 *Epiſcopi,qui damnant ad perpetuum carcerem,quid facere dicuntur.*
3 *Poteſtas habens arbitrium imponendi pœnam , an ad perpetuos carceres damnare poſſit.*

1 Incredibile. † Liber homo ad perpetuum carcerẽ dã-
nari non debet.h.d.in gl.ibi, & ſic tenet .
a no.ꝙ *a* licet non dẽat ferri ſñĩa ad perpetuũ carcerem ; tñ ſi fer-
tur,tenet.iſta gl.ꝑſupponit, ꝙ iſta ſñĩa ſit ꝯ̃ ius partis , nõ ꝯ̃ ius le-
gis:tñ tex.vr̃ dicere ꝯ̃.iudex.n. non poteſt imponere pęnas inſo-
b litas:*b* vnde nõ poſſet mãdare, ꝙ aliquis de turri ꝑcipitetur , vel
ꝙ baliſtet̃;quia certæ pęnæ ſunt introductæ a iure, & a ꝯſuetudi
ne,a quibus iudex nõ põt diuertere,vt l.moris,§.1.& l. capitaliũ,
2 §.j.ff.de pę.† Quæro ergo,quid eſt,ꝙ faciunt Epi,equi dãnant ali
c quẽ ad perpetuũ carcerẽ, an hoc poſſit fieri de iure ? Br̃ puto, ꝙ
ſic ex ea cã,qua quis debet eſſe ſeruus pęnę.dicit Inn. ꝙ pęna ꝑ-
petui carceris æquiparat̃ pęnæ traditionis in metallũ, ext.de ac-
cu.c.qualr,& qñ.ex ea agit̃ cauſa,ex qua põt irrogari ꝑpetua ſer
uitus,cũ ibi pœnæ,q̃ ſeruitutẽ irrogant , hodie nõ ſint in vſu,vr̃,
3 ꝙ poſſit imponi hodie pęna perpetui carceris loco illarũ.† Quid
d ſi poteſtas *d* habet arbitriũ imponendi pęnam,quam vult,an po
terit imponere pœnã perpetui carceris? Br̃.ſi iſta pęna eſſet ꝯ̃ ius
legis,nõ poſſet imponere.Sed ſi ꝯ̃ ius partis ſic, quia ſup eo iure
habet arbitriũ.puto dicendũ,ſi eſt tale crimẽ ex quo pęna perpe
tuę ſeruitutis,vel maior non poſſit iniungi,vel infligi, ꝙ tũc po-
terit infligi pęna ꝑpetui carceris , q̃ æquiparatur pęnæ ſeruitutis
vt l.Titio centũ,§.1.de cond.& demon. Poſſet ẽt iſtis imponere
ſimiles pœnas, puta ꝙ quis vſq; ad annũ , vel perpetuo ſtaret ad
accendendũ candelas ad Virginẽ,ar.in l.Męuia,de manu.teſta.

A D D I T I O N E S.

a Nota quod.Vide pulchrum tex.in l.fi.in prin.ſup.de cuſt.reo.
b Inſolitas Vide Bal.in l 2.ſup.qui ad li.perue.non poſ.per l.aut damnũ,§.j.ff.de pę.
c Epiſcopi.Hoc eſt hodie deciſum per c.quamuis,de pę.in 6.et hic vide Bar.in l.Imperium, ff.de iuriſdict. omn.iud.et in l.2.ff.de pub.iud.
Celſ.Adde ad hoc,quod no.Bal.in l.1.nu.4.ver.quæro nunquid , et quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum poſt Bar.in apoſt. in eo.ver. qui non po.ad lib.perue.
d Quid ſi Poteſtas.Vide no.per Flo.et Imo.poſt alios.in c.ex literis,ext.de conſt.

L E X VII.

1 *Aetatis ratione nemini parcitur ſi ætas eſt capax delicti.*

1 Impunitas. † Nemini parcitur ratione ætatis, dummo
do illa ætas ſit capax eius criminis.h.d.

L E X VIII.

1 *Deportatorum bona tacite confiſcantur, delegatorum vero non , niſi hoc in ſententia exprimatur.*

1 Deportatorum. † Bona deportatorum tacite con
fiſcantur; relegatorum non , niſi
exprimatur in ſententia.h.d.

LEX

LEX IX.

1 *Decurionis filia non damnatur in metallum, nec in opus metalli.*

1 **Si matrem.** †Filia decurionis non poteſt in metallum damnari, nec in opus metalli; & quæ dicit ſe filiam decurionis, debet hoc probare. h.d.

LEX X.

1 *Tempus incertum, intelligitur de decennio.*
2 *Ciuitas dānata ad muroꝝ ū deſtructionē ꝑpetuo dēt remanere ſine muris.*

Seruus. Sententia lata ſine tpis præfinitione eſt ꝑpetua. h. d. ꝑ mā huius legis facit l. Iuriſperitos, ff. de excuſ. tut. Vel ſic, Snīa, quę ꝯtinet actum ſucceſſiuum, nō modificatū,
1 nec limitatū ad tp̄s, in ꝑpetuum extendit. h.d. † In tex. ibi præfinitione. aliqn̄ nullum tp̄s exprimit, & tunc loqtur lex noſtra; aliqn̄ fit mentio de tpe, ſed non de tpis quātitate, & ſic fit mentio de incerto tpe, & ſic intelligit de decennio in diffinitiua. Sed in interlocutoria dic, vt no. in l. j. ſup. de poſtu. Item ſi fit mentio de tpe, & de certo tpe, & tunc eſt planū, vt l. Imperator, de poſtu. & inf. eo. l. oēs. Ecce ꝯcludo, aliqn̄ non fit mentio de tpe, aliqn̄ fit mentio de tpe ſine eius præfinitione, aliquando fit mentio de tē-
2 pore cum certi temporis præfinitione.† Et iſta lex eſt arg. an ciuitas damnata ad murorum deſtructionem, debeat perpetuo manere ſine muris, & dicunt Doct. ꝙ ſic, per l. noſtram.

LEX XII.

1 *Præſes ad populi clamorem non debet ſe mouere.*
2 *Populi clamor minus eſt quam fama.*

1 **Decurionum.** † Ad clamorem populi p̄ſes non dēt illicita perpetrare; vnde magis debet adhærere legibus, quam clamori populi. h.d. Iſta lex facit quod
2 † clamor populi eſt minus, quam ſit fama.

LEX XIII.

1 *Dominus non perdit dominium ex ſententia lata contra ſeruum, quin poſſit ipſum recuperare.*

1 **Seruo.** † Ex ſententia licet ſeruus damnetur, dominus nō perdit dominium, ſi vult ipſum recuperare. h.d.

LEX XIIII.

1 *Iudex non poteſt poſt ſententiam facere gratiam de tempore, vel de pęna.*
2 *Reſtitutio in integrum poteſt peti in criminali cauſa.*

1 **Si operis.** † Iudex non pōt corrigere ſnīam ſuā circa tp̄s. h.d. Vel ſic, iudex n̄ p̄t facere grām de tpe, nec de pœna. h.d. No. ꝙ ſi iudex priuat aliquē officijs ad tp̄s per diſſinitiuam, non p̄t diminuere tp̄s, niſi vi reſtōnis per viā iuris ſcripti, ſeu iuſtitiæ impetratæ, non ꝑ viā grǣ, qa ſolus Princeps pōt facere grām ꝯ ſnīam, & Senatū, vt l. j. §. de qua, ff. de poſtu. & no.
2 Inno. extra de re iud. c. cum te.† Et no. hic, ꝙ in criminali cauſa p̄t peti reſtit. in integ. ꝯ ſnīam. Non ob. ff. de mino. l. auxilium, §. in delictis, quia contra crimen non pōt peti reſtitutio, vt ibi: ſed contra ſententiam, & proceſſum ſic, vt in iſta glo.

LEX XVI.

1 *Iudex non debet aliquem condemnare, niſi ſit confeſſus vel conuictus.*

1 **Qui ſententiam.** Iudex †non debet aliquem condēnare, niſi ſit ꝯfeſſus, vel cōuictus: & vbi conuincitur quis ꝑ teſtes, non dēnt eſſe ſingulares, ſed in vnū effectū ꝯcordes. h.d. not. concor. j. q. j, nos in quemq̄. In tex. ibi, confeſſione. no. ꝙ ſola ꝯfeſſio ſufficit, quod dic vt ſup. ad leg. Iul. de vi. l. ſeruos. & ſ. de cuſt. reo. l. 2. §. fi. & ſup. ad le. Iul. maieſt. l. 2. in tex. ibi, rei finem: no. ꝙ ſufficit, ꝙ teſtes in effectu ꝯ-
a cordent. *a* facit extra de conuer. coniug. ca. dudum, & extra, de ver. ſig. c. nihil. in tex. ibi, conuictus, licet non confeſſus.

ADDITIO.

a Concordent. Teſtes dicuntur concordes, ſi concordant in eundem rei finem, et ita alleg. Bal. ſecundum Oldr. in l. j. ad fi. ſupra ſi unus ex plurib. et in l. j. ſupra de teſtibus dixi poſt Bar. in l. ob carmen, §. fi. ff. de teſtib.

LEX XVII.

1 *Facies hominis ad Dei ſimilitudinem formata, non ſignanda.*
2 *Frons eſt de facie.*
3 *Cicatrix quid ſit.*

1 **Si quis in metallum.** † Nemo eſt ſignandus in fronte; quia nō dēt facies
2 hominis ad ſimilitudinē Dei, formata fędari. h.d. † in glo. ibi, in
a frōte. ex hac gl. relata ad tex. no. ꝙ tota frons eſt de facie, *a* ita ꝙ
b cicatrix *b* in qualibet parte frōtis eſt de facie, & dr̄ eſſe in facie,
3 & † eſt cicatrix q̄dam ſciſſura apparens in exteriori parte cutis.

ADDITIONES.

a Facie. Vide hic tex. & Bal. quæ ſit facies, & hic dicit Ang. quod facies protenditur diſtenſiue vſque ad barbam, excluſiue & incluſiue & aſcenſiue, vſque ad capillos capitis excluſiue, nam tota frons eſt de facie ex tranſuerſo vſque ad aures incluſiue, cum totis maxillis & parte apparenti. & hoc dicit ipſe & ſentit tex. non gl. recte intuenti, in l. item Mela, § 1. ff. ad leg. Aquil. & facit ad idem iſta lex, ex qua etiam hic no. Ang. non valere ſtatutum, quod pro furto quis debeat bullari in facie, per hanc l. quia facies hominis non debet maculari, et prædictis omnibus adde not. ſupra de uindic. li. in rub. et quid ueniat appellatione faciei, vide Angel. et Imo. in l. 2. ff. de publ. iud.

Celſus. Adde ad ultimum membrum, de quo in hac apoſt. per Bal. in rubr. ſup. de uindi. lib. nu. 2. & quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum in uer. facie. et Bar. in l. cum in diuerſis, et ibi poſui in apoſt. in uer. caput. ff. de relig. et ſump. fun.

b Cicatrix. Quid ſit cicatrix, ur̄, quod proprie ſit illa, quæ poſt ſanatum uulnus maculat, & deturpat, c. accuſatus. 1. q. 1. & ideo dicit Flo. ꝑ illum tex. in l. fin. de his, qui deiec. uel effu. ꝙ ſi ſtatutum ponit pro deformi cicatrice, & eſt probatum ſimpliciter de cicatrice, non releuat per tex. d. l. fi. dixi etiam poſt Bar. in l. denunciaſſe, §. quod tamen, ff. de adult. & de hac cicatrice ſtatur dicto peritorum in arte, ſecundum Bar. in l. ſemel, inf. de re mil. li. 12. & uide quod ibi dixi poſt eum.

LEX XVIII.

1 *Iudex ſi cōuictio dedit dilationem, ſi amici procurant tumultum, iudex expectare non debet.*

Cum reis. Factis probationibus, iudex in criminalibus ſnīam feſtinare dēt, ne ſi differret, poſſit im-
1 pedimentum emergere. h.d. †In glo. ſine retardatione, facit ad qōnem, ꝙ ſi iudex dedit dilationē ꝯuicto ad faciēdū ſuā defenſionē, & amici ꝑcurāt tumultū, vel procurant vt fiat adunātia gn̄alis, in qua liberet, ꝙ iudex non dēt iſtā expectare: ſed dēt fa-
a cere cōuictū renunciare *a* dilationibus, & facere officiū ſuum,

ADDITIO.

a Denunciare. Vide no. per Bar. et Doct. in l. cuſtodia, ff. de pub. iud. et Saly. in l. 1. ſupra de cuſto. reo. et facit quod no. Bal. a procedente, ſupra de dılat. et quæ dixi poſt Bar. in l. unius, §. cogniturum, ff. de quæſt.

LEX XIX.

1 *Collegio alicui, nemo ob delictum debet incorporari.*

1 **Ne quis.** †Nemo ob delictum alicui collegio debet īcorporari. h.d.

LEX XX.

1 *Reſcriptum principis inſolitum non eſt ſtatim exequendum.*

1 **Si vindicari.** †Vbi Princeps reſcribit aliquid cōtra ſolitum modum, non eſt ſtatim obtemperandum reſcripto. ſed debet iudex differre.

LEX XXI.

1 *Apparitor delinquens in officio poteſt in abſentia condemnari.*

1 **Ne diu.** † Apparitor delinquens in officio, pōt etiam in
a abſentia *a* cōdēnari. & no. ꝙ illud, ꝙ abſens non poſſit condemnari, eſt introductū de iure poſitiuo, & ideo ſtatuta ciuitatis, quæ diſponunt contrarium, tenent per l. iſtam.

ADDITIO.

a Abſentia. Vide Bal. in rub. ſupra commi. uel epi. ad fi. et an abſens poſſit condemnari pœna capitali, uide Bal. in l. abſentem, ſupra de accu.

LEX XXII.

1 *Pęna pro crimine infligi non poteſt familiaribus, & propinquis.*

Sancimus. Soli delinquēti, non eius propinquis. & familiaribus, vel notis eſt pęna criminis infli-
1 genda. h.d.† In tex. ibi, propinquos. not. pro ſtatuto *a* iſtius ciui-
a tatis, ꝙ illi de domo teneantur pro conſorte, eſt ꝯ omne ius diuinum & humanum: poſſet tn̄ tolerari, quia licet non ſit culpa, tn̄ ſubeſt cauſa, quo magis a delicto abſtineat, ut not. Dyn. in c. ſine culpa, de reg. iu. lib. 6. In tex. ibi, ſocietas. no. ꝙ non punitur ſocius criminoſi, ſi non eſt ſocius criminis, quod tene menti.

ADDITIO.

a Pro ſtatuto. Facit quod no. Bal. in l. 1. ſup. ne fil. pro pa. & quod no. Barto. in l. iure, inf. de fab. lib. 11. et Ang. in conſ. 62. incip. nobis, etc.

LEX XXIII.

1 *Tp̄s carceris computatur in tempore exilij, poſt cōdemnationem intellige.*

1 **Omnes quos.** † Tp̄s, quo quis eſt in carcere, ꝯputatur in tpe, quo quis dēt eſſe in exilio. h.d. Odofr. ponit caſum, ꝙ exul non p̄t carcerari, ſed male dicit, & iō pone tu caſum, ꝙ quidam debebat ſtare in exilio per decēniū, fuit interim reuerſus, & captus, & in carcerē miſſus, & ꝯpleuit tp̄s, an vlterius debeat ſtare in exilio? Certe no. ſm Cyn.
a ꝙ no. vnde ſi illi, qui debent ſtare ad confinia, *a* reuertantur, debent capi, & in carcere ſtare tm̄, ꝙ tempora ꝯfinij ſint cōpleta.

ADDITIO.

a Confinia. De pęna rumpentis confinia, uide in l. aut damnum, §. quiſquis, ff. eo. facit inf. l. prox.

LEX XXIIII.

1 *Pœna tempore completo, quis reponitur in priſtinum.*

Rectores. Ille, qui ſtetit in exilio, quantum debuit, nō debet incarcerari poſtea. h.d. Vel ſic, Com-
1 pleto † tempore pœnæ, quis reponitur in priſtinum ſtatum. h.d.

Ne ſine iuſſu Principis. *Rubr.*

LEX VNICA.

1 *Bona ueniunt aliquando de per ſe principaliter confiſcanda.*
2 *Iudex habens arbitrium imponendi pęnam contra ludentem taxillis, omnia bona confiſcare non poteſt.*

NVlli iudicium. Exceptis ſummis magiſtratibus, nemo iudicū p̄t oīa bona alicuius ꝯfiſcare, niſi Principe ſp̄āliter p̄cipiēte. Vel dic, ꝙ rubrū ſummat nigrū. in tex. ibi, niſi referat. ſupple, & ꝑmittat a nobis: in gl. 1. ibi, quales. dic de his, vt no. ī l. i. in pr. ff. de off. eius, cui mād. eſt iuriſd. in gl. 2. ibi, ſm Ro. ſm lec. Rogerij, iſta sūt paria poſſe deportare, & poſſe bona ꝯfiſcare, & a quo remouet vnū, remouet & reliquū. ſm hoc ſenſus
1 iſti⁹ l. ē, ꝙ iudices, q n̄ p̄nt d̄portare, n̄ p̄nt oīa bona ꝯfiſcare. † ī ea. gl. ibi, ſm Io. vt ītelligas hāc lec. diſtīgue, ꝙ aliqn̄ bona veniūt ꝯfi-

principaliter de per ſe ex diſpoſitione legis exemplum in eo, q
contrahit inceſtas nuptias,vt in auth,de inceſt.nupt.in prin. qa
ex iſto contractu incurrit pœnam,ꝙ ſua bona omnia debẽt cõ
fiſcari, & tũc iſta talis confiſcatio poteſt fieri per quemlibet, li-
cet non ſit de ſummis magiſtratibus,vt no.ſecundum vnã lect.
ff.mand.l.ſi tibi mandauero.§.ſi cuius bona. Quãdoque veniũt
confiſcanda in conſequẽtiã,puta deportationis, & tunc ille de
mum debet cõfiſcare,qui poteſt deportare.& non alius,vt l.illi
citas,§.qui vniuerſas,de offic.Pręſi. & ff. de l.3.l.j.§.a Præfectis.
Quandoque lex non ſtatuit de confiſcatione bonorum,ſed iu-
dex habet ex officio,& arbitrio, quod hẽt ĩ extraordinarijs cri-
minibus,vt l.j.§.effractores,ff.de effr.& expi.vel etiã in ordina-
rijs per accidens,vt l.hodie,ff.de pęn.Aut vult omnia bona con
fiſcare,quaſi hoc poſſit ex arbitrio,vt l.qd ergo.§.pęna grauior,
a ff.de infa.& in l.& ſi ſeuerior.s̃.illo ti.& tunc hoc non põt, *a* ni-
ſi ſit de ſummis magiſtratibus,vel niſi conſulto,& permittente
Principe.ita dicit Azo in Sum.idẽ Odofr.& idem Cyn.& eſt ho
b die notandum pro arbitris. *b* quæ quotidie conceduntur. Nam
ſi quidem arbitrium concederetur. Poteſtati,qui eſt in hac ciui
tate ſummus magiſtratus,poſſet omnia bona confiſcare. Si aũt
arbitrium concederetur in fauorem iudicis hoc non poſſet niſi
conſultis,& permittentibus regiminibus illius terrę,& ſic arbi-
trium generale eſt magis liberum, quando conceditur maiori
2 iudici.q̃ quando minori.† Vnde, ꝙ alicui minori ſit datum ar-
bitrium contra ludentem taxillis,an poterit per hoc omnia bo-
na confiſcare? certe nõ,p l.noſtram; quia arbitrium intelligitur
ſecundũ dignitatẽ eius,cui conceditur,arg.de vſu,& habit.l.ple
nũ,§.equitij,ex prædictis dicunt Doc.ꝙ præcepta,& banna iudi
cum,quæ dicũtur in hauere,& perſona,nõ tenent,niſi tales ſint
qui hoc poſſunt ſecundum amplitudinem ſuę poteſtatis vt hic;
tunc etiam requiritur cauſę cognitio,alias nõ tenerent,vt s̃.cõ.
vel epiſt.l.programa.de hoc no.in Auth.de arm.circa med.

ADDITIONES.

a Phil.Dec.Poteſt.Adde iſtum in c.1.de pace tene. uer. ſed hic quæro. Et per Ang. Aret.in tract.malefi.uer.bona publi.
b Pro arbitrijs. An iudex habens arbitrium poſſit confiſcare bona,uide Bal.in ca.1. in prin.de pace tenen.

De bonis proſcriptorum, ſiue damnatorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Cautela ad differendam mortem alicuius.*

SEruorum. Supplicium ſerui differtur, donec ſer
uus peculium,& adminiſtrationis ra
tiones reſignet domino, qui debet eſſe diligẽtiſſimus ne
pœna differatur.h.d. In tex.reddantur facit.ff.de publica.
1 l.fi.& de leg.1.l.ſeruo legato,§.ſi ſeruus,& ibi per Dyn. † & no.
a cautelam *a* ad differendam mortem alicuius, quia compareat
amicus,& dicat,ꝙ ille geſſit negocia eius, & ꝙ vult, quod ipſe
reddat rationem,quia iudex debet differre, niſi fuiſſet ille ami-
cus in mora,ar.inferioris literæ. In gl.1.ibi,§.ſeruus,planum eſt
ꝙ habet caput naturale,ſed non caput artificiale fictum,ſeu ci-
uile.

ADDITIO.

a Cautelam. Aliam ponit Ang.& Doct.in l.qui reus,ff de pub.iud. Celſus. Adde de hoc Bar.Cæp in ſuo tract.cautel cau.224.& dixi de hoc plene in addi.ad iſtum,ſed nunc non ſuccurrit locus.

LEX II.

1 *Deportatus in quæſitis poſt deportationem hæredem non habet.*
2 *Deportatus pro mortuo reputatur, quia ſententiam paſſus eſt.*

1 Deportati † Deportatus in quæſitis poſt deportatio-
nem non hẽt hæredem.h.d. In gloſſ.2.ibi,
propter negociationem.i.dicere, aut quis perdit bona, & non
ſtatim,& loquitur ibi, aut quis perdit bona, & ſtatum.i.ciuita-
tem,& ita loquitur hic. Iſta ſol.in ſe eſt bona, & eodem modo
ſoluitur ꝯrium de l.certa forma,j̃.de iu.fiſ.lib.10.vbi dr̃ quod in
generali translatione bonorum in fiſcum non veniunt futura,
a quia *a* iſtud intelligitur,qñ bona transferũtur integro ſtatu, hic
qñ adempto ſtatu, facit.ff.de noua.l.quoties.§.fi. In ea,gl.ibi,vt
ibi. ſ. quod deportatus poteſt acquirere acquiſitione iuriſgen-
tium non autem acquiſitione iuris ciuilis, vel cuius origo ſit a
b iure ciuili.rõ differentiæ *b* eſt,quia deportatus retinet libertatẽ,
ergo eſt capax de iure gentium,ſed nõ retinet ciuitatem, ergo
non eſt capax de iure ciuili,ff.de ç.di.l.eos,vel dic,ꝙ deportatus
poſtea põt acquirere tam acquiſitione iuris ciuilis q̃ iuriſgen-
tium, ſed in hoc eſt differentia, quia in ciuili acquiſitione licet
accipiat,non tñ capit cum effectu reſtitutionem, & ideo fiſcus
ſtatim auocat ab eo,vt indigno,vt in l.ſi deportati ſeruo,de leg.
3.& l.ſi ſeruus tuus,de acquir.hær. Sed in naturali acquiſitione
deportatus accipit cum effectu,& capit reſtitutionem donec vi
uit,ſed in morte fiſcus occupat, cum hæredem habere non poſ
ſit,& ita loquitur l.noſtra,& hoc puto verum, accedat ad hoc
2 l.j.§.exigit,ff.de ſecun.tab. Nam † pro mortuo reputatur,quia
ſententiam paſſus eſt,vt l.1.in fi.ff.de contratab. de cond.& de-
mon,l.interdicit.& in l.Statius,§.Cornelio,& l.litibus, de iu.fiſ.
& l.Gallus,§.& quid ſi tantum,de lib.& poſthu.

ADDITIONES.

a Futura. An in publicatione veniant bona futura,vide Bar.in l.1.ff. eod.
b Ratio differentiæ. Vide Bar.& Doct.in l.ſi victum,ff.de re iud.cum ſimili.

LEX III.

1 *Tranſactio generalis non comprehendit ea, quæ ex priuilegio competebãt.*
2 *Statuta damnantur, quæ iubent patrem dare partem filio.*

Si filius. Filio deportato, peculium caſtrenſe non ſequit̃
a fiſcum,ſed patrem.hoc dicit,& non eſt alibi, *a* &
ideo no.contra iſtam legem, quod bona damnatorum debent
ꝯfiſcari,vt ſup.de pœ.l.deportatorum. ſed iſtud peculium eſt ꝓ-
prie in bonis filij,ergo debet confiſcari,dicit Iaco.de Are. quod
verum eſt,quod iſtud peculium eſt in bonis filij, donec filius vi-
uit,ſed eo mortuo eſt patris,vt hac l.Pet.dicit, ꝙ bona deporta-
ti confiſcantur,verum eſt ea,quæ habet de iure commu[illegible]; ſed
iſtud peculium eſt filij de iure ſpeciali & priuilegiato, & ſic non
1 ob.† Inducit in arg.ad quæſtionem, quod in generali *b* tranſa-
b ctione non veniunt quæ primo competebant ex priuilegio, vñ
ſi mihi eſt conceſſus locus cuiuſdam canonici, & ille habet pri-
uilegium,non ſuccedo in illud priuilegium,ſm Pet.& alle. ipſe
ad hoc l cum patronus,de leg.2. Breuiter dico, quod hoc ſpecia
le eſt in patre,quod in ſolatium filij amiſſi retineat peculium ca
ſtrenſe,& quaſi caſtrenſe,nam video econtra, quod eſt ſpeciale
in filio,vt patre damnato,non auferatur filio peculium, vt ff.de
min.l.denique.§.ſed vtrum. Aduerte,quia iſta lex loquitur in fi
lio in ptãte,nam filius emancipatus non habet peculium,vt ſup.
2 de inoff.teſt.l.fi.in fi.† Item aduerte,ꝙ per hanc legem damnan
c tur ſtatuta, *c* quæ iubent patrem dare partem filio, cum etiã pe-
culium proprium filij non debeat cõfiſcari,& minus iſtud quod
eſt profectitium.facit qđ no.per Guil.de ꝯd.ind.l. frater a fratre
patet igitur,ꝙ talia ſtatuta ſunt iniuſtiſſima, & contra æquitatẽ.

ADDITIONES.

a Non eſt alibi. Ita dicit Io.de Imo.in l.finita.§.ſi de vectigalibus,ff.de dam. infe.& ita vide de materia,& vide no.per Bal.in l.j.ſupra ne fil.pro pa.& Bart. in l.1.§.ſi impuberi.ff.de coll.bo.Ang.& Imo.in l.filius,eo.tit.
b Phil.Dec.Generali. Quæ in generali tranſactione veniant & comprehendantur, vide per Bar.in l.ſub prætextu,la 2.ſupra de tranſac.ad quæ autem reſtringatur,vide per iſtum,& alios in l.fi.de certa,ad prin.in 3.opp.C.de tranſac.& adde ibi per Franc.de Are.Alex.in conſil.11.par.2.& vide quod alias dixi in rub.ſupra, de tranſa. Et ibidem,quid requiratur ad hoc vt ualeat tranſactio.
c Statuta. Vide Bar.in l.j.ff.ſi impuberi,ff.de coll.bon.

LEX IV.

1 *Damnatus in metallum, efficitur ſeruus pœnæ, & perdit bona.*

1 In metallum. †Damnatus in metallum efficit̃ ſer-
uus pœnę,& ꝑdit bona, niſi per indul
gentiam recuperentur.h.d. In tex.ibi,indulgentia.nota ꝙ indul-
gentia non operatur circa bona, & tenementi, & ſic eſt arg. qđ
licet indulgerem ei,qui me offendit,non tamen ius mihi acqui-
ſitum ad damna videor remittere,tamẽ ꝯrium eſt verum. Si au
tem non indulgeo crimini, ſed remitto ſolum rancorem; tunc
poſſum repetere damna, vt no.inſt.de iniur.in fi.

LEX V.

1 *Tutore deportato, tutelæ actio proponitur contra fiſcum.*

1 Si,ut proponis. Actio † tutelæ, deportato tutore,ꝓ
ponitur contra fiſcum.h.d.

LEX VI.

1 *Matris deportatæ bona non reſeruantur filijs.*

1 De bonis. †Bona mr̃is deportatæ ñ reſeruãtur filiis.h.d.

LEX VII.

1 *Stylus interdum ſumitur pro ſententia.*
2 *Inuentarium fieri debet, etiam de pecunia numerata.*

Si quis intra. Docet qualiter bona deportati debent
ſcribi,& qualiter debent ad Principẽ re
1 ferri,& punit negligentẽ.h.d.in tex.ibi,rei priuatæ.ſ.Cæſaris.† in
gl.ſtilũ.qñq; ſtilus ponit̃ pro ſñia,vt hic,qñq; ꝓ quodã ordine,l.
ſi qñ.de bo.vac.lib.x.qñq; ꝓ quadã ꝯſuetudine,vnde illud,quod
appellamus ſtilũ in aliqua curia,tũc hẽt vim ꝯſuetudinis,cũ ẽ ꝑ-
ſcriptũ legitime,vt no.Cy.in gl.no.qualiter,adde & not. hãc l.ꝓ
a inuentariis *a* ꝯficiendis,ſ.ꝙ inuẽtariũ tũc dr̃ legitimũ, qñ ꝯtinet
oĩa plene,diſtincte,& clare, vt colligit̃ in hac l. q̃ ad hoc bñ not.
2 In tex.ibi,auri.no.ꝙ ẽt de † pecunia numerata debet fieri inuen
tarium, debet etiam fieri mentio de inſtrumentis debitorũ, &
creditorũ,& hoc ponit l.fi.j̃.de bo.vac.lib.x. In text.ibi.a ꝑdicto
officio primo & ordinario. In tex.ibi,inqſitio.ſemel facta de bo
nis p̃t iterato fieri,ſi dubitaret̃ de primo.& ꝙ magis ſtabit̃ ſcđæ,
q̃ primę.& ſic eſt ar.ꝙ excuſſio ſemel facta p̃t iterato fieri, ſi du-
bitet̃ de prima,vt no.inſti.de ĩiu.§.fi.ĩ fi.& ita no.Guil.ĩ d.§.q̃dã.

ADDITIO.

a Inuentarijs. Qui debeant deſcribere res in inuentario,vide Bar.in l.tutor, qui repertorium,ff.de admi.tut.ſed an debeat poni æſtimatio rerum,vide Bar.& Bald. in l.fi.de magi.conue.ff.& Cy.hic.

LEX VIII.

1 *Collatio non venit per modum petitionis, ſed per viam exceptionis.*
2 *Succeſſio non dicitur paterna, quando filij prętendunt cauſam a fiſco.*
3 *Filius emancipatus ea, quæ ſunt ſibi collata in præmium emancipationis, tenetur conſerre.*

De-

Si deportatus. Bona deportati ꝓ parte liberis reſer
uantur; in qua reſeruatione cõtinen
tur filij emancipati; & filiæ dotatæ conferunt dotem ſuam. h.d.
Vel ſic, Vbi ſuccedit ex delicto, ita dẽt fieri collatio, ſicut ſi ſucce
deretur ab inteſtato, h.d. in tex. ibi, conferenda, & ideo nolunt
conferre, qui colla. bo. reputant collationẽ ſibi damnoſam po-
1 tius q̃ lucroſam. † Ex hoc no. ꝙ collatio nõ venit per modũ peti
tionis, ſed per uiam exceptionis. in tex. ibi, concedit. hic facie-
bat dubium, quia iſta nõ eſt proprie ſucceſſio paterna, ſed q̃dã
conceſſio, quæ fit a fiſco, & ideo nõ videbatur habere locũ col-
latio, quaſi filii prætendant cauſam a fiſco, & nõ a patre. & hoc
2 eſſet verum, niſi eſſet iſta lex, † in tex. ibi, donationis. no. hic ex-
a preſſe, ꝙ filius *a* emancipatus tenetur cõferre ea, quæ ſunt ſibi
aſſignata in præmium emancipationis, ſm Mar. Syl. dubiũ eſt,
an iſta aſſignatio ſit mera donatio, an non; nam ſi nõ eſſet me-
ra donatio, non ueniret conferenda, ut no. s̃. de col. l. ſi donatio.
& vr̃ tenendũ, ꝙ iſta donatio ſit mera; quia non ſit ob cãm ob-
ligatoriam. unde licet donatio ſit ex merito non obligatorio, tñ
efficit̃ mera. & facit qđ no. in l fi. §. ſi tibi, ſi cer. pet. in ꝯriũ facit
qđ no. in l. Aquilius Regulus, ff. de don. & de hoc dicet̃ alibi.

ADDITIO.

a Filius. De hoc plene in l. ut liberis. de coll. ſupra.

LEX IX.

1 *Inſtrumenta confeſſionem continentia contra fiſcum non poßunt probare.*
2 *Pater ſi donat filio, & poſtea delinquit, non præſumitur fraus.*
3 *Fiſcus ſuper alienatione bonorum in fraudem alienatorum, quo iure procedere debeat.*
4 *Fiſcus in delictis non habet tacitam hypothecam.*
5 *Hypoteca tacita comprehendit ea tantum, quæ ſunt in dominio debitoris.*

Si quis poſt. Marito deportato, res paraphernales vxo
ris, & dos eius, non debent fiſco incorpo
rari; nec ẽt donata vxori, nec ẽt donata emancipatis liberis ante
tp̃e criminis; reliqua vero bona incorporanda ſunt. hoc primo
vſque ad §. ſed in his Vbi bona alicuius in fiſcum tranſeunt rõ
ne ꝯctus, vel quaſi dẽt fiſcus præferi donatariis aliis prætenden-
tibus cãm obl̃onis, poſtq̃ illud factum obl̃riũ ſumpſit originem
non aũt præcedentib. tp̃e. h.d. Et primo loquit̃ in bonis, depor-
tati, & ſic ubi fiſcus uenit ex delicto. Scđo loquitur qñ fiſcus ue
nit ex ꝯctu, uel quaſi. ſcđa ibi, ſed his. Vel ſic, in cõfiſcatione bo
norum mariti, non ueniũt res, uel dos uxoris, nec donata uxo
ri, uel liberis emãncipatis, h.d. uſque ad §. ſed in his. in text. ibi,
dos. uide hic, ꝙ no. ff. de bo. dam. l. quinq; legib. & uide quod di-
xi in l. in rebus, s̃. de iure dot. in tex. ibi, corporaliter. uide qđ le-
gitur & no. s̃. qui po. in pign. hab. l. aſſiduis, in gl, nõ ergo in do-
te confeſſata. Aduerte ad tex. ꝙ per inſtr̃a continentia ꝯfeſſionẽ
non probatur ꝯ fiſcum, s̃. de do. ante nup. auth. ſed iam neceſſe
& cũ illa diſtinctione intellige hic. ſ. ꝙ ſi iſta inſtr̃a ſunt dudum
1 ante delictum facta. ꝙ ſit eis ſtandũ, aliter non. † in tex. ibi, largi-
a tione. no. hic, ꝙ *a* triplex eſt donatio, quædã eſt donatio mera in
ter uiuos, & iſta tenet, ſi nõ fuit facta in fraudem, nec ſimulate,
licet poſtea donãs damnetur de crimine, vt no. in l. ſi aliquis, ff.
de do. cau. mor. Quedã eſt donatio inter coniuges, & iſta eſt du
plex. una, quæ cadit inter pacta nuptialia, ut donatio pp nuptias
alia, quæ eſt mera donatio inter cõiuges. prima per cõdemna-
tionẽ mariti non confirmat, ſed purificatur, & de ſe eſt valida
irreuocabiliter. ſcđa purificatur, qa erat reuocabilis vt hic, & s̃.
de do. inter vir. & vx. l. res vxoris. Et ẽt quædã tertia donatio, ſ.
cã mortis, & iſta donatio eſt imperfecta, & iõ ſequuta cõdẽna-
tione ex crimine, ex quo bona veniunt ꝯfiſcanda, iſta donatio
nõ ꝯfirmatur, ſed irritatur, ut eſt caſus ĩ l. ſi aliquis, ff. de do. cau.
2 mor. † in tex. ibi, emancipatos no. ergo, ꝙ licet pater *b* donet fi-
b lio, & poſtea delinquat, non tñ præſumitur fraus. in ꝯrium facit
s̃. de do. l. data. & in l. nihil, §. facilior, ff. de bo. lib. nam iõ ſanguis
inducit ſuſpicionẽ in his, q̃ ſunt ꝑſpicua cõiunctis, & non dãnoſa
extraneis, ut in l. nõ ſolũ, §. de uno, de ritu nup. Br̃, nõ poſſumus
recedere ab iſto textu. tex. n. non præſumit fraudẽ, vbi alienatio
precedit delictũ, niſi forte delictũ ſequeretur immediate, ut l. ſi
c vẽtri. §. fi. de priui. cre. Adde, aut alienatio, *c* quæ fit ꝑ delinquen
tẽ, eſt ſimulata, & tũc ſine dubio nõ ꝑiudicat fiſco, vt l. emptor,
de aqua plu. arc. & in l. j. ff. de iu. fiſ. aut alienatio eſt uera, ſed fa-
cta in fraudẽ fiſci, & tũc idẽ, ut le. j. ꝯ. de iu. fiſ. lib. x. aut alienatio
nõ eſt facta in fraudẽ, & tunc tenet, ẽt ſi eſſet facta poſt crimen
ꝯctum. unde ſciatis, ꝙ de crĩe põt procedi uſq; ad 20. an. ut leg.
querela, s̃. de fal. durũ enim eſſet, ꝙ alienationes medij tp̃is bo-
na fide factæ fierent irritæ, ar. l. quoties, de acqui. hær. ſi aũt dubi
tetur, an alienatio ſit ſimulata, uel non, dico, ꝙ p̃ſumitur ſimu-
latio, ſi poſt ꝯctũ interuenit factũ alienationi ꝯrium, puta poſ-
ſeſſio, uel vſusfructus bonorũ, ut s̃. de diſt. pig. l. ſi ſub. & in leg. ſi
cut, §. ſi ſuperfactuum, qui. mo pig. vel. hyp. ſol. Si uero dubitet̃,
an ſit facta in fraudẽ, dico ꝙ ſit preſumitur, ꝙ facta in fraudem
ex aliquib. primo ſi eſt facta ante delictũ, & immediate ſeqtur
delictum, ut l. ventri. Scđo, ſi eſt vniuerſalis alienatio oĩum bo-
norũ, vel l. omnes, §. Lucius, que in frau. cre. Tertio ſi ſit facta
in coniunctam perſonam, in quam non habeat poteſtatẽ impe
trandi, vt l. data iam pridem, s̃. de dona. Quarto, ſi ſit facta poſt
delictũ, & poſt litem motã, nam licet in crĩali non habeat locũ
vitium litigioſi, vt ff. de in inte. reſti. l. abſtinendi. & poſt ꝯctum.
ff. de don. tñ hoc eſt ratione fraudis præſumptæ. Quinto, ſi alie-
natio facta eſt poſt delictum, in quo quis ſit deprehenſus, ita ꝙ
delictum ſit quoddammodo manifeſtũ, nam ex ſuſpicione pe-
3 na vr̃ emaneſſe, ſm Dy. † ſed quero quo iure *d* procedit fiſcus ſu
d per iſta reuocatione? ego puto, ꝙ in vendicando poſt ſnĩam, vt
l. in fraudem, in prin. de iu. fiſ. vel executiue per offĩm iudicis, re
4 moto illigitimo ꝯdictore vt l. fi. ꝯ. de bo. vac. lib. x. † Quæro Cyn.
e an fiſcus *e* in delictis habeat tacitam hypothecam? Breuiter dic,
ꝙ non, in crĩalibus, quia iſta tacita hypotheca nõ hr̃. Sed in actio
nibus ciuilibus ex delictis bene p̃t ſuſtineri, ꝙ fiſcus habeat taci-
tam hypoth. de quo dic, ut no. per Guil. de pac. poſt princ. Item
vbicunq; dixi fiſcum venire ad bona, intelligitur poſt ſnĩam ꝯ-
5 demnatoriam, & non ante. † In tex. ibi, in dñio ꝓprio. Iſte text.
facit ad id, ad, quod dixi inſt. de act. §. item Seruiana. ꝙ in tacita
hypotheca non veniunt, niſi quæ ſunt in dñio debitoris; licet in
expreſſa veniant omnia, & quæcunque ſunt in bonis debitoris,
quo dic ut dixi in l. cum res, s̃. ſi alie. res pig. data ſit.

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Quod. Adde iſtum ad idem in addi, ad Spec i. de inſtrum. edi. §. ſi qui s donat. & Bar. & gl. in l. legatum, de lega. 2. & ad hoc quod ſubijcit huiuſmodi donationem meram inter viuos tenere, ſi non ſit in fraudem facta, & temere, adde quando in fraudem facta præſumatur, & quando minime, per Bar. in l. poſt contractum, ff. de dona. & ibidem per Pau. de Caſt. in quadam lectura nondum impreſſa, per eundem Barto. in l. omnes, §. Lucius, ff. de his quæ in frau. cre. per iſtum in auth. ſed iam neceſſe, C. de dona. ante nup. & in add. ad Specu. tit. de dona. ver ſic. pe. & Barth. Veron. in tract. de contra. ſimulat. in 24. præſumpti. hoc etiam ad de huic, ſi non piget, nempe quod donatio huiuſmodi ſiue in fiſci, ſiue aliorum fraudem facta, etiam inſinuata non valeat, vt per illum in l. illud. ſupra de ſacroſ. eccl. Etiam ſi traditio ſit ſequuta, vt l. j. & ibidem per Bar. C. de iure fiſci. lib. x.
b Licet pater. Vide quæ inf. ſequuntur, & per Bar. in l. poſt contractum, ff. de dona.
c Aut alienatio. Vide plene in præalleg. l. poſt contractum, & ibi quando dicatur ſimulata.
d Sed quæro quo iure. Vide quæ no. Bar. in l. fi. ſupra, quæ in frau. cred.
e An fiſcus. Vide Bar. in l. aufertur, ff. de iur. fiſci.

LEX X.

1 *Reſeruatio fieri non poteſt ei, qui non eſt in rerum natura.*
2 *Statutum, quod filij damnatorum non aßumantur ad officia, extenditur etiam ad illos qui ſunt in vtero tempore rebellionis.*
3 *Statuti tempus inſpicitur ex quo ius quæritur.*
4 *Statuti verba, quando diſponunt ſecundum tempus delicti, tunc inſpicitur. tempus delicti.*

Quando quis. Bona dãnati đ crimine capitali, cui
nulli ſuper ſunt liberi, nec ſupẽe ſpe
rantur, confiſcantur: liberis vero ſuberſtitibus diſtinguitur, aut
iſte cõdemnatus non eſt decurialis, vel decurio, & tũc dimidia
pars bonorũ liberis reſeruat̃, alia dimidia ꝯfiſcatur. Aut eſt de-
curio, & tunc ſubdiſtinguit̃, an ei ſuperſint vlli liberi, an nulli; an
maſculi tm̃, an fæminę tm̃. Primo caſu curia occupat bona. Se-
cundo caſu liberi maſculi per maſculinã lineam deſcendentes.
Tertio caſu feminę capiũt dimidiã, & cũ feminis partiunt̃. p̃di-
cta vera vt, p̃ter q̃ ĩ crĩe lę. maie. vbi nullo mõ bona reſeruãt̃ fi-
lijs nec filijs fauet̃, cũ pęna trãſmittit̃ in eis. h.d. in text. ibi mor-
tuus ſit. i. decapitatus nãliter, vł ciuiliter. in text. ibi, filij, vł nepo.
idem eſt dicẽdũ de filiabus, & nepotibus, vt s̃. e. l. ſi deportatus.
1 † in tex. ibi, relicti. pater, ꝙ filij poſt ꝯdẽnationẽ ꝯcepti, nõ inclu-
dunt̃ bñficio huius leg. qa hic habebat liberos, vel non inſpicit̃
tp̃s ꝯdẽnationis, quo tp̃e liberi reſeruãtur, hoc ẽt pater in princ.
l. dum dicit, qñ, ſi tp̃aliter exponat̃. patet ex p̃dictis, ꝙ id qđ di-
ctũ eſt, ꝙ liberi, quos ꝯdẽnatus hẽt ſpe, intelł̃r qñ iſti liberi ſunt
in ſpe. proxima, vt qa iam ſunt ꝯcepit: ſecus ſi cã remota, vt qa
non eſſent concepti, nec vllo modo eſſent in rerum nã, nam ei,
qui non eſt in rerum natura, non põt reſeruatio fieri per iudi-
2 cem, arg. l. de qua re. §. cum abſentẽ, ff. de iud. † in tex. ibi, mune-
a ra. not. ꝙ ſi bona *a* alicuius delinquentis aſſignarent̃ Capitaneis
partis Guelphę, ꝙ ꝓ illis bonis Capitanei debẽt ſupportare one-
ra realia & perſonalia, & uide. l. licitatio, §. ſi liberos, ff. de publ.
in text. ibi necdum. arg. ꝙ ſi dicit ſtatutũ, ꝙ filij cõdẽnatorũ pro
rebellibus non poſſint aſſumi ad officia, ꝙ iſtud ſtatutum extẽ-
ditur ẽt ad illos, qui tp̃e rebellionis erant in vtero. ſed poſſes rñ
dere, ꝙ in iſta noſtra qõne agitur de odio, & ideo non debẽt ha
beri pro natis, vt ff. de ſta. ho. l. qui in vtero. ſed in l. nr̃a agitur de
fauore, ergo &c. in tex. ibi. interemiſti. ſimilẽ caſum habes ff. de
li. & poſth. l. ſi ita ſcriptũ. quod dr̃ in diſpoſitione teſtatoris, idem
3 terminatur hic in diſpoſitione iuris. † in text. ibi, nomine. i. fauo
re. facit in arg. de ſtatuto dicẽte, ꝙ ſi aliquis fuerit ꝯdemnatus, ꝙ
eius bona debent ꝯfiſcari, ſaluo ꝙ ſi habeas filios, vel filias non
dotatas, ꝙ dimidia pars bonorum eius reſeruetur. mõ filia con
demnati erat dotata; quæritur nũquid iſta filia veniat ſub reſer
uatione

ADDITIO.

a No. ꝙ ſi bona. Vide quæ no. Bar. in d. §. fi. per Bald. alleg. & qđ no. Bal. in l. omnes, ſupra, ſine cen. vel reli.

uatione facta liberis per ſnĩam? Rñ. ꝙ nõ, qa inſpicitur tp̃s ipſius
ſtatuti, ex quo ius quæritur per legem noſtrã, ſed hoc tp̃e inſpe-
cto, hæc filia eſt a reſeruatione excluſa; ergo nõ venit ſ̃m reſer-
uationẽ. Præterea iſta reſeruatio, nõ eſt in oblõne, vt poſſet di-
ci, ꝙ ius fuerit quæſitum filijs ex delicto, ſed tunc primum quæ
ritur, cum fit reſeruatio, ergo debemus iſtud tempus inſpicere
tanq̃ initium, quod eſt inſpiciendum, faciunt iura, quæ dicunt,
ꝙ dẽt inſpici tempus ſnĩæ vltimæ, l.pen.ff. ſi ex nox.cau. aga. Sed
ad idem facit, quod ſi iſta filia eſſet mortua, certum eſt, ꝙ non
tranſmitteret aliquod ius, ergo idem dẽt dici, ſi ſit ciuiliter mor
tua, vt quia deportata. facit ad idẽ, quia mutato ſtatu, donec res
eſt in pẽdẽti, licet variare & impedire, vt l.1.§.exigit, ff.de ſecun.
tab. Tamen pro alia parte faciunt iura, quæ dicunt, ꝙ inſpicitur
tempus delicti, vt l.1.ff.de pœn. Item omnia iura dicunt, ꝙ ius q̃-
ſitum non poteſt auferri, ſed hic eſt ius quæſitum ad bona, ſed
4 non in bonis.† Finaliter dico ſic, ꝙ aut verba ſtatuti diſponunt
ſecundum tempus delicti, & tunc inſpicitur tempus delicti, qa
illud eſt inſpiciendum, ad quod reſpicit lex, vt ff.de nox.l. in de-
lictis, aut lex reſpicit tp̃s reſeruationis, & tunc illud inſpicimus,
vt in l.noſtra. aut verba ſunt dubia, & tũc cum prouiſio noſtra
ſit fauorabilis, & fauores ſint ampliandi, inſpicimus illam partẽ,
quæ plurimum prodeſt, nã fauores ſunt ampliãdi, & odioſę ex-
cluſiones ſunt reſtringendę, vt in c.odia, de reg.iu.lib.6. & pro
hoc ẽt facit, quia ſtatutum in dubio dẽt adaptari ad ius cõe, qđ
ęque admittit filias dotatas, & indotatas, vt s̃.e.l.ſi reportatus. er
go dicendum eſt idem, quod in dubio, vt vitetur legum corre-
ctio, quanto magis euitari, ꝙ iſta filia admittatur.

AVTHENTICA.

1 *Epiſcopus an poſſit damnare aliquem ad pœnam ſuæ cameræ applicandam.*
2 *Lex correcta atribuitur legi, quæ non eſt in corpore poſteriori.*
3 *Alimẽta præſtari non debent de bonis quæ alicui auferuntur pp delictum.*
4 *Sententia ſuper maleficio lata, officio iudicis maleficiorum debet mandari executioni.*
5 *Bannitus ſi moriatur in banno, non poteſt fieri executio contra hæredem.*

a **Bona**[a] **damnatorum.** Hodię bona dãnatorũ
liberis ſuperſtitibus re-
ſeruãtur in totum, nõ autem ꝯfiſcantur, uel iudicibus applican-
tur. ubi uero nõ ſuperſunt liberi, ſed uxor, uenit ſ̃m prouiſionẽ
auth. præterea & cum illa diſtinctione. Si vero nemo prædicto
rum ſupereſt, omnia cõfiſcantur, hęc regulariter ſunt uera. Fal-
lit in crimine lęſę maieſtatis, vbi iura uetera remanent in corre
1 cta.† in tex.ibi, iudicibus. arg. ꝙ Epiſcopus *b* iſtius ciuitatis poſ-
b ſit aliquem condemnare ad pœnam ſuæ cameræ applicandam
Hoc enim vr̃ poſſe de confiſcatione generali, liberis non ſuper
ſtitibus, a ꝯrio huius literæ. Sed hoc eſt falſum p literam huius
auth. uerſi. ſed ſi neminem. ubi dicit, fiſco ſociãtur. ad idem, qa
nõ poſſent applicari ratione delicti, bona alicui, q̃ fiſco, ut le.j. j̃.
de bo.uacan.lib.x. De cõſuetudine Epiſcopi ſeruant ꝯrium, ſed
c de iure *c* deberent condemnare ad pœnam criminalem ſoluen
dam cameræ Romanæ, & non ſuæ. & pro hoc facit, quia uiden
tur eſſe iudices in ſua cauſa, ꝯ rubrum, & nigrum, s̃. ne qs in ſua
cauſa, & no. in l.de iure. in prin. ad municip. pro hoc etiam facit
ſecunda ratio, ne Epiſcopi ſtudeant extorſionibus, quia hoc eſt
rationabile, quia pœnę maleficiorum non poſſunt ſibi applica-
d ri. in tex. ibi, ad tertium gradum. hoc uenit *d* ad limitationẽ eius
quod dixi de trãſuerſalibus, non ad id, qđ dixi de aſcẽdentibus,
2 & deſcẽdẽtib. in gl.3. ibi, poſterior.† Ex hac prima ſolõne no. ꝙ
lex correcta ſe hẽt attribui legi, q̃ nõ eſt poſterior ĩ corpore, ſeu
in uolumine iuris ſtatutorum. facit ad no. per Cy. s̃. de teſt.tut.l.
2. in gl.fi.§.oportet. Tu clarius ſic diſtingue, ꝙ aut damnatus p-
dit bona tantum, aut ſtatum tãtum, aut ſtatum & bona, aut nõ
perdit nec ſtatũ, nec bona omnia, ſed cõdemnatur ut in aliqua
quantitate pecunię, vel bonorum. primo caſu, quãdo condem-
natus perdit ſolum bona, tunc indubitanter iſta bona nõ reſer
uantur liberis, ſed confiſcantur, alias ex iſto delicto nulla appli-
caretur pęna fiſco, & per conſequens non puniretur criminali
ter, quod eſt abſurdum & ita loquitur in Authen. de inceſt. nu-
e pt. in princ. per hoc patet, ꝙ hodie bona contumacis *e* pñt anno
tari, non obſtantibus liberis, quia per iſtam annotationem per
f duntur tm̃ bona, & nihil aliud, ergo patet, ꝙ non eſt correctus *f*
titulus de requirendis reis, ut s̃. de acquire. l.j. & l.fi. pręterea iſta
authentica loquitur de bonis damnatorum, ſed annotatus non
eſt dãnatus, ut l.diuus, de cuſt. reorũ. in annotato nõ puidet iſta
auth. & per ꝯñs iura uetera remanent incorrecta. Secundo caſu
quando perdit ſtatum, & non bona. tunc certum eſt, ꝙ iſta au-
then. non uendicat ſibi locum, ſed habent locum iura uetera, vt
patet in l.raptores, s̃. de Epi. & cle. & s̃. de rap.uir.l.una, uerſi. & ſi
quidem. Tertio caſu, qñ qs dẽt perdere ſtatũ, uel ciuitatem, vel
libertatem. uel uitã, vel bona, & tunc habet locum noſtra auth.
g Quarto caſu qñ quis non perdit ſtatum, *g* nec bona, ſed aliquã
partem bonorum, vel condemnatur in aliqua quãtitate, & tũc
iſta auth. hẽt locum, unde uetera iura in hoc remanent incorre
cta, ut s̃. ad leg. Iul. de ui. l.tutoris. & ex hoc patet ſi cõiunctus fe-
ciſſet maleficium, & deberet condemnari in mille, & ſuper exi-
ſtentia liberorum non poſſit iſtam condemnationẽ impedire
hoc verũ, & ad hoc debet deduci gl. iſta, & quod not. in corpo-
re, & quod no. ff.de teſt.l.eius qui. & not. ff.de reg.iur.l.ea ſola.
de accu.l.ex iudiciorũ. & ẽt, quod no. per Azo. in Summa, cũ ſi.
3 † Hic quęro, dicit ſtatutũ, *h* ꝙ omnia bona homicidæ debeant
h ſibi auferri, & pro parte liberis reſeruari, an liberi ex illa parte,
q̃ habẽt, patrẽ alere teneantur? Bř, dic ꝙ non, quia ex bonis. quę
auferuntur alicui ob delictum, non dẽt qs ali, text. eſt not. in 10.
4 col. de pace tenen. & eius vio. c.j.§.ſi oẽm. item q̃ro, † dicit *i* ſta-
i tutũ, ꝙ non cõparens ponatur in banno, de quo non eximatur
donec ſoluerit condemnationem mille. Modo qdam poſitus
eſt in banno, & condemnatus in mille, quæritur, ſi ipſa vult ſta-
re in bãno, & nõ vult ſoluere mille. an fiſcus poterit facere exe-
cutionẽ in bonis iſtius, & accipere bona vſq; in mille? & vr̃ qđ
ſic, nã cum ſnĩa ſit lata, ergo meretur executionẽ, & mandabiť
executioni officio iudicis maleficiorum, quia idem iudex, q p-
nunciauit, non dẽt exiqui, s̃. eo. l.ſi quis. alias ſi non meretur exe
cutionem, fruſtra eſſet pnunciatũ. facit quod not. Dyn. in l.poſt
ꝯ̃ctum, ff.de don. vbi dicit, ꝙ ex ſnĩa bona cõdemnati ſunt obli
gata ad condemnationem ſoluendam, facit s̃. eo. l.ſi quis, §.ſed
in his, j̃. đ bo.vac.li.x. in ꝯ̃rium vr̃, qa iſte vr̃ eſſe debitor alterna
tiuus, ſ. ꝙ aut ſtet in banno, aut ſoluat condemnationem. & cer
tum eſt, ꝙ in alternatiuis electio eſt debitoris, vt l.plerunq; §.fi.
de iur.do. & l.3.ff.ſi certum peta. Pręterea donec iſte paret ban-
no, ſatisfacere videtur, quæ ſatisfactio conſiſtit hic in nõ facien
do, ergo ſi ſatisfacere vr̃, non poteſt ad aliud compelli, vt l.dedi,
in prin. ff.de condict. ob. cauſam.† Ex hoc ſequitur, ꝙ ſi iſte mo-
reretur in banno, ꝙ executio non poſſet fieri ꝯ̃ eius hęredem,
quia eſt ſatisfactum, nam qui luit in corpore (ſicut quilibet ban
nitus) non debet compelli ad ſatisfactionem pecuniariam, vt l.
ſed ſi unius, §.ſi ante iudicẽ, ff.de iureiur. Pręterea ſi fieret iſta
executio iſtius banniti, conſequeretur præmium, quia rebanni-
retur per ſolutionem, ſed iſtud non debet fieri, cum ſtatutũ ſic
factum in eius odium. Non obſtat. l.ſi qui ita, cum ſimilibus. qa
illæ l. dicunt, ꝙ debet fieri executio in eum & eius bona, & vrge
ri ad ſoluendum, alias non ſolueret aliquam pęnam corporalẽ
propter bannum, & ita loquitur & ſeruatur de practica, an ſit ve
rum de iure, cogitabis.

ADDITIONES.

a Bona. ad iſtam auth. vide no. Bart. in l.poſt contractum, in fin. ff.de don. & Bald. in in l.2. ſup. qui teſt. facere poſ.
b Arg. quod epiſcopus. Vide no. in rub. ſup. de priuil. fiſ.
c Sed de iure. Vtrum autem hodie quælibet ciuitas habeat ius confiſcandi, uide Bar. in l.1. inf. de bon. uacan. lib. x.
d Hoc venit. Vide Bar. in l.2. ſup. qui teſta. facere poſſ. in ver. item ſcias.
e Contumacis. Vide per Bal. ib l.1. in prin de bon. dam.
f Contractus. Vide Latius per Bar. in l.1. de bon. dam.
g Statutum. vide Bal. l.data opera, ſup. qui accu. non poſ.
h Statutum Facit ad no. per Bart. in l.ſi quis a liberis, §.ſed utrum. ff. de lib. agno. & Bal. in l. ſi quis inceſti, & in auth. inceſtas, ſup. de inceſt. nup.
i Item quæro, dicit Vide, quæ dixi poſt Barto. in l.2. de requiren. reis. quid autem ſi ſtante ſtatuto reus comparuit, & oppoſuit declina. & iudex uult eum pro delicto carcerare, ipſe dicit non carceretis, quia uolo prius eligere uiam ſtatuti, ſiue pęnam contra contumaces, & non comparere. quid iuris. uide no. Bald. in l.peremptorias, ſup. ſen. reſ. non poſ. ad Bal. hic uide quod ipſe no. ſu. in rub. commi. uel epi. in ver. quæro una.

De bonis eorum, qui mortem ſibi conſciuerunt. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Teſtamentum eius, qui ſe occidit, non valet.*

EOrum demum. Bona occidentis ſeipſum
non metu criminis, ſed ex
1 infamia, vel dolore, non auferuntur hæredibus. h.d.† in
tex. ibi, ex teſtamento. Nota m̃ non valet teſtamentum
eius, qui poſtea ſe occidit, & dic de hoc plene per Cyn. in l.2. qui
teſta. fa. poſ.

De ſententiam paſsis & reſtitutis. *Rub.*

¶ Supra dixit. de deſtitutis, hic dicit de reſtitutis.

LEX PRIMA.

1 *Reſtituus per principem, bona, honores, & famam recuperat.*
1 **CVm ſalutatus.** † Reſtitut⁹ p Principẽ, bona
recupat, & honores & famã
h.d. Vel ſic, de vi ſermonis. Reſtitutio eſt plene in pri-
ſtinum ſtatum repoſitio, etiam quo ad honores & bo-
na. h.d. ꝙ ſit de ui ſermonis patet, quia quod eſt de ſignificatio-
ne verbi, eſt de ui ſermonis ſeu diffinitione, ꝙ autem verbum,
reſtitutio, ſ̃m propriam naturam expoſitionis ſit plena repoſi-
tio in priſtinum ſtatutum apparet per l. noſtram. in tex. ibi, pro-
ceſſiſſet. deambulando.

LEX

L E X II.

1 *Indulgentia ſolam pœnam remittit.*

1 **Cum patrem.** †Indulgētia ſolā pœnā remittit nec ꝯtinet reſtitutionē ad bona ꝗ ſui nā niſi hoc exprimat̄ ſpecialiter.h.d.non obſtat, l.præcedens, quia ibi loquitur in reſtitutione; hic in indulgentia, quæ minor eſt.

L E X III.

1 *Bona ſi perduntur ab eo,qui deportatur, a prioribus creditorib.liberatur.*
2 *Actiones perſonales paſſiuæ non tranſeunt in miſſum in poſſeſſionem bono rum.*

Si debitor. Deportatus poſtea reſtitutus ad rem certā prioribus creditoribus non tenet, ſed ſi fit reſtitutio ad certam partem,pro rata teneatur.is autē,cui ob pe cuniariū debitum bona ſunt adempta, nō eſt a cęteris credito-rib.liberatus.h.d.Et adde, ꝙ legitur & not. in l.controuerſia.de
1 tranſa.in tex.ibi,liberatus eſt, qñ quis perdit bona nō manente integro ſtatu.vt quia tunc deportatus,a prioribus creditorib.liberatur, vt l.i.ſ.de fideiuſ. & in l.ſi deceſſerit.ff.qui ſa.cogā.ſed qñ quis perdit bona,integro ſtatu manente,tunc dic vt ſ.dixi ad
2 leg.Iuliā de vi.l.tutoris.†in tex.ibi obligatus.not.ꝙ,in miſſum in poſſeſſionem omnium bonorum non tranſeunt actiones perſonales paſſiue.

L E X IIII.

1 *Fiſcus an hēat actiones pſonales ſi bona ex forma ſtatuti ſunt publicāda.*

Tutor filiorum. Ex indulgētia reuerſus ab exilio, non tenetur prioribus creditoribus.h.d.prima pars.Nec agit cōtra primos debitores.h.d.lex ſequēs.Vel ſic,qui non recuperat bona, nō recuperat actiue,nec
1 paſſiue.h.d.cū l.ſequē.†in tex.ibi,nō tenet. Sed qd ſi ex forma ſtatuti bona ſunt publicanda ex delicto, an actiones denē in fiſcū.Vr̄,ꝙ non,qa bona intelligūtur ære alieno deducto,vt l.mulier,de iud.do.& l.ſubſignatū,§.bona,de verbo.ſign. Alij ꝯ,quia tale ſtatutum ſuccedit loco legis,ex qua olim publicabatur hæreditas,ergo hoc caſu bonorum appell.comprehendit hereditatem.ff.ad Treb.l.cogi.Iac.But.dic de hoc, vt ſ.ad le. Iuliā de ui. l.tutoris.

L E X V.

1 *Deportatus,cui remiſſum eſt exilium non poteſt agere ex ante geſtis.*
2 *Bannitus per cancellationem banni recuperat bona confiſcata.*

1 **Si ademptis.** †Deportatus,cui remiſſum eſt exilium non pōt agere ex antegeſto.h.d.in text. ibi, cōi.puta quia princeps poſuit edictum, ꝙ quiſcunque iret in exercitum,eſſet rebannitus. pro hoc enim non recuperarentur bona,quia diuerſa ſunt capita, vnum enim eſt caput exilij. aliud confiſcationis bonorum, vnde licet vnum ſit ſublatū,remanet alterum,vt l.ſi domus,de ſer.vrba.præd. patet ex hoc,ꝙ
2 † per cancellationem banni bannitus non recuperat *a* bona cō
a fiſcata. Si autem non eſſent bona confiſcata, ſed eſſent condēnati,ꝙ ſtarent in banno,donec ſoluerent tm̄, tota iſta pœna tolleretur per rebannitionem,!alias ſi rebannitio nihil operaretur, duraret pęna pecuniaria,cum ſit integra,& qua perſoluta ab oī bñficio debebat rebanniri;in ſolutione ꝯcedendo, patet an banniti habeantur loco reſtitutorum,& facit l.prox. in verſ.regreſſus,& hic in ver.rediſti,& ĩ.eo.l.generalis.in ver.reditum.

A D D I T I O.

a Recuperat.Contrarium tenet Bal.poſt Iac.But.in l.fi.in inf. eo. & vide etiam ibi Bal.in fi.
Celſus.Adde ad hoc quod dicit hic per iſtum in fi.huius l.Bar.in tracta. banni.nu. 31.& in q.inci.Lucanæ ciuitatis poſt prin.

L E X VI.

1 *Reſtitutio facta ad aliquod crimen ſolum,quo ad illud reponit in priſtinum ſtatum.*

1 **In inſulam.** †Reſtitutio facta ad aliquod crimen ſolum, quo ad illud eſt in priſtinum ſtatum recuperatio,non quo ad alia, vnde filius patriæ dignitati reſtitutus,non vr̄ reſtitutus patriæ poteſtati.h.d. Vel ſic, Limitata reſtitutio limitatum producit effectum h.d.In gl.imo vr̄, ibi,§.cū autem Sol.ibi fuit plena,& indefinita reſtitutio, hic autem reſtitutio limitata & ſecundum quid,non ſimpliciter.

L E X VII.

1 *Principis indulgentia remittit exilium , ſed non reſtituit bona & famam.*
2 *Cancellatio idem importat, qu d reſtitutio.*
3 *Cancellatio dupliciter conſiderari debet.*

1 **Generalis.** † Per indulgentiam principis remittitur exilium,ſed non redimuntur bona nec reſtituit̄ fama.h.d.In tex.ibi,loca.ratio dubitationis erat, quia per indulgentiam,res videbatur deducta ad non cām,cum abolitionem crīs contineat,vt l.ſi vnius, §.ſi aūt iudicem, ff.de iniur.ergo videbatur,ꝙ reducta re ad non cauſam!, oīa deberent reſcindi,tñ
2 non eſt verum,ꝙ cauſa ſit reducta ad non cauſam . † Quid de
a cancellatis *a* de libro deportatorum,'an iſta cancellatio importet idem,quod reſtō vel indulgentia.De hoc tangit Cyn.ĩ.eo.l. fi.& vr̄,ꝙ ſit idem,quod reſtō,quia per redditionem inſtri, contingit plena liberatio,vt l.Labeo,in §.& iō, ff. de pac.ſed hic interuenit cancelatio inſtrī,ergo &c.Breuiter,cancellatus de cōdemnatione,quæ infamiam irrogat, ſi eſt cancelatus a populo
b non recuperat famam. *b* quia ad famam non poteſt reſtituere niſi princeps,& Senatus,ut l.j.§.de qua,ff.de poſtulā.& no. Inn. in c.cum te,de re iu.honores autem illius municipii,qui deferūtur per ſuam l.municipalem,vr̄ recuperare,quia quantū ad iura ſuæ ciuitatis,dēt haberi pro reſtituto.Nec obſ. ꝙ ſit infamis, quia ꝙ infamis repellatur,eſt ex iure poſitiuo , cui poteſt dero-
1 gari p ſtatutū,vt l.gradatim,§.ſed ſi lege de mu.& ho.† Vel dic,
c ꝙ eſt inſpicienda cā,ex qua fit cācellatio,aut.n.iſta cancellatio *c* arguit inquitatem iudicate rei, & tunc æquiparatur reſtitutioni,aut confirmat rem iudi.puta cancellat,quia ſoluit, & tūc nō intelligitur reſtitutio,& hoc puto verum.

A D D I T I O N E S.

a Quid de cancellatis. An cancellatio de libris deportatorum æquiparetur indulgētiæ,vel reſtitutioni,vide qđ no.Bar.iñ l.fi.inf.e.& uide ibi Bal.in vlt.q.an rebannire ſit reſtituere,quod no.Bal.in l.emancipatione,ſup.de fi.inſt.& in l. cum mulier,§.ſol.matr.
b Phil.Dec.Famam collatio banni an infamiam tollat,& famam reſtituat,vide per Bar.in l.non ſolum,ff.de procu.§.fi.ver.an autem cancellato,& per iſtum in l.emācipationem,ad fi.C.de fi.inſt.Et adde,ꝙ cancellatio vim ſnīæ habeat, & debeat cauſa expreſſa & ſcripta fieri,& de cuius mandato ſit,ſm iſtum in addi. ad Spec. in tit.de accuſ.ver.cum bannum.
c Cancellatio.Facit l.cancellauerat,& quod ibi Bar.ff.de his quæ in teſt.delen. Celſus.Adde Georg.Tomacinum conſi.ſuo 36.inci.per ſtatutum ciuitatis noſtræ. ver.inducit autem cancellatio,vol.2.& aliquid per eundem conſ.ſequen. ad fi.

L E X VIII.

1 *Seruus in metallum damnatus deſinit eſſe domini.*

1 **Fruſtra.** † Seruus damnatus in metallū deſinit eſſe dñi, liberatur a pœna,& non reuertitur in ius prioris domini,h.d.facit ff.de adop.l.libertus.

L E X IX.

1 *Pater,cui indultum eſt exilium,non recuperat in filios poteſtatem.*

1 **Si pater veſter.** Pater,† cui indultū eſt exiliū,nō recuperat in libertos poteſtatē. h.d.

L E X X.

1 *Reſtitutus bona recuperat,& inſtantiam, quam incæperat ante damnationem,reaſſumit.*

1 **Cum indulgentia.** Reſtitutus †recuperat bona & etiā reaſſumit inſtantiam quam incæperat ante damnationem,& dic quod inſtantia non tranſit in fiſcum,vt l.ſi conſtante,ff.ſo.ma.

L E X XI.

1 *Reſtitutus in integrum non poteſt ſe tueri co ntra creditores.*

1 **Sed deportationis.** † Reſtitutus in integrū nō poteſt ſe tueri ꝯtra creditores ſuos,hoc dicit.

L E X XIII.

1 *Pater ſicut conſequitur præmium de emancipatione filij,ita contrahere debet,& non filius.*
2 *Pater reſtitutus ſi ſit capax,reſtituitur ad legitimam adminiſtrationem filij.*
3 *Pater reſtitutus an recuperet patriam poteſtatem.*
4 *Reſtitutio an reſtituat omnia in priſtinum ſtatutum.*
5 *Reſtitutio non porrigitur ad ea,quæ ſunt tertio acquiſita.*
6 *Reſtitutio ſe extendit in præiudicium tertij habentis cauſam ab eo, cuius ius reſcinditur.*
7 *Geſta per filium tempore deportationis patris,an ſint in pendenti.*
8 *Argumentum quod nihil poteſt eſſe in pendenti.*
9 *Actus quoad ſolennitatem non poteſt eſſe in pendenti.*
10 *Pater ſi eſt prodigus,vel infamis,non reaſſumit poteſtatem adminiſtrandi.*
11 *Prodigalitas,an poſſit obeſſe.*
12 *Tutor non poteſt dari filio deportati.*
13 *Pater reſtitutus non plene reſtituitur,ſi adminiſtrationē filij nō recuperat.*
14 *Reſtitutio natalium non trahitur retro.*
15 *Pater reſtitutus ius poteſtatis non hēt recuperare in filium predefunctum.*
16 *Pater reuerſus ab hoſtibus,quæ poteſt recuperare in aduentitijs.*
17 *Rebanniti,an æquiparentur reſtitutioni,vel indulgentiæ.*

In quæſtione teſtamenti. Iſta lex diuidit in quatuor partes nā primo imperator format hic duas qōnes,vnam de teſtamenti efficacia,aliam de geſtis inter pſonas viuas: ad prima nō rndet,ſed ad ſcđam ſic,ſm gl.ſed ſm Doc. & verius , Impator rndēt hic ad vtraq;,primo ad primam,ſcđo ad ſcđam,in 2.parte principali impator tractat hic de tute.& cura,ſeu de adminiſtratione reſumēda in bonis filij,vel nō reſumēda , diſtinguens, & mēbra ſuæ diſtinctionis per rōnes pbans.Tertio impator ex prædictis concludit,rōnem ſuæ ꝯcluſionis aſſignans.Scđa pars principalis incipit ibi,quib.Tertia ibi , ideoque tm̄. item prima pars principalis ſubdiuiditur in duas, quia primo format primā quæſtionem,& eam ſoluit.ſol.eſt ibi,remotis Vlpiani , & cæ. & eſt tacita reſponſio ad quæſitum.nō expreſſa ſm ueram opi.Secundo format ſecūdam quæſtionem,& eam clare ſoluit diſtinguendo,& rōnem attendendo ſm omnes.ſecundam qōnē format

mat ibi,ita tñ.item ſecunda pars principalis ſubdiuiditur ſimili-
ter in duas partes, ſicut ſuo duo mēbra diſtinſtionis,q̄ ēt mēbra
probātur per rōnes in litera. Tertia pars prīcipalis ſimiliter ſub-
diuidit in duas,primo ꝯcludit,ſecūdo probat ꝑ rōnem.poſſet ēt
aliter ſubdiuidi prima pars principalis.ſ.in tres partes, duæ de-
terminant duas q̄ſtiones.tertia eſt,q̄ aſſignat q̄ſtionis rōnē ibi.
ne eorū &c. Similiter ſecūda pars principalis pōt diuidi in tres.
primæ duæ ſunt duo mēbra diſtinctionis,tertia eſt rō mēbrorū,
q̄ colligit ibi,nā ſi prima,&c.& illo ver.q̄ niſi bonis patrib. &c.
aliæ duæ nō mutātur. Et h.d.in sūma. Si deportatus reſtituatur ī
ītegrū,recuperat patriā poteſtatē,dignitatē & bona.h.d. primo.
Geſta per filiū tpe deportationis paternæ,ſunt valida, donec fi-
lius fuerit ætatis legitimæ,ſi.n.nō fuiſſet ætatis legitimę nō forti
ret immutabile effectū.hoc ſecūdo. Tutor & curator dati filio
deportati,patre reſtituto,deponūt officiū tutelę & curę, & pa-
ter reaſſumit ius legitimę adminiſtrationis,niſi pater eſſet prodi
gus & vitiorū ſeruus,qa tūc nec ius adminiſtrationis ad patrem
reuertit,ne luctuoſior filijs ſit paterna reſtitutio, q̄ fuerit eius
deportatio,hoc tertio & quicqd deportatio abſtulit, reſtitutio
reſtituit,niſi ſit aliqua cā ab intrinſeco impediēs.h. d. in tex. ibi,
nec in patris.per hoc nō vr̄ rñderi ad q̄ſitū,qa q̄ſtio formatr̄ ſup
viribus teſtamēti.& imperator rñdet de uirib.& iure patriæ po-
teſtatis,unde iſta rñſio nō vr̄ ad propoſitū, & in hoc errore fuit
gl.tñ dic,ꝙ imperator hic rñdet ad quęſtionem tacite;ita enim
pollicetur ſe determinaturum,dum dicit,remotis &c.nā rñden
do ad vnum, reſpondet ad aliud,qđ ex primo pēdet, & neceſſa
rio ſeqtur,argu.ff.de acquir.hered.l.illud ita in propoſito , quia
ſi pater recuperat patriam poteſtatem,ergo filius capite minuit
cum tranſeat de exiſtentia ſui iuris in exiſtentiā ſub aliena pote
ſtate,ergo ipſius teſtamētū fuit irritum,ut Inſt. quib. mod. teſt.
in fir.§.alio.ff.de adop.l.nec ei,§.eorū.ff.de ſecū.ta.l.qui ex libe-
ris,in §.teſtō.aparet igitur , ꝙ ex qōne quæ hic determinatur ,
apparet determinatio ꝓpoſitę q.& hęc eſt ueritas.in tex.ibi , cui
ſ.patri.in tex.ibi,dignitas.forma rationē ſic,reſtitutio patris eſt
vniuerſalis,vnde qua ratione porrigitur ad dignitatem & ad bo
na,eadem ratione porrigitur ad patriā poteſtatē. vñ ex hoc po-
tes colligere quādā tacitam q.prędictorum,in tex.ibi,ut geſta ꝯ
trahendo,uel quaſi ꝯhendo,vel in iudiciis,quia hæc uerba non
pertinent ad ius teſtandi,ut l.nerba,de uer.ſign.in tex.ibi, firma
uerat.no.ꝙ conſilium eorum,qui ſunt ætatis legitimæ,dr̄ ſtabi-
le & firmum.in tex.ibi,rata inexpugnabiliter.in tex. ibi , ne eo-
rum.hanc rationem ſic forma ad probandum,ꝙ valeant geſta
arguit ſic,aut tu dicis impugnare geſta,quaſi filius deportati nō
fuerit ſui iuris,& hoc falſum , quia deportatio aufert omnia , q̄
iuris ciuilis ſunt,ſed patria poteſtas eſt iuris ciuilis , ergo aufert
per deportationem,& iſtud membrū per ſe clare non ex primi
tur ī litera. Aut uis impugnare geſta, quaſi ſtatus iſtius filii eſſet
interim in pendenti,& hoc falſum,quia ſm hoc filius iſtius inte
rim nō eſſet ſui iuris,nec eſſet in poteſtate paterna,quod eſt im-
poſſibile,quia cum iſta ſint ꝯdictoria,alterum neceſſario eſt ve-
rum,& ideo dicit litera,ꝙ impoſſibile eſt ꝙ quis non ſit nec ſui
iuris,nec alterius poteſtatis,quia nō reperire medium inter iſta
duo extrema,quia ſunt contradictoria. In tex.ibi,quenquā.ſup-
ple filium,in tex.ibi,prohibentur. Caue quia geſtū ab ipſis mino
ribus non reuocatur vi reſtitutionis paternæ, ſed ſi ſint læſi,ipſi
habent petere reſt.ex propria perſona.vnde aduerte,ꝙ geſta re-
ſcindantur non ex vi reſtitutionis paternæ , ſed ex vi reſtitutio-
nis propriæ,& differūt iſtæ reſtōnes in duobus , primo, quia ſu-
munt originem in perſonis diuerſorum , ſecundo quia nō ſunt
diuerſorum generū. Nam paterna reſtitutio procedit ex mera
liberalitate Principis,ſed illa filii ꝓcedit ex iure ſcripto.ſ.ex edi-
cto de minoribus,verum iſta diſtinctio de ætate legitima nō eſt
diſtinctio,ꝑ quam amplietur, vel reſtringatur effectus paternæ
reſtit.ſed concernit ſolum ius,quod habet originē ex perſona fi
lij.in tex.ibi,officiū ſuum.ſ.legitimæ adminiſtrationis, quod eſt
proprie officium paternum.rñ.tex.ibi,prauitate corruptum,ip-
ſius patris.in tex.ibi,& augeat. No.officium patris,in quātū pa-
ter eſt legitimus adminiſtrator,eſſe ordinatum ad iſtum finē vt
teneatur & augeat,non vt diminuat,vt l.1.ſ.de bon. mat. In tex.
ibi,pecunia,id eſt adminiſtratio committenda.in tex.ibi,fugiat.
id eſt eam nō reſumat.in tex.ibi, neque tutor,ideſt dicere, ꝙ ita
tenetur tutor & curator reddere rationem de tempore poſt re-
uerſionem patris prodigi,ſeu furioſi,uel vitioſi,ſicut de tempo-
re poſt reuerſionē,antequā pater reuerteretur.in tex.ibi ad cor-
rectionem.ideo dicit correctionem,quia omnis pœna imponit
patri.in tex.ibi,per ſe nomē. No.de vi nominis vel ſermonis,qđ
patet per diffinitionem,quia deportatio eſt extra omnia,quę iu
ris ciuilis ſunt.deportatio ergo eſt priuatio,& ideo dicit litera ꝙ
ui ſermonis deportatio continet plenam ademptionē. in tex.
ibi,& filii.hic uult dicere,ꝙ ſi pater reſtitutus recuperat patriam
poteſtatem,ſequitur,quod filius eius nō pōt dicere eſſe ſui iuris
ratione deportationis. Sed ſi uult eſſe ſui iuris,oportet ꝙ emāci
petur a patre,quam recuperationē poteſt officiis,id eſt ſuis me-
ritis conſequi. Ecce cōcluſio,quia circa exiſtentiam ſui iuris ꝓ-

bandam , non eſt inducere ꝯrium deportationē paternam, ſed
1 emācipationē,quæ dr̄ lenitas ſeu benignitas patris.† Ex iſto tex.
patet,ꝙ ſicut premiū de iſta emancipatione ꝯſequitur,ita dēt ꝯ
here pr̄,& non filius , pater enim facit grām ſui iuris , & non fi-
a lius.in tex.ibi,vt libertatē no.ꝙ emācipationē *a* vocat libertatem
in text.ibi, teſtem.adde,& vide quod dixi ſ.de ſer.expor.l.mo-
ueor.quia iſte text.facit,ꝙ per iſtrm emācipationis ꝓbetur præ-
cedens patria poteſtas,& iō dic vt dixi ſ. No.hic primo.ꝙ pater
deportatꝰ reſtitutus, recuperat patriam ptātē. Scđo no.ꝙ aliqd
non pōt eſſe in pēdenti. Tertio not. ꝙ geſta per filiū medio tpe
tenēt. Quarto no.duo incōpatibilia ſimul cōcurrere non poſſe.
2 ſ. ꝙ qs ſit in ptāte patris. ꝙ habeat tutorē , vel curatorē.† Quin-
to not. quod reſtitutio dānatorū reſtituit patrē ad legitimā ad-
miniſtrationē in bonis filij,dūmodo pr̄ ſit capax legitimæ admi
niſtrationis , & quod non reſtituit,ſi pr̄ non eſt capax legitimæ
adminiſtrationis rōne vitij,vel defectus. Sexto not.ꝙ reditus pa
tris , importat gaudiū filijs , nec dēt reuerti in luctum. Septimo
no.ꝙ ſicut ſe hēt deportato in deſtruendo, ita ſe hēt reſtituitur
in reſtituēdo. Octauo not. ꝙ qñ filius deportati poſtea reſtituti
recidit in patriā ptātē,ꝙ non pōt prætendere a modo exiſtentiā
ſui iuris vi damnationis paternæ , ſed dēt eam ꝓmouere , indu-
cēdo patrē ad emācipationē ſui. item not.ꝙ emācipatio & ſnīa
3 in his q̄ inducūt,ſunt teſtes.† Opp.vr̄ ꝙ pater non recuperet pa-
triam ptātē,vnde vr̄ ob.l.ſi pater,ſ.eod. Sol.eſt breuis,aut loqui-
mur in reſtituto, & tunc cum reſtitutio ſit plena in priſtinū ſta-
tū repoſitio , recuperat pater patriam ptātem , & ita loquit̄ hic.
aut loquitur in patre nō reſtituto,ſed per indulgentiam reuerſo
& tunc cum indulgentia non trahatur ad bona,ergo nec ad ius
poteſtatis,arguendo per l.qui furere , ff.de ſta.ho.& ita loqtur.l.
4 ꝯria.† Contra hoc oppo. & vr̄ , ꝙ reſtitutio non reſtituat oīa in
priſtinū ſtatū,unde vr̄ obſtare l.in inſulā,ſ, eo. Sol.aut reſtitutio
ꝯceditur ſimplr̄,aut cum adiuncto,ſeu cum reſtitutione. Si ſim
pliter , tunc loquitur l. noſtra.ſi cum adiuncto , tunc loquitur
l.ꝯria.rō eſt, qm̄ reſtitutio vniuerſalis eſt illa , quæ circa omnia
operatur, niſi circa ſpecies expreſſas , ſm Doct.per hoc facit ff.
de fun.inſtr.l.q̄ſitū,§.fi.& de vulgo.ſubſti.l. cohæredi,§.q patrē.
& qđ no.per Dyn.in rubr.de regu.iur.lib.vj.& ī c.generi,ꝑ eūdē
5 † Tertio oppo.ſic,reſtitutio *b* nō porrigitur ad illa, q̄ ſunt tertio
b acqſita, vt ff.ad munic. de reſcr.lib.6. ſed exiſtētia ſui iuris eſt q̄
ſit filio,& tertiæ pſonę, ergo in p̄iudicium filij iſta reſtitutio nil
operatur. Rō,qa ꝯceſſio Principis plenā interpretationem reci-
pit,q̄tum ad iura ipſius principis , ſed non q̄tum de iure priuati
vt l.2.§.ſi quis a principe,ne quid in loco pub. & ext.de auth. &
vſu pal.c.confirmatus. Ad prædicta ēt opp.per ea,quæ leguntur
& no.ff.de lib.& poſth.l.Gallus,§.& quid ſi tm̄. Sol. quædā sūt,
quæ tertio acquiruntur,vt illius actus, qui poſtea reſcindit̄ per
reſtōnem,& tunc reſtō bene trahit ad iſta iura illi tertio acquiſi
ta. Et ratio, quia per reſtitutionē cā acquiſitionis illius redit ad
non cām,ita loquitur lex noſtra,q̄dam ſunt,quæ non acquirun
tur immediate ex illa cā, ſed ex nouo negotio , ſuper quo no fit
reſtō,& tunc ad illam reſtōnem non porrigitur,quia non redu
cit reſtō cām immediatam illius acquiſitionis ad non cām , &
ita loquuntur ꝯria,vbi probatur iſta diſtinctio , & iſta diſtinctio
eſt caſus l. noſtræ. primum membrum iſtius diſtinctionis pro-
batur in q.1. & determinatio l.noſtræ . Secundum membrum
probatur in ſecunda determinatione huius legis,ecce quomo-
do; quia ſi filius deportati aliqua alienauit , ad illa non reſtituit
deportatus . Sed ſi illa non alienaſſet,per rōnem pater aliquod
ius in illis bonis conſequeretur,& quod iſtud ſit verum, proba-
tur in gl.quæ incidit,quid de illo , in fin.ita ꝙ vere de iſta diſtin-
ctione eſt caſus leg.noſtræ,facit l.quoties,ff.de acquir.hæred.&
de min.l.quod ſi minor.§.reſtō,& §.Scæuola,& l.fin.ſ.de repu.
hæ.quia reſtō re integra plus pōt,q̄ re non integra , vt ibi patet .
6 † Sed ꝯ hoc opp.del.in cauſæ, ff.de min. & in l.non eſt nouum ,
de act. empt.vbi reſtitutio extendit ſe in præiudicium tertij ha-
bentis cām ab eo cuius ius reſcinditur. Sol.aut loquimur in re-
ſtitutione,q̄ procedit ex mera liberalitate,& de gr̄a,& loquitur
l.noſtra,aut de reſtōne,quæ procedit per viam iuris ſcripti,quæ
eſt neceſſaria , & tunc loquuntur iura ꝯria, ratio differentiæ eſt
iſta, quia reſtō quæ procedit per viam iuris ſcripti,inhæret a pri
mordio , ita quod ius transferentis ab initio non fuerit liberū ,
vnde merito pt̄ reſcindi,ar.ff.de pig.l.lex veſtigali, ſed reſtō per
viam gratię nunq̄ fit retro,& iō ius transferendi retro fuit libe-
rum,& iō eſt reuocabile,arg.ff.de pig.l.ſi ſuperatus,& in l.ſi a te
§.Iul.de excep.rei iud.& facit l.j.ff. de reb. eor. in ratione literæ.
c Ex prædictis determinatur talis quæſtio.pater *c* fuit cōdēnatus,
cuius

A D D I T I O N E S.

a Emancipationem.No.hic, quod per inſtrumentum emancipationis probatur pa
tria poteſtas.vide no.in l.decem,ff.de verbo.obl.

b Reſtitutio. Vtrum reſtitutio deportati porrigatur ad ea,quæ tertio fuerunt acqui
ſita,et ſic facit an reſtituto bannito,recuperet iam alienata, de quo Bart. hic vide
quæ ſequuntur.

c Pater. Vide Bal.in l.Gallus,§.et quid ſi tm̄,ff.de libe.et poſthu et ibi Imo.in fin.

cuius bona ex forma ſtatuti fuerunt filijs applicata pro parte,
q̄ritur an pr̄ reſtitutus recuperet illa bona filijs applicata? & vi-
detur caſus.l.noſtræ,quod ſicut recuperat.exiſtentiā ſui iuris fi-
l.js applicatū,& ita & bona;& quicquid abſtulit damnatio,reſti
tuit reſtitutio. Quidam dn̄t,ꝙ aut iſta applicatio fit filijs per ean-
dē ſententiam.i.per ſententiam damnationis paternæ; & tunc
pater recuperat,aut non fit per eandem ſn̄ı̄am, ſed per nouā ex
forma ſtatuti,& tunc pater nō recuperat bona. Iſta eſt truffa,qa
cum iſta ſn̄ı̄a ſit executio primę, ad reſciſſionem primæ, ſequit̄
reſciſſio ſequentis, ut not.in l.ſi cū exceptione, §.hæc aūt actio,
ff.quod met.cauſa. Non obſt.ꝙ iſte ſit actus nouus: quia nō eſt
actus ſtans per ſe,ſed dependens a priore,& ideo ad reſciſſionē
antecedentis ſequitur reſciſſio cōſequētis. & ad hoc facit l.nec
nouum,ff.de condic.ind.& de inoffi.teſt. l.qui repudiantis,§.fi.
Cōcluſio eſt,aut ambo iſti act⁹ cauſantur ex vna radice,& tūc
ex vna reſciſſione tolluntur ambo, vt s̄.de nup.l.libertam ,aut
iſti actus non eodem iure cauſantur,ſed diuerſo iure,& tūc nō
eſt inferendum de vno actu ad alium , arg.ff.de.bo. poſ.l.ſed cū
patrono,in rōne literę, facil ff.de tut.& ra.diſt.l, j.§.in tutela.&
qđ no.de dona.inter vi. & vxo.l.ſi maritus.item oppo.& vr̄, qđ
imperator peſſime procedit:qa format q̄ōnem de viribus teſta
menti , & rn̄det de patria ptāte,& ſic non rn̄det ad propoſitum.
eſt enim illud ꝯ leges. quæ dn̄t quod reſponſio dēt eſſe ad quæ-
ſita,alias enim eſſet impertinens , qđ eſſe non dēt, vt in l.ſi duo
patroni.§.ſi quis,ff.de iureiu.cum ſi.facit,qđ not.in l.fin.in prin.
ff.de cond.indeb.in obectione,quæ fit ꝯ Sceuolā. Ad idē not.in
l.ſi ſine,§.ſed ꝙ Papinianus,ff.de mi.Br̄ gloſſ.fatet̄,ꝙ imperator
non rn̄det ad q̄ōnē,& ſic fatetur obiectionē.Sed Doc.dicunt,ꝙ
imo rn̄de, quia ſunt patria rn̄dere directe & indirecte . Sed hoc
ex eo,ꝙ hic rn̄det de patria ptāte , ſequit̄ tacite de teſtī irritatio
ne;quia qn̄ quis eſt ſui iuris,& recidit in alterius ptātē,teſtamē-
tum irritatur: ergo &c. ergo hic teſtm̄ efficitur irritū,& ſic rn̄-
deretur ad quæſtionem : & ſm̄ hoc dēt intelligi iſtud principiū
ꝙ pater fuerat reuerſus viuo filio , & iſta eſt veritas. Sed Odof.
intelligit , ꝙ hic loquamur in teſtō facto poſt reuerſionē patris:
& dicit litera, ꝙ eſt nullum,qui factū ab eo,quia eſt in ptāte,qđ
eſt verum in ſe tm̄,& non per hāc l.ſed per l.j.§.filius.ff.de leg.3.
hic enim loquitur in teſtō facto,dū pater erat in deportatione,
7 & iſta eſt veritas.† Venio ad ſecundum partem primę partis,&
op ſic. Dicitur hic,ꝙ geſta per filiū interim non ſunt in pendēti.
ꝯ;imo vr̄,ꝙ ſint in pendenti.vnde vr̄ obſt.ff.ad Mace.l.j.§.ſi pen
deat.Br̄,aut loquimur in actis permiſſis filiofa. & loquitur hæc
lex:aut in actis filiofa.non permiſſis , ſed prohibitis, & loquitur
lex ꝯtraria. Sed tunc inſtatur,ſi litera noſtra loquitur de actibus
permiſſis,q̄ dubitationem hēt,quia talia acta non reſcinduntur
ēt ſi veniant ad caſum,a quo non potuiſſent incipere. ergo nul-
la ſubeſt ratio dubitādi. Rn̄deo, ꝙ eſt verum , ꝙ in ſpecta patria
poteſtate,incæpit a cauſa a quo potuit , & deductū eſt ſimiliter
in caſum,a quo poſſet initiari. Sed rōne rei non eſt ſic,quia ſup
rebus paternis contraxerat interim iſte filius,quē quidem ꝯctū
patre reuerſo,non poſſet inire hoc facto. Aduerte,iſtud non vi-
detur verum,quia cum loquitur in filio deportari , ergo iā nul-
la bona remāſerunt ſibi iure veteri,vt l.tutellas,§.fi.ff.de c.dim.
Sed reſponde, quod l.ſi deportatur,s̄.tit.j.poteſt ēt intelligi , qđ
contractus fuit ſuper bonis aduentis celebratus , ſuper quibus
patre reuerſo filius non poteſt cōtrahere:tamen poteſt habere
vſumfructum,& eſſe legitimus adminiſtrator,l.fin.s̄.de bo.quę
8 libe.† item opp. *a* dr̄ hic,quod nil poteſt eſſe in pendenti, contra
a d.l.j.§.ſi pendeat.item contra ff. vnde leg.l. 1. §. ſi quis deceſſerit,
item contra ad idem,ff.communia præ.l.receptum,cum ſim. Ad
hoc ſic poteſt reſponderi,primo generaliter, cum dicimus quod
nil pōt eſſe in pendenti, verum eſt,niſi ſubſit cauſa , ꝑpter quam
habeat ex neceſſitate pendere,& iſta eſt ſolutio communis & ge
neralis in toto iſto brocardo. Vel dic ad §.ſi pendat , quod ibi lo-
quitur in filio capti,hic in filio deportati.& eſt rō differentia,quia
quod captus reuertatur,eſt ſpes,ſed quod deportatus reſtituatur
hoc non eſt in ſpe vt patet in text.& l.j.§.ſi quis deceſſerit, ff.vn-
de leg. Alij dicunt iſto brocardo,quod aut loquimur in actu pu-
ro,aut in conditionali.ſi in puro,tunc actus purus non poteſt pē
dere, vt l.vſuf.de ſtip. ſer. Si autem loquimur in actu condōnali,
tunc bene poteſt pendere ex euentu condōnalis, vt l.proinde.ff.
ſi cer.pet.cum ſi Iſta ſol.eſt imperfecta,& ideo vos aliter dicatis.ſ.
quod quædam ſunt,in quibus cōſideratur initiū, & illa non poſ-
ſunt eſſe in pendenti quantum ad id , ſuper quo initium cōſidera
tur,vt l.j.§.ſi filius, de leg. 3.& in l.ſi minor,de ſer.expor.& in l.1.
de reg. Cato.his eſt,quod quo ad habilitatē,vel inhabilitatem per
ſonarum inſpicimus initium,& ideo quo ad hoc non poteſt act⁹
pendere. Itē quo ad vires aut poſſibilitatem & impoſſibilitatem
inſpicimus initiū, & ideo quo ad hoc non pōt actus pēdere,ff.de
verb.ob.l.inter ſtipulātē,§.ſacrā.hinc eſt,ꝙ iudiciū nō pōt eſſe in
pēdēti,qa inſpicimus initiū, i.tempus lit.ff.de iud.l.non pōt,& l.
non quemadmodum. Quędam ſunt,in quibus nō cōſideramus
initium,ſed euentum,vt cum agimus de capacitate legatarij , in
qua conſideramus tp̄s,quo ſibi defertur legatum,qa tunc tra-
ctandum eſt de capacitate,ubi captio illa incipit,vt ff.de leg.p̄ſt
leg.interdicit.& le.vſufructu, de ſtipu.ſeruo,& iſta talia pn̄t eſſe
in pendenti vſque ad tp̄s lit.poſt vero non pn̄t pendere , vt l. re-
ceptum,cōia pręd.confirmatur hoc per rōnem, qa vbi inſpici-
mus euentum,aliquid pōt eſſe in pendenti,ut l. qui ſoluēdo nō
9 erat duos,& in l.in tp̄s,ff.de hæred.inſt. † patet ex prædictis , qđ
actus quo ad ſolemnitatem in pendenti eſſe non pōt,quia quan
tum ad ſolemnitatem conſideramus initiū actus,vt l. j. de reg.
Cato. Sed quo ad voluntatem,refert, aut loquimur in his in q-
bus eſt voluntas,& iſta pn̄t eſſe in pendenti, & ſunt donec uiuit
teſtōr,ut l.talis ſcriptura,de leg. 1. Aut in his,in quibus voluntas
non eſt ambulatoria,imo eſt immutabilis, & iſta non pn̄t pen-
dere quo ad voluntatem, vt s̄.de actio.& obli.l.ſicut,& in le. in-
commodato,§.ſicut,ff.commo. Aut loquimur an aliq̄d poſſit
eſſe in pendenti quantum ad acquiſitionem,& tunc patet,quod
quantum ad acquiſitionem,aliq̄d pōt eſſe in pendenti,qn̄ acqui-
ſitio erat inſtituto,ut l.qui ſoluendo non erat duos,ff.de hære.in-
ſtit. Si tn̄ acq̄ſitio eſſet collata de pn̄ti,tunc non poſſet eſſe in pen-
denti.& ita loq̄tur tex.nr̄.& l.ſi ſeruo, ff. q & a qui. facit ad præ-
dicta,l.ſi filius,ff.de verb.obl.in l.fin.de ſtip.ſer.& ff.de reg.iur.leg.
10 quę legata.† Tertio oppo. *b* & nnnc venio ad ſecundam partem
b principalem.leg.dicitur hic,ꝙ ſi pr̄ eſt prodigus in rebus, vel tur-
pis in moribus, ꝙ non reaſſumit adminiſtrationis poteſtatem,ſed
tutor & curator durant.iſtud vr̄ impoſſe , cum ergo pr̄ reſumat
ius poteſtatis,ſi eius eſt filius,ergo non poteſt habere tutorem,vel
curatorem,qui detur perſonæ,ut Inſtitu. de tutel.in princip.licet
poſſet hr̄e curatorem,qui datur ſubſ̄æ,& non perſonæ,ut leg.mu
to.in fin.de tutel. ad hoc dic , ꝙ hic eſt ſpeciale. Odoff.dicit, ꝙ in
iſto caſu pater non reſumit ius poteſtatis. Sed iſta reſponſio eſt
ꝯ tex.in principio iſtius leg. & in fi. præterea eſt ꝯ rationem,quia
ratione prodigalitatis,vel vitij , non perdit quis ea quæ iuris ſunt,
licet perdat ea quæ ſunt facti,ſiue adminiſtrationis,ut le. qui fue-
re,ff.de ſtatu.hom. Sed patria poteſtas eſt ciuilis,ut Inſtit.de patria
poteſt.in prin ergo eam reſumit,& ideo dicit petrus,quod filiuſ-
familias non poteſt hr̄e tutorem,vel curatorem,verum eſt ab ini
tio,ſed ex poſtfacto bn̄ poteſt retinere,& ita loq̄tur hic. iſta ſolu-
tio eſt falſa per l.nec ei,§.eorum,ff.de adop.& per leg. Vranius,§.
ſed cum duo,de fideiuſ.in rōne litere. præterea regula eſt , quod
quæ impediunt facienda,reſcindunt iam facta,quando cum iam
factis ſunt incompatibilia,id eſt quia non poſſunt concurrere ſi
mul cum eis in eſſe. Sed iſta ſunt huiuſmodi,quia ex quo pater
habet ius poteſtatis,ergo non inuenit tutor uel curator aliquod
ius,quod poſſit ſibi aſſumere in perſona pupilli, uel adulti , nec
ēt quod poſſit retinere. Item quicquid eſt cōtra diffinitionem,
eſt contra ſubiectum diffiniti. Sed diffinitio tutelæ dicitur in ca
pite libero, ergo ſi nō eſt caput liberum,tutelam non poteſt ca-
pere;& cum deficiat hoc,quod eſt ſubſtātiale,ergo deficit tute-
la. Br̄ concludendo,opi.gl.eſt vera, ꝙ hoc eſt ſpeciale in iſto ca-
ſu,qui non reperitur alibi.& ratio ſpecialitatis ponitur in litera.
11 †Item opp.& vide prodigalitas non habet obeſſe, niſi per iudi-
cem ſit bonis interdictum. vnde vr̄ obſtare ff.de curat.fur.l.Iul.
Ad hoc dicunt quidam,ꝙ hoc ideo, quia prodigalitas erat no-
toria,& notorium æquiparatur ſn̄ı̄æ.ita vr̄ tenere gloſ.in l.is cui
bonis,ff.de ver.ob.hæc ſol.non eſt vera,quod notorium ęquipa
ratur ſn̄ı̄æ,verum eſt,quātum ad effectum ſciendi rem certam,
tamen non quantum ad effectum ad aliquid de nouo inducen
c di,vel prohibendi:imo quantum ad illud requiritur ſn̄ı̄a, *c* quia
notorium non facit ius,ſed ipſa ſn̄ı̄a,vt ff.de pœ.l. quo ad ſtatu-
d tum.& ideo dices, quod prodigalitas *d* non impedit adminiſtra
tionem rei propriæ,niſi ſit per iudicem interdictum bonis,& ita
loquuntur ꝯria,ſed hic non loquimur de adminiſtr̄one rei pro-
prię,ſed alienę. vbi diſtingue, quod aut prodigus inuenit admi-
niſtrationem ab aliquo de iure occupatam,& tunc non reſumit
eam. & ita loquitur hic,aut non inuenit admiſtrationem ab ali-
quo occupatam,ſed vacantem,vel a ſeipſo occupatam; & tunc
ratione prodigalitatis non fit interdictio ipſo iure , ſed per iudi-
12 cem,ut leg. imperator, ff. ad Trebel.† item oppo. *e* & uidetur,
e quod filio deportati non poſſit tutor dari. Vnde videtur ob-
ſtare

ADDITIONES.

a Item opp. An aliquid poſſit eſſe in pendenti,vide gl.in §.ſi ab hoſtibus. Inſtit.qui bus,mod.ius pa.po.ſo.

b Tertio oppo. No.caſum ſpecialem,qui non eſt alibi,in quo filiusfam. habet tutorem & curatorem adde etiam,quod filius poteſt habere curatorem, quando conuenit ſuper actione perſonali, vel ſuper alia re , quæ non quæritur patri quo ad vſumfructum,tunc datur curator , etiam extra iudicium de illis ſe non intromittit pater,vt plene declarat Bart.in l.fin.§.1.de uerb. obl. & uide ſup.quæ dixi hic poſt Bartol.

c Sententia. Notoriū & ſententia an æquiparentur, uide in l.emptor, de act. empt.

d Prodigalitas. Vide Bart.in l.cum fratrem, cum concord. ſup.de his quib.ut indig. & dixi poſt Bartol.in l.1.de cur.furio.

e Item oppo. An filio capti ab hoſtibus poſſit dari tutor vel curator,quid in filio banniti,uide Bald.in l.1.ſup.de hæred.inſtituen.& in aut.inceſtas ſup.de inceſt.nup. & ibi quid ſi ſtatutum dicat,quod damnato homicida bona veniant ad filios, tūc pater habetur pro mortuo.

ſtare ff.de tut.l.muto,§.fi.Solue,ꝙ ibi loquiť in filio capti, hic in
filio deportati.ratio drīę eſt iſta,quia filius capti eſt in ſtatu dubio
pp ſpē poſtliminij:& ideo non poteſt hr̄e tutorem,uel curatorē
licet ſubſtantia vel pr̄imonium poſſit curatorem hr̄e. vñ aliud
eſt hr̄e ipſum curatorem,ꝙ refertur ad pſonā,& iſtud eſt impoſ
ſibile,aliud eſt hr̄e in ſubſtantia curatorē,& hoc eſt poſſibile.hic
autem loquimur in filio deportati cuius ſtatus eſt interim certus
propter duo,primo,ꝗa nō eſt ſpēs reſtitutionis.Secundo,quia re
ſtitutio nō fingit retro,licet poſtliminium fingat, vt l. ſi quis fi-
lio,§.pe.de iniu.teſta.& no.in l.Gallus,§.& quid ſi tm̄.ff.de lib.&
poſthu.leg.patet hoc in l.ſi neceſſe,§.ſi deportatus,ff.de bon.lib.
& in l.j.in fi.ff.de ꝯtab.& in l.ſi patronus in prin.ff.de iu.pat.Hinc
a eſt ꝙ reſtitutio non trahitur ad fructus medij temporis, *a* quia
non reſtituit dñium retro,ſed ex tunc,ut no.s̄. de her. aut idem
eſt de Neſtorianis,& no.per Cy.s̄.eo.l.gn̄alis.rō drīæ inter reſti
tutionem & fictionē eſt,quia reſtitutio eſt verus actus, & ideo
non fingit retro,ſed fictio ꝯtinet actum imaginarium, & imagi-
nationem poſſumus habere retro , licet hoc non poſſumus per
ueritatem,quia ueritas hēt certos & limitatos fines in præſenti
tpe & totū ꝯrium habuit in præterito.unde eſt impoſſibile,ꝙ id
quod fuit in præterito uerū,falſum ſit in præſenti:vñ iſta eſſent
13 ꝯdictoria ſecundum nām.† item op.ſi pater non recuperat hic
adminiſtrationem,ergo reſtitutio nō plene reſtituit,patrem , ꝙ
eſt ꝯuim & naturam ſermonis,& rei ſignificatę per ipſum, vt ff.
de uſu.l.videamus,§.in Fauiana.& br̄ dic, ꝙ reſtitutio reſtituit
quem in priſtinum ſtatum;uerum eſt,quatenus tñ reſtitutus eſt
14 capax,ſed iſte nō eſt capax ergo &c.& ſic non ob.†item op.di-
xi s̄.ꝙ reſtitutio nataliū non trahitur retro.ꝯ ff.de nat.reſtit.le.
fi.br̄ rñde,ꝙ ibi loquitur in reſtitutione natalium,q̄ quidem re
b ſtititutio *b* fit ad tp̄s,non ſolum ad rem,& hoc important uer-
c ba iſtius reſtitutiones,& idem in legitimatione,*c* nam legitima
tio retinet reſtitutionem natalium,ut in Auth.quib. mo. nam.
ef.leg.§.j.vbi poteſt dici,quod iſta tractio retro non eſt de ui ſer
monis,inquantum eſt reſtitutio, ſed eſt rōne fictionis annexæ
d & implicitæ,ex qua fit tractio retro.†item op.*d* dicitur hic,quod
bona patris ſunt obligata pro adminiſtratione rerum filij, & ꝙ
pater poteſt cogi reddere rationem,ut tutor,hoc eſt contra leg.
cum oportet,§.eum aut,de bo.quæ li.quod dic, ut s̄. de epiſ. &
cl.& l.orphanotrophos de hoc habuiſti s̄.de ſecun.nup.l.genera
15 liter.† Quæro,filius deportati patre exiſtente in deportatione,fe
cit teſtamentum de ſuis aduentitijs & deceſſit, demum pater
reſtitutus eſt,quæritur,an illud teſtamentum infirmetur? Veri-
tas eſt,quod non,quia pater nō habet recuperare ius poteſtatis
in filium prædefunctum,cum iſta reſtitutio retro non trahatur
ergo filius deceſſit ſui iuris.Non ob.l.noſtra,quia hic patet fuit
viuo filio reſtitutus.Vnde filius per reſtitutionem patris fuit ca
pite minutus & ideo teſtamentum irritatur ut in §.aliæ Inſtit.
quib.mod.teſtam.in fir.& in hoc omnes concordant.Sed quæ-
e ro,*e* quid de filio capti, qui patre exiſtente in captiuitate fecit te
ſtamentum , & deceſſit ; demum pater poſt mortem filij reuer
ſus eſt , an teſtamentum filij irritetur ? quidam dixerunt quod
non:nam hic cauſa impediens, ideſt. reditus patris ſuperuenit
poſt rem productam in eſſe,non autem dum res erat in fieri: er
go nō hēt vitiari vt l. patre furioſo, ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.
iur.pro hoc facit l.nr̄a ibi ita tamen,vbi dicit, quod actus con-
ſummati non reſcinduntur. Sed iſtud teſtm̄ eſt confirmatum
per confirmationem in morte,ergo non debet poſtea reſcindi,
& illa fuit opinio quorundā.in ꝯriū facit,quia ex quo pater eſt
reuerſus,fingitur nunquam fuiſſe captus,& ex iſta fictione re-
ſultat quædam fictio,quod filius eius nunquam fuit ſui iuris,er
go patet,quod teſtamentum debet nullum iudicari,nec dicitur
tñ infirmari de nouo,quod retro infirmum apparet, & ſic not:
ob.l.patre furioſo,pro hoc.ꝙ iſta lex fingat etiam mortuo,appa
ret,l.ſi pater,ff.de ſuis & leg. Sed hic dicit.Pet. ꝙ aut loqmur in
bonis quęſitis, dum pater erat in captiuitate, & quo ad illa valet
teſtamentum,aut quo ad bona ante quæſita , & quo ad illa non
valet.aſſignat hanc rōnem, dicit enim,ꝙ fictio requirit duo ex-
trema.ſ.ad ꝙ,& a quo.Sed reb.poſt captiuitatem quæſitis,eſt ex-
tremum ad ꝙ, quia tpe captiuitatis illa acquiſitio non erat in re-
rum nā , ergo quantum ad bona interim acquiſita non trahit ſe
fictio , & ſic valet teſtm̄ quo ad ea ꝙ autē ſic fictio requirat duo
extrema,probat ipſe per l.huic ſcripturæ,ff.ad le. Aq.ſubtiliter in
ducēdo illam leg.Br̄ Doc.tenēt ꝯ Pe. diſtinctio enim Pet. primo
non tenet,quia actus teſtandi eſt indiuiduus,& ꝙ non pōt teſtm̄
in vna re valere,& in alia re non valere,niſi hoc ſit ſolum ex par-
te ipſius rei,puta quia non ſit in commercio,vt l.miles,§.& quia
diximus,& l.ſi certarum,§.j.ff.de mi.teſt.Secundo,ꝗa fictio poſt
liminij fingit principałr ſuper ſtatu , ſecundario ſuper bonis, vñ
fingendo ſuper ſtatu , fingit illum ſp fuiſſe filiumfa. ergo teſtm̄
ipſius non valet,& non poteſt fingere ſuper eo, quod non eſt in
rerum nā, vt ff.de ſta.ho.l.Paulus, §.eum qui, ſed iſte filius tunc
non eſt in rerum,nā ergo non poteſt ſuper eius ſtatu fingi.*Reſp.*
ꝙ hæc fictio fingit principałr ſuper ſtatu patris , & per quandam
neceſſarium conñam ſuper ſtatu filij,vñ ad formam argumenti,
fictio non fingitur ſuper eo, quod non eſt in rerum nā,verum ē
principaliter,& ita loquitur l.huic ſcripturę.ſed incidenter,& per
quandam neceſſariam ꝯñam ſic, & ita loquitur l.ſi pater,& pro-
16 batur ff.ad Syl.l.ſi exhæredatus.† Tertio quærit *b* hic gloſſ. patre
reuerſo. quid recuperat pater in aduentitijs? Dic vt in gl. ob ac-
quirit vſumfructum pro tempore futuro & adminiſtationē,ni-
ſi ſit prodigus. Qui ſi pater non ſit prodigus,ſed ita tenax , quod
non expendit vbi oportet , an per hoc interdr̄ ei adminiſtratio ?
& puto ꝙ ſic,quia non poteſt negari, quin committatur vitium
in adminiſtratione,& quin in hoc eſſet detrimentum & *luctus*
filij,vnde viget rō literę, & pro hoc facit ff.de tut.& rat diſt.*l.* 1.
§.ſed nonnullos , & in l.1.vbi pupil. edu.deb.facit ad hoc illud ,
ꝙ dr̄ ꝙ ꝯriorum eadem eſt diſciplina . Extra quærunt hic Doct.
g an lex noſtra,*g* quæ loquiť in filio deportati, hēat locum in filio
banniti?Br̄,iſta qō ſtat in hoc,an deportatus æquiparetur bāni-
to:de hoc tangitur Inſ.qui.mo.ius pa.po.ſol.§.relegati. & in l.ex
facto,ad Treb.per Iac.de.Are. & quatenus bānito æquiparatur,
17 vel non dēt iudiciari idē,vel non idem.† Quęrunt hic Doct. qd
h de filio *h* rebanniti,id eſt dicere an rebanniti æquiparentur reſti-
tutis,& ijs qui indulgentiam meruerunt?Cyn.tenet,ꝙ in dubio
ęquiparentur indulgentiæ,& iſtud eſt planum,quantū ad famā,
quam ciuitas non poteſt reſtituere.Sed quātum ad ius poteſta-
tis,& bona ciuitatis,pōt interim reſtituere,quia in hoc verſatur
ius & imperiū reſtituentis, & eſt ius in eo reſidens , de quo dic
vt dixit s̄.eo.l.ſi ademptis.

ADDITIONES.

a Phil.Dec.Temporis.De quo expreſſe per Vng.in Auth.de hære.& Fal. in verſi.itē nec ratione fructuū. Et adde Alc.in l.Gallus.§.quod ſi tantum.ver.prædictis adde ff.de libe.& poſt.

b Reſtitutio.Patet in l.1.§.certe ff.ad Maced.

c In legitimatione.Vt not.Bald.in c.domino guerram,in princi.hic finit lex.& in l. nam ad ea,de leg.ff.& Angel.in l.Gallus, § .& quod ſi tantum, ff.de liber.& poſthum.

d Item.op.an pater poſſit cogi ad reddandam rationem adminiſtrationis,vide Bal. in l.ſi ſuperſtite ſup.de dolo.

e Sed quæro.idem tenet Bar.hic,quem vide.

f Tertio quærit. Sed an cancellati de libris bannitorum,val deportatorum,habeantur pro reſtitutis,an vero ſint ſimiles illis,quibus conceditur indulgētia, uide hic per Cy.& per Bald.in l.generalis,ſup.eo.

g An lex noſtra. Vide Bald.in l.1.ſup.de hær.inſti.

Quid de fil.An rebannito æquiparetur reſtitutioni vel indulgentiæ, Bar.in l.1.§.ſi quis ultra,ff.de quæſt. ponit & hic Cy.

BALDI VBALDI PERVSINI

In decimum Codicis librum Commentaria.

De iure fiſci. *Rub.*

1 *Fiſcus occaſione criminum augetur.*
2 *Ciuitas perdit exbannitum, quia efficitur hoſtis.*
3 *Augeri eius eſt, cuius eſt minui.*
4 *Fiſcus actu poteſt eſſe non ſoluendo, ſed aptitudine nunquam, cum pro debitis fiſci imponendo ſit collecta.*
5 *Alienam actionem ſine mandato nemo proponere debet.*
6 *Accuſatio publica dicitur cum mors naturalis, vel ciuilis infligitur.*
7 *Vindicari poteſt ab vnoquoque commiſſum in liberum corpus.*
8 *Falſum eſt crimen publicum, & qui ad accuſandum admittantur.*
9 *Seruus æſtimabilis eſt.*
10 *Exbanniti cognatus, vel affinis, poteſt petere vt eximatur a banno, & non alius.*
11 *Fiſcus quid ſit.*
12 *Camera populi Romani an dicatur fiſcus, vel camera Imperij.*
13 *Camera Imperij eſt ipſe Princeps.*
14 *Auguſta an habeat priuilegium fiſci.*
15 *Delegatio expirat mortuo delegante. & nu. 16.*
16 *Imperium ſemper eſt.*
17 *Fiſci deriuatio.*
18 *Fiſcus vbi eſt, Imperatore mortuo.*
19 *In quo differt iſte tit. a tit. de priuil. fiſci.*

GLoſſa. Præſentis rubricæ diuidit̃ in
plures partes. nã primo poni
tur rubricæ continuatio. Secundo poni-
tur fiſci demõſtratio, ſeu declaratio. Ter
tio ponitur fiſci etymologia, ſiue deſcri-
ptio. Quarto ponitur duplex qõ. ſecunda
ibi, item fiſcus. tertia ibi, & dicit. quarta
ibi, itẽ quid differt. item ſcd̃a ſubdiuidit̃
nam in prima fiſcus demõſtrat̃ per eſ-
ſentiã, quæ exprimit dum d̃t camera, Imperij. Scd̃o demonſtra-
tur ꝑ diuiſionẽ q̃ ſubdiuiditur, dum dicit, nõ Imperatoris. Ter-
tio demonſtratur per originem. vnde naſcitur, dum dicit, quæ
1 fiſcalis loco, &c. † Nunc veniamus ad ſing. dictum eſt ſupra de
crimi. verum quia occaſione criminum fiſcus augetur, ideo de
augmẽto tali, & de iure fiſci hic tractatur. tamen dicit gl. quod
rubricæ continuatio non videtur bona, quia hic generaliter tra-
ctatur de iure fiſci, non ſpecialiter de eo iure tantum, quod ob-
uenit occaſione delictorum, ergo non inſurgit hic tractatus ab
illo quia delicta ſunt cauſa determinata ipſius cõfiſcationis ob
ſeipſa, non autem habent ſe per modum cauſæ ad confiſcatio-
nem in genere. vnde non videtur continuatio hæc concludere
iſtum ordinem de neceſſitate. Præterea licet continuatio eſſet
bona, tamen verba glo. videntur male ſonare, quia dicunt, ꝙ fiſ
cus augetur ex eo, ꝙ facultatis adimuntur priuatis, & ſubditis
ſuis, quod eſt contra legẽ. vt in Authẽ. vt Iudi. ſine quoquo ſuf-
2 fra. poſt princ. colla. 2. & §. cogitatio, & §. oportet. † Præterea ci-
uitas perdit exbannitũ. cum efficiatur geſtis, vt l. amiſſione, §. q
deficiunt, ff. de cap. dim. & eſt inimicus, vt j. de his, qui ſe defer.
l. vna, in fi. & hoc eſt aperte in eo, qui efficitur ſeruus pęnę, vt l.
in metallum, ff de his, quę pro non ſcrip. hab. plus enim erat ha-
bere homines, quam res, vt l. veluti, ff. de iuſt. & iu. quinimo etiã
perſonam tantum, vt ff. de leg. j. l. filiusfamilias, §. ſecũdum vult
garem, quam res tantum. Cum perſonę ſint digniores rebus, vt
l. liber homo, ff. ad leg. Aquil. & l. fin. ff. de his, qui deie. vel effu.
3 † Præterea eius eſt augeri, cuius intereſt minui, vt l. fin. §. fin. ff.
de leg. 3. & ff. de vulg. ſubſti. l. & ſi contratabulas. ſed fiſcus non
minuitur, ergo nec augetur, vt ff. de fun. dot. l. 2. & l. fin. §. ſcien-
dum. ff. ſi cui plus. quã per l. Fal. & l. j. §. ſi ad fiſcũ, ff. vt leg. nomi.
c. Augmẽtũ. n. & diminutio ſunt paſſiones rei, quæ augent̃, vel
diminuũtur. i. quædam qualitates, quæ ſicut in parte minui pñt
ita & in toto, vt ff. de pet. hęr. l. item veniunt, §. ait Senatus. & ni-
hil eſt paſſibile, ꝙ non corrumpatur. l. 3. s̃. de ſacroſ. eccl. conſtat
aũt ꝙ iſtam priuationẽ non recipit fiſcus, ergo nec augmentũ.
Rñdeo, & dico, ꝙ continuatio gl. eſt bona, vt ſic ꝓut ꝓfertur in-
determinate oĩno ius confiſcãdi ſumitur a ſuperiore tractu oc-
caſionaliter, ſed ꝓut determinate ponitur, vt j. eo. tit. l. fin. ſumi-
tur cauſatiua, & ſic occaſionem vnius iuris fiſci ponatur de gñe
iuris eius, arg. ff. de pet. here. l. item veniunt, §. pridię. & ff. de hæ-
re. inſti. l. ex facto proponitur, & in Auth. de non elig. ſec. nup. §.
Gregoriana. quia non requiritur vt continuata ſit materia, vt in
Auth. de hære. & Fal. poſt princ. Porro continuatio legis ad legẽ
non eſt exquirenda, vt no. ff. de lib. & poſth. l. Gallus. Item dico,
ꝙ verba gl. ſunt aperte prolata, quia probantur per tex. in Auth.
vt iud. ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio. Non ob. qđ alias ibidem
dr̃, & in §. oportet. Nam ibi de quæſtu illicito quis dr̃ augere. ar.
ff. de acq. poſ. l. quod Seruus. Item nõ obſtat, ꝙ perſona adima-
tur ciuitati, nam dico ꝙ eo reſpectu minuitur, nec eſt inconue-
niens dicere ꝙ alio reſpectu augeatur. Item non obſt. ꝙ ẽt ante
habeat res cõfiſcatorũ, qa illud hr̃e erat quoad tuitionẽ tm̃, vt s̃.
de quad. præſcri. l. bñ a Zenone. §. 1. & no. in ꝓœmio fforũ, nunc
aũt hẽt iure dñij, vt ff. de pub. l. ɔmiſſa, & ff. de iure fiſ. l. Impera-
4 tor. & j. eo. l. prohibitũ, & l. facultas. † Item non ob vltimũ arg.
ꝙ ẽt actu fiſcus põt eſſe non ſoluendo, ſed aptitudine nunquam
primũ probatur in d. §. opportet. vt Iud. ſine quoquo ſuffra. Itẽ
probatur ſm, quia pro debitis fiſci imponenda eſt collecta, vt ꝓ-
batur in l. 1. ff. quod cuiuſq; vniuer. no. & probatur per tex. s̃. de
ope. pub. omnes prouinciarum, vbi pro eo, ꝙ ciuitas hẽt neceſ-
ſe facere expediẽdo, debet imponere collectam. quæ lex eſt no.
& hoc reſpectu aptitudinis ſemper eſt fiſcus Romanæ ciuitatis
omnia ſoluendo. Secundo modo continuatur ſic, ius publicum
verſatur circa delicta exequenda, vt in toto tit. ff. de pub. iudi. nã
publici criminis executio publice competit, vt ff. de adul. l. ſi ex-
traneus, ff. de acc. l. ſi cui, § j. & ff. de priua. del. l. 3. & quod no. ff.
de lib. ho. exhi. l. 3. §. ſi cum plures. Item vertitur circa rem publi
cam augendam per confiſcationes, l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſt.
& iu. dicto ergo de iure publico, quod verſatur circa delinquen
tes in accuſando, ſequebatur videre de iure publico, quod ver-
ſatur in augendo fiſcum per delationem bonorum vacantiũ, &
ſimilium. hinc venit, ꝙ quilibet in fiſcũ defert, nõ dico, ꝙ propo
5 nat actionem ad commodum fiſci. † quia alienã actionem ne-
mo proponit ſine mandato, vt l. ſoluendo, ff. de neg. geſt. ſed de-
nunciat procuratori fiſci, ꝙ bona ſunt delata fiſco, quo ad audi
to ꝓcurator fiſci adit procuratorẽ Cæſaris. & ad eius petitionẽ
requiritur, & gñaliter proclamatur aſſiſtente fiſci Aduocato, ſi
eſt aliquis, qui velit ɔ̃dicere in corporationi bonorũ delatorum
ſi nemo contradicit, fit incorporatio cum ea ſolẽnitate, de qua
dr̃ j. de bo. vac. l. ſi quando. Si aliquis contradicit, tunc delator
requiritur, ut probet, quod detulit, ſi non probat, punitur ha-
bita conſideratione, an per dolum detulerit, vel non, ut j. de de-
la. l. pen. Si vero probat ſaltem per famã, excuſatur a pæna, argu.
ff. de cuſt. reo. l. diuus. & ff. ad Turp. l. ab accuſatione. §. nuncia-
tores. & hoc facto procurator fiſci agit contra poſſeſſorem co-
ram procuratore Cæſaris, qui eſt iudex inter fiſcum, & priuatũ
vt j. eo. l. prohibitũ, & ſi l. facultas. & expedierit cõmitti cogni-
tionem, an bona ſint vacantia, vel non, cuius fuerunt, & qua-
lia ſint, fiet commiſſio uiua voce etiam iudici eius loci, vbi res
6 ſitæ ſunt, ut j. de bon. vac. l. fin. quæ eſt valde notabilis. † Quæro
iuxta prædicta, ſatis uideo, quod ubi mors ciuilis, vel naturalis
infligitur ex delicto, eſt accuſatio publica, ut dictum eſt. Sed qđ
erit in delicto, ex quo lingua poteſt amputari, vel aliud mem-
brum mutilari? Reſpondeo ſi delictum punitur tali pęna per le.
antequã. 12. tabularum, deſtinguitur, aut punitur per leg. publi-
corum iudiciorum, & eſt publicum. aut per aliam leg. & eſt pri
uatũ, ut l. 1. ff. de publ. 1. iud. aut punitur per leg. nouam impera-
toris, vel ſtatutum, ut ſi agatur de mutilatione membri, quæ pę-
na eſt incognita de iure canonico, & tunc aut delictum, ob, qđ
venit imponenda hęc pœna, fuit commiſſum in rem æſtima-
bilem, & puta in facultates tuas, quia ratione mei delicti mul-
tum expendiſti, tunc dico, ꝙ accuſatio non eſt publica, ſed ei tã-
tum competit ius accuſandi, cuius intereſt. caſus eſt valde nota
bilis, j. de delato. l. omnes in fi. & no. ff. de priu. deli. le. fin. & ff. de
popul. act. in rubrica. aut cõmittitur in rem in æſtimabilem, vt ĩ
corpus liberum, uel in rem publicam, & tunc accuſatio eſt pu-
blica, quia maius delictum eſt. ita intelligo in decima collat. de
pace iuramẽ. firman. §. iniuria. & in auth. ſed hodie, s̃. de ſeruis
7 fugiti. † Commiſſum enim in liberum corpus ab vnoquoque
poteſt vindicari propter cognitionem quandam, quam inter
nos natura conſiſtit, & officium, quod homo debet homini, vt
l. 1. in prin. ff. de lib. ho. exhib. & leg. 3. §. hoc interdictum omni-
bus. & ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. fi. & §. quod Senatus. & uide
Azo. in Summa Inſtitut. de pub. iudicis. Ex his ſequitur deter-
minatio quæſtionum. dicit ſtatutum, quod quicunque vineam
alterius iniurioſe ceciderit, id eſt ſuccederit, puniat̃ amputatio-
ne manus dexteræ, certe non erit accuſatio publica. Sed pone,

dicit lex Lõgobardorum ꝙ Notarius, qui falſificauerit acta,pu
niatur in amputatione manus dextere,certe hic deliquit in offi
cium quod eſt publicum, & ideo accuſatio erit publica oĩbus
illius prouinciæ,quia ſtatuta illa,ſiue conſuetudines,ſunt priua-
ti iuris quantum ad alios,ex eo ꝙ ſingulares, non oẽs compre-
hẽdit.item uides,ꝙ furtum eſt crimẽ priuatum,an accuſatio ad
8 pœnam furcarum,vel manus,erit publica?certe non. † Falsũ.n.
eſt crimen publicum, quia committitur in officiũ,ꝙ eſt de pu-
blico,& ſic ꝯ publicum commiſſum omnes tangit,& ideo om-
nibus patet aditus accusãdi,niſi ſpecialiter repellantur, quę ver
ba not.in falſo præſumpto,vtrum quilibet admittatur ad accu-
sãdum,eſt caſus ꝟ.de diuer.of.l.probatorias,li.12.Op.ff.ad l.Iul.
de vi pub.l.hi,quis ædes.Sol.ibi committitur delictum in rẽ non
ſolum æſtimabilem,ſed inæſtimabilem,quia in ciuitate,cum ea
ruinis deformetur,ut l.Senatus,ff.de ꝯhen.emp.& l.cætera,ff.de
9 le.j.l.ad curatorem,ff.de dam.infec.& l.vl.† item op.ff. de iniur.
l.Prætor edixit,in §.ſi dicatur.nam ſeruus ęſtimabilis, eſt, & tñ
occidens eũ tenetur pœna leg.Corn.de ſica.& eſt accuſatio pu-
blica.Solu.ſeruus inquantum ſeruus,æſtimari põt , ſed inquan-
tum homo.non quia vita hoĩs inæſtimabilis eſt, & alio modo
fiet conſideratio, & loquimur ꝯrium. prohibetur enim offen-
ſio de iure naturali,ex quo eodẽ iure permittitur defenſio:quan
tum ad ius nãle,quod conuenit omnibus, ſeruus reputatur ut
liber,quia ex eo iure nondũ erat ſeruitus introducta.ꝯſtat.n. an
te fuiſſe bella,& offenſiones, q̃ eſſet cognitio ſeruitutis , ut patet
ex ordine litere in ex hoc iure, ff. de iuſt.& iu. Vel.rñde,& dic
ad ambo iſta duo ꝯria,ꝙ ĩ iſtis delictis puniebatur ꝑ legẽ antiq̃.
10 † Eꝯ quis poterit petere,vt exbãnitus eximatur a bãno? Rñdeo
cognatur,vel affinis exbanniti,non alius,ut ff.de pœ.l.in metal-
lum damnati.ſed l.non tñ,ff.de appel.vł in ꝯrium.dic, aut ban-
num tranſiuit in executionem,et obtinet l.in metallũ.aut nõdũ
tranſiuit,& quilibet poteſt impedire ne tranſeat,ut l.ꝯria.ſed cũ
diſtinctione ante ſnĩam,uel poſt,ut ibi dr̃.ibi aũt ſumus extra q̃-
ſtionem,quia nõ tractatur de eo rebbanniendo,ſed de eo nõ ex
banniendo.Expeditus de prima parte gl.venio ad ſecuudã. dixi
ꝙ in ſecundo ponitur demonſtratio fiſci aduerte,qđ iuris eſt ꝑ
diffinitionem intellectus,cũ concipitur,& ipſum tñ diffinitur,
l.nihil aliud,ff.de uerb.ſign.& ff.de bonorum poſſeſſio.leg.3. §.j.
per factum non diffinitur,ſed demonſtratur,vt ff.de rei vendic.
l.ſi in rem,ff.de fur.l.ſi in actione.vnde fiſcus factũ eſt,ac ſi dice
rẽ fundus Titij,& dũ dr̃ camera imperij,iõ demõſtrari dixi , nõ
diffiniri.& aduerte,quia fit demõſtratio nominis per nomẽ idẽ
importas & ſic nõ obſt.ꝙ demõſtratio debeat uenire ab extra
rem quę demonſtratur,vt dicimus in teſte qui nõ dr̃ demõſtra
re dictũ per dictũ,ſed per aliud a dicto; vnde cauſam teſtimonij
dicimus eſſe aliam ab ipſo dicto; vt l.quod interrogatus,ff. de
pe.hę.& ff.de le.l.nõ oĩum,& s̃.de teſ.l.ſolã. nã hic aliud ꝑ aliud
11 demonſtratur,id eſt vna nox per aliam,nõ per ſeipſam.Sed re-
uoco in dubium,an iſta demonſtratio glo.ſit bona. & alibi vide
tur dicere gl. ꝙ fiſcus idem eſt ꝙ Reſpublica Romanorum. ita
dicit ff.de bon.poſſeſſio.l.non eſt ambigendum,in prin. & ff. eo.
l.in fraudem,§.neque,in glo.quæ incipit,pro eodem,ſi eſt idem
quod Reſpublica,ergo non eſt Reipublicæ,ſed imperij,quia ne-
mo eſt ſeipſius dominus.vt l.liber homo, ff.ad legẽ Aquil.quid
dicemus? Reſpondeo,dicẽdum quod aut quæritur de Republi-
ca,prout diſtinguitur in publicũ nomine, & effectu, & in publi-
cum nomine,ſed non viũ,vt ff.de flumi.l.quominus. ff.de rerũ
diuiſio.l.in tantum,§.vniuerſitatis,& ff.de cõtrahen.emp. l.ſed
Celſus,§.& tunc dicitur potius publica res,cum ita potius indi-
cet factum,quam Rempublicam,ſicut bonorum poſſeſſio.dici
tur ius,poſſeſſio bonorum factum , aut accipis Rempublicam,
id eſt ipſam vniuerſitatem gentium , quæ Rempublicam facit.
Primo caſu dico,quod fiſcus eſt res publica nomine & effectu,
quia dixi mere factũ , ac ſi dicerẽ fundus publicus , vt ff.de ver.
ſignifi.l.eum,qui vectigal.Secundo cauſa fiſcus nõ eſt res publi
ca,ſed Reipublicæ ſeu imperij, vt ff.delegation.l.ſciendum, §.1.
& ibi no. Et ad hoc debet reduci,quod nota. ff.eo. l.in fraudẽ,§.
12 neq;.† Iuxta hoc,quæro,an hodie poſt tranſlatam omnem po-
teſtatem in principem ꝑ legem Regiam, poſſit dici camera po-
puli Romani eſſe fiſcus,an vero dicatur camera imperii;Gloſ.
dicit,quod debeat dici camera imperii, non populi.& pro gloſ.
videtur tex.ꝟ.tit.1.l.penult.dico, quod principaliter eſt imperii,
vt l.bene a Zenone,§.1.de quadrien.præſcrip. ſed ſecũdario po-
teſt dici populi Romani,quia princeps repræſentat illum popu-
lum,& ille populus Imperium, etiam mortuo principe, vt ſta-
13 tim dicã.† Item q̃ro, vbi ſit ſita iſta camera fiſci ? Reſpõdeo,qđ
dictum eſt,ꝙ fiſcus eſt camera imperii; vbi ergo eſt fiſcus,ibi,eſt
Imperiũ,ſed dignitas eſt in ipſo principe , ergo camera imperii
eſt in viſceribus ipſius principis,id eſt ipſe princeps,in toto.n.eſt
camera Imperii,non quota vel quinta,ſed ratione continentię
eſt,ſcilicet quia continet Imperium,cedit imperio, quod appa-
ret ex iſta glo.quia per tranſlationem imperii trãſiuit in princi-
pem ius fiſci.Item conſiderari poteſt imperium,vt Fredericus;
& iſto modo non ęſt camera imperii,id eſt locus ubi eſt impe-
rium,ſed in eo reconditur, & clauditur , ſicut libri in bibliothe-
ca.ff.de leg.3.l.librorum.§.1. Item conſiderati poteſt ſub noĩe
dignitatis,& tũc impera.eſt ipſum imperium, quia ipſa dignitas
eſt, licet recondatur in eo , tñ reconditur ex ptãte ei data per le-
gem Regiam.Et iõ põt attribui,argu.ꝟ.eo.l.prohibitum. §.fin.&
14 quia imperator repreſentat illum populum, vt dictum eſt.† Itẽ
quæro , an ſit verum , ꝙ priuilegium fiſci habeat Auguſta;& vr̃
ꝙ ſic,vt in gloſ.in ꝯrium vr̃ per l. ſi Auguſtæ.ff.de leg.2.Sol.quæ
conceduntur fiſco in priuilegium , conceduntur Auguſtæ,vt l.
bene a Zenone.§.pen.& ff.eo.l.fiſcus. §.fi. ſed quæ conceduntur
imperio de iure cõi , illa non attribuuntur Auguſtæ ex priuile-
gio,ne ſit diſparitas:ſed ſi iure cõi pñt competere, Auguſtæ cõ-
petunt,alias non,vt in ꝯrio. Vt ecce legaui principi Iuſtiniano,is
deceſſit & ſucceſſit ei Federicus:certe admittetur ad legatũ, li-
cet Iuſtinianus deceſſerit vita teſtatoris, & hoc eſt de iure cõi. ſ.
quia imperium ſemper eſt,vt in Auth.qũo cportet Epiſc. §.fin.
& habes hic,in gl.ſed Auguſta non hẽt imperium, & ideo ſi de-
cedit vita teſtatoris,relictum non tranſmittit. Idẽ quod in Au-
guſta,eſt in Vicario Epiſcopi,vbi ſi relictum ſit contemplatione
Epiſcopi,& veniat ei acquirendum , quia tunc perinde hr̃, ac ſi
eſſet ipſi Epõ relictum,vt ff.de vul.ſubſtit.l. ſed ſi plures.§.in ar-
15 rogato.ff.de acq.hær.l.a diuo. † Et hęc faciunt ad quæſtionem,
iubemus ſic iudices delegare cauſas quo ad noſtræ placuerit vo
luntati,poſt hæc iudices ordinarij delegant cauſas,pendente de-
legatione moritur imperator,nunquid finiatur delegatio? & vi
detur ꝙ ſic:quia ſicut res , quæ nãliter terminatur, non egredi-
tur terminos limitationis,nec porrigit effectum extra terminũ,
ita res,quæ ciuiliter terminatur, vt l.qua ætate. ff. de teſt.& ff.de
verb.ſign.l.cum biſſextus,ſed hic terminus conceſſionis eſt ceſ-
ſatio voluntatis, ergo ceſſante voluntate expirat conceſſio , ſed
voluntas,finitur morte,vt ff.de leg.2.l.cum pater. §. Titio , & ff.
man.§.ſi vero remunerandi.l.pen.& ff.dona. cauſa mor.l.mor-
tis cauſa,§.Titio.& expreſſe.ff. qui ſine manu. ad liber. perue.l.
Latinus.& ff.loca.l.locatio.& ff.de leg.3.l.fideicommiſſa. §.ſi fi-
deicommiſſum,& ff.de cond.& demonſtr.l.multa,in prin.& ff.
fur.l.hæreditariæ,coniuncta l.1.§.Scæuola, ff.ſi quis teſt.liber eſ-
ſet iuſſus fue.& ff.acq.rerum domi.l.bonæfidei. cum enim velle
ſit facti,d.l.bonæfidei,& etiam nolle morte finitur,vt d.§.Scęuo
la.& ff.de verb.obl.l.ſi decem cum petiero,& ſup.de cad.tollen.
16 §.ne autem . Dicit tamen Gui. de Cun.† ꝙ imperium ſemper
eſt,vt dictum eſt:& ideo non moritur mandans,vnde nec man-
datum finitur,ita no.per eum, ff.de offi. præſid.l.meminiſſe. In
veritate ego miror de iſta ratione , nam licet ſemper ſit imperiũ
tamen voluntas non eſt imperij, ſed imperatoris. quod enim iu-
ris eſt,& ſic oppoſitum facti,quod eſt velle,non habet velle,nec
nolle, quia animi ſunt; imperium autem non habet animum,
quia non eſt res,quæ ſpiritu contineatur,non eſt res,quę forme
tur ex animã & corpore,& hoc patet ad ſenſum. ergo perẽpto
imperatore , non durat velle eius,& extinguitur mandatum. &
ideo dico mandatum finiri,ſed delegationem remanere,quia nõ
ex vi talis mandati fuit facta delegatio,ſed ex vi ordinariæ iuriſdi
ctionis,quæ viget;licet moriatur interim imperator. argu. ſupra
de dona.l.illam , & ff.de ſolu.l.fin.Vel dic contra , ſcilicet,quod
non poſſit durare delegatio,quia ſi forma ſit data vt deleget, &c.
aut ergo aliter delegauit,& non valet;aut ſub dicta forma, & tũc
conſiderandum eſt,an expreſſio talis aliquid opetur , & dico qđ
ſic,quia ante nolle non ſoluebat delegationem,vt l.iudicium ſol
uitur.ff.de iudic.modo autem nolle ſoluet,quod me dicat velle,
ſed velle non eſt proprie mortui,qui nihil eſt, ſed mere priuatio,
vt ſup.de ſacroſ.eccl l.j.ibi,poſtquam &c.ff.de adimen.leg.l.qræ
ſitum & hanc partem puto veram , ſi expreſſit imperator cauſas
quæ non ſunt delegabiles ſecundum ſui naturam,alias non puto
iuriſdictionem ordinariam reſtrictam,ſed verba ex abuudãti emi
ſa , & velle videtur etiam poſt mortem,quia etiam poſt mortem
ſuam verba contuliſſe videtur,omnia enim placent principi quę
per ſuos iudices etiam poſt mortem ſuam fiunt, niſi contra le-
17 gem ſint.† Venio ad tertiam partem , dixi quod ponebatur ter-
tio etymologia, ſeu deriuatio fiſci,denominat̃ enim affirmatiue ,
ſeu ab aliquo fixo.contra,non eſt fixum,l.meminimus.inf.quan-
do & qui.quarta pars deb.ſed fiſcus mouetur,iam enim dixi, qđ
fiſcus eſt camera imperij, & ipſe Imperator moritur,ergo fiſcus
aut moritur,aut morietur.nam ſi tranſit de Iuſtiniano ad Federi
cum,ergo commotus eſt,vt l.ſeruus communis Meuij; & caſtrẽ
ſis peculij,§.fi.ff.de ſtipulatio.ſeruorum.& ff.de vſufru.accreſcẽ.
l.ſi quis.§.operas.Sed duplex eſt motus, vnus de eſſe, ad non eſſe
vt ff.de noua,l.1.& ff.de accep.l.ex vno.§.j.ff.de verborum oblig.
l.Titio vſuras.Er iſto modo non mouetur fiſcus,vt in gloſſ.alius
de loco ad locum,& iſte metus poteſt eſſe,iuris naturalis, & iſte
non cadit in iuribus quia quę iuris ſũt,neque mobilia reputãtur
nec proprie loquendo ſunt immobilia,ut no.in Authent.de non
eligen.ſecund.nuben.§.vult enim.& probatur in l.a diuo Pio. ff.
de re iud.ꝟ.de bo.vac.l.fi. Artificialis autem motus,quia potius
iuris eſt,quam facti,non cadit in iure,vt in ꝯtrario.† Quæro mor-
tuo imperatore,vbi eſt iſte fiſcus,cũ ſit mortuꝰ ille,q erat fiſcus?

Re

Rñ.fingitur nõ mortuus, donec alius creetur imperator, ſed vi
ce perſonæ fungetur.facit ff.de offi.aſſeſſ.l. diem functo, & ff.de
19 acq.rer.do.l.hereditas.†Venio ad quartam partem, in quo dif-
fert iſte tit.de priuilegio fiſci. Gl. obſcure loquitur, & iõ conſi-
dera ius fiſci ante tempus inductionis, & reperies, qđ in conſe-
quendo iure fiſci vtitur ſingularitate, vt l.ſi miles, ff.ad munic.&
j̃.de bo.vacan.l.1.& de illo iure principaliter tractatur hic. Item
conſidera executionem eius iuris, & in ea fiſcus vtitur iure cõi
preſuppoſito priuilegio, quod habet in acquiſitione eſſe in alio
extraneo, & de tali priuilegio tractat principaliter tit.de priuil.fi-
ſci, ſecundum gl. vel ibi de iure cõſecutionis, ſeu prelationis, hic
de iure.ꝯ hoc optime.ſ̃.l.1.item in quo differt iſte tit.a ſequenti-
bus.dic ꝙ differt, vt genus a ſpecie, vt in gl.

LEX PRIMA.

1 *Hypotheca tacita non extenditur ad ea, quæ tempore contractæ obligationis non erant in bonis debitoris.*
2 *Creditoribus omnib. præfertur mulier in dote, & dotis augmento.*
3 *Translatione dominij impeditur hypotheca.*
4 *Augmentum fictum non dat mulieri priuilegium.*
5 *Hypotheca tacita an recipiat extenſionem.*
6 *Hypotheca tacita an trahatur ad nomina debitorum.*
7 *Fiſci cauſa eſt potior in nominibus debitorum, quam cauſa donatarij.*
8 *Fiſcus habet hypothecam in rebus, quæ ficte ſunt in dominio debitoris.*
9 *Hypotheca tacita non poteſt cedi.*
10 *Hypotheca tacita an cadat in his, quæ in noſtris bonis ſunt, non tamen in dominio.*
11 *Hypothecam tacitam habet fiſcus ſine traditione.*
12 *Pignus prætorium ad hoc, vt contrahatur, eſt neceſſe, quod prætor me inducat in poſſeſſionem.*
13 *Debitor ſi tempore, quo contrahit cum fiſco, non tradiderat emptori, an dicatur obligari fiſco.*
14 *Fiſcus ex delictis an habeat tacitam hypothecam.*
15 *Fiſcus non præfertur creditoribus chyrographarijs delinquentis.*
16 *Pœna in dubio per legem impoſita applicatur fiſco.*
17 *Fiſcus quando agit de perſecutione ex delicto, habet bona obligata ſed non vbi agit ad pœnam.*
18 *Fiſci adminiſtrator ex adminiſtratione pecuniã fiſci ſubtraxit, & ſic bona ſua ſunt tacite obligata, an hæc hypotheca trahatur ad bona iã alienata.*
19 *Actor plene probare debet, quod intendit.*
20 *Probari plene debent ea, quæ deducuntur ad actionem, vt cauſa materialis ſed illa, quæ deducuntur ad formandum ius quod eſt actio ſufficit præſumptiua probatio.*
21 *Adminiſtrator retinens pecuniam, an obligetur ex delicto,*
22 *Patronus non hẽt ius in bonis liberti, nec filius in bonis patris viuentium.*
23 *Alienata titulo oneroſo filius non reuocat ſed alienata titulo donationis reuocantur non per Clauiſianam ſed per querelam inofficioſæ donationis.*
24 *Confeſſio eximit cedentem ab omni onere debiti.*
25 *Fiſci debitor an poſſit cedere bonis.*
26 *Ceſſio vtrum eximat debitorem a carcere.*
27 *Hæres cedentis an poſſit conueniri actione in factum ad intereſſe.*
28 *Debens bonis habet hæredem.*
29 *Cedens ſi nõ habet, niſi quod ſibi ſufficit an victum, vtrum hæres eius poſſit in illo conueniri.*
30 *Arrogaui duos impuberes, deinde in fraudem vnius alienaui, an alius habeat poteſtatem reuocandi.*
31 *Filius errogatus, an habet querelam inofficioſæ donationis.*
32 *Filius legitimatus, an habeat quaſi clauiſianam.*
33 *Legitimus per matrimonium habet querelam inofficioſæ donationis.*
34 *Filius an teneatur ſtare colono.*
35 *Vſufructuarius ſi locat vſumfr. an proprietarius teneatur ſtare locationi.*
36 *Pater ſi alienauit plura in fraudem filij, an filius debeat diuidere reuocatorium inter omnes.*

SI prius. Lex iſta eſt bona, & ſolẽnis. & ideo bene ad-
uertẽda. ¶ Caſus, primo ponitur in hypothe-
ca talis. Erat meæ intentionis ꝯhere cum fiſco, puta acci-
pere quandam ſtationem fiſci ad locationem, vel locum
imperij: conſideraui, ꝙ poſſibile eſſet mihi ſuccedere tñ mali,
vt bonis ſpoliare, & ideo cuidam meo amico, vel filijs meis emã
cipatis feci inſtr̃m omnium bonorum meorum, & eis caute tra
didi, vel ficte conſtituendo me p̃recario nomine poſſidere, hoc
facto contraxi cum fiſco. Modo quæritur, nunquid hypotheca
tacita, quam hẽt in ꝯ̃ctu, trahatur ad alienata ante ꝯ̃ctum cum fi
ſco factum? & dicit, ꝙ non, quia non eſt facta alienatio in fraudẽ
1 fiſci, ex quo tpe alienationis non erat creditor. h.d. † No. ꝙ hy-
potheca tacita non extenditur ad illa, quæ tpe ꝯ̃ctæ obligationis
nõ erant in bonis debitoris. Opp. ꝙ non valeãt alienatio in frau-
dem fiſci. dicit lex, ꝙ cõſtãte matrimonio poteſt mulier augere
2 dotem, & vir donationem pp nuptias; & ꝙ in dote, & in dotis
augmento mulier præfertur omnibus creditoribus, ẽt priorib.
tpe, quia ad ſuum venit, ſ̃.de donat. ante nup.l. ſi ꝯſtante. Pone,
ꝙ mulier auxit dotẽ in pecunia numerata in fraudem futurorũ
creditorum, ſ. vt bona mariti haberet obligata ꝓ illo augmẽto,
& vt eſſet potior dixit lex non valere, nec præferri mulierẽ, ſ̃.de
do.ante.nup.auth.ſed iã neceſſe, & ibi no.in gl.alioquin, ergo eſt
mala caſus poſitio. Iſta eſt ſolutio, aut loquimur de iure præla-
tionis inter hypothecas, & obtinet ꝯ̃rium; aut loquimur de iure
prælationis inter dñm, & hypothecam, & obtinet hic. Et eſt rõ,
quia vtraque hypotheca ꝯ̃hitur, licet ꝯ̃ fraudationem nõ detur
exercitium primæ; quod apparet, quia ꝯ̃ non fraudatum daret̃,
arg. ff.ex qui.c.in poſ.eat.l.Fulcinius, §.adeo, ideo ꝙ dñium trãſ-
3 fertur. † Et ſic per dñium translatum hypotheca impeditur, vt
l.1.in prin.& l.& q̃ non dum ſunt, §.& quod dr̃, ff.de pig. ergo nõ
põt concedi ꝯ̃ primum exercitium hypothecæ, quæ non eſt, &
ſuperiori caſu plurib. res obligari poteſt, vt l.ſi debitor.& l.ſi fun
dus, §.fi.ff.de pign.& ff.qui potiores in pig.hab. Vel dic, ꝙ iſta gl.
non bene dicit, quia non põt fraudari, qui creditor non eſt hic,
& hoc vr̃ velle tex.in auth.de æqual.dot.§.aliud, circa fi.colla.7.
licet. n. mihi plura debita ꝯ̃hendo facere deteriorem condõnẽ
creditorum meorum, vt ff.de ſeparat.l.1. niſi ſuſtineamus gloſ.
vbi ẽt anteriores creditores habebat, vt non ſolum illis detur ex
4 ceptio ſimulationis, ſed omnibus, † quaſi videatur tale augm̃
fictum, nõ verũ, in quo nõ mulier habebat priuilegium, vt no.in
l.aſſiduis, ſ̃.qui pot.in pign.hab. & l.ſi quis poſt hanc, ff.de bonis
damn. ſimulatum. n. vere, vel iuris præſumptione, non valet, vt
ſup. plus valere, quod agitur, eſt aũt preſumptio ſimulationis ex
eo, quod mulier feciſſet: dr̃ augmentũ in reb mobilibus habens
immobiles, & nullam tribuens, & hæc ſimulatio ficta non ſolũ
extenditur ad incommodum creditorum p̃ñtium tpe ficti aug
menti, ſed ẽt ad ſequentes, quia vitium in rem concipitur in ꝯ̃-
ctu, argu. ff.quæ in fraud.credit.l.ait prætor, §.ſi cum mulier, & l.
fi.§.ſi a ſocero. non aũt fauor in perſonam iungitur, quia etiam
non trahetur ad alias perſonas, vt quia beneficium eſt perſona-
le. Præterea alia rõne caſus eſt pro nobis, finge dotem ab initio
conſtitutã, certe ceſſat ſimulationis preſumptio. idem ſi mobi-
lia tanq̃ mulier habebat in bonis, vel extraneus auxerit non ipſa.
non quia rõ preſumit augmentum ſimulatum, licet conſilium
fuerit habitum prelationis dñij rõne, tñ fuit habitum, & ſecun-
dum ius. & ideo mulier eſſet potior, vt in d, auth. ſed iam neceſ-
5 ſe. & dicto §.illud, vnde ſumitur, & hæc eſt veritas. † Secundo
oppo. & videtur, quod tacita hypotheca non recipiat extenſio-
nem etiam ad iſta, quæ tpe contractus non erant in bonis debi-
toris, ut ſ̃.de ſecun.nup.l.hac edictali, §.pen. & ff.commo.l.ſi is,
qui mihi, & l.ſi pecuniam, ſ̃.de priu.fiſci. Solu. aut quæris nun-
quid trahatur ad futura, & dico qđ ſic, & eſt ratio, quia talis hy-
potheca eſt gñalis, vt not. ff.in quib.cau.pig. taci.ꝯ̃ha. licet, & na-
tura gñalis hypothecæ ſit, vt omnia cõplectatur, vt l.1. in princi.
& l.& quæ nondum ſunt. §.quod dicitur, ff.de pign. ſed ad pre-
terita non trahitur, vt hic. Tertio opponitur, & vr̃, quod tacita
hypotheca non ſit generalis, ſed reſpiciat tantum inducta & il-
lata tacita hypotheca, quando ſit generalis in fundo fiſci, vt ſ̃.in
qui.cau.pig.taci.contra.l.ſi non inducta. Solu. hypotheca tacita
venit, aut priuilegio contrahentis, & tunc eſt generalis, vt dixi,
aut a facto debitoris, & tunc terminus facti cauſantis hypothe-
cam, obligationem quoque pignoris terminat, vt in cõtrarijs vt
ſ̃.loco.l.certi iuris.& ff.in qui.cau.pig.ta.contraha.l.eſt differen-
tia. Iuxta hoc quæritur nunquid in rebus inductis in rem cõdu
ctam a fiſco, fiſcus habeat duplicem hypothecam? Reſp. ſic, arg.
6 ff.de annu.leg.l.fundus, quem. † Item quæro, nunquid tacita hy-
potheca trahatur ad nomina debitorum? & vr̃ ꝙ non, vt ſ̃.de hæ
re.act.l.hæredem.& ibi D. Azo. In ꝯ̃rium eſt caſus in l.nõ intelli-
gitur, §.multa, ff.eo. non obſt.l.hæredem, quia ibi denegabat per
ſonalem de dote actionem ꝯ̃ heredem mariti: ſed nõ denegabat
hypothecariam contra debitorem, vel illam vtilem, quæ eorum
7 hæredibus ꝯ̃ debitores eorum cõpetebat. dic tñ vt vt no. ibi. † Itẽ
quæro, nunquid in nominibus debitorum ſit potior cauſa fiſci,
quam donatarij in caſu huius l.& vr̃, ꝙ ſic, quia iura nõ poſſunt
tradi, ergo adhuc remanent apud donantem, vt l.quis ergo caſus
ff.de pecu. & ff.pro ſoc.l.ea vero. & ſic recte non cadunt in hypo
thecam. in ꝯ̃rium, quia quod operat̃ traditio in rebus, idem ope
ratur ceſſio in iuribus, vt no. ff.de do.l.pe.& bene no. ſ̃.qñ fiſcus
vel priua.l.fi.& l.j.ſ̃.de præto.pig. ſed traditio rerum facit fiſcum
non tradere obligationem ſuper illis rebus, ergo idem & ceſ-
ſio. & pro hoc ff.de rei vendi.l.ſi culpa. Præterea creditor nomen
exigit, non hypothecariam tantum, vt not. in dicta l.heredẽ. im-
proprie tñ hypothecaria dicitur, quia id quod proponitur, non
poſſidetur a conuento, ſed vtili ea actione, non directa. quæ de-
bitori cõpetebat, vt l.nomen, ſ̃.quæ res pigno.obli.poſ.& not. ff.
de iure fiſ.l.3.§.multa. ſed hic non poteſt habere vtilem creditor
cum habeat ceſſionarius: ergo &c. & hæc eſt veritas, quia dire-
cta contra ſemel dimiſſum nomen non eſt amplius potẽs effe-
ctum exactionis producere, ab ea per diuiſionem ſeparatum. &
ideo non producit vtilem, quę dr̃ ab vtilitate, ſiue ab effectu, ni-
ſi poneres ceſſionem eſſe factam ad ꝯmodum cedentis, vt ſup.
8 de noua.l.3. † item quæro, nunqd in rebus, quę ſunt ficte in do-
minio debitoris, hẽat fiſcus hypothecã, ut ſi debitori fiſci lege-
tur fundus teſtõris? Rñ. ſic, vñ nec repudiare amodo legatarius
poterit in p̃iudiciũ fiſci, vt ff.eo.l.in fraudẽ, ver. idẽ Iulianus. item
puto in quolibet alio creditore, cui bona tacite obligantur, ut ſi

debitor repudiat legatum, creditor per hypothecariam vēdicet,
quia fictio,de qua dixi ff.de leg.l.legatarius, non procedit in præ
iudicium eius,cui ius iam acquiſitum eſt,vt ff.de bo.lib.l.liberto
9 octuaginta.& ff.quemadmo.ſer.amit.l.ſi partem,§.fin.† Quid in
iure adeundi,an cadat in tacitam hypothecam? Reſp.non, quia
non p̃t cedi,vt l.ſi mulier,§.ex eſſe,ff.de iu. dot. vnde qũo vendi-
10 caret illud.† Item quæro, nũquid tacita hypotheca cedat in his,
q̃ in nr̃is bonis ſunt,non tñ in dñio,& vr̃ ꝙ ſic,vt arg.ff.de pig.l.ſi
ab eo.In ꝯriũ vr̃ s̃.de bonis proſcrip.l.ſi q̃s poſthac, §.pe. ſed pri-
mum verius puto. pro ſecundo facit, q̃a tacita hypotheca venit
ex ꝓuiſione legis potius, q̃ creditorum, & iō vr̃ magis reſtringi
q̃ illa,q̃ hẽt facto ſuo,arg.ff.de fideic.lib.l.ſi filius, §. erit Rubria-
no.Item q̃a lex ſp̃ eſt certa, & ſic lex loq̃tur in re ſp̃aliter obliga-
ta.Sed in gñali hoīs,ne difformiter operetur, dico ad ea, q̃ ſunt ī
dñio vtili,vel directo,tm̃ trahi.Item quia non reperitur, ꝙ tacita
hypotheca diſtinguatur in vtilem,& directam,nec reperiri pōt,
q̃a ex ſola æquitate eſt,non exigere eſt ex æquitate, cum ſit ꝯ̃ ius
cōe;ea.n.q̃ mere ſunt ex æquitate, non diſtinguunt̄ per vtilē, &
directam,vt no.ff.ad Treb.l.debitor.& no.in gl.ordin. eo. tit.l.ſi
eius,in prin.ergo ſi res eſt aliena,hypothecaria non ꝯpetit, quia
vtilis ꝯpeteret,vt no.per gl.in l.de acceſſionib. in princ.de diuer.
11 & temp.præſcript.q̃ vtilem non eſt hic reperire. † Item quæro,
nunquid fiſcus habeat tacitam hypotheeam ſine traditione? Re
ſpon.ſic,quia licet quod rei eſt, vel res ipſa non tranſeat ſine poſ
ſeſſione,vt l.traditionib.s̃.de pact.& ff.de fundo dotali.l.ſi fundũ
& ff.de ſeru.ruſt.p̃d.l.1.tñ ius hypothecæ non eſt ius rei,ſed hoīs
ad rem,& ita bñ trãſit ſine poſſeſſione,ſicut ius perſonale ad rē,
vt inſt.de act.§.item Seruiana.ff.de pact.l.ſi tibi,§.de pignore,nō
dico,ꝙ hypotheca eſt perſonalis actio,ſed in rem, vt d.§.& ideo
magis res,q̃ perſona conuenitur,vt ff.de iu.fiſ.l.deferre, §.fin.cũ
l.ſeq.& arg.ff.de neg.geſ.l.qui in aliena.§.fi.ſed ꝯ̃ vr̃,ff.de pig.act.
l.non eſt mirum,§.ſciendum.Sol. ibi in pignore, quod ex vi vo-
cabuli tradōnem deſiderat veram vel fictã, ergo pretor pignus
inducit,& ideo anteq̃ inducat in poſſeſſionem, pignus non ꝯ̃hi-
tur.Sed pone,induxit me p̃tor in poſſeſſionem vnius rei, quam
ſolam forte habebas, an poſtea in quæſitis a te habebo pignus?
Rñ.pignus non habebo,niſi in poſſeſſionem nuncio inducto, vt
dictum eſt,ſed nuncio inducto ſic,nam iuſſus pretoris extendit̄
etiam ad bona futura,qñ ſub nomine bonorum iubet,non deſi
gnando rem certam,arg.ff.de bon.poſ.l.ſi cũ patrono. in fi.prin-
cip.& ff.de bonis auth.iud.poſ.l.quamuis,& ibi no.& ff.de acqu.
12 hære.l.pro herede,§.ſi quid tamen,ubi no. † Item quero, an ad
hoc,vt ꝯtrahatur pignus prætorinm ſit ſatis,ſi pars me inducat,
an vero ſit neceſſe ipſum prætorem,me inducere,& cogitabitis
& videtur ſufficere ad executionem,quia miſſio eſt executio iu
dicis,& conſtat reum non p̃uenire iudicem in exequendo,tñ nũ
quid iſta executio dicatur pura,vel conditionalis ſub iſto modo
& hæc quæſtio eſt vtilis in materia etiam decreti, an ſi ſit factus
primus iuſſus & inductus litigator per partē,ex primo poſſit ſe-
13 qui ſecundum.† Vltimo quæro, quid ſi debitor tempore,quo
contraxit cum fiſco,non tradiderat emptori,an dicatur obligari
fiſco, quia traditio non trahitur retro, arg.ff.de acq.poſſ.l. cum
heredes. & ff.ex qui.cau.ma.l.ſciendũ. & l.denique,& ff.de acq.
poſſ.l.Pomponius; §.j. cum ſeq.& ff.de diuer. & tēp. præſc.l.pe.
§.hoc aũt.vbi poſſeſſio queſita,poſtquam tibi vendidi,accidit ti-
bi: ergo vteris pro tempore poſt contractum ante traditionem
poſſeſſione mea, non tua, ſed ſi tradō trahetur retro, vteris tua
in te facta,non mea,qđ eſt falſum.ergo.&c.item leges probant,
qđ non trahitur retro,quantum ad poſſeſſionem.idem non tra
hitur retro, quantum ad dñium,vel quaſi,vt probatnr in l.ſiue
autem,§.ſi duobus,ff.de publica.cum ſi.quid plura?caſus eſt ex-
preſſus per gl.ff.de donat.l.ad eum,§.Lucius.& vide,quod not.
ff.pro ſo.l.1.§.vniuerſæ,& uide quod no.ff.de ſol.l.ſub conditio-
14 ne.in gl.licet aliud.†Secundo mō legitur hæc lex in hypothoca,
quæ ꝯ̃hitur ex delicto.iuxta quod pro euidentia quæro,nũquid
fiſcus ex delictis habeat tacitam hypothecam? & vr̃,qđ ſic, ut ff.
eo.l.aufertur,§.fiſcus.& not.j̃.de poen.fiſc.l.pro hærede.hoc etiã
vr̃,nam ille,qui ſubſtrahit pecuniam fiſci,tenetur ex maleficio,
l.1.& 2.ff ad l.Iul.repe.Sed habeo l.quod pro iſta cauſa bona sũt
obligata,vt l.j.s̃.de priui.fiſci.ergo &c.In ꝯ̃rium vr̃,quod ſi bona
ſunt obligata fiſco, ergo alienata poſt maleficiũ p̃nt reuocari,&
tñ hoc eſt falſum,vt ff.de donat.l.poſt ꝯ̃ctum.đt D.Odof.hic qđ
ante ſn̄iam bona delinquentis non ſunt obligata ex maleficio,
ſed poſt ſn̄iam ſic.& probatur tali rōne, fiſcus ex quaſi ꝯ̃ctu hēt
tacitam hypothecam:ſed in iudicio quaſi ꝯ̃hitur,ergo,&c.ita di
cit Odof. quod dictum eſt falſum. & eſt ratio, q̃a vbi ex delicto
veniunt oīa bona confiſcanda:ſi quidem principaliter, non ac-
ceſſoria ad poenam corporalem,ibi conſtat reum nil diminue-
re poſſe,arg.de non eli.ſecun.nub.§. proſpeximus.& de nupt.§.
q̃m infirmas. hic non pōt dici ex delicto bona hypothecata,qđ
eſt in debito,ut l.1.s̃.com.de leg.& not.Inſt.de leg.§.noſtra autē.
& arg.ff.de reg.iu.l.neque pignus. Si vero acceſſorie ad pænam
perſonalem ad hoc ad quid pōt videri obło: ante.n.ſn̄iam non
eſt principalis obligatio ad res, ſeu bona, quia ſunt in conſecu-
tionem tm̃,q̃a damnatus ad mortem ciuilē vel nãlem, nihil p̃t
retinere,& iō ex neceſſitate fit confiſcatio bonorum.vt s̃.de pæ.
l.deportatorum.qđ aũt eſt in conſecutione tm̃, non eſt in obło
ne,vt l.miles,§.decem,ff.de re iud.& ff.de ſolut.l.ſi quis ſtipula-
tus fuerit decē in mille.& ff.de leg.1.l.quidam in teſtō, in princ.
& ff.de leg.3.l. Paulo Callimacho, §.fi.hypotheca vero nō acce-
dit,niſi ſit obło,vel officium iudicis, cui adhæreat, l.cũ principa
lis,ff.de regu.iur.ff.de pig.l.res hypothecę. & l.ſi is,qui,§.1. & ibi
no.qđ accedat pignus ēt officio iudicis mercenario.& de nobili
probatur,fideicommiſſarius etiã olim habebat tacitam hypothe
cam,vt ff.de ſeparat.l.creditorib.ff.de leg.1.l.ſi qñ,§.hæres, & tñ
fideicom.officio iudicis petebatur,vt s̃.de præſc.30. ann.l. ſicut.
vbi no.& ff.de verb.ſignif.l.pecuniariæ,§.fi. Præterea contra O-
dof.eſt in hoc caſu ratio,quam dixi ſupra proxime. Si autem ex
delicto veniat pars bonorum publicanda, adhuc eadem ratio-
ne non pōt eſſe obligata,niſi ademptio bonorum eſſet in conſe
cutione quantum ad fiſcum,nō in obłone,ſed vbi eſſet in obło
15 ne,adhuc dico,non eſſe tacitam hypothecam, † quod apparet:
q̃a fiſcus non præfertur creditorib. chirographarijs delinquen-
tis,vt ff eo.l.in ſumma,& l.quod placuit.& ideo dicit,ꝙ pro poe
na,quę ex delicto ciuiliter imponitur,bona ſunt obligata,ſed non
pro crīali & dr̃ crīaliter imponi omnis pœna, quæ non imponi-
tur reſpectiue,ſed illa,que imponitur per noīa multiplicatiua, li-
cet in fiſcum deducatur,tamen ciuiliter petitur, non per accuſa-
tionem,ut in aut.ut iud.ſine quo.ſuffra.§.ſic igitur. poſſet ēt adeo
petere per actionem:ſed quæ non adhæret perſecutioni. per ac-
cuſationem,ut no.in l.agraria,ff.de term.moto.& ſic debet ītel-
16 ligi s̃.de litig.l.fi.quia ibi quantũ ad fiſcum tota eſt pęna. † item
omnis pęna in dubio per legem impoſita fiſco applicat̄,niſi ac-
cedat perſecutio.Nam tũc quis perſequitur rem,& pęnam, vt
ff.de litig.l.fin.ibi,conſequutio extinguebat ius actoris.& ff. vt in
poſ.leg.l.fi.& iō in illo duplo eſt perſecutio. & ſic pars aget ad il-
lam pęnam ſ̃m le. fin.s̃. de litig.factum.n.rei excludit ius actoris,
vnde poenæ non ineſt perſecutio, & ideo fiſco applicatur. diuer-
ſum ſi ineſſet,vt dixi,& ibi expreſſe dr̃ in caſu reddendi pretii, &
poenę emptori ignoranti.facit ad noſtram diſtinctionem, quod
dr̃ de actione furti,vbi bonorum raptorũ,ꝙ met.cau.& in factũ
17 ex edicto de calumniatorib.† Vel dic, vbi fiſcus de perſecutio-
ne agit de delicto hēt bona obligata:ſed non vbi ad poenam, ſi-
ue ciuiliter,ſiue crīaliter infligēdã.& hęc eſt pura veritas,ut not.
in d.l.qđ placuit.& l.fiſcus,& j̃.de pe. fiſc.leg.1.His ſic p̃miſſis po
18 ne caſum.† Adminiſtrator fiſci ex adminiſtratione ſubtraxit pe-
cuniã fiſci,& ſic bona ſunt tacite obligata, an trahatur ad iam
alienatam hypothecam? Rñdetur ꝙ nō, ēt ſi eo conſilio aliena-
uerit,ne incideret in obłonem fiſci,dum tñ poſſeſſor probet ſi-
bi alienatum,quam cum fiſco ꝯ̃ctum eſſet.h.d.Oppo.de le.ſi ma-
ritus,§.ſed ſi conſtante.j̃.qñ & quibus quarta pars.Solu.ibi alie-
nauit poſt delictum commiſſum, licet ante diuortium, hic aũt
alienauit anteq̃ adminiſtraret.vel ibi ideo, quia impedietur pro-
batio delicti,quæ non eſt coarctanda,ſed producenda,vt le.quo-
niam,s̃.de hær.vel hic ciuiliter agit̄ de iure hypothecę, ibi de iu-
re adulterij,q̃ eſt ēt in hoc principaliter ſtatuta, vt nō manumit-
tat,& hæc eſt vera,q̃a ibi prohibetur alienatio a lege, hic non, li-
cet afficiat̄ alienatio,i.tranſeat cum ſua cauſa,vbi alienatio pro-
hibetur a lege,ibi oīs prohibetur poena, quæ ſit occaſione deli-
cti:ſed delictum eſt occaſio non ſolum alienationis ſequentis
delicti,ſed etiam prioris,ergo &c.item oppon.de l.& quæ non-
dum ſunt,§.ꝙ dr̃,dicit glo. quod poſſeſſor fatetur rem fuiſſe de-
bitoris,& ideo debet probare mō non eſſe, quia præſumptionē
19 habet contra ſe.ita dicit glo.† in veritate ego miror, quia actor
plene probare dēt,quod intendit,nec ſufficit,ſi præſumptiue ꝓ-
bet,vt l.qui accuſare, ff. de eden. ſed hic intendit talem rem ſibi
obſtrictam ex tacita hypotheca,ideo plene probare debet. non
autem probat plene,niſi probando de iure debitoris tēpore obli
gationis,vel poſtea,vt d.§.quod dicitur. & l.ſi ab eo,s̃.de pig. At
tende,gl.verum dicit,In iudicijs.n.quædam deducuntur,vt cau
ſa materialis,vt actio in contractibns,qui re contrahuntur,& in
omnibus quaſi contractibus eſt res,in hypotheca expreſſa, & ta
cita ipſum debitum.quædam vt formalis, ſi ſoluit tibi indebitũ,
quantitas eſt cauſa materialis,ignorantia formalis,ius ciuile ef-
20 ficiens.† Dic ergo,ꝙ illa quæ deducuntur,vt materialia ad actio
nem,debēt plene probari. vnde & hic fiſcus agit indebiti, debet
probare,quod ſoluit,vt l.cum de indebito,primo reſponſo.ff.de
prob.argu.s̃.vnde vi,l.ſi quando.ſed illa,quæ deducuntur ad for
mandum ius,quod eſt actio,ſufficit præſumptiue probari, ut d.
leg.cum de indebito.ſecundo rñſo:& s̃.qui pot.in pign.habeam
authen.item poſſeſſor.ff.de fideiuſſorib.l.ſi dubitetur, §. primo
¶ Item illa,quæ deducuntur ad formãdum iudicium, nō dico
ad agendum, ut poſſeſſio in realibus, quæ format iudicium ex
actore & reo,ſubijciendo reum oneri actionis. Et hypothecaria
potius præuenta a contractu fiſci,quæ ſcilicet format iudicium
dico ſatis eſſe preſumptiue probari,ut ſupra,de probationib.l. ſi
ue poſſidetis.facit quod no.ff.de cond.inſt.l.quidam,& l.1.ff.fa.
erciſc.ſed non ne eſſe ibi heredem eſt cauſa materialis iudicij fa-

miliæ

miliæ erciſ. Rñ.ſic,& tñ ſufficit ſemiplenæ probari ex poſſeſſio-
ne agentis,ut ibi,ut in eo.tit.l. ſi qñ contendis. Solu. qđ ibi dici-
mus,hēt locum in ſimplicibus iudicijs,non in duplicibus , quia
vterq;eſt actor,& reus. vñ medium eligitur,quia ex ea parte , ex
qua reus eſt,nihil hēbat probare ex eo,quod actor totum,& ple
ne probare dēbat. vnde qa eſt actor & reus, media uia eligitur,
qđ eſt notabile,& ſufficeret ad repellendū poſſidentem. eſt alia
præſumptio,ꝙ non ſit heres , qa confunditur vna præſumptio,
per aliam,& ſtatui potentiori; vel ſi ſunt æquales,neutri,vel dic
quod ſunt quædam præſumptiones iuris,vt quę ſunt ipſi cauſę,
iſtæ oēs transferunt onus probandi,vt no.in l.ſi prius , ff. de ope.
no.nun.quædā veniūt ex accñti,ut puta,qa unus teſtis deponat,
iſtæ,quia non inerant ab initio cauſæ,non tranferunt onus pro-
bandi,niſi delictum eius,ꝯ quem pſumit. inducatur ex poſtfa-
cto,nam tales,licet non inſint cauſæ, ſed dicto partis transferūt
onus probandi,vt d.leg.cum de indebito, & eſt rō diſtinctionis,
qa præſumptiones q̄ inſunt cauſæ,qualificant ipſam cām, & tra
hunt extra naturam cōem, ſed q̄ inſunt dicto vt in exemplo de
teſte,qđ poſui,inſunt ipſi dicto,qa in dubio præſumitur pro di-
cto,& non trahunt cām , cui non inſunt extra naturam cōem
cārum,& iudiciorum,ut d.l.q accuſare.nam, ut dixi, potius in-
21 ſunt ipſi accuſationi,q̄ cāæ.† Quæro,nunqd ille,q ex adminiſtra
tione retinet pecuniam,dicatur obligari ex delicto,Glo.in l. 1.j.
de pœn.fiſc.đt ꝙ ſic,dum allegat l. 1.ſ.de priui.fiſci.in ꝯrium vr.
plures.n.obligati tenentur inſolidum,l.ſp,§.ſi ſepulchr.ff. quod
vi aut clam.niſi pœna ſit arbitraria,non limitata ſm legem , ut
no.in l.aufertur,§.fin.j. alle.qđ non placet,ſed tales adminiſtra-
tores non tenentur,niſi pro partibus,ut le. ſi multi,ff.de publica.
& ff.eo.l.aufertur,§.fi.ergo & quaſi ꝯctu dñr obligari , exemplo
tutoris,ut ff.de adm.tut.l.tres tutores.Solu. ſi delictum cadit in
malam adminiſtrationem,tenetur ex quaſi ꝯctu,ſed ſi eſt extra
adminiſtrationem , puta ſi prępoſitus ad vnam ſtationem fu-
ratur ad aliam,vel ex alia,ut j.de ſuſcep.l.duos,lib.11,non ualet
admiſtratio,q̄ ꝯmittitur extra ſe.& ita gl.intelligatur, arg. ff. de
manumiſ.l.ſi furioſi,Tertio mō legitur l.iſta in pauliana,& Cal
uiſiana.Et præmitte ad euidentiam quatuor circa reuocatorias
ut no.per dictā l.ſi qs in fraudem.& p glo.ibi in le. 2.ſ.ſi qs.& ad
de quintam,de qua hr ff ſi qs in frau.patro.l.fin.Caſus. Alienaui
in fraudē fiſci futuri creditoris, deīde poſtea ꝯxi cū fiſco, đt qđ
non aget pauliana ꝯ acceptorem,nec in factum ꝯ eius hęredem
de eo qđ uenit,h.d.Tertia caſus poſitio.Sed opponitur , ꝙ ēt fa-
ctus poſt alienationem creditor reuocet alienata in fraudem.đt
22 lex.† Quod filius.& patronus non habent aliquod ius in bonis
liberti,uel patris viuentium.vt ff.de lib.agn.l.fi. & tamen poſtea
facti creditores reuocant,vt ff.ſi quid in fraud.patro.l.1.in prin-
cip.& l.ult.Solu.hic in pauliana , ibi in Caluiſiana , & probatur
hoc qđ dico de pauliana,ff.de ſol.l.ſub condōne debitor.in glo.
licet aliud.in Caluiſiana aūt,& quaſi, iō fit,qa non eſt mō debi-
ta viuente liberto,vel patre ltīmo,vt no.in Auth.de hęre.& Fal
ci.§.ſi qs aūt nō implens,colla.1. & de monachis. §.ſi vero filios
colla.2.& ff.de lib.& poſth.l.in ſuis,& ſ.pro hærede.l.nihil.& ff.
pro hærede l.2.§.filium autem,& quod no.ff.de fal.l. 1.§.inter fi
lium,& l.ſi qs,§.vlt.Sed opponitur ad illud qđ dixi in filio,q nō
hēt quaſi Caluiſianam,vt l.non vſque adeo, §.ſi quis, ff. ſi a par.
quis fuerit man.Sol.quod dixi, eſt intelligendum in filio ciuili,
q facto ſuo pręparat ſucceſſorem,& iō forte ius hēt ad inſtar pa
troni,aliud in filio nāli, q bñficio nāæ, non facto vocatur, & iō
debilius ius hēt,arg.l.filius, §.erit Rubriano,ff. de fideicom. lib.
23 & ff.de leg.2.l.ſi Auguſtæ.† Tertio opponitur,ꝙ ēt filius natura
lis reuocet,vt ff.de le.2.l.Titia Seio,§.Imperator.& l.j.ſ.de inof.
do.Sol.alienata ex titulo oneroſo non reuocat, ſic intelligitur l.
non vſque adeo,& ſ.de pact.l.1.Sed alia nata titulo donōnis re-
uocantur,non per Caluiſianam,vel quaſi,ſed per querelam in-
officioſæ donōnis,quæ proponitur ad inſtar inofficioſi,vt ī con
trarijs. Quarto ponitur caſus in actione in factum , q̄ ꝯ alienan-
tem ꝯpetebat,vt l. 1.ff.quę in fraud.cred.dicit ergo,ꝙ ſi talis alie
nator caſſit bonis,nec acqſiuit poſtea idoneum emolumentū,
ꝙ eius hæredes non pñt conueniri,nam actione antiqua nō, qa
p ceſſionem fuit debilitata,& impedita quo ad exactionē actio-
24 ne in factum non,eadem rōne,† qa ceſſio eximit cedentem ab
onere oīs debiti,niſi poſtea idoneū emolumentum acquirat, vt
Inſt.de act.§.pen.hic ergo non acqſiuit,& iō hæres non pōt cō-
ueniri.No.ergo,ꝙ ille,q ceſſit bonis,hēt hęredem, & ꝙ benefi-
cium ceſſionis competit tali hęredi , ne conueniatur,ſi teſtator
non acqſiuit idoneum emolumentum,ergo quod teſtōr habe-
bat ab ſuum victum neceſſarium,non eſt hæredi auferendum.
item no.ꝙ debitor fiſcalis cedit bonis,item no. ꝙ actio in factū
25 ꝯ alienātem datur ad intereſſe.† Opponitur,ꝙ fiſci debitor non
26 pōt bonis cedere,qa ille,q deberet † incarcerari,non eximet ſe
a carcere,cedēdo bonis,ut ff.q̄ in frau.cre.l.fi.§.fi.ſed debitor fi-
ſcalis incarceratur ob debitū,vt l.ſacri affatus,ff.de cōue.fi. deb.
§.fi.Solu.aut eſt incarceratio cū ſatisfactione,qa inducitur mul
cta,& tunc non valet ad eam euitandam ceſſio in ꝯrio , quia ta
lis mulcta inducitur pp delictum, & ſic in oblōne,quæ venit ex
delicto,non eſt locus ceſſioni,vt l.quicunq;,cum ſimilibus,ſ.de
ſeruis fug.aut eſt in pparatione ad ſatisfactionē,& tunc non im-
27 pedit ceſſionē.ita hic intelligitur,vt ſ.q bonis ced.poſ.l.1.† Item
opponitur, ꝙ hæres cedentis non poſſit conueniri actione in fa-
ctum ad intereſſe,qa ꝯ alienantem non datur actio , niſi ad poe-
nā carceris,vt l.fin.ff.qui in frau.cred.& not.Inſt.de act.§.item ſi
quis in fraudē . ergo nec ꝯ hæredē dabitur ad intereſſe.de poena
carceris conſtat,ꝙ non tranſit ad hęredē , quia in emēdationem
doli ſtatuit ius,& ideo morte doloſi finitur,vt ff.de poen.l.ſi poe
na.Sol.aut non eſt idoneū emolumētū,q̄ſitū , & non datur ali-
28 qua actio ad intereſſe, ſed poſtea ſic, ut hic not.† Item opponi-
tur,ꝙ qui ceſſit bonis nudus omnino eſt , ideo non hēt hæredē,
cum nulla ſit eius hereditas,nec in corporibus,nec in actionib.
actiue,& paſſiue.Sol.hoc non impedit nomen hæredis,ſed emo
lumentum ſucceſſoris.Et hoc facit ī arg.quod ſubſtō pure facta
per penitus agentem filio diuiti valet,& tenet.item eſt argumen
tum,ꝙ valet , ſi promitto omnia bona mea poſt mortem præ-
ſentia,& futura, qa ñ impedior teſtari, & hæredē habere,& hoc
29 no.ſ.de pact.l.fin.† Quæro,ſi cedens non habet,niſi quod ſibi eſt
neceſſarium ad victum,an in ille poſſit hæres eius cōueniri? Gl.
vr ꝙ non.nam requiritur,vt hæres habeat idoneum emolumen
tum.ꝯrium puto,quia hæres indiſtincte tenetur de eo, quod ad
30 eum peruenit,ut ff.quæ in frau.cred.l.pen.in fi. † Vltimo oppo-
nitur ad iſtam lecturam,ut in glo.habes,modo venio ad aliquas
qōnes. Arrogaui duos impuberes,deinde in fraudē vnius aliena
ui,an alius habeat ptātem reuocandi ? & vr ꝙ non, vt ff.quæ in
frau.cred.l.ait ptor,§.j.& ff.qbus ex cauſis in poſ.ea.l.Fulcinius,
§.qđ ſi aduerſus. & ff. ſo.mat.l.ēt, §.1.in ꝯrium vr,ꝙ rōne vnius
oēs poſſint reuocare exēplo patronorum , vt ff.ſi quid in fraud.
patr.l.1.§.pen.pro hoc vr ff.quæ in frau.cred.l.ait Prætor.§.illud
diſtinguerem, aut ante fraudationem, & conſilio non eſt com-
miſſum delictū,& cęteri pñt agere poſtea.rñdeo. Aut alienaui p
donationem in terminis, vel per venditionem.& dotē, aut alie-
naui cā mortis donando,vel legando.primo caſu oībus compe
tit quaſi Caluiſiana,quia ſufficit creditoribus ad reuocationem
euentus fraudis ſine conſilio fraudandi ēt ex parte alienantis,vt
ff.quæ in fraud.cred.l.ait Prætor,in fi.princ.& l.qui autem, §.ſi-
mili modo. In contrarium videtur non ſufficere euentum , ſed
conſiderari conſilium alienantis,vt dicimus in vera Fauiana,vt
l.i.§.1.ff.quis in fraud.patro.eſt ergo quæſtio,cui accedat Fauia-
na vtilis,ſeu quaſi Caluiſiana , vtrum veræ.Fauianæ,an Paulia-
næ ? & puto accedere Fauianæ , vt l.vnde omnibus,ff.ſi quid in
fraud.patro,ſed conſilio tm̄ fraudato dabitur reuocatio.nec ob
ſtat l.1.§.pen.ff.ſi quid in frau.patr. quia ibi non fit extēſio frau-
dis de vno iure patronatus in aliud,ſed de vna perſona ad aliā,p
obuentionē iuris patronatus ꝯſilio fraudati.Itē nō ob.l.ait Præ-
tor,§.illud.qa ibi loquitur poſt bona poſſeſſa ab oībus creditori
bus, vbi oīno fit executio,vt l.qui aūt,§.ſciendū,& l.ait Prætor,
§.ſi debitorē,& l.pupillus ꝯ. eod.tit.ſi ibi bona erant poſſeſſa,er-
go conſilio tm̄ fraudato nihil ſoluitur, quod non reuocetur, vt
d. §.ſciendū.ſi reuocatur non eſt parata liberatio debitori,ar.ff.
eo.l.deferre,§.fin.& l.ſed reuocata,ergo vrgente debito frauda-
ri,vrget actio cęteris.ad qđ rñdeo,ꝙ nō vrget antiqua actio frau
dati ſed q̄dam noua reſtituta,quæ non hēt effectum cum noui-
ter ſit poſt fraudem ꝯmiſſam producta, niſi ꝯ debitorem, non ꝯ
alios,in quos alienatio ante actionē reſtitutā facta erat. ar.huius
leg.& ſic ibi intelligitur,qđ eſt no.Scđo caſu,qñ alienatio fuit fa
cta ex cā oneroſa,idem dico, niſi acceptor acceperit eo animo ,
vt vellet oēs fraudare,nam tunc oēs debent conueniri , q acce-
perunt aīo fraudandi,ſed non oēs,qui alienauerunt, vt ff.quæ in
fraud.cred.l.qui autem,§.ſi quid cum pupillo. Tertio caſu con-
ſtat oēs reuocare poſſe. qa non requiritur conſilium fraudandi.
vt ff.quæ in fraud.cred.l.primo gradu.& l.1.§.1.ff.ſi quid in frau.
31 patr.† Iuxta hoc quęro,an filius arrogatus habeat querelam in-
officioſę donationis,& vr ꝙ ſic , quia querela inofficioſę dona-
tionis eſt inducta ad ſimilitudinem querelæ inofficioſi, l.1. ſup.
de inoffic. don. ſed querela inofficioſi competit arrogato filio ,
cum habeatur loco legitimi,vt ſup.de adop.l.cum in adoptiuis,
§.fi. Rñd. querelam inofficioſæ donōnis cā mortis conſtat non
hre,quia ipſo iure donō talis non valet,quatenus diminuit legi-
timam,vt dicit l.1.§.1.ff.ſi quid in fraud.patron. Item querelam
inofficioſæ donōnis inter viuos adhuc non habet , cum non ha-
beat inofficioſi teſtī,vt l.Pompon.§.ſi quis impuberi, ff.de inof.
teſt.Sed dico hoc non obſtare,quia fateor,ꝙ non hēt querelam
ꝯ hęredes arrogatoris , ſed querela inofficioſæ donōnis datur ꝯ
acceptorem , q non eſt debitor quartæ,per conſtōnem debitæ ,
vnde vr competere,ergo puto ꝯrium,quia querela eſt auxilium
ſubſidiarium,vt Inſti.de inoffi.teſt.§.eam aūt. ergo non cōpetit
huic,qui habet Caluiſianam,vt d.l. vlt.ff.ſi quid in fraud.patron.
32 † Item quęro,nunquid filius legitimatus hēat quaſi Caluiſianā.
Reſpond. in bonis alienatis poſtea, aut eſt legitimus per matri-
monium , & idem , quod in eo , qui ab initio nālis, & legitimus
eſt,qui non habet Caluiſianam,vt d.l.non vſque adeo.Nam nō
interuenit factum filij,ratione cuius ſibi patrem obſtringat , di-

ueꝛſum in eo,ꝗ legitimatur a Comite,vel ꝑ reſcriptum. Nā vo-
luntas filij,vt conſentit lĩmationi exequit;& iõ eſt idē qđ in ar
33 rogato,vt in aut.qui.mod.nat.effi.ſui,§.gñaliter,coll.7.† Ex his
ſeqtur,ꝙ lĩmatus per matrimonium hēt querelam inofficioſę
donõnis:ſed non ille,qui legitimatus eſt per Comitem,vel ꝑ re
34 ſcriptum.† Vltimo quæritur, nunquid filius teneatur ſtare co-
lono? Vr̃ ꝙ ſic.ꝗa hæres tenetur ſtare teſtõri.tranſit.n.ad hęredē
iſte ꝯ̃ctus,ff.loca.l.ſi duo.§.fin.& arg.ff.de preca.l.cum precario,
§.fi.in ꝯ̃rium vr̃,ꝙ quaſi Fauiana propoſita poſſit,& ꝙoporteat
locationem reſcindi, ſi facta ſit in fraudem filij, vt ff.ſi quid in
fraud.patro.l.1.§.ſi qs in frau.& qđ dr̃,hæredem ꝯtra factū đfū
cti non poſſe venire, eſt verum ex perſona defuncti, ſed ex ſua
nõ,vt not.s̃.ſi qd in fraud.patro.l.ſi patronus, §.2.ſed fortius,ꝗa
quē de euictione tenet actio,eundē agētē repellit exceptio.So-
lu.hic actio euictionis non tenet hæredes,quia non ſimpłr repe
tit,ſed reſciſſo ꝯ̃ctu. Alia lex vr̃ velle,ꝙ aut extitit hæres patri, &
voluntate patris,aut ꝯ̃ voluntatē.primo caſu poſſi, repelli agens
reſciſſoria,ſecundo non, vt d.l.ſi patronus, in princ.ff.ſi quid in
frau.patr.Sol.aut q̃ritur,nunquid filius habeat reuocatoriam a-
ctionem,aut nunquid etiam ſine intentatione alicuius reuoca-
toriæ poſſit colonum expellere. Primo caſu,aut eſt filius ciuilis,
& hēt reuocatoriam,ſi facta eſt alienatio fructuum per locatio-
nem in fraudem ſuam & patroni, vt ff.ſi quid in frau.patr.l.ſi qd
in fraudem,aut eſt filius naturalis, & tunc nullam habet reuo-
catoriam,vt l.nõ vſq; adeo,ff.eo.hoc in filio,qui ſuccedit in hæ-
reditate,aliud in eo,ꝗ ſolam lĩmam hēt,ꝑ actionem ſui imple-
menti, ꝗa nullam reuocationem hēt iſte. cū poſſit expellere co-
lonum in re ſibi attributa occaſione legitimę ſuę ſine propõne
alicuius reuocatoriæ,ſi contingat ſibi decerni lĩmam in re illa,
aut vero non habet ius in re, ꝗa qđ dētur ñ eſt res,ſed ius,i.pars
bonorum,& ideo ab hęrede petit.& ſi dicatur,vbi patronus ſuc-
cedit ex uoluntate liberti,non hēt reuocatoriam,ergo nec filius
Rñdeo,vbi ſuccederet ex voluntate priuat eū legitima,ideo nõ
reuocat quicq̃ occaſione lĩmæ, vt puta cum ea priuatur, vt in
ꝯ̃rio. ſed vbi non priuatur occaſione lĩmę reuocationem pro-
ponit,vt dictū eſt,v.g.ſi pr̃ alienauit oĩa bona exceptio fundo, &
in tantundem poſtea in teſtõ filium inſtituit hæredem, non iõ
filius non agit vſque ad ſupplementum tertiæ, ac ſi filium nõ ĩ-
ſtituiſſet,reuocaret in totum,ꝗa vitium fraudis concipitur rei ꝯ̃
ctu non in portione,ſicut dicimus in querela inofficioſæ donõ-
nis,vel teſtĩ,q̃ extraneo inſtituto,vel donõne onerato,totum.ad
uocat,alias reducit fraudationem ad virilem cum acceptore,vt
no.in l.1.s̃.de inoffi. dona.& l.Titia Seio,§.Imperator,ff,de leg.
2.& facit ff.de inoffi.teſt.l.decedens.item pone.filio eſt legatum
& prohibitum,vt non poſſit petere,vel hr̃e,hic agnoſcendo pri-
uatum lĩma,ſi ultra eſt in legitima,q̃ in legato,quaſi renunciãs.
quod.n.dr̃ grauamen reijci, intelligi dēt de grauamine,qđ ſolua
diſpõne ſeruari põt,& nõ explicari;vt ſi grauaſſet filium reſtitue
re relictum,ſed iſtud reſpicit priuationē diſpoſiti,& iõ nõ poteſt
executioni mandari ſalua volūtate teſtõris. Itē in grauamine,ꝙ
ordinat ad dr̃iam diſpõnis,ſi ſub ꝯdõne leget,q̃ reijcitur,vt s̃.de
inoffi.teſt.l.ſancimus.ſed qđ ordinatur ad reuocandā diſpõnem
non reijcitur,non debilitat ius diſpõnis,nec ēt differt,vt ff.de hæ
re.inſt.l.paterfa.teſta.& ff.de leg.3.l.vxorem,§.hæres, & in Aut.
de nup.§.p̃fatæ.& in Auth.de reſt.fideic.col.8.Item intelligi dēt,
vbi eſt aliquid relictum iure inſtõnis, non vt totum ꝑ legata, nā
tunc filius eſt præteritus,& iõ remotio oneris,qđ fieret ꝑ legem
non ꝓpea conſeruat teſtm̃,& iõ non remouetur.& iõ ſibi impu
tetur,qui legatum agnoſcit,nā amplius,de portione legitima tra
ctari non põt,arg.ff.de bonis liber.l.nam abſurdum. Tertio caſu
cū quæritur,nūquid teneatur ſtare colono,vel non ſine aliqua ꝓ
põne reuocatoriæ,dico,ꝙ ille demum tenetur ſtare colono,qui
eſt obligatus ad frui licere. vt eſt hæres locatoris,vel qui conſen
ſit tacite,vel expreſſe locationi, vt ecce mulier dedit fundum in
dotem,cum vir locauerit, certe mulier conſentire vr̃,nā ad hoc
dat,vt locetur, & locare in fructu eſt, probatur hoc de muliere,
ff.ſo.mat.l.ſi filio,§.fin.& not.in l.diuortio,& ff.de dote p̃le.l.2.§.
Mellam.ſed qui non ſuccedit in obłone frui licere,nec cõſenſit
locationi,non tenetur ſtare colono,vt ſup.loc.l.emptorem,& ff.
de leg.1.l.nihil,§.fin.ff.loca.l.ꝗ fundum,& l.ſi fundus. Ex hoc di-
co in ꝓpoſito,ꝙ aut filius erat hr̃s patri,& tenet̃ ſtare colono,ni
ſi reuocato ꝯ̃ctu ꝑ quaſi Paulianā,vel ꝑ quaſi Frauianā venit,vt
d.§.ſi qs in fraudē,aut venit ad lĩmam tm̃ ꝑ actionē ſupplemen
ti,& tunc nõ tenet̃ ſtare colono,ꝗa nõ eſt ei obligatus ad patien
dū frui licere.non tñ dico,ꝙ locatio finita ſit,ꝗa patientia eſt tam
eris,q̃ lĩmæ,cum lĩma non dēatur,niſi poſt es alienum, ut in §.
quas.& iõ dico, ꝙ in re locata non debebit filio ſuppleri lĩma,
niſi caueat de ſtādo colono,vel filius fraudē probet,ꝑꝑ qđ hære-
des fraudatoris obſtrinxit, & ſe a grauamine ſubleuabit. Ex his
ſequunt̃ q̃dā filiū cõſenſiſſe locationi certę,neceſſe hēt ſtare co-
35 lono.caſus eſt ff.ſi qd in frau.patro.l.non vr̃.† Item pone vſufru
ctuariū locare vſumfructū,an proprietarius teneat̃ ſtare locatio-
ni?& eſt caſus ꝙ ſic,ff.de ſtip.ſeruo.l.ſi ſeruus cõis Meuij,& ca-
ſtrēſis,§.fi.ff.de vſufr.l.ſed & ſi qs §.ſi opas. In ꝯ̃rium vr̃,ff.loc.l.ſi
qs dñi,§.1.& iſtud vr̃ verius,ꝗa uoluntas proprietarij non egre-
ditur tp̃s vſusfructus durantis. Non obſtant ꝯ̃ria,ꝗa ibi non loca-
uit ſeruum vſufructuarius. ſed ipſe ſeruus locauit ſeipſum, ex
ipſius facto proprietarius aſtringitur, ut ibi apparet. & eſt not.
ꝗa non de peculio tenet̃,ubi ſeruus factum ſuum promiſit, vel
ut curet ſeruū facere,ut ex dictis legib.euidenter colligit̃. verū ſi
ſeruus facere nollet,ꝯmittet obłõ ad intereſſe, & in illa exiget̃
de peculio,ut puta pone me hr̃e vſumfructū, niſi ĩ ſingulo quin
quennio,puto ſi in quinquenniū locaui,& interim decedā, ꝙ ꝓ
prietarius ſtare dēt locationi,ꝗa voluntate ꝓprietarij vr̃ facta lo
catio.itē pone,vendidi tibi fundum,& promiſiſti mihi reuende
re ad uoluntatē mei,dico,ꝙ interim tu frueris ex volūtate mea
ꝗa uolendo redimere,impedirē te frui,ff.de pręſcr.verb.l.ſi vir.
uxori.ergo ſeqtur, ut & locare videaris uoluntate mea, & iõ te-
neor ſtare.ar.dictarū legū.aliud ſi ſimpłr vēdidiſſem,deinde re-
demiſsē, ꝗa iure tuo potius fruitus eſſes,cū facto meo nõ poſſes
6 impediri,q̃ verba ſunt no. digna. † itē põt q̃ri, alienaui plura in
fraudem filij,nunqd dēat diuidere reuocatoriā inter oẽs? an ue
ro poſſit eligere? quod puto uerum, ff.eo.l.Moſchis.in prĩn.cum
ibi no.& s̃.de inof.do.l.j.& facit ff.de diſtrac.pign.le. creditores.

L E X II.

1 *Tabellioni ſuo,an & quando ſtare quis debeat.*
2 *Fiſcus contra ſuſceptorem prouincialem agere non poteſt coram procuratore Cæſaris.*
3 *Mutatione perſonæ mutatur nomen rei.*
4 *Error expreſſus vitiat actum iuriſdictionis voluntariæ. & nu.6.*
5 *Error expreſſus non videtur repetitus in ſententia confirmante.*
7 *Erronea computatio expreſſa vitiat quietationem & ſententiam, in qua etiam non eſt erratum.*
8 *Notarius ſuſceptoris, an poſſit facere incarcerari tributa non ſoluentem.*
9 *Dilatio,quæ reſpicit inſtructionem cauſæ,& ad teſtes producendos, non datur ſine cauſæ cognitione.*
10 *Dilationem quæ non requirit cauſæ cognitionem,an poſſit dare Notarius.*
11 *Iudex ſi commiſit alicui Notario receptionē iuramenti teſtiū, an valeat.*
12 *Iudex an poſſit in cauſis pecuniarijs committere Tabellioni iuramentum teſtium non cõſentiente patre. Et receptio talis iuramenti poſſit committi in cauſis,quæ requirunt plenam cognitionem,& nu.13.*
14 *Iudex Peruſinus,ſi teſtes ſunt Florentiæ,quid faciet.*
15 *Confeſſio facta coram Notario in abſentia iudicis, an habeat executionē paratam.*
16 *Tabellio an poſſit committere alteri Tabellioni.*
17 *Tabellio an debeat verbo rogari.*
18 *Iudex petitus exercet iuriſdictionem,non aliter.*
19 *Delegatio an poſſit fieri nutu.*
20 *Dominus an habeat neceſſe conſentire verbo ei,qui dicit ſe procuratorem. ſuum,an ſufficiat tacite conſentire.*
21 *Notarius actoris non poteſt exhibere acta ſine iuſſu iudicis.*

Inſtar. Deſignabat Princeps in ſingulis ꝓuincijs quoſdā ꝗ
vocabant̃ ſuſceptores tributorū,& iõ ſic dicebant̃,
ꝗa ſuſcipiebāt pecuniā tributorū a collatoribus, & cū quolibet
iſtorum mittebat duos Notarios,quorū officiū erat inqrere,qs
ex collatorib.nõ ſoluiſſet,& de illo notificare ſuſceptori,vel p̃ſi-
di,vt exigat. Itē eorū erat officiū ſoluentib. collatorib. apochas
facere de recepto,& ſe ſubſcribere & apochā ſuſceptori rñdere,
vt eam ſua ſnĩa.i.voluntate cõfirmet, dicendo, bñ ſtat,approbo
eā.iõ non ſtabat̃ ſcripturę ſuſceptoris,ꝗa potuiſſet ſcribere ſe mi
nus recepiſſe quam recepiſſet,vñ cū eo mittunt̃ Tabelliones,ad
quorū officium nõ ꝑtinet ſołonem recipere,ſed tm̃ fideliter ſol
uētes ſcribere,quo mēſe,& ꝯſule ſoluerunt,ꝗ ſoluerint.& quia
huic ſcripturæ ſe ſubſcribere dent,iõ Notarius dēt oñdere ſuſce
ꝑtori,ꝙ ſcribit,ne falſa ſcribēdo oneret ſuſceptorē,vt hic ꝓbatur
vt j̃.tit.1.l.2.& j̃.de exac.trib.l.miſſi opinatores.de apochis pub.
l.1.& de num.& actua.l.2.Hoc p̃miſſo,caſus eſt facilis,Notarius
ſuſceptoris cū ꝓuincialib.fecit ꝯputationē,in qua ſic ꝯtinetur,fa
cta inquiſitione ſolēni, Ego Notarius ſuſceptoris ꝯperi talē oc-
caſione tributorū nil p̃ſtare dēre,ſed inſolidū ſoluiſſe,mõ q̃ritur
an huic ſcripturæ ſit ſtandū? Rñdeo,ꝙ non, niſi fuerit ꝯprobata
ꝑ ſuſceptorē, ꝗ dr̃ Reipublicæ ꝓcurator & adminiſtrator, & ēt
eſt huius l.rõ:ꝗa ꝗ non p̃t recipere ſołonē a debitore, nõ p̃t eū li
berare,vt ff.de ver.ob.l.ſi duo rei.vñ ad officiū Tabularij non ſpe
ctat ꝯputare. Sed opponitur, Notarijs eſt mādata ꝑ legē gñalis ĩ-
qſitio,vt dictū eſt,ergo & inqſiti abſoło,vel liberatio,vt l.1.s̃.ſi ꝯ̃
ius,vel uti,pub.Sol.illud in inqſitione ꝯtētioſa, hic in impatoria
ꝯtētione,qđ no.vel dic tñ,ꝙ p̃dicta ſcriptura inducebatur corā ꝓ
curatore Cæſaris,ꝑ collatorē,ꝗ cū ꝯueniret̃ a fiſco dicebat ſe li-
beratū,tñ hoc dicere nõ p̃t,ꝗa illa ſcriptura nõ fuit ꝑ ſuſceptorē
approbata,qđ in dubio p̃ſumit̃,ꝗa approbatio nõ ꝓducit.h.d.ſm
Odof. Ex hoc no.extrinſecam ſolennitatē non præſumi, qđ dic
vt dicam j̃.tit.2.l.j.hēs ergo,ꝙ nec ſuſceptor tali ſcripturæ ſtare
1 tenet̃,ꝗa non valet,nec fiſcus.† Opponitur,ꝙ quis ſuo Tabellio
ni ſtare tenetur,vt in Auth.de alie.& emphy.§.nullū,& ff.de te-
ſta.mili.l.Lucius,in prin.& ff.de ori.iu.§.poſtea cū Appius. Solu.
aut quis eligit ſibi Tabellionē & ei ſtare dēt,ut in ꝯ̃riis.aut lex ſi
bi dat,& tunc ſcriptura talis Tabellionis non probat ꝯ eum, cui

datus

datus eſt,niſi ſnīa eius approbata,ut dictū eſt,qđ not. Vel dr̄, ꝙ
vtrobiq; rogato tabellioni ſtatur,alias non, ut in auth. de tabel.
§.nos aūt.& iſtud uerius in ꝯctibus,ſed in aliis prima ſolo eſt ve
rior,ut in §.ſic igitur ſingulis, ad fi. vt iud. ſine quoquo ſuffr. vel
br̄,aut ſcriptura non valet,& obtinet hęc l. aut valet, & obtinet
2 ꝯrium.† item opponitur,ꝙ fiſcus ꝯ prouincialem agere non pt̄
coram procuratore Cęſaris.qa actionem tributorum ꝯmiſit ſu
ſceptori in prouinciam deſtinato,ſed offm̄ procuratoris
fiſci non ſpectat exigere colatorē,ſed ſuſceptorem tm̄, vt ibi re-
cipit,vel tabellionem,commiſſum.n.ſpecialiter offō alterius,dr̄
exemptum ab offō gn̄alis procuratoris fiſci,arg.ff.de iud. l. cum
prætor.Sol.Fateor,& hoc intelligo, ꝙ tabellio non erat ſoluen-
do,& iō in defectum eius conuenitur, qui ſcriptus eſt ſoluiſſe,
3 ut ĵ.tit.1.l.2.† item adhuc opponitur, ꝙ ſuſceptor exigit tabel-
lionē quaſi debentem tributa.Rn̄. non ita eſt, qa non eſt tribu-
tum,qđ dēt,licet debeat occaſione tributi, mutatione. n. perſo-
næ,mutatur nomē rei,vt ff.de acq.hęr.l.Paulus,§.1. & ff. de col-
la.bo.l.1.§.ſi is,q.ꝑ hoc optime facit ad l.Iul. pe. l. ſacrilegij capi-
te,§.fi.item adhuc opponitur, quia tributa manu militari extor
quenda ſunt,ut in auth.vt iud.ſiue quoquo ſuffra.ff.oportet.non
per uiam contentionis ordinariæ. ergo non coram procurato-
re Cæſaris. Sol. illud verum, cum exiguntur a collatore princi-
pali conuento, non in defectum, non ab alio, tunc.n.maior ſo-
lennitas exigitur,ut hic,qđ no.Quæro, nūquid ꝯ tabellionem ta
lis ſcriptura faciat fidem?Rn̄.ſic,ut ĵ.tit.1.l.2.Tertio legitur hæc
lex,in ꝯputatione facta a tabellarijs per errorem in cōputatione
expreſſum,& dr̄ non valere ipſo iure,niſi ſnīa ſuſceptoris ſit cō
probata ſine expreſſione erroris.h.d. Not. duo, primo, ꝙ error
4 expreſſus vitiat actum iuriſdōnis voluntarię, quemadmodum &
ꝯtentioſæ,l.itē cum ꝯ ſacras,ff.de q ſent.ſine app.reſci.& ſ.de re-
5 iu.l.ſi pſes,& leg. cum prolatis.No.† ſcđo,ꝙ id qđ eſt facti,& eſt
erroris non expreſſio,nō vr̄ repetitū in ſnīa confirmante,& ideo
non vitiatur confirmans,licet in ueritate hēat illud uitium,quod
hēbat prima ꝯputatio,ſi.n.videretur repetitum eadē rōne vtrū-
que cōfunderetur, arg. ff.de noua.l.doli mali.& ff q ſent.ſine ap-
6 pel.reſcin.l.1.§.1.† opponitur,ꝙ valeat, ſed retractetur vſque ad
30.ann.ſi uero per errorem fuit facta, vel ēt ꝑ gram, vſq; ad 20.
ut l.calculi,ff.de adm.re.ad ciui.pert.Sol. aut cōputatio eſt facta
per eū,cuius officium non erat ꝯputare, & tunc mille annis, &
vltra durat ius obijciendi de nullitate ſnīæ pp incōpetentia, ſm
unum intelſm,vt hic.aut eſt facta ꝑ eum,ad cuius officiū ſpecta
bat ꝯputatio,& tunc aut eſt expreſſus error.& idem, ut nunq̄ ꝑ-
ſcribatur iuri dicendi nullum,qa q producit ſecum exceptionē,
dēt & ꝯ ſeipſum obijcere,ar.ff de falſ.ĵ. ſi qs legatum. aut nō eſt
expreſſus,& obtinet lex ꝯria. Quæro,qđ eſſet in ſnīa contentio-
ſæ iuriſdōnis?Rn̄.idem,ubi eſt nulla pp errorem expreſſum. a-
lias officium, quo petitur declarari nullam,perimitur ſpatio 30.
ann.ut ſ.de falſ.l.querelam.& ſ.de præſc.30.ann.l.ſicut. & pro-
batur ĵ.de ſent.aduer.fiſc.lat.l.un. ſed de nullitate excipi poſſet
qñcunq;,vt l.pure in fi.ff.de doli excep.& l.ſicut,ſ.de fal. & for-
te,& explicari,arg.l.noſtrę,prout primo mō intelligitur.& ſi di-
ceres, qūo eſt replicatio,cum principalis actionis concurrerit
dies?Rn̄.ꝙ non concurrit,qa principale non eſt actio,ſed eſt q-
dam executio,ut in d.§.oportet.& non ob.qđ no.ſ.de excep.le. ſi
pactum.Quarto modo legitur hęc lex,ꝙ coram procuratore Cę-
ſaris proponebatur actio ꝑ fiſcum ꝯ collatore in defectum quie-
tantis:& dt,ꝙ pōt,niſi procurator quietationem confirmet,& fa
cit d.l.j.quę ſent.ſine ap.reſcin.& intelliges erratum in computo,
7 &ſic duob.modis legitur hæc lex,qñ eſt erratum.†item not. ꝙ
computatio erronea expreſſa uitiat quietationem in totum:& ſē
tentiam,in qua ēt non eſt erratum,niſi per capitula ſit diſtinctum
unum ab altero,arg.ad hoc,ff.de minor.l.ēt,§.1.Or modo uenien
dum eſt ad quaſdam qōnes.allegatur hæc l.ꝙ illa,quę incumbunt
iudici maiori exercitū hn̄ti & iuriſdictionem,nō ſunt explicanda
ꝑ tabellionem,licet ipſe iudex ſit chartularius,ut no.in leg.2.ff.de
8 iud. hoc inducitur ad q.†notarius ſuſceptoris fecit non ſoluen-
tem tributa incarcerari,iuxta l.ff.ad leg. Iul.pec.l.ſacrilegii capite,
§.fi.q̄ritur nunqđ poſſit peti,ꝙ carceratus eximatur de carcere?
Odof.dt,ꝙ ſic,per dicta rām,ꝙ probatur arg.leg. ſi ut proponis,
ſ.de exec.rei iud.& in auth.de hære.& fal.§.ſi uero abſint.& inf.
de exac.trib.l.apparitores Attende hic,aut notarius iuſſit incar-
cerari ſine aliqua delegatione procedente ab ordinario ſuſce-
ptore;& tunc conſtat,ꝙ ſnīa nulla eſt,puta lata ab eo, qui hanc
ptātem non hēt,& iō peti poteſt ꝙ reuocetur quatenus de facto
proceſſit,arg.ff.de mino.l.verum,§.ex facto.& ff.qđ met.cau.le.
nō eſt verisſe,§.fi.1.reſp.Rn̄r,aut res incipit ab incarcerōne:&
tūc aut debitor erat fugitiuus vel uolebat fugere,licet nondū eſ
ſet in actu fugæ,& tunc in carcerari pōt ꝯprehenſus, vt ſ. ut oēs
cāæ tam ciuil.l.1.& in auth.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.neceſſi-
tatem.aut non erat fugitiuus,& tunc non pertinet talis incarce
ratio ad alicuius officium et ſuſceptoris,niſi præcedat aliqualis
cāæ cognitio,aut notarii,& nihil valet: aut iudicis.i. ſuſceptoris,
& ualet ad hoc,ut ipſe pronunciare poſſit de debito interlocu-
toriæ,& poſtea incarcerare,nō tabellio, qa eius officium eſt de-

bitores inquirere,& referre,non incarcerare,vt dictum eſt. Sed
nunquid delegari poſſit incarceratio? Rn̄.executio facti delega-
ri pt,quia non eſt imperij,vel iuriſdōnis,ſed meri facti, vt l.exe-
cutores,ſ.de exe.rei iud.ſed ſnīa,& cognitio,ꝑ q̄ venitur ad exe-
cutionem pdictā,non dr̄ poſſe delegari,quia iubere in carcerem
duci,eſt meri imperij,vt probatur in d.l.ſacrilegij capite,§.fi.ff.ad
l.Iul.pec.& ff.de in ius vocan.l.2.§.neque cęteros, & hoc verū,
qñ iuſſus emanat gr̄a executionis faciendæ, vel præparandæ, ſe-
cus ſi gr̄a tuēdæ iuriſdōnis,vt ff.de orig.iur.l.2.§.exactis, qa iſtud
imperium adhęret iuriſdōni,ergo non eſt merum, i.abſtractum
a iuriſdōne, qa non cenſet pro ſe. ex his vr̄,ꝙ delegari nō poſſet,
ergo nec rata hr̄i talis pronunciatio facta a tabulario de incarce
rando, multo magis non pōt hr̄i rata, ſi ab ea res cępit,quia qđ
quis non poſſet vti ſuſceptor,ipſe facere non pt ꝑ alium, ſed non
pcedente cāæ cognitione non poſſet per ſe facere, ergo nec ratū
9 hr̄e factum ab alio.† Item attende, dilatio q̄ reſpicit inſtructionē
cāæ,& ad teſtes producendos,& ſi ſīa,non dat ſine cāæ cognitio-
ne,vt l.a procedente, ſ. de dilat. ſed q̄ reſpicit exordium cāæ, &
præparationem,datur ēt ſine cāæ cognitione,vt ff.de iud.l.ſi quis
ex aliena.& ff.ſi quis in ius voc.non ie. l.2. ff. ne quis eum,l.ſi qs
eximendi,§.itē ſi quis,ita no.ext.de reſcri.c cum contingat.p D.
Inn.in gl.ſi quis. Plus puto,ꝙ gn̄alr oīs dilatio, q̄ dat ante lit.cōt.
poſſit dari a pcedente iudice,quod apparet:qa ſi cāæ cognitionē
requireret,ob hoc iuraretur de calumnia, licet nondum eſſet lis
cont. qa ad inſtantiā partis nihil eſt plenarie inquirēdum,niſi de
calūnia iuretur,ar.ff.de dam. ĵ.l.qui bona, §.ſi quis ſtipulaturus,
& ff.de ope.no.nunc.l.de pupillo,§.ſi quis opus nouum,& iō l.fi.
ff.de fer.hēt locum poſt lit. ꝯteſ.& in dilationib.q̄ dantur ad cāæ
inſtructionē,non ad perſonæ præſentationem, vel ſiſtere,ſed an
10 te litem ꝯt.nō iuratur de calumnia, ergo &c. † Quæro ergo,mō
notarius non pt dare dilationem,q̄ requirit cāę cognitionē,arg.
ff.de off.procon.l.nec quicq̄,§.vbi decretum,ſed an poterit dare
eā,q̄ non requirit cāæ cognitionē? Rn̄. idem,quia eius officium
eſt acta in iudicio reducere in ſcripturam, non fungi officio iu-
11 dicis,vt hic,cum ſi. ſm Odof. † Item facit ad q.iudex ꝯmiſit ali-
cui notario receptionem iuri teſtium,an valeat? Odof.ꝙ nō,qa
ipſe iudex dēt recipere non mandare,vt no. ſ. de fi.inſtr.auth.a-
pud eloquentiſſimum, niſi ſtatutū, vel ꝯſuetudo hoc permittat
ſm eum.Ego latius ſup hoc q̄ro, primo an in cauſis ſummarijs
ſit hoc verū?& dr̄,ꝙ ſic,qa cā appellationis ſummarie, & celeri-
ter agit,qđ apparet, qa inſtantia cāæ applōnis durat minus q̄ in-
ſtantiæ cāæ principalis,& qa lite non ꝯt.venitur ad diffinitiuam,
vt ſ.de temp.app.l.fi.§. illud.ſed receptio examinationis teſtiū,
non pt ꝯmitti in cā appellationis,vt in auth.vt defun.ſeu fun.eo
rum non iniu.§.illud vero,& §.ruſus,ergo,&c.Præterea ſi deſi
derat nā cāæ celeritatem,non dēt ꝯueniri:veniret.n. ꝯ per com
miſſionem,quia laberetur tp̄s in ꝯmittendo,& referendo ꝯmit-
tenti,eū ſi ꝑ ſe teſtes examinaret,hæc non eſſent neceſſaria.In ꝯ-
rium vr̄ tex.& gl.ord.ff.quęad. teſt.aper.l. ſi quis ex ſignatorib.
Sol. quædam cāæ ſummariæ agitantur rōne modici præiudicij,
quod inferūt,vt in apertura teſtī momentaneæ poſſeſſionis,& ſi
milium,vt ff.de lib.ho.exhiben.l.fi.§.fin.& in iſtis puto iurm̄ poſ
ſe ꝯmitti tabellioni,vt ff.de excuſ. tut.l.ſcire oportet, §. oportet.
quædam ſunt cāæ, quæ ſummarie cognoſcuntur ex priuilegio
ſui,vt cāæ de repetitione dotis, vt no.ff.ſol.mat.l.1.& cā alimen-
torum, & ſimiles, & in iſtis dico, ꝙ ex voluntate partiū,ſicut pt
res aliter differri,& per ꝯmiſſionem iurī,arg. ſ. de arbit. l.pen.in
fi.& ſ.de teſtib. l.fi. ſed pter voluntatem non puto ꝯmitti poſſe
iurm̄,qa receptio iurī eſt actus iudicialis, & actus iudicialis non
pt diuidi,argu.ſ.de iud. l.nulli, & iō non poſſet iudex delegari ad
ꝯteſtationem audiendam.vel ad ſnīam ferendam:ea. rōne,nec
ad teſtium iura recipiendum, & hoc probatur in d.§.illud,& ſ.
de iudi.auth.ad hæc.Fallit ſi teſtes ſunt valetudine impediti, ita
quod ad iudicium venire non pn̄t:nam ſi ſunt eiuſdem territo-
rij,cui iudex præeſt,committet examinationem,& iuramentū
ſuo notario,arg.ff.de ireiu.l.ad perſonas,ſi alterius,committet
iudex iudici alterius loci,vt in auth.de teſtib.§.& qm̄.non tn̄ ille
committet alii,qui delegatus eſt, ut ff.de offi.eius, cui mand.eſt
iuriſdi.l.ſi prætor. Plus dico, quod ſi alicui eſſet delegata cogni-
tio totius cauſæ, quod non poſſet unquam committere recep-
tionem iuramenti teſtium alicui caſus eſt in auth. ut defun. ſeu
eorum funer. non iniur. §.illud,& §. ruſus. Vel dic, quod licet
ſint alterius territorij:tamen ſi difficilis eſſet eorum receptio iu
dici illius territorij, quod ille coram quo quæſtio agitur,poſſet
ſuum Tabellionem mittere, & ualeret iuramentum receptum
a tabellione extra prouinciam, ut d. l. ſi quis ex aſſignatoribus.
quod eſt valde notabile,& mirabile, nam teſtis dēt eſſe citatus,
ut ſ.de Epiſc.& cler.auth.presbyteri.ibi,peti ergo, &c.Quo mo-
do ergo,& a quo citabitur, niſi ponas ſuppoſitum iuriſdōni, nā
tunc in perſonam citare poteſt, licet extra territorium,licet ad
domum citare non poſſet, ut ſ. de Epiſc. & cle.l.omnes, §.ſi ue-
12 ro apparito,de hær.& Fal.§.ſi uero abſunt.†Tertio quæro an in
cauſis pecuniarijs, quæ plenam cāę cognitionē requirunt,poſ-
ſit iudex iuramentum teſtium non cōſentiente parte ꝯmittere

tabellioni,& vr̃,ꝙ ſic,qa tabellio eſt iudex,vt not.in l.2.ff.de iud.
ſed iudicio ordinario pôt ꝯmitti hoc,vt l.iudices,C.de fi.inſtr.er-
go &c. ĩ ꝯ̃trium vr̃,ꝙ ſine cã nõ poſſit ꝯmittere,vt in authẽ.apud
eloquẽtiſſimum. Br̃ ſine cã non pt ꝯmittere ſed cum cã,de qua
ſtabimus verbo iudicis,cõmittere pôt alteri iudicij coæqualis iu
riſdõnis,non minoris,vt ibi no.& iõ nõ tabellioni,cum ſit char
telarius, niſi & hic ſit cã,vt tabellioni cõmitteret, vt qa teſtis eſt
æger,& intra terriorium cõmittentis,quo caſu ita demum puto
poſſe ꝯmitti,ſi pars fuerit citata,vt ſup.de teſtib.l.ſi qñ.& ĩ d.§.il-
lud.vt deſun. ſeu fune.eorum non iniur. iuxta hoc quæro, nun-
quid talis depõ trahatur a die ꝯmiſſionis? Reſp.nõ, qa ꝯ̃ ius futu-
ra eẽt depõ , vnde iur̃m eſt inane, ideo nõ trahetur,ar.ff.de leg.j.
13 l.talis ſcriptura.† Quarto quæro,an in cauſis, quæ requirunt ple
nam cognitionem, vt in cauſis meri imperj,vel quaſi,poſſit cõ-
mitti receptio dicti iur̃i,vt in cauſis crĩalib,vel pecuniarijs,maxi
me excedentib. ſummam trecentorum aureorũ? Rñ.nunq̃ rece
ptio talis ꝯmitti pôt,vt s̃.de iud.auth.ad hæc,s̃.de fi.inſtru.authẽ.
apud eloquentiſſimum.& in d.§. vt deſun. ſeu eorũ. funera.§.il-
14 lud.† Quid ergo faciet iudex Peruſinus,ſi teſtes ſunt Florentiæ?
Rñ.ſcribet iudicis Florentino,vt cogat illos teſtes huc venire ex-
penſis producentis,nõ aũt ſcribet, vt iudex Florentinus recipiat
teſtes,& ſtetur illi ſcripturæ,qa teſtibus , non teſtimonijs.i.talib.
ſcripturis creditur.ago.n.interrogare ſoleo,d̃t text.in l.3.§.idem
cuius.ff.de teſti.& auth. vt nulli iud.§.ſi qs vero ꝯprehenſorum.
Item quia talis cauſæ ſunt indelegabiles,ergo,& actiones earum
qa a quo remouetur genus,& quælibet eius ſpẽs,vt l.is, qui du-
15 centa,§.vtrum,ff.de reb.dub.†item induco hanc legem ad illam
qõnem,d̃t lex, ꝙ confeſſio facta in foro iudiciorum, non in fi-
gura iudicij,ſed ante litem conteſtatã,hẽt peratam executuonẽ,
vt ff.de iud.l.ſi debitori, & not. ff.de re iud,l.ſi debitoris.mõ ego
reus confeſſus ſum coram notario in abñtia iudicis, & notarius
redegit illam confeſſionem in ſcriptis , an talis confeſſio habeat
executionem paratam? & dr̃ ꝙ ſic,vt dictis legibus.in ꝯ̃trium vr̃,
qa confeſſio in iudicio eſt actus iudicij, ſed actus iudicis dẽt fieri
coram iudice,vt s̃.de iur.calum.authẽ.principalis.ergo non ſunt
explicabilia per tabellionẽ,vt hic.& de hoc eſt glo.ordinaria in l.
iubemus,s̃.de lib.cau.Solu.ſi agebatur corã iudice ordinario,ex
diuus delegatione pt notarius confeſſionem,& iur̃m partis reci-
pere,vt ff.de iureiur.l.ad ꝑſonas egregias.& s̃.de reb.cred.l.gña
liter,§.iiſdem.loquor tñ de iur̃o,qd̃ tendit ad deciſionem cauſæ
ſed ſi iur̃m calũnię eſt neceſſario coram iudice præſtandũ, vt d.
auth.principales,ſine delegatione autẽ iudicis non recipit ẽt par
tium ꝯſenſũ iur̃m,vt notatur in d.l.iubemus.aut cã agitur coram
iudice delegato , & tunc ante litem conteſtatum nõ poſſet illud
16 tabellione ꝯmittere,arg.ff.de procur.l.ſi reus paratus.†Itẽ quæ-
ro,an explicabilia ꝑ iudicem poſſint cõmitti alteri iudici.uel ta-
bellioni? Itẽ quæro, nunqd tabellio poſſit ꝯmittere alteri tabel-
lioni,v.g.tabellio conficit inſtrumẽtũ,peto copiã, dicet ipſe ego
ſum valde impeditus, non poſſum tibi ſcribere,ideo faciam cũ
Titio ꝙ ſcribet ipſe;an hoc fieri poſſit? Rñd.aut quæris nunquid
ab initio tabellio rogatur poſſit cõficere ꝑ alium inſtr̃m,& dico
ꝙ nõ,ẽt ſi partes permitterent, vt in auth.de tabellio.§.ſi nos ãt.
aut querit de actib.conficiendis, qui non exigunt rogatum vt in
actis iudicij,q̃ reduntur in inuitum,vt l.inter ſtipulantem, §.1.
ff.de ver.ob.& idẽ dico, & plus,qa ñ ſolum viribus carebit, qd̃
ſcriptum eſt,ſed ẽt falſitatis erit.reus, & tabellio,q talib.actibus
vtitur,vt ff.de iure fiſ.l.in fraudẽ,§.quoties, & inf.de diuer.offic.
præf.l.fi.niſi forte iudicis authoritate facit.arg.in authẽ.vt fra.fil.
§.illud.quę authoritas excuſat a pęna, & eſt validum qd̃ ſcriptũ
eſt,ſi ẽt is , qui ſcripſit,ſit notarius apud acta ; nam ſi alius,a pœ-
na tm̃ excuſatur,ar.ff.de fal.l.l.j.§.inter filium,cum ibi not.aut q̃-
ris nunquid ex poſt facto poſſit explicare,& dico, ꝙ non ex mã-
dato tabellionis,qa conficere inſtta ꝯpetit iure officij, cui nõ eſt
annexa iuriſdõ ꝑꝑ defectum territorij,nõ autem competit iuriſ-
dõni, & iõ delegari non pôt ut no.in d.§. nos autẽ,& ar.ad hoc,
ff.de diuer.& temp.præſc.l.in vſucapionib.§. qd̃ ſi is,& s̃.qui pro
ſua iuriſd. l.1.primo rñd.ſed ex mandato iudicis ſic, vt d.§,illud.
in auth. vt fra. fil. item ex permiſſu iudicis impetrato a tabellio-
17 ne, vt ff.de eden.l. ſi qs ex argẽtarijs. qd̃ not.bene.†item quæro,
an ſit neceſſe tabellionem verbo rogari,an vero ſufficiat conſen
tire? & dicitur,ꝙ verba deſiderant,qa ſi mãdaui tabellioni,vel ex
traneo,ꝙ mandaret alteri tabellioni,ergo videor in f̃m tabellio-
nem conſentire non verbo, quia nõ direxi verba ad eum,ſed ex
facto,qd̃ ineſt in verbis ad primum tabellionem directo,& ideo
non valet,vt d.§.nos aũt,in auth.de tabel.ꝯ̃trium eſt, qa ẽt mutus
pôt ꝯ̃here in ſcriptis redigi faciendo,vt l.mutus,in prin.ff.de pro-
cur.& illud puto verum.item ex eo,ꝙ l.iſta de ratihabitione ſub-
iungit,colligitur argm̃,ꝙ ſi aliqs tanq̃ delegatus tulit ſnĩam cum
non eſſet,ſed ordinarius,poſſet ratã hr̃e,& confirmantur acta, &
ſnĩæ,ſed ꝯ̃ hæc ſentit glo.hic, & ff.de iud.l.licet, & ſupra qui pro
ſua iuriſd.l.1.& s̃.ubi de crimine agi opor.l.1.in ꝯ̃trium videt̃, cum
voluntas iudicis & partis ęquiparentur,ut l.ſi ob cãm,s̃.de euic.
l.tertia.in prin.ff.de alimẽ.& cib.leg.ff.de manumiſ.l.ſeruus hæc
l.ſed cõſenſus partium validat ſnĩam nullam,vt l.2.s̃.communia
vtriuſque iud.ergo,&c.præterea vr̃ caſus in hac l.ff.de iudic.l.li-
cet. rñ. ꝙ non obſtat, quia factum iudicis ẽt æquiparatur facto
partis,qñ ex vi iuriſdõnis iudex facit id, qd̃ eſt in adminiſtratio-
18 ne iuriſdõnis. † qd̃ apparet, qa iudex peritus exercet iuriſdõnẽ
& non aliter,ut l.4.§.hoc aũt iudicium,ff.de dam.infe. & ff. iud.
ſol.l.iam tñ, §. pen. ſed hic non exercet petitus, quia nec petere
pôt,ꝙ ratum habere non poteſt, ergo & cæ, pro hoc facit quod
dicimus in tutore,qui facti ratum habere non pôt, ſed ab initio
interuenire dẽt,ut l.obligari,§.tutor,ff. de adm.tut. Præterea nõ
obſt.l.2.§.cõia utriuſque iudic. qa ibi non confirmatur ſnĩa, ſed
ab ea non receditur ꝑꝑ conſenſum.item non ob, hæc lex, quia
hic loqtur in his. quæ ſunt officii potius. q̃ iuriſdõnis. præterea
de explicita confirmatione d̃t,ꝙ videlicet non facit valere factũ
ab.alio.item non ob.l,licet.quia ibi loquitur in iudicio nullo ꝑꝑ
defectum mandati hoĩs.i. litigantis. ſed hic deficiebat ꝑꝑ defe-
ctum mandatæ iuriſdõnis.& ſi quæris,cur hæc tam varie: Rñd.
gl.ꝙ ratihabitio partis tendit ad pręiudicium ratum hñtis tan-
tum,non tertij,ſed ratihabitio iudicis tenderet ad pręiudicium
tertij,iõ non valet,quam rõnem no.ꝑꝑ illud,qd̃ dixi de tutore,
tñ ego dico hanc rõnem eſſe ꝯ̃ caſum ff.de neg.geſt.l.ſi aũt. §.1.
& ꝯ̃ gl.ff.de excep.rei iud.l.ſi mater,§.hoc iure.licet pro iſta gloſ.
faciat quod no,in l.ſi tutor,s̃.in qui.cauſ.in inte.reſt.non eſt ne-
ceſſe.& iõ alibi quæ deficiunt ꝑꝑ conſenſum,q non adeſt ꝑ rati
habitionem confirmantur, ſed quæ deficiunt ꝑꝑ perſonæ defe-
ctum non confirmantur per ratihabitionem, qa ratihabitio du
cit retro conſenſum & operatur dñium circa id , quod depẽdet
a voluntate ratum hñtis,ff.de pig.l.ſi fundus.§. ſi neſciente , ſed
hic iudicium deficit ꝑꝑ defectum perſonę iudicantis,iõ non ua
lidatur ratihabitione,nam priuato non competunt quæ ſunt iu
riſdõnis,ſic alibi videmus,ſi fil.fa.non egit cum cõſenſu patris,
d̃t lex iudicium valere, licet pr̃ habeat ratum, & hoc per d.l.itẽ
no.s̃.de bo.quæ lib.l.non ſolum,§.neceſſitate.& eſt caſus, ff. ſol.
mat.l.ſi cum dotem,§.eo aũt tpe. Sed ꝯ̃ hoc oĩs defectus uenit
a uoluntate,quę in prin.non fuit. Sed ſi fuiſſet uoluntas, nullus
fuiſſet defectus in delegato.ergo retroacta voluntate, retro per
fictionem fingitur ceſſaſſe oĩs defectus , quia iſta rõ non vr̃ bo-
na,imo dr̃ bona. qa ab initio non reddet cognitionem utilem
ſimplex ꝯſenſus ordinarij,ſed formæ conſenſus,ſ.dirigẽdo ver-
bo mandati ad delegatum,arg.ff.de vſuf.l.gñali.in princ.tunc.n.
nihil operatur caſus,ut ff.de off.præf.l.ſæpe,ꝙ facit in authen. de
collator.§.eos,ratihabitio aũt conſenſum informiter ducit re-
tro,nõ ſub forma oportuna.vel dic.ꝙ ratihabitio non operat̃ ꝯ̃
ea q̃ dependent a partibus,ut acta iudicij ordinatiua. vel probã
tia,& iõ ad illa validanda non trahitur.item iudex dẽt ſcire iudi
cem,vt valeant,q̃ fecit l.q̃ro,ff.qñ ex facto tut.& in c.paſtoralis,
de reſcr.& iſtud dependet a delegato,non ab ordinario,ſed nõ
potuit ſe ſcire iudicem,ex quo non erat, qa iſte ſcit qui uerũ d̃t,
vel putat,ut l.cum qdam,§.qd̃ dr̃.de acq.hær.cum ergo non de
pendeat ab ordinario factũ ordinarij,nõ pt circa illud, quod nõ
eſt,plus operari q̃ ſi ab initio fuiſſet; ſed ſi ſciuiſſet, neceſſe eſſet
ꝙ ſciuiſſet ſe delegatũ,ergo,& ſic nõ validatur iudicium,ſed cir
ca ea,q̃ dependent ab ipſo iudice bñ operaretur. Nec obſt.ꝙ re-
trahatur retro,nã fateor in alijs,q̃ dependẽt a mera volũtate ra
tum hñtis.Itẽ in his q̃ non poterãt deuenire in mandato ab ini-
tio,ꝯſtat ratihabitionem retro trahi, vt l.obſeruari, §.fi.ff. de of.
ꝓc.l.ſi mulier,§.ex aſſe.ff.de iure dot.vel dic, ꝙ ratihabitio iudi-
cis iõ non trahitur retro, qa non pertinet ad admiſtrationẽ iu-
19 riſdõnis,vt dixi.† Quæro an delegatio poſſit fieri nutu? & dr̃ ꝙ
non,qa ꝯſenſus dẽt eſſe formatus certo mõ, cũ ordinarius dele
gat,ſed qa verba debent dirigi ad iudicẽ, ergo nõ ſufficit tacitus
ꝯſenſu,qa eſt informis.ꝓ hoc dr̃, ꝙ ille,q delegat,dẽat ſe ſubſcri
bere,& ſic exp̃ſſe ꝯſentire,vt s̃.de mã.prin.l.1.& in auth.de coll.
§.eos.coll.9.& j̃.de diuer.off.l.ꝑemptorias.& l.fi.li.12.j̃.eo.l.pro
hibitũ.in pr̃e an poſſit filio ꝯſentire nutu? Attẽde,duplex eſt taci
tũ verbo,& mente, vt qñ lex hẽt aliqd̃ factum,vel non factum,
aliud a ſenſu ꝓ ꝯſenſu,vt ff.loca.l.qa certũ,& l. itẽ quærit̃, §.qui
impleto,ff.eo.titu.quoddã eſt tacitũ verbis, ſed mente exp̃ſſum.
in eo,q conſentit nutu,vt ff.ad Treb.l.ſeruo inuito,§.ſi pupillus.
& ff.de leg.3.l. nutu.Mõ. dico in primo , ꝙ aut lex ob illud taci-
tum fingit ꝯſenſum expreſſum,& tũc ſufficit,vt ff.de fideiu.l.cũ
oñdimus,§.fi.aut remanet in finib.oĩno tacitis,& tunc non ſuffi
cit,qa pr̃ non hẽt neceſſe filio ꝯſentire,nec filius patri, vt ff.ſolu.
mat.l.dotẽ.ff.de ꝓc.l.filius,§.ſed filiaf.iõ eum inuitum intelligo,
vt l.filiusf.§.inuitus,ff.de proc.In ſcd̃o caſu dr̃,ꝙ verbis ſit opus,
ergo nutus non ſufficit,& ꝓ,hoc qd̃ dr̃ in tutore, qui loqui dẽt,
vt no.ff.de aut.tu.l.ẽt.& ff.de tut.l.1.§.mutus.in ꝯ̃trium,ꝙ de tu-
tore dr̃,ꝙ ſatis eſt ſi nutu ꝯſentiat,vt no.ĩ l.vbi nõ voce,ff. de re.
iur.facit,ff.de auth.tu.l.1.in fi.Sol.in actib.q ſubſtantiantur ver-
bis,vt ſtipl̃o,& iudicium,vt l.1.s̃.de li.ꝯt.ſicut loq dẽt ipſe princi
pl̃r ꝯ̃hens,ita & tutor eius,nã & ipſe principalis eſt, vnde actor,
j.factor appellatur,& ſic intelligantur prima iura.ſed in actibus,
q ſolo ꝯſenſu ſubſtantiãtur,puto ſufficere,ſi nutu ꝯſentiãtur,vt
in alijs iurib.nec obſt.d.l.j.§.mutus vbi videtur generaliter dici,
ꝙ nõ pôt authorari,quia intelligo in omnib.actibus, licet in qui
buſdam

l uſdā poſſit.vel dic,ꝙ non p̄t articulate & facile intelligibiliter
ꝯſentire,ſed cū magna difficulate intelligitur,modice non vitia
ret,vt ff.de leg.tu.l.vlt.hęc in tutore. in p̄re puto ꝙ poſſit nutu
filio agenti ꝯſentire,q̄a non eſt p̄r iudicii author,cū eius ꝯſenſus
nō deſideret gr̄a iudcij,tunc.n. in quolibet articulo h̄ret cōſenti
re,ut dicimus in tutore,ff.de auth.tut.l.accipientis,& s̄.de auth.
p̄ſtan.l.clarū.ſed gr̄a pſonæ,vt habilitetur, vt in l, non cum ſolū
§.neceſſitate,s̄.de bo.quæ libe.& arg.ff.ſol. matr. l. ſi cum dotē
§.eo aūt tpe.pro hoc facit ff.de adop.le, ſi p̄r naturalis, vel dic in
tutore,ꝙ in ꝯ̄ctibus qui ſunt iuris ciuilis,ſolennitas deſideretur,
hoc eſt verū,qm̄ in actibus iuriſgentium actus n̄alis idē operat̄,
qđ in actib.iuris ciuilis,in his q̄ ſunt iuris ciuilis. Et adde ꝙ ſi tu-
tor velit ꝯ̄here tutorio noīe,p̄t abſens per epiſtolam. ut le. ſi per
20 epiſtolā,ff.de acqui.hær.† item quæro,q̄d in dn̄o,an h̄eat neceſ
ſe ꝯſentire ei q̄ dicit ſe procuratorē ſuū verbo, an vero ſufficiat
tacite cōſentire? R̄n̄deo,ſufficit tacite, vt l. 3.§.falſus, ff, rem rat.
hab.& eſt caſus ff.ſol.mat.l.dotem.& hoc tenet Inn.in c,ex par-
te.extra,de reſcr. Vltimo pro qōne vltimæ gl.uide quod not. ff.
21 de arb.l.ſi in tres,& l.ſicuti.† item facit hæc lex in argu.ꝙ Nota-
rius actoris non poſſit exhibere acta niſi de iuſſu iudicis.de hoc
eſt caſus ff.eo.l.in fraudantis,§.quoties.& C.de aſſeſ.l.1.

LEX III.

1 *Debitor fiſci quando poſſit rem iniuſte venditam recuperare,& cui offeret pretium,& a quo rem recuperabit. nu.4. Et quis primo conueniendus ſit a debitore,an venditor,an fiſcus,num.2. Et quid ſi emptor offerat iuſtum pretium.nu.5.*

3 *Fiſcus & eccleſia æquiparantur,*

Si minori. Fiſcus rē ſibi ex ꝯ̄ctu,vel ex delicto obligatā
vēdidit iniuſto pretio deceptus a fraude em-
ptoris,vel uendidit per gr̄am volens facere gr̄am emptori, vel
1 p gr̄am receptam ab emptore,i.pp meritū.† mō quæritur, nun
q̄d debitorem iſtam poſſit recuperare ſoluendo qđ debet? R̄n̄d.
ꝙ ſic.h.d.Sed cui ſoluet,& a quo recuperabit,non exprimit, vn̄
ante oīa pro euidentia literę quæritur, cui debitum ſit offeren-
dum,& vr̄ ꝙ non ſit differendum emptori,ſed fiſco,ut le. j.s̄.de
p̄ſc.30.ann.q̄ tn̄ modicum facit,q̄a ibi non đt de debito, ſed de
pretio rei.& s̄.de euic.l.ſi fundum ſciens. in ꝯ̄rium ꝙ emptori
d̄eat fieri oblatio,vr̄.ff.de rei uen.l.emptor.in prin.Sol.đt glo. ꝙ
ſi emptor ſoluit pretium,& ex tedacto pretio liberatio contin-
git debitori,ꝙ ſolui dēt ipſi emptori debitum a debitore. & ita
pōt hic intelligi,& ita d.l.emptor. ſed ſi emptor recepiſſet rē pre
tio non ſoluto,uel eſſet in debito minus,q̄ in credito fiſci, tunc
q̄a debitor fiſci non eſſet liberatus ,offert ipſi fiſco, non empto
ri,ut d.l.1.s̄.de p̄ſc.30.ann.ſed ꝯ̄,vbi emptor ſoluit, ſol̄o cędit in
pœnam delicti,deliq̄t.n.q̄ ſic fiſcum induxit.præterea ꝯ̄ctus eſt
nullus,ergo pretium indebitum,dicere ergo, ꝙ ſit ſibi offerēdū
a debitore,q̄a debitorem liberauit,falſum eſſe vr̄.Non.ob.l. em
ptor.q̄a ſibi ſol̄o non habebat cām iuſtam, nam forte poſſeſſor
cōuentus hypothecaria obtulerat creditori,& iō debitor a poſ-
ſeſſore vendicantis offerre dēt ei.Item non ob.l.1.in fi. s̄. ſi ven.
pig.aga.q̄a ibi tenuit ꝯ̄ctus.iō pretium erat debitum,& duas obli
gationes extinguere potuit, vt l.in numerationib. ff.de ſol. & iō
dicit gl.aliter,ꝙ aut ꝯ̄ctus vēdōnis tenuit, & eſt offeren. empto-
ri.ſi tn̄ pretium ſoluit,& in vtilitatem debitoris , & liberationē
præceſſit ſol̄o,ſed ſi ꝯ̄ctus non tenuit,fiſco offerre dēt.& ita hęc
l.intelligitur.idem ſi tenuit,tn̄ non habuit ius vendicandi ex le-
ge vel ex pacto, ſed vendidit ſicut q̄libet q̄ vendit rem alienam,
tunc.n. ēt emptori nihil eſt offeren. nec fiſco,ſi non erat credi-
tor, vt l.ſi fundum ſciens.s̄.de euict.& s̄.de fur.l.inciuilem.Idem
ſi erat creditor,q̄a ab ipſo creditore hypothecam poſſidēte non
poſſit auelli,niſi de eis offerat,ut l.ſi rem,§.oīs. & §.fi.ff. de pign.
act.tn̄ ipſo poſſeſſore priuato per ꝯ̄ctum,& tradōnem ab eo fa-
ctam,non eadem receptione utetur emptor,q̄a uenditor nō ha
buit ius vendendi,nec ius receptionis ēt totaliter a creditore ab
dicatum,q̄a ſi rurſus poſſeſſio ad eum veniret,vteretur retētio-
ne,ergo non fatetur tranſitum ad emptorem, & ſic pōt vti em-
ptor retentione ex perſona actori,qm̄ ad eū exceptio nō tranſi-
uit ex vigente adhuc debito penes alienantē,aptitudine reman-
ſit exceptio ante dicta,ſic intelligitur s̄.ſi vend.pig.agat l.2.quic-
q̄d ibi no.Itē opponit̄,q̄a dixiſti ꝙ fiſco offert̄ vbi ꝯ̄ctus non te-
nuit,ꝯ̄ ergo fiſcus locupletabitur pecunia duplici? R̄n̄deo vt in
2 gl.† Secundo pro intellu lr̄æ,q̄ritur,q̄s conueniendus ſit a debi-
tore? primo vr̄ excutiendus venditor, q̄a in ſubſidium emptor,
vt d.l.j.s̄.ſi ven.pig.agat.pro hoc facit & lr̄a,q̄ dicit, ꝙ qō agebat̄
coram procuratore Cæſaris , quem conſtat eſſe iudicem inter
fiſcum & priuatū,ergo fiſcus conueniebatur, q̄ fuerat venditor
in ꝯ̄rium,ſi creditor nō h̄et ius vendēdi pignus, pōt cōueniri tā
q̄ emit,q̄ qui vendit,& eſt electio actoris, vt l.2.s̄.ſi ven. pig.aga.
ſed fiſcus minori pretio vel per gr̄am non habuit ius vendendi,
ergo &c.Præterea vēdō non tenuit, ergo debitori qui remanſit
dn̄s,ſalua dēt eſſe vendō ꝯ̄ poſſeſſionem, vt l.id quod noſtrum,
ff.de reg.iur.Solu.fateor ꝙ agit ꝯ̄ quem vult. non obſtat l.1.s̄. ſi
ven.pig.agat.quia ibi loquitur in priuato debitore vendente,vn̄
vendō tenuit hic in fiſco,vbi maior ſolennitas exigitur,vt plene
no.j.tit.j.& s̄.de reſcin.vend.l.ſi quos; item non obſtat hęc lr̄a,
q̄a de cā q̄ eſt fiſci principl̄r conſtat procuratorem Cæſaris adi-
ri idem eſt ſi cā fiſcum quocunque mō contingat, vt q̄a priua-
tus ꝯ̄ priuatum agat,& ille,qui conuenitur,p̄tendat cām a fiſco,
vt hic,ſm̄ iſtum intelſm. Mihi non placet,vt hæc lex ſic intelli-
gatur per l.venditor,ff.de iud.& s̄.vbi in rem act.l.j.& j.tit.3.l.1
in fin. Præterea ſi hic conuenitur emptor principl̄r,vt quia eſſe
fiſco offerendum,quantum.n. ad emptorem pertinet, liberum
ius vendicandi habebo, vt ff.ſi ſer.ven.l.loci corpus,§.competit,
vt ff.fam.erc.l.his ꝯn̄r, §.1.vnde dico ꝙ licet actor h̄ebat electio
nē de iure,tn̄ ſi inſtruxerit intentionem ſuam ꝯ̄ fiſcum, ideo co-
ram procuratore Cęſaris ventilatur qō.ꝯ̄, ſi fiſcus conueniebat-
tur,fiſcus eſt exigendus,non poſſeſſor, vt ff.de pet.hær,l.nec vl-
lam,§.pe.ff.de ſol.l.Stichus,§.dolo.ſed hic đt exigit poſſeſſorem
ergo &c. Sol. hic poſſeſſor exigitur a fiſco , non a debitore. Sed
tunc tria obſtant,q̄a fiſcus non eſt dn̄s,ergo non pōt exigere poſ
ſeſſorem debitorem. item q̄a ꝯ̄ factum ſum venire non p̄t quia
non ex vi vnius inſtantię cęptę ꝯ̄ fiſcum fieret exactio debitoris
poſſeſſoris,ſed ex noua inſtantia.Sol.hic fiſcus agit contra poſſeſ
ſorem hypothecaria,q̄a non tenetur de euictione,ſcienti empto
ri,& iō non obſtat exceptione de euictione,l.ſi fundum ſciens,ff.
de euic. iſta rō eſt ꝯtra l.1.in prin.ff.de pig.& iō dic in fiſco ſpāle,
vt ueniat ꝯ̄ factum ſuum, q̄ ſui fauore non tenuit, vt in eccl̄a dr̄,
vt s̄.de ſacroſ.eccl.l.iubemus,§.ſane.& in Auth.de non alie.§.j.
3 † æquiparantur.n. eccl̄a & fiſcus, vt in l.ſi procurator, ff.de iure
fiſci.& in Authē.de non alię.§.ſi procurator,& §.ſi minus,& in
Auth.qūo opor. Epiſcop.in princ.& interim ſuſtinent iudicium
pignoratitiæ propoſitæ ꝯ̄ fiſcum,donec fiſcus exigat, & ſic ex vi
inſtantię propoſitæ conſequetur ſuum debitorem, primo tn̄ of-
ferens qđ debetur.vel dic,ꝙ non propoſuit fiſcus aliq̄ actionem
ꝯ̄ emptorem,ſi citatur emptor & ſn̄ia lata ꝯ̄ fiſcū recta uia man-
datus executioni ꝯ̄ emptorem. ſm̄ gloſ.qđ eſt not.Sed opponit.
4 ꝙ ſi offertur fiſco debitum, ante oīa ergo deſinit h̄re hypothe-
cariam . mala eſt ergo prima ſol̄o. Item quia non dēt ſuſtineri
prima exactio ꝯ̄ doloſum, Inſt.de offi.iud.§.1,ergo non ſuſtinet̄
ꝯ̄ fiſcum,ſi procurator eius participauit delictum, & fraudē cū
emptore.item alius intellectus non dr̄ bonus,q̄a tertius poſſeſ-
ſor impedire dr̄ executionem ſn̄iæ non latæ ꝯ̄ ſe,ut no.in d.l.a di
uo pio,§.ſi ſuper rebus,ff. de re iud. ſed dices , iſte poſſeſſor non
fuit citatus,alioquin eſt ꝯ̄ in l.2. in fin, s̄. ſi pp publicam penſ. &
qđ no.in gl.ſing. vt l.cognitione,ad Senatuſc.Sylla.nam ad eius
petitionem fuit citatus debitor non quia intentio directa ꝯ̄ fiſcū
non ordinabatur ad perpetuandum aliquam actionem ꝯ̄ poſſeſ
ſorem. R̄n̄deo,vno pronunciato ꝯ̄ctu inutili, & non pronuncia
ta executione de fiſco, poteſt dn̄s agere ꝯ̄ emptorē, ſi tn̄ citatus
fuit:merito ergo citatur, vt poſſit conueniri. certe intentio de-
bitoris non ordinabatur hic ad ꝯ̄ctum nullum pronunciādum
principaliter,ſed ad rei pignoratæ recuperationem , cum propo
neret pignoratitiam,quo caſu licet cognoſcat incidenter an vē
dō valuerit, tn̄ hęc cognitio non præiudicat tertio poſſeſſori q̄
tuncūque citato,ar.ff.de adop.l.nam ita diuus.vnde dico.ꝙ co-
ram procuratore Cęſaris proponebat debitor offm̄ Iudicis pe-
tens ꝯ̄ctum factum a tertio pronunciari nullum ad inſtar ſentē-
tiæ.l.1.in prin.ff.quæ ſent.ſine app. reſcin. citatur ergo poſſeſſor
ad inſtar reſtōnis petitæ, vt ff. quib. ex cau.maio.l.cum miles.§.
1.ff.de min.l.in cāæ,§.interdum.iō ergo citatur, quia ſic princi-
palis conuentio eſt apta inferre præiudicium , & dices pignora-
titiam cumulatam officio pp id quod dicit de exactione poſſeſ-
ſionis,vel vt fugias omnes anguſtias,dic ꝙ fiſcus non tradiderat
poſſeſſionem emptori , vnde fiſcus exigitur ēt emptore non ci-
tato,ex eo maxime,q̄a nullus erat ꝯ̄ctus: nam idem ſi fuiſſet ali
quis,arg,no.ea.l.1.& ff.de don.l.ad eum,§.pen. vel ibi,l.reali.ſ.hy
pothecaria,hic in perſonali, ſ.pignoratitia, q̄ hic vendere poterit
in præiudicium debitoris non ſoluentis,vt ibi no. Item opin.ꝙ
res fiſci benemerito poſſit dari,vt in re eccleſię dr̄, vt not.in l.iu-
bemus.ſup.de ſacroſan.eccl. Sol.ibi in re eccleſię, hic in re alie-
na,arg.ad hoc.ff.ſi q̄d in frau.patro.l.vnius, ibi.n.de re mea colla
ta diſpōne , & eius effectum in pręſens tp̄s poſſum renunciare,
vt liber,ſed ſi confiteor diſpōnem in tp̄s quod non erit mea,nec
in hęreditate mea , non poſſum vt ibi dicit. ff. qui & a quibus.l.
ſp.Vltimo diſtingue,quia in gl.circa fi.ibi,quia aut ltīme adeſt,
quia tenuit ꝯ̄ctus,& ex nulla parte fuit fraus a uēditore, iſta tria
membra ſequentia procedunt in priuato creditore vendente n̄
in fiſco,quia fraus reddit ꝯ̄ctum nullum cum fiſco celebratum;
iō in fiſco ſequens pars obtinet. † Poſtea quęrit gl.an ſi velit pre
5 tium iuſtum offerre audiatur? & dico ꝙ non.s̄. ſi vend.pig.agat.
l.pen. Non ob.l.2.s̄.de rei ven.quia ibi ꝯ̄ctus non valebat propter
modicitatem pretij , ideo ſuppleto pretio ceſſat cauſa nullitatis,
quia ſuppleri poteſt,ſed hic pp fraudem non valebat, quam pre
tij ſupplementum in pręteritum non tollit.pręterea ibi ꝯ̄ctus te
nebat ipſo iure, vt ff.ſi quid in fraud.patr. l. 1. §.ſi quis in fraud,
ideo facilius reuocatur,hic vero ipſo iure nullus erat, & not.be-
ne.Item non ob.l.diligenter,ff.mand. vt dixi ſupra,in alia oppo-
ſitione,in ſolutione prima.

L E X IIII.

1 *Futura non veniunt in permutat one.*
2 *Menſuratorem habentes officium ex publico, debent eſſe de domicilio illo, vbi officio funguntur.*
3 *Officium an quis poſſit habere in prouincia ſua.*
4 *Vicegerens, qui habet iuriſdictionem contentioſam, an poſſit eſſe de illa ciuitate, vbi ſubſtituitur.*
5 *Officiales perpetui an poſſint eſſe de prouincia, quam regunt. Et an iſti officiales poſſint durante officio agere vel conneniri. nu. 6.*
7 *Ciuitas ſi delinquit, bona omnium ciuium non publicantur, nec homines decapitantur omnes.*
8 *Ciuitatem apprehendens, non ſingulorum corporum ciuitatis poſſeſſionem apprehendit, ſed ſolum quaſi poſſeſſionem.*
9 *Deportato poſſunt bona reſeruari, & filijs deportati bona reſeruantur.*
10 *Bona vendita licet nondum tradita, debent eſſe ementis & non fiſci.*
11 *Fide ſuſpectus poteſt de ciuitate expelli.*
12 *Statuta an recipiant extenſionem.*
13 *Fiſcus an habeat dominium ſine poſſeſſione.*
14 *Alluuionis ius, an habeant agri menſurati.*

Certa forma. Tribus modis pōt hæc lex exēplificari.
Primo mō, ecce in quadā ciuitate ob
mortalitatem forte boni hoīes defecerant, ita ꝙ nulla erat copia
bonorū hoīum. Imperator videns hoc, quoſdam de alia ciuitate
miſit ad aliā, & iuſſit, vt ibi debent ſtare & morari, & inde non
recedere, ſ. aīo mutandi iudicem ſiue domiciliū illius ciuitatis, &
cum iſtis fecit Imperator quodā cābiū; qa accepit oīa bona iſto-
rum, q̄ hēbant in ciuitate, vnde iuſſit eos recedere, & dedit eis ter
rā mēſuratā in illa ciuitate ad q̄ eos miſit. Mō q̄ritur, nunqd iſta
talis permutatio extendat ad futura? pone hunc tranſlatum eſſe
hrdem inſtitutū ab aliquo eius ciuitatis, vnde translatus eſt, vel
pone aliquem conſanguineum ſuum ab inteſtato ibi decedere.
An ſuccedere poterit cū effectu retentionis, ita ꝙ non confiſce-
tur? & rñdet Imperator, ꝙ certa forma ſuper talibus translatio-
nibus data eſt, quia cauet ea bona ꝯfiſcari, q̄ hēbant tpe cābij, ſeu
tpe mutationis, & iō forma qualiſcunq; ſit in ſuis terīs tamē illa
ſeruanda eſt, & de futuris acqſitis nihil eſt ab acqrente ꝑ fiſcū ex
tirpādū. h. d. Vel pone exēplū, ꝙ oēs mēſuratores illius ciuitatis
erāt mortui, vñ diuiſiones rerum inter ſocios & multa impedie
bant, & æſtimū cōis, iō imperator tales menſurationes miſit, cæ-
1 tera non mutantur. h. d. † Ex his no. duo primū, ꝙ in permutatio
2 ne gñali non veniunt futura. † Scđo not. talis menſuratores, q ha
bent officium menſurandi ex publico, dr̄e eſſe de domicilio, illo
vbi officio funguntur. Opponitur, ꝙ dēat trahi ad futura, vt s̄. q̄
res pig. ob. poſ. l. fi. Sol. ibi in pignore, vbi de modico præiudicio
agitur, hic in permutatione. item oppo. ff. de leg. 2. l. peculium, &
l. fi. §. j. & ff. de fun. inſt. l. Luius. Sol. quædam ſunt diſpōnes, qua
rum dies cedit tpe diſpōnis, & in illis inſpicitur tp̄s diſpōnis, vñ
non trahuntur ad futura, vt hic, & ff. de neg. geſt. l. nā & ſeruus,
§. ſed duo quædam ſunt diſpōnes, quarū dies cedit a tpe diſpō-
nis. & tunc tp̄s cedentis diei inſpicitur, vt d. l. peculium. vnde con
ſonant, non diſſonant. ꝯ. hoc opponitur, ꝙ dies diſpōnis dēat in
ſpici, non tp̄s, quo cedit dies eius, vt ff. de auro & arg. leg. l. ſi ita.
& l. Plautius. Sol. quędam ſunt diſpōnes particulares, quędā ge-
nerales, q̄dā aliquam vniuerſitatem iuris cōtinent, vt peculium
vel dotem, vt l. qđ dr̄, ff. de impen. in reb. dotal. fact. in particulari
relicto, qđ limitatnm eſt, conſtat, ꝙ non recipit extenſionem, ni
ſi ex voluntate teſtōris tacita, vel expreſſa, vt l. cum fundus, ff. de
leg. 2. arg. ff. de acq. rer. dom. l. in agris. in gñali, vt qñ plura legan-
tur, q̄ ſub vno noīe non continentur, vt ſi legat oēs pannos ſuos
vel oē prædium, dico idem, quia augmentum circa patrimoniū
eſt extenſiuum patrimonij, non p̄diorum, vel pannorum, & iō
venire non pōt, qa legatum non eſt, vt d. l. ſi ita & l. Plautius cum
aūt vniuerſitas legatur, ipſa fm̄ plus extenditur, non fm̄ magis:
& iō extenſo ex voluntate teſtōris noīe legali, effectus quoque
ampliatur, ff. de fun. inſtru. l. prædia, & d. l. Lucius, & ibi no. & ff.
de leg. 2. l. peculium, & l. teſtōr, §. q indiuiſam, & ff. de alimen. &
cib. leg. l. Mela, §. ſi alimento. Quęro, quid in onere adiecto a tali
diſpōne, an amplietur ampliata diſpōne, vel re? reſpon. ſi in one-
re deuenit idem, quod in diſpōne vel re præſente, vt æſtimatio-
nis præſtatio, & ēt vtrunque ampliatur, vt d. §. qui indiuiſā, aut
3 penitus diuerſum, & tunc non ampliatur. † Item opponitur, ꝙ
qs non poſſit hr̄e offm̄ in ſua prouincia, vt ff. quibus ex cau. ma-
io. l. ſi cui. Sol. ibi in officio, cui ineſt iuriſdō contentioſa: hic nō,
4 ad quod j̄. de incolis, l. pen. † Quæro an vicegerens, qui habet iu-
riſdōnem contentioſam, poſſit eſſe de illa ciuitate, vbi ſubſtitui
tur? Dr̄ ꝙ non, qa in oībus habet eandem iuriſdōnem ſiue po-
teſtatem, q̄ primus, pręter mortis illationem, & membri muti-
lationem, vt s̄. de offic. eius qui vicem alte. ge. l. ſuggerente, & in
Auth. de colla. §. eos, collat. 8. in ꝯrium vr̄, quia ille ſubſtitui pōt,
qui eſt ſub iuriſdōne ſubſtituentis, ergo ille de prouincia, & nō
alius, vt s̄. qui pro ſua iuriſd. l. j. Sol. ab homine in ſubſidium tm̄
puto poſſe ſubſtitui illum, qui eſt de prouincia, ſi neminem in-
ueniat, qui ſponte alienigena exiſtens velit vicem gerere, argu. ff.
de Decur. l. generaliter, §. ſpurios. Item dico in iudice delegato,
s̄. de offi. diuer. Iudic. le. ſcimus. & in Aſſeſſore, qui ipſe pedaneus
eſt. ita intelligo. j̄ de diuer. off. l. 3. & de his no. Gui. de Cun. in leg.
5 j. ff. de off. Aſſeſ. † Quæro, an officiales perpetui poſſint eſſe de pro
uincia, q̄ regunt? & dr̄, ꝙ ſic, nam ſtatim vident eſſe alias facti de
domicillio illius ciuitatis, eo ꝙ uadunt ad illam animo ꝑpetuo ibi
reſidēdi, ut l. domiciliū. & le. nihil, ff. ad munci. & ff. de incol. leg. ci-
ues, & l. pe. & ff. de Senat. l. pen. idem vr̄ ſi uadunt animo ibi ſtādi
quo ad principi placuerit, nam iſti perpetui reputantur, quorum
diſceſſus ab alio arbitrio pēdet, ut leg. iuriſperitos in prin. ff. de ad
mini. tut. Ego dico, ꝙ qbuſdā officialibus confertur ſimplex iuriſ
dictio perpetua, quibuſdam patrimonium cōceditur, in quo eſt iu
riſdictio; puta concedit imperator alicui caſtrū, vel ciuitatem in
feudum, & dat ſibi, ut de ſanguine punire poſſit, primo caſu non
puto eos ſortiri domiciliū, quia nō iō pergunt, ut ciues fiāt, ſed
ut ciues regāt. ſcđo caſu puto eos ꝑ hanc facultatē ciues effectos
& iō quę ciuibus ꝯpetunt iure gentium, ut ꝯhere, vel ciuibus iu-
re cōi, vel illius ciuitatis tm̄, ꝯpetūt & huic; unde recte ꝯhit, ma-
xime ſi generaliſſimam habeat iuriſdictionem, ut imperator ha-
bet, tunc eum ꝯhere poſſe non dubito ēt in ciuitate, quā principa
liter regit, per leg. iſtam, & s̄. de quadri. præſcrip. le. bene a Zeno-
6 ne. & in authen. de non alie. §. ſi minus. † item iſti tales officiales
poſſunt durante officio agere, uel conueniri, vel coram ſe ſi non
habent ſuperiorem, ut leg. prox. ff. de his, quæ in teſtamen. delen.
vel coram ſuperiore, ex quo non eſt officiū impedimento. diuer
ſum foret in primis officialibus, licet perpetui ſint, ut l. nec magi
ſtratibus, ff. de iniur. & ff. de iud. l. pars literarum, & ff. de ope. no-
ui nunc. l. de pupillo, §. ſi quis ipſi. ſicut nec ꝯtrahere pn̄t extra iu
dicium, vel quaſi ꝯtrahere, ut ff. ſi cer. pe. l. nec principalibus niſi
quatenus expedit ad victum, l. ſi p̄ſidis, ff. eo. tit. quo caſu puto ēt
coram ſeipſis ꝑ procuratorē experiri poſſe, ſi forte q vēdidit ei vi
ctualia, nolit tradere. plus ēt dico, ſit tpalis ſit officialis, hoc eue-
nire fauore alimentorum, qa cui permittitur ꝯhere, ei & ex ꝯctu
agere vr̄ permiſſum, vt l. ſi tibi mandauero, §. is, cui bona, ff. man.
Tertio mō exemplificatur hęc lex ꝑ Odof. hoc mō. imperator
debellauit aliquam ciuitatē, ibi erant quidā ciues, de qbus impe
rator ſuſpicabatur, ne ciuitatē debellarent, miſit eos ad alias par
tes, & ſibi in cambium bonorū, quæ ibi habebant dedit terram
menſuratā in alia ciuitate, ī qua tranſtulit eos. mō quæritur de
effectu huius permutationis, & quæ ueniant in ea; & reſpondet
imperator, ꝙ bona, quæ translatus poſſidebat tpe cambij cōfiſ-
cantur, niſi antea fuerint diſtracta, uel niſi imperator tali tranſ-
miſſo reſeruauerit bona, bona aūt, q̄ poſtea ex ſucceſſione q̄run
tur, in fiſcū nō veniūt. h. d. & hr̄ s̄. de Latina liber. tol. l. 1. poſt prī.
Op. ꝙ iſta talis translatio non dēat fieri, ut d. le. 1. dr̄, s̄. de Lati. li-
bert. tol. Sol. olim fiebat, vt hic đt, & ibi recitat. ſed fieri non dēt
ut ibi ſtatuit, qa nihil aliud, q̄ bellum acceſſit, qa rebellabant in-
terdum ciuitates, ad quas deſtinabantur hn̄tes ibi potentiā rō-
ne facultatum ſibi conceſſarū in recōpenſatione. vel dic illud
ſublatum eſſe, non ſtatuendi habilitas, ſi ergo hoc factū ſit, obti
net hęc lex. item opponitur, nonne iſti capti efficiuntur ſerui. ut
l. libertas, §. ſerui, ff. de ſtatu ho. rūr, illud cū capitur perſona, non
cum capitur ciuitas: tunc. n. hoīes illius ciuitatis non efficiuntur
ſerui, vnde bona retinent, vt hic đt. & facit in Authen. de hær. &
7 Falc. in prin. † Et per hoc determinatur qō, ꝙ ſi ciuitas deliquit,
bona oīum ciuium non publicantur, nec homines decapitantur
omnes, ſed tm̄ hi qui deprehenduntur & capiuntur in crimine,
patet, qa ita eſt in ciuitate, quæ eſt hoſtis Romæ, nam ciuitate ca-
pta obtinet hæc lex: ſed ſingulæ perſonæ captæ olim occideban
tur, vt d. §. ſerui. hæc procedunt in ciuitate. itē in alia vniuerſita-
te gētiū, vt in caſtro, vel villa: ſecus in gñalitate gentiū, vt ſi x. ho-
mines homicidiū fecerūt, nā tūc oēs decapitantur, vt l. itē Mela.
§. ſi plures, ff. ad l. Aqui. & ff. vi bon. rap. l. 2. §. ſi qs non oēs hoīes.
aut ſi numeroſa ſit multitudo: dic ꝙ ſtat in diſcretione iudicātis
ne ſtrages multorū fiat. poterit pœna minui, & mutari, vt ff. de
pę. l. aut facta, §. fi. niſi deliquerit in aliā gñalitatē gentiū, vel in rē
8 publicam, vt l. 1. ff. ad l. Iul. ma. & ff. de re mili. proditores. † Scđo
no. ꝙ ille, q apprehēdit poſſeſſionē ciuitatis, nō ſingulorum cor-
porū, & rerū ciuitatis, poſſeſſionē apprehendit, ſed ſolum quaſi
poſſeſſionē iuriſdōnis. qđ apparet hic, qa hoīes ciuitatis captæ
non priuantur poſſeſſionibus eorum, ſed ſubiugantur exercitio
9 iuriſdōnis capientis, quod no. † Tertio no. de reſeruatione bono
rum, qđ poteſt fieri, & alibi dr̄, ꝙ deportato pn̄t bona reſeruari,
vt l. ſi qua. §. 1. ff. ex q. cau. ma. & alibi, ꝙ filiis deportatis bona re-
ſeruantur, vt s̄. de bonis proſc. l. ſi deportati. & l. fi. ſed ꝙ in depor
tato, puto verum in dn̄is rerum & actionibus, quas iure gen-
tium quęſierat, vt reſeruari poſſint, ſicut & poſtea alia q̄rit, vt l.
ſi tibi mandauero, §. is cuius bona. ff. mand. ſecus in his, q̄ de iu
re ciuili quęruntur, nā hęc poſt deportationē amittuntur, vt ff.
de leg. 3. l. ſi deportati ſeruo. & s̄. de bonis proſc. l. 2. Quarto no.
ꝙ fit ꝑmutatio vniuerſitatis iuriū ad rē ſingulatē: Imperator. n.
accepit bona, & quaſi permutans dat certū ſpatiū terræ coęqua
10 lis valoris. † Quinto no. ꝙ bona vendita, licet nondū tradita, de
bent eſſe ementis, & non fiſci, & ſic obſtat l. ad eum, §. pen. ff. de
don. & l. ſiue autem, §. ſi duobus, ff. de publ. Sol. hic ideo, quia fi-

ſcus tenet̃ ad onera pr̃imonij ſuſcepti,quaſi ſit ſucceſſor ĩ eo.ve
rũ eſt ergo,ꝙ in fiſco deducũt,& qa in fiſcũ trãſeũt actiones.qđ
no.arg.ff.e.l.3.§. ſi cũ ex cã. & l.q cũ bona·cõuenit̃ fiſcus ad res
ꝓdictas,& ita hic intelligit̃.& eſt ſpeciale,qa ſuccedit in domici
lio,& quodãmodo eſt q̃dã domicilij ꝑmutatio. diuerſum eſſet
ſi talis mutatio ſaluo domicilio fieret, qa q ex ꝯ̃ctu ſuccedit ĩ pa
trimoniũ,ſoluet,qa cenſet̃ vice hr̃dis,l.hr̃ditatẽ,ff.de don.l.mu-
lier,ff.de iu.dot.& ff.de priu.cred.l.oĩs.§. Lucius.ſ. q̃tũ ad ſuſci-
piẽdas actiones,ſed q̃tũ ad eas ꝓponẽdas,quaſi ceſſionarius ex-
perit̃,& licet actiue cedat̃ actio,tñ nõ paſſiue.ne eius fidẽ ſequu-
tus creditor. poſſit eo inuito ſe eripere de manib. & liberare,vt
ff.de arbit.l.ne ĩ ptãte.& qa actio paſſiua nõ diſtinguit̃ in vtilẽ,&
directã,ergo nec creditor.illa.n.diſtinctio reſpicit actionẽ, in q̃-
tũ creditori ꝯpetit,non in q̃tũ ꝯ̃ ſe ꝯpetit.vt ff.de rei ven.in rubr.
11 †Itẽ no.fide ſuſpectũ poſſe de ciuitate expelli.†Itẽ no.ſ̃m Odof.
12 ſtatuta non recipere extenſionẽ;qa ſunt ſtricti iuris.qđ apparet
ex eo,quia producũt actionẽ ex lege municipali,& oĩs ꝯdictio ẽ
ſtricti iuris,cũ nõ numeret̃ inter bonæ fidei actiones.Inſt.de ac.
§.actionũ,& ibi no. In ꝯ̃riũ facit,qa ſua nã eſt generalis, licet di-
cat̃ actio ſtricti iuris tm̃.dico ꝙ eſt magis extẽdibilis,q̃ munici-
palis lex,q̃ de ſui nã ſpecialis eſt,& ꝓ hoc allego.ff. de neg. geſt.l.
qa tantundẽ. & ff.de exercit.l.j.§.is,q nauẽ.ff.de dolo.l. elegãter,
§.nõ ſolũ. & ff. ad muni.& l.ꝯſtitutionib.certe,& ꝯditio ex con
ſuetudine eſt ſtricti iuris ea rõne, & tñ extendit̃ ꝯſuetudo.l.de q
bus.ff.de leg,Itẽ edicta Prętorũ ſunt ſtricti iuris eadẽ rõne , & tñ
extendunt,vt l.fi.ff.ſi qd in frau.patr.Sol.dico, ꝙ ſi extẽſio veni-
ret ad correctionẽ alicuius leg. nõ dẽret fieri, vt no.s̃.de ſacroſ.
eccl.authẽ.quas actiones,& ꝓbat̃ in d.l.de qb.ſed ſi non veniret
ad correctionẽ legis,dico, ꝙ q̃dã extenſio fit circa res,quędã cir
ca caſus,quędã circa perſonas.de prima dico ꝙ non fit,vt hic,&
ff.de verb.obl.l.quicqd aſtringẽdæ,qa res dr̃ appoſita gratia ter
minandi diſpoſitionẽ,de ſecũda,& tertia dic,ꝙ ſic,qa non vr̃ ꝑ-
ſona,& caſus apponi gratia limitationis,ſed gratia exempli, dũ
modo ratio legis ſit in l.expreſſa,nõ tacita,tũc.n.non licet extẽ-
dere primũ probatur.ff.de petit.hæred.l.itẽ veniunt. §. ait Sena-
tus.& ff.de leg.j.l.3.poſt prin.ſ̃m ꝓbatur, qa talis ratio nõ habet
ſe per modum legis,cum non ſit comprehenſa ex ſcripto , vt s̃.
de leg.l. humanum.& hoc no.eo.ti.l.non dubium,circa prin.in
fi.cuiuſdam glo. & no.per Doc. in l.2.q̃ ſit longa cõſue.ſe hẽt ſe
ad leg.per modum antecedentis ad declarãdum leg.& ideo nõ
extendit l.illã,vnde ratio ſumitur,ſed aliã extenderet : quæ eius
viribus vteretur,& probatur ꝑ eã,q̃ ȷ̃.dicuntur: attñ ſecus ſi ra-
tio exprimitur,qa ipſa etiam lex aliam leg.extendere põt.eſt, &
alia extẽſio de tpe ad tp̃s,& iſta nõ fit,vt apparet in materia om
nium præſcriptionum.Quid de interpretatione reſtrictiua? Re-
ſpon.eo.modo,aut ratio eſt in l.expreſſa,& ꝓcedit interpretatio
& hoc eſt qđ dr̃,ratio reſtringit dictũ , cui additur,& ẽt aliud,l.
alimenta,§.baſilicę,ff.de alimen.& cib.leg. licet ibi ſit potius cã
in quam,q̃ ratio ex qua.aut eſt tacita.& tunc per leg.induci po-
teſt ad reſtrictionem omnis legis , ſed per hominem non indu-
citur ad reſtrictionẽ leg. vnde ratio ſumitur , ſed ad reſtrictionẽ
alterius leg.vel alterius capituli eiuſdẽ leg.ſic probatur primum
de iure,ff.de iure patro.l.adigere,§.quãuis.& ff.de leg.2.l.cum q
dam.ſ̃m ꝓbat̃.ff.de mu. & hon.l.vt gradatim.§.ſed,& ſi lege, &
s̃.de noxa.l.ſi ſerui veſtri.cum.n.ex alia lege ſumitur , authorita-
te illius l.iungitur , ſed cũ ex eadẽ, non p̃t ad illius emulationem
authoritatem eius l.haberi,argu.ff.de excuſ.tut. l.amiciſſimos,§.
fin. porro ſi rõ redditur ab hoĩe , nunq̃ vitiat,niſi id,cui expreſſe
adhæret,& eadẽ rõne,nec in partẽ vitiaret, vt ff.de hær.inſtituen.
l.fi.licet faciat,ne alia diſpoſitio,cui expreſſe non eſt adiecta, talis
cã non iungatur priori,vt dicto § baſilicæ.vel dic, ꝙ tacita ratio
nunq̃ inducit ad correctionẽ alicuius diſpoſitionis,ſed ad decla-
rationẽ,q̃ fit ꝑ lĩtationẽ, inducit̃ , vt dixi s̃. ſi ceſſat rõ,vñ inducit̃
ad faciendum ceſſare id cui expreſſe adijcitur ꝑ modum finalis
cãæ,vt dicta l.fi.ff.de cond.& dem.l.cum tale.§. falſam.& arg. ff.
de manumi.teſt.l.ſi quis locuples. ff. de inof.teſta.l.ſi inſtituta.§.
13 fi.l.cum mr̃ militem.cogita.† Quæro in hac l.an fiſcus hẽat do-
minium,ſiue poſſeſſionem,& dico ꝙ ſic, nec vtitur iure ſpeciali
in hoc,quia cum ſuccedatur perſonæ, ſeu in perſona, dñium ſi-
ue poſſeſſio transfertur, & quicqd penes eũ reperitur, cui ſucce
ditur,vt Inſt.de acquiſitione per arrogationẽ, & ff.de precar.l.ſi
adoptauero.idẽ ſi ſuccedit̃ in domicilio, nã qcqd eſt in domici-
lio,ſtatim tranſit,vt hic.ſed vbi in re ſuccedit̃, ñ p̃t antea repreſẽ
tari ius in re,q̃ ipſas res apprehendat,in qb. fundat̃ illud ius,& iõ
14 tradõ reqrit̃,vt no.ff.pro dote.l.j.facit qđ dixi.s̃.eo.l.1. † Itẽ q̃ro,
nunqd agri menſurati habeant ius alluuionis? Rñdet̃,ſi ciuiliter
menſurantur ad perticã,nõ habent ius alluuionis, qa ſꝑ appare-
re p̃t q̃tũ accreuerit, ſed ſi deſtinatione ſola patrisfa. vel Princi-
pis,limites habent ꝑ terminos lapideos, vel foſſata,ibi ſubmotis
terminis q̃tũ accreuerit difficile diſcerni p̃t, & iõ ius alluuionis
eſt.probat hoc.ff.de acq.re.don.l.in agris. An.de Barulo in iſta l.
ponit exẽplũ ꝙ imperator iuſſit aliquib. ꝙ deberent recedere đ
ciuitate ȷ̃.talẽ diẽ,& interim bona vẽdere ſub pęna oĩum bono-
rum.dicit hac pęnam non extendi ad bona futura, & no.ipſe de
tali præcepto,hic de pęna omnium bonorum.all.ȷ̃.de Decu.l. ſi
ad magiſtratum,& l.quid in graui. & l.quãuis. facit ad tale p̃ce-
ptum,ff.de public.l.Cæſar.puto,ꝙ non poſſit oĩa bona adimere,
ſub hoc noĩe oĩa bona,niſi is q poteſt de ſanguine, vt ff. de excu.
tut.l.ꝑꝑ litem.ſup.de reuoc.don.l.fi.ff.de iure patro.l.j.in fi. & ar
gu.ȷ̃.de delato.l·pe. nam ex quo ſimilitudo ſupplicij eſt ibi de ab
ſciſſione membri apparet,ꝙ idẽ prima intentio importaſſe vr̃,&
æquiparatur pęna omnium bonorum illi,& pro hoc ſup.ad leg.
Iul.maieſt.l.fi.vbi dicit,ꝙ priuato omnibus bonis mors eſſet ſo-
latium,ergo quaſi maior pęna eſt quam mortis.

L E X V.

1 *Reſiſtere licet officiali,& n.6.& vtrum ſit vnicuique licitum reſiſtere nõ ſolum ei,cui fit iniuria,nu.7.*
2 *Reſiſtere licet ad tuitionem rei a ſe poſſeſſæ,& num.7.*
3 *Reſiſtere licet tantum ei,cuius peculiariter intereſt.*
4 *Mandatum non probatur,niſi per publicas literas,& nu.9.10.& 11.& 12.14.15.16.17.18 vide ibi de multiplici mandato.*
5 *Authoritate ſua non dicitur facere,qui ex præcepto aliquid facit.*
8 *Vxor an poßit iuuare virum, vel contra.*
13 *Teſtes,vel inſtrumenta coram quo producentur,vtrum coram delegato an coram ordinario illius prouinciæ.*
19 *Ingrediens rem ex mandato eius,cui habet parere, non videtur ſua authoritate ingredi.*

Prohibitum. Bona , quæ ab indignis auferri debent,
propria authoritate nõ capiũtur;& ca-
pere volẽtibus,omnis,cuius intereſt reſiſtere põt, ꝙ ſi literis do-
ceant talẽ executionẽ iniunctã,eis reſiſti nõ licet, qa nõ ſua au-
thoritate faciunt,ſed authoritate iuſtitiæ,idẽ ex vigore mandati
1 Imperatori,q̃ eſt lex animata,& iuſtitia in terris:hoc dicit. No-
ta primo,ꝙ quando factum officialis nõ velatur præſumptione
iuſtitiæ,ꝙ ei põt reſiſti,ſicut ȷ̃. de metal.l.deuotũ, & in Auth. vt
2 iudices ſine quoquo ſuffr.§.illud.† Not.ſcđo,ꝙ licet reſiſtere ad
3 tutionẽ rei a ſe poſſeſſæ l.j.s̃.vnde vi. † Nota tertio, ꝙ ei licet tm̃
4 reſiſtere,cuius peculiariter intereſt.† Nota quarto,mãdatũ non
5 probari,niſi per publicas literas.† Nota quinto, ꝙ nõ dr̃ ſua au-
thoritate facere,q ex alterius præcepto,nõ dico ex ꝯceſſione, fa
6 cit.† Opponitur,ꝙ nõ ſit licitum officiali reſiſtere , vt in auth.vt
iudices ſine quoquo ſuffrag. §.eos.& ff.de reg.iur.l.nõ vr̃, §.qui
iuſſu.Sol.aut fit ſub velamine iuſtitiæ, aut nõ; vt hic in textu dr̃,
& in d.§.illud.facit qđ plene no.in d.§.q iuſſu.& vt de ter. ſit nu-
7 merus cle.§.in alijs.†Itẽ opponitur,ꝙ vnicuiq; ſit licitum reſiſte
re nõ ſolũ ei,cui infertur iniuria,vt no.in l.vt vim,ff.de iuſ.& iu.
& ff.de reg.iu.l.culpa caret.ff de appl.l.nõ tm̃. Sol. interdum in-
fert̃ alicui iniuria in ꝑſonã, interdũ in res ſine offenſa,q̃ ꝯcernat
pudorẽ ꝑſone.Interdum in res principaliter, ſecundario,in ꝑſo
nam.Primo caſu, aut infert̃ iniuria in figura iudicij & obtinet l.
non tm̃,aut extra iudicium,& tunc no.ꝙ iure nãæ prohibet̃ of-
fenſio ĩ ꝑſonã,vt d l.vt vim.& eo iure oẽs cognoſcunt̃, ergo tuẽ
dę cognationis cã licet vnicuiq; reſiſtere,vt d d.legib. Scđo caſu,
aut infert̃ iniuria in oĩa bona, vel maiorẽ partẽ bonorum, & tũc
vr̃ fieri in perſona,vt l.ꝑꝑ litẽ,ff.de exc.tut.& no.ſup.l.prox. & iõ
ẽt hãc puto videri iure naturæ prohibitã.aut in certã rẽ, & tunc
dico ꝙ dominia diſtinguũtur , & eorum tuitio venit ſimpliciter
ab æquitate iuriſgentium ſcripta, & redacta in præceptis iuriſgẽ
tium nõ a nã,vt defenſio ꝑſonæ.Itẽ conſtat iure gentium ſepara
ri cognationes & gradus,vñ eodem iure nõ eſt talis cognatio in-
ter nos,& iõ qui tueri vellet,ſe rei immiſceret quæ ad ſe non ꝑti
neret,ideo nõ põt.Itẽ in alio differentia inter tutionẽ rei & ꝑſo-
nę,nã tueri perſonã poſſum etiã primo percutiendo· qa licet pri
mo percutiã,non tñ primo iniuriam infero,cum ipſo animo ad-
uerſarij ante iniuriatus videar,vt l.is,q cũ telo.ſup.ad le. Corn.de
ſica.& ff.de pœ.l.aut facta,§.eã rem aũt non poſſum tueri incipiẽ
do rixa,ſed neceſſe eſt,vt aduerſarius incipiat, nõ aũt incipit aĩo ,
cum in rem inferre velit iniuriam,& nõ ante cõmittitur iniuria
in rem q̃ in rẽ ſit ventũ,vt l.ſequit̃,§.ſi tu vi me nõ ſolum, & §.ſi
dñus,ff.de vſucap.& l.3. §.q autem. de vi, & vi arm. Tertio caſu
puto licitũ cuilibet reſiſtere,ne ꝑſona iniurietur paſſus ẽt ſecun-
dario maxime ex mãdato offenſi.exẽplum pone de primo, ſi vo
lebat me vulnerare;de ſcđo,ſi nõ fuiſti paſſus me rẽ meã recupe
rare;aliud.n.ſi cepiſſes me ꝑ brachium & ꝓieciſti me extra rem
meã,nã tunc eſt offenſa duplex in rem & in ꝑſonã.& hoc eſt exẽ
plũ tertij dicti,& iõ hoc caſu eſt licitum ꝑuenire in percutiendo,
qa maior eſt offenſa ꝑſonæ,q̃ rei.idõ res cõſiderat̃,arg.ff.pro do.
l.ſi vir vxori.quod not. ff. q ex cau.mai.l. non vr̃, cum ſimilibus.
8 †Quid in vxore,an poterit iuuare virum indiſtincte, vel eꝯ̃? Rñ.
ſic,qa vtriuſque pariter intereſt ꝑꝑ vſum cõem, vt l.pater,ff.de
ſeru.leg.& ff.qbus modis vſusfru.amit.l.ſi mulieri.ff.de ver. obl.
l.ſi ſtipulatus fuero,ꝑ te nõ fieri.Quid in ꝓcuratore,tutore, & ſi-
milibus? Rñ.idem,ꝓꝑ officium,qđ habent.Quid in iudice? Rñd.
idem,eadem rõne, vt §.ſi igitur, a nobis ſingulis, vt iudices ſine
quoquo ſuffrag.Quid in colono? Reſpond.idem , argu.ff. de ac-
9 qui.poſſ.l.peregre,§.quibus.† Tertio opponitur, & videtur man
datum poſſe ꝓbari per teſtes:vt ſup.de fide inſtr. l. in exercendis.
So.quoddam eſt mãdatum negotij , quoddam eſt mandatũ iu-

dicij

dicij,quoddam eſt mandatum iuriſdictionis, quoddam eſt mā-
datum executionis,quoddam citationis, quoddā inquiſitionis,
vt ibi patet,quoddā tuitionis, & hoc in mādato hominis, aliud
10 eſt in mandato legis,de ꝗb.oīb. videamus.† Et primo de man-
dato ad negocia,vtrum poſſit ꝓbari ꝑ teſtes? & vr̃ ꝙ nō vt ff. de-
po.l.ſi ꝗs inficiatus.In ꝯtriū vr̃ ex regula iur.ſup.de pac.l. pactū ꝙ
bona fide.& s̃.de fide inſt.l.in exercendis.Sol.aut mandatū indu
cit ꝯ mādantē,& nō eſt neceſſe ſcripturā proferri, aut inducitur
ꝯ tertium,& tunc aut ad obligandum perſonam,cui nunciat̃ oc
caſione ſcīæ,& obtinet l.ſi ꝗs inficiat̃. ꝗa requirit̃ ſcriptura, aut
ad exceptionē excludendā,& tunc ſufficit ſi mandatū ſit ꝑ teſtes
probabile,arg.s̃.de rei vend.l.ſi fundū.& l.ait prætor.§.illud, ff.ꝗ
in fraudē credito. Aut ad rē obligandā,ſeu afficiēdā,vt proprius
loquamur,& tunc idē ſi ſatiſdare n̄ p̄t,& iō non eſt neceſſe indu
ci,qđ ſcire facit habilē ſcire, & ita intelligo ff.de oper.noui nun.
11 l.de pupillo,§.ꝗ procuratorio noīe.† Scđo,de mandato ad iudi-
cia dico,ꝙ vbi ex dilatione data ad oſtendendū de procuratorio
non lædit̃ alia pars,ibi eſt danda,& p̄t ꝑ teſtes probari, ita intelli-
git̃ ꝙ no.in gl.ff.de procu.& per Doct.s̃.de procu.l.j. ſed vbi mul
tum læderetur,vt puta,ꝗa tractatur de cā alimentorum, tūc di-
co procuratorem violentem per teſtes mandatum probari, au-
diri nō debere,ꝗa interuentu procuratoris non debet fieri cōdō
litigantis deterior,vt l.minor triginta annis, §.fi. de procura.niſi
habeat teſtes in promptu, ita ꝙ infra illam modicam dilationē,
quæ daret̃ ad producendū inſtr̃m,poſſit teſtes producere, arg.ff.
ad Treb.l.ille,a quo.§.fin.item arg.ad hoc ex coniunctione dua-
rum legum,ff.de iure fiſci.l.in fraudem, §.fiſcalibus. & l.aufert̃,
§.qui compenſationem,& ita intelligi debet quod not. Azo. in
Summa de mand.Princip.Item qn̄ eſt mandatum generale ad
iudicia & negotia,in negotijs ſerua qđ dixi in iudicijs , ff. de ad-
miniſ.tu.l.vulgo.& ff.rem ratam hab.l.actor, fallit in œconomo
eccleſiæ,ꝗ dēt probare ꝑ ſcripturā ſe eſſe œconomum , vt ſup.
de epiſc.& cle.l.ſi qua ꝑ calumniā,in fin.ibi,vel negotij,& arg.in
auth.qūo opor.epiſc.§.non aliter autem.& inf. de Decurion.l.ſi
12 quis Decurio,in prin.† Tertio, de mādato iuriſdictionis atten-
de,quædam eſt iuriſdictio delegata,de ordinaria conſtat per viā
electionis cū confertur, de qua inſtr̃m eſt faciendū, & aliter fa-
cta electio non valet.caſus eſt in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffr.
§.hæc omnia,in fi.& in auth.ſcriptum eſt exemplar primo, & ſe
cundo,poſt prin.coll.2.& hoc eſt notandum, ꝙ Ep̄s electionem
de ſe factam,nec promiſſionē de beneficio poſſit probare per te
ſtes,ſed ſolummodo per publicum inſtr̃m.tn̄ attēde, ꝗa interdū
deſideratur ad inſtr̃m ſubſcriptio Principis , & productio origi-
nalis,nec ſufficit aliud authenticum produci. & interdum non,
regulare eſt,vt j̃.de diuer.offi.l.probatorias.& l.fi.licet indelega-
ta videat̃ dicere lex , ꝙ non poſſit probari , niſi per inſtr̃m, vt in
auth.de colla.§.eos.& ſup.de man.Prin.l.j.dicit.n.§.eos. ꝙ hi,ꝗ-
bus mādatur executio publicarū iniunctionum,alias quib. dele-
gat̃ cā executionis,quæ vertitur īter duos priuatos, ante oīa mā
datum inſinuare coguntur , ꝙ in ſcriptis debeant producere,&
illud ſcias,ꝙ eſt iſta quædam executio mixta habēs aliqualē co
gnitionem annexam,vt in auth.vt iudices ſine quoquo ſuffra.§.
oportet.& ff.de iud.l.ſi Prætor,in prin.in ꝯtrium vr̃ in Auth. de li
tig.§.ſi vero apud iudicē.& in Auth.vt in medio li.§. & hoc dici
mus.& in Auth.vt litigan.iurent.§.quod vero, inf. qui militare
non poſ.l.ergo ꝗbus.Guil.in l.nec ꝗcquam, §.vbi decretum, ff.
de officio Proconſu.& l.diſtinguit, quia aut delegatur vniuerſi
tas cauſarum,&c.mihi vr̃,ꝙ aut delegatio fit ex cōſenſu vtriuſ-
que partis,& tunc poſſit probari teſtibus , ſicut & compromiſ-
ſum,quod fit ex conſenſu partium,poteſt probari per teſtes. tex
tus eſt notabilis in d.§.& hoc dicimus, aut fit ad petitionem al-
terius partis tantum,forte viua voce Principis ſupplicātis,vt det
iudicem delegatum, & idem, vt dictis legib. aut fit ad petitionē
delegati,tunc literis eſt probandum,vt d.l.j.ſup.de mand. Prin.
aut fit ex motu Principis,& tunc ſi committitur exercitium iu
riſdictionis in certo loco eſt ordinarius vere, & ideo in ſcriptis
eſt probandū,vt dixi.aut in certas perſonas , & tunc non hēt iu-
riſdictionē ordinariam ordinarie,ſed extraordinarie, quid ergo
dices? Reſpondeo,caſus eſt in d.l.j.ſup.de mand.princip.dicit.n.
ſi ꝗs aſſerit cū mandatis,&c.& proprie mandatum venit a motu
mādantis,nā volenti,& petenti potius concedit̃,q̃ mādat̃,& po-
13 ne exemplum in legatis Papæ,vel Imperatoris.† Iuxta hoc q̃ro,
corā quo ꝓducēt teſtes,vel inſtr̃a,vtrum corā ipſo delegato? qđ
vr̃,vt l.ſi ꝗs ex alia,ff.de iud. & ff.ſi ꝗs in ius vocatus nō ierit l. ex
quacunque,an corā ordinario illius prouinciæ,quod vr̃,quia in
l.ſi quis ex aliena.conſtabat de perſona iudicis,ꝙ erat iudex, ſed
ſolum dubitabatur,an haberet exercitium iuriſdictionis in ci-
tatum,vel non:hic vero non cōſtat eſſe eum iudicem, iō qūo co
gnoſcere poteſt,cum ante omnia de perſona conſtare debeat,l.
quidam referunt,ff.de iure codicil.& contradictio eſt,vt cogni-
tionem habeat tanquam iudex,& ſit iudex.ſi pronunciabit ſe iu
dicem non eſſe,quomodo valere p̄ot pronunciatio , cum ius ꝓ-
nunciandi impleat iuriſdictionem,l.j.ſup. ꝗ ꝓ ſua iuriſdictione.
ꝯtraria verba pronunciationis excludunt,vnde reſultat cōtradi-
ctio; Rn̄deo , aut ille delegatus non erat alias iudex,& tunc non
poſſit cognoſcere,aut erat alias iudex,& tunc aut mandatū alle-
gatur a parte,& ipſe cognoſcit,vt dicta Authē.de litig. §. ſi vero
ap.ibi,& per eum aduerſario cognita. aut allegatur ab ipſo iudi-
ce,& tūc ipſe nō eſt litigator,& Iudex ordinarius illius ꝓuinciæ,
niſi generale mandatū habeat,vt legati,nam tunc ſi quis cogno-
ſcet,eſt diminutio iuriſdictionis litigātis a mādante, qđ eſſe non
dēt ſed illud puto , quod ſpeciali iuriſdictione mandata ex con-
ſenſu partiū poſſit recedi ab eo,& hoc ipſo finiatur delegatio,vt
14 dicimus in compromiſſo.† Qnarto circa mandatum executio-
nis attēde,aut fit in rē,& tūc obtinet hæc lex,& j̃.de bonis vac.l.
fi.facit ff.de bon.poſſeſſ.ſm̃ tabulas.l. interdū. licet non loquatur
de mandato,ſed in probatione executionis mandati,aut fit in per-
ſona,puta quia dat alicui iudex mādatum, vt capiat aliquem in
perſona.arg.ad hoc j̃.de Decurio.& ſtatio.l.1.in fi. & idem mul-
to magis,quia facilius res,q̃ perſonæ capiuntur.hæc vera,niſi ſit
mandatum in iūctum de executione fiēda in præſentem, vt vide
mus per conſuetudinem in oībus excutionibus maleficiorum,
maxime ſi ſnīa lata ſtatim mutetur ſtatus condemnati de liber-
tate in ſeruitutē,vt ꝗa ſit damnatus ad mortē,hæc probantur per
conſuetudinem,quæ eſt optima legū interpres,& per rationem
ꝗa non p̄ot iſte carere ignorantia,& ſi ita alleget ignorantiam,ꝗa
15 allegat mendacium,non debet ſibi prodeſſe.† Quinto circa mā
datum inquiſitionis extra iudicium, & tunc non puto neceſſe
ſcripturā deduci,ꝗa non agitur de via cōtentionis , ita intelligo.
ff.de reb.eor.l.magis puto,§.pen. puta mandatur alicui,vt inqui-
16 rat an expediat minori vendere,vel non.Sexto circa mandatum
citationis,& hic vr̃,ꝙ ſi citatio dirigitur ꝯ perſonā,quia eſt actus
iudicialis,ꝯmiſſio citandi dēt redigi in actis,& citatus non tene-
tur ſtare,niſi cedulā videat,& habeat baiulus,ꝗa de actis iudicia-
libus ſoli ſcripturæ creditur,argu.s̃. de ſenten.ex breui.recitan.l.
2.regulariter,vt no.ff.de teſt.l. curent. fallit in §. neceſſitatem. vt
iud. ſine quoquo ſuffra.quod eſt verum, niſi principalis quæſtio
p̄ot agitari ſine ſcriptis , ibi.n. citatio eodemmodo fieri p̄ot ſine
ſcriptura cōmiſſionis,vt ff.de arbi.l.ſi interpellat̃.§.1.ſed vbi ſcri-
ptura deſiderat̃,ibi,& citationis ſcriptura,niſi ꝗ p̄ſens eſt in tribu
nali citetur,arg.ꝙ a iudice viua voce poteſt mandari,& valet, vt
17 no.s̃.quomodo,& qn̄ iudex.l.2.† Septimo. circa mandatum re-
miſſionis, puta ſcribit iudex iudici, ꝙ remittat malefactores , &
tunc puto literas deſiderari,arg.ad hoc,ff.de pub.l. ſi publicanus,
§.rebus.& eſt tex.in Auth.vt nulli iud.§. ſi ꝗs vero comprehen
ſorum.Quoddam eſt mandatum cognitionis,vel ſuaſio pronun
ciationis,puta mittit præſes malefactorem ad iudicem , vt puni-
ret, & conſtat mittendum cum toto proceſſu facto ꝯ ipſum vt
ff.de cuſtod.reor.l.ſi eſt dubium,§.fi.& l.diuus.ibi.literis.&c.per
hoc dico,ꝙ ſyndicus tenetur denunciare maleficia in ſcriptis fa
cit d.l.ult.ff.de bon.uacan.& de bonis proſcript.l. ſi quis inter ff.
de re mil.l.deſertorem,in prin.Quoddam eſt mandatum ꝓnun-
ciationis , ut ſi Ep̄s cognouerit de crimine, & remittit ad iudicē
laicum,uel eꝯ,ut not. ff.de regu.iur.l.nemo,qui condemnare,&
18 adhuc eſt idem,vt ibi notatur.† Octauo circa mandatum tuitio
nis,& de illo conſtare debet per literas, vt j̃.de erog.mili.anno.l.
cum ſæpe,in prin.porro hęc omnia in mandato hominis locum
obtinent,ſed ſi lex mandat,aut eſt lex ſcripta,& probatur per ſcri
pturam,ut l.humanum,s̃.de leg.ut in Authen.vt iudi. ſine quo-
quo ſuffragio. §. quod autem primitus . aut eſt lex non ſcripta,
vt puta conſuetudo,& tunc teſtibus ꝓbatur cōſuetudo,arg.s̃.de
teſtib.l.3.§.eiuſdem quoque principis.ergo,& iuriſdictio, q̃ dat
conſuetudo,ut ſup.de emanc.libe.l.j.ff.de iud.l.cum Pretor,§.1.
19 & j̃.de diuer.offi.l.viros.† Vltimo no.ꝗ rē ingreditur ex manda
to eius,cui habet neceſſe parere , non vr̃ ſua authoritate ingre-
di,ſecus puto ſi eius permiſſione , uel ſi non habet neceſſe pare-
re,tunc.n.ſua authoritate facit,ut l.tibi cum teſt. §.1. ff. de leg.2.
s̃.de pig.& s̃.de iure emphyt.l.2.Odoffr.colligit argu.in hac l.ꝙ
non creditur iudici , niſi quatenus ex actis apparet. allegat j̃.de
Decur.l.j.in fi.li.12.& de acc.l.ea quidem.& l.ſingulis.& s̃.de ar
bi.l.ne in arbitris.& in Authē.de ſan.Epiſc.§.interdicimus. & in
Auth.quomodo oportet Epiſc.§.nō aliter autem, & ita intelli-
gitur.ff.de reb.eor.l.magis puto,§.ne tn̄.& de off.præſi.l.1.in fin.

L E X VI.

1 *Fiſci procurator agens ante tempus,perdit actionem.*
2 *Induciæ,qūo duplicantur agenti ante tēpus, & an iſta ſit vera duplicatio.*
3 *Induciæ an duplicabuntur agenti hypothecaria ante tempus.*
4 *Filius ſi officio iudicis petit alimenta ſibi debita iure ſanguinis, infra tempus præſcriptionis pater pactus fuit cum filio ne peteret uſque ad menſem,an induciæ duplicabuntur.*
5 *Exceptio ſi opponatur ante diem,vt pacti de non petendo,vel compenſationis,an duplicentur induciæ.*
6 *Induciarum duplicatio fit non ſolum , quando petitur ante tempus datum gratia miſerationis.*
7 *Tempus conditionis ſi infra ipſum petitur,an duplicetur.*
8 *Promiſi tibi cum potero,uel quandocunq;,an duplicabitur iſtud tempus.*
9 *Promiſi tibi cum moriar a me uiuo petijſti,deinde vixi duobus annis,an duplicabitur illud tempus.*

10 *In-*

10 *Induciæ an duplicabuntur, ſi actor repulſus fuerit ante litis conteſtationem.*
11 *Induciȩ an duplicentur pro qualibet moleſtatione facta ante diem.*
12 *Ante diem petens, an poſſit condemnari ad ſumptus per ſuum iudicem, coram quo agit.*

Iuſtas. Fiſci procurator actionē fiſci deducit in iudicium ante diem. rn̄det Princeps, fiſcū actione priuari, vt
1 hoc aliis ſit exemplū. h. d. † Oppo. ꝙ non perdat fiſcus actionem
ſed debent induciæ duplicari, vt Inſt. de exce. §. tꝑales. & Inſt. de
act. §. ſed quædam. Sol. hæc l. ꝑ illas corrigitur, vt hodie duplicē
2 tur induciæ, ita dicit gl. & bene. † Sed ego quæro, qūo agenti ante tp̄s duplicantur induciæ: pone tutor, vel pr̄ agit, an duplicabū
tur induciæ ɔ̄ pupillū? Rn̄. ſic, quia talia agere eſt in mala adminiſtratione patrimonij, & ideo fiſco præiudicat, ſi procurator
agit, vt hic, arg. ad hoc, ff. de reb. cor. l. 3. §. itē quæri poteſt. Itē q̄
ro, an iſta ſit vera duplicatio? & vr̄ ꝙ non, quia tp̄s, quod a tertia
die currit, & finem habet, & ſpecies eſt, & ideo non vr̄ poſſe duplicari, vt l. Lucius, §. impuberem, ff. de leg. 2. ſed dico ɔ̄rium, ꝗa
geminat̄ tm̄ tp̄s in gn̄e ſuo conſideratum. Item an in realibus
actionibus ei, qui petit rē, anteq̄ poſſit petere, duplicet̄ dilatio?
& vr̄ ꝙ non, ſi res mea non eſt pn̄s, quā a te peto, & non ſtatim
a te exigo, & tn̄ duplicant̄ induciæ, vt l. ſi vero, ff. de rei vend. Inſtit. de off. iud. §. j. ego puto, ꝙ aut tp̄s eſt adieſtum gratia differē
dæ exactionis, aut gr̄a hilatoris exactionis. Primo caſu duplican
tur induciæ, vt Inſt. de excep. §. tēporales, in 2. rn̄. quia potius gra
tia creditoris ineſt, q̄ gratia debitoris, ar. ff. de ann. le. l. Iabolenus
3 & ſic intelligunt̄ leges ɔ̄riȩ. † Item quæro, hypothecari agenti an̄
tempus, an duplicabūtur induciæ in perſonali? Rn̄. ſic, eodē mō
ſi a fideiuſſore petat̄, vel a patre legitimo adminiſtratore, ꝗ principaliter poteſt citari, vt Inſt. de acq. per arrog, in fi. vn̄r duplica-
4 ri induciæ principali, arg. ff. de arb. l. aduerſus. † Item quæro, quid
in officio iudicis? petit filius alimēta ſibi debita iure ſanguinis in
fra tp̄s preſcriptionis; pr̄ pactus fuit cum filio, ne peteret vſq; ad
menſem, an induciȩ duplicabunt̄? Rn̄. non. & eſt ratio not. quia
talis duplicatio dilationis fieri dēt in vno tꝑe, nō in alio; vn̄ non
debet fieri ɔdō creditoris deterior, q̄ ſit per pœnam duplicationis tpis, ſed hic eſſet deterior. ꝗa maius præiudiciū dilatio pōt
poſt dare, q̄ ante, cum fame poſſet necari, quod nō eſt abſurdū:
plus. n. afferret totu tp̄s quoad ſe in alimētis, q̄ pars quo ad partē
5 arg. ff. de alimen. & cib. leg. l. 3. † Item quæro, ꝗd in iure exceptionis, ſi exceptio opponatur ante diem, vt pacti de non petēdo, vel
compenſationis, an duplicentur induciæ: Puto non duplicari
arg. ff. de bon. lib. l. qui cum maior, §. ſi libertus. Item tꝑe dato
gratia miſerationis, planum eſt per l. ff. de compen. l. ſi cū militi,
6 §. cum intra. † Item quæro, an duplicatio fiat non ſolum, qn̄ petitur ante tp̄s datum gr̄a miſerationis? & vr̄ ꝙ ſic, ſi a viro petit
vxor dotem, intra annum duplicantur induciæ: probo, induciȩ,
quæ veniunt a nā̄ actionis alicuius, bene duplicantur, ſi ante eas
petatur, vt Inſti. de excep. §. tꝑales, ſed tales induciæ inſunt nāæ
actionis de dote, quod probatur per l. ff. de re iudic. l. Neſennius,
§. fundus. Item concedūtur gr̄a miſerationis, vt l. ſi ſocer, §. Lucius. ff. ſol. matr. ego habeo propoſitum in ɔ̄rium, ſi rem, q̄ poſſides, non poſſis mō reſtituere, habes inducias, vt Inſt. de off. iu. §.
1. & tn̄ ſi ante peto, q̄ poſſis, non duplicantur induciæ, ſed ſolūmodo tm̄ tp̄s, quod tibi ſufficiat, vt l. ſi vero, ff. de rei vend. & l. ſi
fundus legatus, §. 1. ff. de leg. 1. Præterea probatur alia rōne, duplicatio induciarum non cadit ſuper eo, quod non eſt duplicabile, ſed tp̄s miſerationis non eſt duplicabile, ſtatim, ꝙ duplicas
ꝑꝑ delictū petentis tp̄s, quod addis, non gratia miſerationis addis, ſed quia deliquit actor; ergo primum tp̄s eſſet gratia miſerationis: ſm̄ eſſet gratia differendæ ſolutionis, quod non eſt poſſibile, quia non debet eſſe deterior ɔdō creditoris, niſi in tꝑe præ-
ferendo, hic autem eſſet ēt in alio, vt apparet ff. de cōpen. l. ſi cū
militi. §. cum intra. puto duplicari, quia non extendit hō tp̄s primum ſui delicti, ſed lex gratiam maiorem debitori facit cooperante delicto actoris, vnde totum erit gr̄a miſerationis. Itē quȩro, debebas mihi decem vſq; ad mēſem, conueni vt non poſſim
petere, niſi intra alium menſem, petij infra tp̄s: & ſic induciæ duplicantur, an ergo tp̄s prorogatū cadit in cauſam tpis intra q̄d,
ita ꝙ interim currat mihi tp̄s? Vr̄ ꝙ non, arg. ff. s̄. qui bo. ce. poſſ.
l. fi. & ff. de iu. do. l. tali, in prin. pro hoc, quia menſis, infra quem
cedit, eſt in pœnam negligentiæ, vt l. ſi mandato Titij. §. Paulus,
ff. man. ſed nulla negligentia pōt creditori imputari, cū non poſ
7 ſit agere, ergo &c † Item quȩro, an duplicetur tp̄s ɔdōnis, ſi inf.
ipſum petitur? gl. ꝙ ſic, in l. pecuniā. ff. ſi cer. peta. in ɔ̄rium vr̄ de
pig. l. gregem, §. ſi ſub ɔdōne, & l. bouem, §. ſi ſub ɔdōne. ff. de ædi. edi. vr̄ poſſe dici, ꝙ aut loquimur in eo die, cui ineſt tp̄s, & tūc
cum ipſa ɔdō non ſit duplicabilis, nec tp̄s duplicabit̄: aut in tꝑe,
cui ineſt ɔdō, & tunc ipſum duplicari pōt, quia hēt ſe, vt principale; ſed ɔdō non poſſit duplicari, arg. ad iſtam diſtinctionem, ff.
de verb. obl. l. in illa ſtipl̄one, ſi calendis, & l. hoc iure, vel dic, ꝙ
aut loquimur, qn̄ petit̄ ante ɔdōnem reſolutā tacitā, & tūc obtinet, q̄d not. in l. pecuniā, aut qn̄ petitur ante ɔdōnē inductiuam,
q̄ reſpicit non exercitium, vt ſuperior, ſed ſubſtantiam actionis
propoſitæ; & tunc obtineat l. bouem, §. ſi ſub ɔdōne, cū ſi. alleg.
8 † Itē quæro, promiſi tibi cum potero, vel qn̄cunq;, vt l. rogo, ff.
qn̄ dies leg. ced. duplicabitur illud tp̄s? & puto ꝙ non; ꝗa ſtatim
ꝙ poſſum, verum eſt me poſſe; ergo &c. ergo ſm̄ magis non pōt
duplicari, & licet poſſit duplicari ſm̄ poſſe habilius, non poſſum
trahi vltra tp̄s duplicatum primæ habilitatis, ideo non fit duplicatio ad tempus primȩ habilitatis, ꝗa ex eo non inſurgit duplicata habilitas. Item nec ad tp̄s ſimpliciter, ꝗa tp̄s expectabat̄ non
ꝑꝑ ſe, ſed gratia habilitatis. ita intelligo ff. de neg. geſt. l. diuortio.
9 inſt. de actio. §. fi. & ff. de fideicom. l. Thais, §. ancilla. † Item quȩro, promiſi tibi cum moriar, a me viuo petijſti, deinde vixi duobus diebus, nel annis, non curo, an duplicabitur tempus, quod
poſtea currit? & vr̄ ꝙ non, ꝗa mors non poteſt geminari, vt l. qui
duos, §. 1. ff. de manu. teſta. ɔ̄rium puto, ꝗa hæc diſpō hēt principaliter tempus non adiectum gratia ɔdōnis, vnde no pendet ab
ea ɔdōne ſecundario, vt l. ſi Titio, ff. qn̄ dies lega. ced. ideo p̄t geminari tempus ſine cōdōne, caſus eſt valde notabilis, & ſingularis, in l. non ſolum, §. tutelæ, ff. de lib. leg. Nec ob. quod dixi ſup.
in prox. q. quia ibi locutus ſum in tꝑe incerto emiſſo ꝑꝑ aliud. i.
ꝑꝑ executionem actionis fiendam tꝑe poſſibili; ſed tp̄s mortis
nō reſpicit habilitatē executionis, ſed ſolam dilationē exactionis, quæ dilatio extēdi poteſt, ſed habilitas nō venit ad extenſionē tpis, ergo br̄ illud tp̄s interdum duplicatur, quod adijcit̄ gratia differendæ exactionis tm̄, ſed illud, quod adijcitur gratia differendæ, & habilitandi exactionem. i. gratia deſignandi habilitatem exactionis, hoc eſt qn̄ tp̄s adijcitur gr̄a cōdōnis, quæ cōcernit habilitatē executionis, nō duplicatur, ꝗa ex quo, cuius gratia
adijcitur, ita habilitat, ſi non habet in patrimonio vltra debitum
ſicut ſi eſſet centuplum, vt s̄. de bon. auth. iud. poſſ. auth. ei qui iurat. vnde reſpectu creditoris non p̄t duplicari habilitas, & licet
reſpectu debitoris non poſſit, non tn̄ ſemper infra tantundem
tempus, quantum primo effluxit, vt dictum eſt. vnde aut duplicares tempus, & non habilitatem, aut habilitatem. ſi habilitatē,
ergo poſſet vlterius tp̄s, aut minus expectari, non tantundem ſē
ꝑ, quod eſt ɔ̄ l, quȩ tp̄s exigit duplicari, aut duplicares tp̄s, & tunc
non duplicares tempus habilitatis; ergo ſi duplicares tempus primum, ꝙ eſt tempus habilitatis, ſed aliud tempus, quod eſt impoſſibile. Item, ꝗa gratia condōnis agitur vnde ceſſante duplicatione principali, & ipſum ceſſat, cogitabis. dubito. n. ꝗa omnis ɔ
dō de futuro fit in tꝑe, vnde tēpus expectat̄ gratia ɔdōnis, & quo
ad exiſtere poteſt condō, tempus expectatur, ergo gratia eius in
eſt: ſed vbi ɔdō nō expectatur, tempus conſiderat̄ per ſe, nō gratia alterius & hæc forte eſt ratio. Item quæro, quantum tp̄s du-
10 plicetur? Rn̄. vt l. aut damnū, §. quiſquis, ff. de pȩn. † Item quȩro,
quid ſi actor fuerit repulſus ante li. conteſt. an induciæ duplicabuntur? Rn̄. non, arg. ff. de bon. lib. l. in ſeruitute, §. peccaſſe. in ɔ̄-
11 rium facit d. l. non ſolum §. tales. † Item quæro, an pro qualibet
moleſtatione facta ante diem duplicentur induciæ? Rn̄d. aut ius
moleſtandi recipit dilationē a die, vt dictum eſt ſupra in q. de hypothecaria, aut natura ſui non recipit dilationem a die, & tunc
induciæ non duplicantur, vt ſi cautio de ſoluendo aduenīēte die
12 petatur indebite, ita no. ff. de iu. l. in omnibus. † Vltimo quærit̄,
an ꝗ petit ante diem, poſſit condemnari ad ſumptus per ſuū iudicem, corā quo agit omni dilatione finita? Vr̄ ꝙ non: ſed ɔ̄ eſt,
vt inſt. de excep. §. tꝑales. & ſic officium circa cōdemnationem
expenſarum tranſire videt̄ de iudice in iudicē, quod eſt impoſſibile, ſed dicite non tranſire, ſed in vnoquoque eſſe etiam in ſecundo iudice, quia eſt mercenarium deſeruiēs ꝑparationi exercitij ſecundi iudicij. facit quod no. ꝑ Azo. in ſum. s̄. de plus peti.
cætera. n. dic, vt dixi plenius circa illa, in l. ſi pecuniam, ff. ſi cert.
pet. Vltimo facit hæc l. in arg. ꝙ ſi iudex ꝑꝑ offenſam ſuam laceraret libellum, ꝙ habeat vim diffinitiuæ ſuis tꝑibus, quia ante tēpus, vel dic poſt tempus, vt in ſecunda lectura iſtius l. & erit arg.
vt exceptio præſcriptionis impediat litis ingreſſum. Item eſt arg.
ſecundum iura antiqua, ſecundum quæ loquitur hic l. ꝙ preſcriptio actionis perſonalis ad ſpeciem, vel ɔ̄, vel ad aliud, non duraret vltra viginti annos, quia hic æquiparat fiſcum, & priuatum.

L E X VII.

1 *Exactio eius, quod debetur fiſco, fit per modum ordinariæ petitionis, & numero 9.*
2 *Deſcriptio rerum non poteſt fieri in iudicio, vel pendente q̄ōne, & num. 10.*
3 *Teſtes poßunt produci poſt ſententiam, & nu. 12.*
4 *Executio actionis mixtæ non debet differri per quadrimeſtre, & nu. 14.*
5 *Executio fit in pœna qua deuenitur in condemnationem, & nu. 15.*
6 *Facultates an poſſint probari per teſtes, & nu. 16.*
7 *Domeſtici teſtimonij fides in probandis facultatibus non improbatur.*
8 *Executores, ſiue baiuli, appellantur a l. Cæſariani.*
17 *Cataſtrum an probet rem eſſe meam, ſi cataſtro aſſignaui rem tuam eſſe meam.*
18 *Donatorem non conſentire, non poteſt probari, ſed per ſimulationem conſenſiſſe.*
19 *Tabellio ſi ad petitionem poſſeſſoris ſcripſit inuentarium de rebus poſſeſſis, an inuentarium illud probet.*
20 *Tabellio apud acta poteſt officio durante torqueri, & pro falſo cōdemnari.*

In-

21 *Inuentariũ põt ſcribi per alium notarium, quã per illum, qui præeſt actis.*
22 *Notarius incidit in falſum, non ſolum aliquid falſum ſcribendo, ſed de plu ribus rogatus aliqua omittendo.*
23 *Serui a ſeruando dicuntur, non a ſeruiendo.*

Defenſionis. No.ad euidentiã huius l. ꝙ aut fiſcus ve
nit ad bona alicuius, vt hæres, vel ꝑ bo-
norum poſſeſſionem, vñ fiſcus, vel per delictum inſtituti ab eo,
de cuius bonis agitur, vel qa non vindicauit hęres defuncti necẽ
ſubſtituitur fiſcus in locum eius, & tunc fiſcus agit ꝯ rerum poſ-
ſeſſorem petitione hæreditatis, ſicut quilibet hæres, vt not.ſ.de
his, quib.vt indig.l.1.& probatur ꝑ tex.in l.item veniũt, §. ait Se-
natus, ff.de pet.hær.& ſup.de pet.hęre.l.1. aut fiſcus non venit, vt
hęres, puta, qa talis eſt is, cuius bona occupantur, ꝙ hęredẽ hr̃e
non põt, puta deportatus, vel ſeruus pœnę effectus; & nõ poteſt
dari petitio hæreditatis, ſed erit idem, quod in patre, qa oĩa bona
filij occupat iure peculij, vt habeat petitionem quaſi hęreditatis
ſeu bonorum, vt d.§.ait Senatus. nõ autem appellabitur vera pe
titio hęreditatis, quia vere non eſt hęreditas. facit ff.de pet.hęre.l.
filij.& iſta obtinent mortuo iam eo, cuius bona occupantur; ſed
ſi viueret, nec hęreditas, nec quaſi viuentis eſt, ergo ea actione v-
tetur ad bona, qua vtitur pater arrogator ꝯ bonorum poſſeſſo-
res filij arrogati, ſed gñali actione, ſi plura poſſidet reus, puta rei
vendicatione ad decem vti fundus, ſicut ſi ad rem particularem
ageret, vt l.Imperator.ff.de iu..fi. Modo pone caſum; fiſcus age-
bat ꝯ te petitione hæreditatis, an ſit danda ſibi dilatio ad defen-
ſam? Rñ ſic, pone fiſcus vult de rebus hæreditarijs inuentariũ fa-
cere, poſſeſſionẽ a te auocare ſibi incorporãdo eam, an poterit?
Rñd.ꝙ nõ poterit hoc facere pendente litigio, pone, lata eſt ſnĩa
pro fiſco, quõ poterit fiſcus recuperare res minutas, vt ſupelle-
ctilia, & ſimilia, cum neſciat, quanta teſtator habuerit? Rñd. ꝙ
poſt ſententiam talem poterit fiſcus inducere teſtes eos, q noti-
tiam huius rei pñt hr̃e, puta ſeruos familiares, & ꝙ illi pro verita
te diſquirenda poterint torqueri. Sed pone ꝑ ſeruos eſſe reper-
tum, ꝙ hæres.i. poſſeſſor aliqd ſubtraxit de hæreditate, qd fiet?
Rñdetur, illud exigendum, & virtute ſententiæ aliud tantũdẽ, &
hæc bona ſunt ꝯ quemcunque agat fiſcus.ſ.ſiue ꝯ priuatã perſo
nam, ſiue ꝯ quemlibet officialem, qa tales ſunt aſſueti fraudem
cõmittere, vnde magis debent poſſe exigi, & facilius ꝯ eos pro-
1 bari.h.d.† No.primo.ꝙ exactio eius, quod debet fiſco, fit ꝑ mo-
2 dum ordinariæ petitionis.† No.ſecundo, ꝙ nõ poteſt in iudicio
3 vl̃i fieri deſcriptio rerũ pendente qõne.† No. tertio teſtes produ
4 ci poſt ſnĩam.† No. quarto executionem exactionis mixtæ repu
5 tari, nõ autem differri ꝑ quadrimeſtre.† No. quinto fieri execu-
6 tionem in pæna, q̃ non deuenit in ꝯdemnatione.† Not. ſexto, ꝙ
7 facultates probãtur per teſtes.† No.ſeptimo, domeſtici teſtimo
8 nij in probandis facultatibus fidem non improbari.† Not. octa-
uo, ꝙ lex præſumit malũ de executoribus, ſeu baiulis, quos hic
9 appellat Cæſarianos.† Opp.ꝙ exactio debiti fiſcalis fiat per mo-
dum mixtæ excuſſionis citra libellum, vel ſnĩam, vt j.de exactio.
trib.l.2.& in auth.vt iud.ſine quoquo ſuffr.§.oportet.Sol.aut fi
ſcus agit intentando aliquã actionẽ, & tunc obtinet hæc l.cõcor-
dat ſ.eo.l.1.& ſ.de priu.fiſ.l.ſi debitor, & ff.de auth.tut.l.defendẽ
te, aut proſequitur id, ad quod non habet actionem ad proſequẽ
dum, qa non habet aliquam actionem realem, vel perſonalem,
nec officium iudicis, & tunc perſecutoria fit per modum mixtę
executionis, & in cauſa tributorum, & ita loquuntur ꝯria; ſed vi
10 de latius, quod dixi in l.ſi aliquã, §.fi.ff.de off.procon ſ.& leg.† Se
cundo opp.& vr̃, ꝙ talis deſcriptio poſſit fieri, vt ff.de bo. autho.
iud.poſſ.l.fi.& ff loc l.dñi horreorũ, & eſt ff.de vſufr.l.vſufru. §.ſi
varijs.& ff.vſuf.quemad.cau.l.j.§.cauere.Sol. poſſeſſor bene hẽt
facere iſtam deſcriptionem, ſed non petitor, quia deſcriptio in
petitorio deſideraret præcedentem exhibitionem, quam facere
non tenetur, niſi ei, qui probauit ſua intereſſe hæc exhiberi, & a-
ctionem ad hoc principaliter proponit, vt ff.ad exhib.l.3.§. ſcien
dum.& pro hoc ſup.vbi pupill.educ.deb.l.2.& inf.qñ, & quibus
quar.pars deb.l.2.Non ob.arg.ꝯ, ex l.2.§.item Varus, ff. de aqua
plu.arc.qa ibi cogor pati, quod mihi nõ nocet, non autem cogor
facere; vel ibi ſic reperitur æqtas ſcripta, ſed hic de hac æquitate,
ꝙ ſit ſcripta, non reperitur. Item non ob. j.de bon.vacan.l. ſi qñ,
l.fi.& ſup.de bo.proſcrip.l.ſi qs intra.quia ibi fit deſcriptio a poſ-
ſeſſore. Item non ob.ff.ad leg.Falcid.l.pen.in fi. quia ibi cõſtabat
de intereſſe petitoris, cum hæres fateretur eũ legatarium, vt ibi
11 apparet; ſed de facto ꝯrium obſeruatur.† Ex his no. quod hæres
non incurrit pœnam l.ſi non facit inuentarium pendente qõne
hæreditatis, cũ ſit actor, & cũ ſit finita qõ, tunc incipiat cedere tẽ
pus.& arg.ad hoc ff.ad ſenatuſc. Syllan. l. ſi quis ingraueſcente,
12 §.fi.& l.q poſthumos, quod eſt no.† Opp.tertio, ꝙ teſtes non pñt
produci poſt ſnĩam. Solu. illud in teſtibus, qui adhibentur gratia
condemnationis, hic in alijs, qui adhibentur gratia executionis.
13 † Ex hoc no.practicã, ꝙ in iudicio vl̃i non eſt res aliqua ſpecifi-
canda in libello, vel ſentẽtia, ſed ſolum tractatur de executione.
14 † Opponitur quarto, ꝙ tempus quadrimeſtre dẽt expectari, vt
probatur ex regula gñali; vel qa loquitur in fiſco bimeſtre, vel
trium menſium, vt ff.eod.l.in fraudem, §.fiſcalibus. Solu, illud in
actione ꝑſonali. in reali non expectatur tempus quadrimeſtre.
vt Inſti.de off.iud.§.1.nec in vl̃i, & mixto, vt hic dicit, quod no.
15 † Itẽ opp.quinto, ꝙ pęnæ non fiat exactio, niſi petatur per libel-
lum, & condemnatio ſequatur, ut ff.eo.l.eius qui delatorem, &
l. Lucius.cũ ſi. So. illud in pęna, quæ principaliter imponitur ad
augendum condemnationẽ; hic in pęna, quę adijcitur ad execu
tionem, quod no. Item opp. ꝙ huius pęnę non fiat exactio, ut l.
ſi cum exceptione, §.quod ſi homo: ff.quod met.cau. Solu.eodẽ
16 modo, qa ibi pęna accedit oblõni, hic exactioni. Quæro, an fa-
cultates poſſint alr̃ probari, q̃ per teſtes? Rñ, ſic vt per cataſtrum
ff.de proba.l.cũ de lege.& l.de ope.pub.ſ. omnis prouinciarum,
17 & arg.ff.fin.regũ.l.in finalibus.† Iuxta hoc quæro, aſſignaui rem
tuam eſſe meã in cataſtro, an probet cataſtrum rem eſſe meã?
Vr̃ ꝙ nõ, vt l.quæ quiſquæ, ff.de acq.rer.dom. ff. de cẽſ.l. forma,
§.ſi cũ.ſed in ꝯrium ur̃, ſi inſinuaui mihi fundum eſſe donatum
a te, & fuiſti citatus, nec ꝯdixiſti inſinuationi hoſpitio uideris do
naſſe, & ſit fundus meus, ut ſ.de don. l. cenſualis. 2. rñ. Sol.cita-
tio præiudicat, & ſcientia inducit tacitã uoluntatem donationis
ut ibi: ſed nõ citato, non præiudicaret. item ei, qui non habet fa-
cultatẽ donandi, non præiudicaret. Item præſumptio tacitæ do-
nationis, cõſenſus excludetur alia præſumptione, ut puta inimi-
citiæ, quę præſumptio tollit donationem. Idẽ eſt, ſi citatus ante
donaſſet ſimulate, nam ex conſequentia primę ſimulationis in-
cidit in ſecundã, arg.ff.de minor.l.3.§. Seio, & ff.de nouat.l.doli
mali. Idẽ eſt, ſi non animo donandi, ſed ratione circunueniẽdi,
ut qa ne ſoluantur functiones hæc acta fuerunt, arg.ff.de ſol. l. ſi
18 cũ aurum, & ſ.de ſacroſ.eccl.l.qui ſub prætextu. † Quid ſi nota-
rius in inſinuatione ſcripſiſſet, te dñm rei conſentire. Reſpond.
fictio eſt, ut cõſenſeris tu donator, ut ff.de fideiuſſ.tuto.l.cũ poſſe
dimus.§.fi.& ideo te non conſenſiſſe, non poſſum probare, ſed
per ſimulationẽ conſenſiſſe ſic, ut dictis legibus. Item nõ animo
donandi conſenſiſſe, adhuc poſſet per ſimulationem probari,
niſi eſſet in actis expreſſum te animo donandi conſentire, argu.
ff.de donat.l.qdam in iure. Quæro, nunquid ſi officialis conue-
niatur a fiſco, quaſi habeat de pecunia, id quod reperit emiſſe,
an poſſet ſe defendere? Gl.ſm vnum intellectum ad finẽ iſtius.l.
dr̃, ꝙ non, quaſi ſit præſumptio iuris, & de iure, ꝙ acqſiuerit ex
pecunia fiſci, q̃ prę ſumptio non reſpicit defenſam eius, ꝯ quẽ ꝑ-
ſumitur, ꝙ dic, ut dixi. ff.quod met.cau.l.non eſt veriſimile, & ꝓ
batur hoc Inſt.de ſatiſd.tuto.poſt prin.in glo.in uerbo, præſum-
ptio.ego credo, ꝙ gl.dicat ꝯ caſum, ff.eo.l.nõ intelligitur, §.mul-
ta. Vltimo no.de domeſtico teſtimonio, & ꝯ baiulos, & berua-
rios, & tene menti hanc l.in gl.in verbo, pendente.ibi, §. ſi ſuper
rebus. No.ꝙ tertius comparens, & nõ poſſidens, quod eſt valde
not.& forte ꝯ caſum l.is a quo. ff. de rei ven.dicens ſe potiorem
in petitorio fiſco excludit actiones vl̃es fiſci executione, vt ibi dr̃
de particulari.facit quod no.ſ.de bon.auth.iud.poſſ.l. cũ propo-
nas.in verbo, bonorum.vbi dicit, ꝙ nedum dñium, vel poſſeſſio
tertij impedit executionẽ iudicij tam vl̃is, q̃ particularis, ſed etiã
19 hypothecaria tertij hoc faceret, quod no.† in tex.ibi, & ꝑ ꝯdõna
les ſeruos.i.ꝑ tabelliones, qui dñr ſerui a ſeruiẽdo, & ſm hoc no.
ꝙ ſi tabellio ad petitionẽ poſſeſſoris ſcripſit inuentarium de re-
bus poſſeſſis, quod inuentariũ iſtud probat ꝯ hæredem. & ſecun
dũ hoc dic, ꝙ interrogatio de talibus fit, an inuẽtariũ ſcripſerint
& an cum omni veritate ſcripſerint, non autẽ fit cum tormẽtis:
vel dic, ꝙ ſi ſcriptura appareat ſuſpecta, tunc nitimur ꝯ tabellio-
nem, & torquetur. ẽt ſi ſit de notarijs palatij Imperatoris, tũc cũ
20 torquetur, uel fuerit iam tpe cõſcripti inuentarij. No.ergo † ta-
bellionẽ apud acta ẽt durante officio poſſe torqueri, & pro fal-
21 ſo condemnari.† Itẽ no.ex l.iſta, inuentariũ poſſe ſcribi ẽt ꝑ aliũ
notarium, q̃ ꝑ illum, q præeſt actis: ergo non eſt neceſſe inuenta
riũ hęredis conſcribi in iudicio; tunc.n. ideo non poſſet in ſcri-
pturã redigi, niſi per memorialem.i. notarium apud acta, vt l.in
fraudẽ.§.quoties, ff.eo.& no.ff.de teſtib.l.curet.cur ergo eſt aliud
inuentario tutoris, qđ eſt cõficiendũ ante iudicẽ, vt l. chyrogra-
phis, ff.de adm.tut. Rñd. ꝙ inuentariũ tutoris ordinat̃ ad ſnĩam.
i.ad decretũ recipiendũ adminiſtrationis, ut ſ.de magiſtr.ꝯuent.
l.fi.in prin.quod nõ eſt in inuentario hæredis. Vnde pone, tutor
ſuſcepit adminiſtratione per decretũ, poſtea q̃dam magna hr̃di-
tas eſt relicta pupillo; puto ꝙ de bonis poſtea obuenientibus de
beat facere inuentariũ ẽt extra iudicium, quia nõ ordinatur tale
inuentarium ad decretum, cũ iam ſit interpoſitum, & recipiat
extenſionem etiã ad poſtea quęſita, ut arg.no.in l.quamuis, ff.de
bon.auth.iud.poſſ.& attende: quia primo cõficiet tutor inuẽta-
riũ de tali hæreditate noĩe pupilli, & cum his ſolennitatib. quas
debet hr̃e inuentarium hęredis: aliud poſtea conficiet nomine
ſuo, quia tutor, & de iſto loquor, & ad hoc bene accedit coniun
ctio duarum legum.dicit l.ꝙ ſi tutor omittit in inuentario aliq.
l.ꝙ ſibi non decernitur adminiſtratio, ut l.1.§. ſolent, ff. de offic.
præfec.urbis.alia l.dicit officialem publicũ fiſci, q cępit iam ad-
miniſtrare, ſi hęreditas fiſco delata ſit, & per fraudem non plene
conſcribat inuentariũ puniri, tñ dicit remoueri, ut ſ.de bon.pro-
ſcrip.l. ſi qs intra. ergo colr̃ expreſſe ex iſtis legibus dr̃ia, quam
diximus ſupra.ſ. aut inuentariũ ordinatur ad ſuſcipiendum ad-
miniſtra-

22 miniſtratorē per decretū,an ad eam exequēdam.† Item no. ꝙ
Notarius incidit in falſum,non ſolum aliqd falſum ſcribendo,
ſed etiam principaliter omittendo, vt hic de ſcriptore inuenta-
rij,vbi dicit,falſum committit Tabellio, q de pluribus rogatus
ſimul aliqua ſcribit,& aliqua non,vnde accerrima fit indagatio
& per torturam ipſius Tabellionis præcedentibus indicijs, vt
23 hic dr̄,vel dic,† ꝙ hic loquitur de ſeruis eius hereditatis, de qua
agitur,q dicuntur a ſeruādo,non a ſeruiendo,vt l.libertas,§.ſer-
ui.ff.de ſtatu homi. & ita poſui caſum. Sed ſi heres omiſit face-
re inuentarium legaliter, & quomodo nunquam liberari pōt,
cum ſubtraxiſſe præſumatur,vt in Authen.de hære.& fal.§.ſci-
mus. Reſpondeo,vt no.eo.ti.§.ſi vero inſtitutio,& probatur per
hāc l.In tex.ibi,qōne,principaliter,vt qa ceſſionarius.i.officialis
Cæſaris,vt baiulus, vel Notarius. vel dic ſecundario, vt quia in
teſtem,& tunc Ceſarianus tabellio Ceſaris, ſiue apud acta. Et
no.interrogandum tabellionem,& teſtimonium ab eo haben-
dum.vbi eſt ſuſpitio de eius ſcriptura.Itē no. ꝙ prout hæc l. in-
telligitur primo modo,recipit duas lecturas.vt habes in glo.

L E X VIII.

1 *Doctor ex certa ſcientia falſum conſulens,an puniatur.*

Qui in contractibus. Ille, q ꝯtrahendo ali-
qd excogitat ꝯ fiſcū,
ſ.vt noceat fiſco in iā corporatis, punit̄ in quadruplū.aliud ī in-
1 corporandis,qa tunc punitur in duplum,vt s̄.l.ꝓx.h.d.† Quæro.
Doctor conſuluit ex certa ſcīa falſum ad pernicem hoīs cōis
iſtius ciuitatis,an punietur? Reſpond.in fiſco diſtinguit,aut con
ſilium electum a partib.tenderet ad perniciem iuris quæſiti,aut
quærendi,vt hic,& s̄.l.prox.& ff. eo.l. non puto. loquitur in eo,
qui eſt in bona fide,ut ibi apparet, ſed in ciuitate dico, quod ad
ſolum intereſſe ei tenetur ex quaſi maleficio ad inſtar iudicis ar
bitri,& arbitratoris,vt ff.de uarijs, & extraordin. cognit.l. ſi iu-
dex. Iuſt.de ob.quæ ex quaſi malefi.naſcun.in prin.& ff.ſi menſ.
fal.mo.dixe.l.j.§.fi.& ff.de fideiuſſ.tut.l.cum oſtendimus.§.fi. &
l.j.§.diuus, ff. de mag. conue. non in quadruplum, quia ſimile
priuilegium fiſco nulla ciuitas habet l.ſimile,ff.ad municip.

L E X IX.

1 *Conſuetudo in electionibus generaliter obſeruatur.*
2 *Cōſuetudo ciuitatis Romanæ valet,nec diſtinguitur, an ſup errorē inducta.*
3 *Conſuetudo inducta patiente Principe,uidetur inducta ex certa ſcientia.*
4 *Conſuetudo mala non eſt ſeruanda.*
5 *Officialis,quandiu ſoluitur ſibi ſalarium,alere tenetur familiam.*
6 *Tutor alimenta pupillo præſtare non tenetur.*

Super creandis. In electione ſuſceptorum credi
torum, & optionū, q erant offi-
ciales ſic vocati,vetus ꝯſuetudo ſeruanda eſt: nālis eligit,q ſoli-
tus eſt eligere,& eius periculo,cuius periculo nominari ſolitus
1 eſt,& exigi,& cum ſalario,& familia ꝯſueta, h.d. † No.ergo in
electionib. gn̄aliter ꝯſuetudinē obſeruari ꝯ eligentes, & electi
perſonā,& periculū,& familiā,& ſalariū,& tp̄s, & modū p̄ſtādi
ſalarium,facit extra,de elect.c.cum eccleſia Vulterana,& de ꝯ-
ſuet.c.cum olim.& j̄.de cano.larg.ti.l.præcepit, in fine, & l.fi.j̄.
de paſcuis publi.l.1.& de curſu publ.l.curſum, & de diuer.offi-
cijs.l.viros.& l.probatorias,& de ero.mili.anno. l.1. & de exact.
trib.l.miſſi opinatores.tn̄ nulla l.ita bn̄ exprimit, ſicut iſta,quod
ꝯſuetudo concedit ius nominandi, & eligendi: & quod electio
ſimpliciter facta vr̄ facta cum ſalario, & familia conſueta, & qđ
id tp̄s ſolutionis ſalarij eſt comprehenſum,ꝙ conſuetudo obſer
2 uat.† Item no.ſm Odoffr. quod conſuetudo ciuitatis Romanæ
valet,& nō eſt veriſimile ibi errari in iure,cum ſit ibi Princeps,
3 q hēt oīa iura in pectore ſuo.† Omnis ergo cōſuetudo inducta
patiente Principe,vr̄ eſſe inducta ex certa ſcīa ſuffi.it.n.ſcire eū,
a quo dependet approbatio ꝯſuetudinis ꝯ principē ſed conſue-
tudo aliorum locorum ſi eſt inducta non valet, vt l. quod rōne,
ff. de legib. ſed ſi eſt inducta ex certa ſcīa valet in illo loco alle-
gat.ff.cōia præd.l.venditor,§.ſi conſtat.& s̄.de teſt.l.fi.fallit ſi eſ-
ſet ꝯ libertatem eccleſiæ,ut in auth.caſſa.s̄.de ſacroſ.eccl.hoc ve
rum,niſi ſit cōſuetudo ipſius eccleſiæ,ſeu cle.vt no. C.de ſacroſ.
eccl.auth.hoc ius porrectum,in vlt.glo. & auth.caſſa,q̄ loquit̄ in
ſtatutis ſecularium, qui volunt adimere eccleſijs priuilegia eis
conceſſa ēt a ſeipſis,nec pn̄t,vt l.priuilegia, s̄.de ſacroſ.eccl.ſ.ſpe
cialiter adimendo ecclæ,quia eſſet ꝯ libertatē ecclæ: ſed ad ec-
clam trahit̄ ex eo,qa gn̄ale oīb.gn̄aliter ademptū eſſe dēt,nec ec
cleſiæ tunc competit,qa non p̄t competere, vt cuilibet de popu-
lo competit;ergo tunc.n.non eſt ꝯ libertatem eccleſiæ, vel ꝯ ius
nāle,vt in §.ſed nālia,Inſt.de iure na.gen. & ciu. & de conſue.c.
fi.vel ſi abſolueret ius priuati ad inſtar reſcripti,vt s̄.de precibus
Imper.offeren.l.quoties.extra,de conſue. c.cum olim,& cap.ex
parte,& ff.ne quid in loco publ.l.2. §.ſi quis a principe, vel ſi eēt
ꝯ fiſcum,vel publicam vtilitatem,vt s̄ de precib.Imper.offeren.
l.nec damnoſa,& s̄.ſi ꝯ ius,vel util.publ.l.fi.Item ſi eſſet inhibita
per l.ut s̄.ne filius pro patre.auth.habita,& s̄.de fur.authen.naui-
gia.† Et generaliter nulla mala cōſuetudo eſt ſeruanda, vt s̄. de
4 Epiſco.& cle.auth.ſtatuimus,& in Authen.ut nulli Iudic.§.1.&
hoc ſecundū vnam lecturam,& l.deuotum, j̄. de metal. & j̄.de

5 Decur.l.j.in fi.& de Decurio.l.omnis.Item † no.ex hac l.qđ offi-
cialis donec ſibi ſoluatur ſalariū,alit familiā de ſuo, niſi aliter ſe
6 habeat conſuetudo.† Sed tutor nō faceret de ſuo alimēta pupil
lo,vel familiæ pupilli,qa officium tutoris eſt ſine ſalario, vt l.qui
vſum,ff.de neg.geſt.Itē poſito,quod habeat ſalarium,non habet
ad hoc,vt de eo alat pupillum, ſed propter ſuam tantum perſo-
nam,& hæc omnia ponit hic notabiliter D. Odofr.

L E X X.

1 *Pœna an tranſeat ad hæredes.*
2 *Hæredi an auferantur bona,ſi defunctus non fuerit condemnatus.*
3 *Damnatus ad mortem,non poteſt habere hæredē ſed efficitur ſeruus pęnæ.*
4 *Fiſcus an debeat auferre bona filijs poſſeſſoris condemnati.*
5 *Confeſſus,vel conuictus de crimine ante litem conteſtatam nō debet ordina-
ria pęna ſine aliquo alio iudicio condemnari.*
6 *Hæres defuncti cur magis teneatur proſequi,ſi moriatur defunctus reus pē
dente cauſa appellationis,quam pendente cauſa principali.*
7 *Reus ſi fuerit cōfeſſus delictum,an hoc præiudicet ei, qui ſe dicit hæredem.*
8 *Quæ concurrant ad hoc, vt bona auferantur hęredibus.*
9 *Bona ſe occidentium applicantur fiſco,& quare.*
10 *Confeſſio extra iudicium non eſt ſufficiens ad bona adimenda. Et quando
iſta tacita confeſſio præiudicet hęredi.nu.11.Et vtrum contra illam taci
tam confeſſionem admittatur probatio in contrarium.num.12.*

Eorum. Si reus mortuus fuerit anteq̃ cōdemnetur eius
bona nō adimunt̄ eius hæredibus, ſecus ſi poſt.
Vel ſic,Qn̄ executio delicti,i.pęnæ,q̄ infligitur pp delictū,nō trā
ſit in hæredē, bona nō adimūt hæredi, niſi criminoſus poſt pu-
blicā accuſationē propoſitā fuiſſet ꝯuictus:nā talis inſtātia tran-
ſit ꝯ hæredē q̄tū ad bona hæreditaria, vel niſi hæres publica accu
ſatione propoſita ꝯ memoriā defuncti deceſſiſſet. Vel dic,qđ q
intulit ſibi manus timore pœnæ,quę corpori,& in bona venie-
bat infligenda,etiam poſt mortem accuſatur eius memoria, &
hęrede conuicto,bona adimuntur, vel ſi fuerit conuictus, qui
poſtea ſe occidit: pp hanc autem obſeruationem nulla fit bono
rum ademptio hæredi.h.d.Et trib.modis intelligitur. Not. duo
neceſſaria,vbi adimunt̄ hæredi bona pp delictū defuncti.ſ.ꝙ ta-
li defunctus fuerit accuſatus de crimine publico,i.aliqđ condē-
nato ex eo criminaliter adimunt̄ bona,qđ magis cōtingit in pu-
blicis criminib.item ꝙ fuerit conuictus,ſ. & condemnatus, vt
1 in gl. † Oppo.ꝙ pœna tranſeat ad hæredes ſtatim li.conte.l.vna,
s̄.ne ex delictis defunct.Solu.dicit Odoffred.aut non agitur cri-
minaliter,& obtinet l.illa,qa in li.conteſt. quaſi contrahitur, iō
potius conuenitur hæres ex quaſi ꝯctu, quam ex quaſi delicto.
aut agitur criminaliter,& tunc obtinet,quod hic dicit, & ff. de
accu.l.ex iudiciorum, quia talis conteſtatio ſuper accuſatione
non inducit aliquem quaſi contractum,qa ad tale quid ordinat̄
conteſtatio per auxilium ſnīæ,ad quod contractus non poſſet or
dinari,nec ergo quaſi ꝯctus. ſed cum conſtat ēt huius inſtantiæ
obligari,quo iure obligatur? Rn̄deo ex l.obligatur inſtantiæ, nō
ex quaſi ꝯctu.ſicut.n.accuſatio eſt data,vt l.prætor edixit,§.1.ff.đ
iuris.ita & illa obligatio.ita dico de ea,quæ oritur per ſnīam.ſed
ſi vis ſcire ex quibus delictis oriatur actio ciuilis, dic ꝙ aut deli-
ctum committitur in rem ineſtimabilem,vt in liberū corpus,&
tunc ex eo nulla oritur ciuilis actio,vt ſi liberum hominem oc-
cidas,vel ſeruum,vt no.ſup.eo.in rubr.quantum.n.ad hoc,quod
dixi nō conſideratur,vt ſeruus.aut.n.committit̄ in rem æſtima-
bilem,vt fructus,& tunc conſtat actionē oriri;aut cōmittitur in
vtrunque,& idē,vt l.querelā,ff.de falſis. Opponitur ꝯ primū de
actione iniuriarum,vt l.ꝯſtitutionibus,§.fi.ff.de iureiu. Itē ad id
opponit̄.de his q deiecerunt,vel effud.ff.l.fina. Solu.in illis actio
datur,quæ ex delicto non naſcitur,vt l.prætor edixit,§.ſi dicat̄&
ideo ibi ſolum datur,vbi l.expreſſe reperitur; qa non eſt noſtrū
actionem dare,ſed legis propoſitum eſt,vt ff.ad exhibend. l.1.&
ff.de orig.iur.l.2.§.deinde.quæ verba no.Ex his apparet,an verū
ſit quod no.s̄.de crimine expil.hære.l.fi.& ff.de extraor. crim. in
rub.vbi gl.vult facere differentiam inter crimina publica,& pri-
uata,quæ differentia vr̄ probari per tex.ff.de accu.l.ex iudiciorū.
nam ibi tex.dicit,aut proceditur ex crimine publico, aut ex pri-
uato:& non vult aliud dicere,niſi quod aut proceditur crīaliter,
aut ciuiliter,vt ibi apparet tum aliqd nos ſubtilius diximus,& ve
2 rius p l.ff.pro ſocio.l.nec qſquā.Itē opp.vr̄ ꝙ † hæredi adimātur
bona,licet non fuerit defunctus ꝯdemnatus. vt in Authē. de in-
ceſt.nup.§,j.col.2.Sol.aut delictū quantū ad bona trahit ſecum
executionē incōtinenti.& tunc licet criminoſus ſit mortuus an-
teq̃ condemnatur,tn̄ qd ad rumbum,iam fiſcus eſt factus domi
nus.Itē duplex eſt pęna delicti pariter principalis vna in bonis ꝯ
fiſcandis ipſo iure,alia pęna infligenda per ſnīam, licet eius exe-
cutio nō fiet,tn̄ facta infringi nō dēt. Aut non trahit ſecū execu
tionē,ſed ademptio bonorū venit ſecū per ſnīam fienda,& tunc
obtinet hæc l.qa cū in mortuū non poſſit ſententiari, vt ff.de iu-
dic.l.de qua re,§.cū me abſente,& l.fi.ff.q̄ ſnīæ ſine appe.reſcin.
non eſt poſſibile ferre ſnīam ſuper crimine, ergo nec ſuper bo-
nis.Sed pone in pœna tm̄ pecuniaria,vt ī l.agraria,ff.de ter.amo.
an qn̄ p accuſationē imponitur,obtineat hæc l.& vr̄ ꝙ non, qa
ſicut in corporib.eſt factum,ꝙ trāſiret in executionē per tranſ-
lationem

lationē dñij.ita in oīb.per obligationē perſonæ,vt ff.de leg.2.l.ſta
tuliberum, §.Stichū,in fin. hic ipſo facto obligat̄ reus ad pœnā,
vt in Auth.de non alienan.§.ſi vero Leonis.& no.ff.de poſtu.l.j.
§.beſtias.ego ꝯdico.duplex eſt executio vna ipſius facti,& hęc eſt
effectus facti,i.obligatio ex facto. alia eſt executio ipſius obliga-
tionis.dico ergo,qđ vbi per legē fit obligationis executio,ibi non
deſideratur ſnīa, quia ad nihil aliud deſiderat̄, niſi ad recipiendā
executionē.ergo vbi facta eſt executio, fruſtra deſiderat̄, ſed vbi
lex nō exeqtur oblōnē,ſed factū,vt in exēplo propoſito, tunc bñ
deſiderat̄ ſnīa.& attēde,qa ſi primo caſu fiſcus vellet agere ad bo
na,proponat actionē in rē,& petat ſe dñm declarari, & ſic de de-
licto mortui cognoſcet incidēter.hoc.n.non eſt prohibitum, qa
talis cognitio nō ordinat̄ ad pęnā criminis infligendā, ſed ad in-
flictā declarandā,ſicut cū cā ex appellatione pendet expreſſe bo-
nis adēptis.ſed ſcđo caſu fiſcus ius ſuū non eſſe totaliter in ſe đt,
ſed eius executionē pēdere ex euētu.& iō ꝯcludit ad ipſam ꝯdē-
nationē ſup delicto fiendā,nō ad declarationē pœnæ, ſed ad eius
inſtitutionē intentionem dirigens. Vt ecce vidimus in ſimilibus
caſibus,ſi ago ꝯ te actione pſonali ad x.nō peto me declarari eſſe
creditorē; ſed ſi propono rei vēdicationē peto me declarari eſſe
dñm,& aliter libellus nō procedit,vt l.ſicuti, §.ſi quæratur, ff. de
ſeruit.vend.& l.certū,§.j.ff.de confeſ.& no.ff. de procur.l. Pom-
ponius,§.ſi is,vñ hoc in creditore reſidet, ius in actore actiue ex
eo,ꝙ in eo reſidet paſſiue l.licet,§.ea obligatio,ff.de procu. eſt er
go q̄dam dependentia iuris a iure rei,vt ſi peto me declarari cre
ditorem,& ſic ꝯ te concludo,ergo non vt in rei vendicatione ſo-
li iudici ꝯcludo.Porro,ad qđ hæc cōcludo, ꝯ te fruſtra, cum idē
cōcludā petendo te condēnari, & ideo fruſtra in pſonali declara
tio petit.ſed in dñio nō eſt ita, qa ius dominij mei non hēt aliquā
dependentiā a debitore iure: vnde oportet,ꝙ primo caſu ꝑtextu
iuris crediti dirigā intentionem ꝯ illū, in quo radicatur id, vñ ius
meū non venit,i.concludā ꝯ reum,in ſcđo caſu ꝯ iudicem. at cū
peto aliqd declarari ſoli iudici ꝯcluditur:ergo nō cōuenit actio-
nibus perſonalibus. Tertio oppono ad idē, & vr̄ ēt ante ſnīam la-
tam ꝯ delinquentem hæredē poſſe conueniri ad bona, vt ff.eo.l.
Caius Seius. Sol.ibi ciuilis actio intentat̄ ad bona p fiſcum, vt ff.
de petit.hered.l.ita veniunt,§.ait Senatus.& no.ſup.eo.l.facultas.
vñ quantum ad actionem inducit̄ per viam probationis,hic vero
criminalis actio intentabatur,i.accuſatio,vnde crimen ad accu-
ſationem inducebat̄ per modū punitionis, & impoſſibile eſt cri-
men puniri poſt mortem crimioſi,vt ff.de pœn.l. ſi pęna. Quar-
to opponitur de eo, qui incidit in legem Iul. maieſt.& de hæreti-
cis,& ſi. Sol.illa criminalia ſunt,vt plene no.ff.de accuſ. l.ex iudi-
3 ciorum.† Nunc veniamus ad aliam particulam iſtius lecturæ, &
vr̄ quod ſit ꝯdictio.dicit lex noſtra,quod damnato ex capitali cri
mine aliquo ad mortem adimant̄ hæredi bona, quia non poteſt
habere hæredē. nā ſ'm ius nō p̄t habere hæredem, ſed damnatus
ad mortē efficit̄ ſeruus pœnæ,ergo & hic,quod adimant̄ hæredi,
id eſt ei q dicebat ſe heredē,& p hoc apparet,quod gl.q̄ đt hic,qđ
fiſcus eſt eius hæres,dicit male.& de hoc ēt no.s̄.eo.l.facultas. Se
cundo opponitur s̄.ſi penden.app.mors interuen.l.3.& ff.eo.l.1.
Solu. poſt ſnīam eſt reperire tria tpa.ſ.præcedentis appellationis
non finitæ,& tp̄s,quo forte pp non appellationem tranſiuit ſnīa
in rē iudicatam.& eſt tertiū.ſ.tp̄s appellationis interponendę,aut
ergo decedit reus pendente appellatione, aut ea finita, aut nulla
appellatio intercedit poſt x.dies,aut decedit inf.x. dies quo ad tp̄s
appellationis interponendæ. primo caſu, aut fuit ſnīa abſoluto-
ria,& tunc hæres rei non habet neceſſe cauſam appellationis ꝓ-
ſequi,vt no.ff.eo.l.Lucius,aut fuit ſnīa condemnatoria, & tunc,
aut in ea bona fuerunt expreſſe adempta,aut non: primo caſu de
bet heres rei propter bona proſequi appellationem, vt dicta l.3.
ſecundo caſu indiſtincte dicitur hæredem non habere neceſſe
cauſam proſequi.ſed ego dico,quod interdum ademptio bono
rum venit a delicto interdum venit conſecutiue ad executionē
pœnæ delicti; primo caſu ſuper crimine pronunciatur, vt pœna
ſequatur l.j.§.calumniatoribus,ff.ad Turpill. v.g. dicit l. quicun-
que fecit tale quid,patiatur in corpore, & adimantur ſibi omnia
bona.hic eſt duplex pœna delicti, vt infra de Decurio. l. quidam
ignauię.& l. quamuis prouiſum. & pronunciato ſuper crimine
vtraque pœna expreſſa videtur, ideo habent heredes proſequi
ſecundo caſu extincto principali extinguitur pęna, quę erat ſe-
quela, & ita intelligo dictam l.3. ergo expreſſio tacita aliquid o-
peratur. Reſpondeo,vtraque ex voluntate exprimetur argum.
ff.de cond.& demonſtrat.l.in conditionibus, §.primo, ſi quis e-
nim exprimit duplicem pœnam,pariter principalem inducit,cū
alias non eſſet vtraque pœna principalis, ſed ademptio bonorū
veniret ex quadam neceſſitate, ne ille, qui ciuili iure priuatus eſt
habeat bona,in quibus eſſe poteſt,quę iuris ciuilis ſunt, vt actio
nes,& ſimilia,vt dixi ſup.eo.l.certa.Pone, Iudex non intercedē-
te aliqua cauſa ad expreſſionem fiendam expreſſit de bonis.pu-
to idem eſſe, ac ſi tacuiſſet, quia non videtur expreſſiſſe eo ani-
mo,vt vellet augere pœnam delicti,probatur,quia augere pęnā
ſine cauſa eſt delinquere, & in dubio quis non videtur delinque
re,vt l.pen.de procu.cum ſimilib.ff.de cond.indebi. de ſecundo
tempore appellationis factæ dico idem,ac ſi non eſſet appellatū
vbi ſnīa appellationis confirmauit.dico idem,ac ſi id,quod pro-
ductum fuit in ſecunda ſnīa deueniſſet in prima, nec fuiſſet ap-
pellatum,quo caſu, aut non fuit appellatum, nec appellari p̄ot,
quia tranſiuit in rem iudicatam,& tunc planum eſt,vt hac l.aut
poterat appellari,vt puta,quia ꝯ.decem dies deceſſit reus,& tūc
gl.dicit totaliter extinctam cognitionem indiſtincte,vt no.ff.de
accu.l. ex iudiciorum.ego non puto,quod ſit melioris conditio
nis,quod nondum appellauit,ꝙ ſi appellaſſet,vt ff. de liber. cau.
l.ordinata. §.fi.& l.Lucius,ff.de qb. ad liber.proclam. non licet
vnde dico idem eſſe,ac ſi fuiſſet appellatum, vt interdum duret
4 cognitio pp bona, interdum non, vt ibi dixi.† Tertio oppon.&
videtur, bona non auferri per fiſcum, quia debent reſeruari fi-
lijs poſſeſſoris condemnati,vt in auth.bona damnatorum.s̄.de
bon.proſcrip.Sol. hæc l. loquitur ſ'm iura antiqua, ſ'm quæ pa-
tre damnato reſeruebatur filio ſolummodo,quod erat conceſ-
ſum ad vſum ipſius filij,vt ff.de min.l.3.§.ſed vtrū, & quod not
in l.pen.s̄.qui bo.ced poſſ.& legitima,de qua dr̄ ff. de bon. dam.
l.cum ſecundo,§.primo, & in prin. præter hęc omnia deuolue-
bantur ad fiſcum,hodie autem,aut damnatus debet ſtatim mo
ri.& tunc ſucceſſoribus legitimis bona reſeruantur, vt in dicta
auth. bona dam. qa adimere bona eſſet potius pœna cognatio-
nis,quam ipſius,q moritur,cum exinde non poſſit ſtatim,q mo
ritur abſque herede,aliquid habere,ſ'm Odoffr.aut dēt ſuperui-
uere,& tunc,aut homo adimit bona,& confiſcat, ne remaneāt
penes delinquentem: nam q delinquit,egeſtate laborare dēt, vt
ff.depoſ.l.bona fides.lex autem,niſi pater conſiſtat, totum reſer
uat poſteris,eripiendo eos in ſuam poteſtatem.vt in auth. de in-
ceſt.nup.§.1.ſed rōne aſcendentium nullam haber,ſed hæres,p
l.ſi filius,s̄.de bon.proſcrip.neque viri,neque vxoris, neque de-
ſcendentium, & q in poteſtate condemnati eſſe non poterant,
vt eorum,qui ex filiabus,vel neptibus naſcuntur, vt ibi apparet.
5 †Quæro,aliquis eſt confeſſus, vel conuictus de crimine ante li-
tem conteſtatam,an poſſit ordinaria pęna in aliquo alio iudicio
condemnari? Reſpon.non: & ideo dicit hic poſt publicam ac-
cuſationem,& de hoc eſt tex.& gl.ff.de infamibus.l.ictus fuſtiū.
Item video,ꝙ pęna,quæ per accuſationem infligitur in omnib.
bonis,vel quota,extinguitur mortuo criminoſo añ condemna
tionē.Quæro,qd de pęna q̄ reſpicit quotā,vt ſi dicat,pdat litem,
vel cauſam? Rñ,idem,caſus eſt ff.eo.l.eius,q delatorem. Quæro
nunqd poſt mortē poſſit de infamia alicuius quæri? Dic, quod
6 ſic,arg.l.fi.in fi.s̄.de teſti.†Item quæro,cur magis tenetur hæres
proſequi,ſi moriatur defunctus reus pendente cā appellationis,
q̄ pendente cā principali? Dic quod ex quo eſt appellatum,fingi
tur non pronunciatum,vt ff.ad Turpil.l.1.in fi.reſpond.vt aliqd
operetur ſnīa.Ex ſecunda lectura ex eo, quod habetur in l.3.s̄.ſi
pen.appel.mors interue. habes de inſtantia principalis cauſæ,qa
7 tranſit ad hæredem. † Quæro quid ſi reus fuerat confeſſus deli-
ctum,an hoc pręiudicet ei,qui dicit ſe hæredem. Vr̄ quod ſic,vt
l.2.ff.de bonis eor.in ꝯrium vr̄ dicta l.eius qui delatorem. Solu.
confeſſio defuncti expreſſe præiudicat heredi, ēt ſi conuictus, ſ.
per tormenta confiteatur,vt hic,ſicut alia quælibet probatio, q̄
oberat defuncto,vt quia per teſtes fuit cōuictus,vt hic, nam plu-
ribus modis poteſt hoc intelligi, ſed confeſſio tacita, quæ venit
a delicto,vt quia corrumpit iudicem eo caſu,quo nō licebat, &
tunc non præiudicat hæredi eius, niſi de crimine primo fuerit
conuictus,ideſt de corruptela condemnatus, & ita loquitur di-
cta l.eius qui,ff.eo.tit.l.Arrianus,§.fi.aut non venit a delicto, qa
ipſa corruptela non eſt delictum: & tunc cum non poſſit ex ea
inſtitui accuſatio, non expectat ſnīam ſuper corruptione loquē-
tem heredi nocere,vt dicta l. fi. & quod corruptio non cadat in
delictum patet, quia licet vnicuique redimere ſanguinem ſuū,
8 q̄uocunque poteſt. † Ex tertia lec.no.quod ſi aliquis ſe occidit,
aut periactationem,vt fecit Empedocles,vel tædio vitę,tunc bo
na non auferuntur ſucceſſoribus: aut metu pœnæ, & tunc ad
hoc,ut adimantur ſucceſſoribus bona, plura concurrere, ſcili-
cet, vt tale delictum ſit occaſio occaſionis, ex quo condemna-
to veniebant bona,& quod timore pœnæ ſe occidit, & quod iā
fuerit petitus, ideſt accuſatus de illo delicto.& hæc omnia pro-
bantur in l.finali,ff.de bon.eorum. Item puto ad hoc requiri a-
liud,ſ.ne ſubſit his qui vocantur,per auth. bona damnatorum,
vt puta ſi reus vbi non occidebat ſe, & condemnatus ſuperuiue
bat,vt in deportatione, quia adimere bona eſſet pœna cognatio
9 nis,non defuncti.† Quæro,quę eſt ratio,ꝙ bona talium applicā-
tur fiſco.Reſpon.non facti ſceleritas: ſed quia ſe occidendo oc-
ciſor confeſſus eſt delictum,ut quia ſe ſua ſententia condemna-
uit,vt dicta l.fi.§.ſed nonne etiam confitetur nondum reo ſe pe
10 tito.Reſpon. vtique,tamen extra iudicium.† Et iō confeſſio ex
tra iudicium non eſt ſufficiens cauſa ad bona adimenda, quod
11 no.vt dixi ſupra. † Item quęro, quare iſta tacita confeſſio,quæ
venit a delicto pręiudicat heredi. Reſpondeo, quia deliquit in
ſe,hic in alium: vel quia poſt delictum,hic non eſt poſſibile diffi
nitiuam ſequi ſuper eo ad pęnā delinquentis,ibi vero eſt poſſibi
12 le: & hęc eſt vera ſolo. † Item quęro,an contra iſtam tacitam
con-

confeſſionem admittatur in contrarium probatio? Rñ. ſi con-
ſtat metu pęnę ſe occidiſſe, qūo poſſet ꝓbari ꝯ̃riū, ſed ſi p̃ſumat̃
metu pęnæ ſe occidiſſe: quia petitus ſe occidit, poſſet probari ꝯ̃
per aliam præſumptionem, quia in criminali vna præſumptio
tollit aliam, vt d.l.fi.§.ſi quis autem exemplum. Quæro, vtrum
criminaliter accuſatus ad pęnam corporis poſſit dimitti datis fi
deiuſſorib. Vr̃ ꝙ ſic, vt d.l.fi.§.ſi quis decurio. ff. de bon. eo. in ꝯ̃-
rium, qa non poſſet fieri executio in fideiuſſores, vt l. ſancimus,
s̃.de pę.§.non cõmittitur ei. pro hoc s̃. vt oẽs cauſæ ciu.l.j.in fin.
Sol. publicis cuſtodib. cõmitti poteſt, & hos vocat fideiuſſores
publicos, vt d.l.fi.§.ſi qui. ſed priuatis cõmitti non pōt, vt l. alleg.

De conueniendis fiſci debitoribus. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Fideiuſſor adminiſtratoris fiſci, an a fiſco poſſit primo conueniri adminiſtratore non excuſſo.*
2 *Fideiuſſorum alius neceſſarius alius voluntarius.*
3 *Fideiuſſor neceſſarius obijciendo de excuſſione principalis, an videatur vti beneficio quod hodie habent omnes fideiuſſores.*
4 *Principalis ſi eſt abſens, vel habet alibi bona an ille, qui fideiubet ex neceſſitate poſſit dicere excutias principalem.*
5 *Excuſſionis beneficium ad impediendum proceſſum non obijcitur poſt litis conteſtationem.*
6 *Exceptio ordinis, ſi ſit appellatum, an poſſit obijci in cauſa appellationis.*
7 *Creditor an poſſit primo conuenire poſſeſſorem bonorum fiſci principali nõ excuſſo.*
8 *Pater, qui conſenſit filio dato tutori renunciauit beneficio de fideiuſſoribus an poſſit petere, vt primo excutiatur principalis.*
9 *Fideiuſſor in obligationibus facti an poſſit dicere excutias principalem.*
10 *Fideiuſſor fugam arrepturus ſi obijcit de excuſſione an audiatur.*
11 *Fideiuſſor agit contra creditorem, creditor obijcit compenſationem, an fideiuſſor poſſit dicere non potes compenſare, niſi excutias principalem.*
12 *Fideiuſſor ſi obijciat de excuſsione, an debeat miniſtrare ſumptus litis creditori exequenti.*
13 *Fideiuſſor an citari debeat, cum fit excuſsio principalis.*
14 *Fideiuſſori pro naturaliter obligato, an neceſſaria ſit excuſsio.*
15 *Obligatus ſub conditione, uel in diem, an poſsit renunciare beneficio excuſſionis.*
16 *Obligant ſe duo principaliter, & vnus reuera eſt fideiuſsor, an habebit beneficium excuſsionis, & an iſte conuentus poſsit conſequi ſpatium, intra quod poſsit exigere eum qui reuera eſt principalis.*
17 *Fideiubens pro fiſco vel tyranno, an poſsit petere quod fiat excuſsio.*
18 *Excutere volens filiumfamil. an citet ipſum uel patrem.*
19 *Fiſcus non conuenit eum, qui mercatus eſt rem adminiſtratoris, niſi principali conuento.*
20 *Fiſcus quo iure agat contra debitorem debitoris.*

NOn iniuſta. Fideiuſſor adminiſtratoris fiſci li
cet etiam bona adminiſtratoris
poſſideat, non conuenitur a fiſco, niſi adminiſtratore
excuſſo, & ſm hoc dic repromiſſam identitatem fiſco ab ipſo,
qui fideiuſſit pro adminiſtratore fiſci, vel dic extraneus poſſeſ-
ſor rerum debitoris fiſci non conuenitur hypothecaria a fiſco,
niſi excuſſo principali adminiſtratore. & ſm hoc dic repromiſ-
ſa identitate ab ipſo adminiſtratore non ab aliquo alio. Vel dic
tertio: ille, qui emit rem a debitore fiſci, non ſoluit pretium, ſed
recepit rem fide habita ſibi de pretio, non pōt conueniri a fiſco,
niſi prius conſtet debitorẽ principalem non eſſe ſoluendo, ali-
ter conuenitur: ergo primo principalis, q̃ debitor eius. vr̃ ergo,
ꝙ fideiuſſor, poſſeſſor, & debitor adminiſtratoris, vel alterius
debitor pñt cõueniri a fiſco, ſed ita demū, ſi principalis debitor
fiſci nõ ſit ſoluẽdo. h.d. lex iſta ſm oẽm intelłm gl. Vel dic quar-
to, ſm Odof. ꝙ ſi ꝯ̃xi cū fiſco, & obligaui ei bona mea expreſſe,
& poſtea vendidi aliquam rem, ꝙ fiſcus poterit emptorẽ conue
nire, qa expreſſa erat hypotheca tñ ſi emptor caueat fiſco de ꝯ-
ſeruando eū indemnẽ, & velit. vt fiſcus ſuo periculo exigat prin-
cipalẽ, ꝙ eſt audiẽdus, h.d. Et ſic vides, quod duobus modis in-
1 telłr hęc lex in perſonali, & duobus in hypothecaria. † Oppo. per
ordinem, & vr̃ fideiuſſorem primo loco poſſe conueniri, vt s̃.de
fideiuſſ.l.nõ recte. Solu. dicit Odof. ꝙ aut quis fideiubet apud fi-
ſcum, & obtinet hæc l. & ff. ad munic.l.libertus, §. filium, & ff.de
admi.rer.ad ciui.peri.l.3.§.fi. & ĩ.de decur.l.1. Aut qs fideiubet
quod extraneū: & tunc ſm iſta tpa obtinebat l.non recte. ſed ho
die aliter dicendū eſt, vt in Auth. de fideiuſſ. in princ. collat. 1. &
rationem reddit, qa apud fiſcum facile quis obligatur, & ideo
2 difficilis exigitur, arg.l.cum q, ff.de iureiu. truffa eſt. † Attende, q-
dam fideiubent apud fiſcum, vel apud priuatum ex neceſſitate,
vt pater pro filio dato tutore, vt ff.de tutel.l. filius. vel creato de-
curione, & tunc primo excutiendus eſt principalis, etiam anti-
quo iure, vt in ꝯ̃rijs. qdam fideiubent ex voluntate, & hic obti-
net l.non recte. Secundo, qa neceſſaria fideiuſſio inducitur per
legem ſolūmodo, ad hoc, vt creditor poſſit exigere, quod ſibi
debet; ergo donec exigere p̃t a principali, nõ eſt ratio, ꝙ exigat a
fideiuſſore; ſed fideiuſſio voluntaria inducitur, vt ſit verior, &
cautior intentio creditoris, ideo p̃t ẽt fideiuſſorem ante conue-
nire, arg. ad hoc, quod no. ff.de ver.obl.l. hm̃oi ſtipłones nõ ſunt
inutiles; ſed ſm hoc non ante incidit in obłonem fideiuſſor ex
neceſſitate, q̃ reus deſinat totum poſſe ſoluere. Rñd. immo ſic,
quia ſi eſſe vr̃ incideret, per particulas deficiente debitore, & ſic
pluries obligaretur, quaſi diuerſis ſummis, & fideiuſſoribus, &
plures actiones eſſent, quod eſt falſum. Præterea, qñ obło pen-
det ex euentu non ex facto obligati, vnica commiſſio obłonis to
tū conſumit, vt non poſſit plus committi, ar. ff.de cond. & dem.
l.hæc ꝯdõ, & ff.de arbitr.l.ſi duo, §.fi. vel dic, vt no. in l.ſi ſic, ff.de
verb.obl. Sed qcqd ſit, veritas eſt, ꝙ fideiuſſor ſtatim obligatur,
ſed exactio ſuſpenditur, qa non per modum ꝯdõnis id ineſt. l.ſi
debitor no ſit ſoluendo, ſed ꝑ modum cauſæ, vnde obłonẽ non
ſuſpendit; ob hanc.n. cauſam fideiuſſor neceſſarius ſe obligat, vt
reus deficiens non periclitetur creditor, non ãt ſe obligat ꝯſuetu
do ꝯferẽdo ſubſtantiam obligationis in hunc euentum, & ſic
non ſub ꝯdõne, & hoc probat, quare ſtatim fideiuſſorem, & pi-
gnus ꝓ ſe talis fideiuſſor pōt dare, vt l.creditores, §.fi. ff.de admi.
rer. ad ciuit.pert. & pro hoc ff.de colla.bon.l.prætor, in prin. † Itẽ
3 quęro, an iſte fideiuſſor neceſſarius, cū obijcit de excuſſione prin
cipalis, videat̃ vti beneficio, quod hodie habẽt oẽs fideiuſſores.
Rñ. ius obijciendi de excuſſione venit, aut ab intentione legis, &
hominis, aut a beneficio legis. ab intentione venit, dum qs ex ne-
ceſſitate fideiubet; nam huius intentionis eſt, & lex. & ipſe, ne eū
exigatur principali exiſtente ſoluendo: & talis fideiuſſor allegãs
de excuſſione non vtitur beneficio legis, ſed qualitate conuen-
tionis, ſeu intentionis vtitur, & ita hic loquitur. A beneficio au-
tem legis venit, qñ præter propoſitum intentionis vtitur exce-
ptione, vt ſi fideiubeo pro te ſponte: ideo intercedo, vt laxiores
habeat habenas creditor, & vberiorẽ exigendi poteſtatem; ergo
cum habilitate electionis interim illo beneficio vtor. † Ex his ſe
4 quuntur plura, principalis eſt abſens, vel hẽt bona alibi, an ille, q
fideiubet ex neceſſitate poſſit dicere excutias principalem & pu
to poſſe diuerſum in eo, qui excipiendo vtitur beneficio; nam il-
lud non competit, ſi debitor principalis eſt abſens, vt in authen.
pñte. & in auth. vñ ſumitur, s̃. de fideiuſſ. † Item attende benefi-
5 cium excuſſionis ad impediendum proceſſum, non obijcit poſt
litem conteſtatam: quia talis exceptio eſt dilatoria, vt ff.de mun.
& hono.l.cura, §.deficientium, licet aliter notetur ff.de excep. ti.
gñali, l.2. & tñ puto, ꝙ pater etiam poſt litem conteſtatam poſſit
dicere; excutias filium meum, quia exceptio patris venit a con-
uentione tacita, & ſic nãliter eſt obligatus; actor nõ ante petere
pōt, qa obligatio non petit per conteſt.lit. ſed potius committit,
vel dic idem, qa talis tacita conuentio ordinatur ad impedien-
dū exercitium ſolum; & ideo cum cępit exerceri, iam renuncia
tum vr̃ cõuentioni, ſicut vidimus in qualibet dilatoria iudicij, vt
s̃.de prob.l.exceptionẽ. & in qualibet alia exceptione ordinis, vt
6 l.ſi maritus, §.pe. ff.de adult. † An ſi ſit appellatū, poſſit exceptio
ordinis obijci in cã appłonis. nõ puto, qa appellatio ea tm̃ reſcin
dit, quæ deducuntur per ipſam ſñiam, & per ipſum factum iudi
cis, non autem illa, q̃ inſurgunt a facto hominis, ſed exceptioni
ordinis clauditur via per conteſt. &c. Item glo. dicunt, ꝙ benefi-
cium de fideiuſſoribus olim non erat cognitū gñaliter, ſed in q-
buſdam caſibus, ſubijcientes, hodie idẽ vñr hr̃e omnes fideiuſſo-
7 res, quod non credimus, vt apparet ex prædictis. † Secundo opp.
ad ſecūdã lecturã, & vr̃, ꝙ creditor primo poſſit cõuenire pigno-
rum poſſeſſorẽ, vt ff.de pign.l.diſtractis Sol. illud in pignore con
uentionali, hic in hypotheca tacita, ſiue legali; vñ hic dices, ꝙ vr̃
pignus obligatū excepta executione hypothecaria ĩ cauſam pri-
mo propoſitæ perſonalis, quod eſt falſum: nam ſm hoc nõ eſſet
tacita hypotheca, ſed eſſet expreſſa per fictionẽ, quod eſt falſum:
effectus materię hypothecæ expreſſæ ſunt verba, per quæ ꝯ̃hitur
hypotheca, & durat hæc hypotheca quadraginta annis, vt l. intel-
ligere, s̃.de euict.pign. ſed cã materialis hypothecæ tacitæ eſt ip-
ſum debitū, & ideo iuri debiti elapſo ꝑ præſcriptionem triginta
annorum non vltra durabit hypotheca, q̃ inducitur priuilegio
materiæ, vt in hypotheca tacita ſuper dote, vt l.vnica, §. & vt ple
nius, ſup. de rei vxo. actio. ſed ĩ hypotheca, quę ꝯ̃hitur priuilegio
perſonæ; puta, qa cum fiſco ꝯ̃hitur ea data; dico quod nõ venit
ab aliqua mã, ſed ſine mã creatur, vt ff.de pact.l.iuriſgentium, §.
j. p̃terea ſequeretur, ꝙ ipſe principalis nõ poſſet conueniri ſimul
pſonali, & hypothecaria, nec fideiuſſor eius poſſidens, quod eſt
ꝯ̃ caſum huius l. ſm ſuperiorem lecturam. nã hic fideiuſſor poſ-
ſidebat, & proponebatur ꝯ̃ eum pſonalis hypothecaria, & tñ iu
dicium procedit, niſi quia obligatur de excuſſione, pro hoc, qđ
dicimus de hypotheca expreſſa, vt in auth. de fideiuſſ. §. ſed neq;
dic ergo rõnem, qa hypotheca tacita diſpenſatiue inducitur, nõ
etiã eius exercitium per diſpenſationem arctatur; & cadit hic di
ſpenſatio in beneficium, vñ vbicunque hodie cõuentus hypo-
thecaria ex cõuentione expreſſa nõ habet beneficium excuſſio-
nis ibidem non habebit, ſi conueniatur hypothecaria, quę venit
ex tacita hypotheca, quę verba not. & facit in l.proxi. & facit ad

8 hanc lect.l.Moſchis,ff.de iu.fiſc.† Quæro,pater cōſenſit filio da-
to tutori,& renūciauit beneficio de fideiuſſoribus, an poſſit pe-
tere, vt primo excutiat principalis? Rñd.ſi beneficio authenticæ
tm̄ renunciauit,pōt,arg.ff.de bon.lib.l.Paulus.§.j.& ff. de ſucceſ.
edi.l.j.§.ſed videndum. ſed ſi omni legum auxilio, & bñficio re-
nunciauit, vt in auth. vt ſine prohib. ma.deb.& cred.§.qa vero,
ver.mox.tunc non poteſt : qa per pactum remitti poteſt benefi-
cium de fideiuſſ.vt no.in auth.de fideiuſſ.§.j.Item tacita conuē-
tio pōt mutari per expreſſam,arg.ff.de preſcript. ver.l, naturalis,
§.fi.non quod per iſta verba tacita fideiuſſio deducat̄ in expreſ-
ſam;hæc.n.ſine ſtipulatione fieri nō poteſt,vt l.blanditus,ſ.de fi-
deiuſ.& ff.de verb.obl.l.5 §.ſatis acceptio.ſed ꝙ nouam nām aſ-
9 ſumat,bene fit ꝑ dicta verba.† Item quæro, nunquid in obliga-
tionibus facti poſſit fideiuſſor dicere excutias principalē in illo
facto,puta foueā facere? & puto excuſſioni locū eſſe ; ſed non in
illo iudicio ſiſti:probo,poſtquam ille nō poteſt ſiſtere,fideiuſſor
non p̄t conueniri.vt l.ſi vero pro condemnato,ff.q ſatiſd.cogan.
ergo conuenitur:& ſi ille poſſit reſiſtere,& ſic principali exiſten
te ſoluendo factum,quod erat indebito, ergo excuſſio nō ē ne-
ceſſaria,vbi nō poſſet conueniri fideiuſſor reo exiſtente ſoluen-
do.pp hoc dico indiſtincte probari , ſi fideiuſſor obijcere poteſt
de excuſſione,plus conſequeretur, q̄ lex vellet ei dare. lex.n.vo-
luit obligationē fideiuſſoriam per talem exceptionem interimi,
ſed beneficium hr̄e fideiuſſorem ſine alterius detrimento, argu.
ff.ne quid in loco pub.l.2.§.qs a principe.& ſ.de eman. lib.l.nec
auus. ſed oſtendo , ꝙ obligatio fideiuſſoris ad factum interime-
ret;nā aut reus ſolueret factū, & liberaretur fideiuſſor . aut non
ſolueret,& tunc ſuccederet obligatio ad intereſſe,ēt ꝯ fideiuſſo-
rem,vt l.cū filius,ff.de ver.obl. & ideo non puto fideiuſſorem in
facto hr̄e beneficium etiam in illo rem tradi,vel foueam fieri,&
ēt in facto,quod mixtum eſt datione,& facto,nō credo reſpectu
facti hr̄e beneficiū de excutiēdo principali, ſed reſpectu datio-
nis ſic.ita intelligo l.j.ff.de municip.cū ſi.ergo fideiuſſori benefi-
ciū competit, vbi exceptio beneficij obligationē fideiuſſoriam
non interimit,ſed differt,vt dictū eſt;ergo ſi actum ſit, vt præci-
ſe debeat factum,ꝙ fieri p̄t, vt no.ff.de don.l.hr̄ditatē,erit idem,
ꝙ in obligationib.dandi.fallit in illo facto iudicio ſiſtere.Itē ſi fi-
deiuſſor dicat volo facere,vbi factū obligationis ꝯmittat obliga-
tionē ad intereſſe ꝯ principalē,ad intereſſe ſtatim ſuccederet ex
ceptio,qa in oblōne eſt dare,vt l.obligationū fere, §. fi. ff.de act.
& obl.añ cont.litis,vel poſt dicat hoc,tunc.n.poſt lit. conteſta.vr̄
eſſe p̄cluſa via excep.† Itē q̄ro,fideiuſſor eſt arrepturus fugam,
10 obijcit de excuſſione,an audiat? Rñd.pp fugā p̄t res incipere ab
executione quo ad reū,qa p̄t fieri ſequeſtratio,arg. ff. de appell.l.
Imperatores.& ff.de pign.l.q̄ſitū.vel ſoluere cogit,qa debitū eſt
liquidum,vt arg.ff.ad Trebell.l.Imperator.& ff.vt leg. no. cau.l.
fi.vñ cū non deſideret ordo vnius cāæ ad ſeipſam : multominus
deſiderabitur vnius cauſæ ad aliam,arg.eorum,quæ no.in l.pro
latam.ſup.de ſen.& ſup.de app.l.j.vel dic,ꝙ fideiuſſor cum obij-
cit de excuſſione, dēt cauere de ſoluendo, & ideo ſufficiat hoc
11 actori,arg.huius l.† Itē quæro,fideiuſſor agit ꝯ creditorē, credi-
tor obijcit cōpenſationem,an fideiuſſor poſſit dicere,non potes
cōpenſare,niſi excutias principalē? & vr̄,ꝙ non,qa compenſatio
debiti liquidi obiecta ſtatim.trahit ſecum executionem, & ipſo
iure hincinde perit obligatio,vt plene no.inſti.de act. §.in bonæ
fidei.ergo cum res incipiat ab executione , deſinit poſſe fieri ex-
cuſſio quod verum,puto,ſi fideiuſſor fateatur debitum , & hoc
forte eſt eo ipſo,quod obijcit de excuſſione,qa iſtud beneficium
circa nomen,& eius fideiuſſoris non competit , ergo q eo vtitur
ſe fideiuſſorem recognoſcit,arg.ff.de acq. hær.l. pro hæredes, §.
Pomponius.ergo non p̄t dicere eſſe non debitum, ꝙ nō fideiuſ-
ſerit:ſed alia ratione indebitum, bene dicere poteſt . Si ergo di-
cat,non debetur tibi aliquid,& ſi debetur excutias debitorē prin
cipalem.hic,qa debitum non eſt liquidum non poteſt res incipe
re ab executione,vt l.vlt.ſ.de compenſ.& ideo liquidādū eſt iu
dicio propoſito ꝯ ipſum principalem, & ſic eſſet tunc locus bñ-
12 ficio excuſſionis in exceptione iſta,qd̄ eſt no.† Item quæro,an ſi
fideiuſſor obijciat de excuſſione,debeā ſubminiſtrare ſumptus
litis exequendi creditori. & eſt arg.ꝙ ſic in hac l. dum dicit , re-
promiſſa fiſco identitate,vt ff.de fideiuſſ.l.ſi dubitetur. Rñ.quæ-
dam excuſſio fit ad committendam obligationē.exēplum, ff.de
verbo.obl.l.decem,& ff.ſi cer.pet.l.fi. quædam fit ad præparan-
dam excuſſionē contra fideiuſſorē.In prima planum eſt,ꝙ non
dēt fideiuſſor ſumptus litis ſubminiſtrare , qa nondum eſt obli-
gatus ad aliqd,vt ff.de fideiuſſ.l.fideiuſſor in id, in princ. & dictis
ll.In ſecundo dico,ꝙ aut excuſſio venit a tacita intentione,& i-
dē,qa ſtricti iuris eſt . & ideo extrinſecus nihil venit a beneficio
legis,& tunc aut fideiuſſor inficiatur debitum,& idē eſt,aut fate
tur:& tunc ſubminiſtrabit ſumptus,quos nō faceret ꝯ fideiuſſo
rem agēdo,qa beneficium fide uſſoris debet intelligi ſine dam-
no alterius,vt d.l.nec auus.illud cōſtat,ꝙ de ipſo debito ſoluēdo
in defectum principalis debebit cauere,arg.huius l.& ff.ſol. ma.
l.ſi ꝯſtāte, §. quoties, etiam vbi differet, ſed tunc non cauet ſim-
13 pliciter,ſed in euentu forte,i.ſi debitor apparuerit .† Itē quæro,
nunquid cu fit excuſſio principalis,debeat ipſe fideiuſſor, citari,
vt aſſiſtat cāe,& vr̄ ꝙ ſic,exemplo poſſeſſoris,vt l.2.in fin.ſ.ſi pp.
pub.pen.ad hoc facit,quod no.in l.cum miles,§.1.ff.ex quib.cau
maio.& ff.de ſenatuſc.Sillan.l.ī cognitione,ſ.de litig.auth.nunc
ſi heres.& in corpore vñ ſumitur. Rñ.in excuſſione, q̄ commit-
tit̄,vel inquantum oblō ſit cōmiſſa,detegit,vt in l.decem , alleg.
nam credo citandū fideiuſſorem,qa ꝯdō oblōnis fideiuſſoriæ ꝯ-
mittitur ēt ignorante,arg.ff.de cond. & dem.l.multum intereſt,
& l.2. & ēt cōmiſſa detegi p̄t fideiuſſore ignorante ; qa detectio
cadit in factum, quod non requirit ſcientiā debitoris , vt in qua-
libet alia cōmiſſione euidenti obligationis fideiuſſoriæ, vel alte-
rius; ſed in excuſſione,q̄ fit ad p̄parandā excuſſionē, dico , ꝙ aut
illa excuſſio fit ad petitionē fideiuſſoris,& ſibi imputet , ſi nō aſ-
ſiſtat,ne concludat̄,arg.ff.de inoff.teſt.l.ſi ſuſpecta,& in d.authē.
nunc ſi heres.aut fit proprio motu actoris, & tūc fideiuſſor citā-
dus,arg. dictarum legum. ego puto nō eſſe fideiuſſorem citan-
dū de neceſſitate,nā cum in cā non fiat executio, niſi iuris ordi-
ne ſeruato,& fideiuſſore ꝯuicto,ut no.in l.fin.in fi. ſ. de vſur. rei
iud.ad quod oportet citari.certe hoc idē vr̄ eſſe in poſſeſſore pi-
gnoris,& ideo dic,eū nō citandū de neceſſitate, vt dictū eſt. Sed
ſi ſit citatus,& cōfiteat̄ debitū,fiet ꝯ eū executio ex eadē inſtan-
tia,arg.d.l.2.in fi.& quod no.in d.l.in cognitione , & ſ. qñ fiſcus,
vel priu.l.ſi debitū,& ſ.de præt.pigno.l.1.& ff. de re iud.l. a diuo
4 Pio,§.ſic quoq;,& §.ſed vtrum.† Item quæro,ſi fideiuſſerim pro
nāl̄r obligato,an neceſſaria ſit excuſſio? Rñ.non pōt fieri.Itē nec
obſtat exceptio cendēdarū;qa tacite his exceptionibus,vr̄ renun
ciatū. diuerſum eſſet , ſi ex poſt facto deſierit poſſe cedi, vt ff.de
ſolu.l.Stichū.§.pen.& ff.de fideiuſ.l.ſi mandato. Non obſtat ff.de
fideiuſ.l.ſi ſtipulatus,§.fin.quia ibi fuerit renunciatum beneficio
cedendarū,vt ibi no. Sed Mar.dicit,ꝙ ibi fuit fideiuſſio ſucceſſi-
ua,vnde primus non interceſſit intuitu habito de exoneratione.
aliqua per interuentū ſecundi,arg.ff.eo.ti.l.ſi Titius,& Seia,quæ
reſponſio ſatis eſt bona.Itē non obſtat l.niſi,ff.de pact. Sol. vt ibi
5 no.† Item quæro,an ille qui obligat ſe ſub ꝯdōne , vel in diem ēt
certum poſſit renunciare beneficio excuſſionis? Vr̄ ꝙ non , vt l.
ſi ita ſcriptum,§.ſi ſub ꝯdōne.ff.de leg.2.& de ſuc. edi.l. 1. §. de-
cretalis.qa iuri futuro non p̄t renunciari,nam eius eſt nolle , cu-
ius eſt velle,vt in regula iuris,de re.iur. in 6. dicas abſenti nō re-
nunciari,ſed p̄nti.ſ.ei , ad cuius cōmodum renūciatur. præterea
ſatis eſt verum , & ꝙ ſi primo fideiuſſerim apud te ſub ꝯdōne in
abſentia tua,& renunciem beneficiū,nō ualebit, ſed cum in ip-
ſo ꝯctu beneficio renūciat̄;aut dices hr̄e uim pacti , aut uim do-
nationis beneficij, aut ſtabit in finib. ſimplicis renūciationis , &
ſi non ualebit in uim pacti,non trāſibit,qa renunciationis nō eſt
eius propoſiti,ut uelit ſe obligare ad non excutiendū,ſed ſimpli-
citer ius ſuum remittere, unde gl. dicunt non ſufficere renūcia-
tionibus,q̄ fiunt iuri futuro,præſentiam eius,cui renunciat̄; ſed
requiri auctoritatem iudicis , & in iudicis manibus renunciari,
vt no.ff.de acq.hær.l.is q hæres,& l.1.ff.de cura. bon. da. Itē non
vr̄ donō eadem ratione,quia donans donatario obligat̄,& quia
conſenſus verbis expreſſis hoc iure deſiderabat̄ , ut l.inter mor-
tis,ff.de don. cau.mor. Item pro hoc ff.ſi quis in frau. patr.l.1.§.
ſi fideiuſſit.dic,ꝙ tranſit in pactum,quia ſæpe extra id,quod agi
tur,tacita naſcitur oblō: & hoc qñ renunciatio fit verbis expreſ
ſis, ſed qñ fieret tacite,non tranſit tunc in conuentionem, ut ff.
quorum leg.l.1.§.quod ait, verſ.quod ſi ante eodem mō,nec do
natio eſt pōt dici eſſe q̄dam beneficij largitionem , licet non ali-
cuius qualitatis; & ideo valere,quia ēt ꝙ futurum eſt,donari p̄t.
l.ſpem,ſup.de don.nec verba deſiderantur,quia incipit a præce-
denti quaſi traditione,quod non eſt verum, quia nihil eſt de pñ
ti,quod poſſit quaſi tradi:quid dices,ſi hæc vera ſunt, eodē mō,
ſi pure fideiuſſit,non poterit tacite renūciare in ipſo ꝯctu : quia
licet exceptiones,quæ hñt præcedentem diſpōnem, tunc naſcā
tur , tñ hoc excuſſionis beneficium non habet pro precedenti
materia,niſi preuentionem conueniendi fideiuſſores , ipſa præ-
uentio beneficiū habilitat ad executionen,& producit illud;er-
go non poſſet renūciari ab initio.mihi vr̄,ꝙ aut renunciatio fit ī
ꝯctu,& tūc cuilibet iuri poſſit fieri,quia informat ipſum ꝯctum;
& hac rōne extenditur in futurum, & hoc etiam ſi facto renuu-
cietur; nam ēt,quæ tacite fiunt iuxta ꝯctum , informat illum,vt
no.ff. de do.l. ſi oleum.Sed ſi fiat extra ꝯctum,tunc dicendum
eſt,vt not. in ꝯrijs.& tene illud,ꝙ iſta renunciatio nō habet vim
pacti de non excipiēdo;tunc enim exceptio excuſſionis oppoſi-
ta obſtaret, quia committeretur oblō ad inteſſe , & ſic oblō fa-
cti tranſiret in obligationē quantitatis eo ipſo,ꝙ aliter fit, quam
ſit cōuentum,vt l.j.ff.de pe.leg.& ff.de actio. & obli.l.oblōnum
fere,§.fi.facit in ꝯrium,quod no.ff.de pac.l.reſcriptū , §.ſi pacto.
ſed ibi loqmur in pacto de non agendo , per ꝙ tollitur naturalis
oblō,q̄ actori ante producebat actionem,ideo præciſe ſtatur pa
cto.hic in pacto de non excipiendo loquor, & in exceptione, q̄
16 non venit ab aliqua naturali oblōne , ſed extrinſecus.† Item q̄
ro , duo principaliter ſe obligant , & vnus reuera eſt fideiuſſor,
an habebit beneficium excuſſionis? Rñ.non,qa principaliter ſe
obligando renūciaſſe vr̄,arg.ff.loc.l.cū apparebit,& ſ.eo.l.pen.

Sed

Sed an poſſit conſequi iſte conuentus ſpatiū j̃.quod poſſit exi-
gere eum,ꝗ reuera eſt principalis videtur quod nō vt d. l. pen. in
contrarium facit ff.de leg.3.l.fideicōmiſſā.§. pen. nam ibi ī obli
17 gationē inciderant adeundo hæreditatē.quod no.† Itē quęro,ſi
deiuſſi pro fiſco,vel pro quodam tyranno,an poſſim petere,qđ
fiat excuſſio? Reſpondeo nō:quia ſemper eſt ſoluendo, vnde ne
18 manis ſit fideiuſſio,uṙ renūciatū beneficio. Item quæro,ſi volo
excutere filiūfa.an citē ipſum,vel patrem? Rñ. caſus eſt Inſtit.de
acqu.per arroga.in fin.Quid in aliis legitimis adminiſtratoribus
dic vt l.j.cum ſequenti.ff.de adm.tut. in adminiſtratore datiuo,
& in procuratore,dic ut no.in Auth.de hær.& Fal.§. illud. & ff.
de oper.nou.nun.l.de pupillo.§.meminiſſe.in glo.vbi dico.facit
ff.de alimen.& cib.le.l.3.§.j.cætera de teſta.materia dic, vt dicā
19 in l.fi.j̃.de bo.vac.† Venio ad tertiam lect.dṙ hic,ꝙ fiſcus nō cō
uenit eum,qui mercatus eſt rē adminiſtratoris,niſi principali ɔ-
uento.Op.ꝙ illud,ꝙ quæritur adminiſtratori ex re fiſci, ſtatim
fit fiſci.arg.ff.de adm.tut.l.circa.Sol.hic adminiſtrator fiſci non
vendidit rem fiſci,& ſi vendidiſſet,fiſcus videretur vēdidiſſe,vñ
ɔ̃ctus eſſet fiſcalis,& ſic poſſet debitor ēt ante ɔueniri.vt ff.de iu
20 re fiſ.l.3.§.multa.ī fi.† Quæro,quo iure agebat fiſcus ɔ̃ debitorē
debitoris? rñdeo ſi intelligis, ꝙ ageret hypothecaria ,vel vtili, q̄
adminiſtratori ɔpetebat,vel directa,vt l.nomē, & l. hæredē ma-
riti tui.dicas ꝙ fiſcus dēt agere,& excutere prīcipalē,nec añ poſ
ſit debitorē debitoris ɔuenire,ꝗ̃ principalē,fecerit ɔdēnari, vt in
auth.de fideiuſ.§.ſed neq;& ar.s̃.qñ fiſcus,vel priuatus,l.2.vel ſi
prīcipalis ɔfiteatur debitū,fiat ei ꝓceptū de ſoluēdo , vt ff.de iud.
l.ſi debitori,ſi nō ſoluat capiēt eius bona ī cā iudicati,& diſtrahē
tur.& qđ deeſt,petēt ſicut a poſſeſſore pignoris,ita ī debitore de
bitoris ꝓpoſita & hypothecaria , ſi ita fiat nō oportet poſſeſſorē
ad aliqd citari,nec ꝓnūciari bona eē excuſſa,qa iudex nō excuſ-
ſit:ſed ſolū poſſideri,& vēdi iuſſit.ꝑ hoc l.1.ī fi.s̃.ſi vēdi.pig.aga-
tur.Sed interī,anteꝗ̃ bona vēdant,ſi velit creditor reliquū ɔſeq
a debitore debitoris,dēt de eius petitione fieri æſtimū de bonis
q̄ poſſidet citato.ſ.debitore debitoris.ar.in Aut. de nō alie. §. &
ut neq.j̃.de bonis vac.l.fi. & s̃.ſi ꝑꝑ publ.pen.l.2. in fi.& interlo-
cutoriā ferri ſuꝑ æſtimo.ar.d §.ſed vt neq; & ff.de adm.tut.l.tuto
res.ſi vero intelligis,ꝙ fiſcus ɔ̃ debitorē debitoris nō ꝓponeret
hypothecariā,potuit ita eſſe, ꝙ ꝓcurator fiſci agebat ɔ̃ debitorē
ſuū lite ɔteſtata ɔ̃ eū,& eo conuicto, vel confeſſo, ɔſtat eum nō
eſſe ſoluendo: vel ɔſtat illud debitū eſſe ɔ̃ctū occaſione pecunię
fiſci mutuatæ a dicto adminiſtratore nomine ſuo illi debitori ,
vel eſt ɔ̃ctū ex pecunia ab alio, ꝗ̃ ab adminiſtratore,puta,qa mu
tuauit fiſcus alicui pecuniā,& ille mutuauit alij: & ſic ex ɔ̃ctu fi
ſcali prius conueniret certe iſtis caſibus ēt nōdū ɔdēnato princi
pali poterit mitti pro tali debitore eius: & ſi confiteatur ſe de-
bitorē debitoris,officio procuratoris Cæſaris fit debitoris prin-
cipalis cōdēnatio:qa de qua re &c.& debitoris eius exactio ſine
alio iudicio,& hoc fauore fiſci,ut s̃.qñ fiſcus,vel priuatus.l. non
prius.& ff.de iure fiſ.l.3.§.multa.aliud eſſet in priuato, qui debi-
torē ſui debitoris,cuius nomen nō habet obligatum , nō poſſet
ɔuenire,niſi prius dānato excuſſo principali,& tūc nō propone-
ret officiū iudicis exequētis ɔdēnationē: ſed nouo iudicio opus
eſſet, propoſita vel ɔdictione ex lege, vel illa utili quæ debito-
ri ɔpetebat directa, vt s̃.qñ fiſcus, vel priuatus.le.2. ſiue hic debi-
tor debitoris priuati inficietur,ſiue non.idē in fiſco. vbi debitor
debitoris inficiatur,niſi forte, qa ſummarie cognoſcit an ꝑ dolū
īficiet, ut ſi hoc appareat,idem fiat,ꝙ ſi fateretur,arg. ff. de Car-
bo.edic.l.3.§.duæ cauſę.& §.cauſæ.ſ̄m opinionē egregij Pla. li-
cet per inuidiam ab Azo.& Accurſio nō approbet.& quod dixi
s̃.ꝙ aliud ē in priuato, qui nō proponeret officiū iudicis &c. In-
tellige,niſi in ea vellet ꝓcedere,ut caperet nomē,tanꝗ̃ pignus in
cauſam iudicati,nā iſtud pertinet ad executionē prioris ſniæ, &
ideo fit officio iudicis.ſed ita demū nomen in cauſa iudicati ca-
pi pōt,ſi fateatur,ut no.in l.j.s̃.de ꝓto.pig.& ſic loqt̄ ff.de iud.leg.
a diuo Pio.§.ſed vtrū. duo ergo modi ſunt, vel capiēdo nomen
in pignus,& tunc poſtea ꝓt ɔ̃ talem agi hypothecaria ſ̄m decre-
tum,ꝑ quod iubetur ſoluere, & hoc officio iudicis.ita intelligi-
tur hic in glo.& in d.l.2.Secundus modus eſt, ut etiam anteꝗ̃ in
cauſam iudicati nomē capiatur ɔueniatur ɔdōne ex d.l.2. & ita
loquutus ſum s̃.finge enim mortuū debitorē principalem ſine
hærede,hic qa nemo eſt, ꝗ poſſit citari ad iudicatum exequēdū,
non poſſet pignus capi, & ideo neceſſaria eſt illa l. licet copioſe
prouideat,& ſic etiam ubi nō ſubeſt iſta neceſſitas. vel dic ꝙ pri-
uilegium fiſci eſt in hoc , vt habeat cōdictionem ex l. ut debitū.
& l.non prius.etiam ante principalem condemnatum; priuatus
autem non habeat condictionem ex lege, niſi poſt condemna-
tionem debitoris ſui.Item poſt condemnationem debitoris tā
fiſcus quam priuatus habēt officium Iudicis,& ſic poſt ſenten-
tiam æquiparatur,non ante.ſed hic de officio intellige, ut dixi,
& hæc eſt,veritas,ut no.in d.§.multa.& in d.l. 2. Item quod dixi
de fiſci priuilegio, habet locum tantum in caſibus poſitis in §.
multa.Venio ad quartā lecturam Odof. & eā puto falſam con-
ſiderato hoc iure,quia volūtati creditoris electio cōmittitur,vt
in d. l. iure noſtro. ergo agens eligendo nullo modo repellitur.
non obſtat l.ſi dubitetur.quia ibi excipiens excipiendo,vtebatur
ſuo beneficio diuiſionis: & ꝑꝑ illud conſeruandum admittit il-
la lex exceptionem illā. Item non obſtat.ff. manda.l.ſi manda-
to meo,§.fin.quia illud fit ibi ex conuentione.Itē non obſt.l.vñ
quæritur. qa ibi loquit̄ in pluribus obligatis ex ɔ̃ctu bonæ fidei,
& qui re ɔ̃hit̄, arg.ff.de cura.bo.da.l.ij.§.fiat. vbi fideiuſſor obli-
gatur ex ɔtractu ſtricti iuris ſi poſſeſſor eſt pignoris. ſatis probo,
dictum Odoff. qa hypotheca &c. reales habent naturā bonæfi
dei,vt Inſt.de act.§.pręterea quaſdam.& ff.de in litem iuran.l.in
actionibus ꝓterea ɔ̃ Odof.idem operaretur hodie ſolum fide-
iubere.ergo ſequeretur, ꝙ hodie ſi fideiuſſor renunciat benefi-
cio excuſſionis, nihilominus obijceret de excuſſione ſubmini-
ſtrādo actor in ſūpt⁹ litis & cauēdo, qđ nō eſt verū.Itē ɔ̃ Odof.
facit,quia faciliter cautio deficit,l.qui ita, §.etiam , ff.ad Trebel.

L E X II.

1 *Tributorū ſolutio,an poſſit probari a collatore,licet non habeat apochā.*
Et an poſſit probari per teſtes.nu.2.
3 *Fiſcus an poſſit conuenire adminiſtratorem.*
4 *Collator tributorum qua actione conuenitur.* (*iſſe.*
5 *Notarius ſi ſcripſi apochā nō aūt ſuſceptor,ꝑ hoc probat collator ſe ſol-*
6 *Tabellio poteſt ſe ſubſcribere literæ alienæ.*

FISCO. Apocha ſuſceptoris Tabullarij ſubſcriptionē nō ha
bens, ſolutionē tributorū nō ꝓbet.hoc primo . ſed
vbi ex accidenti duo cōſtituti reperiuntur correi,prius excutiē-
dus eſt is ad quem pecunia peruenit.h.d.Caſus. Notarius ſuſce-
ptoris,dū ſuſceptori ſoluerent̄ tributa,nō ſe ſubſcripſit apochæ
ꝗ̃ ſuſceptor collatori dedit , in qua ɔtinebat̄ pecuniā eſſe ſolutā,
quæ debebat̄ pro tributis. Quæritur, nūquid ſi collator conue-
niatur a fiſco ex tali apocha poſſit docere ſe ſoluiſſe? Rñ.qđ nō.
Item quæritur,an habeat beneficium, ut primo excutiatur ſu-
ſceptor? Reſpondetur,qđ ſic h.d. Vnde uenit iſtud beneficium,
Reſpondeo,quia illa apocha ɔ̃ ſuſceptorē probat, unde cum ad
eū pecunia peruenerit, quæ ſolutioni tributorū deſtinata erat ,
æquum eſt,ut primo excutiatur , ar.ff.com.l.vnde quęrit̄. iſtud
uidetur deſtruere , qđ dixi s̃.l.prox.qa dixi.illā.l.nō habere locū
in pluribus obligatis ex ɔ̃ctu ſtricti iuris,ſed bonæfidei tm̄,& cō
ſtat , qđ ſuſceptor eſt obligatus ex ɔ̃ctu ſtricti iuris. promittit.n.
per ſtipulationem Rempublicam ſaluam fore,ut s̃.l.prox.ſecū-
dum ſecundam lecturā. ſed ibi in pluribus obligatis ſum locu-
tus,qui ex propoſito obligantur,hic uero ex accidenti plures te
nentur , vnde magis ſubuenitur ei , qui pręter propoſitum ex
non ſeruata ſubtili ſolennitate ɔuenit̄,quam illi, qui ex eo pro-
poſiti contrahit, ut ſe ſubijciat creditori.vel dic , quod illa pro-
cedūt in duobus correis, & qui tenentur ex eadē cauſa, hi vero
tenētur ex diuerſis cauſis,unus.ſ.quia male ſoluit,& ſic non ſol
uiſſe vṙ.alius,quia officio ſuo legaliter functus non eſt.cadit er-
go ordo inter diuerſas,cauſas, ſed non inter perſonas , quæ ex
1 eadem cauſa tenentur,ut eſt dictum in contrario.†Oppo.quod
ſolutio poſſit probari a collatore , licet non habeat apocham ,
ut s̃.de eden. l.iuſtum. Solu.ſubintelligo,ꝙ liber rationum ha-
beat ſubſcriptionē Tabularij,ꝓut intelligis.l.illā in exactore tri-
butorū , ſeu ſuſceptore qui conficit rōnes. Si uero loqueris in
alio officiali deputato ad conficiendas publicas rationes, planū
2 eſt:& ꝓbatur,quod dico j̃.de diſcuſſ.l.2 † Item opp.ꝙ ſolutum
poſſit probari ꝑ teſtes,ut j̃.tit.j.l.3.ſed præſtatio regularium tri-
butorū non pōt probari,niſi ꝑ publicum inſtr̄m,ut hic, & d.l.2.
unde ſi habeo rem fiſci in emphyteuſi , vel res eccleſię, canonē
ſolutum non potero probare,niſi per publicū inſtr̄m me,& ec-
cleſia mandata ɔfectū, qđ eſt not.qđ dic,ut j̃.de apo.pub. l.qui-
cunque.& vide ff.de ꝓb.l.cenſus.Veritas eſt,quod ſpeciale eſt in
tributis ꝑꝑ implicitā rōnem eorū,vt non credatur niſi inſtr̄o,&
aliud in emphyteuſi,& alijs ɔ̃ctibus,ut no.ſup.de iure emphy.l.
2.& d.l.cenſus.ſed contingens præſtatio, ut puta,quia emi rem
a fiſco,vel ab eccleſia & ſolui pretium, bene poteſt probari per
3 teſtes,ut in ɔ̃rio.†Item opp.& vṙ quod fiſcus talem adminiſtra-
torem non poſſit conuenire:quia promittit rem fiſci ſaluam fo
re,non rem priuatorū,vt ff.de magi.cō.l.j.& fin.& l.2.§.pe. ff.ad
munic.Sol.hic non curando, ut notarius ſe ſubſcribat apochæ,
nō utitur officio ſuo,ut dēt,ideo fiſco tenętur.ɔ̃ , qa ob hoc non
īntereſt fiſci pecuniarię , ut d.§.pen.ergo &c. & ideo forte ceſſan
te ɔdictione indebiti utitur fiſcus,vel condictione ex hac l. non
actione ex illa ſtip̄one rem publicā ſal. fore.Item opp.quia de-
bitor debitoris non dēt primo ɔueniri, ꝗ̃ debitor, vt s̃.l.ꝓxi.ſed
hic ſuſceptor erat debitor debitoris tributorū. ergo male dicit
hic,eū primo loco ɔueniendū.Sol.illa l.fallit in caſibus,in ꝗbus
ex voluntate pōt ɔueniri debitor debitoris ante, ut l. non intel-
ligit̄.§.multa,ff,de iu.fiſc.Itē fallit hoc,ubi ex natura ɔ̃ctus com
4 munis ordo ſeruatur.Itē quæro,qua actione conuenitur colla-
tor? Rñ.ubi res conuenitur,ut quia prædia ſunt tributaria,nulla
proponitur actio , ſed fit quædam mixta executio,ut in §.opor-
tet,in Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffra.ſed vbi perſona con-
uenitur,ut qa promiſit tm̄ ſoluere omni anno.ubi quia exactio
hēt præcedentem diſpōnem,agitur ex ea, vt no.s̃.eo.l.facultas.
& tñ eſt notandū,ꝙ vbicunq; vendicat ſibi locū hæc lex, hēt lo-

cum exceptio excuſſionis, etiã ubi res incipit a mixta excuſſio-
5 ne, qd tene mẽti.† Item quero, quid ecõtra, ſi Notarius ſcripſit apocham, non aũt ſuſceptor? R̃ndeo, vt ſ. tit. j. l. ij. & eſt notandum, ꝙ iſtud eſt de iure cõmuni in qualibet ciuitate, vel caſtro, quæ faceret aliquẽ exactorem, pone datij vel collectę, & ei daret Tabellionẽ, ut, neutrius apocha valeat, ſed vtriuſq; ſic. Item no. in hac l. de ſubſcriptione Tabellionis: facit quod not. in l. generali, j. de tabu. ſed illud nota, ꝙ per ꝯſuetudinẽ põt remitti ſolennitas ſubſcriptionis, arg. in Authẽ. vt prę. nomen Imper. §. j. ibi, ſi qua vero apud orien. &c. ſic eẽ auget ꝯſuetudo ſolennitatẽ, vt j. de diuer. off. l. fi.
6 † Itẽ no. ꝙ Tabellio põt ſe ſubſcribere lrẽ alienæ, pone collarẽ hr̃e duas apochas ſolennes de eadem quantitate prœſtita, uult uti condictione indebiti, ex aduerſo ꝓducitur liber publicus, ubi non reperit, niſi ſemel una ſcriptura de recepto, qd erit? Reſpon. caſus eſt, ꝙ apochę ſtẽt magis q̃ libro cõis, vt j. de diſcuſſ. l. ſ. alleg. cum glo. ſua, quã bene nobabis.

L E X III.

1 *Officium non diuiditur, licet cura & ſolicitudo ſint diuiſa, ſed eſt commune periculum.*
2 *Officiales poſſunt eſſe ſimul pater & filius, etiam in eodem officio.*
3 *Collega an prius conueniatur, quam adminiſtrator.*
4 *Collega an prius conueniatur ſi fuit diuiſa adminiſtratio, & an cõueniãtur adminiſtratores ſolum pro partibus, qua geſſerunt, nu. 5.*
6 *Fideiuſſor adminiſtratoris an exigatur ante collegam.*
7 *Collega qua actione conuenitur.*
8 *Adminiſtratores plures, an poſſint conueniri eodem libello.*

1 Quoniam augerio. † Cura, & ſolicitudo diuiſa non diuidit officium, ſed ꝯmune ꝑiculũ, niſi fideiuſſorib. & nominatore adminiſtratoris excuſſis nõ ſit Reipublicæ ſatisfactũ. h. d. Vel ſic Adminiſtratori diuiſa cura ſolicitudo, & ꝑiculũ diuidũt, nõ ius officij. h. d. Cõcordat, ff. de adm. tut. l. inter tutores, nã officiũ inquãtũ ſonat in ius, eſt indiuiduũ reſpectu eiuſdẽ ſtationis. l. Impator, ff. admu. & l. qd ergo. & j. quo qs ordine ꝯueniat. l. ij. lib. xj. & ff. de adm. tut. l. Lucius, §. Sempronij, cum ſimilibus. Caſus. Augerius, & filius eius, & qdã alij, ſunt electi & ꝯſtituti ſuſceptores tributorum hoc mõ, ſcilicet qa Augerio, & filio certorũ nominũ exactio eſt mãdata, cæteris reliquorũ; ꝯtigit ꝙ Augerius & filius eius negligenter ſe geſſerũt in exigẽdo, & ob iſtud ſunt facti debitores fiſci, nõ q̃rit nũqd eorũ collegæ poſſint ꝯueniri? Reſpõ. ꝙ non, niſi prius excutiat Augerius, & filius ei', deinde fideiuſſores eorũ & nominatores, & ꝯſultores: tũc. n. i ſubſidium omniũ collegę
2 poterũt ꝯueniri. hoc dicit. † Not. primo, patrẽ & filiũ poſſe eſſe ſimul officiales ẽt in eodẽ officio. No. ſecũdo ꝯſultorẽ quaſi ap ꝓbatorẽ teneri, nã omnis nominator ẽ ꝯſultor, ubi ſimplex ius nominandi habetur; & iõ tenet ſi malũ nominat, vt hic, & d. l. ij. j. quo qs ord. ꝯue. & ff. ſuſcep. l. ij. & d. l. Lucius, §. j. & ff. q pe. tut. l. diuus, §. fi. & ff. de fideiuſſ. tut. l. cũ ſtetidmus, §. fi. arg. ꝯ, ff. qñ ap. ſit. l. j. §. ſolent. So. in eo ꝯſultore, cui ſtat de neceſſitate, dico eũ obligari actione ex officio illo, cui incumbit electio: ſed i eo, cui ex volũtate ſtatur, nõ ex neceſſitate. dico ꝯ eũ actionẽ nõ dari, ſi ex neceſſitate ſibi ĩminẽte ꝯſuluit, ſed ſi abſq; neceſſitate, puto ad inſtar fideiuſſoris ꝯueniri, & ſi ꝯcordat §. ſolent, & l. diuus. §. pe. cũ ſimilib. No. tertio multũ illud, qd dixi in caſu & ſũmario,
3 † Oppo. & vr̃ collegã excutiẽdũ prius, q̃ nominatorẽ, vt l. aduerſus, ff. de mag. ꝯue. Sol. hic adminiſtratio fuit diuiſa, ibi cõmuniter geſſerũt. tũc enim ꝓ uno adminiſtratore reputant, cũ cõmuniter gerũt, & ideo ſicut vnus totũ geſtionis ꝑiculũ ante nominatorẽ agnoſcit. ita & vbi ſunt plures, cõmune ꝑiculũ añ nomi
4 natorẽ agnoſcũt, ut in ꝯrio, & ff. de mag. ꝯu. l. ꝓponebat. † Itẽ opponit, ꝙ ſi diuerſa fuit adminiſtratio, nõ ꝯueniat collega, niſi ĩ ſpectũ collegã ñ fecerit, aut facere ſupſederit, vel iura fiſci nõ ꝓdiderit, vt l. ij. ď adm. tut. Sol hic fuit facta diuiſio ab ipſius adminiſtratoribus, ibi a iudice. Huic ſolutioni obſtat l. duo, ff. ď mag. ꝯue. ſed in hoc dices, ꝙ aliud eſt in tutoribus, q̃ in pluribus adminiſtratoribus, nã ĩ tutoribus primo excutitur collega, & poſt nominator, licet ĩ Officialibus publicis prius nominator, ꝙ collega vt d. l. Impator. vbi ſcilicet diuiſio fit ab ipſis adminiſtratoribus idẽ quod ĩ diuidẽtibus puto, ſi vni cõmittat a cæteris, vt ultimo loco ꝯueniat, ſi ſunt publici adminiſtratores, vel ſi ſunt tutores ꝯueniant ante collegas, ut dictũ eſt. vel dic, ꝙ etiã a iudice hic fa
5 cta fuit diuiſio, tũc intellige hãc l. ſm illã. Tertio op. ꝙ officiũ ſit diuiduũ, & ꝙ nunq̃ ꝯueniantur. niſi ꝓ partibus, quas geſſerũt, vt ff. de neg. geſ. l. cũ alicui. Sol. ibi loqtur in pluribus adminiſtratoribus priuatũ officiũ gerentibus, aut geſtoribus negotiorũ, q poſ ſint accedere ad particulare negotiũ gerẽdũ, ſit tñ volũt, vt ff. eo. ti. l. nam & Seruius. §. ſi in vno. & l. ſed an vltro, & l. ſi pupilli. §. j. cũ ſi. ff. de neg. geſt. hic autem loqtur in officialibus offm publicũ habẽtibus qbus nõ libera volũtas, ſed officij munus ꝓ ſolido curã iniungit, & alibi ſit iſta differentia: nã in his, q adminiſtrant ex neceſſitate, primo ꝯueniẽt gerens, ꝙ nõ gerens, vt hic, & l. qd ergo. ff. ad munic. ſed in his, q gerunt ex voluntate, vt ſunt curatores bonorũ, q re obligant, primo excuti dẽt is, ad quẽ res pue nit, ſi ipſe non geſſerit: non autem eſt excutiendus, qui primo geſſit ob hoc, quod primo geſſit, vt ff. de cur. bon. dã. l. 2. §. fin. & ſic non obſtat. Itẽ op. & videtur ꝙ licet adminiſtratio nõ ſit diuiſa, tñ dẽt haberi pro diuiſa, vt ff. de adm. tut. l. Lucius, §. pe. Sol. aut plures adminiſtrãt eodẽ iure, & obtinet, qd dixi. aut diuerſo, qa vnus vt legitimus. alter, vt datiuus: & tũc ꝑinde habet ac ſi in partes viriles eſſet adminiſtratio diuiſa ĩter eos, & ego geſſerim pro parte mea, & ipſe ꝓ ſua, ut ex eo, ꝙ alter fecit, alter nõ tenea tur, niſi in ſubſidiũ, vt ibi euidẽter dr̃. & ratio eſt, qa qñ pluribus eodẽ iure tutela defertur, ſunt correi, & ideo mutuũ ex piculum ſed qñ diuerſo iure defer, licet ambo ſint inſolidũ tutores, tamẽ in cuiuſq; ꝑſona ius proprium eſt, & diſtinctum, & ideo non ſunt correi, ar. ff. de duob. reis. l. ſi id, quod. ergo nec quaſi, ſed ſ. vice correorũ habẽtur pp vnã cauſam, & commune piculũ. nõ tñ verre correi ſunt, nã ex correis, & vno exiſtẽte ſoluendo ꝯuenitur alter, ſed non eſt ita in tutoribus; nã ſi qs geſſit, quod geſſit & nõ ſit ſoluendo, ꝯuenitur collega, vt ff. de adm. tut. l. ſi pupillus alterum. & eſt iſtud, quia ex neceſſitate ſuſcipiũt officiũ, vt dictum eſt. quęcunque dixi in parte vbi in ea parte non geſſit, idẽ dico in toto, ſi nõ geſſit, ut primo ꝯueniatur gerens q̃ nõ gerẽs, vt ff. ad munic. l. qd ergo. Itẽ opponitur j. de peric. nom. l. i. Solu. vbi tẽpore depoſiti officij, q geſſit eſt ſoluendo, nõ ꝯuenitur collega, ut in ꝯrio, & d. l. impator, & arg. ff. de fideiuſ. l. q̃ fideiuſſores in idẽ. ſed ubi nõ eſt ſoluendo, obtinet quod dixi. Ex prędictis diſtingue, vt in gl. hic, & d. l. Imperator. & ſ. de diui. tu. l. 2. ff. de tut. & rat. diſt. l. i. §. nũc tractemus. & ſ. de trãſ. l. i. & Inſt. de ſatiſd. tut. §. ſciendũ.
6 † Quæro, an fideiuſſor adminiſtratoris exigat ante collegã, ubi collega ꝯuenitur ante nominatorẽ; puto ꝙ ſic
7 † Quæro, qua actiõe ꝯueniat collega? Reſ. planũ eſt, qa ex ſtipula
8 tione rẽ pupil. ſal. fore, vt l. 2. ff. ad municipa. † Quæro, an plures adminiſtratores poſſunt ꝯueniri eodẽ libello? Reſp. ſic. vt j. de fabric. l. iure prouiſum. & ſ. ſi plures vna ſenten. l. i. & ſ. de act. & ob. l. ſi. & intellige, ſi dicat actor ſe tacitum, & ꝯtentũ una ſatiſfactione, alias ſecus, ut l. i. ſ. de fideiuſ. tut. Vltimo ex prædictis habet in adminiſtratoribus vnum, committere alteri vices ſuas.

L E X IIII.

1 *Adminiſtrator fiſci ſi vendit rem fide habita de pretio, poteſt conueniri ad pretium ſoluendum.*
2 *Debitor fiſci non poteſt excipere, vt debitor ſuus primo conueniatur, licet velit cedere actionem.*
3 *Adminiſtrator fiſci an poſſit habere fidem de pretio.*

1 Hi, qui fiſco. † Si adminiſtrator fiſci vendidit rem fiſci fide habita de pretio, poteſt cõueniri ad pretium, licet nõdũ receperit. nec poterit excipere de executione emptoris, poſtq̃ fiſco cõpleuit ſoluere, aget ꝯ illũ pretij
2 debitorẽ ipſe. h. d. † Vel ſic, Debitor fiſci nõ põt excipere, vt debitor ſuus primo ꝯueniatur, licet velit actionẽ cedere, qa nõ iõ tenetur fiſco, qd habeat actionẽ, ſed qa male geſſit negotium fiſci. Item ſi dicat, Domine mittatis ꝓ debitore meo & cõpellatis eũ vt ſoluat mihi ad hoc, vt ĩde poſſim ſoluere fiſco, nõ poterit hoc dici, ſed ſoluet de ſuo nõ de eo, qd eſt in credito, & cũ ſoluerit legibus & iudicijs poterit experiri ꝯ illos, quos ſibi obnoxios aſſeuerat. h. d. Vel tertio extra gl. dic, ꝙ duo obligauerant ſe fiſco, vt duo rei. & reuera vn' erat fideiuſſor alterius, mõ venit fiſcus & agit ꝯ iſtum, ꝙ re vera erat fideiuſſor, dicit iſte. Dñe ego re vera ſum fideiuſſor, ecce inſtrm̃ ꝯſeruationis habeo, excutias primo loco debitorẽ prĩcipalẽ. dicit imperator talẽ exceptionem fiſco nõ obſtare, qa figura obligationis ſuo nomine eſt. Hoc primo, ſed pone dr, Dñe faciatis executionẽ ĩ principalẽ verũ, nõ ĩ bona mea, vel mittatis ꝓ principali, & cõpellatis eũ ad ſoluendũ mihi vt poſſim vobis ſoluere, nec habeã neceſſe vendere immobilia mea. Rñdetur, ꝙ hoc dici nõ põt, ſed legibus corã cõpetenti iudice, & iudicijs legitime ordinatis, poſtq̃ eũ, q reuera eſt principalis, liberauero, potero experiri, & debito. h. d. Quid ergo eſt, ꝙ q̃ritur, ff. ad Velleian. l. ſi vir vxori, cũ ſimilib. in §. fin. an duo rei videãtur inuicẽ fideiubere? Reſ. illud ꝑp actionẽ inuicẽ producẽdã, nõ reſpectu ꝑ iudicij creditoris, niſi, q vt principalis promiſit, nõ poterat fideiubere, vt d. l. ſi vir vxori, §. fi. pro hoc facit l. valde notabilis, ſi vẽdidi, vel locaui, plurib' domũ, & ꝯueni, vt poſſim vnumquemq; inſolidũ ꝯuenire, ago ꝯ vnũ ipſorum inſolidũ, ſi ille dicat, Dñe excutiatis primo loco aliũ ꝓ dimidia, qa vſus eſt re illa, ꝓ dimidia, arg. ad hoc ff. ꝯmod. l. vñ q̃rit. dicit lex, ꝙ nõ poterit hoc dicere, quaſi videat renunciatum beneficio illius l. vñ q̃ritur, per talẽ conuentionẽ. ita dicit l. notabil. ff. locati. l. cum apparebit. & ſ. l. ſi diuiſa. vñ dico, ꝙ hoc non poterit obliuiſci de excuſſione, qa licet pro parte habeatur vice fideiuſſoris, tñ ſi expreſſum eſt, vt teneant tanq̃ duo rei, vr̃ renunciatum beneficio fideiuſſoris, ſecus ſi vterq; ꝓmiſerit inſolidum, nec ſuit dictum, ꝙ promiſerint vt duo rei, nam tunc ẽt quo ad creditorem mutua eſt fideiuſſio, & eſt locus beneficio de fideiuſſorib' vt ibi no. & de his etiam dixi ſ. l. j. Opponitur, & videtur, ꝙ etiã quantum ad creditorem inſpiciatur veritas, vt l. ſi quid eum, ſ. quid tamen, ff. de lib. leg. Solu. ibi agitur de liberatione, hic de or
3 dine conuentionis. † Vltimo an adminiſtrator fiſci poſſit habere fidem de pretio, vel non; Dic vt j. ti. j l. ſi inſtrumenta.

LEX

LEX V.

1 Scriptura priuata non facit fidem pro ſcribente.& nu.3.& 4.
2 Scriptura priuata vtrum faciat plenam fidem contra ſcribentem.
5 Scripturam non ſolennem pro ſe inducens incidit in falſum.
6 Scriptura priuata,quæ non habet diem.& conſulem,an valeat.
7 Tabellio,an poſſit ſuum inſtrumentum conficere.
8 Tabellio ĩ teſtõ aſcripſit ſibi,& alij,an totũ teſtamẽtũ reddatur falſum.
9 Cedens in cauſa cum ceſſit non poteſt eſſe teſtis pro ceſſionario.

Inter chartulas. Priuata ſcriptu.nõ facit fidẽ ꝓ ſcri
bente,vel ſucceſſore eius,quia ini-
quũ exẽplo ꝑniciοſum eſt, vt ſub annotatione manus proprię
vnuſquiſq; ſibi faciat debitorẽ,vel ſucceſſori ſuo,qa ad ſucceſſo
rẽ non tranſit niſi ꝑ mediũ authoris.ergo ꝙ authori ius nõ q̃ſie-
rat,non ꝓderit ſucceſſori.tñ ſi illa priuata ſcriptura hẽat teſtes,
poterũt teſtes interrogari de fide ſcripturæ,vt ſi ꝑ eorum depoſi
1 tiones ꝯſtare poſſit.debitor exigat̃,vel non.h.d.† Opp. quod pri-
uata ſcriptura facit fidẽ,ff.de poſ.l.publ.§.fin.& ff.de ꝯſt.pec. leg.
q̃dã ad creditorẽ.& ff.de pac.l.emptor,§.Lucius.Solu. ꝯ̃ ſcriben
tem facit fidem,nõ ꝓ eo.ad hoc s̃.arbitr.tut.l.fi.& ff.man.l.fi.itẽ
2 opponitur.ff.de ꝓb.l.cum de indebito,§.fi.Sol.eodẽ modo.†Op
ponitur ꝯ̃ hoc,& vr̃,ꝙ ꝯ̃ ſcribentẽ nõ faciat plenã fidẽ,vt ſup.de
ꝓb.l.inſtrã.Sol.interdũ q̃s ꝯfitetur ſcribẽdo aliq̃d in ꝑiudiciũ ſui
ad aliũ liberãdũ,& tũc talis ſcriptura plene ꝑiudicat,vt s̃. de edẽ.
l.nõ eſt nouũ.interdũ ſcriptura emanat ad obligandũ ſcribẽtem
& tũc illi ſcripturæ credit̃ & plena fides adhibet̃ in eo,ꝙ cõtinet
vñ ſi ꝯtineat ꝓmiſſionẽ & cãm,prompta eſt exactio,vt d.le.cum
de indebito,§.fi.ſi ꝓmiſſionẽ tñ,ꝓbat cãm ꝑſumptiue, quia ne-
mo ꝑſumit̃ ꝓmittere ſine cã.tã q̃a de cã oportet, vt ꝯſtet in ſpẽ
talis ſcriptura nõ plene ꝓbat. & hoc loq̃tur l.inſtrã.fallit in l.Cã
3 panus,ff.de ope.libe.† Itẽ opponitur,q̃d priuata ſcriptura faciat
fidẽ ꝓ ſcribẽte.nã ſi ſcribo,me hr̃e ratũ,quod geſſiſti,ſtatim mi-
hi obligaris,vñ probat illa ſcriptura obligationẽ,arg.ff. de nego.
geſt.l.Neſennius,in fi.Sol.q̃dã ſunt,q̃ dependẽt a ſcribente tñ,
& in iſtis obtinet ꝯ̃rium.ſimile videmus in teſtis,q̃ conficiuntur
in ſcriptis.q̃a ſcripturæ teſtõris pro teſtõre ſtatur, & hoc eſt ve-
rũ,quantũ ad ea,q̃ reſpiciũt diſpoſitionẽ bonorũ: nã quantum
ad alia,non ſtaret ſcripturæ teſtõris, vt ff. de Senatuſcon. Sylla.
4 l.ſi q̃s ingraueſcente, §. ſi q̃s moriens.† Itẽ opponitur ad idem,
quia ſtatur rõnibus cõfectis a tutore ẽt pro tutore,vt l. j. §. offi-
ciũ,ff.de tu.& ra.diſt.Sol.ibi & in ſimilibus,eſt ſpãle ꝑꝑ officium
ſcribentis.porro tale ſcribere eſt in adminiſtratione patrimonii,
ergo cui lex cõmittit adminiſtrationem ꝯfidendo de eo,& eius
ſcriptura cõfidit:cui.n.ꝑmittitur genus,& quælibet eius ſpecies
& econtra,vt ff.de reb.dub.l.is q̃ ducenta, §. vtrũ. Itẽ oponitur,
ꝙ imo talis incidat in pœnã,quaſi falſi.q̃a ſibi aſcribit,ut le. j. §.
inter filiũ,ff.de fal.Solu.illud obtinet in eo,qui aſcribit ſibi extra
teſtm̃ & codicillos ꝓbo,q̃a ſi incideret in pœnam quaſi falſi,nõ
poſſet probare ſibi debitũ ꝑ teſtes,q̃a delictũ inducit ꝯ̃eum præ
ſumptionẽ iuris & de iure,vt d.§.inter.ſed lex iſta dicit ꝑ teſtes
poſſe ꝓbari,ergo &c.non obſtat ff.de fal.l. j. q̃a ibi loquimur in
vero falſo,q̃d eſt mutatio veritatis.eodẽ mõ r̃ndead leg. Titio,
ff.ad municip.Hic q̃ritur,vtrũ,q̃d dr̃ non valere ſtipl̃onem ſine
cauſa,intelligat̃ ꝙ iuſta cã debeat interuenire in ſpecie: an vero
ſufficiat,ſi iuſta ſit in ſuo gñe,puta ex cã mutui,licet in ſua ſpe-
cie ſit iniuſta,vt puta,q̃a mutuũ cõſtat forte collatũ de re alie-
na.i. pecunia aliena mutuata & non conſumpta? Reſp. ſufficit
caſus eſt & ibi per Doct.s̃.ſi cer.pet.le.2.Itẽ an in conditionali-
bus ꝯ̃ctibus habeat ꝯditio pro cauſa.dic ꝙ ſic,vt ff. de verb. obl.
l.a Titio,in fi.prin.& ff.ſi cer.pet.l.ſi q̃s cũ.Quæro, aliquis indu-
cit ꝓ ſe ſcripturã non ſolennẽ, utrũ incidat in pœnã falſi; Vide
tur ꝙ non,q̃a non perdit cauſam,vt hic.pro hoc vr̃ ff.de furt. le.
fullo,vel ſarcinator.§.fi.& s̃.de cond.ſine cau.l.diſſolutæ.& ſup.
ad exhiben.l.fi.pro hoc vr̃ gl.ordinaria in Authen.de non alie.§.
quia vero veriſimile,colla.2.In ꝯ̃riũ vr̃,ff.de iure fiſci.le. in frau-
dem,§.quoties.& j̃.de diuer.offic.l.ꝓbatorias.lib.12. & s̃. de di-
uer.ſcript.l.ſacri affatus.Sol.quædam ſunt inſtrã illicita,quo ad
tertiũ,licita quo ad producentẽ,& tunc ꝓduci poſſunt,& ſtatur
eis,vt in d.l.fullo,vel ſarcinator.§.fin.cum ſimilibus.quædã ſunt
producentis illicita ꝑꝑ carentiam ſolennitatis,& tunc vr̃ varia
re hęc l.§.quoties.& l.ꝓbatorias.Sol.aut inſtrm̃ caret ſolenni-
tate ratione perſonæ,& non obſtat l.iubemus s̃.de proba. quia
ibi non carebat inſtrm̃ ſolennitate de fide, ideo qui producit il
lud niſi probet,vti falſarius punitur,aut ratione formæ, primo
caſu producens non incidit in falſum , in ſecundo ſic , ut ꝯ̃rio.
ratio quia vitiũ,quod concernit perſonam,nõ ꝯcernit mutatã
rei ſubſtantiã,& ueritatem,q̃a licet eſſe verum & ꝯſtaret, ꝙ cõ
ſiſtit in facto,tñ inſtrumnetũ non eſſet aliter confectũ q̃ ſit. ſed
vitium,quod concernit formam inſtrĩ, in illis, quæ dependent
ab ipſo ſcribente, factũ ſic ſe haberet , vt proponitur ſolenniter
ſcriptis redactis præſumeretur, & ideo falſitas in facto com-
mittitur,ſed non eſſe ſolenne non ratione formæ inſtrumenti,
ſed ratione formæ facti,quæ forma nõ depẽdet ab ipſo Tabel-
lione,ut quia ſtipulatio incępit a præcedenti reſponſione , ut ff.
de accep.l.an inutilis.vel eſſet inutile ratione rei ſeu materiæ,vt
quia res ſacra venderetur immobilis,quę nunq̃ vendi ꝑt vt in §.
ſacram,l.inter ſtipulantem.ff.de verb.obl.vel mobilis in caſibus,
nõ ꝑmiſſis in l.antep.s̃.de ſacroſ.eccl.tunc nõ incideret in pęnã
falſi, q̃ vteretur inſtrõ tali , quia neque vere , neque præſumpte
mutat rei veritatẽ, vel eſſet inutile , q̃a licet diſſolutũ ſolutione
adhuc non incideret creditor in pænã falſi;q̃a non eſt ex toto fal-
ſum,ꝙ iuuatur primordio veritatis,vt l.cum filius,§.hæres,ff.de
legat.2.& ꝓbatur hoc in alleg.gl.not.q̃ eſt in §. quia vero veriſi-
mile.in Auth. de nõ alienan.facit ad ꝑdicta, s̃.de teſti.l.iubemus
6 in fi.& leg.iubemus,s̃.de prob.& in Auth.de Tabe.in fin.† Item
quæro,nunq̃d valeat priuata ſcriptura,q̃ non habet diẽ, & Con
ſulem?& vr̃,ꝙ nõ,q̃a publica ſcriptura eſt maioris authoritatis
q̃ priuata,ut hic.ergo cum nõ ualeat publica,vt Authe. ut præp.
no.Imper.in prin.multo minus valebit priuata. in ꝯ̃rium vr̃ ff.
de pig.l.cũ tabernã,§.idẽ q̃ſijt.& not.ff.de aqua plu. arcen. l. i. §.
item Labeo,in ſecunda glo.in fi.Br̃ dico,ꝙ aut ſcriptura priuata
ꝯtinet liberationẽ,aut obligationem de ſcribente , vel de rebus
eius.Primo caſu,q̃a liberatio eſt ꝑpetua,non curatur de tp̃e , nã
ex tp̃e non uariatur exitus exceptionis,ff.de excep.doli.leg. pure
§.fi.& tit.de excep.l.ſi pactũ.Scd̃o caſu,aut q̃ritur utrum valeat
priuata ſcriptura,ad q̃d ualeat.dico,ꝙ valet,ut d.§.idẽ quęſijt.&
s̃.q̃ not.in pig.hab.l.ſcriptura.ubi de hoc. diuerſum in publico
inſtrõ:tunc enim eſt maioris authoritatis,q̃ñ eſt ſolenniter cõ-
fectũ.& ſic non obſtat ꝯ̃rium.ſi uero q̃ritur , ad quid valeat. di-
co quia probat promiſſum, vel obligationẽ factã, non tm̃ ꝓbat
eã durare,niſi extrinſecus de tp̃e doceatur: potuit enim eſſe fa-
cta iam eſt tm̃ tp̃s,ꝙ eſt ſcriptũ,& iõ neceſſe hẽt de tp̃e creditor
dicere,arg.eorum,q̃ no.ff.de neg.geſt.l.eum actum,in fin.l.& s̃.
de ꝓb.l.matrem tuã.& proderit,ſi docuerit de tp̃e extrinſecus
q̃ per ipſam ſcripturã.quod non eſt in publico inſtrõ;nã ibi ipſo
inſtrõ oportet,ꝙ conſtet de his,quia dies eſt ſolennitas publici
inſtrumẽti,licet non priuati,ut in dicta Auth. ut præ.no.Imper.
& arg.j̃.de apochis publ.l.1.hic not. ſufficit,ſi conſtet extrinſe-
cus,tñ & hic neceſſe eſt,& de tempore quoquomodo conſtet,
ut ff.de eden.l.1.§.editiones.ſecũdo reſponſo. Aut q̃ritur,ꝯ̃ quẽ
valeat iſta priuata?& dico,ꝙ valet ꝯ̃ ſcribentem ſed an valeat
contra tertium;vt ecce obligaui tibi rem , & habes publicum
inſtrm̃,item reperitur quædam ſchedula,in qua dicitur,ꝙ eam
obligaui Titio, & exprimitur in ſchædula tempus præcedens
obligationem tuã,quis præferetur tu, an Titius? Reſpondeo, ſi
Titius nititur ex ſola ſcriptura priuata,præfereris tu, qui habes
publicum inſtrumẽtum,quia facile eſſet mihi ſcribẽdo falſum
ius tuum elidere.quod eſſet inconueniens,vt s̃.qui pot. in pign.
hab.l.ſcripturas,§.ſi autem.& s̃.de donat.ante nupt. aut. ſed iã
neceſſe,niſi iſta priuata ſcriptura habeat ſubſcriptionem trium
teſtium,vt ibi dicitur ĩ fi.& in Auth.ſi q̃s vult caute deponere.
Si uero Titius vult probare per teſtes ſe potiorem , non eſt du-
7 bium,quin poſſit,vt s̃. de pact.l.pactum,quod bona fide.† Item
quæro de publica ſcriptura,nunquid Tabellio ſuum inſtrumẽ-
tum poſſit cõficere ? eſt argu.ꝙ ſic,vt ff.de adop.l.ſi pater,§.qui
duos.& ff.quod cuiusque vniuerſi.nom.l.aliud.credo nõ valere
quia neceſſe eſt in publicis inſtrumentis vt rogetur is,qui confi
cit inſtrumentum,vt in Auth.de Tabellio.§.nos autẽ. & ſeipſũ
quis non poteſt rogare,l.penul.ff.de arb.illa ratio etiam ſubeſt,
quia idem non poteſt fungi officio diſponẽtis,& teſtis:teſtimo
nium.n.non poteſt perhiberi,niſi de re facta. ergo dum deponit
non teſtificatur,quia infectum eſt,illa ratio non eſt bona, ꝙ ĩ re
ſua non poteſt eſſe teſtis,quia procedit in cauſis,in quibus ꝯ̃di-
ctor eſt,quod apparet,vt ff.quarum rerum actio non dat̃.le.j.in
8 prin.cum ſimilib.† Item quæro,Tabellio quidam in teſtamẽto
aſcripſit ſibi & alij,an totum teſtm̃ reddatur falſum; & videtur
quod non licet Tabellio comittat falſum in vno , tamen ante
q̃ interdicatur ei officium,uel accuſetur,recte cõficit ĩſtrumẽta
arg.ff.de ſol.l.quod ſi forte,§.j.& s̃.de ſuſpect.tut.l.eum,quẽ ut
ſuſpectũ.alioquin multa inſtrã ſubuerterentur , quod eſſet ini-
quum.l.Barbarius,ff.de offi.præt.& in Auth.de non alien.§.alie
nationis,in fi.collat.2.In cõtrarium videtur,ff.de fal.l.filius,§.ſe
quens.Sol.nõ vitiatur teſtm̃ quantũ ad ĩſtitutionẽ,vt ibi,q̃d pro
ꝯſtãti præſupponit,fruſtra.n.quæritur, q̃d debeatur , ſi non præ-
ſupponeret aliquẽ hæredẽ eſſe,qui dr̃e poſſet.ſi uero adſcribit ſi
bi,& alii coniũctim,aut coniunctim ꝯiunctione legali , vt quia
aſcribit ſeruo cõi ſibi & alteri,tũc ẽt non ualet quoad aliũ.q̃ũo.
n.alij põt deberi,ſi nomen ſerui quaſi falſum ſubducit̃.certe nõ
poteſt,vt in d.§. ſequẽs.Aut coniunctim coniunctione hoĩs. &
tũc aut ſunt ſocij,& non valet a aliquo, ne quæratur adſcribẽti
ſed ſi non ſunt ſocij,puto collegatario deberi totum iure accre
ſcẽdi, & ita dictũ §.ſequens.intelligo.nec obſtat j̃.de traſac.leg.
ſi ex falſis.fateor.n.quod ſi falſum inſtrm̃ produco ĩ parte , licet
& in parte ſit verum:& produco illum vt totum conſequar,to-
tum perdo,ut ibi ſed ſi uellem uti ea tm̃ clauſula, q̃ ꝯtinet ue-
ritatem,ſtaretur ſcripturæ, vt in d.§. ſequens quæſtio.& hoc ẽt
9 dicit d.l.ſi ex falſis.† Vltimo eſt hęc l. in arg.ut cedens in cauſa,
quam ceſſit,non poſſit eſſe teſtis pro ceſſionario,de quo nõ di-
co,dicam alibi.vide quod dixi s̃,de teſt.l.omnibus.

De fide inſtrumentorum,& iure haſtæ fiſcalis & de addictionibus. Rub.

Occaſione ſumpta ex l.ſ.proxime tractat de publicis inſtrumẽtis. Item quia incæperat ſingula iura fiſci exprimere, etiam de hoc exprimit. Et no.etiam ſubhaſtationem dici,id eſt poſitionẽ ſubhaſta,id eſt ſub rectitudine.

LEX PRIMA.

1 *Venditio rerum debitoris fiſci carens ſolennitate non valet.nu.6.*
2 *Solennitates non interfuiſſe dicens probare debet & nu.7.*
3 *Titulus non multum excuſat a percipiendis & nu.9.*
4 *Procurator fiſci poteſt conſtituere procuratorem ad uendendum rẽ fiſco obligatam, & ꝙ commiſſarij poſſint vendere per procuratorem nu.5.*
8 *Probare debet qui ſe aſtringit ad id,ad quod ſe aſtrinxiſſe uidetur.*
10 *Solennitates quot debeãt ĩteruenire ad hoc,vt valeat vẽditio rei obligate fiſco.Et in quib.rebus habeant locum,& quem effectum habeãt.Et ſi fiſcus vẽdit annuos fructus lacus. Et ſi uẽdit rem mobilẽ,an debeãt iſtæ ſolennitates interuenire,nu.11.& 12.*
13 *Subhaſtatio an requiratur in venditione rerum minorum.*
14 *Decretum interpoſitum ſuper venditione rei minoris ad inſtantiã minoris ſine curatore,an ualeat.*
15 *Fiſcus pupillus,& maior habebãt rem inter ſe communem, maior prouocauit ad diuiſionem,utrum propter hoc poſſint inter ſe diuidere.*
16 *Solẽnitas qualiter ꝓbabitur ĩterueniſſe,& quæ ĩ illa ĩteruenire debeãt.*
17 *Stipulatione per teſtes vel ſcripturam probata interrogatio et ordinata reſponſio neceſſario concluduntur.*
18 *Tabellio an præſumatur rogatus.*
19 *Teſtis an præſumatur rogatus.*
20 *Teſtes iudicij an præſumantur iuraſſe,niſi probetur.*
21 *Notarius rogatus dicit,publicaui, non dicit ſcripſi,an hoc ſufficiat, & quid econtra ſcripſi,ſed non publicaui.nu.22.*
23 *Scriptura iſta ſcilicet iudex dicit,litis conteſt.legitime corã nobis facta, dato termino ad probandum & iuribus partium hincinde diſcuſſis, an probet litis conteſtationem & ſimilia.*
24 *Iudex dicit in ſñia,lata fuit hæc ſententia etc.nec dicit lecta & finaliter promulgata,an ſufficiat.Et quid ſi dicit lecta nu.25. Sed quid ſi dixit ſententialiter promulgata fuit hæc ſententia,nec dicit,lata & lecta,an valebit nume.26.*
27 *Lis conteſtata ꝓbatur,ſed ſi non probatur per reſponſionẽ affirmatiuã, vel negatiuam,an ſufficiat.*
28 *Solennitas in contractibus qualiter probetur non interceſſiſſe.*
29 *Editio inſtrumentorũ quæ fit ad probandum,debet fieri cũ die et cõſule.*
30 *Solennitas ſubhaſtationis quod nõ debuit intercedere, an poſſit probari.*
31 *Fructus an ueniant in reſtitutione coacta, ubi per uiam reſtitutionis titulus reddit ad non titulum,& qualiter intelligatur,quod ueniant fructus percipiendi nume.32.*

QVod in libello. Qui non ſolẽniter mercatus eſt,ĩ mala fide fuiſſe ꝑſumitur, & de percipiendis tenetur. hoc dicit. Caſus, Res mea fiſco obligata,vendita fuit per eũ,qui non habebat ius vẽdẽdi,vt puta, quia fuit vẽdita per procuratorẽ fiſci ſine decreto procuratoris Cæſaris,vel fuit vendita aliter q̃ uendi deberet,puta quia ſine ſubhaſtatione,vel minore pretio, vel mala fide,vel aliquid defuit de his, quę concurrere debebãt ad ſolẽnizãdũ vẽditionẽ hoc vidẽs iui ad Imperatorẽ, & facto depoſito ĩſtabã,vt mihi ꝯcederet reſcriptũ,quo talis vẽditio reſcĩderetũ cui Imperator reſpõdet,fili reſcriptũ ñ eſt neceſſariũ tibi,ſed adeas procuratorẽ noſtrum,& coram eo ſolẽnitatem defuiſſe proba:quo facto rẽ tuã ab emptore recipies cũ fructibus ꝑceptis & percipiendis id eſt quos percipere potuiſti & non percipiſti.h.d.
1 †No.nõ ualere vẽditionẽ,quæ caret ſolẽnitate.cõcordat ſ.ti.j.l.
ſi minori.& j.eo. l.duplex rõ.& ſ.de reſcindẽ. vend.l.ſi quos, &
2 j.de prædijs curial.l.j.& arg.ff.de in integ.reſtit.l.diuus.† Not. ſe
cundo,quod qui dicit ſolennitates non interfuiſſe,illud probare
3 debet.†Nota tertio, titulũ nõ excuſare a percipiendis.†Nota in
4 gloſ.ſuper uerbo, facultas. quod procurator fiſci põt cõſtituere
procuratorẽ ad uẽdẽdũ rẽ fiſco obligatã,& ad faciẽdũ fieri ſub-
5 haſtationẽ.†Et eſt argumentũ pro commiſſarijs,vt poſſint ven-
dere per procuratorẽ: nã & procurator fiſci quidã executor &
6 adminiſtrator fiſcalis patrimonij eſt.† Opponitur & vr̃ ſolen-
nitatis omiſſionẽ non vitiare,vt l.i.ſ.de formu.l.ordo,ff.de pub.
iud.Sol.ibi loquitur in ſolẽnitate, cui eſt abrogatũ, hic in ſolẽni
tate vigẽte.ergo mutatio ſolẽnitatis nõ mutat effectũ, & ſperni
poteſt vetus ſolẽnitas,cui eſt abrogatũ.Cõtra hoc opponitur ſe-
cũdo,& uidetur ꝙ multum operetũ obſeruatio ſolennitatis,vt l.
j.ff.de his,qui ſunt ſui.vel alie.iur.cõſũcta l.j.in fin.ff. de lib. agn.
Sol.vt tollãtur cõtraria, ſic diſtingue,dic ꝙ quædam ſũt,quæ ve
niũt a forma;quædã ſũt,quæ veniunt a materia,quædã ſũt q̃ ve
niũt a cauſa efficiẽte.ĩ.his,quæ formã deſiderãt, mutatio formę
mutat effectum, vt in ꝯtrario , niſi forma obſeruata ſit ſubſtitu-
ta ĩ locum alterius ſubrogatæ. & ſic loquitur d.l.j.de formu. &
l.ordo.& hæc ſatis euidenter oſtenduntur in contractibus,vt ec-
ce ſtipulatio habet ſuam formam , & ideo ſi nõ obſeruetur for-
ma,inutiliter agitur,ff.de verb.ob.l.1.§.non tantum.ff. de acce-
ptil.an inutilis,& in Auth.de teſt.§.& licet.& ſ.de fi.inſtr.l.ꝯtra-
ctus,& in teſtis,vt ff.de le.2.l.codicillis, §.fiet. ff.de leg. 1.l.nemo
poteſt.& in electionibus,vt no.in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuf.
§.pe.& in iudicijs,vt ſ.de ſen.l.ꝓlatã.Et in ordine agẽdi,vt ſ.ti.j.
l.1.& l.quoniã Augerio.Et in his,quæ veniũt a materia, vt ſunt
actiones natiuæ,vt ff.de pac.l.iuriſgẽtium,§.j. mutatio materiæ
multũ operatur,ff.de noua.l.emptor cũ delegãte.& ff.mãd.l.ſi ti
bi mãdauero,§.is cuius bona.ff.de acceptila.l.plurib.§.fi.& l.niſi
conſentiat.Item in his,quæ veniunt ab efficiente aliquo, adhuc
attẽditur,an efficiẽs mutatũ ſit,vt ff.de iuſtitia & iure.l. ius ciui-
le.& quod no.ff.de bon.poſ.here.pet.l.2.& Inſt.de act.§.ſed iſtę.
Similiter in his,q̃ veniũt a priuilegio ꝑſonę,mutatio ꝑſonę mul
tũ operatũ, vt ff.de ritu nup.l.nõ ſolũ, §.ſi puellæ.& de priuil.cre-
dit.l.dabimus,& ff.de admi.tut.l.ex pluribus,& ff.de iure fiſ.l.fiſ
cus.Itẽ in his, quæ veniunt a nomine , mutatio nominis mutat
effectũ,vt ff.de iure do.l.tali. in prin.ff.de acq.hæ. l.Paulus,§.j. &
ff.de coll.bo.l.1.§.ſi is,ꝗ ar.ꝯ,in Auth.de non elig. ſec.nu.§.ante,
7 nuptiali.coll.2.† Item opp.& vr̃,ꝙ is probet, qui ſolennitatẽ in-
teruenisse aſſerit:nõ ꝗ negat,ꝗa negãti factũ,& c.& ꝗa vr̃ expreſ-
ſum,ff.de publ.l.quæcuq;,§.fi.Sol.dñt quidam,hic ideo probari
ſolennitatẽ abeſſe,ꝗa prçſumitur interueniſſe.allegant,quia lex
dicit,ꝙ in dubio prçſumũtur omnia ſolẽniter acta,vt Inſt.de fi-
deiuſ.§.fi.& de inut.ſti.§.ſi ſcriptũ.maxime in ſcriptura iudicij,
vt ff.de fideiuſ.tu.l.cũ oſtẽdimus,§.fi.iſtã ſolõnẽ reprobant oẽs,
ꝗa ſolẽnitas iſta ſubhaſtationis & ſimiliũ venit extrinſecus a pri
uilegio vẽditoris,& nõ eſt iſta cõi ſolemnitas ꝯctus,ſed ſpecialis
priuilegio ꝑſonę vẽditoris deſiderata.Itẽ nõ eſt intrinſeca,ꝗa ta
lis ſolẽnitas nõ format ꝯctũ,ſed permittit ꝯctũ,& ideo non prę-
ſumitũ,cũ appareat de ꝯctu, id, qđ eſt de ꝯctu,vt d.l. q̃cunq;, §.fi.
vnde dicunt alij,ꝙ hic erat expreſſũ in inſtrõ vẽditionis interue
niſſe omnẽ ſolennitatẽ,cui inſtrõ ſtatur,donec contrarium pro
betur,vt ſ.de contrahen.& com.ſtipul.l. optimã. & ff.de pact.l.
iuriſgentiũ,§.quod ferre.cum ſimilibus,& ad hãc ſol.tota die al
legatur hæc glo.Si intelligeres gl.de ſcriptura Notarij apud acta
ibi non videtur poſſe probari contrariũ,l.1.j.de pręd. curia. niſi
ſcriptura diceretur falſa,& ita forte gl.poſſet ſuſtineri.Sed mihi
videtur,ꝙ iſta ſol.nõ cõtineat veritatẽ,quia illa, quæ fiunt apud
acta nõ probãtur regulariter, niſi ꝑ Tabellionẽ apud acta , vt ff.
de iure fiſ.l.in fraudẽ,§.quoties,& ff.de teſtib.l.curẽt. ibi de hoc,
ſed decreti ĩterpoſitionẽ,& ſimilia oportet explicari apud acta:
ergo non probantur per ſcripturã Notarij adhibiti ad cõtractũ,
ſed eius tñ,qui eſt adhibitus ad conficienda acta,vt dictis legib.
aliogn ſequeretur abſurdum,minoris res nõ vẽditur ſine decre
to,confitebitur minor decretum interueniſſe, & iniunget Ta-
bellionis ꝯctus,ꝙ ſcribat iſtud,& ſi ſcripturæ ſtabitur,lex circũ-
uenietur,qđ eſt abſurdũ pro hoc ff.de noua.l.doli mali.Item tu
tor non dat actorẽ ſine decreto iudicis, vt l.decreto.ff.de admi.
tu.& l.ſolent,ff.de tutel.& ſ.de appell.l.actor. & ff. rem ra. hab.
l.actor.ergo ſi faterer decretũ interueniſſe , & tabellioni , ſi ſcri-
bit,ſtabitũ,qđ eſt abſurdũ.Præterea verba chartę ſunt verba ꝯhẽ
tiũ,& credit viuæ voci ꝯhentiũ, vt ſ.de non nu. pecu.l. gñaliter,
in fin.ergo non plus operabitũ charta , q̃ viua vox ꝯhentium. ſed
ꝯhentes non hñt in ptãte talia ſolennizare,cum non pendeat ab
his ſolennitas,ſed a tertio, ergo eorũ voci non ſtabitur, vt plene
dictũ eſt ſ.tit.1.l.inter chartulas , puta verba enunciatiuæ miſſa
non probant id,qđ non pendet a voluntate enunciãtis, ſed duo
rum,vt ff.de leg.2.l.Titius,§.Sempronio, ſed probatio ſolennita
tis,& eius conſtõ non dependet a voluntate nunciantis, ſed iu-
dicis.ergo &c.ſed quõ rñdes ad l.optimam,ubi ſtatur confeſſio
ni illi, qđ ſit ſeruus?& tñ ſe redigere in ſeruitutem non depẽdet
ex libera voluntate,vt l.Lucius,ff.qui.ad liber.proclama.non li-
cet.Sol.diſpõ,per quam quis redigatur in ſeruitutem, non pen-
det ex voluntate vnius,vt in ꝯrio,ſed declaratio ſic , vt l.interro-
gatam.ſ.de lib.cau.non tñ credo,quod illa confeſſio probet,niſi
reſpectu eius ꝯtractus tantum, qñ fit contractus gratia, ſcilicet
eius contractus & extra iudicium,& ſic intelligo d.l. optimam.
& ideo dicunt alij , ꝙ hic probatur deeſſe ſolennitas eo ipſo, ꝙ
non probatur contrarium,vt j.qui mili.non poſſ.l.ſuper ſeruis.
iſtud non placet mihi,quia tale probare,eſt legis,non hominis:
cum ſit ius non factum,vbi ergo hoĩem aſtringit l.ad probandũ
ibi homo probat , & probare debet ea probatione, quæ conue-
nit homini,non ea, quæ conuenit legi , quia de eo non exigitur
probatio ab hoĩe,ergo ſtatim,quod exigitur,de alia uidetur ſen
ſum,arg.ff.ad municip.in fi,& hic,& j. l.proxi. ille , qui petebat
contractum pronunciari non valere, aſtrinxerat ſe ad proban-
dum non valere,quia in precibus inſeruerat nõ valere propter
non ſeruatam haſtarũ ſolennitatem vel aliam, & hoc eſt quod
hic dicit,& j.l.prox.dum dicit, duplex ratio,& ſ. ſi aduer. fiſcũ
8 l.fi.† No.ergo,quod ille, qui aſtringit ſe ad probandum, proba-
re debet,& quod ſe aſtrinxiſſe videtur, eo ipſo , quod ponit,niſi
contrarium proteſtetur etiam,vt ff.de aqua quotidia.& æſti.l.1.
§.item quæſitum. idem videmus de eo, qui ſe aſtringit ad cer-
tam qualitatem probandam , niſi pęniteat, quod põt, ſi ob hoc
condem-

condẽnationẽ metuit, vt ff. de noxal. leg. in delictis. §. ſi directa. Idẽ ẽt habemus in eo, q̃ aſtringit ſe ad certã ſpeciẽ actionis: ubi ſi inepte ſe reus abſoluit ab obſeruatione iudicij, vt leg. j. §. j. ff. ſi menſ. fal. mo. dixe. & ff. de acc. l. liberorũ, §. q̃d ſi libelli. Si vero actor ꝓbare nõ pt, reus diffinitiua abſoluat: ſed reſeruat actori ius, ſi qd hẽt aliunde, q̃ ex cã propoſita, q̃ reſeruatio tunc fit qñ illud ius impertinẽs eſt in iudicio deductum & examinatũ, vt ff. de pac. do. l. Beblius Marcellus, in fi. legis. & no. glo. in l. de qb. ff. de legi. ſed vbi nõ eẽt deductũ, inepta eſſet reſeruatio, arg. ff. de euict. l. ſed ſi exceptio. & de ꝯpen. l. ꝙ in diẽ. §. ſi rõnẽ. Idem ẽt habemus in eo, q̃ aſtringit ſe ad aliq̃ qualitatẽ, q̃ non variat augendo, vel minuẽdo effectũ ꝯdẽnationis, & dicit lex, ꝓpoſueram ſeruum meũ mutuis pecunijs accipiẽdis, & tu merciolarie mutuaſti ſibi pecuniã, & cũ tibi nõ redderet, egiſti ꝯ me iſtitoria quaſi mutuaſſes; & in mercẽ olei emendã, certe ſi probas te mutuaſſe nõ in mercẽ olei, ſuccũbi, quia te aſtrinxiſti, nec amodo ages directa inſtitoria, ſed vtili, qa de cauſa, q̃ deducis in ſcdo iudicio, erat in priore cognit: tñ qa ſuccubuiſti ob defectũ alium, q̃ quia nõ probaſſes de mutuo, qñ probaſti, ſed non cũ illa qualitate, q̃ adiunxiſti, ſuadet vtilẽ tibi ꝯpetere, vt ff. de Inſt. l. hẽbat. in princ. ſed ſi iudex feciſſet reſeruationẽ, de qua dixi, directa cõpeteret, cur ergo nõ fecit tibi? Rñdeo, qa nõ fuit petitũ ab eo, ꝙ faceret, ergo peti dẽt, ꝙ faciat reſeruationẽ, & ſic d. l. Beblius, in fi. intel-

9 ligit, qd no. † Tertio principr opponitur, & vr, ꝙ titulus excuſet a ꝑcipiendis, nõ obſtãte mala fide emptoris, vt l. ſi fundũ ſup. de rei vend. Sol. dñt qdã, ut Martinus, ſe nõ hre in libro ſuo, quod teneat de ꝑcipiẽdis: certe ſi liber ſuus eſſet corruptus, deberet corrigi, vt ff. de leg. 3. le. librorũ, §. ſed nec cæpti. alij dñt, qd hoc non vult dicere, ꝙ teneat de ꝑcipiẽdis, ſed de perceptis legitime vel non legitime, vt de mercedibus lupanaris, vt ff. de peti. hære. leg. ancillarũ. §. fi. iſta eſt qdã truffa, & ideo dñt Doc. accur. & Odof. qd hic ſpeciale ſit, & in aliis caſibus, vt no. d. l. ſi fundum mihi videtur, ꝙ hodie ſunt rẽ duæ, vna, ꝙ vbi titulus hr ꝓ titulo excuſat a percipiẽdis, vt in d. l. ſi fundũ. alia eſt, ꝙ vbi titulus hr ꝓ non titulo nũquã excuſatur, vt hic: non. n. producit effectũ titulus, q̃ hr pro non titulo, vt ff. de pet. hær. l. nec vllã, §. oĩbus. & hr titulus pro non titulo, vel pp delictũ ꝯhentis, vel qa lex titulũ ꝯrium prohibebat, & vbiq; viget, ꝙ de fructibus dicimus, vt ff. qd me. cauſa. l. ſed & portus. & ff. q̃ in frau. cred. l. ait pretor, §. per hãc. &

10 hic, & s̃. de agri. & cenſi. l. queãdmodum. † Nũc tranſeamus ad qõnes ꝑ ordinẽ. primo q̃ro, quot ſollennitates debeant interuenire ad hoc, ut ualeat vẽditio rei obligatæ fiſco? Et rñdeo, ut nor. plene in gl. cui addenda ſunt, q̃ colligũtur ex l. tutores, ff. de confir. tut. Sed pro Deo videamus, in quibus rebus iſtę ſolennitates habeant locũ, & quem habeant effectum, & an ſit reperire aliquas perſonas, quę gaudeant in his beneficio fiſci, deinde videbimus, qualiter iſtæ ſolennitates ꝓbantur adeſſe, & qualiter probantur non adeſſe, & ſic hanc prima partẽ expediemus, poſtea

11 faciemus tranſitum ad ſcdam. † Quæritur, ſi fiſcus vendit annuos fructus lacus, vel Sardinię, an debeãt iſtę ſolennitates interuenire? & vr, ꝙ non ſit neceſſe, qa lex dicit talẽ venditionem poſſe fieri ſub pacto addictionis in diem, ergo ſine ſubhaſtatione: nam ſi deberet ꝑcedere ſubhaſtatio, pactũ nihil operaret. item probat. ff. de iure fiſ. l. Valerius. ꝑterea fiſcus dat in empyteuſim, vt l. qui tabernas. ff. de ꝯhe. emp. & l. j. §. j. ff. de loco pub. fruẽdo. & ff. ſi ager vect. uel emph. peta. l. j. & leg. cũ ſponſus, §. in vectigalib. ff. de Publici. l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. infec. nec. dr has ſolẽnitates interuenire debere, imo pt acqri emphyteuſis ſine dicta ſolẽnitate, vt dictis legibus. ergo multo fortius poterit fieri alienatio ſolũ de fructibus. Prꝫterea colonus, q̃ nummis colit, dr emptor fructuũ. ar. ff. de furtis, leg. ſi ſeruus cõis uni, §. locaui. ſed locatio põt fieri ſine iſtis ſolennitatibus, ſicut dicimus in re eccleſiaſtica, in Auth. de nõ alie. §. qa vero, ver. ſi vere, colla. ij. ergo & hic. no. quod etiam in ꝑpetuum poterit accipi ꝯdus i. donec penſionibus pareat: non enim ꝑ hoc vr alienata proprietas, qñ non eſt ſine fructu cũ ſoluatur penſio, & ideo in re eccleſiaſtica non ꝓhibetur, vt in Auth. de alie. & emption. §. & licentia.

12 † Item quæritur, ſi vult fiſcus vendere rem mobilem, an debeãt iſtę ſolennitates interuenire. Solu. de re mobili, quæ eſt in fructu dico ꝙ non, vt dictum eſt. ſed in re mobili, q̃ facit fructum. ut in equo, & ſimilibus, dicendũ vr ꝙ ſic, vt j̃. eo. l. pe. & eſt expreſſum s̃. ſi pp publicã penſita. l. fi. & rõ, qa a natura fructus parantur ad ꝯſumẽdũ, unde alienari poſſuut ẽt ſi ſeruãdo ſeruari poſſunt, ut oleũ. idẽ dicimus in pecunia q̃ alienari põt pp uſum, ad quem eſt deſtinata, ẽt non interuenientibus iſis ſolennitatibus, ut no. ff. ad Treb. l. j. §. fuit queſitũ. & in Auth. ut hi q̃ obli. colla. 6. Eadem diſtinctione uteris in rebus eccleſiaſticis, ut ibi fit uẽditio rei immobilis, q̃ non eſt parata ad ꝯſumendũ intercedant iſtæ ſolennitates. s̃. de ſacroſan. eccl. le. penul. ergo cum decretũ requiratur ſuperioris, non poterunt uendi hæres, niſi ſubſit cauſa, quę committetur arbitrio iudicis, nã ſine cauſa non interponet iudex decretum, vt ff. de tranſactio. leg. cum hi, §. prætor. Sed in uenditione rei immobilis eccleſiaſticæ hoc plus eſt, quia non poteſt interponere decretũ, niſi cauſa cognita, quæ cauſa non eſt in arbitrio ſuo: nam nõ põt permittere, niſi in cauſis ex preſſe lege comprehenſis. ſic loquitur. s̃. de ſacroſ. n. eccl. authẽ. hoc ius porrectũ. in tertio rñſo. vñ non male hoc mõ intelligendo loquitur gl. inter mobilia & immobilia drãm faciens in rebus eccleſiaſticis, vt in Auth. de nõ alienan. §. vult. n. in glo. ſ. immobile, in fin. Porro in immobilibus fiſcalibus, vel minorũ qua tenus ad cãs alienationis, idẽ eſt, qd in rebus mobilibus ecclẽ, vt cõmittat cã arbitrio iudicis, vt ff. de rebus eorum, l. magis puto, §. ne paſſim. & hæc, q̃ dixi obtinent in alienatione aperta: nã velata alienatio, niſi de veritate doceatur, & doceri ꝑmittatur, in oĩbus rebus cadit, ff. de reb. eo. l. 2. §. item q̃ri põt. & s̃. de non numerata pecu. l. in ꝯctibus. §. j. & s̃. de quadri. preſcr. l. oĩb. §. fin.

13 † Item quęritur, nunquid res minorum poſſint uendi ex aliqua cauſa ſine ſubhaſtatione? Rñdeo, caſus eſt, ff. de minoribus l. & ſi fine. §. j. Item quæro an res minoris mobilis exigat iſtam ſolennitatẽ? Rñdeo, olim nullã deſiderabat, vt no. ff. de autho. tuto. l. inter pupillos, in prima ſolutione. hodie in his, q̃ ſeruando ſeruari poſſunt, idẽ qd in immobilibus, vt l. lex quę tutores, ſup. de admini. tuto. vel intellige gloſ. l. inter pupillos, aliter ut ſtatim

14 dicam. † Item quæro, nunquid ſuper vẽditione rei minoris ualeat decretũ interpoſitũ ad inſtantiã minoris ſine curatore, cum forte eum non habeat? Rñdeo non, in immobilibus, ſic: iſta eſt glo. valde notabilis coniungendo primã ſolõnem, & ſecundam

15 in d. l. inter pupillos. † Iuxta hoc q̃ro, fiſcus, pupillus, & q̃dam maior habebãt rem cõem, ille maior ꝓuocauit ad diuiſionẽ, utrum ab hoc poſſint inter ſe diuidere pupillus & fiſcus? Rñdeo, diuiſio eſt qdã neceſſaria alienatio reſpectu ꝓuocati, vt l. alienationes, ff. familię erciſcun. & iõ non ꝓhibetur: veruntamen iſta neceſſitas nõ vr eſſe, niſi mixtim habito reſpectu ad ꝓuocantem & prouocatũ, nõ habito reſpectu ad ꝓuocatos inuicem. tñ ꝯtradico, qa incipit ſemel res tranſire in ꝯſiderationẽ diuiſionis quo ad oẽs. ergo ẽt adinuicem diuident. caſus eſt in d. l. inter pupillos, ſm aliam lecturam, & ibi no. Argumentũ ad hoc ff. de leg. 3. l. pater, §. quindecim. Quid in re dotali? Rñdeo, in re mobili nõ procedit qõ, qa lex Iulia de fundo loquitur, i. de aliquo immobili ruſtico vel urbano, vt l. j. ff. de fundo dotali. & not. Inſtit. qui aliena. licet. in prin. & in Authẽ. vt immobilia ante nup. dona. §. multo. colla. 5. de immobili no. ꝙ in caſibus in quibus põt alienari, non puto ſubhaſtationem neceſſariã, vel decretũ, qa quod inde redigitur, non eſt in dote remanſurũ: vñ ceſſat priuilegium dotis, qñ non eſt dos, vt l. q̃uis, ff. ſoluto matri. & l. mutus, §. manente, ff. de iure dotiũ. ſed ubi ꝑmutat res dotalis cũ alia, adhuc non puto ſubhaſtationem neceſſariam, ut maiori rem offerenti det, vt ff. de iure dotiũ, l. ita ꝯſtante. & ff. de tuto. & curato. datis ab his, l. non tñ, in fi. Item q̃ro, quid in rebus ciuitatis vel municipij. Rñdeo, non eſt neceſſaria ſolennitas, ut not. j̃. eod. l. ſi tempora. arg. ꝯ. s̃. de ſacroſan. eccl. l. fi, ubi exequantur eccleſia, & ciuitas in alienatione rerum ſuarum, ſed ibi de alienatione odioſa dicit, hic de fauorabili dicimus. Item quęro de effectu uendi-

16 tionis factæ ſolenniter? Reſpõdeo, vt plene j̃. eod. l. pen. † Nunc uideamus qualiter probamus ſolennitatem interueniſſe, & per ordinem uideamus in cunctis. Primum eſt, ꝙ pro ſolennitate exigitur ad hoc, ut fiſcus rẽ, quam ſibi obnoxiam aſſeuerat, uendere poſſit, vt ſubſit debitum, vt s̃. ſi pp publicas penſi. l. fin. & ff. qbus ex cauſis in poſſeſ. eatur l. Fulcinius, §. ſi quis bona. & §. ſi in diem. Quæro, quod debitũ? Reſpondeo, quodcunq; ſit non curo, dummodo actio vel officium iudicis ad illud cõpetat, nã etiam officio pignus accedit, vt ff. de pig. l. res hypothecę. & ff. de verbor. ſign. l. pecunia, §. fin. & ff. de colla. bono. l. j. §. iubet. ſecus ſi ſit tm̃ naturaliter debitũ, qa ꝑ eo nõ eſt actio, ut ff. de fide iuſ. l. fideiuſſor obligari, §. fideiuſſor. & ff. de actio. & obligatio. l. naturales. & ff. de ſolutio. l. is cui, §. Flauius. & ff. de verborum ſign. l. creditores, §. quod ſi natura, nam non poteſt in ſolutione ceſſari, quod eſt neceſſe, ut infra patebit. vel hic contra, quia etiam huic naturali adeſt tacita hypotheca efficax: & ideo licet non poſſit ceſſari in ſolutione debiti reſpectu ſui, tamen reſpectu hypothecæ, quod vendi poſſit, ceſſari poſſe videtur, argum. s̃. de contrahenda, & cõmittenda ſtipulatione. l. nuda. Hoc debitum quomodo probetur dictum eſt, vt l. in exercendi. ſup. de fide inſtrumentorum. & s̃. titulo primo, l. inter chartulas. Secundo exigitur, vt ſit ceſſatum in ſolutione, & adhuc hoc eſt probandum, quia non prẽſumitur, ut d. l. Fulcinius, §. ſed is qui, & ibi not. & argumen. quod not. ff. ex qbus cauſis maiores. l. is qui rei. Tertio exigitur, vt præſes adeatur ab hoc, vel procurator Cæſaris: uterque enim, cum fiſcus agit, adiri poteſt, & non mirum, nam præſes contra priuatum aditur per priuatum, ergo poterit adiri etiam per fiſcum, vt s̃. ſi pp publicam penſit. l. ſecũda, & fin. Sed cum fiſcus conuenitur, non poteſt conueniri niſi coram procuratore Cęſaris, nam is eſt iudex rei, id eſt fiſci, & actor iudicem rei ſequi debet, vt ſupra de iuriſdictione omnium iudicium. l. iuris ordinẽ. & hoc probatur s̃. titulo primo, l. ſi minori. hoc autẽ, quod præſes fuerit aditus ad hoc, ut interpellaret debitorem, non præſumitur, ſed probari debet, ut in d. l. fin. ſi enim pſumeretur, non diceret lex ualere, ſi hoc factum

fuerit,ſed diceret non valere,ſi hoc factum non fuerit.Item exi
gitur,vt fiat ſubhaſtatio,nec præſumitur,ſed probatur, j̃.eo.l.fi.
ibi patuerit,& arg.huius legis,& ſ̃.ſi aduerſus l.fiſcum l.fin.in fi-
ne.Item exigitur,qđ res ſtet ſubhaſtata viginti diebus ad minus,
ꝗa æqparantur res fiſci & eccleſiæ,vt ſ̃.de ſacroſ.eccleſijs,l.fi.er-
go &c.vt in auth.hoc ius porrectum,ſ̃.de ſacroſ.eccleſ. & ĩ hoc
differt a pacto addictionis in diem,nā minus tempus ibi cōpre-
hendi pōt. Item ibi prçfixio termini fiet per partes, hic per iudi-
cē. Item illa fit poſt ɔ̃ctum , vel in ipſo ɔ̃ctu ; hoc fit ante de ne-
ceſſitate,vt in d.l.j.& ſ̃.ſi pp publicam penſit.l.fi.Item differunt,
quia pactū addictionis in idem ſub conditione reſoluit ɔ̃ctum,
vt ff.de in diem addiect.l.ſecunda.& arg.eorū,quç no.ff.de don.
l.j.& ſubhaſtatio eum pro emptore habet,ꝗ plus offert. j̃. eo.l.ſi
tempora.Item ſubhaſtatio fit publice voce ꝑconia,vel ſcriptura
propoſita in albo prætoris,ut ſupra,de reſcindenda venditione,
l.ſi quos.& j̃.eodem,l.fin,ſecundum vnam lecturam,hç autem
ſolennitates non prçſumuntur,ſed per hominem probantur,vt
dicta.l.fi.pactum autem additionis in diē etiam in ſecreto fieri
poteſt coram duobus amicis,vt ff.de teſtibus, l.vbi numerus.ēt
probatur in l.ſcripturas.ſupra,ꝗ potio.in pign.habeant.Itē requi
ritur ut plus offerenti det , vt in dicta l. ſi tempora.infra eodē.d,
authen.hoc ius porrectum. Quçro,an in dubio ꝓſumatur data
plus offerenti? Vr̄ quod ſic,ne alioquin ꝓſumamus fraudē in ad
miniſtratore,& in emēte,ut ff.de proba.l.quoties,§.ꝗ dolo. Vel
dic nō prçſumi,quod adſit,quia utrumq.eſt facti, & q̃ facti ſunt
non præſumuntur,ut l.quæcunque, §.fi.ff.de pub.prima magis
placet,ꝗa præſumitur in dubio pro officiali,quantum attinet ad
præſumēdum iuſtitiam,vel iniuſtitiam eorum,quæ facta ɔſtat,
non dico quantum ad alias ſolennitates , ſed quantum ad illā,
in quam cadit iuſtitia,vel iniuſtitia, vt not.plene per dictum In-
nocen.extra de proba,c.quoniam contra falſam. in gloſ.pen.ar-
gumen.ff.de re iud.in l.cum prolatis,Item reqritur,ut iuſto pre-
tio detur, vt ſupra titulo ſecundo,l.ſi minori,cum ſimil.erit au-
tem iuſtum pretium, prout dicitur in dicta l.ſi quos.Quæro , an
hoc præſumatur ? Reſpondeo ſi in inſtrumento continetur, ta-
lis vendidit tali,ſtatim concludit pretiū ɔuentū,ſed quantū non
ɔcluditur,& ideo non vr̄ ꝓſumi iuſtum pretiū interueniſſe ɔtra
dico,ꝗa hæc vēditio fit ꝑ iudicem cui ſtatur in dubio.ut dictū eſt
& in argumentū facit l.j.j̃.de prçd.curia.Itā procurator fiſci dēt
adeſſe, nec hoc præſumitur,niſi probet ut hic no.reqrit aliud,ut
pretium ſtatim ſoluatur, ꝗa n̄ poteſt haberi fides de pretio, licet
duplum promittatur, j̃.l.& ſi inſtrumenta.& dr̄ ff.de iu.fiſci,l.ſi
procurator.§.fi.nec hoc ꝓſumitur,argumento ſ̃.titulo primo.l.
ſecunda.Itē qn̄ iudex cognouit veritatē,& ſubeſſe cauſam alie-
nationis,ſuper hoc pronunciare debet.Alia ſolutio,idonea cau
ſa nō præſumitur,ut ff.de ɔfirmatio.tut.l.tutores.Nunc ꝑ regu-
las generaliter videamus,quæ,& qn̄ ſolennitas ꝓſumatur? & eſt
dicēdū,ꝙ triplex eſt ſolennitas ſubſtantialis, quç cum negatiōe
exprimitur,id eſt fruſtra.naturalis,q̃ probabiliter exprimitur, ſi
mili modo vtitur. ff.de ɔ̃h.emp.l.pacta. Itē eſt ſciendū , qđ ſolē-
nitas ſubſtantialis nunq̃ reſpicit actum reſpectu alterius, prout
habet dependentiā ab altero,ipſa dependētia eſt ꝓceſſus ꝗdā de
vno actu ad alium,ꝗ proceſſus conſiſtit quodā medio,ſed reſpū
ſui tm̄ ut ecce pretium eſt ſolēnitas ſubſtantialis emptionis &
venditionis ,interrogatio & ſubſecuta reſponſio ſubſtantiat ſti-
pulationē,litis ɔteſtatio ſimiliter.l.j.ſ̃.de lit.conteſta. Itē eſt ſciē
dum,ꝙ q̃dam ſunt,quæ vno communi ɔſenſu perficiuntur , vt
emptio,ſtipulatio,& ſimilia.q̃dā ſunt,quç ex pluribus ordinatis
actibus inſurgunt,vt iudicium.Item cōſiderandū,ꝙ eorū,q̃ vni
co actu ɔtinuant, q̃dā habēt nomē iuris ut ſtipulatio.q̃dā habēt
nomē facti, ut emptio,quæ dr̄ ab hoc facto,ꝗa emit,ſed ſtipula-
tio non denominatur a facto,quia nō uocatur eo nomine,quo
contrahitur, ſed aſſumit ſibi materiale nomen. Nunc de ſingu-
lis uideamus , ſolennitas ſubſtantialis actu probato , neceſſario
probatur , quia ineſt actui de neceſſitate. unde probata uendi-
tione, ſtatim probatur pretiū conuentū eſſe, ſed non hoc,vel il-
lud,quia quantitas pretij non eſt de ſubſtantia vna magis,q̃ alte
ra,& ideo non prçſumitur numerus q̃titatis, ſed probat̄ de pre-
tio conuentum eſſe,non tn̄ de hoc,vel de illo,eo maxime,ꝗa nō
eſt vniforme, ſed difforme, vnde non bn̄ ꝑt adaptari præſūptio.
17 † Item probata ſtipulatione per teſtes,vel per ſcripturam inter-
rogatio,& ordinata reſponſio neceſſario concludunt̄,ergo vere
probant̄,nō autem præſumunt̄. Solennitas nālis quçdam reſpi-
cit modum ɔ̃hendi,quædam effectū celebrati contractus , mo-
dum contrahendi,vt ecce in ſtipulatione interrogantis, reſpon-
dentis continuata locutio , non habens interuallum per abſen-
tiam,vel aliam cām,vt ff.de verb.obl.l.1.in princ.& §.qui ꝑſens,
effectus reſpicit ſolennitatem naturalem , ideſt contractus hēt
effectum ſolennē ultra ſe ex natura,vt ecce , ꝙ emptio eueniat,
iſtud eſt naturale contractus venditionis , & dicuntur iſta natu-
ralia,quia omnibus contrahentibus in ɔ̃ctibus in vſu ſunt oībus
talibus actibus cōia, vnde rōne frequentis vſus tranſeunt in na-
turam,vel dic pp attributam a l.naturam,vt j̃.dico,ergo in iſtis,
ꝙ naturalia præſumuntur , vnde ſi in inſtrumento reperitur,ta-
lis ſtipulatus eſt,ꝓſumitur inter præſentes,& habet iſta præſum
ptio vim plenç probationis,vt Inſtit.de inu.ſtip.§. ſi ſcriptum.&
Inſtit.de fideiuſſ.§.fi.& de verbo.oblig.l.ſciendum.Item ſi teſtis
dicat,talis ſtipulatus eſt a tali,adhuc ꝓſumptionem facit, ſed nō
plenā de ꝑſentia ɔ̃hentium,vt facit Tabellio,vt no.ſ̃.de vſur. l.j.
& d.§.ſi ſcriptū.& ratio differētiæ eſt,ꝗa teſtis nō eſt iuratus ſuꝑ
ꝑſentia,vel quia ꝑt ꝗs teſtimoniū perhibere de aliquo, quod fit
inter abſentes,vel ex interuallo. Tabellio non poteſt conficere
inſtrumenta,niſi inter præſentes,vt in Auth.de Tabel.§.nos aūt
in teſte inſtrumenti dico idē,qđ in Tabellione,ꝗa non pōt adhi-
beri,niſi inter præſentes,vt j̃.patebit.Sed cur interrogatio, & rn̄
ſio ſunt ſubſtantialia,& prçſentia non , ſed nālem ſolennitatem
appellans:vr̄.n.ſubſtantialis,quia ex neceſſitate reqritur. natura
lia.n.ɔ̃ctus immutabilia ſunt,vt d.l.pacta.hoc aūt eſt immutabi
le.Sol.naturalis effectus alterabilis,& mutabilis eſt. ſed non na-
turalis ordo & ſolennitas,& ſic nō obſtat.l.pacta. Item non ob-
ſtat aliud ɔ̃riū, ſtipłõ dr̄ a ſtipite , ideſt a firmitate,eo ꝙ firmat̄ ꝑ
ɔ̃hētes.hoc ergo ſubſtātiale eſt in eo, ꝙ verbū ꝓlatū includit, &
ſignificat de neceſſitate;non aūt ſignificat illud nomen, ſtipula-
tio, vtrum iſtud firmare pactum fuerit factum inter præſentes,
& ſic validum,vel non,& ſic in ꝑſentia,ergo non eſt de ſubſtan-
tia huius nominis ſtipulatio.ſed aliud eſt quoddā veniens extra
nomē pp attributam ſtipulationē per leg.naturam. Itē in natu-
ra,quæ non reſpicit rem fiendam,ſed factam,idem dico;nam il
la,cū ſit difformis,& habeat ſe ad eſſe & non eſſe,vt emptio, qđ
uenit a nā ɔ̃ctus uenditionis,& poſſunt deberi,& non dēri, non
præſumitur fori præſumptione venire,niſi adminiculo ignoran
tiæ emptoris,vel promiſſione probata iuuetur,vt C. de emptio.
l.ſi fundum ſciens,illa no.quç rei executionem concernūt ſem
per, vt ff.de actioni.emp. l.ſi alienam. ubi non uenire probetur,
ut quia delictū uerſetur in executione,ut l.ſi in emptione. §. itē
ſi emptor,ff.de ɔ̃h. emp. habes ergo, ꝙ potes conſiderare natu-
ram contractus reſpectu ordinis, ſeu modi contrahendi. Item
reſpectu executionis ipſius ɔ̃ctus. Item reſpectu nouæ actionis
extra contractum.uerum tn̄ eſt,ꝙ in forma non cadit niſi prior
ſolennizet·ergo natura, q̃ non reſpicit modum ɔ̃hendi, non eſt
de ſolennitate,ſeu forma,ideo ad materiam tractatus ſolennita
tis nō pertinet proprie ſolennitas accedens, ſeu contingens , &
nunq̃ prçſumit̄ a iure,niſi ſubſit cauſa,ut l.quçcunque, in fin.ff.
de Publiciana.& l.actor, ff.rem ratam hab.Sed nōne iſta ſolen-
nitas ſubſtantiat ɔ̃ctum?& certum eſt,ꝙ ſic,ergo eſt de ſubſtan
tia non de accidenti. rn̄deo, non eſt de ſubſtantia ɔ̃ctus, ſed ad
ɔ̃ctū.ex hoc ſequitur,ꝙ mulier non ꝓſumatur Velleiano renun
ciaſſe,nec minor iuraſſe,vt not.in le. ſciendum,ff.de uerb.oblig.
18 † An Tabellio prçſumatur rogatus? Rn̄d.ſic,vt not. in Auth. de
Tabel.§.nos autem.nec obſtat prçdictis , quia ſcriptura non eſt
contractus , ſed eſt memoria. ſic enim in ſcriptis redactus faci-
lius, & quolibet tpe probari poterit , vt ff. ad leg. Aqui.l.in l.no.
in Auth.de hære. & fal. poſt prin. ff.de lib. cau.leg. ſicut datam.
facit ff.de Carbon. l. 3.§.duæ cauſæ.cum ſimilibus,& pro gl.fa-
cit,quia Tabellio poſtquā conſcripſit inſtrumentum , debet il-
lud partibus legere , & a partibus ɔ̃ctus hoc modo abſoluitur,
argu.ff.de fide inſtr.l·fideicommiſſa.ff.de re milit.leg. Lucius,in
prin.& de teſt.l.ſi is qui.& l.ex ea.ſ̃.de codicil.l.fi.§.illud ſatis. er
go per hoc adhibitus,ꝙ partes conſentiunt in eum , argu· ff. de
19 iud.l.2.cum ſimili.† An teſtis præſumatur rogatus? Dic ꝙ ſic,in
l.ſciendum,ff.de uerb.obl.idem alibi cōtra & le.hæredes ꝑalā,§.
pe.ff.de teſtam.hoc idē Cy.ſ̃.de teſt.l.hac conſultiſſima.& Spec.
in titu.de teſta.§.ſed qd in ꝑdictis.& uer.ſeq. dicunt ꝗdā non ꝓ-
ſumi,ꝗa eſt ſolennitas extrinſeca,ꝙ rogentur.ego dico , ꝙ ſi Ta
bellio patiente parte adſcripſit aliquē in teſtē in inſtrumento ,ꝙ
hic ipſe teſtis habetur ꝓ rogato,argu.ff.de fideiu.tuto.l.cū oſten
dimus,§.fin.& ſ̃.de ɔ̃h.& cōmit.ſtipu.l.optimā.& in dubio prç
ſumo ptē ſcire.ꝗa cū tabellio legit,qđ ſcribit,vt abſoluat̄ a par-
tibus,debet totū tenorē inſtrumēti legere, ergo ēt & nomina te
ſtiū nūcupare,ne forſan.ſi nō legerētur ad ſcriberetur ibi aliqs
inimicus ɔ̃hentiū,& qui tota die procuraret pro ſubuerſione in
ſtrumenti.ſed hoc ſm̄ ius communiter,niſi qn̄ leges faciunt, in
caſibus tm̄ teſtem & rogatum requirētes,vt ff.de diuor.l.nullū.
& ff.de teſtib.l.ad fidē.nā ſi hic eſt ſemꝑ teſtis , eſt ergo rogatus?
Reſpond.fateor in teſtibus inſtrumenti,ꝙ iſta differentia nō ꝓ-
cedit,ſed extra inſtrumentū in quibuſdā caſibus requirit̄ teſtes
eſſe rogatos & adhibitos,& in quibuſdam non.quod eſt notan
20 dum.† An præſumātur teſtes iudicij iuraſſe,niſi ꝓbetur? Reſpō.
non,quia depoſitio eſt ſequela iuramenti,& ex ea non poteſt ꝓ-
ſumi iuramentum,quia non conſtat ſolenniter factum.oportet
ergo ꝙ conſtet de iuramento,idem uidemus in iuramēto calū-
21 niæ.l.2.§.ſed quia ueremur,ſ̃.de iur.calum.†Item quero, Nota
rius dicit,rogatus publicaui , non dicit ſcripſi; an ſufficiat? Re-
ſpon.ſic,ꝗa licet ſit de neceſſitate,vt quādo ſcripſit, legat iſtud
publice audientibus contrahentibus,& teſtibus,ut in §.nos au-
tem,& in legib.ſ̃.allegatis ad hoc,tamen non eſt de neceſſitate
ut ſcribat tunc,cum rogatur:ſatis eſt,ſi coram partibus & teſti-
bus exprimat,quod eſt ſibi iniunctū & partes ɔfirmēt.& hoc ap

probat

probat conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres:& lex ſcri-
pta eſt de hoc, vt ff. de iud. le. exigere dotem, ſm̃ ſuam naturam.
22 † Item quæro, Tabellio dicit, rogatus ſcripſi, non dicit publica-
ui, an valebit? Vr̃, ꝙ non, quia hoc conſtare debet, quod poſtquã
inſtrumentum conſcripſit, & partibus legit, ꝙ contractus eſt a
partibus abſolutus, vt probatũ eſt s̃. ego puto, ſi ibi ſit ſignũ Ta-
bellionis ſufficere. & aduerte, ꝙ ſignum Tabellionis eſt quidam
terminus diſpoſitionis redactæ, in ſcripturam, ſicut termini la.
pidei ſunt termini agrorũ, vt ff. de term. amo. per totum. & ff. de
acq. re. do. l. in agris. iſte ergo terminus ſignificat contractum ab
ſolutum a partibus, nã nõ dr̃ terminus antequam a partibus ab-
ſoluatur, vt s̃. de fide inſtr. l. ɔ̃ctus. & arg. ff. ſi cer. pe. leg. lecta, §. di
cebã. ergo qua ratione ſignificat ɔ̃ctum abſolutum, eadem ne-
ceſſario inſtr̃m publicatum partib. probat, quia non poteſt ab
23 ſolui, niſi publicetur, vt dictũ eſt. † Itẽ q̃ro dixi, ꝙ probatur ſolẽ
nitas ꝑ ſcripturam, modo pone, Iudex dicit facta litis conteſta-
tione legitime corã nobis, dato termino ad probandum, & iuri
bus partiũ hincinde diſcuſſis, viſum eſt nobis Titium condem-
nare. Modo quæritur nunquid probet litis ɔteſtationẽ, & ſimi-
lia talis ſcripturas? Reſp. non, ſm̃ Inno. quia illas demum ſolenni
tates probat ſcriptura, quas poſſibile eſt interceſſiſſe ex tunc,
cum ſcriptura, conficitur. idem tenet Iaco. de Aret. in authen. ſi
quis in aliquo documento, s̃. de eden. non alias, q̃ ſunt extra id,
de quo principaliter ſcriptura ɔficitur. ꝓ hoc facit, qa Iudici non
creditur de actis iudicij, ſed tm̃ Tabellioni deputato ad acta iu-
dicii ſcripturæ, vt s̃. de arb. l. ne in arbitris. cũ ſimilib. Rõ autem
dñi Inn. non vr̃ vera, vt l. ſicut datam, s̃. de lib. cau. forte ſi acta pe
rierunt, & de caſu doceatur, arg. s̃. de prob. l. ſi de poſſeſſione. ſta-
bitur huic ſcripturæ, arg. ff. de teſti. l. curent. cum ibi not. ſaltem
quo ad præſumptionẽ, quæ habebit onus probandi transferre
24 in aduerſarium. cogita. † Item quæro, dicit Iudex ſnĩa, lata fuit
hæc ſnĩa, &c. nec dicit lecta, & finaliter ꝓmulgata, an ſufficiat?
Credo ꝙ nõ ſufficit; quia nõ concludit̃ de ſcripti recitatione la-
tam, qđ eſt neceſſe in diffinitiua, vt l. 2. s̃. de ſentẽ. ex breuic. rec.
25 † Item quid ſi dicit lecta. Rñdeo, nec hoc probat ſententialiter
promulgatã, quia aliter legere potuiſſet, arg. ff. de re mi. le. diuus.
26 & Inſt. de teſt. mil. §. cæterum. † Itẽ quæro dicit Iudex, ſnĩaliter
ꝓmulgata fuit hęc ſnĩa, nec dicit. lata, & lecta, an valebit? rñdeo,
nõ: qa ſnĩaliter promulgare ɔcludit animum & vocis expreſſio
nẽ, non aliud, vñ non concludit de ſcripti recitatione promul-
gata, ergo nõ valet, qa nõ oĩs vox iudicis eſt ſnĩa, vt s̃. com mina-
tiones, vel epiſt. ꝑ totũ. ſed illa, quæ ſnĩaliter. i. eo animo profer-
tur & ea intentione, vt ſit ſnĩa. dũ ergo dicit, ſnĩaliter, ꝓbat ani-
mum tm̃, non ſcripturã, alioquin mutaſſet verba, le. 2. s̃. de ſent.
ex breuic. recitan. qđ eſt abſurdũ, vt in prima ɔſtõne Codic. §.
27 q̃bus. † Item q̃ro, probatur, qđ lis eſt conteſtata, non probatur;
utrum per rñſionẽ affirmatiuam, vel negatiuam, an ſufficiat, ut
valeat ſnĩa poſtea lata? Quidam ꝙ ſic, nã tale dubiũ in quacunq;
parte incidat, non redit rem inutilem, ergo talis dubietas non
curatur, ar. ff. de acq. hære. l. quod ſi dubitetur. & ff. de lib. & poſt.
l. Gallus, §. ſi eius. ver. quod q̃rendũ. Spe. tenet ɔ̃rium in titu. de li
tis conteſt. & ego Spec. aſſentio, ſi ſnĩa eſt abſolutoria, vt nõ ua-
leat ipſo iure, quia nullæ ſunt partes iudicis in confeſſum, niſi in
condemnando. uide Cy. in litis conteſt. l. j. finge reum in conte-
ſtatione confeſſum fuiſſe debitũ, pro hoc conſenſit in condem-
nationem, ergo abſolutoria non habet conſenſum uincentis
& ſic non valet, quia ambabus partibus diſſentibus poteſt fie-
ri, ne ſnĩa proferatur, & ut non ualeat ſi proferatur, ar. ff. de iu.
l. acta. in prin. ſed in condemnatoria ɔ̃ Spec. ſentio per d. le. qđ ſi
28 dubitetur. & verſi. quod q̃rendum. cum ſimilibus. † Modo quę,
ritur qualiter probetur ſolennitatem nõ ĩterceſſiſſe? Rñdeo, aut
non eſt ſcriptũ in aliqua parte actorũ, ꝙ ſolennitas interceſſerit,
& tunc acta iudicij ꝓbant exhibendo, & oſtendendo, ꝙ non fit
in eis mentio, ꝙ ſolẽnitas interceſſerit. ipſa lectione non inter-
ceſſiſſe clarũ fit, & cum. n. non poſſit probari aliter q̃ ꝑ acta, &
in actis nõ fit mentio de ea, ſequet̃ ɔcluſio nr̃a, arg. ff. de acq. &
obl. l. obligationũ fere, §. placet. & s̃. de rebus cre. l. fi. & ff. de ꝓb.
l. cũ fide. & s̃. ti. j. l. 2. aut eſt ſcriptũ ĩ actis particulariter de qua-
libet ſolennitate, ꝙ interceſſerit, & tunc aut uolo ꝓbare non in-
terceſſiſſe, aut non debuiſſe intercedere, puta qa ego erã minor,
vel non erã debitor. primo caſu, verbi gratia reperitur in acta, ꝙ
facta fuit ſubhaſtatio die tali, uolo probare iudicem hoc non fe
ciſſe, an poſſim, & quomodo, & an ſit fienda exhibitio actori in
ea forma, in qua ſcripta ſunt acta. i. cũ die & Conſule? Rñdeo ſi
acta dñt, ꝙ fuit facta ſubhaſtatio ꝑ iudicẽ p̃ſente tali, & tali, faci-
lis eſt probatio in ɔ̃riũ, ꝑ teſtes iſtos, q ſunt teſtes inſtrumenti. nã
non ſolũ teſtiũ ɔ̃ria depoſitio, ſed ẽt ipſorũ vacillatio facit fidẽ
ſcripturæ uacillare, ut l. j. in fi. vbi no. ff. quemad. teſt. aper. aut te-
ſtes non ſunt ɔſcripti, qa in ſcriptura actorũ iudicij non eſt ne-
ceſſe conſcribi teſtes, & tunc vr̃ dicendum, quod non poſſit cõ-
trarium probari, niſi per aliam ſcripturam tantę authoritatis,
vel maioris, ut no. in l. iuriſgentium, §. quod fere, ff. de pac. & s̃.
de non nu. pec. le. generaliter. ſi ergo per illa eadem facta eiuſdẽ
iudicij, vellet probare non interceſſiſſe, vt quia illa reperiuntur
ſcripta in actis poſterioribus. poteſt aliter non per dicta iura,
arg. ɔ̃. s̃. de ɔ̃hen. & cõmi. ſtipu. l. optimam, in fi. non obſt. leg. ge-
neraliter, & ff. de ꝓb. l. cũ de indebito, §. fi. quæ loquunt̃ in obli-
gatione literarũ: nam ibi, qui nolebat ɔ̃uenire, non negabat non
eſſe factam obligationem & cãm expreſſam, vel falſo expreſ-
ſam, cum reuera illa non foret cauſa promittẽdi, vnde non po-
teſt, ne qđ ſua voce dilucide ꝓteſtatus eſt, &cæ. quomodo ergo
probabis iſtã negatiuã? Rñdeo coarctando eam loco & tempo
re, & ſic per indirectũ, vt d. l. optimã, & no. ff. de acq. hær. le. Pan-
29 tonius auitus, §. rei. † Quæro, an ſi mihi, qui volo probare con-
tra acta fienda, fiat editio actorum cũ die & Conſule? Reſpon-
deo, editio inſtrumẽtorũ, q̃ fit ad inſtruendum aliquem, fit ſine
die & Conſule, qa de ſola cauſa inſtruitur, vt le. j. §. editiones, ff.
de eden. ſed editio, q̃ fit ad probãdũ, fieri dẽt cum die & Conſũ
le, vnde ſi volo ꝓbare per inſtr̃m, te eſſe debitorẽ meum, debeo
ꝓducere illud cũ die, argu. s̃. de edic. diui. Adri. tol. l. fi. & de iſtis
non dico, ſed dico de ea, q̃ fit ad reprobandum. i. ut reprobetur,
qđ ꝓducitur, ſeu editur: tunc interdũ q̃s excipiendo vult repro-
bare ꝓducta ɔ̃ ſe, vt puta, ꝓductum eſt ɔ̃ ſe inſtr̃m, illud dicit fal-
ſum excipiendo. tunc dico, ꝙ inſtr̃m eo ipſo, ꝙ producitur tran-
ſit in acta iudicij, vt no. dicit Inno. in c. qm̃ ɔ̃ falſam; in gl. no. ex-
tra, de prob. & acta iudicii edenda ſunt petenti omnia, vnde &
dies, q eſt in actis edi. debet. ita intelligo. s̃. de eden. l. is apud quẽ,
& ff. de iure fiſci. l. in fraudem, §. quoties. & hoc verum, ẽt ſi ɔ̃
fiſcum petatur exhibitio, arg. s̃. tit. 2. l. defenſionis, alias, facultas.
Si vero accuſando de falſo inſtr̃m is contra quem producitur,
vult producere tunc, actorum talium non petit exhibitionem a
Notario actorũ, qa exhibitio actorũ non fit niſi gr̃a illius inſtan
tiæ, vel appellationis, ſed dẽt petere a perte, q̃ ꝓduxit inſtr̃m, &
copiã inſtr̃i. s̃. de fide inſt. l. fi. §. fi. & forte cũ die & Cõſule, qa ad
hoc petit̃ exhibitio, vt poſſit redargui de falſo, qđ nõ poſſet fie-
ri, niſi ɔſtaret de die. ſic. n. oportet negatiuã coarctari, vt dictum
eſt. Illud eſt ſciẽdũ, ꝙ talis editio nõ ſit a fiſco, vt l. ĩ fraudẽ, §. ne-
que ſunt, ff. de iure fiſci. & alia acta iudicij, q̃ pñt argui de falſo ꝑ
viã accuſationis, vt qa dr̃ in actis litem eẽ ɔteſtatã volo accuſare
Tabellionẽ de falſo, vel partẽ quaſi falſo fecerit ſcribi, tunc ne-
ceſſe eſt acta ꝓduci, qa aliter nõ poteſt de falſitate doceri, & ideo
30 ſunt ꝓducẽda, ſeu exhibenda, niſi ɔ̃ fiſcũ, vt d. §. neque. † Quæro
volo ꝓbare ſolẽnitatẽ ſubhaſtationis & ſimiliũ non debuiſſe in-
tercedere, an poſſim? Rñdeo, vr̃, ꝙ nõ, vt j̃. eo. l. pen. & j̃. de præ-
dijs decu. l. j. dic aut ꝓceſſus iſte fuit rite habitus, & obtinet, ꝙ di
ctũ eſt: aut non rite, qa cũ pupillo uel adulto in defendendo pro
31 cedebat̃, & tũc recurre ad l. vlt. s̃. ſi ꝑꝑ pub. pen. † Nũc de vltima
parte l. vnã. q. ſubijcio, an vbi ꝑ viam reſtõnis redit titulus ad nõ
titulũ, veniant fructus in reſtõne coacta, q̃ fiet ex edicto de mi-
norib. vel alio? & tunc fructus veniunt, vt ff. de minor. l. pr̃, §. ex
diuerſo. aut de reſtõne, q̃ fit per indulgentiam, & tunc ſecus, vt
s̃. de hær. auth. idẽ de Neſtorianis. & in Authẽ. ut cũ de app. cog.
32 §. ſi uero poſt hac. † Itẽ q̃ro, qualiter intelligat̃, ꝙ ueniãt fructus
percipiẽdi? Rñdeo, ubi titulus ꝑꝑ delictũ poſſidentis hr̃ pro non
titulo, tenet̃ de oĩbus fructibus, quos uel ipſe petitor percipere
potuit, ut no. in d. l. ff. qđ metus ca. l. ſed & partus. Sed ubi pro-
pter omiſſionẽ ordinis hr̃ pro non titulo, tunc ueniet tm̃, qđ ip
ſe poſſeſſor percipere potuit, uel minus, ſi petitor non potuiſſet
tm̃ percipere ita intelligo, ꝙ hic no. & ff. de rei uen. l. gñaliter. po
ne ergo poſſeſſorem non potuiſſe percipere, niſi quinque decẽ-
tum, dñm uero rei potuiſſe ꝑcipere centum. qnque tm̃ uenirẽt
reſtituenda, qđ eſt abſurdũ. uñ dico ſolum ɔſiderari quantum
petitor percipere potuit, ſi plus uel minus, ut d. l. gñaliter. & d. l.
ſed & partus, ſic loquit̃. uñ non diſtinguo, Vltimo utrum poſt,
uel ante litẽ ɔteſtatam percepti ueniant, uel non, collige in uni-
uerſali iudicio ex tex. & gl. ff. de pet. hęr. l. hæres fur. §. fi.

LEX II.

1 *Venditio quæ caret vna ſolennitate, vel pluribus, non valet.*

1 Duplex ratio. † Nõ ualet uenditio, q̃ caret una ſolẽ
nitate, uel plurib. h. d. Et facit. s̃. l. pro-
xima, ubi plene dixi. ſed quomodo fuit admiſſus ad probãdum
utranq; cãm, una ſit ſufficiens & ſic altera non? Reſpondeo, qa
ſimul probauit de utraque, uel dic, quia natura ſui releuat licet
propter abundantiam probationum non releuet. facit Inſt. de
excuſa. tut. §. qui autem, & in Auth. ut cum de appella. cog. §. ſi-
ue igitur omnes, collat. 8. & ſupra ſi uen. pig. agat. l. 1.

LEX III.

1 *Procurator fiſci licet habeat liberam, non tamen poteſt habere fidem de pretio, ſed venditio fieri debet præſente pecunia.*

2 *Adminiſtrator generalis fiſci poteſt habere fidem de pretio, & poſt obligationem factam poteſt ſolutionem differre.*

3 *Statutum dicit, quod omnis probatio ſit ſufficiens in maleficijs, quæ committuntur de nocte, qualiter hęc verba debent intelligi.*

4 *Exceptio ex illa regula, quę de euictione tenet actio etc. impedit litis ingreſſum.*

Et ſi inſtrumenta. Venditio & pretij ſolutio ꝓ-
bãtur per teſtes, & matre da-
nata non adimũtur filiæ, quæ a matre nomine filiæ ſunt empta
h. d. Caſus. Mater tua emit a fiſco nomine tuo quãdam rem, &

tibi tradita eſt pretio ſoluto, licet mater tua poſtea damnetur ad
deportationem & ſibi bona adimantur, tamen in re empta non
generatur pręiudicium. h. d. Vel dic, rem emptam a marito tuo
vel a quouis alio, non eſt uis. Vel dic, te emiſſe a fiſco de bonis
damnatę matris, & ſic condemnatio matris pręceſſit emptionē
1 tuam, nō eſt uis. facit quod dixi ſ. ti. j. l. ij. † No. hic, ꝙ ꝓcurator
fiſci licet habeat liberam, ar. l. j. ff. de offic. proc. Cæſar. & genera
lē tñ non p̄t habere fidē de pretio, vt hic, & not. ĩ. eo. l. j. & ff. đ iu.
fiſ. l. ſi ꝓcurator, §. fi. & eſt ſpeciale fauore fiſci. ſic, & alibi eſt ſpe-
ciale cauſa repræſentādæ executionis ſnīę, vt p̄ſente pecunia de-
beat fieri venditio, & aliter facta nō valeat, vt ff. de re iu. l. a diuo
2 Pio, §. ſed ſi emptor. ver. oportet. † regulariter autē generalis ad
miniſtrator pōt habere fidem de pretio, vt ff. de inſtito. l. cuicun-
que, §. ſi ei. nā & poſt purā oblōnē ɔ̃ctā poſſet ſolutionē differre
vt ff. de ver. ob. l. qui Romæ, §. Callimachus, in fin. §. & ar. ff. de ex
cep. do. l. pure, §. actorum. ff. de ſol. l. q hominē, §. ſi Titiū. ſed is,
cui mādata eſt venditio certæ rei, non pōt habere fidē de pretio,
niſi determinatū eſt mādato, & quantitas nō augetur ad com-
penſationē termini, quia ſolutionem differendo pretiū minuit
vt ff. ad leg. Fal. l. ſi is, q quadringēta. ſecus ſi nō eſſet determina-
tū: nā ipſa petitio pretiū eſt vēditionis nō ſolū, ubi ꝓ uendente
interponitur, ſed ēt ſi ɔ̃, vt ff. de ɔ̃hen. emp. l. fundi partem. & no.
eo. tit. l. pacta. & hoc no. ff. de pub. l. ſi qs ꝓhibuerit. & ff. de exce.
3 rei ven. l. j. §. j. vbi expreſſum eſt, qđ dr̄ in hac qōne. † Itē facit hęc
l. cū gl. ſua, in arg. ad q. dicit ſtatutū, ꝙ omnis ꝓbatio ſit ſufficiens
in maleficijs, q̃ cōmittuntur de nocte: q̃ritur qualiter hæc verba
debeant intelligi? Rñ. intelligi debēt de probatione idonea, a iu-
4 re approbata, caſus eſt hic cū ſua gl. † Itē nō. in fi. l. ꝙ exceptio ex
illa regula, quē de euictione tenet actio, & c. īpedit litis ingreſſū.

LEX IIII.

1 *Terminus aſſignatus in proclamate eſt peremptorius.*

Si tempora. Licitator poſt diē nō admittit, ſed ante
1 ſic. h. d. † No. ergo terminū aſſignatū in ꝓ
clamationibus eſſe perēptoriū, & hoc eſt, qđ gl. no. citationi tē-
pus eſſe præſtituendū ſemel tm̄, vt in gl. tu, q vis & c. quod intel-
ligo verū. ſi interim exiſtat aliqs emptor, nā tūc lapſus tēporis
tradit ſecū executione, ſed ſi nō exiſteret, iterum licitanda. i. ſub
ſubhaſtatiōe ponēda eſſet, qa nihil eſſet actū per primā. Item no.
in gl. differentiā inter ſubhaſtationē & pactū addictionis in diē.
Item no. quod in rebus ciuitatis, ꝙ ſi ciuitas habeat legē propriā
ſuper hoc, ꝙ ſeruanda eſt. Vltimo ex glo. vlt. not. ꝙ de fructibus
medij temporis, & c. Quod dicūt in glo. & l. Valerius. quam glo.
alleg. Actionibus. ideſt actibus, ſic in authen. hoc ius porrectum
vel dic, ut pro. i. cætera dic ut ſ. l. j.

LEX V.

1 *Minor vigintiquinque annis poteſt habere officium, cui non ineſt iuriſ-
dictio contentioſa.*

Quæcunque. Venditio ſolenniter facta non reſcin-
ditur authoritate reſcripti, vel bene-
ficio ætatis. h. d. Caſus. Quidam erat deputatus ad erogandum
alimenta captiuatis per commune. ex illa adminiſtratione reti-
nuit ſibi aliquid, propter quod bona ſua ſunt vendita ſolēniter.
certe non poterit reſcindi venditio per reſcriptū, nec per ſenten
1 tiam reſtitutionis in integrū occaſione ętatis. h. d. † Not. ex iſta
lege, ꝙ minor xxv. annis poteſt hahere officium, cui nō in eſt iu
riſdictio contentioſa, dic ut l. quidam conſulebat, ff. de re iud. &
l. cum lege, ff. de arb. De alijs adminiſtratoribus non fiſci, publi-
cum tamen habentibus officium, dic ut l. vlt. ſ. de legit. tut ff. de
tute. & rat. diſtra. l. ſi tutor Reipublicę, §. j. In priuatis adminiſtra
toribus dic ut ſ. eod. ea. in lege. quibus ex cau. manum. non licet
ff. de procur. l. minor xxv. annis, cum ſi.

LEX VI.

1 *Emens bona a fiſco ſolemniter, ad ſolum pretium tenetur.*

1 Si quis. † Qui emit bona a fiſco, non tenetur ei, niſi pretiū
ſoluere. h. d. Fiſcus erat creditor tuus, bona tua ut
vacantia, vel ex delicto delata ſunt ad eum, & ea uendidit, tñ nō
fuit tm̄ ī pretio, quod ſufficeret ad ſatisfactionē fiſci, uult pro re-
liquo agere, arg. l. eū qui bona, ff. de iu. fiſ. non pōt, h. d. Opp. cum
non poſſit haberi fides de pretio, aut pretiū eſt ſolutū, & tūc ad
pretiū non agit, aut nō eſt ſolutū, & tūc nō ualet vēditio, quia ſo
lēnitas deficit, vt l. ſi vēditor, §. ſi ꝓcurator, ff. de iu. fiſ. & ſ. eo. l. &
inſtrumenta. ergo ex tali ɔ̃ctu nō agit. Sol. ut no. ff. de dolo. l. ele-
gāter, & ff. de mino. l. in cauſæ, la. ij. ꝙ eſt valde notan. ut ſi uendi
tio non valet propter defectum ſollennitatis inductę gratia alte
rius ɔ̃hētium tm̄, ꝙ illi ſolēnitati poſſit derogari per apꝓbatio-
nē contractus. idem habemus in ultimis uoluntatibus, ut ff. de
iniu. teſ. l. filio præterito. ſecus dicerē in ea ſolēnitate, quæ eſſet ī
troducta gratia fiſci & tertij, nam illi non poſſent fiſco renuncia
re etiam quo ad ſui pręiudicium, ut ſ. eo. l. 2. & ſ. ti. j. l. ſi minori.

*De venditione rerum fiſcalium cum priuatis com-
munium. Rubr.*

LEX VNICA.

1 *Totum uenditur ratione partis.*
2 *Pretium eſt fiſco incontinenti ſoluendum de omni eo, quod vendit, id eſt
de parte ſua, & alterius.*
3 *Actor non ſequitur forum venditoris, & nu. 7.*
4 *Fiſcus poteſt vendere totum ratione partis ſibi debitæ. & nu. 5.*
6 *Fiſcus partem ſocij poteſt vendere ſine ſubhaſtatione, & non præſenti
pecunia.*
8 *Fiſcus ſi vendit rem ad ſe non pertinentem iure dominij, vel hypothecę,
ſed ex tota eſt aliena, an transferatur dominium.*
9 *Si quis habet rem communem cum fiſco, & tempore ſolutionis erat præ-
ſens, & vult, quod ſoluatur ſibi directo, an poſſit.*
10 *Verbum, redigatur, eſt verbum directum, & verbum, reſtituatur,
eſt obliquum.*

Quoties. Ratione partis fiſcus vēdit totū, & pre
tiū exigit, ſed pro rata reſtituit, & actor
ſeqtur forū rei. h. d. Caſus. Fiſcus vendidit rem cōmu
nē mihi, & ſibi, pretiū percepit, volo venditionem re
ſcindere pro parte mea ɔueniēdo emptorē, an poſſim? Rñdeo
quod nō: nā priuilegio fiſci ɔſtitutū eſt, vt fiſcus rē totam vēdat
rōne partis, ēt minimę, ſed tenetur fiſcus pretium perceptū mi-
hi pro parte reſtituere, ꝙ ſi venditio forte nō valuit propter de-
fectum ſolēnitatis omiſſę, emptorē ɔueniā coram ſuo Iudice. i.
coram pręſide prouinciæ, non coram Iudice vēditoris, qa actor
ſeqtur forū rei, & ſi quas defenſiones poſſeſſor habeat, eas in iu-
1 dicium deducet. h. d. † No. ꝙ ratione partis venditur totum. No.
2 partem pretij reſtituendā. † No. pretium fiſco incontinēti ſoluē
3 dū de omni eo, quod vendit. i. de parte ſua, & alterius † No. acto
rem non ſeq forum venditoris, ſed poſſeſſoris ɔcordat primū,
& fin. ſ. de commu. rerū. alie. l. 2. & ff. de iure fiſci. l. res q̃, §. 1. ɔ-
cordat ad tertiū, ſ. ti. j. l. & ſi iſtra & ibi no. ad quartū ɔcordat, ff.
de iud. l. vēditor, in prin. & ſ. vbi in rē act. l. 1. cū ſimili. Op. ad pri
mū đ regula iuris, id qđ noſtrū. ff. đ re. iu. & l. tradō, ff. de acq. re.
4 do. Sol. hic ſpeciale eſt. † Itē opponit, ꝙ poſſit vēdere partē, vt pu
ta ɔſorti ſuo, vel alteri, vt ar. l. falſo, ſ. de ɔmu. rer. alie. & ff. de ɔ̃h.
emp. l. dudū. Sol. fateor, ꝙ p̄t vēdere partē ſuā tm̄, ſi vult vt ibi, &
ēt totū ſi vult vēdere, p̄t, vt hic. & ꝓcedit primū de iure cōi, hoc
5 de iure ſpāli. Itē op. qđ iuris eſt de toto quo ad totū, idē eſt de par
te quo ad partē, vt l. q̃ de tota, ff. de rei ven. ſed ſi fiſcus nō hēt ius
in re, nō vendit pro aliqua parte, vt apparet ex no. ſ. eo. l. 1. ergo
eodē modo, ſi habeat ius in parte tm̄, non vendet niſi illam. Sol.
6 illa regula fallit hic. † Item opp. ꝙ pars ſocij poſſit vendi ſine ſub
haſtatione, & nō p̄ſenti pecunia, qa iure fiſci eſt ſpeciale, vt fiāt
ſubhaſtationes, ergo in ɔ̃rium eſt ius cōe. Sol. vt hic, tota eſt fiſci
quantū ad adminiſtrationem, q̃ ɔſiſtit in vēdēdo. vel dic, qa nō
pretio venditur cum parte fiſci, neceſſario vtrumq; ſeu vtraq;
pars in licitatione ponitur & cōfuſe æſtimatur. Item op. qñ duę
perſonę iunguntur diſpares ad aliq̃ cōſecutionem, priuilegium
vnius non trahitur ad alteram, vt ff. de manum. teſt. l. ſi ita ſcrip-
tum. Sol. ex accidēti trahitur hoc priuilegiū pſonę ad perſonam
7 non a communione & eius nā. † Itē opp. ꝙ actor ſeqtur forū rei
vēditionis, vt no. ſ. ti. 3. l. ſi minori, & ſ. ti. 1. l. 1. Sol. ibi in re fiſco
obligata, vñ cōuenitur pignoratitia, hic non, vel verius dic, vt ibi
dixi. Quæro vtrū qđ hac l. dr̄, habeat locū in qualibet re cōi fiſco
& priuato? Mar. dicit, ꝙ nō, ſed in ea tm̄, quæ commode diuidi
nō poteſt, quo ad vſum & poſſeſſionē, licet ſit diuiſibilis quo ad
dñium, vt equus, & bos, vt ff. de rei vend. l. ſi ex equis, & q̃libet
ſpecies q̃ vno ſpiritu ɔtinetur, vt ff. de fur. l. vulgaris. in prin. & ff.
de vſuc. l. rerum mixtura. Accur. & Odof. indiſtincte tenent l.
iſtam. mihi vr̄, ꝙ aut conſtat tm̄ poſſe percipi de parte reſpectu
partis, quātum de toto reſpectu totius, & tunc ſit vera opi. Mar.
nam ad quid daretur fiſco priuilegium cum alterius iniuria, &
ſine fiſci cōmo. vt l. 2. §. ſi quis a Principe, ff. ne qd in lo. publ. cū
ſimilib. aut non poteſt commode uendi niſi tota, & tunc ex pri
uilegio ſui fiſcus vendat totam, vt hic. Item quæro, quid ſi fiſcus
non habeat in parte ius dñij, ſed ius crediti, quia pars unius ex
ſocijs eſt ſibi obligata? vel qd ſi fiſcus habeat totam rem obliga-
8 tam ipſe & alius? Reſpondeo vt l. res q̃, de iure fiſci. † Item q̃ro
quid ſi res nō pertineat ad fiſcum iure dominij vel hypothecæ,
& eā vēdidit, quæ ex toto eſt aliena, an transferatur dominium?
Rñdeo, dicit gloſ. ꝙ ſic, vbi ignorans alienam vendidit, ſecus ſi
ſciens hoc mihi non placet in venditione, q̃ fit ex ſententia. con-
ſtat hoc falſum eſſe, vt no. ſ. eo. l. 1. & l. Fulcinius, §. ſi in diē, ff. q.
ex c. in poſ. eatur. Item, in alia venditione nō coacta, magis de-
bet dici econtra, ꝙ transferet, vbi ſciens, non vbi ignorans, tunc
enim qñ ignorat, veriſimile eſt ꝙ ſi ſciret alienam, non vēderet
alteri, ſed vbi ſcit, de animo conſtat. præterea vtrum ſciat pater
non hoc venit examinandum in iudicio, quod agitur ɔ̃ empto-
rem. ſed l. bene a Zenone. ſ. de quad. præſc. dicit contra empto-
rē non poſſe ɔtrouerſiā moueri, ergo nō poteſt de authoris ſciē
tia, vel ignorantia liquidari. vnde diſtinctio non procedit. breui
ter, aut, vēdidit imperator, vel Auguſta, vel ꝓcurator ſpecialiter
cōſtitutus ad venditionem huius rei per imperatorē, & tunc ob
tinet l. bene a Zenone. indiſtincte autem cum venditio fit p ꝓcu
ratorē fiſci vel Cęſaris generalem, & tunc non ualet indiſtincte
uēditio rei prorſus alienę, quia in generalem mādato nō ūr hoc
conti-

contineri,ar.ff.mã.l.creditor.§.Lucius.& l.ſi pr, ff. quæ in fraud. cred.vnde gl.& Odof.errant in hoc.Item quæro, quo iure recuperatur a fiſco pars pretij? Rñdet gl.p actionem negotiorum geſtorũ.fiſcus.n.geſſit negotium condemnati, & iõ dēt ratum hři in ſubſidium,l.mater,s̄.de rei ven.l. 1.s̄.de reb.alien.non alie. ad hoc.ſ.vt poſſit ad ea, quæ geſſit ꝯueniri, iſtud vř falſum, quia l. vř velle,ꝙ ſine aliquo ſtrepitu iudicij fiat exactio per concurſũ, vt d.l.res quæ,§.1.ff.de iure fiſ.& s̄.de bo.proſcript. l. ſi quis poſt hac. Sol. ibi ſponte ſoluere pōt, & dēt inſpecto debito honeſtatis ei,qui fiſco iura ſua oſtendit.ſic ff.de ſer. vrb. præd.l.quidam Hyberus,ſed inſpecta neceſſitate præciſa non imminet ſibi ſolutio,niſi conuentio coram procuratore Ceſaris,vt hic dř, s̄.tit. 3. l.ſi minori.Item cũ res de neceſſitate explicetur inſolidũ,deberet ad pretium ꝯpetere cōi diuidundo,vt l.hæredes,§.ſi vnus,ff. fam.erc.ergo nō negociorum geſtorum.Sol.hic non eſt neceſſitas quo ad gerentem,ut ibi, ſed quo ad conducentem.Itē non eſt neceſſitas quo ad ꝯducentem,ſeu ſociũ fiſci, qa neceſſe hēt. ratificare,vt l.Pomponius ſcribit,ſi negotium, ff.de nego.geſto. Sol.ibi in negotio,ꝙ cogimur hře ratum de iure cōi,quia eſt noſtrum re ipſa. ſed quod cogimur hře ratũ de iure ſpeciali inducto gratia geſtoris,dř eſſe noſtrum ratihabitione, quantũ eſt ad commodum noſtrum. & ita hic loquitur, quod eſt notandum.

† †Quæro,ſi qs hēt rem cōem cũ fiſco,& tpe ſolutionis erat præſens,& vult,ꝙ ſoluatur ſibi directo,an poſſit? Rñd.ſic,argu.ff. de iu.fiſ.l.res quæ,§.fi.& ff.de pac.l.ſi cum emptore,nec obſt. ff. de iure fiſc.l. Senatus. qa ibi vocabatur ex priuilegio iure ſpeciali, hic iure cōi,at hic fiſcus eſt adminiſtrator cōſocij, pro parte cō

10 ſocij,ibi no.†Vltimo no.gl.de verbo,redigat, quod eſt directũ, vel cōe,& de verbo,reſtituatur,quod eſt vere obliquum.Et prædictis etiam adde,ꝙ procuratori ꝯctus recte ſoluitur, ſiue hēat mandatũ ab hoīe,vt ff.de ſol.l.qđ ſeruus,& d.l.ſi cum emptore. ſiue habeat voluntatē nudam,vt l.quod ſeruus,ff.depoſ.& ff.de ſol.l.fugitiuus.& l.ſi ſeruus,ff.de iure do.& l.ſi filia ſine permiſſu lege is,facit ꝑ hac.l.ꝙ no.& eſt iſte potius executor, q̃ ꝓcurator.

Ne fiſcus rem, quam vendidit, euincat. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Officialis durante officio, an conueniatur ab officiali.*
2 *Adminiſtrator fiſci perpetuus vel non, ſi agit contra alterum adminiſtratorem actionem ſponte recipientem, cum compelli non poſſit, an pendēte officio poſſit compenſationem opponere.*
3 *Eccleſiæ bona alienari non poſſunt.*
4 *Hæres non uenit cōtra factum defuncti, niſi ſit factũ in fraudē hæredis.*

GRauiſſimum. Res fiſci ſolenniter vendita, ſi euincitur, licet nō pertinuerit ad ſtationem vēditoris,officiales inuicem experiuntur etiam durante officio.h.d.Caſus. Titius erat præpoſitus per fiſcum ſtationi bladi,Seius ſtationi æris,Titius vendidit aliquid quod ſpectabat ad ſtationem ęris, & pretium accepit, & in archa ſuæ ſtationis redegit, quæritur nunquid Seius poſſit rem illam euincere nomine fiſci? Rñdetur quod non,ſed poterit agere contra Titium ad pretium,quod inde redegit,vt illud refundat,& in hoc ꝓponet actionē negotiorum geſtorũ,quaſi in ſubſidium ratum habens, qđ cura, & ſolicitudine ſuum erat.h.d. cum gl. Opponitur,quia uř,ꝙ quatenus ad rem, quo ad ſuã ſtationem non pertinet,non eſſet procurator, vt ff. de ſol.l. quæro, ergo nō tenuit venditio,& ſic euinci pōt,vt s̄.tit.2.l. 1. Sol. ſpāle ꝑ interueniens decretum procuratoris Ceſaris, forte ꝑ alias ſolennitates,quæ concernunt priuilegium perſonæ dñi,ideſt fiſci,& in eius perſonam confertur venditio,& iõ ꝙ fiſcus vendiderit nullus ex ſuis adminiſtratoribus reuocat,vel verius iõ ſpeciale fauore fiſci,vt facilius quis accedat ad mercandum cũ eius

1 adminiſtratorib.†Item opponitur, ꝙ durante officio non conueniatur officialis ab officiali,arg.ff.de tute.& rati.diſt.l.niſi finita.Sol.hic non conuenitur ea actione, quæ cōpetit fiſco,ſed adminiſtratori ſuo,vel erat officialis perpetuus,ar.curatoris furioſi,vt no.in d.l.niſi finita. Sed in habentibus priuatum officium

2 non fit hæc diſtinctio.caſus eſt ff.de procu.l.qui duos. † Quæro, duo ſunt adminiſtratores fiſci perpetui, vel non, vnus agit ꝯ alterũ ſponte recipientem actionem,cum non compelleretur, vt dictum eſt,& vult obijcere compenſationem , an poſſit pendēte officio? Vř,ꝙ ſic.vt no.ff.de adminiſtra.tut.l.inter tutores: ſm lecturã Hirn.& nota iſtud.& facit ad l.ff.de nego.geſt.l.ex facto. Vltimo no.ex hac lege,ꝙ qō,& controuerſia idem ſignificāt.& adde quod no.ff.de cond.& dem.l.auia.§.ſi.Glo.colligit arg. de Abbate.Odo.allegat.34.q.2.c.ſi virgo.& l.diſt.ca.gñaliter.ꝙ res

3 † eccleſiæ non pñt alienari , niſi ſubſit cauſa neceſſitatis, aut ergo dices,ꝙ neceſſitas inhærat reſpectu monaſterij ſuperioris, & tũc eſt bñ no.ꝙ res inferioris monaſterij pñt alienari ꝑ neceſſitatē ſuperioris, aut imminebat neceſſitas ei monaſterio, cuius noīe alienauit,& tunc non pōt ualere alienatio.q̃ ſciens non po

4 tuiſſet facere. † Vltimo no.in gl.ꝙ hęres non venit cōtra factum defuncti,ſcilicet niſi ſit factum in fraudem hæredis, vt no.in l.2. ſup.ſi quid in fraudem patroni.ſecus ergo ſi bona fidę ignorantibus emptore,& venditore.

De his, qui ex publicis ratiocinijs publicam acceperunt pecuniam. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Aurum omnium metallorum pretioſius eſt.*
2 *Mandatum a fiſco ſe falſo habere aſſerens, incidit in pœnam.*

SI quis. Ille,qui mutuam pecuniam præter aurum ſuſcipit mutuo ab adminiſtratore fiſci,tm̃,punitꝰ in quadruplum, ſed qui accepit mutuo aurum ſine permiſſu Principis omnibus bonis ademptis deportatur,qui mutauit capitis mutilationem patitur.hoc dicit,cum l.ſeq.Quæro detectus tenetur ad iſtam pœnam, quid in confeſſo? Rñde,ſi conſtat idem eſſe,ſi criminaliter agitur. idem puto & ſi ciuiliter, vt in ſure confeſſo, ar.ff.de cuſtodia reor.l. ſi confeſſus. Item quæro,an debeat conſtare mutuatam eſſe pecuniam fiſci,vel præſumatur alias? rñdeo,vt no.s̄.de iure fi.l.defenſionis facultas. Item quid differt hæc l.a ſequenti; rñdeo, ꝙ hic in pecunia argentea,

1 vel ęrea,ibi,in auro,† quod eſt pretioſius omnium metallorum, vt in §.quod autem,in Auth.de fideiuſ.Item hic ciuiliter agitur, nec criminaliter ꝓ̄t agi; ſolum.n.imponit pœnam per nomina multiplicatiua,ibi criminaliter agitur.Item cur ibi diſpariter puniuntur duo principes delicti? Rñdeo,quia non ſunt vniformis conditionis,vt ff.de parric.l.vtrum,& in Auth.vt Iudi. ſine quoquo ſuffra.§.ſic igitur.

2 † Item no.ibi.in gl.quod ille, qui ſe aſſerit habere mandatum a fiſco,quod non habet,incidit in pęnam falſi,quod eſt notandum.

Pœnis fiſcalibus creditores præferri. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Creditores præferuntur fiſco in pœnis fiſcalibus.*
2 *Pœnæ in dubio minuendæ ſunt.*

REm ſuam. Perſecutio pęnæ præfertur, qñ pęna additur per nomina multiplicatiua,in dubio ineſt ſimplum.h.d.Caſus. Debebas mihi decem ex cã mutui.Immiſcuiſti te alicui ꝯtui in fraudē fiſci, & ſic teneris in quadruplum,vt s̄.de iure fiſci, l. qui ꝯtibus. modo cum bona non ſufficiant fiſco, & mihi, quæritur, quis præferatur? Rñdetur,ꝙ in quadruplo, quod debetur fiſco, triplum eſt pęna,ſimplum eſt rei perſecutio.ſic ergo fiet,vt in proſecutione fiſcus præferatur mihi, ſed in pęna præferat ego ei.h.d. Oppo.de

1 de l.res quæ,§.fi.& l.ſi pignus,ff.de iu.fiſ. Sol. † ibi ambo erāt creditores ſub hypotheca,hic autem ego eram chyrographarius, ſi ſcus quantum ad proſecutionem attinet,habet hypothecam.& ideo mihi præfertur:ſed quo ad triplum nō habebit hypothecã , vt no.plene in l.1.ſup.de iu.fiſc. & ideo non pfertur mihi in pęna tripli. pferor ego ſibi, qa ex cã, ſeu re inter chyrographarios eſt

2 ꝓlatio,vt l.priuilegia, ff.de priui.cre. & ita voluit hæc lex. † Not. hic,ꝙ in dubio in quadruplo ineſt ſimplũ,ſic no. ſup.ti.1.l.1.& ff. de pub.l.hoc edicto,§.fi.& ff.de cal.l.in hrdē.§.fi.ff. ad legem Iuliam pecu.l.is qui præda.cum ſimilibus.& eſt ratio,quia pęnæ in dubio ſunt minuendæ,vt l.interpretatione,ff.de pę.

De vſuris fiſcalibus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

EIus. Pęnæ ſub condemnationem deducte,vſura nō debetur.h.d. Et no.l.vlt.ff.de magiſtra.conuenien.

LEX II.

SI ſub. Pignus retinet vrbanas vſuras nudo pacto promiſſas.h.d. Vide ff.de præſcrip.verb.l. Titius.

LEX III.

1 *Fiſcus non vtitur iure ſpeciali in exigendis vſuris.*

1 FIſcum. † Fiſcus nō vtitur iure ſpeciali in exigendis vſuris vltra dimidiam centeſimæ,quia non eſt exceptus.h.d.

De ſententijs aduerſus fiſcum latis. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Sententia rite, & recte aduerſus fiſcum lata, an valeat. & nu.3.*
2 *Sententia contra fiſcum lata rite, ſed non recte, puta per præuaricationē aduocati, vel procuratoris fiſci valet, ſed reſcinditur.*
4 *Reſtitutionem in integrum an habeat fiſcus legitime defenſus, & quid ſi non fuerit legitime defenſus.nu.9.& 10.*
5 *Sententia an poſſit retractari propter inſtrumenta de nouo reperta.*
6 *Sententia aduerſus fiſcum lata, vſque ad quod tempus retractari poſſit.*
7 *Reſtitutio in integrum an competat fiſco, pupillo, vel eccleſię.*

Reſtitutio

8 *Reſtitutio venit ab æquitate.*
11 *Minor & fiſcus æquiparantur.*
12 *Sententia quomodo declaratur nulla, & infra quantum tempus.nu. 13.*
14 *Sententia ſi eſt nulla ex veteribus actitatis, vtrum poſſit noua ſententia promulgari.*

1 CAuſas. Duo nota in hac lege. Primo, † ꝙ ſnĩa lata
contra fiſcum rite,& recte, & ita reſpectu
ad deducta in iudicium, tam pro parte fiſci, q̃ pro parte
aduerſarij eius prætextu inſtrorum nouiter repertorum reſcin-
ditur petita reſtitutione in integrum vſque;ad triennium,& idẽ
erit in pupillo & eccleſia,quod in fiſco,vt hic,& no. ff. de re iud.
2 l.Imperatores,& s̃.de re iud.l.ſub ſpecie.† Secũdo no.quod ſen-
tentia contra fiſcum rite lata,ſed non recte, quia per præuarica-
tionem Aduocati,vel procuratoris fiſci, vel per gratiam , valet,
ſed reſcinditur etiam poſt triennium, ſed vſque ad quadrienniũ
3 cõi iure.vt l.ſeruo inuito,§.cum prętor,ff.ad Treb.† Opp. & vr̃,
ꝙ non valeat ipſo iure ſnĩa lata ɔ̃ fiſcum,ut l.3.§.diuus,& l.ſi ali-
cui ff.de iu.fiſ.Sol.aut fiſcus fuit legitime defenſus,& obtinet hęc
lex in primo ſui reſpõſo,aut nõ fuit defenſus, & obtinet ɔ̃rium,
4 & j̃.tit.1.l.fi.Secundo opponitur, & vr̃, ꝙ vbi fiſcus fuit legitime
defenſus , non habeat reſtitutionem in integrum, ſed appellare
poſſit tm̃,ut ff.de appel.l.illud,el ſecondo,cum ſimi. Sol. aut ni-
hil nouum,vel nouiter repertum allegatur pro fiſco,& tunc ob-
tinet l.illud,aut allegatur inſtrumenta fore nouiter reperta,& in
priore inſtantia nõ deducta, & tũc loquitur hęc lex , vt iure ſpe-
5 ciali admittatᷓ fiſcus,pupillus & eccleſia,vt hic,primo rñſo.† Ter
tio,ɔ̃ hoc opponitur,quia iure cõi ꝑꝑ inſtr̃a nouiter reperta vide
tur poſſe ſnĩa retractari,vt l.admonendi,ff.de iureiu.Sol. Aut sẽ-
tentia eſt lata prætextu iuramenti neceſſarij delati proprio mo-
tu iudicis reo,vel actori non ad petitionẽ partis, & tunc iure cõi
omnium perſonarũ retractatur prętextu inſtrorũ nouiter reper
torum,non dico prætextu teſtium nouiter repertorum , ut ſup.
de non nume.pecu.l. generaliter. Item non dicit lex retractari p̃
textu inſtrumentorum nouiter productorum, niſi ſint nouiter
reperta.aut ſententia eſt lata ex cauſa, & tunc dici dẽt non retra
6 ctari,niſi ſpeciali iure fiſci,& ſimilium perſonarũ,ut hic. † Quar-
to opponitur,& vr̃ retractari poſſe vſq; ad quadrienniũ, vt l.ſup
uacuam,s̃.de in integr.reſti.Solu.ibi reſtitutio petitᷓ ex edicto, &
ideo tps edicti ſeruatur,vel quod in loco eius ſucceſſit,ſ.quadriẽ
niũ.hic vero petitur ex Principũ cõſtitutione circa edicti ſnĩam,
7 & iõ ɔſtitutionis tp̃s ſeruatur, non edictale. † Quinto opponitᷓ,
& vr̃ reſtitutionem fiſco,pupillo,vel eccleſiæ non cõpetere,ꝗa a
iure cõi,ſunt ergo eis non cõpetit,qđ apparet , quia non cõpetit
eis reſtitutio edictalis,vt s̃.de in integ.reſt.min.l. non uidetur, &
hic,nam ſi competeret ei reſtitutio ex edicto , competeret ultra
triennium qđ hic negatur. Sol.quædã eſt reſtitutio,q̃ cõceditur
mixte rõne lęſionis & perſonę & tunc obtinet ɔ̃rium . quędam
eſt, q̃ cõceditur ſolum fauore ꝑſonę, & tunc obtinet hęc l.& ex
hoc caue tibi,quia non formabis libellum dicendo pupillum lę-
ſum.per hoc.n.edictale officium implorares, ẽt ſi ſuccumberes.
Item non tranſibit hęc reſtitutio ad hęredem , quia perſona eſt
cã priuilegij,nõ facti materia,& iõ ſicut perſona morte confun-
ditur,ita priuilegium vt l.in oĩbus,ff.de reg.iur. & ff. de ritu nup.
8 l.non ſolum,§.ſi puellę.† Sexto oppo.ꝙ ſi reſtitutio venit ab ęq-
tate,& ſic ceſſante ęquitate reſtitutio ceſſat, l.auxiliũ, ff. de min.
ſed ſi fiſcus non appellauit a ſnĩa ɔ̃ ſe lata,fuit in magna culpa,er-
go beneficium reſtitutionis perdit, ſ. vt non perdat reſtitutionẽ
aduerſus totam litem , ſed ad appellandum tantũ , quia quæ rõ
ante interuenientem culpam concederet reſtitutionem ad totã
cauſam,eandem culpam inducit , & aduerſus eam reſtitutionẽ
concedit.Solu.reſtitutio minoris non tollitur ideo,quia poſſunt
appellare,vt,s̃.ſi aduer.rem.iud.per totum ti.ſed in maioribus di
ſtinguitur,aut negligentia in appellando tollit reſtitutionem , q̃
concedebatur ad appellandum,non illa, quæ concedebantur ad
totam cauſam,vt l.nemo,& l.diuus,ff,de in integ.reſt.ti. genera-
9 li.non obſtat ɔ̃ria ratio, quia culpã fauor perſonæ repellit . † Ad
ſecundam partem l.oppo.& ur̃ ipſo iure non valere ſententiam
ɔ̃ fiſcum latam,ex quo non fuit legitime defenſus,qui nõ defen
ditur legitime,vt l.hęc autem,§.recte,ff.qui.ex cau.in poſ.ea.ſed
vbi fiſcus non defenditur ipſo iure, non valet ſnĩa ɔ̃ eum lata, vt
d.l.non intelligitur,§.diuus,& l.ſi alicui.ergo &c.Solu. Quędam
eſt illegitima defenſio aperta , vt quia non aſtitit omnibus actis
iudicij Aduocatus fiſci,ſm quod debet, & tunc non valet ipſo
iure ſententia contra fiſcum lata, vt in contrarijs . Quędam eſt
illegitima defenſio lata, vt quia ſub colore defenſionis ꝑdit cau-
ſam ſuam,& tũc loquitur hic,ſimilis diſtinctio fit in l.ſi mulier,
10 §.ſi dos,ff.quod me.cauſa.† Item oppo. & vr̃ ipſo iure non vale
re ſententiam,etiam vbi valere defenditur minus legitime, ut s̃.
de Aduo.diuer.iu.l.j. & C.de pęna iud.qui male iud.l.1.Solu.aut
iudex fuit corruptus pecunia data,vel promiſſa in quãtitate, vel
in ſpecie , vel in aliquo facto ęſtimabili, & tunc iure communi
ſententia non valet ipſo iure,vt in contrarijs , aut fuit corruptus
procurator,uel Aduocatus per pecuniam,& tunc idem in fiſco
iure ſpeciali, imo communi, vt hic no. ergo non eſt differentia
quantum ad reddendum ſnĩam nullam quis fuit corruptus per
pecuniam ſed in hoc eſt dr̃ia , quia vbi iudex corrumpitur non
valet ſnĩa,& corrumpens cauſam perdit,ſed vbi Aduocatus,vel
procurator;ſnĩa ipſo iure non valet , & in hoc eſt idem, tñ cor-
rumpens non perdit cãm,vt not. in l.1. aut nemo per pecuniam
fuit corruptus,ſed interuenit tm̃ gratia iudicis, vel proditio Ad-
uocati,& tunc ſnĩa valet , ſed reſtõ datur iure cõi vſque ad qua-
driennium,& ſic loquitur hic,& ff.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.prę
tor,cum ſi.item opponitur , & vr̃ reſtõ non concedi , ſed dari a-
ctionem de dolo ɔ̃ corrumpentem, vt l.eleganter, §.pe.& l.ſer-
uus,§.fi.ff.de dolo.item alia lex dicit, primum actione agendũ ,
& ſi obijcietur de ſnĩa, replicabitur de dolo. l.cum a te, ff.de ex-
cep.do.ergo iure replicationis fit tutus,iure non petit reſtitutio-
nem,vt l.in cauſæ,ff.de minor. Sol. pro ſolutione iſtorum ɔ̃rio-
rum dic,ſi ponamus,actoris Aduocatus, vel procurator corru-
ptus eſt a reo,& quæritur vtrum ſententia lata concedatur reſti
tutio,vel non? Dic,aut per corruptelam iſtam procurator acto-
ris tale quid fecit, propter quod fatuus iudex reum abſoluit , &
tunc reſtitutio conceditur actori , & actio de dolo ceſſat . ſic in-
telligitur,quod dixi per l.ſeruo inuito,§.cum Prætor.aut tale qđ
paſſus eſt reum facere , ꝑꝑ quod eſt abſolutus, & hic iudex non
eſt ſecutus factum aliquid per corruptelam , corruptela nõ ha-
buit ſe ad ſententiam per modum cauſæ , vnde non datur reſtõ.
ar.s̃. ſi ex falſis inſtru. l.1.ſed ob hoc ipſum,quia procurator fuit
corruptus,dabitur vel de dolo actio,vel replicatio,actio doli tũc
dabitur qñ ſnĩa abſolutoria ſuſtulit primam ciuilem, tunc.n.pri
ma agi non poteſt,& ideo agitur de dolo,vbi reus paratus ſit ſu-
bire iudicium ſub exceptione , vt d.eleganter , §.pen.& l.ſeruus
tuus,§ fi.actio prima tunc dabitur, qñ ſnĩa abſolutoria non ſu-
ſtulit aliq̃ obligationem producentem primam actionem, puta
quia iudex non pronunciauit reum nunquam fuiſſe obligatum
ſed ſoluiſſe,& illa loquitur l.cum a te,vel dic ut in d.l.no.reo au-
tem per calumniam ſui procuratoris corrupti ſuccumbenti ex-
ceptio doli datur,vt ff.de except.doli.l. ſi procuratores , & forte
in integrum reſtitui poteſt , & de dolo agit ad impenſas. Item
opponitur, & vr̃ ſnĩam non valere ipſo iure, vt d.l. ſi prætor , §.
Marcellus, ff.de iudi. ſed ibi non fuit fraus participata ab vtroq;
litigante,hic ſic,& ideo illa mã habet ſuum tractatum per ſe, de
quo plene ibi dixi,& hr̃ de illo plene per Guil.in l.pen.ff.de iuſti.
11 & iur.† Item opponitur ante finem iſtius tituli, quod minor,&
fiſcus æquiparantur , ſed ɔ̃ minorem non valet ſnĩa lata per fal-
ſas allegationes,vt l.1.s̃.ſi ex falſis alleg.Sol.hic intelligo de frau-
de,quæ interuenit, nec aliquid falſo allegando, ſed precib.inſti-
tuendo Aduocatus fiſci,vel impediendo per fraudem, & dolũ ,
12 ne iura fiſci,deducantur in exercitium . † Nunc accedamus ad
qõnes,& primo quæro,quo iure dicatur ſnĩa nulla ? Scđo, j̃ q̃-
tum tp̃s ? Tertio , vbi ſnĩa eſt nulla,an ex veteribus actitatis poſ-
ſit noua ſnĩa promulgari? Et vr̃ ſententiam peti,& declarari nul
la officio iudicis,vt no.in l.1.§.1.ff.quæ ſenten. ſine app.reſcind.
& l.ſi prætor.§.Marcellus,ff.de iud.ibi,quærela &c.alibi videtur
dicere,ꝙ incidenter poſſit declarari nulla , dr̃ in l.ꝙ ſi corrupiſti
per pecuniam Aduocatum fiſci,& ſic obtinuiſti, ꝙ ſnĩa hoc or-
dine declarabitur nulla , quia proponeretur actio reuocationis
ɔ̃ Aduocatum , & ibi citaberis , & condemnato Aduocato tibi
commodum ſnĩæ vr̃ ademptum,quaſi ea nulla declarata, vt l.j.
s̃.de Aduocat.diuer.iudicior.& arg.ad hoc,quod no.ff.ad Sena-
tuſcon.Sylla.l.in cognitione.Sol.vtroque modo poteſt dici nul-
la.ſic dicimus in teſtamentis,vt s̃.de repud.hære.l. Seius.& ff.de
neg.l.cũ alicui,ſic in ɔ̃ctibus,ut ff.de adminiſt.tu.l.chirographis,
§.fi.& s̃.de ſacroſan.eccl.l.iubemus,§.ſane,& s̃. de fide inſtru.&
iure haſtæ fiſ.l.1.& 2.de iure fiſ.l.in minori,prædicta vera,vbi nul
litas eius,vt quia apparet lata die feriata, vel expreſſe ɔ̃ leges ibi,
fatuus eſſet, qui peteret declarari nullam, argu.ff.de falſ.l.ſi quis
13 legatum,& ff.de dote præleg.l.j. in fi. † De ſecundo infra quan-
14 tum tempus.dic,vt dixi in l.inſtrumenta , s̃. de iure fiſ.† De ter-
tio no.ff.de appella.l.ſi expreſſim, quod ex eiſdem actis.& idem
no.s̃.qũo,& qñ iudex,l.5.ɔ̃rium no.ff.de re iud.l.cum quæreba-
tur,& pro illa gloſ.vr̃ caſus,ff.de iure fiſ.l.ſi fiſcus, s̃.de Aduo.di-
uer.iud.l.1.Sol.ſententia non valet ꝑꝑ vitium actorum , & ſnĩæ,
aut ꝑꝑ vitium ſui tm̃ eueniens a iudice in his , quæ conſideran-
tur ſolum per iudicem,vt an dies ſit feriata,aut ꝑꝑ partis delictũ
primo caſu , ex integro cognoſcendum eſt,ut d.l.ſi fiſcus alieni.
vbi expreſſum,idẽ in tertio,odio delinquentis,vt d.l.1.s̃. de Ad-
uo.diuer.iud.ſed in ſecundo caſu ex eiſdẽ actis proceditᷓ,hęc no.
hic,& in delictis alijs gl.facit s̃.de accu.l.ſi accuſatorib.cum ſim.

De bonis vacantib. & de incorporationib. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Fiſco applicantur bona eorum,qui ſine legitimo hærede decedunt.*
2 *Fiſcus intra quantum tempus poſſit bona ſibi ex ſucceſſione delata aduocare.*
3 *Fiſcus utrum ſuccedat in bonis vacantibus propter delictum.*

SCire. Bona vacant fiſco,non ciuitati,etiam ſi per re-
ſcriptum ſibi dicat tale ius eſſe cōceſſum; ncor
poratio de facto facta ciuitati,de facto reuocať.hoc dicit.
1 †Opp.dicitur hic,quod bona eorum , qui non habent legitimū
hæredem fiſco applicantur,& quod talia nomine fiſci vendicā-
tur ab officialibus eius.contra imo etiam alius,quam legitimus
hæres fiſco præfertur, nam prefertur pretorius ſucceſſor cuicū-
que,ut l.1.§.diuus,ff.de iure fiſc. Sol. vt in glo. Item opponitur,
quod talia bona non vendicentur per hæredem,ſed ita demum
2 ſi ſint ſoluendo,vt l.1.§.an bona.Sol.ut in gloſſ. † Quæro, infra
quantum tp̄s poteſt fiſcus bona ſibi ex ſucceſſione delata aduo-
care? Reſpondeo,in bonis nondum fiſco corporalis nullo exiſtē
te delatore,fiſcus auditur vſque ad xx. annos, cōputandos die,
quo bona cœperunt fiſco deuolui,ſed exiſtente delatore fiſcus
auditur uſque ad quadriennium,numerandum a die delationis
factæ,ita tñ vt xx.annos non tranſcendat, niſi contra poſſeſſorē
rerum ſit facta interruptio propoſita actione per fiſcum,vel niſi
poſſeſſor corruperit delatorem,vt d.§.diuus.cum ſequē.& hoc
in eo,qui nititur ex ſola negligentiā fiſci; ſed ille, qui haberet ti-
tulum,& bonā fidē, & teneretur ex eo omni tempore tueretur
ſe,ut l.quamuis, ff. de ſucceſſ. edicto. facta autē incorporatione
non poteſt res fiſci tam br̄ vſurpari,ſi mobilis eſt, s̄. de ſacroſan.
eccl.in fi.quia centum anni expectabuntur.nec obſtat.l.oīs,s̄.de
præſcr.xxx.vel xl.an.quæ de xl. annis loqtur, quod illa per dictā
l.Iuſtiniani corrigitur.Item nō obſtat auth. quas actiones. quia
in eccleſia tm̄ loquitur, vñ non trahitur ad conſequentiam, qa
de legum correctione tractatur,vt ibi no.vel dic vt no.Inſtit. de
vſucap.§. res fiſc. Vbi ēt de mobili no.quid iuris ſit.& facit ff.de
diuer.& temp. præſcrip.l. in omnibus. cum ſimilib. Item oppo.
ad finem,ꝙ non poſſit fieri iſta reuocatio de facto,ſed debeat fie
ri actione propoſita,ut l.facultas,s̄.de iure fiſ.Sol.quædam ſunt,
quę tendunt ad infringendū ius officij,& exercitium: & tunc ad
conſeruandum ſibi imperium,& iuriſdōnem,ipſe ſibi iudex ex
ſuo officio tenetur abdicando a ciuitate, quo eius officium in-
fringere nitebatur ſine ſtrepitu,& figura iudicij, qđ ciuitas tene
bat obtentu reſcripti,arg.in Auth.vt Iud.ſine quoquo ſuffrag.§.
eos, & §. oportet. quędā ſunt, per quæ non infringitur iuriſdō,
quia non obijcitur aliquid,qđ concernat genus cārum, ſed cer-
3 tū factū, & tunc loquitur l. ꝯria.† Quæro nunquid hæc lex hēat
locū in bonis,quæ vacāt pp delictum? Rñdet gl. ſic,ergo male
faciunt ciuitates deſtruēdo bona homicidiarū, cū nō pertineāt
ad eas,ſed ad fiſcum: nec pōt ſuper hoc ciuitas legem facere in
præiudicium ſuperioris,cum non poſſet ēt cōſentiente ſuperio-
re.& faciunt ad hoc oēs leges,q̄ dicunt bona damnatorum cō-
fiſcari.ſi.n.deducuntur in fiſcum, ergo in ciuitatem duo inſoli-
dum eſſe non poſſunt.Item dicit gl.quod hodie bona damnato
rum non deducuntur in fiſcum,niſi in crimine læſæ maieſtatis.
ſed male dicit in eo,q ſuperuenire dēt,vt no.in auth. bona dam
natorum,s̄.de bo.ꝓſcrip.& ff.de pęn.l.quidam ſunt & ff.de teſt.
l.eius.qui.& ibi p Dy.& facit ad leg.nr̄am quod no.in l.item ve-
niunt,§.ait Senatus.ff.de pet.hær.& ff.de bo.poſ.l.3.§.a munici-
bus.& ĵ.tit.1.l.ex varia,in vltima gl.& vide quod no.Inſt.qb.mo
dis ius pa.poteſt.ſol.§. cum aūt. ſuper illa quæſtione, ſed banni-
tus,&c.vbi dicit bona confiſcari de conſuetudine ciuitatis, qa
intellige confiſc. non ipſi ciuitati, uel ſi dicis quod fit confiſca-
tio ipſi ciuitati ex l.ſua,dic quod talis erat ciuitas, quæ non reco
gnoſcebat ſuperiorem,vt eſt ciuitas Peruſina, & quædam aliæ,
vt no.Inſt.de patria poteſt.ſuper uerbo, Romanorum.

LEX II.

1 *Fundo publicato,an publicetur vt inſtructus.*
2 *Fundo reſtituto delinquenti,an reſtitutus ſit inſtructus.*
3 *Verba iſta, concedo omne inſtrumentum fundi, & dominij, quo vtebatur dum erat in fundo,vel gratia fundi,quid importent.*
4 *Fundo ſimpliciter legato,quid ueniat.*
5 *Vſufructu fundi legato,an ueniant aliqua inſtrumenta.*
6 *Vſufructu legato.an ueniant fructus.*
7 *Caſtrum a Principe conceſſum, an uidetur conceſſum cum omni iure ſuo,& an iuriſdictio,& imperium videantur eſſe translata.*
8 *Verba iſta,cum omni iure ſuo,quid importent.*
9 *Ingreſſus monaſterium,an transferat bona ſua in monaſterium.*

SI quando. Fundus integro ſtatu donatus,videtur do
natus īſtructus,vt ſcilicet veniat,quod eſt
in fundo gratia fundi,vel patrisfam.id eſt ueniunt mancipia, &
pecora,& fructus.i. qui ibi ſunt ad gubernationē inquilinorum
1 ſeu colonorum, & omne ius fundi.h.d.†Quæro, publicatur fun
dus,an videatur publicari ut inſtructus eſt? Reſpon.ſic,caſus eſt
ſup.de inceſtis nup.l.cum ancillis.in fine.contra dico, quia pœ-
2 næ ſunt molliendæ, & ibi ſpeciale: quia ſic lex uoluit. † Item
quæro,an reſtituto fundo delinquēti,videatur reſtitutus,vt in-
ſtructus eſt? Reſpon. ſic, quia beneficia Principū latiſſime ſunt
interpretanda.ut l.beneficiū,ff.de conſtitu. Princ. & hinc eſt qđ
in beneficijs alternatiuis eſt electio creditoris,vt ĵ.de caſtren.&
3 miniſt.eiu.l.2.lib.xii.in caſu tamen beneficia Principum ſtricte
accipiuntur,vt s̄.de oper.pub.l. ſi aliquando. Item quæro,quid
continеant iſta verba? Reſpondeo,omne inſtrumentum fundi,
& dominij,quo vtebatur,dū erat in fundo,vel gratia fundi, ſeu
alia,quæ vel ad tempus erant in fundo,vel non gratia fundi,non
fundi,vnde nec penſio ab inquilinis, ſeu colonis debita his ver-
bis continetur,vt ff.de leg.3.l. quæſitum, §. ſed ſi fundus, & ea-
dem l.§.Papinianus.nec obſtat ff.quæ in fraud.cred.l.fi.in fi.quia
loquitur de rei cohærentibus. Item non ob.hæc l. quia hic intel
ligitur de fructib.ibi exiſtentibus gr̄a fundi,vt d. §. ſed ſi fundus,
verſ.proinde,ſi fundus. accedat quod intelligitur ſup.de hered.
auth.idem de Neſtorianis,& in Auth.vt cū de app.cog. collat.3.
§.ſi vero poſt hac.eadem dic, ſi dicatur integro ſtatu ſeu habitu.
hæc.n.licet non pertineant ad rei integritatem, tamen pertinent
ad integritatem habitus,ſeu habere rei.qđ eſt verum, ſiue in be
neficijs,ſiue in teſtamentis,ſiue in ꝯtibus hęc verba adiiciātur,
vt in gl.no.quod tene menti.& facit ad prædicta ſup.de verb. ſig.
4 l.j.& de vſu,& hab.l.ſi ita. † Quæro, quid ſi legē fundum ſimpli-
citer,quid venit? Rñdeo,adherentia tm̄ fundo,& ꝙ ſub nomine
fundi poſſideť, ceterum diuiſo fundo per redditus,ꝑ conſequēs
& poſſeſſio videretur diuiſa,& duo fundi conſtituti, & idem in
domibus,niſi ad vnam iretur per aliam, vna eſt poſſeſſio,licet di
uiſi redditus,& vnum eſt legatum de toto,vt l.prędijs,§.balneas.
& §.fi.cum ſimilib.ff.de leg.3.& facit ff.quib.mod. vſusfr. amir.
l.Pomponius, & ff. de leg.2.l.Caius, §.Titius, & ff.de iure fiſc.l.
moſchis,§.fi.Quid in locatione? Rñdeo,vt ff.loca.l.ſed ædes,§.il
5 lud.† Item quæro, quid ſi legatur vſusfructus fundi,an veniant
aliqua inſtr̄a? Rñdeo,vt no.ff.de vſufr.l.ſed ſi quid, §.proprieta-
6 tis dñis,& vlt.glo.q̄ no. † Sed an fructus veniant vſufructu lega-
to? Rñdeo,venient fundo cohærentes, vt ſunt fructus exiſtentes
in herba,ſed a terra ſeparati,non venient, licet non ſint de fun-
do exportati, ut ff.de vſufr. l. ſi fur decerpſerit. ſi pereat vſusfru-
ctus,non vadunt ad proprietarium niſi a fructuario non perce-
pti,ff.qb.mo.vſufr.amit.l.ſi fructuarius meſſem.facit ff.de vſufr.
7 l.defuncta,in prin.† Inducitur hęc l.in ar.ad quæſt. quod ſi prin-
ceps alicui ꝯceſſit caſtrū,quia vr̄ cōceſſum cū omni iure ſuo, ꝙ
iuriſdō & imperiū videanť eſſe translata,ad idem facit ff. de off.
eius,cui mand.eſt iuriſd.l.j.in fi.& ff.de iuriſd.omn.iudic.l.2. ſm
And.de Barulo.melius facit ff.de offi.præf.vrb.l.j.§.cum vrbem,
& dic,vt ibi per Guil.qui dicit idem,nā dicit iuriſdōnem adhere
re territorio,ut ſup.vbi & apud quē.l.fi.circa med.& ſup.de fun-
dis limi.l.quicunq;,ff.de ver.ſig.l.pupillus,§.territoriū,ergo trāſ-
lato territorio,vt dicitur in ſeruitute fundo adhęrente, vt ff. de
ꝯh.emp.l.ſi aquę ductus,& ff.ſi ſerui.uen.l.ſi teſtatrix,§.1.& ff.de
ſerui.ruſt.præd.l.viam conſtitui,§.ſi fundus.Sed pone,ꝙ ille rur-
ſus cedit alij,an transfert imperiū? Reſp.ſic,ſub vniuerſitate, ar.
ff.de acquir.rer.dom.l.quidam.Item argum.pro hoc, ff. de leg.
3.l.pater,§.quindecim,& quod no.Guil.de offic.eius cui mand.
eſt iuri.l.1.& facit quod dixi s̄.de iure fiſ. l.certa forma. & quod
8 no.per Odof.in l.1.ff.ſi cer.pe.† Item facit hæc l.quod iſta verba,
cum omni iure ſuo,tm̄ operantur,q̄tum ſi dicerem,vt inſtructa
9 eſt,veniant boues,& pecora,& ſimilia,quod no.& cogita. Vlti-
mo facit hęc l.cū iam dictis,in arg. ad quęſt. ꝙ ingreſſus mona-
ſterium non transferat bona ſua in monaſterium, niſi poſt poſ-
ſeſſionem,quia non eſt ingreſſus animo ibi reſidendi, ſed expe-
riendi,quod dic,vt habes hic per And.ſatis bene.

LEX III.

1 *Officiales fiſci ſua manu conſcribere debent inuentarium.*
2 *Dictio,mox,& dictio,ſtatim,in his, quæ per legem tantum poſſunt explicari,ſignificant quid immediate fieri.*

Si quando aut. In ſingulis ciuitatibus eſt vnus Co-
mes rerū priuatarum,& vnus ꝓcu-
rator Cæſaris; & dicitur Comes rerū priuatarū,ideo,quia bona
priuatorum vacātia caſu,vel delicto vna cum procuratore Cęſa
ris illius ciuitatis,vbi bona vacant, faciunt in fiſcum ꝯſcribi hoc
modo,quia Comes rei priuatæ talia occupat, & occupata ꝓcu-
ratori Cæſaris ſignificat,qui procurator, ſi nemo ꝯ̃dicit Comi-
ti volenti occupare, nec ꝯ̃dicit procuratori Cęſaris volenti in-
corporare diligens inuentarium cōſcribet,poſtquam cōſcripſe-
rit,aſcribet illi ponderi titulū talem. Nouerint vniuerſi, ꝙ iſtud
eſt dñi Imperatoris,& ꝙ tali cauſa peruenit ad eum quod ſi non
ſeruetur hic ordo,ideſt,qa pręcedat tituli poſitio confeſſionē in
uentarij,capite punieť aſcribēs. Vel dic, ꝙ ſi alius iſtum titulum
aſcripſit non officialis,ꝙ punietur abſcribēs capite,qa manu pu-
blica conſcribi debent tituli, & dr̄ manus publica in hoc ipſius
1 officialis ad hoc deputati,nō alterius.† No.officiales fiſci ſua ma
nu ꝯſcribere inuentariū,& reddi eis,ſicut tutor, & curator ꝑ pu-
blicā perſonā in ſcripturam redigunt, non per ſeipſos. Idem ēt
videmus in hęrede,& in quolibet alio, cui imminet inuentariū
conficere,l.chyrographis,ff.de admin.tut.& in Authent. de hæ-
red.& falc.§.ſi uero abſint.& ff. locati. l. cum domini, & in hoc
concordat inf.eod.l.fi.& ſup.de bonis præſc.l.ſi quis intra.Secun
do nota,quod non ſolum in actibus cognitionis eſt rite proce-
dendum,vt l.prolatam,ſup.de ſenten.ſed etiam in actibus execu
tionis,vt hic. Oppon. ꝙ alia forma ſeruetur circa incorporatio-
nem,ut inf.eod.l.fin. Solu.vt ibi. Vltimo not. hic caſum, in quo

dam

damnatus non appellat,& iõ fit ſtatim executio.r̃r aũt executio
iuris fit ſtatim,executio hominis differtur,vt no.ff.de pę.l.qui vl-
2 timo,& ff.de infam.l.furti.† Item no.ꝙ dictio,mox,& dictio,ſta-
tim,in his,quę per l.tm̃ poſſint explicari,ſignificant quid imme-
diate fieri,non in tp̃e aliquo,vt no.in Auth.de inceſtuo. nup.§.j.
ſed in his, quæ deſiderant factum hoĩs, ſignificant aliquod ſuc-
ceſſiue fieri ſine expectatione alicuius extrinſeci, vt hic, & ſupra
de conue.fiſ.deb.l.1.& l.qm̃ Augerio.& s̃.de bonis præſcr.l.ſi qs
poſt hac.& ideo dicit,ꝙ ubi l.dicit tale quid fiat mox, vel ſtatim
ꝙ non deſiderat ſtrepitum iudicij,vt not.s̃.de vi.l. meminerint.
in gl.ſm̃ vnam expoſitionem,ꝓut dicit libellum nõ deſiderari.

L E X IIII.

1 *Bona vacantia quæ dicantur.*

1 **Vacantia.** No.hic,† ꝙ non dicuntur bona vacãtia eius,
qui habere poteſt ſucceſſorem aliquẽ & no.
glo.huius leg.

L E X V.

1 *In cauſis ciuilibus procedi debet per inquiſitionem.*
2 *Syndici villarum non debent vti officio ſuo, antequã iurent eo recte uti.*
3 *Inquiſitio præſidis non ualet,niſi citauerit procuratorem fiſci.*
4 *Inquiſitio ſi fiat cõtra malefactorẽ,dẽt offenſus vel damnũ paſſus citari.*
5 *Iudex in proclamate ad arbitrium ſuum ſtatuit terminum.*
6 *Agere,ſiue ad agendum nemo cogitur.*
7 *Bona uacantia non transferuntur ipſo iure in fiſcum,quantum ad poſſeſſionem.*
8 *Inuentarium debet fieri etiam ſi vnica domus tantum ſit in hęreditate.*
9 *Aduocati negligentes tenentur ad intereſſe partis.*
10 *Iudex inquirens,ſi ſit negligens in proſequendo inquiſitionem, qua pęna punitur.*
11 *In caſibus ciuilibus,an procedi poſſit per inquiſitionem.*
12 *Credi an debeat dicto vnius officialis.*
13 *Fiſcus an ſtatim efficiatur hæres,cum bona deferuntur, ſi bona ſint ſoluendo.*
14 *Cataſtrum,an probet tantum eſſe in alicuius.*

Si vacantia. Iſta lex aurea eſt, & ſcribi deberet lr̃is ꝑ-
tioſis.Casũ ita pone.Denũciat Titius co-
rã Imperatore,ꝙ bona prouincialia, q̃ extãt in prouincia delata
ſunt fiſco,vel cuidã.ille ex aliquo delicto dãnatus eſt,ex quo ve-
niunt bona ꝯfiſcanda,vel deceſſit ſine hærede; Princeps hoc au-
diens,vult ꝯmittere inquiſitionẽ de hoc Præſidi prouinciæ, ſ. ꝙ
inquirat,cuius fuerũt bona,q̃ ceciderũt,& q̃ bona ſunt, & qua-
lia,& quanta,in quib.reb.& ideo ſtatuit ſic,q̃a elegit plures Pala
tinos baiulos forte,& eis iuratis primo imponit,vt vadãt ad Prę
ſidẽ prouinciæ,& ei denuncient vt de his inq̃rat,q̃ præſes ad iſto-
rũ inſtantiã inquirere debebit citato añ oĩa,vt aſſiſtat inquiſitio-
ni Aduocato fiſci hoc modo,qui faciet per totã ciuitatẽ genera-
liter proclamari,vel edicta proponere ꝯtinentia, ꝙ ſi eſt aliquis,
q̃ talia,& talia bona velit dicere non vacare,hinc ad menſẽ dẽat
cõparere,ſi nullus cõparuerit,vel ꝯparuerit aliquis ꝯ̃dictor iniu-
ſtus, & fuerit repulſus, officiũ Præſidis eſt, vt inuentariũ ꝯficiat
de oĩb.& ſingulis iſtis bonis,quo facto remittit acta inq̃ſitionis,
& inuentariũ ad Imperatorẽ,& ſua bona ſcribet ei, ꝙ diligenter
proſequutus eſt ſingula.His ita geſtis Imperator acta ꝑquirat, &
iubebit,ſi ſibi videbit,bona fiſci noĩe occupari.ꝑdicta vera ſunt,
ſiue agatur de confiſcatione alicuius vniuerſitatis totius,vel par
tis eius,ſiue de aliquo iure,vel corpore ſingulari,ſ. vt cum man-
datur inquiſitio Præſidi ſupradicta forma in mandato ſeruet,&
in executione mandati,vt illud ſcias,ꝙ ſi dicti Palatini iurata ne-
glexerint,& iniuncta minus fideliter exequentes, ꝙ iudicis arbi
trio punientur.Itẽ ꝙ ſi Pręſides talium denunciationẽ contẽpſe
rint,bonorũ ſuorũ parte dimidia mulctabuntur. Aduocati quo-
que fiſci,ſi ob eorũ factum,vel non factũ, aliquod damnũ fiſcus
1 ſenſerit tenebuntur illud reſarcire.h.d.† Nota primo, in ciuilib.
cauſis procedi per inquiſitionem ad denunciationem officialis.
No.ſecundo duos ad minus Palatinos eligi,quia vox unius,uox
2 nullus.†Nota tertio,ꝙ nõ ſolum ordinarius officialis iurare de-
bet ſuum officium implere,vt in Auth.iuſiurandum, ꝙ ꝑſtatur
ab his,qui adminiſt. accip. ſed ẽt extraordinarius. vnde ꝓbatur
hic optime,ꝙ ſyndici villarum non ante ſyndicatus officio pñt
vti,q̃ iurauerĩt recte uti.No.4.ꝙ præſes de his inquirit. No.5.ibi
eſſe proclamationes fiendas,& edicta proponenda, vbi ſunt bo-
3 na,non alibi extra illud territorium. No.7. ꝙ non valet inquiſi-
tio Præſidis,niſi citauerit procuratorem fiſci, & eſt arg. optimũ
ut ſi ꝯ̃ malefactorẽ inquiratur, debeat offenſus, uel damnũ paſ-
4 ſus citari,& aliter non valet inquiſitio. † No.7.ad mei inſtantiã
dici factũ, quod fit ad meã denũciationẽ, vel non colligitur hic
iſtud.Nota.ꝙ officialium,i.Palatinorũ officiũ nõ eſt ſimpliciter
5 nunciare Præſidi,vt exequantur nunciata.† Nota octauo,quod
iudex arbitrio ſuo ſtatuit terminum in proclamate, & procedit
in inquirendo,adeo ꝙ non habet neceſſe ſeruare terminum, de
quo dicitur in l.per interualla,vt in authen. qui ſemel. ſup. quo.
6 & qñ iud. † No.9.quod licet certa perſona non poſſit cogi ad a-
gendũ, niſi cã ſit ex aliquo facto vel dicto ipſius, vt ff.de opt.le.l.
mancipiorum. & ſup.de ingen.manu.l.diffamari, de accuſ. l.ſi
ea.& ff.de re iud.l.cõtumacia,& ff.quib.ex cau.maio.l. ſed. & ſi
per prætorem,in fi.ſm̃ Odof. tñ genus perſonarum cõpelli põt
vt hic. Not.x,quia unus terminus ſufficit,& eſt perẽptorius, ſic
enim dicit,data copia,non datis copijs. No. vndecimo, quia in
corporationi reſiſtitur, vel ratione dominij, vel rõne poſſeſſio-
nis, niſi cauſa cognita appareat iniuſta poſſeſſio. facit q̃d no. ff.
de re iud.l.a diuo Pio,§.ſi ſuper reb. No. duodecimo, ꝙ ante rẽ
adiectã dẽt cognoſci de cauſis ꝯ̃dictionis. Aliter ipſo iure nullũ
eſt,ꝙ fit,vt hic,ſed l.a diuo Pio,loquit̃ vbi poſt additũ pignus ve
nit ꝯ̃dictor,vt reuocet̃; ꝙ factum eſt, ſi apparet ius ꝯ̃dicentis eſſe
legitimum,non aũt redditur ipſo iure nullum,quod factum eſt.
Nota de lr̃is officialis, quæ faciunt mentionem de aliquo pro-
ceſſu exhibito in publica forma.No.13.ꝙ ille,cui talis inquiſitio
incorporationis prætoria committitur. non vr̃ hr̃ mãdatum de
7 incorporando.† No.14. ꝙ bona vacantia non transferũtur ipſo
iure in fiſcum quãtum ad poſſeſſionem, alioquin iſta incorpo-
ratio cum ipſa habitatione poſſeſſionis eſſet res incorporata, &
plus incorporari nõ poſſet; ergo per l.iſtam,& s̃.eo.in rub.& l.3.
probatur illud,quod no.ff.pro ſoc.l.cum duobus,§.idẽ rñdet.&
ff.quod cuiuſq; uni.no.l.ſicut,§.fi.& q̃d no.s̃.de ſacroſan.eccle.
l.fi.No.xv.ꝙ in hac l.fit duplex inquiſitio, vna per præſidem alia
per principẽ,vel alium cui ſecunda inquiſitio mandata eſt, licet
ergo proceſſus mittatur cui literis aſſerentibus rite proceden-
dum, tñ reuideri dẽt,an ſit rite factus, & ſic in hoc puto, ꝙ ver-
ſetur ſcd̃a inquiſitio. No.xvj.ꝙ prædicta habent locum,ſiue hr̃-
ditas ad fiſcũ deferat̃ vt vides,ſiue ex teſtõ, vel alio quouis mo-
do.No.17.ꝙ ꝑdicta obſeruanda ſunt ẽt cum certa res, vel certa
actio eſt incorporanda,ideſt,vt prædicto mõ inquiſitio deman-
detur,& incorporatio fiat.ergo Pręſes,cum inquirit,citabit de-
bitorem,ſi uult aliquid obijcere,ne deſcribatur ut debitor fiſco
& ſi non compareat,vel cõpareat,& confiteatur debitum. præ-
ſes reſcribat Principi, & Princeps illũ redigi faciet inter nomi-
na fiſcalium debitorum,quo facto fit incorporatio,quia ipſa de-
ſcriptio eſt incorporatio, nec a mõ poterit dicere ſe debitorem
non eſſe, ex quo paſſus eſt ſe vt in debitorem apud acta iudicij
ꝯſcribi,ar.ff.de fideiuſ.tut.l.cum oſtẽdimus,§. fi. ad hæc facit q̃d
8 no.s̃.de pręt.pig.l.1.& s̃. de iure fiſc.l.facultas,vbi de hoc no.†Itẽ
no.ex eo,quod dicit,hic fiſcũ hr̃dem de certa re.uel ſpecie dela-
ta debere facere inuentariũ.colligitur expreſſe,ꝙ licet vnica do
mus tm̃ ſit in hęreditate,tñ fieri dẽt inuentarium,& rõ eſt. quia
aliquid latere põt,ſed in curatore dato ad litem, vel certam ſpe
ciem.non ſic obſeruatur,vt no,s̃.de Epiſc. aud. l. de creationib.
Sol.hic loquitur de inuentario,quod fit pro quaſi hærede,ibi de
alio,vñ hęc l.nõ facit ad no.in d.l. de creationib. ſalua pace alle-
gãtiũ.Itẽ no.in uerbo.nã ſi q̃d. arg. ꝯ̃ birruarios, qui captum cũ
armis dimittunt. Item ꝯ̃ baiulos, qui non citauit, vel non refe-
runt citationẽ,prout iniũctum eſt eis,ut pęna arbitraria puniãt̃.
9 †Item no.ꝯ̃ Aduocatos negligentes,vt teneãtur ad intereſſe par
tis.& dic ſimilia,ut in gl.Quid in conſultore? dixi ſup.de conue.
fiſci debit.l.qm̃.Quid in arbitratore? dixi in rub.de arb.circa fin.
10 †Item no.etiam,ꝙ Iudex inquirens ſi ſit negligẽs in proſequen
do inquiſitionem,vel inchoando,ſi ad denunciationem officia-
lis habeat inquirere, delinquit,& ideo in l.noſtra ponitur pœna
hic expreſſa, ſed alibi, ubi pœna expreſſa non eſt.impoſitio pœ-
næ eſt in arbitrio Iudicis,arg.eius,quod no.s̃.de ſacroſan.eccl.l.
nemo martyres.ff.de publ.l. Cæſar. in quib.dr̃ eo ipſo, quo ali-
q̃d cadit in delictũ,punibile eſt,licet lex de pęna non dicat,& pu
nitio eſt in arbitrio iudicis in cr̃iali inquiſitione,ar.ff. de effra. &
expi.l.1.§.expilatores,cũ ſi.Opp.ad hanc leg.q̃d per aliũ modum
fiat incorporatio,q̃ dicat,vt s̃.eo.l. ſi qñ.Sol. hic erat ꝯ̃dictor, &
dẽt ꝓcedi ꝯ̃ eũ actione ꝓpoſita,nõ offõ iudicis,ꝓut hic dicit,un-
de vr̃ obſtare s̃.de iure fiſci.l.facultas.Sol.ibi procedebat̃ ad peti
tionẽ ꝓcuratoris fiſci,hic ad denũciationẽ officialis.vel ibi ꝯ̃ cer
tã ꝑſonã.& nõ uacabãt bona q̃tum ad poſſeſſionẽ, hic ꝯ̃ incertã
q̃a bona uacabãt ẽt quo ad poſſeſſionẽ.prima placet.Item ꝯ̃ glo.
hæc eſt diuinatio.Itẽ ꝯ̃ gl.q̃a cũ ibi ſit procurator Cęſaris, nõ ꝑt
ipſe cognoſcere inter fiſcũ,& priuatũ.vñ ſol.gl.non placet.dic er
go ꝙ hic Imꝑator ꝑuenit illos in cognoſcendo, & iõ hunc mo-
11 dum ſeruat ibi.Aut loquimur, cũ pręuenti non ſunt. † Quæro,
nunquid in caſibus ciuilibus poſſit procedi per inquiſitionem?
Rñ.non vbi certum ꝯ̃dictorẽ eſt dare,& actio uel officium pro-
ponitur,ut in auth.offeratur,s̃.de lit.conteſt.interdum per inq̃ſi
tionẽ ꝓceditur,ut hic,& in Auth.ut iudices ſine quoquo ſuffra.
§.1.& in tutore, qui datur per inquiſitionẽ. ut l. credendũ, cum
ſim.ſup.qui pet.tut.& hæc de inquiſitione,q̃ ſit gr̃a alicuius utili
tatis pecuniariæ,de alia dic ut l.1.§.cura carnis,ff.de offi.pręfec.
urb.ubi loquitur de gñali inquiſitione, & ideo non hr̃ reſpectus
ad certum commodum pecuniarium, ſed in generali, uel ſpe-
ciali inquiſitione.In delictis dic,vt dixi,ſm̃ Nic.de Mata. in l.2.
12 §.ſi publico,ff.de adul.† Quęro,an credatur dicto unius officia-
lis? Rñdeo.diſtingue,vt in Auth.de non alie.§.vt neq; facit s̃. de
conuen.fiſci debit.l.2.& ff.de verb. ob.l.fi.& in Auth.vt prępon.
nom.Imper.in fi.facit ff.de reb.eo.l.magis puto, §. pen.pro hoc
facit,dum dicit, paulatim implicaturi.& dũ infra dicit,non cre-
di dicto

di dictio Prꝺſidis,ſed actis tm̄.facit ff.de cuſt.reo.l. nō eſt dubiū.
13 in fi.& l.diuus. † Quæro, ſi bona deferuntur fiſco, an efficietur
ſtatim hæres,ſi bona ſunt ſoluēdo? Dicit gl.ꝙ ſic.Odof.ꝯ, & me
lius,vt l.j.in fi.ff.de off.pru cu.Cęſar.fiſcus.n.reputatur hr̄s extra-
neus,ergo nunquam eſt hęres ſine aditione,vt l.1.§.an bona, ff.
de iure fiſ.facit quod no.in l.quoties, §. fi. & l.nouatio, ff. de no-
14 uat.& qđ no.in l.defenſionis facultas,s̄.de iure fiſc. † Quæro an
cataſtrum ꝓbet tm̄ eſſe in bonis talis? Rn̄.vt no.ī d.l.defenſionis
facultas,& facit s̄.eo.l.ſi qn̄.& s̄.de bonis ꝓſcri.l. ſi quis intra. &
faciunt ad mā̄m excuſſionis,de qua aliquid nō dico,niſi remit-
tendo ad ea,quæ in hoc tractatu no.Iac.de Aret. & ad quæ dixi
in l.1.ſup.de conuen.fiſci debit.

De delatoribus. *Rub.*

¶ Quot modis accipiatur deferre. Quis non poſſit deferre. Qualiter puniatur,qui defert,& non probat. Item qualiter prę-mietur,ſi probet,& in quo differat hic titulus ab illo, qui defert, habes in gl.iſtius rubricę,quæ eſt magiſtralis,no.eam.

LEX PRIMA.

1 *Relictum tacite quid dicatur.*
2 *Tacitam fidem accommodans quomodo puniatur, & quomodo probabitur tacitam fidem accommodaſſe.nu.6.*
3 *Alienare prohibitus aliqua lege,vel ſtatuto hominis extra ciuitatē ſi illi legatur,qui tamen poſtea efficitur de ciuitate antequā moriatur,an ualeat legatum.*
4 *Capax tēpore mortis,an agat ex chyrographo, ſi hæres noluerit ſoluere.*
5 *Tacitam fidem accommodans quomodo puniatur.*

SI ei,qui. Extra pœnam legis eſt,ꝙ tacite capaci re-
linquit.h.d.Cōcordat.ff.de reb.dub.l. qm̄
hæredi.& ff.de hær.inſti.l.quidam cum filium.Vel aliter,
conſequens deſtructio ſequentis deſtruit antecedens.h.d.Pęna
enim ſequitur conſecutiue ad ꝓhibitionem , ergo ſublata prohi
1 bitione.tollitur pœna.† Quæritur tacite relinqui, & qd dicat ta-
cite relinqui. Secundo q̄ritur,qn̄ ob fidē tacitā accommodatā
puniatur hr̄s,& qn̄ non. Tertio q̄ritur, quō puniatur. & eſt no.
ꝙ lex tacite relictū vocat, vnde primo ꝯſiderandū e,ꝙ relictum
p̄t conſiderari ꝑ ipſa diſpōne,& ſic hic accipitur alio mō. quam
ꝓ relicta, cōſiſtit aūt diſpō ex perſona diſponentis, & ex perſona
eius in quē diſpō confertur,ſi eſt vniuerſalis, vt hæredis inſtitu-
tio,vel ſi particularis ex tribus perſonis teſtatoris hr̄dis, & one-
rati.Item conſiſtit ex re,de qua diſponitur.Item ſciendum,ꝙ ta
citum dr̄ interdum , quod oīno eſt tacitum , i. nullo mō verbis
expreſſum,alio mō accipitur tacitum reſpectu tacitæ diſpoſitio
nis. i. in teſtō, vel codicillo omiſſum, & ita ſumitur in iſta mā̄.
His præmiſſis tacite relinquit quis , cui, & quod relinquit in te-
ſtō,vel codicillis non exprimit,vt ff.de iure fiſ.l.non intelligitur,
in prin.ſi vero alterum exprimat, alterum taceat , aut diſpoſitio
conſideratur ꝑꝑ quid ſeu q̄tum,aut diſpō conſpicitur ꝑꝑ ſubſtā
tiam,v.g.filio nāli eſt relictum , hic ꝯſideratur non cui , ſed q̄tū,
& iō licet perſona exprimatur , tm̄ ſi q̄tum taceatur in eo, quod
vltra legem eſt,tacita fides accommodata dr̄ , vt ff.de iur.fiſ.l.ita
fidei,& ita dēt intelligi Iuliani ſnīa,vt ff.eo.l.non intelľr,§.ſed cū
quidam.Sed ſi relictum eſt filio ſpurio, hæc diſpō non vitiat̄ ꝑꝑ
rem,ſed ꝑꝑ perſonam eius,cui relinquitur,& iō aut res exprimi
tur,& perſona,vel perſona tm̄,& tunc extra pęnā l. eſt ſm̄ Vlpia
ni ſnīam,ut ff.de iur.fiſ.l.3 §.quæri.aut nihil exprimit, vel res tm̄
exprimitur , & tunc ex hac pęna legis imminet tale grauamen
exequenti,& gn̄aliter, vt extra pęnam ſit, ſi oportet in teſtō , vel
codicillis palam relinqui , ut intelligatur, an capi poſſit, vt l.non
intelľr,§.j.& l.ita fidei,& ff.de legi.1.l.Lucius,§.cum in teſtō,ubi
2 de hoc.† De ſcđo,qn̄ puniatur,qui tacitam fidem accommoda
uit , dic qn̄ in fraudē legis fidem ſuam accommodauit , vt ff. de
leg.1.in tacitis.ex hoc ſequitur, ꝙ vbi accommodauit fidē de re
ſtituendo capaci,ēt tꝑe teſtī tm̄,poſtea facto incapaci,n̄ patiatur
pęnam,vt hac l.cum ꝯcordāt,niſi fides collata fuerit in tp̄s, quo
capere non poterit,arg ꝯ,vt ff.de hær.inſti. l.in tp̄s,& ff.de manu.
teſta.l.ſi quis locuplex, & hoc no. hæc l.& l.non intelľr, §.qn̄.cū
ſimili.Sed ponamus eum,cui,vt reſtituat tacitam fidem accom
modauit,eſſe tꝑe fidei accommodatæ indignum,tꝑe uero mor
tis capacem,quid erit? Rn̄.uidendum, an ſi huic eſſet expreſſe re
lictum,capere poſſet,ut hac rōne extra pœnā ſit? & ur̄ ꝙ capere
poſſit quia ſi non poſſet capere ex teſtō,ergo pena l.accōmodāti
tacitam fidem de eodem immineret , quod eſt ꝯ l. nō intelligit̄,
§.qn̄.In ꝯ̄rium vr̄ eſſe regula Catonis.dicunt quidam , regulam
Catonis tunc vitiare, quod eſt inutile , teſtator ſtatim morietur
ꝙ teſtator poſſet prouidere diſpenſando circa cauſam,q̄ diſpoſi
tionem impedit.Vt ecce,ſi legauit ſeruo ſuo ſine libertate,quia
libertatē potuiſſet dare , ſi uoluiſſet , & non fecit ? regula Cato-
niana impedit,ut inſti.de leg.§.ſeruus,ſed in eo , quod relinquit
filio ſpurio , vel naturali , quia non eſt in poteſtate teſtatoris di-
ſponendo,ſeu teſtando legitimare,rľa Catonis ceſſat. ſic intelli-
gunt dictū. §. qn̄. & quia eſt pro iſtis. ff.de condi.inſti.l.quia rō.

Ego eorum ſnīam falſam puto,ponamus,legauit teſtator ei ſer-
uum,quem ignorabat eſſe ſuum, hic nō potuit dare libertatem
ei,inſpecto impedimento facti,ꝙ venit ab ignorantia , & Cato-
nis regula,ad iſtud legatum pertinet. Præterea his ꝯdicit gl. dicti
§.qn̄ poſt expreſſum eſt ꝯ eos dictum Dy.& Ia.de Are.ff.de le.1.
l.ſi minor. Præterea diſpenſare potuit talis teſtator,ne rľa Cato-
niana haberet locum hoc ſolū, verbo volo, vt l. nemo poteſt, ff.
de leg.1.ſed ſub conditione relinquendo, cū legitimati fuerint,
tunc.n.voluntas talis facit ceſſare Catonianā, vt no.ff. de hæred.
inſt.l.poteſt quis,& in l.in ipſis,in princ. & ideo tale relictū in fi-
lio naturali,quatenus vltra debitam portionem,puto vitiari per
Catonianam,quia in ea parte dies inutiliter cedit,licet in ſpurio
pro non ſcripto eſt,vt in auth.licet,ſup.de natural. lib. nec vitiat̄
ꝑ Catonianam regulam,ſed quia pro non ſcriptis . regula enim
Catoniana non pertinet,niſi ad eas diſpoſitiones,quarū dies ſta-
tim moriente teſtatore ceſſerit,ſed inutiliter,vt l.cætera,ff.de le.
1.& l.j.de reg.Caton.hic aūt vt pote pro non ſcriptus dies nō ce
dit vllo modo,ar.ff.de iure codic.l.quidam referunt,& ff.de falſ.
l.filius,§.vlt.ex his apparet errare eos,qui dicunt,quod relictum
ab eo,qui non pōt relinquere alicui, vt a filiofamilias , vitiatur ꝑ
Catonianam,vt l.j.§.ſi filius,ff.de le.3.falſum enim eſt; qa huius
diſpoſitionis dies non cedit,cum non ſit diſpōſitio,vt l.tam is,ff.
de do.cau.mor. Item dn̄t, ꝙ vitiatur per regulam Catonianam ,
vt no.Dyn.in cap.non firmatur,de reg.iur.falſum eſt enim,ſi po
nas duos hęredes inſtitutos,vt ff.de leg.1.l.qui filiab.§.ſi vni.& l.
quidā totū,& l.filio pater , ff.de leg.2.l.miles ad ſororem,§.fina.
ſed ſi vnicus eſſet inſtitutus,vel nominatim ſibi ipſi grauat⁹, hoc
licet non valet,tm̄ hoc non fit per Catonianam, ſed quia dies ta-
lis legati non cedit vllo modo,quia non ſibi ipſi obligatur,& cō-
funditur,ſed initio reſiſtitur,vt non cedat dies talis obligationis,
arg.ff.ad leg.Falc.l.cum emptor. Item dicunt,quod ſi eſt legatū
inutile mixta conſideratione legatarij , & rei legatę, vt quia tibi
tuam rem & a te poſſeſſam lego , ꝙ hoc vitiatur per Catonianā,
quod falſum eſt,quia regula Catoniana non vitiat , niſi illa lega-
ta,quorum dies inefficaciter cederet tm̄ . at hic cedere non pōt,
quia nec ipſo iure,& nomine,nec effectu poſſum eſſe legatarius
rei meę,vt l.proprias,ff.de leg.& ff.de cond.& demon.l.mea res.
Item dicunt,ꝙ ſi legatum non valet ſola ratione rei,ꝙ Catonia-
na eſt illa,quę vitiat,vt l.cętera,§.1.de leg.1.quod non eſt ſimpli-
citer verum.quædam enim ſunt,quæ ſui natura cadunt in diſpo
ſitionem,vt marmora & columnæ , tm̄ ex accidenti non cadunt
in executionem,vt quia iniunctæ ædibus, & ſic licet diſpō ſit di-
ſpoſitio,tm̄ cum dies eius cedit,inutiliter cedit, cum eius non ſit
executio,& ideo Catoniana pertinet ad tale legatum , vt l.cæte-
ra,§.1.vt ſi res non debeatur,tm̄ ęſtimatio debetur,ut eadem l.§.
ſi duobus,in fi.§.quia ratio, quę impedit executionem in re,non
pertinet ad ęſtimationem. Quędam ſunt,quæ non cadunt in di-
ſpoſitionem,quia non eſt earum commercium , nec in execu-
tione,ꝑ ꝯn̄s,vt in re ſacra,vel religioſa legata , vel in libero hoīe ,
& tunc diſpoſitio quantum ad hoc eſt pro non ſcripta, & hac ra
tione vitiatur,ff.de leg.j.l.apud Iulianum,§.fi.& ff.de ꝯ̄hen. emp.
l.pacta conuenta,§.fi.ff.de ver.obl.l.inter ſtipulantem,§.ſacram,
& hoc apparet , quia ſi ſola Catoniana eſſet impedimento, ergo
ſub conditione legari poſſent , quod eſt falſum . porro ſi loqui-
mur in legato,quod legatum dici poteſt,ſed inutile eſt,quia dies
eius cadit non ad proficuum legatarij , vt ſi lego ſeruo hæredis,
vel ſeruo meo ſine libertate , nam duplici momento ſucceſſiue
res expeditur,i.quia in momento ſeruo quęritur,& continuato
momento tranſit in dn̄m,vt l.placet,ff.de acq.hære.tunc dr̄ Ca-
toniana locum hr̄e,vt inſt.de leg.§.an ſeruo.ff.de leg.1.l.cum fi-
lio.& l.a filio.vbi de hoc.ergo his duobus caſibus,& tertio ſupe-
riori,cum diſtinctione hēt locum Catoniana , & facit quod no.
ff.de reb.dub.l.ſi cognatis,ff.de leg.præſtan.l. interuenit. De hac
regula non dico hic plura,niſi quod nō pertinet ad nouas leges.
3 † Vn̄ ſi aliqua l.ꝓhibeor alienare homini extra ciuitatem meā ,
& illi lego,q tm̄ poſtea efficitur de ciuitate antequam moriar. ua
let legatum,quia cum hęc res nō ſit exempta ab omni ꝯmercio
non vitiatur relictum ob hoc ſaltem , quia ęſtimatio pręſtabit̄ ,
ut ff.de leg.1.l.filius,§.quid cui.& ibi per Iac.de Are.Item vbi de
fectus in capere eſt in perſona onerati tm̄,ut quia deportatus: re
gula Catoniana non hēt locū.arg.ff.de le.3.l. ſi deportati ſeruiet.
ff.de leg.p̄ſtan.l.interuenit, quæ l. interuenit , modicum facit, vt
ibi no.Item.ff.de reb.dub.l.ſi cognatis , quæ etiam modicum fa-
cit,quia ibi diſpoſitio erat omnino valida, ſed de eius īterpreta-
tione extenſiua diſputatur.at rľa Catonis coniungendo tp̄s teſtī
& mortis,voluit ea tm̄ incōmutabili vitio ſubiacere , quæ defe-
ctū habent venientē a modo diſponendi,vel mixtū . Inde & ex-
trinſecus in his q̄ pertinent ad ordinationē diſpoſitionis conſide
ratur tp̄s,quo cedit dies diſpoſitionis.i.dicere.quæ veniunt expli-
canda ab ipſo teſtatore, conſiderant̄ ſm̄ tp̄s diſpōnis . q̄ uero ab
alio tꝑe,quo cedit dies,arg.ff.de teſt.mil.l. Titius. & l.in fraudē,
§.fi.ff.de iure fiſ.& ff.de teſtam.l.hæredes palam, §. ſed ſi notam.
ſed quod gl.dicunt de filio naturali in l.vlt.ff.de reg.Caton.puto
non eſſe uerum, quia etiam iure ſtorum , ſm̄ tempora Catonis,
non

non poterat capere niſi certã partem, de qua tñ nõ habemus de
iure antiquo expreſſum, vt l.cogi. ff.ad Trebe.§.hi qui ſolidum,
& ff.de acq.hær.l.ſi ſeruus eius. Theodoſius ergo, & Iuſtinianus
ſtatuerũt de nouo in portione tm̃, q̃ limitauerũt, & forte ad eas
tm̃ non pertinet, quæ odioſæ ſunt, & reſtringendæ. Nunc reuer-
tor ad qõnem. & dico, ꝙ ſi is, cui vt reſtituat tacitam fidem accõ
modauit, ſit capax tp̃e mortis, ꝙ nõ punitur hr̃s, licet tp̃e teſtĩ ca
pere non potuerit, vt l.3.§.qñ ſup.allegata, & eſt ratio, quia hæ-
res non paritur pęnam, ideo quia ſolum rñdit, ſed iõ, quia tacitã
fidem accommodauit, & ẽt executioni mandauit in fraudem le
gis accõmodare fidem, & delictum ex leuioribus tñ, & ideo af-
fectus circumueniendi, l. nõ punitur, niſi ſequatur exitus, ſed nõ
põt ſequi exitus ꝯ legem, ſi eo tunc lex non vetabat capere, er-
go, &c. & hinc venit, ꝙ ſi moriatur is, cui reſtitutio ex tacita fide
ueniebat fienda viuente teſtatore hr̃s pęnam non patitur, vt ff.
de his quib. vt indig.l.fin.§.ſi apud Scęuolam. Sed an capax tp̃e
mortis aget ex tali chyrographo, ſi hæres nolit ſoluere? vr̃ ꝙ nõ,
quia tale chirographum ſuccedit in loco teſtĩ, ergo, &c. ꝯrium
dico, per dictũ §.qñ.nam & alibi, quod vitiat teſtm̃, & eius mu-
tatio non vitiat chirographum, vt l.Statius Florus, in princ. ff.de
4 iure fiſ.quod eſt no.† Item quid ſi indignus renunciat chirogra-
pho? forte idem, quia nihil põt ſibi adimi, nam ex hoc non ca-
pit, nec accipit quicquã, ergo &c. arg. ff. de his quæ pro nõ ſcrip.
hab.l.ſi in metallum, arg.ꝯ, quod no.ff.de leg.2.l.cũ pater, §.ma-
ter. Item quid erit anteq̃ renunciet chirographo? Rñd. ius, quod
hẽt, poterit ab eo reuocari, vt ab indigno iudicio propoſito pri-
mo ꝯ eum, arg.ad hoc ff.ad Sena.Sylla.l.ſi ſequen.& ff.de leg.j.l.
qdam teſtõ, §.quoties, & quod no.s̃.de fideicommiſ.l.eam quã.
in gl.ſuper verbo, traduntur, arg.ꝯ.ff.de iure dot.l.ſi mulier, §. ex
5 aſſe.& ff.ad leg.Fal.l.pretia rerũ, §. penu.† De tertia quæſtione,
qñ, & quo modo punitur, qui accommodauit tacitam fidẽ, di-
co, ꝙ non punitur cum tacita fides tranſit in ꝯctum, ex quo fit
actio, vel exceptio, non alias, tunc enim hr̃s præſtando liberaliter
largiretur, non ex neceſſitate, quod non eſt prohibitum, vt l. ita
fidei, §.fi.& hoc apparet ex l.in tacitis, cum ſimilib.ff.de leg.1.Itẽ
quod dixi de naturali tm̃ habet locũ, vbi poſſidet honoratus. a-
lias forte ſecus dici poſſet, arg.ff.de ſol.l.ſi cui, §.Flauius. nec ob-
ſtat l.in fraudem, 2.rñ.ff.de his, qui. vt indig. quia intelligo nuda
pollicitatione ideſt nõ ſcripta, non nuda, ideſt, non veſtita, ut pa-
riat actionẽ. Sed pone, ꝙ hæres, in chirographo obligauit ſe adie-
cta cauſa voluntatis teſtatoris? Rñdeo, nec tunc punitur, quia
cũ ibi iuſta cã ſit, doli exceptio eſt, l.2.§.circa.ff.de exce. doli. ſed
cũ alia cauſa expreſſa. puta donationis, promittit, conferendo.ſ.
eam poſt tp̃s mortis teſtatoris punitur, quia exequi habet, cum
non poſſit dicere eum indignum, arg.ff.fam.ercis.l.is ꝯñr, §.j. ff.
de iure fiſci.l.Lucius. Item quia capit ab alio, a quo poteſt, non
6 a teſtatore, vt ff.de vulg.ſubſt.l.ſi is, qui hęres. † Item qũo proba-
bitur tacitam fidem accõmodatam? Rñdeo, hoc ex ipſo teſtõ,
vel codicillis apparet, ſi quis, vel qualis ſit legatarius, aliunde pro-
bandum eſt, vt ff.de proba.l.ab ea parte, licet non effugiat ſuſpi-
cionem hęres, qui tacitam fidem accommodauit, l.Lucius, §.fi.
ff.de leg.1.vbi no. Qualiter aũt priuatur, qui accipit, cõſtat, quia
ex toto, quod capere poteſt, & hęres Falcidia priuatur, vt hac l.
notabili, cum ſimilib. cætera dic, vt habes in glo.

LEX II.

1 *Officium delatoris. & poteſtas eius quid ſit.*
2 *Dilationem ab vno cæptam iudex exequetur.*
3 *Iudex antequam reſpondeatur inquiſitioni, inducit teſtes ad ſe informandum.*

Monente. Ad euidentiam huius l.no. ꝙ erant quidã ad
palatiũ deputati ad inſtruendas cãs bonorũ
in fiſcũ delatorũ, & iſti vna cũ deferẽtib. & fiſci Aduocato inſi-
ſtebant, & delationis cã reddebãt, teſtes ꝓducebãt, & oĩa, & ſin-
gula faciebant vna cũ delatorib. & aduocatis fiſci, q̃ ſpectabant
ad cãm delationis inſtruendã, & interdũ cãm inſtruebãt ẽt ſine
delatorib. nã ſi detuli Romæ, nõ cogor exeq in prouincia, ar.ff.ď
procu.l.ſed & hę.§. 2. & tñ ſi opus ſit in prouincia inueſtigari de
rebus, cuius fuerint, & qualia ſint, mittantur Palatini, vt ſup.tit.
1.l.fi. His p̄miſſis pone caſum, qdã detulerat bona q̃dã ĩ fiſcũ, de-
ſiſtit iudex, iuſſit Palatinus, vt exequanẽ cæptã ꝯtrouerſiã, qui fi-
deliter executi ſunt, tñ probare non potuerũt, q̃rĩt an puniantẽ?
Rñ. ꝙ non, triplici rõne, tũ quia faciunt ex neceſſitate officij, tũ
qa iuſſu iudicijs, tũ qa ipſi non inchoarunt delationẽ, ſed inchoa
1 tam ſunt, ꝓſecuti. h.d. ſm Accurſium, Odoffr. & And. † Quæro,
quod ſit officium delatoris, & quæ poteſtas eius? Reſpondeo of-
ficium delatoris eſt vt ſiue deferat bona vacantia, ſiue poſſeſſo-
rẽ eorum ante omnia adeat procuratorem Cęſaris, & ſtatim re
quiri faciat Aduocatum fiſci, quo veniente per libellum expo-
nat, ꝙ talia bona vacant ex tali cauſa, & quod illa bona de iure
poſſunt incorporari in fiſcum; quo audito procurator Cęſaris ci
tabit procuratorem fiſci, & ſciet ſi bona illa vult uẽdicare, ut det
libellum ꝯ poſſeſſorẽ, vt inf.eo.l.pen.& ſup. de iure fiſci. l. defen-
ſionis facultas, & dato libello, & lite ꝯteſtata delator habebit ne-
ceſſe cauſas delationis exequi, & probare. Sed ſi procurator fiſci
voluerit agere, vel non curauerit, Iudex requiret eum ex ſuo of
ficio & formabit p̃ſte Aduocato fiſci s̃.tit.1. l.ult.inquiſitionẽ,
ſic intelligo s̃.ti.j.l.ſi qñ, aut ad ſui inſtructionem recipiet teſtes
delatoris, uel ſi debitor nollet proſequi, mandauit iudex Palati-
nus ut cauſam inſtruant teſtib. & inſtr̃is, ut hic dicit. poſtq̃ autẽ
fuerit inſtructus, inquiſitionem formabit, & lata ſñia ꝯ poſſeſſo
res mandabit Comiti rerum priuatarum, ut talium bonorum
poſſeſſionem accipiat, & ſic poſtea procurator incorporabit in
2 fiſcum diſtribuendo, ut s̃.tit.1.l.ſi qñ.† Ex his duo præcipue ſunt
no. primo, ꝙ delationem ab uno cęptam iudex exequitur, uel
exequi iubet ex officio ſuo. Quid in accuſatione? ur̃ idem, ut ff.
de publ.iud.l.pen.in prin.& ff.de adul.l.conſtante, & s̃.de adul.l.
q̃uis indubitati, & s̃.de abol.l.2.ꝯrium tenet Odof. quia ſic accu
ſator nolit proſequi, uel moriatur, nomen rei aboletur, ut l.li-
brorum, §.ꝙ ſi libelli, ff.de acc. Sed alius incipere p̄t de nouo ac-
cuſationem intra 30.dies, ut ibi dicit, & ſic intelligitur d.l.conſtã
te, & l.pen.ff.de publ.iu.nec obſtat s̃.de falſis.l.querela, quia hic
iam erat perpetuus, & per pręuentionẽ excluſus, ibi non: ergo.
§.ꝙ ſi libelli, in fi.loquitur poſt lit.conte.quia non dr̃ ante pręue
niri, ẽt loquitur cum lit.cont.locum tenuit, quia libellus fuit ap
te formatus, & conteſtatio valida; & perſona accuſatoris habi-
lis: alias cum nulla eſſet facta p̄uentio, & perpetuũ foret alijs ius
accuſandi, vt j̃.de adul.l.accuſaturus.& adde ꝙ no.in l. tranſige
re, s̃. de tranſac. Item non obſtat. l. q̃uis indubitati. nam ibi poſt
delictum liquidatum loquitur. Item non obſtat.l.2. s̃. de abolit.
quia ibi ſp̃ale eſt, vbi vult deſiſtere actor ſub uelamine iuris. vt tã
ipſe ex inquiſitione poſſit puniri, q̃ qui iudicis maieſtatẽ offen-
dit, & reus per inquiſitionẽ abſolui diffinitiuæ p̄t. in hoc.n. vertĩ
fauor, & iõ fieri p̄t, ſed ſi actor nõ proprio. & doloſo motu deſi-
ſtere velit ſed dolo participato a reo, vt quia corruptus ab eo per
pecuniam poſt litem conteſtatã petat abolitionem, non imme
rito punitur reus, quaſi iam conuictus, vt l.2.ff.de bo.eorum, qui
mor.ſibi conſci. Item non obſtat eo.tit.l.fallaciter.§. pen. & fin.
quia ibi non dicit, ꝙ Iudex accuſatum puniat proſequẽdo accu
ſationem ex ſuo officio, ſed dicit, qui cogit accuſatorem ad exe
quendum, non autem ei concedit abolitionem. illud tñ bene fa
teor, ꝙ in caſibus, quibus põt procedere per inquiſitionem, poſ-
ſet de nouo inquiſitionem formare ꝯ reum, arg.d.l. libellorum,
§.fi. item fateor, ꝙ ad reum eximendum a pęna recte induceret
teſtes ex ſuo officio, vnde ſi reus eſt cõiunctus, & dubitat iudex
an nõ ſint vera, quæ teſtificata ſunt ꝯ reum ex ſuo officio, teſtes
inducet, ut l.ſi non defendantur, ff.de pœn.ff.de quæſt.l.1.§.ſi qs
3 vltro, & ratio differentiæ eſt ex l.interpretatione, ff.de pę.† Item
no.ex prędictis, ꝙ iudex anteq̃ rñdeatur inquiſitioni, inducit te
ſtes ad ſe informandum, & ita de conſuetudine videmus obſer
uari, licet.n.aliud ſit in accuſatione, vbi ex parte accuſatoris non
producuntur niſi ſuo tp̃e, ex parte rei omni tp̃e, ut de quæſtio.l.
vnius, § cogniturum. Si ante litem conteſt.producit, debet accu
ſator in perſona citari, vt in §. & hoc vero. in Auth. de teſt.tñ in
inquiſitione aliud obſeruatur, & quia non tm̃ ſolennitatem exi
git, vt hr̃ in gl. Inſt.de pub.iud.in prin. tñ licet iudex ad informa-
tionem recipiat dicta teſtium, non tamen publicauit ea niſi ſuo
tp̃e, ne forte reus ſciens aufugeret, & ſic impediret executionẽ.
ego non puto, partem citari, ad hoc cum teſtes producantur nõ
gratia probandi, ſed gratia informandi iudicem, cum iterum de-
beant iurare, & deponere, & dicta eorum publicari, & hæc no.
In cauſa vero ciuili dic, vt in Auth. de teſtib. & hoc no. Vltimo
ex eo, quod hic dicit, monente. no. ꝙ officium interpellat pro
homine, facit, ff.de neg.geſt.l.diuortio, cum ſimilib.

LEX III.

1 *Malefactorem indicans ad ſe excuſandum, non videtur eum accuſare.*

1 Nulla. † No.arg. ꝙ ille, qui indicat malefactorem ad ſe ex
cuſandum, non videtur illum accuſare, ſicut & is,
qui indicat poſſeſſorem, non videtur deferre. facit ff.de iur.fiſ.l.
bona, §.eum qui.& ff.de verb.ſign.l.indicaſſe.

LEX IV.

1 *Statutum ſi dicat, ꝙ quicunq; indicauerit malefactorem, habeat centũ, non porrigitur ad ſyndicos, qui de neceßitate indicant.*

Ex varia. Ille, qui defert ex neceſſitate officij, & ſi cum
ſpe præmij, non hr̃ vice delatoris. h.d. Vnde ñ
punitur, ſi non probat. facit s̃.eo.l.monente, & ff.de iu.fiſ.l.fiſcus
1 §.delatoris. † Et eſt arg. hæc l.ut ſi ſtatutum dicat, ꝙ quicunque
indicauerit malefactorem, habeat cẽtum, ꝙ non porrigatur ad
ſyndicos, qui de neceſſitate indicant, nec ad Poteſtatem, vel Ca-
pitaneum talium delictorum executionem facientes ex officio,
& probatur ex coniunctione l.edicto, & l.ait diuus, ff.de iu.fiſc.
coniuncta hac l.& l.fiſcus, §.delatoris cum ſi.ff.de iu.fiſ.

LEX V.

1 *Pęnę corporales ſi duæ infliguntur, quarum vna maior, altera minor, primo fit executio minoris.*
2 *Decapitatio eſt minor pęna, quàm ſuſpendium.*
3 *Membrum quale amputabitur, ſi lex dicit membrum amputari.*
4 *Pęna talionis non imponitur ex officio iudicis, ſed ex noua accuſatione propoſita.*

5 Crimen

5 *Crimen quando dicatur publicum.*

Omnes. Ille qui vult aliquem poſſeſſorem deferre, dēt
cauſam delationis reddere præſente fiſci Aduo
cato, alias punitur extra ordinem, & in hoc iubet iudices eſſe at
tētos, vt tales puniant ob hoc ipſum: Ecce ergo pœna, quæ im-
ponitur ei, qui denunciat, & denunciationē exequitur ſine Ad-
uocato fiſci. eſt, & alia pęna eius, qui defert, & non probat, nam
capite punit̄. verius eſſe credo, vt lingua amputetur, vt l. interpre
tatione, ff. de pęn. & habet hęc pœna locum cōtra illos, qui hēnt
in ɔſuetudine ſine cā deferre non deferendū, imponitur autem
hęc pœna non quolibet agente, ſed tm̄ agente eo, cuius inter-
ſit. h. d. Secundū gl. & Odof. no. ꝙ præſumitur hr̄e animū calum
niandi, qui abſente parte facit aliquid, & ea non citata. Opponi
tur, ꝙ non puniatur hæc pœna, ſed infamiæ, & tm̄ dat fiſco, quā
tum habuiſſet a delato, ſi ꝓbaſſet, ut l. Senatus, §. diuus, ff. de iu.
fiſc. & no. s̄. l. prox. Sol. illæ pœnæ, & iſta habent locum in eo, qui
defert ex mala cōſuetudine, qm̄ pœna augetur ex diuturnitate
delinquēdi, vt ff. de pœ. l. ſi diutino. Quæro, quæ pœna ſit iſta?
lex iſta dicit, ꝙ puniatur ferro, non dicit in quo membro puniat̄.
quidam dicunt puniri in lingua, & capite, & ita in Teodoſiano
1 Codice dicunt reperiri. † Et ſm̄ hanc lecturam no. qn̄ duæ pœ-
næ corporales ſimul infliguntur, quarū vna eſt maior, altera mi
nor, primó fit executio minoris. Quod facit in argu. ad qōnem;
aliquis eſt exbannitus ex duobus delictis, ex vno ad manum. ex
alio ad ſuſpēdiū, modo mures corroſerunt annos Dn̄i, & indi-
ctionē vnius condemnationis, vn̄ non apparet quæ pœna pri-
mo fuerit impoſita, vt ſic eius primo fieret executio. arg. ff. loca.
l. in operis. certe dicendū erit a minori incipiendum pro hoc ff.
2 de reb. dub. l. quoties. † Item facit, ꝙ ſi vnus ſit ex bannitus ad ca
put, & ſuſpendium, nec reperitur, ex quo fuerit exbannitus pri-
mo, & ex quo poſtea, quod debebit decapitari, quia minor pœ-
na eſt. alij dicunt puniri tm̄ mutilatione linguæ, ut in eo punia-
tur, in quo magis deliquit, & ſic prædicta verba intelligo, quod
3 nota. † Quid ſi lex dicūt amputari membrum, de quo intelligas?
Rn̄. ſi ɔmittatur delictū ambulādo, intelligo de pede, vt l. 3. ſup.
de ſeruis fug. ſi ſcribendo, de manu dextra; ſi loquendo, de lin-
gua, vt hic, debet. n. materia delinquendi, & inſtrumentū radici
tus extirpari. ſed ſi delictum ſit cōmiſſibile cum omni mēbro,
vt percutere, ſtabat in arbitrio iudicis in electione mēbri, arg. ff.
de effra. & expila. l. j. §. expilatores. non. n. eſt determinatum in
l. quod membrum incidatur, ſed an incidatur. vnde in non ex-
preſſo arbitrio vr̄ ſibi cōmiſſum eſſe, argu. quod no. in 10. colla.
de pace iura. fir. §. iniuria. & ff. de iniur. l. conſtitutiones, §. vltim.
& d. §. expilatores. tn̄ bonus iudex in dubio debilius membrum
& quod in minorem pęnam cędit, euellet, vt ff. de pę. l. interpre-
tatione, & no. s̄. de ſeruis fugit. auth. ſed hodie. ſed huic obſtat,
ꝙ oculus eſt mēbrū, cuius mutilatio minor eſt, ꝙ apparet, qa ꝑ
minori peccato īponitur, vt no. in d. §. iniuria ſm̄ iura Longob.
& tn̄ n̄ extrahit̄, vbi lex de mēbro eicit. ſed manus amputat̄. Sol.
conſidero cām ꝑꝑ q̄ pæna imponitur, vt s̄. eſt dictum. & facit de
pace tenen. §. ſi quis alium. colla. x. vel dic. & hæc l. tantum uult
caput amputari, & loqr̄ in eo qui deferendo te, & mouit tibi
controuerſiam omniū bonorū tuorum, quæ controuerſia ęqui
paratur quæſtioni mortis, l. fi. s̄. de reuocan. dona. & §. de dona.
& ff. de excuſat. tutor. l. propter litem, & ideo ſimilitudo ſuppli-
cij eſt capitis abſciſſio, ſi dolo detulit, non habita diſtinctione: &
ſi ſit ſolitus dolo deferre, vel non, & hoc hic vult. quod eſt no.
4 † Item eſt no. ꝙ hęc pęna talionis non imponetur ex officio iu-
dicis, ſed noua accuſatione ꝓpoſita. Item eſt no. ꝙ ſicut obliga-
tio, vel quaſi, ex contractu, vel quaſi, ſolutione diſtrahitur, ita
obligatio ex delicto pęnę executione. Item eſt no. ꝙ licet ex de-
licto imponatur pęna corporalis, tamen non ſequitur, ergo eſt
accuſatio publica. circa ꝙ breuiter dic, ꝙ aut ex delicto crimina
liter imponit̄ pęna pecuniaria, & eſt accuſatio publica, ut l. agra-
ria, & ibi no. ff. de termino amo. aut imponitur pęna corporalis
& tunc, aut hoc delictum coercetur hac pęna per legem antiq̄,
& tunc diſtinguitur inter l. publicorum iudiciorum, ut tunc ſit
priuatum, ut l. 1. ff. de publi. iudi. aut delictum coercetur l. noua.
& tunc ſi quidem delictum omittitur in rem inhæſtimabilem,
quia tunc nulli poteſt attribui actione intereſſe, pecunia erit pu
blica, vt j̄. de diuer. offi. l. probatoria. Sed ſi committitur in rem
ęſtimabilem, tunc priuatum eſt crimen, ut hac l. & hac ratione
antiqui furtum, etiam ſi criminaliter agatur priuatum eſſe dixe
runt, vt no. in l. fi. ff. de priuatis delictis, homicidium autē, & fal-
ſum, & violentiam, quæ publicam ſecuritatem lædunt, publica
eſſe dixerunt. ꝙ apparet, quia ſub titulo publicorum, iudiciorū
has Prętor inſeruit. cętera dicite, ut dixi s̄. de iure fiſc. in Rub. &
facit ff. de iniur. l. quod Senatus prædicta vera, qn̄ lex non expri
mit eſſe publicum, uel priuatum, nam ubi exprimit. in re certa
non eſt locus coniecturis, vt l. cōtinuus, §. cum ita, ff. de uerb. ob.
5 Pone ergo dicit ſtatutum, ꝙ quicunq; occiderit aliquē, punia-
tur pœna ccc. librarum, nec accuſari poſſit, niſi de uoluntate hæ
redum offenſi, modo quæritur, nūquid iſtud dicatur eſſe publi
cum crimen? Hic ſunt tria puncta, de quibus habes plene in ꝑu-
blica diſputatione per Iac. But. igitur dicite vt ibi, & recolas de
eo, quod notaſti ſup. de fide inſtru. & iure haſtę fiſca. l. j.

LEX VI.

1 *Proditor capite punitur.*
2 *Ab accuſando qui repelluntur, & qui admittantur. nu. 3.*

Seruum. Seruus dn̄m deferre non poteſt, & ſi defert, vt
dn̄i ſui proditor decapitatur ad exemplū oīum
proditorum, etiam ſi obiecta probauerint. fallit in crimen læſæ
1 maie. h. d. † No. proditores capite puniri. Sed quomodo ſeruus
potuit iſtam proditionem facere ɔ̄ dn̄m, vt l. maritus, ff. de quæ-
ſtio. ſed ibi probauit ut teſtis, quod non poteſt, hic probauit, vt
2 delator. † Quæro, qui repellantur a deferendo? Reſp. qdam ſunt,
qui quolibet tempore repelli poſſunt, vt hi, quos ratio reueren-
tiæ pellit, aut officiū, vt tutores, curatores, vel ſexus, vt fœminę;
vel ętas, vt pupillus, ſed milites & hodie qui rōne dignitatis re-
pelluntur, neceſſe eſt ante repelli, q̄ legitimi litigatores approbē
tur per aliquem actum, qui fiat cum eis. Item q ratione pecunię
repelluntur, quolibet tempore repelluntur, niſi ab initio cū litem
inchoarunt, non erant affecti. Item qui ratione ɔ̄ctus repellun-
tur, ſimpliciter omni tempore repelluntur, & hoc habetur ff. de
3 iu. fiſ. l. deferre. † Et no. quod delatio dicitur publice competere
ex eo, quia regulariter omnis ad deferendum admittitur, licet
certi excipiantur, ut l. j. ff. de iure fiſci.

De petitionibus bonorum ſublatis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Bona, quæ ad fiſcum ex delicto alicuius peruenerunt, nulli per reſcriptum concedi poſſunt, ſed proprio motu Principis concedi debent.*
2 *Clauſula, non obſtante hac lege, vel alia, quid operetur, & nu. 3.*
4 *Donatio facta a viro mulieri ex aſſidua & frequenti petitione, an morte confirmetur.*
5 *Abſenti poteſt eccleſiæ prouideri de præbenda.*
6 *Abſenti eccleſiæ pōt quis bona ſua concedere circa vltimam voluntatē.*
7 *Abſenti eccleſiæ per modum voti poteſt quis concedere bona ſua.*

Quiſquis. Cuius prohibetur petitio, eius conceſ-
1 ſio nihil valet. ad hoc allegatur. † Vel
ſic, bona, quæ ad fiſcum obuenerunt ex delicto alicu-
ius, nulli per reſcriptum concedi poſſunt, ſed proprio motu Prin
cipis nemine poſtulante conceſſio facta valet. h. d. Caſus. Quidā
fuit damnatus ex crimine pęnæ lęſę maieſtatis, & eius bona fue
runt confiſcata, modo quidam conſanguineus damnati com-
paruit coram Principe, & impetrauit reſcriptū, quo illa bona ſi-
bi conceduntur, quæritur nunquid illud reſcriptum valeat? Rn̄-
det Imperator, & dicit, ꝙ impetratio talis reſcripti non debet fie
ri, ergo qui poſtulat, ɔ̄ legē facit, & ideo legis violator hr̄, & ex-
tra ordinem punitur, & reſcriptum non valet, quia noſtra volū
tas non eſt in reſcripto, cum. n. non concedenda conceduntur,
pręſumptio eſt ex frequenti, & tędioſa poſtulatione conceſſa, nō
ſponte. Sed quid ſi ad nullius poſtulationem proprio motu, &
iudicio concedatur? Rn̄det Imperator, tunc valere conceſſum.
h. d. Opponitur ad primum j̄. de bonis vacan. l. 2. Sol. dicit gl. ibi,
ꝙ bona fuerunt cōceſſa ibi proprio motu Principis nemine po-
ſtulante, quę ſolutio falſa eſt, quia ibi loquitur de bonis conceſ-
ſis per donationē, quę cum incipit a ſtipulatione, debet habere
verba certo modo ordinata, ideſt, interrogāte donatario, & rn̄-
dente donatore, ergo fit ad poſtulationem donatarij: dic ergo,
ꝙ ɔ̄hendo Imperator concedit ibi, quia ɔ̄hi poteſt cum eo, vt in
Auth. de non alien. §. ſi minus, & ff. de leg. 1. l. apud Iulianum in
fi. & s̄. de quadr. præſcr. citra ɔ̄ctum aliquē q̄ prouiſio ſiue ɔceſ-
2 ſio inutilis eſt, vbi fit ad poſtulationem alicuius. † Iuxta iſtam pri
mā partem iſtius leg. q̄ritur, quid ſi in reſcripto contineatur, nō
obſtante hac vel alia lege. gl. dicit ꝑ iſta verba reſcriptū habilita-
ri & valere, ergo ſequitur, vt etiam petitionem validam reddat,
& extra pęnam, quod eſt bene notandum, ſed ego puto talia ver
ba nihil operari, quia, quæ ratio conceſſionem non remouet,
eadem remouet illa verba, ſ. deficiens voluntas concedentis, vt
hic dicit, & arg. ff. de acqui. hęr. l. Celſus, & ff. de noua. l. doli ma-
3 li. † Illud ex gl. no. quia requiritur, vt in reſcripto ſpecialiter fiat
mentio de pac. l. & ratio eſt, quia lex derogat reſcripto, alias ſuf-
ficeret in genere dici, non obſtante aliqua l. facit, quod no. s̄. de
teſta. auth. hoc inter liberos. & s̄. ſi contra ius, vel vtili. publi. l. fin.
4 licet aliter no. s̄. de naturalib. lib. l. 1. † Item facit hęc lex in argu.
ad qōnē de marito, qui donat mulieri ex frequenti mulieris pe-
titione, ut talis donatio non cōfirmetur per mortem, quia quo-
dam calore iracundiæ eſt facta, ſecus ſi blanditus vir inductus
fuiſſet ad donandum, arg. ff. de inof. teſta. l. non eſt. n. & ff. ſi quis
aliquem teſta. prohi. l. fi. Oppo. ad ſecundam partem, vt ſupra de
bonis vacan. l. fin. Solu. ibi ad poſtulationem, hic ſine, vel ibi de
re capienda, hic de re capta. hoc quia non poteſt concedi, ut qs
habeat ius fiſci in confiſcando ſibi, ut ibi, ſed bene poteſt conce-
di talis res confiſcata, ut hic ſic eſt in conceſſione prębendæ: nā
ſi ſuperior concedit tibi præbendam, ius reſcindēs in ſe nō trāſ-
fert in te, ſed rem bene transfert, ut gl. dicit. ad quod Odof. indu-

cit

cit auth.nunc ſi hñs,s̃.de litig.& ff.de alie.iud.mu.cau.fa. l. pe,&
no.ex diſtinctione huius l. hñ e locũ, cuicunq; ſit facta cõceſſio,
ſiue ſit facta ciuitati,ſiue eccleſiæ,ſiue priuato, vt apparet ex an-
teriori ſolutione.Itẽ opp.s̃.de loca.prædiorũ ciuiliũ,l.2.Sol. vt in
gl.qa ibi agit̃ de præiudicio tertij, vnde non valet, vt l. reſcripta.
facit s̃.de ope.publ.l.ſi aliqñ. Itẽ diſtinctionẽ huius l. intelligo in
his q̃ Imperator nõ eſt ſolitus concedere,ſed in his q̃ concedere
cõſueuit,vt in feudis & dignitatibus, puto valere conceſſionem
factam ad poſtulationẽ ẽt,vt in Auth.de referen.§. præterea. vbi
& poſtulanti concedit officiũ referendarij, dummodo ſit in nu-
mero octa.vt ibi dicit,& ſup.de ſacroſ.eccle.l.nec plures, §.nulli.
5 † Et facit hęc ſecunda pars in arg. ꝙ abſenti poſſit prouideri de
præbenda,ſicut & de re prouidet,vt dr̃ extra de præben. c.ſi mo
tu proprio lib.6.& de conceſſione pręb.fiſci.eo.lib.6.& arg.facit.
ff.de iud.l.cum furioſus,& s̃.de p̃ci.Imper.offer.l.j.& l.vniuerſis.
6 & s̃.de cri.ſacrileg.l.fi.† Itẽ eſt arg.vt bona mea poſſim concede
re circa vltimam voluntatẽ ẽt abſenti eccleſiæ,ↄ̃ no.s̃.de ſacroſ.
eccl.l.illud.ideo obſtat hęc l.quia hic loquit̃ de conceſſione,quę
ſit per viã promiſſionis ab eo,ad cuius officiũ attinebat prouide
re,ibi loquitur de illa quæ fit per viã donationis, & ſic per viam
ↄ̃ctus. Ideo duplici conſenſu opus eſt,i.vtriuſque ex ↄ̃hentibus,
7 & aliter non valet,vt ff.de do.cau.mor.l.inter mortis. † Porro ſi
per modũ voti concederem etiam abſenti eccleſiæ, valere, quia
votum dependet tantum a vouente,vt & vltima voluntas,vt ff.
de pollic.l.ſi quis rem,& l.pactum,cum ſimilib.

L E X II.

1 *Officium non excuſat aliquem ab illicito.*
2 *Falſatores principales inſtrumenti puniuntur, & Tabellio, qui conſcri-pſit,& teſtes,qui ſe ſubſcripſerunt.*
3 *Subſcribens ſe inſtrumento,an videatur illud approbare.*
4 *Notarius debet complere inſtrumentum in forma conſueta.*
5 *Reſcriptum, quo Imperator alicui concedit annuum redditum ex rebus ciuitatis,vel eccleſiæ,non valet.& nu.8.*
6 *Remiſſio delicti per reſtitutionem in integrum,an valeat.*
7 *Conceſſio an in dubio videatur facta ad poſtulationem alicuius.*
9 *Conceſſio præbendæ facta poſtulanti,an valeat.*

Omnes. Prohibet,punit,extendit,irritat. Secunda ibi,cũ
nec. Tertia ibi,p̃ arg. forma. Quarta ibi, ſed ne.
Res fiſco delatas ex quacũque cã nemo petere poteſt in ſe trãſ-
ferre per Principẽ.Quæſtor ſi ſe reſcripto ſubſcripſerit, punitur.
ſecus ſi viua voce reſponſum conceſſionis in perſona Principis
dederit. Comes rerum priuatarum adhuc punitur,ſi inſtrui,i.di
ctari ſupplicationem permiſerunt, & dictatam Principi legerit,
vt approbet,& approbatam amiſerit non lacerando eam, & pu-
niuntur hi extraordinaria pęna, vt cęteris ſit exemplũ Notarijs,
no.qui talia reſcripta excipiunt,id eſt,ſcribunt,ſeu implẽt,adhuc
puniuntur pęna ordinaria. Item Palatini, qui inſtruxerunt No-
tarios,vt ſic ſcriberent,vel quia portauerunt ad eos petitionem
ſubſcriptam,puniuntur ademptione omnium bonorum. eun-
dem locũ habẽt non ſolũ in reb.fiſci,ſi cuilibet reo fiet in annuo
redditu.Et non valet conceſſio de aliquo iſtorum facta.h.d.Ca-
ſus.Dñe Imperator,dixiſtis s̃.l.prox. ꝙ non poteſt quis petere ſi-
bi addici bona, quæ ad fiſcum obuenerunt ex cauſa læſæ maie-
ſtatis,modo quęro,quid de bonis,quæ ad fiſcum obuenerunt ex
alia cauſa? & rñdet Imperator, inuentio eſt mea radicitus extir-
pare,& impedire omnes iſtas petitiones. Ideo ſancimus nemi-
ni eſſe licentiam petendi talia,non habita diſtinctione cauſę, vel
perſonę.hoc primo. Sed ponamus, ꝙ mos eſt, ꝙ qñ conceditis
aliquid per reſcriptum,ſubſcribat ſe Quęſtor ſacri veſtri palatij,
qui ſedet ad latus veſtrum. Item vbi aliquis petit aliquid viua
voce,mos eſt,vt ille dicat, ꝙ vultis, an ex hoc ꝙ ſe ſubſcripſerit,
vel rñderi,punietur?certe ſic.Dñe,quid dicitis de Comite,qui le
git corã vobis petitiones,quę fiunt corã vobis ſcriptis,vel qui vi
ua voce exponit ſupplicantis intentionem, & ſic, eſt propoſitor
conſiſtorij? Rñdet Imperator, ꝙ punietur etiam ſi de talib. pro-
poſuerit aliquid.Quid de Notarijs, qui complent ſcripturam ta-
lium reſcriptorum faciendo illam in forma cõſueta? Item quid
de Palatinis, qui portant ſupplicationem ſignatam Notarijs, vt
ſcribant? Rñdet,hos puniri in adẽptione bonorum.Quid de reb.
ciuitatum,quas Imperator concedit per reſcriptum,vel quid de
annuis redditib.ciuitatum? Rñdet idem, quantum ad facultatẽ
petendi,& pęnam,vt non valeat facta conceſſio.h.d.No.1.ꝙ re-
motis principijs,remouent̃,quæ poſt principia ſunt concordan
1 tias dic, vt habes in gl. s̃.de prox.† No.2. officium non excuſare
quem ab illicito.facit ſup.de iure fiſ.l.prohibitorũ. No.3.tres eſ-
ſe Quæſtores,vnus qui ſedet ad latus Principis,& hic eſt illuſtris
& officium eius pertinet ſubſcribere ſe in reſcriptis,& reſponde
re viua uoce aliquid implorantibus. Alius eſt Quęſtor prouin-
cialis,qui quæſtum a prouincialib.recipit.i. tributorias functio-
nes,ut eo.tit.ff.de officio Quæſt. Alius Quęſtor erat, qui cauſis
criminales audiebat ſm Odofr.No.4.duos eſſe Comites rerum
priuatarum,vnum,qui ſtabat in prouincia,& eius officium erat
capere bona uacantia fiſco incorporanda,ſup.de bo.uac.l.ſi qñ.
alius,qui erat propoſitor conſiſtorij Imperialis.Et no.ꝙ ibi pro-
poſitores ſunt illuſtres, vt hic No.5. ꝙ memoriales erant quidã
Notarii curiæ,quorum ſcripturæ tm̃ fides adhiberetur de reſcri
ptis,nã & ipſi ad hoc deputati erãt.No.6.ꝙ Palatini hñt nomen
gñale,tñ interdum aſſumuntur ꝓ illis officialib. qui ſunt deputa
ti ad exequendas cãs delatas in fiſcum,vt s̃.ti. 1.l.monente, & ti.
2.l.ſi uacantia, interdum aſſumuntur ꝓ illis ad quorũ offm̃ per-
tinet facere reſcripta reddigi in publicã formã, & ita hic accipit̃.
2 †No.7. argu. ꝙ non ſolũ principales falſatores inſtr̃i puniuntur
& Tabellio,qui cõſcripſit,ſed ẽt teſtes,qui ſe ſubſcripſerũt, vel
pñt ſe aſcribi ẽt aduocati ſcienter dictãtes falſũ inſtr̃m,ad idẽ fa-
cit s̃.de ſacroſ.eccl.l.iubemus,§.is quoq;.& in Auth. de nõ alie.
§.vult.enim,& §.hęc igitur omnia,& s̃.de eunuc.l. 1.& j̃.de im
3 mun.nemini conced.l.1.cum ſi.†No. 8. arg. vt ille, qui ſubſcri-
pſit ſe inſtrumento, videatur illud approbare, & idem ſi ſigil-
lat.vt no.s̃.de rebus alie.nõ alie.l.2. certe hæc l. modicum facit,
quia loquitur, hic in his. ad quorum officiũ pertinebat ſubſcri-
4 bendo approbare. † No.9.ꝙ Notarius debet complere inſtr̃m
in forma conſueta. No.x.tm̃ credi ei notario,qui eſt ad talia ſcri
benda deputatus,& facit ff.de iure fiſci.l.in fraudem,§.quoties,
Not.xj.conficientes inſtrumentum falſum ſiue illicitum, tamẽ
in facto verum, puniri aliter, quam pœna falſi. facit quod dixi,
ſup.de conuenien.fiſ.deb.l.fi. No.xij. quod dicit Imperator non
valere conceſſionem ſuam, ſi ſic concedat alicui, pone aliquã
5 rem iſtius ciuitatis.ut molẽdinos Tiberis.†No.13. non ualere ſi
Imperator concedat mihi per reſcriptum aliquem redditũ an-
nuũ ex rebus alicuius ciuitatis,vel eccleſiæ,ergo, ſi dominus Pa
pa concederet mihi ius exigendi ſingulis annis a canonicis ſan-
cti Laurentij x.ꝙ non ualeat,& hoc no. Vltimo not. quod tota
hęc l. ſequitur de conceſſione facta ad poſtulationem alicuius;
& ideo non ualet.Opp.s̃.de nouo Cod.confir.l.j.§.pe. Sol. ut in
gl.Opp.s̃.de leg.l.2.Sol.ut in gl.Oppo.qa video peti bona per pe-
titionem hæreditatis, per bonorum poſſeſſionẽ,& per conuen-
tionẽ,vt l.1.s̃.de pac.& multis alijs modis.Sol.dicit glo.& Odof.
ꝙ ille leges loquuntur in rebus ſingulorum, nec verius eſt,ꝙ lo
quuntur,ubi aliquid petitur in forma gratiæ,& hoc modo rñde
6 tur l.in metallum,ff.de pęn.quæ eſt argu.contra.† Item opp.de l.
1.de ſen.paſſ.& de l.quidam ff. de reb.dub. Sol. ſpeciale eſt quã-
do delicti pœna remittitur per reſtitutionem in integrũ, ut ua-
leat.licet pars petatur,ut l.reſcripta,s̃.de precib. imper. offeren.
Item op.s̃.de oper.publ.l.aliquando.Sol.hæc l.fallit in re ſterili,
& ita ibi loqtur.Item op.de oper.pub.l.ſi legatum,§. fin. Sol. ibi
concedit ↄ̃hendo.i. in emphyteuſim dando. facit s̃.tit.2.l.2.& ff.
quod ui,aut clam.l.3.§.plene. Item opp.ff.de bonis damn.l.1.in
fi.ſed ibi in modica re,uel non petenti, vel ↄ̃hendo fit conceſſio.
7 †Quæro quid in dubio,nunquid conceſſio videatur facta ad po-
ſtulationẽ alicuius? puto ꝙ ſic.niſi ſit notus.& dilectus cõceden
ti. agu. quia tabellio ſcribere præſumitur inſtrumentum ad po-
ſtulationem partium,ut in Auth.de Tabellio, §. nos autem. vbi
no. Item quid ſi Imperator ſuum reſcriptum recognouit,ſecun
do loco reſcribendo? Rñdeo,quia ſecunda iuſſio interuenit, vt
no.l.fi.s̃.ſi contra ius,vel utili.pub.quod uerum intelligo,ſi in ſe
cundo reſcriptio dixerit ſe recognoſcere primũ, & approbauit.
ſecus ſi ſimpliciter reſcripſerit, nam tunc quæ ratio vitiauit pri-
8 mum,eadem vitiauit ſm,vt s̃.ad Velleia.l.ſimiliter.†Oppo.ad fi-
nẽ l.qđ valeat cõceſſio facta de annuis redditib.ut ſup.de ſacro-
ſan.eccl.l.priuilegia,in fi.Sol.ibi in ea, quæ fit eccleſ. uel non in-
teruenit poſtulatio alicuius, quod puto uerius, & in dubio hoc
caſu præſumo non interueniſſe. Alio modo legitur hic finis
in remiſſione,ut ſi aliquis debeat tributa,uel aliud,non poſſit ibi
fieri reſcriptũ ad cui poſtulationẽ. nec obſt. ꝙ uideatur eſſe do-
natio quia imo eſt prouiſio ex natura reſcripti. per leg. autem
cõmunem, vel municipalem bene poſſit fieri talis remiſſio. d.l.
1.de no.Codi.confi.& hoc no.gloſſ.pro hoc optime facit d.l.3.§.
9 plane,ff.quod ui,aut clam. † Et facit hæc lex cum præcedenti in
arg.ad q.vt non valeat conceſſio præbendæ facta poſtulanti. ſe-
cundum glo. quod non credo verum. quia hic loquitur in his,
quæ concedi non conſueuerunt,præbenda autem concedi con
ſueuit,ut dixi s̃.l.prox.facit ad iſtam diſtinctionẽ quod no. Gui.
in l.beneficium,ff.de conſti.Princ. Vltimo ex principio iſtius l.
vbi dicit quiſq̃,vel quemquam de collegio.eſt arg.ꝙ quiſquam
nõ ſignificat quemq̃,pro hoc ff.de iure fiſc.l.edicto. uoces enim
diſtinguunt genera,quemadmodum,& articuli,ſeu articularia,
vt l.Plautius,ff.de auro,& arg.leg.ſed licet non ſignificet, conci
pitur, vt l.ait diuus,ff.de iure fiſ.& ita intelligitur quod no. ff. de
reg.iur.l.1.in 1.gl. circa mediũ. uox vero cõis vtrunq; ſignificat,
ut homo,niſi ꝓferatur expreſſis articularibus, uel niſi adhæreat
certo generi, vt Petrus homo,uel albus homo, uel quiſquis ho-
mo: tunc.n.id tm̃ genus comprehẽdit de ſignificato, quod põt
ſalua ratione recti ſermonis ↄprehendi,ut l.hominis, ff. de verb.
ſig.& arg.d.l.Plautius,& ff.de ver.ſign.l.1.cum ibi no.& arg.ff.de
ventre in poſſ.mittendo,in l.1.§. quia cum ſimi. licet enim hędi-
ctiones ſint infinitę,tñ hoc nõ eſt reſpectu generis, ſed reſpectu
modi intelligendum, quia non ſignificat per modum alicuius
determinari,& hæc eſt ueritas.

De

De his qui ſe deferunt, Rubrica.

Dictum fuerat ſupra tit. 2. de his, qui deferunt alios, hic de his q
ſe deferunt: vel dic, ibi fuit dictum de iure deferendi ſe, & alium,
& de priuilegio delatoris. Et ſunt in arg. ad q. de qua not. Guil. in
l. j. ff. de iuſt. & iu. vel hic de priuilegio in corpore iuris clauſo, ibi
non: de quo dic, vt ibi per eum.

LEX VNICA.

1 *Delator oneratus præmiatur in tertia.*
2 *Grauatus non eſt indignus niſi poſt executionem grauaminis, quod in fraudem legis ſuſcepit.*
3 *Fideicommiſſarius ſe deferens non conſequitur niſi dimidiam dodrantis.*
4 *Mulier deferens an habeat priuilegium, vt prior eligat optionem.*
5 *Eligere debet optionem vnus ex diuidentibus.*
6 *Delatus efficitur inimicus deferentis.*
7 *Deportatus, & quilibet exbannitus efficitur inimicus exbannientis.*
8 *Accuſ ns ſe ſi propter ſui delictum eſt indignus, non ſibi prodeſt.*
9 *Hæres, & fideicommiſſarius ſi ſimul ſe accuſant, quis præfertur.*
10 *Defunctus detulit, ſed nondum probauit, vtrum hæres ſuccedat in illa quaſi inſtantia.*

SI IS CUIUS. Primo p̄miat grauatū capacē deferētem
aliū. Scđo p̄mia: fideiↄmiſſariū non capa-
cem deferentē ſe. Tertio punit hr̄dē, q ſe negat tacitā fidem
accomodaſſe. Scđa ibi, ꝙ ſi. Tertia ibi, id ēt, & in qua. Quarta ibi,
occultator. in qua tūc grauatus deferens ſe, p̄miat̄ in tertia, hono
ratus in dimidia, & prius eligit optionē; ſi grauatus neget, & con
uinat̄, criminaliter punit̄ in deportationē, omniumque bonorū
ſuorum adēptionē. h. d. Caſus. Maritus Bertæ fecit teſtm̄, in quo
ſibi Berna. inſtituit, cui fideicōmiſit, vt Bertę hr̄ditatē reſtitueret
& ita factum, eo qa iſte in chyrographo ſpopōdit Bertę reſtitue-
re hr̄ditatē iſtā. mō detulit iſte, & negotiū detexit. Rn̄. ī tertia par
te p̄miari tm̄, ſed ſi vxor detulit, habebit dimidiā, & poſſeſſor eli-
get optionē. ſ. vbi hr̄dē negantē ↄuincit, q crīaliter coercebat̄ in
1 deportatione, & bonorum adēptione. h. d. † Not. primo oneratū
delatorē p̄miari in tertia, ↄ. j. prox. rn̄. Sol. ibi de onerato, q defert
ſe: hic de onerato, q defert alium; ↄ, immo ſe defert q dicit ſe ta-
citā fidē accōmodaſſe, cum ob hoc ſit indignus, & priuet̄ Tre-
2 bellianica, vt l. cum tacitum, ff. de his qb. vt indig. † Sol. grauatus
nō eſt indignus, niſi poſt executionē grauaminis, qđ in fraudem
legis ſuſcepit, vt l. fi. §. apud Scęuolā, ff. de his qui. vt indign. vnde
intelligo, ꝙ detulit ante executionem, & hoc eſt, quod dicit hic
ſtatim. ergo detulit alium, nō ſe. ↄ hoc ergo ↄſequitur quartam
integram, & trientem reſiduæ? Rn̄. non poteſt vt grauatus, & vt
inutiliter grauatus duas portiones hr̄e: qa eſſet ↄdictio, & ideo
habet vnam partem tm̄. i. vnum trientem ex tota hæreditate, vt
hic dicit. Sed pone, ꝙ primo reſtituit hæreditatē vxori, q̃ defer-
ret; quid erit ſi ſciens vxorem indignam, ꝙ in dubio præſumo, re
ſtituit, nō refert a modo, quia ſtatim deferre debet, vt hic dicit:
ſed ſi ignorauit, aut defert ſe tm̄, aut fideicommiſſarium tm̄, aut
vtrūque. Primo caſu habet dimidiam quadrantis, qui ſe defert.
Secundo caſu hēt tertiam dodrantis, q alium defert. Tertio ca-
ſu dimidiā, & tertiam, quia defert ſe, & alium, & hoc per hanc l.
3 † No. ſecundo, ꝙ ſi vxor ſe detulit, cōſequetur dimidiam totius
hr̄ditatis mariti, ↄ, qa lex dicit, ꝙ fideicōmiſſarius ſe deferens nō
cōſequetur niſi dimidiam dodrantis, vt l. cum tacitum, ff. de iur.
fiſ. dicit gl. ſpeciale eſt in vxore fideicommiſſaria, vt hic; ſic & in
alio vtit̄ iure ſpeciali, vt prior eligat optionem, vt ſubijcit, vel hic
hęres renunciauerat Trebellianicæ, ibi nō. hoc non placet; qa ſi
renunciaſſet, ad quid poſtea negaret fideicōmiſſum ſi relictum
ad qđ citaret̄, qđ lex iſta exigit: vnde dico, ꝙ hic fideicōmiſſarius
detulit, antequam fieret ſibi teſtō fideicōmiſſi, & ſic incertus e-
rat, an eſſet ſolidum habiturus ab hr̄de, & veriſimilius erat, quod
haberet ſolidum, arg. ff. ad leg. Falc. l. Titia, & ff. de do. inter vir. &
vxo. l. ſi ſponſus, §. fin. Rn̄. dimidiā ſoli habet quaſi per præſum-
ptionem ſolidū habitura; vel dicit, ꝙ aut fideicōmiſſarius conui-
cit hæredem negantem ſe tacitā fidem accommodaſſe; & tunc
loqtur hic; aut hr̄s forte ↄuentus fatetur, & tunc qa minus de o-
pera delatoris verſat̄, minus præmiat̄, vt ī ↄrio, & ēt hęres minus
punitur. qa non niſi in ademptione Trebellianicæ, vt d. l cum ta
citum. Opp. quid eſt, ꝙ de quarta dr̄ in iſta mā, nam hęres non dr̄
accommodare tacitam fidem, niſi chyrographo, vel ſiue inter vi
uos ſe obligando ſpondeat, vt in l. in tacitis, ff. de leg. j. & dixi ſup.
tit. 2. l. 1. qūo Trebellianica deducitur ex eo, ꝙ petitur ex ↄctu per
ea, q̃ plene no. in Auth. de hær. & Fal. §. ſi vero abſunt, ver. niſi for
te, & arg. s̄. de pact. l. fi. Rn̄. quia ſponſio ſucceſſit in locum diſpo-
ſitionis teſtamentarię, vt ff. ad leg. Fal. l. quod de bonis, quod no.
4 † No. tertio, ꝙ mulier habet priuilegiū, vt prior eligat optionem.
ↄ. ff. eo. l. Senatus, nā cum de manibus fiſci debeat capere dimi-
diam, in poteſtate debitoris erit, ꝙ ſoluat, vt l. plerunq;. §. fi. ff. de
iu. do. Solu. hic loquimur in p̄mijs, & in beneficio, vbi electio eſt
creditoris, vt inf. de caſtr. ē, & ī l. 2. vel verius hic ſoluit dimidia p
diuiſo: ibi nō eſt electio, cū non ſit affectio, vt l. Meui', §. duobus.
ff. de leg. 2. cum ergo poſtea fiet diuiſio, habebit mulier priuile-
giū, vt prior eligat optionē, vt hic dicit; procedit aūt inde, vt de
manibus fiſci capiat, qa præmij noīe accipere dēt dimidiā, vt d. l.
edicto, ff. de iu. fiſ. autem accipit qui retinet, vt s̄. de tranſa. l. ſi pro
fundo, vel dic, ꝙ qn̄ de re particulari agit, verū eſt qđ dixi: ſed vbi
agit̄ de vniuerſo, & hr̄ditate, licet aūt poſſideat p̄miādus, tn̄ ius
nō poſſidet. Sed a fiſco accipit illud corporali poſſeſſione ab eo
non euulſa. & hoc eſt, quod dr̄ in l. edicto, dum dicit, retineret.
5 † No. quarto, ꝙ ius ſingulare eſt, ꝙ aliquis ex diuidentibus prior
eligat optionē, vt hic, dū dicit priuilegiū, & j̃. de meta. l. 2. ergo.
de iure cōi nemo ante alterū optat, ſed forte dirimit, ut j̃. qn̄. &
qui. quar. pars deb. l. 2. Sed qđ vbi honeſtari alterius nō cōgruit
ſic diuidere, ut qa eſt clericus, uel qa ſit infans, vt ff. de auth. tut. l.
inter pupillos. qa facit ꝙ iſte eligat. extra de paroch. c. j. ego puto
iudicē diuidere aſſignando cuiq; ſuā partē pro diuiſo, argu. ff. de
arbitr. l. inter Statilianū, & ff. fi. reg. l. ſi irruptione, §. ad officium.
6 † No. ꝙ delatus efficit̄ inimicus deferentis, licet iuſte deferatur,
quinimo nō deferebat̄, ſed ſe mulier deferebat, tn̄ oīs ↄdictor cu
ius intereſt, efficitur inimicus, vt hic habes, ꝙ no. Itē no. ꝙ iſte, q
tacitā fidē accommodauit, ſi geſta occultat. i. negat ſe tacitā fidē
ſuſcepiſſe, & forte chyrographum, quo poterat delictū probari,
celat, ſiue celari faciat, deportatur omnib. bonis ſibi ademptis.
7 † Itē no. ꝙ deportatus, & quilibet exbannitus efficitur inimicus
exbannientis, & hoſtis, ut hic, & ff. de capit. dimin. l. amiſſione, §.
q deficiūt. Vnū hic q̃ro. ſ. quare iſta uxor erat non capax. Odof.
quia nupſerat huic intra tpa luctus, ut in Auth. de nup. §. 1. quod
non placet, quia non potuit Conſtantinus diuinare de l. Iuſtinia
8 ni. † Itē quia ei, qui eſt indignus pp ſui delictum, non prodeſt ſi
ſe defert, ut ff. de iu. fiſ. l. edicto, §. 1. ubi de hoc no. §. eos, cū ſi. un-
de pone, ꝙ non poterat capere ob delictum teſtatoris, pp quod
9 non habebat teſtī factionē. † Item quæro, deferunt ſimul, & ſe-
mel hæres, & fideicommiſſarius, qs præfertur? Rn̄. quemadmo-
dum in popularibus actionibus, qui cauſam ſuā agit, potior eſt,
ut l. licet, in prin. ff. de procu. & l. actionibus, vt ff. de adult. l. 3. &
in exceptionibus, ut no. Inno. extra de accuſ. c. ſuper his, ff. de in
terdic. l. 3. ſi tm̄ pluries, ff. de libe. hom. exhib. ita etiam, & in de-
nunciationibus, ut d. l. edicto, §. cum ante apertum. Item quæro,
detulit ſe defunctus, & nondum probauit, an hæres ſuccedat in
iſta quaſi inſtantia, non eſt proprie de contentioſa iuriſdictio-
ne, qa de plano cā talis agitur, & ſic proprie nō eſt inſtantia, quia
dr̄ ab inſiſtentia, tn̄ dico hæredem in iure primo ſuccedere, ut
d. l. edicto, §. ad hæredes. quod eſt mirandum, quia in conditio-
ne hæres non ſuccedit, l. qui hæredi, §. fi. & l. a teſtatore, ff. de con
dit. & demon. ſed illud in ↄdōne appoſita, in qua ſuccedit, etiā ſi
defunctus nondum cæperat implere: nōdum tamen erat exclu-
ſus, ut ea. l. §. extat, arg. ↄ. ff. de collat. bon. l. prætor, quæ in duob.
ur̄ aduerſari. ſ. & in hoc, ut non denotetur ↄdō, & ſi denotet̄, nō
tranſeat ad hæredes, ubi de ſucceſſione agitur. hic de actione p-
ſonali ↄ fiſcum ad præmium proponenda. i. de condictione ex l.
& particularia iura ſunt magis tranſibilia, & hac etiam ratione
a ſucceſſione facile quis excludatur. dicit ibi per uerba prætoris
non denotari conditionem, uel quia poſt emolumentum quæ
ſitum ueniebat fienda collatio. hic ante, arg. ff. de cond. & dem.
l. cum tale, §. Titius, & ff. ad Trebell. l. epiſtola.

Si liberalitatis Imperialis ſocius ſine hær. deceſſ. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Decedere ſine hærede an quis poſſit.*
2 *Pars deficientis an pertineat ad collegam per ius accreſcendi.*
3 *Donatarij ſi ſūt plures, & alter eorū decedat cui accedat portio decedētis. Et quid ſi donata ſint plura caſtra pluribus. nu. 4.*
4 *Ius accreſcendi an cadat inter duos, quibus Rex, vel Imperator dedit fundum in feudum, vel emphyteuſim.*
5 *Iuri accreſcendi utrum ſit locus in contractibus bonæ fidei.*
6 *Vtrum in præſcriptionibus ius ex eis acquiſitum pluribus ſit per ius accreſcendi.*
7 *Et quid in ultimis uoluntatibus, in ſucceſſionibus ab inteſtato ciuilibus, & prætorijs, nu. 8. remiſſiue.*

IVBEMUS. Imperator donauit mihi, & tibi caſtrum:
decedis ſine teſtamentario, vel legitimo hę
rede, dicit, ꝙ pars tua venit ad me. h. d. Et ita exemplificat O-
1 doff. † Oppo. quia non poteſt quis decedere ſine hærede, cū ſaltē
habeat fiſcum pro hærede, ut no. ff. ad Trebe. l. ex facto, §. fina. &
probatur ſup. de bon. uacan. per totum, cum ſi. Sol. dicunt qui-
dam, fateor, ꝙ quis non pōt decedere ſine hærede, ſed hic acci-
pit̄ ſine hærede. i. ſine liberis, per d. l. ex facto, §. fi. alij dn̄t ſine hæ-
rede. ſ. teſtamētario, vel legitimo. dici poteſt, ꝙ aut accretio par-
tis ad partem fit expreſſa voluntate donantis, vt qa donans vo-
luit, ꝙ accreſceret portio decedētis ſine hęrede ſuperſtiti, & tūc
ſit vera prima ſententia, ut de liberis intelligat̄ per d. l. ex facto,

Ex hoc.no.illã l.hr̃e locum ẽt in ꝯ̃tib. Aut iſta accretio fit ex nã,
vel priuilegio diſpõnis, & tũc ſecunda ſit vera, & ita hic loqtur.
2 †Item opp.& vr̃,ꝙ hæc l.non poſſit procedere:habemus.n.l.quæ
dicit nõ eſſe ius accreſcendi in ꝯ̃tibus,vt ſ̃.de ꝯſt.pec.auth.ſi qñ
& in Auth.vt cum de ap.co.§.pen.& ff.de verb.obl.l.ſi mihi, &
Titio. Item legem habemus, ꝙ pro acquiſitione emolumenti
in perſona conſortium,expirat ius accreſcendi,vt ff.de acq.hær.
l.ſi minor.xxv.annis hoc ẽt apparet,quia ſpeciale eſt in vſufructu
vt pars deficiens poſt emolumentum quæſitum accreſcat ſocio
illa ratione,quia acceſſit perſonæ,non rei,vt l.j.§.interdum,ff.de
vſufr.accr.ergo in ꝯ̃rium eſt ius commune,probatur,ff.de leg.3.
l.is,qui cum plures.Sol.diligenter attẽde,vt conſideremus, vtrũ
pars deficientis ad collegam per ius accreſcendi ptineat; & tũc
dicimus hoc eſſe ſpeciale,arg.ff.de conſt.pecul.l.beneficium,vel
dicemus,ꝙ talis collatio non fuit facta per viã ꝯ̃ctus, ſed per viã
prouiſionis,vt ſ̃.tit.2.l.1.in fin.& hoc innuit glo. quæ dicit nullo
petente,& ſic intelligam,quod deceſſit ſocius anteq̃ agnoſceret
prouiſionem,nec erit ſpecialitas aliqua, & iõ dicit, deceſſit ſine
hr̃de,ad denotandũ, ꝙ ad fiſcũ trãſit tale ius agnoſcẽdi iſtã pro-
uiſionẽ,qa ſic agnoſcer̃ quaſi de re ſua, qđ eſt impoſſibile cũ ha-
beat,nec qcq̃ facit,ꝙ fuerit fiſcalis,vel de alio patrimonio Impe
ratoris,vt l.bene a Zenone,§.1.ſup.de quadr.præſcrip. cõfuſione
ergo expirat ius agnoſcẽdi,& iõ accreſcit ius ſocio; an vero va-
dat ad collegã iure ſucceſſionis ex authoritate huius l. nã ſi hoc
dicemus,mã iuris accreſcẽdi nõ attinet ad propoſitũ,qa vbi du-
plex portio venit ex duplici titulo,ñ dr̃ vna accreſcere alteri, ſed
vnaqueq; ſuo iure venire,vt ff.de bon. poſſe.l. ſed cũ patrono,in
prin.& hęc ſnĩa verior eſt,licet prima ſit magis cõis, hãc appro-
bat gl.in l.1.j̃.de hæ.decurio.tñ obſtare vr̃ l.1.§. ſi ex fundo,ff.de
hær.inſt.ſed illud in ſucceſſione teſtamentaria, q̃ nõ põt fieri in
certa re:ab inteſtato aũt ꝯ̃riũ obtinet,vt hic,& ſ̃.de bon. mater.
l.ſi viua matre.quod eſt notandum ẽt ab inteſtato,ſi quis ſit hæ-
res in certa re tm̃, ita ꝙ non habet ius accreſcendi de reliquo,
3 ſed vadit ad vl̃em ſucceſſorem.† Sed pro Deo videamus ſi ſunt
tres,vel quatuor donatarij,& alter deficiat,cui accedit deficiẽtis
portio?ſi tenes primã opi.dicerent,vt in teſtĩs dr̃, vt ff. de leg.3.l.
re coniuncti.nã vtrinq; coniunctus.i.re,& verbis, præfert con-
iuncto altero modo tm̃.cum.n.hoc l.dicat ſm̃ iſtam opi.eſſe lo-
cũ iuri accreſcẽdi,tota mã iuris accreſcendi trahit̃ ad l.iſtã, vt l.
1.§.lex Falcidia,ff.ad leg.Falc. vel dic, ꝙ ſi pones rem diuiſibilẽ
donatam,vel fundũ,obtinet quod dictum eſt:ſed vbi caſtrũ do-
natur,vnica,& indiuidua iuriſdictio transfertur,arg.ff. ad mun.
l.Imperatores,& ff.de admin.tut.l.inter tutores, & ſ̃. de conuẽ.
fiſ.deb.l.qm̃ Augerio,& ſ̃.de bo.vac.l.2.vbi no.ſed in indiuiduis
coniunctio non facit partem, quia nec concurſus: vnde oĩum
æqua eſt ꝯdõ,cum de iure accreſcendi, vel non decreſcendi nõ
poſſit tractari:toties.n.de iure non decreſcendi quærimus, quo
ties conſortes in iure legati ſibi faciunt partes per concurſum,
quod hic non eſt. ponamus tres hr̃e fundum cõem, & duobus
cõiter ſeruitutem legatam, alteri diuiſim, non plus altero alter
feret;quia impoſſibile eſt ius ſeruitutis diuidi,vt l.2. & l.in execu
tione,ff.de verbo.obl.& ff.cõm.præd.l.proprium, ſic videmus in
iure patronatus,quod eſt indiuiduum, vt probat, ff.fam.erciſ.l.
quædam mulier,& ff.de iur.patro.l.Cornelia.no.ff.de aſſig.lib.l.
ſub ꝯdõne,vbi non eſt accretio iuris patronatus, vel non decre-
tio ex perſona deficientis.Sed emolumenti tm̃ implicatio,& iõ
locum habet in ꝯ̃ctibus,vt ff.de bon.lib.l.cõi libero,& ff.de aſſig.
4 libe.l.aſſignare.† Pone,plura caſtra plurib.donata, hic in nume
ro põt fieri diuiſio,quia plures ſunt iuriſdões, ſingulæ proprijs
territorijs adhærentes,vt l.fi.ſ̃.vbi & apud quem,& j̃. de fund.li
mitro.l.quicunque,& iõ numero,non quoris fit diuiſio, argu.ff.
de ver.obl.l.ſtiplonib.& l.ſi centum hoĩes, & probatur expreſſe
extra de paroch.c.1. tñ quia talis diuiſio non fit ſolo ꝯcurſu,ſed
diuidentium actu,idem dico,vt ante diuiſionẽ non ſit ius accre-
ſcendi, vel non decreſcendi, neq; poſtea, quia non oritur iſtud
ius a facto iſtorum,ſed a nã diſpõnis præambulæ oriri debet,qđ
hic non fit.Item quia diuerſæ res ſunt, & ſic vna non cadit alte-
ri,vt ff.de leg.1.hmõi.§.quibus ita.Si verõ l.noſtram intelligere-
mus in iure ſuccedendi,non in iure accreſcendi, nunq̃ gña con
iunctionis diſtinguerẽ, nec præferrem dupl̃r ꝯiunctum re tm̃,
5 vel verbis tm̃.† Itẽ q̃ro, dedit nobis Imperator ĩ emphyteuſim,
vel in feudum quendam fundũ, an ſit ius accreſcendi inter nos
in fundo feudi?& non vr̃ eſſe,qa altero deficiente,alter non poſ-
ſit ſeruire eo ſeruitio,quo ſeruiſſet ille viuens,vt l.inter artifices
ff.de ſol.& ff.de oper.lib.l.opere in rerum, tñ deficiens hoĩs non
facit ius accreſcendi deficere,arg.ſ̃.de cad.toll.§. ne aũt, & ff. de
ꝯdit.& dem.l.qui ꝯdõ.in emphyteuſi autem conſidero propor-
tionem annuæ penſionis ad rem,& eius fructus.Item conſidero
emolumentum quæſitum. Item conſidero,ꝙ oblõ ad præſta-
tionem penſionis deſiderat ſponſionẽ, & alr̃ non ꝯ̃hitur, ex qb.
ſingulis bř concluditur non eſſe ius accreſcendi,& ecce per pri-
mum ꝯcluditur ſic, aut penſio eſt in adæquatione cũ redditibus
partis ſuæ, & tunc ſicut ipſo iure numero diuidit̃ oblõ q̃titatis;
ita & emphyteuſis ꝑ quotas,& hæc eſt diuiſio hoĩs,qa ſit habita
relatione pretij ab hoĩe conſtituti ad rẽ; ſed diuiſio talis quo ad
dñiũ ſpectat;res ergo eſt accretio veniẽs a coniunctione rei. Itẽ
a coniunctione verbali nõ p̃t venire, qa pẽſionẽ ſinguli ſuo ſer-
mone ſpõdent;ergo habita relatione pẽſionis promiſſæ ad rem,
hinc inde cõceptio verborum vr̃ eſſe diuiſa, & ſic ceſſare copula
verbalis,vt plene no.ff.de leg.2.l.& Proculo,& l.Meio, in prin.&
ff.qb.mod.vſuf.amit.l.ſi cũ annos,§.j.eadẽ procedũt, etiam ſi di-
ſpar ſit proportio ꝑ ſm̃:cõcludit̃ ergo ſic. Accretio eſt quædam
acceſſio partis ad partẽ aliã cõprehendendã, vt verbũ ſonat: ſed
in ꝯ̃ctib.ſtricti iuris nõ fit iſta extenſio,l.qcqd aſtringendæ, ff.de
ver.ob.ergo.ꝙ ſit ſtricti iuris apparet;qa ꝯdictio ex l. orit̃ ex ꝯ̃ctu
emphyteutico,vt no.inſt.loc. §.adeo. Per tertiũ ꝯcludit̃ ſic, poſt
emolumẽtũ q̃ſitũ nõ eſt locus iuri accreſcẽdi in proprietate,vt l.
j.§.interdũ,cũ ſi.alleg.ff.de vſufr.accre.ſed in ꝯ̃ctib.ſtatim acqui-
rit ius ex ꝯ̃ctu,vt inſt.de verb.obl.§.ex ꝯdõnali, & ff.de ver. obl.l.
ſi filius.ergo ſtatim emolumẽtũ q̃ſitũ eſt,vñ ſequit̃ ius accreſcẽ-
di ceſſare.Per quartũ cõcludit̃ ſic,iõ in oblonib. reſpectiuis ſer-
uatur æqualitas,vñ vna nõ eſt ſine alia,vel alterius implemento,
vt ff.de accep.l.fi.& ff.de reſcin.vendi. l.cũ emptor. ergo non põt
eſſe emphyteuſis in parte,pro qua non debet̃ penſio,q̃ ſine ſpon-
ſione non debet̃,& q̃ non interceſſit niſi limitate cõprehenſa cer
6 ta q̃titate in ſpon.vel in re alia,vt d.§.adeo.† Item quæritur, nun
quid in ꝯ̃ctib.bonæfidei ſit locus iuri accreſcendi? Vr̃ ꝙ ſit exp̃ſ-
ſum,ff.com.diuid.l.cõi diuidundo,§.ſi debitor,& ff.de act.emp.
l.Iulianus,§.idem Celſus,& ff.quiad lib.proc.non licet l. fi. & ibi
no.ff.de ꝯ̃h.emp.l.fundus ille.Sol.aut ꝯ̃ctus non põt pro parte va
lere,& tunc accedit portio portioni,vt d.l.fi. & ibi no. aut poteſt
valere pro parte,& tunc regula eſt,ius accreſcendi ceſſare per di-
ctas rationes in ſupra proxima quæſtione. fallit in d.§.debitor,&
7 §, idẽ Celſus.& ratio fallentiæ ibi apparet.† Item quæro, nunqd
in preſcriptionib.iure ex eis acquiſito pluribus ſit ius accreſcen-
di altero poſtea deficiente? Rñ.ꝙ non.caſus eſt in l.aquam,§.fin.
ff.quemad.ſer.amitt.& hoc contingit, quia acquiſitio non habet
communem precedentem diſpõnem,ſed proprium factum ſin
gulorum,vt ibi dicit. Ex prædictis habes, vtrum in beneficijs ſit
locus iuri accreſcendi,& vtrum in ꝯ̃ctibus ſtricti iuris,& vtrũ in
bonæfidei,vtrũ in acquiſitionibus, quæ non hñt præcedentẽ di-
ſpoſitionem. A modo q̃ro quid in vltimis voluntatibus, quid in
ſucceſſ.ab inteſt.ciuilibus & prætorijs,& dic vt in glo.adde quod
no.in Auth.de her.& Fal.§.ſi quis aũt non implens, poſt prin.

De theſauris. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Theſaurus inuentus cuius eſſe debeat.*
2 *Pronomen poſſeſſiuum,ſuus,quid ſignificet.*
3 *Dominij appellatione quid veniat.*
4 *Theſaurum perquirens volente domino,an faciat theſaurum ſuum,& n.5.*

NEmo. Pro theſauro hñdo non licet Imperatori ſup
plicare:nam aut quis in ſuo inuenit, & ſuum
facit,niſi per incantationes inueniat; nam tunc publica
tur:ergo cum ſuum facit,fruſtra precibus impetrat &c. aut in a-
lieno:& tunc,aut data opera,& tunc totum eſt domini rei,etiã ſi
eius voluntate ſit data inuentioni opera, & qui impetraret, vt ſi-
bi haberet quaſi inuentor,extra ordinem puniretur:aut non data
1 ta opera,& tũc medietas ſibi,& medietas dño q̃ritur.h.d.† Quæ-
ro,quid ſi non in ſuo,vel alieno quis inueniat,ſed inuenit, pone
in loco,qui in nullius bonis ſit? Rñd.ſi eum inuenit non data ad
hoc opera,vt v.g.in loco ſacro,vel religioſo, ſuum pro ſolido fa-
cit,vt in gl.no.& probatur inſt.de rer.diu.§.theſauros.j. reſpond.
2 † Itẽ quęro,dr̃ hic, ſi qs in ſuo &c. quid ſignant iſtud pronomen
poſſeſſiuũ,ſuus? Rñ.gl.dñium vtile, vel directum,incommutabi
le tñ:ergo hęc eſt ſignatio huius verbi,cum a lege profertur: ali-
bi largius accipit̃,vt ff.de pub.l.cũ ſe exhibuiſſet, §. qđ ait. vel ibi
non dr̃ de dño rei ſuæ: ſed de dño.i.de eo, qui præeminet vecti-
gali colligendo,vnde nihil facit,;vbi autem proferatur a teſtato-
re,dici debet,ꝙ dñium ſine dubio ſignat,vt l.Quintus,§.argento,
& l.ſi ita,ff.de au.& argen.leg.& omne ius qđ ſuccedit in locum
dñij,vt l.talẽ,§.fi.ff.de her.inſt.tñ interdũ euenit,vt ꝯtineatur etiã
quod in dño non eſt,puta ſi gratia demonſtrationis ſint adiecta
talia verba,vt Stichum meũ,vt ff.de leg.1.l. Stichus qui meus eſt
& ff.de leg.3.l.nuper.nam falſa demõſtratio non vitiat; ſed ſi ver
ba hęc nõ ſint verba demonſtrationis, ſed rei legatæ, vt quia te-
ſtator in gñe dicit res meas lego:tunc ad quaſi dñium etiam pu-
to extẽdi,vt l.ſuos.ff.de leg.3. plus puto, ꝙ ſi erat obligata res le-
gãti pro tãto, ꝙ nõ ſit veriſimile debitorẽ recolligere, ꝙ veniat
applone ſuorũ,vt ff.de leg.3.l.qui habebat,in princ. vbi not. & ff.
de ſuppell.leg.l.legata ſupplectili, §. fina. vbi de hoc. Vbi autem
hæc verba proferuntur in iudicijs, videretur directum dñium ſi
gñari,vt l.j.§.qui in perpetuũ,ff.ſi ager vecti. vel emph.petat̃.ego
puto ſignare,ꝙ actori vtilius eſt,vt ff.de iudi.l. ſi quis intentione
ambigua,& ff.de rei vẽd.l.Marcellus.In ꝯ̃ctib.de dño vr̃ ſenſiſſe
Sed

Sed cum profertur a teſtibus, largius poteſt accipi, vt l.teſtiũ, s̃.
3 de teſtib.arg.ff.de orig.iur.l.2.in gl.† Not.arg. nunquid appłone
dñij contineatur tm̃ ille,qui habet directũ dñium, cum vtile ſit
apud alium? dr̃ ꝙ ſic,reſpectu tertij; ſed non reſpectu hñtis vtile
dñium,vt l.j.§.ꝙ ait,ff.de ſuperfic. ſm And.de Barulo, & facit s̃.
4 de preſcr.triginta ann.l.ſi qs emptionis,cum ſi.† Item quæro,qd
eſt ꝙ hic dr̃,ꝙ ſi facio theſaurũ meum,ſi ſcrutatus ſum volente
dño,ꝯ.n.vr̃,vt ff.de don.l.qui ſaxum,& ff.de dolo, l.ſi cũ mihi,&
ff.de præſcrip.verb.l.permiſiſti. Sol.fodere theſaurum nõ eſt fru
ctus rei,cum non renaſcatur,vt ff.ſolu.matr.l.diuiſione,§.ſi fun-
dus.& ideo non facit ſuum ea ratione, quia percipiat mea volũ
tate;illud.n.tm̃ in fructu rei obtinet, vt ff.de fur. l. ſi ſeruus cõis.
5 §.locaui,& ff.comm.præd.l.pen. † Item quæro, quid ſi noĩe dñi
ſcrutatus ſum? Rñ.hęc lex nõ prohibet non poſſe,non tñ pmit-
tit;quia deficiens ꝯdõ legis, vel hoĩs,nõ diſponit in euentũ ſuum
ꝯrium expreſſo,ſed tm̃ de alterutro diſponit; ſed ſi ał's eſſet per-
miſſum,implicaret ꝯriam diſpõnem in ꝯriũ euentũ expreſſo, vt
ff.de man.teſt.l.ſi quis locuples,arg.ꝯ iſtam diſtin. eſt in l.j.§. hu-
ius rei,ff.de off.eius,cui man.eſt iuriſd.cętera dic, vt habes in gl.

De annonis,& tributis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Obligatio perſonalis,an inter hæredes diuidatur.*
2 *Tributa ſoluere qs teneatur,an hæres, an poßeſſor prædiorũ tributariorũ.*
3 *Pro tributis quæ actio detur.*
4 *Tributi debitum non compenſatur de alio debito.*
5 *Poßeßor an quis teneatur ad tributa.*
6 *Fiſcus agit pro tributis præteritis contra alienantem prædia.*
7 *Poſſeſſor an poſſit agere contra priorem dominum,vel eius hæredem.*
8 *Pro tributis præteritis perſoluendis, & ſi incæptum erat iudicium in hac cauſa contra defunctum, vel forte lis erat conteſtata, inſtantia tranſibit in hæredes pro hæreditarijs portionibus.*

RES quidem. Licet inter hęredes debitoris per
ſonalis obło diuidat̃; tñ onus rei
poſſeſſorem ſequitur.h.d.Caſus. Duo hæres diuiſerunt
hæreditatẽ,alicui eorũ obuenerunt in partem cũ diuiderent, p̃-
dia tributaria,alia obuenit forte pecunia:q̃ritur,an tributa præ-
terita pro æqs portionib. ſoluere cõpellantur, an vero cõpellat̃
poſſeſſor tm̃? Rñ.ꝙ iura perſonalia ſequunt̃ hæredes pro hære-
ditarijs portionibus;ſed onera rei rem ſequunt̃, & eius poſſeſſo-
2 rem tm̃,ſi fructus percipit,h.d.† Opp.ad primũ, ff.de verb. obl.l.
ſtipłonũ aliæ,§.ſi fortẽ.Sol. obło diuidui diuidit̃, & iõ ſortis p̃ſta
tio,quia eſt in ꝯdõne,reſpectu pęnæ non diuidit̃, & ita ꝯrium lo-
quit̃,& facit ff.fa.ercif.l.& hæredes,§.idem iuris,& ff.de ver.obl.
2 l.in executione,cum ſi.† Opp.ſcdõ ff.de leg.j.l. apud Iulia. §. hæ-
res,vbi vr̃ dici,ꝙ hęres teneatur ad tributa,nõ poſſeſſor. Solu.ibi
hæres tenet̃ poſſeſſori nõ fiſco, vt hic; an aũt hic hæres teneatur
cohæredi,infra dicam. Tertio opp.quia in tabulis diuiſionib.ſuc
cedit res loco rei,arg.ff.de pet.hær.l.ſi rẽ & pretiũ,& ff.de leg. 2.l.
Imperator,§.fi.ergo vterq; poſſidere vr̃, & ſic vterq; ꝯuenitur?
Rñ.ſic,in his q̃ rẽ ſequuntur,non attẽditur fictio,ſed veritas: qa
illud videri eſſe,nõ facit rem ita eſſe,ſed quaſi eſſe, arg.ꝯ.ff.de re.
iu.l.parem,& l.q dolo,vel dic,ꝙ licet q diuiſit,videatur hr̃e; non
tñ recolligit fructus,qđ requiritur,vt hic,vel dic,ꝙ inter diuidẽ-
tes conſiderat̃ iſta fictio,ſed non in præiudicium tertij, vt ff.de v-
ſur.l.is,q fundum,ff.quib.mod.pig.vel hyp.ſol.l.ſi ꝯſenſerit, §.fi.
1 Quærit̃ primo,quo iure tributa petant̃. Secundo,an debitori tri
butorũ poſſit ſolui compenſando. Tertio,an omnis poſſeſſor ꝯ-
ueniatur ad tributa. Quarto, an poſſeſſor poſſit puniri in ſubſi-
diũ,vel non in ſubſidiũ,a ficto, vel a vero poſſeſſore,& quo iure.
3 † Ad primũ vr̃,ꝙ nulli ſit actio pro tributis:nã aut dices eſſe per-
ſonalem,& tunc male diceres,quia nõ ſequeret̃ rem, aut dice-
res realem:& tunc quæro vnde veniat, nẽpe omnis realis venit a
iure,quod hr̃ de re,vt dñij,vel ſuper re,vt ſeruitutis.hic autẽ neu
trum hẽt fiſcus in re tributaria,quia non habet in ea ius dñij; vel
quaſi,vel ſeruitutis;ergo non eſt actio realis ad tributa,& hoc fa
tent̃;& ideo ſolum eſt officium iudicis remedium fiſco compe-
tens ad exigendum, & huic officio accedit hypotheca, vt ff. de
public.l. Imperatores.& eſt not.ꝙ illud officium iudicis põt per
modum actionis deduci in exercitium per fiſcũ ꝯ collatorem,&
tunc citandus eſt collator,licet ſummarie agat̃,vt s̃.de fer. l.oẽs.
in fi.& l.publicas,cum ſi.Item põt per modum mixtæ executio-
nis iudex in iſtis pcedere, vt habita aliqua inquiſitione ẽt parte
nõ citata faciat executionẽ,vt in Auth.vt iudi. ſine quoquo ſuf-
fra.§.oportet.circa me,ibi,dum dicit,cauſam nullam recipientẽ
dilationem,&c.& erit cauſæ cognitio,& hoc vt iudex perquirat
libros cõis:& ſi non reperiat oẽs ſoluiſſe, executionẽ faciat, niſi
apocha per illum oſtendatur,vt s̃.de cõuen. fiſ. deb.l.2. & inf.de
4 diſcuſſ.l.ne caſu.& inf.de exac.trib.l.j.cum ſi.† Ad ſm dico,ꝙ cã
tributorum habeat paratã executionem,& ideo non fit compẽ-
ſatio ei de alio debito nõ ſimili natura,& priuilegio, vt l. aufert̃,
§.qui compenſationem,cum ſeq.§.ff.de iu.fiſ. ſed de ſimili re ad
5 mittitur compẽſatio,vt in Auth.de colla.poſt prin.† Ad tertium
dico, ꝙ præſtant̃ ex fructib. rei, vt ex ordeo quadrageſima pars
præſtatur ab eo,q ordeum habet,nõ ab eo,qui pro ordeo perci-
pit forte pecuniam,niſi conſuetudo ſe aliter habeat: vnde ſi fun
dum meum nummis colis,annuatim tu ex fructibus ſoluẽs,nõ
ego qui habeo fructus,licet ego poſſideam,nõ tu, vt l.litibus, §.
hoc de redditibus.j̃.de agri.& cenſi.& ff.de admin.tut.l.ſine hæ
rede,§.Lucius. quæ not. tributa non inducunt̃ rei præſtandæ ex
fructibus,ſed inducuntur perſonę pro re,vt collecta,vt ff.de mu.
& honorib.l.reſcripto, §. fin.non pertinet ad onus conductoris,
ſed locatoris,qa ipſe dñs rei,argu.ad hoc ff.de impen.in reb.dot.
fact.l. neq; ſtipendium, tñ quantum ad propoſitum ẽt fructua-
rius hr̃ pro dño,vt ff.de vſufru.l. hactenut,& ff.de vſufruct.leg.l.
6 quæro.† Ad quartum dico, ꝙ fiſcus ꝯ alienantem in ſubſidium
agit pro tributis præteriti tpis:vnde,& hic,qa cohæres diuidẽdo
alienat partem ſuã quatenus conueniretur,quaſi auctor ſm gl.
& vbi ex conuentione.i.extra iudicium diuiſerunt, fateor dictũ
gl.ſed ſi per iudicem fit diuiſio,neceſſaria eſt alienatio; & iõ pu-
to non eſſe recurſum hic ꝯ hæredem,qui non poſſidet,ar.ff.fam.
erciſ.l.alienationes,& ff.de ali.iud.l.ex hoc edicto, §. ſed hæredẽ
7 cum ſi. † Item an poſſeſſor poſſit agere ꝯ priorem dñm,vel eius
hæredem? Dic ꝙ ſic, ſi præceſſit aliqua diſpõ habilis ad actionẽ
parandam,vt l.apud,§.hæres,ff.de leg.1. ſed in ꝯctib. diuidendis
iudicis tm̃ officium ad cogendum vnũquemq; pro pterito tpe
ſoluere:in caſu tm̃ eſt condictio ex l.2.& l.obſiſtere, ſm vnum
8 intelłm.† Vltimo quæro: cœptum erat iudicium in hac cauſa ꝯ
defunctũ,& lis forte conteſtatam: an hæc inſtantia trãſibit in ſo
lum poſſeſſorem, an vero in eius hr̃des pro hæreditarij portio-
nibus? Reſpon.in oẽs,pro portionibus hęreditarijs, vt ff. de præ-
tor.ſtipul.l.2.§.fi.cum ibi no.& ff.de rei ven.l.ſi poſſeſſor.

LEX II.

1 *Munerum patrimonialiũ impoſitiones exiguntur pro numero poſſeſſionum.*

Indictiones. Impoſitiones munerum patrimonialiũ
exigunt̃ pro modo,& numero poſſeſſio
num.h.d.Ergo munus indicit̃ ei tm̃ rei,quæ põt poſſideri, & fa-
cit ad l.prox.Et not. ꝙ in ſuperiori dictum eſt a quo exigantur,
hic,& j̃.l.prox.inquantum exigatur;per quem exigatur,& qũo
dr̃ j̃.de exact.trib.l. 1. 2. & 3. Et an aliquod priuilegium excuſet
ab eis,etiam dr̃ j̃.l.prox.& fin.& l.oẽs,& j̃.de exact.tribu.l.acto
res.dic vt ibi,vbi ſoluat̃,dr̃ j̃.l.pro locis,& l.nemo,& l.mediter-
raneæ.& in Auth.de collator.in princ. De pœna non ſoluentis,
quam patitur circa rem tributariam,tantum dr̃ j̃.eo.l.obſiſtere,
quam no.de ea,quam patitur in perſona, vel in omnibus bonis.
dr̃ j̃.de exact.tribut.l.nemo carcerem. quam no. De pœna ter-
tij impedientis fiſcũ exigere,dr̃ j̃.de exact.tribut.l.quoties,q̃ no.
De pœna iudicis negligentis in l.executione, dr̃ j̃.eo.l.pe.quam
no.Qualiter ſoluenti fiat ſecuritas,dicitur in l.2.s̃.de conuenien.
fiſci debit.& j̃.de apoch.pub.l.1.

LEX III.

1 *Remiſſio indictorum,ſiue munerum patrimoniorum an valeat.*
2 *Publicanus ſi nolit oblationem accipere,excuſatur offerens a pœna,non tamen liberatur a vectigalis præſtatione.*
3 *Remittere an poſſit officialis pauperi de eo, quod impoſitum eſt pro tributo.*

Omnes penſitationes. Indictiones no exigũ
tur vltra modũ ſtatu-
tum a Principe,nec infra modum,& ſi remittant̃, remittens te-
netur.h.d.Dicit Imperator, ꝙ ſi manus realis per delegatũ indi-
ctiones aſcripſit, vltra peti non põt, nec exigi: ſed ſi munus fue-
rit exactũ forte exactore remittente, illud tenebitur de proprio
1 reſarcire.h.d.Quæro,an valeat remiſſio,ut nõ poſſit a modo de-
bitor ꝯueniri? Rñ.remiſſio ñ valet,qa numerũ exactio, nõ ꝯceſ-
ſio mãdat̃ exactorib.arg.ff.de man.l.ſeruus furioſi,& de traſ.l.p̃-
ſes,& ff.de pact.l.Imperatores,& ff.ꝙ vi,aut clã.l.phibere,§.pla-
ne. Nec ob.ff.de pub.l.fi.§.ſi qs pfeſſus.qa ibi remiſſio excuſat a
2 pęna cõmiſſi,†ac ſi publicanus ał's noluiſſet oblationẽ accipere,
nõ tñ debitorẽ liberat a vectigalis p̃ſtatione. qa poterit ꝯueniri,
vt p̃ſtet ꝙ nõ p̃ſtitit,ſic,& ał's licet pęna ceſſet, tñ obło ad ipſum
principale nõ ceſſat.Itẽ q̃ro, ex quo nõ liberat̃, an fiſcus poterit
ꝯ eũ agere ẽt añ adminiſtrationẽ,q remiſit excuſſum? vr̃ ꝙ non
ꝯueniat̃,niſi inſolidũ in ſubſidiũ,ut no.hic in glo.& ff. de publ.l.
fi.§.ſi qs profeſſus. Sol.ſi ex remiſſione nitit̃, nihil ei opitulat̃: &
donare nõ potuit;ſed ſi nitit̃ ex ſolutione,ꝙ probat p apocham,
vel aliã quietationẽ;tunc dic vt in l.2.s̃.de conue.fiſc.deb. Itẽ an
hic,q paſſus eſt ſibi remitti, puniat̃ in quadruplũ? vr̃ ꝙ ſic,vt l.q
in ꝯctib.ff.de iu.fiſ.dic ꝯ,ꝙ illa loquit̃ in ꝯctu,hic in diſtractu.ſic
3 & in alio eſt dr̃ia,vt ff.de iud.l.exigere dotem.†Itẽ q̃ro, an pau-
peri poſſit officialis remittere id, qđ impoſitũ eſt ſibi pro capite
vt aureũ capitis dicti tributi? Gl.dicit ꝙ ſic,& tñ male; ał's ꝯ vr̃.f.
vt differat exigere,nõ ãt tollat obłonẽ remittẽdo eã,arg. Inſt.de
act.in fi.& l.cura,§.deficiẽtiũ,ff.de mu.& ho.p gl.facit j̃.eo.l.vlt.
No.in gl.hic poſita, ꝙ rõne paupertatis quis dẽt exgrauari a da-
tijs,& collectis quæ interim præſtantur,ſicut j̃.eo.l.vlt.Item, &
alibi continget,pone, mihi factum eſt cataſtrũ de mille, cũ non
valeret patrimonium meum,niſi quinque centum,certe in re-
uocatione cataſtri debeo exgrauari.h.d.vitia priorum cenſuum
editis nouis profeſſionibus euaneſcunt.ff.de cenſib.l.2.

L E X IIII.

1 *Realium functionum a præſtatione nullus eximitur.*
2 *Omnino dictio, quid ſignificet.*

1 **Omnes.** †Omnino. A p̄ſtatione realiũ functionũ nullus.
excipit̃.h.d.dic,vt j̃.de exactor.tribut.l.actores
2 Et no.†de dictione,omnino.de eadẽ hẽtur, & no. in l. non qua-
ſi.§.1.ff.rem pup.ſal.fore.In tex.ibi,ſignificatũ.i. ſtatutũ. vel dic
id eſt,notanter dictum.In textu ibi,nec vacare.vt ſordida. ideo,
quia a ſordidis excuſatur,non ideo excuſatur ab iſtis.

L E X V.

1 *Tributa quo debeant portari.*
2 *Decimæ vbi debeant ſolui.*

1 **Pro locis.** †Debentes tributa,plus aut minus portant,at
tẽta poſſeſſionũ magnitudine,& paruitate,&
locorũ ꝓximitate,& diſtãtia,h.d.facit j̃. de ſuſcep. & arch.l. mo-
dios. Caſus, deſtinabatur in ſingulas prouincias collectores tri-
butorum,& hi ſtabant in limitibus,hoc eſt capite prouinciæ, &
oẽs collectores frumẽtũ,ordeũ, vinũ, & lardum illo portabant.
dicit ergo,ꝙ pro rei magnitudine,ſeu valore, & pro loci diſtãtia
aliqui minus,aliqui plus portabunt.h.d. Et not. ꝙ hic loquit̃ de
munere,quod indicitur ipſi rei,vt eſt illud, quod venit p̄ſtandũ
ex fructibus rei,ſup.e.l.j. Itẽ de munere,quod inducitur perſonæ
pro rebus, vt collecta quæ præſtatur pro æſtimatione patrimo-
nij,& hoc eſt qđ ibi dicit, pro locis, i. locorũ magnitudine por-
tã, ergo hic ad officialem,non tñ extra prouinciam, vbi res po-
ſitæ ſunt,vt j̃.e.l.nemo.ſed munera perſonæ ſunt,in quibus ope
ræ perſonæ tantum,& exhibentur quolibet loco, vti legationis
munus,quod extra prouinciã explicat̃. Mixta vero munera aut
ſunt mixta,& impẽſa vt principali,& opera vt acceſſorio,aut e-
cõtra,& ſemꝑ principalius inſpicias,arg.eius,qđ not.ff.quib. ex
cauſ.maior.l.non vere munera vero,quæ non ſunt rei.qa nõ in-
dicunt̃ rei,nec perſonæ,quia non vtir̃ opera perſonæ, nec onus
rei impoſitũ. vt in tributis capitis, dico portari a creditore fiſci,
ẽt Romę ſi expedit, quia præſtantur in re vbicunque præſtabili
ſine sũptu vectionis,ſeu vecturæ,vt in Auth.de collator.in prin.
2 †Et no.hãc l. ꝙ decimę ſunt portandæ ad eccleſiam per debito-
rẽ,tñ forte remuneratione facta ꝑ ſumptu itineris,& vecturæ ꝑ
l.iſtam.Item aduerte,ꝙ decimæ quædam præſtantur ex fructib.
vt ex ordeo decima, & tunc decima eſt munus reale, quia ipſi
rei indicta,& ex redditu præſtari debet, quædam præſtantur ex
omnibus obuentionibus,vt quia ego qui nummis locaui, præ-
ſto decimam ex penſione, & tunc cenſebitur onus indictũ per-
ſonæ pro re, vt apparet ex not,s̄.eo.l. 1. tamen vtroque caſu hẽt
locum l.iſta,vt dictum eſt,& adde iſtam materiam. ff. de conſti.
pecu.l.item illa,& ibi no.plene per do.Gul.

L E X VI.

1 *Reſcriptum, quo tollitur præſtatio tributorum, non valet.*
2 *Aequalitas eſt ſeruanda in impoſitione munerum.*

1 **In fraudem.** †Non valet reſcriptũ,quo tributorũ p̄ſta
2 tio tollit̃,aut minuit.h.d.Not.† de æqua-
litate ſeruanda in munerum indictione. Item quod quando nõ
concedendo concedunt, reſcriptum præſumitur ſurreptitium,
alibi dicit ꝙ aliquando præſumitur conceſſum propter impor-
tunitatem petentium,vt l.j.s̄.de pet.bon.ſubl.

L E X VII.

1 *Teſti debet præſtari omnis impenſa iu compenſatione laboris.*

Nemo. Quis non cogitur cauſa tributorum, vt poſſit re-
condi,inſtruere manſionẽ.i.ædificare,vel reædifi-
care domum, vel tributa portare extra ſuam prouinciã, ſed in-
tra limites cogitur,habita rõne itineris,& neceſſitatis, vel impẽ-
ſæ in itinere neceſſariæ.h.d.In tex.ibi,delegetur,i.mutat̃.In text.
ibi,itineris,vt s̄.eo.l.pro locis. In text.ibi,neceſſitatis.i. impenſæ
itineris neceſſariæ,quod intelligo de ea,q̃ facit vltra,quę faceret
domi ſuæ,nam illam non puto conſiderari,arg. ff.de pet.hære.l.
ſi lege,§.quod autem,& ff.familiæ erciſ.l.ex parte, in princ.& ff.
1 de rei vend.l.ſi res mobilis.† In teſte omnem impenſam ei præ-
ſtari puto recompenſatione laboris,quem ſuſtinet itinerando,
vt ff.de teſtib.l.3.§.Caninio quoq; & C.de teſtib. l.qm̃ liberi, &
facit ad propoſitum j̃.de erog.mil.anno.l.fi. Opp.ad l.iſtã,& vr̃,
ꝙ officiales vadant ad domũ debitoris perquirendo oſtiatim nõ
ſoluentes,vt j̃.de exact.trib.l.apparitores. Sol.aut conſidero qd
debeat facere collator,& obtinet hæc lex,aut conſidero ſi nõ fa-
cit,quid officialis agat,& obtinet l.ꝯria, & l.in fiſcalib.cum ſi..&
facit ad l.j̃.mediterraneæ,& dixi plene j̃.eo.l.pro locis.

L E X VIII.

1 *Conſuetudo vnius ciuitatis poteſt ligare homines ipſius ciuitatis, etiam extra ciuitatem.*
2 *Conſuetudo mala reijcienda eſt.*
3 *Impenſa circa præſtationem rei non debet excedere ipſam rem.*

Mediterraneæ. Dictũ eſt s̄.l.prox.quod collator,i.
debitor tributorum non cogitur
ea portare extra ſuam prouinciam, & pro hoc Imperator tollit
quandam conſuetudinem, conſuetudo erat in ciuitate medi-
terraneæ, quod homines illius ciuitatis portabant tributa extra
illam prouinciam,ſeu ciuitatẽ maritimam ſoluentes in vna pro
uincia pro alia,vt in gl.alias non cõgrueret litera,& ecõtra cõſue
tudo erit maritimæ,quod homines illi portarent tributa ad ci-
uitatem mediterraneę.dicit ergo, quod hæc conſuetudo de cæ-
tero obſeruari non debet,quia iniquum eſt, vt plus expendatur
q̃ eueniat in vectura,& in itineratione, & quam valeat qđ p̄ſtat̃
nomine tributi,temeratoribus huius l.pęna capitis imminente.
1 h.d.† No.primo ex l.iſta, ꝙ conſuetudo huius ciuitatis põt liga-
re hoĩes iſtius ciuitatis extra ciuitatem iſtam,qđ eſt no. Vel dic,
quod non obligat eos,vt cogantur alibi,ſed coguntur hic de præ
ſtando alibi,hic non.& facit ff.de decr.ab or.fac.l.fi.& no. Gui.in
l.de qbus,ff.de legib.vide l.mercatores, C.de commer. & merc.
2 l.2.eo.tit. & C.de eunuch.l.2. Not.2. quod inutilis circuitus eſt
euitandus,& qđ mala cõſuetudo non eſt tenenda, facit ff.de cõ-
3 di.indeb.l.dñs teſtamento.& in Auth.vt nulli iud.§.1.† No.ter-
tio,quod impenſa circa præſtationem rei, non dẽt tranſcendere
ipſam.No.quarto pęnam capitis imminere generi perſonarum
vnde mille homines illius prouinciæ ſi temerarent hanc l.nolen
do præſtare in loco debito,ſed volendo vti cõſuetudine abroga-
ta,omnes decapitarentur.facit ff.ad Silla.l.cum dominus, argu.
quod no.ff.de pœ.l.aut facta,§.fin.

L E X IX.

1 *Tributa vtrum exigantur ſtatim, cum indicta ſunt, & quo tempore non ſoluens purget moram, & nu.2.*
3 *Executor ſiue datiuus ſiue teſtamentarius, priuatur officio, niſi infra 18. menſes faciat executionem, & an habeat actionem contra hęredẽ.nu.4.*

Obſiſtere. Nulla dignitas excuſat a tributis, & tributũ
ex fructibus ab eo qui eos percipit,debet p̄-
ſtari intra annum a die perceptionis numerandum:ꝙ ſi intra an
num non ſoluerit, adhuc intra ſex menſes moram purgat irre-
gularem,poſtea vero a dicta re cadit, ex qua tributum penſitare
debebat, q ſi erat emphiteuta reuertit̃ emphiteuſis ipſo iure, ad
dominum, & is ad tributa conuenitur. h. d. Idem multo magis
eſſet in colono, qui nummis colit, vt ꝑ hoc cadat a iure condu-
ctionis,quod eſt no.& idem in vſufructuario, vt vſusfructus cũ
1 proprietate conſolidetur,quod eſt no.† Oppo. & videtur, quod
tributa exigantur ſtatim cum indicta ſunt, non autem aliquam
dilationem hẽat debitor ad ſoluendum,vt j̃.de exact.trib.l.miſſi
opinatores,& l.fi.in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffr.§. eos. Solu.
forte dici põt,ꝙ quædam ſunt tributa, quæ præſtantur ex fructi-
bus,& tunc expectatur quoad ꝑcipiatur,vt ff.de ver. obli.l.inter
dũ.& l.inter ſtipulantem,§.ſacram,& ff.de annu. leg.l. legatum,
§.vini Falerni.& arg.ff.qñ dies leg.ced.l.nec ſemel.§. fi.in habi-
tatione ergo annus expectatur,in fructibus annuis & mẽſtruis,ꝑ
ut percipiuntur,arg.ff.ſol.ma.l.diuortio.§.ꝙ in anno. per ſingu-
la luſtra,vt inf.tit.j.l.1.argum.in d.§.quod in anno. cum ſi. Et in-
cipit currere iſte annus a die priorum reddituum perceptorũ,
& ita hic loquitur. Et quod ſex menſes hic dat ad moram pur-
gandã,vt in glo. Quædam ſunt tributa,quæ indicuntur perſonæ
pro re.& dies illorum ſtatim cedit, vnde prompta eſt exactio,vt
in contrario.hoc quod dicit glo. ꝙ 6. menſes dantur ad moram
purgandam,contra,quia non ſtatim ꝙ oblatio cedit, mora cõ-
mittitur,vt l.ratũ,& l.qđ dicimus.ff.de ſo.Solu.illud in mora re-
gulari,hic in irregulari,vbi lex interpellat. Actus enim legis prõ-
ptiorem habent executionem & effectum, vt l.ſi libertus mino-
rem,ff.de iure patron.& in Authent. de inceſt. nupt. in princip.
2 † Item opp.quod non dentur ſex menſes,vt inf.de erog.mili. an
no.l.actuarij. Solu. ibi de tempore, quod datur exactori, hic de
eo,quod datur collatori, Item oppo. ꝙ ſtatim elapſo anno poſ-
ſit conueniri,ſtatim debet ſolui. Solu. fateor, ſed ſi non conue-
niantur intra ſpatium ſex menſium poſt moram contractam,
cedit loco omnimodo ceſſationis, vt priuetur re qui ceſſauit,
non tamen fiſco adijciatur, ſed ei, quem delinquens recogno-
ſcit in dominum, eo quod dominus ad talia compellatur loco
eius,vnde hoc habet ſolatium pro tali incommodo,argu.inf.de
exact.trib.l.fin.& ſic non obſt.arg.contra.ff.de noxa.l.ſi noxalis,
& ff.de dam.infe.l.ſi finita,§.ſi de vectig.& l.quamuis. cum ſim.
Alij dicunt vt Mar.ꝙ lex iſta intelligitur, vt velit, ꝙ ille qui exe-
git tributa,debeat ſoluere illa fiſco intra annum,& 6.menſes,a-
lioquin qui ei ſoluit,ab eo repetet vt fiſco reddat. merito, quia ĩ
ſubſidium exactoris conueniri poteſt iſte collator,vt l.2.s̄.de ꝯ-
ue.fiſci debit.ſed contra hanc lectu.obſt.infr.de ero. mili. anno-
3 nę.l.actuarij.Solu.vt in glo. Ex hac lectura collige argum. quod
executor,cui hæres ſoluit vt executionem faciat, dicta l. prima,
& l.quidam teſtamento,§.ſi ſcriptus,ff.de annu.leg.l.ſolent,ſiue
ſit datiuus,ſiue teſtamẽtarius, niſi faciat exactionem intra octo
decim menſes,hoc ipſo videatur priuatus officio, vt non poſſit
poſtea diſtributionem facere, & ab eo hæres repetat qđ ſoluit
argumen. huius l. quod eſt not. Tertio modo legitur hæc l. vt
velit, ꝙ ſi emphyteuta ſtet per annum, & x.menſes,ꝙ non ſol-
uat tributum fiſco,quod hoc ipſo dominus rei ſit executor, ſeu
executor,vt ab eo tributũ exigat,non dico rem,& in hoc differt
a primo caſu.exigat vero per condictionem ex l.iſta, quod not.
Opp.quod aliud remediũ ſit contra non ſoluentem, vt j̃.de ex-
act.

act.trib.l.nemo,& l.miſſi,in fine.& ĩ.de ca.& diſtr.pign. trib.l.fi-
na.cum ibi no.Sol.illud eſt fiſci remedium,hoc de quo hic dicit,
4 eſt remediũ dñi.† An liberetur dñs cedendo actionem fiſco? Rñ.
non,cum ſumptus litis ſua impenſa faciat. Et hæc eſt vltima le-
ctu.arg.ad qõnem, ꝙ licet executor non habeat actionem ꝯ hæ-
redem regulariter,vt l. Lucius,§.Mæuia, ff. ad Trebell. quod ap-
paret,quia ſpeciale eſt in relictis ad pias cauſas, vt executor in eis
habeat actionem,vt l.nulli,ſup.de Epiſc.& cler. tamen debitores
hæreditarios exigere poſſit,vt inde faciat executionem', ideſt,eo
quod recipit ab eis,tamen hoc non puto verum,quia non debet
plus poſſe executor merus,quam non merus,vt l.pecuniæ ſortẽ,
ff.de alimen.& ciba.leg.ſed ſi legaſſem tibi x. nõ prius exigerem
debitores hæreditarios, licet te de reſtituendo rogaſſem, quam
hæredem feceris condemnari,vt no.eſt plene ſup. de conue. fiſci
deb.l.j.ergo &c.tamen in ſubſidium verum puto,vt debitores hę
reditarios conueniat,ſed dices eo ipſo quod non habet act.ꝯ hæ-
redem,ſubſidium eſt vt habeat ꝯ illos,qui ſunt debitores hæredi-
tarij,argum. ff.de pact.l.niſi,& ff.de fideiuſs.l.ſi ſtipulatus eſſes, §.
fin.hac ratione aliud eſt in mero,quam in mixto executore, ſed
in contrarium dico,quia executor merus habet officium iudicis
quod reuocat legatum ad manus ſuas,vt ſoluat, vt l. Quintus, §.
Pompo.ff.de annuis lega.'ſi habeat facere executionem inconti-
nenti,alias non,vt l.quidam teſtamento, §.ſi ſcriptus, in fin. ff.de
leg.j. & niſi fuerit præuentus,vt ff.de leg.j. ſiue ex pluribus , & ita
vt præueniri potuerit, quia certus erat, quid & cui . Alias ſecus',
quia non ſoluiſſet,vt defunctus iuſſit, vt ſi centum relinqueren-
tur diſtribuẽda ad ſenſum Titij pro anima teſtatoris , vt extra de
teſta.c.cum tibi.

L E X X.

1 *Salarium adimitur iudici negligenti.*

IUDICES. Iudici negligenti adimitur ſalarium. h. d. Oppo.
ĩ.de exactor trib.l.miſſi opinatores.ver.'qui ſe vl
tra.Sol.ibi loquitur de pœna,q̃ ciuiliter imponitur,hic de ea,quę
imponitur criminaliter.Item op.ꝙ criminaliter puniaẽ aliter , vt
ĩ.de ſuperexactori.l.j.§.ſi quis.Sol.ibi deliquit in faciendo, hic in
negligendo.delictum enim in faciendo grauius eſt , quam quod
in omittendo cõmittitur, vt l.j.§. ſi impuberes, & l.diuus,vbi de
hoc,ff.ad ſenatuſconſ.Sill.& arg.eorũ,q̃ no.ff.ſolu.ma.l. ſi mora.
1 † Quæro an pro modica negligentia adimatur iudici ſalarium?
Rñ.non,ſed ſub iudicis arbitrio eſt an & quantum adimendum
ſit,arg.ꝙ ſi ꝑꝑ merita eſſet augendum,iudex ęſtimaret,vt ſup.de
coll.l.ſi donatione,& ff.de caſtren.pecu.l.ſi forte.

L E X XI.

1 *Conuentioni,quam maior exactor tributorum facit cum tributarijs homi nibus,ſtatur.*
2 *Aſſertioni vniuerſitatis ſtandum eſt.*
3 *Eccleſia ſe facit immunem,non alios.*

ID AB VNAQUAQUE. In hac l, loquitur Theodoſi⁹
Imperator Iſidoro ꝓfecto illi
rici,ſecundum Odon.dicens, Iſidore tua nuper ſublimitas indi-
cauit quatuor.primo ꝙ Gręci de Macedonia tecũ fecerunt con
uentionem,vt non grauarentur in tributis ſecũdum morem ſo-
litum,ſed in dimidia ad minus . Item ꝙ quidam alij Macedonũ
exemplum ſecuti,ſimpliciter opibus ſe depreſſos allegant.& pro
fitentur ſe non in totum,ſed in dimidia eſſe ſoluẽdo. Item quod
quidam alij de Græcorum prouincia in tantum ſe opibus deſti-
tutos allegant,vt non niſi tertiam pendere poſſint . Item tua ſub-
limitas indicauit, ꝙ antiſtes Theſalonicẽſis eccleſiæ in fraudem
tributi capitationis ficto titulo bona poſſidet collatorum in præ-
iudicium publicæ functionis,vt non poſſit exigi quaſi ab egenis
collatoribus,ſuper quib.tibi breuiter reſpondemus, & tuæ con-
uentioni ſtandum,cui prouinciæ tributa ex cauſa egeſtatis remi
ſiſti,adeo vt nihil ſuperindici poſſit,vel minui.vnde vt ad inqui-
rẽdum amodo ſuper eorum opibus nullus inſpectator accedat .
Item aliarum prouinciarũ aſſertioni ſtandum,& non vltra ab eis
exigi quam ſoluere ſe poſſe dicant. Item mandamus tibi, vt ſo-
lam Theſalonicenſem eccleſiam immunem cuſtodias in his q̃
vere ſunt eius,ſed quæ ficte tranſlata ſunt in eam , aduoces ex cã
1 tributorum impoſitorum ex terris.h.d.† Not. primo, quod ſtaẽ
conuentioni,quam maior exactor tributorum facit cum tribu-
tarijs hominibus,& prouincijs,ſ.propter inopiam.de hoc not.ſ̃.
eo.l.omnes penſitare.No.ſecundo, inſpectorum ſeu meſſorem
non eſſe mittendum,vt æſtimet an aliquid ſuperindici poſſit,vel
minui debeat,ſed conuentioni ſtandum eſt , tñ puto ex noua cã
adhuc magis minui poſſe,vt ĩ.ea.l. ver. ſed ij. qa pollicitatio pri-
ma intelligiẽ reb.ſic ſe habentib.vt ff.de cond.ob.cau.l.ꝙ ſeruus,
2 & ff.loc.l.q̃ro,§.inter locatorem.† No. tertio, ſtari debere aſſer-
tioni vniuerſitatis.facit in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffrag.poſt
3 prin.† No.quarto,eccleſiã ſe,non alios facere immunes.cõcor-
dat ſ̃.de ſacroſ.eccl.l.ſacroſancta.& l.'qui ſub prætextu . Vltimo
allegatur hæc l.in arg.ad ea,quæ no.ſ̃.eo.in Rubrica,dic vt ibi.

De indictionibus. Rubrica.

1 *Indictio quot modis ſumitur.*

Notan.eſt , ꝙ indictio eſt nomẽ generis cõprehendens oẽ mu-
nus ſiue rei indicatur.i.in eo quod ex redditibus præſtatur , ſiue
ꝑſonæ,vt cũ labor indiciẽ,ſiue mixtĩ ex reali , & ꝑſonali mune-
re plus ẽt comprehendit,quia continet munus capitationis , nã
& illud prout indiciẽ præſtatur,vt ĩ. l. prox.Itẽ cõprehendit ꝓut
indiciẽ prouinciæ pro poſſeſſionibus prouinciæ , vt eſt illud qđ
indiciẽ in ſingula luſtra ſiugulis prouincijs , de hoc loquitur ĩ.
de exact.trib.l.ſi diuina.& tñ non eſt patrimoniale , vel perſonæ
munus,ſed eſt quædam indictio,quæ ſit perſonæ,vel vniuerſita-
1 ti,quæ non poteſt fieri,niſi a principio,vt ĩ.tit.1.l.vn. † Item no.
eſt quod hoc nomẽ,indictio , duob.modis accipitur,vno modo
ꝓ impoſito,& ſi accipiẽ,vt apparet ſ̃.tit.1. l. omnes penſitare , &
ĩ.tit.1.l.1.cũ ſi. Alio modo ſumitur indictio in inſtrumentis,cir-
ca quod no.quod inſtrm dẽt continere indictionẽ, vt ĩ. de apo-
chis pub.l. 1. & quod hæc indictio aliter accipitur apud Grecos,
aliter apud Hebręos,& aliter apud nos , ergo Iudęorũ ĩdictio nõ
eſt licita,ſed ſumunt indictionem ſacta numeratio annorum ab
anno diluuij,Græci aliter,vt in glo.

L E X I.

1 *Argumentum iudicatur ſecundum naturam eius,quod augetur.*
2 *Ab indictione nullus excuſatur.*

OMNES. Ita eſt ordinariũ,quod indicitur de quiquẽ
nio in quinquennium, ſicut de anno in an-
num,& ideo nemo excuſatur.h.d.Et ſecundum hoc po
ne caſum,Imperator induxit aliquid,puta vt alia, prouincia præ
ſtet in tali tempore quinquennium finiti x.marchas argenti,cer
te omnes prouinciales illius prouinciæ pro modo patrimonij
tenentur ad collationem,& nemo excuſatur.licet habeat priui-
legium vt non teneantur ad munera extraordinaria , hoc enim
ordinarium cenſetur , non extraordinarium. licet videatur ex-
traordinarinm,quia non præſtabatur annuatim,quod ſolum or
dinarium appellabant.h.d.Opp.quia hic dicit Honorius Impe-
rator,ꝙ ipſe hanc præſtationem facit ordinariam,nam,& Con-
ſtantinus idem ſtatuit,ut ſup.ti.j.l.omnes omnino.timore iſtius
contrarij intelligitur hæc l. vt loquatur de ſuperindictione , v. g.
Imperator propter aliquam neceſſitatem indixit , & impoſuiẽ
aliquid vltra eam præſtationem , quę communis eſt , puta iuſſit
decimam de grano præſtari , cum alias præſtaretur quadrageſi-
ma,ut no.ſ̃.tit.i.in Rubr.certe nullus excuſatur , nam licet iſtud
arg.ſit contingens,non regulare,tamẽ pro canonico,& regulari
habetur per hanc l.vt nullus excuſetur etiam diuina domus,vel
1 qui habent emphyteuſim ab ea.h.d.† Item no. de augmento iu-
dicari ſm naturam eius,quod augetur.facit ĩ.de ſuper exactori-
bus.l.j.& ff.ſolu.matrim.l.pen.§.vxor.In text.ibi , quã delegato,i
nos delegando.In text.ibi, ſuperindictione.duæ partes ſunt , ſm
primum intellectum,ſed ſm ſecundum,vna,id eſt, ſupindictio-
ne,quæ imponitur perſonæ pro re de quinquennio in quinquẽ
nium,ſecundum And.& Pet.In tex.ibi,canonem,id eſt, ordina
rium munus inferre omni priuilegio ceſſante,vt ſubijcit. In tex.
ibi,vt nequaquam hic ponit rationem iam dictam.In tex.ibi,de
cernimus.iſtud quod ſubijcit, vt hic, ſ. tributum quod imponiẽ
perſonæ pro patrimonio de quinquennio in quinquennium. in
2 tex.ibi,poſtuletur,id eſt,appelletur.†In tex.ibi,nulla agitur, quia
a canonica illatione nemo excuſatur.

L E X II.

1 *Denunciatio congruo tempore eſt facienda prouincijs , vt ſe parent ad tributarias functiones.*
2 *Ciuitas,vel prouincia citari poteſt edictis in albo propoſitis.*
3 *Munus quando dicatur ordinarium,vel extraordinarium.*
4 *Citari debet perſona,vel collegium particulariter, & nominatim , & non ſub proclamate, quando certum eſt de perſona,vel collegio.*

1 PARTICULARI. †Denunciatio congruo tꝑe ſingulis pro-
uincijs eſt fienda , vt ſe parent ad tributo-
rias functiones.h.d. Caſus in hac l.mandat Imperator,vt tua ſu-
blimitas Præfecto annonę mittere debeat aliquos delegatos ſin
gulis prouincijs ante tꝑs collationis tributorum faciendę,qui de
legari monere debeant prouinciales,vt debeant ſe parare ad col
lationem tributorum faciendam tempore cõſtituto,nam ſi hoc
fiet , nec prouincialis ſubtilis neceſſitatib.opprimetur , nec erit
mã officialib.ipſos excoriandi ꝑꝑ non paritum functionib. h.d.
ſm Odof. Ego dico ꝙ non fiet denunciatio ꝑ prçfectũ prouin-
cialibus,ſed fiet Rectori,i.Præſidi prouinciæ qui poſtea ſuis edi-
ctis propoſitis ſingulis prouincialib.faciet hoc, quod eis eſt im-
poſitũ,& monebit vno ore ſingulos,vt ſe parent,vt ĩ.de cã.larg.
2 l.fi.& in Auth.de coll.in prin,ex quib.† No.ciuitatẽ , & Prouin-
ciã citari poſſe edictis in albo ꝓpoſitis,aꝛ ẽt citari p̃t, vt no.ff.de
reg.iu.l.neq; interdicto.& ext.de ꝯceſ.præb.ca.ſi capit.lib.6.No.
3 † in hac l.illud dicimus ordinariũ,qđ p̃t ꝓuideri;& illud eſt extra
ordinariũ,qđ ꝑꝑ ſarcinam repentinã, q̃ indiciẽ præuideri nõ p̃t,
vt ĩ. l. proxi.ſic dr̃ de ferijs,ꝙ aliæ ſunt ſolennes, aliæ repentinæ.

Itē no. hic ꝙ qñ certū eſt de ꝑſona,uel collegio,cui eſt notificā-
dū, ꝙ particulariter,& nominatim, nō ſub ꝓclamate dēt regri,
& hoc eſt qđ dicit,particulari,&c.& ſingulis, &c.,ꝑſpectis a Præ
ſide,cui ante notificari iubet,& ꝑ eū ſuis officialib.prouincialib.
In tex.ibi,nō ſubditis calumnijs , ſubito vt cōfeſtim, ꝙ indictio-
nē notificat collatorib. exigat eos.hoc.n. eſſet calumnioſum. In
tex.ibi,officijs.i,officialib. dāna.mulctādo ꝓuinciales non ſoluē
tes.no. ꝙ p̄uiſa iacula minus feriūt,vt in gl.Itē no. verbū Caſſio-
dori,culpam remouens illi, & nobis materiam ſubtrahens.

De ſuperindicto. *Rub.*

L E X V N I C A.

1 *Indicere.vel ſuperindicere,ad quem ſpectat.*
1 NIhil.† Ad literas præfecti ſolas non coguntur pro-
uinciales tributa,vel ſuperindicta p̄ſtare,cum
ſolum Imperatori cōperat tributa indicere,& ſupin
dicere.h.d.Quid ſi in literis nō diceret,pręfectus ſe in
dicere;ſed Imperatorē dixiſſe? Rñ.tunc credit literis,vt s̄.l.prox.
dummodo literarum Imperialiū tenor intextus ſit literis pręfe-
cti,& hęc voluit hæc l.& facit s̄.de iu.fiſ.l.prohibitum.In tex.ibi,
indictionis.dico etiam ſolennis.i.ordinariæ.In tex.ibi,iniungāt,
ſ.ad ſolas literas præfecturæ.In tex.ibi,viſa conſtrue, niſi.n.indi-
ctio.ſ.præfecti confirmata noſtro iudicio,& nexu.i.connexa,ſeu
fulcita imperialibus præceptis.depoſcat.i,poſtulet,& exactio co
gat.i. coacta ſit ex neceſſitate aliqua imminente, ob quam ſolā
ſuperindictio fienda eſt,& no.de ratificatione Principis.

De exactoribus tributorum. *Rub.*

1 *Exactores quot modis dicuntur,& quibus competit ius exigendi.*
2 *Præfectus Auguſtialis eſt maior iudex omnibus præſidibus.*
3 *Collatoribus non poteſt concedi immunitas,ne ſoluant tributa.*
1 Hic no.†quod quidā ſunt exactores tributorum,qui exigunt tri
buta a prouincialibus:quidā ſunt , qui exigunt a ſuperioribus.i.
ab iſtis ſecundis exactoribus. ecce ergo a prouincialib. exigunt
tributa Pręſides prouinciarū,vt j̃.eo, l. miſſi opinatores. Itē ap-
paritores præſidum,ut j̃,eo.l.apparitores.Sed attende: quia p̄ſi-
dibus competit ius exigendi per modū mixtæ exactionis , tanq̃
coniunctionem habētibus. Apparitoribus vero per modū ſim-
plicis executionis,non iure magiſtratus: qa mandantibus præſi
dibus vadunt oſtiatim faciendo executionem,vt dictis legib.Itē
cōpetit ius exigendi a collatoribus in cęteris prouincijs quibuſ-
dam,ꝗ vocantur ducenarij,cētenarij, & ſexagenarij,vt j̃.eo,l.1.
Cōpetit etiam iſtud ius quibuſdam officialibus , ꝗ vocantur ap-
paritores,de quibus loquitur.j̃.de apoc.l.quicunq; & s̄.de iu.fi.
l.ſup creandis,& ff.de bo.dam.l.diuus.& quibuſdam alijs,vt ap-
paret in d.l. ꝗcunq;.& j̃.eo.l.miſſi opinatores,in fi.Sed attende,
quia exactio,quam facit præſes, differt ab hac exactione iſtorū,
qua præſes exigit collatores coram ſeipſo,cum prouincia nō ha
beat ſuperiorē,ſed ducenarij apparitores, & ſimiles hñt inſtar ꝓ
curatoris fiſci: nec exigunt corā ſe, ſed corā p̄ſide , & diligenter
inquirere debent,ne temere vocent collatores perquirendo pri
mo librum tributorū.i.in quo tributarij ſcripti ſunt , & eos exi-
gendos,quos repererint non exactos,vt j̃.eo.l.1.in d.l.ꝗcunque
Et eſt no.qa cum præſes p̄ueniat eſt ab iſtis,iſtis ſoluitur , non p̄-
ſidi;alias non dicerentur exactores, ſi eis non ſolueret quidam
ſunt exactores,qui exigunt ab iſtis primis exactoribus , & hmōi
ſunt opinatores,vt j̃.eo.l.miſſi.Dñr aūt opinatores hi,ꝗ deſtinā-
tur cum ſuſceptoribus ad prouincias,ꝗ aſs dñr tributarij, & aſs
dñr numerarij,& aſs dñr Patauini ſub nomine gñis, vt hic ꝓba
tur s̄,de iu.fiſ.l.inſtar.& ſup.de bon.vac.l.fi.& j̃.e.l.miſſi. & j̃. de
apoch.pub.l.1.& j̃.de can.larg.tit.l.neq;. & j̃. de numer.& actu.
qđ ſi a præſide non pñt conſequi ꝙ exigat,debent ad Imperato-
rem de hoc referre,vt l.1.s̄.de offic.con. ſacr.lar,quidā ſunt exa-
ctores,ꝗ exigunt ab iſtis ſecundis , & iſti dñr ſuſceptores,vt j̃ de
ſuſcep.l.duos.& ꝑ totū,j̃.de apoch.pub. l.1. colligunt aūt iſti ſu-
ſceptores , & in vnū redigūt omnem particularem exactionem
tributorū,& deſtinant poſtea Romani ad cameram fiſci, cui p̄-
eſt Comes rerū priuatarum quantum ad hoc , & ita forte uult
dicere,l, 1.j̃.de can.larg.ti.in fi.& eſt ad hoc arg.ſup.de bo.va.l.ſi
qñ.vel dic.ꝙ non præeſt comes rerum priuatarū huic receptio-
ni tributorum,ſed comes ſacrarū largitionū, vt j̃.de offic.com.
ſacra.larg.l.1.in fi.& ſic intellr j̃.de can.larg.tit.l.1,in fi. Nō obſ.
l.ſi qñ.qa de alia acquiſitione dicit,vt ſup.de offi. com. rerū pri.
l.vna.Etiā reperitur in quibuſdam partibus , vt in Aegypto alia
obſeruātia circa ſeruos exactores, vt ecce in Aegypto ſunt plu-
res prouinciæ magnę,& ſingulæ hñt moderatorem.i.Præſidem
2 ſuum.†Sed, & oēs in vniuerſo habent quendam , qui dr̄ Præfe-
ctus Auguſtalis ; qui eſt maior iudex omnibus præſidibus illius
prouinciæ,vnde præſides exigunt tributa,& mittunt ad eū, & ſi
pp.potentiam aliquorum Præſides non pñt exigere, ſcribunt ei
& ipſe cōcedit milites,& armata manu fit exactio. Vnū tñ ſcias
ꝙ non habet tantam poteſtatem,ꝙ præſides remouere poſſit a p̄
ſidatu,ſi delinquūt ; ſed eos amouere dēt ipſe , & ꝯ ipſos cogno-
ſcere pōt.nō tñ pronunciare,vt hæc probant s̄.de offi. p̄fe. augu.
l.j.& 2.j̃.de can.larg.tit.l.p̄cipit,& l.fi.Illud tñ no.ꝙ licet ordina-
riū ñ poſſit remouere,tñ delegatū quē ſibi eligit,remouere p̄t,vt
ff.de pec.l.ſi quis forte,§.ſi quos. & in Auth.vt iud.ſine quoquo
ſuff.§.ſic igit.& in auth.iuſiur.qđ preſt.ab his,in fi. Itē in Oriēte,
& in ꝗbuſdā alijs partib,habes aliā obſeruantiā a prima, & con-
ſonantes proximæ,vt d.l.præcipit,& l.fi. cum ſi. & idē dicas vbi-
3 cunque reperis expreſſum.† Hic quæro,collatoribus non pōt ꝯ-
cedi immunitas,ne ſoluant tributa; ſed an poſſit cōcedi, ne poſ-
ſit exigi a tali delegato,a tali ordinario, ſed demum a tali ab ipſo
ordinario,vt ecce impetrat aliquis reſcriptum,vel aliqua vniuer
ſitas,ne exactio tributorum eius pertineat ad aliquem delegatū
Præſidis,& ſic dicit ſe exemptum ab officio delegati ? Reſpond.
valet talis exemptio. Caſus eſt ſupra de offi.proconſ.& lega.l.fin.
quam not.non vt a mera executione videantur exempti , ſed a
mixta delegatorum,ſeu apparitorum præſidis.

L E X P R I M A.

1 *Occidens ex bannitum olim,ſed modo rebannitum , ſed non de libro cancel-
latum an puniatur.*
2 *Exactor tributorum exigēs ſciēter plus quam dēant,punitur crimine falſi.*

DVcenarij. Iſti erāt officiales, ꝗ officio iudicis in-
tentatio coram præſide, collatores , ꝗ
dicebant ſe ſoluiſſe,conueniebant, vel qui ſoluere nole-
bant,vt & inf de apoc.publ.l. quicunque ; dicit ergo hæc lex , ꝙ
caueant ſibi iſti,ne temere conueniant aliquem collatorem;nō
enim oportet eos concutere, & damno indebite afficere colla-
tores,& ideo mandatur eis per hanc legem, ꝙ non ante conue-
niant quempiam,quam a Tabulario ciuitatis accipiant breues,
ideſt nomina collatorum ſcripta in breuibus verbis,& qui ſolue
runt,& qui non,& quantum ſoluerunt, & quantum reſtat ſol-
uendum, & ſtatim quod non reperiet aliquem cancellatū qua-
ſi ſoluerit,poterit exigere,& quantum dēt ſoluere, & non vltra,
1 nec erit in temeritate aliqua.h.d.† Facit in argu. ꝙ ſi occido ex-
bannitum olim,modo tamen rebannitum; non tamen de ban-
no cancellatum,ꝙ non punior.Item nota arg.ꝙ officiali eſt exhi
benda matricula eorum,qui ſe ſunt, licet ſit penes alium , cui e-
2 tiam eſt ſimilis cura de tabulario, id eſt opinatore.† Nota hic
gl.quod exactor tributorum,ſi ſciēter exigit plus quam debeat,
tenetur crimine falſi,& de concuſſio;& an ſit crimen publicum?
videtur quod ſic,vt ff.de concuſſ.l.fi. & pro glo. videtur hic text.
dum dicit,concuſſione.

L E X I I.

1 *Carcerari facere non poteſt exactor tributorum, non ſoluentes tributa .*
2 *Carcer eſt pęna delinquentium tantum.*
3 *Cedere bonis,an poſſit obligatus ex contractu,vel quaſi.*
4 *Perſona primo capitur,quam res.*
5 *Carceratus iuſte contrahere poteſt,etiam eum eo, qui eum detinet .*
6 *Carceratus citari poteſt purſonaliter ad carcerem.*
7 *Bona omnia capi & diſtrahi poſſunt non pro menſura debiti .*
8 *Nuncij qui in ſuo officio falſificant,qua pœna puniuntur .*
9 *Abſentes an poſſint damnari de crimine.*
10 *Ordo ſiue ſolemnitas iuris in criminibus,vel quaſi,an ſeruetur.*
11 *Carcerari , ſiue perſonaliter detineri nemo poteſt, niſi poſt præceptum iu-
dicis.*
Et ſi carceratus offert debitum excarceratur.
1 Nemo carcerem. †Exactor tributorū, vt pręſes
prouincię,non pōt non ſoluē
tes tributa facere carcerari,vel poni in cōpedibus, vel ad cordā,
2 hoc primo.† Carcer pœna eſt delinquentium tm̄,ergo ob deli-
ctum debitor non incarceratur.Item iudex,qui incarcerauit de
bitorem tributorum indebite, tenetur ei actione iniuriarum, &
quo ad nō ſeruantes,detineri debēt in carcere ſecuri,ergo iuxta
Præſidem transferant ſe ad ſolutores.i.collatores,cum pęna im
mineat incarcerantib.eos,vt tñ ſcias, ꝙ ſi contumaciter ſoluere
ceſſent,poſſunt in loco aperto,alias libero detineri cōmiſſi cuſto
dię militari,non autem incarcerari,vt dictum eſt. Itē ſcias,quod
ſi detentus in carcere in cōtumacia perſeuerat , ꝙ omnia bona
eius capi poſſunt,& diſtrahi,& hæc eſt pœna ceſſantis , vt vendi-
tio immediate ſequatur captionem bonorū propter eius timo-
rem,collatores ad ſoluendū erunt proniores , quam ſi milleſies
3 incarcerentur,h.d.† Not.hic, quod obligatus ex contractu , vel
quaſi,poteſt cedere bonis, & ſic facit vt non detineatur in per-
ſona,poſſet enim detineri,ſi poſt præceptum ſibi factum de ſol-
uendo, perſeuer t in ſoluendi contumacia , nec cedat bonis , in
hoc non eſt ſpeciale in eo, qui fiſco obligatus , vel officio iudicis
tenet, prout hic loquitur , & ff.ad leg. Iul. pecu.l. ſacrilegi capite
puniuntur,§.fi.& hoc probatur ſup.ꝗ bo. ced.poſ.l.1.vbi dicit, ꝙ
ideo debitor cedit bonis,ne ponat ī carcere,largo ſumpto voca-
bulo carceris, ꝓ qualibet carceratione,ſiue detētione corporis.

Item

Itē debitor fiſci adhuc cedit bonis,ſi vult,argu.huius l.in pen.reſpon.& no.in l.j.§.de iur.fi. Porro in eo,q tenetur ex delicto, vel quaſi,regula eſt, vt non liberet cedendo bonis, & ideo incarce-
4 ratur.vt hac l.2.reſpon.& l.fi.in fi.quæ in fra.cred.† No.ſecundo, ꝙ primo capitur perſona,quam res,& eſt no quod licet debitor meus ſit detentus,nō tñ hēt vim ſatiſfactionis hæc detētio:& iō ꝯ eius bona,& fideiuſſores,& pignora procedi pt,vt eſt hac.l.ex-
5 preſſum,qđ tene menti,qa iam habui de facto.† No. tertio, ꝙ ille,q eſt detentus iuſte, pōt ꝯhere ēt cum eo, qui eum detinet, vt
6 hic.† Itē pōt citari pſonaliter ad carcerē, vt ſoluat, vel ad domū ſuæ ſolitæ habitationis,per hanc legē,qđ eſt notandum valde, & hoc ēt licet ſit cōſtrictus,qđ probatur hic duob.modis:vno mō ex eo qđ hic dicit,ꝙ ſi in obdurata &c. ergo cōcludit, ꝙ ſoluere poterat.finge ergo eū non hre pecuniā, ſtatim concludit, ꝙ bona ſua poſſit vendere. Itē probatur, qa dr̄, ꝙ iudex vendit, cuius factum reputatur eſſe factum a debitore,vt l.ob cauſam, ſup. de euict.& facit ad id no.ff.de neg.geſt.l.nam & Seruius,in prin. nā & teſtari pōt iſte incarceratus,vt ſ.de bon.eor.qui mor.ſibi con-
7 ſciu.l.fi.& facit ff.de iu.fi.l.ſed ſi accepto.† No.quarto, ꝙ capi, & diſtrahi omnia bona non pro menſura debiti poſſunt; & tñ non obſtat,ꝙ alibi dr̄,iuxta menſuram debiti capi, & vendi, vt in authen.ei,qui iurat,ſ.de bon.auth.iud.poſſ.nam hæc eſt pœna contumacis,& alibi pœna eꝯ imponitur,vt bona eius vendi non poſſint,vt ff.de ꝯhen.emp.l.ſi ſciens,& ff.de pollicit.l.de pollicitationibus,in fi.& no.ff.qui,& a quibus,l.proſpexit. Vltimo no,ꝙ faci lius ſatiſfacit,qui dedit timore bonorum , quam timore detentionis corporis,arg.ad hoc,ff.de oper.liber.l.hę operæ, in fi.Opp. ꝟ.eo.l.miſſi opinatores,in fi.Sol.ut ibi.Itē opp.inf.tit.2.l.fin. Solu. vt ibi,vide quod no.in l.j.de cuſt,reo.p Iac.de Are.& ff.de verb.
8 ſign.l.verum.† Et de nuncijs legitur , quod ſi falſificant in eorū officio,puniuntur pœna extraordinaria, & incarcerantur, l.omnes,ff.de offi. Recto.prouin.& ſup.de bon.vac.l. fi.& ſup. de pet. bono.ſubla.l.fi.& eſt ſpeciale in his,vt etiam abſentes poſſint dā-
9 nari de crimine,† quia pp eorum paruam ꝯdōnem præſumit ꝯ
10 eos.vnde notoriū quodāmodo æſtimatur,† vt in notorijs criminibus,vel quaſi,iuris ordo & ſolemnitas non ſeruatur, ff. de infam,l.ictus fuſtium, & ſup.de adul.l.quamuis indubitati. & ſ.de
11 reſcrip,l.q diu.ratione debiti non poteſt quis perſonaliter † detineri,niſi poſt præceptū ſibi factum a iudice de ſoluendo , & poſt ſolutionem non factam. hoc dicit in primo reſponſo , & in ver. vel certe.Item in alio caſu,ſ.cum eſt fugitiuus,vt no.ſup.de fer.l. fin.Item no.ſi debitor offert debitum,ponitur extra carceres, & eſt arg.ꝙ ſi accuſatus de crimine,ex quo imponitur pœna perſonalis in defectum pecuniariæ,confiteatur,& ſoluat,ꝙ nō dēt incarcerari,vt ff.de proc.l.ſi reus paratus. Si vero neget delictum, & ſub conditione ſoluat,idem quia amodo genus perire non pt vt ff.de ſol.l.ſub cōditione.ſecus ſi deponat:quia facit gratia ſui, ne incarceretur;ergo ſibi perit,l.ſi quis nec cauſam, ff.ſi certum pet.creditor tamen ante conditionis euentum non cogitur recipere ſolutionem,vt l.Iabolenus,ff.de an̄,leg.

L E X III.

1 *Executio eſt ita prompta in fideiuſſor in fiſcum,ſicut contra principalem.*
2 *Creditor debitoris fiſci, qui facto creditoris aufugit a cuſtodia militari, ſi exhibet principalem,nunquid ſit liberet.*
3 *Creditor fiſci an poſſit eximere creditorem de carcere,vt ſibi ſoluat.*
4 *Recōmendari an poſſit cuſtodib.carceris debitor, quem fiſcus fecit detineri.*
5 *Carceratus iniuſte an poſſit ab alio iure recommendari.*
6 *Carcerem frangere non dicitur,qui in palatio occaſione debiti detinetur, ſi inde aufugiat,niſi frangat murum,vel portam.*

QUOTIES. Fiſci debitor captus, licet etiā debitor alterius nūquā debet dimitti,niſi totū fiſco ſoluerit qđ debet,& ſi facto creditoris extranei aufugit a cuſtodia militari; ſuccedit iſtud factum in locum fideiuſſionis pro eo, & creditor iſte per hoc fit fiſci debitor, & ſtatim ſoluere compellitur. h.d.
3 † Et ꝙ ſtatim ſoluere compellatur ſine nouo iudicio, apparet in tex.ibi,dū dicit,coercet,&c.& hic eſt not. ꝙ etiam in fideiuſſore fictum eſt eadem,& ita prōpta executio,ſicut ꝯ principalem . facit ad hoc arg.ꝟ.eo.l.miſſi opinatores.verſ.qđ ſi vltra.& inf. de diſcuſſ.l.j.† Quæro,ſi iſte creditor exhibet principalem,nunquid liberetur? vr̄ ꝙ ſic,vt ff.de fideiuſſ.l. Græce,§.j.poſt litē dico ꝙ; qa iſte nō iudicij gratia.i.iudicio ſiſti eſt fideiuſſor, ſed eſt fideiuſſor actionis;& quia quaſi in iudicio fideiubet,eſt ꝯ eū prompta executio,nec puto ſpeciale fauore fiſci;ſed idem dico, & ſi p priuato apud priuatū ſic interueniret per tale factū.ſ.curando,ꝙ debitor priuatus erat de cuſtodia,quod fieri poteſt,dixi ſup.l.pxi. ar. ꝟ.de leg.j. de diſcuſ.& eſt expreſſum in l.3.ſup.de aſſeſ.ſecus in vero fideiuſſore;nam ille ſiue promittat ſoluere iudicatum, ſiue ſoluere decem ſuper ſua actione cōueniēdus eſt,vt l.fi.ſ. de vſu.rei iud.in hoc tñ,ſ.cū ex ſuo,quaſi delicto obligetur, non gra principalis,nā eſt proprie fideiuſſor, & ideo principalem prius excuti
3 non oportet.† Item quæro,quid in eo qui eſt creditor facti,tu debebas mihi facere domū,an potero te eximere a carcere,vt mihi ſoluas?arg.ꝙ ſic, ff.loca.t.l.in operis, ꝯrium facit primū rñſum huius l. dico , ꝙ p viā iuris petendo, ꝙ debitor meus eximatur a carcere.nō poſſum hoc petere,ſi eſt prior tpe,argu.d.l.in operis, & ff.de pub.l.fin.in prin. nā ſi in criminalib. iurat mihi iſtud ius. ergo multo magis in eum,q ciuili cā detinetur. Tñ aduerte: qa factum,ꝙ eſt explicabile ab eo,dū eſt in carcere, in criminaliter ꝯdemnato poſſum petere ſalua carcerali cuſtodia,& non aliter; ſed in ciuiliter obſtricto,ēt eximi a carcere puto , vt mihi faciat quod dēt. & hoc probo ratione tali, ſi debitor prius ſatiſfaciat poſteriori creditori,prior p hypothecam reuocat,vt l.deferre,§. fi.& licet reuocata,& ff.de iu.fiſ.& ff.q in frau.cre.l. pupillus. ergo cū ſolutū reuocet,multo magis ſibi pſpiciendo impediet ne ſoluat,arg.eorum,quæ no.ff.de re iud.l.inter eos.nō tñ pōt qs,licet potiora iura habebat, delinquendo eximere debitorē ſuū a carcere commendatum ab alio, & eo ipſo ꝙ hoc facit tenet, ꝙ eſt no. ꝙ qñ petitur eximi a carcere officiū iudicis proponitur, vt ff.qđ met.ca.l.fi.in fi.In interdictis vero , nec aliquod ius poſſeſſorium cōpetit,vt l.fi.in fi ff.de lib.hom.exhi. niſi aliquod ius prætendat in eo,vt qa ſit homo peteritis.ar.ſup.de his q ad ecc.ꝯ fug.l.pñti,§.ſane,ī Auth.de mon.§. ſi vero. Inter hæc ſi detineat a tertio.vbi etiam eſt rei vendicatio de iure q̄ſita,vt l.1.§.per hāc ff.de rei vend.ſed vbi in carcere eſt,ſerua ꝙ nunquam ut eximatur competit,niſi officium iudicis, quia non concluditur parti,
4 ſed iudici.hoc no.† Itē quæro,fiſcus debitorem ſuum fecit detineri, an ego poſſim recōmendare cuſtodibus, vt retineant pro meo debito? Rñ.ſic;ita forte poſſet poni caſus in prin.iſtius l.& ſcđo rñſo, poneres caſum de tertio qui exemiſſet a cuſtodia, & diceres ꝙ tenerēt fiſco,& mihi, vt dictū eſt, qđ not.† Iuxta hoc
5 quæro tu fuiſti poſitus ī carcere iniuſte , ego poſtea te iuſte feci recōmendari an probato , ꝙ iniuſte primo fuiſti miſſus ex eas carcere? Dico ꝙ nō,l.fi.ff.qđ met.cau.alioquin.& qui ſolueret primo tm̄ creditori,ſe eximeret,qđ eſt ꝯ hāc l.dicit.n. ad vniuerſi debiti,&c.facit ff.de accuſ.l.ſicut,vbi incarceratus ab vno iudice;recommēdatur in carcerem per alium iudicem , & facit ad hanc l.ſup.de aſſeſ.l.3.p ꝗ leg.extendit hæc l.vt eximēs teneatur ad oē,ad quod principalis tenebatur,i.ad ſortem,& ad pœnā. hoc.n.vult l.illa,quia ſicut ille,qui aufugit,hr̄ pro confeſſo,& tenetur in quadruplum ita, & ille, q fecit eū aufugere re. ad idē ēt facit,quod no.hic in gl.plus dico ſ'm gl.ꝙ ꝯ talem,q eximit, uel eximi curauit a carcere debitorem priuati,in litem iurari pt, vt l ſi per alium,§. 1.ff.ne quis eum vel dic̄, ꝙ hic non iuratur in litē;quia poſt debitum liquidatū tñ incarcerēt debitor,& iurm non pt tranſgredi, ꝙ petitū eſt in principali, arg. ff. de in lit.iur.l. minus,ꝙ procedit,ſi nondum erat ventum ad liquidationē debiti,cum eximit:vnde tunc fit liquidatio ꝯ eximentem per iurm vt ibi dr̄,ar.ff.quod vi,aut clā,l.ſemper,§.pen.cum ſi. In tex.ibi, abreptus.i.captus.ab vno offi.i.ab vno ex officialib.fiſci, vt puta ab illo, qui deputatus eſt ſuper capiendis debitorib. fiſci. frumenti vniuerſi.ſ.tam frumenti,q̄ olei;vnde ad petitionē alterius officialis recommendatur in cuſtodia pro oī eo,ꝙ dēt fiſco ex quacunque cā ad petitionem officialiū ſingulorū. In tex.ibi, teneatur.i. detineat,vnde Iudas,quemcunq; oſculatus fuero,ipſe eſt,tenere eum,& libera.i.non pœnoſa.† Et ſumo arg. ꝙ non dr̄ frangere
6 carcerē ille,q retinetur in palatio occaſione debiti,ſi fugiat inde niſi frangat murū,vel portā,vt l.ſi.ff.de re. diu.alioqn glibet ꝯfinatus, ſtatim ꝙ non ſeruaret ꝯfinia , tanꝗ fractor carceris puniret, ꝙ eſt falſū,vt ff.de pę.l.aut dānū,§.quiſquis nā,nō pprie carcer dr̄:h.d.l.alibi,non poſſum tibi vendere ſeruum hoc pacto,vt ſtet in ppetuo carcere, tñ poſſum tibi vendere ſeruū hoc pacto, vt in certo loco moret,& inde n̄ diſcedat,vt inſtit.de ſeru.expor.

L E X IV.

1 *A munere reali nullus officialis excuſatur.*
2 *Collectam ſoluere debet Imperator de patrimonio ſuo , quod habet in prouincia.*

ACTORES. Officiales fiſci debent ꝯferre ad tributa,q̄ indicunt prouincialibus,vnde ſunt. & hoc ideo fit. ne nimiū grauētur cęteri collatores ſoluendo pro ſe, & pro iſtis officialib.h.d.Sed de quo munere loquit lex iſta? de munere rei non vr̄ poſſe loqui,qa licet officialis nō conferret, tñ cæteri non tenerentur,niſi pro ſe,non pro alijs officialibus, quia pirmoniū cuicunque ſeparatum eſt. Item in munere, quod indicitur pſonæ pro re, non pōt loqui ; nam collecta non imponitur officialib.fiſci,vt no.ff.de mun.& hon.l.honorē ſuſtinenti. Itē in perſonali munere non pōt loqui, nam ab illo cōſtat officiales eſſe immunes ex eo,quia non dēnt ſimul , & ſemel fungi duplici munere perſonali,vt ꝟ.de cau.larg. tit.l.præcepit.Item quia nō augeretur grauamen muneris in collatoribus, pp. n.offm perſonale indiuiduum eſt,& non recipit argm̄ extrinſecum,ſed iurib.perſonæ officium exhibentis,ut l.ſi non ſortem,§.libertus, ff.de ꝯdit. indeb. iiſdem rationibus non poteſt hæc l. loqui in munere
1 mixto. † Dico, ꝙ hæc l.poteſt intelligi in munere reali, nam ab eo nullus officialis excuſatur,arg.ꝟ.eo.l.fi.& ſi dicis,tunc nō poſſet munus creſcere ex toto,ꝙ alius eximeret, Reſp. imo poſſet, nam ubi ex quinquageſima præſtans vnam partem, poſſent tibi indici duo : nec iō munus eſſet tale munus, ſicut dicimus eꝯ cū minuitur, vt ꝟ.de colla.do.l.una,& ar.ſ. de annor. & tribu.l.fin,

Item dico, ꝙ hæc poteſt intelligi in munere, quod inducitur vni
uerſitati pro rebus ſingulorum, puta inducit Imperator vni pro-
uinciæ, ꝙ ſoluat finito luſtro tot marchas auri, vt ſ̃.de iud.l.1.&
de collat.in prin.& ĩ.de collat.eris.l.i.cum ſi. tunc bene procedit
ratio literæ, nam illi qui eximerētur, facerent alios grauari, arg.
ff.de leg.1.l.ab omnibus, in prin.& no. quia q̄ñ ex pluribus vnus
eximitur a præſtatione grauaminis, reliquorum onus eſt ſolidū
præſtare, vt hic, & ĩ.quan, & quib.quar.pars deb.l.fi.ſecus in pre
ſtatione ſpecierum; nam tunc reliqui præſtant pro ſua portione
tm̄, ꝙ dic vt ff.de lega.j.l, ſi fundū ſub cōdōne, §.ſi libertus, & l.ſi
tibi hō, §.ſi teſtō.& l.Stichus, ff.de le.1.& facit ĩ.quemadm. ciu.
2 mun.indic.l.Vulteranæ.† Item pōt intelligi in munere, quod ſin
gulis inducitur pro rebus ſingulorum: nam & ab hoc nemo ex-
cuſatur vnde, & Imperator de ſuo patrimonio, qđ habet in pro-
uincia, ſoluit collectam, vt ĩ.vt nemini liceat in compar.ſpecier.
l.vna.& ita loquitur gl.huius l.Non ob.l.honores, quia in perſo-
nali, vel mixto munere intell'r quicqd ibi no niſi ſuſtineas per l.
1.ĩ.de dec.l.curiale.licet a collecta, quæ imponitur gratia publi-
cę, & communis vtilitatis, non excuſentur, ſed ab illa quæ impo
nitur gratia priuatę vtilitatis Imperatoris ſic, vt ibidē dr̄, porro
in decurionibus ſpeciale eſt, vt omni muneri ſubijciant̄, qa eo-
rum officium ad hoc ordinatur, vel dic, ut no.ſ'm Gul.de Cug.ĩ
l.neminem, ſup.de ſacroſ.eccl.vel dic, ꝙ honorem ſuſtinēti non
pōt imponi munus ab alio, quia habebat par imperiū; qa par in
parem non habet imperium: ſed a ſuperiore ſic. Item ſi conſen-
tiat, vel ipſe ſibi indicat, & ita loquitur. Item nō poſſet, licet fie-
ret exemptio de aliquo, vt non plus ſoluerent ceteri, cū eis parti
culariter indicat, ſ.decem pro centenario. Vel ſic, nam verū eſi,
ꝙ non augeret̄ poſt impoſitionem, ſed in impoſitione augeret,
quia vbi nunc imponuntur decem, tūc indicerētur quindecim.
vel ſic vltimo; habes portare leuiter, ꝙ portat̄ communiter. alle-
gatur glo. de natu.incub.de publ.in princ.coll.4.qui titulus non
hr̄ cōiter in auth. Actores ceteriq;.ſ. officiales ſpecierum ſic pa-
tet, ꝙ de munere rei loquitur.i.de annona, quæ conſiſtit in ſpe-
ciebus, vt no.ſ̃.de anno.& tribu.in rubr. In tex.ibi, ſolēnium. ſic
apparet, ꝙ loquitur de munere ordinario. In tex.ibi, vigoris au-
ctoritate, i.vigoroſa auctoritas huius l.noſtræ. In tex.ibi, rei inno
uitas, i.non noua immunitas, & loquitur hæc lex de apparitori-
bus ſuſceptorū; deſtinabantur enim ſuſceptores ad prouincias,
& cum eis apparitores, vt ĩ.de ſuſcep.l.duos ſ'm Odoff. non pla
cet, vt ſup.de iu.fiſ.l.inſtar.loquitur ergo in apparitorib. ſuſcepto
rum.i.præſidum ſuſcipientium, vt ĩ.eo.l. miſſi opinatores.

L E X V.

1 *Libro rationum tutoris creditur de perceptis.*

Apparitores. Apparitores vadūt de domo in domū
exigendo tributa a collatoribus, quod
ergo exigunt, in ſcripturam redigere debent, cui ſcripturæ credi-
tur, & fides per ſuſceptorem.i.Præſidem adhibetur, ꝙ ſi ſcriptu-
ram non reducerent, male facerent, ꝙ oportet ſuſceptorem cu-
1 riæ ſuæ ſubtrahere, & cum damno vagari.h.d.† No.arg. ꝙ credi
tur de perceptis libro rōnum tutoris quid de erogatis? dixi in l.
inter chartulas.ſ̃.de ꝯuen.fiſ.deb. In tex.ibi, ſed quid ſi iſti nō re-
degerint in ſcripturam, ꝙ perceperunt? Rñ.ad intereſſe tenent̄
collatoribus, & Præſidi. Caſus eſt in hac l.ſ'm aliam lect.quod er
go dicit, detrimenta ſuſtineat, ſ.apparitor, ſecundum hoc, titulo-
rum debitis, i.titulum, ſeu cām debiti ſoluti, non qđ a ſuis nego
tijs, ſiue incōmodo nemo aduocetur. concordat l.ſi quis ex aſſe.

L E X VI.

1 *Rectores prouinciarum debent exigere tributa reponenda in archa Præfe*
cti, & in archa Rationalis.

1 In fiſcalibus. † Rectores prouinciarū debent exigere
tributa reponenda in archa Præfecti, &
in archa Rationalis. h.d. In tex.a quibus debitorib. & dic. i. per
quos, quia nolunt ſoluere expectantes manū militarē Præſidis.

L E X VII.

1 *Tributorum exactio delegari non poteſt.*
2 *Conſuetudo regionis in modo exigendi tributa debet ſeruari.*
3 *Iudex, qui ex negligentia facit litē ſuam, aſtringit ſe ſummariæ cognitioni.*
4 *Apparitores Præſidis, quibus commiſſa eſt generalis exactio, poſſunt mul-*
ctare, & vendere contumacium bona.

Miſſi opinatores. Opinatores inſiſtūt Præſidib.
vt exigant, ipſi collatores, nō
exigunt etiam ex delegatione Præſidis, vel apparitores Præſidis
pœna imminente Præſidi, & eius officio, ſi talem exactionem
collatorum opinatoribus delegaret. Item ſi conſuetudo exacto-
ris faciat aliquos curiales, nec ipſis committet: quia opinatores
ſunt ad inſtar tabulariorum, quorum officium eſt non exigere,
ſed Præſidi inſiſtere, vt exigat: non ergo debent hæc officia per-
1 miſceri.h.d.vſque ibi, apparitores, ſiue curiales, &c.† Nota pri-
mo. ꝙ exactio tributorum non poteſt delegari, quod no. vt inf.
de can.larg.tit.l.neque ipſi. No.dico, ꝙ ille, cui conſuetudo dat
iuriſdictionem, non poteſt delegare, vbi non poteſt delegare il-
le, cui dat lex iuriſdictionem. No.ſecundo officium nō debere
2 miſceri.† In text.ibi, apparitores. hoc dicit, ꝙ in exactionibus in
modo exigendi debet obſeruari conſuetudo regionis, in qua fit
exactio, &c. In text.ibi, tpale exigendo. hoc vſque ibi, nec perce-
ptis. Not.duo. primo, ꝙ ex conſuetudine dat ordo cauſæ.ſ.vt ſit
ſummaria, vt agatur ſcriptura interueniente, vel ſine, vt argum.
in §.neceſſitatem, in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffr. Item ex cō-
ſenſu partium poteſt renunciari iudiciario ordini. Not.ſecundo,
ꝙ cōſuetudo loci, vt negotium ſummarie agitetur, quantum ad
formam ſummariæ cognitionis inſpicitur. Item ꝙ vbi ex officio
per inquiſitionem proceditur, idem ſeruatur, dic vt no. in l.con-
traxiſſe, ff.de actio.& obliga. In tex.ibi, vt perceptis, ideo debent
exigere collatores, vt poſſint opinatores ſoluere, & illi ad nume
rum proprium reddere, & requieſcere finito anno, q ſi vltra pro
tracti functibus, & Præſiſtes, vel per ſe, vel per apparitores ſuos
nō exegerint collatores, de ſuo debent ſoluere ſtatim apparito-
ribus, vt erogetur militibus. reſeruata tamen eis actione contra
collatores hoc dicit. Vel dic, quod ſoluit opinatoribus intereſſe
eorum; nam ſi potuerunt explere officium eorum intra tempus,
præfixum, neceſſe habent vltra ſtare, & expendere: ſed impenſas
debebūt hr̄e a Præſide, quia per eum factum eſt, quominus de-
bito tempore poſſunt remeare. hoc dicit. Nota duo, ꝙ officij ex-
plicandi cauſa ſtatur vltra tēpus præfixum, & eſt arg. ff. de admi.
tutor.l.tutores, qui poſt furem, §. tutores pubere, & ff.de negot.
3 geſt. l. nam. † Item no, arg. quod iudex qui ex negligentia facit
litem ſuam, aſtringit ſe ſummariæ cognitioni, ſi prior cauſa erat
ſummaria.facit inf.de diſcuſſ.l.1.no.bene.& ſ'm iſtum intellectū
dic repetitione.i.petitione dāda fiſco.vel dic, ꝙ iudex, qui de ſuo
ſoluit opinatoribus, repetet hoc a collatoribus, qđ eſt no. quod ſi
opinator ſuſceptori non reſtituit, quicquid habuit a pręſide de
ſuis numis, punitur in duplum. Sed aduerte ad duo, quia ſum-
marie proceditur ꝯ eum pp ſimplum, quod eſt perſecutio etiam
in ſimplo, quod accedit nomine pęnæ. facit ĩ.tit.j.l.j. Item aduer
te, qa iſtud duplum diuidetur vt ſimplum, quod eſt perſecutio,
& defertur in archam, vbi reponuntur tributa pro militari ero-
gatione; aliud vero ſimplum ponetur in archa, vbi ponuntur pę-
næ maleficiorum alibi, etiā diuidit, ſed aliter, vt ſ̃.de aſſeſ. & l.3.
aliter ff.ad Senatuſconſ.Sillan.l.lege, ſed dic, ꝙ vbi lex vltra pro-
cedit, ſeruandum eſt quod lex ſtatuit, alias ſerua, quod dixi ſupra
de iure fiſci, l.1.in ſecunda lect. No.tertio, duplo ineſſe rei perſe-
cutionem, quod dic vt dixi in l.j.ſup.de pęn.fiſca. No.quarto offi
cium velare delictum aliqualiter, vt pro eo, quod cōtrectatur nō
totū duplum ſit pęna, ſed ſimplum. facit ff.de admin.tut.l. tres tu
tores. illa l.poteſt facere etiā in ꝯrium, cum nulla pęna imponat̄;
ſed ibi fuit delictum conſummatū durante officio, hic cœptum
officio durante, & poſtea finitū rationibus redditis, & ideo me-
dia via eligitur. Cogita, quia tempus non ſufficit. Not.quinto, ꝙ
ordo circa pęnam regulabitur ab ordine circa ipſum principa-
le, vt apparet ibi dum dicit, protinus, facit quod dixi ſupra proxi-
me, de iud. Si collatores non ſoluunt tributa, poſſunt mulctari,
& a præſidibus, & ab apparitorib. præſidis, ſi mulctati non cōpa-
reant, nec ſatisfaciant, perſequetur præſes ꝯ prędia, vt inſtructa
ſunt. vel dic ꝙ actores &c. ſed præſides perſequentur bona iſto-
rum, & etiam de eorum temeritate, & nominibus Principi refe-
4 rent.h.d. † No. ꝙ apparitores pręſidis, quib. præſides generalem
exactionem cōmiſerunt, poſſunt mulctare, & bona vendere cō-
tumaciū. & eſt forte ſpeciale in cauſis ſummarijs; alias enim nō
poſſunt mulctare, niſi maiores iudices, non delegati, vt ff.de iud.
in l.2.in fi.no.ſup.de vſu.fiſca.l.j.cetera dic, vt ſup.eod.l.nemo.

L E X VIII.

1 *Eccleſia eſt immunis a tributis.*
2 *Ciuitas dicit ſibi ius contra creditores ſuos.*

Si diuina domus. Poſſidebam fundum in prouin
cia, illum vēdidi fiſco, vel alij, te-
nebitur illo modo, quo tenebar ego, quia præſtationes rei nō va-
riantur ex perſonis, & ſi nō pręſtet, confiſcabitur illi ciuitati, vbi
fundus ſitus eſt.h.d.ſecundum Odof. Opp.ſ̃.de bo.vac.l.j.Sol.in-
telligo, ꝙ hic Imperator indixerat ciuitati præſtationē auri, & ar
genti. vel æris, vel mille modiorū frumenti, vt inf. vt nemini lic.
compa.ſpec.l.j.ciuitas ergo. hic per ſingulos vadit excutiendo, &
prædia non ſoluentium applicantur ciuitati, quaſi creditrici: non
quia habeat ſibi confiſcandi, & ſic hic intelligitur. Item caue, qa
hæc l.non habet locum in prædijs eccleſiarum, nam eccleſia li-
cet olim tributa, & reales functiones agnoſceret excepta factio-
ne recipienda hoſpitalis, vt l.j.& l.de his, ſup.de epiſ.& cle. tñ ho-
1 die omnino eſt immunis, † vt x.collat.de ſtatutis, §.item nulla cō
munitas poſita in l.2.ſup.de epiſ.& cle.vel ibi loquitur de eo mu
nere, quod indicitur perſonæ, vel rebus pro mixto ſecundū mu-
nus p̃dij, vel ꝙ indicitur ciuitati pro rebus ſingulorum, etiā eccle
ſiaſtica prędia teneantur per hanc l.& facit qđ eſt no.ſ̃.de ann.&
trib.l.fi.& no.bene hanc l.& adde quod dixi ſ̃.eo.l.actores. Not.
2 † ergo ciuitatē ſibi ius dicere cōtra debitores ſuos. ego dico hoc
explicari coram procuratore Cæſaris, qui cognoſcit inter fiſcū,
& priuatum. hoc eſt falſum, immo coram Præſide; quia oēs ci-
uitates loco priuatorum habentur, præter Rempublicam Ro-
manorum, vt l.eum qui vectigal, ff.de publ.

De

De ſuperexactoribus. *Rubr.*

L E X VNICA.

1 *Exigens plus debito, tenetur in duplum.*
2 *Tempus quadrimeſtre datur ad ſoluendum regulariter.*
3 *Delictum, quod velamine iuſtitiæ fit mitigatur.*
4 *Perſiſtens in delicto magis punitur quam non perſiſtens.*

1 QVicquid. †Nota, ſi actor exigit pluſquam de-
beat, tenetur exacto ad duplum, &
hæc pœna ciuiliter imponitur, & ſtatim exigitur non
2 dato tpe quadrimeſtri, qđ eſt not. rřr †aũt ẽt ei, qui ex
maleficio tenetur, datur tp̃s quadrimeſtre, ut l. ſi cum exceptio-
ne, §. qđ ſi hõ, ff quod met. cã. ſed fallit in eo, qui tenetur ex deli
cto, qđ cõmiſit in officio publico, qđ habebat, vt hic, & s̃. vt oẽs
iud. tam ciuil. quam milit. l. 1. l. fi. & in auth. vt iud. ſine quoque
3 ſuff. §. neceſſitatem. Item eſt not. † ꝙ exigit quis ab inuito: ergo
deberet hic teneri vi bon. rapto. ſed tñ ꝯ eſt, quia ſub velamine
officij, & iuſtitiæ exigit, vnde delictum mitigatur, vt habes hic,
& s̃. tit j. l. pe. ff. de iur. fiſ. l. aufertur. in fin. ff. de adm. tu. l. tres tuto
4 res. ff. qđ met. cau. l. non eſt veriſimile, §. fin. Scđo †dicit, ꝙ ſi per
ſiſtet officialis in immoderatis exactionibus faciendis qđ crimi
naliter punitur capite. l. in metallum, ff. de pœnis. & ff. de decu-
rionibus, l. quilibet principalium, ergo rõne perſiſtentiæ magis
quis punitur, vt ff. de pœn. l. ſi diutino. & ff. de abige. l. 1. & ff. de
adul. l. ſi adulterium cum inceſtu. ſimile s̃. de dilatorib. l. pen. &
inf. de decur. l. curiales. vbi de hoc.

De capiendis, & diſtra. pigno. tribu. *Rub.*

L E X P R I M A.

REs. Iſtam titulum declara ſm ea, quę dicta ſunt s̃.
tit. j. l. nemo, & l. miſſi. & not. j̃. eo. l. fi. & adde de
l. 1. iſtius tituli, quod habetur s̃. de fide inſtrum. & iur.
haſtæ fiſ. l. pen. & glo. hic hoc ponit notabiliter.

De apochis pub. & deſcrip. curial. *Rubr.*

L E X P R I M A.

1 *Maioris non debent aliqua ratione minoribus oppreſſionem inferre.*
2 *Officialis publicus ſingulorum tributorum patrimonium deſcribere debet.*
3 *Apocha quid continere debet.*
4 *Officialis publicus durante officio rationem reddere debet.*
5 *Rationem reddere cogitur adminiſtrator fiſci, & ibi, qui teneantur reddere rationem & cui.*
6 *Falſum quod committitur in ſcribendo, probatur per inſtrumentum.*
7 *Pœna determinata, arbitrio iudicantis relinquitur.*

AD inferiorem. Imperator Honorius hãc
leg. noſtram dat officialib.
quos per prouincias deſtinat ad ſingulorum p̃rimo-
nia deſcribenda, & pro modo patrimonij tributa exi-
genda, quod deſcribere debeat facultates ſingulorum, & cũ de-
ſcripſerint, pręſidi oñdat, nec ante talis deſcriptio, hẽat probatio
nis effectum, niſi per præſidem eius prouinciæ fuerit approbata
& eius recepta ſententijs. Secundo mandat eiſdem officialibus
ꝙ cum tributum a prouincialibus ſumũt in auro, ſine in quali-
bet re, faciant ſoluenti ſecuritatem, & de recepto apochã. Ter-
tio mandat iſtis, vt tributa quæ redigunt ei conſignent, qui rõne
eius generis tributorum eſt præpoſitis. vnde ſi aurum ex tribu-
to redigant, debent illud ſuſceptori aurario conſignare. Quarto
ſuſceptori mandat Imperator, vt faciat apocham ſolutori. i. illi
minori officiali, qui exigit a collatoribus, & ſuſceptori ꝯſignat.
Item mandat Imperator, quod apocha ſic conficiatur, ut conti-
neat diem, & conſulem, menſem, quãtitatem, & cauſam, & no
men ſoluentis, vt patet in lr̃a. Quinto mandat Imperator deſcri-
ptorib. tributorum, & ſuſceptoribus eorundem, vt volumina
rõnis per ſingulos quatuor menſes ad præfectum debeant deſti
nare, inueſtigaturum per hoc, an aliquid per fraudem factum
ſit ab aliquo dictorum officialiũ, qđ vel ad damnum fiſci cedat,
vel ad reuelationem potentium. i. officialium lucrũ. Sexto mã-
dat, hoc maxime obſeruari, vbi alicuius bona ad curiam deue-
nerunt, vt p̃rimoniorum deſcriptor hoc in ſcripturã redigens,
dẽat præfecto intimare. Vltimo temeratoribus huius leg. impo
1 nit pœnam arbitrio præfecti promulgandam. h. d. † No. primo,
ꝙ maiores rõne officij, vel alia rõne non debent minoribus im-
preſſionẽ afferre. qđ facit ad ea, quæ dicam j̃. de ero. mil. ann. l. fi.
2 †Not. ſecundo. per officialem publicum ſingulorum p̃rimonia
deſcribi: ſed non ante tm̃ in p̃rimonio deſcripti eſſe probari, quã
deſcriptio ſuperioris, i. præſidis fuerit recepta ſententijs. ergo in
hac ciuitate cum renouatur cataſtrum tributarij, qđ aſſignato-
res conſcribere debent, non ante prodeſt, niſi officialis maioris
3 talis ſcriptura fuerit recepta ſententijs. quod not. † Not. tertio ꝙ
apocha (quia eſt publica ſcriptura, ſeu inſtr̃m) debet continere
quædam, quæ hic hñtur. Item dẽt continere ſubſcriptionem fa-
cientis apocham, vt s̃. de conuenien. fiſci debit. l. 2. ſed mirabile
eſt de eo, ꝙ hic dicit, quod dẽt continere cauſam, cum fiat ad li-
berandum, vt ff. de pac. l. tale pactum, in prin. Sed dico, ꝙ hic lo-
quitur de cã, propter quam ſoluitur, vel ſi dicas, ꝙ contineat cau
ſam liberationis. i. quia ſoluit, adhuc eſt verum quod talis facit
liberationem, qui non poteſt liberare niſi ab accepto, vt s̃. de an-
no. & trib. l. oẽs penſitat. e. & j̃. titu. 1. l. pręcepit, §. prouidentibus.
Idem ego putarem ẽt in tutore, vt cum faciat inſtr̃m quietatio-
nis debitoris principali, dẽat dice vero habui, & recepi, vt ff. de
admi. tu. l. Lucius, §. tutelæ, proſunt. n. talia verba, vt not. s̃. de nõ
4 nu. pec. l. ſi ex cautione. & ff. de vſur. l. tutor, §. fi. † No. quarto, qđ
publicus officialis durante officio debet reddere rationem, non
deſignando adminiſtrationem, ſed mittendo volumen rationũ
publicarum. idem probatur inf. titu. 1. l. præcepit, §. quadrime-
ſtris, & ſup. de off. comitis ſac. lar. l. 1. in eo vero, qui habet publi-
cum officium authoritate, ſed vtilitate priuatum, dic, ut ff. de tu.
& ratio. diſtrac. l. niſi finita, §. fi. vbi de hoc. in eo, qui habet priua-
tum officium, vt in procuratore; quid dices? dic, ut ff. de admi.
tut. l. eum curatore. & s̃. an per alium cau. ap. l. fin. vel dic eſſe idẽ
in adminiſtratore publico, qđ in priuato, nam nõ poſſet cogi alio
tempore reddere rationem, quam quod lege reperitur expreſſũ
quia non cogitur, niſi in ſingulos quatuor menſes, ut hic dicit,
5 & in legibus alleg. † Nota quinto, quod adminiſtrator rerum fi-
ſci cogitur reddere rationem, idem videmus in quolibet officia-
li reipublicæ, vt reddat rationem de eo, quod adminiſtrauit, vt s̃.
vt omnis cauſa ciuil. l. j. & ſup. de his, qui ſpõte munera ſubeunt,
l. 2. rñ. idem in hęrede eius, qui adminiſtrauit, ut l. fi. j̃. eodem titu.
idem habemus in tutore, & curatore, ut in authẽ. ut hi qui oblig.
ſe hab. per hi. in fi. cum ſi. idem habemus in executore, quia red-
dat rõnem ſuæ executionis, ſiue ſit executor teſtamentarius me-
rus, ff. de le. 1. ſi a pluribus, & ff. qñ dies leg. ce. l. Firmio, §. 1. Siue
ſit legitimus, vt Epiſcopus, vt s̃. de Epiſc. & cle. l. militis. verſic.
põt vnius, & ibi not. Porro pater legitimus adminiſtrator filij,
nõ tenet ei reddere rõnem, vt no. in l. fi. §. hoc procul. s̃. de bon.
q̃ li. & s̃. de Epiſ. & cle. l. orphanotrophos, in fin. vbi de hoc. aliud
eſt fiduciarius tutor: nam tunc rationẽ reddere dẽt, vt s̃. de do.
l. ſi ſupſtite, & ff. de libe. leg. l. Aurelius, §. teſtõ. licet gl. aliter no.
in l. is, qui, ff. de tutor. & curaror. datis ab his. & hanc ſententiam
ſequitur ibi Iac. de Are. Illud etiam eſt ſciendum, ei reddendam
rationem, qui dominus eſt rerum adminiſtratorum, nõ alij: vn-
de hoſpitalarij, qui gubernant æs hoſpitalium conuertẽdo fru-
ctus malimoniam pauperum, non coguntur reddere rationem
pauperibus de ipſis fructib. ſed præponẽtibus eos, vt s̃ de Epiſc.
& cle. orphanotrophos. No. ſexto, ꝙ ad officium reddẽtis ratio-
nem pertinet uolumina rationũ edere, & reddere. cõcordat ff.
de manumiſ. teſt. l. ſi ita fuerit, cum ſimilib. volumina inquã ori
ginalia. non ſic eſt in vẽditore hæreditatis, vt ff. familiæ erciſc. l.
certe, §. fi. & ff. de actio. emp. l. Titius, & ibi no. aliter obſeruatur
in hærede, vt j̃. quãdo & quibus quarta pars. deb. l. meminimus
§. eo. exigẽdis. ubi dicit, ꝙ hæres, qui nõ vult emere partẽ nomi-
nis contingẽtem curiæ, debet iuratus de hoc fideliter in mediũ
deducere chirographa debitorum, ſcilicet ipſa originalia, tamẽ
officio iudicis cum pluribus expediant exemplabuntur, ar. j̃. de
diuer. offi. l. fi. lib. 12. & adde, qđ dixi in authẽ. de hæred. & fal. in
princip. Quid ſi liberatur quis ab actione, quæ competit ad rõ-
nes reddẽdas? Reſpõdeo, omnis proſecutio ſublata actione. tol-
litur. ſecus ſi liberetur quis a rationibus reddẽdis, quia non per
hoc actio tollitur, ſed ſcrupuloſa inueſtigatio remouet, vt plene
no. s̃. de trãſact. l. actione, in gl. fi. No. ſeptimo credi talibus ratio
6 nibus, quod dic, ut dixi s̃ de exacto. tribuit. l. apparitores. † Nota
octauo, delictum probari per inſtrumentum. attende delictum
quod committitur ſcribendo, vt falſum, quod probat̃ per inſtru
mentum, vt ff. de fal. l. 1. §. inter. & ff. ad municip. l. Titio cũ eſſet.
ſed hic officialis nõ delinquit ſcribendo, ſed aliter, & tamẽ ſcri-
ptura ſua probat illicitã exactionem, & delictum. quod eſt ideo,
quia colligitur delictum ex his, quæ pertinet ad ſcribentis offm̃:
ſed ſi ſcriberem me feciſſe adulterium, nullum officiũ verſatur
ſcribendo, & ideo non probat, niſi per me, quamuis extra iudi-
cium ꝯfeſſum ſit, vt ff. de adult. l. capite qnto, & ff. de infamibus,
l. ictus fuſtium. eadẽ diſtinctione vtor in ſcriptura facta a tertio;
nam aut ſcribit explicando officium ſuum, & tunc aliquã fidẽ
facit, vt ff. de cuſt. reo. l. diuus, & l. nõ dubium, §. fi. & s̃. de accu. l.
ea quidem, & ita intelligitur, quod no. ff. ad Turpil. l. in ſenatus,
aut extra. officiũ ſuum, & nihil probatur, vt ff. de teſtibus, l. 3. §.
7 idẽ diuus, cum ſim. † No. vltimo, ꝙ pœna nõ determinata, arbi-
trio iudicantis relinquit̃, vt ff. de eff. & expil. l. 1. §. expilatores, cũ
ſimilibus, tamen non debebit iudex excedere modum conſue-
tum, niſi ex cauſa, vt ff. de pœn. l. hodie, & not. ff. de infam. l. quid
ergo, §. pœna grauior. ſed vbi determinata eſt pœnæ impoſitio
a lege venit, vt ff. ad Turp. l. 1. §. calumniatoribus. & in d. §. pœna
grauior, & ſi pœna exp̃ſſa eſt ſub duplici alternatione, in dubio
electio iudici dat̃, ut ff. de iniur. l. 1. & s̃. de iniur. l. fin. etiã ſi in pœ
nam poſſit deuenire corporalis coerctio, ar. d. §. expilatores, cũ
ſim. & adde quod no. ff. de leg. 2. l. Titio. Lucio.

L E X II.

1 *Apocha ab vno officiali facta, an debeat per alium retractari.*

1 Semel. Duo dicit hæc notabilis lex. primo dicit, quod apo
cha † ſolenniter facta ab vno officiali nõ poteſt p
alium

alium retractari,ſecundo dicit, qđ talis apocha probat,vbi eſt fa-
cta minori exactori per maiorem,& dictū minorē fuiſſe officia-
lem;& iō recurſus ad idē officij munus non poſſe cogi.h.d.Opp.
ad primum de l.præſes.ſ̃.de tranſ.& ſ̃.de anno.& trib.l.3.Sol.aut
qui dicit apocham fuiſſe factam in fraudē fiſci, & per grām vult
hoc probare, & auditur, vt in ꝯrio, aut vult exigere probationē
ab aduerſario,& non p̄t, vt hic,& ſic intelligitur ſ̃. de non num.
pec.l.in ꝯctibus,§.1.& ſ̃.de quadri.præſcrip.l.2.§.ſinaũt.& ĩ.eo.l.
fi.Sed pone,ſemel cępit vnus officialis dicere apocham eſſe con
fectam in fraudem,& ſuccubuit,an poterit amplius dici in frau
dem factam fore? Reſp.non, quaſi ſemel ſit pronunciatum pri-
mum non præuaricatum,vt ff.de collu.detegen.l.fi.& ff.de præ-
uaric.l.2.Item quæro, qualiter probabitur ꝯ iſtam apocham?
Reſp.vt no.ff.de pac.l.iuriſgentium.§.quod fere. arg.ꝯ,ĩ.l. prox.
dic,vt ibi no.Arg.in hac l.2.rñ.quod dos probatur conſtituta ex
inſtro refutationis.ad idem facit l. fullo, vel ſarcinator, §.fin.de
furt.& ſ̃.de fide inſtr.l.plures apochis. ſ̃.de don.l. cenſualis.in q-
bus probatur debitum fuiſſe ex eo, quod debitor recipit refuta-
tionē, & de hoc dēt facere creditori inſtrm̃.dic vt dixi ſ̃.de con-
uen.fiſ. deb.l.inter chartulas.no. bene iſtam legem.

LEX III.

1 *Solutio tributorum,an poßit probari teſtibus,vel per ſolum inſtrumentum.*
2 *Probari non poteſt contra tenorem inſtrumenti,niſi per inſtrumentum.*
3 *Soluens tributa anno tertio pro tribus,ſi habeat apocham,an ex hoc præſu*
matur ſoluiſſe pro annis præteritis. Et an ſi ſolui nouem annis hoc modo,
quia.ſ.anno vno ſoluebam pro tribus, an ex hoc præſumar ſoluiſſe ſic in
præteritum.nu.4. Et quid de illo,qui de ſilua præſtabat canonem in ſin-
gula quinquennia,ſi probat ſe ſoluiſſe per tria quinquennia.nu.5.
6 *Soluens tributa vel canonem per ſingulos ſex menſes,an ſoluendo de ſingu-*
lis ſex menſibus de tribus,faciat pro ſe præſumi. Et ſi probo per teſtes
me ſoluiſſe emphyteuſim alicui priuato,an iſta probatio inducat pro
me eandem præſumptionem.nu.7.
8 *Soluere decem ſingulis annis a teſtōre grauaris,an hac ſolutione trium an-*
norum præſumeris in præteritum ſoluiße,& qualiter probabitur cōtra
iſtam pręſumptionem.nu.9.10.11.12.& 13 & ſi abſolutus eſt reus pro
pter iſtam præſumptionem,& ſi in futurum non ſoluit,an pręſumptio ſit
pro futuro tempore,quod in præteritum non ſoluit.nu.14.

QUICUNQUE. Probatio ſolutionis tributorũ de tribus
annis proximis in pręteritũ tp̄s prodeſt,
niſi ꝯrium probetur inſtr̄is,aut teſtibus.h.d.¶ Caſus.ſolui tribu
tum,iam ſunt tres anni.& habui apochas.modo forte conue-
nior ad tributa tp̄is anterioris,ego dico me ſoluiſſe, tñ hoc non
poſſum probare inſtrumētis,aut teſtibus,ſed ſolummodo indu
co trium cohærentium annorum apochas,mō quæritur qd iu-
ris? Rñr,qđ hæc præſumptionem inducunt pro me, qđ anterio-
ri tp̄e ſoluerim,cui pręſumptioni ſtatur, niſi teſtibus, aut inſtr̄is
1 ꝯ probetur.h.d.†Oppo.Solu.tributorum non poteſt probari,niſi
per inſtrm̃,vt ſ̃.eod.l.1.& 2.& ſ̃.de conuenien.fiſ.debi.leg. 2. Sed
iſta pręſumptio non eſt inſtrumentum,ergo. Solutio colligitur
ex inſtrumento,unde uiribus inſtrumēti nititur.vel illud in pro-
batione hoīs,quod eſt notabile,ut præſumptio transferat onus
probandi in aduerſarium,etiam in his,quę non poſſunt proba-
ri,niſi per publicum inſtrumentum.item opp.dicitur hic, quod
contra iſtam præſumptionem poteſt probari per teſtes.ꝯ,ſ̃.de
2 non nume.pecu.l.generaliter.† Solutio.ibi,contra tenorem in-
ſtrumenti non poteſt probari niſi per inſtrumentum.hic autem
non.probatur contra tenorem inſtrumenti,ſed ꝯ quoddam ter
tium collectum ex inſtrumento,vt not.ff.de pac.l.iuriſgentium,
§.quod fere.& adde quod dixi ſ̃.de fide inſtr.& iure haſtę fiſ.l.1.
3 † Nunc venio ad quæſtiones,& quæro,ſolui in tertio anno pro-
tribus,& habeo apocham, an inducatur p̄ſumptio de qua hic?
Reſpondeo non, quia nunquam ex vnica præſtatione pręſumi
p̄ōt,quod ſingulis annis in præteritum ſoluerim, quia ſic modo
ſolui.præſumptio autem quæ ex præſtatione inducitur, non per
tinet ad difformem modum præſtationis,arg.ff.de annuis lega.
4 l.Seio,§.medico.† item quæro,ſolui ix.annis hoc modo,qa vno
anno ſoluebā pro tribus annis, an ex hoc præſumar ſoluiſſe in
pręteritum? Reſpōdeo non,quia hęc eſt informis pręſtatio de-
bentis tributa,cum quolibet anno ſoluere habeat, vt not.ſ̃. de
ann.& tribu.in rub.& informis preſtatio non præſumatur,quia
ſic duo pręſumerentur,& præſtatio,& informis præſtatio. con-
ſtat autem duas præſumptiones non cadere ſuper eodē pariter
& principaliter.vt l.j.ſ̃.de do.promiſ.& ff.de iure dot.l.cum poſt,
5 §.gener.† item quæro quidam præſtabat ex ſilua canonē in ſin-
gula quinquennia, probat ſe ſoluiſſe per tria quinquennia. Re-
ſpondeo,ſufficit;nam quod dicitur hic in anno,idē in quinquē-
nio probatur,arg.ſ̃.de indict.l.j.§.item quæſitū.uide ff. quemad.
6 ſer.amit.l.ſi ſic cōſtituta ſit aqua.† item quæro.quid in eo, q ſol-
uit tributa,vel canonem per ſingulos ſex menſes, an probando
de ſingulis ſex,menſibus,de tribus faciat pro ſe p̄ſumi? Reſpon.
7 ſic.arg.ff.ſo.ma.l.diuortio,§.qđ in anno. † item quæro,p̄bo me
ſoluiſſe emphyteuſim priuato p̄ teſtes,ꝙ poſſum,an eadem pręſ-
ſumptionē inducet iſta probatio,q̃ inducit illa,de qua hic dicit?
8 Reſpon.ſic,vt no.in l.2.in gl.magna,ſ̃.de iure emph.† item q̄ro,
promiſiſti mihi decem ſingulis annis,vel grauauit te mihi teſta
tor ad decem ſingulis annis, an ex ſolutione trium annorū præ-
ſumeris in pręteritum ſoluiſſe? Rñ.non:quia hæc pręſtatio non
eſt canonica.i.regularis illatio,ſed contingens,& reſpiciens gra-
uamen perſonæ,non rei,& canon in accidenti præſtatur ſingu-
9 lis annis.† Nunc quæro, qualiter probetur ꝯ iſtam præſumptio
nem? Rñdeo ſi in contractu, vel quaſi collator confeſſus eſt ſe
non præſtitiſſe; hoc.n.modo probatur hæc negatiua, vt in gloſſ.
10 not.†Item eſt alius modus probandi.ff.de acq. hær.l.Pātonius,
§.rei.vbi no.& ſ̃.de contrah.ſtip.l.optimam,in fi.Item q̄ro, Ti-
tius confeſſus eſt ſe vno anno de pręcedentibus non ſoluiſſe, an
ſit receſſum a præſumptione pro omni tempore? Rñd.ſic,quia
11 vniformiter reſpicit omne tp̄s.† Item quæro, exactor ad pro-
bationem inducit librū rationum fiſcalium,in quo non eſt ſcri
ptum ipſum ſoluiſſe,niſi pro tribus annis, an ſit ſufficiens pro-
batio? Reſpon.nō,vt ff.de prob.l.ſi chirographis, & ibi not.& ſ̃.
de tranſ.l.interpoſita. ibi,ad vim.& c.& ĩ.de diſcuſ.l.ne caſu.Itē
12 quęro,† video quod ex præſenti præſumitur in pręteritū circa
tp̄s,an idem erit circa rem? Rñ.non.vi ſ̃.l.prox.pars ergo tempo
ris valet circa aliud tempus,ſed non pars.rei circa aliam partem
13 †Item quæro,an ex pręterito præſumatur in futurum,vt ecce p̄
bo, quod iam ſunt x.anni:& trib.annis continuatis ſolui,an prę
ſumar reliquum ſoluiſſe? Reſp.non. imo receſſum eſt ab omni
p̄ſumptione, etiam pro præterito tempore.& hoc eſt,qđ hic di-
cit, cohærentium &c.ar.ꝯ, ff.de re mil.l.non omnes, §.a Barba-
ris. Sol.ibi de qualitate perſonæ loquitur;non de aliquo iure.ar.
14 ff.de dam.inf.l.qui bona,§.ſi quis ſtipulaturus.†Item quæro,ab-
ſolutus eſt reus ob iſtā præſumptionem,poſtea in futurum non
ſoluit? Rñ.præſumptio.ex futuro tp̄e,quod in pręterito,non ſol
uerit,non operatur quicquam, quia non pertinet ad rem finitā,
argu.ĩ. de decur.l.ſi ille. Vltimo ſatis uideo, quod non eſt præ-
ſumptio iuris & de iure iſta,quæ inducit ex tp̄e,& ideo cōtra ea
probatur,ſed quid eſſet in præſumptione iuris,& de iure? Reſpō
deo, quod contra eam non recipitur probatio, niſi per confeſ-
ſionem partis factam extra iudicium forte, & in ſcriptis inſertā
velle probare? nam in chyrographo: eſt præſumptio poſt bien-
nium ꝙ ſit miniſtratum, tamen probatio in contrarium recipi-
tur p̄ confeſſionem, licet non per alium modum, quia eſt præ-
ſumptio iuris,& de iure, vt no.ſ̃.de non nu.pec.l.in ꝯctus.in glo.
in verbo,nec ſi velit,ſed recepta liquidat rē, & facit a præſum-
ptione recedi, qm̃ præſumptio non eſt ſuper liquido, & ita in-
telligitur quod no.in auth.de æqual.dot.§.illud. & inſti.de ſatiſ.
tut.§.idem in gl.idonei.niſi præſumotio iuris & de iure reſultet
ex aliqua probatione iam facta, nam tunc contraria probatio
non tollit illam vt ſup.de fide inſtr.l.in exercendis.

LEX IIII.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ nō opponitur contra apochas officialium.*

SECURITATIBUS. Dic,vt dicit ſ̃.eo.l.2.& ſ̃.l.prox.c.ꝯtra
1 officialium apochas nō obijcitur†ex
ceptio non numer.pec.h.d.

De canone largitionalium titulorum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Officiales tributa exigentes ſtatim quod exegerunt, debent portare ad do-*
mum domini,vel ſuſceptoris eius prouinciæ.
2 *Officialis unus non ordinatur ad modicas perſonas.*

OMNEM. Opinatores ſtatim ꝙ pecuniā exigunt,
debent conſignare ſuſceptoribus eius
prouinciæ,vbi tributa exigūt:vel ſi illa prouincia non,
habeat ſuſceptorem ad tale tributum recipiendum
debet opinator vnus, vel ſi plures ſunt in prouincia mittere ad
ſuſceptorē eius archæ, q̄ proximior eſt,& quod mittunt conſi-
gnare,vt ſciatur quantum ſit.cum.n.hoc obſeruabitur,non de-
cipietur fiſcus: ſed ſolidum deducetur ad eum. Sed quomodo
eſſe poterit, qđ prouincia non haberet ſuſceptorem archę eius
gn̄is tributorum propoſitorum? Rñdeo,habebat, ſed deceſſerat
vel nondum in prouinciam venerat, vel forte non erat moris,
vt proponeretur illi prouinciæ. Vt ecce in xx.quæ præſtantur ex
vino ĩ p̄uincijs, in quib. vinū cōiter non hr̄, ſed a quibuſdā per-
ſonis tm̃,& iō non præficitur ſuſceptor vini ibi,ſed tm̃ opinator
1 quod no.† Br̄ ex hac lege no.primo officialis illud, quod exigit,
dēt portare ad domum dñi. No. ſecundo, quod vnus officialis
ſuccedit loco officialis alterius loci,donec illud conſtat, quo v-
nius officialis officium extenditur quo ad tp̄s p̄p non aduētum
ſuſceptoris,vt l.meminiſſe,ff.de off.proconſ.& leg.quod officiū
vnius officialis recepit extenſionem reſpū territorij,non dico re
2 ſpū cārum.† No.tertio, non ordinari vnum officialem ſup̄ mo
dicas p̄ſonas,& facit ad id,quod dixi ſup.de ann.& trib.l.nemo.

LEX II.

1 *Pœnæ duæ ſi ſint à lege ſpecificatæ circa idem delictum, an debeant ambæ*
infligi.

NEQUE. Opinatores non exigunt prouinciales;ſed præſi-
des,qui ſi opinatorib.delegauerint, puniunt pęna
1 xx.librarum auri.h.d.† Oppo. quod aliter puniantur, ut ſup.de
exact.

exact.trib.l.miſſi opinatores. Sol.ſm Doc.hæc corrigit illam,vel
dic hanc,& illam imponit,vt s̃.de ſepul. viol. l.qui ſepulchri, &
ff.de act.& obl.l.quoties. ſ. vt concurrat utraq; pęna in natiuita-
te,ſed non in executione,vt ff.de accuſ.l.Senatus cenſuit,nec cu
ratur ſi vtraq; pecuniaria, vel utraq; corporalis,vel difformis,ut
d.l. Senatus,& hæc vera,vbi lex aperte ſpecificat duas pęnas cir-
ca idem delictum,ſed vbi non ſpecificat,non eſt veriſiſe diuerſis
pęnis idem delictum coerceri, & electionem accuſari datã,vt s̃.
de pę.l.ſanctio legum,& eſt rõ eo.tit.l.interpretatione, & l.ſi prę
ſes.ergo ſi pęna expreſſa,ↄcurreret,vtraq; in natiuitate, ſed non
in executione,qa per alteram obľo delicti detrahitur , vt s̃.de di-
lat.l.pe.ſecus ſi duplex pęna imponeretur copulatiue:qa tunc v-
nius executio non tollit aliã obľonẽ delinquentis, vt ecce in pœ
na infamiæ,& corporis,vel pecuniaria. Idem eſt,ſi pęnæ duę ha
beant ſe inuicẽ,ut principalis,& acceſſoria, vt s̃.ſi pen.appell.l.3.
& ff.ſi pen.app.mors interue.l.1.& ff.de pę.l. quod ad ſtatum , s̃.
de ſacroſ.eccl.l.nemo martires,cum ſim.& facit pro rõne,q̃ po-
nimus,ff.de tutel.& ration.diſtr.l.1.§ in tutela, & quod not. Dy.
ff.de publ.l.1 .§.vnde q̃ritur . In dubio,principalis & acceſſoria
vr̃ copulari,ſ.p modũ principalis ad acceſſoriã, non pariter prin
cipaliter,ſed duæ pariter principales deſiderantes executionem
hoĩs nunq̃ vñr copulari,vt d.l. Senatus. rõ per d.l. interpretatio-
ne,ſiue a diuerſis legib.infringantur iſtæ pęnæ, ſiue ab eadem in
diuerſis capitulis , ac ſi in eadem ↄceptione uerborum ponatur
neceſſario punctus habẽs vim copulæ,niſi altera pęna ſit genus,
altera ſpẽs:quia ↄiuncta ſpẽs trahit ad ſe genus,& punctus expo-
ſitiue accipit,ꝙ ſi pęnarũ unius executionẽ lex, alterã hõ faciat :
neceſſario ſic intelligere dẽmus , vt copulatiue videant impoſi-
tæ,aliogn,cũ ꝑueniat executio hoĩs ab executione legis, vt ff. de
pę.l.q vltimo,nunq̃ eſſet locus executioni hoĩs, & fruſtra lex di-
xiſſet, ꝙ hõ punire poſſet , quod eſt aperte truffabile dicere . ita
modo credimus eſſe de iure.

LEX III.

1 *Notarius communitatis an teneatur ire ad exercitum.*
2 *Officialis ex temeritate ratione doli mulctatur.*
3 *Iudex maior debet inhibire Iudici minori conatus nepharios.*
4 *Epiſcopus ex ſuo officio poteſt inhibere Iudici ſæculari, ne faciat executionem inſtrumenti vſurarij.*

Præcepit. Iſti chartularij erant quidam notarij,quos the-
ſaurarius,ad quem mittebantur ſingulis qua-
tuor menſibus cum libris iſto tempore cõfectis de theſauro re-
dacto, præponebat ſuper reddendis iſtis libris,& fiſcalibus rõni
bus.h.d. Chartularij præpoſiti largitionalibus titulis cuiuſcun-
que prouinciæ, ſunt a perſonalibus & cęteris muneribus inte-
rim exempti, & hoc probatur lege, & rõne.lege, probatur, pri-
mo per veterem ↄſuetudinem, quę eſt lex.ſcđo probatur, quod
ita diſpoſuit ampliſſima præfectura. Tertio probatur rõne,ſ.pu-
blicæ vtilitatis: expedit. n.publicæ vtilitati vt iſti largitionales ti-
tulos valeant fideliter,& cum diligentia pertractare,quod face-
8 re non poſſunt, cum eſſent alia cauſa impediti.h.d. primo. † Et
eſt hic arg.quod notarius maſſarij Communis Peruſij nõ tenea
tur ire ad exercitum: & hoc eadem ratione probatur,quia duo
munera perſonalia , vel duos honores non ſubit quis ſimul , vt
j̃.de mun.non contin.l.1.2.& fin.& j̃.de cur.l.quis tam.cum ſi.
ſed huic obſtat,quia decurio,q fungit̃ honore decurionis,etiam
alio honore ſuperfungitur, vt j̃.de cur.l.ad magiſtratũ,& l.qui-
dam ignauię. cum ſimilib. Solu. ſpeciale eſt in decurione , quia
eius officium habet ſe vt genus ad omnia officia,quæ ex neceſſi
tate ſubeuntur, ut j̃.de his,q mun.ſub.l.1.Quod ſi aliquo.Si prę-
ſes non admiſit excuſationẽ chartularij, ſed hanc l.uiolauit.pu-
nitur.idem eſt, & ſi temere dictus hanc l.non obſeruauit.hoc ſe
2 cundo.†Not.ergo,ꝙ ex temeritate officialis mulctat̃.verius,eſt,
qđ hic loqtur in pœna,& s̃.de apochis pub.l.1. in fi.iſtud tñ dicit̃
in priuato, ꝙ non mulctatur, niſi ratione doli,vel,quaſi,vt nota
ff.de in ius vo. l. ſatis. & officialis culpa grauior eſt,culpa priua-
ti,vt not. ff.de eden.l.q̃dam,§.numularios, & ff.de le.2.l.cũ ita.
§.ſpẽs. inſuper chartularij poſſunt reclamare ad comitem oriẽ
tis,vel alij, quibus ſubſunt iſti coactores , inqrere debent ad de-
nunciationem Palatinorum contra iſtos,qui hanc legẽ contem
nũt,q̃ inquiſitiouem faciunt, vt conatus horum nepharios im-
pediant,& ſi hoc non faciunt,punitur eadem pœna,quia illi,qui
cogunt chartularios, h.d. Not.de eo , quod fit ab inferiore ; eſſe
3 reclamationem ad ſuperiorem.† Item not. ꝙ ex inqſitione ma-
jor iudex debet inhibere conatos niparios minorum , qui ten-
dunt in præiudicium reipublicæ.Item nota ꝙ ita demum poteſt
imputari eis,ſi non inqrunt,ſi deductum eſt in notitiam eorum
vel per partis querelam, vel per officij nunciationem.facit ff.de
magiſt.conue.l.1.§.magiſtratib. Vltimo not.ꝙ adæquatur pęna
delinquentis in non inhibendo, & delinquen.in faciendo.& eſt
iſtud verum in iudicibus , quia iurauerunt iuſtitiam ſeruare, vt
in Auth.iuſiurandum,quod prę́ſtatur ab his,per totum.in ↄtra-
rium facit de excuſ.mu.ſe.l.placet,ad fi.ſed in priuatis differunt,
vtrũ aliquid committatur negligendo , vel faciendo , vt ff.ad ſe-
natuſcon. Sillan.l.1.§.impuberes.& no.eo.l.diuus,ff.ſol.ma. leg.
4 mora.vbi de hoc.† Et eſt hic ar. quod Epiſcopus ex ſuo iudicio
poſſit inhibere iudici ſeculari:ne faciat executionem inſtr̃i vſu-
rarij.Et hoc eſt vtile,dicit ſtatutum , ꝙ exceptio,ꝙ inſtr̃m ſit vſu
rarium non poſſit obijci poſt triduum,certe licet ad inſtantiam
partis non poſſit inhiberi exequutio,tamen pro metu Epiſcopi
inhiberi poteſt vt hic,& arg.ff.de pet.hęr.l. plane,& l.fin.& ff. de
annu.leg.l. Quintus Mutius.cum ſimilib.

§.Illud.etiam. Hic ponit ad quos ſpectat electio ſu-
ſceptorum.itẽ đt, quod hæc electio
debet fieri per inqſitionem,ſicut & alibi tutoris datio,quę inqui
ſitio fiet inueſtigantibus,& referentibus palatinis,quod eſt not.
& inueſtigatio non committatur niſi publico officiali. ad idem
eſt arg.s̃.de bon.vacan.l.fi.ſic intelligitur ff.de rebus eor.l.magis
puto.§.ne tamen.

§.Prouidentibus, Iſti lectores non habẽt officiũ
circa aliquid, quã circa ſimpli
citer eligendum,non aũt poſſunt largitionalem pecuniam ba-
ratare,vel ab vna arca deſtinata ad aliam tranſuertere,imo ẽt cu
rare debent,ut per eos nominati,& electi ab his,faciendum ca-
ueant.vel đi de maioribus quam ſint pręſides , ꝙ debent curare
ne hoc per pręſides fiat.hoc vult dicere.& dic plene vt s̃.de anno.
& trib.l.3.& inf.de ſuſcep.l.duos.

§.Quadrimeſtrarius. Pone caſũ vt dixi s̃. de
apo.pub.l.1.hac etiã. In
tex.ibi, Nam quæcunque.hic pœnam imponit.

LEX IIII.

1 *Tabellio indictionem,vel annos Domini omittens in inſtrumento , præſumitur omiſiſſe non ex certa ſcientia ſed ex quadam laſciuia.*

Præcipimus. Non eſt credendum literis, qbus aliqd
pręter veterem conſuetudinem intime
tur.h.d.¶ Caſus.præfectus in literis monitorijs, quas miſit præ-
ſidibus,ut monerent collatores ꝙ præpararent ſe ad ſoluendũ,
ut s̃.de iud.l.fin. expreſſit minorem modum quam debebat, ex
primi. rñdet imperator , huic ſcripturę(quia pręſumitur erro-
nea,non facta ex certa ſcĩa)non debet ſtari,ſed tributa pro con-
ſuetudine regionum exigenda eſſe, pœna contra facientib. im-
1 minente.h.d.† Not.ar.ꝙ ſi tabellio omiſit ponere indictionem ,
vel annos Dñi in inſtrumento, ꝙ pręſumitur omiſiſſe non ex
certa ſcĩa,ſed ex quadam improuiſa laſciuia,nam & lex, & con-
ſuetudo ſe habent vt ponatur,& ideo põt corrigi,& ſuppleri ta-
le inſtr̃m, vt l.ſi librarius,ff.de reg.iur.& quod no.Guil.in le.im-
perator,ff.de ſtatu hom.ſecus ſi omiſiſſet ex certa ſcĩa,quia tunc
haberetur pro falſo,& notarius,vt falſarius puniretur, ut in au-
th.de tabel.in fi.& s̃.& ff.de teſta.l.iubemus,cum ſi.item not.qđ
hic đt de conſuetudine,de admi.tut.l.ſine hęrede,§. Lucius. Itẽ
no.in gl.quod præfectus facilius creditur errare circa facta pro-
uincialium,quorum notitiam non habet, quam pręſumantur
errare pręſides præſidentes prouincijs,q præſumuntur hr̃e noti
tiã ↄſuetudinis & condõnem.prouincialiũ,vt hic habes multum
notabiliter in gl.fi.facit in ar.ff.de reb.dub.l.q habebat.no.bene.

Ne operę a collatoribus exigantur. *Rub.*

LEX VNICA.

Operarum. Dic quas operas collatores præſtare
non teneantur,ut habes hic in glo. ma
giſtra.

De immunitate nemini concedenda. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Notarius ſcribens falſum in præiudicium fiſci comburitur.*

1 His noſtre. † Notarius,qui ſcribit falſum in prę-
iudicium fiſci,comburitur, non ergo
de debent tabularij aliquem immunem ſua authori-
tate ſcribere,ſed oẽs conſcribere perequatoribus,&
cęteris prouincialibus iudicibus inſiſtẽdo,& faciendo, ꝙ illi co-
gant collatores ad ſoluendas neceſſarias,& tributarias functio-
nes firmatas.h.d.facit s̃.de exac.trib.l.omiſſi opinatores.& s̃. de
cano.largit.tit.l.2.Et eſt in arg.hęc l.qđ ſi notarius cataſtri illum
q erat allibratus in comitatu,allibrauit in ciuitate,vbi minus ſol
uitur,qđ dẽt comburi.hęc vera ſunt,ẽt ſi nõ rogatus ſcribat, vt
apparet in lr̃a,qđ no.& ẽt quia probatur ibi dum đt,ambitu no
tarium apud acta nõ eſt neceſſe rogari, cęterũ ſi rogari oporte-
ret,nec apparet rogatus,nõ puniret,vt ff.de fal.l.ſi qs legatum.

LEX II.

1 *Collecta,quæ imponitur cauſa tuendi prouinciam,omnes tangit pro modo patrimonij.*
2 *Collecta,quæ imponitur cauſa refectionis aggeris vel viæ,imponitur circun colentibus.*
3 *Collecta pro ingerum numero, & capitibus quæ ſunt in prædio, imponitur.*

Per Bithiniam. Qn̄ agitur de imponenda collecta, eſt conſideranda cā, ob quam indi
1 ci debetur, vtrum omnes de prouincia tangat pariter, vt puta † ſi
imponatur collecta cā tuendi prouinciam, & habendi ſtipēdia-
rios: hæc.n. cā oēs tangit, quia principaliter, & publicæ vtilitatis
cauſa fit: & qa ego nō habeo in prouincia niſi vnam domum, li-
cet tu ibi multas habeas, tn̄ deſtructio oīum bonorum meorum
tm̄ damnum facit mihi, quantum tibi, cum vterq; deducatur ad
egeſtatem, omnibus ergo talis collecta imponitur, verum pro
modo patrimonij ꝙ hr̄, ſiue in immobilibus ſiue in aīalium ca-
pitibus, ſiue in pecunia numerata, vt j. de mun.patri.l.fi.& ibi no
2 ta. Si vero † cā, ob quam collecta imponitur, reſpicit melius te,
quam me, vt puta agitur de refectione alicuius aggeris, vel viæ,
& ego tota die inde tranſire habeo cum meis animalibus, & pp
multas poſſeſſiones, quas ibi prope habeo: tu vero habes ibi mo-
dicum, licet alibi habeas multum: certe hic plus indicetur de col
lecta tibi, quam mihi, inſpecta vtilitate, quæ in plus reſultat tibi,
quam mihi. & ſi modica ſit impenſa, tm̄ circuncolentibus indi-
ceretur habita conſideratione prædicta: ſi vero magna, omnib.
modicum, vltra cæteros circuncolentibus aggrauatis, arg. huius
l. eadem dico conſideranda, vbi agitur de refectione murorum
ciuitatis, vel caſtelli, vt hic no. in gl. per l. ad portus, & l. oīs. s. de
operib.publi. Et no. ꝙ hæc collecta partim eſt vere patrimonia-
le munus, nam reſpectu circuncolentium cum indicatur poſ-
ſeſſionibus eorundem, eſt patrimoniale, & iō quilibet circunco
lens confert, vt ff. de vacat.& excu.muner.l.ſunt munera. ſed re
ſpectu ceterorum indicitur perſonis pro rebus, & iō non indice
3 retur niſi ciuibus, vel incolis. † Itē attende, ꝙ cum indicitur, indi
citur pro iugerum numero, & capitibus quæ ſunt in prædio, &
hoc dicit lex. & adde quod no. Guil. ff. de rerum diui.leg.ſacra, §.
muros. Item adde no. in l. ſi locus, ff. quemad. ſerui.amit. Quæro,
an ob id, quod habeam ſeruitutem in fundo tuo debitam, ma-
gis grauer in preſtatione talis collectę? Rn̄deo, ſeruitus hr̄ in fun
do, vnde per ſe non cenſetur, & ideo non pōt conſiderari eſſe in
bonis per ſe extra bona. l. 2. ff. de vſuf. leg. rem ergo dominantē
conſiderari oportet, & pro modo virium, nō iuris indictionem
fieri, vt hic dicit, & facit ad l. 1. de quibus mune.

De conditis in horreis publicis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Verba iſta iudicio meo, arbitratu meo, quid importent.*
2 *Verbum, volo, merum factum ſignificat.*
3 *Electus an indubio præſumatur notus eligenti.*

OMnia. Quæſitum eſt ab Imperatore, qd debeat fie
ri de blado, quod Imperator recepit ex tri-
butis? Rn̄det, quod vēdi debet, vel in milites ſi opus eſt,
expendi. Item quæritur de ordine vendendi? Rn̄det Imperator,
quod ordo vendendi hr̄ ex ordine redigendi, vt prius vendatur
vetus frumentum, quam nouum, pone quod vetus ſit corrup-
tum: quis modus ſeruabitur? Rn̄det, quod non vendatur per ſe,
ſed miſceatur cum nouo, & ita modicum miſceatur ꝙ quaſi ve
teris vitium per mixturam veletur, vt ſic ſine querela vēdatur.
Et vnum ſcias quod iſta venditio fit per illum quem præfectus
elegerit. eligere autem iudicio & motu ſuo debet hominem fi-
delem & ſibi notum, qui poſtea firmet non dare ad minutum,
vel in groſſo ſi emptorem repererit. h.d. Et not. pulchram legē.
1 † No. de verbo, arbitratu tuo, iudicio tuo, quod idem ſignificāt.
ergo ius ſignat utrunque. i. arbitrium rectum, & ſm legem, vt ff.
de ver.ſig.l. hæc verba. & no. hic in verbis prolatis a lege, ſed cū
proferuntur a teſtatore, vt ff. de fideic.l. Thais ancilla, §. Lucius,
2 & l. fideicommiſſaria libertas. † Porro verbum, volo, merum fa-
ctum ſignificat, & ideo non ſignat arbitrium, vt l. fideicommiſ-
ſa, §. qn̄, ff. de leg. 2. & no. ff. de leg. 1. l. Senatus. in fi. & de reg. iu. l.
perſonam, §. 1. volo. n. quia volo, nec deſiderat cauſam extrinſe-
cus, quia ipſa voluntas cedit pro cauſa & cauſato, vt dixi s. de
3 leg. 2. l. cum quidam ita. † Quæro, an in dubio electus præſuma-
tur notus eligenti? Rn̄deo, vt in Authē. vt iudices ſine quoquo
ſuffrag. §. eos. ver. ideoque licet.

LEX II.

1 *Negatiua quando poſſit directe probari.*

Cum ad quamlibet. Hic mandat imperator
pſidi, ut curet ne frumē-
tū pluuijs infectetur, & ideo ſarta recta debet hr̄e. & hoc fiat iō, vt
bonum frumentum detur militibus ad commodum, alioquin
præſes ad eſtimationem deteriorationis tenetur. h.d. Not. deflo-
1 ratum dici id, qđ non eſt infectum. † item no. ex hac l. ꝙ in his, q̄
ſubijciuntur uiſui negatiua poteſt directo probari, quia natura
ſuæ cauſæ. habet coarctationē, vt ꝙ domus non ſit tecta, vt hic,
& quod talis non ſit allibratus in cataſtro. s. de reb. credi. l. fi.

LEX III.

1 *Subtrahens aliquid ex frumento publicorum horreorum punitur in deportatione, & omnium bonorum publicatione.*

1 **Nulli.** † Qui ſubtrahit aliquid ex frumento publicorū hor-
reorum, punitur in deportatione, & omnium bono
rum publicatione. h.d.

Vt nemini liceat in comparatione ſpecierum ſe excuſare. *Rubr.*

LEX VNICA.

1 *Priuilegia quantuncunque generalia, non excuſant a collecta, quæ imponitur pro alimonia militum.*

1 **QVoties.** † In hac l. mandat Imperator, ꝙ ſi ob ali
moniam forte militum indicta fuerit
collatoribus collecta ob emendum frumentum, ꝙ
nullus prætextu alicuius priuilegij pro portione, quę
ipſum contingit, ſe valeat excuſare. h.d.

De collatione donatorum, aut relatorum, ſeu translatorum. *Rubr.*

1 *Canon indictus, videtur indictus annuatim.*
2 *Augmentum, vel diminutio quantitatis, non faciunt quid magis eſſe regulare, vel minus.*
3 *Lex per conſuetudinem approbata, non tollitur per reſcriptum.*
4 *Tributa minuuntur propter prædiorum ſterilitatem, & collatorum paupertatem.*

DIſpoſitionem. Tria tpa conſiderat, vnum
imperatorum precedentiū
Antiochum, aliud ipſius Antiochi, aliud Valentini, q
ſuccedit Antiocho in imperio. Dicit ergo ꝙ ante tem
pora Antiochi quædam prædia in cenſum deſcripta erant a tri-
butis exempta totaliter. Quædam in partem. Antiochus illud
videns indixit canone annuum quibuſdam releuatis; quoſdam
aūt pdijs priuauit, alijs adhærendo, ſeu donando, nunc quæritur
a Valentino, quid debeat obſeruari, an qđ nup fecit Antiochus,
an vero qđ olim? Rn̄. ſeruari debere quod nup fecit Antiochus,
& nulli conueniri, pena ꝯfacientibus officialibus imminente,
1 ēt ſi reſcriptum interuenerit. h.d. † Notari primo pōt, ꝙ canon
indictus vr̄ indictus annuatim, non enim hic conſtat, ꝙ Antio-
chus indixerit per ſingulos annor, & tn̄ Valentinus dicit quod
anniuerſarię præſtari debet. facit in arg. ff. de annu.leg l. legatum
2 † No. ſecundo, quod augmentum, & diminutio quantitatis non
faciunt quid magis eſſe regulare, vel minus; vn̄ licet preſtatio mi
nuatur, tamē canonica dr̄. Nota tertio quod imperator accipit
3 vni, & dat alteri ex cauſa. † Vltimo not. in gloſ. quod lex per con-
ſuetudinem approbata non tollitur per reſcriptum etiam ꝓprio
4 motu latum. † Item facit hęc lex in argu. quod propter prædio-
rum ſterilitatem, & collatorum paupertatem fiat diminutio tri-
butorum, dictum eſt in l. 2. s. de anno. & tribu.

De collatione æris. *Rubr.*

LEX VNICA.

AEris pretia. Nota hic aurum pro ære ſolui, qđ
facit ad notata. in l. Paulus. ff. đ ſol.
& ff. ſi cer.pet. l. 2.

De diſcuſſoribur. *Rubr.*

No. quot modis dicitur diſcuſſor in glo. parce, quę eſt magiſtra.

LEX PRIMA.

1 *Arbitratores ab agente eligi debent, alias faciunt litem ſuam.*
2 *Arbitramentum eſt ſpecies tranſactionis.*

QVoties. Diſcuſſor facultatum retulit me plura
poſſidere, quam poſſideam, tenetur mi
hi, quia vltra debitum obſtrictus ſum penſitare tribu
ta. h.d. Sed, & exceptionem habeo non in tm̄ conue-
1 niri, arg. ff. de admi.re.ad ciui.pert.l. 3. §. grauaui. † Et eſt hęc. l. in
arg. ꝯ arbitratores, ut faciant litem ſuam, ēt ſi ab alio ſint ele-
cti, quam ab agente. nunc ad idem facit, ff. de mag.conue.l. j. §.
diuus, & ff. de fideiuſſ.tut.l. cum oſidimus, in fi. l. j. ff. ſi menſ.falſ.
mod.dixe. Sed qua actione conueniuntur; Rn̄deo, forte nō ex
quaſi maleficio nominata, ut iudices, & arbitri: ſed quaſi geren
tes negotia partium uel mandato, uel non habita diſtinctione
a quo eligantur, arg. ff. mand. l. ſi tibi mandauero, §. ſi curator. &
2 de curat.bon.dan.l. fin. cadit enim in negotijs arbitramentū, † qa
ſpecies eſt tranſactionis, non aūt iudicium, vt in Authē. vt differ.
iudi. §. ſi vero. Item eſt arg. quod parti contra iudicem ſit recur-
ſus etiam ſi potuerit appellare, vel appellauerit. de hoc. not. in l.
fin. ff. quod quiſque iuris. in gl. magna. Et adde qđ. not. ff. de iudi.
l. ſi filius, & s. de conueniens.fiſci deb. l. quoniā. & j. titu. j. l. 2.

LEX

L E X II.

1 *Editio non ſit contra fiſcum.*
2 *Inſtrumenta duo ad liberandum probant duas ſolutiones.*
2 *Solutio tributorum non probatur per teſtes.*
4 *Inſtrumentum reuocari quando peti poſſit.*
5 *Tabellio ſi ſemel dedit inſtrumentum extenſum, an poſſit cogi, ut iterum reficiat.*
6 *Apochis duabus magis creditur, quam libro communis.*
7 *Teſtes die feriata poßent recipi indiſtincte & publicari ratione expeditionis litium.*

Nec caſu. Hæc lex eſt multum notabilis, & legit̃ duo-
bus modis. Vno modo legitur, vt dicamus
qđ apocha fuit facto collatori & eam caſu perdidit: tãdem cum
hoc deueniſſet ad notitiã exactoris, iterum petit ſciens collato-
rẽ non poſſe oſtendere apocham, q̃ perdidit. q̃rit ergo collator
remedium. rñdet Imperator, ꝙ ex quo ſemel ſoluit & facta eſt
ei apocha & ĩ libro cõis eſt ſcriptum, ꝙ ſoluit, quod vbi data eſt
apocha, ſufficit ſibi. & ideo exactor non põt dicere, exhibeas a-
pocham publicam. h. d. Et eſt lectura optima, & notabilis, qđ pu
blicus officialis teneatur exhibere librũ fiſcalium rationum ad
exceptionem rei fundatam, ẽt ſi illo non utatur. idem puto in
quolibet officiali priuati, nam ſi fit iſta editio ꝯtra fiſcum, qđ eſt
ſpeciale in publicis rõnib. fauore collatoris, multo fortius idem
erit in tutore pupili, vt librum rõnum teneatur exhibere ei, qui
1 annuatim canonẽ emphyteuſis ſoluit pupillo, vel ſimile. † Op-
po. ꝙ nulla fiat editio ꝯ̃ fiſcum, vt ff. de iure fiſ. l. in fraudem. §.
neque. Solu. hic ſpeciale, vt dictum eſt. Scđo modo legitur hæc
lex, vt dicat, ꝙ collator qui ſemel recepit apochã, dicat ſe perdi-
diſſe, tñ nõ poſſit perdere, vt renouetur, i. alia noua apocha fiat,
ne forte poſtea oñderet duas apochas, & ex poſteriori repete-
tur vt indebitum, & hoc eſt verum ſi in rõnib. publicis cõſtat fi-
ſco eſſe ſolutum: ſed ſi non conſtaret, reuocatio peti poſſet. h. d.
2 † Ex hac lectura nota, ꝙ duo inſtr̃a ad liberandũ probant duas
ſolutiones. & hoc eſt verum, ſi diuerſis tp̄ibus facta eſſe conſtat,
& in diuerſis diſtractibus. Sed ſi ex uno diſtractu producerẽtur.
x. inſtr̃a, non probarent niſi de vna ſumma, vt l. unum, ff. de te-
ſta. & l. 1. §. ſi quis in duob. ff. de ſecun. tab. & ar. inf. de diuer. offi.
l. fi. li. 12. in dubio autem reo faueo, vt pręſumam duo inſtr̃a eo
dem loco & tp̄e facta de eodem diſtractu, non de pluribus, arg.
ff. de ver. ob. l. quibus idem, Porro in inſtr̃is probatorijs ꝯ̃ctus ea
dem diſtinctione utor vt ff. de prob. l. quingenta. & ff. de leg. 2. l.
3 Sẽpronius Proculo. † No. ſcđo, ꝙ ſilicet ſolutio tributorum non
poſſit ꝓbari per teſtes, & valet ad hoc, vt ſi non appareat aliqua
alia ſcriptura de ſoluto, debeat fieri renouatio apochę, vt hic dr̃
4 quod not. † Not. tertio, ꝙ renouari inſtr̃m tunc poſſum petere,
qñ aliter non poſſum probare, q̃ per inſtr̃m, vel difficilis eſſet ꝓ-
batio, vt s̃. de iure emphy. l. fi. §. neceſſitate. & per hoc limitatur,
qđ hr̃. in auth. de man. prin. §. coges. & in auth. de hære. & Falc.
poſt princ. & ff. de admi. tu. l. chirographis. & s̃. de libe. cauſa. l. ſi-
5 cut datam. cum ſimilib. † Not. quarto arg. ꝙ ſi tabellio dedit in-
ſtr̃m mihi extenſum ſemel. ꝙ poteſt cogi, vt iterum reficiat, ſi
de hoc appareat imbereuiatura, & ſic etiam notatur, ꝙ ſola im-
breuiatura tabellionis tm̃ valet, quantum inſtr̃m extẽſum, arg.
ff. de lib. & poſth. l. Gallus. §. 1. ego puto ꝙ tabellio, ad cuius offi-
cium pertinet exhibitio, mille uicib. debeat exhibere, ſi toties
perdicit inſtr̃m: quia ſibi nõ nocet, vt hic, ideo iterum edere co
pellitur, ita tamen, ne noceat fiſco. Per hoc ẽt dico in ſupradi-
ctis, ꝙ ſi quis peteret renouari inſtr̃m, & vellet dicere compu-
tato omni alio inſtr̃o, ꝙ indiſtincte deberet ſibi fieri renouatio,
6 arg. eorum quæ no. ff. ſolu. matri, l. 2. † Vlterius no. ꝙ magis cre-
ditur duabus apochis, quam libro cõis, in quo continentur ſe-
mel tm̃ eſſe ſolutum. aliud dico in alijs inſtr̃is: nam ſi apparet
una imbreuiatura, & duo inſtr̃a, non ualent niſi quantum vnũ
inſtr̃m, quia conſtare debet, ꝙ notarius tunc abſoluerit contra-
ctum, quando fuit de eo rogatus, ut ff. de le. 3. l. fideicommiſſa.
§. 1. & ff. de teſta. l. ex ea. & ff. de codici. l. fi. §. illo cum ſi. & l. con-
tractus, s̃. de fid. inſtrum. Item quia ſi dubitaretur de ueritate in-
ſtrumenti, eſſet exhibendum originale, ideſt ipſa imbreuiatura,
quia hoc fieri non poſſet. illud confiteor, ꝙ tabellio hic poſſet
rogari abſolui facere contractum & alibi ſcribere, ut ff. de iudi.
l. exigere dotem. Item fateor, ꝙ vbi habeant teſtes, quomodo
perdidit chirographum, ꝙ poteſt petere teſtes recipi ſuper hoc
ad æternam memoriam ſi eſt reus, quia non eſt in poteſtate ſua
qñ experiatur, ut no. ff. de teſtibus. l. curent, & in Auth. de teſti. §.
pe. & hic recipiunt teſtes, & publicantur etiam in crĩali cã, ut ff.
de qõ. l. vnius, §. cogniturum, aut ex parte actoris, ſi non ꝯpetit
ei exactio de pñti, idem ſi timetur ne fortuitis caſib. probationũ
copia ſubtrahatur, vt ff. ad l. Aquil. in lege. ſed ſi competit ei exa
ctio de pñti, petet iuſta cã in libello expreſſa, & declarata. ſ. quia
timet de morte teſtium, vel abſentia diutina, teſtes recipi, nõ tñ
publicari, ſed & infra annum actionem ſuam proponere debet,
extra, vt li. non conteſ. c. qm̃ frequenter. rĩr aũt ordinem iudicij
peruertere non dẽt, & attende rationem, vbi habet locum ordi
narium auxilium, per quod ita plene ſubuenitur, ſicut p ordina-
rium ceſſat extraordinarium: ergo ſi ordine iudiciario inceden-
do põt ad ſuum peruenire, non dẽt extra ordinem iuuari, ſed ſi
dubitatur ne forte auxilium deficiat teſtib. fortuito ſubtractis,
extraordinarium hẽt auxilium, quia per illud indubitanter ſub-
uenitur. ergo plenius eſt quã ordinarium, quo non conſtat, an
p illud ſubueniatur. licet. n. nõ ſit plenius & in plus, tamẽ plenius
eſt, i. cautius. & hæc no. ſunt. Porro interdum contingit, ut ali-
quis ſit actor, & reus, & tunc ſi actor venit ad exceptionem, ut
leg. Aurelius, §. ſenſu ff. de lib. leg. l. ſi contendam. ff. de fideiuſſo.
q̃a extra ordinem hẽt illud auxilium, non tollit vnum extraordi
nariũ aliud, cũ mere veniat vtrunq. ab æquitate. ſed ſi exceptio
venit ab actione, vt in exceptione compenſationis competentis
ei, cui debetur nãliter, & ciuiliter, tunc quia agere de iure com-
muni põt, non habet extraordinarium auxilium. diuerſum, ſi ſit
creditor. naturaliter tm̃, quia tunc exceptionem ſolam habet,
ut ſi ab vno deuiat exceptio, ab alio actio. & ſic vtrũq. iure prin-
cipali competit. & dico ſuper exceptione conſeruanda. teſtes re
cipi debere, & publicari, ſed non ſuper actione, niſi prout ſupra-
dictum eſt in actione. v. g. conſtituiſti mihi ſeruitutem, moleſtas
me, hẽo. exceptionem, poſſum agere primo actione perſonali,
vt s̃. de vſuf. l. corruptionẽ. vbi no. Super exceptione conſeruan-
da recipiuntur teſtes, q non proderunt in actione, & fiat iſta pu-
blicatio pro parte poſſeſſoris, ſi forte negatoria conueniretur ad
intereſſe. verſum in eo, cui ſeruitus q̃ habebat, remitteretur, nã
ſiue incipiat a præcedenti remiſſione, nulla eſt actio, ſed ſola ex-
ceptio. arg. ff. de donat. l. Ariſt. ſiue a præcedenti conuentione de
remittendo, adhuc nõ eſt actio facta remiſſione, ſed exceptio tã
tum. & ideo publicationi talium teſtium eſſet locus, vt extra de
teſtib. c. ſignaſti, quod ſi conuentio præceſſiſſet de non moleſtan
do, ibi remiſſio non faceret totaliter pactum de promiſſo, vt not.
ff. de pac. l. 1. & l. cum ꝓponas. & s̃. de tranſ. l. ſiue apud acta. & iõ
eſſet ex promiſſo actio, nec teſtes de promiſſo rĩr recipientur,
ſed a liberatione venit exceptio, & ſuper ea, quia eo reſpectu
reus eſt, & rĩr eſt locus petitioni de publicando, . ſ. implorato
principaliter officio iudicis ad hæc, nam officium incidens, &
mercenarium ſolo regulari & communi modo ordinatum eſt,
ut l. prolatam. item qũo eſſet mercenarium, antequam eſſet a-
ctio propoſita, cui deſeruiet plene? puto. ꝙ actori, reo petente te-
ſtes ſuos recipi & publicari ante litem conteſtatam. & ipſe pete-
re poſſit. arg. ff. de fruct. & lit. expen. l. ſi. & de temp. in inte. reſ. l. pe
tendæ. quid dices in iudicijs ſummarijs, vbi lis non conteſtatur;
7 Rñdeo, vt l. fi. §. illud, de tempus ord. † item quid dices poſt ſen-
tentiam? Rñdeo, puto ꝙ teſtes die feriata poſſint indiſtincte re-
cipi & publicari fauore expeditionis litium, ut extra de teſtib. c.
Albericus. & facit ad p̃dicta, ff de Carb. edic. l. 3. §. duæ aũt ſunt
cauſæ. at teſtm̃ poteſt peti indiſtincte publicari fauore ſui, vt leg.
publicati. non idem in codicillis, quibus minus fauetur, ut patet
in deductione Falcidiæ, & ſimilibus, vt non petantur publicari
niſi ꝑm ꝙ alia inſtrumenta, & ita de facto obtinui. vel dic, ꝙ ſcri
ptura codicillorum indiſtincte põt publicari, vt l. 2. ff. quemad. te
ſta. aperian. & idem in qualibet alia ſcriptura, vt s̃. vt lite pend. 2.
no. s̃. de diuer. reſcri. l. ſancimus. & ff. de Carbo. edic. l. 3. §. duæ. &
ibi no. & ita forte loquitur l. publicati. ſed diuerſum ſit in teſtib.
teſtes. n. bene probant, licet modo non recipiantur ad publica-
tionem ſuo tp̄e, ſed inſtrumentum, niſi modo recipiatur ad pu-
blicationem ſuo tempore productum nihil probaret, quia non
eſt publicum. & iſta no. in d. l. 2. quemad. teſt. aper. facit quod no.
s̃. de teſt. l. j. & s̃. & de conuenien. fiſci deb. l. fi. cum ſimilibus.

L E X III.

Per ſingulas. Etiam aduocato cura diſcuſſoris iniũgitur. h. d.

De Decurionibus. & filius eorum, & qui Decurio. habentur, & quib. mod. a for. cur. liber. *Rub.*

1 *Decuriones qui ſint.*
2 *Curiales qui dicantur.*
3 *Decuriones qualiter puniatur, ſi delinquunt in officio.*

1 Decuriones † dñr rectores antiani ciuitatum. alibi, vt Bono-
niæ dñr Conſules, vt in gl. ſed differunt ab antiquis Decurioni-
bus, quia antiqui erant perpetui, hodierni vero ſunt tempora-
les. Item etiam quia non adminiſtrabant aliquid, durabant in of
ficio olim, & erat Decurionatus quoddã genus ad omnia mu-
2 nera, & honores, vt j̃. de his, q ſpõte mun. ſub. l. 1. Curiales † ve-
ro puto dici non idem qđ Decuriones, vt dicit Placen. ſed illos
quos ſunt ſub regine Decurionum rõne ciuilitatis vel incolatus
vt j̃. eod. l. eos, & in l. Circenſium, & qui ſe aſſumãt, vt dicit Pla.
3 & qualiter Decuriones teneantur, ſi delinquunt in officio no. s̃.
eo. l. 2. s̃. de conuenien. fiſc. deb. l. quoniam Augerio.

L E X PRIMA.

1 *Actor an habeat optionem agendi contra quem voluerit, ſcilicet contra fideiuſſorem, vel principalem.*

Fideiuſſio

2 *Fideiuſſio patris, qualiter inducatur, cum filius ad magiſtratum recipitur*
3 *Fideiubere neceſſario habet pater pro alio tutore datiuo inſtituto, vel ſecū admiſtrationem gerere. Et quid in tutore teſtamentario. nu. 4. & quod curator teſtamentarius non diſtinguitur a datiuo.*
5 *Tutor pater impuberi datur, ſi pater minor ſit 25. annis, eget confirmatione.*
6 *Pater ſi conſenſit filio dum creabatur Decurio, an hæres patris teneatur p omni onere filio iniuncto.*
7 *Pater tenetur ut fideiuſſor in his, quæ deferuntur filio de iure communi.*

SI cum te. Tacita fideiuſſio patris tenet hæredem eius, ſed ante exigitur q̃ fiat excuſſio prin-
1 cipalis. h. d. Opponitur ꝙ ſit in electione actoris, † quem primo conueniat, vt l. iure noſtro, & l. non recte, ff. de fideiuſſor. Solu. illud regulare in fideiuſſore, q obligatur expreſſe, de iure cōi. hic caſuale in patre, q obligatur tacite de iure ſpāli, ſm gl. tu dic plene, vt dictum eſt s. de conuenien. fi. deb. l. j. item opponitur, dr̄ hic patrem teneri vbi conſenſit. le. a patre, vr̄ uelle, ꝙ teneatur, licet non conſentiat, dum tñ non ꝯdicat, vt j. de filiof. & quemadmodum. l. j. & ff. ad munic. l. j. cum ſimilib. fateor ꝯrium, & hic vult dicere, ut non teneatur pr̄, qñ expreſſe tm̄ ꝯdicit, vt j. eod. l. filios, §. ſane. item opponitur, & vr̄, ꝙ pr̄ teneat, vt principalis, vt l. tria onera, & ibi no. ff. de excuſ. tut. Sol. illud cum cura tutelæ, & officio indiuiduum pr̄i. & filio iniungitur. eo. tit. l. ſi is. qui tres, §. fi. & ff. de ſuſp. tu. l. fin. aut pater per filium gerit, ita quod noīe ſuo, & pr̄s filius exiſtit, vt ff. de adminiſtr. tut. le. ita aūt, §. geſſiſſe. item opp. dr̄ hic ꝙ dēt fieri excuſſio rerum, imo vr̄, ꝙ bonorum, ut l. j. s. de his. quæ in frau. cre. Solu. res, & bona idem ſignāt hic, qa rei appellō gnālis eſt, unde emolumentum bonorum ſignāt hic, non corpora. licet. n. x. fundi eſſent in hæreditate, tñ ſi aliq creditores eſſent potiores fiſco, illud ſolum, ꝙ ex his ſuper exonerat fideiuſſores, non qđ in priores, errogatur.
2 † Nunc q̃ritur primo, qualiter inducatur fideiuſſio patris, cum filius ad magiſtratum recipitur? Rñdeo ſi pr̄ dimittat ſe aſcribi in fideiuſſorem, ut ff. de fideiuſ. tut. l. cum oñdimus, in fi. item ſi tacite cōſentit filio, dum ſuſcipit adminiſtrationem, vt dictum eſt s. Sed qd ſi ex poſtfacto pr̄ fit, & eius voluntate filius gerit? Rñdeo, ſi pro ſe ſatiſdederat rem pup. ſal. fore, ēt poſt geſtionem inchoatam pr̄ fideiubere compellitur, & ideo fideiubere credit,
3 & pro fideiuſſore habetur. † item qd in officio, quod eſt authoritate tantum publicum, ut in tutela? Reſpondeo, in datiuo tutore, pro quo pater hēt neceſſe fideiubere, vel ſecum gerere, ut d. l. ſi qs intra tres, §. imperator. fateor, ꝙ ſi filius patris voluntate geſſiſſe probatur, ſufficit ad fideiuſſionē, qa præſumptio eſt, ꝙ hæc uolūtas patris fuerit, niſi ſe exemerit a legali onere, quo fideiubere obſtrictus erat, ar. ff. de ſo. & lib. l. & magis. l. Stichum §. naturalis, & ff. mand. l. papinianus. & ita intelligitur le. j. s. ꝙ cū
4 eo. & ff. de excu. tu. l. ſi quos intra. s. alle. † Sed in tutore teſtamētario, qa pr̄ facto teſtatoris aſtringi non pōt, habet talis conſenſus vim oblōnis, cum ad illud non teneretur, vt ff. de admin. tu. l. Lucius Titius Caium Seium. Quid dices in curatoribus. Rñdeo in curatoribus non pōt diſtinguit teſtamentarius a datiuo, qa nullus eſt teſtamentarius, etiam ſi impuberi detur, vt l. tutores qui, §. 1. & l. impuberi, ff. de adm. tut. quoniam non perſonæ datur ſed rei, cuius gubernationem ius ciuile patri iniungit rōne patriæ ptātis, vel participij iuris, ut s. de cur. fu. l. fin. & l. 1. s. de bonis mat. & no. s. de bonis quæ lib. auth. quæ excipitur, & ideo in caſu prædictæ ptātis, & iuris, fruſtra diſponit. perſonæ. n. filij gubernationem pater habeat a natura, ut l. ſi quis a liberis, cū ſi. ff. de lib. agno. ſm quam pater moriendo non perit. ſed in filio fore ſuperſtes creditur, ut ff. de uerb. ſigni. l. liberorum, in fi. cum ſimilibus. ideo perſonæ gubernationem principaliter, & rerum conſequenter ſolus habet, non econtra, ſed confirmatione eſt
5 opus, vt ff. de confir. tu. l. 1. in fi. † Porro interdum & tutor pater impuberi datus eget confirmari, vt ſi pater ſit minor 25. ann. vt ff. de admi. tu. leg. 3. §. quamuis. idem hodie puto, ſi tutor aliunde q̃ ex teſtō eſt pupilli debitor vel creditor, qa aliquantulum fides eius vacillat, ſicut eſſet ſi teſtamētor ei' mors ignoraſſet, vt ff. de an. leg. l. Quintus, §. pen. l. ſi. §. largius. ſed vbi teſtō eſt creditor, aut debitor, contrarium ſeruatur, ut l. poſt legatum, §. amittere, ff. de his, quibus ut indi. porro in publico adminiſtratore non facit quicquam, cum ſit debitor, vel creditor, vt l. fin. §. 1. j. de his, q ſponte mune. ſub. item ſi tutor per calumniam ſe aſſeueret creditorem, non ppea excuſatur. ut l. athletæ, §. dat remiſſionē, ff. de excu. tu. & ibi Ia. de Are. ſed licet non cadat in curatoribus diſtinctio teſtamentarii, & datiui. tñ cadit diſtinctio teſtamentarii, & legitimi, vbi dic ꝙ pro filio legitimo curatore forte fratris vterini vel nepotis fatui, pr̄ fideiubere dēt, nam & datiuus q p l. confirmatur, legitimus poteſt dici, ut l. obuenire, ff. de verbo. ſign. ergo ſicut pro datiuo ſe obligat, ita & pro legitimo. in curatoribus. ergo ſemper ſeruabo. l. ſi filius, de tutelis. Quid in curatore bonorum? Rñdeo, priuatum officium gerit, ut l. 1. in fin. de cur. bo. dan. & idem ſerua quod lex dicit de geſtore, ut non ui-
6 deatur fideiubere, ut ff. de neg. geſt. le. mandaſti. † item quæritur, inter ꝯſenſit filio, dum creabatur Decurio, an hæres pr̄is teneat pro omni onere filio iniuncto? Rñdeo, vt in glo. not. nam aut pr̄ expreſſe fideiuſſit, & tenentur indiſtincte eius hæredes; vt ff. fa. erc. l. ſi filia, §. Neratius. aut non, & tunc pro oneribus delatis filio in vita conſentienti tenetur pr̄ conſentiens: ſed pro poſtea delatis filio quoad eum neceſſe hēt fideiubere pro eod. i. quo ad eum, cum in ptāte eum habet pater, vt extēdatur fideiuſſio quatenus extenditur fideiubendi neceſſitas, & non vltra, vt ff. ad municip. l. Lucius, §. idem rñdi. ff fam. erciſ. l. ſi filia, §. idem ſcribit,
7 quod eſt no. † Item caue tibi, quia pater habetur vt fideiuſſor in his, quæ deferuntur filio de iure cōi: ſed ſi diſpenſatiue filio minori deferretur honor, non tenetur pater vt fideiuſſor. caſus eſt notabilis j. de mune. & hon. non continua. l. 1. in fi. & facit ad l. ff. de Decurion. l. honores, §. fi. cum ſimilib.

LEX II.

1 *Decuriones ſemel eligendo non ſunt functi officio.*
2 *Vniuerſitas eſt citanda par edicta, vel ſonum tubę.*
3 *Electo ex electione ipſo iure ius quæritur.*
4 *Citatio debet exprimere locum, ad quem quis debeat venire citatus.*
5 *Præſes qui eſt, conſultor appellatur, ideſt ex appellatione ad ipſum itur.*

Obſeruare. Not. ad euidentiam huius l. ꝙ præſes non eligit magiſtratū. qđ apparet, quia electus ad præſidem appellat, ſi iuſtam cām appellandi habeat, vt l. 1. §. ſolent, ff. qñ appel. ſit. & j. qui morbo. l. podagræ, cum ſimilibus fallit ff. de appel. l. imperator, §. 1. & de vac. mun. l. ſextumdecimum. §. quem ita. vbi dr̄, quod ſi electus per decuriones appellauerit ad præſidem, & præſes pronunciauerit recte appellatū, ꝙ in locum ab ipſo remotum alium elegit: ſecus ſi electus eſſet remotus a Decurionib. nam ipſorum eſt noua electio, vt j. de profeſ. & med. l. 2. & arg. ff. de teſt. tut. l. ſi qs ſub condōne, §. 1. & ff. de leg. tu. l. 3. §. quæri. ibi. idcirco. n. &c. Hæc ex poſt facto, aut ab initio obtinet, qđ dixi a principio; fallit ſi Decuriones eligere nolunt, uel non pn̄t pp aliquam facti contingentiam, ſicut dicimus eꝯ, vt ff. de excuſ. tut. l. vbi abſunt. & arg. de can. larg. tit. l. 1.
1 † Ex his apparet, quod decuriones ſemel eligendo non ſunt functi officio ſuo. qđ accipe, qa ſi electio valuit, non ſunt functi officio reſpectu executionis, qa curare debent, vt mandetur executioni, vt hac l. ſed ſi non pōt mandari executioni, aut aliqua iniquitas verſatur in electione, vt puta elegerunt illum q hēt excuſationem, & q legitime appellauit, & tunc electio deuoluitur ad pręſidem, vt iam dixi; facit arg. s. de accu. l. abſentem. aut nulla verſatur inquitas, & tunc interdum electus ſuſcipere nō vult officium, & cogitur ſi pt. qđ ſi pp impedimentum factum non poſſit cogi, idem. Decuriones interim alium eligunt, vt j. eo. l. ſi magiſtratus, & l. quidam ignauiæ, & l. q̃uis prouiſum, interdum ſuſcepit, & finitum eſt eius officium, & idem, tñ attende, qa hæc locum habent in eo, qui eligit ex officio quod in ſe radicat. cęterum ſi in alio radicetur, quod eſt qñ vel perſonæ certæ electio mandatur, quo caſu hr̄ loco nuncij, quia nudum miniſterium præbet, vt ff. de manumiſ. vindica. l. pr̄ ex prouincia. vel in certo tpe non eligit iure ſuo, nec ex officio in eo radicato, ſed in delegante, ut l. 1. §. qui mandata, ff. de iuriſd. omn. iud. & l. & quia cū ſimilib. & tunc ſemel eligendo functus eſt officio ſuo, nec iterū amplius eligere pōt, argu. ff. de re iud. l. iudex. hæc procedunt in electione, quæ fit ab aliquo rōne officij, ſed vbi electio fit ab aliquo iure ꝯctus, vel vltimæ voluntatis, tunc aut trahit ſecum excuſatio. & non licet variare, quia ius alteri quæſitum eſt, ut ff. de leg. 2. & l. ſtatuliberum, §. fiſcum, aut non, & tunc licet variare, vt puta ſi ex ꝯctu ſtricti iuris ꝯpetat ius eligendi, vt ff. de verb. ob. l. eum qui certarum, §. cum pure, vel ſi electio non tenuerit, vt ff. de opt. leg. l. cum ita, §. quęſitum. Secundo no. ꝙ licet rectores prouinciarum non conferant rl̄r officia authoritate, & vtilitate publica, vel vtilitate priuata, vt ſunt tutelæ: tñ habent Decuriones, ſeu priores ciuitatum ius conferendi tales tutelas, vt ff. de tu. & cur. da. ab his. l. vbi abſunt, & ratio eſt, quia magiſtratib. iniungitur principaliter officium circa Rempublicam, ſecundario priuatorum, vt ff. ad municip. l. 2. 1. reſp. & ff. de magiſtr. conue. l. j. in fi. & no. s. l. prox. vnde merito dant tutores, quia eorum datio reſpicit commodum in particulari, ergo magiſtratus non creant. Reſpondeo, quia commodius eſt, vt eligatur qui placet eis, quam Regi. Not. tertio ad euidentiam, quod ab electione eius, qui eligitur ad publicum omnium iure officium, appellatur j. x. dies. l. 1. §. quod in ſententijs, ff. qñ ap. ſit. non autem excuſatio proponitur, licet ſecus in tutela, & eſt ratio, quia magiſtratus per decretum decurionum eligitur, & a decreto poteſt appellari, ſed tutor nominatur, quæ nominatio eſt actus extraiudicialis, & iō ab ea non appellatur, ſed excuſatio proponitur, & ꝙ decretum decurionum ſit actus iudicialis, apparet ex vi vocabuli. Itē apparet ex eo, quod dicit lex, in curiam, &c. His ſic præmiſſis dic caſum, quod imperator iubet, quod qñ fienda eſt electio alicuius publici officialis, vel pręſidis prouinciarum, alij magiſtratus debent per edicta, uel ſono campanę, vel tubæ citare decurionē, curare, vt oēs ꝯgregentur in curia præſidis, hoc primo, eis ibidem cōuenientibus præſes faciat nominationem ad

munera

mu̇nera ēt de abſente,hoc ſecundo.Noīatio.non dēt in notitiā
noīati dirigi per publicam perſonam,& ſtatim.hoc tertio.Si no
minatus putauerit ſe grauatum appellabit ad pręſidem .hoc
quarto. Sed ſi apparuerit eum iuſte appellaſſe, ſumptus litis ei-
dem a noīatore reſtitui oportebit.h.d Not.primo, ꝙ magiſtra-
tus pñt citare priores ſiue Antianos, alias compellantur cōſilia
rij,quos Peruſini appellant Priores. Not.ſecūdo,ꝙ magiſtratus
ex eorum officio compellunt eos, ad quorum officium perti-
net electionem facere,& aliquem eligere. No.tertio,ꝙ vniuerſi
2 tas † citanda eſt per edicta , vel ſonum tubæ, aut cāpanæ,vt hic,
& no.ff.de reg.iu.l.nō pōt uideri.& adde quod no.s̃.de iud.l.fin.
3 † Not.ꝙ ex electione ipſo iure quærit ius electo. alioqn non ha-
beret neceſſe ſtatim appellare,prout đt.pro hoc cōcordat quod
no.s̃.de iuriſ.om.iud.l.priuatorum.attende hic, interdum eligit
qs ad munus neceſſarium,puta qa delegatur iudex, & eligitur
arbiter ex neceſſitate,vt s̃.de aduo.diuer.iud.l.ſancimus.& tunc
ipſa electione ius q̃ritur,ſicut,& ſi aliqs ex decurionib.ad magi-
ſtratum vocetur, vt hic,& ff.de iud.l.2. in princ.& l.cum furio-
ſus,tñ exercitium non hēt,niſi actum ſit,ar.ff.de eo,qui pro tut.
l.q̃ro.& ita intelligitur qđ no.in d.l.priuatorum. & in Authē.de
collat.§.ad hoc prohibemus. collat.8.interdum eligitur quis ad
quid voluntarium,& tunc cum acqſitio iuris dependeat a facto
duorum,amborum conſenſus deſideratur, vt puta ſi qui nō eſt
ciuis,vel incola,eligatur ad aliquem honorem,vt s̃.de his,q ſpō.
mun.ſub.l.3.Item ſi dependeat a facto trium,ſ.eligentis, confir-
mantis,& aceptantis,non ante ius q̃ritur, q̃ hæc omnia interue-
niant, & iſtud eſt verum in iure adminiſtrandi.ſed bene acqrit ſi
bi ius impediēdi ne eligatur, & ita intelligitur qđ no.in d.l.item
ſi iuris acqſitio dependeat a duplici facto eiuſdem perſonæ,non
ante ius q̃ritur q̃ qđ duplex factum interueniat,vt ff.de teſt.mil.
l.ex eo tpe.hęc vera ſunt in eo qui pure eligitur;ſed in eo,qui ex
die eligitur niſi electio tranſeat in ↄtum, vt ff.de condi.& dem.
l.Publius.nullum ius quęritur electo ante diem,ar.ff.de aſſign.li
5 be.l.ſub condōne.in princ.qđ eſt not.† Not.quinto in citatione
eſſe exprimendum locum,ad quem quis dēat venire citatus,ſic
eñ dr̃,in curia,&c.No.ſexto,ꝙ denunciatio debet fieri ꝑ publi-
cum officialem.No.ſeptimo,ꝙ præſes, q eſt conſultor,appella-
tur. i. ex appellōne itur ad ipſum, non obſtante conſilio, ſic ff.
qñ app.ſit.l.1. ſolent.& §.q morbo.l.podagrę.Hoc facit in arg.
ad p̃terita,iudex iuſtitiæ eſt iudex, ad quem appellatur ĩ ciuitate
Peruſij.pone ergo ex conſilio ſuo ſnĩam latam , non iō impedit
a populo.Itē eſt argm̃,ꝙ conſultor ſi male conſuluit,non tenea-
tur alium appellare.Sol.qūo appellatur ad eum, cum ſp diceret
ſe bene cōſuluiſſe? ar. s̃.de poſtu.l.ſi quis. Sol.non appellatur ad
eum,ſed ad ſucceſſorem. & ita hic intelligitur.tenet ergo ſi ma-
le conſuluit,vt ſubijcit.& s̃.de conue.fin.deb.l.quoniā Augerio.
& ff.ad muni.l.2.§.geſtum.cum ſimilib.facit qđ dixi s̃.titu.1. ſed
qua actione tenetur? R̃ndeo,aut ad eum itur ex conuentione,&
tenetur exemplo arbitratoris,vt s̃.l.j.tit.1.aut ex lege,& tunc ob-
tinet hæc l.& s̃.de excuſ.tut.l.ſeueriter, ſ.vt teneatur actione in
factum ad intereſſe partis,vt ibi no.vel offi.iudicis nobili. Atten-
de,hic impenſæ ĩterdum deducuntur in iudicium,vt ſors,& ſic
principaliter,& tunc iure conuentionis, vel quaſi delicti,petitæ
principaliter petuntur, vt ff.de le.3.l.3 §.ſi rem. vbi not. ff.de reg.
iu.l.1.vbi de hoc,& Auth.de iudicib.§.oportet.& ibi no.ff de rei
uendi.l.non ſolum.ff.de lib.leg.l.petitor.Et attende,quia qñ cō-
uentiones petuntur. non hr̃.conſideratio temeritatis,ſed qñ pe-
tuntur ex quaſi delicto,ſic:qa ceſſat ceſſante temeritate,& ſic in
telligitur hæc l.& j̃. de ſumpt. recuper.& ff.de vaca.mu.l.1.§.1.
interdum expreſſe petuntur,vt accuſatio rei, & tunc iure actio-
nis petuntur,vt ff.de pig.act.l.neceſſarias, in ſi. Interdum petun-
tur expenſæ factæ in litem,non in re petita:& tunc ſi ab eo,cum
quo litigatum eſt petuntur:aut in eadem inſtantia,& veniunt ꝑ
officium iudicis mercenarium, vt l.qui ſolidum,§.ēt, ff.de leg.
2.& s̃.de fru.& lit.expen.l.termino. & l. propandum , §. ſinautē
reus.s̃.de iu.aut in alia,& veniūt iure exceptionis.Inſt.de excep.
§.ſed hodie. vel dic, quod expenſæ rōne victoriæ veniunt offi-
cio iudicis:rōne contumacię,ope exceptionis,vt s̃.de iud.l.ſanci
mus.& vtraque vera eſt, ſed quæ non petuntur a parte,ſed a ter
tio veniunt officio iudicis nobili,ſi ↄctus non procedit,vt ſup.de
reb.cred.l.gñaliter,§.his de præſentibus,& s̃.de teſtib.l.qm̃ libe-
ri.& de ergo.mili.anno.l.fin.ſed ſi ↄctus præceſſit, actione ex eo
contractu petuntur,vt ff.ſi.regun.l.ſi irruptione,§.1.

LEX III.

1 *Beneficio maioris ætatis renunciari poteſt,non autem minoris.*
2 *Et quid in beneficio ſexus.nu.2.*
3 *Beneficio,quod conceditur ratione imbecillitatis, renunciari non poteſt.*

1 Cum Decurionatus. Beneficio † maioris ęta-
tis poteſt renūciari.h.d.
non minoris,vt ff.de do.l.doli.nam imbecillitatis rō,quę aduer
ſus primum.i.principale,inducit remedium, eadem inducit ad
2 uerſus renunciationem.† Aliud eſt in beneficio ſexus,cui poteſt
renunciari in iudicio,vt s̃.qñ mu.tu.offi.fun.por.l.ſi.& in Auth.
vt ſine prohi.matres.§. qa vero.at extra iudicium non renuncia
tur tacite,qđ patet, quia mulier principaliter ſe obligans colo-
re q̃ſito hēt auxilium Velleiani.l.uir vxori,§.fin. ff. ad Vell. & tñ
quantum in ſe eſt renunciaſſe vr̃,arg.ff.lo.l.cum apparebit.ad ni
hil.n.aliud ſic ſe obligauit,niſi quia uolebat uti Velleiano. ergo
renunciaſſe vr̃ , & expreſſe renunciare non pñt certiorata de be-
neficio ſuo,nam in dubio p̃ſumeretur inſcia ſui beneficij,vt not.
ff.de verb.ob.leg.ſciendum.certe ſi ſufficeret talis renunciatio,ad
qd exigeretur,ꝙ mulier promitteret ſe beneficio non vſurā , ut
ff.ad Velle.l.ſi.§.pe. præterea omnis actus interceſſionis appro-
batorius inducit animum renunciandi beneficio.& tamen cer
tum tp̃s medium interuenire dēt,&c.vt s̃.ad Velle.leg.ſi mulier.
præterea finge renunciari in ipſo ↄctu anteq̃ ↄctus abſoluatur
a partibus,vt moris eſt,qūo p̃t renunciatio valere?nam anteq̃ ↄ
ctus ſit abſolutus ipſo iure non hēt aliquem effectū,vt le.ↄctus,
s̃.de fide inſtru.ſicut ēt dicimus in teſtō,ff.de le.3.le.fideicom.§.
1.& ff.de teſt.l.is,qui.& l.ex ea ſcriptura.in ſi.& s̃.de codic.l.ſi.§.
illo:ergo nondum erat fideiubenti natum bñficium Velleiani,
3 & ſic in ipſo ↄctu renunciari non pōt.† præterea beneficio,quod
conceditur rōne imbecillitatis non p̃t renunciari,ut d.l.doli ma
li.& hæc de iure vera ſunt,tñ error gloſſarum inducit ↄriam cō
ſuetudinem,& ſm hoc non procedit diſtinctio de qua hr̃ ff. ad
Velleia.tam &ſi. porro licet verbo non poſſit renunciari , ut di-
ctum eſt,tñ facto renunciari p̃t,vt ff.de cond.ind.l.qui exceptio
nē.& adde qđ dicam j̃.eo.l.vacuatis. præterea hic aduertat uni-
uerſus orbis,mulieres Velleiano renunciant, & iurant,& licet
de conſuetudine valeat renunciatio,& ēt de iure ꝑꝑ iur̃m ſi mo
do fuit certificata de beneficio ſuo,vt no.in §.ſed etiā,in Authē.
qūo opor. Epiſcop.colla.1.tñ ſi duos teſtes habeat tale inſtrumē
tum,vel plures qui non ſubſcripſerint ſe inſtr̃o, mulier ipſo iu-
re intercedendo non obligatur,vt s̃.ad Velleia.l.antiquæ.in fin.
Nec obſt.renunciatio facta,quia reſpicit beneficium Velleiani,
non beneficium legis antiquæ.idem dico cum mulier pro uiro
intercedit,ut ipſo iure non obſtante tali renunciatione non con
ueniatur,vt s̃.ad Velle.& in auth.ſi qua mulier,s̃.eod.plus dico
ꝙ beneficio illarum conſtitutionum nō poſſit renunciari, quia
ex interceſſione debet obligatio naſci, quæ naſci non poteſt ex
renunciatio.arg.ff.de pac.l.vnus,§.pactus.

LEX IIII.

1 *Torqueri quis non debet pro leui delicto.*

1 Cum adoptiuum. Priuilegia tranſeunt ad ciui-
les filios.h.d.† pro leui deli-
cto inueſtigando non debet quis torqueri:pro graui ſic, niſi ſit
decurio.h.d.& facit j̃.eo.l.omnes iudices.

LEX V.

1 *Patria poteſtas non impedit filios promoueri ad honores.*

1 Filios. † Patria poteſtas non impedit filium promoueri ad
honores,& ſi pater contradixerit,non tenetur vt fi-
deiuſſor. Hoc dicit plene ut s̃.eo.l.1.

LEX VI.

1 *Decuriones ignari literarum poſſunt creari magiſtratus.*

1 Expertes. † Ignari literarum Decuriones poſſunt crea-
ri magiſtratus.h.d.facit quod no.ff.qđ quiſ-
que iur.l.2.& s̃.de ſent.ex breui.reci.l.2.

LEX VII.

1 *Fratres poſt mortem patris bona pro indiuiſo, & communiter poſſidentes,*
non propter hoc ſolum dicuntur ſocij omnium bonorum.

1 Licet indiuiſa. † Licet fratres poſt mortem patris
bona cōiter,& ꝓ indiuiſo poſſideāt,
& vtantur:tñ non reputantur ob hoc ſolum ſocij omnium bo-
norum, & ideo debita a ſe contracta vnuſquiſque ſolus, agno-
ſcit.h.d.Concordat ff.fam. erc. l.ex parte, §. filius,& ff.pro ſoc.l.
cum duobus,§.Papinianus,ff.de admi.tut.l. Titium, & Mæuiū,
§.altero.& s̃.commu.vtriuſq.iud.l.ſi fratris,& j̃.de mun. & ho.
non conti.l. ſi.& ibi no. ſed ratio eſt, quia in cōionem incidunt
etiam inuiti,ſed ſponte contrahunt,vt ff.fa.erc.l.hæredes,§.non
tantum porro ſi ex communi aliquid haberet alter eorum, iudi
cio communionis,non ſocietatis conferret.

LEX VIII.

1 *Honor quæſitus,an perdatur propter caſum viſus,ſiue oculorum.*
2 *Caſus,qui ex accidenti ſuperueniunt,excuſant,ſed non qui naturaliter.*
3 *Tutor datus ſi per morbum ſuperuenientem efficiatur penitus inutilis, po-*
teſt alias dari.
4 *Duo pupilli affinitate inuicem proximiores maiorib.an excludāt cæteros.*
5 *Mulier quædā remanſit prægnans ex primo viro,ſi antequā pariat tranſit*
ad ſecundum,an ſuccedat tutor legitimus,an vero is quem mater petit.
6 *Primogenitus ſuccedere dēt in regno.Et ibi quid ſi duo pariter naſcuntur.*

1 Infamia. † Caſus oculorum quęſitum honorem non adi-
mittit,ſed infamia ſic.h.d.§. Op.ff.de vac.mun.
l.prætor,§.ſi poſt cauſam.Sol.ibi honor quæſitus erat per ↄtradi
ctionem nominati ſuſpenſam,hic nō.Item opponitur quod ta-
lis caſus cōtingens etiam nominationem ſuſpenſam non impe-
2 diat;vt ff.de excu.tu.l.2.in princ.Solu.caſus,qui ſuperueniunt ex
accidenti excuſant,ſed qui naturaliter contingunt, vt ſenectus
non,vt in ↄrio.& eſt ratio, quia ętas nō habet cauſam ſolum ex
poſt fa-

poſtfacto,ſed ēt ex præterito,& continuatione ipſorum,arg.ff.de
mino.l.3.§.ſed ſi ei,& ff.ſol.mat.l.diuortio,§.non ſolum,& adde
q̄ no.ff.de mino.l.verū,§.ex poſtfacto. Item obſtat totum illud
gñale, cum res deuenit ad caſum a quo incipere non poteſt, vi-
tiatur,vt ff.ad leg. Aquil.quia in eum.dicit qs hic incipere pote-
rat,ſecus ſi ab initio poterat eſſe ſponte magiſtratus,ar.ff.de iud.
l.cum furioſus.& hęc ſol.eſt ſatis bona in eo,qui de neceſſitate,
alias ceſſante defectū , cogebatur eſſe magiſtratus . qđ apparet,
quia dicit lex q̄ talis noīatus neceſſe hēt appellare,vt ĩ. qui mor
bo.l.1.forte ſecus in tutore datiuo,nam ſi rōne morbi impeditur
adminiſtrare,non valet datio,vt l.1.in fine.ff.de tutel.& no.ff.de
auth.tut. l. ēt ſed in eo, qui volens tm̄ creatur, tunc aut morbus
impedit eius velle,vt qa eſt furioſus,& nullum negotium gerit,
vt ff.de reg.iur.in negotijs.aut non,& tunc valet, vt ĩ.de his, qui
3 mun.ſponte ſub.per totum. † Item oppo. q̄ ſi datus per morbū
ſuperuenientem ſit effectus penitus inutilis,qđ poſſit alius dari,
vt no.ĩ.eo.l.ſi vltra.& ff.de excuſ.tu.l.poſt ſuſceptum. Sol.fateor
ſi prorſus eſt inutilis:tñ attende,quia qui dabitur erit vicem ge-
rens. morbus.n. ius dignitatis non adimit, ſed exercitium eius
quod offertur in eum qui uicem gerit. ſed attende, qa hic uicē
gerens non ſubrogabitur per electores,ſed per electum,cui mor
bus ſuperuenit:nec poterit de ſanguine punire,qm̄ cohæret per
ſonæ eius,qui habet iuriſdōnem,& imperium iure electionis,vt
in auth.de collator.§.prohibemus.& no.ſ.de offi.eius, qui vicē
alterius gerit.l.ſuggerendum. Quid in tutoribus, & curatoribus
q habent officium vtilitate priuatum? Rñdeo,inquantum tute-
la,& cura deferuntur iure ſanguinis,morbus non facit non eſſe
tutorem,vel minor,vel maior ætas:ſed impedit ei committi ad-
miniſtrationem,ut ſ.de leg,tu.l.ſi.& ff.de tut.& rat.diſt.leg. ſi tu-
4 tor Reipublicæ,§.1.† Quid ergo ſi ſunt duo pupilli affinitate pro
ximiores inuicem maiorib.an excludant cæteros? Rñ.nō puto,
vnde ſi ſunt duo germani pupilli, eorum patruus, vel ulterior
erit legitimus tutor:non aūt uenietur ad datiuum,quia inuicem
nulla eſt ſpes tutelæ,nam antequam alter eorum perueniat ad
ętatem xxv.ann.alter erit effectus pubes, vnde non ſperatur ip-
ſe ad tutelam admitti poſſe tanquam proximior, iō non exclu-
dit alium ſequentem legitimum,ut no.in leg. non ſolum,§.ſi li-
bertus,ff.de excu.tu. Et eſt no.qđ dies iſtius legitimæ tutelę ce-
dit ſtatim a die mortis pr̄is pupilli,vel ēt ante, ſi ante eximatur
pupillus de pr̄ate patris.qđ apparet,qa lex dicit patrem eius eſſe
legitimum tutorem,ut nota.ff.de excuſ.tut.l.ſed in militet,§.iā
aūt.ſed ſi ius tutelæ reſidet penes legitimum,quō p̄t reſidere pe-
nes alium.Etiam rñdeo,qa & plures tutores eſſe p̄nt, & officiū
eſt penes oēs inſolidum,ut dixi plene ſ.de conue.fil.deb.leg.qm̄
Augerio ſed ſm hoc, cur non venitur ad ſequētem legitimum
Rñdeo,hoc non facit ius tutelæ reſidēs in alio,ſed prioritas gra-
dus,quandiu.n.priori gradu deferri pōt de iure cōi tutelę admi-
niſtratio,non defertur ſequenti in gradu,ad inſtar hæreditatum,
ut ff.de leg.tu.l.1.§.ſi apud hoſtes.& leg.3.§. proinde,& §.quæri,
ſed cum prioritas gradus hoc faciat,poſteritas gradus non indu-
cit in primo,niſi ius tutelæ,ergo cur ſecundus in gradu non ve-
nit,ſi primus non adminiſtrat. Reſpondeo,nam in hæreditatibus
videmus,q̄ licet primus ſit hæres nomine,tamen ſecundo defer
tur ex edicto ſucceſſorio ſucceſſionis cōmodum, ut ff.ad Ter-
tul.l.1.§.ſi qui adita,& l.2.§.ſi bonorum.& iō ius legitimæ tute-
lę,& idē in teſtamentaria unica delatione cōſumitur,nam ſi tu-
telam tibi,ut priori lex detulit,ſtatim omnis delatio eiuſdem tu
telæ conſumpta eſt, & iō ſi ne excuſeris, ſiue in integrum reſti-
tuaris aduerſus acceptationem tutelæ non ſequenti legitimę de
fertur;ſed ad datiuum deuenitur,ut ff.de teſt.tut.l. ſi qs ſub con
dōne. ſed ius dandi tutelam non conſumitur unica delatione,
quia non ſic unico actu iudicis officium expirat,cum ſit iterabi
le,ſicut officium legis. Nec obſt. his d.l.1.§.ſi quis adita,cum ſi-
mi.quia quædam ſunt iura,quæ neceſſario requrunt ius ad exer-
citium ut ius tutelę quod non pōt aliquis adminiſtrare ut tutor
niſi habeat ius tutelæ,ſicut.n.non poteſt iſtud ius diuidi, ita nec
poteſt ex toto non adeſſe.unde oportet,q̄ inſolidum aſſiſtat.er-
go cum aſſiſtat primo in gradu,non p̄t aſſiſtere ſcđo.& ideo ſuc
cedit datiuus,ut dictis legi. Quædam ſunt iura quæ non ſunt ne
ceſſaria ad emolumentum quærundum,ut ecce in hæreditati-
bus ius hæredis & commodum diſtinguuntur, ut l.pro hærede,
§.Papinianus.ff.de acq.hæred.ergo hoc recte non poteſt eſſe pe-
nes unum,effectus penes alterum, ut dictis legi. & eodem mo-
do reſpondetur ad l.& ſine,§.ſed quod Papinianus,ff.de min.nā
& ibi in hæreditate loquitur,non in tutela. Sed ſ̄m hoc, nam poſt
emolumentum quæſitum uī ceſſare lex, & uoluntas defuncti
quantum ad ſequentem,ſicut ceſſat iure eo quęſito. Rñdeo ius
cohæret perſonæ, & eſt perpetuum de neceſſitate, ſed emolu-
mentum pōt eſſe tpale, & ideo eatenus ceſſare uī uoluntas le-
gis,& teſtatoris,quatenus adeſt emolumentum cum non abeſt,
5 ut ff.de acq.her.l.ſi minor.& ff.de re iu. l.ex ſ̄ctu. † Quædā mu-
lier remāſerat prægnans ex primo viro, tranſit antequam pare
ret ad ſm,quæritur vtrum ſuccedat tutor legitimus,an vero de-
tur is,quem mr̄ petit,Rñ.legitimi eſſe tutelam, cum in perſona
matris nunquam ceſſerit.& ideo ad datiuum non veniri.item
non confidit lex de matre , & ideo ob iſtam cauſam priuat eam
tutela.ēt quam haberet,ergo non pōt poſt tranſitum ad ſecun-
das nuptias tutorem petere,& ideo lex dicit qđ petere antequā
tranſeat,alias pœnam patitur. Nec obſt. ſ. de contrario.iudicio
tut.l.ſi.& ff.de adop.l.nonnunquam.quia ibi de iure vitrici di-
cit,non de iure matris,& ibi non erat legitimus.item non ob. ff.
de teſt.tut.l.ſi qs ſub condōne, in ſi.gl.qa ibi mr̄ petijt,antequam
trāſiret ad ſecunda uota,facit ſ.qn̄ mulier tut.offi.fun.pot.leg.2.
in ſi.itē quæro,in tutela quæritur ius ante agnitionem , & aliud
eſt in hæreditate. Rñd.qa tutela defertur inuito, non hæreditas.
item in hæreditatibus aliud eſt in prætorijs ſucceſſoribus,quam
in ciuilibus. Reſpond.q̄ ius ciuile defert liberis & agnatis, præ-
tor defert gradibus,ſub noīe deſignatiuo,non ſuitatis,vel agna-
tionis:qa de his pretor non curat,ſed graduum , igitur ſola gra-
dus ſit impeditio,vt ff.de ſucceſ.edi.l.ſi.ſed ius ciuile defert agna
tis,& agnati comprehendum oēm gradum, vñ oī gradu defer-
tur,licet in acquiſitione præferat priorem,& ideo facilius eſt lo-
cus ſucceſſioni.porro in his,quæ ius ciuile defert ſub noīe ſuita
tis,ut ius dicendi nullum,hēt locum ſucceſſorium edictum , vñ
ſi filius mortuo patre,a quo erat præteritus,moriatur,non dicit
nepos nullum ex perſona ſua.& l.Gallus,ff. de l.b. & poſth. non
prouidit,niſi tm̄ circa caſum,vbi filius moreretur viuo pr̄e. & fa
cit,ff.de iniu.teſt. l. poſthumorum. Sed cum hodie non deferat
lex ius dicendi nullum ſub noīe ſuitatis, ſed ſub noīe naturali
filio,& nepoti,& oī deſcendenti, & aſcēdenti præterito , an erit
locus ſucceſſorio edicto in iure dicendi nullum , ſi prior in gra-
du poſt teſtōrem decedat antequā dicat nullum. hic eſt conſide
randum nam ſi nollum eſt ex perſona præmortui,non pōt eſſe
magis nullum ex perſona viuentis. Rñ.ſi præteritus approbauit,
valet quo ad oēs iſtud teſtm̄,ut l.filio præterito, ff. de iniuſt. rup.
ſed ſi aliter eſt excluſus,forte ſecus eſt. dic ut not. in §. aliud, in
auth.vt cum de appel.cog.& facit ad noſtram diſtinctionem ff.
6 de cap.dimin.l.tutelas.† Quæro cū primogenitus ſuccedat in re
gno ex ꝯſuetudine regni, & ſi duo pariter naſcunt,an uno mor-
tuo poſt regem debeat alius dari,an vero in totum veniat ſuper
ſtes. Rñdeo , conſiderandum q̄ iuriſdictio Regis & imperium
non capit partes.ergo eſt quid indiuiduum,& in indiuiduis nō
eſt locus iuri accreſcendi,uel non decreſcendi,ut plene dixi ſ. ſi
libe.imp.ſoc.l.1.territorium vero diuidi pōt, ar.ff.de ſol.l. quero,
tñ non remanet vnum,ſed efficiuntur duo, & ubi uno rectore
regi dēt,tota talis diuiſio non admittitur,arg.in authen. de mo-
nach.§.1.& in Auth.ut iud.ſine quoquo ſuffra.§.1.cum trib. ſe.
& iō monarchia,& ducatus diuidi non p̄nt,quia uni committē
dæ ſunt.ex his vī alium dandum fore i.eligendum,arg.ff.de teſt.
tut.l.ſi quis ſub condōne.§.ſi.quod eſt no. Hæc dixi ex inciden-
ti aliquantulum vltra propoſitum. Reuertor ad l.& quero,quid
in ſemimuto,& ſemiſurdo,an habeat executionem? arg. eſt qđ
ſic,quia non reputatur videre.quis.n.non vī velle audire quiſe-
miaudit,ſicut non reputatur natus q ſemi naſcitur,vt ſ. de poſt-
hu.hær.l.ſi.ſed ꝯ eſt, niſi talis morbus totaliter ſuis rebus impe-
diat intereſſe,vt notat ĩ.qui morbo.l.1.& l.podagre.& ff.de leg.
tut.l.ſi. Vltimo circa illud de infamia,adde quod dixi ff. de infa-
mib.l.2.§.miles.& ĩ.de dig.l.iudices.& l.quoties.

LEX IX.

1 *Filios habens,facilius ad honores promouetur quam non habens.*
2 *Vxor filios habentis præfertur vxori non habentis.*

In albo decurionum. Præſcriptis pluribus in albo decurionū eodē
tpe, non ſumitur ordo inter eos ex tpe creationis , quia nō pōt
ſumi,ſed conſiderabitur ætas,& dignitas,vt ff.de albo ſcriben.l.
1.quibus pariter pluribus concurrentibus ille præfertur qui hēt
filios,ei qui non haber,vel qui minoris temporis filios habet.ex
1 habetur ergo patri honor prælationis pp liberos.h.d.† Not.ergo
q̄ qui habet filios,facilius promouetur ad honores quam non
habens,& eſt ratio,quia animus habentium filios eſt magis re-
pēſatus,& in crimininali & magis honeſto habitu incedunt,vn-
de præferēdi ſunt,arg.ĩ.de profeſ.& med.l.magiſtros ſtudiorū
2 † Item no. q̄ vxor eius præfertur uxori non habentis filios. er-
go in electionibus inſpicitur authoritas , non numerus. aliud in
ſententia ſecundum quoſdam,ſed ſecundum Azo.ideſt ut no.
ff.de re iud.l.Pōponius ſi uni.in vlt.gl.vel dic in pari numero di-
gnitatem conſiderari,vt hic;ſed in ſententijs habetur alia conſi
deratio. Et idē puto in teſtimonijs , vt ſ.de re iud.l.inter partes,
alibi aliter dicit de teſtib.quanta.n. fides ſit teſtibus adhibenda,
&c.ut ff.de teſtib.l.3.unde antiquiori magis creditur. vt ff.de fi-
de inſtr.l.ſi.no.ff.ſi cert.pet.l.cum qd.unde, & huic legi dicerem
eſſe locum in teſti. Vltimo no.q̄ pater ubi ſine adiūcto poni-
tur,paterfa.non ponitur reſpectiue, quia certum hēt ſignatum
ex adiuncto,ut ponatur pro omni eo, qui eſt ſui iuris.In tex.ibi,
præſcriptis.dic,ſ. pluribus in albo decurionum, quod eſt in pa-
trem &c.& iſtud,præſcriptis,eſt caſus ablatiui,& ponitur abſo-
lute.ſic et alibi,ff.de uſur.l.cuictis cum ſimilib.

LEX

LEX X.

1 *Aetas excuſat a muneribus perſonalibus.*
2 *Dictio.ſi,a lege appoſita,ſi reſultat abſonus intellectus,non denotat conditionem,ſed facti continentiam.*

1 Si vltra. † A muneribus perſonalibus publicis authoritate & vtilitate excuſat ætas damnatorum, vt j̃. qui
ętate. Dicit ergo, ꝙ ſi aliqs dicit ſe ſeptuagenarium,& probat, ꝙ
excuſationem hēt:quia ſicut maior ſumma ɔtinet minorem,ita
& maior ætas ɔtinet minorem ętatem.h.d.cętera dic vt dixi ſup.
2 eo.l.infamia † Vltimo no.ꝙ dictio, ſi, appoſita a lege, vbi reſultaret abſonus intellectus,non denotat ɔditionem,ſed facti ɔtingentiam ponit,vt hac l.notabili.eſſet aūt hic abſonus intellectus,
ſi dictio,ſi,poneret̄ ɔditionaliter:qa natura conditionis eſt, vt in
caſu,quo deficit,ɔ̃rium diſponat,ſi eſt conditio a lege impoſita:
ſed ſi eſt adiecta ab hoīe,natura eius eſt vt faciat in defectu cōditionis ceſſare diſpoſitionem,non dico vt inducat ɔ̃riam diſpoſitionem in ɔ̃rium euētum. Vt ecce ſi promitto tibi lib. 10. ſi nauis ex Aſia venerit,bene ſeqtur non promitto, ſi non veniat, vt
ff.de verbo.ob.l.10.ſed non ſequitur, contrarium promitto, ſi
non veniat:quia deficiente conditione eſſem obligatus ad non
promittendum,quod eſt falſum.& attende rationem diuerſitatis inter conditionem appoſitam a lege,& appoſitam ab homine,qa lex debet de omnibus diſponere, vnde ſic debet intelligi,vt de omnibus diſponat.i.in omnem caſum.le. j. §.eius rei.ff.
de offi.eius cui man. eſt iuriſ. non ſic in diſpoſitione hominis,
& ideo omiſſum habetur pro omiſſo.argum.ff.de lib. & poſthu.
leg.commodiſſime.niſi homo ſit miniſter legis,argumen. ff.de
min.l.ait prætor.alias leg.ſi ſine,§. ſed quia papinianus. & dic vt
ibi dixi.& facit s̄.de reb.cred.l.generaliter,in princ.& s̄.de ſen. l.
cum iudex.& ff.quādo appel.ſit.l.j.§.biduum.vbi ſub cōditione
ɔdemnatus in defectum ɔditionis vr̄ abſolutus,& ideo valet ſententia.alias non valeret, quia non imponeret finem cauſæ. in
propoſito dico,ſi hęc dictio,ſi,poneretur conditionaliter.ſignificaret vt ſi minor ſeptuagenario eſſet,non haberet vacationem
quod eſt falſum.dummodo ſit maior annis 60.vt d.l. manifeſti.
ergo nō cōditionaliter ponitur,nec ponitur pro quamuis;quia
aduerſatiua non iungitur verbo futuri temporis,cum futurum
non faciat aliquam aduerſationem de præſenti.item non ponitur pro,quia,quoniam cauſa eſt de præterito,non de futuro, vt
ff.de cond.& demon.l.ſi ita legatum.ſed aptatur ad facti cōtingentiam, cum ad aliud aptari non poſſit.hic nota,& adde quæ
dixi in auth.de hæred.& Falc.in prin.

LEX XI.

Vxorem. Vide quod no.ff.de bonis damnat,l.quinque legibus.

LEX XII.

1 *Pæna non aufert immunitatem.*
1 Nec infames. † Pæna non aufert immunitatē. hoc dicit. Niſi per accidens,ut leg.ſed& ſi
milites,§.ſed ignominia,ff.de excuſ.tut.

LEX XIII.

1 *Damnatus diffinitiue in perpetuum remouetur, ſi in ſententia ſit expreſſum.*
2 *Clauſula,remoueo te ad tempus,quid importet.*
3 *Duæ excuſationes imperfectæ,an proſint.*

A muneribus. Immunitas ɔceſſa a muneribus p interlocutoriam iudicis valet, quoad
durat officium iudicis,& non vltra. Quid econtra? dic vt dixi s̄.
de poſtulan.l.1.& ibi de hoc in glo. præſes non poteſt concedere alicui vacationem a muneribus, maxime perpetuā. Itē quinquaginta anni,& podagræ valetudo non excuſat,hoc dicit. Vel
dic quod ſententia Præſidis,quia aliquem prohibuit honorem
ſuſcipere,non habet effectum perpetuæ remotionis ab honoribus,quod accipe,quia interloquendo pronunciauit,ſecus ſi diffinitiue condemnando,vt ff.de poſt.l.puto, in fi.& ibi no.& ff.de
1 pœn.l.fin.& s̄.de poſtul.l.1.& ibi no. Et attende, quia diffinitiue
damnatus in perpetuum remouetur, ſi in ſententia ſit expreſſum,in perpetuum,& idem ſi de tempore non ſit facta mentio,
vt l.ſeruus,ff.de pęn.& arg.ff.de cond.indeb.l.ſufficit.ſed ſi eſt expreſſum,ſeruabitur illud.Idem in loco,vt ff.de poſtul. l.ex ea, &
2 l.Imperator.† Quid ſi obſcure eſſet tempus expreſſum,puta quia
dixit, remoueo te ad tempus,nec expreſſit quod? Reſpondeo,
tria ſunt tempora, breue, longum, & longius, quod appellatur
interdum perpetuum, & ſic longiſſimum, & in dubio ſanctius
eſt medium tenere,quia ſapit de vtroq; extremorū, vt ff. de pę.
l.ſine præfinito.ſapit enim de breui tpe,quod in ſe includit,& ēt
3 de prolixiori,& ſic ſapit de vtroque.† Quæritur, vtrū duæ excuſationes imꝑfectæ proſint? Reſponde,aut conſtituunt vnam perfectam, & proſunt, alias non. ita not.s̄. qui numero tut.l.1. faciunt vnam perfectam quoties ſunt eiuſdem generis, ut duæ tutelæ,& vna cura habent vim trium tutelarum,quia eiuſdem naturæ ſunt,arg.ff.ex qui.cau.maior.l.Fulcinus,§.adeo,ſed duæ tutelæ,& quinquaginta anni,non faciunt vnum totale,quia cauſę
non ſunt coniungibiles ad faciendum vnum,partes.n.vnius totius debent eſſe aptæ,vt coniungi poſſint,ex vno pede ſtatuæ, nō
poſſet fieri brachium ſtatuæ,quia aliud eſt pes, & aliud brachiū.
vnius enim totius partes non debent diſtare,ſed vniri,& tūc perficiunt vnum totum,& non aliter,& facit quod no. ff. de vacan.
mun.l.j.§.quamuis.facit.ff.de rei ved.l.idem Pomponius. §.ſed
ſi plumbum,& l.in rem actio, §.at in his, & ita debet intelligi,ꝙ
no.in l.2.ff.de excu.tut.in illo brocardo,& quæ nō proſunt, &c.
nam multa iuuant vbi faciunt vnum totum,quod vnitum prodeſt,& non aliter.

LEX XIV.

1 *Iudex Decurionem non poteſt liberare à Decurionatu, ſed ſolus Princeps.*
1 Nemo. † Non poteſt iudex Decurionem liberare a decurionatu,ſed ſolus princeps ad tempus,non in perpetuum. And.de Barulo.

LEX XV.

1 *Tabellio eſt ſeruus publicus.*
2 *Aduocatus Tabellionatus officium exercere non poteſt.*
3 *Procuratoris officium eſt vile.*
4 *Tabellio non poteſt eſſe Decruio ciuitatis.*
1 Vniuerſos. † Tabellio dr̄ ſeruus publicus a ſeruiendo, non a ſeruando, vt ff.de adop. l. non aliter.
2 † Idem eſt in Aduocato,vt Tabellionatus officium exercere nō
poſſit.ergo non poteſt ſuo clientulo ſtipulari,vt in gloſ.hr̄, quod
eſt no.& ea quæ pertinent ad explicandum aduocationis officiū
exercere poteſt, vnde poteſt facere poſitiones, & aduerſariū interrogare,vt Aduocatus,vt no.ff.de interrog.act.l.ſi ſiue,§.j. Itē
3 † quod procuratoris officium eſt vile. vt ſup. eo. l. ſi quis procu-
4 rationum.† Not. ꝙ Tabelliones eſſe non poſſunt Decuriones ciuitatum, niſi aliter ſe habeat conſuetudo, vt Mediolani,ſecundum Guil.

LEX XVI.

1 *Ambaſciator,an poſſit cogi eſſe.*
2 *Medici ſalariati non debent à ciuitate illicentiati recedere.*
3 *Ambaſiatores quando computant tempus ad habendum ſalarium.*
1 Si quis Decurio Decurio, qui mittit̄ pro legatione ad Principē,ſiue deſtinet̄ cauſa rei propriæ,ſ.illius ciuitatis.vnde mittit̄; ſiue cauſa Reipu. ſeu
ciuitatis Romanæ,non debet de patria exire, niſi de licentia ſui
iudicis;ergo portabit ſcripturam quæ continebitur eum licētiatum,& cum decurionem eſſe, vt s̄.de epiſco. & cler. l.ſi qua per
calumniam,in fi.& Auth.quomodo opor. Epiſ. §. at illud.circa
fi.Item non debet ad patriam reuerti niſi licentiatus ab eo, ad
quem mittitur.ſ.finita ambaſiata,reſponſione recepta, alioquin
1 punitur.h.d.† Et no.hic glo.ꝙ cogitur quis eſſe ambaſiator,vt ff.
2 de leg.per totum.† No. ꝙ medici ſalariati non debent recedere
3 de ciuitate abſque licentia priorum. † No. quod ambaſiatores
ex tunc computant tempus ad habendum ſalarium, cum ſit eis
pręceptum de eundo,& quod ſtare debent in curia,donec Papa
det eis reſponſum,& licentiam remeandi.

LEX XVII.

1 *Decurialis ſi aufugit a curia, reuocatur ipſo facto ad eam,ſi fateatur ſe decurionem uel deprehendatur in actu fugæ.*
1 Qui derelicta † Si Decurio fugit a curia,reuocatur ad eam ipſo facto,ſi fateatur ſe Decurione, vel deprehendatur in actu fugæ,ut j̃.eo. l. generali & dic
vt ibi,& facit j̃.l. prox.

LEX XVIII.

1 *Multiplicatio reſpectiua cadit in ſpeciebus, ſed non abſoluta.*
2 *Duæ cauſæ lucratiuæ non concurrunt in eadem ſpecie.*
3 *Verba teſtatoris in dubio proprie interpretanda ſunt.*
4 *Dies commiſſi criminis, quando apponitur in libello.*
5 *Interdum de aqua quotidiana, eſt ſufficiens, ſi dicat quis ſe illo anno uſum fuiſſe.*

Si ad magiſtratum. Si vocatur Decurio ad aliquem magiſtratum, & fugit,& latitat,certe requiritur; ſi requiſitus in pertinacia perſeueret,bona eius curiæ aſſignantur ceſſuro fructu bonorum ad cōmodum eius,qui in locum datus eſt:& tamen ſi deprehendi poſſit qui fugit duplicato tempore.i.biennio,cum ante ſtaret per annum,ſeruiet.i.magiſtratum geret: quod generale eſt in omnib.
perſonis, h.d. No.primo quod verbum,permittatur,ſignificat
hic promiſſionem quo ad vſum,ita debet intelligi. infra eodem
l.quidam ignauiæ, & l.quamuis. Not. ſecundo de impoſitione
duplicis pœnæ,quod dic vt dixi plene ſup. de cano. larg.titu.l.2.
No.tertio de publicatione temporis,& attende quia tempus anni debet cedere a die quo dēt ſumere officium, & duplicatur.
facit,ff.de pœn.l.aut damnum. §. quiſquis autem. Argumenta
contraria ſunt duo.ff.de vſufr. leg. l. ſi vſusfructus mihi in bien-

nium, ſed ibi non erat in obligatione quid ineſtimabile,hic ſic.
Item eſt argum.contra dictam duplicationem, ff.de Carb.edi.l.
ideoque.& ff ad Turp.l.in Senatus,§.fin.& ff.de leg.3.l.Lucius,
§. impuberem . ſed dici poteſt ad duas primas, quod interdum
tempus geminat duplicem cauſam, quarum vna non reſpicit al
teram,vt duplex beneficium,vel delictum,& tunc quatenus in
idem tempus concurrunt. eatenus idem tempus cedit in duas
cauſas,vt in contrario. & eſt ratio, quia cum vtraq; cauſa ſit pa-
riter principalis, ceſſio diei ex vna non poteſt differre ceſſionem
diei ex altera. vnde ſi ſimul cedunt,ſimul currunt,vel prout ce-
dunt,tp̄s currens cadit in duas cā̄s,vt dictis legibus.Interdū vnū
delictum geminat tp̄s in alterius cauſæ aduerbium reſpectiue,
& tunc quia iſta reſpectiua geminatio non pōt fieri, niſi curren
te tp̄e, poſt primū tp̄s aliquis habetur reſpectus in geminatione,
non poteſt eſſe idem tp̄s quod inducit prima cā̄,& delictum ſe-
quens, vt hac l.cum ſimilibus.Interdum tp̄s eſt pęna vnius deli-
cti,tm̄,& ibi tp̄a abſolute conſiderantur,vnde vnum eſt tp̄e,vel
quinque quatuor,vel decem quatuor,vel prout vis,non autem
eſt aliqua geminatio, quia geminatio eſt quædam reſpectiua
multiplicatio, vnde ſi pp̄ vnum maleficium debes ſtare relega-
tus per quinquennium,totum quinquennium vnum tp̄s eſt,ac
ſi vno anno vel menſe ſtare deberes,& iſta ſunt manifeſta,& vti
1 lia ad multa.† Reſtat reſpondere ad §.impuberem ad quod dicē
dum eſt, quod multiplicatio reſpectiua cadit in ſpeciebus, ſiue
ſint,ſiue conſiſtāt in corpore aliquo, vt in actione quod metus
cau.l.ſi cum exceptione, §.quod ſi homo, ff.eodem.& in actio-
ne furti, & ſimilibus ſiue conſiſtant in tp̄e certo modo limita-
to ideſt reſpectu tēporis, a quo cedit;& vbi finit,vt hac l.cum ſi
milibus,ſed abſoluta multiplicatio non cadit in indiuiduis, id-
eſt in ſpeciebus ſecundum Legiſtas, nam equus non eſt abſo-
lute geminabilis.& eſt not.tamen dubito,quia multiplicatio fa-
cta fuit ibi per nomen expreſſum reſpectiuum duplum. vel ibi
2 ideo,quia duæ cauſæ lucratiuæ† non concurrunt in eadem ſpe-
cie,etiam ſi ſumant initium eodem tempore,quando ex diſpoſi
tione vna agitur. adhuc non ſum contentus, quia habeo quod
ex delicto alterius vbi nihil adeſt, ibi dicor habere ex cauſa quaſi
lucratiua.vt ff.de exceptio.doli.l.apud Celſum,§.autoris.& tamē
illud publicari poteſt, quia multiplex præſtatio venia ab vnica
obligatione, quæ cedit ſimul.apparet euidenter in actione fur-
ti,& in ui bonorum raptorum,& ſimilibus,vnde dic aliud in de
lictis, quia voluntas legis aptatur ad multiplicationem; & aliud
in teſtamentis. cum voluntas teſtatoris eſt ambigua.ut non in-
telligatur ſenſiſſe in dubio de his,qui multiplicantur in equipol-
lenti,ſed naturaliter.Pone teſtatorem dixiſſe,quod uolebat lega
ta ſpecierum multiplicari ſecundum voluntatem, vnde ſi illas
ſpēs ibi legaſſet, & adieciſſet, vt ibi, duplex fieret præſtatio,una
in re vera,alia in ficta.ideſt in pretio,& ſic bene conſideratur ille
3 §. cum ſolam voluntatem teſtatoris intuatur. †in dubio verba
teſtatoris proprie interpretanda ſunt non ad fictionem trahen-
da,& idem fieret in verbis legis, vbi eſſet ambigua. not. iſta.&
ſic ſuperior diſtinſtinctio diſtinguit voluntatem expreſſam ab
ambigua,non voluntatem legis,& hominis,vt ſupra patet.Quæ
ritur, dictat ſtatutum, quinque fregerit confinia pro qualibet
vice, qua fuerit inuentus in ciuitate Peruſij, debeat ſoluere 10.
& quo vnuſquiſque poſſit accuſare,modo accuſatur quis, quæ-
4 ritur vtrum dies commiſſi criminis ſit ponendus in libello?†Di
cebam,quod interdum delinquitur circa tempus,& tunc,ſicut
quando delinquitur circa rem,vel perſonam exprimi debet res
& perſona, vt ff. de iniur.l.Prætor. & ff.de fur.l.in actione. ita &
cum delinquitur circa tempus,quia tempus eſt res,circa quam
delinquitur, explicite poni debet. hoc de tēpore habetur quaſi
expreſſum coniuncta quadam gloſſa.in 5.quæſtio.7. capi. libel-
lorum, quod quando in accuſatione nō eſt tempus comprehē-
dendū,ibi non eſt probandum,& econtra,vbi explicite probari
de tempore, ibi explicite poni debet. ſed legem habeo expreſ-
ſam,quæ dicit de tempore probando,vbi relinquitur circa tem
pus offendēdo maieſtatem Iudicis,vt ff.de re mil.l.3.§.ad diem.
& l.qui commeatus, in princip.ff.eod.ergo & in propoſita quę-
ſtione,quia Iudicis maieſtas offenditur in eo,quia bannitus præ
ueniendo in tempore relegationis egreditur præceptum,& ve-
nit ad locum vetitū. vt pote res, circa quam delinquitur, & in
qua authoritas Iudicis offenditur. exprimendum eſt per dictas
leges.Interdum delinquitur in alio quam circa tempus,& tunc
tempus exprimendum non eſt, niſi faciat delictum, vel habet
delictum qualificare,vt ff. de accuſa. l.libellorum.& ff. quod vi,
aut clam.l.aut qui aliter,§.j.& ff.de not.l.in delictis,§.ſi detracta,
cum l.prætor,in prin.ff.de iniur.Facit dies delictum, vbi tale fa-
ctum punitur vna die factum,ꝙ non puniretur factum alia,qua
lificat vero cum pęnam auget.Et eadē dico in loco loci,ſi quæ-
ratur an exprimēdus ſit.Præterea dicebat in accuſatione, duo
bus diebus de menſe talis fuit repertus in ciuitate, dicebam ego
ꝙ licet reguraliter dies non ſit exprimenda, tamen illud eſt ve-
rum,vbi nullo modo exprimitur,ſed vbi obſcure exprimit̄, di-
cebam niſi aperte exprimat, nō debere in accuſatione procedi,
5 & vtebar argumento tali, dicit lex ꝙ ille qui ꝓponit † interdictū
de aqua quotidiana,ſufficit dicere ſe illo anno vſum,vt ff.de ac-
qua quot.& æſti.l.j. §. quod autem ſcriptum. alia lex dicit quod
ſi in libello,in quo interdictum ꝓpoſui, dixi me alternis diebus
ſum vſus,quod exprimere debeo,quibus.quod apparet, quia di
cit,ꝙ expreſſe habeo probare,quod incipiendo a tali die poſtea
alternis diebus ſum vſus,vt eod.titu.l.1.§.item quæſitum, verſi.
dum tamen.ergo habeo propoſitum.

L E X   XIX.

1 *Reſcripta contra publicam utilitatem non valent.*
2 *Lex communis vtrum poſſit concedere immunitatem a muneribus.*
3 *Immunitas cum conceditur,quibus muneribus intelligatur conceſſa.*
4 *Vacatio a muneribus conceſſa,an præbeat vacationem ab honoribus.*
5 *Vacatio a muneribus conceſſa,an præbeat vacationem a tutela.*
6 *Reſcriptum, vel ſtatutum non concedit immunitatem a muneribus.*
7 *Lex plus poteſt,quam pactum.*

Vacuatis. Non valet reſcriptum, per quod cōceditur
alicui munerum immunitas, nec ſtatutum
factū a ciuibus alicuius ciuitatis, vel a curia Decurionum, ſeu
antianorum illius ciuitatis,vnde non obſtante reſcripto muni-
cipali,ll.omnes quibuslibet neceſſiatib.i. neceſſarijs muneribus
1 aggregantur.hoc dicit.† Quod dr̄ in reſcripto planum eſt, quia
reſcripta ꝯ publicam vtilitatem non valēt,vt l.nec damnoſa,ſup.
de precib.imper.off.niſi eſſet dictum,non obſtante tali lege, vt
no.s̄.de pet.bon.ſubl.l.1.Sed quod dr̄ hic de immunitate cōceſ-
ſa per legem vr̄ falſum,qm̄ vr̄ dicere,ꝙ lex loci poſſit immuni-
tatem cōcedere.dicit lex quod ſi conſuetudo ſe hr̄et, ut maior
quinquaginta annis non teneretur ſubire munera, vt ff.de iure
immun.l.ſemper.§.lege cum ergo hoc poſſit conſuetudo mu-
nicipij,poterit & ſtatutū municipij,cum non poſſit plus volun-
tas tacita,q̄ expreſſa.Solu.ibi lex concedit immunitatē perſona
rum,hic uero loquitur de conceſſione, quæ fit in ſpeciali certæ
perſonæ,vel corpori,non in gn̄ali.& attēde, quia in præiudiciū
ſuperioris non pōt inferior facere legem,quō ergo procedit ſo-
lutio? Rn̄deo,quia non loquor de immunitate muneris realis,
vel mixti,quę principaliter afficeret ſuperiorem,ſed de ea, quæ
principaliter afficit ſtatuentes,& non ſuperiorem in aliquo dā-
no pecuniario.vel dic ad ꝯrium,quod ibi loquitur de conſuetu
dine firmata per ſuperiorem. vel dic, quod ibi dicit de conſue-
tudine,quę remouet immunitatem,non autem eam concedit.
2 † Nunc quęſtiones examinemus,& quæramus primo, quid in
lege communi,vtrum poſſit concedere,immunitatem? Reſpon
deo munera indicuntur per ius ciuile,& hinc eſt,ꝙ dicūtur mu
nera ciuilia,vt leg.fin.ff. de mune.& hon.& ideo per contrariam
vocē iuris ciuilis, & tolli & vitari poſſunt. Sed caue,quia impe-
rator hoc ſibi reſeruauit,vnde nec prętor, neq. Senatus tollere
3 poſſunt,vt j̄.de his qui a principe uaca.accep.leg.j.† item quęro,
qualiter intelligatur immunitas conceſſa cum cōceditur, ideſt
a quibus? Reſpondeo aut cōceditur talis vacatio prouinciæ, vel
ciuitati,& intelligitur pleniſſime.i.etiam a muneribus realibus,
vt no.plene s̄.ſine cenſu,vel l.reliq.l. fin. aut concedit ut dignita-
ti,& idē,vt j̄.de excu.mun.l.maximarum.aut perſonæ, & tunc
aut intuitu alicuius meriti præcedentis,vt in his, quę concedun-
tur ueteranis.& intelligitur ab onere muneris, præterquā a pa-
trimoniali,vt ff.de uaca.mun.l.pe.§.duo.& l. a munerib. aut in-
tuitu dignitatis,& intelligitur a munere perſonali.vn̄ non tran-
ſit ad hæredes,licet finiantur cum perſona demō. vt j̄. de excu-
ſat.mun.l.ſordidorum.& l.eam.aut intuitu alicuius morbi & in
telligitur ab eo munere vacatio data, cuius expeditio ꝑ morbū
impeditur,& habito reſpectu ad qualitatem morbi, erit ēt tem-
poralis,vel perpetua, vt ff.de vaca.mu.l.ſextumdecimum,§.cor
pore,& l.prætor,in princ.& ff.de excuſ.tut.l.idem Vlpianus. aut
intuitu alterius impedimenti,& tunc conſidera qualitatem im-
pedimenti,vt ſecundum illam coartes vacationem,vt s̄. de col-
la.do.l.vna.& ff.de iu.immu.l.ſemper,§.negociationes.cū ſimi-
lib.aut intuitu alicuius laboris,& tunc cōſidera, aut vt remune-
ret pro qualitate laboris,releuādo eum ab illo labore,& pro qua
litate ſumptus,vt remuneret eum ab alio ſumptu, & ſic releuas
a reali munere, vt aperte probatur in d. §. negociatores, & ff. de
va.mun.l.3.aut intuitu liberorum, & tunc cōſidera munera, vt
dicam j̄.eo.l.ſi quis Decurio.aut conceditur pſonę nullo intui-
tu,niſi forte,quia vult Princeps remunerare perſonam aliquam
& tunc dico ꝙ vacatio ſimplr̄ conceſſa per l. vel reſcriptum ni
ſi nominatim aliud ſit comprehenſum, non intelligitur a mu-
neribus ordinarijs,ſed ab his,quæ extra ordinem emergunt, vt
j̄.de vaca.mun.ciuil.l.1.& ff.de vaca.mu.l.hi,qui.Sed ſi ſit expſ-
ſum a muneribus ordinarijs,nō intelligitur niſi a perſonalib.tā-
tum,vt j̄.de mun.patri.l.3.niſi aliud ſit nominatim l.comprehē-
ſum,vt j̄.eo.l.neque Dorotheum,& l.deci.diuerſum in extra or
dinarijs,quia vacatio ab his conceſſa, intelligitur etiam conceſ-
ſa a realibus, vt ff. de vacat. mun. l. a muneribus, ſecundo, re-
4 ſpon.quæ ſunt no.† Item quæro, an vacatione conceſſa a mu-
neribus

neribus prębeat vacationē ab honoribus,etiam quæ cum ſum-
ptu expediuntur? Reſpond. non, quia alia eſt appellatio mune-
ris,alia honoris,vt ff.de vaca. mun.l.in honoribus, §. cui mune-
ris.primo reſpon.fallit interdum ex qualitate perſonæ eius, cui
cōceditur,vt ſignificatio muneris largius accipiatur, ff. de vaca.
mune.l.Prætor.§.duo.& nota.ῑ.de vaca.mune. l.1. facit ad hoc
quod dixi de conditione perſonæ,vt ff. de vſu.& habita.l. plenū.
5 §.equitij.& ff.de lega.3.l.librorum,§. quod tamen Caſſius. † Itē
quæro. an vacatio conceſſa a munerib. præbeat vacationem a
a tutela,& cura? Reſpon.non,ſed a publica vtilitate etiam, quia
non debet ſic interpretari conceſſio, vt damnum priuatis affe-
rat,ut ff.de excuſatio.tuto.l.ſpadonem,§.quia accipit.& nota.in
6 d.leg.vna,inf.de vaca.mune.ciuil.† item quæro , video ꝙ reſcri-
ptum,vel ſtatutum,non concedunt immunitatem ex poſt facto
ſed pone ſum factus ciuis peruſinus per conſilium ciuitatis , &
in ipſo ingreſſu data eſt mihi immunitas a præſtatione collecta-
rum;vel factus ſum ꝙ ſim immunis, vel ꝙ poſteri mei ſint im-
munes,an valebit? Rn̄.puto valere p l.2.& ff.de iure immu. & ῑ.
de his qui ſponte mune.ſub.l.j.& l. fi. Nūc aliquātulum euage-
mus,dr̄ hic,ꝙ reſcriptum,& ſtatutum,& ciuium conuentio ęq-
parant̄,oīa ergo hæc ſtricti iuris ſunt.& non pōt plus ſtatutum,
q̄ reſcriptum,vel quam pactum operat̄,vt habes hic,& not.ῑ. dę
decre.Decur.ſup rubr.Quæritur ergo,dicit ſtatutum ꝙ debitū
ex inſtrumento confeſſionato,non poſſit probari eſſe , niſi ſolū
per publicum inſtrumentum,modo quæritur, an tale ſtatutum
valeat? & videtur quod non,quia ſtatutum nihil eſt aliud,quam
ciuium pactio,& conuentio.ſed tale pactum non valeret,ut no-
ta.in Authen.vt ſine prohib.ma.§.quia uero.ergo nec ſtatutum
valet p dictam æquiparationem.no.ῑ.de decre.Decurio.in con
trarium uidetur primo expreſſum per l.generaliter,ῑ.de non nu
mera.pecu.& quod not,ff.de pact.l.iuriſgentium , §. quod fere,
7 cum ſimilibus.† Secundo , quia plus poteſt lex , quam pactum
ut ecce conſuetudo ligat infantes,ut ff.de adminiſtratio.tuto. le.
ſine herede,§.Lucius.non ſolum in generali,ſed etiam in ſpecia
li,ut ff.de uacat.mune.l.ſextumdecimum,in prin.& de Decur.l.
non tantum,in fin.tamen hi per pactum ligari non poſſunt , er-
go plures ligat cōſuetudo,quam pactum.item efficacius ligat,
ut ff.de iure patrona.l.ſi libertus minorem. item res uitioſa, &
alienabilis fit per l,ut nota,in l.proſpexit , ff. qui & a quibus , &
non per pactum.ut ff.de uerborum obligatio.leg.ſi ita quis,§.ea
lege.cum ſimilib.item abſolute uideo, plus poſſe legem quam
pactum,qa lex mihi defenſionem in cauſa criminali tollit, ut s̄.
quo.appel.non recipien.l.obſeruare.non pactum,ut s̄. de pac. l.
pactum inter hæredes.ſic etiam eſt in cauſa ciuili ſecūdū quaſ-
dam glo.quæ dicunt,non poſſe renunciari productioni teſtium
ut no.s̄.de iud.authen.iubemus,& tamen lex plerunque repellit
eum qui uult producere teſtes.præterea gloſ.habemus dicentes
plus poſſe legem,quam pactum,vt ff.de reg.iur. l. neque ex præ-
torio.& leg.neque pignus,§. priuatum. Quid plura? quod dicta
æquiparatio non ſit bona, apparet , quia lex non poteſt liberare
debitorem meum in ſpeciali ſine cauſa , & tamen ego poſſum,
ut ff.de exceptio.doli.l.j.in fine,& ff.de pact.l.tale pactū,in princ.
quid dicemus.ſi velimus dicere ſtatutum ualere, vt non releuet
probationes per teſtes vbi ſtatutum prohibet, vt d. leg. generali-
ter,& s̄.ſi minor ſe maio.dix.l.ſi alterius? poſſumus dicere quod
æquiparatio gl.non eſt bona,nam aut gl. uoluit æquiparare pa-
ctum priuatorum,& legem,& æquiparatio non procedit , item
ſi uoluit æqparare conuentionem ciuium in vniuerſo,& legem
adhuc non procedit,nam uideo,ꝙ magis ligat ciues eorum pa-
ctum,quam lex,vt l.quod ſemel,j.reſpon.ῑ.de decre. ab ord. fa-
cien.aut glo.uoluit æquiparare conuentionem ciuium tranſeū-
tem in nomen legis ad ſtatutum , & tunc non cadit æqparatio
de eodem ad ſeipſum,ſed de vno modo ſtatuendi ad alium ca-
dere poteſt,vnde quod non poteſt ſtatuere conſilium generale,
nec proceres ſeu priores poſſunt , vt hac l. Item pro glo. facit ff.
de pact.l.non impoſſibile puto,in fine.ſed ibi.dicit,ꝙ pactum po
teſt prouidere de eodem,de quo prouideret lex,non autem ali-
ter includit paritatem potentiæ. Item pro glo. facit , quia verba
legis,& contrahentium exequantur,vt ff. de manumiſ.l. ſeruus
hac lege.& ff.de manu.teſtamen.l.ſi ita fuerit,in fi.& s̄.de rebus
alie.non alie.l.fi. Sol.illa exequatio eſt in interpretatione verbo-
rum,ut ff.de uerb.ſignificatio.l.ſæpe,in fi. non quantum ad uim
& poteſtatem.eſt ergo pura ueritas.ꝙ ſtatutum nunquam uitia
tur ex eo,quòd pactum ſit inutile de eo factum,uel eꝯ, nam cū
aliud ſit pactum,aliud ſtatutum,unumquodque ſuas proprieta-
tes hēt,& eaſdem,ut puta,quia neque lex, neque pactum dēnt
eſſe contra bonos mores, non illud conſiderabis an pactum ſit
ꝯ bonos mores,ſed & illud an lex, ut in Auth.ut nulli Iudi. §.1.
Ecce exemplum , per pactum non poteſt quis cogi ad certam
perſonam inſtituendum, ut ff. de uerb. obligat.l. ſtipulatio hoc
modo,& tamen per leg.compellitur,in Auth.de hered. & Falc.
§.primum,& econtra per pactum non repellitur quis a ſucceſ-
ſione,& tamen repellitur per conſuetudinem,ut in x.colla. ſi de
feu.fuc.contro.c.filij,& no.per Dy.in cap.indultum, de reg. iur.
in 6.Item poſſum paciſci, vt conueniar pro Titio , vt ff. de fide-
iuſ.l.ſi a reo.in fin.& tamen lex non poteſt hoc facere,vt ex deli-
cto vnius alter puniatur,vt s̄.de bon.dam.l. ſi filius & ff.de min.
l.3.§.ſed vtrum . Ex his in propoſita quæſtione dico,ſtatutū va-
lere.& pactum eum habere effectum , ad quem valet ſtatutum,
quia ſtatutum probari poſſe impedit probationes annullat , &
pactum non valet , vt in hoc impediat teſtium productionem,
ſed vt producens contra conuentionem teneatur ad intereſſe
patri aduerſæ, & ita reperi dicere excellentiſſimum Doctorum
Do.Iaco.Bal.& eſt ratio,quia teſtium productio ſiue fiat ex par
te actoris,eſt quoddam nudum factum,non actio,ergo non ob
ſtat exceptio.item ſi fiat ex parte rei,idem , quia talis productio
eſt ſimplex factum, non exceptio, quia ius eſt , vnde non poteſt
obſtare replicatio.alioquin aut exceptio,aut replicatio eſſet , vt
s̄.de tranſac.l.vbi pactum.& l.ſine.& hæc puto vero.etiam ſi iu-
ramentum interuenerit , ſicut ſi iuraſſet nō aſcendere Capito-
lium,vel non nubere,vt s̄.ad leg. Viſcel.l.j. Vltimo no.ex glo.di-
cti §.quia vero, quod dicitur probare ſolutionē per inſtrumen-
tum ille, qui producit inſtrumentum crediti cancellatum reo.

LEX XX.

*1 Magiſtratus durante officio fugientes ad curiam reuocantur,& omnes sū
ptus refundere debent.*
2 Magiſtratus maiores officio durante fugientes, capite plectuntur.
*3 Tutores a principio coguntur ſe immiſcere adminiſtrationi,ita quod fideiuſ
ſores dati rem pupilli ſaluam fore incipiant teneri.*

1 Circenſium. †Magiſtratus Circenſium , vel Peruſi-
norum fugientes durante officio reuo-
cantur ad curam,vt s̄.eod.l.qui derelicta.& omnes ſumpt⁹ pro
2 tinus refundere.debent.hoc dicit . † Oppo.qđ iſti tales capti de-
beant capite puniri,vt s̄.vt omnes tam ciuiles.l.j.Solu.ibi in ma-
giſtratibus maioribus,hic in municipalibus . quod apparet,quia
hic loquitur ī magiſtratu,quē gerebat Decurio eius municipij.
Item oppo. quod durante officio non poſſit cogi gerere magi-
ſtratum.vt l.ita autem,§.geſſiſſe,ff.de adminiſtrat.tuto.& ff.rem
pupi.ſal.fore.l.non quaſi , §.illud.Sol. in tutoribus , qui vtilitate
3 habent priuatum officium,† dic quod a principio cogūtur ſe in
gerere adminiſtrationi ad hoc, vt fideiuſſores dati rē pupilli ſal-
uam fore incipiant poſſe teneri ex poſtfacto , ſi ceſſant non co-
guntur , ſed vt ſuſpecti remouentur , niſi ſint de coniunctis pu-
pilli,quib.coadiutor datur,vt ff.de ſuſpec.tut.l.ſi tutor aliquo.&
interdum ſi res celeritatem deſiderat, nec poteſt eſſe cōſultum
pupillo per actionem ſuſpecti,etiam ex poſt facto cogitur, vt ff.
vbi pupillus educ deb.l.fin.cum ſimilibus , & facit ad hoc quod
not.ff.de neg.geſt.l.nam & Seruus,§.qui negotia.in fin.gloſ.ſed
magiſtratibus,qui habent officium authoritate, & vtilitate pu-
blicum,quia non habet locum in eis actio ſuſpecti,vt in Authē.
vt Iud.ſine quoquo ſuff.§.quod autem.verſ.ſcientes.& ne mul-
torum iura pereant propter non exiſtentem officialem, dicit ꝙ
interim poſſit cogi gerere officiū. hoc dicit . Quæro , quomodo
cogetur? Reſpondeo,officio iudicis,vt ῑ.eod. l.generali, & nota
de impenſis, quod protinus refunduntur , nec expectatur tem-
pus quadrimeſtre.Item quęro. an a magiſtratu dati rem pupilli
ſaluam fore fideiuſſores teneantur , ſi ſe nunquam magiſtratus
immiſceat adminiſtrationi,nā & prior cautio prætoria eſt, hæc
ciuilis.& puto,quod promittunt indemnitatem geſtionis fide-
iuſſores,non autem promitūt ſe curaturos.quod geratur,quia
in hoc non propei fideiuſſores eſſent , cum promittant aliud fa-
ctum principale . quod non teneantur niſi gerere cęperit , quia
promiſſionis verba obligationem rei geſtæ continent , non rei
non geſtæ.& ſi dicat,ergo ſi ex poſtfacto non gerent,non tenen
tur fideiuſſores negot.quia dico, quod cum vna ſit geſtio,ppter
vnum animum omnia gerendi,& propter vnum quaſi contra-
ctum,a quo venit vna actio tantum,quæ dicitur generalis , mo-
do factum cadet in mala adminiſtratione rei incohatæ, habito
reſpectu ad totalem omnem geſtionem,mala eſt geſtio,qa im-
perfecta,ſed antequam inchoetur,non poteſt cedere in admini
ſtrationem, quæ eſt hic , & ideo propter malam adminiſtratio-
nem non tenentur ad non adminiſtratum, & hæc ratio eſt ſatis
bona,& ſubtilis.

LEX XXI.

*1 Priores ciuitatis non tenentur ad collectas,quæ imponuntur non gratia pu
blicæ utilitatis.*

Curiales. Hic loquitur ī decurionibus , qui ſunt perpe-
1 tui,non tēporales. † Priores iſtius ciuitatis nō
tenentur ad collectas,quæ non gratia publicæ vtilitatis iſtius ci-
uitatis inducuntur,ſed forte pro brauio.hoc dicit. Sic intelligit̄,
quod no.ff.de muner.& honor.l.honorem , Sed ſi gratia publi-
cę vtilitatis imponerentur,nemo excuſaretur, vt s̄.de exac.trib.
l.actores.& diç plene,vt ibi dixi.

LEX XXII.

1 Curialis non a curia ſed a curialitate dicitur.
2 Filius an ſequatur conditionem patris,uel matris.

1 Eos indulſerunt. † Hic vacat curialem non a cu-
ria,ſed a curialitate, ſeu ciuitate

2 vnde omnis ciuis,dicitur curialis. Pone ego natus ſum ex patre
Peruſino,matre Antiochia.ſequar originem matris,ſi pater me
non trahit ad ſuam,vt quia ſum naturalis tm̄.h.d.Secus in legi-
timo, vt ſ̃.de ſtatu homi.l.cũ legitime.an in decurione? non di-
ſtinguitur ſi ſit legitimus,vel non,nam ſicut ẽt legitimus.ſequi
tur conditionem matris,ſi ſola eſt de gñe curialium,vt j̃.eod.l.
ſi ille.Idem eſt in natis ex inquilinis Imperator. infra eod.l.nati.
Quæro,quid in legitimatis? Dic ꝙ ſequuntur originem patris,
non matris,vt diximus in adoptato & arrogato.l.ordine,in fine
ff.ad municip.ita no.eod.tit.l.j.in fine.& inf.de municipa.& ori-
ginarijs.l.filius,cum.ſimi.Not.ꝙ ſtatutum contra magnates, vi
detur locum habere contra filios naturales ipſorum.

LEX XXIII.

1 *Obligatio,quę non reſpicit officium, non obligat ſequentem magiſtratum.*

1 **Prouidendum.** † Si prior magiſtratus dedit malũ tutorem,nõ tenetur ſequens. h.d.
Et eſt ratio,quia illa obligatio non reſpicit officium.alias ꝯ ar.ff.
de decret.ab ord.facien.l.quod ſemel.primo reſpon.

LEX XXIIII.

1 *Filiorum duodecim numerus, excuſat a muneribus realibus Decurionem.*

1 **Si quis Decurio.** † Numerus duodecim liberorũ excuſat muneribus realibus, ſed
in non Decurione requirerentur ſexdecim, vt l.ſemper,§.mon-
ſtratur,ff.de iure immun.quia officium ſupplet numerum 4. li-
berorum.hoc gl.no.j̃. de his,q numero liber.l.j.& eſt veritas,li-
cet glo. aliter ſentiat hic.& d.§.monſtratur.

LEX XXV.

1 *Ciuitates regiæ tantum, & principaliores habent forum iudiciorum.*
2 *Delegari poteſt Iudex in loco,vbi non eſt forus iudiciorum.*
3 *Delegari poteſt Iudex non citato aduerſario.*
4 *Citatio uitioſa,non aſtringit citatum.*
5 *Vagari quis dicatur.*
6 *Priuilegio huius legis,an poſſit renunciari.*

Curiales. Nota hic,quod præſes prouinciæ,habebat ſub ſe omnes ciuitates illius prouinciç,& omni-
bus ius dicebat, quia autem in omnibus ciuitatib. ipſe præeſſe
non poterat,arg.j̃.de profeſſ.& med.l.magiſtros ſtudiorum. p̄-
ficiebat alios in ciuitate principaliori illius ꝓuinciæ & ibi forum
cãrum,& iudiciorũ tenebat.arg.ff.de officio Ptęſid.& Auguſt.
l.1.& ſic non oẽs ciuitates habent forum iudiciorum, ſed regiæ
tm̄ & principaliores,vt ff.de excuſat.tutorum.leg. ſi duas,§.2.in
3 fine. † Hoc præmiſſo quæritur, volo conuenire aliquem De-
curionem,ſeu priorem alicuius ciuitatis,in qua non reſidet prę
ſes,an traham ad locum.vbi eſt forus iudiciorum? Videt̃ ꝙ ſic.
alioquin vbi conueniretur? Sed ꝯ dr̃, & non valet citatio facta
de eis,vt extra ciuitatem euagentur,ne ſubuertantur illius ciui-
tatis commoda.dabitur ergo iudex delegatus in illa ciuitate, vbi
Decurio morat̃,& coram ipſo cauſa agetur. hoc primo. verum
tamen,quia maior vtilitas minori præfertur, imperator cauſa
Reipublicæ interdum extra ciuitatem exire cogetur.h. d. Nota.
primo ꝙ Conſules ſeu antiani ciuitatum, durante officio con-
2 ueniuntur.† Item not. ꝙ delegari põt iudex in loco, vbi non eſt
3 forus cãrum.uide etiam de reſcrip.c.ſi.† Item no. qđ põt iudex
delegari non citato aduerſario,nam hic delegabat,& tamen ci-
4 tari non poterat,† Item no.quod quando vitioſa eſt citatio, non
tenetur citatus ire, ſecus ſi vitium non eſt in citatione, ſed in
principali cognitione,argumen.ff.de iudic. leg. ſi quis ex aliena.
5 † Item no. quod omnis,qui non facit reſidentiã in ciuitate ſua,
ſed circuit orbem,etiam ſi ad locum determinatum pergat, vt
ad patriam redat,interim uagari dicitur,ut no.hic in glo. & ha-
betur ad tex.j̃.de incol.l.ciues,in fin.facit quod not. ff. de dam.
6 infec.l.4.§.verecundum† Quęro,vtrum priuilegio huius le.poſ-
ſit renunciari? Rñdeo,collegio datur,& ideo perſona non renũ
ciat quod dignitati datur,dignitas aut non loquitur, ſ̃. de aduo.
diui.l.2.vel dic.quia publicum verſaretur priuilegium alias ꝯ, j̃.
eo.l.priuilegio.& de his,qui ſpon.mun.ſub.per totum.

LEX XXVI.

1 *Omnes qui ciuitates fugiunt perdunt bona, & qui in eorum officio ſubſti-
tuuntur,poſſident ea.& nu.2.*

Quidam ignauiæ. Illi,q ducũtur tãta pigritia ꝙ abſcondunt ſe in locis ſecre-
tis,& ſtant in cætibus Monicentauri.ideſt hermonticularum,in
de extrahuntur,& ad ſolicitudinẽ gerendi officij reuocantur &
rerum ſuarum domino priuantur.h.d.quod intellige vt ſ̃.eod.l.
1 ſi ad magiſtratus & j̃.eo.l.q̃uis prouiſum † Item dicit, quod res
iſtæ vẽdicantur per eos,qui ſubſtituunt̃ eis in officio, dum ſunt
in latebris,ideſt abſcõſis locis, ſed qũo iſtud, cum non ſpectat
ad eos,niſi vſus tm̄ interim? Rñdeo, quia noĩe ciuitatis expe-
riuntur,arg.j̃.eo.l.ꝓcuratores. vel dic qđ lex facit interim eos
vſufructuarios,& actionẽ tanq̃ procuratoribus quaſi in rẽ ſuam
mandaſſe vr̃,argum.ff.de vſufruct.quemadmo.cau.l.j.in fine,&
quicquid dicas,non cauebit de rato, cum conſtet de mãdato eo
ipſo ꝙ conſtat de iure adminiſtrationis, & per hoc reſpondetur
2 ad no.ſ̃.eo.l.ſi ad magiſtratus,in gl. interim abuſum.† Item no.
ꝙ hæc lex dicit publicari res,ſ̃.eo.l.ad magiſtratum, dicit bona.
j̃.eo.l.quamuis,dicit facultates, & tm̄ ꝑinde eſt ac ſi diceret mo
bilia.& immobilia & nomina debitorum, quod eſt no. econtra
hæres,ff.de verb.ſig.l. Princeps bona. & adde quod no.ſ̃.de bo-
nis vacan.l.3.

LEX XXVII.

1 *Filius poteſt renunciare priuilegio,quod habet per patrem.*

1 **Priuilegio.** † poteſt quis renũciare priuilegio,quod habet per patrẽ. item in his quæ ad nepotem
non tranſeunt niſi per mediam perſonam patris, nõ aui. ſed pa-
tris conditio intuetur.h.d.nec obſtat.ff.de Sene.l.emancipatus,
§.fi.quia ibi in his,quæ tranſeũt ab auo in nepotem immedia-
te nõ per medium filij,vt hic.ad quod facit.ff. de interdic. & re.
leg.l.2.& ſecundum hoc dices hic nepotem cõceptum poſt de
curionatum patris ſui.ibi ante,argu.j̃.eo.l.fi.vel dic, & melius,
vt in glo.cuius ſolutio procedit ſine diuinatione.

LEX XXVIII.

Nullus ait. Pone caſum.vt ſup.eod.tit. vacuatis. dic vt in l.eos,ſ̃.eod.tit.

LEX XXX.

1 *Syndicus debet conſtitui ab omnibus ſimul congregatis.*

Procuratores. Decuriones,ideſt cõſules antiani,ſeu priores ciuitatũ, pñt exercere actio-
nem competentem per ſe,& ſyndicum ab eis conſtitutum.hoc
3 d. Et no.bene.† item no.quod omnes debent eſſe ſimul congre
gati,cum conſtituunt ſyndicum,vt in glo.probatur ſ̃.eo.leg.2.&
j̃.de præd.curial.l.fi.ibi.conſona relatione currente,&c.dicit inf.
de legat.l.pen.

LEX XXXI.

1 *Publicas vt quis ſubeat functiones de domo poteſt extrahi, etiam ſi ſit de
ſanguine Decurionum.*

1 **Ex omnibus.** † ille,qui eſt de ſanguine Decurionũ, & ſic origine Decurio, etiã de domo
ſua extrahitur,ut publicas ſubeat functiones:& ſi ab alio abſcõ
datur, ille qui perſeuerat eum tenendo ſub latebris, omnibus
bonis priuatur tanquã publicæ utilitatis proditor. & coadiutor
priuati commodi.hoc dicit.Opp.ff.de in ius vocan.leg.plerique.
gl.dicit,ꝙ ſpãle eſt in illo,qui eſt originarius Decurio, cui a na-
tura inhæſit,ergo ſecus in eo,qui eſſet Decurio ex accidenti, vt
quia ſe in numero Decurionum cõtuliſſet hæc no. Sed ego pu-
to omnem,qui tenetur ad aliquod factum, ad quod poteſt co-
gi præciſe,nec iudex poteſt ſupplendo facere, & ſic non obſtat
l.4.§.verecundi,allegata in gl.poſſe extrahi de domo, & de quo
libet loco,maxime ſi delictũ ſit admiſſum,vt fuga,vt ſ̃.eo.l.qui-
dam.cum ſimilib.& contrarium loquitur in obligato dare, vel
facere,ad quod non poteſt præciſe cogi.

LEX XXXII.

1 *Decurio,qui ordinem fabricenſium cauſa affugiẽdi munera eſt ingreſſus,
eximitur inde.*
2 *Decurionum res difficilius alienantur.*

1 **Fabricenſes.** † Si Decurio cauſa effugiendi munera, quæ Decurionibus iniunguntur, ordi-
nem fabricenſium ſit ingreſſus,eximitur inde, & receptoribus
in ordinem fabricenſium quaſi receptoribus granis pœna arbi-
trio iudicis imponitur. h. d. Quæro, an talis Decurio recuperet
res ſuas,quas contulit ordini fabricẽſium? Reſpon. ar. eſt ꝙ ſic.
non obſtat arg.contra in Auth.de ſanctiſ. Epiſcop.§. monachus.
2 collat.8.& maxime quia† difficilius res Decurionum alienatur,
vt j̃.de prædijs curiali.per totum.

LEX XXXIII.

1 *Decuriones a Iudicibus, ſiue prouinciarũ Rectoribus torqueri non debent.*
2 *Vilis perſona magis punitur in corpore,quam nobilis.*

1 **Omnes.** † Decurio propter delictum, ſeu offenſam ſponte,vel ignoranter commiſſam non torquetur,
antiqua officialium conſuetudine, vt temeraria reprobata. Iu-
dex,qui Decurionem poſuerit ad tormenta, punitur pœna xx.
librarum auri, & perpetuæ infamiæ ſubditur, ſine ſpe reſtitutio
nis. Aſſeſſores,& alij officiales Præſidis, qui dum poſſunt impe-
dire ne Decurio torqueatur,neglexerũt,pœna 50. librarum au
ri puniuntur,ſcientes ius de facto reſiſtendi ſuo Iudici,& maio-
ri hac lege ꝯceſſum.h.d.No.malam conſuetudinem non ſerua
ri.No.de verbo,offenſa.ff.de manumiſſ.teſta.l.teſtamento. Not.
minus puniri præſidem in pecunia,q̃ officium eius in corpore.
No.plus puniri Præſidem quia infamatur,& ſic videtur hæc lex
directo contra diſtinctionem nota.in §. ſic igitur. in Authen. vt
Iudi.ſine quoquo ſuffra.Solu.vbi duo priuati delinquunt vnus,
vt principalis,alter opẽ ferens, vel delinquit priuatus, principa-
le collegium, vel aliquod corpus, vt opem ferens, vel econtra,
vel pariter principaliter delinquunt omnes, dicas ꝙ pœna arbi-
2 trio Iudicis eſt imponenda † Iudex in corpore magis puniet vi-
lem perſonam,quam nobilem,& magis aliquem priuatum ſin
gularem,quam totum aliquod corpus,vel collegiũ, & ita intel-

ligatur quod ibi no.in pecunia vero puniet econtra,ſed in pœna
a lege impoſita ſtatuto,& lege,ut ff.ad Turpil.l.j.§. calumniato-
ribus.certe arbitrium Iudicis debet verſari ad ſimilitudinem pę
nę appoſitæ arbitrio legis. Vnde hæc ſolu.non vr̃ bona, cū hæc
lex textū oppoſitū arbitret.& ideo dici pōt,ꝙ vbi diſpar eſt deli-
ctum.diſpar ſit pęna,vbi aūt delictum eſt par,ibi procedat ſupe-
rior diſtinctio.& hoc eſſe verū apparet in priuatis eiuſdē cōditio
nis,q̱a ambo vtiles,vel nō,nam q̱ durius delinq̄t,durius punitur
vt ff.de parrici.l.vtrū.& hoc in delictis, q̄ habēt ſtatutā pœnā ex
qualitate pſonæ,vbi.ſ.qualitatis huius paritatē,vel diſparitatem
ꝯſidero aut in his delictis,quæ habēt propriam pœnam ex qua-
litate euētus,vbi qualitas contingentię in te non deprehenditur
non ſeparabit te a me;alias ſeparabit te a me,vt ff.de fur.l.is, qui
opem Item hoc eſſe verum apparet in perſonis conditione diſ-
paribus,vt nobilibus,ſi plus delinq̄t,plus puniatur, vt hic: nam.
pœna infamiæ maior eſt qualibet pecuniaria,argum.ff.de pę.le.
in ſeruorum,in fine.corpus enim officialium dęlinquit in omit
tendo,præſes in faciendo, & ideo grauius delinquit,arg.eorum.
quæ no.ff.ſolu.matrim.l.ſi mota.Quæro, ſi aliquis ex officialib.
ſit minor viginti quinte annis,an hæc pœna teneat eum: Vide-
tur ꝙ non,vt ff.ad Sillan.l.j.§.impuberis, argum. contra. Cy. de
Epiſcop.& cler.auth.ſi captiui.& in Auth. vt cum de app. cogn.
§.ſi quis de prædictis.vbi ligatur per delictum in omittēdo com
miſſum aduerſus patrem,& minor vigintiquinque annis, dum
modo maior decimoſeptimo.ergo idem in delicto ꝯmiſſo ad-
uerſus Decurionem,q̱ pater eſt curiæ,vt hic;& ciuitatis,vt j. de
his qui ſponte mun.ſub.l.3.in fine.& alibi appellatur princeps ci
uitatis.vt ff.de excuſat.tut.l.ſpadonē,§.ſi ciuitatis.& alibi princi-
palis,vt hic,& j.eo.l. Alexandrum. Solu.pupillum dico non te-
neri etiam doli capacem,puberem vero cuiuſcunque ætatis pu
to ligari per d.l.j.ff.ad Silla.in §.impuberes.non obſtat authen.ſi
captiui,quia ibi eſt cauſale eo,ꝙ lex vltra procedit. Vltimo not.
hic,quod minor reſiſtit maiori.dic vt in glo.

LEX XXXIIII.

1 *Officium procuratoris eſt vtiliſſimum.*
2 *Infamia iuris non repellit a procuratione,nec a tutela.*

1 Si quis procuratorem. † Decurio nō poteſt eſſe pcurator, & q̱a
viliſſimum eſt officiū.& turpiſſimum, & infamiſſimū officium
procuratorum,pęna imminente conſtituenti & cōſtitutio.h. d.
Sed cur eſt ita infamiſſimum? Dices, quia ſeruile officium eſt,
ut hic innuit.quod non eſt verum,nam officiū tabellionatus eſt
huiuſmodi,& tamen non eſt infamiſſimum.& ideo dic, q̱a ple-
runque procuratores deierant,& calumniantur in cauſis, vt vi-
demus ad ſenſum, & eſt iſta infamia apud hoīes bonos & gra-
2 ues.† Et ſcias,ꝙ infamia iuris non repellit quem a procuratione
ut Inſt.de excep.in fi.nec a tutela,vt l.ſed & militi, §. q̱ nimiū ff.
de exc.tut.& no.j.de infa.l.vna & facit.ff de ſuſp.tu.l.j. §. quæri.

LEX XXXV.

1 *Filij. Decurionum,& eorum familia,an ſint immunes a muneribus.*
2 *Statutum dictat,quod quicunque de ſtirpe magnatum aliquem vulnerauerit,duplici pęna puniatur.quæro quis dicatur de ſtirpe magnatum.& nu. 3.4.5.6.*

In filijs. Decurionum filij ſunt curiæ obnoxij. Decurio li-
cet ſit Aduocatus,ab onerib.curiæ nō eximit̄,ēt ſi
alios Decuriones habeat curia, oneri quod indicitur huic, ſuffi-
cientes,nam licet curia de iſto Aduocato,ꝙ ſubeat munera, nō
habeat neceſſitatem,tamen onera non remittit. Filij magiſtro-
rum ex ſtirpe.Decurionum non gaudēt priuilegio, quod ex ac-
cidenti ratione doctrinæ patribus indulgetur, ſed ſubijciuntur
oneri ſtirps,& proles eorum,hoc dicit. Not. illa verba,quæ & ſi
neceſſitas non ſuggerit,tamen patria non remittit. quia intereſt
noſtra habere plures obnoxios,vt ff.de lib.leg.l.q̱d ergo. & quia
quædam retinemus,& acquirimus nedum ſi nobis non ſint ne-
ceſſaria,ſed etiam ſi nobis non poſſint eſſe vtilia,vt ff. de ſeruit.l.
eius fundo.vel actu damnum afferunt, l.hæreditatem, ff.mand.
Fallit in beneficijs,quæ non poſſunt damnum afferre, vt verbū
ſonat.Item in legatis,quæ vtilitatem non afferunt nulla ſunt, vt
ff.de leg.2.l. Meuio,§.a me,& ff.de lib.leg.l.legaui. nec obſt. ff.de
leg.2.l.neminem,& l.Imperator,ff.ſi centum,2.reſpon. quia ibi
nō facit damnum legatum,ſed fideicommiſſum relictum a lega
1 tario,vel modus legato appoſitus,& ideo non obſtat.† No.ꝙ fi-
lij magiſtrorum,& eorum familia,non ſunt immunes a mune
ribus,vt j.de pfeſ.& med.l.medicos,& l.fi. contra. Solu.ibi loq-
tur in his,qui erant alias obſtricti muneribus ratione commu-
nis originis, vel incolatus, hic loquitur in his, qui rōne originis
2 ſpecialis,ſ.curialis. † Hic no.arg.ad quod dictat ſtatutum quod
quicunque de ſtirpe magnatum vulnerauerit aliquem, punia-
tur duplici pœna modo quæro, quis dicatur de ſtirpe? Reſpon-
deo,ſtirpes deriuatur a ſtirpe, vnde omnes, qui aliqua ſtirpe, id
eſt ab aliquo milite.Comite,Duce,vel Barone, quo communi
vocabulo nuncupamus magnates, deſcendunt. quo ad hanc
rem,extat memoria de ſtirpe nobilium, & nobiles appellantur
per hanc l.ſed cum non extat memoria eius,qui ſtirpes fuit,& a
quo ſtirps proceſſit, non poteſt dici de ſtirpe nobilium q̱s eſſe,
argu.ff.de proba.l.ſi arbiter,& ff.de aqua pu.l.2. §.item. Quid ſi
dicas,de prole,vel progenie.qui dicuntur de prole? Reſpondeo
proles idem eſt quod procreatio.vnde dico, vt ſit idem ſi dicat,
3 nullus de generatione tali, vel de genere tali, vt s.l.prox.† Item,
quid ſi dicat, nullus de domo, & nullus de familia militari? Re-
ſpondeo,ſignificatio domus varie ſumitur, nam interdū ſumit̄
pro tota agnatione, ut s.ne lic. potē.l.j.Interdum pro oī eo, qui
alicui ſucceſſerit, vt dicat̄ eſſe de domo illius, vt ff.de alimē.leg.
l.cum vnus,in prin.Interdū dicunt eſſe de vna domo oēs illi,qui
ſub eodem tecto habitant, & inuicem ſe exaudire poſſunt, vt ff.
ad Senatuſcon.Sillan.l.j.in prin.& §.ſi vir,aut vxor.Interdū etiā
familiares,& ſerui dicuntur eſſe,de domo,vt j.eod.l.nati. Inter
dum domus appellatio ſignificat,ſiue ſonat in delictum,vt s.vt
nemini liceat in compar. ſpec.ſe excuſ.l.vna,in fi.Sol.interdum
de domo ſit mētio ab eo,q̱ diſponit aliq̄d circa pſonas. Interdū
ab eo,q̱ diſponit circa res.Primo caſu; Interdū fit mētio domus
adiecta certa qualitate,q̄ ſignificat aliquam certam dignitatem
circa perſonas, & tunc domus appellatio ad eos porrigitur, ad
quos porrigitur dignitas,i.ad eos,q̱ de agnatione ſunt,vt in d.l.j.
an liceat poten. Interdum adijcit̄ qualitas pſonæ, q̄ ſignificat e-
molumēti obuētionem & dignitatem, & tunc loq̄tur l.cum v-
nus,in prin.Interdum ſimpliciter fit mētio de domo,pſona na-
turaliter deſignata, vt ꝙ nullus de domo Titij,&c.& hic dicerē
naturam conſiderari,non iuris vinculum,i.agnationem, ſi co-
gnationem comprehendat, arg.ff.de cap.dim.l.tutelas,ī fi.princ.
4 † Hæc uera, vbi diſponitur aliq̄d circa perſonas domus, ponen-
do illud genitiuū in vim poſſeſſiui, vt eum dico ſeruus Titij. dic
vt ſupra.eod.l.nati. Item dum diſponitur circa perſonas adiecta
certa rōne,quæ concludit tantum circa eos,q̱ ſimul habitant.&
tunc dic,vt ī d.l.1.§.ſi vir.ff.ad Silla.Secundo caſu,quādo diſpo-
nitur circa rem,dicunt ī d.l.vnica vt nem.lic.in compara.ſpe.&
l.ſi domus,ff.de leg.1.& ff.de vſuca.l.eum,q̱ ædes: Ex quibus di-
co in propoſita quęſtione, ꝙ domus appellatio,dicendo,ꝙ nul-
lus de domo magnatum,non comprehendit,niſi agnatos, non
autem eos.qui ex fęminis magnatum naſcuntur, niſi fęminarū
condōnem ſequantur,vt baſtardi,vt s.eod.l.eos.Ex hoc dico,ꝙ
baſtardus magnatum non dr̃ de magnatibus, ſi mater eius ſit
plebeia,quia matris condōnem ſequitur vt ff.de ſtatu hom.cum
5 legitime, & j.eod.l. ſi ille.vbi not. † Item quid ſi dicatur nullus
de ſanguine militari? Reſpondeo,idem dicam.inf.eod.l.omnes.
Quid ſi dicatur,quod nullus de familia militari,&c. Reſpondeo
interdum familiæ appellatio ponitur ſimpl̃r, & determinate ita,
ꝙ indifferenter ſe hēt ad agnationē,& cognationē,& tunc cum
non ſit rō,quare non debeat ad oīa referri,ad oīa refertur,arg.s.
de lib.pręte.vel exhær.l.j.interdum profertur determinate, vt in
exem.prędicto,& tunc quia determinatio determinat agnatio-
nem tm̃,de ea tm̃ intelligetur,vt ff.de verb.ſig.l.pronunciatio.§.
cōi.& adde quod dicam j.eo. l. nullus. item quod dixi de fami-
lia,obtinet,q̃n refertur ad genus perſonarum,ſed vbi ad certam
perſonam,vt cum dico,paterfamilias,aliter ſumit̄,vt d.l.pronun
6 ciatio, §.j. † Idem dico,ſi dicat ſtatutum, ꝙ nullus de gente tali,
vt d. §. cōi, qui §.vr̃ velle, quod in dubio appellatio familiæ non
comprehendat eos,qui a fęminis eius familiæ proceſſerunt, ſed
maſculis tantum,ideſt agnatis debito modo.

LEX XXXVI.

1 *Conſuetudo vel priuilegium, vt filius Decurionis ſequatur originem matris,non valet.*

1 Exemplo. † Sicut filius Senatoris ſequitur originē pa-
tris ſui ita, & filius Decurionis ſequitur ori-
ginem patris ſui Decurionis,nō autem matris, & priuilegium,
vel conſuetudo ſe habentes,vt matris originem ſequantur, non
tenent.h.d.Et no.de conſuetudine,vt dixi.ſup.eo.l.vacuatis.

LEX XXXVII.

1 *Sententia lata ſuper re præiudiciali facit ius,& comparatur origini.*

Quotieſcunque. Hi,qui ſunt obnoxij curiæ origi
ne,vel ſnīa,ei ſeruire debent, &
1 non valet contrarium reſcriptum. No.† ſententiam ſuper iſta
cognitione pręiudiciali latam ius facere, & origini comparari.
ſic & alibi facit ius,vt ff.de ſtatulib.l.ſtatuliberi a cæteris,§.quin-
tus,& ff.de liber.agn.l.1.in fi. quod no. ff. de reg.iur.l.res iudica-
ta.ff.de ſtatu hom.l.ingenuum.

LEX XXXVIII.

1 *Pęna non debet concedi,quæ habeat honorem.*

1 Nequis. † Ob delictum nunq̄ damnatur quis, vt ſit De-
curio,nam criminoſum comitari honor nō dēt
ſed ob delictū eius,qui iam erat Decurio, puta quia a curia au-
fugit,reſtitui debet curiæ.h.d.Et no.& vide ꝙ no. j.de metallar.
l.fi.& eſt hæc l.arg.vt a tutela affectata repellatur infamis.

LEX XXXIX.

1 *Curiales,qui fugiunt a curia,reuocantur ad illam, & publica damna facient.*

1 Curiales. † Qui fugit a curia reuocatur ad illam, & pu-
blica damna ſarciet.

LEX XL.

1 *Decuriones, & alij officiales in eorum officio delinquentes, poſſunt damnari in metallum.*

1 Quilibet. †Principales, vel minores Decuriones, vel pecuniæ publicæ decoctores in caſibus poſ-
ſunt damnari in metallum, l.ſi fraudulenter fecerunt a ſcripto
res facultatum ex quibus tributa ſoluuntur, vel conſuetudinem
habuerint vltra debitum extorquendo.h.d.No.ibi, quibus pro-
pter loci &c.quod tanto maior eſt officialis, quando digniori
loco præſidet.

LEX XLI.

1 *Decurionis filius originem per ſuffragiũ, vel corruptelã aliorũ, non mutat.*
2 *Senes multos habere curiæ expedit.*

1 Decurio. †Filius Decurionis originem per ſuffragium, uel aliorũ corruptelam, faciendo forte ſe ab-
ſolui a curia, nõ immutat. Item decuriones, qui ſunt ita ſenes,
ꝙ curiæ ſeruire non poſſunt, ſimpliciter condõnem eorum mu
2 rare non poſſunt, expedit † enim curiæ multos ſenes Decurio-
nes habere, quia uериſimile eſt plures maxime ſenes mores eli-
gendorum magiſtratum ab eis prudentius contemplari.h.d.

LEX XLII.

1 *Duces belli, & ceteri milites non habent imperium in Decuriones.*
2 *Cognitio de eo, quod non ſpectat ad officium cognoſcentis eſt illicita.*

1 Militaribus †Duces belli, & cæteri milites non habẽt imperium in Decuriones, vnde illicita
eſt omnis cognitio, quam erga eos attentant, & pro iniuria, quã
ſic contra eos cognoſcendo committuntur, in x.lib.auri puniũ-
2 tur.h.d.Not.†quod cognitio de eo, quod non ſpectat ad officiũ
cognoſcẽtis, eſt illicita, & ita etiam hic no. And.de Bartulo, qđ
facia pro gloſſ. quæ eſt in l. non debent, ff.de regul.iur.item facit
contra ea, quæ no.ſ̃.vbi de crimine agi opor.l.j.

LEX XLIII.

1 *Reſcriptum in præiudicium curiæ, cui quis eſt obligatus, non valet.*

1 Omnes. † Ille, qui in præiudiciũ curię, cui eſt obnoxius, aggregat ſe alicui corpori, ab illo eximitur, & re
ſcriptum in contrarium non valet.hoc dicit.ſic ſ̃.eod.l.quotieſ-
cunque.& l.fabricenſes, & l.uacantis, cum ſimilib.

LEX XLIIII.

1 *Doctor malus non poteſt facere bonum ſcholarem.*

Nullus. Filius non ſequitur matris originem, ſed patris, quia mulieris infirmitas eas facit immunes, & a
quibus ipſas reddit immunes, alios ex ipſarum perſona nequit
1 aſtringere.hoc dicit & Nota pulchrã rationem Not. † hic gloſſ.
ꝙ malus Doctor non poteſt facere bonum ſcholarem.

LEX XLV.

1 *Maior pars conſiliariorum in vrbe exiſtentium vim, & poteſtatem totius curiæ habet, & hoc quando competunt alicui corpori. Sed ea quæ competunt perſonæ alicuius officij ſingulos attingentis, vel ratione alicuius iuris ſingulorum, non parant preiudicium, niſi eis, nu.2.*
3 *Factum maiori parti alicuius collegij, an videatur factum toti collegio.*

Nominationum forma. Licet oẽs Decuriones nolint, vel
non poſſint eſſe pñtes, cum fit electio de aliquo officiali, tñ valet
qđ a maiori.parte ordinis fit, quia maior pars ordinis in vrbe po
1 ſita totius curiæ vim, & ptãtẽ, & inſtar hẽt.h.d.† Quędã iura dñt,
ꝙ factum a maiori parte ordinis, totius curiæ inſtar hẽt, vt hic,
& ff.ad municip.l.quod maior, cum ſim.alia dñt ſingulorũ con-
ſenſum neceſſe, vnius ãt pñtiã alteri non obeſſe, vt ſ̃.de auth.pręſtan.l.fi.& ff.de mag.conu.l.j.§.j. ſed dic ꝙ ea quę ꝯpetunt alicui
corpori facta a maiori parte exiſtentium de corpore, vĩr eſſe fa-
cta ab ipſo corpore, & ita intelĩr hęc.l.cum ſim. Sed ea, quæ per-
2 ſonis ꝯceduntur, & ꝯpetunt † vel rõne alicuius officij ſingulos
attingentis, vel rõne alicuius iuris ſingulorum, non parant pręiu
diciũ niſi eis, vt in legib.ſecundo loco allegatis.fallit, ff.de pact.l.
iuriſgentiũ, §.hodie l.maiores, & l.reſcriptũ, & l.cũ in eo.ff.de ex-
cept.doli.l.apud Celſum, in prin.& ff.de adminiſtr.tut.l.cum hẽ-
ditas, & vbicunq; ꝯ̃rium reperitur. Sed vĩ ĩr ꝯ̃rium dici poſſe,
duo tutores, & duo iudices habent officium, qđ in ſingulorum
perſona radicat̃ pro ſolido, vt ff.de admin.tuto.l.Lucius, §.j.& l.
inter tutores, & l.decreto, §.fi.& ff.ad municip. l.Imperato & ſ̃.
de conuen.fiſci deb.l.qm̃ Auger.& ff.de off conſu.l.1.& tñ factũ
a maiori parte, reputat̃ factũ ab oĩb.vt l. Pompon.ff.de re iud. So
lu.hic factum a maiori parte non p̃iudicat cęteris. Sed ipſi pupil
lo, vel ipſi litigatori, & in q̃tum tractaretur de pręiudicio cętero
rum, vt de offõ finiẽdo, oẽs adeſſe oportet, vel ꝯtumaciter abeſ-
ſe, qui hñr pro pñtib.vt in d.l. fi. & ff.de autho.tut.& ita no.in gl.
ordin.ff.de re iudic.l.Pompon.in fine magnæ.gl. & tunc autem,
facit ẽt quod no.ff.de arb.l.ſicut, & ſ̃. de iu. fiſc.l.inſtar.in gl. Sed
ego quæro, quia lex iſta hẽt locum, qñ ad curiam ſpectat electio
de iure communi, ſed quid ſi ſpectaret ad eam de iure ſpeciali,
an haberet locum quod hic dicit de maiori parte? Reſpondeo
idem eſt, vt apparet ex text.cum glo.ff.de tuto.& curato. dat. ab
l.niſi.facit quod nota.ſupra eod.l. 2.Item quæro, quæ eſt forma
conſentiẽdi? Reſpondeo, vt in decreto conſentiant, & ſimul, ut
infra de præde.curial.l.fina.& infra eod.l.ſi quos. & quod nota.
in Authen.de defen.ciuit.§.interim, in gloſ. fiebat enim.& cum
ſemel fuerit publicatum ſcrutinium, uariare non licet.extra, de
3 electio.cap.publicato. † Quid econtra, ſit aliquid maiori parti
alicuius collegij, an uideatur factum toti collegio? Reſpondeo,
aut reſpicit perſonas ſingulorum, vt domum, & iniuriã & tunc
eorum perſonas nõ egreditur, ut argumen.ff.de re iudica.l.ciui-
bus.aut reſpicit dignitatem, puta quia ipſi corpori, vel ei q regit
ipſum corpus ſub nomine dignitatis aliquid datur, vel relinqui-
tur, & tunc ipſi collegio fit, vel factum vr̃, vt l.annua, §.a Titia,
ff.de annuis leg.arg.ꝯ̃ ff.pro ſocio. l. ſociorum, qui in fine & fa-
cit ad leg.ff.de reg.iur.l.aliud, §.refertur, & qđ ibi no.& ff. quod
cuius.vniuer.no.l.nulli.& adde quod no.in gloſ. in Auth.de de-
fen.ciui.§.interim.cum gl.omnium.& hic per Andræ. Vnde di
cas, quædã concurrunt in perſonis collegiatis ſeparatim. quæ-
dam coniunctim, & ſub vniuerſitate, & tunc inprimis habet
locum leg.iſta, in ſecundis omnium conſenſus exigitur, vt ff.de
ſeruitu.ruſtico.p̃dio.l.in fundo cõi, & ff.de autho.præſtan.le. fin.
Fallit fauore liberationis, vt dicta leg.maiorem. Item fauore reli
gionis, vt Inſtitutio.de rerum diui.§. in locum. Item fauore li-
bertatis perſonę, vt ſ̃.eo.& de manumiſ.l.j.item fallit, dum qui
vtuntur, vtantur, ad vſum deſtinatum, ad quem oẽs homines
vtuntur, vt notat̃ in c.cum oẽs extra, de conſtit. item patrium
dictum imitatur, per no.in c.quæ in eccleſiarum, de conſtitu.

LEX XLVI.

1 *Pauperes excuſantur ab officijs ciuitatum.*
2 *An per famam probetur, quantum quis habet in bonis.*

Ad ſubeunda. Non debent ad honores, qui exigũt ſumptum, eligi, niſi ille qui ſumetũ
1 illum implere poteſt, ſit fide dignus.hoc dicit.† Et hæc le.melius
quam alia declarat, quomodo quis ratione paupertatis excuſe-
tur ab officijs, quicquid gloſſ.no.in corpore Authen. de hæred.
& Falc.§.ſi vero abſunt.& in l.paupertas, ff.de excuſation.tuto.
facit quod no.Inſti.de excu.tut.§.item propter.cætera dic. vt in
2 gl.† An per famam probetur, quantum ſit in bonis? dicit. Iaco.
in l.paupertas, ff.de excuſa.tut.facit l. 1.§.flumen.ff.de fluminib.
& ſ̃.an fiſcus, vel priuat.l.2.& ff.de iure dot.l.vbi, & quod not.ff.
de neg.geſt.l.at qui natura, §.cum me abſente.

LEX XLVII.

1 *Frater de ordine Minorum ſi efficiatur Epiſcopus, ſubijcitur tamen Generali fratrum minorum.*

Curiales. No.hic, ob delictum contemptus iuriſdictionis non multari quem, niſi delictum habeat
in ſe perſeuerantiam. Dignitas curiali addita non eximit eum a
1 iuriſdictione ſui iudicis.h.d. Et eſt argu.lex iſta, † ꝙ licet frater minor efficiatur Ep̃s, tamen ſubeſſe uidetur Generali minorum
fratrum, cum adhuc remaneat frater, per hanc reg.

LEX XLVIII.

1 *Decurionis hæres tenetur ob malam adminiſtrationem debita reſarcire.*

1 In ſucceſsione. †Iſta ſucceſſio, de qua loquitur hic poteſt eſſe in ordine, vt filius ponatur loco patris; & poteſt eſſe in hęreditate, & tunc vult dicere ꝙ
hæredes Decurionis obligati ob malam adminiſtrationem te-
neantur debita reſarcire. Sed ſecundum primam lecturã vult di
cere, quod ſi pater, q erat Decurio deceſſit, agnatus, id eſt filius
qui eſt proximior de agnatis, ponitur in locum eius, licet non in
gradu eius, cum ſit de nouis Decurionibus. Sed pone, quod plu-
res ſunt filij, quis ponetur in loco patris ſui? Reſpondeo, primo
genitus ſecundum Odoff.& licet omnis filij conditionem patris
ſequantur, & ad decurionatum vocari poſſint, vt ſ̃.eo. l. in filijs
tamen hic dicitur quis prius vocetur ſecundum eum, & allegat
hoc in argum.pro conſuetudine Anglicorum, & Francorum.
Odoffr.

LEX XLIX.

1 *Munera debentur, a Iudęis & Saracenis, quia quantum ad munera ſuperſtitio non curatur.*

1 Omnes. †Munera indicuntur etiam Iudęis, & Saracenis, quia quantum ad munera ſuperſtitio non cura-
tur, ſed honor non deferẽ eis.h.d.tex & gl. In tex. ibi, originis do
micilli, vel incolatus curiæ, id eſt ciuitati, vel caſtro debentur.
No.ciues, & incolæ ſeipſos debent muneribus iuuare, & facit ad
l.ff.de excuſa.tut.l.ſpadonem, §.iam autem & Iudæi.& de iudęis
ſi fiant Chriſtiani, idem iudicatur de ijs, quod de alijs Chriſtianis
extra, de conſtit.c.tranſlato.

LEX L.

1 *Decuriones non poßunt extra ſuam prouinciam officium exercere.*

Omnes omnino. † Decurio, qui cauſa euitandi onera decurionatus facit ſe eli-
gi in poteſtatem, vel Capitaneum alicuius loci, ad curiam reuo
catur, & tẽpus.quo ante fuerat inter decuriones, non patrocina
tur ſibi, ſed nouis, ut ab initio ſeruiat muneribus.& nota.

LEX

L E X LI.

1 *Bona illius, qui quacunque fraude curiam euitat, ſi per annnm contumax fuerit, applicabuntur curiæ.*

Quamuis prouiſum. Prouiſum eſt ſ̄.l.ꝓx.& in multis aliis, qualiter
occurrat ɔ̃ Decurionē, q vt deſereret munera curiæ trāſiuit ad
aliquod officium, nam illo officio ſuſpenſo ad curiam reuocat̄
2 ſed quia † quidam latitando, & fugiendo non officium aliquod
ſuſcipiendo, tētant munera declinare, ideo iubet hæc l. ꝙ ex ta-
lium bonis, ſi j̃. annum (poſtq̄ per edicta citati fuerunt) non ve-
nerint, curię cōſulatur. ꝙ dic, vt ſ̄. eo. l. quidā ignauię. & l. quam
uis prouiſum. & adde quod dicam j̃. eo. l. duum virum.

L E X LII.

1 *Officium continuare alij non coguntur, quando alij ſunt idonei.*

1 Quis tam. † Ad iterationem munerū nemo compellit̄ niſi aliorū in defectum. qs enim tā iniquus
eſt, ut eundē ſępe iterare compellat munera, vt alios ſubleuet;
certe iniquiſſimus eſſet iſte, cum non ſeruaret ęqualitatem.

L E X LIII.

1 *Citatio an poſſit fieri de eo, qui non eſt in territorio citantis.*
2 *Executio diffinitiue, an poſſit fieri extra territorium iuriſdictionis, & quid de his, quæ pertinent ad exercitium voluntariæ iuriſdictionis. nu. 3.*
4 *Agi confeſſoria, an poſſit peruſii pro prædi, quod eſt Florentiæ.*

Duum virum. Magiſtratus municipalis non debet exire municipiū. h.d. niſi publica ſit
vtilitas, vt ſ̄. eo. l. curialis. Vel dic, ꝙ magiſtratus municipalis ex
tra terminos municipij ſuam iuriſdōnem non exercet. facit, ff.
1 de iuriſdi. om. iudic. l. fi. h.d. ſecundo. † Circa hoc quærit̄, an cita
tio poſſit fieri de eo, q non eſt in territorio citantis? Reſpon. ſic,
per edicta, ut ſ̄. eo. l. q̃uis. ſ̄. vbi de crim. agi opor. Authen. quia in
prouincia. & ſ̄. vbi in rem act. l. 2. l. gn̄aliter. §. his de p̄ſentib. ſup.
de reb. cred. cum ſimilib. Sed an p nūcium citari poſſit, dixi in
2 Authē. de hæred. & Fal. §. ſi vero abſunt. † item q̄rit, an diffiniti-
ue executio fieri poſſit extra territorium iuriſdōnis? Reſp. non,
vt l. cum vnus, §. pen. ff. de bon. autho. Iud. poſſ. & l. relegatorum,
ff. de interdict. & releg. Item q̄ro de lege, & conſuetudine alicu-
ius municipij, an poſſit dici de ſubditis extra municipium agen-
tibus? Reſpondeo, vt ff. de decre. ab ord. facien. l. fin. & dixi ſ̄. de
3 anno. & tribu. l. mediterraneæ. † Item quæro, quid in cauſis, quę
pertinent ad exercitium voluntariæ iuriſdōnis? Rn̄deo. iuriſdi-
ctio quædam hēt circa territoriū, vt in his q̄ reſpiciūt patrimo-
nium hoīs alicuius, vel territorium ius dicentis impune extra
territorium nō paretur, vt hic, & l. fi. ff. de iuriſ. om. iud. cū ſimi-
lib. ea vero q̄ a Iudice fiunt, non rōne alicuius iuris p̄rimonium
attingētis, ſed occaſione alicuius poteſtatis a lege datæ vt eman
cipatio, manumiſſio, & ſimilia, cui aut decretū interponit̄, quia
iuriſdō circa illa nō cohæret territorio, ſed pſonæ, dico ꝙ vbiq;
expedire p̄t, vt ff. de offi. proconſul. l. 2. & ff de adop. l. emancipa-
re. & ſic procedit illa differētia, q̄ fit de cauſis contentioſæ iuriſ-
dōnis, quia iuriſdō contentioſa cohęret territorio, vt ſ̄. vbi, &
apud quem, l. fi. ſed non in voluntaria, vt ꝓbat̄ in d. l. 2. vel dici ꝙ
in voluntaria ex volūtate partium vr̄ prorogata iuriſdō de loco
ad locum prima placet, ergo dicas ꝙ ɔtentioſa ideo cohæret ter
ritorio, quia verſatur circa ea, q̄ ɔ̃huntur, aut debētur in territo-
rio, qua rōne & circa Imperium concludit eſſe idē, vt l. 1. §. cum
4 vrbē, de officio p̄f. vrb. & dixi ſ̄. de bon. vac. l. ſi qn̄. † Quæro, quid
ſi volo agere ɔ̃ te confeſſoria Peruſij pro prædio ꝙ eſt Florentię,
an poſſum? Vr̄ ꝙ non, quia ſn̄ia datur fundo, vt ff. de neg. geſt. l.
qui aliena, in fi. Item quæro, an hypothecaria poſſum te conue-
nire hic ad p̄dium poſitum in aliquo territorio; Vr̄ ꝙ non, quia
in hypotheca ipſa res obligatur, non pſona, vt ff. de pact. l. ſi tibi,
§. de pignore, & quia in hypotheca res vr̄ cōueniri, vt in Auth.
de fideiuſ. §. ſed neque. ſed dico ɔ̃ per gl. ordinariam in Auth. vt
omnes obediant iudi. §. 1. in glo. vt ſi rem.

L E X LIIII.

1 *Capi poteſt quilibet debitor fugiens, vel fugere volens.*
2 *Capi poteſt quilibet exbannitus, & in fortiam communis duci.*
3 *Capientis officium quod ſit.*
4 *Detinere criminoſum, an liceat.*
5 *Fuga non inducit plenam probationem contra eum, qui fugiſſe dicitur, ſed contra fugientem eſt præſumptio iuris.*

Generali. Iſta lex eſt no. Si Decurio fugiat a curia vnius vir qui curia pręeſt, ſua authoritate pōt eum
capere, & ad iudicem ducere, vt ſub eius cuſtodia ſit, donec exa-
minetur controuerſia. Hoc quod dixi, quod ſua authoritate ca-
pere poteſt, eſt verum ſi ſuperioris copiam, ideſt pręſidis non ha
beat, nam ſi poteſt eum facere capi a Pręſide, non debet ipſe fa-
cere ſua authoritate capere. hoc primo. Secundo dicit, quod ſi
dubitatur de hoc, an ille ſit Decurio, quod illud dubium infra
tres menſes terminandum eſt, & ſi conſtiteris eum qui fugie-
bat Decurionem eſſe, iudex pronunciabit eum Decurionem, &
pœnam imponet pp fugam, ſi vero conſtiterit eum a curia libe
rum pronunciare debebit illum a curia eſſe liberum, ſi iudex
intra præfatum tempus quæſtionem prædictam non termina-
uerit, in decem libris auri, & officium eius, & ipſe punitur. h.d.
Hic not. qs poſſit aliquem capere, qs poſſit capi, & qn̄ poſſit ca-
pi, ꝙ ſit officium capientis, & q̄ ſit pœna eius q ceperit ɔ̃ ius? Et
quidem capere p̄t qs aliquem ex eo ꝙ ſua intereſt, vel ex eo, qa
eſt creditor, vel ex eo, qa repreſentat aliquod collegium, cui fu-
giens aliqd dēt, vt hac l. qđ obtinet ſiue ad dare ſit creditor, ſiue
ad fieri, vt l. ait Prætor, §. ſi debitorē. & hic, & in §. neceſſitatem.
& in Auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffr. & l. j. ſ̄. vt oēs Iud. tam ci-
uil. Item pr̄ filium capit, dn̄s vaſallum ſuum, vt hac l. De ſeruo
non eſt dubium, ꝙ eum capere poſſum, ſicut & bouem meum,
qui ſe ſeparauit a grege meo, arg. ff. de acqui. re. do. l. naturalem
1 in prin. † Capi pōt quilibet debitor fugiēs, vt ſ̄. probatum eſt, vel
fugere volēs, qa hæc lex non reqrit, quod actu fugiat, & expreſ-
ſe probatur ſ̄. de pig. act. l. pe. & ff. de pig. l. quæſitum. dum tn̄ hu-
ius propoſiti ſit facile cognoſcere, dum ſarcinulas parat ad ex-
portandum, argumen. ff. quibus ex cauſ. maior. l. non enim. Itē
ſi hoc dixit alicui, vt not. in l. Fulcinius. §. 3. & ff. qui. ex cau. ma-
2 ior. l. antepen. Item † pōt capi qlibet exbānitus, & in fortiam cō-
munis duci, vt ſ̄. de fideiuſ. l. ſi Barſatoram. & ducenti impēſę re
ſtitui debent a communi, ſecundum quod dicit quædā lex val-
de notabilis ad hoc, ff. de cap. & poſtlim. reuer. l. mulier in opus
ſalinarum. Poteſt autem capi, quando ſuperiori non eſſet pro-
ficuum auxilium, qa interim forſan ille fugiſſet, vt hac lege ex-
3 primitur. † Officium capientis eſt, vt ad iudicem eum adducat,
& de iure ſuo teſtetur, vt hic expreſſe habetur, & probatur in gl.
ordinaria in 10. colla. de pace. iuram. firman. in gloſſ. ſed quid ſi
4 non. † Sed in criminali interdū eius rei teſtandæ cauſa ipſum de-
tinet, vt ff. de adul. l. capite quinto. quod licet in crimine adulte-
rij, & furti forte, nam difficilis eſt eius probatio, cum plerunque
de nocte committatur, & ideo iniuriam paſſus remedium præ-
fatum habet. hoc dicit lex. ff. quod me. cau. l. nec timore. in fin.
cum glo. Interdum etiam ad iudicem adducitur, vt ff. de fur. l. in
terdum, §. qui furem, & ff. de condict. ob cau. l. pe. Pęna in debi-
te capientis ſub velamine alicuius iuris quod prętendit, puto,
quod ſit in arbitrio iudicis, ſicut & pœna indebite reſiſtentis, vt
hac lege. Itē not. hic, quod iudex, qui ciuiliter cognoſcit de hoc
præiudiciali, punitur criminaliter, dum mulctam indicit: ſic eɔ̃
habetur. ff. de var. & extraord. cogn. l. cum medicus: & ff. de ca-
lum. l. penultima. l. ſi irruptione. §. ſi dicatur. ff. finium regundo-
rum, & ſic intelligimus infra de profeſſ. & medic. l. archiatri. Itē
5 † nota hic, quod fuga non inducit probationem plenam, & ne-
ceſſariam. ɔ̃ eum, q fugiſſe dr̄, & hoc eſt, quod dicit ibi, ſi fiducia
&c. & ſic obſtare vr̄. ff. de re mil. l. deſertorem, ſed dicendum vr̄,
ꝙ interdum fuga allegatur ad aliquid ꝓbandum, interdum alle
gat̄ pp ſe, vt puniat̄, non pp aliud. Primo caſu probata fuga, quæ
eſt delictum, ɔſtat ipſum delictum fuiſſe & eſſe probatum, vt in
ɔ̃rio. Secundo caſu. aut fuga allegat̄ ad præſumendum aliqd in
ciuili cauſa, & obtinet hæc lex, aut in criminali, & tunc fuga im
pedit ne delicto perquiratur efficaciter. Idem dici dēt in fuga of
ficialis. Sed ſi fit effracto carcere ꝙ ɔ̃ fugientem eſt præſumptio
iuris, & de iure, vt ſ̄. de Aſſeſſor. lege ſecunda. & ff. ad Senatuſcō-
ſul. Sill. lege legem. & ff. de cuſtod. reo. lege pen. dic, vt ſ̄. de act.
trib. l. 3. Item no. de hac lege pręiudiciali, ꝙ dēt terminari j̃. tres
menſes, & dices eſſe ſpeciale in his præiudicialibus. vel dic eſſe
ſpeciale ideo, qa reus erat in carcere, qđ eſt not. ſimiliter & alibi
fauore cauſę abbreuiatur tempus inſtantię, vt in cauſa legato-
rum, vt in Authē. de hære. & Falc. §. illud quoque. item in cauſa
dotis. ſed dicam ibi abbreuiare dilationes, non tempus inſtātiæ,
quia hic non inuenitur. ſic intelligo quod no. in l. 1. ff. ſol. mat.

L E X LV.

1 *Decurio non præſcribit libertatem propter militiam a muneribus publicis*
2 *Apoſtata non ſe præſcribit in libertate.*

1 Si quis Decurio. † Quidam ex decurionibus ſtetit per triginta annos, vltra, in poſ-
ſeſſione libertatis a decurionatu poſſidendo forſan in aliqua mi
litia, certe non ideo præſcribit libertatem a muneribus publicis,
ſed ipſe, & liberi eius curię nihilominus ſunt obnoxij Opp.
2 j̃. eo. l. ſi ille. Sol. vt ibi dices, aliquid dic in glo. No. † contra apo-
ſtatas, quia ſe in libertate non præſcribunt.

L E X LVI.

1 *Decurionibus non debet committi publica adminiſtratio, niſi in ſua ciuitate vbi morantur.*

Alexandrinis. Decuriones maiores etiā de Alexā-dria, vel aliunde, poſſunt eſſe Aduoca
ti. tamen iſta occaſione non poſſunt exire prouinciam, vel pa-
1 triæ munera declinare, vt ſ̄. eod. l. in filij. Item circa publica non
debent committi eis, niſi in ciuitate, vbi decurionatum habent,
vt & ſ̄. eod. l. curiales. Vltra beneficium Decurionum eſt, vt ad
maiorem dignitatem promoueantur, poſtquam munera ex-
pleuerint. Decuriones tamen eſſe deſinunt. facit infra. eod. l. cu-
riales, qui.

L E X LVII.

1 *Officiales Reipublicæ in officio delinquentes poßunt ab officio remoueri.*
2 *Pœna perſonalis in ratione officij commutatur in pecuniam.*
3 *Electio,quæ non trahit ſecum executionem,non indiget confirmatione , & ibi authoritas ſuperioris non requiritur.*

Quinque ſummates. Inter decuriones Alexã
driæ erant quinque, q
bus ſumma totius curiæ erat commiſſa,& ideo dicebatur Sum
matur. Dicit ergo primo de priuilegio iſtorum, etiam ſi extra
officium delinquunt, non puniuntur vnquam criminali, ſed
ciuiliter; & hoc ideo fit, ne debilitati in abſciſſione forte alicu-
ius membri impediantur patriæ cauſas defenſare. hoc primo.
Secundo dicit,ꝙ iſti Summates eliguntur ex Decurionibus,&
a Decurionibus,adeo ꝙ omnino omnes intereſſe debent. Item
cum eliguntur,debet iudicium, id eſt conſilium , & conſenſus
ſuperioris, ſcilicet præfecti Auguſtalis,interuenire.hoc dicit.Fa
cit ad quod dicit,iudicio. lege prima in fi.ſupra de pet.bo. ſubla.
†Nota primo,ꝙ ratione delicti quod committitur extra offici-
um,non remouetur ibi ab officio.& eſt ratio,quia eorum offi-
cium eſt publicum , & habent imperium, facit ff. de iniur. lege
nec magiſtratibus.Idem eſt ĩ officio tutelę,vt ff.de ſuſpect.tu. le-
ge prima,§.Ꝗuęri.ſed ſi in officio delinqueret. officiales Reipu-
blicę poſſent ab officio remoueri per ſuperiorem , vt in Aut. vt
iudices ſine quoquo ſuffra.§.ſi quis autem. ſed tutor non remo
1 uetur ſemper, ſed ſi ſit de coniunctis pupilli datur ſibi coadiuua
2 tor,vt ff.de ſuſpect.tut.lege ſi tutor aliquo †Not.ſecundo,quod
ratione officij ſit commutatio pęnæ perſonalis in pecuniariam
Nota tertio,ꝙ ſi priores Peruſij volunt eligere priorem eorum,
omnes debent eſſe præſentes,ſed hoc ſic, vel contumaciter ab-
ſentes,vnde omnes requiruntur eſſe monitos,vel citatos,vt ſup.
eo.lege ſecunda.Not.vlt.de authoritate ſuperioris,quæ requiri-
tur,& hoc ſignificatur per illam dictionẽ,iudicio, quod eſt not.
& eſt ſpeciale in electione iſtorum Summatum. ita dicit Odof.
3 ĩ.eod.lege ſi quos.†nam electio contrahit ſecum executionem,
vbi non indiget confirmatione, & authoritas ſuperioris non re
quiritur, ſed vbi confirmatione egeret,requiritur,vt no.in Aut.
de mona.§.fin.in glo.not quia ſic intelligo,quod cuiuſque vni-
uerſi.nomi.lege nulli,in penult.glo.& ff.de tutor.& curato.dat.
ab his.l.vbi.& adde quod dicam ĩ.eo.l.ſi quos.

L E X LVIII.

1 *Decurio,qui per triginta,annos fuit Decurio gaudet priuilegio,ne pro maleficijs corporaliter puniatur.*

1 **Eum qui.** †Decurio, qui fuit Decurio triginta annis,
gaudet in maleficij priuilegijs Summatum,
de quibus dixi ſ.lege prox.vt non puniatur corporaliter. verum
eſt tamen,ꝙ iſtud beneficium tantum benemeritis datur,& qui
curię munera ſubierunt , non autem datur indignis. hoc dicit,
Et no.ꝙ lex iſte facit quod hic dicit,quod debet cõſtare de me-
ritis.qđ no.ſ.de coll.l.ſi donatione.& ff.de caſt.pec.lege ſi forte.

L E X LIX.

1 *Monachi ſi de concordia eligunt Abbatem , debet confirmari ſine inquiſitione.*
2 *Contractus,qui fit de rebus ciuitatis,requirit authoritatem ſuperioris.*

Si quos ſpontaneos. In textu ibi, ſpontaneos.id
eſt ſponte ſua volentes cõ-
trahere,quia non debent cogi.in textu.ibi, hi ponematographi.
id eſt emphyteutas.in text.ibi,munificos,id eſt idoneos,Si quos
emphyteutas idoneos ſponte, & rogantes Decuriones velit. vt
ab emphyteotis accipere , & cætera dices. Duobus modis intelli-
gitur , vno modo ꝙ ſi Decuriones eligunt aliquem officialẽ ad
aliquod officium, ad quod ex authoritate ſuperioris tantum ali
quis promoueatur,ꝙ præfectus Auguſtalis in Alexandria , qui
eſt maior , debet electionem confirmare ſine aliqua inqſitione
1 de mundo,pœna imminente, ſi in contrarium facit.h.d.† Not.
ergo ꝙ ſi monachi eligunt de communi concordia Abbatem,
debet confirmari ſine aliqua inquiſitione . vnde dic ſic caſum.
Quod ſi Decuriones Alexandrię, vel alterius loci prædia illius
loci velint concedere in emphyteuſim , quod poſſunt conce-
dere,& valet contractus emphyteuticus, & ſtat dummodo in-
ſinuetur Præfecto Auguſtali, qui viſo inſtrumento emphyteu-
ſis debebit pronunciare ſe habere contractum pro inſinuato,&
authoritatem ſuam interponere , pœna imminente ſi non con-
2 firmat.h.d.† Et hoc eſt valde not.qđ in contractu , qui fit ſuper
rebus ciuitatis,requiritur authoritas ſuperioris , non dico tunc
cum celebratur,ſed poſt cum inſinuatur. Aliud eſt in manimiſ-
ſione,vbi ab initio,& in ipſo contractu,requiritur authoritas ſu
perioris,quia libertas eſt irreuocabilis,vt ſ.de ſeru.Reip.l.j.cęte
ra dic,vt dixi ſ.eod.l.quinque Summates.& l.2.Item not.in fin.
huius leg.ꝙ quando de plano itur ad Iudicem,de conſenſu.par
tium res debet expedire ſine aliquo ſtrepitu . Vnde pro donatio
nibus not.l.iſtam,ꝙ ſi donans,& donatarius vadunt , ad iudicẽ
vt pronunciet inſinuatam donationem,ꝙ ſtatim ſine aliqua ci-
tatione, vel ſtrepitu,debebit eam inſinuare.

L E X LX.

1 *Executor vltimæ voluntatis non poteſt alteri executionem ſibi commiſſam committere.*

Nullus. Regula eſt,ꝙ nullus Decurio ſeruit per ſubſtitu-
tum.fallit, ſi hoc ei ſpecialiter eſt cõceſſum. item
ſi ſit illuſtris.h.d.Et dic ſimilia,ut in glo.Et eſt hęc lex in argu.
1 † ꝙ executor vltime voluntatis non poſſit iſtam executionem
alteri committere. fallit in Epiſcopo,qui.eſt illuſtris,vt ſ.de Epi
ſcop.& cleric.l.ad ſimilitudinem.& facit ĩ. eod. l. neminem , §.
ne tamen,& ff.de furt.l.cuius bonis.

L E X LXI.

1 *Nomen parentis ſignificat affinitatem quãdam,quæ non cadit inter eos qui in rerum natura non ſunt.*
2 *Priuilegium per legem cõceditur etiam, eis ,qui in rerum natura non ſunt.*

Neque. Dorotheus,ireneus, familia , eorum filij , & ne-
potes,& pronepotes etiam ante hanc legem na-
ti,& omnes poſteri, priuilegium habent per hanc legem exem-
ptionis ab omni munere,adeo ꝙ de iure communi nec occaſio
ne alicuius priuilegij Antiochenis , vnde hi erant conceſſi, poſ-
ſunt inquietari,ſed inter cætera priuilegia ſuam obtinent autho
1 ritatem,alias firmitatem.h.d. † No.primo de ſignificato libero-
rum,& poſteriorum vt ff.de grad.leg. iuriſconſultus,§.parentes.
& eſt forte ratio,quia nomen parentis ſignificat affinitatẽ quan
dam,quę nõ cadit inter eos,qui in rerum natura non ſunt,vt le.
ſi quis filio exhæredato,§.j.de iniuſto teſtamen. & non ſit ueri-
ſimile quem tãtum viuere,ꝙ habeat ad nepotes,ergo & coniun
ctio eadem.concludit in liberis,quia nomẽ parentis: & libero-
2 rum,ſunt correlatiua,& uno ceſſante ceſſat reliquum. † Nota,
concedi priuilegium per legem,ẽt ei qui non eſt in rerum natu
ra.facit ĩ.e.l.Doctitij.& ſ.qui pot.in pig.hab.l.aſſiduis, circa fin.
eſſe tamẽ ſperatur. Sic in legato.vt ff.de leg.j.ſi duobus. in princ.
& hoc verum in his,quæ expreſſe diriguntur in futurũ, ſed quæ
non diriguntur in futurum,quia oportet ut ex pręſenti tempo-
re ſumant vires,inutilia ſunt,vt no.per multa exempla extra, de
reſcrip.c.fi.ſed rei, quæ non eſt,nec eſſe ſperatur , & conceſſum
priuilegium eſt nullum,extra de reſcrip.c.fi. Item. ſi nũcium ſit
inualidum,nunq̃ res concipi poteſt in futurũm , ut ff. de nouat.
l.ſi vſusfructus.& ff.de ſeru.expor. l. ſi minor. Nota hanc legem
pro exemptis,ut ſi is,qui tenebatur muneribus ex perſona pa-
tris,ſit exẽptus a muneribus,non poſſit ad munera uocari, qua-
ſi cum non ſequatur patrem,habeat ſequi matrem , forte An-
tiochenã.nec obſtat ſupra eo.l.curiales.quia ibi loquitur in eo ,
qui ſequebatur conditionem patris ratione priuilegij conceſſi.
Tertio hic de eo,qui non ſequitur,quia excu.no.bene.

L E X LXII.

1 *Filius ex patre non curiali & matre curiali genitus , ſequitur conditionem matris.*
2 *Confeſſus non dicitur in iudicio, niſi coram iudice.*
3 *Confitens ſponte, non dicitur conuictus.*
4 *Confeſſio cum tranſiuit in executionem,non reuocatur.*

Si ille. Antiochenis datum eſt priuilegiũ, vt liberi matrum
conditionem ſequãtur,vt probatur ſ.l.prox.illud pri
uilegium nõ vẽdicat ſibi locum in omnibus liberis,qui ex parte
patris non ſunt de origine curiali , nam tunc cõditionẽ patrum
ſequerẽtur exiſtentium forte de alia ciuitate. & hoc ideo, quia
priuilegia ẽt in corpore iuris recluſa,vt erat illud qđ Antioche
nis datũ erat,vt ſ.l.prox.& l.eos.debet intelligi ſine alterius iniu
ria,quod no.ſed quare non ſequitur conditionẽ matrum ? Re-
ſpondeo,quia eſſet iniuria filiorum,ad quas non extenditur pri-
uilegium,vt l.nec auus.ſup.de emãcip.lib.& ſic non obſtat l. or-
dine,in fi.ff.ad municip.quia ibi nõ loquitur in priuilegijs.Item
non obſtat.id,quod dixi de legitimo in d.l.eos quia illud concor
dat.legimatio enim non debet vnum eximere ab eo,quod ratio
ne prioris ſtatus obſtrictus erat,ne alicui fiat iniuria.Præterea ibi
priuilegium conceditur ſibi,non tertio,arg.ff.quod quiſ.iur.l.ſi
1 quis iniquum.† Item in quo erat priuilegium Antiochenæ ciui
tatis, cum idem ſit de iure communi, vt filius ex matre curiali,
& patre non curiali ſequatur matris conditionem,vt ſ.eod.l.na
ti.Reſpondeo, quia etiam natus ex patre curiali , dummodo ſit
curiali Antiochenę ciuitatis,ſequatur matrem.Sed ſi aliunde eſ
ſet curialis,ſecus vt dictum eſt.vel dic ꝙ in l.nati.eſt ſpeciale, &
l.eos,loquitur in naturalibus,vbi de hoc per Odoffred.& ibi per
2 glo.& hæc vera.† Sub examine. no. non dicit quem confeſſum
3 in iudicio,niſi confiteatur coram iudice dixi ſ.de iu.fi.l.2.† Con
uictus.no.ꝙ ille qui confitetur ſponte,non dicitur conuinci,ſed
4 qui vi confitetur,conuincitur,vt hic innuit.† Et albo.not. ꝙ vbi
confeſſio tranſiuit in executionem,non poteſt reuocari. facit ff.
de cond.indeb.l.qui ob rem. Item not.hic,ꝙ qui dicit aliquem
eſſe de nobilibus,habet probare.ſic ff.de proba.l.1.

1 *Ingratitudinis q̃ſtio ſi nõ fuit mota donatario,non põt moueri eius hæredi.*
2 *Præteritus niſi dicat teſtamentum nullum,nec eius hæres poterit.*

§.quod ſi quem. Natus ex matre curiali Antio-
chenę ciuitatis,& patre non cu-
riali ; non mouit vbi curia, cum te poſſiderem in libertates

mu-

munere curiali, aliquam quæſtionem deceſſiſti, vult a filio tuo incipere poſt mortem tuam, dicendo eum eſſe obſtrictum curiæ, certe non poterit. hoc dicit, quod no. ſed nonne actiones poſſunt incipere ab hæredibus, & contra hæredes, & multo fortius exactiones? Reſp. vtrique. cur ergo non, & hic intentari pōt præiudicialis ꝯ nepotem? Reſpondeo, iſta præiudicialis non eſt illa eadem, quæ competebat contra patrem nepotis, ſed alia, certe multo fortius deberet poſſe intentari, quia commiſſa negligētia ſuper vna actione, non debet præiudicari ſuper alia, finge nepotem poſthumū mortuo patre natū. ſed dici debet quod obiectio procedit in actionibus penitus diuerſis, ſed hæc habent dependentiam. quia licet filius propter matrem ſubijciatur curiæ, tñ nepos propter patrem ſubijcitur: ergo patris exemptio qualitercunque contingens, nepoti prodeſt, argum. ſ. eod. l. nullus ſo-
1 lius. † Et ſunt hæc in arg. ad quæſt. quod ſi quæſtio ingratitudinis non fuit mota donatario, non poſſit moueri hæredi eius. econtra ſi non fuit mota a donante, non poteſt moueri ab eius hærede, vt ſ. de reuo. don. l. j. & l. fi. † Item dicas in teſtamento, ſi præteritus non dicat nullum, hæres eius non poterit dicere, vt ff. de iniuſto teſta. l. filio præterito. ſed iſta intelligi debent, niſi aliquod impedimentum facti, vel naturæ ſubfuerit circa principalē. tunc enim ad hæredem, & contra hæredem tranſiret, arg. ſ. de poſth. hær. inſtituen. l. vxoris abortu. In querela autem inofficioſi aliud dicas, cum etiam non præparata tranſmittatur, vt l. ſancimus, in fi. ſ. de inoffi. teſta. ſed hæc actio non ſapit de vindicta ſicut reuocatio, quæ fit ob ingratitudinem. at in iure dicendi nullum p̄ſumpta approbatio impedit tranſmiſſionem; quod in querela non eſt, cum approbatio non pendeat ab exhæredato, niſi forte legatum accipiendo approbauerit, quod non placet, quia imo pendet, vt l. fi. ff. de inoffi. teſta. at in querela eſt ſpeciale, quia teſtator valde offendit officium pietatis.

LEX LXIII.

1 *Priuilegiorum Imperatoris contemptores pęna ſacrilegij tenentur.*

Doctitij. Idem in Doctitio dr̄ ēt quod habuiſti in Dorotheo, & Irenio. ſ. eo. l. neque. h. d. Iubet ergo, ꝙ nullus doctitium, vel eius poſt dignitatem illuſtrem progenitos
1 valeat moleſtare, pęna ſacrilegij imminente. h. d. † No. ꝙ contēptores priuilegiorum Imperatoris tenentur pęna ſacrilegij. h. d.

LEX LXIV.

1 *Dignitas non excuſat a muneribus.*
2 *Lex, quæ ſe trahit ad præter ita, eſt odioſa, & calumnioſa.*

1 **Neminem.** † Quidam olim excuſabantur a munerib. curiæ propter quaſdā dignitates illuſtres. hoc ergo hic corrigit dicēs, ꝙ prætextu illuſtris dignitatis illius, Decurio non valeat munera curiæ declinare, etiam ſi ante hanc l. dummodo poſt imperium Zenonis, qui fecit hac l. fuerit ad dignitatem, quæ talem excuſationem præbebat, promotus, dicet aliquis, ergo ſolum nomen dignitatis habet, quia non poterit dignitati ſeruire, & curiæ, ſed dr̄ ꝙ imo & effectum, nam curiæ ſeruiet per ſubſtitutum, vt ſ. eo. l. nullus, qui. Tertio, dicit, ꝙ quædā ſunt dignitates ſuperilluſtres, quæ a nexu curiæ liberant. ſecunda ibi, ne tñ. tertia ibi, hos autem, h. d. Opponitur ſ. l. prox. Sol. illa corrigit principium l. noſtræ in eo, quod hac l. cauetur, vt ad eorundem priuilegia præterita indulta trahantur, quia oportet leges futuris regulas imponere, non præteritas calumnias excitare, & hoc dicit l. ſequens. Et attende, quia aut lex dat formam futuro negotio, aut futuro iudicio, aut futuræ pœnæ, aut alicui alteri rei, & hoc exprimit, aut exprimit quod vult dare formam preterito, & tunc ſtari debet legi, ſed vbi non exprimit, conſideracui rei lex det formam. vt de illa re futura intelligatur: nam ſi dat formam negotio, de futuro intelligitur, vt l. leges & conſtitutiones. ſ. de legi. ſi electioni, de futura electione intelligitur, vt in Auth. vt deter. ſit numer. cler. & in Auth. de referen. Si in iudicio, intelligit de futuro iudicio. Si pœnę, de futura pœna, vt in Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffra. circa fi. & in Auth. de hære. & Falcid. §. & nullus. Si alicui priuilegio remouendo, intelligitur de futuro, non de eo ꝙ iam competit, vt in ſ. l. prox. quod eſt no. & hoc facit contra no. per gl. in l. ex facto, ff. de pecul. ſed hic de lege beneficium remouente, illud cum lex imponitur factis hominum, vbi eſt neceſſe legem omnibus innoteſcere, vel hic ſpeciale, quia ſic lege cauetur, & ideo quia qui coactus fecit, & non fuit vſus beneficio, non vī renunciaſſe, ſecus alias, vel dic ꝙ beneficio, non competebat, & adde quod no. extra, de conſti.
2 c. cum acceſſiſſent. Vltimo † ꝙ no. quod lex, quę trahit ſe ad prę. terita, eſt calumnioſa, & odioſa, vt dicit j. l. prox. in fine leg.

LEX LXV.

1 *Lex an liget a die, quo promulgatur.*

1 **Diuæ.** Dic, vt dt ſ. l. prox. Et die, qua lata eſt lex, ligat. † No. ergo, quod ligat a die, quo promulgatur, alibi. videtur quod poſt duos menſes. Quædam ſunt leges, quæ diſponūt ſuper facti hominum, & de his legib. habetur in Auth. vt factæ nouæ conſtit. quia ligant poſt duos menſes a die publicationis: quędam ſunt leges, quę diſponunt ſuper iure perſonarum, & iſta ligant ſtatim, vt hic.

LEX LXVI.

1 *Filius natus antequam pater fuerit Rex, an ſuccedat in Regno.*
2 *Vaſallus feloniam committens non nocet filio ſuo primogenito.*

Curialibus. Duodecim dignitates tm̄ excuſant decurionem a muneribus curiæ, quas hic enumerat, quarum quædam ſui priuilegio excuſant, quædam intuitu laboris. In primis liber eſt quis eo ipſo, ꝙ inſulas ſuſcepit; in
1 alijs poſtquam adminiſtrare cęperint. † Item iſta priuilegia non trahantur ad filios primogenitos. Et ſic eſt argumentum, quod filius natus antequam pater fuerit Rex, non ſuccedat in regno, vt no. ſup. de ſecun. nup. l. hac edictali, §. his illud. imo dic qđ hæc l. nōn facit, quia loquitur hic de priuilegio, quod competit patri, qđ non trahitur ad filios primogenitos, quia certam cōditionē habere ceperunt; ſed conſuetudo regni, quæ vocat primogenitū dat priuilegium ipſi primogenito, non patri. & ideo per alias leges dic ꝙ ſi conſuetudo dicit, ꝙ primogenitus Regis ſuccedat, ꝙ iſte non ſuccedit: ſecus ſi de primogenito ſimpliciter loquat, vt ff. de teſt. mil. l. Titius, & ff. de falſ. l. dies, §. fi. ff. de nox. l. in deli-
2 ctis, §. ſi extraneus. & ita alle. gl. in d. §. his illud. † Item eſt argum. ꝙ ſi vaſallus committit feloniam, ꝙ filio ſuo primogenito non noceat, ſed poſtea genito ſic, ſecundum glo. tu dicas, quod hæc l. non facit, quia hic loquitur in his, quæ tranſeunt ad filios in vita patris; ſed feudum poſt mortem demum tranſit ad inſtar ſucceſſionis: in iure patronatus certo modo diſtinguitur. ff. de bon. liber. l. quod ſi pater. & l. quæritur. Tertio dicit, quod id quod cōceditur maioribus, non debet concedi minoribus. Vltimo dicit, quod non valet reſcriptum, nec ſententia, per quam aliter quā ſecundum l. concederetur immunitas.

Si ſeruus, aut libertus decurionatum aſpirauerit. Rubrica.

LEX PRIMA.

SI libertus. Libertus non poteſt eſſe Decurio, niſi ius aureorum annullorū acceperit, vel fuerit natalibus reſtitutus: & ſi ad curiā vetitus aſpirauerit, a curia remouetur, quia non eſſe Decurio declaratur, & per eundem iudicem ſibi condigna pęna imponitur. h. d. Facit ſup. tit. j. l. generaliter, & ff. de fur. l. interdum §. qui furem, & ff. de var. & extraor. co. l. medicus, cum ſimilibus.

LEX II.

1 *Iudex, cuius o bijcitur excommunicatio, infamia, vel ſuſpicio, non cognoſcit de hac exceptione.*
2 *Et qu d ſi dicitur ego non ſum de iuriſdictione tua.*
3 *Præſumitur quis credere de ſeipſo quod de eo credit publica fama.*
4 *Erraſſe præſumitur aliquis, qui cum aliter cognoſcit, ſtatim deſiſtit.*
5 *Ignorantia ſimplex non eſt error.*
6 *Fama publica conſtituit aliquem in quaſi poſſeſſione ingenuitatis.*

Preſes. Seruus tuus tantum ſciuit procurare, quod factus eſt Decurio, ꝙ inde etiam aſſumptus eſt ad officiū ædilis curulis; nunc forte dum vult aliquid facere contra aliquē prętextu illius officij, opponitur ſibi quod non eſt ædilis ex eo, quia libertus, vel dicit reus, tu es ſeruus meus, & imploratur ſuper hoc officium præſidis, vt de hoc cognoſcat, certe de hoc co-
1 gnoſcet præſes. hoc primo. † Quod eſt no. vt de hac excep. & ſimilibus, vt infamiæ, vel excommunicationis, vel ſuſpicionis non cognoſcat cui obijcitur, ſed pręſes illius prouincię, vide ſ. de iud.
2 l. apriſſimi, & l. cū ſpecialis. & extra, de reſcr. c. paſtoralis. † Aliud eſt in illa exceptione, non ſum de iuriſdictione tua, vt ff. de iudic. l. ſi quis aliena. & ff. ſi quis in ius voc. non ier. l. ex quacunque. puto etiam, vt ex ſuo offi. præſes poſſit declarare talem nō eſſe officialem, vt ff. de pœnis. l. ſi quis forte, §. ſi quis comitum. Item quæritur, quis ſit effectus huius cognitionis, & pronunciationis quando pręſes declarat eum ſeruum, vel liberum? Reſpondetur, aut ſciens conditionem ſuam aſpirauit ad honores, & ex officio Præſidis punitur in corpore, iuxta pœnam ei condignam ex eo, quia dignitatem ſeruilis macula deturpauit, aut ignorans preſumitur ex eo, quod publica fama forte erat, quod eſſet ingenuus, vel quod mater eius fuiſſet ingenua, & tunc non punitur, ſed tibi qui probaſti excipiendo per præiudicialem actionē, cum a nullo poſſideretur, ſed ſeipſum poſſideret in libertate, eū eſſe ſeruum tuum reſtituetur. hoc dicit. quod eſt notandū. Not.
3 qđ per exceptionem quis aduocat rem ſuam. † No. quod p̄ſumitur quis credere de ſeipſo illud, quod de eo credit publica fama, ſic ſ. de anno. & trib. l. fi. & non ſolum fama multorum eſt iuſta cauſa aliquid credendi, ſed etiam ſimplex aſſertio vnius hominis fide digni, vt no. ff. de cond. & demonſt. l. Titio fundus. & probatur ff. de in diem addict. l. vbi autem, in fin. tamen talis credulitas, licet ſit ſufficiens ad opinandum, tamen ad iudicandum non ſufficit, vt ſ. de teſt. l. iuriſiurandi, niſi ex conuentione partium agatur, vt iudex illud iudicet quod vnus teſtis deponet, vt ff. de do. pleg. l. Theopompus, vel deponat teſtis, non ꝙ interfuit actui, ſed quia aliquid aliud audiuit, vt quia verba interpretetur, vt in Auth.

Auth.vt præpo.nomen Imper.circa fi.& ff.de verb. obl.l.j. §.fin.
hoc enim non liquidat negotium,ſed liquidatum exponit.idem
eſt ſi non teſtificetur quis,ſed iudicet de eo quod a ſe depēdet.&
pro eo præſumitur,l.j.ff.de ventre inſpic. & in Auth. de non alie.
4 §.& vt neq.† Item præſumitur aliquis aliqd putaſſe, & erraſſe ex
eo,quia ſtatim cum aliter cognoſcit,deſiſtit,vt l.ſi adulterium cū
inceſtu,§.idem Pollioni,ff.de adul.& no.in Auth.de inceſt.nupt.
in prin.ſup.de iudic.l.rem non nouam,§.patroni.Item præſumi-
tur quis erraſſe ratione multiplicitatis, & iſta præſumptio colligi
tur poſtquam probatur rem aliter ſe habere, vt ff. de pac.l. em-
ptor,§.Lucius,& ff.de confeſ.cum fideicommiſſarium, inſti.qui
manum.non poſſ.§.1.& ff.qui,& a quib.l.in fraudem, & ſ̄.ad leg.
Falc.auth.ſed cum teſtator.& in auth.de hær. & fal.§.ſi vero ex-
preſſim.Item in facto alieno.facile præſumitur erratum,& in iu
ris ſubtilitate;nā ſi allegatur error,& probatur ſe aliter hr̄e, ſuffi-
cit,& vt ſup.de iur.& fac,ign.l.ſi poſt diuiſionē. Fallit, vbi poteſt
imputari erranti,cur errauit,vt ff.de fideiuſſ.l.Titius ex Seia.& ff.
de ſol.l.ſi cum Cornelius.& facit quod no.ff.de ꝓb. l. cum de in-
debito,in fi.& l.de ętate,in fi.ff.de interr.act.& ff. de iure fiſc.l.ex
5 quibuſdam,in fi.† De ignorantia ſimplici, quæ non eſt error, qa
ignorans non applicat animum ſuum contra veritatem,vt no.in
l.de ſtatu,ff.de teſt.dr̄ quod regulariter præſumitur, vbi de dam-
no.euitando agitur,vt l.verius,ff.de prob.l.cum de indebito,in fi.
& ff.de æta.in fi.& ff.de accuſ.l.ſi cui,§. ijſdem. ſiue iuris ſit, ſiue
facti,vt not.per Ioan.And.in c.præſumitur, extra de reg. iur. lib.
6 ſexto.† Vltimo opponitur de l.Barbarius, & dic vt ibi. Item ha-
bes hic, ꝙ publica fama conſtituit quem in quaſi poſſeſſione in-
genuitatis,& alibi in quaſi poſſeſſione dominij,vt no.ſup.de pro-
ba.l.proprietatis.& ff.de neg.geſ.l.at qui natura,§.ſi cum me ab-
ſente.ſed cur non ſufficit hoc iudici, vt procedere poſſit in offi-
cio ſuo? Reſpond. imo ſufficit, niſi contrarium probatur, quia
conditio perſonæ per modum incidentis diſquiritur, non princi
paliter. ideo ſufficit quaſi poſſeſſio eius, quæ videtur iuſta. no. in
l.ſi cui,§.ſi quæratur,ff.ſi ſeruit.ven.& ff.de cond. inſti. l. quidam
hic ergo contrarium probatur.

De prædijs decurionum ſine decreto non alienan. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Caſus neceſſitatis videtur exemptus a prohibitione alienationis.*
2 *Alienationem impedit lex ipſo iure.*
3 *Decretum valet ſi ſolennitas non fuerit obſeruata.*
4 *Contractus qui fit apud acta,non poteſt reſcindi prætextu metus, nec prætextu doli,nec iniuſti pretij.*
5 *Acta perempta, an poſſint probari per teſtes, & quomodo teſtes ſuper hoc deponant.*
6 *Deponi quomodo poſſit ſuper atteſtationibus,quæ fiunt in ſecreto.*

SI quis Decurio. Decurationes p̄dia ſua vēde
re,prohibentur,& iſtud p̄mit
te.Ponamus ergo quod neceſſitas imminet ei vt vēdat: qd
habebit facere? Rn̄detur, ꝙ habebit adhibere pręſidem prouin-
ciæ,& coram eo formare petitionē quandam,in qua impetret a
pręſide licentiam vendendi, & in illa petitione dēt ſpecificari cā
propter q̄ ipſe vult vendere,q̄ cām qui allegat, debebit probare,
quod ſi non probauerit,aut iniuſta præſidi viſa fuerit,reijciat pe-
titionē.Si vero viſum fuerit pręſidi licentiam cōcedere, ꝯcedet,
& in pręſentia pręſidis ille ꝯctus debebit perfici. Sed ponamus,ꝙ
iſta ſolemnitas non fuerit obſeruata; rn̄detur quod ipſo iure nō
valet.Item ponamus,ꝙ hæc ſolemnitas fuit obſeruata, an pote-
rit venditio reſcindi,vel prætextu metus,vel pretextu iniuſti pre-
tij,vel doli aduerſarij? Reſpondetur quod non,ſi de ſolemnitate,
quod interceſſit probatur. Item quæritur qualiter debeat pro-
bari? Reſpondetur,per acta. Vltimo quęritur,an qui emit per ſe,
vel per alium bona talia, non ſeruata ſolemnitate puniatur? Re-
ſpondetur ꝙ ſic,quia pretium perdit,& rem reſtituit cum fructi-
1 bus. hoc dicit. † Nota quod a prohibitione alienationis videtur
exemptus caſus neceſſitatis. quod intellige, vt alienari poſſit fa-
cta fide Iudici de illo caſu. ſic vidimus in re minoris, vt l. magis
puto,§.ne paſſim,ff.de reb.eo.& ff.de tranſa.l.cum hi,§.ſi prætor
Alibi etiam ſine iudicis licentia poteſt fieri alienatio, vt ff. famil.
erciſ.l.alienationes.Idem eſt,cum prohibetur a teſtatore, vt non
ſit opus iudicem adire,vt ff.de leg.3.l.pater filium.in prin.ſed hic
ſpeciale,& in minore etiam ratione imbecillitatis eſt ſpeciale:vt
cauſę cognitio non committatur diſcretioni ſuæ, ſed boni viri.
Et etiam idem in alimentis, cum officio Iudicis debentur,vt ſu-
pra probatum eſt. No. ſecundo, cauſas exprimendas in libello,
quando per libellum aliquid miſericorditer imploratur, vt hic,
& ff.de minor.l.verum,§.ſciendum,& l.minor autem magiſtra-
2 tus, inf.de abolit.l.2.† Tertio no,quod lex ipſo iure impedit alię-
nationem,vt hic, & ſ̄.de contrahen, empt.l.dudum. & ff. de ꝯh.
emp.l.quod ſępe,§.ſi quis amico. & ff.qui, & a quibus l. proſpe-
xit,& ff.de iure patro.l.libertus minorem,& ſ̄.de iure fiſ.l. certa
forma, & j̄.non licere ha.metro.l.j.lib.xj.Sic, & Iudex prohibe-
re poteſt, vel in pœnam,vt ff.de contrahen.emptio.l.ſi ſciens, vel
inter dicendo bonis,vt ff.de verb.oblig.l. is cui quod debet face-
re ex ſuo officio,& nullo petēte, ſi liqueat ſibi aliquem prodigi
liter vti rebus ſuis,vt in Auth.vt determ.ſit numer.cler. & no. p
Guliel.in l.illud, ff. de tribut.licet aliquis ibi dicat,ꝙ non eſt ve-
3 rum,vt in Auth.de fideiuſſ.§.quod autem. †Not.quarto, quod
non valet decretum, ſi hæc ſolennitas non fuerit obſeruata, vt
dicta l.cum hr̄,§.ſi Prætor.& ff.de fideicommiſſ. liber.l. cū vero,
§.hic Senatus.& ff.de leg.pręſtan.l.filium.§.ſi quis.& l.3.§. pube
re,ff.de Carbon.edict.quod no.ff.de bonor.poſſeſſ.§.bonorum.
4 cum ſimilibus.†Not.quinto ꝙ contractus,qui fit apud acta,non
poteſt reſcindi prætextu metus,vt hic.Idem ſi fiat interuenienti
bus amicis.& conſanguineis hincinde,vt ſ̄.de tranſact.l. tranſa-
ctiones,quæ.Item no. ꝙ non poteſt reſcindi prætextu doli, nec
prætextu iniuſti pretij,quia Iudex ſtatuit pretiū.ergo quādo vē-
ditio fit apud acta,& cum Iudicis decreto,non habet locum.l.2.
ſ̄.de reſcin.vendit.Item puto, ꝙ non poſſit reſcindi prætextu ſi-
mulationis,vel alicuius præambulæ ꝓteſtationis, licet alias poſ-
5 ſet,vt ff.de acquiren.hære.l.multum,§.eum.†Not. de ſolēnitate
probanda per acta,quid ſi acta perempta ſunt? Reſpondeo, tūc
per teſtes probari poteſt,vt ſ̄.de fide inſtrum.l.emācipationem.
Sed quid debebunt deponere teſtes an ſufficiat ſi deponant ſe le
giſſe acta.& ſic inueniſſe? Rn̄.non,quia teſtes, & inſtrumēta pa-
rem vim habent,vt l.in exercendis.ſed ſi eſſet inſtrumentum,ꝙ
ſic contineret,non creditur ei, quia faceret mētionem alterius
documenti,vt auth.ſi quis in aliquo, ſupra de eden.ergo eadem
ratione non creditur teſtibus, oportet ergo vt teſtificētur ſe ge-
ſtis interfuiſſe,& audiuiſſe quæ allegata fuerūt vt ſ̄. de teſtib.l.te
6 ſtium.& no.ſ̄.de fide inſtrum.l. ſicut iniquum. † Sed quomodo
poterit ſic deponi ſuper atteſtationibus, quę recipiuntur in ſe-
creto,vt no.ſup.de teſtib.l. ſi quando, & ſic nullus audit niſi Iu-
dex Notarius qui ſtabit.vnde ſequitur quod talia per teſtes non
poſſunt probari,& hoc verum puto.Iudex hoc pōt quærere. di-
cit Tabellio, talis teſtis iuratus, nec alr̄ appparet de iuramēto,
an præſumatur iuraſſe? Rn̄.ſic. quia tunc poterat iurare, vt not.
ff.de dote præl.l.Theopompus, & ibi caſus etiam cętera dic,vt
l.1.ſ̄.de fi.inſtrum.& iu.haſtæ.fi.

LEX II.

1 *Bona curiæ vendi non poſſunt, niſi accedat conſenſus omnium curialium, vel maioris.*
2 *Prædia curiæ locari debent,de conſenſu curialium.*
3 *Conducens res curiæ, præſtare debet fideiuſſorem idoneum.*
4 *Pecunia curiæ deponi debet ad comparationem prædiorum.*

Nec venditio. Decuriones habent quędā propria,
& de eorum vendōne, & alienatio-
ne dixi ſ̄.l.prox.quędam cōia, & iſta proprie non dn̄r eſſe De-
curionum,ſed curiæ,vt l.ciuitatibus,ff.de leg.j.& de eorum alie
1 natione,& locatione tractatur hic. † Dicit ergo hęc lex primo
ꝙ res curiæ non poſſunt vendi,niſi accedat conſenſus omnium
curialium,vel maioris partis eorum,& decretum, de quo opor
tet conſtare apud acta, vel forte etiam præſidis decreti requirit,
in gl.imo & ſine forte,vt j̄.eo. l.fi. Secundo dicit, ꝙ ille qui tali
curiæ debet aliquid ad hoc vt liberetur, ſi Decuriones non ha-
bent ſyndicum, qui recipiat ſolutionem debet facere ꝙ Decu-
riones in conſpectu pręſidis congregentur, & ſolutionem reci-
piat:liberatio parabitur ſoluenti. Tertio dicit, ꝙ tale pretium,
vel debiti quantitas debebit conuerti in comparationem præ-
diorum fiendorum ab eadem curia quorum redditus ſicuti, &
cęterorum,quos curia habet,in alimenta Decurionum egentiū
2 eroget.† Quarto dicit quod pręedia curiæ cum locantur, locari
debent de conſu totius ordinis, vel maioris partis, & maxime
3 Doctorum accedente conſenſu.† Quinto dicit,quod illi, qui cō
ducunt tales res curiæ, debent præſtare fideiuſſorem idoneum
curiæ qui ſe obliget,ſi quid circa rem culpa conductoris euene-
rit,& de ſolutione penſionum.h.d.Et no.primo hic, qualiter fi-
ſcus,qualiter eccleſia,qualiter minor,qualiter ciuitas, vt in gloſ.
Secundo no. quod decretum ordinis debet conſtare apud acta:
& dicas quod vbi tractatur de alienatione alicuius rei debet etiā
interuenire præſidis decretum,vt ſup ti.2.ſi quos, ſed vbi tracta
retur de ſpeciali locatione, ſufficit Decurionum decretum. vt
hic patet,i.reſponſo. Tertio no. quod aut curia habet ſyndicum
cum ei ſoli poteſt ſolui etiam extra iudicium, & liberatio pęnā
contingit,argum.ff.de pact.l.Imperatores,& dicitur ſ̄.de ann. &
trib. l.3. ſed non poteſt ſyndicus confitendo ſibi ſolutam pecu-
niam liberare debitorem, vt ſupr.de tranſact. l.pręſes, niſi ordo
conſentiat,& ſimilem confeſſionem faciat,& ita hic intelligitur
ſm Plac.quod eſt no.Sed ego dico, ꝙ hic erat aliquis ſyndicus,
pro opin.Pla.facit quod no.ſupra de ſacroſan.eccle.aut.hoc ius
4 porrectum, in vlt. gloſ. † Quarto no,pecuniam curiæ deponi
ad comparationem prædiorum, quod intellige vt ff.de admini-
ſtrat. tut. l. ita autem, in princip. Quinto no.quod curia dicitur
mater

mater Decurionum,& ideo ex rebu s curię oportet egentes D:
curiones ali,vt hic dicit,nõ tamen puto , vt ſi curia nihil habeat
nec in arca cõmuni,nec aliter,poſſit inter eos, & debeat impo ·
ni collecta ob hoc , q͞a licet ſecus ſit in alijs creditoribus curiæ,
vt no.ff.quod cuiſq; vniuerſi.nom.l.j.& arg.ſ̃.de ope.pub.l. om
nes prouinciarum. tñ hoc ſatis probat hæc lex quæ determinat
ſumptus curialib.egentib.ex redditib. curiæ. Sed quid ſi ab ipſo
ingreſſu interueniat pactum de non alendo , vr̃ valere, vt l.pr̃ de
exce.doli.ſed ꝯtrium dico quia eſt contra charitatem, ſic hẽmus
in eccleſia,quæ eſt ſuorum monachorum mater;nam pactum,
vt illi non alantur in caſu egentiæ,non valet,vt in Auth.vt deter.
ſit numerus cle.§.pe.ven.non.n.illud.Vltimo no.ſtari debere di
cto debitoris,de fideiuſſione.

L E X III.

1 *Venditionis uerbo,utrum omnis contractus contineatur.*

Curiales. Decuriones non poſſunt p̃dia,vel ruſtica mã
cipia alienare.Quæritur ergo,an poſſint dona
re,vel permutare? Reſpondetur , ꝙ ſacræ conſtitutiones non ꝓ-
hibuerunt alienationem ſimpliciter,ſed venditionem,quod ap-
paret,quia dixerunt ꝙ emptori pretium non erat reſtituendum
& vbi ſit mentio de pretio,intelligitur de vera venditione , ideo
quod non reperitur prohibitum,eſt permiſſum.hoc primo. Se-
cundo dicit,quod quando fit venditio de rebus ſupradictis,non
tenẽtur ad aliquid vltra pretium prædictum,emptores dare,vel
ad ludum theatri,vel in aliam cauſam , quod dic vt ff. de publ.l.
licitatio,§.fi.& dicit ꝙ decretum Decurionum interuenire de-
bet,non delegari ab eis.Quarto dicitur quod ipſi ſimul,& ſeria-
tim in ſecreto dicere debent quid videatur eis, & poſtmodum
eorum dicta publicantur : & ſi conſona reperta fuerint, Præſes
etiam ſuum decretum interponere debet, ſi ille qui fecit ſcruti-
nium nõ ex veritate,ſed machinoſe teferat,& publicet , quia dũ
publicauit,ſunt quidam qui dicunt , ego non dixi ſic, tunc talis
1 publicatio ſcrutinij fraudulenta non habet effectum.h.d. † Not.
primo quod licet verbo,venditionis omnis contractus compre
hendatur non ex ſignificato tantum,ſed ex mente proferẽtis,vt
puta quia facit mentionẽ de vẽditione:gratia exempli,vt l.ſtatu
liberi a cæteris,§.quintus.ff.de ſtatulib.tamẽ proprie aliud ſigni
ficat venditio, quam alius contractus. Itẽ quando non fit mẽtio
de venditione,ſed de pretio , tunc pretium reſtringit diſpoſitio-
nem legis, vt intelligatur de vera venditione tantũ , vt hic dicit.
facit ff.de rerum permu.l.j.& ff.de præſcrip.verb.l.naturalis. Vl-
timo no. ꝙ hic dicitur de malignitate referentis , quæ oſtendit,
vt dixi ſ̃.& adde quod no.in ſimili per Iac.de Are.ff.quemadmo.
teſta.ape.l.j.in fin.

Quando , & quibus quarta pars debetur ex bonis Decurionum Et de modo diſtrib. eorum. Rubr.

L E X II.

1 *Curia quartam patrimonij Decurionis decedẽtis habere debet. Et qualiter fiet hæc diuiſio,num. 2.*
3 *Sors quando in perplexis permittatur.*
4 *Inducta in prædium vrbanum,ſunt obligata pro penſione.*

MEminimus. Scriptum erat in albo Decurio-
num,ſi quis Decurio deceſſerit te
ſtatus,vel inteſtatus,de eius hæreditate curia quartam
partem iure optimo conſequetur, præterquam ſi fuerit hæredi
tas ad curialem filium deuoluta,niſi curia nihil poſſit petere; ad
1 huius ergo legis interpretationem ſcripta eſt. † Quæritur ergo,
quia curia quartam partem patrimonij habere debet,vtrum de-
beat habere quartam ſingulis corporibus , an in groſſo , & dicit
2 quod in groſſo,& rationem reddit.†Secundo quæritur,qualiter
fit hæc diuiſio;& quis eliget primo? Reſpon. quatuor monto-
nos de hæreditate fiendos,& aut hæredem præoptare, aut fiſcũ,
prout conuenitur,vt infr. eod.§. in omnibus. quod ſi ſuper hoc
non conueniunt: forte dirimitur iſta perplexitas. Tertio quæri-
tur quomodo procedunt iſta, ſi heres facit quatuor montonos
nonne poterit facere diſpares? Reſpondetur quod non:nam dũ
facit quatuor montonos de rebus immobilibus , pars curiæ de-
bet adeſſe, & vbi facit quatuor montonos de rebus mobilib. nõ
debet curiæ adeſſe.Quid enim tam durum,&c.Sed debet hæres
ſi iuratus facere montonos, & eius iuramento eſt ſtandũ. quod
iurare recuſet facta indagatione ſubtili, & compertis omnibus
mobilibus pręſente vtraque parte;fient de iſtis mobilibus , & ſe
mouentib.montoni capiẽdi modo,& ordine ſupradicto.Quar-
to quæritur , quomodo in nominibus cadit huiuſmodi diuiſio?
Reſpõdet, aut per nominis adiudicationem , aut per inſtr̃orum
partitionem in quatuor montonos,& captionem ſecundum or
dinem ſupradictum,& hoc in nominibus debitorum.Sed quid
in nominibus creditorum,hic partitionis ceſſat modus, & ideo
huius l.authoritate , pro qua portione contingit actio creditori-
bus hæreditarijs,dabitur ipſo iure.Iterum quæritur,quia lex fa-
cit mentionem de filio curiali,quid de nepote, & pronepote cu-
rialibus? reſpondetur,ꝙ idem. Item quid de filia, nepote,& pro-
nepote,an excludent curiam?& cum ipſæ non ſint curiales , niſi
per interpretationem vno.ſ.caſu,cum curialibus nuptæ ſunt nõ
vidẽtur curiam impedire,quia l.decurialis dicit, & ex natura ma
teriæ & ſermonis profertur in gñe maſculino, vnde non videtur
ad fœminas trahi poſſe, Theodoſius dicit quod illud,q͞d dictum
fuit in deſcendentibus maſculis,trahitur ad fœminas deſcendẽ-
tes vſq; ad tertium gradũ nuptas curiali eius ciuitatis : vnde eſt
ille,de cuius hęreditate agitur. Sed iuxta hoc quærit̃,an debeant
eſſe huic nuptæ tẽpore mortis parentis, an vero ſufficiat ſi poſtea
nubunt? Dicit ſufficere ſi poſtea nubunt , dummodo nubiles vl-
tra terminum non differant nubere curiali ; nam ſi diſtulerint ,
aut alij interim nupſerint,curia ad legale compẽdium cum me-
dij temporis fructibus admittetur in eadem portione,& diuiſio-
ne rerum, prout dictum fuit ſ̃. Item quęritur,quid de matre, &
auia curiali,an idem quod in deſcendentibus? Reſpondet, ꝙ ſic
pręter has autem perſonas nulla fœmina poterit curiam exclu-
dere,ꝙ curiali ſit nupta,ſed ipſe decurio ſi principaliter Decurio-
ni ſuccedit,habebit curiam in prouiſione quartæ partis exclude
re.hoc dicit iſta notabiliſſima lex.ibi,tranſactionis, ideſt pacta &
compoſitiones habitę ſuper hoc , quis debebat primo capere ,
3 No.multi tanquam corrumpendi,&c. † No. de ſortis fœlicitate
ꝙ in perplexis recurritur ad ſortem, ſi agitur de pręiudicio ſorti-
legiorum ;aliud ſi ageret̃ de pręiudicio tertij , Inſtitut. de ſatiſd.
t̃ut.§.j.ibi de hoc,ĩ. de incol.l. ciues ad finem magnæ glo. verius
puto,ꝙ ſortis caſus,& modus non habeat locum, niſi in caſibus
a iure expreſſis;quia licet non ſit peccatum vbi lex permittit, vt
ff.qui ſatiſ.cog.l.vlt.tamen alias eſt peccatum, quia ludus eſt pri-
uatio charitatis.No.quod immobilia latere,nõ poſſunt, nec cui
quam ſi diuulgentur officiunt,ideo pro immobilibus non eſt a-
ctio ad exhibendum.No.quid enim tam durum, &c.ſic ĩ.de iu-
re fiſ.l.facultas.& hoc in petitore,ſed poſſeſſor deſcribere poteſt,
& petitor in contumaciam poſſeſſoris,vt ſtatim ſubijcit, vno ſa-
ne caſu petitor aliena ſcrutatur, vt ff.de ſer.fugit.l.j.§.j.& l.diuus
4 & ſup.de ſeruis fugi.l.2.† Et no.hic,quod ideo inducta in p̃dium
vrbanum ſunt obligata pro penſione,licet dominus ignoret : q͞a
ſi oportet ipſum ſcire , ſemper vellet ſcire quæ conductor indu-
ceret ibi,quod eſſet damnoſum conductori , ſed in prędio ruſti-
co omnia palam ſunt, & diuulgatio non officit, per l.iſtam. & ſ̃.
loca.l.certi iuris.Poſtea no.in §.in exigendis,quis hęres habet pę
nes ſe inſtrumenta.iuratus debere omnia exhibere in medium ,
& producere,& vnuſquiſque pro ſua parte ſine ſumptibus exa-
ctionem facit de ipſis & originalia ipſorum inſtrumentorum de
bere eſſe penes eum,cui adiudicatur,arg.contra ff.fam.erc.l.cer-
te,§.fi.& ſup.ad leg.Falc.l.ſi prędiorum,ff.de act.emp.l. Titius hę
res.& ſup.de eden.l.procur.priuatę rationis,ſed in hæredibus di-
ci debet,quod ante diuiſionem omnia ſunt apud eum, qui eſt hę
res ex maiori parte; poſt diuiſionem vero ſerua legem iſtam . in
alijs vero,qui cẽſentur eodem iure, ſed vnus ab altero habet cau
ſam,quia inſtrumenta non ſunt vtriuſque, ſed alienantis tantũ,
penes ipſum remanent exhibenda eorum capita , quoties opus
erit,vt in contrarijs,& adde quod dixi ſup.de apo.publ.l. j.

L E X III.

1 *Filio curiali non obſtante numero ſororum , deputatur quarta pars bonorũ paternorum.*
2 *Decurionum filij an ſint exempti a muneribus Decurionum.*

SI quis. †No.in l.fi.quod filio curiali, non obſtante nume-
ro ſororum,deputatur vel ſupplet̃ per hanc l,quar-
ta bonorum paternorum omnium. Pone ergo, Titius Decurio
deceſſit relicto vno filio,& duabus filiabus, vel x.non curo, ſem-
per filius debebit habere quartam de bonis paternis, ſed non ni-
ſi alius plus poterit habere . ſed an curia debebit habere quartã
reſidui,ſcilicet ꝙ penes filias fœminas iure inteſtati, vel teſtamẽ-
ti,aut codicillorum eſt? Reſpondet,ꝙ curia dẽt habere quartam
omniũ bonorum de portione filiarum , vel alterius ipſarum , q̃
curiali nupta non eſt,non eius quæ eſt nupta curiali,quod eſt mi
rum,vt pluribus exemptis ab onere totum onus redũdet ad non
exemptum.dic vt dixi ſ̃.de exac.trib.l.exactores.Item adde,quę-
2 ritur,† ſi filius Decurionis,vel maritus filię Decurionis, ſunt exẽ
pti a muneribus Decurionum,nunquid excludant curiam a ſua
quarta,an vero teneatur conferre ad quartam ? & dicitur quod
tenentur conferre.h.d.arg.contra ĩ.de vac.mu.l.eos,in fi. & ſup.
de Decu.l.curialis,qui honorariam.ſed hic intelligo de exempto
ab honore Decurionum , forte ratione delicti ; ibi de eo, qui eſt
exemptus quo ad onus tantum ratione dignitatis ſuperadditæ.

De imponenda lucratiua deſcriptione, conſtitutio Græca. Rubrica.

L E X VNICA.

1 *Titulus lucratiuus appellatur ſimplex donatio.*
2 *Initium eſt inſpiciendum in delictis.*

De-

DEſcriptionis. Lege cautum erat, ꝙ ſi decu-
rio transferret aliquam rē im
mobilem titulo lucratiuo in aliquem, quod deberet do
nata. ius alium titulum lucratiuum prætēdens ſoluere quatuor
ſiliquas pro gabella. Ad huius l. interpretationem, emanuit l. iſta
pulcherrima, primo declarando in quibus d. lex locum hēat. Se-
cundo, in quibus perſonis. Tertio in quibus cauſis. Quarto, qđ
tps inſpicatur. dicit ergo, ꝙ habet locum tm̄ in rebus, ſolius ruſti
ci, non in alijs, quia de alijs non loquitur, ſimilis ratio eſt ſup. de
prædijs curia. l. fi. Secundo dicit ꝙ interdum res titulo lucratiuo
transfertur in perſonam coniunctam tali coniunctione, quę ad-
mitteret ipſam perſonam ad ſucceſſionem; & iſta perſona non
tenetur ſoluere ſiliquas, quia neceſſarijs, coniunctiſque perſonis
ſub liberalitatis appellatione, &c. interdum transfertur in extra-
neū, & tunc aut eſt decurialibus aut non. ſi eſt decurialib. non te
netur ſoluere ſiliquas: licet enim homines quędam inter ſe, &c.
ſi vero non eſt de Decurionib. tenetur ſoluere, quia cum perſo-
næ conditio non mutetur, nec rei quidem ſtatum conuenit im-
1 mutari, & tertio dicit, † quod titulus lucratiuus appellatur ſim-
plex donatio, & legatum: ſed ſi donatio non eſt ſimplex, ſed cau-
ſata, puta propter nuptias, quæ eſt neceſſaria datio: vel ſi vir lucra
tus eſt dotē ex pacto, vel ex delicto vxoris, quæ ēt erat filia Decu
rionis puta quia commiſit adulterium, per qđ vir lucratur dotē
ēt a patre profectam, vt hic dicit. quod eſt notan. non tenebatur
vir ſoluere ſiliquas, qa non eſt iuris optimi maritum totum, tanq̃
ſuis, &c. Quarto dicit, ꝙ ſi Decurio tibi donat, & tu vendis alteri,
ꝙ iſte tenebitur ad præſtationem ſiliquarum, ſcilicet conuentus
hypothecaria, nam ipſa res alienata eſt obligata pro iſtis ſiliquis,
& tranſiuit cum ſua oblōne. ēō ſi Decurio vēdidit, emptor po-
ſtea donauit alteri, non ſoluit ille donatarius ſiliquas, quia rem
non hēt a Decurione diuerſam, ſi reuerſa eſt in ptātē Decurio-
nis & Decurio donet alteri, & gn̄aliter initium eſt ſpectandū, &
ſemper ſumitur initium inſpecto titulo, qui prętenditur a Decu-
rione, & confeſſionis ceſſat occaſio, ſi ad primordiū tituli poſte-
rior formetur euentus. h. d. lex iſta, quæ vtilior eſt, quam nulla q̃
ſit in corpore iuris, & melius compoſita, & multa pn̄t hic nota-
ri, quæ omitto pp ipſius breuitatē, vide l. fi. §. j. ff quæ in frau. cred.
& ff. ſol. matri. l. Meuia marito. ff. de doli except. l. apud Celſum.
2 † Item de initio ſpectando in delictis, dic aut eſt licitum, & conſi
deratur id qđ ait lex in fine. ff. de adulte. aut illicitum, & conſide-
ratur finis, l. ita vulneratus, §. fi. ff. ad leg. Aqui. ſed in ꝯctibus, dic
vt dixi in l. 3. §. ſcio, & ibi dixi, ff. de iu. in leg. vero dic, vt in l. iſta.

De municipiis, & originariis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Munus quotuplex eſt.*
2 *Locus originis præfertur loco domicilii in indictis moneribus.*
3 *Ad munera non tenetur, qui eſt in ſeruitio Principis.*
4 *Legitimatio triplex.*
5 *Munera indicendo, ſi concurrat locus originis naturalis, & ordinis ciuilis, quis præfertur.*
6 *Domicilium non dicuntur habere infantes, niſi habeant tutorem, vel patrē qui intendat eis domicilium conſtituere.*

CVm te. Qui in vno loco originem, in alio domici-
lium habet, vbique locorum cogitur mu-
1 nera ſuſtinere. h. d. † Not. triplicem eſſe munus reale.
Item perſonale, quod indicitur perſonę pro re. Item mere per-
ſonale. De primo non loquitur hic, quia ibi non cōſideratur ori
go, vel domicilium, vbi res ſit, vt ff. de mun. & hon. l. reſcripto, §.
ſi. & inf. de immun. nem. conced. l. per Bithiniam, & inf. de quib.
mun. vel præſt. l. vlt. & arg. ſup. de bonis vacan. l. ſi qn̄. & de exact.
trib. l. ſi diuina domus. Item in ſecundo conſideratur vbi res eſt
hoc no. inf. de mulier. & in quo loco l. vnica. eo lib. non ſimplici-
ter, ſed vt pro rebus ſoluant tm̄ ciues, & in colę, inf. tit. j. l. neque,
& dicta l. reſcripto, §. fin. Niſi ſtatutum dicat, quod habeatur pro
ciue quicunque de cætero in eo territorio poſſidebit bona, vt j.
tit. j. l. ciues, & l. præced. & ff. de verbo. ſign. l. ædificia. vbi de hoc,
tunc enim ſimplici poſſeſſori imponet datia, & collectas. in ter-
tio vero caſu loquitur lex iſta, & habet locum vbi vtrique mune
2 ri poteſt pareri, quia indicuntur ſeparatim. † Quid ſi ſimul indi-
cantur? Dicit lex prçferri locum originis propriæ, vt ff. ad muni-
cip. l. libertus, §. præſcriptio. Item quia præuenit obligatio ad ope
ras apud locum originis, & poſt obligationem apud locū domi-
cilij. Item ibi primo ſatisfaciet, quia potior eſt caſus eius, qui
implicitam oblōnem primo explicat, ar. extra de reſcrip. c. paſto
ralis, ad fin. & facit ff. de oper. libe. l. duorum libertus. Hæc ſunt
vera in origine vera, & naturali. eadem tn̄ dico de ciuili, vt in ſer-
uo manumiſſo, qui tunc naſcitur, cum manumittitur, vt ſ. prox.
& j. de libe. l. vn. Hęc quę dico circa munera dico circa forum
ſimpliciter. l. incola, & l. his. ff. ad munici. l. j. §. fin. ff. de accu. adde
extra, de reſcr. c. nonnulli. Item dico in origine propria. Idē dico
in paterna, & auita, nō in vlterioribus, ne oporteat q̃rere agrum
Damaſcenū, j. eo. l. filios. & ff. eo. l. libertus, §. in adoptiua, vel dic
vſque ad quartū gradum, vt ſ. de aduoc. diuer. iud. l. petitione. §.
egrediētes, vel dic, aut agit de prælatione inter loca. & præfertur
locus domicilij origini auitę, & deinceps. ſed non origini ꝓprie,
vel paternæ, vt no. ff. eo. l. aſſumptio. aut agitur de ſubiectione. &
omninū parētū maſculorū, & in infinitū quis originē ſequit. tn̄
ita eſt obſeruandū gratia infinitatis euitādę, vt non poſſim vaca
re ad munera ſuſtinenda, id eſt vbi pater meus vocatus non eſt,
vt ſup. de Decu. l. priuilegio. & l. ſi ille, §. ꝙ ſi quem. & j. de Tab.
l. electos. § fi. & alibi dicit lex, qđ iuris eſt in patre, idē eſt in omni
bus ſuperioribus. & ſ. tit. j. in princ. vt ſ. qn̄, & quib. quarta pars
deb. l. meminimus, §. ad filiorum. & ff. de verb. ſign. l. liberorum,
3 & l. iuſta. † Idem eſt, ſi princeps cum aliquo diſpenſauit, vt locū
domicilij tm̄ ſequat, vt ſ. de iure fiſ. l. certa forma, & ff. de excuſ.
tut. l. idem Vlpianus, §. fin. nā, & q eſt in ſeruitio principis, nō vo-
catur ad munera interdū. j. de excu. mu. l. maximarū, & ff. de ex
cuſ. tut. l. iuriſperitos, & l. ſed, & ꝓbari, §. pen. extra de cler. non re
ſiden. c. ad audientiam, & c. de cæteros, cū ſimil. & facit ad le. qđ
not. j. eod. l. vlt. & j. tit. j. l. ciues, & adde quod not. ſ. de Decur. l.
4 vacuatis & j. de decre. Decur. ſuper rub. † Quæro, quid de legiti-
matis, cuius originem ſequuntur? Item qd de fœminis? De legi-
timatis dico, ꝙ triplex eſt legitimatio ꝑ mr̄imoniū, per reſcriptū
& per dilationē curiæ. primo caſu filius legitimatus ꝑ matrimo-
niū fingit retro legitime natus, & paternam originē ſequit, non
maternā, no. j. eo. l. filios, & ff. ad municip. l. j. §. fi. idē in ſecūdo,
Tertio caſu puto ꝙ ſequat originē patris naturalis, & adoptiui
ſicut filius adoptatus ſequitur originem patris naturalis, & ado-
ptiui, vel ſi adoptaſti baſtardū Bertę ſequit originē tuā, & matris
ſuæ, nō ſolū originem propriam, vt ff. ad municip. l. ordine, §. fin.
5 † Quid ſi concurrāt in īducendo munera, locus originis natura-
lis, & locus originis ciuilis? Vident ſe impedire inuicem, ff. de
leg. j. l. huiuſmodi. §. fi. ſed credo originem naturalem pæferri ci
uili. nec obſtat. j. prox. qa ibi eſt ſola ciuilis origo, q̃ inducit ma-
numiſſio. naturalem horum originem in ſeruo non inſpicimus
quia quo ad ius ciuile attinet, ſerui ſunt pro nihilo, & facit pro
opin. ff. de lib. & poſth. l. filio, quē pater, & ff. de contratabu. l. non
putauit, §. ſi qs emancipatum. Itē pone, habeo domiciliū in duo
bus locis. & concurrit vterq; locus? Rn̄deo, impediunt ſe inuicē
niſi forte in diuerſis locis fuerit adeptus domiciliū per prius, &
poſterius, argumento l. libertus. §. præſcriptio. ff. ad muni. qđ di-
xi. ſ. vel erit in electione mea. extra de præbē. ca. præterea, &c. re-
6 ferente. extra de conſue. c. cū olim. dū de leuiori vr̄. † Itē an ſicut
ſequor originē patris mei, ita domicilium? Dico ꝙ nō, quia do-
micilium requirit factū hominis, ideo non trahit ipſo iure, ſicut
nec poſſeſſio. vt ff. eo. l. aſſumptio. §. filius, & ff. qui. ex cau. maio.
l. cū miles. Ideo infantes non dn̄r habere domiciliū, niſi habeant
tutorē, vel patrem, qui intendant eis domiciliū ꝯſtituere, nā fa-
cit incolā quemadmodū, & poſſeſſorē, & hoc eſt vtile ſcire. Pa-
ter tuus conſtituit domiciliū Peruſij, & te infantulo relicto de-
ceſſit, nō ſoluens datia, & collectas, quia nō eſt originarius, nec
īcola. qa talia munera ſolū ciuibus, & incolis inducūtur, vt ff. de
mun. & hon. l. reſcripto. §. fi. & ideo dēt dari tutor, qui ſibi con-
ſtituat domicilium. Sed quid ſi ſtatutum diceret, ꝙ domicilium
tranſeat ad filios, non videtur valere, quia lex nō poteſt induce-
re factum, ſicut nec impedire, ff. de acq. poſ. l. j. §. ſi vir vxori, l. in
bello, §. factæ, ff. de capt. ſed fortiter facit in contrarium extra de
conſue. c. 2. vbi conſuetudo transfert poſſeſſionem. cogita. Quid
de fœminis, ſimiliter de quibuſdam alijs? Circa iſtam mām di-
ces, & ibi vides, j. de mulie. & in quo loco, & no. Inſtit. de patria
poteſt. in prin. ſuper verbo indiuiduam.

LEX II.

1 *Manumiſſus ſequitur originem manumittentis.*

1 Si vt proponis. † Manumiſſus ſequitur originē ma
numittentis, non teſtatoris. h. d. cō-
cordat ff. de leg. ij. l. vnum, §. 1.

LEX IV.

1 *Iura naturalia ſunt immutabilia.*
2 *Domicilium poteſt deſinere, & mutari facto, & animo, quia conſiſtit ex facto, & animo.*

1 Origine. † Iura naturalia ſunt immutabilia. h. d. & impe-
dimēta naturalia ſimiliter, vt j. de Tabul. l. ge-
2 nerali, & ibi dices. ſed † domicilium. quia cōſiſtit ex facto, & ani-
mo, poteſt deſinere, & mutari facto, & animo, vt ff. eod. titu. l. do-
micilium, ſ. ti. j. l. j.

De incolis, & vbi quis domicilium habere videtur, & de his qui ſtudiorum cauſa in alia ciuitate degunt. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Incolatus poteſt mutari.*

1 NOn tibi. † Nota in hac lege prima, ꝙ incolatus
poteſt mutari, ſed iura naturalia ſūt im
mutabilia, vt ff. eo. l. aſſumptio, & ſ. de Tabu. l. generali,
vide iuxta hoc notata per Inno. extra, de reſcri. c. ſulcitatus.

LEX

LEX II.

1 *Domicilium conſtituendi animus præſumitur ex curſu decennij.*

1 **Nec ipſi.** †Nota in lege ſecunda, ex curſu decẽnij præſumi animum conſtituendi domicilium. facit ff. de pet. hæred. l. ſi filius, & ȷ̃. de agri. & cenſi. l. litibus, & quod no. ſ̃. communi diui. l. pen.

LEX III.

1 *Incola non fit, qui ad tempus determinatum etiam vltra decennium eſt in loco inde receſſurus.*

1 **Eſt verum.** †No. in lege, ꝙ qui ad tempus determinatum etiam vltra decenniũ eſt in loco inde receſſurus poſtea, non fit incola. ſic ff. de hæred. inſti. l. ex facto, la 2. §. fi. ff. de cap. l. nihil.

LEX IV.

1 *Domicilium non transfertur in ſingularem ſucceſſorem.*

1 **Cum neque.** † Nota, quod in ſingularem ſucceſſorẽ non transfertur domicilium. ſic ff. eod. l. libertus, §. ſola.

LEX VI.

1 *Origo, & domicilium facit quem vocari ad munera, niſi per priuilegium cõtrarium ſit expreſſum.*

1 **Priuilegio.** †Not. ꝙ quis ſortitur domicilium in loco, vel lège, vt per ſtatutum ciuitatis, vel origine, vel incolatu. & facit àd id quod dico de lege, ff. de verb. ſign. l. ędificia, & ȷ̃. l. proxi. & dixi ſ̃. eo. l. j. Et de poteſtate ſtatuentium pro ſe loquuntur etiam iſta iura, & ſ̃. de teſtam. l. ſi non ſpeciali. & ff. de priuileg. cred. l. Antiochenſium, & ȷ̃. de ven. rerum ciui. l. fi. & l. 4. §. plane. cum ſimi. ff. quod vi aut clam

LEX VII.

1 *Ciues quatuor modis fiunt.*

2 *Vagabundus interim dicitur, qui recedit ab incolatu iterum reuerſurus*

1 **Ciues.** In l. ciues. †not. ꝙ ciues fiunt quatuor modis. Incola vero vno modo tantum, ſ. facto, & animo. & debet
2 eſſe animus firmus, non vagus, & qui † recedit ab incolatu ibidẽ reuerſurus, interim dicitur vagabundus. & adde quod not. in l. 4. ff. de dam. inf. & vide ȷ̃. de his, qui ſponte mun. ſub. l. fin.

LEX IX.

Mulieres. Not. in l. mulieres, quod no. ȷ̃. de mulie. & in quo loco. l. vna.

De muneribus, & honoribus non continuandis inter patrem, & filium. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Munerum continuatio impeditur ijs, qui ſunt ijdem, uel quaſi.*

1 **SIcut.** †No. in l. j. ꝙ filius pro patre licet non habeat interuallum, de quo loquitur ȷ̃. l. proxi. tñ non immediate. ſ. poſt patrem, ſed aliquo medio ſubit honores, vel onera. ergo continuare non cogitur, ſi interuallum non habet, & eſt ſimile extra, de fil. presbyter. c. ex tranſmiſſa. Item qui vult filium infantem eſſe Decurionem, non aſtringitur honorib. qui diſpenſatiue filio minori inducuntur, quia non videtur de illis ſenſiſſe, ſed ad eos tñ tenebitur, qui communi iure filio inducũtur, & no. l. iſtam, & vide c. ſi ꝯpromiſſarius, de elect. lib. 6.

LEX III.

1 *Frater propter fratrem non habet uacationem munerum.*

1 **Interualla.** No. in l. fi. † ꝙ frater propter fratrem nõ habet tpis interuallum: licet poſt fratrẽ immediate vocetur, tñ nulla vr̃ fieri continuatio pp diuerſitatẽ perſonarum, vocabitur ergo ſi eſt idoneus, & interdum ſi eſt minus idoneus, deficiente idoneorum copia. h. d. Facit quod habuiſti. ſ̃. de Decur. l. quis tam, & facit ad primum, eo. tit. l. licet indiuiſa.

De muneribus patrimoniorum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Allegans contraria non auditur.*

1 **PRofeſsio.** No. in l. profeſſio, ꝙ allegans contraria, †non auditur, ſic, ff. quando app. ſit. l. 2. §. ſed ſi alius.

Quemadmodum munera ciuilia indicantur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Plura officia quis eodem tempore non debet habere.*

1 **CVm te.** † No. ꝙ ille, qui eſt de vno corpore, nõ poteſt transferri ad aliud. ꝯcordat. ff. de colle. illicit. l. j. in fine, & ſupra de Decur. capit. fabricenſes, & extra. de conſuetud. capitu. cum venerabilis, quod not. extra. de poſtulat. capit. fin. & de reli. domib. capitu. vnico, in fine, in ſexto.

LEX II.

1 *Honores minores non debent dari maioribus functis.*

1 **Maioribus.** † No. ꝙ non cogitur quis incedere retro circa honores. ſed gradatim debet aſcẽdere, vt inf. de profeſ. & medi. l. 2. & ſic, qui ſemel aſſumptus eſt ad Digeſtum, non cogitur ad volumen, & vide extra, de conſu. c. cũ in tua, lib. 6.

De his, qui ſponte munera ſua ſubeunt. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Faciens generaliter contra effectum ſui priuilegij generaliter perdit quo ad ſe filios, & poſteros.*
2 *Priuilegium quomodo ſeruatur.*

1 **VEterani.** †No. ꝙ qui facit generaliter contra effectum ſui priuilegij, generaliter perdit
quo ad ſe, & filios, & poſteros, niſi proteſtetur, quod ꝑ
hoc non intẽdit recedere ab omni priuilegio ſed in certa ſpecie
tantum vel niſi proteſtetur, quod ipſe tantum vult onera ſubi-
2 re, ſed per hoc non intendit ſuis pręiudicare: nam † hæc prote-
ſtatio in caſu proteſtato facit quod priuilegium non ſeruabi-
tur. h. d. & inf. eo. l. fi. in prin. & ſup. de Decur. l. priuilegio, & adde
quod plene no. extra, de conſt. c. cum oẽs. ſed quod de poſteris di
xi, declarabo. inf. eo. l. fi. & adde inf. l. prox.

LEX II.

1 *Priuilegium generale habens, non perdit illud generale, ex eo quod in certa ſpecie ueniet contra.*

1 **Qui publici.** †No. l. 2. quod qui habet priuilegium generale, non perdit illud generale ex eo ꝙ in certa ſpecie veniat contra: ſed perdit tantum ea, quæ ad illam ſpeciem conceduntur. & qualiter priuilegia amittantur, vide ꝙ hic plene no. per Andr. de Barulo.

LEX III.

1 *Munera ſubiens ex voluntatæ ſuæ poſteritati non præiudicat.*

1 **Qui conditioni.** †Nota, quod qui ex volũtate ſubit munera, non præiudicat' ſuæ poſteritati, ſaluo quod de reliquis rationem reddat: & ſi forenſis ſubierit onera omnia ciuitatis, efficit ciuitatis princeps, & ciuis ob hoc ipſum. h. d. & facit ff. de excuſ. tut. l. ſpadonem, §. ſi ciuitatis Princeps. & ſup. de Decur. l. Alexandrum, & ȷ̃. l. prox.

LEX IIII.

1 *Pactum, quo pater reſeruat immunitatem ſuis poſteris ualet.*
2 *Debitor, uel creditor Reipublicæ, poteſt eſſe officialis Reipublicæ.*
3 *Offenſus exbannitum capiens, non habet prẹmium ſtatuti.*

Eos qui. Lex iſta remunerat eos, qui ſua ſpõte nulla cogente neceſſitate patiuntur ſe in Decuriones a
ſcribi, vt per hoc eorum filij muneribus non intelligantur anne
xi, maxime ſi hoc in ingreſſu officij pacto conuenit, ideſt qui de-
curionatum fuerit adeptus, ſalua ſuis poſteris immunitate. Secũ
do priuilegiantur illi circa bona, vt eis morientibus inuitis, curia
bonorum ipſorũ nõ habeat quartã partem. Sin aũt aliter ſint cu
riæ debitores. puta quia ſucceſſerunt Decurioni anteꝗ fierẽt De-
curiones, & ſic in bonis eis obuentis curia debeat habere quartã
partem. & tunc habebit idem ſi ex alia cauſa ſint debitores, hæc
tantum præmia legitimitatis per traditionem curiæ non conce-
1 duntur, ſufficit eis beneficium legitimationis. h. d. † No. valere pa
2 ctum, quo pater reſeruat immunitatem ſuis poſteris. † No. offi-
cialem Reipublicæ poſſe quem eſſe, licet ſit debitor, vel creditor
Reipublicæ. ſecus in tutore pupilli, & generali curatore adulti, ñ
dico ad lites, vt in auth. minoris, ſup. qui tut. da. poſ. No. ꝙ ſi bona
Decurionis vadunt ad Decurionem, curia non habet quartam,
vt l. meminimus, §. fina. ſup. quando, & quibus quarta pars deb.
quia perſonæ conditio non mutatur, vt ſup. de imponen. lucrat.
deſcri. l. j. hoc determinatur hic, quia oportet eſſe Decurionẽ tẽ-
pore, quo bona accepit. non ſufficit ſi poſtea fiat Decurio; & hic
non agitur de capacitate, vel incapacitate, & ſic non cõſideratur
tempus mortis, vel teſtamenti, ſed de vſu cuiuſdam priuilegij,
vnde conſideratur conditio perſonæ ſecundum tempus, quo pri
uilegium naſcitur, vt hic, & d. l. meminimus. facit de vul. ſubſtit.
l. 2, §. ſed ſi. & ff. de reb. dub. l. ſi cognatis. vide quod not. per Ber.
Hoſ. & Inno. in c. dilectus filius, extra de pręb. & de reſcr. ca. ſi eo
tempore. lib. 6. & l. ſi minor, de ſeruis exportã. Et in teſte, cuius tẽ
poris conditio inſpiciatur dic, vt dixi inſt. de teſt. §. teſtes, No. ꝫ il-
lum, qui ſumit decurionatum propter ſe principaliter, vt legiti-
metur, quod non debet vocari ad prẹmium huius le. Et eſt argu.
3 †vt ſi offenſus capiat exbannitum, non ſumat præmium ſtatuti,
quia ſui doloris cauſam ꝓſequitur, arg. ſup. de delator. l. ex varia.

De his, qui a Principe vacationem acceperunt. *Rubrica.*

LEX VNICA.

NVllus. Dic de his, ſcilicet Decurionibus; de his enim tantum loquitur. Decurioni vacationẽ non dat vllus, niſi Princeps cauſa cognita, & ad tempus. hoc dicit.

De vacatione muneris publici. *Rubrica.*

L E X V N I C A.

1 *Vacatio ſimpliciter conceſſa, quomodo intelligatur.*

1 MVneris. Vacatio ſimpliciter conceſſa, intelligitur conceſſa ab extraordinario munere, nõ ab ordinario, arg. ff. de an leg. l. Seio.

De decretis Decurionum ſuper immunitate quibuſdam concedenda. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

Exceptio. Declara gloſſam Rubricæ, & textum huius legis, vt dixi ſup. de Decu. l. vacuatis.

De excuſationibus munerum. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

ETiam. Qui fuerunt procuratores Cæſaris, non habẽt immunitatem ciuilium munerum, quia officio publico functi non ſunt, ſed priuato. h. d.

LE X II.

Indultis. Certę dignitates hic enumeratæ dant immunitatem a muneribus perſonalibus. h. d.

L E X IIII.

Tutelæ. Tres tutelæ non excuſant a munere publico authoritate, & vtilitate. h. d,

L E X V.

Hydriale. Qui habet officium infirmum in curia Principis, quale eſt officium hauriendi aquã, non habet vacationem muneris publici: & nemo habet vacationem niſi hoc probet, ſcilicet ſe habere hoc dicit.

L E X VI.

Procuratores. Procurator abſentis cauſa Reipublicæ, non gaudet ex perſona domini immunitatis priuilegio: nec officium procuratoris. quod eſt viliſſimum, eum facit a muneribus exemptum, h. d.

L E X VII.

Venatoribus. Illi, qui venantur pro Principe, nõ habent immunitatem, h. d. tex. & gl.

L E X VIII.

Negociantes. Dat immunitatem munerum negociantibus, ideſt ſeruientibus Principi, circa quoddam genus veſtium. h. d.

L E X IX.

1 Placet. †Collectas non inducunt præſides, ſed ſolemniter in dictã exigunt: & vbi credunt expedire indici, referunt, hoc præfecto, & ipſe indicit, & Principi refert. & ſi p̃ſides faciunt aliquam robariam, puta quia exigunt vltra quam dẽant, pro violentia tenentur in quadruplum. ſi vero familia præſidum facit iſtam robariam, pro hoc præſides non tenentur in quadruplũ, licet hoc fieri nõ vetent, ſed diſſimulent: ſed tenebuntur ad ſimplum tantum. h. d. iſta, ſm And. Et no. iſtum finem, & idem, & vide l. 2. ff. quod quiſque. iur. l. j. in fin. ff. fur. aduer. nau. quæ eſt 9̃. ſed illa non loquitur in officiali publico, vt ff. de pub. l. j. in prin. nec ille, qui habet officium publicum, cui erit prætoria, vt ff. q̃ñ ex fac. tut. l. j. & in Auth. vt iuſiuran. quod p̃ſtetur ab ijs, §. pen. & ff. de poe. l. ſi quis forte. §. ſi quos comitum. & hoc quantum ad ciuilem poenam, & forte ſi Poteſtas exhibet Aſſeſſorem ſuum, qui commiſit robariam, hoc ipſo ſe liberat, vt ff. de public. l. cum exhibuiſſent, & ſup. de aſſeſſor. l. ſi poſt depoſitam. criminaliter autem punitur poteſtas ex robaria Aſſeſſoris, niſi ſit particeps facinoris: ſed ſi poteſtas miniſterio Aſſeſſoris facit robariam, vterque tenetur, vt ff. ad leg. Iul. repetum. l. in comites.

L E X X.

Illud. Qui eſt electus ad aliquod munus perſonale non põt illud redimere per pecuniam. h. d. & facit ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa, §. fi. ff. de ope. nõ. nunc. l. ait Prætor, §. ſiue, & ff. de pollicit. l. a pollicitationibus, cum ſimil.

L E X XI.

1 *Emphyteuta Principis pro re emphyteutica non præſtat aliquod ſuperindictum.*

1 Priuatæ. †Emphyteuta Principis pro re emphyteutica ñ præſtat aliqđ ſuperindictum, etiam aurario ſuſceptori. ſufficit enim, ꝙ nouem annuatim perſoluit, & h. d. poena imminet iudicibus facientibus, contra hanc l. ita dicitur infra eo. euidenter.

L E X XII.

1 *Prothonotarij, & Notarij, & referendarij Principis, ſunt imunes ab extraordinarijs muneribus.*

1 Eos. †Prothonotarij, ideſt dictatores literarum Principis, & Notarij. qui conficiunt acta curiæ principis, & referendarij q obſecundant principi in peragendis reſponſis, gaudent immunitatis priuilegio, ẽt ad maiorẽ dignitatẽ p̃moti. h. d. lex iſta. Adde inf. de digni. l. 3. & de prox. ſacror. ſcrin. l. iubemus. j̃. l. prox. in fi. & s̃. quando, & quibus. l. fin. cum ſi. & ibi no. & no. hãc l. pro cancellario cõmunis Peruſij, vt non ſoluat collectas.

L E X XIII.

Maximarum. A ſordidis munerib. excuſant̃ culmina maximarũ dignitatum, & cõſiſtoriani comites, Notarij cubicularij, & excubicularij. & oẽs quib. immunitas conceditur non priuatim: & perſonaliter, ſed quia ſunt de dignitate, vel corpore, cui immunitas eſt ꝯceſſa. Rhetores, & Grãmatici. Item legati, & electi ad exercitium alicuius iuriſdictionis ſimiliter vacant a ſordidis, ſed Vicarius electi nõ vacabit, quia non eſt in dignitate, ſuo nomine, ſed tanq̃ Vicarius. hæc vera in muneribus ſordidis, ſiue ſint perſonalia. ſiue ſint patrimonialia. Item qui officijs antecedentis ſunt functi in præteritum, habent hmõi priuilegia. facit ſup. l. prox. in §. ſordidorum quẽ omiſi vſque ad §. legatus. qui enumerat munera ſordida, a quib. prædicti ſunt immunes, & excipit in ver. carbones, vnũ caſum, ſ. quando immunitas prędicta lęderet ſtatutum vniuerſalis Reipublicæ, quod nemo vtitur ea. ſic j̃. tit. prox. l. 2.

L E X XIV.

1 *Priuilegium reale eſt perpetuum ſed non perſonale.*

2 *Priuilegium reale quid ſit, & perſonale.*

Sordidorũ. Vacatio ꝯceſſa perſonæ nõ tranſit ad hæredem, ſed p̃ſona viuẽte viuit, licet ꝯdõ mutetur in melius, vel perſonæ ſtatus alteretur. puta, quia tempore datæ immunitatis erat in dignitate temporali, ita quod eſt finita
1 tempore, non delicto. h. d. lex iſta, & ſequens. † Et breuiter tenet, quia priuilegium reale eſt perpetuum, priuilegium perſonale eſt non perpetuum, quia certum eſt an deficiat, nam deficiet, licet dubitetur etiam quando, l. 1. §. perſonis, ff. de iure immunit. & ff. de cenſib. l. & tamen. l. j. §. permittitur, cum ſi. ff. de aqua quo. &
2 æſtiua. † Reale cenſetur omne priuilegium, quod conceditur alicui rei menſuræ, puta ciuitati, vel collegio, vel dignitati, vt l. p̃x. vel generi. Perſonale priuilegiũ aut non eſt mere perſonale, ſed mixtum, ideſt patrimoniale, & perſonale, vt beneficium reſtitutionis in integrum, tunc tranſit ad omnem hæredẽ, vt l. non ſolum, de in integ. reſt. & quod iſtud ſit patrimoniale patet, q̃a cõceditur, vt non deficiat patrimonium minorum, aut eſt purum perſonale, & aut conceditur circa rem tranſitoriam ad hæredẽ, & tunc tranſit ad ſuum hæredem, vt in priuilegio conceſſo circa ꝯ̃ctus. l. aſſiduis, ſup. qui pot. in pig. & l. quia perſonale, ff. ſolu. mat. niſi ſit perſonaliſſimum, quod poteſt cognoſci extra cauſã inducti priuilegij, vt ff. de ri. nup. l. non ſolum, §. ſi puellæ, aut cõceditur circa id, quod non eſt tranſitorium ad hæredem, & tũc ñ tranſit ad aliquẽ, j̃. qui mor. l. fi. & j̃. de his qui mune. lib. l. eos. s̃. de mun. & hon. non contin. l. 1. & s̃. de Decur. l. in filijs. §. cum ſimilib. porro ea, quæ competunt nobis ſm ius commune tranſeunt, niſi ſit iuris naturalis, vt vſusfructus, & conditionale legatum, & perſonale pactum, vt ff. de proba. l. ſi pactum, & ff. de verbo obl. l. eum qui. §. qui ita. & ff. de pact. l. iuriſgentium, §. ait prætor. ff. de bon. lib. l. vt iuſiurandi, §. ſi liber. & ff. de verb. ob. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. ſup. de cond. inſer. l. ſi vxorem, & ff. de ver. ſig. l. ſciendum, ff. de pact. l. qui in futurum. §. fi. De pacto, an cenſeatur perſonale, dixi in tractatu pactor. de priuilegijs vero, quæ contra ius cõe competunt, dicit gl. quod in dubio cenſetur realia. ita no. ff. de cenſi. l. forma, §. quanquam. Tu dic, ꝙ ſunt realia vbi conceduntur rei perpetuæ, vt ſupra dixi, ſed vbi perſonę, aut perſona exprimitur, vt fiat priuilegium perſonale, & erit perſonale, arg. legati, ut ff. de ſeru. le. l. pater. tamen iſtud non eſt bonum argumentum, quia legatum ex affectione relinquitur ob meritum, ſed affectio eſt perſonalis, priuilegium autem gratioſe datur, & ideo allegatur l. j. §. perſonis. cum alijs ſupra allega. aut dubitatur, ad quid fiat expreſſio perſonæ, & tunc quia factũ perſonale cui conceditur priuilegium non interuenit, videtur perſonale, quia non poteſt dici, ꝙ videatur hæredi ſuo conſuluiſſe, ſed ego a gl. non recedo, ſed priuilegium eſt modicum, & parũ prę iudiciale, arg. ff. de verb. ſig. l. princeps bona. ſecus ſi eſſet multum præiudiciale, arg. ſup. l. prox. §. circa & vide quod no. extra, de inſtitu. c. cum veniſſent, ad fi. & ext. de reſcr. c. fin. & dic quod dixi ab illo ver. de priuilegio, &c. uſque huc, quando priuilegium per ſe ſubſiſtat, ſed quando conceditur circa aliud, aut illud tranſit ad hæredem, & intelligitur reale, aut non tranſit, & eſt perſonale, ut ſup. dixi.

BALDI VBALDI PERVSINI

In vndecimum Codicis librum Commentaria.

De nauicularÿs,ſeu naucleriis pub.ſpecies transſpor.&c. *Rub.*

Quia prouinciæ ſingulæ comitib. horreorum.qui Romæ lu-
ſtrabant ſingulis annis prouincialia tributa in blada cõſiſtẽtia.
deſtinabant,puta granum,ordeum,& alios fructus aridos,opor
tebat vt prouinciæ vltramarinæ, haberẽt nauicularios Sũmates
ideſt nauium magiſtros,& alios naucleros,ſeu nauarcos,qui ta-
lia ad vrbem deferrent.quo circa ſtatutum erat, quod quælibet
vltramarina prouĩcia habere deberet certum numerum, & cor
pus certi numeri nautarum:quibus forte præter quotidianũ vi-
ctum,quem habebant ex publico tempore nauigationis,erat ꝯ-
ceſſa immunitas,vt nulla munera ſubirent,nec functiones agno
ſcerent, & hoc erat pretium tranſuectionis mercium, quæ per
iſtos vehebantur ad ciuitatem Romanam,& aliud ſalarium nõ
percipiebant,vt ĵ.eo.l.cum nauarcorum, & hoc præmitte ad e-
uidentiam huius tituli.

L E X P R I M A.

1 *Nauicularij portantes bladũ ad Romanam ciuitatẽ, non debent impediri.*

1 **N**Vllam. †Nauicularij,qui portãt bladum ad ciui
tatem Romanã,non debẽt impediri præ
textu forte repræſaliorum, vel alicuius debiti proprij
eorum:quia ipſi,& res,quas ſecum portant,habent ſecuritatem
ab hac lege no. Adde quod dixi ſup. ne filius pro patr.authen.&
omnino.

L E X II.

1 *Probare poteſt aliquis per inſtrumentum, ſe in aliquo certo loco fuiſſe.*
2 *Delictum an probari poſſit per inſtrumentum.*
3 *Tempus ſtatutum ad eundem,intelligitur ſtatutum ad redeundum.*
Et computatur illud tempus a die receptæ apochæ.nu.4.

Comperimus. Nauicularij ſpecies trãſuehẽdas nõ
poſſunt in ſuos vſus conuertere, &
qui ſunt ita a longe, quod ante annum non poſſunt res trãsferre
Romam,ſaltem debent infra annum Romam duxiſſe,quę trãſ-
ferunt,& hoc probabit dum reuertitur ad prouinciam, per ſcri-
pturam continentem ꝙ Romæ tali menſe, & tali die tãtum ob
tulit comiti horreorum, & ſicut infra annum debet Romã ire,
ita infra annum debet ad prouinciam a qua mittitur remeare,
anno cõputãdo a die. quo recepit apocham a comite horreorũ
1 & h.d.† Not. qualiter quis per inſtrumentum probet ſe fuiſſe in
2 certo loco,& eſt iſta lex optima pro confinatis.†Item no. quem
non deliquiſſe,ſi per inſtrumentum ante delictum probetur.dic
3 vt ſ.ad l. Aquil.l.ꝯ negantem.vbi de hoc dixi.†No.ꝙ tp̃s ſtatutũ
4 ad eundum, intelligitur ſtatutum ad remandum.†Not. quod il-
lud tempus ad redeundum, computatur a die receptæ apochæ,
adde ſ. Decu.l.ſi quis.

L E X III.

1 *Derobans nauicularium portantem granum,vel aliud Romam,poteſt ab ipſo nauiculario in quadruplum conueniri.*

Ab his. † Si aliquis derobat nauicularium portantem gra-
num, vel aliud Romam, poteſt ab ipſo nauicula-
rio in quadruplum conueniri. quod no.& eſt mirabile, & ſi ſpe-
cies derobata non pertinet ad nauicularium aliquo iure,tamen
abſentia domini facit hoc, & aget forte ad commodum domi-
ni,vt quemadmodum ſpectat ad eum cura,& ſolicitudo trãlue-
hendi,ita actio quaſi ex quodam mandato ſpectet.

L E X IV.

1 *Iudex ad hoc,ut ſubditus nõ incurrat pænã,poteſt ſoluere de bonis ſubditi.*

Cum nauarchorũ. Nauicularij orientis forte
mortalitate extenuati quo
ad numerum non potentes tributa transferre in hyemé, cõſide
rantes, & prouidentes ſibi pro tempore oportuno ad nauigan-
dum,acceſſerunt circa prouincias orientis, quærendo ſi poſſent
habere nauicularios,qui eos adiuuarent,& ſteterunt ita circun-
uenientes tanto tempore quod a modo non poſſunt facile redi-
re vt valeant debita tributa tranſportare Romam, & hoc nõ fa-
cto ſunt incurſuri magnam pœnam. circa hoc ergo conſiderãs
comes orientis,amicabiliter requirit rectores prouinciarum ſi-
bi proximarum, vt cogeret nauicularios ſuæ iuriſdictionis tran
ſportare merces iſtas, & ita factum eſt, & de communi cõſenſu
iſtorum officialium ſtatutum eſt ſalarium iſtis nauicularijs trãſ-
portantibus ſoluendum hoc modo videlicet, vt pro illo anno,
illi nauicularij impediti non habeant ſalarium, ſcilicet immuni-
tatis, vt dixi ſup.eo.in regula.ſed exigantur ſicut alij prouinciales
& omne qđ ab eis fuerat exactũ, cedat pro ſalario iſtorum naui-
culariorum tranſportantiũ. Quæritur, vtrum iſti Iudices hanc
poteſtatem habuerunt? Reſpondetur ꝙ ſic, & optime fecerunt,
qa & Reipublicæ conſulti, & impediti pœnam effugiunt.hoc di-
1 cit.† No. mirabile, ꝙ iudex ad hoc vt ſubditus non incurrat pœ-
nã,poteſt ſoluere de bonis ſubditi. No.etiam de prohibitione ſa-
larij,& vides ſacrarium de ſalario prębere, & facit extra de filijs
presbyt.c.propoſuit.

L E X V.

1 *Omnes ire debent per viam rectam.*

Qui fiſcales. Ille, qui non vadit per viam rectam, ſed
via tranſuerſata,ſi aliquid fraudis cõmit
1 tit in rebus,quas tranſuehit,capitali pęna punitur. h.d. † No. quẽ
debere ire per viam rectam,l.non ſolum, in fi.princ.de exc. tut.

L E X VI.

1 *Tempus ſi eſſet ineptum ad nauigandum, iudex poßet prohibere.*
2 *Iußus iudicis non excuſat,ubi quis operam præbet.*

Iudices. Nauis onuſta venit ad portũ, vbi tu iudex pręe-
ras,ſi tempus eſt aptum ad nauigandum,non de-
bemus prohibere nauẽ inde diſcedere,& punieris ſi prohibes,qa
deportaberis eadem pœna tenentur homines illius qui impe-
diunt.ſed cum puniatur nauta propter iuſſum Iudicis excuſatur
a pœna,niſi cauſam præſtiterit faciendo iudicem iubere ſibi,vbi
1 punitur eadem pœna,quia iudex. hoc dicit. † Not. ꝙ ſi tempus
2 eſſet ineptum ad nauigandum, iudex poſſet prohibere. † Not.
quod iuſſus iudicis non excuſat vbi quis prębet operam, vt ſibi
illicitum iubeat.

De prædiis,& omnibus rebus nauiculariorum. *Rubr.*

L E X P R I M A.

1 *Bona nauiculariorum ſunt tacite obligata ad quemcunque.*

1 **D**Omum. †Bona nauiculariorum ſunt tacite obli
gata,& ad quemcunque tranſeant,trã-
ſeunt ad Principem,vel Auguſtam.h.d.l.j.& adde ff.de
pig l.lex vectigali.

L E X II.

1 *Tertius poſſeſſor licet teneatur ipſo iure,non dicitur obligatus.*

In his. Nauiculari res eorum non prohibentur vẽdere, ſed
res trãſit cũ ſua cã, non tñ emptor ꝑ hoc obligatur,
nec cętera emptoris bona,quia emptor non efficit nauicularius
ꝙ rẽ nauicularij ꝯſequat. Sed pone ꝙ nauicularius vendidit mi-
hi domũ,ego ibi feci ornamenta,& picturas; tandem cum naui-
cularius debitũ ex hac cã ꝯctum non ſoluat, ꝯuenior ego hypo-
thecaria ad rẽ,offero rei æſtimationẽ,quæ erat cum emi, non eſt
modo,certe liberor ex hoc:alioquin qd diceres ſi magnas expen
ſas feciſſem,puta ſi ſolo ſup poſuiſſem turrim,iniquũ eſſet meñ
liberari, vetuſtam æſtimationem præſtando, quia magnanimi-
tas,& induſtria,& decor ciuitatis me adiuuãt, nõ aũt opprimũt.
h.d.Et vr̃ ſpeciale in domo,quæ eſt poſita in ciuitate,vt liberetur
emptor p̃ſtando veterem rei æſtimationem,licet debitũ vendito
1 ri nõ offerat,& loqtur cũ res erat meliorata. Itẽ not. † qđ tertius
poſſeſſor licet teneat̃ ipſo iure,non dr̃ obligatus,alioqn ſi qua eſ-
ſet hic ꝯ emptorẽ perſonalis obligatio, oĩa ipſius bona eſſent ob-
ligata,quia eſt debitor fiſcalis.diſputatio ergo,quæ hr̃ in l. ſi tibi,
§.de pignore,ff.de pac.hẽt locũ in hypothecaria,quæ proponitur
ꝯ ipſum debitorem. No.pro induſtrioſis,vt ff.ad leg. Falc.l.3.&,ꝓ
magnanimis. In tex.ibi,munificã.i.obſtructam,ad penſionem.i.
rei ęſtimationẽ mutaret̃.improprie.i.nomine pretii ſolueretur.

L E X III.

1 *Obligatio ſequitur rem, & pactum inter emptorem & uenditorem, nõ præiudicat fiſco.*

1 **Hi.qui.** †Obligatio ſeqtur rem, & pactum appoſitum in-
ter emptorem,& vẽditorem non præiudicat fiſco
& ſi is emit rem nauicularij, & non eſt ſoluendo, recurritur ad
alienantem.h.d. Certe imo videtur prius excutiendus alienator
quam poſſeſſor,vt l. Moſchis,ff. de iure fiſ. ſed hic non agitur de
debitis alienandis,ſed de tributis ſoluendis ex illa re, vt ad illa ꝯ-
ueniatur poſſeſſor,& eo non exiſtente ſoluendo alienator.quod
eſt mirabile,& non deterioris conditionis eſt, quam ſi non alie-
naſſet,

naſſet, vbi tributa non præſtaret; tene menti.& facit ff.de public. l.licitatio,§.fin.In tex.ibi,opinionem.i.æſtimationem. Et no. ꝙ æſtimum factum cum venditore, probatur contra emptorem, de iſto æſtimo dixi in princ.inſtit.

De nauibus non excuſandis. Rubri.

LEX PRIMA.

1 *Nauem nemo debet ſubtrahere ad finem, vt nō deſeruiat publicæ utilitati.*

1 MVlti. †Nemo debet ſubtrahere nauem ad finem, vt non deſeruiat publicæ vtilitati, & qui opponit exceptionem, quod nauis eſt aliena, ideo non habet facultatem onerandi eam, vel nauigandi cum ea, & pręſumitur opponere calumnioſe, vt nauem ſubtrahat oneri; ideo exceptio ſua reijcitur, & ipſe in nauis publicatione punitur.h.d.

LEX II.

1 *Lex hæc in quo habeat locum.*

1 Iubemus. †Hęc locum habēt in naue alicuius ciuitatis, vel collegij, vel eccleſiæ, capace duorum milium modiorum, & reſcriptum contrarium caret roboris firmitate, & hoc dicit lex ſequens, & adde quod no. Guil. in l. iubemus, ſup.de ſacroſ.eccle.

Ne quid oneri publico imponatur. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Priuato non licet res ſuas in onerata mercibus rei Romanæ immittere.*

1 ONeri. †Si nauis eſt onerata mercibus rei Romanæ, non licet priuato res ſuas in illa naui immittere, quod ſi ſecus fecerit, & nauem perire contingat, præſumitur ideo periſſe, ſcilicet propter illud illicitum ſuperpoſitū, licet ſit modicum, & ideo qui ſupponit Reipublicę, ad damnum totalis naufragij tenebitur, & extra ordinem punietur. hoc dicit.

De naufragiis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Naufragiū patiens, quid facere debeat ad hoc vt poſſit vendicare res ſuas.*

SI quando. Si nauis mea, vbi erant merces meę, perijt, ego potero vendicare, nō fiſcus. h.d.
1 †No.in l.2.ſi nauis mea perijt, & ex naufragio quidam acceperunt res meas, ſtatim adire debeo iudicem, qui præeſt illi territorio, in quo naufragium paſſus ſum, & petere ab eo ꝙ recipiat hoc teſtes ad rei ęternam memoriam, & ꝙ iſtorum dicta referat ad ſublimiſſimam pręfecturam. hęc tñ petitio, vt teſtes ſup hac re recipiantur, nō poteſt fieri elapſo anno, a die naufragij numerādo.h.d. Et eſt iſta ſingularis, & notabilis in hoc, quod de anno dicit, & opponitur de l.properandum, ſup.de iudic. Solut. ibi in ordinarijs iudicijs. hic in extraordinarijs. Opp.inf.eodem l.de ſubmerſis. Sol.hic non proponebatur excuſatio, ſed petebantur ſimpliciter teſtes ad æternam rei memoriam recipi, & ad iudicem competentem de cauſa cogniturum atteſtationes remitti. ibi vero proponebatur accuſatio. Itē opp.ꝙ pręſes cognoſcat, & puniat, & non remittit ad præfectam, vt J.l.prox. Sol.hic dicit, ꝙ loco naufragij præſunt minores iudices.

LEX III.

1 *Torquetur teſtis propter cauſæ arduitatem.*

2 *Collator munerum liberatur, etiam ſi qđ ſoluit pereat in manu officialis.*

Quoties. Si nauis mea eſt conquaſſata, vel ſubmerſa, in qua poſueras merces tuas. quæ ab alio forte ſunt abreptæ, & ideo adiſti præſidem, vt faciat eas tibi reſtitui: dr̄ quod has res in hac fuiſſe non poterit probari per me exercitorem qui eram in naui, ſed per nauis magiſtros, & ſufficiēt duo vel tres. quod eſt enim, &c. deficientibus magiſtris interrogabūtur alij nautę, qui cōſueuerūt habere de talibus poſt magiſtros notitiam. iſtis omnib. mortuis, quemlibet domeſticū magiſtrorū naturarū cogendū ad teſtificandū, dum tamen ante omnia conſtet de interitu magiſtrorū, & naturarū per ſacramentū iſtorū, poterunt autem iſti omnes ſi volunt teſtificari, quia res eſt ardua, licet ciuiliter agatur, & ſi iſti veriſimiliter rei ſciant veritatem ponuntur ad torturam, vt dicant ſic, aut non, quia non ſufficit eis dicere ſe ſcire, poſtea inſtruat nautas vt in hyeme non nauigent.h.d.
1 † No. quod propter cauſæ arduitatem teſtis torquetur, licet ciuiliter agatur. ſic eſt ſi teſtis, qui dicit ſe interfuiſſe negotio. vacillat, vt ff.de quęſ.l.extraneo. No.s̄.de Epiſ.& cle.l.presbyteri. ſic ſi teſtis non eſt bonæ vitę, l.ob carmen, §.ſi teſtes, ff.de
2 teſtib. †No.in l.pro his, quod ſufficit collatori ſi ſoluerit, licet ꝙ ſoluit pereat apud manus officialis publici, cui ſoluit, vel etiam caſu fortuito.

LEX V.

1 *Summariæ, & de plano proceditur contra arripientes merces nauis ſubmerſæ.*

De ſubmerſis. Ex nauis ſubmerſę mercib. arripuit quidam quaſdam res, proceditur ciuiliter, & criminaliter contra eum leuato velo, id eſt ſummarie,
1 †& de plano, & abſque iudiciali ſtrepitu, & ſi conſiſterit ita eſſe punitur ſubripiens ad arbitrium iudicis, adeo vt deportari poſſit. poſtea dicit, quod licet poſſit ſummarię procedi, tamen ſi qs obtulit libellū contra talem ſurripientem, oportet vt de cętero via ordinaria procedatur; & hæc lis etiam ſi ciuilis ſit infra bienniū ſopiatur. quod ſi per iudicem ſteterit quominus finiatur. ad totale intereſſe parti tenebitur. i. vt in tantum ipſe. & eius officiū puniatur, quantum eſt illud quod rationabiliter a ſurreptore expoſcitur, hoc dicit. Et no.leg.

LEX VI.

1 *Tranſuehens aliquis de ſocietate merces publicas, vel priuatas per mare ciuitatem Romanam, ſi merces perdit, totum ſuum collegium tenetur.*

1 Super. †No.in l.fi. ꝙ ſi aliquis de ſocietate tranſuehentium merces publicas, vel priuatas per mare ad ciuitatem Romanam, culpam commiſit in perdendis mercibus, ꝙ totum collegium ſuum tenetur, & obligatur ex hoc; collatores autem, qui ſoluerūt, non ideo in obligationem recidunt, quod talis caſus euenerit. Hoc dicit.

FINIS.

ANGELI PERVSINI INTERPRETATIO

Ad decimum librum Codicis.

De iure fiſci. Rubrica.

1 *Fiſcus quid ſit.*
2 *Fiſci camera quomodo differt à camera Imperatoris.*
3 *Fiſcus vnde dicatur.*
1 † Quid eſt fiſcus in genere, & in quo differat à Republic. & in
2 his gl. diſtinguit, † Et vtrū camera fiſci, & camera Imperatoris
ſit idem; de quo dic, quod aut accipimus camerā Imperatoris,
prout Imperator eſt, & ſunt idem, vt l. 2. §. hoc interdictū, ff. ne
qd in loc. pub. Aut prout eſt priuatus; & tunc differt camera ſua
a camera Imperij, vt eſt gl. in d. rub. ff. de iure fiſ. licet eadē priui-
legia habeat. Et ideo dr̄ alius procurator fiſci, & alius procura-
3 tor Cæſaris. † Vnde dr̄ fiſcus, & de hoc eſt gl. in dicta rubrica, q̄
dicit, ꝙ fiſcus dicitur, quaſi fixus, quia ſemper eſt ſoluēdo, & di-
ues. Cy. aliter dicit, & vide eum in d. rub. ff. de iure fiſci.

LEX PRIMA.

Creditores futuri, an, & quando poſſint reuocare præcedētem alienationem.
1 SI prius. † An, & qn̄ futuri creditores poſ-
ſint reuocare præcedentem alie-
nationem: dic, quod quandoque in præteri-
tum, & fuit facta alienatio ficta, & imaginaria,
& tunc idē eſt, ac ſi nunquam fuiſſet alienatū,
& ideo etiam futuri creditores poterunt reuo-
care, vt ff. de contrahen. emp. l. nuda, & ff. de a-
qua plur. arcen. l. emptor, & l. imaginaria, ff. de reg. iur. quando-
que alienatio eſt facta vere, & tunc aut creditores futuri ſunt,
hi, quorum priores ſunt liberati, & eis competit reuocatoria,
vt l. ait præto, §. ita demum, ff. quæ in frau. cred. & ibi plene per
Bart. & in l. vbi priorem, eo. tit. Aut non, & tunc ſi quidem tem-
pore alienationis nullo modo cogitauerit de futuris creditorib.
& tunc non competit eis reuocatoria, quia dici non poteſt eo-
rum in fraudem alienata. ita loquitur hic. Sed ſi de futuris cre-
ditoribus cogitauerit, tunc eis non poteſt competere reuocato-
ria vtilis, vt d. l. ſi maritus, in fi. ff. qui & a quibus. & quod not. in
auth. ſed iam neceſſe, ſupra de do. ante nup. in iſtis fraus præſu-
mitur eo ipſo, quod ſcit ſe creditorem habere, vel ſe habiturum
eſſe, & bona eius non ſufficere, vt colligitur ex l. ſi quis eum. ff.
de his, quæ in frau. cre. & dic, vt ibi.

LEX II.

1 *Error calculi quando noceat.*
2 *Notarius expedire non poteſt ea, quæ per iudicem fieri debent.*
3 *Notarius qui incepit acta ſcribere, debet ea proſequi, & finire.*
*Et an ipſe idem Notarius, cui facta eſt commiſſio, poſſit talem commiſſio-
nem ſcribere, & eſſe rogatus.*
4 *Teſtes, qui non ſunt de territorio iudicis, qualiter examinari debent.*
1 Inſtar. † Cōputatio facta a tabulario, ſeu a calculatorib.
non habet vim ſnīę, quoad cōdemnationē, vel ab
ſolutionem, niſi per iudicē confirmetur. h. d. No. ibi, qn̄ error in
2 computatione non noceat. † No. ibi, quod eſt fiendū per iudicē
non p̄t expediri per Notariū. circa qđ dic, ꝙ illud, qđ eſt per iudi
cē fiendū, & plenā cāę requirit cognitionē, non p̄t expediri per
Notariū, ēt ſi ſibi cōmittat, vt l. nec qcquam, §. vbi decretū, ff. de
offi. procon. & leg. Et aduerte id, ꝙ multa ſunt, q̄ ēt Ptāťes alijs
committere nō poſſunt. Et inter alia eſt exactio tributorum, q̄
nō poſſunt cōmittere exactori tributorum, & ſi exequerentur,
poſſent accuſari de robaria, vt not. Bar. in l. miſſi opinatores, j̃.
3 de exac. trib. lib. x. † Vnde hic aduerte, ꝙ Notarius, q incepit ſcri
bere acta, dēt proſequi. & finire, vt no. per Bal. in auth. ſed iudex,
s̃. de Epiſ. & cle. Item an ipſe Notarius, cui eſt facta commiſſio,
poſſit talem commiſſionē ſcribere, & eſſe rogatus. Bart. in l. ex
ſnīa, s̃. de teſt. tut. dicit quod ſic. dicit tamen, quod tutius eſt, qđ
alius ſcribat, & roget. Circa hāc commiſſionem examinationis
teſtium cōmittendā vide Bar. in l. 2. §. cū ab initio, ff. quemadm.
4 teſt. ape. ubi dicitur, † quod ſi teſtes ſunt in ſuo territorio, debet
mittere iudex ſuum Notarium ad recipiendum teſtes, & eorū
iuramenta, & dicta. Sed ſi eſſent in territorio alterius, & tunc eſt
fienda commiſſio illi iudici de prædictis, & quod facta examina
tione remittat dicta teſtium, & iuramenta, ut ipſe iudex princi-
palis cauſę publicet. Itē iudex cōmittens debet mittere iudici ar
ticulos diſtinctos, & interrogatoria, ſecundum quę teſtes inter-
rogentur. Ea vero, quæ eſſent iuriſdictionis, poſſunt per Nota-
rium expediri, ſi ſibi committerentur, quia in hoc eſſet iudex,
Et ad hunc paſſum vide per Bar. no. in l. cum ſcimus, j̃. de agri.
& cenſi. lib. 11. ꝙ id, quod fit coram tribunali, dicitur fieri in iu-
dicio; non aūt reperitur, ꝙ apud Notarium poſſint aliqua expe-
diri, niſi ſolum actorum productio, vt s̃. l. eos, §. j. & ibi no. ff. de
app. & auth. ibi poſita. facit ad prædicta, l. Præſes, s̃. de Aſſeſ.

LEX III.

1 *Bannitus cum perdat omnia iura ciuitatis, vtrum perdat ſucceſſionem.*
2 *Bonorum appellatio ſimplex non porrigitur ad futura.*
3 *Statuta contra ius diſponentia non recipiunt interpretationem extenſiuam.*
Si minori. Si ex forma alicuius ſtatuti bona alicuius pu
blicētur, non tn̄ impeditur ſuccedere, vł de
1 nouo acquirere, ſi ſtatutū non mutetur. h. d. † Et ibi quid de bā-
nito. vbi dr̄, quod perdit oīa iura ciuitatis ſuæ, vt l. amiſſione, §. q
deficiant, ff. de cap. dim. & dixi de hoc in diſputatione, q̄ feci, q̄
incipit Lucanæ ciuitatis, &c. Vnde ſi ſucceſſio deferatur ex for-
ma ſtatuti, perderet bānitus illam. Sed ſi ſucceſſio deferatur de
iure cōi, illam non perdit: caſus eſt hic. Nā vides, quod per trāſ-
lationem perdebat iura ciuitatis ſuæ, quod indicat verbū tranſ-
latio, vt l. j. ff. de noua. tn̄ retinet ius ſuccedendi de iure cōi in ci-
2 uitate illa, quod no. † Item ibi nota, quod ſimplex appellatio bo
norum non porrigitur ad futura, de quo dic plene, vt dixi in l. ſi
ita, ff. de auro, & argen. leg. & tangitur per doct. in l. fi. s̃. quæ res
3 pig. oblig. poſ. † Item nota, quod ſtatuta, quæ contra ius diſpo-
nunt, non recipiunt interpretationem extenſiuam.

LEX IV.

1 *Iudex an poſſit ex officio ſuo repellere procuratorē agentem ſine mandato.*
2 *Contrahens cum eo, qui ſe dicit procuratorem, debet inueſtigare, an ſit pro-
curator.*
Certa forma. Qn̄ aūt debeat credi officialib. princi
pis, vel alij, cui debeant oſtendere lite
ras, & quibus, vide Cyn. in l. ſi qua per calumniā, j̃. de Epiſ. & cle.
& no. j̃. de ſuperindict. l. vnica. Itē adde no. per Cyn. in l. 2. ff. ſi qs
in ius voc. non ierit. q. 7. & 8. & adde no. in l. 2. s̃. de reb. alie. non
1 alie. † An iudex poſſit ex officio ſuo repellere procuratorē agen
tem ſine mandato, ita ꝙ procurator habeat neceſſe producere
mandatum, ēt nemine petēte? Vide no. per Inn. in c. ſtatuimus.
de elect. iuxta fi. & ꝑ Bar. ī l. inter quos. §. ſi alię. ff. de dam. inf. &
ꝑ Cy. in l. exigēdi. in prin. s̃. de procu. no. in Auth. de mand. prin.
2 §. ſi qs autē. † Itē circa hoc vide quod no. gl. in l. hi, q cū alio. ff. đ
reg. iur. q̄ dicit, ꝙ ſꝑ anteq̄ ꝯhatur cum illo, q dicit ſe eſſe ꝓcura-
torem, dēt primo inueſtigari, & inqri, an ſit procurator. facit qđ
habes, de reſcri. ca. nulli. & adde no. in l. vni. s̃. de mand. princ. &
quæ notantur in l. licet. s̃. de proc. Item adde omnia, q̄ dicit Inn.
in c. ſtatuimus, de elect. quod ad hoc, vt proceſſus teneat, opor-
tet, ꝙ ſemper appareat in actis procuratorem fuiſſe iudici oſtē-
ſum, & literas reſcripti. & ad hoc no. tex. in l. prohibitum, in fin.
j̃. eo. vbi dicit tex. quod hoc dēt innoteſcere illis, quorum inte-
reſt. & tex. in Auth. de colla. §. eos, collat. 8. declarat melius, quā
alibi, quod hoc debet fieri notum in curia præſidis prouinciæ,
quo facto illi officiali creditur per totam prouinciam.

LEX V.

1 *Officiales exequentes extra prouinciam debent arma portare.*
2 *Officiali iniuſte exequenti reſiſti poteſt.*
Et ad reſiſtendum poteſt quis amicos conuocare.
Prohibitum. Ex quo collige, quod hęc lex nō habet
locum, niſi qn̄ vnus officialis mittitur
de vna prouincia ad aliā. Nam intra eandem prouinciā eſt præ-
1 ſumptio, quod officialis ſit notus. & d. §. eos. † Fateor tn̄, ꝙ ta-
les officiales debent portare inſignia officialiū ex quib. cogno-
ſcant̄, vt nuncij birretū, ſiue ſeruitores, & ſimilia: alias poſſet eis
reſiſti, arg. l. item apud Labeonem, §. qs virginem, & ff. de iniu.
2 & l. ſi quis ignorans, ff. loc. † Item not. ibi quod officiali iniuſte
exequenti licet de facto reſiſtere, vt hic, & in l. deuotū. j̃. de me-
ta. quod dic, vt no. per Cy. in l. 1. s̃. vnde vi. & per Guil. de Cu. in
l. vt vim, ff. de iuſt. & iu. Item ibi ēt not. quod licet reſiſtere his,
quorum intereſt, & puto quod ad reſiſtendum qs poſſit conuo
care amicos, & ēt ſine conuocatione poſſent venire vicini, &
amici, vt l. ſi quis in ſeruitute, in fin. ff. de fur. facit quod no. ff. de
vi, & vi arma. l. 3. §. cum igitur. Alij vero dicunt, quod non, ꝑ no.
per Bar. in l. j. §. idem erit, ff. ad Sill. & per id quod not. Bald. in l.
recte, s̃. vnde vi. Ad hoc tamē, vt citius veniant homines ad ſuc-
currēdum oppreſſis de conſuetudine inuentum eſt, vt oppreſ-

ſi exclament,ſuccurrite,ex quo vr̃ oẽs venietes ɔuocare, vt l. p̃tor ait,§.ſi qs aduentũ.ff.vi bo.rap.facit qđ no:p gl.& Doct. in l. vt vim,ſ.all.Itẽ ibi no.ꝙ Officiali venięti cũ literis,dẽt obediri. An aũt mandatũ priuati poſſit probari aliter ꝙ̃ per literas, & inſra,no.doct.in l.1.ſ.de proc. Itẽ an nuncio priuati credendũ ſit ſine literis,dixi vobis in l.eũ qui.& l.ſi eum,& l.ſeq.ff.commod.

LEX VI.

Iuſtas. Duplex eſt modus repellendi eũ, q proponit actionem,ad quam admittendus non eſt, videlicet vno modo de facto,ſ.lacerando libellum , vel cremando cum igne. Alio modo pronunciando,vt colligitur ſ.vt nemo priua.l.2.

LEX VII.

1 *Sententia lata poſt exceptionem , & probationem legitimam non admiſſam non tenet.*
2 *Defendere ſe cuilibet licet.*
3 *Poſitiones debent remanere apud reum.*
4 *Procurator Cæſaris eſt iudex inter fiſcum,& priuatum.*
5 *Libellus quomodo debet formari in iudicijs vniuerſalibus.*
6 *Fiſcum defraudans quomodo puniatur.*
7 *Et ibi de multis Officialibus fiſcum fraudantibus.*

Facultas defenſionis. Contra fiſcũ licet cuicũque ſe defendere,& ante ſnĩam bona non auferuntur,poſt ſnĩam ſolicite inueſtigantur,quod ẽt in Officialib.locum habet.h.d.† Per hãc legem
1 dicunt ẽt Doct.ꝙ non tenet ſnĩa lata poſt exceptionem, & probationem legitimam non admiſſam, qa cã cognita nõ lata fuit. facit l.fi.ỹ.de bon.vac.& ſ.de ſenten.& interl.om.iud.l ex ſtipulatione.& de exec.rei iud.l.1.& l.fi.& 2.q.1.c.nos.& de conſt.eccleſia.de cau.poſ.& prop.c.1.per Inn.in c.fi.de coha.cle & mul. & eſt tex.in c.interpoſita.de app.imo plus dñt, ꝙ exeq enti dictam ſnĩam licite reſiſti poteſt.l.prohibitum,ſ.eo.titu. & ibi per Odof.& de offic.deleg.c.ex literis,& ỹ.de decur.l.omnes,& de
2 excu.mun.l.euidenter,in fine.† No.ex primo, quod facultas defenſionis nemini eſt deneganda. Et per hoc non valet ſtatutum quod non liceat alicui ſe defendere, qa defenſio eſt de iure naturali,vt l.vt vim,ff.de iuſt.& iu.& no.per gl.ff.de pact.l.pactum. in glo.mag.& eſt hodie expreſſum de reg.iur.cle. paſtoralis, qđ intellige in defenſione ſuæ cauſæ propriæ,& ſic eſt defenſio neceſſaria. defenſio voluntaria bene poteſt prohiberi per legem, de hoc Inn.de excep.c.cum inter.& dixi plene ff.ſol.matrim.l.cum mulier.& hoc verum in defenſione iuris,defenſio vero de facto bene poteſt prohiberi a lege,ẽt quando offenſio eſt illicita, vt ſ. quando lic.ſi.iu.ſe vin.l.1.& 2.facit ſ.eo.l.prohibitum, in fi. Venio ad ſecundam partem. No.quod lite pendente nõ dẽt prior inquietari,vel eius bona deſcribi.ſed contra,vt ff.de acq.rer. do. l.fi.Sol.ibi reus aufugerat,& erat contumax:hic non. Opp.ff. de ven.inſpi.l.fi.§.pe.Sol.quædam eſt deſcriptio,quod idem eſt;qđ incorporatio in patrimoniũ fiſci,vt affigere arma fiſcalia in domibus,& poſſeſſionibus aliorum,& ſimilia,& iſtud prohibetur hic.Ita intelligitur gl.dum allegat ſ.vt nemo priua.l.2.Quædam eſt deſcriptio,hoc eſt ſcriptura,ꝗ fit a Tabellione, vt res reperiatur,& ne perdantur,& ſubtrahantur,iſtud poteſt fieri lite pendẽte,vt ſ.de bon.vacan.l.fi.licet ſequeſtratio fieri non poſſit quod
3 eſt no.† Venio ad tertiam partem.nota quod poſitiones debent remanere apud reum,& ſic non poteſt fieri ſequeſtratio,vt dixi ſ.proxi.Quæro,qua actione fiſcus vendicet iſta bona?hic poſsũt poni,quæ no.ỹ.de bon.vacant.l.ſcire. Sed de iſtis,quæ auferũtur ab indigno,cui applicentur? Vide Bar.in l.poſt legatum, §. id intereſſe,ff.de his quibus,vt indig.& vr̃ quod rei ven. qa hic textus dicit de vendicatione. br̃ dic, quod quandoque bona deferũtur in fiſcum tanꝗ̃ hęreditas alicuius mortui,& tunc agit fiſcus per. hæreditatis.ſ.de his,quibus,vt indig.l.1.ad leg. Falc.l.3. & ibi gl. & ff.ad ſenatuſconſ.Sil.in cognitione,& ff.de pet.hær.l.item veniunt.§.pridie,& no.in l.prædo,eo.tit.Qñq; deferuntur bona in fiſcum,non vt hæreditas,ſed vt bona viuentis, & tunc agitur rei vend.vt hic,& l.Imperator.ff.eo.tit.vel condõne ex lege illa , ex qua bona in fiſcum debent deuenire,arg.ff.de cond. ex le.l.1. facit ff.eo.l.1.Quæro coram quo agitabitur iſta cognitio?Dicit gl. coram p̃ſide,vt ỹ.de bo.vac.l.fi.quod intellige, vt ibi etiam dicã.
4 † Nam ibi dr̃,quod procurator Cæſaris eſt iudex inter fiſcum , & priuatum,vt l.2.ſ.ſi aduer.fiſ.& ſ.Vbi cau.fiſ.l.1. qñ procurator Cæſaris eſt in prouincia.ita intelligi debent oẽs leges, dicentes prædicta.alias ſi procurator Cæſaris non eſt in prouincia, vel qa Cæſar nil habet ibi priuatũ, vel non erat conſuetudo mittendi Procu.præſes prouinciæ eſt iudex,vt d.l.fi.de bo.vac. & ita intellige hãc gl.& iſtud facit ad no.in l.3.ỹ.de nauicula.lib.11.Quæro,vtrum iſta cognitio fiet ordinarie,vel ſummatim.'tex.hic innuit ordinarie,quum dr̃,cognitio ventilet. In p̃rium vr̃ ỹ.tit.1.& ibi dicam.Nam quidã ſunt debitores fiſci iam redacti in numero debitorum,puta ex aliquo contractu,vel ob tributa , & ſimilia,& tunc iſti exiguntur ſummatim,vt ibi.& ỹ.de exact.tribut. l.2.& ff.ad leg.Iul.pec.l,ſacrilegij,in fin.& in Authẽ. ut iud. ſine quoquo ſuffr.§.oportet, & ibi tex.aſſignat rationem . Quidam non ſunt redacti in numero debitorũ, ſed an debitores ſint,dubitatur.& ꝯ illos agendum eſt ordinarie.vt hac leg.† De forma-
5 tione libelli in iudicijs vniuerſalibus vide not. per Bar.in rub,ff. ſolu.mat.Et ad ea,quæ hic dñr contra executionem ſnĩæ latæ in iudicijs vniuerſalibus,adde no. per Inno.in c. conquerentes, de offi.iud.ord.Venio ad quartã partẽ.nota hic tex.huius practicę, ꝙ̃ tangit gl.ff.de eden.l.j.in j. magna glo. videlicet,qđ in iudicijs vniuerſalib. ſnĩa fertur vl'aliter, & tpe executionis inqritur particulariter de bonis.Scđo no.prout hæc gl. exponit cognitionales,i.Notarios,quod qñ bona alicuius publicant,fiſcus põt mittere pro omnibus Notarijs,q habent aliqua bona ad illum perti
6 nentia, & cogere, vt illa indicent , &c.† Item no. quod qui facit fraudem fiſco,punitur in duplũ. quod dic,vt dicã ỹ. l. prox. Venio ad vltimã partem,quæ legitur duobus modis. primo, quod officiales fiſci cõprehendantur hac conſtitutione, & hæc eſt bona lec.ſm quod officiales fiſci non comprehendantur, & ſic nõ eſt danda defenſionis fcultas ipſi, quia quicquid officialis quæſierit,præſumitur quæſiuiſſe de bonis fiſci.quod ſi eſſet verũ,eſſet notabile. Mihi autem non videtur verum per l. ſi defunctus. ſ.arb.tu.& ff.eod.l.3 §.multa.vbi non præſumitur de bonis fiſci, niſi hoc liquide probetur. In prælato aũt dic,vt in auth. licentiã. ſ.de Epiſc.& cle.& vide no.per Bar.in l.2.ỹ.de deb. ciui.li.11.qa ciuitas habet tacitam hypothecam in bonis ſuis.

LEX VIII.

Qui in contractibus. Qui in fraudem fiſci ſu per rebus fiſco incorporandis contrahit,punitur in quadruplũ.h.d. Hoc nota plene per Bart.in l.1.ỹ.de nauibus non excu.lib.11.Opp.ſ.l.prox.vbi tenetur in duplum.Sol.ibi fuit commiſſa fraus in rebus acquirendis, hic in iam quæſitis. quod nota pro iſtis, qui recipiunt in fraudẽ fiſci veditiones,& promiſſiones fictitias,vt teneantur in duplũ , vt hic,& l.aufertur,§.j.ff.eod.tit. Quæro,quid ſi multi officiales fuerunt,qui fecerunt iſtam fraudem?Dicit glo.ꝙ omnes tenentur ad vnum quadruplum,vt l.aufertur.§.fi.eo.tit. quod no. qa licet in delictis quilibet in ſolidum teneatur,tamen in officialib. eſt ſecus,vt l.ſi multi,ff.de pub.& ibi dixi de hoc.

LEX IX.

Super creandis. In electione officialium ſeruãda eſt conſuetudo, qđ dic,vt l.nõ tãtum,§.fi.de decur. Itẽ quod in pabulis,& victu familiæ cõſuetudo ſeruanda eſt . Et ideo ſi aliquis conduxit vnum iudicem, intelligitur expẽſis, & ſumptibus conducentis in eundo, redeundo,& ſtando:quia ſic eſt conſuetudo.facit ff.loca.l. dominus p̃diorum.& ſup.loc.l.ex empto.

LEX X.

Eorum. Bona delinquentis mortui, nõ p̃tinent ad fiſcũ niſi viuens fuerit condemnatus, ſm vnam lect.

De conueniendis fiſci debitoribus. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Indemnitatem promittens non debet conueniri ante principalem.*

Non iniuſta. Iſta lex legitur tribus modis , & hic pñt poni notata in l. fideiuſſorem.ỹ.de peric. eo. qui pro magiſtr.inter.& in l.j.infra quo or. quiſq; conue.lib.11. circa hos fideiuſſores officialium , & ſecundum vnam lecturam hoc intendit.Fideiuſſores officialium nõ poſſunt conueniri,niſi principali excuſſo, ẽt ſi principalis aliqua emerit.h.d. Opponitur ſup.de fideiuſſoribus.l.iure noſtro. Solutio,ſpeciale eſt in fideiuſſore officialium, ſecundũ iſta tempora,licet hodie ſit ius commune per Auth.de fideiuſſ.quæ generaliter intelligitur,vt videbitis in l.1.ỹ.de decu. Mihi tamen videtur, quod quantum ad caſum huius legis nulla ſit ſpecialitas. Nam hic fideiuſſit promittẽdo indemnitatem: non autem ſimpliciter. Merito verba promiſſionis innuũt, vt prius principalis debeat conueniri. vt videatur in quo fiſcus ſit damnificatus,vt l.ſi ſtipulatus,§.fi.ff.de verb.ob. & ff.ſi cer. pet.l.ſi in fin.& ſup.ſi mater idẽ promiſ.l.j.& 2. & ff. ad Velleia.l.tutor.quod te-
1 nementi.† Qualiter autem,& ad qđ poſſit conueniri ille,qui,p̃miſit indemnitatem,habes no. ſup.de ſenten. quę ſine cer. quãtit. profer.l. 2. Et ex his apparet, quod qui promiſit indemnitatem,ſi renunciat beneficio, fideiuſſor non poteſt conueniri ante principalem : hoc enim in diuerſo caſu natura obligationis eſt magis, quam beneficium fideiuſſionis.

De fide inſtrumentorum, & iure haſtæ fiſcalis, & de adiectionibus. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Inſtrumento venditionis rei fiſci quæ verba debeant apponi.*
2 *Venditionem rei fiſcalis recte eſſe factam quis debeat probare.*

Quod

QVod in libellum. Ad hoc, vt det fides inſtrumento rei fiſci
1 venditæ, vel debitoris requiritur, † ꝙ verba in inſtrō
ſint diſpoſitiua, puta quomodo tali die, loco, & teſti-
bus fuit facta ſubhaſta io, & quomodo procurator fiſci inter-
uenit, & ſic de quolibet actu factum fuit inſtrumentum per ſe,
& hęc innuit gl. ex l.cum precibus, quam allegat. Si autem in-
ſtrumentum continet verba enunciatiua de pręterito, verbi
gratia. Notarius facit hodie inſtrumentum venditionis, in quo
narrat, ꝙ factæ fuerunt ſubhaſtationes debite, & ſimilia, illi in-
ſtrumento non eſſet ſtandum, quia inſtr̄m non probat niſi ea, q̄
interuenerunt loco, & tempore celebrati inſtrumenti, vt no.p
Inn.in c.quoniam contra falſam, de prob. & c. cum in iure.de
offic.iud.delega.vbi uide omnino hæc. Sed ſubhaſtationes non
potuerunt interuenire: quia debet ſtare xx.diebus, ut j̃.dicetur;
ergo &c.pretium non eſt proprie inſtrumentum de illo facto;
ſed magis facit mentionem alterius documenti. Ergo &c.ut in
Authen.ſi qs in aliquo documento.s̃.de eden. cum iſta ſolen-
nitas ſit inducta in fauorem debitoris, cuius bona alienantur,
& etiam in fauorem fiſci, non poſſet Officialis qui vendit, &
emptor huic ſolēnitati renunciare, vt l.ius publicum, s̃. de pac.
Sed ſi eorum confeſſioni ſtaretur, iam inducta eſſet via ſimilis
renunciationi, ergo &c. vt l.doli exceptio, ff.de nouat, & ſecun-
dum hoc illud, quod dicitur in l.optimam, s̃.de cōtrah. & com-
mit.ſtipul. ꝙ verba enūciatiua poſita in cōtractibus ꝓbant inter
eaſdem perſonas, ſeu partes, intelligo, qn̄ cōtinēt id, in quo par-
tes poſſunt ſibi præiudicare: alias ſecus. Illud idem no.in l.ſcien
2 dum, ff.de verb.oblig. † Sed quis teneatur probare venditionē
eſſe factam recte, vel non: vide gl.cū ibi no.in l.Imperator. ff.de
priui.cre. Alij dn̄t, ꝙ hic præſumuntur omnia ſolemniter acta,
quod nō placet; qa loquit̄ de ſolēnitate extrinſeca, vt hac l.j. vbi
ēt gl.dicit, ꝙ requirantur, vt valeat venditio rei fiſcalis, vel debi
toris fiſci, & de hoc eſt hic bona gl.mag̃. & no.in l.3.s̃.de iure fiſ.

L E X II.

1 *Cumulari in libello plures cauſæ an poſſint.*

Duplex ratio. Quis poteſt quandoq; agere tanquā quilibet de populo, & pro ſuo ꝓprio
intereſſe. Simile, in l.licet.ff.de procur. & quod no.in l.iuris gen
1 tium, §.ſi paciſcar.ff.de pact. † Item no. ex hac lege, ꝙ in libello
poſſunt accumulari plures cauſæ, quarum quælibet per ſe eſ-
ſet ſufficiēs. facit qđ no.s̃.de eden. l. edita. & ſufficit alterā pro-
bari, vt no.de reſt.in integ.c.2. niſi ſe aſtringeret ad probandum
vtrumque, quod dic plene vt dixi in l.diuus, ff.de re iud. de hoc
etiam eſt tex. & gl.in c. ſignificauit, de app. & in c. accedens, de
accuſ. & vide notata in l.fi.s̃.de rei vendi.

L E X III.

1 *Vxor alicuius ſi emat rem aliquam, an res illa ſit vxoris.*

Et ſi inſtrumenta. No.hic ꝙ tex. dicit, qbuſcūq; ꝓbationibus. & gl.addit.i. do
neis. quod eſt notabile ad ſtatuta, & ad multa. ad hoc fa[illegible] l. nō
pōt, ff.de adop. & ibi qualis ſit iſta exceptio: Quem de euictione
tenet actio, eundem agentem, &c. de qua loquitur l.vindican-
tem, ff.de euic. Et an ipſa exceptio impediat lit.cōteſt. vel an op-
1 ponatur magis ad merita cauſæ. † Item inducitur ad queſtio. iſta
lex, ꝙ ſi vxor alicuius emit aliquam rem, illa res ſit vxoris, & nō
obſt. lex quę dicit, ꝙ quicquid acquirit vxor, præſumitur acqui
rere de bonis mariti, vt l.etiam.s̃.de don.inter vir. & vxo. qa fa-
teor ꝙ præſumit̄ emphyteuta de bonis mariti, & vxor tenebit̄
viro ad pretiū, vt hic, & s̃.ſi quis alte. vel ſibi.l.j. & l. multum.

L E X IIII.

1 *Contractus celebratus cum incerta perſona, non vitiatur propter interual-*
lum temporis.
2 *Executores ultimarum uoluntatum, an debeant facere ſubhaſtationes.*

Si tempora De ſubhaſtatione rerum fiſcaliū, & eius materia, loquitur hęc lex. Inter alia quæ-
rit, quid ſi vnus vadit j̃. tempus ſubhaſtationis, & offert: an ex
hoc obligatur? Vr̄ ꝙ non, quia inter interrogationem factam
per præconem, & reſponſionem illius, interuenit intreuallum,
1 ergo non obligantur, vt l.1.§.1. ff.de verb. obl. † In contrarium
ſciendum eſt, ꝙ contractus, qui celebratur cum incerta perſo-
na, non vitiat̄, neq; propter interuallum temporis, nec propter
abſentiam contrahentis: exemplū, ſi habeo rem pro derelicto,
volo eam donare occupanti, & ſic incertę perſonæ. Iſta dona-
tio non impediretur, licet aliquis occupet me abſente, & ex in-
teruallo, vt l.quod ſeruus, ff.de ſtipul.ſeruor. Item pone, quia ꝙ
proijcitur a Principe, vel a Cōſulibus in populo donatur occu-
pāti, vt l.qua ratione, §.fi.ff.de acq. rerum domi. ita ad propoſi-
tum, per illud præconium videtur fiſcus contrahere cum in-
certa perſona, ſcilicet cum plus offerente: ideo ſi uenit ex in-
teruallo, uel ſi offert Notario, etiam non præſente Officiali,
perficeretur contractus, dixi in l.licitatio, in princ.ff. de public.
Sed an talis Officialis obligetur ad uendendum illi plus of-
ferenti? Dic quòd non, niſi fuerit ſic proclamatum, & ſic
tempus limitatum. Sed an poſt elapſum primum terminum
bannimenti, & præconij, poſſit fieri de nouo præconium,
& dari alia dilatio? Gl. ſecunda hic dicit ꝙ non, ꝙ puto verum, ſi
infra dictū primum terminū aliquis obtulerit, cui ius erat quę-
ſitum. Ex quo habes notare, ꝙ iſti termini extraiudiciales intel-
ligunt̄ peremptorij, licet non adijcias, vt hic vides, & proba-
tur in l.2.§.vſuras, ff.de leg. 2. Quod no. pro terminis, q ſtatuun-
tur in interpellationibus, & ſimilibus actibus extraiudicialibus.
prædicta vera, niſi ꝯ pſonā, q̄ poſſet in integrū reſtitui, tūc enim
qs poſſet impetrare reſtitutionem, vt maius tēpus apponatur in
licitatione, vt ff.de min.l.ſi ſine. Item no. ꝙ q minus primo ob-
2 tulit, poteſt primo plus offerre ſecundo. † Et an executores vlti-
marum voluntatum debeant facere ſubhaſtationes. Et an cum
res minorum vendatur? de quibus me remitto ad ea, q̄ dixi in l.
alię.ff.de alimen. & cib.leg. Sed iuxta hoc q̄ro, ille qui emit ab
executore ſn̄iæ petit ſibi dari ſn̄iam, & acta ſufficientia, per quæ
poſſit probare valere ſn̄iam, an debeat audiri? Bar.in l.ſi cū nulla
ff.de re iud. dicit ꝙ ſic. Item hic vide, quale ſit conſilium in ven-
dendis rebus ciuitatis? Dicit Barto.arg.l.2.§.plane, ff.quod vi aut
clam, ꝙ primo fiat ſtatutū ſuper hoc, & poſtea vendatur ſecun-
dum formā ſtatuti, & non erunt neceſſariæ tot ſolennitates.

L E X V.

1 *Auferri an poſſit res priuato.*
2 *Auferre an poſſit Imperator dominium rei meæ directo.*

Quæcunque. An illi, qui emerunt a cōmuni ſolenniter vendente res bannitorū poſſint
cogi reddere emptas bannitis ex forma capitulorum pacis hoc
dicentium? & vr̄ ꝙ non, vt hic; quia ſi non valet reſcriptū Prin-
1 cipis vt hic, multominus factum ciuitatis. † Contrarium eſt ve-
ritas. Nam hic loquitur, qn̄ Imperator reſcribit propter utilita-
tem priuati tantū, ſcilicet impetrantis: ſecus tamen ſi propter pu
blicam vtilitatem. quia tunc poteſt res priuato auferri, vt ff.de iu.
fiſ.l.certa forma. & l.item ſi verberatum.§.j.ff.de rei uen. & ff.de
euic.l.Lucius. Item dicit But.in l.reſcripta, s̃.de prec.Impera.of-
2 fer. & in l.fin.s̃.ſi contra ius, vel vtil. publ. ꝙ † Imperator poteſt
etiam tollere dominium rei.meæ directo, nedū tolllendo act. ſi
hoc facit proprio motu, & ex certa ſcientia dicendo non obſtā-
te tali lege, per l.item Vlpianus, ff.de excuſ.tut. Et circa præmiſſa
vide, notata j̃.de fun.rei pri.l.vniuerſis.lib.11.

De venditione rerum fiſcalium priuatis communium. Rub.

L E X V N I C A.

1 *Fiſcus poteſt vendere totum ratione partis, & partem reddere fiſcus priuato*

1 QVoties. † No. ꝙ ratione partis fiſcus poteſt totū vendere. Sed iſto caſu, cui debeat ſolui
pretium? Glo. dicit hic, ꝙ totū ſoluitur fiſco, & fiſcus
partem reddit priuato. quod no. pro ſtatutis dicentibus, quòd
de aliqua condemnatione medietatem habeat fiſcus, & medie-
tatem priuatus: totum.n.debet ſolui fiſco, & fiſcus priuato, vt l.
Senatus, §.Senatus. ff.de iure fiſ. vbi dixi.in l.res, quę, ff. de iure
fiſ. quod eſt vtile ſcire: qa fauorabilius fit executio, quando de-
bet ſolui fiſco. quā qn̄ priuato, vt ff.eo. l. 2. & ibi dixi. tamen fa-
teor, ꝙ ſi quis ſoluit illi priuato, directo liberatur, & fiſcus hoc
impedire non poteſt, vt d.l.res, §. 1. & facit ff. de pac. l. ſi contra
emptorem.in fi. & ff.de doli excep.l.apud Celſum, §. mādator.
Et circa hoc vide notata per Bar.in l.duos, j̃. de ſuſcep. ꝓpoſ. &
arc.lib.10. qualiter punitur Iudex, qui mandat pecuniam cōdē-
nationis ſolui alij, quam dictet ſtatutum.

Ne fiſcus rem, quam vendit, euincat. Rubrica

L E X P R I M A.

1 *Vendere an poſſit Abbas res vnius conuentus ſibi ſubditi.*

1 GRauiſsimum. Glo. hic inducit in argu. ad q. † ꝙ ſi Abbas vendit rem vnius
conuentus ſibi ſubditi, quaſi ſit alterius, quod non po-
teſt reuocari. quod intelligo verum, quando illi duo conuen-
tus erant de menſa Abbatis: tunc enim tallis error non attendi-
tur, quia idem iuris eſt ſiue ſit vnius, ſiue alterius, arg.l.ſi dubite-
tur, ff.de acq.hær. ſed ſi non eſſent de menſa, tunc non poſſet vē
dere Abbas ſine conſenſu Rectoris illius conuentus ſibi ſubdi-
ti, vt in cap.j. de reb. eccle. non alie. in Cle. Et ideo ſi venderet
tanq̃ alterius, talis error vitiaret. Et ſemper intelligas, quod in
venditione adhibita ſit debita ſolennitas.

De his, qui ex publicis rationibus mutuam pecuniam acceperunt. Rubrica.

L E X S E C V N D A.

1 *Occulte quando dicatur aliquid fieri.*
Bald. ad poſter.lib.Cod.

SCiant omnes. Qualiter ītelligitur fieri occulte dic vt in gl.hic. Iſtud videt̄
contra l.non intelligitur.§.tacita.cum ſua gloſſ.ff.de iure
fiſ.vbi eoipſo quod interuenit cautio publica,nō dicitur occul-
te fieri,neq; clam.Sol.ibi authoritas ſuperioris non erat neceſ-
1 ſaria.† Et ſic nota quod clam dicitur fieri, quod non fit coram
Iudice,decretum interponente,vt nota.Barto.in l.j.ff.de præua
ricat. Et ſic, quod fit ſine decreto Iudicis, dicitur fieri oculte.
quod eſt verum, ſi eius præſentia requiritur. Similiter, ſi de
conſuetudine aliquid conſueuerit fieri pubice, vt matrimo-
nium, & aliquis faceret coram duobus teſtibus, dicitur fieri
clam,arg.l.palam,§.1.ff.de ritu.nup. & pro hoc facit ca. ſi quis
clam. de cland. deſponſat.Item ea,quæ fiunt per ſcriptum pri-
uatum,dicuntur fieri tacite,& occulte, vt not. per Bar.infra de
delat.l.1.Clam enim dicit̄ fieri,quicquid fit quod poteſt fieri in
præiudicium eius,cuius intereſt,vt l.clam poſſidere, in princ.ff
de acquir.poſſ. Opponitur, dicitur in textu commodabit, &
ſic improprie accipitur, quod eſt vtile pro ſuſtinendis libellis,
ſeu ſcripturæ mercatorum, quæ loquuntur impropriæ.ſimile
no. per gl.in l.eius, qui prouinciam, ff.ſi cer.pet. de hoc melius
per Cyn.in l.1. ff.de offi.proc.Cæſa.

Pœnis fiſcalibus creditores pręferri. Rub.

LEX VNICA.

1 *Fiſcus an habeat tacitam hypothecam in pœnis.*

REm ſuam. No.quod cum dico,pœnam quadrupli,in ſententijs; intelligitur
in quadruplo ſimplum ineſſe.facit ff. quod me. cau.
l.ſi cum exceptione,§.quadruplabitur.& l.hoc edicto, §.j.ff.de
1 publi.quod eſt vtile ſcire propter ſtatuta.† Et ibi vtrum in pęnis
fiſcus habeat tacitam hypothecam? & dicit qđ de hoc ſunt glo.
contrariæ,vna hic,alia in l.reſcriptum,ff.de pac.quas reducit ad
concordantias in l.poſt contractum,ff.de don.Et hic adde not.
in l.ſciri debet,j̃.de bon.vacan.

De vſuris fiſcalibus. Rub.

LEX PRIMA.

EIus ſummæ. Nota argumen.contra id qđ faciunt hodie Rectores in eorum
ſententijs condemnatorijs, cum iubent ſoluere con-
demnatos intra decem dies ad pœnam quanti pluris, vt talis
adiectio non valeat, vt colligitur ex hac lege, cum ſua glo. poſ-
ſet etiam dici,quod iſta gl.facit in ꝯrium. Nam Rectores ciuita
tum habent hodie uim maiorem iudicum, vt no. in l.fin. s̃.de
ſenten.ex breui.rec.& ſi apparet,quod quandoq; poſſunt mul-
ctare, dum tamen in mulctanda modum non excedat. Vlti-
mo nota,quod illud quantum plus, quod adijcitur in pœnam
non ſoluentis intra terminum,non eſt pœna primi delicti: ſed
pæna moræ in ſoluendo,vt hic,ff.de ī lit.iur.l.j.& dixi plene in l.
3.ff.de pub.iud.

De bonis vacantibus,& incorporatione. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Ciuitates an ſuccedant in bonis vacantibus.*
2 *Aditio an requiratur in bonis vacantibus fiſco applicatis.*
3 *Aditio hæreditatis relictæ ad pias cauſas,an ſit neceſſaria.*
4 *Fiſcus quando tempore excludatur a petitione bonorum fiſcalium.*
5 *Ciuitas an poſſit capere bona pro delictis.*
6 *Priuilegium conceſſum, in dubio an intelligatur conceſſum ad poſtulationē partis.*
7 *Reſcriptum iudici incompetenti præſentatum,præſumitur ſurreptitium.*

1 SCiri debet. † Ciuitates nō ſuccedūt ī bonis vacātibus:& ſi occupauerint, aufert̄
ab eis hoc dicit notabiliter.Idem no.in l.item ueniunt,§.
ait Senatus, ff.de pet.hæ.& ff.de iure fiſci.l.2.in prin.& ff.de bo.
poſſ.l.3.§.1.& inf.in ſequen.tit.l.ex varia. Secundo nota.quod
priuilegium ciuitatis circa hoc non valet, Oppo. ff.de iure fiſ.
l.j.§.diuus.Sol.qđ hic dicit ſine hr̄de legitima.ſubaudi, vel ho-
norario.Et quæ perſonæ fiſcum excludant, nota,hic in gloſ.&
vide nota. in l.j.ſupra vnde vir,& vxor. Oppo. quod conceſſio
priuilegij valeat,l.1.infra tit.2. Sol.intellige leg.quando priuile-
gium eſſet datum,vel lex facta ad petitionem partis petentis,ſe-
cus ſi proprio motu Principis.ita dicit gl.quod no.in eo, quod
dicit de lege, non intelligitur committi fraus, cū lex conditur
ad poſtulationem alicuius, ſicuti in priuilegio probatur, in l.1.
ff.de doli.excep.hoc intellige de legibus. in corpore iuris inclu-
3 ſis,vt dicit. Barto.in l.fin.inf.de pet.bon.ſubla.† Quęro, dicitur
hic quod fiſcus vendicat,vtrum requiritur aditio? Gloſ.hic, &
j̃.eod.l.vacantia.tenet quod non,ſi bona ſunt ſoluendo. Quod
3 no.† pro hereditatibus relictis ad pias cauſas, vt ſi ſunt ſoluen-
do,non requiratur aditio,quod videtur tenere Spe.in tit.de in-
ſtrum.edi.§.compendioſæ.Sed gl.ff.de iure fiſ.l.1.§.an bona. vi-
detur tenere cōtrarium,& idem Dy.ſcilicet ꝙ aditio ſit neceſſa
ria, tamen non præiudicat fiſco,niſi quando bona ſunt ſoluen-
do.& illud tenui.Et ſic videtur:quia Speculator dixit de hære-
ditate ad pias cauſas relicta ad ſimilitudinem fiſci.quod etiā ap
paret, quia fauor libertatis relictæ in teſtamento ſine aditione
non valet; & hoc non eſt dubium, quod libertas eſt cauſa pia,
ſed introductum eſt remedium vt adeantur bona cauſa confir
mandæ libertatis, vt l.j.ff.de fideicō.lib.& s̃.de manumiſ. teſta-
mē.l.fi.& Inſt.de eo,cui addic.bo.cau.liber.per totum. Et illud
idem remedium arbitror habere locum pro relictis ad pias cau
4 ſas, quod eſt nota.† Quæro, quanto tempore excludatur fiſcus
a petitione bonorum vacantium? Dic,vt in gl. & plenius in l.in
5 omnibus,ff.de diuer.& temp.præſcr. Quæro,vtrum pro delictis
ciuitatis poſſit accipere bona? Glo.dicit ꝙ non eadem ratione.
Sed Domini,vt puto in ciuitatibus quæ de iure, vel de facto nō
cognoſcunt ſuperiorem, & ſic eſt populus liber, vt l.hoſtes, ff.
de cap.& poſtlim.quod ipſamet ciuitas ſibi ſit fiſcus,& ſic poſſit
capere bona vacantia,etiam ex delicto ſicuti fiſcus,ita no.in l.2.
ff.de iure fiſ. Idem ſi ciuitas haberet ex priuilegio non ad poſtu-
lationem conceſſam:vel ſimpliciter conceſſa eſſent omnia reli
6 cta,vt x.collat.quæ ſint regalia.c.1.† Sed quæro vtrum priuile-
gium conceſſum in dubio videatur,vel intelligatur ad partis po
ſtulationem,vel ſine poſtulatione? Dicemus j̃.tit.2.l.1.de lege
ſcripta puto, ꝙ in dubio non intelligatur ad petitionem partis,
niſi probaret̄ lex ſcripta,vt habetis in ſimili,j̃.de app.pręfec.vrb.
l.fi.lib.12.Et no.ꝙ in dubio,non intelligitur lex facta ad petitio-
nem alicuius;quod ſecus eſt in priuilegio,& reformatione,vt l.
7 fi. j̃. de pet.bo. ſubla.† Secundo no. ꝙ reſcriptum præſumitur
ſubreptitium,eo ipſo ꝙ præſentetur Iudici incompetenti.

LEX II.

1 *Beneficium Principis eſſe latiſſime interpretandum qualiter intelligatur.*

SI quando. No. hic, quod verbum accipitur pro vna oratione.quod no.& eſt vtile propter ſta-
tuta, quæ dicūt quod pro quolibet verbo iniurioſo imponatur
certa pęna, quod intelligatur ꝓ oratione. dixi in l. apud Labeo
1 nem,§.conuicium,ff.de iniur.Et qualiter intelligatur quod be-
neficium Principis ſit latiſſimè interpretandum. dic quod In-
nocen.dicit in c.dilectus,de don.quod hoc eſt verum contra ip
ſum Principem: ſed in quantum alius læditur, debet intelligi
ſtricte,argumen.ff.ne quid in loco publico.l. 2.§.merito. & §.ſi
quis a Principe.Item hæc lex inducitur in argumen.ꝙ ſi prin-
ceps concedit alicui caſtrum,intelligatur cum ſua curia, & iu-
riſdictione. Facit l.1.§.eam vrbē, ff.de offi.pręfect. vrb.& quod
no.in l.fi.ff.de conſt.princip.per Doctor.

LEX IIII.

1 *Bona eius,qui ſucceſſorem non habet, dicuntur vacantia.*

1 VAcantia. † Bona eius, qui nullo modo aliquem ſucceſſorem habet,dn̄r vacantia.h.d.Quæro,ſi
habet conſanguineos vltra x.gradum qui de iure nō ſuccedāt.
certe dicit gl. ꝙ illi non admittuntur, ſed veniet fiſcus.qđ not.

LEX V.

1 *Epiſcopi poſſunt facere inquiſitionem contra tenentes bona relicta ad pias cauſas.*

SI vacantia. Not. quod in cauſis ciuilibus ad publicā vtilitatem per inquiſitionem ꝓceditur.fa
1 cit l.ſi quis rem,ff.de cuſtod.reo.† Et eſt argumētum, & quaſi
caſus pro Epis, vt poſſint pro eorum officio facere inquiſitio-
nem ꝯtenētes bona relicta pauperibus, vel in alias pias cauſas.
Ad vtilitatem vero priuatorum non reperio per inquiſitionem
procedi,niſi in caſu l.3. §. præterea, ff.de ſuſpe.tut. & ibi, an ad
vnam litem cōſtituend. debeat facere inuētarium, vt ibi in vna
re,vel vna actione? & dicit ꝙ communiter dicitur ꝙ nō, vt no.
in l.creationibus.s̃.de Epiſ.aud.de hoc tetigi.in l.1.ff.de cur.bo.
dand.& plenius in l.ſi ad ſpecies,ff.rem pupil.ſal.fore.

¶ De delatoribus. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Spurio relicta an debeant ad fiſcum peruenire.*
2 *Capax in hæredis inſtitutione a quo tempore quis dicatur.*
3 *Fideicommiſſum quando dicatur tacitum.*

1 SI ei,qui. † An id,qđ relinquit̄ ſpurio, debeat deueni-re in fiſcū, vel remaneat apud hr̄dem, dic
vt l.1.ff.de his;q.vt ind.& plene dixi in l.fi.ff.de his,qui.vt
indig.vbi ēt dixi qui dicant̄ nō capaces,de quo eſt gl. in l.j.ff. de
2 iure fiſ.& Inſt.de lega.§.legari.† Et quo tempore quis debet eſ-
ſe capax in heredis inſtitutione,remittit glo.ad notata per eam
in l.non intelligitur, §. an autem, ff. de iure fiſ. & eſt materia
regulæ Catonianæ, quod plene expediui in l.1.ff. de reg. Caton.

ton.Sed qn̄ dicatur tacitum fideicommiſſum? Reſpon.qn̄ inter
uenit priuata promiſſio,non in teſtō,vel codicilis,vel aliquo pu
blico inſtrumēto,vt hic in ſcda gl clarius in l.non intelligitur,§.
tacita,ff.de iure fiſ.& ibi dixi.Et hic adde notata in l ſciant.ſ̄.de
his qui ex pu.ra.Sed quæro vtrum rogatus tacite aliquo caſu ex
cuſetur a pœna.gl.hic enumerat aliquos.dic,vt in ea.

LEX II.

Monente. Quando vna cauſa ad publicam vtilitatem
pertinens,eſt cœpta per vnum delatorē ſeu
Officialem,& ille moritur ſeu abſentat ſe,iudex poteſt illam cau
ſam perficere ex officio ſuo,vt ff.de public.iud.l.j.in prin. & ſu-
pra de arb.l.2.ita poteſt iudex iubere vni,vt dictam cauſam incę
ptam proſequatur,vt eſt caſus hic.

LEX III.

1 *Præmium datur ei,qui vltro ſe offert ad faciendum id,quod eſt cauſa præmij.*

Nulla macula. Qui ad ſuam defenſionem aliū no
minat,non vr̄ deferre. h. d. Et ſic
nota,quod ſtatutum dicit,quod nominans, ſeu manifeſtans ali
quem bannitum habeat prēmium,& aliquis q inculpabatur ad
ſui defenſionem delinquentem demonſtrauerit,vel manifeſta
uerit,non debeat habere præmium, vt hic. quod puto verum.
1 † Nam prēmium datur ei,qui vltro ſe offert ad faciendum id,
quod eſt cauſa prēmij:ſecus ſi caſu,vel fortuna,vt l.ſi quis ingra
ueſcente,§.fin.ff.ad Senatuſcon.Sillan.& l.1.ff.de condi. & de-
mon.quod no.

LEX V.

Omnes. Quod ſi capitur vnus ex bannitis, qui in aliquo
membro,& etiam ante erat bannitus tunc in
tali pſona omnia banna debent mandari executioni, Nam pri-
mo,dēt ei amputari membrū,& poſtea caput, ſeu aliter occidi,
ſecundum formam banni.

LEX VI.

Seruum. Quando dicatur fieri proditor, gloſ. remittit ad
notata per eam in l.reſpiciendum,§.delinquūt,
ff.de pœn.

De petitionibus bonorum ſublatis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Deprehenſus in crimine quis dicatur.*
2 *Reſcriptum an valeat,ſi Imperator ponat non obſtante tali lege.*
3 *Præbenda,& res præbendæ,vtrum poſſint a ſuperiore concedi.*

1 QVìſquis. † In crimine ille dr̄ deprehenſus, qui de
eo eſt conuictus.Item no.ꝙ cuius prohi
betur petitio,eiuſdem non valet facta conceſſio. con-
cor.ſunt hic in gl.Secundum hoc facit,ꝙ ſi prohibet per ſtatutū
aliquid proponi in conſilio,vel arenga,ꝙ ex hoc vr̄ prohibita re
formatio ſuper hoc facta,quod facit ꝯ Poteſtates, q reforman-
tur in conſilio,qui ex forma ſtatuti non poſſunt, ſeu prohiben-
tur petere reformari,vt non valeat eorum reformatio. Sed con
tra hoc oppo.de l.vniuerſa.ſ̄.de preci.Imp.offer. Sol. hic loqui-
tur quando prohibetur petitio reſpectu rei: lex vero contraria
loquitur,quando perſona prohibetur petere, ſeu proponere. li-
cet hoc ſm̄ fallat in excommunicato, vt in c.j. de reſcr. lib. 6. a-
2 lias deinde.† Item an valeat reſcriptum,ſi Imperator ponat non
obſtante tali lege?& hic eſt gl.ꝙ ſic, de quo in l. fin. ſ̄. ſi contra
3 ius,vel vtil.pub.† Item quod præbendæ, & res præbendæ, poſ-
ſint a ſuperiore concedi,vt patet in toto titu.de præbend.Ille au
tem,cui eſt conceſſa præbenda,non poſſet concedere alijs,quia
debet renunciare in manibus ſuperioris,vt ff.de offi.præſid.l. pe
nul.& de emp.c.quod in dubijs.Res autem præbendæ poteſt cō
cedere.ſimile in vſufructuario,qui non poteſt in vſumfructum
concedere commoditatem vtendi, & fruendi ſic: vt ff. de vſu-
fruc.l.arboribus,§.vſufructu.Sed an in dubio conceſſio intelli-
gatur facta ad poſtulationem alicuius alterius, niſi exprimatur,
motu proprio? Dic vt de præben.c.ſi motu. lib. 6. ſecus in con-
ceſſione,quæ fieret per legem,vt dixi ſupra titu.2.l.j.

LEX II.

Omnes. Quod Notarius ſcribens inſtrumentū illicitum
non punitur pœna falſi,niſi in caſibus expreſſis.
facit ſupra de teſtamen.l.iubemus.Item collige argumen. ex gl.
hic poſita,quod præbenda impetrari non debet, quod intelligo
verum eſſe de rebus pertinentibus ad cameram Romanam,vel
fiſci,alias conſueta concedi bene poſſunt impetrari, vt de præ-
ben.& de conceſ. prēben.per totum.& facit ꝫ.de omni agro de
per tutum.Et not.quod maioris efficaciæ eſt ſtatutum poſitum
in volumine ſtatutorum,q̄ quædam reformatio extrauagās. In
illa enim eſt magna præſumptio,quod ſit facta ad poſtulationē
alicuius,ſicuti in reſcripto,vt dixi ſupra in l.ꝓxi. Et illud qđ dixi
in l.j.ſupra de bon.vacan.intellige de lege in corpore iuris clau-
ſa:alias ſecus.

De his,qui ſe deferunt. Rub.

LEX VNICA.

1 *Electionem,ſeu opinionem, an debeat dare maior minori in diuiſione fiēda.*

IS, cuius. † Ex ſecunda parte huius legis not. ꝙ nullus
in diuiſione habet electionem,ſeu optionem
ex quo illud,quod dicunt vulgares,quod maior debet dare
optionem minori, eſt falſum,niſi in caſibus a iure conceſſis, &
per priuilegium,vt l.2. ꝫ. de meta.alias diuiſio expeditur offi.iu-
di.vt Inſt.de offi.Iud.§.ſi familiæ,& §.ſequenti.

De theſauris Rub.

LEX VNICA.

1 *Fruſtra precibus imploratur quod iure communi conceditur.*
2 *Theſaurum quærere in ſuo,an liceat.*

1 NEmo in poſterum. † Fruſtra precib
imploratur, quod
de iure communi conceditur.pro quo etiam l.j.in fin.
ff.ad munic. Et ſic eſt argumen.quod quando lex contractum
vel ſententiam annullat, non eſt neceſſe,quod impetretur a iu-
dice quod annulletur, de quo dixi plene in l. ſi expreſſim, ff.de
app.& ff.de cond.inſt.l.quæ ſub conditione,in fine. Item facit,
quod quando ſtatutum continet idem, quod ius commune:
quod non valet.de quo tangitur per Io. And.in capitu.j.de con-
ſtit.lib.6. Et eſt longa differentia,an ſtatutum continet quod in
ductum a iure communi,vel aliud,de quo per Cyn.in l fin.ſ̄.de
iuriſdi. omn.iud.tangitur etiam plene per Barto. in l.j. ff. de leg.
Falc. Et de iſtis dictionibus,meum, tuum,& ſuum, dic vt ple
2 ne dixi.ff.de auro,& arg.leg.l.Quintus,§.argento.† Et ibi,quod
quærere theſaurum in ſuo ratione directi dominij, vel vtilis,
omnibus licet. In alieno vero non, ſuo nomine.Et ſi theſau-
rus ex fortuna fuerit inuentus, diuiditur inter inuentorem, &
dominum. Quid ſi inueniatur in loco ſacro,vel religioſo? Dic
vt in glo.Quid ſi inueniatur per artem magicam? Dic quod erit
fiſci, vt in glo.dicitur.

De annonis,& tributis. Rub.

LEX II.

1 *Tributa,vel collectas quis ſoluere debeat,dominus an colonus.*

ÆS quidem. Gl.hic mirabiliter not.& ex hac
lege ꝙ ſi aliqs locauit fundū ad
pēſionē percipēdū in pecunia,ita ꝙ fructus omnes
remaneat apud colonū,quod dominus ad tributa non tenet̄,ni
ſi aliter conſuetudo regionis ſe haberet,& hoc eſt verū in one-
ribus realibus: In collectis vero,quæ imponuntur perſonæ pro
rebus, eſt inſpicienda perſona, cui imponitur, vt l.reſcripto, in
fi.ff.de mun. & hono. & ꝫ.eod.titu.l.iuriſdictionis. & infra vbi
not.de mun. patri.ſuper rubri.& ſic illud diuideretur inter hæ-
redes pro hæreditarijs portionibus,& hic adde no.per Barto.in
1 l.litibus,infra de agric.& cen.lib. 11.† Quis debeat ſoluere tribu
ta,vel collectas,dominus,vel colonus? & quid in decimis? Sed
quid in onere reficiendi,vel purgandi viam ante domū,an do-
minus,vel conductor teneatur? Dic ꝙ dominus tenetur, & vbi
ipſe colonus,vel conductor faceret,vt quia dominus non face-
ret,debet computare ſuper mercede penſionis,de quo in l. ædi-
les,ff.de via publica.

LEX IV.

Omnes penſitare. Officiali propter paupertatē
poteſt remitti collecta.& eſt
glo.no.hic.

LEX V.

1 *Munus ordinarium quid eſt.*
2 *Tributa debita ſoluens,deuotus eſt,& fidelis.*

1 Omnes omnino. † Munus ordinariū eſt quod
per leg imponitur, vt hic dum
dicit lex,ſignatum.Item quod ſi priuilegium ſit conceſſum vel
excuſatio a muneribus, non porrigitur ad munera ordinaria;
2 ſed ad munera extraordinaria.† Item quod ille fidelis,& deuo-
tus,qui debita tributa ſoluit.

LEX VI.

Pro locis. Illi qui ſunt magis a longe,debēt grauari mi-
nus ratione expenſarum itineris, quam illi q
ſunt prope.quod eſt not.pro grauaminibus, quæ tota die infe-
rimus iſtis de Comitatu, vt minus grauentur qui plus diſtant,
& ſic ab onere itineris releuant̄: nunquam tamen aliquis cogi
tur exire prouinciam,vt infra eod.l.nemo.

LEX VIII.

1 *Lites breuiores quæ dicuntur.*

2 *Teſtes nimium diſtantes, non debent citari ut ueniant, ſed iudex debet aliquem delegare.*

1 Nemopoſſeſſorum. †Quæ dicãtur breuiores
lites, ſeu cauſæ breuiores, in quib. ꝓceditur ſine ſcriptura, vt in Auth. niſi breuiores,
de ſenten.ex breuic. rec.Dic, quãdo plus expenditur in ſcriptura, q̃ ſit valor cauſæ. Itẽ ſcias, quod in iſtis minimis expenſis ſtatur
ſacramento adminiſtratorum, vt no.in l.2.inf.de nau. lib.xj.
2 †Item no.quod iudex non debet facere citari teſtes, qui tãtum
diſtant, ꝙ plus expenderetur, quam ſit valor cauſæ; ſed tunc iudex debet delegare examinatorem.facit s̃.de fi.inſtr.auth.apud
eloquentiſſimum, & s̃.de iureiu.l generaliter, §.ijſdem p̃lentibus. Item facit ꝙ quando pro habendo recurſum ad ſuperiorẽ
expenditur pluſquam ſit valor cauſæ, ꝙ tunc non debeat recurſus haberi: & ſic repreſaliæ poſſunt impetrari, quod pulchre
examinaui in tractatu meo de repreſalijs.

LEX XI.

1 *Iudex negligens, an perdat ſalarium.*

1 Iudices, quos. Iudicibus negligẽtibus totũ ſalariũ aufertur.hoc dicit. † Not.leg. iſtam
contra iudices negligentes. Et ſic videtur caſus illius q.quam
ponit Iac.de Are.in l.q autem, ff.de excu.tutor.& l.nemo, §.1.
ff.de ann.leg.dicit ꝙ iudici delinquenti non debeatur ſalarium,
quod intellige, quando iſtud delictum negligentiæ reſpicit totum officium vniformiter; alias pro ea parte temporis, qua nõ
fuit negligens, ſibi ſalarium debetur, vt ff.loca.l.ſi fundus, & dixi in d.l.nemo. §.1. vel dic ſpeciale hic, propter magnum periculum, ꝙ vertitur in negligendo exigere tributa; quia publicæ
neceſſitates expediri non poſſunt, vt in authẽ. vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.oportet, & s̃.l.prox.hic adde notata ĩ l.Titia, §.vſuras.ff.de leg.2.ꝙ ſufficit ſemel interpellare iudices, vt videatur
ſemper ſtari per eos.

De indictionibus. Rubr,

LEX PRIMA.

OMnes omnino. Per legem poteſt effici ordinarium, quod prius
erat extraordinarium. quod eſt valde nota. Et ſic facit, quod per ſtatuta poſſit fieri, vt collecta ſit munus ordinariũ
Item quod ſi munus reale, licet de iure imponatur perſonæ pro
rebus, vt no.in l.indictionis, ſup.tit.1. & l.reſcripto, in fin.ff.de
mu.& hono.& ibi dixi, & dicam iuf.de mun. pa.ſuper rub. & l.
1.eo.tit.

De ſuperindictionibus, Rub.

LEX VNICA.

1 *Literis alicuius, dicentis ſe hoc facere ex mandato, an credatur.*
2 *Collectas imponere ad ſolum Principem ſpectat.*

NIhil. † No.hic, ꝙ non eſt credendũ literis alicuius,
dicentis ſe hoc facere ex mandato ſuperioris,
niſi in ipſis literis inſerantur literæ ſuperioris, vt ibi,
& Imperialibus nexa præceptis, &c.quod no.Canoniſtę tamẽ
dicunt, quod Cardinalibus, & quibuſdam præexcellentibus
creditur etiam ſi literas non oſtendant, nec habere ſe dicant;
tamen eſt contra hunc text. ubi non creditur Præfecto prætorio, cui Cardinales & Epiſcopi ęquiparantur, vt no.glo.in l.1.in
2 fin.ff.de offi. Pręfe.prætor. ſuper verbo, inducaturus. † Secundo not.ꝙ hic videtur text.ꝙ ſolus Princeps poſſit collectas imponere, quod eſt verum pro publica vtilitate; ſed pro neceſſitate communis, vel prouinciæ, vel ciuitatis, ipſa ciuitas, vel pro
uincia ſibi imponit, & imponere cogitur, vt no.ff.quod cuiuſque vni.l.2. & dixi ĩ l.4.§.actor ff.de re iud.& ibi quæſiui, an col
lecta debeat imponi per ſolidum, & libram: an vero in capita?
& dic vt ibi.

De exactoribus tributornm. Rub.

LEX II.

1 *Carcerari nemo debet pro debitis publicis.*
2 *Mulieres pro debito etiam publico perſonaliter detineri non debent.*

1 NEmo carcerem. † Pro debitis publicis non debet quis poni in
carceribus, nec nouitates aliquas pati in perſona. Et
ſic nota contra iudices, qui, præcipiunt ne datur eis comedere,
nec bibere, donec ſoluant. Item nota quod pro debito publico
poteſt quis capi. & detineri, & hanc materiam examinaui plene in l.ſacrilegij, §.fin. ff.ad leg. Iul.pecu. cum ſimi. Item nota
quod primo capitur perſona, ſecundo diuenitur ad res ſiue eius
bona. ſed iſtud videtur contra text.dictæ l.ſacrilegij, §.fin. Sol.
iudex forte poterit eligere hunc ordinem, vel illum. ſecundum
quod ſibi viſum fuerit. pro debito autem priuato videtur quod
detur ꝙ nemo poſſit detineri, donec bona ſint ſoluendo, vt no.
gl.in l.4.§.tutores, ff.de ſuſpect.tut.ſic debet intelligi glo. s̃. qui
2 bon.ced.poſ.l.j † Mulieres autem pro debito etiam publico per
ſonaliter non poſſunt detineri, vt s̃.de offi.diuer.iud.l.j.cum aut.
ibi poſita.hic non ſunt alia.

LEX IV.

1 *Officiales, vt ſunt Priores, vel Conſules, vel Antiani, tenentur ad collectas ciuitatis.*

1 Actores. Officiales tenentur ad ſoluẽdum tributa, ne ipſis ceſſantibus ceteri onerentur. † Not. ex hac
lege quod Officiales, vt ſunt priores, vel Conſules, vel Antiani,
ita tenentur ad collectas illius ciuitatis, ſicut ceteri ciues non Officiales.de hoc dicam in l.j.de immun.nem.conc.

LEX VI.

In fiſcalibus. Ad petitionem exactorum cogitur præſes facere exactionem.hoc dicit. qđ tenementi, quia Poteſtates, & Rectores tenentur facere exactiones ad petitionem Officialium exactionum.quod eſt notabile.
Et qualiter, & quomodo. j̃.eo.l.ſeq.dicetur.

LEX VII.

1 *Exactionem, qui tenetur infra certum tempus facere, tenetur ſoluere de ſuo.*
2 *Tributa ſoluere coguntur caſtaldiones, & factores dominorum.*

Miſsi opinatores. Qđ Poteſtates, ſeu Rectores nõ p̃nt ipſi actori exactionem
committere, quod eſt not. quia iam vidi aliquos accuſari de ro
baria, nec poſſunt excuſari prætextu officij per hanc legem. Itẽ
hic adde no.per Bal.in l.fundi, ff.de acqui.poſſ.quod ille, cui datus eſt executor, non poteſt ingredi ſine executore, vel ſine ſua
propria authoritate. Item alibi dicit lex ꝙ ille qui ſe intromittit
circa ea, quę ad eius officium nõ ſpectant, punitur, vt l.ſi quis. j̃.
de aquęduc.lib.xj. Et hic adde not.per Bald.in l.ſi finita, §. Iul.ff.
1 de dam.inf.& in l.iuſte, ff.de acquiren.poſſeſſ. † Item no. ꝙ ille,
qui tenetur facere exactionem infra certum tempus, cogit̃, ſoluere de ſuo.quod eſt multum notabile contra Syndicos villa-
2 rum, & ſimiles.† Item no.quod pro exactione tributorum poſſunt cogi caſtaldiones, & factores dominorum ſoluere tributa;
ſed ſecus eſt in inquilinis, & colonis, qui non coguntur pro tributis ſuorum dominorum, vt l.colonos.infra de agri.& cenſ. li.
11. Ratio eſt ne propter hoc culturam deſerant.

LEX VIII.

1 *Tributa ſoluere, an teneatur eccleſia.*

1 Si diuina. † An eccleſia teneatur ſoluere tributa: & dic
indubitanter ꝙ ſic, qñ emit poſſeſſiones tributarias, ita quod onus ſit reale. Sed collectam quæ imponitur
perſonæ pro rebus, eccleſia non cogitur ſoluere, vel ſubire, vt
s̃.de ſacroſanct.eccle.auth.item nulla communitas. & ſup. de
Epiſcop.& cleric.l.de his.ideo commune Peruſij ſtatuit, ꝙ omnes poſſeſſiones tributariæ eſſent, & pro ijs imponerentur onera realia.de quo dicam ff.de mun.& hon.l.reſcripto, §. fi. Et hic
adde no.in l.1. j̃.de mun.patrim.

De apochis publicis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Inſtrumentis quittationum, an debeat inſeri cauſa.*
2 *Apochis de tributo ſoluto, an debeat apponi dies, & Conſul.*
3 *Collecta imponi debet ſecundum quantitatem patrimonij.*
4 *Probatio ſolutionis tributorum, non fit per teſtes.*

AD inferiorum. Quod æſtimum factum in ciuitate, non habet vires, do
nec omnibus de Comitatu non aſſignetur, vel niſi alia lex ſpecialis de hoc fiat: vel donec non aſſignetur officialibus debentibus exigere collectam ſecundum illud. Nam ſicuti
æſtimum hic non habet effectum, donec Præſidibus per pro-
1 uincias deſtinetur. † Et quòd in inſtrumentis quittationum
debet inſeri cauſa, quando fit ab ijs, qui donare rem non poſſunt vt hic, coniuncta l.2.s̃.de anno.& tribus, alias non requiri-
2 tur cauſa, vt ff.de pac.l.tale pactum, in prin.† Item, quod in apo
chis de ſoluto requiritur dies & Conſul. quòd verum eſt quia
illud eſt publicum inſtrumentum.debet enim eſſe ſubſcriptum
manu. Notarij, vt ſup.de conuenien.fiſ.deb.l.2.ſecus ſi eſſet priuata ſcriptura, vt ff.de pigno.l.cum tabernam, §. 1. & de forma
ſubſcriptionum teſtium in apochis vide per Barto. in l. penult.
3 ff.de teſtam. Item quod collecta debet imponi ſecundum quantitatem patrimonij, non ſecundum numerum perſonarum,
ex eo quod hic dicitur propter potentes non debent grauari
pauperes, vel minores; hoc intelligo verum quando collecta
imponitur ex aliqua cauſa, quæ non reſpiciat numerum perſonarum. Quid enim ſi pro ſoluendo tributo, quod imponitur
per capita, ciuitas accepit pecuniam mutuo, & poſtea pro ea
ſoluenda imponit collectam? Certe debebit imponi per capita,
& facit quod no.s̃. de mune. & tribu. ſuper rubr. & quod dixi
in l.iiij.

4 in l.4.§.actor,ff.de re iud.† Item hic no.quod dicit hic gl.ꝙ pro-
batio ſolutionum iſtorum tributorum nō poteſt fieri per teſtes.
Qualiter & quomodo debet imponi collecta, hoc plene decla-
rat Bar.in l.ea quæ,ꝟ.de mu.& in quo lo.in ſua repe. & ibi ſequi
tur in l.1.eod.tit.

LEX IV.

1 *Probatio contra inſtrumentum non admittitur, niſi per ſcripturam.*

1 Securitatibus. † Licet contra inſtrumentum n ſcri
ptis non admittatur probatio, niſi per
ſcripturā, vt l.generaliter,ſ.de non nume.pec.tñ ꝯ præſumptio-
nem, quæ reſultat ex pſo nſtrumento, admittitur: nō aūt ꝯ ea
quæ in ipſo inſtrumēto comprehenduntur, poteſt fieri proba-
tio, per teſtes, quod tene menti in l.quicunque,eod.tit.

¶ De canone largitionalium titulorum. Rubrica.

LEX PRIMA.

OMnem ſummam. Quod ſi moritur theſaurarius eccleſiæ q eſt in marchia, vel alias deſinat eſſe ibi theſaurarius, debet reddi duci ducatus, cum proximus.

LEX III.

Præcepit. Quod ſuperior tenet defendere ſubditū ſuū ſi videt eum grauatum: & ſic facit ꝓ Epiſcopis, qui debent defendere clericum ſibi ſubditum. Et quod lega ius in prouincia ſua facit theſaurarium. Item ꝙ Poteſtas, vt alij quam theſaurario pecunia ſoluatur, facere non poteſt. quod eſt verum, niſi ſit pecunia modica, quam poteſt conuertere in vtilitates publicas, & vſus publicos ad ſuum libitum, vt ff. de bon. dam.l.diuus.& de iſtis minimis debet ſacramento adminiſtratoris ſtari, vt no.Bar.in l.2.ꝟ.de naui.lib.xj.

LEX IIII.

Præcipimus. Quibus literis iudicum ſit credendum.

Ne operæ a collatoribus exigantur. Rubrica.

LEX VNICA.

OPerarum. Omnes ruſtici, qui dant tertiā omnium fructuum, nominantur collatores: nec debent compelli ad alias operas, ſicut alij ruſtici.

De immunitate nemini concedenda. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Notarius falſum ſcribens igne debet comburi.*
2 *Conſiliarij, ſiue Officiales, an teneantur ſoluere collectam ſiue munera.*
3 *Officiales an poſſint cogi ire ad exercitum.*
4 *Immunitatem non poteſt concedere ciuitas.*

HIs noſtræ. Qui falſum inſtrumentum immu-
nitatis conſcripſit cōcremandus eſt
igne: & omnes ad ſolutionem canonis ſunt cogen-
1 di.n d.† No.caſum, in quo Notarius falſum ſcribens igne com-
buritur: alias pœna falſi eſt minor. vt ff.de fal.leg.1 §.fin.in fine.
2 † Et vtrum Officialis, & alij conſiliarij teneantur ſoluere colle-
ctam: diſtingue: quia quædam ſunt munera patrimonialia, ſeu
realia, & ad iſta tenentur, vt l. fi. §. patrimoniorum. & §. ſeq. ff.
de mune.& hono.& ſ.de exact.trib. l. fin. quędam ſunt perſo-
nalia: & in iſtis quædam ſunt perſonalia, in quibus conſiſtit la-
bor perſonæ: & tunc ſi quidem per illud onus auocaretur ab
officio, & tunc excuſatur, vt ſ.tit.2.l.præcepit.in prin.ſi vero per
illud onus ab officio non auocaretur: tunc non excuſatur, vt ꝟ.
de curia.l.curiales, quę lex probat hanc diſtinctionem. Ex ma-
gna tamen cauſa poſſet ab officio auocari, vt ibi patet. Sed quid
de ſcholari & clerico? Dic, ꝙ non ſunt remouendi a ſuis ſtudijs
& eccleſijs propter aliquod extrinſecum, vt not.per Bar in l.co-
3 lonos,ꝟ.de agri.& cenſi.lib.xj.† Hic addo an officialis qui ſerui-
uit cum perſona, poſſit cogi ire ad exercitum? Not.per Barto.
in l.decernimus,ꝟ.de aquæduc.lib. xj. Si vero tale munus con-
ſiſtit in præſtatione pecuniæ: & tunc ſi eſt munus ordinarium,
non excuſatur, vt ſupra de exact. trib. .exactores. ita loquitur
hic, vbi dicit neminem excuſari.aut eſt extraordinarium & ex-
cuſatur, vt d.l.honorem, & l.honoribus,§.fin.ff.de vacat. & exc.
mu.& l.hi, qui,& l.in honoribus,§.qui muneris.eo. titu. De hac
immunitate nemini concedenda, vide infra de Decur. in leg.
4 vacuatis.† Et primo, quod ciuitas non poteſt concedere im-
munitatem, & ibi quid de reſcripto, & qualiter debet certe con
fici tale reſcriptum. Et quibus poſſit concedi, & ex qua cauſa.
Iſta tamen latius declara per Barto.in ſua repetitione, in l. ea q̄,
infra de mulie.& in quo lo.lib.xj.

LEX II.

1 *Via duplex, ſcilicet publica, & priuata: an & per quos debeat muniri.*

1 Per Bithiniam. † An via dēat muniri, & per quem, diſtingue, ꝙ quædam eſt via publica quædam eſt priuata Primo caſu, ſi via eſt intra ciuitatē quilibet debet eam munire iuxta domum ſuam, vt l.ædiles, ff. de via publi. Si eſt extra ciuitatem: & tunc debet fieri munitio expenſis communibus, imponendo collectā pro quantitate patrimonij cuiuſcunque, vt hic,& ſ.de ſacroſan. eccle. ad inſtructiones. & in Aut.de eccl.tit.§.ad hęc ſane, collat.8.Quædam ſunt viæ priuatæ.& hoc poteſt duob.modis intelligi, vno modo ius viæ, & ius eundi, prout eſt ſeruitus: & tunc competit ius reficiendi ei, qui habet viam. Ille enim, qui habet viam, ſolum tenetur ad patientiam, vt l.receptum, cum ſi ff.communia pręd.Secundo modo accipitur via priuata, quæ eſt facta ex collatione priuatorum & tunc idem, quia ad illos priuatos pertinet refectio, vt ff. ne quid in loco publ.l.2.§.via.& hoc per Guil.in l.neminem,C. de ſacroſan.eccle.

De conditis in publicis horreis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Nobiles dicuntur, qui virtuoſi ſunt, & prudentes.*

1 OMnia. † Ille dicitur nobilis, qui eſt virtuoſus & prudens. Aliter determinaui in l.1.ꝟ.de dignit. lib.xij.

De diſcuſſoribus. Rubrica.

LEX SECVNDA.

1 *Protocollum ſi apparet de contractu, pars non poteſt cogi vt iterum faciat inſtrumentum in publicam formam.*
2 *Protocollum ſi non reperitur, poteſt cogi pars, vt de nouo faciat inſtrumentum.*

1 NE caſu. † Nota quod ſi appareat protocollum de
contractu, non poteſt cogi pars, vt faciat
inſtrumentum iterum in publicam formam, & red-
dat ſi de perditione primi inſtrumenti doceatur, vt leg.ſi quis ex
argentarijs.§.fina ff.de eden. & hoc declara, vt not. Barto. in l.
fin.ff.de bonis auth.iud.poſſ.& quod etiam caſus debet proba-
2 ri.† Item not.ex hac leg.a contrario ſenſu ipſius, quod ſi proto-
collum non reperitur: tunc poteſt cogi pars, vt de nouo faciat
inſtrumentum, vt glo.hic colligit.& facit ſ.de liber. cau.l.ſi cum
dotem & ff.ſol.matr.l.2.& quod ibi no.& ff.de noua. l.ſi pupil-
lus.& quod no.ff.de adminiſt.tu.l.chirographis.

¶ De Decurionibus, & filijs eorum, & qui Decuriones habentur, quibus modis a fortuna curiæ liberantur. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Inſtrumentum factum inter duos priuatos conſentiente patre vnius, ex hoc non obligatur pater.*
2 *Infans an poſſit eſſe Decurio.*
3 *Decuriones non poſſunt eſſe Officiales.*

SI cum te. Qualiter pater videtur conſentire.dicit
gl.eo ipſo, ꝙ ſcit, & non contradicit, qđ
eſt verum in munere publico: ſecus in munere priuato,
vt no.ſupra quod cū eod.l.j ff.de tut.l.ſi filius, & ff.de admi.tut.l.
1 Lucius.† Et ideo ſi inſtrumentum eſſet factum inter duos pri-
uatos conſentiente patre vnius, ex hoc non obligatur pater. vt
d.l.Lucius, & no.in l.2.§.1.in d.glo.2.magna, ff. quod iuſſu. O-
portet ergo ꝙ tunc ſpecialiter pater ſe obliget, quod plene exa-
minaui ſol. matrim.l. ſi cum dotem, §. tranſgrediamur. Sed an
pater poſſit conſentire filio abſenti? Reſpondeo ꝙ ſic, vt ff.de
decur.l.honorem, in fi.per quam legem dicunt Doctor. ꝙ filio
2 agenti in iudicio, pater abſens poteſt conſentire. † Hic primò
quæro, an infans poſſit eſſe Decurio: dic ꝙ ſic, vt no. per Bar. in
l.1.infra de mun.& ho.non continuan.inter pat.& fil. Et ibi di-
3 cit etiam ipſum eſſe poſſe militem, & coronari.† Item Decurio
nes non poſſunt eſſe officiales ad cuſtodiam, nec facere viles
actiones, ut l.fin.infra de ſuſcep.præpoſ.& arca.lib.x.

LEX II.

1 *Rectores ciuitatum poſſunt conſilium conuocare ad eorum vtilitatem.*
2 *Conſilium debet conuocari authoritate ſuperioris.*
3 *Conſilium ſi non eſt conuocatum: & tamen omnes conueniant, an valeret conſilium. Et qualiter debet conuocari.nu.6.*
4 *In conſilio qui ſint expectandi.*
5 *Electio an valeat ſi eligatur, vel conſtituatur ille, qui nominabitur per talē.*
7 *Conſilium debet conuenire in loco publico.*
8 *In conſilio ſuperior proponere debet, ſiue arengam facere.*
9 *Eligere officiales ſpectat ad conſilium ciuitatis.*
10 *Electio debet notificari electo.*
11 *Nominans aliquem indebite tenetur ad ſumptus factos in ipſa electione.*

Obſeruare. Ad officium Rectoris ciuitatis pertinet conuocare cõſilium, & facere eligi officiales, & eis electis nunciari, vt poſſint ſi voluerint appellare, & q
1 male nunciauerit, teneatur ad ſumptus. h. d. † Et nota ex hac l. quod Rectores ciuitatum poſſunt conuocare conſilium ad eorum voluntatem, vt hic. & ita intelligit gloſſ. magiſtra, quam no. Secundo no, quod Rectores habent hoc facere de neceſſitate, quando hoc faciendum incumbit. vt hic dum dicit, oportebit.
2 † Tertio nota quod conſilium debet conuocari authoritate ſuperioris. Nam hic magiſtratus conuocat; ſed vbi magiſtratus deeſſet, poſſet conuocari ille, qui eſt antiquior Decurio. Ille enim ipſo iure vocatur prior Decurionum, arg. j̃. de Conſu. l. j. & l. j. ff. de albo. ſcri. & ibi dixi, quæ nota per Inno. de maio. &
3 obed. cap. j † Item quæro, quid ſi non apparet conſilium conuocatum? Reſpon. ſi quidem omnes eſſent præſentes, valeret cõſilium, qñ nemo eſt qui lędatur, ex hoc, quod vocati non ſunt, ſed ſi aliqui eſſent abſentes, tunc conſilium non valeret; poſſet enim præſentia eorum trahere alios in ſuam ſniam, vt l. ſicuti,
4 ff. de arb. † Sed quinam ſunt expectandi in conſilio? Vide per Bar. in l. quoties, j̃. de leg. vbi dicit, ꝙ ſufficit ꝙ ſint in cõſilio illi, qui ſunt in ciuitate, & abſentes nõ debẽt expectari. Item nec infirmi, nec aliter impediti. Item dic, ꝙ omnes debent conuenire in vnũ, & inſimul, ita ꝙ vnus non poteſt committere authoritatem alteri, vt no. per Bar. in l. ſi quis a filio, §. fin. ff. de leg. 1. &
5 de hoc per Ray. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. in q. 13. † Sed ſi eligatur, vel conſtituatur ille, qui nominabitur, per talem, an valeat? Bar. in l. vnum ex familia, §. ſi de Falcidia. ff. de leg. 2. dicit quod valet: & nominatus a iure, nominatus expreſſe videtur, & adde ibi ſcripta, & alia, q̃ ponit Barto. in l. quod maior. ff. ad mu-
6 nic. † No. quod debent conuocari ſolenniter, vt in tex. hic dicit̃ quod intellige ſono tubæ, vel campanæ, vt hic in glo. & ꝙ dicit. ſono tubæ intellige, & uoce præconis hoc dicentis: & debet cõſtare ꝙ hoc præconi cõmiſſum fuerit, arg. ſup. de exhib. re. l. neminem. & hic dum dicit, ꝙ debet fieri iuſſu magiſtratus; poſſet tamen fieri ſolo ſono tubæ tantum, vel campanæ tantum ſi cõſuetudo, vel ſtatutũ eſſet quod tali ſono tubæ, vel campanæ de-
7 beretur vocari. † Item nota quod conſilium debet conuenire in loco publico, cum dicit, ad curiam. ſimile j̃. de legat. l. ſi quidẽ, in fi. Et intelligo locum publicum vbi officiales publici habitant, & curiam retinent. pro hoc facit hic tex. cum dicit, in cu-
8 ria. & ff. de iniur. l. lex Cornelia, §. domum. † Item not. ꝙ per ſuperiorem debent fieri in conſilio propoſita, vt colligitur hic dũ dicit, quod magiſtratus curet, ut Decuriones faciant nominationem. de hoc ergo inter eos proponere debent. ſimile ff. ad Velle. l. 2. §. 1. probat in §. lex, & §. plebiſcitũ, Inſt. de iu. na. gen, & ci. puto tamen, ꝙ de propoſita non appareret, & conſtaret de voluntate olim de conſilio, quod valeret, vt d. l. ſi quidem, in fi. de leg. dic vt ibi latius de iſta propoſita formanda, & qualiter, & dicit de parlamento generali, vbi, & per quem ſit conuocan. in l. de quibus, in fi. ff. de legi. Item no. quod licet magiſtratus faciat propoſtam, tamen, ipſe non reformat: ſed conſilium, vt hic patet, quia magiſtratus curat, vt Decuriones faciant creari, vel refirmari. Ipſi ergo Decuriones faciũt magiſtratũ hoc ope-
9 rantem, & proponentem. † Item not. quod de iure communi ad cõſilium ciuitatis ſpectat facere electionem de Officialibus, & ſyndicis, & facit j̃. eo. l. procurator. & ſic non erit opus arengo, vel adunantia generali. Arengum enim illud, ſeu parlamentum, vbi non eſt alius ſuperior, habet ab initio eligere conſiliũ, vt l. 2. circa prin. ff. de ori. iu. & iſtud conſiliũ ſic electum poſtea repræſentat totum populum, vt no. ſ̃. quę ſit long. conſu. ſuper rub. de iſtis conſilijs facit mentionem glo. poſita ff. ad Treb. l. ita
10 tamen, in prin. † Item no. quod electio debet notificari electo.
11 † Item not. quod ille, qui nominauerit aliquem indebite, tenet̃ ad ſumptus in ipſa electione factos. facit. l. j. de ſum. recu. li x. & ibi, vide quod facit ꝯ officiales eligentes habentes debitum.

LEX XII.

Nec infames, Per hanc leg. dicit Inno. In c. ſuſcitatus. de reſcri. in fi. mag. gloſſ. ꝙ ſi aliquis infamis eligitur iudex, non poteſt ſe excuſare: ſecus ſi ab alio opponatur. Quod an hoc ſit verum, dicam j̃. titu. 1. l. 2. hic non ſunt alia.

LEX XIIII.

Nemo iudex. Nullus Iudex poteſt dare immunitatẽ a muneribus, niſi ſolus Princeps & ex cauſa. h. d. Et hãc leg. intelligo, qñ aliquis vellet concedere immunitatem ex cauſa, a iure non expreſſa, alias poſſet quilibet iudex ordinarius, vt j̃. qui ęta. & qui mor. per totum.

LEX XV.

1 *Tabellionatus officium non debent exercere clerici; ſi tamẽ exercent, valet quod faciunt.*

1 **Vniuerſos.** Conſiliarij non poſſunt exercere officium Tabellionatus. h. d. † Et not. contra Aduocatos, qui exercent officium Tabellionis. puto tamen ꝙ ſi facerent aliqua inſtrumenta valerent, vt nota ne cler. vel mon. c. j. vbi dr̃ ꝙ clerici non debent exercere officium Tabellionatus, tamen ſi exercẽt valet, licet puniant̃. quod eſt no. Idem no. gl. in ſimili, in l. conſulta diualia. ſ̃. de teſta.

LEX XVI.

1 *Conſiliarij non debent recedere de ciuitate abſque licentia.*
2 *Ambaſiatam ſuſcipere poteſt quis cogi.*
3 *Ambaſiator debet docere de mandato.*

1 **Si quis Decurio.** † Conſiliarij non debent recedere de ciuitate ſine licentia Iudicis, aliter puniuntur. h. d. Item ſimiliter non poſſunt acceptare rectoriam extra ciuitatem ſine licentia, vt l. duumuirum, infra
2 eo. † No. quod qui poteſt cogi ſuſcipere ambaſiatam, & ita no. hic in gl. & ſic quilibet Officialis de nouo electus pro acceptando officio poteſt cogi, & inuitus de domo extrahi, vt l. ex domi-
3 bus, j̃. eo. † Secundo no. ꝙ ambaſiator dẽt portare literas, per quas appareat ipſum habere mandatum, vt colligitur hic, ſecũdum vnam lect. prout dicitur, ꝙ debet habere literas a ſuo Iudice. de alia lect. non eſt curandum.

LEX XIX.

1 *Reſcriptum non poteſt concedere immunitatem, niſi in eo dicatur non obſtante tali lege, vel tali.*
2 *Reſcriptum quod conceditur, non obſtante tali lege, vel tali, quid continere debet num. 3.*
4 *Immunitatem an poſſit concedere ciuitas.*

Vacuatis. Reſcripta concedentia immunitatẽ, ſunt caſſa, nec valent etiam ſi cõſenſu curiæ, vel ciuium concedant̃. h. d. No. hanc leg. ex qua no. duo. Primo, ꝙ
1 non valeat reſcriptum continens immunitatem † Secundo, ꝙ ciuitas non poteſt concedere immunitatem. Ad primum opp. ff. de vacat. & excu. mu. per totum, & j̃. de vacat. pub. mu. l. j. So. lex. bene poteſt concedere immunitatem, ſed reſcriptum non poteſt, niſi ſit dictum in reſcripto, non obſtante tali lege. ſupra, ſi
2 contra, ius, vel vtil. publ. l. j † Sed quæro, quid debet continere reſcriptum, quod conceditur, non obſtante aliqua lege, vt habeatur plena immunitas? Reſpondeo, dẽt dici, a muneribus perſonalibus & realibus, alias in dubio realia nõ intelligerentur eſſe
3 ꝯceſſa. † Itẽ dẽt dici, a muneribus & oneribus. aliter ab oneribus non hẽt immunitatem, vt ff. de mu. & ho. l. cui muneris. Itẽ debet dici aliter, ordinarijs, & extraordinarijs alias, in dubio ſolum extraordinaria viderent̃ eſſe remiſſa, vt l. in oneribus, §. qui muneris, ff. de exc. mu. & hæc hic videt̃ tãgi per gl. de quo plenè
4 dixi ff. de iure immu. l. 2. † Venio ad ſecundum no. ſ. quod ciuitas, vel curia non poteſt concedere immunitatem. Contra de l. inter debitorem, & l. emptor. §. pactum, ff. de pact. Sol. dicit glo. ꝙ in præiudicium fiſci non poteſt: ſed in ſuum pręiudicium ſic. Quod intellige verum, ꝙ poteſt concedi immunitas de nouo venientibus ad ciuitatem. Ciuibus enim ſuis non poteſt immunitatem concedere, vt ff. de iure immu. l. 2. poſſet tñ ſuis ciuibus ex cauſa concedi; vt puta quia eſt magnus Doctor Legum, vel medicinę, vt j̃. de decre. Decur. l. 1. quod eſt no. Et hoc declara ſecundum no. in l. 1. j̃. de decre. Decur.

LEX XXIII.

1 *Collectas præteritas ſoluere non tenetur ciuis de nouo factus.*

Prouidendum. An pro debito ꝑdeceſſoris teneatur ſuccedens in officio, remittit ad q. diſputatam per Iac. de Bel. in Auth. vt nul. iu. §. ad hoc. &
1 ego dixi in l. ciuitas, ff. ſi cer. pet. † Et facit ꝙ ciuis de nouo factus non tenetur ad collectas pręteritas, vt etiam no. Dyn. in l. incola, ff. ad mun. & in l. prouidendum. eo. tit.

LEX XXX.

Procuratores. Quod ad faciendum Syndicum pro actionibus exercendis, vel alijs factis communis, non eſt neceſſaria adunantia generalis, vel arengũ. dummodo fiat ab omnibus, vel a duabus partibus, vt j̃. eo. l. nominationum. facit quo dixi in l. 2. eo. tit.

LEX XXXI.

1 *De domo quando poſſit aliquis extrahi.*

Ex omnibus domibus. Poteſt quis extrahi de domo, vt acce-
1 ptet officium, & occultator punitur. h. † Et no. ꝙ licet quis non poſſit extrahi de domo, vt l. ſatis, & l. pleriq;, ff. de in ius vocan. & ff. de reg. iur. l. nemo. de domo tamen poteſt extrahi, vt acceptet officium, ad quod eſt electus, ſicut in maleficijs.

LEX XXXIII.

1 *Conſiliarij non debent torqueri.*

1 **Omnes,** Qui in dignitate poſiti, & decuriones, & ſic omnes Conſiliarij ciuitatum, qui hodie vocantur Decuriones, vt no. in glo. ſ̃. eod. in rubric. non poſſunt torqueri, & quod conſuetudo ꝯria non eſt obſeruanda. h. d. Et hoc facit contra Rectores punientes clericos ex conſuetudine, & facit ſ̃. de iu. fiſ. l. prohibitum, quia mala conſuetudo non eſt ſeruada, vt hic vides.

LEX XXXIIII.

1 *Iudices, vel Aduocati non poſſunt eſſe procuratores.*

Si quis

Si quis procurationem. Officium procuratoris eſt viliſſimũ.h.
1 d.† Et Iudices,vel Aduocati nullo modo poſſunt eſſe procuratores.Et aduerte,quia lex iſta videtur loqui in ꝓcuratore ad negocium,quia ad iudicia non faceret procuratorem aliquẽ Officialem.dic vt s̃.ne lic,po.per tot.

L E X XXXV.

In filijs. Si habeo ius eligendi in aliqua eccľa,& ſteti centum annis,quibus non elegi,quia nõ expediebat non perdo propterea ius meum.pro hoc facit l.ſi partẽ. in princ. ff.quẽad.ſer.amit.vt apparet hic ex tex.ſi neceſſitas non exigit.

L E X XXXVI.

Exemplo. Quod non valet ſtatutum, nec cõſuetudo, quod quis cẽſeatur nobilis,vel ignobilis ex materna origine: quod eſt notabile propter ſtatuta, quæ fiunt contra magnates.

L E X XLV.

Ad ſubeunda. Diuites non pauperes ſunt eligendi ad officium ciuitatis.Nã forte pauperes non poſſunt id implere officium.

L E X XLVI.

1 *Conſenſus omnium de conſilio quando requiratur.*
2 *Conſenſus maioris partis præſentium,an ſufficiat.*

Nominationum. Sufficit duas partes cõſiliariorum eſſe præſentes.h.d. Tamẽ requiritur,ꝙ oẽs ſint vocati ſono tubæ, vel campanæ, vt dixi s̃. eod.l.2.pro quo facit hic tex.dum dicit,adeſſe non poſſunt. Sed quid ſi in inſtrumento Syndicatus contine ntur oẽs de cõſilio, vel canonici fecerunt talem Syndicum:an per hoc probetur eũ factum a duobus partibus? Dic ꝙ nõ, quia per illa verba intelliguntur oẽs,qui fuerant præſentes,vt dicit Nicol. de Mat.l.inter omnes.ĩ prin.ff.qui ſatiſd.cog. Nec per hoc,licet cõſtet aliquos nõ fuiſſe præſentes,arguetur Notarius de falſo per auxilium talis diſpoſitionis.facit ad hoc,quod no.gl.in l.fi s̃. ſine cen.vel re-
1 liq.† Sed qñ requiritur conſenſus omnium de conſilio,vide Inno.in c.cum omnes,de conſt. in ſuis quotidianis. Item dicit in c.cum in iure,de elect. ꝙ quando requiritur conſenſus omniũ,
2 tunc electores nunquam poſſunt eligere vnũ ex ſeipſis. † Secũdo no. ꝙ ſufficit conſenſus maioris partis præſentiũ,de quo no. plene,ff.quod cu.vni.l.nulli.& ff.de reg.iur.l.aliud,§.refertur, & ff.ad mun.l.quod maior,& per Dy.in c. ꝙ omnes tangit. lib.6.

L E X LI.

1 *Tutores procurantes,vt ſuſpecti accuſentur,non excuſantur a tutela.*

Quamuis prouiſum Nobiles, qui ex forma ſtatuti no poſſunt ingredi palatium,niſi pro aliqua cauſa criminali, ſi procurent in fraudẽ vt de aliquo crimine accuſentur, vt palatium ingrediant̃, nõ prodeſt eis fraus.ad idem ff.de his quæ in frau. cred.l.j. circa fin.
1 † Item no.ꝙ etiam facit ꝯ tutores, qui ad hoc vt non teneantur ad curam tutelæ procurant,vt de ſuſpecto accuſentur: & faciũt interdum adminiſtrationi interdici,ut talis fraus eis non proficiat.& facit s̃.ſi ex fal.inſt.l.1.

L E X LIIII.

1 *Capere obligatum propria authoritate põt quis,ſi nõ habeatur copia Iudicis.*
2 *Repreſſaliæ conceduntur contra ciuitates non facientes iuſtitiam.*
3 *Capientes aliquos pro repreſſalijs,non poſſunt eos retinere in domo propria.*
4 *Capere poteſt quilibet homicidas,& malefactores fugientes.*

Generali. Vbi non habetur copia Iudicis, põt authoritate propria capi curialis, & ad curiam duci, & eius qõ infra tres menſes dẽt terminari;alias iudex punit̃.h.d.
1 † Et no.ex hac lege,ꝙ vbi non habetur copia iudicis, põt qs capere obligatũ ſua authoritate. facit s̃.de Iudæis & cælico. l.nullus.& quod ibi no.& ff.de his,quæ in frau.cred.l. ait Prætor. §.ſi debitorẽ,& ff.quod vi aut clam.l.ſi alius §. eſt & alia. Quod fa-
2 cit † ad multa,ſpecialiter de repreſſalijs concedendis, vt poſſint concedi ꝯ ciuitates, quæ denegant facere iuſtitiam, ſi de ea ad ſuperiorem non poteſt habere curſus. Secundo no.ꝙ licet quis capiat,non debet ſibi retinere,ſed iudici præſentare. ſimile not. s̃.vbi Decurio.vel cohor.l.1.& Inſt.de act. circa prin. & x.collat. de pace iuramen.fir.§.1.vt dixi in d.l.ait Prætor,§.ſi debitorem.
3 † Quod facit,vt illi qui capiunt aliquos pro repreſſalijs,non poſſunt eos retinere in domo propria;de quibus dic, vt plene dixi ĩ illo tractatu de repreſſalijs. Tertio no.ꝙ qñ cã eſt publica, ſicut quilibet admittitur ad agendum: ita quilibet admittitur ad capiendum:ita dicit tex.hic, dum dicit ꝙ quicunque poteſt vendi
4 care,& hic poteſt manumittere. † Et ſic facit,quod homicidas, & ſimiles malefactores fugiẽtes quilibet poſſit capere. Item no. caſum,in quo inſtantia debet durare tribus mẽſibus, licet regulariter ꝯ,vt l.properandum,s̃.de iud. Vltimo not.hic argu. & eſt etiam quaſi caſus ad quæſtio.ſi ſtatutum, quod eſt Peruſij, dicit qđ arbiter,& arbitrator teneantur terminare cauſam infra tres menſes, & ipſi abſoluant partes ab inſtantia iudicij, an videãtur terminaſſe cãm? & tex.hic facit,ꝙ non: ſed debent condemnare,vel abſoluere,nam per abſolutionem ab obſeruantia iudicij non terminatur lis,licet perimatur inſtantia. & h.d.tex.

L E X LVI.

1 *Doctor,qui per xx.annos legit,efficitur Comes; tamẽ ſi ante erat popularis, remanet etiam.*

1 **Alexandrinis.** † Licet Doctor, qui legit per xx. annos,efficiatur Comes,vt l.j. ȷ̃. de ꝓf. qui in vrb.Conſtant.tamen ſi ante erat popularis,remanet etiã, vt hic in fi.l.ibi,curalis tamen permaneat, &c. nam per dignitatem non minuitur ſtatus.

L E X LVII.

Quinque. Hæc lex facit ad quæſt.ſi priores artium habeant arbitrium ſuper bono ſtatu ciuitatis: modo elegerunt quoſdam officiales ad videndum monſtras equorum Poteſta is,& Capitanei,& ſtatuerunt vigore huius arbitrij ꝙ Poteſtas, & Capitaneus nõ poſſunt ꝯ eos procedere, an valeat tale ſtatutum? & vr̃ ꝙ ſic, dum dicit hic tex. vt Officiales ſint magis liberi.quod no.& de hoc vide in l.ambitioſa.

L E X LIX.

Si quos ſpontaneos. Qđ partes poſſint petere a Iudice,vt ꝯfirment eorum ꝯ̃ctus,de quo per Inno.de confir.vti.vel inut.c.in ꝯfirmando. Et ibi ipſe vr̃ dicere, ꝙ in ꝯ̃ctibus iuris gentium non eſt neceſſe ꝙ petatur confirmatio,in ꝯ̃ctibus autẽ iuris ciuilis ſic. Sed mihi vr̃,ſaluo ſemper meliori iudicio,ꝙ in omnibus caſibus, in quibus dubitatur qui poſſit petere illum actum confirmari, ſicuti dicimus iuſtitiam,ꝗ̃ quis põt cõfirmari petere, vt prædicto c.& dixi plene ff.de appel.l.ſi expreſſim. per hoc eſt argum. hæc lex,& ff.de act.emp.l.Iulianus,§.ſi quis colludẽte.& pro hoc facit optime in c.fi.de maio.& obe.vbi tranſactionem,& compoſitionem poteſt quis petere confirmari; hoc enim perſuadet æquitas. Quid ſi dubito ne aduerſarius petat ꝯ̃ctum reſcindi, vel deceptione, vel alia cauſa, quare nec debet poſſet petere ſuper tali contractu confirmationem: certe non video.hoc tamen requireret altiorem examinationem,& ideo nunc omitto.

L E X LXV.

1 *Peruſina ciuitas non ſubeſt Papæ,nec Imperatori.*

1 **Diuæ memoriç.** † Hæc lex facit ad plura,ſ. ꝙ ciuitas Peruſina non ſit ſubdita Papæ,nec Imperatori. Et ſi dicis, ꝗcquid non ſubeſt eccleſiæ,ſubeſt Imperatori; concedo,niſi eccleſiæ non ſubiacent ex priuilegio,vt ciuitas iſta,cum Imperator donauit eccleſiæ, & eam eccleſia poſtea liberauit.quod no.

¶ Si ſeruus,aut libertus ad Decurionatum aſpirauerit. Rub.

L E X P R I M A.

1 *Officium Tabellionatus non eſt dignitas.*

1 **SI libertus.** † Quod officium tabellionatus nõ eſt dignitas.idem no.in l.pen.in fi.ȷ̃.ꝗ mil. non poſſ.quod eſt verum,arg.ſup.eo.tit.l.vniuerſos.

L E X II.

1 *Eligens defectuoſum,præſumitur cum eo diſpenſare.*
2 *Eligens indignum,& indignus patiens ſe eligi,puniuntur.*
3 *Fama publica eſt iuſta cauſa credendi.*

1 **Pręſes.** † Qñ eſt defectus ex perſona electi, talis ſuper quo eligẽs poteſt diſpenſare,præſumitur diſpenſare eo ipſo quod eligit, vt l.quidam conſulebat,ff.de re iudic.vel ſic,eſt veriſimile qđ diſpenſaret ſi ſciret,vt d.l.Barbarius. Si vero diſpẽſare non poſſet,vitiatur electio,vt hic.Et per hãc legem videtur deſtrui opinio Innoc.dicentis ꝙ iudex poteſt ſe excuſare allegãdo infamiam,niſi excipiatur ab alio,per l.nec infames, s̃.titu.1.&
2 ipſe hoc tenet in c.ſuſcitata,de reſcri.Nam tu vides hic,ꝙ ſi patitur indignus ſe eligi,punitur;ſic & ꝗ eligit indignum punitur, vt l.obſeruare,s̃.de Decurio.& vide no.in l.iuſta cã, ff.de manu. vind.facit l.generali,de tabul.ȷ̃.lib.x. dẽt ergo ipſemet ſuam cõditionem manifeſtare,& hoc puto verum. tex. eſt in l.qui cum vno,§.1.ff.de re milit. Nec obſtat l.nec infames.s̃.tit.1. quod fatetur,quia infamia non eſt immunitas; tamen poſſet dicere, nõ poſſum cogi ad iudicandum propter immunitatem, ſed debet dicere,non poſſum eſſe iudex,quia infamis eſt. prædicta vera, ſi infamia eſt alias detecta per alium,quia forte cõdemnatus; alias non debet ſuam infamiam manifeſtare,vt ff.de iureiurã. l.alias. dic vt ibi no.ibi dixi.& quod no.in l.qui iuraſſe, §. ſi pater, s̃. de
3 iureiuran.† Item quod iuſta cauſa credendum eſt publicæ famæ,quod facit ad multa, & ſpecialiter ſi accuſator non probat malefi-

maleficium;ſed reūs manifeſte probat ſe non feciſſe, ſi tamen ꝑ accuſatorem ꝓbatur publica fama, excuſatur a calumnia & facultate,vt hic. Aduerte tñ,ꝙ debet probare publicam famam fuiſſe tpe,quo fuit accuſatio porrecta. Nam ſi iam fuiſſet publica fama,ꝙ aliquis commiſiſſet homicidiū, hodie uero eſt fama in contrarium, ſequens fama tollit effectum primæ infamiæ, vt l.j.§.1.ff. quis ordo in bo.poſ.ſerue.quæ no.vt hic apparet.

De prædijs curialium ſine decreto non alienandis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Decretum Iudicis quid operetur, & nu.2.*
2 *Decretum vbi requiritur ſufficit ſola præſentia.*
3 *Contractus ſi eſt nullus,poſſeſſor non lucratur fructus.*

SI quis Decurionum. Quæ debent interuenire cum interponit decretum,vel cum interponi petitur. Dic cum petitur interponi, debent cauſæ ſigillatim poni vt hic, & in l. magis puto,§.ne paſſim,ff.de reb.eod. Itē debent cauſæ ſolenniter probari, alias non ualeret decretum ipſo iure,vt l. j. §. hæc verba, ff. ne vis fiat ei. & l.cum vero. §. ſubuentum,ff, de fideicom. liber.
1 † Item quid operetur decretum Iudicis? Dic primo, vt nec emptor,nec venditor poſſit conqueri, quod ſit deceptus vltra dimidium iuſti pretij,vt hic in tex.immoderatus venditor,&c.& ibi, emptor iniuſtus. & ad hoc eſt vtilis confirmatio contractus fa-
2 cta per Iudicem,de qua habuiſti ſupra tit.2.l.ſi quos. † Itē etiam operatur decretum iudicis,vt quis non poſſit conqueri de dolo, vel de metu.hic in tex.denique,&c.Item ſi fiat in præſentia conſanguineorum,vt ſ.de tranſa.l. tranſactionis. & ff. quod metus cau.l.non eſt veriſimile,in princ. Item quod occulte dicitur,fieri,quando fit ſine decreto iudicis, vbi decretum exigitur, vt hic in tex. ꝙ ſi quis,&c.& facit ſ.de his,qui ex public. mu.per. acci,
3 & qđ ibi dixi.† Item dicit Bar.in l.Modeſtinus,in prin.ff.de don, ꝙ vbi requiritur decretū, ſufficit ſola præſentia, ibi vide. Adde notata in repet.l.quod libellum.ſ.de fide inſtru. & iure haſtę fi-
4 ſca. circa vires decreti. † Item ꝙ quando contractus eſt nullus, poſſeſſor non lucratur fructus. Et hic adde no.p Bar.in l.quemadmodum,j. de agric.& cenſi.lib.xj. & facit ſ.de fide inſtru. & iure haſtæ fiſca.l.j.in fi. & quod ibi dixi.

LEX III.

1 *Verbum,pretium, pertinet ad contractum emptionis.*

1 Curiales. † No.quod verbū pretium,proprie ad ɔ̃ctum emptionis refert. In ɔ̃rium tñ vr̄, vt l.ſi quis an.in fi.ff.de acqu. poſ. & quod no.ff.de ſuperfic.l.1.§.1.quod examina, vt plene dixi in illa quæſt. per me diſputata,quæ incipit Publicanus. Et quod nō ſufficit ſi dicatur in inſtrō ſyndicatus, conuocatur &c.ad ſonum campanæ,&c. ſed debet dici,in quo fuerun omnes,vel maior pars,vt ſupra tit. 2.l. nominationum.

Quando & quibus quarta pars debetur, & de bonis Decurionum, & de modo diſtributionis eorum. Rubrica.

LEX II.

1 *Dimidia continetur appellatione partis.*
2 *Diuiſio cuiuſque rei non debet fieri,ne patrimoium corrumpatur. Et quando fit diuiſio rerum mobilium,partes debent adeſſe.nu.6.*
3 *Quartam qui habere debet, poſſeſſionem rei vacantis ſua auctoritate ingredi non poteſt.*
4 *Negligi quod communiter poſſidetur, eſt naturale vitium.*
5 *Inuentarij copia ſi a tutore putatur,ſufficit quod detur parti initiū,& finis.*

MEminimus. Quarta,vocatur particula ſimile ſ. de inoff. teſt.l. ſi quis in ſuo
1 vbi dr̄,minuſcula. & procedit ea ratione,quia† appellatione partis continetur dimidia,vt l.nomen filiarum,§.portionis,ff.de verb.ſignific.vnde diminuitur ſaltem dimidia dimidię. pro hoc facit,quod dicitur quod pars adiecta parti, partem partis facit,vt l.qui repudiauit,ff.de inoffic. teſtam. ff. de dam. inf.l. plures.& ibi dixi.& prædicta vera ſunt,niſi ratione adiūcti aliud
2 apparuerit. Item not. hic quod non debet fieri diuiſio cuislibet rei,ne patrimonium corrumpatur,vt ff.de leg.1.l. non amplius,
3 §.fin.& l. ſequ. quod no.ſupra ad leg. Falcidia l.2. † Item no.hic quod ille qui debet habere quartam, non poteſt ingredi poſſeſſionem rei vacantis ſua authoritate, vt hic ibi dum dicit,Curiales non poſſe ſua authoritate occupare.Sed contra hoc opponitur de eo,quod no.ſupra de leg.l.non dubiū. Præterea licet hæredi vniuerſali occupare totū ſua authoritate noīe poſſidentis, vt l.cū hr̄des,ff.de acq.poſ.& facit ſ.de edi.diui. Adr.tol.l.fi.ergo & eadē rōne,& cuius cōpetit portio bonorū, vt ff. de pe. hær. l. itē veniunt,§.ait Senatus.& ff ſi pars hær.pet.l.1. in prin. Solu.illud verum, quando alicui debetur certa portio rei ſimpliciter, & determinate;ſecus ſi non ſimpliciter, nec determinate,vt hic Non enim debet curia habere quartam partem cuiuslibet rei, ſed hæres debet facere diuiſionem. Item eſtī electione hęredis, vtrum nomina apud ſe retineat parte ſoluta curiæ, an vero patiatur nomina communiter exigi,vt hic in verſic.exigendo. Ad idem,quod dicimus de legatario, qui non poteſt licite occupare poſſeſſionem quando imminet Falcidia,vt ſ.quo.leg.l.1. & ꝑ totum.& ex his puto,ꝙ filius pro ſua legitima,vel ſuo ſupplemēto, non poteſt occupare poſſeſſionem bonorum ſua authoritate,quia non debetur ſibi ſimpliciter,& determinate in qualibet re,cum debeatur ære alieno deducto, & ſi ignoretur quantum. imo dico ꝙ ſi ingreſſus eſt poſſeſſionem ꝓ ſua legitima, nullius partis eſt poſſeſſor,qa talis portio eſt īcerta ratione quote,& tota ratione loci,quia pro indiuiſo,vt l.Mæuius,§.duobus,ff.de le. 2,ratione quotæ,quia neſcimus vtrum tertia,vel quarta pars ꝓpter incertum æris alieni,vt l.in fideicommiſ.in prin. ff.de vſur. & ff.ſi cui plus quam per leg. Falc.l.1.§. amplius. Ergo poſſeſſio non quæritur,vt l.3.§.incerta.ff.de acqui. poſ. Item quod ſuffi-
4 ciens eſt ratio ad faciendum fieri diuiſionē actionū,quia † naturale vitium eſt negligi quod cōiter poſſidetur. iſta tamen ratio non vrget ita,ꝙ pupillus poſſit prouocare ad diuiſionem, vt l.ſi pupillorum,in prin.ff.de reb.eo.niſi forte habeat ſocios vltra cōmunem modum rixoſos,vt ſ.de ſacroſ.eccl.l.iubemus.ibi, diuidere.& l.item,ff.pro ſoc.Et ex hoc ſequitur ꝙ oēs ll.quæ loquūtur de obligatione,& conſignatione,non habent locum in reb. immobilibus,ſ.de don.ante nup.auth.dos data:& ibi gl.allegat hanc leg.& ſ.de vſu.l.acceptā.& quod ibi no.in prima glo. & ff.
5 ſol.matr.l.mora.& ibi no.per gl. † Item ex hoc verſ. quod autē, no.ꝙ alias dixi optime facit, quod quādo a tutore petitur copia inuentarij, non debent ſibi aſcriptæ res mobiles dari vt hic, ne manifeſtetur pōpa in diuitibus,vel vilitas, vel paupertas in pauperibus.de immobilibus videntur tex.in verſ. præcedenti. In ɔ̃rium puto,ꝙ etiam de his non debeat dari copia,argum.l.j.ſ.de ali.pu.præ.nam ſufficit,ꝙ detur parti initium inuentarij & finis. & ex hoc apparet ꝙ tutor poſſit adminiſtrare, & ex hoc pars ſecuta eſt,vt l.j.§.defendi,ff.ex qui.īcau.poſ.ea.Et plus ſibi de inuētario edi non debet,ergo &c.vt ff.de eden.l.argētarijs,§.edi. Itē no.hic tex.qui dicit, de iuramento hæredis tui eſt credēdum in iſtis rebus minimis,facit, quod no.ſ.de iure delib.l. ſcimus, §.in computatione.& ſ.de his,qui ad eccl.confu.l.præſenti, §.ſi tibi.
6 & dixi in l.diuus,ff.ſi cui plus quam per leg.Falc.† Item ꝙ partes debent eſſe præſentes cum fit diuiſio rerum mobilium, & ibi qualiter fiat iſta diſio.

LEX III.

1 *Decedens cum filio de ordine fratrum Minorum,uidetur decedere ſine filijs.*

Si quis curialibus. Filius,qui eſt frater Minor,q ꝑ arctitudinem regulæ non ſuccedit,vt in c.exiui de Paradiſo.de verb.ſig.in clem. nullo modo facit partem alijs filijs, ſicuti ille cui ꝓpter pœnam eximitur vita,vt l.1.in fi.ff.de bon.poſ.contra tab.& in l.ſi neceſſe, § ſi de-
1 portatus,ff.de bo.liber.† Et pro hoc dico ꝙ ille.qui decedit cum filio fratre Minore,vr̄ ſine filijs decedere,& ſic conditio fideicōmiſſi deficeret,de quo plene dixi in 4.lib.Minoricarum.

De imponenda lucratiua deſcriptione. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Pater accepit in emphyteuſim ab eccleſia, deceſſit pluribus filijs relictis an, poſſint inuicem alienare partem ſuam.*
2 *Reuocans rem donatam ex cauſa ingratitudinis, an videatur eam rehabere titulo lucratiuo.*
3 *Res eccleſiæ ſemel effecta alienabilis,ſemper erit alienabilis.*

DEſcriptionis. Quis dicatur extraneus, vbi ꝙ oīs extraneus,dr̄, qui non eſt de aſcendentibus,vel deſcēdentibus:licet alias oīs extraneus dicatur,q nō eſt in ptāte,vt l.j.§.extraneum. ſ. de rei vx. act.Item no.ꝙ cum nō mutatur ɔdō pſonæ,non mutatur con-
1 dō ſtatus rei.† Et ſic vr̄ hic quaſi caſus qōnis. Si duo fratres accipiunt in emphyteuſim ab eccl̄a,vel accepit pr̄, qui deceſſit pluribus filijs relictis,q̄ritur vtrū iſti filij poſsūt inuicem alienare partem ſuam?& vr̄ ꝙ ſic. Nam ratio,quare alienatio prohibita eſt, eſt quia non eſt obligatus eccl̄æ actione perſonali,vt no.Docto. in l.fi.ſ.de iure emph.Sed in propoſito fit alienatio ei,q eſt ęque obligatus,ergo poteſt ſibi vendi:& pro hoc videtur caſus hic, & pro hoc facit ſ.de fideicom.l.voluntas.& dixi in l.ſi mihi & Ti-
2 tio,ff.de verb.oblig.& l.cum his.§.fin.† Quod ſi quis reuocat rē donatam ex cauſa ingratitudinis, non videtur eam rehabere ex lucratiuo titulo. Et ſic vides ꝙ recuperare rem,quam quis dedit ex nouo contractu, nunquam eſt titulus. Non enim eſt titulus lucratiuus, & de iſtis titulis lucratiuis, & cauſis dixi plene in
3 l.Mæuius,§.duobus,ff.de leg.2.in repetit. quam feci Piſis. † Et

ꝙ res eccleſiæ, quæ ſemel effecta eſt alienabilis, ſemper erit alienabilis. Idem in omni re prohibita alienari, ad hoc quod dixi ſ. de Decur. lib. x. & l. diuæ.

De prębendo ſalario. Rubr.

L E X   V N I C A.

1 *Salarium non poteſt concedi ab aliqua habente arbitrium generale illius vigore.*

1 Nulli ſalarium. † Ex eo, ꝙ quis habet arbitriũ generale, non propterea illius vigore poteſt concederę ſalarium. h. d. Item Guil. de Cu. allegat hãc leg. Quidam fecit bãnum ꝙ ſi quis capiat talem malefactorem habeat centum: ꝙ tale bannum non valeat, niſi fiat per commune. de hoc per Bar. in l. omnes qui transfugas. ff. de re mili. & de hoc in l. 1. ff. de iuſt. & iure. facit inf. de naui. l. 3.

Dę municipibus, & originarijs. Rubr.

L E X   P R I M A.

1 *Onera quis ſubire cogitur in loco originis, & incolatus.*

1 CVm te Biblium. † In loco originis, & incolatus, cogitur quis ſubire onera. h. d. Nota. ex eo, ꝙ dicit Biblium ex origine, quod idem eſt, quod dicere Florentinum, & natum de Florentia. quod declara, vt plene dixi in l. j. ad munic.

L E X   II.

1 *Mulier alibi nupta, deſinit eſſe ciuis ciuitatis propriæ originis.*

1 Si, vt proponis. † Mulier nupta alibi, deſinit eſſe ciuis ciuitatis propriæ originis. quod intellige quantum ad ea munera, quæ habent eam auocarę a ſeruitijs viri: quo ad alia autem remanet ciuis, vt ff. eo. l. fi. §. dẽ reſpondit. & ibi vide. quod intellige ſm no. in l. ea, quæ. j. de mune. & in quo loco, & ibi vide quęſtionem, quam ibi poſui. & hęc eſt gl. Angelus de Peruſio.

De incolis, & vbi quis domicilium habere videtur. Et de his, qui ſtudiorum cauſa in alia ciuitate degunt. Rub.

L E X   P R I M A.

1 *Ad numera quis vocari non poteſt, poſtquam tranſtulit incolatum.*

1 Nou tibi obeſt. † Poſtquam quis tranſtulit incolatum, nõ poteſt vocari ad munera. h. d. No. ꝙ domicilium quæſitum conſtitutione, poteſt mutari: & poſtquam quis mutauit, non poteſt vocari ad munera. qđ intelligo, ſcilicet ad munera noua: ſed ad collectas, & munera iã impoſita tenetur, vt l. incolam, ff. eo. tit. & ibi dixi.

L E X   II.

1 *Scholares nõ dicuntur cõſtituere domicilium in loco, in quo ſtudent, niſi ſteterint per annos decem in illa ciuitate.*

1 Nec ipſi, qui. † Scholares non dicuntur conſtituere domicilium in loco, in quo ſtudẽt, ſiue in illa ciuitate, niſi per decem annos ſteterint, vel alia ratione conſtituantur. Idem in patre filium viſitãte. h. d. Dy. in l. lex Cornelia, §. domum, ff. de iniur. Intellige hanc l. in dubio. Nam ſi eſſet certũ, ꝙ ſtaret in iſta ciuitate, vt ſcholaris cauſa ſtudendi, tũc ꝑ mille annos non adipiſceretur hic domicilium, vt ff. de leg. 3. l. quæſitum, in prin. & dixi plene in d. §. domum.

L E X   III.

1 *Comitatiui an poſſint facere de una villa duas pro oneribus.*

Eſt verum. Quod habitantes in comitatu non vocãtur ad munera, & honores, vt ciues. h. d. vt l. ciues, ff. eo. tit. In collectam ſunt, & vocabuntur ad honores c̃t Comitatenſes ſecundum formam l. 1. j. ne reſt. ad aliqua oble.
1 Aduo. lib. xj. † Sed an comitatiui poſſint facere de vna villa duas pro oneribus, vide Bar. in l. 1. inf. de metro. Beryto. lib. xj.

L E X   IIII.

1 *Foreſi poſſidenti aliquid in ciuitate, vel comitatu, non debet indici onus cuſtodiæ, vel collecta.*

1 Cum neque. Propter ſolam poſſeſſionem quis non vocatur ad munera. h. d. † No. ꝙ foreſi poſſidenti aliquid in ciuitate, vel comitatu, non poteſt indici onus cuſtodiæ, nec poteſt indici collecta quod eſt verum, vt l. rõ in fi. ff. de muneri. & hono. & no. j. tit. 2. ſuper rubr. Fallit in vſurario, vt l. fin. §. qui hominem, ff. de mun. & hon. Item fallit in aliquibus ciuitatibus, quæ fecerunt aliqua prædia tributaria propter collectas, & alia onera. Item ꝙ collecta ſit onus reale, ut d. l. fi. §. patrimoniorũ, cum §. ſequen. Et ideo ciuitates, quę habuerunt de cõſuetudine a tpe, cuius nõ extat memoria, ꝙ imponeretur collecta forenſibus poſſidentibus in territorio ſuo, hoc potuerunt facere, cũ talis vſus ſit ſimilis priuilegio, vt l. hoc iure, §. ductus aq̃. ff. de aqua quo. & ęſt. & l. fin. ſ. noua vec. inſt. non poſ·

L E X   V.

1 *Verbum, ciuitas, idem importat, quod patria.*

1 Si in patria. † Verbum ciuitas, idem importat quod patria.

L E X   VI.

1 *Origo, & domicilium faciunt quem vocari ad munera, niſi per priuilegium contrarium ſit expreſſum.*

1 Priuilegio. † Origo, & domicilium faciunt quem vocari ad munera, niſi per priuilegium cõtrarium ſit expreſſum. h. d.

L E X   VII.

1 *Forum in ciuitate an ſortiatur quis per baptiſmum.*
2 *Abbas eccleſiæ Peruſinæ an efficiatur ciuis Peruſinus.*
3 *Incola efficitur quis, vbi habet maiorem partem fortunarum ſuarum, & vbi ſedem conſtituit.*
4 *Peregrinus dicitur qui non eſt in loco propriæ ciuitatis.*
5 *Ciues, vel incola, an dicitur vxor ratione matrimonij.*

Ciues. Quæ differentia eſt inter municipes, ciues, & incolas? dicit gl. ꝙ municipes eſt genus. Idem no. ſ. tit. 1.
ſuper rub. & dicit ꝙ municipes eſt genus: ciues, & incolæ ſunt
ſpecies. Item ciuis ſubdiuiditur in duas ſpecies, quia alius origi-
narius, vt ſ. tit. j. ſuper rub. & alius non originarius: ſed per alios
modos, qui hic ponũtur. Sed quid ſi aliquis eſt natus in aliquo
caſtro libero, nec ſubiecto alicui ciuitati, quomodo appellabi-
tur, cum nomen ciuis ſibi nõ conueniat? Reſpon. ſtat in nomi-
ne generali, & vocabitur municeps. ita loquitur rub. ſ. de ma-
giſt. mu. Item hic dr̃ origo, qualiter intelligatur, dic vt l. filius, ſ.
1 tit. j. An per baptiſmum quis ſortiatur forum in ciuitate? ꝙ vide
tur: quia ſicuti per manumiſſionem quis ſortitur forum, & di-
citur naſci, ita & per baptiſmum. dic vt dixi ff. eod. l. j. Item quæ-
ro, hic dicit electum ad honorem, quia Poteſtas, vel Capitaneus
efficitur ciuis. & ponit gl. exemplum de quodam Poteſtate ciui
tatis Bononiæ, Ruffino Guaſco: vel dic electum ex conuentio-
2 ne. † Item quæro aliquis efficitur Abbas monaſterij Sancti Pe-
tri, vel alio modo eccleſiæ Peruſinæ, an erit ciuis Peruſinus? Dic
vt dixi ff. eod. l. j. Item quæro, hic dicitur, adoptio. dicit gl. quam-
diu durat, an idem in monachatione ſi aliquis efficitur mona-
chus. Item an ipſum totum capitulum iudicabitur, vt ciuis, vel
3 forenſis dixi in d. l. j. ff. eod. tit. † Item no. quod hic dicitur in ſe-
cunda parte, ꝙ quis efficitur incola, vbi habet maiorem partem
fortunarum ſuarum. Item ibi conſtituit ſedem ſuam. quod eſt
no. nam ſi probo ꝙ tu habes in ciuitate iſta aliquid, præſumeris
4 incola, niſi probes, ꝙ habes alibi plus. Item † no. ꝙ dicitur quis
peregrinari, quando non eſt in loco propriæ ciuitatis. Sed quæ-
5 ro. † vtrum vxor alicuius ratione matrimonij dicatur ciuis, vel
incola? & gl. dicit ꝙ dicitur ciuis, de quo dixi plene in l. fi. §. idem
reſpondit, ff. eo. tit.

L E X   XIII.

Senatores Quod nemo ex ipſa origine efficitur nobilis excepto Principe, q nobilitatur propter originem ſuam, vt l. mulieris, j. de dig. de qua dixi in l. j. j. de dig. in materia nobilitatis.

De mune. & hono. non continuandis inter patrem, & filium, & de interuallis. Rubr.

L E X   P R I M A.

1 *Onus ſuſcipiendi hoſpites poteſt induci eccleſiis.*

SIcut & honores. Infans poteſt eſſe Decurio? & facit ad ea, quæ dixi
1 in l. j. j. de dig. quòd infans põt eſſe miles, & coronari. An-
2 gelus. † Quod onus ſuſcipiendi hoſpites, eſt onus patrimonia-
le. & ſic videtur ꝙ poſſit indici eccleſijs, vt ſ. de exac. trib. l. fi. ta-
men eis eccleſijs eſt ſpecialiter conceſſum, ne teneantur recipe-
re, vt ſ. de Epi. & cle. l. j. Et iſta occurrunt ſæpe de facto quando
ſuperueniunt milites.

De decretis Decurionum, & ſuper immunitate quibuſdam concedenda. Rubr.

1 *Quod poteſt fieri per ſtatutum, poteſt fieri per pactum.*
2 *Præſcriptio plus poteſt quam pactum.*
3 *Conuentio partium tantum operari poteſt quantum lex.*

1 ¶ Gl. ſuper iſta Rubrica † eſt notanda in eo, quod ſpecialiter
dicit, ꝙ poteſt fieri per ſtatutum, poteſt fieri & per pactum. Sed
in contrarium facit, quod no. ff. de reg. iur. l. neque pignus, §. pri
uatorum. & in l. nec ex prætorio, eo. titu. quod declara. vt plene
dixi in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. ſuper rub. Item conſuetu
do, & pactum, vt no. j. de agri. & cenſi. l. domini prædiorum. li.
2 xj. plus † tamen poteſt præſcriptio, quam pactum, vt no. Bart. in
3 l. quemadmodum, eo. tit. de agri. & cenſi. Item tantum † poteſt
operari conuentio partium quantum lex, vt l. j. §. ſi conuenerit,
ff. depo.

ff.depo.& no.Cy.in l.Iul.in q.ſi. ff.qui ſatid.co. No.glo. Rubri-
cæ,quia notabilis eſt,& bona.

De excuſatio.munerum. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Verba iſta,regimen,& protectio,quid important.*
2 *Collectam vtrum poſſint imponere habentes regimen,& protectionem.*

ETiam hi. Etiam hi,ꝗ gerũt negotia Principis,non
habent vacationem a munerib. niſi ſint
ex illis officialibus, quibus ſpecialiter eſt cõceſſum. h. d.
Quæro, quid ſit dictum,protectoribus? Glo.dicit.dic de hoc vt
infra de domeſt.& protect.ſuper gl. Rub. vbi exponit protecto-
res,illos,ad cuſtodiam Principis, vt ſunt macerij, & alij ſimiles.
Et ex hoc dicebam quod dicitur hodie in capitulis factis cum
Archiepiſcopo Mediolanenſi, ꝙ omnia caſtra occupata per V-
baldinos,remaneant ſub protectione,& regimine ipſorum: du-
1 bitatur,quid important iſta † verba,protectio & regimen? & i-
deo dico ꝙ per iſta verba non debetur eis, nec habent per hoc
aliq̃ iuriſdictionem.caſus eſt in ca. ex parte tua, extra de pri. Sed
habent poteſtatem ſe defendendi de facto cum armis & militi-
bus, quod eſt officiũ protectionis,vt no.ſuper rub.infra de pro-
tec.& dome.lib.10. & poteſt etiam defendere in forma iuris, &
iudicij,vt no.in cap.audientes.extra,de appell. Sed ex ęo,ꝙ dicit
ſub regimine,eſt maius dubium: nam Rector loci,idem eſt q̃d
præſes,vt ſ.de offi. Rect. prouin.in rubro,& nigro. & ff. de offi.
præſi.l.illicitas,§.qui vniuerſalis.& ſic no.ꝙ ibi dixi regunt:& ſic
videtur, ꝙ ex mẽte dictorum verborum poſſint omnia facere,
quæ põt Pręſes,& ſic habent merum,& mixtum imperiũ.In ꝯ-
rium facit, quia verũ eſt ꝙ dictum eſt, qñ committitur regimẽ
prouinciæ; ſed qñ committitur regimen ciuitatis,non venit me
rum, vel mixtum imperium: & idem ſi committitur regimen
caſtrorum,vel villarũ,vt ſ.de defen.ciui.per totum,& melius in
corpore,in Auth.de defen.ciui.§.iuſiurandum, & §. audientia.
& ſ.de magiſtr.& muni.per totum.& ibi per gl. & Azo.in Sum
ma. & hoc vr̃ verius, ꝙ cum ſpeciale ſit in vrbe Romana, vt ſi
eis comittatur regimen, videatur committi merum,& mixtum
imperium, vt ff.de offic. præfec. vrb.l.1. maxime cum iſta verba
dubia debeant interpretari ꝯ eum, qui profert,vt ff.de pac. l.ve-
terib. Sed poſito ꝙ habeãt merum,vel mixtum imperium pœ-
næ & mulctæ, quæ imponuntur in dictis locis, nunquid erunt
eorum? Certe non,quia non ſunt Præſidis,ſeu Rectoris;ſed eius
qui in dictis locis habet ius fiſcale, vt l. mulctarum, ſ. de modo
mul.& x.col.quæ ſunt regalia.cap.1.vbi expreſſe dr̃, ꝙ talia non
2 veniunt, niſi expreſſe concedãtur. † Sed quæro, vtrũ hmõi per-
ſonæ poterunt imponere collectam in dictis locis? Reſpond.
nõ,quia præſes prouinciæ non poteſt imponere collectam,vt j.
eo.l.placet.& de ſuperindic.l.1.remanet ergo apud eos,ad quos
primo pertinebat ius collectandi.Cetera dic vt in gl.

LEX IX.

1 *Munus publicum non poteſt pecunia redimi.*

Illud. Conuenit. No.ꝙ ille,qui tenetur ad factum ex diſpo-
1 ſitione legis, non liberatur p̃ſtando intereſſe.† Item
no. ꝙ munus publicũ non poteſt pecunia redimi. de primo dic
vt dixi ff.de verbor. obliga.in l.ſtipulationes non diuiduntur.

LEX XI.

1 *Ruſtici,qui habent poſſeſſiones ad ſocidam,non tenentur ad collectas.*

1 Eos. † Ruſtic ,vel etiam alij habentes poſſeſſiones,pro qui-
bus reſpondeãt tertiam partem communi, non tenen
tur ſoluere collectam, quæ imponitur pro imminentibus ne-
ceſſitatibus,vt hac lege.

LEX XII.

1 *Priuilegium durat etiam finita dignitate.*

Maximarum. Priuilegiatæ pſonæ pro poſſeſſioni-
bus ſuis nõ debent ſoluere collectas
p remuneratione legatorum, qui mittuntur a curia Principis,
1 & ille pprie intellectus illius leg.licet glo.aliter intelligat.† Item
no. ex fi. huius leg. ꝙ priuilegium durat etiam dignitate finita.
facit l.infames.j.de infa.& l.ea,quæ.j. de mulie.& in quo loco.
ſecus ſi priuilegium darẽt officio non habenti dignitatem anne
xam,vt ſ.eo.l.1.& ibi no.& facit j.eo.l.cum lege.

Qui ætate ſe excuſant. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Studentes in terris propriis, non debent grauari ad cuſtodias, & alia mu-
nera perſonalia.*

CVm vos affirmetis. Studentes habent
immunitatẽ a mu
nerib. perſonalib. ſecus a muneribus patrimonialibus
1 vt j.eod.l.fi.vſq; ad xxv.ann.h.d.† Not.pro ſtudiẽtib.vt in terris
propriis non grauentur ad cuſtodias,& alia munera perſonalia,
in quibus non requiritur conſilium, vel diſcretio, nec vertitur
2 aliquod periculum.† Item no.ꝙ iſtud priuilegium non habet lo
cum,niſi in minoribus quaſi non præſumat Imperator, ꝙ poſt-
quam exceſſerint xx.ann.nunquam bene addiſcant.

Qui morbo ſe excuſant. Rub.

LEX III.

1 *Podagrici ſe excuſant a muneribus propter infirmitatem.*

1 POdagræ † Podagrici qñ ſe excuſant a munerib.
propter infirmitatem,& qñ non, eſt vi-
dere,an talis infirmitas habeat dilucida interualla, vt qñ
non vexantur, non ſe excuſent.

De profeſſoribus, & medicis. Rubrica.

LEX VI.

1 *Doctores legum,& aliarum ſciẽtiarum,habẽt immunitatẽ a muneribus pa-
trimoniorum. Nec debent perſonaliter capi,vel duci ad curiam.& nu.2.*

1 MEdicos. † No.hanc leg. Et no.ꝙ Doctores legũ
& aliarum ſcientiarum, habent immu
nitatem ẽt a muneribus patrimoniorum,& ſic non p̃t
eis de iure imponi collecta. hic adde no.in l. maximarum, ſ. de
2 excu.mu.† Item no.ꝙ non poſſunt perſonaliter capi,vel duci ad
curiam,vel aliquo modo vexari,& ſic familia non debet Docto
res ſcrutari de armis,eo quod hoc non vendicet ſibi locum,niſi
in Doctoribus actu legentibus,non in alijs.

LEX VII.

1 *Doctor debet pręcedere alios in moribus, & doctrina.*
2 *Doctor debet eſſe probatus,& examinatus.*

Magiſtros. Non debet quis admitti ad docẽdum, ni-
ſi prius fuerit approbatus,& examinatus,
1 & alia habuerit, quæ requiruntur in actu doctorandi.† Not. ꝙ
Doctor debet præcedere alios in moribus, & ideo propter defe
2 ctum morũ poſſet licite reprobari.† Secũdo no. ꝙ Doctor dẽt
eſſe approbatus. Sed aduerte, quia ad hanc approbationem re-
quiritur præſentatio Doctoris,& iuramentum. Primo,vt l.nul-
li,de ſ.Aduo.diuer.iud.Secũdo examinatio,& approbatio Do-
ctorum,vt hic. Doc.de iure communi debent eſſe ſeptem, vt j.
eo.l.ſi quis.Sed in hac ciuitate Peruſij ex priuilegio ſummi Pon
tificis ſufficit eſſe quatuor.Item requiritur licentia,ſeu decretũ
ſuperioris,vt hic,dum dicit,decretum curialium mereãt. & de
mag.c.1.& 2.in cle.& no.hanc leg. ex qua vides omnia, quæ re-
quiruntur,vt quis poſſit doctorari.

LEX VIII.

1 *Doctoratum Philoſophiæ aſſumens an a muneribus excuſetur.*

Reddatur. Qui ſe gerit pro Doctore, cum non fuerit
examinatus &approbatus,non excuſatur a
1 muneribus:ſecus ſi fuerit approbatus.h.d.† No. quod dixi in ſum
mario,& licet loquatur de eo, qui aſſumit Doctoratum Philo-
ſophiæ,tamen de iure idem videtur in qualibet alia ſciẽtia, arg.
ſ.eo.l.medicos. imo plus, ꝙ qui gerit ſe pro Doctore cum non
ſit,tenetur pœna falſi,ff.ad leg.Cor.de fal.l.eos, in fi. Item no. ꝙ
Doc.debent habere virtutem fortitudinis,quæ eſt fortiter,& pa
tienter facere.

LEX IX.

1 *Medici ſalariati de publico,nihil ab infirmis recipere debent.*

1 Archiatri. † Medici,qui ſalarium conſequuntur ex pu-
blico,ita paruis,ſicut magnis ſeruire tenenẽt.
ſed ſalarium ab infirmis non debent recipere.vt hic: & ſi rece-
perint caſſantur,vt ff.de var.& extraor.cog.l.medici. Et ſic Ad-
uocati non debent recipere prouiſionem a clientulo lite duran
te, vt l.quiſquis,ſ.de poſtul.licite tamẽ accipitur quod eis offerẽt.

De Athletis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Scholares ter examinari debent.*

AThletis. Is,qui ter ſe bene habuit in aliquo exer
citio,bonus præſumitur. quod facit ad
1 multa.† Et ex hoc inuenta eſt conſuetudo, quod ſcho
laris ter examinetur. Primo a ſuo Doctore præſentante eũ. Se-
cundo examinetur in priuato examine. Tertio in publico.

De infamibus. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Infames remouentur a dignitate,non a muneribus.*

Infans

a INfames † Remouentur infames a dignitate non a
muneribus realibus, vel perſonalibus. h. d.
Et per hanc leg. dico, ꝙ licet aliquis ſit condemnatus de fal-
ſo, pp quod deſinit eſſe nobilis ex aliqua lege, vel ſtatuto, tamen
adhuc remanet nobilis quantum ad maioritatem pœnarum,
& ad ea, in quibus nobiles magis grauantur, quã plebei, de quo
dixi in l. 1. inf. de dign. lib. xij.

De his, qui in exilium dati, vel ab ordine moti ſunt. Rubr.

L E X P R I M A.

1 *Confinati ad honores non eliguntur durante tempore confinationis.*

1 QVibus. † Ex hac lege not. ꝙ ꝯfinati non poſſunt
eligi ad honores durante tempore confi
nij. Et hanc leg. vidi examinari de facto, qñ quidã Do-
cto. fuerunt confinati Bononiæ reuocati per Do. Hoſt. legatum
qui fuerũt in matricula Doctorum de collegio. An poſſunt eſ-
ſe de collegio, & priuilegium collegij habeant, vel cõſequi poſ-
ſint? & dic quod non, vt hac lege.

De periculo ſucceſſorum parentis. Rub.

L E X V N I C A.

1 *Expenſis communibus an debeat perficere ſtudium filius mortuo patre, qui de voluntate patris incœpit ſtudere.*
2 *Expenſæ nuptiarum, quas filius fecit vxorem ducendo viuente patre, an debeant fieri de communi.*

1 SI de proprio. Onus dignitatis quęſitum per pa-
trem, tranſit ad filios. h. d † Facit
ad quæſt. ſi filius incępit ſtudere de voluntate patris, an
mortuo patre debeat perficere ſtudium expenſis communibus.
2 Item, an expenſa Doctoratus debeat fieri de cõi. † Item ſi filius
deſponſauit vxorem patre viuente, an expenſæ nuptiarum de-
beant fieri de communi. facit ff. de mun. & hon. l. cũ ſi filium, §.
idẽ ſcribit. de quo dixi plene, ff. de coll. bo. l. 1. §. ſed nec caſtrẽſe.

De mulierib. & in quo loco munera ſexui congruentia, &
honores agnoſcunt. Rub.

L E X V N I C A.

1 *Mulier poteſt vocari ad honores, & munera.*
2 *Mulier ſubit onera patrimonialia.*
3 *Mulier ſortitur forum viri.*
4 *Mulier an dicatur ciuis, vel comitatenſis ex perſona viri.*
5 *Munus quot modis dicitur.*
6 *Munus habens dignitatem annexam quid eſt, & an poſſit concedi minoribus, ſiue mulieribus. Et vtrum remaneat dignitas finito officio.*
7 *Munus quod habet vtilitatem annexam, quid eſt.*
8 *Munera ſordidæ an poſſint cuilibet indici. & nu. 9.*
10 *Munera, quæ non habent dignitates, nec honores quæ ſunt, & quibus imponi poſſunt.*
11 *Munus patrimoniale quid eſt.*
12 *Collectas qui poſſunt imponere.*
13 *Collectæ propter vtilitatem publicam, cui poſſint imponi.*
14 *Collectas an, & quando teneantur ſoluere exbanniti.*
15 *Pro collecta imponenda, quæ res æſtimabuntur.*
16 *Collecta vtrum poſſit imponi clericis, vel eccleſiæ.*
17 *Collectas ſoluere an cogatur aliquis ſi eſt ciuis hic, & habet alibi poſſeſſiones.*
18 *Collecta an ſolui debeat pro fundo dotali.*
19 *Munera patrimonialia quotuplicia ſunt, & qui ab eis excuſantur.*
20 *Qui excuſentur a muneribus patrimonialibus.*
21 *Munera mixta quæ ſunt.*
22 *Munera ordinaria, & extraordinaria, quæ ſunt.*
23 *Paſſagium, ſeu gabella, quę ſoluitur a tranſeuntibus, eſt onus reale.*
24 *Et quare a clericis non poſſunt exigi iſta paſſagia, ſeu gabellæ cum teneantur ad onera realia.*
25 *Angariæ, & parangariæ quæ ſint.*

EAm quę. Mulier in loco domicilij mariti ſubit
munera perſonalia: patrimonialia vero
in loco, in quo eſt patrimonium. Antequam vltra pro-
cedã, pro declaratione text. quæro, qui dicit, ſi non in vrbe Ro-
mana, &c. & gl. exponit dupliciter, & tenet primam, ſ. qa in vrbe
Romana eſt tanta copia mulierum, & hoĩum, ꝙ non eſt neceſ-
ſe vetari mulieres aliunde venientes: non tñ intelligas ꝙ mulier
nupta Romæ poſſit vocari ad munera, & honores in ciuitate o-
riginis propriæ, qa pro hoc auocaretᷣ a ſeruitio viri, ꝙ eſſe nõ de-
bet, ſicuti nec liberta nupta volũtate patroni dẽt operas, p quas
auocaretᷣ a ſeruitio viri, vt s̃. de operis liber. l. liberti. & l. ſicut pa-
1 troni, ff. de ope. lib. † Hoc præmiſſo not. ꝙ mulier poteſt voca-
2 ri ad honores, & munera perſonalia. † Secundo not. ꝙ mulier
ſubit onera patrimonialia. † Item no. ꝙ mulier ſortitur forum
3 viri, vt infra de dignit. l. mulieres. Sed opponitur, ff. ad municip. l.
ea, quæ. Sol. ibi loquitur in deſponſata, hic in nupta. & ꝙ hic di-
citur in nupta, idem in vidua, vt ff. ad munic. l. filij, §. vidua. Item
quod dixi in deſponſata, idem in ea, quæ nupta eſſet non de iu-
re, vt l. fin. §. idem reſpondit, ff. ad municip. Item in ea, quæ nun-
quam virum habuit, ſiue virgo ſit, ſiue corrupta, vt l. Lucius, ff.
ad municip. & hoc in prima glo. † An autem ex perſona viri
4 mulier dicatur ciuis, vel comitatenſis, dixi plene in dicto §. idem
reſpondit. Item opponitur, ꝙ mulier non vocetur ad honores,
vel munera perſonalia, vt ff. de munerib. & honorib. l. iij. §. cor-
poralia. gl. ſoluit & ideo dic, vt in ea infra dicam. † His ergo præ-
5 miſſis, quia hic fit mentio de muneribus, & honoribus patrimo
nialibus, & perſonalibus, & quę imponuntur tam pro maſculis,
quam pro mulieribus: ideo materiam munerum hic tracte-
mus quorum diuiſionem hic ponit gl. ſuper rub. ſupra de excu.
mun. ponit Cyn. latius in l. neminem, s̃. de ſacroſanct. eccl. Ego
autem vltra omnes, hic multa dicam. Sciẽdum eſt igitur, ꝙ mu
nus dicitur tribus modis, vt l. munus. ff. de verb. ſignic. Sed pro-
prie munus dicitur ꝙ neceſſario ſubimus lege, vel mero Impe-
rio eius, qui habet poteſtatem, vt l. munus proprie, ff. de verbo.
ſign. & iſtud munus diuiditur per Iuriſconſultos in l. fi. in princ.
ff. de mu. & honoribus. Quia munerum quędam ſunt patrimo
nialia, quędam ſunt perſonalia, quędam mixta. Aſſumo pri-
mum. Munerum perſonalium quędam habent honorem an-
nexum, & appellantur honores, vt hic in text. Quędam habent
vilitatem annexam, & appellantur ſordida, vt l. ſordidorum,
ſupra, de excu. mune. & l. maximarum. Quędam non habent
honorem, neque vilitatem, & iſta appellantur munera ſimpli-
cia, vt hic in text. & ſupra in multis rubricis. † Circa primum,
6 ſcilicet circa munus habens dignitatem annexam, dic ꝙ honor
eſt adminiſtratio Reipublicę cum dignitatis gradu, vt l. honor,
ff. de mun. & hon. Sed quęro quis prohibetur non aſſumi ad ho
nores? Reſpondeo, quidam propter delictum, vt infames de iu-
re, vel de facto, l. j. de infa. & de his, qui non imple. mu. s̃. l. j. & s̃.
de Decur. l. nec infames. & s̃. de reis poſtu. l. j. & j̃. de dign. l. ij. Itẽ
non poteſt concedi minoribus iſte honor cum adminiſtratio-
ne: ſed ſine adminiſtratione bene poteſt concedi, vt s̃. de mun.
& ho. non contin. inter patrem & fil. l. j. & ff. eo. ti. l. ad rem publi
cam. & s̃. de excu. mu. l. ſextum decimũ. & l. ſpurij, §. j ff. de Dec.
Sed an poſſit concedi mulieribus; tex. hic videtur ꝙ ſic dum di-
cit, honores. In contrarium facit l. feminę, & l. iij. §. corporalia,
ff. de mun. & honor. Sed honores ſine adminiſtratione, ſine du-
bio cõpetunt mulierib. vt l. j. & l. mulieres, j̃. de dig. & s̃. de nup.
l. Imperialis. & ff. de Sena. l. feminę. honores vero cum admini-
ſtratione, non reperio in iure concedi mulieribus, niſi hodie de
iure canonico Abbatiſſis monialium. Item in dominabus, quę
ſunt miniſtrę ſororum tertij ordinis sãcti Frãciſci. Item in mu-
lieribus pręexcellentibus, vt in Reginis & Comitiſſis, quę quã-
doque ſuccedunt in comitatu ex conſuetudine, vel priuilegio
ſibi dato, non obſtante lege. ſupra de arb. l. fi. & de arb. c. fi. & hic,
in gl. & ita de facto vidimus in Regina Ioanna Hieruſalem, &
Sicilię. Sed quęro, quę dicuntur iſta munera, quę habent digni-
tatem annexam? & Guil in d. l. neminem, ponit exemplum quã
do aliquis cõſtituitur iudex, quibus iudicibus debemus hono-
rem, vt l. ij. ff. de in ius voc. & ff. de iud. l. pars literarum. melius
s̃. quando prouo. non eſt neceſ. l. omnem honorem. Sed certe
ego video, ꝙ multa ſunt officia, vbi nulla eſt iudicandi poteſtas:
tamẽ habent honorem & dignitatem annexam, vt ſunt illi qui
pręſunt cubiculis Principis, vel agentibus in rebus, & ſimiles, đ
quibus habes j̃. in lib. xij. dico ergo, ꝙ illud officium habet ho-
norẽ & dignitatẽ annexã, ꝙ ſic reputatur ĩ ciuitate, vnde põt eſ-
ſe ꝙ vnũ, & idẽ officiũ alibi reputetur honor, & alibi, nõ vt l. mu
nera, circa prin. ff. eo. ti. nec requirit, ꝙ habeat poteſtatẽ iudican-
di, ſed ſolum ſufficit ꝙ ſic reputetur ĩ ciuitate, vt videmus in ter
ra iſta. ſ. in Capitaneo partis Guelfę, ꝙ licet nullã habeat iuriſdi-
ctionẽ, tñ honor reputatur. vbi tñ nõ apparet qualiter in ciuita-
te reputetᷣ, dico ꝙ illud officiũ habet honorẽ, & dignitatẽ anne-
xã: & ꝙ habet poteſtatẽ ſtatuẽdi per ſe vel cũ ſocijs, vt dicimus
in Decurionibus. qui ſunt in dignitate, vt s̃. de Decur. l. iij. & iiij.
& ſi habent poteſtatem iudicandi, vt l. ſi quis ma. ff. de mun. &
hono. Item aduertendum eſt ꝙ iſti honores non poſſunt indi-
ci, niſi ciuibus, & in colis, s̃. qui pro ſua iuriſ. l. j. & hic. Item vaca
tio ſimpliciter conceſſa non porrigitur ad iſta munera, quę ha-
bent dignitatem annexam, ut d. l. cui muneris, & quod no. in l.
uacuatis, ſupra de Decur. Sed quęro an talis dignitas remaneat
finito officio? Breuiter, ſi officium eſt temporale, non remanet
dignitas finito officio, ut l. 1. s̃. de excu. mu. niſi aliud lege ſit ex-
preſſum. & facit quod no. per Innocen. in c. de multa, in fin. de
preben. de iſto munere ſordido, uide per Cyn. in l. neminem,
7 s̃. de ſacroſan. eccle. † Venio ad ſecundum, & dico ꝙ aliud eſt
munus, ꝙ in ſe habet uilitatẽ annexã, quod appellatur munus
ſordidum, & iſtud, & illud conſiſtit in officijs uilibus. dicit Gui.
ꝙ mul-

ꝙ multa nominãtur in l.maximarum,ſ̃.de excu.mu. tu. dic cla
rius,ꝙ ſicuti illud eſt honor,ꝙ honor reputatur, vt ſupra dixi,ita
illud eſt vile, ꝙ vile reputatur, & pro hoc facit j̃. de ſuſce. p̃pos.
& ar.l.humiles.& ideo poteſt eſſe idem officium alibi vile,& ali
bi nõ,vt d.l.neminem,in prin.& poteſt eſſe ꝙ idem officium re-
ſpectu cauſę dr̃ vile & non vile. Nam ego vidi aliquos valentes
viros quęrentes eleemoſynas pro pauperibus, quod non eſt vile
reſpectu cauſę.facit ſ̃.de ſacroſan.eccle.l.ad inſtructionem. & l.
8 priuilegia. ibi, ſummarie &c. † Item quæro, an cuilibet poſſint
indici iſta munera ſordida? Reſpondeo,nunquã indicuntur ho
minibus poſitis in dignitate, vt l. humiles, ſ̃. de ſuſcep. p̃poſ. &
arc. ſed contra hoc facit l.maximarum.ſ̃.de excu.mu.prout ex-
cuſat ibi quaſdam dignitates pręexcellentes,Sol.illud verum in
muneribus ſordidis, quæ etiam patrimonium reſpiciunt, vt in-
fra patet, & infra dicam, dum tractabo de patrimonialibus &
mixtis:hic loquitur de muneribus ſordidis mere perſonalibus:
alijs non etiam infamibus poſſunt indici,vt ſ̃. de infam.l.j. & de
9 his,qui non imple.ſtipen.l.j. cum ſi. † Item quæro,an poſſint in-
dici minoribus? puto quod ſic, ſi poſſunt alia officia expedire,
arg.ſupra qui æta.l.j. Si enim concedit in hoc priuilegium ſcho-
laribus,ergo in contrarium eſt ius commune.Non ob.l.ad rem
pub.ff.eo.tit.quia ibi loquitur in minore, qui habet adminiſtra-
tionem;in quo ſi concederetur minoribus,eſſet periculum pro
pter imbecillitatem conſilij. & ideo tunc dicendum eſt, vt dixi
in præcedenti. An autem poſſit concedi mulieribus,dic,vt ſta-
10 tim dicam. † Venio ad tertium, ſcilicet ad munus, ꝙ non ha-
bet honores,neque dignitates annexas: exemplum,quando nõ
reputatur honor, nec vilitas, vt eſt legatio, & eſſe ſuſceptorem
pecuniæ *publicæ*,& ſimilia. & ab iſtis non excuſatur aliquis pro
pter dignitatem,arg.ff de excuſ.tut.l.propter magiſtra.Item nec
propter infamiam,vt l.j.de infa. Item nec propter minorem æta
tem, niſi in adminiſtratione verſetur periculum, vt ſup a prox.
dixi. An autem poſſit concedi mulieribus? Videtur tex. quod
ſic,dum dicit,munera. In contrarium videtur l. iij. §. corpora-
lia,ff.eo, & breuiter dic, quod tex.iſte ſolenniter loquitur: dicit
enim, de mulieribus, quarum ſenſus capax eſt. puto enim mu-
lieres capaces omnis officij, per quod earum pudicitia non læ-
datur, verbi gratia, ſicut poteſt proponi in ciuitate vnus medi-
cus,qui iudicet de vulneribus,vt dicã j̃.de pond.& aur.pub.illa.
l.j.ita poſſit proponi,vna mulier,& plures quæ haberent iudica-
re vtrum mulieres eſſent prægnantes, an non, vel virgines an
non,vt ff. de ven. inſp.l.j. Item ſicuti poteſt proponi aliquis, qui
denũciet maleficia virorum,ita poſſet proponi vna mulier,quæ
denunciaret maleficia mulierum, quæ mala ſciunt plus quam
maſculi. & de maleficijs hoc intellige per quæ earum pudicitia
non læditur Ab iſtis autem muneribus quidam habent excuſa-
tionẽ,& multi vocantur, quidam a lege, quidam ex priuilegio,
qđ videte per vos. Itẽ quæro,quis poſſit cogi ad duplex officiũ?
Dic vt ſ̃.quemad ciui.mu.indic.l.1.& alias plenius dicam.Item
quæro, vtrum ille, cui indicitur tale officium, poſſit ſe pecunia
11 redimere?Dic,vt l.illud,ſ̃.de excuſ.mu. † Venio modo ad ſecũ-
dum principale membrum ſcilicet de munere patrimoniali: &
hic aduerte,ꝙ proprie dicitur munus patrimoniale,vbi vertitur
ſumptus,vt l.munerum,§.patrimoniorum,ff.eod.tit.& illud di-
citur tripliciter. Quia quandoque ſumptus imponitur perſonæ
tantum,nulla habita contemplatione patrimonij:vt quãdo im-
ponitur pręſtatio per capita.Quãdoque imponitur perſonis ha-
bita contemplatione patrimoniorum, vt quando imponitur
per libram. Quandoque imponitur rebus nulla habita contem
platione perſonæ. Et circa primum, quando imponitur per ca-
pita,de hoc habetis ff. de cenſi.l. ætatem.& l.j.ſ̃. de an. & tribu,
ſuper rubr.& ab iſta non excuſatur aliquis,nec propter ætatem.
nec propter ſenſum, niſi aliter ſe habeat conſuetudo prouin-
ciæ,vt d.l.ætatem,ff.de cenſi.& iſtam pręſtationem debent face
re ſolum ruſtici,non autem ciues de iure communi,vt j̃. de ca.
ciu.cenſi.ex *lj. li. xj.* & iſta preſtatio per capita debet imponi pro
ſalario Rectorum ciuitatis pro parte,vt d.*l.j.*de capit.& iſtud mi
nus debet ſubire quis in loco, in quo eſt ciuis & incola, prout
ſtatim dicam infra,in ſequenti membro. Venio ad ſecundum,
& dico quod quando imponitur perſonis pro rebus habita con
templatione patrimonij, & iſta in vulgari appellatur collecta,
vt dicit glo.in l.reſcripto,§.fi. ff. eod. Sed an onus cuſtodię ſit de
huiuſmodi? Dic quod ſic, vt no. Bar.in l. cum neque, ſupra de
12 inco. † Hic primo quęro, quis poſſit imponere collectas; Re-
ſpon. aut imponitur propter neceſſitatem ciuitatis, & poſſunt
ipſi ciues imponere,vt no.in l.j.§.pen.ꝙ cu.vni.not. & probat ſ̃.
de op.pu.l.omnes,& ſ̃.de immu.ne.conce.l. placet. & ſ̃.de iud.
l.fi. vnde ſi quędã ciuitas vellet imponere collectas, vt donaret
Principi, poſſet de iure. Aut imponitur pp publicam vtilitatẽ,
& nõ põt imponi ſine expreſſa licẽtia Principis,vt no.ſ̃.de excu.
mu.l.placet,& ſ̃.de iud.l j.p̃dicta vera in ciuitatib. quę recogno
ſcunt ſuperiorẽ:ſed ſi eſſent ciuitates liberę,& non recognoſcen
13 rent ſuperiorẽ,poſſunt imponere, vt ſibi placeret. † Sed quęro,
cui poſſit imponi hęc collecta? Reſpond.ciuibus & incolis tan-
14 tum,vt d.l.reſcripto,in fin.ff.eod. † Sed an exbanniti teneantur
ſoluere collectas & qñ, & an Sacerdotes excõicati teneantur
ſoluere cenſus,& qñ? vide Bar.in l.ex damni,§.pen.ff. de damn.
infe.& iõ ſi forenſis poſſidet in territorio vnius ciuitatis,nõ poſ-
ſet imponi ſibi collecta; qa cum imponatur perſonæ licet pro
rebus,& perſona non eſt ſubdita, non põt collecta ſibi imponi,
vt d.l.reſcripto,in fi.& l.libertus,§.ſola, ff.ad muni. Fallit in vſu-
rario. Item fallit in ciuitate quæ de hoc hẽt priuilegium, vt d. l.
munerum,§.patrimoniorum,ff.eo.Itẽ fallit in ciuitatibus, quæ
hoc hẽnt ex conſuetudine,cuius ꝯrium nõ extat memoria,quæ
hẽnt vim priuilegij,vt l.hoc iure,§.ductus aquæ,ff.de aqua quot.
& æſti.Item fallit in ciuitatibus, quæ fecerunt ſua prædia tribu-
taria pp collectas;ſed tunc debet imponi rebus,non perſonis.&
iõ cadit in ſequenti membro. Item quæro; qũo imponatur iſta
collecta? & gl.l.1.ſ̃.de apo.pu.dicit,ꝙ imponatur magnis,& par-
uis per ſolidum & librã: & qui plus hẽt, plus ſoluat. & Cyn. ibi
dicit,fallit ſi imponatur pro ſalario Rectoris,vt ſ̃.p̃xi. membro
dixi. Fallit & in caſu quem ſtatim dicam. & circa hoc vide Bar.
in l.4.§.actor.ff.de re iu.& etiam ibi quid fiet, quãdo vniuerſitas
non vult collectam imponere. Et vtrum pro debito cõi, quis
poſſit capi, & quando,ad quem ſpectat onus collectæ illius qui
ſoluendo non reperitur, & qualiter debent caute confici inſtru
menta ſyndicatus, vt quilibet de vniuerſitate obligetur in ſoli-
dum. Item vide no.per Bar.in l.ab omnibus,in prin.ff. de leg. 1.
an ſi qs ex priuilegio eximat a ſolutione æſtimi, an ceteri ſint o-
nerandi pro parte ſua?& dicit ꝙ non. Quæro, vtrum iſtud mu-
nus diuidatur in ſordidum,& non ſordidum. Guili. dicit ꝙ ſic,
vt puta,ſi imponeretur collecta pro redimendo aliquo munere
ſordido;dicitur munus ſordidum,alias ſecus.certe licet de iure
communi munus non poſſit redimi per pecuniam, vt l.illud, ff.
de excu.mu.tamen ſi hoc contingeret fieri authoritate ſuperio-
ris,fateor dictum Gui.& tunc ad iſtam ſoluendam non tenerẽ-
tur hi,qui non tenebantur ad munera ſordida:alias aliter pro al
tero grauaretur,ꝯ l.1.j̃.vt nul.pro alio de.& c. & ſic tũc collecta
15 non imponeretur per ſolidum, & libram. † Itẽ quæro pro im-
ponenda collecta,quæ res æſtimabuntur? R̃ndeo,omnia mobi-
lia,& immobilia,vt ff.de cenſi.l.forma.& ſ̃.de immu.nem. cõc.
l.1.Sed quæro,qualiter fiet æſtimatio.i.qui citabuntur? Dic vt l.
ſuſceptores,j̃.de ſuſcep.& archa. Sed quæro,a quo tempore in-
cipiet habere effectum talis æſtimatio? Dic vt l.1.ĩ prin.ſ̃.de apo.
16 pub. † Item quæro,vtrũ collecta poſſit imponi clericis, vel eccl.
Reſpondeo, ex prædictis apparet quod non: cum enim debeat
imponi perſonæ ſubditæ, & clerici non ſunt nobis ſubditi er-
go &c.hodie declaratum eſt ſ̃.de ſacroſan.eccl. auth. item nul-
17 la communitas. † Item quæro, aliquis eſt ciuis hic, & alibi ha-
bet poſſeſſiones, vtrum poſſeſſionibus alibi poſitis cogatur hic
ſoluere collectas? Gl.hic dicit quod non, quia alibi ſolueret tri-
butum,& collectam,quod eſſe non debet & ſm hoc ſequitur,
quod ſi eſſet res, pro qua non ſolueretur collecta, vel tributum
alibi,quod hic poſſet cogi.& ita intelligunt quidam iſtam glo. ſi
ſimpliciter loqueretur,damnat eam:ſed ego puto ꝙ glo.verum
dicat.Nam pro poſſeſſionibus tributarijs,non dẽt ſolui collecta
alibi,vt ſ̃.de excu.mu.l.priuati.Sed ſi alicubi non ſolueretur tri-
butum,tunc dicit Guil. ꝙ aut imponitur collecta ab eo, qui ha-
bet iuriſdictionem vniformẽ ĩ omni loco, vt a Principe; & tũc
deberet quis ſoluere p̃ rebus quas habet vbiq;. Aut imponitur
a ciuitate; & tunc non poteſt extendi collecta pro rebus q̃ ſunt
extra ciuitatem,ſeu territorium, arg.ff.de iur.omn.iud.l.fina. &
de bon.auth.iu.poſſ.l.cum vnus, §.quod eſt no. Tamen in ciui-
tatibus Italiæ cum quælibet ciuitas habet conſuetudinem im-
ponendi collectas etiam forenſibus poſſidentibus in territorio,
non eſt dubium quod pro rebus alibi poſitis quam in ciuitate
originis,vel domicilij, non debet ſoluere;alias forte poſſet com
pelli etiam pro his, quæ habet in territorio alieno,arg.l.fin. ff.de
decr. ab ord.fa.Item quæro, quis excuſetur ab iſto munere? Re-
ſpondeo,nullus regulariter, vt hic,& l.patrimonium, inf.quem-
admod.ciu.mu.ven.& de mu.patr.l.2. Fallit in Doctoribus actu
legentibus,vt l.medicos,& ibi no.ſup.de profeſ.& med.Fallit in
officialibus ſecundum diſtinctionem poſitam in l.1. ſupra de
18 immu. nem. conc. † Item quærit hic glo. an pro fundo dotali
quis ſoluet collectam? Dicit gloſ. & bene quod maritus, per l.
hactenus,ff.de vſufruc.& probatur. ff. de impen.in reb.do.fac.l.
19 neque. ꝙ vir percipit fructus. ergo &c.l. 1.ſup.de an.& tri. † Ve-
nio ad tertium,ſ.ad munera mere patrimonialia,quæ ipſius re-
bus indicuntur:& iſta ſunt tripliciter. Qñque indicuntur ipſi rei
de eo,quod faciendum eſt in ipſa re, ſeu ad ipſam rem, vt quod
nauis,ſeruus, vel equus vadat in ſeruitium Reipublicæ; hoc e-
nim fit de re ipſa. Item ꝙ milites hoſpitentur in domo: hoc.n.
fit in reipſa. Quandoq; iſta munera fiunt de eo, ꝙ percipitur ex
re:vt quod detur certa pars fructuum, vt l. medicos, j̃.de ſuſce.
p̃poſ.& arca.Quandoque imponitur ipſi rei de eo,quod non ſit
ex re ipſa,neq; in re,neq; de eo,quod percipitur ĩ re,neq; ex re:
ſed eſt omnino extra rem,vt qñ debeo præſtare certam penſio-
nẽ pecunię annuę, q̃ pecuniã ex re ipſa non percipio. de primo,

& ſecun-

& ſcđo patet exemplum,ff.de mu.& ho.l.munerũ.§. patrimo-
niorũ.& §.ſeq.& de pri. cre.l.fi.de tertio eſt exemplum in l.ha-
ctenus,in fi.ff.de vſuf.& ſ.de impo.lucra.deſcr.l.1.& in oĩbus ll.
tractantib.de tributo, vel fundo vectigali, qđ ſoluitur in pecu-
nia,& differt iſtud tertiũ a munere,qđ infert pſonæ pro rebus.
Nam ibi eſt obligata pſona,& p ɔñs oẽs res pr̃imonij, vt l.aufer
tur.§.fiſcus,ff.de iure fiſ.& no.de pœ.fiſc.l.j.& de iure fiſ. hic ve
ro q̃libet res tenet̃ p munere,qđ eã rẽ reſpicit,nõ vltra, vt ff.de
20 pub.l.Imperatores.† Itẽ quæro,q excuſentur ab iſtis munerib.
Rñ.nemo cuiuſcunq; priuilegij, vel dignitatis exiſtat:ẽt ſi eccła
vt ſ.de exac.tribu.l.fi.& ſ.de ſacroſ.eccl.l.placet.l.iubemus nul-
lam nauem.& j.de naui.non.excu.l.2.& de Epiſ.& cle.l.de his.
niſi quatenus lege, vel priuilegio ſpãliter ſit expreſſum, vt ſu. de
21 Epiſ.& cler.l.i †Venio mõ ad tertium principale.ſ.ad munera.
mixta.& cũ ſ. vidimus de ſimplicib.facile cognoſcimus ɔpoſi-
ta.Sunt.n.iſta munera,q̃ habent onus perſonæ cum ſumptu,vt
d.l.munerum,§.mixta,ff.eo.Sed hic eſt aduertendum:dixi.n.ſ.
ꝙ a perſonalib. quidam excuſantur,ab iſtis patrimonialib. nul-
lus:qđ ergo fiet,an pp id,quod ſapit naturam muneris perſona
lis excuſetur a toto,an vero qđ id,pp ſapit naturam patrimonia
lis,vel realis excuſentur a nihilo? Et br̃,licet contingat, qđ quis
nõ poterat aggrauari ad perſonalia pp delictum, ſiue pp aliam
immunitatem, ſp fiet ſeparatio,qa quatenus inſpicit perſonam
non grauabit̃,vt l.relegatorum.§.fi.& l.ſeq. & ff.de interd.& re
le.& hic eſt caſus. l.ſordidorum.ſ.de excu. mu. nã ibi ponũtur
q̃dam munera ſordida, q̃ reſpiciunt ſumptũ, & laborẽ pſonæ:
& ſi ſunt mixta,a quib.excuſantur ſolũ patrimonia quorũdam
q ſunt in maxima dignitate aliorũ aũt patrimonialia non excu
ſantur,licet ſint in dignitatib.minorib.ſed ɔſtat, ꝙ omnis perſo
na,q̃ eſt in dignitate, prout perſonã reſpicit, excuſat̃ a muneri-
bus ſordidis,vt l.humiliorẽ,j. de ſuſce. præpoſ.& arca.ergo ap-
paret, ꝙ alij exiſtẽtes in dignitate nõ grauant̃ ipſi,ſed eorum pa
22 trimo.† Item q̃ro,cum in iure ſpãliter fiat mentio de munerib.
ord.& extraord.q̃ ſunt iſta? & Guil.đt in d.l.neminem, ꝙ ordi-
naria ſunt,q̃ hñt certã,& ordinatã præſtationem. Extraordina-
ria ſunt, q̃ q̃nque per accñs inducunt̃, vt l. Seio, §.medico,ff.de
an.leg.& l.ſed & ſi p p̃torem,§.ſi feriæ,ff.ex qui.ca.ma.ſed l.1.ff.
de vacat. & exc. mun.vr̃ dicere,ꝙ illa sũt extra ordinaria mune
ra,q̃ nõ imponũtur a lege,vel Senatuſcõſulto,vel cõſtõne Prin
cipũ. ſed certe illa ſatis ɔcordat cum dicto Gui.qa q̃ñ imponũ-
tur a lege, vel conſtit.perpetua, tũc de neceſſitate habent certã
& ordinariam præſtationem: ſed ea,q̃ imponuntur q̃nque per
accñs non pñt hr̃e perpetuam ordinãtiam,& hoc mõ forte dẽt
intelligi l.1.& 2. de iud.quia indictiones per ſingula luſtra impo
nuntur:nam p illas ll. non imponebãtur perpetuo,ſed forte ad
beneplacitum Principis. ſi.n.hoc fuiſſet, ſine dubio nõ fuiſſent
ordinariæ præſtationes:ſed qa non erant,non fuit neceſſe redi-
23 gi in aliam conſtõnem.† Itẽ q̃ro paſſagiũ,ſeu gabella, qđ ſolui-
tur a trãſeuntib. vtrũ ſit onus reale, vel pſonale? Rñ. ꝙ eſt rea-
le,vt l.2.de pri.ver.& no.in l.fi.de can.larg.& de iſta materia tri-
butorũ realium,pſonalium,& mixtorum,& ad quas clerici te-
neant̃,vide p Cy.in l.placet,ſ.de ſacroſ.ecc. Circa hoc vide q̃õ-
nem de clericis exemptis a iuriſdõne,& q̃ñ poſſint cõueniri ſub
24 ordinario, vide p Cyn.in l.fi.de conſt. Princ.† Sed tunc vltra,cũ
diximus clericos teneri ad onera realia : quare ab eis nõ pñt exi
gi iſtæ gabellæ, vt in capitu. clericis,de immuni.eccle.lib.6. Rñ.
ꝙ dixi,qa munera patrimonialia exiguntur a clericis:Intelligo,
q̃ñ patrimonium iuit ad clericos cum illo onere, ſed ſi ad eum
fuiſſet res illa ſine onere, non poſſent grauari. ſed iſtæ gabellæ,
& paſſagia inducuntur rebus liberis clericorum, iõ quia tran-
ſeunt per tuum territorium : hic autem nõ põt fieri, ergo &c.
Sunt & aliæ diuiſiones munerum : quia quædam publica, q̃dã
priuata: & iſta non proſequor,qa non pertinent ad noſtrũ tra-
25 ctatum. † Item quædam dr̃ angaria, quæ in ſupradictis cõtinẽ
tur,& habemus rubricam ſpãlem j.de curſu public.& anga.& par
angar.l.2.de iſtis no.per Cyn.in l.neminem,ſup.de ſacroſ. eccl.
vbi ẽt dicit,q̃ñ ſit licitum Reipublicę accipere res eccleſię pro
tuitione ciuitatis, & ſtatus publici,vt l.nullus,ſ.de ſum. Trin.&
fi.catho. Vltimo ſcias, ꝙ hæc omnia dicuntur munera ciuilia, vt
l.munerum, §.hęc autem omnia,ff.de mun.& hono.

De legationibus. Rub.

L E X II.

CVm vos. Licet vnus ex officialib. vel Ambaſia-
toribus decedat, vel alias officium nõ
impleat, tamen ſalarium non implentis, ſeu decedentis
non accreſcit ei, qui ſolus impleuit. quod eſt no.

L E X IIII.

1 *Renunciare non poſſunt clerici, priuilegio fori.*

Vniuerſi. Qualiter melius tractatur, & tractetur, q lega
tionem habet ex liberalitate, quam qui eam
1 procurauit.† Et qđ ex pacto poteſt fieri, ne immunitas a lege ɔ
ceſſa locum habeat. quod eſt no. propter clericos, qui non pñt
renunciare priuilegio fori. de quo in capitu. ſi diligenti, de foro
cõp. licet de iure ciuili ſecus videatur, vt l.ſi qs in conſcribẽdo,
ſ.de pac.& de hoc latius per Bar. in l.& poſt, ff.de ope. no. nunc.

L E X V.

1 *Conſilium, ſeu parlamentum debet congregari in loco publico.*

Si quod. In his, quæ publicam vtilitatem reſpiciunt, non
valet reformatio facta a prouincialibus, ẽt con
ſentient p̃ræſide: niſi per Præfectum, vel principem fuerit ap-
probata. h.d. No. primo modum faciendi propoſita in conſilio,
ſeu parlamento. petit.n. proponens ſibi ſanum, & vtile conſiliũ
exhiberi.& hoc eſt verum, q̃ñ propoſita, ſit ſuper aliquo dubio:
ſed q̃ñ fieret ſuper certo, tunc ſecus, vt l.2.ſ.de Decur. v.g. finitũ
eſt officiũ vnius officialis, congregatur conſilium, vt eligat̃ no-
uus officialis, ſiue ſequens, qa tunc certum eſt electionem debe
re fieri, non petit conſilium ſuper hoc, ſed petit vt eligant ho-
mines de conſilio. Secundo no. ꝙ Præſides prouinciarum co-
adunant conſilium gñale, & vl̃e prouinciæ: quod intellige, non
ꝙ oẽs de prouincia debeant ire, qa hic eſſet durum: ſed ꝙ de oĩ-
bus ciuitatibus debeant ire aliqui Ambaſiatore, vel ſyndici, q ci
uitatem repręſentant, & illi dñr aſſiſtentes Principi. & hoc ſen-
tit hic glo. ſuper verbo, inter oẽs. Et p̃dicta faciunt pro eo, quod
fit in iſtis ciuitatibus Marchiæ, & ducatus, nam non admittũtur
eorum ſtatuta, niſi approbata per ſuperiorem, de quo ẽt dixi in
l. oẽs populi, ff.de iuſt.& iu. ſic ẽt ſtatutũ, quod fieret in aliquo
caſtro, non admitteretur, niſi per commune approbaretur, Itẽ
1 † no. ꝙ conſilium, ſeu parlamentũ debet vocari in loco publico
de quo etiam dixi in l.2. de Decurio.

L E X VI.

1 *Conſilio adeſſe ſufficit eos, qui ſunt in ciuitate, nec expectantur abſentes, nec etiam infirmi.*

Quoties. Non dẽt mitti legatio ad Principem, niſi de vo
luntate conſilij, & volũtate ſuperioris, h.d. No.
hic, quod Priores ſoli huius ciuitatis non pñt legationem ad
1 principem mittere ſine magno ɔſilio ciuitatis. † Secũdo not. ꝙ
q̃ñ vocantur ad ɔſilium oẽs, ſufficit, ꝙ ſint in ɔſilio illi, q ſunt in
ciuitate: nec ſunt expectandi, qa ſunt abſentes, vt hic, dum đt, in
tra vrbem. Itẽ no. ꝙ nõ ſunt expectãdi infirmi, vel alias impedi-
ti, vt ſint in ɔſilio. Itẽ no. ꝙ Ambaſiatores dẽnt portare lr̃as ſuę
ambaſiatę, ad qđ facit qđ dixi in l.ſi q̃uis Decur. ſup. de Decur.

De excuſationibus artificum. Rub

L E X PRIMA.

1 *Immunitas conceſſa magiſtro, intelligitur conceſſa eius diſcipulo.*

Artifices. Hic adde no. j.de naui. ſuper rub. lib.
1 11. qui dicitur artifex.† Hic no. qđ dr̃
de magiſtris, habet locum de eorum diſcipulis, vt oẽs
dicantur artifices. quod facit ad ea, quæ dixi in l.legatis ſeruis, §.
ornatricibus. ff.de leg.3.

De ſumptuum recuperatione. Rub.

L E X VNICA.

1 *Electus, quando appellat, citari debet eligens, ſeu nominans.*

Mvneribus. Electus, qui habet excuſationem,
recuperat ſumptus, quos facit in li
1 te ab eo, qui eum nominauit. h. d. † Ex hoc habes, ꝙ
q̃ñ electus appellat, eligens, ſeu nominans debet citari, quia in-
tereſt, vt videtis hic. Nam damnatur in expẽſis. facit ff. de adop.
l. nam ita diuus.

De tabularijs, ſcribis, logographis, & cenſualib. Rub.

1 *Tabellionatus officium non eſt dignitas.*

1 Scias ꝙ officium tabellionatus non eſt dignitas, vt l.1. ſup. ſi ſer.
aut lib. ad Decu. officium aſpi.& l.fi. j.eo.tit.

L E X III.

1 *Notarius debet eſſe liber homo.*
2 *Notarius ſciens ſe habere defectum propter quem inſtrumenta ab eo confecta non valeant, ſi patitur ſe rogari, tenetur ad intereſſe parti.*
3 *Inſtrumenta facta ab eo, qui non poteſt exercere tabellionatus officium, an valeant.*
4 *Notarius eſt ſeruus publicus.*
5 *Libertus an poſſit eſſe notarius.*
6 *Decurio an poſſit eſſe notarius.*
7 *Notarij an debean ſcire iura.*
8 *Notarius an poſſit per alium conficere inſtrumenta.*
9 *Notarius cogitur a principio regiſtrare inſtrumentum, & poſtea publicare.*

Generali lege. Seruus nõ põt eſſe Tabellio: &
ſi dñs eum ſciuerit tale officiũ
aſſumere parti ad intereſſe tenetur, ſeruus vero fuſtiga
1 tur. h.d.† Not. hic, ꝙ Notarius debet eſſet liber homo. † Secun-
2 do. no. ꝙ ſi Notarius patitur ſe rogari de aliquo inſtrumento, &
ipſe ſciat ſe habere aliquã qualitatem, vel defectum, propter qđ
inſtrumenta ab eo confecta non valeant, quod ipſe tenetur par
ti ad intereſſe, quod eſt notan. & intelligitur defectus, puta infa
miæ

miæ,vel qa delinq̃t in officio notariatus,qđ intellige,vt no.Bar.
in l.eadem.in prin.ff.ad lege Iul.repe.& ibi vide plura ꝑ eū.Item
adde notata ꝑ eum in l.j.§.ſi ſer.aut.l.ad Decu.aſpi. Sed quid ſi
ſcit eſſe defectū inſtri,vel ꝯctus?Dic vt notatur per Bar.in l.fi.§.
3 de pet.bo.ſub.† Sed an valeant iſta inſtrumenta facta ꝑ illos,q
nō poſſunt exercere officium tabellionatus?Dic ꝙ ſic, licet pu
niantur,vt no.in l.vniuerſas,§.de Decu.Item qñ ex alijs ſuis de-
fectibus Tabellio punit̃,vide no.in l.fi.§.de magiſtr.conue.Item
iuxta hoc quæro,an & qñ valeāt inſtr̃a facta ꝑ eū,q ſe geſſit pro
Tabellione,cū nō eſſet?Dic plene per Cy.ī l.Barbarius,ff.de off.
præt.vbi dicit ēt de eo,q nō potuit eſſe ꝑlatus, & tñ fuit electus,
& cognouit,an teneat eius ꝓceſſus.Et an,& bene teneat ꝓceſ-
ſus Iudicis excōmunicati.Et qd de eo,q poſt mandatū reuoca-
4 tū cognouit,&c.Item not.ꝙ ignarus non punitur.† Sed modo
opp.qa Notatius dr̃ ſeruus publicus,vt l.nō quaſi,ff.rem ra.ha.
Sol.eſt liber homo,tñ dr̃ ſeruus publicus,qa publice omnibus
ſeruit,& ex eius ſtipulationib.omnib.q̃rit̃.Dicit gl.ꝙ eſt no.nec
diſtinguit inter ſtipulationes prætorias,conuentionales,vel iu-
diciales.licet q̃dā ꝯ,per c.quanquam.de vſur.lib.6.de quo dixi
5 plene in d.l.nō quaſi.† Sed quęro,vtrum libertus poſſit eſſe Ta
6 bellio?Dic vt ĩ gl.no.† Itē q̃ro,vtrū Decuriones poſſint eſſe Ta-
belliones?& gl.dicit,ꝙ non,nec ēt Aduocati.Tu dic,ꝙ non de-
beāt eſſe,ſed ſi aſſumāt illud officium.pñt & valēt,quę faciunt.
de hoc §.de Decur.l.vniuerſa,ꝑ Bar.& adde no.in cōſi.xxxij.&
vide l.ſi quis Decu.§.ad leg.Cor.de fal.ibi vide Cyn.& ſimile di
cūt Canoniſtæ de clericis,vt ne cler.vel mo.c.clerici.& dic vt
ibi.de hoc etiam ꝑ Bar.in l.ſeruus,ff.de teſta.& ibi ꝓſequor quo
7 ad hoc.† Item q̃ro,vtrum Notarij debeant ſcire iura?& dicit gl.
ꝙ ſic,qđ intellige,vt nō requiratur,ꝙ ſint Doctores,vel legiſtæ,
ſed ꝙ bñ ſciant officiū Notariatus,vt ſciāt ſummā,& florem,&
nouellam tractatus Petri de Vinola,& alios libros eorū peritiæ,
& in q̃tum læderet partē,tenerent̃ parti,vt §.de mag.cõue.l.fi.&
de reg.iu.c.imperitia,lib.6.ꝑ Dy.Sed q̃ro,qd debeant contine-
re inſtr̃a?Glo.enumerat oĩa.quam vide,& ſigna.Sed in hoc eſt
multum aduertendū,q̃ ſit ciuitatis ꝯſuetudo.Idem no.Bart.in
l.ſi prius,§.j.ff.de aqua plu.arc.& ꝑ Nic.Alexā.ĩ repe.§.ſi initiū
8 tabularū.in l.ſi quis ex argētarijs,ff.de eden.† Item quærit gloſſ.
vtrum Notarius poſſit conficere inſtr̃a per alium? & dicit gl.ꝙ
non,niſi in ciuitate Conſtantinopolitana.in auth.de Tabel.qđ
intellige,niſi ſit mortuus,vel grauiter infirmatus, vel ita impe-
ditus,ꝙ ipſe ſcribere non poſſit,qa tunc ꝑ alium poterit, vt de
fin.inſtr.c.cum P.Tabellio.facit ff.de off.eius, cui mand.eſt iur.
l.j.in prin.Sed nunquid aliquis Iudex,vel Aduocatus, teneatur
accipere cōſilium.Vide tex.& gl.inf.de prox.ſac.ſcri.l.in ſacris.
9 † Sed nunquid Tabellio cogatur a principio regiſtrare inſtr̃m,
& poſtea publicare?& vr̃ facere tex.huius l.ꝙ ſic,ar.ꝙ dr̃ ſeruus
pub.de hoc vide ar.ꝙ col.r.§.de defen.ciui.l.iubemus,de hoc ēt
ꝑ Bar.in l.ſi quis inuitus.& in l.placuit,j.de colla.fun.patri.li.11.

L E X IIII.

Boetos. Officium Notariatus non eſt dignitas,nec honor de quo dixi §.ſi ſer.aut lib.ad Decur.aſpi.l.preſes prouincię.vbi de hoc vide.hic non ſunt alia.

De ſuſceptoribus præpoſitis,& arcarijs. Rubr.

L E X P R I M A.

1 *Solui debet ei,qui eſt officialis tempore,quo fit ſolutio.*

1 **S Vſceptores,** † Ei debet ſolui, qui eſt officialis tp̃e,quo fit ſolo: nō ei,q fuit tp̃e, quo fieri debuit ſolutio.h.d.Not.hanc legem,quia his die bus erat quæſtio de facto.intelligo niſi officialis antiquus qui non exegit,totum ſoluit de ſuo,nam tūc ſibi deberet ſolui, vt l.miſſi opinatores,in fi.ſup.de exact.tribut.

L E X IIII.

1 *Pecuniam dantes mercatoribus ad dimidiam partem lucri liciti & damni, non poſſunt repetere ante annum.*

Neminem. Non debet quis in officio refirmari, niſi
primi officij rōnes reddiderit. Item ratio
ſingulis ante reddi debet. Sed qualiter debeat reddi,vide no. per
Bar.in l.2.j.de naui.lib.11.item officiales non debent eſſe perpe
1 tui,ſed annales,vel ad plus,biennales.h.d.† Not. hic in prin. l.ꝙ
non debet quis refirmari in officio, niſi prius ſit de primo offi-
cio Syndicatus.Item not.ex ver.integro igitur.pro illis,qui dant
pecuniam mercatoribus ad dimidiam partē lucri liciti & dāni,
ſecundum l.§.pro ſoc.ꝙ non ſolum in fine anni poſſunt petere
rationem a mercatore,& nō ante.quod tene menti, & hoc de-
claratur melius per Bar.in l.2.inf.de naufr.lib.11.

L E X V.

1 *Septuaginta duo ſolidi faciunt libram auri.*

Quotieſcunque. Iſta eſt breuis, & clara. Ex qua
no.ꝙ cum dico,ſolidi,licet non
exprimatur,auri, intelligitur de ſolido aureo, quod eſt verum,
quando profertur a iure,ſed ſecundum conſuetudinem in par-
tib.iſtis intelligitur de ſolido minuto, hoc eſt moneta minuta.
1 † Secundo not.ſeptuaginta duo ſolidi faciunt libram auri, qui
ſolidus habebit ſextā partē vnciæ,& ſic octo faciunt vnciam,&
72.faciunt libram auri.Hodie vero aurei Veneti,& Florentini,
quilibet hēt octauā, & ſic octo faciūt vnicā,& xcvj.faciūt librā.

L E X IX.

Modios, Hec lex facit contra eos,qui tenent pecuniam communis,& cum ea,& ex faciunt mercātias & dant ad vſuram.facit j.de his,qui,ex publi.rat.l.j.& 2.

L E X X.

Suſceptores, Iſta lex eſt clare.Ex qua no.ꝙ qñ fit ęſtimū,debet requiri defenſor ciuitatis,cuius territorium æſtimatur,& ſic ſufficit requiri ſyndicum velle nec eſt neceſſe,ꝙ ſinguli de villa requirantur,& hoc quando ſit æſtimatio vniuerſalis,ſed quādo ex aliqua cauſa æſtimatur prædium vnius,vel menſuratur,ille debet requiri,cuius prædiū ęſtimatur,vt l.2.& 3.ſup.fin.regun.Item iſtud æſtimum debet aſſignari prædijs,vt l.j.in prin.ſup.de apo.pub.

L E X XII.

1 *Notarius ſemel condemnatus de falſo inſtrumento,non poteſt de cetero Notarius officium exercere. Et ibi quod Iudex in ſententia poſſit reſeruare ius conficiendi inſtrumenta. Et quid ſi Notarius eſt condemnatus de falſo,alias commiſſo,quam in officio Notariatus.*

2 *Notarius vtrum poſſit conficere inſtrumenta,de quibus ante condemnationem fuerat rogatus.*

Si aliquid. Nō poteſt quis officium exercere,in quo ſe
1 mel deliquit.h.d. † Ex hac lege collige,qđ
Notarius ſemel cōdemnatus de falſo inſtr̃o, nō pōt de cetero
officium Notariatus exercere.facit ff.de eden.l.ſi quis ex argen
tarijs,§.1.& ibi gl.allegat hanc l.Sed an iudex poſſit ſibi reſerua
re in ſñia ius conficiendi inſtr̃a,vide Bar.in l.diuus,ff.de imu.&
tenet ꝙ ſic,ex cauſa.Sed quæro,quid ſi Notarius eſt cōdemna
tus de falſo,alias commiſſo,q̃ in officio Notariatus? Dic vt dixi
in l.3.ff.ad leg.Iul.repetun.de iſta, & multis alijs, & ibi plene.
2 Sed iuxta hoc quero,vtrū Notarius condemnatus de falſo po-
teſt conficere inſtr̃a,de quibus ante condemnationē fuerat ro-
gatus.vide Bar.in l.ad teſtamen.§.j.ff.de teſta.& tenet quod ſic.

L E X XIIII.

Humilioribus. Punitur iudex,qui mādat pecuniariam condemnationē ſolui alij, q̃ cui ſtatutum dictat.facit quod dixi in l.præcipit,ſup.de can.ſar.trib.in §.prouidētibus.Quod vilia officia,ſicut ſunt ſtare ad cuſtodiam,facere viles exactiones,& ſimilia,non ſunt danda Decurionibus,ſed alij hominibus inferioribus ſubditis.facit quod dixi in l.1.ſup.de mulie.& in quo loco.

De ponderationibus, & auri publici illatione. Rub.

L E X II.

1 *Dicto vnius ſtatur,quando ille eſt præpoſitus a ciuitate.*

Q Voties. Hæc lex eſt clara,ex qua no.ꝙ qñ ille, q
præeſt pōderi cōis Florentiæ approbat
vel improbat,ei eſt parēdum.ſimile in ciuitate Peru-
ſii eſt ęſtimator publicus equorum,& eſt ei credendum. Item
in quibuſdam ciuitatibus de anno in annum præponuntur qui
dam medici ad videndum vulnera,& æſtimare vtrum vulnera
ſint mortalia,vel ex eis ſit remāſura cicatrix,vel mēbri debilita-
tio,& ſic eſt eis parendum,ſeu credendum,vt hic, cum ſim.Et
1 aduerte,† qa ſtatur dicto vnius.quod eſt verum,qñ ille, cui ſtat̃
præponuntur a cōi totius ciuitatis, ſed qñ a iudice proponeret̃
deberent eligi duo ſi reperirentur in ciuitate,vt ſup.de fi.inſtr.l.
comparationes, & j.de re mihi.l.ſemel.lib.12.alias vnus ſolus
ſufficit,vt in Auth.de non alie.§.quod autem.

De auri publici perſecutoribus. Rub.

L E X V N I C A.

1 *Suſceptores pecuniam receptam non poſſunt in maſſam redigere ſine licētia.*

1 **A Vri.** † Hæc lex fortis eſt in tex.tñ gl.bene declarat & hoc intendit.Suſceptores non poſſunt pecuniam receptam ſine licentia in maſſam redigere,& habita licentia nō debent hoc retractare.No.quod licet ſolidus ſoluatur pro libra auri,non poteſt ſuſceptor redigere ĩ maſſam ſine licentia.Ex quo habes caſum,quod iſti curatores publici, ſi exigunt pecuniam,non poſſunt eam redigere in florenos,vel florenos in pecuniam ſine licētia,& ſic omne lucrum,quod idē percipitur, debet eſſe publicum.Et qui tale lucrum retinet,contra conſcientiam retinet,& fiſcus poteſt repetere quod eſt notabile pro iſtis exactoribus publicis.

De Irenarchis. Rub.

L E X V N I C A.

1 *Syndicos ad denunciandum maleficia, & milites ad malefactores capiendum,debent poni per conſilium ciuitatis.*

1 **I Renarchæ.** † Syndicos ad denunciandum maleficia,ſeu milites ad capiēdum malefactores,conſilium ciuitatis debet ponere,non Iudex ſolus, ſiue Poteſtas ciuitatis, ſiue alius Rector, de iſtis dixi in l.diuus, ff.de custo.reorum.

ANGELI

ANGELI PERVSINI INTERPRETATIO

Ad vndecimum librum Codicis.

De nauicularijs, ſeu naucleris publicas ſpecies tranſportantibus.&c. Rubrica.

1 *Dictio ſiue,& ſeu,licet verba diſiungant,ſenſum tamen coniungunt.*
2 *Negotiatores non proprie dicuntur artifices.*

1 Super rub.no.primo de natura dictionis ſiue, & ſeu. & dr̄ ꝙ ꝓ-
prie eſt,ꝙ hæc verba diſiungunt, ſenſum tn̄ cōiungunt, aut duo
pro eodē ponunt,vt l.ſi qs ita,ff.de au.& ar.leg.& ibi dixi. Quæ-
ro iuxta rubr.Statutū ē,ꝙ cādelarij gaudeāt priuilegio,ſeu certa
immunitate;q̄ro modo,q intelligant candelarij? Ex hac glo.vr̄
ꝙ tam illi,q faciunt candelas,q̄ illi,q vendunt,q̄ ēt illi, q non fa-
ciunt neq; vendunt, ſed maiorē partē fortunarū ſuarū ponunt
in illa mercantia a ſimili,ſicut hac gl.de nauicularijs dr̄. ſimilē
glo.habemus in l.ſp,§.negotiatores,ff.de iu. immu.& fuit ſum-
pta de Summa Azo.ſuper hoc eo.tit.& vide no. hic per Bart.in
l.cetera,§.ſed ſi qs,ff.de leg.1.ꝙ recipere legatum non dr̄ queri
ex mercātia, ſiue negotiatione.ad quæſt.dico,ꝙ proprie loquē-
do ſolum ille,qui habet notitiam faciendi illā artem de cande-
lis comprehenditur,illud dr̄ artificium,vt l.legatis, §.ſi artificio,
ff.de leg.3.Et adde no.in l.ſcriniarios.s̄.de teſt. mil. Item no.per
Bar.in l.legatis, ff. de leg.3. ꝙ locatores roncinorū poſſunt dici
mercatores.Sed ꝙ non dicantur artes,vide in l.lex quæ tutores,
2 §.ſerui,s̄.de admi. tut. † Negotiatores vero non proprie dicunt̄
artifices,quia de iure gentium quilibet ſcit emere,& vendere,li
cet vnus magis caute,quā alius: & appellatur negotiator ex fre-
quentia,vt d.l.legatis,in prin. niſi conſuetudo regionis aliud in-
ducat. & ideo iſti appellantur potius mercatores candelarum,
quam candelarij, & ideo in d. §. negotiatores, iſti mercatores
maris non appellantur nauicularij,ſed potius negotiatores.

L E X III.

1 *Securitas data pro eundo,intelligitur data pro redeundo.*

NVllam. Quod ille, q hēt plenam ſecuritatem
in eundo,& redeundo.nō p̄t detineri
rōne delicti alias cōmiſſi in loco,vel rōne condem-
nationis de eo factæ,vel rōne debiti,vel ratione repre
ſalium,arg.huius literę,q̄ dicit hic in fi.omni ſecuritate, &c. fa-
1 cit ff.de iud.l.2.§.legatio.† Itē iſte tex.qui dicit hic venientes, ac
remeantes,eſt argu.ꝙ ſi alicui eſt data fidentia,ſeu ſecuritas ve-
niendi,data ſecuritas redeundi poſſet dici.imo facit in ꝯ̄rium,
quia non expreſſiſſet in eundo,& redeundo,niſi neceſſe fuiſſet:
dico tn̄ contrarium,vt s̄.non enim venit ſecurus,qui non poteſt
redire,vt l.ſciendum,ff.de leg.& ff.ad Trebe.l. de ætate, & ff. de
ſepul.viol.l.vtimur,ff.ad leg.Iul.maie.l.1.in prin.

L E X IV.

1 *Conficiendi rationes modus.*
2 *Apocha,ſeu quittantia ab officialibus debet de recepto dari.*

1 Comperimus. † Modus conficiendi rōnes ab offi-
cialibus eſt,quod ea.quæ receperūt
nominatim ſcribant, & ex qua cā, vt s̄. de exa.tri.l.apparitores.
Itē dēt ſcribere,cui dederūt nominatim, vt s̄.de ſuſce. & arch.l.
neminē.dēnt ēt ponere diē receptionis, vt hic. Si.n.iſta ſingula-
riter non ſcripſerint,non vr̄ rō reddi,qa non p̄t ille,cui rō reddi-
tur,eam intelligere, nec cōprehendere, ſi aliqd machinationis
in ea habitū eſt,vt dicit tex.in d.l.neminē.Ratio enim quæ non
p̄t intelligi,non dr̄ ratio,vt l.argentarius,§.edi,ff.de eden.Et hoc
verum,niſi expenſæ eſſent valde minutæ,in quibus ſtatur ſacrō
adminiſtratoris,vt l.ſcimus,§.in computatione,s̄.de iu.delib.&
s̄.de don.l.ſi quis pro redemptione.& ff.ſi cui plus quam per le.
2 Falc.l.diuus.† Officiales,qui recipiunt, tenētur dare apodiſsam
de ſoluto,ſeu recepto,vt hic in gl.

L E X VI.

1 *Statutum,quod villa non capiens malefactorem,teneatur in certa pœna,nō habet locum ſi villa non potuit capere.*
2 *Statutū,ꝙ priores non poſſint prouidere contra ordinamenta facta per adunantiā,non habet locum ſi & eo ordine ciuitas remaneret ſine rectoribus.*
3 *Præconium,ꝙ quicunq; ceperit malefactorem,habeat a cōi tantum, valet.*

Cum nauarchorum. Qn̄ id,quod dēt fieri per
hoīes certę regionis,per
eos expediri no poteſt, debet expediri per alios circūſtantes: &
hoc expēſis publicis, nō eorum qui hoc facere debebant. quod
intellige,ſi illis nulla culpa poterat imputari: alias ſecus, vt ff.ad
l.Rho.de iac.l.ſi vehenda.§.1.& j̄.de naufr.l.fin. & quod ibi no.
circa hanc neceſſitatem primo vide id,quod no.per Bar.in l.j.§.
1 occiſorum,ff.ad S.C.Syll. Quia † ſtatutum dictans, ꝙ villa non
capiens malefactorem,teneatur in certa pęna.d̄t Bar.ꝙ non hēt
locum,ſi villa non potuit capere.Et iſta faciunt ad nota.per Iac.
But.in l.1.ff.de off.Cōſ. qn̄ vnus Notarius poſſit reſumere acta
alterius,vbi d̄t,ꝙ non,ſi neceſſitate imminēte, & de hoc ēt per
D.Bal.in auth.ſi iudex,s̄.de Epiſ.& cle.& prædicta vera, ſi vr̄ ne-
ceſſitas imminere,vt hēs ēt in ſiſi,in l.legatis,ff.de vſu.le. & l.le-
gatam,ff.de adm.re.ad ci.pert.Et iſtud facit ad quæſt.quæ pridie
2 erat hic.† Statutum eſt, ꝙ priores non p̄nt prouidere ꝯ̄ ordina-
menta facta p adunantiam gn̄alem, item per adunantiam erat
datus certus modus in eligendis portantib.frumentum,& ꝯper
tum fuit,qd̄ ſi ille ordo ſeruaretur,ciuitas iſta ſine rectoribus re
maneret.Cōſuluimus,ꝙ priores poſſint facere ꝯ̄,vt hic. Nec di-
ceretur facere ꝯ̄ ordinē adunantiæ gn̄alis,vt hic,& per iura,quę
s̄.allegaui.Vltimo facit ēt,ꝙ pro neceſſitatib. publicis p̄t rector
3 ciuitatis imminente iuſta cā conſtituere ſalarium. Et ſic † va-
let pręconium,ꝙ quicunque receperit talem malefactorem,&
præſentauerit,habeat a cōi tm̄.& hanc l.ad hoc alle.Guili.in l.1.
ff.de iuſt.& iu.alias ſecus,vt dixi in l.1.s̄.de præb.ſala. lib.x.

L E X VII.

1 *Portans frumentum uel alias rei ueritas, ſi ambulat per viam non rectam, uel inconſuetam,pręſumitur ſuſpectus, & conuincitur ex qualitate loci, in quo repertus fuerit.*

1 Qui fiscalis. † No.arg.imo quaſi caſum, ꝙ ſi quis re-
periatur cum ſalma frumenti, vel cum
alijs rebus vetitis portari extra territoriū, in aliqua via nō recta,
& nō ꝯſueta,eſt ſuſpect⁹,ꝙ eas velit portare ꝯ̄ deſuetū.facit j̄.de
curſu pub.l.ſi qs publicū,& ff.ad l.Cor.de falſ.l.eos,in fi. ſm vnā
lect.& hoc mō pōt practicari s̄.de ſer.fug.l.ſi fugitiui. vbi dicit,ſi
fugitiui deprehendantur,&c.Qūo aūt poterit probari, ꝙ habuit
aīum tranſeundi,cum fuerit captus in actu tranſeundi. Rn̄d.ex
qualitate loci,vbi inuentus fuerit.& dic ut ibi per Doc. & Bar.

De prædijs,& omnib.rebus nauiculariorum. Rub.

L E X II.

1 *Contractus emptionis & venditionis,an poſſint prohiberi per ſtatutum.*
2 *Emens domum,vel rem alij obligatam, ſi eam meliorauit ſuis ſumptibus, & ab alio euincitur,liberatur pręſtando primam æſtimationem.*

1 IN his. † An per ſtatutum poſſit ꝓhiberi ꝯ̄ctus emptio-
nis,& vendōnis,de quo in d.l.dudum,s̄.de ꝯ̄hē.
emp.& uend.ibi & p Doc.& facit l.ſi in emptione,§.1.ff.de
ꝯ̄h.emp.& uend.ibi,mores ciuitatis,&c.Scd̄o no.arg.pro his, q
emunt prędia ruſticorum,q̄ ſunt obligata maioribus oneribus,
ut ipſi pro hoc non teneantur niſi pro his rebus tm̄. tn̄ per Italiā
2 ſuper hoc prouident ſtatuta.† Itē ex fi.no.caſum mirabilem,ꝙ ſi
aliqs emit aliquam domum,uel rem alij obligatam,& eam me
liorauit ſuis ſumptib. quæ ſi ab eo euincitur per hypothecariā,
ꝙ liberetur præſtando primam æſtimationem, licet ſit ꝯ̄ l.ſi fun
dus,§.2.ff.de pign. Ad quam legem rn̄deo, ꝙ uerum eſt, ꝙ illud
ſuperindictum eſt obligatum, quia ſequitur condōnem.

L E X III.

1 *Teſtis dicens,opinor talem rem tantum valere,an probet.*
2 *Teſtes æſtimantes rem diuerſis pretijs,an ſint contrarij.*

HI qui. In dubio p̄ſumitur res tm̄ valere,quātum æſtima
ta eſt in æſtimo cōis.h.d.Cōtra hoc opp.in l.ſi fun
dum ſub ꝯdōne,§.ſi libertus, ff.de leg.1.& l.cum pr̄, §. qui filio,
ff.de leg.3.Sol.ibi fuit æſtimatio priuata,hic publica: cui ſtandū
1 eſt in dubio,niſi probet ꝯ̄rium.† Item no.ꝙ cōiter dr̄,opinor rē
tm̄ ualere,qd̄ facit ad q.ſi teſtis dicat rem tm̄ valere, ſm ſuā opi-
nionē,ꝙ probet:ꝙ intelligo verū,ſi opinionem ſuam referat ad
cōem æſtimationem,vt hic.adde no.in l.antep.s̄.de reſcin. vēd.
& in l.ſi ſeruū,§.1.ff.ad leg. Aqui. de re.n. q̄ non eſt expoſita ve-
nalis.no p̄t fieri æſtimatio, niſi per opinionem, quæ fit per æſti-
mationem rerū,q̄ ſunt in eodē loco,& eaſdem hēt qualitates,vt
l.pretia rerū,ff.ad leg.Fal.& ibi dixi,& qd̄ no.in l.fi.s̄. de reſcind.
ven.Sed qualiter probet̄ intereſſe rei diſtinctæ? Vide per Bar. in
l. cum emptor,ff.de dam.inf.Itē d̄t Bar.in l.ſi qd,ff.de leg.2 ꝙ li-
cet non ſit probatus valor rei,iudex debet ex officio ſuo æſtima-
2 re. qd̄ ſemp nota. † Sed an teſtes æſtimantes rem diuerſis pre-
tijs,ſint ꝯ̄rij? Vide Bar.in l.teſtator,§.qui indiuiſam, ff.de lega.2.

De nauibus non excuſandis. Rubr.

L E X P R I M A.

MVlti. Hic eſt caſus ꝙ comitatenſes, q faciunt aliquē ciuem emere res pro eis, vt ſub titulo ciuium nō ſubſint oneribus eis impoſitis, ꝙ tales res ſint publicandę, h.d. Opponitur ſ. de l.fin.& l.qui in contractibus.de iu.fiſ. Sol.aut contra aliquem proceditur, quia celebrauit ꝯtum in fraudem fiſci, & loquitur contrarium, aut quia rem ſub alio titulo alienauit, & loquitur hic.

Ne quid oneri publico imponatur. Rub.

L E X V N I C A.

1 *Onerans animalia vltra debitum, tenetur ad intereſſe domino.*

ONeri. Argum.cōtra accipientes equos ad vecturam, & ſuper eos imponunt valiſiā vltra
1 modum ſolitū. † Item facit contra eos, qui onerant animalia vltra debitum.

De naufragijs. Rub.

L E X P R I M A.

1 *Nauis, quæ per tempeſtatem ad portum applicuit, non debet ſoluere gabellam ſeu portorium.*

SI quando. Quia hæc lex de conſuetudine nō ſeruabatur, ideo Fredericus fecit authē.
1 nauigia, ſ.de fur. Et no.ex hac lege, ar.immo caſum, † ꝙ ſi
p tēpeſtatem maris aliqua nauis venit ad portum, nō debet ſoluere gabellam, vel portorium, quia violenter venit, vt hac, & l.Cęſar.ff.de pub.& l.fi.§.ſi pp neceſſitatem, eo.tit.& idē ſi pp timorem hoſtium, vel piratarum venerit ad portum. Item facit in arg.ꝙ ſi tpe ęſtatis homines vicini territorij veniant ad macinandum in territorio, ꝙ poſſit ſine gabella reportare, quia pp neceſſitatem famis venerunt, quę eſt magna neceſſitas, vt l.j.ſ.de patri.qui fil.diſtrax.

L E X II.

1 *Mercatores habentes pecuniā ad partem lucri, & damni ſi dicant ſe paſſos furtum, incendium, rapinam, & ſimilia, debent infra annum facere fidē.*

SI quis nauicularius. Ex hac lege no. mirabilē practicam, ꝙ in loco, vbi qs patitur aliquem caſum, facit examinari teſtes de caſu, & illa probō faciet poſtea fidem coram iudice competenti. Et aduerte mirabile, quia in tali examinatione non eſt neceſſe citari partē qa forte eſt in longinquo Circa hoc adde per Bar.in l.3.§.ꝓtor, ff.de dam.infe. & ſic pōt intelligi ff.de excu.tu.l. ſcire oportet, §.ſufficit, vbi đt, ꝙ probari caſum ex nāli inſtantia, hoc eſt ſm ius gentium, in quo in ore duorum, vel triū ſtat omne verbum, non attenta ſolēnitate ciuili, & vide quod ibi dixi, & Gui.
1 in l.2.§.qđ diximus.ff.ſi quis cau. † Secundo no.ar.mirabile, pro
his, q dant ſuam pecuniam mercatorib.ad partem lucri, & dāni, ꝙ ſi mercatores dicant ſe ſuſtinuiſſe damnum furti, rapinæ, incēdij, vel ſiſium, ꝙ mercator dēt reddere rōnem intra annū, vt ſ. de ſuſce.& arch.l.neminem, & ibi dixi, licet tñ faciāt in ar. hoc tñ non firmo, nam illa allegatio caſus fit per mercatorē ad ſui defenſionem: nam exceptiones, ſeu defenſiones ſunt perpetuæ, vt l.pure, in fi.ff.de doli exce.& l.licet, ſ.de excep.& ſic poterit probare vſque ad ſententiam, & ſic ſpeciale in fiſco, & iō in partibus iſtis ex conſuetudine apponitur pactum, ꝙ mercator debeat probat caſum intra certum tempus præfixum.

L E X III.

1 *Teſtes domeſtici admittūtur in reb.quæ geruntur intra nauem, vel domum.*
2 *Teſtium multitudo refrenatur.*
3 *Mors quomodo probetur.*
4 *Amiſſio rerum quomodo probetur.*

1 QVoties. † Ex prin.huius leg.no.primo, ꝙ in iſtis reb.q̃
geruntur intra nauem, ſeu domū, admitūtur
teſtes domeſtici, vt hic, & ſ.de rep.l.conſenſu, §.ſuper plagis, &
2 adde quæ ibi dixi. † Item no.ꝯ id, ꝙ dr̃ in l.1.ſ.de teſti.ſ.ꝙ refre-
natur multitudo teſtium, ꝙ intellige, ꝙ ſufficiat ſuper uno arti
3 culo reducere ad tres, vt hic manifeſte dicit tex. † Item qualiter
probetur mors? D cit, ꝙ ſufficit ꝙ inter liberos, & coniunctos
habeatur pro mortuo. Item inter conſocios, ſeu commilitones
pro mortuo haberetur, vt ī auth.quamuis, ſ.de repu.& in auth.
hodie, ſ. de diuo.dixi plene in l.2.§.ſi dubitetur, ff.quemad.teſt.
4 ape. † Item, ꝙ modus probandi amiſſionem rerum, eſt probare
per veriſimilitudinem, de quo per Cy.in l.ſi creditor, ſ.de pig.
ac.& dixi ff.de eden.l.ſi quis ex argētarijs, §.pe.& dic latius per
Bar.in l.quod ad præſens, j.de murileg.

L E X IIII.

Pro ijs. Non debet imputari illi, qui ſoluerit, ſed officiali, qui poſtea aufugit.

L E X V.

1 *Libellus non eſt neceſſarius, quando aliquis proponit aliquid ad ſui excuſationem.*

1 De ſubmerſis. † Nō eſt neceſſarius libellus, qn̄ aliqs ꝓponit aliqd ad ſuam excuſationē: nec petit aduerſariū ſibi cōdēnari ad aliquid, vt hic, & l. ſcire oportet, §.oportet, ff.de excu.tu.& ꝙ hic procedatur ſine libello, intelligit gl.in l.j.§.dies, ff.quis ordo in bon.poſ.ſer.

De metallis, & metallarijs & procuratoribus metallorum. Rubrica.

L E X P R I M A.

1 *Colonus tenetur vendere fructus potius domino iuſto pretio, quam alij.*

1 PErpenſa. † Colonus dēt potius dño vendere fructus, q̃ alij, iuſto tñ pretio, ar. finis huius gl.ſic ēt dicit Bar.in l.cōtem, §.1.ff.de publi.qd ſi primus ꝯductor vult tm̄ dare, quantum ſecundus, &c.

L E X VII.

1 *Statutum, quod comitatenſes reponantur in comitatu, habet locum etiam ſi comitatenſis eſſet de prioribus.*

1 Metallarij. † No.arg.ꝙ ſi ſtatutum dicat, quod comitatenſes reponantur in comitatu, ꝙ habet locum etiam ſi comitatenſis eſſet de prioribus.

De murilegulis, & ginæciarijs, & procuratoribus ginæcij. Rubrica.

L E X II.

1 *Ementes officia habent animum indebite lucrandi.*

BAphi. Primo no.ex hac lege contra tinctores pannorum, qui eos corrumpunt in tinctura vt eorum culpa factum præſumatur, & teneantur.facit ff.loc.
l.item, §.ſi gemma, & §.ſi fullo. Item facit contra ſcriptores, qui
aquam miſcent cum atramento, propterea litera eſt magis alba.
Et etiam miniatores, & pictores qui minant, & pingunt de adul
terinis colorib. vt teneantur domino ad intereſſe. Item tenen-
1 tur crimine ſtellionatus, vt de cri.ſtel.l.3.§.ſi quis. † Vltimo not.
quod qui dat pecuniam, vt habeat officium, habet animum ma
lefaciendi, & indebite lucrandi, propter hoc eſt factus titulus in
Auth.vt iudices ſine quoquo ſuffragio.

L E X IIII.

1 *Mortem animalium quomodo paſtor probare debeat.*

1 Quod ad pręſens. Vtrum † ſufficiat ei, q pręeſt animalibus probare diminutionem, & mortē eorū, q̃ illo anno contingit cōiter, ꝙ de quolibet grege mortua eſt certa pars in regione illa? Vr̃ ꝙ non debet, ita clare ꝓbare ſę amiſiſſe, vt l.creditur, ſ.de pi. ac. & ff.lo. l. ſi qs fundū, §.Imperator, & §.ſi caprarius. In ꝯrium facit l.iſta.rñ.ſi quidem tractatur de morte vnius aīalis, vel duorū, q̃ nō paſcebant gregatim, puto ꝙ debet clare probari, vt ibi prima alleg. Si vero gregatim paſcebant, ſufficit probari per iſtas coniecturas. Durū eſt.n.pro qualibet oue, q̃ morit̃, vel deperijt, habere teſtes de viſu, vñ ſufficit docere ꝙ illlo tpe ſic cōiter accidit in regionę illa. ar.huius leg. Idem dr̃ dū tractat̃ de probando mortem vnius hominis, aut.n.decidit in exercitu, aut in domo ſua, vt no. in l. ſi quidem, ſ.ſo.ma, & tetigi ī l.2.§.ſi dubitetur, ff. quemadmodum teſta.ape.ſimile dico in tutore, vel in officiali publico, qui habent reddere rationem de aliquib.ſupellectilib.vel alijs reb.q̃ vſu conſumuntur, ſufficit enim probare, ꝙ in tanto tempore vtatur, ꝙ poſſent tot eſſe corruptę ex illis ſupellectilib. arg. l. fina. ſ. de ali. pu.pręſt. Item ꝙ licet ſtatutum dicat, ꝙ illi qui tenent locū Peruſinum, debeant certam quantitatem piſcium omni die ponerę in platea.vel macellatores teneantur ad certum numerum beſtiarum, q̃ occiderent, & vēderent populo, & ꝯtingit ꝙ magna multitudo hominū venerit, vñ illę numerus nō ſufficiat, ꝙ poſſit cogi ad faciendum, & portandum plus, ſ. quantum plus eſt neceſſarium pro ſuſtentatione humani generis.

L E X VI.

1 *Verba iſta, terna, dena, in pœnis non important geminationem numeri.*

1 Qui textrini. † Quod in pœnis iſta verba, terna, dena, & ſimilia non important geminationē numeri, no.hæc gloſ.ꝯrium no.in j.cōſt.ſtorum.§. pe. in verbo, dena.& in §.hęc autem tria.cōmuniter tenetur iſta glo.vt plenę examinaui in l.ſtipulatio iſta, §.eum qui, ff.de verb.obl.

L E X VII.

1 *Statutum prohibens matrimonium, an valeat, & an contrafacientes puniantur.*

1 Edicimus. † An valeat ſtatutum prohibens matrimonium, puta fit ſtatutū ꝙ inter homines diuerſarum terrarum non contrahatur matrimonium ſub certa pęna? & vr̃ ꝙ ſic, vt hic in fi, cum prohibeatur mulier monetaria nubere extraneis. In contrarium ꝙ non, qa aufert libertatem ꝯhendi matrimonium, ergo &c. vt ff.de ver.obl.l.Titia, & l.ſi diuortio, & ff.de cond.& demon.l.cum ita. Rñdeo ꝙ ſtatutū non valet quantum ad hoc, vt faciat matrimonium vetitum ſi ꝯhatur, qa cum ſit ſacr̃m, & res ſpiritualis, laici nō poſſunt ſtatuere ꝯ illud, cū non ſit de iuriſdictione ſua. Circa hoc adde not. in l. 1. & fi.ff.de his, q̃ pę.no.in teſt. Sed an valeat ſtatutum, ad hoc, vt contrafa-

traſacientes puniantur? Vř dicendum, ꝙ ſi quidem poſſunt honeſte nubere ſeruata forma ſtatuti, qa in qualibet ſecta ſunt tot quod poſſunt matrimonium cõtrahere, & tunc facieẽs ꝯ incidunt in pœnam. alias ſecus, vt d. l. cum ita, & l. ſeq. & hac lege.

De veſtibus holoberis, & auratis, & cet. Rubrica.

LEX PRIMA.

AVratas. Portantibus pannos de auro, vel purpura, vel ſcarlato, eſt pœna capitis.

LEX III.

Vellera. Vbi pro modico delicto imponitur magna pœna, vř licitũ vt per aliam legem ꝓcedat immutatio. ad quod facit bene hæc lex. Et facit in arg. pro Prioribus huius ciuitatis, q faciunt leges, ꝙ omnes ſoluentes collectã anti quam ꝟ. certum tempus liberentur a pœnis, quas incurrũt. Vltimo hæc lex poteſt induci in arg. ad q. cum ſint ſtatuta per Italiã quod mulieres non poſſint portare certa ornamenta, & certos pannos, & res ad earum vſum paratas, quod ſi maritus vxori ſuæ talia ornamenta legauerit, an debeant illa prohibita portari ex forma alicuius ſtatuti de hoc dicã ꝟ. nulli lice. in fre. & ſeſtr. ſel & in baltheis marg. & ſmaragd. & c. l. j. tetigi in l. quamuis. ff. de au. & ar. le.

De fabricenſibus. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Pecunia pro ſpecie ſolui non poteſt.*

1 OMnibus. † Pecunia pro ſpecie ſolui nõ põt fiſco. No. hic vř caſus ꝯ rectores huius ciuitatis, qui in ſuis electionib. promittunt dare communi duas baliſtas certi valoris, poſtea volunt dare quantitatem. certe non audiuntur. Caſus eſt hic in terminis, licet ſit rřa, ꝙ aliud ꝓ alio inuito creditori ſolui nõ poſſit, vt l. 2. ff. ſi cer. pet.

LEX III.

1 *Recognoſci qualiter quis poteſt.*

1 Stigmata. Iſta lex probat vnam ſolennem practicam, ſi quæratur in iudicio de aliquo hoĩe recognoſcendo, vtrum iſte ſit ille, qui tali tempore fuit in ſtudio, vel ſic fecerit, & teſtis dixit ſe recognoſcere qa vidit, & ĩſpexit faciẽ eius, valet eius dictũ, vt l. cum in diuerſis, ff. de relig. Sed pone, ꝙ de facto accidit. Inuenit mortuus homo, cuius facies eſt; adeo deuaſtata ꝙ per eam nõ poteſt cognoſci, certe deueniẽdum eſt ad alia ſigna corporis; vnde ſi teſtis dicat recognoſco, ꝙ eſt talis ex tali cicatrice, qͣ habet in tali parte corporis, ꝙ talis teſtis recte probat. Caſus eſt hic, facit l. decernimus, ꝟ. de aqueduc. Facit etiam, vt animalia ex iſtis ſignis, ſeu ſtigmatibus recognoſcãtur, & ideo conſuetudine eſt inuentum, vt equi, & multa animalia ſignentur certis ſignis, quibus recognoſcantur.

LEX IIII.

1 *Negatiuam, quæ eſt cauſa alicuius intentionis, probare debet ille qui negat.*

1 Si quis. Hic ponitur ordo, qualiter qs ad fabricenſium ordinem poteſt conuolare † No. tex. pro opi. Inn. q dicit, ꝙ quando negatiua eſt cauſa alicuius intẽtionis, ꝙ ille, qui negat debet probare. vnde ſi dico te excõmunicatum quia non ſoluiſti; item non audiendum in iure, quia nõ ſoluiſti collectas; ego q excipio debeo probare. ita tenet ipſe in c. ſuper his, de accuſ. & Cy. in l. 2. de iure emph. vide etiam pro tex. in l. hoc iure, ff. de verb. obl. & ibi dixi.

LEX VI.

Eos qui. Argumentum pro ſtatutis Florentinorum, qui dicunt, ꝙ vno de cognatione delinquente ceteri teneantur. facit ꝟ. de primip. l. fi. ratio ſtatutorum iſtorum, & legum eſt, quæ hic in tex. ponitur.

De veteris numiſmatis poteſtate. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Monetam qui facere poſſint?*
2 *Expenſa, quæ fit monetam cudendo, an fieri debeat de publico.*

1 SOlidos. Clara eſt in tex. Quæro, quibus † licet facere monetam? Reſp. de iure ſolo Principi. vt hic. facit ſ. de fal. mo. l. j. & 2. hodie vero ex conceſſione Principis fit a regalibus, & a multis ciuitatib. quibus Princeps conceſſit, vt dicit gl. ſuper rub. Quæro, quid vult dicere tex. hic, vt debiti ponderis ſint, & ſpeciei probę? Reſpondeo debitũ pondus eſt, quod dixi ſuper rubrica, ſ. eo. ſpeciei probæ eſt de iure, vt tantam vtilitatem afferat in forma, quantam in ſpecie, & vt tantum valeat ille aureus, ſi ad maſſam redigatur, quantũ
2 valet in forma, vt dicit tex. ff. de contrah. emp. l. 1. † Et quo ſequitur, ꝙ expenſa cudendi dẽt fieri de publico, licet Inno. aliter dicat in c. quant. de iureiu. Quæro, per quem declarabitur, quod ſit iuſti ponderis, & boni auri? Reſpond. per illum, qui præeſt, & poſitus eſt a communi, vt ſ. de pond. & auri illa. lib. x.

LEX III.

1 *Monetam debet accipere vnuſquiſque pro pretio, quo iubet ſuperior.*

1 Vniuerſos. Oẽs aurei debẽt accipi æquali ęſtimo. ꝙ ꝯ facientes grauiſſime puniuntur. h. d. † No. vnuſquiſq; debet accipere monetã ꝓ ea quantitate, qua iubet ſuperior. Sed hic quæro, debeo ſoluere certam quantitatẽ pecuniæ, an poſſim eligere in qua moneta velim exoluere, an in florenis, vel in argẽto, vel in paruulis monetis? Dic, ꝙ ſic de moneta currente, vt no. Io. And. in cap. fin. de deci. per reg. iur. in alternatiuis electio eſt debitoris, & c. extra. de re. iur. & circa hoc vide notata per gl. in l. ſi quis argẽtum, ſ. de don. & Bar. in l. quę extrinſecus, ff. de verb. obli. Sed quęro, monetam factum in vna ciuitate ſub vna æſtimatione, an poſſit qs expendere in alia ciuitate, ita ꝙ qs cogatur accipere ſub eadem æſtimatione? Reſpon. ciuitates non pñt facere monetam niſi authoritate Principis, vt ſ. in rub. aut ergo Princeps conceſſit, ꝙ poſſit facere monetam quæ expendi poſſit in territorio ſuo tantũ, & aliqui alterius territorij, ſine dubio non coguntur accipere. aut dubitatur, & vř ꝯ ceſſiſſe, vt ſolum in ſuo territorio expendatur, ar. l. cũ vnus, §. pe. de bo. auth. iud. poſſ. & ff. de iuriſ. om. iud. l. fin. & ff. de tut. & cur. da. ab his, l. fi. Angelus. Quęro, quando fit moneta ab aliqua ciuitate, vel dommo, ſi non eſt ſpeciei probæ, vel imponitur ei nimis magna ęſtimatio, an poſſit haberi recurſus ad ſuperiorẽ? Reſpondeo ſic, vt in capitu. quanto de iureiur. & ita vidi fieri in Marchia, dũ per Rectores cuderetur quædam moneta, quæ nõ erat ſpeciei probæ, fuit per Marchiones facta querela apud ſummum Pontificem, qui illud correxit, & credo, quod fuit D. Tãcredus. illud ſimile in perſona D. Marſilij in Campania Romana, dum feciſſet fabricari monetam. Angelus de Peruſio, &c.

Nulli licere in frenis, & equeſtrib. ſellis, & in baltheis, margaritas, & ſmaragdos, & hyacintos aptare. & de artificib. Palatinis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Ornamenta quæ prohibebantur, & quæ poſſint haberi.*

NVlli Prorſus. Quę ornamẽta poſſint haberi circa equos. Et ꝙ pertinentia ad ornamenta mulierum non ſint prohibita. ſimile ſ. de veſt. holobe. l. 2. ſed hodie in multis ciuitatibus eſt ſtatutum, quod iſta ornamẽta non liceat mulieribus portare. pp hoc dico, quod ſi maritus legaret vxori veſtes, ꝙ licet de iure contineant oĩa ornamẽta, vt l. veſtes, & l. ſeq. quæ eſt l. ſi quis, ff. de au. & ar. le. tñ eo caſu, quo ſunt prohibita, non pñt dici acceſſiones veſtium, nec illud veſtimentis accedere, ar. huius legis. Et eodem modo non pñt dici mulieris gratia comparata ea, quæ eius gratia ſunt prohibita.

De claſſicis. Rubri.

LEX VNICA.

1 *Puniri debent delinquentes tam in terra, quam in mari.*

1 CLaſſem. † Sicuti congruit bono præſidi purgare prouinciam malis hominibus ſuper terram: ita eodem modo congrui per mare. caſus eſt hic, de quo dixi in l. Cæſar. ff. de publica.

De collegiatis, & chartopratis, & nummul. Rub.

LEX VNICA.

1 *Scholaris in matricula deſcriptus, qui non intrat ſcholam non debet gaudere priuilegio ſcholarium.*
2 *Remotus de collegio, & alius in locum ipſius ſubrogatus, debet cum conſenſu eorum, qui collegio præſunt, remoueri.*
3 *Collegijs in duobus quis eſſe non poteſt.*

1 QVi ſub † Prætextu. ꝙ ille qui eſt in collegio alicuius artis, nec exercet artem, ñ debet gaudere priuilegio collegij, ſic qa eſt in matricula ſcholarium, & non intrat ſcholam nõ debet gaudere priuilegio ſcholarium, vt hic. facit ff. ex quibus. cau. ma. l. antep. Sed aduertẽdũ qđ per hãc legẽ inducit̃ quoddã iudiciũ petitoriũ, per qđ ille qui eſt in vno collegio. ſi trãſit ad aliud cã fugiendi munera, ab illo diſtrahitur; vnde vř, qđ interim cum ſit in quaſi poſſeſſione iuris illius priuilegij, debet gaudere priuilegio illo, arg. ff. de aqua.
2 quo. & ęſti. l. fi. Item † ſecũdo no. qđ qñ vnus de collegio remouetur, & alius ſubrogatur, dẽt fieri de voluntate, & conſenſu eorum q præſunt collegio. dicit gl. in l. qui ſub pretextu. ſup. de ſacroſan. eccl. niſi tranſierit ad aliam regulam. † Item ex hac le-
3 ge innuit, quod quis non poteſt eſſe in diuerſis collegijs. quod an ſit verum, dixi in l. fi. de colleg. illici.

De ſtudijs liberalibus vrbis Romæ, & Conſtantinopolitanæ ciuitatis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Doctores debent omnes publice docere.*
2 *Malleare non debet faber iuxta ſcholas.*
Bald. ad poſter. lib. Cod.

VNiuerſos. Doctores,qui faciũt intrare ſcho-
las famulos ſcholarium,vel alios
ſecundum veritatem non ſtudentes,ſunt ex hoc infa
1 mes.† Et quod Doctores non debeant docere in ca-
2 mera aliquos, & publice alios,ſed oĩa publice, & omnia.† Et
quod ad officiũ iudicis eſt,& pertinet remouere,quicquid fie-
ret iuxta ſcholas,per quod lectura impediretur,vel auris audiẽ
tium turbaretur.Et facit ad q.ꝙ faber nõ poſſit malleare iuxta
ſcholas,idem no.in l.1.ff.ſol.matr.& ibi dixi.

De metropoli Berito. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Ciuitas Metropolitana quæ dicatur.*
2 *Ciuitas quomodo conſtituatur.*
3 *Ciuitas,uilla,& caſtrum,quomodo cognoſcantur.*
4 *Ruſtici qui dicantur.*
5 *Prouincia quomodo conſtituatur.*
6 *Ciuitates duæ matrices,an poſſint eſſe in eadem prouincia.*
7 *Ciuitas an poſſit habere duos rectores.*
8 *Prouincia una an poſſit diuidi in duas,& econtra.*
9 *Prouinciæ,ciuitates,uel eccleſiæ unitæ,an una debeat ſupportare debita alterius.*

PRopter mulctas. Quę dicatur ciuitas Me-
tropolitana, glo.hic di-
cit,vt Archiepiſcopalis.Sed videamus de iure antiquo
antequam eſſent Archiepiſcopi,quid erat? Reſpondeo
quod erant tres ordines ciuitatum; quædam maximæ, quæ-
dam magnæ,quædam paruæ.Maximæ dicebãtur illæ, in quib.
erat forum cauſarum,cui ſuberant multæ alię ciuitates,etiã ha
bentes merum imperium,nõ tamen habebant alias ſub ſe.Par-
uę dicebantur illæ,quæ nõ habebant merum imperium ſed ſo-
lum iuriſdictionẽ,quę datur defenſoribus ciuitatis,vt in corpo
re defen.ciui.Iſtam diſtinctionem ponit tex.in l.ſi quis duas, in
1 §.decet autẽ,ff.de excu.tut.†Illa ergo ciuitas,quæ erat maxima
dicebatur Metropolitana.Hoc reſpectu inuẽtum eſt,quod ciui
tas cuius reſpectu eſt ſedes Patriarchalis, dicitur Metropolita-
na,quæ hẽt plures Epiſcopos ſub ſe,habentes merum imperiũ;
illa vero,quæ habet Epm dicitur ciuitas,non tamen Metropo-
2 litana.†Sed quomodo conſtituatur ciuitas? Reſpondeo. volun
tate Principis volentis aliquem locum eſſe ciuitatem.probatur
per hanc legem.& Inn.hoc tenet in c.cum eccleſiarum.de of-
fic. ordina. vnde poſſibile eſt eſſe,licet ciuitas nõ habeat Epm,
ſed hẽt alia priuilegia,& ſic non ſequitur, ſi Papa priuat aliquã
ciuitatem Epiſcopo,ergo definit eſſe ciuitas.† Sed qualiter
3 cognoſcatur villa a caſtro, & ciuitate. vide per Bart. in l.j.§.ſi-
4 ue autem vltra oppida,ff.de oper.no.nuncia.† Sed qui dñr ruſti
5 ci,vide per Bar.in l.2.in prin.ff.de iure codi.† Secundo q̃ro,qua
liter cõſtituatur prouincia? Hic videtur tex.ꝙ omnes ciuitates
quæ ſubſunt vni metropolitano. faciant vnam ꝓuinciã, vt hic
in fi.ibi,ſit illa mater prouincię.&c.Do.Cy.tangit hoc §. de præ
ſcrip.lon.temp.l.fin.& ibi determinat ꝙ prouincia appellat̃ ſm
communem vſum loquẽdi,vt Tuſcia, Lombardia, & ſi.& iſto
iure vtimur,arbitror tñ,ꝙ ſic olim fuiſſet facta diſtinctio ꝓuin-
ciarum,vt omnes ciuitates, quæ ſuberant vni pręſidi,& ſic vni
Metropolitano conſtituerent vnam ꝓuinciam,vt l.illicitas, §.
qui vniuerſas,ff.de off.pręſi.& ſecundum illum ritum antiquũ
remanet adhuc nominatio prouinciarum quoad quædã,cum
quælibet ciuitas hñs diſtinctũ territorium, quæ ſuperiorem nõ
recognoſcit, poteſt dici prouincia, vt no.per gl. in d.l.fine.§.de
6 præſcr.lon.temp.†Tertio quæro pro declaratione eius,qđ prin
cipaliter hic dr̃,qñ in eadem prouincia poſſunt eſſe duæ ciui-
tates matrices; vr̃.n.mõſtrum,ꝙ in eodem corpore ſint duo ca
pita,vt de offi. ord.capitu.quoniam.Reſpõdet gl.ꝙ ſi quis vel-
let facere in eodem Epiſcopatu duos Epiſcopos,illud eſſet mõ-
ſtrum. Sed ꝙ vnus epiſcopus habeat duas eccleſias æque princi
7 pales,hoc non eſt monſtrũ,ita loquitur hic vide gl.iſtam. † Cir-
ca primum inſurgit dubium,quomodo eſt,ꝙ vna ciuitas poſſit
duos rectores habere,& in eodem tribunali poſſint eſſe plures
iudices, vt l.j.de offi.conſ.& ff.de re iud.l.Põponius. Reſpõdeo
iſta procedunt ad ſimilitudinem compoſitionis humanæ.Mon
ſtrũ.n. eſſet, ſi aliqs haberet duo capita, ſed nõ ſi haberet duas
manus, duos pedes,& ſimilia.& iõ iſti rectores prouinciarum,
qui merum locum capitis tenent, non poſſunt eſſe plures: vn-
de nõ poteſt eſſe niſi vnus Rex vt j.q.j.c.in apib.ſed alia officia
inferiora poſſunt in eodẽ corpore plurificari, & ſic poſſunt eſ-
ſe plures rectores in ciuitate eadem,vel in vna eccleſia parochia
li plures capellani,& vnius pupilli plures tutores, & ſimilia.Cir-
ca ſecundum,ſcilicet ꝙ duæ ciuitates magnæ ſint in eadem pro
uincia ſub vno tamen præſide,nil eſt ꝙ impediat. Nã quilibet
priuatus poteſt in pluribus ciuitatibus habere domicilium,& in
vtraq; eſſe æqualiter inſtructus,vt l.domicilij, ff.ad munic. ſm
hoc in vna prouincia parificantur ciuitates magnæ, remanẽte
8 vnitate ꝓuincię.†Sed q̃ro an vna prouincia poſſit diuidi ĩ duas?
Gl.dicit ꝙ ſic,vt ff.de Aſſeſſor.l.ſi eadem. puto tamẽ, quod hoc
non poſſit fieri ſine reſcripto Principis,vt ibi patet,& arg. huius
leg. Et pro hoc dico ꝙ cõitates non poſſunt ſeipſas diuidere in
plures ſine licentia ciuitatis cui ſubſunt.ꝙ intellige, quantum
in præiudicium ciuitatis,ſed inter ſe cauſa commodioris admi-
niſtrationis poſſunt hoc facere, ſicut in pluribus tutoribus vr̃,
vt l.2.§.de diui.tut.vnum tñ commune remanebit,vt l.tutores,
ff.de admi.tut.Quæro vtrum de duabus prouincijs poſſit vna fie
ri,vel de duab.ciuitatibus vna? Gl.dicit ꝙ ſic, vt in Auth. vt Iud.
ſine quoquo ſuffr.§.illud,& §. hoc aũt Hoc aũt fit multis mo-
dis. Qñque vna ſubijcitur alteri, qñque non ſubijcitur, ſed ei
vnit̃, & hęc vnio fit,ꝙ vna ſit principalior altera.vel quod vtra-
que ſit æque principalis,vt no.per Guiliel.ne ſede vacante, cap.
1.ibi per Inn.& alios Doc.iur.cano.Quæro,qñ vniuntur duę ꝓ
uinciæ ita,ꝙ remanet vtraque principalis,ſed ſub vno Præſide,
vtrum negotia vnius Prouinciæ poſſint expediri in alia? Reſpõ-
9 deo ſic de offic. delega.cap.nouit.& ibi per Innoc.† Et quando
ciuitates vel prouinciæ, vel eccleſię, vniuntur, an debita vnius
debeat alia ſupportare? Innoc. de priui.ca. paſtoralis.tenet, ꝙ
habet locum titulus de ſeparationibus.quod ego examinaui in
l.1.§.ſi cohęres, ff.ad leg. Falc.in eo quod ibi dicitur,an portio
grauati non grauato,& ibi hanc quæſt.formaui.

De canone frumentario vrbis Romæ. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Negatiua coarctata loco,& tempore,directo probatur per viſum.*

1 NAutici. † Quód negatiua coarctata loco & tem-
pore,directo probat̃ ꝑ viſum, ſicut affir-
matiua vt hic,& ff.de auro,& arg.leg.l. ſi qñ.& l. pedi-
culis,§.verum. de hoc tñ diſputatur in cap. bonę memoriæ. de
elect.cum hęc veritas eſt declarata per viſum proprie non vr̃ co
lor,& ex illa diuiſione intellectus iudicat quæ res, & ꝙ tale iudi
cium omnibus notum eſt communiter: ideo dicimus non vi-
dere rem,ſed non videtur vere, quia ſubſtãtia rei inuiſibilis eſt.
ita eodem modo per colorem iudicat intellectus nihil eſſe: &
quia tale iudicium communiter omnibus eſt notum, ita dire-
cto probatur negatiua ſicut affirmatiua.

LEX II.

1 *Statutum quod ſi contrahentes non ſoluerint gabellam intra octo dies, contractus non valeat,intelligitur ope exceptionis,& non ipſo iure.*

SI quid Frumenti. An ꝙ annullat̃ per leg.ſit annullatum
ipſo iure,vel ope exceptionis? Dic,quandoq; lex
dicit,non valeat ſimpliciter,& tunc intelligitur ipſo iure,vt hac
lege, & §.de leg.l. non dubium. & dic vt ibi ſcripſi. tamen Do.
Bar.in d.l.in criminali,§.de iuriſd.om.iud. dicit aliter circa hoc:
quare ibi vide. Sed circa hoc adde notata per eum in rub. ff. de
ope.no.nunc. 3.q.2.quandoque dicit,qđ non valeat, ſi per partẽ
fuerit factum vel omiſſum.& tunc intelligitur ope exceptionis,
1 vt l.vniuerſas.§.de prec.imp.offe. Vnde † facit, quod ſi ſtatutum
dicat,ꝙ contrahentes non ſoluerint gabellam intra octo dies ꝯ
tractus nõ valeat, intelligitur ope exceptionis, vt dixi in d.l.ſi ita
quis §.ea lege,ff.de verb.oblig.

De frumento vrbis Conſtantinopolitanæ. Rub.

LEX PRIMA.

NVllí ne. Ex mala adminiſtratione frumenti cre-
ſcit cariſtia.

1 *Pecunia communis non debet certę perſonæ mutuari.*
2 *Periculum pecuniæ mutuatę,quando ſpectat ad adminiſtratorem.*

1 Auri ſtatuta. † Licet pecunia cõis ordinata ad certũ
negotiũ non poſſit mutuari certæ per-
ſonæ,vt hic;tñ ſi mutuũ tendit ad expeditionẽ negotij,põt fieri
mutuũ.& ſic vr̃ caſus ꝓ cõſeruatore monetę huius ciuitatis,qui
habet pecuniã deputatã ꝓ ſtipendio,vt poſſit ex cã militib. mu-
2 tuare,vt ſe armis,& equis fulciant.† Sed qñ periculum pecuniæ
mutuatæ ſpectat ad adminiſtratorẽ.vide j.de his,q ex off.qđ ad
mi.ꝓuen.§.vlt.No.ꝙ lucrũ aſſumit ſibi nãm, quã hẽt capitale.
qđ facit ad multa,& ſpecialiter ſi inter plures ſocios erat ꝯcta
ſocietas ad certũ tp̃s;ꝙ ſicuti nõ dẽt diminuere capitale miſſũ ĩ
ſocietate,ita nec de lucro.quod tamẽ dimitto ſub dubio forte.

De annonis ciuilibus. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Salarium an debeat habere pro futuro tempore decedens, ſi officium non compleuit.*
2 *Præbendatus decedens poſt fructus perceptos, illos tranſmittit ad heredes ſuos.*

1 ANnonas. † An decedens pro futuro tpe de-
beat habere ſalarium, ſi officium nõ
compleuit, de quo etiam latius per Bar. in l. diuus, ff.
2 de var.& extraor.cog.† Item gl.inducit in argu. ad q. ſi clericus
decedat poſt receptos fructus præbendæ, quod illos tranſmit-
tat ad hæredes ſuos,de quo de offi.ord.c.j.lib.6. dixi plene in d.
l.diuortio,ff.ſol.mat.

LEX

L E X II.

1 *Bona, ſiue eleemoſynæ diſpenſandæ inter pauperes, non debent erogari paupe ribus extraneis.*

CEntum XXV. Officiales habentes poteſtatem ſup faciẽdis eleemoſynis publicis, non
debent dare extraneis pauperibus per hoc, quod dicit hic, ciui-
bus noſtris, ſed poteſt intelligi, ꝙ dicat, ciuibus noſtris de omni-
1 bus, qui ſubſunt Romano Imperio. † Facit etiam, ꝙ Epiſcopus,
qui debet diſpenſare bona inter pauperes, non debet dare ex-
traneis pauperibus, vt s̃. de Epiſ. & cler. l. ciuili.

De mendicantibus validis. Rub.

L E X PRIMA.

1 *Mendicantes validi à quibus debent inſpici.*
2 *Mendicantem pauperem, qui membrum debilitatum oſtendit, poteſt quilibet tangere, & velle videre.*
3 *Sanitas, & infirmitas ex inſpectione corporis deprehenditur.*
4 *Aetas per aſpectum probatur.*
5 *Alimenta an debeant denegari filio robuſto nihil operanti.*

CVnctis. Mendicitas qñq; eſt certa, ex qualitate
religionis, vt quia eſt de aliquo ordine
mendicantium ab Eccleſia approbato; alias non, vt in
c. religionum diuerſitas, de relig. do. lib. vj. Quandoq;
eſt certa reſpectu cauſæ, pro qua quæritur, vt ſunt iſti hoſpitala-
rij Sancti Spiritus, & ſimiles, qui vadunt quærendo per mun-
dum. Iſti tñ non admittuntur ſine literis diœceſani Epiſcopi, de
pœn. c. 2. in cle. Qñq; quis quęrit pro ſeipſo, & tunc mendicitas
dicitur certa vicinis, & non ex vulgari opinione, vt l. vbi. & ibi
no. s̃. de iu. dot. Sed ſi vulgi opinio ſuper hoc nõ eſt, tunc debet
1 explorari. ita loquitur iſta lex. † Quæro, hic dr̃, inſpectis, a quo
debent inſpici? Rñdeo, vel ab Officiali publico, vt in Authẽ. de
quæſt. vel a priuata perſona, vt hic, quæ talem vult in iudicium
2 producere. † Et no. ꝙ pauperem mẽdicantem, qui ẽt in aliquo
oſtendit membrũ debilitatum, poteſt quis inſpicere, & tãgere,
3 & velle videre, an hoc ſit verum. † No. ẽt, ꝙ ex inſpectione cor-
poris poteſt deprehendi ſanitas, & infirmitas ſicut ætas. ſimile
in quacunque re ſuſpecta poteſt perpendi, an ſit vitioſa, vel nõ,
vt ſup. de can. frum. vrb. Romæ, l. 1. Rectè ergo teſtis deponit
4 de ſanitate alicuius, q dicit ſic eſſe, quia vidi. † No. etiam, ꝙ ſicut
minor ætas probatur, & probari poteſt ꝑ aſpectum, & ex aſpe-
ctu, vt l. minor xxv. annis ex aſpectu. ff. de mino. ita ſimiliter ſe-
5 nectus, vt hic. † Item hęc lex facit ad q. vtrum filio robuſto, & ſa
no nihil operanti poſſit pater denegare alimenta? Hic vr̃ ꝙ ſic,
& in l. ſi qs a liberis, §. ſi vel parens, ff. de lib. agnoſ. quod intellige
ſi ſm conditionem natalium operari non eſſet ſibi verecundia,
Quis enim diceret, ꝙ filijs vnius nobilis diuitis hominis impo-
neret neceſſitas laborandi terram? Certè nullus, nã nos nõ poſ-
ſumus, quod honeſte nõ poſſumus, vt ff. de cond. inſt. l. ſi filius,
& l. nepos Proculo, ff. de verb. ſign. Non ob. hęc lex. quia maior
verecundia eſt publicè mendicare. q̃ laborare. Et robuſtus cor
pore, q publicè q̃rit ſine diſtinctione natalium, cogit̃ laborare,
qñ in tantam miſeriam eſt deductus: non enim eſt ſibi turpe.
Sed ſi alio modo poteſt viuere, vt percipiendo alimẽta a patre,
nõ cogeretur laborare, vt ſupra dixi. Ex his apparet, quare iſta
lex non habet locum in his, qui clam mendicant. Vltimo nota,
quòd tales, qui fingunt mendicitatis cauſas, puniuntur ciuili-
ter, quæ pœna applicatur parti, & ſic delinquunt, & per conſe-
quens debent puniri a Rectore ciuitatis extraordinarie.

De frumento Alexandrino. Rub.

L E X PRIMA.

IN æſtimatione. Arg. pro ſtatutis, quæ dant ſa
larium alicui Officiali ſm q̃-
titatẽ eorum, quæ venire fecerunt in cõi. Etiam in arg. pro
ſtatutis, quæ prohibent nobiles, & Aduocatos, & ſimiles a qui-
buſdam officijs publicis.

L E X II.

1 *Menſuræ Publicæ debent ſignari ſignis publicis.*

1 DIurnos. † Quod menſuræ publicæ ſignis publicis de-
beant ſignari.

De Alexandriæ Primatibus. Rubrica.

L E X VNICA.

1 *Ciuitatis honorabilis melius eſſe mediocrem ciuem, quam maiorem mediocris.*

1 COrporatos. † Melius eſt quem eſſe medio-
crem ciuem vnius notabilis ciui
tatis, & honorabilis, quam eſſe maiorem ciuem vnius
mediocris ciuitatis. hoc dicit.

De iure Reipublicæ. Rubrica.

L E X PRIMA.

1 *Ciuitas, vel Reſpublica, quomodo citari debeat.*

SI quid aduerſus. Si volo citare Remp. non
ſufficit ꝙ citem ſyndicum,
vt no. in l. non poteſt dolo carere, ff. de reg. iur. quod intel-
lige verum, ſi ſyndicus citatus non comparuerit. Eius e-
nim contumacia non noceret Reipublicæ, vt ibi dicitur, ſed ſi
comparuerit, & litigauerit, valet ſententia, vt per totum titu. ff.
1 quod cuiuſque vniuer. no. † Quæro, ergo qualiter citabitur ci-
uitas, vel Reſpublica? Reſpondeo, citando eos, qui ciuitatem re
gunt, vt ff. de cond. & demonſt. l. municipibus, & not. plene de
conceſ. præben. cap. tibi, lib. 6. Et prædicta intelligo in prima cita
tione veniendi ad cauſam: poſtquam vero ab initio citata miſit
ſyndicum, videtur velle, ꝙ per illum non per ſe iudicium litige-
tur, vt l. 1. §. vſuſ. ff. de procurat. ideo ipſa non eſt amplius citanda
ſed ille ſyndicus. pro quo facit de dolo & contu. c. cauſam. & ibi
no. per gl. quæ incipit, no. ꝙ citandus, &c. vbi dicit, quod debet
citari dominus in prima citatione, non procurator, de quo dixi
in l. j. ff. ſi quis ius dic. non obtemp.

L E X III.

1 *Reſpublica quandoque non habetur loco pupilli.*

1 Rempublicam. † In quibuſdam Reſpub. non hr̃
loco pupilli, primo in manumiſ-
ſione ſeruorum, qui non poſſunt manumitti a minore xx. annis
ſed a Repub. ſic, vt s̃. de ſer. reipu. manum. quæ ſer. ad cui. l. 2. Itẽ
etiam quo ad ſecundum decretum, vt dixi in l. 1. s̃. eo. tit. Item
quo ad venditionem mobilium. poteſt enim ciuitas vendere,
etiam ſi debitum non ſubſit. j̃. tit. 2. l. fi.

L E X IIII.

1 *Statutum vtrum ex cauſa poſſit auferre dominium rei meæ.*

1 SI ſecundum. Hæc lex facit in argu. † an ſtatutum
ex cauſa poſſit auferre dominiũ rei
meę, & an poſſit appellari ab eo, quod continetur in ſtatutis.

De adminiſtratione rerum publicarum. Rubr.

No. ex fi. gl. rubr. ꝙ Priores, ꝑ quos ciuitas regit̃ pñt eligere offi
ciales, q ciuitatẽ regant, & negotia Reip. adminiſtrent. facit l. 2.
ff. ad municip. & tetigi in l. obſeruare, s̃. de decu. & ibi no. ꝯrium.

De vendendis rebus ciuitatis. Rubr.

L E X III.

1 *Teſtis ſi ſecundo examinatus dicat ſine iuramento, dico, vt primo dixi, an ſufficiat.*
2 *Renuuciare an poſſit ciuitas legibus dantibus ſolennitatem.*

SI quæ hereditatis. Sufficit, ꝙ ad memoriã
reducatur iuramẽtum,
ꝙ ab initio pręſtant fideliter conſulere, vt hac gl. quæ inci
pit, non tactis. Et ex iſta glo. videtur, ꝙ quis obligetur ſi ꝑ-
mittat, vel dicat aliquid ſub virtute iuramenti præſtiti de præte-
1 rito. † Et iſtud facit, ꝙ ſufficiat teſti in ſecunda examinatione ſi-
ne iuramento dicere, dico vt primo dixi, de quo per Bar. in l. le-
gatis, in prin. ff. de leg. 1. quod ſcripſi in l. iuriſiurandi. s̃. de teſti.
contra hoc videtur tex. extra de iureiur. c. pen. Sol. dico, qñq; iu-
ramentum præteritum comprehendebat illud, de quo agitur,
& tunc loquitur iſta gl. qñq; iur̃m in pręteritum fuit interpoſi-
tum ſub alio. & tunc non valeret tale dictum, promitto, vel di-
2 co ſub virtute præſtiti iuramenti, vt d. c. pen. † Item an ciuitas
poſſet renunciare ſolemnitati huius legis? puto, ꝙ non. Nam s̃.
proxime dicit, non aliter fieri, vt hic dicitur, ita de mun. & c. Sed
legibus loquentib. negatiue, renunciari non poteſt, vt not. per
gl. s̃. ne fideiuſſ. do. den. l. 1. Item legibus dantib. ſolennitatem
non poteſt renunciari, vt l. nemo, ff. de leg. 1. verum tamẽ ſi eſſet
talis ciuitas, quæ habet ius condendi ſtatuta ſecundum ea, quę
dixi in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. tũc faciendo primo legem
circa modum, & formam alienandi, vel circa ipſam alienatio-
nem, valeret alienatio ſeruata forma legis municipalis, licet di-
ſcreparet ab iſta. caſus eſt in l. prohibere, §. plane, ff. quod ui aut
clam. Vltimo Spec. inducit iſtam leg. ad quæſt. ꝙ in inſtrumẽto
ſyndicatus debeant ſingulariter inferri omnia nomina cõſtituẽ
tium ſyndicum, ibi ſigillatim vnumquemque, &c. vt no. in Spe.
de ſyndico. §. j. ver. Item opp. ꝙ nomina, &c. de quo dixi plene
in l. j. de albo. ſcrib. & extra de procur. c. fin.

De debitoribus ciuitatis. Rubr.

L E X II.

1 *Hypothecam tacitam habet ciuitas aduerſus adminiſtratores.*

APud eos. In debitis annuis, & menſtruis differ-
re ſolutionem dr̃ nociuum debitori.
quia quãtitates minutę ſimul coadunatæ faciunt vnã
magnam quantitatem, cuius eſt difficilis ſolutio, & ſic poſſet ex
1 hoc culpa tutoris, vel alterius adminiſtratoris redargui. † Item
no. hanc vltimam poſitionẽ gl. contra adminiſtratores ciu ta-
tis habet ciuitas tacitam hypothecam, tamen quantum ad hãc
le. non eſt bonus intellectus, Item poteſt fieri ſtatutum, ꝙ hñtes
iuxta lacum magnas poſſeſſiones, cogãtur ad vendendũ ſuam
partem, licet tamen de iure communi ſit, ꝙ quis non cogatur.

Et ꝙ magis dicantur idonei poſſeſſores prędiorum ruſticorũ q̃ vrbanorũ. Nã vrbana ſubiacent maiorib. periculis, vt incẽdij. & facit s̃.de neg.geſt.l.diuortio.& no.ff.ſol.mat.l.2. circa princ.

De periculo nominatorum. Rub.

LEX II.

1 *Teſtis interrogatus quomodo ſcit, deponens, quia tetigit cum manibus, quãuis non eſſet res tangibilis, quomodo intelligatur.*

SI ſucceſſoris. Ad magiſtratus pertinet ſibi ſuc ceſſores nominare. Electio vero pertinet ad conſilium, vt.l.2.s̃.de decur.& hic in gl. Et ꝙ manus porrectio poteſt intelligi tam intellectualiter, quam etiam corporaliter, vt hic in tex.ibi, nominationi manus porrigi.facit j̃.tit.2.l.quoties.& ff.de iure codicil.l. quod per manus.
1 Et ſic eſt arg. pro teſte, qui interrogatus quomodo ſcit: Reſpõdit, quia tetigit cum manibus, licet nõ eſſe res tangibilis, quod referatur ad ſenſum congruum illius rei.

De periculo eorum, qui pro magiſtratibus interuenerunt, Rub.

LEX PRIMA.

1 *Fideiuſſores tenentur Reipublicæ ad intereſſe, non ad pęnam.*
2 *Fideiuſſores hodie tali forma recipiuntur, quod tenentur ad intereſſe, & ad pœnam.*

1 FIdeiuſſores. † Fideiuſſores tenentur Reipub. ad intereſſe, non ad pœnam, in q̃
2 magiſtratus incurrat delinquendo.h.d. Item no. † in l.fi. deiuſſores, ff.de fideiuſſ.hodie tamẽ forma fideiuſſionis tali forma recipitur, vel modo, quod etiã ad pęnam teneretur. promittit.n.intereſſe, & omnem condemnationem, quæ de eo fiet.

Quo ordine quiſquis conueniatur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Officialibus in dubio ſemper officium videtur mandatum in ſolidum.*
2 *Tutor quilibet pro parte ſua conuenitur.*

ET ſi duobus. Per authenticã de duobus reis, nihil eſt innouatum in modo conſtituẽdi duos reos: quia olim, & hodie erat neceſſe agi, quod inſolidum teneretur quilibet, non pro parte, quia ſolum eſt innouatum in modo exigendi, vt no.in l.reos, §.cum tab.ff. de duo.re.& quod not.Inſt.ff.de fideiuſ.§.ſi plures. & tangit in
1 auth.hoc.ita, s̃.de duo.re.vbi gl.† tangit, ſed hic nos loquimur ĩ officialibus, quibus ſemper in dubio vr̃ officium mandatũ inſolidum, vt hic, & j̃.l.prox.ſicuti videmus in tutoribus, quib.in dubio vr̃ in ſolidum mandata adminiſtratio, vt l.ſi præſes, ff.de admi.tut.ff.de exer-l.j.§.ſi duobus, & l.Lucius, §.j.eo. tit. & q̃libet tenetur in ſolidũ, licet per beneficiũ diuiſionis quilibet conueniatur pro parte, vt l.j.§.nunc tractamus, ff.de tut.& rar.diſ.l.j.s̃. de nauic.& ꝑ Cy.s̃.de diui.tut.l.2.cũ ſim.nec hic reperit̃ correctũ per Auth.de duo.re.§.j.& ſic debet intelligi, quod ibi no. ꝑ
2 gl.ꝙ † quilibet tutor cõueniatur pro parte.ſ.per beneficiũ diuiſionis.ſimile videmus in fideiuſſoribus conſtituentibus, & mandantibus, qui omnes tenentur in ſolidum, licet habeant beneficiũ diuiſionis ex epiſtola diui Adriani, vt l.fi.s̃.de cõſt.pec.& Inſtit.de fideiuſ.§.ſi plures.& no.ꝑ gl.in d.§. ſi plures. & dic vt ibi no.& ff.quod iuſſu.l.fi.licet ꝯrium no.ꝑ gl.in l.ſi mãdato meo, §.Paulus r̃ndit, ff.mãd.circa iſtas duas ll.diſtingue, vt no.plene ꝑ glo.s̃.de conue.fi.deb.l.quoniam, & ff.ad municip.l.3.in prin.

Ne quis liber inuitus actus Reip.gerere cogatur. Rubr.

LEX III.

1 *Notarius cogitur exercere officium ſuum.*

SI vt proponis. Duo ſunt hic notanda in gl. Primum, ꝙ ille qui non eſt Nota-
1 rius, non cogitur exercere officium notariatus † Secundum, quod Notarius cogitur exercere officium notariatus. Et de iſto ſecundo tangam inf.de colla.fun. patri.l.placuit.

De his, qui ex officio quod adminiſtrauerunt, conueniuntur. Rub.

LEX VNICA.

1 *Periculum pecuniæ mutuatæ, quando pertinet ad adminiſtrationem Reipublicæ.*

1 FOenoris. † An, & qñ, & qualiter periculum pecuniæ mutuæ ſpectat ad adminiſtratorem Reipub.ſic diſtingue. Quandoque adminiſtrator, qui cõuenitur, fuit ille, qui pecuniam publicam mutuauit, quo caſu, aut adminiſtrator mutuans fuit in culpa, aut non. Si fuit in culpa, aut lata, aut leui: ſi in lata, tunc tenetur ad periculum ſortis, & vſurarum, vt l.fi.1.reſpon.ff.de admin.rer. ad ciui.perti.& ff.de admin.tut.l.ſi tutor. Aut fuit in leui culpa, & tunc tenetur ad periculum ſortis tãtum, vt hac l. & l.Lucius, §.Paulus, ff.ad municip.& l.conſtitutionibus, §.1.eo.tit. Si vero non fuit in aliqua culpa, tunc non tenetur, nec ad ſortem, nec ad vſuras.ita loquitur l.fin.s̃.de debit.ciui.& ff. de neg. geſt. Quandoque non fuit ipſe, qui mutuauit, ſed fuit anteceſſor eius, quo caſu aut ipſe approbauit nomen anteceſſoris, aut non.primo caſu ad ipſum ſpectat periculum, & anteceſſor eſt liberatus, vt l. Titio.§. 1.ff.ad municip.Secundo caſu ad ipſum nullum periculum pertinet, vt l.fi.§.pen.2.reſpon.ff.de admin.rerum ad ciuita.pertin.

De expenſis ludorum. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Expenſæ deputatæ ad vnam cauſam, non poſſunt in aliam conuerti.*

1 CVm Pręſes. † Quãdo expenſę deputantur ad vnam cauſam.nõ poſſunt in aliã cauſam conuerti.ibi plene diſtinguitur.

De aquæductu. Rubrica.

LEX IIII.

1 *Vſus, cuius memoria in contrarium non extat, idem operatur, quod licentia Principis.*

1 VSum aquæ. Vſus, † cuius memoria nõ extat in contrarium, idem operatur, quod licẽtia Principis, vt hic, & s̃.l.prox.& C. noua vectig.l. fin.& hęc l.facit ad materiã l.2.s̃.de ſeruitu.& aqua. Et adde notata per Bart.in l.cum neque.s̃.de incol.lib.x.

LEX V.

1 *Reſcriptum iudici incompetenti præſentatum præſumitur ſurreptitium.*

1 SI quis per diuinam. † Quod reſcriptum p̃ſumitur ſurreptitiũ eo ipſo, ꝙ præſentatur iudici incompetenti, vt hac l.cum ſua gl. Item hic etiam no.ꝙ ille, qui ſe intromittit circa ea, quæ ad officium ſuum non ſpectant, punitur vt hic, & s̃. de decur. l. militaribus. & s̃.de off.mag.l.fi.& j̃.de agr.& cenſi.l.immunitatis.

LEX X.

1 *Recognoſcitur quis per ſigna, quę habet.*
2 *Officialis tempore exercitus, non tenetur ire ad exercitum.*
3 *Subrogatus in locum alterius, habet idem priuilegium, ſicut ille, in cuius locum ſubrogatur.*

1 DEcernimus. † Quod per ſigna, quę quis habet, cognoſcitur, de quo dixi in l.ſtigmata, s̃.
2 de fabricen.† Item officialis, qui cũ perſona ſerui non debet ab officio ſuo auelli.& ſic tempore exercitus nõ debet, nec poteſt cogi ire ad exercitum.dixi plene de hoc s̃.de immu.ne.cõce.l.1.
4 † Itẽ no.ex fi.huius leg.ꝙ ille, qui ſubrogatur in locum alterius, habet idem priuilegium, quod ille, in cuius locum ſubrogatur, vt hic, & s̃.de colle.l.1.& s̃.de prox.ſacro.ſcrin.l. cuiuſcunque.

De gladiatoribus penitus tollendis. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Torneamenta an ſint licita.*
2 *Duella non permittuntur.*

1 CRuenta Spec. † an torneamẽta ſint licita, vel prohibita? Glo. hic dicit, ꝙ ſint prohibita. In contrarium videtur tex. in l. qua actione.§.ſi quis in colluctatione, ff. ad leg. Aquil. & ibi no. Sed hodie habemus tex.ꝙ ſint prohibita, de torne. c. 1. & 2.
2 † Item hic glo.colligit arg.ex hac lege, ꝙ duella non permittuntur, & remittit ad notata in d.§.ſi quis alium. Canoniſtæ habent tit.de hoc de cler.pugnant.in duello.

Vt armorum vſus inſcio Principe interdictus ſit. Rub.

LEX VNICA.

1 *Arma portare nemini licet.*

NVllis prorſus Iſta lex habet duas lecturas. ſm̃ primam, Nemini licet arma mouere abſque Principis iuſſu. h. d. Concordat cum hac lege ff.ad leg.Iul.maieſt.l.3.ver. eadem. Hoc fallit hodie in ciuitatibus Italię, quæ ſuperiorem non recognoſcunt & ſic ſunt populi liberi, de quibus loquitur l.hoſtes, ff.de capt. Se-
1 cunda lectura eſt, ſecundum quam breuiter h. d. † Nulli licet arma portare abſque Principis licentia. h. d. Còntra hanc lect. opp.j̃.de præpo.ſacr.cubi.l.fi.lib.12: Solu. pro huius lecturæ declaratione vtrum ſit licitum alicui portare arma, dic vt dixi in Auth.de arm.coll.vj. Vltimo ſcias, ꝙ ille, qui portat arma, pręſumitur in dubio habere malum animum, vt no.gl.in x.collat. de pace tenen.cap.1.§.venator.

De agricolis.& cenſit's colonis. Rubrica.

LEX V.

1 *Ruſticus, qui retinet fundum domini abſque pacto, tenetur præſtare redditus ſecundum qualitatem fundi.*

1 DOmini prædiorum. † Qñ ruſticus retinet fundum meũ nec interceſſit aliqua conuentio de redditu, ꝙ tenetur mihi ad præſtandum redditum ſm prædij qualitatem, non autẽ tenebitur ad præſtandum pecuniam, niſi cõſuetudo aliter ſe habeat. & ad hanc leg. facit ſ. loca. l. exempto. & hanc lectu. tenet Dyn. & ibi quanto tpe hec conſuetudo inducatur, vt in gl. Item ibi dicit notandum ex gl. ꝙ illud, quod põt fieri ꝑ conſuetudinẽ poteſt fieri ꝑ pactũ. idem notatur ſ. que ſit long. conſue. l. 2. alibi habes gl. quæ dicit, quod id, quod põt fieri per legem, poteſt fieri per pactum, vt l. non impoſſibile, ff. d. pact. facit quod ſupra habuiſti in rub. de decr. Decur. lib. x.

LEX VII.

1 *Venire contra factum, & legis interdicta, an & quando liceat venire.*
2 *Error iuris impedit bonam fidem.*
3 *Contra legum interdicta omnes tenentur ad fructus perceptos, & percipiendos.*
4 *Præſcriptio plus poteſt quam pactum.*

1 Quemadmodum. † Quod licitũ eſt venire ꝯ factum, qñ quis venit, ſeu cõtraxit iure prohibente, & ꝯ legum interdicta, vt hic. & ſic ꝯctus eſt nullus. facit ad hoc ſ. de lib. cau. l. 1. & quod no. ff. de adopt. l. poſt mortem. hoc eſt ꝑ publicam vtilitatem, & ad fiſci vtilitatem fit talis reuocatio, ſicuti videmus in œconomo eccleſię vẽdente rẽ ecclæ, vt no. in gl. in §. vlt. in Auth. de non alien. & in l. iubemus, §. ſane, & ibi per Doc. ſ. de ſacroſ. eccl. & ff. de doli excep. l. ſi ꝓcurator, & ibi ꝑ gl. Item no. in fin. l. ꝙ vbi quis ꝯ legum interdicta mercatur, eſt malæ fidei. qđ intellige, qñ ſciẽter mercatur ꝯ interdicta legum. vel dic, vt dicit glo. ꝙ ignorans præſumitur ſciens quo ad præſumptionem. & iſtam ſecundam opi. tenet Dy. in c. qui ꝯ iura, de reg. iur. lib. 6. & gl. 12. q. 2. c. Vulteranę. & intellige de ignorantia iuris, vt no. ꝑ gl. ff. de iuris & facti igno. l. iuris ignorantia. & l. ſed ſi lege, § ſcire, ff. de petit. hæred. & per Dy. in d. c. qui ꝯ iura. & iſtud videtur verius. pro hoc facit, quod habuiſti notatum per gl. ſ. de fide inſtrum. & iure haſtæ fiſc. l. 1. li. x. ꝙ eo ipſo, ꝙ quis contrahit iuris ſolẽnitate omiſſa, præſumitur
2 malæ fidei, vt ibi no. glo. † Et ſic præſupponit gl. iſta ꝙ iuris error dedit bonam fidem, & ſic præſcriptionem. pro hoc eſt tex. cum gl. in l. ſi fur. §. 1. de vſucap. & l. nonnunquam. ff. eo. tit. & ad idem facit l. iur. ignorantia, ff. de iur. & fac. igno. licet ꝯrium teneatur, & male in l. venditor. de vſuc. pro emp. de quo per Dy. in c. poſſeſſor malæ fidei. de regu. iur. lib. 6. Item hic vide, quod not. per Bar. in l. fi. de fundo Reipub. vel ſal. diui. do. ꝙ emẽs ꝯ legum interdicta pretium perdit. Item hic adde notata per Bar. in l. Modeſtinus, in q. 1. ff. de don. vbi tenet, ꝙ cautela, quæ dr̃ in inſinuatione, quod tot ſunt donationes quot ſunt res, non teneat, & ni
3 hil valeat, quia videtur facta in fraudẽ. † Item vltimo per hunc tex. tenet gl. ꝙ ſi quis ꝯ legum ĩterdicta emit, tenetur ad fructus perceptos, & percipiẽdos, nec propter titulum excuſatur, vt no. glo. ſ. de rei vẽ. l. ſi fundum. ff. de peti. hær. l. ſed & partus in prin. & 12. q. 2. c. nõ liceat. & vide ẽt, quod no. per glo. in l. ꝙ in conui-
4 uio, ff. de aleatorib. in gl. magna. † Vltimo no. ex fi. glo. magnæ, ꝙ plus põt præſcriptio, quam pactũ & lex, vt l. longius, ff. de diuerſis, & temp. præſcrip. & l. non ſatis, §. ſi vero per latitudinem, ff. quemadm. ſeruit. amit. & ſ. de ſeruis fug. l. 1. ff. fam. erc. quod dictum no. ad id, quod no. Spec. in tit. de feu. §. 2. quæritur.

LEX XIIII.

1 *Depoſitarius, & commodatarius, qui ſolum detentationem habent, ſi cadãt a poſſeſſione, habent actionem in factum.*

1 Si coloni. † Per hanc leg. dicunt gl. ꝙ ſi aliquis nõ hẽt in re ius dñij, nec habet titulum in re, nec habet ius poſſeſſionis, ſed ſolum hẽt detentionem, vt depoſitarius, & ꝯmodatarius, & cadat ab illa detẽtione, ſubuenitur ſibi pactionem in factum per officium iudicis, vel condictione ex hac lege. ita no. in l. manifeſtiſſimi, §. ſed cum in ſecũda. ſ. de fur. & ff. de cond. furt. l. & ideo, §. fin. Sed certe qđ agatur condictione ex hac lege, iſta lex non probat, qa hæc lex ſubuenit tm̃ ei, qui detinebat: hoc. n. dr̃ hic, & iſtud ẽt tenẽt Doct. in d. §. ſed cum in ſecunda. Sed circa prædicta quæro. Iſta lex & gl. præalleg. loquit̃, qñ poſſeſſio a me poſſeſſa, vel detẽta peruenit ad alium cum vitio. Sed pon[illegible] ꝙ bona fide detinebam, vel poſſidebam rẽ, & peruenit ad te etiam bona fide, an habeam ꝯ te aliquod remediũ? Glo. habes, q̃ dicit, ꝙ habeo condictionem ex hac lege, & ita tenet gl. ſ. de fur. l. in ciuilem. Ad idem facit, qđ no. in l. non tm̃, in prin. ff. de pe. her. hoc idẽ tenet Inn. ꝑ hãc legẽ ꝑ §. ſed ẽt, ĩ Auth. de man. Prin. & in q. j. c. reintegranda. ita no. ipſe in c. ſæpe. de reſtit. ſpol. Sed iſtud vr̃ ꝯ l. ſiue aũt, §. 1. ff. de Publicia. vbi ille, qui nõ hẽt titulum & poſſeſſionẽ, no põt vincere in Publiciana ꝯ eum, qui habet tit. & poſſeſſionem, niſi ſuſtinendo gl. & Innoc. dicamus, ꝙ dictum gl. & Innoc. hẽt locum, qñ agitur ꝯ eum, qui habuit cauſam a fure; & tunc mala fides aliqualiter afficit. authẽ. malæ fidei, ſ. de præſcrip. long. temp. alias ſi non conſtaret, nõ videtur poſſe agi, vt d. l. ſiue autem, §. 1. Et de hoc vide Spec. in tit. de cau. poſ. & proprie. §. j. verſi. quid ſi peto. & ibi Spec. videtur tenere contra opi. glo. & Inno.

LEX XV.

1 *Coloni pro tributis dominiorum inquietari non debent.*
2 *Scholares, & clerici, nulla occaſione debent a ſtudio remoueri.*

1 Colonos. † Exactores non debent inquietare colonos pro tributis, vt ꝑꝑ hoc cogãtur deſerere culturam. h. d. Opp. & videtur ꝙ coloni poſſint cogi ad ſoluendum tributa, vt ſ. eo. l. hi qui, §. fin. Solu. coloni pñt cogi pro terris eorum, non aũt pro terris dñi, vt d. l. hi, q. Opp. ſ. eod. l. oẽs profugi. Sol. dt gl. ꝙ hic loquitur, qñ dñs erat ſoluendo. q. d. ibi non. Sed dic, ꝙ illa lex nullo modo obſtat: nam ibi loquitur in colonis fugitiuis, qui debent pro ſuis terris ſoluere tributa. quo caſu diſtinguitur qs dẽt illud tributum ſoluere fiſco, an ipſi coloni, vel
2 receptantes eos, ꝙ dic, vt ibi dr̃. † Vltimo iſta lex facit pro ſcholarib. & clericis, vt occaſione alicuius extrinſecus non dẽant a ſuis ſtudijs, vel ecclijs auocari. ad idẽ facit ſ. de Epiſ. et cler. l. oẽs.

LEX XVI.

1 *Natus ex homine meo, & muliere non mea, non eſt homo meus.*

Mulier, quæ. Si mulier originaria mr̃imonio cum libero hoĩe ꝯcto liberos ſuſceperit, cum
1 ſobole ſua ad agriculturam eſt reducenda. h. d. † Facit iſta lex ꝙ natus ex homine meo, non tñ ex femina, non ſit homo meus.

LEX XX.

1 *Lites abbreuiari debent.*
2 *Titulus præſumitur ex longa præſtatione.*
3 *Sequeſtratio quando fiat in defectum fideiuſſoris.*
4 *Poſſediſſe continue quando quis probetur.*
5 *Poſſeſſio ſi eſt adeo ſterilis, quando nulli percipiuntur fructus, quomodo probabitur quem poſſediſſe continue.*
6 *Locatio rei, & penſionis perceptio, an probent poſſeſſionem.*
7 *Titulus præſumitur ex longa præſtatione penſionis.*
8 *Sequeſtratio ſi fiat rebus tempore perituris, debent tales res vendi per iudicem, & pretium in ſequeſtro poni.*
9 *Sequeſtratio, ſiue depoſitio pecuniæ, debet fieri in loco publico.*
10 *Collectas, ſiue tributa quis teneatur ſoluere, an dominus, vel colonus.*
11 *Redditus appellatione comprehenditur pecunia.*
12 *Redditus, & fructus, quomodo differunt.*
13 *Seruitia præſtans alicui longo tempore, an ex hoc dicatur homo ſuus.*

Litibus. Iſta lex habet duas partes principales. Secũda ibi hoc de redditibus. Item prima pars habet tria dicta. primum vſque ibi, ſin autem hoc coloni. & hoc vſque ibi, ſi autem redditus. quæ eſt tertia, & durat vſq; ad verſi. ſin aũt moris. ſecunda ibi, & durat vſq; ad ver. ſin autem fideiuſſione. tertia ibi, & durat vſq; ad ver. ſed omni cã. ibi incipit quarta pars.
1 † No. j. ex hac lege, lites abbreuiandas. ad idẽ facit ſupra de iud. l. properandum, & ff. de ope. no. nuncia. l. j. & de do. & contum. c. finem litib. & hoc ad iudicis officium pertinet, l. quidam æſtimauerunt, ff. ſi cert. petat. & hoc ideo, quia nemo põt inuito iu-
2 dice litem protelare, vt l. properandum. † Item no. ex ver. eos tamen. ꝙ ex longa præſtatione præſumitur titulus ad hoc facit. ff. de vſur. l. cum de in rem verſo. de qua materia dic, vt ibi, & dic
3 vt per Cy. in l. ſi certis annis, ſ. de pact. † Item no. caſum, quo fit ſequeſtratio in defectũ fideiuſſoris. ſic no. practicã, ꝙ ſi in caſu permiſſo ſequeſtratio petitur, põt offerri fideiuſſor, vt hic; & ff. qui ſatiſd. cog. l. fideiuſſor, §. fi. licet rl̃r ſequeſtratio ſit prohibita, & vide quod no. per Inn. de ſequeſtr. c. 1. de hoc etiam per Cy. in l. Senatus, ff. de offi. Præſi. in 3. opp. Item no. ex verſi. hoc de redditibus. & in verſi. ſeq. quod licet dñs ſoluat tributum fiſco pro re, de qua eſt contentio inter ipſum & colonum, & eꝯ, non propter hoc fit alteri non ſoluenti præiudicium. non. n. ex eo, ꝙ quis ſoluit collectam, vel tributum pro aliqua re, probat ſe dominum illius rei, vt ſ. de rei vend. l. ſolennibus. l. quæ ſque. de acquiren. re. domin. ff. Opp. dicitur hic, ꝙ præſtatio diuturna prodeſt domino. contra imo videtur, ꝙ preſtatio facta domino ſibi non prodeſt, vt l. cum de indebito, ff. de prob. vbi ſi mulier eſt minor, vel ruſticus, oportet ꝙ recipiens probet iuſte recepiſſe. dicit gloſſ. ibi accepit ſimul, & paruo tempore, hoc eſt x. annis. vel ibi ſoluens erat negligens, hic non. Sed aduerte, vt hic dicit glo. hic loquitur in vna præſtatione, quæ eſt facta lõgo tempore, ſcilicet, an etiam vel in futurum ſoluere cogat̃. ſed contraria loquitur de vna præſtatione, & quæritur an ſoluens ſibi præiudicet, quoad ſoluit tm̃. quo caſu diſtingue, aut ſoluens eſt minor, mulier, vel ruſticus, aut maior, & diligens, vt hic dicitur. Et no. id, quod dicit glo. in 4. ſol. quod hic ille, qui ſoluebat, erat ſapiens, ibi non, quod videtur falſum vt infra dicam. Secdo op. & vr̃. ꝙ ſequeſtratio fieri non poſſit, vt l. j. ſ. de prohi. ſeque. pec. Sol. ſpeciale eſt hic. vide, qđ no. per Innoc. de ſeque. poſ. & fru. c. j. Tertio oppo. ad ver. ſin autem. hic innuitur, quod primo conueniatur fideiuſſor, quam principalis. Contra in auth. de fideiuſſ. §. 1. Solu. dicunt quidam hanc leg. corrigi. vel aliter, & econtra quidam eſt expromiſſor, qui ſe obligat vt principalis, quo caſu Auth. de fideiu. locum non habet, vt no. glo. in d. auth. Circa hoc vide in x. q. conſtit. quando tertius ſimpliciter promittit

mittit, dare debet an cenſeatur vt principalis, vel vt fideiuſſor.
4 † His præmiſſis iſta lex in verſ.eos tamen.allegatur per Doct. ꝙ
q̃n quis vult probare,ꝙ aliquis continue poſſedit, ſufficit ſi pro-
bet,ꝙ quolibet anno fructus,& redditus recolligit,non.n.debet
ſtare quolibet momento in fundo, vt l. ſi quis ita legauerit, in j.
char.ff.de cond.& demonſtr.de hoc dixi in l. Celſus, ff. de vſuc.
& hoc tenet Spec.in tit.de prob.§.j.verſi.item quæritur. facit ad
hoc ff.de vſur.l. Titia,de quo ēt no. per Dyn. in l.j. ſuper verbo,
ſimpl̃r,ff.ſol.matr.& vide circa hoc,qđ no.ꝑ Ia.de Are.in proœ.
Cod.& qđ no.ꝑ Roff.in libel.in tit.de confeſſoria.& vide qđ no.
Doc.in l.ſuper longi,ſ̃.de præſ.lon.tēp. & qđ no.gl.12.q.4.c.vo-
lumus, pōt ēt alio modo probari continua poſſeſſio, vt not. in
5 d.l.Celſus. † Sed circa hoc q̃ro,q̃d ſi poſſeſſio eſt ſterilis, ex quo
non percipitur fructus,qualiter ꝓbetur,ꝙ qs eā poſſideat? Vide
l.arboribus,§.de illo,de vſufruc. Et quod dr̃ de fructibus, intelli
gas,niſi alius poſſideat,qa tunc non probaretur, quem poſſide-
re, licet ipſe percipiat fructus, vt ff. de acquir. poſ.l.quamuis, §.
quod not. Sed per quantum tempus debet ceſſari in ſolutione
penſionis,vt perdatur poſſeſſio? vide per Inno. in c.literæ tuæ.de
dila. Sed quantum tempus perdatur poſſeſſio, & qualiter? vide
6 Inno.in c.querela,de elect. † Vides ergo,quod ex fructuum per
ceptione probatur, vtrum quis poſſideat quid de perceptione
penſionis,ſi aliquis locat rem, & penſionem eius percepit,an ex
hoc probetur,quod poſſideat? tex.eſt quod non,in l.quamuis,ff.
de acq.poſ.ad idem videtur tex.in c.inter dilectos, circa fi.de fi-
de inſtr.& glo.tenet per iſta iura in c.cum Bertold.de re iud. In
cōtrariū vr̃ tex. hic,vbi loquitur de redditu,ſiue præſtetur in pe
cunia,ſiue in ſpecie.pro hoc eſt glo.ord.in l.qui vniuerſas,§.qđ
per colonum,ff.de acquir. poſ. vbi gl. vr̃ velle,ꝙ ex perceptione
penſionis probetur poſſeſſio. Item de hoc not. in l. antep. ff.qb.
mo. vſuſfr. & per Cy. in l. quædam mulier,ff.de rei vend.& per
Cy.in l.2.ſ̃.de acq.poſ.ego dixi vobis in d.§.quod per colonum.
Sed quantum ad præſens,ego ſic dicerem. Quandoque quis ha
bet ſolum inſtumentum locationis, & de perceptione penſio-
nis non conſtat, & tunc ex ſola locatione non probatur poſſeſ-
ſio,& ita pōt intelligi d.c.inter dilectos. Quandoque quis habet
inſtrumentum locationis, & de perceptione penſionis cōſtat,
& tunc q̃nque eſt certum alium poſſidere rem, quam ego loca
ui, & tunc illa perceptio penſionis me poſſeſſorem non conſti-
tuit,& ita loquitur l.quamuis,§.j.ff. de acq. poſſ.& ibi de hoc ēt
dixi, & ita intelligitur dictum c.cum Bertoldus. de re iud. quod
patet, quia allegat d.l. quamuis, §. 1. & iſto caſu poteſt intelligi
c.inter dilectos. Quandoque non conſtat alium poſſidere rem,
quam locaui: & tunc receptio penſionis probat poſſeſſionem.
ita loquitur d.l. qui vniuerſas, §. quod per colonum, & in hoc
7 verſi. † Item no. ꝙ ex longa præſtatione præſumitur titulus, ēt
ſi ſoluens non ſit homo diligens: loquitur.n. in ruſtico,& ſic vr̃
tex.contra glo. quæ eſt in l.cum de in rem verſo,ff.de vſur. quæ
glo. reſtringit illam leg. quando ſoluens eſt homo diligens. &
ēt vr̃ ꝯdictum Doct.in l.ſi certis annis,in x.q. ſ̃. de pac.glo.tñ hic
in 2.q. vr̃ velle ꝯrium, cui glo. vr̃ fortiter obſtare iſte tex. vide tñ
hoc,quod no.Spe.in tit.de reſt.ſpol.§. nunc dicamus,verſ. por-
ro.Tertio inducitur iſte tex. a ꝯrio ſenſu,ꝙ ſi emphyteuta ſtetit
per longiſſimum tp̃s,ꝙ penſionem non ſoluit,ꝙ pōt per præſcri
ptionem ſe tueri ꝯ dñm,vel eccleſiam,vt hic,de qua q.dic, vt in
Spec.in tit. de loca.§.nunc aliqua.verſi. 44. & ibi ad hoc allegat
8 hunc tex. † Vlterius no.tex.ibi,ſin autem redditus. ibi, dum di-
cit fructuum.quod q̃n fit ſequeſtratio de fructibus,ſeu de rebus
quæ ſunt tempore perituræ,ꝙ debent tales res, ſeu fructus ven-
di,& pretium in ſeqneſtro poni,& etiam quando capitur tenu-
ta ex primo decreto.tex.eſt no.hic,& in l.fin.§.j.ff. de requir. re.
& ff.de priui. cred.l. ſi magiſtratus. facit ad hoc l.is cui, § quæri
poteſt, ff. vt in poſ. leg. Vides etiam hic, ꝙ venditio fit per iudi-
cem. quod tene menti. Ad idem facit d.l. ſi magiſtratus. Item
9 no.in verſic. ſin autem fideiuſſione. ꝙ quando fit ſequeſtratio,
vel depoſitio pecuniæ,debet fieri in loco publico, vel in loco ſa-
cro,vt hic,& in l.acceptam,ſ̃.de vſu. Circa quod vide quod no.
10 glo.in cap.j.de ſequeſtra. poſſeſ. & fruct.in Clemen. † Item no.
in verſic.hoc de redditibus,& verſi. ſeq. ex quo habes,quis de-
bet ſoluere rributa,ſeu collectas, an dñs, vel colonus? & de hoc
vide notata in l.j.ſ̃.de anno.& trib. & idem dicit glo.eſſe in deci
mis,vt q̃nque dñi, q̃nque coloni præſtent, ſm ꝙ conſuetudo re
quirit.dic,vt in gl.ſuper verbo,moræ. Sed pone,ꝙ ſtatutum eſt,
quod de omnibus reddit ib. ſoluatur gabella.contingit,ꝙ loca-
ui pro centum Floren. Colonus percipit frumentum, & de eo
ſoluit gabellā,an ego dñs teneor ſoluere de florenis? certe non,
quia ſoluta eſt de fructib.fundi,vt de hoc plene no. in l.vectiga-
11 lia,ſ̃.de vect. † Vlterius no.de ſignificatione huius verbi,reddi-
tus, vt comprehendat pecuniam,vel ſpeciem ſi penſio eſt in pe
cunia tātum,vt no.in gl.Inſt. loca §. adeo.Et de iſto verbo, red-
12 ditus,vide in l. Paulus.§. hæres.ff. de vſur. † Et quæ ſit dr̃ia inter
redditum, & fructum,uide quod no.in Spec.in ti.de emphy.§.
nunc aliqua,uer.cuius.& in tit.de feudo,§.1.uer.18.Quæro,qua
liter formabitur libellus in condictione ex hac lege? Vide pri-
mo qđ no. Doct.in l.ſi certis annis.ibi,iuxta hoc quæro,&c. me-
13 lius in Spec.in tit.de cen.§.nunc dicendum.verſ.eꝯ q̃nq;. † Vl-
timo And.de Baru.formauit talem q̄ō. Aliquis longo tp̄e, vel
longiſſimo ſeruitia mihi fecit, nunqd ex hoc dicatur hō meus?
& tenet ſm Mar.de Fano,ꝙ requiratur tp̃s 30.vel 40.ann.nam
longum tp̃s non ſufficit,& de hoc vide vt no. per Mar.de Fano,
in tit.de Homagio,in 1.& 2.q.in Spec.de reſt.ſpol. §.nunc dica-
mus.verſ.porro.pleniſſime in tit.de feu.§.1.ver.tertio quæritur.
de qua quæſt.tāgitur per gl.ff.de vſur.l.cum de in rem verſo.vbi
gl.tenet vnam opi.Sed ꝯrium illius gl.no. ſ̃. de ingen. & manu.
l.2.circa quod vide quod no.Doc.in l.ſi certis annis,ſup.alleg.in
8.q̄ō.ꝙ circa prædicta vide,quod no.gl.in l.ſolent,in fi. ff. de off.
Procon.& leg.& in l.j.& ibi de hoc,per Guil.de Cu.& qđ no. ꝑ
Rofr.in tit.de act.& ex ſtipu.præſump.& p̄ſcri.long.temp. & qđ
no.gl.de cenſi.c.peruenit,& ad hoc allegat ibi hanc leg. Vltimo
vide,quod notant Doct.per hanc l.ſ̃.vbi in rem actio.l.2.in 7.q.
& vide,ad quid allegetur hæc lex per gl.de conſue. c.fin. in ma-
gna glo. Vltimo no.tex.in ver.ſin autem,in feudo quod ſit in tu
to collocādum;quia facit pro eo quod tota die dicitur, ꝙ q̃n vir
vergit ad inopiam,quod dos eſt in tuto collocanda.

L E X XXI.

1 *Acta coram Tabellione, an dicantur fieri in iudicio.*

1 Cum ſcimus. † Hic habes vnam notabilem glo. ex
qua colligitur,ꝙ id,quod fit corā Ta
bellione,dr̃ fieri in iudicio,ſicuti ſi fieret coram Iudice quā glo.
no.pro eo,qđ no.ſ̃.de iure fiſ.l.inſtar.& quod ibi dixi. Sed gl. vr̃
tenere ꝯrium in l.penul.ſ̃.de libera.cau.vbi plura uide. Sed circa
hoc adde,quod no.in 8.q. ꝙ ea, quæ ſunt geſta in inſtrumento
guarentigiato, dicuntur geſta in iudicio. Item circa hoc adde
no.per Bar.in l.ſi finita,§.Iulianus, ff.de damno infec. quod ſoli
Notario poteſt fieri relatio nuncij,& inſtrumenta produci, dū-
modo poſtea iudici fiat notum.

L E X XXII.

1 *Ius ſibi dicere quomodo intelligitur.*

1 Cum ſatis. † Quod in omnibus caſibus,in quibus dr̃,
ꝙ quis poteſt ſibi ius dicere, intelligēdum
eſt,ſi deeſt copia Præſidis,ut l.generali, & quod ibi no. ſ̃. de De-
cur.prout hic intelligit gl.& idem tener hic And.de Barulo.

De capitatione ciuium cenſibus eximenda. Rubr.

L E X V N I C A.

1 *Dictio quoque,debet includere.*

1 Plebs. † Dictio quoque,habet includere, ut hic, & in Au-
then.de non alien.§.ipſos quoque.

In quibus cauſis coloni cenſiti dominos accuſare
poſſint. Rubr.

L E X P R I M A.

1 *Iudex an, & quando pronunciare poſſit de futuro.*

QVisquis. Quod q̃n aliquis timet, ne offendatur
ab aliquo in perſona,uel rebus, poteſt
Iudicem adire ut prouideat,ne offendatur in futurum.
arg.huius l.ad idem facit ſupra,qui ad eccle.confug.l. denūcia-
mus.& ibi tangitur per Cyn.& plene per Guil.de Cun.in l.illici
tas.§.ne potentiores.ff.de offi. Præſi.& facit ad hāc l.in eo, quod
1 hic dicit,ꝙ iudex † pronunciat de futuro,puta ne ſic faciat in fu
turum,qđ no.per gl.ff.de iud.l.non quemadmodum, & ſup. de
ſen.quæ ſine cer.quan.pro.l.1.& Inſti.de actio.§.præiudiciales.in
gl.magna in fi.quod no.gl.& Inno.in c.auditis,de proc.

De fundis limitrophis,& terris,& plaudibus, & paſcuis limi-
taneis,uel caſtellorum. Rub.

L E X P R I M A.

QVicunque. Si non licuit facere caſtrum ad
æmulationē alterius ex forma,vel
ex pacto ſtatuti,an iam vetera,& ante facta caſtra liceat
ſaltem incaſtellare,& reparare,de hoc plene no.Inno. in c. Piſa-
nus.de reſt.ſpol.

L E X III.

1 *Officium prorogatum an dicatur nouum.*
2 *Feudum an dicatur nouum, ſi felonia propter quam feudum perditum erat, erat, fuerit remiſſa.*
3 *Iudicium quando dicatur nouum.*
4 *Arbor renata, & domus refecta, an dicantur noua.*
5 *Nouitius quis dicatur.*
6 *Libellus emendatus, an dicatur nouus.*

Agros. No. hic qualiter noua tangunt vetera. Et hic ad-
de notata per Bar. in rub. ff. de ope. no. nunc. quæ
1 dicatur noua. † Sed an officium prorogatum dicatur nouum,
dic quod nõ, vt no. Bal. in l. eum qui, §. iudicare, ff. de iuriſd. om.
iud. & per Bar. in l. 2. in prin. ff. de dam. infe. & ibi docet cognoſci
2 nouum a veteri. † Sed an remiſſa felonia propter quam feu-
dum erat amiſſum, dicatur nouum, vel vetus. Bar. in l. quod di-
3 citur, ff. de impenſis. in res. do. fac. dicit, quod antiquum. † Sed
quando dicatur nouum iudicium, vel continuatum, vide per
4 Cy. in l. Iulianus, ff. qui ſatiſdare cogantur. † Sed an arbor rena-
ta, & domus refecta dicantur nouæ? dic, vt no. Bar. in l. damni, §.
ſi is qui, ff. de dam. infec. & in l. j. §. ſi quis ædificium, ff. de ope. no.
nuncia. Sed quando per finitionem primæ inſtantiæ præſuma-
tur cauſa mutata, vide per Bart. in l. qui bona, §. ſi quis ſtipula-
5 tus, ff. de dam. inf. † Sed quis dicatur nouitius, vide in l. fi. §. quo-
6 ties, ff. de publica. † Sed an libellus emendatus dicatur nouus li-
bellus, dic, vt notat Bal. in l. edita. ſupra de edendo.

De paſcuis publicis, vel priuatis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Cenſus noui vti non poſſunt ex forma ſtatuti conſtitui, ita non poſſunt veteres augeri.*

1 CVm nulla. † Sicuti noui cenſus non poſſunt imponi puta ex forma ſtatuti, vel aliter; vt de cenſi. c. prohibemus; ita non poſſunt veteres cenſus augeri, vt hic, & d. c. prohibemus, quod dic, vt ibi per glo. & vide quod notatur, de præb. c. auaritiæ.

De fundis patrimonialibus, & ſaltuenſibus, & emphyteuticis, & eorum conductoribus. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Emphyteuta priuatus an poſſit donare irrequiſito domino.*
2 *Emphyteuſis an poſſit priuato per legatum transferri irrequiſito domino.*

SI quis. Quę ſit dñia inter emphyteutam publicum, &
1 priuatum, † & an emphyteuta priuatus poſſit
donare dño irrequiſito, glo. tenet quod ſic per hanc l. ſed
2 latius limitat, vt dicit hic. † Et etiam an per legatum poſſit em-
phyteuſis priuato transferri domino irrequiſito, de quo per Ia.
de Are. in l. ſi damus, §. fi. ff. de leg. j. & plenius in l. in conuentionalibus, ff. de verb. oblig. & in Spec. de emphy. ver. cxij.

LEX III.

1 *Penſio in emphyteuſi propter ſterilitatem non remittitur.*

1 Quicunque. In contractu emphyteuſis propter ſterilitatem penſio non remittitur, vt hic, licet ſecus ſit in locatione ſimplici, vt l. ex conducto, §. cum quidam. ff. locati. & l. licet, ſupra loca. & de loca. c. propter. Et quod in contractu emphyteuſis non poſſit peti remiſſio mercedis tenet Spec. in tit. de emphyteu. §. nunc aliqua, quod intellige niſi ipſa res pereat, vt l. 2. ſupra de iure emph.

LEX XII.

1 *Emphyteuta perpetuus habet vtile dominium in re emphyteuticaria.*

1 Poſſeſſores. † Perpetuus emphyteuta habet vtile dominiũ in re emphyteutica, vt hac l. in fin. ad idem facit ſupra eo. l. fundi, & infra de fun. rei pri. l. 1. & infra de loca. prædiorum ciuilium l. fi. facit quod no. ſupra eod. ſuper rub. ſuper verbo conductorib. quod tene menti, propter quod no. glo. ſi ager vect. vel emphy. pe. l. j. in fin. vide cum hoc, quod not. Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua, ver. xlv.

LEX XIIII.

1 *Præſcribi poteſt dominium rei patrimonialis.*
2 *Præſcribi non poteſt ſolutioni decimarum.*
3 *Præſcribit ſibi ius emphyteuticum ſoluens rem vt emphyteuticam, per totum tempus xl. annorum.*
4 *Præſcriptionis exceptio impedit litis conteſt.*

1 Iubemus. † Dñium rei patrimonialis principis pręſcri
bitur ſpatio xl. an. Itẽ no. in hac lege ꝙ licet
pſcribatur dñiũ rei patrimonialis, tñ ſolutionib. canonicis nullo
tpe præſcribitur, vt hic, & s. de præſcrip. 30. ann. l. cõpetit. Iſtud
2 vr ꝯ id quod dr in l. litib. s. de agric. & cenſi. † Et ſic facit hæc lex
ꝙ ſolutioni decimarum non poſſit præſcribi, de quo dic, vt no.
de præb. c. quanta, & 3. q. 2. §. j. in gloſſ. quæ incipit, hoc tacite, &
vide quod no. de deci. c. de ma. & quod no. Doct. in d. l. com-
3 petit † Vlterius per hanc leg. tenet gl. ꝙ ſi aliquis poſſidet rem, vt
emphyteuticam per tempus xl. annorum, & canonem ſoluit,
præſcribitur ius emphyteuticũ ita ꝙ præſumitur, ꝙ ſit emphy-
teuta, vt no. gl. s. de iure emphy. in gl. magna, in fi. de quo dic, vt
no. per Iac. de Are. in l. cõpetit, s. alleg. 4. q. & in Spec. de emphy.
4 §. nunc aliqua, ver. 44. & ver. 162. † Vltimo no. tex. in fi. princ. ibi
vt omnib. ex quo habes ꝙ exceptio præſcriptionis impedit lit. ꝯteſt. de quo dic, vt dixi in l. tranſacta, ff. de ver. ſig. & l. conquerebatur ff. iud. ſol. & in l. fin. ff. pro. ſuo.

De mancipijs, & colonis patrimonialium, & ſaltuenſium & emphyteuticorum fundorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Colono quando debeat ſtari.*

COgnouimus. Habens fundum patrimonia
lem in emphyteuſin a fiſco,
1 tenetur ſtare colonis quibus fiſcus locauerat. h. d. No. ca
ſci fauore. de qua materia dic, vt no. per Cy. in l. emptorem, ſupra loca.

LEX IIII.

1 *Coloni fundorum derelicta cultura ad militiam ſe tranſtulerunt, & facti ſunt veterani, non reuocantur: alias ſecus.*
2 *Milites noſtri temporis qui dant operam culturæ poſſunt exauctorari.*

1 Super patrimonialium. † Coloni fundorũ
ſi derelicta cultura ad aliquam militiam ſe transferant, ſunt de militia ad culturam ꝓpriam reuocandi, niſi ad militiam traſlati facti ſunt iam
2 veterani. † No. ex hac l. contra milites noſtri temporis qui dant
operam culturæ agrorum, quod poſſunt exauctorizari ſecundum And. de Barulo, quia in eis arma militaria defuerant.

De collatione fundorum patrimonialium, & emphyteuticariorum. Rubrica.

LEX XIII.

1 *Onera quis ſubire tenetur ſecundum vires patrimonij.*

OMnes qui. Emphyteuta fundi patrimonialis totum poſſidet, vel pro parte ſi in parte poſſidet, debet agnoſcere munera pertinentia ad
1 ipſos fundos pro ea parte, quam poſſidet, h. d. Not. † quod quis
tenetur ſubire onera ſecundum vires patrimonij.

LEX IIII.

1 *Emphyteuta ſi velit ſoluere pro pluribus annis, an teneatur dominus recipere.*

1 Placuit. † Emphyteuta volẽs ſibi prouidere, ne ob canonem non ſolutũ res incidat in commiſſum, vult ſoluere ꝓ plurib. annis, an dñs canonẽ teneatur recipere, & hic videtur tex. ꝙ ſic, ibi in tex. dum dicit, & quantum habuerit, & hoc idẽ tenet per hanc leg. Spe. in tit. de emphy. §. nunc aliqua, ver. 33. dicit tamen, quod ſi eccleſia non vult recipere, quod nõ cogitur, vt ipſe no. in ver. 33. & Mar. de Fano in tract. de iure emphy. in x. q. vide quod no. Dy. in l. ſtatuliberi. §. Stichus, ff. de fideic. liber. & l. in eum, quæ alias incipit, l. Iabolenus, ff. de annu. lega. & ibi dixi, & no. per Doc. in l. 2. in fi. s. de iure emphy. & vide ẽt quod ibi no. & in l. ſi certis annis, s. de pac. Item per iſtam l. tenet glo. ꝙ ſi non eſt actum quo tempore ſoluatur penſio, pt emphyteuta ſoluere penſionem in tribus vicibus, dummõ ante calendas Ianuarij, vt hic dicitur, ita no. gl. in l. 2. in gl. pe. s. de iure emphy. & quod etiam tenet Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua, ver. 88. Sed ſi velles aliud tenere, poſſes ad hanc legẽ reſpondere, & eã intelligere, vt no. gl. in l. quidam æſtimauerũt, ff. ſi cer. pe. & de hac q. dic vt no. p Cy. in l. eodem. s. de loca. & per glo. in l. genero, §. inter locatorem, ff. loc. & no. de loc. c. potuit, fecerit in chirographo, & c. quia facit in arg. quod no. In tex. ibi, ſi moram, cogitur facere inſtrumenta, vt hic, & dixi, s. de tabula. l. generali. licet aliqñ excuſetur, videlicet propter contractuum multitudinem, vt in Auth. de tabel. circa med. colla. 4.

LEX V.

1 *Theſaurarij, & Monetæ conſeruatores ſi monetam paratam ad vnum negotium habeant, & expendunt in aliud, puniuntur.*

1 Per omnes. † Theſaurarij & conſeruatores monetæ ſi pecuniam paratam habent ad vnum negotium, & expendunt in aliud, puniũtur, vt hic, & s. de fru. vrb. Conſtan. l. 2. & ibi dixi. Item iſte tex. facit ꝙ in maleficijs inſit naturalis obligatio. Item ineſt ei conſenſus, vt hic dr, ad idem tex. cum gl. l. 1. §. beſtias, ff. de poſtul. & eſt glo. expreſſa in l. ſi ſeruus, ff. de his qui no. infa. & tangitur per Iac. de Bel. in Auth. de non alienan. §. quia vero.

De fundis rei priuatæ, & ſaltibus diuinæ domus. Rub.

LEX I.

1 *Ementes a communi ciuitatis res bannitorum non tenentur eas reddere exbannitis.*

Vni-

VNiuerſi. Fiſco alienante rem,non poteſt res reuocari, ſed perpetuo penes ipſum, vel eius ſucceſſores debet res permanere,h.d.Iſta lex facit in arg.ad q.quod emptores qui emerunt a communi iſtius ciuitatis res bannitorum,ſeu exbannitorum ſolenniter venditas, non teneantur exbannitis reddere pp capitula pacis, de quo dic vt plene dixi ſupra de fi.inſtru.& iur.haſt.fiſ.l. quæcunque.

LEX II.

1 *Cenſus non augetur de cultura, ſeu induſtria poſſeſſoris rei augmentatæ.*

1 Hi quos. † Augmentata re cenſuali cura,& cultura,ſeu induſtria poſſeſſoris non debet cenſus augeri, vt hic.ad idem facit ſupra de paſcuis pub.l.j.& ſupra de præd.nauicul,l.2.& eſt ratio,ne vt diligentes &c.vt dicit tex.ſupra de alluuio.& palu,l.fi. Si vero augmentetur ex alia cauſa, tunc ſic, vt no.in c. prohibemus de cenſib.

LEX IIII.

1 *Defendere debet Imperator res eccleſiæ.*

1 Vniuerſi fundi. † Ad Imperatorẽ ſpectat defendere res eccleſiæ,& hoc facit contra Imperatorem Carolum.

LEX VII.

1 *Emens contra legum interdicta perdit pretium.*

1 Nemo. Emens † cõtra legum interdicta perdit pretium vt hic,& l.quemadmodũ,ſupra de agri, & cenſi.

De fundis,& ſaltib. rei dominicæ. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Paſcuis alienis immittens animalia an ea perdere debeat.*

1 SI quis ouium. † Imittens animalia in paſcua principis,animalia perdit,& procurator fiſci, qui pretio accepto in hoc conſentit,grauiſſime punitur. h. d. Not. contra dantes damnum in terris Cluſi Peruſij cum beſtijs,vt perdant beſtias, & deueniant in cõmuni.

De diuerſis prædijs,vrbanis, & ruſticis & templo.& ciuitatum, & omni redditu ciuili. Rub.

LEX III.

1 *Muros reficere poteſt ciuitas, vel caſtrum Principe conſulto.*

REſtaurationi. Numquid ciuitas vel caſtrũ poſſit ſibi facere vel reficere
1 muros. † dicit hic glo. ꝙ ſic,principe conſulto,vt ff. de rer.di.l.antep.§. muros.Sed gl.intelligit,quod priuato non licet facere,vel reficere principe, vel præſide inconſulto, vt ibi,ciuitatum,vel caſtellorum,Sic alibi no.gl.ꝙ ſi ipſa ciuitas faciat,vel reficiat muros,requiratur principis authoritas,ita no.s. de operib. publicis,l.opus,& glo. Et vide de hoc vt ibi dixi.

LEX VI.

Hac in perpetuum. Pone caſum in hac lege prout ponit gl. 1.& eſt clara.Ex fi.huius leg.no.gl.arg.pro priuilegijs antiquis renouandis, de quo habuiſti glo.in Aut.de hæredi.& Fal.§.j.& ibi dixi.

De locatione prædiorum ciuilium, vel fiſcalium ſeu templorum,ſiue rei priuatæ, vel dominicæ. Rub.

LEX I.

COngruit. An pferatur emphyteuta ceteris emptoribus, cum dñs,qui dedit rẽ in emphyteu. m velit vendere ius ſuum, ſ. proprietatis, iſta lex eſt in ar.quod ſic. In contrariũ ꝙ dñs poſſit vendere ius ſuũ cui voluerit, vt infr.l. proxi.ver.ſane quia,de qua q. dic vt plene no.in Spec.de emph.§.nunc aliqua. ver.93.

De conductoribus,& procuratoribus,ſiue auctoribus prædiorum fiſcalium, & domus Auguſtæ. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Offenſa, quę fit a familiari grauior eſt illa, quę fit ab extraneis.*

1 COnductores. † Grauior eſt offenſa illa quæ fit a familiari, quã illa quę fit ab extraneo,& per hoc plus punitur delictum conſanguinei quam extranei,vt patet per totum titulum,de parri.Item qualiter exponatur verbum,domus,i. aliquem de domo.

De collatione fundorum fiſcalium,vel rei priuatæ, vel dominicæ,vel ciuitatum,vel templorum. Rubr.

LEX II.

1 *Ambaſiatores ferre debent literas ſuæ ambaſiatæ.*

PAlatinos. Quando mittuntur Officiales debent habere literas,vt hic,& ſup. de manda.
1 prin.l.1.† Et iſtud facit pro ambaſiatoribus,vt debeãt ferre literas ſuæ ambaſiatæ,de quo dixi in l.fi.ſup.de leg.& s. de decur.l.ſi quis decurio.

De priuilegijs domus Auguſtæ, vel rei priuatæ, & quarum collationum excuſationem habent. Rubr.

LEX IV.

1 *Strata quomodo differt a via.*

1 ABſit. No. verbum ſtratę, in tex. & idem habes in decretal.de immunitate eccleſiarum c. inter alia.Et quid ſit ſtrata.Et quid differat ſtrata a via, habes ff.de via pub.l.1.in fin.

De cupreſſis ex luco Daphnes, vel Perſeis, vel per Aegyptum non incidendis, vel vendendis. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Emens contra legum interdicta perdit pretium.*

SI quis. Emens arbores,& cupreſſos exiſtẽtes in Aegypto,punitur pœna quinque lib.auri, & eadem pœna punitur vendens,h.d.No.tex.ibi, non minore diſpẽdio,hoc facit ad no.per Iac.But.in l.gñali, §.j.s. de inſtit. & ſubſti.Item hic adde l.2.§.proinde,ff.de eo ꝙ cer.loco, ꝙ qñ aliqua ſic ſe habent,ꝙ ſunt inſeparabilia.Cui competit vnum,competit & aliud.Item ad deſtructionem antecedẽtis ſequitur deſtructio conſequentis,vel eõ potius,vt l.duob.§.exceptio,ff.de iureiur. Item quando præiudicium vnius ſit præiudicium alterius,
1 vide in l.ſi duo patroni,in prin.ff.eo.tit.† Itẽ hic adde no.in l.fi.s. de fun.reipub. Reſp.ꝙ emens ꝯ legũ interdicta perdit pretiũ, qa hic vr caſus expreſſus,ꝙ ſi ſtatuto cauetur,ꝙ nulli ſit licitũ emere frumentum ſine licentia ſub certa pœna,& de venditore nihil expreſſe dicitur, ꝙ nihilominus habet locum in venditore, vt incidat in eandem pęnam,vt hic, pro hoc facit quod dicimus de contractibus reſpectiuis,quia vna parte contractus reſpectiui ſoluta,totus contractus reſoluitur.ff.de reſcind.vendi.l. cum emptore,& ff.de accep.l.fi.& pro hoc etiam ſupra de indi.vidui.tol.l.fin.vbi ſtatuta in muliere, intelliguntur ſtatuta de viro, hic non ſunt alia.

FINIS.

HL 43/10

Buchbinderei Seidler
Inh. A. Fischer - Freiberg/Sa.
24. Okt. 2006
RAL-RG 495
- säurefrei -

X SBB
N12<147582140010

BALDI VBALDI PERVSINI IVRISCONSVLTI

Omnium ſuæ tempeſtatis celeberrimi, ingenio acutiſſimi, ſenſuque profundiſſimi.

In vij. viij. ix. x. & xj. Codicis libros Commentaria.

ALEXANDRI IMOLEN. ANDREAE BARB. Celſi, Philippiq; Decij adnotationibus illuſtrata,

Nec non Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletiſsimo, vniuerſas Digeſt. Cod. ac Inſtit. materias complectente, cum PACTORVM etiam ac CONSTITVTI eiuſdem Authoris Tractatibus, in ſtudioſorum gratiam exornata.

Hac poſtrema editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus vindicata.

VENETIIS, Apud Iuntas. M. DC XV.

Staatsbibliothek zu Berlin
Preußischer Kulturbesitz